הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · מחצית השקל

מחצית השקל על אורח חיים

רבי שמואל הלוי קעלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מחצית השקל על אורח חיים

רבי שמואל הלוי קעלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מחצית-השקל-על-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמת המחבר 13
סימן א 14
סימן ב 22
סימן ג 24
סימן ד 30
סימן ה 35
סימן ו 36
סימן ז 40
סימן ח 41
סימן ט 53
סימן י 59
סימן יא 63
סימן יב 71
סימן יג 73
סימן יד 78
סימן טו 81
סימן טז 88
סימן יז 90
סימן יח 91
סימן יט 93
סימן כ 94
סימן כא 97
סימן כב 97
סימן כג 98
סימן כד 99
סימן כה 100
סימן כו 108
סימן כז 108
סימן כח 117
סימן כט 120
סימן ל 120
סימן לא 121
סימן לב 122
סימן לג 143
סימן לד 145
סימן לו 149
סימן לז 150
סימן לח 151
סימן לט 156
סימן מ 162
סימן מב 164
סימן מג 169
סימן מד 174
סימן מה 174
סימן מו 175
סימן מז 182
סימן מח 185
סימן מט 185
סימן נ 187
סימן נא 187
סימן נב 190
סימן נג 190
סימן נד 195
סימן נה 196
סימן נו 201
סימן נח 203
סימן נט 210
סימן ס 213
סימן סא 215
סימן סב 217
סימן סג 218
סימן סד 222

סימן סה 223
סימן סו 225
סימן סז 230
סימן סח 232
סימן סט 233
סימן ע 234
סימן עא 239
סימן עב 242
סימן עג 242
סימן עד 244
סימן עה 248
סימן עו 250
סימן עז 254
סימן עח 255
סימן עט 256
סימן פ 258
סימן פא 258
סימן פב 259
סימן פג 260
סימן פד 265
סימן פה 266
סימן פו 268
סימן פז 268
סימן פח 270
סימן פט 272
סימן צ 278
סימן צא 290
סימן צב 290
סימן צג 293
סימן צד 295
סימן צה 296
סימן צו 297
סימן צז 297
סימן צח 297
סימן צט 298
סימן ק 301
סימן קא 301
סימן קב 302
סימן קג 305
סימן קד 307
סימן קה 309
סימן קו 310
סימן קז 311
סימן קח 314
סימן קט 322
סימן קי 324
סימן קיא 328
סימן קיב 329
סימן קיג 329
סימן קיד 330
סימן קיז 335
סימן קיח 338
סימן קיט 339
סימן קכג 341
סימן קכד 344
סימן קכה 347
סימן קכו 349
סימן קכז 350
סימן קכח 352
סימן קכט 375
סימן קל 376
סימן קלא 377
סימן קלב 383
סימן קלה 393

סימן קלו 398
סימן קלז 398
סימן קלח 404
סימן קלט 410
סימן קמ 413
סימן קמא 416
סימן קמג 421
סימן קמד 426
סימן קמו 429
סימן קמז 430
סימן קמח 440
סימן קמט 440
סימן קנ 440
סימן קנא 442
סימן קנב 446
סימן קנג 449
סימן קנד 475
סימן קנו 484
סימן קנז 492
סימן קנח 493
סימן קנט 499
סימן קס 509
סימן קסא 516
סימן קסב 519
סימן קסג 526
סימן קסד 527
סימן קסה 530
סימן קסו 532
סימן קסז 537
סימן קסח 547
סימן קסט 567
סימן קע 569
סימן קעא 576
סימן קעב 577
סימן קעג 577
סימן קעד 578
סימן קעה 588
סימן קעז 590
סימן קעח 593
סימן קעט 598
סימן קפ 602
סימן קפא 604
סימן קפב 606
סימן קפג 609
סימן קפד 615
סימן קפה 620
סימן קפו 621
סימן קפז 622
סימן קפח 624
סימן קפט 633
סימן קצ 635
סימן קצא 638
סימן קצב 640
סימן קצג 642
סימן קצד 648
סימן קצה 652
סימן קצו 652
סימן קצז 654
סימן קצח 658
סימן קצט 658
סימן ר 661
סימן רא 664
סימן רב 666
סימן רג 674

סימן רד 676
סימן רה 682
סימן רו 685
סימן רז 691
סימן רח 691
סימן רט 699
סימן רי 704
סימן ריא 710
סימן ריב 719
סימן ריג 725
סימן רטו 726
סימן רטז 728
סימן ריז 733
סימן ריח 735
סימן ריט 740
סימן רכ 743
סימן רכא 745
סימן רכג 748
סימן רכד 750
סימן רכה 753
סימן רכו 756
סימן רכז 756
סימן רכח 757
סימן רכט 757
סימן רל 758
סימן רלב 759
סימן רלג 764
סימן רלד 768
סימן רלה 768
סימן רלו 773
סימן רלז 776
סימן רלח 777
סימן רלט 777
סימן רמב 779
סימן רמג 782
סימן רמד 784
סימן רמה 790
סימן רמו 794
סימן רמז 802
סימן רמח 805
סימן רמט 813
סימן רנ 817
סימן רנא 818
סימן רנב 822
סימן רנג 832
סימן רנד 847
סימן רנה 858
סימן רנו 859
סימן רנז 860
סימן רנח 865
סימן רנט 866
סימן רס 870
סימן רסא 875
סימן רסב 882
סימן רסג 883
סימן רסד 894
סימן רסה 899
סימן רסו 906
סימן רסז 915
סימן רסח 922
סימן רסט 929
סימן רע 932
סימן רעא 933
סימן רעב 952

סימן רעג 957
סימן רעד 963
סימן רעה 968
סימן רעו 971
סימן רעז 977
סימן רעח 980
סימן רעט 982
סימן רפ 986
סימן רפא 987
סימן רפב 990
סימן רפד 995
סימן רפה 998
סימן רפו 1002
סימן רפז 1002
סימן רפח 1003
סימן רפט 1007
סימן רצ 1009
סימן רצא 1009
סימן רצב 1012
סימן רצג 1014
סימן רצד 1015
סימן רצה 1017
סימן רצו 1017
סימן רצז 1022
סימן רצח 1025
סימן רצט 1030
סימן ש 1043
סימן שא 1044
סימן שב 1066
סימן שג 1072
סימן שד 1082
סימן שה 1083
סימן שו 1092
סימן שז 1103
סימן שח 1118
סימן שט 1145
סימן שי 1150
סימן שיא 1154
סימן שיב 1167
סימן שיג 1172
סימן שיד 1178
סימן שטו 1188
סימן שטז 1196
סימן שיז 1208
סימן שיח 1213
סימן שיט 1232
סימן שכ 1240
סימן שכא 1251
סימן שכב 1262
סימן שכג 1265
סימן שכד 1270
סימן שכה 1274
סימן שכו 1293
סימן שכז 1297
סימן שכח 1298
סימן שכט 1313
סימן של 1315
סימן שלא 1321
סימן שלב 1326
סימן שלג 1327
סימן שלד 1328
סימן שלה 1345
סימן שלו 1350
סימן שלז 1357

סימן שלח 1359
סימן שלט 1361
סימן שמ 1369
סימן שמא 1379
סימן שמב 1380
סימן שמג 1382
סימן שמה 1386
סימן שמו 1394
סימן שמז 1397
סימן שמח 1399
סימן שמט 1400
סימן שנ 1402
סימן שנא 1403
סימן שנב 1404
סימן שנג 1406
סימן שנד 1408
סימן שנה 1408
סימן שנו 1413
סימן שנז 1414
סימן שנח 1415
סימן שנט 1421
סימן שס 1421
סימן שסא 1422
סימן שסב 1423
סימן שסג 1431
סימן שסד 1446
סימן שסה 1448
סימן שסו 1454
סימן שסז 1459
סימן שסח 1462
סימן שסט 1464
סימן שע 1465
סימן שעא 1468
סימן שעב 1469
סימן שעג 1476
סימן שעד 1476
סימן שעה 1479
סימן שעו 1481
סימן שעז 1483
סימן שעט 1484
סימן שפ 1485
סימן שפא 1487
סימן שפב 1489
סימן שפג 1494
סימן שפה 1495
סימן שפו 1496
סימן שפז 1499
סימן שפח 1500
סימן שצ 1501
סימן שצא 1501
סימן שצב 1502
סימן שצד 1505
סימן שצו 1506
סימן שצז 1507
סימן שצח 1511
סימן שצט 1515
סימן תא 1517
סימן תב 1518
סימן תג 1519
סימן תד 1519
סימן תה 1521
סימן תח 1526
סימן תט 1528
סימן תיא 1533

סימן תיג 1533
סימן תיד 1533
סימן תטו 1534
סימן תיז 1535
סימן תיח 1537
סימן תיט 1538
סימן תכ 1539
סימן תכא 1540
סימן תכב 1540
סימן תכג 1545
סימן תכה 1547
סימן תכו 1548
סימן תכז 1549
סימן תכח 1550
סימן תכט 1559
סימן תל 1564
סימן תלא 1565
סימן תלב 1568
סימן תלג 1570
סימן תלד 1580
סימן תלה 1585
סימן תלו 1585
סימן תלז 1591
סימן תלח 1594
סימן תלט 1594
סימן תמ 1598
סימן תמא 1599
סימן תמב 1604
סימן תמג 1614
סימן תמד 1618
סימן תמה 1623
סימן תמו 1628
סימן תמז 1634
סימן תמח 1661
סימן תמט 1668
סימן תנ 1669
סימן תנא 1676
סימן תנב 1691
סימן תנג 1696
סימן תנד 1699
סימן תנה 1702
סימן תנו 1708
סימן תנז 1710
סימן תנח 1714
סימן תנט 1716
סימן תס 1718
סימן תסא 1720
סימן תסב 1723
סימן תסג 1727
סימן תסד 1729
סימן תסה 1729
סימן תסו 1730
סימן תסז 1732
סימן תסח 1754
סימן תסט 1759
סימן תע 1761
סימן תעא 1762
סימן תעב 1765
סימן תעג 1768
סימן תעד 1776
סימן תעה 1776
סימן תעו 1780
סימן תעז 1781
סימן תעח 1783

סימן תעט 1784
סימן תפ 1785
סימן תפא 1786
סימן תפב 1786
סימן תפג 1787
סימן תפד 1788
סימן תפה 1788
סימן תפו 1789
סימן תפז 1789
סימן תפח 1792
סימן תפט 1793
סימן תצ 1797
סימן תצב 1798
סימן תצג 1799
סימן תצד 1803
סימן תצה 1807
סימן תצו 1811
סימן תצז 1813
סימן תצח 1827
סימן תצט 1851
סימן תק 1855
סימן תקא 1864
סימן תקב 1875
סימן תקג 1886
סימן תקד 1890
סימן תקה 1894
סימן תקו 1900
סימן תקז 1904
סימן תקח 1912
סימן תקט 1914
סימן תקי 1920
סימן תקיא 1927
סימן תקיב 1929
סימן תקיג 1936
סימן תקיד 1945
סימן תקטו 1956
סימן תקטז 1973
סימן תקיז 1974
סימן תקיח 1976
סימן תקיט 1986
סימן תקכא 1988
סימן תקכב 1989
סימן תקכד 1989
סימן תקכה 1991
סימן תקכו 1991
סימן תקכז 2001
סימן תקכט 2014
סימן תקל 2017
סימן תקלא 2020
סימן תקלב 2022
סימן תקלג 2023
סימן תקלד 2024
סימן תקלה 2026
סימן תקלו 2027
סימן תקלז 2028
סימן תקלח 2028
סימן תקלט 2028
סימן תקמ 2032
סימן תקמב 2032
סימן תקמג 2033
סימן תקמד 2035
סימן תקמה 2037
סימן תקמו 2039
סימן תקמט 2043

סימן תקנ 2043
סימן תקנא 2044
סימן תקנב 2056
סימן תקנג 2061
סימן תקנד 2062
סימן תקנו 2068
סימן תקנז 2069
סימן תקנח 2070
סימן תקנט 2071
סימן תקס 2075
סימן תקסב 2076
סימן תקסג 2083
סימן תקסד 2084
סימן תקסה 2085
סימן תקסו 2086
סימן תקסז 2088
סימן תקסח 2090
סימן תקפא 2099
סימן תקפב 2105
סימן תקפג 2108
סימן תקפד 2109
סימן תקפה 2111
סימן תקפו 2115
סימן תקפז 2129
סימן תקפח 2130
סימן תקפט 2132
סימן תקצ 2134
סימן תקצא 2140
סימן תקצב 2145
סימן תקצג 2146
סימן תקצה 2147
סימן תקצו 2148
סימן תקצז 2149
סימן תר 2150
סימן תרג 2152
סימן תרד 2153
סימן תרה 2154
סימן תרו 2156
סימן תרז 2161
סימן תרח 2167
סימן תרט 2170
סימן תרי 2170
סימן תריא 2172
סימן תריב 2174
סימן תריג 2179
סימן תריד 2186
סימן תרטו 2188
סימן תרטז 2190
סימן תריז 2193
סימן תריח 2194
סימן תריט 2197
סימן תרכ 2201
סימן תרכא 2201
סימן תרכג 2203
סימן תרכד 2206
סימן תרכה 2208
סימן תרכו 2208
סימן תרכז 2216
סימן תרכח 2217
סימן תרכט 2219
סימן תרל 2225
סימן תרלא 2235
סימן תרלב 2240
סימן תרלג 2243

סימן תרלד 2245
סימן תרלה 2248
סימן תרלו 2249
סימן תרלז 2249
סימן תרלח 2254
סימן תרלט 2257
סימן תרמ 2264
סימן תרמא 2269
סימן תרמב 2269
סימן תרמג 2269
סימן תרמד 2270
סימן תרמה 2271
סימן תרמו 2273
סימן תרמז 2277
סימן תרמח 2279
סימן תרמט 2287
סימן תרנא 2298
סימן תרנב 2308
סימן תרנג 2311
סימן תרנה 2311
סימן תרנו 2312
סימן תרנח 2315
סימן תרס 2319
סימן תרסא 2319
סימן תרסב 2321
סימן תרסג 2321
סימן תרסד 2323
סימן תרסה 2324
סימן תרסו 2326
סימן תרסז 2326
סימן תרסח 2327
סימן תרסט 2328
סימן תרע 2328
סימן תרעא 2329
סימן תרעב 2334
סימן תרעג 2336
סימן תרעה 2340
סימן תרעו 2341
סימן תרעז 2344
סימן תרעט 2348
סימן תרפא 2349
סימן תרפב 2349
סימן תרפד 2350
סימן תרפה 2352
סימן תרפו 2353
סימן תרפז 2356
סימן תרפח 2361
סימן תרפט 2366
סימן תרצ 2368
סימן תרצא 2373
סימן תרצב 2374
סימן תרצג 2376
סימן תרצד 2376
סימן תרצה 2378
סימן תרצו 2380

הקדמת המחבר

אני אני המדבר. בלב נשבר. צועק לשעבר. נחלה על שבר. כי אני הגבר. ראה עוני ממצות ותורה ולא גמיר וסביר. והוא מובל לקבר. ומה ישיב שולחו דבר. ואני אמרתי לריק יגעתי לתוהו והבל כחי כליתי. והלואי תהי יציאתי כביאתי. משששתי את כל כלי ומצאתים פכים קטנים שברי כלי חרס. האומר לחרס ויזרח. יאיר לי נתיב לראות ולראות פני יוצר רוח. כי אנבי הולך שחוח. אין בקדקדי מוח. לא טעם וריח ניחוח. ואנה אמצא מנוח. או אנה אברח. ולבי מלא אנחה. אוי לי מיום התוכחה. פלגי מים ירדו עיני מטתי אשחה. באמור אלי נפש הנאנחה. הן לא באת אל המנוחה. שלם את נשייך במר צרחה. ליחה סרוחה. על מה הבטחה. עת תתן דין וחשבון. כי נעשית סרבן. ובידך אין תשורה וקרבן. אמרתי מאין יבא עזרי. בהביטי עיני ובשורי. הן נשארתי לבדי ואין מי בעזרי. סעיפי ישיבוני. והם יורוני. ומעצבון ידי ינחני. אולי תמצא ידך א׳ ממצות הקיימות לדורות. אשר היא ממצות היקרות. כאשר בספר קהלת על הלוחות חרות. היא תליץ בערך ביום הדין ויהיה לך למשמרת. ומה אעשה והכסף אזיל ותורה אין בי בה לשרת. ואם ת״ל תחת ידי חדושי הש״ס אשר חנני יוצר המאורות. אך אין בזו תכלית לדורות. בי לגדולי חקרי לב הם למותרות. ולקטנים כערכי אשר לא ראו מאורות. חשכו הרואות בארובות לצרות הצרורות. ודי לנו אם עמדנו בראשונים להבין ולהורות. אך ראה זה מצאתי אמרה נפשי חלק ש״ע א״ח אשר יש בו צורך ושוה לכל נפש קטן וגדול ויתי שמו אשר שלח לפניו זה האיש האחד היה **אברהם** ה״ה הגאון בעל המחבר ספר מ״א לבאר דברי ש״ע. אך דבריו לבני גילי הם קצרים מאד. וגם לפעמים נפל בהם טעות. והנה גדולי חכמי ישראל יחיו ע״ע לרב חכמתם לא יטפלו בזה לבאר דבריו. ונקל בעיניהם. וגם לגודל חכמתם ידמו שהוא משנה שא״צ ואין דבריו צריכים ביאור. ולא יעלו על לב כי לאו כ״ע גמירי וסבירי כי״ב. אך אנכי ריק מכל חכמה ומדע ויודע אני בעצמי כי פעמים הרבה היו דבריו צריכים לי ביאור. ובלי ספק ימצאו עוד אנשים כגילי חסרי המדע וחשכי שכל אשר גם הם חולים כמוני. אי לזאת אמרתי אולי יחנני ה׳ בר״ר יתעשת ויתן לי כח ואומץ הדעת להבין רבריו ולבארם. ואין אני אומר קבלו דעתי. כי מלבד שידעתי שאין בי לא תורה לא חכמה ולא דעת. ולבינתי ניתן מגרעת. גם לא הספיק לי זמני. לתת בו כל עיוני. כי הוצרכתי לחלק זמני. גם לענינים אחרים אשר הם חונה עלי. נוסף לזה רוב הספרים אשר מביא רובן לא שזפתן עיני מעולם ס׳ בה״ג מביא פעמים אין מספר ולא היו ת״י כ״א דרך מקרה פ״א על איזה שעות. אך כתבתי כפי העולה על דעתי העניה בע״ה ואם שגיתי ה׳ הטוב יכפר כי לא במרד ובמעל. ואת הטוב יקבלו. וגם אם לא תדע

שם המבאר. תאמר ברוך מפי יוצר אור. והשאר יתבטל וליהוי כעפרא דארעא. **מחצית השקל** שמו יקרא. כי אם לא כוונתי אל מרכז האמת בבל דבריו מ"מ במחציתו אמת תפסיי להאי גברא. ועוד טעם אחר בלבי עצורה ויהיו לרצון אמרי פי לפני נותן התורה. עכ"ל המחבר זצ"ל ותהי נשמתו בצרור החיים צרורה:

סימן א

סעיף ב

מ"א ס"ק ב' מפני ועכ"פ לא יתקוטט עמהם ב"י. וז"ל מפני שמדת העזות מגונה מאוד ואין ראוי להשתמש ממנה כלל אפילו בעבודת השי"ת כי יקנה קנין בנפשו להיות עז אפילו שלא במקום עבודתו ית' עכ"ל:

סעיף ג

ס"ק ג ומיד וכו' בגיטין דף ע'. דאמרי' התם ה' דברים העושה אחד מהן קרוב למיתה יותר מן החיים. וא' מהם ישן ועמד. ופי' רש"י מיד קודם ששהה מעט עכ"ל:

סעיף ד

ס"ק ד המשכים כו' צ"ל בנ"א ע"כ ועסי' קל"א ס"ג שכתב הרב"י אין נ"א בלילה ואעפ"כ בלילי אשמורת כיון שהוא קרוב ליום נוהגים ליפול ומ"א הביא שם בשם הרקנ"ט וז"ל וברקנ"ט כ' להאריך בסליחות עד נכון היום ואז יפלו ע"פ עכ"ל. וכדי שלא יסתרו דברי הרקנ"ט זה את זה צ"ל דגם כאן נתכוין לזה. אבל אין לשון הרקנ"ט דהכא משמע כן: **ובגמרא דילן לתי' א' כו'** הוא בברכות דף ג' ע"א תניא רא"א שלשה משמורת הוי לילה כו' וסימן לדבר משמר א' חמור נוער. שניה כלבים צועקים. שלישית תינוק יונק משד"א ואשה מספרת עם בעלה. ופריך מאי קחשיב אי תחלת משמורה ראשונה סימנא ל"ל אורחא היא. אי סוף משמורה קחשיב אחרונה ל"ל סימנא יממא היא ומשני חשיב סוף משמורה ראשונה ותחלת משמורה אחרונה ואמצעית דאמצעיתא. ואב"א כלהו סוף משמורות קחשיב. וכ"ת אחרונה לא צריך דהא יממא היא נ"מ למאן דגבי בבית אפל ולא ידע זמן ק"ש דתינוק יונק משד"א ואשה מספרת כו' ליקום ולקרי עכל"ה. לכך לתי' א' דנתן סימן לאמצעיתא דאמצעיתא וע"כ נ"מ דאז עת רצון להתפלל והיינו חצות כדעת הזוהר. ואף שהרשב"א בחידושיו כ' דנ"מ לענין קדשים דזמן אכילת' עד חצות כדאיתא משנה א' דברכות. היינו משום דהרשב"א לא היה לפניו ס' הזוהר כי עדיין לא נתגלו בימיהם. לכך הוצרך לומר דקאי לענין קדשים. אבל עתה שנתגלה הזוהר ומבואר בו דחצות לילה היא עת רצון להתפלל על החורבן טפי עדיף להשוות גמרא דידן עם הזוהר

ולפרש גם דברי ר"א באמצעית דאמצעיתא לענין תפלת חצות. וכן מורה לשון ר"א שסיים ועל כל משמר יושב הקב"ה ושואג כו' ומה"ט כ' הרא"ש שם על דברי ר"א וראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג באותו שעה ולשפוך תחנונים על חורבן בהמ"ק וכמ"ש בסעיף ג'. ולתי' השני לא משמע כן. דהא לא נתן סי' על חצות דהא סוף משמר קחשיב. ואע"ג דאמרינן במסכת יבמות דף ע"א ע"א ת"ר כל אותן מ"ם שנה שהיו ישראל במדבר (אע"ג דלא נשבה להם רוח צפונית כדאיתא התם מ"מ) לא היה יום שלא נשבה להם רוח צפונית בחצי הלילה. שנאמר ויהי בחצי הלילה וה' הכה כו'. מאי תלמודא הא קמ"ל דעת רצון מלתא הוא. ופירש"י וכיון דחצות לילה עת רצון למכת בכורות. הוי נמי עת רצון לרוח צפונית כו' עכ"ל. מ"מ אכתי לא שמעי' דאז עת רצון לתפלה וביותר על חורבן ביהמ"ק. וע"ש ביבמות במהרש"א בחד"א שכתב וז"ל נ"ל דה"ק דעת רצון חצות לילה רוח של אותה שעה טוב לנחבלים אע"פ כן וה' הכה כו' באותה שעה כי יש ביד הקב"ה לשנות הטבע עכ"ל:

דלעולם חשבי' הלילה כו' אע"ג דלענין תפלה כו' וכך כתב שערי ציון ומשמע מדברי שערי ציון וכן משמע מדברי מג"א לקמן סימן רל"ג דבין בקיץ ובין בחורף חשבינן תחלת הלילה משעת צאת הכוכבים. וכל י"ב שעה משעות ההשואה ואח"ז הוי לילה ואף בחורף שהלילה ארוכה יותר משעות האחרונות מן הלילה נחשבים ליום. ואם כן חצות לילה אינה שוה בקיץ לחורף דבקיץ זמנה אחר חצות לילה שלנו. ובחורף קודם חצות. והאחרונים האריכו בזה. אבל בתשובת שב יעקב בסימן א' האריך להשיג. ומסיק דלהזוהר משמע כמו דאמרינן בסוף לילה השעות הניתוספות בחורף הם שייכים ליום. הוא הדין בתחלת הלילה השעות הניתוספות בחורף של יום הם דמאי שנא תחלת הלילה מסוף הלילה. אלא חשבינן מאמצע היום שהחמה עומדת באמצע הרקיע ואח"ז ששה שעות מיקרי יום בין בקיץ ובין בחורף ותחלת שעה שביעית מתחיל הלילה ונמשכת י"ב שעות משעות ההשוואה ואח"ז הוי יום בין בקיץ ובין בחורף. ולפי זה חצות לילה בין בקיץ ובין בחורף שוה. דהיינו י"ב שעות אחר חצות היום שהחמה עומדת באמצע הרקיע. וכתב ע"ש אבל מי שרצ' לנהוג לקונן בג' משמורות אז יש לחשוב משעת צאת הכוכבי' עד עמוד השחר דכן משמע בגמרא דילן דוקא המתנהג לקונו בחצות והוא ע"פ דברי הזוהר. א"כ גם לענין זמן החצות יש לנהוג כוותיה. מה שאין כן המשמורת שהמנהג ע"פ ש"ס דילן יש לנהוג בזמנן כפי הנראה מדברי הש"ס וע"ש:

סעיף ה

ס"ק ה' חורבן כו' ואחר כוונת הלב ה"ה הדברים ר"ל שלא די באמירה אלא יתאונן בלב. ודי לעבד שיהיה כרבו ויזכור מאמרו יתברך אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם וכדאיתא שם בברכות:

סעיף ו

ס"ק ו' מעט ובגמרא אמרינן אחד המרבה כו' משמע דשוין הן וע"ז תי' דבגמרא מיירי שגם המרבה כוון לבו כו':

סעיף ז

ס"ק ז' פ' העקדה כ' הבחיי כו' הבחיי לא כ' כן על פ' העקדה. ובעקדה הטעם לזכור לפניו זכות העקדה והאבות:

וגם שימסור נפשו על קדושת שמו ית' כמו שעשה יצחק. ובפ' המן הטעם שע"ז יבטח בה' ויאמין שכל הדברים באים בהשגחתו ית' וביו"ד דברות הטעם לזכור המעמד הנכבד והנורא ההוא למען תהיה יראתו ית' ע"פ. ובפ' קרבנות הטעם כמו שהבטיח הקב"ה דבזמן שאין בהמ"ק יהיה אמירתנו לרצון ונשלמה פרים שפתינו. וכן אמרו רז"ל כל העוסק בתורה עולה כאלו הקריב עולה. וע"ז כ' דאין די באמירת הפסוקים לבד. אלא יתבונן בטעמי הקרבנות ובדיניהם כפי השגתו (וגם צריך לשוב מעבירה שבידו. דכן בקרבן היה צריך תשובה ווידוי דאי לאו הכי הוי זבח רשעים תועבה) וכן באמירת תהלה לדוד הכונה שע"י האמירה בכונת הלב יכיר קצת מחסדי הבורא וקצת מגדולתו וע"י זה יהיה חרד ע"ד ה' וישמור את עצמו מן החטא. ואם עון בידו ירחיקהו וישוב בתשובה שלימה ועי"ז יזכה לעה"ב:

סעיף ח

ס"ק ח' עולה כו' נשאלתי כו' לפרקליט היינו מליץ דימה החטאת לפרקליט ועולה לדורן. ואם יחטא למלך ב"ו אינו ראוי להביא לו דורן טרם מחל לו חטאתו כי לא ירצהו וצריך תחלה פרקליט אשר ירצה את המלך ואח"כ יביא הדורן. כן כל זמן שלא הביא החטאת והחטא בידו א"א להביא דורן דהיינו עולה עד שכבר הביא החטאת ונתכפר לו. פי' דאי' בגמ' שם דף הנ"ל חטאת מכפרת ע"ח עשה מקופיא ר"ל דעיקר חיוב חטאת היא אי עבר על לא תעשה שיש בזדונו כרת. בא על השוגג חטאת. ואם מביא חטאת לכפר על ל"ת שיש בזדונו כרת אם כבר נתחייב עולה. כגון שעבר על מ"ע או על לאו הניתק לעשה דעליהן בא עולה (וכן על הרהור הלב וגסות רוח) אותה חטאת שמביא על ל"ת מכפר גם על העשה אבל רק מקופיא. ופירש"י אינה כפרה גמורה ותרגום ויצף הברזל וקפא

פרזלא. אבל עולה מכפרת על עשה מקיבעא דהיינו כפר' גמור'. ולכן הקשו התוס' איך אמרת דעולה דורן ומה"ט בא אחר חטאת הא על עשה מכפרת יותר מחטאת:

ותי' לזה כ' מ"א אע"פ כשקרב כו' ר"ל מ"מ נגד חטאת מקרי עולה דורן. דהא קודם הבאת החטאת היה ענין חטא ל"ת שזדונו כרת. וגם חטא עשה ואפי' יביא עולה עדיין ישאר חוב לא תעשה שזדונו כרת. לכן עדיף טפי שיביא תחלה החטאת ויכפר כפרה גמורה על הלא תעשה. וגם על תעשה עכ"פ יכפר מקופיא. ואף שעדיין ישאר עליו מקצת עון עשה. דהא לא כיפר כפרה גמורה מ"מ שוב מקרי העולה דורן. אבל באמירתנו כו' והוי כקורא בתורה. וא"כ אמירת פרשת החטאת הוא ספק ואפשר דלא כיפר כלל לא על ל"ת דהא לא נתחייב וממילא גם על העשה לא כיפר כלל דהא הוי כקורא בתורה דעל עשה גרידא אסור להביא חטאת. ועולה מכפרת על עשה דאמרינן בגמרא שם באותו דף. ור"ל דלמא גם עולה אינו חייב ואף דעולה בא בנדבה. מ"מ כיון דהוי ספק כמו חטאת אי מכפר ה"ל להקדים חטאת דעיקר ההקדמה תלוי במה שמכפר יותר. לכן הוצרך לומר דאין אדם שאינו חייב עולה. וא"כ עולה ודאי מכפרת. והחטאת הוא ספק אי מכפרת כנ"ל. לכן יש יותר להקדים עולה לחטאת:

סעיף י

ס"ק י' ביום כו' כדאיתא ביומא ספ"ק דזמנה כל יום מקריאת הגבר או סמוך לו מלפניו או לאחריו. וכ' בספר ע"ת כיון דבעי' דומיא דהקרבת כהן הקרבן לכן יש לאמרם בעמידה דומיא דהקרבה דהוי מעומד דכתב לעמוד ולשרת:

סעיף יא

ס"ק י"א יר"מ כו' לפי שאינו באה כו'. ר"ל בשלמא עולה אע"ג דמכפרת על עשה ואפשר דלא עבר על מ"ע אעפ"כ מצי למימר יהר"מ כו'. דהא עולה בא נדבה. גם אין לך אדם בישראל שלא עבר על עשה וכדלעיל ס"ק ח' משא"כ חטאת. ומשמע דעת הרב"י שהטור כ' שאחר החטאת לא יאמר יהר"מ. אבל אחר אשם יאמר יהר"מ. וכ' הרב"י דאחר אשם תלוי מה"ט יאמר כיון דפליגי ר"א ורבנן בכריתות. דר"א ס"ל אשם תלוי בא בנדבה. וראיה דהא אי אחר שהביא אשם תלוי נודע לו שודאי חטא צריך שוב להביא חטאת. וא"כ על מה בא האשם תלוי אע"כ שהיה נדבה. וחכמים ס"ל דאינו בא בנדבה. ומה שמביא תחלה אשם תלוי כדי להגין עליו מן היסורים שראוים לבא עליו על חטאתו אשר חטא. והאשם מגין עד שיתוודע לו ויביא חטאתו ויתכפר. ופסק הטור כר"א אף דרבים חולקים על ר"א מ"מ כיון דמצינו שם בכריתות במשנה דבבא בן בוטא עביד עובדא בנפשיה כר"א והביא אשם תלוי בכל יום. אמנם אשם ודאי נסתפק הרב"י לדעת

הטור אי יאמר יהר"מ אחריו דאפשר לומר כיון דשם אשם בא בנדבה דהיינו אשם תלוי מצי לומר אפילו אחר אשם ודאי אע"ג שאינו בא בנדבה. או שאחר אשם ודאי אין לומר יהר"מ כמו אחר חטאת. והטור לא היה צריך להזכירו שאחר אשם ודאי לא יאמר כיון שכ' שאחר חטאת לא יאמר ממילא ידעינן דאחר אשם ודאי ג"כ לא יאמר דחד טעמא לתרווייהו וזה נראה עיקר להרב"י ע"ש. וע"ז כ' מ"א דמשמע דעת הרב"י דלא כהטור אלא אפילו אחר אשם תלוי לא יאמר מדלא הזכיר בש"ע שיאמר יהר"מ אחר אשם תלוי:

רק כשהיה מונח לפניו חתיכה של חלב כו' הכי קיי"ל דבעינן אתחזק איסורא אבל אי חתיכה אחת היתה מונחת לפניו ואכלה. ולא ידע אם היתה חלב או שומן דלא אתחזק אסורא אינו מביא אשם תלוי. ואפילו בשני חתיכות דוקא אי כשאכל אחד מהן היה סובר ששניהן שומן. אבל אם בשעת אכילה נסתפק מיד אי מה שאוכל הוא חלב או שומן. הוי קרוב למזיד ואינו מביא אשם תלוי. וכן אי ידע בעת אכילה שא' מהן חלב אלא שהיה סובר שאותה שאוכל ודאי שומן. ואח"ז נודע לו שהיה ספק מביא אשם תלוי כן מבואר פ"ד דכריתות. ועיין בי"ד סי' ה' שכתב שם אי שוחט בזה"ז בהמה לשם קדשים הבאים בנדבה הבהמה אסורה דמחזי כאוכל קדשים שנזבחו בחוץ אבל אי שחטן לשם קדשים שאין באים בנדבה כגון לשם חטאת כשרה. דאי הוי בידו חטא שחייב עליה חטאת היה לו קול ע"ש. וכ' שם רמ"א דאם שחטו לשם אשם תלוי אסורה וע"כ ס"ל דאשם תלוי בא בנדבה. וכתב הש"ך הא דלא הגיה רמ"א פה שיאמר יהר"מ אחר אשם תלוי. היינו משום דמספקא ליה אי קי"ל דבא בנדבה או לא ולכן אזיל הכא לחומרא שלא יאמר יהר"מ שמא אינו בא בנדבה והתם לחומרא שמא בא בנדבה לכך אסורה:

וכתב ב"י בשם מהרא"י כו' ר"ל הם מפרשים דמ"ש הטור שגם אחר אשם יאמר היינו אפי' אחר אשם ודאי אע"ג דאינו בא בנדבה (דלא כע"ש דס"ל דלא באו להביא ראיה כ"א דקי"ל דאשם תלוי בא בנדבה). לבא כמו בנדבה. ר"ל אע"ג דהאומרו עכשיו לא נדר בנזיר. מ"מ כיון דבזמן המקדש היה בידו להביא את עצמו לידי אשם דהיינו שהיה נודר בנזיר מקרי כמו נדבה ויכול לומר יהר"מ. ועוד דמקרא מלא דנזיר מביא חטאת ולא אשם אלא א"כ נטמא דנזיר טהור כששלמו ימי נזירתו מביא שתי בהמות כבשה אחד חטאת וכבש עולה ואיל א' לשלמים. ואם נטמא מזין עליו בשלישי ובשביעי. ואחר הזאה ביום שביעי טובל את עצמו ובשמיני מביא שני תורים או שני בני יונה א' לעולה ואחד לחטאת. וכבש לאשם:

וא"ל דשאני אשם נזיר כו' ר"ל ונתיישב עכ"פ קושיא שניה דאחר אשם י"ל יהר"מ דמקרי בא בנדבה:

והכא אשם שפחה כו' כדאיתא שם בכריתות פ"ב מ"ב:
והב"ח כתב כו' וקשה כו' ידיעה בתחלה. ר"ל קודם שמביאו צריך שיהיה נודע לו שחטא. דכ' או הודע אליו חטאתו והביא. משמע כשהודע לו דוקא אז והביא כו'. ואף שמשמע שם מדברי רש"י כו' דהכי אי' שם אמר עולא למ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה בעל כו' פירש"י וז"ל פלוגתא דר"ט ור"ע היא כו' ר"ע מחייב על ספק מעילות אשם תלוי. ולא קי"ל הכי אלא דוקא כשבא על הודאי חטאת כגון אכל חלב. אז בא על הספק אשם תלוי. משא"כ מעילה אי ודאי מעל לא בעי חטאת אלא אשם ודאי אינו מביא על הספק אשם תלוי (ופי' היה לפניו ב' חתיכות אחד של קודש ואחד של חולין ואכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן מביא אשם תלוי). ומודה ר"ע שאינו מביא את מעילתו כלומר. קרן וחומש עד שיודע לו שודאי מעל שאז מביא קרן וחומש ואשם ודאי ר"ט אומר מה לו להביא ב' אשמות. אשם תלוי עכשיו וכשיודע לו שמעל אשם וודאי. ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת. דהתם ספקו איל (ר"ל אשם תלוי צ"ל איל) ודאי נקבה (ר"ל חטאת צ"ל נקבה) הלכך כי מתידע ליה בעי לאתויי נקבה. אבל זה ששניהן מין א' כו' שזה איל וזה איל יביא קרן וחומש ויביא איל ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי (ר"ל קרן וחומש) וזו אשמי. ואם לא עתיד להתוודע לי. אשם זה יהיה אשם תלוי וקרן וחומש יהיו נדבה כו'. אלמא לא בעי ידיע' בתחלה כו' עכ"ל ומדהוצרך רש"י לומר ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת דהתם ספק איל וודאי נקבה ת"ל שהחטאת בעי ידיעה בתחלה וא"א להתנות. דהא מזה דמתנה באשם הוכיח דאשם ודאי לא בעי ידיעה תחלה אע"כ דרש"י ס"ל דגם חטאת לא בעי ידיעה תחלה:
מ"מ למסקנא כ' ר"ל לדינא. דכן מבואר שם בגמרא דף ע"ב:
וא"כ אין מועיל כו'. ומזה תמה בתשובת של יעקב סי' ב' שדבריו סותרים זא"ז תכ"ד דא"כ מה מתפלא מ"א לעיל על הגאונים מהרי"א ומהרי"ח דעל חטאת היה ראוי לומר יהר"מ דהא חטאת נזיר בא בנדבה. וגם כתב שהחסידים היו מביאים חטאת נזיר כדי שיתכפרו בו שאר חטאים הא לא מתכפרים דבחטאת בעי ידיעה תחלה. וכ' וא"ל דדעת מ"א דבשביל ספק אסור להביא חטאת אבל אי צריך להביא חטאת בלאו הכי שאינו עושה איסור בהבאתו כמו הכא דצ"ל חטאת בשביל נזירותו מתכפר נמי מעבירות של חטאת שאינן ידועים לו. ז"א כדמוכח התם בשבת דף ע"א ברש"י ד"ה למ"ד כו' (הבאתי לעיל) אלמא לא בעי ידיעה בתחלה באשם ודאי קודם הבאת כפרתו דהא אתידע ליה ומכפר עליה עכ"ל. משמע אבל אי בעי ידיעה בתחלה לא הוי מכפר. אף דהתם אינו עושה איסור בהבאתו. דבלאו הכי צ"ל איל לאשם תלוי נמצא ממה נפשך עושה שפיר

ואפ"ה לא הוי מכפר אי הוי צריך ידיעה מתחלה דגזרת הכתוב הוא וא"כ בחטאת דכ"ע מודים דצריך ידיעה בתחלה ודאי אין מועיל כלום על חטא שאין ידוע אף דצריך להביא בלאו הכי וצ"ע עכ"ל ולענ"ד לא הוי צריך בעל התשובה להביא ראיה מאשם לפי הס"ד על חטאת. דכן מבואר להדיא גבי חטאת גופיה במס' כריתות דף ז' ע"ב ודף כ"ג ע"א דאין חטאת בא על תנאי מקרא דאו הודע אליו חטאתו והביא כגון ב' חתיכות א' חלב וא' שומן ואכל את הראשונה ובא אחר ואכל השניה. צריך כל אחד להביא אשם תלוי ולא אמרינן יביאו חטאת א' בשותפות ויתנו אם אני אכלתי חלב חלקך מחול לי ויהי' לחטאתי ואם אתה אכלת חלב חלקי מחול לך ויהי' לחטאתך (לאפוקי מר"ש שם) משום דבעי ידיעה ודאית ומ"א שהביא ראיה דחטאת בעי ידיעה בתחלה ממס' שבת. ולא אייתי ראיה זו מכריתות היינו משום דרצה להביא גם ראיה על אשם דל"ב ידיעה. ובשבת שני הדינים מבוארים במקום א'. גם רצה להקשות ע"ד רש"י שם. אמנם בעיקר קושיתו של בעל תשובת ש"י הנ"ל נלע"ד דודאי אם נסתפק לו אם חטא אינו רשאי להביא חטאת אפילו ליכא איסור בהבאתו משום חולין בעזרה אעפ"כ גזרת הכ' שלא להביא וכמ"ש בתשובה הנ"ל. אך אי נודע לו שחייב חטאת ודינו להביא חטאת כמו בנזיר אז ס"ל למ"א דמתכפרים לו גם שאר עבירות שחייב עליהן חטאת אף שעדיין לא נודע לו. והכי דייק קרא או הודע אליו חטאתו והביא. וכיון שנודע לו חטא א' שעליו מביאו כבר קיים הקרא ומכפר גם על שאר עבירות אף שעדיין לא נודעו לו. כך היה סברת מ"א. אלא שעדיין צ"ב האיך חטאת א' יכפר על עבירות הרבה. והא לכל חטא צריך קרבן בפ"ע. אפילו עבירה א' כגון אכל חלב ב' פעמים צריך להביא על כל אכילה חטאת בפ"ע. אם לא שהיו ב' האכילות בהעלם א'. ואולי חטאת נזיר שאני הואיל ועל עצמו של נזיר א"צ כפרה גמורה מכפר על שאר העבירות. אך העיקר נראה דמ"מ מכפר על שאר עבירות להגין מן היסורים או מקופיא:

דאשם ל"ב ידיעה בתחלה כו'. ובהכי מיישב' דעת הטור ר"ל שהטור כתב שאחר חטאת לא יאמר יהר"מ. ואחר אשם יאמר וכפי מה דאסיק מגן אברהם וכן נראה להרב"י עיקר דהטור מ"ש אחר אשם יאמר נתכוין לאשם תלוי. אבל אחר אשם ודאי לא יאמר. א"כ תיקשי דה"ל להטור לכתוב אחר חטאת ואשם ודאי לא יאמר. ומ"ש הרב"י דממילא נשמע כיון שכתב אחר חטאת לא יאמר ה"ה אחר אשם ודאי כנ"ל הוא קצת דוחק. אבל לפ"ד מ"א ניחא. דמה"ט שביק הטור אשם ודאי ולא כללו עם חטאת שהוא חלוק מחטאת. דבחטאת אפי' על תנאי לא יאמר יהר"מ דבעי ידיעה בתחלה. אבל אחר אשם ודאי עכ"פ רשאי לומר על תנאי כיון דלא בעי ידיעה בתחלה. אבל אחר אשם תלוי ס"ל

להטור דרשאי לומר בלי תנאי דפסק כר"א דבא בנדבה כנ"ל. ובספר א"ר תמה על מ"א שכ' דאשם וודאי לא בעי ידיעה בתחלה. הא פסק הרמב"ם פ"ט מהל' שגגות דין יו"ד דאשם ודאי בעי ידיעה בתחלה. ולענ"ד אין זה תימא דהא לא כ' מ"א כן מדעת עצמו כ"א ליישב דברי הטור. א"כ י"ל דהטור חולק בזה על הרמב"ם ופוסק דאשם ודאי ל"ב י"ת. ופשטא דהש"ס משמע הכי דהא פי' הה"מ שם טעמיה דהרמב"ם דפסק דבעינן י"ת וז"ל בפ' כלל גדול אמרינן למ"ד אשם ודאי ל"ב י"ת בעל כו' וכ' רש"י דפלוגתא דר"ט ור"ע היא בפ' דם שחיטה דר"ע סבר דבעי ידיעה בתחלה ופסק כמותו עכ"ל. (וצ"ל דס"ל דר"ט היה חבירו של ר"ע ולא רבו. ועיין בכתובות דף פ"ד ע"ב) אמנם התוס' שם בשב' דחו פרש"י דהא בהדיא מסיק הש"ס שם בכריתות מדתנן שם דלא פליג ר"ע על ר"ט אלא במעיל' מרובה דניחא ליה טפי שיביא שני אשמות משיביא קרן וחומש עכשיו על הספק. דהא הקרן וחומש עולין יותר מדמי אשם אבל אי היא מעילה מועטת דהקרן וחומש אין עולין יותר מדמי אשם מודה ר"ע שיביא עכשיו אשם וקרן וחומש ויתנה כדאמר ר"ט א"כ מסיק הש"ס דע"כ תרווייהו בין ר"ט בין ר"ע ס"ל אשם ודאי ל"ב ידיעה בתחלה. וא"כ ע"כ צ"ל הא דאמר עולא למ"ד אשם ודאי ל"ב ידיעה בתחלה הוא ר"ט ור"ע ולאפוקי ממ"ד דבעי ידיעה בתחלה. אבל אנחנו לא ידענו מי הוא דס"ל כן דבעי ידיעה בתחילה וצריך טעם להרמב"ם למה פסק דבעי ידיעה תחלה. על כל פנים אין מן התימה אי נא' דהטור פוסק דלא בעי ידיעה תחלה:

ומ"מ אם ת"ח הוא מוטב כו'. ובס' לחם חמודות פרק הרואה סס"ק ס"ד כ' וז"ל אבל בשתים אני קורא תגר הא' מפני שמרבה בענינים הרבה ה"ה כעול על רובא דרובא וממעטים הכוונה ואין זה נכון כי טוב מעט בכוונה כו'. והשני' על מי שי"ל להבין וללמוד שנ"ל כי טוב לו תורת ה' ללמוד ויהי' די לו בתפלת החובה מאנשי כה"ג. ומה שנקבע פסוקי דזמרה ופרק איזהו מקומן שהן כחובה על הכל. ובמקום שאר התחנונים והקרבנות ילמוד. ובפ' מפנין מוכח בהדיא דתלמוד תורה כנגד כולם ואפילו עיון תפנה ע"כ אולם הכל לפי מה שהוא וסדר למודו וגם אפשר לחלקו לימים:

ובע"פ וח"ה (**ר"ל חה"מ פסח**) **ועי"כ כו'** הטעם דבע"פ לא היו רשאים להקריב תודה כיון שיש בחלות תודה מין חמץ. א"כ מחצות יום ואילך היו אסורי' באכילה. וזמן אכילת תודה הוא ביום שחיטתו ולילה שאחריו א"כ אי היו מביאין בע"פ היה ממעט בזמן אכילתו ועל ידי זה היה אפשר לבא לידי נותר קודם זמנו וזה אסור. ובחה"פ משום שיש בו חלת חמץ. ובערב יוה"כ כיון דבלילה היה אסור באכילה א"כ ממעט זמן אכילתו. ומה"ט כתב בתשובת שב יעקב סי' ב' דיום שאחר יה"כ לא יאמר פ' אשם תלוי וכ"ש

שלא יאמר יה"ר אחריו. דהא תנן בכריתות דף כ"ה דאחר יוה"כ לא היו מניחין להביא את בבא בן בוטא שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום (אבל) יום אח"כ לא הניחו להביא וא"ל המתן עד שתכנס לספק כי אפילו נתחייב אשם תלוי קודם י"כ מכפר אבל אשם ודאי וכן חטאת י"ל אף יום לאחר י"כ דע"ז לא כיפר י"כ ומי שנתחייב אשם ודאי או חטאת קודם יה"כ היה צריך להביא אחר יה"כ כ"ז מבואר בתשובה הנ"ל. ולפ"ד מ"א אין לומר בעיה"כ גם פ' חטאת ואשם ושלמים דבכלן ממעט באכילתן אי היה מביאן בעי"כ וכ"כ בס' פלתי בי"ד סימן ה':

סעיף יב

ס"ק י"ב מקטר כו' בין דם לאברים. א"כ היה מקטיר קודם גמר מעשה התמיד דהיינו הקרבת איברי תמיד:

עיקר כפרה בדם. וכיון דמקטיר אחר הדם ה"ל אחר גמר התמיד:

וכ"כ תר"י כו' דעיקר כו' אהא דתנן שם תפלת המנחה עד הערב עי' תר"י דע"כ עד הערב ר"ל עד שתשקע החמה דל"ל עד צ"ה דהא תפלת מנחה נגד תמיד של בין הערבים ועיקר הקרבן הוא הדם וזריקת הדם אחר שקיעת החמה פסול עכת"ד. ולכן מתחלה כו' הם דברי מ"א. והביא עוד ראיה דנתקנה נגד הדם דמה"ט תחלת זמן מנחה מו' ומחצה דאז היה זמן שחיטת התמיד והזריקה היתה סמוכה לשחיטה. וכן בשחרית היה זמן שחיטה מעלות השחר:

ובתפלת המנחה כו' כדאיתא ביומא שם פ"ג משנה ה' קטורת של בין הערבים בין איברי' לנסכים וכיון שנעשה במנחה אחר האיברים גם הגמ"י מודה:

והע"ש שכתב לומר מנחה כו' ר"ל דהע"ש חולק על הש"ע וכתב שי"ל פ' מנחת נסכים אחר פ' תמיד בין בבקר ובין בערב ואח"ז פ' הקטורת שכן היה הסדר ומ"א הביא ראיה לדעת ע"ש מאביי דהוה מסדר כו' וקתני שם קטורת קודם לאיברים ואיברים למנחה כו':

סימן ב

סעיף א

ס"ק א מיושב כו'. אמרי' בגמ' במס' ב"ב דף נ"ז ע"ב:

והאידנא אין נזהרין כו' אע"ג דבזה"ז בעו"ה אין לנו דין ת"ח מ"מ במילי דצניעות ראוי לכ"א להתנהג במדת ת"ח דהא דין זה המבואר בש"ע פה לא ילבש חלוקו מיושב הוא מה שהתפאר א"ע בזה ר"י פ' כ"כ כמבואר בטור ואפ"ה כתבו שיש לנו לנהוג כן וכן

מ"ש בסעיף ג' ידקדק כו' שלא יהפוך וכו' הוא ג"כ נאמר בש"ס פ' א"ק על ת"ח דאמר ר"י איזה ת"ח המדקדק בחלוקו כו':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ימין וכשהוא רוחץ כו'** דבכל פעם יכבס תחלה אבר הנכבד וימין חשוב יותר לענין בוהן יד דנתינת דם ושמן גבי מצורע ולענין חליצה. ושמאל חשוב יותר שעל יד שמאל קושר התפילין. לכן במנעלים ינעול ימין תחלה שהוא חשוב יותר. ולענין קשירה שמאל חשוב יותר לכן יקשור שמאל תחלה משא"כ רוחץ וסך דליכא קשירה לכן ימין תחלה אבל הראש חשוב יותר לכן כשרוחץ כל גופו הראש תחלה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **במקומה כו'** אפילו פחות מד"א. וכ"מ לשון ש"ע שלא נתן שיעור ד"א כ"א לגילוי ראש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ד"א ומדת חסידות אפילו פחות מד"א**. אין הכוונה שבא לפרש דברי ש"ע שכ' ד"א שהפי' ד"א אסור מצד הדין אבל פחות מד"א מותר מן הדין מ"מ מודה דממדת חסידות יש להחמיר ע"כ אין פי' זה אמת דהא כתב מ"א לקמן סי' צ"א ס"ק ג' על מ"ש שם בש"ע שלא להזכיר השם או לכנס לבהכ"נ בגילוי הראש וז"ל מ"א ומ"ש בסי' ב' שלא ילך ד' אמות בגילוי ראש היינו מדת חסידות עכ"ל. הרי דאפי' ד' אמות אין בו רק מדת חסידות. אלא שמ"א הביא פה דברי הב"ח דס"ל דאפילו פחות מד"א יש בו מדת חסידות. ואפשר אין כן דעת הרב"י כ"א ממדת חסידות אינו אסור רק ד"א ולא פחות מד"א. או י"ל דגם הש"ע מודה להב"ח דאפילו פחות מד"א יש בו מדת חסידות וכמ"ש הב"ח כיון שהטעם שמלא כל הארץ כבודו ומפני כבוד השכינה ית' יש לכסות הראש א"כ מה לי ד"א או פחות מד"א. והא דנקט הש"ע ד"א הא גם בש"ס נקט ד"א ואפ"ה כ' הב"ח דהוא לאו דוקא ע"ש ה"ה גם די"ל כן בש"ע וזה נראה עיקר רש"ל סי' ע"ב הביאו ט"ז לקמן סי' ח' שכ' שאין איסו' בגלוי ראש רק ממדת חסידות. גם משום שהעולם תופסים הדבר לקלות ופריצות יש להחמיר מ"מ אם ירצה לברך ואין לו דבר לכסות הראש כגון בלילה די לו אם מכסה הראש בידו. אע"ג דלענין לבו רואה את הערוה לא מהני הנחת יד על הלב כמ"ש סי' ע"ד ס"ב. מ"מ הנחת יד ע"ג הראש דאין דרכו בכך מהני. והט"ז כתב שאסור מצד הדין משום ובחוקותיהם לא תלכו. וא"כ ודאי מהני כיסוי יד על הראש דבזה מראה דאינו הולך בחוקותיהם ומ"מ לברך לא מהני כיסוי יד. וכ"כ בסי' ע"ד וכ"כ מ"א סי' צ"א סק"ד שגם הוא חולק בזה על מהרש"ל דלא מהני לברך ע"י כיסוי יד. ובנדרים

דף למ"ד משמע דקטנים כו' דאמרי' הנודר משחורי הראש אסור באנשים דנשים מכסי ראשייהו וקטני' מגלי ראשייהו. ופי' הר"ן דנשים כיון דדרכן תמיד לכסות ראשן אם כן אי היה כוונתו לנשים היה אומר מכוסי הראש. וכן קטנים כיון דדרכן תמיד לילך בגילוי ראש א"כ אי היה דעתו עליהם היה אומר מגולי הראש אע"כ נתכוין לאנשים שפעמים הם בגילוי הראש ולפעמים מכוסים לכן הוצרך לקרותם שחורי ראש. סוף שבת דף קנ"ו ע"ב. רפ"ב ס"ג במ"א ס"ק ח' מ"ש מכאן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **יחף בשבת דף קנ"ב ובפסחים דף קי"ג כו'** שימכור כו' בשבת איתא דמנעלים ברגליו בר אינש ואי לא מת הנקבר טוב ממנו. ובפסחים אמרינן מי שאין לו מנעלים ברגליו הוא מנודה לשמים:

סעיף ח

ס"ק ח' ונקיות. אפילו כו' ר"ל ל"מ בימיהם שהם צריכים להתרחק לפנות בשדות שראוי להרגיל לפנות בוקר וערב שעי"ז לא יצטרך ע"פ הרוב לפנות באמצע היום ולא יצטרך להתרחק מבני אדם כי בבקר ובערב אין בני אדם מצוים ברחוב. אלא אפי' בזמן הזה שיש ע"פ הרוב לכ"א בה"כ סמוך לביתו וליכא טעם הנ"ל מ"מ יש בזה משום נקיות:

סימן ג

סעיף א

ס"ק א ולא כו' גמ'. ברכות דף ס"ב ע"א:

סעיף ב

ס"ק ב' לא כו' בסנהדרין דף י"ט כו' משום ייחוד ר"ל שמא יכנס איש לבה"כ שכבר היה שם אשה והוא לא ידע כשנכנס ויתיחד עמה. ועי"ז שמספרות זו עם זו ידע שיש שם אשה ולא יכנס. ובמקום שהן בעיר דליכא משום ייחוד אין לחוש כ"כ רמ"א שם בא"ע:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מגולה אבל בחצר כו'** כיון די"ל מחיצות אף שהם רחוקים ממקום שמפנה מ"מ לא מיקרי מגולה ומכל מקום נ"ל דעיר כו' דהם רחוקים יותר מדאי:

לצד מערב כיון דהטעם משום כבוד שכינה שעיקרה במערב:

שהוא רוח שכנגד מערב. עב"י שם וז"ל הרמב"ם אסור לאדם שיפנה או שישן בין מזרח למערב כו' מפני שההיכל במערב לפיכך לא יפנה לא למערב ולא למזרח מפני שהוא כנגד המערב כו' עכ"ל:

גם ד"מ כתב לדידן שאנו יושבים במערב' של א"י א"כ לצד מזרח אסור שהוא נגד היכל ומקדש ובגמ' דב"ב רפ"ק דף כ"ה דמזרח נקרא כו' משמע דעיקר שכינה במזרח ע"ש:

סעיף ו

(ס"ק ו) לדרום דוקא כו' ר"ל ס' היכל הקודש חולק על ש"ע:

סעיף ז

ס"ק ז' בין מזרח כו' פרש"י כו' ר"ל דבש"ע אין מבואר כוונת בין מערב למזרח אי ר"ל אורך המטה יהיה בין מערב למזרח או ר"ל הרחב ומפרש"י מבואר שר"ל הרוחב של המטה יהיה בין מערב למזרח:

ובמ"ע כו' שיהא ראשה כו' ואפשר גם לפרש דברי הש"ס כן. ור"ל בין מזרח למערב האורך. וכ' הלבוש כו' ועי"ל כו' ג"כ מקום השראת שכינה ואפילו בשעת תשמיש מן המובחר לדבק נפשו בדברים קדושים עליונים כמ"ש ט"ז בשם ס' ר"ח:

סעיף ח

ס"ק ח' ביד כו' ועוד ט"א כו' בברכות דף ס"ב ע"א תניא ר"א אומר מפני שאוכל בה רבי יהושע אומר מפני שכותב בה רבי עקיבא או' מפני שמראה בה טעמי תורה זה דעת ג' תנאים. ורבא אמר מפני שהתורה ניתנה בימין דכתיב מימינו אש דת למו. ור"ל אמר מפני שקושר בה תפילין. וכנ"ל ר"ל כצד האחרון דלא קי"ל כרבא וא"כ איטר יקנח בשמאל דידיה דהוא ימין כ"א:

ומ"ש הט"ז כו' בשמאל דעלמא כמ"ש הב"י סימן מ"ג ליתא כו' ע"כ היה לפני מ"א גרסא אחרת בט"ז ממה שהוא לפנינו. הגם כאשר הוא לפנינו בט"ז ע"כ יש בו ט"ס. אבל העולה מדברי הט"ז אדרבה גם הט"ז מסכים לדעת מגן אברהם דאיטר יקנח בימין דעלמא. ובתחלה כ' דאיטר יקנח בשמאל דעלמא אף דלכלהו טעמי הל"ל דיקנח בימין דעלמא מ"מ חיישינן לטעמא דרבא ולכך יקנח בשמאל דעלמא וא"כ לפ"ז מוכח דאע"ג דשמאל כל אדם מיוחדת לקינוח אף עפ"כ רשאי להראות בו טעמי תורה וראיה איטר דמקנח בשמאל דעלמא אע"ג שמראה טעמי תורה בשמאל דעלמא ועז"כ אלא שהב"י כתב בסימן מ"ג שאסור לקנח בימין. ע"כ צ"ל דגם איטר יקנח בימין דעלמא דלדידיה הוי שמאל שלו ימין והוי שפיר אפי' לטעם ד' כצ"ל (וטעם ד' ר"ל טעם רבא) ר"ל מקיום אפילו בשמאל דידיה מימינו אש דת למו. אף דקרא נאמר על הקב"ה כ"י וראייתו מסימן מ"ג מסעיף ה' שכתב אם רוצה לכנוס לבה"כ קבוע לעשות צרכיו חולצן בריחוק ד"א וגוללן ברצועות שלהן ואוחזן בימינו וכו' הוי ס"ל לכאורה לט"ז דמהאי טעמא אוחזן דוקא בימינו ולא בשמאל משום דמקנח בשמאל אין ראוי שיאחז התפילין באותו יד.

כיון דמיוחדת לקינוח א"כ ה"ה דמה"ט יש לומר דלא יראה טעמי תורה בשמאל וא"כ איך יעשה איטר אלא ע"כ צ"ל דאיטר יקנח בימין דעלמא וא"ש וא"כ אין מחלוקת לדינא בין ט"ז למ"א. אך גם ראיה זו לא הבנתי דהתם ה"ט דלא יאחוז בשמאלו כיון דמקנח בה חיישינן שיקנח בה כשיהא התפילין בידו השמאלית וכ"כ הרב"י לקמן הובא דבריו בקוצר לקמן בט"ז סימן מ"ג סק"ו. וכפי הלשון שהביא ט"ז שם יש לפרש כן דברי הרב"י משום שהשמאל מיוחדת לקינוח אינו ראוי שיאחז התפילין בה. אבל הרואה בדברי הרב"י גופי' יראה שהטעם משום גזירה כנ"ל:

ונראה לי דאם כותב כו' די"ל בימין. ר"ל ימין דעלמא כשאר איטר שעושה כל דבר בשמאל:

דאיכא כו' וקושר בה תפילין. וה"ט דרמ"א כ' לקמן סימן כ"ז סעיף ו' דהמנהג כשכותב בשמאל ועושה כל דבר בימין שיניח תפילין בימין דעלמא דכתיב וקשרתם וכתבתם דתליא בכתיבה ע"ש. א"כ קושר בשמאל דעלמא על ימין דעלמא. לכן יקנח בימין דעלמא ככל איטר אע"ג דאיכא ג' טעמים שיקנח בשמאל דעלמא דבימין דעלמא אוכל ומראה בה טעמי תורה. וטעמא דרבא שהתורה ניתנה בימין ואע"ג שכתב דלא קי"ל כוותיה כיון דכולהו תנאי דלא כוותיה. הוא הדין על טעם דר"ל מפני שקושר בה תפילין פליגי כולהו תנאי. דהא אין אחד מהתנאים שאומר טעם זה ואפילו הכי חשבו מ"א לא' מתרי טעמי שיקנח בימין דעלמא. לכך צ"ל דעיקר טעמו של מ"א משום לא פלוג בין איטר זה לשאר איטר שעושה הכל בשמאל ואי לא הוי שייך שום טעם מכל החמשה טעמים באיטר זה לא היינו אומרים משום ל"פ שיקנח בימין דעלמא. לכ"כ דעכ"פ שייכים שני טעמים וא"כ שוב אמרינן לא פלוג בינו לשאר איטר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**') **בעשבים כו'** דלא חיישינן לכשפים. כמ"ש בס"ק שאח"ז דהטעם משום כשפים עסי' שי"ב שם כתב טעם זה וע"ש במ"א:

סעיף י

(**ס"ק י**') **תחתוניות ואם קנח כו'** הג"א עסי' שו"ב ס"א. ר"ל דעל דין המבואר בסי' שי"ב אמר הג"א לדינו. ושם מבואר דמשום כבוד הבריות התירו חז"ל להכניס בשבת לבה"כ אבנים לקנח בהן. אך דוקא כשיש בהן כשיעור המבואר שם. אבל כשיש על האבן עד דהיינו שניכר שכבר קנחו בו מע"ש כיון שניכר שהוכן לקינוח אז בכל ענין שרי. והקשה כיון שכבר קנחו בו פעם א' איך רשאי לקנח בו שוב בשבת הא קשה לתחתוניות כמ"ש כאן. וע"ז כתב בהג"ה דמיירי בחד מהני ג' גווני שכתב מ"א קנח בו הוא עצמו או כו':

סעיף יא

(**ס"ק י"א.**) **וכן כו'** ול"נ דטעמי' שעושים כו' ר"ל שאין הדבר הזה כן בטבע או בסגולה שגורם לתחתוניות אלא שאם עושים לו כישוף ע"י אותו דבר שאור שולט בו והוא נתקנח בו או ע"י חרס שנתקנח בו הכשפים שולטים בו ומביאים אותו לידי תחתוניות וכיון שעכשיו בה"כ אינן בשדה ל"ל שבא לידי המכשפים לעשות בו כישוף:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בליל' כו'** מפנה ברחוב. כ"ה במסכת ברכות דף ס"ב ע"א. או לתי' ר"א שם אם יש שם קרן זוית סמוך צריך להסתלק לשם בלילה כביום ולא יפנה בגלוי עכ"ל רש"י שם הובא גם בט"ז:

אבל לא ב"ע. ע"ז דף מ"ז. דתנן התם מי שהיה ביתו סמוך לבית ע"ז (והבית נעבד) ונפל (ואותה כותל היא המפסקת ומשמשת לביתו ולבית ע"ז) אסור לבנותו. דמהנה לע"ז. כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד"א ומניח ד"א פנוי ובונה שלו. ופריך והא מרווח לע"ז אותן ד' אמות ומשני דעביד ליה בה"כ ופריך והא בעי צניעותא אם כן צריך לעשות כותל לבה"כ לצד ע"ז. ומשני דהוא בה"כ דלילה ופריך ניהי דבלילה אין צריך להתרחק מיהו צניעותא בעי למיעבד ומשני דעביד בה"כ לתינוקת. ופירש"י אהא דמקש' צניעותא בעי למעבד. וז"ל והכא ליכא צניעות דחזי ליה בני ע"ז עכ"ל:

מותר כו' ואם צריך כו' שם בבכורות משמע דמחוייב בדבר כיון שיש סכנה:

ואתתא לא תיקום כו' אף שאינה מגלה את עצמה כדרך נשים שאין מגלות א"ע. מ"מ פריצותא איכא כ"ה שם:

סעיף יד

ס"ק י"ד נשוי נ"ל דאם אין כו' וכן כתב הט"ז. ובב"ש באה"ע סימן כ"ג חולק. וכתבו התוספות נדה דף י"ג ע"א:

מדברי ט"ז בי"ד כו' שהקשה אמאי דאמרינן שם דף י"ג ע"ב תניא ר"ט אומר יד לאמה תקצץ לפי שהניח ידו למטה מטבורו א"ל חכמים ישב לו קוץ בכרסו לדבריך לא יטלנו והרי כרסו נבקעת. והשיב מוטב שיבקע כרסו ואל ירד לבאר שחת. והקשה ט"ז קושית התוספות דמאי רבותא דרבי דלמטה מאבנטו ולמטה מטבורו מסתמא חד שעורא ולכן כ' דהך למטה בטבורו דאמר ר"ט לאו דוקא אלא ר"ל שנוגע באמתו והביא ג"כ ראיה מדברי התוספות שמביא מ"א אח"ז שכתב תבקע מילתו:

וכ"מ שם ע"ב. ר"ל קאי ע"ד עצמו שכתב דע"כ התוספות ס"ל דלמטה מאבנטו דרבי ל"ד. דאל"כ היינו רבותא דרבי. ותקשי לך מנ"ל למ"א זה דלמא התוס' ס"ל דלמטה מאבנטו

דוקא. אלא דס"ל דגם למטה מטבורו דר"ט הוא דוקא וא"כ שפיר קשיא להו מאי רבותיה דרבי אע"כ דמסתבר ליה למ"א דלמטה מטבורו דר"ט וודאי לאו דוקא. ושפיר הוכיח מ"א. ועז"כ וכ"מ שם דף י"ג ע"ב:

וכתבו התוס' כו' תבקע מילתו. אני לא ראיתי כן בתוספת:

דפתח באמה כנ"ל יד לאמה תקצץ לפי כו' למטה מטבורו. פסק כרמב"ם דבאינו נשוי אפילו למטה מטבורו לא יכניס ידו ע"ש:

אמרינן בגמ' בנדה דף י"ג רב יהודה ושמואל הוי קיימי אאיגרא דבי כנישתא כו' אמר ליה רב יהודה לשמואל צריך אני להשתין. א"ל שיננא אחוז באמתך והשתן לחוץ. ופריך הש"ס והאר"א כל האוחז באמה כו' כאלו מביא מבול לעולם. אמר אביי עשוהו כבולשת. דתנן בולשת (חיל אנשי מלחמה) שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות דחיישינן שנסכ' סתומות מותרות. בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתי לאו אתי לנסך. הכא נמי כיון דבעית לא אתי להרהר והכא מאי ביעתותא. אב"א דלילה ודאיגרא כו' אב"א נשוי הוי כו' עכת"ד הגמרא והקשה הרב"י על הטור והרא"ש ורמב"ם שלא העתיקו האי דבעית:

וצ"ע דבי"ד כו' דחרדה מסלקת כו' אף דקי"ל בהגיע זמן וסתה ולא בדקה טמאה. דחזקה אורח בזמנו בא. אבל אם היתה נחבאת במחבא והגיע זמן וסתה ולא בדקה טהורה. דאמרינן חרדה (דהא מחמת חרדה ואימה היתה נחבא') מסלקת הדמים. פחדא לביעתותא דכן. אמרינן סוף נדה דף ע"א ע"א אהא דתנן בש"א כל הנשים מתות נדות. מאי טעמא אי לימא מדכתיב ותתחלחל המלכה ואמר רב שפרסה נדה. הכי נמי אגב בעתותא דמלאך המות חזיא. והתנן שחרדה מסלקת דמים (והיינו דין מחבואה הנ"ל) הא לא קשיא פחדא צמית (היינו מחבואה) בעתותא (פירש"י בהלה פתאום שאדם רואה או שומע) מרפיא וחזיא עכל"ה. וא"כ תרצה גם כאן לחלק בזה דווקא התם במחבואה דקרי ליה הש"ס פחדא גם אנו בקיאין. מה שאין כן הכא קרי ליה ביעותא בזה אין אנו בקיאים. דזה דוחק לחלק לענין בקיאות בין פחדא לביעותא. דמה הפרש בין זה לזה:

וצ"ל כו' וע' בשבת דף מ"א. הוזכר ג"כ האי תירץ דהיכא דבעיא שרי. ומידי דברי אמרתי בע"ה לפרש דבר א' ממשנתי מה שאמרתי בע"ה בחידושי ליישב קושית מ"א. דלכאורה י"ל קושיא הרב"י דהש"ס אזלי לשיטתיה והפוסקים ג"כ אזלי לשיטתייהו. דהא א"ל על תי' הש"ס עשאוהו כבולשת כו' ה"נ כיון דבעית לא אתי להרהר. האמרי' בכתובות דכ"ז ע"ב עיר שכבשוהו כרכום כל כהנות שנמצאו בתוכ' פסולות מחשש שמא נאנסה ורמי עלה מהאי מתני' דבולש' הנ"ל ומשני ר' מרי לנסך אין פנאי אבל לבעול יש פנאי

ופירש"י דתקיף להו יצרייהו. הרי יצרא דעריות כ"כ חזק דאפילו בעיר חיישינן לה א"כ היכי מדמה עובדא דר"י ושמואל דהוא עריות להאי דבולשת אך י"ל דהאמרי' שם ר"י ב"א משמיה דחזקיה אמר כאן בכרכום של אות' מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת. ופירוש התוספות בשם ר"ח ור"ת דחזקיה בא לשנויי דאין חילוק בין לבעול בין לנסך. והא דאמרינן במתני' דכל כהנות אסורות מיירי בכרכום של אותה מלכות שיושבים בטח ואין אחריהם מחנה וליכא בעתותא כאן בכרכום של מלכות אחרת היינו האי מתני' דחביות הרי דלחזקיה אפילו לבעול אין פנאי במקום בעתות' והר"ן שם בכתובות הקשה על הפוסקים דפסקי כרב מרי דהא חזקיה חולק. וגם ר"י ושמואל משמע דס"ל כחזקיה מדשקלו וטרו ליישב תירוצו דפרכינן התם על תי' חזקיה אפי' כרכום של אותה מלכות למה אסורות א"א דלא ערקה חד מהכהנת מספיק' יש להתיר כולן כדתנן התם ומשני רבי יודא אמר שמואל כשמשמורות רואות זה את זה וא"א לברוח כו' הרי לדברי הר"ן ר"י ושמואל ס"ל כתירוצא דחזקיה דאפילו לבעול אין פנאי לכן א"ש תי' אביי דמשני בנדה עשוהו כבולשת כיון דקאי לתירוץ ר' יודא ושמואל ולדידהו אין חילוק בין עריות לניסוך ותרוייהו בבעיתותא לא חיישינן וק"ל:

והרא"ש שם בכתובות כ' וז"ל וקיי"ל כשנויי דרב מרי דבמס' ע"ז רמי מתניתין אהדדי ומשני לה כדרב מרי ולא כשנויי אחריני ולכך לא הביא הרי"ף סוגיא זו לפי שאינה מחלק בין אותה מלכות כו' אלא בכל ענין כהנ' אסורות ויין מותר עכ"ל א"כ נתיישב קושי' הרב"י ויפה עשה הרא"ש שלא העתיק תי' דבעי' כיון דפוסק כתי' רב מרי ואמרינן לבעול יש פנאי. אם כן ביצרא דעריות לא מהני ביעתותא וק"ל. אך להרב"י לא הונח בתי' זה דאכתי תקשי לרמב"ם ע"ש. והעיקר דגם תיקשי לפירש"י שם בכתובות דחזקיה לא בא לדחות תי' רב מרי וגם הוא ע"כ ס"ל לחלק בין לבעול בין לנסך כדי ליישב המשניות וחזקיה דינא אמר וכעין לא שנו דאפי' לבעול לפעמי' לא חיישינן כגון בכרכום של אותה מלכות שאין רוצה להשחית עיר הסמוכה לממשלתו כשכובשה ע"ש א"כ דאפילו לחזקיה אמרינן דלבעול יש פנאי והדרא קושייתי לדוכתיה איך אמר אביי עשוהו כבולש' והא הכא איכא יצר' דעריות. וע"כ צריך לחלק ביניהם באיזה חילוק (ואפשר הואיל דעון הוצאת שכבת זרע בעונינו הרבים יש פת בסלו לא תקיף ליה יצרא כ"כ) וא"כ שפיר הקשה הרב"י דאפילו להרא"ש דפוסק כר"מ מ"מ ה"ל להעתיק הא דינא דבעית דלענין עון זה ע"כ צ"ל דהיכי דבעית לא אתי להרהורי והוצרך לומר דלא בקיאים על כל פנים לולי דברי רש"י הנ"ל היינו אומרים דדרב מרי אע"ג דבעית חיישינן להרהורא מ"מ אפילו לדברי רש"י כיון דעון זה עכ"פ דומה לעריות ס"ל להרב"י דבעי' בעתותא

יתירא ובזה אין אנו בקיאים משא"כ לענין ווסת נדה לא בעינן בעתותא כ"כ בזה אנו בקיאים וק"ל:

סעיף טו

ס"ק ט"ו להשתין איתא בנדה דף י"ג ומ"ג כצ"ל ועי' בי"ד סי' קפ"ב:
וע"ש בש"ך ס"ק ו' דדוחה בזה דברי הב"ח שם דדוקא לתרומה אתמר דאהא דתנן היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו איבריו ואם יצא הקרי יטמא ויצטרך להשליך התרומה שבפיו לחוץ והפסיד לכן התירו לאחוז באמה לבל יצא הקרי ואינו מטמא עד שיצא ובולע התרומה ופריך והא אסור לאחוז באמה ומשני אביי ע"י מטלי' עבה וס"ל לל"ח דדוקא משום הפסד תרומה התירו ולא במקום אחר:

סימן ד

סעיף א

ס"ק א ויברך ענ"י. לפי מאי דקי"ל כו' והוא דהרא"ש נתן טעם דמה"ט צריך נטיל' וברכה דא"א שבלילה לא נגע בשינה במקום הטינופת והיינו הרא"ש לשיטתיה דס"ל גם בתפלת מנחה אם עשה צרכיו ורוצה להתפלל צריך רחיצה ולברך ענ"י אבל לפי מאי דקי"ל אפילו עשה צרכיו כו' צ"ל הטעם כמ"ש הרשב"א כו':
לפיכך צריכין אנו להתקדש כו' ר"ל דתפלת שחרית יותר מתפלת מנחה לפי שנעשנו כבריה חדשה שהחזיר ית' נשמות לפגרים מתים ולכן יותר צריך לעשות לתפלת שחרית דמיון לעבודת קרבנות שהכהן היה צריך קידוש אף שהכהן היה צריך לקדש גם רגליו מכ"מ עשוהו רק לדמיון אבל אינו שוה בכל הצדדים לקידוש:
כ' הב"ח בשם ת"י כו' חייב מיתה ותמה הב"ח על הרב"י שהשמיטו ואולי משום מוטב יהיו שוגגים כו'. ובס' א"ר סי' א' הביא בשם גיסו ה"ה מהרר"י בעל מנחת יעקב שאמר ליישב מנהג העולם שסומכים ע"ד המרדכי שהביא ש"ך י"ד סימן שד"מ בהא דאמרינן אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת. וכ' רב האי גאון דוקא תוך ד' אמות של מת וכ' המרדכי דכל תחתיו נחשב כד"א וא"כ ה"ה כאן מותר לילך בכל החדר קודם נטילה. ובעל א"ר דחה דהא קי"ל בכל דוכתי גם לענין צואה בבית דאין כל החדר נחשב לד' אמות א"כ קשיין דברי המרדכי אעכצ"ל דהמרדכי לא אמרה אלא לגבי מת דלא הוזכר בפי' בגמ' שיעור ד' אמות אלא רב האי וכיון דהטעם הוא שהוא בזיון למת דנראה כאלו מתייאש לקוברו הואיל ומדבר דברים אחרים לכן להאי טעמא מסתבר למרדכי דכל החדר נחשב לענין זה כד"א אבל במקום שהוזכר ד' להדיא אמות מודה מרדכי דהוא

דוקא ולא אמרינן דכל החדר נחשב לד"א וא"כ אין לעולם על מה לסמוך והאריך. ואח"ז כ' שמצא בס' דמשק אליעזר שכ' שאפשר בזה"ז אין כחו של רוח רעה כל כך חזק שיזיק להולך ד"א בלי נטילה כמו שיבתא ויתר ענינים שנשתנו בזה"ז ואעפ"כ סיים בספר א"ר שירא שמים יחמיר על עצמו בלי לילך ד"א בלי נטילה ויכין סמוך למטתו כלי אחד עם מים וכלי א' ריקן ליטול לתוכו:

ובסדה"י כ' כו' ובגמרא לא משמע כן ועסי' מ"ו. ר"ל דשם מסודרים ס' ברכות השחר וכן הוא בש"ס. וכ' כשלובש יברך מלביש ערומים כו' כשנועל מנעליו מברך כו' כשחוגר כו' כשמשים כובע בראשו כו' כשיטול ידיו יברך כו' הרי דנטילה מסודר בסוף אחר לבישת כל בגדיו. די"א דמברך כו' כמ"ש רמ"א שאסור לו לברך כמ"ש סימן צ"ב אמרינן בגמרא שבת דף מ"ט ע"ב. כך כת' הרמב"ם אך הראב"ד השיגו דמאי בעי רחיצת רגליו לתפלה. ובעל מ"ע כתב דאשתמיט להראב"ד דברי הש"ס דמסכת שבת הנ"ל. והכ"מ הליץ בעד הראב"ד וזה לשונו שהוא מפרש דלא לענין תפלה איתנייי' האי ברייתא אלא לענין אי מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו כדי לייפות את עצמו וכפרש"י עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **כשרים כו'** אינו מעכב ר"ל ודאי לכתחלה יש לחזור גם על כלי וכ"ג כמ"ש סק"ו אלא דהיכי דא"א לו אינו מעכב הברכה:

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **דלא כו'** כמ"ש סכ"ב ועמש"ש ר"ל דלבוש הקשה והביא ראי' דמברך דהא בסכ"ב דאפילו מנקה בצרור מברך והני מיא לא גרע מצרור:

אלא שכ' הלבוש שי"ל על נקיות ידים כמ"ש סכ"ב וע"ז רמז מ"א לעיין מ"ש שם דראוי לברך ענט"י וכ"ש הכא לפ"ד הלבוש די"ל ענט"י:

ואפשר דמיירי כו' רצונו ליישב דעת י"א שלא יברך ותקשי קושיית הלבוש דמי גרע מצרור וע"ז כ' דמיירי שאינו רוצה עתה להתפלל ואינו נוטל כי אם להעביר רוח רעה וכיון דמספק להו אי הני מיא מהני להעביר רוח רעה דגם צרור בסכ"ב לא מהני כ"א לענין תפלה וכיון דאינו רוצה עתה להתפלל לא יברך משמע אבל אי הוי מהני להעביר ר"ר היה מברך אף שלהעביר ר"ר א"צ לברך וכמ"ש מ"א סקי"ג מ"מ כיון שאחר זמן יתפלל היה מברך עתה כיון שעכ"פ נעשה עתה קצת תכלית בנטילה זו להעביר ר"ר משא"כ אי אינו מהני להעביר ר"ר וגם אין דעתו להתפלל עכשיו ואין עכשיו תכלית כלל בנטילה לא יברך:

סעיף ו
(**ס"ק ו'**) **לא כו'** וניגוב ג"כ אינו מעכב אע"ג דבנטילה לאכילה ניגוב מעכב כדלקמן סי' קנ"ח סעיף י"ב:

סעיף ז
(**סק"ז**) **כלי כו'** אבל ע"ג קסמים אסור עסי' קפ"א ס"ב דמים אחרונים אף שאין נוטלים ע"ג קרקע דרוח רעה שורה עליהן מ"מ ע"ג קסמים מותר התם ה"ט דטעם הנטילה הוא משום מלח סדומית או ט"א ע"ש בב"י א"כ המים מצד עצמן ע"י הנטילה עדיין אין ר"ר שורה עליהן אלא בהגיען לארץ אז רוח רעה שורה עליהן וכיון שיש דבר מפסיק בין המים לארץ אין רשות לר"ר לשרות עליהן כמ"ש מ"א לקמן לכן שרי על גבי קסמים משא"כ כאן דהרוח רעה שורה על הידים וע"י הנטילה מעביר הר"ר מן הידים ושורה הר"ר על מי הרחיצה וא"כ מאי מהני ע"ג קסמים ניהו שיש הפסק בינם לקרקע הא כבר שורה עליהן ר"ר ולכן צריך כלי ליטול לתוכן ולשופכן במקום שאין אנשים עוברים ומה"ט כתב הרב"י בשם הזוהר שאין ליתן אותם המים למכשפות והב"ח כ' דאפילו לכל אדם השואל אותן המים אין ליתן דודאי דעתו לכישוף:
עד פרק הזרוע. דהיינו מקום חיבור היד לזרוע עסי' תרי"ג לענין נטילה ביוה"כ דאין ליטול כי אם עד סוף קשרי האצבעות וכן בט"ב:

סעיף ח
(**ס"ק ח'**) **לא כו'** פי' שלא ישפוך כו' וכ' הט"ז ס"ק ג' דכ"ש בנט"י לאכילה דאסור לשפוך ע"י מי שלא נטל עדיין וס' א"ר הביא הרבה פוסקים שחולקים על הט"ז וס"ל דוקא בנט"י שחרית הדין כן:

סעיף י
(**ס"ק י'**) **ג' מימות וה"ה בנהר כו'** דהא טעם ג' מימות מחולפים הוא דאי משכשך בכלי א' ג' פעמים ודאי לא מהני דבשכשך ראשון כבר נטמאו המים ואז לא מהני השכשוך שאח"ז משא"כ בג' מימות מחולפים בג' כלים דל"ל הכי אלא שאעפ"כ נסתפק הכי שמא אין הר"ר סרה כ"א בבאו המים ע"י עירוי ולא ע"י שכשוך וא"כ ה"ה בנהר שזוחל והולך אפילו משכשך במקום אחד בנהר יש לו דין ג' מימות מחולפים דקמא קמא אזדי ובלא"ה המ"ל דבנהר שהוא מחובר לקרק' ל"ל נטמאו המים ע"י שכשוך א' דמים מחוברים אין מקבלין טומאה:
פשוט כו' דלא גרע מצרור והיינו לתפלה דוקא דגם צרור ל"מ רק לענין תפלה:

ועסי' קנ"ט (כצ"ל) דלא כע"ת וסימן ק"ס סעיף י"ב ור"ל דהט"ת כ' וז"ל מיהו הטובל ידיו במים מכונסים בארץ אם טבל ג"פ מהני גם להעביר ר"ר כו' מיהו אם אין בהם שיעור מקוה (דהיינו מ"ם סאה) יש להסתפק כו' ואם תחב ידיו לתוך שלג בג' מקומות מחולפים והוא שטוח על הארץ מהני בשעת הדחק כו' עכ"ל. ובס' א"ר הבין דכוונת מ"א להשיג על הע"ת במ"ש תחלה ופשוט דל"ב מ"ם סאה דל"ג מצרור והע"ת נסתפק באין בהם מ"ם סאה וע"ז כ' בס' א"ר דאין מזה השגה דצרור ל"מ כ"א לענין תפלה והע"ת מיירי להעביר ר"ר אבל לענ"ד אין זה כוונת מ"א. אלא מ"ש ועסי' קנ"ט דלא כע"ת היא ענין בפ"ע ולא קאי אדלעיל וכוונות מ"א דלדעת ע"ת דטבילה מהני להעביר ר"ר כמו עירוי דהא טבילה עדיפא כ"מ מנטילה וכדקי"ל גם לענין נטילה לאכילה א"כ אין להסתפק במים מכונסים בקרקע והם מכונסים בקרקע והם פחות ממ"ם סאה דיש בזה מחלוקת הפוסקים לקמן סימן קנ"ט סעיף י"ד ופסק הרב"י שם להקל אלא במקום דאפשר כ' רמ"א שם דיש להחמיר וציין עוד לעיין סי' ק"ס סי"ב. דהיינו מ"ש הע"ת דשלג שטוח ע"ג ארץ מהני. ע"ז רמז לעיין מ"ש מ"א שם ס"ק ט"ז אי בעי' שיהיה השלג מפושר ומרוסק. אך בגוף הדין של הע"ת דפשיטא ליה דטבילה מהני להעביר ר"ר חולק בספר א"ר דאפשר בעינן דוקא עירוי כמ"ש הרב"י ולא מהני טבילה:

סעיף יא

ס"ק י"א ולהעביר כו' מקום מטונף היינו טעם הרא"ש המוזכר בסק"א וגם לא נעשה ב"ח היינו טעם הרשב"א דשם:

סעיף יב

ס"ק י"ב בלא ברכה. וב"ח כתב דיברך משום ל"פ. ר"ל דהרב"י כ' דלטעם הרשב"א דנעשה ב"ח אם ניער אע"ג דנא נעשה ב"ח מ"מ אפשר משום לא פלוג צריך נטילה וברכה. משא"כ לטעם הרא"ש היכי דניעור ולא נגע וודאי דלא תקנו. והטעם לענ"ד לחלק בין טעם הרא"ש לטעם הרשב"א בשלמא לטעם רשב"א דנטילה שחרית היא תקנה חדשה על ידי שנעשה ב"ח א"כ אפשר אפילו לא נעשה ב"ח משום לא פלוג צריך נטילה וברכה. משא"כ לטעם הרא"ש שמא נגע במקום מטונף אין זה תקנה בנטילת שחרית הא גם בתפלת מנחה אי עשה צרכיו צריך נטילה וברכה א"כ ל"ל שחרית אפי' ניעור ולא נגע אפ"ה צריך נטילה וברכה משום לא פלוג. א"כ כל היום ובתפלת מנחה אפילו לא עשה צרכיו יהיה צריך נטילה וברכה והא ודאי ליתא (ועיין בט"ז מ"ש) והב"ח חלק דע"כ גם להרא"ש משום לא פלוג צריך נטילה וברכה דהא שאלו להרא"ש המשכים קודם אור היום ללמוד אי צריך נטילה וברכה והשיב דצריך נטילה וברכה וא"כ קשיין

דברי הרא"ש אהדדי דהא הרא"ש ס"ל דאי עשה צרכיו ורוצה אחר כך ללמוד א"צ ברכה אע"כ דמ"ש המשכים ללמוד הוא לאו דוקא אלא שהמעשה כך היה וה"ה אי עמד לעשות מלאכתו ג"כ ס"ל להרא"ש דצריך נטילה וברכה וה"ט כיון דאם עומד ורוצה להתפלל מיד צריך נטילה וברכה משום התפלה ולכן אפילו עמד ואינו רוצה עדיין להתפלל אע"פ כן צריך נטילה וברכה משום לא פלוג וכיון דאמרינן לא פלוג א"כ אפילו נעור דוודאי לא נגע במ"מ מ"מ צריך נטילה וברכה משום לא פלוג. ומ"מ אינו ראיה כ"כ דהרא"ש כו' ר"ל לעולם להרא"ש ל"א לא פלוג והא דפסק בהשכים ללמוד שיברך אין הטעם משום לימוד כמ"ש הב"ח דלאו דוקא אלא משום שסופו להתפלל ויהיה אז צריך לברך לכן מברך מיד עכשיו אבל בנעור אפי' התפלל לא יברך דהא ודאי לא נגע ואין כאן ספק והא דנסתפק הרב"י אי יברך משום דלדידן עיקר טעם הרשב"א כמו שכתב ס"ק א' דנעשה בריה חדשה ואף שזה אינו כ"א בישן אבל מכל מקום צריך נטילה וברכה משום לא פלוג:

סעיף יג

(**ס"ק י"ג**) **רוח כו'** אלא הספק הוא משום ר"ר ר"ל דהספק הוא אי שינה גורמת לר"ר וא"כ כיון דכבר רחץ אחר שקם מהשינה ושוב לא ישן אע"פ שהיה לילה בשעת הנטיל' מ"מ אין ר"ר שורה שוב או הלילה בלי שינה גורמת לר"ר וצריך רחיצה שניה כשיאיר היום. ולכן אפי' ישן שנית דודאי שוב שרה הר"ר דבין הלילה גורמת ובין השינה גורמת הא איכא תרתי לילה ושינה וצריך רחיצה אבל לא יברך דלר"ר א"צ ברכה:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **ישן כו'** ס' נשמי דקודם ס' נשמי לא טעם טעם מיתה ואין ר"ר שורה עליו כדאי' בב"י:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **שלא כו'** ועסי' רל"א דשם ג"כ התיר פחות מס' נשמי ביום אלא שלא תהיה כוונתו להנאת עצמו רק שיהי' בריא לעבודתו ית' ולענ"ד הכל לפי מה שהוא אדם וכפי הצורך לעבודתו ית':

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **פרק כו'** על האמוראי'. דאביי אמר שינתי' דמר (היינו רבה) ביום כדרב ר"ל שנהג את עצמו בשינת היום כרב ורב כרבי ורבי כדוד ור"ל דהני אמוראים נהגו בשינת היום כשיעור שינת דוד אבל לא הוזכר בשינת דוד אי היה ביום [או] אפילו בלילה וי"ל

דדוד החמיר אפילו בלילה אבל האמוראים לא החמירו על עצמם כ"א ביום כדוד בלילה מתנמנם כסוס ואחר חצות לילה היה מתגבר כארי וקם ולא היה ישן כלל:
ובגמרא כו' פי' דלא יחמיר כו' ולפ"ז אינו מדוקדק לשון רמ"א היה נזהר:

סעיף יז

(ס"ק י"ז) במים ולא במידי דמנקי לאו כללא הוא דבנוגע בגופו במקום מטונף בידו אפי' רוצה ללמוד אפילו לכתחלה א"צ מים ודי בנקיון עפר כמ"ש מ"א סי' צ"ב ס"ק ה':
וא"צ ג"פ. ובספר א"ר הביא בשם ס' מקור חיים ניהו דכלי א"צ בכלם מ"מ ביוצא מבה"כ (גם במ"א בסי' ז' הביא בשם ספר היכל הקדש ביוצא מבה"כ שצריך ג"פ ומ"א חלק עליו ע"ש) והולך בין המתים ומשמש מטתו צריך ג"פ אף שא"צ כלי:

סעיף כא

(**ס"ק כ"א**) **שנגע כו'** א"צ נטילה מדנקט כאן במת אחד נגע דוקא ובהולך נקט בין המתים לשון רבים:
(**ס"ק כ"ג**) **אין כו'** עד החזה. ולענ"ד דהכל לפי המדינה ודרך לבושיהן דבמקום שי"ל כתונת שרחב בית היד וכן' אין כורכין סביב הצואר א"כ נשאר עד השיעור שכ' מ"א ע"פ הרוב מגולה וליכא שם מלמולי זיעה אבל במקום שכורכים מטפחת סביב צווארם ובית יד של כתונת שלהם קצר א"כ גם אלו מקומות על פי הרוב מכוסים ויש גם שם מלמולי זיעה:

סעיף כה

(**ס"ק כ"ה**) **על כו'** דלעולם כו' ר"ל אפי' מטביל ידיו לצורך אכילה מברך על נטילת ידים אף שטובל ידיו מ"מ איך יברך וצונו על טבילת ידים הא לא נצטוינו על הטבילה וא"כ ה"ה הכא דעיקר הציווי היה ליטול מן הכלי ולכן מברכים על נטילת ידים ע"ש הכלי שקבעוהו חכמים לשיעור נטילת ידים והיה שמו נטלא ואם כן ה"ה הכא אף דבאין לו מים דסגי בצרור מכל מקום האיך יברך וצונו על נקיות הא לא נצטוה על נקיות גרידא אלא נצטוו' תחלה על הנטילה ועסי' קכ"ח ס"ו כצ"ל:

סימן ה

סעיף א

ס"ק א ביו"ד כו'. וצ"ל בפת"ח ר"ל תחת האלף ועל הדל"ת חולם א"צ לפרש ובקמ"ץ תחת הנו"ן אבל לא חיר"ק דמשמע ח"ו שהוא אדון לו לבדו משא"כ בקמ"ץ משמעו אדון

לכל ובתשובת ר"מ מלובלין סי' פ"ג. אך בספר א"ר כ' שגם מהר"ם סוף ימיו חזר בו והודה שיהי' נקר' האל"ף בקטף פת"ח. אך לא יאריך לנוע הרבה השו"א ולא הפת"ח:

סעיף ב

ס"ק ב' שהיה כו' וי"ו במקום כו' דכתיב ולי יהושע דצריך שני יודי"ן אחר יו"ד השורש שהוא ישע ויו"ד הפעולה המשמש'. ועכצ"ל שהוי"ו שאחר הה"א תמורת יו"ד אחת. וא"כ כאן בהשם ג' אותיות האחרונות מורים הוה. ואם תחלוף הוי"ו ביו"ד מורים ג' אותיות הלז היה ובצירוף יו"ד שבתחלה השם מורים יהיה:

סימן ו

סעיף א

ס"ק א חלולים כו' ל"ש בריאה. הם דברי הטור והרב"י דהחלל אינו רק העדר. והט"ז הקש' א"כ גם נקובים הל"ל ולא נקבים דגם בנקב מה"ט ל"ש בריאה. ואפשר לומר קצת כי אנו מברכים על תכלית האיברים שהוא מענין עשיית צרכיו. והנה הפה תכלית הבריאה מה שהו' מענין עשיית צרכים הוא קיחת המאכל בפיו א"כ בענין זה הנקב הוא עיקר והדפנות שנבראו הם לצורך הנקב אם כן שייך ע"ז לשון בריאה אף דבנקב אין שייך בריאה מ"מ נופל שם בריאה על הדפנות אבל תכליתן הפה. ואם כן שפיר י"ל בריאה על הפה כי ברא הדפנות כדי שיהיה על ידן הפה. משא"כ בחללים דהיינו הכרס ומעיי' דאדרבה עיקר תכלית בריאת האיברים מעין עשיית צרכיו הם הדפנו' שלא יפול המאכל לחלל הגוף. אם כן נבראו לתכלית עצמן והחלל נעשה ממילא אף שגם החלל מצטרך שינוח בו המאכל מ"מ כיון שתכלית הדפנות לצורך עצמן א"כ א"א לומר שבריאת הדפנות לא הית' כ"א לצורך החלל. ועל החלל לבד לא יפול שם בריאה כי הוא העדר:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **כלומר כו'** כמ"ש מור"ם. משום קושיא הנ"ל דאדם סותם פיו כו' כמ"ש בהרב"י: **מ"ג תיבות**. ואילו היינו אומרים אפילו שעה אחד' הוי ג' תיבות יתירים והוי מ"ו תיבות. ול"ג לפניך דא"כ בציר להו שני תיבות ולא הוי רק מ"א תיבות. מ"ה תיבות וא"כ צ"ל דהוא גורס אפילו שעה אחת. אלא דא"כ הוי מ"ו תיבות. ונ"ל דל"ג לפני כסא כבודך אלא לפניך. ובצרי לה ב' תיבות והוי מ"ד אלא דהאגודה ל"ג חולי כל בשר כמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז. ולפי הכתבים צ"ל דגריס חולי כ"ב והוי מ"ה תיבות:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **חול כו'** שא"ל חולי. דבגמרא אמרינן דרב חתים רופא חולים. ואמר שמואל עליה שווינהו אבא לכולי עלמ' קצורי וחולים. ולפי זה גם חולי כל בשר אין לומר ודעת האמורים חולי כ"ב. טעמייהו דוקא רופ' חולי' סתם ע"ז הקפיד שמואל אבל חולי כ"ב שפיר י"ל שהכוונה רופא אותה חולי שהיא בכל בשר דהיינו הפסולת שיש בגוף כל אדם. כמו אם יאכל יותר מדאי שאותו מאכל יחלהו או אם אכל מאכל המזיקו שצריך הרופא לתת לו הרקות ורפואות להוציא מגופו אותו מאכל. וכל זמן שלא קיבל הרפואה ה"ה חולי. כ"כ הפסולת שנעשה ממותר המאכל ה"ה חולה עד שיוציאו מגופו והקב"ה הטביע בטבעו להוציאו וזה נקרא רופא חולי כ"ב ע"י שהטביע כח הדוחה באצטומכא לדחותה. כי ארבע כחות ניתן לה להאצטומכא. כח המושך מלמעלה למטה את האוכל. וכח המחזיק המאכל שישהה שם עד שיתעכל. וכח המעכל. וכח הדוחה הפסולת אחר העיכול. והם כחות הסותרים זה אל זה. ולכן נברא באצטומכ' גידין ההולכים לאורך ולרוחב ושתי וערב וזהו החכמה שהזכיר הרב"י לבסוף ע"ש שבורר טוב כו':

וכ"מ באגודה. דא"כ הוי מ"ד תיבות ולמה כ' שהן מ"ג תיבות. כמ"ש במ"א בס"ק שלפני זה:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **רוחני כו'** ומכח זה קשורים זב"ז. דאל"כ איך יתקשר רוחני בגשמי ואיך יתקיים הנפש בגוף ע"י אכילה גשמית. ותצא מהגוף ע"י מניע' האכילה כי הנפש הלא אינה נהנית מאכילה גשמית. ועפ"ז פי' האר"י ז"ל מקרא שכתוב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם ופי ה' ר"ל ברוחניות שיש בכל מאכל. כי ברוח פיו ית' כל צבאם נבראו. וכמו שארז"ל אין לך כל עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה כו' והיינו שמשפיע בו ע"י כח קדוש שניתן לו מאת ה' להשפיע על מה שממונה עליו:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **לברך כו'** מיד אבל אם לומד אחר הנטילה או עושה ד"א ואח"ז הולך לבהכ"נ ומברך שם ענ"י לא עביד שפיר דיש הפסק גדול בין נטילה לברכה וכמ"ש אח"ז בשם ס' ע"ה: כ' הלבוש כו' ע"ש הטעם בסי' א' חדא שהעולם מלא קליפות וכמו שארז"ל במס' ברכות דף וי"ו אין לך בית רובע כו' והם המקטריגים והמונעים את התפלה לעלות. ובפרט המשחיתים הנבראים ע"י עונות האדם המתפלל. וסגולת אמירת תהלים בכוונה להבריח אותן הקליפות. ולכן נקרא תהלים זמירות לשון כריתה כמו לזמר עריצים. וטעם שני שס' תהלים עיקרו סיפור שבחי המקום. ואמרי' בברכות דף ל"ב ע"א דרש ר' שמלאי

לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל ובתשובת בית יעקב סימן קכ"ז חולק עליו וכ' ודאי אם אמרו בעשרה דהיינו צבור יש לאומרו קודם התפל'. אבל היחיד טוב שיאמר אחר התפלה. והביא בשם האר"י ז"ל שהשפעה היורדת מלמעלה ע"י תפלת הצבור כל העסק שאדם עוסק בבית הכנסת אחר התפלה קודם שיצא מבהכ"נ. היא נכללת תוך אותה ההשפעה ועולה עמו. והביא ראיה מש"ס דברכות דף ז' ע"א שאמרינן ע"פ ואל זועם בכל יום. וכמה זעמו רגע וכמה רגע כמימרי'. והקשה התוס' א"כ איך רצה בלעם לקללם באותו רגע לולי שהקב"ה לא זעם כל אותן הימים מה היה יכול לומר באותו רגע. ותי' לחד תירוצא אם הי' מתחיל לקלל בעת הזעם. אף שעבר הזעם מ"מ גם שהיה מקלל אח"ז ח"ו היה חל. כי הכל נמשך אחר ההתחלה שהיה בשעת הזעם וא"כ כ"ש במדה טובה שהיא מרובה. כיון שתפלת צבור היא רצויה וכמ"ש ע"פ ואני תפלתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון כשהצבור מתפללין. א"כ כשהתחיל העת רצון אף גם מה שאומר אחר תפלת הצבור היא בכלל הרצון אף ביחיד כיון שהתחיל עם הצבור ע"ש עוד:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **לא נהגו כו'** כ' בע"ה כו' מ"מ תקנת קדמונים לא זזה ממקומה וראייתו ממ"ש הרב"י סי' קכ"ד בשם אבודרהם שכתב ששאלו מן הרמב"ם צבור שכלם בקיאים אם יחזור הש"ץ ח"י ברכות בקול רם שניתקן להוציא את שאינו בקי והשיב אף עכ"פ יחזיר הש"ץ ח"י ברכות בקול רם כי התקנה לא זזה. דאל"כ ניתן תקנת חז"ל לשיעורים ויצטרך בכל פעם לחפש אם יש בקהל מי שאינו בקי אלא עבדו רבנן לא פלוג. וע"ז כתב מ"א ול"נ דלא דמי דדוקא כו' תקנת קדמונים כו' משא"כ ברכות אלו כמ"ש לבסוף. ועוד משום קדושה ר"ל אפילו כולם בקיאים צריכים לחזור ח"י ברכות משום קדושה שיאמרו בחזרת הש"ץ. אבל הברכות האלו ניתקנו ר"ל בזמן הש"ס:

מיד בביתו. כמבואר לקמן סי' מ"ו:

שהוא תיקן כו' הרי שאינו תקנת קדמונים ובעל ב"ז תקנו:

וכ"מ בד"מ כו' דצריך נטילה שנית. כמ"ש לעיל סי' ד' סעיף י"ד שיש להסתפק שמא הלילה גורמת לרוח רעה ולכן אף שנטל ידיו כשעמד קודם אור היום מ"מ אח"כ כשהאיר היום צריך ליטול שנית:

דא"צ לברך כמ"ש סי' ד' סעיף י"ד כצ"ל וכמ"ש שם שיטול בלי ברכה וגם מ"א כ' שם דמשום רוח רעה אין לברך ומשמע שרק הש"ץ היה מברך ואעפ"כ כתב דאינו נכון: ס"ק ד'. ברכ' הסמוכה לחברתה ולכן רשאי לומר בבקר בקומו עד אלקי נשמה ובב"ה יתחיל

אלקי נשמה טור כצ"ל ור"ל שהטור כ' שי"א שמה"ט אינה פותחת בברכה אלקי נשמה משום שהיא סמוכ' לברכת אשר יצר וכל ברכה הסמוכה לחברת' אינה פותחת בברוך ולכן כל ח"י ברכות אינן פותחים בברכה כ"א הראשונה וכלם סמוכות זה לזה. וא"כ אין להפסיק בין אשר יצר ובין אלהי נשמה אבל הטור חולק דע"כ אינה סמוכה דהא אמרינן פ' הרואה כי מתער משנתיה יאמר אלהי נשמה. ובתר הכי אמר וכי משי ידיה נימא ענט"י וכמבו' לקמן סי' מ"ו. אלא הטעם שאינה פותח' בברכה כי היא ברכ' הודאה ולא תיקנו בה חז"ל פתיח'. וכמו בברכת הגשמים לקמן סי' רכ"א אם נעצרו הגשמים ואח"כ ירדו אם אין לו שדה אומר מודי' אנחנו לך על כל טפה כו' וחותמת בברכה ואינה פותחת בברכה הואיל והיא ברכת הודאה כמו תפילת הדרך כו' שגם כן אינה פותחת בברכה לפי שהיא דומה לברכת שמע קולנו שבי"ח ברכות. ושם ברכת ש"ק אינה פותחת בברכה משום שהיא סמוכה לחברתה. ולכן אפילו כשאומר' בפני עצמ' לא תיקנו בה פתיחה (כ"כ האר"י והטור בשם ר"י כ' טעם אחר ע"ש) ואעפ"כ כ' סי' ק"י סעיף ז' שמהר"ם סמכה לברכה אחרת אף שלא תיקנו לה חז"ל פתיחה ה"ה הכא:

וע"ה כ' כו' דענ"י קאי דוקא על תפלה ר"ל הן לטעם הרא"ש הן לטעם הרשב"א דמה"ט מברכים ענ"י ע"נ שחרית כיון שנעשה בריה חדשה ולכן חייבים בהודאה לשמו יתברך וע"ז תקנו ברכת השחר שהן הודא' והוי ככהן העובד שצריך קידוש ידים ורגלים וכמבואר במ"א רסי' ד' כ"ש לטעם הרא"ש דמשום שנגע בלילה במקום מטונף צריך נטילה לתפלה. א"כ לכל הדיעות ניתקן בשביל התפלה:

דהא בגמ' אמר כו' וכמבואר לקמן סי' מ"ו. אפילו אינו מתפלל תיכף ר"ל דלא תימא אף דלא אמר כל הברכות אחר ברכ' ענ"י אלא לפניה מ"מ א"ש ברכ' ענ"י משום שמתפלל מיד אחר ברכ' ענ"י. ואם כן קאי הברכה בשביל התפלה דז"א דמשמע אפילו אינו מתפלל מיד:

כדאיתא דף י"ד ע"ב כצ"ל דאמרינן שם על רב זמנין מקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ואח"ז מנח תפילין וקרא ק"ש והתפלל הרי שהפסיק בין ברכה ענ"י ובין התפלה דמתני פרקין לתלמידיו. ומסתמא גם הוא סידר כל הברכו' קודם ענ"י כמו שמסודרים בש"ס ואף שרש"י פי' שם על הא דמברך ברכת התורה מ"מ גם ענ"י בירך דאל"כ הוי הפסקה בין הנטילה לברכה ענ"י. וזה אינו כמ"ש לעיל סק"ו וא"ל משום שאמר אחר ברכת ענ"י ברכת התורה שפיר דמי דמשום ברכה אחר לא תיקנו ברכ' ענ"י. דהא כל היום כשיצ' מבית הכסא ועשה צרכיו וצ"ל אשר יצר אפ"ה אינו מברך ענ"י אפילו לדעת

הרא"ש דס"ל אפילו בתפלת המנחה אם עשה צרכיו צריך נטילה וברכ' ענ"י א"ו דאין קפידא דלא כע"ה:

וכ' בסדה"י כו' אלהי נשמה והמפיל חבלי ר"ל בקומו יאמר אלהי נשמה בלי חתימה וכשיחזור וילך לישן יאמר ברכ' המפיל חבלי בלי חתימה:

דהא י"א דאפילו ביום כו' כ"ש כשישן סוף הלילה אלא כיון דלא קי"ל הכי ולכן טוב יותר כשמשכים שיאמר אלהי נשמה בלי חתימה. ואז כשיקיץ משינתו פעם ב' יאמר עם חתימה ויוצא ידי כולם:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **עושים כו'** צ' אמנים. וכמ"ש המקובלים שיראה שיהיה בתואר צדיק. דהיינו צ' אמנים. ד' קדושות י' קדישים. ט' ברכות. ובעשרה מאמרות ראיתי שכ' שיהדר שיהיו שנים שומעים ברכותיו ויענו עליהם אמן. והש"ך בח"מ סי' שפ"ב כתב הא דאמרינן שברכה שוה עשר' זהובים היינו דוקא כשמברכו בפני אחרים. אבל לא בינו לבין עצמו עיין שם:

סעיף י

(**ס"ק י**) **שלא כו'** ועיין סי' נ"ט. ושם כתב מ"א דלאינו בקי מוציא אפילו פחות מיו"ד:

סימן ז

סעיף א

(**ס"ק א'**) **לברך ב"פ**. והב"ח כו' דהא"ח כ' בשם גאון לברך ב"פ ואייתי ראיה מתפל' דקי"ל טעה ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שתים. הרי דצריך השלמה וה"ה הכא ועז"כ הב"ח דשאני הכא דהוי ברכת הודאה וסגי בפ"א כמו שאוכל כו':

ועיין בט"ז מ"ש ליישב. ועסי' קע"ח אם שינה מקומו באכילה:

ומיהו דוקא בר"ר דשחרית ר"ל דמזה מיירי הזוהר:

ועיין במ"א לקמן ס"ס קס"ה שהביא בשם מהרש"ל שכ' בתשו' סי' צ"ז אי אכל דבר שחייב עליו ברכה אחרונה ישכח והטיל מים קודם שיברך ברכה אחרונה. צריך לברך אשר יצר תחלה שהיא תדירה דהא אפשר לו יום או יומים בלי ברכה אחרונה והיינו שלא יאכל אבל להטיל מים עכ"פ צריך וא"כ צריך לברך אז אשר יצר ועוד דכל ברכה אחרונה צריכה שיעור ואשר יצר א"צ שיעור ואם לא הוציא רק טפה א' צ"ל אשר יצר וכמ"ש בסוף הסי' וברכה שא"צ שיעור היא חשובה יותר וצריך להקדימה:

סימן ח

סעיף א

(**ס"ק א**) **יתעטף כו'** מיד אחר נט"י. אפילו כשמשכי' קודם אור היום והטעם כדי שיתעטף מיד במצוה וכשיאיר היום ימשמש בו ויברך וכמ"ש ס"ס זה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מעומד**. פי' הברכה והעטיפה דבטור כ' וז"ל ומיד כו' יתעטף בציצית מעומד. הרי שכתב שהעטיפה יהיה מעומד. וגם בירושלמי יליף העטיפה בגז"ש דבעי מעומד דציצי' כתיב לכם ובעומר כתיב לכם ובעומר כתיב בקמה ודרשינן בקומה ומיניה יליף הירושלמי דגם ברכת כל המצו' בעי בעמידה. ולכם גבי עטיפ' כתיב דהא ברכה דרבנן א"כ ע"כ ילפי' דהעטיפה צ"ל מעומד. וכיון דהירושלמי יליף מיניה כל ברכת המצות. ע"כ הברכה דין המצוה יש לה ולכן צריך שיהיה העטיפה וגם הברכה מעומד. ועיין ב"ח וס' א"ר:

משמע דמותר כו' והוא משנה שלימה במס' חלה. דתנן האשה יושבת וקוצ' חלת' מעיסתה ערומה והיינו כשפניה שלמטה טוחות בקרקע ואף דבאיש בכה"ג אסור משום ברכ' דאסור משום גילוי ערותו. אבל באשה כה"ג ערותה מכוסה ורשאי לברך הרי דרשאי לברך מיושבת:

אינ' מצוה ובירושלמי לא אמרינן אלא ברכות המצות:

ואותן המניחים כו' לא יצאו י"ח. דאין בזה לא עיטוף ולא כיסוי. ואייתי ראיה מלקמן סי' ש"א סעיף ק"ט דאמרי' היוצא בטלית מקופלת בשבת חייב חטאת דאינו דרך לבישה והוי משא:

וכ"כ בל"ח קאי ע"ד מ"ב על אותן שמקפני' רק סביב צוארן דלא יצאו י"ח ע"ש סעיף ע' והוסיף דאפילו מכסה בו ראשו ומשלשלו על צוארו ואינה מכסה גופו כלל לא יצא י"ח ואייתי ראיה מסי' יו"ד ס"י דבגד שעיקרו עשוי לכסות הראש פטור מן הציצית אע"פ שמכסה ראשו ורובו. כ"כ הכא שאינו אלא כיסוי הראש דנראה שעיקרו לכסות הראש ואינו מכסה גופו דלא יצא:

סעיף ג

(ס"ק ג) בטלית כו' ועסקי' ק"ז:

דעכ"פ כו' דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך. ותניא ר"א אומר אלו תפילין שבראש. לכך צריך שיהיו מגונין אלא שהכוונה שהטלית יכסה כל הראש וגם התפילין. ויהיה הטלית כעין גג על התפילין. אבל מ"מ יהיה נראי' מלפניו:

בקידושין דף ך"ט דאמרי' משתבח ליה ר"ח לרב הונא בדרב המנונא דאדם גדול הוא א"ל כשיבא לידך הביאהו לידי כי אתי לקמיה חזיא דלא כסי רישיה בטלית. א"ל אמאי א"ל משום דלא נסיבנא כו'. ובדף ח' אי' כו' דאמר רב כהנא שקיל סודרא בפדיון הבן. לדידי שוה חמש סלעים ואר"א ודוקא ר' כהנא דגבר' רבה ובעי גלימה לכסויי רישיה. אבל אינש דעלמא לא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ויעמוד כו'** דוקא עיטוף. דהא מברכים להתעטף ובאבל דצריך עיטוף מסיק הש"ס כעטיפת ישמעאלי' דהיינו עד למטה מן הפה. אלא שב"ה כתב דוקא אבל דילפינן מיחזקאל דאמר ליה הקב"ה כשמת' אשתו לא תעטה על שפה. וילפינן מיניה הא אבל אחר צריך עטיפת שפה. אבל בציצית ע"כ הא דמברכים להתעטף אין הכוונה לעטיפת ישמעאלים דאיך אמרינן וצונו להתעטף היכן נצטוונו על העטיפה. דהא לא כתיב כ"א אשר תכסה בה. אע"כ מה שמברכים להתעטף ר"ל להתכסות. וכדי לצאת ידי כל הדיעות יעמוד מעוטף כדי הילוך ד"א ובזה סגי וכמ"ש בס"ק ה':

בבגד שעושים כו' ר"ל מה שאנו קורין ארבע כנפות:

בארכו צד הארוך נקרא בכ"מ אורך. וצד הקצר נקרא רוחב. אבל אם הבגד תפור. ר"ל מה שאנו קורין לייב"ל. וע' סימן יו"ד סעיף וי"ו. דבלאו הכי בלייב"ל. עכ"פ בעי שיהיה רובו פתוח:

ומיהו אין קפידא. ר"ל גם בלייב"ל אף שאין שייך בו עיטוף מ"מ יוצאים בו ידי מצוה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואח"כ כו'** דהא אי בעי היה מסירה דהא א"צ לעשות לעצמו טלית שחייב בציצית. אלא אי לובש טלית מצות ה' לעשות בו ציצית. אלא שאנו מכניסין א"ע ללבוש טלית המחויב בציצית. ודי לו בלבישה ועמידה כדי הילוך ד"א ואחר זה רשאי להסירה. ומה שלובשו אח"כ אינו אלא שיהוי מצוה. כדי לקיים וראיתם אותו וזכרתם כו' כ"ה שם:

ומה"ט לא בעי מעומד כו' ר"ל כשם דבעינן עיטוף בעמידה דילפינן מעומר. ה"ה דבעינן תקיעת שופר מעומד. דג"כ ילפינן מעומר וחד טעמא לתרוייהו. ואפ"ה קי"ל בשופר כל משך זמן התקיעה צריך לעמוד ואמאי לא בעי' בטלית כ"ז שהוא עליו שיעמוד אע"כ צ"ל דוקא תקיעה שכל התקיעה מן המצוה משא"כ כאן דעיקר המצו' בשעת לבישה ולא יותר כ"ה שם בת"ה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וילבישנו ונהגו לעשות כו'** דלא כל"ח שכ' תחלת דבריו בסעיף ע' לקרות תגר על מנהג זה שעי"ז נראה שעיקרו נעשה לכיסוי הראש דפטור מציצית כנ"ל. אלא הטעם לסי' שאותן ציצית כו' ואין הכוונ' שנעשה לכיסוי הראש:

לשים תמיד על צ"א ר"ל שעשה כמנהג הספרדים שאין עושין סי' כנ"ל ולא היה מקפיד ולפעמים היה מהפכו והיה צד החיצון לצד פנים ופעמים להיפוך ולפי גירסא זו אין סתירה לדברי של"ה. דמ"מ י"ל שהקפיד שצד שהניח פ"א על ראשו הניח תמיד על ראשו:

ובכוונת הגירסא כו' ולפ"ז נראה דלא הקפיד ממ"ש של"ה:

וכ"מ סי' ש"א סעיף למ"ד כצ"ל וע"ש מ"ש הט"ז:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בציצית כו'** ע"פ הדקדוק לו' בפת"ח אבב אינו מבואר למה הוא כן ע"פ הדקדוק. ובלבוש כ' שי"א בפת"ח כיון שהוא סוף עניין י"ל בפת"ח שהוא מוכרת וחלוק משלפניו משא"כ שו"א והוא דחה כי מצינו פעמים הרבה בס"פ נקוד בשו"א. ואדרבה י"ל בשו"א כי בפת"ח משמעו בציצית הידועים דהיינו תכלת והא בעו"ה אין לנו תכלת לכן טוב לומר בשו"א היינו ציצית כל דהו. אבל הב"ח כתב אדרבה איפכא לו' בפת"ח להורות על הידוע דהיינו תכלת ע"פ מ"ש תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכס"הכ והביא בשם הזוהר שע"י זכרון כה"כ ששם מקום הדין יהיה יראת ה' על פניו וכיון דכתיב וראיתם אותו וזכרתם ראוי לזכור לכן אע"פ שאין לנו תכלת מ"מ יזכור אותו בברכתו וע"י זה יתן אל לבו אימ' הדין ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שלשה כו'** כתב בהג"ה פ"ג דר"ה כן' יכול חבירו אף שחבירו אינו מתעטף בטלית עכשיו:

מי שקושר תפילין כו' אייתי ראיה מי שכבר שמע תקיעת שופר ותוקע עכשיו להוציא אחר שיברך האחר שרוצ' לצאת עכשיו ועז"כ דהא מי שקושר כו' לא יברך אלא הלובש וא"כ ה"ה בשופר:

וצ"ל דבהג"א מיירי כו' ר"ל שלא לעשות מחלוקת בין הג"א ובין ת"ה. וביותר דלת"ה הדבר כ"כ פשוט בעיניו והבי' ממנו ראיה ובהג"א כתב הדין להיפוך אע"ג דהג"א מיירי באינו בקי:

ובספר א"ר תמה על מ"א דז"ל הג"א כגון הלל כו' ולהתעטף בציצית אע"פ שזה מקיים המצות חבירו מוציאו אפילו אינו עוסק עתה באותו מצוה חוץ מק"ש ובהמ"ז ותפלה ואם בעצמו אינו יודע גם באלו ג' חבירו מוציאו עכ"ל. הרי דתחל' מיירי ביודע. דבשאר מצות אפי' לבקי מוציא:

סעיף י

(**ס"ק י) צריך כו'** כ' ב"ה ויפה לדקדק ולעשו' זכר כו' ולפי זה לענ"ד אפשר די כשמפריד ד' חוטין לצ"א. וד' חוטין לצד ב' דהא גם בעידן תכלת שלא היה כ"א חוט א' או ב' (לכל חד כדא"ל) היה מפריד התכלת מהלבן והיה די אבל בטור כ' וז"ל ונקראים ציצית ע"ש החוטין הנפרדים ממנה כדכתיב ויקחני בציצי' ראשי וע"כ צריך להפרידן זה מזה עכ"ל. ומלשון זה משמע שיפריד כל הח' חוטין זה מזה כי כן הוא פי' ציצית. ולענ"ד נסתפקתי לדעת הטור אם אינו מעכב אם לא הפרידן. אבל מלשון הרב"י שכתב ע"ד הטור וז"ל וכ' בעיטור בעידן תכלת קא' כו' ויפ' לדקדק כו' (וכמ"ש מ"א לשונו) עכ"ל מדלא כ' הרב"י אבל בעיטו' כ' אלא וכ' בעיטו' כו' משמ' דאין העיטור חולק על הטור וכן גם כוונת הטור:

דע מ"ש בש"ע סעיף ח' יכוין בהתעטפו כו' כ' ע"ז הב"ח וז"ל מה שהכריח לרבינו להורות דבעי' שיתכוין בהתעטפו. וכן בה' תפילין ובה' סוכה. נראה לפי שכתו' בפ' ציצית למען תזכרו כו' ובתפילין והיה לך לאות כו' למען תהי' תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך כו' ובסוכ' למען ידעו דורותיכם כו' יורה כי עיקר המצו' וקיומ' תלוי' בכוונתה שיכוין בשעת קיום המצו'. משא"כ בשאר מצות דיוצא י"ח אע"פ שלא יכוין בה דבר כ"א שעוש' המצוה לשם ה' שצוה לעשותה עכ"ל:

והיינו לכתחלה. אולם ר"ס תרכ"ה כ' הב"ח וזה לשונו יראה שלא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה עכ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק י"א) ועיין כו'** דאוקי אחזקתייהו אלא שהחרד על דבר ה' יש לו לבדוק ובזה יישב הט"ז על מ"ש שלא יברך ברכה לבטלה ת"ל שיעבור על עשה דגדילים תעשה לך אלא כיון דמצד הדין א"צ בדיקה אלא עצהי"ט לכן לענין עשה דגדילים ת"ל לא החמירו ואוקמיה אדיניה אבל ברכה לבטלה דאיכא איסור לא תשא דחמיר טפי החמירו טפי (אע"ג דניהו דלהרמב"ם יש בברכה לבטלה איסור תורה אבל לדעת התו' אינו אלא מדרבנן וכמ"ש מ"א ס"ס רט"ו ומצות ציצית ודאי דאוריי' מ"מ על גדילים ת"ל אינו עובר כ"א בשב וא"ת ובברכה לבטלה עובר בקום ועשה דחמיר) ועפ"ז הוליד דין חדש דאם

לובש כמה בגדים בפ"א דדי בברכ' א' לכלן כמ"ש סעי' י"ב א"כ די כשיבדוק א' מהן ותו ליכא משום ברכה לבטלה אפי' הציצית האחרים פסולים אולם הב"ח כ' ליישב הא דנקט כדי שלא יברך ברכה לבטלה דנקט מלתא פסיקא דאם לובש טלית שאול' דפטורה מציצית ואפ"ה רשאי לברך כדאי' סי' י"ד וכן בשבת אין איסור מן התור' אם לובש בגד בלי ציצית כיון דא"א לעשותן בשבת כמ"ש המ"א בסי' י"ג בשם המרדכי א"כ משום הני תרי גוונא ניחא ליה למינקט טעם ברכה לבטלה דבהני תרי גוונא ליכא עשה דגדילים תעשה לך. (אע"ג דבשבת עכ"פ מדרבנן אסור ללובשו בלי ציצית מ"מ חמיר ברכה לבטלה) ונפ"ז אין ראיה לדינו של בעל ט"ז די"ל דכמו שחששו לברכה לבטלה כ"כ חששו שלא יעבור על גדילים תעשה לך וא"כ אפילו לובש כמה בגדים ופוטרן בברכה אחד מ"מ צריך לבדוק כולם (וגם הב"ח לשיטתיה ודאי דגם לענין גדילים תעשה לך צריך לחוש דהא ס"ל דמן הדין ליכא לאוקמי אחזקה ואע"ג דלפ"ז גם מה דנקט שלא יברך ברכה לבטלה לאו טעם מלתא דפסיקא הוא כגון בלובש כמה בגדים בפ"א א' מ"מ עכ"פ כיון דאיכא גווני דשייך חשש ברכה לבטל' וליכא למיחש להעשה דגדילים תעש' לך כמ"ש הב"ח תו לא קשיא אמאי נקט ברכה לבטלה ולא בטול עשה דגדילים תעשה לך:

והב"ח כ' כו' אחזקתיה כיון שאין החזקה בטבע כו' שתירץ הציצית תדע דהא גבי רוב' דעדיף מחזקה וכדאמרי' ריש פ' האשה בתרא (ביבמות ד' קי"ט ריש ע"ב). אפ"ה רובא דתלי' במעשה לא חשיב רוב כדאית' בבכורות (ד' כ' ע"א) כצ"ל. והוא דבבכורות תנן הלוקח בהמה מן הגוי ואינו יודע אם בכרה ר' ישמעאל או' עז תוך שנתה אם ילדה ודאי לכהן דודאי עדיין לא ילדה והולד בכור לאח' שנתה ספק ופריך הש"ס אמאי הוי ספק ניזול בתר רובא ורוב מתעברות ויולדת תוך שנת' וא"כ הולד שהולידה אחר שנתה ודאי לאו בכור ואוקמי רבה דס"ל כר"מ דחייש למיעוט ורבינא אמר לעולם כרבנן אלא דרובא דתלי במעשה לא אזלי' בתר רובא א"כ כ"ש חזקה דתלוי במעשה כיון דגרועה מרובה דלא אזלי' בתר חזקה כהאי:

ולא ידענא כו' שמא לא בא עליה כו' ר"ל דע"כ צריך סברא לחלק בין תלוי במעשה בין אינו תלוי במעשה. דלאו גזרת הכתוב הוא אלא דרובא שאין תלוי במעשה כגון שרוב ב"א אינן סריסים ואיילונית דהאי אין בו ספק משא"כ בתלוי במעשה דהוא ספק אם נעשה המעשה אע"ג דרוב פעמים נעשה המעשה מ"מ גרע האי רוב וגם הוי כעין ס"ס שמא לא בא עליה ושמא לא נתעברה ואי הוי ידעי' בודאי דבא עליה אף דתלוי במעש'

הוי אזלי' בתר רוב מתעברות וא"כ ה"ה הכא בציצית ניהו דתלוי במעש' מ"מ כיון דידעי' דנעשה המעשה ותיקן בו ציצית אזלי' מן הדין בתר חזקה:

כמו מקוה שהמשיכו כו' לא ע"י שאיבה רק ע"י המשכה ועיין בי"ד סי' ר"א סעיף מ"ט: לבררו כמ"ש בי"ד סי' א' דאע"ג דרוב מצוים אצל שחיטה מומחים מ"מ אם השוחט לפנינו צריך לבודקו ולא סמכינן על הרוב וא"כ כ"ש בחזקה דגריע מרובא ואף שכ' המ"א לקמן סי' תל"ז ס"ק ד' לפרש דברי הרב"י דשם שכ' השוכר בית בי"ד אע"ג דקיי"ל חזקתו בדוק מ"מ אם המשכיר לפנינו צריך לשאלו ולא סמכינן על החזקה הקשה הרב"י דמ"ש מכל ח"י טריפות דסמכינן על החזקה דרוב בהמות כשרות ולא בדקינן ותירץ דבטריפות לה היה לה מעולם חזקת איסור לענין טריפה משא"כ הבית דה"ל חזקת חמץ שנשתמשו בה כל השנה גרע החזקה שהמשכיר בדקו וצריך לשאלו אי איתא קמן וכ' דבית דומה להא דלא סמכי' ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין אפ"ה אי איתא קמן צריך בדיקה הואיל והיה לו תחלה חזקת איסור לענין שחיטה דבהמה בחזקת איסור אבר מן החי עומדת עכת"ד. וא"כ ה"ה בציצית כיון שלאחר דתיקנו הציצית לא ה"ל חזקת איסור שנפסקו ולמה לא ניזול בתר החזקה לכתחל' צ"ל כיון דחזק' גריעה מרובא א"כ בחזקה אפי' לא ה"ל חזקת איסור מ"מ לא עדיף מרוב' שה"ל חזקת איסו' דצריך בדיקה לכתחל' וע"ש בפר"ח:

בי"ד סי' ר"א סעי' ס"ה דמקוה שדרכה להתמעט ולהתחסר ולעמוד על פחות ממ"ם סאה וטבלה בה צריכה לחזור ולטבול כל זמן שלא נודע בודאי שבשעת טבילתה היה בה מ"ם סאה לפ"ז אפי' יעבור זמן תפלה עם הציבור אינו רשאי ללבשו בלי בדיק':

ומה"ט לא נהגו לבדוק החוטין שלמעלה מן הגדיל כו' דלטעם א' גם אותן החוטין צריכים בדיק' וכמ"ש הט"ז ס"ק ח' משא"כ לטע' זה מ"מ צריך טעם להמנהג הזה דמשמ' שבכל פעם אין בודקין אותן החוטין ותקשי נהי כשיעבור הזמן תפל' צבור אם יבדוק דליתא לטעם א' וליכא כ"א משום שעשויים לפסוק ולכך אותן החוטים א"צ בדיקה שאין עשויים לפסוק אבל אי איכ' שהות לבדוק הוה ליה לבדוק אותן החוטים משום דלכתחל' לא סמכי' על החזקה היכי דאיכ' לברורי כמו גבי רוב מצויים אצל שחיטה מומחים כמ"ש בטעם א' וצ"ל דהעולם ס"ל דחזקה דהכא עדיף מרוב מצויים א"ש כיון דאיכא חזקת איסור נגד החזקה שתקנו בציצי' משא"כ גבי רוב מצויים א"ש דליכא חזקה כנגדה כנ"ל:

בשם הרא"ש דל"ח כ"כ כו' וכ' דרשאי לצאת בטלית בשבת לרשות הרבים אפילו לא בדק הציצית ולא חיישי' שמא נפסק ופסולים והוי משא וחייב על ההוצאה:

עד שיפסלו כלן ר"ל כל החוט אבל אי נשתייר מכל חוט כדי עניבה אפי' נפסקו כלן ונשתייר מכ"א רק כדי עניבה אפ"ה כשרים ולמיחש שמא לא נשאר אפי' כדי עניבה זה לא שכיח:

אבל לדידן ר"ל לפי מ"ש רמ"א בסי' י"ב דהעיקר להחמיר כר"ת דשני חוטין בעינן שלימים לגמרי ולא מהני בהו אם נשתייר כדי עניבה א"כ שכיח שיפסקו שלא נשאר שני חוטין שלימים:

וכ"מ בב"ח כאן שכ' דאם בדקו כו' כצ"ל. וכמ"ש בי"ד סי' י"ד סעיף י"ח דאף דקי"ל דוקא אם בדק סכין של שחיטה קודם שחיטה וקודם שבדקו שנית אחר השחיטה נאבד הסכין אז מותר אבל אם לא בדקו קודם שחיטה ונאבד קודם שבדקו אחר שחיטה אסור מ"מ אם יש לו סכין מיוחד ומצניעו תמיד בחזקת בדוק אפי' שחט בו בלי בדיקה ואחר השחיטה קודם שבדקו נאבד אעפ"כ מותר ואף דשם כתב ר"מ בשם רשב"א דאעפ"כ לא ישחוט בו לכתחילה בלי בדיקה צ"ל דסבירא ליה להב"ח דהכא עדיף כנ"ל דליכא חזקת איסור כנגדו כמו בשחיטה ומה"ט באמת המ"א לא רצה לסמוך על קולא זו כ"א במקום הדחק ובספר א"ר הביא בשם תשובת בית יעקב סי' פ"ד אם הוא בדרך ואין לו טלית אחר הותר להעלים עין ולברך בלא בדיקה עכ"ל ועיינתי שם בתשובה ואף שיש לדחות כל ראיותיו הן מסמ"ג הן ממ"ש בש"ע י"ד בסי' ל"א סעיף ב' בהג"ה דמותר להשליך הראש ולמכרו לגוי בלי פתיחה לבדוק אם ימצא בו מים הן מה שהביא ראיה מדברי הרא"ש שהביא מ"א בס"ק זה ויובן בקל להמעיין מ"מ אם בדקו קודם יציאה לדרך יש לסמוך להקל לברך בלי בדיקה דאין לך שעת הדחק גדול מזה ובשעת הדחק הלא כ' מ"א דיש לסמוך ע"ז:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ויברך להתעטף כו'** תוס' סוכה דף ל"ח ד"ה עובר כו' וז"ל ובהדיא אמר בירושלמי כו' נתעטף בה אומר כו' להתעטף בציצית והיינו טעמא לפי שהמצו' מושכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד עכ"ל. ונקיט מ"א ויברך להתעטף אף שבש"ע לא הוזכר תיבת להתעטף אפשר המ"א לשון התו' הנ"ל נקט או נקטיה לרבותא ל"מ אם הוא טלית קטן דמברך על מצות אף שכבר לבשו דעל מצות לשעבר נמי משמע כדאי' בפסחים דף ז' וכ"כ התו' שם בסוכה אלא אפי' להתעטף דודאי דוקא להבא משמע כדאיתא בפסחים וא"כ ס"ד דאין לברך להתעטף דמוציא שקר מפיו כיון שכבר נתעטף קמ"ל. דאפ"ה שרי מטעם שכתבו התוס' כנ"ל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ויזכור כו'** ונ"ל דצריך כו' מ"ש בגמ' במנחות דף מ"א ע"ב. ופירש"י וז"ל תלוי ויוצא מן הכנף משהו עכ"ל וא"כ קאי לשיעור אורך החוטין אבל מ"א מפ' דקאי שלא יתחבם תוך הכנפות אלא ישארו בחוץ. אך מלשון התוס' ברכות דף י"ח ד"ה למחר כו' שכתב ע"ש ריצב"א דבמנחות אמרינן האי שעתא כשלובשים את המת תכריכין ודאי רמינן להו צילית בטליתן דאל"כ הוי לועג לרש ובמס' שמחות מצינו שאבא שאול צוה לבניו שיסורו הציצית מטליתו לאחר מותו ולאפוקיה נפשי' מפלוגתא היה רגיל הריצב"א שלא להתירן אלא לקשרן ולהדקן תוך הכנף דאם הם חייבים בציצית יש להם ואם לאו היו מכוסים עכ"ל הרי דאפילו תימא דחייבים סגי במה שיש להן אפי' תחובים תוך הכנף:

ל"ש גבייהו וראיתם כו' דהטעם שלא יתחבם תוך הכנף כדי לקיים וראיתם וזכרתם:

לכן נ"ל כו' ד"א עיין מ"ש סעיף ג' דמבואר דהעיקר תלוי בשעת לבישה ואחר זה כדי הילוך ד' אמות:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **צריך כו'** פי' אם סח ביניהם כמ"ש סעיף י"ג כצ"ל. דהרא"ש לשיטתיה דהרא"ש הוא בע"ד זה:

הוי הפסק אפי' היה דעתו עליו תחלה:

ב' מצות שמצינו בסעודה שהיא רק רשות לאח' שטעם המוציא רשאי להסיח אף שברכת המוציא קאי לכל הסעודה וגם במצוה מצינו בשופר שמע ט' תקיעות (שהן דאוריי') בתשע שעות ביום יצא אע"ג שהפסיק ביניהם ותפילין דשל יד ושל ראש הן ב' מצות קיי"ל דאם סח בין ש"י לש"ר צריך לחזור ולברך דשיחה הוי הפסק וה"ט דשופר דכל התקיעות מצו' א' ויש להם חיבו' זה לזה אין השיחה קלה מפסיקו משא"כ תפילין שהם שתי מצות ואין להם חיבור יחד לכן גם דיבור קל מפסיק ביניהן ולא מהני מה שהי' דעתו תחלה בשעת ברכה על השניה:

ב' מצות של חובה וכיון שמתחיל בהן אין בדין שיפסיק ויתעסק בשיחה כ"ה לשון הר"ן שם:

לכן יזהר כ"א כו' כיון שמחלוקת הפוסקים אי יברך לכן לא ישיח ולא יכניס עצמו לפלוגתא:

בנתיים כמ"ש בי"ד שם כצ"ל הכריעו האחרונים שם דיש לברך כ"כ הש"ך שם בשם האחרונים אבל הט"ז הסכים שם שלא לברך ואם כו':

אבל לכתחלה כו' ר"ל אף על גב דכה"ג כולי עלמ' מודים דיברך וס"ד דרשאי להפסיק הפסק גדול ולברך דבזה אינו מכניס א"ע לפלוגתא קמ"ל דאפ"ה אסור דאסור לגרום ברכה שא"צ. וכמ"ש ס"ס רט"ו כצ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **אם לא אע"ג כו'** דא"צ לברך והיינו סתם אבל אם בפי' לא נתכוין ואחר זה שחט עוד הוי נמלך ולכ"ע צריך לברך:

דגבי מילה כו' דלא כש"ך. שהקשה דברי רמ"א אהדדי דלענין שחיטה פסק דאפי' לא היה דעתו בפי' על אחרים אלא סתם א"צ לברך על האחרים ובמילה פוסק אם יש שני תינוקות למול דבסתם צריך לברך גם על השני ולפמ"ש מ"א לחלק א"ש דלגבי מילה נמי אין קבע ואין רגילים להביא יותר:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אם פשט כו'** בתשובת מהר"ח ל"מ הכי ז"ל מהר"ח אם שח בין טלית קטן לגדול הוי הפסק וצריך לחזור ולברך. ומהר"מ שלא הלך בטלית קטן לביהכ"נ (אח"ז חזר בו מהר"מ כמבואר בב"י) אלא כשחזר לביתו מבה"כ לבש הטלית קטן ובירך עליו נראה טעמו שלפעמים לא היה צריך להשיח בין טלית קטן לגדול וגם לא היה רשאי לשיח בלי צורך לחייב א"ע בברכה כיון שהיה יכול לפטור בברכ' א' ואז היה מסתפק אם יברך על הגדול (אם היה מברך תחלה על טלית קטן) הלכך היה ממתין עד אחר התפל' עד שהיה צריך להשיח בלא"ה וכתב עליו הת"ה וז"ל והיה נרא' לומר דדוקא בעודו לבוש בטלית א' אינו חייב לברך על השני אא"כ הסיח דעתו בין זה לזה אבל אם פשט זה ורוצה ללבוש אחר מתחייב אפילו לא הסיח דעתו אמנם לשון הר"ח דלעיל לא משמע הכי דכ' שהיה ממתין עד אחר התפלה עד שהי' צריך להסיח משמע שאם לא היה מסיח אע"ג דמסתמא כבר פשט טלית גדול ביציאתו מבה"כ ואפ"ה אי לא הסיח לא הוי אמרינן כיון דפשט טלית א' אזדא לה ברכה דידה ולא מפטר בה טלית קטן אלמא בהיסח דעת תליא מלתא עכ"ל ול"ד למ"ש סעיף י"ד דאם פשט טליתו אפילו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד אפ"ה לדעת המחבר שם צריך לברך אע"ג שלובש טלית הראשון כ"ש כאן שלובש עתה טלית אחר אחר שפשט הראשון כצ"ל ואף על גב שרמ"א חולק בסעיף י"ד וס"ל שם דא"צ לברך מכל מקום הכא שלובש טלית אחר מודה דיברך וכ"כ בס' ע"ת ועז"כ מ"א דלא דמי דהתם לא היה דעתו כו':

וגם הת"ה לא כ' מעיקרא ר"ל גם לפי הס"ד של ת"ה מ"מ לדידן ל"ל הכי:

דאפילו כו' והלך לבה"כ כו' א"צ לברך דס"ל דשינוי מקום והליכה לא מקרי הפסק וכמ"ש מ"א ס"ק י"ז:

שהפסיק בתפלה לאו דוקא אלא ר"ל ההליכה ושינוי מקום ר"ל אף על גב דפשט לחודא לא הוי הפסק וכן ההליכה ושינוי מקו' לבד ג"כ לא הוי הפסק מ"מ בצירוף שניהם יחד הוי הפסק:

אבל לפמ"ש הרב"י בסעיף י"ג כצ"ל. דצריך שלא יפסיק כלל. ר"ל דהליכה ושינוי מקום הוי הפסק א"כ אין חילו' בין פשט כו' דממ"נ אי שינה מקומו אפילו לא פשט הוי הפסק ואי לא שינה מקומו הלא מודה הת"ה דפשט לחודא ל"ה הפסק:

וכ"כ באגודה פ' התכלת:

ועל טלית של משי כו' הן דברי אגודה ומדבריו אלו הוכיח מ"א דפשיטא לא הוי הפסק דהא פושט של צמר קודם שלובש של משי ואפ"ה נפטר בברכת טלית של צמר ודין טלית של משי מבואר ריש סי' טי"ת:

גבי ב' זוגות תפילין בסי' ל"ד וכ"ה לקמן בש"ע סי' ל"ד סעי' ב' דמי שרוצ' להניח תפילין של רש"י ור"ת וא"א להניחן כא' יניח של ר"ת או רש"י ויברך עליו ויסלקם מיד ויניח האחרים ויפטרו בברכה ראשונ' הרי דאפילו אחר סילוק הראשונים מכל מקום א"צ לברך על האחרים:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **חשיבה כו'**. נ"ל דאם שניהם כו' דאין הטעם דההליכה מקרי הפסק וכדס"ד של הט"ז ולכן הקשה מדברי התוספות ומלקמן סי' ק"ד אם נחש כרוך על עקבו והוא באמצע תפל' ילך וישליכנו מעליו דהליכה ל"ה הפסק וכן רמז עליו מ"א בסס"ק זה במ"ש עסי' ק"ד אלא הטע' דשינוי מקו' הוי הפסק וכדקי"ל פ' ערבי פסחים דף ק"א. ולכך כתב דמחדר לחדר לא הוי הפסק דל"מ שינוי מקום כה"ג וכדלקמן סי' קע"ח:

דאם יצא כו' דהוי מדברים כו' דאע"ג שיש מחלוקת בין הרב"י ורמ"א בסי' קע"ח ודעת הרמ"א שבדברים שצריכים ברכ' שאחרי' במקומו כגון פת לא הוי שינוי מקום הפסק מכל מקום מודה בדברים שא"צ ברכה אחריו במקומו דשינוי מקו' הוי הפסק כ"ש כאן דא"צ ברכ' לאחריו כלל דשינוי מקום הוי הפס':

ודעת מהר"ם הנ"ל שלא לבש טלית קטן קודם שנכנס לבה"כ משום דנסתפק שמא ברכה שיברך על טלית קטן יפטור גם טלית גדול שיתעטף בו בבה"כ אע"ג דהוי שינוי מקום בהליכתו לבה"כ וכן כשחזר לביתו לא לבש הטלית קטן עד שהוצרך להשיח בדברים אחרים כדי שיהיה רשאי לברך על ט"ק אע"ג דהוי שינוי מקום וקי"ל דהוי הפסק:

ואע"ג דכ' בת"ה כו' ר"ל ניהו דניחא הא דלא לבש טלית קטן קודם כניסתו לבה"כ מ"מ ביציאתו דפשט הטלית גדול כמ"ש הר"ח בתשובה ואפ"ה הוצרך להמתין עד שהוצרך להפסי' בדברים אחרים ת"ל דפשט הט"ג והוי שינוי מקום הפסק:

היינו אחר בואו כו' ר"ל וודאי אי היה פושט טלית גדול בבהכ"נ ודאי הוי שינוי מקום הפסק ובזה מודה הר"מ. ולא היה צריך להמתין עד שהוצרך להשיח. אבל באמת היה דרכו לפושטו בביתו אחר יציאתו מבה"כ וא"כ לא שינה כו':

לברכת ק"ש. דאיתא לקמן סי' פ"ה אם היה קורא ק"ש ונכנס למבואות המטונפות צריך להפסיק וכשיצא מן המבואות יגמור ממקום שפסק ואילך וא"צ לחזור לראש אלמא דלא ההליכה ולא שינוי מקום הוי הפסק:

באמצע מצוה א' ל"ש הפסק כמו שמע ט' תקיעות כו' כדלעיל:

סעיף יח

(**ס"ק י"ח**) **צריך כו'** דהא בגמ' יליף סוכה מתפילין ואע"ג דהכא בציצית קיימינן ומאי ענין סוכה ותפילין לכאן אולם הלא הדין נובע מדברי הטור שכ' שנסתפק בזה אי פשט טליתו והיה דעתו ללובשו מיד כגון שפשטו לכנס לבה"כ אי צריך לברך כיון דילפי' כל התורה מתפילין כדאית' בקידושין דף ל"א. ובתפילין קי"ל לקמן סי' כ"ה סעי' י"ב אם נשמטו ממקומן וממשמש בהו ומחזירן למקומן צריך לברך כ"ש הכא שפשט הטלי' לגמרי או דלמא דוק' התם שנשמטו שלא מדע' אבל אם הזיזן ממקומן אדעת' להחזירן מיד באמת א"צ לברך וה"ה הכא וסיים ולזה דעתי נוטה. וכ' ע"ז הרב"י דלא ידע במה נסתפק הא בהדי' אמרי' בסוכ' דף מ"ז דרבא הוי מקדים וקאי ועייל לבה"כ ונפיק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך וכי אצטריך זמנא אחריתא עייל לבית הכסא ונפיק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך ומשמע שהי' מניח תפילין כל היום וכשמסירן לכנס לבה"כ ודאי היה דעתו לחזור ולהניח מיד לכשיצא ואפ"ה היה מברך וה"ה לציצית עכ"ל. ועפ"ז כתב פה בש"ע דצריך לברך. הרי דיליף ציצי' מתפילין וכיון דבסוכ' כתב בשם ה"ה דאם יצא כו' לחזור מיד א"צ לברך וא"כ ה"ה תפילין כה"ג אצ"ל. דהא בגמ' יליף סוכה מתפילין לענין זה. דאמר רבב"ח שם דסוכ' אף על גב דלא מפסקי לילות מימים דהא גם בלילה חייב בסוכ' אפי' הכי מברך כל יום על הסוכ'. ומסיק הש"ס דסביר' ליה כרבי דאמר תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן אע"ג דכל היום חייב בהן וליכא הפסק אפ"ה מברך כל זמן שמניחן ה"ה בסוכ' כל זמן שהסיח דעתו הימנ' ואמרי' דגם רבא הכי ס"ל מהאי דהוי מברך עליהן כל זמן שיצ' מבית הכס' הרי דהש"ס יליף סוכה מתפילין לענין זה וה"ה אפכ' דילפי' תפילין מסוכ' וכיון דבסוכה כתב ה"ה דאם יצא כו' לחזור מיד אין צ"ל

אם כן ה"ה גבי תפילין הדין כן. ומתפילין ילפינן לציצית. ובאמת דעת אחרונים כרמ"א דפסק אין צריך לברך כה"ג כדמצינו בסוכ'. ועל ראיות הרב"י מהא דרבא כתב הד"מ וכן הב"ח דהא קיימ' לן סי' ס"ה בק"שאי הפסיק מחמ' אונס הוי הפסק אבל הפסק מרצון לא הוי הפסק. ולכן בתפילין כיון דאינו רשאי ליכנס בהם לבית הכסא והוי הפסק כשחלצן ולכך בירך רבא כשיצא. מה שאין כן בציצית אי פשט הבגד מרצונו דלא הוי הפסק כמו בקריא' שמע ואפי' פשטו לכנס לבה"כ מ"מ לא מיקרי אונס דהא מצד הדין רשאי ליכנס לבה"כ עם הטלית. ולכך לא הוי הפסק. ואעפ"כ נסתפק הטור. והש"ס בסוכה לא מייתי מדרבא כ"א דבתפילין מה שנקרא הפסק לגביה צריך לברך א"כ ה"ה בסוכה מה שהוא היסח הדעת לגבי סוכה גם כן צריך לברך. עיין מה שכת' סוף סי' רי"ז כתב כן לחד תירוצא שכת' שם הנכנס לחנות של בושם צריך לברך ואפי' יוצא ונכנס כל היום די ברכה א' וכ' מ"א אע"ג דהוי שינוי מקום כשיצ' מ"מ כיון שמריח גם אח"ז הבשמים הראשונים שהריח בהם תחלה ל"ה הפסק:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **טלית קטן**. משמע דעת רמ"א אפילו היה דעתו כו' דהא קאי אדלעיל שכ' וי"א שאין מברכים אם היה דעתו כו' ועז"א וי"א דוקא כשנשאר כו' משמע אפילו היה דעתו בעינן שישאר טלית קטן עליו:

בסי' כ"ח. לענין תפילין. כי"א הראשון דבכל גווני א"צ לברך אפי' לא נשאר עליו טלית: ולישנ' ל"מ הכי דמשמע דקאי על י"א דסמוך לו:

וב"ח כתב דמהר"ח הוא בעל י"א השני דבעי' שישאר עליו טלית קטן וכוונות הב"ח ליישב קושית (הרב"י וגם) הקשה הב"ח ממ"נ אי דעתו לחזור וללבשו מיד אפילו לא נשאר עליו טלית כו' ואי אין דעתו כו' אפי' נשאר כו' עכ"ל וע"ז כ' דמהרר"ח מיירי בסתם: **וז"ל הרר"י כו'** בא לחזק דברי הב"ח. וכמו שחילק הרר"י בין ברכ' התור' ובין תפילין לציצית. כן י"ל אי נשאר עליו טלית קטן. דבזה נראה דאכתי לא סילק א"ע ממצות ציצית וה"ל כברכ' התורה דלא מקרי הפסק אפי' פשט:

אבל ל' רמ"א שבש"ע א"א ליישבו. שנתכוין לי"א השני דמיירי בסתם. דהא משמע מלשונו דמיירי אפילו היה דעתו לחזור כו' דהא קאי אדלעיל כנ"ל וא"כ לדידי' תקשי קושי' הב"ח הנ"ל:

דברי הב"ח עיקר דהיינו נפסוק כמהרר"ח. וכפי מה שפי' מדבריו הב"ח:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **נפלה כו'** ובזה כ"ע מודים כו' דזה ודאי דומ' לתפילין שנשמטו ממקומן דצריך לברך. ואפשר אם נשאר עליו טלית קטן. לדעת מהרר"ח א"צ לברך דלא גרע מפשטו סתם. ולא היה כוונתו להחזירו. ואפ"ה א"צ לברך כשנשאר עליו טלית קטן:
שנשמטו ממקומן. אע"ג דעדיין מונחי' על הראש מ"מ כיון שאין מונחים במקומן צריך לברך. ה"ה בציצית כיון שאינו במקומו דהיינו עיטוף הגוף אף שנשאר בידו לא מהני כצ"ל:

סעיף כא

(**ס"ק כ"א**) **צ"ל כו'** וב"ח פסק דא"צ לברך. דהא לקמן סי' י"ז הובא ב' דעות מהו כסות לילה דפטור. די"א כסות המיוחד ללילה אפי' לבשו ביום פטור וה"ה להיפוך המיוחד ליום אפילו לבשו בלילה חייב ויש אומרים דתלוי בזמן דבלילה כל הבגדים פטורים אפילו מיוחד ליום וביום כל הבגדים חייבים אפי' המיוחד ללילל'. וכתב רמ"א שם דהוי ספק ברכה. אם כן למ"ד כסות המיוחד ליום חייב בלילה אם כן הלילה לא הוי הפסק ואין צריך לברך. הרב"י כ' כיון דהלילה גורמת שכסות המיוחד ללילה פטור אפילו ביום הוי הלילה הפסק והב"ח לא ס"ל הכי לכן פסק דאין לברך:

סימן ט

סעיף א

(**ס"ק א**) **צמר כו'** אילים עבי"ד סי' רצ"ח. ר"ל דמה"ט לא מקרי צמר אלא צמר רחלים דבעינן שלא יהיה לו שם לווי וסתם צמר הוא צמר רחלים משא"כ צמר גמלים או צמר ארנבים יש להם שם לווי וכדאיתא בירושלמי שהביא הרב"י. וא"כ ה"ה צמר אילים יש לו דין צמר רחלים. דגם צמר אילים אין לו שם לווי. וגם צמר אילים מקרי צמר סתם. וכ"ה בירושלמי הנ"ל וגם בי"ד סי' רצ"ח לענין כלאים בעינן ג"כ דוקא צמר שאין לו שם לווי כתב שם דבין צמר רחלים ובין צמר אילים מקרי צמר סתם:
ונ"ל דצמר כו' שטרפן כו' ר"ל בהיותן עדיין צמר קודם שטוה מהן חוטים המועט מתבטל ברוב כ"ה במשנ' שם והכי קיי"ל בי"ד סי' רצ"ט סעיף א'. משא"כ כשכבר טוה מהן חוטין אין מתבטלים וכדאית' שם. וכ"ה לקמן ס"ק ד'. והא דכ' מ"א בטרפן דאזלי' בתר רוב' ואם הוא מחע"מ אזלינן לחומרא. כ"ה שם בי"ד:

רחל כו' רמב"ם וכ"ה בגמ' בכורות דף י"ז. דמקשינן צמר לפשתן מה פשתן דלא נשתנה דכל פשתן גדול מפשתן אחר עד למפרע עד ששת ימי בראשית אף צמר דלא אשתני ששת ימי בראשית:

רחל מרחל. משא"כ רחל מעז דנשתנ' צמרה פסול לציצית. וכיון דלאו מין צמר דקרא הוא יש לו דין שאר מיני' ואינו פוטר אלא במינו. דהיינו בגד הנעשה מצמר רחל בת עז. ודע דמחלוקת הרב"י ורמ"א אי שאר מינים חייבים מן התורה. הוא מחלוקת רב נחמן ורבא. דרב נחמן ס"ל כתנא דבי ר"י דס"ל דכתיב בציצית סתם על כנפי בגדיהם ילפינן מנגעי בגדים דכתיב בבגד צמר או בבגד פשתים. אף כאן דכתיב בגדיהם ר"ל דוקא צמר ופשתים חייבי' מן התורה (וה"ה דכ"מ דכתיב סתם בגדים ר"ל דוקא בגד צמר ופשתים) אבל שאר מינים פטורים מן התורה ומכל מקום מדרבנן חייבים ורבא דייק מדכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתי' יחדיו גדילים תעש' לך ומדסמכינהו קרא. דרשינן תעשה לך מהן היינו מצמר ופשתים משמע דבעינן ציצית דוקא מצמר ופשתים. ותו דרשינן מדכתיב הכנף פתיל דתיבת הכנף מיותר. למדרש שהציצית יהיו דוקא ממין הכנף. דהיינו ממין הבגד ואם כן קשיין קראי אהדדי. ולכן דרשינן צמר ופשתים פוטרים בכל מין בגדים ושאר מיני' אין פיטרים אלא במינן. וא"כ הא דכתיב הכנף לאשמעי' דבעינן מין כנף קאי אשאר מינים: ולפ"ז ע"כ צ"ל דגם שאר מינים חייבים מן התורה דהא מוקמינן קרא דהכנף על שאר מינים:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **כלל הטעם כו'**. הרב"י הביא בשם מהרי"א שנתן טעם למ"ש סמ"ק שאין לעשות ציצית של פשתן. וז"ל לפ"ז שלא יבא להטיל ציצית של פשתן בטלית של צמר לפי שמשי נראה מין צמר עכ"ל: והבין הרב ב"י שהכוונה שמשי דומה לצמר ואתי לאחלופי. וע"ז הקשה הרב"י וז"ל שהרי טלית של משי לא דמי לשל צמר עכ"ל הרב"י. ולכן כתב מ"א. דהכוונ' הוא להיפוך שיש מין צמר דומ' למשי. ומ"ש שמשי נראה מין צמר. ר"ל שמשי במשי נרא' כמין צמר ידוע הבא מחוף הים , ובספר תוספת שבת בהגהות שכ' בדף ראשון מספרו כ' וז"ל וא"ל לפי זה לא יפטור משי בשל משי דשמא יחשוב על בגד צמר שהיא משי ויעשה ציצית משי. וי"ל כששניהם יחד לפנינו. ודאי יש היכר בין זה לזה. וכה"ג איתא בח"מ ססי' מ"ה עכ"ל והיטב אשר דיבר. וע' בתשו' חו"י סי' כ"ח. וסי' למ"ד הביא ראיות עוד לסברא זו. אף לענ"ד כאן לא סגי בסברא זו דהא עדיין תיקשי א"כ יהיה אסור לתפור בגד משי בחוטי פשתן. פן יטעו בבגדי צמר הבאים מחוף הים

שהם משי ויתפרם ג"כ בחוטי פשתן ויהיה שעטנז אע"כ צ"ל דהיא חששא רחוקה דיטעו שהוא משי וצל"ע כעת כי א"א לי לעיין ע"ז כעת:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **אין פוטרין וב"ח כו'** וציצית צמר כי י"א כו' ט"ס יש פה וצריך להיות וי"א דבמשי כו' הוא דעת אחרת שמקילה יותר מהב"ח. וג' מחלוקת בדבר כאשר יתבאר ודעת הב"ח להחמיר לצאת אף לדעת בעל העיטור. וכ' שהוא טעם י"א שבסעיף ו' שאין לעשו' טלית של פשתן. שגם הי"א ס"ל כבעל העיטור דבר"פ התכלת פליגי ר' וחכמים דר' סבירא ליה תכלת מעכב הלבן. ולבן מעכב התכלת דדרש הכנף מין כנף דהיינו חוטי לבן דרוב טליתות שלהם היו לבנים והדר כתיב פתיל תכלת דהיינו חוטי תכלת ועל שניהן אמר קרא וראיתם אותו ל' יחיד משמע דשניהם היינו חוטי תכלת וחוטי לבן מצוה א' הן ולכך מעכבים זא"ז וחכמים ס"ל דתרי מצוה הן ולכך אין מעכבין זא"ז והא דכתיב וראיתם אותו ל' יחיד קאי על כל חד לחודיה דהיינו על חוטי לבן לבד ועל חוטי תכלת לבד ואי הוי חכמים דרשו הכנף כדדרש ליה ר' יותר היה מסתבר לדרוש וראיתם אותו כדר' שהן מצוה א' אלא ע"כ דרשי הכנף מין כנף וקאי גם אדבתריה דהיינו פתיל תכלת ור"ל אם אין לו תכלת יקח חוטין שהן מין כנף דהיינו מין הבגד וגם מין פתיל תכלת דהיינו צמר דתכלת צמר הוא ולא יהיה חסר כ"א צבע חלזון אבל עכ"פ צ"ל צמר שהוא מין תכלת ולכן אין עושים טלית של פשתן וה"ה של שאר מינים דא"א לתקן בציצית דאם יהיו הציצית של צמר (בפשתן בלא"ה אסור דהוי כלאים) לא יהיו מין בגד ואם יהיו הציצית ממין הבגד לא יהיו ממין פתיל תכלת דהא תרתי בעי' ממין בגד וממין פתיל תכלת כנ"ל ולכך א"א לפטור כ"א טלית צמר בציצית צמר דהוי מין בגד ומין פתיל תכלת וזהו טעם הב"ח דאין לברך כ"א על טלית צמר וציצית צמר לצאת ידי בעה"ט וכ' עוד דלא תקשו הא דמותבינן לר"נ דס"ל שאר מילים אינם חייבים רק מדרבנן מדתניא צמר ופשתים פוטר בכל המינים והוי ס"ד פשתן וצמר יחד דהוי כלאים מ"מ התורה התיר' בציצית וא"א דשאר מיני' דרבנן היאך הותר משום מצוה דרבנן איסור כלאים ומשני דפי' הברייתא צמר או פשתים דליכא כלאים פוטרים כל המינים הרי דצמר ופשתים פוטר בכל הבגדים ואיך כ' בה"ע דוקא בגד צמר וציצית צמר וכ' דצ"ל דס"ל כדעת מהר"ם מרוטנבורק שהביא הגמ"י דס"ל כס"ד דהש"ס דוקא צמר ופשתים יחד הוא דפוטר בכל המינים אבל צמר גרידא או פשתים גרידא לא והא דמשני הש"ס דצמר גרידא או פשתן גרידא פוטר בכל המינים היינו דוקא לר"נ דס"ל שאר מינים מדרבנן ולכן מפטרי בכל דהו דהם אמרו לחייבם בציצית והם אמרו דגם צמר לבד או פשתים לבד פוטר אבל הוא

פסק כרב' דגם שאר מינים מן התורה חייבים לכך אינו פוטר כ"א צמר ופשתים יחדיו ולא כל א' לבד. ובזה מבואר דעת הב"ח דאפי' טלית של משי וציצית של משי אין לברך עליו ואח"ז כ' מ"א וי"א דבמשי דוקא משי פוטר ולא צמר הוא דעת מהר"ם מרוטנבורק הנ"ל דלא ס"ל בזה כבה"ע הנ"ל דבעי' מין כנף ובעינן מין תכלת אלא ס"ל דצמר ופשתים אינו פוטר כ"א דוקא יחד אבל כ"א לבד אינו פוטר כ"א מינו לכן טלית של משי אין לו תקנה בציצית צמר אבל עכ"פ לדידיה יוכל לתקנן בציצית של משי כיון דהוי מין כנף אע"ג דלא הוי מין תכלת ואח"ז כ' בשם ת"ה דנהיגי עלמ' לעשות צמר למשי דלא חשו לדברי בעה"ע ולא לדברי מהר"ם אלא ס"ל כפשטיה דהש"ס וכדמתרץ לר"נ וה"ה לרבא דצמר גרידא ופשתן גרידא פוטר בכל המינים וסיים שם בת"ה והרוצה לעשות ציצית של משי יזהר שלא יקח החוטין כמות שהן טווין ושווירין מן החנות כו' דבעינן טוי ושזור ע"י ישראל לשמה אלא יקח לשון של משי מן החנות וע"י ישראל יטוה וישזר (לשמה) משום דראיתי לא זהירי בהכי כתבתי להזהר עכ"ל וע"ל ר"ס י"א דיש מחמירים דגם ניפוץ לשמה בעי' אלא דרמ"א כ' שם דנוהגים לקקל בניפוץ. עמ"ש סי' ח' סעיף י"ג בס"ק ט"ז בשם אגודה כיצד יתנהג בברכה על טלית של משי:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ממינו כו'** אפי' הרוב צמר. ולא דמי לטרף זה בזה וכמ"ש בס"ק א' דדוקא כשטרפן בעודן צמר אבל לא כשכבר נעש' מהן חוטין לא בטלין:

לדעת מהר"ם מרוטנבורק כו' דס"ל הא דצמר ופשתים פוטרים בכל המינים היינו דוקא צמר ופשתים יחדיו אבל לא כל חד לחודיה כמ"ש ס"ק שלפני זה לכך אין לטלית זה תקנה דאם יעשה ציצית משי לא נפטר חלק הטלית השתי או הערב שהוא צמר ואם יעשה ציצית צמר לא נפטר לדעת מהר"ם חלק הטלית שהוא של משי:

ומזה הטעם כו' בצמר גפן ופשתן צ"ל דלא ס"ל לדעת י"א שהביא רמ"א סעיף ב' וא"כ לדעת החולקים על מהר"מ היה אפשר לעשות ציצית פשתן ויפטור גם חלק הטלית שהוא צמר גפן דהא צמר או פשתן פוטרים כל המינים אבל לדעת מהר"ם דבעי' דוקא צמר ופשתים יחד לפטור כל המינים א"כ אין לטלית זו תקנה. מ"מ לדעת המקילים לעשות טלית של משי יטיל חוטין של משי ולא של צמר כנ"ל לענ"ד. ור"ל לדעת המקילים כו' ר"ל דלא חשו לדעת בה"ע שהובא בס"ק שלפני זה דלדידיה בעינן דוקא טלית של צמר וציצית צמר ולכן ניהו דמקילין ולא חשו לדעת בעה"ע עכ"פ יחושו לדעת מהר"ם ולכך יעשו ציצית משי דהוי מין כנף ולא יעשו ציצית צמר דאינו פוטר לדעת מהר"ם בשאר מינים כ"א צמר ופשתים יחדו:

סעיף ה

(ס"ק ה) יש להסתפק בו דלא הכנף כו' דהן תרי דרשות דדרש רבא כנ"ל:

הכנף מין כנף. וכתיב ל"ת כו' צמר ופשתים יחדיו גדילים תעשה לך והיינו ת"ל מהם מצמר ופשתים:

וכדרבא. וא"כ צריך לעשות ולקיים חד קרא או יהיו כולם הכנף מין כנף או כלם צמר ופשתים גדילים תעשה לך:

אבל לר"נ כו' למה יגרע כו' דהא לדידיה מן התורה בעינן דוקא ציצית צמר ופשתן אלא דשאר מינין הואיל ואין חיובן רק מדרבנן הקילו לעשות ציצית אפילו משאר מינים א"כ אי עביד מקצת ציצית צמר שפוטר מן התורה עדיף טפי. וע"ש בראש"ש בשם בע"ה הבאתיו לעיל בס"ק ג':

ואפ"ה בשיראין כו' ר"ל בשאר מינים דמסיק הש"ס לר"נ דאו צמר או פשתים פוטרים הואיל דמן התורה לא בעי כלל ציצית אלא רבנן דחייבוהו ולכך איפטרי בכל דהו:

ואפי' אינו צמר וכמ"ש לעיל ס"ק ג' והיא סייעתא לסברת מ"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בצבע כו'** ולכן יש לעשות כו' כדי לצאת ידי שניהם שיהיו הציצית לבנים וגם מצבע הטלית:

ובסי' כ"ד כו' נתן עוד טעם אחר מטעם והלכת בדרכיו להדמות אליו יתברך דאמרי' ויעבור ה' על פניו אר"י אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית כש"ץ ואמר כשיעשו בני לפני כסדר הזה אני מוחל להם וכתיב לבושיה כתלג חיוור א"כ טליתו כ"י לבן וטעם האומרים דבעינן מצבע הטלית משום זה אלי ואנוהו עבב"י ובט"ז:

סעיף ז

(**סק"ז**) **של פשתן כו'** דעיקר הגזירה כו' דס"ל כר"ש דמפ' פלוגתא דב"ש וב"ה דב"ש ס"ל סדין בציצית פטור וב"ה מחייב וטעמיה דב"ש דאסור להטיל בה תכלת דגזרינן משום כסות לילה דפטור מציצית ויעבור על ל"ת דשעטנז שלא במקום מצוה ולפ"ז גם ציצית של פשתן לא יעשה דגזרינן אטו תכלת אע"ג דהוי גזירה לגזירה וזה א' משמה מקומות שפוסק רב עמרם כב"ש ולכן בזה"ז דליכא תכלת ליכא למגזר אי נתיר ציצית של פשתן יעשה ציצי' צמר הא איסור שעטנ"ז ידוע לכל בשלמ' בזמניהם דהיה להם תכלת דמצד הדין הותר כלאים בציצית יעשה ציצית צמר ולא יסיק אדעתיה גזירת כסות לילה משא"כ בזה"ז דליכא תכלת ולא הותר בשום ענין כלאים בציצית א"כ שום אדם לא יטעה לעשות ציצית צמר בטלית פשתן אלא שאף על פי כן החמירו אף בזה"ז מכל מקום

בשעת הדחק דא"א כ"א בטלי' פשתן יש לסמוך להקל. דל"ד לתקנת ר"י ב"ז דאמרי' בביצה דף ה' ביצה שנולדה בי"וט ראשון מותר ביום טוב שני דממ"נ חד יומא חול א"כ ע"כ או נולד בחול ואם נולד בי"ט א"כ היום חול ומותר משא"כ בשני י"ט של ר"ה נולדה בראשון אסורה בב' דכיון שהתקין ריב"ז ע"י קלקול הלוים בשיר הקרבן שאם באו עדי ראיית הלבנה ביום שלשים של אלול אחר מנחה שתהיה אותו יום קודש וגם למחר יום ל"א א"כ ר"ה לפעמים השני ימים קדושים לא מצד ספק ולכן ביצה אסורה אף בשני ואף לאחר החורבן דליכא חשש קלקול שיר של קרבן והתקין שוב ריב"ז שאפי' באו עדים מן המנחה ולמעלה יקבלו העדים באותו יום ויקדשוה ולמחר יהיה חול א"כ גם ר"ה ליכא רק חד יומא וה"ל כשאר י"ט של גליות ואפ"ה ביצה אסורה אפילו בשני משום דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. דהיתר ביצה אין הטעם ידוע דאין העולם מסקי אדעתייהו דביצ' תליא בתקנ' ריב"ז בקבלת עדות:

אין כאן תקנה אלא ב"ש אוסרים כ"ה הלשון גם בתשוב' הרא"ש הובא במעדני מלך וצ"ל דחד טעמ' הוא ומה שאין הטעם ידוע קורא תקנה ומה שטעמו ידוע קורא גזירה:

וברמב"ם פ"ב מהלכות ממרים כן צריך להיות:

סעיף ח

(ס"ק ח) וציצית ול"נ דיעשה כו' דכה"ג שיש הפסק בין צמר לפשתן:

העור נהיגי עלמא כהרא"ש דלית ביה משום כלאים ודלא כרמב"ם וכמבואר ביו"ד סי' רצ"ט וסי' ש' סעי' ה':

עסי' י' סעיף ה' ר"ל אע"ג דהשתא הוי כנף של עור מכל מקום חייב בציצי' מן התורה דאזלינן בתר עיקר הבגד ולא אחר הכנף כמבואר שם סי' י' ומכל מקום לא התיר מ"א כה"ג אלא בשעת הדחק ומה"ט ציין מ"א דבריו ע"ד רמ"א שמתיר בשע' הדחק. וע"ז כתב מ"א דעדיף טפי אם אפשר שיעשה כנפות ש"ע כו' אבל שלא בשעת הדחק גם בזה ע"י כנפות של עור אין מתירין כיון דחזינן דחיישי' אפילו לגזיר' רחוקה וגזרינן אפי' גזירה לגזירה ה"ה דיש לגזור שלפעמים לא יעשה כנפות של עור ויטיל חוטי צמר בבגדי פשתן להדיא אף שיש לו היכרא וא"ל כיון דלא הותר לו כ"א ע"י כנפות ש"ע לא אתי למטעי (דומה קצת למ"ש במס' ביצה דף י"ח ע"א מתוך שלא הותר לו אלא ע"י דליו זוכר הוא עיין שם) אף על פי כן היכי דאפשר חיישינן וכ"כ בס' תוס' שבת והעידו כן על גדול אחד שהורה כן:

סימן י

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בארבע כו'** עס"ו אם חתכן. ר"ל אם עשה ה' ציצית ואח"ז חתך א' מן הה' ציצית ונשארו רק ד' תניא במחלוק' רב"י ורמ"א בס"ו בהטיל ציצית על ציצית וחתכן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **א' ה"ה הב' כו'** עב"ח. רוצה לו' דבמרדכי נסתפק אי דוקא נקט הש"ע בעל' ה' חייב. אבל בעל' ו' דהיינו חתך שני כנפות פטור או אין חילוק ושאל פי רבו והשיבו דאין חילוק בין בת ה' לבת ו'. ואף דהרב"י כ' שהן דברי תימא דמה"ת ס"ד לחלק אבל הב"ח באר מקום הספק דס"ד דוקא חתך כנף א' אז חייב אף דמקום החתך דומה קצת לעיגול מ"מ יגידו עליו ריעיו ג' כנפי' האחרים דגם כנף החתוך כנף הוא אבל אי חותך שני כנפות ס"ד כיון דדומיא לעגולים ל"מ כנף ול"ל יגידו עליהם ריעיהם השני כנפים האחרים דמאי אולמא דהני שני כנפים מהני שני כנפים שאלו יעידו על אלו ולכן נסתפק ובאמת דעת הב"ח קצת נוטה לפטור בחתך שני כנפות ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **כפל כו'** משמע בתו' פ' הקומץ דף ל"ד ע"ב דאם כפל כו' שנשאר בו הקרן כו' אהא דאמרי' התם א"ר דימי האי מאן דחייטי' לגלימיה לא עביד כלום דא"א דלא מבעיא ליה הכנפות לפסקי ולשדיא. וכ' תו' וז"ל פי' הקונ' בל"א שנכפל טליתו ותפרה שלא תשוב לאיתנה אפ"הלא עביד כלום ולא הו"ל לפ' כן דלקמן פ"ה תני' כו' ושוין שאם כפלה ותפרה חייב (כמבואר סעיף ו) אלמא שחייבת במקום הכפולות להטיל שם ציצית כו' ויועיל הציצית שבקרנותיה עכ"ל. והקשו כן על פי' ראשון של רש"י שהיה מפ' חייטי' לגלימי' שתפרה בענין שעדיין אחר התפירה נשאר הקרן מרובע אלא שהוא כפול והטיל הציצית על הכפל דלא עביד כלום וע"ז הקשו התוס' והוכיחו מסעיף ו' דכה"ג מהני אם מטיל ציצית על הכפל ולא כתבו יותר ובלי ספק דעתם להסכים מהכרח קושיא זו לפי' שני שפירש"י דחייטי' לגלימי' שתפר וקצע הקרנות עד שנראים עגולים ורצ' לפטור מה"ט הגלימא מן הציצית ועז"א דלא עביד כלום דמ"מ חייב' ופי' זה הביא הרב"י פה בש"ע. עכ"פ נראה מל' התו' דאם כפל ותפר הקרנות ועדיין נשארי' מרובעים אם מטיל הציציות על הכפל יצא. אמת שגם רש"י גופיה דחה פ' ראשון הנ"ל כמו שדחאו התי' מהאי דסעיף ו' וע"כ לא היה לפני התוס' כן בגרס' רש"י. מ"מ המ"א הביא דברי התו' שבלשונם יותר מבואר דמטיל הציצית על הכפל מהני. אבל ברש"י אינו מבואר

כ"כ אף דגם רש"י ע"כ נתכוין כן אבל במרדכי בהל' קטנות כ' דהכא אינו דומה להאי דסעיף ו' וז"ל האי דסעי' ו' מיירי שכפלה כולה להכי חייבת דכן דרך מלבוש עכ"ל. וא"כ הדבר במחלוקת שנוי':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **חייבת כו'** ומשמע בסעיף ז' כו' דאזלי' בתר רובא. באמת הרב"י כת' בשם מהרי"ק דפשיט' דאינה פטורה אא"כ רובה של עור. ולקמן בסעיף ז' דאינה נפטרת אלא ברובה סתום יליף מהכא דכמו דבעור בעי' שיהיה הרוב פטור כן לענין סתימה דהסתום פטור בעי' שיהי' הרוב אלא שבש"ע מבואר הדבר לענין סתימה דבעי' רוב בסעיף ז' ולענין עור דבעי' רוב אינו מבואר להדיא הוצרך מ"א למילף עוד מסתום דסעיף זה:

ועבב"י ס"ס זה. זה קאי אהא דסתימה ועור שווין לענין דבעי' רוב וס"ס י"א דאם תפר עור על הכנף שרי כו' שכתב הרב"י שיש מכשירי' לתת על הכנף חתיכות עור לחזק הכנף וכ"ה בש"ע שם וכ' שם הרב"י דאפי' למ"ד בגמ' דאזלינן בתר הכנף. ואם הכנף של עור אף שהטלית של צמר פטורה אבל לא קי"ל הכי מ"מ כה"ג חייב כיון שאינו עשוי כ"א לחזק ות"ל שתחתיו צמר דהא כ' הרב"י שנותנים על הכנף עור משמע שחתיכות העור למעל' ותחתיו בגד אע"כ דאזלינן בתר העליון:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ג' ציציות כו'**. ולא ידעתי למה דהא האחרים נעשו בכשרות ר"ל דהא בשעת עשיי' האחרונים היה הטלית כבר בר חיובא שהיה לו ד' כנפות אלא שהיה בו ציצית א' פסולה משום תולמ"ה. וע"ז כתב המ"א דאטו משום דציצית א' פסולה כו' וא"כ אי יפסיל בטלית ציצית א' ע"י שנפסקו חוטיו יהיו גם הציצית השלשה הנשארים בכשרות פסולים אתמהה. ומה לי שנפסלה ציצית א' משום שנפסקו חוטיו או שנפסלה ציצית א' משום תולמ"ה:

וכ"מ סי' ט"ו סעיף ד' כצ"ל שכתב שם וי"א דלר"ע לא נפסל (בנקרע הטלית תוך ג' אצבעות סמוך לשפת הכנף) אלא הציצית שהיו בו בעת שתפרו והטעם דהציצית שהי' בחתיכה שנקרע היה פסולה קודם שתפרה דלא היה מקרי בגד וכשתפרו לבגד עם הציצית דאז חל על החתיכה הקרועה שם בגד ה"ל תולמ"ה ע"ש במ"א:

ומלשון זה משמע דלא היתה נפסל' כה"ג אלא אותה ציצית לבדה ולא שאר הציצית אמנם אין זה דיוק גמור:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וטוב וצ"ע כו'** דבדף מ"א תניא טלית כפולה חייבת בציצית ורבי שמעון פוטר ופסקי הרמב"ם כר"ש והוא גם דעת הרב"י פה בש"ע אלא שהרב"י כתב דהא דפוטר ר"ש היינו להטיל ציצית על הכפל אבל עכ"פ צריך להטיל ציצית בפשוטים כמ"ש רמ"א בהג"ה. אבל הרא"ש פסק כת"ק דחייבת דהיינו להטיל הציצית על הכפל והן הי"א שהביא רמ"א. ולזה הקשה מ"א על מ"ש רמ"א וטוב כו' משמע דבזה יוצא ידי שניהם וזה אינו. ובאמת בד"מ חלק כו' לגמרי. ואפי' בפשוטין א"צ להטיל. ולפ"ד הד"מ גם דעת הרמב"ם דפוסק כר"ש כן הוא דפוטר לגמרי. ולפ"ז א"ש מ"ש רמ"א וטוב לעשות כו' דהיינו על הכפל. ובזה לדעת רמ"א בד"מ בכוונת הרמב"ם יוצא ידי שניהם דהיינו הרמב"ם והרא"ש דלהרמב"ם פטור נגמרי ולהרא"ש חייב' להטיל ציצית על הכפל ולכן אי מטיל ציצית על הכפל ואינו מברך עליו יוצא ידי שניהם דברכות אין מעכבות. ולפי זה מ"ש רמ"א אבל צריך להטיל בד' כנפים הפשוטים לא דס"ל לרמ"א כן לדעת הרמב"ם אלא בא לפרש דעת הרב"י שפוסק כהרמב"ם גופא והרב"י ס"ל כן לדעת הרמב"ם כמ"ש בחבורו הארוך דעכ"פ צריך להטיל בד' כנפים הפשוטים ולכן מפ' רמ"א גם דעת הרב"י בש"ע כן. ומ"ש רמ"א כאן וטוב כו' היינו לפי הבנת רמ"א בדברי הרמב"ם ונראה לרמ"א עיקר בכוונתו דפוטר לגמרי וכנ"ל:

אך המרדכי כ' כו' ר"ל דאפי' לפי הבנת רמ"א דברי הרמב"ם דפוטר לגמרי מ"מ לא יצא אליבא דכ"ע במטיל בד' כנפות הכפולים. דהא עכ"פ לא יצא ידי המרדכי שכ' שצריך להטיל בפשוטין:

ונ"י פי' כו' פ"ש כקומ' איש כו' דלאו בגד הוא. וכה"ג כ' בט"ז דודאי פטור לגמרי מלהטיל בו ציצית כיון דאינו ראוי ללבישה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **הראשונה**. אפש' כו' דעת הרב"י הוא כדעת הרמב"ם דס"ל דוקא אם נתכוין לבטל הראשונות כשיר' דליכ' למיפסל משום תעשה ולמ"ה דהא עשה מעשה רבה כשעשה השני' דהיתה כוונתו לבטל הראשונות. והטלית בת חיובא דהא יש לה. ד' כנפות והראשונות ביטל והוי כמו שאין לה רק ד' ציצית ולכן כ' מ"א דאי חתך השניות פסול דהראשונות כבר ביטל ונפסלו וה"ל עכשיו תולמ"ה אבל אי נתכוין להוסיף על הראשונים ולא נבטל ס"ל להרמב"ם דשתיהן פסולות משום תולמ"ה. וס"ל לפ' כן דברי הש"ס אבל הרא"ש לפי פירושו בש"ס מכשיר בכל ענין וס"ל הסברא להיפוך ולא מבעיא אי נתכוין כשעשה השניות להוסיף ולא לבטל ודאי דליכא לפסול משום תולמ"ה דהא

כשעשה השניות נא מקרי מעש' כלל דהא עי"ז עבר על בל תוסיף ואיך יקרא מעשה לענין הכשר ציצית ע"כ כשחתך אח"כ אח' מן הציצית אז מיקרי מעשה דעד עתה לא מקרי מעשה אלא אפי' אם כשעש' השניות נתכוין לבטל את הראשונות דלא עבר על בל תוסיף אפ"ה ל"מ מעשה. ובחתיכות א' מהציצית מתכשרי דאז מקרי מעשה:
והטעם כתב הרב"י כיון דאלו היה מתכוין להוסיף לא היה נקרא מעשה כי לא מתכוין להוסיף ג"כ ל"מ מעשה. וסיים בעצמו שהוא דוחק והב"ח כ' כיון דקי"ל לעבור בזמנו לא בעי כוונה ואפי' בלי מתכוין עבר על בל תוסיף. ולכן אפי' לא נתכוין להוסיף כ"א לבטל הראשונות מ"מ עבר על בל תוסיף ולכן ל"מ מעשה עד שחתך א' מהציציות ואז מקרי מעשה (אך לפי מ"ש מגן אברהם סי' תרנ"א ס"ק כ"ז בשם רי"ו דלדידן דקיי"לן מצות צריכות כוונה כדאיתא סי' ס' סעיף ד'. גם לעבור על ב"ת בעי כוונה. וכ"ה ר"פ יו"ד דעירובין א"כ ליתא לדברי הב"ח ועסי' ל"ד. גם בלא"ה לא הבנתי ניהו דל"ב כוונה לעבור היינו מן הסתם. אבל אי מתכוין בפי' שלא להוסיף שגם כה"ג עובר על ב"ת זה לא שמענו) והוא דעת הי"מ בשלחן ערוך שכתב רמ"א וזו היא טעם מחלוקתם. ובזה יובנו גם דברי מ"א ס"ק ט':

סעיף ט

(**ס"ק ט'**) **הראשונות כו'** אבל באמת להרא"ש (והוא דעת הי"מ שהביא רמ"א) אפי' חתך השניות כשר כמו בראשונות ל' אפי' לאו דוקא דמבואר בהרב"י דאדרבא אי חתך שניות יותר מסתבר להכשיר ע"י הראשונות כיון דתחלת עשייתן היו בהכשר מלהכשיר אי חתך הראשונות ע"י שניות דתחלת עשייתן היו בפסול מ"מ לדינא כ' בין חתך ראשונות או שניות כשרה. ודברי הב"ח צ"ע שהבין לרמ"א וכן דברי הרב"י בחבורו הארוך דלהרא"ש דוקא בחתך הראשונות כשרה ולא בחתך השניות דמבואר להדיא בהרב"י להיפוך:

סעיף י

(ס"ק י') רובו כו' פסולים כמ"ש סעיף ה' משום תולמ"ה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כסתומה כו'** ובת"ה כו' ל"ח חיבור. וראייתו מחליצה דמהדקי' המנעל ע"י קרסים ולולאות שיש בצד אחד מן המנעל ובצד השני יש אימרתא וקשרים ומכניסין הקשרים תוך הלואות שכנגדן ואעפ"כ אמרי' בש"ס דבעי' עוד לכרוך רצוע' סביב הרגל לקשור הרצוע'. וכ' הרא"ש דלא סגי בעניבת הרצועה דקי"ל עניבה לאו קשירה היא. ותיקשי ת"ל שכבר הכניס' הקשרים תוך הלולאות אלא ע"כ דזה לא מהני סתימה. ולכך

בעינן קשירות הרצועה והוא הדין לענין כלאים ל"מ סתימה. אלא מדמצינו במשכן כתב והבאת את הקרסים בלולאות וחברת את האהל כו' הרי דע"י קרסים מקרי חיבור וע"כ צריך לחלק אי נכפפים מאד שא"י להתירן אלא ע"י מעש' בלי חיבור וכן היה במשכן אבל זולתו דאין נכפפים מאד ל"מ חיבור ועבי"ד סי' שי"ן דשם פסק רמ"א כדברי ת"ה הנ"ל: **ואפשר דמ"מ כו'** ר"ל ניהו דיש לדמות לענין סתימה וחיבור ציצית לכלאים וא"כ מצד הדין מותר לעשות בטלי' קטן למטה מהחגור קרסים שאין נכפפים הרב' מ"מ אפשר בציצי' חששו למראי' עין והחמירו יותר מבכלאים:

וז"ל תשובת מהר"ם כו' זה אין לו שייכות לדעיל והוא ענין בפ"ע וכמדומה שצריך לציינו עמ"ש בש"ע סעיף י"ד:

סעיף יג

(**ס"ק י"ג**) **פטורים כו'** וכ' עוד יש לו' במלבושים כו' שהרי אין חוגרים אותו בחגור ר"ל דאי היו חוגרים אותו בחגור הוי ניחא וכמ"ש הרב"י וז"ל דהוי כסתומים מחגור ולמעלה כו' ועוד סיים וז"ל שבין שתי קרנות שלמעלה לשתי קרנות שלמט' מפסיק הסתימה שכנגד הטבור ונמצא שאין בצד מעלה אלא שתי קרנות לבד וכן בצד מטה עכ"ל עמ"ש ס"ס כ"א אין זה מלשון הרב"י אלא הוא מדברי מ"א שרמז לע"ש ובמה שהקשה משם לכאן כדאיתא במדרש הובא בט"ז ס"ק י':

שקורין קאלנ"ר ובמדינתנו נקרא לעטני"ק:

סימן יא

סעיף א

(**ס"ק א**) **החוטין לשון הרמב"ם כו'** ועסי' ש"א סעיף מ"ב שכ' שם וז"ל המוצא תפילין בשבת בבזיון כו' אם יש בהן רצועות שבכך ניכר שהן תפילין ולא קמיעין והן קשורות שיכול ללבשן מכניסן זוג זוג דרך לבישה עכ"ל והוא ג"כ דברי הרמב"ם פ' י"ט מהל' שבת ומקורו בעירובין דף צ"ו ע"ב אר"א המוצא תכלת בשוק חוטין כשרים ופריך הש"ס דלמא אדעתא דטלית טוינהו והוי שלא לשמה ומשני בשזורין דאין דרך לארוג טלית ע"י חוטין שזורין ופריך ודלמא אדעת' דשפתי דטלי' שזרן דבשפת הבגד אורג ע"י חוטי' שזורים ומשני במופסקי' לחוטים כדרך חוטי ציצית דכ"ה ודאי לא טרחי אינשי אמר רבא וכי טורח אדם לעשות קמיע כעין תפילין ואפ"ה חיישי' וה"ה דיש לחוש בחוטי ציצית דתנן המוצא תפילין מכניסן זוג זוג בד"א בישנות אבל בחדשות פטור ולדעת הרמב"ם צריך לו' דאסיק דחדשות מקרי שאין בהם רצועות או שאין קשורים דלא כמ"ש התו' שם

אלמא חדשות חיישי' שמא טרח לעשות קמיע כעין תפילין אמר רבא אי חיישי' דטרח איניש כו' תנאי הוא דתני' המוצא תפילין מכניסן זוג זוג א' חדשות וא' ישנות דברי ר"מ (אלמא לא אמרי' טורח כו') ר"י אוסר בחדשות ומתיר בישנו' אלמא ר"י חייש דטרח אינשי ואתיא מתני' כר"י ור"א כר"מ ס"ל וכיון דר"מ ור"י קי"ל דהלכה כר"י וגם סתם משנה כר"י אלמא אמרי' טרח אינש כו' לכן פסק לענין שבת דחדשות אסור דחיישי' לקמיע וה"ה בציצית פסק דלא כר"א דאפי' שזורי' ומופסקים חיישינן דטרח כו' ופסולי' והראב"ד השיגו גם חכמי לוניל שאלו ע"ז דאין מסקנת הש"ס שם כן וה"א שם והשתא דתנא אבוה דשמואל בר"י אלו הן ישנות כל שיש בהן רצועות ומקושרות חדשות שי"ב רצועות ואין מקושרות דכ"ע ס"ל לא טרח איניש אלא ר"י לטעמיה דעניבה קשירה הוא וחייבים עליה בשבת לכן אוסר בחדשות דא"א להכניסן דרך מלבוש ור"מ ס"ל עניבה לאו קשירה ולכן יכול להכניסן דרך מלבוש ע"י עניבה וא"כ דינו של ר"א לענין תכלת הוא אליביה דכ"ע דבשזורים ומופסקים כשרים והשיבם טעיתי ותקנו ספריכם כך פסוקי' פסולים שזורים כשרים כ"כ הכ"מ פ"ב מהל' ציצית ועב"י סי' כ' שכ' וז"ל והרי"ף והרא"ש השמיטו דין זה (של ר"א המוצא תכלת) ונראה דטעמם מפני שהם סוברים דבתכלת אתמר אבל בלבן אין לנו ואפשר שגם הרמב"ם סובר כך עכ"ל כוונת הרב"י ר"ל דבלבן החמירו יותר ולכ"ע פסולים דדוקא תכלת שדמיו יקרים ומסתמא נעשו לשם ציצית ובודאי מן המומחה נפלו כמ"ש התו' שם דאינו מומח' אינו רגיל להתעסק בהן כיון שיודע שאין לוקחים ממנו ולכן תלי' דודאי כשרים משא"כ בלבן. אולם י"ל סברא להיפוך דבלבן לכ"ע כשרים דדוקא תכלת דאיכא חשש טוויה שלא לשמה וגם חשש צביעה שלא לשמה החמירו יותר מבלבן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**') **נכרי כו**' בסי' ת"ס בב"י דדעת רשב"א אע"ג דיש לפסול בגוי בעע"ג דגוי אדעתא דנפשיה עביד ולא ציית למה שמצוהו ישראל לעשות לשמה מ"מ בחרש וקטן מקלי' יותר (וחרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר ושוטה היינו שמאבד מה שנותנין לו וקטן היינו פחות מי"ג שנה וכדאיתא בי"ד סי' א' סעיף ה') דחרש וקטן דעכ"פ אית להו דעת' קלישתא מהני עומד ע"ג אבל שוטה דלית ליה דעת כלל לא מהני עע"ג ומצוהו רק בגט דמוכח מלתא שיש לו דעת קצת ושומע ומכוין לקיים מה שנצטוו' דהא מצוהו לכתוב לשמה והוא כותב שם הבעל והאשה אבל בשחיטה ועשיית מצת מצוה דליכא הוכח' לא מהני עומד על גבו וא"כ הוא הדין הכא לענין טוויה דליכא הוכחה לא מהני בשוט' עומד על גבו אבל דעת הרר"י דמידי דאפשר לעשות ע"י שליח מהני עומד על גבו דהוי

ליה ע"י העמידה ע"ג כאלו הוא שלוחו ולפ"ז אף דשוטה לאו בר שליחות הוא מ"מ כה"ג שעע"ג עדיפא משליחות דעלמא וא"כ גם בשחיטה ומצת מצוה וה"ה טוי' מהני עע"ג בשוטה משא"כ חליצה דא"א ע"י שליח ל"מ עע"ג בשוטה וע"ש בפר"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **לשמן ואפי' בדיעבד כו'** דבעי' מן התורה שיהיו שמורים כדיליף בספרי מגז"ש דתכלת תכלת ממשכן דלא כרמב"ם ולכן בעינן דוקא שזורין לשמן מן התורה דשזירה בכלל העשויה לשמה היא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כדי כו'** מ"מ בשזירה מודה דכשר אין ר"ל דר"ת דפוסל בנפסקו כלם אפילו נשתייר כ"ע מודה בשזירה מטעם דהא לרמב"ם ל"ב שזיר' דזה ליתא דודאי ר"ת לא הוי חש לדברי הרמב"ם גם לא ידע ליה והי' בדור שלפניו אלא ר"ל אף דרמ"א בסי' י"ב מחמיר כדעת ר"ת מ"מ בשזיר' סומכים להקל כדעת הרא"ש דהא יש עוד צד להקל דהיינו רמב"ם דל"ב שזיר':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מארבע כו'** הרחב אבל א"צ לדחוק האגודל ע"ד שמודד שעי"ז מתרחק האגודל ע"י שדוחקו:
ברוחב שבע שעורות כצ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אי כו'** ור"י היה עושה ארוכין כו' וסיים המרדכי אם הוא ארוך יותר מדאי ראוי לקצרו ואין בזה משום כו' ועמ"ש רמ"א בהגהה סעיף י"ד ואם האריך כו':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לאחר כו'** משום הקשיר' בעי' אצבע יתירה דע"י שקושרם מתקצרים החוטי' אך שיעור אצבע הוא לאו דוקא והכל לפי עובי חוטי הציצי':

סעיף י

(**ס"ק י**) **דכשרים כו'** מעשה וט"ז כתב שינוי השם. ושניהם אמת. אבל בנ"י שממנו מקור דין זה. ואפשר דס"ל ר"ל להנ"י דמצריך שיהיה אחר יאוש דס"ל דהחוטים מקרי חוזר לברייתו ע"י שמפרק טויתן וחוזר ומנפצן ונעשה שוב צמר לכך לא קני. אבל אי איכא תרתי ייאוש ושינוי החוזר לברייתו קני כמ"ש בח"מ סי' שנ"ג:
וע"ש סי' ש"ס ועכשיו בא ליישב דעת רמ"א דסתם דמשמע אפילו קודם יאוש ועז"כ ועסי' ש"ס דהוי שינוי גמור ר"ל ניהו דהטוויי' הוי שינוי החוזר לברייתו מ"מ קודם הטויי' צריך

ללבנו וליבון הוי שינוי גמור. וכן מבואר שם וכ"כ ט"ז פה וע"ש דלא הצריך רמ"א יאוש אך זה ניחא לפי מה שהוא לפנינו שם בש"ע אבל לפמ"ש הש"ך שם והוכיח דע"כ ט"ס הוא בש"ע דליבנן ל"מ שינוי אלא בלבנו ע"י גפרית הדרא קושית מ"א לדוכתיה דלמה סתם רמ"א ולא הצריך יאוש דניהו דקודם הטווייה ע"כ צריך ללבנן היינו סתם ליבון וזה ל"מ שינוי. אבל סתם צמר אין מלבנין קודם הטווייי' בגפרית ואכתי ה"ל לרמ"א לפ':

ואם מכר הגזלן כו' והיינו אחר יאוש הלוקח רשאי לברך עליו דלגבי' לא הוי מצוה הבב"ע:

ואפילו גזל חוטין ומכרן קנאן לוקח ביאוש ושינוי רשות ע"ש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **וכדידי' כו'** דשאל טלית עם ציצית מברך עליהן. דסתמא דעת המשאיל אם אינו יוצא בשאולה נותן לו במתנה ע"מ להחזיר. ואם המשאיל גברא דידע דאינו רשאי לברך על טלית שאולה ואפ"ה אמר לשון שאלה עיין במ"א סי' תרנ"א מ"ש:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **פסול ואע"ג דנשתנה כו'** ר"ל דשני הדינים דין צמר ודין פשתן הם מדברי רמב"ם וכמו שהכשי' בפשתן משום דנשתנ' ה"ל להכשיר גם בצמר שנשתנה:

עדיין חזותי' עליו ונרא' שהוא צמר תיבת חזות' עליו הוא לאו דוקא אפי' נשתנ' צבעו רק שנראה עדין שהוא צמר וכדמוכח לק'. ובהכי מתיישבת קושיא התו' כו':

דד' אבעיו' יש שם א' בעי רמי ב"ח המשתחו' להר אבניו מה הן למזבח אף דנעבד במחובר מותר להדיוט מ"מ מספקא ליה אי נאסר לגבוה ואת"ל יש נעבד במחובר לגבוה (והכי קי"ל) מכשירי קרבן (דהיינו המזבח דלאו קרבן הוא אלא מכשירי קרבן) כקרבן או לא. איבעיא ב' בעי רמי ב"ח המשתחו' לקמת חטין קמח' מהו למנחות אע"ג דיש נעבד במחובר ומנחות הן קרבן עצמו מ"מ כיון דנשתנה דמעיקרא חטין והשתא קמח א"א יש שינוי בנעבד לגבוה או לא. איבעיא ג' בעי ר"ל המשתחוה להקל בענין שמותר להדיוט ונטל לולב ממנו למצוה מהו אי מאיס לגבי מצוה או לא. איבעיא ד' בעי ר"פ המשתחו' לבהמה צמרה מהו לתכלת ושאל הש"ס תכלת דמאי אי תכלת לכהני' דהיינו לבגדי כהונה דהיינו בעי' דרמי ב"ח (ופירש"י שני אבעיו' דרמי ב"ח אי מכשירי קרבן כקרבן ואי יש שנוי בנעבד דהא תכלת לבגדי כהונה הם מכשירי קרבן וגם נשתנה ואי תכלת לציצית אי מאיס אע"ג דנשתנה היינו איבעיא דר"ל בדקל ולא נפשט' לכן פסק הרמב"ם לחומרא דפסול לציצית והתו' הקשה למה כשאמר אלא תכלת לציצית אמר היינו אבעיא דר"ל הנ"ל ה"ל ג"כ לומר היינו אבעיא דרמי ב"ח במשתחו' לקמת חטין

ותירצו כיון דדומ' לדקל דלולב הוא מצוה וגם ציצית הן מצוה ולא קרבן נקט ר"ל ולא רמ' ב"ח. ולדעת הרמב"ם ניחא דמאבעי' דרמי ב"ח מקמת חטין ועשאן קמח ליכא למפשט לתכלת לציצית דבחטין וקמח הוי שנוי גמור דשם חטין הלך לו ונקרא קמח משא"כ תכל' אף שנשתנ' צבעו מ"מ עדיין שם צמר עליו ולא הוי שינוי גמו' ולכן נ"ל היינו איבעיא דר"ל דלולב מדקל עדיין שמו הראשון עליו וניכר שבא מדקל (וע"ש במהר"ם לובלין) והא דאמר תחלה אי תכלת לכהנים היינו איבעיא דרמי ב"ח אע"ג דבנדון דרב"ח הוי שינוי גמור משא"כ בתכלת. כ' הכ"מ פ"ד מהל' אסורי מזבח דין ז' דהרמב"ם היה מפ' היינו אבעיא דרב"ח אי מכשירי קרבן כקרבן ע"ש. וצ"ל דאכתי דלמא תכלת לכהנים קאמר באת"ל מכשירי קרבן כקרבן מ"מ אי מקרי שינוי דלא הוי בכלל איבעיא דרמב"ח. וצ"ל דבאמת זה כוונת הש"ס ואי תכלת לציצית ר"ל ספק ששייך גם בציצית דהיינו אי יש שינוי. ומבעיא ליה בין לכהנים ובין לציצית היינו איבעיא דר"ל ועסי' תקפ"ז. שם כ' מ"א דהא דכ' כאן צמר' פסול היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד יוצא:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **נקב**. כ' ב"י כו' די"א דיעש' כו' דמפ' הא דאמרי' במנחות על הקרן פסולה היינו כמו שאנו עושים רק נקב א' ומטעם שכ' בספרי דהוי כמו שמנה ציצית דהא בכל צד שיהפך הטלית נראים הציצית ויכולין להשתמש בהן ולכן אם יעשה שני נקבים ויוצא הציצית לצד א' אין הציצית נראים כ"א בצד א' ולא הוי רק ארבע ציצית דאמרי' בגמ' מנחות דף ל"ט:

כלאים בציצית כו' היכי ת"ל דהא אר"ל כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת ואתה יכול לקיים שניהם אין העש' דוחה הל"ת וא"א דמן התורה א"צ לקשור הציצית ניהו דאם אין לו רק טלית פשתן וצ"ל בו ציצית תכלת דהוא צמר מ"מ לא יקשור הציצית ולא יהיה כלאים דהא קי"ל התוכף ת"א אינו חיבור לענין כלאים:

ה"ל שתי תכיפות כדאיתא סוף כלאים דתנן התוכף ה"א אינו חיבור ואין בה משום כלאים והשומט' בשבת פטור עשה שני ראשים לצד אחד (ר"ל שני ראשי חוטי התפירה הוציא לצד א' מן הבגד והוא כעין מה שמצריך בה"ע לעשות בציצית) חיבור ויש בו משום כלאים והשומט' בשבת חייב עכל"ה:

ואפילו לדעת הטור. ר"ל ל"מ לדעת רמב"ם דס"ל שני תכיפות גרידא אפי' בלי קשיר' הוי חיבור לענין כלאים ודאי קשיא דלדעת בה"ע נסתר ראי' הש"ס דקשר עליון דאורייתא אלא אפי' לדעת הטור דאפילו בב' תכיפות אינו חיבור עד שיקשור וא"כ ראיי' הש"ס

דע"כ קשר עליון דאורייתא א"ש אפילו לדעת בה"ע דהוי ב' תכיפות מ"מ אי לא קשר לא הוי חיבור מ"מ קשיא לבה"ע לשון הש"ס:

הא קי"ל התוכף תכיפה א' כו' הא בציצית הוי ב' תכיפות:

וע"ק לדעת הטור כו' זה אינו ענין לדברי בה"ע. מ"מ לבסוף יוליד מזה קושיא להנוהגים כבה"ע:

אם אינו מעביר המחט אלא פ"א אע"פ שקושר כו' והוא כעין שאנו עושין הציצית רק בנקב א'. דהא הוא פוסק שעושה נקב א' דלא כבה"ע וא"כ אפילו קשר עליון דאורייתא מ"מ אין בו כלאים. וע"ש בט"ז סי' ש' ס"ק ד' מ"ש ליישב:

וצ"ל דכשקושר ב' קשרים כו' וא"כ שפיר הוי כלאים בציצית לדעת הטור אפי' לדידיה דאין עושה רק נקב א' דבציצית צריך לקשור שני קשרים זה ע"ג זה:

וכ"מ מהראי' שמביא הרא"ש במסכת נדה בהל' כלאים:

משבת כו' ר"ל דמזה מוכח דבתוכף שני תכיפות אפילו בקשר א' סגי והוי כלאים. וא"כ מסברא י"ל דבתכיפה א' מודה כשיש שני קשרים זה ע"ג זה דהוי כלאים:

אא"כ קושר כו' מדאמרי' בשבת דף ע"ד ע"ב אהא דחשיב המשנה בכלל ל"ט מלאכות התופר שני תפירות ופריך והא לא קיימי. ופירש"י ולאו מלאכה היא. ומשני אמר רבב"ח אר"י והוא שקשרן. אלמא דלענין שבת אינו חייב בשתי תפירות אא"כ קשרן וה"ה בהתרת התפירות. דדינן שוה וכיון דבמשנה בכלאים כלל שבת וכלאים בהדדי. ותני עשה ב' ראשים לצ"א חיבור וי"ב משום כלאים והשומט' בשבת חייב. משמע דדיניהן שוה. א"כ בכלאים ג"כ לא הוי חיבור עד שהשתי תכיפות יקשר יחד. וכתב הר"ן שם אהא דמשני ר"י בשקשרן. דע"כ מיירי שלא קשרן רק בקשר אחד. וז"ל ומכאן למד הרא"ם ז"ל דקושר קשר א' לא מחייב שאינו מתקיים. דאי מחייב כיון דתופר ב' תפירות לא משכחת לה בלא קשר ת"ל דחייב משום קושר א"ו כדאמרן. והכא שלא קשר רק קשר א' עסקי' עכ"ל. וכיון דאין ראיית הרא"ש לענין כלאים דבעי' בשתי תכיפות קשר אלא ממה שמצינו שם בשבת וכיון בשבת ע"כ ב' תכיפות די בקש' א' ה"ה לענין כלאים דדיניהן שוה. בקשר א' ע"ש ויוצא לנו מזה כו' כצ"ל. ומתיב' אבל בתוי"ט כו' עד ע"ש צ"ל בסס"ק זה. והכי פירושו לפי מה שהוכיח מדברי הטור דע"כ ס"ל דבשתי תכיפות סגי בקשר א' וז"ש מ"א ויצא לנו מזה דלכ"ע בב' נקבים דהיינו ב' תכיפות לא בעי אלא קשר אחד. דלהרמב"ם א"צ קשר כלל. ולהטור דבעי קשר ע"כ סגי ליה בקשר א' כנ"ל. וא"כ העושים ב' נקבים וב' קשרים סתרי אהדדי. דהא לא ידעי כלל דבעי קשר בציצית אלא דאל"כ לא משכחת כלאים בציצית. דכיון דעושים ב' נקבים דה"ל ב' תכיפות אפילו בקשר א'

אפילו להטור הוי כלאים. ומנ"ל דבעי ב' קשרים זה ע"ג זה. בשלמא למי שאינו עושה רק נקב א' שפיר י"ל דבעי שני קשרים דבקשר א' לא הוי כלאים בתכיפה אחד וכמ"ש הטור וכנ"ל. אבל למי שעושה ב' נקבים דה"ל ב' תכיפות. אפילו להטור בקשר אחד הוי כלאים. ומנ"ל להצריך יותר:

ומ"מ י"ל אע"ג דדי כו' ר"ל דעכ"פ לא עבדו אסורא:

רשאי אבל בתי"ט (פ"ז דבשבת משנה ב' ד"ה אבות מלאכות) כתב דמוכח בגמרא כפי' הברטנורא דדוקא ב' קשרים חייב ע"ש כצ"ל וכאן הוא סוף הס"ק. וצ"ל דהתי"ט הוכיח שם דלא כהר"ן. דע"כ בשני תכיפו' בעי' דוקא שני קשרים דשם דע"ד ע"ב. אמר אביי האי מאן דעבד כוורת בשבת חייב י"א חטאת. ואי חייטי' לפומי' (פירש"י לעשות לה שפה. הוסיף כאן תופר וקושר שצריך לקשור אחר התפירה) חייב שלש עשרה. וא"א דסגי בתופר שתי תפירות בקשר א' לא יתחייב כ"א י"ב. ואי מיירי שקשר ב' קשרים איך נקט מלתא דפסיקא. ואי חייטי' לפומיה חייב י"ג. הא משכחת ליה דאינו חייב רק י"ב. א"ו לא משכחת דחייב על תפירה אלא בקושר ב' קשרים (ולענין קושי' הר"ן דס"ל משום קושר י"ל באמת כל פעם שמתחייב משום תפירה חייב שתים משום תופר ומשום קושר) וכיון דלענין שבת אינו חייב בשתי תכיפות אלא בשני קשרים. א"כ לדידהו הוא הדין בכלאים לדעת הרא"ש דס"ל דשוה לשבת ג"כ לא הוי חיבור אלא ב' תכיפות וב' קשרים (אבל הטור ודאי לא ס"ל כן. דאם לא כן הדרא קושיית מ"א לדוכתי' על הטור. דלא משכחת להטור כלאים בציצית) א"כ יש לאותן שעושין שני נקבים וקושרים שני קשרים על מי לסמוך. דהיינו הברטנורא ותי"ט:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **לא למעלה כו'** שעל הבגד קצרים כו' פסול דומה למ"ש בסי' י' סעיף ג' כפל קרנות כו':

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בלא הגדיל**. ואם הגדיל רחב ב"א וכיון שיש בבגד עצמו מלא קשר אגודל שהוא יותר מרוחב אצבע והגדיל רחב ב"א אם כן הוי למעלה מג' אצבעו' כ"ש אם הגדיל לבד ג' אצבעו':

וה"ה אם חוט השתי בולטין כו' ומסתפק כו' ומה"ט באותן הטליתים הנקראים פולישי טליתים שיצא מהן משני צדדיו חוטי שתי או ערב יש לחתכן במקו' הטלת הציצי':

סעיף יח
(**סקי"ח**) **ויתחבם**. כלומר לכתחל' דקשי' למ"א הא בסעי' שאח"ז כ' יזהר לחתוך קוד' שיכרוך ופה אמר קודם תחיבה ולז"א דכאן אמר לכתחל' פן ישכח לחתכם קודם כריכה. לכן טוב לחתכם קודם תחיבה. ובסעיף שאח"ז כ' עיקר הדין שצריך לחתכן קודם כריכה ואם לאו פסולים:
שאל יחתוך בסכין. משום לא תניף עליהם ברזל ינשכם בשיניו דיש לאדם ל"ב שינים. והחיטים בד' ציצי' הם גם כן מספר ל"ב:

סעיף יט
(**ס"ק יט**) **קשר אחד פי' שאם כו'** וקשר א' ר"ל אחר הכריכה אבל הקשר ראשון הסמוך לבגד אין בו צורך כ"כ הרב"י. ואין אנו עושים אותו כ"א למלאו' מנין חמשה קשרים וא"כ בע"ש עם חשכ' די לו שיעש' כריכ' וקשר א' אחר הכריכ' אבל סמוך לבגד א"צ לקשור:

סעיף כ
(**ס"ק כ**) **אין כו'** ואם כרך פסול' כולה. דבעי' גדיל וגם בעינן כנף:

סעיף כב
(**ס"ק כב**) **ובשני כו'** כמנין כו' ויכוין בשני חוליות הראשונות ב' אותיות הראשונות של השם הויה. ובחולי' שלישי עולה כמנין ב' אותיות אחרונות של השם. ובחוליא ד' כמנין אח"ד. גם מספר ל"ט הוא כמספ' אותיות הכתובות אחר שם הוי"ה:

סעיף כג
(**ס"ק כ"ג**) **קשר כו'** ובלבוש כ' שאין נוהגים כן. וכ"כ בס' ל"ח שבציצית של ר"ש מלכו לא היו קשרים בחוטים הובא בס' א"ר גם כ' בס' א"ר בשם דרש' מהר"ש אף שלכתחל' כ' בש"ע שכשיקשר יקח ד' חוטין מצד זה וד' חוטין מצד זה אם לקח ה' מצד זה וג' מצד זה כשר דיעבד:

סעיף כה
(**ס"ק כ"ה**) **שאין לתת כו'** הטעם כ' הרב"י בשם המרדכי משום דלא הוי על כנפי בגדיה' כי אם מעל דעל כדמצינו גבי חליצה ע"ש:

סעיף כו
(ס"ק כו) וכן נהגו הטעם ר"ל למה מייתינן נפשינו לפלוגתא לאין צורך. עסי' ט"ו במ"א ס"ק י"ד טעם למנהג ע"ש:

סימן יב

סעיף א

(**ס"ק א**) **כדי כו'** כלל הדברים דעה א' שבש"ע הוא דעת הרא"ש ודעה שניה היא דעת ר"ת ומחלוקתם תלוי' בהא דאמרי' בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרה דהיינו אם נפסקו החטים הנשאר נקרא גרדומי. ואמרי' כמה שיעור גרדומי אמר שמואל כדי עניבה וס"ל להרא"ש דבין תכלת ובין חוטי לבן נקראים בשם תכלת להיות התכלת עיקר ואם כן כיון שאמרו בני ר"ח גרדומי תכלת כשרים ר"ל אפילו אגרדום ונפסקו כל החוטין בין התכלת ובין הלבן אפ"ה כשרים ובלבד שישאר מכל חוט כדי עניב' כדאמר שמואל. ור"ת ס"ל דבני ר"ח דוקא תכלת אמרו דנפסקו שני חוטי תכלת ונשאר מהן כדי עניב' כשר הואיל ושני חוטי לבן נשארו שלמים לגמרי אבל אי נפסקו ג' חוטים אף על גב שנשאר מהן כדי עניבה מכל מקום פסול כיון דלא נשאר רק חוט אחד שלם. והובא גם בט"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כל כו'** ורש"י פי' כו' ר"ל שפי' מה שאמר כדי לענבם כולם הוא כדי לענב חוטים הפסוקים. והיינו שיעור גדול מאלו הוי אמרי' צד הפסק השני א"ד כל חד וחד לחודי': ולכן פסקו לחומרא ר"ל דלפי' רש"י מה"ט פסקו הפוסקים דבעינן כדי עניבה כל החוטים הפסוקי' יחד דזה יותר חומר' מאלו ה"א כל חד וחד לחודיה:

אבל המרדכי כו' וז"ל המרדכי הובא בב"י ולי כו' מסופק הא דקאמר בגמרא א"ד כל חד וחד לחודיה אי ר"ל כל חוטי הציצית כ"א לחודי' צריך כדי עניב' או אם ר"ל כדי לענב חוט א' לבדו עכ"ל. ופי' הרב"י דספיקו של המרדכי או סגי אי יוכל לענב אותו חוט הנפסק בעצמו לבד או בעינן כדי לענב החוט הנפסק עם חוט אחר ע"ש ולמ"א אין נרא' פי' זה כיון דהמרדכי הוא פוסק ולא פרשן א"כ לדינא מאי נ"מ להאי ספיקא איך פי' כל חד וחד לחודי' דהא קי"ל לחומרא כצד הספק דבעינן כדי לענבן כולם. לכך פי' מ"א דספיקו של המרדכי אי פי' כל חד וחד לחודיה כמובן הפשוט כדי לענב חוט הנפסק לבד וא"כ יותר חומרא א"א כלהו בהדדי ונקטי' הכי לחומרא או פי' כל חד וחד לחודיה דבעי' כדי לענב חוט הנפסק על כ"א מחוטים הנפסקים והוא יותר חומרא מאלו אמרי' לענבן כולהו בהדדי בפ"א ולפ"ז נקטינן להחמיר כדי עניב' כל חד וחד לחודיה והיינו כדי לענב על כ"א מחוטים הנפסקים לכל אחד בפני עצמו:

סעיף ג

(ס"ק ג) שנפסק כו' יש להסתפק. כן כתב הרב"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שני כו'** ואם נשתייר כדי עניבה אפילו נפסקו כולם כשר. ומ"ש בש"ע ולפי מה שאנו נוהגים לדקדק כו' אם נפסקו שני ראשים מצד א' כשר לאו דוקא שני ראשים ה"ה ארבעה אלא איידי דנקט ברישא שני ראשים פסול נקט בסיפא שני ראשים כשר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אם לא כו'** ומיהו יש ג"כ תקנה לזה כו' ר"ל לידע אם השני ראשים הם מחוט א' או משני חוטים. דרך משל חוט א' יעשה בשני ראשיו בכל ראש קשר אחד ובחוט השני יעשה בשני ראשיו בכל ראש שני קשרי' ובחוט ג' יעשה בשני ראשיו בכל ראש ג' קשרים ובחוט ד' יעשה בשני ראשיו בכל ראש ד' קשרים. ואפשר דמשום זה לקט הרב"י אם לא דקדק ר"ל דאין עיקר הכוונה שלא דקדק שיהיה ד' ראשין בצד א' דתקשו אדרבא אם דקדק כ"ש כמ"ש בהג"ה אלא ר"ל אם לא דקדק שיהיה ניכר איזה שני ראשין הם מחוט אחד כגון על ידי קשרים כנ"ל דאם דקדק כה"ג שניכר איזה ראשים הם מחוט א' אז לפעמים משכחת לה דאפי' נפסקו ג' ראשים כשר כגון שניכר שהם רק משני חוטין. אמנם אף שהדין אמת מכל מקום לפרש שהרב"י נתכוין לזה דוחק שהלשון שבש"ע לפ"ז דחוק:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בינונית כו'** שאפילו א"ב כדי לכרוך על ח' שערות. ובב"י הביא לשון בה"ע ח' שערות כפולות ולענ"ד ר"ל שש עשרה שערות והיינו דא"א שתמצא חוט דק יותר מחוט השער. וכיון דבעי' שזורים וכדלעיל ר"ס י"א וא"כ ממילא בעינן עכ"פ ט"ז שערות כדי שאחר השזיר' יהיו ח' שערות כפולות:

אמרי' בגמר' היכא שהם עבים כו' דאהאי דינא שכ' בש"ע היכי דצריך כדי עניבה ומתוך שהחוטים עבים כו' הוא איבעי' בש"ס ופשט הש"ס להכשיר כמ"ש בש"ע וז"ל כ"ש דכשרי' דמנכר מצותייהו:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **יש לסמוך כו'** לעיל סס"א כ' היכא דאפשר טוב כו' והכא כ' היכי דלא אפשר כו'. שינה הלשון בכוונה דבסס"א נרא' להראב"י עיקר להקל כדעת הרא"ש ולכן כתב והיכי דאפשר טוב לחוש לסברת ר"ת והיינו על צד היותר טוב משא"כ הכא אדרבא להיפך נראה להרב"י עיקר להחמיר כרש"י אלא באין ברירה על צד הדחק יש לסמוך על ר"י לכן כ' והיכי דלא אפשר כו'. ועפ"ז ממילא כ' מ"א דבסס"א דוקא היכי דאפשר למצוא בקל יש לחוש לר"ת כיון דעיקר כהרא"ש אבל הכא אדרבא צריך לחזור אחריו לעשות

ציצית אחרים לצאת ידי רש"י שהעיקר כדבריו אלא היכי דא"א למצוא כלל יש לסמוך על ר"י. ומה"ט סיים מ"א כיון דהעיקר כרש"י אם צריך לסמוך על ר"י לא יברך כו':

סימן יג

סעיף א

(**ס"ק א'**) **מותר לצאת**. אפילו בלילה כו' ר"ל למאן דאמר אפי' כסות המיוחד ליום אם לבשו בלילה פטור. וכדלקמן סי' י"ח ולמ"ש בט"ז סק"א בנפסקו כל הד' ציצית דמותר לצאת בהן וליכא משום איסור הוצאה דבטלים לגבי בגד. ואע"ג דאכתי איסור שלובש בגד בלא ציצית ואף שהוא שבת מ"מ איסור דרבנן איכא וכמ"ש מ"א סק"ט. ואי היכא דאיכא משום כ"ה. וא"כ בלא"ה ליכא משום איסור הוצאה כיון דל"ל ר"ה וכמ"ש מ"א סק"ו וכן הסכים הט"ז לקמן סי' שמ"ו. וצ"ל דמיירי היכי דליכא משום כ"ה. ואי איסורא דלובש בגד בלי ציצית. מ"מ איכא נ"מ בטלית שאולה. ובנידן שלא הקנהו לו במתנ' עמ"ל וכמובן מסי' י"ד סעיף ג' וע"ש בט"ז:

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **אחזקתי' כו'** אבל הכא שבדקו בשעת ברכה כו' ובשעה מועטת אין הדרך לפסוק ואע"ג דמ"א כ' לעיל סי' ח' עוד טעם לבדיקה. דהיכי דאפשר לברר לא סמכי' על החזקה כמו גבי שחיטה כבר כתבתי לעיל דנרא' למ"א עיקר דחזקה דהכא עדיפא מחזקה דשחיטה והט"ז ס"ק ג' אזיל לשיטתיה לעיל סי' ח' דעיקר החשש היא משום ברכה לבטלה דהוא חמיר ואע"פ כן הקיל בקראוהו לס"ת דא"צ לבדוק משום טרחא דציבור' כדאשכחן ביומא. ועיין מ"א סי' קמ"ד ס"ק ז' וז"ל וצ"ל בשלמא במקדש היו כל ישראל ולא מחלי. משא"כ בבי' הכנסת דיש מתי מעט מסתמא מוחלים כו' עכ"ל ואף דיש לחלק דהתם מוחלים כדי לקיים קריאת מפטיר שהוא תקנת הגאונים משא"כ כאן אפשר משום הבדיק' אין מוחלין מ"מ עכ"פ אין ראיה ממסכת יומא. וכן ראיתי בס' א"ר סי' ח' הביא בשם מ"מ שהעיד על רבו מהרש"ל שנהג שבדק הציצית כל פעם שעלה לתורה ע"ש ודרכי כשקורים אותי לס"ת וצריך אני ללבוש טלית הקהל שהוא טלית השותפים שלא לבדקו. ואף דלא שייך סברת מ"א שעדיין לא בדקו טלית ההוא כל היום אלא שאינני לובשו דרך לביש' אלא סביב הצואר כיון שאינו אלא מפני כבוד הציבור ודי בלבישה כהאי ושוב אינני מברך וכמבואר לעיל במ"א סי' ח' ס"ק ב'. ולענין לבישת בגד בלי ציצית. כי כפי הנראה קצת מדברי הרב"י מס"ס י' מ"ש על המלבושים בשם ס' כפתור ופרח דבגד הנעשה לכסות הגוף אף שעכשיו אינו מכסה בו כ"א הראש מכל

מקום חייבת בציצית מכל מקום ל"מ בשבת דליכא כי אם איסור דרבנן כמ"ש מ"א ס"ק ח' ודאי דיש להקל. אלא אפילו בחול יש לסמוך על הט"ז דבמקום שא"צ לברך סמכינן על החזקה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **דגדול כו'** כמ"ש סי' ש"ג סעיף י"ח כצ"ל ועסי' שמ"ה סעיף ז'. והטעם דקיי"ל כרש"י דאין לו דין ר"ה אלא היכי דס' ריבוא בני אדם בוקעי' בו כל יום:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ואפילו כו'** מכל מקום הפשיטה גנאי כו' ור"ל אדרבה הפשיטה יותר גנאי מבטלית גדול וכמ"ש מ"א לקמן:

וכ' ב"י כו' וליכא ביזוי כו' ר"ל דוקא בימי הש"ס שהיו לובשים הטלית כל היום דרך מלבוש א"כ איכא ביזיון אי יסירנו וילך בלי טלית משא"כ לדידן שכל היום אין לובשים הטלית כ"א בעת התפלה לשם מצוה. וא"כ ליכא בזיון בהסרתו אפ"ה א"צ להסירו:

כיון דל"ג רבנן. ר"ל כיון דלא גזרו רבנן אז בזמן הש"ס לפי מנהגם א"כ לא פלוג ואפי' לדידן שרי כי לא חלקו חכמים וע"ש בב"י:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כבוד כו'** דלא אמרה תורה ל"ת בגד בל"צ כו' דאי הוי נאמר בתורה בל' זה אפי' בשבת דאינו יכול להטיל בו ציצית היה אסור ללובשו אבל כיון דאינו רק עשה להטיל בו ציצית אבל לא אסרה תורה ללבוש בלי ציצית א"כ בשבת דא"א לקיים העשה לא עביד איסורא ועמ"ש לקמן בשם תוס' דיבמות:

ופשוט דעכ"פ כו' זה אינו לשון המרדכי אלא הם דברי מ"א עד דלא כע"ת. ותדע דאטו כולי הם דברי המרדכי וקאי אדלעיל עמ"ש דאין איסור בלבישה בלי ציצית כ"א שמוטל עליו לקיים העשה ועז"כ תדע דאטו במזוזה כו':

וצ"ל דהתם קאי דוקא אליביה דר"א כו' דר"א ס"ל מכשירי מילה דוחים שבת ואמרי' דוקא במילה אמר ר"א ולא בשאר מצות ואמרי' לאפוקי מאי ואמרי' למעוטי ציצית דאפי' לר"א אינו רשאי לעשות ציצית לטליתו בשבת (אף למ"ד ציצית חובת טלית וא"כ אפי' אינו לובשו חייב מכל מקום לא הותר לו לעשות בו ציצית) ותניא נמי הכי דמודה ר"א דאי עשה ציצית לטליתו בשבת חייב ומסקינן וטעמא מאי מ"ש ממילה וא"ר יוסף הואיל ואין קבוע להן זמן לציצית כמו גבי מילה דקביע ליה זמן בשבת שהוא יום שמיני. וא"ל אביי אדרבא כיון שאין קבוע לו זמן כל שעתא זמניה. והוה ליה לדחות שבת לר"א כמו במילה כ"ה שלא יעבור על עשה דציצית. ומשני הואיל ובידו להפקירן. ור"ל דאמר

ריש לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת ויכול לקיים שניהם אין העשה דוחה לא תעשה והכא אפשר לקיים שניהם דהיינו אם יפקיר הטלית דשוב לא יהיה מוטל עליו להטיל בו ציצית עכת"ד הגמ'. ומקושיי' אביי הקשה מ"א דמקשה אביי דגם בשבת כל שעתא עובר דלא כמרדכי וע"ז תירץ דהתם קאי לר"א ובעי למימר דלר"א ידחה ציצית שבת כמו מילה ואם כן ממילא אי לא יטיל ציצית לטליתו בשבת יעבור בעינן למימר דיהיה מותר לר"א לעשות ציצית בשבת:

דכ"ה כו' בשב ואל תעש' דאמרי' התם אר"י א"ר המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק דלא הותר משום כבוד הבריות אלא איסור דרבנן אבל לא כלאים דאורייתא ופריך מדתניא ולאחותו מת"ל דבנזיר כתיב על כל נפשות מת לא יבא והדר פרט קרא לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא והוא מיותר כיון דכלל על כל נפשות מת אלא לגופי' לא איצטרך כ"א לדיוקא לאביו לא יטמא אבל מטמא למת מצוה משום כבוד הבריות ולאמו אצטריך לדיוקא לאמו לא יטמא אבל מטמא למת מצוה אפילו הנזיר הוא כהן דאתוסף איסור' אפילו הכי שרי. ולאחיו אתי לומר אפי' הנזיר כהן גדול אפי' הכי דוקא לאחיו לא יטמא אבל מטמ' למת מצוה. ולאחותו אתי לומר אפי' הנזיר וכהן גדול הולך לשחוט פסחו ולמול את בנו אף על פי כן לאחותו לא יטמא אבל מטמ' למת מצוה אף שיתבטל ע"ז גם ממצות פסח ומילה מכל מקום הותר משום מת מצוה דהוא כבוד הבריות ומשני שאני התם דהוי שב ואל תעשה פסח או מילה (ולענין טומאה דהוי קום ועשה דהא מטמ' א"ע בידים ע"ש ברש"י ותוס') אבל כלאים הוי קום ועשה (כאשר יתבאר לקמן) לא הותר בשביל כבוד הבריות. ומוכח שם ר"ל ברש"י דרש"י כ"כ ע"ש וכ"כ בתוספות יבמות הוא דברי הש"ס ביבמות שם אלא דהתוס' מפרשים דברי הש"ס וכמ"ש מ"א אח"ז דאמרי' התם אין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה. וקאמר התם הא דחכמים פטרו סדין בציצית היינו בגד פשתן פטרו מציצית כיון דצריך להטיל בו תכלת והוא צמר והוי כלאים ואף דכלאים בציצי' שריא רחמנ' אפ"ה חכמים אסרוהו גזיר' משום כסות לילה דפטור מן הציצי' ויהיה לבוש כלאים ולא קיים עשה דציצי' הרי דב"ד עוקרים ד"ת ומשני התם שב ואל תעשה וכה"ג ב"ד מתנין לעקור ד"ת בשב ואל תעשה:

וכ' התוס' ד"ה כולהו כו' הא דקרי לסדין בציצית שב ואל תעשה ובלובש כלאים במסכת ברכות כנ"ל קרי ליה קום ועשה ותמצי' דבריהם בשלמא בכלאים בשע' לבישה עביד איסורא בקום ועשה הא כתיב לא תלבש שעטנז א"כ גם אח"ז אם אינו מסירו מקרי קום ועשה משא"כ כשלובשו בלי ציצי' לא עביד איסורא דהא כתיב גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך וכסותך משמע שאתה מכוס' בה כבר (ואשר תכסה בה דמשמע

שעדיין לא לבשו אלא עתיד ללובשו. אתי לדרשא אחרינא) וכיון דבשע' לביש' לא עביד איסור' דעדיין לא חל עליו עשה דציצית כ"א אח"ז כשכבר לבשו ואז הוי שב ואל תעשה ע"כ דברי התו' והם דברי מ"א שאח"ז אלא שהל' מגומגם קצת:

וא"כ אף בחול כו' ר"ל כיון דציצי' מקרי שב ואל תעש' ובשב ואל תעש' אפי' מצו' דאוריית' נדחה מפני כבוד הבריו' א"כ אפי' בחול נישתרי:

וגם המרדכי כו' אלא דברישׁ' הר"ש אסר כו' כצ"ל ר"ל דדינו של רמ"א נובע מן המרדכי והמרדכי גופי' י"ל שהתיר אפי' בחול ולא נקט ההית' בשבת אלא משום דברישא הביא המרדכי שהר"ש אסר אפילו בשבת. וע"ז כ' מרדכי דעכ"פ בשב' יהיה מותר. אבל אליבי' דנפשיה י"ל דהמרדכי מתיר אפי' בחול לפשטו מפני זה היינו היכי דאיכ' כבוד הבריות:

שהרי כ' כו' ותדע דאטו במזוז' כו' ובמזוז' ומעק' ודאי אפי' בחול מות' אפי' אין בו מזוז' ומעק' וע"כ צ"ל דס"ל כמ"ש התוס' ביבמות וכנ"ל וא"כ מאין לקח הרב"י דאסור בחול כיון דהיא נגד הסברא ובשום פוסק לא מצינו להדיא שאוסר:

וצ"ל דס"ל כמ"ש בפסקי מנחות סימן קכ"ט כצ"ל:

כמ"ש בח"מ סי' כ"ח וכן הוא שם במסכת שבועות אף דת"ח א"צ להעיד לפני ב"ד הקטן ממנו בפני כבוד התורה אבל היכי דהעדות הוא לאפרושי מאיסורא חייב לילך ולהעיד והקשה התוס' מהאי דברכות הנ"ל דבשב ואל תעשה דוחה כבוד הבריות איסור תורה תירצו דוקא בגנאי גדול כמו מת מצוה אבל להעיד בפני ב"ד קטן אינו רק גנאי קטן:

דהפשיט' הוי גנאי גדול ר"ל פשיטת טלית קטן שלובשו תחת המלבושים וכשרוצה לפשוט הטלית קטן צריך לפשוט תחלה כל מלבושיו וישאר ערום זהו גנאי גדול:

והא דנקט בש"ע בשבת. ר"ל רע"א שכ' ואפי' טלית קטן כו' משמע דקאי על דברי המחבר דמיירי דוקא בשבת ולמה בשלמא המחבר דמיירי בטלית גדול דהפשיט' גנאי קטן לכן לא הותר בחול אבל טלית קטן דהוא גנאי גדול אפי' בחול לתשרי. לרבותא ר"ל דבאמת אפילו בחול מותר ונקטי' בשבת לרבותא:

ובשבת א"צ למהר כו' כמ"ש בי"ד גבי יושב בבהמ"ד והיה לבוש כלאים דרבנן מפני כבוד הבריות א"צ לפשטו וא"צ למהר לצאת א"כ ה"ה הכא בציצית בשבת דליכ' רק איסור דרבנן כ"ש דא"צ למהר לצאת דהא הוי שב ואל תעשה:

אבל בחול כו' כיון דהוא איסור תורה. וכ' כן מסברא דנפשי' דמכלאים אין ראיה דכלאים הוי קום ועשה כנ"ל:

לא יאמר לו עד שיבא כו' כ"מ קצת שם בי"ד די"א דאי הלובש שוגג הרואה לא יאמר לו עד שיבא לביתו משום כבוד הבריות ושם מיירי בכלאים דאורייתא כ"ש כאן דהוי שב ואל תעשה ושרי לכ"ע שלא לו' לו:

ומשמע כו' דיקראהו כו' ר"ל דצריך לקרותו דכן הדין בכהן שהוא באהל המת והוא ערום צריך לקרותו לילך לחוץ ואל יאמר לו שהוא באהל המת עד שיצא לחוץ כדי שיהיה יוכל להלביש את עצמו תחלה:

ומשמע בשבת דף פ"א כו' הובא לק' ר"ס שי"ב. אף דהתירו חז"ל להכניס בשבת אבנים לבה"כ אף דיש בהם טלטול מוקצה וטורח מ"מ הותר משום כבוד הבריות שיוכל לקנח א"ע בהן ומ"מ אם יש לו בה"כ סמוך לביתו לא הותר לו דוקא כשבה"כ היה רחוק בשדה שא"א לו להזמין לו אבנים מע"ש אבל כשהבה"כ סמוך לביתו דהיה א"ל להזמין לו מע"ש לו הותר לו בשבת אע"ג דאית ביה משום כ"ה. א"כ ה"ה כאן היכי דהיה א"ל לתקן מע"ש:

הקשה כו' ואז הוא פטור כדאי' סי' י"ד סעיף ג':

סי' שכ"ג בשכח לטבול כלי חדש מע"ש וצריך לו בשבת יתן אותו לעכו"ם במתנה ויחזור וישאלנו מן העכו"ם דכה"ג הוי כלי עכו"ם וא"צ טבילה. וכ"ש הכא שבאמת הוא שלו עד עתה. רק שעכשיו נתנו לאחר איכא מראי' עין אפילו תוך שלשים. וא"ת מה בכך. ר"ל עכ"פ עדיף טפי כשיתננו לאח' וישאלנו דאז הוי רק תרתי דרבנן דהיינו בשבת דא"א לתקן אפי' שלו אינו רק מדרבנן. והשתא דנתנו לאחר אינו אלא משום מראית העין. ובכה"ג ודאי קיל טפי מאלו לא נתנו לאח' דאז לא הוי רק חד דרבנן:

מתנה בשבת אלא לצורך. וא"כ עדיף טפי לעבור על איסור דרבנן דלובשו בשבת בלי ציצית דהוי שב ואל תעשה מלעשות איסור דרבנן בקום ועשה ליתן מתנה:

וכ"מ בשבת דף קל"א. הבאתי לעיל דמשני כן אליבא דר"א כנ"ל:

הואיל ובידו ליתנן לעובדי כוכבים או לקטן. דאפי' למ"ד ציצית חוב' גברא דאליביה אזיל הש"ס. מ"מ השתא כשיבא ליד עובדי כוכבים או קטן בעליהם לאו בני מיעבד מצוה נינהו. אלא ע"כ דכהאי גוונא איכא איסור דרבנן ואע"ג דהתם מיירי לענין חיוב ודין תורה מכל מקום ניחא להש"ס למנקט תקנה דמהני אפי' מדרבנן:

סימן יד

סעיף א

ס"ק א שעשאו כו' אפי' ישראל עומד ע"ג להרא"ש דהרמב"ם הוכיח דע"כ תליית הציצית לא בעינן לשמה דאל"כ ל"ל קרא דבני ישראל למעט עובד כוכבים ת"ל גבי טוויה דלא כ' מיעוטא ואפ"ה הטוי' אסורה ע"י עובדי כוכבים כדלעיל ר"ס י"א והיינו מטעם כיון דבעי' טויה לשמה ועובדי כוכבים לאו בני לשמה נינהו א"כ ה"ה תליה א"א דבעי' לשמה לא איצטריך למעט עובדי כוכבים מקרא דבני ישראל אלא ודאי דלא בעינן תליה לשמה. אבל הרא"ש דס"ל דבעינן תליה לשמה הכי קיי"ל וכדאיתא בסעיף שאח"ז. תיקשי קושי' הרמב"ם ל"ל קרא דבני ישראל. ולז"כ מ"א דהרא"ש לשיטתיה א"ש דס"ל גבי טויה אם ישראל עע"ג על עובדי כוכבים מיקרי לשמה לכך איצטריך קרא דבני ישראל לגבי תלי' דאפי' כה"ג דהוה לשמה אסור בתליה מגזירת הכתוב אלא דהרמב"ם לשיטתיה שפיר הוכיח דהוא ס"ל בטויה אפי' ישראל עע"ג של עובדי כוכבים פסול דאכתי הוי שלא לשמה א"כ ה"ה בתליה אי הוי בעי' לשמה וא"כ ל"ל בני ישראל למעט עובדי כוכבים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כשרה כו'** בקדושין דף ל"ו דממעטינן מבני ישראל נשים מסמיכה ובמנחות דף ס"א. לענין תנופה חזה ושוק ממעט נשים בקרבן דידהו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ויש מחמירים ולדידהו כל מצוה כו'** דטעמייהו דהמחמירים מדדרשינן גבי תפילין דכ' גבייהו וקשרתם וכה"ג וכתבתם כל שישנו בקשירה דהיינו שמחוייב במצות קשירת תפילין ישנו בכתיבה ורשאי לכותבן אבל מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה וס"ל להמחמירים דילפינן ציצית מנייהו ה"ה כל המצו' יש לילף מתפילין לענין זה דמי שאינו מחויב באותה מצוה אינו רשאי לתקנ':

דקטן דינו כאשה. עסי' ל"ט דמה"ט קטן פסול לכתיבת תפילין וה"ה ציצית להמחמירין דילפי ציצית מתפילין והיינו עד שיהיה בן י"ג שנה והביא ב' שערות כמ"ש ר"ס ל"ט:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ציצית כו'** דמיירי בשבת. מקשין העולם א"כ למה כ' הרב"י אם אין ציצית אחרים מצויים משמע דאם ציצית אחרים מצויים צריך להטיל בו ציצית אחרים ואי מיירי בשבת הא אי אפשר ומתרצים דמ"ש מ"א דמיירי בשבת הוא לאו דוקא אלא סמוך לשבת כ"כ שאין שהות להתיר הציצית ולחזור וליתנן בכוונה. אבל יש שהות לפסוק

הציצית ולהטיל בו ציצית אחרים ואפשר לומר עוד דמ"ש מ"א דמיירי בשבת הוא דוקא אלא מה שנדפס בש"ע תיבת מצויים בין שני חצאי עגולה הוא טעות וצ"ל אם אין ציצית אחרים להכשירו וא"כ יש לומר דכן כוונ' הרב"י במ"ש אין ציצית אחרים להכשירו לא מצד שאינן מצויים אלא שהזמן גורם שהוא שבת:

א"נ

כגון שנפסק כו' ונשתייר כדי עניבה דעכשיו הם כשרים ע"פ המבואר בסי' י"ב. ואם יתירם ויחזור ויתנן אסור כה"ג לכתחלה וכמ"ש מ"א בסי' ט"ו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **פטור כו'** כתבו התוס' והרא"ש דהמברך לא הפסיד כמו נשים כו' ז"ל הרא"ש פ' כל הבשר סי' כ"ו ולברך על טלית שאולה נראה שטוב שלא לברך ואף על פי שהיה אומר ר"ת דנשים מברכות אסוכה ולולב ואף על גב דפטורות כו' מכל מקום לא דמי לטלי' שאולה דשאר מצוה אדם אחר חייב בהן ואלו פטורים משום שינוי שיש בהן כגון סומא (למ"ד סומא פטור מכל המצות) ואשה אבל הכא כל אדם פטור כשאינו שלו ואף על פי כן המברך לא הפסיד עכ"ל וכ"כ התוס' שם מבואר מזה דיותר טוב שלא לברך דלא דמי ממש לנשים אלא כיון דקצת דומה לנשים לכן המברך לא הפסיד:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מברך כו'** וים של שלמה כו' אבל ברא"ש הל' ציצית משמע שהעובר לפני התיבה מברך שכתוב שם סי' ב' וז"ל וראיתי באשכנז לפני יוה"כ שמשכימים (ר"ל לסליחות) ש"ץ מתעטף בטלי' של אחר משום דמספק' להו בטלית שאינו שלו אי צריך לברך (נראה לפע"ד ט"ס. וכן צריך להיות דמספקא להו בטלית המיוחד ליום אם לובשו בלילה אי מברך עליו והוא מחלוק' המבואר לקמן בש"ע סי' י"ח) כו' נ"ל דטועים הם דהא דטלית שאולה פטור' מן הציצית היינו השואל מחבירו טלית שאינה מצוייצ' כו' פטור מלהטיל בו ציצית כו' אבל השואל מחבירו טלית מצוייצ' צריך לברך וכ"מ שכ' בה"ע עכ"ל. מבואר מזה אפי' ש"צ העובר לפני התיבה מברך על טלית שאולה מצוייצת לדעת הרא"ש. אך דברי הרא"ש גופיה אינם מובנים לי דהא הרא"ש גופיה כ' דמה"ט השואל טלית מצוייצ' מברך עליו. וז"ל בפ' כ"ה דאדעתא דהכי השאילו לו שיברך עליה ואם א"א לו לברך אא"כ תהיה שלו הוי כאלו נתנו לו במתנה ע"מ להחזיר כו' עכ"ל א"כ אנן אמדינן דעת המשאיל היתה לעשות רצון השואל כפי המצטרך לשואל ומסתמא כששאל טלית מצוייצת היה דעת השואל לברך עליו. א"כ אמדינן דעת המשאיל דאי לא מהני לברך עליו כ"א כשנתנו להשואל במתנה נותנו לו עכ"פ במתנה ע"מ להחזיר וא"כ

השואל טלית מצוייצ' קודם אור היום לצאת ידי ספק ברכה אדרבה דעת השואל היה שלא לברך ומה"ט שאלו א"כ ודאי המשאיל לא נתכוין ליתנו במתנה ע"מ להחזיר כדי שהשואל יצטרך לברך ויצא מידי ספק ברכה. וגם אפ"ת דמ"מ היה דעת המשאיל ליתנו לו במתנה ע"מ להחזיר מה בכך עכ"פ השואל אין דעתו לקנות ובע"כ לא קנה ולכן לא ידעתי אמאי קרא הרא"ש להם טועים:

וכ"כ בפסקי תוס' מנחות סי' קס"א אין הכוונה שגם הם כתבו כהרא"ש אלא דגם בפסקי התו' מבואר דלא כמהרש"ל אלא כהרא"ש דאין חילוק בין שואל טלית למצוה או לעבור לפני התיבה. דז"ל פסקי התו' סי' קס"א השואל טלית יכול לברך מיד כמו נשים המברכות אבל חוב' אינו אלא לאחר ל' יום. וכן הכהנים המתעטפים כשעולים לדוכן וכן החתנים ביום חתונתם כו' עכ"ל הרי דחולק על הרא"ש וס"ל דאפי' שאל טלית מצוייצ' ליכא חובה. מ"מ שמעינן מנייהו דשווין הן בין ששאלו להתפלל ובין ששאלו לעלות לדוכן וה"ה לקרות בתור' דבשניהם עכ"פ רשאי לברך מיניה יליף מ"א להרא"ש דס"ל דבטלי' מצוייצ' השואל חייב לברך ג"כ אין חילוק בין שאלו להתפלל או לעלו' לתורה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ולברך וצ"ע כו'** דה"ה בלולב אם השאילו לצאת בו יוצא והיינו אפי' ביום א' דסוכות דבעי' שתהיה שלו דכתיב לכם אפ"ה יוצא מטעם הנ"ל:

בא"ע סי' כ"ח. בדין לקדש אשה בטבע' שאולה. ובח"מ סי' קצ"ה דיכול להקנות בקנין סודר בסודר שאול מדעת בעלים וכ"כ לקמן סי' תרמ"ט דדוקא בשאר ימי סוכות דיוצאים בשאול מותר ליקח לולב ואתרוג של חבירו בלא דעת בעלים דניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה אבל לא ביום א' משום דביום א' בעי' לכם משלכם וכה"ג לאו לכם קרי' ביה: **רשאי לברך**. וכן כוונת המחבר במ"ש מותר כו' ולברך עליה דהיינו רשות ולא חובה:

סעיף ט

(**ס"ק ט'**) **עד כו'** ובשבת אפי' א"מ כלל שרי ר"ל כיון דבסי' ש"ב ס"ג יש מחלוקת אי רשאי לקפל טלי' בשבת שלא כסדר קפולו הראשון ואף דהרב"י כ' שם דנ"ל דעת המתיר לקפלו שלא כסדר קפולו הראשון מ"מ מי שאינו מקפלו כלל ודאי עדיף טפי דיוצא בזה כל הדעות א"כ כמו דאמרי' ניחא לאינש למיעבד מצוה בממוני' ניחא ליה גם בזה שאחרים יצאו אליבא דכ"ע ולא יעשה איסור עבורו לשום דעה בדבר שאין לו הפסד כ"א מעט מזעיר:

סעיף י

(**ס"ק י) דחיישי' כו'** דאפי' באקראי כו' דהא לא כ' שמא יקרענו אלא כ' שמא יקרא הרבה ואז יקרענו משמע דאפי' קריאה מועטת אסור דגזרינן אטו קריא' מרוב' ואע"ג דבסי' תל"ז כו' המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק ס"ל להמחבר שם דאפי' במקום שנותנין שכר על הבדיקה מ"מ השוכר צריך לבדוק ואין המשכיר צריך להחזיר לו שכר הבדיק' דאמרי' ניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה ואפי' במקום דא"ל פסידא ואף דהשוכר או' דאינו רוצה למיעבד מצוה אמרי' דמשקר ובאמת ניחא ליה למיעבד מצוה והא דחוזר בו משום דבר אחר שאין נוח לו השכירות ניהו דרמ"א חולק שם וס"ל דהמשכיר צ"ל לו שכר הבדיק' דבמקום פסידא לא אמרי' דניחא לאינש למיעבד מצוה מ"מ תיקשי להמחבר שם לכאורה ה"ה כאן שרי ללמוד מספר של חבירו וה"ל לרמ"א להביא דעת המחבר שם בשם י"א דשרי דעל הרב"י גופיה ודאי לק"מ שכ' שאם מצאה מקופלת שצריך לקפלו והיינו ע"כ משום פסידא כיון דחבירו מקפיד על פסידא קצת דאע"ג דלק' סי' תל"ז ס"ל אפי' במקום פסיד' ניחא ליה ה"ט דקיפול הוא לאח' עשיית המצו' ופסידא דאח' עשיית המצוה כ' מ"א לק' סי' תל"ז דלא אמרי' דניח' ליה כו' אבל רמ"א ה"ל להביא לענין קריא' בספרי' שני דיעו':

ודבריו נראים בפי' דברי המרדכי. ר"ל דמחלוק' הסמ"ע וש"ך תלוים בהבנת כוונ' המרדכי שמשם נובע דין ההוא וע"ז כ' מ"א ניהו דהדין עם הש"כ בפי' דברי המרדכי והמרדכי ס"ל כדע' הש"כ דשרי אבל לדינא נראה למ"א כמ"ש סמ"ע וע"ז כ' מ"א אבל ממ"ש הב"י כו' וע' בח"מ סי' ע"ב דכ' שם אם הלו' על ספרי' אסור ללמוד מתוכן דמחזי כריבית אם לא בנכיית' ודרך היתר. וסי' קס"ג שכ' שם שיש תקנה קדומ' שלא להוציי' טלית וס"ת מב"ה בלי דעת הבעלי':

וביי"ד סי' קע"ב שם הביא רמ"א דעת מהרי"ל דאם הלוה על ספרים מותר לקרות מתוכן אפי' בלי נכייתא כיון דמצוה קעביד. ולדעת ש"ך בח"מ סי' ע"ב דבין התנ' בשעת הלוא' שילמוד מתוכן ובין לא התנ' תחל' בכל ענין שרי דלא כסמ"ע שכ' דאין היתר רק בהתנה:

סימן טו

סעיף א

(**ס"ק א'**) **מותר כו'** אסור לכתחלה כו' ב"י גמ' דאמרי' במנחות ד' מ"א ושוין שמבי' ציצית ממקום אחר ותולה בה (ופרש"י מתיר ציצית מטלית אחר ותולה בה דליכא משום ולא מן העשוי. דהא צריך לחזור ולכורכה ולתקנה כבתחלה) ומסיים הברייתי'

ובלבד שלא תהיה מופסק' פירש"י שיהיה כל החוטים שלימים והקשה הרב ב"י פשיטא מאי קמ"ל. לכך פי' הרב"י דאפי' יש בהן כדי עניבה דבטלית הראשון היו כשרים מ"מ בטלית השניה דנותנן וקובען שם בתחל' פסולים. וא"כ מ"ש מ"א אסור לכתחלה הוא לאו דוקא דאפי' דיעבד פסולים כמבוא' בהרב"י. אלא טעמא נקט דמה"ט פסולי' כיון דאין קובעין לכתחלה:

ומשמע דאם ירצה לקשור כו' לאו אחוט הנ"ל דנשתייר בו כדי עניבה קאי אלא אדעלמא קאי אם י"ל חוט שהוא קצר מן שיעור י"ב גודלין מותר לקשור בו חוט להאריכו עד י"ב גודלין:

וכ"מ במשנה ח' פי"א דנגעים דשתי או ערב מטמאים בנגעים ודוקא שיהיה שיעור החוטין של שתי או ערב כדי לארוג מהן בגד של ג' אצבעות על ג' אצבעות ואם היו החוטין פסוקים אין מצטרפים ואם שוב קשרן לת"ק מצטרפין ור"י ס"ל דאין מצטרפים ופסק הר"ע מברטונו' כת"ק וגם הרמב"ם בחבורו העתיק לשון הת"ק. אלמא קשירה חשיב חיבור:

ויוסיף עליו שבע חוטין. וא"כ ע"כ צ"ל דחיישי' שיקשור חוט א'. וא"א דאסור בעלמא מה"ת ניחוש כ"ה דיטע' בזה ויקח חוט התפירה לציצית והוא פסול. וגם יטעה דמותר לקשור יש לטוות חוט א' מקצתו תכלת כו' דאנן ס"ל דבזמן דהוי תכלת מצותה ליקח שני חוטין תכלת שהן ד' ראשין וב' חוטין לבן והם ג"כ ד' ראשין. אבל הרמב"ם ס"ל דג' חוטין היו לבן והם ו' ראשין וחוט הרביעי היה מחצה תכלת ומחצה לבן. וכיצד היה עושה היה לוקח חצי דהיינו ראש אחד לבן וחצי חוט דהיינו ראש א' תכלת. וכיצד היה מחברן באמצע לשני חצאי חוטין הנ"ל עז"כ שהיה טוה השני חצאי חוטין באמצעיתן יחד וא"א דקשירה כשרה מה היה צריך לטוותן יחד ה"ל לקשרן יחד. ועז"כ מ"א היינו לכתחלה ר"ל היכי דאפשר ודאי טוויה עדיף מקשירה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לא ומשמע בתוס' כו'** דדין זה שלא ליתנם בב"א אסור נובע מדברי התוס' שבת דף כ"ב דפליגי רב ושמואל רב ס"ל אין מתירים ציצית מבגד לבגד ושמואל ס"ל מתירים כו' וקי"ל בהא כשמואל. וכתבו התו' לרב אפילו ס"ל ציצית חובת גברא ולא חובת טלית מ"מ א"ש מה דאמר אין מתירין. כדאשכחן במזוזה דנענש אותו שנטלה. בב"מ דק"א אע"ג דחוב' הדר היא ואח"ז כתבו התוס' לשמואל דס"ל מתירים אע"ג דשמואל ס"ל חובת טלית אפ"ה ס"ל מתירים כיון שעושהו לצורך בגד אחר ומזה כתבו בש"ע אפילו לדידן דקי"ל כשמואל לא הותר אלא אם נתנו בטלית אח' ואף דמזה אין ראיה דהתוס'

כתבו כן לשמואל דס"ל ציצית חובת טלית. אבל לדידן דקי"ל חובת גברא וכדלקמן סי' ק"ד י"ל אפי' אם אינו נותנו בטלית אחר שרי מ"מ מדסיימו שם התו' לשמואל וז"ל וגבי מזוזה שנענש שמא לא היה בדעתו להניח' בבית אח' עכ"ל. והא מזוזת חובת הדר ואעפ"כ כ' שנענש הואיל ולא היה בדעתו להניחה בבית אח' וה"ה בציצית לדידן דקי"ל חובת גברא אסור להתיר אם אין בדעתו ליתנם בטלית אחר. אף כי התוס' לא כתבו טעם אליביה דשמואל מ"מ ס"ל להמ"א דה"ט שכתבו התו' לרב לאסור בכדי עניב' אפי' דעתו ליתנו בטלית אחר זה הטעם בעצמו אמרי' לשמואל ובאמת שם בשבת גם לרב לא כתבו התו' טעם. אבל במנחות דף מ"א ע"ב כתבו התו' וז"ל דאין לבטל מצות הציצית עכ"ל. ור"ל ניהו דאין חיוב ליתן ציצית בטלית לדידן דקי"ל חובת גברא מ"מ כיון שכבר הטיל בו ציצית אין ראוי לבטל מן הטלי' מצות הציצית. וכן משמע בגמ' (במנחות) דף מ"ג כו' וה"א התם ת"ר הלוקח טלית מצוייצת כו' מן העכו"ם מן התגר כשרה כו' ואע"פ שאמרו א"א רשאי למכור טלית מצוייצת לעכו"ם עד שיתיר ציציותי' עכ"ל. וה"ט דמן התגר כשר' דבאומר שלקחה כן מישראל והם נעשו בהכשר נאמן דתגר לא מרע אומנתיה ובודאי אינו משקר וע"ז אמר הברייתא ואע"פ שאמרי' אין אדם מוכר כו' וא"כ ע"כ משקר ז"א דחזקה לא מרע אומנתי' אלים. ואמרי' דבאמת ישראל עשה שלא כדין ומכרה לו. וכן מבואר לקמן סי' כ' ומדאמר הברייתי' א"א רשאי כו' עד שיתיר ציציותיה ולא אמרי' עד שיתיר ציציותי' ויתנם בטלי' אחר אלא ודאי כיון דמכר' לעכו"ם דלאו בר חיוב' הוא אפי' אין נותנין בטלית אחר שרי (ולכאור' ה"מ להביא ראיה ממה שמתירים מטלית של מתים אף דא"נ בטלית אחר):

וכ' בשאלתות כו' אבל התוס' אוסרים במזוזה ר"ל דבמס' שבת שם כתבו עוד שם תירוץ שני לשמואל דאמר מתירים והא דנענש אותו שנטל המזוזה וז"ל א"נ מזוזות שאני שעשויים להציל מן המזיקים עכ"ל (ור"ל דהוי כמזיק לחברו בידים) משמע דלתי' זה אפילו היה דעתו להניחם בבית אחר אסור. וכמ"ש בתשו' הרא"ש כלל ב' הובא בב"י סי' ג' וז"ל והעולם לא נהגו לבדוק הציצית בכל שעה שמתעטף בטלית משום דמוקמינן לה בחזק' כשרות כו' ועוד דציצית אינו נפסל בקל והעולם רגילים לתקנם אף קודם שיגיעו לידי פסול כו' עכ"ל הרי דהמנהג לתקן אחרים אף שהראשונות לא נפסלו אלא נפסקו קצת ועדיין כשרים הם ועמ"ש מ"א לעיל סי' ח' ס"ק י"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **לא היה מתוך דברי ב"י משמע כו'** וז"ל הרב"י בפ' התכלת כו' ושוין שלא יביא אפי' אמה על אמה מטלית אחרת ובה ציצית ויתנה בטלית זה. וכ' רש"י והרא"ש הטעם

דעל כנפי בגדיהם כתיב וכנף זה כו' וכ' הרב"י וז"ל ולא הבנתי מ"ש רבינו הגדול מהרי"א וז"ל אבל לא יקח הכנף כו' הרא"ש פי' טעמו של זה משום תולמ"ה ול"נ שהרי כבר נעשה לשם מצוה ודברי הרא"ש פשוטים דלאו משום תולמ"ה פסל ליה. אלא משום דבעינן כנפי בגדיהם כלומר כו' וליכ'. וכ' המרדכי ודוק' להבי' ממקום אחר אבל נקרע למעלה מג' כו' מותר לתפור. ופשוט הוא דשפיר קרינן ביה כנפי בגדיהם. ומיהו נ"י פי' דטעמ' משום תולמ"ה שכ' וז"ל ושוין אפי' למ"ד חוץ לג' יתפור לפי שלא נתבטל הכנף הכא מודה שלא יבי' כו' דה"ל תולמ"ה עכ"ל הרב"י. וס"ל למ"א מדלא כ' הרב"י אבל הנ"י כ' כו' או ובנ"י כ' כו' דאז הוי משמע דמבי' דברי הנ"י שחולק על פרש"י ורא"ש. ומדכתב ומיהו הנ"י כ' משמע דקאי אדלעיל שתמה על מהרי"א שהבין טעם הרא"ש משום תולמ"ה והרא"ש כ' טעם אחר וע"ז כ' ומיהו הנ"י כ' בפי' הטעם משום תולמ"ה א"כ כדי שלא נחדש מחלוקת ראוי לפרש שגם כוונת הרא"ש משום תולמ"ה וא"כ הדין עם מהרי"א. ואף שהרא"ש כ' משום דכתיב על כנפי בגדיהם אין הכוונ' שהיא גזיר' הכתוב אלא כמ"ש מ"א פה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין בו**. והב"ח כ' דפסול כשתפר' כו' ר"ל דגם הב"ח מודה לדין המבואר פה בש"ע. והיא מתשו' הרשב"א והיינו כשמתעטף בכל חלק טלית לבד' ועושה ב' ציצית חדשים גם שני ציצית הישנים כשרים. אבל כשתופר חתיכ' אחרת לחלק טלי' א' בזה פוסל הב"ח ציצית הראשונים:

ול"נ דכשר כו' ומה לי נקרע חתיכה כו' וכ"כ הב"י בשם הרשב"א דמדמ' נחלק לשנים לנקרע חתיכ' ועט"ז הבי' ל' הרשב"א:

והטעם דכשמתחיל לתפור נעשו שניהם בגד א'. כוונתו פשוט דאפ"ת דנתבטל כנף זה מ"מ נעשה בעלת שש כנפות ומ"מ נשארה חייבת וכדלעיל ר"ס יו"ד:

אע"פ שתפר הכנפות כו' משמע דהתפיר' אינה מבטלת הכנף אע"ג דשם הטעם דסופו להתיר התפירה וכמ"ש רש"י שם דא"א דלא בעי להו ה"ל לחתכן א"ו דסופו להתירן וכ"כ הרב"י שם וגם פה. משא"כ הכא דאין דעתו להתיר התפיר' אולם אדרב' היא הנותנת וזה ראיית מ"א דבסי' יו"ד אע"ג דתפר הכנפות אפ"ה לא בטל הכנף הואיל וסופו להתירן הרי דנדון ע"ש סופו ה"ה הכא יש לידון ע"ש סופו ודעתו לתפרו כולו ויהיה בגד א' בת ד' כנפות וא"כ לא נתבטל הכנף מעולם. ודע דמ"ש הט"ז בס"ק ג' בתפר שני חלקי הטלית שנחלקו תחלה אף דמוד' למ"ש מ"א דלא כהב"ח מ"מ כ' הט"ז בתפר ב' חלקי הטלית

יחד כבראשונה צריך להתיר הציצית של חלק א' ע"ש הטעם. ודבריו אין מובנים לי גם בס' חמד משה חלק עליו ע"ש:

סעיף ה

(ס"ק ה') תפירה שלא נטוה לשמה עסי' י"ד ס"ב באמת רש"י נתן טעם משום תולמ"ה אלא שהתוס' מנחות דף מ' ע"ב ד"ה שמא יקרע כו' כ' על פרש"י וז"ל ה"ל למנקט משום דבעינן או טויה או תליה לשמה אבל תולמ"ה ליכ' לפי מאי שאפרש לקמן גבי עשא' מן הקוצים עכ"ל. ולכן באמת כ' מ"א הטעם משום דבעינן טויה לשמה ואף דהתוס' כ' גם משום דבעי' תליה לשמה שביק מ"א טעם דבעי' תליה לשמה. וע"ז רמז במ"ש עסי' י"ד ס"ב ר"ל דשם הובאו ב' דעות אי בעי' תלי' לשמה לכן ניח' ליה לומר משום דבעי' טויה לשמה דבטוי' אין חולק דבעי' לשמה ואע"ג דמה שדחו התוס' פרש"י שכ' משום תולמ"ה גבי עשאן מן הקוצים בדף מ"ב ע"ב היינו משום קושייתם שם דהא מרא דמימר' דעשא' מן הקוצים פסולה הוא רב ולרב לית ליה משום תולמ"ה וז"ל התו' שם ד"ה הקוצים כו' פי' בקונט' משום תולמ"ה ול"נ דמאי דעביד אח"כ היינו העשייה דאמר רב גופיה תלאן ואח"כ פסק ראשי החוטין שלהן כשר דזו היא עשייתו כו' אלמ' טעמ' דבעינן תליה לשמה עכ"ל והיינו דוקא לרב אבל לדידן דלא קי"ל בהא כרב אדרבה קי"ל תלאן ואח"כ פסקן פסולים כדלעיל סי' י"א סעיף י"ג. מ"מ הא מבואר לעיל דוקא כשכבר כרך חוליא א' וקשר קשר א' עכ"פ ואח"כ פסק פסולים משום תולמ"ה משא"כ כאן דעדיין לא כרך חוליא ולא קשר והתו' שהקשו מרב עדיפא מקשה. וכן נראה מדברי התו' בדף מ' ע"ב ד"ה שמא יקרן כו' הנ"ל שהקשו כן אליביה דכ"ע כנ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לתפור כו**' י"ל דבטלית של משי לא מחמירי' כ"ה כו' ולפי מ"ש בסעיף ה' ואם הוא של שאר מינים שדרך לתפור בחוטין של אותו מין לא יתפור לדעת רש"י לדעת הרב"י דבעי' ציצית מצבע הטלית עכצ"ל אם תופר באותו מין וגם מאותו צבע ולדידן דבעי' ציצית לבני ע"כ צ"ל שתופר באותו מין אבל הצבע של החוטין לבן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לא פטרה כו**' דכמאן דפסיק חשיב ר"ל בשלמא אי הוא למעלה מג' דעל אותה חתיכה נשאר שם בגד שפיר הוי התפירה חיבור לפטור הטלית ע"י הציצית שהן בחתיכה. אבל כשהקרע למטה מג' דאין עליו שם בגד לא משוי התפיר' חיבור לקרות החתיכה בגד ולענין שם בגד כמאן דפסיק דמי וכתיב על כנפי בגדיהם:

סעיף ח
(ס"ק ח) **שתפרו משום תעשה ולא מן העשוי והוא דעת נ"י לפי דעת ר"ע דלא כפי' הרא"ש** דברי ר"ע וס"ל להנ"י הא דלא אמרינן כמאן דפסיק דמי אלא למטה מג' היינו טעמא כיון דלא נשאר על הקרע שם בגד א"כ הציצית שבו נפסלו וכשתפרו אח"כ ה"ל תעשה ולא מן העשוי משא"כ למעלה מג' דעדיין שם בגד על הקרע אף דאין ראוי להתעטף בו מ"מ כיון דשם בגד עליו לא נפסלו ציצית שבו. ולכן כשתפרו אח"כ כשרים:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **מנקב כו'** קשר אגודל דזהו שיעור שצ"ל מן הנקב עד סוף הכנף כדלעיל סי' י"א ס"ט. עסי' י"א סעיף י' דגם שם נתבאר דין זה:

סעיף י
(**ס"ק י**) **לא כו'** ודוק' כשהקרע כו'. דאל"כ ליכ' למיחש לחשש רש"י דהא מקום זה אין ראוי לתליית ציצית:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **נקרע פי' שנקרע כלה**. ר"ל מן הנקב עד סוף הכנף. ואינו מחובר מצד זה כלל. אבל מ"מ נשאר מחובר למעלה מן הנקב כל אורך הטלית:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **לספוקי**. משום דלר"ע כמאן דפסק כו' ר"ל אע"ג דמבואר לעיל אפילו נפסק למטה מג' אי נשתייר כ"ש מחובר כשר. והכא הוא מחובר למעלה מן הנקב כל אורך הטלית. מ"מ לרע"מ אי הוי למטה מג' ולא נשאר מחובר לא מהני תפירה לקרותו בגד כדלעיל. ולענין שם בגד כמאן דפסיק דמי. לכן נסתפק הרב"י דלמ' לענין שיעור קשר אגודל אע"ג דנשאר מחובר מ"מ לא מהני. והתפירה לפ"ז ג"כ לא מהני לרע"מ כמו דלא מהני התפירה לחשבו מחובר להיות עליו שם בגד. ה"ה דל"מ תפירה להיות נחשב מלא קשר אגודל. ומ"ש הרב"י לכלהו פרושים ר"ל הרב"י בחבורו הארוך כ' וז"ל מיהו היכי דנקרע לגמרי ותפרו ואח"כ הטיל בו ציצית איכא לספוקי לכלהו פירושי אי מהני ביה תפירה עכ"ל. אבל לרש"י תפירה ה"ח ר"ל כיון דלא הוזכר בש"ס סברא זו מה"ת נימא מסבר' דתפירה לא ה"ח והא כל הבגדים נעשו ע"י תפירות הרבה חלקים וכ"כ לעיל ס"ד לרש"י:

ולפ"ז טלית של צמר כו' מותר לתפור האידנ' כו' משמע בכל ענין אפילו לא נשאר מחובר כלל. ולפ"ז מ"ש הרב"י לכלהו פירושי אין הכוונה לכל הפירושים הנאמרים על האי דינא דתוך ג' לא יתפור דא"כ הוי פרש"י בכלל. אלא ר"ל לכלהו פירושי הנאמרים בשיטת

רע"מ. דהיינו הרא"ש ונ"י. אלא דצ"ב דהתם גם להנ"י תפירה הוי חיבור ולכן לדידיה אין פסולים כי אם הציצי' שהיו בו בעת שתפרו. אבל לא ציצית שעושה אח"כ כדלעיל ובדוחק י"ל דברי הרב"י. דהא ספקו של הרב"י הוא אע"ג דלעיל מכשירים בנשתייר כ"ש והכא נשאר מחובר למעלה מן הנקב כל אורך הטלית מ"מ כיון דלא נשאר קשר אגודל גרע ולא מהני החיבור למעלה. וגם ממילא לא מהני התפיר' אח"כ וכמו שהדין להרא"ש בלמטה מג' כשעושה ציצית חדשים דכמאן דפסיק דמי. כן הוא הדין להנ"י בלמטה מג' לענין ציצית שהיה בו מתחלה. דאי לא נשאר מחובר חל על הציצית שם פסול. ואז אפי' תפרו פסול משום תולמ"ה וא"כ כיון דנסתפק הרב"י אי נפסק כלו מן הנקב ולמטה. אי מה שנשאר מחובר מן הנקב ולמעלה נקרא חיבור או לא א"כ כמו שיש להסתפק להרא"ש אפילו עושה אח"כ ציצית חדשים דאפשר דלא מהני כיון דהחיבור ל"מ חיבור והוי כאלו נפסק כולו. ואפי' תפרו אח"כ כמאן דפסק דמי לענין קשר אגודל. ספק זה יש ג"כ להסתפק להנ"י לענין ציצית שהיו בו כבר. אי החיבור של מעלה ל"מ חיבור והוי כנפסק כלו. וא"כ נעשו הציצית פסולים ואפי' תפרו אח"כ הוי תולמ"ה. לא משום דתפירה לא הוי חיבור להנ"י. וא"כ א"ש מ"ש הרב"י דיש להסתפק לכלהו פירושי. היינו הרא"ש ונ"י ואף דהרב"י כ' ומיהו היכי דנקרע ותפרו ואח"כ הטיל בו ציצית איכא לספוקי לכלהו פירושי ובציצית חדשות ליכא להנ"י ספק דכשרים. י"ל מה דנקט הרב"י ואח"כ הטיל בו ציצית משום דנראה לו עיקר דעת הרא"ש וכן לעיל סי' ד' הביא תחלה דעת הרא"ש ודעת הנ"י בשם י"א משמע דעת הרא"ש עיקר בעיניו מדהביאו תחלה וגם סתם. לכן כ' ואח"כ הטיל בו ציצי' דלהרא"ש כה"ג איכא לספוקי. אבל להנ"י באמת ליכא לספוקי כ"א על הציצית שהיו בו תחלה כנ"ל ומה שסיים איכא לספוקי לכלהו פירושי ר"ל ספיקא דידי אי למעלה מן הנקב חשוב חיבור. ספק זה יש להסתפק בין להרא"ש ובין להנ"י אבל לכל חד כדא"ל להרא"ש אפי' ציצית חדשים ולהנ"י דוקא בציצית שהיו בו כבר:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **לבן כו'** שאין נוהגים כו' משאר צבעונים כו' לכן התנה דוקא בחוט משי לבן. ואי הוא לבן אפי' הבגד מצבע אחר מ"מ חיישי':

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **למטה כו'** אין לחוש. דהא למעלה מג' או למטה מק"ג אסור לתלות ציצית: **ונ"ל הטעם כו'** אע"ג די"א כו'. ולר"ע כמאן דפסיק דמי לכן נותנים חתיכה כו' אע"ג דלעיל סי' י' ס"ד מבואר דאזלי' בתר עיקר הבגד ואם היא של עור וכנפיה של בגד

פטורה. וביותר כ' מ"א שם ס"ק ה' דאם למעלה עור ותחתיה תפור של בגד פטורה דהעליון העיקר. וא"כ מאי מהני נתינת החתיכה והיא תחת הבגד. שאני התם דעיקר הבגד פטור. משא"כ כאן דעיקר הבגד חייב. אלא דיש בכנף תוך ג' תפירה. והוי כמאן דפסיק וכמאן דליתא א"כ התחתון דהיינו החתיכה שתופר תחתיה עיקר והוי עליון כיון דהעליון כמאן דליתא:

סימן טז

סעיף א

כ' מ"א וז"ל בתשו' רמ"א כו' דמוטב לילך כו' משמע מלשונו דעכ"פ אין לברך עליו וכן משמע מדברי ד"מ שהביא מ"א. וכן קרא' תגר על טליתות קטנים הללו המרדכי וב"ח וט"ז. ובש"ע באר היטב ראיתי שכ' וז"ל ובס' פרי הארץ כ' בשם ס' דרך חכמה ששיעורו ג' רביע אמה באורך. וחצי אמה ברוחב עכ"ל. אבל לא ידעתי מקום מוצאו של שיעור זה. גם אינו מבואר באיזה אמה נמדד. ואין ספרים הללו תחת ידי. וראיתי בס' צאן קדשים במנחות דף מ"א ע"ב אהא דתניא ושוין שלא יביא אפי' אמה על אמה מטלית אחר ובה ציצית ותולה בה והוא דין הנזכ' לעיל סי' ט"ו ס"ב. וכ' רש"י הטעם דעל כנפי בגדיהם כתיב וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשיה כדלעיל סימן ט"ו ס"ב. וכ' בס' צאן קדשים וז"ל והנ"י כ' משום תולמ"ה. ואפשר דרש"י ס"ל כיון דהי' אמה ע"א הוי שיעו' טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו. ויכול לעשות ארבע ציצית על אותה חתיכה דלא הוי תולמ"ה מש"ה כ' רש"י דעל כנפי כולי עכ"ל ס' צ"ק הנ"ל. וא"כ שיעו' אמה על אמה. לפי דעת ס' צ"ק במחלוקת שנויה לדעת רש"י הוה שיעור ט"ק אמה על אמה. ולדעת הנ"י שכ' הטעם משום תולמ"ה ע"כ אמה ע"א אין בו שיעו' שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו. ואמה של הש"ס בת ששה טפחים הוא שלשה רביע אמה מעהררי"ש. וא"כ אם אורך הטלית קטן ג' רביע אמה מעהררי"ש וגם רוחב ג' רביע אמה מעהררי"ש. יש מקום לסמוך על שיט' רש"י לפ"ד ס' צ"ק הנ"ל. אך לפמ"ש מ"א בסי' ט"ו ס"ק מ"ג אין ראי' מרש"י דגם רש"י נתכוין לטעם תולמ"ה עיין שם. א"כ אדרבא משמע דגם לרש"י אמה על אמה אין בו שיעור טלית:

דלא ליתי אוירא דה"ג כו' לשון מושאל הוא זה. ועיק' הטעם שיהיו נכרים היטב ויהיה על הכתפים ג"כ תור' בגד ולא שם רצועות אבל אוירא דה"ג כו' לא שייך כאן לפמ"ש התוס' בעירובין דף י' ע"ב הובא במ"א לקמן סימן שס"ב ס"ק ט"ז וז"ל דאוירא דעלמא לא אמר' דאתי ומבטל מחיצתא אלא באויר שאני חושב כסתום עכ"ל ע"ש:

(**ס"ק א**) **קטן כו'** דלא כמ"ש הב"ח דהטור חולק על הסמ"ק דבסמ"ק כ' קטן שהגיע לחינוך. וס"ל להב"ח דהיינו בן שש ובן שבע כ"א לפום חורפי' וא"כ חולק על הטור שכ' בן תשעה. ומ"א ס"ל דגם הגיע לחינוך שכ' סמ"ק ר"ל בן תשעה והיינו כדעת הטור. וכמ"ש התוס' בעירובין דף ב' ע"ב ד"ה שהגיע לחינוך כו' ומ"מ התוס' שם סיימו ולא נהירא עיין שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כשהגדול לובשו משמע מלשונו כו'** ז"ל הברייתא מנחות ד' מ' ת"ר טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בו עראי לשוק חייבת אין הקטן מתכסה בו כו' אע"פ שהגדול יוצא בו עראי לשוק פטורה וכ' הרב"י שמהרי"א ומהריב"ח ס"ל דמה שאמרה הברייתא והגדול יוצא כו' אינו תנאי דאין הדבר תלוי כ"א בזה אם הקטן מתכס' בו ראשו ורובו אלא דאי הוי קתני טלית שהקטן מתכס' בו ראשו ורובו חייבת ה"א דהקטן כשמתכס' בו חייב לכן סיים והגדול כו' לאשמעי' דהחיוב הוא דוקא על הגדול כשלובשו אלא דמשערי' בקטן אי מתכסה ראשו ורובו ודייקו פי' זה. חדא דאי מ"ש והגדול כו' הוא תנאי ואפי הקטן מתכסה בו ר"ו. אי אין הגדול יוצא כו' פטור' א"כ בסיפא דקתני אין הקטן כו' ה"ל ג"כ לומר איפכא אם אין הגדול בו' אע"פ שהקטן מתכסה כו' פטור'. א"ו מ"ש והגדול יוצא כו' אינו תנאי ועוד מדכ' הרמב"ם כלשון הרב"י פה בש"ע ולא התנה דבעינן שיהי' גדול יוצא בו א"ו דאין זה תנאי אלא לפרש שלא נטעה מ"ש טלית שהקטן כו' חייבת ר"ל שהקטן חייב אם לבשו כנ"ל וא"כ הרמב"ם שהתחיל וכ' שיעור טלית שחייב כו' מבואר דהחיוב קאי על הטלית ולא על הקטן עכת"ד ומדכתב הרב"י ל' הדמב"ם דליכא למטעי דהחיוב על הקטן ואעפ"כ הצריך רמ"א לכתוב ודוקא כשהגדול כו' ע"כ ס"ל לרמ"א דמ"ש הברייתא והגדול יוצא כו' הוא תנאי דלא כמהרי"א ומהריב"ח הנ"ל:

וכן משמע בטור שכ' ג"כ שיעור טלית להתחייב כו' כל שהקטן כו' והגדול כו' עכ"ל והב"ח כ' כו' עיקר כוונתו מה שהביא דברי הב"ח לאשמעי' שגם הב"ח ס"ל דמ"ש הברייתא והגדול יוצא כו' הוא תנאי כרמ"א גם כ' הב"ח דין חדש:

וכ"מ בגמרא. ר"ל דמ"ש והגדול יוצא כו' הוא תנאי:

דאי כפי' כו' דמ"ש והגדול יוצא אתי לאשמעינן דהחיוב דוקא על הגדול. ואף הרמב"ם כו'. רצה ליישב קושיית' על הרמב"ם הנ"ל:

דמסתמא כשהקטן כו' ר"ל דוקא ברייתא דקתני קטן שתם הוצרך להתנות דוקא כשהגדול יוצא. אבל הרמב"ם שכ' קטן המתהלך לבדו כו' וקטן כזה ודאי אין הגדול מתבייש כו' ולא הוצרך להתנות:

וכ"מ בראב"ד שכ' ע"ד הרמב"ם וז"ל יפה אמר (דבעינן קטן המתהלך לבדו) שלא בכל קטן משערי'. שהרי אמרו והגדול יוצא עראי. אלמא לאו בכל קטן משערי' עכ"ל. ואי ס"ל כפי' מהרי"א ומהריב"ח מאי ראי' מייתי הראב"ד וע"ד ראיי' מהרי"א ומהריב"ח השני' מה שלא אמרה הברייתא בסיפא גם להיפוך אם אין הגדול כו' אע"פ שהקטן כו' פטורה. צ"ל דהברייתא ס"ל דאתי ממילא מק"ו ממה שפטר' כשהקטן מתכסה כו' ואין הגדול יוצא כו' כ"ש להיפוך כשהגדול יוצא כו' ואין הקטן מתכסה גם כשהגדול יוצא מן הסתם קטן מתכסה ודברי הברייתא בהווה ולפי אורחא דמלתא:

סימן יז

סעיף א

(**ס"ק א**) **ולברך עליו**. דאף מי כו' דאי לא היו הנשים מקבלים שכר עליה לא הוי שייך לברך וליתן שבח על המצוה ההיא. בשלמא על מצו' שמקבל עליה שכר ראוי לו ית' השבח עליה. שע"י שנצטוינו בה אנו מקוים לזכות לשכר המצוה אפי' עובד שלא ע"מ לקבל פרס. מ"מ מצוה שניתן עלי' שכר בזה אנו מכירים גודל ערך המצוה ונותנים לו ית' שבח שקרבנו למצוה ההיא ועי"ז קדשנו במצותיו משא"כ אי לא היינו מקבלים שכר ולכן כ' דאפי' מי שא"מ ועושה מקבל שכר. דאמרי' בש"ס גדול המצווה ועושה ממי שא"מ ועושה ואי לאו דגם מי שא"מ ועושה מקבל שכר. האיך שייך ע"ז לומר גדול המצווה כו' הא אין להם דמיון כלל דזה מקבל שכר וזה אינו מקבל שכר:

וש"ל וצונו ר"ל דאין בזה משום דובר שקרים כיון שהאנשים נצטוו ור"ל וקאי וצונו על כלל אומות ישראל שנצטוו בה:

וגם הם יש להם שכר. ר"ל שגם הנשים מברכות על מה שנצטוו האנשים דעי"ז מקבלת עכ"פ הנשים שכר כמו שאינו מצווה ועושה דלולי נצטוו האנשים עליה אפי' את"ל שאעפ"כ מי שהיה מקיים אותה היה מקבל שכר כמי שא"מ ועוש' מ"מ הלא אין זה מן המצות המושכלות. ולולי שה' צוונו בה לא היינו מעלין על דעתינו שיהי' רצון הבורא ית' במצוה ההיא ולא היינו מקיימים אות' כלל וממילא לא היו זוכים לשום שכר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואינו**. פי' שאינו מחויב כו' בא לישב הא אדרבה קי"ל בסי' י"ט דהוא חובת גברא. ולכן כ' דר"ל דניהו למ"ד חובת מנא. בגד בת ד' כנפות אפי' אינו לובשו אלא מונח בקופסא חייבת בציצית אבל אנן קיי"ל דהוא חובת גברא וכ"ז שאין לובשו אינו חייב בציצית. מ"מ לענין זה אינו חובת גברא כמו תפילין שצריך לקנותן משא"כ בטלית אלא באנשים ראוי וטוב ונכון לו לקנות טלית בת ד' כנפות כי בעידן ריתחא ח"ו מענשינן עליה וכדאמר המלאך לרב קטינא שראוי לאדם להביא א"ע לידי חיוב. וא"כ כיון דבאנשים גופייהו אינו חיוב גמור. לכן באשה מחזי כיוהרא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**') **ציצית פי' ליקח כו'** ב"ח מרדכי ער"ס כ"ד כו' ר"ל דבש"ס דידן איתא קטן היודע לשמור תפילין אביו חייב לקנות לו תפילין קטן היודע להתעטף חייב בציצית. ומדלא קתני ג"כ גבי ציצית שאביו חייב לקנות לו טלית משמע דוקא אם כבר יש לקטן טלית אביו צריך לתקן לו ציצית אבל אין צריך לקנות לו טלית אלא שהמרדכי הביא בשם ירושלמי דקתני שאביו חייב לקנות לו טלית ופסק כוותיה אלא שאם היה התלמור שלנו חולק לא היה להניח תלמוד שלנו ולפסוק כהירושלמי. ולכן כ' המ"א וערסי' כ"ד דאינו חובה כ"כ ור"ל דתלמוד שלנו אינו חולק על הירושלמי אלא דוקא בתפילין דהאב מחויב לקנות לעצמו תפילין. וכיון שבנו הגיע לחינוך קתני ברייתא ל' חיוב שאביו חייב לקנות לו תפילין דחייב לחנכו שיעשה הבן מעשה המצו' כמו האב. אבל בציצית דהאב גופיה אם אין לו טלית בת ד' כנפות אינו מחויב מצד הדין לקנות לעצמו טלית בת ד' כנפות אלא שטוב ונכון שיקנה לעצמו. וניהו דגם בבנו אם הגיע לחינוך הוא מצר היושר והטוב לקנות לו טלית דבן שהגיע לחינוך יש לו כל דין האב. ובאמת זה כוונת הירוש' שאביו חייב לקנות לו טלית היינו מצד היושר והטוב ולא מצד הדין מ"מ הש"ס דידן לא ניחא ליה לומר על מה שאינו אלא מצר הטוב ונכון לשון חיוב כיון דאינו חיוב גמור לכן קתני חייב בציצית דודאי אם כבר יש לו טלית יש חיוב על האב לתקן לו ציצית כמו לעצמו:

סימן יח

סעיף א

(**ס"ק א**) **ולהרא"ש כו'** הואיל וחייב גם בלילה ותי' הרא"ש כיון דעכ"פ כסות המיוחד ללילה פטור וא"כ שפיר מקרי זמן גרמא דהא הזמן גורם החיוב דהיינו לענין יחוד דבעי' שיהיה מיוחד ליום. כ' הב"ח אפי' היה הטלית עליו בשעת מנחה כגון בער"ח או בת"צ:

וכ"מ סי' ל' ס"ד דחיישי' להכי גבי תפילין וה"ה גבי ציצית:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ובליל כו'** להדמות למלאכים. להיות שהס"מ מעיר לפניו ית' יש לך עם בארץ כמלאכים לובשים לבנים ומתעטפים לבנים הרי שמזכיר הס"מ גם עיטוף:

וכ' הלבוש סי' תקפ"א א"ל יג"מ כו' דהאמרי' בר"ה אר"י כו' מלמר שנתעטף הקב"ה כש"ץ כו' כשאמר ה' י"ג מדות. משמע דש"ץ יש לו להתעטף כשאומר הי"ג מדות:

ול"נ דכל כו' כדאמרינן מלמד כו' מדאמר כש"ץ משמע דש"ץ בכל ענין שעובר לפני תיבה צריך עיטוף דאי ר"ל כש"ץ כשאומר הי"ג מדות דמשמע כאשר הוא מנהג הש"ץ להתעטף והא עדיין לא היינו יודעים השלש עשרה מדות וא"כ עדיין לא היה המנהג להתעטף ואי ר"ל ע"ש העתיד ור"ל כש"ץ האומר עכשיו יג"מ הוא דוחק וגם הוה ליה לפרש כש"ץ בשעה שאומר שלש עשרה מדות. ובל"ח כ' ריש הלכות ציצי':

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **סדינים כו'** וטעמא לא ידענא דהא אנן מחמירין כדעת הרמב"ם והרא"ש וכסו' המיוחד ללילה אי לבשה ביום מטיל בו ציצית לצאת דעת הרמב"ם אלא שאינו מברך עליו לצאת דעת הרא"ש. א"כ ניהו דשל פשתן פטורים דקי"ל בהא כב"ש וכדלעיל ס"ס ט' וע"ש בהרב"י. אבל סדין של צמר ראוי לעשות בה ציצית:

ואפילו דרך העלאה שחייב בכלאים. ר"ל כשהן דרך חימום כדאיתא ביו"ד סי' ש"א. וציצית הוקש לכלאים דכתיב ל"ת שעטנז גדילים תעשה לך:

אלא ללבישה. ר"ל מה שהוא דרך מלבוש דהא בהאי קרא דמקשינן ציצית לכלאים לא הוזכר כ"א לבישה והעלאה בכלאים מקרא אחריני נפקא דכתיב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך:

ולדידיה צ"ל כו' בסדין בציצית. במנחות דף מ"א ובשבת דף כ"ה ופליגי אי שרינן כלאים דהיינו תכלת שהוא צמר בסדין שהוא פשתן ת"ל שאינו חייב כלל בציצית. וא"כ ודאי דאסור. כשמתעטף בו. ר"ל לדעת הרא"ש מיוחדים לעיטוף:

כמו שעשה ר"י בר אלעאי. בשבת דף כ"ה ע"ב וז"ל שם בע"ש היו מביאים לו עריבה מלאה מים חמים ורוחץ כו' ומתעטף ויושב בסדינים המצוייצים כו':

ובתוס' מנחות דף מ"א כו' בין הצעה ללבישה. והוא היפוך מהמרדכי דאפי' בהצעה דליכא איסור תורה בכלאים כדאי' בי"ד סי' ש"א אפ"ה חייב בציצית:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מע"ח**. ונ"ל דה"ה בערב עד צאת הכוכבים. ר"ל כיון דהגה' רמ"א זאת נובעת ממרדכי פרק ב' דמגילה ושם מבואר הטעם וזה לשונו כיון דלא כתוב ביה יום בהדיא אלא וראיתם אותו ובראיה תליא מילתא ומעלות השחר שרי לכתחלה וכן עמא דבר עד כאן לשון המרדכי. א"כ כיון דבראיה תליא הוא הדין די"ל ג"כ בערב עד צאת הכוכבים:

סימן יט

סעיף א

(**ס"ק א**) **על כו**' עיין בגמ' פ"ד דמנחות דאמרי' התם דזה תליא אי אמרי' ציצית חובת גבר' או חובת מנא דקי"ל כל שהוא גמר מצותה מברכים אבל כשאין גמר מצותה אין מברכים ולכן למ"ד חובת מנא א"כ מיד כשנגמר הבגד חייב בציצית וכשעושה בו ציצית הוא גמר המצוה ולכן מברכים. אבל לדידן דקי"ל חובת גברא ואינו חייב עד שילבישנה ואינה גמר מצוה ולכן אין מברכים:

מ"ש במזוזה כו' שצריך לברך אקב"ו לקבוע מזוזה:

קובעה כשדר בתוכה. וא"כ ה"ל גמר מצוה מיהו י"ל דמיד כשנפסק חייב לפשטו אע"ג שהביא מ"א לעיל סי' י"ג סק"א בשם המרדכי מדלא כתיב לא תלבש בגד בלי ציצית משמע דמותר ללובשו בלי ציצית רק אח"ז מ"ע להטיל בו ציצית ע"ש מ"מ הא כ' מ"א שם דהיינו מן התורה אבל מדרבנן אסור ללבשו בלי ציצית:

וע' בשבת דף קי"ח. רצה להביא קצת משמעות דמיד שנפסק צריך לפשטו ודאי לילך בטלית שנפסקו בו הציצית מילתא דפשיטא ליה דאסור אלא רצה להביא קצת משמעות דאפי' עומד במקום א' ועליו טלית שנפסק בו ציצית צריך לפשטו דאמרי' התם דא"ל רב יוסף לר' יוסף בריה דרבה אביך במאי הוי זהיר טפי והשיב לו בציצית. וסיפר יומא חד הוי סליק בדרגא אפסק ליה ציצית ולא נחית עד שהטיל בו ציצית. וא"כ בשלמא אם הדין בכל אדם שצריך לפשוט הטלית מיד שנפסק א"כ ודאי רבה ג"כ היה פושטו מיד וא"כ כיון שלא היה לבוש טלית בת ד' כנפות היה מותר מצד הדין לירד מדרגה דהא מצד הדין לפי מאי דקי"ל חוב' גברא כשאינו לבוש ציצית פטור וגם א"צ לקנות לו טלית להביא א"ע לידי חיוב כ"א שהוא טוב ונכון כדאי' ר"ס כ"ד וא"כ לשעה מועטת עד שיתקן בו ציצית ודאי דאין לחוש וא"כ היינו רבותא דרבה שהחמיר על עצמו ולא ירד אבל א"א דמצד הדין א"צ לפושטו מיד א"כ ממ"נ אי רבה לא היה פושטו א"כ מאי רבותא דלא נחית מדרגא הא לילך לבוש בטלית שנפסקו הציצית ודאי דאסור לכ"ע ואי

דבאמת רבה פשטו ואפ"ה לא נחית והיינו רבותא א"כ עיקר רבותא חסר מדברי בנו שהעיד עליו והל"ל ופשטו ואעפ"כ לא נחית אלא עכצ"ל דכ"א צריך לפשטו ולכן לא הוצרך להזכיר הפשיטה כי זהו מצד הדין:

בכ"א לדור בבית וכו'. ולא בנוסח לקבוע מזוזה כיון דבשעת קביעת המזוזה לא היה גמר המצוה כיון שלא היה דר בתוכו והגמר עתה בשעה שדר לכן יש לברך על הדירה:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **פטור כו'** ה"ל כסות לילה כו' ר"ל יש לו דין כסות לילה דפטור אפי' לבשה ביום כיון דמיוחד לזמן שהוא פטור דהיינו לילה וה"ה הכא דמיוחד למת שהוא פטור אפי' לבשו חי פטור לדעת הרא"ש בכסות לילה בסי' י"ח:

ה"ל כסותך כו' ר"ל למה נקט הש"ס דרשה דאשר תכסה בה ומהאי קרא לא שמעינן דפטור כ"א במונח בקופסא אפי' לשמואל דמחייב בעלמא במונח בקופסא טפי הוה ליה למנקט קרא דאייתי הרב"י ומזה שמעינן דפטור אפי' לובשה:

לכן נ"ל דדוקא כו' ולא דרשינן כסותך כמ"ש הרב"י:

וכ"ד הרמב"ם שהשמיט כו' דממ"נ אי אינה לבשה לדידן דקי"ל חובת גברא בלא"ה פטור אפי' עשוי לחי ואי לבשה אפי' עשוי למת חייב:

כ' התוס' בנדה כו' להעביר המכס כו' דבכלאים תנן מוכרי כסות מוכרין כדרכן אפי' לובשים ומראים לקונים ומפרש הש"ס דאיתא כר' שמעון דס"ל דבר שאין מתכוין מותר. ואח"ז תנן אסור ללבוש כלאים אפי' להעביר בו את המכס ומפרש ר"ש והרא"ש דהני תרי משניות פליגי דע"כ מתני' דאוסר להעביר המכס ס"ל כר"י דדבר שא"מ אסור אבל הרמב"ם פסק להני תרתי משניות וכ' הרב"י וש"ך שם דהאי טעמא דס"ל דבהאי להעביר המכס גם ר"ש מודה דאסור. דבשלמא מוכרי כסות דאין מתכוונים כלל ללבישה שרי לר"ש משא"כ להעביר המכס דכוונתו עכ"פ ללבישה דהא התכלית להעביר המכס הוא. דמן הבגדים ללבוש בהן א"צ ליתן מכס א"כ הרי מתכוין ללבישה ניהו דאין כוונתו לחימום מ"מ מתכוין ללבישה ולכן כ' מ"א כיון דהתוס' בנדה מדמים בזה ציצי' לכלאים לענין מוכרי כסות לפטור ה"ה דיש לדמותן בלובשן להעביר המכס לענין חיוב:

סימן כ

סעיף א

(ס"ק א) מתגר כו' קפידא באומנתו כגון יין רמונים כצ"ל:

דהוי זיוף אפי' לעובדי כוכבים דיין רמונים שותים לרפואה ואי מערבים בו חומץ אינו פועל רפואתו:

שנטוה שלא לשמה. ול"מ נפשי' בזה דזה אין תלוי באומנות וגם יכול למוכרו לעובדי כוכבים וע' בתשובת ה"ה ח"צ ס"ס ל"ט מ"ש בזה:

לכן נ"ל כו' משום דאין דרך עובדי כוכבים כו' ר"ל בצירוף התגר דל"מ אומנתי' אף דאין קפידא כ"כ כמ"ש המ"א לעיל מ"מ בצירוף שאין דרך עובדי כוכבים כו' מהני אף קפידא מועט':

והא דמייתי כו' מציצית ליין רימונים כן צריך להיות. ר"ל דהביא ראיה (הובא בב"י י"ד סי' קי"ד) דסמכינן על סבר' אומן ל"מ אומנתיה ביין רימונים דהא חזינן בש"ס דלוקחים טלית מצוייצת מתגר וע"כ משום דאומן למ"א לדברי מ"א מאי ראיה מייתי מטלית שאני טלית דאיכא עוד סברת שאין דרך העובדי כוכבים כו':

אלא ללמוד דסמכי' כו'. דסברא למ"א סברא מעליא הוא וממילא אמרי' מסברא כיון דבטלית מהני קפידא מועט' הואיל ויש לצרף סבר' שאין דרך עובדי כוכבים כו' א"כ ביין רמונים דאיכא קפידא טובא סברת אומן למ"א גרידא מספיק אמרי' בע"א דף ל"ט:

חבי"ת הוא ר"ת. תתיכ' דג בשר יין תכלת:

ולחד פי' הוא רשב"א שכ"ד שהוא א"ד הוא דעת רש"י. והא דאמר רב תכלת ולא אמר רבותא אפי' לבן דלשיטתי' דל"ב טויה לשמה:

באמת לבן א"צ חותם. ודוקא תכלת דיש לחוש לקלא אילן שצבעו דומה לתכלת ופסול לכן צריך ב"ח:

אבל לדידן כו' צ"ב הא אמרי' שם בע"א ושמואל אמר בי"ת צריך ב"ח דהיינו בשר יין תכלת. ושביק חתיכ' דג דהיינו בשר דמ"ש א"כ שמואל דא"ל דבעיין טויה לשמה וכדאי' בסוכה דף ט' ובמנחות דף מ"ב לדידיה תיקשי למה נקט תכלת הל"ל רבותא אפי' לבן. ודוחק לומר איידי דרב נקט דהא חזינן דשינ' מדרב ושביק חתיכ' דג כיון דממילא נשמע מבשר כ"ש דה"ל לשנות מדברי רב ולמינקט לבן דאיכא נ"מ לדינא. וקצת י"ל דלכאורה בלא"ה ה"מ מ"א לתרץ כמ"ש הרב"י ע"ד מהרי"א שכ' דהא דאין לוקחים טלית מעובדי כוכבים שאינו אומן דוקא בזמן תכלת דא"ל שמא קלא אילן הוא וכיון דתכלת דמיו יקרים לכך חיישינן שמא שקר בפי העובדי כוכבים. אבל לדידן דאין לנו רק לבן אפי' מעובדי כוכבים שאינו אומן מותר ליקח כיון דבין נטוה לשמה או שלא לשמה אין בו ייתור כ"כ והרב"י כ' אדרבא הא איכא סברא להיפך כיון דתכלת אפשר לבודקו הל"ל דלא מזייף ואפ"ה חיישי' כ"ש בעשיי' לבן דא"א לבדוק אי נטוה לשמה עכת"ד. וא"כ

ה"ה דה"מ מ"א לתרץ קושייתו דמה"ט נקט רב תכלת לרבותא דאפי' תכלת דאפשר לעמוד עליו ע"י בדיקה אפ"ה לא סגי בחותם אחד דחיישי' אעפ"כ טרח ומזייף כ"ש לבן דא"א לבודקו אם נטוה לשמה כ"ש דבעינן ב"ח אלא דהמ"א האמ' משני דלרב בלבן א"צ ב"ח דהא ס"ל דלא בעינן טויה לשמה אבל לשמואל באמת י"ל כן דנקט תכלת לרבותא כנ"ל. וי"ל בא"א אלא זהו פשוט. אם י"ל שנהנה בחליפין כו' דלהכשיל את ישראל במקום דאין עכו"ם נהנה לא חיישי' דמאי מהני לו החליפין אי עושה רק להכעיס את ישראל דהא לפי טעות עכו"ם לא קבל ישראל עונש על הדבר דהא לפי אמונ' עכו"ם אין בו איסור אלא שעושה להכעיס את ישראל שלא נעשה רצונו. וכיון שאין הישראל יודע שהחליפן אין בזה להכעיס כ"כ בתשו' ה"ה ח"ל סי' ל"ט:

ואפשר דאם הם שזורים כו' וע"ל סי' י"א ר"ל דשם הביא מחלוקת הפוסקים אי מצא חוטים פסוקים ושזורים אי סמכינן עלה דודאי ציצית הן דלא טרח אינש כ"ה לעשות לצורך מלבוש או חיישי' דלא נטוה לשמה ואדעתא דבגד עבדינהו מ"מ כאן ליקח מתגר חוטים פסוקים ושזורים אפשר דלכ"ע שרי דאיכא לצרף סברא אומן למ"א אע"ג דעל סברא זו לחוד לא סמכינן כמ"ש מ"א לעיל אלא בצירוף שאין דרך עכו"ם לעשות ציצית בבגד מ"מ בפסוקים ושזורים דאיכא לצרף סברא אחרת דלא טרח אינש כ"ה אדעתא דבגד. לכן אפי' למ"ד דבמוצא חוטים פסוקים ושזורים לא סמכינן אהאי סברא לחוד מ"מ בצירוף שקונה מתגר אפשר דמודה דסמכינן או קאי אדסמיך דכה"ג בשזורים מותר אפי' בחותם אחד:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** כ' הב"ח כו'. ופירש"י כו' דבפשטיה דברייתא י"ל כמ"ש הב"ח הלוקח כו' מן התגר כשרה אע"פ שא"מ כו' לעכו"ם וא"כ לכאורה התגר משקר ז"א דדוקא למי שאינו תגר אין מוכרים אבל לתגר מותר למכור דהוא קונה אותו ודאי למוכרו ולא להחזיקו לעצמו ול"ל שמא יהרגנו ולא משום זונה כמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז. אבל מפרש"י מוכח דרש"י לא ס"ל כהב"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יתלוה כו'**. דאסור לילך עם עכו"ם יחידי בדרך שמא יהרגנו ואפי' להתייחד עם עכו"ם אסור מהאי טעמא. וכדאי' בי"ד סי' קנ"ג וכשיראה את עכו"ם מעוטף בטלית יטעה הישראל שהוא יהודי וילך עמו לבדו ויהרגנו. ויאמרו ישראל נתנו לה ותאמר איזה ישראל נתנו לה ותוציא לעז חנם על ישראל כשר או יגזול ממונו אפי' לא יהרגנו בדרך

מ"מ אפשר לומר שיגזול ממונו כשיתלוה עמו כ' הרב ב"י דאעפ"כ כשמתיר הציצית אע"פ שנשארו נקבי הציצית בטלית מותר למכרו לעובדי כוכבים ע"ש:

סימן כא

סעיף א

ס"ק א לזורקן כו' הואיל ואתעביד כו' וכ' הט"ז דה"ה בסכך סוכה לא יעשה בו אחר החג דבר שהוא בזיון וה"ה בכל תשמישי מצוה כגון לולב וכדומה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'** ובכתבי כו' והט"ז כתב הא דמותר ליכנס בבהכ"ס בציצית היינו דוקא בטלית קטן אבל טלית גדול שתחל' עשייתו לשם מצוה אסור וה"ה בקיטיל ע"ש. ה"ל מזוזה כו' וכ"מ בגמרא כו' ר"ל דלא תימא דוקא מצוה שהיא בגופו הקפיד דוד משא"כ מזוזה שאינו בגופו. ועז"כ דמשמע בגמרא דאפילו אי ה"ל מזוזה היה מספיק לדוד:

שבע ביום כו' ר"ל ז' מצות דהיינו תפילין של יד ושל ראש ב' מצות. וד' ציצית ארבע מצות ומזוזה מצוה שביעית:

משמע שהי' ערום מכולם אף ממזוזה כיון שהביא הש"ס הא דבשעה שנכנס לבהמ"ר כו' אהא דשבע ביום כו' דמזוזה מכללם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שלא כו'** וכ"מ ממ"ש ס"ס י' ר"ל מ"ש מ"א שם ס"ק י"ג בשם הרב"י שנתן טעם שנהגו להקל שלא לעשות ציצית בבגדים ארוכים שלנו דא"כ היו נפסקים בכל עת והיו צריך לתקנן כל עת י"ל דלא חייבה תורה בכך ע"ש. ות"ל שהיו הציצית נגררים על הארץ והי' עושה איסור:

ול"נ דהקברים כו' והיו ציצית של ר"י כו' ר"ל האי דסי' כ"ג הוא מדברי הש"ס דר' יוחנן ור' יונתן הוו קאזלי בבית הקברות והיו ציצית של ר' יונתן נגררים על הקברים וא"ל ר"י דאסור משום לועג לרש וגבי בן ציצית כו' אבל עדיין אינו מיושב מ"ש מההיא דס"ס יו"ד:

סימן כב

סעיף א

ס"ק א מכלים כו' אך קשה כו' וכמ"ש סי' ת"ר דבליל שני של ר"ה דיש מחלוקת הפוסקים אם י"ל שהחיינו כיון ששני ימים של ר"ה כחד יומא אריכתא דמי וכבר אמר שהחיינו בליל א' ואף דקי"ל עיקר כהפוסקים דמברך שהחיינו בליל ב' מכל מקום להוציא נפשיה

מפלוגתא לכתחלה ילבש בגד חדש בשעת קידוש ויברך שהחיינו משום הבגד דיפטור שהחיינו דקידוש. תיקשי הא על הבגד צ"ל בשעת קנין ותירצו דמיירי בבגד שהוצרך לתקן אחר הקנין דכה"ג מברך בשעת לבישה ע"ש במ"א:

והכא כיון כו'. ר"ל למה מברך בשעת תיקון הציצית ה"ל להמתין עד שעת לבישה:

מברך אגב כו' דבלא"ה יש פוסקים לברך שהחיינו על המצוה ולכן מקדים הברכה:

סימן כג

סעיף א

ס"ק א ולא כו' כמ"ש סימן י' ס"ג דאפילו כפל וקשר הכנפות ונראים כאלו אין לה כנפות אפ"ה חייב דסופו להתיר הקשר ולא נתבטל הכנף וה"ה הכא לא נתבטלו הציצית כיון דסופו להתיר הקשרים. ועוד לפי כו'. גם הקשה עליהם הרב"י דא"כ לפ"ד לובשים באותה שעה בגד בת ד' כנפות בלי ציצית:

והלבוש כו' כמ"ש ס"ס תרכ"ו כו' לא הוי תולמ"ה כיון שתחילה סיכך בהכשר דהא הסיר הגג בשעה שסיכך אלא שאחר כך סגרו ולכן כשפותחו חוזר להכשרו וה"ה הכא כיון שנעשו הציציו' בהכשר. לכן כשמתיר הקשרים חוזרים הציציות להכשרן הראשון וליכא משום תולמ"ה (אלא דצ"ב לדעת הלבוש הא הוא מתיר לקמן לסכך לכתחילה אפי' קודם שיסיר הגג וע"ש). כ"מ סימן י' ס"ו דלהרמב"ם אם הטיל ציצית על ציצית אם נתכוין להוסיף אפי' שוב חתך ציצית השניות מכל מקום הראשונים פסולים משום תולמ"ה אף שתחלת עשייתן בהכשר וע"ש בהרב"י תמצא כן להדיא:

ועיין סוכה כו'. דבעי למימר דפליגי תנאי אי יש דיחוי אצל מצות דתני' הדס שענביו מרובין מעליו והם שחורות פסול ואם מיעטן כשר ואין ממעטין ביום טוב משום תיקון מנא. עבר ומיעטן ת"ק מכשיר ור"א בר"צ פוסל סברוה או דכ"ע ס"ל לולב א"צ אגד ולא שייך תולמ"ה דבשעת האגד היו פסולים וא"כ נעשו בפסול. וכי מיעטן אח"כ הוי תולמ"ה כיון דא"צ אגד את"ל ס"ל צריך אגד צ"ל דס"ל אע"ג דבסוכה פוסל תולמ"ה מ"מ בלולב אינו פוסל תולמ"ה דלא ילפינן בזה לולב מסוכה. וא"כ פלוגתייהו א"א יש דיחוי אצל מצות. ולפ"ד הלבוש טפי הל"ל דכ"ע ס"ל צריך אגד ותולמ"ה פסול אלא דמיירי בשעת אגד היו הענבים ירוקים שכשרים ונעשה האגד תחלה בהכשר וביו"ט השחירו ואחר כך מיעטן דליכא בזה משום תולמ"ה כיון דתחלת האגד היה בהכשר ופליגי ביש דיחוי ואע"ג דכה"ג הוי נראה ונדחה ובזה יש יותר סברא לומר יש דיחוי מאלו נדחה

מעיקרא כמבואר שם והש"ס ר"ל דפליגי בדיחוי מעיקרא ז"א דהא שם אכתי לא אסיק האי חילוק בין דיחוי מעיקרא לנראה ונדחה. א"ו דליתא לסברת הלבוש:
כשקושר ב' כו' בזה מיירי פה בש"ע והתוס' מיירי שקושר כל אחד מציצית לבדה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שנוהגים כו'** והיינו כסברא ראשונה ר"ל דהרא"ש כ' אהא דאמרי' אע"ג דס"ל לשמואל ציצית חובת מנא מודה שמואל בזקן שעשה טלית לתכריכיו שפטור (וע' מ"א סי' י"ט) ומסיק הש"ס שם וז"ל והאי שעתא ודאי רמינן להו ומפרש הרא"ש דהאי שעתא ר"ל כשלובשים את המת הטלית ודאי תלינן בי' ציצית דאל"כ הוי לועג לרש והקשה לפ"ז למה מיחה ר' יוחנן לר' יונתן שהיו ציציותיו נגררים על הקברים משום לועג לרש. הא גם למתים יש ציצית. ותי' דמ"מ איכא לועג לרש דעכ"פ המתים אין מצווי' עליהם. ולפ"ז אפי' אין מסירים הציצית מטלית המת בבית אם הכתפים לובשים ציצית יש בו משום לועג לרש. דהא המת אינו מצווה. עוד פי' הרא"ש פי' שני דהאי שעתא ודאי רמינן להו שר"ל כשלובשים הטלית למת ומוציאים המת לקבורה. אז משום שהכתפים י"ל ציצית ואי לא היה למת ציצית היה לועג לרש לכן גם לטלית המת צ"ל ציצית. ובבה"ק בשעת הקבורה שוב מתירים הציצית. וא"כ א"ש האי דר' יונתן הנ"ל כיון דליכא למתים ציצית. ולפ"ז אי יש למת ציצית אף דאינו מצווה ליכא משום לועג לרש. ולכן סותרים הפוסקים של הרב"י זא"ז. דממ"ש פה בסעיף זה במקום שנוהגים כו' משמע דס"ל עיקר כפי' שני של הרא"ש וממה שפסק בי"ד סי' שנ"א שמשימים ציציות כו' ואפ"ה פסק דאסור ליכנס בבה"ק כו' משמע דס"ל כפי' הראשון של הרא"ש:

סימן כד

סעיף א

כ' מ"א יזהר כו' משום ז"א כו' וכן בכל המצות:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **להויות פי' לספירות כי יש י' הוויות דהיינו הוי' אחת בלי נקוד כלל.** ושאר תשע הויות נקודות כ"א בניקוד א' מן התשעה נקודות הידועים דהיינו הוי' א' נקודה כולה בקמ"ץ. ב' נקודה כולה פת"ח. ג' כולה צייר"י. וכן השאר ועיין בספר של"ה. ופי' ספירות כ' בס' עשרה מאמרות מלשון ספיר והוא דרך משל ע"ד מ"ש ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **גדול כו'** מעיד עדות שקר בעצמו. בגמ' דברכות דף י"ד אמרו כן על הקורא ק"ש בלי תפילין ובזוהר הוסיף לומר כן אף על הקורא בלי ציצית. ופי' מעיד עדות שקר בעצמו. פירש"י לישנא מעליא עכ"ל. ותר"י כתבו על עצמו ממש דהיינו אדם הקורא. שקורא קרא וקשרתם לאות כו' ואינו מקיים הקרא. וכן י"ל בציצית:

סימן כה

סעיף א

(**ס"ק א'**) **שלא כו'** וכ"מ סעיף י"א. ר"ל שכ' שם וז"ל ויש מ"ש שאסור להוציא תפיל' ש"ר מהתיק עד שתהיה תפלה של יד מונח'. ודין זה מקורו מתשו' הר"י גוקטלי"א. והטעם ע"פ הקבלה כמ"ש הרב"י בספרו הארוך. וסיים שם רמ"א בהגה ואף אם שניהם לפניו חוץ לתיק לא יתקן לפתוח התפלה של ראש עד אחר הנחת של יד. והוא מהרי"א ומהריב"ח כמבואר בב"י ועל דין זה כ' הרב"י הטעם (וכ"ה במ"א לקמן) משום דכשנוטלה ואינו מניחה הוי כמעביר על המצות וא"כ תיקשי למה בדין ראשון שאסור להוצי' תפילין ש"ר כו' הוצרך ליתן טעם ע"פ קבלה. ולא אמר ג"כ הטעם משום דהוי כמעביר ע"ה. אע"כ צ"ל כיון דעדיין אין תפלה ש"ר פתוח אף שהוציאו מהתיק לית בה משום מעביר ע"ה. כ"ש שעדיין מכוסין בכיסן דליכ' משום מעביר ע"ה:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **מזומנים וכ"ה ביבמות.** ר"ל אע"ג דאי היה ממתין עד שיביאו לו ציצית היה עושה מצוה מן המובחר לברך על הציצית קודם התפילין. וכמ"ש ריש הסי' אפ"ה א"צ להמתין. וע"ז כ' דכ"ה ביבמות. דתנן התם מצוה בגדול לייבם. דכתיב והי' הבכור כו' ואם אין גדול קטן מייבם. ותנן תלה הקטן בגדול עד שיב' ממדינת הים. (פי' דהגדול הוא במדינת הים ואומר הקטן שימתינו עד שיבא הגדול ממדינת הים) אין שומעים לקטן. אלא צריך הקטן לייבם או לחלוץ מיד. אע"ג דאם היינו ממתיני' עד שיבא הגדול היה נעשה המצוה מן המובחר דהא לכתחל' המצוה בגדול מ"מ עדיף שייבם או יחלוץ הקטן מיד דשהויי מצוה לא משהינן וכל שיש לקרב עשיי' המצוה עדיף טפי:

ובמנחות דף ע"ב דאע"ג דאיברים ופדרים של תמיד בין הערבים מצותן כל הלילה ואפ"ה רשאי להקטיר בשבת אברים ופדרים של תמיד של בין הערבים של שבת. ואע"ג דאפשר להקטירן בליל מוצאי שבת:

אפ"ה הותר לחלל שבת דחביבה מצוה בשעת' להקדים המצוה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **א"צ כו'** ט"ס היא. וכצ"ל ויניח תפילין בביתו דוקא כו' וקאי על מ"ש הרב"י סעיף ב'. כ"ה בזוהר בד"מ הביא בשם הרקנ"ט שכ' בשם הזהר. דאם עושה כן שכינת' אזדמנא עליה. ותרין מלאכים דקיימי' עליה כו' מלוין לי' עד בי' כנשתא ומברכים ליה. וחד מקטרג' דקאי' קמי' פתחא דבר נש אזיל בתרייהו ועונה אמן בע"כ. והרב"י כ' בשם הזוהר מאן דאתי לבי כנישתא ול"ל תפילין ברישי' וציצית בלבושיה ואמר אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך קב"ה אמר אן הוא מוראי. ודאי אסהיד סהדותא דשקרא עכ"ל:

ועבי"ד סי' רל"ב סעיף י'. ר"ל דמזה הביא מהר"ם בתשובה הנ"ל ראיה לדבריו. מהא דאי' שם סעיף ז' אם ראה מרחוק אנשים אוכלים פירותיו. ואסרן עליהן וכשקרב אליהם ראה שהם אביו או אחיו אין נדרו נדר אע"פ שלא פי' תחלה בעת שאסרן. דמה"ט אוסר הואיל והם רחוקים ואינן אביו ואחיו מ"מ הדבר מוכיח ממילא שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ואחיו ובסי' י' כ' נשבע שלא יעשה כך מפני שהיה סבור שהיא איסור גדול ואח"כ נודע לו שאין בו איסור כל כך לא חלה השבועה כלל כי היתה בטעות עכ"ל ודימה מהר"ם נדון שאלתו לשני דיני הנ"ל ולכן סיים מ"א ונ"ל דצריך התרה כיון דמהר"ם דימהו גם לסעיף י' ושם בסעיף י' כ' הט"ז דמשמע מדברי ש"ע דאפי' לא פי' בשעת שבועה שנשבע משום שסובר שהו' איסור גדול אפ"ה א"צ התרה ותמה הט"ז מ"ש מהא דכ' שם סעיף ו' שאם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כיסי או שהכתה בני ונמצ' שלא גנבה ולא הכתה אין צריך התרה הרי דבעי' דוקא שיפרש בשעת הנדר שגנבה כו' אבל אי נדר סתם אפי' אומר שבלבו היה משום שגנבה כו' אפ"ה צריך התרה וה"ה בהאי דסעיף י' אם לא פי' משום שסובר שהוא איסור גדול צריך אח"כ התרה ולא דמי לסעיף ז' דאפילו לא פי' משום שהם אינן אביו או אחיו אסרן עליהן ואפ"ה א"צ התרה דשאני האי דסעיף ז' כמ"ש בש"ע שהדבר מוכיח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ואחיו וה"ל כאלו פי' אבל בסעיף ז' וסעיף י' בעינן דוק' פי' בשעת הנדר דאין הדבר מוכח שנודר קונם אשתי כו' שהטעם שחשד' שגנב' כו' שמא מחמת סבה אחרת וכן בסעיף י' שמא אפילו היה יודע שהי' איסור קל אעפ"כ נשבע וכיון שלא פי' צריך התרה עכת"ד וכיון דמהר"ם דימה דין דהכ' גם לסעיף י' דהתם א"כ לדעת ט"ז גם כאן צריך התרה כיון דגם כאן אין הדבר מוכח וניהו דמודה מ"א לענין קנס דאין מוציאים מידו מ"מ לענין איסור חש מ"א לדעת הט"ז ומצריך התרה. ובתשו' נ"ש סי' ו' חולק על דינו של מהר"ם דאין כוונת הזוהר דקב"ה שואל אן יראתי אלא ביוצ' מפתח ביתו כשכבר האיר היום וחל עליו מצות תפילין וציצית אבל כשיוצ' קודם אור היום דעדיין א"א להניח ציצית ותפילין ל"ל

בה ואייתי ראיה מדברי בעל ר"ח בספרו תוצאות חיים וקרא דאב' ביתך כו' ביראתך י"ל בענין אחר דקאי על זכות ג' אבות ע"ש עכת"ד וצריך לומר הא דהאר"י ז"ל לא היה מיו"ד הראשונים עיקר טעמו היה כמ"ש מ"א לקמן סי' צ' ס"ק כ"ז וז"ל כי הוצרך לפנות שהיה לו חולי וגם כדי שילך מעוטף בטלית ותפילין כו' עכ"ל א"כ י"ל דעיקר טעמו היה מפני שהיה צריך לפנות. וטעם שילך מעוטף כו' לא עשאו אלא סניף בעלמ' וכ"כ בס' א"ר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בביתו כו'** ודומה לזה כ' בסי' קס"ח ס"א היה לפניו חתיכת לחם וככר שלם צריך לברך המוצי' על השלם. וכ' רמ"א שם דוק' אם דעתו לאכול שניהם. אבל אם אינו רוצה לאכול כ"א מאחד יבצע עליו אע"ג דהשני חביב וחשוב:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ושם כו'** ובמקום שמצוים עכו"ם כו' בחצר בה"כ משום רשעת העכו"ם: **סי' תקנ"ד**. לענין חליצת מנעל בט"ב דבמקום שעכו"ם הרבה עוברים ושבים א"צ לחלוץ ברחוב מה"ט:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יכוין כו'** גם ב' פרשיות וכו' ר"ל דבתפילין כתובים ד' פרשיות שמע. והיה אם שמוע. קדש והיה כי יביאך. ושני פ' מהן דהיינו שמע והיה אם שמוע. קוראין כל ישראל וע"ז כ' דגם ב' פרשות אחרות דהיינו קדש והיה כי יביאך יש לקרותן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ויניח הע"ת כו'** שכ' שגם כשימשמש בתפילין ימשמש תחלה בשל יד ואח"כ בשל ראש והוא מבואר כן להדי' בש"ע סי' כ"ח:

סעיף ח

(ס"ק ח) תפלין הלמ"ד בדג"ש לפי שהטור כ' וז"ל ונקראים תפילין ל' פלילה שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ודרשי' אלו תפילין שבראש עכ"ל וכיון דתפילין שרשו פלל א"כ היה צריך לכתוב תפילין בשני למדי"ן כמו פלל ולכן בא דגש בלמ"ד דהוי כאלו נכתבו שני למדי"ן. וכ"כ רש"י פ' וישלח ע"פ כי חנני אלקים כו' אין חנן בלי שני נוני"ן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **על מצות בפת"ח**. דאי הוי בפת"ח הוא ל' יחיד ובחול"ם הוא לשון רבים כדאית' סי' כ"ו שכ' רמ"א לדידן דמברכים שתי ברכות על של ראש ושל יד ואם אינו מניח רק של ראש לבד מברך שתי ברכות להניח וגם ברכת על מצות דאי מניח שתיהן אז קאי

ברכת להניח שבירך על של יד גם על של ראש ודי כשמברך על של ראש על מצות אבל כשאינו מניח רק של ראש כיון שעדיין לא בירך צריך לברך על של ראש גם ברכת להניח וכתב שם עוד אבל אם אינו מניח רק של יד לבד אינו מברך רק ברכת להניח לבד וא"א דברכת על מצות קאי גם על של יד א"כ היה ראוי כשמניח של יד לבד ג"כ לברך שתיהן להניח ועל מצות אע"כ דעל מצות לא קאי על של יד:

ואפי' למ"ש הטור כו' עיין בט"ז ס"ק ט' דקאי גם על של יד א"כ מברך על ב' מצות והיה ראוי לומר מצות בחול"ם שהוא לשון רבים:

דאסור כו' על שנים כא' דכתיב ברוך ה' יום יום כל יום תן לו מעין ברכותיו ה"ה בכל מצוה הדין כן:

מצות ה' ברה כו' דנקט מצות בפת"ח וקאי על כל המצות. וע"כ משום דכל המצות קשורים ואחוזים זה בזה ולכן אפי' מצות רבות יש לקרותן בלשון יחיד וכמ"ש פ' עקב כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון כו' וקרי לפי פשוטו כל המצות בלשון יחיד וא"כ כשיאמר כאן מצות בפת"ח יוצא ממ"נ אי קאי רק על של ראש דהוי חדא מצו' ודאי א"ש מה שיאמר מצות ל' יחיד ואי קאי גם על של יד דהוי כעין שני מצות אפ"ה א"ש מה שאומר מצות בפת"ח ל' יחיד דהא גם מצות רבות נקראים ל' יחיד:

לא א"ש לאידך פירושא ר"ל למאן דס"ל דלא קאי על של יד והוי רק מצוה א' והוא או' בחול"ם דהוי לשון רבים:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בשכמל"ו כו'**. וכמ"ש סי' ר"ו שהוא תיקון למברך ברכ' לבטלה אף דלכתחל' אין לעשות כן לברך ברכה שא"צ ולו' בשכמל"ו מ"מ הכא עיקר דעת הפוסקים לברך שתים. וליתרון לצאת דעת הי"א שאין מברכים רק א' דהוי לדידהו ברכ' שני' לבטלה לכן יאמר בשכמל"ו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **עובר כו'** כמ"ש סי' קס"ז לענין ברכ' המוציא אע"ג דבעי' לברך עובר לעשייתן מ"מ לא יברך עובר דעובר לכן אין לברך המוציא עד שיתפוס הלחם קודם שיחתוך הלחם. ובסי' תרנ"א דמה"ט לא יברך על הלולב עד שיתפוס הלולב וע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אסור כו'** עסי' רט"ו דשם מבוא' דאסור לגרום ברכה שא"צ:

ב"י מהרא"י ואייתי ראי' מדברי הרא"ש דאפי' מלבד האיסור גורם ברכה איכא עבירה להסיח ביניהן. וכ' בס' ל"ח בה' תפילין סעי' ט"ו הטעם בשם הר"ן וז"ל דה"ט משום

דאע"ג דשני מצות הן כיון דכתי' בתפילין של יד ושל ראש והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך צריך זכירה שיהי' תיכף תפלה של ראש לשל יד כדי שתהי' הוי' א' לשתיהן עכ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **להניח כו'** דע דמחלוקת הרב"י הוא במ"ש במנחות דף ל"ו אביי ורבא דאמרי תרווייהו לא סח בין תפלה לתפל' מברך א'. סח מברך שתים. ופירש"י והעומדים בשיטתו לא סח מברך א' על של יד ועל של ראש. וסגי בברכ' א' שבירך על של יד להניח דברכ' להניח קאי גם על של ראש. סח א"כ הפסיק לכן מברך שתים ר"ל מברך עש"ר על מצות והיינו שתי' להניח עש"י ועל מצות עש"ר וכן פסק הרב"י לעיל אבל ר"ת פי' לא סח מברך א' על של ראש דהיינו על מצות. אף דכבר בירך על של יד להניח. וברכת להניח קאי על של ראש מ"מ צריך עוד לברך על מצות. סח והפסיק מברך על של ראש לבד שתי ברכות דהיינו מברך שוב על של ראש להניח וגם על מצות. וכן פסק רמ"א:

וכ' הר"ן כו' וטעמו שמצריך למשמש בשל יד:

לברך כשממשמש ר"ל אפי' לא נשמטו והובא דעה זו בהרב"י:

ואף דלא קי"ל הכי אלא דוק' בנשמטו כמבוא' סעיף י"ב. מ"מ כיון די"א דהכ' א"צ לברך להניח והוא דעת רש"י וכן פסק רב"י. ניהו דקי"ל כר"ת דצריך לברך גם להניח מ"מ עדיף טפי למשמש בש"י דעי"ז אנו יוצאים לדעת רש"י לברך להניח עכ"פ למ"ד על משמוש גרידה בלי נשמט ג"כ מברך וכל מה דאפשר לתקן מתקנים:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אם סח כו'** כמ"ש סי' קס"ז ס"ו דבין ברכ' המוציא לאכילת המוצי' אם הפסיק צריך לחזור ולברך מיהו אם סח מענין דברי' שהם צורך סעודה א"צ לחזור ולברך וכ' רמ"א ומ"מ לכתחלה לא יפסיק כלל אפי' בדברים שהם מצורכי סעודה. ובסי' תקצ"ב ס"ק ה' הקשה מ"א על מ"ש שם שבין ברכה לתקיעת שופר לא יסיח אם לא בענין התקיעו'. משמע דמענין התקיעות רשאי לשיח אפי' לכתחלה והא בסי' קס"ז אוסר לכתחלה ותי' וז"ל ואפשר דהכא מיירי שצריך לשיח כגון שאו' להביא שופר וכיוצא בו עכ"ל. והן הן דברי מ"א שבכאן:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **לא הוי חוזר ומברך**. הרא"ש ורשב"א ואגור. אף דהט"ז בס"ק ח' הבי' בשם המרדכי דאינו חוזר ומברך מ"מ פסק מ"א דמברך דהם רבים הפוסקי' שצריך לברך ומרדכי יחיד. ועוד דהמרדכי לטעמיה דס"ל דצריך להפסי' ולענות איש"ר וכדאי' בהרב"י

ולכן לא הוי הפסק משא"כ לדידן דקי"ל דא"צ לענו' איש"ר אדרב' אסור לענות א"כ יש לפסוק כהפוסקי' דצ"ל ולברך:

אלא משום שגור' כ"ה בתשו' הרשב"א אע"ג דבס"ק י"ד כ' בשיח' מלבד איסור גורם ברכה ג"כ איכ' איסור' היינו דברי חול אבל דברי קדושה ליכ' כ"א משום גרם ברכ':

וכיון דהם אין מברכים בחה"מ מותר לו' דברי קדוש':

(**ס"ח יח**) **אחר כו'** שהכריכ' מן המצוה כצ"ל. שטעמו של הרא"ש הוב' בב"י מפני שברכ' של תפילין ש"י שייכא גם על של ראש. וכריכ' הרצוע' סביב הזרוע אינה ממצו' הנחת תפילין עכ"ל. ור"ל דהכריכ' מצוה בפני עצמה אבל אינו ענין למצו' הנחת תפילין וא"כ הוי הפסק. אבל האר"י ז"ל ס"ל דהכריכ' היא ממצות הנחת תפילין ולכך לא הוי הפסק:

ועשא' מעומד. ר"ל הכריכ' והטעם ע"פ הקבל':

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **לא הוי כמעביר כו'** משא"כ מ"ש הרב"י ויש מ"ש שאסור להוצי' כו' אין בו משום מעביר כמ"ש לעיל ס"ק א'. אלא הטעם ע"פ הקבל' כמ"ש הרב"י בשם הר"י גיקטלי"א:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **לא כו'**. ונ"ל דההנח' תהיה מיושב כו'. ומהרש"ל בתשו' סי' צ"ח מסיק להניח מעומד ושלא לשנות מנהגי' ע"פ הקבל' ודברי זוהר. וגם האחרונים בתשובותיהם כתבו בזה עכ"פ האדם ראוי להיות הצנע לכת עם ה' אלקיו ואם מניח תפילין בביתו ראוי לעשות כמו שהכריע מ"א. אבל אם מניחו ברבי' אל ישנה מן המנהג ויעשה הכל בעמיד':

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **נשמטו כו'** דבשעת תפלה מסתמ' אינו מסיח כו' אע"ג שכ' הטור לק' סי' מ"ד הביאו מ"א שם ס"ק ב' דאף שאין דעתו על התפילין. מ"מ כשאינו עומד בשחוק וק"ר לא מקרי היסח דעת. וכ"כ של"ה גופי' שם במס' חולין. צ"ל דמ"מ כיון דעכ"פ אינו עומד בשחוק וק"ר אמרי' מסתמ' אלו ידע שנשמטו היה דעתו להחזירן. ולכך הוי כאלו היה דעתו בפי' להחזירן וע"ש יותר בשל"ה:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **וי"א כו'** ואדחי' ליה כמ"ש ר"ס ס"ה דבהפסיק בק"ש ושהה כדי לגמור את כלה יצא. וכ' רמ"א די"א דוקא אי היה הפסק מרצון. אבל אי הפסיק מחמת אונס חוזר לראש וכ' דהכי נהוג ע"ש וה"ה הכ' דהליכ' לבה"כ כו' מחמת אונס דאינו רשאי ללילך שם עם התפילין:

כן משמע בגמ' בסוכה דף מ"ו ע"א דרבא כל אימ' דאצטריך לילך לבה"כ כשיצ' משי ידיה ומנח תפילין ומברך (ועמ"ש לעיל סי' א' במ"א ס"ק י"ח):

כמ"ש סי' תרל"ט לענין ברכ' סוכה. והש"ס שם במס' סוכ' מדמי תפילין לסוכה וצ"ל דאינו דומה לק"ש:

וכן בסי' תרל"ט משמע לענין סוכה דאינו דומה לק"ש ע"ש במ"א:

וא"כ אין חילוק כו' ולכן סתם רמ"א. ולא כ' דאם הסירן ע"מ לכנוס לבה"כ צריך לחזור ולברך כשמניחן משום דקאי ע"ד המחבר שכ' אדעת' להחזירן מיד ועז"כ רמ"א וי"א שלא לברך:

משמע דוק' כשדעתו להחזירן מיד. אבל אי דעתו להחזירן אחר זמן מרובה מודה דצריך לברך. וכמ"ש מ"א ראיה מסי' תרל"ט וא"כ בה"כ שוה למקום אחר וכמ"ש מ"א:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ובתחלת כו'** דכבר נגמר כו'. בשלמא בתחלת ההידוק כיון שעדיין לא גמר המצו' ולא היה לברכ' על מה לחול. א"כ אי לא הסיח דעתו חל הברכה על ההידוק שאח"כ:

וה"ל כנשמטו כו'. שלא הגיה כו' ואף דבב"י וד"מ כו'. ר"ל שהרב"י ור"מ דימו דין זה לנשמטו ע"מ להחזירן דהא מיד שנפסק הקשר ידע מזה ולא הסיח דעתו והיה דעתו לעשות שוב הקשר ולהניחן וא"כ תליא בפלוגת' של הרב"י ורמ"א בהזיזן ע"מ להניחן ולדעת רמ"א אפי' הדקן ואח"כ נפסק הקשר א"ל לברך ולכן הוקשה בסי' ל"ח דהו"ל לרמ"א להגיה כן. ולכן כ' מ"א דבש"ע חוזר בו ודימהו לנשמטו דמוד' רמ"א דצריך לברך כיון דנשמטו ממיל' לא ס"ל דהי' דעתו להחזירן דהא לא ידע מההשמט' וס"ל דה"ה הכא ניהו דבשעה שנפסק ידע. מ"מ מתחל' הפסיקה ע"פ הרוב אין אדם מרגיש בו. ואז לא היה דעתו להחזירו דהא לא ידע אף שבגמר הפסיק' ידע והיה דעתו לתקן להחזירן תו ל"מ והוי הפסק ולכן צריך לברך לכ"ע:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **קודם כו'** דהתם מפסיק בעשיית הקשר אף דאין עשיית הקשר הפסק דמה"ט אם נפסק בתחלת ההידוק א"צ לברך מה"ט דהוא צורך התפילין מ"מ הצירוף שהוא אחר גמר ההידוק גורם שצריך לברך. עיין בט"ז:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **מהדק כו'** כשנשמטו כו' וא"כ אפשר לדעת של"ה א"צ לברך:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **ג' קדושו' ובשל"ה כו'** דלפמ"ש רמ"א הם ג' קדושות. דאופנים ביוצר וקדוש' י"ח בצבור וקדושת ובא לציון וד' קדישים א' של ברכו ב' קדיש שאו' ש"ץ אחר חזרת התפלה ג' מה שאו' ש"ץ קדיש שלם אחר ובא לציון ד' קדיש יתום אחר עלינו. אבל של"ה כ' דצ"ל ד' קדושות וג' קדישים. דברכו נחשב לקדושה א"כ הם ד' קדושות וג' קדישים. דהיינו קדיש שקודם ברכו שאחר ישתבח דניהו דברכו נחשב לקדוש' מ"מ ח"ק שלפניו נחשב לקדיש. ב' קדיש של ש"ץ אחר חזרת שמ"ע ג' קדיש שלם של שליח ציבור אחר ובא לציון. ולפ"ז רשאי להסירן אחר קדיש קודם עלינו:

עד שיאמר על כן נקוה לך. וצ"ל דגם הוא ס"ל כמ"ש של"ה וא"כ היה רשאי להסירן קודם עלינו מ"מ המתין עד שאמר על כן נקוה לך. אבל עכ"פ א"צ להמתין עד אחר קדיש יתום של עלינו:

וכ' בהגמ"נ כו' עד אחר המילה. כיון דהמילה היא אות וגם התפילין הם אות ראוי להיות עלינו אות תפילין בשעה שמקיים אות מילה ע"ש:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **שיחזירו כו'** עסי' ל"ח כו' דאסור לחלוץ תפילין בפני רבו. וכ' שם טעם א' דכשמגלה ראשו לפני רבו להסיר תפילין ש"ר הוי בזיון לרבו. ה"ה די"ל כן בס"ת:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **קודם כו'** דהא בר"ח אינו אנא מנהג. ור"ל מטעם קדושת כתר ואפי' לדידן שאין אומרים כתר. ועיין בט"ז ס"ק ט"ו אבל הלבוש לק' סי' ת"צ כ' בחה"מ יש להסירן קודם קריאת התורה. דהא לדעת הזוהר אין להניח תפילין בחה"מ וניהו דלא קי"ל בזה כהזהר. מ"מ בתפלת מוסף וכן בקריאת התורה שמזכירים קרבנות היום ומזכירים שהוא י"ט. יש לעשות עכ"פ כזוהר להסיר התפילין. וכ' דה"ה בר"ח מה"ט יש להסירן קודם קה"ת כיון שמזכירים שם ענייי קרבנות היום. וע"ז כ' מ"א דאינו דומה ר"ח לחה"מ. דהא בר"ח אינו אלא מנהג להסירן אבל שלא להניחן כלל בר"ח ליכא שום דעה. וגם הזוהר מסכים להניחן בר"ח. וא"כ מה ענין הזכרת קרבנות של ר"ח לתפילין:

סעיף לא

(**ס"ק ל"א**) **וה"ה בחה"מ כו'** והש"ץ שאין לו פנאי. ועיין סי' תרנ"א. ר"ל דמלבד זה בחה"מ סוכות יש להסיר עכ"פ הרצועה מן היד כדי שלא תהי' חציצה ללולב:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **כתר כו'** כן מנהג ספרדים. ולדידן עיין ט"ז ס"ק ט"ו:

סימן כו

סעיף א

(**ס"ק א**) **שום אונס כו'** וקשה מנ"ל הא כו'. ר"ל דהרא"ש כ' כן על מ"ש במנחות תפלה של יד אינו מעכב של ראש. ושל ראש אינו מעכב של יד. וסבר ר"ח למימר דוקא ביש לו שתיהן הוא דאין מעכבין אבל אין לו רק א' מעכב דגזרו א"א לא מעכב אתי למפשע ולא יחזור לקנות תפלה שחסר לו. ובתר הכי חזר בו ר"ח ומסיק בין יש לו שתיהן. ובין אין לו רק א' אינן מעכבים ולא גזרינן שמא יפשע. והוי קשיא להרא"ש ביש לו למה באמת אינו מניח אלא אחת אטו ברשיעי עסקי' לכן תי' דמיירי ע"י אונס כגון שצריך לצאת כו' ול"ח למ"ש כל זמן כו' כדלקמן סימן כ"ח סעיף ב' וע"ש וע"ז מקשה מ"א מנ"ל להרא"ש הא דבאונס כהאי רשאי להניח רק של ראש גריד'. ודלמ' האי דיש לו מיירי דוקא באונס גמור כו'. ולזה תי' מ"א דבאמת אין כוונת הרא"ש דבאונס קל רשאי לבטל מצות תפילין של יד שלא להניחן כלל אלא שיניח אח"כ של יד:

וע"י אונס קל כהאי שרינן ליה. ול"ת למ"ש כ"ז שבין עיניך יהיו שתים. אף דגם ע"ז י"ל מנ"ל להרא"ש דל"ח למ"ש כ"ז שבין עיניך כו' משום אונס קל. צ"ל דזה ס"ל להרא"ש מסברא דנפשי' כיון דאין איסור זה חמיר כ"כ (ולדעת הנ"י אם פגע בשל ראש תחלה יניח של ראש תחלה שלא לעבור על המצות אף דיעבור אהאי דכ"ז שבין עיניך כו' ע"כ צ"ל דאיסור קל הוא. וניהו דלא קי"ל הכי כדלעיל סעיף וי"ו. מ"מ מוכח דאיסור קל הוא):

ועמ"ש סי' ל"ח ס"ט ר"ל דלא תימא בצריך לצאת לדרך מה"ט פוטרו הרא"ש להניח של יד מפני טרדותו. כמו חתן דפטור משום דטריד טרדא דמצוה. ועי"ז כ' ועי' מ"ש שם סעיף ט' דכה"ג ל"מ הטרדא לפטרו דבעי לייתובי דעתי'. וכמ"ש שם מ"א ס"ק י"ב:

סימן כז

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בראש העצם פי' בחצי העצם**. ר"ל מדסיים אבל לא בחצי עצם הסמוך לשחי. משמע דחצי עצם הסמוך לקובדו כלו כשר: ובל' הגמ' זו קבור'. ר"ל דהגמ' דורש ידך זו קיבור'. ופי' התו' שהוא ל' קיבוץ כמו קבורי דאהיני. שפירושו קבוצת תמרים וכן כאן פי' קבוצת בשר. והיינו בשר התופח משמע אבל לא כל חצי הזרוע:

וצ"ע למה כתבו בסעיף ז' כן צ"ל ר"ל דהרב"י בספרו ב"ה דחה דברי הסמ"ק הנ"ל שמכשיר חצי העצם (כי הגה' רמ"א הלז נובע מסמ"ק) ובסעי' ז' כ' כי העצם הסמוך לב"ה מחציו עד הקובד"ו הוא מקום הנחת תפילין והם כדברי הסמ"ק ודבר זה הניח המ"א

בקו'. והוא כעין תו' תוך דבריו מוקף בשני חצאי לבנה כדרכו של מ"א. אולם כוונת מ"א לישב דברי הסמ"ק ממה שהקשה עליו הרב"י שהוא נגד הגמ' שאמר' זו קיבור' הנ"ל ועז"כ המ"א לכן נ"ל דאף הסמ"ק כו'. אלא שבא למעט כו'. ר"ל במ"ש רמ"א והוא ל' הסמ"ק אבל לא בחצי עצם כו'. אין הכונה למעט חצי עצם הסמוך לבית השחי דהא אפי' חצי עצם הסמוך לקובד"ו אינו כשר כ"א במקום התופח. כ"ש חצי עצם הסמוך לב"ה. אלא בא למעט במ"ש אבל לא בחצי עצם. ר"ל חצי בשר התופח שהוא סמוך לבית השחי. אלא דוקא בבשר התופח של צד הקובד"ו ואפשר לבשר התופח קורא חצי עצם כי היא מתפשט כמעט כל אורך חצי עצם הסמוך לקובד"ו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **גידם כו'** אך צ"ע כו' דלא כמאן דאי ס"ל כהתוס' הרי דלכ"ע ביש לו זרוע חייב. ואי ס"ל דפליגי כ"ש דקש' דא"כ ת"ק פוטר באין לו זרוע אבל יש לו זרוע מודה דחייב:
ואחרים מחייבים אפי' אין לו זרוע. וא"כ הא"ז דפוטר אפי' יש לו זרוע דלא כמאן. דגרסתו היתה אין לו אלא זרוע כו' משמע לפי גירסא זו דת"ק פוטר אפי' יש לו זרוע. ופסק הא"ז כת"ק:
ונפלאתי כו' כמו בחליצ'. ר"ל דסברת השואל היתה שיניח בימין כמו איטר דמניח בימין. וע"ז השיב דנקטע גרע מאיטר. וחליצה תוכיח די"א כיון דקי"ל צריך לחלוץ בימין. ואם הוא איטר חולץ ברגל שמאל. ואם נקטע רגלו הימני' אינו חולץ כלל ולא אמרי' דיחלוץ בשמאל. וה"ה לענין תפילין. ועוד בתפילין בעי' יד כהה. ובשלמא אם הוא איטר ימין דידיה היא כהה. אבל נקטעה השמאל למה תקרא ימין כהה. אדרב' כיון שאין לו יד אחר פשיטא דלא הוי יד כהה דהא כל כחו ומעשיו ביד ימין עכת"ד:
הלא תלמוד כו' ולא פוסק מסברא דנפשי'. ולא הביא כלל דברי הש"ס. בספרי פ' ואתחנן. הובא בילקוט פרשת בא רמז רכ"ב וז"ל על ידך זו שמאל כו' ר' נתן כו' ר"י החרום (על שם מקומו תוס') או' מצינו שהימין קרוי יד כו' ומה ת"ל על ידך כו' (כ"ה גם בש"ס מנחות שם דף ל"ז) אלא שבספרי הוסיף בדברי ר' וסיים ומה ת"ל כו' שהיה נותן בימין: משמע דאין לו זרוע כלל ואפ"ה חייב להניח בימין ולמה כתבו התו' לאחרים דמיירי דוקא בי"ל זרוע אבל אין לו זרוע פוטר:
וי"ל דס"ל כו' ר"ל דהתו' ס"ל דגם ר"י החרום מיירי דוק' בי"ל זרוע ואפ"ה ס"ל דמניח בימין ולא בזרוע דזרוע נא מיקרי יד לענין זה:
ומ"מ צ"ע דר"א משני כו' ר"ל דהש"ס פריך שם לר"י החרום דס"ל דגם ימין מקרי יד א"כ מנ"ל דמניח תפילין בשמאל. ומשני מהיכי דנ"ל לר' נתן מדכתיב וקשרתם וכתבתם. מה

כתיבה בימין (ברוב בני אדם) אף קשירה בימין. וכיון דהקשיר' בימין ע"כ מניח בשמאל ור"א משני ניהו דיד פי' ימין אבל הכא דכתיב ידכה דרשי' יד כהה וחלוש' דהיינו שמאל. וקשיא איך א"ל דר"י דריש מידכה שיניח בשמאל. הא בספרי הנ"ל אמר ר"י להדיא דאיצטרך ידכה לרבות הגידם:

ומ"מ צ"ע די"ל דר"א טעמי' דנפשי' קאמר. ר"ל דמזה אין ראי' להתו' לדחות הספרי. דאין כונת ר"א לתרץ ר"י החרום דלר"י ע"כ צ"ל דדרש מוקשרתם וכתבתם כנ"ל. אלא ר"א אליבי' דנפשי' קאמר דגם הוא ס"ל דימין איקרי יד ואמר אליבי' דנפשי' דמ"מ ידעי' דמניח בשמאל מידכה יד כהה. דר"א בזה לא ס"ל כר"י דדרש לרבות הגידם:

ועמ"ש סעיף ו' דלא קי"ל כמאן כו' כצ"ל. לפמ"ש רמ"א דהמנהג דהכל תלוי באיזה יד שכותב מקרי ימין אע"פ שעושה הכל ביד האחרת. וע"כ הטעם כר"נ מוקשרתם וכתבתם ולא מיד כהה דכיון דעושה הכל בשמאל הוי ימין יד כהה ואפ"ה כ' דימין שכותב בה מקרי ימין ע"כ דרשי' מוקשרתם וכתבתם:

ובמרדכי כו' דתרתי כו'. בא לישב קושיתו דלעיל לר"א. דדריש לר"י ידכה יד כהה הא ר"י מרבה מידכה גידם. לזה כ' דהמרדכי מיישבו וס"ל דתרתי ש"מ יד כהה וגם גידם:

דמאן דדרש הא כו' שהקשה למ"ד אי כותב בשמאל וכל מעשיו בימין דיניח בימין. א"כ תקשי ל"ל ידך למדרש יד כהה ת"ל מוקשרתם וכתבתם א"ו דאיצטריך לכה"ג דכותב בשמאל וכל מעשיו בימין דס"ד דיניח בימין כיון דכותב בשמאל צריך לקשור בשמאל קמ"ל יד כהה דיניח בשמאל כיון דכל מעשיו בימין הוי שמאל יד כהה עכת"ד. וע"ז כתב מ"א דאין זו קושיא דמאן דדריש וקשרתם כו' לא דריש ידכה יד כהה. ומאן דדריש ידכה לא דרש וקשרתם כו'. דפוטר מליתן בימין. אפילו י"ל זרוע לדעת א"ז:

אבל לפירוש התוספות כו' בלא ברכה. אין ר"ל דלהתוספות אין מברכים דז"א דלהתוס' ודאי מברכים כיון דס"ל בי"ל זרוע לכ"ע חייב אלא רוצה לומר לדידן דניהו דמחמירים כהתוס' מ"מ משום ספק ברכה דהא לדעת הא"ז פטור לכן לא יברך:

ודע דמ"ש בש"ע ס"ב המנהג כו' ובס"ג המנהג כו' באיטר שאין לו תפילין כ"א של מי שאינו איטר או להיפך מי שאינו איטר אינו מצויה לו כ"א תפילין של איטר ובאיטר דמניח בימין והיו"ד צ"ל לצד הלב. א"כ היו"ד בצד שמאל של תפילין ובאינו איטר להיפך א"כ היכי יעשה:

בתשובות נ"ש סי' מ"א כתב שצריך להוצי' הרצועה מהמעברת' להפכה ולהשימה בצד השני כדי שתהי' היו"ד סמוך לצד הלב. ואע"ג דאכתי היו"ד מהופכ' ל"ל בה ואייתי ראיה עיין שם. ובתשובת שבות יעקב חלק עליו דא"צ לטרוח כ"ה אלא יניח שם הרצועה תוך

המעברת' אלא שיהפך התפילין ויניח הקציצה לצד בית השחי והמעברת' לצד הקובד"ו אף דהמנהג הנכון אינו כן כמ"ש בש"ע. מ"מ אין בו קפיד' כ"כ ע"ש:
ועיין בס' א"ר שחולק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דבר כו'** בגדי כהונה דכתיב ילבש על בשרו. שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבשרו ואיבעי' להש"ס אי כנה חי חוצצת אי אמרי' כיון דהולכת ריבותי' היא והרי היא כבשרו או לא. וכן נסתפק יצא שערו בבגדו מהו. ופירש"י יצא שערו מראשו למטה עד שנכנס בין כתנתו לבשרו מהו (ועיין ברמב"ם הל' כ"מ):
ונ"ל שמפני זה כו' שעל הצואר כו' כיון דהיא איבעי' דלא איפשטא ראוי לילך לחומר' וכן פסק הרמב"ם פרק יו"ד מהל' כ"מ דלכתחלה חייצי. אפשר בשער שכלפי הפנים שהן שערות קצרות אמרי' היינו רבותי'. ושער בית השחי יוכיח. דלא נסתפק הש"ס אי חייצי בבגדי כהונה. וכן כה"ג יוכיח שהיה מסתפר כל ערב שבת ולא היה מגלח בתער אלא במספרים:
ולא היה מגלחן כעין תער אלא היה מניחן מעט מן השערות כמ"ש ביחזקאל כסום יכסמו ראשיהן וכמבואר בסנהדרין דף כ"ב. ועיין ברמב"ם פ"ה מהלכות כ"מ ובהשגת הראב"ד שם ואעפ"כ היה מניח תפילין של ראש ששערו היה מגולה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין. אע"כ ששער מועט אינו חוצץ דהיינו רבותי'. אבל לצד העורף שהם גדולים ויוצאים חוץ ממקומם. וכמו שכתב רש"י באיבעי' דהש"ס דלעיל שם הוי חציצה:
ולא נהגו כן. אפשר לומר הטעם כיון דהוא איבעי' דלא איפשט' סמכינן על דעת הרשב"א הובא בסעיף ה' (ועמ"ש במ"א ס"ק ה') דס"ל בראש אין בו משום חציצה. אף דלא אמרה למעש':
ומיהו כו' דבזה לא איבעי' לן כלל. ואמרו שם בפי' דחוצץ וכיון דליכ' ספק בדבר וק"ל עיקר כדעת הרא"ש דגם בראש איכ' משום חציצה:
לכן אין להקל. ומה"ט רע עלי המעשה אותן המגדלים בלורותיהן מלבד כי הוא דרך שחץ וגאוה ויש קצת איסור עמ"ש בי"ד סי' קע"ח. יש בו איסור בהנחת תפילין כיון שגדולים הרבה ליכ' למימר היינו רבותייהו וחוצצים. ומשום מעשה אנשים הללו ל"ל היינו רבותייהו. ואפי' לדעת הרשב"א שאמר להלכ' ולא למעשה דבראש לא קפדינן אחציצה. מ"מ כה"ג אפשר מודה הרשב"א. וכמו שאסור לדידיה על כובע עבה. וכמו שכתב מ"א ס"ק ז'. משום דל"מ הנחה ע"ג מקום שמוחו של תינוק רופס:
וה"ה הני שערות מרובים ה"ה ככובע עבה:

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **ברצועות כו'** בין בש"י ובין בש"ר כו' אין של יד ושל ראש שוין כאשר יתבאר ששאלו לרשב"א אם מותר לכרוך רצועות של יד על הבגד אף שאינן על בשרו ממש ל"ל בה דומיא דרצועות של ראש שגם הם על הבגד והשיב דמשל ראש אין ראיה דבש"ר אפי' הבית של ראש לא מצינו שחציצה פוסל' דדוק' בשל יד דכתיב והיה לאות על ידך ודרשו חז"ל לך לאות ולא לאחרים לאות אבל בשל ראש לא מצינו איסור ואף דכתיב לטוטפת בין עיניך אין להוכיח מזה דבעינן שיהיו התפילין עצמן בין עיניך ולא יחצוץ דבר אחר. דאין כונת הכתוב לאסור החציצה כ"א לסיים מקום הנחתו בראש שיהי' בין עיניך. וא"כ ליכ' למילף רצועות של יד מרצועות של ראש. אלא שא"צ ראיה מתפילין של ראש. דבלא"ה ידעינן דרצועה של יד מותר על הבגד דאלת"ה ע"כ צ"ל דגם הרצועה היא בכלל והיה לך לאות ולא לאחרים לאות והא הרצועה עוברת על היד וכורך ממנו על אצבעו והוא מגולה אע"כ דקרא והיה לך לאות לא קאי כ"א על הבית והנה לפ"ז הקיל רשב"א תרי קולות. חדא בשל יד דהרצועה מותרת לכרוך על הבגד ובשל הראש הקיל דאפי' הבית אין חציצה פוסלת. וע"ז סיים כנ"ל להלכ' אבל למעשה בין בש"י ר"ל הרצועו'. ובין בשל ראש ר"ל הבית של ראש. רואי' מה שהרב"י כו' עכ"פ למעשה לא רצה רשב"א להתיר רצועות היד על בגדים ואיך החליט רמ"א למעשה אבל ברצועות אין להקפיד:

כמ"ש בתחלה. דהשיב לשואל ששאלו לכרך הרצועות על הבגד אי שרי. זה לא רצה להתיר למעשה:

ולולי כו' להניח הרצועות ע"ב דק ויברך ר"ל אע"ג שכ' בסעיף ה' דאי מניח בית של ראש על בגד דק שאין לברך מ"מ אי קרה שיש לו מכה בראש ואפשר לו להניח בית של ראש על ראשו ממש כי באותו מקום אין לו מכה. רק הרצועות שמקיפים את הראש שם יש לו מכה וצריך להניח שם בגד דק ועל הבגד יקיף הרצוע' דכה"ג דאיכא תרתי למעליותא שהוא בראש דלהלכה ס"ל לרשב"א דאפילו הבית של ראש אין בו משום חציצה. וגם אין החציצה כ"א ברצועות המקיפים ולא בין הבית. דברצועות אפי' של יד דן רשב"א להקל. א"כ בתרתי למעליותא דהיינו רצועות של ראש וגם עלול לנזילות יש להקל ואפי' יברך עליו. דכה"ג אפשר לכ"ע אפי' לדעת הרא"ש שרי:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **תש"ר על הכובע כו'** כמ"ש ס"ס זה כן נ"ל דלא כהב"ח ומה"ט נראה כו' אין הכונה במ"ש דלא כהב"ח דהב"ח מתיר בשל יד. דליתא אדרב' הב"ח מחמיר יותר כאשר

יתבאר. אלא ר"ל דלא כהב"ח במה שפי' דברי רשב"א שממנו מקור דין סעיף זה. ולפי פירושו הקשה על הרשב"א וחלק עליו. ע"ז כתב מ"א דלא כהב"ח. והוא דהרא"ש ס"ל כמו דהקפידה תורה לענין חציצה בשל יד מדכתיב והיה לאות על ידך ה"ה דאמרי' מסבר' אף שאינו מבואר כן להדיא בש"ס דגם בשל ראש הקפידה תורה. מדכתיב והיו לטוטפות בין עיניך והרשב"א ס"ל דבש"ר אין קפיד' והא דכתיב והיו לטוטפות בין עיניך הוא רק לסיים מקום הנחתו כנ"ל. וע"ז הקשה הב"ח דאמרינן סוף פרק הקומץ על ידך זו גובה שביד או אינו אלא על יד ממש אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש. מה להלן בגובה שבראש אף כאן בגובה שביד (פירש"י גובה שביד היינו קבורת שהוא בשר התופח. ועל יד ממש פירש"י על הכף) וכיון דקי"ל אין היקש למחצה כו' ה"נ הוקש של ראש לשל יד לענין חציצה כו' עכ"ל הב"ח. נראה דהב"ח הבין דגם רשב"א דרש טעמ' דקרא והיה לך לאות מטעם חציצה. אבל אין כן דעת מ"א אלא ס"ל דהרשב"א ס"ל דגם בש"י לא חיישינן לחציצה אפילו לגבי בית. והא דאסרינן להניח של יד על הבגד לא מטעם חציצה אלא מגזרת הכתוב והיה לך לאות ולא לאחרים לאות. דשל יד צ"ל מכוסה:

וכמ"ש מ"א ס"ס זה. וא"כ תו לא קשיא נילף של ראש משל יד דלמאי נילף אי דחציצה תפסל. הא בשל יד גופיה אין החציצה פוסלת ואי משום שיהיה גם של ראש מכוסה כמו בשל יד. ומה"ט לא יניח גם של ראש על הבגד. זה ליתא דאדרב' הא של ראש צ"ל מגולה. כדכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ודרש ר"א אלו תפילין שבראש כמ"ש ס"ס זה ולק"מ. וע"ז א"ש מ"ש מ"א ומה"ט נראה דמותר כו' ר"ל לפי שיטת מ"א דלהרשב"א אין איסור חציצה אפילו בשל יד אלא שצ"ל מכוסה. א"כ אם י"ל מכה ביד רשאי להניחן על הסרמטוט דלחציצה ל"ח. ואי דבעי ולא לאחרים לאות הא מכוסה ע"י בגד אחר דהיינו כתונת או מלבוש ואעפ"כ לא יברך וכמ"ש מ"א ס"ק ח'. והטעם ניהו דלרשב"א אין איסור חציצה. מ"מ להרא"ש ודאי דאיכ' איסור חציצה. והא דלא הניחו הכהנים. ר"ל דהכהנים לא היו מניחים תפלה של יד שהיה צריך ללבוש הכתונת על בשרו ממש ולא יהיה חציצה דכתיב ילבש על בשרו כדלעיל ולפ"ד מ"א דלרשב"א אין חציצה פוסלת בשל יד. א"כ ה"ל להניח תפלה של יד על הכתונת ולא יהי' חציצ' בין הכתונת לבשרו. ואי משום לך לאות כו' דשל יד צ"ל מכוסה:

הא אפשר לכרוך ד"א על גבי תפלה של יד שלא תהיה נראה. ע"ז תי' מ"א דלא היו רשאי' ללבוש בגד אחר ע"ג הכתונת ואין כוונתו דוקא על אותו בגד שיתן ע"ג תפלה של יד איכא איסור'. אלא אפי' תפלה ש"י גופה אסור להניח על גבי כתונת של בגדי

כהונה וכ"כ הרב"י בשם הר"ן לענין מצנפת שהקש' לדעת רשב"א דבשל ראש אין בו משום חציצה ומותר להניח ע"ג בגד. א"כ למה הוצרך הש"ס לומר בכה"ג שערו היה נרא' בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפלה של ראש ת"ל הא הי' אפשר לכה"ג להניח התפל' על המצנפת ותירץ וז"ל ואפשר דהיינו משום דאסור לתת כלי אחר של מצוה על המצנפת עכ"ל. ואולי נקט מ"א בגד דתפילין שהם כלי מצוה כ' הר"ן דרך אפשר כמסתפק'. אבל בגד רשות שמניח ע"ג תפלה שתהי' מכוסה זה ודאי אסור להניח ע"ג בגדי כהונה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הכובע כו'** גבי עטרה כו'. והוא דבמסכת ע"ז דף מ"ד ע"א אמרינן דהיו מניחים בית דוד עטרת מלכם (ששלל מעמון) על ראשם במקום תפילין. ופריך הש"ס והא בעי להניח תפילין. ואר"ש בר"י מקום יש בראש להניח שני תפילין והקש' רשב"א לשיטתיה הא היה א"ל להניח ע"ג העטרה. וע"ז תירץ רשב"א דל"מ כו' מקום שמוחו של תינוק רופס וע' בב"י וה"ה בכובע עבה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לא יברץ כו'** של יד כדרך זה דהיינו על סמרטוט ובגד ע"ג תפילין שיהיה מכוסה כמ"ש מ"א בסק"ו:

דהא י"א דחציצה פוסלת והוא הרא"ש ועיין בסק"ו ועיין ס' כ"ו. לענין הברכה על תפלה האחרת שמניח בלי חציצה:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **שהיד כו'** כיון שכותב גם בימינו ר"ל כיון דלדעה זו לא תליא כי אם בכתיבה ויד שכותב בה הוא נקראת ימין אע"ג שעושה כל מלאכתו בידו האחרת. וכיון שכותב גם בימינו יש לו דין שולט בשתי ידיו דמניח בשמאל כל אדם:

והב"ח חולק כו' דבגמר' איכא ב' דרשות. דידכה ר"ל יד שמאל ר"א דרש ידכה יד כהה וא"כ העיקר תליא ביד שעוש' כל מלאכתו נקרא ימין וכוותיה פסק י"א הראשון שהובא בש"ע. וא"כ למ"ד דדריש לה מדכתיב וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשיר' בימין ממילא צריך להניח בשמאל כי היכי שיוכל לקשור בימין. וכותיה פסק י"א האחרון שהובא בש"ע דהעיקר תלוי ביד שכותב בה והב"ח ס"ל די"א אחרון ס"ל לבטל שם ימין מימין כל אדם ולקרותה שמאל בעינן דוק' תרתי לריעותא שיעשה כל מלאכתו בשמאל כל אדם וגם יכתוב בשמאל כל אדם. ועי"ז מניח בימין כל אדם דאז ימין הוא יד כהה:

וגם מקיים וקשרתם וכתבתם דהא כותב בשמאל:
אבל בחדא לריעותא מניח בשמאל כל אדם. ולפ"ז בדין האחרון שכ' בש"ע שכותב בשמאל וכל מעשיו עושה בימין:
גם י"א האחרון מודה דמניח בשמאל. כיון דליכא רק חדא לריעות' בשל ימין שאינו כותב בה. ולא פליג כ"א בדין ראשון שכותב בימין וכל מעשיו עושה בשמאל דלי"א ראשון דלא תלה אלא ביד כהה לבד מניח בשל ימין כ"א ולי"א אחרון גם הוא בשמאל כ"א כיון דליכא רק חדא לריעותא בימין שהיא כהה. אבל וקשרתם וכתבתם יש לקיים בימין ע"ש:
מיהו כו' אח"כ הרגיל כו' דבזה יש לסמוך על הב"ח דהא בלא"ה יש דיעות במרדכי דלא מיקרי איטר כמ"ש מ"א סק"ט. וניהו דלא קיי"ל הכי מדסתם רמ"א בש"ע משמע דס"ל כמ"ש בד"מ בשם המרדכי דגם כה"ג מיקרי איטר מכל מקום אם הרגיל א"ע לכתוב בשמאל כו' בצירוף סברת הב"ח י"ל דיניח בשמאל כ"א:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **מכה כו'** וש"מ דאם המכוה גדולה ל"ד מכוה ה"ה מכה אלא נקט אורחא דמילת' דדרך מכוה להתפשט יותר ממכה:
עסי' ל"ח דמצטער פטור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ג' כריכות כו'** וא' בפרק העליון. וט"ז כ' בשם כוונת האר"י והג' על פ' האמצעי ע"ש וכתבו האחרונים שאין לכרוך על האצבע עד אחר שהניח תפלה של ראש וכן כשחולץ יסיר תחלה הכריכות מהאצבע ואח"כ יחלוץ של ראש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **התיתורא כו'** ומ"מ בשעת הנחה יניח הרצועה עליה כו' והיינו לדעת הרב"י לעיל סי' כ"ה סי"א דס"ל דצריך להניח של ראש קודם שיכרוך הרצועה סביב הזרוע א"כ יש לחוש בעוד שמניח של ראש תזוז של יד ממקומה ויותר ההידוק. ועיין שם סעיף י"ב וי"ג לענין הברכ' לכן טוב בשעת הנחה להניח הרצועה על התיתורא שלא תזוז אבל לפמ"ש מ"א סי' כ"ה סקי"ח בשם האר"י שגם הכריכה על הזרוע יהיה קודם הנחה של ראש. גם בשעת הנחת של יד לא יניח הרצועה על התיתורא כי אין בו צורך ולכן אסור כמו שכתב הט"ז סק"ט דהתיתור' יותר קדוש מן הרצוע' ואסור מה"ט להניח עליה הרצועה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **בעורף הוא נגד הפנים כו'** בחולין דף י"ט ע"ב יליף לה מדכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים. מכלל דעורף הוא נגד הפנים אבל למטה מסוף הגלגולת הוא נגד הצואר ולא נגד הפנים. ולכן צריך ליזהר שתהי' הרצוע' המקפת את הראש מצומצמת ומהודקת סביב ראשו. ולא יהי' היקף הרצוע' גדול מהיקף הראש. דאז איכא תרתי לריעותא חדא דצריכים הידוק ממש דבעינן וקשרתם לאות וכו' וההידוק היא הקשיר' שנית דאם הם רפויים סביב היקף ראשו או יפול הקציצה לפניו על מצחו או יפול הקשר לאחריו למטה בצוארו ולא יהיו במקומן הראוי להם:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **כעין כו'** רק על השחור. ר"ל שיהי' השחור של הרצועה לצד חוץ. וכמ"ש פה סעיף י"א. וא"כ אין ראיה לעשיית הקשר שלא יהי' כעין ב' דלתי"ן:

וכ"מ שם בגמר' דאמרינן שם ר"י ס"ל המוצא בשבת תפילין חדשים שיש בהם רצועות אבל עדיין אינן מקושרים אסור להכניסן מר"ה לרה"י כיון דא"א ללבשן דרך מלבוש. ופריך ויעשה עניבה וילבשן. אמר אביי ר"י לטעמיה דס"ל עניבה הוי קשירה ואסור לעשותו בשבת. ופריך טעמא דעניבה הוי קשירה. הא לאו הכי הוי מענב להו ומכניסן והאר"י בריה דר"ש ב"ש משמיה דרב קשר של תפילין הל"מ וא"ר נחמן ונוייהן לבר ע"כ דברי הש"ס וא"א דונוייהן לבר קאי על צד שחור שברצועות אינו ענין כלל לקושי' הש"ס ולאיזה צורך הביאו המקשן בשלמ' אי קאי על הקשר אע"ג דמ"מ אין בו צורך לקושייתו אעפ"כ הביאו אגב גרר' וסיים כל דין ענין הקשר משא"כ אי קאי על השחור שברצועה דאין לו שייכות לא להקושי' ולא להדין:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ולא יתהפכו כו'**. ומשמע דלא קפדי' אלא מה שמקיף כו' כ"ה בטור להדיא וז"ל וגם הרצועה שסובבת סביב ראשו צריך לזהר שלא יתהפכו כו' עכ"ל וא"כ ממילא לדידן דגם בש"י צ"ל ג"כ אין עיקר הזהירות כ"א מה שמסבב הזרוע במקום ההידוק וכן ג' כריכות שעל האצבע. אבל ז' כריכות שסביב הזרוע אין בו קפידא כ"כ לענ"ד:

קודם שכ' ישלשל. דאל"כ ה"ל ככתוב תחל' ישלשל כו' ואח"ז ה"ל לכתוב צריך שיהיה השחור כו' ולא יתהפכו כו' דאז הוי משמע דגם מה שמשלשל צריך ליזהר שלא יתהפך:

סעיף יט

(**ס"ק י"ט**) **אם פיחת כו'** משמע דעכ"פ כו' דהא לא הקל אלא פיחת מהשיעור אבל עכ"פ צריכים שיעור מה:

סעיף כ
(ס"ק כ) אין ד"א כו' עמ"ש סי' ל"ב סמ"א. ע"ש במ"א סקנ"ה:
כיון שיש תפילין בראשו דאין דרך עבדים כנענים להניח תפילין. עיין ברש"י ותוס' כתובות דף צ"ז ע"א:

סעיף כא
(**ס"ק כ"א**) **אם הם כו'** משום לך לאות כו'. וז"ל רש"י במנחות דף ל"ד ע"ב אהא דאמרי' שם דכה"ג שבגדיו קרועים במקום תפל' של יד שרי. והא דכתיב והיה לך לאות כו' במקום לך לאות אתמר כ' רש"י וז"ל מקום שרוב ב"א אינו נראה לאחרים דהיינו קבורת ולעולם אם נקרע שרי עכ"ל מ"מ ילפי' גם מהאי קרא שאסור להניחו על הבגדים וכמ"ש הרא"ש בהלכות תפילין מדאסרינן לכהן להניח תפילין של יד דכ' ילבש על בשרו שלא יהיה דבר חוצץ בין בגדי כהונה לבשרו. ואכתי ה"מ להניח של יד על הכתונת אלא ודאי דצריך להניחו תחת הבגדים עכת"ד הרא"ש אך לפמ"ש לעיל בס"ק ו' בשם הר"ן דאין רשאי להניח תפל' של ראש על המצנפת ה"ה דאינו רשאי להניח של יד על הכתונת א"כ מזה אין ראיה דצריך להניח של יד תחת הבגדים. ומ"מ הדין דין אמת גם להר"ן וס"ל דמשמעות הכתוב כך הוא והיה לך לאות ולא לאחרים לאות דהיינו במקום שדרכו להיות מכוס' בבגדים ועי"ז אינו לאחרים לאות ומ"מ אי נקרעו הבגדים ל"ל בה:

סימן כח

סעיף א
(**ס"ק א**) **בכל כו'** שנזכר בהם כו' (ב"ח) וראייתו כתב דהא ילפינן מציץ שאין בו אלא שם א' אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן כמה שמות עאכ"ו. א"כ מהאי ילפותא לא שמעי' כ"א שלא יסיח דעתו מהן אבל שימשמש בהן לא שמעינן ועוד וכי כל שעה שיהיו התפילין עליו לא יסיר ידו מתפל' של יד וש"ר אתמהה אע"כ צ"ל בכל שעה שנזכר כו':
שלא ישכחם ויסיח דעתו מהן ואם לא נזכר בהן מ"מ זה לא מיקרי היסח הדעת וכמ"ש מ"א סי' מ"ד ס"ק ב' ע"ש:

סעיף ג
(ס"ק ג) מעומד וה"ה הכריכו' של אצבע צ"ל מעומד כמו שצריך לעשות בשעת כריכות שצריך לעמוד וכמ"ש סי' כ"ה ס"ק י"ח:

ולכן חולק בשמאל דבשמאל א"א למהר החליצה כמו בימין וא"כ באיטר יחלוץ בימין כל אדם ובזה תלוי ודאי לכ"ע אי עוש' כל מלאכתו בשמאל מקרי איטר אף שכותב בימין מ"מ כיון שעושה כל מלאכתו בשמאל אם יחלוץ בשמאל יעשה החליצה במהירות:
ועמ"ש סי' קכ"ג לענין הפסיעות שכשפוסע לאחריו בסוף תפלת י"ח מה"ט יפסע ברגל של שמאל תחלה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בתיק כו'** כמ"ש בי"ד דאסור להניח נביאים ע"ג תורה מה"ט הואיל ותורה קדושתה חמורה מנביאים:
אבל בד"א לא קפדי' אע"ג דא' קדוש קצת יותר מחבירו כיון דאין קדושת' מרובה הרבה מחבירו דאין קדושתן שוה וכמ"ש ר"ס קנ"ג ע"ש במ"א בשם הר"ן דדברי הנביאים מקרי דברי קבלה שקבלו מפי הגבורה ע"י נבואה וכתובים מקרי דברי קדושה הואיל ונאמרו ברוח הקודש לכן דברי הנביאים יותר קדושים מכתובים:
ונהגו לסמן כו' ר"ל כשעושים שני כיסים זה אצל זה א' לש"ר וא' לש"י:
נהגו כו' ע"ש כ"י ר"ל ע"פ עובדא שהובא בשבת דמ"ט דאלישע בעל כנפים מצד הסכנה כשפגע בו סרדיוט א"ל אלישע שאין לו תפילין אלא כנפי יונה ונעש' נס ונדמה לו לגוי כאלו הם כנפי יונה ומסיק הש"ס דמה"ט אמר כנפי יונה משום שישראל נמשלו ליונה והמצות מגינות על ישראל כמו הכנפים ליונה וא"כ לא הוציא שקר גמור מפיו:
ואין להניח כו' על הבתים דהבתים קדושתן חמורה מהרצועות:
מ"ד אמטפחת כו' וה"ט דמטפחת היה שומר לתורה וכדמסיק אח"ז:
בב"ב. פ"ק סוף דף י"ג ע"ב:
גולל מתחלתו כו' ר"ל שמתחיל לגלול מבראשית ברא דהיינו תורה ועי"ז התורה בפנים ונביאים ע"ג התורה:
דגנאי כו' ר"ל דאי יעשה איפכא שיתחיל לגלול מנביאים ויהיו הנביאים מבפנים והתורה ע"ג:
מיכרך היכי כרכי' ר"ל שבא הש"ס ליתן טעם אהא דקתני בברייתא דמותר להניח תורה ע"ג תורה וחומשים היינו שנכתב כדין ס"ת אלא שלא נכתב כ"א חומש א' לבד מחמשה חומשי תורה ע"ג חומשין:
ה"נ כיון דל"א כו' וצ"ל דזה מקרי לא אפשר דא"א ליזהר כ"כ גם עכ"פ קדושתן שוה:

דגבי כריכה נעשה א' שומר לחבירו משא"כ כשא' מונח על חבירו תורה ע"ג תורה או חומשים ע"ג חומשים דאין א' נעשה שומר לחבירו וא"כ י"ל אע"ג דלא אפשר לא הותר לנוח א' על חבירו דאיכ' בזיון לתחתון:

ולישנא דקא' כו' ר"ל דאין לפ' דהכי דייק הש"ס מכריך היכי כרכי' דהאיכ' בזיון לעליון דנעשה שומר לתחתון אע"כ משום דלא אפשר שרי ה"ה דמותר להניח תורה ע"ג תורה כו' דלא הוי שומר וא"כ איכא בזיון לתחתון מ"מ משום דלא אפשר שרי וע"ז כ' מ"א דל' הש"ס אינו משמע כן מדקא' הא קיתיב כו' משמע דעיקר ההקפדה כו' ובעי להוכיח כמו שמותר לכרוך אע"ג דמונח על התחתון ואיכ' בזיון לתחתון אפ"ה משום דלא אפשר שרי וה"ה הכא בתורה ע"ג תורה כו' וא"כ מוכח דלית' לסברת התו' דנעשה שומר וא"כ אין היתר להניח הרצועות ע"ג הבתים:

וא"ל דבהנחה כו' והיינו כמ"ש רשב"א:

אבל כו' והוא כסברת התוס' דלעיל דיותר קפדי' אשומר כו' ר"ל דזה יותר בזיון מה שיהי' שומר לדבר אחר מבזיון שיהיה חבירו מונח עליו והוא יהיה התחתון ולכן עדיף כשדבוק תנ"ך בכרך א' שיהיה נגלל מתחלתו לסופו ויהי' הנביאי' שומר לתורה מה שיגלל מסופו לתחלתו ויהיה התורה שומר לנביאים. ואף דעכשיו כשגולל מתחלתו לסופו התורה למטה ונביאים עליו:

ובגמר' דמגלה כו' היינו קושית מ"א דלעיל ה"פ הא קיתיב כו' ר"ל מה שלעיל לא היה נראה למ"א כן דלישנא דהש"ס לא משמע כן כמ"ש לעיל מ"מ ע"צ הדוחק הוצרך לפרש כן דהש"ס יליף בק"ו הא קיתיב דפא כו' ונעשה העליון שומר ואיכא בזיון לעליון ולזה יש יותר לחוש כמ"ש מ"א ואפ"ה היכי דלא אפשר מותר כ"ש דמותר להניח תורה ע"ג תורה דבזיון זה הוא לתורה התחתונה שאינו כ"כ גדול כ"ש שיש להתיר במקום דלא אפשר. ומ"מ נ"ל דברצוע' כיון דאפש' להניח על הצדדים אסור כו' אע"ג דמגמרא הנ"ל לא מוכח דהיכי דאפשר אסור אלא היכי דקדושתן שוה אבל כשאחת קדושתה קלה מחבירו י"ל אפילו היכי דאפשר רשאי להניח הקדושה קלה למעלה שתהיה שומר לקדושה חמורה מ"מ כ' מ"א כן מסברא דנפשיה דסברת נעשה שומר לחבירו לא ברירא ליה כ"ה כמ"ש תחלה לכן היכא דאפשר לא רצה להתיר אפילו שתהיה קדושה קלה שומר לקדושה חמורה אולם מדנקט מ"א אפשר להניחן על הצדדים וכן מ"ש תחלה בשם גליא רזיא ואין להניח הרצועות על הבתים משמע דעיקר הקפידא על הבתים שקדושתן חמורה הרבה אבל מן הצדדי' דהיינו על התיתורא אף דקדוש יותר מרצועות וכמ"ש ט"ז לעיל ס"ק ט' מ"מ יש לומר דמותר להניח הרצועות על התיתורא:

לא יאחוז כו' סי' קמ"ז שכתב מוטב תגלל המטפחת סביב הספר תורה ולא יאחוז המפה בידו ויגלול הספר תורה סביב דאיכא בזיון לס"ת:

סימן כט

סעיף א

(**ס"ק א'**) **ע"ש ב"ה בב"י הטעם כו'** דאמרינן בגמרא במערבא כל ע"ש אימת שהיו מסלקי' התפילין היו מברכין לשמור חקיו דס"ל כתנא דדרש קרא דכתיב בפ' תפילין ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה דתיב' ימים ממעט לילות דלילה לאו זמן תפילין ומדכתי' מימים דרשי' ולא כל ימים לאפוקי שבתות וי"ט דאין להניח בהם תפילין:

ופליגי אמוראי כיון דכתיב בהאי קרא ושמרת אי הוא בחיוב עשה או לא תעשה שלא להניח תפילין בלילה ובשבת וי"ט לכן כשהיו מסלקים התפילין בערב או סמוך לשבת ויום טוב מברכים לשמור חקיו כלישנא דקרא ושמרת את החק' כו' אבל לדידן דקי"ל כמ"ד דלילה לאו זמן תפילין כמבואר בסי' שאח"ז ודרש האי קרא דושמרת את החקה לא קאי על תפילין כ"א על קרבן פסח לכן אע"ג דמדרבנן אין להניח תפילין בלילה כמ"ש בסי' שאח"ז מ"מ כיון דמן התורה זמן תפילין שוב אין לברך כשמסלקם בערב ואפי' בע"ש ועיו"ט:

דבזה אנו מודים דשבת וי"ט לאו זמן תפילין ולאו מקרא דושמרת א"ה כו' אלא מדכתיב והיה לך לאות כו' לאפוקי שבת ויו"ט שהן גופן אות וכדאי' סי' ל"א א"כ כיון דמה"ת יש לסלק התפילין בע"ש ויו"ט ה"ל לברך:

מיהו דאין לברך לשמור חקיו כיון דקרא ושמרת את החקה לא קאי על תפילין לדידן מ"מ הוי ליה לברך בנוסח אחר עז"כ הרב"י דמן התורה אפי' בשבת ויו"ט אין איסור להניחן שהתור' לא אמרה אלא דבשבת ויו"ט הם גופם אות וא"צ אות תפילין אבל אם ירצה להניחו בשבת ויו"ט אין בו איסור אלא מדרבנן אסור שמא יצא בהם כו' ומה"ט אין לברך אפי' כשמסלקן בע"ש ועי"ט:

וגם סותר כו'. ר"ל מ"ש בסי' ל"א סותר למ"ש בסי' ש"ח:

סימן ל

סעיף א

(ס"ק א) שמא כו' מותר כמ"ש סי' כ"ט:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כדי לשמרן כו'** וכ"מ בגמ' דאמרינן ס"פ הקומץ אמר רבינא הוי יתיבנא קמיה דר"א וחשך ולא סליק התפילין ואמר ליה לשומרן קבעי מר ואמר ליה אין וחזיתיה לדעתיה דלאו לשומרן הו' בעי אלא סבר הל' (כשהם מונחי' עליו מבע"י א"צ לסלקם אפי' חשכה) ואין מורין כו' ולכן לא גילה לרבינ' האמת דכיון שהם כבר עליו א"צ לסלקן דזה הוי מקרי הוראה) עכ"ל הגמר' ואיכא למידק מנ"ל לרבינא הא דאמר חזיתיה לדעתיה וכיחש לו ר"א ודלמא באמת דלשמרן הוה בעי א"ו דאם מתכוין לשמרן והוא בפני אחרים צ"ל שעושה לשמרן מדלא הקדים ר"א ואמר לרבינ' קודם ששאלו שדעתו לשמרן א"ו דלא היה דעתו לשמרן זה כוונת מ"א אולם יש לפקפק קצת בזה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **כיון כו'** אבל רוכב כו'. כ' בס' א"ר דתיבת רוכב ט"ס ובלבוש לא הוזכר רוכב כ"א יושב בקרון וגם מסברא ברוכב ל"ל שמא יישן ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **התפלל כו'** כ"מ ביו"ד ס"ס שע"ה שהקשה הש"ך עמ"ש שם דאם הקהל התפללו ערבית והוא עדיין לא התפלל ועדיין יום הוא ושמע שמת לו מת אותו יום עולה למנין ז' ימי אבילות ובהל' נדה סי' ק"ץ פסק דאם היא לא התפלל' ערבית והקהל התפללו ערבית ולבשה לבנים אף שעדיין יום היא נגררת בתר הציבור ואין אותו יום עול' לה למנין ז' נקיים ותי' לחד תי' שאני נדה שהיא דאורייי' החמירו. משא"כ אבלות שהוא דרבנן הקילו. ואף שתירץ הש"ך שם עוד תירוצים אחרים. ולפי אותן תירוצים אין חילוק בין דאורייתא לדרבנן מדנקט המ"א האי תירוצא דמחלק בין דאורייתא לדרבנן לעיקר כיון שהוא במלתא דרבנן:

ובאה"ע ס"ס קכ"ג דאין ליתן גט בלילה אפי' כה"ג שהקהל התפללו ערבית ועדיין יום הוא מ"מ כיון דלדעת האומרים דאין ליתן גט בלילה אם נתן בלילה פסול אע"ג דאין לו טעם ברור ע"ש מ"מ דינו כמו בלביש' לבנים כן נ"ל אולם העיקר שבגט החמירו משום חומר אשת איש:

סימן לא

סעיף א

(**ס"ק א**) **בשבת כו'**. ע' בעירובין דשלא בזמנו לא עבר על בל תוסיף אלא כשמתכוין למצוה. ועמ"ש מ"א סי' תרנ"א סקכ"ז:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **בחה"מ כו'** פי' שעושה משום ספיקא כו' לפ"ז עכצ"ל שאינו מברך עליהן דאי מברך עליהן איך א"ל דעושה משום ספיקא הא אינו רשאי לברך מספק דהוי ספק ברכה לבטלה וע' בט"ז סק"ב:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **בקול רם**. ונ"ל שלא ילך כו' וטעם הדברים מפני המחלוקת כ"מ שאפשר להצנע יעשה. ועבט"ז:

סימן לב

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **מעשן כו'** וגם בי"ד כ' שלכתחלה כו' הבא מן העץ ר"ל הרב"י כ' שם בסי' רע"א וז"ל ס"ת צריך שיכתבנו בדיו העשוי מעשן הסמנים שרוי במי עפצים וע"ז כת' רמ"א שם ולכתחלה טוב ליזהר שלא לעשות דיו כ"א בדברים הבאים מן העץ עכ"ל. והלא עשן השמני' ועפצים הם דברי' הבאים מן העץ אע"כ דרמ"א בא למעט שלא להקפיד לעשות מן עשן השמני' ועיקר הקפידא בדברים הבאים מעץ וזה סותר למ"ש רמ"א כאן ועפ"ב דשבת דמשמ' שהיו עושים דיו מעשן שמנים. ז"ל הש"ס שם דף כ"ג ע"א דתני ר"ש בר זוטרי כל השמנים יפים לדיו ושמן זית מן המובחר. רבי שמואל בר זוטרי מתני הכי כל העשני' יפים לדיו ועשן שמן זית מן המובחר ע"כ מ"מ נראה דשמנים ועשנים שוין הם לדיו:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **שלא תדבק אם האות גדול כו'** כשר. בס' ע"ת כ' שכן הוא בירושלמי וכ' שטעם הדבר דפסול הדבקות הוא משום דמקום הדבק הוי כניטל וחסר מן האות ולכן אם האות גדול שאפילו נגרר מה שדבק ישאר צורת אות אין הדביקות פוסלו:
רק התג א' דבוק בחברתה אין הכוונה שהתגין שבתוך האות דבוקים זה לזה דדין זה הובא במ"א סי' ל"ו סק"ג. אלא ר"ל ששני אותיות דבוקים ע"י תג של אח' מהן וכן הובא בפר"ח להל' גיטין סי' קכ"ח סקי"א ע"ש שנראה שהרמב"ם חולק ר"ל על הדין השני שהובא בשם הרב מאירי וכ"כ הפר"ח שם וז"ל ואין נרא' כן מדברי הרמב"ם וש"פ דכתבו סתם פסול דבוק אות לאות עכ"ל. וע' בב"י כו' במה דשקיל וטרי בדברי הרמב"ם הלז:
ונ"ל דגם בדין הראשון כו' ר"ל דכ"ה לא פקפק כ"א על דין השני שכת' בשם הרב המאירי והוסיף מ"א דגם על דין הראשון שהביא בשם מהרד"ך י"ל דמ"ש הע"ת כנ"ל דכן מבואר

בירושלמי דמחלק בין דבוק למעלה או למטה. והבין ע"ת שנתכוין לדברי מהרד"ך עבב"י ד"ה כ' בסמ"ק אם נפלה כו' שהביא הירושלמי ותשו' הרשב"א לפ' דברי הירושלמי בדרך אחר וגם כ' דהא קי"ל כהאי ירושלמי גם לקמן בסעיף י"ח מבואר דאותיות הדבוקות אין נכשרים כ"א ע"י גרידה שגורד ביניהם ומפרידן וכל זמן שלא גרד הדבקו' פסול ולא אמרי' כל הראוי לבילה אין בילה מעכבתן וכן מבואר שם במ"א בך' פשוטה שמגיע עד סוף הקלף שכ' בסעיף ט"ז דפסול מ"מ כ' מ"א ס"ק כ"ז דרשאי לגרוד קצת בסוף הך' עד שתהא מוקפת גויל מכל זה מבואר דלא כהרד"ך:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בשמאל פסול היינו בשולט כו'** שלא תטעה כיון שהשוה הרב"י השולט בימין עם השולט בשני ידיו שצריכים לכתוב בימין לכתחלה א"כ מ"ש אח"ז ואם כ' בשמאל פסול קאי ג"כ על שניהם אפי' על שולט בשני ידיו לזה כ' מ"א דליתא דלענין דיעבד אינו שוה לשולט בימין לבד ודע דמ"ש הרב"י פסול אם אפש' למצוא אחרים משמע דאם א"א למצו' אחרי' יניח תפילין הנכתבים בשמאל מ"מ כתב ב"ש באה"ע סי' קכ"ג סק"ד דמ"מ אין לברך עליהן דהא ברוב פוסקים מבואר להדי' דפסולים אלא שהרא"ש וסמ"ג לא כתבו להדיא שפסולים לכן באין לו אחרים יניח אלו אולי יצא לדעת הרא"ש וסמ"ג אבל לברך אינו רשאי דספק ברכות להקל וביותר דברא"ש וסמ"ג אינו מבואר להדי' דכשרים דלא כלבוש שכ' לברך עליהן עכת"ד ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אין לשרטט כו'** ובמ"ס כ' כאן הג"ה א"צ לשרטט. ר"ל דלפלי מ"א היה הגירסא בש"ע אין לשרטט דלשון זה משמע שאין נכון לשרטט וכמ"ש בירושלמי ומ"ש לפנינו א"צ תיבת צריך היא הגה' רמ"א ומל' זה משמע דאם רוצה לשרטט אף שיודע ליישר השטה אפ"ה רשאי לשרטט וע"ז חלק הב"ח וכ' אין כן דעת הרב"י:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שטה כו'** דאסור דקי"ל דוקא מזוזה (וכן ס"ת לפרש"י והכי קי"ל בי"ד) צריכי שרטוט אבל תפילין א"צ שרטוט היינו דוקא שא"צ לשרטט כל שטה ושטה כמו במזוזה (וס"ת לדידן) מגזר' הכתוב אבל עכ"פ שטה העליונה צריך לשרטט דאסור לכתוב פסוק מן התורה בלא שרטוט כדי ליישר הכתיבה ולזה סגי בשטה עליונה כיון דכבר כתוב לפניו שטה עליונה ביושר יודע ליישר תחתיה שטה שני' אפי' בלי שרטוט דשור' עליונה הוי כשרטוט לשור' שני' ושני' לשלישית וכן כלם:

והקשה בס' בה"ז כו' ספי"ב דיבמות דאמר אביי ב"ד הכותבים שטר חליצה ליבמה שחלצ' לפניהם יכתבו בו אקרינהו לדידי' מן מאן יבמי עד אבה יבמי (ר"ל יכתבו כל הפסוק שהוא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ויכתבו תחלת הפסוק וסופו) ואקרינהו לדידי' מן עד לא לקחתה (כי היבם אומר הקרא לא חפצתי לקחתה ואקרינהו לדיד' מן ככה עד חלוץ הנעל (ולא כל הפסוק שהוא ככה יעש' לאיש אשר לא יבנה בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל) ומסיק ע"ז הש"ס מר זוטרא משרטט וכו' לכולה פרשה והבין הבה"ז ששרטט כל השורות וכ' לכל הפסוקים הנ"ל כמ"ש בתור' משום דאסור לכתוב בלי שרטוט וע"ז הקשה הבה"ז אולם ל' הקושיא ממ"א משמו של בה"ז אינו מדוקדק דמשמע שאין קושית בה"ז כ"א על מה ששרטט כל הפ' והוי סגי ליה בשורה עליונה לבדה וע"ז א"ש תי' מ"א אבל באמת בה"ז מקשה עדיפא מזה ולכן תי' המ"א הל' קצר ומגומגם וז"ל ותו כ' הרא"ש במגלה פ"ב וטי"ד דהיכי דכ' שט' עליונה בלי שרטוט (כגון שכ' בשטה עליונה דברי רשות ואגרת שלומים (מכאן ואילך השטה עליונה כו' כמו שרטוט כ"ה דאמרי' הכא דאם שרטט העליונ' שוב א"צ שרטט ולא מסתבר לחלק דשאני הכא כיון שהראשונה משורטט' נכתב' ביושר כו' לפי שסתם בני אדם יודעים לאמן ידיהם כל השטה ביושר בלא שרטוט עכ"ל הרא"ש וע"ז כ' הבה"ז וז"ל וצ"ע דלפ"ז למה הוצרך מר זוטרא בשט"ח לשרטט והלא קודם שהיו מגיעי' לאוקרינהו כו' כתבו כמה שיטו' לפני המוזכרים פ' החולץ והעתיק הרא"ש ס"פ מצו' חליצה עכ"ל הרי דהקשה דלא ה"ל לשרטט כלל אפי' שיטה עליונה כיון שהי' כתוב בשטר חליצה כמה שיטות קודם שכ' שקראוהו פסוקים הנ"ל ולפ"ז צ"ל דמ"ש מ"א בתי' השני שבאמת מ"ז לא שרטט רק שורה עליונה זה אינו מספיק לישב קושית הבה"ז שהקשה דלא ה"ל לשרטט אפי' שטה עליונה כנ"ל וצ"ל דכוונת מ"א דהטעם מבואר ברא"ש דאם אפי' שטה עליונה אינ' משורטט אפ"ה א"צ לשרטט שורה שני' דסתם ב"א יודעים לאמן ידיהם לכתוב כל השטות ביושר בלי שרטוט ומר זוטרא לא הוי ידע לכתוב השטה עליונה ביושר בלי שרטוט אבל אי שורה הראשונה היתה משורטטת אז ידע לכוין לכתוב שורות שתחתי' ביושר ולכן שרטט רק שורה ראשונה ואח"ז כ' באמת ב"ש אבל לתי' ראשון אפי' היתה ש"ר משורטט לא היה מ"ז יודע לכוין לכתוב ביושר תחתי' ולכך הי' צריך לשרטט כל הפרשה שכתבו שסתם ב"א כו' ברא"ש לא מצאתי ל' זה אלא על שטה עליונה כ' דסתם ב"א יודעים לאמן ידיהם כו' וכמו שהבאתי לעיל ואפשר מ"א יליף זה מסברא. שגם זה טעם לשיטות שתחת העליונה לאפוקי ממ"ד דלא כתבי' כולה דהיינו אביי כנ"ל וגם אח"ז אית' התם מתקיף לה מר בר אידי והא לא ניתן לכתוב

(ופירש"י דאין כותבין פרשה א' לבד') ולזה אמר דמר זוטרא כ' לכולי פרשה לאפוקי ממר בר אידי:

ועוד הקשה כו' דהרא"ש הקשה כו' והבין הבה"ז דמה"ט לא כ' אביי לכל הפסוקים דלא רצה לשרטט מצד טרחא וע"ז הקשה הרא"ש דמ"מ ואקרינהו לדידיה לא חפצתי לקחתה ה"מ לכתוב קרא כדכתיב אפי' בלי שרטוט דהא הפסוק אינו כ"א ג' תיבות וג' תיבות רשאי לכתוב בלי שרטוט ולזה הקשה הבה"ז ניהו דברייתא קתני ג' כותבים בלי שרטוט ד' צריכים שרטוט אבל ר' יצחק חולק וס"ל דוקא שתים מותר לכתוב בלי שרטוט ולא ג' ופסק הרא"ש כרבי יצחק וא"כ שפיר עביד אביי:

ול"נ כו' דס"ל כמר בר אידי כצ"ל ור"ל דמשום טרחא מועט' לשרטט קצת לא הוי עביד אביי הכי אע"כ ס"ל כמר בר אידי דאפי' ע"י שרטוט אסור דלא ליתן לכתוב כנ"ל. ג' תיבות כותבים בשרטוט דהא לר"י שתים כותבים ג' אין כותבים ודומי' דב' כותבים דר"ל בלי שרטוט ה"ה מה דאמר ג' אין כותבים ר"ל בלי שרטוט אבל ע"י שרטוט ודאי שרי וכן לברייתא ד' תיבות ודוק' פרשה אסור לכתוב לבדה. אבל איזה תיבות שרי וא"כ למה לא כתב אביי עכ"פ לא חפצתי לקחתה כל הג' תיבות והיינו ע"י שרטוט אבל על ב' פסוקים דאקרינהו לדידי' שהן פסוקים ארוכים לא מצא הרא"ש ראי' דשרי למר ב"א. לכן לא הקשה עליהן כ"א על לא חפצתי לקחתה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ואם א"י כו'** ועיין בישו"ש כו' דמדינא דגמ' מותר לאכול בשר אחר גבינ'. וא"צ להמתין וי"ו שעות אלא דמהר"ם החמיר על עצמו שפ"א מצא בין שיניו גבינה אחר זמן מרובה של אכילת הגבינה לכן החמיר ע"ע אבל אדם א' אינו רשאי להחמיר להמתין אחר אכילת גבינה שש שעות ועיין מ"ש עליו הש"ך בי"ד סי' פ"ט ס"ק י"ז:

סעיף י

(**ס"ק י**) **או לשם כו'** אלא הזמנה וקי"ל כרבא הזמנה לאו מלתא אע"ג שנכתבו לשם ש"ר ר"ל אפי' הכתיבה ל"מ רק הזמנה והיינו בתפילין דעיקר עשיית מצותן הוא הנחתן משא"כ בס"ת התחלת הכתיבה מיקרי מעשה וכ"כ בס' א"ר:

ודע דמ"ש בש"ע סעיף זיי"ן דקלפין שלנו שגוררים הרבה לצד הבשר לכן מקרי קלף כ' בס' א"ר ששמע הסי' לידע איזה צד הוא לצד הבשר אם מלחלחו במים קצת מתכויץ לצד הבשר וצריך להשגיח שלא ישאר על העור קודם שיכתב עליו קרום מן חלק של צד הבשר שהוא דוכסוסטוס ולא מבעיא בתפילין שאסור לכתוב על דוכסוסטוס אלא אפי' מזוז' שמצוה לכתוב על דוכסוסטוס כמבואר בי"ד סי' רפ"ח אפ"ה צריך שלא ישאר על

העור קרום דק דהא בדוכסוסטוס צריך לכתוב לצד השער ואי כותב על אותו קרום הרי כותב על דוכסוסטוס לצד הבשר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **והיינו כו'** אינו מועיל להשחיר כו' ט"ז בי"ד כו' כ"כ פה אלא שכ' דאפי' לא סייעו הישראל אלא בסוף העיבוד סגי דהא כ' הטור שם בשם ר"ן גאון ורמז הש"ע פה עליו סעיף י"א דאם נתעבד שלא לשמה יש תיקון להחזיר הקלף לסיד ושוב להביאו לידי מיתוח וש"ד א"כ כ"ש כשמסייע בשעה שיש עליו עדיין סיד הראשון דמהני עכת"ד:

ומ"מ כ"ז לדעת הרב"י דס"ל הכי שכתב בטי"ד סימן רע"א עמ"ש הרא"ש בתשובה במקום שאין עבדנים ישראלים יש לסמוך על הר"ב דמתיר אם מעבדי' עכו"ם וישראל עומד ע"ג ומסייעו קצת ותמה הרב"י דמה בכך שאין עבדנים ישראל מצויים מ"מ הלא אפשר שישראל יתנו לתוך הסיד לשמה ויעבדנו עובדי כוכבים והוי עיבוד לשמה אפי' להרמב"ם (ס"ל דלא מהני ישראל עע"ג דאפי' ישראל א"ל שיעבד לשמה כדאמרינן בגט דעובדי כוכבים לא ציית ועביד אדעתיה דנפשיה והרא"ש חולק דדוק' גט דצריך לכתוב הרבה לשמה בזה אין העובדי כוכבים עושה משא"כ כאן דא"צ רק תקלת העיבוד לשמה זהו דבר קל וציית עובדי כוכבים) דהא סגי כשיאמר הישראל בתחלת העיבוד שעושה לשמה ותי' וז"ל ושמא לא היו מניחים העובדי כוכבים לישראל ליתן העורות לתוך הסיד עכ"ל. אבל הב"ח כתב שם הא דמהני כשאומר בתחלת העיבוד שיעשה לשמ' דוקא כשגמר ישראל ועשה כל העיבוד אז גריר בתר ההתחלה שאמר שעוש' לשמה משא"כ כשגומר עובדי כוכבים לא אמרינן דגריר אחר התחלת מעשה ישראל ולכן אפי' נותן ישראל העורות לתוך הסיד לא התיר הרא"ש אלא במקום שאין עבדנים ישראלים וכן להרמב"ם פסול ע"ש ולכן ירא שמים יזהר ליקח קלף שנתעבד ע"י ישראל גם צריך זהירות מרוב' כשמעבדו עובדי כוכבים אומן הוא מניח מטלית על הנקבים שהן בעור ואותן טלאי קרוב לודאי שלא נתעבדו לשמה שהן מחתיכות עורות שקצע ונוטל מכל אשר יבא לידו להטיל טלאי ובקושי ניכרים אחר העיבוד כ"א נגד השמש:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שנקל כו'** ועושה ג"כ נקבים. ר"ל שנוקב במרצע ותוחב המרצע תוך הנקב שעשה ישראל בעור שלו ונוקב גם העור האחר שמונח תחתיו וא"כ יהיו הנקבים תוך עור העכו"ם כמו שהיו בעור ישראל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **בטביעת כו'** דבי"ד סי' קי"ח כו' שכ' ששתי אותיות חשוב כשני חותמות לכן אף שבשר הנשתלח ע"י עכו"ם צריך ב' חותמות סגי בשני אותיות וכ' די"א במקום כו' אין כתב סי' כו'. ובס' ב"ש כ' שיכתוב בראש בפנים כו' דלא היה דרכן אז לעבד הראש וא"כ ישאר עליו כתיבת ישראל עד אח' העיבוד אלא דבחוץ א"א לכתוב משום השער וגם מתקיים יותר בפנים מבחוץ:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **דהיינו כו'** אפי' ניכר נגד השמש כשר. דלא כט"ז סק"ז שהחמיר אם נראה נגד השמש אפי' דיו מקיף לנקב:

ולא נחלק האות שפסול ע"ש:

ועמ"ש מ"א בסקכ"א בשם ר"י הלוי:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **רגל הא' כו'** ולפ"ז צריך למחוק תיב' או. וכצ"ל כגון וי"ו או זיי"ן שנפסק רגל הא' ר"ל רגל הוי"ו או רגל הזיי"ן:

וט"ס הוא כמש"ל בסק"כ. וכ"כ ט"ז בשם מהרי"ק וע' תשו' פנ"מ ח"ב סי' ט"ז שמקיל הרבה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **וא"צ לכסות**. ומהרי"ט כו' והט"ז בסק"י כ' דוקא אם נפסק לגמרי ולא נשאר כלל חלק התחתון אבל אם נשאר חלק התחתון אלא שיש הפסק בין חלק עליון לתחתון בזה צריך לכסות חלק התחתון כשמראה לתינוק דהתינוק יצרף גם חלק התחתון וזה ל"מ ע"ש. ולפי זה שאין מצרפים חלק התחתון צריך שישאר החלק העליון לבד שיעור אות. ובס' א"ר נסתפק בזה דמשמע קצת בס' הרב המאירי דמצטרפים חלק התחתון אם תינוק קורא אותו וכ' הט"ז דלא חכים מקרי דאינו מבין הענין ולא טיפש מיקרי שעכ"פ יודע ומבין היטב אותיות בטוב:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ונפסק כו'** אם יש שריטה כו' ואינו עובר כו' ר"ל שדיו מקיפו (הגה"ה יען כי ידוע לכל באי שער עירנו כי אמו"ח זצלה"ה לא היה לפניו ס' תשו' מהר"י לבית הלוי. ואני הצעיר חנני אלהים לראות בנוף תשובת מהר"י לבית הלוי לכן ראיתי להעתיק לשונו אות באות ממש עי"ז יובנו כוונ' דברי מ"א היטב וז"ל סי' פ"א שאלה כו' גם נמצא ס"ת א' שיש בו סדק בגויל שמפריד אותיות של אלקיך ואינו עובר הסדק מבחוץ רק מצד הכתב

והיא מהודק ביותר ואינו ניכר אם אינו מגביה האות באצבעו מאחורי הגויל. תשוב' לענ"ד יראה כו' ועל דבר האות ששלחתם פה צורתו וכתבתי שבס"ת אינו כ"כ אומר דאין ספק אם יהי' פחות מהצורה הזא' אשר שלחתם שהספר כשר. ולזה הדבר תלוי בחכמי המקום לראו' בטוב בספר עצמו ויען כי כל רואי דברינו אלה והם לא ראו תמונ' הסדק הזה לא יוכלו להבין כל הכתוב אציע הדבר כמו שהוא. כי הספר עשוי מגויל שהוא העור שלם ועל פני התיבה עובר סדק א' דק מאוד שאינו נרא' רק ע"י הבטה דקה לדייק בו היטב וכמעט שלא יתואר בשם סדק רק שריט' אבל גוף הגויל הוא קיים וטוב ומראהו ככל שאר היריעה כי השריטה הזאת אינה רק ע"פ שטחי' הגויל מעט קאי ואינו שוקע כלל וכל כהאי דלא אשכחי' בשום פוסק לפסול כי תמיד אמרו ל' נקרע. ומהר"י קולין בשורש קכ"ב כ' וז"ל ולענ"ד נראה לחלק בין היכא שנקרע גוף האות להיכא שהקרע עובר בין אות לאות דודאי היכא שנקרע גוף האות והדבק מחזיקו נמצא שאין כתב כי אם ע"י הדבק ואע"ג ששפתי הקרוע נוגעים זב"ז ולא נחסר הקלף כלל אלא שנקרע ונסדק מ"מ בעי' שהאות יהיה מוקפ' גויל ואפי' היכא שירך האות שלם ולא נסדק אלא שנחסר הקלף שתוך החלל מהאות פוסל בירושלמי כ"ש הכא שגוף האות נחלק לשנים אלא שהדבק מעמידו והשתא א"ש הל' אין דובקים בדבק כלו' היכא שנקרע גוף האות ונפסלה שהרי אין מוקפ' גויל וגרע טפי נמי מאין מוקפת אין דובקים אותה להחשיבה אות ע"י הדביקה עכ"ל הרי מל' הר"ב ז"ל ראיה ברורה דלא נפסל ע"י שריטה זו דנ"ד. וזהו דמדקדוק דבריו בכלל ובפרט משמע דדוק' היכי שהקרע או הסדק עובר מצד אל צד לגמרי אז אין דובקים אותה משום שכבר האות נפסל במה שאינו מוקפת גויל והוא בא עתה להכשירן ע"י הדבק ונמצ' שאין כ' כ"א ע"י דבק. אבל כל שלא נקרע ולא נסדק גוף היריע' רק שריטה א' בעלמ' על פני שטחיו' הגויל והגויל קיים אין כאן חסרון הקפת הגויל דהגויל הוא קיים עומד כמו שהיה גם אין כאן מקו' לו' שע"י הדבק הוא מחבר אותו שהרי הוא שלם מאיליו בלתי הגויל באופן שאם הוא בס"ת פחות מזה התמונה אשר שלחתם. נראה לענ"ד דאין לחוש בזה. כ"ד הק' יעקב כו'. עכ"ל תשו' מהר"י לבית הלוי ז"ל ומעתה בין תבין את אשר לפניך בדברי מ"א):

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ואינה כו'** ואם הוא מחסרה כו' או שנראה כו' אע"פ שהאות נכרת פסול רד"ך ובאה"ע סי' קכ"ה בפ"ח סקט"ו כ' על דברי רד"ך הללו וז"ל ואיני רואה טעם להוראה זו דאי בשנתעבה הגג או הירך ע"י טפת הדיו שנפל מה בכך ויכול לתקנו ולעשותו רק בקולמוס ואין כאן חק תוכות שהרי אי מניחו כך בלי שום גרירה כשר וכן כשקוץ קטן

כל דהוא יוצא חוץ לאות באופן שאינו משנה מצורת האות כלל גם האות נכרת ללא חכים ולא טיפש גם בזה נ"ל להכשיר ודברי הר"ב הנזכר בדין זה הם רחוקים מהדעת עכ"ל. אלא שלא הבנתי שמ"א ופר"ח הביאו דין זה בשם מהרד"ך ולענ"ד רמ"א בהג"ה שם סי' קכ"ה ס"ח הביאו בשם מהרי"ק דיש מחמירים כשנפלה טפה אפי' האות ניכרת. וגם שם הפ"ח חולק דלא משמע כן בתשו' מהרי"ק ע"ש:

אפי' מחק הטפה כו' לענ"ד ט"ס וצ"ל אם לא מחק הטפה לגמרי כו' והוא דין שהביא אח"ז בשם כ"ה:

אם כו' ונראית כפ"א אז אין שם בית כו' כצ"ל וכ"ה בב"י. אבל לא ידעתי לאיזה צורך העתיקו מ"א דהוא הדין המבואר בש"ע והרב"י הוצרך להביאו שם בספרו לאפוקי מדעת הסמ"ק שחולק על דין הכתוב פה בש"ע:

ונ"ל דאם נטף כו' מותר דלא הוי כחק תוכות שע"י סילוק השעוה האותיות נשארים ממילא כמו בטפ' דיו כפסול מה"ט אי מגרר הטפ' ה"ט דהכא בשעוה גם קודם סילוק השעוה לא נתבטלו האותיות שתחת השעוה אלא שהיו מכוסים בשעוה:

עמ"ש סימן ש"מ ש"ג. ר"ל דשם הביא מ"א סק"ד בשם הב"ח דאם נטף מעצמו שעוה על הספר ויש במקומו לכתוב ב' אותיות ומחקו בשבת חייב והיינו כשבאמת כתוב תחת השעוה וכמו שנראה מל' הב"ח הוב' בט"ז שם ע"ש וכ"כ בתשו' מעיל צדקה סי' כ"ה וע"כ טעם החיוב משום כותב דכ"ז שהי' השעו' מכסה עליהן הוי כמוחקו. וכן מבואר בתשו' מ"צ הנ"ל וזה סותר דברי מ"א לכאורה במ"ש תחלה אם נטף כו' מותר דא"כ לפי דברי הב"ח הוי חק תוכות. אמנם בתשו' מ"צ הנ"ל חלק על הב"ח ומה שהוצי' כן הב"ח מתוספת' פי' בו פי' אחר ממה שהבין הב"ח ומסבר' כת' דאינו ככותב במחיקת השעוה ואינו אלא כמגל' כתב חתום אלא מעתה אם יריעות קשורים בקשר של קיימ' בשבת תהיה פסול לקרות בה ורוב ס"ת שלנו מלאים נטיפות שעוה. ומיהו לקרות במקום השעוה אסור משום דברים שבכתב אינם רשאים לאמרן ע"פ כו' עכ"ל. ומעתה לפ"ז א"ש דינו של מ"א במ"ש דאם נטף כו' כנ"ל דלא הוי חק תוכות אך לפ"מ שהביא מ"א בסי' ש"מ דברי הב"ח הנ"ל ולא חלק עליו דבריו שבכאן צ"ב וצריך לחלק ביניהם:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **בי"ת כו'** מותר לתקנם בקולמוס דהא עושה האות ע"י כתיבה. כ"ז שלא כתב יותר דאם כבר כ' יותר ומתקן האות שלפניו הוו שלא כסדרן:

וה"ה מבי"ת כ"ף וה"ה מכ"ף בית או מדלי"ת רי"ש שיעשה ע"י קולמוס רגל הדלי"ת עד שיהי' עגול בראשו כעין רי"ש:

אמנם על מ"ש בש"ע בסעיף י"ח רי"ש שעשאה כמין דל"ת כו' הלכך צריך לגרור שניהם כ' בפר"ח סי' קכ"ה סק"ה לפמ"ש המחבר שם להכשיר כשנפלה טפת דיו וגמר האות ע"י כתיבה דכשר וכמ"ש לעיל מ"א ס"ק י"ג א"כ ל"ד מ"ש שצריך לגרור שניהן אלא די בגורר מקצת הגג ומקצת הירך וגומר אח"ז האות ע"י כתיבה ע"ש:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **כחק כו'** כ' ר"מ כו' ואף שהרב"י כ' סימן ל"ו בשם הריא"ס דפסול כו' ולשון הרב"י באות כ' פשוטה וז"ל גגה קצר כו' וכ' רא"ם שכל הפשוטות צ"ל ארוכות כשיעור שאם נכפפו יהיו כפופות עכ"ל. ומה"ט לא יעשה לכ' פשוטה זויות למעל' אלא תהיה עגולה כמו רי"ש שאם כופפים אותה שתיעשה כ"ף כפופה דאין חילוק ביניהם רק שזו פשוטה וזו כפופה עכ"ל:

וכ' רי"ל שם דאף להרא"ש דאוסר לקדור כו' כדאית' בי"ד סי' ער"ה סעיף ח' בהגה: ויכתוב במקומה השם כ' בס' תוס' שבת השם ר"ל התיבה כמ"ש הש"ך בי"ד סעיף רע"ו סק"ד ויפה כ':

אבל התו' בעירובין כו' וש"ד בי"ד סי' ער"ה סק"ג כ' בשם מהרלב"ח וז"ל כ"ש שאסור להסיר הקליפה דקה מן הקלף כי אז נראה יותר בזיון וקרוב למחיקה כו' עכ"ל והרב ב"י בספרו ב"ה כ' בס"ס רע"ו בשם הרשב"ץ שנשאל אם לקלוף את השם כמו דוכסוסטוס ולגנזו והשיב נרא' דלכתחל' נפסק שמא לא תהיה הקליפה שלימה ויבוא לידי מחיקה כו' ועוד שהדיו נבלע בגויל ונשאר רושם וא"כ נפסק השם העליון וחציו בתחתון כו' ואפי' שלא במקום האזכרות היה אפשר לאסור מפני הכתיב' על מקום הקלף שלא מצינו כו' בקליפה אלא גרירא ומחיק' כו' וכ' לבסוף ולא מיח' בסופרים מלקלוף (היינו שלא במקום אזכרה) כו' ע"ש:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **והפרידה כו'** כתב הב"ח כו' דאם כל אורך האות דבוק' כו' והח"מ והפר"ח באה"ע סי' קפ"ה סעיף ו' חולקים ומקילין להפריד אם לא שנשתנה צורת האות ע"י הדביקות:

אם נדבק כו' מי שיקל להפריד לא אמחה בידו כצ"ל:

וע' בי"ד ס"ס רע"ו ר"ל אם אירע כן בה"א של השם כיצד עושים. ומ"ש ט"ז ס"ק י"ח בענין דבקות אותיות לענין להוציא ספר תורה אחרת יש לסמוך על רשב"א עמ"ש ע"ז מ"א בסימן קמ"ג סק"ז:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **פסול**. נ"ל דוקא שנגעה כו' כתב בס' א"ר אם אירע כה"ג בשם כיצד יעשה. והשיב דדומה למ"ש בי"ד ס"ס רע"ו בה"א של שם הנוגעת כחוט השער' דאסור למחוק הואיל דהעולם קורין לה ה"א ה"ה הכא כיון דהעולם קורין לה אלף אסור למוחקו וכ' דמצא תקנה שיוסיף דיו למעלה בי' עד שלמטה נחשב כירך יו"ד שאומרים הסופרים שלפעמים היו"ד נעש' עבה כ"כ עכ"ל:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **בתחלה כו'** כי כשיטבול הקולמוס צריד לקדש הדיו כו' באו' א' כו' אמנם בי"ד סי' רע"ו סעיף ד' כ' בשם הרא"ש טעם אחר וז"ל כשטובל כו' לא יתחיל מיד לכתוב השם שמא יהיה עליו רבוי דיו ולא יצא הכתב מיושר אלא יכוין להניח אות אחת מלכתוב קודם השם כו' ואם לא עשה כן יחפש אחר אות שצריכ' דיו עכ"ל. עוד כ' ש"ך שם וז"ל יחפש כו' משמע דלכתוב מקודם אות אחרת של חול על איזה ד"א אסור דכיון כו' ע"ש: **אזי יטבול באותיות שלפני השם כו'** משמע דבאותיות של שם שכבר כתב אין לטבל וע' בי"ד סי' רע"ד ה"ה בהג"ה ובש"ך שם דמשמע קצת דמותר אם רוצה לכתוב בה אזכרה:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **חסר כו'** כזה (פני ארצי) ומניח הרגל במקומו כזה ה:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **יו"ד נו"ן כו'** כיון שנרא' כב' אותיות ומה"ט כ' בס' א"ר אם נפרדה במ"ם פתוח' הכ' מן הו' כזה? נרא' כב' אותיות ופסול:

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **יש ליזהר ואם כו'** נראית כה"א פסול. והט"ז חולק על ש"ע וכ' דאפילו נכנס לתוך אות אחר בענין שאינו מפסיד האות אפ"ה פסול:

סעיף מג

(**ס"ק מג**) **צריך כו'** כמלא אטבא כו' והוא כחצי צפורן ושיעורו כדי גגו של ל' א"כ לדעת הב"ח צריך להניח למעלה כדי שני גגות של ל' זה למעלה מזה:

סעיף מה

(**ס"ק מה**) **בין פסוק כו'** וגם ארור הוי מה' דברי' כו' א"כ ממ"נ אם יפסיק קודם תיב' ארור כבשאר סופי פסוקים א"כ מזה יהיה נראה דארור שייך למט' והלא הוא ספק לחכמי הש"ס ואי לא יפסיק משמע קצת דשייך למעלה וגם הא באמת הא אנן חשבי' לתחלת פסוק ואי מפסיק קודם כל תחלת פסוק ובכאן לא יפסיק נראה ההיפוך מאי דסבירא לן:

ועבי"ד ס"ס רע"ד בב"י וע"ש בש"ך שכ' וז"ל אבל אם הניח אויר בין הפסוקים כו' כשר מזה משמע דלכתחלה אין להניח אויר הרבה אבל מעט צריך להניח בין פסוק לפסוק וכמ"ש בא"ח סי' ל"ב כו' הרי דמיישב קושי' מ"א דדברי ש"ע אין סותרים זא"ז וגם לא דברי הריב"ש. אך אין לו לרמ"א ראיה ע"ז מריב"ש וגם אכתי ק' קושית מ"א דאנן לא בקיאים בפסוקים:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **ג' אותיות כו'** ואפשר דבא ללמד כו' ר"ל נקט מלת' דפסיק' דב' אותיות בכל ענין מותר אפי' הם רוב תיבה משא"כ ג' אותיות לפעמים אסור אם הם רוב תיבה אולם אפי' בב' אותיות אפי' מתיבה גדולה אם אותן ב' אותיות נראים כתיב' בפני עצמה כגון ה' מ' מאברהם ג"כ צריך ליזהר. אך ש"ע שם חולק בזה וכתב דוקא אם השני אותיות הן באמת תיב' שלימה בפ"ע אז אסור אבל אי הוא מתיב' גדולה אף שנרא' כתיבה בפני עצמה שרי:

סעיף מז

(**ס"ק מ"ז**) **ולא יצא כו'** דקצ' פוסקים מכשירים כשתל' מקצת השם ר"ל דכל השם קי"ל דתולין אבל מקצת השם כ' בש"ע דאין תולין ועז"כ הש"ך דיש מתירים אפי' לתלות מקצת השם:

ומנ"ל לפסול כו' אפי' למ"ד דאין תולין מקצתו אבל בחוץ לשטה דקי"ל לכ"ע כשר:

ובמ"ב כו' מאחר שאינו מהשם עצמו ואף שהט"ז בי"ד סי' רע"ז סעיף קטן ז' חולק עליו וסבירא ליה דהיו"ד שרשית עיין שם מכל מקום מודה אי לאו הוי שרשי' מותר לתלות' אם כן כל שכן אם יצא כו':

למחוק כל השורות העליונות כו' היינו בס"ת אבל בתפילין אי אפשר למחוק דאם כן הוי שלא כסדרן. אלא אם אפשר להמשיך אותיות שכתובים בשיטות עליונות בלי מחיק' וגם שלא יופסד צורת האותיות ע"י אותו משיכ':

סעיף מח

(**ס"ק מח**) **ובמדינות כו'** וקשה כו' דע אם אמנם מה שאכתוב בזה מבואר כן בס' ט"ז מ"מ הוא בא בארוכ' ואני אבא בקצר' עם קצת תוספות ביאור דע פ' פתוח' היא שהיא פתוח' לעצמ' ואינ' נמשכת למעל' וסתומ' היא שנמשכת לענין שלמעלה אלא ניתן ריוח ביניהן כדי שיתבונן משה בין פ' לפ' וכמ"ש רש"י וקיימ' לן דבין פ' לפ' בין תהי' פתוח' או סתומ' צריך להניח חלק כדי לכתוב עליו תשעה אותיות אך בטור כאן כתב חלק כדי שלש תיבות של שלש שלש אותיות וברמב"ם פ"ז מהל' תפילין כ' תשע אותיות כמו

אשר אשר אשר וכ' ב"ח סי' זה סק"ד וז"ל וא"ל אמאי כ' רבינו שיניח חלק כדי ג' תיבות כו' ולא כ' בקיצור יניח חלק כדי ט' אותיות וי"ל דצריך להניח ג"כ ריוח מלא ב' אותיות קטנות מלבד הט' אותיות דהלא כשכותב ג' תיבות של ג' ג' אותיות צריך להניח מלא אות קטנה בין תיבה לתיבה כדלעיל סעיף ל"ב וכשיעור הזה צריך להניח חלק עכ"ל לפי דבריו צ"ל הא דלא כתבו שיעור אחד עשר אותיות או משום דהני ט' אותיות הן שיעור אותיות גדולות כמו אשר אשר אשר וב' אותיות שבין תיבה לתיבה שכ' הב"ח די באותיות קטנות וכמבואר סעיף ל"ב גם הא מבואר סעיף ל"ב דבין אות לאות צריך להניח מעט כחוט השער' א"כ מלבד התשע אותיות עוד צריך לשייר האויר שבין אות לאות אבל אותן שני אותיות שהוסיף הב"ח לפי פירושו א"צ אויר ואי הוי קתני שיעור אחד עשר אותיות ה"א שצריך ג"כ שיעור יו"ד שערות שבין האותיות והא ליתי' וכ"ז לדעת הב"ח אבל בשלחן ערוך פה וכן בש"ע י"ד וכן בטור י"ד לא הוזכר ג' תיבות כ"א תשעה אותיות משמע דס"ל דסגי בתשע אותיות גרידי' דלא כב"ח:

וענין צור' פתוחה או סתומה מחלוקת הרמב"ם והרא"ש ולדעת הרמב"ם כל פתוחה צריכה להתחיל מתחלת השיטה ולכן אם סיים הפרשה באמצע שטה ויש עדיין מקום פנוי עד סוף השטה שיעור ט' אותיות מניחו חלק ומתחיל בראש שטה שתחתיה פרשה אחרת והפרשה ההיא שהתחיל בראש שיטה מקרי פתוחה ובזה גם הרא"ש מוד' דמקרי פתוחה אבל אם יש מסוף הפרש' שסיים עד סוף השטה חלק יותר מט' אותיות כשיעור תיב' אח' והניח חלק שיעור ט' אותיות ואח"ז כ' תיבה ראשונה מפרשה שאחריה (וה"ה יותר מתיבה אח' כפי מקום החלק) זה מקרי סתומה להרמב"ם כיון שלא התחיל בה תחלת השיטה ובזה גם הרא"ש מודה שנקראת סתומה אולם יש עוד שני צורות אחרות שהרמב"ם והרא"ש חולקים בהם והם סברות הפוכות א' אם סיים בסוף שיטה והניח שטה שתחתיה כלה פנויה ובשטה שתחת שטה הפנוי' התחיל פ' אחרת להרמב"ם מקרי פתוח' כיון שמתחלת בתחלת שיטה אבל להרא"ש מקרי סתימ' דחשבינן כל הג' שורות שורה שסיים פרשה א' ושטה הפנויה ושטה שתחתיה שהתחיל בה הפרשה כאלו הן שטה אח' והאויר הפנויה הוא באמצע השיטה דמקרי סתומ' כנ"ל צורה שני אם סיים הפ' בסוף שטה ובשטה שתחתיה הניח בתחלת' חלק שיעור ט' אותיות ואח"ז התחיל פרשה אחרת להרמב"ם מקרי סתומה כיון שאינה מתחל' בתחל' שיטה ולהרא"ש כה"ג מיקרי פתוח' וכ' הרב"י בי"ד סי' ער"ה דלכתחלה י"ש יצא ידי כולם ויכתוב באותה צור' שהיא פתוחה לכ"ע במקום שראוי להיות פתוחה וכן במקום שצ"ל סתומה יעשה צורה אשר לכ"ע סתומה וכ' רמ"א אך אם אינו יכול לכוון עד"ז לא יסור מדברי הרמב"ם

שדבריו עיקר בזה. ובתפילין צריך לעשות הפרשה כמו שהן בתורה וג' פ' הראשונות הם בתורה פתוחות ופ' ד' והיה אם שמוע היא בתורה סתומה ולכן פ' קדש שהיא הראשונה צ"ל פתוחה אף שאין ניכר בהתחלת' שהיא פתוחה או סתומה דהא אין חלק לפניה כלל מ"מ די בכך לקרות פתוח' כמו ראשי חמשה ספרים שבתורה שלא מנאן הרמב"ם בכלל פ' פתוחות וסתומות דבראשי' וכן שאר ד' ספרים יש בזה די היכרא שהם תחלת ספר וה"ה תחלת קדש שהוא תחלת התפילין אולם להכיר שפרשת והיה כי יביאך היא פתוחה צריך להניח חלק סוף קדש שיעור ט' אותיות ומה שמתחיל שוב בראש הקלף והיה כי יביאך ואין חלק לפניה ה"ה כאלו התחיל בשטה שתחת סוף קדש דהוי פתוחה לכ"ע ואי התחיל בראש השטה כנ"ל וכן יעש' סוף והיה כי יביאך שבזה יהיה היכר שפ' שמע היא פתוחה לכ"ע אבל והיה אם שמוע לעשות צורה סתומ' לכ"ע א"א דא"כ היה צריך בשטה אחרונ' של שמע להניח חלק ט' אותיות ולהתחיל פ' והיה אם שמוע באותה שטה כנ"ל וזה א"א לא מבעיא בשל ראש דכ"א מהפ' בקלף בפ"ע אלא אפי' בשל יד עכ"פ צריך להתחיל כל פרשה בראש הקלף וכיון שדברי הרמב"ם בזה עיקר לכן כ' הרב"י שלא יניח סוף שמע חלק ח' אותיות אך בראש הקלף שבו מתחיל והיה אם שמוע יניחו חלק בראש השיט' ט' אותיות והיא סתומה לרמב"ם ולהרא"ש פתוח' כנ"ל אמנם בזה חולקים הרב"י בשם הרמב"ם עם היש מכשירים דדעת הרמב"ם אם עשה לוהי' אם שמוע פתוח' פסולה כיון שבתורה היא סתומ' אף שבתורה הטעם שסתומה מפני שיש לה שייכות לפרשה שלפני' שבתורה משא"כ בתפילין שאין לוהי' א"ש שייכות לפ' שמע שלפניה דהא שמע כתובה בפרשת ואתחנן ופ' והיה א"ש כתוב' בפרשת עקב וא"כ ניהו דלכתחלה ראוי לכותב' בצור' שכתובה בתורה אבל למה אם לא עשה כן תפסל. תי' הרב"י דס"ל להרמב"ם דבג' פרשיות שלפניה אם שינה ממה שכתובים בתור' פסולים ה"ה בפ' והי' א"ש הדין כן והיש מכשירים ל"ל סברא זו ולכן מכשירים עכ"פ דיעבד אם עשה והיה אם שמוע פתוחה:

וכ' הב"ח וגם מסיימין פ' והיה אם שמוע בסוף כו' כצ"ל. ונלע"ד דהוצרך לאשמעינן הא דס"ד דראוי לסיים באמצע שטה וכמ"ש המרדכי דומיא דס"ת דקי"ל דצריך לסיים לעיני כל ישראל באמצע שטה קמ"ל דלא דמי דדוק' ס"ת להראות שכאן נגמרה התורה ועליה אין להוסיף לכך הסיום באמצע השטה להראות שלא מצד חסרון קלף אין כתוב יותר דהא עדיין יש ריוח לפניו חצי שיטה הנותרת ואעפ"כ לא כתוב בו דבר אלא שכאן סיום התורה מפי ה' ואין להוסיף יותר וטעם זה ל"ש בתפילין ועיין תשוב' רש"ל סי' ל"ז בסופו מבואר קצת מזה:

אם עשאו סתומה ר"ל כדעת וכמנהג הרב"י דלא כמנהגינו:
אף למנהגינו. ר"ל ודאי למנהג הרב"י לעשות פ' ד' סתומה ודאי אין להניח חלק סוף והיה א"ש דע"י שמסיים סוף שיטה נרא' יותר כסתומה אע"ג דסי' פתוח' וסתומה היא בראש הפרשה מ"מ עדיף טפי זה שמסיים סוף הפרשה בסוף שיטה ג"כ דיש היכר יותר וכ"כ מהרש"ל בתשו' נ"ז סוף התשובה ע"ש אלא אפי' לפי מנהגינו דעושים גם פ' ד' פתוח' אפ"ה יש לסיים והיה אם שמוע סוף שיטה והיינו כדברי הב"ח הנ"ל:
ואי איישר חילי כו' שכשרים לד"ה ר"ל למנהגינו דעושים גם פ' ד' פתוחה א"כ פסולים לרמב"ם דס"ל אם שינה ועש' פ' ד' פתוח' פסול':
ול"נ שמנהג שלנו כו' והט"ז כ' תמונה לצאת לכ"ע ע"פ מ"ש הרמב"ם תמונה ג' לפרש' סתומ' דהיינו אם סיים הפ' באמצע שטה ואין חלק כ"כ כדי להניח חלק ג' תיבות ולכתוב תיבה ראשונה מפרשה האחרת שעי"ז היתה סתומ' לכ"ע והוא צריך לכתוב פ' שאחריה שתהיה סתומ' כיצד יעשה דאם יתחיל בתחלת שטה שניה תהיה פתוח' להרמב"ם לכן צריך להניח מעט חלק בתחלת שטה שניה ואח"כ פ' שאחריה היא סתומ' להרמב"ם כיון שאינה מתחלת בתחלת שטה. ולפ"ז אפי' היו מניחים חלק סוף שמע כדי ט' אותיות ותחלת והיה א"ש היה מניחים מעט חלק אז להרמב"ם היה נקרא והיה א"ש סתומה כנ"ל כיון שאינ' מתחלת בראש שטה. אבל להרא"ש היה כה"ג פתוח' כיון שסוף שמע עכ"פ חלק ט' אותיות דהא להרא"ש אפילו אינו מניח חלק סוף שמע אלא מניח חלק תחלת והיה א"ש כדי ט' אותיות ומתחיל והיה א"ש באמצע שטה אפ"ה מקרי פתוח' אלא סוף שמע יניח חלק מעט אבל לא שיעור ט' אותיות וכן קודם והיה א"ש יניח חלק מעט אבל לא שיעור ט' אותיות אבל עכ"פ אי לצרף יחד שני המקומות הפנוים סוף שמע ותחלת והי' אם שמוע יהיה שיעור ט' אותיות דהא עכ"פ בעינן ריוח בין פרש' לפרש' שיעור ט' אותיות וכה"ג הוי סתומ' לכ"ע ל"מ לרמב"ם דהוי סתומה דלדידיה אפי' היה חלק סוף שמע שיעור ט' אותיות מ"מ כיון דמניח בתחלת והיה א"ש ואינו מתחיל בראש שטה מקרי סתומ' לרמב"ם כ"ש כה"ג שאין סוף שמע חלק שיעור ט' אותיות אלא אפי' להרא"ש מוד' דכה"ג הוי סתומ' כיון דאין במקום א' שיעור ט' אותיות כ"א בצירוף עכת"ד ואני בעניי נבוכתי איך אפשר למעבד כזה לצאת אליב' דכ"ע הא כ' הרב"י בי"ד סי' ער"ה וכ"כ הש"ך שם ס"ק ד' בשמו ניהו דלכתחלה בעי' בין פ' לפ' שיעור ט' אותיות גדולות מ"מ דיעבד סגי אם יש חלק שיעור ט' אותיות קטנות דהיינו ט' יודי"ן סגי ולע"ד ג' פעמים אשר הוא יותר מח"י יודי"ן א"כ איך יעשה אם יחלק שיעור ט' יודי"ן ויניח קצתן חלק סוף שמע וקצתן תחלת והיה א"ש הא לכתחלה בעי' שיהי' חלק שיעור ג"פ

אשר ואי יניח מקצתן מן ג"פ אשר חלק סוף שמע והמותר מן ג"פ אשר יניח חלק תחלת והיה אם שמוע עכ"פ יש שיעור ט' יודי"ן במקום א' והוי עכ"פ דיעבד שיעור פרש' והוי להרא"ש פתוחה:

שלא להוציי' כו' וכיצד ינהג בכתיבת והיה אם שמוע בתפילין דר"ת עמ"ש בע"ה לקמן סי' ל"ד:

סעיף מט

(**ס"ק מט**) **סתומה כו'** לדעת הרא"ש כו' ואח"כ בשטה שני' יתחיל בראש שטה והיה כו' כצ"ל וגם בהרב"י יש טעות סופר ע"ש:

ואין לעשות מפני כו' כמו תפילין דרש"י ור"ת כמבוא' סי' ל"ד דשאני בהאי דסי' ל"ד דתפילין דמר פסולים למר ותפילין דמר פסולים למר משא"כ הכא אם יעשה כמ"ש הרב"י ודאי דיוצא לכ"ע אף דלהרא"ש הוי והי' א"ש פתוח' ולהרמב"ם אם עשאה פתוחה פסולה הא להרמב"ם כה"ג הוי סתומה ולהרא"ש דמקרי סתומה יש לסמוך על דעת היש מכשירים אם עשאה לפ' והי' א"ש פתוח' וגם לדידן דעושים כולן פתוחות אף דלהרמב"ם פסול אם עשה לפ' ד' פתוחה מ"מ להיו' טעם הרמב"ם בזה דחוק וכמ"ש לעיל בשם הרב"י טעם הדבר. לכן העיקר בזה כהיש מכשירים בפתוחה:

כ' סמ"ק כו' דלא כהב"י כו' דקאי על שלא כסדרן דבסמ"ק כ' דבשל ראש שהן בד' קלפי' אין להקפיד על סדר כתיבתן ומה"ט הבין הרב"י מל' זה דר"ל דאין להקפיד אפי' נכתב של ראש שלא כסדרן. וע"ז תמה הרב"י דלענין כסדרן אין חילוק בין של ראש לשל יד. אבל מ"א כתב דכוונת סמ"ק לענין פתוחות וסתומות כיון שהם בד' קלפים אין להם שייכות זה לזה. אבל לא דיבר סמ"ק כלל משלא כסדרן:

סעיף נא

(**ס"ק נא**) **היכא דאפשר כו'** בלא ברכה. משום דדעת הרא"ש דגם עור הבתים צריך עיבוד לשמה. אבל דעת הרמב"ם דעור הבתים א"צ עיבוד כלל וא"כ הוא הדין כשנתעבדו שלא לשמן דלא גרע מלא עבדן כלל ולכן היכי דלא אפשר למצו' מעובדים לשמה יניח הבתים שנתעבדו שלא לשמה או לא נתעבדו כלל דיש לסמוך בזה על דעת הרמב"ם שלא יתבטל ממצות תפילין אבל מ"מ לא יברך דאין הברכות מעכבות. וכיון דעיקר כהרא"ש דבעי עיבוד לשמה לכן אין לברך עליהן. דגם רש"י ס"ל כן. דבסנהדרין דמ"ו פליגי אביי ורבא אביי ס"ל הזמנה מלת' היא ורבא ס"ל הזמנה לאו מלת' ומסקי' תנאי הוא דת"ק ס"ל בתים של תפילין א"צ עיבוד לשמה ורשב"ג ס"ל דבעי' עביד לשמה ופירש"י דהעיבוד לא מקרי מעשה ולא הוי כ"א כמו הזמנה ות"ק ס"ל דהזמנה לאו מלת' לכך ס"ל דא"צ עיבוד

לשמה דהעיבוד אינו מעלה ומוריד כיון דאינו רק הזמנה והזמנה לאו מלתא ורשב"ג ס"ל הזמנה מלת' ולכך מצריך עיבוד לשמה אף דהעיבוד אינו רק הזמנה אפ"ה מהני העיבוד כיון דס"ל הזמנ' מלתא והקשו התו' א"כ כיון דקי"ל כרבא נגד אביי דהזמנ' לאו מלת' א"כ לפרש"י א"צ עיבוד לשמה. ובגיטין פסליה לס"ת אם אין הקלף מעובד לשמה ודוחק לחלק בין עור הבתים לקלף דהא על עור הבתים כתוב שי"ן דהוא הל"מ וראוי להיות להם דין קלף: ולכן פי' התו' להיפוך דת"ק ס"ל דא"צ עיבוד לשמה משום דס"ל הזמנה מלתא ולכן לא בעי' עיבוד לשמה וסגי בהזמנה. אבל רשב"ג סבר הזמנה לאו מלת' ולא מהני ההזמנה לכן צריך לעשות מעשה לשמה דהיינו העיבוד. וכן ס"ל להרא"ש וא"כ כיון דקי"ל כרב' דהזמנה לאו מלת' לכך אפי' עור הבתים צריכים עיבוד לשמה. והרמב"ם מפ' כרש"י. וכדי ליישב קושית התו' עכצ"ל כמ"ש התו' לחלק בין עור הבתים דלא בעי עיבוד לשמה והקלף דבעי עיבוד לשמה ואף שהתוס' כתבו שהוא דוחק רש"י והרמב"ם ס"ל שאינו דוחק ולכן ס"ל להרמב"ם דעור הבתים א"צ עיבוד לשמה כיון דקי"ל הזמנה לאו מלתא כרב' (דהא אפי' לא נתעבד כלל כשר לדידיה) ועמ"ש סי' מ"ב וע"ש מ"ש בע"ה:

סעיף נב

(**ס"ק נב**) **מעור א'**. דלא כדמשמע מסה"ת כו' וה"ה הנעשים מעור א' אלא שחותכים ממנו רצועות ומ"מ באמצע נשארו מחוברים ואח"כ שוב מחברים הרצועות יחד ובזה נעשים הבתים לדעת הב"ח פסולים כיון דעכ"פ קרועים בכל צדדי הבתים ולדידיה התפירה וה"ה הדבק אינו עושה חיבור:

וכ"כ התו' במנחות דבעו הש"ס להוכיח שם דבמזוזה אם עשה פרשיותיה סתומות כשרה מדתני' ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה ות"ל דבס"ת הפרשיות הללו דהיינו והיה א"ש סתומה ובמזוזה פתוחה א"ו דגם מזוזה אם עשאה סתומה כשרה ודחי דלמ' להשלים ופירש"י דאיצטריך ברייתי' לו' הטעם משום דאין מורידים דאפי' להשלים אסור דהיינו שתחלת הפ' כתוב כדין מזוזה אלא שבסוף הפרשה חסר שטה אחת דאסור ליקח אותה שטה ולהדביקה למזוזה ולהשלימה: וכתב התוס' ות"ל דאסור כה"ג דהאמרי' בירוש' דתפילין ומזוזות בעי' שיהיו כתובים על עור א' ותי' כיון דתפרן יחד דינו כעור א' ע"ש וא"כ ה"ה דהדין כן בבתים וכ"ז לשיטת רש"י ודעת החולקים צ"ל דס"ל כפי' התו' שם כגון שפ' שמע כתובה בס"ת סוף העמוד ויש גליון תחת' ויחתוך פ' שמע מס"ת ויכתוב בגליון שתחת שמע פ' והיה א"ש כדין מזוזה או להיפך שפ' והיה א"ש כתובה בראש העמוד ויש גליון ע"ג ויכתוב

עכשיו בגליון שע"ג פ' שמע ע"ש (ואע"ג דכה"ג הוי שלא כסדרן עמ"ש ע"ז הט"ז בי"ד סי' ר"ל) ולפ"ז אין ראי' משום דתפירה מקרי חיבור:

סעיף נד

(**ס"ק נד**) **וגם הבתים**. דלא כמו שנוהגים כו' ועכשיו בעו"ה נתהפך המנהג ואין משגיחים כ"א על ראש הבתים שיהיו מרובעים ואין משגיחים על התפירות ועל התיתורא ויזהרו מאוד להשגיח ע"ז. ודע דמ"ש הרב"י עשאן מרובעות ואח"ז נתקלקל ריבוען יש מי שאומר שצריך לרבען. לא יעלה על דעתך שיש חולקים כי לא נמצא שום חולק. ומסתימת הפוסקים משמע דכ"ע מודו בזה שצריך לרבען אלא שכן דרך הרב"י שדין חדש שלא מצא בפי' כ"א בפוסק א' כותבו בל' יש מי שאומר ועבט"ז. אבל מ"מ א"צ למודדן כל יום אם ריבוען קיים ומעמידין על חזקתן הראשונה אם לא שרואה שנתקלקל ריבוען צריכים תיקון:

סעיף נה

(**ס"ק נה**) **עור הבתים כו'** הרב"י כ' דשחרות הבתים אינו כ"א למצוה. ומה"ט כ' בסי' ל"ג סעיף ד' בהג"ה אם השחיר עכו"ם הבתים כשר. אבל הב"ח כתב דמדברי התו' שבת דף כ"ח ע"ב משמע דגם שיהיו הבתים שחורות הוא הל"מ ואם השחירן עכו"ם פסולים וגם אי נתלבנו אח"ז צריך שוב להשחירן דאית' התם תני ר"י לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. ושקיל וטרי למאי הילכתא אילימא לתפילין הא בהדיא כתיב למען תהי' תורת ה' בפיך מן המותר בפיך אלא לבתים והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ וממיל' ידעי' לה מן קרא מן המותר בפיך אלא לרצועות. והא"ר יצחק רצועות שחורות הל"מ ואכתי ידעי' דמן המותר בפיך בעי' ומשני ניהו דגמירי שחורות טהורות מי גמירי: וכ' התו' דקארי לה מאי קארי לה דאיך נדע טהורות משחורות ותי' וז"ל כיון דמצריך שיהיו שחורות כמו הבתים כ"ש דבעי שיהיו טהורות כמו הבתים דסברא הוא להקפיד על הטהרה יותר מעל השחרות ואי הא אתי ר"י לאשמועי' לישמעי' שיהיו שחורות דהוי שמעי' מינ' תרתי טהורות ושחורות ומשני ניהו דגמירי כו' דמשחורו' ל"ל טהורו' עכ"ד. וכ"כ המרדכי בשם ר"י ולפי זה ע"כ שיהיה הבתים שחורות הוא הל"מ דהא מה"ט מדמה הרצועות לבתים לענין טהורות לפ"מ דס"ד עכת"ד הב"ח. וניהו דהתו' ומרדכי בשם ר"י ודאי הכי ס"ל מ"מ לשאר פוסקים צ"ל דקושי' המקשן היא מכח כ"ש. דהא הבתים א"צ להיו' שחורות ואפ"ה בעי' שיהיו טהורו' כ"ש הרצועות דבעי' שיהיו שחורות כ"ש דבעי' טהורות דהא הוי ס"ד דיותר יש להקפיד על הטהרה מעל השחרות אולם מדברי התו' ומרדכי בשם ר"י משמע דבעי' לעיכובא הבתי' שחורות לכן יש להחמיר:

סעיף נו

(**ס"ק נ"ו**) **אין לו כו'** ומכל מקו' י"ל לדברי הגאונים כו' מרוח' ב"א והיינו עם התיתורא ומעברת'. דראייתם מדאמרי' בעירובין המוצא תפילין בשבת מכניסן זוג זוג רשב"ג אומר שנים שנים דס"ל מקום יש בראש להניח בו שני תפילין וכן ביד מזה מוכח דעכ"פ רחבים יותר מאצבע דאמרי' פ"ק דעירובין גבי כהן גדול שהיה מניח הציץ במקום תפילין ששערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין ורוחב הציץ אמרי' פ"ק דסוכה שהיה שני אצבעות וא"א דאין רוחב התפילין כ"א אצבע א"כ מקום יש בראש להניח ג' תפילין דהא הציץ היה רחב ב' אצבעות והי' מונח במקום תפילין. ועוד הי' מקום פנוי להניח בו כה"ג תפילין אע"כ דרחבי' יותר מאצבע וכיון דאפק' מאצבע אוקמי' אאצבעים כרוחב הציץ כ"כ הרא"ש בהל' קטנות. עכ"פ מוכח מזה דהשיעו' אצבעיים הוא ההיתור' ומעברתא:

וכ' ב"י בשם א"ח כו' דברי הגאונים אמורים לענין הרחב ודברי ב"י הם לענין הגובה:

סעיף נז

(**ס"ק נז**) **מקמטי כו'** עושים בקמט של עור דע"י הדפוס נראה כחק תוכות דפסול כדלעיל סעיף י"ז (ובגיטין) דף כ' משמע כו' דת"ר וכתב לה ספר כריתות בעי' דוקא וכת' ולא חקיקה ופריך דהתניא דחקיקה כשרה בגט ומשני הא דחק תוכות (ופירש"י חק תוך האות ובצדו וממילא נשאר האות בולט אינו כתב שלא עשה כלום באות עצמו לכך פסול) הא דחק ירכות (דהיינו שחקק האות עצמו והאות הוא שקוע) ולכך כשר. ופריך והא חק תוכות מצינו דכשר דהתניא בציץ לא היה הכתב עליו שוקע אלא בולט כדנרי זהב שבולט כן הציץ הי' הכתב בולט אבל לא כדנרי זהב דהן תוכו' ובציץ היה ירכות והיינו ע"י דפוס שהיו האותיות בולטות בו ומכה בדפוס על גבי ציץ שהיה הטס דק ועי"ז היו האותיות בציץ לצד הדפוס שוקעת ובצד שכנגדו בציץ היו האותיות בולטות כ"כ הראב"ד וע"ש ברמב"ם הרי דדפוס מקרי ירכות:

עור שהוא רך נדחה גם סביביו. ר"ל שכן דרך העושים בדפוס שיש להם שני חתיכות עץ בא' השי"ן בולטת ודוחק אותו ע"ג העור ועי"ז בולט העור בצד השני כמין שי"ן. ועץ א' שחקוק בתוכו שי"ן ועץ זה מניח בצד השני של העור ונכנס השי"ן שנדח' בעור לתוך שקוע של העץ השני ויצא השי"ן בעור מכוין וא"כ יש לחוש שע"י העץ שהשי"ן שקוע בו ידח' ממילא צדדי השי"ן וה"ל בצדדים חק תוכו' כנלע"ד כונתו. דזה מקרי כתיבה. וז"ל הט"ז בי"ד סימן רע"א דמה לי שדוחק את העט על הנייר או הנייר על האותיות של עופרת אידי ואידי כתיבה היא עכ"ל:

אפילו גם כו' דדמי לחקיקה ר"ל כמו שהחמירו בגט שלא לכתוב בקנה של ברזל דהוי כמו חקיקה. אע"ג דהוי חק ירכות מ"מ כל כמה דאפשר לעשות בלא שום חקיקה עדיף כו' כ"כ הט"ז שם בריש הס"ק שם:

דחקיקה כשר בס"ת. היינו חק ירכות ובגט א"צ ראיה מדברי התוס' אלא היא גמר' ערוכה שם כנ"ל אבל הוצרך להביא ראיה מדברי התו':

והביא ראיה לאפוקי מדעת המ"ע שהבי' לעיל דפוסל בס"ת אפי' חק ירכות וראייתו דמצינו דהלוחות היו חק ירכות א"כ ה"ה דס"ת כשר כה"ג אלא דלולי דברי התו' היה א"ל דאין ללמוד מכתב הלוחות למקום אחר אבל מדברי התו' נראה דילפי' מלוחות למקום אחר א"כ ה"ה דיש לילף מהם כתיב' ס"ת. שכתב דהא למימרא כו' המקשן דפריך שם מברייתא דחקיקה כשרה בגט כנ"ל לא הוי צריך להביא ברייתא אלא ה"מ להקשות מלוחות דכתיב בהו כתיבה והיה כתבם חקוק כדכתיב חרות על הלוחות אלא דניחא ליה למיפרך גט אגט עכ"ל:

הרי דהתו' ילפי אפי' גט מן הלוחות כ"ש ס"ת דדומ' ללוחות ויש ליזהר מטעם שכ' הט"ז לעיל בגט כנ"ל:

סעיף נח

(**ס"ק נח**) **של ימין המניח כו'** והנקדן כו' דלא תימא דמה"ט דשל ימין המניח של ג"ר דהשי' של ג"ר חשו' ולכן ס"ד באיטר יש לעשות אפכא אבל מדברי הנקדן משמע להיפוך והא דנקט בש"ע ימין המניח אינו אלא לסימנא אבל אינו זה הטעם אדרבא הוא הואיל והוא בשמאל הקורא ולכן גם באיטר הדין כן ואע"ג דבס"ק שאח"ז חולק המ"א על הנקדן ועל טעמו מ"מ עכ"פ משמע מדבריו דלאו במניח תליא מלתא ובהא מודה מ"א לדבריו:

סעיף נט

(**ס"ק נט**) **ד' ראשין כו'** כמו שהיו בלוחות דבס"ת הי' השי"ן בולטת ובלוחות היתה שוקעת לכן עושים ב' שיני"ן א' של ג' ראשין היא דומה לשי"ן של ס"ת ושל ד' ראשין שיש בשקועת' ג' ראשין דומה לשי"ן שבלוחות שהיתה שוקעת ולכן צריך שלא יגעו היודי"ן של שין של ד' ראשין דהיינו שני יודי"ן שבאמצע שי"ן של ארבע ראשין נוגעים בתחתית דא"כ תתבטל השי"ן שוקע' ולא תהי' שי"ן שוקעת:

יעשה בתוכו ב' יודי"ן עב"ח. וכ"מ מל' רמ"א סעיף מ"ג שכ' וכן היו"ד שבשי"ן צ"ל למטה כו' ולא חילק בין שי"ן של ג' ראשין או ד' ראשין אף שכ' היו"ד שבשי"ן ל' יחיד ומ"מ מדלא חילק בהדי' בין שי"ן של ג"ר לשל ד"ר משמע דתרווייהו צריכים ליגע:

סעיף ס

(**ס"ק ס**) **וכורכם כו'** אם אין לו אחרים אבל אם יש לו אחרים לא יניחם דלהרמב"ם פסולים אם לא כרך עליהם וס"ל דגם זה הל"מ שיהיו נכרכים בקלף אלא אם אין לו אחרים סמכי' על הרא"ש שחולק בזה על הרמב"ם ואינו מבואר אם אין לו אחרים אם יברך על אלו:

סעיף סב

(**ס"ק סב**) **זקופה כו'** אע"ג דאי אפשר להעמידן זקופות דהא כתובים זה אצל זה. וצריך להיות דקדש והיה כו' כזה? דאם כתובים על זה אפי' כתובים בקלף אחר יש להעמידן זקופות:

אבל רש"י לא כ' כן. קאי אדלעיל ע"ד ר"י חביב שהוכיח דלא בעינן זקופות מדסעיף מ"ז. ומ"א כ' דמדברי פרש"י לעיל סעיף מ"ז. אדרבא מוכח דבעינן זקופות והוא דבמנחות תניא כתבן בעור א' והניחן בד' בתים יצא. וצריך ליתן ריוח ביניהן דברי רבי וחכ"א אינו צריך ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת ואחת. ופרש"י וצריך שתהיה ריוח בין הפרשיות כשיכתבם שלאחר שכתבן בעור א' חתך מלמעלה העור כעין ד' פרשיות והניחן בד' בתים והיה מדובק למטה עד כאן לשונו. והבין מ"א דע"כ גם לרבנן בעי' ריוח בין פ' לפ' כמלא אות קטנה דלא גרע משני תיבות דצריך להניח חלק בין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה אלא דלר' בעי' ריוח הרבה שיהי' ניכר הפרש שהן ארבע פרשיות וא"כ א"א דמה שכ' רש"י שחותך מלמעל' כו' לא קאי כ"א על דברי ר' אבל לרבנן ס"ל לרש"י דא"צ לחתוך:

מנ"ל לרש"י לעשות מחלוקת חדשה בין רבי לחכמים אע"כ מ"ש רש"י וחותך מלמעלה קאי בין לרבי ובין לרבנן. וע"כ הטעם דבעי לחתוך משום דס"ל דבעי' זקופות א"כ אדרבה משמע מרש"י דלא כהבנת ר"י חביב. ועבב"י מ"ש על רש"י הנ"ל:

סעיף סד

(ס"ק סד) דבק כשר מבהמה טהורה ר"ל זה מקרי כשר שהוא מבהמה טהורה אף שהיא מנבלה וטרפה כמ"ש סעיף י"ב:

סעיף סו

(**ס"ק סו**) **אין לקנות כו'** מ"ש הע"ת כו' דרוב בהמות טמאות כדאית' בחולין דס"ג ע"ב לפי שחיות ובהמות טמאות מרובות מן הטהורות לכך מנה הכתוב בטהורות משום שלעולם ילמוד לתלמידו דרך קצרה אבל בעופות הוא להיפוך ע"ש:

(**ונבלות וטרפות**). ר"ל דל"ל נבלות וטרפות מן הטמאות ניהו דאין נוחר בידים הטמאו' שאין ראוי לאכילה משום הגידים אעפ"כ ניחוש שנתנבלה או נטרפה טמאה ולקח ממנה גידים לז"א מיעוטא נינהו נהי דטמאו' הן הרוב אבל נבלות טמאו' הן מיעוט מן הנשחטים והנחרים של טהורות:

ונ"ל דדוק' כשידוע כו' דה"ל דומיא דט' חניות מוכרו' בשר שחיטה וא' בשר נבלה דידעי' דא' מוכרת נבלה:

לוקחים ביצים כו' וא"ח שמא של נבלה כו' אע"ג דלטמאות חיישי' וצריך שיאמר העכו"ם מעוף פלוני וטהור הוא היינו משום דמרובים טמאים הן חיישי'. אבל נבלות וטרפות דמיעוטי נינהו ל"ח דאזלי' בתר רובא וע"כ צ"ל דלא מיקרי קבוע כיון דלא נודע שא' מוכר ביצים של נבלות וטרפות. אבל בשוק מותר ומבואר שם בי"ד בש"ך ופר"ח דאם מוכרים בשוק בחניות חוזרים לקביעתן ומיקרי קבוע:

ול"נ טעם אחר כו' ולפ"ז אפי' לא נודע שא' מוכר מטמא' וגם בשוק אפ"ה אסור ועובדי כוכבים לאו בני לשמה ולפי זה מותר ליקח מהם קודם טוי' ולטעם ראשון אסור ובס' א"ר מפקפ' אי בעי' טוי' לשמה כיון דא"צ טוי' אולי גם לא בעי' טויה לשמה וכת' דמה"ט לא הזכירו הפוסקים דבעי' טוי' לשמה ע"ש:

סעיף סז

(ס"ק סז) יתפור כו' בתוך הבית כצ"ל:

פסול דבעינן שבסוף גובה הבית למטה יפשוט לצדדים מעור הבית ויכניסו בין כפלי התיתורא וכשיתחוב המחט תוך התיתור' ויתפור יתפור ממילא גם תוך עור הבית שהוא בין כפלי התיתורא:

סעיף סח

(**ס"ק סח**) **בחוט כו'** וכ' הב"ח כו' דהרב"י כ' בשם הריא"ם דאינו רשאי ליקח לכתחלה בשעת תפירה חוט קצר שלא יספיק לכל הי"ב תפירות ואפי' יקח אח"כ כשיכלה חוט ראשון חוט אחר ויקשרנו בראשון ויגמור התפירה לא מהני דצריך שיהיה חוט א' שלם ועל זה כ' הרב ב"י שלא ידע טעם הדבר ואעפ"כ העתיק כן בש"ע אבל הב"ח כתב דאין הכוונה בהריא"ם דודאי אם חוט קצר רשאי לתפור בו ויגמור התפירה בחוט אחר אלא שבספר א"ר כ' שצריך לקשרן והא דפסל הריא"ם כ' הב"ח וז"ל כצ"ל במ"א דוק' אם נפסק החוט פסול דניכר שאין החוט חזק ויפסוק עוד וכל העומד לפסו' כפסיק דמי עכ"ל:

סעיף סט

(**ס"ק סט**) **קשה כו'** ועכשיו נהגו כו' עמ"ש סי' כ"ז כו' דמשם נראה דא"צ שיהי' נראה הדל"ת בשני צדדים ודי אם נראה דל"ת לצד חוץ וכ"כ מ"א שם סי' כ"ז ס"ק ט"ז וכ"כ הרב"י כאן בספרו דאין קפידא בזה שיהיה נראה בשני צדדים ודי בצד אחד:

ודע דמ"ש רמ"א בסעיף נ"ב ונוהגים להעביר עור על הבית ש"י כו' נראה מדברי התו' מנחות דף ל"ה ע"א ד"ה מעברתא כו' שמכסה ברצועה של עור א' שני צדי הבית דהיינו לצד הלב ולצד חוץ גם מלמעלה ראש הבי' מכוסה. וזה מקרי בית רואה את האויר כיון דב' צדי בית האחרים מגולין וממילא ה"ה להיפוך אם מכסה ב' צדדים אחרים ומניח ב' צדדים הנ"ל לצד הלב וצד חוץ מגולים דשרי והטעם כת' הרא"ש והובא בהרב"י הואיל ובית של יד גבוה וקצרה ומשימים אותו תחת הבגדים ומתנדנדים ומקלקלים ועל ידי נתינת הרצועה הנ"ל מתחזקים ובראב"ש כ' טעם אחר שמקרי רואה את האויר כיון דלא חיבר לו בית אחר ע"ש אבל במעדני מלך בהלכות תפילין סי' כ"ב כ' הטעם דכשעושים בית של יד בהכרח נעשו קמטים (ור"ל דבשל ראש אם נעשו קמטים מכניסים הקמטים בחריצים שבין בית לבית משא"כ בש"י) ואינו נוי וכתיב זה אלי כו' ולכן מכסים בהרצועה הקמטים עכ"ל וסיים ולכן עכשיו שמתקני' בית של יד בלי קמטים לכן אין מעבירים עליו רצועה:

סימן לג

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שנקרעו קצת פי' כו'** אבל הצדדים שלמים וה"ה למעלה צ"ל שלמים וכ' הרב"י בשם המרדכי וז"ל וכ"ש שיש לפסול מה שרגילים כותבי תפילין כשעושים הד' בתים ונותנים אותו בדפוס חותכים מן העור בין בית לבית כדי שלא יהיה נכווץ ובולט ומחפים מקום החתך מבפנים כדי שיהי' נראה מבחוץ שלם עכ"ל ואע"ג דלא שייכי הני טעמי שכ' הט"ז בס"ק א' ע"ש ומזה לא ידעתי מאין להם להסופרים שרגילים שע"י שמותחים בדפוס החריצים שבין בית לבית ע"י חוט ועי"ז ימשכו צדדי הבית יותר למטה מן אמצע הבית ולכן חותכי' למטה צדדי הבית עד שיהיו שוין ונשארו הבתים מחוברים יחד ולא ידעתי מה לי למעלה בצידי הבית דפוסל המרדכי ומה לי למטה בתחתית הבית וא"ל להתנצל דוקא בצידי הבית איכא קפידא דכיון דאין הדופן שלם לא מקרי בית דבית בלא דופן לא הוי בית משא"כ למטה אפי' היה פתוח לגמרי הי' שם בית עליו רק דבעי' שיהי' מעור א' וכיון שבאמצע גם למטה נשארו מחוברים רק חותכם משני צדדים ה"ל עור א':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ראשון כו'** ונשאר בית א' שלם ביניהן ר"ל אפי' נפסק בית של קדש בצד שהוא סמוך לבית של והיה כי יביאך כו' ובית של שמע נפסק בצד שהוא סמוך לבית של והיה כ"י כו' א"כ אין מפסיק בין הקרעים כ"א שני דפנות אפ"ה כשר כיון שעכ"פ מפסיק בית שלם אבל אם נפסק בית של קדש לצד חוץ ודופן הסמוך לבית של והיה כ"י כו' שלם ובית של והיה כ"י כו' נפסק לצד הסמוך לבית של שמע והצד הפונה לבית של קדש נשאר שלם הרי בזה ג"כ נשתיירו שתי דפנות שלמים המפסיקים בין הקרעים מ"מ פסול כיון דאין בית שלם מפסיק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מעובד כו'** והרב"י כתב ט"א משום דבעי' טהורות ולכך בעי' עיבוד לשמה וסתרו בס' ב"ה דא"כ אמאי ס"ל לרמב"ם בעור הבתים דלא בעינן עיבוד לשמה הא גם הבתים בעי' שיהיו טהורות ולכך כתב מ"א דרצועות עדיפי מבתים דגם שיהיו שחורות הוא הל"מ משא"כ בבתים ס"ל להרמב"ם דמה שהן שחורות הוא רק למצוה ולנוי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **טוב כו'** משמע דס"ל דבדיעבד כשר כו' ר"ל אפי' הרצועות דהא ברצועות איירי בכל סי' זה ועלייהו קאי הרב"י:

מצינו כ"פ כיוצא בזה כיון דאינו מבואר להדיא דאפשר לפרש ע"צ הדחק דהרב"י קאי על בתים אף שאין האמת כן לא כ' לשון י"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **עור כו'** דהא אפי' לא כו' אבל לדעת הב"ח שהבאתי לעיל סימן ל"ב ס"ק נ"ה שהתו' ומרדכי ס"ל דגם הבתים שיהיו שחורות הל"מ ואם כן אם השחירן עכו"ם פסול:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **פסול כו'** דמחזי כמנומר הכי איתא שם א"ר חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר"י ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת מעביר קולמוס ומקדשו דברי ר"י וחכמים אומרים אין השם מן המובחר ודחו ראב"י דלמא לא הוא ע"כ לא קאמרי רבנן התם אלא משום דבעי' זה אלי ואנוהו וליכא אבל הכא לא עכ"ד הגמ' ותפס מ"א דברי ראב"י לעיקר ומ"ש מ"א משום דמחזי כמנומר משום דאמרי' בגיטין דף נ"ד ע"ב דבס"ת שלא נכתבו אזכרות שבה לשמה מודה ר"י דלא מהני העברת קולמוס דמחזי כמנומר בזה פליגי רבנן וס"ל דגם בחד אזכרה מקרי קצת מנומר ואינו בכלל זה אלי ואנוהו:

וע' בא"ע סי' קל"א ר"ל דשם פסקו רוב הפוסקים גט שנכתב שלא לשמה לא מהני העברת קולמוס דתופסים דברי ר"ח עיקר דמדמה גט לכתיב' השם וק"ל כרבנן וא"כ ה"ה הכא לא מהני השחר' ישראל וצ"ל הא דמקיל מ"מ כאן משום דהרב"י הביא בשם סה"ת ז"ל בסי' קצ"א כ' בפנים שיש להסתפק אם עכו"ם יכול לשחירן לבדו כמו שאר תקוני עור או שמא כיון דרצועות שחורות הל"מ צריך השחרה לשמה ואסור בעכו"ם כו' והמחמיר תע"ב ניהו דבש"ע פסק דפסול ע"י עכו"ם מ"מ ס"ל למ"א דיש לסמוך בזה על דברי ראב"י דאמר טעמייהו דרבנן דמחזי כמנומר גם הרב"י שם בא"ע הביא בשם ר"ת דלא ברירא ליה לפסוק כר"ח דגיטין ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **יש מתירים כו**'. דבעי' קשירה תמה פירש"י שתהיה הרצועה שלמה ולא יהיה בה רק קשר אחד וכיון דלכ"ע פסול אפי' בשעת הדחק אין יוצאים וכ' הט"ז דגם ע"י תפירה שיוצאים ע"י הדחק היינו שלא יתבטל ממצות תפילין מ"מ אין לברך עליהן דברכות אין מעכבו' וגם בזה נראה שחולק הט"ז על ש"ע דכמ"ש בש"ע שברצועה ש"י השיעור שתקיף הזרוע ותמתח עד אצבע האמצעי' ויכרוך כו' אין לתפור ס"ל לט"ז ה"ה בש"ר אין לתפור בשל צד ימין עד הטבור ובשמאל עד החזה ע"ש. ודע דלענ"ד הא דכתב בש"ע דבש"י אחר שיעור שתקיף הזרוע ותמתח כו' מ"מ אחר שתפר למעלה משיעור זה צריך אחר שתקיף הזרוע למתח הרצועה עד אצבע האמצעי' ולכרוך עליה ג' כריכות ואח"ז יחזור למטה ויכרוך על הזרוע ז' כריכות דאל"כ מאי מהני שיש בו כדי שתקיף כו' ותמתח כו' כיון שאינו עושה הכריכה סביב האצבע כי אם בחתיכת הרצועה התפירה:

סימן לד

סעיף א

(**ס"ק א**) **משמאל כו**' דהא בגמ' הטעם כו' ומה שאמרו קדש משמאל המניח כו' אינו טעם כ"א לסימנ' נקטי':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ולר"ת כו**' כמ"ש סי' ל"ב ר"ל כסדר שכתובים בתורה והיינו פרשת שמע קודם לפרשת והיה אם שמוע כמו בתפילין של רש"י:

ולכן צריך שיניח חלק כו' היינו בשל יד שד' הפרשיות כתובים בקלף א' כדלעיל סי' ל"ב סעיף מ"ז:

והיה אם שמוע באמצע אך טעות ביד קצת סופרים בענין פ' פתוחה וסתומה כותבים כמו בשל רש"י שמסיימים פ' והיה א"ש בסוף שטה דהיינו על הארץ סוף שטה וכמ"ש מ"א סי' ל"ב ס"ק מ"ח ופ' שמע מתחילים תחלת שטה א"כ אין ריוח תשעה אותיות בין פ' והיה אם שמוע לפ' שמע וא"כ אין לשמע לא דין פתוחה ולא דין סתומה ואין כאן שם פ' על שמע לכן צריכים להניח חלק סוף והיה א"ש שיעור ט' אותיו' ויסיים על הארץ באמצע שטה ויתחיל שמע בראש שטה ובין פ' והיה כי יביאך לפ' וה"ה א"ש להנוהגים כמו שכ' רמ"א סימן ל"ב סעיף ל"ו שעושים כל ד' פרשיות פתוחות א"כ גם בתפילין דר"ת יעשה כמו בשל רש"י ויניח חלק סוף והיה כי יביאך שיעור ט' אותיות ויתחיל והיה אם שמוע תחלת שטה אבל הנוהגים כמ"ש הט"ז שם ס"ק כ"ו לצאת בפ' והיה א"ש אליבי' דכ"ע בתפילין דר"ת צריך להניח חלק סוף פ' והיה כ"י פחות מט' אותיות וגם תחלה פ' והיה א"ש יניח חלק פחות מן ט' אותיות ושני חלקים בצירוף יהיו שיעור ט' אותיות:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כרצועות כו'** שהרי ממ"נ כו' אבל אם כו' ז"ל הרא"ש בהלכות תפילין דף צ"א והשאר הן כרצועה בעלמא ואין כאן בל תוסיף אלא בעושה חמש בתים עכ"ל ולכן נסתפק הלבוש מדנקט ה' בתים שם ר"ל דוקא ה' בתים אבל אי מניח ב' זוגות תפילין מסדר א' שניהם של רש"י או שניהם של ר"ת אין בו משום ב"ת דומי' דציצית שיכול ללבוש כמה בגדים שיש בהם ציצית או דלמא שגם בב' זוגות מסדר א' יש בו משום ב"ת ואינו דומה לציצית שכל בגד בת ד' כנפו' חייבת בציצית כו' אבל מ"א פשיטא ליה דב' זוגים מסדר א' יש בו משום ב"ת ורא"ש מרפ"י דעירובין דתנן המוצא תפילין בר"ה בשבת במקום שנאבדים מכניסן דרך מלבוש זוג זוג ור"ג אומר מכניסן שתים שתים ובעי למימר תחלה דכ"ע ס"ל שבת לאו זמן תפילין ואפ"ה משום הצל' התירו חכמי' להכניס דרך מלבוש והוי תכשיט ודוקא במקום תפילין הוי תכשיט ובהא פליגי דת"ק סבר דאין מקום בראש וביד כ"א להניח שם תפילין א' לכן לא התיר כ"א זוג זוג ור"ג סבר מקום יש בראש וביד להניח שם שני תפילין לכן שרי להכניס שנים שנים ואב"ע דכ"ע ס"ל מקום יש בראש וביד להניח בו שני תפילין ובהא פליגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין ולכן אם לובש יותר מזוג אחד איכא משום בל תוסיף ור"ג סבר שבת לאו זמן תפילין וליכא משום בל תוסיף דשלא בזמן המצוה אינו עובר עד שיתכוין להוסיף ואיכ' עוד כמה אוקימתות. ע"ש עכ"פ מוכח מת"ק להאי אוקימת' וכן מאוקימתו' אחרו' דמסיק אח"ז) דמסד' א' שני זוגות יש בו משום בל תוסיף וכן הביא בס' ל"ח ראיה זו. וכ"כ הב"י

בשם המ"מ בסימן תרנ"א בהל' לולב פ"ז ולמד מתפילין דאם לקח שני לולבין עבר על בל תוסיף אבל אם הוסיף מין אחר שאינו מארבע מינים שבלולב אמרינן האי לחוד' קאי והאי לחודא קאי כדאיתא פרק הנחנקין ולא עבר על בל תוסיף ע"ש והם כדברי מ"א. דאשתמיטתי' דברי המ"מ הנ"ל והגמ' ר"ל דברי מ"מ אשתמיט מתרווייהו אבל דברי הגמ' לא אשתמיט כ"א מלבוש אבל הל"ח הביאה וכנ"ל. ומ"ש מהאי דהנחנקים ר"ל דאמרי' בסנהדרין דף פ"ח ע"ב אר"א א"ר אושעיא אין זקן ממרא חייב אלא עד שיורה בדבר שעקרו מה"ת ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין דעיקרו מן התורה דכתיב וקשרתם לאות כו' אבל אינו מפורש מהו ופירושו מדברי סופרים שכן קבלו הל"מ דין התפילין ויש בו להוסיף על ד' בתים ואם הוסיף גורע ופריך ה"ד אי עביד ד' בתים ואייתי בית אחריני ואנח גבייהו האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי (ור"ל אין בו משום בל תוסיף דהא אין לבית ה' חיבור עם הד' בתים) ואי עביד ה' בתים (ר"ל דבוקים יחד) גרוע ועומד הוא (פירש"י דמתחלתו לא עשה כהוגן כו' ואנן בעי' גורע דהשתא שהיה מתחלתו כשר ופוסלו בתוספתו עכ"ל) ומשני הא"ר זירא בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול (ופירש"י לאחר שעשה ד' בתים והיה כשר מתחלתו הוסיף ודיבק לו בית ה' וכ"פ הרמב"ם פ"ז מהל' ממרים) ע"כ הרי דאי מנח ד' בתים ואנח עוד בית ה' אצלם ולא דבקו אין בו משום ב"ת דאמרי' האי לחודי' כו' וא"כ כ"ש ב' זוגות מסדר א' דדומה קצת לציצית כסברת הלבוש הנ"ל כ"ש דאין בו משום בל תוסיף:

דהתם כתב פ' אחרת כו' והוא סברת המ"מ הנ"ל והא דלא משני הש"ס דמיירי שהוסיף פ' א' מן ד' פרשיות שבתפילין י"ל דס"ל כמ"ש הרשב"א בתשו' סי' תקל"א הביאו בס' כפות תמרים בסוכ' דף ל"א ע"ב דכה"ג אע"ג דעבר על ב"ת מ"מ ידי מצוה יצא וא"כ אפי' מיירי בהוסיף א' מד' פרשיות אפ"ה תקשי דהא בזקן ממרא בעי' ואם הוסיף גורע וכיון דיצא ליכ' גורע אלא דתחל' קושיית' מהאי דסנהדרין היא מל' המקשן דאמר האי לחודיה קאי כו' דמשמע דאין בו משום ב"ת וע"ז הוצרך מ"א לתרץ דס"ד דהוסיף פ' אחרת (והיינו דנקט המקשן כה"ג דכן אורחא דמלת' יותר שיטעה זקן ממרא להוסיף פ' ה' ולא להורות לכתוב פ' א' ב"פ) אבל המתרץ לא הוי סגי ליה לתרץ דהוסיף פ' מד' פרשיות דאכתי תקשי כנ"ל (אלא דלהמ"מ צ"ב דגם הוא ס"ל כדעת מ"א כנ"ל ומדברי כפות תמרים שם נראה דס"ל היכי דהוסיף אף ידי מצוה לא יצא) והא דהוצרך הרא"ש לו' דה"ה ברצועות משום דפסולים ת"ל דהוי כפ' אחרת משום דכ' המ"מ שם בלולב אי הביא מין אחר ניהו דב"ת ליכא מ"מ איסור דרבנן איכא ע"ש אלא דשם בסנהדרין מיירי

לענין דין תור' דהא מיירי לענין חיוב מית' דזקן ממרא ולכך לצאת אף ידי איסורא דרבנן הוצרך הרא"ש לו' שיתכוין שהם כרצועות ועמ"ש מ"א סי' תרנ"א ס"ק כ"ז:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואם אינו כו'**. דע דמה שהוגה בש"ע ויסלקם מיד וכן אח"ז וי"א שאם כו' היא מהגהות ט"ז אבל מ"א היה לפניו גירסא הישנה ולא היה כתוב אלו התיבות שניתוספו לכן הוקשה לו דהיינו מציעתא. דהמ"א הבין לפי פשוטו דגם במציעתא כוונתו ויניח האחרים כו' ר"ל אחר התפלה כמו בסיפ' ועוד הקשה מ"ש על סמך ברכה א' הא גם ברישא הדין כן:

ול"נ דהפ' כו' ואח"ז יניח כדברי כו' ועכ"פ יהיו שני הזוגות עליו בשעת ק"ש ותפלה ולכן לא הקפיד במציעות' איזה יניח תפלה של רש"י או של ר"ת כיון דבין כך ובין כך יהיו הב' זוגות עליו בשעת ק"ש ותפלה. וכ' המרדכי אע"פ שמפסיק בברכות כו' דאם יניח ב' הידות זא"ז ואח"ז השני ראשים זא"ז גרע טפי להפסיק בין של יד לש"ר בהנחתן. דהא אפי' בחה"מ דאינו מברך אפ"ה אסור להפסי' בין ש"י לש"ר כדלעיל סי' כ"ה במ"א סקי"ד:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואם לא יוכל כו'** כצ"ל כגון שי"ל מכה דבזא"ז ל"ל דאינו יודע לכוין המקום דמאי בקיאות שייך בזה. לכן כ' דאינו יכול והיינו מפני מכה וכדומ' וכיון דאין עליו בשעת ק"ש ותפלה כ"א זוג א' לכן הקפיד שיהיה עליו אז של רש"י דהוא עיקר. וכן מנהג העולם ואח"ז יניח של ר"ת ויקרא בהם שמע והיה א"ש שלא יהיה כמעיד עדות שקר שקורא ק"ש בלי תפילין ולכן א"צ לו' פ' ויאמר כי לא הוזכרו שם תפילין וכן אם קודם שמניח של ר"ת עבר זמן ק"ש יקרא בהן מזמור א' תהלים או ילמוד פרק א' או הלכה א' בהן. וכ' הט"ז דיניח של ר"ת למעלה משל רש"י וכפי מה שהעלה הט"ז מסוגי' דעירובין הנ"ל אין זה ברור דקי"ל מקו' יש בראש וביד להניח ב' תפילין ולכן יניח של רש"י למטה שהוא עיקר ולמטה ודאי הוא מקום תפילין ולכן כ' ג"כ דהמניח של רש"י לבד יניחם דוקא שיסיימו מקום התפילין במקום התחלת צמיחת השערות והתפילין גופייהו למעלה על השערות אבל לא למעלה מזה שמא אין מקום בראש להניח בו ב' תפילין (ובס' א"ר חולק) ולפמ"ש לעיל סי' ל"ב במ"א ס"ק נ"ו דשיעור רחב התפילין ב' אצבעות עם התיתורא ומעברתא ואין מקום בראש כ"א שיעור ד' אצבעות המניחים שני זוגות בפעם אחד צריכים ליזהר שלא יהיו התפילין רחבים עם המעברתא ותיתורא יותר

משני אצבעות לבל יצטרך להניח של ר"ת על מעברתא של רש"י ואולי י"ל שיש מקום ה' אצבעות רק שאינו ששה אצבעות ודוחק:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא יניח כו'** ואם כו' וכתב בס' ע"ת בשם תשו' מהרמ"ע דכ"ש דאין להחליף הבתים ורצועות ופרשיות אבל בס' א"ר כ' שע' שם וכ' דלכתחלה לא מורינן להיתרא ומ"מ אי איכא אינש דלא קפיד ורצה להחליף לא מחינן בידיה עד כאן לשונו ולכאורה גם מדברי ב"ח נראה דשרי להחליף שדחה דעת הדוחים הראי' שהביאו ראיה לשטת רש"י ממעשה שנפלה בימה שעל קבר יחזקאל ומצאו שם תפילין כתובים כסדר שכ' רש"י. ודחו לפי שפסולים היו גנוזים שם. וכתב הב"ח וז"ל ולא נהירא דלא היו צריכים גניזי' אלא להחליף הנחתן מבית זה לבית זה עכ"ל מבואר מזה דמותר להחליף הפרשיות משל רש"י לר"ת. אך זה ליתא דדוקא לדידן דלא ידעי' איזה מהן עיקר של רש"י או של ר"ת לכן אסור להחליף ד"מ של רש"י אסור להחליף ולעשותן של ר"ת דדלמא קי"ל כרש"י א"כ אם נעשה מהן של ר"ת דפסולים לרש"י הרי מורידן בחליפ' אלו מקדושתן וכן איפכא משא"כ על הדוחים שדחו ראיית רש"י. והא דמצאו בבימה כרש"י משום דהיו פסולים וגנזום א"כ באותן הימים לא נסתפקו וידעו בבירור דהעיקר כר"ת א"כ לא היו צריכים גניזה אלא להחליפן וליכא בזה הורדה אדרבה מעלי' להו דע"ע היו ודאי פסולים ועכשיו ע"י החלפה יהיה תפילין כשרים:

סימן לו

סעיף א

(**ס"ק א**) **שאין כו'** שאדם בינוני. ר"ל בינוני בקומה לא ארוך ולא קצר ובמספר השנים כ' הב"ח בשם ס' ב"ש שכ' בשם הרר"י חסיד מבן כ"ה שנה עד בן חמשים שנה והיינו ברחוק אמה כמ"ש מ"א בשמו אח"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **צריך כו'** ואם אינן כו' פסולים עכצ"ל דס"ל כמ"ש מ"א לק' בשם הב"ח דפוסל אם לא תייג שעטנ"ז ג"ק. דלא כמ"ש בש"ע דמכשיר אפי' לא תייגן כלל כ"ש אם נוגעים וכ' בס' ע"ת על סוף דבריו במה שמכשיר אי ידעי' דכתבן מומחה. וז"ל נלמד מדבריו אם מתחל' נעשה בהכשר ואח"כ נתקלקל (ר"ל בענין התגין) שאין לפסול צ"ע להלכה עכ"ל: חית כדעת רש"י כזה? ח והוא דאמרינן במנחות אר"א חזינא לספרא דוקנא דהוי חטרי לגגא דחי"ת כו' וס"ל לרש"י דחטרי הוא לשון חוטרא דהיינו מקל לכן ס"ל דיש לעשותו

מרובעת ומקל בצד שמאל למעלה אבל ר"ת מפרש חטרי ל' חטוטרו' של גמל לכן בעינן ב' זייני"ן וחטוטרות ע"ג כזה? בענין שהחטוטרות במקומו עומד ר"ל אם היה עשוי כזה? דהיינו שחטוטר' עומדת סוף הדלי"ת א"כ ימחוק הדל"ת ולא יניח ממנה כ"א סוף ? ט ראש הדלי"ת ויעשה בה קו שיהיה זיי"ן וא"כ עומד החטוטרות במקומה. אלא אם היתה עשויה כזה? שהחטוטרת סופה באמצע דל"ת דאם ימחוק קצת מן הדל"ת ויעשה זיי"ן כנ"ל הרי החטוטרת עומדת שלא במקום הראוי כי תעבור חוץ לזיי"ן. והא דמהני מחיק' קצת הדל"ת ולא בעי' שימחוק כל הדל"ת דהא בעי' שימחוק כל מה שנעשה בפסול כמבואר לעיל סי' ל"ב סעיף י"ז וי"ח. והדל"ת כלה נכתבה בפסול ז"א דאין פסול בעשיית הדלי"ת דהא איבעיא כשכתב דל"ת היה גומר החי"ת כדעת רש"י ע"י מקל. אע"ג דהשתא עשה בצד שמאל זיין ועשאה כר"ת מ"מ הדל"ת נכתב בהכשר דהא אפי' עשאה כחי"ת של רש"י היה כשר וכ"כ בתשובת עבודת הגרשוני סי' פ"ב:
אין קשור לה כתר. ואותו מקל קורא כתר:

סימן לז

סעיף א

ס"ק א' פושעי כו' לא הוי פושע. ר"ל דניהו דלא שפיר עביד דיש לו לזהר בקדושתן. ושיהי' גופו נקי עכ"פ בשע' ק"ש ותפלה. מ"מ פושע לא מקרי:

סעיף ב

(**ס"ק ב) נהגו כו'**. כמ"ש בב"י לחד פירושא והוא דאמרינן בירושלמי מפני מה לא החזיקו בה מפני הרמאים. ופי' התוספות פ' ב"ס מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפלין וקאמר מפני הרמאים שהיו מניחים תפלין לרמות בני אדם עכ"ל אבל רי"ו פי' מפני מה לא החזיקו הכשרים להניחן כל היום. וע"ז אמר מפני הרמאים. ור"ל שלא ליתן יד לרמאים שעי"ז יהיה להם מקום לרמות בני אדם ע"י שגם הם יניחו תפלין כל היום למען יחזיקום הבריות לצדיקים וכשרים:

סעיף ג

(**ס"ק ג') חייב כו'** וע"ש סימן י"ז. שיעור זמן חינוך לענין ציצית וכל מצות חינוך דידה לפי מה שהוא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ויש אומרים כו'** אין מניחין. ר"ל שלא תטעה דכוונת י"א קאי ע"ד הרב"י שכ' שאביו חייב לקנות כו' ועז"א י"א דוקא בן י"ג אבל קודם לכן אינו חייב אביו לקנות לו. אבל אם ירצה רשאי להניחן קא משמע לן מ"א דכוונתו דקודם לזמן זה אסור להניחן:

סימן לח

סעיף א

(**ס"ק א**) **אפי' כו'** כ"מ בחולין דף ק"י דאמרי' התם רמי בר תמרי דהוא רמי בר דיקולי אקלע לסורא במעלי יומא דכפורי כו' אייתיה לקמי' דר"ח כו' חזי' דלא מנח תפילין. א"כ מ"ט לא מנחת תפילין א"ל חולי מעים הוא כו':

מי שלבו ערום כו' ר"ל אע"ג שערותו מכוס' מ"מ לא יניח תפילין:

ועסי' צ"א וססי' ע"ד דמבואר דבק"ש אם ערותו מכוסה אף שלבו מגולה רשאי לקרות ק"ש אבל אסור להתפלל כה"ג וע"ש הטעם ומדמה הס"ח תפילין לתפלה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואם כו'** אלא בכדי שיחלוץ של ראש אפ"ה כו' מ"ע סי' כו' כצ"ל ורצ"ל אע"ג שא"א לו להעמיד את עצמו עד שיחלוץ גם של יד ל"ל בה בשעת הדחק דעיקר קפידא בשל ראש דאית ביה שי"ן אבל דל"ת וי' שברצועות לא חשיבי אותיות כמ"ש תוספת שבת דף ס"א ע"א ועוד דשל יד יכול לכסות:

סעיף ג

(ס"ק ג) מוחי' כו' אין זריזות להזהר כו' כן צ"ל:

דלא כע"ת שהקשה א"כ ל"ל לטעם דהוי מצות עשה שהז"ג דהא אפי' אנשים שא"י להזהר אסור להניחן:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מהרהור כו'** ע"ש בב"י מה שכת' שהקשה דמנ"ל להמקשן להוכיח דס"ל בעל קרי אסור כו' דלמא הטעם משום הרהור. ותי' דס"ל דבשעת קריאת שמע אפשר להם להזהר שלא יהרהרו ולכך ס"ל הא דקתני מפני שרגילים בטומאה. ר"ל טומאה ישנה שכבר מסתמא ראו קרי. וע"ז קשי' למ"א ניהו דהמקשן הוי ס"ד דבשעת ק"ש ודאי אפשר להם להזהר מהרהור אבל התרצן דמשנה דחיישי' להרגל דבר עכ"ל ס"ל דגם בשעת ק"ש יש לחוש להרהור דא"א להרגל דבר בלי הרהור לפניו א"כ הל"ל בקיצור דהטעם משום הרהור:

סעיף ה

(ס"ק ה) חייב משמע דחייב מיד אבל בי"ד סי' שפ"ח כ' אחר הנץ החמה כצ"ל וכוונתו להקשות דברי הרב"י אהדדי. והוא מחלוקת הראשונים דבפ' א"מ פסקי' כר' יהושע דאמר אבל שני ימים הראשונים אסור להניח תפילין ומשני ושני בכלל מותר ופסק רב דאם הניח בשני אפי' באו פנים חדשות אינו חולץ וס"ל להרי"ף דהא דאמרי' בשני בכלל מותר אע"ג דאמר תחלה דאסור שני ימים היינו משום דבשני אמרי' מקצת היום ככלו וי"א דלילה לאו זמן תפילין אין הלילה עולה וצריך מקצת מן יום שני דהיינו אחר הנץ החמה:

וי"א דמ"מ הלילה עולה. וכ' הרב"י וז"ל דאף גב דלילה לאו זמן תפילין הוא מטעם שמא יישן בהם אבל מתסר נמי מטעם אבלות עכ"ל ולכן לא מתסר ביום שני כלל אפילו קודם הנץ החמה:

ומשמע דמניח לכתחלה כו'. הוא ענין בפני עצמו ואין לו המשך למ"ש לפני זה ור"ל דמשמע דמניח לכתחלה אפילו יש אצלו פנים חדשות בשעת הנחתן:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **פנים כו'** לענין סוכה דאבל חייב בסוכה אע"ג דמצטער פטור מן הסוכה והיינו מטעם הנ"ל וכדלקמן סי' תר"מ סעיף ה' וע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **חתן כו'** והאידנא שחייבים כו' אף דבזמן הש"ס היו פטורים משום דבעי כוונה והם אין יכולים לכוין משא"כ בזה"ז דבכל פעם בעו"ה אין אנו מכוונים מחוייב לקרות גם חתן וה"ה תפל':

הא דתני ר"ש כו' דבסוכה דף כ"ה ע"ב תניא חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורין מן התפלה ומן התפילין (פירש"י מתפלה דבעי כוונה ומן התפילין דשכיח שכרות וקלות ראש) וחייבים בק"ש (פרש"י דמצות כוונתה אינו אלא פסוק ראשון. ויכולין ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרות פסוק ראשון) משום ר' שילא אמרו חתן פטור. ושושבינים וכל בני חופה חייבי' (פירש"י חתן פטור מק"ש דטריד. ושאר בני חופה חייבים. ול"ל להני תנאי העוסק במצוה פטור מן המצוה) וז"ל הרא"ש הני תנאי א"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה דלא כרש"י הנ"ל אלא דת"ק מחייב להו בק"ש משום דעיקר כוונתה בפסוק ראשון ובקל יוכל לכוין וליישב דעתו בפסוק א'. ור"ש סבר דחתן א"א לו לכוין דעתו כלל ור"ש לא קאמר דשושבינים ובני חופה חייבים אלא בק"ש. אבל בתפלה ותפילין מודה דפטורים ולא משום דעסיקי במצוה נינהו דא"כ אפי' מק"ש נמי לפטרו. א"ו לא מיקרי

עוסקים במצוה והא דפטורי מתפלה לפי שמתוך שמחתן א"א להם לכוין להתפלל משום דשכיח בחופה שמחה וקלות ראש עכ"ל ופי' הב"ח דבריו דמ"ש ולא משום דעסיקו כו' דא"כ אפי' מק"ש כו' דאע"ג דכ' לעיל כיון דעיקר כוונה פסוק א' בקל יוכל לכוין מ"מ תיקשי לר"ש דפטור לחתן מק"ש. א"כ א"א דעוסקי במצוה מקרי גם הם יפטרו. דבשעה שהן קוראים ק"ש והחתן אינו קורא באותה שעה אין יכולין לשמח עם החתן א"ו דמה"ט לא מקרי עוסקי במצוה עכת"ד והעתקתי כל הנ"ל כי בזה יובנו כ"ד מ"א שבס"ק זה:

כיון שפטור ר"ל מה"ט לא הוי עדות שקר דהא בשעה זו לא חל עליו המצו' וכי בשבת וי"ט ולילה שקורין ק"ש בלי תפילין כיון דפטור באותו זמנים לא הוי עדות שקר:

ודוחק לו' בהא כו' דזהו דוחק ע"ש וצ"ל דבגמ' לא קאמר כו' אין כוונת מ"א במ"ש וצ"ל דבגמר' כו' ליישב דזה דברי רמ"א. דהא ע"כ רמ"א לא ס"ל כן דהא בתשו' שם כ' רמ"א בעצמו ליישב סוגי' הש"ס דהגמ' לא פטרן אלא כל היום אבל בשעת ק"ש חייבים וכהדוחק לו' שכ' מ"א אלא שמ"א בא ליישב מנהג העולם שכ' שם בתשו' שהמנהג שהחתן ושושבינים מניחים תפילין וע"כ צ"ל משום דהוי כמעיד ע"ש וע"כ צריך לחלק בין הכא לשבת ויום טוב ולילה אבל ליישב סוגית הש"ס צ"ל דבגמ' ל"ק כו' אלא בפ"א לכך לא הוי כמעיד עדות שקד בפסוק א'. ולא הוזכר מצות תפילין. אבל מלשון רש"י כו' שכ' דמצות צריכות כוונה כו' ויכולים ליישב כו' כנ"ל. דס"ל כדעת רש"י דהטעם כו' הל' מגומגם דודאי גם לרש"י טעם הני תנאי משום שא"י לכוין ולפי זה לדידן דבלא"ה אין מכוונים היו חייבים אלא ר"ל לדידן איכא טעם אחר לפטור אליביה דרש"י כיון דרש"י ס"ל דמקרי עוסקי מצו' אלא דהני תנאי ס"ל עוסקים במצות חייבים במצות. ולכך הוצרך לטעם שא"י לכוין א"כ לדידן דקי"ל כמ"ד עוסק במצוה פטור מן המצוה א"כ בלא טעם שא"י לכוין פטורים ואפי' בזמן הזה:

ובב"י סי' רל"ב כו' שכ' על דברי ת"ה הנ"ל שאין סברתו נ"ל. ופטורים מכולן ר"ל תפינין ק"ש ותפלה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ותגריה' כו'** דמחזיראבידה כו' אע"פ שנוטל ע"ש. דתנן המודר הנא' מחבירו כו' ומחזיר לו אבדתו ובמקום שנוטלים שכר על השבת אבדה תפול הנאה להקדש. ואהא דתנן מחזיר ל"א פליגי רב אמי ורב אסי חד אמר דוקא כשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה דהא מחזיר לו דבר שהוא שלו ולא מקרי הנאה אבל כשנכסי בעל אבדה אסורים על המחזיר אסור להחזיר לו דקמהני בעל אבדה להחזיר פרוטה דר"י דלא בעי למיתב פרוטה לעני כיון דעוסק במצוה פטור ממצות צדקה וחד אמר אפי' נכסי בעל

אבדה אסורים על המחזיר מותר דפריטי דר"י לא שכיחי ומבואר שם ברא"ש ור"ן דלמ"ד דמיירי דוקא בשנכסי מחזיר אסורין על בעל האבדה סיפא דקתני במקום שנוטלין כו' מיירי כשהמחזיר איש נכבד ואינו רוצה ליקח השכר מבעל האבדה אסור לעצמו ולכך תפול להקדש מ"מ מבואר שם בסוגייא דסיפא ובמקום שנוטלים כו' אריש קאי ומשמע דאין חילוק בין רישא לסיפא כ"א שתפול שכר להקדש א"א ה"ל לפלוגי בסיפא ולאשמועי' חדושא דבמקום שנוטלים שכר אפילו כשנכסי בעל אבדה אסורים על המחזיר מ"מ מותר להחזיר לו דכיון דנוטל שכר ליכא משום פרוטה דר"י דהא ל"מ עוסק במצוה (ושכר מותר ליטול כמבו' שם בר"ן כיון דאינו נוטל כ"א שכר בטלה א"כ לא משתכר כלום דהא נגד השכר בטל ממלאכתו ומפסיד סך זה ע"ש) א"ו דאפי' נוטל שכר מקרי עוסק במצוה:

ע' סי' תל"ג ס"ח. ר"ל דמבואר כן דא"צ לבדוק בגל מפני סכנת עקרב אע"ג דשלוחי מצוה אינן ניזוקים מ"מ חיישי' שמא תאבד לו מחט קודם הבדיקה ויחפוש אחריו אחר תשלום הבדיק' דאז כבר אינו עוסק במצוה אבל להא ל"ל שיחפש בשעת בדיקה דאז עוסק במצוה אף דמחפש גם אחר המחט מ"מ כיון דעיקר כוונת החיפוש משום מצות בדיקות חמץ מקרי עוסק במצוה וע"ש במ"א הביא ראיה מצדקה וה"ה התם בהשבת אבדה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **זולת כו'** הקשה כו' גם מק"ש דפטורים מכל המצות ואיך משכחת לה מ"ש להניחן בשעת ק"ש ותפלה:

ולכן חולק כו' כמ"ש בהגה"ה כו' אין הכונה בהאי חילוק רצה רמ"א ליישב קושייתו על הרב"י דז"א דבס' ד"מ לא תי' כלום. וגם אין תי' זה מספיק ליישב דברי הרב"י. דממ"נ אם צריך לטרוח פטור גם מק"ש. ואם א"צ לטרוח מלבד ק"ש אפי' כל היום חייב בתפילין וכל המצות אלא כוונת מ"א במ"ש ולכן חילק כו' שע"י שהקש' על הרב"י לכן חולק על דינו של הרב"י וכותב לפי הנראה לרמ"א שעולה מדעת הפוסקים אף שלא כ' רמ"א בלשון י"א כן דרכו וכמ"ש גם מ"א לעיל סי' ל"ג ס"ק ה' ע"ש:

למה השמיטה כו' ר"ל האי ברייתא דכותבי תפילין כו' פטורים כו' וכתב דהרמב"ם סמך עצמו על הירושלמי דקתני התם דת"ק מחייב לכותבי ספרים בק"ש אבל לא בתפלה ור"ח בן עקיבא מחייב להו אפילו בתפלה ולכן פסק כהירושלמי דהם רבים ע"ש:

והרב"י כתב שנמשך כו' כצ"ל שאפשר לקיים שתיהן כו' אבל המ"מ שהביא מ"א שבכתב דהרמב"ם ס"ל אפי' א"צ לטרוח א"ש פטור ע"כ לא ס"ל כן:

סעיף י

(**ס"ק י**) **צריך כו'** וכן גבי חתן דפריך ולחדי בסכה כצ"ל ר"ל לקיים שמחת חתן בסוכה ואמאי אמרינן התם דחתן כו' פטור מן הסוכה. ומשני אין שמחה אלא בחופה:

סעיף יב

(**ס"ק י"ב**) **שאין דעתו כו'** עמ"ש ס"ה במ"א סעיף קטן ו' דמה"ט אבל מיום שני ואילך חייב אע"ג דמצטער. דבעי ליתובי דעתי' וע"כ מיירי הכא בא"א לו ליישב דעתו:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **הקורא כו'** אפשר דל"מ דהטור הביא בשם מכילת' דקורא בתור' פטור מתפילין. ורשב"א כתב דלא קיי"ל הכי דהא רבנן קשישי דתורתן אומנתן ומנחי תפילין כו' וחילק בעל העיטור דדוקא בקורא בתורה פטור אבל לא בתלמוד ואינהו בגמ' עסקינן. וכ' הטור דאין נראה לחלק דהא לענין ברכת התורה מקרא וגמרא חד דינא א"ל והרב"י כת' ליישב דבתורה שבכתב שנזכר בה יציאת מצרים כמה פעמים. ה"ה זוכר ע"י יציאת מצרים וא"ל זכרון אחר משא"כ כשעוסק בתלמוד מ"מ אין דברי בעה"ט נראים עכ"ל הרב"י והביא בשם הרר"י שכ' דמכילתא לא פטר קורא בתורה אלא מהנחתן כל היום אבל בשעת קריאת שמע ותפלה מודה דחייב וא"כ תו לא קשיא קושית רשב"א הנ"ל וכן פסק בש"ע ולכן כ' מ"א דרך אפשר לחלק גם בהנחתן כל היום בין תורה שבכתב לגמרא. כמו שמחלק הרב"י לבעל העיטור לענין הנחתן בשעת ק"ש ותפלה:

כל הפטור מק"ש פטור מן התפל' כצ"ל לענ"ד. דתנן התם מי שמתו מוטל לפניו פטור מן הק"ש ומן התפל' ומן התפילין והתו' לא גרסי מן התפלה וקתני סיפא נושאי המטה כו' את שלמטה צורך בהן פטורים ואת שאין למטה צורך בהן חייבים. אלו ואלו פטורים מן התפלה. וכתבו התוס' ד"ה אנו כו' דברישא במתו מוטל לפניו כ"ש דפטור מן התפלה ע"ש:

(ס"ה יד) בפני כו' וי"א בטור כו' כצ"ל:

זמנן לחלוץ (וכ' הרב"י דלפ"ז אינו אסור אלא כשחלצן סמוך לשקיעת החמה דאז זמן חליצתן כדלעיל סימן ל'. ולענ"ד דזהו דוקא למניחים כל היום אבל להמניחים דוקא בשעת ק"ש ותפלה האיסור הוא כשחלצן אחר קדושת ובא לציון כדלעיל סי' כ"ה סי"ג) אבל בש"ע פוסק כטעמו של רש"י דנראה כמזלזל בכבוד הרב במה שמגלה ראשו לפני רבו וכן אפי' כבר חלץ רבו אסור:

גם רבו אין לו כו' ר"ל דל"ח שיאמרו שהוא עבד אלא בדאיכא תרתי לריעותא שעושה מלאכה בזויה מלאכת עבד וגם אין לו תפילין בראשו דאין דרך עבדים להניח תפילין:

סימן לט

סעיף א

(**ס"ק א'**) **או קטן**. נ"ל כיון דילפי' מקרא כו' דקי"ל בדבר דרבנן כגון תפלה כיון שהגיע לי"ג שנה ויום א' סמכינן על החזקה דודאי הביא שתי שערות כדלק' סי' נ"ה ס"ה בהג"ה: אבל בדבר שהוא מה"ת כגון להוציא אחרים בברכת המזון לא סמכינן על החזקה אלא בעי לידע שוודאי הביא ב"ש וכמ"ש מ"א סימן קצ"ט סק"ו ע"ש:

אחר שהוא בן י"ג שנה. ר"ל דאותן שערות שהביא קודם י"ג שנה לא מהני דשומא בעלמא נינהו:

עד שיהיו בן י"ח שנה ע"כ ט"ס יש פה וכן תמה בס' א"ר דג' מדות יש אם הביא ב' שערות אחר י"ג שנה ה"ה גדול. ואם הגיע לכ' שנה ולא הביא ב' שערות ונולדו בו סימני סריס ה"ה גדול ואם עבר עליו עשרים שנה ולא הבי' ב' שערות גם אין בו סימני סריס ה"ה קטן עד שיעברו עליו ל"ו שנה וכ"ז מבואר שם בח"מ אבל שיעור ח"י שנה לא שמענו (כ"א בגמ' יש דעה א' דס"ל כשהוא בן ח"י ונולד בו סימני סריס ה"ה גדול אבל לא קי"ל הכי) אלא לענין מינוי לדיין הוזכר שם סימן ז' שיעור ח"י שנה ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כותי כו'** כצ"ל דעובדי כוכבים בלא"ה פסול כו' כמ"ש סי' ל"ב ס"ט אפילו ישראל עע"ג לא מהני לרמב"ם ובס' א"ר הקשה בשם בנו מהר"ש ז"ל דהא התוס' במס' מנחות דף מ"ב ד"ה ואל כו' הקשו הא דתני בברייתא בגיטין ס"ת תפילין ומזוזה שכתבו מין מסור עכו"ם עבד אשה וקטן וכותי מומר פסולים בעכו"ם ת"ל דאינו כותב לשמה. ותי' ז"ל וי"ל דאיצטריך משום עבד ואשה כו' אע"ג דתני עכו"ם ה"נ תני כותי אע"ג דסתמא לשם הר גריזים עכ"ל הרי דהתו' תירצו דנקט עכו"ם איידי דאינך א"כ למה מחקו מ"א הלא גם בש"ע י"ל דל' הברייתי' נקט איידי דאינך עכת"ד בתו' ביאור ולענ"ד הוא הבין שהיה כתוב לפני מ"א שניהם עכו"ם וכותי והמ"א מחק עכו"ם וקיים כותי לבד ואלו היה כן שפיר קשי' ליה לבעל א"ר אבל באמת לפני מ"א לא היה בגרסתו כ"א עכו"ם לבד ולא כותי לכן מסתבר ליה למ"א שבא מצד טעות המדפיס כי כן דרכם של מדפיסים בתיבות כאלו ותמורת עכו"ם צ"ל כותי דהא חזינן דעכ"פ לא העתיק ל' הברייתי' כולה דהא אפי' גרסי' עכו"ם מ"מ שביק כותי שהוזכר בברייתא א"כ ניחא ליה טפי דצ"ל כותי ולא נצטרך לומר אידי דאינך ומ"ש עוד בס' א"ר דהא התוס' גם אכותי כתבו שכותב לשם הר גריזים וגרע מעכו"ם. לענ"ד הלא התוס' במס' ע"ז דף כ"ז כתבו ג"כ כמ"ש במנחות אבל לא סיימו להביא ראיה מדתני כותי דסתמא לשם הר גריזים. והיינו די"ל דברייתי'

מיירי קודם שמצאו להם דמות יונה בהר גריזים כדאיתא פ"ק דחולין דף ו' אלא דס"ל להאי תנא כמ"ד כותים גירי אריות הם וכ"כ רש"י ור"ן להדיא במסכ' גיטין וא"כ נ"ל גבייהו דמסתמ' לשם הר גריזים וס"ל למ"א דמ"מ עביד לשמה ודינו כישראל מומר ולאו בר קשיר' הוא ואף דלדידן אחר שנמצאו להם דמו' יונה ה"ה כעובדי כוכבים גמורים כדאית' בחולין. והכי קי"ל בי"ד סי' ב' סעיף ח' מ"מ תו לא קשיא על הרב"י פה בש"ע שהעתיק כותי דהא לדידן בלא"ה פסול דכותב לשם הר גריזים די"ל דנקט לשון הבריית' דמיירי קודם שמצאו להם דמות יונה כצ"ל:

דאפי' להרא"ש דמיקל בעיבוד והיינו כשישראל עע"ג דמוקי לה בגר שח"ל והוא דבגיטין דף מ"ה ע"ב קתני בבריית' מעשה בעובדי כוכבים א' בצידון שהיה כותב ס"ת והתיר רשב"ג ליקח ממנו ופריך הש"ס והא רשב"ג בעי עיבוד לשמה כ"ש דבעי כתיב' לשמה ועובדי כוכבים לא עביד לשמה ומשני דעובדי כוכבים דצידון הנ"ל לאו עובדי כוכבים ממש היה אלא גר שח"ל מחמת יראה (פי' רש"י שלא יהרגוהו העובדי כוכבים דהאי עביד לשמה) ולדעת הרא"ש טפי ה"ל לאוקמי בעובדי כוכבים ממש אלא שישראל עע"ג אע"כ דבכתיבה מודה הרא"ש דלא מהני ועמ"ש בע"ה בס"ק ז':

סעיף ג

(ס"ק ג) מומר כו' ומיהו כל שאינו מניח כו' כצ"ל:

כמ"ש בי"ד סימן ב' סעי' ה' בהג"ה דכה"ג לענין שחיטה ל"מ בר זביח' וה"ה הכא לענין קשורה:

וכ"מ מל' הר"ן בגיטין ד' מ"ה וצ"ע דבי"ד כו' פסק הר"ן כו' ר"ל על דין המבואר בי"ד פסק הר"ן פ' א' דחולין. דהא בע"ז ד' כ"ו ע"ב:

א"נ בגיטין מיירי שאוכל בפעם ראשון ר"ל דא"נ י"ל דבגיטין ג"כ מיירי בסתם שלא פירש שעושה למטעם כו' אלא גם מן הסתם אנו דנין שלא היה כוונתו להכעיס אלא למטעם ט"ד אלא דבע"ז מיירי שאכל פעמים הרבה כו' וע"כ עושה להכעיס:

אבל לדעת הרשב"א בטור יו"ד כצ"ל ר"ל הטור הביא דברי הרשב"א אבל הטור גופי' לא ס"ל כהרשב"א סוגיא דחולין דף ה' ע"ב כו' דטרח לאוקמי כו' דתניא אדם כי יקריב מכם להוציא את המומר שאין מקבלים ממנו קרבן מן הבהמה להביא פושעי ישראל שדומין לבהמה אפ"ה מקבלין מהן חוץ מן המומר ומנסך יין ומחלל שבתות בפרהסי' ופריך הא גופא קשיא אמרת מכם להוציא המומר והדר תניא מקבלים מפושעי ישראל לא קשיא רישא מומר לכל התורה כולה אין מקבלים ומציעותא מומר לדבר א' מקבלים אימא סיפא חוץ מן המומר כו' האי מומר ה"ד אי לכל התורה היינו רישא אי לדבר א'

קשיא מציעותא דקתני מקבלים אלא לאו ה"ק כו'. ולדברי הר"ן מאי קושיא ה"ל לאוקמי סיפא במומר לדבר א' אלא שעושה להכעיס הוי מומר לכל התורה:

ובתו' שם בע"ז משמע דאפי' לתיאבון כו' דבריו כאן תמוהים וכן הקשה בס' חמד משה דאיתא שם תניא ר' אבהו קמי דר"י המינין והמוסרין והמומרין מורידים ולא מעלים א"ל ר"י אני שונ' לכל אבידת אחיך לרבות אבידת המומר ואת אמרת מורידין דאם אנו מצוין על השבת ממונו ה"ה על השבת גופו כ"ש שלא להורידו בידים להמיתו סמי מכאן מומר ופריך ולשני ליה הא דמרבי' מומר מיירי מומר לתיאבון והא דאמרינן מורידין מיירי להכעיס ומשני קסבר להכעיס מין הוא וכבר תנ' רישא המינין וכתב התוס' וז"ל ונראה דדוקא לגבי הורדא לבור מסמי ר"י מומר למתני בהדי מינין אבל לדברים אחרים מצינו בכמה מקומות שונה מינים ומומרים יחד בפ"ק דר"ה המינים והמומרים והמוסרים יורדים לגיהנם בפ' השולח ס"ת תו"מ שכתבו מין ומומר ומסור כו' עכ"ל והבין מ"א דכוונתם דוקא גבי הורדה מסמי מומר לתיאבון דאין מורידין אותו וילפי' מהשבת גופו ומהשבת ממונו אבל לדברים אחרים גם מומר לתיאבון דינו כמומר להכעיס וא"כ אי כ' ס"ת פסולה. והאי דתני' בגיטין ס"ת שכתבו מין ומומר כו' ר"ל אפי' לתיאבון פסול אבל לשון התו' משמע דמוקי להאי דגיטין. וכי האי דפ"ק דר"ה במומר להכעיס דמין הוא ולכן יורד לגיהנם ונידון שם כו' וכן ס"ת שכת' פסול ואע"ג דכבר תני מינין לא חש למיתני למומר להכעיס אף דגם הוא מין הוא אלא דהכא בהורד' לבור לא תני מומר להכעיס דכבר תני מין ואפשר דלענין דין גיהנם וכתיבת ס"ת אף דלהכעיס מין הוא מ"מ הוי ס"ד דקיל ממין גמור וכן מסתבר דמומר לתיאבון נדון בגיהנם כפי רשעו ושוב עולה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מסור כו'** שלא כדין. וע"י כן מבי' ישראל לידי סכנת נפשות מספק כדילפי' מכתוא מכמור כ"ה בב"ח:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **תיקון כו'** ואם תפר וחיפה כו' וה"ה אם נשים שפסולים כמ"ש ריש סי' אם תפרו וחברו יריעות ס"ת והוא פשוט שם בתשובה וצריך להשגיח ע"ז כי אין הסופרי' נזהרים בזה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מחמת כו'**. דה"ק כו' האי תנא הוא כו'. דבגיטין דף מ"ה ע"ב רמי ג' ברייתות אהדדי תני חדא ס"ת שכתבו גוי ישרף ותני חדא יגנוז ותני אידך קורין בו ומשני הא דקתני ישרוף אתי' כר"א דס"ל סתם מחשבת גוי לע"ז ואמרי' דכתבו לשם ע"ז לכן ישרוף

והא דקתני יגנוז ס"ל דאין מחשבתו לע"ז ומ"מ יגנז דאתי' כהאי תנא דתני רב המנונא ברי' דרבא מפשרוני' ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מסור גוי כו' פסול דכתיב וקשרתם וכתבתם כו' וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה וקתני קורין בו האי תנא דתני לוקחים ספרים מן הגוים בכ"מ כו' ומעשה בגוי א' בצידון שהיה כותב ספרי' והתיר רשב"ג ליקח ממנו ופריך הא רשב"ג בעי עיבוד לשמ' כ"ש דבעי כתיב' לשמה וא"כ למה התיר ליקח מגוי שאינו כותב לשמ' אמר רבה בר שמואל בגר שחזר לסורו מחמת ירא' וכ' רש"י ירא שלא יהרגוהו גוים ויודע דבעי לשמן ע"כ וס"ל להרא"ש דגר שחזר לסורו בר קשיר' הוא כיון שאינו מניח מחמת יראה ולכן ס"ל דכ"ע ס"ל כבריית' דרב המנונא ב"ד דבעי שיהיה בר קשיר' והא דמוקי בגר שח"ל מחמת יראה לא על גוי שבצידון גרידא קאי כ"א גם על ת"ק שאמר לוקחי' ספרים מן הגוים כו' ר"ל גרים שח"ל מחמת יראה וכן ברייתא דקתני קורין בו מיירי ג"כ בגר שח"ל מחמת יראה וכן הביא מהר"ם לובלין (וכן מהרש"א ע"ש) אבל הרי"ף והרמב"ם השמיטוה משום דס"ל מדאמר האי תנא הוא דתני לוקחי' כו' כיון דמוקי לה בבריית' דקתני קורין בגר שח"ל מחמת יראה דהוי בר קשיר' א"כ מצי אתיא ככ"ע אף כבריית' דתני רב המנונא דבעי' וקשרתם וכתבת' כו' א"כ אמאי אמר האי תנא הוא דמשמע כאלו אחרים חולקי' מה שאין האמת כן ואי רצה להביא ראי' דגר שח"ל מחמת ירא' מקרי בר קשיר' לא ה"ל לו' האי תנא אלא כך מבעל"ל והא דתני' קורין בו מיירי בגר שח"ל מחמת ירא' דהוי בר קשיר' כדתני' לוקחי' כו' א"ו דגר שח"ל מחמת ירא' לאו ב"ק דהא יכול להניחן בצנע' ואינו מניחן אלא בין ת"ק ורשב"ג ס"ל דלא בעינן שיהי' בר קשיר' וחולקי' על ברייתי' דרב המנונא כו' אלא דפריך הש"ס לרשב"ג ניהו דס"ל דלא בעינן שיהי' בר קשירה מ"מ הא ס"ל דבעינן כתיבה לשמ' ואיך הכשיר ליקח מגוי בצידון וסתם גוי אינו כותב לשמה ומשני בגר כו' שכותב לשמה ואע"ג דאינו בר קשירה ת"ק ורשב"ג לא חשו לזה דלא בעינן שיהי' בר קשיר' ובזה א"ש דברי ת"ק דס"ל דלא בעי' לשמה וגם אפי' בר קשיר' לא בעי' שיהי' ב"ק וע"ז דל"ב לשמה ס"ל דאין צריך להביא ראי' לזה דלא בעי לשמה לרב פשיטותיה בעיני ת"ק אך ע"ז דל"ב שיהי' בר קשירה מביא ראי' מגוי בצידן שהכשיר רשב"ג וניהו דהיה שם גר שח"ל מחמת ירא' דכותב לשמה מ"מ הא לאו בר קשיר' הוא אע"כ דלא בעינן שיהי' בר קשיר' ורשב"ג הכשיר אף דבעי' כתיבה לשמה כיון דהוי גר שח"ל כותב לשמ' ובר קשירה גם רשב"ג מודה לת"ק דלא בעי ב"ק אבל לת"ק דל"ב כתיב' לשמה אפי' בגוי ממש ג"כ כשר וכן ברייתי' דקתני קורין בו מיירי בגוי ממש לא בגר כו' אפ"ה קורין דס"ל כת"ק דרשב"ג דל"ב לשמה וגם ל"ב שיהי' בר קשיר' וא"ש מ"ש דאתיא כהאי תנא. ר"ל ת"ק דרשב"ג

דל"ב לשמה ולא בר קשירה ולכן קונים אפי' מגוים גמורים וכיון דמוכח דגר כו' לאו בר קשירה לכן השמיטו רי"ף ורמב"ם דין גר שחזר כו' כיון דעכ"פ פסול לדידן דקי"ל צריך שיהי' בר קשירה דגר כו' לאו בר קשיר' הוא:

וכ"מ בתוס' כו' שהקשו וז"ל אהא דמוקי ברייתי' דתני יגנז אתיא כרב המנונא כו' וז"ל המ"ל דרשב"ג היא דבעי כתיבה לשמה כו' עכ"ל ופי' מהר"ם לובלין אע"ג דמוקמי' ברייתא דקתני קורין כרשב"ג היינו דברייתי' דקתני קורין בו אתיא כרשב"ג ומיירי בגר שח"ל מחמת יראה וברייתי' דקתני יגנז מיירי בגוי גמור דאינו כותב לשמה ולמ"א לא נח דעתיה בפי' זה דא"כ למה אמרי המ"ל רשב"ג היא הכי מבעי ל"ל המ"ל דגם היא כרשב"ג דהא ברייתי' דקתני קורין אתי' כרשב"ג. גם מ"ש דרשב"ג היא דבעי כתיבה לשמה ל"ל לחדש אסורא הל"ל כדאמר בברייתא דרב המנונא הטעם משום שאין בר קשירה משא"כ ברייתי' דקורין בו מיירי בגר כו' דהוי בר קשירה אע"כ צ"ל כמ"ש מהר"ם במהד"ב שגם הוא מפרש דברי הש"ס כדס"ל למ"א כנ"ל וא"כ כוונת התוס' דהמ"ל דברייתא דקתני קורין אתיא כת"ק דרשב"ג דלא בעי כתיב' לשמה וגם לא בעי בר קשיר' לכן אפי' כתבו גוי גמור קורין משא"כ לרשב"ג דלדידי' עכ"פ פסול כיון שאינו כותב לשמה ולרשב"ג בעינן לשמה ובריייתא דקתני יגנז אתיא כרשב"ג דבעי כתיבה לשמה וכיון דגוי אינו כותב לשמה לכן יגנז ולכן נקטו טעמא דבעינן כתיב' לשמה אבל בר קשירה לא בעי לא ת"ק ולא רשב"ג וא"ש:

ודע דלפ"ז דלהרא"ש גר שח"ל מחמת יראה בר קשיר' וס"ל דרשב"ג בעי בר קשירה א"כ הא דהוכיח מ"א ס"ק ב' דאפי' להרא"ש דס"ל בעיבוד מהני כשישראל עע"ג מ"מ בכתיב' מודה דלא מהני ואייתי ראייה מדלא אוקי הש"ס מעשה בצידן בגוי גמור ישראל עע"ג יש לדחות הא אליבי' דהרא"ש מודה רשב"ג דבעי בר קשירה אלא דבגר שח"ל מ"י בר קשיר' מקרי א"כ הרא"ש לשיטתיה לא מוכח מידי ניהו דהמקשן לא הקש' כ"א מדרשב"ג בעי כתיבה לשמה אבל לא פריך הא לאו בר קשיר' דניחא לי' להקשות מכתיב' לשמה דמצינו להדיא לרשב"ג דס"ל דבעי עיבוד לשמה כ"ש כתיבה משא"כ דבעינן שיהי' בר קשירה לא מצינו להדיא לרשב"ג דס"ל כן אבל המתרץ ניחא ליה לאוקמי בגר שח"ל מ"י שעי"ז נתיישב ג"כ הא בעי' בר קשירה דגר מקרי בר קשירה משא"כ אם הוי מוקי לה בגוי ממש וישראל עע"ג ניהו דלהרא"ש מקרי לשמה מ"מ אכתי לאו בר קשירה. וצ"ל דכוונת מ"א ס"ק ב' לאו דוקא דהרא"ש מודה בכתיב' דלזה אין לו הכרח כנ"ל אלא ר"ל לדידן אפי' נתפס כקולו של הרא"ש דמהני בעיבוד כשישראל עע"ג מ"מ בכתיב' א"א למנקט כוותיה: לפי מה שנראה למ"א בס"ק זה עיקר כרי"ף ורמב"ם דגר שח"ל לאו בר

קשירה ות"ק ורשב"ג ס"ל דלא בעי' קשירה. וא"כ במאי דשני הש"ס בגר כו' אין הכוונה כ"א ליישב הא דרשב"ג בעי כתיבה לשמה א"כ תיקשי דהמ"ל בגוי וישראל עע"ג אלא ודאי לדידן אין זה מקרי לשמה בכתיב':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שכתבן כו'** משא"כ בס"ת עבי"ד כו' ר"ל דכאן הביא ב' דעות י"א ישרף וי"א יגנוז ובס"ת בי"ד סתם ישרף וה"ט דבשלמא תפילין דאין דרך אפיקורס להניח תפילין ודאי כתבו למכור לישראל לכן לא חיישי' כ"ה שכתבן לשם ע"ז ולכן י"א יגנז משא"כ ס"ת שגם אפיקורס קורא בו אפשר כתבו לצורך עצמו וא"כ ודאי כתבו לשם ע"ז ולכן לכ"ע ישרף כ"כ הרב"י ועב"ח:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כשרים כו'** נ"ל דבתפילין אין לחוש שם בי"ד מבואר בש"ך טעם א' דממזר כשכותב פסוק לא יבא ממזר בקהל ה' אנן סהדי דלא כ' השם לשמה וכן גר תושב כשכותב לא תאכלו כל נבלה כו' לגר אשר בשעריך תתננה כו' כי עם קדוש אתה לה' אלהיך משא"כ תפילין שאין כתוב בהן פסוקים המתנגדי' להם ל"ל למידי. עוד כ' ש"ך טעם אחר שנראה בעיניו שם עיקר דגר וממזר איכא כמה מצות שאין חייבים בהן דומיא לעבד ואשה וקטן דפסולי' ע"ש אבל לענ"ד לא הבנתי בין לטעם א' ובין לטעם ב' למה גר תושב מותר לכתוב תפילין הא לאו בר קשיר' הוא ומי עדיף מאשה הא לכל הפוסקים יותר משבע מצות אין גר תושב מחויב:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מכדי כו'**. וע' במ"א ר"ס תרמ"ט וכ' ט"ז בי"ד סי' רפ"א דכשהגוי רוצה הרב' אין הישראל רשאי להניחו ולילך לו כי אע"פ שהדין כשרוצ' הרבה מניחין בידו שלא להרגילן כו' מ"מ צריך להשתדל עם הגוי בדברי ריצוי ודרך מו"מ אולי יניחו בכדי דמיו ומעט יותר ואם אחר כל זה עומד הגוי בדעתו ורוצה הרבה מכדי מעותיו אז יניחנו בידו:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אין נקחים דחיישי' שמא ישכח כו'** ר"ל אע"ג דאפשר לבדקן אי נכתבין כדינן בחסרות ויתרות מ"מ חיישי' שמא ישכח לבדקן לכך אין נקחים אלא מן המומחה כ"כ הרב"י:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בודק כו'** דהכל בקיאים בזה ובמזיד ודאי דלא חיישי' שעשה שלא כהוגן:

(**ס"ג יג**) **נאמן כו'** בעי' שיהיה מוחזק בכשרות אע"ג דהא דבעינן שיהיה מוחזק בכשרות כ' רמ"א שם בי"ד בשם י"א והוא דעת רמב"ם אבל הרב"י שם פסק דלא בעי' שיהיה מוחזק בכשרות רק שלא יהיה חשוד וגם הש"ך שם הסכים עם הרב"י גם הביא בשם ד"מ שאין המנהג כהרמב"ם אלא קונין ממי שאינו חשוד אע"ג שאינו מוחזק בכשרות אלא שהש"ך שם כ' דבטבח דשכיח שיכשל וגם דיני שחיטה מרובים ובקל יכול לעשות פסול יש להחמיר דבעי' דוקא מוחזק בכשרות נלע"ד דרמ"א דימה כתיבת תפילין לשחיטה שגם דיני כתיבה מרובים ויש להחמיר דבעינן דוקא מוחזק בכשרות:

סימן מ

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** אבל באקראי כו' אבל אם התפילין תלויות אסור ר"ל אפי' באקראי ובט"ז ס"ק א' כ' דבשעה שמניח תפילין של ראש שאוחז התפילין ברצועות והבית תלוי באויר עד שמניחו על הראש נ"ל בה כי זהו צורך הנחתן ואפשר גם מ"א מודה להט"ז. וכ' רי"ט מותר לכתוב פסוקים בנייר ולתלות בפתח בה"כ. קיצר בדברים ענייתי שם חלק ב' סי' ג' שאלוהו על המנהג שנהגו ביה"כ כותבים על הנייר איזה פסוקים לעורר את העם לשוב אל ה' כגון פסוק כי ביום הזה יכפר עליכם או פסוק שמע ישראל כו' ותולין אותו למעלה מן התיבה או בפתחי בה"כ והשיב משום איסור תליית הפסוקים אין חשש שאין זה דומה לתליית תפילין שיש בהם משום בזיון משא"כ אותן פסוקים שמתחל' ע"ד כן נכתבו לתלותן שיסתכלו הרואים כלפי מעלה ויכוונו לבם למקום אין בהם משום בזיון אבל תפילין דנעשו להניחן על הראש ויד ולא לתלותן איכא בזיון בתלייה. אך מטעם אחר אתו עלה לאסור משום דאין כותבים מגילה לתינוק להתלמד בה וכמ"ש בי"ד סי' רפ"ג ואפי' להרי"ף דמקיל היינו משום עת לעשות הפרו תורתך כי א"א לכ"ע לכתוב כל התור' משא"כ בפסוקי' הנ"ל וכ"כ הט"ז בי"ד סי' רפ"ג ס"ק מ' וקורא תגר על הכותבי' פסוקי' על הכותל לסי' טוב ע"ש אבל מ"מ נ"מ מתשו' מהרי"ק הנ"ל אם אינו כותב רק שלש' תיבות בשטה א' דשרי משום איסור אין כותבי' מגלה כו' כדאיתא בי"ד שם מותר לתלותן גם אם כותב על כותל בה"כ דברים הכתובים בסדורי תפל' כגון י"ד מדות של רחמים או פסוקי ויהי בנסוע הארון כו' ל"ל בה. דכמו שמותר לכתבן בסדורי תפלה משום עת לעשות דסמכי' על דעת הרי"ף ה"ה דשרי לכתבן על הכותל דמ"ש כותל ומ"ש סידור תפלה אידי ואידי מגלה הן וכן המנהג:

סעיף ב

(**סק"ב**) **בית כו'** אע"פ שאין כרוך למטה שרי כו' וכ"מ בגמ' דף כ"ה ע"א אמר רבא גלימא אקמטרא (היינו תיבה) ככלי תוך כלי דמי וכיון שאמר אקמטרא משמע דהגלימא אינה פרוסה כ"א ע"ג קמטרא ולא תחתי' ואע"פ כן שרי:

כ' בש"ג כו' גם הכיס גדול מקרי כליין כו' ואם הטלית תוך הכיס גדול ומניח הטלית למעלה מן התפילין כבר כ' דשרי דהא הטלית נ"מ כליין ואע"פ שאין הטלית רק למעלה ולא תחת התפילין ל"ל בה כנ"ל:

כמ"ש סי' ע"ה דאע"ג דהיכא דאיכא צואה בעששית (היינו זכוכית) מותר לקרות ק"ש כנגדו אבל ערוה בעששית אסור לקר' כנגדה דערוה בראי' תליא רחמנא דכתיב ולא יראה בך ערות דבר והא נראה מתוך הזכוכית ודע דמ"ש רמ"א בס"ב בהג"ה או שהפנימי אינו מיוחד להם והחיצון מיוחד דמותר כ' בס' א"ר בשם הרב"י ול"ח דכ"ש איפכא כשהפנימי מיוחד וחיצון אינו מיוחד:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מותר כו'** נדפס מצויין בטעות על סעיף ב' וקאי עמ"ש סעיף ג' אם אין אשתו עמו מותר כו':

והב"ח ר"ל כו' היינו בכלי תוך כלי וקאי על מ"ש דכנגד ראשו אפי' כלי תוך כלי אסור עז"כ אבל שלא כנגד כו' מותר והיינו בלי תוך כלי וקאי על מ"ש תחלה מ"ש בש"ע אח"ז ואם אשתו עמו צריך כלי תוך כלי הא אפי' אין אשתו עמו צריך כלי תוך כלי מפרש הב"ח דר"ל אם אשתו עמו צריך כלי תוך כלי אפי' אין התפילין במטה שישן רק תוך החדר שישן שם מ"מ כיון דאשתו עמו צריך כלי תוך כלי. ומ"ש הב"ח שכ"מ בגמרא דאמרי' בברכות דף כ"ד ע"א והיכי מנח להו (ר"ל אם התפילין מראשותיו) א"ר ירמיה בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והתני ר' חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו ומשני דמפיק למורשא דכובע לבר (כובע היא כיס תפילין ומורשא הוא קצהו ששם התפילין) והקשו התוס' והרר"י דמאי פריך מדתני ר"ח תחת מראשותיו דלמא ר"ח ר"ל תחת מראשותיו אבל לא כנגד ראשו כדאמר ר"י ותי' התו' והרר"י דא"כ שהם שלא כנגד ראשו למה הצריכו ר"ח ליתנן בכובע אלא ע"כ דמונחים תחת מראשותיו והבין הב"ח דמאי דמשני דאפיק למורשא דכובע לבר ואעפ"כ מונחים בין כר לכסת אלא שהתפילין לצד חוץ וקשיא ליה דאכתי קשיא ל"ל כובע כיון דאפיק למורשא כו' א"כ אינן תחת ראשו אע"כ אפי' אינן כנגד ראשו כיון דהם מראשותיו בעינן כלי תוך כלי:

אדרבא איפכא מסתברא כו' כגון כו' שלא כנגד ראשו ולא הוצרך לו' דאפיק למורשא כו':

ה"פ כיון שאין הכר כו' דלא כמו שהבין הב"ח אלא לבר ר"ל חוץ מן הכר וכסת ואין הכר מכסה התפילין ולכך בעי' כובע שיהי' עכ"פ כלי א' ובהכי סגי ולא בעינן כלי תוך כלי כיון שאינן תחת ראשו:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **כלי כו'** מדשינה כו' דז"ל הרמב"ם פ"ד מהל' תפילין ואם הניחן בכלי תוך כלי מותר להניחן תחת מראשותיו בין כר לכסת עכ"ל:

וכ' הרב"י דמזה משמע דאין הכר נחשב לכלי:

וכ"מ בתוס' דף כ"ד סוף ד"ה והתני כו' דלאחר שכתבו תי' לקושייתם דלמא מיירי שלא כנגד ראשו דא"כ כובע ל"ל כנ"ל. כתבו וז"ל ומ"מ קשיא לישני דמיירי שלא כנגד ראשו ומיירי באשתו עמו דבעי כלי תוך כלי ולכך בעי' כובע וצ"ע עכ"ל וא"א דהכר לא נחשב כלי מאי מהני כובע אכתי לא הוי רק כלי אחד אלא ודאי דס"ל להתוס' דהכר חשיב כלי וה"ה דמ"א הוי מצי להביא ראיה מתחלת דברי התוס' שכתבו א"א דמיירי שלא כנגד ראשו א"כ כובע ל"ל הא עכ"פ כלי א' בעינן וא"א דכר לא נחשב כלי הא איצטריך לכובע אלא ודאי דס"ל דכר מחשב כלי אלא דמשם אין ראיה דכרים נחשב כלי היכי דבעי' כלי ת"כ דהא כלי המיוחד לו אע"ג דהיכי דסגי בכלי א' מיקרי כלי מ"מ היכי דבעינן כלי ת"כ אם שניהם מיוחדים לא מיקרי כלי ת"כ לכך ניחא למ"א להביא ראיה מסוף דברי תוס' דמבואר דאפי' לגבי כלי ת"כ מיקרי הכר כלי:

סימן מב

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** אפילו א"ל כו' כ"מ בגמרא דאמרי' במנחות דף ל"ד תניא אם אין לו תפילין של יד ויש לו ב' תפילין של ראש תולה עור על א' מהן ומניחה ופריך והא שלח ר"ת משמיה דר"י תפלה כו' ושל ראש אין עושים אותה ש"י לפי שאין מורידים מקדוש' חמורה לקדוש' קלה לא קשיא הא בישנים והא בחדשים ע"כ וה"ה הנזכר בש"ע פה ומאי קושיא הא בברייתא מיירי להדיא דאין לו ש"י לכן רשאי להוריד של ראש א"ו דהגמרא ס"ל היכי דאיכ' הורדה מקדושה לא מהני מה דאין לו של יד ולא אייתי מדר"י כ"א דמש"ר לש"י מקרי הורד':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חדשים כו'** דהזמנה לאו מלתא הוא וכ"ז שלא הניחן ל"מ אלא הזמנה:

אם נפסק' כו' כמ"ש ס"ס ל"ג דכדי שתקיף הזרוע לקשור ותמתח עד אצבע האמצעי ויכרוך ממנה ג' כריכות על האצבע ויקשור אין לה תקנה לא בקשיר' ולא בתפיר' וכיון שנפסק' ס"ל א"א לקשור ולתפור שם אולם כיון שהרצוע' שנפסקה הוא כשיעור המבואר סוף סי' ל"ג רצה להפך הרצוע' ולעשות הקשר בקצה הרצועה הארוכה ובקצה האחר יקשור חתיכת רצוע' הקטנה שהיה בו הקשר תחלה:

ועתה יעשה בו כריכת האצבעות. מלשון זה משמע דלא כמ"ש ס"ס ל"ג דאם נשאר כדי שתמתח עד האצבע ויכרוך סביב האצבע ג"כ דרשאי לקשור בו מ"מ צריך לכתחל' למותחו עד האצבע ויכרוך ג' כריכות בחתיכ' הרצוע' שלימה ואח"ז יחזור לאחוריו לצד הקובד"ו ויכרוך על הזרוע ז' כריכות עם הרצוע' הקשור' דאי ס"ל למ"א כן הל"ל ועתה יעשה בו ז' כריכות על הזרוע אעפ"כ במקומי אני עומד ולענ"ד צ"ל כמ"ש ס"ס ל"ג דימתחם תחלה עד האצבע ויכרוך שם כו' ולשון מ"א פה בזה הוא לאו דוקא כי פה אין זה עיקר הדין ועיקר כוונתו לישא וליתן בדין הורדת קדושה:

והרב"י כ' בסי' ל"ג בשם הג"מ אם נפסק' כו' אע"ג דלא קי"ל כהאי הג"מ מ"מ לענין הורדת קדושה איכא למילף מדבריו דבזה אין חולק עליו:

בשבת דף צ"ח אי' ארשב"י אר"א אר"ה אמר רב המעביר ד' אמות בר"ה מקור' פטור. ופריך והא עגלות (שנשאו בהם קרשי המשכן) מקורות היו (דהעגלות היו מרובעות ארכן ה' אמות וכן רחבן ה' אמות והקרשים ארכן עשרה אמות ובין עגלה לעגלה היה אויר ה' אמות והניחו אורך הקרשים לרוחב העגל' דהיינו אמצע הקרשים והי' תופס רוחב העגלה ה' אמות נשאר מן הקרש חוץ לעגל' ה' אמות דהיינו שני אמות ומחצה מצד העגלה מזה ומשני אמות ומחצ' מצד השני' של העגלה וכן היה בעגל' שבצד' נמצא אויר שתחת העגלות וכן האויר שבין עגל' לעגלה היו מכוס' בקרשים) ואמר רב משום ר"ח עגלות תחתיהן וביניהן וצידיהן ר"ה ומסיק דהיו מניחין הקרשים על צידיהן ועוביין של קרשים לא היה כ"א אמה ופריך אכתי מקורות היו כיון דאורך העגלה היו ג"כ ה' אמות א"כ מסתמא לא הניחו על עגלה א' יותר מז' קרשים דה' קרשים היו ה' אמות וה' אמות בה' אמות לא יתיב ועכ"פ ד' קרשים הניחו נמצא כל האויר מקור' ולא נשאר כ"א אמה א'. ואם נחלק אותה אמה לג' אוירים שבין ד' הקרשים נא יגיע לאויר א' ג' טפחים ואמרי' לבוד וה"ל כאלו כלו מקור' ואמרי' בשלמא למ"ד קרשים למטן עוביין אמה למעל' כלין והולכין עד כאצבע שהיו משופעים מלמטה למעלה א"ש דא"כ למעלה היה אויר הרבה בין קרש לקרש דל"ל לבוד והוי רה"ר והקשו התוס' בשם הר"י פורת דלמ"ד כלין עד כאצבע מסתמא סדרו חוד של קרש זה נגד עוביו של קרש אחר דכך

מסודר באופן יותר נאות וא"כ היה מניחים ששה קרשים ועדיין לא היו מחזיקים כ"א ג' אמות וג' אצבעות נשאר אויר מן העגל' ב' אמות פחו' ג' אצבעות ואם תחלקם לחמשה אוירים כי גם בין חודן של זה לעוביין של זה היה מסתמא אויר לא יגיע לכל אויר ג' טפחי' ואכתי ה"ל לבוד וה"ל ר"ה מקור' וע"ז תירצו דלא היו רשאים לעשות כן וכמ"ש מ"א בשמם כשמניחי' הקרשים על העגלות כו':

שהי' למעלה. שהיו היריעות פרוסות עליהן ודמי להא דאמר כו' כ"ה בתוס' שם א"כ כ"ש כאן כו' דמה התם קדושת ב' הקרשים שוה דהא בכל קרש יש בו צד עליון וצד תחתון אלא שמהפך קרש א' כ"ש כאן שאין ברצוע' זו קשר כלל ותחלה היה בו קשר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **סידר כו'** דיש להם מעש' כו' ומבואר שם דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו י"ל מדרבנן וא"כ היכי דאיכ' חומרא יש להם וא"כ אפשר אפי' חשב קטן והזמינו למיצר בו לעולם ואח"כ צר ביה הקטן חד זימנא שוב אסור דזה אפשר מקרי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו או בעי' דוקא שגדול הזמינו למיצר בו לעול' והקטן עשה מעשה וצר ביה חד זימנא אבל לשון הראשון עיקר וכ"מ ל' מ"א וע' בב"ק ד' קי"ד דגנב או גזלן שגזל או גנב עורות אם נתייאשו הבעלי' מהני מחשב' גנב וגזלן אם חשבו להשתמש בהן למה שהן ראוים כדי שתקבל טומא' אף בדף פ"ו ע"ב שם מבואר לא ע"י יאוש גרידי' כ"א בהדי שינוי מעשה או שינוי השם וה"ה הזמנא דהכא וע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לעולם כו'** כ"ז למדתי מדברי טי"ד כו' שכ' שם כן לענין בנין קבר דאסור בהנא' ומיניה יליף מ"א לדהכא דבג' מדמה ענין מת לדהכא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לגוף כו'** עכ"ל נ"י משמע דס"ל כו' דשם בסנהדרין ד' מ"ז ע"ב פליגי אביי ורבא האורג בגד למת (דמקרי הזמנה) אביי אמר אסור דתכריכי המת אסורים בהנאה דס"ל הזמנ' מלתא ורב' אמר מותר דהזמנ' לאו מלתא דאמרי' מ"ט דאביי גמר שם שם מעגלה ערופ' מה עגלה ערופ' בהזמנ' מתסר' אף הכא נמי ורבא גמר שם שם ממשמשי עו"כ ומזלות דבהזמנ' לא מתסרי אף הכא בהזמנה לא מתסר ופריך ורבא מ"ט לא גמר מעגלה ערופה א"ל משמשים ממשמשי' גמרי' דבעכו"ם מיירי במשמשי' וכן בגד למת הוו משמשים לאפוקי עגלה ערופ' דהיא גופה קדושה ואינו דומ' לאורג בגד הרי דוק' משמשים ס"ל לרבא דאין ללמוד מעגל' ערופ' אבל דבר שהוא גוף קדוש' כגון קלף וקציצ' מוד' רבא דילפי' מעגלה ערופה דהזמנ' מילתא. אדרב' מעכו"ם ליכא למילף דהתם

משמשים והכא גוף הקדוש' אלא מה שתלה הב"י דין עיבוד לשמה בהזמנ'. ורצועו' כיון דלגבייהו הזמנ' לאו מלת' לא בעי' עיבוד לשמה עז"כ מ"א דע"כ ס"ל כפירש"י והוא דבדף מ"ח ע"ב מקש' הש"ס לאביי מברייתי' דס"ל הזמנ' ל"מ ומשני תנאי היא דפליגי ת"ק ורשב"ג בעו' הבתים אי בעי עיבוד לשמ' ת"ק ס"ל ל"ב עיבוד לשמ' ורשב"ג ס"ל דבעי עיבוד לשמה ופירש"י דעיבוד לא הוי רק הזמנה בעלמ' ות"ק ס"ל הזמנה לאו מלת' א"כ גם בעיבוד לשמ' לא איכפת לן ורשב"ג סבר הזמנ' מלתא לכך בעי' עיבוד לשמה והתו' הקשו לפי' רש"י דא"כ לדידן דקי"ל כרבא לגבי אביי דהזמנה לאו מלתא א"כ ממילא לא בעי עיבוד לשמה ובגיטין מוכח אם הקלף של ס"ת לא נתעבד לשמ' פסול ואין לחלק בין עור של תפילין לגויל של ס"ת דהא שי"ן של תפילין הל' למ"מ. ולכן מפ' ר"ת איפכא דרבא דס"ל הזמנ' ל"מ ס"ל כרשב"ג משום דלא סגי בהזמנה דל"מ הוא לכך בעי עיבוד לשמה ואביי כת"ק וכיון דכ' הנ"י דהרצועות הואיל וגבייהו הזמנה לאו מלתא לכך לא בעי עיבוד לשמה ע"כ כרש"י ס"ל דלפי' ר"ת אדרבא הסבר' להיפך דאי הזמנ' לאו מלתא לא סגי בהזמנה ובעי עיבוד לשמה אע"כ ס"ל כפירש"י. דאנן קי"ל כפי' התו' דהא קי"ל הזמנה ל"מ ואפ"ה מבוא בסי' ל"ב דעור הבתים בעי עיבוד לשמה ובסי' ל"ג מבוא' דהרצועו' בעי עיבוד לשמ' (ומסי' ל"ב מעור הבתים אין ראיה כ"כ דהא גם נ"י מודה בעור הבתים כמ"ש דהקציצ' גוף הקדוש' מודה רבא דהזמנ' מלתא וממילא בעי עיבוד לשמה:

ומ"מ בעיקר הדין ר"ל דמה שהוליד הנ"י מזה דגוף הקדושה דהזמנא מילתא בעי עיבוד לשמה וכן ברצועות להיפוך והוא ע"פ פירש"י בזה לא קי"ל כוותיה אלא כהתו' אבל בגוף הדין דבגוף הקדושה גם לדידן הזמנה מלתא ולכן בקלף וקציצ' הזמנ' מלתא ומזה נובע הגהת רמ"א בש"ע עז"כ מ"א דהרמב"ן ותו' חולקי':

לא אמר כלום ר"ל הבעל המאור ל"א כלום ואין דבריו מסתברים:

אגב כ' כו' וא"כ גם הקלף אינו גוף הקדוש':

ותורף דבריו כו' דהזמנ' ל"מ וס"ל דגם העיבוד אינו יותר מהזמנ' כ"א דבר מועט ולא מיקרי מעשה אע"ג דס"ל כפי' ר"ת דלעיל דהיכי דהזמנ' ל"מ בעי עיבוד לשמה דלא סגי בהזמנה א"כ צ"ל דעיבוד עדיף מהזמנ' מ"מ לא מקרי מעש':

והתו' כ' דגם בע"ע קי"ל כר"י כו' לאו דוקא אלא התו' שם בסנהדרין הקשו מאי פריך לרבא מ"ט לא גמר מע"ע כי גמר נמי מע"ע הא ר"י ס"ל גם בעגל' ערופ' אינה נאסר' אלא לאח' עריפה ורבא פסק ביבמות כר"י בר מתלת (לענ"ד לא הוי צריכי לזה דרבא ס"ל להדי' בכריתות ד' כ"ד ע"ב דאינ' נאסרת אלא לאחר עריפה ואולי הוי גרסי בכל הסוגיא

רבה במקום רבא ע"ש) ותי' דהכי פריך מ"מ אמאי לא גמר מעגל' ערופה לטעמי' דהזמנ' ל"מ ולמה הוצרך ללימוד א' מאביי עכת"ד הרי דהתו' לא כתבו דקי"ל בע"ע דאינה נאסרת אלא לאח' עריפא אדרבא הרמב"ם פ"י מה' רוצח פסק דנאסר' מחיים וירידת' לנחל איתן אוסרת' אלא שהתו' כתבו דרבא הכי ס"ל דא"א אלא לאחר עריפה ואפשר כוונתו מדכ' התו' דרבא ס"ל דא"א אלא לאחר עריפ' מדפסק רבא כר"י לבר מתל' ואנן אית לן האי כלל' דרבא עכ"פ בין הרמב"ם ובין התו' חולקים על הנ"י דהרמב"ן ניהו דמוד' לנ"י דבגוף הקדושה הזמנה מלת' מ"מ ס"ל דהקלף לא מקרי גוף הקדוש' והתו' חולקים מצד אחר דהתו' ס"ל דאפי' בגוף הקדוש' הזמנ' ל"מ לרבא כיון דעגלה ערופה דהיא גוף הקדושה ג"כ הזמנה לאו מלתא לרבא. דע דמ"ש הנ"י דבגוף הקדושה מוד' רבא דהזמנ' מלתא והקציצה מקרי גוף הקדושה וכיון דס"ל כפרש"י דת"ק ס"ל כרב' דהזמנ' ל"מ ולכך ל"ב עור הבתים עיבוד לשמה הא עור הבתים מקרי גוף הקדושה מודה רבא דהזמנה מלתא וצ"ל דהנ"י לא כתב דגוף הקדושה הזמנה מילת' אלא לדידן דס"ל כהרמב"ם דקי"ל ע"ע נאסר' מחיים והוא פלוגתא דתנאי בקידושין דף נ"ז ובכריתות דף כ"ה א"כ י"ל דת"ק דרשב"ג ס"ל כהאי תנא דע"ע א"א עד לאחר עריפ' דא"כ אפי' גוף הקדושה הזמנה ל"מ ורשב"ג ע"כ ס"ל דע"ע אסור' מחיים והא דאמר תנאי היא ואביי כרשב"ג אע"ג דרשב"ג לא מיירי רק בגוף הקדושה מ"מ לאביי אין חילוק בין גוף הקדושה למשמשי' (או דרשב"ג איירי אפי' ברצועות כמבואר ברמב"ן פ"ק דסוכה ע"ש) ובזה יובנו דברי התו' הנ"ל שהקשו על פירש"י מהא דאמרינן בגיטין אם קלף של ס"ת לא נתעבד לשמה פסול' וכ' דאין לחלק בין עור של תפילין לקלף של ס"ת דהא שי"ן של תפילין ל"מ ודקארי לה מה קארי לחלק בין עור של תפילין לקלף של ס"ת עד שהוצרכו לראי' דשי"ן ש"ת ל"מ וגם בזה יעלה ארוכה לקושייתם על רש"י דכוונת התוס' דאין לחלק דבקלף של ס"ת מודה רבא דהוא גוף הקדושה כמ"ש נ"י ובעל המאור דא"כ עור הבתים נמי גוף הקדושה דהא שי"ן ש"ת הל"מ ע"כ צריך לומר כמ"ש רמב"ן דעור הבתים ל"מ גוף הקדושה דאגב שין קדשי א"כ ה"ה בקלף לא הוי גוף הקדושה דאגב כ' קדשי (או דאפי' גוף הקדוש' הזמנה ל"מ) אך רש"י באמת ס"ל כהנ"י ובעל המאור דבגוף הקדושה מודה רבא דהזמנ' מלתא:

ולכן הקלף של ס"ת שלא נתעבד לשמה ובאמת גם עור הבתים מקרי גוף הקדושה ובעי עיבוד לשמה לדידן והא דת"ק דרשב"ג ס"ל דעור הבתים ל"ב עיבוד לשמה היינו משום דס"ל כמ"ד בע"ע גופא א"א עד לאחר עריפ' וא"כ אפי' בגוף הקדושה הזמנה ל"מ. אבל לדידן קי"ל כמ"ש הרמב"ם דע"ע ירידת' לנח"א אוסרת'. וא"כ שפיר ילפינן דגוף הקדושה

הז"מ וא"כ בין קלף של ס"ת ובין עור הבתים בעי עיבוד לשמה לרש"י דלא כהרמב"ם דס"ל עור הבתים ל"ב עיבוד לשמה:
ודלא כמ"א לעיל סי' ל"ב ס"ק נ"א שכתב דרש"י ס"ל כהרמב"ם דעור הבתים ל"ב עיבוד לשמה:
ודע כו' ועסי' כ"א דמ"מ יש ליזהר מתשמיש בזיון:
ואפי' כו' להשתמש בו חול דבש"ע אינו מביאה רק תנאי מועיל להורידו לקדושה קלה ומ"א הוסיף דאפי' לדבר חול מהני תנאי וגט ל"מ כו':
ב"ח ומה"ט כתב הב"ח דאין לכתוב גט על קלף שנתעבד לשם ס"ת אא"כ התנה תחלה אבל ט"ז כ' דאפי' בלי תנאי שרי דלב ב"ד מתנ' עליו:

סימן מג

סעיף א

(**ס"ק א**) **בתפיליו כו'** ה"ה דבזרועו כו' ר"ל שתפילין ש"י מונחים בזרוע במקום הנחתן נמי אסור אע"ג דהרא"ש בהלכות תפילין סי' יב נסתפק בשם הר"י מאורלייני"ש בשל יד דדלמא דוקא בראש דאית ביה שי"ן דהיא הל"מ ועיין בתשובת בית יעקב:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **חולצן כו'** מיירי בקבוע ר"ל כיון דרישא מיירי בין בעראי ובין בקבוע שפיר י"ל דמ"ש אח"כ חולצן קאי אקבוע בשלמא אי ברישא לא מיירי כלל בקבוע אז ל"ל דאח"כ חולצן קאי אקבוע דהא לא מיירי כלל בקבוע. וכ"מ מדקתני חולצן דאי קאי אב"ה עראי א"כ ממ"נ אם הם בראשו הא רשאי להשתין בהם אע"כ מיירי כשהן בידו א"כ לא שייך חולצן אלא יסירם דהא כבר חלץ אותם והם בידו אלא דקאי אקבוע ומיירי כשהן בראשו וא"ש מ"ש חולצן:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בין כו'** יפיח בהן כדאית' בגמרא לחד לשנא והפח' שייך אפי' במשתין גרידא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בלא חפיר' כו'** כמ"ש סי' פ"ג והיינו כשעשויים כמבואר שם שפיו רחוק מן הגומא ארבע אמות והוא עשוי כמדרון בענין שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרחוק וכן המי רגלים כו'. וצ"ע דהא רש"י קאי בגמרא אדלעיל כו' בברכות דף כ"ג ע"א ת"ר הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין ברחוק ד"א ונכנס. א"ר אחא בר הונא א"ר ששת ל"ש אלא ב"ה קבוע אבל ב"ה עראי חולץ ונפנ' לאלתר איבעי להו מהו שיכנס אדם בתפילין לב"ה

קבוע להשתין מים רבינא שרי ר"א ב"א אסר שיילוה לרבא א"ל אסור חיישינן שמא יפנה בהן. וא"ד שמא יפיח בהן והרי"ף ורמב"ם ורא"ש השמיטו הא דאמר רבי אחא בר הונא אר"ש ל"ש אלא ב"ה קבוע כו' משמע דלא חלקו בין קבוע לעראי וכ' הרב"י דצריך טעם להשמטתן עיין שם וע"כ צריך לומר שלא היה בגרסתן. וכתב הרא"ש שרב האי גאון הוו קשיא ליה מאי מבעי' אי רשאי לכנס להשתין בב"ה קבוע הא מבואר בברייתא דאפי' הכניסה אף שלא ישתין אסור בב"ה קבוע וצריך לחלצן ברחוק ארבע אמות לכן גריס רב האי בהאי בעי' מהו ליכנס לב"ה צנוע פי' שסופו להיות קבוע (אבל עכשיו הוא עראי) והרא"ש כ' דא"צ לזה והגרסא בהאיבעי' מהו ליכנס לב"ה קבוע היא הגירסא הנכונה ולק"מ מברייתא דלעיל. דהא דהצריכה הברייתא לחלוץ בריחוק ד"א. לא משום איסור הכניסה אלא מיירי ברוצה לעשות צרכיו (וסיים הרא"ש בהלכות תפילין וז"ל ולהכי לא תני בברייתא בה"כ קבוע דאפי' אינו קבוע כיון שנכנס לעשות צרכו צריך לחלוץ ברחוק ד"א כו' עכ"ל מלשון זה נמי משמע דלא היה בגרסתו הא דאמר ר"א בר"ה אר"ש ל"ש אלא ב"ה קבוע כו') ולפי טעם הרא"ש א"כ אין סברא לחלק בין ב"ה שע"פ השדה או עשוי בחפירה. כיון דרצונו לפנות והאיסור הוא משום שמפנה. מה לי באיזה מקום הוא מפנה וכמ"ש הרא"ש גופי' בהל' תפילין כנ"ל כיון דמשום הפינוי צריך לחלוץ ברחוק ד' אמות בכ"מ ה"ה דאסור להשתין בהם מה"ט שמא יפנה והיינו במקום שדרך לפנות דהיינו ב"ה קבוע אפי' הוא בחפירה אלא דרש"י דמחלק בין ב"ה שע"פ השדה ובין העשוי בחפירה דס"ל כרב האי דהאיסור משום הכניסה ולא קאי על האבעי' דרוצה להשתין דאסור מחשש שמא יפנה דזה אסור אפילו בב"ה העשוי בחפירה כנ"ל אלא קאי על הברייתא דקתני הנכנס לב"ה חולץ דמיירי דאינו נכנס לפנות או להשתין אפ"ה הואיל והוא ב"ה קבוע צריך לחלוץ ברחוק ארבע אמות ובזה שפיר חילק רש"י דב"ה העשוי בחפירה רשאי ליכנס אם אין דעתו לפנות או להשתין דהא אין בב"ה שבחפיר' בכניסתו שום גנאי דהא אין שם צואה ומי רגלים אבל אי יכנס להשתין דמבעי' הש"ס ומסיק דאסור שמא יפנה מורה רש"י דאין חילוק אבל הרא"ש דקי"ל כוותי' דהאיסור אינו משום כניסה רק מיירי ברוצה לפנות או להשתין אין לחלק בין ב"ה שע"פ השדה או בחפירה ומעתה יובנו דברי מ"א. וכ"כ בחידושי רשב"א שגורס כגירסא דידן אר"א כו' ל"ש אלא ב"ה קבוע אבל ב"ה עראי חולץ ונפנה לאלתר וע"ז קשי' לי' ניהו דהוי עראי מכל מקום כיון דנפנה ראוי להרחיק ארבע אמות בעינן והיה מחניך קדוש כ"ש כשרוצה לפנות. זהו מדברי מ"א ולא מדברי רשב"א:

ולפי מ"ש כו' אבל כשהוא בחפירה חולק ומשתין לאלתר ואצ"ל ד"א אע"ג דתחלה כתב דאפי' כשרוצה להשתין בב"ה קבוע צ"ל ד"א כיון דא"ל שמא יפנה בהן מ"מ אף דמסתבר ליה למ"א כן מ"מ כתב מ"א דהרב ב"י לא סבירא ליה כן ואין בזה מקום לתפוס על הרב"י די"ל דס"ל ניהו דאם נפנה צריך הרחקה ארבע אמות אפי' עשוי בחפירה מ"מ אי משתין דאין צריך חליצה כ"א משום גזירה שמא יפנה וכיון שהוא בחפירה לא החמירו כ"ה להצריכו הרחקה ארבע אמות אע"ג דאין להרב"י ראיה לזה מדברי רש"י מ"מ י"ל כן מסברא אבל לא ידעתי לעפ"ד לחלק בזה בין ע"פ השדה לחפירה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **וי"א אפי' כו'** משמע דלסברת הרא"ש כו' ודאי מלשון הש"ע אין משמעות די"ל דלדעת הי"א אפי' בלא צרכיו צריך להרחיק ארבע אמות אבל לדעה קמייתא שהוא דעת הרא"ש א"צ להרחיק ד"א אלא בעושה צרכיו אבל הכניסה י"ל אפי' לדעה א' אסור אפי' אינו עושה צרכיו אלא כוונתו דמדברי הרא"ש גופי' משמע כן וכבר הבאתי דבריו בס"ק י' ואעפ"כ אשנה להעתיק דברי הרא"ש להקל וז"ל אבעיא להו מהו שיכנס אדם לב"ה קבוע וישתין מי חיישינן שמא יפנה כו'. ואע"ג דתניא לעיל הנכנס לב"ה חולק תפליו ברחוק ד"א ונכנס לאו משום הכניסה צריך לחלוץ אלא משום שרוצ' לעשות צרכיו ומתוך קושיא זו היה גורס ר"ה גאון מאי שיכנס אדם לב"ה צנוע כו' ולאו קושיא היא כדפרישית עכ"ל והן השני דעות שהובאו פה בש"ע וא"כ לכאור' לדעת הרא"ש ע"כ צ"ל דאם אינו רוצ' לפנות מותר לכנוס דאי ס"ד דהכניסה אסורה ואין החילוק בין רוצ' לפנות או לא אלא אי צריך להרחיק ד"א א"כ אין תירוץ הרא"ש מספיק מ"ש לאו משום הכניסה כו' דניהו דבאין דעתו לפנות א"צ להרחיק ד"א מ"מ הכניס' אסורה ומאי קמבע"ל אי שרי לכנוס לב"ה קבוע להשתין ת"ל אפי' אינו רוצה להשתין הכניסה לבדה ג"כ אסורה אלא ע"כ צ"ל דלהרא"ש כשאינו רוצ' לעשות צרכיו מותר לכנוס:

מרחץ חדש כמבואר סימן פ"ד:

וב"ה חדש כו' בסימן פ"ג סעיף ב' תדע כו' ולדעת רש"י הטעם משום הכניסה כמ"ש ס"א וכמ"ש מ"א ס"ק ו' מדמחלק רש"י בב"ה בין אם הוא בחפירה או לא וא"כ תיקשי לרש"י קושיית הרא"ש ורב האי הנ"ל מאי קמבעי' לי אי מותר לכנוס לב"ה קבוע להשתין ת"ל דאסור משום הכניסה ורש"י נרא' דהי' לפניו הגרסא כמו שהוא לפנינו מהו לכנוס בב"ה קבוע להשתין לא ב"ה צנוע כדגרס רב האי אע"כ צ"ל דרש"י סבירא ליה דלהשתין עדיף הואיל והוא חייו של אדם הרי מוכח סברת מ"א אלא דרש"י סבירא ליה אע"ג דמשום הכניסה צריך להרחיק ד' אמות מ"מ להשתין הואיל והוא חייו של אדם לולי דגזרינן

שמא יפנה היה מותר לכנוס לתוכו ובזה חולק הרא"ש וסבירא ליה א"א דמשום הכניס' צ"ל ד"א גם להשתין אע"ג שהוא חייו של אדם לא היינו מתירים לכנוס כיון דהכניסה חמורה כ"כ דצ"ל ד' אמות לכך הוצרך לומר דאין הטעם להרחק' ד"א משום הכניס' אלא משום שרוצ' לעשות צרכיו וכיון דמשו' הכניסה א"צ להרחיק ד"א רק הכניסה לתוכו אסורה שפיר יש לחלק מסברא דלהשתין כיון שהוא חייו של אדם היה מותר אפי' לכנוס לתוכו לולי דגזרינן שמא יפנה. ומ"ש הרא"ש בתירוצו לאו משום הכניסה צריך לחלוק כו' ר"ל חליצה המוזכרת בברייתא שהביא דהיינו בריחוק ד"א זו אינה משום הכניסה אלא משום שרוצה לפנות ואע"ג דלכאור' לפ"ז עיקר התיר' חסר מדברי הרא"ש דניהו דמשום הכניס' א"צ להרחיק ד"א מ"מ הכניס' ודאי אסור' וא"כ מאי קמבע"ל מהו לכנוס לב"ה קבוע להשתין וע"כ צ"ל הואיל והוא חייו ש"א והוא עיקר התי' וזה חסר מדברי הרא"ש אולם י"ל כוונת הרא"ש כיון דטעם הרחקת ד"א דברייתא אינו משום הכניס' אלא משום שרוצה לפנות א"כ תו אינו מבואר מברייתא אם אינו רוצה לפנות אם צריך לחלצן ואפשר הכניסה ג"כ מותרת וא"כ תו לא ק"מ על מאי דמבע"ל אם מותר לכנוס להשתין אלא שאנו מכריחים דע"כ הכניס' אסור' אפי' אינו רוצה לפנות דלא עדיף ממרחץ (דהכניס' אסור' אפי' אין דעתו לרחוץ) ולכן אנו צריכין לחלק שאני משתין דהוא חייו של אדם וקושיא זו ממרחץ לא הזכיר הרא"ש לכן אין לו צורך ליישבו ואפשר פשיטא ליה להרא"ש חילוק זה במה שהוא חייו (אלא דאם היה צריך להרחיק ד' אמות משום הכניס' כיון דהכניסה חמורה כ"כ לא היה צריך להרחיק ד' אמות משום הכניס' כיון דהכניס' חמירא כל כך לא היה נרא' להרא"ש שיספיק סברא מה שהיא חייו של אדם להתיר אפי' הכניס' ולכך הוצרך לתירוצו כנ"ל) והרא"ש לא בא ליישב כ"א קושיית רב האי מברייתא דקתני דצריך להרחיק ד"א וע"ז יספיק תי' הרא"ש:

אבל במרחץ אסור. ר"ל כשנכנס לרחוץ דהא הרחיצה גם כן בכלל חייו של אדם דהוא מכלל חמשה ענויים ביום הכפורים וכמבואר בנדרים דף פ"א דאפי' כביס' מקרי חייו לחד מ"ד כ"ש רחיצת הגוף ע"ש. לכן לא הביא הטור דעת ר"ה משום דמילתא דפשיטא דלא עדיף ממרחץ ואע"ג דלרב האי משמע דאפי' אינו רוצה לפנות צ"ל ד"א וחמיר ממדחץ ואכתי ה"ל להביא דעת ר"ה י"ל כיון דאינו מבואר בהדיא בדברי ר"ה דאפי' אין דעתו לפנות צ"ל ד"א דאפשר גם הוא ס"ל הא דהצריכה ברייתא הרחק' ד"א משום שרוצה לפנות אלא דהוי ס"ל דלפ"ז עכ"פ אפי' אינו רוצ' לפנות מ"מ הכניס' לתוכו אסור' אף דא"צ הרחק' ד"א ולכן הוצרך להגיה ב"ה צנוע אף דהכוונ' דוחק מאד לפרש כן דברי רב האי מ"מ כיון דאין מפורש ההיפוך להדיא ולהרא"ש מבואר להדיא דא"צ להרחיק

ד' אמות לשאין דעתו לפנות ודינו כמרחץ לכן השמיט הטור דעת רב האי ועמ"ש מ"א ס"ק י"ד תירוץ אחר על האי דמרחץ:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **רצועו' כו'**. כתב ב"י ובנכנס לקבוע לא כתב כו' כצ"ל:

דמצו' לשמור בעצמו. דכן מצינו לר' יוחנן ור"ל דעבדי הכי ואמרי הכי כיון דהתירו חכמים להכניסן אכניסן עמי כדי שאעשה המצו' בעצמי לשמרן ועוד יש שם פי' אחר כדי שזכות מצות תפילין ישמרוני מן המזיקים ע"ש בב"י. אבל בסעיף א' דכתב שם חולצן ברחוק ד' אמות ונותנן לחבירו:

מעומד בקבוע וכמ"ש מ"א שם ס"ק ד':

ומיהו י"ל דעכ"פ כשיודע כו'. אבל ר' אבוהו דהוי אזיל בתרי' דר"י לא הוי ידע שילך ר"י למבואות המטונפות וראיה דהא לאחר ששתק וחזר לקרות ק"ש נסתפק ושאל לר"י אי צריך לחזור לראש ק"ש או למקום שפסק ואי ידע תחל' שילך במבואות המטונפות למה התחיל לקרות והכניס א"ע לספק:

ויכסם במבואו' המטונפות וברצועות דאית בהו ג"כ קדוש' כ"ש ג' כריכות שעל האצבע נסתפקתי אם צריך לכסותן:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אם היה כו'** דהא בפ"ז דשבת דף ס"ז ע"ב מבעיא להו אי קמיעין יש בהם משום קדוש' ואסור לכנוס עמהן לב"ה או אין בהם משו' קדוש' ובעי למפשט מדתנן אין יוצאין בשבת בקמיע שאינו מן המומחה דהו' משוי אבל כשהוא מן המומחה הוי תכשיט ושרי. מ"מ ניחוש דלמא יצטרך לילך לבית הכסא ויהיה צריך להסירו ויעבירנו ד"א ברשות הרבי' אלא על כרחך אין בהם קדושה ושרי לכנוס בהם לבה"כ. ודאי דמיירי במחופה בעור דאפי' יש בהן משום קדושה מ"מ מותר ליכנס עמהם לב"ה כיון דמחופים. ופריך והרי תפילין דמחופים עור הבתים ואפ"ה תניא הנכנס לבה"כ חולץ תפילין ברחוק ד' אמות ומשני התם משום שהוא על הבתים שאינו מחופה:

וכ"ה בי"ד. קמיעי' אם מכוסים עור מותר לכנוס בהן לבה"כ ואם לאו אסור:

ורש"י פי' כו' בינם לקרקע עכ"ל רש"י:

ומותר להניחן כו' וא"כ לרש"י לא מיירי כלל לענין ב"ה ואפשר לרש"י באמת אם רוצה לכנוס בהן לבה"כ אפי' בלילה סגי בכיס אפי' פחות מטפח אפי' הוא כליין אלא מיירי להניחן ע"ג קרקע בחדרו שלא יהי' בהנחתן על גבי קרקע בזיון:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **לא כו'** וא"כ ל"ק ממרחץ כו' ר"ל מ"ש בשם הש"ך בס"ק ט':
שרי אף להרמב"ם שהובא סס"א:
נתן לה באתננה. ומצד בוש' עלה לראש הגג והפיל א"ע ומת והיא בדף כ"ג:
דר"י יהיב. שם דף הנ"ל:
לא יאחוז כו' הוא סיום דברי הרמב"ם. ומ"ש מ"א דאם הן בכיסן שרי אף להרמב"ם להשתין. באמת ברמב"ם אינו מבואר להדיא כ"א להשתין אבל העטרת זקנים כתב וז"ל ואפי' עוברי דרכים יש להן להניח במקום משומר כגון על העגלה או ליתן לחבירו אזי לא יכניס כלל לבה"כ אם לא שיש במקום סכנה מן המזיקין אז שייך לומר הואיל והתירו חכמים אשמרן עכ"ל ור"ל כפי' השני שהבאתי לעיל ס"ק י"א ולענ"ד דאם הן בכיסן ונותנן בכיס התפור במלבושו דאותו כיס אינו כליין והוי כלי ת"כ לענ"ד מותר:

סימן מד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ישן כו'** עסי' רנ"ב במ"א ס"ק כ"ה מ"ש מכאן:
עסי' קנ"א. דגם בבה"כ אסור לנהוג בו קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה א"כ לדעת הטור כשעומד בבה"כ אף שאינו מתפלל א"צ למשמש בהן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שינת עראי כו'** והוא חלק ס"ז כו' היינו לדעת הרב"י סי' תנ"ט סעיף ב' בשיעור מיל אבל למאן דחשיב שיעור מיל ב' חומשי שעה כמבואר שם במ"א ס"ק ג' א"כ הוי מאה אמה שיעור חלק חמישית משעה בקירוב:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בנרתקן כו'** ונ"ל דמיירי בלא נרתקן ובס' א"ר ס"ס מ"ם כ' בשם כה"ג דאם נפלו בנרתקן יתן פרוטה לצדקה. וכתב עוד דאם נפלו רצועות לארץ אין קפידא:

סימן מה

סעיף א

(**ס"ק א**) **בב"ה ואפי' תוך כו'** ולזה נתכוין כו' כוונתו ליישב קושית הב"ח וכן הקשה הט"ז דהא ע"כ בבה"ק אפי' חוץ לד"א מן הקבר אסור דאלת"ה אלא בעינן דוקא תוך ד"א לקבר לערבינהו ולתנינהו אסור ליכנס תוך ד"א של קבר או של מת ותפילין כו' והא בסי'

כ"ג כתב הרב"י בספרו על הטור וז"ל ודע דבגמרא אמרינן לא יהלך אדם בבה"ק ותפילין בראשו דוק' תוך ד"א הוא דאסור אבל חוץ לד"א שרי עכ"ל הרי דדבריו סותרים זא"ז ולזה תירץ מ"א דהא דאסר פה אפי' חוץ לד"א היינו כשהוא תוך בה"ק והא דחילק לעיל סי' כ"ג דחוץ לד"א שרי היינו חוץ לבה"ק דגם מבחוץ צריך עכ"פ להרחיק ד"א מן בה"ק (והיינו דוקא כשאין מחיצות לבה"ק וכדאיתא להדיא בי"ד סי' שס"ז ע"ש) וכמ"ש בי"ד ע"ז כתב הרב"י דחוץ לד"א שרי וכאן לא הזכיר זה בש"ע דחוץ לבה"ק צריך להרחיק ד"א דס"ל למלתא דפשיטא וכנראה מדבריו בחבורו בסי' כ"ו דחמיר מן מת וכיון שכתב דממת צ"ל ד"א כ"ש מבה"ק בחוץ:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **משמע כו'** למקוה שטובלים. דהא הזכיר גם בית הטבילה בכלל מקומות האסורים:

דהא לענין מזוזה ר"ל דפטור ממזוזה. אך נ"ל כו' ובזה מיושב קושייתו דאם רשאי לברך שם למה פטור ממזוזה וכדמסיים מ"א סס"ק זה (עמ"ש בסי' פ"ה):

סימן מו

סעיף א

מ"א קודם בואו לבה"כ יאמר ואני כו'. והטעם דתיבת אבא דבקרא הוא ל' עתיד לכן צ"ל הפסוק טרם כניסתו:

מ"ע של ואהבת כו' דאם יש ח"ו פירוד לבבות גורם שח"ו אין התאחדו' נפשותיהן של ישראל למעלה. אך כשכ"א מאישי ישראל מקבל עליו לקיים מצות עשה של ואהבת כו' וע"י אהבתן זה לזה יתאחדו גופותיהן למטה וגורם התאחדות ודביקות נפשותיהן למעל' ועי"ז גם תפלותיהן מתאחדות ואז בהיות תפלתן של כל ישראל כלולו' יחד אז היא רצויה לפניו ית':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כל צרכי ר"ל קמ"ץ תחת הצדי"ק וחיר"ק תחת הכ"ף שהוא ל' יחיד**. דהא איתא בטור דקאי כו' דגם הטור ס"ל כמ"ש הרב"י סעיף ח' דבברכה שלא נתחייב אינו מברך אמנם חילק ביניהם וז"ל וכל ברכות שהן על סדר העולם והנהגתו כגון אלהי נשמה. והנותן לשכוי. ורוקע הארץ על המים והמכין מצעדי גבר. אין לחסר מהן אפי' לא שמע קול תרנגול או לא הלך כו' אבל אותן שהן הנאותיו לא יברך אם לא נהנה כגון ששוכב על מטתו ואינו לא לובש ולא אוזר ולא עוטף אין לו לברך עכ"ל. ומדלא כלל הטור ברישא

בברכות שהן על סדר העולם גם ברכת כל צרכי משמע שכל צרכי הוא בא על הנאותיו אף שיש לדחות ראיה זו אבל ברא"ש מבואר כן להדיא הביאו הרב וז"ל כל הנך ברכות שאין להנאתו כגון מלביש ערומים ועוטר ישראל ושעשה לי כל צרכי אם אין נהנה כו' אין מברכין אותם עכ"ל ומבואר להדיא דשעשה לי כל צרכי בא על הנאתו וא"כ עדיף לאמרה בל' יחיד:

דעכשיו הכל נוטלים כו' וא"כ ראוי לו' שעשה לי כל צרכי דקאי על נעילת מנעלים תחלה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **המכין ובאגודה כו'** וכן נוהגים באמת בגמ' הגרסא המכין אבל ברא"ש הגרסא אשר הכין והקש' הל"ח דצריך עיון דמ"ש אלו שני ברכות דהיינו אשר הכין ושעשה לי כל צרכי משאר הברכות שכלן נתקנו בל' בינוני ושני ברכות הנזכר לעיל הם בל' עבר והניח בקושי' לכן לענ"ד י"ל שעשה לי כל צרכי כיון שהגירסא כן בש"ס צ"ל כן אף שלא ידענו הטעם למה נא' בל' עבר אבל המכין כיון דכן הגירסא בש"ס י"ל המכין כיון דהוא בל' בינוני ובמקום שיש לחוש למחלוקת ח"ו אל ישנה מן המנהג:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ויהי רצון כו'** ועמש"ש בשם הרשב"א הביאו מ"א יותר מבואר בר"ס תקס"ה וז"ל כאשר הביאו הרב"י בס"ס תקס"ה:

יחיד או' עננו דלעולם לשתתף אינש בהדי ציבורא כו':

ואם בא להוסיף ולו' דברי תחנונים כו' כעין מה שהוא צריך לשעתו ובל' יחיד וכעין קבל חלבי ודמי שנתמעט כו' אעפ"י שהוא אומר בל' יחיד שפיר דמי עכ"ל. ומ"א מסיים שם וז"ל כיון שאינו ממטבע הברכה עכ"ל:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) ק' **ברכות כו'** ק"ה ברכות וז"ל בלילה כשהולך לישן מברך המפיל ובשחר מברך על נט"י ואשר יצר. ועוד ט"ו ברכות מאלקי נשמה עד הגומל חסדים טובים וג' ברכות על התורה (דס"ל עיקר כמ"ד והערב נא כו' היא ברכה בפ"ע כמבואר מחלוקת בזה בסי' מ"ז סעיף ו'. לכן חשיב ג' ברכות על התורה) הרי כ"א וברכת ציצית ותפילין הרי עוד שתים והוי כ"ג (וע"כ ס"ל דבתפילין מברך על של ראש ושל יד חדא ברכה וכדפסק לעיל סי' כ"ה סעיף ה') וברוך שאמר וישתבח הרי עוד שתים וברכת ק"ש שחרית וערבית שבעה הרי ל"ב ונ"ז ברכות בשלש תפלות (דעם ברכת המינים יש בכל תפלה י"ט ברכות) הרי כ"ט ובשתי סעודות שסועד אחת ערבית ואחת שחרית יש ט"ז ברכו' ח' בכל סעודה נט"י

והמוציא וד' ברכות שבבהמ"ז וכשהוא שותה מברך לפניו ולאחריו (ר"ל דס"ל בהמ"ז טעון' כוס אפי' ביחיד א"כ צריך לברך על כוס בהמ"ז לפניו ולאחריו) הרי ק"ה עכ"ל הרב"י בתו' ביאו'. בתענית חסרו ח' ברכות. ר"ל מסעודת היום דבלילה שלפני תענית אוכל. אם לא שמפסיק מבע"י. וט"ס הוא דאינן אלא צ"ז. אלא דלפ"ז צ"ב מ"ש הרב"י על מ"ש דבתענית חסרו ח' ברכות וז"ל ויש לו להשלימו כשיניח ציצית ותפילין במנחה ויברך עליהם עכ"ל. והא הרב"י לא חשב ציצית ותפילין כ"א ב' ברכות. דס"ל על ראש ויד אינו מברך אלא א' כנ"ל. וא"א דראוי להיות נמצא יש צ"ז ברכו' א"כ אפי' מניח ציצית ותפילין במנחה מ"מ חסר לו ברכה אחת ואפשר כן כוונת הרב"י שאעפ"כ חסר לו ברכה א' אלא שלא מצא תיקון לאותה ברכה. וכמ"ש ג"כ אח"ז בשבת ע"ש:

ולדידן שמברכים גם הנותן כו' דלהרב"י אין לו' ברכת הנותן כמ"ש סעיף ו' ולכן לא חשב מאלקי נשמה עד הגומל כ"א ט"ו ברכות:

חסר עוד כו' מסעודה א'. היינו מסעודת הלילה שלפני התענית:

ובשבת כו' ל"ו ברכות. דכל תפלה יש בה י"ט ברכות ותפלת שבת אינה כ"א ז' ברכות. דהיחיד לא אמרה. משא"כ חזרת הש"ץ שהיחיד כבר התפלל בלחש וחשבנו אותן הברכות ולכן אין לחשוב הברכות שתי פעמים:

דהוא עיקר הברכה. ר"ל שגם ברכת מעין שבע אין לחשוב דהא עיקר הברכה ג"כ כבר אמרה היחיד:

למי שמברך על היין. דבשלמא המקדש על הפת אין תו' ע"י קידוש כ"א ברכה אח' בלילה אבל ברכת המוציא דלילה ודיום כבר נחשב בכלל ח' ברכות של סעודות אבל המקדש על היין ניתוסף לו עוד ברכ' על היין א' של קידוש דלילה וא' דיום והוי ג':

בשני הסעודות ר"ל של יום אבל סעוד' הלילה לא חשיב דהא בא להשלים מה שחסר בשבת מן מאה ברכות שמברך אפי' ביום התענית כמ"ש לפני זה והא ביום התענית חושב סעודות הלילה שלפני התענית כדלעיל:

תדע כו' ר"ל דמ"ש בסי' ר"ץ למלאות מפירות הוא לכתחלה למי שי"ל פירות ובסי' רפ"ד מיירי במי שאין לו פירות דא"ל איפכא דיותר עדיף לסמוך על ברכת התורה ומ"ש בסי' ר"ץ למלא בפירות מיירי בדר בכפר שאין קורין בתורה:

דאטו ר"א כדאיתא פ' התכלת. באספרמקי היינו בשמים. ומגדי היינו פירות:

בחבר עיר היינו צבור:

דהא דמי למי שמחויב בברכה כו' סי' קכ"ד סעיף ח'. כמבואר שם דהרב"י ורמ"א ס"ל דוקא אם אינו מחוייב באותה ברכה די לו אם יודע באיזה ברכה עומד המברך אף שלא

שמע הברכ' ורשאי לענות אמן אבל אם רוצה לצאת בברכת המברך צריך לשמוע הברכה מפי המברך וכאן כיון שיעלה לו עניית אמן במקום ברכה ולהשלים מנין ק' ברכות בזה א"כ דינו כאלו רוצה לצאת בברכת המברך שצריך לשמוע הברכה:

דלא כמ"ש בב"י. ר"ל בספרו על הטור:

אח"כ מצאתי כו' זה קאי אתחלת דבריו דעדיף טפי למלאות בפירות מלסמוך על עניית אמן:

ומיהו כ' דביה"כ כו' מלהריח דריח תענוג הוא והיום יום עינוי ואסור בתענוג ומה"ט אין מברכים על הבשמים בט"ב שחל במוצ"ש כדלק' סי' תקנ"ו:

שחסר ל"ט ברכות כמו בשבת לולי שני סעודות שחשב לעיל להשלים נגד יום התענית שיש בו מאה ברכות. בשבת חסרו ל"ט. וביה"כ אין בו אותן סעודות ביום ולהשלים נשארו חסרים ל"ט:

וגם סעוד' א'. ר"ל של ליל יוה"כ דהא אפי' ביום התענית חשבי' ח' ברכות של סעודות ליל שלפני תענית תוך הק' ברכות כדלעיל וביה"כ שמפסיקין מבע"י חסרו אותן ח' ברכות הרי מ"ז. שחסרו מן מאה של יום תענית:

ומוסף ונעילה. שיש בכ"א ז' ברכות ובשחרית קורין שבעה עם המפטיר. דביה"כ אין קורין בלי מפטיר כ"א ששה כדלק' סי' תרכ"א. הרי כ'. דכ"א מהקורים מברך לפניו ולאחריו. והרי י' הקוראים. וברכת הפטרה שחרית ומנחה הרי י' דהמפטיר מברך על ההפטרה מלבד ב' ברכות שבירך על התורה עוד א' לפני ההפטרה וד' לאחריה ומנהג שגם במנחה מברכים אחר ההפטר' ד' ברכות דהיינו גם ברכת על התורה ועל העבודה כו':

מקדש שמך ברבים בשם כו'. כי הם נוהגים ע"פ דעת הרמב"ם שבכל השנה אין חותמים ברכה זו בשם ומלכות וכדאיתא בהרב"י. מ"מ ביה"כ להשלים מנין הברכות יחתום בשם ומלכות:

אבל באמת מנהגינו ע"פ הטור וש"ע לחתום בו אפי' כל השנה בשם ומלכות ועיין בט"ז סי' זה ס"ק ט':

גם מ"ש לברך על טלית קטן בפ"ע. אין ס' כ"ה ת"י ולענ"ד לא קאי על הכ"ה דלכ"ה בלי ברכת טלית קטן יש להשלים מאה ברכות כנ"ל ואפשר כוון מ"א להרב"י שכתב בשבת אם מתענה יברך על טלית קטן ע"ש:

אין נ"ל להרבות בברכות. כיון דביה"כ משכימים לבה"כ קודם אור היום ומיד שהגיע הזמן שרשאי לברך על הציצית לובשים טלית קטן ומברכים עליו א"כ הלא אפשר לפטור גם הטלית קטן בברכה זו דדוקא אם הפסיק ביניהן מברך על כ"א וכמבוא' סי' ח':

עמ"ש סי' רט"ו לענין גורם ברכות. וע"ש במ"א דאפי' בשבת אם הביאו לו פירות תוך סעודתו אינו רשאי להניחן עד אחר הסעודה להשלים מאה ברכות דהוי גורם ברכה ואם יצוה לבני ביתו שלא יביאם לו עד אחר הסעודה הביא מחלוקת אי רשאי וע"ש:

ובמנהגינו שא"א במנחה על התורה ר"ל בברכת המפטיר כדלקמן סי' תרכ"ב סעיף ב' בהג"ה:

ובשבת ר"ל כשחל יה"כ בשבת:

ובט"ב לא מייתי אסא ר"ל שהיה מנהגן להביא בשעת המילה הדס לברך עליו וכ' שם דבג' צומות מברך על הכוס ויטעמנו ליולדת אבל בט' באב שגם היולדת מתענה אין לברך על הכוס וגם הדס לא מייתי ע"כ ומדלא כ"כ ביה"כ משמע דבי"כ מביאין והש"ך שם חולק גם על ט"ב ופסק דרשאי להריח הביאו מ"א לק' סי' תקנ"ו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שלא כו**' ול"נ דאם כו' שהכל בכלל ובזה נתיישב דא"א לו' שעשני ישראל ובן חורין אבל מ"מ ברכה ג' המ"ל שעשני איש וצ"ל כיון דאלו ג' ברכות נתקנו על בריאת האדם תיקנו הלשון בשלשתן שוה וכיון דבשני ברכות הראשונות צ"ל שלא עשני כו' תקנו כן בל' זה גם בברכה ג':

בסנהדרין דף פ"ד בתו' ד"ה איש כו' דהשוו' הכתוב דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וא"כ דוקא במצות התורה היכי דלא כתיב מעוטא אף דנאמר בל' זכר אשה בכלל מהיקשא מה שאין כן פה בברכות דליכא היקשא נשאר' סברא חיצונ' דל' זכר אינו כולל נקבה:

דלפי מ"ש ס"ה גבי מ"א כו' ר"ל דלמאן דאמר אי קדם ובירך זוקף כפופים קודם מ"א לא יברך מ"א ה"ה הכא אם בירך שלא כו' אבל הב"ח גופיה חולק גם בזוקף כפופים כמ"ש מ"א בשמו ס"ק י"א אבל הט"ז ס"ק ו' חולק דכלהו צריכי דאפי' בירך שלא עשני אשה אעפ"כ מצי לברך שלא עשני עובדי כוכבים ועבד דבחד צד איכא למעליותא בעובדי כוכבים ועבד מאשה דאשה א"א לה לבוא לכלל חיוב כל המ"ע ובעובדי כוכבים אפשר שיתגייר ועבד אפשר שישתחרר ויתחייב בכל המצות ועובד כוכבים ועבד ג"כ איכא לכל א' צד מעליותא דעובדי כוכבים י"ל ייחוס ומתייחס אחר אביו משא"כ עבד אין לו

ייחוס (וה"ה דהמ"ל כמ"ש מ"א ס"ק שאח"ז דעובדי כוכבי' יש בידו להתגייר אבל עבד אין בידו להשתחרר) ועבד חייב עכ"פ במצות שאשה חייבת משא"כ עובדי כוכבים ע"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ואפי' גר כו'** אשר עשו בחרן ומתרגמי' דשעבידו לאורייתא שגיירו אותם וכ' בהו לשון עשייה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא כו'**. דמ"א נתחייב מיד כשיושב וז"ל הרב"י כשיושב על המט' ומותח עצמותיו מברך מתיר אסורים מפני שמניע עצמותיו שהיו כל הלילה ככפותין וכשעומד על עמדו מברך זוקף כפופים מפני שהיתה קומתו כפופה כל הלילה ואם בירך תחלה זוקף כפופים קאמר רב עמרם שלא יברך אח"כ מתיר אסורים לפי שבכלל זקיפת הקומה היא תנועת האיברים כו' עכ"ל. וכ"כ הב"ח וז"ל אע"פ שכבר בירך על זקיפת קומתו כו' אין לחוש דעל כל חסד וחסד שעושה עם האדם בכל יום תקנו לו ברכה בפני עצמו עכ"ל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **וי"א כו'** בא למעוטי לן במדבר דליכא כו' כצ"ל:

ודעת הפוסקים משמע כו' מדסתמו דבריהם:

לכן נ"ל כו'. ר"ל להכריע ביניהן:

דסומא ל"י פ"ע. דס"ל דברכת פוקח עורים נתקנ' על הנאת עצמו שפקח עיניו שהי' כל הלילה כסומא ועור לכן כיון שהוא סומא לא יברך משא"כ נותן לשכוי בינה ניתקן על הנאת העולם וכמ"ש דהלב נקרא שכוי וגם התרנגול נקרא שכוי ונתן לתרנגול ג"כ בינה להבחין (ר"ל דלב החרש ודאי מבין ואף שאין שומע התרנגול אין בכך כלום דהבנת התרנגול שמברכי' עליו זהו מקרי הנאת עולם ולכן בין על לבו ובין על התרנגול חרש יכול לברך) לכן גם חרש אף שאינו שומע קול התרנגול קורא מ"מ יכול לברך: עססי' ס"ט דסומא יכול לברך יוצר המאורות והטעם כמ"ש הטור שם וז"ל שאעפ"י שאינו רואה הא נהנה במאורות שרואים אחרים שיורהו הדרך אשר ילך בה. והם דברי הש"ס במגל' דף כ"ד ע"ב ואולי יש לחלק בין הכא להתם:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **לא כו'**. בני אשכנז כו' אחר פ' התמיד כצ"ל:

וכמ"ש סי' ו' שלא לחזור לברך שנית בבה"כ:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **כי כו'** ולקרות אותה כדינ' בברכותי'. ר"ל כי באמירת פסוק שמע ישראל לבד יצא מצות ק"ש דאוריי' ומה שאומרי' אח"כ ברכת ק"ש עם כל ק"ש אינו הק"ש כ"א מדרבנן דהא ידי ק"ש דאוריי' כבר יצא ואו' הברכות על ק"ש דרבנן לכן טוב שלא יתכוין לצאת באומרו פ' שמע ישראל כשרואה שלא יעברו הצבור זמן ק"ש (כי קי"ל בסי' ס' סעיף ד' במצות דאורייתא צריכא כוונ' וגם למאן דאמר מצות א"צ כוונה מ"מ כשמתכוין שלא לצאת מודה דלא יצא וכמבואר בפוסקים. גם לענין פסוק ראשון לכ"ע בעי כוונ' לקבל עול מלכות שמים כדלק' סי' ס"ג סעיף ד' לכן טוב שיתכוין שלא לצאת) ויש לו בזה יתרון שעי"כ יקרא אח"כ ק"ש עם הצבור (משא"כ כשרוצה לצאת באמירת פסוק שמע ישראל הוא ביחיד שלא בצבור) וגם כדינ' בברכותי' על ק"ש דאוריית':

ובזה מתורץ קושית הרב"י דדין זה לומר בשכמל"ו אחר פ' שמע ישראל הוא ממנהגו של ר"י החסיד כמ"ש הטור ולמד כן מדאמרי' ברכות דף י"ג ע"ב שמע ישראל כו' זו ק"ש של ר"י הנשיא א"ל רב לר"ח לא חזינא לר' דמקבל עליו מלכות שמים (פירש"י שהי' שונה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש וכשהגיע זמן ק"ש לא ראיתיו מפסיק) א"ר בר פחתי בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עול מלכות שמים. והביא הרב"י בשם הרא"ה שהקשה ע"ז וז"ל ומיהו לא מחוור שפיר דאלו רבינו הקדוש משום דחקי' דגירסי' הו' עביד ומשום דתורתו אומנתו אבל טפי עדיף לציבורא למימר ברכת ק"ש על ק"ש דאוריי' כו' עכ"ל וע"ש מ"ש הרב"י לתרץ ולפי דברי הב"ח א"ש דבאמת כשרוא' שהצבור לא יעברו זמן ק"ש לא יתכוין לצאת באמירת פרש' שמע ישראל וא"כ שפיר יקרא אח"ז עם צבור ברכת ק"ש על ק"ש דאוריית' גם מ"ש הרב"י מן הירושלמי י"ל בזה וע' ב"ח וא"א להאריך:

שלא יאמר בכשמל"ו. דטעם אמירת בשכמל"ו כ' הרב"י וז"ל דכשאינו או' רק שמע ישראל נראה שאינה אלא סיפור דברים שאומרים ישראל כשמיחדים אבל כשאו' בשכמל"ו נראה שמכוין עכשיו לייחד כו' דאל"כ למה לו לו' בשכמל"ו עכ"ל וא"כ כשבאמת אינו מכוין לצאת לא יאמר בשכמל"ו דבז' נראה סותר שמתכוין לצאת:

כיון שאינו מתכוין. ר"ל מה לי שנראה כמתכוין כיון דבאמת אינו מתכוין:

ונ"ל דוקא כשירא כו' דדוקא באמירת בשכמל"ו ס"ל דאפי' לא יעברו צבור זמן ק"ש יתכוין שלא לצאת ויאמר בשכמל"ו דאין בזה גרעון כמש"ל. א"כ מה לו לשנות ממנהגו של עולם שאומרים בשכמל"ו:

משא"כ אמירת כל הפ' דאדרבא באמירת כל הפ' משנה מן המנהג דאין אומרים כל הפ' א"כ ניהו כשירא שהציבור יעברו זמן ק"ש י"ל כל הפ' היינו משום די"א דכל הפ'

ראשונה הוי דאוריית' וכן רבינו הקדוש בשע' שהי' מעביר ידיו ע"פ היה קורא כל פרש' ראשונ' וכן מ"ש שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד זו ק"ש של ר"י הנשיא ר"ל כל הפ' ראשונ' (וכמ"ש הר"י בפ' היה קורא על משנת האומנין קורין בראש האילן ע"ש) אבל כשלא יעברו הצבור זמן ק"ש טוב שלא ישנה מן הצבור שאין אומרים כל הפרשה: יאמר אתה הוא עד שלא נברא כו' ועיין הטעם בט"ז ס"ק ט':

סימן מז

סעיף א

כתב הב"ח כו' חלצינו וכן תרגום איוב כ"א וכ"ז כצ"ל:

כ' עוד הב"ח שי"ל לומדי תורתך לשמה וכ"כ בס' א"ר ובעט"ז:

(**ס"ק א**) **הכותב כו'** צ"ע דהא עכ"פ הרהור הוא ומה"ט כ' הט"ז ס"ק ב' וז"ל ולענין מעשה ראוי לכל כותב בד"ת שיוציא בודאי מפיו קצת תיבות להנצל מתוך ברכה לבטלה עכ"ל ועיין בתשו' האחרונים אי כתיב' כדיבור דמי. ועיין בתשו' שב יעקב סי' מ"ט מ"ש ליישב קושיות מ"א וט"ז ובסמ"ע סי' ע"ג סעיף ו' ובתשו' חות יאיר סי' קנ"ד:

ובאגודה סיים כו' ונ"ל דה"פ כו' ומזה ג"כ ראיה למ"ש דסופר המעתיק כו' א"צ לברך. וכמ"ש הט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **על ד"ת כו'** על עסק המצות וסיים הב"י וז"ל ואינו בא עכשיו לעשותן ולכשיעשם יברך על המצו' ברכה המיוחדת לה עכ"ל. והב"ח כ' וז"ל דלפי שעיקר ההבטחה שהבטיחנו הוא יתברך לא היתה אלא על עסק התורה הוא העמל והטורח וכמ"ש ואם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה שבע"פ ע"מ לשמור ולקיים ונתתי גשמיכם כו' לכך תיקנו לברך לעסוק בד"ת וכן עיקר עכ"ל וכ"כ הט"ז:

סעיף ה

(ס"ק ה) יותר כו' משום דהסוברים כצ"ל:

מפסיק באמצע ברכה. ר"ל שנראה שהוא ענין אחר ואינו מוסיף על ענין ראשון וסיים הרב"י וז"ל ולדברי האומרי' שהוא ברכה בפני עצמו אע"פ שאמרו עם ו' אין בכך כלום עכ"ל:

סעיף ו

(ס"ק ו) אם למד עסי' סמ"ך בא ליישב קושית הרב"י דמאי ספק יש אי סגי בקור' ק"ש סמוך לה כמ"ש בסעיף שאח"ז דע"כ צ"ל דק"ש לא נחשב ללימוד לענין זה ודינה בזה

כתפלה ותחנונים דאל"כ למה התנה בירוש' דאין אהבה רבה פוטרת אלא בשלמד מיד כמבו' פה בש"ע ת"ל הא כל פעם צ"ל ק"ש אחר ברכת אהבה רבה וע"ש מ"ש ולזה רמז מ"א לעמ"ש סי' ס' דכ' שם אם קרא ק"ש בלי ברכות צ"ל אח"ז הברכות ומצד הדין א"צ שוב לקרות ק"ש ע"ש. וא"כ משכחת לה כה"ג. דאמר אח"ז אהבה רבה ולא קרא אז ק"ש. כגון זה אמר הירוש' ודוקא כשלמד מיד אבל לעולם י"ל דק"ש נחשב כד"ת. ואז פוטרת לימוד של כל היום. ר"ל י"מ הובא בהרב"י דהתנאי אם למד דבירוש' ר"ל שפוטר רק מה שלומד מיד לא מה שלמד אח"כ אם הפסיק בין לימוד ראשון ללימוד שני קמ"ל דאינו כן ודין ברכת אהבה רבה אם למד מיד כדין ברכת התורה ממש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין כו'** ול"ד לכל הברכות דודאי מברכת אהבה רבה דצריך ללמוד מיד לא המ"ל די"ל כמ"ש הפוסקים דשאני אהבה רבה דעיקר' ניתקנו בשביל ק"ש ולא לברכות התורה לכן בעי' שילמד מיד שיהי' נראה דקאי גם לפטור ד"ת:

ליכא היסח הדעת דאם אינו לומד מיד ה"א דהוי כמסיח דעתו מן הלימוד וא"כ הברכה שבירך לא היה פוטר הלימוד שאח"ז דהוי נמלך אשר זהו הטעם בשאר מצו' דאסור להפסיק דז"א דאינו היסח הדעת דהא מצוה להגות יומם ולילה משא"כ שאר מצות:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כיון כו'** משמע כו' והט"ז כ' מי שי"ל עת קבוע כל יום לתורה ושאר היום עוסק בעסקיו ויום א' אחר עבור זמן קביעתו לתור' שהלך לעסקיו לא נזדמן לו עסק וחזר ללמודו א"צ לברך שנית דהחיוב עליו כל עת וליכא היסח הדעת. אלא שטרדת עסקיו פוטרתו וכיון דלא נזדמן לו עסק ממילא החיוב הראשון חל עליו וממילא פטור בברכה ראשונה ע"ש שהאריך יותר. ובזה אפשר גם מ"א מודה ומ"א מיירי באדם שאינו לומד כלל דרך קבע ופעם א' נמלך ללמוד. דזה לא היה דעתו לפטור הלימוד לכן צריך לברך. ואפשר גם ט"ז מודה לזה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שינת קבע**. ודע דמ"ש בש"ע סעיף י' וה"ה לשינ' דלא הו' הפסק ר"ל שינ' עראי:

סעיף יב

(ס"ק יב) כל זמן כו' לסברת הטור הוא דעה א' בסעיף י"א:

תדע דהא לר"ת כו' שהב"י הביא בשם האגו' שכתב שאביו נהג כשישן ביום שינת קבע שלא לברך הואיל והוא מחלוקת הפוסקים אי צריך לברך והקשה הרב ב"י דלא מצינו מחלוקת בזה ולכ"ע צריך לברך וכ' ואפשר טעמו משום דלר"ת אפי' שינת כל הלילה לא

הוי הפסק ואע"ג דלא קי"ל כוותי' היינו בשינת לילה אבל בשינת יום יש לחוש לדבריו עכ"ל וכן הי"א שהובא בש"ע סעיף י"א ולזה כ' מ"א דהא לר"ת דס"ל אפי' שינת לילה לא הוי הפסק ע"כ מה שמברכים כל יום ברכת התורה היינו שקבעו חכמים ברכה זו כל יום דומי' דכל ברכת השחר שמברכים כל יום וא"כ לדידיה אפי' השכים קודם ע"ה א"צ לברך עד ע"ה א"כ י"ל דלסברת אבי האגור והיינו הי"א שבסעיף י"א דחששו לסברת ר"ת ס"ל כוותי' דר"ת דאין שינה הפסק בין ביום ובין בלילה אלא דחכמים תיקנו ברכת התורה כל יום דומי' דכל ברכת השחר אלא דבזה אנו חולקים על ר"ת כשהשכים קודם ע"ה צריך לברך מיד וכמ"ש סעיף י"ג דס"ל דלא פטר רק ליום א' וכיון שהשכים אף שלא עלה ע"ה מקרי לענין זה יום אחר שצריך לברך ולפ"ז ממילא אם נעור כל הלילה צריך עכ"פ לברך כשעלה ע"ה דהא לא פטר רק ליום א' דומיא דשאר ברכת השחר אף די"ל דלא ס"ל כר"ת בהא אלא ס"ל תרתי בעי' דשינ' ביום אפי' קבע לא הוי הפסק וגם לילה לא הוי הפסק אלא שינה בלילה אז הוי הפסק וא"כ כשנעור כל הלילה א"צ לברך ע"ז כ' מ"א תדע דהא לר"ת כו' וכיון דלר"ת הדין כן מה"ת נרחיק הפלוגתא בינינו לבין ר"ת עדיף יותר לתפוס צד הראשון דס"ל ככל סבר' ר"ת רק בזה אנו חולקים כשהשכי' קודם ע"ה כנ"ל ולפ"ז בנעור כל הליל' צריך לברך ובסי' תצ"ד הכריע מ"א עצמו כשנעור כל הלילה שיברך כשיאיר היום ואם יש אדם שישן בלילה ישמע מאותו אדם ברכת התורה ויכוין להוצי' את השומע והוא יכוין לצאת וכ"כ בס' א"ר ובסי' מ"ו ס"ק י"ב כ' בס' א"ר וז"ל כ' בגליון מ"א אם לא ישן כל הלילה לא יברך ברכת אלקי נשמה כו' וברכת המעביר שנה עכ"ל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **חוץ כו'** ונ"ל דוק' כו' עסי' מ"ו כו' ר"ל דהא לדעת הרב"י שם אפי' האיר היום אינו מברך אם לא שמע קול התרנגול וניהו דרמ"א חולק שם דמ"מ מברך על טובת העולם מ"מ כשעדיין לא האיר היום דאיכא למ"ד אפי' שמע קול תרנגול לא יברך וא"כ כשלא שמע דאיכא תרתי לריעותא שלא שמע וגם לא האיר היום אינו ראוי לברך:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **נשים כו'** פ' הקרבנות. ועמ"ש מ"א סי' נ' ס"ק ב'. עמ"ש סי' קפ"ז ס"ג דמה"ט נשים אומרים בבהמ"ז על תורתיך שלמדתנו:

סימן מח

סעיף א

(**ס"ק א**) **ויכוין כו'** לרווח' דמלתא ר"ל מצד הדין א"צ לכוין בפי' כקורא בתורה וסגי אם אינו מכוין שיהיה אמירתו נחשב כקרבן וסתמא הוי כקורא בתורה ורק לרווחא דמילתא יכוין שהי' כקור' בתורה:

שלא יהא כו' זה טעם דבעי' שלא יתכוין שגם פעם ב' יהיה כקרבן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **פסוקי כו'** מ"מ כו' ומה"ט אם לא אמר פ' התמיד ומוסף ר"ח עד אחר תפלת מוספים רשאי לו' פ' התמיד אחר תפלת מוסף ג"כ מה"ט אי נחשב תפלת מוסף להקרב' הרי כבר התפלל שחרי' ואי לא נחשב התפלה להקרבה גם תפלת מוסף לא נחשב לקרבן אבל מ"מ אינו דומה דאפי' תימ' דתפלה לא נחשב כ"כ כהקרבה כמו אמירת הפסוקים מ"מ הרי בתפלת מוסף הזכיר אמיר' פסוקי הקרבן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כדי לפרסם וסמך לזה במשנה כו'** ע' סוכה דף נ"ד דהכהנים היו מפיסים מי מעלה איברים לכבש המזבח כי לא היו מעלים האיברים מיד למזבח כ"א היו נותנים אותן על הכבש והיו קוראים ק"ש וענינים אחרים ושוב אח"כ היו מעלים האיברים מן מקום הנחתן בכבש לראש המזבח ולאשר אורך הכבש באלכסון היה ל"ב אמה היו מניחים בפעם א' מחצי הכבש ולמטה דהיינו בט"ז אמה התחתונים אבל איברי מוסף ר"ח היו מניחים בפעם א' בחצי כבש העליונים ומשם היו מעלים בפעם ב' למזבח ואמרי' בסוכה הטעם כדי לידע שהוקבע ר"ח בזמנו ופירש"י האי חשיבות' עבדי' ליה להכירא שיכירו דפשיטא להו לב"ד שקדשוהו כהלכתו ולא יגמגם לב אדם עליו דרוב בני אדם לא ראו חידוש הלבנה עכ"ל. ולכן גם אנחנו עושים היכר' לפרסומי באמירת פסוקי הקרבן אף ע"ג דלדידן לא שייך ה"ט כיון דאין מקדשים עפ"י הראיה כ"א עפ"י סדר העבור המסור לנו מחז"ל מ"מ עושים כמו שהיו עושים כשהיו מקדשים עפ"י הראיה שהיה צריך פרסום:

סימן מט

סעיף א

(**ס"ק א**) **בפי כו'** דהא דאמרי' בתפילין. ר"ל דהא ראיית הפוסקים דאם שגור בפיו מותר מדאמרינן דסופר מותר לכתוב שלא מן הכתב אעפ"י שמצד הדין היה ראוי לכתוב דוק'

מן הכתוב לפניו והטעם משום דמגרס גריסן ושגורים בפי הסופר וכדלעיל סי' ל"ב סעיף כ"ט וה"ה הכא א"כ אפי' אין שגור בפי הכל רק אם שגור בפיו תסגי דהא גם התפילין פרשיותיהן אין שגורים בפי כל אדם רק בפי הסופרים:

שכל הסופרים כו' דבתפילין דאיירינן בכתיבה. א"כ בעינן דכל הכותבים והסופרים יהיה שגורים בפיהם וסגי בזה דלא איכפת לן בשאר בני אדם דהא שאר בני אדם אין כותבין אבל הכא דאיירי' באמיר' וכל ישראל הם בכלל אומרי' לכן בעי שיהי' שגורים בפי כל האומרים:

דלהוציא אחרים כו' אפי' שגורים כו'. בתענית דף כ"ח דתנן התם אנשי מעמד היו מתעני' ד' ימים בשבת והיו מתפללים כל יום תפלת מוסף והיו קורים בתור' כל יום במעש' בראשית בשחרית ובמוסף כדרך שאנו קורין בס"ת ב"פ בשבוע אבל במנח' מפני חולשת התעני' הקילו עליהן שלא להביא ס"ת אלא יחיד קור' אותה הפ' בע"פ א"ר יוסי וכי יחיד יכול לקרות ד"ת ע"פ בציבור אלא כלם נכנסים וקורין אותן ע"פ כקורין את שמע ופסק הרמב"ם בפ' ו' הל' ד' מהל' כלי מקדש כר"י הרי דלהר"י אין היחיד מוצי' הציבור בקריאתו ע"פ וע"כ שגורות היו אותן הפרשיו' בפיהם. דאל"כ איך אמר ר"י אלא כלם נכנסים וקורים אותם בע"פ כו' ואיך היו רשאים א"ו דשגורים היו ואעפ"כ אין יכול להוצי' הצבור:

פסוק מי כמוך וד' ימלוך בעצמם הם דברי הטור כי בזמן הטור עדיין היה הש"ץ מוציא את הרבים והצבור היו שומעים מפי הש"ץ ולא היו אומרי' אבל שני פסוקי' אלו הן בשחרי' באמת ויציב הן בערבית באמת ואמונ' היו הקהל אומרי' מטעם הנ"ל. ובזמן הזה שכלם מתפללים כל התפלה נשא' בזה מנהג הקדום שבהגיע הציבור לשני פסוקים הנ"ל ממתינים זה ע"ז עד שגם הש"ץ מגיע לשם ועונים הצבור יחד בקול רם הפסוקי' כמנהג הקדום אלא שהב"ח הקשה ממה שהש"ץ הי' או' פסוק לעושה אורים גדולי' כל"ח ומפסוק השם נפשנו בחיים ומפסוק כי פדה ה' את יעקב ותי' כמ"ש התו' דאין להקפיד כ"א על פסוקים הכתובי' בחומש ולא על מ"ש בנביאים וכתובים אלא שבס' א"ר הקשה דהא לא קי"ל בזה כהתו' וע"ש. כ"א מה שנזכ' פה בש"ע. ובתשו' חות יאיר סי' קע"ה התיר לו' כל ספר תהלים בע"פ וסמך על תי' הרר"י דכל דבר שבחוב' מותר לו' בע"פ וכיון דאמיר' תהלים הוא לעורר רחמי ד' דין תפלה ודבר שבחוב' יש לו וגם אחר דנאמרים בכל יום ושגור בפי הרוב רובא ככלו (וא"כ תלי' במנהג המקומות אם אומרים תהלים כל יום גם יש לפקפק על זה) אבל פסוקי מעמדו' אסור לאמרן ע"פ אפי' למי ששגורים בפיו ע"ש. בתו' מס' ב"ק דף ג' ע"ב ד"ה כדמתרגם כו':

סימן נ

סעיף א
(**ס"ק א**) **איזהו כו'** ואין נכון. ועסי' תקנ"ד ס"ד ר"ל דמבוא' שם דגם בט"ב דאסו' ללמוד בתור' הותר כל סדר היום וה"ה באבל אמנם בסי' תקנ"ט סעיף ד' בהג"ה כ' דאין אומרים פיטום הקטורת ושאר סדר הקרבנות בט"ב דלא מקרי סדר היום כיון שאין כ"א אומרו א"כ ה"ה באבל:

סימן נא

סעיף א
(**ס"ק א**) **אומרים ב"ש מעומד אפי' ביחיד**. גוף הדין שאומרים ב"ש מעומד כ' רמ"א בפי' בסעיף ז' בהג"ה אלא שהוסיף מ"א שאפי' ביחיד צריך לעמוד אבל מדברי מ"א בסי' נ"ג ס"ק א' שהוכיח מהגהת רמ"א הנ"ל דס"ל דישתבח צריך לו' בעמידה אפילו ביחיד א"כ ה"ה ב"ש דהא בחד בבא כתבן רמ"א:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **קודם כו'** אמן אחר ברכותיו. דמגונה כדלקמן סימן רט"ו:
ישתבח דכוותיהו דהיינו יהללוך שבסוף הלל ואחר ברכת שומר עמו ישראל לעד בערבית דהם עכ"פ ב' ברכות סמוכים והוה סיום ברכות:
לא נהיגין הכי. אלא דוקא אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון להפסיק בין ברכות דאורייי' לרבנן כמו שכ' סי' רט"ו:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **צריך כו'**. וכ' רש"ל כו' מי ימלל כו' עיין בט"ז סק"ב:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **צריך כו'** ולכן הכ"ף דגושה ר"ל אע"ג שאותיות הבאים אחר אותיות אהו"י צ"ל רפוים והכ"ף של כל היא אחר אות יו"ד מ"מ הואיל והוא פסיק הכ"ף דגושה כדינה:

סעיף ו
(ס"ק ו) צריך לחזור והטעם דמה"ט החשיבו חז"ל אמירת תהלה לדוד כמ"ש ס"ק שאח"ז הואיל ונאמר דרך א"ב בראשי הפסוקים וגם אית ביה האי פסוק פותח את ידיך שהוא שבח גדול שזן ומכלכל לכל העולמות ובין העולמות גדול וקטן שם הוא:

כמ"ש סי' ק"א דאע"ג דמדינא אם לא כוון בברכת אבות שבח"י ברכות צריך לחזור ולהתפלל מ"מ עכשיו אין חוזרים שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכוין בעו"ה:
עסי' ס"ג ס"ד כצ"ל. ר"ל שכ' שם אם לא כוון בפסוק ראשון של ק"ש צ"ל ולומר שמע ישראל ג"כ מה"ט כיון דאינו אלא פסוק א':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ואומרים כו'** שנזכה כו' ר"ל דכוונת אמירתינו פסוק ואנחנו נברך כו' הוא תפלה שיתקיים בנו הבטחתו שנזכה לעה"ב ונברך יה מעתה ועד עולם:
לכן כ' דא"ל במנח'. קיצר בתשו' והכי איתא התם דבמנחה לא היה צריך לסיים בפסוק ואנחנו נברך כו' כיון דלא שייך לשלשולי הללויה כו' דהא אינו אומר במנחה שום מזמורי' של הללויה (ובשחרית הטעם כיון שאחר אשרי אומרים מזמורים שמתחילים בהללויה ומסיימים בהללויה מסיים גם אשרי בפסוק שמסיים הללויה) אעפ"כ היה אומר גם במנחה אחר אשרי פ' ואנחנו נברך כיון שהיה אומר קודם תהלה לדוד פ' אשרי כו' המסיים עוד יהללוך סלה א"כ התחיל בל' תהלה לכן היה מסיים בפ' ואנחנו נברך כדי לסיים בל' תהלה אבל בשחרית קודם למנצח לא היה מסיים באותו תהלה לדוד בפ' ואנחנו נברך דהוא לא היה מתחיל קודם תהלה לדוד בפ' אשרי כ"א במנחה כמ"ש מ"א אחר זה דהטעם דמוסיפים פ' אשרי הוא משום דצריכים לשהות שעה א' קודם שיתחיל להתפלל לכן ראו חז"ל לתקן לומ' פ' א' והוא שיעור השהיה וכיון דמפ' אשרי יושבי ביתך כו' דרשי' האי דרשא שצריכים לשהות שעה א' לכן תקנו לומ' אשרי קודם תהלה לדוד משא"כ בשחרית שתהל' לדוד הוא באמצע זמירות דל"ש טעם זה לא הי' אומרם וא"כ ה"ה קודם למנצח ג"כ לא היה אומר קודם תהלה לדוד פ' אשרי ג"כ מטעם הנ"ל דהוא באמצע התפלה ולכך לא היה מסיים גם פסוק ואנחנו נברך דקודם למנצח ליכא טעמא לשלשולי הללויה בתר הללויה ולא טעם כיון שהתחיל בלשון תהלה כנ"ל דהא לא התחיל בל' תהלה דהא לא היה אומר תחלה פ' אשרי וע"ש עוד שנוי'. אבל המנהג כמ"ש דהטעם באמירת ואנחנו נברך כמ"ש הכל בו שזה שייך כל פעם שאומרו וגם אשרי אנו אומרים כל פעם משום לא פלוג:
מי כמוך תנינא ר"ל שבשירה והיינו ד' מי כמוך שנאמרה על הים ופסל מיכה עבר עמהם בים ואם היה אומר הכ"ף רפוי' היה נראה כחירוף ח"ו כאלו אומר מיכה והוא סמוך לשם אבל מי כמוך קמא דהיינו מי כמוך באלים אף שנא' בים מ"מ כיון דאינו סמוך לשם דהא תיבת באלים מפסיק לית לן בה וכן כל עצמותי כו' מי כמוך אף שהוא סמוך

לשם מ"מ כיון דלא נא' פסוק זה בים ל"ל בה וראוי לאומרה כדינא בכ"ף רפוי' כיון שבא אחר אותיות אהו"י:

הגימ"ל דגושה דרפוי' נראה כאלו הוא לשון מגואל ומתועב וגם כ' ט"ז ידמו כאבן יאמר הכ"ף דגושה שלא יראה ידמוך:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אין לשחות כו'**. עיין סי' קי"ג ר"ל דהא הטעם דאין להוסיף על הכריעות שתקנו חז"ל כדאית' סי' קי"ג ושם כתב מ"א וז"ל ואפשר שישחה מעט כמ"ש ס"ס נ"א א"כ ר"ל דוק' מעומד סתמ' שוחה כדינו עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה משא"כ מיושב א"א לשחות כשיעור הזה וה"ל שחיה מועטת ושרי:

סעיף ט

(**ס"ק ט'**) **ולויברך דוד כו'** פ' כי בא סוס פרעה דהוא ג"כ שייך לשירה וכמ"ש הרמב"ם בהל' ס"ת שגם פסוק הזה צריך לכתוב תמונת השירה והעולם שאין אומרים פ' כי בא סוס כו' אפשר סומכים על הרמב"ן בפ' החומש פ' בשלח שהבי' דברי הר"א שגם הוא ס"ל דפ' כי בא סוס כו' הוא מדברי השירה והרמב"ן חלק עליו שאינו מדברי השירה וכן נמצ' הרבה ס"ת שפסוק זה אינו נכתב בתמונת השיר'. אעפ"כ אנחנו ראוי לנהוג בס"ת ע"פ דברי הרמב"ם לכתוב אותו פ' ג"כ בתמונת השירה. כי אנו סומכים עליו בכ"מ בדיני כתיבת ס"ת כמבואר בפוסקים אולם האומרים פ' כי בא סוס כו' אין ראוי שיכפלו פ' ה' ימלוך כו' דלדידהו פ' ה' ימלוך כו' אינו סוף השירה וראוי להם לכפול פסוק כי בא סוס כו' ובכל דברים כיוצ' בזה הטוב בעיני ה' הצנע לכת:

ועיין בהרב"י. במנין שמות הוי"ה:

ומחלק קצת פסוקים. שהמוהל אומר קצת פסוק והסנדק אומר קצת פסוק הנשאר כן הוא מנהג אשכנזי שמעתי

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ולא בע"פ שמא כו'** דבפסח הטעם כיון שיש בו בלחמי תודה עשר חלות חמץ ובשבת וי"ט משום נדרים ונדבות אין קרבים בי"ט. בע"פ הטעם כיון דזמן אכילת תודה ולחמה ליום ולילה דהיינו ביום שחיטתו ולילה שלאחריו ובע"פ מחצות היום מדאורייי' אסור בחמץ ואסור לגרום לקדשים שיבאו לידי שריפה דהיינו למעט בזמן אכילתן ויצטרך לשרפו:

סימן נב

סעיף א

ז"ל הסמ"ג כו' עד לשם תפארתך. כי עד כאן הפסוקים הם מדברי הימים ואח"כ מתחילים פסוקים מנחמיה:

אבל כו' דמסמ"ג שכתב לומר ויברך דוד ולדלג כל הללויה עד הללו אל בקדשו. משמע דס"ל דויברך דוד קודם לכל הללויה חוץ מהללו אל כו' אבל משאר פוסקים נר' היפוך: (**ס"ק א**) **יאמר כו'** קודם לשאר הללויה מדלא הזכיר שיאמר שאר הללויה משמע דמירי שאין לו שהות כ"כ ואעפ"כ כתב שיאמר הודו ולא שאר הללויה. שהרי לא הזכיר אח"כ משאר הללוי' ר"ל א"א דס"ל דהודו קודם לשאר הללויה. ומירי שאין לו שהות לומר שאר הללויה ואמר שיאמר הודו ה"ל לכתוב אח"כ ואם יש לו שהות יותר יאמר גם שאר הללויה א"ו ס"ל שאר הללויה מלת' דפשיט' דקודם להודו ומרוב פשיטותו בעיניו לא הוצרך להזכיר דבר זה וא"כ מ"ש רמ"א ואם יש שהות יותר פי' אחר שאמר כל הללויה. מאחר שהסמ"ג הקדימו לכל הללויה אף דלא קי"ל כוותיה עכ"פ בהא יש לפסוק כוותיה להקדימו להודו:

דעיקר קפידא כו' אף שלא יקרא ק"ש עם הציבור. ודע שמה שסיים רמ"א יאמר כל הברכות. ר"ל חוץ מברכת התורה כמ"ש סימן מ"ז ס"ז ח':

סימן נג

סעיף א

(**ס"ק א**) **מעומד כו'** משמע כשמתפלל ביחיד. דודאי כשמתפלל בצבור גם היחיד צריך לעמוד כמו הש"ץ אע"ג דבש"ץ הטעם שיסמוך לו הקדיש דאם ישב בישתבח ויצטרך לעמוד להקדיש יהי' קצת שהי' והפסק בין ישתבח לקדיש מ"מ גם היחיד צריך לעמוד בשעת הקדיש (עכ"פ בשעת אמירת איש"ר) כדלקמן סי' נ"ו ס"א מה שאין כן כשהיחיד מתפלל שלא בצבור משום ישתבח גופיה א"צ לעמוד וכן בשבת שהחזן מנגן ומאריך בסוף ישתבח באמירת בא"י אז יש שהות ליחיד המתפלל בצבור לעמוד בשעה שהחזן מנגן ואז אין היחיד צריך לעמוד בישתבח. אבל בס"ס נ"א (ס"ז בהג"ה) משמע דצריך לעמוד דהא כלל בחד בבא ישתבח עם ב"ש ויברך דוד משמע דדיניהן שוה וגם בישתבח צריך לעמוד משום ישתבח גופי' כמו ב"ש ויברך דוד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ימתין כו'** מיד דהא ישתבח ברכה אחרונה על פסוקי דזמרה ולכן יש להסמיכו לפסוקי דזמרה אלא דהש"ץ באין ברירה צריך להמתין עד יהי' מנין לומר קדיש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וישתוק כו'** לכ"ע ועיין ריש סי' ס"ה. ר"ל דאיכ' מחלוקת הפוסקים בשהה כדי לגמור כלה מחמת אונס אי צריך לחזור לראש מ"מ שלא מחמת אונס לכ"ע א"צ לחזור ובממתין על מנין ל"מ אונס לכן לכ"ע א"צ לחזור:

עמ"ש סי' תפ"ג. ר"ל דאפילו בבהמ"ז נסתפק ע"ש ובסי' תק"ב ס"ק ע' הביא בשם ד"מ דבהלל שהיא דרבנן אפי' שהה כדי לגמור כולה א"צ לחזור לראש וה"ה הכא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אפי' כו'** והוא קלא דלא פסיק ובסעי' כ"ה כ' רמ"א כשיש עדים ואפשר דשניהם שוין קלא דל"פ ועדים:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מותר כו'** משמע דאפי' עבר פ"א במזיד כו' ועביי"ד סי' ב' סעיף ו' ובש"ך שם ור"ל מדכ' אלא דוקא שהיה מועד כו' משמע עכ"פ שני פעמים ומה שסיים אבל מי שבא לידו שגגת מעשה אע"ג דאפי' עבר במזיד בפ"א מותר להיות ש"ץ י"ל דבא"ז השיב על מעש' שבא לפניו והיה המעשה בשוגג לכך כ' אבל כו' שגג' מעש':

דמי שנעשה תוגר הואיל וישמעאלי' לאו עובדי ע"ז הם ועסי' קכ"ח ס"ק נ"ד מ"ש בשם הרמב"ם:

ורש"ל כו' הללו אלא בת"צ כצ"ל:

וירא' שלא יהיה הש"ץ טפש. וסיים רש"ל שם סי' מ"ט וז"ל שיהיה יוכל לדבר בעסקי הקהל כפי הצורך עכ"ל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מפני כו'** אסור. וכ"כ הב"ח שהפי' מפני כ"ה הוא שאין זה כבוד הצבור שיעשו שלוחים כאל' למקום ית' א"כ עיקר הטעם מפני כבוד המקום ולכן אין יכולים למחול כ"כ הב"ח:

בתוספו' דמגילה דף ך"ה שהקשו על מאי דאמרי' שם קטן שלא הביא ב"ש אינו יורד לפני התיבה משמע דאם הביא ב"ש יורד לפני התיבה ובמסכ' חולין אמרי' דבעי' דוקא שנתמלא זקנו. ותי' לחד תי' דבתענית בעי' דוקא שנתמלא זקנו ובהכי איירי במס' חולין:

סעיף י

(**ס"ק י) משהביא כו'** מדקדקין כו' דבדבר דרבנן אמרי' דאזלי' בתר רובא שמביאין באותו זמן ב"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז) אינו כו'** וכ' התו' סוף פ"ז דפסחים ד' פ"ו ע"ב אהא דאמרי' התם ר"ה ברי' דרב נתן אקלע לדבי רב נחמן בר יצחק אמרי ניתב אפוריא יתיב יהבו ליה כסא קבלו' בחד זימנא א"ל מ"ט כי אמרי לך ניתב אפורי' יתבת א"ל כל מה שיאמ' לך בעה"ב עשה כו' מ"ט כי יהבי לך כסא קבלת בחד זימנא א"ל מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול וכ' התו' וז"ל אמאי דיתיב אפוריא לא שייך למימר משום אין מסרבי' דישיבת פורי' דבר גסות ושררה (דקטנים יושבים ע"ג ספסלים כ"כ רש"י שם) ולא ה"ל לישב אי לאו משום כ"מ שיאמר בעה"ב כו' עכ"ל ומה שהוצרך בקבלת הכוס לו' משום דאין מסרבין כו' ולא הוי סגי בהא דכל מה שאומר בעה"ב עשה עיין במ"א לק' סי' ק"ע ובמהרש"א בח"א:

סעיף יח

(**ס"ק יח) אמתלא כו'** כיון שהצבור מבקשים כו' לכבוד הציבור לא היה ראוי להתנהג בחסידות יתירות א"ו דהאמתל' שקר ומינות נזרק' בו ומיהו אפי' אינו נותן אמתלא די במה שמסלקי' אותו מתפל' זו אבל לשאר תפלות כשר דאמרי' באותה שעה לפי שעה שטות מינו' נזרק' בו ובודאי חזר בו כ"ה בראשונים:

סעיף כ

(**ס"ק כ) אפי' כו'** וביש"ש כו' דוק' שיש אחר לשכור בדמיו אבל אם היו צריכים לאחר לשלם יותר אפי' עדיף שיעור מה שנותני' לו יותר אפ"ה אינו יכול להכריח הצבור ליתן יותר אלא אם ירצה היחיד ליתן התו' שכר משלו לבד ומשמע מלשונו שם אפי' הורגלו א"ע ליתן שכירות יותר ועכשיו נזדמן להם ש"ץ שאין מבקש שכירות מרובה כ"כ והיחיד רוצה שישכירו אחר דעדיף מיניה ויתנו לו כפי שהורגלו א"ע ליתן אפ"ה אינו יכול להכריח הצבור לכך כיון שעת' מוצאי' מי שנוטל פחות מן הראשון:

ונ"ל דוק' בזמניהם כו' רצה ליתן טעם על המנהג שכ' הלבוש וכ"ה דלכאורה הוא נגד הדין כמ"ש הרב"י בשם מהרי"ק כיון שהתפלו' נגד תמידים הבאים משל צבור ואין ראוי שיהיה אדם שלוחם להקריב קרבנם שלא מדעת' ורצונם עכ"ל מהרי"ט:

די"ל דפנמו. דע"כ מיירי שאין ליחיד עדים על הפסול דאי א"ל עדים יביא העדים וע"כ יעבירוהו וכיון דאין לו עדים אף שהו' מוחל מטעם הפסול אין שומעי' לו אף שבטענ' אחר' היינו שומעי' לו דהא אפי' יחיד יכול לעכב מתחלה כשי"ל טעם הגון מ"מ בזה

חיישינן לפגמו של הש"ץ דאם יעבירוהו או לא ימנוהו בתחלה ויצא הקול שהי' משום הפסול יתחזק ע"י קול הפסול ואולי שקר הוא:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **שכבר כו'** ורבים יכולים כו' וכ' בישו"ש פ"ק דחולין סי' ך"ב דדוק' כשהם הרוב אבל המחצ' אין יכולי' למחו' אחר שהסכימו ואפי' כשהמוחי' הרוב דרשאי' לסלקו דמ"מ צריכי' לשלם לו שכירתו מה שהי' מגיע לו עד סוף זמן שהשכירוהו:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **קודם כו'** ועסי' תקפ"א דאם אינו מוצי' שונאו גם אוהבו אינו יוצא ע"ש:

ול"נ שיותר טוב כו' ועוזבי ה' יכלו כו' ול"נ כו' אלא כשקוראי' כו' לכאור' אין בין כ"ה למגן אברהם לדינא כלום ולא פליגי כ"א בטעם הדבר דכ"ה כ' משום ועוזבי ה' ומ"א כ' משום קיצור ימים אבל אין הל' משמע כן אלא באמ' גם לדינא חולקים דהא גם אם קוראים אותו עדיין הוא בין גבר' לגבר' דהא עדיין לא התחילו לקרות בתור' וכיון שכ' הכ"ה דיש לו לעלות שלא יהי' בכלל ועוזבי ה' יכלו ע"כ צ"ל דס"ל לכ"ה דאפי' בין גבר' לגברא אם יוצא יש בו משום ועוזבי ה' וא"כ אפי' עדיין לא קראוהו והוא יודע שיקראוהו אפ"ה אינו רשאי לצאת אלא כיון דמהרי"ל כ' דאפי' קראוהו לא יעלה חלק עליו כ"ה וממיל' נדע לפי טעם שכ' כ"ה דאפי' לא קראוהו יצא אבל מ"א ס"ל דבין גברא לגברא ליכא משום ועוזבי ה' כמ"ש לק' סי' קמ"ו סעיף א' וא"כ אפי' קראוהו מותר לצאת דאכתי הוי בין גבר' לגבר' אלא דאם קראוהו צריך לעלות מטעם אחר כמ"ש בברכו' דף נ"ה ע"א אר"י ג' דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנים לו ס"ת לקרו' ואינו קורא כו' דכתי' כי היא חייך ואורך ימיך עכל"ה וקודם שקראוהו לא שייך זה לכן אם יודע שיקראוהו מותר לצאת קודם שיקראוהו:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **מי כו'** דלא כרמ"מ שכ' שעיקר הטעם דהמוהל מתפלל מפני שעוסק במצוה וטעם זה אינו כדאי לדחות האבל. והש"ך בי"ד סימן רס"ה ס"ק כ"ג הסכים עם רמ"מ ע"ש:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **בלא רצון ואין להתקוטט כו'** מלחם הפנים אף שאכילתו מצות עשה וכדאי' ביומא דף ל"ט ע"א אמנם הכי אית' התם כל מ' שנה ששימש שמעון הצדיק נשתלחה ברכה כו' ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אכלו ושבע ויש אכלו ומותיר לאחר מיתתו נשתלחה מארה כו' ובלחם הפנים. וכל כהן מגיע כפול. הצנועים מושכים ידיהם

והגרגרים נוטלים ואוכלים ופירש"י וז"ל וכל כהן מגיע כפול שאינו כזית. מאחר שראו שאינו משביע הצנועים מושכים את ידיהם כו' ובימי שמעון את מי שמגיעו כפול לא היו מושכים ידיהם עכ"ל. וכ"כ רש"י בקדושין דף נ"ג ע"א וז"ל הצנועים כו' וכל כהן המגיעו כפול הצנועים מושכים ידיהם ממנו ולא מהני להו מידי כו' עכ"ל. הרי דלא נתן טעם מפני הקטט אלא מפני שאינו משביע ולא מהני להו. אף על רש"י גופי' צ"ב כיון דאיכא באכילתו מצו' אע"ג דאינו משביע לא ה"ל למשוך ידיהם אלא ודאי דרש"י נתכוין לדברי תו' ישנים ביומא שכ' וז"ל א"ר דוק' מגיע כפול אבל כזית לא היו מושכים ידיהם. כי דימו לקיים מצות אכילה אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאינו אלא כפול ולא היו שבעין עכ"ל. הרי דעיקר מצוה היא כשאוכל ושבע אבל כשאינו שבע ליכא מצוה גמור' (אבל מ"מ קצת מצוה איכ' אפי' לא שבע. וע"ש בסוף דברי תוס' ישנים) וזה כוונת רש"י במ"ש מאחר שראו שאינו משביע מושכים את ידיהם. ר"ל כיון דאינו משביע ליכא עיקר מצוה וכן י"ל כוונת רש"י בקדושין. עכ"פ כיון דמ"מ איכא קצת מצוה אפי' לא שבע וכמ"ש תוס' ישנים בסוף דבריהם ע"ש לא ה"ל למשוך ידיהם אע"כ משום שלא יצטרכו להתקוטט עם הגרגרנים ולפ"ז היכי דאיכ' מצוה גמורה אע"ג דא"ל לקטט מ"מ אין למשוך ידיו. וכן משמע בתו' ישנים דאל"כ למה הוצרכו לו' כיון שאינו מקיים המצוה כתיקונו כיון דלא שבעו משכו ידיהם ת"ל להנצל מן הקטט אלא ודאי דס"ל דהיכי דאיכא מצוה גמורה אפשר דאין להניח מפני הקטט ואפשר דוק' התם שלא היה ברור שיבאו לידי קטט אבל היכי דודאי יבא לידי קטט בכל ענין רשאי לימשך ידו:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **שכר ש"ץ כו'** ולבוש כ' כו' עבח"מ סי' קס"ג סס"ג בהג"ה. ר"ל דכ' רמ"א שם וז"ל במקום שבני העיר מושיבים ביניהן מלמד כו' גובים לפי ממון וכן בשכר חזן ועיין בא"ח סי' נ"ג סכ"ג וכן בנין בה"כ גובים לפי ממון עכ"ל. א"כ דברי רמ"א סתרי אהדדי. ורמ"א גופיה שם רמז לעיין פה אע"כ גם דעת רמ"א כלבוש. ובח"מ כ' לפי הדין ונ"מ במקום שאין מנהג יש לעשות ע"פ הדין לפי ממון וכאן בא"ח כ' לפי המנהג:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **להחליף כו'** בכלל המשניאי' ר"ל דאמרי' בשבת דף קי"ד ארחב"א אר"י כל ת"ח שנמצ' רבב על בגדו חייב מיתה שנא' כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי. וכ' רש"י וז"ל חייב מיתה שצריך להיות חשוב והגון לכבוד תורתו עכ"ל. והיינו ת"ח שהם משרתי וכהני ה' אין זה כבוד שמים. וכן שייך טעם זה בש"ץ שהוא שליח הקהל למקום ית':

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **בשירי כו'** שמנגנים בו לע"ז. ועיין תשובת ב"ח סימן קכ"ז שמחלק בין היכי דמיוחדי לנגנן לע"ז ע"ש:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **ואין כו'** ומיירי כו' דש"ץ ששכרו לזמן יכולי' הצבור לו' דוק' בך בחרנו ושכרנו ולא בנך:

וא"כ בנו קודם. ר"ל כיון דעכ"פ רשאי להעמיד אחר במקומו דה"ל כאלו התנה ע"ז א"כ בנו קודם לאחר:

ובס' י"מ כו' כתר תורה אין ביניהם קודמים כו'. שכתר תורה מונח בקרן זויות הרוצה ליטול יבא ויטול:

ורק מהלל כו'. וכ' שם וז"ל ואפשר כיון שקלקלו עבדי חשמונאי בבית שני ועמדו הורדס ובניו וחטפו להם על ישראל מלכות שאינה הוגנת התקינו ב"ד שיהיה כתר תורה משלים לכתר מלכות להושיב הבן על כסא אביו עכ"ל:

עיין פי"ב דכתובות. ר"ל שכ' שם בס' י"מ הנ"ל שמוכח שם שר' צוה למנות את בנו ר"ג לנשיא אע"ג דלא היה ממלא מקום אבותיו בחכמה. מ"מ כיון דמיל' מקום אבותיו ביראה סגי ע"ש:

סימן נד

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מקצת כו'** ועתה חדשים כו' וכ"מ כו' ברכו אחר קדיש בתרא שכ' שם וז"ל בשבת וי"ט א"א ברכו אחר קדיש בתרא דמסתמ' הכל באים לבה"כ קודם ברכו וכבר שמעו ברכו עכ"ל. והל"ל א"א קדיש וברכו אחר כו' א"ו כיון דהוא אחר קדיש בתרא אין אומרים קדיש לפני ברכו אפי' בחול:

כ' ב"ש כו' וז"ל הרמב"ם כו' ובטור כו' ואומרים קדיש. משמע ג"כ דס"ל דעל כל תורה שבע"פ אומרים קדיש. דהא מסתם סתום משמע על כל מה שלומדים התינוקות אומרים קדיש אולי משמע מדבריהם דאפי' א"צ לו' בסיום תורה ע"פ דרשות פסוקים. ואפ"ה יאמרו קדיש. ועז"כ מ"א אבל בלקוטי פרדס כו':

וא"כ י"ל ר"ל כיון דמצינו דלקוטי פרדס גם הוא ס"ל דעל כל תור' שבע"פ אומרים קדיש. ואפ"ה הצריך לסיים בדרשת פסוקים א"כ י"ל וגם כוונת הרמב"ם בחבורו כן נינהו דכתב דעל כל תורה שבע"פ אומרים קדיש. מ"מ צ"ל בסיום דרשת פסוקים:

כ"ה דל"ת דידיה אדידיה. ר"ל מ"ש בפי' המשנה עם מ"ש בחבורו. אע"ג דמצינו בו פעמים רבות שחזר בו בחבורו ממ"ש בפי' המשנה. מ"מ במקום שא"צ לו' שחזר בו עדיפא. כדי לו' קדיש מה שנקרא קדיש דרבנן כתבו הטעם מפני שיש בו תפלה על רבנן ותלמידהון:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יכול כו'** ז"ל ד"מ כ' א"ז כו' ומזה נובע הגהת רמ"א פה:

משמע מזה שמדבר בש"ץ. דהא כתב ומתעטף ואו' קדיש משמע שהמתעטף אומר קדיש וע"כ הוא הש"ץ:

עסי' נ"ג ס"ג שכ' רמ"א ש"ץ יתעטף קודם שיתחיל ישתבח ולא יתעטף בין ישתבח לקדיש. צ"ל היינו היכי דאפשר שהובא לו הטלית קודם ישתבח. לכך עדיף שיתעטף קודם ישתבח. משא"כ אי לא הובא. (וה"ה שכח) עד אחר ישתבח גם ש"ץ רשאי להתעטף ולברך קודם שיתחיל הקדיש. עסי' ס"ו סס"ב שיש מחלוקת בזה:

וזה שכת' כו' וכ"ש שלא כו' דלכאורה מאי כ"ש הוא ואין מן הסברא עדיפות לאחר ברכו מקודם ברכו והשתא י"ל דהא דאין להפסיק בין קדיש לברכו לא הוזכר בשום פוסק כ"א בא"ז ושלא יפסיק אחר שהתחיל יוצר הוזכר בס' המנהיג שהובא בב"י ססי' נ"ז וכמו שציין מהר"ם רבקש. וגם מס' א"ז נלמד דס"ל כס' המנהיג לכן חמיר אם התחיל יוצר. דבזה מצינו שנים מן הראשונים שסוברים כן בפי' גם י"ל כיון דחמיר ליה כ"כ לס' א"ז מן יוצר ואילך לאסור להפסיק אפי' בין הפרקים:

סימן נה

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ערבית כו'** בשביל אנשים היוצאים כמ"ש בב"י וז"ל הרב"י בשם האגור וש"ל כי תפלת ערבית רשות. ויש הולכים להם קודם י"ח ולא ישמעו קדיש כו' עכ"ל. אף דערבית עכשיו קבלוהו לחובה:

וז"ל הטור סי' רל"ו ומה שנוהגים להפסיק בפסוקי' ויראו עינינו וקדיש לפי שבימים ראשונים היה בה"כ שלהם בשדות. והיו יראים להתאחר שם עד אחר זמן תפלת ערבית. ותיקנו לו' פסוקים אלו שיש בהן ח"י אזכרות נגד ח"י ברכות שיש בתפלת ערבית ונפטרים בקדיש זה (וכ"כ שם הטור בשם ר"ן גאון ומפסיק בקדיש כלו' אסתיים התפלה הרוצה לצאת יצא עכ"ל) ועתה שחזרו להתפלל ערבית בבה"כ שבעיר לא נתבטל מנהג הראשון עכ"ל הטור. וא"כ כיון שאין אנו אומרים הפסוקים וקדיש כ"א משום מנהג

הראשון. ואז באותו פעם היה הקדיש שלפני י"ח שייך להפסוקים וק"ש והרוצה לצאת היה יוצא. א"כ גם עתה יש שייכות לקדיש זה לפסוקים וק"ש אם יצאו מקצתן קודם הפסוקים וקדיש רשאי לו' הקדיש שלפני תפלת ח"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בתשעה כו'**. ובס"ס תר"ץ משמע דיש להסתפק בדבר. דהא הרשב"ץ למד מדעולין למנין ז' קרואים מקרי קצת בר חיובא ויש לצרפו למנין עשרה:

עז"כ מ"א דהא במגלה ודאי נשים חייבות בקריאתה. דהא גם הם היו באותו נס כמ"ש ר"ס תרפ"ט. ואפ"ה להא דבעי' שיקרא המגלה ביו"ד כ' רמ"א ס"ס תר"ץ דיש להסתפק אם נשים מצטרפות ובמ"א שם כ' דיש בטור פלוגתא בזה ע"ש:

ע"י חומש. וב"ח כ' דאפי' למ"ד דמהני ע"י חומש בעי' שיהיה כתוב בגלילה כס"ת כמ"ש התו' משא"כ בחומשים שלנו. וא"כ היה צריך שיהא ס"ת ביד התינוק. אבל בס' א"ר בשם זקנו מהרר"ש כתב דאפי' בשעת הדחק לא רצה לסמוך ע"ז. וכ"כ בתשו' שב יעקב סי' ו'. וכ' דגם רמ"א אין כוונתו לסמוך ע"ז אע"ג שכ' יש נוהגים כו'. דהא בסי' קצ"ט ס"ו כ' הרב"י דקטן כו' מזמנין עליו ומצטרף בין לג' ובין ליו"ד. וכ' רמ"א וי"א דאיו מצטרפים כו' עד שיהיה בן י"ג כו' וכן נוהגים ואין לשנות עכ"ל. הרי דכ' רמ"א גופי' לענין ברכת המזון אין לצרפו בין לג' בין ליו"ד ואין לשנות. וא"ל דס"ל דתפלה קילא מבהמ"ז הא אדרבה הרב"י ס"ל איפכא דבהמ"ז קילא דהא לענין תפלה כ' הרב"י סתם דאין לצרפו ולענין בהמ"ז כתב דמצטרף בין לג' ובין ליו"ד ואיך נאמר דרמ"א יהיה סברת הפוכות עם הרב"י אע"כ דרמ"א ס"ל דשוה תפלה ובהמ"ז ובשניהם אין מצטרפין. וז"ל תשו' שב יעקב דגם בסי' נ"ה מסכים כו' דאין לצרף כו' אפי' ע"י חומש רק כ' מיהו יש נוהגים כו' לו' דאותן הנוהגים כן סומכים אאותו דעה שהביא המחבר בשעת הדחק אבל לא כ' רמ"א דשפי' עבדי הנוהגים כן וסמך עצמו על סי' קצ"פ ב' עכ"ל והאריך וקצרתי וע"ל מ"ש הט"ז סק"ג ע' במ"א ר"ס רל"ד שחולק:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מצטרף כו'** שאין השכינ' שורה אלא על גדולים אבל משום דאינו עולה לא איכפת לן. ובט"ז סק"ד חולק על דין ישן וס"ל דאינו מצטרף וע"ש טעמו עכ"פ כ' הא אפשר להעיר אותו למה נצרפו כשהוא ישן:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ושנת י"ג כו'** וכ"מ סוף עירובין דבעי' שנה תמימה. ר"ל דמשמע שם כמ"ש רמ"א בהגה' דמיני' מקשה מ"א. והוא דהמוכר בית בבתי ערי חומה נתנה לו התורה

רשות לגאלה תוך שנה ואם לא גאלה תוך שנה נחלט ללוקח לצמיתות ושוב אינה יוצאה למוכר לעולם. ואם נתעברה השנה יש למוכר זמן יג"ח וה"ה הכא אף די"ל דשאני התם דכתיב תמימה לרבות חודש העיבור מ"מ ילפי' מיניה כמ"ש הרב"י ע"ש. ומ"ש שנת י"ג כו' היא ראיה אחרת. דהא תוך י"ג שנים היו כמה שנים מעוברת. ונותנים לו כל שנה י"ג חדש לשנה מעובר'. ומ"ש שנה י"ג דיעשה ב"מ באדר ראשון:

שבתוליה חוזרים דאם נבעל' תוך ג' שנים מיום לידתה בתולותיה חוזרים אבל לא כשנבעלה אחר ג' שנים דאין חוזרים. ואם נולדה תחלת אדר ובשנה ג' נבעלה סוף אדר אין בתוליה חוזרים ואם אח"ז נמלכו ב"ד כשהיו מקדשים ע"פ הראיה ויעברו השנה וא"כ עדיין עומדת תוך ג' שנותי' שוב חוזרים בתוליה:

מלתא דפסיקא נקט ר"ל שרוב שנים אין מעוברים אך בס' א"ר ובשו"ת שבות יעקב סי' ט' כ' דע"כ לא עיין מ"א בגוף תשו' מהר"י מינץ דהוא מרא דהאי דינא שכ' להדיא להיפוך וזה ל' מהר"י מינץ נ"ל פשוט במי שנולד בשנת עיבור באדר א' וא' נולד באדר שני ובשנת י"ג יהיה ג"כ עיבור ודאי היינו אומרי' דהנולד בראשון יהיה בר מצוה באדר ראשון והשני באדר שני ואמרי' סוף דינא כתחלת דינא האי בדידיה והאי בדידי' עכ"ל וסיים בתשו' שבות יעקב וכן המנהג פשוט אצל כל בעלי הוראה כו':

ומי שנולד כו' דהא משמע בנדרים דתנן התם אמר קונם עלי דבר א' חדש זה כשיגיע ר"ח מחדש הבא אחריו מותר ופריך פשיטא ומשני לא נצרכה אלא לחדש מעובר. ר"ל שהחדש שנדר בו הוא מעובר וא"כ חדש הבא אחריו יש ב' ימים ר"ח קמ"ל מתני' דאפי' יום א' דר"ח מותר הואיל וקרי ליה אינשי ר"ח ובנדרי' הלך אחר ל' בני אדם משמע דאי לא היינו הולכים אחר ל' בנ"א מצד הדין הוא שייך לחדש שלפניו והוא יום ל' מחדש שלפניו:

יש דעות שונות איך לכתוב בגט ביום א' דר"ח. אי יום ל' לחדש העבר או ר"ח הבא ומ"ד שיש לכתוב ר"ח טעמו דגם בשטרות הולכים אחר לשון בני אדם כמ"ש הר"ן ע"ש בב"י עכ"פ כיון דחזי דיום א' דר"ח שייך לחדש העבר והוא יום ל' של חדש העבר. א"כ לא נולד בר"ח כסליו כ"א סוף חשוון א"כ שנת י"ג שר"ח כסלו אינו רק יום א' מ"מ נעשה ב"מ סוף חשוון. דהיינו בכ"ט חשון:

עד שיעברו כ"ט יום מחשון. ר"ל ניהו דכ' בסי' נ"ג סקי"ג כיון שהגיע תחלת יום שנולד בו אמרי' מקצת היום ככולו והוי בן י"ג ויום א'. וא"כ ה"ה הכא כיון שהגיע תחלת ליל כ"ט חשון דהוא יום שנולד בו דהא נולד ביום אחרון של חשון כנ"ל הוי בן י"ג ויום א'. ז"א ניהו דנולד סוף חשון ובשנת י"ג יום כ"ט הוא סוף חשון מ"מ בעי' שיעברו עליו כ"ט

יום מחשון קודם שנעשה ב"מ. כמו שעבר כ"ט יום מחשון קודם שנולד. וא"כ לפ"ז ה"ה בראש חדש טבת הדין כן אם נולד בר"ח טבת ובשנה ההיא היה ר"ח טבת שני ימים ובשנת י"ג אין ר"ח טבת כ"א יום א'. וע' בס' א"ר. ועמ"ש סי' תקס"ח ס"ז דלענין יא"צ אין הדין כו' וע"ש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שפה כו'** ובס' תניא כו' וכ"מ בגמ' עבב"י ר"ל דין זה מקורו בפסחים דף פ"ה ע"ב תנן מן האגף ולפנים כלפנים (הן לענין קדשים קלים שנאכלין בכל ירושלים אבל לא חוץ לירושלים. הן לענין קדשי קדשים שאין נאכלים אלא תוך העזרה) מן האגף ולחוץ כלחוץ ואמר רב וכן לתפלה ורמי הש"ס דיוקי דמתני' אהדדי אמרת רישא מן האגף ולפנים כלפנים הא אגף עצמו כלחוץ. ובסיפא קתני מן האגף ולחוץ כלחוץ. הא אגף עצמו כלפנים ומשני בשערי העזרה ה"ה כלפנים דכל שערי העזרה נתקדשו בקדושת עזרה חוץ משער המזרח והוא שער ניקנור מפני המצורע שנתרפא ועשה כתורה וכמצו'. וביום ח' הוא עדיין מחוסר כפורים ואסור ליכנס לעזרה והוא היה צריך להכניס את ידיו לעזרה כדי ליתן על בהונותיו מדם אשמו. וכיון שלא נתקדש שער ניקנור היה אפשר לו לעמוד בחלל השער ומכניס את ידיו. ובזה אין עושה איסור דביאה במקצת מה שמכניס גופו לעזרה לא מקרי ביאה אבל שערי העזרה נתקדשו לכן אגף עצמו כלפנים משא"כ שערי ירושלים שכולם לא נתקדשו כדי שיהיו המצורעים המשולחים חוץ לירושלים ואסורים לכנוס לעיר יכולים לעמוד בחלל השערים להגן עליהם מפני החמה ומפני הגשמים וכת' הרב"י וז"ל ומשמע לכאורה דלענין צירוף דבר שבקדושה אגף עצמו כלפנים דא"ל דבעלמ' הוי מקדשים כלפנים לא הוי שערי העזרה וגם בשערי ירושלים אי לאו מפני המצורעים היה מקדשים אותו מה"ט. אבל ריי"ו כ' לענין תפלה דאגף עצמו כלחוץ וכ"כ הרמב"ם פ"ט מהל' קרבן פסח לענין הוצאת קרבן פסח מחבורתו בשעת אכילתו דאסור דאגף עצמו כלחוץ. ומשמע דילפי' מיניה לענין תפלה כדברי ריי"ו עכ"ל הרב"י ולכן כתוב כאן בש"ע ולא הביא שום חולק דאגף כלפנים ואע"ג דמסתבר להרב"י דאגף כלפנים לענין תפלה מדנתקדשו שערי עזרה וגם צריך ליתן טעם על מה שלא נתקדשו שערי ירושלי' כנ"ל אפ"ה ביטל דעתו נגד ריי"ו כנ"ל בשגם כי מצא ראיה מהרמב"ם הנ"ל אמנם אלו ראה הרב"י ס' תניא שחולק ודאי היה מביא דעתו ואפשר שהיה פוסק כמותו כיון דכן משמע בגמ':

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **וביניהם כו'** בגמ' משמע כו' דאמרי' התם אמר רב עליות וגגין של עזרה ושל חומות ירושלים לא נתקדשו. ופריך והתנן החלונות ועובי החומה כלפנים אלמא נתקדשו וה"ה עליות וגגין ומשני הן חלונות הן חומה מיירי בשוין בגובהן לקרקע העזרה ופירש"י שקרקע העזרה הי' הולך וגובה ועולה במעלות עכ"ל ולכן יש להחלונות ועובי החומה דין קרקע וכמ"ש סי' קצ"ה ס"ב לענין צירוף לזימון:

סעיף יג
(ס"ק יג) אין מצטרפין דהרי כו' קאי אסעיף י"ח אם כו' וקצתם בעזרה כו':

סעיף יד
(**ס"ק יד**) **מצטרפים כו'** לענין עמידה בפני ס"ת דא"צ לעמוד דהס"ת הוי ברשות אחרת (ובשעת קריא' ע' לקמן ס"ס קמ"ו):

מ"מ בטל' היא כו' וכ' הפר"ח וז"ל ודין ט' בגדול' ויחיד בקטנה ודין ש"ץ בקטנה וצבור בגדולה מתקומי דוק' באין רואין כו' דאלו ברואין זא"ז בכל גווני מצטרפים ומ"ש המחבר בסעיף י"ט ש"ץ בתיבה וט' בבה"כ מצטרפי' מפני שהיא בטלה לגבי ב"ה מיירי אפי' באין רואים זא"ז. ולכן צריך טעמא שהיא בטל' עכ"ל:

וע' סימן ש"ע סעיף ג' כצ"ל וקאי לדעת יש מ"ש שהביא המחבר דטעמייהו דמדמו לה למ"ש בסימן ש"ע לענין עירוב בה' חבורות ששבתו בטרקלין א' אף שחלקו ביניהן במחיצות אם אין המחיצות מגיעות לתקר' ויש בין המחיצות לתקר' ג"ט דל"ל לבוד כל הה' חבורות נחשבים כאחד ואין נותנים רק עירוב א' ע"ש:

סעיף טו
(**ס"ק טו**) **או כו'** ע"א מפסיק ר"ל ע"ז ממש וע' בס' א"ר:

סעיף טז
(ס"ק טז) חציו כו' המעיין כו' דבזה פורעים בשוה כצ"ל:

וכ"ז לענין תפלה כו' הואיל וצריכים כו' ר"ל דחיבורו עם הרבים הוי חיבור גמור שהן צריכים לו והוא צריך להם. משא"כ באתרוג אין חיבורן חיבור גמור דהא אי בעי לוקח לו כ"א אתרוג בפ"ע. וע' סימן תרנ"ח שכתב בשם מהרי"ל עוד טעם א' דאתרוג פורעים לפי ממון דהעשיר נהנה יותר מן העני ע"ש אם כן התשלומין לפי ההנא' וכשיוצא חוץ לעיר אם יצטרך לשלם והוא לא נהנו ממנו דהא יצא ועכצ"ל דמשלם לפי הנפשות ובאתרוג אין משלמין לפי נפשות:

סימן נו

סעיף א

(ס"ק א) יש כו' בגמרא בברכות דף כ"א ע"ב:

מהו שיפסיק בתוך תפלת י"ח וע' לקמן סי' ק"ד סעיף ז':

סעיף ב

(ס"ק ב) ולא כו' דבפ' לולב הגזול דף ל"ח ע"ב:

אידי ואידי. ר"ל דלפני זה אמר רבא לא לימא אינש (כשקורא הלל) ברוך הבא. והדר אמר רבא לא לימא אינש יהש"ר כו' וע"ז אמר רב ספרא אידי ואידי. ר"ל הן לענין ברוך הבא והן לענין יהש"ר:

וז"ל הג"א כו' דמיניה נובע דברי רמ"א:

א"כ אף בין רבה כו' ר"ל לפי' ר"י אין להפסיק בין שמיה לרבה וגם לא בין רבה למברך דכולי חדא מלתא היא (דלא כנראה מדברי המפרשים בהג"ה):

דבשניהם רשאי להפסיק. ר"ל לדעת ר"ס דאסוקי מלתא היא. דלפי' ר"י בין שמיה לרב' ובין רבה למברך שוין:

ונ"ל דס"ל כו' דמ"ש הש"ך בגליון וע' בתו' שם. ר"ל דלא תימא דלא קי"ל כר"ס אלא מחמירים כרבא. דזה ליתא דהא כתבו התוס' שם ד"ה אמר רבא וז"ל תימא דבסוף מצות חליצה אמר אביי האי מאן דמקרי (ליבמה בשעה שחולצה שצריכה לומר קרא לא אבה יבמי. והיבם צ"ל לא חפצתי לקחת') לא לקר' לדיד' לא לחודי'. אבה יבמי לחודי' משמע אבה יבמי. אלא לא אבה יבמי בבת א'. ולא לקרי לדידי' לא לחודי' חפצתי לקחת' לחודי'. דמשמע חפצתי לקחת'. אלא לא חפצתי לקחת' בבת א'. ואמר רבא אסוקי מלת' ל"ל בה. וי"ל דבתר דשמע' הכא מרב ספרא עכ"ל. הרי דרבא גופי' חזר בו. וע' תו' יבמות שכ' תי' אחר דלא הדר ביה רבא:

דעכ"פ י"ל בנשימ' א' לא אבה יבמי ולא חפצתי לקחת' דאע"ג דמן הדין א"צ נשימה אחת כדאסיק רבא כנ"ל אפ"ה אנו מחמירים וס"ל לרמ"א דה"ה דיש להחמיר ביש"ר מברך. ואע"ג דבחליצה מחמירים שצ"ל בנשימה א'. וכאן קתני שאין להפסיק משמע דעכ"פ רשאי להנשים ביניהן צ"ל דרמ"א ס"ל דהא קיל מחליצה ונחתינן דרגא. ולעלמי בוי"ו. שיש רוצים לו' שי"ל לעלמי בלא ו' כדי שלא יהי' בשבע תיבות מן יהא עד עלמיא כ"א כ"ח אותיות. ועז"א כל העונה איש"ר בכל כחו קורעין לו כו' גזר דינו כו' ור"ל כ"ח אותיות ועז"כ הרב"י דאין לשנות מטבע שטבעו חכמים כאשר קבלנו מקדמונינו לו'

ולעלמי בו' בשביל שום דרשה גם כ' הרב"י דמה"ט י"א שמי' בלא י' כדי שיהיה כ"ח אותיות ולהאומרי' עד דאמירן בעלמ' הם כ"ח תיבו':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בקול כו'** אבל לא יתן קולות כו' בס' אליהו רבה כ' דאין להגביה קולו יותר מהאו' קדיש כמ"ש דאין העונה אמן רשאי להגביה קולו יותר מן המברך:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ויש לעמוד כו'** מיהו נ"ל דמ"ש שט"ס כו' ר"ל דלפי המובן הפשוט שהאר"י אומר שט"ס בירוש' אפשר להבין דהדין לא מסתבר ליה או היה קבל' בידו שהדין שבירושלמי ט"ס. וא"א לחלוק על האר"י בלי טעם. לכ"כ מ"א דנ"ל שטעמו מ"ש שהדין של ירושלמי ט"ס משום שהראיה שמביא בירושלמי שנאמר בשופטים סי' ג' שאמר אהוד לעגלון מלך מואב קום כי דבר אלקים לי אליך ויקם משל הכסא וכיון שצוהו לעמוד ילפי' מיני' עכ"פ בקדוש' שיש לעמוד (אף דבהזכרת השם אין עומדים דדברי נבוא' שאני) וכיון דלא כתיב בקרא שהנביא צוהו לעמוד ליתא לראיית הירושלמי וע"כ גם דינו של הירושלמי ליתא וכל הדין ט"ס וכיון שנודע טעמו של האר"י יש בידינו לתרץ קושייתו ולקיים דינו של הירושלמי כמ"ש מ"א:

ש"מ שצוהו לעמוד ס' י"א אינו תח"י אבל לענ"ד בסנהדרין דף ס' ע"א לא משמע כן דתנן התם נגמר דין של המגדף הי' הגדול שבעדים צ"ל לפני הסנהדרין את השם אשר גידף ותנן שהדיינים עומדי' אז על רגליהם ואייתי ראי' מקרא הנ"ל דכתיב ויקם מעל הכסא והלא דברי' ק"ו מה עגלון מלך מואב שהי' גוי כו' עמד ישראל כו' עאכ"ו משמע דאהוד לא צוהו מדלא הבי' ראיה מדברי אהוד: ואפשר דבז' חולק הש"ס דידן עם הירושלמי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **עונ' כו'** ונ"ל דא"י לכוין כו' כמ"ש סי' קכ"ד דאם יודע באיזה ברכה עומד אי אינו חייב באותו ברכה אף שלא שמע מפי המברך רשאי לענות אמן ולא הוי אמן יתומ':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וכשמתחיל כו'** כדי שידע מהו אומר וכמ"ש ר"ס קכ"ה וז"ל שא"א דבר שבקדושה אלא בעשרה. וצריך להבין לחזן ולענות אחריו עכ"ל ר"ל דאי ליכא י' דצייתי ושמעי לא הוה נא' אות' דבר שבקדושה בעשרה:

סעיף ח

(ס"ק ח) ולא יפסיק כו' ואח"כ מתחיל לעילא טועה הוא שהכל שבח א':

מה"ט כו' בקול רם עם החזן כו' דודאי אותן האומרים רק ג' תיבות אלו בלבד בריך הוא לעילא הוא חירוף ואסור כמ"ש ט"ז סק"ג אלא ר"ל שאומרים כל הנוסח עד דאמירן בעלמא כמ"ש סק"ט אך אומרים כל הנוסח בלחש רק ג' תיבות אלו אומרים בקו"ר להזכיר את החזן ובזה ל"ה חירוף:

סעיף ט

(ס"ק ט) עלמיא כו' דצריך לשתוק כנ"ל סק"ו:

דהא קי"ל שומע כעונ' ר"ל דאפילו אינו אומרו רק שומעו מחזן יוצא דהא שומע כעונה:

סימן נח

סעיף א

(**ס"ק א**) **ג' שעות נ"ל דהכא לכ"ע**. ר"ל אע"ג דבס"ס רל"ג הביא מחלוקת מע"מ עם הלבוש מאיזה זמן נחשב היום אי מע"ה עד צאת הכוכבים או מהנץ החמה עד שקיעת החמ':

בגמ' דף ג' ע"א בתו' כו' דתניא רא"א ג' משמורות הוי הלילה. וסי' לדבר משמר א' חמור נוער כו' משמר ב' כו' משמר ג' כו'. ופריך מאי קחשיב אי תחלת משמר חשוב למשמר א' ל"ל סימנא אורתא הוא. ר"ל הלא ניכר תחלת הלילה. ואי סוף משמר חשיב ל"ל סימנא לסוף משמר ג' יממא הוא וניכר תחלת היום. ומשני לעולם סוף משמר חשיב ואיצטריך לתת סי' לסוף משמר ג' למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן ק"ש אימת כיון דחזי סי' של סוף משמר ג' דליקו' ולקרי. וכת' התו' וז"ל והא ר"א בעי עד שיכיר בין תכלת לכרתי. וי"ל מ"מ כיון שידע מתי יעל' ע"ה קודם שיקום ויזמין עצמו כבר הגיע אותו העת עכ"ל. והנה ודאי אין כוונת מ"א להוכיח דחשבי' אותן ג' שעות מע"ה ולא מהנץ החמה כדי ליישב בזה קושית התו'. דלפי"ז דחשבי' אותן ג' שעות מע"ה. י"ל קושית התו' דנתן ר"א סי' ע"י סוף משמר ג' לידע זמן ע"ה. ועי"ז ידע סוף זמן ק"ש. כי מסוף משמר ג' שהיא בע"ה יש לו זמן ג' שעות אין זה מדרך מ"א לחלוק על התו' בלי הכרח. ולהוליד מזה דבר חדש. וכי כעור' זו שתי' התו'. גם אין זה מספיק לתרץ קושי' על הש"ס. דהא המתרץ אמר ליקום ולקרי. משמע דנתן סי' לתחלת זמן הקריא'. דהא ליקום ולקרי הכי משמע דיקרא מיד. ושפיר הקשו התוס' אלא כוונת מ"א דמסבר' דנפשי' לא ידענא זמן סוף משמר ג' אי היא בע"ה או בהנץ החמ'. לכן רמז מ"א לעיין בגמ' ותו'. דמל' התו' הנ"ל מוכח דסוף משמר ג' היא בע"ה דהא כתבו בתירוצא כיון שידע מתי יעלה ע"ה קודם שיקום כו' ע"כ סוף משמר ג' הוא בע"ה. ודבר זה הוא מערכ' למ"ש מ"א אח"ז ובגמ' גבי הא דפריך מדוד. ור"ל דלפ"ז דסוף משמר ג' הוא מע"ה מוכח דברי הש"ס גבי דוד

דחשבי' הג' שעות מע"ה והוא דבדף ג' ע"ב אי' ת"ר רבי אומ' ד' משמורות הוי לילה לפי שכתוב אחד או' חצות לילה אקום להודות לך וכתוב א' אומר קדמו עיני אשמורות הא כיצד אלא ד' משמורות הוי ליליא. והוי מחצות עד סוף הלילה שני משמורות ולא סתרי קראי אהדדי. ור' נתן ס"ל ג' משמורו' הוי ליליא. ומקש' הש"ס א"כ לר"נ קשיא קראי דהא מחצות ואילך ליכא אלא משמר וחצי. ואיך אמר קדמו עיני אשמורות דמשמע תרי ומשני ס"ל כר"י דאמר זמן ק"ש עד ג' שעות שכן דרך בני מלכים לעמוד בג' שעות ולכן אמר דהע"ה קדמו עיני אשמורות לשאר מלכים כיון דקם בחצות איכא שיתא דליליא ותרתי דיממא ופרש"י תרתי דיממא ששאר מלכים ישנים (ושעה ג' צ"ל כמ"ש במ"א ס"ק ו' ע"ש) ה"ל שתי משמורות דהיינו יחד ח' שעות. ולר"נ כיון דהלילה היא י"ב שעות ולא הוי רק ג' משמורות מגיע לכל משמר ארבע שעות א"כ תרי משמורות הוי ח' שעות. וא"ש קרא דקדמו עיני אשמורות עכ"ד הגמ' וכיון דכבר הוכיח מ"א מדברי התו' דסוף האשמורות הם בע"ה. א"כ א"א דחשבי' ג' שעות של בני מלכים מהנ"ה א"כ איכא יותר מתרתי שעה דיממא. דהא איכא המשך זמן מן ע"ה עד הנץ החמה (ולדעת הב"ח בס"ק ב' הוא שעה) אע"כ צ"ל דהג' שעו' ודאי חשבי' מע"ה:

סעיף ב

(ס"ק ב) שיעור כו' משמע בב"י משיתחיל לקרו' כו' כצ"ל:

ז"**ל הטור ומצוה מן המובחר כו**' לקרות' מעט קודד' הנץ החמ' כדי שיסיי' אותה ואת ברכותי' עם הנץ החמ' ויסמוך לה התפל' כו' וכ"כ הרמב"ם מצות' שיתחיל קודם הנץ החמה כדי שיגמור לקרות ולברך עם הנ"ה. ושיעור זה כמו שיעור שעה א' קודם שיעל' השמש עכ"ל. ולפי המובן הפשוט מ"ש קודם שיעלה השמש ר"ל תחלת עלייתו והיינו הנ"ה ולזה הקש' מהרי"א האיך קרא הטור לזה מעט דהא כ' הטור מעט קודם הנץ החמה. לכן פי' מהרי"א דמ"ש הרמב"ם קודם שיעלה השמש ר"ל שיעלה גוף השמש כולה ע"ש בהרב"י וכיון דהוי ס"ד דמה שכ' הרמב"ם דהוא שיעור שעה עד שיעלה השמש התחלת השעה היא מתחלת זמן ק"ש וסוף השעה היא בהנץ החמה. וע"ז קשיא ליה ל' הטור שקראו מעט. לכן פי' דבסוף הוא משיעלה גוף השמש כולה. משמע דלענין התחלת השעה נשאר כפי מה דס"ד דהיינו מתחלת זמן ק"ש. דהא לא כ' בתירוצו שגם מזה חזר. וכ' הכ"מ שכן עיקר כצ"ל:

והב"ח הסכים לגרסא ראשונה דהיינו כמו שיעור שעה. ופי' הב"ח דר"ל מע"ה עד הנץ החמה הוא שיעור שעה והביא ראיה מן הירושלמי וא"כ מ"ש הרמב"ם קודם שיעלה השמש. ר"ל תחלת עלייתו דהיינו נץ החמה וכס"ד דמהרי"א. ומ"ש הטור מעט קודם

הנץ החמה ר"ל התחלת ק"ש יהיה מעט קודם נץ החמה כדי שיסיימ' עם ברכותי' בהנץ החמה ע"ש:

וכ"כ בד"מ ר"ל שגם הד"מ מסכים לגרסא א' כמו שיעור שעה. אבל פירושו היא דלא כהב"ח ודלא כהרב"י אלא מנץ החמה ממש (בלי צירוף זמן הקריאה שלפני נ"ה) עד גמר עליית כל גוף השמש הוי שעה. ונ"ל דלענין הדין אין חילוק כו' דגם מאן דגרס עישור שעה אין הכוונה מנ"ה עד גמר עלייתו אינו רק עישור שעה:

דודאי דכ"ע מנ"ה עד גמר עלייתו הוא שעה. כמ"ש הד"מ שידוע ליודע מעט בחכמת התכונה אלא מאן דגרס עישור שעה כוונת הרמב"ם ליתן שיעור מהתחלת ק"ש עד הנץ החמה:

ושיעלה השמש ר"ל תחלת עלייתו כס"ד דמהרי"א. ומאן דגרס שיעור שעה נתן שיעור מתחלת הנ"ה עד עליית כל גוף השמש וכמסקנת מהרי"א וד"מ:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **עד על כו'** דס"ל דצריך לעמוד עד על לבבך כר' נתן דס"ל הכי דף י"ג דאע"ג דקי"ל כב"ה דכ"א קורא כדרכו מ"מ במהלך שאין דעתו מיושבת עליו צריך לעמוד עד על לבבך שעד כאן עיקר הכוונה ולכן פסק דאם לא יוכל לעמוד בדרך עד על לבבך ויהיה צריך לקרותה מהלך מותר לו לקרות משעל' ע"ה. אבל לפמ"ש הרב"י בסי' ס"ג כרבא דדי כשמהלך כשעומד בפסוק ראשון דדוקא פסוק א' צריך עיקר הכוונה. א"כ אי יוכל לקרות בדרך רק פסוק א' בעמידה אפי' אינו יכול לעמוד עד על לבבך לא ה"ל להתיר לקרות מעלות השחר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מיקרי כו'** וכא"מ כו' דאי' בברכות די"א ע"ב תנן התם אמר להם הממונה (לאנשי המשמר. והם הכהנים העובדים בבית המקדש והיו טרודים כל היום בעבודת הקרבנות לכן הקדימו לקרות ק"ש) ברכו ברכה אחת והוא ברכה שלפני ק"ש והם ברכו וקראו כו' שמע והיה אם שמוע ויאמר כו'. ושאל הש"ס מאי ברכה א'. אר"י אמר שמואל אהבה רבה ור' זריקא א"ר אמי א"ר שמעון ב"ל יוצר אור. וא"ר יצחק ב"י הא דר"ז מכללא אתמר דאמר משמיה דרשב"ל על משנה הנ"ל זאת אומרת ברכות אין מעכבות זו את זו (שאם בירך ברכ' א' לבד אין השני' שלא בירך מעכב' עלי' ויוצ' עכ"פ ידי הברכ' שקרא) בשלמ' א"א יוצר אור הוי אמרי שפיר מוכח דאין מעכבו' דכיון דאמרי יוצר אור ודאי מטי זמנא דאהבה רבה. דהא אפי' בלילה זמן אהבה רבה ואפ"ה לא אמרי אהבה רבה. ע"כ משום דלא הספיק להם הזמן שהיו טרודים בעבודת הקרבנות. א"כ וודאי שוב אח"ז לא אמרו

אהבה רבה. כיון דלא ה"ל זמן ואפ"ה אמרי יוצר אור. ע"כ צ"ל דיצאו ידי ברכת יוצר אור. אא"א דאהבה רבה אמרי דלמא לעולם ברכות מעכבות זא"ז אם לא אמר רק ברכ' א' רק דאנשי משמר באמת קראו אח"ז גם יוצר אור אלא דבשעה שקראו ק"ש ואמרו אהבה רבה אכתי לא מטי זימנא ליוצר אור כיון שהיו מקדימים לקרות ומסיק ואי מכללא מאי (ר"ל הא שפיר מוכח) ודחי לעולם אהבה רבה אמרי ומאי ז"א ברכות אין מעכבות סדר ברכות אמ"ע. אע"ג שהקדימו אהב' רבה ליוצר אור אפ"ה יצאו עכ"ד הגמ'. ולזה הקשה הרשב"א הא לפי דיחוי הש"ס אמרו אהבה רבה ויוצר אור. אדרבה לא היו רשאים לו' אז לפי אותו דיחוי דאכתי לא מטי זמנא. אע"ג דכבר עלה ע"ה. לזה תי' רשב"א דאין זה אלא דיחוי בעלמא דאין להוכיח מכללא. אבל באמת כיון דר' זריקא אמר משמי' דרשב"ל דאמרי יוצר אור מסתמא גמרי לה מרבי' דרשב"ל אמר כן בפי':

דסדר ברכות אין מעכבות. אבל ברכות מעכבות זו את זו. דהיינו אם לא בירך רק ברכה א' לבד גם ידי אות' ברכ' לא יצא. ומבואר בב"י סי' ס' משום דפסק כדיחוי הש"ס הנ"ל דגם לרשב"ל אמרו אהבה רבה. ולא יוצר אור דלא מטי זמנא. וכשהגיע זמן יוצר אור אמרו יוצר אור ואינו מוכח כ"א דסדרן אינו מעכב ע"ש בב"י. הרי דרב האי ע"כ ס"ל דלא היו רשאין לקרות יוצר אור אע"ג שעלה ע"ה דלא כרשב"א:

וכ"כ הרשב"א בתשו' כו' כדברי רבינו האי ולא כמ"ש רשב"א בחדושיו. דהא כ' שהיו אומרים אהבה רבה לבד. משמע כדיחוי הש"ס ואח"ז כשהגיע זמן אמרי יוצר אור:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אם נאנס כו'** מ"ש לענין קימה כו' דאזלי' בתר בני מלכים כו' ר"ל אף דמעוטי' הם מ"מ אזלי' בתרייהו ומקרי זמן קימה:

א"כ ק"ש של ערבית כו' והיינו אם נאנס ולא קרא ק"ש של ערבית אפי' אם כבר נץ החמה. ג"כ יהי' רשאי לקרות דהא עדיין הוי זמן שכיבה לגבי בני מלכים ואין כוונת המ"א שיהי' לו זמן לק"ש של ערבית עד סוף שעה ג' דא"כ אימתי יקרא ק"ש של שחרית. דהא כיון שעברה שעה ג' כבר עבר זמן ק"ש של שחרית דאין לו' דכמו שאם נאנס ולא קרא ק"ש של לילה וגם אנוס לצאת למקום גדודי חיות אמרי' דיקרא של לילה ולא של יום א"כ ה"ה בלא קרא ק"ש של לילה עד אחר הנץ החמ'. ה"ל למימר דיקרא של לילה ולא של יום. ז"א בשלמ' אי לא קרא בלילה וצריך לצאת למקום גדודי חיות כ' הרב"י הטעם דקורא של לילה ולא של יום כיון דשניהם אין יכול לקרות קודם נ"ה דהוי תרתי דסתרי א"כ עדיף טפי שיקרא לילה ולא יפסיד של יום בודאי. דאפשר אפי' שהולך למקום גדודי חיות יזדמן לו ע"פ מקרה שיהיה יוכל לקרות גם של יום משא"כ כשיקרא

של יום עכשיו קודם הנ"ה יפסיד ודאי ק"ש של לילה ע"ש. משא"כ אי נא' אי לא קרא בלילה שיקרא עד סוף ג' שעות שבודאי יפסיד של יום. א"כ מאי יועילו חכמים בתקנתן לתקן לקרו' של לילה ויתוקן בזה ק"ש של לילה. ויפסיד עי"ז ק"ש של יום. ומאי אולמ' דשל לילה משל יום אדרבה יותר נראה קצת לתקן ק"ש של יום שהוא עתה עיק' זמנה מלתקן ק"ש של לי"ל שכבר עבר עיקר זמנ' א"ו דאין כוונ' מ"א בקושייתו שיהי' זמן ק"ש של לילה עד סוף שעה ג'. ואם נאמר דקושייתו דה"ל לחלוק אותן ג' שעות דרך משל שעה ומחצה יהיה זמן ק"ש של לילה. ושעה ומחצה הנותר לק"ש של יום דז"א דמי יחלו' את השוין. דמה לי שעה ומחצ' הראשון או האחרון. והלא בכל אותן ג' שעות בני מלכים שוכבי' וקמים. וכמו שאין לחלק הזמן שבין ע"ה לנץ החמה ואם לא קרא של לי"ל עד שעל' ע"ה ורוצ' לצאת למקו' גדודי חיות דאמרי' יקרא של לילה ולא של יום דלא להוי תרתי דסתרי. ולא אמרי' דבתחל' הזמן שהוא מע"ה עד הנ"ה יקרא של לי"ל. ובסוף אותו זמן יקרא של יום וה"ט דכל אותו זמן שוה הוא וא"א לחלקו חציו ליום וחציו ללילה. וה"ה באותן ג' שעות שא"א לחלקן כנ"ל לכך י"ל לענ"ד כיון דכל הפוסקי' הסכימו דנמשך זמן ק"ש של יום עד סוף שעה ג' וע' בב"י וכ"מ בהגמ"י. א"כ תיקשי כיון דבני מלכי' ישני' עד ג' שעות. א"כ בני מלכים גופייהו מתי יקראו. וכן הקשו התוס' בברכות דף ב' ע"ב ד"ה משעה שהעני נכנס לאכול פתו הוי זמן ק"ש של ערבית לר' חנינא. והקשו התוס' א"כ לר"ח עני גופי' מתי יקרא ויתפלל ע"ש. אע"כ צ"ל כמ"ש רש"י דף ג' ע"ב בהא דמשני לר' נתן דס"ל שלש משמורות הוי לילי' אע"ג דאמר דהמע"ה קדמו עיני אשמורות וכתיב חצות לילה אקום. ולא הוי רק משמר א' ומחצה. ומשני שית דליליא ותרתי דיממא של בני מלכים. שעומדים בג' שעות והיינו שהם ישני' רק ב' שעות ביו'. ולכן אמר תרתי דיממא. ובשעה שלישית הם קמים:

ונתנו חכמים לק"ש של שחרית זמן עד סוף שעה ג'. כיון דבשעה ג' קורין בני מלכים. לכן גם כל אדם רשאים לקרות כל שעה שלישית וכן מצאתי בפר"ח בסי' זה. ולפ"ז מצאנו באותן ג' שעות שני זמנים חלוקים. דהיינו שתי שעו' הראשונות הם זמן שכיבת בני מלכי' שהם ישני'. ושעה ג' הם קמים וא"כ קושית מ"א דה"ל לתקן אם נאנס ולא קרא בלילה שיקרא של לילה עד תחלת שעה ג'. דכל אותו זמן ישנים בני מלכי'. ובשע' שלישית שקמים בני מלכים יקרא יום ויקרא ק"ש של יום (כן משמע מדברי הגמ"י פ"א מהל' ק"ש סס"ט שכ' בשם ס"ה וז"ל שוב מצאתי שפסק בעל ס"ה ג"כ שעד סוף שעה ג' הוי זמן ק"ש מדגרסי' בירושלמי כו' ומלכים עומדין ממטתן בשני שעות וקוראים בשעה ג' ע"כ בס"ה עכ"ל. אבל תחלת דברי הגמ"י שם משמע שישנים כל ג' שעות שכ' לדחות

דעת האומרים דאין זמן ק"ש נמשך אלא עד תחל' שעה ג' מדאמרי' לר' נתן דף ג' ע"ב לר"נ שית דליליא ותרתי דיממא כנ"ל ודחה הגמ"י וז"ל לק"מ דלא חשש תלמודא אלא שקידם דוד לשאר מלכים שני משמורות כו' ושעה שלישית מה לו להזכיר כיון שמצא שתי משמורות וכן דוד לא הזכיר בפסוק אלא משמורות שלימות עכ"ל. מזה משמע שהם ישנים כל הג' שעות. אבל מ"א ע"כ לא ס"ל כן דא"כ אזדא לה ראייתו מ"ש בס"ק א' דהני ג' שעות חשבי' מע"ה מדקאמר תרתי דיממא. ואי חשבי' מהנץ החמ' הוי יותר מתרי שעות כמ"ש שם. ולדברי הגמ"י אין זה ראיה דלא חש להזכיר יותר משתי שעות כדי לקיים קרא דקדמו עיני אשמורות כנ"ל):

ואח"כ מצאתי סי' לאחר ע"ה ר"ל קודם הנ"ה:

בלשון יחיד ולא כתי' בערב ובבקר כ"ה שם במלחמות:

כדרשי' בפ"ק דברכות דף י"א ע"א בשבתך ובלכתך בשבת דידך ובלכת דידך:

ולענין ק"ש של שחרית אע"ג דבעי' בקר כו' קאי על מ"ש לעיל מזה:

מיהו ודאי משעלה ע"ה יום הוא ומפני שאין זמנו ידוע לכל אמרו [במס' מגלה דף כ' ע"א] הנץ החמה דבר שהוא ברור לכל שאם הקדים באלו פסול והמאחר אין מפסיד כלום שאין הקדמתן מצוה וזמנן כל יום ולענין תמיד במקדש דכתיב בקר קבעו האיר המזרח שהקדמתו מצוה וע"ז כ' ולענין ק"ש אע"ג דבעי' בקר כו' וה"ל לקבוע זמן ק"ש של שחרית מע"ה כמו בתמיד:

וזה שאמרו ביומא דף ל"ז ע"ב:

עם אנשי משמר שהיו קורים מע"ה כנ"ל:

לא יצא י"ח. היינו שלא במקום אונס:

ומ"כ בחדושי רשב"א ליישב קושי' הנ"ל למה לא נתנו זמן לק"ש של ליל' ג' שעות:

משום דמיעוטא. ר"ל אע"ג דרשאי לקרות של לילה אחר ע"ה קודם הנץ החמה אע"ג דיום הוא משום מעוטי דאנשי דגני בהאי שעתא. מ"מ בני מלכים גרעי דהוי מעוטא דמעוטא:

דבני מלכי' ישנים דלא כמ"ש במלחמות שהן נעורים במטתן:

קדמו עיני אשמורות. והיינו לפ"מ דמשני הש"ס דף ג' ע"ב לר' נתן תרתי דיממא ושית דליליא. ולזה כיון דוד קדמו עיני אשמורות. שהתפאר שקדמו עיניו ב' אשמורות לשאר מלכים שעומדים בג' שעות. ותלה השבח בעיניו משמע שהן ישנים. דאי המלכים נעורים במטותיהן. לא ה"ל לתלות השבח בעינים כ"א בקימתו:

וכ"מ לשון הראי' בגמ' ד' ד' ע"א לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני כו' לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד ג' שעו' ואני חצות לילה כו':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אע"פ כו'** אין שייכים לק"ש כמ"ש סי' ס' דאם קרא ק"ש בלא ברכו' חוזר וקורא הברכות בלא ק"ש מצד הדין והטעם כ' הרשב"א הביאו הרב"י וז"ל ואע"פ שהברכו' לפני ק"ש ניתקנו. מ"מ לאו ברכות של ק"ש הם. שהרי אינו מברך אקב"ו לקרות את שמע עכ"ל:

דא"כ אף אחר שעה ד' יקרא הברכות ובאמת לכל הפוסקים (חוץ מהרמב"ם דס"ל דמברך הברכות כל היום) אחר ד' שעות אין רשאי לומר הברכות. ולהכ"מ מ"ט כיון דתלו זמן הברכות בזמן ק"ש מן התורה וכיון דמן התורה זמן ק"ש כל היום ה"ה דיברך הברכות כל היום:

וה"ל מ"ע שלא הז"ג דומיא דתפלה ר"ל דלא תימא דאכתי הוי מ"ע שהז"ג דהא עכ"פ של לילה אין זמנה ביום. וכן של יום אין זמנה בלילה. דז"א דמ"מ עכ"פ זמן ק"ש בצירוף לילה ליום הוי בין ביום ובין בלילה דהא תפלה הוי ג"כ כה"ג דזמן תפלת לילה אינה ביום ותפלת יום אינה בלילה ואפ"ה קרי ליה שלא הז"ג כיון דעכ"פ זמן התפלות יחד הם בכל זמן:

ומ"ש מבני מלכים. ר"ל מה שהביא הכ"מ ראיה דזמנם מן התור' כל היו' מדנמשך זמן ק"ש עד סוף שעה ג' דבני מלכים עומדים ג' שעות. ואטו בני מלכים רובא דעלמא ועז"כ מ"א כבר כתבתי בסעיף ה' סק"ו ישוב לזה:

סעיף ח

(**סק"ח**) **שיש כו'** דהכא כו' ומבעיא ליה לאקדומי כו' ס"ל בסעיף ה' שיקרא תחלה של לילה בזמנה ואח"כ של יום הוי תרתי דסתרי משא"כ כאן דהקדי' תחלה של יום שהיא זמנה ואח"כ של לילה לתשלומין כמ"ש סי' ק"ח לענין תשלומין של תפלה ע"ש לכל דינין דה"ה כאן וזה ודאי לא קשיא דגם בס"ה ה"ל לקרות תחלה של יום ויהי' נקרא יום ואח"ז יקרא של לילה לתשלומין. דכיון דמצי לקרות של לילה קודם לשל יום ויקרא של לילה בזמנה אע"ג שיפסיד עי"ז ק"ש של שחרית עכ"פ של לילה יכול לקרות בזמנה כה"ג אין לו תשלומין לכ"ע ועסי' ק"ח:

סימן נט

סעיף א

ס"ק א ולא אמר כו' ול"ד למ"ש סי' ר"ט דאם סיים כדין יצא ר"ל בנקט כוס שכר וטעה ואמר בא"י אמ"ה בורא פה"ג ותכ"ד נזכר וסיים גם שהכל נ"ב וכך היתי' אמירתו בא"י אמ"ה בפה"ג שהכל נ"ב יצא:

דהתם מטבע קצר. ר"ל דהתם אין בברכ' כ"א החתימה ולא תיקנו באמצע כלום והוא קלקל בחתימתו בפה"ג. וכיון ששוב אמר שהכל נ"ב הרי תיקן החתימ' שקלקל. אבל הכא תקנו מטבע ארוך דהיינו שיוסיף דברים בברכה בין הפתיח' והחתימ'. והוא קלקל במטבע שבאמצע ברכה אף שסיים וחתם כדין מכל מקום לא תיקן אמצע הברכה:

ונ"ל שאם לא נזכר. ר"ל כ"מ שצריך לחזור ולו' ברכת יוצר אור ע"פ מה שמבואר פה בש"ע והוא לא נזכ' שצריך לחזור עד אחר שגמר ברכ' אהבה רבה לא יפסיק בין אהבה רבה לק"ש לו' ברכת יוצר אור וכמבו' סעיף ד':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **י"א כו'** מעריצים ומקדישים כלם במ' בסוף תיבה ונלע"ד הטעם דמ' בסוף תיבה הוא ל' זכר. אבל נ' בסוף תיבה הוא ל' נקבה ואיתא במדרש ילקוט משלי כ"א עיר גבורים עלה חכם. ר' יהושע בשם רבי אחא גברי"ם כתיב שכלם זכרים ואין בהם נקבות. עלה חכם זה משה כו' וכיון שאנו מספרים איך המלאכים משבחים להקב"ה לכן צ"ל בל' זכר. וס' מהרי"ו אין בידי:

דוק' מיושב ובס' א"ר הביא בשם מהרמ"ע מפאנו בתשו' שכ' סי' ק"ב וז"ל בקדושה דמיושב אם היה יושב ועומד ה"ז טועה. ואם היה עומד וישב ניכר שאינו חכם עכ"ל:

סעיף ג

(ס"ק ג) מדלגה רק יאמר ואומרים ביראה קדוש דהיינו רק תיבה ראשונ' מן הקדושה אבל ל"ל דלא יאמר רק ואומרי' בירא' לבד דאין בו משמעו' כי אנו מספרים שהמלאכים אומרים ולא מספרים מה שאומרים. וכן מה"ט צ"ל והאופנים כו' ואומרים ברוך:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בפחות מיו"ד**. כ"כ בד"מ כו' וז"ל כו' כוונת מ"א דמל' רמ"א שכ' הש"ץ מוציא היחיד. אע"פ שהוא בקי. מיהו אין הש"ץ כו' בפחות מיו"ד משמע דקאי דוקא על בקי. דב"י איירי לעיל מזה וס"ד דאינו בקי מוציא אפי' בפחות מיו"ד ולכן כ' מ"א דזה לית'

דע"כ אין זה כוונת רמ"א. דהא דין זה מקורו מתר"י. ושם מבואר דאפי' לאינו בקי אין ש"ץ מוציא בפחות מיו"ד. א"כ עכצ"ל דגם רמ"א כוונתו דאפי' לאינו בקי בעי' י' להוציאו:

אע"ג דעם שבשדות כו' דע דהרב"י כ' על מ"ש הטור בשם תשובת הרא"ש שברכת יוצר אור וערבית ראוי לו' עם הש"ץ בנחת כו' וכמ"ש בש"ע. וסיים בטעמו וז"ל כי אין אדם יכול לכוין תדיר עם הש"ץ בשתיקה וגם אי היה מכוין ובאמצע הברכה היה פונה לבו לדברי' אחרים הרי הפסיד הכונה כי הפסי' באמצעות' אבל כשאדם קורא בפיו אף אי קורא מקצתה בלא כונה יצא כו' עכ"ל הרא"ש והקשה הרב"י הא מסקי' סוף מס' ר"ה בפלוגת' דר"ג ורבנן בברכו' דר"ה ויה"כ דחכמי' ס"ל דהש"ץ אינו מוציא אלא לשאינו בקי ור"ג ס"ל דמוציא אפי' הבקי והיינו כששומע הברכו' מפי הש"ץ ומסקי' דהלכה כר"ג בר"ה ויה"כ דאוושי ברכות (פירש"י שהן ברכות ארוכות ואין הכל בקיאי') והלכה כחכמי' בשאר ימות השנה דאין הש"ץ מוציא אלא לשאינו בקי. א"כ ל"ל להרא"ש הטע' שלא סמך על שמיעת הברכו' מפי הש"ץ שמא יפנה לבו באמצע לד"א ת"ל מצד הדין אין הש"ץ מוציא לבקי בשאר ימות השנה. ותי' הרב"י וז"ל ושמא י"ל דדוקא בברכות דתפל' דרחמי נינהו (ר"ל דראוי לכ"א להתפלל בעצמו גם כייף אינש דעתי' טפי כשמתפלל בפיו) אבל בברכות דק"ש וכיוצ' בהן בשומע מש"ץ יוצא. והוא שיכוין לכל דבריו עכ"ל הרב"י. וכן פסק בש"ע הרי דלהרב"י ברכ' ק"ש קיל מתפל' דבברכ' ק"ש אפי' כל ימות השנ' ש"ץ מוציא אפי' לבקי:

אבל בתר"י מבוא' להיפוך דאדרב' ברכ' ק"ש חמירי מתפל' לענין זה: דאהא דתנן במס' מגיל' דף כ"ג ע"ב אין פורסים את שמע בפחו' מעשרה פי' תר"י בשם הר"מ פ"ג דברכות וז"ל אע"ג שעם שבשדות כו' כמ"ש במ"א פה כל לשון תר"י שם וכונתו דאמרינן שם במס' ר"ה דעם שבשדות דאניסי ואין יכולים לבא לעיר ש"ץ מוציאן אפי' היו בשדות ולא שמעו התפלה מפי הש"ץ (דלא כפרש"י שם במס' ר"ה) ופי' הא דאין פורסי' כו' הנ"ל. ר"ל דאותם בני אדם שלא שמעו מפי הש"ץ ברכ' ק"ש דהיו אנוסים ולא היו יכולים לבא לבה"כ בשעה שבירך הש"ץ עכשיו כשא' ירצה להוציאן ע"י שיאמר ברכת ק"ש והם ישמעו ויענו אמן צריכים להיות עשרה וע"ז כתבו תר"י אע"ג שעם שבשדות דאניסי כו' וס"ל דדין זה דעם שבשדות שפטורים מצד אונס אין חילוק בין ר"ה ויה"כ לשאר ימות השנה. דהא טעם הפטור משום אונס א"כ אין סברא לחלק (דלא כדעת הרא"ש דס"ל דוקא בר"ה ויה"כ פטורי עם שבשדות) א"כ למה צריך לפרוס על שמע לאותן ב"א שלא היו בבה"כ כשבירך ש"ץ ברכת ק"ש ה"ל לצאת בברכת הש"ץ אף שלא היו בבה"כ כיון דהיו אנוסים (דעל מי שפשע ולא בא לבה"כ לבד וודאי לא היו מתקנים לכתחלה חז"ל

תקנה) כמו בעם שבשדות וע"ז תי' תר"י דברכת ק"ש חמיר מברכ' תפלה ואין הש"ץ יכול להוציא עם שבשדו' בברכ' ק"ש עד שיבאו לבה"כ וישמעו מפי הש"ץ ויענו אמן: **ולכן א"ש אין פורסים על שמע כו'** הרי דלדעת תר"י אדרבא ברכת ק"ש חמיר מתפלה לענין הוצא' הש"ץ. דלא כמו שהוכיח הרב"י מהרא"ש כנ"ל:

משמע דמיירי באינו בקי דאל"כ אף בתפל' אינו יוצא. ר"ל לדעת תר"י דס"ל דברכות ק"ש חמירי מתפלה לענין הוצאת הש"ץ דלא כהרב"י. א"כ מ"ש תר"י דאין נפטרים אלא בשמיע' ובעניית אמן. משמע דעכ"פ בשמיע' מפי הש"ץ יוצאים והא קי"ל (בסי' קכ"ד) בשאר ימות השנה כרבנן דר"ג דאין הש"ץ מוציא בתפל' את הבקי כנ"ל. כ"ש שאינו מוציא לבקי בברכ' ק"ש דחמירי לענין זה לדעת תר"י אעכצ"ל דתר"י מיירי באינו בקי דגם בתפל' יכול ש"ץ להוציא אפי' כל ימות השנה וה"ה לברכת ק"ש אף דחמירי מתפלה ואפ"ה אין פורסים כו' בפחות מיו"ד ובעי' דוקא י' הרי דאפי' מי שאינו בקי אין הש"ץ מוציא כ"א ביו"ד:

סופר מברך כו' היינו שנים שאכלו יחד וא' מהן סופר. ר"ל שיודע לברך בהמ"ז והשני בור ואינו יודע לברך בהמ"ז. כמבואר לקמן רסי' קצ"ג שאני ברכת הנהנין דלא בעי' עשרה: **ובר"ן כו'** ולכן הקשה על הגאונים שפי' הא דאין פורסי' ע"ש בפחות מעשרה אין מתחילי' ברכת ק"ש שיברך הא' ויצאו האחרים בברכתו אלא בעשרה והיינו משום קדוש' דאיכא בברכ' יוצר. ואף בברכת ק"ש של ערבית שאין בה קדושה מ"מ עבדו רבנן לא פלוג. ועז"כ הר"ן וז"ל ותמיהני על פי' זה דא"ה משמע דבתפלה כל היכא דאיכא עשרה הש"ץ מוציא את הבקי. ואלו בסוף ר"ה משמע דבתפלה כל היכי דאיכא עשרה אין הש"ץ מוציא הבקיאים עכ"ל. והיינו לפי שהבין דהגאונים מיירי בבקי ולכן תמה עליהם. אבל לפמ"ש מ"א לפרש דברי תר"י דמיירי דוקא באינו בקי. ה"ה דיש לפרש כן דעת הגאונים דמיירי באינו בקי ולק"מ. עמ"ש ס"ס ו' בשם הלבוש דס"ל דגם ברכת השח' בעי' י' ומיירי בבקי: וסימן תקצ"ד כצ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אין השני כו'** רשאי (ב"י) ר"ל דהרב"י אזיל לשיטתו בחיבורו הארוך. שהטור הביא דין זה וכ' הרב"י שמקורו מן הירוש' דאיתא שם חד ש"ץ אישתתק (ר"ל שלא היה יכול לגמור). באופנים. ופסק ר' אבין זה שעובר תחתיו להיות ש"ץ יתחיל ממקום שפסק. והקשו לו הא תנן שצריך להתחיל מתחלת הברכה שטעה בה הראשון. וכדלקמן סי' קכ"ו סעיף ב'. והשיבם וז"ל כיון דעניתין קדוש קדוש כמו שהיא תחלת הברכה דמי עכ"ל. ותמה הרב"י על הרמב"ם שלא הביא דין זה. אחר זה כ' דס"ל כיון שלא הובא

דין זה בתלמוד בבלי צ"ל דלא ס"ל לתלמודא דידן כהאי ירושלמי וכ"נ מרשב"א ומ"מ סיים הרב"י אם א' רוצה לסמוך על הירושלמי אין מוחין בידו משמע דאם א' אינו רוצה לסמוך על הירושלמי ולהתחיל מתחלת הברכה ג"כ אין מוחין בידו (אדרבה משמע מלשונו דהכי עדיף טפי: וצ"ל דבש"ס חזר בו וס"ל עיקר כהפוסקי' כירושלמי) דיש לו לסמוך על רמב"ם ורשב"א דנראה דפסקו דלא כירושלמי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מקדושה כו'** משמע שאם טעה באופנים מתחיל באופנים. בא להוציא דלא תימא דוקא כשטעה אחר ברוך כבוד ה' ממקומו מלאל ברוך ואילך דכבר סיים כל הקדושה אבל אם טעה באופנים דעדיין לא סיים כל הקדושה לא מקרי סוף ברכה וצריך להתחיל מתחלת ברכת יוצר אור. וכן הבין הל"ח כמ"ש מ"א בשמו סס"ק זה. לכן כ' מ"א דלשון תר"י לא משמע כן. אלא אם אמר קדוש אפי' לא אמר עדיין ברוך כבוד כו' גם כן מקרי סוף ברכה דהא כתבו תר"י טעה באופנים או מאופנים כו' משמע דמ"ש תחלה באופנים ר"ל באופנים ממש קודם שאמר ברוך כבוד כו' אלא שלפ"ז צ"ל מה שסיימו תר"י א"צ לחזור אלא מלאל ברוך כו' הוא לאו דוקא דע"כ אי טעה באופנים גופייהו צריך לחזור עכ"פ לאופנים. ומ"ש שיתחיל מלאל ברוך. לא קאי אלא אם טעה מאופנים ואילך:

וכ"מ כו' קדוש. ר"ל מדלא אמר משסיים הקדושה או משסיים ברוך כבוד כו':

אם טעה מקדושה ואילך. ר"ל מדלא אמר מברוך כבוד ואילך:

סימן ס

סעיף א

(**ס"ק א**) **וחוזר כו'** יצא י"ח ק"ש כו' באמת הרב"י כ' וז"ל ומשמע מדבריהם דלמ"ד ברכות מעכבות זא"ז. כלו' שאם לא אמר אלא ברכה אחת כו' ואף ידי זו שבירך לא יצא ה"ה נמי אם קורא ק"ש בלא ברכותי' אף ידי ק"ש כתקנה לא יצא ולמ"ד ברכות אין מעכבות זא"ז אם קרא ק"ש בלא ברכותיה ידי ק"ש מיהו יצא עכ"ל:

וכיון דקי"ל ברכות מעכבות זא"ז אלא דסדר ברכות אין מעכבות. כדאי' בסעיף ג' א"כ גם ידי ק"ש כתקנה לא יצא. וע"כ צ"ל דמ"ש מ"א דיצא ידי ק"ש היינו מדאורייתא. אבל ידי ק"ש כתקנה באמת לא יצא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שאם כו'** וכל ברכה כו' הם תרי קושיות. ניהו כשסומך אהבה רבה ליוצר אור א"צ ברכת אהבה לפתוח בברוך כדין כל ברכה הסמוכה לחברתה שאינ' פותחת בברוך

וגם אפי' בחתימתה אין בה מלכות וכל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה ואם סמכה ואמרה אחר יוצר אור ל"ל בה. מ"מ עכשיו כשאו' אהבה רבה בפני עצמה היה ראוי שתתחיל בברכה וגם להזכיר בה מלכות בפתיחתה:

דהוי ברכה קצרה. צ"ע ר"ל דהא הוא מטבע ארוך ולמה קראה קצרה. וע' בטור סי' ו'. ר"ל שכ' שיש להסמיך אלקי נשמה לברכת התורה לפי שאינה פותחת בברוך לפי שהיא סמוכה לברכת התורה לכן לא יפסיק ביניהם ואף ע"ג שלפי דברי מ"א כיון שנתקנה סמוכה לחברתה אפי' אמרה בפני עצמה אין צריכה לפתוח בברכה מ"מ לכתחלה ודאי עדיף להסמיכה וכאן איירי כגון שהוא אנוס:

אי' בכוונת כו' וצריך טעם כו' ועססי' תקפ"ה. ר"ל דשם כ' מ"א דודאי מה"ת יוצא בקריאת פ' זכור כשקוראו בפ' בשלח או פ' תצא אלא שתקנת חז"ל לקרותה קודם פורים וא"כ ה"ה בהני זכירות שכ' מ"א כאן גם כן יוצאים במה שקוראים אותו באותו שבת שהמה כתובים באותה פרשה. מ"מ קצת קשה דה"ל לחז"ל לתקן להם קריאה מיוחדת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יצא כו'** עב"י כו' בשם הרשב"א. ר"ל שכ' ג"כ סברא זו. ואע"ג דאמרינן כו' ר"ל דבר"פ היה קורא תנן היה קורא בתורה והגיע זמן ק"ש אם כיון לבו לצאת יצא ואם לאו לא יצא ואמרי' עלה ש"מ מצות צריכות כוונה מדתנן אם לא כיון לא יצא ודחו הב"ע בקורא להגיה לכן אם לא כיון לבו לא יצא הרי דאפי' א"א מצות א"צ כוונה. מ"מ בקורא להגי' לא יצא כ"ש לדידן דקי"ל מצות צריכות כוונה דבקורא להגיה לא יצא וא"כ למה כ' בש"ע אפילו היה קורא בתורה או מגיה הפרשיות כו' יצא והוא קושית הכ"מ פ"ב מהל' ק"ש על הרמב"ם שכ' כלשון הש"ע. היינו כשאינו קורא כהלכתו כמ"ש תר"י וכ"כ התו' דכתבו על פירש"י שפירש בקורא להגי' הספר דאפי' לקריאה נמי לא נתכוין. והתוס' הקשו דלמה לא יצא כיון דמצות א"צ כוונה ועכ"פ קרא לכן פי' התו' שאין קורא התיבות כהלכתן בנקודתן אלא ככתיבתן כדי להבין בחסירות ויתירות כמו לטטפות ומזוזת. ואם כיון לבו לאו דוקא אלא כלומר לקרות כדין כו' עכ"ל. וכן תר"י כתבו ע"ד זה באופן אחר. עכ"פ קורא להגיה שכ' בש"ע אין פי' שוה לקורא להגיה האמור בש"ס דבש"ס ר"ל שאינו קורא כהלכתו ובש"ע ר"ל שקורא כדין בנקודתן. אלא שאין כוונתו רק להגיה אבל מתכוין לצאת:

ובכ"מ כו' דאפילו לא כיון כו' יצא דהקשה קושית מ"א על הרמב"ם כנ"ל ותי' דדברי הש"ס דמוקי בקורא להגיה לפי מאי דס"ד. אבל לדידן דקי"ל כר"מ דף י"ד דפסוק א' צריך כוונת הלב ולא יותר:

אבל פסוק ראשון בעי כוונה גמורה וכיון דאיכא כוונה גמורה בפסוק ראשון שאר פרשיות אפי' קרא להגיה לית לן בה עכ"ל הכ"מ והשתא מאי דתנן אם כיון לבו יצא. היינו בפסוק א' אפי' קרא שאר הפרשיות להגיה ואם לא כיון בפסוק א' אפי' קרא כל הפרשיות שלא להגיה לא יצא כ"ה תמצית דברי הכ"מ והטעם י"ל לדעת הכ"מ דבשאר פרשיות אפי' לא כיון לצאת יצא דס"ל כהרשב"א (הובא במ"א סי' ס"ג ס"ק ח) דפסוק א' לבד הוה דאוריית' ומכאן ואילך הוי דרבנן. וס"ל כמ"ש מ"א ס"ק ג' דבמצות דרבנן א"צ כוונה. ואפשר לזה נתכוין מ"א במ"ש סס"ק זה ועמ"ש סי' ס"ג ס"ה:

וכ"מ ל' הרמב"ם. והוא כל' הש"ע ובאמת גם כוונתו של' הש"ע ג"כ משמע כמ"ש הכ"מ. ונקט הרמב"ם כיון דדברי הכ"מ אמורים להרמב"ם משמעותו אפשר דלפי' מ"א צ"ל דקורא להגיה האמור בגמ' עם קורא להגיה האמור ברמב"ם וש"ע הן שוין בלשונם וחלוקים בפירושיהן כנ"ל והוא דוחק:

סימן סא

סעיף א

(**ס"ק א**) **וחוזר כו'** ובספר כו' אבל אם או' כו' הוי רמ"ט תיבות דהא בק"ש יש רמ"ה תיבות מלבד אמת וא"כ אי יאמר אמת ב' פעמים וגם ה' אלהיכם הוי רמ"ט תיבות והיחיד כיון דאפשר לו שיתכוין שלא לצרף תיבת אמת שאו' הש"ץ ויהיה רמ"ח עם תיבת אמת שאומר היחיד בלחש לכן עדיף שיאמר אמת בלחש כדי שלא להפסיק בין אלהיכם לתיבת אמת כמ"ש וה' אלהים אמת כמ"ש סי' ס"ו סעיף ה' וכ"ה בגמ':

ובזה מיושב כו' אינו חוזר ואו' אמת:

דף י"ד ע"ב אהא דס"ל לר"י באמצע פרק שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובין הפרקי' שואל מפני הכבוד ומשיב לכל אדם וא"ר יודא דבין תיבת אלהיכם לאמת יש לו דין אמצע פרק. ואם יצטרך להפסיק לשאול מפני הכבוד או להשיב לכל אדם ימתין עד שאמר גם תיבת אמת ופליגי אמוראי אי הפסיק בין אמת ויציב אם חוזר ואו' לאחר שהפסיק ומסיק דאינו חוזר ואו' אמת. ואמרינן האי דנחית קמי דרבא שמעי' רבא דאמר אמת תרי זימני. אמר רבא כל אמת אמת תפסי' להאי גברא (ופירש"י רהיטתו של אמת תפסי' להאי גברא) והקשה הרב"י א"כ למה אנו אומרים ב"פ אמת. ותי' דאנחנו כיון שמפסיקים בין אמת לאמת בתיבת ה' אלהיכם ל"ל בה. אלא שהקש' דא"כ האי דנחית קמיה דרב' ע"כ אמר אמת אמת סמוכים זה לזה ולא הפסיק לו' ה' אלהיכם אמת. א"כ ה"ל לרבא לומר לו למה לא החזרת ה' אלהיכם אמת ותי' וי"ל אז בימי רבא לא היו

חוזרים לו' ה' אלהיכם אמת ולהשלים רמ"ח תיבות בק"ש היו אומרים אל מלך נאמן עוד תי' תירץ אחר ע"ש וכ' מ"א דלדברי י' מאמרות א"ש דהאי דנחית קמיה דרבא החזיר ה' אלהיכם אמת אלא שאמר גם בלחש אמת ועז"א רבא כל אמת כו' דזה אינו ראוי דא"כ הוי רמ"ט תיבות כנ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** אבל אינו או' אמת לחוד ר"ל שלא לו' ה' אלהיכם כ"א תיבת אמת לבד דא"כ הוי אמת אמת תרי זימני סמוכים זה לזה בלי הפסק כלל. וזה אינו נכון:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בט"ו כו'** ובערבית. דליכא ט"ו ווי"ן רצופים בברכת אמת ואמונה:

יכוין בוי"ו שבו אמונה. כ' בספר של"ה שר"ל יצייר כאלו הוא"ו כתובה מלאה ואלף באמצע דהיינו וא"ו. א"כ ג' אותיות שבוא"ו יש בו להשלים ג' שמות. דהיינו ו' הראשונה מן א' עד וא"ו יעלה כ"א דהיינו א' עם ב' הם ג'. ויצרף גם ג' הם וי"ו. ויצרף גם ד' ואז יעלה יו"ד. ויצרף גם ה' ויעלה ט"ו. ויצרף גם וי"ו ויעלה כ"א. והוא מספר שם אהי"ה ואות אל"ף שבוי"ו שנכתב' כדין אל"ף יו"ד למעלה ויו"ד למטה וי"ו באמצע כדאי' בהרב"י סי' ל"ו בתמונת האותיו' והוא עולה כ"ו כמנין שם הוי"ה וא"ו האחרונ' יצרף כמו שמצרף בוא"ו ראשונ' יעלה שוב ג"כ כ"א כמנין שם אהי"ה הרי ג' שמות ב"פ אהי"ה. ופ"א הוי"ה:

שאמת לבדה כו' ז"ל שם והיא לבדה מספקת ליחיד היודע לכוין בה במקום ג' תיבות שמוסיף הש"ץ כי ידוע באותיות אמ"ת. שהן ראש תוך סוף לאלפ"א בית"א. וכן חותמו של הקב"ה דכתיב ביה אני ראשון לעילא עד אין סוף. ואני אחרון לתתא עד אין תכלית. ומבלעדי אין אלהים באמצע הקצוות הבלתי מוגבלות כלל:

ועיקר כו' עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שמע ב"פ כב"ש כו'** ובשל"ה כ' דנכון לאומרה. וז"ל בהל' עניני תפלה וס"ת ומנהג טוב הוא בעיני. אח"ד בגי' י"ג ראוי להזכיר בי"ג מדות עכ"ל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שלא כו'** וב"ח כ' כו' ואישתמיטתיה גמרא דסוכה דף נ"ג ע"ב פ"ה:

שהיו אומרים כו' בחג הסוכות בשמחת בית השואבה כשהיו הולכים לשאוב מים לניסוך המים:

התם כלם היו אומרים כו' ואפשר כלם לאו דוק' דשמחת בית השואבה היה נעשה ע"י חסידים ואנשי מעשה וגדולי ת"ח ושארי האנשים ונשים היו באים לראות ולשמוע

כדתנן התם ומשמע קצת שגם אמירת אנו ליה כו' היו דוקא החסידים ואנשי המעשה אומרים מ"מ עכ"פ כיון דהאמיר' היה מפי קיבוץ רוב של החסידים וא"כ לדעת הב"ח היה ראוי להתיר:

אע"כ אפי' כל הקהל כו' וצריך לחלק בין האי דהכא ובין הא דאמרי' במס' ר"ה דף כ"ד ע"ב דברבים ליכא חשדא ומותרי' להשוות מיני צורות דאית בשהייתן חשש חשד איסור והביאו רמ"א בי"ד סי' קמ"א ס"ד בהג"ה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ב"פ כו'** וכ"כ הבחיי. והמכוין וכופל כו' ובס' א"ר כ' דאפשר דוקא במכוין ע"ש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **צ"ל כו'** וכ"מ ר"ס ס"ו דהשוה שם לענין הפסקה בשכמל"ו לשמע ישראל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **יניח כו'** פתוחי חותם רק החיר"ק כו' ר"ל החמש נקודות שהן באותיות של פתוחי חותם הם ה' תנועות גדולות רק החיר"ק שתחת הפ"א של פתוחי אינה תנועה גדולה כ"א כשיו"ד אצלה וא"כ החיר"ק של הפ"א כאן היא תנועה קטנה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **בקול כו'** אולי יבטח כו' וס"ל דאינו יוצא בשמיעה:

ובכ"ה כתב בשם הרא"ם כו' וחולק על הפוסקים הנ"ל:

סימן סב

סעיף א

(**ס"ק א**) **בכל לשון**. דוקא כשמבין כו' תוס' רפ"ז דסוטה. דהתוס' גורסים שם אלו נאמרים בלשונם (אבל גרסתינו בכל ל' וע' בס' ב"ש) ק"ש תפלה ובהמ"ז והקשו התוס' למה לא חשיב גם קידוש וברכת הפירות וברכת המצות והלל: ותי' דבלשונם משמע המיוחד להם שמבינים אותו ל' מה שאין כן קידוש וברכת הפירות ומצות ובהמ"ז לא בעינן שיבין אותו לשון שקורא. ועמ"ש ר"ס קנ"ג לענין מי שרוצה לצאת בשמיעה אם צריך שיבין וע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'** כגון בבית כו' וז"ל הרב"י בסי' פ"ה ותמהני על ר"י שכ' כו' שמי שמחוייב בברכה ואין יכול לאמרה שאין ידיו נקיות או שעומד במקום שאין נקי כגון החולה שאין מטתו נקיה ואין יכול לבטא בשפתים התפל' יש לו להרהר הברכ' או התפל'

שנתחייב ואעפ"י שאינו יוצא ידי חובתו כו' עכ"ל ואפשר דלאו בידים מטונפות או מקום מטונף ממש קאמר אלא כשהידים או המקום אין נקיים. אבל טינוף אין בהם. ואלו לא הי' אנוס הי' צריך לנקות ידיו והמקום כרי שיוכל להוציא בשפתיו. והשתא שהוא אנוס כו'. ומ"מ יוכל להרהר בו כיון שאין שם טינוף גמור עכ"ל הרב"י והנה מ"א תי' דבמקום משכחת לה בב"ה של מרחץ. ובידים צ"ל שהן סתם ידים ואין מטונפות ואעפ"כ לתפל' (אבל לא לברכ' כדלעיל סימן ד' סעיף כ"ו) צריך לנקות במידי דמנקי כדלקמן סי' צ"ב סעיף ד'. ובאונס דא"א לנקותן דאסור באמיר'. ומ"מ הרהור שרי וע' בט"ז:

סימן סג

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואיכא כו'** וכ"מ בגמ' פרקדן כו' משמע דאף דכבר שוכב כו' לכאור' אין זה ראי' דהא משמע מלשון רמ"א דתרתי בעינן שוכב על צדו ממש וגם משום דאיכא טרחא וא"כ מאי ראי' מייתי מפרקדן דשם מיירי דאינו נוטה אלא מעט על צדו ולכך לא מהני אע"ג דאיכא טרחא דעמידה אולם כוונת מ"א אינו כ"א לברר דברי תר"י: דז"ל הגמ' דף י"ג א"ר יוסף פרקדן לא יקרא ק"ש ופריך הא אפי' אינו קורא ק"ש אסור לישכב פרקדן דהא ריב"ל לייט אמאן דגני אפרקדן. ומשני לשכוב אי מצלי (דהיינו נוטה מעט על צדו) שרי אבל לקרות אפי' כה"ג אסור. ופריך והא ר"י מצלי וקרי ומשני שאני ר"י דבעל בשר הוי ואיכא טרחא והקשו תר"י אהא דתניא דף כ"ד ע"א שנים שהיו מתכסים בטלית א' (והם ערומים) זה מחזיר פניו וקורא ק"ש (כדי שלא יהי' לבו רואה ערות חבירו) וזה מחזיר כו' והאיך רשאי לקרו' והוא שוכב מוטה על צדו ואית דאמרי דכי אמרי מקרי אף ע"ג דמצלי אסור זה בהטיה מעט. אבל זה שמוטה על צדו לגמרי מותר והנכון יותר לתרץ דכיון דחזי' דהיכי דאיכא טרחא שרי כדאמר בר"י כו' משום דהוי בעל בשר ה"נ התירו לו בהטיה משום דה"ל טרחא כיון דפשט את בגדיו לחזור וללבשן עכ"ל ומדכתבו תר"י כיון שפשט את בגדיו כו' כ' מ"א לעיל דאם שוכב בחלוקו צריך לעמוד דבעמידה ליכא טרחא כ"ה. ושלא ליתן לבעל דין מקום לחלוק דלעולם אפי' שוכב בחלוקו העמיד' מקרי טרחא והא דכתבו תר"י כיון שפשט את בגדיו ליתרון נקטי' כיון דבאמת האי ברייתא דשנים שהיו מתכסים בטלית אחד מיירי שהם ערומים כיון שאין כוונת תר"י לפסוק דין כ"א לתרץ קושייתם מברייתא הנ"ל לכן כתבו האמת דשם הם ערומים לגמרי אף שזה דוחק מ"מ כתב מ"א דכן משמע בגמ' דע"כ תר"י ס"ל דוקא הלבישה מקרי טרחא ולא העמיד' דהא בתי' השני של תר"י התירו אפי' נוטה רק קצת על צדו דכן משמע לשון

תר"י שכתבו ה"נ שהתירו לו בהטי' משום דהוי ליה טרחא כו' כנ"ל הרי נקט הטיה. ועוד ממ"נ איך א"ל דבעי תר"י בתי' שני תרתי שוכב על צדו ממש. וגם משום דאיכא טרחא אי ס"ל כששוכב על צדו ליכא משום גאות א"כ אפילו ליכא טרחא שרי ומה"ט התירו בתי' א' (דהא איסור פרקדן אף כשנוטה מעט על צדו הוא משום דהוא דרך גאות) דהא כיון דליכא גאות מה לי יושב או עומד או שוכב ואי ס"ל דגם בשוכב על צדו ממש איכא משום גאות ואף על פי כן התירו משום טרחא א"כ למה לא יתירו בשוכב מעט ע"צ משם טרחא כיון דאין חילוק בין מעט על צדו ובין ע"צ ממש דבשניהם איכא גאות (והא דרמ"א בעי תרתי כנ"ל יתבאר למטה בע"ה) א"ו דבאמת תר"י לתי' השני דמתיר משום טרחא מתיר אפי' נוטה רק מעט על צדו (והטי' מועטת דבעינן לא משום ק"ש אלא משום דלייט עליה ריב"ל ואיכא טעם אחר ע"ש בגמרא) וא"כ כיון דאפי' בהטי' מועטת שרי משום טרחא א"א דהעמיד' מקרי טרחא תקשי קושיית מ"א מהא דאמר פרקדן כו' והא התם ע"כ מיירי דנוטה מעט על צדו כדמתרץ הש"ס ואפ"ה לא הותר אע"ג דאיכא טרחא דעמיד' אע"כ דעמיד' לא מקרי טרחא אלא כיון שפשט בגדיו הלביש' מקרי טרחא וא"א דרמ"א תרתי בעי שוכב על צדו ממש וגם משום טרחא אע"ג דקשיא ממ"נ כמ"ש לעיל לדעת תר"י. מ"מ י"ל דנסתפק רמ"א איזה תי' מב' תירוצי תר"י עיקר ולכן נקט חומרת ב' התירוצים דבעינן שוכב ע"צ ממש דהיינו כתי' א' וגם משום דאיכא טרחא כתי' ב'. וכיון דמחמיר גם כתי' ב' של תר"י ע"כ בעינן שיהי' ערום בלי חלוק דהא לתי' שני העמיד' לא מקרי טרחא אלא דוקא הלביש' כמו שהוכיח מ"א. אע"כ דגם רמ"א ר"ל כששוכב ערום וקיצר בלשון כמ"ש ל"ח:

מיהו דעת הרב"י כו' ר"ל דלא תימא דבין הרב ב"י ובין הרמ"א ס"ל כתי' ב' של תר"י דההיתר הוא משום טרחא גרידא וא"כ אפי' נוטה רק מעט על צדו שרי וכוונת הרב"י במ"ש והוא שוכב על צדו ר"ל מעט על צדו ובא רמ"א בהג"ה לפרש דבריו מאחר כו' ואיכא טרחא כו' ועז"כ מ"א דע"כ זה ליתא דבשלמא אי הי' אפשר לפרש דהעמיד' גרידא מקרי טרחא אז הי' אפשר לפרש כן דגם הרב"י ס"ל כתי' שני דתר"י הנ"ל אף דסתם הרב"י ולא כ' משום טרחא מה בכך כיון דבאמת איכא עכ"פ טרחא משא"כ השת' לפמ"ש מ"א דהטירחא היא הלביש' ולא הותר כ"א בשוכב ערום א"כ איך א"ל דהרב"י מתיר אפי' בנוט' מעט על צדו. וע"כ אין ההיתר כ"א משום ששוכב ערום והוא לא הזכיר מזה כלום (בשלמא לרמ"א צריך לדחו' במ"ש מאחר שכבר שוכב כו' רמז לזה דאפשר סתם שכיב' היא ערום בלי לבוש. ובאמת כ' הל"ח על רמ"א שנתן מקום לטעות) (ובלא"ה כיון דבחבורו הארוך כת' שמדברי הרמב"ם ורש"י וטור משמע כתי' א' של תר"י מסתמא

גם בש"ע פסק כתי' א' דבעינן דוקא שוכב על צדו ממש ואז אפי' ליכא טרחא שרי) ורמ"א שכ' מאחר שכבר כו' משמע דאפי' שוכב על צדו ממש אפ"ה בעי' דוקא היכי דאיכא טרחא דהא קאי על דברי המחבר דמירי בשוכב על צדו ממש היינו טעמא משום דחושש לחומרת שני תירוצי תר"י כנ"ל (וכן ס"ל להלבוש וע' מ"ש עליו הל"ח) ואע"ג דלהרב"י מותר אפי' ליכא טרחא. אפילו הכי לא כ' רמ"א ל' וי"א דהא לפי זה רמ"א חולק על הרב"י כיון דאפשר לדחוק דגם הרב"י רצה לומר דוקא כששוכב ערום אף דאין האמת כן מ"מ לא כ' ל' י"א. כי כן הוא דרך רמ"א בש"ע כנודע:

וכן משמע פשטא דתלמודא רצה לומר כתירוץ א' של תר"י. דאם שוכב על צדו ממש מותר אפי' ליכא טירחא דהא משני לשכוב אי מצלי שרי ולקרות אפילו מצלי אסור משמע דוקא מצלי דהיינו נוטה מעט על צדו אבל שוכב על צדו ממש שרי והא מירי שם בלבוש מלבושו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מי שרוצה כו'** ואם מחמיר בפני רבו ר"ל בדבר שפשט היתרו. ואפילו אין פשט כ"כ להתיר אלא שרבו מיקל בדבר אף דאי התלמוד מחמיר בכה"ג אין מנדין אותו מכל מקום אינו נכון ומשמע שם אפילו שלא בפני רבו ודבר פשוט להתיר. כ' שם היינו שפשט התירו בכל ישראל ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **נקרא כו'** דמאי טיבותיה כו' כיון דקרא ובקומך כו' ר"ל דמיניה יליף ב"ש דבעי' עמידה דבשכבך ר"ל דרך שכיבה. ובקומך ר"ל דרך קימה אבל ב"ה דרשי קרא ובלכתך בדרך אפי' הילוך. ובשכבך ובקומיך ר"ל על הזמן דהיינו בערב ובבקר דהוי זמן שכיבה וזמן קימה:

אבל לענין בהמ"ז כו' ר"ל דבר"פ אלו דברים פליגי ב"ש וב"ה מי שאכל ושכח ולא בירך בהמ"ז והלך לו ונזכר בש"א יחזור למקומו ויברך בהמ"ז ובה"א יברך במקו' שנזכ' ואמרינן שם דף נ"ג ע"ב רב ב"ח אזיל בשיירתא אכל ושכח ולא בירך ונזכר ואמר היכי איעבד אי אומר לשיירת' ששכחתי לברך יאמרו שאברך פה והוא רצה להחמיר כב"ש א"ל שכחתי יונה דדהבא (וע' שם הטעם למה אמר יונה) וחזר ובירך במקומו ובזכות זה באמת מצא יונה של זהב וכן איתא שם בתלמיד א' שהחמיר כב"ש ומצא ארנקי דדהבא הרי מן השמים הסכימו על ידם שטוב עשו במה שהחמירו כב"ש. עסי' קפ"ד. דיש פוסקים כב"ש לענין בהמ"ז:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בפסוק כו'** דנראה שעושה כב"ש אף על גב דאין איסור אלא כשיושב ועמד כשקרא דבזה נרא' שעושה כב"ש משא"כ כשעומד קודם שהתחיל לקרות דמותר לעמוד גם בשע' ק"ש דבזה אינו נרא' שעושה כב"ש והכא הא כבר עמד משום פסוק א'. מ"מ כיון שמהלך בדרך ועומד וקורא נרא' שעושה כב"ש:

או רוכב כו' בט"ז חולק על רוכב. אבל כשיושב בעגלה מודה והיינו דוקא כשאחרים מוליכים העגל' וע"ש:

א"כ אין איסו' כו' דאינו נרא' דמחמיר כב"ש אלא מחמיר כדע' הפוסקים ההם:

עסי' נ"ח במ"א סק"ד דאפילו לדעת המחבר דסגי לעמוד בפ' א'. מ"מ אי אינו יכול לעמוד על הדרך עד על לבבך הותר לו לקרות ק"ש בביתו משעל' עמוד השחר כדי שיוכל לקרות בעמיד' עד על לבבך הרי מבוא' כמ"ש מ"א דלא כב"ח:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בפ"ר ושכמל"ו**. ועמ"ש סי' ס"א במ"א ס"ק י"א בשם הלבוש. דהוא הדין לענין כוונ' המוזכר כאן סעיף ד'. בשכמל"ו יש לו דין פסוק ראשון:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וחוזר כו'** שקורא בלחש: וע' בט"ז שכ' עוד תקנה וז"ל ועי"ל דממתין איזה זמן ואח"כ חוז' וקורא כו' עכ"ל וע' במ"א סי' ס"א סק"ז שכ' בשם של"ה דהאומרים שמע בסליחות בכ"פ שאומרים ויעבור שרי וז"ל מאחר שמפסיק הרב' בנתיים:

שיקרא כל הפרש' ב"פ ועמ"ש בסי' ס"א סק"ח:

ומשמע שאם נזכר כו' מדכתב בס"ח שיקרא הפרש' ב"פ משמע שכבר קרא כל הפרש' אפ"ה יקרא שוב כל הפרש' והטעם דאי לא יקרא רק פסוק א' א"כ ה"ל קורא למפרע דהא קרא תחל' מן ואהבת עד סוף הפרש' ואחר כך שמע אף על גב דגם שמע ישראל קרא תחלה מ"מ כיון דלא נתכוין בקריאת פסוק שמע. א"כ אותה ק"ש כמאן דליתיה דמי והוי קרא למפרע והא קמ"ל מ"א דזה מקרי קורא למפרע:

וכ"מ בסי' ס"ד. ר"ל סעיף קטן א' במ"ש בשם הב"ח וע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לא ירמוז כו'** לצורך מצוה כו' הוא מדתנן התם בליל יה"כ היו קוראים לפני כהן גדול דברים הממשיכים את הלב כדי שלא יבא לידי שינה. ותנן ר' זכריה בן קבוטל אומר הרב' פעמים קריתי לפניו בדניאל. ואמרי' מתני לה ר' חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב. ר' זכריה בן קפוטל (בפ"א) ומחוו ליה רב בידו קבוטל (בבי"ת) ופריך הש"ס

ונימ' ליה להדיא ולמה רמז לו ביד. ומשני רב הוי קרי אז ק"ש ולא הי' אפשר לו להפסיק ופריך א"כ האיך רמז לו ביד הא אסור לרמוז באצבעותיו ובעיניו כו'. ומשני רב הוי עוסק בפר' שני של ק"ש ומאי קושיא אי לדבר מצוה שרי. הא רב רמז לו לדבר מצוה להצילו מן הטעות אלא ודאי דאפי' לדבר מצוה אסור. אך ראיה גמורה ליכא די"ל שאני התם דלא הוי מצוה ממש. דהא אפשר להמתין עד שיסיים ק"ש ואז יאמר לו שטעה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בפ' ראשונ' והרמב"ם לא כ' כו'**. ז"ל הכ"מ פ"ב מהל' ק"ש על מ"ש הרמב"ם הקורא ק"ש לא ירמוז כו' ואם עשה כן אע"פ שיצא י"ח הרי זה מגונה. והקש' הר"מ הא בפ"ב דיומא דף י"ט משמע דבפ' שני מותר לרמוז. וא"כ למה סתם הרמב"ם ולא חילק. ותי' וז"ל ואפשר שלא רצה הרב לגלות כדי שלא יזלזלו בקריאתה. אי נמי בפ' שניה מגונה הוא דלא הוי אבל איסורא איכא עכ"ל. ונקט מ"א תי' בתרא עיקר להחמיר. אך צ"ב לתי' בתרא אכתי אמאי לא חלק הרמב"ם וסתם הרי זה מגונה משמע אפי' בפ' שני וצ"ל דגם לתי' בתרא צ"ל דמה"ט סתם הרמב"ם כדי שלא יזלזלו בקריאתה אלא דלא ניחא ליה בתי' א' דמשום שלא יזלזלו לסתום נגד הדין כיון דבאמת בפ' שני אין בו איסור ואיך יסתום דמשמע אפי' בפ' ב' יש איסור משא"כ לתי' בתרא דבאמת גם בפ' ב' יש איסור אע"ג דלא הוי מגונה. והרמב"ם כ' סתם ה"ז מגונ' משמע גם בפ' שני ע"ז שפיר י"ל שעשה כן כדי שלא יזלזלו כיון דעכ"פ גם בפ' ב' יש איסור אף דלא הוי רק איסורא זוטא דהא לא הוי מגונה. והרמב"ם כ' מגונה אין זה כ"ה נגד הדין. ומ"מ קשה איך א"ל דגם בפ' ב' אית ביה איסורא א"כ הדרא קושי' הש"ס ביומא על רב לדוכתיה היאך הי' רשאי לרמז. נהי דרב בפרשה שניה הוי קורא מכל מקום הא איסורא איכא. ואולי י"ל כיון דלא הוי מגונה רק איסורא זוטא כה"ג שרי הואיל והוי לדבר מצוה. מיהו דאי הוי מגונ' אפי' לדבר מצוה אסור כמ"ש מ"א סק"ט. ודוחק:

סימן סד

סעיף א

(**ס"ק א**) **חוזר לראש הפ' כו'** חוזר לואהבת. ואם א"י כו' פשיטא חוזר לראש פי' דחוזר לראש הפ' שכ' בש"ע. ר"ל לואהבת וקור' לואהבת ראש הפ' ומיירי שיודע שקרא שמע בכוונ'. דל"ל דמסופ' אם קרא שמע וא"כ ראש הפ' הפי' כפשוטה דחוזר לשמע. דא"כ תיקשי כיון דנסתפ' אם אמר שמע א"כ אפי' אמר שמע ע"כ לא נתכוין בה דאי היה מתכוין בה לא היה אפשר שיפול בה ספק אי קראה. וכיון דלא נתכוין מאי אריא דנסתפ'

אי אמר שמע אפי' אמר שמע כיון דלא נתכוין צריך לחזור ולומר שמע. וא"כ צריך לקרות כל הפ' כי היכי דלא ליהוי קורא למפרע וזה ראיה לדברי מ"א (בסי' ס"ג סק"ו) א"ו דמיירי שיודע שקרא שמע בכוונה ומסתפ' מואהבת ואילך וחוזר לראש הפ' ר"ל לואהבת:
וע' בלבוש. שכ' להיפוך דמן הסתם אמרינן דקר' בכוונה. והל"ח כ' דראייתו מן הרמב"ם והל"ח דחה ראייתו וסברתו והסכים לדברי הב"ח וע"ש:

סעיף ב
(ס"ק ב) בוכתבתם וכו' בקמ"ץ תחת התי"ו. ועמ"ש הט"ז:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **דסירכ' כו'** ומכ"ש במצא כו' ר"ל דהא אפילו בוכתבתם דא"ל דסירכ' נקט לו' למען ירבו אחר פסוק וכתבתם שבפ' ראשונה וא"כ א"ל שלא קרא עדיין רק פרשה א' אפ"ה אמרינן מסתמ' אמר כסדר גם פרשה שניה כ"ש בתיבה אחרת:
כ' הרמב"ם כו' וכתב הכ"מ פ"א מברכות כו' ליישב שלא יסתרו דברי הרמב"ם אהדדי מה שכתב בפ"א מברכו' עם מ"ש בפ"א מק"ש:

סימן סה

סעיף א
(**ס"ק א**) **אפי' כו'** משמע דס"ל אפי' שלא מחמת אונס כו' אפי' בברכות דק"ש כו' דאיכ' תרתי לקולא קולת רמ"א כיון דלא הוי מחמת אונס וקול' הרב ב"י כיון דהוי בברכות דק"ש ולא בתפלה אפ"ה לכתחלה אסור להפסיק. אולם דבריו צריכים מיתוק דבברכות דף כ"ב ע"א איתא ת"ר היה עומד בתפלה ומי רגלים שותתים על ברכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר ומתפלל להיכן חוזר. ומסיק ר"א דכ"ע אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש וכתב הרי"ף מדאמר ר"י בר"ה שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא אלמא ס"ל אפי' שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש וה"ה בק"ש ודוק' בתפלה דחמיר' אמרינן אי שהה לגמור את כולה חוזר לראש אבל התוס' כתבו לחלק דודאי ק"ש ותפלה ותקיעה שוין דודאי היכא דהפסיק שלא מחמת אונס אפי' שהה כדי לגמור כולה אינו חוזר אלא למקום שפסק אבל אי פסק מחמת אונס כגון שהי' מים שותתים על ברכיו דהוי גברא דחוי' שלא היה יכול להתפלל אז כה"ג אי שהה כדי לגמור כולה חוזר לראש ופסק הרב"י כדעת הרי"ף. ורמ"א הביא דעת התו' והרא"ש אלא שהתו' בר"ה דף ל"ד ע"ב ד"ה לדידי כו' ס"ל דהם סוגיות חלוקות ואין מחלקים בין אונס לרצון או בין ק"ש ותקיעות ותפלה. וכ' תחלה והיה נראה דקי"ל כר' יוחנן דס"ל בתקיע' וה"ה בתפל' דאפילו שהה

כדי לגמור כולה אינו חוזר לראש: וסיימו ומיהו כיון דר' אבהו פליג הוי קצת נראה לפסוק כמותו (דבשה' כדי לגמור כולה חוזר לראש) דהוא בתראה כו' ואח"ז כתבו וקשה הדבר מאוד שהצבור ממתינים כו' וא"כ צ"ב מאי ראיה מייתי מ"א דלכתחלה אסור אפי' שלא מחמת אונס ובברכות ק"ש מדברי התוס' הא התו' דר"ה לשיטתייהו שם דלא מחלקי' בין ק"ש לתפלה ובין אונס לרצון וצ"ל דודאי אי היה ברור להתו' דר"ה דקיי"ל כר"א בשהה כדי לגמור כולה חוזר לראש שפיר כתבו קשה הדבר מאוד כו' אבל כיון דרפי מרפי' בידי התו' אדרב' תחלה כתבו דנראה דהלכה כר"י דאפילו שהה כדי לגמור כולה אינו חוזר לראש אלא שאח"ז כ' כיון דר"א פליג הוי קצת נראה לפסוק כמותו כו' ע"ז לא יפול לו' קשה הדבר מאוד כו' אדרבה כיצד קושיא זו יש להוכיח מן המנהג דקי"ל כר"י כמ"ש תחלה דאפי' שהה כדי לגמור כולה אינו חוזר לראש אע"כ צ"ל דס"ל דאפי' קיי"ל דאינו חוזר לראש אפ"ה לכתחלה אסור. ומזה יליף מ"א לדידן דקי"ל כהרי"ף בק"ש דאינו חוזר לראש ולהתו' ורא"ש ורמ"א אי שהה שלא מחמת אונס ניהו דדיעבד אינו חוזר לראש מ"מ לכתחלה אסור:

מהיכי דקאי כו' ר"ל אפי' עומד באמצע ברכה אפ"ה משערין מראש הברכה לסוף:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וי"א דאם כו'** משמע כו' דאפי' באונס לסטים כולי מדסתמו וכתבו סתם אונס: **ובב"י סי' ק"ד כתב דלהראב"ד כו'** אהא דאי' התם דבתפלה פוסק משום עקרב או שור וכה"ג. וכשחוזר כ' הרב"י בשם הרשב"א שכתב לפמ"ש הרי"ף דבתפלה אי שהה כדי לגמור כול' חוזר לראש ה"ה הכא אי שהה כדי לגמור כולה חוזר לראש אבל לפמ"ש הראב"ד דבתפלה נמי אינו חוזר לראש אלא בגברא דחויא כההיא דמים שותתין על ברכיו ה"נ כיון דלאו גברא דחויא הוא אינו חוזר אלא למקום שפסק כו' עכ"ל. והוי קשיא למ"א למה כ' דבסי' ק"ד לא הוי גברא דחויא הא נדחה מחמת עקרב או כדומה לכן הוה ס"ל למ"א דרשב"א וראב"ד מפרשים דוק' במים שותתין על ברכיו מקרי גברא דהוא פשע דה"ל להשתין קודם התפלה וכן אי אין המקום נקי ה"ל לבדוק וזה לא שייך בהאי דסי' ק"ד. לכן כ' דבסי' ק"ד לא הוי גברא דחויא ואינו חוזר לראש. וא"כ ה"ה אונס לסטים לא הוי אונס כיון דהוא לא פשע לא הוי גברא דחויא וזה כדעת הב"ח: אבל לפמ"ש התו' שם דגבר' דחויא היינו שאינו יכול להתפלל כשהמים שותתים ע"ב ולא משום שפשע א"כ ה"ה אונס לסטים דגם מחמת לסטים א"י להתפלל ומה לי אם המניעה מצד שתיתת מי רגלים או מצד לסטים היינו כדעת רמ"מ: אח"כ ראיתי בחידושי רשב"א (בדף כו) שמפ' (בשם הראב"ד) גברא דחויא כו' וא"כ ס"ל כפי' התו' בגברא דחויא אפי' לא פשע

מקרי גברא דחויא ואפ"ה כת' בשם הראב"ד דבעקרב ושור וכה"ג לא מקרי גברא דחויא ע"כ צ"ל דס"ל נהי דלא בעי שפשע מ"מ לא מקרי גבר' דחויא אלא כשהאונס בא מחמת הקור' כהאי דשתית' מי רגלים. משא"כ האי דעקרב דאין האונס בא מחמת הקורא לא מקרי גברא דחוי' וא"כ אפי' לשיטת התו' דס"ל אפי' לא פשע מקרי גברא דחוי' מ"מ יש לו' דמודים לרשב"א וב"ח דלסטים לא מקרי גברא דחויא כיון דאין האונס מחמת הקורא וא"כ א"צ לחזור לראש. וא"כ אין לרמ"מ מהפוסקים הראשונים מי דס"ל להדיא כוותי' כיון די"ל דגם התו' ס"ל כהב"ח לכן נסתפק מ"א למעש' ועי"ז כ' ונ"ל דבתפל' כו':

סעיף ג

(ס"ק ג) שקורין כו' כגון תהלה לדוד וה"ה עלינו לשבח:

סימן סו

סעיף א

(**ס"ק א**) **שואל כו'** ומהר"מ כו' בגליון הרי"ף. בגליון המרדכי צ"ל:

לא בין הפרקים כו' כתב בס' א"ר משמע דבאינו עומד בין הפרקים מותר ליתן שלום בבה"כ:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **גדול כו'** וכ"ה בגמר'. ר"ל דהרשב"א דחה פי' רש"י שפי' מפני היראה מלך או אנס. וז"ל שהרי ברייתא שנינו (דף י"ד ע"א) היה קורא את שמע ופגע בו אביו או רבו או מי שגדול ממנו (בגרסתינו אי' או אביו). בפרקים שואל מפני הכבוד כו' ובאמצע שואל מפני היראה כו' דאלמא משמע לכאורה דבהני דאיתא בברייתי' אית בהו מפני הכבוד ואית בהו מפני היראה:

ובכל הני כו' ליכא חד שמתיר' שיהרגנו. אלא ודאי מפני הכבוד היינו מי שגדול ממנו בחכמה כו' ואביו ורבו היינו מפני היר' שהוא מצווה ביראתו עכ"ל הרשב"א:

ואם הקורא גדול כו' כ"ה שם גבי רבא בר שבא ע"ש:

ומשמע ברשב"א כו' לא ידעתי לענ"ד משמעות. אלא ממ"ש הרשב"א וז"ל ואני תמה לכ"ע מפני מה אינו משיב ואפי' שואל לכ"א בין ברכה לברכה כיון דאין מעכבות:

ואנשי משמר היו קורין א' ומניחים השני' אפי' לכתחלה כו' ושמא נ' אעפ"י שאין הברכות מעכבות מ"מ לכתחלה אסור להפסיק ואנשי משמר כיון דלא מטי זמן יוצר אור כדיעבד דמי ומיהו לא ניחא אלא למ"ד ברכה א' אהבה רבה אבל למ"ד יוצר אור קשיא לי עכ"ל. הרי דמסבר' אפי' לכתחלה רשאי להפסיק לשאול לכ"א ולמ"ד דאנשי

משמר יוצר אור אמרו קשה טפי וניהו דלכל אדם אסרו חכמינו ז"ל בפי' עכ"פ כה"ג מותר לשאול בשלום הקורא אף דיצטרך להשיבו והבו דלא לוסיף חומרא ולפ"ז אין היתר לשאול בשלום הקור' אלא כשעומד הקורא בין הפרקים אבל כשעומד באמצע פרק אין ראיה להתיר לשאול אם הקור' יצטרך להשיב:

ובת"ה כו' מופלג כו' דקי"ל סי' תע"ב דתלמיד אצל רבו א"צ הסיבה. וכתב בת"ה דה"ה כשמסיב אצל ת"ח מופלג א"צ הסיבה. דמקרי רבו אף שלא למד לפניו. ואייתו ראיה מעלי דאמר ליה לשמואל (כדאית' בברכות ד' ל"א ע"ב) מימר שפיר קאמרת מיהו מורה הלכה בפני רבו את והא עדיין לא למד לפניו דהא אותו יום הביאתו אמו לשם. אע"כ כיון דעלי גדול הדור הוי יש לו דין רבו וס"ל למ"א דה"ה לענין הפסקה:

סעיף ד

(**ס"ק ד) וי"א כו'** וכ' הל"ח כבר מחק הב"י ר"ל איך הבי' רמ"א בשם הרב"י דין שהרב"י גופי' חזר בו:

אלא חובת מנא לאו דוקא. דחובת מנא היא למ"ד אפי' מונח בתיבה ואינו לובשו צריך להטיל בו ציצית ולא קיי"ל הכי אלא חובת גברא דהיינו אם לובשו דוקא חייב אלא חובת מנא ר"ל דוקא אי לובש מלבוש בת ד' כנפות חייב משא"כ תפילין דחייב להניחן וכה"ג כ' לעיל סי' י"ז:

סעיף ו

(**ס"ק ו) מודים כו'** מודים אנחנו לך דתיבת מודים לבד ל"ל דאין לו מובן כי אינו אלא מנהג. ר"ל לו' תתקבל כי מצד הדין סוף קדיש הוא שמתחיל תתקבל:

רק קדוש וברוך כו' דב' פסוקים הללו שמעו ישעיה ויחזקאל מפי המלאכים שהיו מקדישים ולא ימלוך וכ"ש מה שמוסיפים בשבת וי"ט תוך הקדושה שאין לו':

סעיף ז

(**ס"ק ז) דאמן כו'** סיום ג' ראשונות. דתפלת י"ח נחלק לג' ענינים: ג' ברכות ראשונות מסדר שבחו של מקום ואמצעית הם שאל' צרכים וג' ברכות אחרונות הם כעבד שנטל פרס מרבו ומשבחו ע"ז:

לפי שזה אף היחיד כו' לדעת הרמב"ם בסי' רט"ו דכה"ג עונה אמן על ברכת עצמו ולכן קיי"ל כוותיה:

ומי יודע כו' דאפילו להפוסקים לענות שני אמנים אלו היינו דפסקו כהירושלמי. מ"מ כיון דאין מבוא' בירושלמי טעם לשני אמנים אלו. ניהו דמהרי"א כ' טעם כמ"ש לעיל ולפי טעמו של מהרי"א ה"ה אמן דאחר סיום ח"י ברכו' ושמא יש לירושלמי טעם אחר

לחשיבות אלו שני אמנים שאין אותו טעם שייך לאמן דאחר סיום ח"י ברכות ולכן מספק אין להפסיק:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שאינו כו'** ועולה ישראל כו' וטעם האומרים שמפסיק כמ"ש מ"א ס"ק ה' דאם מפסיק לכבוד מור' בשר ודם כ"ש שיפסיק לכ"ה וטעם י"א שאינו מפסיק דאין זה בזיון לתורה אם אינו מפסיק כיון שאינו מפסיק משום שעוסק במצות ק"ש וברכותיה וגם אעפ"י שהוא..... כהן דא"ל לפגמו אם לא יעלה שיוציאו עליו לעז שהוא פסול מ"מ כיון דאין קוראים אותו או אם קוראים אותו ואינו עולה משום שעוסק בק"ש וברכותיה במקום שאסור להפסיק אין בזה פגם וידעו דמה"ט לא עלה כ"מ שם. ומה"ט נקט בש"ע כהן שהי' קורא כו' לרבותא דדעת האומרים שלא יעלה. גם השאלה היתה שם לרשב"א האו' שאינו עולה בכהן נקט ש"ע ל' השאלה:

ול"ד להנח' תפילין בסעיף ב':

וצריך לחלק בין האי דהכא לסעיף ג' דמפסיק לקדיש וקדושה וברכו:

ואין לשנות כו' הם דברי מ"א ולא ל' הלבוש:

על פשט הזוהר. ר"ל שבסי' קמ"א כ' הרב"י שמל' הפוסקים מבואר שהעולה לתורה יקרא גם הוא עם הש"ץ הקור' דאם לא יקר' עמו הוי ברכתו לבטלה אבל בזוהר כתב שלא יקרא רק א'. א"כ משמע שהעולה לא יקרא עם הקור' וא"כ אע"ג דכ"מ שהגמ' חולק עם הזוהר קיי"ל כגמ' דידן מ"מ כיון דדין זה אינו מבואר בגמ' רק בדברי פוסקים יש לפסוק כזוהר החולק על דבריהם וגם משום ברכה לבטלה ליכ': די"ל כיון שהעולה שומע ומכוון לבו לדברי הקור' א"כ שומע כעונה: אח"ז כ' הרב"י כיון דהזוהר מדמה קר"הת לתפלה בלחש ובתפלה כ' בזוהר שיתפלל בלחש עד שקולו לא ישמע אבל עכ"פ דיבור בעי' בתפלה א"כ ה"ה בעולה לתורה ודאי לא הקפיד הזוהר כ"א שלא ישמע רק קול הקורא לבד ולא קול העולה אבל בלחש גם העולה יקרא וכדעת הפוסקים רק בזה אי רשאי להשמיע לאזניו מחלוקת הרב"י ורמ"א לקמן עכ"פ פשוט משמעות הזוהר שהעול' לא יקרא כלל רק יכוין לדברי הקור' וכן הוי ס"ל להרב"י תחלה כנ"ל. א"כ כה"ג יש לסמוך ע"ז שלא לקרות רק לכוין לדברי הקור':

וכ"כ בכ"ה. זה קאי על דברי לבוש. ומכ"ש שלא יפסיק כו' זה קאי ע"ד עצמו שכ' שלא יקר' העולה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לאמת ויציב כו'** אין להפסיק כו' ב"י והרא"ש אבל כ' הרב"י דהטור לא הבין כן דעת הרא"ש אלא לאו דוק' נקט ויציב ע"ש דהרא"ש נקט ג"כ תיבת אמת ויציב:

אבל דעת הש"ע אינו כן. דהא סיים אלא יאמר אני ה' אלהיכם אמת ואז יפסיק הרי דלא הזכיר ויציב:

עס"ס זה. ר"ל גם מדברי רמ"א שם משמע דא"ל ויציב דהא כתב מי שהוא אנוס כו' יקרא ק"ש עד אמת כו' שאז יאמר ויציב כו' משמע שתחלה לא אמר רק אמת ולא יציב:

ומ"מ י"ל בזה. ולפ"ז כדי שלא יהיה יותר מרמ"ח תיבות צריך שיתכוין שלא יצטרף למנין רמ"ח תיבות ויציב. או לא יצרף מחזרת הש"ץ שלשה תיבות ה' אלהיכם אמת. כי אם תיבות אמת וכדלעיל סי' ס"א ס"ק א' וע"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אינו כו'** מפני היראה. ר"ל אביו או רבו אבל מלך או אנס ודאי רשאי להפסיק דאין דבר שעומד בפני פקוח נפש:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **וי"א דעונים כו'** עסי' כ"ט סעיף ד' דמה"ט יזהר לסיים הברכה קודם הש"ץ כדי שיוכל לענות אמן. משמע אם סיים עם הש"ץ אינו עונה אמן ועיין לעיל סי' נ"א ס"ק ב' במ"א וצ"ל כיון דהוא בין גאולה לתפלה סמך על הוראת הזקן שנא להפסיק לענות אפי' כה"ג ע"ש:

סעיף יב

(ס"ק י"ב) אירעו כו' באמצע היום דתפילין זמנם כל היום:

עס"ס למ"ד דמבו' שהמשך זמן עד כמה רשאי להניח תפילין. גם אי כבר התפלל ערבית ועדיין יום אי רשאי להניחן:

צ"ע מי שאין כו' וקצת משמע בתוס' כו' אפשר נתכוין למ"ש התו' דף י"ד ע"ב. רב משי ידיה וקרא ק"ש ואנח תפלין וצלי. ופריך והיכי עביד הכי והא צריכים להקדים להניח תפילין קודם ק"ש ומסיק לבסוף שלוחי' הוא דעוית: ופירש"י שליח קלקל שאיחר להבי' לו תפילין. והגיע זמן ק"ש והוזקק לקרות שלא יעבור זמן ק"ש וכי מטא שלוח' דתפילין אנחינהו עכ"ל. והתו' כתבו וז"ל ומנח תפילין ומצלי. ומהתם משמע שמותר להניח תפילין בין גאולה לתפלה כו' עכ"ל. ע"כ צ"ל דראייתם שרב היה עומד בין גאולה לתפלה ולא בשירה חדשה או בצור ישראל. מדאמר ומנח תפילין ומצלי משמע מיד שהניח תפילין היה מצלי תפלת שמ"ע ולא היה הפסק ביניהם כלל ע"כ היה עומד בין

גאולה לתפלה אך לפ"ז על רב גופי' קשי' ניהו שהוצרך לקרות ק"ש שלא יעבור הזמן אבל עכ"פ ה"ל להמתין בצור ישראל או בשירה חדשה כדי שלא יצטרך להפסיק בין גאולה לתפלה כשיבי' התפילין דדוחק לומר דבאמת המתין שם ואח"ז כששהה הרבה ועדיין לא בא השליח חשש שיעבור גם זמן תפלה אמר עד גאל ישראל ואז הבי' לו תפילין. דזה דוחק דהא זמן תפלה מושך יותר מן זמן ק"ש שעה א' וצ"ל דרב המתין שעה שלימה בשירה חדשה וכשעדיין לא בא אמר עד גאל ישראל ואז בא השליח וגם משמע מדאמר קרי ק"ש ואנח תפילין דלא היה הפסק ביניהן כלל אלא ודאי דהתו' ס"ל דבאמת לא המתין על השליח דחשש שיעבור זמן ק"ש אלא שהצבור אמרו ק"ש ואח"ז היו מתפללים י"ח והצבור לא רצו להמתין והוצרך לקרות ק"ש עם הצבור כדי להתפלל עם הציבור ולכך לא היה אפשר לו להמתין בש"ח ג"כ מה"ט להתפלל עם הצבור ולפ"ז מוכח דתפלת צבור עדיף מלהתפלל עם התפילין:

דסמיכה גאולה לתפלה עדיף כו' ומה"ט קי"ל התם אם לא קרא ק"ש ומצא צבור מתפללים לא יתפלל עמהם ויקר' ק"ש אח"כ אלא יקר' ק"ש ויתפלל ביחיד כדי לסמוך גאולה לתפלה:

וגם יש כו' ולא פי' שרב קרא כו' כדי להתפלל ע"ה כו' וכמ"ש לעיל התו' דהכי עדיף טפי דהוי אתי שפי' הל' דמשמע דרב היה עומד בין גאולה לתפלה. ולמה לא המתין בשירה חדשה כנ"ל:

סעיף יג

(ס"ק יג) לא יניח אז דהנחה הוי הפסק אבל אם עדיין לא אמר גאל ישראל רשאי להניח הטלית דליכ' הפסק דהא רשאי לעשו' מלאכה בשעת שקור' ק"ש וברכותיה חוץ מפרק א' וכדלעיל סי' ס"ג סעיף ח' א"כ בשעת אמירה יכול להתעטף בטליתו וליכ' הפסק אבל בשכבר אמר גאל ישראל דע"כ אי רוצ' להתעטף בטלי' צריך לעמוד בשתיקה בלי להתחיל תפלה י"ח והוי השתיקה הפסק ולא הותר כ"א לתפילין כ"כ הרב"י:

סעיף יד

(ס"ק יד) לא יצא כו' עסי' סמ"ך סעיף ב' כצ"ל:

ומ"ש סי' קי"ג ס"ק ז' בשם התו' דאמת ויציב כו' לא קאי על ה' אלהיכם דאין להוסיף בתוארים כ"א קאי על מה שאומר בסוף הדבר הזה א"כ אי לא סיים כל ברכת אמת ויציב על מה קאי תיבת אמת או תיבת ויציב. גם לפי דבריהם קשה כשמפסיק וממתין על החזן בתיבת אמת ויציב וכמ"ש מ"א לעיל ואפשר תיבת אמת גרידי' אין בו כ"כ קפיד'

דאין בזה משום תו' תוארים דכן מצינו בקר' וה' אלהים אמת א"כ הוא הדין אפשר תיבת ויציב כיון דגם הוא פירושו אמת:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ואין לו כו'** מי התיר לו לפסוק כו' דהא דינו כמו באמצע פרק וכדלעיל סוף סי' ה':

שהבי' ראיה ר"ל הרוקח הבי' ראיה לדין זה שכתב רמ"א מן ירושלמי זה:

סימן סז

סעיף א

ס"ק א ומברך כו' אם לא מפני ביטול תורה. ר"ל דמצינו לר' יהודה הנשיא בברכות דף י"ג ע"ב כשלמד עם תלמדיו והגיע זמן ק"ש לא אמר אלא פסוק א' לבד. ולבר קפרא כשעבר זמן ק"ש קודם שסיים תלמודו עם תלמידיו ל הי' מפסיק תלמודו ולא קרא ק"ש וסמך על פסוק א' שקרא היינו משום תלמוד תורה דרבים ע"ש ברא"ש:

ע' בטור י"ד סי' כ"ח. שכ' דכוי שהוא ספק חיה שצריך לכסות דמו מספק' כיון שהוא ספק תורה. והביא בשם בעל העיטו' לברך אבל הרא"ש חלק עליו וכ' שלא לברך וע"ש בב"י ושאני הכא דהתקנה כך היתה:

ומיהו בסי' ס"ד סעיף ג' משמע כו' שכתב אם יודע שסיים פרשה א' ואינו יודע אם פרשה ראשונה או פרשה שניה יתחיל והיה אם שמוע אע"ג דודאי קרא פסוק ראשון דהא עכ"פ ודאי קרא פ' ראשונה ואפ"ה צריך לקרות מספק גם פרשת והיה אם שמוע כו' צ"ל לכ"ע אפי' לדעת הל"ח וגם אפי למ"ד בגמרא דק"ש דרבנן מ"מ הזכרת יציאת מצרים ודאי דאורייתא:

וע' בברכות דף י"ד לענין יצ"מ ודף כ' ע"ב בתוס' כו' משמע כו' דאיכא בהו תרתי קבלת מצות ויציאת מצרים ר"ל אהא דתנן בעל קרי (שהי' אז בזמן הש"ס אסור בק"ש ותפלה) מהרהר בלבו ק"ש ואינו מברך לפני ק"ש ולאחריה אפי' ע"י הרהור וכתבו התוס' דלמ"ד ק"ש דאורייתא אתי שפי' דדוקא בק"ש הותר לו ההרהור שהוא דאורייתא משא"כ ברכות שהן דרבנן אבל למ"ד ק"ש דרבנן קשה וכתבו דה"ט כיון דהזכרת יצ"מ ודאי דאורייתא א"כ דעדיין גם א"ו לא אמר ולא הזכיר עדיין י"מ א"כ ק"ש דאורייתא משום הזכרת יצ"מ שבפ' ציצית ושוב גם הברכה אמת ויציב דרבנן משום דכבר סגי בהרהור שהרהר ק"ש עם פ ציצית וכ' וז"ל וא"ל לתקן דלימא אמת ויציב ולא ק"ש (ר"ל שיהא הבריר בידו או להרהר ק"ש ולא אמת ויציב או להרהר א"ו ולא ק"ש ובמשנה משמע דדוקא בק"ש

הותר הרהור ולא באמת ויציב) דהא עדיף דלימא ק"ש דאית ביה נמי מלכות שמים עכ"ל וס"ל למ"א דה"ה פ' ציצית דאית ביה עול מצות עדיף מאמת ויציב אע"ג דליכא מלכות שמים כ"ה בפ' ציצית אכן צ"ב דהלא דברי התוס' הם דברי הש"ס ערוך דף כ"א דאר"י ספק קרא ק"ש אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת ויציב חוזר ואומר משום דס"ל ק"ש דרבנן ואמת ויציב משום הזכרת יצ"מ דאורייתא ופריך אי אמת ויציב דאורייתא קשיא מתני' דבעל קרי הנ"ל למה אינו מברך אחר ק"ש ברכת א"ו ע"י הרהור ומשני הא כבר הזכיר י"מ בהרהור ק"ש. ופריך נימא אמת ויציב ע"י הרהור ולא נימא ק"ש ומשני ק"ש עדיפא דאית ביה תרתי עכ"ל הגמ' הרי דדברי התוס' הם דברי הש"ס ואין בדבריהם תוס' אלא דכן דרך רש"י ותוס' לפרש במשנה דברי הש"ס המוזכרים אח"ז אבל מ"א לא ידעתי מאי הוצרך לראיה מדברי התוס' וה"ל להביא דברי הש"ס ואולי י"ל דדברי הש"ס דסתם ומשני ק"ש עדיפא דא"ב תרתי היה אפשר לרחוק ר"ל תרתי מלבד יצ"מ דהיינו מלכו' שמים ועול מצות וא"כ בפ' ציצית גרידה דלית בה יתרון כ"א חדא דהיינו עול מצות והי' אפשר לדחוק דאין בו עדיפות כ"כ על אמת ויציב משא"כ התוס' שלא הזכירו דק"ש עדיף מאמת ויציב רק דא"ב מלכות שמים ולא הזכירו עול מצות משמע דבחדא סגי שיהא בו עדיפות על אמת ויציב וא"כ ה"ה פ' ציצית דאית ביה חדא עול מצות עדיף מאמת ויציב כיון דהראי' מפורשת יותר בתוס' הביא מ"א דברי התוס':

אבל בדף כ"א בד"ה כו' כצ"ל. שהקשו התוס' אהא דאר"י הנ"ל ספק אמר א"ו חוזר ואומר א"ו ע"כ מיירי שנסתפ' גם אם אמר ק"ש דאי ברור לו שאמר ק"ש א"כ כבר הזכיר יצ"מ וא"כ למה צריך לחזור ולומר אמת ויציב משום דהוי ספק דאורייתא. הא השתא לא הוי ספ' דאורייתא דהא כבר הזכיר יצ"מ בק"ש. וכיון שגם ק"ש מסתפק אי אמר' א"כ למה אמר שיאמר אמת ויציב טפי ה"ל לומר שיקרא ק"ש דאית ביה תרתי. ותי' התוס' דהא איכא שני ספיקות חדא שמא לא אמר לא ק"ש ולא אמת ויציב. שנית שמא לא אמר אלא אחד מהן. ובז' ליכ' להסתפ' שמא אמר אמת ויציב ולא ק"ש דמסתמא התפלל כדרך המתפללים תחלה ק"ש ואחר זה אמת ויציב אלא איפכא איכא לספוקי שמא קרא ק"ש ולא אמר אמת ויציב וא"כ עדיף טפי לו' אמת ויציב ולא ק"ש דאם אומר אמת ויציב ניהו דאם לא קרא ק"ש וגם לא אמר א"ו לא תיקן הכל במה שאומר עכשיו א"ו מ"מ שמא אמר וקרא ק"ש וכשיאמר עתה א"ו תיקן הכל שקרא ק"ש וגם אמת ויציב משא"כ אי יקרא ק"ש דבשום צד לא תיקן הכל דאי לא קרא ק"ש וגם לא אמר א"ו כשיקרא עתה ק"ש עדיין לא אמר א"ו ואי קרא ק"ש ולא אמר א"ו א"כ כשעתה שוב יקרא ק"ש לא תיקן כלל עכת"ד. ולפ"ז ה"ה היכי דנסתפק אי אמר א"ו וגם אי קרא פ' ציצית דג"כ ליכא להסתפק

שאמר א"ו ולא אמר פ' ציצית אלא שמא לא אמר שניהם או שמא אמר פ' ציצית ולא אמר א"ו א"כ ג"כ עדיף לומר א"ו מלומר פ' ציצית מטעם שכתבו התוספות כנ"ל:

אבל לפירוש הר"ש כו' דהתו' כתבו בשם הר"ש שתי' דמירי שברי לו שאמר שמע והיה אם שמוע ומסתפק אי אמר פרשת ציצית וגם אי אמר א"ו. מה שאמר ספק אמר אמת ויציב נכלל בזה שגם מסופק אי אמר פ' ציצית כיון דבשניהם יש בהם הזכרת יצ"מ נכלל פ' ציצית בכלל אמת ויציב. וא"כ כשאמר ר"י בספק כהאי אומר אמת ויציב. ע"כ ר"ל שיאמר פ' ציצית וגם א"ו דשניהם נכלל במ"ש אמת ויציב כנ"ל ועוד דאל"כ מה תיקן הר"ש בתירוצו אכתי תקשי לימא פ' ציצית דאית ביה תרתי עול מצות וי"מ. א"ו דבאמת ר"ל שיאמר תרתי פ' ציצית וגם א"ו הרי לפ"ז ספיקו של מג"א מבואר להדי' בגמ' והם דברי ר"י דכה"ג שמסתפק בפ' ציצית ובא"ו צ"ל שתיהן:

שאם אמר הלכה כו' שכן היה מנהגו של ר"י הנשיא כשהי' עוסק עם תלמידיו שלא קרא רק פסוק א'. ומ"מ למד עמהם כל יום באותו זמן בשחר הלכה אח' מיציאת מצרים כדי לזכור יציאת מצרים:

ופשוט כו' בלילה כו' משנה דף י"ב ע"ב:

סימן סח

סעיף א

האריז"ל כו' וכ"כ בס"ת שגם הפסוקים כו' וכ' הטעם כו' על אלו הפסוקים שמוזכרים קוד' הקרוב"ץ ניתקן הקרוב"ץ וא"כ הפסוקים שנאמרו ברוה"ק עדיפ' מן הקרוב"ץ ע"ש וא"כ ה"ה בפסוקים שקוד' הסליחות י"ל הפסוקים בנחת דלא כמנהג העולם:

(**ס"ק א**) **אין כו'** דבשלמא כו' הוי מעין הברכה. ועסי' קי"ט ר"ל דשם מבואר דיכול להוסיף בכל ברכה שבאמצעות של י"ח מעין אותה ברכה אלא שצריך להתחיל בברכה ואח"כ יאמר התוס' אבל לא יאמר תחלה התוס' ואח"כ יתחיל הברכה וה"ט דצריך לעשות עיקר מטבע שטבעו חכמים לכן צריך להתחיל במטבע שטבעו חכמים וה"ה הכא דבאמצע ברכה שרי כיון שהתחיל במטבע חכמים וגם תוספת הפייט הוא מעין הברכה משא"כ לו' הפיוט קודם שהתחיל בברכה אסור דאז הפיוט עיקר ולא מטבע חכמים:

סימן סט

סעיף א

כ' הרמ"ע כו' לא הנהיגו כלום כו' ר"ל שלא מיחו בבני אדם שעשו בענין זה דלא כפי' שהי' נראה להני רבנן:

ביני עמודי כו' ר"ל בבית מדרשם דל"ל למחלוקת:

מיבעי' ליה למימר יוצר כו' ר"ל שאין הש"ץ או' עבורו ברכו דהיינו לפרוס ע"ש עבורו. כיון שעכ"פ גם הוא שמע ברכו אלא שהוא לא הגיע אז לברכת יוצר:

שרי ליה למפתח כו' ר"ל הוא עצמו רשאי לו' ברכו. איבר' דלאו שפיר עביד. ר"ל במה שהאריך בפ' תמיד ופסוקי דזמרה:

מיהו כיון שהוא סומך ברכו לי"א (ר"ל כיון דהשת' עומד בתחלת ברכת יוצר אור) שפיר דמי ר"ל ניהו דמנהגם היה שאין הש"ץ פורס בשבילו כה"ג. מ"מ כ' הוא כיון שסומך ברכו לי"א רשאי הש"ץ לו' ברכו בשבילו. וכן משמע מלשונו אח"ז. וכ"כ בס' א"ר משמו עין שם אלא היכי דלא בריך ע"ש. ר"ל שעדיין לא התחיל בברכ' יוצר אור. שאז אפילו שמע ברכו רשאי ש"ץ או אחר כו' עבורו ברכו. כיון שסומך עתה ברכו ליוצר אור כנ"ל:

ובכל גווני. ר"ל אפילו שמע ברכו וגם כבר אמר ברכת יוצר אף שאין הש"ץ רשאי לו' ברכו עבורו. אבל הוא עצמו רשאי לומר ברכו כשיש לו עוד ט' דצייתי ליה אף שאותן תשעה כבר יצא ידי ברכו:

צ"ע דא"כ כו' שהרי אין אחד מהשומעים כו' ר"ל בשלמא אי פורס אותו ששמע ברכו א"כ יאמר ברכת יוצר אותו שלא שמע משא"כ אם פורס מי שלא שמע והשומעים כבר אמרו ברכות יוצר א"כ עתה לא יאמר א' מהשומעים ברכת יוצר. ובאמת אדרבה כתבו הפוסקים דעדיף איזה שלא שמע פורס:

וז"ש מהרי"א שם אין בהם כו' ר"ל היכי משכחת לה. דהא אפי' אם השומעים אמרו ברכת ק"ש מ"מ אומרים עתה ברכת יוצר ולזה כ' דמשכחת לה שרוצים לצאת לדרכם:

(**ס"ק א**) **ועכשיו כו'** מ"ד אברכת התורה שהעולה או' ג"כ ברכה כו' והשומעים אין אומרים כ"א ברוך ה' המבורך לע"ו וכו' וע"כ בזה לא נראה ככופר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דליכ' כו'** משום ברכו לחודיה לא קפדי' ואע"ג דאומרים פסוקים וקדיש קודם ברכו בערבית זהו רק מנהג בעלמ' ולא קפדי' כ"ה בהאי קדיש משא"כ קדיש שאחר ישתבח שחרית שהוא מנהג קדמונים קפדי' טפי:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **וקדושה כו'** ונ"ל דאם לא הוי שם י' כו' והוא דלא כמ"ש ט"ז לעיל סי' נ"ה סק"ג:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **מוטב כו'** עסי' רע"ג כו' ראיה זו כ' הרב"י דאית שם די"ל קידוש לאחרים אעפ"י שהוא כבר קידש ודוקא כשהן אין יודעים לו' קידוש וה"ה הכא:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **ולא כו'** מ"מ כו' יתפלל כסדר ויסמוך כו' אם יהיה י' ואי לא יהיה י' אין בכך כלום. דהא קיי"ל לקמן ס"ס קי"א דסמיכת גאולה לתפלה עדיף מלהתפלל עם הציבור:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **והתחיל כו'** אבל אם לא התחיל חוזר כו' והט"ז כתב שהוא תמוה דה"ל כאומר מודים מודים דמשתקין אותו:

סימן ע

סעיף א
(**ס"ק א**) **נשים כו'** ג"כ מברכות ק"ש. ר"ל ניהו דברכת ק"ש אין להם שייכות לק"ש וכמ"ש מ"א לעיל סי' נ"ח ס"ק ז'. ובסי' סמ"ך וכ"כ הרב"י בסי' מ"ו בשם תשו' רשב"א והבי' ראיה מדלא מברכים אקב"ו לקרות את שמע. והביאו גם בסי' סמ"ך בב"י. וא"כ ס"ד ניהו דפטורי' מק"ש מ"מ בברכותיה חייבי' קמ"ל דמה"ט דפטורים מק"ש דהוי מ"ע שהז"ג מה"ט גופי' פטורים מברכותי' דגם הברכות הוי מ"ע שהז"ג דהיינו עד ד' שעות כמ"ש ס"ס נ"ח:
וכ"מ ממ"ש תר"י: הוצרך לראיה דלא תימ' כיון דברכות דרבנן הן ובמלת' דרבנן לא שייך לו' מ"ע שהז"ג וכאשר באמת הוא דעת רש"י וכמ"ש לקמן:
ואעפ"י שהתפלה כו' קאי על הא דתנן דף ד' דנשים חייבות בתפלה:
דייניגן לי' א"נ מפני שהיא רחמים כצ"ל: ור"ל כיון שהיא בקשת צרכיו גם אשה ראוי שתבקש מאתו ית' דאטו נשי לא בעי חיי ושאר צרכי'. וא"כ נשמע מזה דס"ל לתר"י דגם בדרבנן בדבר שהז"ג נשים פטורות דל"ל דס"ל דתפלה מ"ע דאורייי' וכדלק' סי' ק"ו סעיף ב' דהא המצות עשה מן התורה להתפלל לאו זמן גרמ' היא כמש"ל סי' ק"ו אלא ע"כ קושייתו על תפלה דרבנן שיש לה זמן קבוע מדרבנן וא"כ שפיר הוכיח מ"א. וכ"ה בגמ' דף כ' ע"ב לפי גרסתנו דפריך אהא דתנן דנשים חייבות בתפל' פשיט' ומשני ס"ד הואיל וכתיב ערב ובוקר וצהרים אשיחה כמ"ש שהז"ג דמי קמ"ל דרחמי נינהו (וע"כ תר"י לא

היה כן בגרסתם) כ"ה גרסת התו' וכתבו התו' וז"ל ורש"י לא גריס לה שהרי תפל' דרבנן היא ומאי מ"ע שייכ' בה ומ"מ י"ל דהא הלל דרבנן ונשים פטורות מה"ט דמ"ע שהזז"ג היא כו' עכ"ל:

גם מברכת הלבנה כו' והבי' בסי' תכ"ו בשם של"ה אע"ג דבשאר מצות עשה שהזמן גרמ' נשים רשאות להחמיר על עצמן לקיימם ולברך עליהם וכדלעיל סי' י"ז אבל ברכת הלבנה אין רשאים לברך וע"ש הטעם:

ויציב דזכירות יצ"מ כצ"ל.

סי' ס"ז. ואין לו זמן קבוע:

וא"כ צריכי לסמוך כו' ר"ל אע"ג שכ' מ"א ר"ס ק"ו וז"ל ולכן נהגו רוב נשים שאין מתפללות בתמידות משום שאומרי' מיד בבקר כו' איזה בקשה כו' ואפשר שגם חכמים לא חייבום יותר עכ"ל מ"מ אם מתפללים כיון שצ"ל אמת ויציב צריכים לסמוך גאולה לתפלה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ג' ימים כו'** ואם נכנס לחופ'. ר"ל ביום ד' שחרית ד' ימים דחכמים פטרוהו מזמן החופה עד מוצ"ש ותנן בתולה נישאת ליום רביעי ומן הסתם החופ' ביום ד' ערבית א"כ עד מ"ש הן ג' ימים וג' לילות וממיל' אם נכנס לחופה ביום ד' קוד' שקר' ק"ש שחרית גם מק"ש של שחרית של יום ד' פטור:

דמיחזי כיוהר' דכ"ע לא מצי לכווני בזמן הנישואין והו' מראה שיכול לכוין:

דלכ"ע הל' כרשב"ג וכדפסק רבב"ח משמיה דר' יוחנן במס' גיטין דף ע"ה ע"א וביתר מקומות בש"ס ומחלוקת הרא"ש וריי"ף ורמב"ם תלי' בשני תירוצי הש"ס והוא בברכות ד' י"ז ע"ב מסיק הש"ס אהא דתנן התם חתן אם רוצה לקרות ק"ש קור' רשב"ג או' לא כל הרוצה ליטול את השם יטול ופריך למימר' דרשב"ג חייש ליזהר' ורבנן לא חיישי והא איפכ' שמעינן להו דתנן מקום שנהגו לעשות מלאכה בת"ב עושים מקום שנהגו שלא לעשות אין עושים ובכ"מ תלמידי חכמים בטילים. רשב"ג או' לעולם יעשה כ"א את עצמו ת"ח אר"י מוחלפת השיטה (והיינו האי דק"ש דרשב"ג ס"ל דרשאי לקרות וחכ"א לא כל הרוצה ליטול כו') ורב שישא ברי' דר"א אמר לעולם לא תחליף דרבנן אדרבנן ל"ק ק"ש כו' רשב"ג אדרשב"ג לא קשיא ק"ש בכוונה תליא מילת'. ואנן סהדי דלא מצי לכוין לכן אי קור' הוי יוהר'. אבל ת"ב הרואה או' מלאכה הוא דל"ל וכמה בטלנים איכ' עכל"ה. א"כ הרא"ש פסק כתי' ר"ש ברי' דר"א דאמר לעולם לא תחליף. וא"ל לרשב"ג לא כל הרוצה כו' ולכן פסק הרא"ש כוותיה דאינו רשאי לקרות. אבל הריי"ף ורמב"ם

פסקו כתי' ר"י דמוחלפת השיטה. וס"ל לרשב"ג דרשאי לקרות ול"ח ליוהר' ולכן פסקו גם הם דרשאי לקרות כרשב"ג:

צ"ע דבח"מ רס"י קס"ג דתנן בפ"ק דב"ב כופין בני העיר זא"ז לבנות לעיר חומה דלתים ובריח רשב"ג אומר דוק' בעיר הסמוכה לספר כיון שהיא עומדת על גבול המדינה צריכה שמירה יתירה מפני האויבים וק"ל שם ר"ס קס"ג דבכ"ע כופים אפי' אינה סמוכה לספר והיינו כת"ק:

ועבתי"ט כו' דהקשה מהכ' גופיה דליכ' למימר דהרמב"ם פסק כתי' דמוחלפת השיטה. דרשב"ג לא חייש ליוהר' דא"כ כ"ש דה"ל לרמב"ם לפסוק כרשב"ג גבי ט"ב דכ"א יעשה א"ע ת"ח והרי הרמב"ם בה' תענית לא הבי' כ"א שבכ"מ ת"ח בטלים ולא העתיק שכ"א יעשה א"ע ת"ח. א"ו דהרמב"ם ל"ל האי כלל' ולא קי"ל כרשב"ג אלא היכי דמסתבר טעמי' מדאמרי' בכתובות דף ע"ז על האי כלל'. אמוראי נינהו אליביה דר"י וכ"כ להדי' הרי"ף ס"פ גט פשוט וא"כ גם הרי"ף ורמב"ם י"ל דס"ל כר"ש בריה דר"א ואפ"ה לא פסקו כרשב"ג משום שלא מסתבר להו טעמיה בזה. וכ"כ הש"ך בח"מ סי' קע"א סק"ט:

ובב"י ח"מ סי' רל"א. דאייתי דת"ק ס"ל סיטון מקנח מדותיו א' לשלשים יום משום שמוכר ומודד תדיר והרבה מתדבק במדותיו ועי"ז תקטן מדתו וצריכים קנוח אבל בעל הבית שאינו מודד רק לפרקים ואינו מתדבק הרבה ולכן די שיקנח א' לי"ב חודש ורשב"ג או' חילוף הדברים דסיטון כיון דמודד תדיר אינו מתייבש מה שנדבק בו ולכן די בקנוח א' ליב"ח אבל בעל הבית שאינו מודד רק לפרקי' ועי"ז מתייבש הנדבק ע"י מדידה ולכן צריך קנוח א' לשלשים יום ופסק הרמב"ם כת"ק והקשה הרב"י הלא קי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו כו' ותי' הרב"י גופי' דלא קי"ל כרשב"ג אלא היכי דמסתבר טעמיה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **קור' ומתפלל**. וכ' בתשו' רמ"א סי' קל"ב הטעם דק"ש ותפלה שוין ואם חייב בק"ש חייב גם בתפלה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בצרכי כו'** ומיהו השת' נמי אם עוסקי' עמהם ור"ל לש"ש ואם צריכים להשלים התפלה בתפלה הסמוכה ע"ל ר"ס ק"ח בט"ז:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לא יפסיק כו'** ובשכמל"ו דבשכמל"ו יש בו קבלת מ"ש כמו בפסוק א'. וע"ל סי' ס"א ס"ק י"א מ"ש בשם הלבוש ומה"ט כ' גם הלבוש כאן בסעי' א' שכ' ונכון ללמדם שיקבלו עליהם עול מ"ש ויקראו לפחות פסוק א'. שגם בשכמל"ו ילמדם לו'. כקור'

בתורה רק לא יאמר ברכת ק"ש והם דברי מגדל עוז פ"ד מהל' ק"ש על מה שכ' הרמב"ם כ"מ שהוא פטור מק"ש אם רצה להחמיר קור'. אבל אם היה זה הפטו' מבוהל אינו רשאי לקרות עד שתתיישב דעתו והשיגו הראב"ד וז"ל ומה בכך יקר' ויהיה כקור' בתורה ולא יהי' כפורק ש"ש מעליו כו' עכ"ל וע"ז כ' המ"ע דלזה גם הרמב"ם מודה רק שלא יאמר ברכת ק"ש. ובב"י בשם הרמב"ם. ר"ל דלמד מדברי הטור דס"ל דאפי' בזמן הזה שגם שאר בני אדם אין מכוונים. מ"מ אם אותו הפטור הוא מבוהל ותמה ואינו יכול לכוין דעתו כשאר בני אדם אינו רשאי לקרו' עכ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **היה כו'** צ"ל דמיירי כו' דבשבת דף ט' ע"ב תנן לא ישב אדם לפני הספר כו' ולא לאכול סמוך למנחה (והיינו חצי שעה קודם זמן מנחה) ואם התחילו אין מפסיקים. ובמס' סוכה ד' ל"ח תנן מי שהיה בא בדרך ואין בידו לולב כשיבא לביתו נוטלו על שלחנו. ורמי הש"ס הני ב' משניות אהדדי דבשבת תנן דאין מפסיקים ובסוכה תנן דמפסיקים אר"ס במס' שבת מיירי דאיכ' שהות אחר האכיל' להתפלל לכן א"צ להפסיק ובסוכה מיירי דליכא שהות אמר רב' מאי קושי' דלמ' הא דאורייי' הא דרבנן ובדאו' אפי' איכ' שהות צריך להפסיק ומסיק דגם בלולב מיירי בי"ט שני דרבנן ודייק' נמי כו' ולכן איצטריך לשנוי הא דאיכ' שהות כו' העולה מזה דבדאורייי' אפי' איכ' שהות צריך להפסיק ודוק' בדרבנן איכ' לחלק בין איכ' שהות לליכ'. ולכן השיג הראב"ד על הרמב"ם שכ' גומר ואח"כ קור' דהא ק"ש דאוריית'. ותי' הרב"י בתירוצ' בתרא (והוא נראה להאחרונים עיקר) דהרמב"ם מיירי בהתחיל בהיתר וס"ל כהר"ן דבהתחיל בהיתר אפי' בדאוריית' אינו פוסק אי איכ' שהות (ומ"ש ואם היה מתייר' כו' ה"ז משובח ע"ש מהיכן למד זה) וכ' דהכי דייק ל' הרמב"ם שכ' היה עוסק בת"ת והגיע זמן ק"ש כו' היה עוסק באכילה כו' עכת"ד הרב"י ולהמ"א לא נרא' האי תירוצ' דלק' סי' רצ"ה קי"ל בהתחיל בהיתר אפי' בדאוריי' אצ"ל אי איכ' שהות ולא מצינו שום חולק על דין זה ומה"ת נימא דהראב"ד יחלוק ע"ז (גם הרב"י ה"ל להבי' לקמן סי' רל"ה דעת הראב"ד. אלא מיירי שהתחיל באיסור ע"כ אין הכוונה שהתחיל באיסור ממש והיינו שהגיע כבר זמן ק"ש:

חדא דאין ל' הרמב"ם משמע כן כמ"ש הרב"י מדכתיב הגיע זמן ק"ש כו' כנ"ל ועוד איך כ' ע"ז מ"א כיון שדבר שא"א להתחיל סמוך לשחרית כו' הא מיירי שכבר הגיע הזמן ולא בסמוך. ועוד הא מ"א ר"ל דעת הטור סי' פ"ט שכ' לדעת הרמב"ם וכמ"ש אח"ז והטור כ' וז"ל ואם התחיל לאכול קודם עלות השחר כ' הרמב"ם שא"צ להפסיק

עכ"ל וה"ל למימר רבות' טפי אפי' התחיל אחר ע"ה א"ו צ"ל כוונת מ"א כמ"ש הרב"י דהרמב"ם מיירי בהתחיל בהיתר אבל לא כפי מה שעלה על דעת הרב"י שהתחיל קודם לחצי שעה הסמוך לע"ה בענין שיהא היתר גמור דבזה לא הוי חולק הראב"ד כמ"ש לעיל. אלא מיירי שהתחיל תוך חצי שעה שסמוך לע"ה. ולהראב"ד אסור להתחיל אז כמו סמוך למנחה וא"כ הוי התחיל באיסור ולכן השיגו דאפי' בדאיכ' שהות בדאוריית' צריך להפסיק אבל הרמב"ם אזיל לטעמיה דס"ל דבשחרית מותר להתחיל חצי שעה סמוך לע"ה כיון דבאותה חצי שעה סמוך למנחה אינו אסור אלא משום גזרה אטו הגיע זמן ובשחרית דלא שכיח לא גזרו וכמ"ש לקמן סי' פ"ט סעי' ז' מותר להסתפר ולכנס למרחץ סמוך לשחרית שלא גזרו כו' עכ"ל אע"ג דבסי' פ"ט לא הזכיר כ"א מרחץ ותספור' ושביק ולא הזכיר אכילה היינו דאזיל לטעמיה דס"ל לענין אכילה שחרית חמיר ממנחה כמבואר שם סעיף ה' דבשחרית איכא איסור' משום לא תאכלו על הדם אבל מדברי הרמב"ם נראה דהשוה אכילה למלאכה שכתב בפ"ו מהל' תפלה דין ד' וז"ל אסור לאדם שיטעום כלום או שיעשה מלאכה מאחר שיעלה ע"ה עד שיתפלל תפלת שחרית הרי דלא אסר אלא מזמן שעלה ע"ה ולא סמוך לו אבל במנח' כ' אח"ז וז"ל אבל אינו סועד סמוך למנחה וע"ש בכ"מ (אף שגם הרמב"ם בפ"ו מתפלה דין ו' כ' כל' זה מותר להסתפר ולכנוס למרחץ סמוך לשחרית משום דבאכיל' סמך עצמו על מ"ש שם בדין ד' שהתיר כנ"ל) וא"כ כיון דלהרמב"ם בשחרית מותר להתחיל סמוך לע"ה ה"ל התחיל בהיתר לכן פסק דא"צ להפסיק כשיעור הזמן כדעת הר"ן ומה שקראו מ"א התחיל באיסור שכ' ב' פעמים דהרמב"ם מיירי בהתחיל באיסור ר"ל להראב"ד וגם לפי מאי דפסק הרב"י דגם בשחרית אסור האכילה סמוך לע"ה מקרי התחיל באיסור ובזה בא הכל על נכון:

דאף לתפלה א"צ להפסיק. היינו בהתחיל סמוך לע"ה דהיינו התחיל בהיתר לדעת הרמב"ם:

ולכן כ' הטור כו' העתקתיו לעיל וז"ל אם התחיל לאכול קודם ע"ה כתב הרמב"ם שא"צ להפסיק ושט"ס הוא כי לא נמצ' כן בכל הספרים. ואפשר ס"ל דבשחר כיון דאיכ' משום לא תאכלו על הדם צריך להפסיק וכדעת הרא"ש בשם ר"י אלא שרשב"א ס"ל דבשחר א"צ להפסיק אבל לפ"ד מ"א מוכח כן מהרמב"ם דס"ל כהרשב"א אע"ג דלא כתבו הרמב"ם בפי' מה בכך:

ואע"ג דבלולב כו' כמ"ש סי' תרנ"ב סעיף ב' בהג"ה שכ' רמ"א וז"ל ואם התחיל לאכול יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן כו' א"צ להפסיק בדאיכ' שהות משמע דתוך חצי שעה צריך להפסיק:

והב"ח כו' ול"פ וכן יש להורות ר"ל ניהו דלא מסתבר למ"א תי' הב"ח דהראב"ד לא הבין כוונ' הרמב"ם והוי ס"ד דמיירי בהתחיל באיסור דהא ל' הרמב"ם שכ' והגיע זמן ק"ש משמע דמיירי בהתחיל בהיתר כמ"ש הרב"י אע"כ הפי' ברמב"ם וראב"ד הוא כמ"ש מ"א אבל מ"מ לדינא הסכים מ"א להב"ח:

סימן עא

סעיף א

ס"ק א פטור כו' ונ"ל דקודם חצות כו' אזיל לטעמיה לקמן סי' פ"ט ס"ק ה' שחולק על ב"ח וט"ז דס"ל דגם חצי שעה אחר חצות הוא זמן תפלת שחרית. אבל ברכת השחר צ"ל הברכות המבוארים לעיל סי' מ"ו:

כמ"ש בי"ד כו' לענין הבדל'. ע"כ ר"ל דזה קאי על מ"ש לעיל דמתפלל עד חצות. או חסר קצת במ"א. דשם בי"ד מבואר מי שמת לו מת בשבת יאכל בלילה בלא הבדלה דאונן פטור מהבדלה. ולאחר קבורה יבדיל עד סוף יום ג' בשבת. אבל תפלת ערבית לא יתפלל לתשלומין. כדקי"ל טעה ולא התפלל ערבי' מתפלל שחרית שתים וכדלקמן סי' ק"ח היינו משום דבערבית במ"ש שאז היה זמן חיובו היה הוא פטור ולכן א"צ לתשלומין. והיינו דוקא תפלת ערבית שזמנו דוקא בלילה. וביום אינו בא רק לתשלומין. אבל הבדלה תחלת זמנו תקנו חכמים עד סוף יום ג' ואינו לתשלומין לכך אע"ג שבלילה היה פטור מ"מ צריך להבדיל ביום. ואם כן התפלה של שחרית דין הבדל' יש לו דהא תחלת זמנה עד חצות אבל ברכת השחר ס"ל למ"א דיש לו דין תפלת ערבית שם דאינו משלים כיון דבשעת חיובו היה פטור דתקנת חכמים היה שקבעו לכל אחד מן הברכו'. זמן קבוע וכדאיתא בגמ'. וכן בטור לעיל סי' מ"ו כי מתער משנתי' לימא אלקי נשמ' כי שמע קול תרנגולא לימא הנותן לשכוי כו' וכן כלם. אלא דעכשיו מפני שאין הידים נקיות תקנו לסדרן בבה"כ וכדלעיל סי' מ"ו א"נ שפיר יש לומר כיון דבשעת חיובו היה פטור כו' אבל מ"מ לא ידעתי מאי צריך לראי' מהבדלה דיתפלל שחרית עד חצות. הא מבואר כן להדיא שם בי"ד. ואולי תיבת לענין הבדלה ט"ס הוא. וצ"ל לענין ערבי' של מ"ש ואינו מביא ראיה כ"א שפטור מברכת השחר. אמנם ברכת התורה לענ"ד ודאי חייב לברך דדומה להבדלה. גם אם מת לו מת בשחרית לאחר שקם ממטתו קודם שבירך ברכת השחר ג"כ חייב לברך ברכת השחר אחר קבורה דהא בשעת חיובו היה חייב. גם בזה אני מסתפק ושואל אפי' מת לו בלילה ולמחר אחר קבורה אם אינו חייב לברך שלשה ברכות. שלא עשני גוי עבד אשה. המוזכרים במסכת מנחות דף מ"ב ובש"ס לא הוקבעו

להם זמן. אף דמברכים אותם בבקר מצד מצות זירוז אבל זמנם כל היום והוי דומיא דהבדלה או תפלת שחרית עד חצות ולדעת המקובלים שהביא מג"א סי' מ"ו ס"ק י"ד שהברכות נתקנו שלא נדבק בלילה בנשמתו נשמת גוי עבד אשה שפיר י"ל דעיקר זמנם בשחרית מה שאין כן לשל"ה וב"ח הובא שם דניתקנו על תחלת הבריאה לא ידעתי אם עיקר זמנם בשחרית. או י"ל כיון דבשחר נעשה בריה חדשה וכדלעיל ריש סי' ד' א"כ יש לברך על תחלת הבריאה בשחר א"כ הוי עיקר חיובם בשחר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** מ"ש מאחותו הנשואה כו' ר"ל דבירושלמי איכא ב' טעמים שפטור מן המצות. א' מפני כבודו של מת שאם יתעסק בד"א נראה שלא חש לצורכי המת. טעם ב' מפני שאין לו מי שישא משאו וישתדל בצורכי קבורה אם הוא יתעסק במצוה או ד"א. ואמר שם דא"כ אי יש לו מי שישא משאו דלטעם ב' חייב בכל המצות אבל לטעם א' מפני כבודו ש"מ פטור ור"ת עשה מעשה שמת' לו אחותו נשואה ופסק כיון שיש לה בעל שחייב בקבורת' ה"ל מי שישא משאו ולא חל על אחיה דין אנינות וכטעם ב' של הירושלמי. אבל הרב"י פסק אפי' אינו מוטל עליו לקוברו. משום דפסק כהרא"ש דפוסק כמ"ד משום כבודו ש"מ ולכן כ' דאפי' רוצה להחמיר כו' אינו רשאי וא"כ קשה למה כ' ואם י"ל מי שישתדל רשאי להחמיר והיינו כדעת ר"ת שהוא העמיד כו' ר"ל דאפי' לטעם מפני כבודו ש"מ לא שייך כיון דהעמיד אחר במקומו שלוחו כמותו ונרא' שחשש לכבוד המת משא"כ ברישא ניהו שי"ל בעל שמוטל עליו קבורתה. מ"מ איכא בזיון המת כשאחי' ג"כ אינו משתדל בקבורתה:

ועוד כו' אין מוחים. דברישא מיירי כשבא לשאול לב"ד מורין לו שאין רשאי להחמיר ובסיפא מיירי שאינו שואל והוא מצד עצמו מחמיר אין ב"ד מוחים בידו. וה"ה ברישא באחותו נשואה אם הוא עצמו אינו שואל ומחמיר אין מוחין ומ"מ צ"ב לפ"ז אמאי חלקינהו בב' בבות דין אין מוטל עליו לקברו ויש לו מי שישתדל כיון דשוין בדיניהם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חייב כו'** וב"ח פסק כו' דהרב"י הקשה דברי הטור אהדדי דכאן בא"ח כתב לעת ערב כיון שיכול להחשיך פטור משמע אפי' אינו מחשיך וביו"ד סי' שפ"א כת' אם החשיך משמע אם אינו מחשיך חייב ולזה תי' הב"ח ופסק כן דשם מיירי בשאר מצות דא"צ כוונה כ"ה לכן אם אינו מחשיך אף דטריד קצת דהא יכול להחשיך מ"מ חייב אבל הכא דמיירי לענין ק"ש דנקרא' באימ' וצריכה כוונה יתירה לכן ס"ל להטור דאפי' אינו מחשיך כיון דיכול להחשיך וטרוד קצת פטור:

וצ"ע דהא כ' הרב"י כו' דהרב"י כת' לתרץ קושייתו הנ"ל ולזה הוסיף להקשות דלענין ק"ש לא שייך כלל לומר פטור או חייב דממ"נ כו' כמ"ש מ"א אלא דלא נלמד מכאן לכל המצות שחייב בהם כל יום שבת ויום טוב אפי' בשעה שמחשיך על התחום לכן כ' חייב כ"א עד הערב כו' וכיון שלא כ' כן מפני מה שצריך לדיני ק"ש לא חשש לברר דבריו וסמך על מ"ש בטור י"ד שהוא עיקר מקומו עכ"ל הרב"י. וא"כ י"ל שגם הרב"י פה בש"ע כן כוונתו וכן כ' בתשו' שבות יעקב חלק א' סי' ח' ע"ש. אבל מ"מ על הב"ח הקשה מ"א דא"א לומר כתי' הב"ח דהכ' מיירי לענין ק"ש דהא לענין ק"ש לא משכחת לה שנוהגים לקרות ביום א"כ מיירי בק"ש של ערבית דזמנה לדידן מבעוד יום מ"מ אפי' אינו מחשיך פטור:

ומ"מ במ"ש הכל כו' ר"ל דהא לא הותר בחול לקרות מבעוד יום אלא משום דטרחא דציבורא וסומכים על ק"ש שעל מטתו וכמבואר לקמן סי' רל"ו וא"כ ליחיד לא הותר לקרות מבע"י. וכ"ש במ"ש שגם ציבור קורין בלילה א"כ זמנה אחר צ"ה והדרא קושית מ"א על הב"ח לדוכתי': ולדינא כתב הט"ז דבכה"ג אם אינו מחשיך יקרא ק"ש מבע"י כמו בחול. ובתשו' שבות יעקב ח"א סי' ח' הביא שמורה א' פסק כהט"ז והוסיף עוד להתיר להתפלל של מ"ש בשבת אחר פלג המנחה וכמ"ש לקמן סי' רצ"ג דבמקום אונס רשאי להתפלל של מ"ש אחר פלג המנחה וגם להבדיל ובתשובה הנ"ל חלק על המורה דאפי' נימ' שיקרא ק"ש מ"מ ודאי להתפלל ולהבדיל אינו נכון דהוי כארכבי אתרי רכשי. כיון דאתה מחייבו בתפלה לפי שהוא' שבת ולא חל עליו אינות ואיך יתפלל תפלת חול. דאי הוא חול חל עליו אינות ואינו רשאי להתפלל עכת"ד. ואני בענ"ד לא הבנתי דהא כל זמן שאינו רשאי להתעסק בצרכי המת לא חל עליו אינות ואין הטעם משום קדושת שבת וא"כ הא אפי' מתפלל תפלת חול ומבדיל אעפ"כ אסור במלאכה עד הלילה וכדלקמן סי' רצ"ג א"כ אף שמתפלל של חול מ"מ לא חל עליו אינות כיון דאכתי אין יכול להתעסק בצרכי המת. עוד כ' הט"ז שאפי' בחול אם י"ל לבן מי שיתעסק בצורכי אביו ואמו ילך לבה"כ ויאמר קדיש כי זהו כבוד אביו ואמו. ובס' א"ר הקשה דברי ט"ז דידיה אדידיה. דבי"ד כתב ט"ז דוקא בשבת יאמר קדיש משמע אבל לא בחול ולע"ד אינו קושיא דשם מיירי לפי ההווה דאין לו לבן מי שיתעסק בצורכם. דמי יחוש להתעסק יותר בצורכם כמו הבן. לכן כתב דוקא בשבת וי"ט אך בעיקר הדין חלקו על הט"ז בנקודת הכסף ובעבודת הגרשוני דהא הקדיש ניתקן להצילו מגיהנם וקודם קבורה עדיין אין דין גיהנם. ובתשובה שבו"י הנ"ל הסכים עם הט"ז דאדרבא ראוי להקדים התיקון לצרה

כמ"ש שיש להקדים תפלה לצרה. אכן סיים בתשובה הנ"ל שלא ראה נוהגים כך אך מי שהורה לומד קדיש לא מהדרינן עובדא. ע"ש עוד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **תוך כו'** לא הזכיר ד"א ר"ל דאפי' חוץ לד"א מן הקבר אסור וכ"כ ט"ז ולעיל סי' מ"ה נראה מדבריו דאפי' חוץ לקברות אם אין לו מחיצות אסור תוך ארבע אמות והיינו אם הוא תוך ארבע אמות של קבר וע"ש:

סימן עב

סעיף א

ס"ק א שלמטה כו' שיש חבורות כו' ר"ל אפי' הם רחוקים מן המטה. ועב"י בשם תר"י שכתב אפי' יש ג' כתות שמחליפים זה אחר זה וס"ד בעוד שנושאים הראשונים כת ג' חייבים. דהא יכולים לקרות בעוד שישאו כת שני' וכתבו תר"י דמ"מ פטורים שפעמים נמלכים וכת שלישית בשני' ישאו עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **סמוך כו'** כמ"ש תר"י אבל לא מטעמיה דתר"י כ' טעם כיון דשל ערבית זמן ק"ש כל הלילה. ומ"א כ' בטעם שמא ע"י קריאת ק"ש אתי להתרשל:

ולא יקברנו היום ויעבור על לא תלין כו'. וביד סי' שנ"ח סעיף ב' הביא רמ"א שני דעות בזה עין שם כ"כ בס' א"ר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יתחילו כו'** אבל בי"ד ר"ל בטור י"ד אבל בש"ע לא כ' כלום ומדכתב הטור י"ד מה שיוכלו משמע כשיגיעו לשורה יפסיקו אפי' עומדים באמצע ק"ש:

סימן עג

סעיף א

ס"ק א כו' שניהם כו' כ"מ ספ"ג מהל' ק"ש בשם הר"מ. ולענ"ד משמע מלשונו שם דדוקא אי שניהם מחזירים פניהם אבל פנים נגד אחור אפי' אותו שהחזיר פניו אסור לקרות וע"ש:

סעיף ב

(ס"ק ב) ובשנת כו' כמ"ש הרא"ש שם סוף קדושין:

כלומר כו' זהו דברי הרא"ש שם בקדושין לפרש הא דאמר הש"ס שם לענין לישן זה עם זה בקירוב בשר וזה וזה כדי שיהיו שדים נכונו ושערך צמח. ופי' הרא"ש דאין הכוונ' שיהיה צריך שיהיו שדים כו' אלא קרובים להיות שדים כו' שהיא שנה הסמוכה לגדלות עכ"ל הרא"ש:

והרא"ש למד שם מק"ש כו' ר"ל דהרא"ש בקדושין מחק הגירס' שהיה לפניו וגרס תינוקת בת י"א ויום א' ותינוק בן י"ב ויום א' והביא ראיה דהכי הגירס' במס' ברכות לענין ק"ש:

וא"כ צריכים שיהיו שוין לדינא וא"כ צ"ל הא דאמרינן בברכות עד כדי שדים נכונו כו' ר"ל ג"כ קרובים להיות שדים נכונו כו':

וצ"ע רב ובס' א"ר מיישב קושי' שניה די"ל דהכא לענין ק"ש מיירי אב עם בנו והאשה עם בתה הקטנה דמצד שינה בקירוב בשר אין איסור רק משום ק"ש ע"ש אבל מ"ש ליישב קושי' א' לא עמדתי על דעתו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומשנת כו'** דא"צ י"ג שנה ויום א' רק כיון שהגיע לתחלת ליל שנולד באותו יום דיו וכ"כ מ"א לעיל סי' נ"ג ס"ק י"ג:

וכ"מ ביבמות כו' בפרש"י אהא דתנן שני אחים שנשאו שתי אחיות ובשעת חופה נתחלפו הנשים והיו נדות חייב כ"א ד' חטאות. א' משום אשת איש. והב' משום אשת אח. ג' משום אחות אשה. ד' משום נדה ובעי לאוקמי לחד אוקימתא דאתיא כר"ש דס"ל אין איסור חל על איסור כ"א באיסור בת אחת. דהיינו שחלין שני האיסורים בפעם א' ופריך בשלמא ג' איסורים אשת איש ואשת אח ואחות אשתו משכחת לה שני האחים שוו שליח א' לקדש להם אותם ב' אחיות. ושתי האחיות עשו שליח לקבל להן הקידושין מאחים ופגעו שני השלוחים זה בזה וקיבל שליח הנשים משליח האנשים את הקידושין בבת אחת א"כ חלין ב' הקידושין בב"א וממילא חלו כל ג' האסורים בבת אחת אבל איסור נדה היכי משכחת לה וכי אפשר לצמצם שפרסו נדה באותו רגע שקיבל השליח הקידושין. ומשני דמשכחת לה בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ג לחייב האחים ומתוך י"ב לאחר י"ב לחייב הנשים ופרש"י כגון שנולדו שני האחים בראש השנה ולשנה הבאה בר"ה נולדו שני האחיות א"כ ממיל' כשנעשו האחים בני י"ג שנה נעשו הנשים האחיות בנות י"ב שנה וקודם שהיו גדולים אף שהיו נדות מ"מ לא חל מה"ת האיסור דהא אכתי לאו בני עונשים נינהו ומיירי שקדמו הקידושין קודם שהיו גדולים אבל מסרו הקידושין שלא יחולו עד זמן גדלות וא"כ איסור נדות ואיסורים שמשום הקידושין באים כא' (ולפ"ז

למסקנ' אין צ"ל שקדשו ע"י שליח כ"א שהם עצמם קדשו האחיות ואפ"ה חלו כאחת כיון שאמרו שלא יחול עד זמן גדלות כ"כ משנה למלך בהלכות אישות ע"ש) וכתב רש"י וז"ל ונמצאו הקידושין ואיסור עונש נדות חל עליהן כשחשיכ' ראש השנה של י"ג לנקבות שהוא של י"ד לזכרים כו' עכ"ל ומדכתב כשחשכה ראש השנה כו' אע"ג דמיירי שנולדו בראש השנה כמ"ש רש"י שם ע"כ צ"ל דדי כשהן בני י"ג שנה שלימים ובנות י"ב שלימות ולא בעינן יום אחד יותר אלא כיון שנכנס מעט ביום שאחר זה שעי"ז השנים שלימים די:

סימן עד

סעיף א

כתב הרב"י כו' מספקא לי' כו' הם דברי הרא"ש לפרש אבעי' דר"י וס"ל להרא"ש דפשיטא דאהל חשיב הפסק אלא כיון דאינו מוציא רק דאשו ועדיין הלב בפנים תוך המגדל. וא"כ עדיין לבו רואה א"ה. ולכן סיים הרא"ש ולמעלה פסקנו דאסור. ר"ל בפרק מי שמתו כו' פסק הרא"ש דלבו רואה את הערוה אסור. וא"כ ממילא נפשטה האיבעי' לדידן:

דשדי ראשו בתר רובו והוי כלו לפנים והוי עיניו רואות את הערוה:

ואם אינו גבוה יו"ד כו' חוץ לחלון. והיינו דוקא בכיל' דלא קביע אבל בית אפילו אינו גבוה יו"ד כיון דקביע אסור דאמרי' בכל ענין שדי ראשו בתר רובו כ"ה שם בגמ' בסוכה:

אם המגדל של עץ חשיב אהל כו' בש"ס דילן מבואר שני הצדדים אם גבוה יו"ד לא הוי חציצה ואם אינו גבוה יו"ד ודאי הוי חציצה. ובירושלמי מסתפק אבל אינו מבורר אי מיירי בגבוה יו"ד ובאינו גבוה פשיטא לי'. או מיירי באינו גבוה יו"ד ובגבוה פשיטא ליה. או בירושלמי מסתפק בכל ענין בין בגבוה עשרה ובין באינו גבוה (ואפשר מגדל יותר קביעות מכילה וכמ"ש לקמן). וז"ל רי"ו ואם לבו רואה את הערוה אסור כ"ה בירושלמי וע"כ גם רי"ו הוי מפרש הירושלמי כמ"ש מ"א ופסק האיבעי' לקולא וכמ"ש מ"א וא"ש דברי רי"ו אבל אי רי"ו הוי מפרש הירושלמי כהרא"ש דמסתפק בלבו רואה את הערוה. א"כ על מה סיים וכ"ה בירושלמי אם על מ"ש לבו רואה את הערוה אסור דנקט האיבעי' לחומרא ע"ז לא הוי צריך לראיה מספיקו של הירושלמי כי הו' מחלוקת תנאים בש"ס דילן בפרק מי שמתו ואי על הרישא כוון רי"ו במ"ש יוציא ראשו חוץ לחלון כו' והיינו באין לבו רואה את הערוה וכמ"ש מ"א אח"ז הא זה אינו מבואר בירושלמי להיתרא. אדרבה דלמא הירושלמי מסופק בזה וכדעת מ"א באמת שזה היא איבעי' של הירושלמי

אלא ע"כ צ"ל דגם רי"ו הוי מפרש הירושלמי כמ"ש מ"א וא"ש והא דאיצטריך רי"ו להביא מן הירושלמי ולא הביא סוגי' דסוכה שהביא מ"א. דפשיטא להש"ס דשרי י"ל או משום דאיכא שם בסוכה לישנא בתרא דלא נאמר דין כילה לענין ק"ש כלל אלא סוכה הישן תוך כילה בסוכה אי מקרא ישן תוך הסוכה ולא חשיב הכילה הפסק. ולישנ' בתרא עיקר וא"כ אינו מבואר היאך הדין לענין ק"ש. ולכן הביא ראיה מירושלמי: או אפשר ס"ל לרי"ו דמגדל של עץ חשיב יותר קבוע מכילה וירושלמי מיירי באין גבוה יו"ד ואינו חולק על ש"ס דילן דאע"ג דבכילה בפחות מי' הוי הפסק. מ"מ נסתפק במגדל דהוי יותר קבוע אפשר דלא הוי הפסק. ולכן נקט רי"ו לרבותא אפי' מגדל של עץ הוי הפסק וכ"ש כילה. ודין מגדל אינו מבואר בסוכה והא דלא חילק רי"ו בין פחות מיו"ד לגבוה יו"ד. או משום דסתם מגדל הוי פחות מיו"ד או אדרבא רי"ו מתיר בכל ענין דס"ל לישנא בתרא בסוכה עיקר וא"כ אין מבואר בש"ס דילן כלל דין כילה לענין ק"ש. כיון דהירושלמי מסתפק סתם במגדל משמע בין בגבוה יו"ד ובין באינו גבוה יו"ד ופסק האיבע' לקולא ומה"ט בכל ענין הוי חציצה ושרי:

ואם מוציא גם לבו כו' כאלו הוא כלו בחוץ. ור"ל ואסור כה"ג:

ואפשר דר"י מוקי לה כו' והפוסקים שהשמיטו נראה להם דוחק לאוקמי כה"ג דא"כ ה"ל להש"ס ירושלמי לפרש דמיירי שכיסה לבו א"ו דס"ל לבו רואה את הערוה מותר. וכ"כ התוספות בהדיא בסוכה דעל כרחך הא דמתיר להוציא ראשו חוץ לכילה ולקרות ק"ש ע"כ ס"ל לבו רואה את הערוה מותר. ועל כרחך צ"ל דנראה להם דחוק לאוקמי שכיסה את לבו. וכיון דקי"ל לבו רואה את הערוה אסור לכן השמיטוהו ואע"ג דאכתי ה"מ להעתיק אם כיסה לבו דכילה הוי חציצה אם הוציא ראשו. אין זה קושיא על הפוסקים להעתיק כל חידושי דינים היוצאים מתוך פילפול ואינם מבוארים להדיא בש"ס. וכ"כ כמה פעמים על הרמב"ם משא"כ רי"ו כ' מ"א דמוקי לה דהש"ס וירושלמי מיירי כה"ג ולכן העתיקו:

אבל בבית כו' והיינו אפי' אינו גבוה יו"ד כצ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יכסה כו'** כמ"ש בהג"ה ר"ל לענין לב והוא הדין לעינים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בידים כו'** ורוצה לעמוד ערום ר"ל מי שהיה שם כתוב על בשרו וצריך טבילה ועי"כ צריך להסיר בגדיו וכיון דאסור לעמוד בפני השם ערום אם אפשר לכסות השם בגמי יכסה ולא הוי חציצה שנכנס בו מים ואם אין לו גמי ס"ל לחכמים דלא יכסה ביד

דלמ' משתלי ויסלק היד מן השם ונמצא עומד ערום לפני השם ולכן לא יטבול ור' יוסי ס"ל טבילה בזמנה מצוה ולכן שלא לדחות טבילה בזמנה ס"ל דלא גזרי' ויכסה ביד עכת"ד הגמ':

דהוי מין א' כו' דהלב והיד חד גוף נינהו משא"כ לגבי כיסוי השם שהיד אינו בא לכסות הגוף אלא לכסות השם שאינו מן הגוף עכ"ל ת"ה ס"י. ור"ל דכתב בדיו או בצבע שאינו מן הגוף:

ועוד בגמ' נמי כו' הלשון צ"ב דמשמע שבא להוסיף ע"ד ת"ה טעם ובאמת המעיין בת"ה יראה שע"כ מ"א חולק על ת"ה דהת"ה בא להוכיח דכובע של קש מקרי כיסוי דהא אמרי' לגבי שם דמכסה בגמי ומה לי גמי או קש ותחלה רצה לדחות דאין ללמוד מכיסוי השם דע"כ לגבי הזכרת ברכה חמיר מלעמוד לפני השם ערום דהא לגבי השם היה די בכיסוי יד לולא דגזרי' דלמא משתלי ושקיל ולגבי ברכה כתב ר"ת דלא מהני ומה שמניח היד על הלב שלא יהיה לבו רואה א"ה ובעי' דוקא בגד ע"כ לגבי הזכרת ברכה חמיר א"כ גם לענין כובע של קש ליכא למילף מהתם דמהני ומסיק דלעולם הזכרת השם ולעמוד לפני השם ערום שוין שפיר איכא למילף מיניה דין כובע של קש והא דמהני התם כיסוי יד לולא גזרה דלמא משתלי משא"כ לגבי הזכרת ברכה. ה"ט דמין במינו אינו חוצץ כנ"ל עכת"ד ת"ה. הרי דגזרת דלמא משתלי בין עיניו של ת"ה ואפ"ה מקשה מיניה ע"כ צ"ל דס"ל דלגבי הזכרת ברכה לא שייך דלמ' משתלי וכן מצאתי בפר"ח. וה"ט דוקא טבילה שיש לה משך זמן א"ל דלמא משתלי משא"כ הזכרת ברכה דהוא זמר קצר מאוד ל"ל שבתוך זמן מועט מתחלת הברכה שהניח היד על הלב ישכח טרם יגמור הברכה ויסלק היד אע"כ מצד הדין לא מהני הנחת יד לגבי ברכה או י"ל דגם אם ישכח מסתמ' יחזור ויזכור מיד ויכסה ודוק' לגבי השם מיד שמסיר היד עשה איסור שעומד לפני השם ערום ואף אם שוב יניח ידו עליו לא תיקן את אשר עיות משא"כ בברכה יהיה איך שיהיה ע"כ ת"ה ס"ל בברכה לא שייך למגזר דילמא מישתלי והא הכא בברכה קיימינן ומ"א דס"ל דגם בברכ' גזרינן דילמא משתלי ע"כ חולק בזה על ת"ה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **למעלה כו'** כיון שעיניו כו' הלשון אינו מדויק דהא בלב קיימי' והכונה דרמ"א בד"מ למד דין זה דאם לבו חוץ למים דשרי מדכתב הרשב"א אהא דאמרי' דבמים צלולים אסור משום דלבו רואה א"ה ת"ל דעיניו רואים א"ה. ותי' כיון דעיניו חוץ למים כו' משא"כ הלב שהוא במים ומיניה ילפי' דאם גם הלב חוץ למים שרי:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **דייניו כו'** הפסק' מיהו הוי. וכ' הל"ח פ' מ"ש סעיף קי"ג על דברי הרב"י וז"ל וצריך טעם לדבר ולכן נ"ל דלכך מקרי הפסקה לפי שעושה מעשה שלא כדרכו שאין דרך בני אדם לחבק עצמו כך. משא"כ כיסוי בעלמ' בידו על לבו היא דבר רגיל ושכיח ולפיכך אין כיסויו כיסוי עכ"ל. ובס' פר"ח חולק על דין זה ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **דאז כו'** פי' דאשה כו' פי' זה הוא לפי גרסת מ"א:

שלא תהא ערותה כו' פי' ר"ל משום לא יראה בך ערות דבר. וכ"כ תר"י וע' ש"ך וט"ז י"ד סי' רי"ש האריכו בזה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **בין כו'** וקשה דא"כ למה הוצרך כו' ר"ל הטור וראב"ד ע"ש:

בערות חבירו היינו הגיד ולא הכיס כ"כ הרב"י לענין ערות עצמו. וכמ"ש בש"ע שלא יגע הגיד בהם:

כתב הרב"י כ' הג"א כו' ממ"ש תר"י גבי עכו"ם ערום כו' וכ' בד"מ כו' יותר להתיר מלאסור. דאהא דאמרינן פ' מ"ש דף כ"ה דערות עכו"ם מקרי ערוה. אע"ג דבשר חמורי' בשרם מ"מ מדכתיב ואת ערות אביהם לא ראו מוכח דגם ערות עכו"ם מקרי ערוה. וא"כ כשמלין גר ודאי צריך לכסות ערותו בשעת ברכת המילה וכתבו תר"י דיש מביאין ראיה מכאן דה"ה כשמלין קטן דצריך לכסות ערותו בשעת ברכת המילה. וי"א דא"צ דהא קי"ל דישן עם בניו הקטנים וקורא ק"ש ודחה הוא ראיה זו דשאני התם דאינו רואה הערוה. ומניין להתיר ראיית הערוה ומסיק וסיים וז"ל דמיהו נראה דבקטן כ"כ (ר"ל שאינו ראוי לביאה כמ"ש הרא"ש) דלא דייני' לי' ערוה וא"צ לכסותו עכ"ל. וא"כ הרב"י דייק מתחלת דברי תר"י שכ' דמהא דישן עם בניו הקטנים אין ראיה להתיר אפי' ראיית ערוה ואף דלבסוף מתיר ראיית ערות קטן מ"מ נגיעת ערוה דחמיר יותר לא שמענו היתר וד"מ דייק מסיפא מדכ' דבקטן כ"כ לא דיינינן לי' ערוה וכיון דלא מקרי ערוה אפי' נגיעה שרי ואע"ג דאינו ראיה גמורה דהא סיימו ואין צריך לכסותו אם כן י"ל דדוקא לענין זה דא"צ לכסותו ל"מ ערוה דראי' שרי אבל מ"מ נגיעה אסורה. מ"מ טפי משמע הלשון דלא מקרי ערוה כלל לכן כתב דיותר נראה להתיר מלאסור אבל מ"מ המ"א הסכים לדינא לדעת רב"י וכתב הטעם מ"ד ארואה ערות קטן דכתב הרב"י בסי' ע"ה דאסור. ואפי' לדעת רמ"א שהביא יש מתירין ראיית ערות קטן מ"מ נגיעה דחמיר אסור וכמ"ש הרב"י:

סימן עה

סעיף א

אם לבושה דק כו' כמו שכתוב ס"ה:

בערוה בעששית דאסור דבראי' תליא דכתיב ולא יראה בך ערות דבר והא נראית וה"ה הכא:

(**ס"ק א**) **וי"א כו'** עיין בל"ח ודבריו צ"ע. ר"ל דבדף כ"ד א"ר יצחק טפח באשה ערוה. ומסיק הש"ס למאי הלכתא. אילימ' לאסתכולי בה והא"ר ששת כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאלו הסתכל במקום התורף (וא"כ אפילו פחות מטפח נמי) ל"ק הא באחרת והא באשתו ולק"ש (כ"ה ברא"ש. אבל בגמ' הגרס' אלא באשתו ולק"ש) וסיים הרא"ש ודוק' באחרת. אבל היא עצמה הא אמרי' לעיל האשה יושבת ומפרישה חלה כשהיא ערומה והבין רמ"א דברי הרא"ש דפשיט' להרא"ש כיון דבאשתו נמי אסרו אף דלבו גס בה וליכא משום הרהור וע"כ הטעם משום ולא יראה בך ערות דבר. א"כ ה"ה אפי' אשה אחרת אינה רשאי לקרות או לברך כשחברתה ערומה כנגדה מה"ט גופה. וע"ז כתב הרא"ש ודוקא באחרת אבל היא עצמה ערומה רשאי לקרות והנה מל' הש"ע שכתב הרב"י טפח מגולה כו' אפי' היא אשתו כו' משמע דה"ה באשה אחרת בעי' דוק' טפח. וכן משמע ממ"ש רמ"א וי"א דוק' באשתו כו' אבל כו' (וכן הבין הב"ח לשון הטור ורמב"ם שהוא כלשון זה) דס"ל להרב"י דגם באשה אחרת בעי' דוק' טפח ואע"ג דבאשה אחרת אסור להסתכל אפי' באצבע קטנה היינו הסתכלת בכוונה כדי ליהנות ממנה בראייתו. אבל ראיה בלי כונה אינו אסור אלא בטפח ולק"ש עכת"ד הב"ח. וצ"ל לפ"ז הא דפריך אילימ' לאסתכולי. והא"ר ששת כו' כוונת המקשן ממ"נ אי משום ערוה ע"כ לא מיירי ברואה לפי תומו ולא להסתכל ליהנות דבזה אפי' טפח שרי. אע"כ לאסתכולי היינו במתכוין ליהנות וא"כ הא אמר ר"ש דאפי' באצבע קטנה אסור להסתכל. ומשני באשתו ולק"ש ומיירי באינו מכוין ליהנו' אלא ראייה בעלמ' לפ"ת דבעלמ' שרי אפי' באשה אחרת ואפי' טפח אבל לק"ש אסור אפי' באשתו. והיינו דוקא טפח ואפי' באחרת (וטעם לשיעור טפח כ' הב"ח דשיעור מקום תורף הוי טפח) עכ"פ ק"ש ודאי חמיר משלא בשעת ק"ש. אבל הל"ח כ' אהא שכ' הרא"ש ודוק' באחרת אבל בעצמ' כו' דס"ל להרא"ש דהא דמשני באשתו ולק"ש לרבותא נקט אשתו וכ"ש באחרת ואהא קא' ודוק' באחרת כו' משמע דס"ל דדוקא באחרת ר"ל שלאיש אסור דוקא נגד אחרת אבל היא עצמה מותר' וא"כ אינו מבואר בהרא"ש דין אשה אחת נגד חברתה ואי ס"ל דשרי א"כ למה כ' והיא עצמה מותרת הל"ל רבות' דאפילו לאשה אחרת מותר. ואי ס"ל דלאשה

אחרת אסור א"כ למה כ' ודוק' לאחרת דלפי' הל"ח ר"ל לאיש אסור נגד אשה אחרת הל"ל רבות' דאפי' לאשה אחרת אסורה. אך זה י"ל קצת. אך אח"ז כ' ל"ח וז"ל ומהכא שמעי' דק"ש אית בה קול' כו' דאף באחרת שאסור להסתכל בה אפי' באצבע קטנה לא אסרו בק"ש אלא בטפח. וטעמ' שלא יבוא לידי ביטול ק"ש עכ"ל וזה חידוש גדול וצ"ע דניקל יותר בק"ש מבעלמא דדבר שאסור בעלמא יהיה מותר בק"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **בתולות כו'** ועוד דאי' בכתובות כו' וא"כ קשי' על ש"ע א"ע ורמב"ם דכ' דפנויות אסורות לילך בגילוי ראש. הא אדרבה זהו הסי' שהיתה בתולה:

ודוחק יותר כו' והב"ח באה"ע מפרש כן דמיירי התם באה"ע באלמנה:

וכן פירש"י פ' נשא כו' וז"ל ופרע סותר קליעת שערה כדי לבזותה מכאן לבנות ישראל שגילוי הראש גנאי להם עכ"ל א"כ משמע דוקא סתירת הקליעה גנאי:

בכתובות פ"ז ד' ע"ב. רק שמדת צניעות כו' וא"כ רש"י בחומש או מיירי דוק' בנשואה או בפנויה ודבריו אסמכת' עכ"פ גם לפ"ד מ"א דעכ"פ גם בתולה אסורה בפריעת ראש דהיינו קליעת שערה מסותרים. א"כ עדיין קשיא מהא דאם יצאה בהינומ' כו' דהא פירש"י ריש פרק האשה שנתארמלה וז"ל וראשה פרוע שערה על כתפה עכ"ל:

והיינו קליעתה סתורה וכן המנהג:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וכ"ש כי' יוצאה אשה כו'** דבר חשוב דמהדק ואין מי טבילה נכנסים בהן אסורה לצאת בהן בשבת. דהיכי דחשיב חיישי' דלמ' משלפא ומחוי לה לחברתה ומייתי לה ארבע אמות בר"ה וכן אי מיהדק' דלמ' תצטרך לטבילה ותצטרך להסיר ומייתי לה ד"א אבל חוטי שער דלא מהדקי וגם אינן חשובים מותרת לצאת בהן. אבל אין מזה ראיה כ"כ למ"א דלמ' מיירי תחת השבכ' והן מכוסים ועיקר ראייתו מסיפ' דילדה לא תצא בשער של זקנה דלמא מחכי עלה ותסירן מפני הבושה ומייתי לה ד"א. וע"כ במגולה מיירי דהא חיישינן דמחכי עלה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **זמר כו'** קול דיבורה שרי אפילו בא"א ואפי' בק"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ערות כו'** ובמגולה. אהא דתנן פוחח היינו שבגדיו קרועים אינו קור' בתורה. ואבעי' להו קטן פוחח אי שרי. ופרש"י דוקא גדול דאיכ' משום לא יראה בך ערות דבר מה

שאין כן קטן דאינו מוזהר ע"ז. ופשט דאסור משום כבוד הצבור. ולא הבנתי לדעת רש"י איך ס"ד דהטעם משום לא יראה כו' א"כ אמאי שרי לפוחח לפרוס על שמע כדתנן התם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ויש כו'** ונ"ל דמ"מ לא יאחז כו' עמ"ש ס"ס ע"ד דניהו דראי' שרי אבל נגיע' אסור דחמיר ובס' א"ר כ' דאין נוהגים כמ"ש מ"א. גם הרא"ש כתב עוד להתיר שא"צ כיסוי בשעת מיל' וז"ל כיון דלתקוני מילה קאתי קרינא ביה שפיר והיה מחניך קדוש עכ"ל. ולטעם זה גם הנגיעה היה ראוי להתיר. גם אי לא היה תופשו בשעת ברכה ע"כ היה צריך המוהל למשמש ולהקשותו אחר הברכה כדי לידע שיעור החתך א"כ יהי' הפסק מרוב' בין ברכה למילה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **והחזיר כו'** וב"ח פסק דוקא כו' ולדעת הב"ח כ' הט"ז דלא סגי בחזרת פנים אלא צריך לחזור כל גופו משא"כ לדעת הרב"י סגי בחזרת פנים דלא גרע מעצימת עינים ומ"ש הרב"י דכ"מ ברשב"א כו' הבאתיו לעיל במ"א סי' ע"ד ס"ק ה' שהקשה על מ"ד בש"ס דבמים צלולים אסור לקרות משום לבו רואה א"ה והקשה רשב"א ת"ל דעיניו רואו' א"ה ותי' כיון דעיניו חוץ למים שרי כיון דאינם רואים א"ה וס"ל להרב"י דה"ה עוצם עיניו:

סימן עו

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לקרות כו'** וב"ח פסק מדסתם הרב"י בש"ע וכ' אסור לקרות כנגדה. משמע שדינו כדין צואה ממש שמבואר בסי' ע"ט שלפניו צריך להרחיק מלא עיניו משום דאזיל לשיטתי' שכ' בחבורו על מ"ש הרמב"ם בצוא' עוברת ופי חזיר אסור לקרות כנגדן עד שיעברו ממנו ד"א דמשמע מלשונו דאפי' לפניו סגי בד"א דצואה עוברת קיל בזה מצואה קבוע' וכ"כ מהרי"א אלא לפי שלא מצא הרב"י ראיה לחילוק זה בגמ' לכן פי' דהרמב"ם מיירי לאחריו אבל לפניו אפי' בצואה עוברת אסור כמל' עינו אבל הב"ח כ' דל' הרמב"ם שם משמע כפי' מהרי"א דאפי' לפניו סגי בד"א ואי משום שלא נמצא ראיה לזה בגמ'. אולי הרמב"ם מצא כן בתוספת' והבי' ג"כ קצת סמך מן הגמרא ע"ש. ולכן פסק הב"ח לדינ' כוותיה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומכוסה כו'** על ידו כו' שרי כו' ב"י תר"י ורשב"א דע בגמ' איתא צואה על בשרו או שהיו ידיו בב"ה רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש ורב חסדא אמר אסור. וטעם פלוגתייהו

מבואר שם. וכמ"ש מ"א ס"ק ה' ו'. ויש פוסקים כר"ה ויש פוסקי' כר"ח והן ב' דעות שהובאו פה בש"ע. והרי"ף ורמב"ם גורסים צואה על בשרו. או ידיו מטונפות מב"ה. והקשה הרא"ש על גרסא זו דא"כ היכי שרי רב הונא כיון שהצואה נראית ואפי' יבשה אסור. וכת' תר"י אף שהרמב"ם יישב זה בלשונו דמיירי שאין בו ממשות אלא לכלוך בעלמ'. ומתוך קטנותו ויבשותו נידון אותו כאלו אין שם צואה. אלא שע"ז קשה דכה"ג אמאי יחלוק רב חסדא מדכתיב כל עצמותי כו' הא כיון דנידן כאלו אין שם צוא' הרי כל עצמותיו נקיים כו' עכת"ד תר"י. ורשב"א כ' ג"כ דהרמב"ם מיירי שאין בו צוא' ממש אלא כעין מלמולי זיעה אלא שהוסיף רשב"א דאפי' בלח שרי משום דאין בו ריח וליכא אלא משום והיה מחניך קדוש. וכיון דמכוס' שרי עכת"ד. א"כ אי מיירי מ"א ביבישה שרי לכ"ע אפי' להי"א דפסקו כר"ח דהא תר"י הקשו כן על גרסת הרמב"ם דכה"ג למה יאסר ר"ח ולגרסת הרמב"ם צריך יישוב אבל לפי גרסתינו שהיה בב"ה. באמת נשארה סבר' חיצונה דכה"ג דהוי כעין מלמולי זיעה מותר לכ"ע אפי' לר"ח ופליגי בדבר אחר וכן בל"ח דלא התירו רשב"א אלא משום שהן מכוסים י"ל כמו שהקשו תר"י דא"כ במאי פליג ר"ח ואסר. וניהו דלגרסת הרמב"ם צריך לדחוק אבל לגרסתנו נשארה סבר' החיצונה דאפי' לר"ח שרי:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דרך חור כו'** עסי' פ"ג מ"ש. ר"ל מדכתב רש"י מחיצה שבינו לב"ה. ולא כ' מחיצות יש לב"ה אע"כ ס"ל דבמחיצות ב"ה יש להן דין צואה. ולכן כ' רש"י מחיצה שבינו לב"ה ר"ל שיש מחיצות המפסיקות בינו ובין מחיצות ב"ה. וע"ז כ' המאור דאל"ה אסור לקרות נגד ב"ה ר"ל נגד מחיצות ב"ה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **י"מ כו'** הפה והחוטם בכלל ר"ל שהנשימה יוצא מהן:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וי"א כו'** על בגדיו ומכוסה שרי לכ"ע דהא כל עצמותיו נקיים:
וברא"ש משמע קצת כו' דהרא"ש כ' על מ"ש בש"ס אמר רבא צואה בגומ' מניח סנדלו עליה וקורא ק"ש ז"ל ולא אמרי' דסנדל בטיל לגבי גופיה ולא חשיב כיסוי עכ"ל. ומזה משמע דהיינו חדושי' דרב'. ומדנקט רבא סנדל דוק' וכן הרא"ש נקט סנדל משמע דשאר בגדים לא בטולי לגבי גוף ופשיט' דהוי כיסוי. (אם כי אינה ראיה גמורה. די"ל דרבא אורח' דמלת' נקט. והרא"ש נקט סנדל כיון דרבא איירי בסנדל) וא"כ ניהו דסנדל אע"ג דבטל לגבי גוף מ"מ הוי כיסוי מ"מ לענין נוגע יש לחלק מה"ט דוק' סנדל דבטיל לגוף

לכך אי סנדל נוגע אסור דהוי כאלו נגע גופו בצואה משא"כ שאר בגדים דלא בטילי לגוף אף דהבגדים נוגעים בצואה לא הוי כאלו הגוף נוגע בצואה ומה"ט שרי:

ועי"ל כו' כמ"ש תר"י לפי דרכם דהאי וי"א שלא התיר המתיר כו' אצילי ידיו כו' הם תר"י והמאור וכתבו תר"י הטעם דכיסוי בגדים לא מהני לפי שפעמים מתגלה ותהיה נראה לכך אסור משא"כ תחת אצילי ידיו שנשאר לעולם מכוסה וא"כ ה"ה אפי' למאן דמתיר אפי' בכיסוי בגדים היינו דוק' בגדים דע"פ הרוב נשאר מכוס' משא"כ סנדל דע"כ ע"י הלוכו יתגלה מודה דלא הוי כיסוי. ובהמאור מבואר יותר שכ' וז"ל צואה על בשרו במקום שהוא במסתרים כו' ולא עביד לגלויי דאי בדוכתי דעביד לגלויי לא גרע מצוא' דבוק' בסנדלו כו' עכ"ל מבואר להדיא דטעם סנדל נוגע דאסור משום דעביד לגלויי אלא דהמאור השוה גם שאר בגדים שלפעמים מתגלה לסנדל שודאי יתגלה. ולדעה קמא דמתיר אפילו ע"י כיסוי בגדים ס"ל לחלק דוק' סנדל שבודאי מתגלה משא"כ בגדים שאין מתגלה כי אם ע"פ מקרה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דינו כצואה**. משמע דאם היא על בגדיו ומכוסה שרי לכ"ע. ואם על בשרו ומכוס' שרי לסבר' קמיית' כן צריך להיות ואחר זה מבי' ראיה לשני הדינים אף שאינו צריך ראיה כיון שכתב שדינו כצואה ודאי לא נחמיר יותר מצואה. מ"מ הביא ראיה לאפוקי מדעת ס"ח שהבי' סס"ק זה:

ובשבת דף קי"ז כו' זה ראיה לדין א' דעל בגדיו ומכוסה שרי ע"כ לכ"ע. דהא מבואר כן בש"ס וע"כ לא יחלוק ע"ז שום פוסק והתם מיירי במכוסה דאמרי' שם ארחב"א אר"י כל ת"ח הנמצ' רבב על בגדיו חייב מיתה (פרש"י רבב שומן וחלב) שנא' כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי (פירש"י שממאיסים עצמם בעיני הבריות כו' נמצ' זה משניא את התורה) רבינא אמר רבד אתמר (פירש"י ש"ז) ולא פליגי הא בגלימ' (שהוא עליון אפי' רבב) הא בלבושא (שהוא תחתון רבד אין רבב לא) הרי דש"ז מיירי בלבוש תחתיו דשם מכוסה ע"י בגד עליון ומדאיצטריך לטעם דמשניאי ת"ל דצריך להתפלל וללמוד אע"כ דלענין תורה ותפלה אין קפיד' כיון שהוא על בגדיו ומכוסה:

וזה ל' הג"מ כו' זה ראיה לדין שני דעל בשרו ומכוסה שרי לדיעה קמייתא:

מכהן שראה כו' ורוצה לישא כפיו:

משמע שאין איסור כו' והיינו אע"פ שהוא על בשרו אע"כ משום דס"ל כדיעה קמיית' דבמכוס' שרי אפי' על בשרו:

רק שמותר לרחצו כו' ר"ל כיון דמצד הדין אין קפידא למה באמת הותר ביה"כ דרחיצה אסורה לזה כ' מ"ד אמי שמלוכלך בטיט דמותר לרחצו דלא נאסר אלא רחיצה של תענוג דוק' כדאית' לקמן רס"י תרי"ג ושם בסעיף ג' בהג"ה. וכ"מ ברש"י. בסוף יומא אבל ברש"י לא כתב ישפשף הקרי אלא ישפשף משום חציצה. וקאי אהא דתני' ת"ר הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל ולערב ישפשף. וע"ז כתב רש"י ישפשף משום חציצה ופריך הש"ס לערב. היינו מוצאי יה"כ) מאי דהוי הוי (ומאי אהני לית השפשוף לחציצה שהיתה בי"כ כו') אלא אימה מבערב ישפשף (פירש"י בערב יום הכפורים ישפשף כ"א עצמו בחמין שאם יראה קרי למחר יכול לטבול בלא חציצה עכ"ל) והבין מ"א דמ"ש רש"י לפי הס"ד דלערב במוצאי יה"כ ישפשף שפירש"י משום חציצ' ע"כ ר"ל שהקרי חוצץ וא"כ משמע דוקא משום חציצה ישפשף אבל משום תפילה א"צ לשפשף כיון דמכוסה אע"ג שהוא על בשרו דל"ל דגם לפי הס"ד אין השפשוף משום קרי. דהקרי מעכב אפי' לענין תפלה אלא דלזה א"צ שפשוף כל הגוף אלא סגי כשיקנח מקום הקרי אלא שפשוף המוזכר בבריי' ר"ל כל הגוף שמא יש באיזה מקום דבר דבוק דחוצץ וכמו שפירש"י למסקנ' דאכתי תיקשי מנ"ל לרש"י דלכי מאי דס"ד הי' מפרש שפשוף כל הגוף שמא יש דבר נדבק בגוף. דלמא שפשוף ר"ל מקום המלוכלך בקרי (ואעפ"כ פריך שפיר מאי דהוי הוי) ואין הטע' משום חציצה אלא משום תפלה. ניהו דלמסקנ' דמיירי בערב יה"כ דאכתי לא ראה קרי צ"ל משום חציצה אבל לס"ד מנ"ל לרש"י לפרש משום חציצה אלא ע"כ דגם הקרי לענין תפלה אין קפיד' כיון שהוא מכוסה אף שהוא על בשרו וע"כ הטעם משום חציצה והיינו דגם רש"י ס"ל כהיש מתירים על בשרו:

מיהו בס"ח כו' אפי' על בגדיו כו' וראיית מ"א ממס' שבת הנ"ל דאיצטריך הש"ס לטעם דמשניאי. היינו דמצד תפלה ליכא רק איסור קל ואין בו מיתה משא"כ משום משניאי יש בו חיוב מיתה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **צואה כו'** מן המעינות ברחיצת מקום הזוהמא. ר"ל אף שאינו צואה מ"מ כיון דאותו מקום מזוהם ומתקבץ שם ונדבק ונעשה שם הליחה זוהמא משום נקיות לתפל' צריך לרחוץ מקום ההוא ולנקותו:

ואין לו תקנה אע"פ שאין לו ריח כדין צואה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **הרוק כו'** אבל אם מים ע"ג לא מהני. דלא תימ' דוקא ברוק לאחר שנימח אסור משום שנבלע בצואה ואין הצואה מכוס' מה שאין כן כשיש ע"ג מים מרובים אף שהן צלולים קמ"ל דלא:

וכמ"ש סי' פ"ז דבגרף ועביט לא מהני נתינת מים לתוכן דדינן כבית הכסא. וכ' הרב"י הטעם שם דדוקא מי רגלים שהן צלולי' ומתערבי' עם המים ומתבטלים משא"כ בעביט וגרף דהבלוע בכלי מן הצואה ומן מי רגלים אינו מתערב עם המים שיתן בהם ואין מתבטלין והאי טעמא שייך גם בצואה שהוא דבר גוש ואינו מתערב עם המי':

דהתם כיסוי מעלי'. ר"ל אע"ג דגם מים צלולים הוי כיסוי וכדלעיל ס"ס ע"ה ס"ק ט' מ"מ לא הוי כיסוי מעליא כמו עששית:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ספק כו'** ה"נ אם מצויים כו' ובמחצה על מחצה כ' הפר"ח דג"כ אפי' בבית אסור דהא מה"ט בבית שרי דחזקתו נקי ואין בו צואה וכיון דחזינן בו צואה כבר יצא מחזקתו אלא דהוא ספק אי הוא צואת כלבים. ספק תורה לחומר' ע"ש:

סימן עז

סעיף א

ס"ק א פעם כו' או מעט. משמע דאפי' אם המי רגלים הם פחותים מרביעית צריך רביעית מים ולכן הקשה מ"א לקמן סי' ש"ב ס"ק כ"ה עמ"ש רמ"א דאע"ג דאסור ליתן מים ע"ג בגד בשבת דשרייתו היא כבוסו. מ"מ אי תינוק הטיל מים על הבגד מותר לנגב ידיו שרחץ בבגד ההוא ועי"ז מתבטלים מי רגלים הבלועים ואין בזה איסור דהוי דרך לכלוך. והקשה הא כ' כאן דאפי' למי רגלים מעוטין בעינן רביעית מים והא המים שעל ידיו אין בהם רביעית ותי' כיון דהמי רגלים אינן בעין לא בעינן רביעית. אבל בתשובת חכם צבי סי' ק"ב כ' דאפי' הן בעין אם אין במי רגלים רביעי' אין צריך רביעית מים לבטלן וסגי ברוב מים דלא חמירו מי רגלים שהן דרבנן מאיסור תורה שבטל ברוב ולא אמרו רביעית מים אלא להקל דאפי' מי רגלים מרובים הרבה סגי ברביעית עיי"ש:

סימן עח

סעיף א

(**ס"ק א**) **כיון כו'** שאסור לזוז ממקומו כו' ועמ"ש ס"ס צ' ולפי דברי מ"א שם ע"כ מ"ש כאן שאסור לזוז ממקומו הוא לאו דוקא דאין זה עיקר הטעם דעל מ"ש לקמן ס"ס צ' הי' עומד בתפלה והשתין תינוק בבית הכנסת ישתוק עד שיביאו מים להטיל על מי רגלים או יהלך לפניו ד"א כו' וכ' מ"א וז"ל ול"ד למ"ש סי' ע"ח דא"צ להפסיק דהתם יהיה הפסק גדול שיצטרך לפשוט בגדיו וללבוש אחרים אבל הכא שתיקה ל"מ הפסק וכן ההליכה ממקומו ל"מ הפסק כ"כ עכ"ל. הרי דההליכ' אינו הפסק כ"כ ואין הטעם כאן משום שצריך לזוז ממקומו אלא משום שצריך לפשוט בגדיו כו' וע"כ ר"ל שאסור לזוז כו' לפשוט בגדיו כו' דסתמ' דמלת' אין הבגדים מוכנים אצלו ללבשן וההפסק הוא משום הפשיטה והלבישה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **או כו'** וכ"מ בש"ע מוגה כו' דלגי' שלפנינו משמע דלקמן סי' פ"ב מבואר שיעור אחר מהבלעתן ואינו מבואר שם כ"א שיעור שיבלעו בקרקע. פסק רמ"א בנידון הנ"ל שאם עומד בתפלה והשתין תינוק שטוב יותר לילך ולהרחיק ד"א מלהמתין עד שיביאו מים להטיל לתוכן:

אצ"ל כמ"ש ר"ס ס"ה. אע"ג דגם בסי' זה מבואר כן מ"מ רמז על ר"ס ס"ה דשם מקור הדין:

יהיה ספק אם יחזור. ויהיה מעוות שאינו יוכל לתקן דספק לא יהיה רשאי לחזור. משא"כ בתפלה דאליבי דכ"ע צריך לחזור וא"כ יחזור ויהיה הדבר מתוקן:

דהוי כקורא בתורה. ולא יאמר ברכת של ק"ש. כ' רמ"א כו' העליונים יהיו נקיים ועי"ז יהיו המי רגלים מכוסים וכמ"ש פה בש"ע:

ועבסי' ע' ר"ל דשם כ' מי שברי לו שיצטרך להפיח תוך ק"ש ותפלה מוטב שיעבור זמן ק"ש ותפלה ויתפלל מנחה שתים. וה"ה הכא כיון שיודע שיצטרך לטפטף תוך התפלה ה"ל לאוסרו שלא יתחיל. לזה כתב רמ"א שם דהא גם בסי' פ' לא כ' דאסור להתפלל אלא כ' לשון מוטב שיעבור כו' והיינו דוקא בסי' פ' דאית ליה תקנתא להשלים במנחה משא"כ הכא דאין לו תקנה דלעולם לא יוכל להתפלל לכך לא חיישינן להאי מוטב כו'. ועמ"ש סי' ע"ו ס"ה ס"ק ו' בשם הרא"ש ז"ל:

סימן עט

סעיף א

(**ס"ק א**) **אפי' כו'** עס"ס ע"ה. ר"ל דבערוה כה"ג הוא מחלוקת הרב"י עם הב"ח דלהרב"י שרי אבל בצואה גם הרב ב"י מודה: (ס"ק ב) מצדו כו' גבי לולב עקום לקמן ס"ס תרמ"ה דעקו' לפניו פסול ולאחריו כשר. וכ' שם דאם נעקם לצדדים פסול כמו לפניו: והרמב"ם כו' שכ' ג"כ דצדדי' דינו כמו לאחריו: ועס"ס פ"א. זו ג"כ הוא ראיית הר"מ (אלא שיש ט"ס שם) שכ' בסי' פ"א היה קורא וראה צואה כנגדו ילך כדי שתשאר הצואה לאחריו ד"א ואם א"א לילך לפניו יסלקנה לצדדים וירחיק ד"א הרי דבמקום דאפשר שתהיה צואה לאחריו עדיף טפי ולא מהני במה שמסלקה לצדדי': דצדדים שלפניו. ר"ל שאינו פניו נגד ממש אלא לצדדים שלפניו: כמ"ש סי' קכ"ח כו' דאמרי' שם עה שאחורי כהנים אין בכלל הברכה אבל העומדי' לפני הכהנים אבל משוכים לצדדים שלפני כהני' הם בכלל ברכה וכאלו הם עומדים נגד פני הכהנים ממש אלא דלפ"ז דמדמה האי דהכ' למ"ש בסי' קכ"ח א"כ מאי דקי"ל שם דצדדי כהן ממש הוי ג"כ כשלפניו א"כ למה כ' בשם ר"מ דאם אפשר עדיף להניחו לאחוריו ד"א אבל בלא אפשר צדדים דינו כלאחריו: (ס"ק ד) של כו' דעת שומע כו' והוי כעונה והכא כיון דצואה מפסקת א"א להיות שומע כעונה דהא אסור לענות: (ס"ק ה) במקום כו' רחב ד' טפחי' על ד' טפחים. והט"ז חולק וס"ל דאפי' אינו רחב ד' טפחים: (ס"ק ח) כשאינו כו' שרי בזה לכ"ע דהא במעצים עיניו אין אסורו כ"א משום והיה מחניך קדוש והכא כיון דמחיצה מפסקת מקרי והי' מחניך קדוש וטעם האוסרים משום שרואה אותו וכיון שמעצים עיניו וכה"ג שאינו רואה אותו שרי: (ס"ק ט) וי"א כו' צ"ע כו' מיהו י"ל דשאני הכא כו' וכמ"ש סעיף ט' ר"ל דקי"ל ריח רע שאין לו עיקר דהיינו שהפיח אסור לקרות עד שיכלה הריח וא"כ תיקשי למ"ד דהמחיצה מפסקת אפי' לענין ריח וכי גרע מריח שאין לו עיקר וע"כ צ"ל דוקא אם הצואה בחדר אחר אף שהריח בא לחדר זה מ"מ המחיצה מפסקת כיון דלעולם לא היתה הצואה שממנה בא הריח בחדר זה שדינן גם הריח בתר הצואה שבחדר אחר משא"כ בריח שאין לו עיקר דהיינו הפחה דהיינו האדם שממנו בא הפחה היה תחלה כשיצא ממנו ההפחה גם הוא בחדר זה גרע ואסור אע"ג דעכשיו הוי כאלו הצואה חלפה דהא עכשיו אחר יציאת ההפחה לא מקרי האדם צואה גם הא מיירי גם שההפחה יצאה מחבירו. וכ' בסעי' ט' סתם משמע אפי' אי חבירו יצא מהחדר אלא שהריח ההפחה נשארה מ"מ אסור לקרות וה"ה הכא כשהעבירו הצואה ונשאר הריח: וגם הרשב"א כו' נלע"ד שט"ס ונתהפך והאי וגם הרשב"א כו' צ"ל קודם ומיהו י"ל דשאני כו' ומביא ראיה מרשב"א

להתיר והיינו דהרשב"א מפרש ריח שא"ל עיק' לא ע"י הפחה אלא אפי' בא מצואה אלא דהצואה מכוסה וכה"ג אסו' לקרות אבל בהפחה שרי לדידי' כיון דליכא כאן צואה וה"ה הכא אע"ג דלא קי"ל כהרשב"א ואסרי' בהפחה אפשר דהכא עדיף מהפחה ובסוף חזר בו המ"א וס"ל דהכא דומה להפחה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ריח כו'** מצויין בטעות. וצ"ל על מ"ש בס"ס ד' ואם יש בהן ריח רע דינם כצואת אדם וכן הוא בכ"מ:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **צואת כו'** דהני מסתמן כו'. ור"ל זהו החילוק בין צואת חמור לשאר בהמות דאם יש להן ריח רע אפי' של שאר בהמות אסור:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אם אין כו'** בטור כ' לעיל נמי כו' ר"ל בסעיף ד'. ולפ"ד הרב"י בסעיף ד' דצריך להרחיק ממקו' שכלה הריח ד"א דלא תיקשי ליה מהכא:
ומ"ש נלע"ד. דבין בסעיף ד' ובין הכא א"צ להרחיק כ"א עד מקום שכלה הריח:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אדומה כו'**. הצואה אדומה דל"ל דר"ל תרנגולים אדומים דהל"ל אדומים לשון רבים. ובכתובות פ"ה גבי המשרה אשתו ע"י שליש כו':
ששעורים אדומים רעות. אבל אם מאכילים אותם שעורים במדינתינו שאין שעורים שלנו רעות כ"כ אפשר אין צואתן מסרחת כ"כ אמנם הרב"י כ' בשם ס' א"ח די"א דכל שחיותו בפת כגון כלבים וחזרים אע"ג דאין צואתן מסרחת כמ"ש סעיף ד' מ"מ אם חיותן בפת אסור לקרות נגד צואתו. והסכים פר"ח לזה והבי' ראיה לדבר א"כ בתרנגולים שלנו שחיותן בפת הוה צואתן אסור:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **לקרות כו'** וכמ"ש הרב"י כו' דבטלי' מצוייצת כהלכתה בשבת מותר לצאת לר"ה דהציצית בטלים לטלית אבל אם הציצית פסולים אסור לצאת אפי' לכרמלית משום משא ואם נודע לו בשבת בכרמלית שציצית טליתו פסולין א"צ לפושטו עד שיבא לביתו דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דרבנן. וכ' הרב"י דוקא בימיה' שהיו לובשי' טלית בתור' מלבוש איכ' משום כבוד הבריות דאי יפשיטנה איכא בזיון משא"כ בזמן הזה דאין לובשי' טלי' כ"א בשעת תפלה ליכ' בזיון אי יפשיטנה ואפ"ה גם לדידן אין צריך לפושטן כשהו' בכרמלית כיון דבזמן הש"ס לא גזרו כה"ג לא נחדש מעתה גזר'

שהם לא גזרו וא"כ אפשר ה"ה כאן דכיון דעיקר לימוד התור' הוא בדיבוק חברים ופלפול תלמידים ובכה"ג לא אסרו א"כ אפי' יזדמן שא' לומד לבד לא גזרו:

סימן פ

סעיף א

עיין בט"ז מ"ש בשם הב"ח דאסור להתעטף בטלית ואפי' לא יברך הוי הפסק אך לא קי"ל כן דהעטיפ' לא הוי הפסק וכדלעיל סי' ס"ו סעיף ב' בהג"ה ובמ"א שם ס"ק ד':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כזית כו'** עסי' תרי"ב. די"א ג' ביצים וי"א ד' בצים:

בסי' תפ"ו. די"א שליש ביצה וי"א מעט פחות מחצי ביצ':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואם א"א כו'** בשני צדדים כו' ליישב קושייתו נקט שני צדדים דהיינו לפניו ולאחריו דאז אפי' יהפך פניו תהי' צואה לפניו אבל באמת צ"ל שיש צואה בכל ד' צדדיו דאל"כ יהפוך פניו לצדדין:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **למקום כו'**. כיון שלא היה כו' ר"ל אע"ג דלעיל ס"ס ע"ו קי"ל אם קרא במקום שראוי להסתפק בצוא' ומצא אח"כ צריך לחזור ולקרות דה"ל לבדוק תחלה דיעה א' ס"ל דשאני הכא כיון שלא היה כו':

סימן פא

סעיף א

(**ס"ק א**) **לכלל כו'** משמע אפי' הוא אינו כו' מדנתן סי' באחר ולא בעצמו אם הוא יכול לאכול כו':

בגמ' ובגדול אע"פ שא"י לאכול כו' והיינו משו' שגדולי' אחרים יכולים לאכול:

משמע דבקטן כו' שרי. דאל"כ מאי איכ' בין קטן לגדול דבכולהו משערי' באחרי' בני גילן ובגמ' משמע מדאמר ובגדול כו' דאין דיניהן שוה:

יכול לאכול ואם ידוע שאין יכול לאכול כגון דחליש כו' כצ"ל:

ובי"ד סי' כו' ושכתב רמ"א שם וז"ל יש לנקות הקטן (ר"ל כשמלין אותו) מצואתו קודם שיברך. וכתב הש"ך וז"ל ואע"פ שאין מרחיקים מצואת קטן עד כו' וכמ"ש בא"ח ר"ס פ"א מ"מ מוטב לנקותו קודם ברכה עכ"ל:

ונ"ל מטעם אחר כו'. וצואה בפי טבעת אפי' היא מכוסה אסור ובש"ע באר היטיב כתב שהוא טעות דצואה בפ"ט אינו אסור כ"א לאותו אדם שהצואה בפי טבעתו אבל לא לאחרים ובס' ח"מ ראיתי שהבי' ראיה לדברי באר היטב מדברי רש"י ביומ' דף למ"ד שכ' על מימר' דר"פ שאמר צואה במקומה (דהיינו בפי טבעת) אסור לקרות ק"ש ופירש"י וז"ל אסור זה לקרות ק"ש עכ"ל משמע דוק' אותו האדם והאריך ע"ש ולענ"ד דדברי מ"א לפי המסקנ' דמוק' התם להא דר"פ דמיירי דיושב ונראית עומד ואינה נראית ופריך מה שנא מצואה על בשרו דרב הונ' אמר מותר לקרות ק"ש ור"ח אמר אסור כו' ומשני במקומה נפיש זוהמ' (פירש"י שלא יצא לאויר ולא נתפזר ריחה) וכיון דאפי' לאותו אדם בצוא' על בשרו מכוס' שרי כמו לגבי אחר אפ"ה בצוא' בפי טבעת אסור משום דנפיש זוהמ' א"כ מה"ט ה"ה לגבי אחר יאסר דהא לא מצינו חילוק בין אותו אדם לאחר ומ"ש רש"י אסור זה לקרות ק"ש היינו לפ"מ דס"ד דלא אסיק דבפי טבעת גרע ממקום אחר ולזה פריך מצואה על בשרו והוי קשי' לרש"י למה הוצרך להקשות מצואה על בשרו ה"ל להקשות כיון דמכוסה למה יאסר והרי אפילו צואה בעששית מותר לקרות כדא"ר בברכות דף כ"ה דצואה בכיסוי תלה רחמנ' דכתיב וכסית את צאתך והא מיכסי' אע"כ צ"ל דהוי ס"ד דאפשר לו' מאי דאמר ר"פ צואה במקומ' אסור היינו לאות' אדם דלדידיה לא מהני כיסוי ולזה פריך מצואה על בשרו כו' דמוכח דאפילו לאותו אדם מהני כיסוי אבל למאי דמסיק דנפיש זוהמ' מה"ת לחלק בין אותו אדם לא' כיון דלא מצינו בשום מקום לענין צוא' חילוק בין אותו אדם לאחר ואין סברי' לחלק:

סימן פב

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וי"א כו'** וסברא קמיית' ס"ל כו' ואין חולקים לדינא ותרווייהו ס"ל דבעי' שתהי' נפרכת ע"י זריקה וע"י גלילה אלא חולקים במציאות ונ"מ לענין בדיקה. דלדיע קמיית' אם ראינו שנפרכת ע"י גלילה לא סמכי' עלה וצריכה בדיק' אם תפרוך ע"י זריקה ואם ראינו שנפרכת ע"י זריקה סגי דאז ידעינן דפשיט' דע"י גלילה היתה נפרכת. ולדעת הי"א היא להיפוך דבעינן למבדקי דוק' ע"י גלילה ואי היא נפרכת ע"י גלילה סמכינן דפשיט' דנפרכת ע"י זריק' כ"כ בד"מ ע"ש:

בטהרות פ"ג והוא דקי"ל כל הפוסל את התרומה דהיינו שני דאף דבחולין אין שני עוש' שלישי אבל בתרומה שני עושה שלישי (ונקר' פוסל דמה שנקר' טמא מטמא דבר אחר הנוגע בו מה שאין כן מה שנקר' פסול אינו טמא אלא הוא עצמו אבל אינו מטמ' דבר

אחר הנוגע בו. וכיון דאין שלישי עושה רביעי בתרומה ולכן השלישי בתרומה נקר' פסול ולא טמא) ואותו דבר שפוסל התרומה דהיינו שני אם נגע במשקין אפי' המשקין חולין נעשו המשקין ראשון והוא א' מח"י דברים שגזרו במס' שבת פ"ק ותנן רפ"ג דטהרות דרוטב שהוא משקה שנגע בשני ונעשה ראשון אם אח"כ קרשו בטל מהן שם משקה וקרוי' אוכל ואזד' לה טומאת משקין דהיו נקראים ראשון ועכשיו שנעשו אוכל הוי כאלו נגע האוכל במשקה ונעשה שני. ואע"ג דאם יניחוהו בחמה שוב תעשה משקה אעפ"כ כל זמן שלא נימח והוא נקרש נקר' מאכל. אלמ' דאזלינן בתר השת' וע"ש במשנה ב' ובתי"ט שם ועיין לקמן סי' קצ"ח במ"א ס"ק ז':

דמשמע צואה כחרס אע"פ שאין בה ריח רע דהא אמרינן דף כ"ה אמר רבא צואה כחרס אסורה ומסקי' שם דבעי' דוק' שתהא נפרכת ואז שרי ובנפרכת בעינן דוק' שלא תהיה ביה ריח רע וכדאי' בש"ס א"כ ביבשה כחרס ואינה נפרכת אפי' אין בה ריח רע אסורה דאל"כ מאי איכ' בין נפרכת לאינה נפרכת. שתזרק ונפרכת כצ"ל:

וא"כ ה"נ ר"ל כמו בצואה כחרס אע"ג דאזיל הריח אפ"ה נשארה באיסורה כיון דכבר היה בה ריח רע ועדיין שם צואה עליה (וכמ"ש אח"ז בב"ה ישן) עד שנפרכת דאז בטל ממנה שם צואה ונקראת עפר ופנים חדשות באו לכאן ה"ה בנקרשת ע"י הקיר אע"ג דאין בה ריח רע אסורה דלא בטיל מילה שם צואה. וא"ל עכ"פ נקרשת ע"י הקור תהי' מותר כמו ביבשה:

וע"ז כתב מ"א כיון שיכולה לחזור כו' ר"ל בשלמא כשנפרכת מצד יבשות. י"ל דשוב אין שם צואה עליה ונקראת עפר דהא לעולם תשאר כן משא"כ כשנקרשת ע"י הקור אע"ג דהיא נפרכת מ"מ ל"ל דאזיל שם צואה מינה דהא אפשר לחזור לקדמותה:

מ"ד אב"ה ישן כו' כיון שהיה כו' וגם אפשר לחזור לקדמותה אם שוב יפנה בה ויהיה בה צואה:

סימן פג

סעיף א

(ס"ק א) י"ל מחיצות אפי' אין גבוהות עשרה וכן דייק הב"ח מל' הש"ע מדסתם וכ' אם י"ל מחיצות ולא פי' גבוהות עשרה משמע דאפי' פחות מעשרה מהני לדעת הרב"י וכמ"ש בחבורו הארוך כי נ"ל כו' לא מהני אפילו לגבוה עשרה ודי אם נקל כהב"ח בגבוה עשרה אבל לא בפחות וכדמסיים מ"א בסוף ס"ק זה:

ב"ה חדש כו' דנאסרה הקרקע אף שאין בה צואה ע"י זימון לצורך ב"ה ה"ה המחיצות שאף שאין עליהם צואה הוי גרף של רעי דהיינו הכלי שהצואה בתוכה וכדלקמן ספ"ז: **מחיצות יש בינו לב"ה ופשט כו'** על מ"ד דכ"ה דמבואר לעיל סע"ו סעיף ד' הכניס ידו לתוך חור ב"ה וע"ז פרש"י ובעל המאור מחיצות יש בינו ובין ב"ה כו'. וכ"כ בחדושי רשב"א ג"כ על גמ' הנ"ל בהכניס ידו לב"ה ואמרי' דכ"ג כו' מדקתני הנכנס דבאין לו מחיצות ל"ש כניס' וא"כ אע"ג דא"ל מחיצות צ"ל בריחוק ד"א משמע דמחיצות ל"מ:

ומיהו זה י"ל ר"ל דאפי' אין לו מחיצות שייך ל' הנכנס דהיינו שנכנס באותה שדה שהב"ה בתוכה וכה"ג תנן במס' טהרות פרק ו' משנה ה' הנכנס לבקעה בימות הגשמים: דל"נ ב"ה אלא מקום המושב דיותר מבית המושב א"א לקרות ב"ה דאיזה גבול תיקן לקרות ב"ה כיון דאין לו מחיצות. א"כ בחדש מותר לקרות בתוך המחיצות כו' דהא בחדש אינו אסור רק תוכו אבל חוצה לה כנגדו מותר וכמ"ש ס"ב וא"כ אי לא ה"ל מחיצות לא היה נאסר בחדש רק ע"ג מקום המושב דזה נקר' ב"ה ולא יותר וא"כ ה"ה ביש לו מחיצות אינו אסור רק מקום המושב אבל כנגדו אפי' תוך המחיצות שרי דהמחיצות לא יגרמו לאסור יותר מאלו לא ה"ל מחיצות:

רבינא מנדרים. והוא מ"ש פה בס"ג ומבואר שם בנדרים דב' אבעיות אבעי רבינ' אחד הזמינו לב"ה אי מהני הזמנה ואת"ל דמהני הזמנה מבעי' ליה אי יש יד לב"ה דהיינו אם אמר הדין ביתא להוי בית הכסא והדין נמי. ודאי דגם השני הוי בית הכסא. אלא שאמר על השני והדין ולא אמר תיבת נמי דלא הוי רק יד דאין הל' מבורר אי ר"ל והדין להוי ב"ה והדין לתשמישא בעלמ' ולא אפשיטא וא"כ מ"ש במ"א והדין נמי מהו. תיבת נמי הוא ט"ס דכה"ג לא מבעי' ליה כלל ופשיט' ליה דר"ל לב"ה ואסור אלא בלא אמר תיבת נמי מבעי' ליה כנ"ל:

ובזה לא שייך תשמיש בעלמא דמקום המושב אינו ראוי לדבר אחר כ"א לב"ה:

וא"ל אם י"ל מחיצות אסור לקרות כו' ולא כמ"ש מ"א לעיל אלא דהמחיצות מגרעים ניהו דבאין לו מחיצות אינו אסור בחדש כ"א מקום מושב דיותר מזה א"א לקרות ב"ה דאיזה גבול תקן וכי כל העולם יקרא ב"ה כנ"ל משא"כ כשיש לו מחיצות אז אדרב' המחיצות מגבילין ואמרי' כל מה שהוא תוך המחיצות מקרי בה"כ. וא"כ י"ל דאבעי' דרבינ' הוא בב"ה חדש שי"ל מחיצות ואמר הדין אי ר"ל כל מה שבחלל המחיצות יהיה ב"ה או על חלל לתשמיש אחר:

א"כ מאי פריך בגמ' ברכות ס"פ מי שמתו דה"ל לרבינא לפשוט אבעייתו דלא מהני הזמנה לב"ה וב"ה חדש מותר מדאמר רפרם אר"ח עומד אדם נגד ב"ה ומתפלל ומוקמי

לה שם בברכות דע"כ רפרם מיירי בב"ה חדש ומתיר כנגדו אע"ג דבב"ה ישן לפניו אסור כמלא עיניו ואפ"ה מתיר נגדו בחדש ע"כ צ"ל הזמנה לאו מילת' ואין לו דין ב"ה ומשני אבעי' דרבינ' הוא לענין תוכו ורפרם הא מיירי חוצה לה דשרי בחדש הוב' דברי הש"ס במ' א ס"ק ה' וס"ל למ"א הא דלא מסיק המקשן תירוץ הש"ס דהא ע"כ רפרם מיירי בחוצה לה דהא קתני כנגדו ע"כ דהוי ס"ד דגם אבעי' דרבינ' היתה בחוצה לה עד שחידש לו המתרץ דרבינ' מיירי דוקא בתוכה והשת' דע"כ איבעי' שני' לענין יד באמר והדין ע"כ מיירי ביש לו מחיצות כמ"ש מ"א דאל"כ ל"ל לתשמיש' אחרינ'. אם כן גם אבעי' א' אי יש הזמנ' לב"ה מיירי ביש לו מחיצות דהא שני האיבעיות אבעי' ליה יחד באת"ל ע"כ בחד גווני מיירי וא"כ כיון דמיירי בי"ל מחיצות ע"כ לא אבעי' ליה כ"א תוכו אבל חוצה לה ודאי שרי דהא אפי' ישן מהני מחיצות שיהיו הפסקה ושרי בחוץ לדעת הרב"י וכיון דרבינ' ע"כ מיירי בתוכו ורפרם לשונו משמע דמיירי חוצה לה מדאמר לשון כנגדו כמ"ש מ"א ס"ק ה' וא"כ דלמ' מיירי באין לו מחיצות כמו שהיו סתם ב"ה בזמן הש"ס לדעת הרב"י וא"כ תי' הש"ס מבואר דרפרם מיירי בחוץ ורבינ' מיירי בתוכו וא"כ מאי פריך ואיך לא אסיק התי' של הש"ס ועמ"ש בע"ה ס"ק ה':

ועוד דאם המחיצות מועילים כו' ר"ל אם המחיצות גורמים לאסור כל החלל איך לא יגרמו לאסור את המחיצות עצמם:

מדפריך מרב' דאמר כצ"ל. ועיין הג"מ במ"א ס"ק ה'. הא המחיצות מפסיקים. ר"ל אי סתם ב"ה שבזמן הש"ס היה עם מחיצות. משא"כ רבא דקאי אצואה דליכ' הפסק מחיצה א"ו דסתם ב"ה שלהם לא ה"ל מחיצות ופריך שפיר. וא"ל דמאי דייק הרב"י דאי ב"ה שבזמן הש"ס ה"ל מחיצות מאי פריך מרב' ארפרם הא רפרם מיירי בי"ל מחיצות וא"כ המחיצות מפסיקים הא אי אמרי' דבזמן הש"ס ה"ל מחיצות ע"כ אפי' מחיצות לא הוי הפסק וע"כ לא אמר הרב"י דמחיצות מפסיקים אלא משום דהוכיח לפ"ד דבזמן הש"ס לא היה לב"ה מחיצות ולכך הצריכו הרחק' מב"ה אבל כשיש לו מחיצה אמרינן מסבר' דמפסיק וא"כ מאי ראיה מייתי הרב"י דלמ' לעולם בזמן הש"ס ה"ל מחיצות ואפ"ה פריך שפיר מרב' על רפרם דניהו דרפרם מיירי בי"ל מחיצות הא המחיצות לא הוי הפסק א"ו דבזמן הש"ס ה"ל מחיצות מ"מ דייק הרב"י ניהו דאי בזמן הש"ס ה"ל מחיצות אז אין המחיצות מפסיקי' אבל מ"מ מנ"ל למקשן להקשות מרב' הא רבא מיירי בלא מחיצות ורפרם מיירי במחיצות ודלמ' המחיצות מפסיקים:

ומנ"ל להקשות שאין בו צוא'. והיינו כתי' הש"ס הראשון ולמה לא אסקינן המקשן ע"כ משום דידע להקשות ע"ז כדפריך אח"ז על תי' זה והאר"י ב"ה שאמרו אע"פ שאין בו

צואה א"כ ה"ה מה"ט לא הוי ס"ל לחלק דרפרם מיירי בהפסק מחיצות דידע האמת דאין המחיצות מפסיקות וכנ"ל:

יראה שיהיו גבוהות יו"ד. ואז יש לסמוך על הב"ח כנ"ל ועיין בט"ז שגם הוא הסכים דאין המחיצות מפסיקות אלא שכתב דוק' כשאותה מחיצה מיוחדת לב"ה לבד אבל אם היא מיוחד לבית ולב"ה כגון שמשתמש מצד א' לבית ומצד שני לב"ה אין לה דין מחיצות ב"ה ומותר לקרות אפי' בסמוך לה:

דאסור לכ"ע. אפי' למ"ד בסי' ע"ט במחיצה מפסיקות אפי' לענין ריח מ"מ מחיצות ב"ה גרוע לענין זה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לא כו'** אם י"ל דכן הוכיח מ"א בס"ק א' להרב"י בי"ל מחיצות גרע ואסור כל החלל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כסתום כו'** פי' דה"ל כו' ר"ל דהא אין סתימה מועלת דאין חילוק בין מכוסה למגולה וכמ"ש סס"ק ה' בשם הג"מ:

אלא דבסתום לאו דוק'. אלא ר"ל דהוה כאילו אין מקום זה ב"ה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ב"א כו'** והנה גם רש"י כו' והנה קשה לרש"י כו' דא"ש מ"ש מרדכי ברחוק ד"א דהא גם רש"י כ"כ ומה שהכריח לרש"י הוא משום דקשה לרש"י למה פריך כו' וכיון דע"כ לפי הס"ד רפרם ר"ל בריחוק ארבע אמות אף שאמר סתם מזה הוליד מרדכי דגם לפי המסקנ' י"ל כן על פי הכרח שכתב מ"א אחר זה אף שאמר רפרם סתם הא חזינן דרש"י פירש כן להמקשן ולא חשבינן לדוחק. ש"מ שבתוכו אסור מדלא אמר רבות' יותר דאפי' תוכו מותר אע"כ דוק' כנגדו ולא תוכו. מיירי בישן שאין בו צואה והיינו כתי' שדחה הש"ס מדאמר ר"י ב"ה שאמרו אע"פ שאין בו צואה:

ור"י קאי כו' ר"ל איך יתרץ רבינ' קושית הש"ס מרב יוסף. לזה אמר דרבינ' ס"ל דר"י קאי אמתני' ר"ל דבמתני' קתני שיעור הרחקה ד"א ורב' חידש דדוק' לאחריו אבל לפניו צריך מלא עיניו וכיון דבמתני' לא הוזכר שיעור דמלא עיניו ע"ז קאי ר"י דאפי' אין בו צואה צריך הרחקה שיעור זה דהיינו ד"א ולענין שיעור ד"א שוין יש בו צואה לאין בו צואה אבל לענין לפניו ודאי יש חילוק בין יש בו צואה לאין בו צואה דביש בו צואה צריך הרחקה מלא עיניו ובאין בו צואה גם לפניו סגי בהרחק' ד"א וא"כ א"ש דברי רפרם שאמר עומד אדם נגד ב"ה די"ל ברחוק ד"א ואין זה דוחק דהא גם לדעת המקשן צ"ל

כן כפירש"י כנ"ל. ומ"ש מ"א דקאי אמתני' אע"ג דבמתני' לא הזכיר דין ב"ה כ"א דין צוא' מ"מ י"ל כיון דבאמת קי"ל דב"ה יש לו דין צואה שפיר י"ל דקאי על שיעור' דהזכיר במשנה לגבי צואה. לפ"ז א"א בחדתי דתוכו מותר ע"כ צ"ל דרפרם מיירי בישן שאין בו צואה וסגי בהרחקה ד"א. ובזה א"ש מ"ש המרדכי אמר רפרם כו' ברחוק ד"א וקור' ומפ' לה בב"ה שאין בו צואה דהמרדכי פסק האיבעי' לקולא וכמ"ש מ"א אח"ז וא"כ ע"כ צ"ל כן כנ"ל אלא דלפ"ז צ"ב מאי פריך הש"ס תחלה כדמוקי לרפרם בב"ה שאין בו צואה והאר"י ב"ה שאמרו אע"פ שאין בו צואה נימא דר"י אמתני' קאי וסגי בד"א וגם רפרם ר"ל בריחוק ד"א וכמ"ש מ"א לרבינ' לכן צ"ל כיון דהמקשן לא אסיק לחלק בחדתי בין תוכו לחוצה לו עד דמשני' ליה והיינו משום דס"ל דאין חילוק בב"ה אי יהיה לו כל דין ב"ה ולאסור אפילו בחוץ או לא יהיה לו דין בה"כ ומותר אפי' תוכו וא"כ ה"ה לענין ישן שא"ב צוא' ג"כ לא ידע לחלק דכיון דיש לו דין יש בו צואה לענין הרחקה ד"א ה"ה דיהי' לו דין יש בו צוא' לענין לפניו מלא עיניו ודברי המרדכי אליב' דרבינא מ"ש מ"א דס"ל דר"י לא בעי רק הרחקה ד"א. הם לפי המסקנא דגם לענין חדתי מחלקין בין תוכו וחוצ' לה (וד"א דין תוכו יש לו) ה"ה די"ל כן לענין ב"ה שאין בו צואה דיהיה לו דין יש בו צואה רק במקצת ולא יהיה שוה בכל דיניו ליש בו צואה ובאמת לפי המסקנא א"צ שוב לאוקמי דרפרם דוק' בחדתי ה"ה דהמ"ל דמיירי בישן ואין בו צואה ומיושב נמי הא דהש"ס לא אמר אלא כיון דאין צורך לנוד מתי' ראשון ודמיירי דוק' בחדתי כיון דאיכ' אוקימת' אחריתי בישן שאין בו צואה כנ"ל ומש"ה לא אמר אלא וכן הוא סוגיית הש"ס בכ"מ. אלא דאכתי צ"ב מי הכריח למ"א לו' דהמרדכי נקט האיבעי' לקול' דלמא נקטי' לחומר' כדעת רוב הפוסקים ואפ"ה לפי המסקנ' מוקי לרפרם בישן שא"ב צואה ובהרחקת ד"א כנ"ל ז"א חדא דהא כ' המרדכי ומפ' לה בב"ה שא"ב צוא'. והא אינו מפורש כן בש"ס ניהו די"ל דלמסקנ' יש לאוקמי רפרם בישן שא"ב צואה. אבל אינו מפורש כן בש"ס אדרב' קצת משמע להיפוך ועוד א"א דפסק האיבעי' לחומר' והיינו משום דהוי ספק תור' א"כ כ"ש כיון דאפשר לו' דגם למסקנ' נשאר תי' הש"ס דרפרם מיירי בחדתי ובישן בא"ב צואה צריך להרחיק מלא עיניו ומנ"ל להקל מספק דבא"ב צוא' סגי אפי' לפניו בד"א אע"כ דפסק האבעי' לקול' וא"כ בע"כ צ"ל דרפרם מיירי בישן שא"ב צואה כנ"ל:

והוי כאלו מפורש בש"ס דלמסקנ' מיירי רפרם בישן וא"ב צואה וא"כ לדידן דקי"ל האיבעי' לחומר' מספק א"כ ה"ה די"ל דגם למסקנ' נשאר תי' הש"ס דרפרם מיירי בחדתי. אבל ישן אפי' א"ב צואה צ"ל לפניו כמל' עיניו כמו שתי' תחלה דמהיכי תיתי נמציא

קול' חדשה באין הכרח. ואכתי צ"ב לפ"ז דע"כ צ"ל דהמקשן לא אסיק אדעתי' לחלק בדיני ב"ה והוי ס"ל בכל דבר או שי"ל דין ב"ה לכל דיניו וחומרותיו או אין לו דין ב"ה כלל א"כ מאי מקשה מ"א בס"ק א' עמ"ש מ"א וז"ל וא"ל דאם י"ל מחיצות אסור לקרות בתוכו אפי' מחדש. א"כ מאי פריך בגמ' דלמ' ר"ח מיירי כו' ורבינ' כו'. הא המקשן הוי ס"ל דאי תוכו אסור גם בחוץ אסור וא"כ ניהו דר"ח מיירי בלא מחיצות מ"מ ראוי לאסור כמל' עיניו כדין ב"ה ישן דהא המקשן הוי ס"ל דאין לחלק בדיני ב"ה כנ"ל ז"א דכאן כ' מ"א סבר' דנפשי' לפ' דברי מרדכי כפי מה שנ"ל דלא כהרב"י אבל בס"ק א' הקשה מ"א לדחות הרב"י שם דס"ל דמחיצות ב"ה הוי ההפסקה והרב"י ע"כ ס"ל דגם המקשן אסיק לחלק וכמו שדחה מ"א בסס"ק א' ראיית הרב"י מקושית הש"ס מרב' לרפרם ודו"ק:

סימן פד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ובישן כו**' אין שם אדם. והטעם כ' הרב"י כיון שכבר רחצו בו פעם א' מאיס והוי כבית הכס' שפינו ממנו הצואה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שאלת כו**' אבל בל' לע"ז שרי לקרותו אע"ג דקי"ל דברים של קדש אסור לאמרן במקום הטנופת אפי' בל' חול וכדאי' בשבת ד' מ"ם ע"ב היינו דוק' דברים המיוחדים לקדוש' כגון ד"ת וק"ש או שמות שאין נמחקים משא"כ הזכרת שלום שאין מיוחד לקדושה שרי בלע"ז כ"כ הב"ח אבל הט"ז חולק ומתיר אפי' בל' הקודש כיון דאין כוונתו לשלום ממש כ"א ליתן סי' על איזה אדם מותר:

אם שאל כו' (גמ' ע"ז) דף מ"ד ע"ב דתנן שאל הגמון א' לר"ג שרחץ במרחץ שהיה בו ע"ז והכתיב לא ידבק בידך מאומה מן החרם דאסור ליהנות מע"ז וא"ל אין משיבין במרחץ וכשיצ' השיב לו תשובה לשאלתו והקשה הש"ס והאיך א"ל אין משיבין במרחץ הא במרחץ אפי' להרהר בד"ת אסור ומשני כשהי' בבית האמצעי א"ל אין משיבים במרחץ וכשיצ' לבית החיצון אז השיב לו תשובה לשאלתו הרי דבבית הפנימי אסור לו' אין משיבין במרחץ רק באמצעי דהא מה"ט הוצרך הש"ס לאוקמי האי דר"ג שהיה בבית האמצעי ומוכח מזה ג"כ דבבית אמצעי מותר לו' דאין משיבין במרחץ אולם לאו דוק' אין משיבין במרחץ ה"ה כל הוראה מותר באמצעי אם אינו נותן טעם לדבריו וכמ"ש רמ"א ס"ס פ"ה והם דברי ר"ן שם בע"ז שנתן טעם דמה"ט מותר באמצעי לו' אין משיבין במרחץ כיון שאינו נותן טעם לדבריו לא עדיף מהרהור דשרי באמצעי וסיים הר"ן דמזה

מוכח דכ"מ דמותר לפסוק דין כשאינו או' טעם לדבריו. אמנם מדברי התו' שם בע"ז משמע שהם מחולקים על הר"ן בזה שכ' בד"ה תנא כו' וז"ל ומשום דרכי שלום השיבו כך מפני איבת אותו הגמון דהוי כמו שאל' שלום עכ"ל נראה דס"ל דמה"ט הותר שאילת שלום בבית אמצעי משום דרכי שלום דע"פ הרוב יש בשאילת שלום דרכי שלום וס"ל דגם מה"ט הותר לומר להההגמון אין משיבין במרחץ דיש בזה ג"כ דרכי שלום אם לא הי' משיבו כלל משמע דשאר הורא' דלית בה משום דרכי שלום אסור אפי' אינו נותן טעם לדבריו וכן לאדם אחר דל"ל לאיב' אסור לו' באמצעי אין משיבין במרחץ:

סימן פה

סעיף א

(**ס"ק א**) **אפי'** **כו'** חשבונותיו ובשבת יחשוב בבנינים וציורים נאים וכה"ג דברים המותרים בשבת כ"ה שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בלה"ק כו'** אית בשבת כו' הרהור מותר ועיין ברא"ש ותר"י כו' הטעם דקי"ל הרהור לאו כדיבור דמי:

הא דאסור להרהר במרחץ ר"ל דבבית הכסא שפיר דהרהור אסור כדאית' שם בשבת דכתיב גבי צואה והיה מחניך קדוש ולא הוזכר בקר' תיבת דיבור משמע אפי' הרהור אסור וכדפרש"י שם שכוונת הכתוב שיהי' חנייתך קדוש משמע לפי שישראל מהרהרים תמיד בדברי תורה ע"ש אבל במרחץ לכאורה אין איסורו כ"א משום גילוי ערוה הואיל וב"א עומדים שם ערומים ומה"ט אינו אסור בכל הדברים אפי' בשאלת שלום כ"א בפנימי שהכל עומדים שם ערומים ולזה הקשה למ"א הא מותר להרהר נגד ערוה:

משום דנפיש זוהמי' ע"י שתשמישו בחמין ע"ש וה"ל כצואה וב"ה ומה"ט נסתפקתי במקואות שלנו שרוב פעמים מחממים אותה אי א"ל דין מרחץ דג"כ נפיש זוהמי'. מיהו בי"ד סי' א' סעיף י"ד משמע כו' דקתני ערום לא ישחוט מפני שאינו רשאי לברך וכ' הש"ך וט"ז שם וז"ל אע"ג שאחר יכול לברך והוא ישחוט אף דאסור לאח' לברך נגדו כיון שהוא ערום מ"מ הא אותו אחר יכול להפך פניו ולברך. ותי' דעכ"פ השוחט אסור לכוין לצאת בברכתו כיון דהוא ערום ושומע כעונה וע"ז קשי' למ"א הא הרהור נגד ערוה מותר ולמה אסור להערום לכוין לצאת בברכת אחר וצ"ל דשומע כעונה עדיף מהרהור כיון דיהי' לו דין כאלו אמרו הוא עצמו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שאינם כו'** דהאיכ' שלום כו' מ"א כ' לפי דעת רוב הפוסקים וש"ע י"ד שלא הזכירו בהדי ז' שמות שאין נמחקים שלום משמע דנמחק אבל בי"ד סי' רע"ז נסתפק הש"ך בנקה"כ אי שלום נמחק דהתו' בסוטה דף י' ס"ל דאינו נמחק והא דלא חשבי' הש"ס בהדי שמות שאין נמחקים תני ושייר אבל מדלא כתבו כן שאר הפוסקים לכן לדינ' הניח בצ"ע ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ובעניני קודש כו'** דא"ל ר"מ כו' דאית' בשבת דף מ' ע"ב (א"ר יצחק ב"א פעם א' נכנסתי אחר ר' לבית המרחץ בשבת) ופרש"י בחמי טברי' דהוי שרי קודם גזרה ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי (שהוא כלי ראשון ומבשל השמן והיה דרכם לסוך בשמן אחר הרחיצה) וא"ל ר' טול מים חמין מן האמבטי לכלי אחר ויהיה כלי שני ותן לתוכו השמן ופריך והיכי עביד הכי והא אפי' להרהר בד"ת אסור במרחץ ואיך הורה לו דכלי ראשון אסור ומשני לאפרושי מאסור' שרי תדע דאר"י א"ש מעשה בתלמיד א' שנכנס אחר ר"מ למרחץ ביקש לסוך לו הקרקע של מרחץ ואמר ליה ר"מ אין סכין בשבת אלמא לאפרושי מאסור' שרי:

כ' הר"ן כו' דילפי' מיניה הפשרו לא זהו בשולו דאמרי' שם מעובדא דרבי שמע מיני' תלת. וחד מינייהו דהפשרו לא מקרי בישול (כ"ה גרסת הרי"ף אבל בגמ' הגירס' להיפוך) דאל"כ אפי' בכלי שני ליתסר דהא עכ"פ השמן נעשה מפושר ואי לאו דכה"ג שרי לא הל"ל כן אלא ה"ל לו' אל תתנהו לתוך האמבטי והיה די בזה לאפרושי מאיסור'. א"ו כיון דצריך לכך ואינו או' בל' הוראה אע"ג דממיל' ילפי' מיניה הוראה שרי. והא דהוצרך הש"ס לשנויי אפרושי מאיסורא שאני ולא תי' כיון דהיה צריך לשמן לסיכה ואם לא היה מפרישו מלהניחו באמבטי והיה מתבשל שם היה אסור לסוך בו דקי"ל המבשל בשבת אפי' בשוגג אסור לו ולמי שנתבשל בשבילו כדלקמן סי' שי"ח וכיון דהיה לר' צורך במה שמנעו מלהניחו באמבטי ולא אמר' בל' הוראה שרי אע"ג דממיל' יוצא ממנו הוראה ז"א דהא דבשוגג אסור היינו דוק' לר' יהודה אבל לר"מ בשוגג שרי ואמרי' בחולין דף ט"ו ע"א דרב היה מורה לתלמידיו כר"מ דקי"ל בזה כר"מ אלא כי הוי דריש בפירקא היה דורש כר"י משום דשכיחי ע"ה אצל הדרשה ולכך החמיר. וכן לדידן דשכיחי ע"ה מחמירים כר"י אבל ר' לנפשי' כיון דהעיקר כר"מ היה רשאי לסוך את השמן אפי' היה מניח באמבטי והיה מתבשל שם כיון דהיה בשוגג שנעלם מריב"א שאסור. וא"כ ע"כ מה שא"ל ר' טול בכלי שני משום דהוי לאפרושי מאסור'. אדרב' בזה

נתיישב מה שמקשין שם העולם על הא דאמר הש"ס תדע ואייתי מעובד' דר"מ ומאי אולמ' עובדי דר"מ מעובדי דרבי ולהנ"ל ניחא דניהו דרב פסק כר"מ אך לר' מנ"ל לדידן לחדש ולהוכיח דין לאפרושי מאיסור' שרי דלמ' רבי כר' יודא ס"ל דאפי' שוגג אסור ולכך הוצרך לו' לו תן בכלי שני ושרי כיון דהוי לצורכו ולכן הביא עובד' דר"מ ושם ל"ל טעם אחר כ"א משום דהוי לאפרושי מאיסור' וכיון דזה כבר מוכח מר"מ דלאפרושי מאיסור' שרי עדיף טפי לומר דגם רבי ס"ל כדפסק רב כר"מ ומה שא"ל טול בכ"ש ג"כ ה"ט דהוי לאפרושי מאיסור':

סימן פו

סעיף א

בש"ע מים סרוחים כו' צ"ל מהן כמו מן הצואה. וכתב בס' א"ר בשם ס' צ"ע וז"ל אסור לקרות נגד כל טינוף שריחו רע ולא במקום שריחו רע או קץ בו כגון מרתפות היין וכיוצא בהן עכ"ל:

סימן פז

סעיף א

ס"ק א אפי' כו' ה"ל כב"ה כו' ור"ל כיון דהוי כב"ה א"כ אסור מה"ת ולכך לא מהני נתינת מים דדוקא לגבי מי רגלים מהני נתינת מים כיון דמה"ת אינו אסור אלא כנגד העמוד ואח"ז אינו רק מדרבנן ולכן הקילו בנתינת מים כ"כ הרב"י בשמם אבל אליביה דנפשי' כתב טעם אחר דדוקא מי רגלים שהם צלולים ומתערבים עם המים ומתבטלים ולכן שרי. משא"כ עביט וגרף דהבלוע בהן אינו מתערב עם המים ואינו מתבטל לכך לא מהני נתינת מים ע"ש:

ונ"ל דאם הכלי מיוחד ג"כ לתשמיש אחר כו' מותר אפשר דוקא לטעם הרא"ש ורמב"ם הנ"ל דה"ק דמחמירים בהן דדינו כב"ה וצואה וא"כ י"ל דדוקא במיוחד למי רגלים או צואה. אבל במיוחד גם לתשמיש אחר לא אבל לטעם הרב"י דמה"ט לא מהני נתינ' מים דהבלוע אינו מתערב עם המים א"כ אפשר אפי' מיוחד גם לתשמיש אחר אסורה דמה בכך דעכ"פ יש בו בלוע מי רגלים וצואה ואינו מתבטל בנתינ' מים:

וה"ה כו' ובכל פעם כו' זהו לפע"ד מספיק גם לטעם הרב"י דלא היה בשום פעם בלוע ממי רגלים לבדן אלא במי רגלים שכבר נתבטלו במים קודם שנבלעו בו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**') **מצופה כו**' גלאזיר"ט ומשמע בהרב"י דסגי אם רק מצופה בפנים. אבל הב"ח כתב דבעי' שיהיה מצופה בפנים וגם מבחוץ. ובט"ז כ' כיון דרמ"א מחמיר לקמן סי' תנ"א דבכלי זכוכית לא מהני הגעלה כמו בכלי חרס. א"כ ה"ה הכא יש לכלי זכוכית דין כלי חרס. אע"ג דשם הסכימו ט"ז ומ"א דבדיעבד אם הגעילו ונשתמש בו מהני ההגעלה צ"ל דהכא דין לכתחלה יש לו. ובס' א"ר כ' כיון דדיעבד מהני הגעלה הכא אפי' לכתחלה שרי אפילו לא הגעילו דאינו בולע כל כך כמו חרס:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שכפאו כו**' וכ' הב"ח כו' והגרף אחורי המטה ר"ל בצד א' מן המטה והאדם מצד אחר והמטה מפסקת בין הגרף והאדם:

מחצר קטנה וגדולה כו' דאם צואה בגדולה אסור לקרות בקטנה כיון דהקטנה נפרצה במלואה ולא נשאר גפופיס א"כ ה"ה הכא ל"מ אם המטה עומדת באמצע החדר וא"כ נפרץ משני צדדים וליכא גיפופים משני צדדים דאסור אלא אפי' אם בצד אחד עומדת סמוכה לכותל וליכא פרצה אלא שבצד השני איננה סמוכה לכותל מ"מ אסור דעכ"פ בצד א' הוי נפרצה במלואה (וע' לקמן סי' ש"ס) ולא פריך כו' דבס"פ מי שמתו איכא ג' תנאי. דרשב"ג ס"ל דמטה חוצצת. ורבנן פליגי וס"ל דאינה חוצצת. ורשב"א ס"ל דאם צואה תחת המטה שרי לקרות דהוי כאלו הוא מכוסה ובעי רב יוסף מרב הונא מטה פחותה מג' ודאי כלבוד דמי. ד' ה' ו' ז' ח' ט' מאי. וא"ל לא ידענא. עשרה לא קמבעיא לי דכרשותא אחריתי דמי. ופירש"י דהאיבעי היא לרשב"א אם הצואה תחת המטה ועז"א פחות מג' אמרינן לבוד ובודאי הוי מכוסה. ומג' ועד יו"ד מבעי' ליה אי הוי כיסוי אבל אי המטה גבוה י' ויש אויר י' המגולה א"כ הצואה ודאי אינה כמכוסה. וכיון דמבעיא ליה אליבא דרשב"א יש לפסוק כוותי'. אולם לא הוי מכוסה אלא בדליכא אויר בין המטה לארץ אלא פחות מג' דאז אמרינן לבוד. אבל אי יש יותר אויר הוי אבעי' דלא איפשיט' ואזלינן לחומרא אבל הגאון פוסק כרשב"ג דס"ל דהאיבעיא אזלא לרשב"ג. וא"כ ראוי לפסוק כוותיה מדאיבעי אליביה. ופי' הגאון האיבעי' דפחות מג' דאמרינן לבוד ודאי אין עליו שם מחיצה. ולכן אם אין המטה גבוה רק פחות מג' ודאי אינה חוצצת. ומג' ועד ט' מבעי' ליה אי חוצץ. אבל אי המטה גבוה י' ודאי הוי מחיצה וחוצצת והקשה תר"י לפי' הגאון כיון דבימיהם הוי מטותיהם כלם סתומים והיו מגיעים דפנות המטה עד למטה לארץ ולא היה אויר כלל א"כ מאי צ"ל עשרת לא קמבעי' לי' הא מחיצה גמורה היא ופשיטא ע"ש מ"ש לתרץ ואין קי"ל כפירש"י וליכא ראיה דקי"ל כרשב"ג.

זהו תורף הדברים. ולפ"ז הקשה מ"א אדקשי' להו לתר"י לפי' הגאון למה הוצרך לומר י' לא קמבעיא לי דהיא מלתא דפשיט' עריפא ה"מ להקשות הא תשעה נשאר האיבעי' דאפשר גבוה ט' גם לרשב"ג לא הוי חציצ' איך א"ל כן דאם כן הא דארשב"ג דחוצצת מיירי בגבוה י' אם כן תיקשי אמאי פליגי רבנן כיון דגבוה י' מחיצה גמורה היא. אלא על כרחך דרשב"ג מיירי באינה גבוה רק תשעה ולהכי פליגי רבנן:

ל"ח הפסקה. וא"כ לא ה"מ להקשות לרבנן אבל לרשב"ג שפיר קשי' ליה דהא דאמר י' לא קמבעי' לי הוא מלתא דפשיטא ואע"ג דאינה חוצצת מכותל לכותל מאי בכך הא לרשב"ג גם כה"ג חוצצת אפי' מיירי בגבוה כמה אמות וא"כ מה לי גבוה מאה אמה או גבוה י"ט כיון דגבוה י' מחיצה גמורה היא ה"ה כאלו גבוה מאה אמה ולענין מה שאין המטה חוצצת מכותל לכותל אין לחלק בין גבוה הרבה או גבוה י"ט:

וידוע דקי"ל כרבנן. ר"ל אע"ג דלרשב"ג גם כה"ג מפסיק אפי' אינה מכותל לכותל. מ"מ כיון דלא קי"ל כפי' הגאון אלא כפירש"י א"כ לא קי"ל כרשב"ג ומ"מ צ"ב דהא לפירש"י דהאיבעי' אליבי' דרשב"א י"ל דפשוט ליה דרשב"ג מיירי בגבוה תשעה ומה"ט פליגי רבנן אבל גבוה יו"ד אפי' אינה חוצצת מכותל לכותל אפי' לרבנן חוצצת ואפי' לדעת הרא"ש שכתב דמה"ט לא הביא הרי"ף אבעי' זו וס"ל כפי' הגאון והאיבעי' אליבא דרשב"ג והרי"ף פסק כת"ק היינו כרבנן ולכך השמיט האיבעיא מזה ג"כ אין ראיה דלמא להרא"ש פשיטא ליה תי' תר"י דמיירי במטה שאין דופנותיהן מגיעים לארץ. ולכך אצטריך לומר עשרה לא מבעי' ליה דס"ד הואיל ואפשר לראותה אסור. א"כ י"ל דה"ט דרבנן דאסרי הואיל ואפשר לראות הצואה ולא משום דאין המטה חוצצת מכותל לכותל גם לשון וידוע דקיי"ל כרבנן צ"ב. דהא פליגי בה הגאון עם הפוסקים סוף דבר לא הבנתי דבריו בזה. ועסי' ע"ז ס"ב. וע' מ"ש סי' תק"ב כו' דכסתום דמי ולכן רמז לעיין סימן ע"ז ס"ב שכ' שם דאפי' למ"ד דמחיצה מפסקת אפילו לענין ריח מ"מ כיסוי ודאי לא מהני להפסיק לענין ריח. וע"ל סי' תק"ב דמשמע דמקשה מהכא להתם למ"ד אין לבוד בכלים וכאן כתב דהוי מטעם כיסוי ואולי יש להעמיס גם לק' ס' תק"ב כן בכוונתו:

סימן פח

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואח"כ כן' דוק' בריא כו'** דלא נחמיר עכשיו יותר ממה שהיה תחילה תקנת עזר' וכדאי' בגמ' דכה"ג היה פטור:

ומ"ם סאה שאובין כשרים. ודוק' כשהם בקרקע אבל בכלי לא. אם ראה מים חלקים כו' עזר' ל"ג ע"ז אע"ג דלקמן סי' תר"ז כ' דאפי' מי שטבל בערב ר"ה יטבול בערב יה"כ אע"ג שלא ראה קרי שמא ראה מים חלקים צ"ל לענין ערב יוה"כ החמיר יותר ודע דמ"ש הט"ז דתשעה קבין רשאי להטיל אפי' מד' כלים הוא ט"ס. וצ"ל משלשה כלים ולא מארבע וכ"ה במשנה ספ"ג דמקוואות וכ"פ הרמב"ם והרב ב"י פה ושיעור תשעה קבין ע' בעטרת זקנים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **להזכיר כו'** צ"ע דהא י"א אבעי' דלא אפשט' בברכות דף כ' ע"ב וכ"ה לקמן סימן קפ"ו:

היה מברך ברכת המזון ע"י הרהור ר"ל אפילו למאן דאמר הרהור כדיבור דמי כיון דב"ה דאוריית'. וע"ש דף כ' ע"ב:

(**ס"ג ג**) **בימים כו'** ריש יבמות דף וי"ו ע"ב הואיל והותר לצרעתו. ד' שלש מחנות היה. בה"מ היה מחנה שכינה. והר הבית מחנה לויה. וירושלים מחנה ישראל. ויש טמאים שהיו משתלחים חוץ לשלש מחנות ויש חוץ לב' מחנות אבל מצורע לא היה משולח כ"א ממחנה שכינה והיה רשאי ליכנס להר הבית וביום שמיני לטהרתו שעדיין היה אסור ליכנס למחנה שכינה מ"מ הותר לו לעמוד במקדש בשער ניקנור שלא נתקדש והיה לו רק קדושת הר הבית ומשם היה מכניס ידו ליתן על הבוהן מדם האשם ומלוג השמן אפי' למ"ד ביאה במקצת שמיה ביאה. מ"מ הותר להכניס הבהונות למקדש דגזירת הכתוב הוא וטהרתו בכך אבל בעל קרי אסור לכנס אפילו למחנה לויה דהיינו להר הבית ולכן מצורע שראה קרי ביום ח' לטהרתו לא היה רשאי ליכנס באותו יום ליתן על בהונותיו. אבל אם חל יום ח' שלו בערב פסח וראה קרי הותר לו ליכנס להר הבית ולשער ניקנור ולהכניס בהונותיו ליתן עליו מדם אשם ושמן כדי שיהיה יוכל לעשות הפסח דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דלא יכנס בעל קרי למחנה לויה דלית ביה כרת (ואיכא מ"ד התם דאפילו עשה ליכ') ופריך הש"ס ניהו דדחי עשה דפסח שי"ב כרת עשה ליכנס להר הבית דלית בה כרת אבל איך הותר לו להכניס בהונותיו. הא ליכנס בעל קרי למחנה שכינה איכא נמי עשה שי"ב כרת. ומאי אולמ' דעשה דפסח מהאי עשה ומשני הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו. דהא גם מצורע אסור ליכנס למחנה שכינה. ואפ"ה התיר לו הכתוב להכניס בהונותיו לטהרתו ה"ה דגם טומאת קרי הותרה לצורך הכנסת הבהונות: **ועיין במשנה ספ"ג דברכות**. ר"ל דשם מבואר דע"כ דין נדה אינה אלא זהירות בעלמ' ואין לו יסוד דתנן זב שראה קרי או נדה שפלטה ש"ז פליגי ת"ק ור"י אי צריכה טבילה.

דהא אפי' יטבלו ישארו טמאים זה זב וזאת נדה. מוכח אי הנדה לא פלטה שכבת זרע אפי' בזמן תקנת עזרא היתה מותרת בכל דבר כ"ש עתה שנתבטלה התקנה:

סימן פט

סעיף א

(**ס"ק א**) **עם הנ"ה כו'** וכמ"ש הטור סי' רל"ה כו' דמה"ט הקילו לקרות ק"ש של ערבית קודם צ"ה ומתפללים ביום כיון שכבר מקובצים הצבור לתפלת מנחה ואם יצטרכו להתקבץ שנית לערבית יהיה טורח מרובה ע"ש:

שלא להשכים כ"כ. ר"ל לסליחות לא יסכימו כדי שכשיסיימו הסליחות יהיה הנץ החמה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **משעלה כו'** (הרמב"ם) בפי' המשנה פ"ק דברכות משנה א':

ר"ל קודם הנ"ה. ר"ל שלא תטעה מ"ש קודם עלות השמש ר"ל עליית גוף השמש שהוא זמן ארוך אח"ז וע"ל ר"ס נ"ח:

אלא ר"ל קודם תחלת עלייתו דהיינו הנץ החמה:

ונ"ל דפסק כו' ד' מילין. ר"ל וס"ל דשיעור מיל הוא רביעית שעה וחלק ך'. א"כ שיעור ד' מיל עולה שעה וחומש מצומצם ומ"מ דבריו סותרים למ"ש בפסחים פ"ג דשיעור מיל הוי ב' חומשי שעה א"כ למ"ד ד' מיל עולה שעה וג' חומשי שעה:

ודע דמ"ש לעיל ר"ס נ"ח בשם הב"ח דמע"ה עד הנץ החמה הוא שעה ואע"ג דהוא יותר כמ"ש כאן. באמת כ' הב"ח שם בקירוב שעה. ור"ל שאינו מצומצם אלא מעט יותר וע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **והאיר כו'** משעלה ע"ה. דהיינו מתחלת עליית ע"ה אבל האיר פני המזרח הוא אח"ז שמתפשט הע"ה על כל פני המזרח:

דהא מדין בעליית ע"ה כו' ר"ל דהא מה"ט זמן תפלת השחר עד ד' שעות דתפלות כנגד תמידים תקנום. ותמיד של שחר היה זמנו עד ד' שעות וכיון דסוף זמן התפלה הוא דומיא דתמיד ה"ה התחלת זמן תפלה שוה לתמיד:

כדאית' ביומא רפ"ג הל' קצת ל"ד. והכי אית' התם א"ל הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה (של תמיד של שחר) (והיינו כפירש"י שעלה על החומה או על הגג) אם הגיע הרואה או' ברקאי (דהיינו התחלת ע"ה) מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח וקי"ל כמתיא בן שמואל. ובתר הכי תנן ולמה הוצרכו לכך (פירש"י לעלות לגג ולראות)

שפ"א עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר המזרח ושחטו התמיד והוציאו לבית השריפה וס"ל למ"א כמו שמחשש טעות הוצרכו לעלות ולראות ה"ה דמה"ט גופא ס"ל למתי' ב"ש שצ"ל האיר פני כל המזרח ולא סגי בע"ה:

ומ"ש ולמה הוצרכו לכך לעלות לגג. ולא פי' למה הוצרכו להמתין עד שהאיר פני המזרח. חדא שלשון למה הוצרכו לכך לא משמע כן. וגם לפירש"י א"ש טפי דאתי' מתני' דלמה הוצרכו ככ"ע אפי' כת"ק דמתי' ב"ש:

וכ"ה ספ"ב דמגילה כו' ופי' רש"י שם דף ך' ע"א וז"ל. דמע"ה יממא הוא:

אבל לפי שאין כל בקיאים בו צריכים להמתין עד הנץ החמה עכ"ל:

ול"ד למ"ש סי' רל"ג כו' ר"ל דמן הדין מיד בחצות מתחיל זמן מנחה אלא משום דאין אנו בקיאים חיישינן לטעות הוסיפו חצי שעה ואמרו זמן מנחה מתחיל משש שעות ומחצה. וקיי"ל בסי' רל"ג דאי התפלל באותה חצי שעה דהיינו מיד אחר שש שעות לא יצא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואחר כו'** דבאמת זמן מנחה כו' ר"ל הא זמן מנחה הוא משש ומחצה. א"כ היה ראוי להתיר לו להתפלל שחרית עד ו' ומחצה אי עבר ולא התפלל קודם ד' כן דעת הב"ח באמת. וכ' דעד חצות שכ' בש"ע הוא לאו דוקא. אבל מ"א ס"ל דהוא דוקא דהא באמת זמן מנחה מתחיל מחצות אלא משום טעות הוסיפו חצי שעה ואמרו שלא להתפלל מנחה עד שש ומחצה עכ"פ מחצות ואילך כבר אינו ראוי לתפלת שחרית וניהו דהב"ח חולק על סברת הרב"י וטעמו שאסור מיד אחר חצות. מ"מ מטעם אחר אסור אחר חצות דזמן מנחה מתחיל מיד אחר חצות. ועיין בט"ז:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **זמן כו'** מע"ה דזמן תפלה מתחיל מע"ה אלא דלכתחלה יש להמתין עד הנה"ח וכמ"ש רסי' זה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לראות כו'** ואגב זה כו' ר"ל דלא תיקשי הא באין משכים לפתחו ופגעו בדרך אפי' נתינת שלום מותר כמ"ש אח"ז. ולכן כתב דהכא איירי בענין ממוצע שאין עיקר כוונתו להשכים לפתחו כ"א אגב גרירא משכים לפתחו. לכן נתינת שלום אסור וצפר' דמ"ט שרי:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אין כו'**. דהא פריך בגמ' אהא דאמרי' אסור לאדם ליתן שלום לחבירו קודם שיתפלל:

והא תנן בין הפרקים שואל מפני הכבוד. ומשני הא דאסור מיירי במשכים לפתחו. וקשי' מאי פריך ממתני' דבין הפרקים. שאני התם דכבר אמר מקצת ברכות דהא עומד בין הפרקים אע"כ מה שאסור מצד הדין אסור עד שיתפלל ח"י ברכות ולא הותר כאן אלא מה שהוסיפו הפוסקי' להחמיר:

אבל מה שהקש' דברי ש"ע אהדדי. ר"ל דכאן מתיר הרב"י באמר מקצת ברכו' ובסעי' ג' בעשיית צרכיו אסר הרב"י אלא אם כבר התפלל ח"י ברכות לא מהני מה שאמר מקצת ברכות ובגמ' משמע דדין שניהם שוה דהא בשני הדינים אמר הש"ס קודם שיתפלל:

וכמו דלענין עשיית חפציו הפי' של קודם שיתפלל ר"ל תפל' י"ח ה"ה קודם שיתפלל שנא' לענין שאילת שלום ג"כ ר"ל תפלת י"ח ומאי קושי' הא הוא עצמו כ' דנתינת שלום המוזכ' בש"ס דהיינו במשכים לפתחו באמת ג"כ אסור עד שהתפלל תפל' י"ח:

בש"ע וי"א שאפי' במוצא חבירו כו' כדי שיתן לב כו' הם דברי הראב"ד וכ' וז"ל כדי שיתן לב כו' ומפני שהוא משנה בל' יזכור עכ"ל. לכן נסתפקתי דבימיהם שהי' מנהגם ליתן שלום וא"כ כשאמר צפרא דמרי טב הוי שינוי וע"ז יזכור משא"כ בזמן הזה דדרך כ"א לו' צפרא דמ"ט ולא ליתן שלום א"כ אין בזה שינוי. וא"כ אפשר דלהראב"ד בזמן הזה אין לו' צפר' דמ"ט:

סעיף י

(**ס"ק י**) **או לילך לדרך נ"ל אם אין השייר' כו'** עס"ס זה הם דברי הרב"י שכתבו ליישב קושית מהרי"א דכאן כ' דאסור לצאת לדרך קודם שיתפלל דהוא בכלל איסור עשיית חפציו קודם תפלה ובס"ס זה כתב בשעת הדחק שצריך להשכים כו' הכי עדיף טפי שיתפלל בביתו מעומד כו' משמע דזולת טעם זה הי' דינו שיתפלל גם בדרך. וכן באמת דעת מקצת פוסקים וע"ש במ"א ס"ק ט"ו:

ת"ל הא אסור לצאת קודם שיתפלל. וע"ז תי' הרב"י דבס"ס זה מיירי שאין השיירא ממתנת לו לכך היה מותר לצאת קודם תפלה לולי שבדרך א"א להתפלל מעומד. והכ' אייריי באפשר לו להתעכב אלא שרוצה למהר לדרכו ע"ש וכתב הפר"ח בשם הכ"מ שכתב פ"ו מהל' תפלה בשם הר"מ שכתב וז"ל ולאו דוקא שחרית אלא אפי' איזה תפלה כיון שהגיע זמנה אין לו לצאת עד שיתפלל אותה עכ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אבל מים כו'** דל"ש בי' גאוה. ר"ל דאיסורי' ילפינן מדכתיב ואותי השלכת אחר גויך ואמרי' א"ת גויך אלא גיאך אמר הקב"ה אחר שנתגאה זה קבל עליו עול מלכות שמים וכדאית' בברכות דף י' ע"ב והיינו דוקא דבר אכילה ושתיה דשייך בי' גיאות:

וכתב הפר"ח אבל מים צוקר אסור. וכתב עוד וה"ה קאפ"ע מותר לשתות קודם תפלה כדי שיוכל לכוין דעתו בתפלה. והיינו בני אדם הרגילים בקאפ"ע בשחר. אבל קאפ"ע עם צוקר אסור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **לרפואה כו'** כיון שאינן עושה כו' אלא לרפואה ומה"ט כתב הפר"ח וז"ל מסתבר' אע"פ שאינו מעלה ומוריד לשתותו קודם תפלה ויכול לשתותו אחר תפלה שרי דהא לית ביה גאות עכ"ל:

וכ"מ בב"י בשם מהרי"א שכ' וז"ל וכתב רבינו הגדול מהרי"א כו' מותר לאכול ולשתות אוכלין ומשקין לרפואה קודם שיתפלל כו' דשני תיבות אוכלין ומשקין שכתב מהרי"א מיותרים א"ו ר"ל אוכל ומשקה גמור שהם טובים לאכילה ושתיה אלא שהוא אוכלם לרפואה אפ"ה שרי:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אם רצה כו'** ז"ל הב"י כו' בא ליישב לישנ' דאם רצה דמשמע דברצונו תליא מילת' והלא מרא דהאי דינא הוא הרמב"ם והלא הרמב"ם כתב אם אינו יוכל לכוין דעתו לא יתפלל עד שיאכל וישתה עכ"ל. הרי דחייב לאכול כדי שיכוין. ולזה הבי' דברי הרב"י דבזה"ז הואיל ובלא"ה אין אנו מכוונים כל כך נשתנה הדין:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **צריך כו'**. דלא תאכלו על הדם ר"ל דדרשינן מהאי קרא בפ"ק דברכות דף יו"ד ע"ב לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם:

וא"כ אסור כו' ע' סי' רל"ב דבמקום שצריך להפסיק כשיגיע זמנו אסור להתחיל מקודם אם יודע שימשוך עד זמן ההוא:

בשם הרח"ו דאפי' קם כו' אבל בתשובת שב יעקב סי' ח' כ' בשם סידור האר"י ז"ל שהרח"ו עצמו כשהי' חלש לבו אכל או שתה איזה דבר לחזק גופו ולא אסר כ"א לאכול למלאות תאותו ע"ש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **וי"א שא"צ כיון דתפלה דרבנן אפי' התחיל אחר שעלה ע"ה כו'** ר"ל כיון די"א אלו ס"ל דאין חילוק בין שחרית לתפלת מנחה ובתפלת מנח' קי"ל סי' רל"ב אפי' התחיל באיסור א"צ לפסוק וא"כ מה לי שהתחיל בחצי שעה הסמוכה לזמן תפלה או כשכבר הגיע זמן תפלה שניהם מקרי התחיל באיסור ואעפ"כ א"צ להפסיק וה"ה הכא כשהתחיל אחר שעלה ע"ה ואע"ג דלקמן סי' רל"ב כ' מ"א דבהתחיל סמוך למנחה קטנה

צריך להפסיק וכ"ה בח"מ ס"ס ה'. מ"מ הרא"ש ע"כ מדמה תפלת שחרית כיון דא"ל המשך זמן מרובה לזמן מנחה גדולה דקי"ל דא"צ להפסיק אם התחיל אפי' באיסור דאי ס"ל דדומה לזמן מנחה קטנה א"כ מאי קשי' ליה להרא"ש לדעה קמייתא דס"ל דצריך להפסיק מתפלת המנחה והוצרך לחלק דהכ' חמיר דאסמכוהו אקרא כו' וכמ"ש מ"א ס"ק שלפני זה והן דברי הרא"ש פ"ק דברכות סעיף י' ע"ש:

מיהו משום ק"ש צ"ל. דק"ש דאורייתא':

בלא ברכות. כדי שבגמר אכילתו יאמר הברכות ויסמוך גאולה לתפלה:

עסי' ס' ר"ל כשיאמר אח"כ הברכות יקרא פעם שני ק"ש:

צריך להפסיק משום דאין קבע לשתיה כ"ה ואין חשש כ"ה בהפסקה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **בשעת כו'** דפסקו כרשב"א כו' אעתיק דברי הש"ס כדי שיתבארו דברי מ"א בכל ס"ק זה. אית' בברכות דף ל' אבוה דשמואל ולוי כי הוי בעו למיפק לאורח' הוי מקדמי ומצלי מע"ה קודם יציאתם. ובדרך כי הוו מטי זמן ק"ש קרו. ואמרי' כמאן כהאי תנא השכים לצאת לדרך כו' וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קור' רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה. במאי קמפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף (פרש"י שיכול לכוין את לבו לפיכך היו מקדימים להתפלל מעומד בביתם שלא יצטרכו להתפלל בדרך במהלך ומר סבר מסמיך גאולה לתפל' עדיף. ואמרי' תו התם מרימר ומ"ז בשבתא דריגל' שהיו דורשים מיד בשחר. ולכן הוי מכנפי עשרה ומצלי. (ר"ל היו קורים ק"ש ומתפללי') והדר נפק' לפרק' לדרוש רב אשי מצלי בהדי צבורא (פרש"י שהגיע זמן ק"ש היה לוחש הרבה יחד למתורגמן ובעוד שמהתורגמן משמיע לרבים הי' קורא שמע וסומך גאול' לתפלה ומתפלל מיושב) וכי הוי אתי לביתו הדר מצלי מעומד (ופרש"י לכוין את לבו) א"ל רבנן ליעבד כמרימר ומ"ז א"ל טריחא לי מלתא וליעבד מר כאבוה דשמואל ולוי. א"ל לא חזינן לרבנן קשישאי מינן דעבדי הכי (ופרש"י וז"ל מתפלל מיושב במקומו ולפי שאין דעתו מיושבת עליו כ"כ צ"ל ולהתפלל בביתו עכ"ל) יש פוסקים כרשב"א אבל אנן קי"ל כהפוסקי' כת"ק וכאבוה דשמואל ולוי. ומשמע מדברי רש"י כו' דגם במיושב יכול לכוין: וכ"מ ברא"ש לחד שינויא כו' דכ' הרא"ש וז"ל ר"ח פסק כאבוה דשמואל ולוי דאפי' ר"א לא פליג כו' וה"ט דמהלך בדרך אינו יכול לכוין הלכך טוב יותר שיקדים ויתפלל מעומד אבל ר"א היה מתפלל מיושב לכך לא היה רוצה להקדים (ולפ"ז צ"ל מה שהתפלל שוב בביתו מעומד בתורת נדבה התפלל. כמ"ש מ"א סי' צ"ד בשם מ"ע):

ועוד דעיקר תפלתו היתה מעומד אלא רצה להתפלל עם הציבור מיושב כו' עכ"ל הרא"ש. הרי דלתי' א' של הרא"ש מבואר להדי' כדברי מ"א דהא מה"ט לא הקדים ר"א להתפלל מעומד דניח' לי' לסמוך גאולה לתפלה אפי' מיושב דגם בישיבה יכול לכוין. אבל מ"ש מ"א דכ"מ מדברי רש"י והבין בס' חמד משה דר"ל דגם מרש"י משמע דבמיושב יכול לכוין. ועדיף מה"ט לסמוך גאולה לתפלה במיושב. ולכן כתב הספר חמד משה דלא מצא כן בפרש"י אדרבה משמע איפכ' ברש"י שהרי כ' על ר"א שהתפלל מיושב. ולפי שאין דעתו מיושב' עליו כ"כ צריך לחזור ולהתפלל בביתו עכ"ל. הרי דלא ס"ל תי' ראשון של הרא"ש דהא כ' דהי' צריך לחזור ולהתפלל מעומד משמע דבתפל' מיושב לא יצא כיון שלא נתכוין כ"כ. וכ' עוד דא"ל דראיית מ"א ממ"ש רש"י על ברייתי' השכים לצאת בקרון או בספינה וז"ל איכ' בעתות' דמיא עכ"ל. (דבקרון כ' הרב"י בסי' צ"ד הטעם משום דהקרון מתנדנד אינו יכול לכוין. אבל בספינה ס"ל לרש"י דל"ש ה"ט וע"ש) ומדאיצטריך רש"י ליתן טעם משום בעתות' דמיא ת"ל שהוא יושב. אע"כ דגם בישיבה יכול לכוין. וכתב בס' הנ"ל דמזה אין ראיה דכוונת רש"י ליישב למה לא יעמוד בספינה ויתפלל לזה הוצרך לומר משום בעתות' דמיא אי אפשר לו לעמוד עכת"ד. ולענ"ד אין כוונת מ"א להביא ראי' מדברי רש"י דבמיושב יכול לכוין. ולכך מסמך גאל"ת עדיף. דלזה א"צ ראיה דמסבר' אמרינן כן דמיושב יכול לכוון כמו בעמיד' וכן יעיד החוש. אלא לפי שכתב מ"א לפני זה ליישב מנהג העולם וז"ל ועוד דרש"י פי' תפלה מעומד עדיף כדי שיוכל לכוין. והאידנא כו' עכ"ל. משמע דלולי פירש"י היינו מפרשים דעדיפות דעמידה אינו משום כוונה אלא שהוא מורה יותר הכנעה ממהלך דהוי דרך עראי וא"כ לא היה חילוק בין זמנם לזמנינו לכן הבי' דרש"י פי' משום כוונה לכן בזמן הזה דבלאו הכי אין מכוונים מסמך גאולה לתפל' עדיף וא"כ לולי דברי רש"י דהטעם משום כוונה אלא היינו אומרים דהטעם משום הכנעה א"כ גם במיושב אינו נראה דרך הכנעה. וממיל' היה עדיף תפלה מעומד ממסמך גל"ת אפי' מיושב אבל לפמ"ש רש"י דטעם העמידה משום כונה א"כ ממילא ה"ה במיושב אפשר לכוין:

וא"כ ממילא מסמך גל"ת מיושב עדיף מתפלה מעומד. ולפ"ז מ"ש מ"א ומשמע מדברי רש"י דאם יכול להתפלל מיושב כו' ר"ל ממ"ש רש"י הטעם לתפל' מעומד משום כוונה. ומה שסיים מ"א דגם במיושב יוכל לכוין הוא מסבר' דנפשי'. ומ"ש רש"י לר"א שיתפלל מיושב. ולפי שאין דעתו מיושבת עליו כ"כ צריך לחזור ולהתפלל בביתו כבר פי' מ"א עצמו לקמן סי' צ"ד ס"ק י"א וז"ל ובלשון רש"י משמע מפני שלא היה יכול לכוין פעם ראשונה שהיה בשעת דרשה לכן הי' מתפלל שנית עכ"ל:

חשיב כמהלך לענין זה. ר"ל אע"ג דלענין ק"ש חשיב יושב כמ"ש מ"א סי' ס"ג ס"ק ד' בשם הב"ח אבל לענין תפלה חשיב כמהלך כדאי' בבריית' דלעיל:
ופשוט דאם יוכל להכיר כו'. דהיינו הרגיל עמו קצת כדלעיל רסי' נ"ח דאז גם זמן ק"ש:
אי' בגמ' כו' ומיהו נ"ל כו' חזר והתפלל מעומד ולדידן אפי' להתפלל שנית אין לעשות במקום שא"צ ומש"ה אין להתפלל תפלת נדבה בזה"ז דהלואי שיתכוין בג' תפלות הקבועות. וכדאי' ס"ס ק"ו וע' לקמן סי' צ"ד ס"ק י"א במ"א מ"ש בזה:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **הכי כו'** ולסברא כו' ר"ל דלסבר' זו דמשום תפלה מעומד רשאי להקדים להתפלל מעומד אע"ג דלא יסמוך גאל"ת ה"ה איפכ' לפעמים בשעת הדחק שהו' בדרך ורואה שיעבור זמן ק"ש אם ימתין עד בואו לביתו קורא ק"ש עם ברכותיה מהלך וכשמגיע לביתו יתפלל מעומד ואע"ג שאינו סומך גאולה לתפלה:
מיהו נ"ל כו' דבנדון זה אפשר לתקן תרוייהו שיסמוך גל"ת יתפלל מעומד דהיינו בדרך יקרא ק"ש בלא ברכות כשיב' לביתו יקרא ק"ש עם ברכותיה ויסמוך גאל"ת ויתפלל ואע"ג שיקרא ק"ש דאוריית' בלי ברכות ל"ל בה וכן מבואר לעיל ס"ו ע"ו ע"ש:

סימן צ

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואפי' כו'** וא"כ זקן או חולה דשרי כו'. ר"ל בשלמ' אי לא הוי אסרי' במטה וכס' כ"א דוקא בגבוה ג' ואז הוי הטעם דבעי' מקום נמוך דאין גבהות לפני המקום דכתיב ממעמקים קראתיך ה' כו' וכדאית' דף י'. וא"כ א"ש בחולה וזקן הדר בעליה רשאי להתפלל שם ואין בזה משום גבהות כיון דדר שם. וכן הדין במטה וכסא לענין זקן וחולה דידוע דישיבתם במטה וכס' אין כאן גבהות מה שאין כן לפ"ד רמ"א דבמטה וכסא אפי' אין גבוהים ג' אסור דמשום בעתות' אינו יכול לכוין אם כן מ"ש חולה וזקן משאר בני אדם כיון דאינו יכול לכוין:
מיירי בגוונ'. ר"ל דלא קאי על מטה וכס' כ"א מה שכתב ולא ע"ג מקום גבוה או במטה וכסא דלית בהו בעיתות' אלא שאין גבוהים ג':
וע"ס ג' גבי אילן זה קצת ראיה לתי' א' דלפעמים הקילו חכמים אפי' אינו יכול לכוין:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **להשמיע כו'**. עב"י סי' ק"ן שפי' בע"א וז"ל יורד לפני התיבה יורד ממקומו ללכת לפני התיבה כו' ולדברי הרב כו' לפי שעלה שם (ר"ל על הבימה) לקרות בתורה. ואח"כ

יורד להתפלל מוסף משום ממעמקים קראתיך כו' עכ"ל. ולפ"ז צ"ל דמשום תפלת מוסף קראו בכל התפלות יורד לפני התיבה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **או חלונות.** אי' בגמרא כו' ואע"ג דצריך כו' צ"ב מאי חידוש מצא בש"ס יותר מבש"ע שהביא דברי הש"ס. וגם קושייתו לכאורה גם ע"ד הש"ס אולם לענ"ד חסר מדבריו וכצ"ל איתא בגמ' (סוף דף ל"ד ע"ב) כו' ופירש"י שגורמים לו שיכוין לבו שיהא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע:

ואע"ג דצריך כו' והוא קושיא מהרי"א כו' הרב"י בסי' צ"ה. שהקשה מהרי"א קושיא מ"א לפירש"י וכ' דמה"ט פי' תר"י דטעם החלונות שיהיה הבית מתוקן באויר טוב (ור"ל דזה גורם כונת הלב) ולפירושו א"צ להסתכל לשמים וא"ש. משא"כ לפירש"י קשה וכן לפי הטעם שכ' הרב"י פה בש"ע והוא ל' הרמב"ם כנגד ירושלים כו' כדמצינו בדניאל וכוין פתיחין ליה בעילת' כו' וכמ"ש שהעה"ש בתפלתו והתפללו אליך דרך ארצם. וטעם החלונות שידע שתפלתו צריך לעלות דרך ירושלים ג"כ א"צ הסתכלות לשמים בתפלה ג"כ א"ש ולק"מ. (משא"כ לפירש"י) ותי' הרב"י כמ"ש מ"א פה. מ"מ כשנתבטל' כוונתו כו' והיינו דרך מקרה שרי ההסתכלות לשמים לעורר הכוונה ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **י"ב חלונות הטעם כו'**. וע' בעט"ז דהי"ב חלונות לא יהיו בצד א' אלא בכל הצדדים יחד י"ב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא כו'** לשוח בשדה. ואמרינן דר"ל להתפלל דדרשינן אין שיחה אלא תפלה:

כדאמרי' יצחק קראו שדה כצ"ל. ר"ל דבאמת היה שם מוקף מחיצות והא דכתיב בשדה לפי ששם הי' הר המורי' ויצחק קרא להר המוריה שדה (וע"ש סופו שידע שבית השני שנבנה בזכותו תחרב כדכתיב ציון שדה תחרש:

ולתי' הב' אין הטעם משום חציפות אלא שיפסיקוהו ע"ד. ולמה אמר הש"ס חציף עלי כו':

ול"נ לקיים כו' לא יתבטל כו' וזהו חציפות שמתגאה כ"כ. ואע"ג שהבי' מ"א ל' תי' הב' שכ' התו' וז"ל א"נ הטעם שלא יפסיקוהו ע"ד וא"כ ל"ל כמ"ש מ"א דהטעם משום גיאות וחציפות. אך באמת אין זה ל' התו'. אלא כך הוא לשון התו'. ועי"ל דבקתא דהכא מיירי בבקע' מקום שרגילים שם ב"א לעבור והולכי דרכים עכ"ל. וכן הובא בט"ז אלא שמ"א

לעיל העתיק דברי התו' כפי הבנת הרב"י דברי התו' הטעם שלא יפסיקוהו ע"ד. ופי' של מ"א הוא כפי אמיתת ל' התו':

סעיף ז

(ס"ק ז) ולא בחורב' מוכח בגמ' ברכות דף ג' ע"א בעובדא דר"י עם אליהו ז"ל ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מפני כו'** עבא"ע סי' כ"ב ס"ה. אי בתרי אנשים איכא חשדא דהיינו להאומרים דסתם אנשים מקרי כשרים ליכא חשדא. ולהרמב"ם סתם ב"א לא מיקרי כשרים וע"ש ובגמ' פה:

ואבוק' כשנים היינו עם האדם:

ולפ"ז בשדה וחורב' חזקה ושנים או אבוקה שרי דליכא שום חשש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **והוא הפך כו'** דעיקר כו' דבימיהם היה פתח ב"ה בכותל מערבי והיו מתפללים ופונים פניהם לצד מזרח ולפ"ז העומד בחוץ בצד הפתח דהיינו בצד מערב ואחוריו לבה"כ ופניו לצד שכנגדו וא"כ פניו למערב ודאי נראה ככופר אליב' דכ"ע דאיכא תרתי לריעות' חדא שאחוריו לבה"כ תרתי שהופך פניו לצד אחר ממה שפונים אליו הקהל העומדי' בבה"כ וכשעומד בצד מערב ופונה פניו לב"ה והיינו לצד מזרח דאיכ' תרתי לטיבות' שפניו לב"ה ולצד שפונים הקהל דהיינו למזרח ודאי שרי לכ"ע ולא פליגי כ"א בעומד במזרח ב"ה. דלדעת א' שעיקר שנראה ככופר במה שפניו פונה לצד אחר ממה שפונים הקהל אבל במה שאחוריו לבה"כ לזה לא חיישי'. וא"כ כשעומד לצד מזרח ופונה פניו לצד מזרח אע"ג שאחוריו לבה"כ ל"ל בה. אבל כשפונה למערב אע"ג שפניו לבה"כ כיון שפונה לצד אחר ממה שפונים הקהל הוי ככופר ולהדעה השני' הדין להיפוך דהכל תולה שלא יהיה אחוריו לבה"כ. אבל מה שפונה לצד אחר ממה שפונה הקהל ל"ל בה. וכתבו תר"י וז"ל והוא הדין כשעומד בב"ה אין לו להתפלל למערב. אלא שאינו נקר' רשע כיון שעומד בב"ה ומשתתף עם הציבור עכ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **יש כו'** ואע"פ כו' ר"ל כיון דרוצה לצאת ידי שני הדעות. א"כ העומד דרך משל בצפון בה"כ צריך להפך לצד בה"כ דהיינו פניו יהיה לדרום שלא יהיו אחוריו לבה"כ (גם אפי' יהיה פניו למזרח וצדדי גופו לבה"כ ג"כ שרי. וכ"ה בס' א"ר) מ"מ יצא גם ידי הדע' דס"ל דצריך להתפלל לצד שהקהל פונים כיון דעכ"פ אינו עושה היפוך מהקהל כגון קהל פונים למזרח והוא למערב משא"כ כי ה"ג שפונה לדרום ל"ל בה:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אסור לעבור ומוטב כו'** גמ' ברכות דף סא ע"א אמר ר"י אחורי ארי ולא אחורי אשה. אחורי אשה ולא אחורי ע"ז. אחורי ע"ז ולא אחורי בה"כ בשעה שהצבור מתפללים כו' עכל"ה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **עם כו'** מלך עס"ח י"ח כצ"ל. דשם לא הותר בעשר' אלא בבית מדרשו שהוא לומד שם וכ"כ סי' תר"ץ לענין קריאת מגילה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אונס כו'** דאם היה ר"נ כו' דמקור דין זה ממאי דאית' דף ז' א"ל ר' יצחק לר"נ מ"ט לא אתי מר לבי כנישת' לצלויי. א"ל לא יכילנא (פירש"י תש כחי):

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **יכוין כו'** ודוקא כו' דאיתא שם בעובד' הנ"ל כשא"ל לא יכילנא א"ל לכנוף מר בי עשרה. אמר ליה טריחא לי מילתא אמר ליה ולימא מר לש"ץ בעידנ' דמצלי ציבורא ליתיה ולודעי למר כי היכי שיתפלל בשעה שהצבור מתפללים משמע דאם אפשר להתאסף עשרה עדיף דהא תחלה א"ל דלכניף עשרה קודם שא"ל שיתפלל בשעה שהצבור מתפללים:

ובסמ"ג כו' דלפי' הראשון דטריח' מילתא קאי על ר"נ א"כ תליא הדבר בבעל הבית ואם י"ל משרתים מרובים שאפשר יאספו אליו עשרה צריך לאסוף עשרה. אבל לפי' הסמ"ג דהטרחא קאי על יו"ד אנשים א"כ בכל ענין שייך טרחא אם לא שבאו מצד עצמם:

משמע בע"ז דף ד' דא"ר יוסף לא לצלי אינש מוסף בריש שתא בג' שעות ראשונות מן היום דאז שעת חרון למעלה דלמ' מעיינים בעובדיה ומדחים מתפלתו. ופריך הש"ס אי הכי אפי' תפלת שחרית ג"כ לא יתפלל בג' שעות הראשונות. ומשני כיון דציבור' נמי מצלי אז שחרית אין תפלתו נדחית כיון דמתפלל עכ"פ בשעה שהצבור מתפללים ע"כ. הרי דאפי' בשעה שהצבור מתפללים שחרית אין לו להתפלל מוסף שלא תהיה נדחית. ע"כ צ"ל דזה ל"מ בשעה שהצבור מתפללים ואי' שם בתוספו' אהא דמשני שאני שחרית דגם הצבור מתפללים משמע דסגי כשמתפלל בשעה שהצבור מתפללים אע"פ שאינו מתפלל עם הצבור הקשו התו' הא אמרי' בברכות אין תפלה נשמעת אא"כ מתפלל עם הצבור. וע"ז תי' לחלק בין אינה נדחית לנשמעת. והחילוק בין אינה נדחית שר"ל שהתפלה מקובלת ברצון למעלה ויקבל עלי' שכרו כמי שמקבל שכר על כל מצות ה' אבל אין ממלאים בקשתו שהתפלל עליה אבל כשאמרי' נשמעת עושים לו רצונו במה

שהתפלל על אותו דבר. ואף דעינינו רואות שגם תפלת הצבור איננה נשמעת לפעמים כבר תי' של"ה בכמה תירוצים וא' מהן שעושה להם מעין אותו דבר שהתפללו עליו אע"ג שאין ממלאים כל בקשתם מ"מ מקצת משאלותם ממלאים ע"ש שהאריך:

מיהו אפשר כו'. דוקא בשעת חרון. ואע"ג דהתוס' הביאו ראיה ממ"ד בברכות אין תפלתו ש"א נשמעת אלא עם הצבור (והיינו הא דאמרי' דף ו' ע"א תניא אבא בנימין אומ' אין תפלתו ש"א נשמעת אלא בבה"כ שנא' לשמוע אל הרנה כו' וס"ל להתוספות דבב"ה ר"ל להתפלל עם הצבור וכן פי' הטור בסימן זה ע"ש ובב"י). ולפ"ד מ"א הדר' קו' תו' לדוכתי' דהאיך סתם א"ת ש"א נשמעת. אלא ע"ה הא לפעמים אפי' אינו ע"ה נשמעת כגון שלא בשעת חרון ואולי א"ל דאכתי אפי' שלא בשעת חרון אינה נשמעת כשאינו מתפלל ע"ה אא"כ מתפלל עכ"פ בשעה שהצבור מתפללים ותפלת שחרית של צבור הוא בשעת חרון ומיירי שם בריית' דאבא בנימין בת"ש וכ"מ קצת ראייתו לשמוע אל הרנה כו' במקום רינה שם תהי' תפלה ופרש"י במקום רנה בב"ה ששם אומרי' הצבור שירות ותשבחות בנעימ' קול ערב עכ"ל. והיינו בשחרית שאומרים פסוקי דזמרה אף דיש לדחות במקום רנה דשחרית שם תהיה כל התפלות אפי' של מנחה מ"מ י"ל כן או י"ל דאב' בנימין ר"ל אין תפלתו ש"א נשמעת בכל עת והיינו אפי' בשעת חרון אלא בב"ה עם הצבור:

עמ"ש סי' תקצ"א. אימתי שעת חרון דלדעת רש"י שעה ראשונה מן היום ולהתו' שעה שלישית ולהטור וש"ע כל ג' שעות ראשונות אע"ג דאין כולם שעת חרון מ"מ כיון שהקב"ה עוסק אז בתורה אינו עושה לפנים מש"ה ויש לחוש שתהיה תפלתו נדחית ע"ש:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **וה"ה כו'** לכן מוטב כו' ר"ל אפי' שעי"ז לא יתפלל בשעה שהצבור מתפללים עדיף טפי ממה שיתבטל בלימודו זמן רב:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בזמן כו'** צריך להמתין עד צ"ה דבצבור לא הותר לקרות ק"ש ולהתפלל מבע"י אלא משום טרח' דצבור' להתאסף שנית למעריב וזה לא שייך ביחיד:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **אסור כו'** אפי' רוצה לצאת כו' דבאותו בה"כ אם מקדים תפלתו נראה השינוי לכל ודאי אסור אלא אפי' יצא ויתפלל בביתו ג"כ אסור:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **השע' כו'** דהיינו שהזמן קצר כו' ולכן הותר לו להקדים תפלתו בציבור אפי' בבה"כ:

ול' תר"י לא משמע כן ע' בב"י הבי' לשונו. אי' בגמ' ברכות דף כ"ח ע"ב רב אויא קרה לו מקר' ולא בא לדרשת רב יוסף למחר כי אתי לגבי ר"י בעי אביי להפיס דעת ר"י שלא יהי' טינא בלבו על ר"א א"ל אביי לר"א מ"ט לא אתי מר אתמול לדרשה א"ל דהוי חליש ליבאי ולא הוי מצינ' א"ל מ"ט לא טעמית מידי ואתית א"ל לא סבר כו' אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל מוסף (ודרשת ר"י היה קודם מוסף) א"ל היה לך להתפלל מוסף ביחיד אח"ז לטעום מידי וליתי א"ל ר"א לא סבר כו' אסור להקדים תפלתו לתפלת צבור א"ל אביי בצבור דוק' שנו דאסור להקדים עכל"ה. ומאי דקיי"ל דאפי' ביחיד דהיינו שרוצה לצאת מבה"כ אפ"ה אסור להקדים וכמ"ש מ"א ס"ק י"ט בשם הריב"ש היינו כשהיא בריא:

ובבה"כ אף זה אסור. ר"ל אפי' כשחלש לבו דהא ר"א תי' כן לאביי דאסור להקדים כו' אף דהוי חלש ליבי' וע"ז השיב דוק' בצבור שנו משמע אפי' כה"ג דחלש ליבי' אבל כשלא חלש ליבי' אפי' ביחיד אסור כנ"ל. ועסי' קי"ד ס"ב דאם הוא חול' כו' שכ' שם שאסור להזכיר הגשם במוסף של י"ט האחרון של חג הסוכות עד שיכריזו הש"ץ הילכך אפי' הוא חולה או אנוס לא יקדים תפלתו לתפלת הצבור לפי שאסור להזכיר כו' וכ"כ בטור בשם אבי העזרי וכת' הרב"י וז"ל כשאינו מתפלל בצבור אצטריך לאשמעינן דאי בצבור כל ימות השנה נמי אסור להקדים תפלתו לתפלת הצבור עכ"ל. אבל הב"ח כ' שם וז"ל לפי שבשאר ימות השנה נמי אסור להקדים כו' להכי אמר דהכא מיירי אפי' הוא חולה או אנוס דבשאר ימות השנה רשאי להקדים כו' אבל הכא אסור לפי שאסור להזכיר כו' עכ"ל:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **נקרא כו'** דכתיב כו' הנני נותשם מעל אדמתם. מזה דייק עונש גלות ואיך מרומז בקר' זה דקאי על מי שאינו הולך לב"ה ע"ש במהרש"א בחד"א:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **כשיוצ' כו'** מצוה לרוץ כדי שיחזור מהר ודייק לה מדאמרי' אר"ח אר"ה היוצ' מבה"כ אל יפסיע פסיעה גסה ועלה אמר אביי ל"ש אלא למיפק אבל למיעל מצו' למירהט כו' והקשה להכותב בע"י דמאי קמ"ל אביי הא היוצ' קתני משמע דוק' יוצא וניח' ליה דכוונת אביי ל"ש אלא למיפק אם כוונתו רק ליציאה אז אסור אבל למיעל

ר"ל שיציאתו וריצתו הוא ע"מ למיעל אז אדרב' מצוה לרוץ. והל"ח דחה ראייתו די"ל דאי מדיוק' דאמר היוצ' הוי שמעי' דוק' ביוצא איכא איסור' אבל למיעל ליכ' אסור' אבל אכתי לא שמעי' דאיכ' מצוה לרוץ למיעל קמ"ל דלמיעל אפילו מצוה איכ' ומסבר' אוסר הל"ח לרוץ אפי' יצא אפי' כוונתו לכנוס משום מראית עין כמ"ש מ"א בשמו:

ועוד כו' ונ"מ בין ב' טעמים דלטעם א' אם יוצ' כשגם הצבור יוצאים ורץ כדי לכנוס לבה"מ הי' אסור אבל לטעם שני גם כה"ג מותר ומצו' וכמ"ש בשם של"ה:

סעיף כז

(ס"ק כז) מותר לרוק ושדי לה לאחורי' וכמ"ש סי' צ"ז ס"ב עיין ד"מ בשם א"ז ר"ל דשם בסי' צ"ז כ' בש"ע דאסור לרוק (היינו בשעת תפלת י"ח) ואם א"א לו שלא ירוק מבליעו בכסותו. ואם הוא אסטני' זורקו לאחוריו משמע שלא בשעת התפלת י"ח הכל שרי. אולם הד"מ בסי' צ"ז הבי' בשם א"ז וז"ל כתב בא"ז שאף שלא בשעת התפלה אסור לרוק לפניו או לימינו רק לאחוריו או לשמאלו עכ"ל והא"ז ודאי לא יחלוק על הש"ס דאמרי' דף כ"ד ע"ב א"ר יודא הי' עומד בתפלה ונזדמן לו רוק מבליעו כו' משמע דשלא בשעת תפלה שרי. ודוחק לומר דר"י מיירי במתפלל בביתו אבל בב"ה אפי' שלא בשעת תפלה אסור א"כ ה"ל לא"ז לומר דבב"ה אפי' שלא בשעת תפלה מבליעו כו'. אע"כ צ"ל דהא"ז ס"ל דחומר' התפלה היא דצריך דוק' להבליעו בכסותו ולא הותר לו לזרקו לאחוריו כ"א כשהו' אסטניס אבל שלא בשע' תפל' הותר לכ"א לזרקו לאחוריו וא"צ להבליעו אפי' אינו אסטניס ובשבת אסור לשפשף כמבוא' לקמן סי' שט"ז סעיף י"א אבל מותר לדרסו לפ"ת אפי' רוק ולא ליחה וע"ש במ"א ס"ק כ"ה:

וכשבולע הרוק בולע המתיקו'. משמע דבלא"ה מותר לבלוע רוקו ביום התענית וכ"כ מ"א ס"ס תקס"ז דלא כב"ח שאוסרו וע"ש במ"א:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **שימנ' כו'** ועמ"ש סי' כ"ה ס"ק ג' בשם תשו' מהר"ם לובלין ועמ"ש שם. ובס' א"ר כ' בשם ל"ח דגם ביו"ד ראשונים כל מי שקדם לחבירו נוטל שכר כנגד כלם. ועיין בס' עשרה מאמרות:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **חייב כו'** וב"ח כו' ומ"מ משמע שר"י היה ממתין גם בכה"ג וז"ל המרדכי הביאו הרב"י ור"י הי' מחמיר אפי' בבה"כ שלנו והי' מאריך בתפלתו עד שיצאו כלם ואם בתוך כך הי' אדם בא בב"ה הי' מעיין בספר עד שגמר תפלתו ונכון אף לנו להחמיר עכ"ל והוא כהיש מחמירים שהבי' רמ"א:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **צריך כו'** וק"ו הוא ר"ל דהא כ' בסעיף ט"ז שמכ"ש שלא ישכים אדם לילך כו' נראה דס"ל דיותר מסתבר שלא לילך מעיר שמתפללים ביו"ד ממה שצריך לילך לפניו ד' מילין כדי להתפלל ביו"ד דהא יליף לה מכח כ"ש וק"ו וכן הדעת מכרעת וכיון שכ' בסעיף ט"ז דוק' כשיוכל להגיע למחוז חפצו כו' ושלא י"צ ללכת יחידי כו' כ"ש הכא. ודע דמ"ש בסעיף ט"ז בלשון יש מ"ש לא משום שיש חולק דאין סברי לחלוק וגם לא נמצ' חולק אלא כן דרכו בש"ע כשמצ' דבר חדש באיזה פוסק יחידי ולא בשום פוסק אחר כתבו בלשון יש מ"ש:

אי' בפ' כו' מצוה דרבים שאני. והכי אית' שם דף מ"ז ע"ב מעשה בר"א שנכנס לב"ה ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה והיכי עביד הכי והאר"י כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו. לדבר מצוה שאני ופריך תו מצוה הבא' בעבירה היא ומשני מצוה דרבים שאני (ע' לקמן סי' תמ"ו ס"ק ב' במ"א לענין מצוה דרבים):

וכ"כ התוס' בפרק קמא דשבת דף ד' ע"א ד"ה וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך כו' וז"ל והא דתנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין (דאינו יכול לקיים מצות פריה וריביה דא"א לו לישא לא שפחה ולא בת חורין) כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואע"ג כו' כל המשחרר עבדו עובר בעשה כו' שאני פריה וריביה דמצוה רבה היא כדמשני התם בר"א שנכנס לב"ה ולא מצא עשרה כו' מצוה דרבים שאני כו' וגבי חציה שפח' וחציה ב"ח שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את רבה לשחררה משום שהית' מחזרת וממציא' עצמה לזנות ודמי' לאנוס' והוי נמי כמצוה דרבים עכ"ל. וכתב מהר"ם לובלין דהם שני תירוצים חדא דהוי כאנוס' ולכך אומרים חטא בשביל שיזכו ועוד דהוי כמצוה דרבים ע"ש. א"כ מוכח מהתו' דבמצוה דרבים אומרי' חטא בשביל שיזכה רבים דמעובד' דר"א שלא מצא עשרה אין ראיה דלא הוי בשביל שיזכו רבים לבד אלא שגם הוא עצמו זכה עמהם להתפלל בעשר':

ובפ' א"מ כ' דדוק' כו' שכ' שם ע"ד בה"ג שכ' מי שמת לו מת ביו"ט שני של ימים אחרונים נוהג בו אבילות דאתי עשה ודאי דיחיד (דס"ל אבילו' יום א' דאורייי' דכתיב ואחריתה כיום מר) ודחי עשה ס' דרבים די"ט אחרון ס' דרבנן וה"ר יודא ז"ל הקשה מהא דאמרי' מעש' בר"א שבא לב"ה ולא מצא י' כו' ומסיק דעשה דרבים דחי כו' ואע"ג דלעולם בהם תעבודו דאוריית' ועשה דתפל' דרבנן ולא אתי עשה דיחיד דאוריית' ודחי תפל' דרבנן וי"ל דשאני התם דזיכ' את הרבים הלכך אלים האי עשה אע"ג דהוי דרבנן

אבל בקיום אבלות אין לו זכות לרבים עכ"ל הרא"ש ואע"ג דלא קי"ל בזה כבה"ג וא"כ אין תי' זה מוכרח מ"מ י"ל דבפ' מ"ש הש"ס גבי ר"א מצוה דרבים שאני י"ל כפרושו אף שאינו מוכרח:

והר"ן פ' השולח דף ל"ח ע"ב כ' כו' בא ג"כ ליישב איך תדחה מצוה דרבנן עשה דלעולם בהם תעבודו שהיא דאורייי':

לטובת העבד כו' שכ' שאיסור השחרור עיקר כוונת התורה כמו שאסר' לא תחנם לגוי שלא ליתן מתנת חנם לגוי מה"ט אסר הכתוב ג"כ השחרור ומה"ט היכי שאינו עושה לטובת העבד כ"א להשלים לעשר' ליכ' משום לא תחנם אע"ג דממיל' יוצא לעבד טוב' בזה דהוי כאלו מכרו לו ומה לי אם מקבל כסף ושוה כסף עבור העבד או מקיים מצוה עי"ז אשר כל חפציך לא ישוו בה(וע"ש בזה שהקש' ע"ז בחדושי רשב"א):

מאי קפריך מצוה הב"ע כו' (בגיטין שם באמת לא הזכיר הש"ס קושי' זו רק בברכות):

ועבי"ד כו' ובב"י שם שאחר שהבי' הרב"י שם תי' הר"ן הנ"ל כ' ע"ז וז"ל ובגמ' פ' ג"ש פריך על הא דאמרי' להשלים לעשרה בב"ה מותר לשחרר מצוה הבב"ע הי' ומשני מצוה דרבים שאני עכ"ל הרב"י נראה שרומז לקושית מ"א:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **למחוז כו'** דף ו' ע"ב אם לדבר כו' ה"א שם אמר רבין בר ר"א אר"י כל הרגיל לבוא לב"ה ולא בא יום א' הקב"ה משאיל בו שנאמר מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו יבטח בשם ה' אם לדבר מצוה הלך נוגה לו ואם לדבר הרשות הלך אין נוג' לו מ"ט משום דה"ל לבטוח בשם ה' ולא בטח:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **והוא שיתפלל כו'** בסי' רצ"ח סימן י"ד אומרים דמבטלים כו' דאית' שם היו יושבים בבה"מ במוצ"ש והביאו להם אור א' מברך לכלם ברכת מאורי אש ואע"ג דצריכים כלם לשתוק ולשמוע והוי ביטל בהמ"ד הא עדיפ' משום ברוב עם כו'. וכ"מ בתר"י. דדין המבואר בסי' רצ"ח הוא פלוגת' דב"ש וב"ה דב"ש ס"ל כל א' מברך לעצמו משום ביטול ביהמ"ד וב"ה ס"ל אחד מברך לכלם וכתבו תר"י דהטעם דס"ל לב"ה משום ביטול מועט כזה עדיף טפי לעשות ברוב עם:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **שיעור כו'** אם מקומו אצל הפתח א"כ אזיל ליה פי' א' ואינו פתוח לר"ה אזיל ליה פי' ב' ושהה כו' והיינו לפי' ג':

לשקוד על דלתותי דבש"ס יליף לה מדכת' לשמור מזוזות פתחי ולכן י"ל כל א' מג' הפירושים המבוארים בש"ע אבל דלתותי אינו חלל הפתח אלא דלת הסוגר ופי' הב"ח לחד פי' דהכוונה שיהיה לבה"כ ב' דלתות זו לפנים מזו ויכנס גם בדלת השני. ולכן נהגו לעשות אכסדר' כו' וכ' הב"ח הטעם דרך מלך ב"ו אם ישאל ממנו אדם דבר עומד האדם בבית החיצון ושואל שאלתו בכתב או בע"פ ע"י ממוצע המבי' שאלתו אל המלך לא כן הקב"ה שלא הצריך לנו ממוצע בינו ובינינו אדרב' אסור לנו לעשות ממוצע לא מלאך ולא שרף אלא הקב"ה קרוב לכל אשר יקראוהו באמת ולקבוע אמונה זו בלבנו עושין אכסדר' לפני בהכ"נ ואין אנו עומדים באכסדר' דהיינו בית החיצון כדרך שואל ממלך ב"ו אלא נכנסים לפנים לטרקלין ששם מושב המלך מ"ה:

וראוי למזוז'. ברכות פ"ז דף מ"ז ע"א:

ועבי"ד סי' רמ"ב סי"ז דאין מכבדין בדרכים אלא בפתח הראוי למזוזה היינו שכ"א הולך כדרכו אבל אם הולכים בחבור' אחת מכבדין בדרכים אבל במקום סכנה א"צ לכבד כלל עכ"ל שם:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **ארון כו**' מטה דידן העשוי לשכיבה ר"ל דוק' מטה בזמן הש"ס שהיה עשוי לישיב' ל"מ קבוע דהא מטלטלין אותה למקום שצריך לישב אבל מטה דידן שעשויה לשכיבה עומדת קבוע במקום אחד:

והוכיח כן מהתו' דאית' בברכות דף ה' ע"ג תני' א"ב אומר על שני דברים הייתי מצטער כל ימי על תפלתי שתהי' לפני מטתי כו' מאי לפני מטתי אילימ' לפני מטתי ממש והאר"י א"ר ואיתימ' אריב"ל מנין למתפלל שלא תהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר ויסב חזקי' פניו אל הקיר ויתפלל. לא תימא לפני מטתי אלא אימ' סמוך למטתי ר"ל שהיה נזהר שלא עסק בשום דבר כשעמד ממטתו עד שהתפלל. וכתבו התו' ד"ה שלא יהיה דבר חוצץ כו' ז"ל אבל מילתא דקבוע כגון ארון ותיבה אין זה הפסק אבל מטה נראה שאין זה קבוע עכ"ל וס"ל להרב"י דמ"ש התו' דמטה אין זה קבוע ר"ל מטה דידהו אבל לא מטה דידן כנ"ל והב"ח הוכיח דע"כ התו' כוונו למטה דידן דאי למטה דידהו לאיזה צורך כתבו התו' דין מטה שבזמן הש"ס שאין לנו בזה נ"מ ושבקו דין מטה דידן. ועוד איך שייך ע"ז ל' התו' שכ' אבל מטה נראה כו' משמע דמסבר' כתבו כן מדכתבו נראה. והלא מפורש כן בש"ס א"ו דהתו' נתכוונו למטה דידן שאינו מבואר דינו בגמ' וחדשו התו' מסבר' דגם מטה דידן העשוי לשכיבה מ"מ נראה דלא הוי קבוע:

דהתוספות קאי על המקשן כו' דמטה לא מקרי קבוע כצ"ל ור"ל דהתו' לא באו לפסוק הלכה כ"א ליישב קושית המקשן דלא תיקשי לפמ"ש התו' דארון ותיבה מקרי קבוע א"כ גם מטה תהיה נקרא קבוע וא"כ מאי פריך המקשן והאר"י א"ר כו' לזה כתבו התו' אבל מטה נראה (ר"ל נראה להמקשן) שאין זה קבוע ולכן שפיר הקשה ולעולם דוקא במטה דידהו וכמ"ש הרב"י:

וצ"ע דנהגו כו' דמסתמ' לא איירי בסתומה למטה ועסי' פ"ז ס"ק ד' שהבי' מ"א דברי תר"י בקיצור ולפמ"ש תר"י ליישב שיטת הגאון שם ע"כ סתם מטה שבש"ס לא היתה סתומה למטה:

ולפ"ז בעומד באמצע אין לחוש. ר"ל לדעת ש"ג הנ"ל דדוק' העומד סמוך לקיר אם אינו מפסיק שום דבר אין ראות עיניו מתפזר משא"כ כשחוצץ דבר גבוה. אבל העומד באמצע אפי' ליכ' דבר המפסיק מ"מ נתפזר ראות עיניו א"כ דבר המפסיק אינו גרעון:

ולפ"ז א"ש המתפללים לפני השטענד"ר דהעומדים סמוך לכותל אין דרך להתפלל לפני שטענד"ר רק העומדים מן הצדדים או באמצע ולגבייהו ל"ל בה אם מפסיק דבר דבלא"ה מתפזר ראות עיניהם כנ"ל:

עסי' צ"ח סעיף ד' דגם שם משמע דלא כהש"ג שכ' שם שהתפל' במקום קרבן וצריכה להיות דומה לקרבן ושלא יהיה דבר חוצץ בינו לקיר דומיא דקרבן שהחציצה פוסלת בינו לכלי עכ"ל הרי שכ' טעם אחר ממ"ש הש"ג וכיון דלא קי"ל כהש"ג הדרא קושיא לדוכתי' על הנוהגי' להתפלל לפני השטענד"ר:

ובתשו' רשב"א כו' דתיבה ל"מ הואיל והוא תשמיש כו' וא"כ נתיישב מנהג המתפללים לפני השטענד"ר כיון דהשטענד"ר תשמיש ב"ה ל"מ הפסק וכמ"ש מ"א לעיל אלא שהקשה מ"א לעיל א"כ ל"ל ליתן טעם בארון ותיבה דקבוע ת"ל דהוי תשמיש לבה"כ ולפמ"ש בתשו' רשב"א באמת זהו טעם תיבה לפי שהוא תשמיש ב"ה ואפשר גם ש"ע והתו' שכתב טעם בארון ותיבה דקבוע מודים דגם משום דהוי תשמיש ב"ה ל"מ הפסק וחד מתרי טעמ' נקטי':

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **הבגדים כו'** אלא למעלה מקומת איש. דשם אין לחוש שיסתכל בהם דל"מ בשעת תפלת י"ח דצריך ליתן עיניו למטה אלא דגם בשאר תפלה אין דרך להסתכל למעלה:

ועבי"ד סי' קמ"א דשם מבואר איזה צורות דבלא"ה אסור להשתות' בביתו משום חשד' דע"ז. ובסעיף ד' שם כתב רמ"א בהג"ה דיש מתירים בשל רבים דליכא חשדא ברבים.

ובזה מיושב קושית הט"ז ס"ק ו' וכ"כ בס' א"ר. וכתב עוד בס' א"ר בשם תשובת רדב"ז דאין להתפלל נגד מראה שלא יאמר לבבואה דידיה משתחוה וגם נראה כמבלבל כוונת המתפלל דלא גרע משאר צורות:

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **אם הרחיק כו'** לפני רבו דטעם איסור בצד רבו הוא דמשוה עצמו לרבו ואחורי רבו יש אומרים ג"כ הטעם משום דמשוה את עצמו לרבו וי"א הטעם שנראה שמשתחוה לרבו ולפני רבו הטעם דאיכ' בזיון לרב שיהיה אחוריו נגד הרב ומה"ט דעת הרב"י בחבורו הארוך דלפני רבו אפי' חוץ לד"א אסור דמ"מ איכ' בזיון אבל בש"ע לא משמע כן מדסתם וכ' אם הרחיק ד"א מותר משמע דאכל מה שנזכר לפני זה קאי דהיינו אפילו על לפני רבו קאי והיינו משום דחוץ לד"א הוי כמו רשות אחר וליכ' בזיון:

וכתב הפר"ח וכ"כ בס' א"ר לפמ"ש לק' ס"ס ק"ב דאם א' גמר תפלתו והיה אדם אחר מתפלל אחריו ועדיין לא גמר תפלתו אסור למי שגמר תפלתו לפסוע לאחריו עד שגם האחר יגמור תפלתו דא"כ הוי כעובר תוך ד"א של המתפלל א"כ להתפלל אחורי רבו לא סגי בהרחקה ד"א כ"א בעי' ד"א ושיעור ג' פסיעות שמא יגמור רבו תפלתו קודם שיגמור הוא ויצטרך הרב להמתין עד שיסיים גם הוא:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **ישתוק כו'** ול"ד למ"ש סי' ע"ח במ"א ס"ק א' שם דאם היה מים שותתים על ברכיו והיה עומד בתפלה אפי' המי רגלים מגולין על בגדיו אסור לזוז ממקומו ומתפלל כדרכו:

ועיין בלבוש דכ' דלעיל מקרי אונס. ר"ל דהלבוש השיב לשואלו מהאי דסי' ע"ח כמו שהקשה מ"א ותי' דשאני הכא דסגי ליה בהרחקה משא"כ לעיל אפי' אם ירחיק לא יועיל דהא עכ"פ בגדיו מלוכלכים במי רגלים לכן מותר להתפלל באין ברירה דמקרי אונס וע"ז כ' מ"א דבגמ' משמע דגבר' דחויא הוא דאמרי' דף כ"ג ע"א היה מים שותתים על ברכיו פוסק עד שיכלו המים ואם לא שהה כדי לגמור את כולה להיכן חוזר פליגי ר"ה ור"ח חד אמר חוזר לראש וח"א חוזר למקום שפסק ומסיק דפליגי בהא דמ"ס גבר' דחויא פירש"י כשהתחיל להתפלל והוא צריך לנקביו דחוי הוא מלהתפלל הלכך מה שהתפלל אינו תפלה וחוזר לראש ומר סבר גברא חזי' הוא ותפלתו תפלה. ופירש"י אע"פ שאינו יכול להמתין עד שיסיים תפלתו תפלה ראוי' הוא מה שהתפלל קודם שתיתה עכ"ל הרי דלחד מ"ד גבר' דחויא הוא ואפי' לאידך דס"ל דגברא חזי' הוא ניהו דס"ל דדיעבד תפלתו

תפלה מ"מ איך נרחיק פלוגתייהו ונא' דס"ל דמקרי אונס מה דלאידך ס"ל דמקרי דחוי':
וכמ"ש סי' ס"ה ס"ק ב' בשם הרשב"א והראב"ד:

סימן צא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מכנסיים כו'** ער"ס ע"ד משמע ג"כ הכי שכתב היה ישן ערום בטליתו צריך לחוץ בטליתו על לבו ואז יקרא כו' משמע דבחציצת טלית הדבוק לגופו סגי שלא יהיה לבו רואה את הערו':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בגילוי כו'** מדת חסידות. ומ"ש מ"א סי' ב' סק"ו בשם הב"ח דממדת חסידות אפי' פחות מד"א עמ"ש שם ופי' אחרון שם עיקר:

סעיף ד

(ס"ק ד) הנחת יד ורש"ל בתשוב' סי' ע"ב מתיר וכ' דאע"ג דהנחת יד על הלב שלא יהיה לבו רואה את הערוה לא מהני כדאי' בסי' ע"ד היינו משום דכן דרך האדם להניח ידו על לבו ואינו נראה בזה כיסוי אבל להניח ידו על ראשו אין זה דרך האדם לכן נראה שפיר כיסוי:
ונ"ל דאין לסמוך עליו והט"ז לעיל סי' ח' הכריע דלענין גילוי הראש כל היום שאינו לפ"ד הרש"ל כ"א מדת חסידות וכן לפ"ד הט"ז שם משום ובחוקותיהם לא תלכו מהני כיסוי היד אפי' איסור' דובחקותיהם לא תלכו ל"ש דהא חזינן דמשנ' מחקות הגוים ומניח ידו על ראשו אבל בשעה תפלת והזכרת השם ל"מ:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לא כו'** מנעלים בב"ה. היינו מה שקורין שטיוולי"ן ואפשר בזמן הזה שגם לפני השררה עומדים כך עם שטיוולי"ן ברגליהם אפשר דשרי. סנדל שהעקב מגולה. דהיינו מה שקורין פאנטאפלין שעי"ז העקב מגולה ונראה בתי שוקים של פשתן:

סימן צב

סעיף א

(**ס"ק א**) **וצריך כו'** כ"מ בגמ' דף כ"ג דת"ר היה עומד בתפלה ומים שותתים על בדכיו יפסיק עד שיוכלו המים ואמרי' כשחוזר לאיזה מקום צריך לחזור. ר"ה ור"ח חד אמר למקום שפסק וח"א חוזר לראש התפלה ומסקי' בשהה כדי לגמור כולה דכ"ע חוזר לראש

ולא פליגי אלא בלא שהה דמר סבר גברא דחוי הוא (פירש"י כשהתחיל להתפלל והיה צריך לנקביו דחוי הוא מלהתפלל הלכך מה שהתפלל אינה תפלה ויחזור לראש עכ"ל) ומר סבר גברא חזיא ותפלתו תפלה (ופירש"י אע"פ שאינו יכול להמתין (מלהשתין) עד שיסיים תפלתו תפלה ראוי' היא מה שהתפלל קודם שתיתה עכ"ל) וקי"ל כמ"ד חוזר למקום שפסק לעיל בסי' ע"ח הרי דאפי' הרגיש קודם תפלה שמצטרך לשתיתת מ"ר ומה"ט ס"ל לאידך חוזר לראש אפ"ה קי"ל דאינו חוזר אלא למקום שפסק ומה שהתפלל תחלה עלה לו. על הרי"ף דגרס הכי בש"ס עיין בב"י:

וכ"מ סי' פ' כצ"ל. והוא שכ' שם מי שברי לו שאינו יכול להעמיד עצמו מלהפיח עד שיגמר ק"ש ותפלה מוטב שיעבור זמן ק"ש ותפלה ולא יתפלל כו' ואם יראה לו שיכול לעמוד על עצמו בשעת ק"ש יניח כו' עכ"ל הרי דביכול לעמוד עצמו עד שיקרא ק"ש די בזה ומותר לקרות ק"ש עם תפילין וה"ה הכא אם יכול לעמוד עצמו שיעור פרסה דהוא שיעור שיכול לגמור התפלה וכמו שכתב הב"ח דשיעור פרסה הוא קרוב לשיעור שעה ושיעור תפלה אמרינן בברכות דהוא שיעור שעה וכיון שאם ימתין יעבור זמן תפלה מותר להתפלל כהאי גונא ומדמה מ"א גדולים לקטנים לדין הפחה ובפרט בהיות תפילין בראשו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **באמצע כו'** ז"ל הרשב"א כו' כיון שדינו וחלוקו של רמ"א נובע ממה שרצה להשוות דעת הרשב"א עם ת"ה לכן העתיק מ"א דבריו וסתר דברי רמ"א דע"כ פליגי:

להפסיק. כדלעיל ר"ס ע"ח:

ונ"ל דיש לסמוך על רשב"א. ר"ל כיון דהשתא לפ"ד מ"א רשב"א ות"ה חולקים ולרשב"א אפי' איכא בל תשקצו לא יפסיק ולת"ה מפסיק ולזה כ' דיש לסמוך על רשב"א ולא יפסיק. ואפשר דאף ת"ה לא אסר אלא בעיטוש דשרי כו' ר"ל ולא הוי הפסק גמור אבל עשיית צרכיו דהוי הפסק גמור מודה לרשב"א דלא יפסיק וא"כ אפשר ה"ה איפכא לענין עיטוש הרשב"א מודה לת"ה אבל בסי' ק"ג לא כ' מ"א כן וע"ש מ"ש בע"ה כך הם הוצעת דברי מ"א אבל לכאור' בדברי ת"ה מבואר להיפוך (וכן מצאתי בס' א"ר שכ' וז"ל דמ"ש שגם ת"ה ס"ל הכי לא משמע כן בת"ה סי' נ"ז עכ"ל) שכתב על מה שאין נוהגים אפי' המדקדקים כשמבקש להתעטש תוך תפלתו להרחיק ד"א ולומר הרבון המבואר לקמן סי' ק"ג וכ' שא' מהגדולים אמר כשמתאו' להתעטש תוך תפלתו מעמיד על עצמו שלא להתעטש והוקש' לבעל ת"ה האמרי' המשה' נקביו עובר משום בל תשקצו. וניחא לי מדכ' הרמב"ם ביקש להוצי' רוח מלמט' כו' ואינו יכול להעמיד את עצמו מהלך ד"א

כו' הא קמן בהדיא שאם יכול לעמוד עצמו שפיר עביד ואפשר הטעם דלא חיישי' לבל תשקצו אלא כשמשה' לגדולים או לקטנים אבל להפח' בעלמא לא גזרו ואסרו אבל מ"מ מי שאינו יכול להעמיד עצמו לא ידענא שפיר צד היתר שלא ירחיק ד"א אלא מטעם דהו' מתבז' ומתבייש בדבר מן הציבור שירגישו כו' ולפ"ז הא דחייבו חכמים להדחיק ד"א ולומר הרבון איירי דוקא במתפלל ביחיד כו' וקצת נמי יש להוכיח דמשום זילותא ובזוי כה"ג לא חיישי' לאיסור דרבנן מדמצינו לכמה אמוראים שהשהו נקביהם כשהיו יושבים לפני רבם דאיכא זילותא לילך לעשות צרכם בהיותם לפני רבם לא חשו לאיסור בל תשקצו וה"ה נדון דידן ומכל מקום קשה הדבר מאוד לבדות חלוקות מן הדעת שאינם רמוזים בתלמוד ופסקי גאונים מהך מלתא עכת"ד והעתקתי רוב דברי ת"ה. גם בב"י לקמן סי' ק"ג העתיקו בקצר' מבואר מתחלת דברי ת"ה אחר שהביא ראיה מהרמב"ם להתיר להעמיד עצמו מלהפיח כ' הטעם אפשר דליכא בל תשקצו אלא כשמשה' לגדולים או לקטנים אבל להפח' בעלמא לא הרי כ' דבעיטוש ליכא משום בל תשקצו כ"א בגדולים או קטנים ואיך כ' מ"א להיפוך דבגדולים וקטנים מודה ת"ה דלא יפסיק וישהה עצמו ולא אסר כ"א לעמוד על עצמו מלהפיח אולם לענ"ד המ"א הבין מדברי ת"ה אע"ג דלהשהות גדולים או קטנים ודאי איכא איסור בל תשקצו אפ"ה מודה ת"ה לרשב"א דמותר להשהות לגדולים וקטנים כשעומד בתפלה דאי יפסיק לעשות צרכיו איכא הפסק' גדול' ואיסור הפסק' בתפל' חמיר מאיסור שהיה כדכ' מ"א מדברי סמ"ג אם כן מוטב שידח' איסור שהי' מלדחות איסור הפסק' אבל לשהות עצמו מלהפיח לפי מאי דהוי ס"ל לת"ה דגם בעיטוש יש משום בל תשקצו אדרבא יש להחמיר בעיטוש ואסור לעמוד עצמו מלהפיח אף כשעומד בתפלה כיון שאין כנגדו איסור אחר דאי מפיח בתפלה ליכא הפסק' כ"ה דהילוך ד"א ליכא הפסק' כ"ה וא"כ למה נתיר לו לעמוד מלהפיח ולעבור על בל תשקצו עד שהוצרך להביא ראי' מלשון הרמב"ם דבמשהה מלהפיח ליכא בל תשקצו כלל לכן רשאי להעמיד עצמו מלהפיח בתפלה אף דלא הוי הפסק'. ומ"ש מ"א דאף הת"ה לא אסר אלא בעיטוש כו' אע"ג דאינו אלא ה"א וקס"ד אבל למסקנא גם בעיטוש מתיר וכדאייתי ראי' מהרמב"ם צ"ל לפי מה דמסיי' ת"ה וקצת נמי יש להוכיח דמשום זילותא כו' וסיים ומ"מ קשה הדבר לבדות כו' ודאי כיון שכ' ת"ה דהמנהג שאין מרחיקים בזה לא פקפק ת"ה לאסור אע"ג דליכא ראיה גמור' דאין אחר המנהג כלום והנח להם לישראל כו' וכדאיתא בירושלמי אם הלכ' רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר אלא מה שאמר אותו גדול שמעמיד על עצמו מלהפיח בזה לא מצא מנהג והביא ראי' מדברי הרמב"ם ולא הספיק לת"ה ראי' זו מהרמב"ם ולכן כ' וקצת נמי יש להוכיח כו'

דמותר להשהות לגדולים וקטנים במקום כבוד הבריות כ"ש שמותר להשהות מלהפיח והיינו ראי' לדברי אותו גדול שהי' משהה עצמו. וע"ז סיים ומ"מ קשה הדבר כו' דהיינו להתיר להשהות מלהפיח וכן נרא' שהבין רמ"א שהביא לקמן סי' ק"ג שבצבור אינו צריך להרחיק ד"א. וא"א דגם בזה פקפק ת"ה לא ה"ל לרמ"א לכתוב היתר ברור בזה א"ו דהפקפוק לא היה כ"א ע"ד הגדול הנ"ל להתיר להעמיד מלהפיח וכן נרא' מדברי מ"א לקמן סי' ק"ג ולפ"ז א"ש מ"ש מ"א פה דאף ת"ה לא אסר אלא בעיטוש כו' דגם במסקנת ת"ה מפוקפק הדבר ביד ת"ה להתיר להשהות מלהפיח ועיין לקמן סימן ק"ג:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ינקה כו'** מה שייך נקיון בצרור בידים של היסח כו' דדוקא מים הם מטהרים אבל נקיון אינו מועיל לטהר כ"א להעביר הלכלוך ובהיסח הדעת ס"ד דטע' הנקיון משום טהר':

וצ"ל דלמא מודבק כו' ר"ל דגם בהיסח הדעת אין הטעם משום טהרה אלא דחיישינן על ידי היסח נתלכלך מעט וא"כ שפיר מועיל הנקיון:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **או עוסק כו'** מקומות המכוסים שכ' בש"ע ע' בט"ז מ"ש בשם הכל בו וכ"כ מ"א לעיל בסי' ד' ס"ק כ"ג ועי' מה שאכתוב שם בע"ה:

סימן צג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שעה א'**. תר"י הוכיחו מגמ' כו' מדאמרי' דף ל"ב ע"ב חסידים הראשונים היו שוהים שעה א' ומתפללים שעה א' וחוזרים ושוהים שעה א' ופריך וכי מאחר ששוהין תשעה שעות ביום בתפל' תורתן היאך משתמרות ומלאכתן היאך נעשית ומשני אלא מתוך שחסידים הם תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכ' ע"כ. וא"א דשעה א' לאו דוקא אין מקום לקושי' המקשן. והמקשן הוכיח דע"כ שעה דוקא כמו מאי דקתני ומתפללים שעה א' הוא דוקא ה"ה דשע' שלפני תפל' ושאחר תפל' ג"כ דוקא:

ולשאר העם די בשע' מועטת כיון שאין שאר העם חסידים אי ישהו בתפלתן ט' שעות א"כ תורתן היכי משתמרת ומלאכתן היכי נעשית דא"א להם לסמוך על מעשיהם שיעש' להם נס:

כמ"ש סי' צ' סס"כ כצ"ל ור"ל דשם י"מ דמ"ש בגמ' שיכנס קודם תפל' שני פתחים שר"ל שלא יתפלל תיכף בכניסתו אלא ישה' קודם תפל' שיעור שני פתחי' הרי דסגי בזמן מועט לפני תפל' וה"ה לאחר התפל':
ואע"ג די"מ שני פתחים בענין אחר כמ"ש שם מ"מ לענין שיעור שהי' דלא בעי' שעה ממש לא נחדש פלוגתא ביניהן:
וע' בל"ח סי' ע"א סעיף ל"ז דשהיה קודם התפלה ואחר התפל' תהי' מיושב. קודם התפל' דע"י הישובי' מכוין יותר בדעתו לכוין למקום ואחר התפל' ע"י הישוב נרא' יותר שאין התפל' עליו כמשא ובס' א"ר חולק:
כ' בזוהר כו' ע' לעיל במ"א ר"ס מ"ו:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **הלכ**'. נ"ל דהיינו כו' ר"ל הא דכ' אין עומדים כו' היינו דוקא לכתחיל':

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **דא"צ כו'** עסס"י ק"ו דאע"ג דכגון אנו מפסיקים מד"ת לק"ש ותפל' מ"מ העוסקים בצ"צ י"ל דין מי שתורתו אומנתו ואין חילוק בזה בין זמנם לזמנינו וא"צ לפסוק אלא דבסי' א' מבואר דאפי' מי שתורתו אומנתו ניהו דאינו מפסיק לתפל' אבל לק"ש צריך להפסיק אבל העוסקים בצ"צ מבואר לעיל סי' ע' דאפי' לק"ש אין מפסיקים רק יאמר פסוק א' ובשכמל"ו אם אפשר ומ"מ צריך שיהי' עסק כוונתו לש"ש כמ"ש מ"א לעיל סי' ע' ע"ש:
דלא כט"ז דראיית הדרישׁ' מדאמרינן התם מי שמת לו מת בשבת א"כ במו"ש ה"ה אונן ופטור מהבדל' ומתפלת ערבית ובשחרית אחר הקבור' אם לא עבר זמן תפל' שחרית יתפלל שחרית אבל ערבית פטור. אע"ג דקי"ל בסי' ק"ח טעה או נאנס ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים מ"מ אונן דבשע' חיובו פטרוהו חכמים א"צ לתשלומין ומיני' יליף דרישׁ לעוסק בצ"צ דג"כ בשעת חיובו הי' פטור. וט"ז שם ולקמן ריש סי' ק"ח חולק דגם העוסק בצרכי צבור לא מקרי אלא אונס וחייב להשלים כמו בכל אונס ואונן שאני דאין המניע' מצידו רק שחכמים פטרוהו משא"כ העוסק בצ"צ דפטור מצד טרדתו הוי כמו אונס אחר וחייב בתשלומין. ובסי' נ"ה שם הסכי' לדרישׁ' ודחה ראיות ט"ז וכ' דכל שפטור משום שעוסק במצות ועי"ז פטרוהו חכמים מקרי שהי' פטור בשע' חיובו וא"צ תשלומין ע"ש:

סימן צד

סעיף ב
(ס"ק ב) אם מתפלל פי' במקום שמנהגם כך דקשיא לי' למה באמת מתפלל לשאר רוחות ולזה כתב דמנהג המקום כן הוא ואינו רוצה לשנות מן המנהג ובאמת המנהג שלא כדין וכמ"ש הרב"י בשם מהרי"א דיש מקומות שנוהגים כן. וכתב הט"ז אם ע"פ טעות עמד לצפון או לדרום איכא האי תקנתא להפוך פניו לצד מזרח. אבל אם העמיד א"ע ופניו למערב דא"א לתקן ע"י היפוך פניו דאכתי לא יהי' פניו למזרח א"צ לעקור דגליו בשביל זה ולעמוד לצד מזרח ויש לסמוך על האי מ"ד בפ' לא יחפור דשכינה בכ"מ:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **נגד כו'** נגד קרן מזרחית דרומית ש"ע דאנו יושבים במערבית צפונית של א"י ולכן אם תהיה כותל מזרחית של בה"כ נגד מזרחית דרומית ש"ע אנו מחזירים פנינו נגד א"י ממש וכן אין זה דרך מינות שעומדין נגד מזרח ממש וכן כוונות רמ"א בהג"ה:

סעיף ה
(ס"ק ה) יצדד פניו ורש"י פי' איפכא כו' וט"ז כתב דעדיף טפי לעשות כפרש"י שעי"ז לא יהא חלוק מן הצבור:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **יקשה כו'** אם קדם הוא לשיירא כו' ור"ל שהקדים כ"כ בטרם יגיע שיירא אליו יגמור תפלתו:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **לעמוד כו'** אבל כשיושב כו' שרי דאדרבא אם יצטרך לירד ולעלות הירידו ועלי' יטרדנו כמ"ש תר"י לפי שיטתם:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **אע"פ שיושב פי' אע"ג כו'** דק"ל מה הוסיף רמ"א ומאי אע"פ: עדיף לישב משום ביעתותא קמ"ל דבשע' קלה ומועטת ל"ח:

סעיף י
(**ס"ק י**) **שלא כו'** דל"ח עמיד' ולטעם זה דוקא אם סומך א"ע כ"כ עד שאם ינטל הדבר שסמוך עליו יפול הוא דאסור אבל להשען קצת מותר אבל לטעם הגמרא דצריך להיות באימה אפי' להשען קצת אסור וכמ"ש מ"א לקמן סימן קמ"א וע' עוד שם:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **צריך כו'** היה מתפלל ר"א. דדין זה נובע מעובדא דר"א שהביא מ"א לעיל ס"ס פ"ט שהתפלל תחיל' בישיב' ואח"ז בעמידה וע"ש במ"א. ולפ"ז דאינו רק בתורת נדבה ל"מ דאינו חייב להתפלל מעומד אלא אפי' בתורת נדבה אין ראוי לדידן להתפלל כמ"ש ס"ס ק"ז והלואי שיוכל לכוין בג' תפלות הקבועים בכל יום ואפשר שע"ז נהגו שסומכים על מ"ע ועל רש"י:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ולא כו'** בתפילין לבית עכו"ם ואמר הטעם שלא יכנסו דברי קדושה במקום טומא':

ואף שכתב בס"ק י"ד ואין לחוש לגילולים שכל תפלתם כו' היינו להתפלל בבית עכו"ם איכא תרתי לריעותא שמלא' גלולים וגם יש לחוש שיבלבלוהו בני הבית ואם יודע שימצא מקום במלון שלא יבלבלוהו כגון בקרן זויות אכתי איכא ריעותא דגילולים. לכן אם ברור לו וקרוב לודאי שבמקום שיסתלק מן הדרך לא יפסיקוהו עוברי דרכים עדיף להתפלל בדרך מלהתפלל במלון אף שימצא קרן זויות שלא יבלבלוהו דמ"מ איכא במלון חשש גילולים. אבל אם א"א לו להסתלק מן הדרך שלא יפסיקוהו ע"ד עדיף טפי להתפלל במלון בקרן זויות ששם לא יבלבלוהו מלהתפלל בדרך דאיכא חשש בלבול עוברי דרכים אף דבמלון איכא גילולים ל"ח כ"ה לגילולים כיון דכל תפלתם היה בעירות מלאות גילולים ניהו דהיכי דאפשר להסתלק מחשש גילולים עדיף מכל מקום יותר יש לחוש לבלבול ע"ד מחשש גילולים כן הוא כוונתו וכוונת ת"ה:

ולפ"ז מה שכתב המ"א אם יכול להסתלק כו' ולא יתפלל במלון של נכרים שלא יבלבלוהו כו' דמ"ש שלא יבלבלוהו אינה נתינת טעם שלא יתפלל במלון דהא אפילו בטוח שלא יבלבלוהו במלון אפ"ה עדיף להתפלל בדרך:

א"י להתפלל כו' דהא במלון עכ"פ איכא גלולים אלא מה שכתב רמ"א שלא יבלבלוהו נמשך לעיל וה"ק ולא יתפלל במלון של עכו"ם שלא יבלבלוהו ר"ל אפי' לא יבלבלוהו דהיינו שימצא קרן זויות אפ"ה יסתלק כו':

סימן צה

סעיף א

(**ס"ק א**) **ידיו כו'** ובסי"מ מאכ"ח ח"א סי' ל"ג כן צ"ל:

בתוך פיסת יד. היינו אגודל ימין תוך פיסת יד ימין ואגודל שמאל תוך פיסת יד שמאל וסיים שם וז"ל אחר שכ' דברי האר"י להרמ"ק והכל עולה אל מקום א' לכלול הדין ברחמים וירא שמים יצא ידי שניהם עכ"ל:

סימן צו

סעיף א

(**ס"ק א**) **ולא קערה כו'** דוקא הני כו' והט"ז פסק כהפוסקים דכל דבר אסור חוץ מלולב וכיוצא בו עוד כתב להתיר לתפוס החזן ס"ת בשעה שאומר יקום פורקן וה"ה בשע' שמברכים החודש וכדומה אף דשם לא שייך טעם הט"ז מ"ש ביקום פורקן דהא אפי' בתפלת י"ח היה נרא' להט"ז להתיר אלא שלא רצה להקל כיון שלא נמצא ההיתר מפורש עכ"פ במקומות אחרים חוץ מתפלת י"ח אם כוונתו באחיזת ספר תורה לעורר הכוונה ש"ד:

עוד כתב שירשום קודם שיתחיל להתפלל י"ח בסידור תפלה כל המקומות הצריכים לו בשעת י"ח שלא יצטרך לחפש תוך תפלתו:

סימן צז

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא כו'** וע"ש מ"ש והוא נדפס בהג"ה רמ"א והן דברי ר"מ רבק"ש בבאר הגולה שהעתיק דברי הרב ב"י:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **יכול כו'** כ"מ בב"י סי' ח' דכתב שם סט"ו דאם נפלה טליתו מעל גופו כשחזר ומתעטף בה צ"ל ולברך ודוקא כשנפלה כולה אבל לא בנפל' מקצתה וכת' דה"ה בנפלה רוב' א"צ לברך ובחבורו הארוך אייתי הרב ב"י ראי' לדין דהתם מהכא א"כ ה"ה הכא אפי' נפלה רובה שרי להחזיר' ולא הוי הפסק וע"ש בט"ז:

סימן צח

סעיף א

כתב בס' הגן כו' ואין נ"ל לעשות' בתוך תפלת י"ח כו' ובס' א"ר הביא בשם קיצור של"ה וז"ל סגול' בחונ' להעביר מחשבת חוץ שקודם תפל' יעביר ימינו ג"פ על מצחו ויאמר

בכל פעם לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי וכן אם בא לו מחשב' חוץ בתוך התפלה ישתוק מעט ויעביר ימינו על מצחו ויהרהר פסוק הנ"ל עכ"ל:

(**ס"ק א**) **בניו כו'** המביאים ילדים לבה"כ. היינו קטנים שעדיין לא הגיעו לחינוך והטעם כי הילדים משחקים ומרקדים בבה"כ ומחללי' קדוש' בה"כ וגם מבלבלים דעת המתפללים ועוד גם כי יזקינו לא יסורו ממנהגם הרע אשר נתחנכו בילדותם להבזות קדוש' בה"כ אבל כשהגיעו לחינוך אדרבא יביאנו אתו עמו לבה"כ וילמדהו אורחות חיים לישב באימ' וביר' ולא יניחנו לזוז ממקומו ויזרזהו לענות אמן וקדיש וקדוש' ע"ש סוף ענייני תפלה וקריאה בס"ת:

סעיף ב

(ס"ק ב) במקום כו' שכר חדש שמריח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בשע' כו'** הבא מן הדרך ואיתא בגמרא דחד מ"ד לא התפלל תוך ג"י שבא מן הדרך ולדידן אע"פ שבלא"ה א"א מכוונים כ"כ בתפל'. מ"מ במה דאפשר להזהר יש ליזהר כגון במקום דאיכא ריח חזק ואפשר לו להתפלל במקום אחר או בא מן הדרך לא יתפלל כ"ז שעיף מן הדרך אם לא יעבור זמן תפלה בנתיים:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כמשא כו'** פי' אע"פ שאומר' בלשון תחנונים כו' וה"ה איפכא אם היא אינה עליו כמשא אלא שאינ' אומר' בלשון תחנונים ג"כ אינו נכון ע' ב"י וב"ח:

סימן צט

סעיף א

(ס"ק א) כדי רביעית עסי' קכ"ח סעיף ל"ת דכתב דאם שתה רביעית יין לא ישא כפיו וכתב שם דהיינו דוקא אם שתאו בפ"א אבל לא בב' פעמים וס"ל למ"א דה"ה הכא ומבואר עוד שם דאם נתן בו מעט מים אפי' שתאו בפעם אחת נושא כפיו וה"ה הכא אלא דכתב עוד שם דוקא ברביעית דינא הכי אבל ביותר מרביעית אפי' שתאו בב' פעמים או נתן בו מעט מים אסור וה"ה הכא:

ועסי' תע"ג ס"ג די"א כו' ר"ל בב"י הביא י"א כן אבל לא בש"ע שם:

אין להורות והוראה ותפלה דיניהם שוה. וע' ביו"ד סימן רמ"ב סי"ג בהג"ה ובח"מ סי' ז' בסמ"ע ס"ק י"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כדין שוגג**. הרב"י האריך לחלק שהקשה דאיך א"ל דשיכור מקרי שוגג דהא תנן ריש ברכות מעשה שבאו בניו של ר"ג מבית המשתה אחר חצות ליל' ואמרו לאביהם לא קרינן שמע וא"ל אם לא עלה ע"ה חייבים אתם לקרות וא"א דשיכור מקרי שוגג ואונס אפי' עלה עמוד השחר קורין עד שתנץ החמה וכדלעיל סי' נ"ח סעיף ה' ותי' דבני ר"ג היו מסובים בסעודת הרשות דלא מקרי אונס דלא ה"ל לסעוד שם וכאן מיירי בסעודת מצוה דמקרי אונס. עוד תי' דוקא בק"ש לא מקרי אונס דה"ל לקרות קודם הנץ החמה אף שהיו שכורים והיינו למ"ד דשכור מותר לקרות קריאת שמע. ואפי' למ"ד דאסור מכל מקום שתוי סבירא ליה דמותר לקרות וה"ל לקרות קודם שנשתכרו לגמרי (וזה דלא כרמ"א בהג"ה דמשמע דמשוה קריאת שמע לתפלה לכל דבר) משא"כ בתפלה שפיר מקרי אונס דאפי' שתוי לכתחלה אסור להתפלל. עוד כתב לחלק גם בתפלה לפעמים לא הוי אנוס אף דגם שתוי אסור להתפלל מכל מקום אם התחיל לשתות אחר שכבר הגיע זמן תפלה לא מקרי אנוס ע"ש: ומכל החילוקים הנ"ל לא הזכיר שום חילוק בש"ע ע"כ צ"ל שחזר בו:

ודעתו שבניו כו' ר"ל כדי ליישב קושית הרב"י מבני ר"ג: צ"ל שבני ר"ג היו שיכורים ולא נמשכו עד אחר חצות מצד שכרות אלא נמשכו שם בבית המשתה לשמוח בשמחתם ולכן הוי מזידים וכ"כ בס' ד"מ:

אבל שכור כו' שלא ידע כו' בזה דוחה חילוק השני דבק"ש לא הוי אונס דה"ל לקרות בשכרותם וגם חילוק א' בין שמחת רשות למצוה לא ס"ל לחלק:

ואפי' התחילו כו' בזה דוחה חילוק הג' ולכן סתם פה בש"ע והא דלא כתב דאם לא היה סובר שיהי' לו שהות דלא מקרי אנוס דזה מלת' דפשיט':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ששינה כו'** כ"מ הל' ביאת מקדש פ"א דין ה' ודייק כן מלשון הרמב"ם שכ' שינה מעט או דרך מוסיפים בשכרותו משמע דשינה מרובה מפיגה את היין:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **רוכב כו'**. ג' מילין דאמרינן בעירובין דס"ד ע"ב מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור כו' בא א' לשאול על נדרו אמר לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי א"ל הן אמר א"כ יטייל אחרינו עד שיפוג ייננו (דהתרת נדרים הוא הורא') וטייל אחריהם ג' מילין כו' ירד ר"ג מן החמור והתיר לו נדרו והקשה הש"ס ל"ל ג' מיל הא במיל א' סגי ומשני שאני יין איטלקי דמשכר טפי והוי כיתר מרביעית ומקשה א"כ גם ג' מיל

לא מהני דהאמרי' ביתר מרביעית כ"ש דרך טורדתו ומשני רכוב שאני ופירש"י שאין לו טורח הדרך ולכן מפיג אפילו שתה יותר מרביעית ומסיק הש"ס השתא דאתית להכי גם קושי' א' לא קשי' דלמה הוצרך ג' מיל הא במיל א' סגי דרכוב שאני ואפילו את"ל דאין חילוק בין יין איטלקי לשאר יין מ"מ רכוב שאני ופירש"י דאין לו טורח ולפיכך אין מפיג כ"כ ולכן בעי' ג' מיל. וכ' בס' ל"ח פ"ה דברכות דהני שני תירוצי' ע"כ חולקים זע"ז (לא ג' כמ"ש ט"ז) דלתי' א' רכיבה מפיג יותר מהילוך לכן ברכוב אפי' שתה יותר מרביעית מהני רק צריך ג' מיל ולתי' השני אדרבא רכוב גרע ואינו מפיג כ"כ כמו מהלך ולכן אפילו את"ל דאיטלקי שוה לשאר יין ולא הוי רק כשאר יין רביעית דמהלך סגי מיל וברוכב בעי' ג' מיל וא"א להשוות השני תירוצי' דהם סברות הפוכות א"כ הדין לתי' א' דרכוב עדיף ומהני אפילו ביותר מרביעית והיינו בג' מיל וברביעית סגי גם לרכוב מיל דכ"ש הוא ממהלך ולתי' שני משמע אפילו לא הוי רק יין האטלקי והוי רביעית כיון דרכוב גרע מ"מ בעינן ג' מיל וביותר מרביעית לא הזכיר בתי' שני מה דינו:

כ"כ בס' ל"ח אבל לענ"ד תי' שני לא יחלוק עם הראשון במציאות דיין אטלקי משכר טפי ואפ"ה סגי ברכיבה ג' מיל וכ"ש במהלך דעדיף לתי' שני דמהני ג' מיל אפילו שתה יותר מרביעית ומה שאמרו אבל יותר מרביעית כ"ש שדרך טורדתו ר"ל דרך שהוזכר תחלה דהיינו דרך מיל אבל ג' מיל מהני דומיא מה שאמר ביותר מרביעית כ"ש ששינה משכרתו. דאינו ר"ל כל שינה דהא שינה מרובה מפכחתו וכמ"ש לעיל בשם הרמב"ם וכ"מ אלא ר"ל שינה מועט' דמהני ברביעית לא מהני ביותר מרביעית ה"ה לענין דרך מ"ש ביותר מרביעית לא מהני ר"ל דרך דמהני ברביעית דהיינו מיל אבל ג' מיל מהני בין במהלך ובין ברכוב א"כ לכ"א מהתי' איכא קולא וחומרא לתי' א' רכוב עדיף וא"כ ברביעית מהני מיל דבין מהלך בין רוכב וביותר מרביעית לא מצינו היתר למהלך אבל רוכב מהני ג' מיל ולתי' שני דרוכב גרע ולכן ברוכב אין חילוק דאפילו לא שתה רק רביעית צריך ג' מיל וה"ה ביותר מרביעית סגי בג' מיל ברוכב כ"ש למהלך וברביעית במהלך סגי במיל וברוכב בעינן ג' מילין ולפי שלא ידענו איזה תי' עיקר לכן במהלך ברביעית סגי במיל אבל ביותר מרביעית לא מהני אפילו מהלך ג' מיל. דשמא תי' א' עיקר וברוכב בעי' ג' מיל אפילו לא שתה רק רביעי' דשמא תי' שני עיקר דרוכב גרע ובעי' ג' מילין אפי' רביעית ומכל מקום גם ליתר מרביעי' סגי בג' מילין דהא באמת יין האטלקי משכר טפי והוי כיתר מרביעית ואפ"ה הוי סגי בג' מיל וכן נראה שהיתה דעת מ"א דלרוכב בכל ענין בעי' ג' מיל אפי' לא שתה רק רביעית ומהני ג' מיל אפי' ליותר מרביעי' ולכן סתם דברוכב בעי' ג' מיל וכן מבואר בהג"ה בעירובין וכן נראה מדברי הר"ן

במגילה דברוכב אפילו ברביעית בעינן ג' מיל. אולם ליתר מרביעית לא נתן הר"ן שיעור מוגבל אלא כ"א כפי מה שמרגיש בעצמו שיפיג ויסיר יינו מעליו:
ובטור משמע וה"ה בש"ע אלא כן דרכו למנקט טור בלשונו כי ממנו נובע הדבר ור"ל שכ' כן בשם בה"ג ביותר מרביעית דמיל לא מהני דוקא מהלך אבל רכוב ודאי דרך מפיג היין ולא כ' דברוכב בעינן ג' מיל אפי' לרביעית משמע דס"ל דדמי למהלך וסגי במיל לרביעית אבל אפשר דמודה ליותר מרביעית דמהלך לא מהני כלל ורוכב מהני מכל מקום בעינן ברוכב ג' מיל והיינו דפסק כתירוץ קמא דברכוב עדיף והא דסתם הטור בשם בה"ג וכ' אבל רוכב ודאי דרך מפיגה ולא כתב דבעינן ג' מיל משום דסבירא ליה כמו שכתב בשם הר"ן דהכל לפי מה שהאדם מרגיש בטבעו ולפי היין ולכן סתם וכ' דמהלך אין תקנה כלל ביתר מרביעי'. אבל רוכב ודאי דרך מפיג אפילו יתר מרביעית והיינו כפי הרגשתו בעצמו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לשכרות כו'** שאין להקפיד בשתוי דוקא שתוי אבל שכור לא וכמו שהאריך ב"ח וט"ז:

סימן ק

סעיף א

בהג"ה רמ"א אבל כשמתפללים מתוך הסידור מותר וכ' הט"ז מ"מ בפיוטים ותפלות החמורים להבין הכוונה ודאי בעי סידור תחלה ול"מ במה שמתפלל מתוך ספר ושלא כדין נוהגים העולם שאומרים ברכות קידוש לבנה בע"פ וגם אין מסדרים תחלה ולענ"ד בעי טפי סידור מתפלת ר"ח דעכ"פ לא יעברו ל' יום שלא יתפלל תפלת ר"ח (וע' בהרב"י) משא"כ ברכות קידוש לבנה לפעמים יש בין א' לחבירו יותר מל' יום כפי אשר תתראה הלבנה:

סימן קא

סעיף א

(**ס"ק א**) **והאידנא כו'** וסימן נ"א בפסוק פותח את ידיך שג"כ צריך לחזור אם לא כיון:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ולא כו'** סי' ס"ב וסי' קפ"ה כצ"ל. והיינו לענין בהמ"ז דאי בירך בהמ"ז בלבו לא יצא:

דאל"כ ה"ל לתקן כו' דקי"ל כשהיתה תקנות עזרא קיים דבעל קרי אסור בתפלה מ"מ כשהגיע זמן ק"ש אמרי' דף כ' היה מהרהר בלבו הואיל וק"ש דאורייתא ואע"ג דהרהור לאו כדיבור ולא מהני לענין ק"ש מכל מקום אמרו חז"ל שיהרהר כדי שלא יהיו כל העולם עוסקים בקבלת עול שמים והוא יושב ובטל מה שאין כן תפלה אפי' הרהור לא התירו. ולפ"ד מ"א אדרבא בתפלה אף על גב דהיא דרבנן יותר ה"ל לחז"ל לחייבו מק"ש דכיון דהרהור לאו כדיבור לא עביד איסור אם מהרהר ויוציא בה ידי תפלה. דמיירי שמוציא משפתיו ומ"ש בלבו הוא לאו דוקא:

דכללא כייל. ר"ל הא דאמרי' בק"ש דבעינן שיוציא בשפתיו. לאו דוקא ק"ש אלא הוא הדין בכל הדברים דאפי' בתפלה דאם תמצא לומר בתפלה דכתיב ולעבדו בכל לבבכם סגי בהרהור כמ"ש לעיל אם כן כיון דלאו כלל הוא אם כן דלמא גם בבהמ"ז סגי בהרהור מצד טעם אחר וכמ"ש מ"א דכתיב וברכת גם בלב מקרי ברכה אע"כ ס"ל להרא"ש דמ"ש גבי ק"ש דבעי' דבור ה"ה כלל הדברים בין בבהמ"ז ובין בתפלה. אול' מ"ש מ"א בק"ש הטעם כדכתיב ושננתם בנמ' אמרו דכתיב שמע ישראל השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך:

סעיף ג

(ס"ק ג) ומשמיע כו' משום דא"ל כצ"ל:

וכמ"ש רמ"א סי' קמ"א לענין העולה לתורה שיקרא עם הש"ץ בלחש ומותר להשמיע לאזניו וכ' שגם הזוהר מודה ובזוהר מדמה בזה התפלה להעולה בתורה ע"ש בהרב"י:

כ' ב"ח כו' ואין דבריו מוכרחים ועט"ז סק"ג:

סימן קב

סעיף א

(**ס"ק א**) **בתוך ד"א**. ולפי התוס' ר"ל הא דהוסיף רמ"א בין מלאחר הוא דעת התוס' והרא"ש כפי שנרשם בש"ע ולזה הקשה דלהתוס' ניחא אבל ל הרא"ש קשיא דהאי דינא יליף הש"ס מחנה דאמרה לעלי אני האשה הנצבה עמכה בזה וס"ל להתוס' מדהמ"ל עמך בלא ה"א וכתיב עמכה בה"א בסוף דרשי' שעלי היה יושב ואמר' אני האשה הנצב' אבל אתה היית יושב ולמה עמכה בה שהייתי רחוק ממך ה' אמות משמע שתוך ד"א אסור לישב א"כ אין חילוק ובכל הצדדים בעינן ד"א אפי' מאחריו אבל הרא"ש ס"ל דילפינן מדכתיב בזה ותיבת זה גי' י"ב והיינו שאמרה לעלי הנצבת עמכה שגם אתה

היית עומד כמוני ולמה בז"ה שהיה תוך י"ב אמה שצריך להרחיק בצירוף כל הצדדים וא"כ ע"כ צ"ל דלאחריו לא בעי הרחקה דאל"כ ה"ל ט"ז אמה:

ול"נ דדברים כו' מחזיק יב"א דכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג' טפחים:

ח' על ח' וא"כ הקיפו כד"א:

לא מיירי רק בקו השוה ר"ל במקום עמידת חנה כזה? ר"ל שממקום עמידתה לפנים דהיינו חצי העיגול עד קו השוה שהוא באמצע הוא י"ב אמה וכן חנה העומד מאחריה יש לפניו חצי עיגול של אחריה ג"כ צריך להרחיק אותו חצי העיגול שמחזיק יב"א וכן העומד בא' מן הצדדים צריך להרחיק עד קו השוה לאורך דהיינו יב"א. וכמ"ש התוס' לפירוש' דלא כתיב רק שיעור ד"א ור"ל מצד א' וה"ה להרא"ש דמרמז יב"א היינו חצי העיגול ממקום עמידתו עד מקום עמידת חנה ואותו קו שציירתי באמצע העיגול נקרא קו השו':

ולי"א לק"מ ר"ל יש מ"ש שכ' סוף סעיף זה דלפניו מלא עיניו אסור:

סעיף ב

(ס"ק ב) בעוסק בתורה אבל הרהור לא מהני הכי דייק הרב"י מדעלי הוצרך לעמוד תוך ד"א אע"ג דודאי היה מהרהר בד"ת דהא מה"ט אמרי' דאסור לת"ח לעמוד במקום מטונף דא"א לו עכ"פ בלי הרהור תורה:

סעיף ג

(ס"ק ג) אפי' כו' היושב וחבירו עומד ומתפלל י"ח:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בגבולו כו'** בבה"כ צריך כו' ב"ח כ"כ ליישב קושיית הטור דהא עלי ישב תחלה וחנה באת בגבולו. ומה"ט כ' רמ"א שמ"מ מדת חסידות לקום אפי' כה"ג דניהו דהיושב לא עביד איסורא כה"ג מ"מ המתפלל עשה שלא כהוגן שהעמיד את עצמו תוך ד"א של היושב ולכן עמד עלי מצד מדת חסידות וע' בט"ז. וב"ח תי' דשאני התם בחנ' דהיה בשילה שהיה מיוחד לכל אדם והוי כמו בה"כ דצריך לעמוד כה"ג מצד הדין ולפ"ז אין הכרח בביתו דאיכא מדת חסידות לקום דלפ"ד הב"ת בלא"ה נתיישב קושיית הטור דמיני' רצה להוכיח דין מדת חסידות:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ולעמוד**. כ' הרב"י זה נלמד כו' דהרב"י הבין דהטור אמר ב' קולות א' דמצדיהן מותר לעבור נגד המתפלל ולהלא' קולא ב' ולעמוד מותר רצה לומר שמותר לעמוד בצד המתפלל וע"ז כתב הרב"י הא דמותר לעמוד מן הצד ילפינן מדכ' לעיל דאסור לישב תוך

ד"א מן הצד משמע דלעמוד מותר מן הצד וכיון דהעמיד' שהיא קבע שרי מן הצד כ"ש העבר' מן הצד דשרי. אפי' בפניו מותר דהא גם לפניו לא אסר כ"א ליישב:
ול"נ דה"ק כו' מותר לעבור ולעמוד. ר"ל דהטור לא קאמר כ"א דין א' דהיינו קולא א' דמצדיהן שרי לעבור והתנה הטור ודוקא לעמוד שעובר מצדו ועומד שם ולא יעבור להלאה נגד פני המתפלל אף שהוא מן הצד:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אסור לפסוע ולפירש"י כו'** דבר"פ תפלת השחר רב אקלע לבי גניבא וצלי של שבת בע"ש והוי מצלי ר' ירמיה בר אבא אחורי' דרב וסיים רב ולא פסקי' לצלותיה דר' ירמיה (פירש"י כלומר לא הפסיק בין ר' ירמיה ולכותל לעבור לפניו ולילך לישב במקומו אלא עמד על עמדו):
ש"מ תלת כו' וש"מ אסור לעבור נגד המתפללים ומדכ' רש"י ולילך ולשוב למקומו היינו החזר' משמע אבל לפסוע לאחריו אחר סיום ח"י ברכות שרי דלא כמ"ש בש"ע:
היה עומד קצת רחוק מרב כו' בס' חמד משה הבין שר"ל שר"י היה משוך קצת אחרי רב לצדדים ולא היה עומד אחרי רב ממש דהיינו פני ר"י נגד אחורי רב ולכך כתב מ"א שיכול לפסוע ג"פ מן הצדדים מותר וכיון דהוי ר"י משוך לצדדים לא עבר רב לפניו אלא דמקום ישיבת רב היה מן הצד לא במקום שהתפלל ואם היה רוצה לשוב למקומו היה צריך לעבור נגד פני ר"י וזה אסור ולכן עמד על עמדו ולכן הרבה להקשות על מ"א חדא דהא כה"ג כ' מ"א ס"ק ו' דגם מצדיהן אסור גם מ"ש ומ"מ מירושלמי יש ראיה לפ"ז ע"כ צ"ל אע"ג דמרש"י אין ראיה דשרי לפסוע לאחריו אבל מירושלמי יש ראיה ובאמת גם מירושלמי אין ראיה וז"ל הירושלמי שהביא הרב"י ר"ח בר בא הוי קאים מצלי עאל רב כהנא קם ליה ומצלי מן אחוריו מן דחסיל ר"ח בר בא מצלותי' יתיב ליה דלא מיעבד קומיה. רב כהנא מאריך בצלותיה מן דחסיל רב כהנא א"ל הכי אתון נהיגי' גביכון מצערין רבנין כו' עכ"ל. ולענ"ד בלא"ה א"א לומר דר"י היה משוך לצדדי רב דהא פריך הש"ס והיכי עביד הכי והא אסור לתלמיד להתפלל אחורי רבו וכדלעיל סי' צ' סכ"ד ומשני שאני ר"י דתלמיד חבר דרב הוי ומאי קושיא הא כה"ג כשמשוך התלמוד לצדדי הרב ודאי שרי גם מי דחקו לרש"י לזה שהיה משוך לצדדים לכן לענ"ד כוונת מ"א כפשוטו אם שהלשון מגומגם קצת דמ"ש הר"י היה עומד קצת רחוק מרב ר"ל דודאי היה עומד אחורי רב ממש אלא לא היה עומד כ"כ סמוך לרב תוך שיעור ג"פ אלא היה רחוק מרב שיעור שהיה יכול רב לפסוע לאחריו ג"פ ובאמת פסע רב לאחריו ג' פסיעות וגם חזר למקום שהתפלל וכדלקמן סי' קכ"ג אלא לישב שם היה אסור כיון שהיה לפני

ר"י וגם תוך ד"א ומה שדייק הש"ס דאסור לעבור נגד המתפללים היינו מדעמד שם ולא עבר לפניו לישב במקומו שהיה מן הצד אלא משום שהיה צריך לעבור לפני ר"י שהיה מתפלל ולא הותר כ"א לפסוע שהוא לצורך תפלה. ולזה סיים מ"א וא"כ אין ראיה משם ור"ל לכל הדין שמבואר בש"ע אם השלים תפלתו והיה אדם אחר מתפלל אחריו אסור לפסוע כו' דודאי מותר בין לפסוע ובין לשוב למקום התפל' כיון דצורך תפלה אפשר דמותר ומעובדא דרב ור"י ליכא ראיה ועיקר מה שדחקו למ"א לפי' זה שהי' נראה לו דוחק לחלק בין לפסוע לאחריו דשרי ולחזור למקומו דאסור כיון דשניהם צורך תפלה וע"ז סיים שפיר ומ"מ מהירושלמי יש ראיה. ר"ל לגוף הדין שכ' בש"ע דאם אחד מתפלל לאחריו אסור לפסוע לאחריו עד שיסיים השני:

סימן קג

סעיף א

(**ס"ק א**) **וחוזר כו'** דאם היה מתפלל מיד ר"ל לאחר שכלה הריח. דעד שיכלה הריח הפסי' מחמת אונס אבל אחר שכלה הריח מה ששהה ברצונו לא הוי אנוס א"כ מה ששהה מחמת אונס לא הוי כדי לגמור כלה:

ולכן א"צ לחזור אלא למקום שפסק. והיינו לדעת רמ"א לעיל סי' ס"ה שכ' שכן גם המנהג דאין חילוק בין ק"ש לתפלה אלא שיש חילוק אי שהה כ"ל כלה מחמת אונס אז צריך לחזור לראש אם לא היה מחמת אונס א"צ לחזור כ"א למקום שפסק אבל לדעת הרב"י שם דס"ל דאין חילוק אם השהייה היה מחמת אונס או לא אלא החילוק בין ק"ש לתפלה דבק"ש בכל ענין א"צ לחזור לראש ובתפלה אפי' היה השהייה שלא מחמת אונס צריך לחזור לראש א"כ לית' למ"ש מ"א פה ולהרב"י אם שהה כ"ל כלה צ"ל לראש כיון דהכא בתפלה קיימי':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לאחוריו כו'** דכשיחזיר פניו יהיה נראה כו' ומה"ט כ' הרב"י דגם לא ירחיק לצדדים וז"ל הדבר פשוט דלצדדים כיון שאין פניו מכוונים נגד המקום שהתחיל להתפלל ממש דומה כמי שפוסק לגמרי שאין כוונתו לחזור לתפלתו עכ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **ואו' כו'** אבל ההליכה מה שהוצרך לילך לאחריו ד"א לא חשוב כ"כ הפסק כדיבור לכן אף שכבר הפסיק בהליכה לא היה ראוי להתיר לו אמירת הרבון שהוא יותר הפסקה לכן הוצרך רש"י לו' דמופסקת ועומדת מצד הרוח שיצא והפסק זה שוה כמו דיבור:

כמ"ש סי' ק"ד ס"א שכ' שאם אפשר לו שיטה מן הדרך יטה ולא יפסיק בדיבור הרי דהליכה להטות מן הדרך עדיף ואינו הפסק כ"כ כמו הדיבור גם במ"א ס"ק ג' שם כתב דלא מצינו הליכה שנקר' ההפסקה בשום מקום:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **א"צ להרחיק כו'** שלא להפיח ואייתי ת"ה שם ראיה מל' הרמב"ם שהוא כלשון המחבר שכ' ביקש לצאת ממנו רוח כו' ואינו יכול להעמיד עצמו כו' משמע דאם יכול לעמוד עצמו שרי להעמיד עצמו:

דכמה סבי איעקר כו' ביבמות דף ס"ד ע"ב:

לאיסור דרבנן. היינו איסור דבל תשקצו דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דרבנן וכדלעיל ס' י"ג:

בשם הרשב"א דשרי להעמיד עצמו מעשיית צרכיו:

כ"ש להעמיד א"ע מלהפיח דאין בו כ"כ איסור דבל תשקצו. וכמ"ש ת"ה שם ואע"ג דמ"א כ' לעיל סי' צ"ב איפכ' וז"ל אפשר דאף ת"ה לא אסר אלא בעיטוש כו' אבל בעשיית צרכיו מודה להרשב"א עכ"ל לא כתב שם כן אלא דרך אפשרות דאפשר כן דעת ת"ה כדי להשוותו עם הרשב"א וכמ"ש הפוסקים בכמה דוכתי דעדיף ליישב דעת הפוסקים אף אם הוא דרך דוחק מלעשות פלוגת' ביניהם אבל המ"א אליב' דנפשיה ס"ל הסבר' להיפוך וכמ"ש כאן וכנראה מפשטות לשון ת"ה וע"ש וגם במ"ש לעיל סי' צ"ב בדברי מ"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וגם לא כו'** דכשאין מרחיק כו' ומה"ט כתב הפרישה דבסעיף א' דביצ' ממנו הרוח לאנסו שלא במתכוין דלא הרחיק ד"א שא"צ לו' הרבון דלא כמ"ש בספר א"ר וגם אי הוי מחלוקת הפוסקים וכמ"ש בספר א"ר ראוי להיות שב ואל תעשה שלא לו' הרבון שלא להרבות בהפסקה אף שבלא"ה התפלה מופסקת ע"י הרוח:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **המתעטש כו'** וצ"ע מ"ש אף שהל"ח נתן שם טעם דכשמפיח בקול שניכר בושתו לשכניו אז הוי סי' רע דנראה דמן השמים רצו לביישו ואפי' התפלל בביתו מ"מ כיון דהפיח בקול ואלו היו שם בני אדם היה מתבייש כבר נראה דמן השמים הראוהו שראוי להתבייש משא"כ כשמפיח בלא קול מ"מ לא מסתבר למ"א ה"ט אלא ס"ל הטעם כמ"ש במסכת סוכה גשמים בחג סי' רע שדומה לעבד שמוזג כוס לרבו ושופך לו על פניו אי

אפשי בשימושך ה"ה הכא כיון דע"י הרוח צריך להפסיק מתפלתו מראי' לו מן השמים שאין חפצים בתפלתו וא"כ אין לחלק בין בקול בין בלי קול:
ובדפוס לובלין כו' מפיח בקל כצ"ל. וחסר הוי"ו בין קו"ף ללמ"ד:
דאית' התם ברכות דף כ"ד וא"ר חנינא אני ראיתי את ר' שגיהק ופיהק ונתעטש בתפלתו כו' ופריך והא תניא המגהק ומפהק ה"ז מגסי הרוח והמתעטש בתפלתו סי' רע לו בשלמא מגהק ומפהק לא קשיא כאן לאונסו וכאן לרצונו אלא עיטוש אעיטוש קשיא ומשני כאן מלמעלה וכאן מלמטה ועיטוש דרבי הוי מלמעלה עכ"ל הגמר':
ולזה פירש"י מלמטה מפיח בקל כצ"ל:
וכן עיקר. ר"ל דאין חילוק בין מפיח בקול או בלא קול בכל ענין הוי סי' רע דלא כל"ח:
דר' הפיח בלא קול וגם ר' מיירי מלמטה כס"ד דמקשן:
דא"כ מנא ידע ר"ל ר' חנינא שהעיד שנתעטש:
ל"ל לת"ה לדחוק כו' שבסי' ט"ז שאל וז"ל הא דאמרי' כו' ביקש להתעטש מרחיק ד"א כו' ויאמר רבון כו' והנה לא ראינו בזמננו אפי' מהמדקדקים במעשים שנהגו לעשות כך ואע"פ שכמעט א"א הוא שלא אירע להם ושלא נצטרכו לכך שאם היו עושים כך צריכים לעקור כו' וזה היה נראה לרב"י כו' עכ"ל א"כ ע"כ אפי' אם הפיחו היה בלא קול דאי בקול מה צריך להוכיח במ"ש ואע"פ שכמעט א"א הוא שלא אירע להם כו' אע"כ אפי' בלא קול צריך להרחיק וא"כ הדרא ק"ל דה"ל למימר דר' מיירי בלי קול אע"כ דגם בלי קול סי' רע לו דלא כל"ח. ובשל"ה בעניני תפלה וקריאה בס"ת כתב ע"ד ת"ה שהביא רמ"א דברבים א"צ להרחיק וגם לא יאמר הרבון. דמ"מ יהרהר בלבו הרבון. וז"ל אף דהרהור כדיבור דמי מה בכך יהרהרנו במרוצה עכ"ל:

סימן קד

סעיף א

(**ס"ק א**) **מלך כו'** משום הפסד ממון א"צ להפסיק עס"ג שהביא מ"א ס"ק ג' בשם סמ"ג דאין להפסיק כ"א היכי דאיכא סכנת נפשות וכן הביא דברי סמ"ג הללו לעיל סי' צ"ב סס"ק ב' וסי' ק"ח סס"ח דאין לעבור זמן תפלה משום הפסד ממון וס"ל למ"א דה"ה להפסיק בתפלה דינו כך:
עבי"ד ר"ס קנ"ז דיש מחלוקת הפוסקים בעבירה דהדין שיעבור ולא יהרג אם רשאי להחמיר על עצמו ליהרג ולא לעבור:

ומעשה דאותו חסיד בברכות דף ל"ב ע"ב בחסיד אחד התפלל ובא הגמון א' ונתן לו שלום ולא השיבו והמתין לו ההגמון עד שגמר תפלתו אח"ז שאלו למה לא השיבו הלא התחייב בנפשו ופייסו בדברים ונתפייס ונפטר החסיד בשלום מ"מ תקשי להפוסקי' דס"ל להחמיר על עצמו כה"ג. א"כ למה לא השיבו ושמא לא ימתין עד אחר התפל' שיהי' לו זמן לפייסו אלא יהרגנו מיד או לא יקבל פיוס:

צ"ל שהיה בטוח כו' ר"ל שהיה מכיר אותו הגמון טבעו ומהותו ושלא יהרגנו עד ישאלנו למה לא השיבו וגם משכיל בטבעו ויקבל הפיוס וע"ש במהרש"א בח"א שכתב תי' אחר:

וכן המנהג פשוט כו' ר"ל בש"ץ דמבואר לקמן ס"ס קכ"ג דכשמתפלל בקול רם לא יאמר בסוף התפלה יהיו לרצון כו' דסומך על תתקבל צלותהון שיאמר בקדיש שאחר התפל' א"כ כל מה שאו' הש"ץ עד שאו' הקדיש הכל מעין תחנונים שאחר התפלה ודינו כמו ביחיד באלהי נצור שאו' אחר התפל' קודם יהיו לרצון ואפ"ה המנהג שהש"ץ עוקר רגליו כשאו' תחנון ויושב דמבואר סי' קל"א סעיף ב' דראוי לישב בשעת אמירת תחנון (וה"ה שעולה עם הס"ת על הבימ'):

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לתחלת כו'** דחמירא תפל' מק"ש וכן ס"ל להרב"י לחלק בין ק"ש לתפלה אם שהה כדי לגמור כולה כמבוא' לעיל ס"ה ואפי' להרמ"א דס"ל בשהה כדי לגמור כולה אין חילוק בין ק"ש לתפלה אלא אם הוא מחמת אונס או לא מ"מ בלא שהה כדי לגמור כולה מודה להרב"י:

ועבב"י סי' נ"ט כצ"ל. והוב' גם בש"ע לעיל סי' נ"ט סעיף ה' דאם טעה או נשתתק בברכת ק"ש ועמד אחר תחתיו צריך לחזור לתחלת הברכה ומבואר שם מה נקרא תחלת ברכה ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אם שח**. ועסי' קי"ד סעיף ז' דאם שח במזיד א"צ:

ועב"ח ר"ל דהרב"י חלק על תשו' הר"ג ב"ש. הובא בט"ז דפסק ששיחה הוי הפסק וכן פסק בו בש"ע. דהא הרב"י גופי' פסק לקמן סי' קי"ד דאם במזיד אמר בימות הקיץ משיב הרוח או ותן טל ומטר חוזר לראש וכי גרע אמירת משיב הרוח או ותן טל ומטר משיח' ולכן חלק הב"ח על הרב"י ופסק דגם שיחה במזיד צריך לחזור לראש וכ' דכן היה דעת הרר"ג ב"ש אבל ודאי הרב"י ס"ל הכא דאפי' שח במזיד אינו חוזר לראש כנראה מדבריו שכ' כאן בחבורו הארוך ע"ד הרר"ג ב"ש ע"ש. בעובדא דר"א כו' דף כ"ד ע"ב דר"א הוי אזיל בתרי' דר"י והוי קרי ק"ש כי מטי למבואות המטונפות אשתיק עד שיצא מן אותה

מבוי. וא"ל לר"י להיכי אחזור. א"ל ר"י אם שהיתה כדי לגמור כולה חוזר לראש. ות"ל אפי' לא שהה כדי לגמור כולה הוא שח דהא שאלו להיכי אחזור אע"כ דבק"ש אפי' שח במזיד א"צ לחזור לראש:

בי"ד סי' צ"ט ס"ק ט' דקיי"ל אסור לבטל איסור לכתחלה ואם ביטל בשוגג מותר ואם ביטל במזיד אסור: ואם היה סבור שמותר לבטלו וביטלו מקרי שוגג ע"ש. ועיין במכות ריש פ"ב דף ז' ע"ב ת"ר בחייבי גלות כתיב בשגגה פרט למזיד ופריך הש"ס פשיטא בר קטלא הוא ומשני רבא באו' מותר שאני או' אומר מותר קרוב למזיד ולכך קראו בריית' מזיד. וכתבו התו' בד"ה אלא כו' וז"ל וקשה דגבי חלב וגבי שבת כתיב בשניהם בשגג' וחייבים בתינוק שנשבה לבין הגוים דה"ל אומר מותר וי"ל דשאני הכא גבי גלות דכתיב בשגג' יתיר' למעט או' מותר עכ"ל. הרי דבעלמא או' מותר שוגג הוא וגלות שאני דאיכ' קרא יתיר':

ובחידושי רשב"א רפ"ב דברכות כו' שהביא ראיה דבק"ש אפי' הפסיק ושהה כדי לגמור כולה יצא וז"ל והכי נמי משמע בההוא דרבי דף י"ג ע"ב דהוי קרי פסוק א' מק"ש ושונה לתלמידיו. וכשסיים תלמודו חזר וגמר ק"ש לדעת ר"ש ברבי עכ"ל ותקשי ניהו דהשיהוי לא הוי הפסק מ"מ הדיבור שלמד עם תלמידיו הוי הפסק אלא ע"כ בק"ש שיחה לא הוי הפסק:

ואפשר דוקא ששח בד"ת. והם דבריו מ"ש לעיל בעובד' דר"א ויש לחלק קצת ביניה':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ישתוק כו'** ועס"ס ס"ו שכתב מ"א שם במקום שפוסק לאיש"ר יאמר עד עלמיא וישתוק כי יש מחלוקת אם חייב לומר כל הנוסח של ית' עכ"ל אבל כאן דשותק ושומע דהוי כעונה ראוי לשתוק עד דאמירן בעלמא לצאת ידי כולם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אינו כו'** וגם בתשו' הרשב"א דמיניה נובעים דברי רמ"א הובא בב"י סי' קל"ה:

סימן קה

סעיף א

ב' תפלות כו' כ"מ בטור שכ' לדמיון כגון מוסף או שכח תפלה אחת וצריך להשלימה בתפלה הסמוכה לה כמ"ש סי' ק"ח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ד"א אפי' אינו רוצה כו'** דאלת"ה בלא"ה צריך להמתין כדי הילוך ארבע אמות שלא יהיה ככלב שב על קיאו. כמ"ש לקמן סי' קכ"ג ס"ב בהגה"ה:

סימן קו

סעיף א

(**ס"ק א**) **פטורים כו'** דוקא בעמידה משא"כ בק"ש דדי שיעמוד פסוק א' כדלעיל סי' ס"ג סעיף ג':

מידי דהוי אמתפלל בדרך. וטוב יותר משלא יתפלל כלל בשלמ' אם לא יצא כלל במתפלל מהלך הוי א"ש אבל כיון דבדרך מתפלל מהלך ע"כ דיצא קשיא. וי"ל בשעה כו' בק"ש חייבים דבקל י"ל עסי' ל"ח סעי' ח' בהג"ה דניהו דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היינו באי אפשר לקיים שניהן כ"א ע"י טרח' כגון שלוחי מצוה לטרוח לישן בסוכה. אבל אי יוכל לקיים שניהם בקל צריך לקיים שניהן ולכן בתפלה שצריכה כוונה מרוב' מקרי טרח' לכן א"צ להתפלל דרך הלוכו דעוסק במצו' משא"כ ק"ש דהוי דבקל יכול לקרות דא"צ כוונה כ"א פסוק א'. ודע שכ' הרב ב"י דמל' זה שכתב בש"ע שהוא ל' הרמב"ם משמע דאפי' המלוי' פטורים דלא כדמשמע מדברי הטור דוק' נושאי מטה אף שאין למטה צורך בהן פטורים אבל המלוים חייבים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מצוה כו'** לעבדו בכל לבבכם. ודרשו חז"ל איזה עבודה שהיא בלב הוי או' זה תפלה שעיקר' בלב (וע"ל במ"א ר"ס ק"א) וס"ל לרמב"ם דדרש' גמור' היא והרמב"ן סובר כו' דס"ל דהאי דרשא אסמכת' בעלמא:

ועיין בתו' דברכות דף כ' ע"ב אהא דתנן התם דנשים חייבות בתפלה. פריך הש"ס פשיטא הא הוי מצות עשה שלא הזמן גרמא. ומשני כיון דכתיב ערב ובוקר וצהרים אשיחה ואהמה כמצות עשה שהזמן גרמא דמי. קמשמע לן דחייבים משום דרחמי נינהו. ורש"י מחק אותה גירס' אלא גרס תפלה חייבות משום דרחמי ותו לא. וכתבו התו' הטעם שמחקו שהרי תפלה דרבנן ומאי מצות עשה שייך בה. וכתבו התו' ומ"מ יש ליישב דהא הלל דרבנן ונשים פטורו' מה"ט דמצות עשה שהזמן גרמא הוא עכ"ל הרי נראה מדברי רש"י ותו' דתפל' דרבנן:

סעיף ג

(ס"ק ג) **חייבים לחנכם ומ"מ רשאי כו'** כמ"ש סי' רס"ט ר"ל אע"ג דאפי' למ"ד קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצויים להפרישו מ"מ אסור להאכילו איסור בידים וכמ"ש סי' שמ"ג מ"מ מות' להאכיל לקטן קודם קידוש כיון דהמאכל הוא היתר אלא דהזמן אוסרו כה"ג לא החמירו בתינוק וה"ה הכא:

סעיף ד

(ס"ק ד) **מפסיק כו'** והא דאמרי' דלביש כו' בשבת דף ל"ג דרשב"י ובנו ר"א שברחו מאימת מלכות ונתחבאו במערה י"ג שנה וכדי שלא יבלו בגדיהם היו כל היום יושבים בלי לבוש והיו מתכסים עד צואריהם ובעידן צלות' הוו לביש ומכסים ומצלי. והקשו התו' הא פטורים מן התפלה. ופי' דמצלי ר"ל ק"ש דחייבים ש"מ דס"ל כו' דאלת"ה למה הוצרכו להוציא ל' מצלי מפשטי' דהא י"ל דר"ל תפלה והיינו בשחרית דבלא"ה צריכים להפסיק לק"ש:
והא דתנן דפטורים מתפל' ר"ל מתפלת מנחה:

סעיף ו

(ס"ק ו) **אינו כו'** אע"ג דאסור ללמוד כו' דלא כהר"ן כו' ר"ל דדין זה נובע מדברי הר"ן הובא בב"י שכתב אהא דמחלקי' בין מי שתורתו אומנתו למי שאין תו"א דוקא בליכא שהות אבל באיכא שהות אפי' לדידן שאין תורתינו אומנתינו א"צ להפסיק וסיים ונתן טעם וכי אסור לעסוק בתורה קודם א"ו כדכתיבנא עכ"ל א"כ לדידן דקי"ל סי' פ"ט דבאמת אסור ללמוד כיון שהגיע זמן תפלה א"כ אזדא לה ראיי' הר"ן. אפ"ה קי"ל כהר"ן אף דליכא ראיה דהסברא אמיתית וישרה:

סימן קז

סעיף א

(ס"ק א) **חוזר כו'** ע' הטעם בגמרא. ר"ל אע"ג דלרוב הפוסקים תפלה דרבנן וכיון דמספק' ליה היה ראוי שיפטור דהוי ספק דרבנן:

סעיף ב

(ס"ק ב) **חוץ כו'** מפני שהוא חטאת. ר"ל דהרא"ש הקשה על הרי"ף שכ' דמוסף אינו מתפלל בנדבה כיון דאין קרבן מוסף בא בנדבה הא תפלת שחרית נגד התמיד ניתקן וגם תמיד אינו בא בנדבה. וע"כ צ"ל כיון דתמיד היה עולה ועולה בא בנדב' א"כ תהא תפלתו במקום עולה ולא במקום תמיד א"כ גם במוסף י"ל כן דהא קרבן מוסף הי' ג"כ

עול' ותי' כיון שהי' במוסף גם שעיר לחטאת וחטאת אינה באה בנדבה כלל ולכן אין מתפלל מוסף בנדבה וע"ז הקשה הא מוסף שבת לא הי' בו שעיר לחטאת רק עולה גרידא ואע"ג דבשבת אפילו תפלת שחרית לא יתפלל בנדבה כמ"ש בש"ע היינו לדידן והטעם דנדרים ונדבות אין קרבים בשבת וי"ט אבל קושית הרא"ש להרי"ף דס"ל בתשו' דיכול להתפלל שבת שחרית נדבה אע"ג דנדרים ונדבות אין קרבים בשבת וי"ט ה"ט דאין מחללין בשביל נדרים ונדבות את השבת משא"כ תפלת נדב' דליכא בה חילול שבת שרי. ולזה תי' הרא"ש שאולי' בתר רוב מוספים. דאית בהו שעיר לחטאת ועבדי בהו רבנן לא פלוג שלא להתפלל אפי' מוסף שבת בנדבה אע"ג דלית ביה חטאת:

במקו' קרבן אחר. דהיינו עולת נדב' כנ"ל אע"ג דתפלות נגד תמידין תקנו מ"מ לא הוזכר בתפל' שחרית קרבן תמיד משא"כ בתפלת מוסף דהוזכר בתפלה ומוספים כהלכתן ואיך יתפלל בתורת עולת נדבה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **פוסק מדסתם כו'** דדעת הרמב"ם פ' י' מהל' תפלה דבערבית אינו פוסק דהטעם דצריך לפסוק כיון דהתחיל להתפלל אדעתא דחובה ואיך יסיים אדעת' דנדבה ויהיה חצי התפל' בתורת חובה והא אינו מחויב. משא"כ תפלת ערבית שהיא רשות דגם בתחלה כשהיה סבור שעדין לא התפלל כ"א בתורת נדב' דהא היא רשות. אבל הראב"ד חולק מאחר דעכשיו שוויא חובה ה"ל דין תפלה אחרת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **נתחדש כו'** נשאלתי כו' אין תפלתו תחנונים. ומסיק הש"ס מאי קבע א"ר יעקב בר אידי אר"א כל שדומה עליו כמשא ורבנן אמרו כל שאינו אומר' בל' תחנונים והכי קיי"ל לעיל בסי' צ"ח סעיף ג'. ורבה ור"י אמרו כל שאינו יכול לחדש בה דבר א"ר זירא אנא יכילנא לחדושי כו':

ועוד דלפ"ז מאי קאמר ר"ז כו' ר"ל א"כ לא התפלל ח"ו ר"ז כל ימיו כתיקונו שהיתה תפלתו קבע:

וגירסת הרי"ף אהא דאמרי' שתפלת נדבה דוק' שיכול לחדש בה דבר סיים הרי"ף הטעם כדי שתהיה תפלתו תחנונים. ודלא כמ"ש הרמב"ם בש"ע כדי להודיע שהוא נדבה:

משמע דס"ל כו' ר"ל דהא בלא"ה תקשי למ"ד שצריך לחדש דבר בתפלת נדבה ת"ל דאפי' תפלה קבוע בעי' שיחדש לרבה ור"י ע"כ צ"ל דלא ס"ל כרבה ור"י אלא כר' יעקב ורבנן דפי' למתני' דהעושה תפלתו קבע בענין אחר כדלעיל ולדידהו בתפלה קבוע א"צ לחדש בה דבר אבל לפמ"ש הרי"ף דע"כ ס"ל כרבה ור"י דה"ק הטעם דאם אינו מחדש

אינה תחנונים. ולפ"ז תקשי הא אפי' בתפל' קבועה צריך לחדש לרבה ור"י. וא"כ למה אצטריך לאשמועי' בתפלת נדבה שצריך לחדש אע"כ דרבה ור"י הכי מפרשי למתני' העושה תפלתו קבע כו' דס"ל דתפלת נדבה צריך חידוש דתפל' נדבה צריך שתהיה תחנונים ואי לא חידש בה לא הוי תחנוני' משא"כ תפלה קבועה אצ"ל תחנונים לכן א"צ לחדש בה וא"כ ה"ק המשנה העושה תפלתו קבע דהיינו שאינו מחדש בה אין תפלתו תחנונים. ונ"מ שאין רשאי להתפלל כה"ג לנדבה דבעי תחנונים:

וע"ז נמי קאמר כו' ובאמת לא התפלל נדבה:

א"נ ה"ק כו' ר"ל דלעולם רבה ור"י מיירי בתפל' קבועה ומ"ש שיכול לחדש בה דבר אין הכוונה שבאמת נתחדש אצלו דבר ומחדש בה אותו דבר אלא ר"ל שצריך שתהא דעתו צלול' כ"כ שאלו היה מתחדש אצלו דבר היה יכול לחדש בה אבל אם אין דעתו צלול' כ"כ אין לו להתפלל דה"ל קבע ועז"א א"ר זירא אנא יכילנא כו' ר"ל שדעתי צלולה ואלו נתחדש לי דבר הייתי יכול לחדש ומה"ט הוי תפלתו תחנונים ועכ"פ אלו היה נתחדש אצלי דבר מה לא הייתי סומך לחדש פן אטרד אף שדעתי צלולה שאפשר לי לחדש מ"מ מה לי לכנוס לבית הספק שמא אטרד אף שהוא ספק רחוק ומ"מ מודה מ"א שבנדבה צריך לחדש ממש והיינו אם נתחדש אצלו דבר. אבל אי לא נתחדש לא יתפלל נדבה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין כו'** עולת קיץ והיינו כיון שכל ישראל היו צריכים להיות לכ"א חלק בקרבנות ציבור. ולכן הי' כ"א נותן כל שנה מחצית השקל ומאותן שקלים היו לוקחים קרבנות ציבור והיו אותן שקלים מונחים בתרומת הלשכה ובכל ר"ח ניסן היו צריכים להקריב קרבנות ציבור מן השקלים חדשים שנגבו בשנה זו ואם היה בלשכה מותר מן השקלים של שנה העברה היו מביאים קיץ המזבח דהיינו כשהיה המזבח בטל שלא היה בעזר' שום קרבן להקריב היה קונים מן מותר השקלים של שנה העברה בהמות והיה מקריבים עולות כדי שלא יהיה המזבח בטל (ואם אין מותר אי היו רשאין להתנדב הצבור להבי' עולת קיץ עיין בהרב"י שיש מחלוקת בזה) ונקר' קיץ כ' התו' יו"ט פרק ד' דשקלים בשם הרמב"ם דקיץ פירושו ימות החמה ונקראים אותן העולות כן דבימות החמה הפירות מתבשלים ומיבשי' אותן בקינוח סעוד'. ואותן העולות הן כמו קינוח סעוד' המזבח לכן נקראים קיץ אותן עולת קיץ הוי נדבה כיון דאין באים לשם קרבן חובה הרי גם ציבור מביאין קרבן נדבה:

סימן קח

סעיף א

(**ס"ק א**) **מתפלל כו'** יוצא במה שמחזיר כו' ר"ל דבתפלה בלחש יתכוין לצאת ידי תפל' שעתה זמנה. ובשל קול רם יתכוין לתשלומין. וגם להוציא את הרבים שאין בקיאי' כמ"ש ר"ס קכ"ד לשם תפלה שעתה זמנה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואם היפך כו'** וצ"ע כיון דבגמ' אסקי' בקושיא כו' ר"ל דדין דהכ' נובע ממ"ש בברכות דף כ"ו ע"ב ת"ר טעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במוצ"ש שתי' של חול. מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה שני' עלת' לו הראשונ' לא עלת' לו (ופרש"י וז"ל ושנייה עלתה לו בשביל תפל' מ"ש וראשונה לא עלתה לו שאינה כלום שאין לו להקדים תפלה שעבר זמנה לתפלה שזמנה עכשיו והשניה נמי לא עלתה לו לשל שבת הואיל והבדיל בה גילה דעתו שאינה של שבת והיא תחשב לשל ערבית) ופריך למימרא דכיון דלא אבדיל בקמיית' כמאן דלא צלי דמי ומהדרי' ליה ורמינהו טעה ולא הזכיר כו' בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאמרה על הכוס. קשיא. עכ"ל הגמ' ומזה נובע דין דהכא שלא יקדים תפלת תשלומין. ולקמן סעי' י' פסק כבריית' קמא ואע"ג דבש"ס אסקי' בקושי' מ"מ ק"ל כוותי וכמ"ש הרא"ש בשם רב האי שם דדוקא היכי דאסיק הש"ס תיובתא לא קי"ל הכי אבל היכי דאסיק בקושיא לאו משבשתא היא וניתן לנו רשות ליישב הקושיית הלפסוק כוותיה. וע"ז כתב הרא"ש בשם ר"ה די"ל הואיל ולא הבדיל כו' וכמ"ש במ"א:

וכ"מ מדפריך כו' הרא"ש מביא ראיה לדינו היכי דהבדיל בשניהם או לא הבדיל בשניהם יצא ידי שניהם מדפריך למימרא כו' כמאן דלא צלי כו' משמע דאי הוי הדין כן דאי לא אבדיל מהדרי' ליה הוי א"ש דין הברייי' דראשונ' לא עלתה לו אפי' לתפלת תשלומין כיון דהקדי' התשלומין. דכיון דדינו הוי היכי דלא אבדיל מהדרי' ליה ע"כ צ"ל דהראשונה שלא הבדיל הוא לתשלומין אלא דרמי מברייתא אחריתי דאפי' לא הבדיל לא מהדרי' ועולה לתפלת מ"ש ולכך הוי ס"ד דהוי כמו הבדיל בשניהן והוי ס"ד היכי דהבדיל בשניהן יוצא ידי שתיהם. וה"ה בלא הבדיל בראשונה והבדיל בשני' דאע"ג דגם המקשן ידע היכי דהקדים התשלומין לא יצא. מ"מ הוי ס"ל היינו דוק' היכי דמוכח דהראשונה לתשלומין כגון אי הוי אמרי' היכי דלא אבדיל מהדרינן ליה אבל אי לא מהדרי' לא אסיק סברת ר"ה גאון דמ"מ איכא גלוי דעת דהראשונ' תשלומין זה הוי ס"ד דלא מהני ואפ"ה יוצא ידי שתים וא"כ ניהו דלמסקנא ע"כ צ"ל כמ"ש רב האי היכי דאיכא גלוי דעתא

לא עלתה לו אבל היכי דהבדיל בשתיהן או לא הבדיל בשתיהן יוצא ידי שנים דהא ליכא גילוי דעת. אע"ג דאיכא מחשבה דמנ"ל להרחיק הפלוגתא בין המקשן ומסקנא כ"ה. דהא להמקשן אפי' גלוי דעת לא מהני. שלפי האמת גילוי דעת מהני אבל במחשב' נשאר' סברת המקש' דלא מהני:

ומ"מ צ"ע דזה כו' ר"ל דגם דין זה דגילוי דעת ע"י אשרי לא ברירא למ"א וצ"ע. וכ"מ בח"ה ר"ל על גוף הדין דבמחשב' גרידא יצא. וז"ל הרשב"א שם מיהו אם לא הבדיל באחת או שהבדיל בשתיהן מחזירים אותו. דהא לא גילה דעתו דראשונה לא תהיה משום חובתו. דשמא אע"פ שלא הבדיל טוע' היה ואין מחזירים אותו וכן כשהבדיל אף בשניה אפשר דטעה בשני' ושלא מדעת הבדיל בה עכ"ל. ולמה נסמוך על סבר' דאפשר דטעה במקו' דאיכא לברורי ונשאלה את פיהו אם במתכוין לא הבדיל בראשונה או לא הבדיל בשני' או היה עפ"י טעות. אע"כ אפי' או' שנעשה במתכוין כדי שתהיה ראשונ' לתשלומין לא משגחינן במחשבתו כיון דאינ' ניכרת מתוך מעשיו דיש לתלות בטעות ולכך יוצא ידי שתים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שחרית ב'**. נ"ל דאסור כו' דהא הגיע זמן תפלה שניה:

עסי' פ"ח וסי' רל"ב. דקי"ל דמנחה הואיל והוא דרבנן אפי' התחיל באיסור אינו פוסק. ניהו דלעיל סי' פ"ט סעיף ה' י"א דצריך להפסיק לתפל' שחרי'. היינו משום דחמירי דאסמכוהו אקרא דלא תאכלו על הדם ר"ל לא תאכלו קודם שהתפללתם על דמכם משא"כ הכא דכבר התפלל שחרית קודם אכילה וליכא משום ל"ת על הדם. אמנם הא כתב בסעיף ג' דאינו משלים אלא בזמן התפלה וכתב בס' א"ר בשם הפרישה וז"ל לא יאחר אלא שיעור הילוך ד"א או אמירת אשרי ויתפלל מיד תפלת תשלומין עכ"ל. וא"כ כשעוסק בסעודה ואינו מפסיק אין ספק ששוהה יותר משיעור זה ואיך ישלים אחר סעודתו ובלחם חמודות שם כ' ממשמעות דברי רשב"א וז"ל שאם הניח עסק התפלה והלך לו שוב אין לו ענין להשלים עכ"ל. א"כ היכי שישב לאכול אחר תפלת שחרית הרי סילק ידיו מענין תפלה ואיך ישלים אחר גמר סעודתו ואינו ס"ל למ"א דכל זה אינו אלא לכתחלה אך ל' רשב"א שהביא ל"ח משמע דאפי' דיעבד ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יאמר כו'** דאל"כ ל"ל לאפסוקי באשרי דהא טעם אמירת אשרי הוא כמ"ש סי' ק"ה היכי דמתפלל ב' תפלות שאח"ז צריך להמתין ביניהם וכיון דצריך להמתין עדיף טפי שיאמר אשרי באותו זמן שימתין כדי שיעמוד בתפלה מתוך ד"ת וא"א דאו' תחנון

מיד אחר תפלה ראשונה א"צ לאמירת אשרי דהא בלא"ה הפסיק בתחנון. ול"ח כ' דאחר תחנון כו' דיש להסמיך תחנון להתפלה ששייכ' לה ואין להפסיק בין התפל' לתחנון וכמ"ש ר"ס קל"א והא דכ' שיפסיק באשרי ולא סגי בהפסק' תחנון דאינו מלתא דפסיק' דיש כמה ימים דאין אומרים תחנון ולפ"ז משמע דבימים שאומרים תחנון די שיפסיק בתחנון. ויאמר אשרי ולמנצח ובא לציון אחר תפלה שני' ודלא כמשמעות ס' א"ר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יאמר כו'** אבל המקובל כו' שלא לו' אשרי אחר מנחה וא"כ לפ"ז ה"ה בטעה ולא התפלל שחרית שמתפלל מנחה שתי' אין לו' אשרי אחר תפל' מנחה אלא דהב"ח כ' דברי הר"מ מרקנט"י אמתפלל ערבית שתים משום דס"ל דבמתפלל מנחה שתים בלי דברי הר"מ אין צ"ל אשרי בין תפלה לתפלה. דס"ל דעיקר טעם אמירת אשרי קודם התפלה הוא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה ושמחה. אבל מטעם המבוא' בסי' ק"ה סגי בשהי' כדי הילוך ד"א וא"כ במתפלל במנח' שתים דכבר אמר אשרי קודם תפלה ראשונ' עול' אמירתו גם לתפל' שני' ע"ש דלא כלבו' דס"ל דגם במתפלל במנח' שתי' שיאמר אשרי בין תפל' לתפל' ועיין בט"ז:

אשרי בערבית והיינו לשם תפל' ערבי' אבל אחר תפל' מנח' אין איסור לאומר' א"כ כשמתפלל ערבית שתים י"ל אשרי בין ב' התפלו' כיון דאינו אומר אשרי לשם תפלת ערבית אלא לשם תפלת מנחה שמשלי' עכשיו שפיר דמי ועב"י סי' רל"ד בשם מהאר"י ז"ל:

כ' בכתבי מהרא"י סי' נ"ט שאם עבר זמן המנח' ורוצה להתפלל ערבית שאינו אומר אשרי הואיל וכבר עבר זמן המנחה א"כ היום כלה והלך לו ולא מצינו תשלומין לאשרי עכ"ל אולם כ' שהריב"ש חולק ע"ש:

ונ"מ למי שמתאחר כו' דהשת' ליכא נ"מ בין הבנ' הב"ח דברי הרקנ"ט ובין הבנ' מ"א דהא לתרווייהו כשמתפלל ערבית שתים א"ל אשרי בין תפלה לתפלה לשם חובה אלא דלהב"ח הטעם ע"פ הסוד ולמ"א הטעם כמ"ש מהרא"י דאין תשלומין לאשרי:

ושלא לשם חוב' גם להב"ח שרי וכמ"ש מ"א סס"ק זה לדעת הזוהר א"כ אין נ"מ כ"א למתאחר לבא לב"ה כו'. והא דלא אמר מ"א נ"מ במתפלל מנח' שתים אולי ר"ל נ"מ אפי' לדעת הב"ח דס"ל בלא"ה בלי טעם הרקנ"ט א"ל אשרי במתפלל במנחה שתים בין תפלה לתפלה כנ"ל או אפשר דמ"א גופי' גם הוא ס"ל בזה כהב"ח דלא כהלבוש וט"ז ולכך ליכא נ"מ כ"א במתאחר:

משמע דאח' תפלה מנחה ל"י כו' וכדעת הב"ח:

ונ"ל דשאני יוה"כ בא ליישב המנהג לפ"ד הזוהר שאומרים ביוה"כ אשרי אחר מנחה שהוא ברצון כל היום אבל המתאחר כו' לא יאמר אשרי אחר מנחה אדעת' דחובה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ושיחדש ולפמ"ש רמ"א כו'** לא שייך כאן לולי שיראתי הי' א"ל שהוא טעות הדפוס והוא שייך לססק"ז שכתב דמי שהיה חול' או תפוס כשיצא יתפלל כל התפלות והיינו ע"י חידוש וע"ז א"ש מ"ש דלפמ"ש רמ"א לעיל סי' ק"ו דצריך שיתחדש אצלו דבר שלא היה צריך לו קודם לכן וזה לא שייך כאן דאיך אפשר שיתחדש לו דבר בין כל תפלה לתפלה כיון שמתפלל הרבה תפלות זאח"ז ולפי מה שנדפס דקאי על מ"ש בש"ע דלא מיירי אלא במתפלל תפלה א' יתירה לשם נדבה ואע"פ דלא שייך כאן שנתחדש אצלו דבר צ"ל כוונתו. דזה לא שכיח כיון דמתפלל תפלת הנדבה סמוכה לתפלת חובה ותשלומין ואינו מפסיק ביניהן אלא כדי הילוך ד"א או אמיר' אשרי לא שכיח שיקרה לו דבר חדש בזמן קצר כזה ואי כבר קרה לו ונתחדש אצלו דבר קודם שהתפלל תפלת חובה אלא שלא הזכיר אותו חידוש בתפלת חובה זה אינו רשאי לעשות דהוי כמו גורם ברכות דהא אינו רשאי להתפלל נדבה כ"א ע"י שנתחדש אצלו ואז אגב החידוש רשאי להתפלל בנדבה כל ח"י ברכות: וכיון דהיה אפשר לו להזכיר החידוש בתפלת חובה ולא היה צריך לתפל' נדבה. שוב אין לו להתפלל נדבה אגב אותו חידוש וא"כ ע"כ שנתחדש לו אחר שהתפלל חובה וזה לא שכיח כנ"ל:

סעיף ט

(ס"ק ט) אין לה דהאיך יקרא קרבנו' וכבר עבר זמן מוסף אע"ג דבתפל' תשלומין לא יזכיר הקרבנות עמ"ש בזה הט"ז סק"ד. אבל שאר תפלות דרחמי נינהו אע"ג דתפלות נגד תמידין תקנו מ"מ לא הוזכר בתפלה שום קרבן כ"א רחמי:

סעיף י

(**ס"ק י**) **הזיד כו'**. דהא עדיין זמן מנחה היא ר"ל דמיירי במקומות שמתפללים ערבי' מבע"י א"כ אף שהתפלל ערבית מ"מ יום הוא וא"כ ניהו דהזיד אין לו תשלומין היינו דוקא בעבר זמנה להשלימה בתפלה הסמוכה משא"כ הכא דעדיין זמנה הוא:

כמ"ש ססי' ל' אם התפלל ערבית מבע"י שוב אינו רשאי להניח תפילין דעשאו בתפלתו לילה ולילה לאו זמן תפילין הוא וכן בסי' רס"ג סס"ו דאש' שהדליקה נר שבת אינה רשאית להתפלל מנחה דכבר עשאה שבת בהדלקתה דשאני תפילין ושבת כיון דעשאו לילה וא"כ אי יניח תפילין או תתפלל מנחה תעשה שני דברים הסותרים זה את זה משא"כ הכא דאפי' תימא דהוא לילה מ"מ רשאי להתפלל מנחה לתשלומין א"כ לא הוי

תרתי דסתרי אהדדי. ואע"ג דכאן דהזיד דאין לו תשלומין וע"כ מתפלל משום שעדיין זמן מנחה והוי תרתי דסתרי ז"א דבעינן שתהיה הסתירה ניכרת וכאן אין הסתיר' ניכרת דמי ידע שהזיד שמא שגג ומתפלל לתשלומין אף שאין האמת כן:

דסבר דמותר כו' ואו' מותר. כת' לעיל סי' ק"ד סק"ו בשם ט"ז דמקרי שוגג:

ומשמע לו דבר"ח כו' כמ"ש ר"ס תי"ט כצ"ל. ודע דאף לפמ"ש מ"א כיון דעדיין יום הוא אינו מתפלל בתור' תשלומין אלא בתורת תפלה בזמנה. מ"מ לענ"ד צריך להסמיכה לתפלת ערבי' דתהי' נראית כאלו הוא לתשלומין דאל"כ הוי תרתי דסתרי דהא אז הסתיר' ניכרת דאינו מתפלל לתשלומין אלא לתפלה בזמנה והלא כבר עשה לילה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שסבור דשכחה מקרי אונס**. ר"ל דלא אמרי' דהוי לאסוקי אדעתי' פן ישכח אח"כ וה"ל להקדים להתפלל ולא יהי' מקרי אונס. ועבח"מ סי' תכ"ב. ר"ל דמשם נובע דין דהכא והם דברי נ"י במס' ב"ק פ' כיצד הרגל על מ"ש היתה אבן מונחת לו בחיקו ושכחה ונפלה והזיקה אע"ג דחייב לשלם נזק דמרבי' מדכתיב פצע תחת פצע לרבות שוגג כמזיד לענין תשלומי נזק מ"מ פטור מארבע דברים דהיינו ריפוי שבת בושת ופגם דלגבייהו ליכא ריבוי ולכן שוגג פטור אע"ג דא"ל דה"ל לאסוקי אדעתי' תחלה פן ישכח ותפול ותזיק אעפ"כ מקרי שוגג ומיניה למד הנ"י דה"ה כה"ג בתפלה שכחה מקרי אונס כמו גבי ד' דברים. ולא אמרי' דה"ל לחוש פן ישכח:

ע"ל סי' תקכ"ז לענין עירוב תבשילין דבשגג ולא הניח ע"ת יכול לסמוך על גדול העיר שמערב בעד כל העיר אבל הזיד לא. שכ' ג"כ דשוכח מקרי שוגג:

וסי' תקל"ח. לענין דבר האבוד בחה"מ. עבי"ד סי' רל"ב שכ' וז"ל מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או ביום פלוני כו' ואם לא עשה מיד כי אמר עדיין יש לו פנאי שכח או נאנס אח"כ ולא עשהו י"ל דמקרי אונס וי"א דלא מקרי אונס עכ"ל. והקשה למ"א הא הנ"י בפ' כיצד הרגל למד שני דינים דין התפלה המבואר פה בש"ע ודין שבועה הנזכר בי"ד סי' רל"ב הנ"ל מדין ד' דברים הנ"ל דבשניהם מקרי שכחה הרי דהנ"י השוה שני הדינים וא"כ למה סתם המחבר פה ולא הביא דעת החולקים דלא מקרי אונס כמ"ש בי"ד סי' רל"ב:

וכ"מ בח"מ סי' כ"א מל' הרמב"ן והרב"י שכ' וז"ל מי שקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני וישבע יזכה חבירו בטענותיו ויטול כל מה שטען בלי שבועה כו' ועבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואיבד זכותו. ואם הביא ראיה שהיה אנוס באותו יום ה"ז פטור מקנין זה עכ"ל הרי שכ' שהביא ראיה שהיה אנוס באותו יום משמע דביום שלפני אותו

יום לא הי' אנוס ואפ"ה מקרי אנוס ולא אמרינן דה"ל לאסוקי אדעתי' פן יארע לו אונס באותו יום:

וראיית האגודה והוא הי"א דלא מקרי אנוס שהביא בי"ד סי' רל"ב הביאו הרב"י בח"מ סי' ר"ז והוא דאמרי' בגיטין דף ע"ה דלפי הדין המוכר בית בבתי ערי חומה יש לו זמן לגאול שנת ממכרו ואם עברה השנה ולא פדאה נשארה לצמיתות ללוקח ואינה יוצאה ביובל ותנן בראשונה היה הלוקח נטמן ביום אחרון של השנה כדי שלא יוכל המוכר להחזיר לו מעותיו ולפדותה כדי שתשאר תחת ידו לעולם התקין הלל הזקן שיהיה מניח מעותיו בלשכה ויכנס לתוך ביתו וא"א דכה"ג מקרי אונס למה הוצרכו תקנ' הלל ת"ל דהדין כן הוא דביום האחרון היה אנוס שהלוקח הטמין עצמו וכיון דבא ביום אחרון לב"ד ורוצה לפדותה וב"ד מכירים באונסו אפי' עבר יום אחרון יש לב"ד לכופו שיקבל מעותיו ויחזור לו ביתו אע"כ דכה"ג לא מקרי אונס דה"ל לחוש פן יארע אונס ביום אחרון וה"ל לפדות קודם לו. והתנה לפדותה תוך ג"ש ובענין דלא הוי אסמכתא כגון שא"ל אם לא יפדה תוך ג"ש תהיה קנוי' לו מעכשיו וכדומה דברים המסלקים אסמכתא כמבואר שם בח"מ וארעו אונס שהוא חלוט לו והיינו מטעם דע"י אונס פטור דאונס רחמנא פטרי' וכהאי דסי' כ"א בח"מ שמחייב א"ע שאם לא ישבע תוך זמן פ' יהיה חבירו נאמן בלי שבועה ויצטרך לשלם מה שלא היה חייב לשלם וכיון דארעו אונס רחמנא פטריה ואין לחייבו אבל לחייב את חבירו מה שלא היה חבירו חייב לחייבו עתה ע"י אונס זה לא שמענו א"כ בנדון זה דהלוהו על שדהו והתנה שאם לא יפדנה תוך ג"ש תהיה של המלו' מעכשיו. א"כ כשהגיע הזמן ולא פדאה ה"ה של המלוה למפרע וע"י שארעו אונס אתה רוצה לחייב המלוה להחזיר לו שדהו שקנה מצד הדין זה לא אמרי' וה"ה כה"ג בבית בבתי ע"ח לולי תקנות הלל מצד הדין אין הלוקח היה צריך להחזיר אף דהמוכר אנוס הוא אין לחייב ללוקח שקנה הבית מצד הדין ע"י אונס המוכר וכה"ג כ' הש"ך בח"מ סי' כ"א וע"ש שחילק עוד כמה חילוקי דינים וע' בי"ד סי' רל"ב שגם הט"ז דחה ראיית האגודה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **של שבת כו'**. ממ"ש סי' תרכ"ג ס"ג דמשמע כו' ע"ש במ"א שהוכיח כן:

משום דיום הוא כו'. ר"ל אע"ג דבשבת אין תפלת נעילה מ"מ כיון דיה"כ חל בשבת ונתחייב אותו שבת בד' תפלות דהיינו להתפלל נוסף על ג' תפלות הקבועות תפלת נעילה ולכן אם לא הזכיר של שבת בנעילה מחזירים אותו:

ובטור כו' וז"ל והא דאמרי' כו' ור"ל שכתב בשם ר"י שאם שכח ולא התפלל יעלה ויבא במנחה של ר"ח שאין לו להתפלל במוצאי ר"ח בערבית שתים דהא לא ירויח כלום דהא גם בערבית לא יזכיר יעלה ויבא והוא הדין המבואר פה סעיף י"א ועז"כ הטור והא דאמרי':

א"כ הכא מכ"ש דיוצא בדיעבד ר"ל דהמ"א ס"ל מסברא דיותר ראוי' שתדמה התפלה שמתפלל לתשלומין לאותה תפלה שהיה ראוי להתפלל אז בזמנה שעתה באה לתשלומין דידה ממה שתהיה דומה לתפלה שזמנה עכשיו. א"כ יליף בק"ו ומה אם לא התפלל מנחה של שבת כשמתפלל במ"ש לתשלומין תפלת י"ח כשל חול כ' הטור דמקרי דומה לתפלת שבת כיון דבדין לצלויי י"ח כו' א"כ מיקרי מה שמתפלל במ"ש תפלת י"ח לתשלומי תפלת שבת שמרויח ודומ' כאלו התפלל תפלת שבת כ"ש בנדון דהכא שלא התפלל מנחה ע"ש דאז היה באמת ראוי להתפלל י"ח ולא של שבת. אלא כיון שמתפלל לתשלומין בשבת צריך להתפלל תפלה הדומה לתפלת היום מ"מ אם התפלל י"ח ולא הזכיר שבת דיצא דגם תפלה י"ח דומה לתפלת שבת כיון דבדין דבעי לצלויי י"ח בשבת כו' וכ"ש הוא כנ"ל:

כיון דלתשלומין של ערבית קאתי א"מ דבערבית גופה אם שכח יעלה ויבא אין מחזירין כמ"ש לקמן סי' תכ"ב:

דהא י"ל דאפי' בליל כו' כצ"ל: לא עיין יפה דהא בברכות ס"פ תפלת השחר א"ר ענן אמר רב טעה ולא הזכיר של ר"ח ערבית אין מחזירים אותו לפי שאין ב"ד מקדשים החודש אלא ביום אמר אמימר מסתברא מלתיה דרב בחודש מלא (פירש"י כשחודש העבר מלא עושים ר"ח ב' ימים הלכך יכול לאומרה למחר דערבית של מחר ר"ח גמור יותר מן הראשון) אבל בחדש חסר מחזירים אותו. א"ל ר"א לאמימר מכדי רב טעמ' קאמר (שאין מקדשים את החדש בלילה עכ"ל רש"י) מה לי חסר מה לי מלא. אלא ל"ש:

והבין הרב"י מדאמר ר"א מה לי חסר כו' אלא ל"ש דאין חילוק כלל ביניהם וע"ז כ' מ"א דאין כוונת ר"א כ"א דאין חילוק בין חדש חסר לחדש מלא בליל ראשון וגם בחדש חסר אין מחזירים אותו אף דלא יאמרה בערבית דלמחר דלא ס"ד דאמימר. אבל מליל שני דמלא מזה לא הוזכר בש"ס בזה י"ל כאות' דעה שהביאו הרב"י סי' תכ"ב דמחזירים אותו כיון דכבר קדשוהו ביום והתו' הזכירו סברא זו שם בד"ה ולפי שאין כו' אף שסיימו ולא נראה לחלק לא חלקו ע"ז כ"א מסברא אבל לא כתבו שהוא היפוך דברי הש"ס וע"כ צ"ל כמ"ש מ"א:

דלא הביאו הראייות שהבאתי. ור"ל אפשר אלו אסיק הני ראיות שהביא מ"א היה מודה לדעת מ"א:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ואינו כו'** משא"כ בשבת כו' דהע"ת הקשה מ"ש מאם לא התפלל מנחה ע"ש דמשלים בשבת ומתפלל גם תפלת תשלומין של שבת וכן לא התפלל ער"ח דמתפלל ערבית שתים. ומזכיר בשתי תפלות גם בתפל' תשלומין יעלה ויבא:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **בתורת נדבה כו'** לכן יתפלל נדבה ומ"מ א"צ לחדש כיון די"א דצריך להתפלל והוא רוצה לצאת ידי שניהם הוי כמו חידוש:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **וה"ה כו'** וה"ה אם שכח ותן טל ומטר או משיב הרוח. אולם אם בתפל' מנחה שקודם סמ"ך יום אחר התקופה שעדיין לא ה"ל להזכיר ותן ט"ו וטעה והזכיר ותן ט"ו שצריך לחזור ולהתפלל כמ"ש לקמן סימן קי"ז. שכח ולא נזכר עד שהגיע זמן תפלת ערבית שמזכירים ותן ט"ו דג"כ אינו מרויח תליא ג"כ בפלוגתא דהכא וצריך להתפלל בתורת נדבה. אכן אם אירע כה"ג במשיב הרוח הן בתפלה שקודם התפלה שמתחילים להזכיר משיב הרוח וטעה והזכיר משיב הרוח שצריך לחזור ולהתפלל וכה"ג לא ירויח. וכן בסוף כשפוסקים לו' משיב הרוח אם בתפלה שלפניו שכח משיב הרוח שצריך לחזור ולהתפלל אבל בתור' תשלומין לא יזכיר ולא ירויח תליא ג"כ בפלוגתא דהכא ובמשיב הרוח א"א להתפלל בתורת נדבה כיון דהתחלה וההפסק הוא בי"ט ומבואר לעיל סי' ק"ז דאין מתפללים נדבה בשבת ויו"ט ובדרך מקרה ראיתי בספר צל"ח על ברכות דף כ"ו ע"ב בתו' ד"ה טעה כו' שהבי' בשם ספר בנין אריאל שהשיג על מ"א בשני ימים ר"ח אם שכח יעלה ויבא במנחה שיתפלל ערבית שתים ז"ל שהרי ב' ימים ר"ח הוא מספק וממ"נ אי ביום הי' ר"ח איך יאמר יעלה ויבא בלילה ואם בלילה הוא ר"ח א"כ ביום אינו ר"ח ולא טעה כלל בתפלתו ביום. ואיך יתפלל עתה בתשלומין של תפלת היום עכ"ל. ותי' בס' צל"ח דכמו בתשרי התקין ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שיהיה אותו יום קודש ולמחר קודש ה"ה בכל ר"ח. א"כ משכחת לה דשני הימים הם ר"ח וליכ' ממ"נ והאריך בזה. אבל בשני י"ט של גליות אם טעה בז' של פסח במנחה או במנחה של עצרת מודה לס' בנין אריאל דלא יתפלל ערבית שתים ע"ש. ולענ"ד לבבי לא כן ידמה. דבאמת ידעי' בקביעא דיומ' קמא עיקר. ולכן אי שכח במנחה ז' של פסח צריך השלמ' בערבית ואי דא"כ איך יתפלל בלילה להשלמה תפלת י"ט כיון דחול הוא מה בכך הלא

חכמים תיקנו להתפלל גם בח' תפלת י"ט וא"כ יום הוא שנתחייב בתפל' י"ט ואפי' לא היינו בקיאים והוי ספק גמור אכתי י"ל כיון דחכמים תיקנו להתפלל מספק בשני הימים תפלת י"ט שפיר שייך השלמה:
ומ"ש בש"ע סעיף י"ב טעה והזכיר המאורע כו' חלק הט"ז ועיין בפר"ח:

סימן קט

סעיף א

(**ס"ק א**) **או לקדיש**. פי' קדיש כו' דהוי קשיא למ"א כיון דצריך לגמור תפלתו קודם קדושה וישמע קדושה כ"ש שישמע הקדיש שאחר י"ח. ול"ל מ"ש או לקדיש ר"ל אם בא אחר קדושה וגם אחר מודי' או קודם מודים ויודע שגם הוא יגיע למודים עם הש"ץ דמ"מ צריך לגמור קודם קדיש שאחר י"ח דהא מהאי גוונא לא מיירי הכי אלא אח"ז אבל כאן מיירי שנכנס קודם קדושה לכן הוצרך לומר דמ"ש או לקדיש מיירי במעריב דליכא קדושה מ"מ צריך לגמור קודם קדיש שאחר י"ח אולם מ"ש רמ"א וה"ה אמן מהאל הקדוש צ"ב היכי משכחת לה. כיון דצריך לגמור קודם קדושה ממילא יענה אמן אחר האל הקדוש: וצ"ל דנ"מ למ"ש בסעיף ב' דאם התחיל להתפלל עם הש"ץ שהדין שיאמר עם הש"ץ עד סוף הקדושה וס"ד דבהכי סגי ואחר הקדושה רשאי להתפלל בפ"ע קמ"ל רמ"א דצריך ג"כ לומר לדור ודור כו' עד האל הקדוש עם ש"ץ מלה במלה כי אמן דהאל הקדוש ג"כ דין קדושה י"ל. ולכן אם יאמר סוף הברכה עם הש"ץ מלה במלה דאז אינו רשאי לענות אמן דהוי עונה אמן על ברכות עצמו ויצא בזה וכ"מ בת"ה שם וה"ה דהמ"א המ"ל דמ"ש או לקדיש מיירי שכבר שמע קדושה אבל עדיין לא שמע קדיש דמשום קדושה א"צ להמתין כמ"ש מ"א ס"ק ג' אלא כיון דהאידנא לא הוזכר בפי' בש"ע דאם כבר שמע קדושה דא"צ להמתין אף שהדין אמת מכל מקום כתב מ"א תי' יותר פשוט:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לקדיש כו'** ומשמע דיכול כו' ר"ל דמוכח דא"צ לגמור קודם שיתחיל הקדיש דהיינו יתגדל כו' ועיין סי' נ"ו בהג"ה. ר"ל דיהא שמיה כו' שם מתחיל שבח חדש ואמן קאי על שלפני זה דהיינו יתגדל:
כמ"ש סי' נ"ו בשם ב"ש ומבואר שם דאיהש"ר קודם גם לקדוש' וע"ש במגן אברהם:
ואע"ג דבקדושה פליגי ר"ל דף כ"א ע"ב ס"ל לרב הונא דצריך לגמור קודם מודים דאל"כ יהיה נראה ח"ו ככופר במי שהצבור משתחוים לו במודים. ואף שאינו יכול לגמור קודם קדוש' ל"ל בה. וריב"ל ס"ל שצריך לגמור קודם קדושה ומסיק שם דפליגי אי יחיד אומר

קדושה דר"ה ס"ל יחיד אומר קדושה ואם כן אפי' אינו יכול לגמור קודם קדושה ל"ל בה דהא יכול לומר קדושה ביחיד וריב"ל ס"ל דאין היחיד אומר קדושה לכך צדיך לגמור קודם קדושה. אבל במודים כ"ע מודים מטעם שלא יהיה נראה ככופר כו':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וה"ה אמן כו'** דאם כבר שמע כו' א"צ להמתין ולא תימא דעדיף טפי שישמע עה"פ. דמה"ט א"צ להמתין ודי בפ"א:

דהא למ"ד יחיד כו' היינו משום די"ל קדושה ביחיד ואע"ג דהשתא ישמע קדושה בצבור. ויאמר גם אח"ז קדושה ביחיד אע"כ דסגי בפעם א' וא"צ להמתין משום פעם שני:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **קודם כו'** עד מודים וע"ס ב' ר"ל דלכתחלה גם הרב"י מוד':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **באמצע' כו'** אבל לכתחלה כו' בא ליישב קושית מהרי"א שהביא הרב"י דכאן משמע דוקא משום סמיכות גאולה לתפלה הותר לו לשחות באמצע ברכה דאל"כ אפי' לא יגמו' קודם מודים הי' ראוי להתיר ולהתחיל אם יודע כשיגיע ש"ץ למודים יהי' עומד באמצע הברכה וישחה עמו:

אע"כ דלכתחלה אסור לשחות באמצע ברכה וכאן לא הותר לו אלא משום סמיכות גאולה לתפלה והקשה הא לקמן סי' קי"ג מבואר דאפי' לכתחלה מותר לשחות באמצע:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מלה כו'** לסיום שומע תפלה. דקא אמן דש"ת דין קדושה י"ל כמ"ש רמ"א סעיף א':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ברכות כו'** לענות אמנים כו' דהוי עונה אמן על ברכות עצמו אף דגם הש"ץ סיים אותה ברכ' ויוצא בזה אף דב' אמנים אלו דין קדושה י"ל מודה הרב"י ר"ל אע"ג דהא דב' אמנים לא הביא הרב"י בס"א רק רמ"א הביאו וכן הובא לעיל סי' ס"ו ס"ג בהגהה רמ"א לפי שהב"י בספרו הארוך לא הסכים בזה ומ"מ רמ"א פה בסעיף א' לא כ' על דין דב' אמנים לשון י"א דכן דרכו של רמ"א כיון דאינו מפורש להיפוך בדברי הרב"י מ"מ כתב מ"א דלכתחלה מודה הרב"י:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אינו כו'** קדושת יוצר ר"ל שבש"ע מיירי שהקהל עומדים בקדושה דסדרא דהיינו ובא לציון שאחר התפלה והיחיד מתפלל י"ח ומ"א מיירי שהיחיד הקדים תפלתו לצבור

וכשהקהל אומרים קדושת יוצר שלפני י"ח היחיד עומד בי"ח בברכת האל הקדוש לא יענה עם הציבור קדושה דעכ"פ אין הקדושות שוות:

סימן קי

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וירא כו**' קאי ג"כ אדלעיל כשהוא בדרך כו' דלא תטעה דכשהוא בדרך אפי' אינו מתירא שיפסיקוהו רשאי להתפלל הביננו כדי שיוכל לעמוד הואיל והוא קצרה וכמ"ש מ"א סק"ג קמ"ל דמה"ט לא הותר לו להתפלל הביננו אלא יתפלל י"ח דרך הלוכו אע"כ מ"ש וירא שיפסיקו קאי גם אכשהוא בדרך ולכן הותר לו להתפלל הביננו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מעומד כו**' משא"כ בשאר תפלות. ר"ל תפלת י"ח מתפלל דרך הלוכו דאם יצטרך לעמוד יטרד הואיל והן ארוכות:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בימות כו**' ודשננו בנאות ארצך. דהביננו במלות קצרות כוללת כל ברכות אמציות של ח"י ברכות. וג' תיבות ודשננו בנאות ארצך היא תמורת ברכת השנים. ופריך כמו דבי"ח אומר ותן טל ומטר בברכת השנים. הל"ל בהביננו כשאומר ודשננו בנאות כו' ותן טל ומטר בברכת השנים. פי' לטעות כו' וז"ל הרב"י ונ"ל דהא דחיישי' שיטע' יותר בהביננו מבתפלת י"ח הוא מפני שאדם עשוי לטעות ביותר בדברים קצרים שבקל אדם יכול לדלג ב' או ג' תיבות או להוסיף אותם עד כאן לשונו:

וכתב הב"ח וז"ל ותימא דא"כ כו' בלאו שאלה נמי אתי לדלג ב' או ג' תיבות ויהיה הביננו חסר ברכה א' מן האמצעות עכ"ל. ועז"כ מ"א דכוונת הרב"י ע"י שיוסיף בימות הגשמים שאלת ותן טל ומטר כשסיי' ותן טל ומטר לא ידע לחזור למקום שעומד בהביננו כיון שהם מלות קצרות מה שאין כן כשלא יוסיף השאלה ל"ל לדילוג:

כמ"ש סי' קכ"ח בכהן שהוא ש"ץ לא ישא כפיו דאתי למטרד. ואפי' הכי אם הוא בטוח שידע לחזור לתפלתו ישא כפיו וה"ה הכא:

ועמ"ש שם סי' קכ"ח דגם בכהן וש"ץ אפי' מובטח לא הותר לו לישא כפיו אלא אם כן ליכא שום כהן אחר אלא הוא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בימות כו**' עסי' ק"ד ס"ה החילוק אם שהה כדי לגמור כלה או לא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ולא כו'** כיון דתחלת ברכה היא ופירש"י בתחלת התפלה (ר"ל תחלת ברכות אמצעיות) יכול אדם לכוין דעתו יותר מן האמצע:

וא"ת גבי שאלה כו' כנ"ל דלא כב"ח:

כדי לעמוד על כוונתו אעתיק דברי הגמ' דף כ"ט ע"א אמר ר"נ אמר שמואל כל השנה כלה מתפלל הביננו חוץ ממ"ש ומוצאי י"ט מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת. מתקיף לה מר זוטרי ונכללי' בכלל הביננו ה' אלקים המבדיל בין קודש לחול קשיא. א"ר ביבי בר אביי כל השנה כלה מתפלל אדם הביננו חוץ מבימות הגשמים מפני שצ"ל שאלה בברכת השנים מתקיף לה מר זוטרי ונכללי' בכלל ודשננו בנאות ארצך ותן טל ומטר. אתי לאטרודי. אי הכי הבדלה בחונן הדעת נמי אתי לאטרודי אמרי התם כיון דאתי בתחלת צלותא לא מטריד כו' וכתב הרשב"א שר"ה גאון והרי"ף והרמב"ם והרא"ש כולם פסקו כר"נ אמר שמואל ואע"ג דאסקי בקושיא. כיון דלא אמר תיובתא לא נדחה מהלכה וכן הסוגיא בכולי תלמודא:

והרר"י כתב ליישב קושית מר זוטרי שאם הי' כולל בהבדלה הי' נראה שהבדלה היא ברכה בפ"ע כיון שתקנו מעין הבדלה כמו שתקנו מעין שאר הברכות עכת"ד. ומעתה נבין מה הוי קשיא ניה למ"א שכתב וא"ת גבי שאלה נמי נימא ה"ט. ור"ל דהא בלא"ה צ"ל ה"ט גבי הבדלה ה"ל למימר גם גבי שאלה ה"ט גופי' ולא הוי צריך לשנויי אתי' לאטרודי אין זה קושיא. חדא דהא חזינן דבש"ס גם גבי הבדלה לא השיבו למר זוטרי על קושייתו ה"ט שלא יהא נראה שהוא ברכה בפ"ע והניח הדבר בקושיא ע"כ לא אסקי' אדעתיה או מאיזה טעם שיהיה ואיך נקשה דה"ל לתרץ כן על קושית מר זוטרי השני' גבי ותן טל ומטר ועוד ע"כ צ"ל הא דפריך א"ה גבי הבדלה נמי אתי לאטרודי. מאי קושי' דלמא באמת כן הוא אדרבא יתיישב בזה מימרא דר"נ אמר שמואל דבמ"ש וי"ט לא יאמר הביננו משום הבדלה והוי קשיא ונכללי' ואסקי' בקושיא והשתא א"ש משום טרדא ודוחק לומר דקושייתו למה הניח מימרא דר"נ א"ש בקושיא ה"ל ג"כ לתרץ ה"ט משום טרדא. אולם יותר נראה דקושיא הגמ' הוא מדאמר רב ביבי ב"א כל השנה כו' חוץ מבימות הגשמי' כו' ולא הוציא מ"ש ומוצאי י"ט מן הכלל ע"כ פליג על ר"נ א"ש וס"ל דגם במ"ש וי"ט אומר הביננו וכולל הבדלה. וע"ז פריך שפיר א"ה הבדלה נמי אתי לאטרודי ומשני לי' בתחלת צלותא לא מיטריד וא"כ תו לא קשיא דה"ל לתרץ שלא יהא נראה דהשאל' ברכ' בפ"ע דא"כ הדרא קושית הש"ס לדוכתי' א"ה בהבדלה נמי. וע"כ דרב ביבי ל"ל האי חששא וע"כ צ"ל דקושיות מ"א על הפוסקים דכתבו גבי שאלה הטעם משום

דאתי למטרד ל"ל ה"ט כיון דקי"ל כשמואל דבמ"ש וי"ט לא יאמר הביננו ועכצ"ל כתי' הרר"י שלא יהא נראה שהיא ברכה בפ"ע א"כ ה"ל לומר טעם זה גם גבי שאלה ויהיה טעם א' לשניהם להבדלה ושאלה. ואם נאמר דכוונת מ"א להקשות על דברי הש"ס צ"ל דקשי' ליה על ר"נ א"ש דאמ' כל השנה כו' חוץ ממ"ש וי"ט משום הבדלה ומדלא הוציא ימות הגשמים מן הכלל ע"כ ס"ל דגם בימות הגשמים מתפלל הביננו וכולל השאלה ולא חייש לאטרודי. מ"מ הלא א"א לכלול השאלה שלא יהיה נראה שהוא ברכ' בפ"ע כמו דחייש שמואל כן בהבדלה כמ"ש הרר"י ולפ"ז צ"ל דשמואל ל"ח לטרדא וחייש שלא יהי' נראה כברכ' בפ"ע לכן במ"ש וי"ט אינו מתפלל הביננו ובימות הגשמים מתפלל הביננו ורב ביבי ב"א ס"ל להיפך דל"ח שיהיה נראה ברכה בפ"ע אבל חיישינן לאטרודי ולכן הדין להיפך דבימות הגשמים לא יתפלל הביננו ובמ"ש וי"ט מתפלל הביננו. ואנו תופסים כשני החומרות כשמואל ורב ביבי ופוסקים דלא יתפלל הביננו בין במ"ש וי"ט בין בימות הגשמים כן נראה לפרש דברי מ"א. אבל הב"ח כתב וז"ל אחר שכתב שיטתו בפי' דברי הרר"י הנ"ל כתב וז"ל ובהכי ניחא דדחק תלמודא גבי שאלה וקא משני הא דאין כוללים אותה בהביננו משום דאתי למטרד ולא קאמר האי טעמא דהי' נראה שהיא ברכה בפ"ע עכ"ל. לדידיה קשיא מה שהקשיתי לעיל וצל"ע:

כיון דאיכא ר"ע דסבר הכי בדף ל"ג:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **חוזר כו'** אע"פ כו מעומד ר"ל דבתפלה קצרה אמר בש"ע דמתפלל אפי' מהלך אלא דאי יכול לעמוד עדיף:

וע"כ אתי לאשמועינן דאפי' עמד צריך להתפלל שנית. דאי במהלך הא כ' הרב"י לעיל סי' צ"ד דאפי' התפלל י"ח כשמהלך צריך להתפלל שנית. וכ"ז כ' מ"א לפרש דברי הרב"י אבל מ"א גופי' כתב לעיל סי' צ"ד דאין מנהג העולם להתפלל שנית כשיתפלל מהלך:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לשלום ואל יאמר כו'** כ"ה סוף ברכות דדוד אמר לאבשלום לך בשלום ונתלה ויתרו אמר למשה לך לשלום והלך והצליח והטעם ע"ש בע"י בהכותב ובמהרש"א:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בל' כו'** הקבוע' לרבים ואע"פ שהולך יחידי מ"מ אומר בלשון רבים דא"א שלא ילכו רבים בכל העולם בדרכים:

כ"כ מ"א סי' תקס"ה ואמר אבי לעולם ישתתף בהדי צבור' שעי"ז תפלתו יותר נשמעת אבל תפלה שאינה קבוע לרבים י"ל בלשון יחיד:

אבל מלת ותנני ר"ל אף שתיבה זו ג"כ הוא תוך תפלה הקבוע לרבים מ"מ ע"פ הסוד י"ל בלשון יחיד:

ויעסוק בתורה כו' גמ' תענית דף י' ע"ב:

משום חולי מעיים. שם בתענית איכא שם ב' טעמים חדא הטעם משום חולי מעיים דע"י רוב אכילה וטורח הדרך יתקלקלו מעיו ואמר שם לפי ה"ט אי הולך בספינ' דליכא טרחה ל"ל בה. ואפשר דה"ה יושב בעגלה ואיכא טעמא אחריני. משום מזוני ר"ל שמא לא יפסיק הציד' שלוקח עמד ביציאתו לכל הדרך. ולפ"ז ההולך מכפר לכפר שימצא לקנות מזונות לא שייך האי טעמא:

ויכנס בכי טוב. היינו ביום ע"ש הכתוב וירא אלהים את האור כי טוב:

וכתב התוס' כו' לא למזיקים דבתרי לא מזקי וכדלעיל סי' צ' סק"ח. וא"כ אף שבלילה ניתן רשות למזיקים מכל מקום שרי:

וגם לא לפחתי' ל"ל אף שבלילה אינו רואה אם יש פחתים. מ"מ כיון דהוא סמוך לעירו בקי ויודע באיזה מקום יש פחתים ורש"י בתעני' כ' טעם אחר שלא יעלילו עליו עלילת מרגל או גנב. וחשש מפני לסטים מזויין שמצוין בלילה ואפשר לה"ט אפי' סמוך לעירו ובשנים אסור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **לדרך כו'** דעכ"פ אסור כו' דלא כמ"ש הט"ז להוכיח מזה דאפי' בביתו רשאי לאמרה. והחזיק בדרך מפרש שיהיה מוחזק ודאי לילך ע"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **הסמוכה כו'** שאינ' פותחת כו' וכ' הטעם הואיל והיא מעין ברכת שומע תפלה בברכות י"ח ובתפלה י"ח אינה פותחת בברוך כיון שהיא סמוכ' לחברת'. אע"ג דעכשיו אינה סומכ' לאחרת לא רצו חכמים לתקן לה פתיח' ולכן טוב להסמיכ' לברכ' אחרת:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אחר כו'** בתוך ע"א ושירים והשירים הם שני שלישי אמה והיא ד"ט ואם יש בית עומד רחוק מן העיר תוך ע"א ושירים וכן עומד בית אחר תוך ע"א ושירים של בית א' וכן בית ג' תוך ע"א ושירים של בית שני וכן לעולם הכל נחשב תוך עבור' של עיר עד אחר ע"א ושירים של בית אחרון. וכדלקמן סי' של"ח:

ובעינן שיעור פרסה הטעם דבגמ' אמרי' דף למ"ד עד כמה עד פרסה ופי' בה"ג דדוקא שדעתו לילך פרסה:

ורש"י פי' שיאמר' דוקא תוך פרסה ראשונה. ותפסו הפוסקים עיקר פי' בה"ג ולכתחלה יש להחמיר גם כפירש"י ומה"ט כתב בתשובת נ"ש דמנהג העולם הבא מן הדרך תוך פרסה. וכן הבאים בשבת מחוץ לעיר אפי' ע"י עירוב דעכ"פ ליכא יותר מחצי פרסה. דאין צריך ליתן לו שלום כמנהג דאין זה מקרי בא מן הדרך. דהא אינו אומר תפלת הדרך. ואמרי' שם דף פ"ט ע"ב א"ל אלי' לר"י וכשאת' יוצא לדרך המלך בקונך וצא. אמרי' שם מאי היא זו תפלת הדרך. ופי' של"ה דאין שייך בזה לשון המלכה אלא דר"ל שיראה אם תפלת הדרך שגורה בפיו יצא ואם לאו אל יצא כמו שאמר ר' חנינא בן דוסא דמשנה רף ל"ד ע"ב ויש ליזהר בזה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **יתפלל כו'**. והאר"י ז"ל כו'. ע' בט"ז. ונ"ל דתפלת מודה כו' בכל ערב. ר"ל בלילה כשפוסק ללמוד והולך לישן:

סימן קיא

סעיף א

(**ס"ק א**) **צריך כו'** דפסוק זה של אדני שפתי תפתח מכלל תפלת י"ח הוא דהא מה"ט אומרים אותו בין גאולה לתפלה דכיון דקבעוהו רבנן בתפלה דין תפלה י"ל א"כ אין להפסיק בין אדני שפתי תפתח כו' לתפלת י"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ביו"ט כיון דיום זה כו'**. דהטעם דא"צ לסמוך גאולה לתפלה בשבת משום דאינו יום צרה דהא טעם סמיכה גאולה לתפלה משום דדוד סיים מזמור י"ט יהיו לרצון כו' וגואלי וסמוך לו מזמור כ' המתחיל יענך ה' ביום צרה דהיינו תפלה ע"כ דוקא ביום צרה בעינן סמיכות גל"ת משא"כ בשבת וכמ"ש ר"מ רבקש. וע"ש מ"ש הוא לחלק בין שבת ליו"ט:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **חוזר כו'** ואפי' בשחרית וערבית כו'. ערבית אשגרת לישנא נקטי הכי דהא בערבית אין הש"ץ חוזר התפלה בקול רם. משמע דהש"ץ רשאי כו' דהא לא כתב לו שאסור לו לומר פסוקים אלא כ' שא"צ לומר ואף ע"ג דהפסוקים הוי הפסקה. ומה"ט אין לאמרם בין גל"ת:

סימן קיב

סעיף א

מ"ש בש"ע לחלק בין צרכי יחיד לצרכי הצבור. כתב הטור דהא מה"ט אין שואלים בג"ר וג' אחרונות. דג"ר דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו. אמצעית דומה לעבד שמבקש פרס מרבו אחרונו' לעבד שקיבל פרס מרבו ומשבחו והולך לו. ומה"ט אין מקום לבקשת צרכים בג"ר וג"א:

דאין שייכות לשאל' תוך סיפור שבח. ומה"ט צורכי צבור שרי שזה שבח וכבוד לרב שרבים צריכים לו והוי בכלל סיפור שבחים:

סימן קיג

סעיף א

(**ס"ק א**) **אבל באמצעיתן כו'** טעם החילוק בין תחלה וסוף לאמצעיתן. עבט"ז ס"ק א' וסק"ב:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **נראה כו'** ולזקוף בשם. ר"ל דמלשון ש"ע משמע שצורך הזקיפה אינו אלא שיהיה ניכר שחוזר וכורע משום חיוב תקנת חכמים. ולפ"ז משמע כשכורע בברוך א"צ שוב לזקוף ונשאר כרוע. אבל אגוד' כ' שצריך שוב לזקוף בשם. והט"ז כ' שצריך ג"כ לזקוף בתחלת ברכה. ואם כן בתחלת אתה גבור צריך שיהי' זקוף וכן בכל תחלת ברכה וכ' עוד הט"ז דבסוף מי כמוך א"צ לזקוף כי אם כשמגיע לברוך אתה שבסוף ברכה. אבל בזכרנו צריך לזקוף איזה תיבות קודם שמגיע לתיבת ברוך וכ"כ בהל' ר"ה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מגונה**. דאין לשחות כו' וחילוק בזה בין הא דהכא לאמצע הברכות דשרי עבט"ז:

ואפשר שישחה מעט כמ"ש סוף סי' צ"א. ושם כ' בסק"ח וז"ל ואפשר דאין קפידא אלא כשמשתחו' מעומד ואפשר דמיושב מקרי שחיה מועטת דא"א לשחות עד שיתפקקו כו' כשהוא יושב:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וכשזוקף כו'** הרי הכהנים ביום הכפורים אע"ג דהטע' הוא שצריך לזקוף בשם עש"ה ה' זוקף כפופים ואפשר דוקא כשמזכיר השם שייך ה"ט משא"כ הכהנים והעם ביוה"כ לא היו מזכירים את השם אלא היו שומעים מפי כה"ג וכה"ג באמת לא השתחוה מ"מ קשיא דהוי סברות הפוכות דא"א כשמזכיר השם ראוי לזקוף ע"כ זהו כבוד ה'

בזקיפה וא"כ השומעים ניהו דרשאים לכרוע מ"מ איך נאמר דהכבוד הוא בכריעה דוקא דהא מה"ט היו הכל כורעים כשהיו שומעים את השם אך לפ"ז לא נתיישב היטב במ"ש מ"א בשם הזוהר. ואפשר ע"פ הסוד בעינן הכי דבברכה צריך להיות זקוף ובשמיעת ה' בלי ברוך צ"ל דוקא בכריעה אבל בעו"ה לא עמדתי בסוד ה'. ועיין בט"ז מה שכ' שאין מזחיחים האנשים המכי' על לבם כשאומרים וידוי של כה"ג:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ובא כו'** כמ"ש בי"ד כו' שכ' רמ"א שם שרים או כהנים שי"ל ע"ז בבגדיהם יקום לפניהם או יסיר הכובע וישתחו' קודם בואם שלא יהא נראה כמשתחו' לע"ז כ"א להשר ויש מקילים בדבר הואיל וידוע שגם העכו"ם אין מסירים הכובע ומשתחוים לע"ז כ"א להשר וטוב להחמיר כסברא א' עכ"ל רמ"א. אך אי יש סכנה בדבר כ' שם לפני זה וז"ל י"א דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין אם יש סכנה בדבר מותר ואין בזה משום יהרג ואל יעבור עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין כו'** על הדבר הזה. ר"ל הדבר הזה עלינו כו' האמור אחר זה:
אלא גזירות. דאם לא כן היה ראוי לאסור כל הריגת בעל חי משום רחמנות:

סימן קיד

סעיף א

(**ס"ק א**) **בתפלת מוסף**. והא כו' בערבית. ר"ל ניהו דכל ימי החג אין להזכיר דגשמים בחג סימן קללה מ"מ בש"ע שאין צריכים לישב בסוכה ואין הגשמים סי' קללה א"כ יהיה כמו בכל האזכרות כמו יעלה ויבא בר"ח וכדומה שמתחילין בערבית:
ויעשו אגודות כו' וסיים הב"ח וז"ל משא"כ בהזכרת שבת וי"ט ור"ח דאף אותם הנשארים בביתם יודעים ובקיאים להזכי' מה שצריך להזכיר דבר יום ביומו ואין שם אגודות עכ"ל:
והא דלא חשש כן בשאלה. ר"ל שמתחילים בערבית ול"ח לאגודות:
ביום א'. כדאית' רסי' קי"ז דבח"ל מתחילין כו' ס' יום אחר התקופ'. ובא"י ז' חשון:
דצריך להכריז כו'. וה"ט מהני דוקא לדעת רמ"א בסעיף ב'. משא"כ לדעת הרב"י כפי הבנת מ"א ס"ק ב' צ"ל טעם אחר כמ"ש שם:
ועמ"ש רסי' רל"ו. ר"ל לא תיקשי לך א"כ מאי צריך לטעם דאין מתחילין בערבית כיון שאין כולם בבה"כ הל"ל ג"כ ה"ט דצריך לסמוך גאול' לתפלה. לזה כ' ער"ס רל"ו דשם מבואר דמה שהוא צורך תפלה מותר להכריז בין גל"ת ערבית:

סעיף ב

(ס"ק ב) **שיכריז כו'**. דע דבירושלמי איתא ר' חגי בשם ר' פדת אמר אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח ציבור. וכ' הרא"ש וז"ל נ"ל דהא קאי אמאי דפריך בירושלמי (הובא במ"א ס"ק א') דה"ל להתחיל בשחרית. וע"ז אמר שאין ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח ציבור פי' שיאמר קודם תפלת מוסף בקול רם משיב הרוח ומוריד הגשם והאי א"א בבקר לפי שאינו יכול להפסיק בין גל"ת עכ"ל. ולדבריו צ"ל מ"ש בירושלמי עד שיזכיר ש"ץ ר"ל בקול רם והיינו שיכריז קודם התפלה. אבל ראבי"ה כ' וז"ל אסור ליחיד כו' עד שיזכיר ש"ץ בין בלחש בין בקול רם עכ"ל ופי' הב"ח דס"ל מ"ש בירושלמי אסור כו' עד שיזכיר ש"ץ כפשוטו דאסור ליחיד להזכיר כשעדיין לא עמד הש"ץ להתפלל מוסף דאכתי לא הזכירו ש"ץ אפי בלחש אבל כשעמד החזן והתפלל בלחש ויודעים שהש"ץ יזכיר בלחש אף גם כל העם מזכירים בתפלת מוסף. והמחבר שכ' אסור כו' עד שיכריז ש"ץ אם נא' דס"ל כהרא"ש דצריך להכריז קודם התפלה ולכן כ' המחבר עד שיכריז א"כ תיקשי במאי פליג רמ"א שכ' וי"א שקודם כו' הא גם המחבר הכי ס"ל (ומה"ט באמת הט"ז הגיה דברי רמ"א ע"ש) אע"כ דרמ"א הבין מדברי המחבר מדלא כ' עד שיכריז קודם תפלה וכל' הרא"ש ע"כ כראבי"ה ס"ל דא"צ להכריז קודם התפלה אלא דהרב"י מסבר' דנפשי' כתב ע"צ היותר טוב שיאמר בקול רם תוך התפלה משיב כו' אף דלראבי"ה אפי' מזכיר בלחש סגי מ"מ עדיף שיכריז תוך התפלה בקול רם משיב כו' כדי שלא ישכח שום א'. אבל באמת מצד הדין סגי אפי' הזכיר ש"ץ בלחש:

ומ"ש המחבר בל' אסור כו' לא קאי כ"א על עיקר הדין שאסור ליחיד להזכיר קודם שיזכיר ש"ץ. אבל על מ"ש שיכריז כו' ע"ז לא קאי תיבת אסור כי מה שצריך הש"ץ לו' בקול רם משיב כו' אינו מצד הדין כנ"ל. וכן משמע סוף דברי המחבר שכ' הלכך כו' לפי שאסור כו' עד שיאמר ש"ץ כו' משמע דבאמירי' סגי והיינו אפי' בלחש (וכן הב"ח דייק מל' זה שכ' המחבר עד שיאמר דכראבי"ה ס"ל והקש' דברי הרב"י אהדדי דבתחל' כ' עד שיכריז והיינו כהרא"ש. אבל לדברי מ"א א"ש) אע"כ סוף דבריו שכ' עד שיאמר (והיינו) ר"ל מצד עיקר הדין נקט. וע"ז א"ש מ"ש רמ"א וי"א שקודם כו' שהוא דעת הרא"ש. ודע דלראבי"ה והרב"י העומד בשטתו דס"ל דאינו מכריז קודם התפלה. צ"ל הא דלא מתחילים בשחרית דלדבריהם ליכא הפסק' בין גל"ת וכמ"ש מ א ס"ק א'. צ"ל דס"ל כאידך תי' בירושלמי דאם יזכירו בשחרית מי שלא היה בערב בבה"כ יהיה סבר שהתחילו כבר בערבית וכשאר הזכרת יעלה ויבא וכדומה ובשנה הבאה יזכיר גם הוא בערבית ויהיו שוב אגודות אגודות משא"כ כשרואה שבשחר אין מזכירים ידע דגם

בערב לא הזכירו. ור' חגי לא אתי לתרץ קושי' כ"א דינא אמר. וכ' הב"ח דלדעתו ר"ל לדעת הרא"ש ורמ"א העומד בשיטתו. משא"כ לראב"י והרב"י העומד בשיטתו:
וכ"מ סעיף ג' בהג"ה שכתב דהעם אין פוסקים עד מנחה שכבר שמעו מש"ץ שפסק במוסף. אבל במוסף מזכירים אף שיודעים שהש"ץ פוסק בלחש. ועסי' צ' סעיף ט' דבלא"ה ג"כ ראוי להדר בכפר להמתין עד זמן שמתפללים הקהלות כדי להתפלל בשעה שהצבור מתפללים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וכן בטל**. פי' מנהג ספרדים לו' משיב הרוח ומוריד הטל ביה"ח ר"ל דלדידן לא שייך סיום דברי המחבר אי לא הזכירו ביה"ח אין מחזירים אותו. דהא לכתחלה המנהג כן הוא שלא להזכיר טל ביה"ח. אע"כ דקאי למנהג ספרד שמזכירים טל ביה"ח. והטעם כמ"ש מ"א בס"ק ד'. אך מ"ש מ"א שמנהג ספרד לו' ביה"ח משיב הרוח כו'. צ"ב דא"כ תיקשי מה זה שאמר המחב' תחלת דבריו אם אמר משיב הרוח ביה"ח אין מחזירים הא למנהג ספרד המנהג כן לכתחלה. והיה נלע"ד שב' תיבות משיב הרוח הם ט"ס וצ"ל שמנהג ס' לומ' מוריד הטל ביה"ח. וכמ"ש בהרב"י ע"ש וכן בלבוש. אך הב"ח כ' ג"כ שמנהג ס' לו' משיב הרוח ומוריד הטל ביה"ח:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** שיהי' לברכ'. ומה"ט מזכירים בספרד אפי' ביה"ח. ובני אשכנזים שואלים בימות הגשמים טל: עס"ס רצ"ד כנ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ששמעו כו'** ע"ד שאחז"ל כו' במס' תענית דף י"ט. ולקמן סי' תקע"ז ע"ש בטור:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ואפי' כו'** דמ"מ כו' ר"ל ניהו דלקמן סי' קי"ז מבואר דכה"ג שואלים ותן טל ומטר בשומע תפלה היינו דוק' לשאול על המטר כיון שהם צריכים לו. אבל לא מזכירים דהזכרה הוא שבח וכיון דאין בו צורך לכל העולם אין ראוי להזכירו בשבח:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **טל כו'** מ"מ שבח הוא. ר"ל והוא מעין שבח של גשם (ועיין בט"ז סי' קי"ז ס"ק ג') משא"כ בשאלה דקי"ל בסי' קי"ז אם לא שאל מטר אלא אמר ותן טל לברכה מחזירים אותו אף ששאל טל. ה"ט כיון דגשמים לפעמים נעצרים ולכן צריכים להתפלל עליהן ולכן לא מהני מה ששאל הטל דעכ"פ צריך לשאול מטר הצריך. ועיין בהרב ב"י בשם הר"ן טעם השינוי בהזכרה ושאל' בטל ומטר:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **יאמר כו'** מצוין בטעות וכצ"ל ונזכ' קודם שהתחיל ואתה קדוש:
דוק' בדברים כו'. וכמ"ש סי' רצ"ד סעיף ד':

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **שטעה כו'** אבל טעה באמצע כו' עסי' קכ"ז וסי' קנ"ט: ועמ"ש סי' ס"ד בשם הרמב"ם:

סעיף י
(**ס"ק י**) **לדידן**. פי' לדידהו ר"ל בני ספרד שאומרים ביה"ח מוריד הטל ליכא לאשכוחי האי דינא דכל שלשים יום אם נסתפק אי אמר מוריד הגשם מחזירים אותו דהוא בחזקת שאמר כמו שנהג א"ע בימה"ח מה בכך אפי' אמר כמנהגו ביה"ח עכ"פ או' מוריד הטל. וא"כ אפי' לא אמר מוריד הגשם יצא כמ"ש סעי' ה' משא"כ לדידן דביה"ח אין מזכירים. לא טל ולא גשם. לכן תוך ל' יום אמר כמנהגו ולא הזכיר לא טל ולא גשם ולכן מחזירים אותו:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **ג"פ כו'** לכן נקטי' מילת' מציעתא. ר"ל כיון דנתן הירושלמי (שממנו נובע דין זה של שלשים יום) שיעור שלשים יום בין להזכרה ובין לשאלה והטעם בשניהם שוה שבהמשך זמן ל' יום נתרגל לשונו ואין שיעוריהם שוה דהיינו בהזכרה הוא יותר מצ' פעמים ובשאל' הוא פחות מצ' פעמים. וכיון דתלה הדבר בהרגל לשונו ראוי להיות שיעור הזכרה ושאל' שוה ע"כ צ"ל דנקט ירושלמי שלשים יום שאין בהן תפלות מוסף וג' תפלות בכל יום א"כ שיעור הזכרה ושאלה שוה דהיינו צ' פעמים דלא מצינו בירושלמי דקאי אשאלה ולא מיירי רק בהזכרה וא"כ אין ראייתו ראיה ונקטו דברי הירושלמי כפשטן שלשים יום עם תפלת מוספים שבתוכן:
וכן בשאלה ר"ל דגם בשאלה בעי' יותר מצ' פעמים כמו בהזכרה טעמן שוה שעד"ז נתרגל לשונו. וא"כ בשאל' לא סגי בשלשים יום:

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **ה"ה כו'** כדאמרי' בגמ' במס' ב"ק דף כ"ג ע"ב דתנן אין השור נעשה מועד לשלם נזק שלם אא"כ נגח ג"פ בג"י זה אחר זה ויליף לה מקרא. ואם נגח ג"פ ביום א' סבירא ליה לר"י דאינו מועד ור"מ ס"ל דהוי מועד. ואמר טעמ' דאיכ' ק"ו ריחק נגיחותיו דהיינו בג' ימים הוי מועד כ"ש קירב נגיחותיו ביום א' הרי דע"י קירוב הדבר נתרגל יותר ומועד להזיק וה"ה הכא דנתרגל יותר בקרוב אמירתו צ' פעמים ביום א':

דדוק' ג' מתים כו'. דאמרי' במסכת תענית דף כ"א עיר שיש בה חמש מאות רגלי ומתו בה ג' אנשים בג' ימים זאח"ז הוי דבר וחייבים להתענות ואמרו שם שאירע שמתו ג' אנשים ביום א' וגזר ר"נ בר חסדא תענית. וא"ל ר"נ בר יצחק כמאן כר"מ דאמר ריחק נגיחותיו כו' ולכן קי"ל לקמן סי' תקע"ז דג' מתים ביום א' לא הוי דבר וע"כ משום דקי"ל כר"י ואיך הביא כאן ראיה מר"מ:

דש"ה כו' תונבא ר"ל בשור המועד:

משונ' וצ"ל דר"נ ב"י במס' תענית דא"ל לר"נ בר חסד' כמאן כר"מ ע"כ דימה שני הסברות להדדי וכיון דר"מ ל"ל במועד סברת תונבא. ה"ה די"ל בדבר סברת אויר משונה: וה"ה די"ל כן בהא דאמרי' בב"ק דא"ל ר"י לר"מ זבה תוכיח שרחק' ראיותי' דהיינו בג' ימים טמאה וקרבה ראיותיה דהיינו ג"פ ביום א' טהורה. ה"ל להקשות לנפשיה דהא גם ר"י מודה דדוקא במקום דאיכ' סברא כגון תונב' ע"כ צ"ל דגם בזב' יש סברא כמו תונב' ודימה ר"י סברת זבה לסברת תונבא בנגיחה:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **עד כו'** ועיין בשל"ה סוף הל' תפלה שחולק בזה. ר"ל דוקא או' בש"ע צ' פעמים שיתרגל עי"ז לו' משיב הרוח מהני אבל אי אומר ביום א' של פסח צ' פעמים ולדלג משיב הרוח כיון דהוי שב ואל תעשה לא נתרגל בזה עד שישהה שלשים יום ע"ש:

והט"ז כ' בס"ס זה דאם שגג או נאנס או פשע באיז' יום מאלו שלשים יום שלא התפלל כלל נראה דלא הורע חזקתו ואינו צריך להשלים אותו יום ע"ש ולדעת הג"מ ומ"א שהסכים עמו דבעי' מנין סך התפלות שמתפללים בכל ל' יום ודאי דלית' לדינו של ט"ז. ואף גם לדעת רמ"א יש לפקפק בדין של ט"ז דעכ"פ צ' תפלות בעי'. ומיהו אם טעה בתוך הל' יום והתפלל כמנהגו ש"ע כגון בימות החורף אחר ש"ע טעה תוך ל' והתפלל תפלה א' או שתים ולא הזכיר משיב הרוח כו' נסתפקתי אם י"ל דהימים הראשונים יפלו וצריך ל' יום חדשים דע"י טעותו סתר הרגל ימים הראשונים דהא מדמי לה לשור המועד ובמועד אם נגח יום א' וביום שאחריו לא נגח ועוד נגח פ"א וביום שאחריו אעפ"כ אינו מועד דנגיחה ראשונה אינה מצטרפים כיון דבנתי' ראה שוורים ולא נגח ועיין בב"ק דף ל"ז וה"ה הכא ויש לחלק:

סימן קיז

סעיף א

(**ס"ק א**) **של כו**' כגון אם כו' ר"ל אם יודע ששבוע שבו מתחילים השאלה ואינו יודע באיזה יום אם יודע יום התקופה א"צ לחשוב הימים אלא דרך כלל אם התקופה ביום א' השאלה כו':

לעולם שני ימים. היינו שבוע תשיעית או עשירית אחר התקופה ובב"י הביא בשם אבודרה' דלעולם מתחילי' ך"ב נאוועמבר והיינו בתנאי שחודש פעברוא"ר הוא לפעמי' כ"ח יום ולפעמים כ"ט יום ולכן אם פעברואר שלפני נאוועמבר היה כ"ח יום אז השאלה כ"ב נאוועמבר אבל אם פעברואר היה כ"ט יום אז השאלה ך"ג נאוועמבר. ותלוי הדבר בחדשיהם להיות או"ה מונים לחמה והתקופה ג"כ לפי הילוך החמה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **עד תפלת כו**' וכ' הב"ח כו' ואותו צ"ל כו' ר"ל אם טעה בתפלת שחרית והתפלל תפלת חול עד ברך עלינו צ"ל תוך ברכת ברך עלינו ותן טל ומטר:

מלהזכיר ר"ל משיב הרוח כו':

ובשאלה כו' כמש"ל ר"ס קי"ד ובלא"ה אין כלם מתחילים ביום א'. ואע"ג דהשתא לענין הפסק' קיימי' והא באמת כלם פוסקים ביום א' מ"מ כמו דאין הקפדה לענין התחלה ה"ה לענין ההפסקה דעכ"פ מצינו בשאלה שזה שואל וזה אינו שואל דהיינו בהתחלה כדלעיל סי' קי"ד:

וא"כ אם לבסוף היה א' שואל וא' אינו שואל לא הוי הקפדה: גם עיקר סמיכתו על מ"ש חז"ל:

א"כ אף יחיד אינו שואל בערבית כו' ר"ל דהא חזי' דאי לאו חשש דאגודות אגודות היה ראוי להזכיר מבערב ומה"ט בשאלה דלא שייך הכי בהתחל' לכן מתחילים בערב. וא"כ ה"ה בהפסקה היכי דליכ' חשש אגודות ראוי להפסיק מבערב וכיון דבאמת הציבור מתפללים בערבית תפלת י"ט ואין שואלים בתפלה א"כ אף יחיד שטעה והתפלל של חול אינו שואל אדרבא בזה שאינו שואל לא הוי אגודות אגודות דהא גם צבור לא שאלו. וכ"ה בהדי' בתענית דף ד' מהא דתנן ריש תענית ר' יודא או' העובר לפני התיב' בי"ט ראשון של פסח ומתפלל שחרית מזכיר משיב הרוח והאחרון היינו המתפלל מוסף שוב אינו מזכיר. ובדף ד' ע"ב פריך והתניא ר"א עד אימתי שואלים הגשמים דהיינו ותן טל ומטר עד שיעבור הפסח וס"ד דהזכר' ושאלה זמן הפסקתם שוה. ומשני ר' יוסף מאי עד שיעבור הפסח דקתני בבריי' עד שיעבו' ש"ץ המתפלל שחרית בי"ט א' של פסח:

ופריך אביי שאלה בי"ט מי איתא. והא בברייתא בשאלה מיירי. ואיך א"ל עד שיעבור ש"ץ המתפלל שחרית הא כבר בערב ובשחרית לא שאלו. ובתפלת י"ט אין שאלה וא"א לדברי הב"ח הל"ל דנ"מ עד שיעבור ש"ץ המתפלל שחרית אם טעה יחיד והתפלל של חול עד ברך עלינו צריך לשאול א"ו דליתא לדברי הב"ח. וכמש"ל דיצאו כו' ט"ס יש כאן וכצ"ל ועוד לפי מש"ל הרב"י בסי' קי"ד בשם הירושלמי ר' אבין בשם ר' יוחנן טעמא דר"י כדי שיצאו המועדות בטל מפני שהטל יפה לעולם (ור"ל דהגשמים בי"ט אף שכבר יצאו מן הסוכה ול"ש טעם שאמרו בסוכה גשמים בחג סי' קללה שדומה לעבד שמזוג כוס לרבו ושופך לו על פניו מ"מ לב האדם יותר שמח אם רקיע בטהרתו ואין הגשמים יורדים) מאלו היו הגשמים יורדים ופי' הרא"ש דבא לתת טעם למה אין מתחילים לשאול בש"ע ערבית דס"ל דהטע' שנתן ירוש' לפני זה לפי שאין כולם בבה"כ בערבית ובמ"ש מ"א ר"ס קי"ד אינו מספיק כ"א להפסקה שמפסיקים במוסף של י"ט ראשון של פסח דבערב אין כלם בבה"כ לפי שעי"ט העם טרודים במלאכה לצורך י"ט ומצ' ומרור משא"כ ליל ש"ע שהיה לפניו חה"מ ואין העם טרודים א"כ בליל ש"ע כלם נכנסים לבה"כ וה"ל להזכיר בערבית של ש"ע משיב הרוח ומ"ה לזה נתן טעם שיצאו המועדים בטל ואפי' להזכיר גשם לא רצו וא"כ איך כתב הב"ח דהיחיד אם טעה ושאל ותן טל ומטר. וכ"מ בטור. ר"ל אע"ג דהיחיד היה ראוי להזכיר או לשאול מ"מ כיון דהצבור לא שאלו היחיד נגרר אחר הצבור דהטור כ' בשם ראבי"ה דהני ס' יום שאחר התקופה בעי' מע"לע לכן אם התקופה נפלה ג' שעות ביום אם הצבור מתפללים ביום ס' קודם ג' שעות ביום אין שואלים ואם אח"ז מתפלל יחיד אחר ג' שעות אף דאז כבר הוא זמן השאלה מ"מ כיון שהציבו' שהתפללו קודם ג' שעות לא שאלו ותן טל ומטר גם היחיד המתפלל אחר ג' שעות נגרר אחר הצבור ואינו שואל. וניהו דלא קי"ל בהא כראבי"ה ולא בעי' מעת לעת מ"מ בהא דהיחיד נגרר אחר הצבור כה"ג אין חולק וה"ה הכא:

ובד"מ כ' תי' אחר כו' ר"ל איך אפשר לדחות דברי הב"ח הא י"ל ראיה מדברי הטור ליישב קושית הרב"י הנ"ל ולזה כתב הלא הד"מ תי' תי' אחר:

כדי להודיע כו' ר"ל כיון דאין מכריזים שפוסקים כמ"ש מ"א סי' קי"ד ס"ק ה'. לכן ע"י אמירת הפיוטי' ששואלי' טל לברכה כמ"ש מ"א סי' קי"ד ס"ק ד' מזה מתפרסם שפוסקים לשאול גשם:

כמנהג ספרד המזכירי' על כל ימות החמה כדלעיל סי' קי"ד ואנו בני אשכנז עכ"פ בתחלת ימות החמה דהיינו בתפלת מוסף של יום א' של פסח מתפללים על טל לברכה

וכיון שעד אותו זמן של אמירת פיוטים טל אינו מתפרסם שפוסקים להזכיר ולשאול א"ש ל' הטור עד מוסף דעד אותו זמן נראה שנמשך זמן השאלה:

י"ל כו' מטובך ולא מטובה והטעם כתב רש"ל דהשביעה איננה מטובת הארץ שהיא ברכה אחר' וכמ"ש רש"י פ' בחקותי ע"פ ואכלתם לחמכם לשובע זו היא ברכה אחרת אוכל קמעא ומתברך במעיו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בש"ת כו'** מטר שמזיק כו' ניהו דרשאי להוסיף שאלת צרכיו אף שאחרים אין צריכי' לדבר ההוא מ"מ אינו מזיק להם מה שאין כן מטר ניהו דהם צריכים מ"מ מדמזיק לאחרים אין ראוי לקובע' במקומ' דהיינו בברכת ברך עלינו כתפלת ציבור אלא בש"ת כתפלת יחיד:

על שהטריחו כו' והט"ז חולק דבמה שיש בו צורך לאנשים לא שייך בזה לאטרוחי כלפי שמיא אלא דדייק מלשון הש"ס דאף דמזכירים בש"ת היינו כשמתפללים בלחש אבל כשמתפלל ש"ץ בקול רם אפי' בש"ת לא ישאול והם שאלו אפי' בתפלה בקול רם ע"ש. וכ' בס' א"ר דמ"מ המנהג לו' תפלה המיוסדת לעצירת גשמי' בש"ת וחילק וכ' ואפשר כיון דאין אומרים בל' ותן טל ומטר שרי. וסיים ומ"מ יש ליזהר מלשאול בתפלה כשאין צורך גדול עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **הצריכים כו'** וצ"ע כו' ר"ל דהא טעם דין זה עפ"י תשו' הרא"ש שכ' שתמה למה אין אנו שואלים בז' חשון כבני א"י. ניהו דאנן בתר בני בבל גרירן היינו בדין מן הדינים שחולקים בני מערבא עם תלמוד בבלי. או בני ח"ל עם בני א"י משא"כ זה תלוי בטבע הארצות שבא"י היו צריכים למטר מיד בז' חשוון ולכן שואלין בז' חשוון ובני בבל לא היו צריכים לגשמים עד ס' יום אחר התקופה לכן לא היו שואלים עד ס' יום אחר התקופה וכיון דבארצות הללו צריכים לגשמים בחשוון היו ראוי שינהגו בזה כבני ארץ ישראל לשאול בז' חשוון. וכ' הרא"ש שלא נתקבלו דבריו. ועפ"ז כ' הרב"י ניהו דלכתחלה לא קי"ל כוותיה כיון דהוא גופא כתב שלא נתקבלו דבריו מ"מ אם יחיד טעה והזכיר ביה"ח א"צ לחזור ולהתפלל אם לא בתורת נדבה ולפ"ז אפי' ליכ' עצירת גשמים אם טעה יחיד ושאל מז' חשוון ואילך היה ראוי שלא יהיה צריך לחזור ולהתפלל ומדברי ש"ע משמע כשיש עצירת גשמים דווקא:

בשעת הקציר כו' דאז וודאי סי' קללה כמ"ש שמואל א' י"ב הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קולות ומטר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אם לא כו'** כמ"ש סי' קי"ד הואיל ומחזירים אותו לכן אפי' סיים הברכה אם עדיין לא התחיל ברכה שאחריו שואל שם:
ועס"ס זה מבואר ג"כ שם לענין ס"ת:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ושואל כו'** אבל הזכרת כו' ר"ל למה אם שכח להזכיר משיב הרוח דקי"ל לעיל סימן קי"ד דחוזר למה לא יזכיר בש"ת לז"כ דהזכרת שבח ואין מקומו בש"ת דמתוקן לשאלת צרכים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **קודם כו'** חמירא דלא כמ"ש הלבוש משום דשאלה תדירה כי דחה הל"ח טעם זה דהא בימות החמה אדרבא עננו תדיר יותר משאלה אלא הטעם משום דשאלה חמירא:

סימן קיח

סעיף א

(**ס"ק א**) **א"צ לחזור כו'** דלא כלבוש שכ' שנוהגים לחזור והטעם כ' הלבוש דניהו דאוהב צדק' ומשפט דומה קצת לתואר המלך המשפט. אלא דאוהב צדקה ומשפט משמעו דהצדקה עיקר והמלך המשפט משמעו דהמשפט עיקר וכמ"ש הט"ז או כפי' השני של הט"ז ומש"ה (גרידא) לא היה מחויב לחזור. אלא די"ל אוהב צדקה ומשפט. לא שהוא ית' כ"י עושה משפט אלא אוהב אם אנחנו ב"י עושים צדקה ומשפט. כת' דא"צ ואם אמר בשאר ימות השנה המלך המשפט כתב הפר"ח בסי' תקפ"ב דא"צ לחזור ל"מ לדעת רמ"א פה דס"ל אם אמר מר"ה עד יה"כ מלך אוהב צדקה ומשפט דא"צ לחזור. א"כ לדידיה אוהב צדקה ומשפט והמלך המשפט דא ודא אחת ושוין בפירושיהם ודאי דא"צ לחזור אם אמר בשאר ימות השנה המלך המשפט אלא אפי' לדעת החולקים על רמ"א. מ"מ אם אמר בשאר ימות השנה המלך המשפט א"צ לחזור דהאמרינן בר"ה כמאן מצליני' האידנא כל ימות השנה אקצירי ומריעי (דהיינו על החולים. דהא כבר יצאה הגזרה בר"ה ויה"כ) כר"י דאמר אדם נידון בכל יום. וא"כ כל יום ראוי לומר המלך המשפט דהא אדם נידון בכל יום והחילוק שבין ר"ה ויה"כ לשאר ימות השנה. ע' במ"א ס"ס תקצ"א:

סימן קיט

סעיף א
(**ס"ק א**) **ובש"ת כו'** וטוב לו' חטאתי כו' ואם י"ל עון מחדש באותו יום מזכיר אותו בתפל' י"ח הקודמת אצלו א"ר בשם סדר היום:
א"צ להזכיר שמו. דכן מצינו במשה שאמר אל נא רפא נא לה ולא אמר למרים:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **ובברכ' כו'** דלהרר"י אפי' בש"ת אסור לו' בלשון רבים והיינו אם מוסיף באמצע ברכה דהא טעמא דהרר"י אם או' באמצע ברכה בל' רבים נראה כמשנה ממטבע שטבעו חכמים משא"כ אם או' בל' יחיד וכיון דהברכה שקבעו חכמים היא בל' רבים ניכר שהוא תוס' ולא שינוי מטבע וכן בסוף ברכה שאמר תחלה כל המטבע שטבעו חכמים ג"כ לא חש תו דנראה כמשנה ממטבע שטבעו חכמים ולפ"ז אין לחלק בין ברכת שומע תפלה לשאר ברכות ע"ש:
צבור שרי ומה"ט אומרת סליחות ופיוטים באמצע ברכות:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **בין כו'** היינו להרר"י ר"ל דהרב"י העתיק כל דברי הרר"י. אבל בדין זה של קודם יהיו לרצון סמך עמ"ש סי' קך"ב:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **בברכ' כו'** כשחלה מהרי"ל כו' ואמרו סליחות באמצע ברכות י"ח:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **רק רפאנו כו'** דצ"ל על הסדר ר"ל עננו קודם רפאנו דאין מחזירים כו' ר"ל אם שכח עננו עד גמר התפלה ואם נזכר אח"כ אינו חוזר ומתפלל ואם חזר והתפלל לומר עננו הוי ח"י ברכות לבטלה וה"ה הכא הוי ברכה א' דהיינו רפאנו לבטלה. אבל אם כו' יאמר עננו כו' ולהפסק' לא חיישי' וע"ל סי' תקס"ה סק"ב:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **עננו כו'** חתימה בשתים דאמרי' בברכות דמ"ט ע"א דאין חותמים בשני דברים ופירש"י דדומה למ"ש אין עושים מצות חבילות חבילות דדומה עליו כמשא אבל הכא שאני דהוי שניהם דבר א':

קאי אתענית ואכל מילי אהא דאמרי' שם דהיחיד המתענה או' עננו בש"ת וחותם בש"ת לבד וע"ז פירש"י ואע"ג דצ"ל התוס' מעין הברכה וכן צ"ל סמוך לחתימה מעין החתימה מ"מ ברכת ש"ת וחתימה כולל הכל:

לבד יצא כמו ביחיד:

וה"ה אם לא היו יו"ד כו' ר"ל דבש"ע מיירי שלא אמרו עננו קודם רפאנו ע"פ טעות. וכאן מיירי שלא אמרו קודם רפאנו מדעת ע"י שלא היו אז י' מתענים בבה"כ דאז אין רשאים לומר עננו וכדלקמן סי' תקס"ו סעיף ג' ג"כ דינא הכי:

דאפי' ביחיד הדין כן ר"ל אם שכח עננו בש"ת ונזכר כשגמר תפלת י"ח או' עננו וחותם העונה בע"צ ואע"ג דיחיד אינו קובע ברכה לתפל' עננו ואיך יחתום ועוד הא הוי שלא כסדר הברכות לומר עננו לבסוף אלא דהאי דעה ס"ל כיון דכבר סיים כל י"ח ברכות מותר ליחיד לקבוע ברכה לעצמו ודוקא תוך י"ח אסור לקבוע ברכה וגם אין בזה משום דהוי שלא כסדר וניהו דביחיד לא קי"ל הכי דוקא ביחיד דאפי' אחר גמר י"ח אינו רשאי לקבוע ברכה אבל צבור דקובעים ברכה לעננו להא דהוו דלא כסדר מודה גם האי דעה החולקים ביחיד דלאחר גמר י"ח ברכות ליכא למיחש לשלא כסדרן:

ואם טעה כו' מ"ד אשאר ברכות אם אמרן שלא במקומו:

א"ד צ"ל כסדר. ר"ל שלא כסדר גרע מאם לא אמרה כלל:

כסדר כמ"ש סק"ו כצ"ל:

ק"ו כאן שאמר ראה נא שלא במקומ' ר"ל דהא בדין המבואר בש"ע ששכח עננו עד שחתם רפאנו אם לא יחזיר לו' רפאנו ויאמר עננו אחר רפאנו ליכא שלא כסדר כ"א בברכות עננו שהיה ראוי להקדימו לרפאנו אבל כל י"ח ברכות הם כסדר דהא רפאנו ראוי שתהיה ברכה שמינית שלא ביום התענית ואף ביה"ח אם שכח לומר עננו מכל וכל עד שסיים י"ח אין מחזירים אותו הרי דסגי בזה שתהיה רפאנו שמינית והא השתא אי יאמר עננו אחר רפאנו תהיה רפאנו שמינית וברך עלינו ביום התענית ראוי שתהי' תשיעית והשתא ג"כ תהיה תשיעית וא"כ אין ברכה שלא כסדר כי אם עננו דמקומ' אחר ראה נא דהיינו שמינית והשתא כשיאמר עננו אחר רפאנו תהיה תשיעית ואף דבעננו אם תהיה שלא כסדר ליכא קפידא כ"כ כמו בשאר ברכות וכמ"ש מ"א פה דהא אפי' לא אמרה כלל אינו חוזר כ"ש אי אמר עננו קודם ראה נא דהוי ראה נא שלא כסדר דהא ראה נא הוי מקומה שתהיה ברכה שביעית גם ביום התענית והשתא תהיה שמינית כ"ש שראוי לחזור:

סימן קכג

סעיף א
(**ס"ק א'**) **ג' כו'** דבזכות ג' פסיעות שפסע נ"נ לכבוד הקב"ה. בגמ' איתא ד"פ בסנהדרין פ' חלק ד' צ"ו וע"ש במהרש"א בחד"א:
ופשוטו כו' כעבד כו' ולפ"ז עדיין אין טעם למה דוקא ג':

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **לצד כו'** שהוא ימין השכינה דהא השכינ' כ"י כנגדו וא"כ שמאל אדם הוא ימין שכינה וע"ל סי' צ"ז סעיף ב':

סעיף ד
(ס"ק ד) שלום עלינו דלא כהאומרים עלינו ועל כ"י שהופך פניו לימינו אלא על כ"י יאמר כשמשתחוה לפניו וכ"ה בלבוש:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **ולא כו'** הטעם דבעינן ו' פסיעות ר"ל הא דפוסעים ג' פסיעות הטעם דבעי' להדמות למלאכים דכתיב בהו ורגליהם רגל ישרה רגליהם תרי ועוד רגל א' והוי תלת וכתיב אח"ז ורגליהם ככף רגל עגל והוה עוד תלת ובעינן שש פסיעות. וכ' הרב"י דהיינו ג' שפוסע לאחריו וג' כששוב חוזר לפניו (ועסס"ק י') ומה"ט מקפידין כו' וכ' שם דשלא כדין עושים כשרואים שבא א' להפסיק תוך ו' פסיעות ולעבור שם ממהרים לחזור למקומן ואין ממתינים כשיעור שצריך להשהות כמבואר פה אלא ימחה ביד מי שרוצה לעבור ואם לא ישמע לו העובר עונו ישא והוא נקי:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **והש"ץ יעמוד כו'** נראה כאלו רוצה לחזור ולהתודות והוא ככלב כו' ועסי' תר"ז ס"ד ר"ל דע"כ הרשב"א מפ' מ"ש ה"ה ככלב שע"ק כמ"ש הב"ח וז"ל דיעמוד שם ולא יחזיר מיד הוא כדי להראות דכבר נפטר מרבו על מה שהיה מבקש על העבר החזירנו בתשובה כו' סלח לנו כו' כי ניחם על עונותיו ולא ישוב עוד לעשות כאשר עשה. ועל דעת זה נפטר מרבו והלך לו ואם יחזור מיד נראה דחזר ממחשבה זו ועלה בדעתו לעשות כאשר עשה לשעבר ושעל כן חוזר לפני רבו לחזור ולהתפלל לפניו שימחול לו על הרהורים רעים וזה דומה ממש לכלב שע"ק שלאחר שהקיא דברים הנמאסין עליו שב לאכלן וכן מורים מעשה של זה שלאחר שהיו מאוסים עליו מעשיו הרעים חזר וחשב לעשותן והכי תניא בפרק בתרא דיומא עבירות שהתודה עליהן יוה"כ זה אינו מתודה

עליהן יוה"כ אחר (אם לא עבר עליהן אחר יוה"כ העבר) ואם התודה עליהן עליו הכתוב או' ככלב שב על קיא וכסיל שונה באולתו דכיון דחוזר ומתודה עליהן מכלל דהיה חוזר בדעתו לשנות באולתו ולעבור עוד אותן עונות עכ"ל הב"ח. וכן צ"ל דהוי ס"ל לרשב"א וע"ז רמז מ"א לעיין בסימן תר"ז ר"ל ניהו דהרשב"א פסק כן כהאי תנא דעבירות שהתודה ביוה"כ זה אינו חוזר להתוודות עליהן ביוה"כ אחר אבל אנן לא קי"ל כהאי תנא אלא כראב"י דחולק שם ואמר אדרבא ה"ה משובח וכמ"ש דוד וחטאתי נגדי תמיד ולכן לדידן צ"ל מ"ש כאן דהוי ככלב שע"ק כמ"ש הטור וכמו שפי' הב"ח דבריו היינו דדומה לכלב שע"ק כמו דבכלב שע"ק הוי דבר מגונה אף כאן הוי דבר מגונ' וז"ל הטור שסופו הוכיח על תחלתו שלא פסע לאחוריו כדי לפטור מרבו כיון שחוזר אליו מיד עכ"ל. וע"ש בב"ח אלא דהמ"א הביא ל' רשב"א דמינ' נלמד דבש"ץ ליכא משום כלב שב ע"ק לפי פירש רשב"א וממילא ה"ה לפי פי' הטור דבזה אין לחלק בין הפי' וכמובן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כשיעור כו'**. ומ"ש בסימן ק"ה כדי הילוך ד"א כצ"ל ר"ל אם מתפלל ב' תפלות זאח"ז צריך להמתין בין א' לחברתה כדי הילוך ד"א ודי (וה"ה דהמ"ל דשם מיירי אם אינו חוזר למקומו הראשון להתפלל וכמ"ש מ"א שם):

ומ"ש בב"י וכ"נ כו' ר"ל אחר שהביא הרב"י דברי ריי"ו שכ' ביחיד ישהה מעט. כ' וכן נראה מדאמרינן כו' שישהה בין תפלה לתפלה כדי כו' ומפ' בירושלמי כדי הילוך ד"א עכ"ל. ולפי המובן דהאי וכן נראה כו' הוא סיום דברי ריי"ו א"כ איך א"ל כמ"ש מ"א דדעת הרי"ף כרד"א בשם הראב"ד כשיעור שיגיע שליח צבור לקדוש' לזה כ' מ"א דהאי וכן נראה אינו מדברי ריי"ו אלא הם דברי הרב"י ובאמת הרב"י הבין בריי"ו דס"ל דסגי בשיעור ד"א אבל אין כן דעת מ"א בכוונת ריי"ו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אסור כו'** שלא יחשדוהו שדילג וצ"ל אם אינו מחזיר פניו אע"ג שרואים שפסע קודם שסיימו הצבור תפלתן אפ"ה לא יחשדוהו שדילג וידינוהו לכף זכות שביקש לצאת ממנו רוח דמבואר לעיל סי' ק"ג סעיף ב' דהולך לאחוריו ד"א כו' ע"ש אע"ג שלא הרחיק כשיעור ד"א ידינוהו שלא היה מקום כ"כ להרחיק או סבה אחרת גם במה שראו שלא חזר שוב למקומו הראשון לסיים התפלה יתלוהו בסב' אחרת אבל כשמחזיר פניו אין לתלות בשום דבר אלא שכבר סיים ועי"ז יחשדוהו שדילג ועבט"ז שכ' טעם אחר.

(אבל לחזור כו') ודלא כהב"ח ר"ל דהב"ח הקשה על רמ"א דלעיל סתם כהרב"י דלכתחלה לא יחזור למקומו עד שיגיע הש"ץ לקדושה ופה כתב אסור להחזיר כו' עד

שסיים כו' וס"ד דב"ח דכשסיים ס"ל לרמ"א דמותר לחזור למקומו ולזה כ' דאין הפי' כן דלא התיר רמ"א פה כשסיים הש"ץ אלא להחזיר פניו אבל לחזור למקומו אסור לכתחלה עד הקדושה כמו שסתם לעיל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **רגל כו'** ועמ"ש סי' ק"ח דמה"ט יחלוץ תפילין ביד שמאל. וא"כ צריך לפסוע בשמאל תחלה ר"ל לפי טעם זה אפי' איטר הדין כן:

וקצת נוהגים לפסוע כו' ר"ל דפשט לשון הש"ע וכ"כ הלבוש בהדיא דיפסע תחלה של שמאל ואח"כ יפסיע של ימין ויעמוד אגודל ימינו בסוף עקב שמאלו ואחר זה יפסע שוב רגל שמאל ויעמידנו אחרי רגל ימין היינו אגודל שמאל סוף עקב ימין והן ג' פסיעות וכ' שכן הוא דרך הכנעה אבל הל"ח פ' אין עומדין סעיף ס"ז וס"ח דיש פוסעים תחלה רגל שמאל ואח"כ פוסע של ימין ומעמידו בשוה עם רגל שמאל וזה נחשב לפסיע' א' וכן יעשה ג"פ ובכל פסיע' וכן לבסוף יהיה עמידתו רגל ימין שוה לשמאל וכ' דבהכי אתי שפיר מנין השש פסיעות שכ' בסק"ו דהא השתא פוסע בכל רגל ב"פ:

כ' ב"ח כו' פסיעה בינונית שהיא אמה דהיינו כף הרגל חצי אמה. וחצי אמה אויר בין רגל לרגל כדלק' סי' ש"א במ"א סק"ב ובסי' שצ"ו ס"ב:

דומיא דכהנים בעבודתן וסיים וז"ל שהרי כ' הרב"י בשם רב האי גאון. דטעם ג' פסיעות אלו הם כנגד כהן שיורד מעשיית התמיד היה בין כבש למזבח ג' רובדין של אבן ויורד בהן ג' פסיעות ותפלה כנגד תמידין תקנו א"כ יש לנו לעשות ג"כ ככהן בזו להיות הפסיעות עקב בצד אגודל כו' עכ"ל: אולם הל"ח פ' א"ע סס"ח על דברי הרב האי הנ"ל כתב וז"ל ואנכי לא ידעתי אלו ג' רובדים שבין כבש למזבח היכן היו עכ"ל. וכ"מ בטור ריש סי' צ"ה שכ' די"א בירושלמי דבשעת תפלת י"ח צריך להדמו' לכהנים שהיו עומדים עקב בצד אגודל מיהו מ"ש במלאכים ורגליהם רגל ישרה ואע"ג דלא קי"ל הכי בעמידה י"ח אלא בעינן להשוות הרגלים ממש כמלאכים מ"מ במה דאפשר להדמות לכהנים להיות עקב בצד אגודל יש להדמות:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **פוסע כו'** על תחנונים ש"ע כו' ר"ל כיון שלא התפלל בלחש ודאי אומר עכשיו בסיום התפלה בקול רם התחנונים שדרכו לומר סוף התפלה בלחש:

סימן קכד

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בקול רם ואין בזה משום קטני אמנה אי משמיע קולו כו**' כצ"ל. ור"ל דהכא איתא דכ"ד ע"ב המשמיע קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמנה (פירש"י כאלו אין הקב"ה שומע תפלת לחש ומגביה הרבה) המגביה קולו בתפלתו ה"ז מנביאי שקר (פירש"י דכתיב ויקראו בקול גדול) ובגמ' כו' לדבריך כו' דרבנן ור"ג פליגי דרבנן ס"ל ש"ץ אינו מוציא אלא לאינו בקי ור"ג ס"ל דמוציא אפי' לבקי וע"ז שאלו רבנן לר"ג לדבריך למה כו' ה"ל לצאת אפי' הבקי בתפלת הש"ץ בקול רם:

כדי להסדיר כו' שמתוך שהצבור מתפללים בלחש גם ש"ץ מתפלל בלחש וזה הסידור שמסדר תפלתו וכדלעיל סי' ק"א:

מיהו א"צ לסדר כו' ר"ל כיון דאין הטעם אלא משום סידור א"כ כל השנה דא"צ לסדר רשאי מיד להתפלל בקול רם וניהו דלרבנן הבקי אעפ"כ צריך להתפלל בלחש ואינו יוצ' בזה בתפלת ש"ץ מ"מ בזה לא פליג על ר"ג:

ומ"מ צ"ע לר"ג כו' כיון דאין מתפללים בלחש כ"א משום סידור ובכל השנה א"צ סידור:

דמ"מ ש"ץ כו' כיון דמתפלל לרבים חשו טפי ואפי' תפלה שאינה של פרקי' צריך לסדר ולפ"ז חזר בו מ"א ממ"ש תחלה דאפי' בלא דחק שרי דבלי דחק צריך להתפלל תחלה בלחש כדי להסדיר אפי' כל השנה:

כמ"ש סי' קל"ט דאפי' במקום שהש"ץ קורא בתורה לא יקר' בצבור אלא א"כ סידר הדברים בינו לבין עצמו תחלה וסתם הדברים משמע אפי' במקום שהש"ץ רגיל מ"מ צריך ש"ץ להסדיר וע"כ צ"ל דבציבו' החמירו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וטוב כו**' היינו בדאיכ' שהות ביום ואע"ג שכ' בס"ק ד' דמיירי שלא יוכלו לגמור כו' וצ"ל דאותו אחר העונה כבר התפלל. ומ"ש מ"א היינו בדאיכא שהות אין הכוונה שאותו העונ' יהיה לו שהות להתפלל דהא כבר התפלל אלא ר"ל דמ"ש טוב שיהיה א' כו' משמע דאינו רק על צד היותר טוב ואינו חייב ועל זה כ' דוקא בדאיכא שהות להזמין לקרוא א' שכבר התפלל לענות אמן אולם אם השעה דחוקה כ"כ שבתוך כך שיזמינו א' שהתפלל כדי לענות אמן יעבור הזמן א"צ לכך אלא יתפלל אף דליכא עונה אמן שלל ובספ' ל"ח פ' תפלת השחר סעיף ט"ז וז"ל אבל במדינות אלו עושים כו' שהש"ץ מתחיל בקול רם ואו' עד האל הקדוש ומסיים כל י"ח והציבור כשענו אמן דהאל הקדוש מתפללים אח"כ כאו"א בלחש:

וירא' לי שאם אין מי שיענה אמן על ברכות ש"ץ שלא יגמור תפלתו בקול רם אלא יגמור אותה בלחש. ושוב מצאתי שרמ"א כ' בסי' קכ"ד בשם מהרי"ל שבשעת הדחק כו' והצבור מתפללים עמו מלה במלה כו' וטוב שיהיה א' כו' מ"מ נ"ל דמ"ש שהצבו' לא יתחילו עד אחר האל הקדוש ואולי שגם מהרי"ל לא אמר אלא כשהשע' דחוק' כ"כ שאם לא יתחילו מיד עם הש"ץ שלא יוכלו לגמור קודם שיעבור כל הזמן ואפשר שלזה רמז מ"א בס"ק ד' מ"ש בשם ל"ח אבל בלא"ה שפיר טפי שלא להתחיל עד אחר האל הקדוש כו' עכ"ל ובספר א"ר כ' ע"ז דא"א לפ' כן דברי מהרי"ל שכ' וז"ל צוה לא' מהן שהוא לא יתפלל עדיין כדי שיענה אמן אחר הש"ץ או יקרא לא' מבני העיר שכבר התפלל עכ"ל. ומדכ' תחלה שצוה לא' שהוא לא יתפלל עדיין ע"כ לא מיירי שהשעה דחוקה כ"כ דא"כ באיזה זמן יתפלל אותו היחיד העונ' וכ' כמדומה שנוהגים דלא כהל"ח ע"ש ולענין קושייתו מס' מהרי"ל אין ספר מהרי"ל תח"י ואולי שם מיירי שהשעה דחוקה מצד קוצר הזמן אלא שהיה לאותן האנשים לעשות אחר התפלה דבר נחוץ מאד והפסד מרובה (ועיין לעיל סי' ק"ח סעיף ח') ועי"ז היה הזמן קצר כ"כ שאפי' להמתין עד אחר האל הקדוש לא היה אפשר וגם אם אין כוונת מהרי"ל כדעת ל"ח מ"מ נראה מדברי ל"ח דמסתב' ליה דלא כמהרי"ל ורמ"א אלא ליתרון כ' אפשר דגם מהרי"ל מודה כה"ג ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אחר כו'** דפליג כו' דבסעיף ט' כ' דבעי ט' עונים והכא סגי בחד וגם אותו א' אינו כ"א עצהי"ט וכמ"ש וטוב שיהיה א' כו' ובס"ט מצריך ט' דאל"כ קרוב להיות ברכותיו לבטל' ומתפלל פ"א. ר"ל בשלמא בסעיף ט' שהש"ץ כבר התפלל בלחש ואינו מתפלל בקול רם כ"א משום הצבור א"כ אם אין עונים אמן קרוב לברכה לבטלה משא"כ דהש"ץ עדיין לא התפלל בלחש א"כ צריך להתפלל לצורך עצמו וא"כ מאי ברכה לבטלה איכא אי ליכא עונים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין לש"ץ כו'** אבל כשמאריך כו' כמ"ש על ר"ע ר"פ א"ע ד' ל"א ע"א וכ' תר"י וז"ל שלא היה מרבה ומאריך בתחנונים שהיה או' וגם לא היה מאריך כ"כ באמירת המלות מפני טורח הצבור עכ"ל וא"כ המאריך יותר מדאי עושה שלא כדין שמטריח כ"כ הצבור ולכן אין להמתין עליו:

וירא שיתלוצצו עליו ועל ידי זה יבלבלוהו ולא יוכל לכוין כ"ה שם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **יש להם כו'** וכ"מ ממ"ש סי' צ"ח סעיף י"ד ר"ל דחיישי' שמא ילמדו אחרים ממנו ולא יטו אוזן להתפלה אפי' לא ילמדו ולא יאמרו תחנונים:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אמת כו'** אבל בתפלה ר"ל בברכה אמצעית של י"ח שהן תפלות ובקשות ובתחלתן או בסופ' שבחוב קדיש דאין בו שבח כ"א תפלה לעתיד:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אינו כו'** וב"ח כו' שדין זה נובע ממה שהראשונים שאלו אהא דלא יענה אמן יתומה מהא דאמרי' פ' החליל באלכסנדריא של מצרים שהיה עם רב בבה"כ ולא היה אפשר לכולם לשמוע הברכה מפי הש"ץ היה אחד עומד על הבימה וכשהיה מגיע ש"ץ לסוף ברכה היה מניף בסודר ומזה ידעו לענות אמן והקשו הא הוי אמן יתומה ויש שתי' דוקא בברכה שחייב בה אין לענות יתום' ובאלכסנדריא באמת לא היה עוני' כ"א על ברכה שלא היו חייבים ויש שתי' דאם יודע באיזה ברכה עומד אע"פ שלא שמעה מפיו לא הוי אמן יתומה ובאלכסנדריא היו מונים סדר הברכות והיו יודעים באיזה ברכה עומד והרב"י תפס עיקר תי' ראשון ורמ"א החמיר חומרא שני התירוצים לכן כתב דבעי' אפי' בברכה שאינו מחויב שיודע באיזה ברכה עומד ובברכה שמחויב בה לא מהני מה שיודע איזה ברכה והב"ח החמיר יותר כדעת הפוסקים דהחמירו דאם הברכ' הוא להוציא רבים אף שהוא כבר יצא אם לא שמעה מפיו אף שיודע באיזה ברכה אין לענות אמן לכן בתפלת י"ח בקול רם שניתקנה להוציא שאינו בקי אם לא שמעה אינו רשאי לענות אמן אבל ברכת התורה לא ניתקנה להוציא רבים אע"ג דקי"ל בסי' קל"ט דהקורא בתורה צריך לברך בקו"ר כדי שישמעו הציבור ויענו אמן מ"מ הא כתב הרב"י בסי' זה וז"ל מאחר שתקנו חכמים שיחזור הש"ץ התפלה כדי להוציא את שאינו בקי חייבים אף הבקיאים לשתוק ולשמוע כל ברכה מפי החזן כו' אבל ברכת התור' אין הצבור חייבים בהם שאע"פ שתקנו חז"ל לקרות בתורה בצבור הברכות לא לצורך הצבור נתקנו אלא מפני שהקורא בצבור ראוי לו לברך כו' עכ"ל וי"ל אע"ג שגם הציבור חייבים לשמוע ברכת הקורא בתורה זה הכל היא מפני הקורא שחייב לברך אבל לא משום הצבור:

ומ"ש הב"ח ולא שרי ביודע אלא כו' משמע דגם בברכות הקורא וברכת הנהנין בעינן עכ"פ שיודע באיזה ברכה. בב"ח אינו מבואר כן אלא דהמ"א חומרי חומרי נקט תפס חומרת הב"ח בברכה שהוא להוציא רבים וחומרת רמ"א בברכת התורה והנהנים דבעי' עכ"פ שיודע באיזה ברכה עומד:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מיד כו'** הפסק (י"נ) ועמ"ש ס"ס קכ"ח כצ"ל וע"ש במ"א ס"ק ע"ג דהרבון שאומרי' הקהל בשעת נשיאת כפים לא יאמרו אלא כשכהני' מאריכים בניגון ואע"ג דבגמ' אמרי' דיש לאומרו בשעה שהכהנים מברכים. כ' הת"ה דאריכו' הניגון הוי מכלל הברכה ע"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **שומע צבור**. לכאורה משמע שכיון למ"ש כו' וא"כ מה דנקט רמ"א ציבור הוא דוקא:

מהאי דהחליל. הובא לעיל ס"ק י"ג ולא ניחא ליה בתי' הנ"ל לכן חילק הא"ח דוק' כשלא שמע הברכה מפי המברך ושומע יחיד עונה לא יענה דשמא גם אותו יחיד עונה אמן יתומה משא"כ כששומע צבור עונים דודאי כל הצבור לא יענו אמן יתומ' ולכן אז גם הוא אפי' לא שמע רשאי לענו' אמן והכי הוו בהאי דאלכסנדריא:

משום דעלה קאי דהמחבר נקט צבור ומיירי שאינו מחויב באותה ברכה ויודע כדלעיל סעי' ח':

סעיף יח

(**ס"ק י"ח**) **וכן כו'** דל"מ ברכה כו' ר"ל לפמ"ש מ"א דלרמ"א אין חילוק בין יחיד לצבור אלא מיירי שאינו מחויב באותה ברכה וכמ"ש בס"ק שלפני זה והא בקדיש וקדושה מחוייב ודוחק דמיירי שכבר שמע קדיש וקדושה וע"ז כ' דל"מ ברכה שנתחייב כו' דאל"כ קשה האיך יצאו כו' דניהו דבאמן יש לומר דלא היו עונים אלא א"כ לא נתחייבו מכל מקום עכ"פ צריכים לשמוע קדיש וקדושה וברכו ואיך היה אפשר לענות אע"כ דל"מ מחויב והיו רשאי לענות כשהיו יודעים על ידי סי' שעומד בקדיש או קדושה או ברכו:

סימן קכה

סעיף א

ס"ק א. שותקים כו' כי א"א דבר שבקדושה כו' ר"ל דניתקן שש"ץ יאמרו בשביל הקהל ויהי' שלוחם וכשגם הציבור אומרים עמו איך יקרא הש"ץ שלוחם דהא כל אחד ואחד אומרו לכן בעינן עכ"פ תשעה ישתוקו ויעשה ש"ץ שלוחם וכ"ש שאותן תשעה צריכים לשמוע לש"ץ ולא ישיחו דברים אחרים:

אפי' יש מנין מלבדו אסור. ל"מ להשיח דברים אחרים אלא אפי' לומר עם הש"ץ אסור דניהו דהש"ץ שפיר נעשה שליח לתשעה האחרים מ"מ אותו האומר דבריו נראים שהוא נעשה שליח ובאמת אינו נעשה שליח לשום אדם:

ואין נקרא קדושה כו' לעומתם כו' ובדברי כו' משמע דגם לעומתם כו' ובדברי כו' יאמר הש"ץ לבד ולא יאמר הקהל עמו. וכן הוא מסקנת הרב"י בספרו. אבל הט"ז חולק ומתיר לצבור שיאמרו גם הם לעומתם כו' ובדברי כו':

האמור בקמ"ץ ר"ל תחת ה"א של האמור:

קודם שיתחילו הקהל. כי דברי הקהל ברוך כבוד כו' וכן ימלוך כו' הוא סיום דברי הש"ץ שהש"ץ אומר לעומתם ברוך יאמרו. ר"ל כת מלאכים שנקראו ברוך וע"ז אומרים הקהל מה שכת ברוך אומרים היינו ברוך כבוד כו' וכן ובדברי כו' והקהל עונים ימלוך כו' וא"כ איך יקדימו קהל אמירתם קודם סיום ש"ץ דבריו:

וקשה האיך השתחו' כו' עסי' קי"ג וכאן ל"ל דשחה רק מעט כמ"ש מ"א בסי' קי"ג דא"כ לא היה צריך לזקוף בשם. כיון דליכא שחיה גמורה וכן נראה קצת מדברי מהרש"ל שהביא מ"א סי' קכ"ז ס"ק ב':

כמוסיף כו' שבאותן מקומות איכא תקנות חכמים לשחות א"כ אי מוסיף לשחות בברוך או במודים שדומה לתקנות חז"ל הוי כמוסיף ולא במקום אחר שאינו דומה למקום שתקנו חכמינו ז"ל לא הוי כמוסיף:

ובכל קומה כו' דאוסר לעיל סי' קי"ג:

והודאה ר"ל ודומה למודים ולכך אסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מנענעים כו'** כב"ח שצ"ל וכן כתוב כו' שהטור כ' וז"ל נקדש את שמך בעולמך כשם שמקדישים אותו בשמי מרום וכן כתוב על יד נביאך וקרא זה אל זה ואמר ויש בו י"ד תיבות כמו שיש בפסוק וקרא זא"ז ואמר עכ"ל כ"ה גרסת הב"ח בטור וס"ל להב"ח דעד תיבות וקרא הן י"ד תיבות ולכן כ' דצ"ל וכן כתוב אבל לפי נוסחתינו שאנו אומרים ככתוב אין בו כ"א י"ג תיבות וע"ז כ' מג"א וגרסא שלנו בטור אין בו ככתוב כו' ור"ל שבטורים שעם הב"ח נדפס בטור וז"ל נקדש את שמך בעולמך כשם שמקדישים אותו בשמי מרום וקרא זה אל זה ואמר עכ"ל וא"כ ע"כ צ"ל דמ"ש הטור ויש בו י"ד תיבות ר"ל מן תיבות נקדש כו' עד תיב' קדוש וכולל תוך הי"ד תיבות ה' תיבות וקרא זה אל זה ואמר אם כן בין אם אמר ככתוב או וכן כתוב בכל ענין אין המספר מכוין עם מספר שכ' הטור: ונוסח שלנו יש לה סמך כו' ר"ל אי אומרים ככתוב א"ש דאיכא מן נקדש עד ה'

כ"א תיבות כמו שאמר משה בפרשת האזינו וכדאיתא בילקוט משא"כ א"א וכן כתוב איכא כ"ב תיבות עד ה':

סימן קכו

סעיף א

ס"ק א ודילג. ואם דילג ראש כו' מצוין בדפוס בטעות וצ"ל אבל אם דילג בברכות המלשינים כו' ע"ז כתב מ"א ואם דילג ראש כו':

שבני רומני' אומרים כו' מפחד אויב:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מיד כו'** ומדסתם פה כו' ר"ל שהרב"י הביא בשם תר"י אהא דאמרי' טעה בכל הברכות אין מעלים אותו (ר"ל אין מסלקין אותו) טעה בברכות המינים מעלין אותו והקשו טעה בכל הברכות אין מעלין אותו והא תנן העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו. ותי' וז"ל זהו לפי שעה אבל בכאן אמר שאין מסירים אותו ור"ל דגם בטעה בשאר ברכו' מסלקים אותו בתפלה זו ויעבור אחר תחתיו. ומה שאמר אין מעלים אותו. ר"ל שאין מסלקין אותו שלא להיות שוב ש"ץ לעולם וע"ז כ' הרב"י וז"ל משמע מדבריו שאם טעה בברכת המינים מסלקים אותו מש"ץ עכ"ל: ולזה כ' מ"א מדסתם בש"ע ולא כ' בפי' שמסלקים אותו אם טעה בברכת המינים שלא יהיה שוב ש"ץ לעולם ע"כ דלא ס"ל כתר"י בזה. ולענין קושית תר"י כבר נתיישב בדברי ש"ע שהם דברי רשב"א שהחילוק הוא דבשאר ברכות אם דילג מזכירים אותו ואם יודע ע"י ההזכר' לחזור למקומו אין מסלקין אותו אפי' מתפלה זו ואם גם ע"י ההזכר' אינו יודע לחזור למקומו בהא תנן העובר כו' יעבור אחר תחתיו משא"כ אם דילג בברכת המינים מסלקים אותו מיד מתפלה זו ואין מזכירים אותו שמא יהיה יודע לחזור למקומו:

ובפרט בזה"ז ר"ל דאין מינים מצוים כ"כ. אולם לעיל סי' א' ס"ק ט' לענין יו"ד הדברות בציבור משמע קצת היפוך:

עבי"ד ס"ס י"ב שכ' שם דאין שוחטים לתוך גומא ואם שחט י"א דאסור דחיישינן שמא מין הוא וכתב רמ"א דבזה"ז אין לאסור בדיעבד דבזה"ז אין דרך עע"ז בכך וה"ה די"ל כאן דנשתנ' הדין בזה"ז מזמן חכמי הש"ס כיון דאין מינים מצוים בינינו:

סעיף ד

(ס"ק ד) כמו כו' ומ"ש הרב"י ר"ל טעם לדעה א':

כמ"ש סי' רס"ח ס"ב דאית' בירושלמי דבדין הוא דלבעי לצלוי כל י"ח ברכות בשבת כמו בחול אלא דלא אטרחוהו רבנן ודי בשבע ברכות ובר"ח הלא מתפללים ח"י ברכות ע"כ לענין טרח הבאה ע"י תפלה חיישי' בשבת יותר מבר"ח וכאן דמיירי ג"כ בתפלה וחזי' דחשו חז"ל לטרח' בר"ח כ"ש בשבת וי"ט:

רק בקריאה כו' ר"ל דבר"ח קורין בתורה ד' גברי וגם אין מוסיפים. ובשבת קורין ז' גברי ואם רצו מוסיפים וה"ט דהוא מתקנו' משה שיקראו בשבת בתור' כדי שיתעסקו כל ישראל בתור' עכ"פ ביום השבת ולא נתנו שבתות וי"ט לישראל כ"א כדי שיתעסקו כל ישראל בתורה כי הם פנוים אז ממלאכה ולכן קורין שבעה גברי משא"כ ר"ח שיש בו ביטול מלאכה די בד' גברי והיינו דוקא לענין קריא' התור' דלענין זה ניתן שבת משא"כ לענין תפלה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בג' כו'** שלגרסת הטור. ר"ל ברמב"ם. ור"ל שחילוק זה בין ג' ראשונות לאחרונות לא נזכר כ"א ברמב"ם ולגרס' הטור ברמב"ם גם הרמב"ם לא חילק. אלא שהרב"י כתב שגרסתינו ברמב"ם דבטע' בג' ראשונות חוזר. ועפ"ז פסק כן בש"ע:

שכן נמצא כו' בגרסת הטור:

יש להקל כו'. ובפרט שהל"ח כתב דלא ידע טעם לחלק בין ג' ראשונות לאחרונות:

ועסי' קכ"ד ס"ב דבשעת הדחק לא יתפלל ש"ץ בלחש אלא בקול רם ולא גרע דיעבד משעת הדחק:

סימן קכז

סעיף א

ס"ק א ולא כו' כדין שאר שחיות. והא דהוצרך לכתוב כן במודים כתב הרב"י וז"ל משום שדרך קצת ב"א לשוח יותר במודים מבשאר מקומות. דמשמע להו דכל המוסיף לשוח במודים ה"ז משובח ולפיכך כתבו דבמודים נמי לא ישוח יותר מדאי עכ"ל:

והב"ח כו' ינענע כו' והטעם כ' הב"ח וז"ל כיון שאין חייבים עכשיו לכרוע ואין שוחין אלא כדי שלא יהיו נראים ככופרי' במי שהש"ץ כורע לו לפיכך הזהירו חכמים שלא יהיו שוחין אלא מעט כדי שידעו שאין בשחי' זו חיוב גמור אלא שלא יהיו נראים ככופרים כטעם ואם בא לשחות בסוף כל ברכה מלמדים אותו שלא לשחות כו' שלא יבואו לעקור תקנות חכמים עכ"ל:

סעיף ב

(סק"**ב**) **בשחי' א' כו'** זוקף כפופים כדלעיל סי' קי"ג סעיף ז':

נ"ל כוונתו כו' בא ליישב דהא גם בתחלת ברכה צריך לזקוף בשם דהא בתחלת י"ח דהיינו תחלת ברכת אבות כששוח' צריך לזקוף בשם וכן הקשה ב"ח וגם בא ליתן טעם לחלק: דצריך ע"כ לזקוף שיהי' נראה שלא כרע משום תקנות חכמים ולכן זוקף כשקיים תקנות חכמים:

לכן יזקוף בשם רצה לומר כיון דבלא"ה צריך לזקוף לכן עדיף טפי כשיזקוף בשם משום ה' זוקף כפופים משיזקוף אח"כ אבל משום ה' זוקף כפופים גרידא אי לאו דהיה צריך לזקוף בלא"ה לא היה צריך לזקוף:

וה"ה בתחלת הברכ'. היכי שזקף מיד היינו משום תקנת חכמים שצריך לזקוף אחר הכריע' אם כן ג"כ עדיף שיהיה הזקיפ' בשם:

והתם רצה לומר בסוף מודים דרבנן ליכא שם דהא אין חותמין בשם:

אעפ"י שיש שם בתחלה ל"ל בה כצ"ל. רצה לומר כיון דאין צריך לזקוף עד סוף מודים דרבנן מצד תקנות חכמים א"כ משום ה' זוקף כפופים גרידא אין צריך לזקוף כנ"ל ואם כן מ"ש פסקי מהרי"א ואין להקפיד משום ה' כו' אלא בסוף ברכה רצה לומר אלו היה במודים בסוף ברכה שם:

בשם רש"ל שיזקוף מעט. כתב הב"ח שהוא הכריע לעשות כמהרי"א שיהיה כולו בשחי' ולהראות זקיפה כשמזכיר ה' משום ה' זוקף כפופים לכן יזקוף מעט ולבסוף בשחיי' וכמ"ש הרב ב"י בש"ע:

סעיף ג

סק"**ג** בברכ' בפת"ח תחת בי"ת ראשונה:

ואין מלת כהנים דבוק למלת עם דאז הוי משמע שהם כהני ומשרתי עם ישראל:

שלוחי דרחמנא כדאיתא בקדושין דף כ"ז דאי ס"ד שלוחי דידן מי איכא מידי דאיהו לא מצו עביד דהא זר אסור לעבוד ושלוחי דהיינו כהן מצי עביד אע"כ כהנים שלוחי השם:

כדאיתא פרק הזרוע דף קל"ב ע"ב דכהנים פטורים ממתנות זרוע לחיים וקיבה ואמר רבא הטעם דכתיב מאת העם ולא מאת הכהנים:

כדאיתא פ"ד דיומא שבווידוי שני שהי' כהן גדול מתודה ביום הכפורים על פרו היה אומר כפר כו' אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך:

סעיף ד
(סק"ד) **עד וכו'** עד שלום ר"ל דבש"ע משמע שיאמר הש"ץ גם ושמו את שמי על בנ"י ואני אברכם לכן כ' דהמנהג אינו כן דדברי הש"ץ הם תפלה שה' יברך את ב"י בברכת כהנים ולכן או' כל ברכות כהנים אבל מושמו את שמי כו' ואילך אין בו כ"א ציווי ה' לכהנים:

סעיף ה
(סק"ה) **כן כו'** אלא לבסוף אע"ג דאי כהן מברך עונים אמן על כל ברכה מ"מ הש"ץ או' כל ג' הפסוקי' יחד לכן או' כי"ר אחר סוף פסוק ג'. והטעם שאין עונים אמן. דאמן לא שייך כ"א כששומע מפי כהן המברך אבל ש"ץ אינו או' כ"א דרך בקשה וכמ"ש ט"ז ס"ק ד':
שאומרים בתחלה ר"ל אחר פסוק א' וכן אחר פסוק שני אומרים יהי רצון אחר פסוק ג' שהוא סוף אומרים כן יהי רצון:
ודע שנקרא מודים דרבנן כתב הרב ב"י משום שתקנוהו אמוראים רבנן רבי' וכ"א הוסיף על חבירו ואנו אומרים כל ההוספות. וכתב בספר א"ר דנראה מל' הרב"י ומלשון הלבוש דבשעת שהקהל אומרים מודים דרבנן יתפלל הש"ץ ויגמור ברכת הודאה ולא ימתין על הצבור וכתב שבתשו' הרא"ש משמע שהש"ץ ימתין עד שסיימו הקהל מודים דרבנן ע"ש:

סימן קכח

סעיף א
כ' במ"א כ' בא"ע כו' וצ"ע דהא הרמ"ך שממנו נובע דין רמ"א שם: דמאי איכפת לן דהא תנן בגיטין דף נ"ט דקורא כהן ראשון מפני דרכי שלום דלא ליתי לאנצויי שכ"א או' אני אקר' ראשון וכיון דכהן קורא ראשון תו ליכא מחלוקת א"כ כשקורא זה שהוחזק כהן ע"פ עצמו גם כן ליכא למיחש למחלוק' ואיסורא ליכא: ועמ"ש סי' ר"א דגם מ"ש הרמ"ך שקורא א' ע"כ ס"ל כהתו' וטור דהא דדרשי' וקדשתו לברך ראשון הוא אסמכתא אבל לפמ"ש מ"א שם דע"כ דרשה גמורה מדפריך בגיטין אהא דתנן דכהן קורא ראשון מפני דרכי שלום והא דאוריית' היא מדכתיב וקדשתו ומשני דדרכי שלום איצטריך שאין הכהן רשאי למחול על כבודו וא"א דאסמכתא היא ואינו רק מדרבנן א"כ מאי פריך דאורייתא הוא וגם דלמא באמת מה"ט אסמכוהו אקרא משום דרכי שלום א"ו דאורייי' ממש היא א"כ אפי' לקרות ראשון לא היה ראוי שיהי' נאמן ע"פ עצמו:
ובחמ"ח שם ובב"ש שם תי' דרמ"א הוכיח דע"כ להרמ"ך נאמן אפי' לישא כפיו דהא כ' הרמ"ך הא דל"ח שמא יעלו מקר"ת לתרומה ותי' כיון דתרומה בזה"ז דרבנן ל"ח

לה וגם אין תרומה בח"ל נוהג כלל ואכתי קשה ניחוש שמא יעלוהו לנשיאות כפים אע"כ דבאמת רשאי לישא כפיו והטעם כיון דלתרומה ל"ח א"כ ל"ל הנאת ממון ולכך לא חשדי' ליה דמשקר:

סק"א לא ידע ר"י פי' דאר"י (בשבת דף קי"ח) מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני שאיני כהן ואם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה וע"ז כ' התו' דלא ידע ר"י מאי איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה (ומתמה אי ר"י (עלה) ודאי דלא היה מברך כיון דידע שאינו כהן. וא"כ מאי רבותי' שלא היה עובר על דעת חביריו): דהא בכתובות ד' כ"ד ע"ב:

עובר בעשה ופירש"י דכתי' דבר אל אהרן כו' כה תברכו אתם ולא זרים ולאו הבא מכלל עשה עשה:

ובשבת מיירי עם כהנים אחרים דלבדו ודאי דלא היה עולה לעבור על עשה:

ואפשר דס"ל לר"י כו' מה שמזכיר השם לבטלה ודלא כפירש"י הנ"ל אלא משום ברכה לבטלה לכך עובר הזר בעשה וזה שסיימו התו' אם לא משום ברכה לבטלה והיינו עשה המוזכר בכתובות ואע"ג דבברכה לבטלה איכא ל"ת וכדאמרי' בברכות ל"ג כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר בלא תשא לזה רמז מ"א ועסס"י רט"ו ר"ל שהבי' שם מחלוקת הפוסקים דהרמב"ם ס"ל דהוא דאוריית' אבל התוס' ס"ל דאינו רק אסמכת' וכתב שם מ"א וז"ל וכ"ה בתמורה דף ד' פשטא דתלמודא דהוא דאורייתא והתו' מפרשים כו' עכ"ל ור"ל דאמרי' שם המקלל חבירו בשם לוקה דכתיב אם לא תשמור כו' ליראה את השם הנכבד כו' והפלא ה' את מכותך והיינו מלקו' ופריך ואימא קרא מיירי במוצי' ש"ש לבטלה אבל מקלל חבירו בשם לא סגי ליה מלקות ומשני לחד תי' הא אין עונשים אא"כ מזהירי' וא"כ בשלמא אי קאי אמקלל מצינו אזהרה וכדאי' שם אבל אי קאי אמוצי' ש"ש לא מצינו לו אזהרה ופריך והא מצינו אזהרה למוציא ש"ש לבטלה את ה' אלהיך תירא ומשני האי אזהרת עשה ובעינן אזהרת לאו אע"כ קרא דואם לא תשמור קאי אמקלל וא"כ נשאר למוציא ש"ש לבטלה עשה דאת ה' אלהיך תירא. ודרשה דעובר בל"ת דלא תשא דאית' בברכות דף ל"ג ס"ל דהוי אסמכתא וא"כ א"ש הא דאמרי' בכתובות דאיכא עשה בזר העולה והיינו משום ברכה לבטלה דאיכא עשה דאורייי' ולא ל"ת והיינו לפי תי' זה לא ס"ל החילוק שכ' מ"א לקמן סי' רט"ו בין מזכיר השם לבטלה או מברך לבטלה: רשות לנשים לסמוך ע"ג קרבן והתורה לא מיעטה נשים אלא דגבי אנשים איכא חיוב ומצוה לסמוך על הקרבן. ולכן תמה ר"י עליו ר"ל על ר"י דלר"י ליכא עשה בזר העולה דהתורה לא מיעט בקרא דכה תברכו ולא זרים דזר אינו מצווה לברך:

אליבא דר"י דאית ליה מעלין כו' דהכי אי' התם אבעי' להו מעלין מנשיאת כפים ליוחסין או לא תבעי למ"ד מעלין לתרומה ליוחסין דלמא דוק' תרומ' דאיכא איסור מיתה לזר האוכל תרומה. ואי לאו דברור דכהן הוא לא היה אוכל ולא היה מאכילים אותו אבל נשיאת כפים דליכא לזר אלא עשה אפשר דאינו כהן ואפ"ה נשא כפיו דלא חמיר ליה כ"ה עכת"ד הגמ' ולר' יודא מצינו דס"ל מעלין מתרומה ליוחסים וא"כ לדידיה א"ש מה דאמר הש"ס דאיכא עשה לזר העולה דהא ס"ל דנשים אין רשאים לסמוך:

סעיף ב

(**סק"ב**) **כשקראו כו'** או שא"ל קודם רצה כו' לכן עובר דה"ל לעקור ברצה. וכ"מ בר"ן דמגילה שכ' דאין כהן עובר אא"כ קראוהו וא"כ ה"ה אם קראוהו אחר רצה אינו עובר דהקריאה אחר רצה אינו מועיל דכיון דלא עקר ברצה אינו רשאי לעלות ולא גרע מיש בו א' מהדברים המעכבים דאף שקראוהו אינו עובר:

סעיף ד

(**סק"ד**) **כשהכהנים כו'** ומרדכי כו' ועב"י ס"ס זה שהביא דברי המרדכי וע"ש מ"ש בטעמו:

וכ' הב"ח כו' דהקש' דמ"ש הטור ס"ב כל כהן שאין בו אחד מהדברים כו' דה"ל לקצר כל כהן שאינו עולה עובר כו' ומאי קמ"ל במ"ש שאין בו א' מהדברים המעכבים למעט שאם יש בו דבר המעכב שאינו עובר פשיט' דאינו עובר דאדרב' אינו רשאי לעלות ועז"כ דקמ"ל אפי' אין בו רק דבר המעכב מדרבנן דאתי עשה דאורי' ודחי עכובא דרבנן אפ"ה אינו עובר דאין כוונת הש"ץ על הפסולים והוי כאלו לא קראוהו דאינו עובר:

אבל מל' הרב"י שכ' בס"ב כו' ר"ל דלהטור שלא כתב רק כל כהן שאין בו א' מהדברים כו' והוא שיהי' בבה"כ כשקורא כהנים כו' אבל אם אינו שם אינו עובר עכ"ל י"ל כמ"ש הב"ח אבל הרב"י שהוסיף וכ' אם הי' בבה"כ או אם א"ל לעלות כו' משמע אפי' א"ל לעלות אם יש בו דבר המעכב אפי' מדרבנן דהא ע"כ בזה מיירי מכח קושיות הב"ח אפ"ה אינו עובר:

אלא חכמים מנעוהו. וכ"כ התוס' בשבת דף ד' על הא דאבעי' להו הדביק פת בתנור ע"ש סמוך לחשיכה מי התירו לו לרדותה בשבת (דרדיו' הפת איכא איסור דרבנן) קודם שיגמור אפייתה ויבא לידי איסור סקילה והקש' התוס' מאי קמבעיא ליה הא אפי' לא נתיר לו לא ישמע לנו וירדנ' כדי שלא יתחייב סקילה ותי' כיון דחכמים מנעוהו שלא ירדנה אינו חייב סקילה:

כדאית' סי' קצ"א. דהקילו חכמים על הפועלים לקצר ברכת המזון שלא יבטלו ממלאכת ב"ה אע"ג דברכת המזון דאוריית' מ"מ בשב ואל תעשה יש כח בידם לעקור ד"ת וע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ויש כו**' וקשורים כו' דזה מתקנת ריב"ז שלא יעלו במנעלי' שמא יפסיק רצוע' מן המנעל ויקשרנו ובין כך יעלו חביריו לדוכן והוא לא יעלה. אבל בבתי שוקים אפי' יש בהם רצועות לקשור כתב הרב"י דל"ח דודאי מנעל שנפסק הרצועה אם לא יקשרנו איכא גנאי לכן חיישי' אבל בתי שוקים דאפי' אם תפסק הרצועה אם לא יקשרנו ליכא גנאי לכן לא חיישי' ע"ש בהרב ב"י. ודעת יש מחמירי' משום דבתי שוקים של עור אתי לאחלופי במנעלים כיון שהם דומים למנעלים דהם ג"כ של עור ולכן כ' אם מגיעים עד האצילי' והם בתי שוקים ורגלים יחד ואין בהם רצועה ואין דומים למנעלים שרי:

ועמ"ש סי' תקנ"ד דלענין ט"ב אפי' מחופה עור דהתם משום צער וכל מידי דמגין על הרגל אסור לנעול א"כ מחופה עור ג"כ מגין ואסור. משא"כ הכא טעם משום דאתוי לאחלופי ובמחופה עור לא אתי לאחלופי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הלוי כו**' לא מצינו בו קדוש'. דפטר רחם צריך פדיון והר"י כ' בשם זוהר הטעם דלוי יוצק דכהן הוא קדוש וכן הלוי לכן ראוי שירחץ קדוש לקדוש. וכן פטר רחם ישראל יש בו צד קדושה:

ואם הלוי כו' א"צ ליתן כו' ואם קצת כהנים ת"ח צריך כו' והפר"ח חולק בתרתי וס"ל דאפי' קצת ת"ח ל"מ דאינו חייב ליצוק לכהן ע"ה. אלא אפי' איסורא עביד אי יוצק לע"ה והוי בכלל ומשנאי אהבו מות ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ולא כו**' ועסי' צ"ב דאפשר דסגי בכל מידי דמנקי:

אסור לתת כו' וכ"כ סי' תקי"א והט"ז הוסיף שם דאפי' נתן מעי"ט אסור דמוליד ריח בידים. ובתשובת חכם צבי חולק דל"מ אם נתן מעי"ט דשרי דבבשר אדם לא שייך מוליד ריח דהא קי"ל סי' שכ"ב דעצי בשמים מוללו באצבעות ומריח אע"ג דמסתמא מכווין שידיו יקלטו הריח. וגם אפי' ליתן בי"ט שרי דבדבר מאכל ומשקה לא שייך מוליד ריח דהא שרי ליתן בשמים לתוך תבשיל ואע"ג דמים אלו הם לרחיצ' ולא לשתיה מ"מ כיון דראוי לשתיה לית בהו משום מוליד ריח:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ובירך כו'** ואפשר דכוונתו דוקא כו' ר"ל אי הוי קתני דאין מברכים על נטילה זו ה"א משום דאין בו מצוה ובכל ענין א"צ ברכה לכן כ' אם נטל הכהן שחרית כו' ומזה משמע דמה"ט אין מברכים דאין חיוב כ"כ ליטול כיון שכבר נטל שחרית ובירך וא"כ ממילא שמעי' דאם נגע במקום מטונף דאזדא לה נטילת שחרית צריך לברך דלא כמ"ש הב"ח דהרב"י כ"כ דתלמיד טועה כ"כ אלא התו' כתבו כן:

אדרבא פשט לשונו כו' אף שהביא הרב"י שכן הרמב"ם העיד על אביו שהורה שא"צ ליטול אלא יסמוך על נטילת שחרית מ"מ פשט לשונו בחבורו לא משמע כן. אבל אם נגע כו' דגם בעבודה אי נגע ב"מ היה צריך שוב לקדש. ובס' ע"ת הקשה איך אפשר לסמוך על נט"י שחרית דשיעור נטילתן עד סוף קשרי אצבעותיו ולנשיא' כפים בעי' עד סוף הפרק ע"ש ובס' א"ר. וא"ל אף דא"צ שחרית כ"א ע"ס קשרי אצבעות מ"מ נוהגים ליטול עד הפרק ועיין בהרב"י:

כדי הילוך כ"ב אמות עסי' קס"ו במ"א:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **כשעוקרים כו'** והטור והרמב"ם כתבו לשון הגמ' ואעפ"כ הרמב"ם י"ל דס"ל כרש"י ור"ן ותו' והא דסתם הרמב"ם דכן דרך למנקט ל' הש"ס אבל הטור וש"ע אין דרכם לסתום וכן משמע דס"ל דדרך הלוכן היו אומרי':

שצ"ל תחלה מודים כו' כדי שלא יצטרך להפסיק באמירת מודים באמצע התפלה א"כ ע"כ צ"ל יה"ר כשכבר עומד על הדוכן:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **שנים כו'** ואם א' מהן קטן כו' דהא קטן לבד אינו עולה אלא עם הגדול לסניף להתחנך כדאיתא סעיף ל"ד וא"כ הקטן כמאן דליתא וליכא רק א':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אינו קורא ואפ"ה מברך כו'** כהן א' עולה מדרבנן תו' מנחות דף מ"ד וראיית' דלא ממעט הש"ס א' אלא לקריאה דלא' אין קורין אבל לא אמעיט מעלי' לכן צ"ל דעכ"פ מדרבנן חייב לעלות:

עיין בטו' ר"ל דעת התו' הנ"ל הוא דעת הר"ר פרץ שהביא הטור דא' אינו חייב מן התורה. ואפשר מדרבנן גם הר"פ מודה דחייב אבל הטור ס"ל דאפי' אי חייב מן התור'. אולם כ' הרב"י דהא אפי' שנים אם לא קראם אינם עוברים והא לא' אין קוראים ואיך יתחייב ותי' דאם אירע שקראו לא' לדעת הטור עובר וא"כ גם לדעת התו' דאינו חייב רק מדרבנן מ"מ

אינו חייב אלא אם אירע שקראוהו (אבל הט"ז ס"ק ג' ס"ל דלהטור דגם א' עובר היינו אפי' לא קראוהו ע"ש וא"כ להט"ז לדעת התו' דחייב מדרבנן היינו אפי' לא קראוהו) וא"כ לדעת הרב"י דא' אינו חייב אלא אי קרה שקראוהו. ולפי הדין שאין קוראים לא' א"כ לא ידעתי איך שייך לברך אשר קדשנו וצונו כו' כיון דלא נצטוה אפי' מדרבנן עיין בפר"ח ואפשר מידי דהוי אנשים שמברכים על מצות עשה שהז"ג כדלעיל סי' י"ז וס' רמ"מ אין בידי לע"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מברכים כו'** ואין א' מברך כו' ר"ל אע"ג דא' מברך לכלם משום ברוב עם הדרת מלך וכדלק' סי' רצ"ח סעיף י"ד היו יושבים מוצ"ש בבה"מ והביאו להם אור א' מברך לכלם מ"מ הכא מפני הטירוף יברך כ"א לעצמו:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **באהבה נ"ל דפי' כו'** ר"ל היכן נצטוה לברך באהבה. ולזה פי' דבאהבה ר"ל שהכהנים והמתברכים צ"ל אוהבים זא"ז:

(**ס"ט יט**) **מגביהי' כו'** דבעי' ה' כווים ע"ש הכ' מציץ מן החרכים ודרשי' ה' חרכים:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **ובעמיד' נ"ל דהציבור רשאים כו'** דדוקא כהנים דכתיב לעמוד ולשרת אבל הצבור ניהו שיהיו פנים כנגד פנים כמ"ש שם כלו' עבד שרבו מברכו והעבד אינו מסביר לו פנים דנראה כמבזה הברכה וכדדרשי' בסוט' אמור להם פנים כנגד פני' ומה"ט עם שאחורי כהנים אין בכלל ברכה דנראה כמבזים וכמ"ש רש"י דף ל"ח ע"ב. אבל בישיבה לא שייך ה"ט:

סעיף כה

(ס"ק כה) דרך ימין כו' למזרח יחזיר פניו לדרום. דהעומד במזרח דרום לימינו:

ודלא כי"מ איפכ' דהא דאמר הש"ס כל פינות שאתה פונה יהיה דרך ימין ועסי' תרנ"א במ"א ס"ק כ"א ובסי' תרע"ו:

עס"ס קל"ב דגם ביוצא מבה"כ דינא הכי. וביומא דף נ"ג ע"א דאמרי' דכה"ג כשהי' יוצא מבית קדשי הקדשים היה יוצא דרך כניסתו דהיינו דרך אחוריו ופניו כלפי הארון ואמרי' התם וכן כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדם לא היו מחזירים פניהן והולכין אלא מצדדין פניהם והולכים:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **המטונפים כו**' כמ"ש סי' ד' דהחולץ מנעליו (פי' במ"א שם בידיו) צריך נטילי' וא"כ ה"ה הכא בנוטל. עסי' צ"ב ס"ו דהעומד בתפלה סגי בנקיון עפר:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **מפי כו**' סי' קס"ז דאין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי רוב עונים וא"צ להמתי' על המאריכים:

דשאני כו' ר"ל דוקא הבוצע הטעם שצריך להמתין על העונים דעניית אמן גם הוא מכלל הברכה וכמו שאין רשאין לבצוע עד גמר הברכה ה"ה דאין רשאי לבצוע עד אחד עניית המסובין וא"כ המאריכין טועי' ועושין שלא כדין ואין הארכתם מכלל ברכה משא"כ בכהנים הטעם שצריכים להמתין עד שענו הצבור אמן כדי שישמע הצבור ברכת כהנים. דהצבור צריכים לשמוע משום כלום עבד שרבו מברכו והעבד אין מסביר לו פנים. וא"כ אפי' המאריכים אף שטועים ועושים שלא כדין מ"מ צריך להמתין להם שעכ"פ צריכי' לשמוע להם ברכת כהנים וע"י הארכתם לא ישמעו יהיה ע"י טעות או סבה אחרת:

סעיף כח

(**סקכ"ח**) **עד שיכל**' **כו**' אדרבא איפכא כו' ר"ל דמזהיר לכהנים אם אירע שש"ץ התחיל קודם שסיימו אמן ולא יתחילו הכהנים רבון טפי ה"ל להקפיד להזהיר לש"ץ שלא יתחיל ש"ש עד שיכלה אמן אפי' מפי מאריכי' וכמ"ש סי' קכ"ד במ"א דברכה שמחויבי' לשמוע צריך להמתין על המאריכים אבל רבון שאומרים הכהנים זו תפלה היא שתקובל ברכת' ומה להם לצבור בזה ליכא קפידא כ"כ אם אין הכהנים ממתיני' למאריכי' באמן:

ול"נ לתרץ קושי' הרב"י ר"ל דדינו של רמ"א שלא יתחילו הכהנים רבון כו' נובע מהכרח קושית הרב"י שהקשה אהא דאמרינן בסוטה דף ל"ט אין הכהנים רשאי' להתחיל ברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור מאחר שאין הכהנים אומרים התיבה עד שהש"ץ מקרא אותם א"כ מאי עד שיכלה כו' הא אף לאחר שיכלה אמן מפי הציבור אין מתחילים אלא המקרא מתחיל ולדעת הרמב"ם שאין מקרא להם תיבת יברכך א"ש וה"ק אחר שברכו הכהנים אשר קדשנו כו' אין רשאים להתחיל ברכה אחרת דהיינו יברך עד שיכלה אמן כו' אבל לדעת הטור דס"ל דגם תיבת יברכך הש"ץ מקר' צ"ל דברכה אחרת היינו מ"ש רבון העולמים כו' עכ"ל הרב"י ולכן רמ"א לפי מ"ש כהטור דגם תיבת יברכך צריך להקרות להם כמ"ש סעיף י"ג לכן לשיטתו ע"כ צ"ל כמ"ש הרב"י דלא יתחילו רבון כו' מיהו לדינא גם הרב"י אע"ג דס"ל כהרמב"ם דתיבת יברכך אינו מקרא להם א"כ א"צ לתירוצו דלא יתיחילו רבון כו' עד שיכלה אמן מפי הקורא וכמ"ש הרב"י כנ"ל מ"מ אף

דאין הכרח לזה מ"מ הדין דין אמת מסברא ולא לעשות מחלוקת בזה בין הרמב"ם וטור וכיון דהב"ח הקשה על תי' זה של הב"י:
ועז"כ מ"א ול"נ לתרץ קושית הרב"י דלעולם מ"ד אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה קאי על יברכך ואע"ג דצריך להקרות להם תיבת יברכך וא"כ גם אחר שיכלה אמן מפ"ה צריכי' הכהנים להמתין עד שמקרא להם יברכך ע"ז כתב מ"א דה"ק אם יש בקהל כו' ור"ל שמאריכים באמן עד שמסיים המקרא תיבת יברכך ועדיין הם מאריכים באמן צריכים הכהנים להמתין עד שיכלה אמן מפיהם והא דהותר למקרא לו' יברכך קודם שסיימו המאריכים לזה כ' מ"א הטעם דא"צ לשמוע הקריאה כו'. וכ"מ מדכ' לעיל כו' ר"ל דכ"מ דאין המקרא צריך להמתין על המאריכין באמן:

סעיף כט

(**סקכ"ט**) **אין הש"ץ כו'** שלא תתבלבל כו' ומה"ט כ' הפר"ח שעושים שלא כדין מה שמקרין ע"פ אלא צריכים להקרות מתוך הסידור עכ"ל:
תו' עסי' ק"ד ס"ז ס"ל אע"ג דקי"ל שם דאם עומד בתפלה אינו מפסיק אפי' לקדיש או לקדושה וכאן כ' התו' דאפי' אמן חשבי' צורך תפלה תי' הב"ח דשאני הכא דהאי אמן הוא מסדר התפלה דהא תקנו לו' ברכות כהנים תוך התפלה משא"כ לעיל בסי' ק"ד דהקדיש וקדוש' אינן מסדר התפלה לומר תוך תפלת י"ח אלא בא בגרמא דיליה שאיחר להתחיל להתפלל או שהאריך בתפלתו ועי"ז הגיע ש"ץ לקדיש או לקדושה כשהוא עומד תוך תפלת י"ח לכן אינו רשאי להפסיק:
ואם מובטח כו'. דאין למדים הלכה כו' דל' המשנה לא משמע כן מדתנן פ' אין עומדין ולא יענה הש"ץ אמן אחר הכהנים מפני הטירוף. ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא כפיו. ואם הבטחתו שנושא כפיו וחוזר לתפלתו רשאי. מדלא כ' גם אריש ואם הבטחתו שיענה אמן וחוזר כו' רשאי. א"ו דלא סמכי' על הבטחתו אלא לענין נשיאת כפים שלא תתבטל כיון שאין שם כהן אלא הוא אבל לא לענין עניית אמן כ"כ הב"ח בשם מרדכי הארוך שכ"כ בשם מהר"ם ולפי מאי דהוי ס"ל להל"ח תחל' לפסוק כמדרש רבה כ' שם סעיף כ"ב ליישב דהמשנה קתני אם הבטחתו לגבי נשיאת כפים לרבותא אע"ג דהוי הפסק גדול כ"ש אמן דלא הוי הפסק כ"ה:
דאסור להש"ץ לתקוע על סדר הברכות אי איכא אחר אפי' מובטח. דוקא הכא הותר שלא תתבטל נ"כ כיון דליכא כהן אחר:
ולפ"ד הש"ע. ר"ל דגם הוא פסק כאן דדוקא באין שם כהן אחר אז הותר לו לישא כפיו אם מובטח. ובסי' תקפ"ה סתם דאם מובטח מותר לתקוע משמע אפי' איכא אחר:

סעיף ל

(**סק"ל**) **ולא יאמרו פי' קודם רצה**. ולפמ"ש הפר"ח לעיל דלאו דוקא תחלת רצה אלא אי עוקר רגליו קודם שסיים ש"ץ ברכת רצה עולה ה"ה הכא:

סעיף לא

(**סקל"א**) **מובטח כו'** וב"ח כתב כו' ויש כהנים אחרים כו' משמע מדבריהם כו' ר"ל בדברי ל"ח מבואר כן להדיא. וגם מדברי הב"ח משמע כן מדכתב הב"ח ויש כהנים אחרים כו' עד בשלום כו' למה נקט ויש כהנים אחרים אלא ודאי דה"ק ל"מ אי ליכא כהנים אחרים ועולה הש"ץ כשמובטח ואז הש"ץ הלך ממקומו לישא כפיו. ועמד המקרא במקומו ודאי עדיף שהמקרא אומר שיש שלום ולא הש"ץ דיש לחוש לטירוף אלא אפי' יש כהנים אחרים דאז הש"ץ עומד על עמדו ולא עקר לישא כפיו כיון דאיכא כהנים אחרים אלא אחר עומד אצל הש"ץ ומקרא והש"ץ שותק אפ"ה המנהג דהמקרא אומר שים שלום. אלא ע"כ צ"ל דס"ל אי איכא כהנים אחרים לא הותר לש"ץ לישא כפיו אפי' מובטח דאל"כ מאי חילוק יש אי איכא כהנים אחרים או לא ולמה כ' הב"ח ויש כהנים אחרים. אך על גוף המנהג חלק הט"ז בס"ק י"ח דבדאיכא כהנים אחרים עדיף שהש"ץ יאמר שים שלום. וע"ש מלתא בטעמא וכתב שכן נהג הוא בפני הב"ח והב"ח לא מיחה:

דהאידנא מקרין כו' ור"ל דמהר"ם כ' דאין הש"ץ עונה אמן אחר הכהנים אפי' מובטח וכמ"ש לעיל בשם ב"ח בשם מרדכי ארוך ועז"כ מהרי"ל כיון דמקרין מתוך הסידור אין לחוש ורשאי לענות אמן דאין לחוש שיטעה בקריאתו. ואין תשובת מהרי"ל תח"י. לא רצו לסמוך ע"ז דמהרי"ל כ' בהדיא דאין לסמוך לענין אמן ה"ה לענין נ"כ גם שאר הגדולים דס"ל כמהר"ם ומהר"ם גופיה דלא התיר לישא כפיו כשיש אחרים אפי' מובטח. אע"ג דבימיהם וגם בימי מהר"ם כבר התפללו מתוך הסידור דוקא בזמן הש"ס היו מתפללים בע"פ:

דלהטור שם דמתיר לתקוע לש"ץ אי מובטח אפי' איכא אחר כנ"ל:

א"כ ה"ה דשרי כו' וא"כ י"ל דסמכו על דעת הטור דע"כ חולק על מהר"ם דזה דוחק גדול. דא"כ נראים דברי הטור סותרים זה את זה: אלא העיקר כמש"ל דאע"ג דבתקיעה הותר אפי' איכא אחר משום דעומד במקומו משא"כ נשיאת כפים דצריך לעקור רגליו לא הותר אי איכא כהנים אחרים אפי' מובטח וא"כ שוב אין להמנהג על מי ומי לסמוך:

סעיף לג

(**סקל"ג**) **עדיף טפי ומ"מ צריך כו'** הב"ח כ"כ ליישב קושיית הרב"י שהקשה למה קתני מתני' דוקא אם מובטח רשאי לישא כפיו הא אפי' אינו מובטח איכא תקנתא דהמקרא

יכוין בכל התפלה ויסיים המקרא שים שלום. וכ' הרב ב"י דאפשר דהמשנ' לא מיירי אלא אם ירצה השליח צבור עצמו לסיים שים שלום. והב"ח תי' כ"ה דבעי' שהמקרא כשמסיים שים שלום שיתכוין לכל התפלה דאל"כ אינו נכון שתהיה התפלה פסקי פסקי דהש"ץ יתפלל עד שים שלום והמקרא יתפלל שים שלום אבל כיון שנתכוין לכל התפלה שומע כעונה והוי כאלו המקרא התפלל כל התפלה ה"ה דבעי' היכי דהמקרא מסיים שים שלום שהש"ץ יכוין לברכות שים שלום דאל"כ הש"ץ לא התפלל כל תפלות י"ח כ"א עד ש"ש וגם זה אינו נכון לכן אפי' אפשר שיסיים המקרא שים שלום מ"מ בעינן שהש"ץ יהיה מובטח שיהיה יוכל להתכוין ש"ש שיאמר המקרא. ובב"י משמע כו' מדלא תי' כמ"ש הב"ח:

סעיף לד

(**סקל"ד**) **משתדלי' כו'** שיהיה הש"ץ ישראל. ואם א"א והש"ץ כהן כתב הט"ז ס"ק י"ז בשם הלבוש וכ"כ הפר"ח שיקרא הש"ץ הכהן והט"ז כתב שלא יקרא כלל ויברכו בלי קריאה:

סעיף לה

(**סקל"ה**) **ולא כו'** ועסי' רכ"ט כו' דאמרי' המסתכל בקשת עיניו כהות והקשו להרא"ש איך מסתכלין בקשת בשעת ברכה ותי' דראי' בעלמא שרי אבל הסתכלות היא הבטה יתיר' וכ"כ שם בש"ע ואסור להסתכל בו ביותר:

ואפשר כו' ואם נסתכל הרבה כו' ר"ל דאיך א"ל דבמקדש אפי' ראיה בעלמא אסור הא אמרי' בחגיגה דהמסתכל בכהנים בשעת נשיאת כפים עיניו כהות. ומוקי לה בזמן המקדש דהיו מברכים בשם המפורש ונקט לשון הסתכלות משמע הבטה יתירה ועז"כ דלעונש שעיניו כהות צריך דוקא הסתכלות אבל מסברא י"ל דבמקדש אפי' ראיה בעלמא איכא איסורא אבל אין בו עונש כהיות עינים:

סעיף לו

סקל"ו ובצידיהם היינו צדדים שלפניו ה"ה בשוה לכהנים ולא ממעט אלא צדדים שאחרי כהנים וע"ל ר"ס ע"ט במ"א סק"ב:

דרב לא היה נופל כו' אע"ג דכ"ע נפלו על אפייהו משום שהיה רצפה לפניו דאסור ליפול כדלק' סי' קל"א ובמקום הצבור לא היה רצפה:

שלא להטריח על הצבור. ופרש"י שיעמדו מפניו וכדאמרי' מנין לזקן שלא יטריח (ר"ל שיעמדו לפניו אם אפשר שלא יצטרכו לעמוד לפניו) ת"ל והדרת פני זקן. ויראת מאלקיך

וקרי' זקן ויראת שהזקן יראה מפני ה' שלא להטריח צבור אם אין צורך וה"ה הכא איכא טרחא לדחוק הצבור:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **לאחיהם כו'** א"כ בגרים נמי נימא הכי דהא נשים טף וגרים מחד קרא נפקי' ודין זה בגרים לא שמענו אי ליכא רק גרים שלא יברכו להם הכהנים:
לא חשיבי לברכה לחודייהו ר"ל ניהו דמצד הדין אפי' לנשים גרידא מברכים כדדרשי' מאמור להם מ"מ אינו ראוי לעשות כן דלא חשיבי וכמ"ש רש"י כו' וכמ"ש בס"ק שאח"ז:

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **יותר כו'** משא"כ בסעיף א' דניהו דבעינן עשרה אבל הכהנים מן המנין וא"כ כשעולים הכהנים לא נשתיירו למטה עשרה:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **שלא כו'** בשעה שהחזן מקרא ועתה שאין החזן מאריך בניגון א"כ א"א לומר בשעה שמקרא ועבט"ז:

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **יכול כו'** וגדולה מזה אמרו כו' וכ"מ ברשב"א. ובס' א"ר הקשה דהא בתפל' קי"ל בסי' ק"ד דאינו מפסיק גם הרשב"א ס"ל דאפי' בק"ש אינו מפסיק ע"ש וכן בש"ע סי' ס"ו הביא ב' דעות לענין ק"ש ולענ"ד לק"מ דהכי פירושו וגדולה מזו אמרו גבי ק"ש דפוסק לקר"ה כ"ש דיש לפסוק לנשיאות כפים אי א"ל דעובר בעשה ואפי' במאן דפליג בקראוהו לתורה מ"מ הכא דאיכא עשה מודה וכן בתפלה דלכ"ע אינו מפסיק לעלות לתורה מ"מ הכא דאיכא עשה מפסיק וראיה מתשו' רשב"א שהביא הרב"י סי' קל"ה וז"ל כהן שקראו אותו לעלות לתורה והוא קורא ק"ש אינו רשאי להפסיק כו' שלא אמרו להקדימו אלא משום כבוד כהונתו ואי הוא פנוי ומקדימים אחר לפניו נמצאו מקילים בכבוד כהונתו אבל זה שאינו יכול לעלות משום ק"ש אין בכאן קול' אל כהונתו עכ"ל משמע דאי הוי זלזול בכבוד כהונה היה מודה רשב"א דמפסיק א"כ הכא דאיכ' עשה מודה רשב"א דמפסיק וכן לדידן מה"ט בתפל' לכ"ע אינו מפסיק דחמיר מק"ש היינו דוקא לקרות בתורה דאינו אלא משו' כבוד משא"כ הכא:
וכ"מ בתו' סוטה הביאו מ"א ס"ק שאח"ז:

סעיף מא

(**ס"ק מא**) **שלא כו'** בשם הירוש'. דס"ד דנשיאת כפים דוחה טומאה ואפי' איכא מת בבה"כ אפ"ה נושא כפיו ניהו דלא סליק מסקנ' הכי היינו טומאה דאיכא איסור תורה משא"כ תפלה דרבנן:

פסוק א' כמ"ש ס"ס מ"ו ויאמר גם בשכמל"ו כמ"ש שם:

סעיף מה

(**ס"ק מה**) **אם כו'** אפי' רוצים כל הכהנים ל"מ אם הוא לבדו רוצה לשלשל דלא מהני כיון דהוא משנה מכהנים אחרים יסתכלו בו אלא אפי' ירצו כל הכהנים לשלשל מ"מ אסור והט"ז הקשה אפי' במקום שאין הכהנים משלשלים יהיה מותר דהא עכ"פ הקהל משלשלים ודחה בס' א"ר דדוקא שלשול כהנים מהני אבל שלשול הקהל כיון דברצון הקהל תליא מילתא חיישי' ע"י שירצו להסתכל בהשינוי לא ישלשלו או יגלו השלשול ע"ש:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **לאלפי"ן עייני"ן כו'** אא"כ כל בני עירו קורין כן ומה"ט כ' הט"ז על קריאת אלפי"ן עייני"ן וז"ל אבל אנו רוב עמינו אין יודעים להבחין בזה אין שייך פסול זה בינינו עכ"ל והיודעי' לחלק בין אלף לעי"ן היינו כמ"ש מ"א לעיל סי' נ"ג ס"ק ט"ו וז"ל הברת העיי"ן היא בחוזק ועמוקה יותר מהברת האלף עכ"ל:

סעיף מז

(**ס"ק מז**) **ולעייניו כו'** ואע"ג שלא מצינו עיי"ן בב"כ כו' ור"ל הקוראים לאלפי"ן עייני"ן א"ש דלא ישא כפיו כיון דאיכא בברכת כהנים אלף דהיינו יאר ה' פניו כו' ויהיה נשמע כאלו אמר יער בעי"ן וז"ל רש"י שם במגלה דף כ"ד ע"ב ד"ה מפני כו' היו אומרים יאר יער ה' ול' קללה הוא כי יש פנים שיתפרשו ל' כעס כמו פני ילכו את פני ומתרגמי' ית רוגזי עכ"ל אבל הקורין לעייני"ן אלפין מאי איכפת לן בזה לענין ברכת כהנים כיון דאין בברכות כהנים עיי"ן ולזה תי' דמ"מ כיון דבין אל"ף ובין עיי"ן אין מעמיק הברתו גם כן יש לטעות כשאו' יאר ה' שאומר יער ה' וכנ"ל:

סעיף מח

(**ס"ק מח**) **שלא כו'** ולכן צריך לדקדק בדבר שלא יבא לידי ברכה לבטלה ע"כ אין הפי' צריך לדקדק שיצריך לבדוק אם י"ל ב' שערות ולא סמכי' על החזקה כיון שהוא בן י"ג ודאי הביא ב"ש ע"כ זה ליתא דהא אפי' הוי באמת ברכה לבטלה לדעת התו' שהביא מ"א סימן רט"ו אין בו רק איסור דרבנן ואפי' לדעת רמב"ם שכ' שם דעובר משום לא

תשא מן התורה מ"מ מאי ברכה לבטלה איכ' כאן הא מצד הדין אפי' קטן נושא כפיו לבד אלא הטעם כמ"ש רש"י שם במגילה דף כ"ד ע"א במשנה וז"ל שאין כבוד של צבור להיות כפופים לברכתו. וא"כ למה יקרא ברכה לבטלה: ועכצ"ל כיון דתיקנו רבנן לברך והם תקנו דקטן לא ישא כפיו לבד וכיון דתקנו דלא יברך א"כ אם מברך הוי לבטלה עכ"פ בין להתו' בין להרמב"ם אין בזה איסור כ"א מדרבנן והא בדרבנן סמכי' על החזקה שהביא ב' שערות וכמ"ש רמ"א ומ"א לעיל סי' נ"ה סק"ז וכן לקמן סי' קצ"ט סק"ז ע"ש:

אע"כ צ"ל דמ"ש וכן צריך לדקדק כו' כוונתו ניהו דבעלמא בכל המצות ואיסורים בעינן שיביא ב' שערות אחר י"ג שנה אבל אי לא הביא ב"ש עדיין קטן הוא ולא הוה בר מצוה ולא בר חיוב משא"כ הכא מה שאין לקטן לבד נ"כ אינו אלא משום כבוד הצבור כנ"ל א"כ ס"ד דלא תליא מידי אי הביא ב"ש אי לא דהא הב"ש הן במקום נסתר כמ"ש באה"ע סי' קנ"ה סעי' ט"ז וא"כ מי יודע אי הביא ב"ש או לא וסגי במה שהוא בן י"ג שנה ובזה אזדא דליכא בזיון הצבור וא"כ א"צ לדקדק אי הביא ב"ש ור"ל אפי' ודאי ידעי' דלא הביא ב' שערות אפ"ה שרי וס"ד מ"ש בש"ע שתי שערות לאו דוקא דלאו בשערות תליא מילתא קמ"ל דזה ליתא דאין ל' הש"ע משמע כן אלא דגם בשערות תלי' וצריך לדקדק בהן ור"ל אי ידעי' דלא הביא ב"ש אע"ג שהוא בן י"ג שנה לא ישא כפיו:

סעיף מט

(**ס"ק מט**) **ללמוד כו'** ורשאי לברך ר"ל אין בו משום ברכה לבטלה כי בשעת הלימוד לקטן רשאי לו' הקטן הברכ' כתקנו וכנוסחתו אע"ג שמזכיר השם:

סעיף נ

(**ס"ק נ**) **ולא כו'** לאחזוקי נפשי' עי' ס"ק ע"ה מ"ש בשם רי"ו:

סעיף נא

(**ס"ק נא**) **שהרג כו'** דכתיב כו' ובפרשכם כפיכם (דהיינו נשיאת כפים) אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה (וכ' הט"ז דהיינו אפי' יעשו תשובה) אינני שומע ידכם דמים מלאו וזה נתינות טעם לפי שידכם דמים מלאו ע"י רציחה:

סעיף נב

(**ס"ק נ"ב**) **מל כו'** בגיטין דף ע' ע"ב תניא שחט בו שנים או רוב ב' סימני'. (אע"ג דסופו למות מ"מ) אינו גול' ואמרי' הטעם שמא הרוח בלבלתו (ואלמל' הרוח לא מת) א"נ הוא קירב את מיתת עצמו ע"י שפירכס וקאמר דאיכא בינייהו דשושא ופירכס דמשום רוח ליכ' וקירוב מיתה איכ' א"נ שחטיה בברא ולא פירכס דקירוב מיתה ליכא ובלבול רוח איכא וכתבו התו' שם לחד פי' דהני תרי לישנא לא פליגי והש"ס מפ' נ"מ בין הטעמים

וכן פי' הרמב"ם פ"ה מה' רוצח וס"ל דלאו דוק' בשחיטת סימנים דה"ה בכל חבורה תלינן בפרכוס ורוח דלא כהראב"ד אך כתבו התו' שם דוק' בשוגג לענין גלות אמרי' הכי אבל במזיד לעולם חייב וכתבו ושמא יש שום דרשא גבי גלות וכו' עכ"ל:

סעיף נג

(ס"ק נג) מרננים ומיהו אם הוא יודע כו' ודברי הש"ע והמ"א במ"ש ברינון לא קאי על מל תינוק כי אם שהרג ממש:

סעיף נד

(**ס"ק נד**) **מומר כו'** להמחמירים כו' היינו לדעה א' שהוא דעת הרמב"ם דלא מהני תשוב' וז"ל הרמב"ם פרק ט"ו מהל' תפלה וכהן שעבד ע"ז בין באונס ובין בשוגג אע"פ שעשה תשו' אינו נושא כפיו לעולם שנאמר לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' כו' וברכה כעבודה שנאמר לשרתו ולברך בשמו וכן כהן שהמיר לעכו"ם אע"פ שחזר בו אינו נושא כפיו לעולם. ודייק הרב"י בבד"ה מדמחלק לעע"א ומומר בתרי בבי ובעע"א כתב אפי' באונס ואפי' עשה תשובה ובהמיר לא כ' אפי' באונס וגם כ' אפי' חזר בו משמע אבל לא שב בתשובה אבל כששב נושא כפיו ומה נקרא המיר פי' אח"ז בשם ר"ל חביב ומ"מ בש"ע ע"כ לא ס"ל הכי דהא כ' לדעה א' ל"מ תשו' וסיים ואם נאנס לד"ה נושא כפיו משמע אע"ג דתשו' לא מהני לדעת א' מ"מ באונס שרי וא"כ בממ"נ במאי מיירי אי בעע"א אפי' נאנס אינו נושא כפיו ואי בהמיר אפי' עשה תשובה מהני אע"כ צ"ל שאח"ז כשחיבר ס' בד"ה חזר בו. ור"ל חביב כו' שאמר אלי אתה ואע"ג שבדיבור זה חייב מיתה כמ"ש הרמב"ם פ"ג מה' ע"ז דין ד' וז"ל ואפי' הגביה לבנה וא"ל אלי אתה כו' נסקל וכ' הלח"מ דע"כ מ"ש הרמב"ם לאו דוקא אלא אפי' בלא הגבהה נמי ע"ש מ"מ כיון דלא עביד מעשה קיל לענין נ"כ מאלו עבד ע"ז ע"י מעש' וכ"כ הב"ח:

ונ"ל כו' לדת ישמעאלים כו' ור"ל שאפי' באמר אלי אתה יש לו דין עע"ז ומומר שכ' הרמב"ם דקיל מעע"ז מיירי בהמיר לדת ישמעאלים שאינן עע"ז מ"מ כיון שכפר בתורת משה ה"ה מומר:

כ' הב"ח כו' אמרי' פ"ב דתענית דף כ"ו ע"ב דכ"ע מיהת שיכור אסור בנשיאת כפים מנה"מ אריב"ל משום ב"ק למה נסמכה פ' כהן מברך (היינו פ' נ"כ) לפ' נזיר מה נזיר אסור ביין אף כהן אסור ביין אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן כן אמר קרא לשרתו ולברך בשמו מה כהן משרת (דהיינו כהן העובד עבודה) מותר בחרצן אף כהן מברך כו' אי מה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא הא אתקש לנזיר. ומה חזית דאקשית לנזיר

לקולא אקיש לחומר'. דבע"מ לא כמו כהן משרת וחרצן לא כמו נזיר ומשני מדרבנן וקרא אסמכת' בעלמ'. עכ"ל הגמ':

שנמנו בפ"ב דזבחי'. לענין עבוד':

דלא כו' אלא לענין עמיד' גם התוס' במס' מנחות דף ק"ט הביאו גירס' זו לעמידה הוקש לא לד"א:

וכ' בס' צאן קדשי' דאין כן הגירס' לפנינו:

משום דקנסינהו כדאי' בע"ז. וכ' בס' חמד משה וז"ל ולענ"ד במחיל' מכ"ת לא דק בזה דהתם אמרו כן בכהן ששימש בבית חוניו. ולמ"ד לאו ע"ז הוא (אלא איסור שחוטי חוץ) אבל כהן ששימש לע"ז משמע דמדינ' פסול מהאי קרא דלא יעלו כו' כדאי' במתני' דמנחות דף ק"ט ע"א ויע"ש בע"ז בפירש"י דאף כלים שאינם של הקדש ששמשו בהם לע"ז מדינ' אסורים ומשמע דה"ה כהנים ששמשו לע"ז מדינא אסורים כו' והאריך וסיים ולכן צ"ע בהך דינ' דהב"ח לדעת הרמב"ם כו' ע"ש באמת כן אי' בע"ז דף נ"ב ע"ב בעי מיניה רבי יוסי ב"ש לרבי כלים שנשתמשו בבית חוניו למ"ד לאו בית ע"ז הוא מהו שישתמשו בהן בבית המקדש (ופירש"י וז"ל דאליבי' דמ"ד ע"ז הוא לא קמבעי' ליה דהשתא להדיוט אסורי' כדאמר לעיל אבד תאבדון כו' בכלים שנשתמשו בהן לע"ז הכתוב מדבר. לגבו' מבעי' עכ"ל) דתנן כהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש כו' כהנים הוא דקנסינהו רבנן משום דבני דיעה נינהו אבל כלים לא או דלמא לא שנא ופשט ליה דגם כלים אסורים משום קנס ע"ש. הרי דוקא בשמשו בב"ח הטעם משום קנס ולא בשמשו לע"ז וכמ"ש רש"י לענין כלים והנה מבחוץ אפ"ה א"ש דברי מ"א דודאי לחומר' לא ילפינן נשיאת כפים מעבוד' והא דמומר פסול לנ"כ היינו משום דגבי עבוד' קנסינן ה"ה מסברא יש לקנוס גם לענין נ"כ. ואע"ג דמשמש לע"ז אין הטעם משום קנס אלא מדינ' מ"מ חזינן דבשמש בב"ח קנסינהו לענין עבודה: א"כ ה"ה דיש לקנוס המשמש בב"ח לענין נ"כ: וא"כ כ"ש דבעע"ז לא נקנסנו לענין נ"כ: ניהו דלענין עבודה לא היו צריכים חכמים לקנסו דמדינא אסור בעבוד'. מכל מקום לענין נ"כ דאינו אסור מדינא דהא לחומר' לא ילפי' מעבודה מ"מ הקנס להיכן אזיל וא"ש. אך מ"מ ל' המ"א קשה שכ' דטעמ' דמומר פסול לעבוד' משוס דקנסינהו וזה לכאורה ליתי' דמדינא אסור לעבודה כנ"ל. וכ"מ במשנ' דמנחות הנ"ל דיליף לה מקרא דיחזקאל. וכן הרמב"ם פט"ו מה' תפלה אייתי קרא דלא יעלו כהני הבמות כו' דאסור מומר לעבודה וכן בפ"ט מה' ביאת מקדש כ' כל כהן שעע"ז כו' לא ישמש במקדש לעולם שנא' לא יגשו אלי לכהן לי ובדין י"ד כ' מי שעבר ועש' בית חוץ למקדש להקריב בו לשם אינו כבית ע"ז אעפ"כ כהן ששימש

בבית זה לא ישמש בבהמ"ק וכן כלים שנשתמשו בהם שם כו' וירא' לי שאם עבד כהן ששימש שם במקדש לא פסל. ובדין ט"ו כתב דעע"ז שעבד חילל העבודה ופסולה וע"כ צ"ל משום דבית חוניו אינו אלא קנס דרבנן מש"ה לא פסל עבוד' משא"כ עע"ז דמדינ' אסור לכן חילל ופסול העבוד' וכן בס' ח"מ הנ"ל הביא ראיה זו מביאת מקדש אבל מ"מ דברי מ"א נכוני' דהא אמרי' בע"ז דף נ"ד ע"א (ולגמ' זו נתכוין מ"א) כי אתי עולא אר"י אע"פ שאמרו המשתחו' לבהמת חברו לא אסר' עשה בה מעשה אסרה ואמרי' מנ"ל דאסר' אילימא מכהנים (פירש"י שאנסו' מלכי ישראל לעשות כומרי' לעובדי כוכבי' וכתיב לא יגשו אלי עוד לכהן) דלמ' שאני כהנים דבני דעה נינהו (ופירש"י וקנסא הוא) עכל"ה. הרי בעבוד' כוכבים ניהו דמדינ' אסורי' מ"מ טעמ' דקרא משום קנס ואע"ג דאמר בגמ' בל' ודלמ' שאני כו' משמע שהוא דרך דיחוי ס"ל למ"א דל' ודלמ' לא קאי אלא למה שאמר דוק' כהנים דבני דעה קנסו דלפי האמת אפי' במאי דלא הוי בני דעה כמו בהמ' קנסו וכדאשכחן גבי כלים דקנסו וכמ"ש לעיל וא"כ א"ש דברי מ"א וכן אמרתי פא"פ אל מחבר ס' ח"מ ז"ל בהיותו במחיצתי טרם שהדפיס ספרו והרא' לי איז' קונטריסים מספרו הנ"ל:

ומ"ש הרמב"ם כו' היינו לו' כ"ה דעבוד' כו' ר"ל ניהו דבאמ' האיסור לא נפיק מעבוד' אלא מנזיר מ"מ כן דרך הרמב"ם לתפוס דרש' פשוט' אף שאינו לפי האמת כיון דאין נ"מ לדינ' והכי טעמו כ"ה דנדע דאי הפסיק בו כו' דנושא כפיו דלקול' ילפי' מעבודה:

כ"ש פטור אע"ג דמ"מ אסור. כתב הרב"י כיון דקרא להקיש הוא רק אסמכת' ואינו רק מדרבנן די אם נקיש למה שחייב עלי' בעבודה אבל במה שפטור בעבודה אע"ג דאיסור' איכ' נ"כ לכתחלה ומ"ש מ"א כ"ש ומזוג ט"ס וצ"ל כ"ש מזוג וה"ה דס"ד או הפסי' ולא שתה בבת אחת רביעית. במזיד כשר כמ"ש סעיף ל"ט. שאין שאר עבירות מונעים מנ"כ:

סעיף נה

(**ס"ק נה**) **שתה כו'** ול"נ דדברי רי"ו ברורים. ור"ל דרי"ו לא מיירי ביין אלא בשאר משקים המשכרים ואף דסתם דבריו י"ל מדנקט שיכור משמע ממיל' כן דביין אפי' רביעית אסור ולא מקרי שיכור אלא שתה אף דגם בגמ' קתני שיכור ומשמע דמיירי ביין עיין בפרישה:

וגם הרמב"ם כתב כו' היין משמע דבא למעט שאר משקין:

דאף בעבודה זה כ"כ מ"א ליתרון. דאפי' תימ' דאפי' לחומרא ילפינן מעבודה. מכל מקום הא אף בעבודה ליכא מיתה וא"כ בנשיאת כפים מותר לכתחלה כדלעיל:

דל"ד לתפלה. דדוק' תפלה דהוי כמדבר לפני המלך דהא י"א דמותר לקרות ק"ש ואף דכתב רמ"א בסי' צ"ט דגם בק"ש אסור היינו משום דאיכ' קבלת עול מלכות שמים דהא עכ"פ אשאר ברכות שרי כדאית' בסי' צ"ט:

מדמה לה לתפלה דלית' דהא בתפלה אפי' אינו כלוט אלא שא"י לדבר לפני המלך תפלתו תועב'. ואלו רי"ו מדמ' לה לתפלה למה הצריך שיהי' שיכור כלוט:

יין מגתו פסול דהיינו קודם שעברו על היין משעת דריכתו ארבעים יום דאינו משכר:

דהא בנזיר אסור ובעבוד' נמי אסור ולכן לא הזכירו הרמב"ם כאן ר"ל לענין נ"כ אסור יין סתם ולא חילק דתוך מ"ם יום שרי. אכן צ"ע מ"ש דהא בנזיר אסור מה בכך הא לחומר' לא ילפי' דהא מה"ט שרי בחרצן. ואי דגם בעבוד' אסור מכל מקום בעבודה ליכ' חיוב מיתה א"כ בנ"כ אפילו לכתחלה שרי כנ"ל והא מה"ט כתב לעיל בס"ק נ"ד דאם הפסיק או נתן לתוכו מים כ"ש נושא כפיו. ניהו דבנזיר אסור וגם בעבודה אסור מ"מ כיון דבעבודה ליכ' חיובא נושא כפיו לכתחלה. והרמב"ם ריש הלכות ביאת מקדש כלל הפסיק בה ומזג במים ויין מגתו בחד בבא ובכלם כתב פטור ואינו מחלל עבוד' וע"ש בכ"מ עכ"פ דיניהם שוה. אח"ז ראיתי שבס' א"ר הרגיש בזה:

ועסי' צ"ט ס"ב:

ה"ה כאן. ר"ל לענין ישן או הלך אחר ששתה:

סעיף נז

סקנ"ז גרושה וה"ה חלוצ' ר"ל אע"ג דחלוצה אין בו רק איסור דרבנן:

סעיף נח

(**סקנ"ח**) **ע"ד רבים כו**' ובגיטין פ"ד דף ל"ה ע"ב אהא דתנן התקין ר"ג הזקן שאלמנה הבאה לגבות כתובתה תהיה נודרת ליתומים כל מה שירצו לידע שלא גנב' כלום מנכסיהם. והיינו דרך משל תאמר יאסרו כל פירות עולם עלי אם נהניתי מכתובתי ופריך הש"ס וניחוש דלמא אזל' לגבי חכם ושרי לה ומשני קסבר צריך לפרוט הנדר וכשתפרוט הנדר לא יתיר לה החכם. ותו אמרי' שם רב נחמן אמר א"צ לפרוט הנדר. ור"פ סבר צריך לפרוט הנדר ופריך והתנן הנושא נשים בעבירה פסול לעבוד' עד שידור הנאה. ותני עלה נודר ועובד יורד [מעל המזבח אחר גמר העבודה] ומגרש וא"א א"צ לפרט א"ה ליחוש דלמ' אזיל לגבי חכם ושרי לי' ומסקינן דמדרינן ליה ע"ד רבים דל"ל הפרה לכ"ע ופי' רשב"א דצריך לפרט א"ה דצ"ל הסב' שבגלל' נדר הרי דלא הוצרך הש"ס לומר דמדרינן עד"ר כ"א למ"ד א"צ לפרט אבל לדידן דקי"ל צריך לפרט א"ה למה הצריכו' דוק' שידור עד"ר:

חששו הרמב"ם ורשב"א שהצריכו שידור עד"ר דלמא אתי לחכם דס"ל כמ"ד א"צ לפרט הנדר ויתיר לו בשלמ' הש"ס אמר בשלמא למ"ד צריך לפרט את הנדר א"ש המשנ' דקתני עד שידור הנא' דל"ל שמא ילך לחכם ויתיר לו ואותו חכם יהי' ס"ל א"צ לפרט א"ה דבזמן המשנ' עדיין לא הי' מחלוקת בזה אי צ"ל א"ה או לא. ולמ"ד דצ"ל בזמן המשנה כ"ע הוי ס"ל הכי. ולא נתחדש הפלוגת' בזה כי אם בימי אמוראים רב נחמן ור"פ משא"כ לדידן בתראי דאיכ' כבר פלוגתא דאמוראי בזה ולא אפסק' הלכתא בהדיא בש"ס כמ"ד צריך לפרט א"ה ניהו דהפוסקי' מסתבר להו לפסוק כר"פ דצריך לפרט. מכל מקום איכ' למיחש דלמ' אזלא לגבי חכם דס"ל א"צ לפרט א"ה:

וא"ל מאלמנ' כו' ר"ל דלמ"ד א"צ לפרט הוצרך הש"ס לו' דמדרינ' לה עד"ר וכיון דקי"ל צריך לפרט א"ה כתבו הפוסקים ומכללם הרמב"ם דמדרינין לה סתם ולא הצריכו שתדור עד"ר ולהנ"ל אכתי איכ' למיחש דלמ' אזיל לגבי חכם דס"ל א"צ לפרט א"ה:

וי"ל דלגבי מלתא דאיסור' החמירו. ר"ל דהאי חששא שיהי' חכם דס"ל א"צ לפרט הוא חשש רחוק דכל הפוסקים פסקו צריך לפרט לכן דוק' הכא לענין נשא אשה פסול' החמירו וחששו לחשש רחוק אבל באלמנ' דהוי דבר שבממון אוקמוה אעיקר דינ' ולא חששו לחשש רחוק:

ועי"ל דהתו' כו' וכן נוהגים העול' שאין מפרשים הסב' ואין חכם המתיר שואל להודיעו הסב':

הש"ך בי"ד סי' רכ"ח ס"ק כ"ה:

ולא ראו דברי התוס' די"ל דהעולם סומכין על דברי התוס' דעירובין:

ורשב"א וש"ע סוברים כו' הקשה בס' ח"מ שותא דמרא לא ידענ'. דא"כ תיקשי להתוס' הא דאמרי' בש"ס אהא דתנן הנושא נשים בעביר' כו' בשלמא למ"ד דצריך לפרט א"ה א"ש כיון דסגי באמירת ל' הנדר ואצ"ל הסב' אכתי א"ל שאם יאמר שנדר שלא ישא גרוש' יתיר לו החכם כי לא ידע החכם שהוא כהן. אולם התוספו' שם בעירובין הרגישו בזה וכתבו דאדרי' לכהן הנושא נשים בעבירה שלא יהנה מאשתו הפסולה וכשיבא לחכם ויפרש לו ל' נדרו לא יתיר לו נדרו כו' עכ"ל התוס' וא"כ אזדא לה תי' זה של מ"א עכת"ד ס' ח"מ ולענ"ד דברי מ"א נכונים דודאי הא לא קשיא על רשב"א ורמב"ם למה כתבו דמדרי' לי עד"ר ה"ל למימר דלא מדרינן לי' עד"ר אלא בענין אחר שא"א להתיר דאין זה קושי' דמה לי דנקטו ע"ד רבים או גוונא אחריתי אדרב' עדיף טפי למנקט תקנה המבוארת בש"ס דהיינו ע"ד רבי' אלא דקשיא ליה לברכת הזבח כיון דקי"ל צריך לפרט א"ה א"צ לשנות מל' כלל כ"א לידור סתם ואעפ"כ א"א להתיר וכן מבואר בש"ס:

וע"ז א"ש תי' מ"א דודאי התם אליבא דנפשייהו דס"ל דהדין כן דא"צ לפרט הסבה רק הל' א"כ ע"כ צ"ל הא דאמר הש"ס דלמ"ד צריך לפרט א"ה א"ש ולא נצטרך להדירו עד"ר היינו דמדרי' ליה שלא יהנ' מאשתו הפסולה אבל לדעת רשב"א דס"ל צ"ל הסבה א"כ הא דאמרי' בש"ס למ"ד צריך לפרט א"ה א"ש היינו כפשוטו דמדרינן לי' שלא יהנה מאשתו גרוש' וסגי בהכי כיון דצריך לפרט הסבה ויצטרך לומר משום שהוא כהן ופסולה לו ולא יתיר לו החכם אך זה הי' בזמן הש"ס דלא היה פלוגת' בזה וכ"ע הוי ס"ל למ"ד צריך לפרט צ"ל הסבה אבל לדידן דידעי' דהתו' וקצת פוסקים ס"ל דא"צ לפרט הסבה וסגי כשיפרט הל' ולדידהו באמת צריך לידור שלא יהנה מאשתו הפסול' אבל לדעת הרשב"א דצ"ל הם ב' א"כ סגי כשידור שלא יהנה מאשתו גרוש' וא"כ תו לא קשיא לרשב"א דל"ל להדירו עד"ר הלא סגי כשידור סתם ואפ"ה א"א להתיר כיון דקי"ל צריך לפרט א"כ ע"כ דה"ל לרשב"א לו' דמדרי' ליה סתם שלא יהנה מאשתו גרושה דבאמת לדידיה דצ"ל הסבה סגי בזה אלא דחיישי' דלמא אזלא לגבי חכם דס"ל דאצ"ל הסבה וסגי כשיאמר הל' כהתו' וכשיאמר הל' מאשתו גרושה יתיר לו דהוא לא ידע שהוא כהן אדרבא יוכיח ע"כ שאינו כהן דאל"כ ה"ל להדירו שלא יהנה מאשתו הפסול' דהא לדעת אותו חכם דס"ל כהתו' דאצ"ל הסבה ע"כ צ"ל ל' הנדר כן א"ו דאינו כהן ויתיר לו וזה לא קשיא דה"ל לרשב"א לו' דלא מדרינן ליה עד"ר אלא שידור שלא יהנה מאשתו פסולה וא"כ אפי' אזיל לגבי חכם דס"ל דסגי כשיאמר הל' אפ"ה לא יתיר לו כבר כתבתי דז"א קושי' כיון דהרשב"א ס"ל דצ"ל הסב' א"כ כשאמר הש"ס דלמ"ד צריך לפרט א"ש הכוונה שידור כפשוטו שלא יהנה מאשתו גרושה ולא הוזכר בגמ' כלל שידור בלשון שלא יהנה מאשתו פסול' א"כ אין זה קושי' דה"ל לרשב"א למנקט גווני' אחריני דל"ל שיתיר לו דניחא ליה למנקט תקנת' שהוזכר בש"ס כנ"ל והוא ברור וכ"מ ל' מ"א: ואם אמר כו' אפי' גרשה כצ"ל:

סעיף נט

(**סקנ"ט**) **מהנשים כו'** וצ"ע כו' נודר כו' וכתב בספר א"ר דזה גרם לו שלא ראה גוף התשוב' רק מ"ש בספר כ"ה בשם תשובת הרא"ם. אדרב' בתשובה הבי' ראיה מגמ' הלז דהתם בתשובה היה המעש לאשר עתה מחמ' אונס א"א לגרש' לכן רוצה לידור הנא' ממנ' מעכשיו ואחר שיעבור האונס רוצה לגרש ע"ז כתב הרא"ם דאין שומעין לו כיון דמ"מ היא בחזקת אשתו ואין אפוטרופוס לעריות ומייתי ראיה מברייתא הנ"ל דקתני נודר ועובד יורד ומגרש אלמ' לא התירו לו אלא בתנאי שיורד ויגרש מיד. דאל"כ ואח"כ

מגרש מבעי לי ע"כ וסיים בספר א"ר אבל כשנודר ודעתו לגרש' מיד מודה הרא"ם דמותר לישא כפיו אף קודם גירושין:

סעיף ס

(**ס"ק ס**) **ויקבל כו**' דשאני ערירות ר"ל בסעיף מ': (סקס"א)
לקדשו כו' דנ"כ ועיין סעל"ט שאין שאר עבירות מונעים מנ"כ:

סעיף סב

(**סקס"ב**) **מחללת כו**' לר"ש שריפה כו' והכי איתא התם רבנן ס"ל סקילה חמור' משריפה וטעמייהו שכן סקילה ניתן לעע"ז ומאי חומר' דעע"ז שכן פושט יד בעיקר ופריך אדרב' שריפה חמורה שניתן לבת כהן שזינת' ומשני אפ"ה פושט ידו בעיקר עדיף ור"ש ס"ל שריפ' חמור' מסקילה וטעמיה שניתן לבת כהן שזינתה ומאי חומרא דבת כהן שזינת' שכן מחללת אביה ופריך אדרב' סקילה חמורה שניתן לעע"ז ומאי חומריה שכן פושט יד בעיקר ומשני ס"ל דבין ארוסה בת כהן ובין נשוא' בת כהן שזינתה בשריפה והא ארוסה בת ישראל שזינתה בסקילה ומדאפקי' רחמנא לארוס' בת כהן מארוס' בת ישראל מסקיל' לשריפה ע"כ שריפ' חמיר דוודאי בת כהן שמחללת אביה חמיר' מבת ישראל עכת"ד הגמ' וא"כ ודאי למסקנת הש"ס ניחא אבל קושית מ"א לפי מאי דס"ד דטעמיה דר"ש הואיל וניתן לב"כ שזנת' ומ"ח שכן מחללת א"א על זה הקשה מ"א דהא האי חומרא איכ' גם בעע"ז והוא בסקילה וכן קשה על דברי המקשן דפריך לר"ש אדרב' סקילה חמירא שכן ניתן לעע"ז ומאי חומר' שכן פושט יד בעיקר דהמ"ל מאי חומרי' אותה חומרא עצמה שהיא בב"כ שזינתה דהיינו שמחללת א"א. גם ה"מ מ"א להקשות מקושי' הש"ס לרבנן אדרב' שריפה חמור' כו' ומ"ח שכן מחללת א"א והא האי חומר' גם בעע"ז ואפ"ה בסקילה. ועיין בספר א"ר מ"ש וכמדומני שזה יותר מעשרים שנה קודם השרפה פה ראיתי בתשובת שבות יעקב חלק שני שהי' אז ת"י. ויישב שם קושי' מ"א דראיית המרדכי מן המסקנ' דקי"ל כרבנן דסקיל' חמורה מדניתנ' לעע"ז ומ"ח שכן פושט ידו בעיקר. וסברא זו עדיפ' מסברת שמחללת א"א וכיון דחזי' דבזנות מחללת א"א כ"ש בעע"ז שפושטת ידה בעיקר די"ל דמחללת א"א עכת"ד ממה שאני זוכר. וצ"ל אבל לר"ש צ"ל דשריפה חמורה כו' ומ"ח שמחללת א"א ס"ל דוקא בזנות דמצינו להדיא בקרא דמחלל א"א אבל בעע"ז שלא מצינו מפורש דמחללת א"א מהיכי תיתי נימא דמחללת קודם דאסיק סברת אפ"ה פושט ידו בעיקר עדיף ולפי דברי המקשן אדרב' סקילה חמור' שכן כו' ומ"ח שפושט ידו בעיקר. ובאמת י"ל דגם בעע"ז מחללת א"א בק"ו מכל מקום הוצרך המקשן לו' סברת פושט ידו בעיקר. דלולי זאת ליכ' ק"ו ומסברא דנפשין לא

נימא דבעע"ז מחללת א"א ומ"מ יש לפקפק קצת מדברי התוס' שם ד"ה קסברי כו' ממה שהקשו לרבנן נימא סייף דעיר הנדחת תוכיח וע"ש מה שתי' ודו"ק. כדאי' בכתובות דף מ"ד. באה"ע סי' ז' דאשת ישראל שהמיר' אם חזרה לדת ישראל אסורה לבעל' אע"ג דאונס מותר לישראל מ"מ חיישי' שמא זינת' ברצון:

כמו שעשה שמואל כדאי' במס' שבת דף מ"ה:

אף נשואה כו' אינ' ברשות אביה ע"כ ס"ל למ"א דמאי שמחללת א"א אינה עונש לאבי' אלא אם יש לו בת שזינת' ממילא גורם שעי"ז מחוללת מקדושתו ס"ל דה"ט דר"ש דס"ל דלהכי חייב' התורה שרפה הואיל ועשתה מעשה זר עד שחללה אביה וא"כ א"א דגם נשוא' בשרפ' ע"כ גם נשואה מחללת א"א:

סעיף סג

[**סקס"ג**] **המחלל כו'** ע' באה"ע לענין ספק חלל:

סעיף סד

[**סקס"ד**] **ובתוך כו'** דלא אתקש לעבוד' לכ"מ ר"ל דלא אתקש כ"א להקל:

משום דלית שכינתא שריא כו' וזה דוקא בבהמ"ק משא"כ בנשיאת כפים בגבולין דמה"ט דוקא במקדש כשהיו נושאים כפים היו מברכים בשם המפורש וכדדרשינן בסוטה דף ל"ח דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומסרס המקרא בכל המקו' אשר אבא אליך דהיינו בבהמ"ק שיש שכינ' שם תזכור שמי המיוחד לי דהיינו שם המפורש:

צריך שיהא נשוי לכתחל' משא"כ כה"ג בי"כ דמעכב אם אין לו אשה וכן מה"ט לא נעכב הכהן מלקיים עשה דנשיאת כפים כשאין לו אשה דהיינו אפי' בעבודה רק לכתחל':

מ"מ לענין זמן ר"ל דבעינן דוקא ביום אע"ג דלחומרא לא ילפינן נשיאת כפים מעבודה:

סעיף סה

(**סקס"ה**) **יצא כו'** אפי' בשבת דאין דברי אבילות שבפרהסיא נוהג מ"מ במה שיוצא אין בזה פרסום:

דאפי' בחול ר"ל אם קראוהו:

סעיף סו

(**סקס"ו**) **יב"ח כו'** וה"ה הקובר כו' דהא אסור בשמח' כמ"ש בי"ד סי' שמ"א ור"ל דשם כ' דאונן אסור בשמח' ובי"ד סי' שצ"ט ולקמן סי' תקמ"ח מבואר דהקובר מתו ברגל לאחר קבור' נוהג דברים שבצנע' א"כ מסתמא לא עדיף מאונן קודם קבור' דאסור בשמח':

סעיף סז

(**סקס"ז**) **נושא כו'** דל"ג מקטן והיינו דקטן ע"כ אין לו אשה דהא אסור להשיא אשה לקטן וע' בא"ע סי' א' ואפ"ה עם אחרי' נ"כ ואף שד"מ דחה ראיה זו דשאני קטן שאינו מצטער ממניע' אשה מ"מ לדינא מודה להרב"י דעם כהני' אחרים שרי וגם הוא יליף לה מקטן כדאי' בד"מ ודימ' הני תרי להדדי דכמו דקטן אינו נ"כ מפני כבוד הצבור ואפ"ה עם אחרים שריא כיון דאין הקטן רק סניף לגדולים וליכ' בזה מניעת כבוד צבור ה"ה בפנוי דהטעם משום דאינו שרוי בשמח' מ"מ כיון דאינו רק סניף לגדולים ששרוי' בשמח' שיש להם נשים ל"ל בה ומה שהמברך צ"ל בשמח' יליף לה מיצחק שאמר לעשו עשה לי מטעמים כו' ואברככה כו':

סעיף ע

סק"ע אלא בי"ט כו' כשחל י"ט בשבת כו' עבט"ז:

בא"מ שא"א בשבת ר"ל כשחל ר"ה בשבת משום איסו' תחנ' דהוא מעין ח"י ברכות ובר"ה כשחל בחול אומרים אותו וכדאי' סי' תקפ"ד:

ול"נ דדברי הגאוני' כו' משא"כ הרבון וכמ"ש בי"ד ס"ס קנ"ה דאי מאכיל' לחול' מאכל איסור לרפוא' צריך להיו' רפואה בדוק' ולפ"ז אפי' על חלומות שמתענין עליהם וגם הוא מתענה מ"מ לא יאמר הרבון. וכ"כ שנ"ה ר"ל דמשמע כדברי מ"א האחרונים דבחלומות שמתעני' עליהם מותר לו' גם הרבון והא התיר אפי' להתענו' ולבכות:

כ' ב"י כו' וק' עליהם כו' עבט"ז:

כשחל י"ט בשבת כו' לבטל עונ' כו' דעונת ת"ח מליל שבת לל"ש ואע"ג דכ' מ"א רסי' ר"מ דה"ה בי"ט. מ"מ בי"ט אין בו התחייבות כ"כ וע' באה"ע רסי' ע"ז עמ"ש סי' תרי"ג סעיף י' כצ"ל:

כמ"ש סי' שכ"ו אף דמצד הדין מותר דליכא ביה משום תיקון גברא דטבילת בעל קרי לא הוי רק מדרבנן ודומה לכלי שנטמא בולד הטומאה דמטבילין בי"ט דלא מקרי מתקן אפ"ה נהגו שלא לטבול משום חשש סחיטת שער. ולטבול בנהר איכא איסור מוסיף ע"ז ע"ש במ"א:

אבל כו' ואין טובלי' קודם י"ט:

ועמ"ש סי' תקנ"ד. ר"ל דאם חל ט"ב בשבת ונדחה אע"ג דדבר שבצנעה נוהג מ"מ אי היא ליל טביל' תטבול ותשמש ובסי' תקפ"א במ"א ס"ק ט"ו כ' כיון דטובלי' בער"ה משום קרי לכן לא ישמש מטתו בליל ר"ה. ואם אירע טבילת מצוה חייב לקיים עונתו ויטבול שחרית שנית:

סעיף עב

(**סקע"ב**) **סוף ברכה כו'** דכל תיבות אלו הם לנוכח אע"ג דתיבת שלום אינו לנוכח מ"מ איכא טעם של רמ"א שהוא סוף ברכה. גם י"ל כיון דבתיב' לך שלפני תיב' שלום מהפך פניו משום שהוא לנוכח צריך ג"כ להפך פניו בתיב' שלום דבתיב' לך גרידא לא נגמר הדיבור כ"א בצירוף תיב' שלום:

סעיף עג

(**סקע"ג**) **ובשע' כו'** קודם שיגמרו המ"ם דשלום. דתחת המ"ם אין בה נקודה וא"א שם להאריך. וא"כ ע"כ צ"ל הרבון קודם שסיימו תיב' שלום:

מ"מ מאי דאפשר כו' ר"ל בשני פסוקי' הראשוני':

וא"ת כיון דמאריכי' כו' היינו בשני פסוקי' הראשוני' דימתין מלומר הרבון עד שסיימו התיבה ומנגני':

סעיף עד

(**סקע"ד**) **והמקרא כו'** ועמ"ש סי"ט לענין אמיר' אמן אבל רבון ודאי הוי הפסק:

סעיף עה

(**סקע"ה**) **מחל כו'** ומצי מחל. אבל בלי מחיל' אפי' לכהן אסור לשמש בכהן חברו וכ"מ מראי' שהביא הר"ר פיטר הובא בט"ז דמחיל' מהני מדאמרי' עבד כהן אינו נרצע דנעש' בעל מום והיכי משכחת דעבד שש שני' אע"כ משום מחיל'. ומאי ראיה דלמא מיירי שרבו הי' כהן:

פ' הזרוע דף קל"ג ע"א והיינו לפי' התוס' שם אבל באמת גם לפירש"י שם מוכח כן:

בחולין פ' הזרוע דף קל"ג דאמר אביי כיון דשמע ברייתא דצנועי' כהני' מושכים ידיהם מליקח לחם הפנים כשחולקי' אותו משום שלא הגיע לכ"א כ"א דבר מועט והיו באי' לידי מחלוקת לכן מנעו הצנועי' מליקח לכן גם אביי לא לקח מתנות זרוע לחיי' כו' חוץ מערב יוה"כ כדי להחזיק את עצמו בכהן:

לפמ"ש התוס' דמשום שבערב יוה"כ היו שוחטים כו' משמע דבלא"ה כו' אין מזה כל כך קושיא על ריי"ו דהתוס' לא כתבו ה"ט משום שבערב יוה"כ היו שוחטים הרבה אלא ליתן טעם למה בחר אביי ערב יוה"כ יותר מיו' אחר בשנה וביותר לפמ"ש הפר"ח בי"ד סי' ס"א דע"כ אביי בערב יוה"כ שאל חלקו ממתנות בפיו וכ' שכן הדע' מכרעת דאל"כ מנא ידע שהיום יקח אביי מתנה שהטבח ישלח לו דהא כל השנה לא לקח אביי אע"כ דשאל בערב יוה"כ בפיו ע"ש וא"כ לכך הוצרכו התוס' ליתן טעם לפי ששוחטים הרבה וא"כ אין סתירה לריי"ו מ"מ קשה על מ"ש ריי"ו כך פשוט בחולין פרק הזרוע ואין הדבר

פשוט והטעם דמצי מחיל כ' המרדכי פרק הניזקין דכל מה שזיכה התורה לכהן לטובתו רשאי למחול וכי מה שזיכה התורה לכהן ליטול מנה יפה ראשון (עס"ס ר"א) וכי אם הכהן שונא מתנות ויחיה מי כייפינן ליה ליטול דוקא מנה יפה ודאי לאו דוקא במצוה דלית ליה הנאה שלא לישא גרושה כופין אותו בע"כ ולפ"ז משמע אפי' אין לכהן הנאה ממחילתו רשאי דלא כמו שכ' הט"ז דבעינן דוקא שיהי' לכהן הנאה:
אבל בטור יורה דעה סי' ס"א כצ"ל וכ"ה שם בש"ע סעיף י"א וז"ל הצנועים מושכים את ידיהם כו' ואם היה צנוע זה במקום שאין מכירין שהוא כהן יטול כדי שידעו שהוא כהן ודבר זה נלמד מהאי דאביי דלעיל:

סימן קכט

סעיף א

ס"ק א ותפלת כו' ומתפללים אפילו מנחה גדולה אע"ג דליכ' למיחש לשכרות מ"מ כיון דאין מתפללים סמוך לשקיעה אתי לאחלופי במנחה של שאר ימים וכמ"ש אח"ז וכיון דאין ראוי לנ"כ אין אומרים או"א ברכנו בברכה וכדלעיל סי' קכ"ז ס"ב. אבל לפמ"ש רמ"א בהג"ה כו'. אין רצונו להג"ה שבס"א דאינו ענין לזה דשם כ' רמ"א דנתבאר לעיל סי' קכ"ח סמ"ד דמנהגינו שאין נושאים כפים כי אם בי"ט. וא"כ לדידן דל"ש האי דינא אם נושאים כפים במנחה בתענית. אך מ"א נתכוין להגהת רמ"א בס"ב דכ' המחבר דכהן שעלה במנחה דיוה"כ לא ירד כיון דהא דאין נושאים כפים במנחה ביוה"כ אינו אלא משום גזרה ולאו כ"ע ידעו הא וא"ל לפגמו של כהן. ועז"כ רמ"א כיון דאם עלה לא ירד אומרים אלקינו כו' א"כ האי טעמא שייך גם במתענים עד חצות דגם שם הא דאין נושאים כפים במנחה אינו אלא משום גזרה כנ"ל ואם כן אי עלה לא ירד וא"כ אומרים גם כן אלקינו כו':

סעיף ב

(**סק"ב**) **סמך כו'** ובתענית היו מתפללים סמוך לשקיעה דבלא"ה א"א לאכול עד השקיעה מפני התענית וכיון דאין זמן מנחה דתענית שוה לזמן מנחה של כל השנה לא אתי לאחלופי משא"כ במנחה של יוה"כ שג"כ מקדימים להתפלל מנחה כמו כל השנה כדי להתפלל נעילה בזמנה וכדלקמן בסי' תרכ"ב א"כ שוה זמנו לזמן מנחה של כל השנה ואתי לאחלופי:

סימן קל

סעיף א

ס"ק א מאן דחזי (**ולא ידע אי טוב או רע**) **לאפוקי כו'** בכל יום דהא מסתמא אין רואה חלום בכל יום. ואינו נ"ל ר"ל מ"ש בת"ח דאינו מועיל כ"א לחלום שראה באותו יום דא"כ למה אומרים כו' ברגל אף דהת"ח כ' שם באמת שלא כדין עושין שכל ישראל אומרים ברגל אבל למ"א אינו נ"ל שנתפשט טעות בכל ישראל:

ומ"מ כו' בכל יום דאי לא חלם לו על מה יאמר ואי על חלום שבימים שלפניו הא גם אז אמר באותו יום רבון:

סעיף ב

(**סק"ב**) **וחלומותי כו'** דצריך לבקש ע"ח תחלה ובספר א"ר כ' שהוא נגד הש"ס ופוסקים והכי איתא בברכות דף נ"ה ע"ב בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חברי ובין שחלמתי על אחרים וי"ל לענ"ד דהא הטעם שצריך לבקש ע"ח תחלה הוא משום דכל המתפלל ע"ח והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה וכדאית' במסכת ב"ק פרק החובל א"כ בזמן הש"ס דלא היו אומרים אותו כ"א כשחלם לו באותו לילה א"כ לא שייך האי טעמא דמן הסתם לא ראה בלילה כ"א חלום א' אלא דהוא לא ידע פתרונו אם הדברים מגיעים לו או לאחרים וא"כ לא שייך הוא נענה תחלה דממ"נ אי נוגע החלום לאחרים לא הוא צריך לאותו דבר כלל שיתענה תחלה ואי הדבר נוגע לעצמו אם כן אין אחרים צריכים כלל לתפלתו וכיון דלא שייך ה"ט ראוי שיתפלל על עצמו תחלה וכיון שהתחיל להתפלל על עצמו במה שאמר בין שחלמתי אני לעצמי מסיים גם ובין שחלמו לי חברי דגם זה נוגע לעצמו וגם בלא"ה תפלה זו על מה שחלמו לו אחרים איננה עיקרית דהא לא ידע כלל אי אחרים חלמו עליו ולולי שאומר הרבון משום החלום שראה הוא משום שמא אחרים חלמו עליו לא היה אומר הרבון כלל ולכן מסנפו למה שאומר בין שחלמתי אני לעצמי ואח"ז אומר ובין חלומות שחלמתי על אחרים אבל דברי מהר"ם אמורים לפי מנהגינו שאומרים אותו ברגל דוקא ואומר אותו על חלומות שחלם בימים שלפני רגל א"כ אפשר בין רגל לרגל חלם פעמים רבות ויש מהן שנוגעים אליו ויש מהן שנוגעים לאחרים וא"כ בין הוא ובין אחרים צריכים לתפלה זו שפיר י"ל כל המתפלל ע"ח והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה לכן כ' דיש להקדים ולומר בין חלומות שחלמתי על אחרים. ודע דלפמ"ש המ"א בס"ק הקודם דאין לאומרו כ"א ביום שחלם או ברגל וקאי על חלומות שראו בימים אחרים א"כ ביום שני של י"ט אם לא חלם לו אותה לילה לא

יאמר דהא על חלומות שראה בין רגל לרגל כבר אמר אתמול יום א' של יו"ט אולי לפ"ד מהר"ם ראוי גם כן לסיים יהר"מ שיהיו כל חלומותי על כל ישראל ועלי לטובה:
ותשמרני כנגד וישמרך ר"ל כשאומר הרבון כשהכהנים מסיימים פסוק א' וישמרך יסיים הוא הרבון ותשמרני כי לשון נופל על ל' כשהכהנים מסיימים ויחנך והוא אומר הרבון יסיים הרבון ותחנני:
ובפעם ג' כשמסיימים הכהנים שלום יסיים הוא הרבון ותרצני דהיינו שלום דלא כהרש"ל שכ' לסיים כל פעם הרבון ותרצני אפי' מסיימים הכהנים וישמרך או ויחנך. והט"ז כ' כשמסיים כהנים שלום יסיים הרבון ותרצני בשלום עוד כתב הט"ז שבכל פעם יסיים הרבון ותבא עלי ברכת כהניך וגבי וישמרך יסיים אחר זה ותשמרני וכן בויחנך יסיים ותבא עלי ברכות כהניך ותחנני ובשלום יסיים והבא עלי ברכות כהניך ותרצני לשלום:

סעיף ג

(סק"ג) **ואי כו'** אלא בסוף. ר"ל כשכבר סיימו כהנים דאינו נכון דהא לא ניתקן אלא כשהכהנים מאריכין והוא סיים הרבון וכדי שהצבור יענו אמן על ברכות כהנים וגם על תפלתו לכן יוסיף לומר אדיר כו' וימשוך שיסיים אדיר כו' עם הכהנים ויענו הקהל אמן על שניהם אם כן כשכבר סיימו כהנים לאיזה צורך יאמר אדיר ובט"ז משמע דיסיים הרבון עם הכהנים ואחר זה כשמגיע שליח צבור לסוף שים שלום והיינו וטוב בעיניך כו' יתחיל ויאמר אדיר עיין שם:

סעיף ד

(סק"ד) **שים כו'** ובזוהר כו' ולא למשאל כו' אם כן איך יאמר הרבון כשהש"ץ אומר שים שלום:

סימן קלא

סעיף א

(ס"ק א) אין לדבר כו' שלא להפסיק בדיבור ר"ל אפי' שיחה בעלמא:
מיהו בסי' נ"א כו' שכ' שאין להפסיק בדיבור מתחלת ברוך שאמר עד אחר תפלת י"ח והל"ל עד אחר נפילת אפים אע"כ דשיחה בעלמא שרי אחר י"ח קודם נפילת אפים:
וכ"מ בב"י בשם ת"ד דדין זה נובע מדברי רשב"א שכתב אהא דאמרי' ס"פ הזהב בהאי עובדא שברכו לר"א ולאשר גיסו אחי אשת ר"א ר"ג היה אז נשיא ונמנ' לברכו לא שבקי' אשת ר"א לר"א למיפל על אפי' דלא ליענש לאחי' ר"ג וכ' הרשב"א וכי אפשר שלא זזה

ממנו שעה א' ותי' וז"ל אלא שהיתה מפסיקתו מכוונת תפלתו להפסיק בש"ד כו' עכ"ל. ולשון להפסיק בשאר דברים משמע הפסקה גמורה ולא שיחה בעלמ'. וכ"מ סי' קכ"ד שכ' שיש לקהל לשתוק כשחוזר הש"ץ תפלת י"ח כדי לענות אמן:

ויש לדחות כו' דמל' הרשב"א אין ראיה כ"כ:

והאי דסי' נ"א וסי' נ"ד י"ל דנקטו מלת' דפסיקא דהא יש ימים שאין נופלים על פניהם כגון ר"ח או ימים המבוארים סי' זה. מ"מ נ"ל מ"ש. ר"ל מסברא דשיחה בעלמא ל"ל בה:

ובריב"ש כו' וא"כ אין ראיה כו' דהתם מצד שכחה לא נפל כלל על אפיה ולא נשמע מזה דשיחה הוי הפסק ומפסקת מליפול על פניו אפי' דיבור ארוך:

ועיין במגלה דף כ"ב. ר"ל איכא קצת ראיה לדברי ס"ח דאמרי רב איקלע לבבל ונפלו כ"ע אאפייהו ורב לא נפל ואמרי שם לחד תי' דמה"ט רב לא נפל דבמקומו היה רצפת אבנים דאסור ליפול ע"פ וכדאי' ס"ס זה. ובמקום הצבור לא הוי רצפה ופריך הו"ל לילך למקום הצבור ויפול ע"פ שם ומשני משום טרחא דציבורא שהיו עומדים מפניו ומאי פריך דה"ל לילך למקום הצבור. ואי ס"ד דצריך ליפול ע"פ במקום שהתפלל הא אפי' אי היה הולך למקום הצבור לא היה אפשר ליפול ע"פ כיון דלא התפלל שם. ודוחק לו' דקושיות הש"ס דה"ל לילך תיכף בבאו לבית הכנסת למקום הצבור ולהתפלל שם י"ח וגם ליפול שם:

סעיף ב

(**סק"ב**) **להטות כו'** כמ"ש ס"ח בהג"ה משום הפסק בינו לרצפה:

ומ"מ נהגו להפסיק בבגד כו' חוצץ כמ"ש סי' צ"א סעיף ד' כצ"ל. וכ"ה בסי' ע"ד סעיף ב':

סעיף ג

(**סק"ג**) **והעיקר כו'** ולכן אין לזוז מן המנהגים ר"ל דעת רמ"א שנובע מן מנהגים ולפ"ז כשחל ר"ח יום א' או בשבת שהמנהג להתענות תמורת ער"ח ביום ה' שלפניו (וע' במ"א סי' תי"ז) והמנהג להניח אז תפילין גם במנחה א"כ אז גם במנחה ראוי ליפול על ימין כיון שי"ל תפילין בשמאלו אך צריך לעיין אי נכון על פי הקבלה. ומה שהסכים מ"א עם מנהגים כיון דדברי המקובלים אין משתוים בדעתם. ולכ"א י"ל סעד לסמוך:

כ' מט"מ ש"ץ כו' ר"ל אי יושב על ספסל או מדרגה שלפני ארון הקודש בשחרית בצד צפון. ובשחרית ראוי ליפול לימין וא"כ כשיושב בצפון ויטה על ימין הופך פניו מן ארון הקודש דלאו אורח ארעא הוא ולכן כ' דאדרבא יהפוך פניו לצד התיבה דהיינו הארון וה"ה במנח' אם יושב בצד דרום ומזה הוסיף מ"א דה"ה היושבי' בצד המנורה סמוך לארון דינא הכי שיהיו נוטים לצד התיבה. ובס' א"ר חולק ע"ז דא"כ מה שנזכר בש"ע

דעל איזה צד יטה לא קאי לפ"ז כ"א לאותן היושבים במערב אבל היושבים במזרח בצפון ודרום הם עכ"פ צריכים להטות לצד התיבה אבל אין זה כוונות מהרי"ל ולפמ"ש רמ"א דבשחרית יטה ע"י ימין ובמנחה ע"י שמאל והש"ץ אפשר לו לישב בצד צפון או בצד דרום. א"כ בשחר אם ישב בצפון אם ירצה להטות ע"י ימין יצטרך להפוך פניו מן התיבה ואין זה נכון לכן טוב שישב בצד דרום ואז אי יטה ע"י ימין יהיה פניו לתיבה וכן במנחה ישב בצד צפון מה"ט ומ"מ כ' דאם לא עשה כן דיעבד יהפך עכ"פ הש"ץ לצד תיבה כשיהיה יושב באיזה צד שיהיה אבל בשאר בני אדם אפי' מהפכים פניהם מן התיבה ל"ל בה ויעשו כמ"ש רמ"א:

סעיף ד

(**סק"ד**) **ואנחנו כו'** כ' בשל"ה כו' וכ' ששמע כן מפי חזן בעל תורה. וא"ל שכך קבלה בידו אבל לא ביאר טעם הדבר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ולא כו'** עמד על מקומו כו' עסי' קכ"ג. ר"ל דמה"ט לא חזר מהרי"ל למקומו ונפל שם על אפיו דמבואר שם סי' קכ"ג דאסור דהוי ככלב שב על קיאו וצריך להמתין שם וכיון דקתני עמד על מקומו. והיינו דשם כיון דהיה שלא במקום המיוחד לישיבתו לא היה לו מקום לישב לכן עמד ונפל על אפיו הרי מוכח כהריב"ש דרשאי לעשות מעומד: **כדי הילוך ד"א**. אע"ג דלכתחלה צריך להמתין כשיעור שהי' הש"ץ מתחיל קדושה אפי' כשמתפלל ביחיד כמ"ש מ"א סי' קכ"ג מ"מ הכא מודה דסגי בכדי הילוך ד"א. במדינות כו' ונ"ל דמה"ט א"א כו' ומ"מ כתב בס' א"ר בשם ספר אילה שלוחה שהאו' מזמור אליך ה' נפשי אשא בכל יום אינו רואה פני גיהנם לכן כתב בס' א"ר לאומרה שלא בנפילת אפים ואזהרת הזוהר הוא דוק' בשעת נפילת אפים:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וס"ת כו'** כ"מ בעובדא דר"א שהובא בריש הסי'. דע"כ מתפלל ביחיד דהא ברכוהו וצריכים להתרחק ממנו ד"א אף דמכל מקום אפשר להתפלל בי' ובאמת רחקו ממנו ד"א מ"מ סתמא דמלת' לא היה כן ועיין בי"ד ר"ס של"ד:

סעיף ח

(**ס"ק ח'**) **אפי' כו'** ונראה דלענין כיסוי פנים קאמר דלאמירת תחנון בלי כיסוי פנים א"צ לצירוף צבור:

בשעה שהצבור אומרים תחנון. ולא כשעומדים בתפלה במקום אחר והיינו מדקאמר יכול ליפול תחנון עם הציבור:

ועסי' נ"ה ס"כ והוא הדין כאן. שכ' שם שאם שמע אומרים קדיש או קדושה והוא חוץ לבהכ"נ מ"מ יכול לענות עמהם. וכתב ודוקא שאינו מפסיק בינו לבית הכנסת עבודה זרה או צואה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **קרוב כו'** וברקנ"ט כו' לא יתכן בערב ראש השנה דאם ימתין עד שיאיר היום לא יהיה רשאי לומר תחנון דהא בער"ה ביום א"א תחנון אלא מבואר בסי' תקפ"א אי אירע שנמשך עם הסליחות עד שהאיר היום מ"מ יאמרו תחנון היינו משום דרוב פעמים מסיימים קודם אור היום וכמ"ש מ"א שם משא"כ להמתין כל פעם לכתחלה עד שיאיר היום וליפול על פניו זה אינו נכון:

לכ"ע אין נופלים ר"ל אע"ג דבסוף הלילה נחלקו רמ"א עם רוקח אבל תחלת לילה כ"ע מודים. דתחלת לילה תגבורת הדינים ובזה לכאורה אזדא לה קושי' של ט"ז שכתב דבין השמשות מותר ליפול על פניו דלא גרע מליל אשמורות שקרוב ליום דשאני ב"ה דמתחיל תגבורת הדינים ואולי ס"ל מ"מ כיון דבין השמשות ספק לילה לא גרע מליל אשמורות דהוי ודאי לילה ועיין בס' א"ר. ונ"ל לדלג אבינו מלכנו ר"ל בי' ימי תשובה אם נמשך תפלת המנחה עד סמוך לחשיכה ידלג א"מ כו':

סעיף י

(ס"ק י) בבית האבל כו'. ולמנצח היינו למנצח כו' יענך ה' ביום צרה:

שיר מזמור ר"ל שיר מזמור לאסף וכ' בס' א"ר דבמוצאי שבת לא יאמר האבל ויהי נועם כיון דאצלו לאו ימי מלאכ' נינהו דהא אסור במלאכה כמו אי חל י"ט באמצע שבוע דאין אומרים מה"ט ויהי נועם וכ' עוד בעשרת י"ת יאמרו שם אבינו מלכנו ובס' עטרת זקנים כ' דביום התענית שאומרים סליחות גם בבית האבל יאמרו סליחות אבל לא ווידוים ותחנונים וכתב בס' א"ז בשם מיי' דכשאין אבל במקום המת ואפ"ה מתפללים שם דיאמרו תחנון ובס' א"ר נראה דאין זה ברור לו כ"כ ע"ש:

אבל ואני זאת בריתי אומר ר"ל אע"ג דבט"ב א"א אותו כמ"ש לקמן סי' תקנ"ט:

וז"ל הרוקח כו' דעשרה שפי' מן הצבור ר"ל כיון דאיכא פוסקים דס"ל דיחיד אינו אומר הלל וכמ"ש הטור סי' תכ"ב וא"כ לדידהו ה"ה עשרה שפי' מן הצבור א"א הלל דצבור היינו דוקא מקום המיוחד לצבור דהיינו בה"כ וניהו דקי"ל אפי' יחיד אומר הלל מכל מקום בבית האבל יש לסמוך על דעה זו שלא לומר הלל:

דהא יחיד גומ' בו לכ"ע ולא פליגי אי יחיד אומר הלל דוק' בר"ח וא"כ בחנוכה אזד' לה טעם שני של רוקח. וס"ל למ"א דטע' שני' עיקר או דס"ל דרוקח לא אמר דא"א כלל בבית אבל אלא בצירוף שני הטעמים וא"כ בחנוכה דליכא רק טעם א' אומרים הלל:
סי' תרצ"א בטור שכתב בשם ב"ה הא דאמרי' מגלה שאינה כתובה בפ"ע אלא כתובה בין שאר הכתובים אין קורין בה בצבור אבל ביחיד שרי וכתב ב"ה דעשרה שפירשו מן הצבור קורין בה דכיחידים דמי והטור חלק דכצבור דמו וכ' הרב"י דבעלמא גם ב"ה מודה דעשרה שפירשו מן הצבור כצבור ולא פליג כ"א לענין קריאת מגלה דבעי' פרסומי ניס' וליכ' פרסום אלא בבה"כ:
דבחנוכה טוב שיקר' כ"א הלל בביתו. וכ' הט"ז דה"ה והוא רחום יאמר כ"א בביתו אבל לא נפילת אפים כיון דכבר הפסיק אחר י"ח כמ"ש ריש סי' זה ועמ"ש בט"ז י"ד סי' שע"ו ועמ"ש עליו פה בס' א"ר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אין כו**' שאם חל בשבת ואין המילה בב"ה שא"א פיוטים של מילה דבקל דחי' להו דהא איכא כמה פוסקים דסביר' להו דבשום פעם לא נכון לומר פיוטים דהוי הפסק וכדלעיל:
שמלין בבית אחר אבל בעל הברית מתפלל בבה"כ:
ולמנחה אומר צדקתך דהא בכל פעם שאומרים בחול תחנון אומרים בשבת צדקתך ובמנחה במילה אומרים תחנון וכמ"ש רמ"א ועיין במ"א ס"ק י"ב:

סעיף יב

(**ס"ק י"ב**) **במנחה כו**' והא לך לשון הג"מ ר"ל דמשמע דלא כהב"ח:
ואפי' למ"ד דא"א במנחה כשמתפללים אצל התינוק כתב בס' א"ר היינו דוקא כשמתפללים קודם הסעודה אבל אי מתפללים אחר הסעודה אפשר דאומרים תחנון:
לצאת מבה"כ ביום ה' שקודם החופה והיינו שלמחרת ביום ו' תהיה החופה:
יש נוהגים שלא ליפול כל ז' דלא כרמ"א שכ' דוקא ביום החופה והטעם אף דכל ז' הוי אצלו מועד ומ"ש מר"ח וכן הקשה ט"ז תי' בס' א"ר שאני ד"ח דהוא מועד לכ"ע משא"כ ימי משתה ראינו מועד רק לחתן ולכן אין הצבור נגררי' אחריו כ"א ביום החופם:
ואפי' ביום ו' ר"ל שבוע אחר החופה:

סעיף יג

(ס"ק יג) בשחרית והוא רחום דקודם ברכו מדקאמר אפי' במקום שנהגו לאומרו משמע דברוב המקומות א"א אותו והא והוא רחום שלפני תחנון אומרים בכ"מ:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **בט"ו באב אי' בב"ב כו'** אומרים העולם מ"ש רמ"א בסעיף ב' שלא לומר למנצח ט"ו באב טעות הדפוס וצ"ל תשעה באב אבל בט"ו באב אומרים למנצח ולא תחנון וכ"מ במנהגים שבסוף ס' לבוש ומנהגי הרד"א אין בידי וכתב שם בלבוש דבפורים א"א למנצח ר"ל אפי' פורים קטן דאדר ראשון:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **עד אחר כו'**. ז' ימים אחר שבועות לאו דוקא אלא ו' ימים דהא אין לו תשלומין שבעה אלא עם יום של י"ט עצמו ולדידן דבקיאים בקביע' דירח' וידעי' דיומא קמא עיקר א"כ אין לו תשלומין אחר החג כ"א ה' ימים:

סעיף יט

(ס"ק יט) ליפול וכשמטה קצת שרי כמ"ש ר"ס זה ר"ל בהרב"י שהבי' בשם הרי"ף ורש"י דמפרשי הא דאמרי' במגלה דף כ"ג דאביי ורבא היו מטים על צדן ונפלו אאפייהו טעמם משום דאדם חשוב אינו רשאי ליפול על פניו בצבור כו' ואעפ"כ ע"י הטי' שרי ואע"ג דהרא"ש חלק עליהם וכתב דמה"ט היו מטין על צדן משום איסור אבן משכית מכל מקום לדינ' י"ל דמודה לרי"ף ולרש"י:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **בפישוט דוקא כו'** דע מדכתיב ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה לכן אם השתחוה בפישוט ידים ורגלים על אבן משכית אפי' לשם לוקה ובלי פישוט ידים ורגלים קי"ל כהאי תי' הש"ס דמגלה דף כ"ב ע"ב ניהו דאיסור תורה ליכא מכל מקום מדרבנן אסור ובמקום דאיכא אבן משכית אפי' מטה קצת על צדו אסור. אבל היכי דליכא אבן משכית כתב הריב"ש דמ"מ אסורה ההשתחוי' שמא יש תחתיו אבן משכית אע"ג דלמעלה איכא עפר ולא אבן משכית אפ"ה אסור וכתב כיון דאינו אלא חששא בעלמא לכן ע"י הטיה קצת ע"צ שרי ובזה דברי רמ"א מבוארים:

אבל אי שוחה בתפלה. ר"ל כיון דאין פניו דבוקות בקרקע אפי' יש רצפה שרי. כ"מ בריב"ש וכ"כ בב"י בשם ריב"ש. וכ' בכ"מ ראיה מדאמרי' במגלה לחד תי' שמה"ט לא נפל רב על אפיה דרצפה היתה שם וא"כ תקשי איך היה שוחה בתפלה א"ו דבתפלה שרי:

באבני שיש. דהיינו רצפה:

ומיהו נפילת אפים אסור אפי' אין פניו כו' דס"ל דכמו דהטיה על צדו לא מהני כשיש רצפה ה"ה באין פניו דבוקות בקרקע לא מהני:

עיין בטור מ"ש בשם ר"ן:

סעיף כב

(ס"ק כב) אם יציעו כו' דאז שרי בהטיה וא"כ תרתי בעינן:

ובקצת ס' הגיהו או יציעו כו' כדאית' פט"ו דאהלות משנה ה' כצ"ל דתנן חצצו מארצו ופי' הר"ע שכיסה קרקע הבית בנסרי' או יריעות ומת בבית כלים שבחצץ (ר"ל כלי' שתחת היריעות או הנסרים) אם יש במקומן טפח על טפח ברום טפח טהורים (דהוי אוהל וחוצץ בפני הטומאה) ואם לאו טמאים שארצו של בית כמוהו עד התהום עכ"ל הרי דיריעות ונסרים אין חוצצים ה"ה הכא דעפר וקרקע שע"ג רצפה אינו חוצץ משא"כ עשבי' חוצצים והא דיריעות אין חוצצין וכן נסרים ע"כ צ"ל לדברי מ"א דמיירי שהיריעות ונסרי' קבועי' בקרקע ע"י יתידות וכדומה דהוי כקרקע עכ"פ מוכח דקרקע ממש אינו מפסיק משא"כ עשבים דהוי תלוש מפסיק:

וכ"פ הרמב"ם פ"ו מהלכות ע"א כצ"ל. ומשמע בר"ה. מדנקט רמ"א יה"כ משמע בר"ה אע"ג שמשתחוים כשאומר השי"ת תוך תפלת מוסף עלינו מ"מ א"צ עשבים:

סימן קלב

סעיף א

כתב מ"א כשמכריזים כו' וסמ"ע בח"מ סי' רס"ז ס"ק ד' כצ"ל:

ז"ש שם דאף דסדר קדושה ענין בפני עצמו הוא כמו מעריב למנח' מ"מ מיד אחר הקדיש דנפילת אפים מתחיל סדר קדוש' ולכן חוזרים ואו' אשרי ולכן מוטב להכריז קודם אשרי וטוב יותר אחר גמר התפלה עכ"ל:

וכ"מ בב"י סי' תק"ן שכתב במקומות שמכריזים תענית צבור בשבת שלפניו יכריזו אחר מפטיר קודם אשרי הרי כיון דאשרי שייך למוסף אין להפסיק בינו לתפלת מוסף ה"ה הכא כיון דאשרי שייך לקדוש' דניתקן בשבילו אין להפסיק בין אשרי לקדושה:

דהא י"א דאין היחיד כו' ר"ל סדר קדושה וכדלעיל סי' נ"ט וניהו דקי"ל דאף יחיד אומרה וכמ"ש רמ"א סי' נ"ט מ"מ היכי דאפשר לצאת אליב' דכ"ע עדיף:

והוא הדין די"ל קודם שיאמר השני פסוקים דלכאורה אין לשני הפסוקים שייכות לקדושה ועיין בב"י טעם אמירתן ואע"ג דכתב הלבוש דלטעם שכתב הרב"י בשם הכל בו למה אנו אומרים קדושה זו יש שייכו' לשני פסוקים הנ"ל להקדושה וז"ל הכל בו לפי שלא היו יכולים לו' קדוש' בתוך התפלה שגזרו שלא יענו קדוש' והיו אורבים להם אם יענו קדוש' ולאחר התפלה כשהיו האורבים הולכים להם היו קורים וקרא זה אל

זה כו' דהיינו שילוש קדושה ומתרגמינן אותו מפני התיבה. ה"ה פעמים נגד קדושה דיוצר דתפלה ואעפ"י שבזמן הזה בטלה הגזיר' מ"מ לא בטלו קדושה דסדרא קסברי שמא יגרום החטא כו' עכ"ל. ועז"כ בלבוש דמה"ט הקדימו אז לו' ובא לציון גואל כי אנו מתנצלים נגד הקב"ה על שמאחרים הקדוש' עד עתה משום דשיעבוד מלכות גורמת שמבטלים אותנו לאומרה תוך התפל' ולכן אנו מתפללים על הגאול' ואומרים ובא לציון כו' וכן מבטלים אותנו מלעסוק בתור' לכן אומרים גם פסוק ואני זאת בריתי כו' להזכיר לפניו ית' שהבטיחנו שלא ימוש התור' מפינו ואחר זה יושב תהלות ישראל שדרשו מזה שהקב"ה משרה שכינתו בתוכנו לשמוע תהלות ישראל ויושב לשון שהייה ואנו אומרי' זה בלשון תחנה אע"פ שאחרנוה הרי לא במרד ובמעל לכן מחלים שישהה לשמוע תפלתינו כדרכו ית' וא"כ שפיר יש שייכות לשני הפסוקים לקדושה מ"מ אין זה עיקר אמירת הקדושה כ"א ע"פ מ"ש במס' סוט' ד' מ"ט מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין קללתו מרובה מחברו ועלמא על מה אתקיים כיון דהקללה הולכת ורבה ואמרינן אקדוש' דסדרא ואאמן יהא שמיה רבה דאגדתא ופירש רש"י אקדוש' דסדרא שניתקן כל ישראל עוסקים בתורה כל יום דבר מועט שאומרי' המקרא ותרגומו (כי אז היו מבינים תרגום) והן כעוסקים בתורה וכיון שנוהג בכל ישראל כו' ויש כאן שתי קדושת השם ות"ת חביב הוא עכ"ל. ולטעם זה אין המשך לשני הפסוקים דובא לציון כו' לקדושה ולפ"ז שפיר יש להקדים לו' הקדוש' עם הצבור:

ועיין בילקוט פ' עקב רמז תתנ"ה בסוף שנתן טעם לקדושה דסדרא והוא ג"כ מעין טעם הש"ס דסוטה הנ"ל:

(**סק"א**) **עלינו כו'** יאמר מושב יקרו בשמים ולא יאמר וכסא כבודו בשמים וכתב הב"ח הטעם דאיך יאמר וכסא כבודו בשמים הא השמים גופייהו הם כסא כבודו כ"י וכמו שכ' בישעיה השמים כסאי כו':

כי כן כתיב וטוב לתפוס לשון המקר' וכמ"ש התוס' בברכות ד' נ"ב ע"ב ד"ה בברא כו':

סעיף ב

(**סק"ב**) **כורעים כו'** ומ"ש רמ"א שיפסיק בין לא יושיע לתיבת ואנחנו שלא יהי' נראה דתיבת ואנחנו חוזר למעלה שגם אנחנו ח"ו משתתפים לגויי הארצות ח"ו:

כל הקדישים ר"ל מה שאנו קוראים תפלה קדישים דהיינו קדיש שאחר עלינו' להטיל גורל ר"ל בין היא"צ והאבלים:

הוא לאבלים אם לא שהיא"צ כו' ר"ל שיש לו יאר צייט בשבת משא"כ אם הי' לו יא"צ בערב שבת אין לו שייכות לקדיש של מזמור שיר ליום השבת שהוא שייך לשבת אף

לדידן דאמירת מזמור לא הוי קבלה עד אמירת ברכו כמ"ש מ"א ס"ס רס"א מ"מ אמירת המזמור שייך לשבת דוקא אח"ז ראיתי שבס' באר היטב כ"כ בשם תשובת כ"י:
וראיה מרפ"ב דיומא דאמרי' שם אע"ג דכל העבודות במקדש היו הכהנים מפיסים בגורל מי יזכ' אבל לתרומות הדשן שחרית לא תקנו חכמים לכתחלה פייס עד שראו שבא הדבר לידי סכנ' עד שלא פייסו התקינו לו פייס ואמרינן שם טעמא כיון דתרומת הדשן נעשה קודם ע"ה כשעדיין לילה היה ס"ד דלא חשיבי לכהנים לעבודה כיון דכל העבודות הם ביום לכך לא אתי כהנים לאנצויי מי יתרום ולא צריך פייס אלא כל הרוצה יתרום וגם נתנו טעם אחר כיון דנעש' קודם ע"ה ואיכא אונס שינה ולא יבאו כהנים רבים לתרום ול"ל לאנצויי ואם היו מרובי' שרצו לתרום רצין ועולין בכבש שהיה ארכ' ל"ב אמה וכל הקודם לתוך ד"א הסמוכים למזבח זכה בעבוד' ואם היו שנים שוין באותן ד' אמות הממונ' א"ל הצביעו ופירש"י והר"ע דכולם היו מצביעים דזה היה הפייס שהיו הכהנים מוציאים כל א' אצבע אחד ואומר הממונה סך מנין ומי שכלה המנין אצלו הוא זכה ר"ל שאומר סך מאה או מאתים ומתחיל מא' לספור וחוזר חלילה על אצבעותיהם (דאסור למנות את ישראל) עד שהגיע לסך מאה או מאתים כפי שאמר הרי דאותן שנים שהיו סמוכים תוך ד"א של מזבח הם לבדם זכו ואפ"ה צריכים להטיל גורל עם כלם ובס' א"ר דחה דשאני התם דא"א דדוקא אותם שנים לבד א"א שיפייסו וכמ"ש התי"ט עכ"ל וז"ל התי"ט שם שא"א לעשות פייס באצבעות בין שנים שאם יהי' הסכמת המנין זוג או יהיה נפרד ממי שיתחיל נדע במה יסיים ומה גורל שייך בכך עכ"ל. אולם אין בזה דחיה דהתי"ט כ' כן עמ"ש רש"י והר"ע דא"ל הצביעו לכל הכהנים דמנ"ל לפרש כן דלמא דוקא לאותן השנים שהיו שוין תוך ד' אמות ועז"כ התי"ט דא"א לפרש כן דמאי גורל שייך בזה ל"מ דהאומר מנין הסך היה מתחיל למנות דודאי אם אין שם רק שנים למי שירצ' יזכה דאם ירצה לזכות לשני יאמר סך מספר זוג ואם ירצ' לזכות לראשון שבו מתחיל יאמר סך מספר נפרד משא"כ כשהכהני' מרובים דא"א לידע מהר במי יכלה החשבון אלא אפי' לדעת הרמב"ם וריטב"א דהאומר סך המספר לא היה מתחיל לספור וא"כ גם בשנים היה אפשר שיצביעו כיון דהאומר המספר לא ידע במי יתחיל למנות מ"מ לשון הצביעו משמע גורל גמור כמו בכל שאר פייסות ובשנים לא שייך כן וגם לא היה צ"ל הצביעו דניהו דאסור למנות את ישראל ולכן צריכים להוציא את אצבעותיהם למנות האצבעו' מ"מ בשני' א"צ למנותן כלל אלא דא' יאמר שהמנין יתחיל בראובן ויסיים בשמעון ואח"ז אחר שלא ידע במי יתחיל יאמר סך מספר מאה או מאתים וממילא נדע בלי מנין ומספר ששמעון זכה וכן אם יאמר ק"א נדע שראובן זכה אע"כ כמו שכתב רש"י והר"ע שלכל

הכהנים אומר הצביעו אבל מכל מקום דינו של מ"א מוכרח דעל מתני' גופה קשיא דא"א דאותו שני כהנים שהיו שוין תוך ד' אמות זכו למה יצביעו כלם ה"ל לפייס רק אותן שנים ולא מבעיא לדעת רמב"ם וריטב"א הנ"ל דאפשר ע"י מנין כנ"ל אלא אפי' לדעת האומרים דהאומר המספר היה מתחיל למנות דא"א לפייס בשנים כנ"ל ה"ל לתקן בשני' דהאומר המנין לא יתחיל למנות או ע"י גורל אחר ולמה יפסידו אותם שנים כיון שכבר זכו ויפייסו עם כל הכהנים א"ו דכה"ג בטל הפייס לגמרי וגם השנים לא זכו וה"ה כאן. אולם בתשובת מעיל צדק' סי' י' חלק על מ"א מטעם אחר דשאני התם דגם השנים שזכו ע"י מרוצתן לא זכו זכיה גמורה דאין זה מספיק שעי"ז שהוא קל ברגליו יזכה בעבודה אלא כיון דהיו סבורים תחלה שא"צ לפייס מטעמי' הנ"ל וכשקרה שרבים רצו לתרום היו אומרים שיזכה ע"י מרוצתו אף שאינו זכיה גמורה כיון דלא היה אפשר בע"א כיון דלא רצו לתקן פייס מטעמים הנ"ל אבל כששנים שוין וע"כ הוצרכו לפייס בין אותן השנים למה יפסידו האחרים כיון שגם השנים לא זכו זכיה גמורה ע"י מרוצתן משא"כ כאן לענין קדיש דהשנים זכו מן השמים זכיה גמורה האחרי' הפסידו והם השנים לבדם יפילו גורל בין שניהם וע"ש שהוליד מזה עוד דינים אחרים:

אבל אם א' י"ל כו' כי אז ודאי זכה הראשון בשלמא אם שנים שוין באותן ד"א א"כ כ"א לא זכה זכיה גמורה דעכ"פ צריך להטיל גורל עם חבירו השוה לו לכן בטל הגורל לגמרי משא"כ כאן דהוא זכה זכיה גמורה לבדו ולגבי דידיה הגורל קיים:

ב' או ג' כו' ולמחר בא עוד אחד כו' כמו שכתוב בח"מ סי' קע"ה ורצה לו' ביום שיש בו ג' קדישים דהיינו ערבית שחרית מנחה והטילו שנים יום שלפניו גורל ונפל לראובן לומר בערבית ושמעון יאמר בשחרית ועל מנחה עדיין לא הטילו גורל ואמר ראובן ערבית ובשחרית קודם שאמר שמעון קדיש בא לוי אין שמעון י"ל לו תאמר במנח' כי אני כבר זכיתי ע"י גורל מאתמול לו' שחרית אלא בטלה המחלוקת וצריך להטיל גורל בין שמעון ללוי על קדיש דשחרית ומנחה והכי איתא בח"מ שם שני אחים שירשו ג' שדות ולקח כ"א ע"פ גורל שדה שלימה ושדה שלישי חלקוה ביניהם ולקח כ"א מחציתו ואח"כ בא אח שלישי אין י"ל לו טול השד' שאני לקחתי מחציתו ואחינו מחצה האחר אלא צריכים להטיל גורל מחדש על כל ג' השדות כי בטלה החלוק'. מבואר עוד שם אפי' הטילו גורל מחדש ונפל לאח השלישי אותו שדה שחלקוה ביניהם מ"מ גם השני אחים הראשונים שזכה כל אחד ע"פ גורל הראשון בשדה א' יכולין כ"א לומר לחבירו כבר בטל גורל וחלוק' א' וגם אנחנו בין שנינו נפיל גורל מחדש א"כ ה"ה הכא אם שנים הטילו גורל וזכ' א' לו' בערבית והשני לומר שחרית ועל מנח' עדיין לא הפילו גורל וקודם שאמר

ראשון קדיש בערבית בא להם שלישי דעכ"פ אין יכולים לו' לו שהוא יאמר במנחה כנ"ל וצריכים להטיל גורל עם השלישי כנ"ל מ"מ אם ע"י גורל נפל שהשלישי יאמר במנח' אעפ"כ שנים הראשונים גורלם בטל ומי שזכ' בערבית אין זכייתו זכיה וצריך להטיל גורל חדש עם מי שזכ' בשחרית וכדאמרי' גבי שדה:

ואם היה בעיר כו' כמ"ש בח"מ סי' קע"ו סעיף כ"ה שנים שותפים שיש להם תביעה על א' מן השוק ותבע א' מהשותפים אותו אחד שמן השוק ויצא השותף חייב בדין יכול שותף השני לתבוע אותו שמן השוק שנית ולטעון טענ' אחרת אבל אי שותף השני היה בעיר כשתבעו הראשון ולא בא לב"ד ודאי מחל וסמך על טענת ותביעות שותפו ואינו יכול לתובעו שנית:

וכן איתא בב"ב פ"ט דף קמ"ה שדרכן היה כשהיה אחד נושא אשה בשמחת חופתו היו ריעיו ושושביניו באים לשמוח עמו וכל א' הביא בידו דורון לשמחתו ושוב כשאחד משושביניו היה נושא אשה היה הוא צריך לבוא גם הוא לשמחתו ולהבי' עמו דורון לשמחת חופתו וזה היה נגבה בב"ד אם לא הביא דורון ולא בא ואם היה בעיר כשנשא שושבינו ולא בא לשמחתו צריך לשלם לו כל דמי הדורון ולא מצי למימר לא ידעתי שאבא ואם הייתי יודע הייתי בא ודורני בידי והייתי שמח עמך בשמחתך דאמרינן מדהיה בעיר ודאי שמע וידע ומחל השמחה צריך לשלם לו כל הדורון ואותו הדורון נקרא שושבינות:

כמ"ש בח"מ סי' קע"א סס"ח:

אחד מן השותפים כו' ר"ל בחצר שאין בו דין חלוקה דהיינו שאין שיעור לחלקו ויגיע לכל אחד בחצר שיעור הראוי לתשמיש יפילו גורל שאחד ישתמש בו שנה או שנתיים ואח"ז חברו לבדו שנה או שנתיים ויפילו גורל מי ישתמש ראשון. ועז"כ אחד מהשותפין נשתמש בחצר שאין בו דין חלוקה לבד כו':

דהתם אמרי' שנשתמש בחלקו ועדיין הוא קיים. ר"ל דהא אפי' היה שותפו פה היה זה רשאי להשתמש בכל החצר בענין שלא היה מפסיד ומונע תשמיש שותפו האחר דהא קודם חלוקה יש לכ"א מהשותפים זכות לכל החצר א"כ כיון שלא הייתי כאן לא היה תשמישי מפסידך וגם עתה הרי כל החצר לפניך לחלוק כמאז ומה שנשתמשתי בשלי נשתמשתי ועתה נחלוק ע"פ גורל כנ"ל אבל הכא דומה לשותפים במטלטלין:

ז"א דמ"מ יאמר אני ידעתי כו' ר"ל דהא מהאי דחצר אין ראיה כנ"ל אדרבא דומה לשותפות דמטלטלין אלא שבאת לדחות מסברא דגם למטלטלים אינו דומה לזה כתב די"ל אני ידעתי כו':

המנהג פשוט כו' דלא כמ"ש צ"צ כו' ע"ס סוכה ור"ל דהצ"צ אייתי ראי' ממס' ב"ב דף ז' דבגורל אמרי' דלא זכה אלא בדבר מועט שאפשר לו' וה"ה הכא דאמרי' לא זכה כ"א להיות ראשון ולא שיזכה ג"כ לו' ב' קדישים. ואי תימא מה זכות בזה במה שיאמר ראשון שנאמר דרק לזה זכה לו הגורל ולזה אייתי הצ"צ ראיה ממגילה דף כ"א דיש בזה זכות וגם מסברא מצוה הבאה לידו אל יחמיצנ':

ומ"א רמז לעיין סוף סוכה דזה מיקרי זכות במה שאומר ראשון כמ"ש צ"צ דלחם הפנים היו שנים עשרה חלות וביום השבת היו מחלקים אותן בין משמר היוצא למשמר הנכנס (לפי שהכהנים נחלקו לכ"ד משמורות ולכל שבוע היה משמש בבית המקדש משמר אחד וביום השבת נכנס משמר חדש לשמש ומשמר ששימש באותה שבוע יוצ') וס"ל לת"ק דהיו נותנים למשמר היוצא שש חלות וכן למשמר הנכנס שש חלות ור' יודא פליג וס"ל דמשמר היוצא לא נטל כ"א חמש חלות ומשמר הנכנס נוטל שבע חלות והטעם שנוטל משמר הנכנס חלה אחת יתיר' ממה שמגיע לו הוא בשכר הגפת דלתות שמשמר היוצא פתח שערי בית המקדש שחרית ומשמר הנכנס יצטרך לסוגרן בערב כי משמר היוצא כבר חלף לו ופריך הש"ס ולימ' משמר היוצא למשמר הנכנס תן לי שש חלות המגיעים לי כי אין לך יתרון במה שאתה נוטל חלה אחד יתיר' כי לעומת זה גם בשבת הבא' תצטרך גם אתה ליתן חלה אחד למשמר הנכנס בשבת הבאה ומשני דאעפ"כ יש יתרון למשמר היוצא. כדאמרי' אינשי בוצינ' טב מקרי ופירש"י אם אדם רוצה ליתן לחברו מיד דלעת קטנה הנקר' בוצינ' ואם יניחנו לגדל ולא יקחנו מיד יהיה נעשה דלעת גדולה הנקרא קרי. ניחא ליה לאינשי ליקח מיד אף ע"ג שעכשיו איננו רק דלעת קטנה. וזה בוצינ טב מקרי כי לא ידע מה יולד יום. כל שכן בדבר מצוה שטוב להקדים קיומה בהיות לאל ידו ולא ימתין כי לא ידע במה שאחריו. לכן לדינא הסכים מ"א עם הצ"צ אבל כבר כתב שהמנהג אינו כן ודע דלקמן אייתי מ"א ראיה דזה מקרי זכות במה שזכה ראשון מן המנהג:

דאין כופין על מדת סדום. ר"ל דזה נהנה וזה לא חסר:

כמ"ש בח"מ סי' שי"א דאיתא התם השוכר מחברו ספינה וא"ל השוכר ספינה זו אטעינה יין ולא ייחד לו יין זה כי אם סתם ממה שירצה והטעינ' יין וטבעה הספינה עם היין אין צריך לשלם לו השכירות כי יכול לו' לו תן לי ספינתי ששכרתי ואטעינה יין אחר כי אני לא יחדתי יין אבל הספינה יחדתי ואמרתי ספינה זו ואע"ג דהמשכיר רצה ליתן לו ספינה אחרת מ"מ יכול השוכר לעכב ואע"ג דהוי מדת סדום דמה לי ספינ' זו או אחרת מ"מ אין כופין כיון שי"ל ריוח בהקפדתו כי ע"י זה יפטר מן השכירות וה"ה הכא:

וכ"מ סי' קע"ד (ראיה זו הביא גם סמ"ע סי' שי"א) דאית' התם דשנים שיש להם ב' שדות ורוצים לחלקן ואחד מהן יש לו שדה אצל שדה אחר המשותפת ביניהן ואמר תן לי בלי גורל אותה השדה הסמוכ' לשדה שיש לי כבר כדי שיהיו שני שדותי סמוכים זה לזה אע"ג דשני השדות שוין מ"מ יכול האחר לעכב ולו' לא כי אלא נטיל גורל אע"ג דהוי מדת סדום דהא השדות שוין מ"מ כיון שיש לו ריוח בהקפדה אין כופין. דאפשר שיפול לו על פי גורל השדה הסמוכה לשדה חבירו וכדי שיתרצה להחליף עם זה שי"ל שדה סמוכה לה כדי שיהיו ב' שדותיו יחד יוסיף לו דמים. ואף שבש"ך: ר"ל בסי' שי"א כתב דוקא בשניזק ר"ל דוקא שם שהזיק שנטבע יינו לכן הקילו עליו שלא לכוף על מדת סדום כשנהנה בהקפד' אבל לא בעלמא (באמת גם הש"ך במסקנתו שם חזר מזה ע"ש):

שהרי כשיש ג' מטילים כו' זה ראיה דמי שאומר ראשון הוי זכות ולעיל הביא ראי' לזה מסוף סוכה:

דמוטב לבנו. ר"ל כשהבן אבל על אביו או על אמו ורצה ליסע למרחקים למקום שלא יהיה אפשר לו לו' קדיש ולכן רוצה להעמיד אחר במקומו שיאמר תמורתו קדיש: משיאמר א' בחנם והטעם י"ל כמ"ש במס' ב"ק החובל בחברו שחייב לרפואתו אם אמר החובל אני אעמיד לך רופא שירפאך חנם. יכול הנחבל לו' אין רצוני בכך כ"א שתשלם לרופא דאמרי אינשי אסי' דמגן מגן שויא. ור"ל מה שהוא מגן דהיינו חנם אינו שוה כלום כיון שעושה חנם לא ישתדל כ"כ ברפואתו. וה"ה הכא כשישלם לאחד לו' הקדיש ישתדל יותר באמירת הקדיש. ומלבד זה כתבו ספרי המוסר מצוה שהיא בחנם אינה חשובה כ"כ:

ליתן ג"כ לבן בנו ה"ה לבן בתו:

שני אנוסים כו' כיון דנהרג. ר"ל בידי גוים דנהרג שלא כדין ה"ל קצת כפרה. ולכן אפילו לא עשה תשוב'. כ"כ ש"ך בי"ד סי' ש"מ סק"י:

כל הקדישים. היינו מה שקורין תפלה קדישים:

לכ"א קדיש א'. ר"ל שצריכים ליתן ליא"צ א' קדיש של מזמור א':

ונהגו שמפילים גורל ועמ"ש לעיל דהמנהג הוא דלא כתשוב' רמ"מ. דלרמ"מ מגיע בלי גורל ליא"צ. וא"כ לרמ"מ ודאי לא יתן לשום יא"צ קדיש של מזמור דהא השתא יש לכל יא"צ קדיש והוי כאלו יש ד' ת"ק דאין ליא"צ זכות בקדיש של מזמור. אלא דלפי המנהג דאין ליא"צ זכות בקדיש של שה"ש אלא ע"פ הגורל כ' מ"א דבריו:

גם פסק כו' מדין ל' כו' בגין אביו. ובס' א"ר חולק. דא"כ מי שהוא אבל תוך יב"ח על אביו ועל אמו יאמר קדיש שני פעמים א' בשביל אביו א' בשביל אמו וז"א. ונראה דגם

מהר"ן מודה דאינו אומר אלא קדיש א' ועולה לכאן ולכאן. מדנקט שהוא תוך יב"ח על אביו ותוך שלשים לאמו. ולא נקט שהוא תוך יב"ח לאביו ולאמו. ואם כן ה"ה כה"ג שהוא תוך יב"ח לאביו ותוך שלשים לאמו איו לו כ"א קדיש א' כמו בן שלשים גרידי':

מי שבטלה אבילתו ברגל. דהיינו שנהג מקצת שבעה קודם הרגל אז הרגל מבטל דין שבעה וא"צ שוב לנהוג דין ז' אפי' אחר הרגל:

וכן מי שקבר מתו ברגל. שאינו נוהג ברגל כ"א דברים שבצנע' והולך לב"ה ואחר הרגל נוהג דין שבעה. וכדלקמן סי' תקמ"ח בי"ד סי' שצ"ט:

דומיא דקטן. ר"ל קטן בן ז' והולך לבה"כ כל ז' שיש לו כל הקדישים מ"מ אם יש יא"צ צריך הקטן ליתן ליא"צ קדיש א'. אבל גדול כיון שאינו הולך לבה"כ כ"א בשבת. אם יש יא"צ בשבת אין בן ז' הגדול צריך ליתן ליא"צ שום קדיש וזהו משבטלה אבלותו ברגל או קובר מתו ברגל שגם הוא הולך כל ז' לבה"כ דין קטן י"ל:

והא דבשבת אין ליא"צ כלום. נגד בן ז' גדול כנ"ל:

שי"ל במוצאי שבת. אע"ג דיום יא"צ כבר חלף הלך לו מ"מ יש לו תועלת באמירת הקדיש כיון דהוא בתפלה הסמוכה ליא"צ ולא היה אפשר לו בענין אחר. וזה שייך בגדול שבמוצאי שבת לא ילך לבה"כ משא"כ בקטן שגם במ"ש ילך הקטן לבה"כ ולא יהיה ליא"צ כלום לכן צ"ל קדיש. ואפילו יום ז' של הקטן הוא בשבת דאפשר ליא"צ לו' במ"ש מ"מ לא פלוג. או לפעמים יזדמן שוב במ"ש קטן בן ז' תוך ז' ולא יהיה ליא"צ קדיש כלל:

ונ"ל דקטן בן ז' דוחה את בן למ"ד ואין צריך ליתן לו קדיש כלל. דיא"צ עדיף דזמנו קבוע. וכן דעת תשוב' מ"ב הביאו ש"ך סי' שע"ו. אבל הש"ך שם חולק דבן למ"ד עדיף מיא"צ וכיון שצריך ליתן ליא"צ קדיש א' כ"ש לבן למ"ד:

שביום שפוסק. דהיינו סוף י"א חדשים:

כדאית' בי"ד והיינו כשמת בר"ח שבט א"כ סוף י"א חדשים הוא סוף כסלו יפסיק יום אחרון מכסליו ולא ר"ח טבת. שהוא כבר תחלת חדש י"ב כי סוף טבת כלין היב"ח: כ"כ בס' באר היטב ונכון הוא:

סעיף ג

(**סק"ג**) **ערב כו'** ואפשר דה"ק כו' דרמ"א אינו חולק עם האר"י דהאר"י מיירי בערבית אין לו' ורמ"א מיירי קודם תפלת מנחה או אחרי' אבל קודם ערבית:

סעיף ד

(**סק"ד**) **השיר כו'** דכוונות הטור לו' כו' דז"ל הטור ואומר השיר שהיו הלוים אומרי' בבהמ"ק ביום א' היו אומרים להי' הארץ כו' בשני היו אומרים כו' בשלישי כו' עד

בשבת היו אומרי' מזמור ליום השבת מזמור שיר לע"ל ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. אר"א אר"ח ת"ח מרבים שלום כו' עכ"ל ולא הביא הטור המשנה לו' המשנה כלשונה. אלא מן המשנה נדע איזה שיר שאמרו כל יום. וכן ינהגו עתה לו' כל יום השיר של אותו יום:

שהרי כ' כו' ובוודאי ז"א לענין השיר. ר"ל מה שכ' מזמור שיר לע"ל כו' ואי לא היה כוונת הטור לו' גם המשנה עצמה כ"א להודיע איזה שיר יאמרו. א"כ לאיזה צורך הביא סוף המשנה מזמור שיר לע"ל כו':

ועוד מאי צ"ל אר"א כו' ואי משום שיאמרו קדיש אחריו. כי בזמן הטור היו אומרים קדיש קודם עלינו. וא"א קדיש כ"א על פסוקים או אגדה כדאי' סי' נ"ד. זה ניחא אי אמרי' המשנה ממש לבסוף. אבל א"א דלא אמרי' כ"א השיר לבד דהיינו פסוקים דעליה' ודאי אמרי' קדיש למאי איצטרך לו' מימר' דאר"א אר"ח כו':

גורס בבהמ"ק. ר"ל השיר שהיו הלוים אומרים בבהמ"ק:

דאל"כ מאי נ"מ בגירס'. ר"ל כאן. וגם מהרי"ל שהגיה בסידור שלו כיון דאין אומרים המשנה כלל. וה"ל להגיה שם במשניות ולא בסידור מ"מ כאן בש"ע היפך רמ"א כו' דבמשנה הגירס' השיר שהיו הלוים או' א"כ תיב' שהיו קתני קודם הלוים ובש"ע קתני שהלוי' היו כו' הקדים תיבת שהלוים לתיבת היו. אע"פ דלענין הפי' אין חילוק. מ"מ למה שינה לשון המשנה אע"כ להורות שלא יאמרו המשנה עצמה. ולכן שינה לשון המשנה ועי"ז נדע דאין הכוונה למשנה:

שנתקלקלו הלוים בשיר דתנן בראשונ' היו מקבלים עדות החדש כל היום שלשי' והיו אומרים בשחר שיר של חול אפי' באו עדי' בשחר כיון דרוב פעמים לא באו בשחר. אבל בערב היו אומרים שיר של י"ט אם כבר באו העדים. פ"א נשתהו העדי' לבא ונתקלקלו הלוים בשיר של הערבי'. ופליגי בגמ' במאי היה הקלקול. חד אמר שלא אמרו שיר כלל כי לא ידעו איזה שיר יאמרו אם של חול או של י"ט וחד אמר שאמרו שיר של חול לפי שלא באו עדיין עדים ואח"ז מן המנח' ולמעלה באו עדים וקבלום נמצא הי' י"ט ועשו למפרע שלא כדין במה שאמרו שיר של חול. לכן התקין ריב"ז שלא יקבלו עדות החדש כ"א עד המנחה ואם באו מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו יום קדש כיון שנהגו בו כל היום קדושה. ואעפ"כ העיקר למחר קדש. וא"כ כשישתהו עדים לבא לא יהיה שום ספק ובודאי יאמרו שיר של יום חול. דהא לא יקבלום שוב היום ועיקר הקדושה למחר. הרי מוכח דגם בערב היו אומרים שירה על קרבן:

שאם הביאו הנסכי' כו' שהתוס' הקשו למה נתקלקלו. הלא זמן אמירת השיר היא בזמן הנסכים והנסכים רשאי' להביא אפי' בלילה או ביום שאחריו וא"כ ה"ל להמתין ולא להקריב הנסכים עד הלילה. ואז נדע אי יבאו העדים קודם הלילה ותי' דאם מביאי' נסכי' בלילה אין אומרים שירה והם רצו לו' שירה ואי דה"ל להמתין עם הנסכים עד למחרת אפי' את"ל דאי מביאים ביום שאחריו אומרים שירה (כי הוא אבעי' בש"ס) מכל מקום לכתחלה ראוי להביא הנסכים מיד עם הקרבן עכת"ד. ולפ"ז משכחת לה דלא היו אומרים שירה בערב כגון שהביאו הנסכי' בלילה. לכן אין אנו מקפידי' לו' השיר בערב: **ואע"ג דלכתחלה אין לאחרה כצ"ל**. וא"א שיר אחריה. אע"ג דעדיין יום הוא. דהא גם בתמיד היה אחר התמיד קטורת ונרות והשיר הי' בשעת ניסוך של תמיד שהיה קודם להם:

סוף ר"ה דבי"ט לא היו אומרים שיר חול היינו גמ' הנ"ל דנתקלקלו בשיר:

לענין שבת ור"ח. ר"ל כשחל ר"ח בשבת היו אומרים שיר של ר"ח ושל שבת והיו מקדימים שיר של ר"ח לשל שבת כדי לפרסם שנקבע ר"ח בזמנו וע"ל סי' מ"ח:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ידלג כו'** בביאה ריקנית. דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקודש ולא ימות. משמע דעל הביאה חייב מיתה:

ולא הותר לו לכנס אלא עם הקטורת (או עם הדם של פר ושעיר) וכיון שחסר א' מסמני הקטורת הרי הקטרת פסולה. א"כ הוי הביאה רקנית בלי קטורת ולכך חייב מיתה. ולא משום הקטרת קטורת חסרה:

והב"ש כתב שטעה דאי' ביומא כו' ועוד אי' שם דאם לא נתן בה מעלה עשן כו' לפי שהרב"י כתב דאינו חייב מיתה אלא בחסר א' מי"א סמנים. אבל אי חסר בורית כרשינה. או יין קפריסין או מלח סדומית. או מעלה עשן אינו חייב מיתה. דהני ד' אינם מסמני הקטרת כי אם לתקנו (ומעלה עשן הוא עשב א' נקרא כן. ועל ידי שנותן בו עשב זה העשן מתמר ועולה כמקל ואינו מפציע לכאן ולכאן) וכ"מ בש"ע שכ' אי חסר מסמני משמע דוקא מי"א סמנים. וביומא לא משמע כן דתני' התם מה ת"ל כי בענן אראה על הכפורת מלמד שנותן בה מעלה עשן ומנין שנתן בה מעלה עשן שנא' וכסה ענן הקטורת כו' ולא ימות. הא לא נתן בה מעלה עשן או חיסר א' מכל סמניה חייב מיתה. ופריך ות"ל דחייב משום ביאה ריקנית ול"ל קרא אר"ש הב"ע דשגג בביאה והזיד בהקטרה כיון דשגג בביאה אין מיתה על השוגג לכך איצטריך קרא דחייב מיתה משום קטורת חסרה דהזיד בה. וא"כ קשי' להרב"י בתרתי ועל קושי' דמעלה עשן תי' בפר"ח וכן במשנה

למלך דהרב"י ס"ל דוקא ביה"כ מעלה עשן מעכב ולא בקטורת של כל יום. ואייתי ראי' מהרמב"ם והמשנה למלך האריך בזה:

וכ' ב"ח כו' דקאי על עלינו. ר"ל דוקא בזמן הטור היו אומרים קדיש קודם עלינו לכך היו אומרים אר"א אר"ח כדי לו' קדיש אחר דברי אגדה וכמ"ש מ"א לעיל ס"ק ד' משא"כ עכשיו אומרים קדיש אחר עלינו דבלאו דברי אגדה על עלינו רשאי לו' קדיש כמו לאחר כל תפלה:

סימן קלה

סעיף א

מ"א. איתא בריי"ף כו' משה תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בשבתות וביי"ט ובר"ח ובחש"מ שנ' וידבר משה כו'. עזרא תיקן להם לישראל שיהיו קורין ג' בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה עכ"ל. וצ"ע דאית' במרובה כצ"ל וקושט' מ"א מ"ש דעזר' תיקן הקריא' בב' וה'. ובמרוב' אית' דבב' וה' נביאים שבימי משה תיקנוהו. ועזרא הוסיף שבת במנחה:

והתוספות כו' דאמרי' רבי ס"ל קריאת שמע צריך לקרות בלשון הקודש דכתיב והיו בהוייתן יהיו ומסיק הש"ס דע"כ רבי ס"ל כל התורה בכל לשון נאמרה דאי דוקא בלה"ק ל"ל והיו גבי ק"ש מי גרע ק"ש מכל התורה ופירש"י בכל לשון נאמרה לקרות בתורה וכתבו התוספות ולא נהירא. דהא עזר' תיקן קריאת התורה ומקמי דאתי עזרא והיו ל"ל עכ"ל והקש' הב"ח איך כתב דעזרא תיקן והא נביאים שבימי משה תקנוהו. ועיקר קושייתם כו' א"כ לא שייך כו' לאפוקי מדברי הב"ח סי' תרפ"ה דא"א דבימי משה תקנוה ה"ל דאורייי' אצטריך קרא דוהיו. ודבריו תמוהים דהא אמרי' עמדו נביאים ותקנו הרי דאינה רק תקנה ולא דאורייי':

מנין הקרואים כדאי' בגמ' דגם במרובה אמר תקנת עזרא היה לקרות בב' וה' ושבת במנח' ופריך והא ב' וה' מתקנת נביאים שבימי משה ומשני מעיקרא תקנו חד גבר' ג' פסוקים כו' אתא עזרא ותיקן ג' גברא ועשרה פסוקי' כו':

וא"כ משה תיקן מנין כו' ר"ל דחשיב הריי"ף תקנת משה ותקנת עזרא והוי דומיא וכמו דבעזרא ר"ל מנין הקרואים ה"ה גבי תקנת משה:

(**ס"ק א**) **ואין כו'** משום ביטול כו' ושבת במנחה ליכא ביטול מלאכה מ"מ כיון דדרשו עד סמוך לחשיכה לא רצו חכמי' להטריח הצבור בהוספה כן פירש"י שם במגילה:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **מותר כו'** ואין נוהגים כן. מטעם שכתב הט"ז ניהו דלגבי חתן הוי מועד מ"מ לגבו' צבור דלא הוי מועד הוי ביטול מלאכה:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **בטלו כו'** וזה א"צ לעשות בב' ספרי' וא"כ ה"ה בפקודי ויקרא וכן כדומה:
ובהגמ"נ כתב ע"ז ול"נ דבריו ר"ל שיקרא ג' סדרים דלא כמ"ש מ"א תחלה ועיין בספר א"ר מ"ש אי לא קראו בב' וה':

סעיף ה
(ס"ק ה) מלה כו' ועמ"ש סי' קל"ט כצ"ל:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **אינו כו'** ואפי' למ"ד כו' ר"ל דהרב"י בסי' ס"ו הביא שני דיעות אי מפסיק ניהו שהכריע שם הרב"י כמ"ד שאינו פוסק מ"מ לא ה"ל לסתום כאן וה"ל גם כן לכתוב המחלוקת ולפסוק כמ"ד שאינו פוסק (ונ"מ ע' בש"ך י"ד סוף סי' רמ"ב בכללי הוראות או"ה):
דליכא משום פגמ' ר"ל שלא יאמרו שאינו כהן מדלא קראוהו ויופגם כהונתו דמידע ידעי משום שעומד במקום שאינו רשאי להפסיק:
ואין ממתינין כו' ר"ל דאין בזה חיוב על הצבור להמתין כדי להקדימו לקרות דחייבי מקר' דוקדשתו וכדלקמן ס"ס ר"א ולזה תי' רשב"א דחיישי' לטרח' דצבור':
דעדיף מכבוד הכהן דהא מצד הדין אפי' גר שהוא ת"ח קודם לכהן עם הארץ וכ"ש דחיישי' לטרח' דצבור' לדחות כבוד כהן ועיין בהרב ב"י הביא דברי רשב"א:
דבפסוקי דזמרה שרי כו' אע"ג דאסור להפסי' כדלעיל סי' נ"א ס"ד מ"מ לא חמיר כ"ה כמו שאר מקומות שאסור להפסיק:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **וקורין כו'** כבוד הצבור כו' וכמ"ש בס"ק שלפני זה ומ"ש בש"ע וטוב שילך כו' היינו מחשש פגמו ואף דבאמת אין חשש פגם וכמ"ש בס"ק שלפני זה מכל מקום על צד היותר טוב ילך חוץ לבה"כ אבל הט"ז חולק ע"ש ובתענית בה"ב מסיק מ"א לקמן סי' תקס"ו ס"ק ח' דבשחר דבלא"ה היו קורין אע"ג דע"י התעני' נדח' פ' השבוע והי' קורין ויחל מכל מקום יכול הכהן שאינו מתענה לעלות אבל במנחה דאי לא היה תענית לא היו קורין כלל לא יעלה מכל מקום אי עלה לא עביד איסור' ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ברכו כו'** משמע כו' דוק' כשאמר ברכו והקהל ענו אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד דליכא לבטלה דהא הצבור ענו כאשר אמר שיברכו והצבור ברכו אבל כשמתחיל בא"י יוציא ש"ש לבטלה אם לא יגמור הברכה ויקרא:

כמ"ש סי' ר"ו כשבירך בטעו' לבטלה יאמר בשכמל"ו ואם לא אמר רק בא"י ונזכר יסיים למדני חקיך דנרא' כקורא פסוק בתהלים קי"ט מיהו מדכתב הרא"ש שם כן בשם י"א לכן היכי דאפשר לתקוני עדיף:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אבל ראשון כו'** דאפי' לפי' כו' בא ליישב קושית הב"ח וט"ז. והא דאמרינן בגיטין אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה חבילה ופי' רש"י נפסק הקשר איבד הלוי את כבודו כו' ואינו קורא כלל כו' אבל כו' שמעתי שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים עכ"ל. והכ"מ כתב דהרמב"ם שכתב כמ"ש הלשון בש"ע ולא יעלה אחריו לוי משמע דס"ל כפירוש א' של רש"י וכ"כ בספרו ב"י וא"כ איך כ' רמ"א על ל' המחבר אבל ראשון י"ל כפי' שני של רש"י. והלא המחבר ס"ל כפי' א' וה"ל לרמ"א לכתבו ל' מחלוקת ולזה הביא מ"א דברי הד"מ דלזה דהלוי יכול לעלות ראשון גם פי' א' של רש"י מודה אלא דבהא פליג עם פי' שני דאם הלוי והישראל שוין במעלה. דלפי' א' שכתב שהלוי איבד את כבודו א"כ ה"ל כשני ישראלים השוין ולכן יקרא תחלה מי שירצה משא"כ לפי' שני דלא איבד כבוד הלוי כולו כי אם מקצתו דאם יש כאן כהן קורא אחריו לוי ואחריו ישראל אפי' הישראל גדול מן הלוי משא"כ כשאין כאן כהן אבד הלוי זכות זה ויכול לעלות מי שירצ' דכל אחד יש לו מעלה דהישראל יש לו מעל' שהוא גדול מן הלוי והלוי יש לו מעלה משום שהוא לוי לכן שוין הן משא"כ כשהלוי היה שוה בחכמה לישראל אז ראוי להקדים הלוי לישראל כי אע"פ שאין כאן כהן מכל מקום קצת זכות נשאר ללוי נגד ישראל. וכ"כ הרא"ש להדיא לפי' השני הובא בהרב"י עכ"פ בשוין גם לפי' א' יכול לוי לעלות ראשון וא"ש דברי רמ"א. דוקא כשאין הישראל גדול כו' והיינו לפי' א' של רש"י דפסק הרמב"ם והרב"י כוותיה כנ"ל:

סעיף יא

(ס"ק יא) אין מפסיקים שלא תהא ב"ל והיינו דוקא כשאמר בא"י וכדלעיל כ"כ הט"ז:

א"כ בכהן נמי כו' דבש"ע סעיף י' אינו מבואר אלא כשנכנס הכהן אחר שקראו ללוי ומכאן משמע אפי' היה שם וטעו וקראו לוי ג"כ הדין כן כמו בלוי דהכא:

סעיף יב

(**סק"ק יב**) **שהראשון כו'** ומיירי כאן כו' ר"ל למה בלוי אחר לוי נקט חשש שניה' פגומי' ובכהן אחר כהן לא נקט אלא שהראשון פגום ולזה כ' דנקט מלתא דפסיק' וחשש דהראשון פגום כולל יותר אפי' מוחזק שאביהם כהן:

סעיף יג

(**סקי"ג**) **שא' כו'** דנסיב ממזרת ומזה הוכיח הב"ח דע"כ ממזר עולה לתורה וכ"כ הט"ז וכ"כ רמ"א סי' רפ"ב סעיף ג':

סעיף יד

(**סקי"ד**) **בהפסק כו'** אסור. דבעינן שיעשה כתקנות חכמים תחלה דהיינו כהן לוי ישראל:
מיד היו מרננים כו' ר"ל ניהו דהחזן י"ל דטעה מכל מקום הצבור ע"כ ידעו שאינו כהן דהא יאמרו מה"ט קראו לכהן אחר א"כ ה"ל לצבור לרנן מיד כשקרא בכהן כדי לקרות אחר ולא להמתין עד שקראו אחריו לוי ישראל:
והקשה כו' מא"ל ולשון הטור משמע דמיירי שאין שם כהן ע"ש. גם הכהן השני כו' ר"ל כמו כהן אחד שקרא ב' פעמים כיון דליכא לוי. וא"ל דכ"ה לא שרי' כו' וא"כ צ"ל דלשון הטור ל"ד ומיירי דוקא ביש כאן לוי:

סעיף טז

(**סקט"ז**) **למנין כו'** שהוא ממנין כו' ר"ל דניהו דמתיר רמ"א לקרות למפטיר היינו בשבת שאין המפטיר ממנין הקרואים וקורין ז' מלבד המפטיר:
עסי' רפ"ד סעיף ד' דאם קראו למי שאינו יודע להפטיר יכול אחר לו' ההפטר' וכתב רמ"א שם דלכתחלה אין לעשות כן:
כ' בלבוש אנו אין נוהגים כו' ר"ל דלא כמ"ש רמ"א דלאחר שקראו מנין ז"ג מותר לקרות לכהן אלא אפי' קראו כו"כ לא יקראו לכהן אלא לאחרון לבד שזהו ג"כ כבוד כמו אלו קרא ראשון וכמ"ש מ"א ס"ק ל"ו דמה"ט גדול הצבור עולה אחרון:
ובפוזנא למפטיר לבד משום דכבר הפסיקו בקדיש וה"ל כתחלת קריאה וכמ"ש מ"א סס"ק זה:
ובתשו' כו' ושניהם כהנים כו' באמת בתשו' לא הוזכר שיהיו שניהם כהנים אלא דע"כ מיירי כה"ג וכמובן. ואח"כ קורים כהן כו' וחתן אחר כו' הלשון אינו מדוקדק דהא מיירי שהחתן כהן וצ"ל דמ"ש וחתן אחר כו' דהוא פי' למ"ש ואח"כ קורים כהן כו' שר"ל החתן האחר:

משמע דבלא"ה אסור. ר"ל כמ"ש הלבוש דאפי' כשנשלם מנין ז"ג מכל מקום אין לקרות כהן דאל"כ מאי צורך לטעם הואיל ושניהם חתנים אפי' לאדם אחר שרי דהא כבר קראו ז"ג עם החתן א' ושושביניו ואפי' את"ל דמיירי דהשושבינים של חתן אחד היו מעט ולא קראו עדיין ז"ג הוא גופא קשיא יוסיפו לקרות אדם אחר שיהיו ז"ג קודם שיקראו חתן אחר ולא נצטרך להקל משום שהוא חתן א"ו אפי' אחר ז"ג אסור ולא הותר אלא משום שהשני ג"כ חתן כהן. ואע"ג דמודה הלבוש דלאחרון רשאי לעלות א"כ אכתי תקשי למה הקילו בחתן שני יקרא החתן שני אחרון די"ל כיון דהמנהג לקרות גם השושבינים וכה"ג היו צריכים להקדים השושבינים קודם לחתן ואין זה כבודו של חתן:

והא דקורא כהן כו' ר"ל מנהגנו הוא כן:

לענין חתן בראשית כו' ר"ל חתן תורה וחתן בראשית ומפטיר בש"ת רשאי להיות שלשתן כהנים ונתן טעם לחתן בראשית כיון שקור' בס"ת אחרת וגם קורא ראשון להתחל' התור' והוא בכלל וקדשתו לקרו' ראשון ולמפטיר נתן טעם כיון שהפסיקו בקדיש ה"ל כעין קריא' חדש' וכאלו לא קראו לפניו:

אה"ט לחוד דהלבוש כתב עוד טעם כיון שהוא קורא בס' תורה אחרת. ובמרדכי נתן טעם כיון שכבר קראו ה"ג שהוא מנין גברי בי"ט. ועוד שקורין להם פיוטי' כו' ומנכר' מלת' טובא עכ"ל הביאו הרב"י:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **משום כו'** אבל אביו אסור. דשמא אביו נשא גרושה שאביו כשר והבן חלל:

סעיף יט

(**סקי"ט**) **ש"ץ כו'** אבל בזה"ז שהסגן כו' אם הוא כהן ר"ל הסגן. והמנהג אינו כן. כ"כ הט"ז דהכל יודעין שקונה סגן לכבד אחרים ואין בזה פגם לעצמו:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **שכולה כו'** למ"ד דאורייתא לעולם מקדימים לכהן דהאי דרכי שלום אינו כדאי לדחות מצוה דאורייתא:

ועמ"ש ס"ס ר"א דמסיק מ"א כמ"ד שהוא דאורייתא וא"כ לכאור' לית' לדינא של הש"ע לפ"ד מהרי"ק:

וא"ל דכיון כו' דלא כמהרי"ק:

ואם יש שם כו' מכאן ואילך הוא לשון הלבוש:

יקרא ישראל ואח"כ לוי כו' ר"ל דמהפכים הסדר של חכמים ונאמר דהאחרון אחרון חביב:

ואם יש שני מינים כגון כהנים ולוים או כהנים וישראלים או לוים וישראלים כצ"ל:
ולא ידעתי למה יקדים כו' הייני דין א' של לבוש דאם יש לוי וישראל אדרבה הלוי קודם כמ"ש ס"ו והיינו לפי' שני של רש"י וניהו דקי"ל כפי' א' של רש"י כמבואר שם ואין חיוב להקדים ללוי מ"מ כיון דגם לפי' א' של רש"י רשאי הלוי לעלות ראשון הלא טוב שיקרא לוי ראשון ויצא לכ"ע אפי' לפי' שני של רש"י:
ומ"ש שלא מצא כו' שיקר' הכהן פעמים כו' ותקנה זו היא כשיש כהנים וישראלים ועדיין לא מצא תקנה כשיש כהנים ולוים או לוים וישראלים ועבט"ז מ"ש תיקון:

סימן קלו

סעיף א

מ"א מצוה כו' אם אין שם ת"ח כו' עסי' רפ"ב דכתב רמ"א דמותר לקרות ע"ה עשיר ונכבד קודם לת"ח ואין בזה בזיון לת"ח אלא כבוד לתורה כו':
ועסי' קנ"ג סי"ב:
מי שי"ל תנאי עם הקהל שלא יוכל לבנות בה"כ אלא הוא וזרעו אינו יכול למכור זכותו לאחר וכתב הט"ז שם דהיינו דוקא שכבדוהו הקהל בחנם אבל אם קנה זכות זה מהקהל רשאי למכרו לאחר מכל מקום צריך להיות שאותו אחר הגון כמותו:

סימן קלז

סעיף א

סק"א וא' קורא כו'. שלא לבייש הראשון והאחרון כן הוא הגירס' בב"ח בשם רש"ל אלא שהב"ח הקשה עליו מנ"ל הא וא"ל דרש"ל כ"כ מסבר' דבשלמ' אי קור' החזן ד' לראשון או לאחרון אין בזה ביוש לאחרים כי זה ידוע לכל דהעולה ראשון יש לו מעלה מצד עלייתו שהיא ראשונה וכמ"ש במ"א בסעיף קטן שאחר זה וא"כ אין בזה כבוד לראשון מה שקראו לו ד' כי אין זה משום כבוד עצמו כי אם משום כבוד עלייתו שהיא חשובה וכן מה"ט אין בזה ביוש לאחרי' וכן כשקורא לאחרון ד' מעלת האחרון ג"כ ידוע לכל וכמ"ש מ"א אח"ז א"כ אין בזה כבוד ולא ביוש להעול' כנ"ל אבל מעלת האמצעי הוא שכן מצינו במנורה וכמ"ש מ"א ס"ק שאח"ז אין זה נודע כ"כ להעולם ויחשדוהו לקור' היינו החזן שקרא לשני ד' משום כבוד העולה עצמו ויש בזה ביוש לאחרים משא"כ בזמן הש"ס שהעולה עצמו היה קורא אם קרא שני ד' אין בזה ביוש לאחרון במה שהשני עשה לעצמו כבוד בקריאת ד' פסוקים:

סעיף ב

(**סק"ב**) **ואיזה כו'** כלומר כו' ר"ל כיון שיש לכ"א משלשתן מעלה שאין באחרים א"כ כל עליה חשובה בצד א' יותר מהעליות האחרות לכן שלש העליות שוין במעלותיהן וכל מי מהם שקרא ד' כדין עביד:

ובמנורה כו' היינו לר"א בר"ש דס"ל במנחות דף צ"ח ע"ב דאורך מנור' הית' עומדת בין צפון לדרום והיה פי כל הנרות לצד מערב ופריך הש"ס והכתיב יערוך אותו לפני ה' (דהיינו לצד מערב ששם היו ק"ק וארון) דמשמע א' לפני ה' ולא כלם ומשני דמצדד להו אצדודי דכתיב אל מול פני המנורה יאירו כו' דהיינו לצד נר אמצעי ופירש"י וז"ל ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר פתילות מצודדות פיהן כלפי אמצעי ששלשה של צפון מצודדי' כלפי דרום וג' של צד דרום מצודדים כלפי צפון עכ"ל וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהלכות בית הבחיר' דין ח' ורש"י במס' מגילה דף כ"א ע"ב כתב וז"ל נר מערבי הוא נר אמצעי למ"ד צפון ודרום מונחים הוי אמצעי משוך קמעא כלפי מערב חוץ משאר נרות דלמ"ד מערב ומזרח מונחים לא (ר"ל לא הוי אמצעי משובח) משום דהוי מערבי שני כלפי מזרח עכ"ל ולכאור' מ"ש דלמ"ד צפון ודרום אמצעי משוך כו' משמע דמה"ט הוי לפני ה' יותר משאר נרות והוא נגד דברי הש"ס דמנחות הנ"ל ואולי ע"י שהשש' מצדדי אצדודי ממילא אמצעי שהיה פיו בשוה כלפי מערב משוך יותר לצד מערב מהאחרי' אבל העיקר חסר מדברי רש"י:

וא"ת בנ"ח כו' מדליק כו' כדאי' לקמן ר"ס תרע"א והוא כדע' ב"ה בשבת דף כ"ג:

ולא אמרינן דראשון משובח ר"ל כיון דאמרינן דשני אלו מעלו' שקולי' הן דהיינו ראשון משובח ומעלים בקודש א"כ למה אמרינן בנ"ח דהאי סברא מעלין בקדש חשובה וצריך להוסיף כל יום נר א' הל"ל דהבריר' ביד כ"א אם ירצה מוסיף כל יום משום מעלין בקדש ואם ירצה ידליק יום א' ח' נרות ואח"ז פוחת כל יום (כדס"ל לב"ש דוקא כן) משום ראשון משובח:

וי"ל דבחד גברא כו' ר"ל בחד גברא כמו ל"ח דהוא מוסיף או פוחת מעלות דמעלין בקדש עדיפא ממעלות ראשון משובח ולכן ס"ל לב"ה בנ"ח דוקא מוסיף והולך אבל הכא ג' גברי אז מעלת מעלין בקדש לא עדיף כ"ה ושוה למעלות ראשון משובח:

סעיף ג

(**סק"ג**) **במנח' כו'** במ"ם כו' ובמנחה של יו"ט ולפ"ז משמע אבל שחרית של י"ט דינו כמו בשבת שחוזר אפי' דילג פעם א' והוא דלא כמ"ש בש"ע:

וצ"ל בי"ט ור"ל י"ט שחרית וכ"מ במס"ס רפ"ב כצ"ל:

סעיף ה

(**סק"ה**) **חוזר כו'** ומשמע דצ"ל דלא כמו שנסתפק מהר"ם שהביא מ"א ס"ק ו':

סעיף ו

(**סק"ו**) **ושנים כו'** וקרא למפטיר וביום השני דמצד הדין המפטיר קורא ספיק' דיומא וא"כ יום א' דח"ה צ"ל וביום השני שמא יום א' של יו"ט היה חול והוי יום א' דחה"מ יום שני. וגם צ"ל וביום השלישי דשמא יום א' של י"ט היה י"ט והוי יום א' דח"ה יום שלישי וכדלקמן ס"ס תרס"ג:

בש"ע דברוכי כו' אף שיושבים בסוכה מ"מ אין מברכי' לישב בסוכה והיינו ספק שמא יום ח' ולא הוי סוכות אלמא משום ספק לא מברכים אע"ג דבשבת פ' פרה מברכים והיינו משום דהוא תקנות חכמים לקרות כל פ' פרה וא"כ ה"ה הכא כיון דתקנות חכמים לקרות ביום א' דחה"מ גם ביום השלישי נהי דהטעם משום ספק מ"מ תקנות חכמים הוא ה"ל לברך. שאני פ' פרה דאיכ' מ"ד דהיא דאוריית' משא"כ נדון דידן דאינו אלא ספיקא דיומא עכ"ל בתשובה משמע אפי' דקי"ל כמ"ד פרה דרבנן מ"מ יותר יש להחמיר מבספיקא דיומ' כיון דבפרה עכ"פ איכ' חד דעה דס"ל דהוי דאוריית' ועמ"ש סי' תרפ"ה ר"ל שנשא ונתן בזה אי פ' פרה דאוריית':

ואע"ג דאנן בקיאים כו' וידעינן דיומ' קמא עיקר והוי יום א' דח"ה יום ג' וראוי לקרות וביום השלישי. לא החמירו בקריאת המועדים לפי שכבר קראו הפ' בשבתות שלהם וכדאי' בש"ע:

בשאר פ' המועדים. ר"ל שקורין בה חמשה גברי:

אבל בקרבנות המוספי' דהיינו מה שקורא המפטיר דחובת היום נינהו ע"פ המדרש שהביאו התוס' והרא"ש במגלה ד' נ' ע"ב שאמר אברהם רבש"ע אם יחטאו בני כו' א"ל תינח בזמן שבהמ"ק קיים לאחר החורבן מה יעשו א"ל הקב"ה כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקורין בהן כו':

והנה הרב לא ראה כו' מדנסתפק אם דילג בשבת אי חוזר ומברך:

אך על פ' המועדים דמוספים י"ל דהשתא דמוכח דבשבת מברכים ופ' המועדים אין מברכי' כמ"ש ת"ה וכן בש"ע פה אבל פ' המוספי' דחובת היום נינהו יש להסתפק אי דומה לשבת או לשאר פ' המועדי' כמו שנסתפק מהר"ם כנ"ל:

אבל בז' של פסח שקורין השיר' ובשבועות שקורין י' הדברות. אין קפיד' כ"כ ר"ל גם אם הקהל קוראי' השיר' וי' הדברות מתוך חומשים ועי"כ אין שומעים קריאת ש"ץ מתוך ס"ת:

אלא אגב אורחי' ור"ל דהא אפי' דילג במועדי' ל"ל בה א"כ ה"ה אם לא שמעוהו מש"ץ קורא מתוך ס"ת ומיירי שם בשירה וי' הדברות שקורין בהם לה' גברי. ובאלו הי' דרכן לקוראן מתוך חומשים משא"כ פ' קרבנו' שבמפטיר לא היה דרכן לקרותן בע"פ וא"כ אין שייכות לחלק בין פ' מועדים לפ' קרבנו':

ולא מצינו למידק וא"כ עדיין נשאר הספק אם לברך על פ' המוספים:

והנה התוס' כו' ואחרון שקרא קודם הוי כמ"ד כו' אפשר ס"ל לתוס' כמ"ד דבי"ט אין רשאי להוסיף וכיון שכבר קראו כל המנין ועתה כשיחזור ויקרא אחר בחובת היום איכא גברא יתירה על המנין לכך כתב דהאי אחרון הוי כמאן דליתא ולא הוי הוספה בחזקת הקורא בחובת היום ומדהוצרכו לו' דקריא' אחרון כמאן דליתא ע"כ ס"ל דאותו שחוזר וקורא בחובת היום מברך דאל"כ ליכא תוספת אדרב' עכצ"ל דחשבי' שפיר לקריאת אחרון דאל"כ חסר א' ממנין הקרואים ל"מ בחג ר"ל בחג הסוכות דמבואר במגלה בסוף לקרות למפטיר בקרבנו' היום כמו שאנו קורין אלא אפי' בשאר מועדים דאינו מבואר במשנה וגמרא כ"א הפ' שקורין בה לה' גברי. אבל מה שקורין למפטיר בס' קרבנות זה לא מצינו בש"ס או גמ' רק בדברי ר"ע וכ' הרא"ש דע"כ ידע שניתקן בימי רבנן סבוראי אחר חתימ' הש"ס או בימי הגאונים ע"פ מדרש הל"ל במה שהשיב ה' לאברהם:

דאין גורם כו' דהא אפי' קראו תיכף היה צריך לברך ג"כ:

כ"ש במוספים אע"ג שהם עניני קרבנות המכפרים משא"כ פ' המועדי' מ"מ ס"ל למ"א דלענין דילוג פסוק א' לא עדיף מפ' המועדים שהוזכר בגמ' כיון דאפי' דילג פ"א מ"מ עיקר פ' קרבנות קרא:

הוי כאלו לא קרא כלל ר"ל אע"ג דכתב אם דילג פסוק א' אפי' בפ' קרבנות אינו מברך אבל שכחת קריא' יום שלישי הוי כאלו לא קרא כלל וכה"ג מוכח מהתוס' הנ"ל דצריך לברך. וע' בתוספו' סוכה ד' מ"ד שכ' אע"ג דבקיאים בקביעי דירחי ואין עושים יום שני אלא משום מנהג אבותינו אעפ"כ א"ש מה שאנו מברכי' כיון דליכא באותה ברכה לשון וצונו דלשון וצונו לא שייך על מנהג בעלמא:

ובשבת דף כ"ג כתב התוס' דה"ט מברכים בי"ט שני דאם יראו דאין מברכי' ואין נוהגים מנהג י"ט גמור אתי לזלזולי ביה ויאמרו שאינו י"ט כלל:

שלא יעבור על ב"ת דקי"ל שלא בזמנו אינו עובר על ב"ת אלא כשמתכוין להוסיף וא"כ ניהו דיושב בסוכה אינו עובר דאינו ניכר בזה שכוונתו להוסיף דשמא סוכתו עריבה עליו ולכן יושב בה ולא לשם מצוה וא"כ ליכא איסור ב"ת משא"כ כשיברך נרא' להדיא שיושב בה לשם מצות סוכה ועבר על ב"ת:

כמ"ש התוס' גבי לולב. שהקשו דמ"ש לולב מסוכה ה"ל לתקן דגם ביום ח' יטלו לולב ולא יברכו כמו בישיבת סוכה ותי' דבלולב דאיכ' טלטול מוקצה יאמרו מדהותר לטלטל מוקצה ע"כ יום שביעי הוא ואינו י"ט אלא חה"מ ויזלזלו בי"ט שמיני עצרת משא"כ כשיושב בסכה לא יזלזלו בה אע"ג דיום ח' הוא דהיינו ש"ע אעפ"כ יושב בסכה דעריב' עליו כנ"ל:

כ"כ בתוס' סוכה דף מ"ז ע"א ד"ה מיתיב כו' ומה"ט אי מברכים על ישיבת' א"כ אתי לזלזולי ביה כמו בלולב דאז היה ניכר שיושב בה לשם מצוה:

סעיף ח

(**סק"ח**) **צריך כו'** יקרא זה שנית ג' פסוקי' רצה לו' זה שקרא ב"פ וחולק בזה עם הט"ז בתרתי. דהט"ז ס"ל דא"צ לקרות כ"א פסוק א' ובהצטרפו' ב' שקרא הוי ג' וס"ל להט"ז דא"צ לברך לפניו דהא כבר בירך אלא דברכה אחרונה שבירך אחר קריאת שני פסוקים הוי כמאן דליתא דנעש' בטעות ולכן יברך לאחריו אחרי קריאת פסוק ג':

לא יקרא הוא שנית ע"ס רפ"ב. דאינו נכון שיקרא אדם א' בס"ת אחת בשבת א' ב"פ לכן עדיף שיקרא אחר כיון דמותר להוסיף:

סעיף ט

(**סק"ט**) **פחות כו'** וראי' לדבר אנשי מעמד. דמבואר במסכת תענית דף כ"ו שהתמידים וכל קרבנות הציבור שהיו קרבי' עבור כל ישראל איך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גבו לכך חלקו כהנים ולוים וישראלים לכ"ד משמורות וכשהגיע זמן המשמר הקרובים לירושלים היו עולים לירושלים והרחוקים מתכנסים בעריהם תוך בתי כנסיות ועוסקים במצו' וקורין בתורה כל יום במעשה בראשית דאמרינן אלמלא המעמדות והקרבנות אין שמים וארץ מתקיימים והיו קורין בתורה ג"ג וביום א' היו קורין בתורה בראשית שהוא פרשה ראשונה וגם פרשה שניה יהי רקיע ובפ' בראשית אין בה כ"א ה' פסוקי' ופ' יהי רקיע יש בה ג"פ וכיון דליכ' רק ח' פסוקים היה הראשון קורא בפרשת בראשית ג"פ ונשתיירו שתי פסוקים ולכן השני היה קורא פסוק א' למפרע והוסיף עליהם ב"פ שנשתיירו עד סוף הפרשה והשלישי קרא פ' יהי רקיע שיש בה ג"פ הרי אע"פ שלא קראו רק ח' פסוקים אלא ע"י שקרא השני פסוק א' למפרע הוי תשעה יצאו א"כ ה"ה הכא אע"ג דשאני אנשי מעמד דלא אפשר מכל מקום ילפינן מיניה דעכ"פ דיעבד יצא. דהא ילפינן דאי קרא תשעה יצא בפ' עמלק אע"ג דשם לא אפשר. מכל מקום כיון דבלא אפשר מותר לכתחל' ה"ה היכי דאפשר יצא דיעבד א"כ ה"ה לענין קריאה למפרע אמרינן כן. דלא כע"ת דהוכיח דע"כ אינו יוצא במה שקרא למפרע דאל"כ תיקשי

ל"ל הא דקתני אבל אם קראו פחות מתשעה דצ"ל ולקרות ת"ל כיון דלא קראו רק ח' פסוקים ע"כ א' לא קרא רק ב"פ וזה כבר קתני ריש הסעיף דאי לא קרא רק ב' פסוקים צ"ל ולקרות אע"כ סיפא קמ"ל אם לא קראו רק ח' פסוקי' אבל מ"מ כ"א קרא ג' פסוקי' דהיינו א' קרא פסוק א' למפרע אפ"ה צ"ל ולקרות וע"ז כתב מ"א דלית' כדמוכח מאנשי מעמד אלא דלפ"ז קושית הע"ת צריכ' יישוב:

סעיף י

סק"י צריכים לחזור פי' אותו כו'. ותיבת צריכים לשון רבי' הוא לאו דוקא:

סעיף יב

(**סקי"ב**) **הראשון כו'** דאל"כ בר"ח נמי כו'. דאמרינן במגלה דף כ"א בקריאת ר"ח היכי עבדינן. דפ' התמיד יש בו ח' פסוקי' ואח"ז פ' וביום השבת שני פסוקים. ואח"ז פ' ובראשי חדשיכם יש בו חמשה פסוקים ואנן קרינן ד' גברי. ואי יקרא כהן ולוי בפ' וידבר כ"א ג' פסוקים נשאר עד סוף הפרשה שני פסוקים ואין משיירין בפ' פחות משלשה פסוקים כדאי' בסי' שאח"ז. ואי יקרא כהן ולוי כ"א ד' פסוקים ויתחיל העולה שלישי פ' וביום השבת ואיך יעשה אי יקרא פ' וביום השבת ופסוק א' מפ' ובראשי חדשיכם. הא אין מתחילים בפ' פחות משלשה פסוקים. ואי יקרא ג' פסוקים מפ' ובראשי חדשיכם לא ישאר לרביעי כ"א ב' פסוקים לכן סביר' ליה לרב דלוי דולג והיינו שכהן קורא שלשה פסוקים ולוי חוזר וקורא פסוק שלישי ומוסיף עליו שני פסוקים וא"כ משתייר שלשה פסוקי' עד סוף הפרשה ושמואל סביר' ליה פוסק ר"ל פסוק שלישי פסקינן וחולקי' וקורא כהן מחצית פסוק ג' דה"ל שתי פסוקים ומחצה. וכן הלוי קורא שני פסוקים ומחצה ופרכינן לשמואל למה לא אמר דולג. ומשני משום הנכנסים ר"ל אם יכנס א' לבה"כ כשמתחיל הלוי לקרות וישמע שמתחיל שני פסוקים אחר תחלת הפרשה. ומזה יוכיח דע"כ כהן לא קרא רק שני פסוקים ויטעו דסגי בקריאת שני פסוקים. והדר אמרי' לרב דס"ל דולג משום דס"ל לנכנסים לא חיישינן דמאן דעייל שיולי שייל ר"ל הנכנס ורואה שינוי דלפי דעתו הכהן לא קרא רק שני פסוקים שואל העומדים בבהכ"נ למה לא קרא הכהן כ"א ב' פסוקים וישיבוהו ויודיעוהו האמת שהכהן קרא ג' אלא שלוי דלג אך מצינו תנא בברייתא שם דחיישינן לנכנסים וא"כ ניהו דרב ס"ל דל"ח לנכנסים היכי דלא אפשר מכל מקום אם אפשר לתקן שלא יהיה חשש נכנסים ודאי דעדיף טפי וכדלקמן סי' קל"ח א"כ ה"ל לתקן דלוי ידלג ויתחיל תחלת פ' וידבר דלפ"ז גם נכנסים ידעו דהלוי דלג. דאל"כ הכהן לא קרא כלום. אע"כ כל מה שאפשר למעט בקריאה למפרע עדיף ודי שעכ"פ צריך הלוי לקרות פסוק א' למפרע ויותר לקרות למפרע לא הותר לו לכתחל':

ועיין בב"י שהביא ראיה לדין המוב' פה בש"ע דאי קרא למפרע יצא מאנשי מעמד כנ"ל שהיו קורין למפרע והיינו דוקא אנשי מעמד דהוי כמו דיעבד כיון דלא אפשר וכמו שהביא מ"א ראיה מר "ח המ"ל מאנשי מעמד:

סעיף יג

(**סקי"ג**) **אינו כו'**. ועסי' רפ"ב ר"ל דדעת הרב"י כן הוא שם דניהו דאינו עולה למנין אבל אסור' ליכא אבל רמ"א שם חלק עליו וכ' דהוי איסור' כה"ג:

דפרשת שקלים שחל בואתה תצוה אבל לדידן לא מקלע הכי וכמ"ש הטור סי' תרפ"ה:

קוראים ששה כו'. ר"ל דל"ל ששה יקראו עד סוף סדר ואתה תצוה והשביעי דהיינו מפטיר יקרא פ' תשא. דא"כ לא מנכר דקורין פ' שקלים אלא יטעו דס' ואתה תצוה הוא עד סוף פ' שקלים משא"כ כששי קורא גם פ' תשא ומפטיר קורא למפרע פ' תשא ידעו שמשום פ' שקלים קוראים כי תשא כיון דרואים שינוי:

ואפ"ה עולה למנין. דהא ע"כ ס"ל מפטיר עולה למנין ז' דהא קתני ששה קוראים עד סוף פ' שקלים. והשביעי היינו מפטיר מתחיל מכי תשא (ולמ"ד אין מפטיר עולה למנין יש לו דין אחר כמבואר בטור שם):

דהא אפשר להוסיף א'. ר"ל גברא חד:

ג' פסוקים יותר מפרשת הכיור שהיא סמוכה אחר פ' שקלים. וע"י הוספה זו עדיף דהא ג"כ מודה ש"ע דעולה:

וי"ל דבעי' כו' בזה בא ליישב רק קושי' שניה לבדה אבל קושי' א' אינה מיושבת עד סס"ק זה:

עד ג' פסוקים אחר כי תשא. רק ג' פסוקים מהתחלת פ' כי תשא עד סוף ג' פסוקים:

וי"ל דא"כ יאמרו דהסדר כו' דאין בזה היכר כ"כ:

ואפשר דמשום זה כו' בזה בא ליישב קושי' א' דה"ל להוסיף חד גברא וע"ז תי' דמשום זה אין להוסיף. וא"כ נשאר תירוצו הראשון משום דלא אפשר:

סימן קלח

סעיף א

סק"א לא כו' שדעתו לקרות עוד א' רצה לומר דעתו לקרות עוד איש א' לעלות לתורה ואותו האיש יקרא השני פסוקים עד הפרשה:

ואם טעה כו' יתחיל למפרע. האגודה סתם דבריו ולא כ' שום טעם. והשתא ס"ל למ"א דטעם אגודה דניהו דמה שעיות הראשון וסיים ב"פ לפני הפר' וא"ל לנכנסין אינו יוכל

לתקן מכל מקום אי לא יקרא השני פסוק למפרע איכא חשש אחר דהיינו יוצאים. והיינו אחר שהתחיל השני לקרות יצאו והם יטעו שאותו השני לא יקרא כ"א השני פסוקים עד הפר' וזה בא מ"א לדחות דע"כ ל"ח בזה מטעם שכתב מ"א אח"ז והביא ראיה מהג"א ותו' וגמר':

כגון פ' המועדי' דתקנוה חכמים לקרות באותו י"ט באותה פרשה ה"ג משום דאותה פרשה עניינה שייכה ליום טוב:

דא"א לקרותה יותר. ר"ל להוסיף לחמישי מפ' שאחר פ' המועדים. דהא אחר פ' המועדים אין לו שייכות לי"ט:

משמע בעלמ' כו' רצה לומר אם אפשר להוסיף על שני פסוקי' ששייר מפ' שאחריה כגון בשבת. שיש כל הסדרה לפניו יקרא ב' כו' ול"ח לחשש אגודה הנ"ל דאלת"ה ל"ל לטע' דסליק ענייני' וא"א לקרות יותר ת"ל דא"ל ליוצאים באמצע קריאה כנ"ל א"ו דלא חיישי' לזה:

וכ"מ בגמר' במגלה דף ך"ב ע"א. דאמרי' בר"ח שי"ל לקרות ד' גברי. ויש לפניו ג' פרשיות. וידבר היא ח' פסוקים וביום השבת ב"פ ובראשי חדשיכם ה"פ. וא"כ היכי נעביד אי יקרא כהן ולוי מפ' וידבר כ"א ג' פסוקים ישאר מפ' וידבר ב"פ ואין משיירין בפ' פחות מג"פ. ואי יקרא כהן ולוי כ"א ד' פסוקים. ויתחיל שלישי וביום השבת דליכא רק שני פסוקים ויצטרך להוסיף מפ' ובראשי חדשיכם פסוק א' או שנים כ"ה שישאר לרביעי ג' פסוקי'. הא אין מתחילי' בפרשה פחות מג' פסוקים. ולכן מסקי' דכהן ולוי קורין יחד ה' פסוקי'. ושלישי ג' פסוקים הנשארים מפ' וידבר. וגם פ' וביום השבת ורביעי יקרא ובראשי חדשיכם אולם באותן ה' פסוקים שקור' כהן ולוי איך עושים דהא צריך כ"א לקרות ג' פסוקים פליגי רב ושמואל רב ס"ל לוי דולג. רצה לומר כהן קורא ג' פסוקים ולוי דולג למפרע פסוק ג' שקרא כהן ומוסיף עליו שני פסוקים. ושמואל אמר פוסק. ר"ל פסוק שלישי פוסקים לשני' וכהן קורא חצי' ראשון של פסוק ג' דהיינו שני פסוקים ומחצה ולוי קורא חצי פסוק אחרון של פסוק ג' ועוד שני פסוקים נוספים ואמרי' לרב מ"ט לא אמר פוסק. משום כל פסוק דלא פסקי' משה לא פסקינן ושמואל מ"ט לא אמר דולג משום חשש נכנסים. דאי ידלג לוי פסוק א' למפרע א"כ יתחיל לוי ב' פסוקים אחר הפרשה. ויאמרו הנכנסים שהכהן לא קרא כ"א אותן שני פסוקי' מתחלת הפרשה עד מקום שהתחיל לוי ולרב צ"ל במקום דלא אפשר לא חיישינן לנכנסים ואמרי' דמאן דעייל שיולי' שייל. ר"ל הנכנס הוא יראה שהתחיל ב' פסוקים אחר הפרשה ישאל להעומדים בבה"כ איך היה קריאת הכהן. וישיבו האמת. וכדמסיק הש"ס אחר זה לתנא

דברייתי'. ופריך הש"ס מברייתי' דתני' פרשה שאין בה אלא ה' פסוקים יחיד קורא אותה כולה ואם קרא רק ג' פסוקים השני שעולה אחריו קורא שני פסוקים הנשארים באותה פרשה ופסוק א' מפרש' שאחרי' וי"א שקור' נוסף על ב' פסוקים שנשארו מפרש' א' ג' פסוקים מפרשה שאחרי' לפי שאין מתחילים בפרשה פחות משלשה פסוקים ואי אית' למ"ד דולג לדלוג ולמה יקר' מפרש' שאחרי'. ומשני שאני הכא דאפשר בהכי. ר"ל דהא אפשר לקרות מפרש' שאחריה ולמה נדלג בחנם עכת"ד הגמר' וא"א לחשש האגוד' ניהו דאפשר לקרות מפ' שאחריה מכל מקום ראוי שידלג השני מחשש היוצאים באמצע קריאת השני ויאמרו שהשני לא יקר' רק שני פסוקים עד הפרשה. וא"ל כו' יהיה ב"פ אחר הפ'. ור"ל ויהיה חשש לנכנסים שיאמרו שהראשון לא קרא רק שני פסוקים מה שאין כן האגודה מיירי בפרשה גדולה דאפי' ידלוג השני פסוק א' ישאר לראשון ג' פסוקים:

דהא ת"ק ל"ח להכי. ר"ל ניהו דלי"א דברייתי' א"ש דחייש לנכנסים אבל ת"ק דל"ח לנכנסים דהא סביר' ליה שני קורא ב"פ הנשארים ופסוק א' מפרש' שאחריה. ול"ח שהנכנסים יאמרו שהשני לא קרא רק אותו פסוק יחידי. וכדמסיק הש"ס התם א"כ לת"ק תקשי ה"ל לשני לדלוג מחשש יוצאים באמצע קריאה. דאסור לצאת באמצע וכדלקמן ד"ס קמ"ו:

ומ"ש התוס' ד"ה כו' ר"ל דלמא באמת אין טעמו של הגודה מחשש יוצאים באמצע קריאה אלא החשש שכ' התוס' ד"ה אי אית' כו':

דעל מ"ש רש"י דגרסינן בקושי' הש"ס דלעיל למ"ד דולג נדלג ולא גרסי' למ"ד פוסק נפסק. דהא כבר קרא ראשון כל פסוק ג'. והקשה התוס' על מקשן גופי' קשי' דה"ל להקשות למ"ד פוסק יפסק וידלג דהא גם שמואל דס"ל פוסק גם הוא הוי ס"ל אי דולג שפיר דמי. אלא משום חשש נכנסים ל"ל דולג כנ"ל א"כ כאן דראשון קרא ג' פסוקים ושייר ב' פסוקים ידלג השני חצי פסוק למפרע מפסוק שלישי. וכ' הטעם וז"ל שלא יטעו נכנסים לפי שהתחיל זה בשני פסוקי' סמוך לפרשה עכ"ל ופי' מ"א כוונת' שתיעקר תקנת' דרבנן שהנכנסים שלא ידעו שנעשה עפ"י טעות יסברו שמותר לכתחלה להתחיל שני פסוקים סמוך לפרשה והיינו שאותו שלפניו מותר לשייר ב' פסוקים עד הפרשה. ותירצו דלמ"ד פוסק לק"מ דלדידי' תי' שפיר כו' היכי דאפשר שלא לפסוק פשיט' שאין להפסיק אבל למ"ד דולג תיקשי עכ"ל ור"ל דגם המקשה אסיק דהיכי דאפשר לא עבדינן תרתי לפסוק ולדלוג אע"ג דא"ל לנכנסים שיעקרו תקנות חכמים כנ"ל. אבל למ"ד דולג לחוד לדידי' מקשה אפי' היכי דאפשר ס"ד דראוי לדלוג והיינו מטעם הנכנסים שיטעו

ויעקרו תקנות חכמים כנ"ל וא"כ י"ל דזה ג"כ טעם האגודה שכ' שידלג למפרע מחשש נכנסים שלא תיעקר תקנות חכמים:

היינו לס"ד דמקשן ר"ל ניהו דהמקשן הוי ס"ד דראוי לדלוג מחשש הנ"ל אבל התרצן דמשני אפי' למ"ד דולג שאני הכא דאפשר בהכי כנ"ל. ע"כ ס"ל דגם מחשש נכנסים הנ"ל אין לדלוג. וא"כ נדחה דברי אגוד':

ואף להר"ן דחייש כו'. ר"ל שהר"ן הקשה שם לרב דאמר דולג ול"ח לנכנסי' היכי דלא אפשר א"כ ל"ל לדלוג ה"ל לתקן דכהן ולוי יקראו פ' וידבר כ"א ד' פסוקים ושלישי יקרא ב' פסוקי' של וביום השבת ועוד פסוק א' או שנים מפר' ובראשי חדשיכם ורביעי יקרא המותר מפ' ובראשי חדשיכם מאי אמרת אי יקרא שלישי פסוק א או שתים מובראשי חדשיכם הא אסור להתחיל בפ' פחות מג' פסוקים היינו מחשש נכנסים שיאמרו שלא קרא הג' רק פסוק א' או שתים מובראשי חדשיכם. זה לית' דהא ע"כ לרב ל"ח לנכנסים כה"ג דלא אפשר ותי' דאי עבדי' הכי לא די דא"ל לנכנסים אלא אפי' להעומדים בבה"כ א"ל שיטעו שמותר להתחיל לכתחילה בפרש' פחות מג' פסוקים ויתבטל תקנות חכמים שאין להתחיל פחות מג' פסוקים בפרשה. והם לא ידעו דמשום דלא אפשר עבדי' הכי בשלמ' השתא דאמרי' דולג דחזי שינוי דהא יש לפניו פסוקים הרבה לקרות ואעפ"כ דולג וישאל למה וישיבוהו דאין מתחילים ואין משיירי' בפרשה פחות מג' פסוקים אלא דהכ' אפשר. משא"כ כשאינו רואה שינוי לא ישאל ויטעה שמותר לתתחיל בפרשה פחות מג' פסוקים ותיעקר תקנת' דרבנן (וע"ל סי' תך"ג במ"א שהבי' דברי הר"ן ודבריו אין מדוקדקי') הרי דגם למסקנ' חיישי' להכי דלא תיעקר תקנת' דרבנן. שלא רצו לתקן דהוא דבר קבוע ועי"ז תתבטל תקנות חכמי':

וכדמסיק בגמר'. רצה לומר דמשני על קושיות למ"ד דולג נדלג שאני הכא דאפשר כנ"ל ואכתי לדלג משום דלא תיעקר תקנות חכמים שיטעו שמותר להתחיל ב' פסוקים סמוך לפ' כנ"ל אע"כ ל"ח להכי משום דטעות לא שכיח ולא תתבטל תקנת חכמים ודלא כאגוד':

וא"כ ה"ה אם כו'. דלדעת אגודה דולג עד תחלת הפרשה משא"כ לדברי המ"א שדחה דברי אגודה כנ"ל לא יתחיל למפרע:

עמ"ש ס"ס קל"ז. ר"ל דאפי' ירצה לדלג אינו רשאי לדלג כמ"ש מ"א ס"ס קל"ז דלכתחלה אין לקרות למפרע:

סעיף ב

(סק"**ב**) **לא יתחיל כו'**. לא יתחיל להמפטיר כו' וכ"מ בתוס' גבי והקרבתם כו' שהקשו המפטיר בחה"מ של פסח שהוא מתחיל והקרבתם שהוא לסוף שני פסוקים מראש הפרשה ותי' דשאני אלו הפרשיות (רצה לומר והקרבתם וגם ויחל הובא אח"ז בדברי מ"א) שהרי ידועות הן לעולם וליכא למטעי עכ"ל הרי דזולת טעם זה שהן ידועות כו' הוי קשיא להו איך מתחילי' אחר ב' פסוקים מן הפרש' אע"ג דמיירי במפטיר אע"כ דגם במפטיר דינו כמו בשאר קורין בתורה אלא שלא הבנתי מאי ראיה מייתי מהתוס' לרוקח דהא אין סברא לחלק בין מפטיר לשאר העולים לתור'. אלא דהרוקח איצטריך לאשמועינן אע"ג דהכל יודעים שהמפטיר קורא הכל למפרע וכמ"ש מ"א אח"ז אעפ"כ דין המפטיר כדין שאר העולים ומטעם שכתב מ"א אח"ז. אבל מפטיר דוהקרבתם דאין המפטיר קורא מה שקראו כבר פשיט' דאין חילוק בינו לבין שאר הקורין:

במקום שסיים הא' כמ"ש הרא"ש כו' בפ' הקור' עומד סי' ה' וז"ל ש"מ שבימיהם היה המפטיר קור' פסוקים אחרים מה שלא קראן לפניו ותימ' למה אנו אין נוהגים כן. ונראה כי בימי חכמי הגמ' לא היו אומרים קדיש בין שביעי למפטיר וכן נהגו לגמור כל הסד' ואחר שנשל הגמ'. תקנו לומר קדיש בין ז' למפטיר ונכן נהגו לגמור כל הסדר קודם קריאת המפטיר כי לא מסתבר' לומד קדיש באמצע הסדר' כו' עכ"ל. והטעם באמת ששינו עכשיו באמירת קדיש אפשר דבזמן הגמר' היה המפטיר ממנין העולים. דקי"ל מפטיר עולה למנין שבעה קרואים (וכדלקמן סי' רפ"ב סעי' ו') ולכך אמרו קדיש אחר מפטיר דהיינו אחר שנשלם מנין הקרואים:

אבל עתה אף דקי"ל דמפטיר עולה למנין ז' מ"מ המנהג שקורין ז' מלבד המפטיר. א"כ נגמר מנין הקרואים קודם המפטיר. לכן אומרים מיד אחר תשלום מנין הקרואים קדיש:

כתוב בד"מ בשם א"ז כו' ובמרדכי כתב וז"ל אלו הפרשיות (ר"ל ויחל וגם והקרבתם כו') וזה שייך כו' ולא ידעתי נ"מ בין טעם הא"ז לפי שקוראים לכהן או טעם מרדכי ותו' מפני שאותן פ' ידועות. ואולי בעיר שכולה כהנים שקוראים כהן אחר כהן כמבואר סי' קל"ה דטעם הא"ז ל"ש וטעם מרדכי ותוס' שייכ':

וגם יש להם לחשוב כו' פי' תי' זה כ' מ"א אח"ז:

וצ"ע כו' וה"ל לתקן שישיירו כו' ולא לדלוג או לפסוק:

ונ"ל דדוקא מהני תרי טעמי שרי ר"ל טעם שהפ' ידועים. וגם מ"ש התוס' אח"ז וגם י"ל לחשוב שא"כ כו' והעיקר טעם הוא טעם בתר' שי"ל לחשוב א"כ כו' אבל טעם שאותן פ'

ידועות אינו אלא סניף ואין לסמוך על טעם שהפ' ידועות כו' גרידא ולכן בר"ח הוצרכו לתקן לדלוג או לפסוק:

והא דמתחילין ויחל והקרבתם דלא שייך תי' השני דהתוס' די"ל לחשוב אם כן כו' וליכא כ"א טעם שאותן פ' ידועות. וצריך לומר דגם בויחל ובוהקרבתם לא סמכינן אהאי טעמא לחוד כ"א בויחל כיון שכהן קורא אותו כמ"ש הד"מ בשם א"ז. ובוהקרבתם כיון שהוא מפטיר ואין לו צירוף למנין הקרואים. וכסברת מ"א לעיל דאייתי מיניה דאי' לרוקח ועמ"ש בע"ה לעיל וג"כ בצירוף שני הסברות:

ועוד כו' ומבי' ראיה מוביום השבת. ר"ל מדאמרינן היכי נעביד יקרא פ' וידבר כהן ולוי כ"א ד' פסוקי' וע"ז אמר הש"ס דא"כ א"א לתקן קריאת השלישי ורביעי כנ"ל משמע דקריאת כהן ולוי א"ש אי עבדי' הכי ת"ל דגם הלוי לא עביד כדין דהא משייר פ' של שני פסוקי' דהיינו וביום השבת אע"כ דכה"ג שפיר דמי עכת"ד:

וא"ל דכוונת התוס' ר"ל דלבעל ת"ה הוי קשיא א"א דפי' התוס' כפשוטה דאותן פ' ידועות תקשי קושי' מ"א לעיל דא"כ אמאי שקיל וטרי בר"ח היכי עבדינן ה"ל לתקן שישיירו כו' א"ו דהתוס' נתכוונו לטעם של ת"ה וכמ"ש מ"א וא"כ לא קשי' קושית מ"א הלז:

בשלמ' כשסיים במקום שאין פ' ר"ל שסיים ב' פסוקים אחר התחלת פרשה ואין במקום הסיום פרשה:

ועוד י"ל לחשוב כו' אגב גררא מפרש מ"א גם תי' השני של התוס' שכתב ועוד י"ל לחשוב כו' אבל אינו ענין לדברי ת"ה דבין לפי' א' של מ"א בתי' זה. ובין לפי' ב' של מ"א בתי' זה של התוס' ע"כ בעל ת"ה לא ס"ל תי' זה דא"כ נדחה ראיות'. ואח"כ לקרות הג' והרביעי בפ' ובראשי חדשיכם אף דליכ' רק ה' פסוקים יקר' א' שני פסוקים ואחד שלשה דהא השתא ס"ד דמותר לקרות ב' פסוקים וצ"ל דיש קצת עדיפות בסדר זה דלפ"ז בין ג' ובין ד' יקראו בחובת היום דהיינו פ' ובראשי חדשיכם:

ונ"ל דכוונות התוס' כצ"ל והוא פי' שני בדברי התוס':

ומה"ת שהפסיק שם. ר"ל למה השלישי לא קרא רק ב"פ ורביעי יקרא ה' פסוקי'. ה"ל לתקן שעכ"פ שלישי יקרא פסוק א' מובראשי חדשיכם כדי שלא יקרא א' יותר מחבירו הרבה כ"א א' ג"פ ואי' ד' פסוקים דכל מה דמצינן להשוות קריאתן עדיף:

ועפ"ז יש לומר מה שנמצא כו' אדלעיל קאי על מ"ש ד"מ בשם א"ז דעם הכהן מותר להתחיל כו' וה"ה דמצי לסיים עם הכהן בקריאת פסוק אחד תוך הפר':

מסיימים באזניהם ר"ל עם קורא השלישי:

סעיף ג
(סק"ג) **בדבר כו'** פ"ד דסנהדרין דף ל"ז ע"ב אר"י ברי' דר"ח מיום שפתחה הארץ את פיה וקבלה לדמו של הבל שוב לא פתחה פיה לטובה: והקשו התוס' הא כתיב נטית ימינך תבלעמו ארץ שזכו מצרים לקבורה ותי' דטובת מצרים לא מיקרי טובה:
ע' סי' תקנ"א: דאין אומרים בר"ה פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות של פורעניות אבל פורעניות של גוים לית לן בה. ובתו' ברכות דף ל"א שכתבו על מ"ש שם שהנביאים סיימו ספריהם בדברי תנחומים וכתבו התוס' דלא קשה מסוף תרי עשר שחשבו לדברי תנחומים דלא מיירי מפורענות ישראל:

סעיף ד
(סק"ד) **ויסיים כו'** שעשה מעשה רע. רמב"ם על מה דתנן סוף ידים אמר צדוקי קובל אני עליכם פרושים שאתם כותבים את המושל עם משה בגט ר"ל שמונין בשטרות לשנות המלכים א"כ מזכירים בגט שם המלך ומסיימים הגט כדת משה וישראל וא כ זה גנאי למשה. והשיבו הפרושים והלא כותבים המושל עם השם בדף ולא עוד אלא כותבים המושל למעלה והשם למטה שנא' ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו וכשלקה מהו אומר ה' הצדיק וכ' הרמב"ם וז"ל ולפי שזכר הפסוק(ר"ל של ויאמר פרעה מי ה') אינו מאושר שיחתום מסכת מן המסכתות בהכחשת כופר לגבורה אבל באמונתו בו ע"כ אמר וכשלקה מהו אומר ה' הצדיק עכ"ל אולם יש לפקפק דלשון של רמב"ם משמע דוקא בדבר שהוא נוגע לכפירה יש קפידא:
לא יחשוב כו' וה"ה קללות ע"ש ול"ד ברכות:

סימן קלט

סעיף א
(סק"א) **מן הכתב כו'** ומ"ב מתיר כו' כמ"ש סעיף ג' גבי סומא:

סעיף ב
(ס"ק **ב**) **לא כו'** שא"א מבזבז לו. ר"ל שאין ראוי שאדם יחלוק כבוד לעצמו:
כדי שלא יעלה מעצמו והיינו משום שבמקומו היה המנהג כמ"ש הרב"י דהש"ץ קורא למי שירצה אבל למנהג רמ"א דבעל סגן קורא למי שירצה ליתא וכן מה שהוצרך ליתן טעם שאין בזה משום פגם ג"כ דוקא למנהג מקום הרב"י:
ואסופי כו' צ"ל שבאתה אחת קודם שנאסף כו'. ר"ל בשלמא שתוקי דאביו אינו ידוע אבל אמו ידועה א"ש די"ל בשם אבי אמו. אבל אסופי שנאסף מן השוק דגם אמו אינו נודעת

ואיך א"ל בשם אבי אמו. ולזה כ' דמיירי שבאתה אחת קודם שנאסף כו' דכה"ג נאמנת שהיא אמו כמ"ש בא"ע שם. אבל עדיין צ"ב דלמא מיירי אפי' אמרה לאחר שנאסף מן השוק שהיא אמו ואע"ג דכה"ג א"נ כמ"ש שם. מ"מ מאי נפסיד אם נאמינה לזה לקרותו לתורה בשם אביה ודוחק לומר דקשי' ליה לשון רמ"א שכתב בשם אבי אמו משמע שנודע לנו מי הוא אבי אמו ולכך כתב שאמרה קודם שנאסף דנאמנת ולכן נודע לנו ודאי אבל יותר נראה דדיבר בהוה שבעו"ה בגלות המר ברוב מקומות ישראל שרוין בין הגוים וכה"ג דאיכא גם גוים אפי' הישראלים הם הרוב מ"מ קי"ל דהאסופי שם הוא בחזקת ספק גוי וא"כ איך שרי לעלות לתורה אע"כ שאמרה קודם שנאסף דנאמנת ומחזקינן ליה בחזקת ישראל וע"ש בט"ז שהקשה שניחוש שיגרש אשתו בשם אבי אמו. ר"ל דבשם אבי אביו ליכא למיחש הכי שיגרש בשם אבי אביו ואין לעשות כן כמ"ש רמ"א בא"ע סימן קכ"ט סעיף י' מ"מ הא כ' שם בב"ש ס"ק י"ט בשם מהרש"ל דמשום חשש עיגון כשר כשכ' יוסף בן שמואל ובאמת היה אביו נקרא שמעון אלא שאבי אביו היה נקרא שמואל וא"כ לא אתי חורבה כ"ה משא"כ אי יכתוב בשם אבי אמו ודאי פסול. ועמ"ש עליו בס' א"ר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **סומא כו'** ובמ"ב כו' שהאידנא שהש"ץ קורא כו' וא"כ סומא העולה כיון דשמע מש"ץ הוי שומע כעונה והש"ץ הלא קורא מתוך הכתב. וע"ש עוד טעמים:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מברכים לפניה**. כתב ב"ש דף ל"ח סימן ל"ז הא דאי טעה בראשונה כו' מ"ש במ"א בשמו דברכות התור' לפניה דאורייתא הוא בחדושיו לסוטה פרק אלו נאמרים בסוגית הש"ס דף מ"א בד"ה לפי שאין מברכין כו' וראייתו מדאמרינן בברכות דף כ"א ע"א אר"י אמר רב מנין לברכת התורה לפניה מן התורה שנא' כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו ולשון הקרא משמע ליה דמיירי כשקורא בציבור ע"ש שהאריך. משום כבוד הצבור. דהא הקריאה בצבור הוא דרבנן מלבד פ' זכור ואיך תהיה הברכה מן התור' כ"כ פר"ח. כתב עוד כו' ועסי' ר"ט שכ' היכי דנקט כסא דשכרא ופתח ואמר בא"י אמ"ה בורא פרי הגפן וסיים תכ"ד שהכל נ"ב יצא והיינו כשידע שהוא שכר וה"ה הכא ואדרב' הכא עדיף ודומה למ"ש דמ"א בהג"ה שם סעיף א' היה בידו כוס יין וסבר שהוא מים ופתח ואמר כו' דה"ה הכא דאפי' סיים ברכת אשר נתן יצא:

ואם בירך כו' יברך לאחריה כו' דאין סדר לברכות התורה ע"ש:

סעיף ו

(**סק"ו**) **ופותח כו'** דאף ר"י מודה כו' דפליגי ר"מ ור"י. ר"מ ס"ל דצריך לגלול שלא יאמרו הברכות כתובים בתורה ור"י ס"ל דא"צ לגלול דהכל יודעים דאין הברכות כו' וקי"ל כר"י וכ' התוס' דלכתחל' גם ר"י מודה לר"מ ולא מיירי אלא בדיעבד ופי' הב"ח דדיעבד ר"ל אם אינו גולל אין גוערין בו אבל לכתחל' מודה ר"י דראוי לגלול ועבט"ז סק"ד:

סעיף ז

(**סק"ז**) **גולל כו'** דמאחר כו' דבשלמא קודם הקריאה. כיון דלר"י דקי"ל כוותי' א"צ לגלול דל"ל שיאמרו ברכות כתובות בתורה אם כן אינו רשאי לגלול לדעת הרב"י משום טרחא דצבור' משא"כ אחר הקריה דבלא"ה צריך לגלול בין גברא לגבר' אם כן אי גולל קודם הברכה ליכא טרחא דצבור' יותר עדיף לגללה קודם הברכה שלא יאמרו ברכות כתובות בתורה אע"ג דליכא חשש גמור זה לר"י מ"מ עדיף לצאת גם ידי חשש זה:

סעיף ח

(**סק"ח**) **שמאלו**. דהוא ימין הקב"ה ע"ש שויתי ה' לנגדי תמיד. וא"כ שמאלו נגד ימין הקב"ה:

סעיף ט

(**סק"ט**) **נהגו כו'** קודם ברכה אחרונה ר"ל כמו שהדין בגלילה שהיא קודם ברכה אחרונה ה"ה בכיסוי הבאה תמורת גלילה. וכ' הט"ז אבל לגללה ולכסותה היא טרחא יתירה ואין לעשות כן משום טרחא דציבורא. רק בשעת אמירת הקדיש יש לגללה ולכסותה:

סעיף יב

(**סקי"ב**) **אשר בחר כו'** מצויין בדפוס בטעות ודברי מ"א קאי על מ"ש בס"ט נפטר לברך אשר בחר כו':

משא"כ באהבה רבה שהוא מעין שתי ברכות התורה אשר בחר כו' ואשר קדשנו כו' לעסוק כו':

יאמר וחיי עולם. טור. לאפוקי וחיי העולם דמשמעו דקאי על תורת אמת שנתן לנו לזכות בה לחיי עולם ובאמת הוא דבר בפ"ע על תורה שבע"פ כמ"ש בש"ע:

שדומה לנטיעה שפרה ורבה ע' בטור:

סימן קמ

סעיף א

(סק"א) **ממקום כו'** הראשונים נתברכו כו' דהמברך לא נתכוין לפטור הצבור בברכתו כי אם לפטור את עצמו א"כ אין ברכת הראשון מועיל לקריאת השני ואפי' אי יתחיל ממקום שפסק ויברך לפניה ולאחריה מכל מקום ניהו דפסוקים אחרונים נתברכו לפניהם מ"מ פסוקי' שקרא הראשון לא נתברכו לאחריהם לכן יתחיל ממקום שהתחיל הראשון ויברך תחלה וסוף:

סעיף ב

סק"ב שהתחיל אפילו לא שהה כדי כו' כן צריך להיות ספר רמ"מ אינו תחת ידי לעיין בו:

ואע"ג כו' לא היה מברך אלא הראשון וכלם היו יוצאים בברכתו והאחרון היה מברך לאחריה אלא דאחר כך תיקנו שיהי' כ"א מהעולי' מברך משום הנכנסים ויוצאים שלא ידעו שהראשון היה מברך תחלה והאחרון יברך לבסוף ויאמרו שאין מברכים על קריאת התורה מכל מקום כה"ג דנשתתק קלא אית ליה וליכא למיחש לנכנסים ויוצאים וא"כ יוצא הדבר לעיקר הדין לסמוך על ברכה שבירך ראשון לפניה ולמה יברך שוב השני לפניה ועיין בט"ז:

סעיף ג

סק"ג ולהרמב"ם ברכת הראשון עולה דס"ל דברכה שמברך העולה דעתו לפטור כל הצבור אבל דווקא מאותה פרשה שהוא קורא לכן אי השני מתחיל ממקום שהתחיל הראשון א"כ יוצא בברכת ראשון כיון שבירך להוציא הציבור משא"כ כשיתחיל במקום שפסק הראשון נראה שהוא עולה בפני עצמו ואין לו שייכות לעליות ראשון דהא כן דרך העולים שכ"א מתחיל ממקום שפסק הראשון וכיון שקריאת השני קריאה בפ"ע לא נפטר בברכת הראשון כי הראשון לא פטר כ"א עלייתו ופרשתו כנ"ל. דאפי' נאמר שיברך השני לפניה אכתי פסוקים הראשונים לא נתברכו לאחריהם כנ"ל לכן יתחיל ממקום שהתחיל הראשון ואז א"צ לברך לפניה שנפטר בברכת ראשון שפטר הצבור מברכות פרש' זו והשני קורא אותה פרשה ומברך השני לאחריה ונתברכו הפסוקים לפניהם ולאחריהם ועיין ב"י וב"ח:

סעיף ד

(סק"ד) **העולה כו'** והזכירוהו הצבור שטעה שבר"ח ה"ל לקרות תחלה דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וכדלקמן סי' תרפ"ד:

דל"ח שתיקה להפסק. ואפי' דיבור ל"ח הפסק כמ"ש ס"ב אלא דדיבור לא הוי הפסק דוקא כששח אחר שכבר התחיל לקרות. והוי כמו שח באמצע סעודה אבל כששח קודם שהתחיל לקרות הוי הפסק:

אבל שתיקה אפי' קודם שהתחיל לקרות כעובד' ההוא מכל מקום לא הוי הפסק:

ודע דבס' א"ר הקשה למה כששח קודם שהתחיל לקרות הוי הפסק וכדמשמע בש"ע ס"ב הא קי"ל סי' מ"ז סעיף ט' אם הפסיק בין ברכת התורה ללימודו אין בכך כלום משמע אפילו קודם שהתחיל ללמוד. ולענ"ד לק"מ דהא כתב מ"א שם בס"ק ז' ול"ד לכל הברכות כו' שאני הכא דמצוה נהגות יום ולילה ולעולם ליכא היסח הדעת עכ"ל. והיינו דוקא ברכות התורה שחרית שהיא על הגיון התורה משא"כ הכא דמיירי בברכת התורה על הקריאה בתורה בצבור דנתקנה בשביל כבוד הצבור כמ"ש סי' קל"ח סעיף ח' וברכה זו דומה לכל שאר ברכת המצות דאי הפסיק בין הברכות והמצות צריך לחזור ולברך:

משמע דאם התחיל כו' דאות' עובד' מבואר דעדיין לא התחיל לקרות וא"כ מסברא י"ל בהתחיל לכ"ע אצ"ל:

וא"ל דהכא הוי נמלך ממש ר"ל דבסי' ר"ו שכ' שאצ"ל על פירות אחרים מיירי בסתם. אבל אי היה דעתו בפי' דוקא על אלו ולא על פירות אחרים קי"ל לקמן סימן ר"ו דצריך לברך על האחרים:

דא"כ לא היה לו להביא הירושלמי כצ"ל. ניהו דהכא אתי מק"ו מהאי דירושלמי מ"מ נתן מקום לטעות דמשמע דוקא דומיא דירושלמי בין ברכה לאכילה והיינו קודם שהתחיל לקרות ובאמת לדעת אותן הפוסקים אפי' התחיל לקרות צריך לברך משום דהוי נמלך:

וגם ר"ג לא הוי חולק בזה וא"ל דר"ג ס"ל דלא הוי נמלך א"כ מצריכים ועבדי' פלוגתא חדשה אי מקרי נמלך ור"ג לא דחה כ"א ראייתם מירושלמי וה"ל ג"כ לומר דלא מקרי נמלך:

ועוד מאחר שהרד"א לא דיבר כו'. ר"ל אפי' את"ל דראיית מגן אברהם ליתא דבהתחיל לקרות לכולי עלמא אין צריך לברך מכל מקום על כל פנים ליכא ראיה להיפוך דגם בהתחיל לקרות י"א דצריך לברך וא"כ מנ"ל להרב"י כו':

ואח"כ ראה אחרת יותר טוב כו' עסי' ר"ו ר"ל דשם כ' מ"א בסק"ח וכ"כ מ"א בסימן רי"א סקי"א דאם בירך על פירות ואח"כ הביאו לו פירות יותר יפים אם לא נתכוין בפי' לפטור היפים אין נפטרים וכ' הטעם דאינו בדין שיפטור מה שאינו חשוב את החשוב דרך גרירא אלא דרך כוונה עכ"ל ומ"מ א"ל דבקריא' התור' כלם מקרי חשובים אף שצריך

לקרות למעלה והראוהו למטה מ"מ גם מה שאינו צריך לקרות חשוב כמו מה שצריך לקרות כי כלם אהובים וחביבים עכ"פ הדמיון מה שהביא מבי"ט מהאי דפירות יפים אינו דומה יפה אם לא שנא' דהמבי"ט לא ס"ל מ"ש מ"א לקמן סי' ר"ו ורי"א הנ"ל:

וגם דעת הרב"י משמע כן כו'. לאו דוקא דהא למבי"ט ודאי א"צ לברך כשהראוהו מה שהוא חובת היום ואם הראוהו מה שאינו חובת היום ודאי צריך לברך להמבי"ט. והרב"י הביא ב' דעות ולא הכריע כיון שכ' שני הדעות בלשון י"א כנודע דרך הרב"י דכה"ג לא הוי הכרע'. אלא מ"א ר"ל דגם הרב"י ס"ל כהמבי"ט בסברתו דהכ' עדיף מפירו' ולכן אע"ג דבפירות ס"ל להרב"י דיברך מ"מ כאן לא מכריע והט"ז הכריע דאם הוא כנדון דרד"א צריך לברך אבל אם אין צרי' לגלול ממקו' למקו' כגון אי הראוהו למטה והוא צריך לקרו' למעל' אם אפשר שיקראו לו למעל' עד מקו' שהראוהו למט' וגם משהראוהו למט' יקראו לפניו שפיר דמי ואפש' ה"ה איפכ' אם הראוהו למעל' והוא צריך לקרו' למט' יקראו עמו גם למעל' (ויקרא למפרע כה"ג דלא אפשר) והוא דלא כהמבי"ט דלהמבי"ט סגי במה שאפשר לו לקרו' למפרע אף שאינו קורא למפרע סגי משא"כ להט"ז:

ונ"ל דבהאי עובדא כו' שגללו ר"ח מדעתי' אבל מדינא ר"ל כו' שלא יגרום ברכה לבטלה דהא איכא מ"ד כו' הקשה בס' א"ר דבש"ס קאמר הלכתא דקורין ר"ח תחלה וז"א קושיא דמודה מ"א דלכתחל' יש לקרות ר"ח תחלה כדפסק ש"ס הלכתא רק שלא יגרום ברכה לבטלה ס"ל דסמכי' אאידך מ"ד עוד הקשה דאישתמיט מינה דברי רד"א שכתב וז"ל ויש שרצו לו' כי לא היינו צריכים מתחל' להפסיק ולפתוח ס"ת של ר"ח אע"פ שהסדר כן מ"מ כיון שנזדמן לקרוא בשל חנוכה תחלה. ויש סיוע לדעתינו שציונו לגלול דקתני פ' א"ל הממונה כל המצות מעכבות עכ"ל. ויותר תימא דאישתמיט מיניה מ"ש רמ"א ס"ס תרפ"ד וז"ל אם טעה והתחיל בשל חנוכה צריך להפסיק ולקרות בשל ר"ח וכן פסק מ"א גופיה שם (הט"ז חולק שם) עכ"ל ולענ"ד לק"מ דהא דקשיא מס"ס תרפ"ד לא קשיא דהא בלא"ה צריך להבין דברי מ"א דהא עיקר טעם של מ"א שלא לברך ברכה לבטלה והא כיון דהרב"י לא הכריע אי יברך או לא ה"ל בכלל ספק ואין מברכים וא"כ מאי ברכה לבטלה איכא. ועכצ"ל דקושיית מ"א בההיא עובדא על אותן י"א דס"ל דודאי צריך לברך א"כ לדידהו לא ה"ל לגלול שלא לגרום ברכה לבטלה וא"כ א"ש דברי רמ"א ס"ס תרפ"ד דלדידן דמספק אין מברכים מוד' מ"א דיש לגלול ולקרות של ר"ח כיון דליכא ברכה לבטלה כנ"ל ומ"ש דאישתמיט מיניה דברי הרד"א לענ"ד ג"כ ליתא וז"ל דף צ"ט ע"ב כ' הרר"ג בר"ש יש מאנשי הדור שמוכיחים מזה הירוש' (והיינו משתיק' והאי דתורמס) במעשה שאירע כי בר"ח טבת שמוציאים ב' ס"ת כו' וטעה כו' והזכירוהו כו' והפסיק

וגלל ס"ת עד שהגיע לפ' ר"ח ואמרו מזה הירוש' שצריך לחזור ולברך שנית כו' ולפי דעתו טעו כי טעם א' בטל כו' כמו שהעתיק לשונו המ"א ובסוף סיים רד"א וז"ל והם דברי הרר"ג הנ"ל וכן יצאה הוראה בחבורה בעירנו ע"י מעשה שבא בר"ח טבת ויש שרצו לו' כי לא היינו צריכים לכתחל' להפסיק ולפתוח ס"ת של ר"ח אעפ"כ כו' וכמו שהובא לעיל לשונו ומבואר מזה דשני מעשים היו כי תחלה אירע בר"ח טבת וטעו והזכירוהו וגלל ס"ת הזאת עצמה עד שהגיעו לפ' ר"ח ופסקו חכמי העיר לברך שנית ואחר זה בא הדבר לאזני הרר"ג ואמר שטעו בהוראתם וכן עשה הרר"ג הלכה למעשה ששוב אירע בר"ח טבת שטעה והזכירוהו ופתחו ס"ת אחרת שהוציאוהו לקרות בה של ר"ח וע"ז כ' שא"ל להרר"ג שלא הוי ליה לפתוח ספר תורה אחרת של ראש חדש והשיב שכדין עשה ודו"ק בלשון הרד"א הנ"ל ותראה שכן היא וא"כ הרד"א לשיטתו דס"ל דא"צ לברך שנית כדין הורה לפתוח ס"ת אחרת ומודה מ"א דליכ' משום ברכה לבטלה כנ"ל אלא דדברי מ"א אמורים על מעשה הראשון שהורו חכמי העיר דצריך לברך שנית א"כ לדידהו שלא לגרום ברכה לבטלה הוי להו שלא לגלול אלא לקרות בשל חנוכה: אלא ע"כ שהציבור מדעת עצמם גללו ואתי שפיר:

סימן קמא

סעיף א

(**סק"א**) **מעומד**. כב"ח סי' כו' וכ"מ ל' הטור שכ' פה וז"ל וצריך לקרות מעומד דתנן הקורא את המגלה יושב יצא משא"כ בתורה עכ"ל ומדכ' במגלה ל' יצא משמע דוקא דיעבד וכ"כ הטור להדיא בסי' תר"ץ דלכתחלה גם מגלה לא יקרא יושב וע"ז כ' הטור משא"כ בתורה משמע דבתורה אפי' דיעבד לא יצא וס"ל למ"א דניהו דלא ס"ל במגלה כהטור אלא דאפילו לכתחלה קורא (ביחיד) מיושב וכמ"ש לקמן סי' תר"ץ וא"כ לדידן י"ל מה שאמר הש"ס שם במס' מגלה משא"כ בתורה דאסור לכתחלה מיושב אבל דיעבד יצא מ"מ כיון דגם לדידן ניהו דאין לו הכרח דבתור' אפי' דיעבד לא יצא מיושב מ"מ י"ל כן מסברא דלדידן במגלה קורא יושב אפי' לכתחלה ובתורה אפילו דיעבד לא יצא מיושב כדי שלא להרבות פלוגתא בינינו ובין דעת הטור ועיין בא"ר. אבל ממ"ש הרב"י בשם רש"י משמע כו' דרש"י פי' במשנה וז"ל הקורא את המגלה כו' אם רצה עומד אם רצה יושב עכ"ל הרי דרש"י מתיר יושב במגלה אפי' לכתחלה ועל מ"ש הש"ס תנא משא"כ בתורה כתב רש"י וז"ל שאין קורין בתורה בציבור מיושב עכ"ל דתיב' בצבור שכ' רש"י לכאורה מיותר דהיכן מצינו קריאת התורה ביחיד ופשיטא דבצבור מיירי אלא דרש"י

בא לרמז הטעם דלמה החמירו בתורה הואיל והיא בציבור לכן מפני כבוד הציבור יקרא בעמידה ומה"ט ס"ל לרמב"ם גם במגלה כשקורא בצבור צריך שיקרא בעמידה כמ"ש סי' תר"ץ וצ"ל לפ"ז הא דנקטה ברייתא תורה אע"ג דגם במגל' בצבור צריך לעמוד היינו דנקטה מילתא דפסיקא דבתורה לא משכחת מיושב דהא אין קורין בתורה אלא בצבור משא"כ מגלה משכחת מיושב כשקורא ביחיד וכיון דלרש"י הטעם משום כבוד הציבור. מסבר' דיצא בדיעבד מיושב ואע"ג דגמרא יליף מקרא דבתורה צ"ל בעמידה דא"ר אבהו דכתיב ואתה פה עמוד עמדי כו' אלמלא כו' כ"י אף הקב"ה בעמידה צ"ל לרש"י דקרא אסמכתא גם שם לא היה שייך כבוד הציבור:

וכ"מ מספ"ז דסוטה דף מ"א דאמרי' דהמלך קורא כו' ר"ל פ' המלך במשנה תור' כל מוצאי יום טוב ראשון של סוכות של שנה ראשונה של שמטה והיה קורא מיושב בעזרת נשים מפני כבוד מלכות:

גבי עדות כו'. דדייקו הפוסקים אע"ג דקי"ל צריכים העדים להעיד מעומד דכתיב ועמדו שני האנשים מ"מ דיעבד אם העידו מיושב עדותן עדות מדהותר לת"ח להעיד לכתחלה מיושב משום כבוד תורתו וא"א דאפי' דיעבד לא הוי עדות מיושב לא ה"ל להתיר לת"ח: ויש לחלק דכבוד המלך חמיר דהא לא מצי מחיל על כבודו ולכן אע"ג דהקריאה מיושב שארי אנשים לא יצאו אפי' דיעבד מ"מ הותר למלך אפי' לכתחל' משא"כ כבוד ת"ח אינו חמיר כ"כ דהא יכול למחול על כבודו דתורתו דיליה הוא ולכן אי לאו דבשאר אנשים עדותן עדות בדיעבד מיושב לא ה"ל להתיר לכתחלה בת"ח ועיין בשבועות דף למ"ד ע"ב בתוס' ד"ה עש"ה כו' משמע לחד תי' להיפוך:

סעיף ב

[**ס"ק ב**] **לסמוך**. דצ"ל באימ' (ב"י) והוא מירושלמי וז"ל כשם שנתנה באימה כך אנו צריכים לנהוג בה באימה עכ"ל:

וא"כ אפי' להשען. ר"ל בשלמ' אי הוי אמרי' הטעם דסמיכה מיקרי ישיבה היה מותר להשען קצת דכה"ג ודאי ל"מ ישיבה אבל כיון דהטעם דצ"ל באימ' אפי' להשען קצת אינו דרך אימה:

ועמ"ש סי' תקפ"ה דלכתחילה צריך לתקוע מעומד. וכ' דאין לסמוך כ"כ עד שאם ינטל אותו דבר יפול ושם לא שייך טעם הירושלמי משום אימה וע"כ צ"ל דסמיכ' כה"ג מקרי ישיבה:

וא"כ אפילו בעל בשר כו' דדוק' מה שנאסר משום דאינו דרך אימה דהיינו להשען קצת זה הותר בבעל בשר דכיון שהוא בעל בשר ניכר שאינו נשען דרך גיאות וש"ד משא"כ

סמיכה גמורה דאיסורה דלא הוי עמידה ועמידה בעי' מקרא דואתה פה ע"ע כנ"ל או שהוא אסמכתא כנ"ל עכ"ל עכ"פ כיון דבעי עמיד' גם לבעל בשר לא הותר:

גבי פרקדן. דאסור לקרות ק"ש אלא כשיהפך על צדו. וכ' רש"י הטעם שנרא' שמקבל עליו עול מלכות שמים דרך גיאות. ובעל בשר די לו כשמט' קצת על צדו הרי מה שאסור מפני שעושה המצוה דרך גיאות הותר בבעל בשר ולא יותר אלא דקשי' לענ"ד דהא שריות' דבעל בשר כ' הרב"י בשם המרדכי פ"ק דברכות ושם משמע דאפי' סמיכה גמורה שרי לבעל בשר וז"ל ר' יוחנן איקלע להאי אתרא חזי גברא דקרי בסמיכה א"ל אסור לך שנאמר ואתה פה ע"ע א"ל בעל בשר אני והתי' לו אבל שאר אדם אסור וכ"ש בתפלה שנאמר לעמוד ולשרת מס' רוקח עכ"ל וכ"ה ברוקח סי' נ"ג והאי עובדא משמע דהוי סמיכה גמורה מדמייתי ליה קרא ואתה פה ע"ע דאי סמיכה מועטת דהיינו להשען קצת לא הוי טעמי' אלא משום כשם שניתנה באימה כו' אע"כ דהוי סמיכה גמורה ואפ"ה כשא"ל בעל בשר אני התיר וע"כ צ"ל דגם סמיכה גמורה דאיסורא מקרא דהוי ישיבה ג"כ טעמו שצריכים לנהוג בה באימה ומה"ט אסר קרא ישיבה ולכן אפי' סמיכה גמורה מותרת לבעל בשר ונ"ל דמ"מ ישיבה גמורה לא הותרה לבעל בשר כיון דאפשר ע"י סמיכה:

וקשה דבח"מ כו' חשיב לסמיכה עמידה. שכתב שעדים רשאים להעיד בעמידה ע"י סמיכה אע"ג דצריכים להעיד מעומד ע"כ צ"ל דזה מקרי עמידה ומשמע ליה למ"א דמיירי התוס' בסמיכה גמורה ואפ"ה מקרי עמידה:

והכא כתבו הטור והתוספות דל"ח כו' והביא ראיה מדאמרינן בזבחים דף י"ט ע"ב כיצד קידוש ידים ורגלים במקדש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית ע"ג רגלו השמאלית רבי יוסי בר"י אומר מניח שתי ידיו זו ע"ג זו ושתי רגליו זו ע"ג זו ומקדש א"ל הפלגת א"א לעשות כן שיפול אמר ר' יוסי חבירו מסייעו והיינו עמידה ע"י סמיכה ואמרינן במאי קמפלגי ומסיק בעמיד' ע"י סמיכה לת"ק לא הוי עמידה ולר"י בר"י הוי עמידה וקי"ל כת"ק:

וצ"ל דגבי עדות הקילו אבל אינו מוכרח כו' דז"ל הריב"ש שממנו נובעים דברי רמ"א בח"מ והובא דברי ריב"ש במ"א לקמן סימן תך"ב אם קבלו העדות מעומד (ר"ל דהדיינים צריכים לישב בשעת קבלת עדות) ואם היו עומדי' מה שעשוי עשוי ואם היו נסמכים על העמוד אפי' לכתחלה מותר דסמיכה אינה כישיבה עכ"ל ולפי הבנת מ"א מ"ש הריב"ש ואם היו נסמכים כו' אריישא קאי דהיינו אם הדיינים היו נסמכים וא"כ צ"ל מה שסיים דסמיכה אינו כישיבה הוא ט"ס וצ"ל דסמיכה כישיבה וכדמסיק מ"א אח"ז. ולפ"ז לא

הוזכר בריב"ש כלל דין עדים ואם כן הא דכתב מ"א דעדים רשאים להעיד לכתחלה בעמידה ע"י סמיכה ניהו דמסברא י"ל אע"ג דמוכח בזבחים כנ"ל. וכן מתשובת הריב"ש דמקרי ישיבה מ"מ בעדים הקילו וקרינן ליה עמידה מ"מ כיון שרמ"א כ' כן בשם תשו' הריב"ש והא בריב"ש לא הוזכר כלל דין עדות וע"כ צ"ל דרמ"א יליף דין עדות מדיינים שהוזכר בריב"ש והכי יליף דס"ל לרמ"א דסמיכה אינו ישיבה גמורה ולא עמידה גמירה ואעפ"כ לפעמים חשבינן ליה עמידה ולפעמי' ישיבה והיינו בדיינים חשבי' ליה לישיבה מדהתי' הריב"ש שהדיינים יעמדו ע"י סמיכ' לכתחלה ואע"פ שאינו ישיב' גמור' מ"מ מקלינן בדייני' לקרות לסמיכ' ישיב' מדמקלי' לגבי דיינים דאם קבלו עדות בעמידה ממש דמהני דיעבד מקלינן גם בזה דע"י סמיכה מותר לכתחלה וחשבי' ליה לישיב' א"כ מסבר' יליף מיני' רמ"א בעדי' איפכ' ניהו דבעינן שיעמדו מ"מ כיון דקי"ל דאם העידו מיושב מהני עדותן כמ"ש הפוסקים כנ"ל א"כ אם נסמכים העדים אפי' לכתחלה רשאים להעיד דחשבי' לסמיכה לגבי עדים עמידה אע"ג דאינו עמיד' גמורה:

וע"ז כ' מ"א דאינו מוכרח לו' דבר שצריך עמידה אע"ג דדיעבד מהני אם נעשה בישיבה מ"מ לא הותר לכתחלה ע"י סמיכ':

דהא גבי קריאה כו' ונ"ל דרמ"א ע' בב"י כו' תשובת ריב"ש אינו תח"י ואפשר דבתשובת ריב"ש נדפס כתיקונו דסמיכה כישיבה ולכן כ' מ"א דרמ"א לא עיין כ"א בב"י ולא בתשו' גופה. ולכן כ' רמ"א דכשר כו' ר"ל דרמ"א הבין כיון שסיים ריב"ש דסמיכה אינו כישיבה ע"כ צ"ל דלא קאי אריש דמיירי בדיינים (דלא כמ"ש מ"א תחלה וכנ"ל) אלא האי ואם היו נסמכים כו' קאי על העדים אם העדים נסמכים אפי' לכתחלה מותר וע"ז סיים שפיר דסמיכה אינה כישיבה ור"ל דגבי עדים מקילין כנ"ל:

אבל נראה לעין שט"ס כו' ר"ל מדרישא בדיינים מיירי גם סיפא ואם היו נסמכים קאי על הדיינים וכ"כ מ"א לקמן סי' תכ"ב א"כ הדק"ל על רמ"א:

כתבו התו' דבכ"מ כו' אהא דפריך הש"ס שם בזבחים אפלוגתא דת"ק ור"י בר"י דה"ל לישב לקדש ידיו ורגליו ומשני אמר קרא לעמוד ולשרת אלמא בעי' שירות מעומד וקידוש שירות מקרי דכתיב או בגשתם אל המזבח לשרת וכתבו התו' על קושית הש"ס שישב ויקדש וז"ל לא ישיב' ממש קאמר דאין ישיבה בעזרה אלא סמיכה עכ"ל. היינו דוקא בעזרה כו'. ר"ל דצ"ל איך יתיישב קושייתם במ"ש אלא סמיכה דמ"נ אי סמיכה נקרא עמידה ולא קשיא מהא דאין ישיבה בעזרה א"כ היכי מתרץ דבעי' שירות מעומד דהא סמיכה מקרי עמידה ולזה כ' מ"א דוק' בעזרה דהא בעי' שיעמוד אלא דהישיבה אסורה לכן שלא בשעת עבודה הותרה סמיכה דלא מקרי ישיבה משא"כ גבי שירות דכתי'

לעמוד ולשרת בעי' עמידה וסמיכה לא מקרי עמידה ולפ"ז מוכח מהתו' דלא כהריב"ש דמתי' להדייני' סמיכה דהא הדיינים צריכים לישב וסמיכה הוכיחו התו' דל"מ ישיב' וגבי דיינים בעי' ישיבה ממש כדדרשי' בשבועות דף ל' ע"ב דכתיב וישב משה לשפוט וממילא גם לרמ"א קשה על עדים דבעי' עמידה וכמו שהקש' מ"א לעיל. וע' בשבועות דף ל' כו' דאמרי' התם אשת רב הונא אחר מיתת רב הונא אתיא לקמיה דר"נ לדינא וא"נ הא צריכנא לעמוד מפניה דאשת חבר ה"ה כחבר אלא פן יסתת' טענת בעל דינה שיראה שאני מכבד' ולכן אמר לשמעי' אפרח עלי בר אווזא ואיקום ולא יבין בע"ד שאני קם מפני' אלא יסבור מפני בר אווזא שפרח' עלי ופריך הש"ס בשע' גמר דין היכי הוי עביד דהא בשע' גמר דין צריכים הדיינים ודאי לישב והא צריך לקום מפני אשת רב הונ' ומשני שהי' יושב כמאן דשרי מסאני' ר"ל כמי שמתיר מנעלו דהיינו ישיבה ע"י סמיכ' דלגבי אשת רב הונא מקרי עמיד' ולגבי גמר דין דבעי ישיבה מקרי ישיבה וא"כ תקשי הא מזבחים מוכח דסמיכ' לא מקרי עמידה כנ"ל וע"ז תי' דגבי ת"ח סגי בקימ' בעלמ' ר"ל גבי שירות דכתי' עמידה הסמיכה אסור' דל"מ עמידה כמ"ש והא דמהני נגד אשת רב הונא דיש לה דין ת"ח והיה נקרא הסמיכה עמיד' היינו משום דגבי ת"ח לא בעי' עמיד' ממש אלא הידור לכך סגי בסמיכה ועדיין לא תי' דבשבועות משמע דגבי דיינים מקרי ישיבה וכדעת הריב"ש ובזבחים הוכיחו התו' מדפריך וליתב ולקדש אע"ג דאין ישיבה בעזרה מ"מ ע"י סמיכה מותר דלא מקרי ישיבה כנ"ל ולקמן ס"ס תכ"ב כ' וז"ל דשאני התם (ר"נ בעזרה) דאין אסור אלא ישיב' ממש מפני הכבוד אבל בישיבת דיינים מקרי סמיכה ישיבה עכ"ל וא"כ א"ש דברי תשובת הריב"ש אבל דברי רמ"א גבי עדים עדיין אינו מיושב ולפ"ד מ"א י"ל קצת קושית הב"ח וש"ך בח"מ סימן י"ז סק"ה על סמ"ע מגמ' דשבועות הנ"ל ע"ש וק"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אמן**. מצויין בטעות דקאי עמ"ש סוף הסעיף עד שיכלה אמן מפי הצבור: כמ"ש סי' קכ"ח סי"א שכ' דאין הכהנים רשאים להתחיל ברכת כהנים עד שיכלה אמן מפי כל הצבור ודייק התו' מדאמר מפי כל הצבור שאפילו על המאריכים צריכים להמתין דגבי ברכת כהנים ניהו דהמאריך לאו שפיר עביד מ"מ צריכים הכהנים להמתין עליו שכל הצבור צריכים לשמוע ברכת כהנים וא"כ ה"ה הכא אע"ג דלא קתני כל הצבור וליכ' לדייק דצריך להמתין על המאריך מ"מ מסברא אמרינן דצריכים להמתין וכ' דלא דמי כמ"ש סימן קס"ז סעיף ט"ז דאין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים

ואפ"ה א"צ להמתין על המאריכין כמו הכהנים דהטעם דאיכא בכהנים איכא נמי הכא דהא כל הצבור צריכים לשמוע קריאת התורה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בדרך כו'** ועבב"י סי' קכ"ח ר"ל דהב"י כתב כשהחזן מוליך הס"ת לבימ' שאז פני החזן למערב לכן צריך להוליכה דרך צפון כי אז תהיה פנייתו לימין וכשמחזירה להיכל שאז פניו אל ההיכל שהוא במזרח יוליך הס"ת דרך דרום שאז זה הוי פנים לימין והוא לכאורה דלא כמ"א אך י"ל דלהרב"י מיירי שב' הדרכים שוין באורך:

סעיף ח

(ס"ק ח) עד עס"ס קמ"ז ר"ל דהר"מ כ' כמ"ש מ"א ודייק לה ממ"ש בס"ס קמ"ז יום שיש שני ספרי תורה אין לסלק הראשונה מהשולחן עד שיניח השני' על השלחן כדי שלא יסיח דעתו מן המצות והאי טעמא שייך גם כאן:

סימן קמג

סעיף א

(**ס"ק א**) **גומרים כו'** ומשמע שם דלא יקראו אלא ז'. דבפ"ח מהל' תפלה ה"ד כ' הכ"מ דוק' בזמן המשנ' דהעול' ראשון היה מברך לפניה ולא לאחריה והעולה אחרון היה מברך על ס"ת לאחריו ולא לפניו והעולים בנתיים לא היו מברכים כלל דאז כולהו כחד גברי חשיבי ולכך גומרים אבל לדידן דכל א' מברך תחלה וסוף אפשר דוקא אותו הקורא שבירך תחלה ואח"כ יצאו מקצתן גומר קריאתו ומברך לאחרי' ולא יעלו עוד אחרי' אחריו ומ"מ כ' דדעתו נוטה דגם לדידן כיון שלא עלו כל העולים לא נגמרה המצוה וכיון שהתחיל א' ובירך ויצאו מקצתן צריכים כלן לעלות עכת"ד וכיון שנסתפק אפי' ז' העולים לא יעלו דניהו דמסיק דכל ז' מותרים לעלות דכחד חשיבי ולא נגמרה המצוה עד שעלו כל הז' אבל יותר מז' אין להתיר אע"ג דבשאר שבתות מוסיפים מ"מ כיון שיצאו מקצתן לא יוסיפו וכיון דקי"ל דמפטיר עולין למנין ז' לקמן סי' רפ"ב ניהו דנוהגים לקרות ז' מלבד מפטיר. ע"כ א' הוא נוסף וכיון שיצאו מקצתן דאין להוסיף לא יעלו כי אם ששה והמפטיר יהיה השביעי. ומדכ' לשון עם המפטיר משמע דמפטיר בנביא ומברך על ההפטרה לפני' ולאחרי' כדרכו אבל בס' א"ר חולק דהפטרה בנביא מצוה אחרת ותקנה אחרת לכן אחר שקראו ז' בתורה כבר נגמר' אות' מצוה ואין להתחיל בברכת הפטרה כיון דליכא השתא עשרה וי"ל ההפטר' בלי ברכה לפני' ולאחרי' עכת"ד. וא"כ דגם מ"א מודה לי':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **והעול' כו'** וצ"ל הטעם כו' דלכאורה כיון דמצד הדין ראוי שהעולה עצמו יקרא אלא משום ע"ה שאין יודעים שהש"ץ יקרא וכיון שהוצרכו להקרות להש"ץ טפי ה"ל להקרו' להעול' והעולה יקרא אחריו בס"ת וכמ"ש בש"ע:

ולזה כ' מ"א וצ"ל הטעם משום דיש כו':

ויהיו מתביישים כו' לאו דוקא דהטור והרב"י סי' קמ"א הביאו דברי הרא"ש שרצה תחלה ליתן ה"ט על מנהגינו שהש"ץ קורא משום ע"ה שלא לביישם כדתנן בביכורים בתחלה מי שהי' יודע לקרות פרשת ביכורים קורא ומי שלא הי' יודע מקרין אותו ומפני הבוש' היו נמנעים להביא בכורים התקינו שיהא מקרין את הכל:

וכ' הרא"ש דלא דמי בשלמא גבי ביכורים שע"י הבושה נמנעו מלהביא ביכורים ועברו על מ"ש בתורה אבל הכא הבקיאים יקראו והאחרים ימנעו ומחמת הבושה יתנו לב ללמוד הפרשה אלא נראה הטעם לפי שאין הכל בקיאין בטעמי הקריא' ואין הצבור יוצאין בקריאתו והוא בעיניו כיודע ואם לא יקראוהו אתי לאנצויי כו' עכ"ל הרא"ש וכן צ"ל כאן:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אם נמצא כו'** דתיב' א' כו' ר"ל אע"פ שאמרו דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ הכוונה דוקא דבר שלם וענין בפ"ע אסו' לו' בעל פה אבל תיבה אחת או שתים שאין לו משמעות אם לא נצרף אותו למה שלפניו או לאחריו זה אינו נקרא דברים ומותר לאומרה בע"פ וכ"ה במעדני מלך:

כיון דהרמב"ם מתיר כו' ר"ל בתשוב' הובא באבודרהם דף מ"א וז"ל ואין הברכה על הקריאה בס' כמו הברכה על נטילת לולב או ישיבת סוכה שעליה מברך ואם היו פסולים לא עשה מצוה אבל בקריאת התורה מצוה היא הקריאה בין שקרא בס' כשר ובין שקרא בס' פסול כו' וראיה לדבר זה מה שארז"ל אין קורין בחומשים בצבור מפני כבוד הצבור וכי יש פסלנות בעולם כמו החומשים ואפי' היה הס"ת חסר אות אחת פסול וכ"ש חומש וה"ל ליתן טעם מפני שהיא פסול שנמצאת ברכה לבטלה כו' ועל דיוקן סמכו כל אנשי המערב והיו קורין בספרי קלף בלא עיבוד כלל ומברכים לפני' ולאחריה בפני גאוני עולם כו' ואעפ"כ ראוי להם לכל ציבור להיו' להם ספר תורה כשר ככל הלכותיו ובו ראוי לקרות לכתחלה בצבור כו' עכ"ל אלא שהרשב"א חלק עליו וכ' שאח"כ הרמב"ם גופיה בחבורו הגדול חזר בו שכ' פ' י' מהל' ס"ת ך' דברים הן שבכ"א מהן פוסל ס"ת כו' ואין קורין ברבים וא' מהן הוא שחסר בו אפי' אות א' או הוסיף בו אפי' אות א' אולם מהר"י

בי רב כ' שזה דוחק לו' שחזר בו בחבורו דא"כ צ"ל שכל גאוני עולם שכ' הרמב"ם שנהגו כן ה"ל טועים אע"כ מ"ש בחבורו הוא לענין קיום מ"ע שחייב כל א' מישראל לכתוב לו ס"ת וכמ"ש בי"ד ריש הלכות ס"ת ובס"ת שחסר בה אפי' אות א' או א' מכ' דברים הנ"ל הפוסלים ס"ת לא קיים המ"ע ומ"ש ואין קורין בו ברבים כתב בס' ב"ה וז"ל כיון שלא קיים המ"ע אין ראוי שיקרא בו כו' עכ"ל והכ"מ כתב מדכתב ואין קורין בו ברבים ולא כתב ואם קראו בו לא יצאו אע"כ דבחיבור מיירי בדאפשר להו ולכן לכתחלה אין קורין בו ובתשובה מיירי בדלא אפשר להו בס"ת כשר ולכן אפי' באפשר להו בדיעבד אם קראו בו יצאו דהוי כלא אפשר ולכן כ' הרמב"ם אין קורין בו היינו לכתחל' כנ"ל לכן דיעבד סמכינן על דעת הרמב"ם:

ודבריו צ"ע כו' וכדאיתא ביומא פ"ז בהדיא דאמרי' שם במשנה שכה"ג ביה"כ קורא בס"ת פ' אחרי מות ואח"כ גולל ס"ת עד פ' אך בעשור שהוא בפ' אמור כיון שהוא בחד עניינא וגם השני פרשיות היו להו קרובים זל"ז ואין שיעור גלילה עד פ' אך בעשור כדי שיפסיק המתורגמן שמתרגם פסוק אחרון מפ' אחרי את התרגום וא"כ ליכ' בזה משום כבוד הצבו' שצריכים להמתין בשעת גליל' דהא בלא"ה ממתינים משום המתורגמן ואח"ז קורא בע"פ פ' ובעשור שבפ' פנחס דא"א לגלול הס"ת עד פרשת פנחס כיון שהם רחוקים יותר מכדי שיפסק המתורגמן אין גוללים מפני כבוד הצבור ופריך הש"ס דף ע' וניתי ס"ת אחרת (ופירש"י שיהי' כבר נגללת לפ' ובעשור) ומשני רב הונא ב"י משום פגמו של ס"ת ראשונה שלא יאמרו חסר הוא ור"ל אמר משום ברכ' שאינ' צריכה (ופירש"י שיהי' צריך לחזור ולברך) וס"ל דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי וכ"כ הט"ז בי"ד סי' רע"ט ע"ש. מוכח דאפי' קרא בס"ת כשרה אם מוציאים אחרת צ"ל ולברך. וא"כ קשה ע"פ מהר"י ב"ר דניהו דסמכינן על הרמב"ם שיצאו בקריאה שבס"ת פסול'. מ"מ לא עדיף מאלו קרא בס"ת כשרה אי שוב מוציאים אחרת צ"ל ולברך:

וכ"מ סי' ק"מ. ע"ש במ"א ס"ק ד' בעובדא דהרר"ג שאמר גם אם לא גלל אותה ס"ת שבירך עליה אלא פתח אחרת יש פנים להתיר כיון שהוציאו שניה' יחד לקרות שני הפרשיות כו' י"ל דמנחי קמיה הוי ודעתיה עלויה כו' עכ"ל. משמע דוקא שהוציאו שניהם יחד אבל אם הוציאו אחרת עכשיו מודה דצריך לברך ועמ"ש ס"ס רט"ו דכה"ג לכ"ע אין לגרום לברך. וא"כ ל"ל יברך שנית וא"כ אין להוציא אחרת כתירוצא דר"ל משום ברכה שא"צ אלא לנהוג כמ"ש הב"ח ובהמרדכי לקרות הטעות בע"פ ולהוציא אחרת בין גברא לגברא:

ובמ"ס פי"א כו' משמע כו' ר"ל ל"ל טעם לקריאה שבע"פ כמ"ש מהרי"ל דתיב' א' כו' מותר לאמרה בע"פ משמע אם חסר ענין ודב' שלם והוא נמצא באמצע קריא' אסו' לקרות בע"פ הרי חזינן בכה"ג ביה"כ שהי' קורא פ' שלימה בע"פ והני טעמי דאיתנהו גבי כה"ג שייכי ג"כ בנמצ' טעית באמצע קריא' לזה כ' דבמ"ס פי"א כ' דאין ללמוד לענין קריאה בע"פ מכה"ג ביה"כ:

לכן יקראו כו' מהדר אדלעיל שכ' דיש לנהוג כהב"ח:

שאם התחיל רק תיבה א' כו' דבזה אינו ניכר שינוי מנהג כ"ה:

כ' רמ"א בי"ד כו' אם נפסל ס"ת כו' כגון שנקרע כו' א"ל דמה"ט נקט שנקרע ולא נקט שנמצ' בה פסול וטעות כמש"ל ס"ת שני' שנמצא בה טעות ול"ל דלא משכחת לה כיון דהמפטיר בכל שבת קורא למפרע מה שקרא כבר השביעי וא"כ למה לא הרגישו בטעות כשקרא עם השביעי דז"א דהחוש יעיד ע"ז שיקרא ולא ירגיש בטעות ובקריאה שניה ירגיש בטעות אלא האמת דהרשב"ץ ס"ל כהרשב"א דאם נמצא טעות באמצע קריא' כל הקוראים למפרע לא יצאו כיון שאיגלאי שקראו בס"ת פסול' וצריכים לחזור לראש ולכן נקט שקרה שנקרע אחר שקראו ז' וא"כ הראשונים קראו בס"ת כשרה ויצאו:

אלא מפני כ"ה כו' וכדאית' במגיל' דף כ"ג ע"א ופירש"י שלא יהיה כבוד התור' וכבוד נביא שוין עכ"ל ר"ל דבשניהם קוראים ועל שניה' מברכים תחלה וסוף לכן גם המפטיר קורא תחלה בתורה עי"ז ניכר שהקריאה בתורה עיקר לפיכך די במה שקראו בס"ת פסולה משא"כ כשמיציאין שני ספרים וקריאת המפטיר היא מתקנת רבנן סבוראי או גאונים כמ"ש התו' והרא"ש סוף מגלה וא"כ חיוב קריאת המפטיר בתורה מצד עצמו לא משום נביאים לכן יש להחמיר בו אם נמצא טעות כנ"ל. וא"כ פשוט כו' ר"ל כיון דרמ"א מה"ט דקדק וכ' בס"ת שניה כו' להורות במפטיר של כל שבת אין הדין כן משום ספיקו של רשב"ץ א"כ י"ל דוקא רשב"ץ לטעמי' דפוסק כהרשב"א דס"ל אפי' דיעבד אין יוצאים בקריאה בס"ת פסולה אבל לדידן דסמכינן דיעבד על הרמב"ם שיוצאים בקריאה בס"ת פסולה אלא מצד מנהג שנהגו כהר"י ב"ר מוציאים אחרת כנ"ל אבל במפטיר של כל שבת דאפי להרשב"א מספקא לרשב"ץ אפשר שיצאו בקריאת ס"ת פסולה ודאי יש לסמוך על הרמב"ם והעומדים בשיטתו שלא להוציא אחרת וליכא בזה משום שינוי מנהג:

אפי' נמצא הטעות בשביעי כו' דבזה לא נסתפק רשב"ץ מ"מ לדידן דסמכינן דיעבד על רמב"ם יוצא במה שקרא ז' בס"ת פסולה ויקראו הטעות בע"פ כמ"ש המרדכי כנ"ל:

עסי' רפ"ב ס"ה דמפטיר עולה למנין שבעה ומסיק מ"א שם ס"ק ט"ז דאז יאמרו קדיש אחר קריאת ההפטרה ע"ש:

דל"ל להכניס כו' בשלמא אם נמצא טעות בשאר העולים קודם השביעי דבלא"ה צריכים להוציא אחרת משום שאר העולים א"כ המנהג כהר"י ב"ר להוציא באמצע קריאת העולה ול"ח למחלוקת הפוסקים בענין הברכ' וסמכו על מהר"י ב"ר שכתב שא"צ לברך כנ"ל אבל כשנמצא בשביעי דאינו עולה אחריו כ"א המפטיר טוב שהוא יפטיר ולא יוציאו אחרת שלא להכניס א"ע במחלוקת לענין ברכה ואע"ג דאין זה מספיק כ"א שלא להוציא אחרת באמצע קריאת השביעי אבל מ"מ אפשר להוציא אחרת למפטיר אחר ברכות אחרונה של השביעי וכדעת הט"ז שמביא מ"א אח"ז צ"ל דס"ל למ"א דאיכא בזה טירח' דציבור' וכתי' רב הונא הנ"ל ואין להטריח הצבור משום מפטיר דאינו אלא הוספה דהא אפשר שהשביעי יפטיר כנ"ל ולא יצטרכו להוציא אחרת בשלמא אם היה אפשר להוציא תוך קריאת השביעי לא היו חוששים לטרחא דציבורא כדי לתקן קריאת השביעי שיקרא בס"ת כשרה:

ובכ"ה כו' דקדק כו' מדכ' במפטיר די בקריא' ג"פ בס"ת פסולה כו' וס"ל לכ"ה הטעם כיון שכבר קראו חובת היום א"כ א"צ שוב לגמור הסדרה:

אפי' דילג פ"א. ולקמן סי' רפ"ב במ"א ס"ק י"ח דאפי' דילג תיבה אחת:

משא"כ במפטיר כו' ר"ל מ"ש הרשב"ץ במפטיר די בקריאת ג' פסוקים בס"ת פסולה ה"ט משום דהמפטיר אינו קורא רק מה שקראו כבר א"כ כבר קראו כל הסדרה עם השביעי אבל מ"מ לא ידעתי מה יפסידו אם יקראו עם המפטיר עד סוף הסדר'. וסכ"ה אין תח"י ואולי כיון דס"ל להרשב"ץ כהרשב"א דהקריאה בס"ת פסולה אינו עולה וכיון דסגי למפטיר בג' פסוקים לא רצה להטריח הצבור לקרות יותר בס"ת פסולה דלא מהני לרשב"א כלל:

ובט"ז כו' בשעת אמירת הקדיש כו' דהט"ז ס"ל דמשום ברכה שא"צ ל"ח אלא דחיישינן לטרחא דצבורא וכתי' רב הונא ולכן אם נמצא טעות באמצע קריאת שאר העולים ס"ל דיוציא אחרת וכמ"ש בש"ע וליכא בזה משום טרחא דציבורא דהא בלא"ה ע"כ צריך להוציא אחרת משום שאר העולים אחריו. א"כ יוציא מיד באמצע קריאתו אבל אם נמצא תוך קריאת שביעי ס"ל שלא יוציא אחרת משום טרחא דציבורא ולמפטיר יוציאו אחרת בשעת אמירת הקדיש דליכא בזה טרחא דציבורא משא"כ אם יוציאו תוך קריא' השביעי ובנמצא הטעות במפטיר מודה למ"א:

סעיף ו

(**ס**"ק ו) **ואפשר כו'** פי' שהוא ג"פ לפ"ה אבל פחות מג"פ לפני הפ' צריך לגמו' עד הפ' וכן אם נמצא בר"ח או בחה"מ ברביעי דצריך ג"כ לסיים כל חובת היום ואין רשאים

להוסיף גברי דצריך הוא לקרות הכל ובס' א"ר נסתפק ביו"ד דברות ותוכחה ושורת הים וח' פ' שבסוף התורה אי מקרי רשאי להפסיק ובמ"א לקמן סי' תכ"ח ס"ק ח' הביא בשם צ"ה שאין להפסיק תוך מ"ב מסעות:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **חסרים כו'** וכ' בצ"צ כו' מגרשיהן כו' בתשו' ה"ה ח"צ סי' נ"ד חולק עליו דמה בכך שנמצא לפעמים כך מ"מ צריך לכתוב בכ"מ כפי אשר נמסר מסיני וע"ש שהאריך ודחה כל ראיית צ"צ וגם כ' שאם היה צ"ל החדש ונמצא חדש בלא ה' שצריך להוציא אחרת אבל בפ' משפטים שצ"ל לבנו ייעדנה בשני יודי"ן אם נמצא כתוב רק ביו"ד אחת א"צ להוציא אחרת ע"ש טעמו וע' בא"ר כמה חידושי דינים:

יש לסמוך על הרשב"א דמכשיר דס"ל דלא נקרא ס"ת פסולה כיון די"ל תיקון דא"צ לגרור כל האות כ"א הדביקות אף שעדיין לא גרר מ"מ לא נקרא ס"ת פסולה דכל הראוי לבי"ל אין בילה מעכבתו ואפי' בשבת דאינו רשאי לגרור מקרי ראוי לבילה אלא דארי' דאסור' רביע' עליה:

ומיהו הרשב"א לא הכשיר כו' אבל כשנדבק' באמצעית' כו' דכה"ג ס"ל לרשב"א דצריך לגרור כל האות ולא מהני גרירת הדבק וא"כ הוי ס"ת פסולה כל זמן שלא תיקנו וע' בא"ע סי' קכ"ה בח"מ ס"ק ט ובפר"ח שם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ובשעת כו'** יושבי קרנות. ר"ל יושבי חניות שאין הולכים לבה"כ בב' וה' ואין שומעי' קריאת התורה כ"א שבת שחרית לכן עבורם הוסיפו קריאה יתירה בשבת במנחה וע' בב"ק דף פ"ב:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **טעות כו'** כיון שכלם יחד. ר"ל כל הה' חומשין אין בזה משום כבוד הצבור אף ששאר חומשים מוטעים:

סימן קמד

סעיף א

(**ס"ק א**) **אחרי כו'** דתרווייהו מענין יוה"כ וגם הם קרובים זה לזה שיגלול בכדי שלא יפסיק המתורגמן כנ"ל בסי' שלפני זה כמ"ש בס"ק ד' והיינו דוקא לדינא דש"ס אבל לדידן ע' בסעיף ג' ובמ"א שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'** לא אפשר כמ"ש ס"ד גמ' הבאתיו סי' קמ"ג מ"א ס"ק ד' ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שיש בו כו'** ואפי' ש"ץ יכול לתרגם והרבותא הוא דאע"ג דבזמן הש"ס שהיו רגילים לתרגם בכל שבת כשקוראים בתורה לא היה רשאי הש"ץ דהיינו הקורא בתורה לתרגם אלא איש אחר וכמ"ש הרב"י סי' קמ"ה בשם ירושלמי מ"מ הכא התירו כיון דאינו אלא מנהג בעלמא הקריאה והתרגום:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וידחה כו'** דהא בכה"ג התירו כו' הובא לעיל במ"ש בדברי מ"א סי' קמ"ג ס"ק ד' ע"ש וע' ב"ח שדבריו צ"ע כו' שגם הב"ח תמה על מנהגנו לדלג וכתב בשלמא אי אירע ביה"כ שאין להם אלא ס"ת אחת שמדלגים מאחרי מות שקורין בה ו' גברי לפ' אך בעשור שהוא פ' אמור לקרות בה למפטיר זה י"ל כיון שנהגו כן בימי כה"ג לדלג בזה כיון שהוא קרוב בכדי שלא יפסיק המתורגמן אע"ג דעכשיו אין מתרגמי' כלל מ"מ נשאר בהיתרו הראשון אבל מה שנהגו לדלג בשאר מקומות כגון שבת ור"ח כו' ע"ש ועז"כ מ"א דנתחלף לו בין אך בעשור שהוא פ' אמור ובין ובעשור שהוא בפנחס דהא הכה"ג היה מדלג מאחרי לפ' אך בעשור אבל פ' ובעשור היה קורא ע"פ ולא היה מדלג לשם כדאית' לעיל סי' קמ"ג ואנחנו קורים למפטיר בפ' ובעשור ואיך כ' הב"ח דמה"ט מדלגים ביה"כ משום שגם כה"ג היה מדלג ובאמת לובעשור לא היה מדלג. גם מ"ש שאנו מדלגים ביוה"כ לפ' אך בעשור ליתא דהא אין קורים ביה"כ אך בעשור:

ועב"י סי' קמ"ג ר"ל דאיכא סייעתא לדברי מ"א דמהני מחיל' הצבור שכ' שם הרב"י לפי הטעם שכ' בירושלמי דמה"ט אין קורים בחומשי' שיהיה לב הצבור עגום' ויצטערו שאין קורים בתורה בציבור ויעשו כל הצטדקאי לקנות להם ס"ת שלמה לפ"ז אפי' מחלו הציבור על כבודם לא מהני משמע דלטעם שנתן ש"ס שלנו מפני כבוד הציבור מהני אם מחלו הציבור על כבודם: ועסי' נ"ג סעיף ו' דשם משמע להיפך דלא מהני מחילת צבור דעל מ"ש שם בש"ע דאין ממני' לש"ץ אלא מי שנתמלא זקנו מפני כבוד הצבור כ' מ"א שם ס"ק ט' דמשמע מלשון הש"ע דאפי' מחלו הצבור ע"כ לא מהני מ"מ לפמ"ש הב"ח וט"ז שם דה"ט דלא מהני מחילתן דאין זה משום כבוד הצבור גרידא אלא נוגע לכבוד המקום ית' שעושים הצבור שלוחים כאלה בינם לבין המקום יתברך וא"כ א"ש אף דלפ"ד הט"ז גם בקריאת חומשים י"ל כן מ"א לא ס"ל כן:

סעיף ח

(ס"ק ח) בב' ס"ת אפי' בענין א' וז"ל הרמב"ם אין קורין לאדם א' בענין א' בשני ס"ת כו' וכ"כ הכ"מ וכ"כ בס' ב"ה וז"ל ויש רוצים לדקדק מלשון זה דב' ענינים מותר לקרות איש א' בב' ס"ת וטעות הוא בידם כו' ומ"ש הרמב"ם ז"ל ענין א' היינו ובשני ענייניים אין קורין בתורה אפי' בספר א' כו' (וכמ"ש ריש הסי') והשת' קאמ' דאפי' בענין א' דבס' א' שרי לקרות חד גברא בתרי ספרי לא יקרא משום פגמו של ראשון עכ"ל בס' ב"ה וזה פשט כוונתו במ"ש אפי' בענין א' דלא כמו שהגיהו לחנם בספרים חדשים:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ג' גברי כו'** ולא ראיתי כו' אלא דהגמ' מיירי כו' ר"ל ביומא רפ"ז שהבאתי לעיל סי' קמ"ג במ"א ס"ק ד' פריך אהא דמתרץ רב הונא דמה"ט קורא כה"ג פ' בעשור כו' בע"פ ולא מייתינן ס"ת אחר' שתהיה נגללת כבר מקודם לפ' בעשור דליכא בזה משום כבוד הציבור לכן תי' רב הונא משום פגמו של ס"ת ראשונה שיאמרו שחסרה פ' בעשור לכן (אין) מביאים ס"ת אחרת ע"ז מקשה התו' ומי חיישי' לפגמו של ס"ת והאר"י נפחא ר"ח טבת שחל בשבת מביאים ג' תורות וקורין בא' ענינו של יום ובב' בשל ר"ח ובג' בשל חנוכה ומשני ג' גברי בג' ספרים ליכא פגמא עכל"ה ומזה הוכיח הב"ח דוק' ג"ג אבל תרי דהיינו שהראשון יקרא בשלישית אסור:

ומשמיענו מנין כו' ר"ל דאין כוונת ר"י נפח' לאשמעי' דבר בענין פגמו (דא"כ היה אפשר לדייק מדלא נקט רבותא אפי' בתרי גברי ליכא משום פגמו אע"כ דבתרי גברי אסור כמ"ש הב"ח דאין כוונת ר"י לאשמועי' זה אלא דממיל' נשמע דין פגמו ולכך פריך מיניה הש"ס) אלא אתא לאשמועי' מנין הקרואי' וי"ל דה"ה תרי גברי כה"ג שרי דלא כהב"ח:

וע"ק כו' מאי דמקש' לעיל מיניה ר"ל דהב"ח גופיה סותר דברי עצמו דהב"ח הקש' לעיל מזה על הטו' שכ' כל' הש"ע אבל ג"ג כו' והקש' דהל"ל תרי גברי בתרי ספרים בשלמא הש"ע דקאי לתרץ דברי ר"י נפח' דמיירי בג"ג וג' ס"ת נקט ג"ג בג' ס"ת אבל הטור ה"מ למימר ב' גברי בב' ס"ת אלא דנקט ל' הש"ס עכת"ד הב"ח והקשה מ"א מאי קשי' להב"ח דלמ' הטור מה"ט נקט ג"ג בג' ס"ת לדייק מיני' דינו של הב"ח דתרי גברי בג' ספרי אסו':

ולכן צ"ל כו' חוזר אדלעיל שדח' ראיית הב"ח:

אבל כשהפסיק בנתיים ר"ל שקרא איש אחר בנתיי':

אך עכ"פ השביעי כו' ר"ל כשאין שם מי שיודע להפטיר כי אם השביעי שכ' לקמן סי' רפ"ב שאם עדיין לא אמר קדיש יפטיר השביעי וא"צ לקרות שוב בתורה דמפטיר עול'

למנין שבעה אבל אם כבר אמרו קדיש אז צריך השביעי לחזור ולקרות תחלה בתורה ואח"כ יברך כסדר כל מפטיר ע"ש:
על כה"ג כ' מ"א אין להביא ס"ת אחרת למפטיר אלא יגללו אותה ס"ת כו' דיותר חיישי' לפגמו של ס"ת מלכבוד הצבור דהצבור מסתמא כה"ג מוחלים על כבודם וכמ"ש סק"ז:

סימן קמו

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** ונ"מ בשבועות. ר"ל אף שדין זה אמור בש"ס בברכות היינו בזמניהם שהיו מתרגמים כל הפסוק וא"כ יש שהות לצאת בין פסוק לפסוק בעוד שמתרגם הפסוק וקמ"ל דאסור אבל לדידן דאין מתרגמים האיך משכחת לה שאפשר לצאת בין פסוק לפסוק הא אין שהות בנתיי' ולזה אמר דנ"מ בשבועות שאומרים אקדמות דיש מקומות שכהן מברך על התורה וקורין עמו פסוק ראשון מחובת היום ואחר זה אומרים אקדמות וע"ל סי' תצ"ד בט"ז קמ"ל דאסור לצאת בשעת אמירת אקדמות כיון שכבר התחילו לקרות אע"ג שהוא בין פסוק לפסוק. ובס' א"ר התיר לצאת בשעת אמיר' אקדמות ע"ש ולפי מנהגינו שאומרים אקדמות קודם שמתחיל הכהן לברך ואין פותחים הספר כלל בלא"ה שרי:

סעיף ג

(ס"ק ג) כיון שהתחיל זהו דעת הרמב"ם דכל שלא התחיל אע"ג שכבר נפתח הספר מות' לצאת:
משמע דמשנפתח כו' דל' הש"ס בברכות ד' ח' כיון שנפתח ס"ת:
וב"ח פסק כו' דהרב"י אוסר בין גברא לגברא כדי שלא ימשך בדבורו גם אחר זה כשיקראו בתורה והב"ח לא חשש לזה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אפי' כו'** אפי' להורות כו' רי"ף בברכות שם וע"ש בל"ח אבל בס' ד"מ כ' וז"ל בשם רי"ו דהוראה לפי שעה או לפרש דבר איסור שרי והד"מ לא הביא דברי הרי"ף:

סעיף ה

(ס"ק ה) שרי אפי' ליכא יו"ד דבאיכ' י' דצייתי בלאו הכי לחד פוסק שרי כ"ה בת"ה שם ומ"מ משמע שם שדוקא בלחש הותר לו כהאי גוונא שלא יבלבל דעת השומעים ע"ש סי' כ"ד. כמ"ש סי' נ"ט סעיף ד' וע"ל סי' תר"ץ במ"א ס"ק ט"ו מה שכ' בשם רשב"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **א"צ כו'** אפי' העומדים על הבימה. ר"ל ל"מ העומדים למטה בבהכ"נ א"צ לעמוד כיון שס"ת ברשות אחרת אלא אפילו העומדים על הבימה דהם ברשות אחת עם הס"ת אפ"ה א"צ לעמוד אלא דהט"ז בי"ד שם כ' דאפילו העומדים על הבימה אם הס"ת מונחת על השולחן הוי רשות אחרת דהשולחן גבוה יו"ד ורחב ד' טפחים דהוי רשות לעצמו ומגן אברהם צ"ל דמיירי היכי שאינה מונחת על השלחן או שאין השלחן גבוה יו"ד:

והא דהוצרך כו' ר"ל להתיר לצבור לישב כשהס"ת על הבימה:

וכ"ה בב"י שם בסי' רפ"ב:

סימן קמז

סעיף א

כ' ב"י בשם המרדכי כו' ואפשר דסגי בכ"מ דמנקי ע' סס"ד ר"ל היכי דמהני נט"י לאחיזת הספר מהני נמי כ"מ דמנקי כדמהני לענין תפל' כמ"ש סס"ד:

א"כ כ"ש בעמודים ר"ל כיון דכל מה שמחובר לספר מטמא הידים כמו הספר א"כ כ"ש העמודים שמחוברים לספר והם צורך גדול לספר יותר מתיק הספר כ"ש שמטמא הידים:

הטעם דמטמא ידים. ר"ל שהספר דמטמא הידים הוא משום דר' פרנך שאמר האוחז ס"ת ערום נקבר ערום בלי שכר אותה מצוה שעוסק בה באותו אחיז' ערו' וכדי שלא יאחזנה ערום לאפרושי מאיסורא גזרו שהידים הנוגעים בספר יהיו טמאי' ולפי שהיו נזהרי' מאוד בטהרות כדאיתא ביומא ממילא היו נזהרים שלא לאוחזו ערום וכיון שהעמודים מטמאי' הידים עכצ"ל שגם העמודים אסור לאחוז ערום כמ"ש הב"ח דאל"כ למה גזרו טומאה על נגיעת העמודים:

(ס"ק א) כתבי כו'. כ"כ התו' שבת דף י"ד:

דהרי מטמאים הידים. כדאי' במשנה במס' ידים פ"ג וכ"פ הרמב"ם פ"ט מהל' אבות הטומאה ומדמטמא' עכצ"ל דאסור לאוחזן ערום דאל"כ למה גזרו טומאה עליה:

ומיהו בחגיגה כו' לא שייך דר' פרנך ר"ל דאמר אסור לאחוז ס"ת ערום כנ"ל:

והוא שהקשו התוס' שם ד"ה דתנן כו' וז"ל אבל קשה להרר"א מאי סייעתא אייתי למלתיה מכתבי הקודש (ר"ל אהא דתנן פ"ג דמס' ידים דאמר ר' יהושע כל הפוסל את התרומה דהיינו שני שעושה שלישי בתרומה מטמא הידים להיות שניות וכן יד אחת דהיינו סתם יד שהיא שני' מטמאה חברתה אי נגע' ביד אחרת שכבר נטל והיא טהורה מטמאה אותה וחכ"א אין שני עושה שני ואייתי ר' יהושע ראיה לדבריו דשני עושה שני דהלא כתבי קודש שניים ומטמאים הידים הרי דשני עושה שני) שאני התם משו' דר'

פרנך כל האוחז כו' ותי' הר"י דבספר נמי היכי דלא שייך דד' פרנך קא"ל כגון רצועו' של תפילין עם התפילין עכ"ל התו' וצריך ליתן טעם א"כ למה גזרו הטומאה על רצועות תפילין ותפילין ואולי ה"ל כמ"ש הרמב"ם שם בפי' המשנה פ"ג משנה ג' דהא מבואר במס' שבת דגזרו תחלה על הספר שתטמ' את התרומה לפי שתחלה היו מניחים תרומה אצל כתבי קודש שאמרו תרומה קדש והספר קדש ראוי' ומותרים שיניחו זה אצל זה וע"י התרומה באו עכברים והפסידו הספרים לכן גזרו שהספר יטמא התרומה ועי"ז ימנעו להניח תרומה אצל כתבי קודש וכ' הרמב"ם כדי להעמיד גזירה זו גזרו שהספ' מטמא ידים דאי לא הא לא קיימא הא ע"ש וצ"ל להרמב"ם הא דהוצרך הש"ס ליתן טעם דספר מטמ' הידים משום דר' פרנך כנ"ל ע"כ ס"ל להרמב"ם דהש"ס ס"ל דמשום חד מהני טעמי לחוד הן טעם הרמב"ם דאי לא הא לא קיימא הא ובין לטעם דר' פרנך לא הוי סגי לגזור טומאה על ידי' הנוגעי' בספר כ"א בצירוף ב' טעמים יחד כי כל טעם לבד הוא טעם קליש. ואפשר דגם התו' הכי ס"ל וכיון שכבר גזרו על הספר שיטמא הידים דשייך הני תרתי טעמי הנ"ל אח"ז גזרו גם על הרצועות תפילין עם התפילין אע"ג דל"ש טעם דר"פ מ"מ כיון דמ"מ שייך טעם הרמב"ם ניהו דמטע' הרמב"ם גרידא לא היו מתחילים לגזור כ"א בצירוף טעם דר"פ מ"מ כיון דכבר גזרו על ספר המשיכו שוב הגזירה גם על תפילין אע"ג דלא שייך כי אם טעם הרמב"ם גרידא או ס"ל להתוספות בלי טעם הרמב"ם דמה"ט גזרו טומאה על רצועות תפילין משום לא פלוג בכתבי הקודש אלא דלפי שני טעמי' הללו גם אין ראיה דכתבי הקודש אסור לאוחזן ערום והא דמטמאים הידים י"ל כמו בתפילין כנ"ל ולפ"ז התו' דחגיגה חולקים על התו' דמס' שבת שהוכיחו דגם כתבי קדש אסור לאחוז ערום כנ"ל אלא דע"כ ל"ל הכי דא"כ מאי דוחקייהו בחגיגה לומר דראיית ר"י מכתבי קדש ר"ל רצועות תפילין עם התפילין ה"ל לומר דר"ל כתבי קדש ממש וגם בהו ל"ש דר' פרנך צ"ל דגם בחגיגה ס"ל דכתבי קדש אסור לאחוז ערום וע"כ ראייתם מדמטמאים הידים כמ"ש בשבת וא"כ צ"ב מנ"ל דלמא לעולם מותר לאחזן ערום והא דמטמאים הידים י"ל כמו גבי תפילין וצריך לדחוק דדוקא אי בכל כתבי קודש אסור לאחזן ערום ומטמאים הידים מצד הדין שוב גם רצועות תפילין עם התפילין מטמאים הידים אע"ג דמותר לאחזן ערום משום לא פלוג בין תפילין ובין שאר כתבי קדש אבל אי גם כתבי קדש מותר לאחוז ערום ל"ל דמה"ט כתבי קדש מטמאים הידים משום לא פלוג דהא ס"ת מטמאים ידים ומשום לא פלוג גם כתבי קדש מטמאים דכתבי קדש עם ס"ת לא אתי לאחלופי ולא שייך לא פלוג אבל כיון דכתבי קודש אסור לאוחזן ערום

ומטמאים מצד הדין שוב משום לא פלוג גם תפילין ורצועו' מטמאים דתפילין עם כתבי קדש אתי לאחלופי:
מדסתם הרמב"ם פ"ט מהל' אבות הטומאה וז"ל ולא ד"ת בלבד אלא כתבי הקודש אפי' שיר השירים וקהלת כו' מטמאים את הידים עכ"ל. ומדלא הוציא הרמב"ם מגלת אסתר מן הכלל משמע דלא קי"ל כשמואל דאמר במגלה דף ז' ע"א דמגלת אסתר אינו מטמא הידים דלא נאמרה לכתוב והוא פלוגתא דתנאי שם ופסק כשמואל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ורגילים כו'** צ"ע כו' וצ"ל דמ"מ מי שמעלה בדמים כו אם כן שלא כדין עושין הגבאים כי לפעמים לא נמצא בבה"כ מי שקנה גלילה והגבאים מכבדים להישר בעיניהם דראוי לגבאים לכבד לגדול:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מדברים כו'** ומיהו בתשובת מהרי"ל כ' כו' שכ' תחלה דאין לעשות תשמישי ס"ת מבגד שנשתמש בו הדיוט וסיים ואף דנהוג עלמא לעשות מפות ופרוכת מבגדים ישנים לאו מר בריה דרבינא חתים עליה עכ"ל הרי דגם על פרוכת כ' דלאו' בריה דרבינא חתום עליה משמע דגם פרוכת דעתו לאסור מצד הדין:
ומיהו העולם נוהגים כו' וכמ"ש מהרי"ל אבל מהרי"ל לא הסכים עם המנהג כצ"ל:
ונ"ל דס"ל כו' רצה ליישב המנהג שלא יהיה נגד התוספת':
דהרי הכיור כו' בספר א"ר הקשה דה"ל להביא ראיה מחח ונזם וכומז ולפנ"ד דמהני אין ראיה כיון דהותכו א"כ ודאי פנים חדשו' באו לכאן משא"כ לעשות מבגדים ישנים אף שמשתנה עכשיו כלי אחר מ"מ צורת הבגד עדיין עליו דהיינו צורה הראשונ' א"א ללמוד התירו מחח ונזם דהותכו באש אף דמ"מ נשאר זהב כבתחלה מ"מ ע"י היתוך אש נשתנ' שינוי גמור לכן אייתי ראי' ממראות הצובאות שלא נשתנו אלא מאותן מראות גופייהו נעש' כיור ולא הותכו תחלה באש אלא נעשה ממנו כלי אחר דומה שפיר לבגדים ישנים שעושין מהן תשמיש קדוש' וכן מצאתי בתשו' חות יאיר:
ואע"ג דבמזבח בעי' עצים כו' זה ראיית האוסרין מדאמרי' במנחות דף כ"ב ע"ב. כתיב על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מזבח משל צבור אף עצים ואש משל צבור ולא משל יחיד דברי ר"א בר"ש ר"א בן שמוע או' מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בו הדיוט ופסק הרמב"ם בהל' איסורי מזבח כר"א בן שמוע עיין בברכת הזבח הטעם דפסק כוותיה ומזה למדו דה"ה לתשמישי ס"ת בעי' דבר שלא נשתמש בו הדיוט:

וכ"מ בגמ' ר"ל דהא דאיצטריך היקשא לעצים ואש למזבח לאסור עצים ואש שנשתמש בו הדיוט משמע אי לאו היקשא לא הוי ילפי' בבנין אב עצים ואש ממזבח דבעי' שלא נשתמש בו הדיוט וא"כ ה"ה השתא דאיכא היקשא לעצים ואש לא ילפי' מיניה תשמישי ס"ת דמה לעצים ואש דדומ' יותר למזבח דתרווייהו ענייני בהמ"ק הם ואפ"ה לולי היקשא לא הוי ילפינן ממזבח כ"ש דאין ללמוד בבנין אב תשמישי ס"ת דאין דומה לבנין בהמ"ק אלא אמרי' מה דגלי גלי ותו לא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כי אין כו**' הוא היה זוכ' כו' מטעם דהמתחיל במצות א"ל גמור וא"כ אי לא היה יכול לקרות בתורה אלא הש"ץ א"כ הית' התפלה והקריאה בס"ת חדא מלתא והיינו אומרים כיון שהתחיל להתפלל יגמור המצות בהוצאת והכנס' ס"ת אבל כיון שלפעמים א' מתפלל וא' קורא וחזי' דתפלה וקריאה לא שייכים להדדי וכיון שסיים התפל' כבר עברה מצותו ואין לו שייכות להכנסת והוצאת ס"ת וכן הקורא עדיין לא התחיל במצות ג"כ אין לו שייכות להוצאת והכנסת ס"ת א"כ אפי' המתפלל קורא בתורה מ"מ אין לו זכיה בהוצאת והכנסת ס"ת דאין שייכות לו:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ויתחיל כו**' דוקא קאמר כו' חוץ עב"י. ר"ל דבב"י הביא שני פירושי' אי הכוונה במ"ש ויתחיל מבחוץ הוא דוקא או ר"ל כלפי מ"ש שצריך להדק מבפנים עז"א ויתחיל אפי' מבחוץ וכיון דפשטות הל' משמע שדוקא יתחיל מבחוץ דומיא דמ"ש ויהדק מבפנים שהוא דוקא ולא מבחוץ וכמ"ש רמ"א הטעם ה"ה יתחיל מבחוץ ר"ל דוקא וא"א דס"ל להרב ב"י פי' זה עיקר דיתחיל פירושו שרשאי להתחיל אבל אם ירצה יתחיל מבפנים ה"ל להרב"י לפ' כן בש"ע כיון דבספרו ב"י מסתפק בזה הל' אי משמע דוקא א"ו דדעתו בש"ע באמת דדוקא יתחיל מבחוץ ואינו רשאי להתחיל מבפנים:

יש לחוש שתפול כו' בש"ע דמיירי שא' עושה הגבהה וגלילה ודאי די"ל שמא תפול כשיתחיל מבפנים משא"כ כשמתחיל מבחוץ דא"א שתפול לחוץ דהא מחזיקו במפה שמתחיל לגלול סביבו. ואף ע"ג שאח"כ כשיכרוך ויגיע המפה לצד פנים עדיין י"ל שמא תפול לחוץ ז"א כיון שכבר מוכרכת קצת במפה והוא מחזיק המפה בידו א"א שיפול לחוץ כ"כ מהר וכשיראה שהתחיל ליפול יחזיקנה בידיו אבל למנהגינו שא' מגביה והשני גולל ל"ל כ"ה שתפול אפשר מוד' מ"א דאם ירצ' יתחיל מבפנים כיון דבעל הגלילה עומד לפני הס"ת א"א שתפול מהרה ולא ירגיש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **עד כו**' נ"ל כו' כוונת ש"ע דאין להתחיל אפי' ברכות ההפטר' עד שיגמור כל הגלילה כדי שישמע הגולל גם ברכות ההפטרה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא יפחתו כו**' וצ"ל כו' הקשה על שני דינים שכתב רמ"א א' שמוציאים שני ס"ת בפ"א ודין השני ואין מסלקים בראשונה עד שהניחו השניה על דין א' הקשה מנ"ל למעבד דלא כהירושלמי ועל דין השני שאין מסלקים כו' הקשה מיומא האי דנחית קמיה דרבא וא"ל אימא הניח דם השעיר ונטל דם הפר כצ"ל והוא דכה"ג ביה"כ היה תחלה שוחט פרו ומכניס דמו לבית ק"ק ומזה ממנו בין בדי הארון א' למעלה ושבע למטה כמצליף ואח"ז הוציא מותר הדם להיכל והניחו ע"כ הזהב שהיה עשוי בהיכל אח"ז שחט שעיר הצבור והכניס דמו לבית קדשי קדשים והזה ג"כ בין בדי ארון א' למעלה וז' למטה ומותר הדם הוציא ג"כ להיכל ושוב היה צריך ליטול דם הפר ולהזות ממנו נגד הפרוכת כנגד בדי הארון א' למעלה וז' למטה והיה צריך להניח מידו דם השעיר שהוציא מבית קדשי קדשי' להיכל ורבנן ס"ל שהי' שם שני כנים דלא כר"י דס"ל שלא היה כי אם כן א' והאי דנחית קמי' דרבא אמר תוך תפלתו סדר העבוד' כמנהגינו ג"כ והיה או' כרבנן דקי"ל כוותייהו שהיו שני כנים ואמר נטל דם הפר והניח דם השעיר והגיהו רבא בשלמא אי ס"ל כר"י דלא היה כ"א כן א' א"כ באין בריר' צריך ליטול תחלה דם הפר ואח"כ להניח דם השעיר כי קודם נטילת דם הפר אין לו מקום להניח דם השעיר כי הכן לא היה מחזיק כי אם כלי א' אבל כיון דקי"ל כרבנן שהיה שני כנים א"כ אפשר להניח תחלה דם השעיר ע"כ א' ואח"כ ליטול דם הפר מכן הראשון. וכיון דאפשר בהכי צריך לעשות כן להניח תחלה מידו ע"כ שני דם השעיר ואח"כ ליטול דם הפר מכן הראשון ולכן הגיהו שנ"ל הניח דם השעיר ונטל דם הפר א"כ מוכיח דלא כרמ"א שצריך ללמוד תחלה מצוה ראשונה קודם שיתחיל בשניה ולא אמרי' שיתחיל בשניה קודם גמר הראשונה שלא יהיה פנוי מן המצות כמ"ש רמ"א:

דאמר מקבל המלא כו' דאיתא בפסחים פ"ה דף ס"ד ע"ב בערב פסח שהיו הפסחים מרובים והעם רב בעזרה והיה המקום בעזרה דחוק לילך והעיקר משום ברוב עם הדרת מלך לכן היו רבים כהנים מתעסקים בו והיו הכהנים עומדים שורות שורות וביד כ"א מהכהנים בזך ריקן והכהן שעומד סמוך לשחיטת הפסח היה מקבל הדם בבזך ולא היה מוליכו לבד למזבח אלא נותנו לכהן שעומד אצלו ונוטל ממנו בזך הריקן ושוב חברו שקיבל בזך המלא דם נותן אותו בזך לחברו שאצלו שהיא יותר סמוך למזבח ונוטל

שוב מן המקבלים בזך הריקן שהיה בידו וכן היה עושים מא' לחברו עד שמגיע הדם לכהן העומד אצל המזבח וזרקו על המזבח וכך היה חוזר חלילה ואמרי' שם שכל כהן מקבל מחברו בזך המלא דם תחלה ואח"כ נתן לו בזך הריקן וע"כ ה"ט שלא יהיה פנוי מן המצו':

מנ"ל לסייע לר"ל כו' מ"ש בס' א"ר דסיעתא היא דא"א דהטעם משום שלא יהיה פנוי מן המצוה א"כ מאי מהני שמקבל המלא תחלה ניהו דלגבי מקבל איכא דאינו פנוי מהמצוה. מ"מ עי"ז הנותן פנוי מהמצוה שנותן המלא תחלה ועדיין אין בידו הריקן. ולענ"ד אין קושיא דהמ"א הקשה כן לדעת הגהמ"נ דאייתי סיעתא מהתם דבעי' שלא יהיה פנוי מהמצוה מדמקבל המלא תחלה ותקשי לדידיה מאי מהני דהא עי"ז הנותן פנוי מהמצו' אע"כ צ"ל דס"ל דלא משגחי' בנותן כ"א במקבל שהוא העיקר כיון שהוא מקרב הדם ע"י נטילתו למזבח א"כ לפ"ז שפיר מקשה מ"א דאין סיוע לפ"ז לר"ל:

והאי דיומא כו' ר"ל אף דיישב בדוחק דברי הגמ"נ בהאי דפסחים מ"מ צ"ל קושית מ"א מיומא דלעיל דאמרי' הניח דם השעיר כו' דמוכח מיניה דלא כרמ"א וההגמ"נ. דלדידהו ה"ל ליטול דם הפר תחלה שלא יהיה פנוי מהמצו'. עז"כ דשאני התם דא"א בענין אחר כ"א להניח דם שעיר תחלה:

צ"ל בשמאל. מסתמא היה הדם שעיר בימינו דכל מעשה העבודה צ"ל בימין. וגם מזרק מלא דם שעיר ראוי להיות בימין דבשמאל אפשר שישפוך לארץ וא"כ אי היה נוטל דם הפר תחלה כיון שלא היה ימינו פנוי היה צריך לטול דם הפר בשמאלו וזה אינו נכון כנ"ל לכן הניח תחלה דם השעיר ואז נטל דם הפר בימינו. והאי דפסחים ר"ל א"כ למה אמרו במס' פסחים דף ס"ד דמיניה ראיית הגמ"נ דמקבל המלא תחלה לכאורה עדיף שיקבל המלא בימינו אף שעי"ז יהיה פנוי מהמצוה. כדמוכח מהאי דיומא כנ"ל. וא"כ כיון שכבר היה בידו בזך הריקן ודאי דהיה בימינו ויצטרך עכשיו לקבל בשמאל המלא. והטעם לפי הגהמ"נ שלא יהיה פנוי מהמצוה הא יותר יש לחוש שיטול בימינו. צ"ל שהריקן היה תופס בשמאלו כי אין בזה מעשה עבודה. וגם אין חשש שישפוך מה שבתוכו. ולכן כיון שהימין פנוי היה מקבל המלא בימינו משא"כ ביומא דשניהן מלאים א' דם הפר וא' דם השעיר ע"כ הוציא דם השעיר בימינו וגם דם הפר ראוי ליטול בימין כנ"ל לכן צריך להניח תחלה דם השעיר וכ"ז ליישב קושי' ב' על דין השני שכ' רמ"א דאין מסלקים כו' אבל קושיא אחד על דין אחד שנוהגי' להוציא שני ס"ת הא' דמנ"ל לחלוק על הירושלמי אין לו יישוב:

וכדאמרי' אותו שזכה בקטורת כו' ביומא דף כ"ה ע"ב. ור"ל אע"ג דלקטורת שהקטירו כל יום היו צריכים שני כהנים א' מי שהכניס הקטורת להיכל ומקטירו והשני שהכניס מחת' מלא גחלים והניחו על גבי מזבח הזהב. ועליו היה הראשון מקטיר קטורת אעפ"כ לא היו מפייסי' כ"א מי שיקטיר. אבל לא היו מפייסים מי יכניס מחתה גחלים אלא מי שזכה להקטיר או' לזה שעומד לימינו זכה עמי במחתה ואמרו שם בש"ס לחד טעמא כיון דחד עבודה היא ההקטרה וההכנסת גחלי'. הפיסו על ההקטרה שהוא העיקר ולא הכנסת גחלים דהוא טפל להקטרה וה"ה הכא הושטת מעילי' דומה להכנסת גחלים ששניהם הכנסת גחלים והושטת מעילים מסייעי' לעוש' עיקר המצוה:

ועיין ביומא דף ע'. על מה דתנן הרואה כה"ג קורא בפ' היום אינו רואה פר ושעיר הנשרפים ולא מפני שאינו רשאי אלא שהיתה דרך רחוק' ומלאכת שניהם כאחת. ופריך הש"ס על מאי דתנן לא מפני שאינו רשאי פשיטא למה ס"ד שאינו רשאי ומשני ס"ד אין מעבירין על המצו' מאי מצות איכא משום ברוב עם הדרת מלך קמ"ל דליכא בזה משום אין מעבירין על המצות ופירש"י מאח' שאינו עוסק בה אע"ג דגם הראי' מצוה מ"מ אינו עסוק בה בידים לכך לא אמרי' אין מעבירין על המצות. ועיין בתו' יומא דל"ג ע"א ד"ה אין מעבירים כו' שהקשו אהא דאמרי' שירי דמים הפנימי' שהזה ממנו בין הבדים ועל הפרוכת היו השירים נשפכים על יסוד מערבי של מזבח העולה: ויליף לה מדכתי' אל יסוד מזבח העול' אשר פתח אוהל מועד. ויסוד מערבי הוא נגד פתח אוהל מועד הקשו ל"ל קרא ת"ל דאין מעבירי' על המצו' וכיון שיצא מן ההיכל שהי' במערב יהי' פוגע תחל' ביסוד מערבי של מזבח החיצון ותי' וז"ל דלא שייך אין מעבירים על המצות אלא היכי דבעי למיעבד תרווייהו שיש להקדים האי דפגע ביה בריש' אבל היכי דלא עבדינ' אלא חד לא גמרי' מינ' ונעביד לתדיר לחוד ולא נעביד לשאינו תדיר עכ"ל (ר"ל שיסוד דרומי נקר' תדיר שעליה היה שופך כל שירי דמים החיצוני' שהן תדירים) ולכן הוי ס"ד דנשפוך גם דמי הפנימים על יסוד דרומי אע"ג דמעבירים על יסוד מערבי קמ"ל קרא אשר פתח אוהל מועד דבעי לשפוך על יסוד מערבי:

ואינו מוכרח כ"כ ר"ל דתחלה הוי ס"ל למ"א דמ"ש התו' דנעביד לתדיר לחוד אינו טעם דס"ד דמה"ט נעבור על המצוה משום שיסוד דרומי תדיר דלא מסתבר דסברת תדיר תדחה הא דאין מעבירים על המצות דא"א דתדיר ידחה אין מעבירים על המצות לא הוי איצטרכו התו' לחלק בין שתי מצות לחדא מצוה אלא לחלק דס"ד משום דיסוד דרומי תדיר אלא ודאי דסברת תדיר לא מהני לדחות הא דאין מעבירים על המצות אלא דעיקר דבחד' מצוה לא אמרינן אין מעבירים על המצות ומ"ש התו' דנעביד לתדיר סימנא

בעלמא וקראו ליסוד דרומי תדיר אבל אין הטעם משום תדיר ואח"כ כ' דמ"מ אין זה מוכרא די"ל דמ"ש נעביד לתדיר הוא הטעם דמה"ט ס"ד דמעבירין על המצות דהיינו בצירוף שניהם יחד דליכא אלא חד מצו' וגם הוא תדיר וחד מינייהו לא מהני דהיינו חדא מצוה ולית בה משום תדיר אין מעבירים על המצות וכן אפי' הוא תדיר והן שני מצות ג"כ אין מעבירים אלא בדאיכ' תרתי שהוא תדיר וגם ליכא רק מצוה אחת. עוד י"ל דאינו מוכרח דניהו דהוי ס"ד דבחד מצוה ל"ל אין מעבירים על המצות לכך אצטריך קרא אשר פתח אוהל מועד דמיני' ילפינן דגם בחד מצוה איכא משום דאין מעבירים על המצות:

ועיין במנחו' דף ס"ד דגם דמוכח דגם בחד מצוה אין מעבירים על המצות דתנן מצות העומר להביא מן הקרוב ואמרי' מ"ט ומשני לחד תי' משום דאין מעבירים על המצות ושם ליכא רק חד מצו' וע"כ צ"ל כנ"ל:

ובסוטה דף ח' כו' ומסיק בגמ' בכהן א' אין משקים דהוי כעושה מצות חבילות חבילות כו'. לכן נ"ל שהוא מפרש איפכא ר"ל דבג' אתמר סתם הא בכהן אחד הא בשני כהנים ומפרש הרמב"ם איפכא דבכהן א' שרי דליכא חבילות דהרמב"ם חולק על התוס' דסבירא ליה דהעיקר תליא בהעמדתן כא' ולא בעשיית המצוה כאחת והרמב"ם סבירא ליה איפכא דלא תליא בעמידתן כא' כ"א בעשיית המצו' כא' זה נקרא חבילות. וא"כ בכהן א' דע"כ משק' אותן בזא"ז שרי דליכא משום חבילו' אף דמעמידן כא' ל"ל בה אבל בשני כהנים דאפשר דתרווייהו משקו להו כאחר אסור ולכן לא הוצרך הרמב"ם לחלק דבכהן א' שרי דהא שריותא דכהן א' שאינו משקה אותן כא'. וזה ממילא נשמע מדברי הרמב"ם שכ' אין משקים ב' סוטות ממיל' בכהן אחד דאינו משקה כאחת שרי. ולפי המובן הפשוט קושית מ"א על הרמב"ם היתה דה"ל לחלק בסוטה בין כהן אחד לשני כהנים. וע"ז תמהו העולם דהכי איתא הסוגיא ת"ר אין משקין ב' סוטות כאחת כדי שלא יהיה לבה גס בחברתה (פירש"י שמא אחת טהור' ולכך שותה ועי"ז גם חברתה שהיא טמאה תתגבר לבה לשתות) ר"י אומר לא מן השם הוא זה אלא אמר קרא אותה לבדה. ופריך ות"ק והכתיב אותה. ומשני ת"ק הוא ר"ש דדריש טעמ' דקר' משום שלא יהיה לבה גס בחברתה. ומסיק מאי בינייהו איכא בינייהו רותתת. לר"ש דאמר טעמא דקרא שלא יהיה לבה גס בחברת' בהא חזינן דרותתת ואין לבה גס משקים כאחת. אבל לר"י דס"ל דגזר' הכתוב הוא אין משקין. ופריך ורותתת משקין לר"ש והא אין עושין מצות חבילות דתנן אין משקין ב' סוטות כאחת ואין מטהרים ב' מצורעים כאחת ואין רוצעים ב' עבדים כאחת ואין עורפים שני עגלים כאחת לפי שאין עושים מצות חבילות כו' וע"ז

משני כאן בכהן אחד כאן בב' כהנים א"כ לא מחלקינן בין כהן אחד לב' כהנים כ"א ברותת' אליביה דר"ש דליכא למעט מקרא דאות' אלא משום דאין עושין מצות חבילות ולכך בשני כהנים שרי דליכא משום חבילות. אבל לר"י דס"ל דאותה גזרת הכתוב ואפי' רותתת אין משקין לדידיה אין חילוק ואפי' בשני כהנים דליכא משום חבילות מ"מ אין משקין מגזרת הכתוב אותה וכיון דקי"ל כר"י דלא דריש טעמא דקרא וכן העתיק הרמב"ם סתם אין משקין ב' סוטות כאחת שנ' אותה כו' וא"כ א"ש מה שלא חילק בין כהן אחד לב' כהנים. וא"כ מאי קשיא ליה למ"א על הרמב"ם שלא חילק והא כיון דפסק כר"י כדין עביד שלא חילק. אולם לענ"ד אין כוונת מ"א דה"ל להרמב"ם לחלק בסוטה אלא מדאמרי' בש"ס גבי סוטה דבשני כהנים לא שייך חבילות לענין סוטה א"כ הוא הדין בשני מצורעים ושני עבדים ושני עגלים דליכא איסורא אחריני כי אם משום חבילות ח"כ בשני כהנים דליכא משום חבילות כדמוכח מסוט' שרי אפי' לר"י ולפ"ז קשיא למ"א על הרמב"ם דה"ל לחלק במצורעים ועבדים ובעגלה ערופה דבשני כהנים שרי. והא דנקט מ"א הכל לענין השקא' היינו משום דדברי ש"ס אמורים גבי השקא' לתרץ אליביה דר"ש אלא דס"ל למ"א דמיניה ילפי' לענין מצורעים ועבדים וע"ע לכן נקט השקא'. אבל לעולם כוונ' מ"א להקשות דה"ל להרמב"ם לחלק במצורעים ועבדים וע"ע ולא גבי סוטה כיון דקי"ל כר"י. וע"ז תי' דמפרש איפכ' מפירש"י ותוס' ולכן א"ש במה שסתם אין רוצעים ב' עבדים כא' וה"ה אינך דינים דממילא משתמע כיון דלא אסר אלא כשנעשה המצוה בב"א. ע"כ מיירי בב' כהנים ושני אדונים דבחד לא משכחת שיהיה כא' ולכן שרי ואע"ג דגם בכהן א' משכחת כא' שעושה בשתי ידיו שהאדון רוצע לא' ביד ימין ולא' בשמאל. מ"מ אורחא דמלתא לית' הכי. והא דהעתיק גם בסוטה אין משקי' ב' סוטו' כא' והוא לשון זה משמע בשני כהנים ובסוטה אפי' בכהן א' אסור וכן הדין לר"י דהא מסיק רותת' דלר"י אסור ולר"ש מותר. ולר"ש לא הותר כ"א בכהן א' בזה אחר זה דבבת אחת אסור אפילו לר"ש משום חבילות. ומיניה דלר"י אפי' בכהן א' בזה אחר זה אסור (וכן לר"ש באינ' רותתת. והטעם דדוקא בא"ע חבילות תליא שתהיה ההשקא' או רצועה כא' שהם המצות אבל בהעמדה דאינה מצוה ליכא משום חבילות. אבל בסוטה הטעם לר"ש שלבה גס כו' זה שייך גם בהעמדה. וכן לר"י מגזיר' הכתוב דכתיב והעמיד אותה הרי דאסרה התורה אפילו העמד' כא') והרמב"ם דסתם כיון שכ' דכתי' אות' ממילא ידעינן דבכל ענין אסור דאייתי קרא דכתיב והעמיד אות' הכהן משמע לבד' הרי דבסוט' אסרה התורה ההעמדה. וא"כ אפי' בכהן א' אסור. ניהו דמן הסתם משק' אותן בזה אח"ז מ"מ ניהו

דליכ' בזה משום חבילות מ"מ ההעמדה אסור מגזה"כ. גם י"ל דנקט לשון הגמ' כדרך הרמב"ם:

ובזה מתורץ קושית התוס' כו'. ר"ל לשיטת התוס' דאיסור חבילות תליא בהעמד'. ובשני כהנים שרי א"כ למה אסור בשני מצורעים דה"ל כעין שני כהנים (וע"ש במהרש"א. שהניח שם דבריה' בקושיא) עכ"פ לדעת התוס' שדימו שני מצורעים לשני כהנים לא קשי' כ"א לשיטתן דס"ל בשני כהני' שרי. אבל להרמב"ם אדרבא בשני כהנים דוק' אסור א"ש דאסור בשני מצורעי' דהוי כעין ב' כהנים:

והנה להרמב"ם כו' ר"ל דהעול' מדברי מ"א פליגי בזה הרמב"ם ותוס' דלהרמב"ם האיסור חבילות הוא בעשיית המצו' בבת א'. אבל בהעמדה או ההבא' למצות ל"ל בה. ולהתוס' איפכא תלי' בהעמד' והבא' למצוה בבת א' ובעשיית המצו' בב"א ל"ל בה. וא"כ בשני ס"ת נהיגים כהרמב"ם שמוציאים שני ס"ת בב"א כמ"ש רמ"א ומיושב בזה קושי מ"א דלעיל מנ"ל לחלוק על ירושלמי להוצי' שני ס"ת בב"א דטעם הירושלמי דאוסר י"ל משום א"ע מצות חבילות ומגמ' דילן דמתיר בכהן א' משמע דבכה"ג ליכא משום חבילות. אף דההבא' היתה כא' דלא תליא כ"א שלא יעשה המצו' כא':

ולהתו' בב"ה של נשואין כו' דאמרי' דוי הסר ובהמ"ז על כוס א' ועל כוס שני מברכים ששה ברכות ולברכת בפה"ג שהיא ברכת ז' משבע ברכות לוקחים שוב כוס א' שברכו בהמ"ז ולהתו' דבהבאתן כא' יש איסור משו' חבילות א"כ אין להבי' שני הכוסות בב"א (משא"כ להרמב"ם דלא תליא מידי בהבא' כנ"ל) וכ' שכן משמע בטור וש"ע אה"ע סי' ס"ב סעיף ט' שכ' וז"ל י"א שאין לו' ז' ברכות על כוס בהמ"ז אלא מבי' כוס אחר ואו' עליו שש ברכות וחוזר ולוקח כוס של בהמ"ז ואו' עליו בפה"ג עכ"ל ומדכ' אלא מביא כוס אחר ואו' כו' משמע שבשעת בהמ"ז לא היה לפניו כוס השני אלא אחר בהמ"ז מביאו. והיינו כדעת התוס' א"כ הדברים סותרים זא"ז דכאן בשני ס"ת משמע דס"ל כהרמב"ם ובכוס נשואין משמע דס"ל כהתוס'. וע"ש בב"ש מ"ש בשם הפרישה:

דוקא ב' מצות של חובה דטע' דא"ע מצות חבילות כ' רש"י דנראה שהן עליו כמשא וזה שייך דוקא בחוב'. אבל במה שאין חוב על כרחך לא הוו כמשא. דא"כ מי בקשו מידו ואדרבא נראה בזה זירוז מצוה:

דתנן הביאו כו' דהיינו לאחר שהזה מדם הפר בבית קדשי קדשים הביאו לו השעיר לשוחטו משמע אבל לא הביאו מיד פר ושעיר כא' משוס שהם חובה ואסור משום חבילות. ומזה נראה כהתו' דתליא בהבאה ואע"ג דשניהם עומדים בעזרה משום חולשא דכהן גדול. אבל עכ"פ לכה"ג לא היו מביאים עד שגמר הזאת הפר בפנים:

סימן קמח

סעיף א

(**ס"ק א**) **להתעכב כו'** רמ"א קיצר דברי הטור. שכ' שה"ל הס"ת במקום אחר המשתמר ולא בבית הכנסת וקודם שהביאו הס"ת לקרות בו היה הש"ץ מכס' התיבה שהי' דרכן להניח עלי' ס"ת לקרות בבגדים נאים ויפים ואחר הקריאה היה שוב פושט אותן הבגדים מן התיב' ומצניעי' אותן עד עת קריאה אחרת ולפי שהצבור צריכים להמתין שם בבה"כ עד שיוציאו הס"ת למקו' שמצניעי' אותו וילוו הס"ת כל הציבור כמ"ש בסי' שאח"ז ולכן אם יפשיט הש"ץ תחלה התיבה ואח"ז יצניע הס"ת איכא טרחא דציבורא שיהיו צריכים להמתין עד אחר ההפשטה של התיבה והוצאת ס"ת למקו' שמצניעים לכן יצניעו הס"ת תחלה ואח"ז יפשיטו התיבה:

סימן קמט

סעיף א

(**ס"ק א'**) **עד כו'** ובא לציון עסס"י כ"ה כצ"ל. ששם כ' הרב"י ביום שקורין בס"ת לא יחלוץ תפילין עד שיחזירו ס"ת להיכל ופי' רמ"א דהיינו במקום שאין מכניסין הס"ת עד אחר ובא לציון דאל"כ הא בלא"ה אין לחלוץ תפיליו עד אחר וב"ל ה"ה כאן י"ל כן דהא מבואר בסי' קל"ב סעיף ב' דאין לציבור לצאת מבה"כ עד אחר ובא לציון:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יחיד כו'** פי' א' כו' וכ"ה בתר"י הובא בב"י להדיא שממנו נובע הגהת רמ"א הלז וכלל הדין בין יש לו פתח אחד ובין י"ל ב' פתחים בכל ענין צריכים להמתין ללוות הס"ת אלא בדאיכא שני פתחים רשאי לצאת מבה"כ קודם שיוציאו הס"ת וימתין בחוץ עד שיוציאו הס"ת וילוו אותה וצריך לצאת בפתח השני שלא יוציאו הס"ת דרך פתח ההוא אבל בליכא רק פתח אחד אסור לצאת קודם שיוציאו הס"ת אף שדעתו להמתין בחוץ וללוות הס"ת כי אין זה כבוד התורה שיצא בפתח שיציאו בה הס"ת קודם לס"ת:

סימן קנ

סעיף א

(**ס"ק א'**) **וכתובים כו'** שיקרא בהן כו' כ"ה לשון ש"ע ח"מ שם דאלת"ה בשלמ' ס"ת צריכים לקריאה בציבור וכן נביאים י"ל דצריכים לקרות ממנ' ההפטר' (וע"ל ר"ס רפ"ד

במ"א) משא"כ כתובים דלא מצינו בה ההפטר' לאיזה צורך יקנו אלא כדי שיקרא בהן כ"מ שירצה ללמוד מתוכן:
ועבי"ד ס"ס ע"ר דמבואר כן לענין מצות כתיב' ס"ת דבזה"ז שניתן תורה שבע"פ לכתוב עיקר מצו' לכתוב וללמוד משנה וגמרא ופוסקים וע"ש בש"ך וט"ז. אולם בסמ"ע סי' קס"ג משמע קצת להיפוך מדברי מ"א שכ' וז"ל ובפרי' כ' דלדידן (ר"ל שיצא לאור מלאכת הדפוס) דספרים מצוים בינינו לא נהגו לכפות בקנין ספרים כ"א בס"ת. ומ"מ משום ביטול תורה יכולים ב"ד לכוף בני עיר להשאיל ספרים ללמוד בהן כו'. הביאו מהר"ם לקמן ס"ס רצ"ב עכ"ל וסיים רמ"א שם וז"ל ובלבד שישלמו לו מה שיתקלקלו הספרים עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** עבח"מ סי' קנ"ד סעיף ל"ב כצ"ל. והיינו כשזכו בחלונות מן ההפקר דהיינו שפתחו החלונות למקום שהיה אז הפקר ואח"ז זכה א' באותו מקום שהופקר ואם פתחו לחצר של יחיד אי מהני חזק' להיזק ראיה ואי בעינן ג' שנים תליא במחלוקת הפוסקים כמבואר שם סעיף ז' וביתר מקומות:
כ' רמ"א בתשו' כו' אבל אם הקהל כו' יכול הוא למחות בידם וסיים שם רמ"א וז"ל ומ"מ או' שאם אין ההיזק הרבה לאותו יחיד בפתיחי' חלונות כו' לא ה"ל להעמיד עצמו על מדת הדין רק ה"ל לכנס לפנים משה"ד ליתן כבוד לאלקינו ולהדר בית אלקינו ומי שלא חס על כבוד קונו כו' וכופין על כניסתם לפנים מש"ה כמ"ש המרדכי פ' המפקיד ואף כי יש פוסקים חולקים ומ"מ ז"א אלא לפי רוב ההיזק ולפי ראות עיני הדיין עכ"ל:
דאל"כ יש לחוש שיטעון כו' וימחה לבנות אין הכוונה שיהיה ממש בטענתו דהא קיי"ל שם בח"מ כיון דאינו מזיק לו בשעה שפתח החלון לא הוי חזקה (דלא כהרר"י וריב"ש שהביאו רמ"א שם ובסמ"ע ס"ק ל"ז) מ"מ יכול למחות שמא אח"ז יטען חזקה ויצטרך לירד עמו בדינא ודייני ואע"פ שיכול למחות אין לו חזקה ומ"מ אם לא מיחה יכול לומר כיון שלא הזקתני אז לא מחיתי ע"ש וכן כוונת מ"א פה במ"ש וימחה לבנות ויצטרך לדין עמו ובזה יתיישב מ"ש בס' א"ר עס"ס קמ"ט (כצ"ל) ור"ל דאין מחזיקים בשל קהל דלא כמ"א אין מזה סתירה לדברי מ"א ניהו דאין מחזיקין בשל קהל מ"מ לא יפטור מלירד לדין עמו ולא ניחא ליה בזה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ועושין כו'** אסור לישב כו' וז"ל הלבוש כו' ועכשיו קונים המקומות כו' ואין מקום לאותו סדר (ר"ל המבואר פה בש"ע) כו' ומ"מ אסור לישב בין הבימה כו':

כשמשתחוה לברך. לברך העולה לתורה שמשתחוה כשמברך ברכת התורה נראה כמשתחוה לאותו היושב ופניו כלפי הבימה:
עמ"ש סי' קל"ט ס"ד דהביא מ"א שם ס"ק ו' דעות חולקות אי נכון להשתחות כשמברך ברכת התורה ומ"מ אפי' למ"ד דאין להשתחוות מ"מ דין הלבוש אמת מטעם הראשון דגנאי הוא שיהיה אחוריו להיכל:

סימן קנא

סעיף א

(**ס"א ב**') **מדוחק וראי' כו'** כוונת מ"א. דנראה מדברי הראשונים שיש ד' מחלוקת בדבר דבש"ע העתיק ל' הרמב"ם שכ' מדוחק משמע דאפי' לת"ח לא הותר אכילה ושתיה כ"א מדוחק והטור לא העתיק תיבת מדוחק וכ' הרב"י דגם הטור מודה דבעי' מדוחק ולרוב פשטותו דמה"ת נתיר בלי דוחק לכן לא כ' מדוחק אבל הב"ח כתב דהרי"ף והרא"ש והטור שלא כתבו מדוחק חולקי' על הרמב"ם וס"ל דאפי' שלא מדוחק מותר ומדברי רמ"א בהג"ה דס"ל דהר"ן דעה ג' דמחלק בין בה"כ ובין בה"מ דבב"ה בעי' דוקא מדוחק אבל בבה"מ אפי' שלא מדוחק מותר ודברי הג"א משמע שהיא דעה רביעית שכ' דאינהו (ר"ל רב אדא ורבינא שהביא מ"א פה) הוי מחמרי אנפשייהו (במ"ש שמעתא בעי צלותא) אע"פ שהיה מותר אפי' ביישובן. ומותר לאכול ולשתות בבתי כנסיות ובה"מ אפי' ב"א שאינן ת"ח עכ"ל הרי דהתיר אכילה ושתיה אפי' לשאינו ת"ח ומשמע אפי' שלא מדוחק והב"ח נדחק בדבריו של הג"א כי הוא נגד דברי הברייתא במגלה דף כ"ח שכתוב בה כל' הש"ע ואין אוכלים ואין שותים בה ע"ש וכ"ז גרם להם שהבינו מ"ש הרמב"ם מדוחק הוא תנאי דוקא כשהוא מדוחק ולא עלה על לבם לחלק בין אכילה ושתיה לשאר תשמיש והרב"י הביא ראיה להרמב"ם דבעי' מדוחק דרב אדא ורבינא הוי קיימי כו':
ול"נ דדוקא כו' ר"ל שאין מחלוקת בין הרמב"ם ור"ן וטור:
יתבטלו מלמודם וא"כ כל אכילה ושתי' של ת"ח הוא מדוחק שלא יתבטל מלימודו:
וכמ"ש הר"ן על עובדא דר"א ורבינא הנ"ל וז"ל ואע"ג דאמרי' חכמים ותלמידיהם מותרים משמע לי דהיינו בבהמ"ד שעומדים שם כל היום כדאמרי' מאי בי רבנן ביתא דרבנן אבל ביה"כנ לא עכ"ל ומזה הבין רמ"א שהר"ן חולק על הרמב"ם דמשוה ביהכ"נ ובה"מ אבל לפמ"ש מ"א אין חולק דהרמב"ם מיירי כשלומדי' בבה"כ שכן היה דרכם בזמן הש"ס ולכן הותר להם אכילה ושתיה שלא יתבטלו מלמודם אבל הר"ן נראה מדבריו ולשונו

דמיירי בבה"כ שאין לומדים שם ולכן החמיר באכילה ושתיה בבה"כ וה"ה דהצלת מטר אסור כה"ג:

וז"ש הרמב"ם מותרים לאכול ולשתות מדוחק ותיבת מדוחק אינו תנאי שכל אכילת ושתי' ת"ח בבה"מ הוא מדוחק שלא יתבטל מלמודו א"כ תיבת מדוחק שכ' הרמב"ם הוא טעם דמה"ט הותר לת"ח אכילה ושתיה ולכן סתם הרי"ף והרא"ש וטור ולא כתבו מדוחק כיון שאינו תנאי וכל אכילתן ושתייתן הוא מדוחק ובכל ענין שרי:

וכ"מ סעיף ד' ר"ל דלצורך מצוה מותר כגון שנקבצים לעבר שנה כו' ודין זה הוא בירוש' דהיו אוכלים בשעת עיבור שנה בבה"כ ומזה הוכיחו הפוסקים דסעודת מצוה מותר בבה"כ ומאי ראיה דשאני התם דהא לעיבור שנה היו צריכים להיות ת"ח גדולים והיו צ"ל סמוכים ולת"ח בלא"ה מותר לאכול ולשתות בב"ה. ול"מ למ"ד דאפי' שנא מדוחק מותר אלא אפי' למ"ד דבעי' מדוחק דלמא הירושלמי שכ' שהיו אוכלים בעיבור שנה בב"ה כשהיו מעברים שם בב"ה ר"ל כשהיה מדוחק א"ו דלא הותר אלא כשלומדים בב"ה ומדקאמר שהיו אוכלים בשעת עיבור שנה משמע דזולת זה לא היו אוכלים שם ע"כ מיירי שלא היו לומדים בבהכ"נ ואפ"ה הותר לצורך מצות עיבור שנה:

ואכילה ושתיה שרי לת"ח כפשטא ר"ל אפי' שלא מדוחק וא"כ אפי' את"ל דגשמי' לא מקרי דוחק מ"מ מ"ש אכילה דהותר אפי' שלא מדוחק אע"כ דכל אכילה ושתיה הוי מדוחק כמ"ש מ"א:

וגם בהג"א שהבאתי לעיל. מודה לזה דלא הותר אלא לת"ח:

ושרי אפי' ביישובן. דלא כהתו' והרא"ש שהובא בש"ע סי"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לא' כו'** שמת קרובו של הגדול כו' ר"ל שלא תטעה דכוונת הש"ע שמת ח"ו גדול. אלא אפי' מת קרובו של גדול והכי איתא להדיא במגילה דף ד"ב ע"ב בכלתי' דרפרם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ולישן כו'** כדאי' בתמיד רפ"א דתנן בית המוקד היה בנוי חציו במקדש וחציו בחול ותנן בחציו של חול היה מוקף רובדין של אבן וזקני בית אב שהיו משמרים בבהמ"ק היו ישנים על אותן רובדים ופריך הש"ס ולעיילי מטות (ר"ל למה היו ישנים על האבנים) ומשני אביי לאו אורח ארעא לעייל מטות לבהמ"ק וס"ל למ"א דקדושת בה"כ עדיפא מקדושת בית המוקד עכ"פ לא גרע מבית המוקד דהא חציו של בית המוקד שהיה בנוי בחול לא ה"ל כ"א קדושת הר הבית וקדושת בה"כ כתב המרדכי ומהרי"ק די"ל מעין קדושת היכל ומה"ט אסרו בתשמיש ע"ג בה"כ וכמו שיתבאר ס"ס זה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לעבר כו'** אלא בפת וקטנית משמע דסעוד' גדולה אסור:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מותר כו'** זה מלשון הרמב"ם אבל לא כ' כו' ר"ל דלהרמב"ם לא קשה כיון דקתני מציעתא אם לא נכנס בו תחל' לקצר מותר א"כ סיפא דאם נכנס בו להתפלל אתי בק"ו וא"כ סיפא ל"ל לק"מ דהא הרמב"ם באמת לא העתיק המציעתא:

והטור כו' כ' במי שנכנס להתפלל מצוה כו' וא"כ אצטריך סיפא דבאמציעתא שרי בסיפא אפי' מצוה איכא:

ואפשר דט"ס הוא כו' וא"כ אינו מוכרח דבנכנס להתפלל אפי' כיון ג"כ לקצר דרכו דשרי:

מ"ש מצוה לעשות קפנדריא כ' הר"ן במגילה הטעם דבזה מראה שענין בהכ"נ חביב עליו ומהלך עי"ז את כולה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא' כו'** אפי' בח"ל דדרשי' במגילה מאי דכתיב והשימותי את מקדשיכם אפי' כשהן שוממים מ"מ הן בקדושתן וזה ס"ל להר"י בי רב דאפי' בח"ל כן הדין:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **התנו כו'** דדוקא בבבל דאמרי' במגלה דף כ"ח אר"א בה"כ שבבבל על תנאי הן עשוין משמע דמן הסתם הן על תנאי:

בשם ר"י בי רב שהביא מ"א בס"ק י"א דאפי' בח"ל אפי' בחורבנן הן בקדושתן והא הם על תנאי וא"כ אין עליהם עכ"פ כ"כ קדושה כמו ביישובן אלא ע"כ דבח"ל בעי' שיתנו בפי' ומהר"י ב"ר מיירי בסתם:

ופליא' כו' ועמ"ש סעיף א' ס"ק ב':

בשם הג"א כו' ר"ל לפ"מ שפירש מ"א דברי הג"א דמה"ט התיר אפי' ביישובן לאכול ולשתות לכ"א משום דס"ל אפי' ביישובן על תנאי עשויין ואי ס"ל דבח"ל בעי' שהתנ' בפי' איך התיר הג"א בסתם ומנא ידעי' שהתנו בפי' בשעת בנין בה"כ א"ו דס"ל דלא בעי' שהתנו בפי':

מ"מ אינו מוכרח די"ל דהג"א קאי על דברי הש"ס דמיירי בבה"כ שבבבל וממילא נ"מ לדידן אי ידעינן שהתנ' בפי':

סעיף יג

(ס"ק יג) בחורבנו ודוקא כו' אגודה. ובס' א"ר כ' שאינו כן באגוד':

ובט"ז כ' דאם כבר בנו ב"ה במקום אחר די שיעשו גדר סביב חוצה של בה"כ ראשון וא"צ להחמיר בעשבים ע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ביישובו כו'** וכ"מ ברא"ש שם שכ' על מה דאמרינן ב"ה שבבבל ע"ת עשויים (דמיני' ילפי' לב"כ שבח"ל אם התנ' בפי') וז"ל דא"ל דמותר לנהוג בהן קלות ראש בישובן דהא רבינא ור"א לא הוו עיילי לבה"כ משום מטרא כו' אלא בשחרבו מיירי עכ"ל הרי דלא מיעט ביישובן כ"א קלות ראש דהא כן הוא תחלת דברי הרא"ש דא"ל דמותר לנהוג בהן קלות ראש כו' וראייתו מרבינא ור"א דלא הוו עיילי לבית הכנסת משום מיטרא והא משום מטרא נמי קלות ראש הוא כמ"ש מ"א אח"ז:

וזריע כו' ר"ל כיון דביישובן לא אסר כ"א קלות ראש. א"כ בחורבנן אפילו קלות ראש מותר א"כ למה זריע' אסורה ולזה אמר דזריעה גרע מק"ר דאכילה וכדומה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שבח"ל כו'** תפקע קדושתן וא"כ בלא"ה לא תתקיים הקדושה לעולם לכן מהני תנאי להפקיע הקדוש' בחורבנו גם קודם ביאת הגואל:

אבל הקרקע תשאר בח"ל וא"כ בלא"ה לא היה קשה קושית מ"א דהא התנאי להשתמש הוא בקרקע:

דהא יליף במגילה דף ך"ט בק"ו שעתידין ב"ה וב"מ לקבוע בא"י ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה בשעת מתן תורה לכבוד התורה ובקשו שינתן עליהם התורה (פי' מהרש"א שר"ל שרי ההרים אבל ההרים לאו בני דיעה ולאו בני בחיר' הם) יזכו לקבוע בא"י ב"ה וב"מ שלומדים בהם תמיד לא כ"ש שיקבעו בא"י:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מותר כו'** דכיון שלא נבנה תחל' כו' ר"ל דאין קדושתו כ"כ חמור' כיון שלא נתקדש בתחלת הבנין לכן אפשר להפקיע הקדוש' ע"י תנאי אפי' ביישובן. וא"כ לפ"ד המ"א מ"ש רמ"א מותר לשכוב עליו תיבת עליו לאו דוקא דה"ה בתוכו ודוק' ע"י תנאי אבל בלא התנה אפי' ע"ג אסור ובס' א"ר חולק והבי' לשון מהרי"ו שממנו נובע דין זה שנשאל על דין זה כה"ג אם מותר לשכוב על גביו וסיים השואל כיון דיש מרבותינו אומרי' דהא בבה"כ שבבל על תנאי היינו בשעת חורבן והשיב דאפי' לדעת רבותינו הנ"ל היינו דוקא בית הבנוי מתחלה לכך דדמיא להיכל עכ"ל ופי' בס' א"ר דהא מה שאסור התשמיש ע"ג ב"ה כ' מרדכי ומהרי"ק הובא בב"י אע"ג דגגין ועליות דעזר' לא נתקדשו מ"מ עליות דהיכל נתקדשו ובה"כ שלנו יש לנהוג בו מקצת קדוש' היכל א"כ מהשע"ג

אסור משום דמדמי' להיכל וכיון שלא נבנה מתחל' לכך אינו דומה להיכל ומותר על גביו ואפי' בלא תנאי אבל להתיר בתוכו אפי' ע"י תנאי לא שמענו:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **לשכב**. ומ"מ שומר נפשו כו' עמ"ש הט"ז במה שאירע לו בכה"ג וכן הביא בס' א"ר בשם כה"ג עוד כתב הט"ז דאם בחדר שע"ג ב"ה יש טינוף או ע"ז הוי הפסק מלעלות התפלה למרום ע"ש:

סימן קנב

סעיף א

(**ס"ק א**) **שמא כו'** בגמר' במס' ב"ב דף ג' ע"ב דאר"ח אין סותרים בה"כ כדי לבנות כו' ואיכא תרי טעמי איכא דאמרי משום פשיעותא שיתרשלו בבנין החדשה ולא יהיה להם ב"ה כלל וא"ד משום צלויי ר"ל שלא יהי' להם בנתיים מקום להתפלל דהישנ' תהיה סתור' והחדש' עדיין לא נבנית ואמר מאי בינייהו ואמר איכא בינייהו דאיכא דוכתי לצלויי כ"ה גירסת רי"ף ורא"ש ופירש הר"ן דודאי לפשיעות' שיתרשלו ולא יבנו לעולם ב"ה חדשה לא חיישי' אלא חיישי' שישתרשלו ולא יבנו מהר לכך אי איכא דוכתי לצלויי למ"ד משום צלויי שרי דהא א"ל מקום להתפלל ולהתרשלות לא חייש ובנתיים יבנו החדש' ומ"ד משום פשיעות' אפי' איכא דוכתי לצלויי אסור כיון דאותו מקום אינו קבוע רק דרך עראי חיישי' לפשיעות' שיתרשלו בבנין החדשה ולא ימהרו בנינ' ובנתיים יתבטל אותו מקום עראי שה"ל להתפלל ולא יהיה להם מקום להתפלל ולפ"ז כ' שאם יש להם מלבד ב"ה זו עוד ב"ה אחרת קבוע מותר לכ"ע דאפי' יתרשלו בבנינ' יהי' להם עכ"פ מקום להתפלל ולהתרשלות לעולם שלא יבנו כלל לא חיישי' כנ"ל אבל לפי גרסתינו בגמ' איכא בינייהו דאיכא בי כנישתא אחריתי משמע דלא כהר"ן דלמ"ד משום פשיעותא אפי' א"ל ב"ה קבוע אסור דחיישי' שיתרשלו ולא יבנו' לעולם ואף שהט"ז כ' דיש לפ' בי כנישתא אחריתי שר"ל ב"ה עראי אבל ב"ה קבוע באמת מותר לא ס"ל למ"א כן:

סעיף ב

סק"ב ואח"כ סותרים וזה אפי' בכרכים שרי ר"ל אע"ג דמבואר בסי' קנ"ג סעיף י"ד אפי' ז' טובי העיר במעמד א"ה אין רשאי למכור בה"כ של כרכים דמסתמ' תחל' בנאו' ע"ד כל העולם או דמסתמא רבים מבני העולם התנדבו ג"כ מעות לבנין ב"ה לכן בעי' דעת כל העולם משא"כ הכא ודאי ניחא לכל העולם:

סעיף ד

(סק"ד) **במהר' כו'** דעיילו כו' והכי עביד ר"א שבנה החדש' ועי"ז לא יתעצל בבנינו שהחמה והגשמים היו מצערים אותו בהיות מטתו שם כן פירש"י:

סמוך לבה"כ ע"ס קנ"א סי"א כ"כ התו' שם. ור"ל דאע"ג דב"ה שבבבל על תנאי עשויין ל"מ לדידן בח"ל כ' מ"א בסי"א סקי"ב דבעי' שהתנ' בפי' ולא בסתם ואפי' התם בעובדא דר"א שהוא בבבל לפמ"ש מ"א סקי"ג בשם אגודה אם דעת' לבנותו לא מהני תנאי וע"ש בתו':

סעיף ה

(סק"ה) **ואסור כו'** כ' הב"ח דאם הישן כו' המ"א הבין מדברי הב"ח דמיירי שבנאו החדש' סביב הישן והישן עומד באמצע החדש דכה"ג ל"ל לפשיעותא וא"כ אי א"ל דוכתי לצלויי שרי:

דהאבעיא היתה במגילה דף ך"ו ע"ב רמי בר אבא הוי בני בי כנישתא הוי בי כנישתא עתיקא והיה רוצה לסתור א' לא' כו' וקמבע"ל הא דאמר ר"ח אין סותרים ב"ה כדי לבנות כו' התם משום פשיעות' כה"ג מאי אתי לקמי' דר"פ ואסר קמיה דר"ה בריה דר"י ואסר עכ"ל הגמרא וס"ל למ"א דאע"ג דכה"ג ל"ל לפשיעותא מ"מ אסרו ר"פ ור"ה בריה דר"י משום דחיישי' לאונס:

ועוד כי פריך בגמ' בב"ב דף ג' ע"ב הנ"ל מאי בינייהו בין טעם דחיישי' לפשיעותא ובין משום צלויי:

ולכן שינו הפוסקים לשון הגמ'. ר"ל דהרב"י כתב תחלת סי' אין סותרים כו' שמא יארע להם אונס וה"ל לו' כלשון הש"ס דחיישינן לפשיעות' אלא מה"ט נקט אונס כדי לכלול אפי' כה"ג דרמי בר אבא במס' מגלה הנ"ל דנ"ל לפשיעותא מ"מ אסור משום אונס כפשיטות ר"פ ור"ה בריה דר"י שם:

ולכן לא כ' רמ"א סוף ל' של הג"א ר"ל שממנו נובע הגהת רמ"א וז"ל הג"א וכן אסור ליקח אבנים מבה"כ ישנה כדי לבנות בחדש' כי ליכא דוכתי לצלויי עכ"ל:

ואני בעניותי לא הבנתי דברי מ"א דזה ל' הב"ח אחר שהביא דברי הרמב"ם שכ' דאפי' צריך לעצים ואבנים של הישנה לקובעו בחדש' אפ"ה אסור וכ' הב"ח דיליף לה מעובדא דדמי בר אבא הנ"ל וכ' וז"ל משמע התם (ר"ל במגלה) דאפילו בשכבר התחילו בבנין החדש ול"ל לפשיעותא אפ"ה אין סותרים כו' ולעיולי להחדש ואיכא לתמוה מאיזה טעם אסרוה כיון דל"ל לפשיעותא ותו קשה אמאי לא כתבו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם דאפילו בעומד באמצע בנין החדש נמי אסור לסתור הישן להביא משם עצים ואבנים

וצ"ל דמפרשי' הך עובד' בליכא דוכתי' לצלוי אבל בדאיכא דוכתי לצלויי פשיטא דשרי כיון דל"ל לפשיעותא והכי מוכח בהג"א שכ' וכן אסור כו' כי ליכא דוכתי לצלויי עכ"ל ובהג"ה ש"ע כ' וז"ל ואסור ליקח אבנים מב"ה ישנה כדי לבנות בחדש' ויש מקו' לטעות בלשונו דאפי' כבר נותץ הישנה נמי אסור וזה ודאי שקר כו' ואם בא להוסיף איסור דאפי' עומד באמצע בנין החדש נמי אסור אע"ג דל"ל לפשיעות' וכדאי' בעובדא דרמי ב"א הלא אין זה אסור אלא בליכ' דוכתי לצלויי כדפי' עכ"ל הב"ח וא"כ ודאי לפי הבנת מ"א דברי הב"ח דלא התיר הב"ח אלא בבונה סביב הישן אבל אם בונה במקום אחר אע"ג דנוטל א' א' מן הישן וקובעו בחדש מ"מ חיישי' לפשיעות' ע"ז יפה הקשה מ"א דא"כ מה יוסיף בזה במה שבונה החדש סביב הישן מ"מ א"ל לפשיעות' אבל לפי המבואר מל' הב"ח הנ"ל לא נתכוין כלל שבונה החדש סביב הישן אלא מ"ש שעומד באמצע החדש ר"ל האדם הבונה החדש עומד באמצע הבנין ר"ל שכבר התחיל לבנות ועדיין לא גמר הבנין וכה"ג אמרי' במגלה שם דל"ל לפשיעות' וכמ"ש גם מ"א אלא דמ"מ אח"ז פשטה ר"פ ור"ה בריה דר"י לאיסור' אבל אין מבואר בש"ס טעם לדבריהם וס"ל למ"א טעם דחיישי' לאונס. והב"ח ס"ל הטעם משום דליכ' דוכתי לצלויי אבל לאונס לא חיישי' ולכן היכי דאיכא דוכתי לצלויי כה"ג שכבר התחיל בבנין חדש ס"ל להב"ח דשרי וכמבואר כ"ז להדיא תוך דברי הב"ח שהבאתי ואין על הב"ח שום תפיסה כ"א בהא דהמ"ל איכא בינייהו דכבר התחיל בבנין החדש' חדא דאין זה קושיא כ"כ דמצילו כה"ג טובא בש"ס דהמ"ל איכא בינייהו אחריתי. גם י"ל דהש"ס ר"ל איכא בינייהו לדינא וס"ל להש"ס דטעמא דצלויי ס"ל לכ"ע אלא דפליגי אי חיישי' לפשיעות' ולכן אם כבר התחיל לבנות החדש אי ליכא דוכתי לצלויי לכ"ע אסו' ולכן אמר א"ב איפכ' דאיכ' דוכתי לצלויי דלמ"ד משום פשיעות' אסור ולמ"ד משום צלויי דלא חיישי לפשיעות' שרי:

סעיף ו

(**סק"ו**) **ואסור כו'** מן ההיכל דקדושת ב"ה יש לו קצת קדושת היכל וכדלעיל ס"ס קנ"א בשם מרדכי ומהרי"ק דוקא מחובר דהא ילפינן לה לאיסורא מדכתיב את מזבחותיהם תתוצון כו' לא תעשון כן לה' אלקיכם ולכן בעינן דומיא דמזבח דהוא מחובר כן מבואר בתשובת שם ונותץ ע"מ לבנות שרי ועבט"ז ס"ס קנ"א אסור לעשות גומא בכותל לתחוב שם העץ או הברזל על השעטנד"ר ובס' א"ר מתיר דברמב"ם מבואר דאינו אסור נתיצה אלא השחתה:

סימן קנג

סעיף א

(**סק"א**) **מותר כו'** ועסי' קנ"א כעיף ב' דמשמע דבה"מ דיחיד קלישא קדושתי' מקדושת ב"ה דמבואר שם די"א דבה"מ דיחיד יש להקל יותר להשתמש שם מלהשתמש בבה"כ וא"כ אסו' לעשות מבה"כ בה"מ דיחיד דהוי הורד':

ובסי' צ' סעיף י"ח משמע דשרי שכ' דעדיף להתפלל בבה"מ קבוע מבה"כ משמע דקדושת בהמ"ד עדיף מב"ה וכיון שכ' בסי' צ' סתם משמע דמיירי אפי' בבה"מ דיחיד וכ"מ שהביא הרב"י שם בסי' צ' ראיה לדין ההוא משמע מהראי' אפי' של יחיד ע"ש:

סעיף ב

(**סק"ב**) **וכן כו'** משמע כו' כי הדדי נינהו דא"א דחומשין חמור' הל"ל מכרו ספרים דהיינו נביאים וכתובים. יקחו חומשים מכרו חומשים יקחו ס"ת:

וצ"ע כו' דחומשין קדושתן חמורה. שכ' שאסור להניח נביאים וכתובים ע"ג חומשים: בשם התוס' והר"ן דהתוס' כ' דמותר להניחן זה ע"ג זה והר"ן הוסיף דשוין גם לענין לקיחה. הביאו ב"י סי' תקצ"א דבר"ה צ"ל י' פסוקים של מלכיות וכן זכרונות ושופרות ומבואר בש"ס דצריך להתחיל בתורה והיינו לומר ג' פסוקי תורה וכן לסיים פסוק העשירי בתור' ושש פסוקים האמצעי' יהיו ג' מנביאים וג' מכתובים ומנהג העולם להקדי' ג' פסוקים מכתובי' וכ' הר"ן הטעם דבתורה חייבים להתחיל אח"כ ראוי להעלות מקדוש' לקדוש' לכן יתחיל בכתובים ואחר זה יעלה בקודש לומר ג' פסוקים נביאים ואח"כ יעלה בקודש לומר פסוק אחד מתור':

או ליקח כו' היינו לי"א דסעיף ד':

אלא דשרי משום דל"א. במגילה דף י"ז אמרי' דס"ת ע"ג ס"ת מותר להניח כיון דלא אפשר דאלת"ה אפי' בס"ת אחד היכי כרכינן לה הא מנח חד דפא על חבריה אלא משום דלא אפשר וע' פירושו בדברי מ"א סי' כ"ת ובמ"ש שם בשם הרשב"א:

ומשמע בר"ן דמגילה הדר בי' כו' ולדעת הר"ן בר"ה אסור להניח כתובים ע"ג נביאים וכן לענין קנין ודלא כמ"ש במגילה:

רק דמקדמין משום שדוד כו' טעם זה כ' הרא"ש הובא ג"כ בב"י סי' תקצ"א ע"ש:

סעיף ד

(**סק"ד**) **י"א והב"ח כ' כו'** דלכאור י"א דהי"מ שכ' בש"ע הם הר"ן דאוסר ומהרי"א הוא המתיר דהרב"י הביא בשם הר"ן מדמבעי' לן במגילה דף ך"ז ע"א מהו למכור ספר תור' ישן ליקח בו חדש כיון דלא מעלי' ליה אסור או דלמא כיון דליכא לעלוי כו' שפיר דמי

ומסיק היכי דא"ל לפשיעות' ודאי אסור כי קמבע"ל דכתוב ומונח בבית הסופר ואינו מעוכב אלא נתינת דמים כה"ג מאי ולא איפשט' ועז"כ הר"ן דע' כ לא נסתפק הש"ס להתיר לקנות קדוש' כיוצא בה אלא בס"ת כיון דליכא לעלויי בדבר היותר קדוש' מס"ת אבל שאר דברים דאיכא לעלויי בקדוש' חמורה ממנו לא נסתפק מעול' דודאי אסור וע"ז הביא הרב"י וז"ל מהרי"א ז"ל כ' שדברי הטור שכ' (כלשון הש"ע בסעיף ב') אבל איפכא להורידן מקדושתן לא משמע דלא קפדי' אלא שלא יורידו מקדושתן אבל לקנות כיוצא בהן שרי עכ"ל ומזה משמע דס"ל להרב"י דהר"ן ומהרי"א חולקים והן השני דיעות שהובא בש"ע ועז"כ מ"א דהב"ח כ' דלא כהרב"י אלא שהר"ן ומהרי"א אין חולקים. דלכתחל' ודאי אסור ומודה מהרי"א ובזה מיירי הר"ן דהא מייתי ראיה מהאיבעיא הנ"ל דמיירי לכתחל':

היינו בדיעבד דבהכי מיירי הטור וכנראה מלשונו שהוא כלשון הש"ע בסעיף ב' בני העיר שמכרו כו' ובדיעבד גם הר"ן מודה דשרי:

אך בס"ת נקטי' לחומרא כו' אפילו ליכא פשיעותא דהא לא נסתפק בש"ס כ"א היכא דליכא פשיעותא כנ"ל ואפ"ה לא נפשטא ואזלי' גם כה"ג לחומרא. וכ' מ"א כן לאפוקי מדעת הר"ר מנוח שהביא הרב"י ביו"ד וכן נפסק בשם הלבוש דהיכ' דאיכ' פשיעות' מותר ע"ש. ולפ"ז כ' הש"ך שם בשם הב"ח דאפי' הוציא תחלת מעות משלו וקנה חדש עד שימכור אח"כ הישן וישתלם מן הישן נמי אסור וע"ש:

אבל לשון כו' רצה ליישב דמסתבר' דברי הב"ח. ובלי ספק גם הרב"י לבסוף חזר בו ואע"פ שכ' בש"ע ויש מתירין דע"כ ר"ל לכתחל' דדיעבד ליכא מאן דאוסר. א"ו ויש מתירים ר"ל לכתחל' ואע"ג דלא מצינו לדברי הב"ח מי שמתיר לכתחל' לזה כ' מ"א דהרמב"ם ע"כ מתיר לכתחל' א"כ י"ל דהי"מ הם הרמב"ם וכמ"ש מ"א אח"ז:

בני הכפר כו' בדמיו בה"כ אחרת כו' צריכ' להתנו' על הלוקח שלא יעשה אותו לא מרחץ כו' מבואר בש"ע סעיף ט' עכ"ל מבואר דהתיר לכתחל' למכור בה"כ ולקנות בה"כ אחרת הרי דקדוש' כיוצא בה שרי לכתחל':

ונ"ל דעתו ר"ל איך מיישב הרמב"ם ראיית הר"ן מאיבעי' דהש"ס בס"ת:

דדוקא ס"ת כו' אין יכולים להפקיע כו' וא"כ כשמחליפ' בקדוש' כיוצא בה ולא מעלה בקדוש' איכא קצת בזיון והפקעת קדוש' לכן לולי דליכא לעלויי הוי פשיטא להש"ס דאסור להחליפה בכיוצא בה:

א"כ אע"ג כו' ר"ל ניהו דיכולים להפקיע קדושתה היינו דוקא על ידי זט"ה במא"ה ואז בין המעות ובין הבה"כ הם חולין גמורים ויוצאין מקדושתן אבל הכא הרמב"ם סתמא כ' משמע אפי' ליכא זש"ה במא"ה:

דבהא לא מפקא קדושת' ר"ל דליכא הפקע' קדוש' ממש כ"א קצת הפקעה כנ"ל וע"ז דהיינו קצת הפקע' ודאי מתרצים הכל כיון די"ל בה"כ אחרת וכיון דהכל מסכימים בזה תו לית לן בה. אף דמפקיעי' הקדוש' קצת דהא בהסכמת כלם יכולים להפקיע אפי' כל הקדוש':

ועמ"ש סי' קנ"ב ס"ק ב' שכ' כעין סברא זו אולם טעם זה לא שייך כ"א בבה"כ אבל לא בחומשים נביאים וכתובים דבהו א"א להפקיע קדושתן ע"י מכיר' ובקדושתן קיימי אצל הלוקח א"כ מוד' הרמב"ם דאסור להחליפן בכיוצא בהן:

ולפ"ז דוחק דנרא' מ"ש הרב ב"י בש"ע אם מותר לקנות כו' קדוש' אחרת כיוצא בה משמע דקאי על כל הדברים המוזכרים בסעיף ב' וא"כ איך כ' ויש מתירין ולפ"ד מ"א הוא הרמב"ם והוא לא התיר רק בב"ה וא"כ צריך לדחוק דר"נ ויש מתירים בדבר א' לבד דהיינו בבה"כ:

ומ"ש הרב"י דלהרמב"ם פ"ח מהלכות מתנות עניים והובא לקמן סעיף י"ג. היינו כשאין להם בה"כ אחר דהא כה"ג אפי' לסתור אסור וכמ"ש רמ"א סעיף ז' ואע"ג דלסתור אסור אפי' יש להם בה"כ אחרת כמ"ש מ"א ר"ס קנ"ב וכ"כ בס"ז ס"ק ט"ז ובשלמ' להחליף בה"כ באחרת י"ל להחליף באחרת הבנוי כבר וכמ"ש מ"א דברי רמ"א הנ"ל בס"ק ט"ז וכן צ"ל דברי הרמב"ם פי"א מהלכות תפלה אע"ג שכ' לבנות בדמים בה"כ עכצ"ל דלשון לבנות לאו דוקא אבל להחליף בקדוש' דנותנים הדמים לצורך קדוש' אחרת ואין לוקחים בה"כ חדש' ואין ההיתר אלא מה שי"ל עוד בה"כ אחרת תיקשי מאי מהני דהא אפי' כה"ג אפי' לסתור אסור וצ"ל כיון דלצורך קדוש' חמור' דאיסור אינו מצד הדין אלא ע"צ היותר טוב. וכמ"ש מ"א בס"ק ל"ג והטעם יתבאר שם בע"ה כיון דאינו אלא חומרא סגי במה שהחמירו בליכא בה"כ אחרת דא"ל לפשיעות' שלא ימהרו לבנות' מהר' אבל באיכ' בית הכנסת אחרת ניהו דלסתור מחמירים אע"ג דאיכ' דוכתי לצלוי מכל מקום חיישי' שיתרשלו לעולם ולא יהי' להם כי אם בית הכנסת אחת אבל לקדוש' חמור' לא חיישי' להא שיתרשלו לעולם ולא יבנו כלל בה"כ אחרת דהא הר"ן לא חשש לזה כלל אפי' לסתור כמש"ל רסי' קנ"ב ואפשר לקדוש' חמור' כיון דאינו אלא חומרא הקילו באיכא בה"כ אחרת דסמכי' על מ"ד דמה"ט אין סותרים ומשום צלויי שלא יהי' להם מקום להתפלל וא"כ אפי' ליכא בה"כ אחרת רק איכא דוכתי לצלויי ג"כ שרי וע' לעיל ר"ס

קנ"ב במה שכ' במ"א אלא דע"כ לא שרי למ"ד משום צלויי והיכ' דאיכא דוכתי לצלויי אלא כשסותרים הישנ' כדי לבנות חדש' ולפי שעה מהני מאי דאיכ' דוכתי לצלויי אבל כשמוכרים לקדוש' חמור' לא מהני דוכתי לצלויי כי לא יהי' להם בה"כ לעולם אם לא כשדעת' באמת לבנות אחר זמן בה"כ אחרת. ומ"מ נ"ל דהרב"י בספרו הארוך לא ס"ל כן דהא הקש' על הרמב"ם דאוסר למכור אפי' לצורך קדוש' חמור' והתנן מכרו בה"כ מותר לקנות תיבה כו' משום דהוי קדוש' חמור' ותי' דהרמב"ם מיירי לכתחל' אסור למכו' ומתני' מיירי דיעבד דוקא כשכבר מכרו ולרברי מ"א המ"ל דמתני' מיירי באית להו בה"כ אחרת:

סעיף ה

(**סק"ה**) **אין כו'** דכטוה לארוג דמי ר"ל דאמרי בסנהדרין דף מ"ח ע"א אע"ג דפליגי אביי ורבא באורג בגד למת אביי ס"ל אסור בהנאה כדין תכריכי המת דאסורים בהנאה דס"ל הזמנ' מלתא ורבא ס"ל מותר בהנא' דהזמנ' לאו מלתא וקי"ל כרבא אבל כשנטווה לצורך אריגת התכריכים מודה אביי דלא הוי הזמנ' ואע"ג דלחד תי' התוס' שם ד"ה מותר המת כו' כתבו דמעות כיון דחזו למקני ביה כל מלי עדיף מטוי לאריג ואפשר דהוי כאריג. הרמ"ך י"ל דס"ל כתי' קמא דהתוס' שם דל"ל האיסברא. ומ"מ לא סגי בזה ליישב דעת הרמב"ם וש"ע דס"ל כתי' שני דהתו' דמעות הוו כאריג. דמה בכך הא קי"ל כרבא ואפי אריג הזמנ' לאו מלתא ועכ"פ לא עריף מעות מאריג. ואף מרא דהאי שמעתא דגבו מעות במס' מגלה הוא רבא:

דהוי כתשמישי מצוה כו' ורא"ת דהא קי"ל דבר שהוא גופו ראוי לקדוש' אין לו פדיון. וא"כ איך רשאים למכור בה"כ וביותר קשה כשמוכרים זט"ה במא"ה אפי' המעות חולין לגמרי והא אפילו דברים שיש להם פדיון הקדוש' חל על דמי הפדיון א"ו דבה"כ אין בו קדוש' רק הוי כתשמישי מצוה כמו סוכה לולב נ"ח דבשעת מצותן אינן רשאים לנהוג מנהג בזיון וכשעבר זמן מצותן אז נזרקים מצד הדין א"כ כשמכרו זט"ה במא"ה ה"ל כעבר זמן מצותן ופקעה קדושת' כמו סוכה ולולב אחר החג אבל כשלא היה במא"ה שמא יש אחד שאין רצונו להפקיע קדושת א"כ יהי' חל הקדוש' על הדמים וצ"ל בו קדוש' חמור' דלא להוי כאכחושי וביזוי מצוה דעדיין לא עבר זמן מצותן דלא פקעה קדושה לגמרי אבל אין קדוש' ממש נתפסת על הדמים עכת"ד:

וכ"כ הרא"ש כו' לא נתנו המעות אלא ע"ד שיבנו כו' לכאורה זה טעם אחר ממ"ש הרמב"ן דהאיסור הוא משום אכחושי וביזוי מצוה אלא משום דהוי שינוי מדעת בעלים והוי גזלן אלא דזה דחה הר"ן דא"כ אפי' דיעבד אם שינו לקדוש' קלה לא תהני וזה ליתא ע"ש

אע"כ צ"ל מ"ש הרא"ש שלא נתנו המעות אלא ע"ד שיבנו א"כ עדיין רוצים בקדושת' והוי כסוכה ולולב בזמן החג דאסור משום אכחושי וביזוי מצו':

אלא שהצבור רשאים כו' היינו זט"ה במא"ה או על דרכים המבוארים בי"ד ונתיישב קושי' הרמ"ך דניהו דהזמנ' לאו מילתא מ"מ א"ש דהא לא בעינן לאסור מטעם קדוש' והזמנ' אלא מטעם ביזוי מצוה והאי דבסעיף ח' יישב מ"א סס"ק זה:

דכשגבו מעות למת כו' דבעי למימר דאביי ורבא כתנאי דתני' מותר המת (ר"ל שגבו נצורך המת ונתותר אחר שעשו מן הגבי' צורכי המת) ה"ה ליורשיו דברי ר"מ ר' נתן או' יעשו דימוס (ר"ל בנין) על קברו מאי לאו בהזמנ' קמיפלגי דהגבי' הוי הזמנ' ור"מ ס"ל הזמנ' לאו מלתא ולכן יותן ליורשיו ור' נתן ס"ל הזמנ' מלתא לכן ס"ל יעשו דימוס ומשני לרבא דכ"ע ס"ל הזמנ' לאו מלתא וטעמא דר"נ דס"ל כיון שנתבזה המת ע"י גבי' זו אין לשנות ויעשו דימוס על קברו. ור"מ ס"ל לגבי יורשי' מחיל לבזיוני' ולכן הוי של יורשים עכ"פ מוכח דהגבי' לא הוי רק כמו הזמנ' וא"כ ליתי' לתי' הרא"ם שהביא ש"ך והדר' קושית הרמ"ך לדוכתי':

לכן נ"ל הטעם כו' הוא דברי רמב"ן הנ"ל דהטעם משום ביזוי מצוה אלא דהמ"א הוסיף לבאר דאין בו משום בזיון אלא כשנגבה לצורך בה"כ והוי דומיא דגבה לצורך המת: דכיון שגבו לצרכו ר"ל לצורך בה"כ:

משא"כ ביחיד המתנדב. ר"ל לפ"ז דליכא משום ביזוי אלא משום דנגב' א"כ היכי דלא גבו אלא יחיד התנדב כל מעות המצטרך לבה"כ וליכא משום ביזוי:

או שקנו ממעות צבור שגבו כבר לא לצורך בה"כ אלא לצורך דבר הרשות ואח"כ בנו במעות הגבי' בה"כ א"כ גם בבה"כ כה"ג ליכא ביזוי:

ומ"ש סעיף ח' ר"ל לפ"ז נתיישב הקושי' דלעיל מסעיף ח' דאפי' כבר בנו הבה"כ כ"ז שלא התפללו בו מותרים לשנותו דאיירי שקנאוה במעות שגבו לצורך דבר הרשות דליכא משום ביזוי מצוה כנ"ל:

וה"ה לבנים חדשים. ר"ל כשיחיד התנדב או הצבור קנאו ממעות שגבו כבר לצורך דבר הרשות:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לכל כו'**. כ"מ בגמ' דף כ"ז אהא דתנן וכן במותריהן (ר"ל שנותר מן מעות המצטרך לרבר קדושה אין מורידין המעות המותר לקדוש' קלה) ואמר רבא ל"ש אלא שמכרו דבר קדוש' וקנו מן מעות המכיר' קדושה תמורה ונתותר מעות אבל גבו מעות לצורך קדושה וקנו אותה קדושה ונתותר מן המעות אותן מעות מותרים איתבי' אביי

דתניא ברייתא דמתניא על מתני' הנ"ל וכן במותריהן. בד"א שלא התנו אבל התנו אפי' לדוכסוסי' (ר"ל לשכור שליח לצורכי ציבור) מותר ובמאי עסקינן אי במכרו והותירו הא לא מהני תנאי אלא בשגבו מעות ואפ"ה בעי' תנאי ואיך התיר רבא בגבו אפי' בלי תנאי ומשני לעולם מיירי במכרו והותירו והא דמהני תנאי היינו זט"ה במא"ה וא"א דבגבו והותירו לא הותר אלא לדבר מצוה א"כ מאי אותיב אביי דניהו דלא בעי תנאי לדבר מצוה מ"מ לדוכסוסי' דהוי דבר רשות בעינן תנאי א"ו דאביי ס"ל מדאמר רבא סתם גבו מעות וניתותר מותר. משמע דמותר לגמרי אפי' לדבר הרשות. אבל הט"ז חולק דלא הותר אלא לדבר מצוה מיהו לצורך דוכסוסי' או שאר צרכי צבור מקרי דבר מצוה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מותר כו'** וה"ה במעות ר"ל כשלא גבו לצורך בה"כ אלא יחיד התנדב. או ציבור במה שגבו כבר. אבל אי גבו עצים כו' אסור כיון שגבו לצורך בה"כ ואין חילוק בין מעות לעצים דבגבו לצורך בה"כ בין גבו מעות ובין גבו עצים אסור ואם לא גבו לצורך בה"כ דליכא ביזוי בתרוייהו אינו אסור אלא בבא ליד גבאי:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **להשי' כו'** וה"ה יתומים. דסד"א כיון דנשים אihמצווים על פריה ורביה לא הותרה המכירה kצורך נישואיהן קמ"ל הטעם דהותר למכור לצורך נישואי אשה:

פרו ורבו דהוא דאוריית' משא"כ לא תהו כו' הוא דברי קבלה:

באשה משא"כ לשבת כו' ונקט לא תהו כו' ומזה נשמע דאפי' לצורך אשה שרי דהא גם באשה שייך לא תהו:

וכמ"ש התוס' בגיטין אהא דתנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין. ס"ל לב"ה שעובד את דבו יום א' ואת עצמו יום א'. וקא"ל ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם. דשפח' אינו יכול לישא משום צד חירות ובת חורין לא יכול לישא משום צד עבדות כו' וכתוב לא תהו בראה כו' אלא כופין את רבו וכותב לו גט שחרור כו' והקשו התו' הא דנקט לא תהו כו' ולא נקט פרו ורבו משום פרו ורבו לא שייך אלא בצד חירות משא"כ לא תהו שייך אפי' בצד עבדות וכיון דבצד עבדות שייך לא תהו ה"ה באשה דעבד ואשה שוין בכ"מ בדיני המצוה. דלא כמ"ש בחמ"ח והב"ש שם תחלה הסכים לדברי המ"א והוסיף ראי' דהא איכא מ"ד שם משום בערב אל תנח ידך (דהיינו שכבר קיים פריה ורביה ומתה אשתו אעפ"כ יש לו לישא אשה בת בנים דכתיב בבקר זרע זרעך ובערב אל תנח ידך):

מוכרים ס"ת ה"ה משום לא תהו כו' אלא שאח"ז כ' דמתו' אין ראיה דאשה ועבד מצווין על לא תהו בראה דהא כתבו התוס' שם בגיטין תירוץ אחד על קושית' ל"ל נקט הטעם משום פריה ורביה ולפי זה אין הכרח דבלא תהו נתחייב אשה ועבד:
וה"ה כו' לפדיון שבוים והא דאמר הש"ס אין מוכרים ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ולא אמר גם פדיון שבוים דה"ה מלתא דפשיטא שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש ושבוי כולהו איתנהו ביה והוי פיקוח נפש ולא איצטרך לאשמועינן:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אא"כ תלו כו'** דע דנחלקו הפוסקים בטעם הדבר דבשל כרכים אין רשאי למוכרו די"א מטעם כיון דבכרכים אתו לשם להתפלל ממקומות אחרים א"כ מסתמא אותן ב"א הבאים ממקומות אחרים להתפלל שם גם הם נתנו לסיועת הבנין וא"כ צריכים להסכמת אותן ב"א למכירה ובאשר לא נודע מי הם לכך המכיר' אסורה. ולפי זה אם ידוע לנו בכרך א' שלא סייעם שום אדם אלא בנאוהו משלהם גם הם אותן בני כרך רשאי למכור כמו בכפר אבל רוב הפוסקים סבירא להו דאפי' בנאוהו משלהם ולא סייעם אדם אפ"ה אסורים למכור דמסתמא הואיל ורבים באים ממקומות אחרים להתפלל שם א"כ בני הכרך כשבנו בה"כ ודאי בנאוהו גם על דעת כל העולם שבאו להתפלל שמה והכי קיי"ל לחומרא עוד אמרי' במגלה דף כ"ו ע"א אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא אתו לה כיון דאדעתיה דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה ומזה כתב הטור כמ"ש פה בש"ע אבל בשל כרכים אפי' בנו אותה משלהם אינו נמכר אא"כ תלו אותה בדעת היחיד. והביא ע"ז הרב"י דברי מהר"י חביב שכ' וז"ל מלאתי כ' בביאור יש לעיין אם זה התנאי בשעת בנין למה אמר שתלו אותה בדעת היחיד אפי' שהיה לדעת עצמם היו יכולים למכר' ואולי מפני שהוא כרך גדול יש לחוש פן יחסר אחד בשעת מכירה כו' ע"כ. ואין זה מספיק כי יש קושיא עליו ומדברי הרא"ש ונ"י למדנו אמיתת דין זה שהרא"ש כ' כו' נרא' דדוקא יחיד בדורו כמו רב אשי שכל ישראל כו' מסכימים לדעתו אבל אין ממש כשחלו הדבר ביחיד א' וכן אפי' תלו הדבר בדעת כולם לא יועיל כו' עכ"ל מהר"י חביב וכ' עליו הרב"י דבדברי הטור א"א להעמיס פי' זה ולכן כ' הרב"י דהא דכ' הרא"ש דוקא ר"א דהוי יחיד בדורו דאז סתם אפי' לא תלו בפי' בדעת ר"א אמרי' שכולם מסכימים לדעתו אבל אם תלו בפי' בדעת יחיד אפי' קל שבקלים מהני וה"ה בתלו בדעת עצמם והא דנקט הטור תלו בדעת יחיד וכמו שהקש' המצאתי כ' כנ"ל כ' הרב"י תי' אחד דאורח' דמלתא נקט דעל הרוב אין הרבים מסכימים לדעת א' לכן נקט תלו בדעת יחיד עכת"ד ומעתה אבא לדברי מ"א לפי שהמובן הפשוט מדברי הטור וש"ע שכ' אבל

של כרכים כו' אפי' בנו אותו משלהם כו' מדכ' ל' אפי' כו' משמע דכ"ש דמיירי בבנו אות' משל אחרים דכן טבע ל' אפי' ועלה קאי מ"ש אא"כ תלו אותה בדעת היחיד משמע דקאי ג"כ אתרוייהו אפי' בנו משל אחרים מהני כשתלו בדעת היחיד לזה הוצרך מ"א לומר דאינו כן:

דבשלמא מר בר ר"א (**רב אשי כצ"ל**) **מסתמא כו'** דקשיא ליה דע"כ מתא מחסי' בנו משל אחרים דהא יש פוסקים דה"ט דשל כרכים אינו נמכר דמסתמא גם אחרים הבאים לשם נתנו לבנינו וא"כ מתא מחסי' דהוי כרך ודאי אחרים סייעו בבנינו וניהו דלא קי"ל הכי דלא תלי' בנתינת מעות כל אחרים אלא ה"ט דכרכים אינו נמכר. דמסתמא בני העיר בנו על דעת. כל העולם הבאים להתפלל שם כנ"ל מ"מ הני פוסקים לא יחלקו עם פוסקים ראשונים במציאות דבכרכי' הדרך שגם אחרים מסייעים בנתינת מעות לבנינו אלא דס"ל דלא תלי' בהא וא"א דמה"ט אמר ר"א במתא מחסי' דהוא מצי לזבוני דידע דבמתא מחסיא בנו משלהם דא"כ כיון שזה עיקר הטעם ה"ל לר"א ולהש"ס לפרש דמתא מחסי' בנו משלהם כיון דסתם כרך גם אחרים מסייעים א"ו דגם במתא מחסיא היו אחרים מסייעים כבכל כרך ואפ"ה אמר ר"א דמצי לזבוני. ולזה צריך מ"א לחלק בין ד"א דאפי' בסתם מצי לזבוני' ואפי' בנאוהו משל אחרים משא"כ ביחיד דעלמ' אפי' תלו בפי' בדעתו מ"מ אם בנו משל אחרים לא מהני דשמא א' בסוף העולם אינו מסכים כנ"ל:

וכ"מ ממ"ש הרב"י בשם מרדכי ישן כו' ואף הרמב"ם והרא"ש מודו לזה כו' דלא כהרב"י והוא דהרב"י הביא בשם מרדכי ישן שכ' בשם ראבי"ה ותמצית דבריו דס"ל דה"ט דכרכים לא מצי לזבוני דכרכים בזמן הש"ס לא היו כפופים לז' טובי עיר כמו בכפרים לכן כ' באם גם הכרכים בררו להם ז' טובי עיר ועושים על פיהם כמו בזמן הזה בדורותינו וכ' וה"ה היכי שכל בני הכרך מתרצים וכ' עוד ודוק' שבנו משלהם אז מהני זט"ה או דעת כלם וכ' הרב"י דלטעמיה אזיל דס"ל טעם כרכים משום דאחרים סייעו בבנינו ולכן כשבנו משלהם מותר אבל לדעת הרמב"ם והרא"ש דהטעם דבני העיר בונים ע"ד כל העולם לא מהני מה שבנו משלהם עכת"ד והוא משום דהרב"י הבין דברי המרדכי שעכשיו בשעת מכיר' בררו להם ז' טובים להתנהג על פיהם וכן ריצוי כולם הכונ' ג"כ בשעת מכירה ולזה יפה כ' דלהרמב"ם והרא"ש לא מהני כה"ג אפי' בנאו משלהם אבל מ"א פי' דברי המרדכי שבשעת בנין מינו ז' טובי עיר ותלו בדעתם או אמרו בשעת בנין שתולים בדעת עצמם כולם ועתה בשעת מכיר מתרצים כלם או בנדון הראשון שמינו זט"ה אם מתרצים הז' טובים בשעת מכיר' מותרים למכור והיינו הדין המבואר פה בש"ע אם תלו בדעת יחיד או תלו בדעת עצמם. ואעפ"כ בעי' דוק' שבנו משלהם

וכמ"ש מ"א דאם אחרים סייעו לא מהני תליית' בדעת יחיד או בדעת עצמם וא"כ לכל זה גם הרמב"ם והרא"ש מודים כי שהתנו תיכף בשעת בנין וכמבואר פה בש"ע. ובהכי מתיישבת קושי' מהר"י חביב אין רצונו קושייתו הראשונ' דלמה נקט תלו בדעת יחיד דהא אפי' תלו בדעת עצמן הדין כן דבאמת גם לפי דברי מ"א אינו מיושב וצ"ל או כמ"ש מהר"י חביב בשם מ"כ או כמ"ש הרב"י כנ"ל. גם איך כ' מ"א שמתיישבת קושי' מהר"י חביב והא קושי' זו לא הקש' מהר"י חביב עצמו אלא מהר"י חביב מצא כתוב קושי' זו אע"כ נתכוין במה שסיים מהר"י חביב וכ' ע"ד המצא כ' וז"ל ואין זה מספיק כי יש קושי' עליו כו'. אבל לא ביאר מהו הקושי' וגם כ' שמדברי הרא"ש ונ"י למד אמיתות הדין משמע דלהרא"ש נתיישב אותה קושיא ואנחנו לא נדע מהו הקושי' ואיך נתיישב להרא"ש והבין מ"א דמהר"י חביב הי' ס"ל דתול' בדעת יחיד מהני אפי' בנו משל אחרים דכן משמע פשטות לשון כנ"ל וע"ז הוי קשי' למהר"י חביב דבבנו משל אחרים מאי מהני תלייתם בדעת יחיד או בדעת עצמם. ולפי דברי הרא"ש ניח' שכ' דוקא ד"א דהוי גדול הדור ומסתמא כל העולם מסכימים לדעתו ולכן מהני אפי' בנו משל אחרים וכמ"ש גם מ"א לעיל ובזה א"ש מ"ש דלדבריו נתיישב קושיות מהר"י חביב דהא המ"א מפרש דהא דקתני דמהני כשתלו בדעת יחיד או בדעת עצמם לא קאי אלא כשבנו משלהם ולא משל אחרים כלל:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **דברי כו'** פי' דאם מכרו כו'. ר"ל מ"ש בש"ע וה"ה לכל דברי קדוש' כו' לא תימא דשוין לכל דבר לבה"כ אלא דאין שוין לענין גוף הדבר דבה"כ הנמכרת לוקח מותר לנהוג בה מנהג חול אבל דברי קדוש' הנמכרים גם ביד הלוקח בקדושתייהו קיימים:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **וכ"ז כו'** ומשמע כו' דהא עלה קאי. ר"ל דהא מפרש רמ"א דבשל כפרי' לא הותר אלא כשבנאו ענשיו אחרת וע"ז אמר אבל של כרכים כו' אינו נמכר משמע כהאי גוונא דמותר בשל כפרים אסור בכרכים:

משום דאין בידם ליפקע כו'. דתלו בדעת כל העולם שנבנ' ע"ד כל העולם כנ"ל:

אבל לסתור שרי כשבנאו עכשיו אחרת. דלזה ודאי מסכימים כל העולם. דהא א"ל ביהכ"נ אחרת וכמו שכתבתי לעיל סי' קנ"ב ס"ק ב'. ואי דלא ניחא להו שתפקע קדושו' הראשונות כי לא שמענו דעת כל העולם איך היא הא ע"י סתיר' עדיין לא נפקע קדוש' הראשונ' מן העצים והאבנים וקרקע. וכ"מ ברמב"ם שדומין ממש. רצה לומר ב"ה או עצים ואבנים של בה"כ שנסתר':

ל"נ כמ"ש. דמ"מ כצ"ל:
כמ"ש בח"מ סי' שנ"ט אסור לגזול אפי' לשלם דבר יפה ממנו עכ"ל:
א"א ליפקע קדושתן בלא דעתן אע"פ שאין מפסידים. דהא אפי' טוב ממנו אסור ליתן חוץ מדעת בעל החפץ:
דאל"כ ל"ל במעמד כו'. ר"ל דמוד' תשו' מ"ב דהעצים ואבנים צריך למכור במעמד א"ה:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אסור כו'** דל"ל לפשיעותא. דהיינו כשיש כבר בה"כ בנוי' וקונין אותה מיד:
או שירצו לקנות קדוש' חמור'. דכה"ג סגי אם י"ל בה"כ אחרת כמ"ש מ"א לעיל בסעיף ד' סס"ק ד' וכמ"ש פה מיד:
ועמ"ש ס"ד בשם הרמב"ם כו' ובגמ' שם ועמ"ש בע"ה בס"ק ל"ג:
כ' המ"ב כו' דמסתמ' כו' אבל אי בריר לן כו' ואע"ג דמלשון הרא"ש וריי"ו משמע כו' מסתמ' בני העיר הקדישו לדעתם:
ול"ב כו' בשעת בנין כו' מ"מ מלשון התו' כו' ולא הבינותי דלכ"ע אפי' בנו סתם כו' נרא' דהבין מ"א דברי תשו' מ"ב דס"ל דדעת התוס' והרמב"ן והר"ן אם נבנה בה"כ דרך משל זה ימים רבים ארבעים וחמשים שנה ועתה בשעת מכיר' אין זוכרים ע"ד מי בנאה אי ע"ד אנשי העיר לבד או ע"ד כל הבאים להתפלל בזה אמרינן מסתמא בנאו' מתחלה בפי' ע"ד כל הבאים להתפלל אבל אי בריר לן דלא בנו אלא אדעת בני העיר. ר"ל דבריר לן שבנאו' סתם אמרינן ודאי דעתן לא היה כ"א ע"ד בני העיר לבד. ואע"ג דחזי' דבאין רבים להתפלל מעלמא לא אמרי' אע"ג דלא התנו בשעת בנין שבונים אדעת כל העולם מ"מ אח"ז כשבאו ממקומות אחרים להתפלל הקדישוהו לדעת כ"ע. אלא מקרי כפר. ודעת הרא"ש וריי"ו פשטות הלשון משמע דס"ל אפי' ידעי' דבנאו' סתם מ"מ אח"ז כשבאים כהתפלל הקדישוה אדעתא דכ"ע (כי ההקדש חל בשעה שמתחילים להתפלל ולא בשעת בנין כמ"ש סעיף ח') וע"ז כ' מ"א דאינו כן דאין בזה מחלוקת. וגם דעת התו' ורמב"ן ור"ן דכל שבנו סתם ולא התנו שבוני' דוקא ע"ד אנשי העיר לבד יש לו דין כרך וע"ש בתשובת מ"ב מבואר קצת יותר:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **בלא הכרזה**. דהא אפי' ליתן במתנה מותר. וא"כ כ"ש דא"צ הכרז' דהא טעם הכרז' משום דהוי כאלו מזלזלי במקצת דמים דאולי אם היו מכריזים היה אח' מוסיף בדמים. וכיון דמותר ליתן כולו במתנה כ"ש במקצת':

אלא כשבא להגבות לאחרים כו' וז"ל הר"ן כגון ב"ד שמוכרים להגבות לאחרים כדאיתא בעירובין בלישנא דהכרז' ע"מ ליתן לאשה בכתובתה או לבע"ח בחובו אבל בדבר שאנו עושים בדעתינו ואין אנו צריכים בו לב"ד לא הוזכר' בו הכרז' עכ"ל:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ואין כו'** היינו בקרקע. ואע"ג דכתב בש"ע סתמא מ"מ סתמא כפירושו דמיירי דוקא בקרקע דומיא דהכרז' דמיירי בקרקע דמטלטלין לא מצינו בו שום מקום הכרזה. אדרבא מבואר בח"מ סי' ק"ט סעיף ג' דעבדים ושטרות ומטלטלין אין מכריזין. ע"ש הטעם:

ולא אמרינן דהוי כשליח. ר"ל דל"ת מאי קמ"ל הא אין אונאה לקרקעות. עז"כ דקמ"ל דלא תימא דהוי כשליח כו' וכדאית' בח"מ סי' דכ"ז סעיף למ"ד קמ"ל דהוי כמו בעל דבר עצמו שמכר כ"ה בר"ן:

משמע דבמטלטלין כו'. דאין עדיפו' כאן משאר מכירה כ"א דקמ"ל דהוי כבעל דבר עצמו וא"כ אין אונאה לקרקעות. וא"כ במטלטלין דגם לבעל דבר עצמו ישב עלמא אונאה ה"ה הכא (דלא כמ"ש הט"ז ולפום ריהטא אשתמיט להט"ז רברי הר"ן) וה"ה בקרקע לדעת הי"א שהביא רמ"א סי' רכ"ז סעיף כ"ט דבפלגא או יותר מפלגא לכל חד כדא"ל יש ביטול מקח ה"ה הכא:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **לקדושה כו'** ט"ס הוא. דהא בכל דבר שבקדושה אין משנים לקדושה קלה. וגם אין טעם לתלות בהכרזה בזה:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **בנו בית כו'** ממעות חולין. דאי גבו מעות לצורך בה"כ מבואר בסעיף ד' דאפי' המעות אסור לשנות כ"ש כשבנו מן המעות ההם בה"כ:

אין לו קדושת בה"כ לכל מלי ר"ל המבוארים פה סי' קנ"א. ולפ"ז לא הוי צ"ל דכאן מיירי שבנאוהו ממעות חולין די"ל דכאן בש"ע לא לענין לשנות מיירי כ"א לענין שיהיה קדוש בקדושת בה"כ ולזה הוצרכו שיתפללו בו:

דהוי כאלו נדר צדקה. וז"ל מרדכי שהביא הרב"י על הדין של סעיף י"ד דלא גרע מהאומר אתן לפלוני עשיר אם היה דעתו שיהיה נדר שנעשה נדר וכ"ש הכא דאיכא כמה עניים בעיר דנעשה נדר ולא מצי מהדר עכ"ל:

אבל אם עשה מטפחת כו' יכול לחזור בו. דכה"ג שלא אמר ליתן לאחרים ליכא משום נדר ומ"מ צ"ע דאית ביה משום אמירתו לגבוה אף דלית ביה משום צדקה מ"מ לא גרע

משאר מצוה וכדקי"ל ביורה דעה סי' רי"ג סעיף ב' האומר אשנה פרק זה הוי כאלו נדר לעשות צדקה או לעשות שאר מצות ונדרו קיים ופי' הש"ך מ"ש לעשות שאר מצות כשאומר לעשות שאר מצות דינו ג"כ כאומר אשנה פרק זה והוי נדר עכ"ל. ומרדכי דאמר הטעם משום צדקה עדיפ' מיניה נקט. ובאמת ראיתי בספר א"ר הניח דין זה בצריך עיון ולא ביאר טעמו ואי איירי שלא אמר כלום בשעת עשייתו רק מחשבתו היתה לכך א"כ כה"ג בבית הכנסת אמאי אינו יכול לחזור ועיין בא"ח:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **מותר למכרו כו'** כיון דלא מזדבן כו' כך הוא בגמר'. ר"ל דלפי מ"ש רשב"ם שם במסכת ב"ב דף קנ"א ע"א לק"מ דאמרינן שם תפילין אקרי נכסי ואם אחד אמר נכסי לפלוני גם תפילין בכלל. ואיבעי' להו ס"ת מהו אי אקרי נכסי וכתב רשב"ם וז"ל ס"ת מי מקרי נכסי וכתפילין דמי או דילמא תפילין היינו טעמא דהוי מלבוש אבל ספר מצו' היא ולא נכסי. ואע"פ שיכול למוכרן לא מקרי נכסי תיקו עכ"ל:

וא"כ הספק משום דלא הוי מלבוש אדרב' כתב שיכול למוכרה אלא דגרסתינו בגמ' היא כיון דלא מזדבן דאסו' לזבוני לאו נכסי הוא. או דלמא כיון דמזדבן ללמוד תור' ולישׁ' אשה נכסי הוא (וע"ש בתו') ובש"ע ח"מ ניהו דאין מבואר טעם הספק מ"מ ע"כ לא ס"ל כהרשב"ם דא"כ אפי' שאר ספרים ג"כ הוי ספק אי הוי בכלל נכסי ושם בש"ע כתב להדיא תפילין ושאר ספרים הם בכלל נכסי והוא כדעת הרמ"ה שהביא הטור שם א"ו דס"ל כגרסתינו דספק בס"ת היא כיון דלא מזדבן. וכאן הביא שני דיעות אי מותר למכרו וניהו דלמ"ד מותר למכרו לק"מ מדברי הש"ס הנ"ל די"ל דהוא גרס כגרסת הרשב"ם הנ"ל דהספק היה משום דאינו מלבוש. אלא דא"כ לדידיה אפי' שאר ספרים הוי ספיק' וכיון דהביא הרב"י כאן דעת זו בשם י"א דשרי למכרו ה"ל להביא גם שם בח"מ י"א דבשאר ספרים הוי ג"כ ספק:

וצ"ל דמ"ש כאן הקדישו ר"ל מ"ש כל שלא הקדישו ומיניה דייקינן הא הקדישו אסור למוכרו לכ"ע מיירי שלא הקדיש גוף הס"ת כ"א לקרוא בו וכה"ג מצי ליתנו במתנ' כיון דגוף הס"ת שלו ובהכי מיירי נמי בח"מ וכן האיבעי' בש"ס היה באופן זה דכה"ג לא מזדבן לכ"ע. ושני דעות דהכא כ"ע לא ס"ל כפי' רשב"ם ולא תליא מידי במלבוש ולכן סתם שם בשאר ספרים דודאי הוו בכלל נכסי ובלא הקדישו אפי' לקרות באמת תליא בפלוגתא דהכא:

וצ"ל כיון דהמנהג כן כו'. עיין בט"ז סס"ק א':

סעיף כג

(ס"ק כג) ויש מ"ש ולדבריו אף זט"ה כו'. דלא עדיפי זט"ה במא"ה בשל ציבור מיחיד בשלו:

מדאמרי' אין מוכרים ס"ת אלא כו'. וס"ל דמיירי אפי' בשל יחיד:

וכבי"ד כו' דשאר ספרים כו' וצ"ע דהא הכא מתיר ליחיד כו' ר"ל דהא י"א דמותר אפי' בס"ת וכ"ש בשאר ספרים ולמה סתם בי"ד לאסור דסתם שאר ספרים הם של יחיד:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **בה"כ או לבנים כו'**. ולא ידעתי למה הגיה הב"ח כו' שמשמע מהגהתו דבית הכנסת גופה אסור ליתן במתנ' ע"ש:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **יכולים ליתן היינו זט"ה במא"ה**. דהא ה"ט דיכולין ליתן דאי לאו דה"ל הנא' מיניהו לא הוי יהבי להו וה"ל כמכיר'. וסתמ' דמילת' אות' הנא' הית' דברי חול ולא קדוש' חמור' (דלא כרמב"ן) והא כה"ג אפי' מכיר' גמור' בעי' דוק' זט"ה במא"ה:

ובכרכים אסור. דהא גם מכיר' ע"י זט"ה במא"ה אסור בכרכים כדלעיל:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **דאי לאו כו'** וכ"ש כו' למכור ס"ת כו'. דשם בתשוב' ריב"ש קאי על ס"ת ואמר דאפ"ת דמכירת ס"ת מותר. ולפ"ז גם המתנ' מותרת דה"ל כמכר מ"מ לעיר רחוק' אסור דלא הוי כמכר וכ"ש למאן דאוסר המכיר' דאסור לעשות ערמה כו'. ור"ל שטעו ב' טעיות. א' דאפ"ת דהוי מתנ' ממש הא כיון דמכיר' אסור' גם המתנ' אסור' ואפי' את"ל דמתנ' עדיפא הא הכא הוו הערמה ואינ' מתנ' אלא מכיר':

ומ"מ דבריו צ"ע במה שאוסר ליתן כו' היינו לעיר רחוק' דלא ה"ל הנא' מינייהו. ואדרב' להפוך הוא לפי דעתו דמכיר' אסור'. ה"ה דמתנ' לעיר קרובה אסור' אבל לרחוק' אדרב' שרי והיא דדוקא בבה"כ לא הותר אלא מכיר' או מתנ' צ"ל הטעם דה"ל הנא' והוי כמכיר'. כיון דהלוקח ישתמש בבה"כ חול ויופקע הקדוש' מבה"כ וכדי שלא תפקע קדושתו בכדי צריכים לקבל דבר אחר שתחול הקדוש' עליה דהיינו מעות המכיר' או במתנ' ההנא' שקבלו אע"ג שגם המעות שקבלו. וכן ההנא' במתנ' שקבלו הוציאו בדברי חול. כבר כתב מ"א בשם הר"ן הטעם בס"ק כ"ט. אבל ס"ת בכ"מ שהי' בקדושת' עומדת מה לי אם היא ביד המוכר או ביד הלוקח. ניהו דלהריב"ש למוכר' אסור היינו משום שלגודל קדושת' יש בזיון אי ישתמשו במעות שנותן עבורה כ"א למצוה רבה ללמוד תורה ולישא אשה. וא"כ ה"ה מתנ' לעיר קרובה יש לאסור דא"כ מה שקבל הנא' תמורת

הס"ת הי' דברי חול ואיכ' בזיון לס"ת משא"כ לרחוק' שלא קבלו הנא' אדרב' מותר דהא ליכא בזיון כלל דהא הס"ת עומדת בקדושת' בכ"מ שהיא:

דאפי' בכרכים נמכר בכה"ג. דהא הא דאסור המכיר' בכרכים משום דלמא בני העולם אינם מסכימים להפקיע קדושת' והא כה"ג אין מפקיעים קדושתה. ומה להם אי הבה"כ ביד זה או ביד זה:

ומשל רבים ליחיד כו' דהתוס' במגילה דכ"ו ע"ב הקשו אהא דאמרינן דאסור להשאיל להשכיר ולהשכין בה"כ מהא דתנן דף כ"ז ע"ב רמ"א אין מוכרים בה"כ אנא על תנאי שאם יחזרו ללוקח מעותיו יחזיר להם הבה"כ אבל ממכר עולם אסור דהוי דרך בזיון שאינה נחשבת בעיניו. וחכ"א מוכרים אותו ממכר עולם וכיון דלר"מ הותר על תנאי אם כן כשמחזירים ללוקח מעותיו והוא מחזיר הבה"כ א"כ עד עכשיו היית' ביד הלוקח דרך שאלה ואפ"ה מותר כ"ש לרבנן דמותר והא הכא אסר שאלה ושכירות. ותירצו דהא דר"מ מתיר למכור על תנאי היינו דוק' לרבים להתפלל דאין בזה זלזול אבל ליחיד בלא"ה אסור לר"מ למכור בה"כ של רבים כדתנן התם במשנ' שלפני זה והא דאסרי להשאיל ולהשכיר היינו ליחיד דאיכ' בזיון עכת"ד ולכן כתב ומשל רבים ליחיד נמי אסור היינו להשאיל ולהשכיר דליכ' דבר אחר שתחול עליו הקדוש' אסור כדמוקי התוס' האי דאיסור שאלה כנ"ל אבל אי איכ' דבר אחר שתחול עליו הקדוש'. דהיינו מכיר' או מתנ' דאי לאו דה"ל הנא' כו' אז שרי דקי"ל כרבנן ר"ל דפליגי על ר"מ במשנה בדף כ"ד ע"ב דר"מ ס"ל אין מוכרים של רבים ליחיד אלא לרבים וחכמים מתירים אפילו ליחיד:

ומיהו דעת הפוסקים כו' וכמ"ש בהג"ה. ר"ל דלא כהתוס' אלא דשאל' ושכירות מותר אפי' ליחיד אי היחיד לא יפקיע קדושת' ויהי' גם אצלו בה"כ. והא דאסר הש"ס שאל' ושכירות היינו דומי' דמכר שהלוקח ינהג בה מנהג חול ויפקיע קדושת' לכן ניהו דבמכר מותר דחל הקדוש' על המעות. אבל שאלה ושכירות דליכ' מידי דיחול עליו הקדוש' אסור להפקיע קדושתה ולפ"ז ממילא מיושב קושית התוס' הנ"ל:

וכ"כ הרב"י מדסתמו הפוסקים ע"כ לא ס"ל כהתוס' ולכן לא חלקו בין רבים ליחיד דאי מפקיע השואל הקדוש' בכל ענין אסור ואם לא יפקיע הקדוש' בכל ענין מותר אפי' ליחיד וא"כ הא דאסרו שאלה מיירי להפקיע הקדוש' וזה א"צ לפרש דמסתמא משמע כן דומי' דמכיר' דמיירי כה"ג:

כתב במ"ב כו' דלא גרע ממתנ' דמותר מטעם דאי לא ה"ל הנא' כו' אע"ג דהאי הנא' כבר חלפה והיא דברי חול. כ"ש כה"ג שההנא' מזומנת עתה דברי קדוש' היינו בה"כ אחרת ע"ש:

אבל בלא"ה כו' ר"ל שעדיין לא בא בה"כ אחרת. אלא שלא יהי' שם הראשון קרוי עליו. דהיינו קודם מכיר' דשם בעלים הראשונים. נקראים עליה אסור:

מ"ש ממנור' כו' אע"ג דבעינן דוק' נשתקע שם בעלים היינו דאי לא נשתקע שם בעלים יכולים הבעלים שהתנדבו למחות ע"ש אבל הכא מיירי כשאין מוח':

משמע דמותר לשנות בה"כ. דהא יליף התירא למנור' מבה"כ:

ואפשר דהרא"ש מיירי כשבנו אחרת כו' וא"ל א"כ איך יליף מיניה היתרא למנור' הא בה"כ לא הותר אלא כשבנו אחרת לזה הביא מ"א דברי הנ"י דגם מנור' לא הותר לשנות אלא כשעשו אחרת וא"ש דברי הרא"ש מיהו לא קי"ל בזה כהנ"י דהא סתם בי"ד במנור' להתיר אפי' לא עשו אחרת. ולדידן צריך לחלק בין מנור' לביהכ"נ כמ"ש המ"א בשם הר"ן דבה"כ חמירא מפני שעשויה לומר בה דברי קדוש':

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **אפי' כו'** במא"ה דבלי מא"ה אפי' מכיר' אסור' להפקיע קדושתה כדלעיל:

ואע"ג דהמעות מותר כו' וא"כ למה הותר' מכירה טפי משאל' כיון דבמכיר' חלה הקדוש' על המעות א"כ איך מותר להוציא המעות לדברי חול:

ואח"כ להוציא המעות והטעם דהמעות הואיל והיא קדוש' שניה קלישא קדושתה וקילא. ולכן רשאי להוציא ע"י זט"ה במעמד אנשי העיר המעות לחולין כ"כ הר"ן ר"פ בני העיר במגלה:

עיין בשקלים ובשבועות כו' דאי' בשבועות לפי שבלשכת הטלאים אין פוחתין ממשה טלאים מבוקרים מכל מום א"כ ער"ח ניסן כשהקריבו לתמיד של שחר ושל הערבים שנים מהן נשארו ארבע ובר"ח ניסן בשחר גזירת הכתוב להקריב משקלים חדשים מר"ח ניסן ואילך וא"כ מה יעשו באותן ארבע' שנשתיירו בלשכת הטלאים דא"א להקריבן לקרבן. דהא הם נקנו מתרומ' ישנה ולפדותו מדמי תרומ' חדש' א"א שאין הקדש מתחלל על הקדש ולכן היו פודין אותן ממעות חולין והמעות הללו יפול לתוך תרומ' ישנה אח"ז דהטלאים חולין קונים אותם מדמי תרומ' חדשה (וכה"ג במותר קטורת המבואר בשקלים) ואע"ג דאין הקדש נפדה מהקדש מ"מ כשפדאוהו ממעות חולין אח"ז היו קונים אותן מתרומ' חדשה דכבר קלישא הקדוש' ע"י פדיון במעות חולין אע"ג דבעלמ' אין קדשים תמימים נפדים מ"מ כה"ג לב ב"ד מתנ' עליהם ולכן אח"ז הי' אפשר לקנותן מדמי תרומ' חדשה ולא הוי כהקדש מתחלל על ההקדש ודומ' קצת לנדון דהכא וכן במסכת שקלים אית' נדון דומה לזה במותר קטורת:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **לא ימכרם**. אע"פ שמן הדין מותרים דמ"ש מעות דמותר לצורך מצוה ומ"ש אבנים מקורות:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **בנו כו'** יגמרו ולא כו' וכן עיקר. דאמרי' ריש מסכת ב"ב אר"ח לא לסתר אינש בי כנישת' עד דבני בי כנישת' אחריתי כו' א"ל רבינ' לר"א גבו זוזי ומנחי מאי א"ל דלמא אתרמי להו מידי דמצוה ויהבי להו. כן הוא גרסת הרמב"ם כמ"ש הט"ז:

שרגי לבני ואבנים ועצים מהו א"ל דלמ' מתרמי פדיון שבוים ומזבני ויהבו להו. א"ה אפי' בנו נמי א"ל דירת' דאינשי לא מזדבני. ופי' כמו שכ' מגן אברהם בס"ק שאח"ז דודאי מן הדין מותר למוכרה אפי' כבר נגמרה לצורך פ"ש וכן הקש' המקשן א"ה אפי' בנו נמי. אלא דהמתרץ א"ל דירת' דאינשי דאין מדרך העולם למכור בית דירתם. א"כ אינו ראוי לנהוג קלות בבה"כ יותר מדירתו. לכן כי בנו אף דמכירה לפ"ש מותר מצד הדין מ"מ ודאי יעשו על צד האפשרי לגבות לצורך פ"ש מן הצבור ולא ימכרו בה"כ. אבל אם א"א לגבות מן הצבור ודאי ימכרו בית הכנסת לפ"ש. ומדאמר הש"ס על שריגי לבני כו' דלמ' מתרמי פ"ש משמע דכל שעשו מעשה יותר משריגי לבני דהיינו רק התחילו לבנות ה"ה בכלל דירת' דאינשי לא מזדבני דגם בהתחיל לבנות אינו מוכר דירתו וע' לעיל ס"ק י"ז:

סעיף לד

(**סקל"ד**) **ל"מ**. דהוי כנודר צדקה. לעיל ס"ק כ"א הבאתי לשון מרדכי בזה:

סעיף לה

(**סקל"ה**) **יכולים כו'** דאדעת' דידהו כו' וכדלעיל ס"ק י' דאם אחרים סייעו לבית הכנסת של כפרים:

סעיף לו

(**סקל"ו**) **עומד כו'** וכ"מ רסי' זה כו'. לא בעי במעמד אנשי העיר דדוק' להוריד' מקדושת' בעי זט"ה במא"ה דהיינו בפרהסי' אף שאין בני העיר הן וכמ"ש רמ"א בסעיף ז' אבל לקדוש' חמור' לא בעי מעמד אנשי העיר וסגי בזט"ה משמע אפי' אנשי העיר מוחין:

וצ"ל דמ"מ אם אחד עומד וצוח כו' דניהו דלא בעי במא"ה והיינו שרשאים למוכרו בצינע' אבל אם א' מבני העיר מוחה לא:

ובי"ד מיירי שאינו מבני העיר. ר"ל זה שהתנדב ועתה צוח שלא לשנותו אינו מבני העיר בזה לא משגיחים:

סעיף לז

(**סקל"ז**) **דינם כחבר עיר**. ומדלא כ' כו' דסד"א דדעת רמ"א כמ"ש אח"ז בשם תשובת מ"ב דזט"ה בזמן הזה יש להם כח יותר מבזמן הש"ס שדעת אנשי העיר בזה"ז לסמוך בכל דבר על זט"ה ולכן אפי' אנשי העיר מוחין ביד זט"ה אין במחאתם כלום בין בכפרים ובין בכרכים. גם לא משגחינן בדעת העולם כרכים. דזט"ה בזמן הזה יש להם דין רב אשי בימיו (ע' מ"א סקי"ב) ולכן ס"ל לרמ"א דזט"ה דינם כחבר עיר דאפי' הנודר עומד וצוח לא משגחינין ביה. ולזה כ' מ"א דע"כ זה לית' דא"כ ה"ל לרמ"א להגיה לעיל בסעיף ז' שכ' המחבר דבכרכים אין רשאים למכור אפי' על ידי זט"ה במא"ה ה"ל לכתוב דבזה"ז רשאים ז' טובי העיר למכור. משמע דוק' כאן מהני ז' טובי העיר. ר"ל אפי' הנודר עומד וצוח מכל מקום מהני דעת ז' טובי העיר וע' לעיל במ"א סס"ק י"ג:

אבל לעיל בכרכים שבאים שם אנשים מעלמ' ומתנדבים לבה"כ לא מהני כו' ע"כ. הלשון ל"ד דל"ל דמה"ט לא מהני לעיל ס"ז דעת ז' טובי העיר בכרכים כיון שאנשים אחרים התנדבו דא"כ אם לא היו אנשים אחרים מתנדבים אלא בנו משלהם באמת זט"ה יכולים למכור אפי' בכרכים ואם כן רמ"א ס"ל כדעת תשו' מ"ב דהא גם מ"ב לא מיירי אלא כה"ג כמ"ש מ"א אח"ז. אם כן הדר' קושית מ"א לדוכתי' דה"ל לרמ"א להגיה לעיל סעיף ז' על מ"ש המחבר בכרכים דאין יכולים למכור אא"כ תלוי בדעת היחיד וה"ל למ"א להגיה ה"ה ז' טובי העיר לדידן דהא דמהני תלוי בדעת יחיד היינו דוק' כשבנו משלהם כמ"ש מ"א לעיל ס"ק י"ב וכה"ג גם זט"ה בזמן הזה יכולים למכור לדעת מ"ב. אע"כ דרמ"א לא ס"ל כתשו' מ"ב וס"ל דגם זט"ה בזה"ז אין להם כח יותר מבזמן הש"ס. וא"כ בכרכים אין יכולים למכור אפי' בנו משלהם. אלא דכאן מהני דעת זט"ה נגד היחיד הנודר שצוח ומוחה וכן הי' הדין בזמן הש"ס וא"כ מ"ש מ"א אבל לעיל בכרכים שבאים שם אנשים מעלמ' ומתנדבי' לבה"כ כו' האי ומתנדבי' לבה"כ לאו דוק' דהא אפי' בנאוהו משלהם כיון שבאים שם אנשים מעלמ' בנו אדעת כל העולם. ואין כח ביד ז' טובי העיר למכור לדעת רמ"א. לכן המגי' בדברי מ"א בכרכים שבאו שם אנשים מעלמ' וכ"ש אם מתנדבי' כו' לא הפסיד. ואם לא נגיה תיבת וכ"ש אם כו' צ"ל וי"ו של ומתנדבים היא וי"ו המחלקת פירושו או מתנדבים והיינו כמו כ"ש:

בשם הריטב"א. כגון שתקנו כשמכריזי' קרקע כל מי שי"ל זכות או ערעור יטעון וקבעו זמן וכל מי שלא יבא תוך הזמן שקבעו יאבד זכותו אם הוא מבני עיר אחרת אף שלא בא תוך הזמן וידע מהכרז' מ"מ לא איבד זכותו (וע' בש"ע שם סי' ד' סעיף ב'):

ומ"מ לקטנים כו' ר"ל אע"ג שהריטב"א כ' שם דאף על קטנים לא חל תקנתם ע"ש אבל הכא יש בידם כח אע"ג דודאי יש קטנים ביניהם:

כמ"ש הר"ן פ' בני העיר וז"ל ושמעי' משמעתין ממה שרשאים בני העיר עם זט"ה למכור דאע"ג דאיכ' במתא יתומים קטנים אפ"ה בני העיר מצי מזבני משום דמסתמ' כאפוטרופסים דידהו שנטלו רשות מב"ד דמי עכ"ל:

ומ"ב כ' האידנ' כו' כבר כ' דבריו לעיל. וזה דוק' כשבנאוהו משלהם דאי אחרים התנדבו לא מהני מה שבני העיר תלו דעתם בזט"ה וכמ"ש מ"א לעיל ס"ק י"ב לענין אם תלו דעתם בדעת יחיד דג"כ לא מהני אם אחרים התנדבו ודוק' רב אשי שהי' גדול הדור ע"ש ואע"ג שכ' בתשו' מ"ב דזט"ה בזה"ז דומין ממש לרב אשי ע"כ צ"ל דוק' כשבנאוהו משלהם והלשון לאו דוק' בתשובת מ"ב וכ"מ בתשובת ר"מ כן שהבי' מ"א אח"ז שהוצרך לכמה צדדים להתיר בק"ק לוקאוי אף דודאי זט"ה לא הסכימו לכך:

ומכל מקום לרווח' דמילת' ישארו מקום ארון הקודש פנוי בתשו' שם לא כ' כן וז"ל שם באופן שאותו מקום שעמד עליו בה"כ דאנשים שהו' עיקר הקדוש' ישאר פנוי עכ"ל מבואר דלא די במקום ארון הקודש לבד:

וצ"ע דהא זריע' כו' תמה בס' א"ר דמהר"ם גופי' הביא דברי הרא"ש דזריע' הוי תשמיש גנאי ואעפ"כ התיר הזריע' דהקונים שם היו רוצים לעשות ממנו מרחץ ועז"כ דזריע' אינו מכוער כ"כ כתשמישי' אחרים ור"ל הני ד' דברים המוזכרים בסעיף ט' וחד מנייהו מרחץ דהא מבואר דבכפר אם מכרו אנשי העיר לבר בלי זט"ה הלוקח יעשה בו מה שירצ' חוץ מד' דברים משמע דאפי' זריעה הותר לו ועכצ"ל דזריע' אינו מגונ' כמרחץ וכל ד' דברים ולענ"ד א"ל אולי קשי' למ"א ניהו דזריע' עדיפ' ממרחץ מ"מ יש בו גנאי גדול דהא בה"כ שנבנ' על תנאי מבואר סי' קנ"א סעיף י"א דלא מהני התנאי בעודו עומד בנוי להשתמש בו תשמיש של גנאי אבל בחורבנו מהני התנאי להשתמש בו אפי' תשמיש של גנאי אבל זריע' דהוא תשמיש יותר מגונ' לא מהני תנאי אפי' בחורבנו ע"ש וא"כ קשי' ליה למ"א כיון דמהר"ם יעץ להם לעשות על צד היותר טוב למה בחר בזריע' ניהו דאינו כ"כ כמרחץ מ"מ הוא גנאי גדול טפי ה"ל לייעצם להשתמש בו תשמיש אחר שאינו כ"כ כזריע' וא"כ לפי תי' מ"א דמיירי בירקות דאינו מגונה כ"כ א"כ אפשר הי' מהני תנאי אפי' בבנינו לזרוע בו ירקות:

סעיף לח

(**סקל"ח**) **איני כו'** יכול לאסור כמ"ש בי"ד סי' רכ"ד כצ"ל:

וקשה מ"ש מבה"כ. ר"ל דהא בבה"כ מצד הדין יכול לאסור אלא מצד התקנ' אינו יכול לאסו' ומבואר מתשובת הרא"ש דבכל תקנה אין להוסיף על לשון התקנ' ובתקנ' דהכ' מבואר רק בה"כ וספרים אבל על מעשר לא מצינו תקנה ונשאר על שורת הדין ויכול לאסו':

פי"א דנדרים. מי שאמר קונם כהנים לוים נהני' לי יטלו כהנים ולוים תרומותיו ומעשרותיו בע"כ ולא מקרי שנהני' הכהנים ולוים ממנו דהא אין לבעלי' בתרומות ומעשרות כ"א טובת הנא' ליתנו למי שירצה א"כ אפי' א"א טובת הנא' מקרי ממון מכל מקום מותר דהא כיון שאמר קונם כו' שוב אינו רשאי ליתנו בעצמו לשום כהן ולוי א"כ אזד' לה טובת הנא' שלו ואם כן רשאי ליטול בעל כרחו דלא מקרי נהנים משלו וא"כ הכא בהאי מעשר בין הי' לצדק' או לדבר אחר כיון שכבר נתנו בתיב' אין לו בו זכות לשוב לקחתו ואפי' טובת הנא' לא הי' לו בה כי הקהל עושים בה כפי רצונם ואפי' את"ל שהי' לו בה טובת הנא' שגם הוא הי' תולה בדעתו מי מבני העיר יתן מכל מקום כיון שאסרו על כל בני העיר אזד' לה טובת הנא' שלו והוי כמו האי בנדרים לכן עושין כפי דעתם בעל כרחם:

סעיף לט

(**סקל"ט**) **לכל כו'** אבל השאלה לזמן לא ר"ל אינו ברור שיכול לאסו' על כל הקהל דשאלה ליומא ממכר ואינה של המשאיל כל אותו זמן שהשאילו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אמנם כ' הש"ך שם בי"ד דדין שאלה נלמד משכירות ובשכירות הביא הרב"י שם שני דיעות אם המשכיר יכול לאסרו א"כ ה"ה בשאל' תלי' בפלוגת':

סעיף מ

(**סק"מ**) **מי שהיה כו'** שיש קצת טעם כו' דאמרי' במס' גיטין דף ס' ע"ב מערבין בבית ישן (ר"ל בני החצר שרגילים ליתן עירוב החצר בבית אחת אין משנים את מקומו ליתנו בבית אחר ל' רש"י) מפני דרכי שלום ואמרי' מ"ט אילימ' משום כבוד (פרש"י של בעל הבית) והא האי שיפור' (פרש"י של תקיעת ערב שבת) דהוי מעיקר' בי ר"י שהי' ראש ישיבה ולבסוף בי רבה לאחר שנפטר ר"י ונעש' רבה ראש הישיב' נתנוהו בבית רבה ולבסוף בי ר"י ולבסוף בי אביי אלא משום חשד' וע' לקמן סי' שס"ו במ"א ס"ק ז' וקשה מאי פריך והא האי שפורא כו' שאני התם דאיכ' טעם בדבר כיון דאיכ' השת' ראש הישיב' אחר ראוי ליתנו בביתו אע"כ דהש"ס ס"ל מדקתני מתני' סתמ' מערבים בבית ישן משמע אפי' איכ' טעם לשנותו א"כ ה"ה למסקנ' דהטעם מפני החשד אין משנים

אפי' איכ' טעם כן נרא' לענ"ד כי תשובת מהרי"ק אינו תח"י. אף ששכרו יותר כדלעיל סי' צ' במ"א ס"ק כ"א:

סעיף מא

(**סקמ"א**) **רשאים כו'** אנשים שהחזיקו לקבור כו' ובמדינתינו כו' נ"ל דצריך ליתן כו' ובס' א"ר הביא עובד' כשמת ה"ה מוהרר"א בעל עוללת אפרים פסק תשל"ה דהחברה א"צ להניח לתלמידיו להתעסק עם רבם ע"ש:

סעיף מג

(**סקמ"ג**) **להביאם כו'** דאפי' יש מנהג כו' אין לילך אחריו. ר"ל דלא הוי בימיו מנהג קבוע זה ולכן כ' מ"א דעכשיו המנהג פשוט כו' והוי כאלו התנו ומה"ט כ' מהרי"ק גופי' בתשוב' הוא היש מי שאו' שכ' בש"ע סעיף כ' שבס"ת אין הציבור יכולים להחזיק דבס"ת גם בימי מהרי"ק הי' מנהג קבוע וכמ"ש הרב"י בשמו וז"ל דלא שייך חזקה מס"ת העשוי מתחלתו ע"מ כן שיקראו בו רבים ושיהי' תמיד מונח בבה"כ עד יום פקוד אותו הבעלים כו' עכ"ל:

סעיף מד

(**סקמ"ד**) **הוי כו'** דדוק' גבי ס"ת כו' בח"מ סי' ס"ה סעיף ח"י בשובר הנמצ' ביד המלוה אינו כלום דאמרי' שעדיין לא פרעו אלא שנזדמן לו סופר והכין שובר לכשיפרע לו שיהי' מזומן בידו ליתן ללוה דשמ' בשעת פרעון לא יהי' מצוי לו סופר אולם טעם זה לאו דוק' דמבואר שם דאפי' כ' המלו' דאנו רואים שהמלוה ודע לכתוב ואין צריך לשוכר מכל מקום יש לו' שהכין השובר פן יפרע בזמן שלא יהי' לו שהות וזמן לכתוב ועי' שם בש"ך: **וע' בש"ך**. כ' לחלק באם כתוב ע"ג השטר חציו לפלוני י"ל שלא להשביע דמי שירא' השטר ירא' ג"כ מ"ש ע"ג שאיננו כלו שלו אבל נמצא כתוב בפנקסו ששטר פלוני חציו לפלוני בזה לא אמרי' שלא להשביע דמי שירא' השטר מנא ידע מ"ש הוא בפנקסו ולפ"ז א"ש דין דהכ' ע"ש:

סעיף מה

(**סקמ"ה**) **להחזיק בו**. ואפי' עדות ל"מ כו' דכלן נוגעים הן ואפי' סילוק שיסלקו שנים מהנאת ס"ת כדי שיוכשרו להעיד לא מהני דהא א"א להם להסתלק דהא צריכי' לשמוע קריאת ס"ת אם לא שיש לקהל ס"ת כשרה אחרת ואז א"צ סילוק ע"ש וע"ש בסוף הסי' ועמ"ש כאן הט"ז בשם תשו' מהרש"ל:

ישוב שלא ה"ל ס"ת אין לו חזק' כו' אבל אם ה"ל ס"ת ואף על פי כן קראו בשל יחיד כ' רמ"א בח"מ ס"ס קמ"ט דמקרי חזק' ואסורים לשנות אך הסמ"ע פי' דוק' כשבא בטענה ע"ש:

סעיף מו

(**סקמ"ו**) **מאתנן כו'** פ"ה דע"ז דף ס"ג ע"א:

בא עלי' ואח"כ נתן לה ואפי' א"ל התבעלי בטל' זה מ"מ לא הוי אתנן דבשעת ביאה לא קנתה דהא מחוסרת משיכ' ובישראל בעי' משיכ' ובזונה גוי' כה"ג הוי אתנן כמבואר שם במס' ע"ז אלא דמ"א לא אירי בזונ' גוי' כמ"ש מ"א סס"ק מ"ח דאין דרך גוי' להקדיש:

אבל נתן לה כו' אסור והיינו דוק' בנדון שכ' מ"א אח"ז בשם הרמב"ם דא"ל יהי אצלך עד שאבוא אליך אבל מסתמ' קנתה מעכשיו ולא הוי אתנן:

ואם נתנה האשה כו' ואם נתן האתנן לזכר כו' שני דינים אלו הם ש"ס דתמור' דף כ"ט ע"ב:

ואם עשתה שינוי כו' וכן ולדותיהן כו' תמור' דף ל' ע"ב כב"ה דכתיב הם למעט ולא שינוייהן ולא וולדותיהן:

והבעלי לפלוני כו' תמורה דף כ"ט:

א' ונתן לה הרב' שם במשנ' וגמ' ומסיק הטעם אע"ג דלא התנ' עמה אלא חד מ"מ כלהו מכח אתנן אתו ואתנן ריבה לה:

ואם הי' הטל' בחצרה כו' וכ' התו' בע"ז דף ס"ג ד"ה אתנן דאם הי' לבועל הרב' טלאים בחצרה אע"פ שאין יכול לדחות' לטלה מן השוק אפ"ה אין שם אתנן חל אפי' למאן דא"ל בריר' אלא על המבורר בשעת ביא' עכ"ל:

קדמה והקדישתו כו' ה"ז ספק דהוא אבעי' שם דלא אפשט' שם בע"ז שאם קדמ' והקריבתו בנדון כזה שאמר להוי גבך עד שעת ביאה ואם תרצ' קני אותה מעכשיו ודאי קדוש דהא א"ל אם תרצי קני מעכשיו א"כ הוי שלה בשעת הקדש ולא הוי מקדיש דבר שאינו שלו גם משום איסור אתנן ליכ' דהא קנתה קודם ביאה ובשעת ביאה אינו בעולם אלא דמספק' לי אי מהני כשהקדישתו ועדיין לא קרב אי נאמר כיון דאמיר' לגבוה כמסירתו להדיוט דמי והוי כאלו כבר הקריבתו או דלמ' השת' מיהו אית' בעינ' ואמרי' דחל איסור אתנן למפרע משעת נתינ' (כ"כ התו'):

והוא שא"ל אימתי שתרצ' כו' ואפ"ה אי לא הקדישתו הוי אתנן כיון דא"ל יהי' אצלך עד שאבא אליך דעתו שלא תקנה עד שעת ביאה:

ואף שא"ל אם תרצי כו' הא לא חזינן דרצתה כל זמן שלא הקריבתו:

ונ"ל דבה"כ נקטי לקול' דהדמב"ם כ' הדין לענין קרבן דהוא דאוריית' והוי ספק תורה דאזלי' לחומר' מה שאין כן לענין בה"כ דאיסו' אתנן לבה"כ הוא דרבנן:
דכתיב בית ה' אלקיך לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך דהיינו בהמ"ק. לא הזכירו דבר זה דאתנן יהי' אסור לבה"כ:
פסק אם קרב נרצה וס"ל למ"א דאם קרב ר"ל כשהקדישתו קודם ביא' והקריבתו אחר ביאה דכה"ג אף על גב דהוי ספק מכל מקום נרצה דל"ל דאם קרב קורם ביאה זהו אפי' לכתחל' מותר כן נרא' לי:
ביין קידוש. דקיימ' לן אין מקדשים כ"א על היין הראוי לנסכים ומכל מקום מקדשים על יין שבשולי חביות או בפי חביות אע"ג שיש בו קמחין אע"ג דלכתחל' אינו כשר לנסכים מ"מ כיון דאם הביא יין זה יצא לכן מקדשים עניו לכתחל':

סעיף מז

(**סקמ"ז**) **מחיר כו'** מי לא עסקי' די"ל אותו דבר בעין וע' בע"ז דף מ"ו ע"ב דאמרי' אתנן במחובר אסור לגבוה דכתיב בית ה' אלקיך ופירש"י דדרשי' לא תביא אתנן של בית שאם נתן לה בית באתננה אסור להקדישו לצורך בנין הבית עכ"ל והיינו ע"כ בלא נשתנ':
דהא בגמ' אמרי' כן אליב' דמ"ד יש ברירה כ"ה בתמורה דף למ"ד ע"א וע"ש בתו' ד"ה ואידך כו':
וכיון שהוא פסק כו' גבי מעשר כר' יוחנן וכר' נחמן דתנן בבכורות דף נ"ו ע"ב האחים לאחר מיתת אביהן כל זמן שלא חלקו והם בתפיסת הבית חייבים במעשר בהמה אע"ג דשותפים פטורים מ"מ עדיין שם האב על הנכסים (כדדרשי' שם מקר') והוי כאלו הוא שייך לאדם א' דחייב אבל חלקו ירושתן וחזרו ונשתתפו ה"ל כשותפין דעלמ' ופטורים ממעשר בהמה וא"ר ענן דוק' חלקו גדיים נגד תיישים ר"ל שא' נטל גדיים ואחיו נטל תיישים הוא דפטורים כשחזרו ונשתתפו אבל חלקו גדיים נגד גדיים וחזרו ונשתתפו חייבים דהוי כאלו לא חלקו ועדיין הם בתפיסת הבית דאמרי' יש בריר' והוברר הדבר למפרע שזה הי' מיד חלקו כשמת האב ואין עליהם שם לוקח וכשחזרו ונשתתפו חזר תפיסת הבית למקומ' בשלמ' חלקו גדיים נגד תיישים דל"ל הוברר הדבר שוה חלק כ"א דהא כ"א הי' לו חלק בין בגדיים ובין בתיישים א"כ ה"ל כלוקחים זה מזה ולא כיורשים ולכן כשחזרו ונשתתפו הוי כשותפים דעלמ' ורב נחמן אמר אפי' חלקו גדיים נגד גדיים פטורים דס"ל אין בריר' והוי כלוקחים והרמב"ם פסק כר"נ דאפי' נגד גדיים פטורים וכן פליגי שם ר"א ס"ל דוק' תשעה נגד עשרה דהיינו ט' גדולים נגד יו"ד קטנים אבל חלקו

עשר' נגד עשרה אמרי' יש בריר' ואפי' חזרו ונשתתפו חייבים ור' יוחנן ס"ל אפי' חלקו עשרה נגד עשר' פטורים דאין בריר' ופסק הרמב"ם כר"י אלמ' דס"ל אין בריר':
ועכ"פ נ"ל דלדידן ר"ל לענין להקדישו לבה"כ דהוי רק איסור אתנן ומחיר כלב רק מדרבנן כמ"ש מ"א סקמ"א:

סעיף מח

(**סקמ"ח**) **איסור כו'** וכ"כ התוס' פ"ו דתמור' אציע הגמ' ותוס' בקיצור כדי להבין דבריו בס"ק זה אית' בתמור' דף כ"ט ע"ב אביי אמר זונ' גוי' אתננה אסור דיליף מגזיר' שוה דאין אתנן אלא בערוה שאין קדושין תופסין ובגוי' אין קידושין תופסים לכן אתנן' אסור וכהן הבא עליה אינו לוקה משום זונה דכתיב גבי זונה לגבי כהן ולא יחלל זרעו מי שזרעו מיוחס אחריו יצא גוי' דאין זרעו מיוחס אחריו דהא וולדה כמותה וזונ' ישראלית אתנן' מותר דהא קדושין תופסים בה. וכהן הבא עליה לוקה דהא זרעו מיוחס אחריו ורבא אמר אחד זה ואחד זה אתנן' אסור וכהן הבא עליה לוק' מאי טעמ' ילפי' מהדדי מה זונה ישראלית לוקה אף זונ' גוי' לוקה ומה זונה גוי' אתנן' אסו' אף זונה ישראלית אתננה אסור מיתיבי (אביא גרס' אחת היותר נצרכת לדברי מ"א אף שלגרס' אחרת דאית' שם יש למ"א לאיזה ענין יותר ראיה חזק' מ"מ באתי להקל ולקצר) א' זונה גויה וא' זונה ישראלית אתננה אסור תיובת' דאביי כי קתני בעריות שאין קדושין תופסים (דהיינו חייבי כריתות ולכן אפי' ישראלית אתננה אסור) ופריך והקתני סיפ' אלמנ' לכ"ג כו' אתננה אסור והא הני קידושין תופסים בהן ומשני הא מני ר"ע הוא דאמ' אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דלא תפסי בה קדושין דומי' דאלמנ'. ורבא מ"ש דנקט אלמנ' דומי' דאלמנ' מה אלמנ' לא לקי עד דאתרו בי' אף זונה עד דא"כ הא לך אתנן ולאפוקי מרר"א דאמר פנוי הבא על הפנוי' שלא לשם אישות עשא' זונה אבל היכי דזונ' מעיקר' ה"נ דאסור. וכתבו התוס' ד"ה גרס' ראשונ' מיתבי כו' קס"ד דה"ק א' זונה ישראלית כגון שנבעל' לחייבי כריתות שהית' זונה כבר (ר"ל ע"י שנבעל' לחייבי כריתות) הוי אתנן לכל אדם אפי' נשכרת עתה למותר לה אי נמי זונה גוי' שהית' מופקרת הוה אתנן והיינו כרב' ותיובת' דאביי כו' עכ"ל ובסוף הדיבור כתבו לפרש מסקנת הש"ס לרב' מה אלמנה עד דאתרו כו' וז"ל אי נתן אתנן לזונ' שנבעל' כבר לחייבי כריתו' או לזונ' שהיא מופקרת לא הוי אתנן אא"כ מפרש לה בהדי' הילך טלה זה באתנן' אבל נתן לה בסתמ' ולא פי' לא הוי אתנן ולאפוקי מדר"א דלדידי' דמחמיר בזונ' כ"כ דאפי' פנוי כו' עשאה זונה אפי' בסתמ' נמי הוה אתנן אבל היכי דזונ' היא מעיקר' פירוש לרבנן נמי היכי דהוי זונה בהאי ביאה שהוא נותן לה אתנן כגון אם הוא נותן לאחותו או לא'

מחייבי כריתו' אפי' בסתמ' הוי אתנן. כיון דבאות' ביאה שוי' זונה כדאמר לר"א דמשום דמשוי לה זונה אפי' פנוי הבא על הפנוי' הוי אתנן אפי' בסתמ'. ודוק' היכי דהוי זונ' באותו ביאה אבל היכי דנעשית זונה כבר ובא אחר דתפסי בה קדושין ונתן לה אתנן לא הוי אתנן בסתמ' אא"כ פי' בהדי' הילך טלה זה באתננך עכ"ל. ומעתה אבא לבאר דברי מ"א מ"ש וכ"כ התוס' פ"ו דתמור' ריש ד"ה גי' א'. היינו מה שפירשנו זונה גוי' שהית' מופקרת משמע דלולי שהית' מופקרת כבר ובא עליה אחר לא הוי אתנן שבא עליה עתה ישראל:

ומ"ש וכ"כ ביבמות דף ס"א דתנן התם וחכ"א אין זונ' אלא גיורת ומשוחרר' ושנבעל' בעילת זנות וכתבו התו' ד"ה אין זונה אלא גיורת אפי' נתגייר' פחותה מבת ג' שנים ויום א' דאפי' זינתה בגיות' הרי בתוליה חוזרים מ"מ כיון שנולד' מגוים השטופים בזימה מיקרי זונה והקש' הר"מ מפונטיז"א לפ"ז דגויה אסור' לכהן משום זונ' מדאוריית' א"כ איך אמרו במס' ע"ז דב"ד של חשמונאי גזרו על הבא על הגויה משום נשג"ז והזיין רומז לזונ' שכהן הבא עליה עובר משום זונה ת"ל דלוקה מה"ת בשלמא לאביי ניחא דהא ס"ל דאז ונ' גויה לא לקה כיון דאין זרעו מיוחס אחריו כנ"ל ולכן גזרו עליה בגיות' ב"ד של חשמונאים ושם ביבמות בגיורת הוי זונה דאוריית' דכיון שנתגייר' הוי זרעו מיוחס אחריו ונקראת זונה שבאה משטופי זימה משא"כ בגיות' מיעט' קרא הואיל ואין זרעו מיוחס אחריו אבל לרבא דס"ל דזונ' גוי' לוקה עליה כנ"ל תיקשי. ותי' וי"ל דרבא לא פליג אלא היכי כו' כמ"ש במ"א ר"ל דגם רבא א"ל דרשא דאביי דגוי' מסבר' לא מקרי זונה דבעי' זרעו מיוחס אחריו אלא דרבא דריש בנין אב מזונה ישראלית מה זונה ישראלית לוקה אף זונה גויה לוקה א"כ בעי' דוק' דומי' דזונ' ישראלית דא"א דישראלית לא תהי' זונ' אא"כ נבעל' כבר ביאה אסור' ה"ה זונ' גויה בעינן דוק' שזנת' כבר אבל אם בא עליה כהן כשעדיין היא בתולה ולא בא עליה עדיין שום אדם מוד' רבא דלא לקי מן התור' כיון דלא הוי דומי' דזונ' ישראלית וליכא בנין אב והדרינן לדרש' דבעינן דוק' זרעו מיוחס אחריו ובנדון זה דלא הוי זונ' מן התור' גזרו ב"ד של חשמונאי אבל נתגייר' דזרעו מיוחס אחריו אפי' בביא' ראשונ' שלא בא עלי' קודם לו אדם אחר לוק' מן התור' כמ"ש לאביי דעכשיו זרעו מיוחס אחריו אפי' בביא' ראשונ' וגם בא משטופי זימ' כנ"ל הרי כתבו להדיא דלרבא דקי"ל כוותי' לא נקראת זונ' מן התור' אא"כ בא עליה כבד אדם אחר וב"ד של חשמונאי לא גזרו אלא לענין כהן אבל לא לענין אתנן:

ובב"ק דף ע"ט. לענ"ד הוא ט"ס וצ"ל ובתמור' דף כ"ט ע"ב והיינו גמ' הנ"ל וכדאייתי מ"א אח"ז:

דהא בתמור' יליף לה רבא במה מצינו מהדדי. אין כוונתו דיליף זונ' גויה לענין כהונ' מאתנן ובזונ' ישראלית לענין אתנן מכהונ' כמו שראיתי בס' א' שהבין כן ולכן הקש' דאינו כן בגמ' אלא דיליף אתנן מאתנן כהונ' מכהונ' כנ"ל. אלא לענ"ד ראייתו ממסקנת הש"ס דמסיק לר"א כיון דמחמיר אפי' פנוי הבא ע"ה עשאה זונ' ה"ה דאפי' בסתמ' הוי אתנן כנ"ל הא ר"א לא אמר דבריו אלא לענין כהונ' ואיך יניף דין אתנן מיני' וכן לרבנן היכי דבא על חייבי כריתו' שלא הית' זונ' דג"כ לא בעי לו' הילך באתננך ג"כ צ"ל דיליף מכהונ' כיון דעשאה זונ' בביא' זו לכהן (אמת לגירס' אחרת יש יותר דאי' אלא שכבר כתבתי שבאתי להקל) והרמב"ם לשיטתי'. הוא ענין ובבא חדש' לפרש דברי הרמב"ם דבחייבי לאוין הוי אתנן משום דס"ל דחייבי' לאוין הוי זונ' לענין כהונ' וכבר כ' מ"א דאתנן וכהונ' שוין בדיניהן:

אלא שאסורות לכהן מקרא אחר. דאמרי' ביבמות דף ס"ח בן ט' שנה ויום אחד גר עמוני ומואבי ומצרי כו' שבא על בת ישראל או בת כהן ולוי פסל' מן התרומ' דאמר קרא ובת כהן כי תהי' לאיש זר היא בתרומ' הקדשים לא תאכל כיון שנבעל' לפסול לה (והוא נקרא זר) פסלה. אשכחן לתרומ' לכהונ' מנ"ל דפסול' אתי' בק"ו מגורשת שמותר' בתרומ' ואפ"ה אסור' לכהונ' זו שפסול' בתרומ' אינו דין שפסול' לכהונ' ואע"ג דאין מזהירין מן הדין גילוי מילת' בעלמ' הוא ולזה כ' ה"ה הביאו הרב"י באה"ע סי' ז' שזה הוא ראיית הרמב"ם דגם מחייבי לאוין הוי זונה דס"ל דה"ט דכל הני פסולים לכהונ' מק"ו דהוי זונה אבל התו' סביר' להו ניהו דפסולים לכהונ' מקרא ומק"ו אבל לא מטעם זונ' אלא מגזה"כ: ויתורץ קושי' הרב"י בא"ע שהקש' על הפוסקים דס"ל דמחייבי לאוין לא הוי זונ' מגמ' הנ"ל דפסולים לכהונ' וע"כ מטעם זונ' ולפמ"ש מ"א בשם התוס' א"ש דמודים התוס' והרא"ש דפסולים לכהונ' אבל לא מטעם זונ' כנ"ל:

וע' בב"ש שם בא"ע:

ולכן כ' בתמורה דאם בא על חייבי כריתו' כו' הם סוף דברי התוס' דתמור' הנ"ל:

ודיוק שכ' חייבי כריתו' למעוטי חייבי לאוין דהתו' לשטתייהו דלא הוי' זונה אלא דאסור' לכהונה מגזה"כ:

אף התו' כ' כאן דבמופקרת כו'. הבאתי דבריהם לעיל:

כיון דאיסור דרבנן. ר"ל איסור אתנן לבה"כ דרבנן כנ"ל:

ובגוי' לא קמיירי. ר"ל אע"ג דגוי' לא הוי חייבי כריתו' אתננה אסור כנ"ל:

וע' בס' בה"ז שהקש' על רמ"א למה פסק כרי"ו לענין הקדשות הפנויות כו' דלא כהתו' דתמורה דס"ל דמופקר' אתנן' אסור. ולפ"ש מ"א הדין עם רמ"א דאדרב' דברי התו'

צריכים ישוב לפי שדבריהם הם נגד הש"ס דיבמות דף ס"א וגם בלא"ה כיון דהוא פלוגת' בין התו' ורי"ו לענין בה"כ דהוי איסור דרבנן נקטינן לקול':

אלא כרי"ו וכמ"ש בהגהת רמ"א פה אבל אלו פנויות הקדשות כו' ודע אע"ג שהן נדות מ"מ לא הוי אתנן ואע"ג דלענין איסור נדה אין חילוק בין פנוי' לנשוא'. וכמ"ש רמ"א בי"ד סי' קפ"ג מ"מ אתנן נדה מותר וכן פסק הרמב"ם והרב בתמור' דף כ"ט ע"ב:

סעיף מט

(**ס"ק מט**) **חוזר כו'** ודבריהם צ"ע דמ"מ כו'. דאית' שם כה"ג שאירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ואח"ז עבר פסולו של ראשון רמ"א ראשון לעבודתו ככה"ג והשני כל דין כה"ג עליו. רבי יוסי או' שני אינו עובד לא ככה"ג ולא ככהן הדיוט כהדיוט לא שמעלין ולא מורידין ככה"ג לא משום איבה שהראשון יקנא בו ופסק רבי יוחנן הלכ' כר"י. והקשו התו' הא הוי הלכת' למשיח' למאי נ"מ לדידן ותי' דנ"מ לפרנס שעבר דראשון חוזר לשררתו:

ואפשר דבא כו'. ר"ל דנ"מ במאי דפסק כר"י לענין פרנס כמו דהתם אינו עובד ככה"ג משום איבה ה"ה דאין לנהוג כבוד בשני משום כבוד פרנסתו היכ' דאיכ' למיחש משום איבה ומ"מ סיים וצ"ע דקשה להעמיס דברים אלו בתוס' שכתבו וז"ל וי"ל דאיכ' נ"מ בזה"ז לפרנס כו' וגם נוהגים כבוד בשני כהאי מעשה דר"ג וראב"ע בפ' תפלת השחר עכ"ל דהעבירו לר"ג מנשיאתו ומינו לראב"ע אח"ז החזירו לר"ג לנשיאותו אמרו היכי נעביד נעברי' לר"א מעלין בקדש ולא מורידין לדרוש מר חד שבתא ומר חד שבתא אתי לאקנויי ביה אלא לדרוש ר"ג ג' שבתות וראב"ע חד שבתא. וצ"ל דכה"ג כיון שהי' שינוי רבה בין ר"ג לראב"ע סרה הקנא' וא"כ כוונת התו' דיש לנהוג כבוד בשני אך בענין שלא יקנא בו הראשון שיהי' כבוד הא' עדיף כעובד' דר"ג וראב"ע ולפ"ז לשון מ"א אינו מדוקדק במ"ש דלא יהי' לב' שום כבוד אדרב' התו' כתבו דיש לנהוג כבוד בשני וצ"ל דכוונות מ"א דאין לנהוג כבוד בשני מצד פרנסתו היכי דאפשר דהראשון בא לקנא בו אלא לעשות שינוי ביניהם כנ"ל בתו' אלא דקשה לו' שהתו' נתכוונו לזה דא"כ כוונתם במ"ש וגם נוהגים בשני כהאי מעש' דר"ג וראב"ע שלא לנהוג כבוד בשני אלא כהאי מעש' כו' דמיעטו בכבוד ראב"ע משום איבה דר"ג דא"ב אין נוהגין בשני אלא כהאי מעש' כו' מבע"ל דפשט לשונם משמע דאדרב' בא לאשמועינן דיש לנהוג כבוד בשני והוא היפוך המכוון לדעת מ"א:

ומשמע במרדכי כו' כדאשכחן ברוצח:

דדין זה המבואר בש"ע אדם שהוא רגיל כו' ואירעו אונס כו' נובע מדברי המרדכי ואייתי המרדכי ראיה לדבריו מדברי התוס' דמס' יומא הנ"ל. וסיים ועוד לא גרע מרוצח שגלה ואם מת כה"ג ששב לביתו חוזר לשררתו לדברי רבי מאיר ואפי' לדבי יהודה דפליג דאינו חוזר לשררתו שאני התם דכתיב קרא ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו ולא אל שררותו. דוק' התם שעשה עבירה אבל האי דלא עבר עבירה חוזר עכ"ל ומדלא כ' בקיצור שאני התם דגזרת הכתוב אע"כ דדריש בהא טעמ' דקר' הואיל ועבר עביר' משא"כ כאן דלא עבר עבירה לא. משמע דבעלמ' היכי דעבר עבירה אינו חוזר לשרדתו דילפי' מרוצח לדידן דקי"ל כר"י ולא אמדינן גזירת הכתוב הוא ואפילו שוגג כהאי דרוצח אינו חוזר:

סימן קנד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שנעשה כו'** בכותל של עץ כו' דבש"ע כ' הבנויה בחומה. וכ' מ"א דלא תימ' חומה דהיינו של אבנים גם דבשל עץ ל"ש טעם השני שמתקלקלים הספרים דהא באמת בל' ש"ע משמע דבטעם ראשון סגי וטעם א' שייך גם בשל עץ וכמו שסיים מ"א דהוי כחדר בעלמא ר"ל שלא נעשה לכבוד אלא לשמירה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מתקלקלים כו'** מעיקרא. ר"ל דל"ת מה מהני מה שעת' מתקלקלים מ"מ תחלה חלה הקדושה עליו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דמותר כו'** ויהיה לו דין כו'. ר"ל דודאי ל' מותר לכלן לאו דוקא דמאי איסור יש במה שנוטל הס"ת מזה ונותנה בארון אחר אלא ר"ל דאין קדוש' על הראשון ועז"כ מ"א דוקא קדושת ארון הקודש אין עליו אבל קדושת בה"כ עליו דלא גרע משאר מקומות שבבהכ"נ:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וכסא כו'** הס"ת בלא מטפחת. דאז הוי תשמישי קדושה אבל אי אין מניחין עליו ס"ת בלי מטפחת מקרי תשמיש דתשמיש ואין לו אלא דין בה"כ. דהכסא תשמיש למטפחת והמטפחת תשמיש לס"ת:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וילון כו'** ומניח הס"ת עליו. וא"כ הוי וילון תשמיש קדושה דהיינו לס"ת עצמה אבל מה שתולה לפני ארון הקודש לא הוי רק תשמיש דתשמיש ולכן סיים מ"א ועס"ס וי"ו. ר"ל דשם כ' רמ"א דפרוכת שלנו אין לו קדוש' ארון וכמ"ש מ"א ס"ק יג:

סעיף ח

(**סק"ח**) **שנעש' לכבוד ומונח כו'**. ר"ל שמונח עליו בקבע ודבוק בו היינו מה שמכסים לוחות קרשים של הספר בעור או בבגד משי משא"כ וילון שאינו דבוק בספר דלא כע"ת דס"ל דהטעם של מכסה של קרשים הוא אע"ג דהוי תשמיש דתשמיש דהקרשים הם תשמיש הספר והמכסה תשמיש לקרשים מ"מ כיון שנעש' לכבוד י"ל קדושה א"כ גם וילון הנעשה לכבוד יש בו קדוש' ולכן מקשה הרב"י בש"ע שהעתיק דין מכסה להחמיר ובוילון הטעם דוקא משום דמניחים הס"ת ולכן פרוכת דידן אין בו קדושה אע"ג דנעש' לכבוד אבל לדעת מ"א לא תליא במה דנעשה לכבוד או לא:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ס"ת כו'** וה"ה ספרי' ומה שצריך לתנו בכל"ח ניהו דצריך לגונזן בקרקע מ"מ מה שאפשר לעשות שלא ירקבו מהר עושים וכדכתיב בירמיה ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים כ"כ הר"ן:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **מתיב' כו'** ומשמע במרדכי דאפי' הבנוי בחומה כמ"ש סעיף א' אסור וז"ל המרדכי בפ' בני העיר ששאלוהו על דין הארון הבנוי בחומה המבואר בסעיף א' נראה בעיני דאין בו משום תשמישי קדושה דאע"ג דארון ודאי יש בו משום תשמישי קדושה כו' אפ"ה על נדון זה דאתינא עלה נראה בעיני דלית ביה משום ארון הקודש שאני או' שאין קרוי ארון הקודש אלא כשעשוי כמין ארגז ולכבוד ולא לשמירה ותדע דרבא קרי ליה תיבה דאמר רבא (במגלה דף כ"ו ע"ב) תיבותא דארפיט (פירש"י ארון שנתקלקל) מיעבד ביה תיבה. זוטרתא שרי כורסיא אסור (וזהו הדין המבואר פה בש"ע סעיף ז') אלמא דבכה"ג לא הוי מקרי ארון הקודש אבל זה שעשוי בבנין החומה לשמירה הוא עשוי ולא לכבוד כו' עכ"ל המרדכי משמע דמשוה דין ארון הבנוי בחומה להאי דינא דרבא דלא מיקרי ארון הקודש ומה"ט קרי ליה רבא תיבותא ואפ"ה אמר רבא דאין לעשות מתיבה כסא. א"כ ה"ה דאין לעשות מארון הבנוי בחומה כסא ואף ע"ג דכתב מ"א ס"ק ד' דאין לו אלא קדושת בה"כ צ"ל דלאו דוקא אלא דאין לו קדושת ארון הקודש ממש אבל מ"מ עדיף מקדושת בית הכנסת ועס"ק י"ד:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כיס כו**' כדאי' בגמרא מגלה דף כ"ז ע"א דאסור לגלול נביאים וכתובים במטפחות ס"ת:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שאינן כו**' לסי' שלא יטעו ר"ל שידעו איזה ס"ת יוציאו מן הארון לצורך הקריאה והיינו שאותו ס"ת נגלל למקום שצריך לקרות חובת היום או יודעים בו שהוא מוגה וא"כ היד שעושים לס"ת שבה מראים לקורא שלא יטע' בקריאתו:

כ' הב"ח אכן צ"ע היכי שהוציאו כו' וכה"ג כ' הט"ז על מנהג שביום הושענא רבה אחר שמוציאי' כל הס"ת מן ההיכל שמים שם נר דולק ואומרים שהוא לכבוד התורה והיינו ע"ד ותורה אור שאין זה כדאי להורידו מקדושתו ע"ש:

ול"נ פשוט דאסור כו' והביא ב"ח ראיה מדתניא במגלה ד' כ"ז גוללים ס"ת במטפחת חומשים כו' אבל לא נביאים וכתובים במטפחת כו' ס"ת. ורישא דגוללים ס"ת במטפחת חומשים ע"כ לפי שעה מיירי ואח"ז יחזרו ויגללו במטפחת החומשים וקמ"ל דלא יהיה נקרא הורדה כיון שכבר גללו בה לפי שעה הס"ת דאי ס"ד דר"ל דגוללים ס"ת במטפחת חומשים ר"ל דמייחד אותם מעכשיו לס"ת ולא יגללו שוב בה חומשים א"כ תקשי מאי קמ"ל פשיטא. וכיון דרישא מיירי לפי שעה ה"ה סיפא דאסור לגלול חומשים ונביאים וכתובים במטפחת ס"ת היינו אפי' לפי שעה ואפ"ה מקרי הורד' ואסור וכן הביא עוד ראיות ע"ש:

דמאן ל"ל דמנהג ותיקון הוא. ר"ל אע"ג שמהרש"ל הביא ראיה מן המנהג שמניחים לתוכ' יריעות פסולים ועז"כ מאן לימא כו':

ובארון הבנוי כו' פשיטא דשריא אע"ג שכ' בס"ק י"א דאין לעשות ממנו כסא דאסור להורידו מקדושתו כנ"ל. מ"מ בהורדה לפי שעה כיון שבארון ממש יש סברא להקל אף דלא קי"ל הכי מ"מ בארון הבנוי בחומה שרי. וא"ל דאפי' להניח בו בקביעות יריעות פסולים שרי דדוקא לעשות ממנו כסא שמשנה הכלי אסור אבל כשמניחו ארון כמות שהוא שרי:

ובמגלה (**דף כ"ו ע"ב**) **כו**' דהוי ס"ד דרבא שהי' מת מונח בחדר סמוך לבה"כ והי' חלון פתוח מהחדר לבה"כ ולא היו הכהנים יכולים ליכנס לבה"כ וצוה להניח התיב' בחלון כדי לסותמו שלא יכנס הטומאה לבה"כ דהוי ס"ד דרבא דהתיבה שהס"ת מונח בתוכו הוי כלי עץ העשוי לנחת (ר"ל שמונח כל עת במקום א' ואין מטלטלין אותה ולכך אינו

מקבל טומאה דבעי' דומיא דשק דהוא מטלטל) וכל דבר שאינו מקבל טומאה' חוצץ בפני הטומא' ודחו דברי רבא דלפעמים מטלטלים אותה מקבל טומאה:

ואע"ג דהוי תשמיש ש"ח. ר"ל א"כ מוכח דהורד' לפי שעה מותר א"ו כאן לא הוי הורד'. וכתבו התו' בב"ב כו' שהוכיחו דאפי' אינו מבטל שם דבר החוצץ שיהי' שם לעולם אלא לפי שעה מ"מ חוצץ דע"כ בהאי עובדא דמסכת מגלה לא היה דעת רבא שתהי' התיבה מונחת לעולם בחלון דא"כ הוי הורד' מקדושתו ואפ"ה הוי ס"ד דרבא דחוצץ אלא שחלקו עליו משום שמקבל טומאה וא"כ צ"ל דס"ל להתו' דאפי' כה"ג שאינו משתמש בו כלום:

דמה לי כו' לא הותר אלא לפי שעה אבל לעולם אפי' כה"ג אסור דדוחק לו' דהתו' חולקים על כל הנ"ל:

ובט"ז בי"ד כו' וממ"ש לעיל משמע דשרי. ר"ל דאין זה הורד' דמה לי שמונח כאן או כאן:

וכמ"ש סי' שע"ו ס"ז. דמותר בשבת להניח ספר א' מכאן וספר א' מכאן וספר א' ע"ג שניהם ואינו אסור משום דעוש' אוהל כיון שא"צ לאויר שתחתיהן ולא מקרי אוהל וה"ל לדעת הט"ז בלא"ה אסור משום הורד' מקודשתו אולם הט"ז שם בסי' שט"ו תי' דמיירי דצריך לשלשתן ללמוד מתוך שלשתן ע"ש:

ובס"ח כו' לא ישרטט כו' משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו ר"ל להניח על הספר הקונטרס ולשרטט במקום שעדיין אינו נכתב דהא לא אסר אלא משום דעדיין לא כתוב עליו:

ודע שכ' הט"ז וז"ל ולולי דמסתפינא אמינא כו' דהא דאמרי' כו' דאסור לעשות מקדושה גדולה קדושה קטנה. היינו כ"ז כו' אבל אם אינו ראוי' לזה רק לקלה. עפי עדיף שיעשה בה קדושה קלה ממה שתהיה פנוי ותגנז כו' עכ"ל ע"ש:

אמרי' בשבת כו' ורש"י כ' ארנא כך היו קורין למגדלים שלהם אבל ארון כו' ר"ל אע"ג דאין חילוק בין ארון לארנא אלא דארון הוא לה"ק וארנא הוא תרגום מ"מ כיון דשם ארנא כו' מיוחד דוקא למגדלים איכא בזיון אם קורין לארון הקודש ארנא אבל ארון אינו מיוחד למגדלים לבד:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **ואע"ג כו'** נדחקתי כו' ומשמע כו' כיון שכ' על טעם דלב ב"ד מתנה נדחקתי כו' משמע שאין טעם זה נ"ל כ"כ לכן עדיף טפי שבאמת יתנה בפי' בתחלה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אין מוחים כו'** שאין אדם מתנה כו' ר"ל אנו אומרים כן מאומד הדעת כיון שאינו לכבוד התורה ודאי אין אדם מתנה ע"ז שישתמשו בה חתנים ביום חתונתם:

סעיף יז

(ס"ק יז) אסור כו' לכל מילי דמצוה. משום דמאיס לגבוה:

נעבד בבית ע"ז כצ"ל:

דמחובר שאני ר"ל דמבעי' בש"ס דע"ז דף מ"ו ע"ב המשתחוה להר שהוא מחובר אי נאסרו אבניו לגבוה ואע"ג דקי"ל דאסור לגבוה מ"מ היכי דמצד הדין מותר אלא משום מיאוס שרינן במחובר:

דינו כתלוש לענין ע"ז כדאי' שם בע"ז דף מ"ז ע"ב:

מ"מ דמי למחובר והקילו לענין מיאוס:

וצ"ע בע"ז דף מ"ו מ"ז דבעי' לאסור בית לגבוה:

דהתם היא באה בגבול' ר"ל שהיתה תחלתה בה"כ ואח"כ העמידו בו ע"ז. וכה"ג השיב ר"ג על מרחץ של אפרדיט' במס' ע"ז דף מ"ד ע"ב:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אסור כו'** דדמי לקרבן. ר"ל דבגוי ניהו דאין מקבלים ממנו צדקה לפי שהיא מכפרת וכו' היכי דלא להוי לי' כפרה אין מקבלין ממנו. מ"מ קרבן נדבה שאינו מכפר מקבלין כדמרבי' מקרא דאיש איש לרבות הגוים אבל מומר מיעטו קרא אפי' מקרבן וכדאיתא בחולין דף ד' ואמרי' שם דאפילו אינו מומר רק לחלל שבתות בפרהסיא או לנסך היין הוי מומר לכל התור':

ובס"ח סי' כו' וכ"כ הש"ך כו' ז"ל שם עמ"ש בש"ע שם שאין מקבלין מגוי צדקה אבל אם נדר דבר לבה"כ מקבלין מהן אבל לא מן המומר וכ' ע"ז הש"ך ובתשו' מבי"ט נראה שמקבלין מן המומר שכ' אע"ג דאמרי' אדם כי יקריב מכם להוציא את המומר היינו בקרבן ודמי ליה אבל הקדיש לעניים או הקדיש לבה"כ מקבלין עכ"ל מבואר דהמבי"ט חלק עמ"ש בש"ע וכן ס' חסידים ואין חילוק בין ס"ת או דבר אחר הכל מקבלים ממנו דלא כנראה מס' א"ר ע"ש:

ודע שכ' הט"ז ס"ק ח' דכמו שאסור להדליק בבה"כ נר שדלק בבית ע"ז דכ"ש מנורות שנשתמש בהן לע"ז דאין להשתמש בהן בבהכ"נ ואפי' בביתו עכ"ל הנה מ"ש לאסור המנורה דהיינו לייכטי"ר אפי' בביתו לדעת הש"ך בי"ד סי' קצ"ט ס"ק ז' יש מקום להחמיר במנורה אפי' בביתו שכ' הש"ך דפסקי הש"ע שם סותרים אהדדי. דפ"א כ' דבמשמשי ע"ז קיי"ל דהוי מכירה ביטול אם מכרם גוי ומותרים אח"ז ופעם ב' כ' לדעת הפוסקים דאפילו במשמשי לא הוי מכירה ביטול כמו בע"ז א"כ י"ל דוקא נר שעוה

שכיבה הגוי ודאי הוי ביטול ומותר להדיוט אבל מנורה דליכא ביטול אחר כ"א המכירה וכיון שיש מחלוקת אי מכירה הוי ביטול יש להחמיר וע"ש בט"ז:

סעיף יט

(ס"ק יט) אם הוא מאוס כו' וכ"פ הט"ז בי"ד וכ"כ פה:

עסי' רע"ב ר"ל דשם משמע לאיסור שכ' שם יין מגולה בזה"ז מותר לשתיה כיון שאין נחשים מצוים בינינו ואפ"ה אין מקדשים עליו משום הקריבהו נא לפחתך ה"ה הכא אף דאיכא ס' מ"מ אסור למצוה משום הקריבהו נא לפחתך:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **נר של כו'** עכ"ל ב"י ס"ל לרי"ו דשרי לקרות אצלו אפי' דבר של חול דהא הרב"י הביא תחלת ל' רי"ו מותר לקרות לאורו בין בתלמוד ובין בכל צרכיו דאל"כ היינו דעת הנ"י שהביא לבסוף וגם הרב"י כ' על נ"י ומיהו לא נהגו ליזהר בכך משמע דהמנהג להקל אפי' לצורך חול:

וז"ל שמן שנדרו כו' דע"כ לא כו' משום קדושה הלכך בחול כו' ור"ל דלא תימא דאסור להשתמש לאור בה"כ שום דבר משום דאית ביה קדושה כמו בנר חנוכה דאסור להשתמש לאורו וכמ"ש סי' תרע"ג. וע"ז כ' דליתא דאפי' בנר של שבת לית ביה משום קדושה ולא אסרו בשבת לקרות לאור הנר אלא מחשש שמא יטה:

והביא ראיה לזה דהא מותר בחול אם נותר משמן שהדליק בשבת מות' בחול לקרות לאורו. בין בתלמוד בין בכל צרכיו:

ואע"ג דנ"ח קדושה יש בו. ולכן אסור להשתמש לאורו אפילו בחול דליכא שמא יטה וגם שמן הנותר צריך לשורפו:

כמ"ש הרב"י סי' תרע"ז בשם התו' והר"ן. וז"ל הר"ן שהביא שם משום דהתם (בנר שבת) אף בעודו דולק למצותו נהנים ממנו משא"כ בנ"ח כו'. והתו' במס' שבת דף מ"ד ע"א בד"ה שבנר כתבו בל' אחר ע"ש ועכ"פ החילוק דנ"ח הודלק לשם מצוה לבד אבל נר של שבת וה"ה נר בה"כ הודלקו להאיר וליהנות מאורו. ולא אמרי' דאדעתא דהכי לא נדר בזה מפ' מ"א מה שסיים ריו"ו כמה דקרי טפי איכא מצוה כו':

וא"כ מ"ש כאן מותר כו' ר"ל מ"ש כאן בש"ע בסעיף י"ג וצ"ל דחזר בש"ע ממ"ש בחיבורו. אבל באותן שעומדים על המנורה כו'. ר"ל כ"ז שעומדים על המנורה:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **לצורך כו'** מדינא שרי ר"ל וא"צ לטעם דלב ב"ד מתנה:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **אלא כו'** כדאמרי' גבי יתמי. במס' ב"מ דף קי"ו ע"ב. ובח"מ סי' קט"ו דבע"ח גובה מן היתומים קרקע שהניח אביהם וגם השבח שהשביח אביהם אבל לא שבח ששבחו יתומים. ואם היתומים אומרים אנחנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח צריכים היתומים להביא ראיה ואמרי' הטעם דהא אפי' השביחו היתומים ארעא לגובייא קאי כמאן דגביא דמי והיינו דאפי' השביחו יתומים בע"ח גובה הקרקע עם השבח אלא שהבע"ח צריך לשלם ליתומים דמי השבח. א"כ מקרי היתומים באים להוציא מבע"ח לכך עליהם להביא ראיה וה"ה הכא כיון דעכ"פ הס"ת נשארה להנשארים פה אלא שצריכים לשלם להיוצאים וכיון דאיכא ספיקא על היוצאים להביא ראיה:

ולפי טעם אחרון אפילו הוזלו כו' ר"ל דלטעם אחרון הוי ספק אי היה דעתם לשומא מבוררת אז או כפי אשר ישוה בשעת היציאה וא"כ בהוקרה צריכים היוצאים להביא ראיה שהיה כוונתם כפי השומא בשעת היציאה וממילא בהוזלה צריכים להביא ראיה שהיתה הכונה כפי השומא שהיתה אז מבוררת משא"כ לטעם א' דליכא ספיקא א"ו היתה דעתם לשומא מבוררת אז א"כ גם בהוזלה צריכים ליתן כפי השומא ראשונה:

ונ"ל דאם היה התנאי כו' וכמ"ש בח"מ שם סי' קט"ו ר"ל דשם הובא שני דעות דיש ס"ל דוקא בעשה האב קרקע אפותיקי לבע"ח דלא מצו יתמי לסלק לבע"ח הוא דצריכים היתומים להביא ראיה דהקרקע בחזקת בע"ח קיימא כנ"ל אבל אי לא עשאה אפותיקי דיכולים היתומים לסלק לבעל חוב אז הקרקע בחזקת יתומים וצריך בע"ח להביא ראיה ולדידהו ודאי א"ש דברי מ"א כיון דהיוצאים רשאים לסלק הנשארי' אין הנשארים נקראים מוחזקים אולם י"א שם דאפילו לא עשה אפותיקי מקרי בע"ח מוחזק וצריכים היתומים להביא ראיה וכן הסכים הש"ך שם מ"מ דינו של מ"א אמת דהא הש"ך שם כתב הטעם אפי' לא עשאה אפותיקי מ"מ (חזקה) של בע"ח על הקרקע אלא שהיתומים יכולים לסלקן א"כ כל זמן שלא סלקוהו הקרקע בחזקת בעל חוב ונקראו היתומים מוציאים ועליהם להביא ראיה. וטעם זה לא שייך הכא דאותן הנשארים אינם יותר מוחזקים מן היוצא ויד שניהם שוה בס"ת:

מצא כו' ועיין בשקלים פ"ז ר"ל דתנן שם במשנה ב' מעות שנמצא בהר הבית אפי' ברגל שרוב המעות שבידי אדם אז הוא מעות מעשר אפ"ה אמרי' דהמעות חולין והן של מוצאן דאזלי' בתר רוב השנה דאז הוי רוב מעות חולין ומה בכך שהיה חולין בשעה שנפלו מן האדם מ"מ יזכה בו חצר הקדש ויהיה הקדש אלא ודאי דאין חצר קונה להקדש. כ'

המבי"ט כו' בזמן לפי ערך ר"ל דרך משל אם היו תחלה שלשים איש ונתפרדו ונשאר במקום אחד עשרים ובמקום אחר עשרה אותן עשרים ישתמשו זמן כפל ממה שישתמשו בו העשרה דהיינו אם העשרה משתמשים בו שנה ישתמשו העשרים ב' שנים:

ול"נ אם נשתקע כו' כוונתו לחלוק עמ"ש המבי"ט אם יש חפצים ידועים כו' יכול כו' להוליכה כו' עז"כ מ"א דאם נשתקע שם בעליו שכלם שוין בהם כמבואר שם ביו"ד כ"ז ששם בעליו חתום עליה לא מקרי נשתקע שם בעליה. ועוד נ"ל דגם לנשים (והיינו אם היו בנות יורשות שלא ה"ל אחי'):

וטף כו' בזה חלק עמ"ש המבי"ט לחלק לפי ערך אנשים שהן מבן י"ג שנה ומעלה דמשמע דוקא אנשים ודוקא גדולים בני י"ג שנה:

כ' מ"ע כו' ועבח"מ סי' תל"ד כו' ואפשר כו' ז"ל רמ"א שם וכן בכל אונס שאירע לפועל בין ששניהם יודעים שדרך האונס לבא או ששניהם אין יודעים הוי פסידא דפועל עכ"ל והיינו טעמא כיון שהפועל בא להוציא מבע"ה לכן ה"ל לפועל להתנות תחלה וכיון דלא התנה מפסיד א"כ ה"ה הכא שגזבר ההקדש הוא מוציא ה"ל להתנות וכיון דלא התנה ראוי שיפסיד ההקדש ועז"כ מ"א לחלק דהקדש שאני:

כ' הרשב"א כו' ועבי"ד סי' רמ"ט כו' וסי' רצ"ט סעיף ג' כצ"ל דבסי' רמ"ט כ' רמ"א וז"ל מי שמקדיש דבר לצדקה מותר לו שיכתוב שמו עליו שיהיה לו לזכרון וראוי לעשות כן ופי' הט"ז שם הטעם שראוי לעשות כן לפי שכ' בסי' רנ"ט סעיף ג' דאם נשתקע שם הבעלים רשאים הצבור לשנותו אפי' לדבר הרשות ומבואר שם דאם כתוב עליו שם הבעלים מקרי לא נשתקע שם בעלים א"כ עי"ז שיכתוב שמו עליו לא יהיה רשות ביד הצבור לשנותו:

מי שי"ל בה"כ כו' עיין בתשו' ש"י סי' כ"ז כו' ויש לדמותו לאילן כו' תמצית התשו' היא אף דקיי"ל בח"מ סי' קנ"ה סעיף ל"ח אע"ג דקי"ל דאין חזקה לבה"כ מ"מ בתי כסאות שלנו שהם מכוסים י"ל חזקה אפ"ה צריך לסלק בנדון דהכא הבה"כ דהא קי"ל שם בסעיף ל"ט דאי מחזיק בדבר שידוע שאין שכנו יכול לסובלו מצד שהוא מסופק וכדומה אין לו חזקה וא"כ גם בבה"כ המכוסה אם היה מגיע לשכנו ריח רע שלא היה יכול לסובלו היה צריך לסלקו ולגבי תפלה ודאי מקרי אינו יכול לסובלו דהא המתפלל צריך להרחיק עד מקום שכלה הריח (ואף דמחיצת בהכ"נ מפסקת בין הריח מבואר לעיל סי' ע"ט מחלוקת אי מהני הפסק' לריח ונראה דעת הרב"י שתפס עיקר כדעת האומר שאין מחיצה מפסקת לריח דהביא דעה זו תחל' סתם) ואע"ג דקי"ל שם בח"מ סעיף ל"ו שאם קנו מידו או מכרן לו מהני אפי' בהיזקא דבית הכסא מ"מ בבהכ"נ אין לשום אדם למכור

דבר זה לעשות בית הכסא ואפי' טוען שקנה המקום לבית הכסא קודם שנבנה הבה"כ ממי שהי' שייך לו הקרקע אז מ"מ אין לו אלא דמים שצריכים הציבור להחזיר לו מעותיו אבל עכ"פ צריך לסלק הזיקא ואם אין לו עדים ע"ז רק שהוא טוען שקנאוהו קודם צריך לסלק הזיקא ואין הקהל צריכים לשלם וזה מדמה בתשובה לדין המבואר במס' ב"ב דף ך"ד דתנן שצריך להרחיק אילן מן העיר חמשים אמה ומבואר שם הדין אם העיר קודם לאילן צריך לקצוץ ואין נותנים לו דמים ואם האילן קודם לעיר קוצץ וצריכים לשלם לו דמי האילן ואם ספק מי הוא קדם צריכים לקוץ ואין נותנים לו דמיו כיון דאפי' האילן קדם צריך לקצוץ תחלה ואח"כ יתבע דמיו דאם יהיו צריכים לשלם לו תחלה יתבטל ענין הקציצה כיון שהם רבים הוי קדרה דבי שותפי דלא חמימא ולא קרירא דכ"א סומך על חברו וכיון שהוא צריך לקצוץ תחלה כשבא לתבוע אח"כ הדמים מהקהל הוי הוא המוציא וכיון דהוא ספק אין לו כלום וכ"ש הכא דהוי לדבר מצוה עכת"ד התשו':

ברבה פ' אחרי אם אין לאדם כו' וכ"ה במדרש קהלת ע"פ ויתרון ארץ בכל כו' וכ"ה ברש"י שם וז"ל אוהב כסף לא ישבע כסף אוהב מצוה לא ישבע מהן ומי אוהב בהמון מצות רבות לו תבואה ואין באחת מהן מסויימת וניכרת כגון בנין בה"מ וביהכ"נ וס"ת נאה גם זה הבל עכ"ל. ביומא דף ע' כ"א מביא כו' לרבים ופירש"י וז"ל (אחר שקרא כ"ג ביה"כ בס"ת בסדר היום וכדתנן התם היה מביא כ"א ס"ת כו') להראות נויו של ס"ת ותפארת בעלי' שטרח להתנאות במצוה כו' עכ"ל:

ביומא דף ך"ד למה מפיסים כו' שבכל יום היו מפיסים במקדש ד' פעמים וכל פעם על ענין עבודה מיוחדת מי יזכה בה והקשה הש"ס ה"ל להפיס על כל ד' עניני עבודה בפייס א' ומשני כדי להרגיש את העזרה ופירש"י להשמיע קול המון עם רב כ"פ שהיא כבוד למלך שנאמר בבית אלקים נהלך ברגש עכ"ל:

סעודה קודם מוסף כדלק' סי' רפ"ו סעיף ג':

א' רצה ליתן בעד מצוה כו' הוא שם בסי' ע"ב והמעשה שם היה שהאחרון לא חזר בו אלא שהגבאים לא רצו למכור להשני משום שלא היה בטוח וע"ז פסק דהראשון מחויב לעכבו בסך שפסק הראשון והמותר יפסיד הצדקה ואם האחרון חזר בו לבד צריך האחרון לשלם מה שהוסיף על הראשון והשאר ישלם הראשון ואם חזרו שניהם בבת א' או אם היו ג' וחזרו השלשה בבת אחת אז תליא במחלוקת רש"י ורמב"ם וקצרתי כיון שכתב ולא נהגו כן וגם בתשובה הנ"ל כתב ג"כ וז"ל אע"פ שהגבאים נוהגים לכוף האחרון על הכל והוא לבדו צריך לשלם לצדקה כל מה שנתן הוא מכל מקום הדין דין אמת כמ"ש כו' עכ"ל אמנם אם האחרון או' שמעולם לא הוסיף על הראשון אלא שהשמש טעה וסבר

שהוסיף בזה אין מנהג מבורר ולכאורה בזה יעמוד הדבר על ד"ת ועיין בתשובת פנים מאירות חלק ב' סי' ך"ה שחולק על תשובת צ"צ הנ"ל:

סימן קנו

סעיף א

עיין בהל' כו' בדרך המיצוע לא יקמץ כו' וכן כל המדות המיצוע טוב חוץ מגאוה וכעס ו' דברים כו' ברכות בדף מ"ג ע"ב:

א' לא יצא מבושם לשוק וכ' הרמב"ם פ"ה מהלכות דיעות דבין בגדו ובין שערו מבושמים בשניהם גנאי אבל בשרו מבושם ליכא גנאי די"ל דכוונתו להעביר הזיעה משא"כ בגדו ושערו אולם בגמ' אמרו דוקא במקום שחשודים על משכב זכר והרמב"ם סתם משמע דבכ"מ איכא גנאי או החמיר לדידן. ב' ואל יצא יחידי בליל' ג"כ משום חשד שהולך אצל זונה ואם י"ל עת קבוע אז אצל רבו ללמוד שרי דמידע ידעי שהולך ללמוד. ג' אל יצא במנעלים המטולאים טלאי ע"ג טלאי בימות החמה אבל בימות הגשמים מותר אם הוא עני כ"ה ברמב"ם ובגמ' יש עוד חילוקים בזה. ד' ואל יספר עם אשה בשוק אפי' היא אשתו או אחותו או בתו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו ויבא לידי חשד. ה' ואל יסב בחבורה של עם הארץ משום דלא ימשוך אחריהם ו' אל יכנס אחרון לבית המדרש עוד שם י"א אל יפסיע פסיע' גסה שנוטלת א' מת"ק ממאור עיניו אע"ג דא"ל תקנתא בקידושא דשבת'. ואל יהלך בקומה זקופה שכל המהלך בקומה זקופה אפי' ד"א כאלו דוחק רגלי השכינה דכתיב מלא כ"ה כבודו וכ' במעדני י"ט אהא דפסיעה גסה כו' וז"ל וא"כ לכ"א אף מי שאינו ת"ח יהיה נזהר מזה כו' אלא שהחכמים הקפידו יותר לצוות לת"ח וכיון שבודאי גם שאר הדברים היו ראויים לכל מ"מ צוואתם לת"ח לפי שהוא מהראוי שיהיה נזהר בכל ענייניו להתנהג בענין שלא יתגנה ולא יחסרו מאור עיניו וכיוצא בזה עכ"ל:

(**ס"ק א**) **מלאכתו עיקר כו'** ואמרינן בברכות (דף ל"ו ע"ב) הרבה עשו כו' דת"ר לא ימוש ספר תורה הזה מפיך יכול דברים ככתבן פרש"י שלא יעסוק בדרך ארץ ת"ל ואספת דגנך הנהג מנהג דרך ארץ פירש"י שאם תבא לידי צורך הבריות סופך לבטל מד"ת דברי ר' ישמעאל רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת כו' תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנאמר כו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכן נעשית ע"י עצמם שנאמר ואספת דגנך

כו' אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלת' בידן והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן (וכתב מהרש"א להרבה שעשו כרשב"י לא עלתה אבל למיעוט שעשו כרשב"י עלתה): **ועיין בהגמ"יי כו'** בענין יפה ת"ת עם ד"א. שכתב בשם ר"ת שהוכיח ממסכת' יבמות דכל היכי דקתני עם דבר האחר עיקר ולפ"ז הא דתנן בפירקי אבות יפה ת"ת עם ד"א הדרך ארץ עיקר ורבינו אלחנן דחה ראיית ר"ת והביא ראיה להיפוך וגם הקשה לר"ת אדדייק מרישא דד"א עיקר לדייק מסיפא דתורה עיקר דקתני וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה ולפ"ד ר"ת כיון דקתני עמה מלאכה משמע שת"ת עיקר וכ' ר"א שמרישא אין לדייק מדקתני עם דאי לא הוי קתני עם אלא הוי קתני יפה ת"ת וד"א ה"א דאו או קאמר או ת"ת או ד"א עכת"ד אולם הב"ח כ' דשני הדיוקים בין ברישא ובין בסיפא א"ש דרישא מיירי ביורדי הים והולכים בדרך רחוקה ועליהם ארז"ל לא תמצ' התורה בתגרין ובזה מיירי רישא דיפה ת"ת עם כו' דגביהו יהיה הד"א עיקר ובסיפ' מיירי באותם היושבים בביתם ועוסקים בתורה באלו יהיה ת"ת עיקר והזהירה המשנה דעכ"פ יעסקו מעט במלאכה דאל"כ סוף התורה בטילה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יתחייב כו'** ע' בתשובת רא"ש דפעמים אסור כו' ואני לא זכיתי לראות אותה תשובה אמנם בתשובת שער אפרים סי' כ"ד ראיתי שכ' שקיבל מפי רבו מהר"ם בעל חלקת מחוקק דאין כוונת דברי הש"ע והתוס' סנהדרין שמשם נובע דין הרמ"א כפשוטו וגם בתשובת מעיל צדקה סי' כ"ב בעיקר הדין והפי' נתכוין לדעת שער אפרים וז"ל התוס' בסנהדרין דף ס"ג ע"ב ד"ה אסור כו' בזמן הזה כלם נשבעים בקדישים שלהם ואין תופסין בהם אלקות ואע"פ שמה שמזכירים עמהם ש"ש כוונתם לע"ז מ"מ אין זה שם ע"ז גם דעתם לעושה שמים וארץ ואע"פ שמשתתפים ש"ש ודבר אחר לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים לשתף ולפני עור ליכא דבני נח לא הזהרו על כך עכ"ל והסכימו בתשובת ש"א ובתשובת מ"צ הנ"ל דלשתף שם אלקים ע"א עם ש"ש כמו מאמיני השילוש או אפי' באמרם שמאמינים בשניות ואומרים זה למעלה מזה בזה ודאי בן נח שוה לישראל וכמו שהישראל הוזהר ע"ז דהוא מעיקרי ע"א ה"ה דבן נח מצווה ע"ז ודלא כס' עולת תמיד וכוונת התוס' להתיר בזה"ז דהא אין מזכירין בשבועתן שם ע"ז אף שמזכירים קדשים שלהם אין מחזיקים אותן קדישים לאלקות וכתבו התוס' ואע"פ שמה שמזכירים עמהם ש"ש ר"ל שם אלקים או שם בורא י"ל דאין כוונתם דוקא לע"ז אלא לבורא שמים וארץ יהיה מי שיהיה ואפי' דעתם לע"ז מ"מ אין מזכירים שם המיוחד לע"ז בעצם כ"א תואר אלקים או בור' א"כ אין בו איסור משום ולא ישמע על פיך כיון שאינו מזכיר בפי'

שם העצם של הע"ז שלו וכתבו התוס' ואע"פ שמשתתפים ש"ש וד"א ר"ל אם נאמר שמה שמזכירים אין כוונתם לע"ז אלא לבורא שמים וארץ ומזכירים גם הקדשים שלהם אע"ג דלישראל כה"ג אסור וכמ"ש הרמב"ם פרק י"א מהלכות שבועות משום דמשוה גדולות נברא לבורא ית' ולא מטעם איסור ע"ז מ"מ בן נח נצטוו ע"ז ואין אנו עוברים משום לפני עור וגם אין בזה איסור משום ולא ישמע על פיך שאסור לגרום שאחרים יעשו כן. כן פי' בתשובת מ"צ ואייתי ראיה לאסור שיתוף כנ"ל לישראל ממ"ש התוס' גבי חרב לה' ולגדעון וכן נדברנו בה' ובך אף שמעולם לא היתה שם כוונתם אלקים אלא האיסור כמ"ש הרמב"ם עכ"ל לא הבנתי אדרבה התוספות דף ס"ג ע"א כתבו בד"ה כל המשתף ש"ש וז"ל לא דמי להא דכתיב חרב לה' ולגדעון וכן נדברנו בה' ובך דלא אסור אלא במידי דאלקים עכ"ל הרי משמע להיפוך דלא אסור אלא היכי דתופס להאי שיתוף לאלקים וצ"ל שבתשו' מ"צ היה מפרש דברי התוס' אף שאינו מחזיק להשיתוף לאלקים אם משתתפו לש"ש בדבר חשוב השייך לאלקים כמו בשבועה אסור ולא במקום אחר והוא דוחק ובתשו' ש"א הנ"ל מפרש כוונת השיתוף של התו' שהמבדיל תמורת משה נביא ה' מכחישים נבואת משה ומזכירי' הקדישים תמורתו עם הש"ש וא"כ האיסור מצד הכחשת נבואת משה או שאר נביאים וע"ז לא הוזהר בן נח ע"ש מ"מ מדברי שניהם נלמד דאם מזכיר הגוי שם העצם של ע"ז אפי' בשיתוף עם הש"ש אסור לקבל השבוע' וכ' בבד"ה בשם תשו' הרא"ש וז"ל מיהו ירא שמים כשירא' שהגוי גמר בדעתו לישבע מה תועלת להשביעו עכ"ל:

ומשמע שם בתוס' דאפ"ה מצוה לטעון עמו ר"ל דאפי' יש שם אוהבו שצריך סיוע לפרוק עמו אף דפריקה קודם לטעינ' משום צער ב"ח מ"מ כה"ג מצוה לטעון תחל' לשונא מלפרוק עם האוהב והכי איתי' התם הרוא' שחברו עבר עביר' אסור להעיד עליו כיון שהוא עד א' ולא יאמינו לו והוי בכלל מוציא שם רע. א"ר שמואל בר"י מ"מ מותר לשנאותו שנאמר כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו. והאי שונא ארז"ל דר"ל שונא ישראל ולא שונאי גוי דבגוי אינו מצווה לסייעו וכיון דבישראל מיירי איך הותר לשנאתו וקרא לאו ברשיעי עסקינן ששונאי' באיסור אע"כ בנדון כה"ג שראהו עובר עביר' דכה"ג מותר לשנאתו והקשו בתוס' הא דאמרינן בב"מ אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא לטעון כדי לכוף את יצרו ובשונא כה"ג דמותר לשנאתו (גם אמר שם דמצוה נמי איכ' לשנאתו) מאי כפיית יצר שייך הכא ותי' דע"י שהוא שונא לו גם חברו שונאו דכמי' הפני' כו' ובא ע"י כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר עכ"ל פי' שבאים לידי שנאה גמורה שמוסיף שנאה על מה ששנאו כבר ע"י שעבר עבירה גם תחלה אלו הי' שב בתשובה הי'

חוזר משנאתו ועכשיו כשבאו לידי שנאה גמורה אפי' כשישוב בתשוב' תשאר השנאה בלבו ולכן שייך שפיר כ"י הרי דאפי' שונא כה"ג שעבר עבירה אם הוצרך לטעינה ויש שם אוהבו הצריך לפריקה מצוה לטעון עם השונא כדי לכוף יצרו ונ"י פסק היפך מזה כו' וכ"כ רמ"א כו' ר"ל ששונ' מחמת שעבר עבירה אין מצוה לטעון עמו כשיש שם אוהב הצריך פריקה והא דאמרינן מצוה בשונא כו' היינו בשונאו כפשוטו לא משום שעבר עביר' ניהו דנרא' לו דוחק לאוקמי כה"ג בשונאו באיסור מ"מ הברייתי' שאמר' מצוה בשונא ע"כ מיירי בשונ' ששנאו שלא כדין אבל כשאין שם אוהב הצריך פריקה ליכ' מאן דפליג דמצוה לטעון עמו כדכתיב קרא כי תראה חמור שונאך וע"כ מיירי בשונ' כה"ג:
אהבת הגר שנתגייר ב' מ"ע הם ז"ל הרמב"ם פ"ו מהל' דעות אהבת הגר כו' ב' מ"ע א' מפני שהוא בכלל רעך (ר"ל דכתיב ואהבת לרעך כמוך) וא' מפני שהוא גר והתור' אמרה ואהבתם את הגר כו' עכ"ל:
השונ' א' מישראל כו' הם דברי רמב"ם שם:
ובלשון רכה. ואם לא חזר בו כו' ז"ל שם וידבר לו בנחת כו' ואם קיבל ממנו מוטב. ואם לאו יוכיחנו פעם שנית ושלישית וכן תמיד כו' עד שיכהו החוטא כו' בד"א בדברים שבין אדם לחברו אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימים אותו ברבים כו' עד שיחזור למוטב עכ"ל:
כ' ראי"ם אע"ג דמרבי' כו' במקבלו (פי' שוכח כצ"ל) וכ"ה שם בהג"מ דל"ל שרבו עובר במזיד היינו אינו מקבל דכה"ג ברבו אין להוכיח:
לוקה בגופו ופירש"י דכתיב והן לא יאמינו לי וכתיב והנה ידו מצורעת כשלג:
קופה של שרצים פירש"י דופי משפח'. ומהרש"א כתב דנקט מאחוריו שאינו מפורסם כ"כ דהיינו משפחת אם אבל לא היכי שהדופי מצד משפחת אב והטעם שיהי' תלוי קופה ש"ש מאחוריו אמרו שאם תזוח דעתו אומרים לו חוזר לאחוריך:
בג' דברים וכו' עבח"מ ר"ל שיש מחלוקת בפי' בין רש"י ורמב"ם דלרש"י מצוה לשנות ופי' במסכת' אם ידע מס' א' אם ישאלנו אדם אם יודעה מצד מדת ענוה מצוה לומר שאינה יודעה ובפוריא אם שימש מטתו מצד צניעות לא יגלהו ובאושפיז' אם כבדו בע"ה הרב' טוב שלא להרבות בשבחו וטעם כדלקמן שלא ירבו עליו אורחים הרמב"ם פי' שאינו מצוה אלא רשות ופי' במסכת' אם עוסק במסכת אחת ויודע בחברו שרוצ' לשאול לו דבר מה באותה מסכת והוא אין לו פנאי או ירא שלא יבלבלוהו רשאי לומר שעוסק במסכת אחרת שלא ישאלנו ובפוריא אם ישן על מטה אחת ושאלוהו אם ישן עליה מותר לשנות פן יראה על המט' טפת קרי ויתגנ' ובאושפיז' אם מתארח אצל ראובן

ושאלו אדם אצל מי שמתארח ואם י"ל אצל ראובן ידע שגם חברו השואל יתארח אצלו מותר לומר שמתארח אצל שמעון שאם יאמר האמת פן יכבד על ראובן שיתארחו שנים אצלו משא"כ אצל שמעון אין זה הכבד' דכל אחד מישראל עושה ברצון שיתארח אורח אחד אצלו כ"ה בסמ"ע שם:

אורח לא ישבח כו' עירובין דף ט"ז ע"א כצ"ל:

אם שמע דין כו' עירובין דף נ"א ופסחים דף קי"ב כצ"ל:

וכ"ה בברכות דף ך"ז וע"ש בתר"י ר"ל דבגמר' אית' הלשון האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינ' שתסתלק מישראל והיה א"ל שלא יאמר דין מדעת עצמו כ"א מה שקיבל מפי רבו וכאשר התנהג ר' אליעזר שלא אמר מעול' דבר שלא שמע מפי רבו כדאי' בסוכ' ואף שפי' זה ודאי אינו אמת. ניהו דר"א התנהג כן ממדות חסידות ואיך יאמרו ע"ז שגורם לשכינה כו' והלא רוב התנאים והאמוראים לא התנהגו כן. וניח' לי' למ"א לציין לעיין בתר"י שהו' כ' להדי' וז"ל שלא שמע ממנו ואומר אותו משמו עכ"ל. אולם הרמב"ם והטור כתבו ולא יאמר דבר שלא שמע מפי רבו עד שיזכיר שם אומרו ופי' הרב"י משום דסתם כל מה שהתלמיד אומר סוברים השומעים שמרבו שמעו (והיינו דוק' בימיהם אבל בזמנינו כל מה שאומרים סתם הוא בשם עצמו וא"כ בזה"ז אם שמע דבר מרבו אסור לאומרו סתם כ"כ ש"ך בי"ר סי' רמ"ב ס"ק מ"ג) ואם לא שמעו מפיו צריך להודיע מפי מי שמעו וכ' בס' לחם חמודו' פ' תפלת השחר ס"ק ך"ד שאפשר שיש לפקפק על הדבר ההו' ונמצ' שרבו מתגנ' על ידו וסיים הל"ח ומפני כן לא הקפידו ואמרי' פ' ע"פ דף קי"ב אם בקש' להחנק יתלה באילן גדול עכ"ל ואפשר שכוונתו כיון דהטעם שמא יפקפקו בדבר ויהי' גנאי לרבו א"כ אם יודע שהדבר ההוא דבר ברור ואין בו לפקפק ודאי מי שיודע ברבו שאינו מקפיד בכזה אם כוונתו לש"ש כ"ה דלקבלן מיני' מותר וכה"ג מיירי בפ' ע"פ:

כל שא"א דבר בשם אומרו עובר בלאו. נדרים פ"ק לא מצאתי שם ופ"ק דמגלה ובפרקי אבות תנן כל האומר דבר בשם אומרו מבי' גאולה לעולם:

חייב אדם לזהר ביתומים כו' רמב"ם פ"ו מה"ל דעות:

המרגל בחברו כו' שם אלא מ"ש מ"א כגון דאמר היכי איכ' נור' אלא בי פלני' דאיכ' כו' כלשון הזה הוא בהג"מ פ"ו מהל' דעות אבל הגרס' לפנינו בש"ס היא בעירובין ה"ד לישנ' ביש' רבה אמר כגון דאמר איכ' נור' ב"פ ופירש"י עשיר הוא וכל שעה מצוי אש בביתו לבשל א"ל אביי מאי עביד גילוי מלת' בעלמ' הוא ופירש"י הואיל ואינו אומרו בלה"ר אלא מגל' לאותם שמבקשים אש לכו לבית פלוני אלא דמפיק בלישנ' ביש' דאמר

היכי משתכח נור' אלא בי פלני ע"כ ל' הגמ' ומשמע דאפי' לא סיים דאיכ' בשר' וכוור' כיון דמפיק בלה"ר אסור מיהו בגי' ע"י וע"ש בע"י בפירש"י דשם מיהו י"ל קצת ע"ד רש"י במס' ב"ב ד' קס"ה ע"א דאר"ע א"ר ג' עבירות אין אדם ניצול בכל יום וחד מינייהו לה"ר ופריך לה"ר ס"ד ומשני אלא אימ' אבק לה"ר ופירש"י וז"ל כגון דאמר נור' בי פלני בעירובין הא כה"ג משמע דשרי לגמרי ואפי' אבק לה"ר ליכ' כדאמר אביי מאי קעביד גילוי מלת' בעלמ' הוא:

אבל בעל לה"ר זה שיושב כו' וכתב הכ"מ שם אעפ"י שכבר אמר שלה"ר הוא המספר בגנו' חברו י"ל דלעיל מיירי שאמר דרך מקר' אבל מי שדרכו בכך יש לו תואר רע ונקר' בעל לה"ר. מ"ט ואני אבו' אחריך כו'. ר"ל שנתן הנבי' השי' עצה לבת שבע לו' לדוד שאדוני' ב"ח מתנש' לאמר אני אמלוך למען הציל את שלמה בנה שהבטיחו ה' ע"י נתן שימלוך ממחלוקת וע"ז אמר לה ואני אבא כו' אף שהם דברי לה"ר על אדוניה אלא משום מחלוקת להציל ממנו שרי. ודוק' למלך כשר ר"ל שבטוח בו שלא יתנקם ממנו כמו שעשה דוד שהמליך את שלמה בחייו ועי"ז ניצול מן המחלוקת אבל לא עשה רע לאדוניה:

ואם רואה כו'. פרק במה בהמה בדוד דאמר שמואל לא קיבל דוד לה"ר מציבא על מפיבושת והא דאמר לציבא הנה לך כל אשר למפיבושת וגם בחזרת דוד למלכותו אמר מפיבושת אתה וציבא תחלקו כו' משמע שקיבל לה"ר מציבא משום דדברים הניכרים שדברי ניבא אמת חזא ביה במפיבושת דכתיב ולא עשה רגליו כו':

וצ"ע כו'. שהיה אומר רבי כמה נאה כו' וא"ל כלך מלה"ר דאמרי' לעולם אל יספר אדם בשבחו ש"ח כו' בשלמא לטעם של ס"ח י"ל ששם היו שונאים יהודא חייטא אבל לפירש"י דדוקא יותר מדאי אסור והא בענין דשם לא היה יותר מדאי במה שכתב כתב נאה:

וטעם ס"ח. בפני אוהביו מצוה וכן מצינו ריב"ז מנה שבח ה' תלמידיו. וכן הרמב"ם חשבו בכלל דיבור הנאהב לספר בשבח הצדיקים וחכמים כדי שילמדו ממעשיהם וכן חשבו בהלכות דעות בכלל להדבק בת"ח ע"ש:

המספר דברים אם נשמעו כו'. בעובדא דרשב"י עמ"ש סס"ק זה:

בפני ג' כבר נשמע כו' ואם סיפר כו' כן פירש"י אהא דאמרי' כל מלתא דמתאמרי באפי תלתא לית ביה משום לישנא בישׁ' שהשומע רשאי לספרו בפני אחרים. עד שיאמר לך אמור דכתיב בכל תחלת פרשה בתורה וידבר ה' אל משה לאמר דבתיבת לאמר צוהו לומר לישראל אבל לולי תיבת לאמר לא היה רשאי לאומרו לישראל:

פ' ז"ב האי תלמודא דף ל"א בסנהדרין שגלה תלמיד א' של רב אמי אחר ך"ב שנה מה שנאמר בבהמ"ד קודם ך"ב שנה ואפקיה ר"א מבי מדרשא ואמר דין גליא רזיא ובלי ספק כשנאמר בבהמ"ד היו הרבה תלמידים שם ואעפ"כ אפקי' ר"א כו' אע"כ צ"ל שר"א הקפיד אז וצוה שלא לגלות:

ובב"ב דף ל"ט בתו' כו' ע"ש שכן מוכח בגמ' דאמרינן שם אפי' למ"ד מחאה שלא בפניו לא הוי מחא' שיכול המחזיק לומר לא שמעתי המחאה ולכך לא נזהרתי לשמור שטרי דלא אמרי' חברא חברא א"ל ובודאי נגלה להמחזיק מ"מ אם מחה בפני ג' אע"ג דהוי שלא בפניו הוי מחאה דכל מילתא דמתאמר' באפי תלתא לית ביה משום לישנא בישא וע"כ צריך לומר דהוי כאלו מוחה בפניו דהא קיימי' למ"ד מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה:

וכתב התוס' בעירוכין כו' אפי' היה בפניו וכתבו אדרבא יש בו גם משום עזות פנים:

אמרי' ביומא דף ך"ג כל ת"ח כו' כשפוגעים בכבודו הכי מסיק שם דבדבר שבממון צריך למחול רק צערא דגופא והיינו שפוגעים בכבודו ינקום בלבי' עד שיפייסוהו וכתב מהרש"א שם דמה"ט נוטר ננחש דכתיב גביה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב וכן הת"ח אפי' עשו לו נגדו דבר גדול דהוא דמיון ישופך ראש מ"מ אתה כו' עקב הנקימה תהיה מעט אפי' לא יפייסוהו והריטב"א הקשה הא אמרי' פ' כל כתבי תיתי לי דלא שדינ' ריש' אבי סדי' עד דמחילנא לכל מאן דמצער לי ותי' דביומא מיירי שמצערים אותו בעסקי שמים ובפ' כ"כ מיירי דמצערי ליה במה שאינו נוגע למילי דשמי'. ולכן מחל אע"ג דלא פייסוהו. האי מאן דמסייר נכסיה פ' כל הבשר דף ק"ה מפני שמתקן הצריך תיקון וה"ה בעוסק במו"מ:

ישליש מעותיו ב"מ דף מ"ב וכ' מהרש"א על שליש בקרקע שני פי'. פי' א' שליש יהיה מוטמן בקרקע שיהיו שמורים דכשפים אין להם שמירה אלא בקרקע (ולפ"ז לדידן ליתא כמ"ש סמ"ע סי' רצ"א סעיף ט"ו כיון שיש לנו בתים חזקים ושמורים אין צריך טמונים בקרקע) פי' שני שיקח בשליש מעותיו קרקע שהן בטוחים מאחריות גניבה ושריפה ועיין עוד שם:

הוי דן חברך לכף זכות. ובפ' אבות פ"א מ"ו כתב הרב מברטנור' דוקא באדם שאין מעשיו ידועים אם צדיק אם רשע ועשה מעשה שיש לדונו לזכות או לחובה והדבר ספק מדת חסידות לדונו לכף זכות. אבל אדם שהוחזק ברשע מותר לדונו לכף חובה ע"ש:

לא יהרוג כנה כו' מפני שחבירו קץ בה וה"ה כל דבר מאוס:

בעה"ב נכנס תחלה כו' מפני החשד:

טפי מצפרא דכן מצינו באברהם וישכם אברהם בבוקר:

השח שיחת חולין עובר בעשה. יומא דף י"ט ע"ב ודרשו דכתיב ודברת בם ולא בדברים אחרים (פירש"י שיחת הילדים וקלות ראש) ולאו הבא מכלל עשה עשה:
דא"כ אומר הקב"ה ותרן והאמרי' כל האומר הקב"ה ותרן יותרו ב"מ אלא מאריך אפי' וגבה דיליה:
נותן שכר יותר ר"ל דהא דאמרינן דאין הקב"ה מוותר היינו אם אדם עבר עבירה אין הקב"ה מוותר מעונשו או בעוה"ז או בעה"ב אא"כ עשה תשובה אלא מאריך אף ואם לא חזר בו גובה דיליה אבל אם האדם עושה דבר טוב הקב"ה מוותר ונותן לו יותר משכר הראוי לו לאותה מצוה:
ופירש"י לפי שאדם כו' משמע דמי שאינו צריך כו' ועיין מה שכתב בס"ק א' בשם הב"ח:
בשעה שקרא אגריפס כו' זלגו עיניו דמעות כו' רשע כו'. אל תתגרה בו ולחד תירוץ הש"ס שם אפי' במילי דשמי' אם שעה מ"ל אל יתגרה בו:
בשבת דף ל"ג אמרינן נשים כו' משמע שמותר לברוח כו' ומשמע שם שהוא מחויב כו' דאי' התם ר"י ור"י ורשב"י ור' יודא בן גרי' הוי יתבי והיה רשב"י מזלזל במעשה העכו"ם ואמר שכל מה שמתקנים בעולם מרחצאות שוקים גשרים הכל עושים לכבוד עצמם הלך יהוד' בן גרי' וסיפר דברים ונשמעו למלכות (פירש"י סיפר דברים לתלמידיו או לאביו ולאמו ולא להשמיע למלכות) וגזרו על רשב"י הריגה ותחלה הטמין רשב"י ובנו א"ע בבה"מ ולבסוף אמרו נשים דעתן קלות דלמ' מצער להו המלכות להודיע באיזה מקום אנחנו מטומנים וע"י קלות דעתן יגלו ולכך ברחו והטמינו א"ע במערה שגם נשותיהם לא ידעו מקומם ומבואר שם לבסוף כשיצאו מן המערה פגע בר"י בן גרי' והעניש רשב"י ונח נפשיה ומדאמר נשים דעתן קלות כו' משמע שמחמת קלות דעתן יעשו שלא כדין ויגלו מוכח דמצד הדין אף דהוי מצער להו ה"ל לסבול הצער ולא לגלות ולבסוף כשברחו אע"ג שיש לחוש פן יצערו הנשים לגלות מקומם ולאשר הנשים לא ידעו מקומם יסבלו צער עבורם מחמת דמותר להציל את עצמם מסכנות נפשות אף ע"ג שגורם ע"ז צער לחבירו:
כל הנהנה מסעודה שת"ח כו' ויליף לה מיתרו דכתיב ויקח יתרו כו' ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני אלהים וכי לפני אלקים אכלו הלא לפני משה אכלו אלא לומר לך כל הנהנ' מסעוד' שתלמיד חכם שרוי בתוכ' כאלו נהנה מזיו השכינה. גמר' סוף ברכות ועיין שם במהרש"א:
רב לא עבר כו' חולין פ' גיד הנשה:

סימן קנז

סעיף א

(סק"א) **שעה ד' משמע כו'** כמ"ש סי' תמ"ג ר"ל דמהתם תרתי ש"מ דחשבי' הני שעות מע"ה וגם דבעי' שעות זמניות דאמרי' התם דמן התורה חמץ בערב פסח מותר באכילה עד חצות היום וא"ר יודא דמדרבנן אין אוכלים חמץ כ"א עד סוף ארבע שעות וכל שעה ה' אסור באכילה ומותר בהנאה ובתחלת שעה ששית צריך לשרפו אמרי' מ"ט דל"ל דחיישי' שמא יטעו בין קודם חצות לאח' חצות הא זה ניכר ממהלך השמש ומשני רבא דחיישי' ליום המעונן דליכא היכרא ע"י השמש ועי"ז יטעו לאכול גם לאחר חצות ופריך הש"ס גם בארבע ניחוש שיטעה והיה ראוי לאסור גם בשעה ד' ומשני ד' זמן סעודה לכל היא בכל יום א"כ כיון שההרגל לאכול באותה שעה מרגיש בנפשו שעה ההיא ולא אתא למטעי הרי דתלי' היתר אכילת חמץ כל שעה ד' הואיל ואז זמן סעוד' וא"כ זמן אכילת חמץ ואכילת כל אדם ע"כ שוין וכיון דקיי"ל לענין ער"פ בסי' תמ"ג דחשבי' אלו ד' שעות מע"ה וגם חשבי' שעות זמניות. ע"כ הוא לזמן סעודה ע"כ חשבי' כה"ג:

ובתענית דף ך"ה כו' דת"ר היו מתענים (עבור גשמים) וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה (שכבר חל עליהם התענית) לא ישלימו את התענית לאחר הנץ החמה (שכבר חל עליהם התענית) ישלימו דברי ר"מ רבי יוסי או' קודם תשע שעות לא ישלימו לאחר תשע שעות ישלימו שכן מצינו באחאב שהתענה מט' שעות ולמעל' שנא' הראית כי נכנע אחאב מפני וגו' ופירש"י וז"ל שכן מצינו שאין לך אדם בעולם שאין תענית חל עליו מט' שעות ולמעלה אפי' בני מלכים שדרכן לאכול בט' שעות שעד ג' הן ישנים ושוהין שש שעות ואוכלים וכדאמרי' בפסחים אפי' אגריפס המלך שרגיל לאכול בט' שעות ביום לא יאכל בערב פסח עד שתחשך כו' עכ"ל רש"י וע"כ בני מלכים מתנהגים בזמן סעודת כת"ח הרי דו' שעות של ת"ח מתחילים משעה שקמים ממטותיהן כדמתחילים לחשבן בבני מלכים אחר ג' שעות לפי שעד אותו זמן הן ישנים א"כ דומי' דהכי ד' שעות לכ"ע היינו ג"כ משעה שקמו ממטותיהן והא מוכח מפסחים דהארבע שעות מחשבי' מע"ה כנ"ל:

ומכאן י"ל כו' ע' סי' רפ"ח. ר"ל דשם מבואר דאין להתענות בשבת אפי' שלא לשם תענית עד חצות דאחר זה הוי כזורק אבן לחמת ותיקשי מנהג העול' אבל לפמ"ש סי' רפ"א בשם הב"ח דבשבת מאחרים לקום ממטותיהן משום תענוג שינה ואותן שש שעות חשבי' משעה שקמים ממטותיהן א"כ א"ש המנהג דאין מאריכים כ"כ יותר משש משעה שקמים ממטותיהן:

סעיף ב

(סק"ב) **שעה כו'** ועבח"מ סי' ה' ר"ל הטור כ' שם עד אימתי יושבים הדיינים בדין עד חצות היום והקשה הרב"י הא ששית זמן סעודת ת"ח לכן כ' בש"ע שם עד סוף שעה חמישית והסמ"ע יישב דעת הטור שמ"ש עד חצות ר"ל עד ולא עד בכלל ור"ל שיתחילו סוף שש ועיקר סעודת' יהיה בשביעית ומכל מקום אותה התחלה שהתחילו בסוף שש לא גרע מטעם מידי בצפר' עכת"ד ולכן כ' מ"א מתחלת שעה וי"ו דהיינו כדעת הרב"י שם:

ולא יאחר כו' ר"ל עכ"פ יעשה כדעת הטור שיתחיל סוף שש ולא יאחר עד אחר שש:

סעיף ג

(סק"ג) **אכן כו'** וזה לא מעלה כו' לאפוקי מפי' אח' ברש"י פ"ק דשבת דגם מזיק לגוף ע"ש:

ובברכות הרוצה לכנס לסעודת קבע מהלך יו"ד פעמים ד"א או' ד' פעמים עשר אמות ויפנה ופירש"י הנכנס כו' וגנאי הוא שיצטרך לנקביו תוך הסעודה מהלך כו' ובכל פעם ופעם בודק עצמו וישב אולי יוכל להיפנות שההילוך מוריד הגדולים לנקב עכ"ל רש"י: ירחץ בסובין שהן מעבירים החלב משא"כ המים:

סימן קנח

סעיף א

צריך כו' ועסי' ד' וב"י שם דאין לחלק בין נטילת שחרית לנטילה לסעוד' ומבואר שם שנוטל תחל' הכלי עם המים ביד ימין ונותנו לשמאל ויריק משמאלו על ימינו ואח"כ על שמאלו:

(סק"א) **יטול כו'** אטו סרך תרומ' כו' דבתרומה שני עושה שלישי וכיון דגזרו על הידים שהן עסקניות שיהיו להם דין שני לטומאה ואם יגעו בתרומה יפסלו התרומ' שתעשה שלישי ולכן הצריכו אפי' לחולין לנטילה לטהר הידים ועי"ז יהיו נזהרים גם אוכלי תרומ':

סעיף ב

(סק"ב) **ואינו כו'** דצ"ל המוציא כדלקמן סי' קס"ח ס"ו והרב"י מסתפק בדבר שכ' תחלה מדכ' הרמב"ם כל' הש"ע כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נט"י א"כ גם בפת הבא בכסני' אם קבע סעודתו עליו דצ"ל המוציא צריך ג"כ נט"י וסיים ומיהו קשה בעיני שעל לחם א' בעצמו פעמים יצטרך לו נט"י ופעמים לא יצטרך ואפשר דלא מקרי פת

שמברכי' עליו המוצי' אלא פת שמברכי' עליו לעולם המוציא אפי' כשאינו קובע עליו כו' אלא שמצאתי לרשב"א כו' ומשמע מדבריו שאם קובע סעודתו עליהם צריך נט"י עכ"ל הרב"י:

וכ"כ הרמב"ם כו' ר"ל מאי דמבע"ל להרב"י בל' הרמב"ם פשיטא לי' למ"א דהלשון מורה דאפי' בפת הב"ב אם קבע עליהם דצ"ל המוציא צריך נט"י:

סעיף ג

סק"ג פחו' כיון דאינו מקבל טומאת אוכלי' ר"ל מן התור' אע"ג דמדרבנן מקבל טומא' מ"מ הקילו בו לענין נט"י דכיון דאין דין נטילת ידים כ"א מדרבנן כ"כ בס' תוס' יה"כ במס' יומא שחולקי' ע"ז וסבירא דגם פחות מכביצ' ניהו שאינו מטמא אחרי' אבל הוא עצמו מקבל טומא' מן התור' וא"כ בעי נטיל'. ולפי דתליא באשלי רברבי כ' הרב"י דיטול ידיו ולא יברך:

סעיף ד

(**סק"ד**) **פחות מכזית נוסחא מוטעת כו'** דסעיף זה מקורו מרוקח שהביא הרב"י וזה לשונו ונוטלין ידיהם(בליל פסח אחר סדר ההגדה קודם אכילה) ומברכים ענט"י מפני שצריך לטבל טיבול שני במרור (דס"ל כדעת רש"י דלקמן דצריך לברך ענ"י לצורך דבר שטיבולו במשק') אבל על אכילת מצה שהי' יוצא בכזית א"צ נטילה דעל פחות מכזית א"צ נטיל' כדאמרי' בסוכה ובברכות עכ"ל. כך הי' הגירסא לפני הרב"י עפ"ז כ' בש"ע דעל פחות מכזית אינו צריך נטיל' אע"ג דבסעיף שלפני זה כ' דעל פחות מכביצ' יטול ידיו ולא יברך משמע דפחות מכזי' קיל מפחות מכביצ' וכ' מ"א דט"ס הוא ברוקח וצ"ל דעל פחות מכביצ א"צ נטיל' דהכי אי' בסוכה דף כ"ו ע"ב במשנ' וכשנתנו לר' צדוק אוכל פחות כביצ' נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה כו' ופרש"י נטלו במפה לא נטל ידיו אלא כרך במפה ידיו משום נקיות עכ"ל דרש"י מן הסוברי' דפחות מכביצ' אינו מקבל טומאה מן התור' ולכך א"צ נטיל' כמ"ש בסעיף שלפני זה והתוס' חולקים וס"ל פחות מכביצה מקבל טומאה ובעי נטילה אלא דר' צדוק כהן הוי והותרה לו לאכול בלי נט"י ע"י כריכת מפה דלא נגע במאכל כדאמרי' בחולין דף ק"ז ע"ב משום דזריזי' הם אע"ג דלישראל לא הותר לאכול ע"י מפה וכדלקמן סי' קס"ג והרוקח ס"ל כרש"י ומוכח שם דפחות מכביצ' א"צ נטילה אבל פחות מכזית דא"צ נטיל' לזה אין ראיה מסוכה דיש לחלק בין פחות מכביצ' לפחות מכזית:

וכ"מ מתוכו כו'. ר"ל מדברי רוקח מוכח שצ"ל פחות מכביצ' דאי גרסי' פחות מכזית אבל כזית ס"ל דבעי נטילה א"כ איך כ' הרוקח אבל על אכילת מצה שהיא בכזית א"צ

נטילה וא"כ אין חילוק בין פחות מכזית ובין פחות מכביצה ובתרווייהו בעי נטילה ולא יברך כמ"ש בסעיף ב':

סעיף ו

(**סק"ו**) **משקים שאף כו'** ר"ל אע"ג דהנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח כמ"ש סעיף ה' כיון דמן התורה א"צ להפריש תרומה מפירות וכיון דתקנו נטילה משום סרך תרומה לכן בפירות דלא הוי התרומה כ"א מדרבנן לא תקנו נטילה ואעפ"כ עם הפירות (ואפי' הם פחותים מכזית) טבולים במשקה צריכים נטיל' דדוקא בפת לא הצריכו נטילה כ"א משום סרך תרומה אבל משום חולין לא הי' צריך כיון דידים שניות ואין שני עושה שלישי בחולין משא"כ בדבר שטיבולו במשקה צריך נטילה משום חולין גרידא דהא קי"ל כל הפוסל את התרומה דהיינו שני אם נוגע במשקין נעשו המשקין ראשונים לטומא' א"כ כשיגע בידיו שהן שניות במשקין נעשו המשקין ראשונים ויעשו המשקין להאוכל שני דראשון עוש' שני גם בחולין לכן צריך נטיל':

סעיף ז

(**סק"ז**) **דבש כו'** ולא דבש תמרי' דהוי מי פירות ולא מז' משקין:

למרקחת המטוגן בדבש דבורי':

וכ"ה בשבת דף י"ט דאי' התם מאן האי תנא דכל מילי דאתי ממילא ש"ד ר"ל אע"ג דאסרי' בשבת משקין שזבו בשבת משום גזירה שמא יסחוט מ"מ אם הטעין הקורות והעגולי' ע"ג הענבים ונתרסקו מע"ש ועי"ז המשקין יוצאין ממילא בשבת מותרים בשבת דל"ל שמא יסחוט דאפי' סוחטי' בידים ליכא חיוב חטאת דהא נתרסקו מע"ש ויוצאי' בלא"ה ממילא ואר"א ר' אליעזר היא דתנן חלו' דבש שריסקן מע"ש ויצאו בשבת מעצמן ר"א מתיר וריב"א דחי התם גבי דבש מעיקרא אוכל ולבסוף אוכל אבל הכא מעיקרא אוכל והשתא משקה ר"ל דגבי דבש לאחר שזב מן החלות נמי אוכל ול"ל שמא יסחוט דלא שייכא בי' סחיטה אבל גבי זיתים וענבי' דהשתא משקה א"ל שמא יסחוט עכ"ל רש"י הרי דקראו אוכל:

וע' בב"ב דף פ' ע"א ובתוס' שם כצ"ל דאי' התם א"ר כהנא דבש בכוורת אינו יוצא ידי מאכל לעולם וכתבו התו' תימא לר"י דבמס' מכשירין חשוב דבש בהדי שבע משקין המכשירין ואור"י דהיינו אחר שהופרש מן השעוה אבל בכוורתו שהוא עם השעוה יש עליו תורת אוכל עכ"ל וס"ל למ"א דה"ט דעם השעוה מקרי אוכל דשם הוא קרוש:

וגם שמן ודבש כו' כצ"ל:

ע"ש בשם תוס' פסחי' שהקשו התוס' דבכמ' דוכתי משמע דשמן מקרי משק'. ובטהרות תנן דר"ש שזורי פליג עם ר"מ ורבנן וס"ל דדבש ושמן לא מקרי משקה אלא יין מקרי משקה ובמנחות פסק הש"ם הלכה כר"ש שזורי ותי' דהא דדבש ושמן לא מקרי משקה היינו אם קרשו אע"פ שחזרו ונימוחו אבל יין אפי' קרוש אם נימח אח"כ הוי משקה ולפ"ז יש לנו שתי היתירים למרקחת חדא מאחר שעומד לאכילה והשני אם היה קרוש פעם א' אע"פ שעתה הוא נימח אבל הט"ז ס"ק ז' חלק על היתר הראשון ע"כ לא קתני בתוס' דמהני אם חישב לאכיל' אלא בזב ממילא אבל אם רדוהו בידו כיון שעשה מעשה רדי' לשם משקה אין המחשב' שאח"ז שחושב עליו לאכילה מוציאים מידי מעש' ראשון ועל דין השני נראה ג"כ שחולק שכ' עיסה המטוגן בשומן אווז אין צריך נטילה דלאו מז' משקין הוא אבל המטוגן בחמאה כיון דהחמאה הוא בכלל חלב צריך נטילה. והא החמאה קודם שטיגן בה העיסה היתה נקרשת ואפי' הכי מצריך נטילה אולם מ"א הביא לדין אחרון ראיה מתו' פסחים דלא כט"ז:

סעיף ח

(**סק"ח**) **דם כו'** כ' הל"ח כו' שהתוס' סוברין כן. והוא דאמרי' בפסחים דף קט"ו אר"א אר"ח כל דבר שטבולו במשקה צריך נט"י ופירש"י הטעם כמו שכ' מ"א ס"ק ו' ולדבריו היו צריכים ברכה כמו לפת ואמרי' בתר הכי אמר ר"פ ש"מ דצריך לטבול כל המרור בחרוסת דאלת"ה למה צריכי' ליטול ידיהם קודם אכילת המרור הא לא נגע במשקין. ודחי דחיישי' דלמא נגעו והקשו התוס' לפי' רש"י דדין דבר שטבולו במשקה י"ל דין פת א"כ מאי ס"ד דר"פ לא אסיק דגזרי' דלמא נגע דהא בפת קי"ל לקמן סי' קס"ג ס"ב דאם חברו מאכילו והאוכל אינו נוגע במאכל אפ"ה צריך האוכל נטילה דלמ' נגע. ולכן פי' דודאי הנטילה לצורך דבר שטבולו במשקה אינו משום קדושה כמו בפת דהתם איכא משום סרך תרומה משא"כ בדבר שט"ב ומה בכך שיטמאו המשקין והאוכל אלא הטעם כיון שהמשקין באוכל טמא והוא יאכל אותן יטמא גופו דהוא מח"י דברים האוכל אוכלים טמאים או שתה משקין טמאים נטמא גופו והם היו נזהרים בטהרה. ולפ"ז אין לברך על הנטילה וגם א"ש דר"פ ס"ד דלא גזרי' בהו שמא יגע כיון דאין הנטילה משום קדושה וסיימו וז"ל וכ"ש אנן שאין אנו נזהרי' מלטמא עצמינו ומלאכול אוכלי' טמאים ואין אנו צריכי' לאותה נטיל' שאין לברך הנוטל עכ"ל הרי כתבו להדיא שאנחנו א"צ לאות' נטיל':

ועסי' תע"ג לענין נטילה בליל פסח:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לפירו'** כו' ועסי' צ"ב. דהיסח הדעת אינו פוסל לענין ברכה:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **שהמוהל כו'** נ"ל דכ"ע מודים כו' ר"ל דבש"ע כ' יש מי שנראה מדבריו משמע שאין ההיתר ברור. ולכן כ' מ"א דכ"ע מודים והתירו ברור דגם התוס' דחולין ס"ל כן והרב"י לא הוכיח כן כ"א מדיוק דברי רשב"י שכ' אהא דאמרי' בחולין דף ק"ז ע"ב דרב המנונא אכל בשר צלי והצריך נטילה שע"כ אכל עמו פת דלצלי א"צ נטילה אדרב' הא קי"ל הנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח וכ' הרב"י דע"כ צ"ל דס"ל דהמוהל שעל הצלי לא חשיב משקה דא"ל דמיירי בצלי יבש דאכתי קשה מנ"ל דמיירי שאכל עמו פת ה"ל לאוקמי בצלי לח עכת"ד הרב"י:

ונאכלין בידי' כו' אהא דתנן השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשרי' ונאכלי' בידי' מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם. והקשו התוס' הא בעי הדחה ומליח' והוכשר במים. ותי' התו' לצלי מיירי כו':

דם שחיט' מכשיר ואותו מוהל לא מקרי דם כלל. אלא שאין דרך צלי כו'. זה לא קאי על דעת התוס' הנ"ל דהא התוס' לענין הכשר מיירי ועל כרחך מעולם לא באו עליו מים דאל"כ כבר הוכשר אע"ג שמעכשיו הוא נגוב אלא ע"ד רשב"א הנ"ל קאי דאכתי מ"ל דרב המנונא אכל פת דלמ' מיירי בצלי לח מחמת מים ועז"כ דאין דרך צלי כו'. ורש"ל כ' דאפי' משקים טופחים כו'. ר"ל אפי' מים:

וברש"י בברכות כו'. דאי' התם ב"ה ס"ל מוזגים כוס ראשון שבתחלת הסעוד' קודם שנטל ידיו לאכילה דס"ל מותר להשתמש בכלי שאחורי הכלי טמא חיישי' אם יטול ידיו תחל' ואח"כ ימזוג שמא יהיו ידיו עדיין לחות מן הנטיל' כשיגע בידו באחורי הכוס יטמאו המשקין שבידיו מן האחורי' ויטמאו ידיו לכן ימזוג תחל' ואח"כ נוטל ידיו ובתוך הסעוד' אם לוקח כוס בידו לא חיישי' דהא קודם אכילה צריך לנגוב ידיו היטב וכמ"ש סוף סי' וכ' רש"י וז"ל וא"ת פעמי' שיש משקין תבשיל טופח על הידים אין תורת משקין עליו אלא תורת אוכל עכ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **א"צ ליטול כיון דאינו נוגע כו'**. ומה"ט כ' הט"ז בס"ק ט' כשמבשלים עיס' במים אף שיש רוטב שם א"צ נטילה להעיסה כיון דדרך לאכול ע"י כף לא עביד דנגע: ועמ"ש ס"ד סק"ה בדבר שאין דרכו כו':

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **יש מי כו'** שנטל ידו א' לשתיה שדרכן היה כשהיו מביאים להם כום יין לשתות קודם אכילה היו נוטלים ידו אחת משום נקיות וכדאי' בברכות דף מ"ג וכששוב נוטל ידיו לאכילה צריך ליטול שתי ידיו:

והנ"ץ לא הבין כו' ולשון הד"מ אטעיתי' כו' דמשמע דראיית הרב"י דנטילה שלא לשם קדוש' אינו עולה הוא למקום אחר בתוס' שם והיינו דאמרי' התם אע"ג שנטל ידיו בליל פסח לטיבול ראשון צריך שוב ליטול ידיו לטיבול שני של מרור ופריך ל"ל כיון שכבר נטל ידיו לטיבול א' ומשני כיון דבעי למימר אגדתא והלל דלמא אסח דעתיה ונגע במקום המטונף וכתבו התוס' בד"ה אסוחי כו' וז"ל מה צריך לה"ט ת"ל דנטיל' א' לא היתה לשם קדושה אלא שלא יטמא המשקין. (דאזלי לשיטתייהו בטעם הנטילה לדבר ש"ב דלא כרש"י וכמש"ל ס"ק ח' וגם אזלי לשיטתייהו דפחות מכביצה מקבל טומאה מן התורה וצריך נטילה וכיון דצריך לאכול מצה קודם המרור צריך נטילה משום הפת דהוי משום קדושה ואין נטילה א' עולה ותי' וי"ל דס"ד כיון שנטל יועיל אפי' לפת דחולין לא בעי כוונה לכך צריך להאי טעמא עכ"ל ולדעת הרב"י דאין נטילה א' עולה לפת תיקשי ניהו דהמקשן הוי ס"ד כיון דחולין לא בעי כוונה כו' מ"מ המתרץ ה"ל לתרץ דאין לטילה א' עולה וצ"ל דהתרצן מתרץ אפי' לפ"ד המקשן דחולין ל"ב כוונה אפ"ה צריך נטילה דלמא אסח אדעתי' וניהו דאין קשיא מזה על הרב"י דס"ל דאין נטילה א' עולה לפת מ"מ הכרח אין כאן אדרבא הפשוט משמע מדהוצרך לתרץ דלמא אסח דעתי' דנשאר סברת המקשן דחולין ל"ב כוונ' והי' ראוי דנטיל' א' עולה לולי חשש היסח הדעת ועז"כ מ"א דראיית הרב"י ממ"ש התוס' בד"ה כל שטיבולו כו' כמ"ש מ"א וממילא צ"ל דמאי דמשני דחיישי' ע"י הגדה והלל הסיח דעתו תי' כן לדברי המקשן וע' בתשו' צ"צ סי' פ"ה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **שלא כו'** משום דלהאומרים א"צ כוונה (ועסי' קנ"ט סעיף י"ב וי"ג כו') ול"ש לברך עלי' ר"ל נטילה ראשונה דהא כ' בסעיף י"א דאם שכח לברך עד אחר הניגוב אפ"ה מברך וה"נ כיון דעדיין הוא קודם ברכת המוציא:

ואפי' נטל כו' לדעת התוס' א"צ נטילה א"כ הוי כאלו לא כיון כלל לנטילה ואין שייך לברך עליהם:

סעיף יד

(ס"ק יד) במדבר כו' וכמ"ש הרר"י גבי ההולכים למלחמה:

סעיף טו
(**ס"ק ט"ו**) **דפעמים כו'** אינו צריך ניגוב וא"כ כשמברך אחר הנטילה לא הוי עובר לעשייתן:

סעיף טז
(**ס"ק ט"ז**) **מברך**. דקי"ל סי' קט"ז ס"ט דאי שכח לברך ברכת המוציא עד אחר גמר סעודה שוב אינו מברך דהתם היה נראה תחלה:

סעיף יח
(**ס"ק י"ח**) **בלא כו'** מיאוס ורש"י פי' על לחם טמא מאוס מקרי טמא:
אבל בשופך כו' דס"ל ג"כ משום מיאוס נקרא טמא וצריך ניגוב וכן היה תקנות חכמים משא"כ בטבילה אע"ג דהוי ג"כ מאוס מ"מ על טבילה לא היתה תקנה מעולם כ"א על נטילה ועיין בט"ז:

סימן קנט

סעיף ב
(**ס"ק ב'**) **אפי' כלי כו'** דל"ח כלי. מ"מ לענין נט"י הקילו וכלי אדמה פי' עשוי מטיט אלא שאין מצרפן בכבשן מעשה ידי יוצר דנהוי קרוי כלי חרס עכ"ל התוס' ר"פ י' דכלים בשם רש"י:

סעיף ג
(**ס"ק ג'**) **וה"מ כו'** כתב בתה"א כו' ר"ל דהרב"י בש"ע לא חילק בין הכלים ובין גודל הנקב ובכל הכלים הדין אם הנקב ככונס משקה או גדול ממנו כמוציא זית או רמון אסור ליטול דרך פיו אבל מותר ליטול דרך הנקב וה"ט דס"ל מדסתם רבא בחולין פ' כ"ה דף ק' כלי שניקב ככונס משקה אין נוטלין ממנו לידים ע"כ בכל הכלים שיעור א' להם והיינו שיעור היותר קטן לטהר כלי מטומאתו והיינו כלי חרס דאם מיוחד למשקין שיעור לטהר ככונס משקה (ואע"ג דבגסטרא השיעור כמוציא משקין ה"ט לפי שאינו כלי אבל בכלי לא מצינו שיעור קטן מכונס משקה) והיינו לפי הבנת הרב"י בדברי רשב"א ופוסקי' ולכן כתב מ"א דאינו כן דעת רשב"א ושאר פוסקים:
ואין מחלקים הכלי לשנים. ר"ל שיהי' מותר ליטול דרך נקב אבל לא דרך פיו ויהי' עד הנקב כשר ולמעלה מן הנקב פסול אפי' דרך פיו:
הם דברי המ"א ממ"ש הרשב"א לעיל דאין מחלקים הכלי לשנים עכצ"ל דכה"ג מתיר אפי' דרך פיו:

ולזה כיון בקצר כו' דז"ל ת"ה הקצר שהביא הרב"י כלי שניקב נקב גדול עד שהוא מכניס משקין כו' ה"ז פסול בד"א כו' שאינו מקבל רביעית מן הנקב ולמט' אבל אם מקבל רביעית מן הנקב ולמטה כשר בד"א בכלי שאין שבירה זו מעלה אותו מטומאתו אבל כלי שניקב כו' המעלה אותו מטומאתו פסול לפי שאין זה כלי אלא שברי כלי עכ"ל ולפי שהרב"י ס"ל דניקב ככונס משק' או אפי' נקב יותר גדול עכ"פ מותר ליטול דרך הנקב לכן א"א לו' דהאי בד"א בתרא קאי אדסמיך לי' בנקב ככ"מ אם הוא בכלי שמעל' אותו מטומאתו פסול אפי' ליטול דרך הנקב דלמה לא לכן הביא דקאי אדיוקא דרישא שכ' אם נקב עד שהוא מכניס משקין פסול אא"כ מקבל רביעית מן הנקב ולמט' דאז כשר דרך הנקב ומשמע אם הוא פחות מכונס משקה מותר אפי' אינו מקבל רביעית מן הנקב ולמטה ואפי' דרך פיו עז"א בד"א דכשר הוא בנקב כהאי דוקא שאין נקב זו מעלה אותו מטומאתו אבל אם מעלה אותו מטומאתו אפי' כמוציא משקה פסול ולכן כ' הרב"י וז"ל נראה דמשכחת לה כלי העול' מטומאתו בנקב פחות מכונס משק' כגון שהיא גיסטרא (דהיינו שהי' תחלה שברי כלי אפי' נקב כמוציא משקה פוסלו) וכדאמרינן בס"פ המצניע עכ"ל והדוחק מבואר דהא בד"א בתרא קאי אדיוקא דרישא:

וה"פ בד"א כו' ר"ל שכוונת בד"א בתרא קאי אדסמיך ליה וכמ"ש בתה"א:

אפי' דרך הנקב. דהא לרשב"א אין חולקים כלי לשנים וא"כ הרשב"א מחולק עם סה"ת וש"ע בתרתי דבכלי המיוחד לאוכלים דאין שיעור נקב ככונס משקה מעלהו מטומאתו לכן אם ניקב ככ"מ מותר ליטול אפי' דרך פיו וכשהוא מיוחד למשקין אפי' דרך נקב אסור ליטול:

וזהו דעת הרמב"ם כו' וזהו דעת הטור כו' ר"ל דהטור כ' תחלה כמ"ש בש"ע דאם ניקב ככ"מ אין ליטול ממנו אא"כ מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה אז מותר ליטול דוקא דרך הנקב ואח"כ הפסיק בדינים אחרים ואח"כ כתב וז"ל כתב הרמב"ם ז"ל כלי שנשבר שבירה המטהרו מידי טומאה אין נוטלים ממנה לידים מפני שהוא שבר כלי עכ"ל והמובן הפשוט מדברי הרמב"ם דאפי' מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה אפי' הכי אין נוטלין ממנו אפי' דרך הנקב דהא סתם דבריו ואמר אין נוטלין משמע כלל לא וזהו היפך מתחלת דברי הטור ולכן תמה הרב"י איך כ' הטור תחלה ההיתר סתם ואח"כ הביא דברי הרמב"ם סתם כאלו אינו חולק על מ"ש תחלה ולכן מסיק הרב"י דהטור היה מפרש דברי הרמב"ם מדכתב כלי שנשבר שביר' כו' ולא כ' כלי שניקב אלא ע"כ מיירי דאינו מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה והוי כאלו נשבר ובכה"ג מודה הטור דאין נוטלים בו כלל וא"ש עכת"ד הרב"י אלא דעדיין צריך ביאור לאיזה צורך הביא הטור דברי הרמב"ם ומה

נתחדש בדברי הרמב"ם יותר ממ"ש הטור תחלה לכן כ' מ"א דהרמב"ם ס"ל כהרשב"א דשיעור הנקב לפי ענין הכלי ולכן לא הזכיר שיעור כונס משקה ומה"ט הביא דברי רמב"ם לפ' דבריו הראשונים שכ' שניקב בכונס משק' (והיינו משום דהעתיק לשון הש"ס דכן אמר רבא כנ"ל) דלא תימא שבכל הכלים שיעורו ככונס משקה אלא כל כלי לפי ענינו ואינו כשר ליטול דרך הנקב אלא א"כ אין שיעור הנקב כדי לטהר אותו מטומאתו וא"כ ע"כ מ"ש הטור תחלה שיעור כונס משקה מיירי בכ"ח המיוחד לאוכלים:

כזיתים כו' כרימונים. ר"ל זית אחד או רימון א' והיינו בינוני לא גדול ולא קטן:

והא דכתב הטור דל"מ ייחוד לזיתים כו' דהטור הביא דברי סמ"ק שכתב שאם ניקב ככונס משקה ויחדו לזתים כו' מותר ליטול ממנו עד שינקב כמוצא זית וכ' ע"ז הטור וז"ל ואפשר דוקא לענין טומאה מועיל ייחוד לזיתים אבל לענין נטילה ששיעורו ככונס משקה כיון שניקב בזה השיעור אינו חשוב עוד כלי עכ"ל והא לדברי מ"א אם מיוחד לאוכלים מודה הטור דבעינן כמוציא זית ומה לי אם מיוחד מתחלה לאוכלים או מייחדו אחר שניקב וכ"מ מלשון הטור דאין חילוק דהא כ' אבל לענין נטילה ששיערו בכונס משקה כו':

היינו ליטול דרך פיו ר"ל דהטור הבין דברי סמ"ק דמתיר ליטול דרך פיו מדסתם וכ' מותר ליטול ממנו (וכ"כ הרב ב"י לחד פי' ע"ש) וע"ז חלק דניהו דלענין טומא' אם ייחדו לזתים והי' בו נקב ככונס משקה עדיין שם כלי עליו ואפי' נגעה הטומא' בכלי למעל' מן הנקב טמא דעל כלו שם כלי אבל לענין נטילה בעינן שיטול מן הנקב וכן כשאינו מחזיק רביעית אע"ג דמ"מ לענין טומא' שם כלי עליו אבל לא לענין נטילה ולפ"ז בין להרשב"א וריי"ו ורמב"ם וטור בכלי חרס המיוחד למשקין אם ניקב ככונס משקה (כ"ש נקב גדול מזה) כיון דמטהרו מטומאתו אין ליטול ממנו אפי' דרך נקב דלא כמ"ש בש"ע (אלא דבזה לא קי"ל כהרשב"א דאם ניקב נקב שאינו מטהרו שמותר ליטול דרך פיו) אלא שנסתפקתי דאפשר לדעת מ"א דהולכי' בכלי אחר שיעור המטהרו א"כ בכלי מתכת שהשבר אינו מטהר כל זמן שהכלי עדיין עושה מעין מלאכתו וכמ"ש הרמב"ם רפי"א מהל' כלים והוא ממשנה דכלים א"כ בכלי מתכת אפי' הנקב גדול כ"ז שעוש' מעין מלאכתו אפשר דמותר ליטול דרך הנקב אם מחזיק מן הנקב ולמט' רביעי' ועבעט"ז ובט"ז הביא בשם הב"ח שכ' לפ' דברי הרמב"ם שכ' כלי שנשבר שבירה המטהרתו דאינו ר"ל שניקב אלא שנתבקע ואע"ג דבמקום הבקע אינו כונס משקה אלא מוציא משקה אפי' הכי אסור ליטול דאותו בקוע גרע מניקב ומטהרתו מטומאתו והט"ז חלק עליו דהביקוע אינו מטהרתו מטומאתו ואינו מבטלו מתורת כלי לענין נטילה וע' בס' א"ר:

והר"ש הביא תוספתא כו' אע"פ שפחותי' כו' הוא דין בפ"ע ואין לו שייכות לדלעיל. ופשטא דמתני' משמע אפי' מחזיקי' רביעית אין נוטלים מהם אפי' דרך מקום השביר' דשביר' גרע מנקב והוא מטהרתו מטומאתו ולפ"ז צ"ל הא דקתני בתוספתא חמת כו' אע"פ שפחותין נוטלי' כמ"ש הט"ז ס"ק ח' וז"ל דחמת וכפישה הם כלים עדיין אלא שיש בהן פחות ממה שהי' כבר דהיינו שנפחתו למעל' כו' והכלי נשאר כבראשונה אלא שהקטין אבל שבר כלי כגון דופני הכלי אע"פ שיוכל להחזיק רביעית מ"מ שם שבר כלי עליו כו' עכ"ל ע"ש:

שהרי פסול לקדש והא דצריך כלי לנט"י אסמכוה על דין מי חטאת כמ"ש מ"א ס"ק א':

והרב"י כ' דוקא כו' והוציא המשנה הנ"ל מפשט' כדי ליישב' עם התוספתא הנ"ל דחמת וכפישה אע"פ שפחותים כו' וס"ל דפחותי' יש לו דין שבר דלא כמ"ש הט"ז:

ופליאה בעיני כו' ר"ל דהרב"י לשיטתיה דס"ל דמותר ליטול מכלי שבור המחזיק רביעית שלא מסומך והקשה הרב"י לנפשי' מהתוספתא דשולי כלי עצים כו' ודחק עצמו בפירושו והוא ללא צורך דהתוספתא לא מיירי כלל מענין כלי שבור וכמ"ש מ"א אח"ז:

דתנן שולי הקערה כו' ופי' הר"ש שולי היינו בית קבול שמצד התחתון כו' וז"ל הר"ע מברטנורה כשנשבר מקום תשמישן נשאר הבית קבול קטן והופכו ומשתמש בו עכ"ל אלא שכ' טעם אחר ממ"ש אח"ז:

והטעם שלא נעשה לקבלה טעם זה כתב מ"א מסברא דנפשי' וכמ"ש ס"ק ד' דכן דעת הרא"ש והרשב"א ובעי' דוקא שעשה בו מעשה שיהיו ראוי' לקבל' ולכן בעינן דוקא שיהי' קרסמן ושיפן דלא כמ"ש הב"ח בס"ק ד' דיחוד גרידא מהני וא"כ כיון דמתני' מיירי שולי הקערה כה"ג ה"ה די"ל דגם התוספתא דקתני שולי כלי עצים כו' מיירי כה"ג שרוצה להשתמש בצד השני שיש שם בית קבול אבל לא נעשה לקבלה לכך בעי קרסמן ושיפן אבל מצד שהוא שבר כלי יש להכשיר כדעת הרב"י אם י"ל בית קיבול רביעית שלא מסומך:

וע' בתוס' שבת דף ט"ז ע"א ד"ה ה"ג רש"י כו' ורפ"ב דכלים דמבואר דכ"ח מטמאים מאחוריהם דהיינו אותו בית קבול קטן שבצד השני דנעשה קצת לקבלה אבל לא לקבלה גמור' וע"ש בתוס' ובר"ע מברטנור' עכ"פ כיון דנעשה קצת לקבלה עדיף משק ודומה למגופ' דמהני תיקון וכמ"ש מ"א ס"ק ה':

ובטור משמע שאף שבר כלי שמקבל רביעית כו' כצ"ל והוא מדכ' שבר כלי או כלי שלם אפי' הוא מחזיק רביעית אם אינו יכול לעמוד כו' בלי שיסמכוהו אינו כלי עכ"ל

משמע דאם מקבל רביעית שלא מסומך אפי' שבר כלי מקרי בדעת הרב"י דהא כ' הטור אם א"י לעמוד כו' מסתמא גם על שבר כלי קאי:
וכ"מ בתוס' היינו בחולין דף ק"ז שכ' ראיה לפירושם דטעמא דפסול מגופ' משום שאינו יכול לישב שלא מסומך וז"ל וכ"מ במס' ידים דחשיב מגופת חבית בהדי דפנות הכלי דאין מחוסרי' חקיק' אלא שאין יושבים שלא מסומכי' עכ"ל משמע דאם דפנות הכלים מקבלים רביעית שלא מסומך נוטלים ממנו ידים:
י"ל כפשטא דמתני' ר"ל דמס' ידים אין נוטלים לא בדפנות כו' שהביא מ"א לעיל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מגופ' כו'** עמ"ש ס"ק ג' דזה טעם שולי קערה:
וע' פ"ל דכלים והוא המשנ' שהביא ס"ק ג' שולי קערה ושולי אסקוטלא דפסול דידהו הוי משום שלא נעשה לקבלה ובעינן דוקא קרסמן או שיפן דהוי מעשה אבל התקינה לתשמיש דהיינו יחוד ל"מ:
כ' בשל"ה כו' דרך הדד כו' אף ששם מיירי שבולט למעל' ע"ש אות קו"ף מ"מ לדינא ס"ל למ"א כיון דלא נעשה לקבלה וע' בס' א"ר:
כמין שפופרת ר"ל שהיא שלימה מכל הצדדים וגם בנקב שהיו המים יוצאים הי' לו ברזא וכה"ג כשר וכמ"ש רמ"א בסעיף שאחר זה ודע דאפי' נעשה כה"ג כעין שפופרת דוקא שהברזא תחוב' בפי השפופרת ובשעת נטילה מוציא הברזא מפי השפופרת ויוצאים מים על ידו מפי השפופרת וא"כ באים מים מכלי (ואעפ"כ צריך שהברזא תהי' מהודקת ואי אינה מהודקת ומנטפת שם א"כ לא עדיף מאלו לא הי' שם ברזא דאם נקוב עד שהוא ככונס משקה פסול ניהו דלדעת הרב"י מותר ליטול דרך הנקב מ"מ לדעת מ"א שהסכים עם הרשב"א דאם נקוב נקב המטהרו אפי' דרך הנקב אסור אם לא כיון שהם של מתכת וכה"ג אין הנקב מטהרו כיון שעושין מעין מלאכתן כמ"ש לעיל) או שהברזא תחובה באמצע השפופרת וכשנוטל ידיו מוציא הברזא לגמרי ויוצאים המים על ידו דרך מקום שהיתה הברזא תחובה דג"כ באים מכלי אבל אותן שהברזא תחוב' באמצע השפופרת ויש גם בברזא נקב נגד נקב השפופרת אלא שכל היום צד השלם של הברזא נגד נקב השפופרת ואין המים יוצאים ובשעת נטילה מגלגל הברזא ובא נקב הברזא נגד נקב השפופרת ויוצאים המים דרך הברזא הנקוב' לתוך חתיכת שפופרת שלמעל' מן הברזא ויוצאי' המים על ידיו מפי השפופר' כה"ג אין ליטול ידיו מכלי זה דהא אותו חתיכ' שפופרת שלמעלה מן הברזא אין לה בית קבול ואין המים יוצאים על ידו כלל. וע' עוד לקמן סעיף ט' ובסי' קס"ב סעיף ד' במ"א סק"י:

אבל כשעשוי' כמין צינור כו' אפי' תחוב בו ברזא. מ"מ כשמוציא הברזא המים עוברים תחלה על הצנור ומשם באים על ידו א"כ לא באו ע"י מכלי דהא הצנור אינו כלי. בשם תוס' והרא"ש דצנור ל"מ כלי ועס"ק ח' וכמ"ש שם:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ברזא כו'** ותחב בו דבר כו'. עט"ז סס"ק א' שכ' בשם הראב"ד דסתימת טיט אינו מועיל בשום כלי וזפת מועיל לכ"ח דוקא ולא לשאר כלים. מ"ד איחדו כו' להסמ"ק הובא לעיל בס"ק ג'. והטור לא חלק עליו כ"א דס"ל דסמ"ק מתיר אפילו אינו מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה. או ליטול מפי הכלי וכמ"ש מ"א ס"ק ג' אבל מה שיחדו לזיתים אחר שניקב בזה לא גרע כחו מאלו נעשה כן מתחלה ובזה גם הטור מודה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **טהורה ות"ה כ' כו'** ר"ל דר"ת דמתיר אם נטל ידו א' מכלי ושפך ממנה לידו אחרת כ"ה דלא תיקשי הא קי"ל לקמן סי' קס"ב סעיף ד' וה' דאם נטל ידו אחת ושפשפה בחברתה נטמאה גם הראשונה שנטל. לכן כתבו דבעי' דוקא שנטל ידי הראשונה מרביעית דהמי' טהורי' (ומ"מ ע' בט"ז ששפוך הרביעית על כל היד דנטהרה יד הראשונה אבל לקח בידו הראשונ' אפי' היו רביעית מ"מ כיון דגב היד נטמא נטמאו גם המים) אבל ת"ה כתב דאפי' לא נתן ע"י הראשונה אלא בפחות מרביעית מכל מקום ס"ל לר"ת דמותר ליטול ממנה ע"י השני' ול"ד לסי' קס"ב דאם נטל ידו א' אסור לשפשפ' באחר' קודם שנטל השני' דשאני בסי' קס"ב דלא נתכוין ליטול ע"י שפיכה ראשונה כ"א ידו אחת משא"כ בדין ר"ת שנתכוין ע"י שפיכ' ליטול שתי ידיו דהיינו שיתן מים שבחפניו על ידו שניה:

שתלמיד טועה כתבו כו'. דאין סברא לחלק:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מפני כו'** והכלי מחובר כו' וא"א מחובר עס"ח. ר"ל דהא בסעיף ח' כ' דאם הכניס ידו לתוך כלי י"א שעלת' נטיל' (והוא דעת בה"ג) ולדידי' למה הטביל ידיו תוך הצנור לא עלתה לו ניהו דלא חשיב טבילה כיון שהם שאובים מ"מ יעלה לו לשם נטילה דהא אפי' הכניס ידו לתוך כלי יוצא ידי נטילה להי"א לכן כ' מ"א דהא כ' הרב"י שם בסעיף ח' דוקא אם הכלי אינו מחובר לקרקע והצנור דהכא מחובר לקרקע ובטל לענין זה מתורת כלי והוא תי' הרמב"ן אבל התוס' והרא"ש כתבו תי' אחר דשאני צנור דאינ' כלי ולדינא שניהם אמת. ולכן העתיק פה תי' הרמב"ן וכ"כ בש"ע סעיף ח' ולעיל בס"ק ד' גבי שפופרת העתיק מ"א לתי' התוס' והרא"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כשרה כו'** ולענין מקוה עבי"ד כו' דבעינן דדוקא השאובים שהמשיך הם המעט לרוב בעי' שיהי' המים כשרים וגם בעינן שימשוך ע"ג קרקע עכ"פ משך ג' טפחים והכא בנט"י הקילו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בכונס כו'** וה"ה כו' בשפינה כו' עסי' ק"ס ס"ט ר"ל מדהוצרך להאי תקנתא ולא כתב שיטול כלי שלם ויטול ידיו ע"כ ס"ל דאין נוטלים לידים ממי הים דאין ראוי לשתיית בהמה כי הם מרים אבל בתורת טבילה ש"ד דבטבילה אין זה פוסל אולם המ"א כ' שם בשם הרדב"ז דמותר ליטול ידיו ממי הים כיון שע"י רתיח' ראוי' לשתיית הכלב וא"כ לא צריך להאי תקנתא שיקח כלי נקוב כו':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לענין טבילה כו'** כשפופרת הנוד והיינו שני אצבעות שאצל אגודל דהיינו אצבע ואמה חוזרות בנקב:

אא"כ עמדו ר"ל אבל לא כשהן זוחלין בא מג"א לישב בזה קושית ש"ך בי"ד סי' ר"א ס"ק פ' שהניח בצ"ע ולכן כ' מ"א דהטעם משום דניצוק אינו חיבור אא"כ עמדו ודו"ק:

סעיף יד

(ס"ק יד) י"א שעלת' וי"א דוקא כשיש בכלי מ"ם סאה הג"א והט"ז ס"ק י' כ' שט"ס הוא בהג"ה וצ"ל אפי' אין בהם מ' סאה דהא דעת בה"ג שהן י"א שעלת' לו נטילה ראייתו מדאיצטריך קרא בקידוש ידים ורגלים מן הכיור ורחצו ממנו ולא בתוכו משמע דבעלמא אפי' הכניס ידו לתוך כלי שרי מזה משמע דאפי' בפחות ממ"ם סאה שרי דהא בכיור לא היו מ"ם סאה ואפ"ה איצטריך קרא ממנו ולא בתוכו משמע דבעלמא אפי' ליכא מ"ם סאה שרי לבה"ג ומל' מ"א משמע ודאי לבה"ג שרי אפילו ליכא מ' סאה אבל הג"א הוא דעה שלישית ולא יליף מכיור אלא מסבר' ס"ל כן. ניהו דכלי בעינן אבל לא בעי' שיבואו מכח כלי אלא בין ששופך מכלי על ידו ובין שתוחב ידו לתוך כלי שרי אלא דמ"מ בעינן שיהיה מ' סאה שיהי' דומה קצת לטבילה (וע' ב"ח) וא"כ לק"מ קושית הט"ז:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **בלא ברכה כו'**. ממ"נ או לראשונ' כו' דהא מבואר לעיל סי' קנ"ח סעיף י"א דאם שכח לברך אפי' נזכר אחר הניגוב מברך וא"כ ה"ה דיכול לברך על נטילה ראשונה אף שהפסיק לאחר נטילה ראשונה. ומ"ש בס' א"ר דמיירי שכבר אכל המוציא דאינו יכול לברך על נטילה ראשונה כמש"ל סי' קנ"א בשם מהרש"ל ואין זה מספיק חדא מדסתם

פה בש"ע משמע דמיירי אפי' נזדמן לו ליטול דרך נטילה קודם שאכל המוציא ועוד דדין זה כשאכל המוציא שאינו מברך אין זה נזכר בש"ע אלא מ"א הביאו בשם מהרש"ל וא"כ א"א ליישבו דהכא מיירי שכבר אכל המוציא דאין זה מספיק דהא אינו מבואר להדיא בש"ע האי דינא דאם אכל המוציא דאינו מברך ואיך נאמר דנתכוין הש"ע להאי דינא:

סעיף טז

(ס"ק טז) מניחה כו' ומנענע כו' עמ"ש בס"ק שאח"ז:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מוטה בארץ פי' שנתגלגלה מאלי' ועסי' יו"ד וי"א**. ר"ל שכ' שם דאם הטה חבית כו' והלך כו' עלתה לו נטילה ע"כ משום דכה"ג מקרי כח נותן או כח גברא כמ"ש מ"א ס"ק כ"ג וא"כ ע"כ מ"ש פה דאם היתה מוטה דלא עלתה לו נטילה מיירי שנתגלגלה מאליה ואפי' תחלה לא היה כח נותן ולפ"ז מ"ש מ"א בס"ק ט"ז מניחה כו' ומנענע בברכיו כל פעם כו' ע"כ אין זה תנאי דדוקא כשמנענע כל פעם אבל לא נענע כל פעם לא עלתה לו נטילה דמי גרע מהטה בחבית שבסעיף יו"ד אלא דהמ"א האמת נקיט שכשהחבית מונח' בין ברכיו דרכו שמנענע כל פעם ובאמת דין כשהחביות מונחת בין ברכיו הוא כ"ש מדין הטה חבית שבסעיף יו"ד ולא הוצרך הרב"י לאשמעי' דין מונחת בין ברכיו. אלא נקט לשון המשנה דקתני תחלה מונח' בין ברכיו דכ"ע מודים שעלת' לו נטילה ואח"כ קתני דין חביות מוטה וקוף דפליגי רבנן ור"י להרמב"ם וטור לכל חד לפי שיטתו. וכמ"ש ס"ק כ"ג:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **דרך כו'** שנפל כו' דל"ל שהיה בו ברזא והסירו הוא דהא כה"ג כ' אח"ז דכשר אע"כ שנפל' ממילא ול"ל שלא היה בו ברזא מעולם א"כ כיון שעומדת ומ"מ שופך דרך הנקב בלא"ה אין ליטול מכלי זה כמ"ש סעיף א' וסעיף ב':

סעיף יט

(ס"ק יט) ברזא כו' וראיה כו' ועס"ק ד':

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **שפיכ' כו'** ובישו"ש פ' כ"ה סי' כ"ג כ' מאחר שתחלת הנטילה הית' בכח גברא תו לא חיישי' והכל נקרא כח גברא כו' אכן אחר שבא ליטול ידיו צריך לחזור הברזא משום דהוי לגבי אחר כמו חבית המוטה עכ"ל:

והוא תלמוד ערוך בחולין דט"ז ע"א דרמי אהדדי תניא שחט במוכני (דהיינו שסכין קבוע בגלגל) שחיטתו כשרה. אלמא מקרי כח גברא ותניא אידך פסול' ומשני כאן בסרנא

דפחרא (היינו גלגל של היוצר) שמגלגלו היוצר בידו הוי כח גברא וכשר והא דקתני פסול' בסרנא דמי' דהיינו גלגל שהמים מוליכים אותו והיינו כל זמן שהמים נופלים על הגלגל אלא שבמקום יציאת המים סתום בדף ועי"ז א"א למים לצאת וכשמסיר הדף המים יוצאים על הגלגל ומוליכים אותו ומשני תו ואב"א הא והא בסרנא דמיא הא בכח ראשון והא בכח שני הא דקתני כשרה מיירי בכח ראשון דהיינו מיד כשנטל הדף ויצאו המים וגלגלו גלגל הסכין ושחט כשרה דהא בא מכח גברא והא דקתני פסול' מיירי לאחר שגלגלו המים פעם ראשונה שבפעם שניה כבר פסק כח גברא (כ"ה בש"ע י"ד) ופסולה וסרנ' דמי' דומה לנדון דהכא בברזא דגם הברזא מונע יציאת המים דומי' דדף:

וגם כאן בכח שני לא מקרי כח גברא דלא כמהרש"ל ועס"ק שאח"ז. ועס"י קס"ב סעיף ג' לענין נטל מקצת ידו והוסיף דהא ע"י יציאת המים מנקב א"א ליטול כל היד בפעם א' וע"ש במ"א ס"ק ט' ויו"ד בענין נגיעת ידו הלחה בברזא:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **אם הטה כו'** שעשה מעשה בגוף המים ר"ל ע"י הטייתו החביות הטה כל המים שבתוכו ועי"ז כולן שופכין לחוץ:

ול"ד כו' כחו כששופכן בצנור כצ"ל דלא מקרי כחו אלא בכלי א' דהיינו המים היוצאים סמוך לפי הדלי דבסרנ' דפחרא אפי' בסביבה שניה מקרי כח גבר' הבאתי הגמ' בס"ק כ' ודוקא בסרנ' דמיא מחלק בין כח אחד לכח שני משמע אבל בדפחרי אפי' בכח שני מקרי כח גברא. מדלא מוקו תרוייהו בסרנא דפחרי והא בכח אחד והא בכח שני ול"ל דבסרני דפחרי דרך היוצר לגלגל כל עת בידו מ"מ למה לא מוקי לה כשהתחיל לגלגל ופסק היוצר מלגלגל ולחלק בין כח א' ושני וגם בלא"ה ל"ל הא דמוקי בסרני דפחרי מיירי שמגלגל היוצר בידו כל עת דא"כ מלתא דפשיעא אע"כ דוקא בסרני דמי' דלא הוי כח גברא בגוף המים כ"א במה שמסיר הדף המונע יציאת המים לכן יש לחלק בין כח א' לשני. משא"כ בסרני דפחרי שעוש' מעשה בגוף הגלגל אפי' כח שני מקרי כח גברא וה"ה הכא במים כשהטה החביות:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **חש"ו**. ורש"ל כ' כו' מצויין בטעות דבחש"ו גם מהרש"ל מודה ע"ש ואינו מחמיר אלא בגוי' ונדה דיש פוסלים דהגוי' כיון שגזרו עליהם חז"ל שיהיו כזבים וכן הנדה מטמאים המים אלא שהמכשירים ס"ל דלא חיישי' להאי דהא בלא"ה אנחנו טמאי מתי' וגם נדה גופה איך תיטול ידי' לאכיל' והאוסרי' ס"ל דבמאי דלא אפשר שאני. ונ"ל דוקא כשיוצק כו' דמהרש"ל שם מחמיר אפי' בשאיב' שלא ישאבו גויה ונדה ומ"א חלק

עליו בזה ודי להחמיר ביציקת מים וכ' בעט"ז דלפ"ז צ"ל דוקא בתו נדה אבל אשתו או אשה אחרת נדה בלי טומאת נדה אסור ליצק מים ע"י משום הרגל עבירה וכן בגויה ע"ש:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **אם הקוף כו'** דפליגי ת"ק ור"י ר"ל דבפ"ק דמס' ידים פליגי ת"ק ור"י בהני תרתי בחביות מוט' על צדה וקוף דלת"ק בתרווייהו עלתה לו הנטילה ור"י פליג אתרווייהו ופסק הרמב"ם כת"ק והטור כר"י וכן היש פוסלים וי"מ שכ' כאן. ולכאורה לדעת הטור דפסק כר"י ופוסל קוף ה"ה דפוסל בחביות שהטה דהא חד טעמא לתרווייהו. ואם כן למה סתם המחבר בחביות שהטה להכשיר:

ס"ל דהא דמטה חביות כו' שהקשה עליו מההיא דצנור דסעיף ז' דפסול כדאי' בחולין דף ק"ז והרמב"ם גופיה פסקו אלמא בעי כח גברא:

דבעינן כח נותן ר"ל אע"ג דלא בעי' כח גברא ומה"ט מכשיר בקוף מ"מ כח נותן בעי' ואפי' ליכא כח גברא והאי דהטה חביות את"ל דלא מקרי כח גברא עכ"פ הוי כח נותן: **דבעינן כח נותן ומוט' מאלי' אפי' כח נותן ליכא**. והטור כו' מפרש כו' דודאי גם להטור אפשר לפרש המשנה כמ"ש הרמב"ם. אבל מבואר להדי' בטור דמפרש המשנה מסברא בלי הכרח דמיירי במוט' מאלי' וא"כ אין הכרח להטור אף דפסק כר"י דבהטה חביות שיהיה פסול ואפשר דמודה דכשר אע"ג דלהטור לא מהני כח נותן ובעי' כח גברא ומה"ט פוסל בקוף:

אפשר הטור חשיב הטה חבית כח גברא וכדי למעט במחלוקת בין רמב"ם והטור ס"ל להרב"י דגם להטור בהט' חביות נוטל לידים. וסעי' ז' גבי צנור פסול לכ"ע אפי' לרמב"ם וכמ"ש לעיל:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **יש כו'** דשחיטה דאורייי' ר"ל גוף דין שחיטה דאורייתא אבל שחיטת קוף כ' הכ"מ בפ"ב מהל' אבות הטומא' דאינו אלא דרבנן וע"ש ביו"ד באחרונים מ"ש עליו: ועס"ח וסי' ק"ס סעיף י"א ר"ל דגם כאן אם יזדמנו לו אח"כ מים שיכול ליטול בעצמו בהכשר יטול שנית בלא ברכה כמו בס"ח ובסי' ק"ס כיון דיש חולקים:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **לכתחלה כו'** דהרשב"א כ' דבעי כוונה דכן מבואר בתוספתא דבעי' כוונת נותן או כוונת נוטל אלא שהרב"י כ' דע"כ התוספתא מיירי לענין תרומה אבל לחולין מבו' במס' חגיג' דלא בעי כוונה כלל נטילה לשם קדושה והא לא גרע נטילתו לשם דבר שטבולו במשקה מאלו לא היה לו כוונה כלל א"ו דבעינן כוונה:

סעיף כו
(ס"ק כו) במי כו' מי גשמים לאפוקי שאובים:

סעיף כז
(**ס"ק כז**) **יש כו**' פי' להמקילים כו' דבמעיין כיון דדעת הרמב"ם דמעיין אפי' אין בו מ"ם סאה אדם טובל בו אם כל גופו מתכסה בו בפ"א כ"ש דכשר לנט"י ואף ע"ג דלענין טבילת אדם חלקו על הרמב"ם בזה מ"מ לענין נט"י דרבנן מודים אבל במי מקוה שאין בו מ"ם סאה אפי' להרמב"ם אין אדם טובל בהם ולכן ס"ל דאפי' לנט"י פסול והרר"י חולק וס"ל כיון דמה"ת מותר לטבול כלים במקוה שאין בו מ' סאה אם מתכסה בו וניהו דמדרבנן אסור מ"מ בנט"י הקילו ויש לו דין כלים מן התורה וכ"ז במקוה באשבורן דהיינו שהמים עומדים במקום אחד אבל כשהן זוחלין דהיינו שמושכים דאינו כשר כה"ג אלא במעיין אבל במקוה אפי' יש בו מ"ם סאה כה"ג אין מטבילין בו מן התורה אפי' כלים. ולכן י"ל דגם לענין נטילת ידים החמירו או דלמא אפי' כה"ג הקילו בנט"י. אבל לדעת המחמירים היינו הרמב"ם במקוה שאין בו מ"ם סאה והן עומדים דכשר מן התורה לכלים ואפ"ה פסול לנט"י כ"ש בזוחלין אפי' יש בהן מ"ם סאה וכן מבואר בהרב"י ומה שמקיל הראב"ד במ"ם סאה מים שאובין כמ"ש בסעיף ט"ז היינו משום דכשר לבעל קרי:

סעיף ל
(**ס"ק ל**) **בנטילה כו**' ומברך על ענ"י לכ"ע ר"ל ניהו דבסעיף כ' במטביל שתי ידיו יש מחלוקת אי לברך על טבילת ידים ולא ענ"י דהא טבל ידיו או לברך ענ"י דא"א לו' וצונו על טבילת ידים דהא לא נצטוינו כ"א על ענ"י. לכן מברך על נט"י. ואע"ג שטבל ידיו מ"מ יש בכלל מאתים מנה דנצטווה על הנטיל' והוא עשה יותר וטבל ידיו מ"מ בנדון דהכא שנטל ידו אחת כ"ע מודים לברך ענ"י דהא כ"ע מודי' דעדיף לו' ענ"י דע"ז נצטוינו אלא דמ"ד שיברך על טביל' ידים ס"ל כשיאמר ענ"י דובר שקרים דהא טבל וכשנטל עכ"פ ידו אחת אין בברכתו שקר:

סעיף לא
(ס"ק לא) המטביל כו' מצויין בטעות ושייך לסעיף כ':

סימן קס

סעיף א
ס"ק א שנשתנו כו' עיין בסוטה דף ט"ו ע"ב. דאמרי' דר' ישמעאל ס"ל דהכלי חרס שהיו משקין בו הסוטה מים מאררים היה צ"ל חדש ורבנן מכשירים אפי' בישן ואמר רבא

ל"ש שלא נתאכמו (ר"ל הושחרו) פניו אבל נתאכמו פניו פסולים ופרש"י לרבנן קאי דמודו בנתאכמו דפסולים. דבעי' כלים דומיא דמים של סוטה מה מים שלא נשתנו אף כלים שלא נשתנו והדר בעי רבא נתאכמו והחזירן לכבשן ונתלבנו מהו מי אמרי' כיון דאדחי אדחי או דלמא כיון דהדר הדר ולא אפשט' וס"ל למ"א דע"כ גם במים שנשתנו וחזרו למראיתן מסתפק רבא דאי במים ודאי פסול א"כ מאי קמבע"ל לרבא בכלים הא בעי' דומיא דמים והא דהעמיד רבא אבעייתו על כלי ולא על מים משום דלא משכחת לה במים וכמ"ש התוס' ד"ה ומה מים שלא נשתנו תימא דמאחר דמי כיור הן כו' כמי מקוה ומי מקוה שנשתנו כשר כו' דמי צבע אין פוסלין המקוה בשינוי מראה (אע"ג דדוקא מי צבע דליכא ממש בצבע אבל נפל לתוכו יין ושינוי מרא' המקו' פסול דיש בו ממש ס"ל דכלי' שנתאכמו דומה לשינוי מרא' דמי צבע דג"כ אין בו ממש) כו' ונרא' כו' אסמכתא בעלמא היא וליכא אלא פסולא דרבנן עכ"ל א"כ מים שנשתנו מראיהן כשר וליכא למיבעי בחזרו למראיתן ואע"ג דהמ"ל במים שנשתנו מ' יין דפסולים אי חזרו למראיתן מה דינם י"ל כיון דלא איירי בהאי סוגיא בנדון זה אלא בנתאכמו דדומה למי צבע כנ"ל לא רצה להעמיד איבעייתו עליו עכ"פ בנט"י דפוסל שינוי מרא' איכא לספוקי כמו בכלי סוטה שנתאכמו וכיון דהרמב"ם ספ"ג מהל' סוטה פסק איבעיא דרבא לקולא וכמ"ש במשנ' למלך שם דס"ל כהתו' הנ"ל דאין פסול הכלי כ"א מדרבנן ולכן אזלי' בספיקו לקול' דהוי ספיק' דרבנן וא"כ ה"ה במים של נט"י כיון דעיקר נט"י דרבנן יש לילך בספיקו לקולא מ"מ נלע"ד אם יזדמנו לו אחר זה מים כשרים יטול שנית בלא ברכה כדלעיל ס"ח:

סעיף ב

(**סק"ב**) **בין כו'** ולא נקט סתם כו' כדי לכלול גם נשתנו מחמת עצמן:

ועיין בי"ד כו' ר"ל דלענין מקוה יש חילוק בין נשתנה מחמת דבר אחר פסול ומחמת עצמן כשר ואין כוונת מ"א ללמוד דין נ"י ממקוה דודאי חלוקים הם נ"י ממקוה לכמה דינים ולפעמים נ"י אע"ג שהוא דרבנן החמיר יותר מבמקוה אלא כוונת מ"א דלא תימה דאין ראיה מל' הרמב"ם והמשנה מדלא קתני גם נשתנו מחמת עצמם דלמא דא ודא אחת היא ואין סברא לחלק בין מ' עצמן ובין מ' דבר אחר ולא הוצרכו לבאר לכן הביא ראיה ממקוה דיש חילוק וא"כ א"א דבנ"י אפי' מ' עצמן פסולים הל"ל רבותא אפי' מ' עצמן פסולים. וכ"מ ברא"ש בחולין דף ק"ז:

תלמודא קפדותו אחזותא. ר"ל ששאל שם ר"ש לאמימר אי מקפידי' בנ"י שלא ישתנ' מראה המים. והקשה הרא"ש במה נסתפק הא מתני' היא נפל לתוכו דיו כו' פסולים:

ולא קמשני כו' ר"ל דהרא"ש ה"ל לתרץ קושייתו:
דיין כו' עיין בסעיף י"ב:
מאחר דאם נפל יין לתוך המים נפסלו כו כ"ש כו' ובנשתנו מחמת עצמן. באמת ס"ל למ"א דאי נפלו אותן מים למים אחרים ועי"ז נשתנו גם מים האחרים ג"כ לא נפסלו כיון דלא גרם השינוי שום דבר כ"א מים בעצמן , וה"ל כהמים בתחלתן שכשרים משא"כ יין:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **עשה כו**' וז"ל ר"ל חביב כו' נעשו כשופכים כו' זה טעם אחר ממ"ש תחלה דנשתנו מתורת מים דטעם נשתנו כתב הר"ש עיין בהרב"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **נתכוין כו**' וכ"מ מלשון הטור ופוסקים שהטור כ' וז"ל דתנן עשה בהם מלאכה או ששרה בהן פתו פסולים וכ' הרב"י דבסיפא סיים המשנה שמעון התמני אומר אפי' נתכוין לשרות בזה ונפל לשני'. ופי' דת"ק סתם דבריו משמע אפי' נתכוין לשרות בזה כו' פסולים. וע"ז תמה שמעון ואמר ולמה אלו כשרים ופסק הרמב"ם כת"ק וכ' הרב"י וז"ל ולכן נראה שהוא דעת כל הפוסקים שכתבו דמים שנעשו בהן מלאכה פסולים ולא חלקו בין נתכוין ללא נתכוין עכ"ל משמע מלשון הרב"י דאפי' ליכא כוונה כלל אלא נפל ממילא פסולים אבל דעת מ"א אינו כן דבנפל ממילא כשרים וכ"מ לשון הטור ופוסקים שכתבו ששרה פתו משמע דמיירי במתכוין ואף על גב די"ל דמודים דהלכה כת"ק דאפילו נתכוין לשרות בזה ונפל לשני פסולים י"ל דזה בכלל שרה פתו דהא ת"ק דשמעון נקט גם כן לשון שרה פתו ואפילו הכי הבין שמעון דמיירי אפילו נתכוין לשרות בזה כו' ולכן תמה עליו וחלק אבל לא נתכוין כלל אלא נפל ממילא ס"ל למ"א דאין לפרשו בלשון שרה פתו:
דל"ש כשופכים כו' וה"ה דליכא לפסלו מטעם א' דנשתנו כיון דהוי ממילא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **כלים כו**' ומכל מקום אם שרה בו ירקות שלא יכמשו כו' אבל אם נתן בהם דגים חיים כו' דאין המים פועלים בהם כלל כו'. ובס' א"ר חולק על דין ירקות שלא יכמשו דדמי לדגים חיים או ליין שהוא צונן שלא יחום דמשמע דמודה מ"א דמותר וכן הביא בשם פרישה דמתיר דיעבד אם נתן בהם ירקות שלא יכמשו:
ולע"ד י"ל דהמ"א ס"ל לחלק בין דגים חיים לירקות שלא יכמשו שכ' בדגים אין המים פועלים בהם כלל אלא שמצילם ממיתה משא"כ בירקות שלא יכמשו דהמים פועלים

בירקות דהא מה"ט כל זמן שהוא חוץ למים נכמשים דנתייבש לחלוחותן ועי"ז שהם במים המים מבליעין לחלוחית בירקות ואין נכמשים ומקרי קצת פועלים בהם:
והרמב"ם כו' דבר המדוד. ר"ל שמדד משקה מה במדה וקלט המדה הריח מאותה משקה. ועכשיו רוצה להעביד הריח מאותה מדה ע"י הדחת מים:
משמע אם נתן לתוכן דבר המריח ל"מ דאל"כ ל"ל טעם פסול המים משום מלאכה ת"ל שהמים קלטו ריח מהמדה:
וצ"ע למה כו' לפסול משום מלאכה. ובספר א"ר דחה דמה"ט אמר הטעם משום שינוי מראה לפסול אפי' נפל ממילא דאין מלאכה פוסלת וכמ"ש מ"א ס"ק ד' ולענ"ד א"ל חדא דאכתי לדעת הרב"י דס"ל אפי' לא נתכוין פוסל מלאכה כמ"ש בס"ק ד' א"כ לדידיה תקשי מדיו. וע"כ שהרב"י חולק על השל"ה וניהו דאנן לא קי"ל כהרב"י לענין כוונה מ"מ מה שחלק על של"ה לא מצינו מי שחולק על הרב"י. ועוד א"ל דס"ל אי בעינן דווקא כוונה א"כ בלא"ה אין לפסול בנתן לתוכה דבר המריח דזה לא מקרי כוונה ליתן לתוכו דהא אין כוונתו כי אם שיקלטו המים הריח ואם היה אפשר שיקלטו כריח בלי שיתן דבר לתוכן הויא ניחא ליה ודוחק. ועוד כו' עשאן כשופכים כמש"ל אבל הכא נתכוין להשביחן. אע"ג דאיכא טעמא אחרינא הואיל ונשתנו כמ"ש ס"ק ג' י"ל דס"ל למ"א טעם שופכים עיקר וכנרא' מלשונו מ"ש גבי דגי' ועוד אפי' בשינוי מראה היכי דנשתנ' לעלוי ס"ל דלא פסלי כמ"ש בס"ק י"ט כ"ש הכא. דנוטלים משכר ומ"ד. אע"ג דבשכר ע"כ נתן במים שעורים ועי"ז נעשה שכר וכן במ"ד נתן לתוכו דבש:
ס"ל כדעת רש"י. דתנן במס' פרה הביאו רש"י בחולין דף ט' ע"ב כל העופות פוסלים מי חטאת כששתו מהן חוץ מן היונה שמוצצת. וכ' רש"י הטעם דטבע כל העופות שמקיאים מפיהם המשקה ששתו ואותו המשקה שהיה תוך פיהם מיקרי נעשה בהם מלאכה וכשמקיאים תוך המים נפסלו כל המים וכיון דשתיה מקרי מלאכה ה"ה כל דבר שעושה במים אפי' להשביח י"ל דמיקרי מלאכה:
ואנן לא קי"ל הכי. ר"ל כרש"י וא"כ ממילא ג"כ לא קי"ל כדעת דבותיו של של"ה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שהנחתום כו'** ועסס"א. ר"ל הא דלא מטמא הנחתום בידיו את המים דמסתמא איירי אפי' לא נטל הנחתום:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **שלקק כו'** והב"ח כ' כו' דבא"ז כתב אם שתה מהן כלב או חזיר פסולים. והקשה הרב"י ממ"נ אי ס"ל כפירש"י דשתיית חיות ועופות פוסלי' מאי איריא כלב וחזיר ולזה

תי' הב"ח דודאי ס"ל דשתיית חיה ועוף ל"מ מלאכה ואפ"ה בחזיר וכלב ס"ל דפוסלים משום דנמאסין ע"י שתייתן וא"כ אפי' לדידן דקי"ל דאין שתיית חיה ועוף פוסל מ"מ בכלב וחזיר יש להחמיר:

כתב הרמב"ם כו' מדאמרינן פ"ב דזבחים דף ק"ב כל המשלים למקוה משלים למי כיור אבל לא לרביעית ומסיק למיעוטי מאי ומסיק למעוטי נתן סאה כו' ר"ל במקוה שיש בו מ"ם סאה מים כשרים אם נפל לתוכן מים שאובין אין פוסלים לכן אם נפל תוך המ"ם סאה כשרים סאה א' שאובין נעשה מ"א סאה וחזר ונטל מאותן מ"א סאה סאה אחת ולא נשארו כי אם מ"ם סאה ובתוכן הלא יש סא' א' שאובין פחות מעט וכשרים ליכא כי אם ל"ט סאה ומעט יותר וראויים שיפסלו השאובים את הכשרים אפ"ה נשאר המקוה בכשרותו ואם שוב נפל תוך המ"ם סאה סאה אחת שאובין ולקח סאה א' מן המ"א סאים מ"מ נשאר בכשרותו עד רוב מ"ם סאה דהיינו שנפל לתוכו כ"א סאה שאובים ובכל פעם לקח כנגדן מהמקוה המקוה נשארה כשרה וכן הדין במי כיור אבל אם נפל מעט מים פסולים לתוך רביעית מים כשרים נשארו בכשרותן אבל אם שוב נטל מעט מים מן הרביעית ולא נשאר כ"א רביעית ה"ה פסול כיון דליכא רביעית שלם מים כשרים והן הן דברי הרמב"ם:

ומשמע ברש"י כו' שכתב וז"ל דלא חשוב שיעור זוטא מרביעית לבטלינהו. משמע דוקא משום קוטן שיעורו דאינו רק רביעית כשרים:

ומדכתבו הרב"י בבד"ה פה כצ"ל:

וכ"כ בת"ה שבטילי' במיעוטו. ר"ל על עופות ששתו מן המים דאפי' לדעת רש"י דהקאת שתייתן פוסל משום מלאכה מ"מ בנ"י מודה דדוקא בחטאת החמירו אבל לא בנט"י משום דבטילי' במיעוטן עכת"ד ולא חילק אם המים ששתו מהן היו רביעית מצומצ' או יותר או אם לקח מהן מים כשיעור שהקיאו לתוכן אע"כ בכל ענין כשרים לענין נט"י ובטילי' בכל ענין:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אין כו'** ואפי' להמכשירי' לנט"י מקוה שאין בה מ' סאה לטבילת ידים:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אין מטבילי' כו'**. והרר"י סבר דדוקא כו' ר"ל דהגמרא דגזר מיירי דוקא כו':

גזרי' אם יטבול כו' דלא יסיק אדעתיה דהוכשרו מצד טבילת ידים דיטעה כמו שפסולי' לטבילת הגוף פסולי' גם לטבילת ידים אע"כ משום נטילה ויכשיר ג"כ ליטול ממנו בכלי ויטול בהן ידיו:

כ"ש ידיו. ויסיק אדעתיה דמשום טבילת ידים הוא ולא משו' נטילה:

סעיף יג

(**ס"ק י"ג**) **או שי"ל ספק כו'** דלא כע"ת שהבין דמיירי קודם נטילה אם י"ל ספק אם הן כשיעור מותר ליטול בהן משום דהוי ספק דרבנן וע"ז הקשה לו דאין זה ספק דהוי ספק חסרון ידיעה דלא מקרי ספק ולכן כ' מ"א דמיירי שכבר נטל ונסתפק אי היה בהן כשיעור דשפיר הוי ספק דרבנן:

א"צ ליטול אפי' לצאת י"ש. משום דמוקמי' ידים אחזקת כשרות:

וצ"ע דהא היסח הדעת כו' וכיון דמסופק אם נטמאו אין לך היסח הדעת גדול מזה:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **מי שלא כו'** היוצא מב"ה כו'. ר"ל דא"צ לנטילה אז כלי כדלעיל:

ליטול ידיו. אבל מים שבידיו ודאי פסולים כ"כ הט"ז:

ועיין בתוס' סוטה. ר"ל התוס' כתבו שם דאי נטל בחפניו לא מקרי נעשה בהן מלאכה ואייתי ראיה מדין נחתום שבסעיף ב' ובמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז:

סעיף טו

(ס"ק טו) לא כו' דהא בסעיף ב' כצ"ל:

דבקל נטמאו. כיון דבאים אז לטהר טומאת היד:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **השלג כו'** דיש להחמיר שלא לטבול גופו כו ר"ל אע"פ שנראה להרב"י עיקר דטובל גופו אפי' אינו מפושר. דלדעתו רוב הפוסקים ס"ל כן מ"מ כיון דקצת חולקים וטבילת הגוף הוא איסור תורה יש להחמיר אבל טבילת ידים כיון דאינו אלא דרבנן אוקמיה אעיקר דינא ושריא. ובש"ע כו' אפי' אינו מפושר. וחזר בו ממ"ש בחבורו להחמיר:

ואיפכא מבע"ל. דניהו דחזר בו בש"ע בדין שכ' בחבורו להחמיר בטבילת הגוף אבל מסתמא מסברתו שכ' בחבורו לא חזר דס"ל דיותר יש להקל בטבילת ידים מטבילת הגוף לענין זה וכיון דהקיל בש"ע י"ד לענין טבילת הגוף כ"ש שיש להקל לענין טבילת ידים. וי"ל דגם הרב"י מודה דמותר לטבול ידיו כשאינו מרוסק. דמ"ש אם רסקן כו' קאי כו':

ומ"ש הרמב"ם ורסקן ר"ל לענין טבילת הגוף:

ועיין בנדה דף י"ז ע"א דלענין טהרה הוי חיבור דתניא השלג כו' נטמא מקצתו לא נטמא כולו דאין לו חיבור לענין טומאה אבל נטהר מקצתו נטהר כולו ופרש"י דמים ושלג יש להו טהרה במקוה ע"י השקה וזריע' ואמר' הברייתא אם נטהר מקצתו דהיינו שהשיק

על פני הכלי למעלה נטהר כולו גם מה שתחתיו לפי שיש לו חיבור וכאלו משיק כלי מלא מים אע"ג שלא הושק רק מים העליונים מ"מ גם שבתחתית הכלי טהור וס"ל למ"א דכמו לענין טהרת עצמו י"ל חיבור ה"ה לטהר אחרים י"ל חבור:

ומיהו הש"ך בי"ד דשם חלק על הרב"י וס"ל דאדרב' רוב פוסקים וגם הרמב"ם ס"ל לענין טבילת הגוף בעי' שיהיה מפושר וא"כ מצד הדין לענין טבילת הגוף בעינן שיהיה מפושר ע"ש וא"כ משמע למ"א דלהש"ך אפי' טבילת ידים בעינן מפושר כיון דרוב הפוסקים ס"ל כן לענין טבילת הגוף וכן הוא עיקר הדין א"כ אף שבטבילת ידים יש להקל יותר מ"מ כיון דאין על מי לסמוך דמיקל בטבילת הגוף לכן גם בטבילת ידים אין להקל:

סעיף יט

(**ס"ק י"ט**) **שכל כו'** מכשירי' נמי בשאר מ"פ דאין סברא לחלק ביניהם:

על דבש כמ"ש בב"י שכ' בשם הג"א דמכשיר ליטול ידיו בדבש והקש' הרב"י הא דבש אינו מנקה הידים י"ל דגם הב"י ס"ל מאן דמכשיר ביין ה"ה במי פירות אלא ממעט דבש שאינו מנקה ודעה ג' מ"ש וי"א שכל מ"פ ראוי לנטילה לא הוסיף כ"א הדבש והוא דעת הג"א:

מי דבש כו' ובזה למ"ד דמותר במי פירות ה"ה במי דבש וא"כ אכתי לא הוו אלא שתי מחלוקת ולא ג':

למ"ש רמ"א דעיקרן מים כו' וכ"מ כו' בתוס' די"ל דין מים כו' שכ' אהא דאמר שמואל שם שכר פוסל המקוה בג' לוגין שאובי' והקשו התוס' והאמר דיין מזוג אינו פוסל המקוה בג' לוגין דחמרא מזיגא מקרי א"כ אין לו דין מים לפסול בג' לוגין וא"כ הוא הדין שכרא דנקרא שכרא ותי' שאני שכר דעיקרן מים ולכן ס"ל דפוסל בג' לוגין כדין מים וא"כ ה"ה מי דבש עיקרו מים:

סעיף כ

(**ס"ק כ'**) **שבאו כו'** משמע דוקא כו' דכה"ג כיון שנתכוין מתחלה לכך נעשו ידי שני ב"א כא':

וכיוצא בזה כ' ת"ה בשם התוס' הביאו מ"א סי' קנ"ט ס"ק ז' שנוהגים שנוטלים ידו אחת ושופכים ממנה על חברתה כיון שתחלה נתכוין ליטול שניהם וניהו שהת"ה בעצמו חלק על התוס' והב"י בבד"ה כ' שם שהתלמיד טועה כ' כן היינו התם לא מקלינן משום סברא זו דנתכוין תחלה לכך להקל מה"ט אבל הכא דההיתר המבואר פה היכי דבא משיורי טהרה היא משנה שלמה במסכת ידים אמרי' סברא של ת"ה להחמיר דוקא כשנתכוין מתחלה לכך:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **מחצי כו'** ודווקא אם לא נשאר לב' האחרונים רביעית כצ"ל:

אבל אם נטל הא' מחצי רביעית. ר"ל שלא היה בתחלה כי אם רביעית ומחצה ונטל א' בחצי רביעית ואפי' אי נתכוון שיטלו גם שנים האחרים ועש' שלא כדין כי לכתחל' צ"ל לג' חצי לוג מ"מ דיעבד אי שייר רביעית יוצא הוא וגם לשנים האחרים רשאי ליטול לכתחלה ברביעית הנשאר:

סעיף כב

(**ס"ק כ"ב**) **חצי לוג כו'** לכאורה כו' כמ"ש סעיף י"ג ס"ק ך"א ור"ל ניהו דנתנו חז"ל לנדון כה"ג דין ג' בני אדם הא אפילו בג' בני אדם מצד הדין סגי ברביעית ומחצ' לולי כיון דנפישי גברא כו' והכא ליכא אלא תרי גברא לכאורה מה"ט סגי ברביעית ומחצ':

סימן קסא

סעיף ד

ס"ק ד אין לחוש כו' דבר על היד דטמא אפי' דבר שהוא רפוי ואינו חוצץ מ"מ טמא דמים שנים הבאים לטהר מים הראשונים כמו שכ' שם סעיף ב' אין מטהרים כי אם המים שעל היד ולא המים של דבר אחר ונשארו המים שעל אותו דבר בטומאתו וא"כ הוא הדין הכא ניהו דאינו מקפיד ואינו חוצץ מ"מ אין המים מטהרים את המים שע"ג דבר הדבוק ליד:

בטל לגבי יד והוי כיד והמים שנים מטהרים אותו:

כשנטל מרביעית דאין בהם טומאה וא"צ טהרה כמ"ש שם סעיף ט':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הטיט כו'** וכמ"ש בי"ד סי' קצ"ח סעיף י"ח כ' הרב"י צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר חוצץ כו' ובצק כו' אפי' כנגד הבשר חוצץ כו' ולפי שאין יכולת לכוון מה נקרא נגד הבשר או שלא כנגדו. נהגו הנשים ליטול צפרניהם כו' עכ"ל והאי טעמא שכ' לפי שא"י לכוון מה נקרא כו' ע"כ לא מחשש בצק הוא דהא בבצק אפי' נגד הבשר חוצץ ובלאו האי טעמא היו צריכים לנקר הכל או ליטול צפרניהם אע"כ דבצק לא שכיח שימצא תחת הצפורן ומש"ה לא היו נוהגים ליטול הצפרנים אלא מחשש צואה וא"כ לפי מ"ש רמ"א פה דהוי כמיעוט שאינו מקפיד א"כ למה נהגו ליטול הצפרנים אע"כ שלא כנגד הבשר אפי' צואה מקפידים וחוצץ וא"ש:

(דל"ל דוקא בטיט ובצק מקפידים שלא כנגד הבשר אבל לא בצואה ומשום בצק כ' הרב"י לפי שאין יכולת לכוין כו') ז"א דהא הרב ב"י שם לא הזכיר כלל מזה שאין מקפידים כו' ולחלק בין נטילה לטבילה הי' נראה למ"א דוחק וע"ש בש"ך:

בשבת כו' עסי' ש"ב סעיף ז' ר"ל דודאי אין האיסור משום טוחן דדוקא ביבש י"א שם בסי' ש"ב דאסור משום טוחן אבל לא בלח וטיט שתחת הציפורן סתמא לח הוא אלא איסורו משום ממחק דממחק הציפורן כשגורר הטיט מתחתיו והוא דומיא דמ"ש שם סעיף ח' אין מגררין בסכין או בהוי ממחק:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מקפיד הוא כו'** ובס' פ"י כו' דמאחר דהרב"י מסתפק והרשב"א מקיל אזלי' לקולא כצ"ל ור"ל דהרב"י נסתפק פה בסי' זה וגם בי"ד סי' קצ"ח ובי"ד בחבורו הארוך ר"ס קצ"ח כתב הרב"י דמשמע מדברי הרשב"א להקל דגם לקולא אמרינן דבטלה דעתו אף שכ' שם הרב"י שמדברי הרמב"ם משמע קצת לאיסור מ"מ כיון שאין מבורר להדיא מדברי הרמב"ם מ"ה נקט הפ"י להקל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הי' כו'** ואם הוא טבח ומכ"ש כו' ראיתי בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' ס"ט חלק על רמ"א בי"ד סי' קצ"ח סעיף י"ז וכן על מ"א סי' קס"א ס"ק ז' שכ' ואם הוא טבח ומ"ש ויש דם ושומן על ידיו כו' וכ' וז"ל ולא עיין בש"ע גופא דהתם לא קאמר אלא נמצא בבגדו ואף את"ל דדעתייהו דגופו ובגדו שוין כו' מ"מ סוגיא דפסחים דף ס"ה וזבחים דף ל"ה בהא דשבח הוא לבני אהרן לא משמע כן ושם בתחלת התשובה הביא סוגי' הנ"ל דאמרי' שבח הוא לב"א שילכו עד ארכובתיהן בדם ומשני לח הוא ואינו חוצץ משמע דיבש חוצץ וכ' דצ"ל דוקא על צביעה אין צובע מקפיד אבל דם וכיוצא בו שנפשו ש"א קצה בו מקפיד וכ' ודוחק לו' כיון דצריך הכהן לעמוד רגלו על הרצפה בלי חציצה כו' הוי כרובו שאינו מקפיד וגזרו אטו רובו המקפיד דזה לא הוי רובו ממש וגם אפשר דל"ג שבות במקדש כה"ג עכ"ל ותמוה בעיני לחלוק על רמ"א ומ"א ולהגיה בראש פכ"ה ע"ש ולענ"ד הוא נגד החוש וסברא דבר שהוא שבח לאדם יקפיד עליו א"ו דמ"ש ודוחק לו' כו' ואף שנראה דוחק בעיניו לענ"ד היא דרך כבושה ומה לי עומד ע"ג דם או מה דתנן בזבחים עומד ע"ג כלי כו' פסול דלא בעינן רוב הגוף כ"א רוב תחתית הרגל כמו בנט"י דסגי ברוב היד ולא בעינן רוב הגוף וגם מ"ש דל"ג ע"ש במקדש מנ"ל הא והרבה שבותים גזרו שם ועוד בלא"ה עיין במהרש"א שבת דף מ"ב בתוס' ד"ה גחלת כו' וק"ל:

ספי"א דזבחים דף צ"ח ע"ב כצ"ל:

עיין ברמב"ם שכ' ג"כ דהוי ספק:
דה"ה בכל הדברים החוצצים. ר"ל אי איכא תרתי כגון אם הוא צובע וטבח ונמצא דם על ידיו וגם צבע:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **שהדיו**. ומי שכותב תדיר דהוי הדיו לגבי' כמו ידיו צבועים לגבי צובע ועיין בש"ך וט"ז י"ד סי' קצ"ח דאפי' במי שאינו צובע אין הצביעה חוצצת אא"כ יש ממש מהצבע על ידיו אבל מראה גרידא אינו מזיק וה"ה שחרורית שאין בה ממש אינה חוצצת וכן משמע מלשון הש"ע פה שכ' ויש מממש הצבע על ידיו כו':

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **גלדי כו'** ואם מצטער כו'. דאז ודאי אינו מקפיד:

סעיף י
(**ס"ק י**) **ואפילו כו'** ובלבד שנטל מרביעית כמ"ש ס"א במ"א ס"ק ד'. דהא מים שניים אין מטהרים מים שע"ג הטבעת ותי' א' של מ"א שם כיון שהוא דבוק ליד בטל לגבי יד הא אדרבא מיירי ברפוי ואינו דבוק וע"כ צ"ל דמיירי שנטל מרביעית כתי' השני שכ' בס"ק ד':

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **בשעת כו'** אא"כ יש בו אבן טוב. דאז מקפיד אפי' בשעת נטילה ואפי' הוא אינו מקפיד בטלה דעתו:

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **כדעת כו'**. עבי"ד סי' רי"ד דבכל דבר אם בשעה שהתחיל לנהוג הי' דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפי' פעם א' צריך התרה כו' לפיכך הרוצה לנהוג בקצת דברים המותרי' לסייג ולפרישות יאמר בתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו בנדר וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן אלא בפעם ההוא או בפעמים שירצה ולא לעולם עכ"ל שם:
מלוכלך כו' כ"כ הישו"ש שם. ודע שכ' בס"ח סי' נ"ח וז"ל ואל יגדל אדם צפורניו פן יכנס הטיט בהן ואמרו חכמים הטיט והבצק שתחת הצפורן אפילו נגד הבשר חוצץ ועוד שמא יכנס לתוכן חלב או דבר איסור ויהיה נכשל ומביא ע"ז מעשה רב:

סימן קסב

סעיף א

דברי הגאונים (**ר"ל הר"י והרמ"א**) **צל"ע כו'** דהידי' אין מטמאים. ר"ל דמים הראשונים שנותן על הידים שנטמאו מחמת הידים כמ"ש בסעיף ב' (וראשונים שכ' ברוב הסי' הזה ר"ל שנים ושני' ר"ל שלישי' אלא לכן קרי לשנים ראשונים לפי שהם ראשונים הבאים לטהר משא"כ ראשונים ממש אין באים כ"א להסיר הלכלוך ואם ידיו נקיים א"צ להם מה"ט קרי לשלישית שני') היינו דוקא תוך הפרק היינו מקום הצריך נטילה לכל חד כדא"ל כמבואר ס"ס קס"א. ולדעת הרא"ש הוא עד מקום חיבור אצבעות לכף היד וכן אם זב חוץ לפרק מן מים הראשונים שנטל תוך הפרק שקבלו שם טומאה מן היד שתוך הפרק ועתה הם חוץ לפרק אפי' נטל עליהם מים שניים חוץ לפרק נשארו בטומאתן כי חוץ לפרק אין מים שניים מטהרים וכמ"ש מ"א אח"ז:

מים שנים ח"ל אין בכך כלום: דהא הם מצד עצמם טהורים וחוץ לפרק אין מקבלים טומאה:

וכן צריך להגביה. ר"ל אם התחיל להגביהן ועי"ז זבו ויצאו מים ראשונים קודם שנטל שנים חוץ לפרק והם נשארו טמאים כי חוץ לפרק אין להם טהרה וכששוב ישפילם אסור שלא יחזרו מים ראשונים שיצאו כו':

אפי' נוטל עד הזרוע כו' ר"ל אפי' לדע' א' שבס"ס קס"א והוא דעת הרי"ף וכ' שם שי"ל כן וא"כ מקום טהרתן וטומאתן עד הזרוע מ"מ יש לחוש שיצאו המים לחוץ עד הזרוע כנ"ל:

וה"ה אם רצה להשפיל כו' דאז ודאי לא יצאו חוץ לפרק ודעת הרשב"א כו' אלא עד הפיצול היינו למאן דס"ל כהרא"ש והוא דעה ב' שבס"ס קס"ב דא"צ ליטול אלא עד מקום חיבור אצבעות לכף היד והרשב"א ס"ל אפי' לדעה זו דאין מקום הנטילה כ"א עד מקום חיבור אצבעות לכף היד. מ"מ משם עד הזרוע המים מטמאים ומטהרים ע"י מים שנים אלא חיישינן (בלי חששת הרא"ש והיינו אפי' משפילם מתחלה ועד סוף דליתא לחששת הרא"ש ועוד דלרשב"א מים שנים מטהרים אפי' חוץ לפרק אם לא לחוש שיצאו על הזרוע) שמא מים הראשונים נטל ח"ל ר"ל דא"א לצמצם ליטול עד סוף חיבור האצבעות ושמא יטול קצת יותר דא"כ אותן המים שנטל למעלה ממקום חיבור האצבעות נטמאו שם דהא לרשב"א גם שם מקום טמא ואם היה נוטל גם השנים על אותו מקום שוב היה נטהרים ע"י מים שנים דהא לרשב"א יש שם מקום טהרה אלא דחיישינן שמא שנים לא יטול כ"א עד סוף חיבור האצבעות וישארו הראשונים בטומאתן:

או ששפכן יותר ממים ראשונים. ר"ל ניהו דמים ראשונים נטהרו ע"י מים שניים שנתן עליהם לדעת רשב"א דהמים מטהרים עד הקנ' מ"מ כיון ששפך השנים יותר מן הראשונים והם ביד למעלה מן הראשונים סמוך לזרוע א"כ שם המים שניים הם ראשונים ונטמאו ולא נטהרו ע"י מים שנים:

ויחזרו ויטמאו כו' ר"ל כשיזובו למטה על האצבעות כי אין הזרוע מקום טומאה. ומחששת הרא"ש לא מיירי הרשב"א ומיירי שמשפילן מתחלה וע"ס כנ"ל:

ובמטביל כו' צריך ג"כ להגביה כ"כ הרב"י דאע"ג דלהרשב"א וערוך אפי' למעלה ממקום דין נטילה יש מקום טומאה וטהרה. מ"מ הא דרביעית ומי טבילה אין מקבלים טומאה מן הידים היינו דוקא במקום נטילה. אבל חוץ למקום טבילה (נטילה) לא כיון שכ' כשאינו נוטל כל היד כו':

וזהו כדעת הרשב"א. דלהרא"ש אפי' נטל עד הזרוע צריך להגביהן כמ"ש מג"א לעיל:

וצ"ל דחזר בו. ר"ל לעולם ס"ל בש"ע כהרשב"א וא"ש מ"ש היינו כשאינו נוטל כל היד כו' ומ"ש וכן אם אפשר כו' רביעית כו' וכן המטביל כו' בזה חזר פה בש"ע ממ"ש בספרו ב"י וס"ל דגם לרשב"א וערוך מהני נטילת רביעית או טבילה דאפי' חוץ למקום נטילה אין רביעית ומי טבילה מקבלים טומאה:

דהא הפוסקים כ"כ. דבנטל מרביעית או טבל א"צ להגביה בשם התוספתא. ואפשר דהג"ה זו (וה"ה אם משפילן) צ"ל אחר וי"א שכ' רמ"א עמ"ש המחבר דאם נטל כל היד א"צ להגביה עז"כ רמ"א די"א והיינו הרא"ש ולדידי' שפיר מהני אם משפילן מתחלה:

(**ס"ק א**) **ראשי כו'** שאין צריך ליטול אלא האצבעות דרש"י אזיל לשיטתיה מה שפירש בחולין פרק כל הבשר דא"צ ליטול יותר לכן ג"כ א"צ להגביה יותר:

א"א לפרש כן שלא כ' מזה בס"ס קס"א כצ"ל ר"ל דא"כ צ"ל דרמ"א ס"ל כרש"י דא"צ ליטול כ"א האצבעות והוא כדעת הרא"ש והוא דעה שניה שהובא בס"ס קס"א וכיון דהרב"י כ' שם דראוי לנהוג ליטול עד הקנה ורמ"א לא הגי' משמע דגם הוא ס"ל דלא כהרא"ש:

ולי נראה שכוונתו כו' ולא ינגבם. ר"ל בשלמא אי אינו מגביהן כ"כ דלא יצא המים ע"י ההגבהה כ"א עד הזרוע ניהו דנשארו אותן המים בטומאתן כנ"ל מה בכך כיון דשוב אין משפילן עד אחר הניגוב ובשעת הניגוב ינגב גם המים שיצאו חוץ לפרק ותו ליכא למיחש למידי אבל אם יגביהן יותר מדאי ויכנסו תחת בגדיו על הזרוע וישארו אותן המים בטומאתן כנ"ל ובשעת הניגוב לא ינגבן דאין דרך לנגב תחת הבגדי':

דאסור להשפילן כו' ר"ל דרש"י בא ליישב למה אמר הש"ס דצריך להגביה הידים הא אם משפילן נמי ש"ד דס"ל כהרא"ש כנ"ל ולכן פרש"י ראשי אצבעות ור"ל דראשי אצבעות עכ"פ צריך להגביה בשעת נטילה דאל"כ ירדו המים מצדדי האצבעות כו' ולא יהיו ראשי האצבעות נטולים לכן יגביה כו' וישפוך עליהם וכיון דבתחלת הנטילה צריך להגביהן שוב אסור להשפילן מחשש שכ' הרא"ש כנ"ל ר"ל דחיישי' שמא יצאו ראשונים ח"ל כו'. ולפ"ז לפי סדר נטילה של רוב העולם שהידים בשוה ואין ראשי אצבעות זקופי' לא למעלה ולא למטה א"כ לא יבאו המים לחוד היד שהוא לצד מטה לארץ כי המים יורדים אילך ואילך לכך צריך ליזהר להפך היד בשעת נטילה אילך ואילך כדי שיבאו המים גם על החוד של היד הנוטה לארץ:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ג"פ א"צ כו'** וז"ל מהרי"ל כו' ומ"מ צ"ע כו' עב"י מ"ש בשם הכלבו והביאו ג"כ במעדני י"ט פ' כ"ה סי' ח"י ועמ"ש עליו מעדני יו"ט:

ואפשר דהמים שביד כו' א"נ ס"ל כהרשב"א כו' תו לא חיישי דמים שניים ושלישים לא הלכו לשם רק ראשונים גרידא כ"ה לא חיישי' דעכ"פ שני' או שלישים ג"כ יצאו לשם ונטהרו הראשונים:

אבל לדעת הרא"ש אינו מועיל כו' והיינו לתי' אחרון אבל לתי' א' גם להרא"ש מועיל א"כ ע"כ הא דאמרי' דצריך להגביה מירי דוקא כשהיו ידיו נקיות דא"צ ליטול רק שני פעמים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **הנוטל כו'** ויש בה כדי ב' שטיפות והיינו כשאין בהם רביעית אלא באים משירי טהרה המבוארים לעיל סי' ק"ס סעיף י"ג:

ובתה"ק השמיט זה כו' וכ' הכל בו בשם הראב"ד בשם כו' כצ"ל במ"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מים רבים**. פי' יותר מרביעית ר"ל בשלמא אם אין לו רק רביעית מצומצם כשנטל תחלה להעביר הלכלוך א"כ חסר מן הרביעית ולכך צריך ליטול שני פעמים משא"כ אם יש לו יותר מרביעית א"כ במה שהוא יותר מרביעית יעבור הלכלוך וישאר רביעית ולכן סגי בנטילי' אחת כיון שהוא רביעית:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **טפח כו'** ובהכי מתישבא כו' דברפ"ב דגיטין דף ט"ז ע"ב בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או לא ומפרש הש"ס דמבעי' לי' כגון שנטל חצי היד ואח"כ הוסיף

ונטל חצי יד השני (וזה דין הנזכר פה בש"ע) ופריך הש"ס ותפשוט מדר' ינאי דאמר אין ידים טהורות לחצאין ומשני דר' ינאי מיירי שכשנטל חצי היד השני' כבר נתנגבו המים שעל חצי היד שנטל תחלה עד שאין בהם טופח על מנת להטפיח ואיבעי' דאילפא היא כשעדיין המים שעל חצי יד הראשונה טופח על מנת להטפיח. וקשיא ליה למ"א למאי דס"ד מעיקרא דלא אסיק החילוק בין טופח על מנת להטפיח או לא אדפריך ממימרא דר"י ה"ל להקשות ממתני' דהא תנן במס' ידים אין מוסיפים על הראשונים ופי' אם נטל חצי יד אין להוסיף אח"ז וליטול חצי יד השנייה. והיינו משום דאין ידים טהורו' לחצאין. וג"כ ה"מ לשנויי דמתני' מיירי בדליכא טופח על מנת להטפיח. א"ו דממתני' לא המ"ל דמתני' מיירי לכתחלה. וכ"מ הלשון אין מוסיפי' ואילפא מיירי דיעבד אם כבר נטל לחצאין דכ"מ הלשון ידים טהורות לחצאין. ולכן בעי למפשט מדר' ינאי דאמר ג"כ האי לישנא אין ידים טהורות לחצאין דמשמע אפי' דיעבד לא מהני. וכיון דהסברא חיצונה לא היו מחלקים בין טופח עמ"ל או לא ובכל ענין אין ידים טהורות. דהכי ג"כ הוי ס"ד המקשן מדר' ינאי אלא דאילפא חידש סברא זאת לפי מסקנת הש"ס דאפשר בטופח עמ"ל הידים טהורות לחצאין וכיון דלא אפשטא ודין נט"י דרבנן אזלי' בספיקו להקל וא"כ אין להוסיף להקל כ"א במה דמצינו דנסתפק אילפא דהיינו דיעבד אבל לכתחלה לא מצינו דנסתפק אילפא נשאר סברא חיצונה דאפי' בטופח עמ"ל אסור:

וב"ח כתב דבטור ורא"ש משמע כו' מדלא העתיקו אבעיא דאילפא ע"כ ס"ל דפשט' דלישנא דר' ינאי מיירי אפי' בטופח עמ"ל ומאי דמשני הש"ס דר' ינאי מיירי בליכא טופח עמ"ל הוא דיחוי בעלמא ונקטו הפוסקים כפשטא דלישנא דר"י ואפי' בטופח עמ"ל אין טהורה לחצאין:

ולכן אין ליטול מכלי שפי' צר כו' כ"כ הב"ח וז"ל וראיתי רבותי שהחמירו ולא נטלו ידיהם מכלי שקורין האנ"ד פא"ס עם הענדי"ל כיון שא"א בשפיכ' א' עד הפרק עכ"ל והט"ז תמה עליו דמה בכך אע"פ שאין זב בפעם א' על כל השיעור של יד אין בכך כלום כיון שאינו פוסק מלזוב מקרי שפיכה אחת עכ"ל. ובס' א"ר כ' עליו דלא דק דהא צריך להפכו ולסגור ההענד"ל כל פעם וכמש"ל סי' קנ"ט ס"ט וכ"כ הט"ז גופיה פה וסיים אולי בזמן קצר כזה ל"מ הפסק וסיים אבל מ"ש מ"א סתם אין ליטול מכלי שפיו צר כו' משמע בכל כלי שפיו צר אע"פ שיוצק כל עת בלי הפסק בנדון כזה מסכים הא"ר עם הט"ז:

סעיף ו

(סק"ו) **שנייה כו'** אע"ג שנגב ר"ל דאי איכא טופח ע"מ להטפיח אפי' בראשונים שרי אע"כ דליכא טופח על מנח להטפיח וא"כ ה"ה דנגוב לגמרי דדינם שוה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שישפוך לו פי' כו'** מותר לשפשפם. ר"ל דמה"ט צריך שישפך לו אחר. כיון דצריך לשפשף ידיו כמ"ש רמ"א סעיף ב' וא"כ בשלמא אי אחר שופך ע"י בקל יוכל ליטול שני ידיו כא'. דהאחר ישפך על ידיו כא' ואז מותר לשפשפם ואין אח' נטמאה בחברתה כיון שנטלן כא' הוי השני ידים כיד א' כמ"ש סעיף ה' משא"כ כשיטול בעצמו א"א לשפוך על שתי ידיו כא' וא"כ אסור לשפשפן דיד א' נטמאת בחברתה:

וב"ח כתב בשם רש"ל. נתן שני טעמים אחד שישפוך לו דוקא אדם אחר. חדא דכששופך כו' והגביהו כאשר הוא הדין שצריך להגביהו כמ"ש סעיף א':

ואם נטל הכלי כו' זהו טעם שני:

ומ"מ אפשר כו' ר"ל דלשני הטעמים שכ' מהרש"ל יש תקנה שיכול הוא בעצמו ליטול דהיינו לשפוך על כ"י ראשונים ושניים דכבר נטהרו מים הראשונים ואזדא לה טעם א' שיחזרו המים דהא קודם שיצאו חוץ לפרק נטהרו ועל כן צריך לו' שלא יגביהן עד אחר שנטל גם מים שניים וגם טעם שני ליכא דכשאוחז באוזן הכלי בידו הלחה לא נטמא האוזן דהא המים שעל היד טהורים:

אלא מחוורתא כמ"ש. דהיינו טעם מג"א משום השפשוף דא"כ א"א לשפוך על כל יד בפ"ע ראשונים ושנים כמ"ש מ"א לעיל דצריך לשפשף בשפיכה ראשונה כו':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **על כל א' כו'** משמע דאם שפך כו' ונגעה בחברתה ר"ל שעדיין חברתה לא נטל ודייק לה מדכ' על כל אחד. דרביעית אין מקבלים טומאה. אפי' שלא במקום נטילה כמ"ש סי' ק"ס ס"ס י"א ע"ש ס"ק ט"ו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **על השני**'. ואם נגע כו' א"צ לנגבם כו' דכיון דכבר היו טהורים כתב הישועות הטעם דוקא בסעיף ד' דלא נטל רק מים ראשונים נגע ביד אחרת דאז יש לאותן מים שני מיני טומאות. א' משום אותה יד שנטל כדין כל מים ראשונים שטמאים ב' עכשיו נתוסף להם טומאה במה שנגע בידו שניה הטמאה אין מים שנים כשיטול שנית ידו אחד יכולים לטהר שני מיני טומאות דלא מצינו דמים שנים מטהרים כ"א טומאה א' דהיינו כשהמים טמאים מצד היד שנטל. והיינו כל מים הראשונים וא"כ הכא שכבר נטל ידו

הראשונה שני פעמים וא"כ נטהרו מים ראשונים ואין להם כ"א טומאת אחת מה שנגע בידו השניה. וטומאה א' מים שנים מטהרים לכן א"צ לנגב כ"א ליתן שוב עליהם מים שנים ודיו:

ל"ל בה כמ"ש סי' ק"ס ס"ס י"א. ר"ל דאם נגע בידו הטמאה במים שבכלי לא נטמאו המים:

ומ"מ כו' נדבקו מים טמאי' ר"ל מים שבידו שהם טמאים כדין מים ראשונים:

וכשחוזר ודוחק וכו' דהא צריך להחזיר הברזא בכל שפיכה וכמ"ש לעיל ס' קנ"ט סעיף ט' ודברי ל"ח אינן מובן לי דמשמע קצת דבכלי כהאי לא בעי' שיחזור בכל שפיכה ולא ידעתי למה. אמנם כשנוטל רביעית בפעם א' ל"ל בה אפי' נוגע בידו הלחה באוזן כלי ומתלחלח ומתדבק שם מאותן מים מה בכך הא המים טהורים כשנטל מרביעית. וגם כשאוחז באוזן הכלי בידו שני שעדיין לא נטל אין בכך כלום לא נטמאו המים מצד נגיעתן בהן ביד טמאה כמ"ש פה:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **א"צ כו'** טמאות ומ"מ א"צ ניגוב וסגי שיטלן שנית כיון דהמים היו טהורים וכמ"ש לעיל בס"ק י' בשם יש"ש עיי"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אם שפשף כו'** או שנטל מרביעית כו' עס"א וע"ד מ"ש. ר"ל דלא תיקשי ממ"ש ס"א דרביעית אין מקבלים טומאה. ועז"כ לעיין בס"ד ר"ל מ"ש מ"א בס"ק ט' שני יישובים בזה:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **בראשו כו'** עס"ס קס"ד. ר"ל דזה הכריחו לפרש בכובע דל"ל בראשו ממש הא מבואר ס"ס קס"ד דאם נגע תוך הסעודה בראשו נטמא ידו וצריך נטילה אפי' הראש נגוב. דלא כמ"ש ר"מ רבקש לחלק:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **טמאה כו'** של"נ ידו שנית. דאי נטל שנית הרי שני' טהרו הראשונים וליכא מים טמאים כלל:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **מטהרים כו'** וא"צ מים שנים. דהידי' טהורי' מיד ע"י נטילה ראשונה אלא דהמים טמאים. ובאים מים שניים לטהר מים ראשונים שעל היד. וכשמנגב ידיו מיד אחר נטילת מים ראשונים הרי ידיו טהורים וא"צ שום למים שניים:

ומ"מ אפי' כו' דצריך לנגב (הר"ש) הובא בב"י בסי' זה על דין דהכא שכ' וז"ל תוספתא הנוטל ידיו צריך לשפשף ר"ל לקנח מים שעל ידו במפה או בשאר דבר. וכדאמרי' פ"ק דסוטה כל האוכל פת בלי ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא וכשלא נטל כ"א הראשונים איירי דאי נטל השניים כו' הרי טיהרו שניים את הראשונים כו' ומיהו אפשר דשפשוף בעי לעולם עכ"ל. וצ"ל לפי אותו צד דבנטל שניים א"צ שפשוף הא דאמרי' כל האוכל בלי ניגוב ידים כו' מיירי כשלא נטל שניים. ולפי אותו צד דאפי' נטל שניים צריך ניגוב ע"כ משום מיאוס כדלעיל ס"ס קנ"ח. אמנם כיון דבכל ענין בעי ניגוב אפי' נטל שניים הא דצריך מים שניים ולא סגי בראשונים גרידא וע"י ניגוב כמש"ל בשם מהרי"א יישב מהרי"א וז"ל הובא בב"י סי' קס"ה (ובא ליישב קושייתו דשם אביאנו בסי' קס"ה) שמאחר שזה האיש י"ל ליטול מים שנים אע"פ שבאים לטהר הראשונים עכ"ז לטהרת ידים הם שהרי אם הי' נוגע במקום שנגב ידיו מהראשוני' חזרו ידיו להיות טמאות כו' עכ"ל מבואר מזה טעם מים שנים פן יגע בידיו מקום הלח שנגע שם עססי' קנ"ח משמע שם מדסתים דפשיטא להרב"י דאפי' נטל שניים צריך ניגוב:

וכ' הל"ח כו' כדרך המקנחים כו' וז"ל דוקא שפשף בראש או בכותל הוא דקתני כו' אבל קינח במפה לא קתני דטמאה וטעמא רבא איכא כיון שהשפשוף הזה במקום מים שנים כי שפשף כדרך כל הארץ במטפחת וכיוצ' בה מטהרת היד לגמרי כדין מטהר במים שנים אבל שינה ושפשף בראש וכותל אע"פ שידו מטהרת כו' מ"מ אין כח בשפשוף הזה לטהר כמים שנים לטהר גם המים הואיל ולא קינח כדרך המקנחים כו' ולבר מן דין כו' דכל דין נט"י מדברי חז"ל והם אמרו כו' שיכולים לחלק בדיניהם כפי חכמתם ודעתם עכ"ל ועיין בט"ז שכ' סברא אחרת לחלק בין מטפחת לראש וכותל:

וצ"ע מנ"ל הא. והא דדייק מדנקט ראש וכותל ולא נקט מטפחת אין דיוק זה כדאי לחדש דין. גם י"ל דאורחא דמלתא נקט דמטפחת שקינח בה אין דרך שוב לנגוע בה ולפ"ד מ"א יש ליזהר לקנח א"ע במפה שכבר קינח בה חברו והוא טופח על מנת להטפיח אף שרובן נוטלין מרביעית מ"מ לא רבים יחכמו ליטול ע"פ הדין וא"כ אפי' רביעית טמא והמטפחת מטמא יד הנוגע:

סעיף יז

(**ס"ק י"ז**) **או שום ד"א כו'** משמע דהלכה כרשב"ג דס"ל דכל דבר הבא מבריית המים דין מים יש להם לכל דבר כן הקשה הרב"י על הטור ובאמת קשה גם להרב"י אותה הקושיא: **וב"ד כו'** ממעט בשפופרת כו' ר"ל אם יש שני מקואות זה אצל זה וא' מקוה כשרה וא' מים שאובים או א' מקוה שלם ושניה מקוה חסר' או שניהם חסרים ובצירופין

שיעור מקוה אם יש בכותל שביניהם נקב כשפופרת הנוד דהיינו כרוחב שני האצבעות הסמוכים לאגודל ויכול לחזור באותן האצבעות הנקב אילך ואילך הוכשרו שני המקואות ואם יש דבר מה באותו הנקב ועי"ז נתמעט הנקב משיעור שפופרת הנוד אין מצטרפים כ' ש"ע שם דאפילו יש בנקב דבר שהוא מבריית המים ממעט משיעור שפופרת הנוד וצ"ל דדין לטבול בו קל משפופרת הנוד ועי"ז הקש' התוי"ט דהסברא אדרבא להיפוך:

דלהרא"ש וטור דפסקו דלא כרשב"ג דוקא אם רסקן וכ"כ רמ"א בהג"ה לעיל סי' ק"ס לענין נט"י:

על היד דטמא ודוקא דליכא רביעית מים והוא פשוט:

סימן קסג

סעיף א

(**ס"ק א**) **אם אין כו'** די"ל על הרמב"ם כו' דאמרי' בחולין דק"ז ע"ב התירו לאכול במפה לאוכלי תרומה דהיינו כהנים דזריזים הם ולא התירו לאוכלי חוליהן על טהרת תרומה דלא זהירי כ"כ וס"ל להרא"ש והעומדים בשיטתו דכ"ש חולין ממש שאינו נאכל ע"ט תרומה דודאי לא זהירי דלא הותר ע"י מפה והכי קי"ל אבל הרמב"ם ס"ל דוקא תרומ' או חולין על ט"ת דשניהם חמורים נטילתן מצד הדין לכן לא הותר כ"א לכהנים אוכלי תרומה דזריזים ולא לחולין עט"ת דלא זריזי' כ"ה אבל חולין ממש שאינו נאכל עט"ת דקיל דנטילתו אינו אלא משום סרך תרומה. הותר לכ"א לאכול במפה אע"ג דלא זריזי:

משמע דאדם היושב כו' דסד"א דוקא בהולך בדרך צ"ל לפניו ד"מ כיון דבלא"ה ילך היום או למחר אותן ד"מ לכך צ"ל אותן ד"מ קודם אכילה משא"כ אדם היושב בביתו דאין שייך לחלק בין לפניו ובין לאחריו דהא אין דעתו להלך כלל ס"ד דסגי בכל ענין במיל אבל מהירושלמי לא משמע כן דאל"כ למה הוצרך לו' דשומרים סגי להו במיל והיינו ע"כ מטעם דאי אפשר להם להתרחק ד' מיל מהגן ופרדס ת"ל דאינו הולך בדרך אע"כ דגם ביושב בביתו צ"ל ד"מ בכל ענין ולא מיעט הירושלמי רק שומרים:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **ואסור כו'** ואפשר דמ"מ איכא מסייע כו' לכאורה מאי דמבע"ל למ"א וכתב לשון אפשר פשיטא להש"ך בי"ד סי' קנ"א ס"ק ו' דלכ"ע בגוי או מומר בליכא תרי עברי דנהרא אפי' איסור דרבנן ליכא אבל בישראל אפי' ליכא תרי עברי דנהרי ניהו דליכא משום לפני עור מ"מ מדרבנן אסור דהא לאפרושי מאיסורא חייב כ"ש שלא יסייע לע"ע

ודלא כרמ"א שם שהביא שני ריעותא וכן נראה מדברי מ"א גופי' לקמן סי' שנ"ז. אולם נראה דשאני הכא דמסתפק המ"א בנדון דהכא דהיינו להאכיל למי שלא נטל ידיו והוא נותן לתוך פי האוכל ואין האוכל נוגע בו אלא דאעפ"כ הצריכו חז"ל נטילה דחיישי' שמא יגע וגם שקיל וטרי הש"ס בחולין דף ק"ז ע"ב אי צריך נט"י ואע"פ דמסקי' דצריך נטילה וכמה שכתוב בש"ע מ"מ עכ"פ איסורו קיל מאלו אוכל הוא עצמו בל נט"י דודאי נוגע וא"כ יש סברא להתיר להאכילו בדליכא תרי עברי דנהרא די"ל דזה לא מקרי מסייע ידי ע"ע אדרבא מצילו מן האיסור שאם לא יאכילנו הוא יאכל הוא בעצמו ויעשה איסור יותר חמור כנ"ל ועיין ברמב"ם כו' שמותר ליתן כו' שם כתב שהרופא מותר ליתן וכ"מ מסוף דברי מ"א ומשמע דוקא כשהוא לרפואה:

ובודאי. ר"ל ודאי טבל:

סימן קסד

סעיף א

(**סק"א**) **אפי' כו'** ורש"ל החמיר כו' משום דאיכא תרתי לישנא בש"ס אי מותר דוקא בשעת הדחק או אפי' שלא בשעת הדחק ואנן קי"ל כלישנא דמתיר אפי' שלא בשעת הדחק והטעם מבואר ברא"ש וב"י ומהרש"ל החמיר לפסוק כהאי לישנא דבעי שעת הדחק:

סעיף ב

(**סק"ב**) **שלא כו'** עסי' קנ"ט סעיף י"ג במ"א שם ס"ק ך"ה שפסק כהרשב"א דלאכילת חולין בעי כוונה וכ' שהרשב"א הביא ראיות חזקות ומכאן הוא א' מראיותיו:

סעיף ג

(**סק"ג**) **ולא יטנפם כו'** בבתי ידים. וכ' בספר א"ר בשם שכ"ג וז"ל האידנ' נהגו עלמא שלא להתנות ואין ספק שסמכו על הפוסקים דל"מ תנאי אלא בשעת הדחק ואפי' בשעת הדחק אין יכולי' לזהר שלא יטנפם ולכן מנעו התנאי מכל וכל וכן הביא בשם האגור נהגו שלא להתנות עכ"ל ס' א"ר אולם במניח ידיו בבתי ידים לא ידעתי מאי אין יכולים לזהר שלא יטנפם איכא ואפשר יש לחוש שיוציא ידיו מתוך בתי ידים ע"י היסח הדעת ויטנפם:

סעיף ד

(**סק"ד**) **מצוי' לו**. פי' שהם מוכנים כו' דהתו' הקשו אהא דמהני תנאי מהא דתנן בברכות בה"א מוזגי' את הכוס ואח"כ נוטלים הידים אבל איפכא לא משום דתיכף לנט"י סעודה

והשתא יהי' המזיגה הפסק והא יכול לאכול כל היום על סמך נטילת שחרית אע"ג דמפסיק ותי' לחלק דוקא בנטילת שחרית מותר ע"י תנאי וכמ"ש פה בש"ע עוד תי' ניהו דלחד לישנא מותר אפי' שלא בשעת הדחק מ"מ לא הוחר כ"א באין מים בסמוך לו או יש לו והוא צריך המים לדברים אחרים. אבל בלא"ה לכ"ע לא הותר ע"י תנאי וניהו דקי"ל כתי' קמא מ"מ כ' הרב"י ואם מים מצוים טוב כו' כי במקום דאפשר יש לחוש גם לתי' השני דהתוס':

סעיף ה

(**סק"ה**) **שאינה כו'** ומ"ש בסי' קנ"ח דאם נטל לדבר שטבולו במשקה ונמלך לאכול לחם אין נטילה ראשונה עולה לו וצריך ליטול ידיו:

סעיף ו

(**סק"ו**) **ל"מ כו'** כן נ"ל פשוט דעת הר"י דלא כהב"ח וע"ש במה שמקשה מקידוש: **ובל"ח נדחק להחמיר כו'** כצ"ל ור"ל דכבר כתבתי בס"ק ד' קושית התוס' מהא דמוזגים את הכוס כו' ותי' התוס' דל"מ תנאי רק בנטילת שחרית וכעין זה תי' גם הרר"י וכ' הרב"י דשניהם היינו התוס' והרר"י בחדא שיטה קיימה ולאו דוקא נטילת שחרית אלא כל נטילה שאין לצורך אכילת פת כגון היוצא מבה"כ מהני תנאי דאי תימא דשחרית דוקא אין סבר' לחלק והב"ח כ' להיפוך דאין סבר' לו' אם נוטל לצורך אכילה והיינו לאכול אחר שעה ושתים ל"מ תנאי אלא צריך לאכול וכשנוטל שלא לצורך אכיל' כל מהני תנאי אדרבה כ"ש דכהאי גוונא ל"מ תנאי לכן כ' דוקא בנטילת שחרית מהני תנאי כיון דמברך אז על הנטילה ומצד הדין הי' ראוי לברך שחרית על נקיות ידים אלא כיון דכבר תקנו לברך לנט"י לסעודה על נט"י אמרו שגם שחרית יברך כן ולכך מהני אז תנאי כיון דמברך אז על נט"י וגם יש שייכות לאותה ברכה ונטילה לסעודה כנ"ל משא"כ כשנוטל באמצע יום שלא לצורך סעודה דאי יברך אז הוי ברכה לבטלה דלא ניתקן ברכה כה"ג ואח"כ כשאוכל ג"כ אין לו לברך דהא אינו נוטל אז וגם אין לו שייכות לנטילה ראשונה לסעודה לכך ל"מ תנאי וחולק על הש"ע ומ"א הסכים עם הש"ע דכל נטילה שאינה לצורך אכילה מהני תנאי ולאו דוקא נטילת שחרית והטעם לחלק דבנוטל לצורך אכיל' דל"מ תנאי דתקנות חכמים כך הי' כשנוטל לאכילה צריך להסמיך הנטילה לאכילה דתיכף לנט"י סעודה וצריך לקיים תקנות חכמים לכך ל"מ תנאי משא"כ כשנטל שלא לצורך אכילה דאז בשעת נטילה ל"ש לו' בעי' תיכף לנטילה סעודה דהא לא הי' דעתו כלל בנטילתו לצורך אכיל' אלא לצורך ד"א ותקנו' חכמים לא הי' כ"א כשנוטל כדי לאכול ואח"כ כשבא לאכול ליכא משום תיכף לנט"י סעודה דתקנות חכמי' לא היתה אלא כשנוטל

לאכילי צריך להסמיך האכילי אבל כה"ג א"צ לנטילי כלל דהא התנה ושמר ידיו ולא הסיח דעתו:

וע"ש במ"ש מקידוש. ובל"ח נדחק כו' תחלה צריך לבאר כוונת הרר"י גופי' דהתוס' דף ק"ו ע"ב ד"ה נוטל כו' כ' וז"ל תימא דאמרי בער"פ הנוטל ידיו לח יקדש משום דקידוש מפסיק בין נט"י לסעודה ואמרי בפ' א"ד בה"א מוזגים את הכוס כו' ואור"ת דה"מ כשמתנה שחרית עכ"ל הרי דלר"ת נראה דתי' זה דדוקא שחרית מהני תנאי מספיק לתרץ שני הקושיות בין האי דמוזגים ובין האי דנטל ידיו לא יקדש והרר"י כ' בפ' א"ד וז"ל נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה כו' והא תנן בה"א מוזגים את הכוס ואח"כ נוטלים כו' וי"ל דהתם שלא התנה בנטילת שחרית כו' ויש עוד לשאול מדאמרי בפסחים נטל ידיו לא יקדש ור"ל לא יקדש ואם קידש צריך נט"י פעם שנית ולמה צריך ליטול ידיו שנית שמאחר שקידש ודאי יש לו לאכול דאין קידוש אלא במקום סעודה (וצ"ל אע"ג דמרא דהאי מימרא הוא רב ברונא אמר רב ורב ס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה מ"מ ס"ל דגם אנחנו קי"ל כהא דרב ואנן קי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה) ונמצא שאין תנאי גדול מזה ולמה לא יאמרו שיועיל הקידוש כמו (שיועיל) תנאי ונראה למורי הרב נ"י דמן הדין סגי בנטילה ראשונה אלא מאחר שחכמים תקנו לקדש תחלה כנ"ל והוא לא עשה כפי מה שתקנו קנסו אותו לחזור וליטול ידיו שנית עכ"ל וצ"ב כיון דתי' אהאי דמוזגי' כו' דל"מ תנאי אלא בנטילת שחרית א"כ מאי קשיא ליה תו מהאי דנטל ידיו לא יקדש וכמו שתי' ר"ת באמת האי דנטל ידיו לא יקדש בתי' זה דל"מ תנאי בנטילת שחרית וצ"ל דהרר"י הוסיף בהאי דנטל ידיו ל"י סיים וז"ל ר"ל לא יקדש ואם קידש צריך נט"י פעם שנית וא"כ הוקשה לו כיון דבנטילה שחרית מהני תנאי לכתחלה ניהו דבנטילה לאכילה בעי תיכף לנטילי' סעודה ול"מ תנאי כדי לקיים תק"ח דתיכף לנטילה סעודה א"כ ניהו דלכתחלה נטל ידיו ל"י מ"מ דיעבד אם קידש למה צריך לחזור וליטול ידיו מי גרע דיעבד בנטל ידיו לאכילי' מלכתחלה נטילה דשחרית וכיון דליכא טעם אחר בנטילה לסעודה דל"מ תנאי אלא משום תיכף לנטילה סעודה עכ"פ דיעבד הי' ראוי דמהני תנאי וע"ז תי' בשם מורו דבאמת מן הדין לא הי' צריך לנטילי' שנית אלא משום קנס וא"ש והנה הל"ח כ' במסקנתו דאם נטל לאכילה זו ומתנה שיעלה לו הנטילה לאכילה אחרת שלאחר שעה ושתים דל"מ דגזרי' אי אמרי' דמהני תנאי לאכילה אחרת יבא להתנות גם על אכילה זו ועי"ז יתבטל תקנות חכמים תיכף לנט"י סעודה והוקשה לו לפ"ז מאי קשיא להרר"י מנטל ידיו כו' דהא מצד הדין ראוי שאפי' דיעבד ל"מ הקידוש שהוא כתנאי משום גזרה ההיא גופא והונח לו לבענ ל"ח דע"כ לא גזרי' אלא בהתנה בפירוש אבל

בנדון דהרר"י דהיינו קידוש דלא התנ' בפי' אלא כיון דאין קידוש אלא במקו' סעוד' ה"ל כאלו התנה כה"ג לא גזרי' עכת"ד והטעם דהא לא גזרי' שיעש' כן בלי תנאי בזה ודאי לא יטעה אלא דיטעה להתנות על אותה סעודה כנ"ל וגזירה זו לא שייכה בקידוש דהוי ממילא כאלו התנה ע"כ צ"ל דגזרי' דאם יארע לו כה"ג יעשה כן גם לאותה סעודה דהא לא משכחת לה ממילא דיהי' כאלו התנה אלא כעין קידוש והא כה"ג באמת הוקשה להרר"י דיועיל ולא יצטרך ליטול שנית וזה נרא' למ"א דוחק ולכן כ' ובל"ח נדחק כו':

סעיף ז

(**סק"ז**) **ונזכר כו'** ואם נגע בעוד הפרוסה בפיו כו' עסי' קס"ג ס"ב ור"ל דזה לא עדיף מאוכל מחמת מאכיל דג"כ אינו נוגע באוכל אפ"ה קי"ל בסי' קס"ג דהאוכל צריך נטילה שמא יגע ה"ה הכא כיון דנגע במקום שצריך נטילה אע"ג שאינו נוגע במאכל שכבר הוא תוך פיו מ"מ צריך נטילה:

סעיף ח

(**סק"ח**) **ויברך כו'** אא"כ הלך והפליג. עסי' ק"ע שם מבואר דין הלך והפליג:

סימן קסה

סעיף א

(**סק"א**) **יטול כו'** ויברך תחלה אשר יצר כו' יהי' אשר יצר הפסק בין נטילה לברכה ואם יברך תחלה ענ"י ואח"ז אשר יצר יהיה א"י הפסק בין ברכה להמוציא כנ"ל:

סעיף ב

(**סק"ב**) **ועל השכי' כו'** בסי' קנ"ח כ' דיטול כו' ר"ל אי נטל לדבר שטבולו במשקה ואח"כ רצה לאכול פת יטול שנית בלי ברכה:

אבל הכא איכוין עלה ר"ל דלעיל בסי' קנ"ח הקשה מ"א דיברך ויעלה לו הברכה לנטילה ראשונה ותי' כיון דבנטילה א' לא נתכוין אין שייכות לברך עלי' ע"ש וא"כ הכא דנתכוין בנטיל' א' תעלה הברכה לנטילה ראשונ':

ובשל"ה כ' בשער האותיות אות קו"ף שיגע במקום כו' משום קושיא הנ"ל כיון דכבר נטל אין לברך על נטילה שני':

ולגרום ברכה. ר"ל אי חייש כו' דאלו לא נגע לא הי' צריך לברך על נטיל' שני' ומדמינן לי' להאי דסי' קנ"ח א"כ אסור ליגע במקום מטונף להביא עצמו לידי ברכה דהא אסור לגרום ברכה וכמ"ש לקמן סי' רט"ו:

סעיף ג

(סק"ג) **ומשפשף מיירי שמשפף היד בעצמה כו'** דל"ל יד אחת בחברתה דהא מיירי שישפשף מיד אחר נטילה ראשונ' דעדיין לא חל עליו ברכת על נט"י ואז אי משפשף יד א' בחברת' טמאה וצריך לנגב וליטול שנית אע"כ מיירי שישפשף היד בעצמ' באצבעו' זב"ז:

עסי' קס"ב סעיף ד' כוונתו לדחות תי' זה דמבואר בסי' קס"ב דיש ליטול ע"י שאחר ישפוך על ידיו ואם אין אחר כו' והטעם כ' מ"א שם משום דצריך לשפשף אחר נטיל' ראשונ' ואי נוטל כל יד בפני עצמה אז אסור לשפשף יד באחרת דיטמא כל יד בחברתה כנ"ל ולכך צריך לשפוך על שתי ידיו כאחת והוי שני הידים כיד אחת ומותר לשפשף זב"ז וע"י עצמו קשה לשפוך על שתי ידיו כאחת לכן ישפוך לו אחר על שתי ידיו כא' וע"ש במ"א וא"א הא יכול בעצמו לשפוך על כל יד בפני עצמה וישפשף כל יד לעצמה באצבעות זב"ז אע"כ שפשוף כזה ל"מ או ק' לעשות כה"ג א"כ איך א"ל דהטור וש"ע מיירי כה"ג שמשפשף האצבעות כו':

ואפ"ה לא חל כו' ר"ל דלא תיקשי כיון דשפך על כל יד רביעית א"צ ניגוב וחל עליו חיוב ברכות על נט"י וא"כ כיון דחלו שני הברכות אשר יצר ועל נט"י עדיין אנחנו לא נדע לאיזה ברכה יקדים וכמ"ש מ"א ריש הסי' לזה תי' דאפ"ה לא חל כו' דהב"ח לשיטתי' שכ' מ"א לעיל סי' קנ"ח בשם הב"ח דאפי' נטל רביעית צריך ניגוב דלא כמ"ש בש"ע שם ונ"ל דמיירי כו' שניהן כאחד. ר"ל שנטל בפחות מרביעית אלא ששפך שתי ידיו כא' דמבואר בסי' קס"ב דאז נחשבי' כיד א' ומותר לשפשף שתי ידיו זה בזה אפי' אחר נטילה ראשונה ע"ש:

וא"כ נתיישבו דברי מהרי"א. שהבית יוסף הביא בשם מהרי"א שהקשה על תקנה זו דהא מיד אחר שפיכה ראשונה נטהר היד ואם רצה לנגב ידיו מהני ואינו צריך לשפיכה שני' ולא באו מים השני' כי אם לטהר מים הראשוני' וכיון דהיד טהור מיד אחר שפיכה ראשונ' חל עליו מיד ברכת על נט"י ואיך יברך אשר יצר ותי' מהרי"א וז"ל מים שנים אע"פ שבאים לטהר הראשונים עכ"ז טהרת הידי' הם שהרי אם הי' נוגע במקום שנגב ידיו ממים הראשוני' חזרו ידיו להיות טמאות וא"כ כל זה צריך בשלימות טהרת ידים לאכיל' עכ"ל ובשלמא לפי' מ"א דמיירי שנטל בפחות מרביעית אלא ששפך על שתי ידיו כאחת א"כ צריכי' למים שניים וא"ש קושית מהרי"א ותירוצו אבל לתי' הב"ח הא תי' הראשון דר"ל שישפשף היד בעצמה זב"ז כבר דחה מ"א במ"ש ע"ז וע' בסי' קס"ב סעיף ד' כנ"ל דשם משמע דל"מ כה"ג או שהוא ענין קשה כנ"ל ולא ישאר כ"א תי' השני

דמיירי שנטל ברביעי' פעם א' ובאמת א"צ כלל למים שנים וא"כ לא יתיישב קושית ותי' מהרי"א אע"כ צ"ל כתי' מ"א יברך מתחל' ענ"י כו' כמ"ש הג"מ דכיון שבאי' נמי לטהרת כו' כצ"ל ור"ל דהג"מ ס"ל דלכתחל' יעשה כן שיטול פ"א ויברך תחלה ענ"י ואח"כ אשר יצר ולא הוי הפסק כיון שבאי' נמי לטהרת ידי' כיון שיצא עב"ה אינו רשאי לאכול אפי' נטל ידיו לסעוד' עד שיטול שנית א"כ יש לברכת אשר יצר שייכות לסעוד' אע"ג דלכתחל' לא קי"ל הכי מ"מ אם טעה וכבר ניגב סמכי' על הג"מ דהכי עדיף טפי מלעשות להיפוך לברך תחלה אשר יצר דזה לכ"ע שלא כדין:

כ' מהרש"ל בתשוב' סי' כו' כצ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ושלא כו'** צל"ע כו' על מים אחרוני' לכ"ע. ר"ל אבל במים ראשוני' מחלוקת הפוסקי' אי ג"כ צריך תיכף לנטיל' ברכה וכמ"ש בסי' שאח"ז וא"כ חמיר ההפסקה אחר מים אחרוני' יותר מהפסקה אחר מים ראשוני' וכ"כ הכ"מ דרשא' לשיח אחר שנטל ידיו במים אחרוני' ודייק לה מדאמרי' סי' קפ"ג נטל הכוס לברך בהמ"ז אסור לדבר משמע קודם שנטל הכוס אע"פ שכבר נטל ידיו מותר לדבר וא"כ כ"ש אחר נטילת מים ראשוני' דקיל טפי דרשאי לדבר ואפשר כו' שום עסק כו' אולם לקמן ר"ס קע"ט כ' מ"א דאסור לדבר בין אחר מים ראשונים ובין אחר מים אחרונים ודחה ראיית הכ"מ עכ"ל דהא דאמרינן נטל הכוס אינו רשאי לדבר מיירי שנתנו לו הכוס קודם שנטל ידיו ואפי' הכי כיון שנטל ידיו אסור לדבר א"כ צריך לומר מ"ש מ"א כאן הוא לישב דעת הכ"מ ודברי הרא"ש בש"ע פה:

ועסי' קס"ו ס"ק ב' מ"ש בשם מהרש"ל:

סימן קסו

סעיף א

ס"ק א י"א כו' ומ"מ אסור כו' דעת י"א הללו הוא ר' יואל ודעמי' דס"ל הא דאמרינן תיכף לנט"י ברכה קאי דוקא על כל מים אחרוני' ולא למים ראשונים והקשו עליו מדתנן בברכות פ' א"ד בה"א מוזגים הכוס ואח"כ נוטלי' לידים ואמרי' שם בברייתא חדא טעמא דמה"ט ס"ל דאין נוטלי' ואח"כ מוזגי' משום דתיכף לנט"י ברכה הרי דלמים ראשוני' בעי' נמי תיכף לנט"י ברכה וע' בט"ז בשם הב"ח:

ומ"א ס"ל וכ"כ הב"ח דס"ל כמ"ש התוס' בפסחי' שהוקשה להם לפי מאי דמסיק שם אליביה דרב דשרי ליטול ידיו ולקדש אח"כ דלא כרב ברונא ולא חיישינן להיסח הדעת

בין נטילה להמוציא א"כ קשיא הא דב"ה דס"ל מוזגי' ואח"כ נוטלי' לידים כנ"ל ותי' וז"ל שאני מזיגה שהיא בחמין וצריך דקדוק שלא יחסר ושלא יותיר והוי טפי היסח מקידוש ור"ת פי' דהתם מיירי בחול כו' עכ"ל וכ' מ"א די"ל דגם ר' יואל ס"ל כתי' א' דתוס' ובאמת במזיגה או כה"ג מודה ר"י דהוי היסח הדעת וצריך לחזור וליטול ידיו ולברך:

ובאגודה כ' בשם ר"ת כו' שמא יסיח דעתו כו' ולתי' זה אינו אלא לכתחלה שמא יסיח דעתו אבל דיעבד אם ידע שלא הסיח דעתו אינו צריך ליטול ידיו שנית אבל אין כוונת מ"א דגם ר' יואל דהוא דעה א' שבש"ע ס"ל כן איך כ' דא"צ ליזהר מלהפסיק כו' דהא צריך ליזהר עכ"פ בחול אלא כוונת מ"א דאפי' לדעה שניה דס"ל דצריך ליזהר מ"מ בקידוש והבדלה י"ל דמודים דלא הוי היסח הדעת:

ה"ה להבדיל כו' באמת תי' זה שכ' בשם אגודה בשם ר"ת כתבו גם התוס' שם בפסחים בשם ר"ת ולא כתבו מ"א בשם אגודה דבתוס' לא הוזכר להתיר להבדיל והוי ס"ל דוקא בקידוש הותר משום דקיי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה דאיכא בלאו הכי סברא דקידוש לא הוי הפסק דהוי מעין סעודה וגם שייך טפי סברת ר"ת דלא חיישי' שיסיח דעתו וילך לו ולא יאכל לאלתר כיון דצריך לסעוד סמוך לקידוש משא"כ בהבדלה ולכן הביאו בשם אגוד' שהוזכר בדבריו בפי' והוא הדין להבדל' וראית אגודה באמת דהבדלה דין קידוש יש לה לענין זה דל"ל דוקא קידוש הותר משום דאין קידוש אלא במקום סעודה דהא שם בפסחי' נטל ידיו מקדש משמיה דרב אמרה והא רב ס"ל שם דף ק' ע"ב יש קידוש שלא במקום סעודה (אלא דלא קיי"ל בזה כרב)עמ"ש סי' קע"ד ס"ק ו':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וטוב כו'**. וכ' בשל"ה שבכל יום קודם נטילה כו' וכ' שם שכך הי' מנהגו תחלה וסיים וזה לשונו אמנם הנני מסכים לדברי מהרמ"ק להתפלל על מזונו אחר גמר תפלת שחרית (והוא כמו שכ' בהג"ה בשם מהרמ"ק וזה לשונו כדי שתקדי' לתיקון האכילה בבית כדפירש בזוהר כו' ולדברי מהרמ"ק הפי' כו' לא הוי מתקן ליה עד דשאיל מבי מלכא בצלותא אין הכוונ' תיקון השלחן רק לא מבשל לי' עכ"ל:

ועסי' רל"ה ס"ב במ"א ס"ק ו' שכ' שאם נטל ידיו ובירך ענ"י והגיע זמן מנחה צריך להפסיק ולהתפלל אע"ג שכ' פה שטוב שלא להפסיק כיון די"א דמותר להפסיק א"כ לתפלה צריך להפסיק ע"ש וא"כ ה"ה הכא לענין אמירת המזמור דשרי בין נטילה להמוציא אף דיש לחלק בין תפל' הקבועה ובין אמירת המזמור שהוא רק מנהג בעלמא מ"מ קצת ראי' יש ובשל"ה שם דלא הוי הפסק משום דמקרי צורכי סעוד' כיון דאינו ראוי לאכול קודם שהתפלל על מזונו כמ"ש שם בשם הזוהר:

ואם שאלו ד"ת מותר להפסיק ומהרש"ל נתן טעם דלא הוי הפסק דד"ת מקרי צורכי סעודה שהרי ארז"ל כל שלחן שלא אמרו עליו ד"ת כו':

עסי' קס"ז ס"ק י"ד שכ' שטוב שלא להפסיק אפי' בד"ת. ובססי' קס"ה כ' מ"א דגם דעת הרב"י להתיר שיחה קלה וכ"ש דברי תור' ור"ס קע"ט משמע שהחמיר מצד הדין בדיבור ע"ש:

איכא קפידא טפי כשמפסיק הבוצע. דהא הבוצע מברך ומוציא אחרים בברכתו ועיין בסי' קס"ז במ"א ס"ק י"ט:

סעיף ג

(ס"ק ג) כב"א כו' בסוטה דף ל"ט:

לפני שער נקנור. לאו דוקא דהיה עומד תוך חלל השער שחלל השער לא נתקדש בקדושת העזרה וע"ש בזבחים דף ל"ג ברש"י:

היה כב"א. דדריסת רגלי ישראל שהיה מתחיל מיד סמוך לשער נקנור היה י"א אמה ואח"ז י"א אמה מקום דריסת רגלי הכהנים וסמוך לו מיד הי' עומד המזבח. ש"מ דזה מקרי הפסק ר"ל שעכ"פ מוכח שכ"ב אמה הוי הפסק אבל מ"מ אפשר שגם פחות מך"ב אמה הוי הפסק אלא דאין ראיה דמקרי הפסקה כי אם לך"ב אמה ולכן אין מחמירין יותר:

ביאה במקצת כו'. ר"ל אי לא נכנס כולו למקדש כי אם שהטמא הכניס קצת איבריו למקדש לא שמי' ביאה ואינו חייב ע"ז:

דס"ד דקי"ל כרבי כו' ומשני דקי"ל כר' יוסי אין זה לשון הגמ' אלא הא מני ר' יוסי ב"ר יוד' דאסור כו' אלא דהמ"א אסברי' לי' הכי מסברא דנפשיה דקארי לה מאי קארי לה ומאי קושי' דלמא אתי' כר"י בר"י כ' דהמקשן הוה ס"ד דקי"ל כרבי וניחא ליה לאוקמי ברייתא כהלכתא וא"כ התרצן דמוקי לה כר"י בר"י ס"ל דקי"ל כר"י בר"י ואע"ג דבאמת הרמב"ם פ"ה מהל' בית הבחירה דין ט"ו פסק כרבי י"ל דפסק כאיכ' דאמרי שם בזבחים דאתי' כרבי אלא דסמיכה בכל כחו בעי' וא"כ היה צריך להכניס ראשו ורובו וזה אסור אפי' למאן דאמר ביאה במקצת לא שמי' ביאה:

לסמוך לפני הפתח לאו דוקא כנ"ל אלא ר"ל תוך חלל השער:

אע"כ בהולך ממקום למקום כו' ומיני' הוא הדין בשהי' כשעומד במקום א' דהא דין שהיה ילפי התוס' ורמ"א מדין ההליכה:

ואפי' הליכה מועטת. רצה לומר כיון דהמקשן ע"כ ס"ל דהליכה מועטת מקרי הפסק ולא מצינו להדי' שהתרצן חולק עליו בזה דהא לא מוכח מהתרצן דפחות מכב"א לא הוי הפסק. א"כ סוגית הש"ס בכל דוכתי שלא לחדש מחלוקת בין מקשן ותרצן היכא דליכא

הכרח וא"כ י"ל דהתרצן מודה בזה למקשן דאפי' הליכה מועטת הוי הפסק וה"ה דה"מ מ"א להוכיח מאיכ' דאמרי התם בזבחים דע"כ ס"ל דהליכה מועטת מקרי הפסק דאמרי' שם איכא דאמרי לעולם רבי היא אלא כל הסומך צריך להכניס ראשו ורובו ולא מהני בהכנסת ידיו לבד משום דבעינן סמיכה בכל כחו ולהכניס ראשו ורובו אפי' למ"ד ביאה במקצת לא שמי' ביאה אסור ומה בכך יסמוך בחלל הפתח ויכניסנו לעזרה וישחטנו מיד אצל הפתח אלא ע"כ דאפי' הליכה מועטת הוי הפסק:

ועסי' קפ"א כו' ר"ל דמבואר שם דבמים אחרונים אין מכבדים להקדים א' לחברו כ"א בחמש' האחרונים מתחילים מן המברך בהמ"ז בכדי שיטלו אחריו ארבע בני אדם ובנתים יסדר לעצמו ארבע ברכות של בהמ"ז הרי דאפי' במים אחרונים דודאי צריך תיכף לנטילה ברכה מ"מ הותר שהיה מועטת כהאי מ"מ היינו דוקא לצורך אבל בחנם אפי' שהיה מועטת אסור:

וצ"ע בי"ד כו' ריחוק כו' זו היא קושיא אחרת. ממ"ש רמ"א שם שאם שוחט בבית המטבחים שהיא מקום מטונף יברך בריחוק ד"א קודם שיכנס לשם:

שהכל בבית א'. והיינו דלא כמ"ש רמ"א דמתיר אפי' מרחוב לבית המטבחיים דהוי מבית לבית אלא האגודה לא התיר אלא בבית א' מחדר לחדר. וס"ל לאגודה כמו דקי"ל לקמן. סי' רע"ג לענין קידוש במקום סעודה. מ"מ אם קידש בפינה זו ואח"כ נמלך לאכול בפינה אחרת באותו חדר הוי במקום סעודה. ומתירים שם (י"א) אפי' קידש בחדר אחד אבל היה דעתו מיד בשעה שקידש ע"מ לאכול בחדר אחר דהוי קידש במקום סעודה כמו מפינ' לפינה (אפי' לא היה דעתו תחלה לפנה אחרת כנ"ל) וס"ל להאגוד' דה"ה הכא לענין הפסק' הדין כן אבל מבית לבית דאפי' לענין קידוש לא מהני אם קידש בבית א' ע"מ לאכול בבית אחר כ"ש דלא מהני לענין הפסק' דלא כרמ"א:

אבל התוס' כתבו בפסחים כו' דאית' שם דף ק ע"ב אמר רב אותן בני אדם ששמעו קידוש בבה"כ ואוכלים בביתם ידי קידוש יצאו. וכתבו התוס' אפילו לא טעם מכוס קידוש אלא א' מהן דס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה אבל ידי יין לא יצאו. ר"ל אם שותין יין בביתם צריכים לחזור ולברך על היין דשינוי מקום הוי הפסק ור' יוחנן אמר אפי' ידי יין יצאו דס"ל דשינוי מקום לא הוי הפסק וכתבו התוס' לר"י וז"ל ומיירי ששתו כלם בבה"כ. אע"ג דלענין קידוש יצאו בשמיע' (ר"ל וסגי אם שתה א') לעניין יין לא פטר אלא למי ששתה שם בבה"כ דהוי הפסק כו'. הרי דלר"י דשינוי מקום לא הוי הפסק הוי לדידיה מבית לבית וממקום למקום כמו לדידן מפינה לפינה ואפ"ה כתבו התוס' דצריך לשתות מיד סמוך לברכה דאל"כ הוי הפסק וה"ה לדידן מפינה לפינה וע"כ צ"ל דאין לדמות דין

הפסק' לענין קידוש במקום סעודה. דאע"ג דמפינה לפינ' הוי מקום סעוד' מ"מ מקרי הפסק א"כ כ"ש מחדר לחדר דלא מהני דעתו מתחלה אע"ג דמהני לענין קידוש במקום סעודה דהא אגודה לא יליף התירא דמחדר לחדר אלא מהיתרא דמפנה לפנה:

ודברי רמ"א בי"ד צ"ע. ר"ל ניהו דהתוספת והאגודה חולקים לענין מחדר לחדר ומפנה לפנה אבל מבית לבית ליכא מאן דמתיר. ורמ"א התיר גם מבית לבית. והנה אף שאין מדרכי דרך גבר בעלמא לצאת ולדון בדבר חדש כ"א להבין פשטות דברי מ"א כפי ענ"ד בע"ה מ"מ אמרתי רגע אדבר במה שעמדו אבות העולם ה"ה חכם צבי בהגהותיו לט"ז ח"מ ובתשובותיו וכן תשובת חות יאיר והוכיחו מש"ס דזבחים דאפי' הליכה מועטת הוי הפסק ואם כן ה"ה שהיה ואין שיעור לכ"ש והוא כמעט דבר שא"א לעמוד בו ואע"ג שכתב מ"א דוק' בכדי אבל לצורך מותר כהאי דסי' קפ"א בהאי דמים אחרונים מ"מ לפענ"ד מוכח דשני אמות לא מקרי הפסק דבמקום עמידת המזבח שהיה מרובע ל"ב אמה על לב"א יש ג' מחלוקת בדבר ר' בזבחים דף נ"ח ע"ב וביומא דף ט"ז ס"ל דהיה עומד באמצע העזרה שהיה רחבה קל"ה אמה דהיינו ט"ז אמה מן המזבח בחלק דרומי מן העזר' וטז"א בחלק צפוני מן עזרה. וראב"י בזבחים דף נ"ט וביומא דף ל"ז ס"ל דכל המזבח היה עומד בדרום עזרה דהיינו שסוף המזבח היה בסוף ס"ז ומחצה אמה הדרומית של העזרה ולא הי' נמשך כלום מן המזבח לס"ז אמה ומחצה הצפונית של העזרה (ור' יוסי רצה ר' יוחנן לומר בזבחים דף נ"ח ע"א דס"ל דעמד כולו בצפון) וסתם משנה במסכת מדות פ"ה משנה ב' לפי' הרמב"ם (דלא כרש"י) וכן פסק בחבורו דכ"ה אמה עמד בדרום וז' אמה הנותרים היה נמשך לצפון העזרה וע"ש בתי"ט וגם איזה מקום מקרי צפון שכשר לקדשי קדשים יש ג' מחלוקת וכדאית' ביומא דף ל"ו ע"א ובזבחים דף כ' ע"א דלר"י בר"י אינו כשר אלא מקיר צפוני של מזבח עד כנגד כותל הצפוני של העזר' אבל להלן מן המזבח הן למזרח והן למערב לא ור"א בר"ש מוסיף לצד מערב עד האולם ואפי' נגד הל"ב אמה של המזבח עד האולם דהיינו נגד חלק המזבח העומד בחלק הצפוני של העזרה ורבי מוסיף אפילו למזרחו של מזבח עד מזרח העזרה אמנם הוכיח התי"ט ביומא פ"ג משנה ט' דהרמב"ם ס"ל דרבי בהא ס"ל כר"י בר"י דלא מכשירים אלא מקיר המזבח עד כותל שכנגדו וכאלו חוט משוך מקיר המזבח הצפוני עד כותל מזרח ועד אולם אבל כנגד המזבח ממש הן לצד מזרח הן לצד מערב כלל לא וכן פסק הרמב"ם בחבורו ע"ש בתי"ט שהאריך א"כ תקשי על המתרץ ראשון בזבחים דף ל"ג דמשני הא מני ר"י בר"י מי דחקו לנוד מסברת המקשן דהוי מוקי לה כרבי וגם כיון דמוקי לה כר"י בר"י אפקי לברייתא מהלכתא דהא הרמב"ם פסק כרבי ה"ל להניח ס"ד דמקשן

דאתי כרבי דקי"ל כוותיה דמשך הצפון הוא עד כותל מזרחי אבל מ"מ אינו מותר כ"א נגד קיר צפוני של מזבח כנ"ל. וה"ל לאוקמי כסתם משנה דמדות דפסק' הרמב"ם כנ"ל דהמזבח היה משוך לצפוני של עזרה שבעה אמות א"כ אין מקום שחיטה מתחיל רק משבע אמות רחוק מחצי העזרה דהיינו ששים אמה ומחצה מכותל צפוני וכיון דשער נקנור הי' באמצע כותל מזרחי ורחבו עשר אמות א"כ הי' משוך ה"א לצפון א"כ אפי' הי' סמוך השער לצד צפון עדיין הי' רחוק מן מקום שחיטה שנים אמות דהא מקום שחיטה אינו מתחיל כ"א אחר שבע אמות לצד צפון כנ"ל והי' צריך להמשיך קרבן האשם שני אמות מן השער לצד צפון לשחטו שם. ולדעת מ"א וח"צ וחו"י הא בהליכה מועטת הוי הפסק אע"כ צריך לו' דשיעור הילוך שתי אמות לא הוי הפסק אבל מעט יותר ע"כ הוי הפסק דהא לאיכא דאמרי דראשו ורובו סומך ג"כ קשיא כנ"ל דה"ל לתרץ דאתי' כר' וכסתם משנה דמדות אע"כ צריך לו' דס"ל דשני אמות לא הוי הפסק א"כ אפי' א"א דראשו ורובו סומך ה"ל לסמוך בחלל השער ולהביאו להעזרה ולמשכו שני אמות לצפון העזרה ולשחטו שם אע"כ משום דאז הוי מעט יותר מב' אמות הוי הפסק ודו"ק:

סימן קסז

סעיף א

(**ס"ק א**) **במקום כו'** במקום שקשה כו' דהיינו לברר אפי' בלחם שלם המקום שקשה שבכל הצדדים ששם ודאי נאפ' יפה. והיינו לפי הגירסא בגמ' דצריך לבצוע במקום דגמיר בשולא עיין בהרב"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בצד כו'** זהו לאידך כו' ר"ל דלא כמובן הפשוט דרמ"א אינו חולק בהרב"י כיון שלא כתב בלשון וי"א. וע"ז כתב מ"א דע"כ חולק (וכן דרך רמ"א לפעמים אף על גב שאינו חולק כותב בלשון וי"א) דלגירס' במקום דגמיר בשולו אין חילוק בין צד מעלה או מטה או בין פת דידן לדידהו. לא רואים מקום שקשה ונאפה יפה כמ"ש בס"ק א' אלא רמ"א ס"ל כאידך גירס' דגריס במקום דקרי' בשולו וס"ל להאי דעה דלפי גירסא זו הכוונ' במקום שהתחיל הפת לקרום ולאפות תחל' אם כן בתנורים שבזמן הש"ס שהיו מדבקים הפת בצדי התנור וא"כ צד העליון והתחתון וכל צדדי הפת שוין ואינו מקדים לאפות מקום א' יותר מחברו כיון דהכל נאפה למעל' בתנור ולא בא למעט כ"א בפרוסה שלא יחתוך ממקום האמצעי דהיינו ממקום הרך כמו שכתב רש"י אבל בתנורים שלנו

שמעמידים הפת על שולי התנור י"א בצד העליון נאפה תחלה וי"א צד התחתון הדבוק לשולי התנור וע' בט"ז יש ט"ס בגרסאות שהביא וע' בב"י:
וכתב רש"י שבפרוסה כו' ר"ל לפי גירסא זו במקום דקרים בשולו היינו לפי תנורי הש"ס לא בא למעט כ"א פרוסה דבשלם כל הצדדים שוים כנ"ל אלא קמ"ל דבפרוסה לא יחתוך מאמצעיתו דהיינו ממקום רך כנ"ל וכתב רש"י דצריך לחתוך משולי הפת וה"ה מעליונו דבפת לא הי' חילוק בין עליון לתחתון כנ"ל ורש"י חדא נקט:
ובפת דידן יחתוך למעל'. נ"ל דצ"ל גם למעל' או אם לא נגיה צ"ל דכך כוונת מ"א שיחתוך גם למעל' דלא עדיף פרוסה משלם דבעינן בפת דידן שיחתוך למעלה ולמט' דלא כמ"ש בספר א"ר דמ"א ר"ל דוקא למעלה ולא למטה משום דלמטה מלוכלך באפר וכתב שכ"מ בב"ח. אבל לענ"ד ע"כ אין זה כוונת מ"א דא"כ גם בשלם למה יחתוך למטה:
ועמ"ש סי' קס"ח סס"ג דבפרוסה א"צ לחתוך בצד השלם ע"ש בס"ק ה':
מהרי"ל כו' וב' גודלין כו' ופרס ג"כ מלמט' למעל' כ"ה שם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ויחתוך כו'** הפסק' משא"כ בשבת דהוצרך שלא יחתוך כלל דבעינן לחם משנה שלם א"כ לא הוי הפסק' דהוי צורך סעודה:

סעיף ד

(ס"ק ד) חשוב כפרוסה אפילו מחובר מעט שאם יאחז בשאר הככר יעלה הפרוסה עמו אפ"ה חשיב פרוסה:
ער"ס קס"ח דאם י"ל ב' לחמים שלמים וא' גדול וא' קטן מברך על הגדול הרי דמעלת גדלות היא מעל' ה"ה בפרוסה דעדיף טפי כשהפרוסה גדולה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ובשבת כו'** דוק' כשאוחז בפרוסה כו' אבל אם חתך יותר אפילו כשאוחז בשאר הככר עולה פרוסה עמו לא הוי ל"מ:
וכ"מ לקמן סי' קס"ח. ר"ל שהביא מ"א שם ס"ק ד' בשם רוקח דאם י"ל שני חצאי לחם יכול לחברם ע"י עץ ויקרא לחם שלם אפי' בשבת:
וא"א דאי נשאר רק קצת מחובר מהני לענין שבת מאי רבותא דרוקח דס"ל למ"א דחיבור ע"י עץ לא גרע מחובר כ"ש מצד עצמות הלחם ובאמת יש לדחות זה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מן הפרוס**'. פי' עיקר המצוה כו' וזה הטעם דרשאי לחתוך פרוסה גדולה יותר מביצה. ובשבת אפי' הוא יושב לבד מותר כיון דאינו עושה כן רק בשבת מידע ידיע דמשום חיבוב מצו' סעודות שבת עושה כן ולא משום רעבתנות כ"ה בגמ':
וצ"ל בזה בסעודה גדולה שיחתוך בציעת המוציא כ"כ גדולה שיספיק לחלוק ממנה המוציא לכל המסובים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לכל כו**' דצריך לדחוק לאכול ב' זיתים כאחד דהיינו זית א' של ברכת המוציא וזית א' של מצת מצוה וכיון דבית הבליע' מחזיק ב' זיתים בצמצום צריך לדחוק א"ע כדי לבלען כא' וא"א ה"ל למעט בפרוסת המוציא שתהי' פחות מזית ויהי' יכול לבלוע בקל פרוסת המוציא עם זית מצה כא':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **המוציא כו**' מ"ש הרב"י דיש גרסאות כו' דבגמ' דף ל"ח איתי' ת"ר המוציא לחם מן הארץ ר' נחמיה אמר מוצי' כו' אמר רבא במוצי' כ"ע דאפיק משמע כו' ופרש"י הא ודאי ברכה הגונה דלשעבר בעינן שהרי כבר הוצי' הלחם שהוא בא ליהנות ממנו. עכ"ל כי פליגי בהמוצי' דרבנן סברי דאפיק משמע ור' נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע ע"כ והרב"י הי' לפניו הגרס' בטור כך יברך המוציא אע"ג דמוצי' עדיף טפי דכ"ע מודים דלהב' משמע וצריך לברך להבא אפ"ה פסק תלמוד' המוצי' (והיינו כתב הרב"י בשם התוס' בשם ירושלמי שלא לערב ראשי אותיו' העול' מוציא אע"ג דבלחם מן איכ' עירוב שאני התם דקרא כתיב הכי להוציא לחם מן הארץ כו' עכ"ל ועיין בט"ז מ"ש בשם הרא"ש) הרי דלפי גרסא זו כ' הטור להיפוך ממבואר בש"ס דבש"ס מבואר דצ"ל לעבר ומוציא לעבר משמע והטור כתב דצ"ל להבא ומוצי' להבא משמע וכן כ' הרב"י דהטור הוי גריס בש"ס איפכ' דמוצי' כ"ע ל"פ דמפיק משמע דהיינו להבא וכ' שמצא כן הגרס' בספר מערכות אלקים וכ"מ בתוס' שכ' והלכת' המוציא אף על גב דבמוצי' כ"ע ל"פ דמפיק משמע כו' עכ"ל התוס':
דבעי לברוכי על שעבד וא"כ ע"כ לגרסת הרב"י דתנן בש"א שברא מאור האש ובה"א בורא מאורי האש אמר רבא בברא כ"ע לא פליגי דברא משמע כי פליגי בבורא בית שמאי סברי בורא דעתיד למברא ובית הלל סברי בורא נמי דברא משמע מתיב רב יוסף יוצר אור ובורא חושך כו' אלא אר"י בברא ובורא כולי עלמ' ל"פ דברא משמע כי פליגי במאור מאורי כו' הרי דלכ"ע בעי' לשעבר:

וכ"ה בעירובין דף י"ט ע"א דאמר ר"ל פושעי גוים אפי' על פתחו של גיהנם אין חוזרי' בתשוב' מדכתיב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי שפשעו לא נאמ' אלא הפושעים דפושעים והולכים עדיין. ומתיב והכתיב המוצי' והמעלה הכי נמי דלהבא משמע בתמיה. ולגרסת הטור לפי מה שכ' הרב"י מאי פריך מהמוצי' אדרבה מדרבנן דר' נחמיה איכ' סייעת' דהא הם סוברי' דהמוצי' להבא משמע והא אפסק' הלכת' כרבנן אלא ודאי הגירס' שלפנינו דבעינן לשעבר היא גרסא הנכונה וא"כ לרבנן המוצי' דאפיק משמע שכבר הוציא ולכך פריך שפיר מרבנן דקי"ל כוותייהו:

ואפשר שיש טעות סופר בנוסחאות היינו בספר מערכות אלקים ובהתו' אבל דברי הטור שכ' להדיא דבעי' לברך להבא א"א ליישב כן:

ומה"ט ר"ל מה"ט שהוכיח דבעי' לשעבר י"ל נהיה קמץ תחת היו"ד דג"כ פי' לשעבר:

ובגמ' איתי' בהדי' דבורא לשעבר משמע כמ"ש לעיל מסוגי' דף נ"ב והוא היפך מדברי ח"מ:

מ"מ אמרי' כו' ר"ל כיון דבעינן למימר לשעבר ובורא הוי לכ"ע לשעבר ובורא אינו מבורר כ"כ שהוא לשעבר דהא פליגי בזה רבה ור"י כנ"ל טפי ה"ל לתקן לומר ברא מאורי כו' לזה כ' משום דבורא לישנא דקרא ועדיף לתפוס לישנא דקרא והם דברי התוס' שם דף נ"ב:

ובח"ה כ' בשם הירושלמי כו' דמקשה הירושלמי לב"ש ה"ל לומר על היין שברא פרי הגפן ותי' דוקא יין שמתחדש כל שנה ואין אש מתחדש בכל שנה עכ"ל ירושלמי ור"ל דוקא שמתחדש כל שנה מודה ב"ש שי"ל בורא דהוי בינוני דמשמע עבר ועתיד וכן היין כבר נברא ועתיד לברוא ועל שניהם אנו מברכים ומשבחים משא"כ האש שאנו מברכים עליו אינו על האש שלנו דא"כ כל עת שמוצי' אש ה"ל לברך אע"כ אין מברכים אלא על האש שנברא בששת ימי בראשית דאברי במ"ש וכמ"ש רש"י שם ולכך י"ל שברא דהיינו שעבר ובזה מיושב מה שהקשה מ"א לעיל על גרסת הרב"י די"ל להבא דהא באש אמרי' דמברכי' לשעבר דשאני אש שמברכי' על האש שנבר' בו' ימי בראשית וכן י"ל לפ"ז שהכל נהי' בסגו"ל תחת היו"ד כמ"ש ח"מ שהוא לשון בינוני ואין ראיה מבורא מאורי כו' דשאני אש דצ"ל על שעבר כמ"ש בירושלמי אלא דבח"מ הביא ראיה מבורא ע"כ ראייתי לית' אבל הדין י"ל שהוא אמת וכ"מ במ"א לקמן סי' ר"ד ס"ק י"ד שכ' וז"ל כ' בח"מ שי"ל שהכל נהי' בסגו"ל כו' עמ"ש סי' קס"ז ס"ת משמע שתפס עיקר דברי ח"מ וכן בתשובת מעיל צדקה סי' מ"ב הסכים לברך כל הברכ' בלשון בינוני וכ' דמה"ט י"ל

נהי' בסגו"ל אלא שסיים וז"ל אבל שמעתי כי גם נהי' בקמץ פי' בינוני אדרב' בסג"ל הוא ל' בקשה כמו ונהי' אנחנו וצאצאינו כו' ויש לחלק עכ"ל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **קודם כו'** כמ"ש סי' תרנ"א לענין נטילת לולב דצריך לברך עובר לעשייתו דהיינו שיטול הלולב ולא האתרוג ויברך (או על דרכים אחרים המבוארי' שם) אבל אין לברך קודם שיטול גם הלולב דהוי עובר דעובר וכ"ה לעיל סי' כ"ה סעיף ח' לענין תפילין דצ"ל אחר שהניחן קוד' הידוק' אבל לא קודם הנחה מה"ט:

סעיף יב

(**ס"ק י"ב**) **א"צ כו'** או שמא א"ר להפסיק דבשלמא אי הוי צריך להמתין הוי צורך המוצי' ומותר מה"ט להמתין אפי' לכתחלה מה"ט אבל כיון דמצד הדין אין צריך להמתין ולא ה"ל צורך המוצי' כ"א צורך סעוד' מסתפק שמא לכתחלה אסור וכ' מ"א מדסתם רמ"א פה בש"ע ולא הגיה ע"ד מחבר שכ' ואינו צריך דמשמע אם רצה ממתין וה"ל להגיה דאינו רשאי להמתין אלא ע"כ דחזר בו ופשיט ליה דמותר להמתין כיון דקי"ל דבין ברכה לאכילה עכ"פ דיעבד לא הוי הפסק אפי' לא הוי רק צורך סעודה א"כ נחתי' דרגא בין נטילה לברכה דקיל מיניה אפי' לכתחל' מותר אפי' לא הוי רק לצורך סעודה:

סעיף טו

(ס"ק טו) עסס"י ק"ע פי' אע"ג דאין אנו נוהגים באכילת מלח ר"ל כמו שארז"ל אחר כל אכילתך אכול מלח משום דבפת שלנו בלאו הכי יש מלח בפת סד"א דגם מלח שבפת מהני לסלק טעם על כל קרבנך תקריב מלח וגם מגין מן הפורעניות קמ"ל דלא. ומ"מ מצוה כו' וכתבו המקובלים כו' דלטעם הש"ע סגי באם הוא מונח על השולחן אע"ג שאינו מטבל בו הבציעה דהא הוא פת נקי אבל המקובלים כתבו לטבל כו':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ולא ישיח כו'** ועסס' ר"י כו' כ"ז הוא דברי של"ה דמה"ט כ' תחלה שלא ישיח עד אחר שבלע הפרוסה ואייתי ראיה מהאי דסי' ר"י דאם לועס ופולט אין צריך לברך וסיים. מכל מקום לא רצה לסמוך ע"ז בדיעבד אם שח שיחזור ויברך ע"ש וא"כ לכתחלה ראוי ליזהר שלא ישיח עד שבלע כזית דהא כתב מ"א בס"ק ז' דיש להחמיר שיהי' פרוסת המוציא כזית:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מענין כו'** רק צורך סעודה מדקאמר תנו מאכל לפלוני דלא הוי רק צורך סעודה אבל מ"ש תנו מאכל לבהמה הוי צורך המוציא דהא אסור לטעום קודם שיאכיל לבהמתו

וכ"כ הרב"י ומ"ש מ"א בס"ק י"ח דמאכל לבהמה הוי צורך סעודה לא דקדק בלשון כיון דלדידן אין נפקא מינה דגם בצורך סעוד' דינו כצורך המוציא:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מאכל כו'** אבל לשתיה כו' כדאשכחן ברבקה כו' ומדכתבה קרא ודאי כדין דברה וכדי שאנחנו נלמד ממנה. ואם כן אפשר שתיית בהמה אפי' צורך סעודה לא הוי ואם שח ליתן לשתות לבהמה אפשר צריך לחזור ולברך:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **אבל אח"כ כו'** התם ה"ט דיטעו כלם כו' לכן הוצרך לומר שאין בית הבליעה פנויה כו' ומיהו בתוס' פסחים כו' הבאתיו לעיל ס"ס קס"ו דלר"י דס"ל אותם בני אדם שקדשו בבה"כ אין צריכים לברך על היין ששותין בביתם דשינוי מקום לא הוי הפסק וכתבו התוס' אף על גב דידי קידוש יצאו אפילו לא שתה רק א' אבל ידי יין שלא יצטרכו לברך בביתם צריך דוקא שישתה מכוס קידוש דאם לא כן הוו הפסק בין ברכה לשתיה הרי אף על גב דטעם המקדש מכל מקום לגבי השומעים שלא טעמו הוי הפסקה:

והל"ח כ' כו' משום שכ' דף קט"ו כו' לא מצאתי ראיה זו בל"ח אלא כתב ראייתו מדכתבו התו' לרב דס"ל ידי קידוש יצאו דסגי אפילו טעם רק המקדש סגי וס"ל לבעל ל"ח דהוא הדין לענין ברכה וכבר דחה מ"א ראיה זו דהתוס' גופייהו חלקו בין קידוש לברכה אבל הראי' מדף קט"ו לא ראיתי שם בל"ח:

מצה לפני כל או"א. כתב רשב"ם שמנהגן הי' שהי' שלחן קטן לפני כ"א בשעת סעודתן לכן בליל א' של פסח צריך ליתן מצה בשעת עשיית הסדר לפני כאו"א. וע"ז כתבו התוס' נרא' דטעמו כו':

במ"ש התוס' דף קי"א. ר"ל מה שהבי' מ"א לעיל דלר"י שאמר ידי יין יצאו מיירי דוקא ששתו כנ"ל:

ועוד דהא בכל השנה כו' ר"ל אי נכריח מזה מה שאין נותנים לחם לפני כ"א כל השנה דרשאי' להפסיק. א"כ תקשי למה נותני' כל השנה מלח לפני כ"א וע"כ הטעם שלא יפסיקו הרי דגם כל השנה חוששי' ועושין תקנה שלא יפסיקו:

עד שיתן לו הבוצע כו' ניהו דנותנים מלח לפני כל א' ראי לאו יהי' הפסק' מרובה שיצטרך אחר קבלת הביצוע לבקש מלח וגם אין בזה טרח' מרובה ליתן לפני כל א' מעט מלח לכן חייבוהו לעשות כן משא"כ ליתן פת לפני כ"א שהטרח' מרובה וגם ליכ' רק הפסקה מועטת עד שיתן לו הבוצע לא חששו לכך כל השנה:

ולכן כפלו כו' תיכף לברכה מיד. דתיבת תיכף ותיבת מיד הוי כפל ושמות נרדפים אלא להורות על ריבוי התכיפה ככל מה דאפשר:

יהא שומע. דהוי כעונה:

דדוק' משום דברכת ענ"י כו' ר"ל האי דסעיף ז' נובע מדברי הא"ח וכ' שם הא"ח הטעם משום דברכת ענ"י הוי צורך סעודה משמע דלולי טעם זה הוי הפסק' אע"ג שהבוצע יעקב טעם:

סעיף כא

(ס"ק כא) אינו מברך ולא דמי לענ"י כו' דצריך לברך קודם ניגוב כי היכי דלהוי עובר לעשייתן ואם שכח יברך אחר ניגוב:

דהתם מעיקר' כו' ר"ל דהא מן הדין הי' ראוי לברך קודם נטילה דהוי עובר לעשייתן ממש. אלא דלפעמים יצא מבה"כ והוי גברא לא חזי לברך לכך אפי' חזי לברך נתנו לו חז"ל דין דלא חזי ואמרו שיברך אחר הנטילה קודם ניגוב דעכ"פ הוי קצת עובר לעשייתן דגם הניגוב מצורך הנטיל' דאסור לאכול בלי ניגוב ידים וא"כ כיון דבשעת עיקר חיובו דהיינו קודם נטילה הוי גבר' דל"ח והוי דיחוי מעיקר' ולכן חוזר ונראה:

כתב כו' אם יכול לאכול לאפוקי אם קץ באכילה דאסור לברך:

ונ"ל שטוב כו' ע"ש בב"י סי' קע"ב כצ"ל ר"ל דהרב"י כ' כאן על דברי הכל בו. וז"ל וזה אפשר כדעת הראב"ד בשכח והכניס משקין לתוך פיו. אבל אין הפוסקים מודים לו כמ"ש בסי' קע"ב הלכך אפי' יכול לחזור ולאכול אינו צריך עובר לעשייתן ובאמת אפילו למ"ד במשקין דצריך לברך לא דמי לדהכא באוכלין כמ"ש הרא"ש הובא במ"א סי' קע"ב סק"ג דשאני משקין שנזכר בעודן בפיו דומה קצת עובר לעשייתן עכ"ל. אלא דהרב"י הביא לקמן בסי' קע"ב בשם הרשב"א שכתב בשם הראב"ד דאפי' באכילה אם גמר לאכול צריך לברך דפסק כרבינא דס"ל הכי ברכות דף נ"א. וניהו דלא קי"ל בהא כהראב"ד מ"מ היכי דיכול לאכול ומצי לברך להוציא נפשיה מפלוגת' לצאת גם ידי הראב"ד עדיף טפי:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **רחמנא כו'** ולא אמר פת נמי יצא והיינו משום דהתוס' נסתפקו בזה ולכן ספק ברכות להקל כ"מ בב"י:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **א' מברך כו'** דעתי' למיעקר. ולכן לא חשיב קביעתן כ"ה דהא במעט זמן יתפרדו:

סעיף כד
(ס"ק כד) עם ב"ב אפי' ישבו כו' דנגררים אחר בעל הבית:

סעיף כה
(**ס"ק כה**) **בלא כו'** א' מברך לכלם והיינו דוק' א' מן המסובים כ"ה שם בש"ג:

סעיף כז
(**ס"ק כז**) **והולכים לא.** פי' ל"מ אמירה שלא תטעה שאין חילוק בין רישא לסיפ'. אלא דברישׁ' אמרו נאכל ובסיפ' מיירי שלא אמרו. ובין רישא ובין סיפא מיירי בין הולכים ובין עומדים. לזה כתב דז"א דהחילוק הוא דרישׁ' מיירי בעומדים במקום א' לכן מהני אמיר' ובסיפ' מיירי שהולכים לכך לא מהני אמירה. וכ"מ בגמ' דף מ"ב ע"ב דדייק מדקתני מתני' הסיבו א' מברך לכולם. משמע אבל ישבו בלא הסיב' כ"א מברך לעצמו והתניא עשרה שהיו מהלכין בדרך כו' כל אחד מברך לעצמו ישבו כו' א' מברך לכולם. ומשני הא דקתני ישבו אחד מברך לכולם מיירי בקבעו מקום ואמרו נאכל במקום פלוני וא"כ צ"ל דדומי' דהכי בריש' שהיו מהלכים כ"א מברך לעצמו מיירי ג"כ באמרו נאכל כו' ואפ"ה הואיל והם מהלכים לא מהני אמיר':

סעיף כח
(**ס"ק כח**) **יצאו כו'** וכ"כ בפסקי רקנ"ט סי' פ' וז"ל לרש"י כו' ר"ל דרש"י ור"ח חולקים בפי' מ"ש ישבו כ"א מברך לעצמו ורש"י פי' שישבו בלא הסיב' וכמ"ש פה בש"ע אבל ר"ח פי' דאפי' בזמן הש"ס סגי בישיבה גריד' ולא היו צריכים הסיב' וישבו פי' שלא הי' תחלת ישיבתן ע"ד לאכול כ"א לאיזה ענין אחר. ואח"ז דרך מקרה אכלו יחד לכן לא הוי קבוע ומברך כ"א לעצמו אבל אי הי' תחלת ישיבתן לצורך אכילה אפי' בלי הסיב' הוי קביעות וא' מברך לכלם. ולפי' ר"ח אינו כן דלדידיה אם קבעו לאכול אף על פי שלא הסיבו מקרי קביעות וא' מברך לכלם א"כ ס"ל לרקנ"ט כה"ג אפי' לכתחלה ישבו לאיזה צורך לא ע"ד לאכול כיון שעתה נתכוין שומע ומשמיע הוי כאילו עכשיו הוי תחלת קביעתן ויוצא א' בברכת השני וכן הבין מ"א ולכן כתב וכבר כתב הרא"ש שפירש"י עיקר. אבל אם זו הית' כוונות רקנ"ט א"כ לא ידעתי באיזה ענין דלפי' ר"ח כ"א מברך לעצמו היינו דבלא נתכוונו שומע ומשמיע פשיט' דכה"ג א"א לצאת בברכת חברו. ואולי ר"ל בישבו תחלה לשם אכילה מן הסתם אמרי' דודאי דעת א' להוצי' חברו ולכך א' מברך אבל כשלא היו קביעתן תחלה לאכילה אמרי' מסתמ' אין א' מכוין להוצי' חברו ולכן כ"א מברך לעצמו ומה"ט אי בודאי נתכוין שומע ומשמיע אפי' לא קבעו תחלה לשם אכילה יוצא א' בברכת חבירו לפי' ר"ח:

ומתשו' הרשב"א כו' אין ראיה כו' דהרב"י הבי' ראיה ממ"ש הרשב"א אע"ג דקי"ל אין זימון לפירות ואפי' קבעו ג' והסיבו כאכילת פירות ל"מ וצריך כ"א לברך לעצמו וע"ז כ' רשב"א דמ"מ דיעבד אי נתכוין שומע ומשמיע יצאו וס"ל להרב"י דה"ה הכא בלא הסיבה דהא בפירות ההסיב' אינה חשובה וכמאן דלית' דמי ואפ"ה מהני דיעבד ה"ה הכא בלי הסיבה:

מ"מ הרי קבעו כו' מ"א חולק על סברת הרב"י דבפירות ניהו דל"מ הסיבה מ"מ דיעבד מהני הסיבה אבל בלא הסיבה מודה רשב"א אע"ג שנתכוונו שניהן לא יצא שומע:

שהקשה הא קי"ל שמע כו' אהא דתנן ישבו כל א' מברך לעצמו ומאי קושי' הא התם קתני יצא דמשמע דיעבד והכא מיירי לכתחלה ודיעבד גם הכא יצא אע"כ דרשב"א ס"ל בישבו בלא הסיב' אפי' דיעבד לא יצא אפי' נתכוונו:

וקושייתו ר"ל קושית הרשב"א הא קי"ל שמע ולא ענה יצא:

כדאי' בירושלמי. הובא ברא"ש פ' ג' שאכלו וב"י לקמן סי' קצ"ז:

מכלל זה בה"מ וא"כ ע"כ האי כלל דשמע ולא ענה יצא לאו דוק' א"כ י"ל ה"ה דגם ברכת המוצי' יצא מן הכלל:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **גדול כו'** משמע בגמ' כו' דף מ"ז ע"א אית' רבב"ח איעסק לבריה בי' ר"ש בר"ק. קדם ויתיב ומתני לבריה אין הבוצע כו' וכ' רש"י קדם רבב"ח לישב על השלחן ולשנות לבנו הלכות סעוד' לפי שהחתן רגיל לבצוע והי' מלמדו איך יעשה עכ"ל ומסתמ' רבב"ח הי' גדול יותר מבנו דהא הי' צריך ללמדו דיני בציע' וגם היה אביו ואפ"ה הי' בנו החתן בוצע:

ב"י בשם התוס' שהביא מעשה שעשה ר"ש בחופה ע"ש:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **ת"ח כו'** ואסור כו' כדלקמן סי' ר"א היינו דרך חק כהונה וחייב מיתה שמראה שכתר כהונה חשוב יותר מכתר תורה אבל אם רוצה לכבדו רשאי ע"ש:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **טוב כו'** ומאריך ימים בכך. דאי' במגלה דף כ"ח אמר ר' פרידא שאחד ממדותיו שגרמו לו אריכת ימים שלא בירך לפני כהן. והוכיחו התוס' שם דע"כ מיירי כה"ג שהכהן הי' ג"כ ת"ח אלא שר' פרידא היה גדול ממנו ע"ש:

סעיף לב
(**ס"ק ל"ב**) **בע"ה כו'** דל"ש עין יפה כו' ועסס"א. דהא מה"ט בעה"ב בוצע כדי שיבצע בעין יפה ויתן לכל א' מהמסובים פרוסה גדולה משא"כ בזמן הזה דאין נותנים פרוסת המוציא לכל א' רק כזית כמ"ש סעיף א':

וכ"מ בגמ' ברכות דף מ"ו אי' דר' אבהו עביד סעודת' לכלהו רבנן. ואמר ר' אבהו לר"ז שיברך המוציא והשיבו האר"י בעה"ב בוצע ובצע רבי אבהו. וכשהגיעו לברך בהמ"ז אמר ר' אבהו שוב לר' זירא שיברך בהמ"ז וא"ל הא אר"ה בוצע מברך. ומקשה הש"ס ר"א שאמר שר' זירא יברך בהמ"ז כמאן ס"ל ומשני דס"ל כר"י דאמר בעה"ב בוצע אורח מברך והקשה מהרש"א כיון דר"א ידע מימר' דר"י הנ"ל. א"כ למה תחלה צוה לר' זירא לברך המוציא. ותי' דר"א לענותנותו החזיק לר"ז ליותר גדול ממנו ולכן א"ל שהוא יבצע ע"ש הרי מוכח דאע"ג דר"א הי' בע"ה אפ"ה נתן רשות לר"ז לברך המוציא לאשר החזיקו לגדול ממנו על כן כה"ג מותר וכן ראוי לעשות:

סעיף לד
(**ס"ק לד**) **מותר כו'** רב טעים כו' היינו דחשש משום הפסק:

סעיף לה
(**ס"ק לה**) **שיאכל הוא והם ימתינו עד שיאכל הוא**. צ"ל שלא הי' לפני המ"א בהגהת רמ"א אותן ה' תיבות והם ימתינו עד שיאכל הוא וכן ראיתי בש"ע עם מ"א דפוס פראג הישני' שלא הי' נדפס בהגהת רמ"א ה' תיבות הנ"ל:

סעיף לו
(**ס"ק לו**) **רוב העונים כו'** עסי' קכ"ד סעיף ט' ר"ל שם כתב המ"א דבברכה שמוצי' אחרים צריך להמתין עד שאחרים ענו אמן אפי' מאריכים מ"מ צריך להמתין ע"ש:

סעיף לח
(ס"ק לח) נותן ואסור לזרוק הפת היינו אפי' לא מימאס ע"י הזריק' כמ"ש שם:

סעיף לט
(ס"ק לט) הי' כו' ובשבת פורס כדרכו דאין אבלות בשבת:

סעיף מא
(**ס"ק מא**) **אפי' כ"מ בגמ'** (**ר"ה כ"ט ע"ב**) **מדאיבעי' להו כו'** בב"י כ' וז"ל מדלא שרי בפ"ב דר"ה אלא ברכת היין דקידוש וברכת המוציא דמצה עכ"ל ומ"א כ' דהראי' הוא מהאיבעי' דע"כ לשון הרב לאו דוק' דהכי אי' שם בעי רבא ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיק (פירש"י על אכילת מצה וקידוש גופיה

לא תבעי דחובה נינהו ומפיק אלא ברכת המוציא וברכת היין מבעי' שאין באות חובה אלא המברך צריך שיטעום וא"א ליהנות בלא ברכה מאי כיון דחובה היא אכילת מצה חוב' וכן קידוש וא"א שלא בהנא' והנא' א"א בלי ברכה נמצא המצו' תלוי בברכת הנאה ומפיק או דלמא ברכות ההנא' לאו חובא למצות אתי' שאף בכל ההנאות היא נוהגת עכ"ל) ופשט ת"ש דאמר ר"א דר"ש הוי מקדש והדר כי אתי אריסי מדבר' קידש שנית להוצי' האריס אלמ' אע"ג שיצא מוציא ביין קידוש וא"כ ה"ה במוציא דפת ע"כ דברי הגמ'. וא"כ מפשיטת הש"ס אין ראיה להרב"י דהמעש' הי' בקידוש וסיפר ר"א המעש' שהי' אע"כ דראייתו מאיבעית הש"ס מדלא בעי רק ברכ' המוציא של מצה כו' אע"ג דא"ל דנקט לרבות' המוציא דמצה אפי' בזה מסתפק שמא אינו מוציא מ"מ טפי ה"ל למיבעי' במוציא דשבת ויו"ט ויין של קידוש דשמעינן מיני' תרתי שמעי' דאפי' במוציא דשבת ויו"ט א"ל דמוציא אחרים ושמעי' מיניה דאפי' במוציא דמצה א"ל דאינו מוציא דהא איבעי' ליה ביין קידוש ומוציא דמצה ויין קידוש דין אחד להם ושוין. אע"כ צ"ל דמוצי' דשבת ויו"ט פשיט' ליה דאינו מוציא:

סעיף מב

(**ס"ק מב**) **קודם כו**' וי"א לאחרונה ולשניהם הטעם משום חיבוב מצוה ומה"ט י"א באחרונ' כדי שישאר טעם פריסת המוציא בפיו:

אבל להאכיל מפרוסת הבציע' כ' הט"ז וז"ל פי' מאותה פרוסה שחתך כבר מן הלחם השלם וחותך אח"כ מאותו פרוסה חתיכ' קטנה להמוציא ע"כ לשונו ומשמע אבל משאר הפת פרוס' הגדול' שנשאר' אחר שבצע ממנה רשאי להאכיל לעובדי כוכבים והעולם ראיתי נוהגים שקולפים מעט גם מפרוסה הגדולה במקום שנגע' בפרוסה שבצע להמוציא:

סימן קסח

סעיף א

(**ס"ק א**) **פת קיבר וקטן לכאורה משמע בטור כו**' דבטור הל' משונה מל' הש"ע דז"ל הטור מברך על השלם אפי' הוא פת קיבר והחתיכות פת נקיה ואפי' השלם קטן מן החתיכות עכ"ל מדלא כללינהו יחד מברך על השלם אפי' הוא פת קיבר וקטן כמ"ש בש"ע א"ו דהטור או או קאמר דהשלם אין לו רק חסרון א' נגד החתיכות או שהוא פת קיבר כו' ושוין בגדלות או שהוא קטן ושוין בנקיות. אבל בגמ' משמע כו' דהא מסיים אבל פרוסים כו' ומיירי בפרוסות גדולות דבהכי פליגי כו' לכאורה כוונתו דהאמרי' דף

ל"ט ע"ב הביאו לפניו פתיתים ושלמים אמר רב הונא מברך על הפתיתים ופוטר את השלמים ור"י אומר שלמים מצוה מן המובחר אבל פרוסה של חטין ושלמה של שעורים ד"ה מברך על פרוסה של חטים כו' אר"נ ב"י וירא שמים יוצא ידי שניהם כו' מניח פרוסה תוך השלמה ובוצע ופי' רש"י מדאמר רב הונא מברך ולא אמר מצוה כו' כמ"ש ר"י א"ו דאיירי שהפתיתים ושלמים שוין בגדלות וכיון דשלם לר"ה לא הוי מעלה לכן אמר מברך אם ירצה דשניהם שוין אבל אם הפתיתים גדולים מן השלמים ס"ל לר"ה דצריך לברך דוקא על הפתיתים הגדולים ור"י ס"ל אע"פ שהפתיתים גדולים צ"ל על השלמים. והקשו התוס' דא"כ ר"ה ור"י הם סברות הפוכות. לכן פי' ר"ת דפליגי דוקא בפתיתים גדולים מן השלמים וס"ל לרב הונא דמעלת גדלות ומעלות שלמי' שוין לכך מברך על איזה שירצה ור"י ס"ל דשלם עדיף וקיי"ל כר"י וכפירוש ר"ת ולפ"ז ראיית מ"א דעל כרחך מאי דאמר הש"ס אבל פרוסה של חטים כו' מיירי שהפרוסה גדולה מן השלמה דומי' דפליגת' דמיירי לפי' ר"ת שהפתיתים גדולים דומיא דהכי מה שמודה ר"י מיירי בפרוסה גדולה ואפ"ה מדנקט דוקא חטה דחשיב משעורים מדאקדמ' קרא בשבח ארץ ישראל דכתיב ארץ חטה ושעורה דכל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה וכדלקמן סי' רי"א סעיף ד' להכי מברך על הפרוסה של חטים ת"ל בלאו הכי הא יש לפרוסה שני מעלותא דחטה הוא יותר נקי משעורה השניה שהוא גדול א"ו דאפי' יש לפרוסה שני מעלות מ"מ שלם עדיף ולפ"ז דברי מ"א צ"ב דהא התוס' דחו פי' רש"י עוד מצד קושיות אחרות וז"ל ועוד תימ' (לפי' רש"י) אמאי שינ' בסמוך לשונו דנקט ל' פרוסה של חטין ע"כ פי' ר"ת כו' והיינו דלפי' ר"ת ניח' כמ"ש הרא"ש וז"ל הילכך מברך על השלמ' אפי' היא קטנה מן הפרוסה דבהכי איירי פלוגתייהו מדנקט פלוגתייהו פתיתי' ושלמים ובתר הכי קאמר פרוסה של חטין כו' דפרוסה משמע שהוא קטנה מן השלמה דל' פרוסה משמע חצי השלם כו' ורבות' אשמעי' אע"ג דפרוסה של חטין קטנה צ"ל עליה תחלה משום דכל הקודם בפסוק כו' עכ"ל הרי מבואר היפך ממ"ש מ"א דאדרבה פרוס' של חטין מיירי שהיא קטנה מן השלימ' ולהכי איצטרך לטעם משום דמוקדם בקרא אבל לעולם כשיש לפרוס' שני מעלות י"ל דמברך על הפרוסה כדמשמע בטור אמנם מדברי התוס' דלשם יש למ"א ראיה שכתב בד"ה אבל פרוס' של חטין כו' ד"ה מברך כו' דחטי' עדיפי דאקדמי' קרא אבל פתיתים ושלמים ממין א' אפי' יהיו הפתיתי' מפת נקיה והשלמים מפת קיבר מברך על השלמי' עכ"ל התו' ומדנקטו התוס' פתיתים מפת נקיה ולא נקטו פרוסה משמע דמיירי דהפרוסה גדולה דהא פתיתי' דנקטו בפלוגתא דר"ה ור"י מה"ט נקט פתיתי' משום דמיירי בגדולים לפי' ר"ת א"כ יש לפרוסה שני מעלות שהם גדולי'

וגם הם נקיים כמ"ש התוס' ואפ"ה כתבו התוס' דשם עדיף כיון שהם ממין אחד ודוק' חטים דאקדמ' קרא חשוב יותר מן השלם הרי מוכח כמ"ש בש"ע וכמדומה שלזה נתכוין מ"א ויש ט"ס בדבריו אלא שיראתי לשלוח יד להגיה וגם לא ידעתי באיזה ל' אגיה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מניח כו'** וצ"ע דאיך נעשה פשרה כו' דהא אפי' בה"מ כו' ר"ל דפשרה זו שכ' הרש"ל היא גרוע מפשרת הש"ס דלפשרת הש"ס א' מברך ומוציא לחבירו דהוי ברוב עם הדרת מלך ואיך נעשה כפשרת מהרש"ל לצאת י"ש שיברך כל א' לעצמו ונבטל עי"ז ברוב עם ה"מ (והוא ענין יקר וחשוב דמבטלי בה"מ מה"ט ואיך משום לצאת י"ש נבטלנו) ועוד דליכא פלוגתא בזה כו' ר"ל אי הוי פלוגתא בזה איכא מ"ד דס"ל לברך על פרוסה ש"ח ואיכא מ"ד דס"ל לברך על שלימה של שעורים. וכדי לצאת י"ש מניח פרוסה תחת כו' א"כ יש מקום לפשרת מהרש"ל דעכ"פ בין המברך על הפרוסה ובין המברך על השלם יש לו דעה אחד לסמוך עליו אבל באמת לפי' רבינו תם כנ"ל הא דאמר וירא שמים יוצא ידי שניהם קאי על פרוסה של חטים כו' ובזה האמרי' דברי הכל מברך על הפרוסה וליכא פלוגת' וע"כ צ"ל מאי דאמר ויוצא י"ש ר"ל שני הלחמים וליכ' בושה לשום לחם וכן כתבו התוס' והיינו ליתרון בעלמ' וא"כ איך נאמר דא' יברך על השלם של שעורי' דודאי עביד שלא כדין דהא ליכ' למ"ד דס"ל הכי:

ונ"ל דעכ"פ אם הא' אורח כו' ר"ל כה"ג גם מהרש"ל מוד':

דהא שרי' לי' כו' והיינו משום דבעה"ב מוצי' בברכתו את האורח ה"ל כאלו האורח מברך וכיון דהאורח אינו נזהר י"ל לברך על נקי של עובדי כוכבים ולכך הותר גם לבעה"ב הנזהר לברך על של עובדי כוכבי' ולא אמרי' דהאורח יברך על נקי של עובדי כוכבי' ובעה"ב על קיבר של ישראל ולא נתיר לבעה"ב הנזהר לברך על של עובדי כוכבים אע"כ דכה"ג ליתא לסברת מהרש"ל דהאורח נגרר אחר בעה"ב:

דהא לרש"י וסייעתו כו' דלפי' רש"י דפליגי לר"ה אם הפתיתים גדולים מן השלמה צריך לברך דוקא על הפרוסה ולר"י דוק' על השלם כנ"ל ולכך מפרש וירא שמים יצא ידי שניהם ר"ל ידי ר"ה ור' יוחנן וקאי אכה"ג דהפרוסה גדולה מן השלם ושניהם ממין א' אבל כשהפרוסה חטים ושלימה שעורים הלא בזה מסיק הש"ס ד"ה מברך על הפרוסה כו' ולא על כה"ג קאי מאי דאמר הש"ס יוצא ידי שניהם דהא ליכא פלוגתא בזה ורש"י לא ס"ל דר"ל ידי שניהם דר"ל שני הלחמים וניהו דקי"ל כפי' ר"ת דלדידי' במין א' והפרוסה גדולה מן השלם אי מברך על השלם יוצא לכ"ע דאפי' רב הונא מודה דרשאי לעשות כן וגם לפי' ר"ת פרוסה ר"ל קטנה כנ"ל לכן פי' דקאי על פרוסה של חטין כו' דגם בכה"ג

י"ש יצא י"ש בלחמים והיינו דוקא כשהפרוסה חטין דמצינו כן להדיא לפי' ר"ת ולא נוסף ע"ז דבר אחר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שלא כו'** אבל אם נראה כו' עסי' שס"ו ר"ל דדין זה הוא מרוקח דחיבור מהני וראיית רוקח מהאי דסי' שס"ו כמ"ש בס"ק שאח"ז והא מדאמרי' בסי' שס"ו אין מערבין בפרוסה ע"ש הטעם ואמרי' התם דאם חיבר שני חצאי לחם ונראה כשלם מערבי' בו וסביר' ליה לרוקח דה"ה הכא א"כ כמו דבסי' שס"ו קי"ל דאם נרא' שנתחבר לא מיקרי שלם ה"ה הכא: (ס"ק ד) יכול כו' ברוקח כ' בזה"ל כו' ר"ל דמלשון הש"ע משמע דהרבות' גם בשבת יכול לחברם ואין בו איסור משום מתקן בשבת אבל הל' הרוקח מבואר דגם לצורך שבת יכול לחברם דיהי נקרא עי"ז לחם שלם לצורך לחם משנה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ממקום כו'** וגם אם קרים בשולא (ד"מ) ר"ל הד"מ הוסיף טעם על מ"ש מהרי"ל ששם נראה כפרוסה:

אבל בחתיכה כו' מ"מ היא פרוסה כו מה שאין כן הכא דבאמת היא שלמה אלא דבצד שהיה דבוק היה נרא' כפרוס' ולכן עדיף לבצוע מצד האחרת:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הנקי כו'** ואפשר דנקי עדיף כו' ר"ל דמעלת נקיות מקרי מעלה מצד עצמו כמו מעלת גדול לא מצד דוקא הנקיות הוא חביב ולכן לא מהני מה שאין הנקי חביב לבוצע:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **איזה כו'** משמע דוקא לפי שהיה נזהר מדלא כ' דברי הר"ש מיד כשכתב מברך על איזה שירצה אם אינו נזהר והר"ש הי' רגיל כו' משמע דקאי דוקא אדסמיך לי' דהיינו נזהר:

כיון דאיכא פלוגת' כו' ר"ל דבירושלמי איתא פת נקי' טמאה ופת קיבר טהורה מברך על איז' שירצה ומדמים הפוסקים פת ישראל לפת טהורה ופת עובדי כוכבים לפת טמאה ולכן פסקו דפת עובדי כוכבים נקי ופת ישראל קיבר מברך על איזה שירצה אלא דשני דיעות שהביא האגודה חולקים בפי' הירושלמי דדעה א' ס"ל דהירוש' מיירי באינו אוכל חולין על טהרת תרומה ולכן מברך על איזה שירצה ולכן אין ללמוד ממנו לפת עובדי כוכבים כ"א באינו נזהר מפת עובדי כוכבים ודעה שניה ס"ל דהירוש' מיירי אפי' אוכל חולין ע"ט תרומה וא"כ ילפינן מינה לפת עובדי כוכבים אפי' הנזהר מברך על איזה

שירצה ולכן באינו נזהר לא הי' הר"ש מצוה לסלק דכה"ג ליכא מאן דפליג ובודאי מותר לדעת הירושלמי לברך על איזה שירצה:
ומ"מ משמע שם דאף באינו נזהר הי' הר"ש מסלקו וה"ט דאפשר דלא התיר הירוש' לברך על איזה שירצה אלא בטמאה כו' אבל בפת דעובדי כוכבים דגרע מיניה:
דהרב"י לא רצה להורות כמותו ר"ל כדמשמע בת"ה אליבי' דהר"ש וסמך הרב"י על דברי אגודה דמשמע דהר"ש קאי דוקא על הנזהר (אע"ג דהרב"י בחיבורו לא הביא כלל דברי אגודה רק דברי ת"ה) אבל באינו נזהר א"צ לסלק דהוזכר בהדי' בירושלמי להתיר וליכא מאן דפליג בזה וסברא הנ"ל לחלק בין טמאה לפת עובדי כוכבים לא ס"ל להרב"י ודע דמ"ש לעיל בשם הב"ח דבנזהר א"צ לסלק הטעם דס"ל דבנזהר כיון דאין דעתו לאכול ממנו וחייב לבצוע על של ישראל למה יהי' צריך להסירו וכמ"ש רמ"א בהג"ה בסעיף א':

סעיף י

(**ס"ק י**) **ואין דעתו כו'** וא"כ לכ"ע ר"ל אפי' לדעת ת"ה שהובא בס"ק שלפני זה דאפי' בנזהר צוה הר"ש לסלק מ"מ כה"ג דאין דעתו כו' א"צ וכמ"ש רמ"א בהג"ה סעיף א':

סעיף יא

(ס"ק יא) מיסב עמו דאז א"י לסלקו מפני האורח ז"ל הלבוש דאותו אחר רוצה לאכלו וצריך שתעלה גם הברכה עליו לפיכך מותר לבעה"ב כו' ולפ"ז אם האורח גדול שכ' מ"א בס"ק ל"ב בשם הל"ח דבזמן הזה יכול ליתן לבצוע להאורח א"כ ליתא להך דינ' ואפשר בזמן הזה אפי' אין האורח גדול כיון דהמנהג שכ"א מברך המוצי' לעצמו ואין יוצאים בברכת בעה"ב א"כ ליתא לטעם הלבוש ולית' להאי דינא אך לא ידעתי טעם להמנהג:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **לקבוע עליו נ"ל דאם הוא קבע כו'** הל' הוא קבע לאו דוק' דהא לאו בדידיה תלי' אלא כל שאחרים קובעים כמ"ש בש"ע וגמ' אלא משום סיפא נקט האי לישנ':
וכ"מ הלשון בגמ' כל שאחרי' קובעים עליו ור"ל דהא פי' קובעים עליו הוא שהוא שיעור שביעה ולכך קובעי' עליו א"כ למה נקט ל' קובעים הל"ל כל שאחרים רגילים לשבוע ממנו אע"כ דאי הוי אמר הכי הוי משמע דצ"ל שבעים מן הפת בכסנים לבד ובאמת אפי' אינן שבעים ממנו לבד כ"א ע"י הדבר שמלפתים עמו מיקרי קבע וכן נקט ל' שקובעים עליו דיש לפרשו ששבעים ע"י צירוף מה שמלפתים אלא שהקביעות העיקרי הוא הפת כסני':
ואם אכלו לבדו ולא אכל עמו עניני לפתן. בעי' ג"כ שאחרים (דהא לאו בדידי' תלי' כנ"ל) כו' דאם נשער כו' בשלמ' אי אכל עמו לפתן אז א"צ לשער דהא חזי' דהוא שבע

ממנו ומסתמ' גם אחרים היה שבעים ממנו אם היה אוכלים עם שיעור לפתן כזה מה שאין כן כשאכלו לבדו דצריך לשער אם היו אחרים אוכלים עמו ליפתן אם היו שבעי' ועי"ז אנחנו לא נדע שיעור הפת דהא לפי ריבוי הלפתן ממעט באכילת פת ואם ימעט בלפתן ירבו בפת א"כ לא ידענו שיעור הלפתן ושיעור הפת:

ועפ"ח דעירובין דפ"ב דתנן הא דבעי' שיעור מזון ב' סעודות לערובי תחומין כמה הוא שיעור' רמ"א מזונו לחול אבל לא לשבת ר' יודא אומר לשב' ולא לחול וזה וזה מתכוונים להקל ר"י סבר דבשבת שיעור סעוד' קטנה מבחול כיון דצריך לאכול ג' סעודות ממעט באכילת כל סעוד' ור"מ סבר אדרבא בשבת אוכל יותר דרווחא לבסימ' שכיח ובשבת בסים תבשיליה וס"ל דהפת שוה בשבת כמו בחול אלא דהתבשיל מה שמלפת עם הפת הוא בשבת יותר מתוק לבסים ועי"ז אוכל פת יותר בשבת א"כ איך אפשר לשער לר"י בסעודת שבת הא אנן בעינן למידע השיעור של הפת לבד והא בשבת אוכל עמו לפתן ותבשיל וא"כ לפי ריבוי או מיעוט התבשילין והלפתן יתרבה ויתמעט אכילת הפת איך נשער פת מזון שני סעודות לעירוב והיינו אם היה מלפת עמו היה מספיק לשני סעודות כיון דלא ידעינן שיעור הלפתן אע"כ צ"ל דמשערינן הלפתן כדרך רוב בני אדם מה שדרכן לאכול ברוב סעודות שיעור כמות הלפתן וא"כ ה"ה הכא:

ואם הוא שבע ממנו וגם אחרים כו' מברך המוציא כו' ר"ל דהא הביא הרב"י בשם הראב"ד דסגי באם הוא קובע עליו אפי' אין אחרים קובעים עליו ואע"ג דלא קיימא לן כוותיה אלא דוק' כל שאחרים קובעים עליו מ"מ כה"ג כיון שאם היו אחרים שבעים ממנו אם היו מלפתים עמו הניח מ"א בצ"ע אם יברך המוצי' לכן בצירוף דהוא שבע ממנו לבדו דאיכ' נמי דעת הראב"ד פשיט' ליה למ"א דמברך המוציא ושיעור שאחרים קובעים עליו ראיתי בספר כפות תמרים בסכה וכ"כ באחרונים שהוא שיעור ג' או ד' ביצים והיינו משום דמבואר לקמן סי' שס"ח פלוגת' רש"י ורמב"ם בשיעור מזון שתי סעודות לעירוב דלרש"י השיעור ששה ביצים ולרמב"ם שמונה ביצי' אם כן ממילא סעודה א' לרש"י ג' ביצים ולרמב"ם ד' ביצים וכיון דהוא שיעור סעודה לכל חד כדא"ל מיקרי קובעים עליו:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **יברך כו'** אע"ג דנמלך כו' א"צ לברך המוציא אם ר"ל נמלך ממש א"כ ניהו דאצ"ל המוציא אבל עכ"פ צ"ל בורא מ"מ כיון דנמלך וע"ל סי' ר"ו במ"א סס"ק ז':

צריך ליטול ולברך ענ"י ולברך המוצי' כ"כ מ"א לעיל סי' קנ"ח ס"ק ב' דלא כשל"ה ע"ש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **י"מ פת כו'** מ"מ מין דגן כו' כצ"ל. כמ"ש סי' ר"ח סעיף ב' וסעיף ג' כצ"ל:

ואם אינו אוכל העיסה רק הפירות כו' וכמ"ש סי' קע"ז דאוכל פירות תוך הסעודה בלי פת צריכים ברכה לפניהם ואם אוכל העיסה לבדה בלי פירות כ' ט"ז דמברך בורא מ"מ דאזלי' בתר שעת אפיה דבשע' אפיה היה ממול' עם פירות וה"ה פת הבא בכסני':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **שעירב כו'** קשה דהרמב"ם כו' כוונתו דהרב"י שינה לשון הרמב"ם ע"פ פירושו של הרב"י בדברי הרמב"ם ורצ' מ"א להוכיח דע"כ פי' הרב"י ליתא מדברי רמב"ם גופי' מוכח כן:

ובגמ' משמע קצת היינו דף ל"ז שהביא מ"א אח"ז אמר ר"י חביצ' אי אית ביה פרורים כזית מברך עליו המוציא ואי ליכ' פרורים כזית מברך במ"מ ופריך לקט מכלם (פי' התוספות מכל ה' מינים דגן) כזית ואכלן אם חמץ הוא חייב כרת ואי מצה הוא יוצא י"ח בפסח מוכח דאפי' ליכ' בכל פירור כזית מכל מקום מיקרי לחם דהא קתני לקט מכלם כו' משמע דא' לבד אינו כזית וס"ל להש"ס כיון דמקרי לחם לענין מצה דיוצא בה ה"ה דנקרא לחם לברך עליו המוציא וקשי' לר"י ע"ש הרי דש"ס דימה ברכת המוציא למצה בליל פסח אף דיש לדחות דלא מדמהו כ"א לענין כמות ושיעור אם נקרא שיעור כזית לענין מצה ה"ה לענין מוציא אבל אי הוי לחם לענין מצה שיהיה נקרא גם לחם לענין מוציא ליכ' למשמע מיניה מ"מ קצת משמעות איכא:

וכ"מ בהרמב"ם פ"ו ד"ז שכתב וז"ל אין אדם יוצ' באכילת מצה שהיא אסורה לו כגון כו' זה הכלל כל שמברכין עליו בהמ"ז יוצא בו ידי חובתו וכל שאין כו' עכ"ל ובהמ"ז וברכת המוציא חד דינא א"ל מ"מ יש לדחות קצת דוקא לענין אכילת איסור דיניהם שוה ולא לענין מה שנקרא לחם מ"מ קצת משמע כן דהא כללא כייל:

וע"ק דא"כ יאכל כו' ולא משמע כן בסי' קפ"ח דקי"ל דאם שכח ביום טוב בבהמ"ז יעל' ויבא צריך לחזור ולברך בהמ"ז משא"כ בר"ח דבר"ח אי בעי לא אכל פת משא"כ שבת וי"ט דלא סגי דלא אכיל פת:

והקשה הר"ן הביאו מ"א לקמן סי' קפ"ח האמרי' דדוק' ליל א' של פסח חובה לאכול מצה ולא בשאר הימים ותי' הר"ן דבליל א' כדי לצאת י"ח מצה צ"ל מצה עני' משא"כ בשאר לילי וימי הפסח רשאין לאכול מצה עשיר' והא מצה עשירה היינו שעירב בעיסה מי פירות וא"א לדברי הרב"י דהכא הלא במצה עשירה אינו מברך המוציא ובהמ"ז וא"כ איך אמרי' דבי"ט לא סגי דלא אכיל פת ומה"ט בשכח יעלה ויבא צ"ל ולברך הא אי בעי אכיל מצה עשירה דלא הוי פת:

וא"ל דהרמב"ם דוק' כו' אינו יוצא בו י"ח בפסח ולא אמר הרמב"ם בפ"ז דאם לשה במי פירות יוצא בה ר"ל שאר פירות חוץ מד' דברים כמ"ש ה"ה שם:

יין הוי כדבש כמ"ש ברמב"ם בהל' חמץ:

ועי"ל דהכא כו' שכ' שלשה כו' שלשה כולם בדבש משמע כצ"ל:

אבל התם מיירי ר"ל בפ"ז מהל' חמץ שכתב הרמב"ם שלשה במי פירות דיוצא מיירי שיש בה מעט מים ע"כ בלא"ה מיירי שיש בה מעט מים כמ"ש ה"ה שם דאל"כ הלא אינו בא לידי חימוץ וקי"ל דבמצה כזו אינו יוצא דכתיב לא תאכל עליו חמץ ז' ימים תאכל מצה ודרשינן דוקא מה שבא ליד חימוץ יוצא ידי מצה וכיון שיש בה מעט מים באמת הוי לחם ומברכים עליו המוציא ונתיישב קושיא א' מדברי רמב"ם וש"ס דברכות הנ"ל אבל אכתי לא נתיישב קושייתו מסי' קפ"ח בין לתי' קמא ובין לתי' בתרא כיון שכתב הר"ן דבשאר הימים מותר לאכול מצה עשירה א"כ לתי' קמא היינו דוק' עירב בה א' מד' דברים דבש וחלב כו' וע"ז אינו מברך המוצי' ובהמ"ז לכן לתי' ב' דאכל בלי תערובת מים ג"כ אין מברך המוציא ובהמ"ז ואיך אמרי' לא סגי דלא אכיל פת אבל באמת אין כוונת מ"א בהאי קושי' מסי' קפ"ח להקשות על הרמב"ם דאפשר דהרמב"ם לא ס"ל כתי' הר"ן אלא דס"ל כדעת הפוסקים הא דאמרי' בש"ס י"ט לא סגי דלא אכיל פת מיירי דוק' בליל א' של פסח וליל א' של סוכות ולק"מ אלא דקושית מ"א לדידן להרב"י דהעתיק פה דברי הרמב"ם לפי פירושו דבעירב בה דבש כו' אינו מברך המוצי' ולקמן בסי' קפ"ח משמע דס"ל כהר"ן כמ"ש מ"א בסי' קפ"ח דמשמע מדסתים בסי' קפ"ח דס"ל דכל ימי הפסח אם שכח יעלה ויבא צ"ל ולברך בהמ"ז ובזה א"ש תירוץ מ"א כיון דלהרמב"ם לק"מ ולדידן י"ל דל"ל האי כללא דכייל הרמב"ם דכל שאין מברכים עליו המוציא ובהמ"ז אינו יוצא י"ח מצה ולדידן ג"כ א"ש כיון דלא ס"ל כלל של הרמב"ם כנ"ל וכיון דאסיק מ"א דלא כהרב ב"י אלא דצריך לברך המוציא אף דעירב בו מי פירות אם לא שאין בו מים כלל ולקמן סי' תע"א העלה מ"א דאפי' אין בו אלא מעט שמן מיקרי מצה עשירה ואינו יוצא בה ליל א' א"כ כל ימי הפסח יכול לאכול מצה עשיר דהיינו שיש בו מעט שמן ואפ"ה צ"ל המוצי' ובהמ"ז לדעת מ"א משא"כ אי הוי אמרי' כדעת הרב"י דאפי' עירב בו מעט שמן רק שניכר אינו מברך המוצי' שפיר קשי' דאי ניכר השמן בטעמו הלא אינו מברך המוצי' ובהמ"ז ואי אכל מצה שאין בה שמן כ"א מעט עד שאין ניכר בטעמו א"כ גם מצה עשירה לא מיקרי ויוצ' בה י"ח שאם אין בו אלא מעט מוד' מ"א בסי' תע"א דלא הוי מצה עשירה ע"ש:

וצ"ע על הרב"י ששינה ל' הרמב"ם דהרמב"ם כ' שלשה משמע כפי' מ"א והרב"י כ' עירב והיינו כפי פי' הרב ב"י בחיבורו ופי' הרב"י ע"כ ליתא כמ"ש מ"א:
ודברי רמ"א עיקר שכ' שכמעט הדבש ותבלין עיקר אע"ג דברמ"א משמע דמ"ש יש בו תערובת מים אלא שהדבש עיקר ומ"א הוכיח לעיל דמיירי באין בו מים כלל מ"מ לדינא הסכים לרמ"א:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **וכוססי' כו'** לתיאבון כו' והט"ז כ' ערוכות יפה כגלוסקאות נאות עכ"ל:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **שלכל אלו כו'** וכ' הב"ח כו' וט"ז תי' דודאי ברכת במ"מ פוטר אפי' לחם דהא זיין וכן ברכ' אחריה דהיא מעין ג' ראוי לפטור גם לחם אלא משום חשיב' הפת קבעו לו ברכת המוצי' וג' ברכות לאחריה א"כ בספק כהאי עדיף לברך במ"מ ומעין ג' מלברך המוציא ואחריה שלשה ברכות:
לא יאכלם אלא תוך סעודה פי' דבאמת קבע סעודתו על הפת ואוכל תוך סעודתו הני כסנים אבל אי רוצה לאכול רק מעט פת כדי לפטור הני כסנים דלא קי"ל כר"ח דאמר פת פוטר כל מיני מאכל וכמ"ש מ"א ר"ס קע"ז ע"ש וגם דוקא שאוכל אותן תוך הסעודה מחמת הסעודה כמ"ש סעיף ח' וכאשר רמז עליו מ"א בס"ק זה:
אא"כ הדבש הוא הרוב ר"ל יותר מן המים כ"ש כשאין בו מים כלל ולא נילוש רק בדבש או חלב וכדומה לזה:
לכן אין לאכלו כו' ר"ל אפי' אין בו תערובת מים כלל וה"ה קרעפלי"ך שממולאים ר"ל ניהו דבהני תרי מיני פת כסנים כעבין יבשים או שנילושה בדבש וכדומ' מחמיר שלא לאכלן אלא תוך הסעודה מ"מ עיס' הממולא' בדבש ואגוזים וכדומ' אפי' נלושה במים גרידא ליכ' ספיקא ולברך עליו במ"מ והוא י"א הראשון שהביא הרב"י:
או הוזין בלאזין. כ' הט"ז זהו מה שקורין פריטליך:
ועמ"ש ס"ק ח' אימתי כו' ר"ל הא דכתב הב"ח להוצי' מידי ספק ואכלו בתוך הסעודה דהפת פוטרו מ"מ בעי' דוק' שאכלו מחמת סעודה כמ"ש סעיף ח' וכנ"ל:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **ודקין כגון כו'** נאלסינק"י וכ' שם הובא בט"ז דלא מצינו במדינתינו עיס' שבלילתו רכה וכלם בלילתה עבה אף שהפת היא דק מאד הוא ע"י העריכה ע"י גלגל אבל העיסה היתה בלילת' עבה אלא כגון הני נאליסינק"י ששופכים מים ע"ג קמח והוא

רך מאד עד שלרכותו א"א להעריכו ביד או לגלגלו בגלגל של עץ אלא שופכים ממנו על עלים רחבים ואופים אותו ע"ג אותן עלים וע"ש אותן העלים נקראי' נאליסניק"י עכת"ד:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **שלא מחמת סעוד' פי' כו'** לתענוג כו' והט"ז חולק וכ' דאינו תלוי בדעתו אלא תליא בשיעור אכילתו אם אכל דבר מועט ודאי לקינוח וצריך ברכה ואם אכל הרבה הוי מחמת סעוד' ע"ש:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **טעונים כו'** ממ"ש בגמ' אין לך דבר כו' ברכות דף מ"א ע"ב:

וא"כ כל מיני פת הנזכרי' בסעיף ז' ר"ל כל מיני פת הבאה בכסני' דינייהו כמ"ש פה בלחמניות דהא בלחמניות לא ידעי' אלא דמדמינן להו וילפי' ממ"ש גבי פת בכסני' א"כ כ"ש שהדין כן בפת הבא בכסנים דמיניה ילפי' שאר דברים:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **שנדבקים ל"ד דאפי' כו'** ר"ל דלא תימ' דמה"ט נקט נדבקים דוקא שע"י שנדבקו ע"י בישול או ע"י מרק ואז עי"ז יצאו מתורת לחם ולכן באין כזית מברך במ"מ דהא בסעיף י"א וסעיף י"ב לא הוזכר שנדבקו ואפ"ה כיון דאין להם תואר לחם מברך במ"מ א"כ ה"ה הכא בנתחבר ע"י מרק אפי' לא נדבקו אם אין בהם כזית ואין להם תואר מברך במ"מ ודומיא דהכי בנתבשלו אם אין בהם כזית אפי' י"ל תואר לחם אפי' לא נדבקו מבמ"מ דלא מצינו חילוק בין בישול ובין חיבור דמרק כ"א לענין תואר לחם בפחות מכזית ולא חילוק אחר אע"כ נקט נדבקו לרבותא אע"פ שאחר הדבק יש בהם כזית מ"מ אם לא היה כל פרוסה לבדה כזית קודם הדבק דין אין לו כזית י"ל וע' מ"ש בס"ק כ"ח:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **נתבשלו כו'** לכן יש למנוע שלא לאכול פרורות כו' ר"ל שאין בהם כזית דבכזית אפי' הוי בישול מ"מ מברך המוצי':

ונראה שיש בהם תואר לחם דאז יש לספק אי עירוי לא הוי כמבושל ויש לו דין חיבור מרק דאפי' אין בו כזית אי א"ל תואר לחם מברך המוצי' או עירוי הוי כמבושל ול"מ תואר לחם באין בהם כזית:

לכן יברך על פ"א תחלה כמ"ש סי' קע"ז וכבר כתבתי לעיל דמה שיאכל פ"א תחלה ר"ל דוק' דרך קביעות אבל לאכול מעט פת אינו פוטר שאר מאכלים וכ"כ מ"א ר"ס קע"ז וכן הדין בכ"מ שהוזכר בסי' זה שיאכל לחם תחלה ר"ל דרך קביעות:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **יש בהם כזית פי' שבכל פרוסה בפ"ע כו'** ר"ל לא שנעשו כזית ע"י שנדבקו שני חצאי זית יחד דהדיבוק אינו מחשבו לכזית אלא צ"ל דכל פרוסה בפ"ע קודם הדיבוק יש בו כזית וכמ"ש לעיל:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **ניכר וידוע כו'** דהמרדכי ס"ל כרש"י כו' דאי' דף ל"ז ע"ב א"ר יוסף חביצ' אי א"ב פרורי כזית מברך המוצי' כו' ואי לית בהו כזית מברך במ"מ כו' ואמר רבא עלה הא דאמרי' באין בהם כזית דמברך במ"מ דוק' בלית בהו תואר לחם אבל אית בהו תואר לחם מברך המוצי' ופירש"י חביצה שנתבשלו הפרורים יחד והתוס' דחו פירש"י ולכן פי' התוס' דהיינו שנתחברו ע"י מרק וא"כ פירש"י דחביצ' היינו נתבשלו ואפ"ה אמר רבא אי איכא תואר לחם אפי' ליכ' כזית מברך המוציא אע"ג דע"י בישול שוב אינו ניכר שהוא לחם כמ"ש מ"א בס"ק כ"ז ע"כ צ"ל דכל זמן שלא נימח מקרי תואר לחם אף שאינו ניכר שהוא לחם וה"ה בנתחבר ע"י מרק דינא הכי אבל לדידן דקי"ל כפי' התוס' דחביצא ר"ל שנתחברו ע"י מרק וס"ל להטור דע"י בישול אזיל תואר לחם כמ"ש ס"ק כ"ז וע"כ אפי' אינו נימח לא מקרי תואר לחם דהא סתמ' כ' הטור כיון שנתבשל לא חשיב תואר לחם וא"כ "ה בנתחבר אפי' לא נימח רק שאינו ניכר שהוא לחם לא מיקרי תואר לחם:

ודע כו' דלאו פת הוא כלל וגרע מפת הבא בכסנים בסעיף ז':

אמרי' בגמ' אם פירר כו' דרב יוסף אייתי ראיה לדין חביצ' אם יש בהן כזית דמברך המוצי' מדתני' האוכל מן המנחות מברך המוציא והא קי"ל דצריך לפותתן שיהיה בכל חתיכה כזית אלמ' בכזית סגי לברך המוציא וא"ל אביי אלא מעתה לר' ישמעאל דס"ל דהיה צריך לפתת המנחה עד שהיה מחזירן לסולתן והיה הפרורים דקים כקמח הכי נמי דלא מברך המוציא וכ"ת הכי נמי והתני' ליקט מכלן (פירש"י מכל ה' מיני מנחות והתוס' פי' מכל ה' מיני דגן) כזית ואכלן מיקרי לחם לענין מצה בליל א' של פסח וכן לענין חמץ וס"ל דה"ה דמיקרי לחם לענין המוצי' אע"ג דלית בכל פירור כזי' דהא ליקט מכלן כזית קתני ומשני דמיירי שערסן פירש"י וז"ל כשחזר וגבלן יחד וחזר ואפאן ערסן ל' עריסותיכם עכ"ל:

דהא מיקרי שי"ב כזית לר"י ר"ל דהא אביי הקשה לר"י דבעי כזית דהא מבריית' שמעי' דאפי' פחות מכזית סגי ועל זה משני כשערסן וע"כ צ"ל דזה מיקרי כזית דל"ל דהוי תואר לחם דהא לא הוזכר בדברי ר"י כלל מתואר לחם ורבא דחידש דין זה תואר לחם בסוף הסוגי' אבל בתחלת הסוגיא לא הוזכר מזה ור"י לא ס"ל כן:

ומשמע שם דאפי' מטוגנים כו' כמו שכתבו התוס' ר"ל דהתוס' שם ד"ה לחם כו' הוכיחו דעיס' שבלילתו עבה ואח"כ בשלה או טגנה בשמן מברך המוצי' כיון דהוי לחם לענין חלה ה"ה לענין מוציא והם היש חולקים שבסעיף י"ג ואייתי ראיה מדתני' דמברך המוצי' על המנחות אע"ג שהמנחות היו מטוגנים בשמן וא"כ לפ"ז לפי' רש"י דלוקט מכלן כזית כו' ר"ל מכל המנחות ואהא משני כשערסן הרי אע"ג דהוי מטוגנים תחלה בשמן מ"מ ואפי' פררן אח"כ כשחזר וערסן הוי לחם וכוונת מ"א אע"ג דבסעיף י"ג כ' דיש לנהוג כדעה א' דשם דאם טגנם תחלה מברך במ"מ היינו משום דס"ל דלענין המוצי' לא אזלי' בתר עיסה כ"א בתר אפיה וכיון דבשעת אפי' טגנה לא הוי לחם לענין המוצי' והאי דמנחו' צ"ל כתי' השני של הר"ש בפ"ק דחלה דשאני מנחות דשמנן מועט ואין בו כדי לבטל מתורת לחם עכ"ל א"כ נ"מ לדידן אי לא טגנה בשעת אפיה ראשונה ופררן וחזר וגבלן ואפאו אפי' טיגנה בשמן בשעת גיבול השני מ"מ לא נתבטל מתורת לחם כמו לדעת התוס' דאזלי בתר עיס' אפי' טגנה תחלה מ"מ הוי לחם ה"ה לדידן דאזלי' בתר אפי' וכיון דבאפי' ראשונה לא טגנה והוי לחם אפי' טגנה אח"כ בשעת גיבול השני לא נפיק מתורת לחם וא"כ בהני פרימזיל"ך שהבי' מ"א אפי' טיגן הפרימזל"ך מ"מ מיקרי לחם וע"ש גם בתוס' ד"ה חביצ' כו':

ואע"ג דלפמ"ש הרב"י להרמב"ם כצ"ל ר"ל דלשונו סותר זה את זה וכמ"ש בט"ז דתחל' דבריו משמע אי איכ' כזית אע"ג דליכ' תואר לחם מברך המוצי' וסוף דבריו משמע דאפי' כזית אי ליכ' תואר לחם מברך במ"מ ומסיק הרב"י דברישׁ' מיירי בלישה דהיינו נתחבר ע"י מרק לכן אפי' ליכ' תואר לחם כיון דהוי כזית הוי לחם ובסיפ' מיירי בבישול לכך אפילו אית בהו כזית בעינן תואר לחם ע"ש וא"כ לדידן דקי"ל דלא הוי תואר לחם אלא אם ניכר וידוע שהוא לחם ול"מ מה שאינו נימח דלא כהמרדכי א"כ בבישול אפי' איכ' כזית מברך במ"מ דהא לדידן בבישול לא משכח' תואר לחם דהא בבישול ודאי אינו ניכר כמ"ש לעיל מ"מ הא לא קי"ל בזה כהרמב"ם אלא באיכ' כזית אפי' בבישול ואפי' ליכ' תואר לחם מברך המוצי' וא"כ יהי' צריך לברך על הפרימזליך המוציא וראיתי בספר אבן העוזר שכתב ע"ז וז"ל ודבריו אין נראין לי דשאני התם (ר"ל במה דמשני הש"ס כשערס') דחזר ונדבק ע"י אפיה אבל אם נדבק ע"י בישול לא חשיב חיבור למיחשבי' לחם כו' ותו דעיקר הטעם דמברכי' המוצי' בבישול כיון שכבר שם לחם עלי' לא פקע שם לחם ע"י בישול ובנ"ד מיד שהתחיל השומן ולחם להרתיח שהיד סולדות בו כו' מיד מיקרי בישול לענין שינוי צור' ואז מיד נתבטל מתורת לחם דהא אז מיד לא נעש' ודאי כ"כ מהרה גוש א' וא"כ אז הוי שינוי צורה וגם לית ביה כזי' ולכן אף שנתבשל אח"כ ונעש'

גוש א' מ"מ כיון שכבר פקע ממנה שם לחם שוב לא אתי מחדש עלה שם לחם אחר הבישול כו' עכ"ל:

ונראה מדבריו שהבין שלא נעשו גוש א' עד שנתדבקו ע"י בישול ולפ"ז המ"ל מדברי מ"א גופי' שכ' לעיל בס"ק כ"ד וס"ק כ"ו דהחיבור והדיבוק שנעשה ע"י בישול לא מיחשב עי"ז פרורים כזית אלא צריך שכל פירור לבד יהי' כזית וכן הקשה באמת בס' א"ר והניח בקושי' ולכן נלע"ד דלעיל מיירי שנדבקו מצד עצמן ע"י מרק או ע"י בישול לכן האי דיבוק לא חשיב שיחשבו ע"י זה פרורים כזית משא"כ הכא דמיירי שגבלן בידים וחברן קודם בישול וכיון דבידים חיברן חשיב האי דיבוק כיון דהוא אחשבי' ומחשב עי"ז פרורים כזית ובזה אזדא לה קושי' שני' דמיד שהתחיל להרתיח דעדיין לא נעשה גוש א' והוי פחות מכזית מתבטל מתורת לחם לפמ"ש ז"א דהא נעשו גוש אחד קודם שנתנן בקדרה לבשל ע"י שגבלן יחד כנ"ל וקושייתו ראשונ' דשאני התם דנדבק ע"י אפי' משא"כ שנדבק ע"י בישול ג"כ ליתא דהא לא נדבקו ע"י בישול ולא התם ע"י אפיה כ"א ע"י גיבולו והא לא קשי' למ"א מנ"ל למ"א דילמא התם משום דנדבקו ע"י אפיה לכך מהני אבל גיבול אם נתבשל לאח"ז לא מהני אין זה קושי' דע"כ צ"ל דכוונת המתרץ כשערסן ר"ל דעל ידי עירוס וגיבול מיקרי פירורים כזית דל"ל משום האפי' שאח"ז דא"כ העיקר חסר מדברי המתרץ דמשני כשערסן והוא מל' עריס' כמ"ש רש"י ועדיין לא הוזכר בדבריו אם אח"ז אפאן או בשלן וא"א דדוק' האפי' גורם שיקר' פרורים כזית הל"ל כשערסן ואפאן דהא העירוס לבד אם בשלן אח"ז לא מקרי פרורים כזית אע"כ צריך לו' דהעירוס לבד דהיינו הגיבול כיון דאחשיב להאי דיבוק גורם שיקרא פרורים כזית ואם כן אפי' בשלן אחר זה אין הבישול מבטל מתורת לחם ומה שכ' רש"י וחזר ואפאן הוא לאו דוקא וחדא מנייהו נקט דנראה לרש"י למלתא דפשיט' דבישול ואפיה בזה שוין דהעיקר תלי' בגיבול של עריס':

אמנם כ' בס' א"ר דאם עשה הפרימזלי"ך מלחם שרוי במים י"ל קודם הגיבול בטל מתורת לחם דודאי נתלבנו המים מן הפרורים כמ"ש בסעיף י"א וא"כ מברכים על הפרימזלי"ך כה"ג במ"מ:

ומ"מ אם עירב בהן קמח וטגנן וא"כ מצד הקמח מברך במ"מ כמ"ש בסעיף י"ג אי לשו בהן דהוי פת הבא בכסני' כמ"ש סעיף ז' ראוי לברך במ"מ אלא דלגבי הפרורים ל"מ הטיגון ולישה בשמן כמ"ש לעיל נסתפק אי ניזל בתר הרוב אע"ג דקי"ל ס"ס ר"ד דבחמשת מינין מצד חשיבתן ל"מ אם נתערב ברוב ד"א אפ"ה אזלי' בתר ה' מינים מ"מ הכא נסתפק דהא הכל בין קמח ובין פרורים הם מה' מינים אפשר דאזלי' בתר רוב:

ומיהו כו' פרוסת שלימות ר"ל דיש בכל פרוסה כזית בלי דיבוק:
ובכ"ה כתב בשם רש"ך כו' מ"מ כשחברו כו' ומברך במ"מ כו' וצ"ע דהוא נגד הש"ס הנ"ל וע' בס' אה"ע:

סעיף כט

(ס"ק כט) במים וה"ה הנותנים חתיכת פת כו' וא"כ דעתו גם על הפת אבל במפרר רק מעט לחם כ' סס"ק ל' דהשכר פוטרו:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **ואין מברכים כו'** וא"כ לא יצטרך לברך בהמ"ז וכמ"ש ס"ז ס"ק ט"ז ר"ל דע"כ מיירי שלא אכל באות' לילה שום מצה אחרת דאל"כ ת"ל שיצא במצה אחרת וכיון דלא אכל כל הלילה כ"א מצה השרוי' ועלי' מברך ברכה א' מעין ג' והא קי"ל דאם שכח כל ימי הפסח כ"ש לילה א' יעלה ויבא בבהמ"ז צריך לחזור ולברך בהמ"ז משום דלא סגי דלא אכל פת שמברכים עליו בהמ"ז:
כמ"ש ר"ס תע"ה ע"ש במ"א ס"ק ד' דלכתחלה צריך לבלוע הכזית בבת אחת וא"כ ע"כ מיירי ששרה כזית שלם דמסתמ' איירי ש"ע בנידון דיוצא לכתחלה אי איכ' כזית אע"ג שנתלבנו המים מ"מ שם לחם עליו דבכזית לא בעינן תואר לחם ואע"ג דבסי' תע"ה אינו מבואר רק שצריך לבלעם יחד אבל ליתן לתוך פיו שני חצאי זיתים בבת אחת אפשר אפי' לכתחלה ש"ד ואע"ג דמ"א בסי' תע"ה דימה דין זה למ"ש ספ"ז דחולין. ולשיטת התוס' שם ד"ה חלקו כו' משמע שיהי' הכזית שלם כשנותנו לתוך פיו מ"מ אין ראיה גמורה משם דדוק' לענין אבר מ"ה אמרי' כן דחידוש הוא כמ"ש תוס' ורש"י שם מ"מ כיון דצריך לבלוע עכ"פ כזית בבת אחת מסתמ' אינו מחלקו לפחות מכזית כששורהו:
כ' רש"ל כו' וכ"כ התניא כו' לפיכך טוב לברך תחלה על המשקין משום דאינו ברור לו דין זה שהפת פוטר כה"ג המשקה:
ולשיטתי' אזיל כו' ר"ל במה שגם בשאר משקים חוץ יין מסתפק אי נפטר ע"י הפת ששרה בו דהוי פת עיקר ולכן כ' שטוב לברך תחלה על המשקין והא אפי' לא שרה בו הפת קי"ל בסי' קע"ד סעיף ז' דאינו מברך עליהם דהוי דברים הבאים מחמת סעודה אלא דאזיל לשיטתי':
ונ"מ לדידן כו' ר"ל אפי' בשאר משקין דקי"ל דא"צ לברך עליהם כשאכל פת אפ"ה נ"מ אי חשבינן פת ששרה עיקר ופוטרת או לא. וביין ודאי גם לדידן דהא שותה יין תוך סעודה צריך לברך עליו:

אם אין בו תואר לחם ואין בו כזית דמברך במ"מ א"כ אי לא שרה בו היה צריך לברך על המשקה:

דדוקא תוך הסעודה שאכל פת ובירך המוצי' פוטר המשקין דה"ל דברים הבאים מחמת סעודה. אח"כ מצאתי בתוס' כו' ונפשט' ספק של התניא:

ומהרי"ל כ' כו' פת שנפל כו' לאו דוקא אלא שרה בידים:

ממ"ש התוס' בברכות דף מ"א ע"ב דא"ר פפא הלכתא דברים הבאים תוך הסעודה מ' הסעוד' אין טעונים ברכה לפני' ולא לאחריה ופרש"י שבאים ללפת הפת ובאמת מלפת בו הפת והקשו התוס' א"כ מאי פריך הש"ס ע"ז אי הכי יין נמי ניפטרי' פת שאני יין ששותהו לבדו ואינו בא ללפת ולא מלפת בו ואינו טפל לפת וא"ל לפי' הקו' נפטרי' פת כששורה פתו ביינו קאמר דה"ל יין טפל דהא לא אשכחן שיברך על היין בענין זה ולכן פי' התוס' (עוד מהכרח קושי' אחרת) דברים הבאים כו' כלו' דברים הרגילים לבא מחמת הסעוד' בפת ורגילים לאכלן עם הפת כגון בשר ודגים כו' אפי' אכלן תוך הסעוד' בלא פת כיון דמשו' פת הם באים אין טעונים ברכה כו' ופריך א"ה יין נמי כו' דודאי מחמת הסעודה בא כו' דאי לאו הסעודה לא ישתה כו' עכת"ד ומשני הש"ס דמה"ט יין לא פטרי' פת דשאני יין משום חשיבתו אין הפת פוטרתו תוך הסעודה וסבירא למהרש"ל דע"כ רש"י צריך לישב קושית התוס' מקושיו' הש"ס א"ה יין נמי נפטרי' פת וע"כ צ"ל דרש"י ס"ל כהא"ל של התוס' דפריך נפטר' פת כששורה פתו ביין והוי קים לי' להש"ס דמברכי' אפי' כה"ג ומשני יין משום חשיבותיה הרי דלרש"י אפי' שורה פת ביין צ"ל על היין:

נ"ל דאם מפרר כו' וז"ל הרמב"ם כו' דמוכח מיני' דאפי' בה' מיני ופת שעירב בתבשיל אי הפת טפל א"צ לברך עליו וכן מבואר ר"ס רי"ב (ס"ק לא) תרייתא כו' באלפס ובשלה שכ' בש"ע ר"ל באלפס עם מעט מים דל"ל דמיירי בקדרה הא כ' לעיל ס"ק כ"ז דבבישול לא משכחת תואר לחם לכן הוצרך מ"א לו' דמיירי באלפס וע' במ"ש ס"ק ל"ו:

ועסי' ד' בהג"ה דמעט משקה ל"מ משקה ועדיין לא ידענו שיעור של אותו מעט וא"ל קצת שיעור ממ"ש הר"ש פ"ק דחלה לשיטתו דס"ל כדיעה זו דבטגנ' מברך במ"מ והתניא בברכות דף ל"ז אם אכל מו המנחה מברך המוציא אע"ג דהמנחות מחבת מרחשת הי' מטוגני' בשמן ותי' לחד תירוצא וז"ל הואיל ושמנן מועט ואין בו כדי לבטלו (ר"ל תורת לחם) וכ"כ הרא"ש בפ' כל שעה וז"ל הואיל ושמנה מעט והוי כמו אפוי עכ"ל ומשיעור השמן והסלת יש לשער קצת:

סעיף לב

(**סקל"ב**) **ואפי' נתחייב' פי' אפי' למ"ד כו'** דע דדעת ר"ת והוא היש חולקים ס"ל עיסה שבלילתה עבה אע"ג שטגנ' אח"כ חייבת בחלה דאזלי' בתר שעת גלגל דהוי עבה ומיקרי לחם וכל דהוי לחם לענין חלה הוי לחם לענין מצה וס"ל לר"ת אפי' הי' דעתו מיד בשעת גלגול לטגנה או לבשלה מ"מ חייב בחלה ומברך המוציא ודעת ר"ש דאם הי' דעתו בשעת גלגל לטגנ' או לבשל' אע"ג דבלילת' עבה מ"מ לא מקרי לחם לענין חלה ופטור' מן החלה כ"ש שאינו מברך המוציא ואם הי' דעתו בשעת גלגל לאפות' ואח"כ נמלך לטגנ' או לבשלה חייב בחלה מצד הדין דאזלי' בתר שעת גלגל ואז הי' בלילתו עבה ודעתו לאפות' ה"ה אם הי' דעתו אז לבשל' אלא שאפה קצת ממנו אז אפי' מה שבישל חייב בחלה ובזה הטעם משום גזירה כיון שאפה קצת שמא ימלך ויאפה הכל אולם בשני דינים הללו דמודה הר"ש דחייב בחלה אינו מבואר להדי' בדבריו האיך ס"ל לענין המוציא אי מברך עליו המוציא ודעת הרר"י ורי"ו דאפי' בנדון דחייב בחלה מ"מ אינו מברך המוציא דדוקא לענין חלה דחיובו בשעת גלגל ואז הוי בלילתו עבה והוי לחם וחייב משא"כ מוצי' דאזלי' בתר שעת אפיה וכיון שאז טגנה או בשלה אינו מברך המוציא דאז לא הוי לחם וקי"ל בי"ד לענין חלה כדעת הר"ש דאפי' בלילתו עבה אם הי' דעתו מיד לטגנ' או לבשל' פטורה מן החלה ומעתה קשה למ"א על מ"ש הרב"י ואפי' נתחייב' בחלה והיינו דעת הרר"י ורי"ו הא לדידן באמת גם מחלה פטור' ולכן צ"ל דכוונת הרב"י אפי' למ"ד דחייבת בחלה ואף דלמסקנת מ"א דלהר"ש אפי' הי' דעתו לאפותה דמודה בחלה וגם הכי קי"ל בי"ד מ"מ אינו מברך המוציא וא"כ י"ל דמה שכ' ואפי' נתחייבה בחלה ר"ל בנדון דמחייב' דהיינו כשהי' דעתו תחלה לאפות' מ"מ אינו מברך המוציא וכן תי' הט"ז באמת (ואפ"ה על הטור שפיר הקשה הרב"י דהטור סתמא קאמר דוחק לאוקמי דוקא כה"ג ואף הב"ח רצה לתרץ כן) מ"מ תחלה קודם שבירר מ"א את דעתו דלא כהב"ח דס"ל דכי האי גווני באמת להר"ש מברך המוציא הוצרך לו' דדברי הש"ע במ"ש ואפי' נחחייבה ר"ל למ"ד דס"ל הכי ולמסקנת מ"א באמת י"ל כן דמ"ש ואפי' נתחייב' ר"ל אפי' הי' בענין שנתחייב דהיינו כשהי' דעתו לאפות' מ"מ אינו מברך המוציא וכדעת הרר"י ורי"ו ור"ש לענ"ד שז"א דבשלמ' בחלה כו' החיוב בשעת ליש' כו' המ"א כ' כן מסבר' דנפשי' די"ל דס"ל להר"ש כן וכדעת הרר"י ורי"ו הנ"ל אבל עכשיו לא כ' מ"א הכרח דר"ש ס"ל כן דהא הי"א דהיינו ר"ת ס"ל דחלה וברכת המוציא שוין וע"כ לא ס"ל סברא זו דבמוציא אזלי' בתר שעת אפיה אלא עכשיו כונת מ"א לדחות דברי הב"ח שכ' כן לסבר' פשוטה דבדעתו לאפותה דחייב בחלה מברך המוציא ע"ז כ' מ"א דאין

זה פשוט די"ל דס"ל להר"ש כהרר"י וריו"ו דחלה והמוציא אין תלוי' זה בזה דכיון דחיוב המוצי' לא בא עד שעת אפי' ולבסוף מייתי מ"א ראי' לדבריו מדברי הר"ש גופי' מראייתו מרקיק כו':

ולא עוד אלא אפה כו' משמע דאפה מעט יותר חידוש דאינו מברך המוצי' ממה דאינו מברך המוציא כשדעתו לאפות' ואדרב' איפכ' מסתבר' דבדעתו לאפות' חייבת בחלה מצד הדין יותר יש מקום לו' דמברך המוצי' מאפה מעט דאפי' בחל' אינו חייב מצד הדין אלא משום גזירה כנ"ל דאז מסתבר' יותר שלא לברך המוציא אלא משום דבסוף כ' מ"א דטעות הב"ח יצא ממ"ש הרב ב"י באפה קצת ומיני יליף הב"ח דאם דעתו לאפות' מברך המוצי' ועל זה שייך אפי' אפה קצת דזה שורש דין הב"ח מ"מ אינו מברך המוציא דל"ל דכוונת המ"א ולא עוד אלא אפה כו' ר"ל דאיכא תרתי שהי' דעתו לאפות' וגם אפה ממנו קצת והוי שפיר רבותא דז"א דניהו דהדין אמת לשיטת מ"א מסבר' אבל לפ"ז לא א"ש הראי' שהבי' מ"א לדין זה ממהר"ם דהא בנדון מהר"ם הי' דעתו לבשל' אלא ע"כ כוונת מ"א כפשוט' שהי' דעתו לבשל' ואפה קצת ואייתי שפיר ראי' ממהר"ם וא"כ צ"ל כנ"ל אבל מ"מ הדין אמת מסבר' לדעת מ"א אפי' דעתו לאפות' ואפה קצת והשאר בישל אינו מברך המוצי' דזיל בתר טעמ':

וכ"כ ריו"ו שמהר"ם כו' משום ספק ברכה דמהר"ם נסתפק אי קי"ל לענין חלה בדעתו לבשל' כר"ש דפטור' או כר"ת דחייבת ולכן אפה ממנו מעט דכהאי גוונ' אפי' להר"ש חייב בחלה ואפ"ה לא אכלו אלא תוך הסעוד' משמע אפי' כה"ג ספק אי מברכים עליו המוציא:

וכ"ד הר"ש שמבי' ראי' ר"ל דאין מברכי' המוציא אם נתבשל אע"ג שהית' תחלתו עיסה: (שם בפ"ק דחלה) מרקיק המבושל דקי"ל לקמן סי' קס"א דאין יוצאים בו ידי מצה:

כ"ש כשיהי' רק כו' הם דברי מ"א להוכיח דלא כהב"ח שכ' דס"ל להר"ש אי דעתו לאפות' ואח"כ בישלה מברך המוציא כנ"ל:

וגם גבי הא דמייתי חביצא ר"ל דהר"ש הקשה שם לנפשי' דס"ל היכי דבשלה אח"כ אינו מברך המוציא והא חביצא אם יש פרורים כזית מברך המוצי' ולפי' רש"י היינו מבושל ותי' דלית' לפי' רש"י אלא חביצ' פי' כפי' התוס' שנתחבר ע"י מרק אבל לא נתבשל וא"כ מזה ג"כ ראי' דלא כהב"ח דאפי' נאפה תחל' הבישול מבטל' מתורת לחם כ"ש כשלא נאפה רק הי' דעתו לאפותו והוא ממש ראיה ראשונ':

ונ"ל שלשון הרב"י כו' בעשא' כעבין כו' קאי על לחם העשוי לכותח המבואר בסעיף ט"ז אמרי' בברכות תני ר"ח לחם העשוי לכותח מסיק הש"ס עשאן כלמודין היינו קרשי'

שלא ערכן בצורת הפת פטורי' מחלה אבל עשאן כעבין חייב בחלה וס"ל להרב' פוסקים דבעשאן כעבין בכל ענין חייב בחלה אבל הרב"י הביא בשם הר"ש שכ' פ"ק דחלה דבעשאן כעבין נמי לא מחייב בחלה אלא היכי דשקיל כו' וסיים ע"ז הרב"י ומשמע דה"ה לענין המוציא:

וסבר הב"ח דה"ה לענין המוצי' אם אפה כו' ומיני' יליף הב"ח כיון דס"ל להרב"י דדין המוציא עם חלה שוין לענין אפה ממנו קצת כיון דמקרי לחם לענין חלה ה"ה לענין המוצי' א"כ ה"ה בדעתו לאפותו כיון דהוי לחם לענין חלה ה"ה לענין המוצי':

דהיכי שייך למגזר ר"ל כיון דאפה קצת אינו חייב בחל' אלא משום גזיר' והגזיר' לא שייכא אלא בשעת גלגל דאז חיוב החל' משא"כ מוציא דחיובו לאחר אפיה ל"ש גזרה זו:

ועוד דא"כ כו' ולא חילק וה"ל לכתוב שם דאם עשאן כעבין ואפה קצת מברך המוצי' וע' בס"ק מ"ג:

אלא ע"כ כוונת הב"י דה"ה כו' קאי על ריש דברי הר"ש דפוטר אפי' כעבין מחלה אי לא אפה קצת דלא מקרי לחם וא"כ ה"ה לענין המוציא וא"כ ממילא לענין המוצי' אפי' אפה קצת כיון דל"ש שם הגזיר':

סעיף לד

(**סקל"ד**) **ונהגו כו'** וכ"מ ס"ס זה דזה מקרי קולא אי מברך במ"מ ממ"ש מ"א ס"ק מ"ג אע"ג דלחם עשוי לכותח אי עשאן כעבין פסק בי"ד דחייב בחלה היינו לחומרא אבל לענין ברכה היקל לברך במ"מ הרי דזה מקרי קולא וכן ה"מ להביא ראי' מסעיף ז' והלכ' כדברי כלם משום דספק דרבנן אזלי' לקולא ע"ש:

דלא כהב"ח שהבין דונהגו להקל ר"ל לברך המוציא:

סעיף לה

(**סקל"ה**) **שיברך כו'** כיון דבלילתן כו' פת פוטרתן ר"ל דהוי קשיא מאי מהני שאכלו תוך הסעוד' אכתי לא יצא מס' דהא פת הבא בכסנין מבואר בסעי' ח' אי אכלן תוך הסעוד' שלא מחמת סעוד' אין פת פוטרתן צ"ל במ"מ וא"כ עדיין למ"ד דמברך במ"מ על עיס' שטגנה גם אי אוכל פת תחל' צ"ל במ"מ לזה תי' דהיינו דוקא פת הבא בכסנין צריך לברך תוך הסעוד' במ"מ אבל הכא כיון דבלילתן עבה כו' לא הוי פת הבא בכסנין ולכן לכ"ע פת פוטרתן:

ומיהו בסעיף ז' דכעבין יבשים כו' אפי' בלילתן עבה ואינו נילוש ואינו ממולא בשום דבר אפ"ה י"א דהוי פת הבא' בכסנין וכ' לעיל דנקטי' לקולא ככל הדברי' וא"כ אכתי תקשי דאין פת פוטרתן:

אלא העיקר ר"ל דבלא"ה לק"מ:

סעיף לו

(**סקל"ו**) **לאחר אפיה נ"ל דנקט כו'** ר"ל דלא תקשי הא בבישול מיירי ואיך כ' רמ"א לאחר אפיה ולכן מחק של"ה תיבת לאחר אפיה:

דאי בשלו כו' דלא הוי ת"ל כו' כמ"ש סעיף י' עיין שם במ"א ס"ק כ"ז ולפ"ז צ"ל מ"ש הרב"י בשלה או טגנ' ר"ל בשלה במחב' וכן צ"ל פי' בשלה שכתבו הפוסקי' וכן מהר"ם דמשום ספק בבלילתו עבה שבשל' שאפ' מעט צ"ל ג"כ שבשלה במחבת והא דמייתי הר"ש בפ"ק דחלה ראיה דעיס' שבשל' אינו מברך המוציא מרקיק המבושל דאינו יוצ' ידי מצה והובא גם בהרא"ש פ' כל שעה והא י"ל דמיירי במבושל ממש דמודה ר"ת י"ל דהר"ש לא בא להקשות על ר"ת כ"א בא להבי' ראיה לנפשי' דס"ל דבישול מוצי' מידי לחם ואינו מברך המוצי' והוא לא ס"ל לחלק כדמחלק ר"ת ובטור בין יש בו תואר לחם או לא. או דס"ל להר"ש דהאי דרקיק המבושל סתמ' קתני משמע אפי' מבושל במחבת ולא בקדר' דאיכ' תואר לחם אפ"ה אינו יוצא ידי מצה:

סעיף לז

(**סקל"ז**) **פשטיד"א כו'** כמ"ש ס"ס זה דמילוי כזה לא הוי פת הבא בכסנין:

סעיף מא

סקמ"א ואפי' קבע כו' ול"נ דהדין עמו ר"ל עם הטור:

לא חלקו ר"ל בין טרוקנין לבין טריתא:

דדמי לעיס' כו' ר"ל אל תתמ' שיהי' פטור מן החל' משום דלא מקרי לחם ומ"מ לענין המוצי' אי קבע עליו יקרא לחם ויברך המוציא לזה כ' דהא אשכחן כה"ג בעיס' הנלוש' במ"פ דפטור מן החל לדעת הרא"ש (אבל אנן לא קי"ל הכי אלא חייב בחל' וכמ"ש בי"ד סי' שכ"ט ולדעת דרישׁ' בשם מהרש"ל גם הרא"ש מוד' דחייב הביאו מ"א לקמן סי' תס"ב ס"ק ה') ואפ"ה כו':

והרב"י העתיק דברי רי"ו כו' דמיניה אייתי ראיה לדבריו דבטרית' אפי' קבע עליו מברך במ"מ ולאחרי' כו':

אבל טרית' פטור מחלה ומברך במ"מ א"כ לפי גירס' זו על מאי קאי תיבת אבל דמשמע דטרית' דינו משונה מטרוקנין דל"ל לענין חלה דהא כ' דגם טרוקנין פטור מחלה אלא דקאי לענין המוצי' דטרוקנין אי קבע מברך המוצי' אבל בטרית' אפי' קבע מברך במ"מ כ"ה לפי גירס' זו אבל מ"א כ' דע"כ ט"ס הוא וא"כ גם הפי' בדברי רי"ו דלא כהרב"י:

ופשוט כו' דטרוקנין חייב בחלה:

אלא כצ"ל שתחלתו כו' סופגנין פטור מחלה אבל טרית' פטור מחלה ומברך במ"מ כצ"ל וא"כ השתא י"ל מ"ש אבל טרית' כו' דמשמע דיש חילוק בין טרוקנין לטרית' קאי לענין חלה דטרוקנין כ' חייב בחלה ועז"א אבל טרית' פטור מן החל' ואם כן י"ל מה שסיים רי"ו בטריתא ומברך במ"מ מיירי אי לא קבע עליו אבל קבע מברך המוצי' דלענין המוציא טרית' שוה לטרוקנין:

סעיף מג

(**סקמ"ג**) **לחם העשוי כו'** עם טרית' בחד בבא משמע דדיניהם שוה וע"ז כ' מ"א ועמ"ש סעיף ט"ו ר"ל שכ' מ"א בס"ק מ"א בטריתא אי קבע עליה מברך המוצי' לדעת רי"ו א"כ ה"ה בלחם העשוי לכותח:

והא דפסק כו' הוא ענין בפ"ע להקשות על הש"ע:

דאם עשאן כעבין חייבת בחלה וא"כ כיון דאקרי לחם לענין חלה ה"ה לענין המוצי' וה"ל לחלק כאן דאם עשאן כעבין מברך המוציא:

דהתם לחומר' ר"ל דבגמ' אמרי' לחם העשוי לכותח אם עשאן כלמודים (היינו קרשים שאין להם עריכ' נאה כפת) פטור מחלה עשאן כעבין חייב בחלה ומשמע כיון שעשוין כעבין בכל ענין חייב בחלה ולפ"ז ה"ה לענין המוציא דמברך המוצי' אבל ר"ש בפ"ק דחלה כ' (הביאו מ"א לעיל ס"ק ל"ב) דאפי' כעבין אינו חייב בחלה אא"כ אפה קצת ממנו דגזרי' שמא יאפה כולו. משא"כ כלימודים אפי' אפה קצת פטור דל"ג שמא יאפה כולו דהא לא ערכן כעריכ' פת עיין שם וא"כ לענין המוצי' אפי' כעבין ואפה קצת מ"מ אינו מברך המוצי' דלענין המוציא ליכא למגזר כמ"ש מ"א בס"ק ל"ב. הכא פסק להקל ר"ל כהר"ש דאפי' לענין חלה אינו חייב כ"א באפה קצת ממנו ולכן בכל ענין אינו מברך המוצי' כנ"ל וכיון שהוא ספק דרבנן אי יברך המוצי' או במ"מ פסק לברך במ"מ דספק דרבנן להקל ועז"כ מ"א וע' מ"ש סעיף ז' דגם לענין פת הבא בכיסנין כ' כן דמשום ספק יברך בורא מיני מזונות דהוי ספק דרבנן ולקולא:

סעיף מד

(**סקמ"ד**) **בבשר כו'** דהנהו לא מבטלי כו' רצה לומר דלא תיקשי כיון דממולא בבשר כו' ה"ל פת הבא בכסנין לדעה א' סעיף ז' דמברך עליו בורא מיני מזונות אי לא קבע עליה ועז"כ דהני לא מבטלי כו' ולא מיקרי ע"י מילואן פת הבא בכסנין משום דהם עצמן מזון משא"כ פירות כו' ר"ל דבשר ודגים וכיוצא בהן אם אכלן תוך הסעוד' אפי' בלי פת אינו מברך עליהן דפת פוטרתן כיון דהם מזון ודרך לקבוע סעודה עליהן ללפת הפת וכיון דהם עצמן מזון א"א להם לבטל' מהעיס' תורת לחם וכמ"ש ר"ס קע"ז משא"כ פירות אם

אוכל תוך סעוד' בלי פת מברך עליהם דאין פת פוטרתן כיון דאין מזון ואין באים רק לקינוח וכיון דהם אין מזון אם מילו עיס' מהן מבטלים גם מן העיסה תורת לחם ומזון והוי פת הבא בכסנין ומברך במ"מ:

מיהו בש"ל כ' סתם דה' כו' ר"ל שנתן טעם על דין זה דמברך המוצי' דה' מינים עיקר כמו מעשה קדרה:

ואפשר דכל ממולאים בפירות נמי דינא הכי. אפשר ר"ל דג"כ לא הוי פת הבא בכסני' כמו בשר ודגים דהוי כמעשה קדרה שאוכלן לשובע ולמזון וכמ"ש מ"א בסעיף ח' בעפיל פלאדן ולא מיקרי פת הבא בכסנין אלא ממולא בדבש וצוקר וכדומה:

מכאן נוהגין על מ"ש בש"ס דלענין בשולי גוים אזלי' בתר רוב ועיקר דאי קמחא עיקר א"כ יש לו דין פת ופת נחתום מותר ואי דברים אחרים עיקר יש לו דין תבשיל ויש בו משום בישול גוי דאסור ועז"כ שנוהגים ליקח כו' קנעווי"ט והוא עיס' הנלושה במי ביצים:

ש"מ דפת הנילוש בביצים כו' דהא התוס' תלאן זה בזה דאי מברכים עליו במ"מ יש בו משום בישול גוי כיון שכ' דקענוויט אין בו משום בישול גוי ע"כ צריך לומר דמברכים עליו המוציא והא קנעווי"ט נילש בביצים אע"כ דביצים מזון נינהו ולא מבטלי לעיסה מתורת לחם:

סימן קסט

סעיף א

(**סק"א**) **לשמש מיד**. פי' דבר מועט וכ"מ ס"ג שכ' דאם יש אדם חשוב שם אצל השמש א"צ לברך על כל פרוסה שיודע שיתנו לו כל צרכו מפת וכ' הט"ז דמה"ט דקדק הש"ע לכתוב מפת דדוק' פת שעכ"פ צריכים ליתן לו ע"ז ודאי יזהיר אדם חשיב משא"כ שאר מינים דאין בהם אלא מדת חסידות ע"ז אין ת"ח מזהיר ע"ש ועדיין למה נקט פת דוקא הא גם דבר אחר שיש לו ריח מצד הדין צריך ליתן לו וא"כ גם ע"ז ת"ח מזהיר והוי ליה למימר דגם בזה א"צ לברך כל פעם שנותנים לו אע"כ דדבר שיש לו ריח סגי בדבר מועט שנותנים לו א"כ אפי' ת"ח מזהיר והם שומעים לו ונותנים לו א"כ די במה שנותנים לו מיד דבר מועט ולכן אם שוב נותנים לו עוד ה"ל נמלך וזה ודאי ל"ל דצריך ליתן לו הרבה וגם אותו חלק הרב צריך ליתן לו מיד דהא להשקיט לו תאותו סגי בדבר מועט ואם אעפ"כ צריך ליתן לו הרבה ודאי א"צ ליתן מיד דלא עדיף מפת דמשמע בסעיף ג' דאין נותנים לו כל צורכו מפת בפעם א':

וסי' ק"ע סעיף ג' גם משם יש קצת ראי' דאמר משיירים פאה בקערה כ"א מהאוכלים וניהו דמדת חסידות צריך ליתן לו מיד מכל מין י"ל דהתם דינא קאמר ולא מיידי ממדות חסידות אבל איך סתם משמע מכל הדברים סגי אם משייר לו פאה בקערה הא דבר שיש לו ריח צ"ל לו מיד אע"כ דסגי בדבר מועט ובזה לא מיירי כ"א במה שצריך לשייר כדי צורכו:

ואם התנה כו' א"צ ליתן כו' ר"ל אפי' המתנהג בחסידות:

ומה"ט אין אנו נוהגים כו' דלפי המנהג ידע הפועל וה"ל כאלו התנ':

גם אנו מניחים לעבדים להוליך כו' וזה אסור משום דכתיב לא תעבוד בו עבודת עבד ודרשו בת"כ שלא להעבידו בעבוד' שהיא מיוחדת לעבדים וכמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' עבדים:

אבל בספרי דרש כו' ר"ל לענין היתר הולכת כלינו אחרינו לב"ה א"צ לתי' של"ה דה"ל כאלו התנ' דבלא"ה מותר:

א"א רודה בפרך שלא יאמר עדור לי תחת הגפן והוא א"צ לזה ואין כוונתו אלא לצערו וכמ"ש גם הרמב"ם שם פ"א מהל' עבדים וע"ש במחלוקת רמב"ם וראב"ד בזה:

אבל אתה רודה בב"ח ומשמע למ"א דה"ה דדרשי' כן גם בקרא דלא תעבוד בו עבודת עבד. בו א"א עובד אבל אתה עובד בב"ח אבל באמ' עיינתי בילקוט פ' בהר ולא ראיתי שם האי דרשא אבל אתה רודה בב"ח ע"פ לא תרדה בו בפרך כ"א ע"פ לא תעבוד בו כו' דרש הכי אבל אתה עובר בב"ח ע"ש:

ועבדים שלנו כב"ח דמי ויכולים לחזור כדין פועל וכן כתב הרמב"ם שם וז"ל על הא דאסור לעבוד עבודת עבד בד"א בעבר עברי מפני שנפשו שפלה במכירה אבל ישראל שלא נמכר מותר להשתמש בו כעבד שהרי אינו עושה מלאכתו אלא ברצונו ומדעת עצמו עכ"ל וס"ל למ"א דה"ה בשכיר והובאו דברי הרמב"ם בסמ"ע סי' שס"ט ס"ק י"ח:

ונ"ל דבענין המאכל כו' ר"ל דעל המתנהג בחסידות לא יספיק תי' של"ה כיון דעכ"פ גם בשאר מינים שאין להם ריח מ"מ קצת צער י"ל דמה"ט מדרך חסידות ליתן מכל מין (אלא דדבר שי"ל ריח איכא צער מרובה ויש לחוש שיוזק אם לא יאכל כמ"ש רש"י לכן צ"ל לו מן הדין. ודוקא כו' הוא ענן בפ"ע וקאי ע"ד ש"ע:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בידו כו'** וי"מ ביד האורח שמא יעיין בע"ה באורח כו' ועי"ז יתבייש האורח וע"י הבהלה ישפוך:

סעיף ד

(סק"ד) **מותר כו'** דאין בע"ה מקפיד כו' ולפ"ז לא הותר כ"א כשהכוס ביד בע"ה או ביד הנותן דהתם טעמא משום הקפדה וזה לא שייך פה אבל אם הכוס ביד המקבל דהטעם משום שטרוד בפרוסה האי טעמא שייך גם כאן ואסור ליתן אורח א' לחבירו אורח אם יש ביד המקבל כוס:

סעיף ה

(ס"ק ה) **שנטל כו'** וכ"מ ברש"י הנדפס בברכות אצל הרי"ף ס"פ אלו דברים:
אך בתר"י כו' ע"ס ב' והוא דעת יש מקילין שהביא רמ"א שם:

סעיף ו

(ס"ק ו) **ויש מקילים כו'** אסור ועיין ב"ח כצ"ל דהב"ח כ' אפי' הוא ע"ה גמור ואינו יודע לברך מ"מ לא יבטל עי"ז מצות צדקה אבל של"ה כ' כמ"ש מ"א דאם יודע שלא יברך לא יתן לו. ובס' א"ר כ' דלא פליגי דע"כ לא כ' של"ה שלא יתנו לו אלא למי שיודע לברך ואינו רוצה לברך מצד רשעותו אבל אם אינו יודע גם לשל"ה מותר:
והב"ח כ' וז"ל דוקא כו' דהוי קשי' ליה על תר"י שכ' על הא דאמרי' בש"ס אסור ליתן פרוסה למשמש אא"כ יודע לו שנטל ידיו וז"ל יש למדין מכאן שאין ראוי לתת לאכול אלא למי שיודע בו שיברך ונראה שכיון שמתכוין לעשות מצוה שנתן בתורת צדקה מותר עכ"ל וכיון דהש"ס מיירי מדין נט"י למה נקטי תר"י הדין לענין בהמ"ז ה"ל ג"כ לומר יש למדין מכאן שאין ראוי לתת לאכול אלא למי שיודעים שנטל ידיו אע"כ דלענין נט"י מלתא דפשיטא ומודה תר"י דאפי' בתורת צדקה אסור ומשמע מדברי הט"ז ס"ק ג' דאם אמר לעני שיטול ידיו ויברך ויזהירנו ע"ז ודאי לכ"א שרי:

סעיף ז

(ס"ק ז) **שהוא כנמלך כו'** נ"ל דאם היה דעתו כו' עיין בט"ז ס"ס קע"ט:

סימן קע

סעיף א

ס"ק א אין משיחין אפי' בד"ת כ"ה בגמ' תענית דף ה' ע"ב ר' נחמן ור' יצחק הון יתבי בסעודה א"ל ר"נ לר"י לימא מר מלתא א"ל הכי אר"י אין משיחין בסעודה כו' בתר דסעיד א"ל הכי אר"י יעקב אבינו לא מת הרי דבתוך הסעודה אפי' ד"ת לא ר"ל לו ודחאו מהאי דר"י דאין משיחין כו':

סעיף ב

(**ס"ק ב**') **ידיו כו'** צ"ל ענ"י כמ"ש ס"ס קס"ד דלא כאגודה ובס"ס קס"ד הביא מ"א גופי' דברי מהרש"ל שהסכים לאגודה דאין לברך לנט"י שנוטל אם נגע תוך הסעודה במקום הטנופת אא"כ הלך והפליג ע"ש:

ומיהו כו' דמשום חששא אינו צריך ברכה ר"ל ניהו דאפי' אינו רוצה לאכול עכ"פ צריך ליטול כמבואר פה בש"ע דחיישי' שמא יאכל מ"מ מהאי חששא לא תקנו לברך:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אינו נוטל כלל ובלבוש כו'** דיחשדהו כו' ניהו דמצד הדין א"צ ליטול מ"מ כמו להוציא א"ע מן החשד אם שפשף צריך ליטול בפנים הוא הדין דצריך להוציא א"ע מן החשד אפי' לא שפשף:

דא"כ אפי' יצא לחוץ וכה"ג משמע דגם לבוש מודה דא"צ ליטול דאל"כ היה ללבוש לכתוב דין זה כי הוא חידוש:

ובקצת נוסחאות כתב הג"ה זו למטה מאכילה ר"ל אחר מ"ש הרב"י אבל לאכול נוטל אפי' מבחוץ כו' ע"ז הגיה רמ"א ואם לא שפשף אינו נוטל וכוונת נוסחאות אלו לסלק קושיית הלבוש דאכתי א"ל לחשדא לכן כ' רמ"א על אכילה דהתם ל"ח לחשדא ומה"ט נוטל אפי' בחוץ א"צ ליטול כ"א במקום שהוא חייב מן הדין ולכן אם לא שפשף א"צ ליטול אבל לשתות דאיכא משום חשדא מודה דמ"א דאפי' לא שפשף צריך ליטול מבפנים כמ"ש הלבוש ועז"כ מ"א וליתא להאי נוסחא דרמ"א ס"ל אפי' לשתות א"צ לנט"י היכא דלא שפשף ובנוסח' שלפנינו וכ"ה באגודה ומטעם שכ' מ"א לעיל דכה"ג ליכא חשדא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **נוטל כו'** ולא ידעתי למה היפך הרב"י לשונם דז"ל הגמ' ביומא דף ל' ע"א אדם יוצא להשתין מים נוטל ידיו אחת ונכנס דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס וכשהוא נוטל לא יטול מבחוץ ונכנס מפני החשד אלא נכנס ויושב במקומו ונוטל (שתי ידיו) עכ"ל הגמ' הרי דדין זה שצריך ליטול בפנים קתני אחר שני הדינים משמע דקאי אתרווייהו בין אהשתין ובין דיבר ע"ח והפליג וכ"ה בטור ורמב"ם ורב"י היפך וכ' תחלה מיד אחר דין השתין שצריך ליטול מבפנים ואח"ז כ' דין הפליג משמע דבהפליג נוטל אפי' בחוץ:

ואפשר דבהפליג לעולם נוטל מבפנים ר"ל אפי' רוצה לאכול מ"מ איכא חשדא כיון דליכא אנינות דעת ומה"ט הפך הרב"י לשון הש"ס דלא נטעה דגם בהפליג יש חילוק בין

שתיה לאכילה ובאמת בהפליג אפילו לאכיל' צריך ליטול בפנים ואע"ג דלפי גרסתינו בש"ס שלא יטול מבחוץ כו' אלא נכנס ויושב במקומו ונוטל ב' ידיו משמע דעיקר דין חשד האמור בברייתא קאי אהפליג דבעי נטילת שתי ידיו דבהשתין נוטל רק יד אחר ששפשף וכיון דקאי עיקרו אהפליג ועלה אמרי' התם א"ר חסדא לא אמרן אלא לשתות אבל לאכול נוטל מבחוץ כו' משמע דגם בהפליג יש חילוק בין שתיה לאכילה כן הקשה בס' חמד משה אולם הרי"ף והרא"ש לא העתיקו בגרסתם נוטל שתי ידיו ובלי ספק לא היה כן בגרסתם:

וכ"כ במשמרת הבית דף קכ"ז ע"ב וכ"ה דעת ריב"א בתוס' ישנים שם:

סעיף ו

(ס"ק ו) שמא יאכל ומ"מ נוטל מבפנים ר"ל דלא תקשי ממ"נ מאי חשד איכא אי לא יאכל הרי באמת א"צ נטילה ואי יאכל הא ידעי דאניני' דעתי' ובודאי נטל:

ליטול ידיו (תר"י) כצ"ל:

ועסי' ריי"ב מ"ש דשל"ה הוכיח דאע"ג דקי"ל לקמן סי' ריי"ב דעיקר פוטר הטפל אפי' הטפל פת פוטר העיקר וא"צ לברך המוציא וא"כ ה"ה היושבים לשתות ודרכם לאכול מעט פת כדי למתק השתיה דא"צ לברך על הפת דהוי טפל למשקה כ"ש אם היה דעתו בפירוש לאכול פת כדי למתק ודין זה הביאו מ"מ בשם של"ה לקמן סי' ריי"ב אולם של"ה הוסיף להוכיח מדברי תר"י הנ"ל ומלשונו אף דהמשקין שהם עיקר פוטרים הפת הטפל מברכת המוציא מ"מ עכ"פ צריך ליטול ידיו לאותו פת וכן בכ"מ שהפת נפטר ע"י טפל מ"מ צריך נט"י דהא הכא ברוצה לשתות ולא לאכול היינו סילק ידיו מלאכול והוי גמר סעודה א"כ אם רוצה לאכול צריך לברך על הפת אלא כיון דהוי גמר סעוד' וצריך לברך על היין כשישתה דקי"ל יין שבתוך המזון אינו פוטר יין שלאחר המזון ולכן אין צריך לברך על אותו מעט פת שאוכל תוך השתיה שאותו פת הוא טפל למשקה וברכת היין פוטרו ואפי' הכי צריך ליטול משום האי מעט פת דלענין זה לא מהני מה שהוא טפל ע"ש שהאריך:

(**ס"ז ז**) **לשתות**. נ"ל דל"ד לשתות כו' דבג' ופוסקים כ' סתם דשנים ממתינים זה לזה ולא הוזכר תיבת לשתות וכמ"ש מ"א אח"ז א"כ אין חילוק בין לשתות ובין שהוצרך לדבר אחר כגון שחותך לחם או ממתין עד שיתנו מן הפרוסה כמ"ש הד"מ בשם תר"י והטעם משום מדת דרך ארץ אבל הרב"י דנקט לדוגמ' לשתות ודעת הלבוש דלשתות דוקא והטעם שמא יקפיד השותה על שאינו ממתין עליו ויקדים קנה לושט ולז' כ' מ"א

דליתא דהרב"י ל"ד נקט לשתות והטעם משום ד"א מ"מ כ' בס' א"ר בשם ס' צ"צ וז"ל שנים ממתינים והוא שלא יהיה שהייתן הרב' ושלא יפסיק בדברי שיחה עכ"ל:

איתי' בתוס' דבכורות כו' אמרי' התם א"ר אבא בריה דרחב"א משתינים מים מפני רבים (מפני הסכנה) ואין שותין מים בפני רבים וכתבו התוס' וז"ל פי' בקונטרס דרך ת"ח להיות צנוע באכילה ושתיה והא דאמרי' בפסחים דף פ"ו דרב הונ' בדר"נ אשתי' כו' ולא אהדר אפיה וקאמר התם הטעם כלה תנן (ר"ל דקתני התם במתניתין בשעת אכילת פסח והכלה הופכת פניה בשעת אכילה ואוכלת משום דהיא מתבייש' לאכול) אבל איש א"צ להפך פניו שמשמע התם שדרך לשתות בפני רבים בלא חזרת פנים היינו בשעת סעודה דומי' דכלה ובהלכות דרך ארץ אמרי' דברבים הופך פניו לצד אחר וישתה מים נראה דנקט מים למי שאין רגילים לשתות מים כולם אלא הצמא אבל שאר דברים רגילים לשתות יחד עכ"ל התוס' ומ"ש התוס' ובה' ד"א אמרי' כו' צ"ב כוונתם אם לדייק דנקט מים ע"כ למעט שאר משקין אתי דזה ה"מ להוכיח גם מדברי הש"ס (דדוחק לומר דבש"ס נקט מים איידי דמשתינים מים) אלא י"ל לענ"ד דכוונתם להקשות על תירוצם דתוך הסעודה א"צ להפך דהא בהלכות ד"א אמרי' דברבים הופך פניו כו' משמע:

דמיירי ביושב תוך הסעודה דאם לא כן ל"ל להפוך פניו. הא מצי לילך לצד אחר והל"ל סתם לא ישתה מים בפני רבים כראיתא בש"ס אע"כ מיירי תוך הסעורה שיושב על השולחן וא"א לו בענין אחר כ"א בהפיכת פנים (והא דלא דייקי התוס' בפסחים איירי תוך הסעודה מדנקט ולא אהדר אפיה ודייקי מדקתני דומי' דכלה. י"ל דעדיפ' האי דיוקא דומי' דכלה מלשון הפיכת פנים. או י"ל שהם שאלוהו למה אהדרית אפך דאפי' דבר קל לא עשית ל"מ דלא הלכת לצד אחר אלא אפי' הפיכת פנים לא עשית) הרי מוכח דאפי' תוך סעודה צריך להפך. וע"ז תי' דיש לחלק דדוקא נקט מים ולא שאר משקין והאי דפסחים היה שאר משקין:

ולפ"ז א"ל השתא דאתינ' להכי לחלק בין מים למשקין תו א"צ לחלק בין תוך הסעוד' או שלא בתוך הסעוד' מ"מ מסבר' ס"ל למ"א דשלא בתוך הסעוד' אפי' שאר משקין צריכים הפיכת פנים דזיל בתר טעמ' דהא מה"ט משקים א"צ הפיכת פנים דרגילים לשתות יחד כמ"ש התו' וזה שייך דוקא תוך הסעודה ומ"ש בפסקי התו' סי' צ"ה וז"ל שותים מים שהם שלא בשעת הסעודה בפני רבים אבל שאר דברים שותין עכ"ל. ע"כ צ"ל דתיבת שלא כו' הוא ט"ס וכצ"ל אין שותין מים שהם בשעת סעודה כו' וק"ל:

ואכסנאי אפי' בעלה עמה אסור. דאיסור שתיית יין לאשה משום דמעורר התאוה לזנות ולכן אם בעלה עמה שרי דיש לה פת בסלה. וכיון דקי"ל דאכסנאי אסור בתשמיש המטה

וכדלקמן סי' ר"מ סעיף י"ג ה"ל אין לה פת בסלה וא"כ אם ייחדו להם בית דאכסנאי מותר בת"ה וכדאית' שם מותרת ביין וע"ש במ"א ס"ק כ"ז ואם היא רגילה לשתות יין בפני בעלה ר"ל רגילה לפני בעלה לשתות ב' כוסות נותנים לה שלא בפני בעלה כוס אחד. אבל אם אין רגילה לשתות לפני בעלה כ"א כוס א' אז שלא בפני בעלה אין נותנים לה יין כלל כ"ה שם באה"ע. ולדעת הרי"ף שם ברגילה לפני בעלה לשתות הרבה יין נותנים לה גם שלא בפני בעלה הרבה וע"ש בב"ש ולענין מניקת לענין יין ע"ש בח"מ וב"ש הדין שלא בפני בעלה:

בשאר משקין כו' ובזה ודאי אין חילוק בין מניקה לאשה אחרת דוקא יין הקילו לדעת ב"ש במניקה דמרבה חלב:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מערה כו'** ובתוס' פי' בע"א. וז"ל בפ' בכל מערבין קתני משיירים פאה במעשה קדירה ואין משיירין פאה במעשה אלפס פי' במעשה קדרה (הבאים לאכיל' ולשבוע) דנראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה אלפס (הבאים לקינוח) אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר (דרוחא לבסימא שכיח) עכ"ל התוס':

סעיף י

(**סק"י**) **בעה"ב יעשה כו'** א"ל (לרב הונא בריה דר"נ) מ"ט כי כו'. וקשה מאי א"ל לבסוף כו' הא כבר כו' מהרש"א הקשה ג"כ קושיא זו ותי' דתחלה שלא היה אפשר להשיב כ"א מצד הלכות ד"א אבל לבסוף השיב עדיפא מיניה דאין מסרבין לגדול הוא מצד הדין דילפי' מאברהם וזה ניחא על רב הונא אבל קושית מ"א על השואלים כיון דכבר השיב להם ר"ה מצד ה' ד"א על ישיבת המטה למה שאלו שנית על שתיית הכוס. ויש לומר כו' מכל מקום אין ד"א כו' עד שיפציר בו כו' ואם כן בישיבתו על המטה צריך לומר דבאמת לא ישב מיד עד שהפצירו בו דהא התם לא שייך טעמא דאין מסרבין לגדול. וא"כ צ"ל דקושיות התוס' במה שכתב. אמאי דיתיב אפוריא ל"ש אין מסרבין כו' לא על ר"ה דהוי ליה לומר טעם זה אלא עדיפא למה לא ישב מיד מטעם דאין מסרבין. דע"כ צ"ל דלא ישב מיד כיון דנתן טעם כל מ"ש בעה"ב עשה וזה ע"כ לא מהני כ"א שיעשה כמ"ש בעה"ב אבל צריך לסרב כמ"ש מ"א:

מדאמרי' בערכין ד' ט"ז ע"ב ספ"ג:

דאפי' אכסנאי דאקראי כו' דר"י א"ר יליף שלא ישנה מאכסני' מדכתיב באברהם אל המקום אשר הי' שם אהלו בתחלה. ור' יוסי ב"ח יליף מדכתיב וילך למסעיו ואמר שם מאי בינייהו א"ב אכסנאי דאקראי וז"ל רש"י כגון אכסנאי שבדרך שלן שם במקרה בעלמ'

ששקעה לו שם חמה למ"ד מאהלו לא חשיב אלא אכסני' קבוע ומ"ד ממסעיו חשיב אפי' דאקראי עכ"ל וא"כ אכסניא דאקראי תליא בפלוגת' ומ"א אפשר החמיר כמ"ד אפי' דאקראי ולומר דס"ל למ"א דלא פליגי לא משמע כן שם:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא יאכל פי' לא יאחוז**. דברייתא קתני לא יאחז פרוסה כביצה. ולפ"ז כ' הרב"י דע"כ צ"ל הא דכ' הטור לא יאכל לאו דוקא:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בב"א ואם משייר כו'** דקשה למ"א דלכאורה מ"ש שני' ד"א הוא שפת יתר כיון דקתני בבת אחת הרי זה גרגרן בג' הרי זה גס רוח א"כ ד"א הוא שנים לכן כ' מ"א דאיכ' עוד ענין ממוצע בין גרגרן ובין ד"א. דהיינו אם משייר מעט ניהו דלא הוי גרגרן מ"מ לאו דרך ארץ הוא:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **כוס כו'** ואמרו בגמ' שם בפסחים דף פ"ו ע"ב רבי ישמעאל בר"י איקלע לבי ר"ש בר"י בן לקוניא יהבי ליה כסא ושתיא בחד זימנא א"ל לא סבר מר השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן אמר ליה לא אמרו בכוסך קטן ויינך מתוק וכריסי רחבה. וא"כ מה שכ' רמ"א דבכוס קטן מותר לשתות בב"א ע"כ יליף מעובד' הנ"ל וא"כ אמאי השמיט תרי התיר' אחריתי:

דהכל נכלל בכלל קטן. דהיינו אם קטן ממש:

או אם הוא מתוק ועי"ז אפי' גדול נחשב קטן או כריסו רחבה ה"ל לגביה כוס קטן:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מראשו כו'** ובשבת כו' עיין סי' רע"ד דאע"ג דקי"ל לעיל סי' קס"ז דאין לבצוע פרוסת המוציא יותר מכביצה דנראה כרעבתן. ומבואר בסי' רע"ד (וכ"ה לעיל סי' קס"ו) דבשבת מצוה לבצוע פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה משום חיבוב מצוה וה"ה הכא י"ל דמצוה להתחיל מראשו בשבת משום חיבוב מצוה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ישתה דנראה כו'** ז"ל הלבוש ומה"ט ג"כ תלאו ג"כ בבהמ"ז לומר כששותה אותם יחד סמוך לבהמ"ז ששותה אותה ומברך מיד בהמ"ז נראה יותר גרגרות שנראה מפני שהוא שבע הוא שותה אותם בב"א כדי לרכך המאכל הרבה שיתעכל מהרה כדי שיוכל לחזור ולאכול מהר אחר בהמ"ז שזהו ודאי דבר מגונה ביותר כו' אע"פ שלפי האמת אינו גרגרן שאינו שותה יותר מצורכו כגון שבתחלת הסעודה לא שתה מה שהי'

צריך לשתות כדי שישתה כל מה שצריך לכך בב"א שבכך אינו גרגרן באמת מ"מ נראה כגרגרן כו' עכ"ל משמע שבתוך הסעורה מותר לשתות שתי כוסות בב"א:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **הגדול אפי' כ"א כו'** דקשי' ליה ת"ל בלאו גרגרות הא מצר הדין קי"ל סי' קס"ז סעיף י"ז דהבוצע פושט ידו תחלה לקערה. וע"ז תי' דמיירי שכ"א קערה שלו לפניו דמצד הדין אין צריך להמתין על הבוצע או על הגדול מ"מ שלא יהי' נראה כגרגרן יש לו להמתין. והטו"ז בס"ק ו' הקשה ע"ז דהא בכה"ג מבואר לעיל סי' קס"ז סעיף ט"ו דא"צ להמתין על הבוצע ותי' בספר א"ר דהתם מיירי בפרוסת המוציא דנראה דעושה כן שלא להפסיק אינו נראה כגרגרן:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **משום כו'** עבי"ד סי' קס"ב כו' דנוהגים להקל ללות ככר לחם בככר לחם כיון דדבר מועט הוא לא קפדו בני אדם:

סעיף כא

(ס"ק כא) ויתן לחבירו שמא מחמת בושה כו' ועיין בט"ז בשם צואת ר"א הגדול:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **לא יקח כו'** יניחנו תחלה ואם אחר זה נותנו לשמש אינו נראה כמואס בו אלא שאין צריך לאכול:

בחולין דף ו' מביא רשב"א תוספתא כן ראיתי מוגה. וכ"ה בי"ד סי' רע"ח סעיף ו':

כדאי' בקדושין. דהא מצינו באברהם שנדמו לו כערביי' אעפ"כ עמד עליהם לשמשן וכן הקב"ה מכין מזון לכל בריותיו ע"ש:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **אורחים**. לשון הרמב"ם כצ"ל כו' וביש"ש כו' אבל לשמש כו' שרי. ובזה ניחא הא דהוצרך בסעיף י"ח ליתן טעם משום שנרא' כמואס במה שנותן לו ת"ל מטעמ' דהכא שמא אין לבעה"ב יותר אלא דהתם מיירי בשמש דשרי כאן ואפ"ה צריך להניחו תחלה ואח"ז רשאי ליתן לשמש. גם י"ל דמיירי שיש הרבה על השלחן שלא יחסר דמותר לפי דעת הרמב"ם:

סימן קעא

סעיף א

אי' בשבת כו' ומניחה ע"ג עין בשבת ואין בזה איסור שאין עושין רפואה בשבת עיין לקמן סי' שכ"ח סעיף כ' ובמ"א שם חלוקי דינים בזה עכ"פ מוכח אע"ג דהפת נמאס עי"ז אפ"ה כיון שהוא לרפואה מותר:

וכ"ה בשבת דף נ' דטעמ' כו' כצ"ל והוא מה שמביא מ"א בס"ק א':

ובזה א"צ לדברי הב"ח שהקשה מהא דנט"י מהא דתקנו חכמים למשוח קודם בהמ"ז בשמן ערב את הידים להעביר הזוהמא הובא בט"ז:

(ס"ק א) ואין זורקין כו' כגון ככר שלם דבפרוסה אין עושין כשפים:

איתא בשבת דף נ' דאסור לבצוע זתים ופירש"י להכותה על הסלע למתק מרירותה ואסור דמפסיד המשקין היוצא מהן ולפ"ז צריך לחלק בין יין לזילוף ומשרה וכבושה דשרי דשאני הני דנהנה האדם מן היין שזילף או שעשה משרה משא"כ התם דלא נהנה כלל מן המשקין ההולכים לאבוד ע"י הכאה אע"ג דהזית נעשה ממותק לא ע"י הפסד משקין נעשה כ"א ע"י ההכאה ולכך אסור:

והרי"ף כו' דאפשר ליטול בבורית. וכה"ג אע"ג דלא הוי דרך ביזוי ובעיטה אלא לצורך אדם אפ"ה אסור כיון דאפשר בלי הפסד ע"י ד"א ולפי' הרי"ף אפשר דלמתק שרי וכן נראה קצת מחדושי רשב"א שם:

בתענית כו' ומחזי כבוטא כו' וסיים רש"י ז"ל אי נמי משום דחסה תורה על ממונם של ישראל עכ"ל ולפי' זה האחרון אם אין לו ד"א להאכיל לבהמתו כ"א מאכל אדם שרי ואפשר ע"ז סומכים העולם שנותנים לתרנגולים לאכול פת הראוי למאכל אדם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לא ישב כו'** אפי' הי' בתוכה ספרים והיינו כשהם מכוסים ויושב על הכיסוי. וביו"ד כו' שרי וע"ש בספר נה"כ:

עמ"ש סי' ר"מ דאם הכלי גדול שמחזיק מ' סאה בלח דבטל מתורת כלי לענין טומאה ה"ה הכא לאו שם כלי עליו ומותר לישב עליו אפילו יש בתוכו ספרים דלא כתשובת רמ"א שנסתפק בזה:

סימן קעב

סעיף א

(**ס"ק א**) **בולען כו'** שלא להכניס עצמו במחלוקת. היינו מחלוקת המבואר פה בש"ע נוסף עליהם דברי ראב"ד וסיים מ"א וכמש"ל ר"ל מ"ש בס"ק ג' דיש עוד ספק אחר לענין ברכה אחרונה לכן עדיף לפולטן אם אינו צריך להם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ראשונה**. אבל ברכה אחרונה יברך לכאורה הוא מלתא דפשיט'. וזה אחד מהוכחת הרב"י דמ"ש הרמב"ם בולען ומברך עליהם בסוף דס"ל כהי"א שהביא רמ"א ומ"ש מברך עליהם בסוף ר"ל ברכה ראשונה דל"ל דר"ל ברכה אחרונה מאי קמ"ל פשיטא ע"ש מ"מ אפשר לו' דמה"ט כ' מ"א דמברך ברכה אחרונה משום דבעי למימר בס"ק שאח"ז דלהי"א שכ' רמ"א יש ספק לענין ברכה אחרונה. לכן כ' דלדעה א' פשיטא דמברך ברכה אחרונה והוא דוחק:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וי"א כו'** ול"ד למ"ש סי' קס"ז ס"ח אם שכח לברך המוציא עד שגמר סעודתו שוב אינו מברך המוציא דבעי' שיברך עובר לעשייתן:

ב' ברכות סמוכות. ר"ל ברכה ראשונה ואחרונה סמוכות זה לזה:

די"א דהוי דאורייתא ברכה שלאחריה וכמ"ש בטור סי' ר"ט:

אבל המים ושאר המינים כו' כדאי' ס"פ כ"מ הלשון מגומגם. וכוונתו אבל שאר מינים שאין מז' מינים דלכ"ע לא הוי דאורייתא אין לברך ברכה אחרונה משום ספיקו של מ"א כיון דצריך לברך ברכה ראשונה כמ"ש רמ"א דכן עיקר כ"ש מים וירק דאיכא אמוראי בש"ס פ' כיצד מברכין דבשום פעם אין לברך עליהם ברכה אחרונה וניהו דלא קי"ל הכי מ"מ כה"ג דאיכא ספק ודאי אפילו לדידן לא יברך ברכה אחרונה:

סימן קעג

סעיף א

מ"א דיני כו' אך ראיתי כו' וז"ל משמע כו' מדכתב הטור שני ב"א שאין מכירים זא"ז אוכלים על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה וא"צ היכר אבל שני ב"א המכירים זא"ז צריכים לעשות היכר ביניהם כגון להפסיק בקנקן כו' או שיאכל כ"א על מפה שלו לבדו משמע דבאין מכירים זא"ז דא"צ היכר רשאי לאכול על מפה אחת זה בשר וזה גבינה:

עוד כ' כשמשים קערה של בשר רותחות כו' בולעת כו' אע"ג דתתאי צונן וקי"ל תתאי גבר מ"מ בלע כדי קליפה:

דאין כו' מכלי אל כלי. מידי דהוי אשתי קדרות א' של בשר וא' חלב הנוגעת זב"ז וע"ש בט"ז:

(**ס"ק א**) **דקשה כו'** ועבי"ד סי' שט"ז דאע"ג דמדין הש"ס פרה חולבת הולד שהולידה אח"ז פטור מן הבכורה דמדחולבת ודאי כבר הולידה אבל בזמן הזה אין זה סי' דאפי' מבכרת קודם לידה יש לה חלב דנשתנו הטבעים:

ובאה"ע. שכ' רמ"א אע"ג דמסיק הש"ס דיולדת לט' חדשים אין יולדת למקוטעים אלא ט' חדשים שלמים בזמן הזה נשתנה ויולדת למקוטעים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מהיסח כו'** מהיסח דעת לתפלה והא הכא צ"ל ברכת המזון:

וע' סי' קנ"ח דאמרינן הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח וע"כ צ"ל דלברכת הפירות לא חיישינן להיסח הדעת וא"כ ברכת המזון י"ל דין שאר ברכות:

סעיף ג

(ס"ק ג) חוץ כו' כ"ש באמצעי' דידיו טהורות:

כמ"ש דגם שם משום מאוס צריך ניגוב:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דוקא כו'** ויש"ש פרק כ"ה סי' יו"ד כן צ"ל:

דמותר ליטול אמצעים כצ"ל:

והטעם כ' כיון דכשרים לאחרונים ע"כ צ"ל דמנקים הזוהמא כ"ש דכשרים לאמצעים לנקות שומן הדבוק:

סימן קעד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מניחו כו'** בתשו' הרשב"א כו' דתנן בברכות ר"פ אלו דברים. בא להם יין אחר המזון (ואחר המזון לאו דוקא כמ"ש ט"ז) אם אין שם אלא אותו כוס בש"א מברך על היין ואח"כ מברך על המזון. ובה"א מברך על המזון ואח"כ מברך על היין ומסקי' בדף נ"ב דטעמא דב"ש דס"ל ברכת המזון אינה טעונה כוס ולכן שותה קודם ברכת המזון. וטעמא דב"ה אינו מבואר בש"ס. ולמ"ד בהמ"ז טעונה כוס א"כ ב"ה ס"ל דוקא מברך על המזון ואח"כ על היין כדי שיהיה לו כוס לברכת המזון א"כ יש לו' הא דאמרו ב"ש

מברך על היין ואח"כ כו' היינו דרשאי לעשות כן אע"ג דלא יהי' לו כוס לבהמ"ז אין בכך כלום דס"ל דבהמ"ז אין טעון כוס. אבל למ"ד ב"ה אין טעון כוס א"כ ע"כ הא דאמרי ב"ה מברך על המזון ואח"כ על היין ע"כ פי' דרשאי לעשות כן אבל אם ירצה עושה כב"ש מברך על היין קודם בהמ"ז. ולפ"ז ע"כ צ"ל הא דאמרי בית שמאי מברך על היין כו' ר"ל דמחויב לעשות כן:

דושבעת זו שתי'. ר"ל דבר"פ ג' שאכלו פליגי ר"מ ור"י בשיעור אכיל' להתחייב בבהמ"ז רמ"א כזית ור"י אומר כביצה ומסקינן בדף מ"ט דבקראי פליגי ר"מ סבר כתיב ואכלת ושבעת וברכת ואכלת זו אכיל' וסתם אכילה בכזית. ושבעת זו שתי'. ר"ל דאינו חייב בבהמ"ז אם היה צמא אא"כ שתה. ור"י ס"ל דה"ק ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזה כביצה וא"כ י"ל דב"ש ס"ל כר"מ דאינו מחויב בבהמ"ז עד שישתה אם הוא צמא לכן אם אין לו רק כוס א' עדיף לברך בלי כוס כיון דבהמ"ז אין טעון כוס וישתה הכוס קודם בהמ"ז כדי שיהי' מחויב מן התור' בברכת המזון וס"ל דהאי דרשה ושבעת היא דרשה גמורה:

והמחבר סתם כאן ומשמע מלשונו דמחויב להניח הכוס עד אחר בהמ"ז כיון דפליגי הפוסקים אי בהמ"ז טעונה כוס. דהרב"י לשיטתי' אזיל ר"ל אף דבזה עדיף מה שמניחו לאחר המזון דיוצא בזה גם למ"ד בהמ"ז טעונה כוס. מ"מ יש עדיפות טפי אם הי' שותהו קוד' בהמ"ז כדי לקיים ושבעת זו שתי'. בשלמ' אי הוי ברור להרב"י דבהמ"ז טעון כוס ע"כ באין ברירה מניחו לאחר המזון כדי לברך על הכוס אבל השת' דיש מחלוקת בזה א"כ עדיף טפי לשתות קודם בהמ"ז כדי לקיים ושבעת זו שתיה:

דאין קפיד' בשתיה דס"ל כמ"ש התוס' דמן התור' אינו חייב בבהמ"ז עד שיאכל שיעור שביעה ממש והני דרשות לכזית וכביצ' ושתיה לכל מר כדא"ל אינן אלא אסמכת' בעלמ' ע"ש:

אבל לפמ"ש רמ"א כו' דס"ל דהני דרשו' גמורות נינהו וא"כ לדעת רמ"א דקי"ל דושבעת זו שתיה הוי דרש' גמור' וגם קי"ל דבהמ"ז אין טעון כוס צ"ל דלא קי"ל בהא כב"ה:

ודע מ"ש הט"ז בס"ק ב' בשם המרדכי ע' במ"א ס"ס ר"ו שהאריך בזה וע"ש מסקנתו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אם קבע וה"ה דאם בירך כו'** דע דמ"ש אם קבע כ' הט"ז ס"ק ד' דהוא לאו דוק' ולא בעי למעט אלא נמלך:

שלאחר הסעוד' כשסילק דעתו מלאכול יותר:

ואינו חשוב לפטור יין הבא לשתי' ר"ל דיין שלפני המזון בא לשתות (וגם לפתוח ולהמשיך תאות המאכל כדלק') וכן יין שאחר המזון בא לשתו' אבל יין שבתוך המזון בא לשרות המאכל שאכל ולכן יין שלפני המזון שהוא חשוב פוטר שבתוך המזון שאינו חשוב או שלאחר המזון שהוא שוה לו משא"כ שבתוך המזון שאינו חשוב אינו פוטר היין שאחר המזון שהוא חשוב כיון שבא לשתייה:

ועסי' קע"ז. ר"ל הא דהשמיט הרב"י דין זה היינו משום דמבוא' בסי' קע"ז דאין דין זה של יין שאחר המזון דהיינו שסילק דעתו מלאכול ועדיין לא בירך בהמ"ז אינו מצוי בינינו דאין אנו מסלקין דעתינו מלאכול עד אחר בהמ"ז ולכן השמיטו הרב"י:

סעיף ד

(**סק"ד**) **יין כו'**. ב"ח רשב"א וכן עיקר ר"ל אף דהב"ח סיים וצ"ע למעש' מ"מ נ"ל למ"א עיק' כמ"ש רשב"א דפוטר הקידוש אפי' יין שאחר המזון:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יין כו'** משמע דוק' יין הבדל'. ר"ל איכ' למ"ד דאינו פוטר אא"כ כבר נטל ידיו:

לצורך מצוה ואינו צורך סעודה. ר"ל אף דגם קידוש אינו אלא לצורך מצוה מ"מ איכ' צורך סעוד' דהא קי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה משא"כ הבדלה דהוי רק צורך מצוה ואינו צורך סעודה:

וכ"מ בתו' אבל כו' תיבת וכ"מ בתוס' ע"כ טעות הדפוס דאדרב' התוס' חולקים וכמ"ש בס"ק שאח"ז:

אבל כו' יין שלפני המזון. ר"ל אפי' קודם נטילה. אע"ג שיש חולקי' היינו התוס' וכמ"ש בס"ק שאח"ז:

וכ"מ סעיף ז' כן צריך להיות שכ' הרוצ' שיסתלק מן הספק ישב קודם נטילה כו'. ע"כ אפי' קודם נטילה מהני במשקין שלפני נטילה וה"ה ביין אולם אינו ראי' גמור' לפמ"ש מ"א ס"ק ו' דנטל ל"ד דה"ה אם קבע כו' והתם הוי קבע:

וכ"מ סי' תע"ד. ר"ל בטור שם שהקשה על הרי"ף שכתב שבב' לילות הראשונות של פסח יש לברך ברכה אחרונה אחר שתי כוסות הראשונים שקודם הסעודה והק' הטור וכן הרא"ש הא הם פוטרים היין שבתוך הסעודה מברכה ראשונה ואיך יברך אחריהם ברכה אחרונ' וא"א דגם יין שלפני המזון אינו פוטר אלא אחר נטיל' א"כ מאי קושי' להרי"ף הא ב' הכוסות שותים קודם נטילה ואין פוטרין כלל יין שבתוך המזון (וכוס קידוש ודאי לא עדיף מיין שלפני המזון) וא"ש מ"ש הרי"ף שיברך אחריהם ברכה אחרונה וכן יישב באמת הב"ח דעת הרי"ף בסי' זה ולקמן אע"ג דהטור ס"ל דליכא למ"ד דס"ל הכי דיין

שלפני המזון קודם נטילה לא יפטור יין שבתוך המזון אע"ג דהתוס' ס"ל הכי לפטור לא נראה דהרי"ף ס"ל הכי:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **נטל ידיו ל"ד כו'** וכ"מ בתוס' בד"ה כו' ר"ל דבדף מ"ג איתא כיצד סדר הסיבה אורחים נכנסים ויושבי' על גבי ספסלין עד שיכנסו כלם. הביאו להם מים כ"א נוטל ידו אחת (ולא קי"ל הכי כדלעיל סי' קנ"ח סעיף ו' וע"ש בהרב"י הטעם) בא להם יין כל אחד מברך לעצמו עלו והסיבו כאו"א חוזר ונוטל שתי ידיו בא להם יין א' מברך לכלם וכתבי התוס' ד"ה בא כו' וז"ל אע"ג דיין שלפני המזון פוטר יין שאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא. שאני הכא כיון שעלו להסב הוי שינוי מקום וצריך לברך עכ"ל התוס' הרי דלולי דהוי שינוי מקום היה יין הראשון פוטר אע"ג דהוי קודם נטילה דהא לא נטלו רק ידו אחת וצריכים עכשיו ליטול שתי ידים אע"כ דנטל ידיו לאו דוקא דה"ה אם קבע והתם הא קבעו. וא"ל דאין מזה ראיה דלמא לעולם לא בעינן נט"י ממש ביין הבדלה והתוס' הא קאי על היין שלפני המזון דס"ל להרב ב"י דאפי' קודם נטילה פוטר כמ"ש מ"א בס"ק ה'. ולזה כתב מ"א וע"ש גבי אותן שקדשו בב"ה ר"ל דמשם מוכח דהתוס' ס"ל דגם יין שלפני המזון אינו פוטר קודם נטילה וא"כ מוכח שפיר דנטילה לאו דוק' וראייתו דהתוס' ס"ל דגם יין שלפני המזון אינו פוטר קודם נטילה ממ"ש התוספות בדף מ"ב ע"ב בד"ה ורב ששת כו' וז"ל אבל לשתות כו' דהיינו יין שלפני המזון פשיט' דפוטר יין דלשרות (והיינו יין שבתוך המזון) וכ"מ נמי בע"פ גבי ב"א שקדשו בבה"כ דר"י אמר אף ידי יין נמי יצאו. (ר"ל לא מבעי' ידי קידוש דיצאו דס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה אלא אפי' ידי יין יצאו) וא"צ לחזור ולברך על יין שבתוך הסעוד' כו' ואע"ג דאיתותב ר"י היינו דוק' בשינוי מקום (ר"ל אבל אי לא שינה מקומו באותו מקום קי"ל כר"י דשלפני המזון פוטר שבתוך המזון א"כ נראה משם דה"ה להבדלה דאין לחלק בין הבדלה לקידוש ולאפוקי מהני דחולקים ואמרו דוקא קידוש פוטר משום דאין קידוש אלא במקום סעודה אבל יין של הבדלה לא פטר אפי' הבדיל לאחר נטילה. דהכי מיירי הא דפסקינן דיין שלפני המזון פוטר יין שבתוך המזון דכבר נטל ידיו והכי משמע בסמוך מתוך הברייתא' כיצד סדר הסיב' כו' מיהו נראה כיון דנטל ידיו כו' פוטר אפי' דהבדלה כדפי' מהאי דע"פ (ר"ל דהא לר"י דסבירא ליה יש קידוש שלא במקום סעודה א"כ לדידיה קידוש דינו שוה להבדלה לדידן ואפ"ה ס"ל דקידוש פוטר יין שבתוך המזון ולא איתותב מיניה אלא משום שינוי מקום כנ"ל) עכ"ל התוס' הרי כתבו להדי' דיין שלפני המזון אינו פוטר כ"א אחר נטילה ואפ"ה הקשו בדף מ"ג דמה שברכו כשנטלו יד א' היה ראוי לפטור

היין ששותי' אחר שנטלו שתי ידים. אע"כ דנטילה ל"ד וסגי בקבע וגם מדברי התוס' מראייתם מדר"י בער"פ יש להוכיח דנטל ל"ד דהא מסתמא אותם ב"א ששמעו קידוש בבית הכנסת עדיין לא נטלו ידיהם דהא אוכלין בבתיהם ואפ"ה לר"י פוטר את היין שבתוך הסעודה אע"כ בקבעו סגי:

וא"ת האיך שרי להפסיק כו' ניהו דמ"א כתב דנטל ל"ד מ"מ הא קתני נטל וע"כ גם בנטל משכחת לה:

עסי' קס"ו מ"ש ר"ל שכ' שם בס"ק א' בשם אגוד' דקידוש והבדלה לא הוי הפסק בין נטילה להמוציא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ומושיטים לו**. כלומר אחר שבירך כו' וכ' מ"א סי' קע"ט ס"ק ו' ואפי' עדיין לא שתה כל כוס ראשון כו' ע"ש אבל אם הושיטו לו רבים קודם שבירך ודאי כלם נפטרים בברכה אחת. והט"ז כתב דעכשיו דהמנהג שרבים מושיטים לו א"צ לברך על כוס אחר דודאי היה דעתו על כלם:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שלפני כו'** מחמת סעודה (ב"י הרא"ש) ועוד הא מסעיד כו' כצ"ל זהו טעם הרשב"א כמו שסיים:

וגם יין שלאחר כו' ר"ל דזה נ"מ בין הני תרי טעמי דלטעם הרא"ש כיון דבא לפתוח כו' זה ל"ש ביין שאחר המזון וא"כ אין בהמ"ז פוטרו אבל לטעם הרשב"א משום דסעיד זה שייך גם ביין שאחר המזון וגם ביין שאחר המזון ברכת המזון פוטרו:

דהא פריך בגמ' כו' כצ"ל. ר"ל דף ל"ה ע"ב דאמרי' חמר' סעיד כמו לחם א"כ נברך עליו ג' ברכות (היינו ברכת המזון) ומשני לא קבעי אנשי עליה ואפי' הוא קבע בטל' דעתי':

משמע אי הוי קביעות' כו' כצ"ל:

מיגו דהוי קביעות כו' ר"ל ניהו דבעלמא אפי' קבע בטלה דעתי' מ"מ הכא מיגו דהוי דהוי קביעות לאכילה כו':

וא"כ משמע דעל שאר משקין כו' דהא לאחר סעודה ודאי אין באים לפתוח אפילו יין:

ובשאר משקין לא סעדי' ול"ש שום טעם משני טעמים הנ"ל ודאי אין ברכת המזון פוטרן:

די"א אפי' תוך הסעודה מברך ר"ל ברכה שלפניה הרי דגריע מדברים הבאים מחמת סעודה דהא דברים הבאים מחמת סעודה אי באו תוך הסעודה אין צריך לברך לפניה לכולי עלמא ואפילו הכי אחר הסעודה אין ברכת המזון פוטרו כ"ש משקין דגריעי אי באו לאחר סעודה דאין ברכת המזון פוטרן:

וכ"מ בהג"מ ספ"ד מהלכות ברכות דכייל שאר משקין בהדי שאר דברים הבאים מחמת סעודה דבתוך הסעודה מברך עליהם משמע דאחר הסעוד' אין ברכת המזון פוטרן דהא עליה קאי מ"ש הש"ס אבל דברים הבאים מחמת הסעודה אי הביאם לאחר סעודה דאין ברכת המזון פוטרן:

וכ"מ בתוס' דף ק"ג ע"ב בפסחים סוף ד"ה (ע"א) אנא דעבדי כתלמידי כו' וז"ל ואין מנהג לברך אחר יין בתוך הסעודה אפי' יין לאחר סעודה נראה שא"צ לברך אחריו. דלעולם חשיב מחמת סעודה והא דקאמר דברים הבאים אחר הסעודה צריכים ברכה לפניהם ואחריהם היינו חוץ מיין עכ"ל ומדנקטו יין ולא משקין משמע יין דוקא אבל לא שאר משקין. וכוונתם לפמש"ל בשם הרשב"א ר"ל דלא ס"ל כהרא"ש דמה"ט בהמ"ז פוטר ליין שבתוך המזון הואיל ובאים לפתוח כו' דאם כן יין שלאחר המזון למה א"צ לברך אחריהם דאין באים לפתוח כנ"ל. אע"כ ס"ל כהרשב"א דהטעם משום דסעיד ולכן גם יין שאחר המזון ברכת המזון פוטרו:

בינינו וכמ"ש סי' קע"ז סס"ב כצ"ל:

כמו צנון וזית ר"ל דאמרינן בברכות דף מ"א ע"א היה לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר הזית. אע"ג דעל הצנון ברכתו בפה"א ועל הזית צריך לברך בפה"ע ולכתחלה צ"ל על כל אחד ברכה הראויה לו. ומוקי לה שהצנון עיקר ולא אכל הזית כ"א להפיג חורפו של צנון ולהכי הצנון פוטרו דעיקר פוטר הטפל:

כמ"ש התוס' דף מ"ד ע"א הביאו מ"א סי' רי"ב סק"ב דאי אוכל פירות גנוסר שהם מתוקים מאד וידע בשעת ברכה שיצטרך לאכול אחריו מליח להשיב הלב מפני המתיקות וידע שהמליח לבד לא יאכל אלא עם פת ברכת פירות גנוסר למליח ולפת:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **עסי' רצ"ט כו'** לי"א דלא פטר רצה לו' אם הבדיל קודם נטילה דלי"א בסעיף ד' דאינו פוטר ליין שתוך המזון ולדידהו צ"ל אחר יין הבדלה דאין ברכת המזון פוטרו כה"ג אם הבדיל קודם נטילה דאין לו שייכות כלל לסעודה בשלמא למ"ד אפילו הבדיל קודם נטילה פוטר יין שבתוך הסעודה. א"כ ישנו שייכות לסעודה ולכן בהמ"ז פוטרו. אבל למ"ד דקודם נטילה אינו פוטר ואין לו שייכות לסעודה א"כ לדידיה אם הבדיל קודם נטילה צריך לברך אחריו. וכמ"ש ס"ז ס"ק י"ד:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לפי כו'** וכ"ש השותים אותו באמצע סעודה או אחריה שאין בא אלא לחמם כו האי אינו בא אלא לחמם עיקרו לא קאי כ"א על השותים אחר המזון אבל על השותים באמצע סעודה ניהו דבא לעכל מ"מ גם בא לפתוח תאות המאכל וכמ"ש בי"א בסס"ק זה:

מ"מ א"ש מ"ש וכ"ש כו' דלפני הסעודה ס"ל ללבוש דבא ודאי לפתוח תאות המאכל ואין בו כוונה אחרת. משא"כ באמצע הסעודה דמעורב בה גם כוונת לעכל:

אבל בטור סס' רע"ב כ' כו' והן הן דברי הרא"ש שכתבן הטור שם בשמו והביאו המ"א בס"ק ט':

פרפרות כו' ר"ל הא דאמרי' בירך על הפת פוטר הפרפרת:

ועסי' קס"ח סעיף ח' ר"ל דהלבוש כ' דהבא לעורר תאות המאכל צריכים ברכה ואין הפת פוטרו. ולא כ' עדיף מפירות שצריך לברך עכ"ל ומשמע דפשיטא לי' דאפי' הפירות באים לעורר תאות המאכל צריכים לברך עליהם. ולזה כ' מ"א דאינו כן דבסי' קס"ח ס"ק כ"ב דמוכח מתוך תר"י דאם הפירות באים להמשיך תאות המאכל אין צריך ברכה ע"ש:

צ"ל דיש חילוק כו' שעי"כ אוכל יותר. ר"ל בסעודה זו. א"כ הוי מחמת סעודה:

אבל בס' כו' ר"ל מהתוס' ומרדכי ועוד פוסקים מבואר דוקא לעכל לא מיקרי צורך סעודה דהא אין בו צורך בסעודה זו אבל לפתוח תאות המאכל מיקרי בא מחמת סעודה אבל הרא"ה חולק וס"ל דאפי' לפתוח תאות המאכל לא מיקרי מחמת סעודה וצריך לברך:

על לומני"ס מלוחים. ר"ל ואין מלפת בהן את הפת:

ומיהו נ"ל לנהוג כהתו'. ור"ל ואין לברך על לימוניס מלוחים. דלעולם פוסקים כהתוס' עיין במ"א סי' תמ"ז ס"ק ד':

אבל באמצע סעודה כוונתו לפתוח. וא"צ לברך כהתוס' וסייעתם ואחר הסעודה כוונתם לעכל וצ"ל אפי' להתוס' די"ל דמודים בזה למרדכי והג"מי הנ"ל:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בסבת כו'** אבל אם אכל פת מעט עסי' רי"ב ר"ל שאכל מעט למתק השתיה אדרבא המים עיקר ומברך עליהם ופוטר הפת כמ"ש סי' רי"ב בשם של"ה בס"ק ב':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **בכל כו'** אבל שכר ומ"ד כו' והט"ז בס"ק ח' כ' דעל שכר לכ"ע דאפי' על כוס א' א"צ לברך כיון דיש בו הרבה מה' מינים ה"ה דיין ופת ודאי פוטרו:

ומ"ד מודה דדינו כשאר משקה ותליא במחלוקת אי צ"ל על כוס ראשון ומ"ש הט"ז בס"ק י' דמ"ד דינו כשכר לאו דוקא:

סעיף יד

(ס"ק י"ד) קודם כו' ועמ"ש בסעיף ד' במ"א ס"ק ה':

מ"מ צ"ע כו' דלכאורה כו' א"כ צריך ברכה אחרונה בשלמא למ"ד דצריך לברך על המשקין שבתוך הסעודה והשתא מה ששותה לפני הסעודה פוטרן מברכ' לאותן משקי' שבתוך הסעודה א"כ יש להם שייכות לסעודה ובהמ"ז פוטרן משא"כ למ"ד דמשקין בתוך הסעודה א"צ ברכה א"כ אין צריכים למשקין שלפני סעודה דבלא"ה פטורים וא"כ אין למשקין שלפני סעודה שייכות לסעודה ואין בהמ"ז פוטרן:

מידי דהוי איין הבדלה כמש"ל בס"ק יו"ד דלמאן דאמר אם הבדיל קודם נטילה אינו פוטר יין שבתוך הסעודה אם הבדיל קודם נטילה צריך לברך אחריו מהאי טעמא דאין לו שייכות לסעודה כיון דאינו פוטר כלום:

וכ"מ בטור סי' תע"ג שכ' אם אכל כרפס כזית אם צריך לברך אחריו ברכה אחרונה תליא בפלוגתא דרשב"ם ור"י דאין אנו מברכין על המרור בפה"א וכ' הרשב"א הטעם דברכת בפה"א של כרפס פוטרו ור"י כ' דהוי דברים הבאים מחמת סעודה ופת פוטרו א"כ כ' הטור דלהרשב"ם דצריך לברכת הכרפס לפטור המרור שייך לסעודה ואפי' אכל כזית כרפס א"צ לברך אחריו דבהמ"ז פוטרו אבל לר"י דפת פוטרו וא"צ לברכת הכרפס א"כ אין לכרפס שייכות לסעוד' ואין בהמ"ז פוטרו וצריך לברך אחריו הרי מבואר כדברי מ"א:

ודעת בעל המאור. שם אפיסק' דלא יפחתו לו מד' כוסות שכ' הרי"ף שצריך לברך ברכה אחרונה אחר ב' כוסות שלפני סעודה עז"כ בעל המאור דמיירי דאין לו יין תוך הסעודה וא"כ אין דבר שיפטור השתי כוסות לכן צריך לברך אחריהם דבהמ"ז אין פוטרן כיון דאין לו יין תוך הסעודה א"כ מיד אחר שתיית שני כוסות הראשונים סילק נפשיה משתיה ואין לו המשך לסעודה ולכן אין בהמ"ז פוטרן מברכה אחרונ' שיברך אחר ב' כוסות האחרונים שאחר בהמ"ז אין פוטרן דבהמ"ז הוי הפסק בין כוסות הראשונים לברכה אחרונה אבל אם יש לו יין תוך הסעודה לא סילק נפשי' אחר ב' כוסות הראשונים א"כ בהמ"ז פוטרן ע"ש א"כ ה"ה גבי משקין אפי' למ"ד דאין צריכים ברכה תוך הסעודה מ"מ אם שותה משקין תוך הסעודה בהמ"ז פוטר למשקין שלפני סעודה אע"ג דאינו צריך למשקין שלפני סעודה לצורך משקין שבתוך הסעודה דהא הרי"ף ס"ל דצריך לברך על כל כוס וכוס בפה"ג וכמנהגנו עכשיו א"כ שתי כוסות הראשונים שבירך על כ"א בפה"ג הלא ראשון אין בו צורך סעודה דהא יין שתוך המזון נפטר ע"י ברכת בפה"ג של כוס ב' ואפ"ה ס"ל לבה"מ דמודה הרי"ף דאם יש לו יין תוך הסעודה דבהמ"ז פוטר לשתי כוסות שלפני סעודה וה"ה הכא במשקין שלפני סעודה למ"ד דא"צ לברך על משקין

בתוך סעודה מ"מ אם שתה משקין תוך סעודה בהמ"ז פוטר למשקין שלפני סעודה. ואם יש לו כוס לבהמ"ז א"צ כו' על משקין שלפני סעודה כצ"ל:

שאין לנו הפסק כו' כ"כ הר"ן ורמב"ן ר"ל שהם כתבו היפך מדברי בעל המאור הנ"ל דאפי' יש לו יין תוך סעודה אין בהמ"ז פוטר ליין שלפני סעודה דאין בהמ"ז פוטר מעין ג' אבל אם יש לו כוס לבהמ"ז כמו בפסח דצריך לשתות ב' כוסות אחר בהמ"ז א"כ ברכה אחרונה שעל כוס בהמ"ז פוטר לשני כוסות שלפני המזון ואי דבהמ"ז מפסיק כמ"ש בעל המאור עז"כ דלענין ברכה אחרונה לא חיישינן להפסק וראיה דאין לך הפסק גדול מנמלך ואפ"ה א"צ לברך כ"א לפניו אבל לא לאחריו דברכה אחרונה אחת עולה לשתיהן: מ"מ ירא שמים ישתה פחות מרביעית (וראיתי בס' תוס' שבת דל"ד אלא ר"ל פחות מכזית דכזית הוי ספק לענין ברכה אחרונה כדאי' בסי' ק"צ סעיף ג') ובזה יסתלק מן הספק. ונלע"ד אם יש לו משקין תוך סעודה וגם מברך ברכת המזון על הכוס ג"כ יצא מן הספק דהא לבעל המאור ברכת המזון פוטרו בכהאי גוונא ולהר"ן ולהרמב"ן ברכה אחרונה של כוס ברכת המזון פוטרו ולכן צ"ב מ"ש אח"ז ואם שתה רביעית כגון בסעודות גדולות כו' יש לנהוג כמש"ל בשם הר"ן דהא בסעודות גדולות ודאי גם תוך הסעודה שותים וא"כ נפטר לכ"ע בין לבעל המאור ובין להר"ן:

ודע דמ"ש מ"א בסס"ק י"ד מ"מ י"ש ישתה פחות מרביעי' היינו בשאר משקין אבל בייי"ש שיעורו עבמ"א סי' ק"צ ס"ק ד' ובט"ז סי' רי"ד ס"ק א' ולכן יש לזהר שלא לשתות י"ש קודם סעודה שיעור שב"א שותים בפ"א להוציא א"ע מפלוגת' הט"ז ומ"א ומה שקצת ב"א רוצים לפטור את הייי"ש מברכ' דטובלי' קצת פת תוך הי"ש ואוכלים את הפת והוי י"ש לדעתם בא ללפת את הפת ונפטר ע"י הפת אבל באמת בזה לא יצאו י"ח כאשר יתבאר בע"ה בסי' קע"ז ע"ש:

דיש ליזהר שלא יצא כו' ר"ל אם רוצה לפטור המשקין תוך הסעודה ע"י שיושב קודם נטילה במקום סעודה ויברך כו' בזה לא יצאו י"ח קודם סעודה:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **ויברך כו'** שיתן לאחר כו' ר"ל תקנה אחרת אי לא בירך קודם סעודה כמ"ש בש"ע יש לו תקנה שיתן לשתות לא' שאינו אוכל ויברך האחר ויפטור להאוכל והאוכל יתכוין לצאת והאחר יכוין להוציאו:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **א' כו'** צריכים שיטעום כו' דלא כדעת רמ"א בסי' קס"ז ע"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כ"מ כו'** ע' בב"י סי' קס"ז בשם שבולי לקט ובב"ח כאן טעם על מה שאין אומרים ברשות על היין כ"א סברי:

כ' הטור כו' המוגמר שמביאים לאחר הסעודה קודם בהמ"ז אע"ג דאיכא דעדיף מיניה כ"ה בגמ' דף מ"ג ע"א ובמשנה דף מ"ב ע"ב אי' והוא אומר על המוגמר ואע"פ שאין מביאים את המוגמר אלא לאחר סעודה עכ"ל ונחלקו רש"י והגאונים בפירושו ואע"ג דאין יכולים לענות אמן ומה"ט על היין שבתוך המזון כ"א מברך לעצמו כמ"ש הרב"י: ונ"ל שכן דעת הראב"ד בפ"ז מהלכות ברכות דלא כמו שנדחק הכ"מ ע"ש:

ועל המוגמר כו' הוא לשון הראב"ד וכמו שסיים המ"א וז"ל בביאור על מ"ש הרמב"ם וז"ל גמרו כו' וברכו בהמ"ז והביאו את המוגמר מי שבירך בהמ"ז הוא מברך על המוגמר כו' עכ"ל הרמב"ם וכ' עליו הראב"ד ז"ל אע"פ שלא בירך בהמ"ז אם לאחר הסעודה בא הגדול מברך אע"פ שנתן הגדול רשות לאחר לברך בהמ"ז כבר עברו רשותו וחזר הברכה לגדול שלא אמרו והוא אומר על המוגמר אע"ג דאיכא דעדיף מיניה אלא על המוגמר הבא תוך הסעודה כדאי' בירושלמי עכ"ל וס"ל להכ"מ לפרש דעת הראב"ד ניהו דאם הביאו אחר בהמ"ז הגדול מברך אע"פ שהגדול נתן רשות לאחר לברך בהמ"ז לא הי' הרשות כ"א לענין בהמ"ז וכיון שכבר בירך בהמ"ז חוזר החשיבות לגדול מ"מ אם הובא המוגמר קודם בהמ"ז מברך אפי' איכא גדול וכיון שאין מבואר מדברי הראב"ד מי הוא המברך ס"ל להכ"מ מי שיברך בהמ"ז כיון שנתן לו הגדול רשות לברך בהמ"ז ועדיין לא בירך א"כ החשיבות של ברכת המוגמר שייך לו למי שיברך בהמ"ז ומ"א ס"ל די"ל דהראב"ד ס"ל או כפי' רש"י אותו שבירך על היין מברך על המוגמר שמביאים קודם בהמ"ז או כפי' הגאונים מי שבירך המוציא כיון שהתחיל בחשיבות מצוה ולא ע"ש העתיד לדעת הכ"מ:

והמאור כתב דאותו שבירך בהמ"ז מברך עליו ולא כהראב"ד דס"ל אם הגדול נתן רשות לאחר לברך בהמ"ז מ"מ על המוגמר מברך הגדול כנ"ל אולם לענ"ד לא מצאתי מבואר כן במאור וז"ל המאור הוא אומר על המוגמר כו' פי' אותו שבירך להם על היין שלפני המזון כו' הוא מברך להם על המוגמר כו' ואע"פ שאין מביאין מוגמר אלא לאחר סעודה כו' לאחר בהמ"ז ואז היה מנהגם שיברך הגדול שבהם והוא הי' מברך בהמ"ז אבל זה המוגמר שבא בתוך הסעודה המברך על יין כו' מברך עליו כו' ויש אחר גדול ממנו שמברך בהמ"ז כו' וה"ה שמברך על המוגמר של אחריו מאחר שהוא גדול כו' עכ"ל מכל זה אינו מבואר דלא כהראב"ד דאם נתן הגדול רשות לאחר לברך בהמ"ז שמ"מ המברך

בהמ"ז לא זכה בברכות מוגמר דע"כ לא כ' המאור דהמברך בהמ"ז מברך על המוגמר אלא כשהגדול היה מברך בהמ"ז אבל אם הגדול נתן רשות לאחר לברך בהמ"ז מזה לא דיבר כלל המאור איך דינו ודוחק לו' דדייק מדכ' שהגדול מברך בהמ"ז וגם על המוגמר משמע דוקא ע"י שמברך בהמ"ז מברך על המוגמר אבל אי אחר מברך בהמ"ז אין הגדול מברך על המוגמר אלא האחר שבירך בהמ"ז ע"י שנתן לו הגדול רשות ויותר נראה לפי עניות דעתי שצ"ל והרמב"ם כ' דאותו שבירך כו' דכן מבואר בדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל שכ' סתם מי שמברך בהמ"ז מברך על המוגמר:

סימן קעה

סעיף א

כתב מ"א כ' מהרי"ל י"א שאין מברכים כו' שלא להרבות בכוסות ר"ל ודאי תוך הסעודה רשאי לשתות כל מה שירצה ואין בזה כמוסיף על ד' כוסות שתקנו חז"ל בליל פסח כיון דאינו מברך על היין שבתוך הסעודה ניכר שאינו מתכוין להוסיף כי אם לצמאו וכדומה משא"כ כוס שמברך עליו כמו שמברך על ד' כוסות שתקנו חז"ל בזה נראה כמוסיף וצריך לברך ר"ל אם ירצ' לשתות מאותו מין אחר שהובא עכשיו צ"ל הטוב והמטיב דלא תימא משום שלא יהי' נראה כמוסיף והוא חשק לשתות ממנו עדיף טפי להתיר לשתות בלי ברכת הטוב והמטיב קמ"ל דלא כיון דברכת הטוב והמטיב הוא מדינא דש"ס א"כ צריך לברך אף שיהי' נראה כמוסיף לא חיישינן בזה כ"כ אבל טוב שלא ישתה מיין שהובא עתה והמ"א מיירי כגון שצריך לו הרבה שהי' צמא הרבה ואין לו יין אחר (ועיין במ"א סי' קע"ד ס"ק ב' וכה"ג) ועיין בסי' תע"ב ס"ז ובטור שם דכתב הטור כיון דקי"ל ד' כוסות צריכים לשתות בהסיב' ואם שתאן בלא הסיבה צריך לחזור ולשתות בהסיב' ואף שנראה כמוסיף על הכוסות (ודלא כמרדכי שם) הרי כיון דדין הסיבה מדין הש"ס ל"ח למה שנראה כמוסיף ע"ה וכן רמ"א לקמן בהג"ה פסק דבשני כוסות האחרונים שבהם נראה כמוסיף לא יחזור וישתה דבדיעבד יש לסמוך על ראבי"ה דס"ל דבזמן הזה אין דרך להסב לכך א"צ הסיבה בזה"ז הרי דלולי סברת הראבי"ה היה מודה רמ"א שצריך לשתות בהסיבה כיון דהסיבה מדין הש"ס ול"ח במה שנראה כמוסיף וכן כתב הטור סי' תע"ג בשם מהר"ם מר"ב שהשיב שמותר לברך הטוב והמטיב בליל פסח וז"ל שאינו נראה כמוסיף רק אם יברך בפה"ג כמו שבירך על הכוסות עכ"ל:

ונ"ל כשבירך ב"ה כו' ר"ל שבתוך הסעוד' לא ישתה מין אחר אלא מברך בהמ"ז על היין אחר ולאו דוקא בליל פסח דה"ה בכל השנה הדין כן:

סעיף ג

(ס"ק ג) יותר כי' אין מברך לדידן ר"ל דדין זה מקורו מהמרדכי והמרדכי כתב דאפי' הלבן גרוע הרב' מ"מ מברך היינו לדע' ר"ת דס"ל כששניהם לבנים או שניהם אדומים אפי' השני גרוע מעט מן הראשון מ"מ מברך על ריבוי יין אבל אם גרוע הרבה מן הראשון אינו מברך ולכן לדידי' כשהראשון אדום ושני לבן מעלינין דרג' כיון שהלבן בריא לגוף אפי' הלבן גרוע הרבה מ"מ מברך אבל לדידן דס"ל דכששניהם שוין במרא' דוקא מן הסתם מברכי' על השני אבל אי ידעי' דהשני גרוע מן הראשון רק מעט אינו מברך א"כ אם השני לבן די דמעלינין חד דרגא באם הלבן גרוע קצת שיברך אבל אי גרוע הרבה כ"ה לא מעלינן לברך:

משמע דבסתם א"מ ר"ל דוקא בשוין במראה אפי' בסתם מברכים דמן הסתם אמרי' דשוין ומברך על הריבוי משא"כ כשהראשון לבן ושני אדום דאפי' השני שוה לראשון בטע' מ"מ הראשון עדיף שהיא בריא לכן צריכים לידע בודאי שהאדום משובח בטעם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו**' כ' הל"ח כו' שאין שינוי יין אלא לדידי' כו' וא"כ אפשר אפי' אם גם שמעון נותן לראובן כוס מיינו נמצ' יש לכ"א שני מיני יין מ"מ אפשר דנסתפק דמ"מ מי שמברך הא אותו כוס שמברך עליו אין בו שינוי כ"א להמברך:

דהוא חולק עליו שכ' הרב"י שלא מצא כן בריב"ף והב"ח כ' דאפשר דהמרדכי מצא כן בתשובת הרי"ף:

דאין מברך על הגשמים הטוב והמטיב אם נעצרו תחילה הגשמים ואח"כ ירדו גשמים דלא כהרא"ש שם דס"ל דאפי' יש לו שדה לבד ואין בה שותפות עם אחר מ"מ מברך הטוב והמטיב כיון דעכ"פ בעלי שדות אחרות שותפים בהנאת הגשמים:

משא"כ בשותפים דקי"ל אין ברירה הל' דקי"ל לאו דוקא חדא דהא ברכה דרבנן ובדרבנן קי"ל יש ברירה וכמ"ש מ"א בסי' קנ"ג סס"ק מ"ז ובס"ס תי"ג ואפי' נדחק ביין גופי' דהוא דין ממון אי הוי השותף רוצה בחצי הכוס שלקח חברו היה רשאי דלענין ממון הוי דאוריית' וק"ל בדאוריית' אין ברירה מ"מ הא אנו דנין על הברכה ועוד דא"כ למ"ד יש ברירה לא משכחת שמברכים על היין הטוב והמטיב אלא ע"כ ר"ל כיון שיש סברא לומר אין ברירה א"כ אפי' במקום דקי"ל יש ברירה שייך לברך הט"ו כיון שנראה קצת שי"ל חלק בו:

ומ"מ כו' נותן הקנקן כו' ולפ"ז הא דנסתפק הל"ח שהבי' מ"א רס"ק זה ראובן ושמעון כו' ושוב נתן ראובן כו' הל"ח כ' כן לפ"ד הרב"י אבל לדעת מ"א בנדון שכ' הל"ח וודאי אינו מברך אלא אם אח"כ ראובן נותן קנקן ייינו על השלחן בכה"ג איכ' לספוקי כמ"ש הל"ח:
ואם אין שותים כ"א כו' ר"ל אפי' שותפים ביין אלא שכ"א שותה מהיין המשותף בחדר אחר:
ומ"ש התוספות כו' שדחו הי"א דס"ל דברכת הטוב והמטיב אפי' תוך הסעודה אין לכ"א לברך לבדו דברכת הטוב והמטיב לא שייך כ"א בפוטר אחרים בברכתו וז"ל דהכי משמע הטוב לעצמו ומטיב לאחריני שהם שותים ממנו ורבינו יחיאל הי' אומר דלא היא כו' דמשום ה"ט הטוב לדידיה ומטיב לאחריני אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא בפני המטיבים ליה כדאמרי' כו' אמרו לו ילדה כו' הטוב לדידיה ומטיב לאשתו אע"ג דאין אשתו אצלו (דהא קתני א"ל משמע דלא ידע והוצרך לאמירה) עכ"ל:
רק שהתוס' מביאים ראיה כו' ר"ל דבילדה אשתו עדיף כמ"ש מ"א דרשאי לברך אפי' אין אשתו עמו עכ"פ מוכח דלשון המטיב שייך לו' אפי' אינו פוטר לאחרים בברכתו דבזה א"א לחלק בין ילדה בן ובין יין:

סימן קעז

סעיף א

(**סק"א**) **בלא כו'** כמ"ש סי' רי"ב דהעיקר פוטר את הטפל:
ואוכל מעט פת דאז אין הפת עיקר וא"כ אין טעם שהפת יפטור אלא מצד חשיבות הפת כמו דקי"ל יין פוטר כל מיני משקין וכמ"ש סי' קע"ד ס"ב מצד חשיבות היין אפי' אין היין עיקר וכן ס"ל לר"ח גבי פת כדאיתא בברכות דמ"א ע"ב. דהא לא קי"ל כר"ח דהא מה"ט קי"ל בהביא לפניו תוך הסעוד' דברים הבאים שלא מחמ' הסעוד' כגון תאנים וענבים צריך לברך עליהם ואין הפת פוטרן כמ"ש בסעיף זה משא"כ לר"ח כה"ג פת פוטר כדאי' שם בברכות:
כיון דדרך לקבוע כו' דבזה עדיף דברי' הבאי' מחמת הסעוד' וקי"ל בזה כר"ח:
לכן יברך עליהם ולא על הפת אם לא בשבת ובי"ט כצ"ל לענ"ד דאי יברך על הפת יהיה ספק אם יברך על הפירות לכן עדיף טפי שיברך על הפירות ולא יאכל כלל פת כה"ג שא"צ לפת כ"א לפטור את הפירות משא"כ בשבת ובי"ט דעכ"פ צריך לאכול פת. אולם בשבת ובי"ט כיון דצריך לאכול פת אף שאינו אוכל כ"א פת מועט מ"מ אפשר דהפת עיקר ופוטר הדברי' הבאים מ' סעודה:

סעיף ג

(סק"ג) **ואם כו'** דין זה כו' ומיירי כגון כו' ר"ל הא דאמרי' בש"ס דברים הבאים תוך הסעוד' מחמת סעוד' א"צ ברכה לפניהם ולא לאחריהם כמ"ש בש"ע פה:

ואם מתחל' לא ה"ל כו' והוא דין המוזכר בש"ע בסעיף ג' והוא דעת הי"א שבסעיף ג' שכה"ג צריך עכ"פ לאכול תחלה עם פת:

ואם לא הביאו כו' זה פי' לפי דעתו מאי דאמרי' בש"ס דברים הבאים שלא מחמת סעודה מברך לפניהם ואינו מברך לאחריהם:

כלו' כו' אע"פ שאכל כו' דאי אכלן לבדו פשיט' דצריך לברך עליהן וגם ע"כ איירי דומיא דרישא. משמע דס"ל דאף כשאכל כו' וגם הובאו ללפת מ"מ כיון דאין עיקר קביעתו ללפת בהן הפירות אלא דברים אחרים שאכל תחל' ללפת:

בתשב"ץ עמ"ש סי' קס"ח כצ"ל:

ומיהו בפירו' מבושלים כו' ר"ל דניהו דדין השני במולית' לא קי"ל כוותיה אבל בדין א' בפירות שפיר יש להסתפק והיינו שלא כדעת תר"י וכן פסק בש"ע דכה"ג שהובאו ללפת ואוכל מהן תחל' וסוף עם פת דא"צ לברך והוא מסתפק כיון דתחלת קביעתו ללפת הי' על דברים אחרים. וגם י"א אפי' אוכל עם הפת צ"ל כצ"ל ר"ל אפי' אינו אוכל כלל בלא פת רק עם הפת מ"מ צ"ל על הפירות כיון דאין דרך העולם ללפת עם פירות:

אך בקיצור כו' כיון שבאים לצורך סעודה אפי' לא באו ללפת מ"מ הפת פוטרן והוי ספק לכן לא סגי בהאי תקנת' מ"ש מ"א תחל' שיאכל תחלה בלי פת ויברך עליהם דהא לדעת הרא"ש אפי' אכלן לבדן כיון שאין באים לקינוח אפשר דא"צ לברך עליהם:

שישב קודם שיטול ידיו ויברך על הפירות ר"ל פירות של המוליית' ואפשר אם נוטל פירו' אחרי' שהן בפני עצמן לא מתוך המוליית' וברכתו שוה לפירו' שבתוך המוליית' והן באים לקינוח אפי' תוך הסעודה יכול לברך עליהם ולפטור פירות המוליית' וכ"כ בס' א"ר בשם של"ה:

שלא יצטרך ברכה אחרונה משום דיש לספק אי צריך ברכה אחרונ' דאי הפירות של מוליית' צריכים ברכה לפניהם וא"כ בברכ' שבירך לפני הנטיל' על הפירות פטר פירות של המוליית' וא"כ יש שייכות לפירות שלפני סעודה אל הסעודה לפ"ז א"צ לברך ברכה אחרונה לפי שבהמ"ז פוטרו אבל אי פירות מוליית' שבתוך הסעוד' א"צ ברכה לפניהם א"כ א"צ לברכ' שבירך לפני הנטילה א"כ אין לפירו' שלפני נטילה שייכות לסעודה ואין בהמ"ז פוטרן וצריך לברך אחרי' ברכה אחרונ' וכיון דהוא ספק אי צריך לברך על פירות מוליית' לכן אין לאכול קודם נטילה כשיעור שיהיה חייב מספק ברכה אחרונה: וכ"כ

הטור כו' דלמ"ד דא"צ ברכה כו' ר"ל לדעת ר"י דא"צ לברך על המרור שאוכל בליל פסח תוך הסעודה לפי שברכת המוציא פוטרו א"כ אי אכל כרפס לפני סעודה כשיעור צריך לברך אחריו ברכ' אחרונ' דאין לו שייכות לסעודה משא"כ לרשב"ם דס"ל דאין המוציא פוטר למרור אלא ברכת בפה"א שמברכים על הכרפס שלפני המזון פוטר למרור מברכת בפה"א א"כ יש לברכ' בפה"א של הכרפס שייכות לסעודה אפי' אכל כרפס כשיעור א"צ לברך אחריו ברכה אחרונה דבהמ"ז פוטרו וראיה זו הביא מ"א גם לעיל בסי' קע"ד:

ומיהו בטור כ' בפשיטות ר"ל דפשיט' לי מה דנסתפק בקיצור פסקי הרא"ש כנ"ל וא"כ לפי המבואר א"כ מה שטובלים העולם פת בייי"ש להוציא נפשם מפלוגת' ודאי אם אין טובל גם פת בסוף ודאי לא מהני וכ"כ בספר א"ר וכמ"ש תר"י כיון דאין עיקר קביעותם ללפת הייי"ש אלא אפי' טובלים גם לבסוף מ"מ מידי ספיקא לא יצאו דניהו דלדעת תלמידי רבינו יונה ולש"ע דפסק כוותיה יוצאים מ"מ הלא הביא מ"א פוסקים אחרים דגם כה"ג צריך לברך עליהם כיון דאין עיקר קביעות ללפת הוא הייי"ש אלא דברים אחרים. וע' מ"ש מ"א לעיל סי' קע"ד ס"ק י"א לחלק אם בא לעכל או לפתוח והמחוור כמ"ש מ"א פה שישתה קודם נטילה פחות מכשיעור (דהיינו שיעור שתיית יי"ש לרוב ב"א לדעת ט"ז רס"י ריו"ד. ומ"א סי' ק"צ ס"ק ד' חולק) או ישתה קודם נטילה משקה אחר פחות מכזית ויברך עליו:

סעיף ו

(**סק"ו**) **בין כו'** ותמרים בהמ"ז פוטרן דתמרים זייני כמו פת וכמ"ש לקמן סי' ר"ח. ופת הבא עם המליח לאחר המזון כו' ר"ל כיון דהמליח עיקר וצ"ל על המליח כיון דכבר סילק ידיו מפת אלא שאוכל מעט פת שלא יזיקנו המליח לכן צריך לברך על המליח:

סעיף ז

(**סק"ז**) **שאין כו'** וכ"מ בטור שהעתיק דין זה דדברים הבאים לאחר הסעודה. וכ' הרב"י אע"ג דהרא"ש כ' דאינו מצוי בינינו ס"ל להטור דבסעודות גדולות גם בינינו מצוים שמושכים ידיהם בסוף סעוד' מן הפת:

דמנהגינו כדברי התוס'. ר"ל דניהו דמלשון הרא"ש י"ל דוקא בסתם סעודה דאין מסלקים הפת עד אחר בהמ"ז אין מושכים ידינו מן הפת עד אחר בהמ"ז אבל בסעודות גדולות שמסלקים הפת קודם בהמ"ז אז גם לדידן מסלקים ומושכים ידיהם מן הפת אבל מל' התוס' משמע דאפי' מסירים פת קודם בהמ"ז אפ"ה מנהגינו שלא למשוך ידינו מן הפת וא"כ אפי' בסעודות גדולות אין מושכים ידיהם מן הפת ועל התוס' אנו סומכים. וע"כ נראה כסעודה אחרת כצ"ל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **דסתם כו'** וכ"מ במרדכי כו' הובא במ"א לקמן סי' ר"ו ס"ק ז' בקיצור. וז"ל אם אין המשקין לפניו בשעה שבירך על היין צריך לברך עליהם דהאידנא ליכא קבע לשתיית יין ולא שייך ביה למימר הסיבו עכ"ל משמע אבל בפת דאיכא גם לדידן קבע פוטר אפי' אינו לפניו ואפי' אין דעתו עליו בפי' רק סתמא דעתו על הכל. וע"ל סי' ר"ו במ"א שהאריך בזה:

סימן קעח

סעיף א

(**ס"ק א**) **צריך כו'** פי' לכתחלה כו' בא ליישב לשון ש"ע דמשמע שאחר שחזר למקומו א' יברך בהמ"ז והא בסעיף ב' מבואר דאסור לעקור ממקומו עד שיברך תחלה בהמ"ז ולזה תי' ניהו דכן הדין לכתחלה מ"מ א"ש דהכא מיירי שעקר משם ולא בירך בהמ"ז וכ"כ הט"ז בס"ק ב':

צריך לחזור. והיינו אם יצא במזיד ואם יצא בשוגג ע"ל סי' קפ"ד:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דעתו כו'** וה"ה כשרואה כו' עסי' רע"ג ר"ל דדין המוזכר בהג"ה דמהני דעתו מחדר לחדר כ' הרב"י דהראב"ד יליף לה מדין קידוש בסי' רע"ג דמהני דעתו א"כ מ"ש הראב"ד דהרואה מהני גם אנן נקטי' כוותי' דהא בסי' רע"ג מבואר רואה לענין קידוש וכ' שם מ"א אפי' דרך חלון ואפי' אינו רואה רק מקצת מקומו מהני:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וכן כו'** כ"ע מודים כו' דבפסחים דף ק"א תניא דשינוי מקום צריך לברך וא"ר חסדא לא שנו אלא בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהן במקומן אבל בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן א"צ לברך מ"ט לקבעא קמא קא הדר ורב ששת אמר א' זה וא' זה צריך לברך ופסק הרי"ף והרמב"ם כר"ש דאפי' דברים הצריכים ברכה לאחריהן במקומן אפ"ה צריך לברך. וע"ז הקשה הכ"מ כיון דקתני רישא היו יושבים לאכול דמשמע מסתמא פת דאפ"ה צריך לברך אע"ג דלר"ח בפת צריך ברכה במקומו (כמ"ש סעיף ה') מ"מ אנן קי"ל כר"ש:

א"כ סיפא במסובין לשתות ופירות דאפי' לר"ח צריך לברך דהא א"צ ברכה במקומן (אע"ג דהרמב"ם ס"ל דכל שמברכים עליו מעין ג' צריך ברכה במקומו. וא"כ י"ל ששותים

יין ופירות ר"ל משבעת המינים עכ"פ כ"ש הוא מפת דלכל הפוסקים טעון ברכה לאחריו במקומו):

דלא נימא דאכילה דרישא אייריכו' קמ"ל סיפא יין ופירות ר"ל אפי' מז' מינים והרמב"ם לשיטתי' דס"ל דגם הם צריכים ברכה לאחריהן במקומן ואפ"ה כשעקר צ"ל ולברך וכרב ששת ע"ש:

ול"נ כו' דאפי' בשתי' ופירות ר"ל דלאו מז' המינים דלכ"ע א"צ ברכה לאחריהן במקומן אפ"ה מהני הניח מקצת חברים דלא כהב"ח וכמ"ש למטה:

וכמ"ש בהגהת רמ"א. דלא כהב"ח שחולק על רמ"א ופי' כו' דהגהת רמ"א נובע מהגהת סמ"ק והוצרך לפי שיטתו לפרש פי' אחר ממה שהבין רמ"א ול"נ שדברי הסמ"ק כו' דז"ל סמ"ק הובא בב"י וב"ח וט"ז חבורה שהיו יושבין מסובין ועקרו רגליהם ללכת כשהניחו מקצת חברים אין טעונים ברכ' לא למפרע ברכת המזון ולא המוציא וכ' על זה בהגהת סמ"ק וזה לשונו אפי' בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהן במקומן דאלו בדברים הטעונים אפי' לא הניחו נמי דשינוי מקום א"צ לברך לפניהם בדברים הטעונים עכ"ל וכ' עליו הרב"י וז"ל ולשונו אין מכוון שכ' (ר"ל הסמ"ק) אין טעונים ברכה לא למפרע ברכת המזון וברכת המוציא דמשמע דאיירי בפת ואח"כ העמידה (ר"ל בהגהת סמ"ק) בדברים שאין טעונים ברכ' לאחריהם במקומן עכ"ל. והב"ח הוסיף להקשות וז"ל ותו קשיא לי טובא ואיך אמר דאלו בדברים הטעונים אפי' לא הניחו מקצת חברים כו' והלא בברייתא מפרש דוקא בהניחו א"צ לברך כו' עכ"ל הב"ח וע"ז כתב מ"א ליישב הקושיות הנ"ל דהכי אי' שם בפסחים מיתיבי לרב חסדא בני חבורה שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהם לצאת לקראת חתן כשהן יוצאים אין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין א"צ ברכה לכתחלה בד"א כשהניחו שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם כשיוצאים טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרי' טעונים ברכה לכתחל' ומדקתני ועקרו מכלל דבדברים הטעונים ברכה במקומן עסקי'. וטעמא דהניחו שם מקצת חברים אבל לא הניחו צריכים ברכה כו' וקשי' לר"ח ומשני האי ברייתא אתי' כר"י ור"ח ס"ל כרבנן דפליגי עלה עכ"ל הגמ' ולפי שיטת הב"ח דס"ל מסבר' דבדברים שאין טעונים ב"ל במקומן לא מהני' מה שהניחו מקצת חברים א"כ מ"ש בסמ"ק דמהני הניחו שם כו' ע"כ מיירי בפת ופסק כר"ש דלא כר"ח ולזה קשי' על הגהת סמ"ק שכ' דבדברים הטעונים ב"ל במקומן לא צריך שהניחו מקצת כו' דהא ברייתא ע"כ מיירי בפת מדקתני ועקרו ואפ"ה מצריך דוקא הניחו מקצת חברים והיינו לר"ש אבל מ"א ס"ל לפ' דהגהת סמ"ק ס"ל כר"ח וס"ל דגם בפנים הסמ"ק פוסק כר"ח דבפת וכל הדברים שצריכי' ברכה לאחריהן במקומן אין צריך

מקצת חברים אלא דבדברים שאין צריכין ברכה לאחריהן במקומן דמודה ר"ח דשינוי מקום הוי הפסק כדקתני בברייתא מ"מ מודה דאם הניחו מקצת חברים אפי' בדברים שא"צ ברכה לאחריהם במקומן מ"מ א"צ לברך ובזה מיושב גם קושית הרב"י דלפי מאי שהבין הרב ב"י דהגהות סמ"ק מוקי לדברי סמ"ק דוקא בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהן במקומן וע"ז קשי' להרב"י דאין הלשון מכוון דהא מזכיר בהמ"ז והמוציא והא בלא"ה קשה הא בהגהת סמ"ק אפי' בדברים שאין טעונים כו' ומדקאמר לשון אפי' כו' משמע דמודה דמיירי בדברים הטעונים ב"ל במקומן אלא שהוסיף בהגה' דאפי' בדברים שאין טב"ל במקומן ג"כ מיירי וא"כ כך הם פי' דברי הגהת סמ"ק דפוסק כר"ח דבדברים הטב"ל במקומן אפי' לא הניח מקצת חברים א"צ לברך וא"כ הוי קשי' להגהת סמ"ק למה הצריך סמ"ק בדברים הטב"ל במקומן הניחו מקצת חברים ולזה פי' אפי' בדברים שאין טעונים כו' ר"ל דודאי הסמ"ק מיירי בדברים הטב"ל במקומן מדנקט בהמ"ז והמוציא וכדדייק הרב"י ואפ"ה נקט הניחו מקצת חברים דרצה למתני תקנה כוללת דמהני בדברים שאין טב"ל במקומן אבל בדברים שטב"ל במקומן באמת אין צריך להניחו מ"ח כיון דפוסק כר"ח וא"ש ל' אפי' דנקט בהג' סמ"ק וגם נתיישב קושי' רב"י וממיל' אין מקום לקושי' הב"ח מברייתא דבריית' כר"ז אתיא כדמוקי לה ר"ח ור"י כרב ששת ס"ל אבל ר"ח דס"ל כרבנן לכן בדברים הטב"ל במקומן א"צ להניחו מ"ח והסמ"ק והגהות פוסקים כר"ח ומ"מ מודה ר"ח דבדברים שאין טב"ל במקומן מהני הניחו מ"ח וא"ש:

דלר"ח אין חילוק כו' ר"ל דבדברים הטב"ל במקומן אפי' לא הניחו מ"ח א"צ לברך ובדברים שאין טב"ל במקומן דלא מהני הניחו מ"ח בין לר"ח ובין לר"ש:

מדקתני ועקרו (מכלל דבדברים הטב"ל במקומן מיירי ונדחקו בפי' הר"ן כו') דלאו מל' ועקרו דייק דאין מזה דיוק אלא כמי שאמר מדקתני ועקרו כו' ודייק לה מדקתני בסיפ' כשהן יוצאים טעונות ברכ' למפרע כו' ובשלמ' אי מיירי בדברי' שטב"ל במקומן א"ש דמיד קוד' יציאתן צריכים לברך בהמ"ז דאסור לעקור עד שיברך במקומן דכ"ה הדין אבל אי מיירי בדברים שאין טב"ל במקומן למה טעוני' ברכה למפרע הא לא עדיף עקירת מקום מנמלך דא"צ ברכה אלא לפניו על מה שיאכל אבל לא צריך לברך לאחריו על מה שאכל דס"ל כדעת החולקים שכ' רמ"א בסעיף ב' וכ"כ הרמב"ן והוסיף עוד ע"ש:

אע"כ גם לר"ש יש חילוק דהיינו בדברים שאין טב"ל במקומן מהני הניחו מ"ח ולכן אי לאו דדייק מדקתני ועקרו לא הוי ק"מ לר"ח דהי' א"ל דבריית' דמחלק בין הניחו או לא מיירי בדברים שאין טב"ל במקומן ובריית' דקתני שינוי מקום צריך לברך ומוקי לה ר"ח בדברי' שאין טב"ל במקומן מיירי בלא הניחו מ"ח ולכן דייק מדקתני ועקרו דמיירי

בדברים הטב"ל במקומן ואפי' הכי בעינן דוקא הניחו מ"ח דא"ל דר"ח דאמר בדברים הטב"ל במקומן א"צ לברך מירי ג"כ דוקא בהניחו מ"ח רדא דאמורא צריך לפרש דבריו והעיקר דבהניחו ס"ל להש"ס מסברא דאין לחלק בין דברי הטב"ל במקומן או לא דאפי' בדברים שאין טב"ל במקומן מהני הניחו מקצת חברי' דלא כהב"ח והא ר"ח מחלק בין דברים הטב"ל במקומן או לא:

סעיף ד

(**סק"ד**) **בבית א' כו'** עסס"א בהגה"ה דמחדר לחדר בעי' דוקא דעתו לאכול כו':

סעיף ה

סק"ה צריך לברך כיון כו' ר"ל דמה"ט גרע מפנ' לפנ' דא"צ לברך:

כיון שמוקף כו' עב"י ר"ל דהרב"י הקשה על דין זה דתאנה שכ' בש"ע והוא מירוש' דמ"ש מפנ' לפנה ותי' תחלה שאני מפנה לפנ' דמוקף מחיצות משא"כ תאנה שעומדת במקום שאין מחיצות וכ' וז"ל ולפ"ז במקום שאין בו מחיצות אפי' שינוי מקו' כל דהו הוי שינוי ומיהו אפש' דבמקו' שאין בו מחיצות כל שרוא' מקומו הראשון לא הוי שינוי מקום ומזרח תאנה ומערב' שאני כיון דתאנ' מפסקת (ר"ל שאינו רואה המזרח כשעומד במערב') ה"ל כשני מקומות וזה נרא' יותר עכ"ל משמע דבתי' האחרון הוסיף דאפי' במקום שאין בו מחיצו' אם רוא' מקומו לא הוי שינוי אבל מ"מ מודה לתי' א' דבמוקף מחיצות לא בעי' רוא' מקומו דכן ס"ל לתי' א'. מדכ' הרב"י בתי' שני דבמקום שאין בו מחיצות כל שרוא' כו' משמע דביש מחיצות לא בעינן רוא' וכן מוכח ממ"ש מ"א בשם הראב"ד בס"ק ב' דברוא' מקומו אפי' מחדר לחדר מותר וא"כ מאי עדיפות גבי מפנ' לפנה ע"כ צ"ל דמפנה לפנה אפי' אינו רואה מקומו א"צ לברך והיינו במוקף מחיצות דומי' דמחדר לחדר:

סעיף ו

(**סק"ו**) **דברים כו'** ב"י תוספ' פסחים דף ק"א ע"ב סוף ד"ה אלא כו' וצ"ל דהוי ס"ד כיון שאין לשתיית מים קביעות דהא א"צ ברכה לאחריהם במקומן וכן יין לחד מ"ד בסעיף ה' אף שבמקום ראשון אכל פת דהוי קביעו' ל"ל על יין או מים לקבע' קמא קהדר קמ"ל:

סעיף ז

(**סק"ז**) **ואיך כו'** וכ"מ בגמ' פסחים דף ק"א ע"א דאמר שמואל אותם בני אדם ששמעו קידוש בבה"כ אין יוצאי' ידי קידוש דבעי' קידוש במקום סעוד' ולא יצאו ידי יין דהיינו שצריכי' לברך על היין ששותי' בביתם אף שטעמו בבה"כ מכוס של קידוש דשינוי מקום הוי הפסק ופריך הש"ס לשמואל למה מקדשין בבה"כ ומשני משום אורחים שאוכלים

ושותים בחדרים הסמוכי' לבה"כ והם יוצאים בקידוש זה דלגבייהו הוי קידוש במקום סעוד' הרי דצריכים לברך בבית' על היין משום שינוי מקום אע"ג שהניחו מקצת אורחי' בבה"כ אע"כ דלא מהני הניחו מ"ח כשאוכל במקו' אחר ואע"ג דאם אכל דברי שטב"ל במקומ' אפי' אכל במקו' אחר א"צ לברך. והא יין לחד דעה בסעיף ה' טב"ל במקומו. ותקשי לדידי' דשמואל למה ידי יין לא יצאו כשהולכים לביתם ז"א דהרי כ' הרא"ש הטעם דבדברי' הטב"ל במקומן א"צ לברך וז"ל כיון שאם לא הי' אוכל כאן הי' צריך לחזור למקומו ולברך הוי כאלו עדיין הוא במקומו וגמ' סעודתו כאן ומברך כאן בהמ"ז עכ"ל הרא"ש וא"כ אפי' פת אם אכל פחות מכשיעור שצ"ל בהמ"ז ל"ל לקבע' הדר וכשאוכל במקום אחר צריך לברך והת' בקידוש ע"כ מיירי שהשומעי' שהולכים לביתם ניהו שטעמו מן היין של קידוש כנ"ל וכמ"ש התוס' שם דאל"כ ודאי אפי' למאן דפליג על שמואל וס"ל דשינוי מקום לא הוי הפסק מ"מ כיון שלא טעמו מן היין בשעת ברכה ודאי הוי הפסק בין ברכה לטעימה הובא במ"א לעיל סי' קס"ז ס"ק י"ט ע"ש א"ו דמיירי שטעמו מן היין בבה"כ מ"מ ע"כ מיירי שלא שתו כשיעור ברכ' אחרונ' דהא קיימי' השתא למ"ד דיין טעון ברכ' לאחריו במקומו וא"כ היו צריכים לברך ברכ' אחרונה קודם שיצאו מבה"כ וא"כ פשיטא דצריכים שוב לברך על היין שישתו אפי' בלי שינוי מקום אע"כ מיירי שלא שתו כשיעור וכה"ג אפי' בפת צריך לברך דל"ל לקבע' קמא הדר כנ"ל וא"ש משא"כ אי הוי מניח מקצת חברים אפי' לא שתו כשיעור לא היה צריכין לברך:

סעיף ח

(סק"ח) **דחיישי' כו'** דלא שייך ה"ט דהא ודאי יאכל בסעודה שהזמינוהו: וכ"מ בר"ן בהדי':

וכ"כ רמ"א כו' והרמ"א מייתי ראיה מדברי הר"ן והיינו צ"ל דראייתו מדסת' הר"ן וכ' אע"ג דתנן מי שאכל ושכח ולא בירך יחזור למקומו ויברך ה"מ בשכח. אבל לכתחלה צריך לברך קודם שיעקור רגליו עכ"ל. וסתם דבריו משמע דכן הוא מצד הדין ולא מטעם שמא ישכח שכ' הרב"י:

מיהו מהני דעת כמ"ש סס"א אע"ג דבס"ס א' לא מהני רק מחדר לחדר אבל לא מבית לבי' והכ' מתיר אפי' מבית לבית היינו משום דבסעיף א' כ' רמ"א הנהתו ע"ד הרב"י דס"ל כהפוסקים כר"ש דאפי' בדברי' הטעוני' ב"ל במקומן צ"ל ולכן אפי' היה דעתו לבית אחר לא מהני ודי דמהני מחדר לחדר אבל דברי מ"א פה לדעת י"א שהבי' רמ"א דפוסק כר"ח דבדברים הטב"ל במקומן א"צ לברך א"כ מעלינין דרג' דאפי' לכתחלה מותר לעקור אפי' מבית לבית אם הי' דעתו מתחל' על הבית ההוא וכ"כ הב"ח וט"ז:

סעיף י
(**סק"י**) **וחזר ואכל**. פי' דלכתחל' אסור אף דהיה דעתו מ"מ מבית לבית לא מהני להרב"י דפוסק כר"ש שהי' דעתו מתחל' כנ"ל:

סעיף יא
(**סקי"א**) **כמו שנהגו כו'** כמ"ש הרמב"ם פ"ד מהל' ברכות דין א' וכ' הכ"מ שהוא מדברי הש"ס דברכות סוף פ"ג שאכלו דף נ"א ע"א:

סעיף יב
(**סקי"ב**) **י"א כו'** וכן כו' אצ"ל כו' דשמא קיי"ל כמ"ד דז' מינים טב"ל במקומן וא"כ אי שינ' ממקומו א"צ לברך וספק ברכות להקל ואין מברכי':

סעיף יג
(**סקי"ג**) **לא כו'** וכ"מ בגמ' פ' ע"פ דף קט"ו ע"ב ומכל מקום אם יברך על הנטיל' ע"ל ס"ס קס"ד ובסי' ק"ע במ"א ס"ק ב' וכ' הט"ז דוקא כשהתפללו באותו חדר שאכלו ע"ש:

סימן קעט

סעיף א
(**ס"ק א**) **אינו כו'** כ"מ סי' קפ"ג שכת' משנתנו לו כוס לברך לא ישיח המברך ת"ל אפי' קודם נתינת הכוס אסור לשיח דהא כבר נטל ידיו. ועמ"ש בסי' קס"ו דאפי' במים ראשונים אסור לשיח כ"ש במים אחרונים דחמירים לענין הפסקה כמבואר שם ועמ"ש מ"א בס"ס קס"ה ובמ"ש שם בע"ה. וגם הראי' מסי' קפ"ג ס"ו דלעיל שהביא הכ"מ להתיר לשיח:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **עד כו'** ולית הלכתא כו' דאמרי בברכות דף מ"ב ע"א דרב הונא ברי' דר"נ ס"ל גמר מלאכול אסור שוב לאכול ור"פ ס"ל אפי' גמר מותר לאכול אא"כ סילק (פרש"י סילק הלחם וכל האוכלים מעל השלחן) ואז אסור וע"ז מסיק הש"ס דלית הלכתא ככל הני שמעת' דבין גמר ואפי' סילק רשאי לאכול אלא כהא דאמר ר"ח ב"א א"ר ג' תכיפות הן וחד מנייהו תיכף לנט"י ברכה (פרש"י דוקא כשנטל ידיו אסור לאכול ועז"כ הרא"ש ואי אמר כו' לפרש"י ורשב"ם ז"ל (אהא דאמרי' בפסחים דף ק"ג ע"ב משמיה דרב) שפי' כיון דאמריתו הב לן ונברך אסור לכו למשתי. פי' הם עד דמברכיתו בהמ"ז ויש מחלקים בין אכילה לשתי' (והיינו דעת הרר"י והר"ן שהובא פה בש"ע) ולא מסתבר עד כאן לשון הרא"ש. והנה הרא"ש בפ' כיסוי הדם ופ' ער"פ חולק בזה על רש"י ורשב"ם וס"ל באמר

הב לן ונברך אסור למשתי עד דמברך תחלה בפה"ג אבל א"צ לברך תחלה בהמ"ז כמ"ש רש"י ורשב"ם אבל אי נטל ידיו אינו מבואר להדיא ברא"ש האיך ס"ל אי ס"ל דאז צריך לברך בהמ"ז תחלה או ס"ל אפי' נטל ידיו אין צריך לברך בהמ"ז וסגי אי מברך לפני מה שיאכל וישתה והטור ס"ל דגם בנטל ידיו אין צריך לברך בהמ"ז. והרב"י הכריח מל' הרא"ש הנ"ל דבנטל ידיו מודה דצריך לברך בהמ"ז מדכת' לפרש"י ורשב"ם הב לן ונברך כנטל ידיו דמי משמע דלדידיה דס"ל בהב לן ונברך א"צ לברך בהמ"ז הב לן ונברך אין דינו כנטל ידיו וא"א דס"ל להרא"ש דגם בנטל ידיו א"צ לברך בהמ"ז א"כ גם להרא"ש הב לן ונברך כנטל ידיו דמי. אלא דלרש"י בתרווייהו צ"ל בהמ"ז ולהרא"ש בתרווייהו אין צ"ל בהמ"ז וסגי במה שמברך לפניו. אע"כ צ"ל דבנטל ידיו מודה הרא"ש דצ"ל בהמ"ז ולכך דוקא לרש"י ורשב"ם דס"ל דגם בה"ל ונברך צ"ל בהמ"ז לדידהו ה"ל ונברך כנטל ידיו דמי. אבל להרא"ש דבה"ל ונברך א"צ לברך בהמ"ז ובנטל ידיו מודה דצ"ל בהמ"ז אם כן לא הוי ה"ל ונברך כנטל ידיו. וכן פסק פה בש"ע דלא כהטור:

ואיך יהיה סותר בקיצור כו' אע"ג דגם קיצור פ' הרא"ש חיבר הטור מ"מ על הטור אי אשתמיט מיניה לפי שעה לשון הרא"ש שהביא הרב"י מיניה ראיה דלא כהטור אין זה פלא כ"כ אבל בקיצור שהיה אז לפני הטור חיבור הרא"ש וקיצר את דבריו מ"ש בפנים באורך ואיך יכתוב להיפוך ממ"ש הרא"ש בסיום דברי הרא"ש בין ידיו ועיניו. ועוד דהרא"ש עצמו כת' בפרק ער"פ סי' ז' הקשה על מה שכ' הרי"ף אע"ג דקי"ל כשמואל דבני חבור' שהיו אוכלים בערב שבת וקידש עליה' היום אין צריך להפסיק סעודתו אלא פורס מפה ומקדש ואח"כ גומ' סעודתו וכת' הרי"ף דמ"מ אי גמר סעודתו קודם שקידש היום וגם נטל ידיו מים אחרונים צ"ל תחלה בהמ"ז ואח"כ מקדש. וע"ז הקשה הרא"ש כיון דקיי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה ואין סברא דסעודה שאכל קודם הקידוש יעשה שיהיה נקרא קידוש במק"ס א"כ ע"כ אחר הקידוש צריך שוב לאכול כדי שתהיה קידוש במק"ס א"כ למה הוצרך לברך בהמ"ז תחל' ה"ל לפרוס מפה ולקדש וסיים ע"ז ואע"ג דמשו ידי' כו' הרי דס"ל להרא"ש דאפי' נטל ידיו א"צ לברך בהמ"ז וסגי במה שמברך לפניו דלא כהרב"י:

וכ"כ בסי' יו"ד שנתן הרא"ש טעם למה נשתנה בהמ"ז מכל דברים אחרים הטעונים כוס כגון קידוש והבדלה כו' שכלם בורא פרי הגפן קודמתן וכאן מברך בורא פה"ג באחרונה (וי"ל דה"ל לתקן לברך על כוס בהמ"ז בכה"ג קודם בהמ"ז) וא"ל משום דא"א לברך בפה"ג תחלה שהרי אם היה רוצה לשתות היה שותה בלא בפה"ג ואיך יתכן שיברך בפה"ג דהא ליתא דהא מכי אמר ה"ל ונברך אסור לשתות בלא בפה"ג כ"ש כשנטל הכוס

בידו לברך אלא ה"ט כו' עכ"ל הרא"ש הרי דסגי בבפה"ג אפי' נטל ידיו ואין צריך לברך בהמ"ז חדא דל' הרא"ש משמע כן דלא הזכיר בהמ"ז אלא בפה"ג ועוד א"א דצריך לברך תחלה בהמ"ז ואח"כ בורא פרי הגפן א"כ מאי קשיא ליה להרא"ש דה"ל לתקן שיברך בפה"ג קודם בהמ"ז:

והתם כשנטל ידיו מיירי דהא ודאי אין קושית הרא"ש שיברך בפה"ג קודם שנטל ידיו דהא אמר כ"ש כשנטל הכוס בידו לברך ואז כבר נטל ידיו:

וכ"מ בב"י סי' תע"ז שהביא תשובת הרא"ש וז"ל ואם שכח לאכול אפיקומן עד שנטל ידיו כדי לברך או שאמר ה"ל ונברך יטול ידיו ויברך המוצי' ויאכל אפיקומן אבל אי שכח עד שבירך בהמ"ז לא יאכל כו' דאין להרבות על ד' כוסות עכ"ל הרי מבואר להרא"ש דגם בנטל ידיו סגי בהמוציא ולא בעי בהמ"ז תחלה דהא לא הזכיר שיברך בהמ"ז וגם אי מברך בהמ"ז שוב אסור לאכול כדמסיים כנ"ל:

ויטול ידיו שנית. ר"ל מים אחרונים:

ומ"ש פ' כ"מ כו' היינו ראיות הרב"י שהבי' לעיל שכ' הרא"ש דלרש"י ורשב"ם דוקא ה"ל ונברך כנט"י דמי. ה"פ תיכף לנט"י כו' ר"ל דאין כוונת הרא"ש דה"ל ונברך כנט"י דמי דבשניהם צ"ל בהמ"ז וככוונת הרב"י אלא דהרא"ש לא מיירי עכשיו כלל מאכילה אלא קאי עמ"ש תיכף לנט"י ברכה ושם אין הכוונה שאין לאכול בנתים אלא שאין להפסיק ביניהם בשום עסק דומי' דאינך תכיפות דחשיב התם תיכף לגאולה תפל' ועז"א דה"ל ונברך כנט"י דמי וג"כ אסור להפסיק בשום עסק כיון שאמר ה"ל ונברך זה דוק' לפירש"י ורשב"ם דס"ל אם רוצה לאכול צ"ל תחלה בהמ"ז א"כ ה"ל ונברך ע"כ עדיף מהיסח דעת והוי סילוק לגמרי וכאלו כבר התחיל לברך בהמ"ז א"כ ה"ה דאסור להפסיק בשום עסק משא"כ להרא"ש דה"ל ונברך אצ"ל בהמ"ז דלא הוי רק כהיסח דעת א"כ רשאי להפסיק בעסק אע"ג דבנטל ידיו ג"כ א"צ לברך ברכת המזון להרא"ש ואפ"ה אסור להפסיק בשום עסק מ"מ י"ל דגם להרא"ש עכ"פ נט"י הוי יותר סילוק מה"ל ונברך:

ויש מחלקים כו' ר"ל דלא תיקשי לפי' מ"א דהרא"ש לא מיירי כ"א בהפסק ענין אחר א"כ האיך שייך ע"ז מה שסיים הרא"ש ויש מחלקים בין אכילה לשתיה היינו דס"ל שיש עוד כו' ר"ל דקאי עמ"ש הרא"ש דלרש"י ורשב"ם ה"ל ונברך שוה לנטילת ידים לענין להפסיק בעסק אחר ודייקינן מזה אבל לשטת הרא"ש יש חילוק בין הב לן ונברך לנטילת ידים לענין הפסק אחר אבל לענין אכילה ושתיה גם להרא"ש אין חילוק דבתרווייהו אצ"ל ברכת המזון וסגי בברכ' שלפניו כמסקנת מ"א ועז"כ הרא"ש ויש מחלקים דלדידהו יש

עוד חילוק והיינו אע"ג דלשתות אסור בלי ברכה שלפניו אפי' בה"ל ונברך אבל לאכול שרי בלי ברכה לפניו בה"ל ונברך משא"כ בנט"י אפי' לאכול אסור עד שיברך לפניו:
והרב"י קיצר בהעתקתו. ר"ל שלא הביא תחלת דברי הרא"ש שכ' תיכף לנט"י ברכה כו' אלא כך העתיק הרב"י ל' הרא"ש ולית הלכת' הכי אלא כ"ז שלא נטל ידיו יכול לאכול ואי אמר ה"ל ונברך כנט"י דמי לפי' רש"י ורשב"ם כו' עכ"ל הרב"י בהעתקתו. לכן לא אסיק הרב"י אדעתי' דמיירי לענין הפסק עסק אלא מיירי אם רוצה לאכול כנ"ל:
ומ"מ סובר כו' ר"ל הב"ח אע"ג שפי' פי' אחר בהרא"ש ממ"ש מ"א מכל מקום לדינ' מודה למ"א:
משמע בתוס' ברכות דף מ"ב כו' שהקשו שם וכן הקשו בפסחים דף ק"א וכן הקשה הרא"ש פ"ו דחולין אהא דאמרי' בברכות דף מ"ב רבא ור"ז אקלעו לבי ר"ג לבתר דסילקו תכא מקמייהו שלחו להו מבי ר"ג רסתנא רבא אכל ר"ז לא אכל וארז"ז דה"ט דלא אכל משום סילוק אסור לאכול והקשו התו' והרא"ש הא אפי' בה"ל ונברך סגי אי מברך לפני מה שאוכל ואצ"ל בהמ"ז וא"כ ה"ל לר"ז לברך ולאכול. ותי' וז"ל ושמא היה תבשיל שהי' בו פת והי' צריך ברכת המוצי' ונטילת ידים וטורח ה"ל לעשות כל כך עכ"ל:
ובטור סי' תע"ז שכ' בשם אבה"ע דאם שכח לאכול אפיקומן עד שנטל ידיו או אמר ה"ל ונברך יטול ידיו ויברך המוצי' ויאכל אפיקומן: ועס"ס קס"ד לענין ברכה וכן ע' בר"ס ק"ע ס"ק ב' במ"א ובמ"ש שם:

סעיף ד

(**סק"ד**) **שיאמר כו'** דדוקא ששתקו כו' דאין עדיפת בע"ה יותר מאורח. אלא לגבי' נפשי' דאורח אפי' אמר ה"ל ונברך מ"מ מסתמ' דעתו אם יתן לו הבעה"ב עוד לאכול יאכל אבל בע"ה כיון דאמר ה"ל ונברך אפי' האורח רוצה לאכול אסור לבע"ה לאכול כי הבעה"ב אינו תלוי באורח אבל מכל מקום אם האורח דעתו לאכול אף שאמר בעה"ב ה"ל ונברך רשאי אורח לאכול:

סעיף ו

(**סק"ו**) **וכ"א כו'** ואפי' עדיין כו' כיון דכבר כלתה הברכה מפיו קודם שהושיטו לו ולא נתכוין עליו בברכתו וכמ"ש בי"ד סי' י"ט לענין שחיטה וע"ל סי' ח' סעיף י"ב במ"א שם ובסי' ר"ו ששם עיקרן של דברים:

סעיף ח

(**סק"ח**) **אכל כו'** והאידנא כו' נתן טעם אחר ממ"ש רמ"א לעיל סי' ק"ע למה שאין אנו נוהגים כן וע"ש:

סימן קפ

סעיף א

(סק"א) **אין כו'** כענין אלישע כו' שאמר לאשת עובדיה מה יש לכי בבית ותאמר אסוך שמן ואמר לה אלישע שישפיע ה' במעט השמן ברכה למלאות ממנו כל הכלים שתשאיל משכני' אבל זולת שהי' לה תחלה מעט שמן לא היה שולח ברכה לברוא שמן והיינו שקשה כ"י לפניו יתברך דבר כזה כי בששת ימי בראשית ברא הכל יש מאין מאפס המוחלט ומאז והלאה בורא יש מיש ולא יש מאין ואין רצונו בכך:

סעיף ב

(סק"ב) **לא כו'** וכ"כ בהג"ה בב"י כו' בב"י שבידי לא מצאתי אלא שראיתי בש"ך י"ד סי' קע"ח שכ' שכן הוא בטורים שנדפסו שנת שמ"ח ובשאר דפוסים:

וכן דקדק מל' רש"י דאמרי' בסנהדרין דף צ"ב ע"א אר"א כל שאינו משייר פת על שלחנו אינו רואה סי' ברכה לעולם שנאמר כו' ופריך והאר"א כל המשייר פתיתים על שלחנו כאלו עע"ז שנאמר העורכים לגד שלחן כו' ומשני ל"ק הא דאיכא שלמה בהדיא הא דליכא שלמה בהדיא ופי' רש"י וז"ל הא דאמר אסור דאיכ' שלמה בהרי' שמבי' שלמה לאחר שאכל ונותן על השלחן עם הפתיתים ששייר כו' והא דליכ' שלמה בהדייהו דמזומנים לעני עכ"ל (וע' בפרישה הרי שפירש"י על דאיכ' שמביא שלימה לאחר שאכל משמע דאם מונח כבר שרי. ואפשר דהזוהר כו' הל' לאו דוקא דאין הזוהר צריך להסכים עם הש"ס וגם הי' קדום הרבה לש"ס אלא כוונתו שאע"ג שבכ"מ שהזוהר מחולק עם הש"ס לא קי"ל כהזוהר הכא יש לפסוק כהזוהר די"ל דאינו מחולק עם הש"ס וגם הש"ס מודה להזוהר. ובזה מדוקדק כו' דפירש"י אינו מתיישב כו'. ר"ל אע"ג דבלא"ה יש להסכים דברי הזוהר לדברי הש"ס ולפרש כפירש"י דאיכ' שלמה ר"ל שמביא שלמה ולזה כ' דניח' ליה טפי בפי' שכ' הוא שהבי' פתיתי' דמדוקדק ל' דאיכ' שלמה דמשמע דכבר השלמה מונחת על השלחן וכמ"ש לעיל גם ניחא טפי לדעת הזוהר דלכתחלה ראוי שיכין בתחלת הסעוד' ככר שלם לבהמ"ז כמ"ש הרמ"ע דלפירש"י כיון דעיקר האיסור הוא משום שהבי' שלמה ניהו דע"י השלמה נראה שעושה לשם ע"ז ועובר גם על הפתיתים כמ"ש בדרישה מ"מ כיון דעיקר האיסור משום השלמה ואיך לא הוזכר כלל בדברי ר"א מענין השלמה ולדעת הזוהר ניחא דמן הסתם עושה כפי הנכון והראוי להכין בתחלת סעודה ככר שלם לבהמ"ז ולא היה צריך ר"א להזכירו ולא הזכיר כ"א מה שמשייר פתיתים עכשיו בשעת בהמ"ז והיינו שמביאים על השלחן לפי' מ"א דהם גורמים האיסור ולכן הזכירם וא"ש. ובשבת כו' ר"ל ודאי יש לנהוג אז כהזוהר. והט"ז

בי"ד ס"ס קע"ח שבשבת מותר כפי מנהג קצת שמניחים פת שלם כל ליל שבת על השלחן דלא בלבוש דאוסר שם וכ' דבשבת אין בו משום העורכים לגד וז"ל הוא בשביל כבוד שבת שכבודו בלחם משנה כו' ואין בזה איסור כלל דהא גם קודם השבת מיד שמוציאין אותן מן התנור מניחין אותן על השלחן משום כבוד השבת עכ"ל וע"ש בש"ך:

סעיף ג

(סק"ג) **קשה כו'** וצ"ע דאטו ב"ה כו' דבברכות ר"פ א"ד תנן בש"א מכבדין את הבית ואח"כ נוטלים לידים (ר"ל מים אחרונים) ובה"א נוטלים לידים ואח"כ מכבדין את הבית ובדף נ"ב ע"ב מסקי' דפליגי בהא דב"ש סברי מותר לשמש בשמש עם הארץ דאסור לאבד פרורים שיש בהם כזית ויניח על הארץ גם פרורים שיש בהם כזית וכשיטול ידיו ינתזו מי הנטילה שנוטל תוך כלי גם על הפרורים ויופסדו לכן צריך לכבד תחלה ויעבור משם כל הפרורים ובית הילל סבירא להו אסור לשמש בשמש ע"ה וכיון שהוא תלמיד חכם יודע להזהר ויטול פרורים שיש בהן כזית והפרורים שאין בהם כזית לא חיישינן להו. ואמרינן מסייע ליה לר"י דאמר פרורים שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד ופסק התם הש"ס בהא כבית שמאי וכ' התוס' ד"ה פרורים דלית בהו כזית מותר כו' מיהו קשה לעניותא כדאמרי' פ' כל הבשר דף ק"ה עכ"ל ומזה הוקשה למ"א דאטו ב"ה ל"ח לעניות: **וכדאי' בחולין כו'** והביאו בתוספו' כו' ר"ל דאמרינן שם אמר אביי מריש ה"א הא דמכבדין פרורי אוכלים הטעם משום נקיות ואמר לי מר משום דקשה לעניות ומיני' מייתי התו' ראיה דע"כ אפי' באין בהם כזית קשה לעניות דהא אביי ע"כ מיירי באין בהן כזית דביש בהן כזית לאו משום קשה לעניות לבד אסור לאבדן אלא מצד הדין אע"כ מיירי באין בהן כזית ומייתי התם עובד' אח"ז האי גברא דהוי מהדר עליה שר הממונה על העניות להביאו לידי עניות ולא היה יכול לו דהוי זהיר טובא בפרורים יום אחד הוי קאכיל פת והיה יושב ע"ג השדה מקום עשבים ונפלו הפרורים תוך העשבים שא"א ללקטן משם ואמר האי ממונה השתא ודאי יפול בידי ולאחר אכילתו נטל מרא ועקר העשבים עם הפרורים והשליכן לנהר והוי שמע להאי ממונה שהיה מתאונן שאינו יכול לו עכת"ד הגמר' מבואר מזה דבזורק פרורים שאין בהם כזית למים ליכא משום עניות. וזה כוונות התוס' כו' ר"ל דלכאורה תקשי מאי בעי התו' בזה התי' דאעפ"כ קשה לעניות: **ספכ"א דשבת**. דתנן דף קמ"ג ע"א מעבירים מעל השלחן בשבת פרורים אפילו אין בהם כזית ואין בהם משום מוקצה לפי שראוים למאכל בהמה. ואמרינן עלה מסייע ליה לר' יוחנן דאמר אף פרורים שאין בהם כזית אסור לאבדן ביד. וכ' רש"י דדייק לה וז"ל מדקתני מעבירים בידים ולא זריק להו עכ"ל והקשה התו' לגרסא זו והאמרינן בברכות

דף נ"ב (והוא גמ' הנ"ל) מסייע ליה לר"י פרורים שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד ולכן גרסי גרסא אחרת ע"ש. ולדברי מ"א א"ש דר"י אמר תרי מימרא בחדא אמר מותר לאבדן ובחדא אמר אסור לאבדן ושניהם אמת דהא דאמר מותר מיירי שמשליכים לתוך מים ובהא דאמר אסור מיירי כשזורקן ודורס עליהם ואע"פ ששני הלשונות שוין ע"כ צ"ל שחלוקין בפירושיהן והמשנה בשבת באמת אינו ממעט כ"א לדרוס עליהן ומה"ט נקט מעבירין ולא קתני זורקין דאז ידרוס עליהן וה"ה דהמ"ל זורקין לתוך המים אלא שרצה לקצר נקט מעבירי':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שלא כו'** לא תניף עליהם ברזל והיינו בשעת בנין לכן בשבת דאין בנין בית המקדש דוחה שבת כדאי' ריש יבמות לכן אין בו רמז:

ובלבוש כ' דאין כו' משום דס"ל כטעם השני שכ' הרב"י בשם ר"ש שפ"א הגיע א' לברכת בונה ירושלים ונזכר חורבן הבית ותקע סכין בבטנו ע"כ נהגו לסלק הסכין בשעת בהמ"ז ולטעם זה אין לחלק בין שבת לחול כ"כ הרב"י:

ועוד כ' הלבוש דגם לטעם שהיא רמז למזבח י"ל שגם בשבת וי"ט יש להסיר מ"מ יש לרמז על בנין המזבח שהיה בחול ע"ש:

שלא יראה בושתו עסי' תע"ג. דדוק' כשהכוס בידו ע"ש א"כ אפשר כשמברך ביחיד דלדעת רמ"א בסי' קפ"ב סעיף ב' בהג"ה אין אוחזו בידו אלא מניחו על השלחן א"צ לכסות:

סימן קפא

סעיף א

מ"א כ' ב"י כו' עכ"ל משמע כו' נוטל ראשונים כו' חדא מדנתן טעם דמה"ט צריך ליטול מים אחרונים בנדון דא"ח ולבטל סעודה כיון דעכשיו חל כבר עליו חובת מים אחרונים ועדיין לא חל סעודה ג' לכן צריך לעשות מה שהוא חל עליו החיוב עכשיו. ולפ"ז בנדון של מ"א דחל עכשיו עליו חיוב מים ראשונים ועדיין לא חל חיוב מים אחרונים צריך ליטול מים ראשונים ועוד דאל"כ ה"מ הא"ח לומר נ"מ כפשוטה דרוצה לאכול ואין לו מים כ"א ליטול פעם א' צריך לבטל מים ראשונים משום מים אחרונים ויאכל בלי נטילה ראשונה וצ"ע א"כ מאי חומרא כו' דהא בכל פעם מה שהוא החיוב עליו עכשיו צריך לעשו' ולדחו' האחרת אם החיוב מים ראשונים ידחו האחרונים ואם החיוב עכשיו מים אחרונים יודחו מים ראשונים. וצ"ל דאסור כו' וא"כ שפיר איכא באחרונה

יותר מבראשונה דהראשונה פעמים שנדחים מפני האחרונים וכנדון שכ' הא"ח בסעודה שלישית אבל לא משכחת שאחרונים ידחו מפני ראשונים. ועסי' קס"ג דאם אין מים ר"ל ברחוק ד' מילין לפניו ולאחריו מיל אוכל בלי נט"י אלא יכרוך ידיו במפה ויאכל:

דאין חובה כ"כ דליכא אלא משום זוהמא ולא חמירי כ"כ כראשונים שהם משום סרך תרומה וכדעיל ר"ס קנ"ח. כ' רי"ו מוזגים כו' ועסי' קס"ו ר"ל דתנן ר"פ אלו דברים בש"א נוטלים לידים ואח"כ מוזגים הכוס ובה"א מוזגים את הכוס ואחר כך נוטלים לידים ומיירי במים ראשונים ואמרי' בברייתא לחד לישנ' מ"ט דב"ה משום דצריכים תיכף לנטילה ברכה ואי הוי נוטלים תחלה הוי המזיגה הפסק ואפ"ה יש מחלוקת הפוסקים בסימן קס"ו די"א שאין צריך ליזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא דלא קי"ל כהאי לישנא דברייתא אלא כאידך לישנא שנתן טעם אחר לב"ה והא דאמרי' בעלמא תיכף לנטילה ברכה קאי על מים אחרונים הרי דבמים אחרונים לכ"ע צריך להיות תיכף לנטילה ברכה ולא יהיה הפסק ביניהם ועכ"פ מוכח מדברי הברייתא דעכ"פ המזיגה מקרי הפסק וא"כ במים אחרונים לכ"ע צריך למזוג תחלה ואח"כ ליטול ידיו. מיהו מסידור כו' פי' שסידר תחלה בסי' זה דין מים אחרוני' ובסי' קפ"א סידר דין הכוס משמע דכן ראוי להיות הנטילה קודם המזיגה וצ"ל דס"ל כמ"ש מ"א רסי' קס"ו דוק' מזיגה בחמין דצריך התבוננות שלא ירבה ושלא יחסור מקרי הפסקה ולא סתם מזיגה:

מ"מ בגמ' משמע כמ"ש רי"ו כנ"ל דמשמע דבכל מזיגה הוי הפסק:

(**ס"ק א**) **אלא כו'** שרי יש"ש וכ' שם הטעם דאחרוני' הבאים להעביר הזוהמא וא"כ כיון שרוחץ מתוך הכלי ניהו דהמים היו מעבירים הזוהמא מעל ידיו מ"מ שוב נדבקו המים עם הזוהמא בידיו משא"כ אמצעיים דהיינו בין גבינה לאכילת בשר דאין באים כ"א להעביר מאכל הדבוק בידיו מהני אפי' רוחץ תוך כלי דעכ"פ עובר המאכל מעל ידיו ושוב אין המאכל נדבק בידו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שהיד כו'** שכריסו של תינוק נכווית וא"כ הגדול אין ידיו נכווית לפי שעור ידיו קשה ואפ"ה אסור לרחוץ בהם:

ורש"ל כו' בצוננים דאיכ' מ"ד בגמ' דס"ל הכי:

סעיף ה

(ס"ק ה) לה' אחרונים כו' עיין בט"ז ס"ק ב':

סעיף ו

(ס"ק ו) **מנגב כו'** דוקא המברך כו' וכ' שם בסי' יו"ד פכ"ה הטעם שאינו ראוי לברך ברכה השם בלי ניגוב ומשום הכון לקראת אלקיך ישראל אבל אחרים א"צ ניגוב עכ"ל וא"כ דוקא לדידהו שלא היה מברך כ"א א' והשאר יצאו בשמיעה כמ"ש סי' קפ"ג סעיף ו' אבל לפי מנהגינו עפמ"ש האחרונים שם שאפי' מזמנים יחד מ"מ כ"א מברך לעצמו א"כ כולם צריכים ניגוב אפי' למהרש"ל:

סעיף ח

(ס"ק ח) **יש כו'** דליכא מלח סדומית האידנא אולם מהרש"ל פ' כל הבשר ססי' יו"ד כתב וז"ל כתב ר"י אומר הרמב"ם אע"פ שעכשיו אין לנו מלח סדומית יש מלח אחר כמלח סדומית ואם יעביר ידיו ע"ג עיניו יסמא את עיניו ע"כ. והוא היה אב לכל הטבעיים ע"כ נראה שאין להקל עכ"ל רש"ל:

סעיף ט

(ס"ק ט) **הוי כו'** על היין וידיו מלוכלכות כו' אע"ג דהנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח היינו בסתם ידיו אבל כיון שהם מלוכלכות צריך ליטלן וכדלעיל סי' קנ"ח סעיף ה' אלא דשם כתב רמ"א מותר ליטול ובס"ח כתב דצריך לקנח:

סעיף י

(ס"ק י) **וצריך כו'** וכ"כ הישׁ"ש דנהג לשטף הכוס ורחץ כו' דהיינו אחר ששטף הכוס שפך המים ההם על ידיו דלא כמובן מלשון רש"ל שם שהיה רוחץ בעת השטיפה דהא כתב רש"ל גופי' הביאו מ"א בס"ק א' דאין לרחוץ מ"א מתוך הכלי:
ועמ"ש ס"א בשם ריי"ו ר"ל שכתב די"ו שמוזגים הכוס ואח"כ נוטלים לידים ומרברי מהרש"ל נראה להיפך כיון שרחץ ידיו מן הכוס במי השטיפ' ע"כ ימזוג הכוס אחר הרחיצה:

סימן קפב

סעיף א

(ס"ק א') ולא יאכל כו' כדחזי' באמימר כו' בפסחים דף ק"ז ע"א:
וצ"ע דבשלמא כו' אבל גבי ב"ה כו' ובס' א"ר כ' וז"ל ול"נ דהא בפסחים דף ק"ה אמרי' דמותר לאכול קודם הבדלה כדי שיברך על הכוס כמ"ש הרשב"א בתשו' סי' שמ"ב ותו' דף ק"ב עכ"ל וכוונתו שהתוס' בפסחים דף ק"ב ע"ב ד"ה מניחו כו' ומבואר יותר ברא"ש שכ' וז"ל הרא"ש בסי' י"ז אהא דאמימר דלן בתענית שלא לאכול קודם הבדלה והא

דאמרי' לעיל דף ק"ב ע"ב הנכנס לביתו במוצאי שבת ואין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון ומברך עליו בהמ"ז ואח"כ מבדיל אלמ' מותר לאכול קודם הבדלה כו'. ור"י תי' דודאי אם אין לו כוס ומצפה למחר למצוא כוס לא יאכל בלילה אלא ימתין עד למחר שיבדיל על הכוס (והכי הוי עובד' דאמימר) אבל אם יש לו כוס ואינו מצפה שימצ' למחר יין יותר טוב שיאכל קודם שיבדיל ויברך בהמ"ז והבדלה על אותו כוס ממה שיבדיל על הכוס ויברך בהמ"ז בלא כוס עכ"ל הרא"ש וכ' כ' התו' והרא"ש בברכות וכ"ה לקמן סי' רצ"ו סעיף ג' ור"ל דהא גם בהבדלה קי"ל דא"צ לעבור רק זמן אכילה אחת והיינו אם מצפה שי"ל למחר אסור לאכול בלילה וצריך להמתין עד למחר אבל אם אינו מצפה שי"ל למחר והיה צריך לעבור שני סעודות בזה לא הטריחוהו רבנן וכדי לאכול קודם הבדלה וא"כ כאן ניהו די"ל כוס א' אבל אינו מצפה שי"ל למחר כוס אחר אם נאמר שיבדיל קודם אכילה דאסור לאכול קודם הבדלה. א"כ אחר הבדלה יהיה מותר לאכול אע"ג שאין לו כוס לבהמ"ז אפי' לדעת הטור דצריך לעבו' זמן אכילה א' אם אין לו כוס לבהמ"ז היינו כשמצפה שי"ל אחר זה לסעודה כוס לבהמ"ז אבל אם אינו מצפה שי"ל בסעודה האחרת כוס רשאי לאכול מיד בלי כוס דב' סעודות לא הטריחוהו רבנן כמו בהבדלה וא"כ הכא שאינו מצפה שי"ל למחר כוס יהיה מותר לאכול אחר הבדלה ולברך בהמ"ז בלי כוס לכן מוטב שיאכל קודם הבדלה ויברך בהמ"ז והבדלה על הכוס א' הרי דחמיר לאכול בלי כוס לבהמ"ז מלאכול קודם הבדלה וכיון דלהבדלה צריך לעבור סעודה א' כ"ש לבהמ"ז אם אין לו כוס ומצפה שיהיה לו. והיטב אשר דבר בזה:

אם אין לו אלא כוס א' א"ע קידוש היום ר"ל בליל שבת אם אין לו כוס כוס א'. ואין לו יין לשתות תוך הסעודה בין ביום ובין בלילה אע"ג שהוא מכבוד שבת לשתות יין בסעוד' מ"מ קידוש קודם ויקדש בלילה אע"ג שלא יהיה לו יין לסעוד בלילה וביום:

וע"ק כו' מ"מ כוס בעי כו' דאמר שמואל ורב תרווייהו אין אומרים זמן אלא בג' רגלים אבל לא בר"ה ויה"כ מיתבי תן חלק לשבעה וגם לשמנ' רבי יהושע אומר שבעה אלו ז' ימי פסח שמנה אלו ח' ימי החג. וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה ויה"כ מאי זמן ומשני לא לברכה ר"ל ברכה האמצעית שניתקן לי"ט ור"ה ויה"כ. הנ"מ דאי ס"ד זמן זמן כל שבעה מי איכא. ודחי דלמא לעולם זמן ואי לא בריך ביום א' יהיה לו תשלומין ז' או ח'. וע"ז פריך מ"מ בעי כוס לברכת הזמן ומסייע ליה לר"נ דאמר זמן א"צ כוס:

אפילו במ"ש ליו"ט: וכ"כ מ"א לקמן סי' רצ"ו ס"ק ח' בשם הרי"ף:

בהבדלה יש מקילין דס"ל לן בתענית היה מצד חומרא ומדת חסידות:

סעיף ב

(**ס"ק ב**') **יין כו**' ומשמע דאם גדל מעט כו' מדכתב סביב כל העיר כו':
ול"נ דשכר כו' ר"ל דא"צ לחלוק' הב"ח ובלא"ה עדיף מי דבש:
ונ"ל דמשקין כו' בפסח כו' ר"ל דבכל השנה אין נקראים חמר מדינה כיון דבכל השנה אין רגילים בו אבל בפסח דרגילים בו כתב מ"א לקמן סי' תפ"ג דאפשר דמותד ליקח לד' כוסות דהוי בפסח חמר מדינה. ובספר ח"י חלק עליו שם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וא"א לקנות כו**' דאין מקרי הדור (ב"ח) ר"ל דמשמע מהרא"ש דהיכי דהוי חמר מדינה אין צריך להדר אחר יין אבל זה שיש לו יין בביתו הלא אינו מהדר אחריו דהא כבר י"ל בביתו לכן אפי' הוי שכר חמר מדינה צריך לקדש על היין כ"ה בב"ח:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שלא לאחוז כו**' ומהרי"ו כו' ואפשר כו' ר"ל דאין ראיה ממהרי"ו שכתב שצריך להגביה טפח אף ביחיד אין ראיה דס"ל כהב"ח דגם יחיד יאחזנו בידו. די"ל דמהרי"ו אין ר"ל שיגביה כ"א בתחלה כשנטלו קודם בהמ"ז. אבל בשעת בהמ"ז לא יאחזנו בידו אלא יניחנו על השולחן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אם החזיר כו**' כמ"ש סימן קפ"ג. ר"ל כיון דכבר נתקן במה שהוסיף עליו מעט מהקנקן למה צריך לשפכו לקנקן. וע"ז רמז לסי' קפ"ג סעיף ב' כתב רמ"א שצריך לשפכו מן הקנקן לכוס בשעת בהמ"ז וזה מקרי חי אולם הב"ח לשיטתיה שהובא במ"א ס"ק י' כתב טעם אחד דהוא ס"ל דלמ"ד אם החזיר היין לכוס פגום לקנקן דהיין כשר דאמרינן קמא קמא בטיל. לדידיה לא מהני אי שופך מן הקנקן לכוס לתקנו דגם בזה אמרינן קמא קמא בטיל. ולמאן דאמר דמהני אם שופך מהקנקן לתקן. ע"כ ס"ל דל"א קמא קמא בטיל לדידיה אם שפך היין מכוס פגום לקנקן גם היין שבקנקן נפסל. לכן שופכים תחלה מן הקנקן לכוס וניתקן למ"ד דל"א קמא קמא בטיל. ולצאת גם ידי מ"ד דאמרינן קמא קמא בטיל. ולדידיה לא מהני מה ששפך מהקנקן לכוס. לכן אח"ז מחזירין היין של הכוס לקנקן וניתקן עי"ז כיון דקיימינן למאן דאמר דל"א קמא קמא בטיל וה"ה מתוקן ממה נפשך לכולי עלמא. אבל המ"א דחולק על הב"ח בס"ק י' לכן הוצרך ליתן טעם אחר:
אבל כששופך בבת אחת לא. דהכי קי"ל בי"ד ר"ס קל"ד דאם שפך יין נסך מכלי גדול כחביות ששופך הרבה בפעם א' (וע"ש בש"ך בשם הר"ן) לא אמרינן קמא קמא בטיל.

דאפי' ביי"נ יש מקילין. והיינו אמוראי בש"ס. ואע"ג דלענין יי"נ לא קי"ל כוותיה מ"מ כאן יש להקל כוותיה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **יכולים כו'** ומ"ש הב"ח כו' נעשה הכל פגום דהוא ע"כ ס"ל דלא אמרינן קמא קמא בטיל. דא"כ גם אם הוסיפו מעט יין כשר לא היה ראוי לומר שניתקן עי"ז. דהב"ח ס"ל דע"י ששופכים לתוכו יין כשר היין כשר מבטל ליין הפגום. ואי אמרת דאמרינן קמא קמא בטיל גם כה"ג אמרינן קמא קמא בטיל ולא מתקן ע"י ששופך לתוכו יין כשר: **אבל הכא מתקן הכל כו'** ר"ל אם שופך מיין כשר לתוך הפגום אין הטעם שהכשר מבטל ליין הפגום אלא שגם הפגום נעשה מתוקן כמ"ש רס"ק דזה הוי כאלו סתים הפגימה כמו מזבח פגום שסותם הפגם ע"י אבן שהוכשר עי"ז וניתקן וה"ה הכא. ועיין בלשון מהר"ם מ"ץ בב"ח:

ועוד דבנפל התירא לגו איסורא לא כו' דדוק' איסו' דרכו להתבטל. ואין היתר דרכו להתבטל ולא אמרינן גבי' קמא קמא בטיל. וכ"כ הר"ן בשם הראב"ד בפרק בתרא דע"ז דהא קיי"ל יין במים בטל בס'. אם נפל יין במים מעט מעט אמרי' קמא קמא בטיל. אע"ג שלבסוף נתרבה היין עד שאין במים ששים כנגדו אבל אי נפלו המים לתוך היין מעט מעט אי נתרבו בסוף המים עד שהן ס' נתבטל היין במים ול"א דהמים קמא קמא בטלו דבהיתרא ל"א קמא קמא בטיל כנ"ל. וניהו דלא קיי"ל כוותיה בהא דאי נפל יין לתוך מים ונתרבה אח"כ עד שאין המים ס' חוזר איסור וניעור וע"ש בהגהת רמ"א מה שהקשה. מ"מ נקטינן מדבריו דבהיתרא ל"א ק"ק בטיל:

סעיף יב

(**ס"ק י"ב**) **בשעת כו'** ואפשר דסוברים כו' ובטור לא משמע כן כו' והא דאמרינן בסי' קפ"ג סעיף א' ובמ"א ס"ק א' שצריך לשטוף הכוס משיורי יין ששרה בו פת צ"ל דשיורי פת ששרה הוי מאוס יותר וע' בס' א"ר:

סימן קפג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שיורי כו'** ששרה פת כו' וכבר כתבתי בססי' הקודם דאף על גב דאין פרורי הפת פוגמים היין מ"מ כיון דאותן שיורי דהכא ממה ששרה פתו כו' מאוסים וגרועים יותר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מזגו כו'** במדינתו כו' להראות שבח א"י שיינה חזק צריך מים למוזגו ואף שהמברך בח"ל מ"מ כיון שאינו מוזגו עד ברכת הארץ מוכח שבא להראות שבח ארץ ישראל כ"כ הרב"י וגם יש סמך למנהג ההוא מלשון הרמב"ם ע"ש בהרב"י וגם כתב שצריך למוזגו מיד כשמתחיל בברכת הארץ ולא כטועים שאין מוזגים אלא כשמגיעים לסוף ברכת הארץ וא"כ בתחלת בהמ"ז צריך שלא למלאות הכוס על כל גדותיו ע"ש:
(ס"ק ג) לשם כו' כי חי כו' ר"ל כי חי הוא מעשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה כדאית' בברכות דף נ"א ע"א ופירושו פרישק"ו ומ"ש המחבר סעיף ג' שיהיה שלם הוא דעת המפרשים חי על הכלי שיהיה שלם וכדאמרינן בעלמא בכלים שבירתן זו היא מיתתן א"כ כלי שלם נקר' חי:
ישלח לחנוני ובס' א"ר כ' שגם זה הוי טרחא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מלא כו'** בכוס עטרה סביביו. ר"ל שהם מפרשים מה שהוזכר בש"ס תוך עשרה דברים בכוס עיטור ר"ל שלא יהיה מלא ויהיה לו בפנים עטרה ודחה מ"א דאדרבה הא בעינן מלא על כל גדותיו והוא א' מי' דברים ועיטור פירושו בענין אחר כמבואר שם בגמ'. והט"ז ס"ק ד' דחה עוד דהא קי"ל דלא בעינן עיטור וכ' הט"ז שטעם העושים כן שלא ישפוך הכוס ויתבזה וכדאמרי' ר"ס קע"א אין מעבירים כוס מלא ע"ג אוכלים מה"ט:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **כוס כו'** ואפי' נשבר כו' ובס' א"ר הביא עוד בשם במהרי"ל דאפילו נסדק הכוס בלי חסרון אין לברך עליו אם אפשר באחר ועיין עוד שם:
להצריך כל הי' דברים כו' ואין מוסיפין רק עיטור דהא גם בש"ע חשיב אחת לאחת שמנה דברים דהיינו הדחה. שטיפה. חי. מלא. מקבלו בב' ידיו. נוטלו בימינו. ומגביהו טפח. נותן בו עיניו. ועוד יש עיטור ועיטוף. וכתבו דבח"ל אין עיטוף:
וב"ח כתב כו' בבגד העליון ואפי' מברך ביחיד וכ"כ של"ה דלהוי אימתא דמריה עליה:

סעיף ו

(**סק"ו**) **תחת כו'** דשם דף נ"א ארחב"א א"ר יוחנן ראשונים שאלו שמאל מהו שתסייע לימין אר"א הואיל וראשונים לא אפשט להו אנן ניעבד לחומר'. וכ' הב"ח דמשמע מלשון הש"ל דלא אסרו אלא דוקא כשתופס הכוס בשמאלו מצד השני כמו שתפסו בימין מצד אחד. אבל כשאינו תופס הכוס באמצע גבהו אלא בימין אלא שמשים השמאל תחת הכוס ונמצ' שמאל תחת הימין מסייע כזה אין בו ממש ושרי אבל בהגהת ש"ע הבין דלא

שרי אלא בנותן שמאלו תחת הימין אבל תחת הכוס אסור כיון שתפסו לכוס בשמאל ולא נהיר' עכ"ל הב"ח:

ונ"ל ראיה לש"ל כו' ר"ל יהי' הפי' איך שיהי' הן כהבנת רמ"א או ככוונות הב"ח עכ"פ טעם הש"ל משום דמסייע אין בו ממש אלא דהרמ"א וב"ח פליגי מאי מקר' מסייע:

קבל בימין. דכל עבודת הקרבן היה צ"ל בימין וקבלת הדם הוא מד' עבודות שבקרבן:

בטור כ' כו' לסומכה כו' מדכתב לסומכה ולא כ' לסומכו לשון זכר דהוי משמע דקאי על הכוס. וכ' לסמכה לשון נקבה וע"כ קאי על יד ימין וחולק על הש"ל:

ה"ל אוחזו בשני ידיו ול"מ לפי' הב"ח דודאי הוי אוחזו בשני ידיו כיון דאוחז הכוס בצד אחד כמו שאוחז בצד ימין ואפי' לרמ"א דלא התיר ש"ל אלא לתת שמאל תחת יד ימין אבל תחת הכוס אסור א"כ י"ל דמבעי' להו כה"ג אי אוחז בצד הכוס רק בימין והשמאל תחת הכוס ועבדי' לחומר' אבל תחת יד ימין אפשר שרי. צ"ל דס"ל להטור דגם כה"ג אי נותן השמאל תחת הכוס מיקרי אוחזו בשתי ידיו ולא ה"ל לספוקי דודאי אסור אלא ודאי דלא קמב"ל אלא אי מותר ליתן השמאל תחת ימין ולא תחת הכוס. וגם כה"ג אמר ר"א אנן נעביד לחומר':

ומש"ה יש להחמיר כצ"ל ר"ל הואיל והטור חולק על ש"ל יש להחמיר כהטור וצ"ל להטור ראיית מ"א משבת דף צ"ג עיין בט"ז ס"ק ג'. ועיין בתשובת ה"ה חכם צבי סי' פ"ב שהוכיח מאבעיית הש"ס שמאל מה שתסייע כו' דמסייע יש בו ממש עכ"פ מדרבנן. אלא דלא רצו להחמיר מה"ט לפסול קרבן אם קיבל בימין ושמאל מסייעתו ע"ש:

כמ"ש התוס' בכוס גדול. שכתב שם על אבעי' הנ"ל שמאל מהו שתסייע כו' וז"ל בכוסות גדולים מיירי או בר"ח טבת שחל בשבת (ר"ל שבהמ"ז ארוכה שצ"ל על הנסים ורצה ויעלה ויבא) שהוא בחנוכה או בנשואין וצריך להאריך בבהמ"ז עכ"ל:

ומ"א חדא מנייהו נקט ומשמע מדברי התוס' דלולי צורך כנ"ל לא היו מסתפקים ובודאי אסור ולכן החמיר מ"א:

סעיף ז

סק"ז וע"כ אין כו' משום דאמרי' בסוכה דף מ"ט:

מגמע גמוע. פי' רש"י לגימות גדולות משום חיבוב מצוה. ומהרש"א כו' פ"א והוכיח דמגמע גמוע ר"ל לגימות דקות וקטנות דבזה יותר נהנה הגרון ואיכ' חיבוב מצוה טפי ובזה נדחה הר"א מפראג. וכ"מ הלשון בגמ'. דאמר יו"ד דברים נאמרו בכוס וחשיב בהדייהו נותן עיניו בו משמע דקאי על הכוס. דהא נאמרו בכוס אמר:

סעיף ח

(**סק"ח**) **לאשתו כו'** דילתא. שם בברכות דרצה ר"נ לשלוח לילתא כוס ברכה אף שמשמע שם שלא אכלה עמהם:

סעיף ט

(**סק"ט**) **אטר כו'** הוא דרבנן. ור"ל דלא דמי לתפילין דצריך להניח של יד בשמאל. ובאטר צ"ל בשמאל דידיה ולא אזלינן בתר עלמא היינו משום דהוא מן התור'. משא"כ ליטול לולב בימין ואתרוג בשמאל מדרבנן כיון דבלולב יש ג' מצות לולב הדס וערבה צריך ליטלו ביד החשובה ולכן די בימין דעלמ'. ומכל מקום נ"ל לנהוג כן. ר"ל ניהו שהקש' מ"א דברי הרב"י אהדדי ולדעת הרב"י בלולב היה ראוי ליטול הכוס בימין דעלמ'. מכל מקום לדינ' קי"ל כהרב"י דנטלו בימין דידיה דהא גם בלולב כ' רמ"א דיטול אטר לולב בימין דידיה:

סעיף יא

(**סקי"א**) **יצאו כו'** ט' תקיעות כו' הוא לשון הש"ס ונקט תקיעות דאוריית' דמן התור' יוצאים בתשעה קולות דהיינו ג"פ תר"ת אלא משום ספק דלא ידעי' מהו תרועה לכן חייבים לשמוע שלשים קולות וכדאית' סוף מס' ר"ה ולקמן ר"ס תק"ץ ע' שם. וכיון דשמע ט' תקיעות בט' שעות דודאי הפסיק בנתיים ואפ"ה יוצא וה"ה הכא:

לפי מ"ש ר"ס ס"ה כו' ר"ל לענין ק"ש וס"ל להתוס' שם דדין ק"ש ושופר שוין וזה הכריחם לחלק דבשהה באונס הוי הפסק דהוקש' להם דבתקיעות אמרי' אם שהה אפי' ט' שעות לא הוי הפסק ובתפל' אמרי' במסכת ברכות אם שהה כדי לגמור את כלה חוזר לראש והתוס' ס"ל דתפל' וק"ש ושופר חד דינא א"ל לכן הוצרכו לחלק דבאונס הוי שיהוי הפסק בין בתפל' ובין בק"ש ובין בשופר א"כ הא דאמרי' אם שהה כ"ל כלה חוזר לראש מיירי על ידי אונס. וכיון דלדידהו גם בשופר בשהה ע"י אונס חוזר ודין דהכ' ילפי' משופר א"כ ה"ה הכא בשהה ע"י אונס חוזר לראש:

לענין צואה אם בירך בהמ"ז והי' צואה כנגדו יש ספק אם צריך לחזור ולברך ובתפל' כה"ג ודאי צריך לחזור ולהתפלל וכדלעיל ס"ס ע"ו:

סוף ד"ה להיכן הוא כו' דאי' שם בש"ס להיכן הוא חוזר ר' זביד משמי' דאביי אמר חוזר לראש ורבנן אמרו למקום שפסק והלכת' למקום שפסק. ופירש"י דקאי על א' שמפסיק לשני' המבואר לקמן סי' רי"ט דהיינו ג' שאכלו כא' ושנים הפסיקו סעודתן ורוצים לברך בהמ"ז ולזמן והג' עדיין רוצה לאכול מכל מקום צריך אותו ג' להפסיק מאכילתו עד סוף ברכת הזימון ואחר כך חוזר לאכול וקי"ל כר"ש דס"ל התם בדף שלפניו דב"ה עד סוף

ברכת הזן ותחלת נודה לך וע"ז שאל כשאותו ג' שהפסיק לשנים גמר אכילתו להיכן חוזר ומתחיל לברך בהמ"ז ואמר ר"ז משמי' דאביי חוזר לראש דהיינו מתחלת הזן והוא תחלת בהמ"ז ורבנן אמרו למקום שפסק דהיינו שמתחיל מתחלת נודה לך והקשו התוס' לרבנן כיון שאכל אחר ששמע ברכת הזן מאותן שנים שהפסיק להם א"כ למה יתחיל מנודה לך א"כ הרי חסר לו ברכת הזן שצריך לברך על אכילתו אחר שהפסיק לשנים ולכן פי' התוס' דקאי על ג' שאכלו ויצא א' מהן לשוק שקוראים לו ומזמנים עליו כמבואר לקמן סי' קצ"ד סעיף ב' וקי"ל דצריך להמתין אותו הג' אצל השני' עד אחר ברכת הזימון וע"ז שאל אם לאחר ברכת הזימון הלך לו הג' ועתה רוצה לברך על אכילתו שאכל קודם שקראו לו מהיכן מתחיל וע"ז שפיר אמרו רבנן למקום שפסק דהיינו מתחיל מנודה לך דהא יצא בברכת הזן ששמע מהשנים כשקראוהו וסיימו התוס' דלכך יצא בשמיע' ברכת הזן ששמע תחלה שהרי לא סיפר בנתיים וא"כ משמע דוקא שלא שח בנתיים אבל אם שח בנתיים מודים רבנן דחוזר לראש וזה ראיה לדברי מ"א דסח במזיד חוזר לראש:

מיהו נ"ל דט"ס כו' (וכן הגי' מהרש"א) דבשלמ' אי גרסי' שהרי לא סעד בנתיים א"ש דכן הקשו לרש"י לפירו' כיון שסעד אחר ששמע ברכת הזימון איך יצא בברכת הזימון על אכילתו שאכל אח"כ כנ"ל ולכן כתבו דלפי' התוס' א"ש דהרי לא סעד אחר שקראוהו ושמע ברכת הזימון ושפיר יוצא בברכת הזימון ששמע. אבל אי גרסי' שהרי לא סיפר תיקשי מאי שיאטי' דסיפר הכא דהא לא הוזכר עד עתה מענין שיחה ולא הקשה להם גם לפירש"י משיחה. וא"כ לגרסת שהרי לא סעד אין ראיה למ"א מדברי התוס':

ועמ"ש ס"ס קצ"ד בשם הרמב"ם זה חוזר על תחלת דברי מ"א ואפי' שהה מ' אונס א"צ לחזור והוא דהרמב"ן מפרש פי' הרי"ף להיכן חוזר דקאי על המברך ברכת הזימון שמתחיל לברך שאכלנו משלו והם עונים ברוך כו' ובטובו חיינו וע"ז שאל להיכן חוזר המברך ואר"ז משמיה דאביי חוזר לראש דהיינו ששוב מתחיל ואו' שנית נברך שאכלנו כו' (ופי' תר"י דנברך יש לו שני פי' לפעמים ל' צווי ופעמים ל' הווה:

וא"כ כשאמר פ"א נברך הי' פירושו צווי לאחרים לברך וכשאו' פעם ב' נברך פי' הווה שאו' אנו מברכים לבורא שאכלנו משלו) ורבנן אמרו למקום שפסק והיינו מתחיל ברוך שאכלנו כו' ובטובו חיינו:

וכ' הרמב"ן דלפ"ז טעמיה דר"ז משמיה דאביי שחוזר לראש דס"ל אם שהה לגמור את כלה חוזר לראש וס"ל דסגי באם שהה לגמור ברכה אחת מ"מ חוזר וס"ל כר"נ דברכת הזימון עד תחלת ברכת הזן א"כ כשאמר נברך שאכלנו משלו הוא גמר ברכה א':

וכשהמתין אח"כ עד שיענו ברוך כו' ובטובו חיינו הרי שהה כדי לגמור ברכה א' דהא משך מן ענייי' ברוך כו' ובטובו חיינו הוא יותר ארוך מברכות נברך שאכלנו משלו ולכן ס"ל דצריך לחזור לראש לו' שנית נברך כו' עכת"ד הרמב"ן וטעמו דרבנן דקי"ל כוותייהו שחוזר למקום שפסק לא אתפרש בדבריו א"כ י"ל לכאורה דס"ל בבהמ"ז אפי' שהה לגמור כלה אינו חוזר ואע"ג דשם ההפסק מחמת אונס דהא צריך להמתין עד שיענו העונים ברוך שאכלנו כו' הרי דבבהמ"ז אפי' שהה מ' אונס אינו חוזר לראש ואע"ג דלכאור' אין ראיה מזה דהא דברי הרמב"ן הם להרי"ף והא הרי"ף לא ס"ל לחלק בין שהה מ' אונס אלא דבתפל' אפי' שלא מ' אונס חוזר לראש ובק"ש ושופר אפי' מ' אונס אינו חוזר כמבואר לעיל סי' ס"ה וא"כ עדיין לא נפשט להתו' והרא"ש דמחלקים בין אם מ' אונס או לא אם שהה בבהמ"ז מ' אונס אי צריך לחזור לראש או לא. ז"א דמ"מ דייק מ"א שפיר דהא גם לדעת התוס' והרא"ש דפסק רמ"א כוותייהו בסי' ס"ה דמחלקים בין אם שהה מ' אונס או לא אפ"ה מודים דהמברך בהמ"ז מתחיל בפעם שנית ממקום שפסק דהיינו ברוך שאכלנו כו' כמבואר ר"ס קצ"ב ואע"ג דשהה מ' אונס כדי לגמור כל ברכת הזימון כנ"ל ולזה דחה ועס"ס רי"ש ר"ל דאין ראיה מזה דהא קי"ל ברכות הזימון הוא עד הזן כר"ש וא"כ כששהה המברך עד שענו העונים ברוך כו' וטובו חיינו לא שהה כדי לגמור כל הברכה שהיא עד נודה לך:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בלחש כו'** כדי שיברכו יחד דכיון שמזמנים צריכים שיצטרפו יחד בבהמ"ז ואם כן ניהו שכיון שכ"א יאמר בלחש ומטעם המבואר בטור סי' נ"ט בשם הרא"ש כי אין אדם יכול לכוין תדיר עם הש"ץ ואם אין מכוין ובאמצע ברכה פנו לבו לדברי' אחרים הרי הפסיד הכונה משא"כ כשקורא בפיו אפי' קרא מקצתה בלא כונה יצא עכ"ל:

מ"מ צריכים לברך עם המזמן בשוה כדי שיצטרפו:

רק בסיום כו' ימהר לסיים קודם המזמן כמ"ש רמ"א כדי שיהי' יוכל לענות אמן. דאם יסיים בשוה עם המזמן אינו רשאי לענות אמן דה"ל עונה אמן אחר ברכותיו:

ועיין לעיל סימן נ"א במ"א ס"ק ב':

והב"ח כתב דטוב יותר כו' משום דחיישינן שמא לא יוכל לסיים קודם המזמן ולא יהי' רשאי לענות אמן. ובזימן חייב לענות אמן כדיליף בספרי. ולא דמי להאי דסי' נ"ט דשם אין חיוב כ"כ לענות אמן אחר הש"ץ עכת"ד הב"ח בסי' קצ"ג:

ועס"ס רי"ש דקיימא לן הכי דברכת הזימון עד סוף ברכת הזן:

וכן עיקר כתשב"ץ:

סימן קפד

סעיף א

(**ס"ק א**) **קודם כו'** ואם אכל בחדר זה ודעתו לברך כו' בבית זה אפשר כו' אע"ג דלעיל סי' קע"ח ס"ק ח' פשיטא ליה אם היה דעתו תחלה לאכול בבית אחר דשרי כ"ש באותו בית היינו דוקא כשדעתו לאכול בבית אחר וגומ' סעודתו בבית אחר ומברך שם אבל כשאין דעתו לאכול בבית אחר כ"א לאכול כאן ומברך בבית אחר פשיטא ליה דלא מהני דעתו ובמקום אחר בבית זה מסתפק ועיין לעיל סי' קע"ח במ"ש שם בס"ק ח' הנ"ל:

כשאותו מקום אינו נקי. ר"ל דאם במקום הנקי א"א לו לאכול וצריך לאכול במקום שאין נקי כה"ג מהני דעתו לברך במקום אחר בבית זה והוא נקי:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **במזיד כו'** דאם הוא רחוק כו' יתעכל המזון יברך כאן אע"ג דלהרא"ש לא יצא בבהמ"ז שבכאן מ"מ אם יחזור יתעכל ג"כ לא יכול לברך לכ"ע וא"כ טוב לברך כאן ויוצא עכ"פ לרמב"ם:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **אם כו'** להפוסקים כו' כר"ח. ר"ל דקי"ל דברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומו ושינ' מקומו והלך למקום אחר כשיוצא צריך לברך ברכה אחרונה על מה שאכל (הכי ס"ל לרמב"ם דאינו רשאי לאכול במקום אחר עד שיברך תחלה ברכה אחרונה על מה שאכל דלא כהרא"ש) וכשרוצה לאכול צריך לברך ברכה ראשונה אבל אם אכל דברים שצריכים ברכה אחרונה במקומו דהיינו פת (וע"ס ג') פליגי ר"ח ור"ש. ר"ח ס"ל דאם שינה מקומו א"צ לברך על מה שאכל וכן א"צ לברך ברכה ראשונה על מה שיאכל ור"ש ס"ל דאפי' הצריכים ברכה במקומן הוי שינוי מקום הפסק וצ"ל תחלה ברכה אחרונה על מה שאכל וברכה א' על מה שיאכל ופסק הרא"ש כר"ח והרמב"ם פסק כר"ש:

דאלו להרמב"ם דפוסק כר"ש בודאי צריך לחזור כו' ר"ל לא מהני האי תקנה שיאכל במקום השני בשלמא להרא"ש דפוסק כר"ח א"כ אי רוצה לאכול כאן פת א"צ לברך תחלה בהמ"ז על מה שאכל במקום אחר א"ש האי תקנ' שיאכל כאן פת ויהי' רשאי לברך בהמ"ז כאן על מה שאכל כאן וממילא יעלה אותה בהמ"ז גם למה שאכל במקום אחר וא"כ א"צ לחזור למקום ראשון משא"כ להרמב"ם דאינו רשאי לאכול כאן פת עד שיברך תחלה ברכת המזון על מה שאכל א"כ מה מהני מה שיאכל כאן פת הלא אעפ"כ צריך לחזור למקומו לברך בהמ"ז דהא צריך לברך בהמ"ז קודם שיאכל כאן פת:

וי"ל כיון שיצא בשוגג כו' דהא קאי אדסמך לו שכ' פלוגתא דהרא"ש ורמב"ם בשוגג: לא ה"ל היסח הדעת ומותר כו' אפי' להרמב"ם דפוסק כר"ש:

אלא שבספר ח"מ הקשה מאי מהני דלא הוי היסח הדעת הא כ' הרב"י בסי' קמ"ח דע"כ פלוגתייהו דר"ח ור"ש מיירי כשלא הסיח דעתו דאי בהסיח דעתו מ"ט דר"ח ניהו דס"ל בדברי' הטעונים ברכה לאחריהם במקומן לא הוי שינוי מקום הפסק. מ"מ לא עדיף מאלו הי' במקומו ממש והסיח דעתו ניהו דא"צ לברך בהמ"ז על מה שאכל מ"מ צריך לברך ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול א"ו דמיירי שלא הסיח דעתו ואפ"ה ס"ל לר"ש דפסק הרמב"ם כוותיה דשינוי מקום הוי הפסק וא"כ הכא בשוגג מאי מהני דהוי לא הסיח דעתו אפ"ה לר"ש ורמב"ם דס"ל כוותיה צ"ל תחלה בהמ"ז ונלע"ד מ"ש מ"א לא ה"ל היסח הדעת כו' הוא ל' מושאל דהא טעמא דר"ח דברים הט"ב לאחריהם במקומן דא"צ לברך מסיק הש"ס משום דלקביעות ראשון חוזר כשאוכל כאן ופי' הרא"ש וז"ל כיון שאם לא אכל כאן היה צריך לחזור למקומו ולברך ה"ל כאלו עדיין היא במקומו וגומ' סעודתו כאן ומברך כאן בהמ"ז עכ"ל הביאו הרב"י סי' קע"ח א"כ ס"ל לר"ח דלא עקר דעתו מקביעות מקום ראשון ולכך א"ל לברך ור"ש ע"כ ס"ל דאעפ"כ עקר דעתו מקביעתו הראשון ולכך ס"ל דצריך לברך ועז"כ מ"א דבשוגג לא הוי היסח הדעת ר"ל לא הסיח דעתו ממקומו הראשון ולא עקר קביעתו ממקום ראשון ומודה ר"ש דאצ"ל ואין פי' של היסח הדעת שכ' מ"א שוה עם פי' היסח הדעת שכ' הרב"י שהרב"י ר"ל היסח הדעת מאכילה כפי' בכ"מ והוכיח דע"כ ר"ח ור"ש מיירי שלא הסיח דעת מאכילה והמ"א ר"ל שהסיח דעת ועקר דעתו מקביעות ראשון דכה"ג פליג ר"ש אבל בשוגג דלא הסיח דעתו מקביעות ראשון מודה ר"ש דאין צריך לברך:

ונ"ל דה"ק כו' הבין בספר ח"מ דהוא תירוץ אחר ור"ל דקאי אפי' על מזיד דהוי היסח הדעת ואפ"ה א"ש (דל"ל דקאי תי' זה ג"כ על שוגג. אלא דבתי' זה לא ס"ל כמ"ש בתי' א' דבשוגג לא הוי היסח הדעת ולכך הוצרך לו' דבאמת מברך תחלה דא"כ תיקשי איך כ' מ"א דלהרא"ש יצא בבהמ"ז שבאחרונה הא באמת יצא בבהמ"ז הראשונה דהא בשוגג מודה הרא"ש דבדיעבד יצא עוד קשה במ"ש וא"ת להרא"ש הוי ב"ה בראשונה לבטלה למה הוי לבטלה הא יצא בזה ע"מ שאכל במקום הראשון אלא דהוי גורם ברכה שלא לצורך דהא לא הוי צריך לברך תחל' והיה אפשר לו לצאת בבהמ"ז שאחר אכילתו פה. אבל עכ"פ לבטלה לא הוי אע"כ דהשתא רצה מ"א לו' דקאי האי תקנה על מזיד וא"ש) ולפ"ז תמצית תירוצו. דודאי אם נתפוס שני החומרות יחד דהיינו חומרת הרמב"ם דפסק כר"ש דצריך לברך תחלה קודם שיאכל בבהמ"ז על מה שאכל. וחומרת הרא"ש דפה

במזיד אם אינו חוזר למקומו וברך כאן אפי' דיעבד לא יצא ל"ל תקנתא כלל. דמאי מהני לברך קודם שיאכל כאן בהמ"ז לצאת ידי חומרת הרמב"ם אכתי לא הועיל כיון דלהרא"ש לא יצא הוי כאלו לא בירך כלל. ולזה אייתי מ"א ראיה מדברי ת"ח כלל למ"ד דלא תפסי' שני החומרות יחד ע"ש. וסגי בזה אם יצאנו לרמב"ם לפי שיטתו ולהרא"ש לפי שיטתו. ולכן כ' דיברך בהמ"ז תחלה ואח"כ יאכל ויברך שני' בהמ"ז וא"כ להרא"ש לפי שיטתו דלא יצא בברכת המזון הראשון שלא היה במקומו. מ"מ יצא בבהמ"ז שניה שעול' לשני האכילות ורשאי לאכול כאן אע"ג שלא יצא בבהמ"ז ראשון דהא להרא"ש שפוסק כר"ח בשינוי מקום אצ"ל תחלה בבהמ"ז על מה שאכל ולהרמב"ם דס"ל דאינו רשאי לאכול כאן עד שיברך תחלה בהמ"ז. מ"מ רשאי לאכול כאן דהא להרמב"ם יצא אפי' במזיד במה שבירך כאן בהמ"ז ראשונ' ובזה א"ש מ"ש וא"ת להרא"ש כו' לבטלה כו' אלא דלפ"ז קשה מאי תקנה הוא זה לצאת ידי הרמב"ם והרא"ש ואמרי' דלהרמב"ם יוצא בבהמ"ז הראשון הא מזיד מודה הרמב"ם דלכתחלה עכ"פ צריך לחזו' למקום הראשון ולברך שם. והא הכא רצה ליתן תקנה לעשות לכתחלה ואיך יתוקן הדבר. אך לבי אומר לי שיש כאן ט"ס דמוכח מכמה הוכחות דאם הוא תי' שני איך יפול ע"ז לשון ונ"ל דה"ק כו' דהא גם תי' ראשון הוא דברי מ"א והכי מבע"ל עוד נ"ל דה"ק. ועוד איך א"ל דקאי על מזיד ניהו אם דיעבד יצא במזיד תליא במחלוקת רמב"ם ורא"ש כמ"ש רמ"א. אבל אינו מבואר בדברי המחבר ואיך יתן המחבר תקנה לענין שלא הוזכר כלל בדבריו א"ו דקאי על שוגג דסמיך ליה ומבואר הפלוגת' בדברי המחבר. ועוד הא כ' מ"א ס"ק ד' בשם ל"ח דאפי' לא אכל כאן כזית והל"ח דייק לה מדכ' מעט משמע שאין לו שיעור וא"כ איך א"ל כמ"ש מ"א שיברך תחלה בהמ"ז וגם אחר האכילה שאוכל כאן יברך בהמ"ז כיון שאכל כאן פחות מכזית הוי פחות מכשיעור ואינו רשאי לברך בהמ"ז להרמב"ם שכבר יצא על אכילתו הראשונה בבהמ"ז הראשון לכן נלע"ד דט"ס יש כאן וכצ"ל ונ"ל דה"ה במזיד וקשה לו לחזור (כגון שהשיירא אינו רוצה להמתין עליו וכדומה דהוי כדיעבד) אם יש לו פת יאכל כו' כצ"ל וא"כ ודאי נשאר בתי' ראשון דקאי על שוגג דא"א לו' בע"א כנ"ל אלא דלא הוי היסח הדעת ועז"ק דאפי' במזיד לפעמים יש תקנה דהיינו אם קשה לו לחזור דהוי כדיעבד א"כ לרמב"ם רשאי לברך כאן וא"ש ולפ"ז כה"ג באמת צריך לאכול כאן כזית עכ"פ כדי לברך בהמ"ז. אבל הש"ע ודאי מיירי בשוגג מ"מ כל הדברים הללו לדעת הרב"י דפסק בסי' קע"ח כהרמב"ם אבל לרמ"א דפסק שם כהרא"ש אתי האי תקנה דאכילת פת כפשוטה ואפי' במזיד מהני האי תקנה שיאכל כאן פת דבר מועט

וא"צ לברך תחלה בהמ"ז. ואחר אכילת פת שבכאן יברך בהמ"ז ויעלה להאכילה שאכל במקום אחר:

סעיף ה

(ס"ק ה) רק כו' דהא ל"מ כו' כמ"ש בסעיף ה':

סעיף ז

(ס"ק ז) צ"ל מספק (וכ' הפר"ח דלמ"ד ספק התורה לחומרא אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה הוא לקולא א"כ אינו יכול להוציא אדם אחר שאכל כדי שביעה וחייב ודאי מן התורה דלא אתי דרבנן ומוציא דאורייי'):

ונ"ל דגם כו' דלא לזלזלי בה וכ' בס' א"ר לפמ"ש מהרש"ל בתשו' סי' מ"ד וכ"ה לקמן סי' קפ"ח ס"ק א' במ"א בשם הב"ח דבזמן הזה ל"ל שיזלזלו. ואפ"ה צ"ל גם ברכה ד' דהכי הוי תקנת חכמים לכתחלה כ"ז שיברך ג' ברכות דאורייתא יברך גם הטוב והמטיב והפר"ח סי' ר"ט אייתי ראיה ממה דתנן בעל קרי מברך לאחר המזון. הואיל והוא דאורייי' ואינו מברך לפני המזון המוציא הואיל והוא דרבנן. וא"א ה"ל לפלוגי בבהמ"ז גופי' דג' ראשונות שהן דאורייתא יברך אבל ברכה ד' הטוב ומטיב שהיא דרבנן לא יברך א"ו כיון דמברך ג' ראשונות צ"ל גם הטוב ומטיב. והביא עוד ראיות ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מן כו'** כששבע דאע"ג דמבואר סוף הסי' דגם על כזית צ"ל היינו מדרבנן וכמ"ש מ"א שם. וא"כ ה"ל ספק דרבנן דאינו מברך כמו אי מסתפק בשאר ברכות חוץ מבהמ"ז דאינו מברך מספק:

סעיף ט

(**ס"ק ט**') **עד כו'** והוא שעה וחומש ר"ל בקירוב והיינו למ"ד שיעור מיל שליש שעה פחות חלק עשרים משעה אבל למ"ד שיעור מיל שני חומשי שעה הוי יותר:

והוא כפי' התוס' דף נ"ב אמרי' כמה שיעור שיתעכל ר"י אומר עד שירעב ור"ל אמר עד שיצמא ופריך והאר"ל שיעור עיכול ד' מיל ומשני הא באכילה מרוב' והא באכילה מועטת. ופירש"י הא דאמר עד שיצמא מיירי באכילה מועטת והא דאמר ד' מיל היינו באכילה מרוב' והתו' פי' להיפוך דהא דאמר עד שיצמא הוא. באכיל' מרוב' והא דאמר ד' מיל הוא באכילה מועטת. וא"כ לפי' התו' א"ש דברי אבודרהם מ"ש דבאכילה מועטת הוא ד' מיל דכן היא לר"ל אע"ג דקי"ל כר"י. מ"מ כיון דמאי דאמר ר"ל עד שיצמא מיירי באכילה מרובה. א"כ ר"י שאמר עד שירעב ג"כ מיירי באכילה מרובה אבל באכילה מועטת. י"ל דמודה ר"י לר"ל דהשיעור ד' מיל כדי למעט המחלוקת בין ר"י לר"ל. אבל

לפירש"י דלר"ל באכילה מרובה השיעור ד' מיל לא מצינו מאן דס"ל באכילה מועטת ד' מיל אע"כ דס"ל כפי' התוס':

ובאמת כל הפוסקים כו' קי"ל כר"י. וס"ל דלא כאבודרהם דדוקא לר"ל דמצינו שחילק בהדיא בין אכילה מרובה למועטת אבל לר"י דסתם דבריו עד שירעב מסתמא אין חילוק בין אכילה מרובה למועטת ובכל ענין השיעור עד שירעב:

ונ"ל דהאי עיכול ר"ל ד' מיל. ואינו נכון לדעת רש"י דהא רש"י ס"ל לר"ל דבאכילה מרובה הוי ד' מיל. ומ"ש עד שיצמא היינו אכילה מועטת וא"כ ר"י שאמר עד שירעב דהוא שיעור יותר ארוך מעד שיצמא כאשר יעיד החוש. ראוי לו' שהוא שיעור ד' מיל ובזה פליג ר"י על ר"ל וס"ל דגם באכילה מועטת השיעור כמו במרובה דהיינו ד' מיל דמה"ת נאמר לר"י שיעור חדש מה שלא הוזכר כלל לר"ל. וא"כ כששוהים ד' או ה' שעות הוי שלא כדין אבל לפי' התוס' הוי כדין דלדידהו ד' מיל הוי באכילה מועטת ובאכילה מרובה לר"ל עד שיצמא ע"כ שהוא יותר מד' מיל. כ"ש לר"י דא' עד שירעב שהוא יותר ארוך א"כ י"ל דשיעורו לר"י ששה שעות דהוא סוף עיכול:

צ"ע מי שאכל מעט כו' איך ישער. והט"ז כ' דיש לשער כמ"ש האבודרהם ד' מיל וכנ"ל. ולשיטת מ"א עדיין הס' לפירש"י וגם כל הפוסקים חולקים על האבודרהם וס"ל לר"י אין חילוק בין אכילה מרובה למועטת בכל ענין הוי שיעור עד שירעב כנ"ל וכה"ג שלא שבע ממנו א"א לשער עד שירעב:

ונ"ל דא"א בקיאים כצ"ל:

מעט קודם כו' והיינו עכ"פ כזית שיעור בהמ"ז:

ברך המוציא ולענין נט"י עסס"י קס"ד:

נ"ל דמי שרוצה כו' ושהה כ"ש כו' צ"ל ולברך ברכה ראשונה:

ובס' אה"ע חולק והביא ל' הרמב"ם דאין צריך לברך ברכה ראשונה:

סעיף י

(ס"ק י') לאותן פירות ל"ד כו' והט"ז כתב שהוא דוקא ע"ש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **בכזית ומדאורייתא בעי' כו'** כ"כ התוס' ברכות דף מ"ט ע"ב ד"ה רמ"א כו' וביתר מקומות אבל לדעת המרדכי שהביא רמ"א ס"ס קצ"ז דעל כזית צ"ל בה"מ מן התורה ע"ש מגן אברהם:

סימן קפה

סעיף א

(**ס"ק א**) **ובלבד כו'** לא יצא. דק"ל הרהור לאו כדבור דמי וכמ"ש סי' ס"ב. וע' במ"ש מ"א סי' ק"א ונ"ל דאם כו' כמו בעל קרי. ר"ל דתנן בברכות דף כ' ע"ב בעל קרי קודם שנתבטלה תקנת עזרא והי' אסור בתפילה ובדברי תורה. לכן על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו ואמרו הטעם שם בגמ' משום דלאחריו הוא בה"מ דאוריי'. אבל ברכה שלפניו לא הוי רק דרבנן ולכן לא התירו לו לברך לפניו:

ומבואר שם בתר"י דהא דמברך לאחריו ר"ל ע"י הרהור אבל אסור להוציא בשפתיו. וא"כ תיקשי למ"ד הרהור לאו כדבור דמי וכדקי"ל מאי הועילו חכמים בתקנתן שיהרהר בהמ"ז בלבו. אע"כ דאפילו לאו כדבור דמי מ"מ יצא כשהיה אונס ולא יכול לקרות בפיו: וה"ה דה"מ להביא ראיה ממ"ש הרב"י בסי' ס"ב וז"ל אם מ' אונס או חולי קרא ק"ש בלבו יצא. אלא דהמ"א רצה להביא ראי' על בהמ"ז דקיימי' בי' מבהמ"ז גופיה:

וכ' הפר"ח לעיל סי' ס"ב דאם עבר האונס ויש לו עדיין זמן לקרות ק"ש צ"ל ק"ש ויוציאו בפיו. וא"כ ה"ה הכא אם עבר האונס ועדיין לא נתעכל המזון צריך שוב לחזור ולברך בהמ"ז ויוציאו בשפתיו אף שכבר בשעת אונס בירך בהמ"ז ע"י הרהור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יש כו'** צ"ע כו' אף שכן דרך הרב"י דבר שלא נמצא כ"א בפוסק א' אף שלא מצא חולק עליו כו' בלשון יש מי שאומר ודין דהכא לא מצא הרב"י כ"א בס' כל בו מ"מ היינו דוקא בדין חדש וסברא חדשה משא"כ כאן דהוי מילתא דפשיטא:

ועמ"ש שם ר"ל אם אינו מבין השומע מ"מ יוצא. ובר"ח ושל"ה כתבו דאפי' מברך בהמ"ז ביחיד יברך בקול רם לפי שהקול מעורר הכוונה וגם עי"ז לא ישכח אם הזמן גורם להזכיר דבר מה באמצע כגון רצה בשבת ויעלה ויבא בר"ח הובא בס' א"ר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שאינו כו'** יכול לדבר ל"ה. והק' הט"ז דודאי מי שאינו מדבר כראוי אינו יכול לדבר לפני המלך ותי' בס' ח"מ דמיירי שדעתו צלול' אלא שלשונו כבדה מלדבר כדרך שתוויי יין וצריך לדבר במתון והמדבר לפני המלך בלא"ה אינו דרך ארץ לדבר במהירות כ"א במתון ולכן יוכל לדבר לפני המלך אבל המדבר עם רעהו אין מדרך העולם לדבר במתינו' כ"כ ולכן שפיר מיקרי אינו יכול לדבר כראוי עכת"ד ונכון:

בתוספ' פ' הדר עירובין דף ס"ד ע"א ד"ה שיכור כו' דהא דאורייתא ר"ל וכיון שנסתפקו צריך לברך מספק:

וכמ"ש סי' צ"ט שכ' רמ"א דשאר ברכות יכול לברך אע"פ שהוא שיכור. והוא מדברי המרדכי והגמ"י והם כתבו הטעם דעתה בלא"ה אין אנו מכוונים כראוי:

סימן קפו

סעיף א

(**ס"ק א**) **וספק כו'** רש"י כ' הטעם כמ"ש מ"א משום דנשים לא נטלו חלק בארץ ותמהו התוס' דא"כ גם על כהנים ולוים דהא לא נטלו חלק בארץ לכן פי' התוס' הואיל דאמרי' אם לא אמר ברית ותורה בבה"מ לא יצא. ונשים לא יוכלו לומר ברית ותורה כדאי' סי' קפ"ז סעיף ג' ומה"ט אפשר דלא הוי אלא דרבנן:

מצד עצמן ר"ל דודאי מצינו דגם נשים נטלו חלק בארץ כמו בנות צלפחד אלא מה שנטלו לא מצד עצמן נטלו אלא שהיו בנות יורשות ונטלו חלק אביהם:

אבל כו' ערי מגרש כו' ובזה מיישב המ"א תמיהת התוס' הנ"ל דמה"ט לא איבעיא ליה בכהנים ולוים דהם ודאי חייבים מן התורה:

דלא כש"ג שכ' דלפירש"י ה"ה דיש ספק בכהנים ולוים אם הם דאורייתא וע' בתשו' שער אפרים ובמשנה למלך:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כדי כו'** כ"מ סוף פסחים דף קט"ז ע"ב דראב"י סומא פטור מלומר הגדה כ' הכא בעבור זה כו' ופריך והאמרי' מאן אמר אגדתא בי ר' יוסף ואמרו ר"י ובי ר"ש רב ששת והא הוי סגי נהורא וכיון דפטורין מן התורה האיך היו יכולים להוציא את בני ביתם שהיו חייבים מה"ת ומשני דר"י ור"ש ס"ל מצה בזמן הזה דרבנן וה"ה אמירת הגדה ואתי דרבנן ומוציא דרבנן עכת"ד הגמ'. והא עכ"פ ר"י ור"ש הוי תרתי דרבנן אע"כ דאפי' תרתי דרבנן מוציא חד דרבנן:

והתו' ספ"ב דמגילה דף י"ט ע"ב ד"ה ור"י כו' דת"ק ס"ל דקטן אינו מוציא אחרים בקריאת מגילה ור"י מכשיר והקשו התוס' דע"כ מיירי בקטן שהגיע לחינוך דאל"כ מ"ט דר"י דהא הפטור מן הדבר אינו מוציא אחרים וכיון שהגיע לחינוך מ"ט דת"ק כיון דחייב מדרבנן והלא גם השומעים אין חיובן כ"א מדרבנן דהא מגלה דרבנן כמו קטן שאכל מוציא אביו שאכל כזית כיון דגם אביו אינו חייב רק מדרבנן ותי' דגבי בהמ"ז מיירי שהבן אכל כדי שביעה דהוי רק חד דרבנן כמו האב לכך מוציאו משא"כ גבי מגל' דהקטן הוי תרתי דרבנן והשומעים הגדולים הוי חד דרבנן ס"ל לרבנן דאין הקטן מוציאם עכת"ד:

ומשמע שם כו' ר"ל באגוד' (ואינו ת"י) אבל התוס' אדרבא משמע מדבריהם להיפך שהק' התוס' שם במגילה לדבריהם דמחלק בין תרי דרבנן לחד דרבנן. מסוגי' דר' יוסף ור"ש הנ"ל דהוי תרתי דרבנן ואפ"ה הוציאו ב"ב ותי' וז"ל וי"ל דסומא עדיף מקטן שהרי נתחייב כבר מדאורייי' משא"כ בקטן עכ"ל ומדהוצרכו לחלק בין קטן לסומא ע"כ צ"ל דלא ס"ל לחלק בין מגל' לשאר דברים:

עמ"ש סי' תרפ"ט שכ' שם בשם הרא"ש לחלק דדוקא במגלה דאין ביד הקטן להביא א"ע לידי חיוב. שלא יהי' רק חד דרבנן משא"כ בבהמ"ז דאע"ג דלא אכל הקטן רק כדי שביע' והוי תרתי דרבנן מ"מ יש בידו לאכול כדי שביעה ולא יהיה רק חד דרבנן ולכן עדיף. א"מ את האש' דקטן ודאי דרבנן והאשה אפשר דהוי דאורייתא ולפ"ז ה"ה גדול שלא אכל כדי שביעה והאשה אכל' כדי שביעה ג"כ אין איש הגדול יכול להוציא האשה מה"ט וע' בתשו' שער אפרים הנ"ל:

סימן קפז

סעיף א

כתב מ"א לא כו' מלכא דעלמא דאם אמר מלך ולא אמר העולם לא יצא ומה"ט הקשה מ"א לעיל סי' קס"ז ס"ק כ"ב על המחבר לעיל שלא הזכיר תיבת דעלמא וה"ה דיש להקשות כן על המחבר דהכא:

יצא בדיעבד. היינו בשביל הזן בלבד:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אם כו'** תחלה וסוף תחלה היינו נודה לך וסוף היינו ועל הכל אנחנו מודים לך: כ"מ בטור שהביא בשם הירושלמי שצ"ל הודא' תחלה וסוף ואח"ז כתב עוד דברים אחרים מה שצ"ל וכתב אח"ז וז"ל וכל מי שמשנה או לא הזכיר מה שחייבו חכמים להזכיר לא יצא י"ח עכ"ל משמע דקאי על כל מ"ש לפני זה:

י"ל כו' כי עתי' כו'. דלא תימא דעת ושעה חדא מלתא. אלא דעת הם שש עתים שהוזכרו בפ' נח ושעה הוא כפשוטה:

רק שרגילים כו' ר"ל שלא תטעה במה שנרא' הפסק בסדורים אחר תיבת ובכל שעה שכאן הוא סוף ברכה וכ"כ הטור בסי' רפ"ד שבברכות לאחר ההפטור' יש בסדורים הפסק אחר תיבת וצדק ואינו סוף ברכה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ונשים כו'** דפתח בתרתי דנשים ועבדים לא יאמרו ברית ותורה משמע שנשים לא יאמרו לא ברית ולא תורה וכן עבדים לא יאמרו לא ברית ולא תורה וסיים בחדא דנשים לאו בני ברית כו' משמע דתורה יאמרו וכן עבדים משמע דיאמרו ברית:

ובתוס' ר"פ מ"ש דף כ' ע"ב שפי' האיבעי' אי נשים בבה"מ דרבנן לפי שאינן בברית ותורה ע"ש הובא לעיל סי' קפ"ה:

דף מ"ט א"ל רב זירא לר"ח ניתי מר ונתני א"ל ברכת מזונא לא גמירנא ותנויי מתנינ'. א"ל מאי האי א"ל דאיקלעי לבי ר"ג ובריכי ברכת מזונא וזקפי' ר"ש לקועי' עלי כחויא ואמאי דלא אמרי ברית ותורה ולא מלכות א"ל אמאי לא אמרית א"ל כדרב חננאל אמר רב דאמר אם לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא. ברית לפי שאינו בנשים. תורה ומלכות לפי שאינם בנשים ועבדים. א"ל ואת שבקית כ"ה תנאי ואמוראי ועבדית כרב עכ"ל הגמ':

למ"ד המול כו'. דאמרי' שם מנין שגוי פסול למול את ישראל. דרש בר פפא משמיה דר"א דאמר ה' לאברהם ואתה את בריתי תשמור וזרעך אחריך ור' יוחנן אמר כתיב המול ימול המל ימול ואמר דאיכא בינייהו אשה והא דקאמר בגמ' דר"ח היה מזמן כו' אין זה מפורש בגמרא וכמש"ל לשון הש"ס אלא דהוי קשיא למ"א מאי התנצל ר"ח דמה"ט לא אמר ברית ותורה ומלכות משום דר"ח משמיה דרב אמר דיוצא מאי התנצלות הוא זה ניהו דבדיעבד יוצא מ"מ קשיא למה עשה כן לכתחלה ולכן מפרש מ"א דר"ח היה מזמן בי ר"ג והיו מסובים גם נשים והוצרך להוציא גם הנשים וכיון דהנשים אין יכולין לומר ברית כו' וגם באיש דיעבד יצא לכן עשה כן לכתחלה כדי להוציא גם הנשים ואף לפמ"ש מ"א דגם באשה שייך ברית ותורה לזה כתב מ"א דמ"מ אין האשה שוה לאיש לענין ברית ותורה:

בפי כו' שהוא סמוך ר"ל דתיבת בפי סמוך לתיבת כל לכן לא יאמר בפה בה"א לבסוף כי אז הוא מוכרת מתיבת כל אלא בפי ביו"ד לבסוף ועמ"ש בסי' נ"א ס"ק א' דבברכת ברוך שאמר יאמר בפה בה"א:

שהנקודות עולים כמנין לחם שעולה ע"ח וקמ"ץ היא כמו יו"ד וי"ו ונחשב לט"ז. ופת"ח תחת ס' נחשב לוי"ו הרי כ"ב וסגול תחת יו"ד הרי ג' נקודות והם שלשים הרי נ"ב ושו"א תחת החי"ת ב' נקודות הרי כ' והוי ע"ב ופת"ח תחת הס' הרי עוד שש ס"ה ע"ח:

סימן קפח

סעיף א

ס"ק א ויזלזלו כו'. וב"ח כתב דס"ל כו' דברי מ"א בשם ב"ח קאי על דברי רמ"א בהג"ה שכ' ליישב מנהגנו שעונין בקול רם. והב"ח כתב יישוב אחר למנהגנו דדוקא כו' דוקא בזמן הש"ס שפטרו חז"ל לפועלי' לברך הטוב והמטיב וכדאיתא בסי קצ"א ולכן אמרו בברכות דף מ"ה ע"ב אהא דתניא העונה אמן אחר ברכותיו משובח מוקמינן לה בברייתא בבונה ירושלים (דעל שאר ברכות אם עונה אמן על ברכת עצמו ה"ז מגונה וכדאיתא סי' רט"ו וע"ש הטעם) ואמרינן דאביי עני להאי אמן בקול רם כי היכי דנשמעו פועלים כי סיימו בהמ"ז דאורייתא ויתחיל ברכת הטוב והמטיב שהן פטורים ממנה וילכו למלאכתם ור"א אדרבא עני להאי אמן בלחש כ"ה דלא לזלזלי בהטוב והמטיב וס"ל להב"ח דוקא בימיהם דאי עני בקלא הכוונה בזה כ"ה דלישמעו פועלים וילכו למלאכת' כי כבר נשלמה בהמ"ז דאוריי' איכא למיחש שגם שאר בנ"א יזלזלו בהטוב והמטיב. אבל בזה"ז שגם הפועלים מברכים הטוב והמטיב. וכדאי' בסיי קצ"א ל"ל לזלזול:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לא כו'** גם התו' (דף מ"ט ע"א) כו' בבונה ירושלים וכ' מהרש"א שם דהיינו שאומרים א"מ רועינו כו' ע"ש וע"כ צ"ל דס"ל הא דא' הש"ס שם דאין להשוות מלכות בית דוד למלכות שמים היינו דוקא שלא לו' ומלכותך מלכות בית דוד כו' שזה הוי השוואה אבל אי מזכיר מלכות שמים שלא במקום מלכות בית דוד אף שהזכיר מלכות בית דוד באותו ברכה ל"ל בה ולא מיקרי השוואה וצ"ל להתו' אע"ג דאמרי' שם בגמ' דאמרי' בברכת הטוב ג' מלכיות כמבו' סי' קפ"ט ואמרי' שם טעמא חדא משום דידי' דברכו' הטוב והמטיב לא מיקרי סמוכה לחברתה. דכל ברכה הסמוכה לחברתה א"צ בהתחל' שם ומלכות) דהא אחר זמן תקנוה ביבנה על הרוגי ביתר ולכן צריכה להתחיל בשם ומלכות וחד מלכות תיקנו בה משום ברכת בונה ירושלים וחדא משום ברכת הארץ דהיינו ברכת נודה לך דבברכת בונה ירושלים ראוי להזכיר בה מלכות כיון דמזכיר בה מלכות ב"ד וגם בברכת הארץ כתבו התו' דראוי לו' בה מלכות אע"ג דלגבי דידן הוי ברכה הסמוכה לחברתה מ"מ מתחלה לא נתקנה ברכה סמוכה דהא ברכת הזן תיקן משה וברכת הארץ תיקן יהושע וברכת בונה ירושלים דוד ושלמה אלא כיון דלגבי דידן דאמרינן על הסדר הוי סמוכה אין ראוי להתחיל בה בשם ומלכות מ"מ צ"ל בהם מלכות ולכן תיקנוהו כנגדן מלכות בהטוב ומטיב ואמרי דמה"ט לא הזכירו בבונה ירושלים גופ'

מלכות משום דאין להשוות מלכות ב"ד למלכות שמים כמ"ש בש"ע וא"כ להנוהגים לו' בבונה ירושלים א"מ רועינו כו' ומזכירים בה מלכות א"כ למה הוצרכו לו' מלכות בהטוב ומטיב משום ברכת בונה ירושלים וצ"ל כיון דלא אמרי מלכות שמים במקומה דהיינו בתחלת ברכה או סמוך למלכות ב"ד אי לאו משום דאין להשוות מלכות ב"ד למלכות שמים אין בו היכר כ"כ ואין זה כבוד למ"ש ועדיף טפי כשהוסיפו מלכות עבורה בברכ' אחרת דאיכא היכר טפי:

מכ"ש ביע"וי דמלתא בפ"ע כו' דא"מ כו' ניהו דאינו סמוך למלכות ב"ד מ"מ באותו ענין הוא אבל יעלה ויבא הוא ענין אחר וא"כ אפי' להמרדכי דחולק על התו' וס"ל דא"ל א"מ כו' כמ"ש בש"ע מ"מ ביעלה ויבא דהוא ענין בפ"ע י"ל דמודה גם המרדכי:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **נוסח כו'** ב"י ברחמים. דהכלבו וא"ח כתבו דא"ל בונה ברחמיו ירושלים לפי שלא תבנה אלא במשפט וכמ"ש בישעיה סי' א' ציון במשפט תפדה. אלא שהמרדכי בשם מהר"ם כ' שיש לו' ברחמי' דכתיב בזכריה ושבתי לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה (וצ"ל לדידיה הא דכתיב ציון במשפט בשביל עושי משפט שבה כמ"ש רש"י שם אבל מ"מ תהיה ברחמים אע"פ שלא יהיו זכותם מספיק לפדות) ולכן כ' מהר"י גינצבורג לו' לשון המקר' הנ"ל שתיבת ביתי הוא בין תיבת ברחמים ובין תיבת יבנה ולכן י"ל בונה ירושלים ברחמים שיהי' תיבת ירושלים בין בונה ובין ברחמים אע"ג דבקר' הוזכר תחלה תיבת ברחמים ולבסוף תיבת בנין מ"מ בזה לית לן בה כיון שא"א לתקן ל' הברכה בל' זה:

כ' ב"י די"ל זוננו כו' ראייתו מן הירושלמי שהביא הטור הובא במ"א סס"ק זה וז"ל תניא אסור לאדם לתבוע צרכיו בשבת רב זירא שאל לרחב"א מהו מימר אבינו רועינו זוננו בשבת א"ל טופס ברכות כך הוא עכ"ל. מזה מוכח דע"כ זונינו נא' בלשון בקשה לכן נסתפק ר"ז אי רשאי לאמרו בשבת דהוי תביעת צרכיו דאי ס"ד דנא' בלשון שבח והלל זוננו בחול"ם א"כ במאי נסתפק ר"ז אי רשאי לאמרו בשבת ולכן כ' הרב"י כיון דזוננו לשון תפלה ה"ה דרענו היא לשון תפלה בחסרון ו' ושו"א תחת הרי"ש אולם הט"ז סק"ז הקשה דלפ"ז הלשון כפול ד' פעמים רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו לכן פי' הט"ז דתרי הוי שם תואר דהיינו רענו זוננו ותרי דהיינו פרנסנו וכלכלנו הם בלשון בקשה דאנחנו צריכים לשני דברים. א' דברים הכרחיים לחיי האדם כמו הלחם והמים. ב' דברים הנוספים להנאת האדם כמו כמה מיני פירות וחמודי עולם הזה לכן שני התוארים הם על אלו שני הדברים וכן שני הבקשות דהיינו פרנסנו וכלכלנו הוא שאנו מבקשים על

שני דברים הללו ולפ"ז מה ששאל ר"ז בירושלמי לא הי' שאלתו כי אם משום פרנסנו וכלכלנו שהם בקשה אע"ג דר"ז לא נקט בשאלתו כ"א מאי מימר רועינו זוננו י"ל תחלת המאמר נקט אבל כוונתו לסוף המאמר דהיינו פרנסנו וכלכלנו:

סעיף ד

(**סק"ד**) **הנוסח' כו'** בשבת ותבנה ר"ל שאין רצונם לו' ובנה ירושלים דבנין בהמ"ק אינו דוחה שבת ועז"כ דשטות הוא דהאמרי' בסוכה דף מ"א דבנין העתיד ב"ב דוחה י"ט ושבת ובלילה וז"ל רש"י ואי קשיא כו' דאין בנין בהמ"ק בלילה כולי ולא בט"ו שהוא י"ט כו' ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד שאנו מצפים בנוי ומשכלל הוא יגלה ויבא מן השמים עכ"ל רש"י. וכ' עוד בס' ב"ש הנ"ל דבלא"ה י"ל דטופס ברכות כך היא כדאית' בירושלמי ע"ש:

סעיף ה

(**סק"ה**) **או כו'** דקי"ל כחכמים כו' דאמרי' בברכות דף מ"ח ע"ב בשבת מתחיל ברכת רחם ואו' קדושת היום (דהיינו רצה) באמצע רא"א רצה לאומרו ברחם אומרו רצה לאומרו בברכת הארץ אומרו רצה לאומרו בברכת הטוב ומטי' אומרו וחכ"א אינו אומרו אלא ברחם בלבד ופריך חכמים היינו ת"ק ומשני דיעבד איכא בינייהו דלת"ק אי דיעבד אמרה בברכה אחרת יצא ולחכמים לא יצא:

הרא"ש פ"ז דב"מ דף צ"ב ע"א תנן אוכל פועל קישות (דהתורה התיר' לאכול ממלאכתו שהוא עושה) אפי' בדינר (ר"ל אפי' אכילתו יותר משכרו) ר"א בן חסמא או' לא יאכל פועל יתר על שכרו וחכמים מתירין אבל מלמדין את האדם שלא יהי' רעבתן ויהי' סותם הפתח לפניו (ר"ל שלא ירצה שום אדם לשכרו) ופריך הש"ס חכמים היינו ת"ק ומשני מלמדי' איכא ביניהו לת"ק ל"ל מלמדין ורבנן א"ל מלמדין ועז"כ הרא"ש דהל' כחכמים דמלמדין דחכמים נשנו בלשון כו':

וכ"מ בנדה דתנן המפלת יום מ"א לעיבורה (דקודם לכן הוי מיא בעלמא) תשב לזכר ולנקבה ר"ל חומרת שניהם שמא נקבה הי' ויהי' לה י"ד ימי טומא' וימי טהרה כזכר עד תשלום ארבעים יום לבד ורבי ישמעאל ס"ל דאינה יושבת אלא לזכר דס"ל יצירת הנקבה הוא לשמונים יום וכיון דהפילה יום מ"א ע"כ ליכא לספוקי' בנקבה וחכ"א תשב לזכר ולנקבה דס"ל גם יצירת הנקבה למ' יום כזכר ופריך חכמים היינו ת"ק וכ"ת דבעי למסתמי' כת"ק לאשמעי' דהלכה כמותו פשיטא דיחיד ורבי הלכ' כרבי' ובלא"ה ידעי' דהלכה כת"ק ומשני דס"ד דהלכת' כר"י אע"ג דהוא יחיד נגד רבים משום דמסתבר טעמיה עד כאן תוכן דברי הגמ' הרי משום דמסתבר טעמיה דר"י הוי ס"ד דהלכת' כוותיה

נגד ת"ק אבל כיון דקתני דחכמים ס"ל כת"ק מזה ידעי' דלית הלכת' כר"י אע"ג דמסתבר טעמיה א"כ מוכח דחכמים עדיפא מת"ק אלא דאין ראיה גמורה ולכן כ' וכן משמע דיש לדחות דשם אין הטעם דלא קי"ל כר"י משום דחכמים עדיפא מת"ק אלא ממשנ' יתירה דייקי' דאל"כ ל"ל דברי חכמים היינו ת"ק כדפריך שם אלא ע"כ דרבי בעי למסתם כת"ק וקצת משמע כן דממשנה יתירה שמעי' לה ולא דחכמים עדיפא וק"ל:

אבל במע"מ כו' דתנן התם ה' דמים טמאים באשה כו' בש"א אף כמי תלתין טמא וב"ה מטהרין הירוק עקביא בן מהללאל מטמ' וחכמים מטהרין ופריך הש"ס בין על ב"ה ובין על חכמים דעקבי' היינו ת"ק דהא ת"ק חשיב ה' מיני דמים משמע דתו לא וידעי' דבין כמי תלתין ובין ירוק טהור ומשני אתרווייהו לתלות איכא בינייהו דת"ק ס"ל ה' דמים טמאים ודאי וכמי תלתן וירוק טמאים מספק דהיינו תולין ואם נגע בתרומה לא אוכלין ולא שורפין ולב"ה שמעי' דכמי תלתן טהור לגמרי ומחכמים דעקביא שמעינן דירוק טהור לגמרי וכ' הרא"ש דהלכה כחכמי' דעקבי' דירוק טהור לגמרי דלא כת"ק דס"ל תולין דכמו דלא קי"ל כת"ק במאי דס"ל תולין במי תלתן דודאי קי"ל כב"ה דס"ל טהור לגמרי ה"ה בירוק דס"ל לת"ק תולין לא קי"ל כוותיה ועז"כ המע"מ הא דהוצרך הרא"ש לראי' דלא קי"ל כת"ק נגד חכמים משום דכ' הרא"ש ס"פ מ"ש כו' והא דתנן שם ר"פ מקו' שנהגו לעשות מלאכה בערב פסח עד חצות עושין ומקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ובדף נ"ה תנן וחכ"א ביהודה היו עושי' כו' עד חצות ובגליל לא היו עושים הלילה (שלפני ער"פ ב"ש אוסרין וב"ה מתירין ופריך מעיקרא תנא מנהגא (מדתנן מקום שנהגו כו') והדר תני אסורא (ופי' מהרש"א כהתוס' וכן ס"ל להרא"ש מדפליגי ב"ש וב"ה ובמנהג לא שייך פלוגתא דנחזי אנן היכי נהגי) ומשני הא ר"מ דס"ל בברייתא דהוא מנהג וסיפא אתיא כר"י דס"ל בברייתא אסורה וכ' הרא"ש אע"ג דקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י יראה דהלכה כר"מ בהא דסתם משנה דר"פ עדיף מדברי חכמים עכ"ל הרא"ש:

וצ"ע דדברי הרא"ש סתרי אהדדי דלפ"ד המע"מ ס"ל להרא"ש דת"ק עדיף מחכמים ובב"מ בהאי דפועל כ' הרא"ש דחכמים עדיפא מת"ק:

ואפשר דבב"מ סמוך כו' ר"ל דלעולם ת"ק עדיף מחכמים. ובהאי דפועל דפוסק כחכמים לא סמך הרא"ש ע"ז לבד דחכמים נשנו בלשון רבים אלא סמך העיקר על טעם אחר שכ' הרא"ש דמסתבר טעמייהו כחכמים דמלמדין (וע"ש דלפ"ז צ"ב דברי הרא"ש שכ' אח"ז שם) ול"נ דכ"מ כו' קי"ל כחכמים דלא כמע"מ וא"כ א"ש דב"מ בפועל דפסק הרא"ש כחכמי' וא"כ ה"ה לענין בהמ"ז קי"ל כחכמים דאפי' דיעבד לא יצא:

אבל בפ' מ"ש כו' מיקרי סתם גמור ולא מיקרי ת"ק וסתם משנה עדיף מחכמים וכן דייק לשון הרא"ש פ' מ"ש שכ' שסתם משנה ר"פ עדיף כו':
ובנדה מייתי כו' ר"ל דלפ"ז דחכמים עדיף מת"ק תקשי קושית מע"מ למה הוצרך הרא"ש בנדה לראייה דקי"ל כחכמים נגד ת"ק:

סעיף ו

(**סק"ו**) **ואינו כו'** והא כו' דמזכיר ר"ל שכ' הרב"י דאם חל י"ט בשבת דמזכיר של שבת ביעלה ויבא אע"ג שכבר הזכיר שבת באתה בחרתנו:
כיון דעתיד כו' ר"ל דהא מודה הרב"י ואם חל ר"ח בשבת שאינו מזכי' שבת ביעלה ויבא כמ"ש שם כיון דכבר חתם של שבת אינו ראוי שוב להזכירו משא"כ בי"ט שחל בשבת דכשאומר יעלה ויבא עדיין לא חתם ועתיד עדיין לחתום בשל שבת א"כ עדיין לא סילק עצמו מהזכרת שבת לכן יש להזכיר שבת ביעלה ויבא והכא דומה לר"ח שחל בשבת אף דלא חתם מ"מ כיון שכבר סיים רצה כבר סילק עצמו מהזכרת שבת ואע"ג שיאמר הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת הא כל הני הרחמן אינן אלא מנהג בעלמא ומדברי הש"ס סגי בברכת הטוב והמטיב וע"פ המדרש לו' ג' גמולים וג' הטבות ולא יותר והשאר מנהג בעלמא:

סעיף ז

(**סק"ז**) **אשר כו'** ול"ד להפטרה ר"ל דעכ"פ אומרים ודברך אמת אבל מלכנו גם בהפטרה א"א כמ"ש סי' תקפ"ב ואפשר דמהרי"ל לא ס"ל הכי:
וזו נתקנה דוקא לשכח כצ"ל ר"ל דוקא אי קרה ששכח לכן סגי באמירת יום הזכרון. ונ"ל דבר"ה א"א לששון ולשמחה דמבו' בסי' תקפ"ב דבר"ה א"א מועדים לשמחה כו':
ומ"מ צ"ע דנ"ל דאין מחזירין מדברי מהרי"ל משמע דס"ל אם כבר התחיל הטוב ומטיב מחזירין אותו דהא במקום שאין מחזירים היינו משום דאכילת פת באותו יום אינו חובה ה"ה דאינו חותם אם או' אשר נתן וכדקיי"ל בר"ח וכיון דכ' מהרי"ל ויש שם מעין חתימ' סמוך לחתימה ע"כ צ"ל דחותם א"כ ס"ל ג"כ דמחזירים וע"ז הקשה מ"א למה:
וצ"ל דל"ח להך כו' ר"ל כיון דקי"ל דמצוה לאכול בר"ה כמ"ש בסי' תקצ"ו א"כ אפי' לענין חזרה ל"ח להך דעה דס"ל מצו' להתענו':
דא"צ למיתב כו' אם התענ' ת"ח בר"ה משום דסמכינן אהנך י"א דס"ל מצוה להתענות בר"ה:
כ"ש לענין ספק ברכה דיש לחוש להאי דעה והי' ראוי לו' דאין מחזירי' וגם לא יחתום אם או' אשר נתן כו':

סעיף ח

(**סק"ח**) **לראש כו'** חשובי' כא'. ר"ל דלא תיקשי הא דקי"ל בסי' תכ"ב אם שכח יעלה ויבא בתפל' אם רגיל לו' תחנוני' אחר תפלתו ונזכר קודם שעקר רגליו אינו חוזר לראש אלא חוזר לרצה וא"כ מי גרע ברכות הטוב והמטיב מאמירת תחנוני' שאחר תפלתו ולא ה"ל לחזור אלא לתפל' רחם דהיינו תחלה ברכ' שבה ראוי להזכיר כמו בר"ח שחוז' לרצה ולכן כ' דכל ג' הברכות חשובי' כברכ' א' ולכן צריך לחזור לראש בהמ"ז:

א"ח אלא להטוב ומטיב דברכת הטוב ומטיב אינה נחשבת כחדא עם ג' ברכו' שלפני' דהא אח"ז ביבנ' תקנו:

סעיף ט

(**סק"ט**) **שאינו כו'** די"ל פירות אע"ג דאסור להתענו' בר"ח מ"מ פת דמחייב ליה בבהמ"ז א"צ לאכול בר"ח:

ומדסתם כו' ר"ל דבסוכה דף כ"ד תנן רא"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה בז' ימים א' ביום וא' בלילה וחכ"א אין לדבר קצבה אלא בליל י"ט ראשון דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות מה התם לילה אחת חובה ומכאן ואילך רשות ה"ה בסוכה והק' התוס' הא אמרי' בברכות דאם שכח יעלה ויבא בבהמ"ז בי"ט חוזר לראש דלא סגי דלא אכיל פת ותי' דע"כ צ"ל דבברכות דאמרי' חוזר ע"כ לא מיירי אלא בליל י"ט א' של פסח וי"ט א' של סוכות אבל מדסתם הרב"י עכצ"ל דס"ל דבי"ט בין ביום ובין בלילה וגם בי"ט אחרון חוזר ותקש' לדידי' קושית התוס' וע"כ צ"ל דס"ל כתי' הר"ן שהביא מ"א:

ובסוכה א"ח עד יותר מכביצה. ור"ל דחוץ מליל א' אפשר לו לאכול כזית פת דיוצא בזה ידי חיוב אכילת פת בי"ט וא"צ סוכ' דעד יותר מכביצה מקרי אכילת עראי ורשאי לאכול חוץ לסוכה משא"כ ליל א' דחייב לאכול בסוכה צריך לאכול יותר מכביצה ובסוכ' א"נ בליל א' כיון דחייב לאכול בסוכה אפי' כזית מקרי קבע ואסור לאכול חוץ לסוכה ולכן יוצא כשאוכל כזית בסוכה (והכי קי"ל בסי' תרל"ט סעיף ג') עוד כתבו נ"מ אם ירדו גשמים דרשאי לאכול חוץ לסוכה ובליל א' צריך לאכול בסוכה:

ותר"י פ' ג"ש כו' דע דתר"י לא כתבו דבריהם לישב קושית התוס' הנ"ל אלא דמתוך דבריהם ממילא נתיישב' קושית התוס' והוא דתר"י כתבו דבסעוד' ג' אם שכח רצה אינו חוזר ואע"ג דאמרי' בשבת וי"ט לא סגי דלא אכיל היינו דוקא שני סעודות כיון שצריך לקדש ואין קידוש אלא במקום סעודה לכן צריך לאכול אבל סעודה ג' דאינו מקדש אין צריך לאכול פת עכת"ד וא"כ ממילא נתיישב קושית התוס' דשאני ליל י"ט א' של פסח וסוכ' דחיובן דאוריי' משא"כ שאר סעודת י"ט אין חיוב אלא מדרבנן משום קידוש במ"ס:

ועסי' רע"ג ס"ה דל"מ כן דכ' בשם הגאונים דאם שתה כוס יין יצא ידי קידוש במ"ס והא בגמרא אמרי' דלא סגי דלא אכיל ומשמע פת דמחייבו בברכת המזון ואיך א"ל הטעם משום קידוש במ"ס הא בזה אפי' בכוס יין יוצא:

סעיף י

(**ס"ק י) וח"ה דינו כו'** זה דעת הרמב"ם דאמרי' אין גוזרים תענית על הצבור בר"ח חנוכה ופורים ואם התחילו (ר"ל שגזרו איזה ימים תענית ולא עלה על דעתן שתוך אותן ימים יארע ר"ח חנוכה ופורים והתחילו להתענות בחול אפי' יום א') אין מפסיקין ויתענו גם בר"ח חנוכה ופורים וכ' הרמב"ם דה"ה ח"ה דינו הכי דאם התחילו אין מפסיקין אלמא דס"ל דחיוב אכילה בחה"מ אינו יותר מבר"ח וה"ה הכא:

עמ"ש ר"ס תק"ל דמ"מ לכתחלה מצו' לאכול פת בחה"מ:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אינו חוזר כו'** משום האי מיעוטא ל"ת להחזיר ע"כ ל' הטור ומפרש מ"א כלו' כו':

ד' תפלות בלא"ה כו' ר"ל אם חל יה"כ בשבת דבתפלת נעילה שהיא תפלה ד' שאינו מתפלל בשבת דעלמא אפ"ה כשחל בו יה"כ כיון דהיום נתחייב בד' תפלות צריך להזכיר שבת גם בתפלת נעילה א"כ ס"ד ה"ה הכא כשחל ר"ח בשבת כיון דהיום נתחייב באכילת פת גם משום ר"ח צריך לחזור לזה כ' דליתא דאינו דומה ליה"כ שחל בשבת דבשלמ' בתפלת שבת היה תקנת חכמים כל תפלה שיתפלל בשבת יזכיר של שבת וא"כ כשחל בו יה"כ דיש תפלה נוספת נעילה גם בה צריך להזכיר שבת ולא היו צריכין לזה תקנה חדשה אבל הכא בבהמ"ז לענין חזרה כיון דבר"ח לעולם אינו חוזר והיו צריכין לתקן כשחל ר"ח בשבת אם שכח יחזור ועז"כ משום האי מיעוטא דחל ר"ח בשבת ושכח לא רצו לתקן תקנה חדשה:

וגם חיוב אכילה כו' הוא תי' שני של הטור לחלק בין הכא ליה"כ:

וא"כ לעולם כו' ר"ל דבשלמא בתפלת שבת כיון דאפי' לא חל בו יה"כ צריך עכ"פ להזכיר שבת בג' תפלות כשחל בו י"כ ויש עוד תפלה אמרו חז"ל שיהי' לתפלה זו דין תפלה שמתפלל בשבת גרידא ויזכיר שבת כיון דהיום נתחייב בד' תפלות משא"כ בבהמ"ז דר"ח לא מצינו חיוב אכילה בר"ח גרידא שעי"ז הי' חייב לחזור אם שכח דאפי' האכיל' בר"ח שחל בשבת אין החיוב משום ר"ח כי אם משום שבת לכן א"צ לחזור בשביל ר"ח אפי' כשחל בשבת דמה"ט אינו מזכיר בברכת ההפטר' כשחל ר"ת בשבת יום ר"ח משום דליכא מפטיר בר"ח גרידא:

סעיף יג

(ס"ק יג) שכח ונ"ל דחנוכה כו' אינו חובה כו' כדאיתא בגמרא פ' במה מדליקין דף כ"ב:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ואינו כו'** אלא דמשום ספק ברכה כו' דיש פוסקים דאין חותמין:
וצ"ע ועסי' ק"ח ר"ל דל"ל דהוי הפסק' אם יחתום בשל ר"ח כיון דא"צ הוי הפסק בין ברכת בונה ירושלים להטוב ומטיב דבסי' ק"ח מבואר דכה"ג לא הוי הפסקה ובס' אבן העוזר כתב ע"ד מ"א וז"ל ואישתמיטתיה למ"א שכן הבי' הב"י וז"ל וכתבו הגמ"י פ' ב' וכן של שבת ור"ח ואינו חותם בשל ר"ח עכ"ל וטעם הדבר מבואר בת"ה בסי' ל' הובא בסי' ר"ח סעיף י"ח עכ"ל ס' א"ה ונלע"ד אחר המחיל' עינו הטעתו במה שנדפס בהרב"י בטעות וז"ל הרב"י וכ' הגמ"י וכן שבת ור"ח אך שאינו חותם בר"ח עכ"ל ותיבת אך ט"ס הוא וצ"ל אף וכ"ה בהגמ"י פ"ב מהל' ברכות וז"ל ואם שבת וי"ט כולל שניהם ואומר בא"י אמ"ה אשר כו' בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים ס"ה ואבי"ה וכן שבת ור"ח אף שאינו חותם בשל ר"ח כדלקמן בסמוך עכ"ל וא"כ אדרבא משמע קצת כמ"ש מ"א דכוונתו דאיך אפשר ללמוד שבת ור"ח משבת וי"ט דבשבת וי"ט חותם בכ"א לבד הן בשבת לבד אם לא חל בו י"ט וכן בי"ט אם חל בחול אם שכח חותם לכן אפשר לכוללם יחד משא"כ בר"ח אם חל בחול אינו חותם ואיך כשחל בשבת יכללו עם השבת ובשבת חותם קמ"ל דאעפ"כ יכלול עמו ר"ח ומשמע דחותם גם בשל ר"ח וכמ"ש מ"א ודומיא דכולל י"ט עם שבת דחותם בשניהן כן משמע פשטות דברי הגמ"י ואפי' תדחק שאין ראיה למ"א מהגמ"י עכ"פ היפך דברי מ"א אינו משמע ומ"ש בספר א"ה טעם הדבר כמ"ש ת"ה שהובא בסי' ר"ח סעיף י"ח הא כתב הת"ה גופיה דהיא מלתא בלי טעמא וז"ל מלת' דלית בהו טעמא דמ"ט לא נכלל בו ספק מה בכך אם אינו מוסיפים בברכה מאחר שאין מוסיפים בברכה שם ומלכות עכ"ל אלא הת"ה הוכיח דינו מן הירוש' דאין להוסיף מספק בברכה וכיון דהוא מלתא בלא טעמא הבו דלא להוסיף עלי' די"ל דוקא באמצע ברכה אין להוסיף גם מספק אין לו להוסיף דשמא אינו חייב לו' על הגפן וא"כ כשיאמר על הספק על הגפן ועל פה"ג הוי שלא כדין כיון דלא תקנו רז"ל לו' על הגפן אלא כששותה יין והוא לא שתה משא"כ הכא דהוא בסוף ברכה וגם באמת הוא ר"ח ולולי ספק ברכה לבטלה הי' ראוי לחתום אפי כשחל ר"ח בחול וכיון דהשת' חותם בלא"ה משום שבת מה בכך אי כולל בחתימה גם ר"ח:

סעיף טו

(ס"ק טו) בשבת ובי"ט דוקא כו' עיין סי' תקכ"ט ר"ל דבי"ט אין סעודה ג' חובה:

ומ"מ אין נ"מ בין י"ט לשבת דעכ"פ לא גרע סעודה ג' בי"ט מסעודה רביעית בשבת דכתב מ"א בס"ק ט"ז בשם התוס' דדינו כר"ח דהא גם סעודה ג' של שבת דינה כר"ח אלא דבטעם הדבר יש חילוק דבסעודה ג' של שבת הוי הטעם משום ספק ברכות כמ"ש מ"א ס"ק ט"ז ובי"ט לכ"ע אינו חייב סעודה ג' ולכן ודאי אינו חוזר לא משום ספק:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **דינה כו'** משמע מלשונם. רצ"ל מדכתבו לא הדר לרישא משמע דוקא שאינו חוזר לראש בהמ"ז אם פתח הטוב והמטיב:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מזכיר כו'** כבר עברה כו' משא"כ הכא דאינו לתשלומין דחיובו בא עכשיו ואזלינן בתר התחלת סעודה והוי בזמנו:

ושני התפלות כו' ודינו כו' הוא חילוק שני בין הכא להתם:

נ"ל משום דמיחזי דסתרו אהדדי כיון דהתפלל ערבית ועשאו חול בתפלתו איך יזכיר שבת בבהמ"ז:

וכמ"ש ס"ס ל' דאפילו התפלל ערבית מבעוד יום אין להניח שוב תפילין דהוי תרתי דסתרי:

עמ"ש סי' תי"ט. ר"ל דאפי' הקהל כבר התפללו ערבית אם הוא עדיין לא התפלל ערבית מזכיר שבת וכן בר"ח בחול אבל אם התחיל לאכול אחר שכבר התפללו קהל ערבית אע"ג שהוא עדיין לא התפלל ערבית נגרר אחר הקהל ואם בלילה ר"ח צריך להזכיר יעלה ויבא בבהמ"ז. אבל אם עדיין לא התפלל מנחה אף שהתחיל אחר שהתפללו הקהל ערבית מבע"י אפ"ה אינו נגרר אחר הקהל להזכיר יעלה ויבא בבהמ"ז דהא עדיין צריך להתפלל מנחה של חול ולא יזכיר בה יעלה ויבא ואיך יזכיר יעלה ויבא בבהמ"ז. וה"ה להיפך כשהי' ביום ר"ח ובלילה חול:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **וה"ה לר"ח ושל"ה כו'** דבאלו ר"ל ר"ח חנוכ' ופורים משא"כ בשבת מוד' להרב"י ולא משום דאזלינן בתר התחלת סעוד' אלא משום דיש מצוה להוסיף וא"כ אפילו סוף סעוד' עדיין הוא שבת:

ולכן אם חל ר"ח במ"ש כו' ר"ל לדעת של"ה דלא אזלי' בתר התחלת סעוד' אלא ה"ט דאם אכל ויצא שבת דמזכיר של שבת משום דמצוה להוסיף א"כ אי חל ר"ח במ"ש דראוי להזכיר יעלה ויבא ולהזכיר רצה וגם יעלה ויבא א"א דהוי תרתי דסתרי. לכן פסק של"ה דכה"ג יזכיר יעלה ויבא ולא רצה דמוטב להניח רצה דאינו בא אלא משום תוספת ולו'

יעלה ויבא שבא מצד עיקרו של יום דהוא ר"ח ע"ש בשל"ה אבל לדעת מ"א שהסכים להרב"י דהטעם משום דאזלי' בתר התחל' א"כ ראוי לו' רצה שהוא עיקר ולא יעלה ויבא: **וכמ"ש סי' רע"א כו'** ועמ"ש דלא כע"ת כו' דכ' שם הרב"י דאם אכל בע"ש וחשכה בליל שבת מזכיר רצה בבהמ"ז ורמ"א פסק דאינו מזכיר דאזלי' בתר התחל'. והקשה מ"א שם דברי הרב"י אהדדי דהא הכא גם הרב"י פסק דאזלי' בתר התחלה ותי' דהרב"י ספוקי מספק' ליה אי אזלי' בתר התחלה ולכן פסק לחומר' בין הכא ובין התם מזכיר של שבת אבל רמ"א פשיט' ליה דאזלי' בתר התחלה ולכן פסק בסי' רע"א דלא יזכיר של שבת אבל הע"ת מיישב קושית מ"א דטעמי' דהרב"י הכא דמזכיר של שבת לא משום דאזלי' בתר התחלה אלא משום דאיכ' מצוה בהוספה ולכן פסק גם בסי' רע"א דמזכיר שבת ולזה כ' מ"א דליתא דע"כ טעם הרב"י משום דאזלי' בתר התחל' דהא גם בר"ח וחו"מ פסק כן דמזכיר ובהם אין מצוה להוסיף:

ומ"ש דרך פשרה כו' ר"ל דהע"ת כ' דאם חל ר"ח במ"ש דעד שעה ורביע דהוי מצוה להוסיף יזכיר שבת ולא יעלה ויבא אבל אח"כ דאין מצו' בהוספה ניהו דאי לא הי' ר"ח במ"ש מ"מ הוי מזכיר שבת משום לא פלוג מ"מ השתא שר"ח במ"ש עדיף טפי להזכיר יעלה ויבא ולא רצה. משמע מזה שיש שיעור למצות תוספות במ"ש כמו בע"ש כמ"ש בסי' רס"א:

כמ"ש סי' רצ"ג וכ"כ הר"ן. דבמ"ש בעי להמתין עד שיראה ג' כוכבים רצופים ואע"ג דבג' כוכבים מפוזרים הוי לילה מ"מ צריך להמתין עד שיראה רצופים משום תוספ' שבת:

והא משרא' ג' כוכבים מפוזרים עד שיראה רצופים הוא זמן מועט:

וכמ"ש של"ה לשיטתי' כנ"ל דס"ל הטעם משום תוספות שבת ולכן יעלה ויבא עיקר כנ"ל וה"ה לדידן כה"ג:

סימן קפט

סעיף א

(**ס"ק א**) **היטב כו'**. ועכשיו כו' דדעת הש"ע הוא דעת הרא"ש דלא חשיב הטוב והמטיב בכלל ג' הטבות דהטוב ומטיב נתקן בשביל הרוגי ביתר הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבור' וצ"ל ג' הטבות מלבד זה לכן חלק אלו ג' הטבות ואומר בכ"א הוא הטיב לנו כו' משא"כ המנהג לחשוב ג"כ הטוב והמטיב בכלל ג' הטבות וחושבים הטוב ומטיב לשתים א"כ הוא היטב מטיב ייטיב נחשב לחדא לכן אינו אומר תיבת הוא ותיבת לנו כ"א פעם א' לכללן יחד:

אלא יאמר אל בכל יום כו' והט"ז כ' שגם תיבת אל לא יאמר אלא בכל יום דהא כבר אמר המלך הטוב כו' ע"ש וכ' הט"ז בי"ד סי' רל"ב ס"ק י"ד וטעמו וראייתו מהא דאמרי' שם נדר שהותר מקצתו הותר כולו כיצד ראה מרחוק אנשי' אוכלין פירותיו ואוסרן עליהם וכשקרב עליהם ראה שאביו ביניהם ואמר אלו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר חוץ מאבא כלם מותרים ודוקא כשהחליף דבריו ממה שאמר תחלה כיצד אמר תחל' כלכם אסורים ולבסוף אמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר או שאמר תחלה אסורים לזה ולזה ולזה וכשהכירם אמר הייתי אומר כלכם אסורים חוץ מאבא וכיון שהחליף עקר הנדר וכיון שהותר אצל אביו הותר אצל כלם וכתב הר"ן טעם למה נקרא ענין זה חילוף משום דכ"א רוצה שלא יחשדוהו שדעתו לאסור גם אביו וכ"א בוחר לשון לעצמו שממהר לגלות דעתו שאינו מכוין לאביו ויש שבוחר לו' כולכם אסורים חוץ מאבא שאלו יאמר פלוני ופלוני אסורים חוץ מאבא כיון שהם אנשים הרבה טרם שיגיע לו' חוץ מאבא יחשדוהו שלבסוף יאסור גם על אביו משא"כ כשאו' כלכם אסורים חוץ מאבא שממהר מיד לאחר אמירת התיב' א' היינו כלכם להוציא אביו ויש בוחר להיפך וניחא ליה לו' פלוני ופלוני אסורים חוץ מאבא דאלו יאמר כלכם אסורים חוץ מאבא א"כ כשאמר כלכם הרי גם אביו בכלל אע"ג שלבסוף אמר חוץ מאבא מ"מ לא ניחא ליה שיהא אביו רגע א' בכלל האיסור עכת"ד הר"ן:

א"כ ה"ה הכא כשאו' כולנו יחד בני ברית ניהו שלבסוף מוציא העובדי כוכבים מכלל ברכה מ"מ תחלה כשאמר כלנו יחד הוה שעה א' העובדי כוכבים בכלל הברכה ולכן טוב לו' להיפוך אותנו בני ברית כלנו יחד:

והטעם לפי' כו' זה קאי אעיקר הדבר שאומרים בני ברית:

כמ"ש התו' כו' דקתני התם סדר ההתרא' לרוצח שא"ל העדים כתי' שופך דם אדם באדם דמו ישפך וישראל הוא ובן ברית הוא וכתבו התוס' הא דצ"ל תרתי ישראל ובן ברית ישראל לאפוקי עובדי כוכבים דאינו חייב על רציחתו. ובן ברית לאפוקי שאינו ישראל מומר דהוי בכלל מורידין ולא מעלין דג"כ אינו חייב על רציחתו עכת"ד:

וקשה כו' דמומר דינו כפסול עדות דאורייתא משמע דאם נתקיים כו' שכתב שם דפסולי עדות מדרבנן כשרים לשליחות הגט על ידם אבל פסולי עדות מן התורה אין שולחין גט על ידם אא"כ נתקיים הגט (לחד דעה הדין כן) ועז"כ רמ"א דמומר דינו כפסול עדות מן התורה ולפ"ז אין לשלוח גט ע"י אא"כ נתקיים ת"ל אפי' נתקיים הא ממועט משליחות דילפינן מתרומ' דכתיב גבה גם אתם ודרשו בגיטין ובקדושין מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית. וטעם דבעינן קיום בפסולי עדות ע"ש בא"ע:

ובגיטין כו' דנשים כו' עבדים כו' דכשרים לשליחות הגט דהם ב"ב וגם עבדים ה"ה מולים. וכתב שם רש"י דכתיב גבייהו מחוטב עציך כו' גבי כריתות ברית:
ולענין נשים עיין מה שכתב מ"א סי' קפ"ז:
שהוא שבחו של הקב"ה כו' אע"ג דמסיימים הוא יעשה שלום עלינו כו' מ"מ עיקר הדבר שבח. ועוד עכ"פ מצוה לענות אמן משום שבח של הקב"ה שבו:
החול"ם הוי מלך גדול ר"ל תנועה גדול' הנקרא מלך. מלך קטן ר"ל תנועה קטנה משא"כ חיר"ק עם י' הוי ג"כ תנועה גדול':
יש לענות אמן א"ה דהשומע תפלה מפי ישראל יש לענות אמן:
כאו"א כמו שנתברכו כו' כצ"ל מאת ה' ולא מעם ה' דטוב לו' לישנא דקרא. וידגיש הא' של מאת שלא יהא נראה ח"ו מת:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בבית כו'** ואם מברך כו' וביי"ד סי' שע"ט כתב ר"מ רבקש ליישב מנהג העולם שאין נזהרין בתוס' זה בבית האבל שסומכים ע"ד התוס' כתובות דף ה' ע"ב שכתבו דאין אומרים אותו אלא ביו"ד ע"ש אולם בנוסח התוס' נראה מדברי הרב"י שאינו אומר בבית האבל ג' הטבות וג' גמולות וכ"כ להדיא בס' הארוך אך הב"ח פה וביו"ד ובש"ך שם כ' דצ"ל גם ג' גמילות וג' הטבות אלא שגם הש"ך שם קיצר בנוסח אלא צ"ל תחלה ג' מלכיות וג' הטבות וכשמגיע להוא יטיב לנו יאמר אל אמת שופט כו' עד הוא יגדור פרצה הזאת כו' לחיים ולשלום ואחר זה יאמר ג' גמולות הוא גמלנו הוא גומלנו כו' וכ"ה בב"ח שם:

סימן קצ

סעיף א

(**ס"ק א**) **אחר שסיים כו'** ומה שאין מברכים בחתונה ר"ל בהמ"ז דמברכים אחר בהמ"ז תחלה שש ברכות ואחר זה בפה"ג ה"ל להקדים עכ"פ בפה"ג לשש ברכות כמו בקידוש: לא פליג. ר"ל דבהמ"ז בכל פעם בפה"ג הוא באחרונ' אבל הב"ש שם סי' ס"ב ס"ק ב' כ' וז"ל ולמנהג שלנו י"ל הטעם שאל יהי' נרא' דמברכינ' בפה"ג לצורך בהמ"ז ולא משום ז' ברכות לכך מאחרי' בפה"ג כ"כ ב"ה עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ויטעום כו'** עמ"ש סי' קפ"ג ר"ל דמהרש"א פי' להיפך דאדרבא יש חבוב מצוה בגמיעות דקות:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אחר כו'** ונ"ל אם טעה כו' אצ"ל כיון שהיה דעתו לשתות עוד ובס' א"ר כתב וז"ל ואני מסתפק דלא עדיף מכוס בהמ"ז ואפ"ה הוי הפסק (ר"ל דמה"ט צ"ל על כוס בהמ"ז בפה"ג לאחר בהמ"ז משום דבהמ"ז הוי סילוק כו' וכמ"ש מ"א ס"ק א') ואולי דטעה שאני עכ"ל:

ודוקא כשדעתו כו' זה קאי עלדברי הטור שהביא דאם דעתו לשתות עוד לא יברך אחריו כו' עז"כ ודוקא כו' דאל"כ יש לחוש כו' וא"כ צ"ל אחריו מיד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שתיית כו'** והספק כו' כדי שביעה דהוי רביעית ור"ל דהא פליגי ר"מ ור"י בשיעור אכילה לענין בהמ"ז דר"מ סבירא ליה דסגי בכזית ור"י ס"ל דבעינן כביצה. ומסיק הש"ס דף מ"ט דפליגי מדכתיב ואכלת ושבעת וברכת דר"מ ס"ל ואכלת זו אכיל' ושבעת זו שתיה וסתם אכילה הוי כזית ור"י ס"ל ואכלת ושבעת אכיל' שהיא שיעור שביע' שהוא כביצה וקיי"ל לענין אכיל' כר"מ דסגי בכזית לכן כ' הרא"ש פ' ג"ה דמסתפק ר"י אי גם לשתי' שיעור כזית כמו אכיל':

או דלמא כיון דלר"מ דרשינן ושבעת זו שתיה הרי דמודה ר"מ דבשתי' בעינן שיעור שביע' ובעינן כביצה או שמא יש לחלק בין שביעה דאכילה לשביע' דשתי' לכן טוב ליזהר שישתה פחות מכזית או רביעית להסתלק מן הספק עכ"ל הרא"ש סי' כ"ד בקצת תו' ביאור והקש' מע"מ וכן יתר אחרונים דרביעית מאן דכר שמיה דהא אין ספק אלא אי סגי בכזית ובשתי' הוי כזית שיעור שביע' או כביצ'. והרב"י בסי' ר"י רצה ליישב ודבריו תמוהים ע"ש במגן אברהם. והב"ח פי' דברי הרא"ש במה שסיים או שמא יש לחלק בין שביעה דאכילה לשביעה דשתי'. שר"ל דלמא שביע' דשתי' בעיא יותר מביצ' ובעי' רביעית דהוי ביצ' ומחצ'. דהכי א"ל לב"ש ביה"כ דאינו חייב אלא בשתה רביעית וכדאיתא ביומא דף פ' ולב"ה דחייב במלא לוגמיו דהיינו רוב רביעית דס"ל דבמלא לוגמיו מיתבא דעתיה. ולענין יה"כ סגי ביתובי דעתי' ולב"ש דמצריך רביעית י"ל משום דס"ל דגם ביה"כ בעי שיעור שביעה לשתי' הרי דשיעור רביעית הוי שיעור שביעה לשתי' עכת"ד הב"ח:

וא"כ יש ג' ספיקות. אי סגי בכזית או כביצה או רביעית ועמ"ש מ"א סי' ר"י ס"ק ה':

ויש רוצים לו' דעל י"ש כו' וכ"ד הט"ז בסי' ר"י סק"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שהוא כו'** שהוא אדם (תוס' פסחים דף ק"ז ע"א ד"ה אם טעה כו'. ומייתי ראיה מיומא דף פ' כצ"ל):

ומ"מ ל"ב טפי מרביעית כיון ששיעור הכוס הוא רביעי' לכל אדם בודאי אדם גדול לא בעי טפי אלא דבינוני הקילו וסגי ברוב רביעית כ"ה בר"ן. ומה"ט כ' בס' ב"ש סוף הספר במפתחות סי' מ"ט דהחתן תחת החופה כשישתה מהיין אינו יוצא אלא כששותה רביעית ע"ש:

וראיתי באה"ע באר הטיב החדשים סי' ל"ד הביא דברי ב"ש הנ"ל. וסיים וכה"ג כתב עליו ולא ראיתי בזמנינו נזהרים בכך אלא כל שטועמים טעימ' אחת די עכ"ל וס' כנה"ג אינו ת"י ולא נודע לי טעמו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יטעום א' דאף הגאונים מודים כצ"ל ותיבת אפשר הוא טעות סופר**. דכן מבואר להדיא סי' רע"א סעיף י"ד והוא מדאמרינן בעירובין דף מ' ע"ב דבעי הש"ס להוכיח דזמן שאו' בי"ט א"צ כוס דהתניא גם ביה"כ או' זמן. והיכי עביד אי מברך עליה ושתי לי'. הא כיון דאמר זמן קיבל ליה"כ ואסור לשתות ואם יתנו לתינוק לשתות אסור דחיישינן דלמא אתי למיסרך ופרש"י כשיגדיל יסרוך אחר מנהג ההוא וישת' ביה"כ הרי דלולי חשש דלמא אתי למיסרך הוי סגי אי גדול מברך והקטן טועם והגאונים לא כתבו דבעי' שהמברך יטעום אלא בקידוש:

דאית' בגמרא בעירובין דף ע"ט ע"ב המקדש אם טעה מלא לוגמיו יצא וכן א"ר הונא בפסחים דף ק"ז ע"א המקדש וטעם מלא לוגמיו יצא. מדלא אמר כוס של קידוש צריך לשתות ממנו מלא לוגמיו משמע להגאונים דהמקדש עצמו צ"ל מלא לוגמיו. וראיתי בתשו' ה"ה חכם צבי ס"ס קס"ח. דאסור ליתן לברך ברכת המזון לנזיר שמשון. עפ"י מה שהוכיח דהמברך בהמ"ז צריך לתפוס בידו וגם לברך עליו בפה"ג. וכיון דהוא נזיר ואינו יכול לשתות ויצטרך ליתנו לאחר לשתות זה לא נכון ואע"ג דאמרי' בערובין דף מ' שהבאתי לעיל דלולי חשש דלמא אתי למיסרך הוי יהבי' לתינוק לשתותו. ואע"ג דהמברך גם שם בעירובין א"א לשתות דכבר חל עליו יה"כ כנ"ל. עז"כ ה"מ היכי דא"א לטועם לברך כמו תינוק אבל בשאפשר לטועם לברך אסור לאחר לברך וכמ"ש רש"י שם בעירובין עכת"ד. וז"ל רש"י שם אהא דאמרינן שם ליתנו לתינוק לשתות דהא המברך צריך שיטעום לאו דוקא קאמר המברך דה"ה כי שתי אחר וטעמא משום דגנאי הוא לכוס ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר ותהא ברכת בפה"ג שלא לצורך וכי טעים

ליה אחר ש"ד. וכדתני' נמי פ' ראוהו ב"ד דף כ"ט לא יפרוס אדם פרוסה לאורחים אלא א"כ אוכל עמהם שהרי הם יכולים לעשות אבל פורס הוא לבניו ובני ביתו כדי לחנכן במצות. ואע"פ שהוא לא טעם אלא בניו. ואע"פ שבירך ברכת המוציא עכ"ל רש"י. וא"כ לפ"ד תשו' ה"ה ח"צ הנ"ל האי דסי' רע"א מיירי דוקא כשאין אותן אחרים יכולים לברך בעצמם אבל אי יכולים לברך צריך דוקא המברך לטעום ואין כן משמעות לשון הש"ע והפוסקים שם. וביותר לא ידעתי שלא הביא בתשוב' הנ"ל כלל מהאי דסי' רע"א:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **כשמסובין כו'** יוצאים בזה וכמ"ש סי' קס"ט ואייתי שם מ"א ראיה ממ"ש רמ"א סס"י קע"ז דהמנהג אם אדם יושב בתוך הסעודה ושולחים לו מבתים אחרים א"צ לברך עליהם דסתם דעת בני אדם על כל מה שמביאים לו בסעודה ואע"ג דלא ידע בודאי שישלחו לו אלמא אם דעתו עליו אפי' מסופק אי ישלחו לו מ"מ אהני כוונתו דלא כמ"ש הט"ז סי' קע"ט ס"ק ד' דלא מהני כוונתו אא"כ ודאי לו שיתנו לו ע"ש:
ועיין בפסחים דף ק"ג בתוס' כו' לא ידעתי מאי עזר מצא לו שם:

סימן קצא

סעיף א

(**ס"ק א**) **מקצרים כו'** ול"נ דה"פ בטור כו' דהטור שם מזהיר לפועל שלא יבטל רגע א' ממלאכת בעה"ב. ואייתי ראיה וז"ל שהרי הקפידו חכמים בזימון על ברכה רביעית ור"ל שפטרוהו לפועלים מברכה ד' שלא יבטלו ממלאכת בעה"ב א"כ גם הם יזהירו מלבטל. וקשיא לסמ"ע תיבת בזימון שכ' הטור לכן ס"ל להסמ"ע דהטור תרתי קאמר שפטרו לפועלים מזימון דא"צ להמתין על אחרים עד שיזמנו. וגם פטרם מברכה רביעית. אבל מ"א ס"ל דחדא קאמר שפטרם מברכה רביעית והא דנקט בזימון. הוא אע"ג דבבריי' מפורש היא בברכות דף ט"ז ע"א הפועלים כו' ואוכלים כו' ברכה ראשונה כתקנה כו' וכמ"ש כאן בש"ע מ"מ יש לדחות דכיון שהם טרודים במלאכת בעה"ב פוטרם חז"ל מברכת הטוב ומטיב אבל אם רצו להחמיר ולברך הרשות בידם ולכן הביא ראי' מאביי דף מ"ה ע"ב דמה"ט עני בקול רם כי היכי דלוקמי. ואי הוי רשות מה לו לאביי בכך אי יברכו הטוב והמטיב או לא. ואי להודיעם שפטורים מ"מ כיון דאי יברכו לא עבדי שלא כדין לא הוי רמי אביי אנפשיה לענות בקול רם:
וגם לשון כי היכי דלוקמי פועלים משמע דצריכים לקום ממלאכתם. וכיון דעובדא דאביי הוה בזימון לכן נקט גם הטור לשון בזימון:

וע"כ איירי שהי' מזמן עליהם דאי היו מברכים בפ"ע מאי אהני לאביי דעני לאמן בקול רם שלא יברכו הטוב והמטיב אולי כבר ברכו או עומדים באמצע ברכה א"ו שהיו יוצאים בברכת אביי והיו שומעי' מפיו בהמ"ז ולכן א"ש כשהגיע להטו' ומטיב עני בקול כ"ה שלא יצטרכו יותר וילכו למלאכתם:

כתבו התו' אע"ג דמדאוריי' הם וא"כ למה תקנו לכלול ברכת הארץ ובונה ירושלים בברכה א' הא מן התורה הם שני ברכות וכדיליף הש"ס מקרא בדף מ"ח ע"ב:

דאין מנין הברכות מה"ת וסגי בברכה אחת. והני קראי בדף מ"ח אסמכתא נינהו:

ול"נ כו' אינו ר"ל שיחתום על כ"א כו' ר"ל דג' ברכות דאוריי' שצריך להזכיר בבהמ"ז הני ג' דברי' מזונות וארץ ובנין ירושלים אבל אין כ"א צריך ברכה מיוחדת מן התורה. ושרי לכוללם בברכה א':

הנה תי' מ"א מסתבר. אבל מה שהבין כן מדברי רש"י שרש"י נתכוין לא ידעתי איך דגם לשיטת התו' או הרב"י א"ש דברי רש"י:

וכ"מ בגמ' דף מ"ו דכל ג' ברכות דאוריי' דאי' שם עד היכן ברכת הזימון ר"נ אמר עד נברך. ור"ש אמר עד הזן. נימא כתנאי דתניא חדא בהמ"ז שנים ושלשה ותניא אידך ג' וארבעה סברוה דכ"ע הטוב והמטיב לאו דאוריי' (ור"ל ולא חשיב ליה כיון דלאו דאוריי') מאי לאו דבהא קמפלגי מ"ד שתים ושלש סבר עד הזן ופי' התו' בשם הרי"ף דכוונת הברייי' דלפעמי' מתברך בהמ"ז ע"י ג' בני אדם. כגון שכ"א אינו יודע כ"א ברכה א' וכיון דברכת הזימון עד הזן ליכא כ"א ג' ברכות אפי' מברכים ברכת זימון. ולכן לא משכחת יותר משלשה ב"א אבל ברכה אחת לחצאין לשני ב"א לא הותר ולפעמים בשנים דהיינו כשיודעים וה"ה בא'):

ומ"ד שלש וארבע ס"ל עד נברך. וא"כ משכחת שיברכו ארבע ב"א בהמ"ז כיון דעד נברך סוף ברכת הזימון הוי פה סוף הברכה. וא"כ כשמזמנים יש בבהמ"ז ארבע ברכות עכת"ד הגמ':

וא"א לדברי הרב"י דג' ברכות לאו דאו' מאי גריעותא דהטוב ומטיב דלא חשיב משום דלאו דאו' הא כלהו לאו דאוריי' אע"ג דג' ברכות יש להם סמך מן התורה משא"כ הטוב ומטיב. מ"מ לשון הש"ס דאמ' סברוהו דכ"ע הטוב ומטיב לאו דאו' משמע דזה גורם דלא חשוב לה משום דלאו דאורי' ולא משום דאין לו סמך מן התורה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אסור כו'** אע"כ דמוטב כו' זהו ראיית הירושלמי שממנו יצא הדין הזה. דאפי' תשמיש קל דזיל בתר טעמא משום דנראה שעושה המצות דרך עראי והוי בכלל אם תלכו עמי קרי כמ"ש הט"ז. וזה שייך גם בתשמיש קל:

סימן קצב

סעיף א

כתב מ"א. כ' בזוהר כו' כ' ב"ח כו' בפ"א. ר"ל דודאי כשחזר המברך אחר שענו ברוך שאכלנו כו' ואומר גם המברך ברוך שאכלנו כו' א"ש שמסיים אז ובטובו חיינו. אבל בפ"א כשמתחיל לו' נברך כו' ומסיים ובטובו חיינו זהו לא נזכר בשום מקום ואין לו טעם: שרש"ל יישב המנהג דאם לא יסיים ובטובו חיינו י"ל דקאי על בעה"ב אבל כשמסיים ובטובו חיינו ע"כ נתכוין למי שהחיים בידו. ואייתי ראיה לדבריו ועיין ב"ח וט"ז. כ' של"ה שהמסובים יענו כו' ואייתי ראיה מסי' קצ"ח כשג' אוכלים כא' ונכנס אחד שכבר התחילו לזמן ושמע שענו ברוך שאכלנו כו' יענ' הנכנס אמן וא"כ ה"ה העונים ברוך כו' יענה אמן אחר שענה המברך שאכלנו כו':

ולבוש כו' כדי שיבינו כו' ר"ל דוקא הנכנס דא"צ לברך בהמ"ז הוא יענה אמן משא"כ העונים שצריכין לכוין לבהמ"ז של המברך פן ע"י שיענו אמן לא יתכוונו לברכת המברך ולכן לא יענו אמן:

ודוחק דהא אפשר למברך להמתין שלא להתחיל לברך בהמ"ז עד אחר שכבר ענו אמן:

וברש"י בחולין כו' דאי' האי צדוקי שבישר לרבי בשורה טובה ובשכרו אכל אצל רבי ואחר האכילה א"ל רבי כוס של ברכה אתה שותה או ארבעי' זהובים אתה רוצה ליטול ופי' התוס' כוס של ברכה אתה שותה ל"ד ופי' ש"ך בח"מ סי' שפ"ב דר"ל לא עלה ע"ד רבי שהצדוקי יברך בהמ"ז וישתה כוס ברכה אלא רבי רצה שילך לו הצדוקי ולא יהיה שם בשעת בהמ"ז וא"כ מה שאמר מ' זהובים אתה נוטל ל"ל שכר ברכה דהא לא יברך לכך פירש"י שכר ד' אמן שיענה ע"ש:

ולרמ"א שם דס"ל ברכת הזימון עד הזן א"כ סוף נברך הוי אמצע ברכה וא"צ לענות אמן: דמדמי ליה לכל הברכות דסיים שם הרמ"א על מ"ש הרב"י באם א' נכנס ושמע שענו ברוך שאכלנו כו' יענו אמן. סיים רמ"א וכן בכל הברכות שאדם שומע חייב לענות אמן עכ"ל:

משמע שהיא סוף ברכה מדכ' וכן בכל הברכות דלולי זה היה אפשר לחלק כמ"ש בשם הלבוש לעיל דעונים שאני כדי שיתכוונו או משום שכ' מ"א סי' קפ"ט סס"ק א' דיש

לענות אמן אחר הרחמן. ולא גרע שבחו ית' מתפלת הרחמן. אבל מדסיים רמ"א וכן בכל הברכות משמע דדין ברכה יש לו:

וכ"מ כו' אע"פ שלא אכלו מזה משמע דכ"ש וק"ו אם אכלו. היפך סברת הלבוש הנ"ל: משמע פה דלא יאמר כו' מדלא הזכיר פה:

וכ"כ הב"ח דוקא ביו"ד. והטעם כ' שם מדילפי' ברכת הזימון מדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו ומהאי קרא גופיה ילפי' ביומא כששומע הזכרת השם. צריך לשבחו ולומר ב"ה וב"ש. א"כ ממילא כשמזמנים בשם דהיינו ביו"ד י"ל ב"ה וב"ש דהא האי קרא מיירי בזימון ודוקא כשמזכיר השם דהא בהאי קרא הוזכר השם. אבל ביחיד כו' דדוק' ג' אע"ג שאין מזכירים השם. מ"מ כיון דעכ"פ מזמני' וזימון ילפי' מהאי קרא דכי שם ה' אקרא כו' דמיניה ילפי' לו' ב"ה וב"ש והא גם זימון בג' ילפי' מהאי קרא אלמא דגם בג' נכלל בהאי קרא. דמיניה מהאי קרא ילפי' לו' ב"ה וב"ש:

(**ס"ק א**) **י"ל ברכו כו'** כ' הב"ח כו' ודחק לפרש דברי הטור שכ' בד' י"ל ברכו ונברך עדיף. ואם אמר ברכו יצא וכיון דס"ל להב"ח דבג' אי אמר ברכו לא יצא ע"כ מה שסיים הטור ואם אמר ברכו יצא קאי על ארבע. והוקשה להב"ח הא זה כבר כ' הטור דד' י"ל ברכו ולכן נדחק בפי' דברי הטור. ולכן כ' המ"א דברמזים כתב דגם בג' אם אמר ברכו יצא וא"ש דברי הטור כפשוטה:

סעיף ב

(ס"ק ב) יותר טוב כו' והקשה כו' עיין בתי"ט:

וא"כ לפעמים א"י כגון כשיצא כבר:

(**ס"ג**) **בלמ"ד דלגבי ברכה כו'** ר"ל דוקא גבי שיר והודאה כתיב ל כמו שירו לה' הודו לה':

אבל גבי ברכה לא מצינו בקרא בלמ"ד וי"ל לישנא דקרא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **כיון כו'** ומ"מ לא יאמר למי כו' דהא מהאי טעמא לא יאמר למי שאכלנו דמשמע שמברך לבעה"ב כמ"ש בסק"ה וכיון דמזכירים השם ל"ל דנתכוון לבעה"ב וכן באמת דעת הרב"י בחבורו אבל הב"ח אוסר דמ"מ א"ל דמשמע ח"ו כו':

ונ"ל שגם הד"מ דלא כהב"ח שהבין כוונה אחרת בד"מ:

סימן קצג

סעיף א

(**ס"ק א**) **פוטר כו'** דבתחלת הסעודה כשהם קבועים כו' ומה"ט כ' רמ"א בסי' ריי"ג דבברכת הפירות אפי' בברכה ראשונה כ"א מברך לעצמו וכן המנהג משום דגבי פירות לא הוי קביעות:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אם כו'** ונ"ל כו' דא"א לכוין כו' וא"כ ממילא אפי' אין מבינים יוצאים דהא אומרים עם המברך מלה במלה:

ועסי' קצ"ט סעיף ז' ס"ק ה' כצ"ל:

ור"ס ס"ב. דמשמע דקידוש קיל לענין הבנה והב"ח כ' אפי' קידוש:

י"א שאף על ז' מינים כו'. הוא דעת ראבי"ה בשם ר"ה גאון הביאו מרדכי ר"פ ג"ש אבל לא כ' שם טעם וראיה וא"ל קצת ראיה ממ"ד ברכות דף ל"ז דתניא ז"ה כל שהוא מז' מינים ר"ג אומר ג' ברכות וחכ"א ברכה אחת מעין שלש. ומעשה בר"ג וזקני כו' והביאו לפניהם כותבו' ואכלו. ונתן ר"ג רשות לר"ע לברך קפץ ובירך ר"ע ברכה אחת מעין ג' כו' וכ' התו' וא"ת לר"ג הא קי"ל דאין מזמנים על הפירות וי"ל דר"ג היה סובר שיברך על כל ז' מינים ג' ברכות שלימות וכי בירך ר"ע מעין ג' לעצמו דוקא דק"ל אין מזמנים על הפירות. והאחרים המסובים ברכו כ"א לעצמו עכ"ל התוס'. וראבי"ה בשם ר"ה אפשר ס"ל מדלא הוזכר מזה בש"ס שגם בזה לא עשו כדברי ר"ג שהוא צוה לזמן והם ברכו כ"א לעצמו. א"ו דבאמת בזה מודו לר"ג דעל ז' מינים אע"ג דס"ל דסגי בברכה אחת מעין שלש מ"מ מזמנים עליהם כך י"ל ויהי' איך שיהיה יש ללמוד לפ"ז מהא דאמרינן שם בברייי' אורז אם טחנו ואפאו ובשלו אע"פ שהפרוסות קיימות (דהיינו שיש בכל פרוסה כזית כדלעיל סי' רס"ח) תחלה מברך במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין ג' ופריך והתניא כה"ג לבסוף ולא כלום (ופירש"י אלא בורא נפשות) ומשני האי ברייתא דקתני לאחריו ברכה מעין שלש אתי' כר"ג דשמעינן ליה דס"ל הכי באורז ופריך מי מצית לאוקמי כר"ג א"כ תקשי רישא דהאי ברייתי' בחטה אם טחנה ואפאה ובשלה אם אינן פרוסות קיימות מברך תחלה במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין ג'. ואי ר"ג השתא אכותבת ודייסא ס"ל לר"ג דמברך ג' ברכות כ"ש כשאין פרוסות קיימות די"ל ג' ברכות ע"ש הרי דאין פרוסות קיימות עדיפ' ממין ז' א"כ לדע' ראבי"ה כמו דמזמנים אפי' לדידן על ז' מינים כ"ש שאין פרוסות קיימות דעדיפא. וכן פת הבא בכסנין. אבל זה ליתא דבפת הבא בכסנין ממ"נ אי אכל שיעור שאחרים קובעים עליו הלא מברך המוצי' ובהמ"ז ודין פת יש לו פשיט'

דיש לזמן אפי' לחולקים על ראבי"ה ואי לא אכל כ"כ אפי' הוא קבע עליו בטלה דעתו ומברך במ"מ ומעין ג' כדלעיל סי' קס"ח ע"כ צריך לו' דלא הוי קביעות וא"כ איך יזמנו כיון דלא הוי קביעות:

וה"ה באין פרוסות קיימות דאפי' אכל שיעור שאחרי' קובעי' עליו דמברך במ"מ ומעין שלש ע"כ לא מיקרי קביעות וא"א לזמן כן י"ל לענ"ד דרך אפשרי:

סעיף ד

(**סק"ד**) **ברכות כו**' י"ל שאר בהמ"ז לעצמן כמ"ש סי' קפ"ג דבלא"ה נכון הדבר לעשות כן אפי' יוכלו לשמוע מפי המברך:

דברכת הזימון עד הזן משמע דיותר א"צ לשמוע. ולכן אם א' פוסק לשנים כשמגיעים להזן א"צ להפסיק יותר ויוכל לאכול:

ולא ידעתי למה חזר בו כו' שכ' שם הרב"י שצריך שישמעו דברי המברך ברכת הזימון בביאור. וכ' ע"ז רמ"א ושאר בהמ"ז יברך כ"א לעצמו והיינו כדברי הרב"י פה:

והב"ח כ' **דאין לברך כו**' כבר כתבתי טעמו לעיל סי' קפ"ג ס"ק י"ב דס"ל דצריך לענות אמן על סוף ברכת המברך כמש"ל סי' קפ"ג ומה"ט כ' רמ"א שם דאם מברכים עם המברך בלחש יקדימו לסיים קודם המברך כדי שיוכלו לענות אמן:

ופן לא יהיה אפשר להם למהר לסיים קודם המברך ולא יוכלו לענות אמן וע"ש. ואפי' למ"ד כו' צ"ל עד הזן וכ"כ לעיל סי' קפ"ג ס"ק י"ב שכן עיקר:

ול"נ לנהוג כמ"ש הד"מ כו' וכ"מ פשט הגמ':

והוא דאמרינן דף מ"ה יהודה ב"מ ומר בר"א ור"א מדפתי כרכו רפתא בהדדי לא הוו בהו חד דמופלג וקמבעי' ליה הא דתנן ג' שאכלו חייבים לזמן ה"מ היכ' דאיכא גדול ביניהם אבל היכי דכי הדדי נינהו חילוק ברכות עדיף כו'. וא"א דאי מזמנים יוכל כל א' לברך בלחש בפ"ע למה ברכו שם כ"א בפ"ע ולא זימנו כדמסיים שם משום חילוק ברכות הא אפי' הוי מזמנים היה ג"כ חילוק ברכות דהא כ"א היה מברך בלחש. אלא ודאי כשמזמנים צריכים לשמוע ולא לברך וליכא חילוק ברכות. ראיה זו הובא בב"ח:

סעיף ה

(ס"ק ה) לברך בקול רם פי' בהמ"ז:

לענ"ד צ"ל פי' ברכות הזימון. דהא קאי לפרש דברי המחבר דס"ל דסגי כששומעי' ברכת הזימון ובהמ"ז יברך כ"א לעצמו כדלעיל אבל לדידן צריכין לשמוע כל בהמ"ז:

סעיף ו

(ס"ק ו) **וישמע בעה"ב א"נ משום כו'** ז"ל חדושי רשב"א בד' ג' על האי עובדא דהוי בי ריש גלותא שהיו רבים מסובים וברכו ג' ג'. ומזה נובע דין דהכ':

ואמר הש"ס ולברכו ביה עשרה עשרה. ומשני שמע ר"ג ואקפד וכ' רשב"א וז"ל כיון דאי שמע ר"ג היו מונעים עד שיברך הוא עמהם ולא הוי שמעי דאוושי כולי עלמא וטוב להם לחלק ואי נמי לא היה מונעם כיון דאקפד הוי זילותא דר"ג:

וגדול כ"ה שדוחה כו' והא דרבנן היא עכ"ל ור"ל ואע"ג הא דאמרינן דדוחה ל"ת מסקי' דר"ל לאו דלא תסור והיינו מידי דרבנן דוקא. לז"כ דהכ' שאין לחלוק לג' ג' כדי לברך בשם ג"כ אינו רק מדרבנן:

סעיף ח

(ס"ק ח) קבועים כו' כמ"ש סי' קס"ז סעיף י"א:

דבברכת המוציא אין א' יכול להוציא חבירו אלא בהסיבו. ולדידן שאין לנו הסבה צריכים לישב יחד בשלחן אחד וס"ל למ"א דה"ה בבהמ"ז אין אחד מוציא חבירו אלא בהסיבו לדידהו וא"כ לדידן צריכים לישב יחד בשלחן א':

וכ"כ התוס' והרא"ש פ' כ"מ דף ל"ט בעובדא דבר קפרא:

ורפ"ג שאכלו דמ"ה ד"ה אם רצו כו' דבין בהמוציא ובין בבהמ"ז אין א' פוטר חברו אא"כ הסיבו ויש להם צירוף יחד ומה"ט חלקו בב' שאכלו בין המוציא לבהמ"ז ע"ש:

וע"ל גבי פרח כו' ר"ל מ"ש מ"א בסי' זה ס"ק י"ג בתי' השני:

דהא תלמידי דרב כו' ברכות דף מ"ב ע"ב אי' כי נח נפשי' דרב אזלי תלמידים בתריה (ולקברו בעיר אחרת כי הדרי אמרי ניזל וניכל לחמא אנהר דנקי בתר דאכלו קא מיבעי להו. הסיבו תנן אבל ישבו לא (ואין יכולים לזמן) או דלמא כיון דאמרי ניזל וליכל רפתא בדוכת' פלן כהסבו דמי לא הוי בידייהו קם ר"א ב"א אהדר קרעיה לאחוריה וקרע קריעה אחרינא אמר נח נפשיה דרב וברכת מזונ' לא גמרינן. עד דאתא האי סבא כו' עכ"ל הגמ'. וא"א למה נצטערו כ"כ עד שקרעו מצערם כי לא ידעו איך יעשו לצאת י"ח. ניהו דא"א דהסבו דוקא וכה"ג לא הוי הסבה ואין א' יכול להוציא א"ח. מ"מ ה"ל לזמן יחד ואח"כ יברך כ"א בהמ"ז לעצמו. וא"ל דע"ז נצטערו דלא ידעו שמא הוי כהסיבו ורשאי אחד להוציא חברו. וזה עדיף משום ברוב עם ה"מ דע"כ משום זה לא נצטערו כ"כ דהא ע"כ כן עשו בברכת המוציא שכ"א בירך לעצמו וכמ"ש התוס' שם דמה"ט המתינו לספוקי עד בהמ"ז ולא נסתפקו מיר בברכת המוציא דברכת המוצי' בירך כ"א לעצמו ע"ש ובזה ניחא נמי דל"ל דנצטערו אע"ג שאפשר להם לעשות שיצאו ממ"נ כמ"ש מ"א מכל מקום

נצטערו על שנעלם מהם הדין אי כה"ג מיקרי הסבה או לא וכדמשמע מלשון ראב"א נח כו' וברכת מזונא לא גמירנא:

דע"כ עיקר צערם לא היה משום הכי. דא"כ ה"ל להצטער מיד בברכת המוציא אע"כ דעיקר צערם היה דלא ידעו איך יעשו שיצאו יד"ח ויצאו מספיקא דידהו ולכן דייק מ"א שפיר אמנם בתו' שם כתבו וז"ל וא"ת כו' וי"ל דשמא מיירי שישבו לאכול זה אחר זה ובירך כ"א לעצמו המוצי' עכ"ל א"כ אין ראיה דאפ"ת שנצטערו על שלא ידעו הדין מ"מ לא נצטערו עד בהמ"ז דבהמוציא לא באו כלל לכלל ספק זה דהא ישבו לאכול זה אחר זה וע"כ צ"ל דראייתו אינו אלא לדעת הרב"י דס"ל אם מזמנים סגי כששומעים ברכת הזימון ויברך כ"א לעצמו אבל לדעת הב"ח שהביא בס"ק ד' דצריכים לשמוע מפי המברך כל בהמ"ז אין ראיה מהאי עובדא דאם יברך כ"א לעצמו עדיין לא יצאו מידי ס' דילמ' חייבים בזימון וא"כ צריכים לכתחלה לשמוע כל בהמ"ז מן המברך וכ"כ האחרונים וצ"ל מ"ש כו' עדיף טפי לזמן כו' ולדברי מ"א תקשי כיון דרשאי' לחלק היינו בלא קבעו א"כ אין א' יכול להוציא את חברו וכה"ג אין רשאים לזמן. שהם יאכלו מעט שעי"ז יביאו א"ע ע"י קביעתן עכשיו לחיוב בזימון:

וכצ"ל בדברי הב"ח כו'. ר"ל שהביא כאן תשו' ריב"א שהובא בב"י שממנו נובע הגה' רמ"א וז"ל הב"ח כתב ב"י ע"ש ריב"א דג' שאכלו כ"א בקרן זויות בפ"ע אע"פ שרשאים לחלק כיון דלא קבעו ונתחברו יחד אפ"ה עדיף טפי שיזמנו יחד משום ברוב עם הדרת מלך וכן כ' במרדכי כו' שפסק כן הלכ' למעש' ופסק כן בהגהת ש"ע כו' והאריך ולבסוף הסכים לדין זה. ע"כ צ"ל שכונתו שאכלו מעט בשלחן א' שיתחייבו בזימון שהרי בסי' קצ"ה כתב בהדיא כו'. ואותה תשובה שהביא הרב"י כו' הוא תשובת ריב"א הנ"ל דשם דוחק לפרש שר"ל שיאכלו עתה מעט בשלחן א'. דהא השיב כן לשואלו הלכ' למעש' וא"א דכונתו שיאכלו מעט ה"ל לפרש לשואל. ועיין בב"י לשון התשובה:

כיון שנחלקו הפוסקים כו' עיין בב"י סי' קצ"ה הביא לשון רשב"א שכ' בדף נ' ד"ה הא דקתני כו' ז"ל מכאן שאפילו בברכת הזימון בעי' הסיבה. ומתני' דהסיבו דפ' כיצד בין בברכת הלחם שהוא המוצי' ובין בברכת הזימון היא אבל ראיתי לגדולי מפרשים האחרונים ז"ל שפי' אות' משנה דוקא בברכת הלחם אבל ברכת הזימון א"צ הסיבה כפשט' דשמעת' דהתם על האי מתני' עכ"ל הרשב"א:

ונ"ל דמשום זה השמיט הרב"י תשובה זו דלדידן דקי"ל דבהמ"ז צריך הסבה ליתי' להאי תשובה ואף דמ"מ איכ' נ"מ במאי דעדיף שיזמנו. שיאכלו עכשיו מעט כדי שיתחייבו בזימון וכדס"ל לרמ"א בהג"ה וכמ"ש מ"א י"ל דהרב"י ס"ל דזה שראוי שיאכלו עתה

מעט להבי' א"ע לידי חיוב זה לא נשמע מתשו' הנ"ל דע"כ לא כ' בתשובה דעדיף שיזמנו אלא דלבעל התשובה ס"ל דאפי' לא יאכלו עתה מצי לזמן אבל להבי' א"ע לידי חיוב לא שמענו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ואפי' כו'** וב"ח פסק דבאיכ' תרתי לריעות'. ר"ל שכל אחד אוכל מככרו וגם עדיין לא אכלו כזית רשאים לחלק. דבדף נ' ע"א תנן ג' שאכלו כאחד אין רשאים לחלק. ופריך מאי קמשמע לן תנינא חדא זימנ' שלשה שאכלו כאחד חייבים לזמן ומשני הא קמ"ל דאפי' לא אכלו עדיין כזית אין רשאים לחלק. זהו גרסת הרא"ש ופירושו והרי"ף גרס קמ"ל אפי' כ"א אוכל מככרו אין רשאים לחלק וכתב הטור הלכך צריך לחוש לשתי הגרסאות וס"ל להרב"י דשני הגירסאות אמת לדינ' והלכך אפי' בתרתי לריעות' אין רשאים לחלק אבל הב"ח ס"ל כיון דהני דיני' לא שמעינן אלא ממשנה יתירה. ואי לאו משנה יתירה ה"א בהני תרי גוונ' שלא אכלו עדיין כזית או אוכל כ"א מככרו רשאים לחלק. וא"כ ממשנה יתירה א"א ללמוד כ"א דין א' ומנ"ל דין השני. אלא דמספק איזה גירס' עיקרית צריכים להחמיר בכל ענין שיזדמן הן שכ"א אוכל מככרו דלמ' גרסת הרי"ף עיקר או כשעדיין לא אכלו כזית דלמ' גי' הרא"ש עיקר אבל בדאיכ' תרתי לריעות' שכ"א אוכל מככרו וגם לא אכל עדיין כזית דממ"נ יהיה איזה גרסא שתהיה עיקר רשאים לחלק כיון דלא נשמע ממשנה יתירה כ"א חידוש א':

אם רשאים לצאת דהכ' י"ל דמיירי שעדיין כלם כאן אלא שזה הופך פניו לצד זה וזה לצד אחר אין רשאים לחלק אבל אם ירצה לצאת לא שמענו מהכא ויתבאר בסי' ר'. ועיין בט"ז ס"ק ו' שכתב בשם התוספות דאם בתחלה לא ישבו לאכול כ"א שנים ואח"ז בא השלישי וקבע גם הוא שם סעודתו רשאי להפסיק ולברך בהמ"ז בפ"ע כיון דלא הוקבע עמם לא בתחלת הסעודה ולא בסוף הסעודה. ותמה על הרב"י שלא הבי' דין זה ובס' א"ר כתב דהתוספות לא כתבו כן אלא לפי פירושם בש"ס ובירושלמי. אבל לדידן דס"ל כפי' הרי"ף והרא"ש בירושלמי ובגמ' לית' לדין הנ"ל. ובס' חמד משה כתב להיפוך דאדרב' דכן מבואר בלשון הש"ע שכתב אפי' לא הוקבעו תחל' כו' אין רשאים לחלק כיון שהם קבועים יחד בגמר אכילה הרי דוק' הואיל שקבועים בגמר אבל אם רוצים להפסיק קודם שגמרו האחרים רשאים לברך בהמ"ז בפ"ע כיון דלא הוקבעו בתחלה היינו ממש כדברי התו' והדין עמו:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ואפי' לא כו'** צ"ע דהלא פת כו' בשלמא אי אכלו גם כאן א"ש דכה"ג א"צ לחזור למקומו לברך כדלעיל סי' קפ"ד. אבל מ"ש בש"ע אפי' לא אכלו עדיין כו' קשי':
ולדעת הרמב"ם שם ר"ל בסי' קע"ח דפסק דאסור לאכול שנית עד שיברך תחלה ברכת המזון על מה שכבר אכל ואם כן ממילא צריך לחזור למקומו. ואם כן אזיל ליה האי תי' שר"ל דצריך לו' עכשיו מעט כו' דהא אסורים לאכול:
ונ"ל דאפי' יצאו שוגג לרמב"ם כו'. ר"ל דלא תימא גם להרמב"ם א"ש ולא נצטרך לאוקמי בבית א' ומפנה לפנה דלהרמב"ם בלא"ה אתי שפיר ניהו דלהרמב"ם אסור לאכול עד שיברך תחלה ברכת המזון מכל מקום להרמב"ם לא נצטרך לו' דצריכים לאכול עכשיו ואע"ג דקי"ל פת צ"ל במקומו מ"מ הא להרמב"ם ביצא ממקומו בשוגג יברך במקום שנזכר כמש"ל סי' קפ"ד (דלא כהרא"ש דס"ל אפי' בשוגג לכתחלה צריך לחזור למקומו) וא"כ א"ל דהכא מיירי שיצאו בשוגג עז"כ מ"א דלית' דאפ"ה עדיף טפי כו'. ר"ל ניהו דהרמב"ם כ' דבשוגג יברך במקום שנזכר אפי' לכתחלה מ"מ עדיף טפי שיחזור למקומו ויברך כדאשכחן בהני תרי תלמידי דחד עביד כב"ש כו' אע"ג דאם יברכו פה יזמנו:
אח"ז ראיתי שכתב כן המ"א לאפוקי מהלבוש שכתב וז"ל ונ"ל דמיירי אפי' אכלו בשני בתים כו' ואפי' לא אכלו ביחד משנתחברו גם א"צ לאכול כאן ומיירי ב' הראשונים שאכלו עמהם עם כ"א מהם גם הם נתפרדו ואם היו חוזרים למקומן לא היו יכולים לקיים ברכת הזימון שם ולפיכך טוב יותר שיברכו כאן ויקיימו מצות זימון משיחזרו למקומן כו' עכ"ל הלבוש ולכאורה היה נראה לעניות דעתי דמ"ש יצאו שוגג להרמב"ם תיבת להרמב"ם טעות סופר וצ"ל הרא"ש ור"ל דהרא"ש סבירא ליה לעיל בסי' קפ"ד דביצא בשוגג לכתחלה צריך לחזור למקומו ובדיעבד אם בירך כאן יצא ולפ"ז ס"ד דהכא כדי שיוכלו לזמן הותר לו לכתחלה לברך כאן וא"כ ס"ד דלהרא"ש י"ל דלא איצטריך לו' דה"ק כאן דצריכים לאכול עכשיו מעט כו' אלא מיירי בשוגג ויכולים לברך כאן אפי' לא אכלו כאן כדי שיכלו לזמן וע"ז א"ש מ"ש מ"א דעדיף טפי שיחזרו למקומן כו' כיון דלהרא"ש לכתחלה אפי' שוגג צריך לחזור למקומו דא"כ תקשי מה שהביא בשם הרב"י (אמת שאינו לשון הרב"י כ"א שהמ"א מפרש דברי הרב"י כן ע"ש) ולדעת הרמב"ם צ"ל דמיירי כו' הל"ל להרמב"ם מיירי שאינן אוכלים כאן אלא דמיירי בשוגג אע"כ אפילו להרמב"ם אפי' בשוגג עדיף שיחזור למקומו וכפי הגרסא שלפנינו אעפ"כ אני מסתפק:
ועוד י"ל דה"ק ואפי' לא אכלו יחד כו'. רצה לומר מ"ש בש"ע ואפילו לא אכלו כו' אין הכוונ' שלא אכלו כלל משנתחברו אלא ר"ל שאכלו משנתחברו אלא שלא אכלו יחד

וכמו שסיים בש"ע אלו השלשה ביחד כו' וא"ל לפ"ז ת"ל בלא"ה חייבים בזימון ממה שאכלו משנתחברו לזה כתב מ"א דאין חייבים לזה מצד אכילה זו כיון שלא קבעו יחד כמ"ש סעיף ב':

ומיהו לרמב"ם כו אלא בדיעבד דהא לרמב"ם ביצאו ממקומם אסורים לאכול עד שיברכו תחלה בהמ"ז ואע"ג דר"ל דמיירי שיצאו בשוגג דכה"ג כ' מ"א לעיל סי' קפ"ד ס"ק ג' כיון שיצאו בשוגג לא ה"ל היסח הדעת ומותר לאכול ומ"מ צ"ל דמ"א לא כ' כן לעיל סי' קפ"ד אלא ליישב דעת המחבר דלעיל אבל לדידיה לא ס"ל וכנראה ממ"ש שם אח"ז וא"ש במ"ש בע"ה:

סימן קצד

סעיף א

(**ס"ק א**) **יכולים כו'** דל"ג מאכל עלה כו' אע"ג דבעלה ירק אינו מצטרף כ"א קודם שבירך ברכה אחרונה על הירק והכ' הלא כבר בירך בהמ"ז אפ"ה עדיף הכא אכילת פת אפי' לאחר שבירך בהמ"ז מעלה ירק קודם שבירך ברכה אחרונ' כ"כ מ"א לקמן סי' קצ"ז ס"ק ד':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אע"פ כו'** ועסי' כ"ה סעיף כ' כמבואר שם דאם יש צואה או ע"ז מפסקת לי"א לענין עניית קדושה וה"ה הכא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **א' כו'** השלישית וער"ס קנ"ג ר"ל דעכ"פ מי שאינו יודע מ"מ מבין לה"ק וע"ש במ"א וצ"ע כו' מצינו שיוכלו ד' כו' וכ"ה בגמ' דף מ"ו דפליגי ר"נ ור"ש עד היכן ברכת הזימון ר"נ אמר עד נברך ור"ש אמר עד הזן ואמרי' נימ' כתנאי דתני חדא בהמ"ז שנים ושלשה. (ופי' הרי"ף והתוס' דלפעמים עולה בשני בני אדם ולפעמים בשלשה כגון שאין א' יודע כ"א ברכה א' כמ"ש פה בש"ע) ותני' אידך שלשה וארבעה סברוה דכ"ע הטוב ומטיב לאו דאוריית' (ולא חשיב לה) מאי לאו בהא קמפלגי מ"ד שלש סבר עד הזן (וליכ' כ"א ג' ברכות) ומ"ד ארבע סבר עד נברך. (א"כ עם ברכת הזימון איכ' ארבעה):

ואפשר דלא צריך לאשמועי' כו' ר"ל דזה שכיח שיהי' יודע ברכת הזימון ולא ידע שום ברכה מבהמ"ז ואם הי' בזה חידוש שא' יכול לומר ברכת הזימון אע"ג דלא שכיח מ"מ ה"ל לאשמעי' אבל באמת אין בזה חידוש כיון דכבר אשמעי' דג' ברכות של בהמ"ז יכול כ"א לברך ברכה א' ה"ה דאיש רביעי יוכל לברך ברכת הזימון גריד' דמ"ש ברכת

הזימון מברכה אחרת אלא דעל הבריית' שפיר מקשה א"א דס"ל ברכת הזימון עד נברך הל"ל ארבעה ויהי' החידוש דנשמע מזה דברכת הזימון עד נברך כר"נ דלא כר"ש אבל הרב"י כיון שכבר כתב להדי' בסי' רי"ש דברכת הזימון עד נברך תו ליכ' חדוש' בזה ולא אצטריך לאשמעי':

ומשמע בגמ' וברי"ף כו' הראיה עמ"ש בסס"ק זה:

דמעכבת כו' והטעם אפשר כיון דכל הברכות מחד קרא מפיק לה בש"ס דף מ"ח ע"ב:

ועסי' תקצ"ג דמבואר שם במ"א משמעות הש"ס דכל השנה בברכת י"ח אין ברכה א' מעכבת חברתה חוץ מברכת של ר"ה ויוה"כ דמעכבת זו את זו וא"כ בהמ"ז י"ל דדינו כברכת ר"ה ויוה"כ של יובל:

ומוכח כו' מדאוריית' כו' דלא כמ"ש הרב"י בסי' קנ"א הביאו מ"א שם ע"ש:

גבי תקיעות דמדאוריית' סגי בט' קולות אלא מספק צריכים לתקוע ג' סדרים תשר"ת תש"ת תר"ת. ואם יודע סדר אחד יתקע אותו סדר שמא יצא בזה. כ"ש הכא דודאי יצא ידי ברכה דאוריית':

גבי להיכן הוא חוזר כו' בדף מ"ו ע"ב אית' להיכן הוא חוזר ר' זביד משמיה דאביי אמר חוזר לראש ורבנן אמרי למקום שפסק והלכת' למקום שפסק וע"ז כתב הרמב"ן שבא לפרש דקאי על מי שיצא לשוק באמצע בהמ"ז כשחוזר לאיזה מקום חוזר כיון דשהה והפסיק בנתיים שאין טעם למחלוקת זה בכאן דהש"ס שם לא מיירי מזה ביצא לשוק וע"ש ברמב"ן:

שאפי' נאמר שהברכות מעכבות זא"ז כו' דודאי א"א אין הברכות מעכבות זא"ז ל"ל דמיירי ביצא באמצע בהמ"ז דא"כ תקשי לר"ז משמיה דאביי דס"ל חוזר לראש וא"כ אפי' יצא באמצע ברכה שניה או בין ראשון' לשניה מ"מ צריך לחזור לראש בהמ"ז והפסיד אפי' ברכ' ראשון' הואיל והפסיק מה בכך שהפסיק הא אפי' לא בירך כלל ברכה שניה יצא ירי ברכ' ראשון' דהא אין מעכבות זא"ז. וא"כ למה יגרע כשיברך ברכה שניה אלא שהפסיק בין שניה לראשון' (דנ"ל דוחק דמיירי דוק' שיצא באמצע ברכ' ראשון' דסתמ' מיירי וגם תיקשי מ"ט דרבנן) אלא אפי' נימ' דברכות מעכבות זא"ז ובשהה כו' וא"ש מ"ד חוזר לראש:

כמ"ש הרי"ף להיכן כו' דקאי על המברך בהמ"ז ואמר נברך שאכלנו משלו והם עונין ברוך שאכלנו משלו כו' אם המברך צריך לחזור ולומר נברך. כיון ששהה עד שענו ברוך שאכלנו כו' וס"ל דברכת הזימון עד נברך וס"ל דאם שהה כדי לגמור ברכה אחת חוזר. והא עד נברך היא ברכה א' וכיון ששהה עד שהם ענו ברוך כו והוא יותר ארוך מנברך

הוי שהה כדי לו' ברכ' אחת וצריך לחזור ולומר נברך כו' וע' לעיל סי' קפ"ג מ"ש בזה בשם תר"י:

משמע דהוא ס"ל דא"מ. מדכ' שאפי' נאמר שהברכות מעכבת זא"ז משמע דלא מסתבר ליה לו' כן אלא כ' כן דאפי' יהיב (אית) ליה לאותו מפרש מעכבת זא"ז מ"מ לא הונח לו פי' ההוא ובס' ברכות ראוי להחמיר. ובפרט כו' אין להם הכרע דמ"ש ואפי' אם נאמר שהברכות מעכבות כו' אין הכרע גמור דהרמב"ן לנפשי' ס"ל דאין מעכבת וראיתי בס' אבן העוזר שכ' ע"ז וכל דבריו תמוהים בעיני אדרב' מהרי"ף מוכח להיפך ואבי' דבריו בקוצר א' הקש' דאין ל' הרי"ף כמ"ש מ"א אלא דהרי"ף הביא ירושלמי ללמור ממנו פירוש דברי הש"ס דידן. דבירושלמי מותיב לר"נ דס"ל ברכת הזימון עד נברך מדתני' ג' שאכלו חייבים בבהמ"ז. (והיינו כשכ"א אינו יודע כ"א ברכ' אחת יברך כ"א אותו ברכה שיודע ויעלה בהמ"ז משלשתן) וא"א דברכת הזימון עד נברך הוי אמר ארבע'. ומשני איכ' תנא דתני באמת ארבע' ואנא דאמרי כוותיה ואי תימ' זו הטוב ומטיב שניה הוא דא"ר הונא הטוב ומטיב ביבנה תקנוה ופי' הרי"ף דרצ"ל וא"ת הך דתני ארבע' משום הטוב ומטיב דתני הכא דמצי א"ל גבר' רביעא' לית לך למימר הכי דהטוב ומטיב דרבנן היא ולא מני לה תנא בהדי דאוריי' עכ"ל הרי"ף. ולכן הקש' בס' א"ה דאין הכונ' משום דהטוב ומטיב אינו מעכב אלא משום דלא מני כי אם ברכות דאוריי' וכן פי' תר"י. דאי ס"ד כמ"ש מ"א משום דאינה מעכבת הל"ל כיון דמדרבנן היא ואינה מעכבת לא מני לה. עוד הקשה אי ס"ד דלא חשיב הטוב ומטיב משום דאינו מעכב א"כ איך חשוב ברכת הזימון הא אע"ג שהו' דאו' מ"מ אם ברכו בהמ"ז ושכחו לזמן ידי בהמ"ז יצאו הרי דבדכת הזימון לא מעכב. עוד הקש' דמאי פריך לר"נ הל"ל ארבע' היינו רביעי לברכת הזימון דילמ' מה"ט לא חשיב ברכת הזימון משום דאינו מעכב. עוד תמה במ"ש מ"א דאזלי' לחומר' בספק ואם לא ידע רק אחת לא יברך כלל הא מבואר בסי' קפ"ד דספק בהמ"ז דהו' דאוריית' צ"ל מספק ע"ש. ולענ"ד מ"ש על מ"א דאין כן לשון הרי"ף אין תלונתו על מ"א כ"א על הרב"י שכ' אחר שהבי' לשון הרי"ף הנ"ל וז"ל הרב"י ומשמע מהכ' שאין ברכת הטוב ומטיב מעכבת שאע"פ שאין שום א' יודע אותה יכולים לזמן כו' עכ"ל הרב"י וכן פסק פה בש"ע הרי דגם הרב"י הבין מ"ש הירושלמי והרי"ף כיון דהטוב ומטיב דרבנן לא מני לה היינו משום דאינה מעכבת ומה שהכריח להרב"י לזה דל"ל משום דהוא דרבנן אפי' מעכב לא מני לה בהדי דאוריי' כמ"ש בס' א"ה. א"כ תיקשי לר"נ דאותביה מבריית' דקתני שלשה כו' דע"כ ברכת הזימון עד הזן. ומשני דאיכ' בריית' דפליג על האי בריית' וס"ל דברכת הזימון עד נברך וס"ל כהאי בריית' ואייתי בריית' דקתני ארבע'. ואי

משום הטוב ומטיב ואם כן לא פליגי הברייתות כיון דהוא דרבנן לא מני לה. מנ"ל לר"נ הא דברכ' דרבנן לא חשיב ומה"ט הוכיח דברייתי' דקתני ארבע' פליגי אאידך ברייתי' וס"ל ברכת הזימון עד נברך. אין זה כדאי לעשות פלוגת' בין הברייתות ודלמ' תרווייהו ס"ל ברכת הזימון עד הזן והאי דקתני ד' חשיב להטוב ומטיב אע"ג שהו' דרבנן. אע"כ צ"ל כיון דהיא דרבנן אינה מעכבת ואם כן ל"ל דחשיב הטוב ומטיב אומר גבר' רביעי דא"כ מאי קמ"ל בזה שאם יאמר גבר' רביעי הטוב ומטיב שיוצאים ידי ברכת המזון. פשיט' מי גרע מאלו לא אמר כלל ברכ' רביעית דהיינו הטוב ומטיב דיצא דהא אין הטוב ומטיב מעכב. ועוד כיון דאינם מעכבות אין לה שייכות לשאר ג' ברכות וא"כ פשיט' שיוכל לאומרה איש אחר. ומזה הוכיח ר"נ דלא חשוב להטוב ומטיב. ומזה הוכיח מגן אברהם דשאר ג' ברכות מעכבות זו את זו. דא"א דגם הם אין מעכבות גם הם פשיט' שיוכל כ"א לברך ברכ' א' כיון דאין להם שייכות זה לזה דהא אין מעכבות זא"ז מאי קמ"ל הברייתי'. א"ו דמעכבות זא"ז. ובזה אזד' לה גם קושייתו מברכת הזימון דהא גם היא אינה מעכבת ואפ"ה חשיב לה זה לפי הבנתו של בעל ס' א"ה דמאי דאינה מעכב לא חשיב הוא בלי טעם אבל לפמ"ש דמה"ט לא חשיב מה דאינו מעכב משום דהו' מלת' דפשיט' כיון דאין לה שייכות לשאר ברכות פשיט' שיוכל לאומרה אדם אחר. משא"כ בברכת הזימון אע"ג דאינה מעכבת אפ"ה טוב' קמ"ל דברכות הזימון עד נברך כר"נ לאפוקי מר"ש לכן עולה בהמ"ז מד' בני אדם. ומה שהקש' על מ"ש מ"א ובספק ברכות ראוי להחמיר. אדרב' בספק בהמ"ז צריך לברך דהוא דאוריית' י"ל דהמ"א ס"ל כיון דמוכרח הדבר מגמ' ירושל' והרי"ף דג' ברכות מעכבות זא"ז. איך יחלוק ע"ז הרמב"ן ניהו די"ל שהי' להרמב"ן ראיה לזה מאיזה מקום בש"ס מכל מקום איך הדבר פשיט' ליה דאינן מעכבות מה שנרא' ומוכרח להיפוך מירושלמי והרי"ף (והיינו אם נדייק מה שכ' הרמב"ן שאפי' נאמר שהברכות מעכבות כו' דלהרמב"ן גופיה לא ס"ל הכי) א"ו דמדאוריית' מוד' הרמב"ן דמעכבות ואם אינו יודע רק אחת מן התור' א"צ לברך כלל אלא דאעפ"כ מתקנת חכמים יש לו לברך הברכ' שיודע וכמו שתקנו ברכה מחודשה על הרוגי ביתר ה"ה שתיקנו אם אינו יודע רק ברכה א' שיברכ' ומסתמ' י"ל ראיה לזה. ולכן א"ש מ"ש מ"א ובספק ברכות ראוי להחמיר דבנדון זה ברכת המזון יש לו דין שאר ברכות דמספק אין מברכים דהא משמעות הרי"ף דמעכבות ואפי' ניחוש לסברת הרמב"ן חיובו אינו אלא מדרבנן והוי כשאר ברכות דרבנן דמספק אין מברכים:

סימן קצה

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וכגון כו'** מדסתם כו' לפי שהטור כ' כלשון הש"ע וכ' עליו הרב ב"י וז"ל לפי מסקנת הרא"ש שכ' רבינו בסי' קצ"ג סעיף ב' שאעפ"י שלא ברכו ברכת המוצי' ביחד נקבעו לזימון בשני חבורות נמי לא בעינן שיכנסו מתחלה ע"מ לצרף יחד וא"כ לא ה"ל לרבינו לכתוב סתם וכגון שנכנסו מתחל' להצטרף יחד כו' ומיהו אפשר שמ"ש רבינו וכגון שנכנסו כו' לא קאי אלא אצירוף שני בתים כו' דשתי חבורות בבית א' אע"פ שלא נכנסו מתחל' ע"ד להצטרף יחד מצטרפים וכ"מ מפשט הירושלמי עכ"ל הרב"י. וא"א דגם בש"ע ס"ל כ לא ה"ל לסתום בלשון הטור כיון דהרב"י גופיה קשי' ליה לשון הטור בזה וה"ל לפרש בהדי' דא"צ להצטרף תחל' יחד אלא דוק' בשני בתים אלא צ"ל דבש"ע חזר בו:

ואף לפמ"ש סי' קצ"ג סעיף ב' כו' היא קושית הרב"י הנ"ל:

והכ' כל חבור' כו' עמ"ש הרב"י בתי' הראשון:

ולסברא ראשונ' ר"ל לפי מה שהי' סבר הרב"י בספרו על הטור דהי' סברתו ראשונ' ואח"כ בש"ע חזר בו והוי סבר' שניה ור"ל לסברתו הראשונ' דמדמ' הך דהכ' להאי דסי' קצ"ג אע"ג די"ל שאני בסי' קצ"ג שקבועים יחד בשלחן א' צ"ל דס"ל כיון שיש כו':

סימן קצו

סעיף א

כ' מ"א כ' הרב"י כו' שקנאן בשינוי אינו מברך דהוי מנאץ:

וכ"ה ר"ס תרמ"ט שכ' בלולב גזול אפי' קנאו בשינוי בלא סיוע המצו' ניהו דיצ' בו מ"מ אינו מברך עליו:

וכ"מ מדברי רמ"א סי' תנ"ד שכ' ניהו דבמצה גזול' אין יוצאים אבל גזל חטים ועשאן מצה דקנאן בשינוי יוצא. וכ' רמ"א ולענין ברכ' ע"ס תרמ"ט משמע דס"ל כמו דבסי' תרמ"ט אין מברכים ה"ה במצה:

וסי' י"א לענין ציצית גזולין שקנאן בשינוי כ' ג"כ רמ"א ולענין ברכה עסי' תרמ"ט. ועוד דבסי' תרמ"ט מסתפק כו' ר"ל הא דכ' שם בש"ע דאפי' קנאן בלי סיוע דאין מברכים מבואר בהרב"י שם דפסק כן משום דמספק ליה שהבי' דברי התוס' שכ' הא דאמרי' לולב הגזול אפי' בי"ט שני דלא בעי לכם אין יוצאי' בו משום דהוי מצו' הבאה בעביר' והוכיחו דאם קנאו בלי סיוע המצו' דהיינו קודם שעשה המצו' אין בו משום מצו' הב"ע

והקשו ע"ז מדאמר אביי בב"ק דראב"י ס"ל שינוי אינו קונ' מדאמר ראב"י הרי שגזל חטין וטחנן ואפאן והפריש חלה אין זה מברך אלא מנאץ וא"א דשינוי קונ' למה קראו מנאץ ודחי רבא דלעולם סביר' ליה דשינוי קונ' והא דקראו מנאץ משום דה"ל מצו' הבאה בעביר' הרי דאפי' קנאו בשינוי קודם המצו' אפ"ה הוי מצו' הבאה בעביר'. ותי' שני תירוצי' תירוץ א' דתירוץ רבא אינו אלא דחוי בעלמ'. אבל האמת ראב"י ס"ל שינוי אינו קונה אבל אי שינוי קונ' כה"ג שקנאו בשינוי אינו מנאץ תירוץ שני דברכ' שאני דאע"ג דאם קנאו בשינוי לענין שיוצ' ידי מצו' לא הוי מצוה הב"ע מ"מ אין ראוי לברך עליו והוא מנאץ וא"כ בתי' א' אי קנאו בשינוי לא הוי מצו' הב"ע אפי' לענין ברכה ורשאי לברך ולתי' שני אין מברכים ולאשר נסתפק הרב"י איזה תירוץ עיקר לכן מספק כ' דאין מברכים וא"כ היינו דוק' בשאר ברכות אבל לענין בהמ"ז קי"ל בסי' קפ"ד דאם יש לו ספק בבהמ"ז צריך לברך כיון דהוי דאוריית':

ועמ"ש ה"ה פ"ו דמצה כו' כצ"ל:

(**ס"ק א**) **אינו כו'** ובשבת שחל ט"ב. ר"ל שבוע שחל בו ט"ב לפמ"ש הרב"י בסי' תקנ"א סעיף ט' תלי' במנהג' דיש נמנעים לאכול בשר בשבוע שחל בו ט"ב ויש שאין נמנעים:

דהרי כהנים וזר כו' דמזה נובע דין זה מדאמרינן ריש עירובין הכל חייבים בזימון כהנים לוים וישראלים. ואמרי' פשיט' ומשני לא צריכ' דכהנים אכלי תרומה וזר חולק מהו דתימ' כיון דזר לא מצי אכיל תרומ' לא מצטרף קמ"ל כיון דכהן מצי אכיל חולק שפיר דמי ות"ל בלא"ה הא כהן וזר יכולים לאכול לחם אחר:

כמ"ש ב"י בשם אגור ר"ל דהאגור כ' ג"כ כסברת הגהת מנהגים ודח' הרב"י דבריו מגמ' דעירובין הנ"ל:

ובשבת שחל ט"ב כו' ונ"מ בסעודת מצו' ר"ל לפי מנהגנו המבואר בסי' תקנ"א שאין שום אדם אוכל בשר מר"ח אב ואילך א"כ מאי נ"מ מהאי דינ' דהא לא משכחת לדידן שא' אוכל בשר בשבוע שחל ט"ב לזה כ' דנ"מ בסעודת מצוה שחל בשבוע שחל בו ט"ב דאין רשאים לאכול בשר כ"א מנין מצומצם והשאר אוכלים חלב כמ"ש סי' תקנ"א סעיף י':

אחר התחלת השיעור דהיינו שעה א' לפי מנהג שכ' רמ"א ביו"ד סי' פ"ט:

צ"ל בהמ"ז קודם אפי' ממתין שעה כמו שכ' רמ"א שם:

יתעכל המזון. ושוב אינו רשאי לברך כדלעיל וגם שם ר"ל אפילו ממתין שש שעות מ"מ צ"ל ברכות המזון:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **זה מזה ולא אמרינן הואיל כו'** וראייתם דא"כ ה"מ הש"ס גם גבי תרומה לומר דא"ב נשאל על התרומ' והקש' בס' א"ר דהא תרומ' ביד כהן אין נשאלים כדאי' בנדרים דף נ"ט ע"ש. וי"ל קצת מדאמר הש"ס סתם כהן אכיל תרומה ולא פי' מה שנתן לו ישראל: והא אלו הפריש כהן תרומ' מתבואתו יכול לשאול עלה ניהו דהגמר' אמר טעם הכולל אפי' נתן לו ישראל תרומה דא"א לשאול עליו אפי' הכי מצי לזמן כיון דהכהן רשאי לאכול עם הישראל מ"מ האי דאמר הש"ס מ"ד כיון דזר לא מצי אכיל תרומה משמע דמלת' דפסיק' דאין ישראל רשאי לאכול ואפילו בתרומת כהן עצמו. ובלא"ה צ"ל דדייק מלשון הש"ס דהא א"ל דנתן טעם הכולל אפי' לקדשים דלא מצי למשאל עליה היכי דכבר נשחט הזבח:

סימן קצז

סעיף א

(**ס"ק א**) **מצי כו'** אפי' קינוח כו'. וכתב הלבוש ודוקא שאינו קץ במאכל. וכן משמע לשון הש"ע:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בא כו'** דלהר"ן מצטרף כו' דהר"ן ס"ל דאפילו אומר הב לן ונברך דוקא לשתות אסור אבל לאכול שרי וא"צ לברך עליו. א"כ אפי' אמר הב לן כו' לא הוי סילוק דהא עדיין רשאי לאכול:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ונטילת כו'** כמ"ש שם בסי' קע"ט דאע"ג דהר"ן ס"ל בהב לן ונברך רשאי לאכול אבל בנטל ידיו מודה להרא"ש דאסור לאכול:

ונ"ל דבא לאשמעינן כו' ר"ל דאדרבא מ"ש רמ"א ונטילת כו' כהב לן כו' ר"ל קולא דגם בנט"י משכחת דמצרפי כמו בהב לן דהיינו אם רוצה לברך תחל' אע"ג דאסורי כו':

אלא צריך לברך בהמ"ז תחלה. דהא י"ל דלעולם מותרים כמ"ש מ"א בסי' קע"ט דלא כהרב"י שם:

סעיף ד

(**סק"ד**) **מצטרפים כו'** ולא דמי לסי' קצ"ד דאם א' מהג' שאכלו יחד בירך בהמ"ז בפני עצמו מכל מקום השנים מזמנים עמו:

סעיף ו

סק"ו חוץ כו' כדאיתא רפ"ג דעירובין:

וכ"מ בי"ד סי' רנ"ח. שהנשבע שלא יאכל ושתה חייב דשתי' בכלל אכילה. הרי סתם אם שתה משמע אפי' מים וע"כ גם מים בכלל אכילה והתוספות כתבו בברכות דף מ"ח ע"א ד"ה תשעה כו' דמה"ט אפי' שתה כוס יין מצטרף דשתיה בכלל אכילה וכיון דמש"ע י"ד סי' רל"ד משמע דגם מים בכלל אכילה א"כ גם אי שתה מים מצטרף:

ואף ע"ג דבגמ' נקט כוס יין הוא דאמרי' דף מ"ח ע"ב א"ר חנן בר יהודה משמיה דרבא הלכתא אכל עלה ירק ושתה כוס של יין מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן: **לכן נ"ל שיצטרף**. ובס' ח"מ כ' דלרמ"א דבה"ז עד הזן. א"כ מים דלא זייני אינו ראוי להצטרף:

ולענ"ד אפי' להרמ"א דינו של מ"א א"ש דברכת הזן הוי כשאר ברכות המצות דעיקר קפידא במה שאו' שאכלנו דאם לא אכל עמהם עכשיו הוי דובר שקרים משא"כ ברכת הזן שהוא שבח שה"י ברחמיו זן לכל העולם ואפי' לא אכל ושתה כלל הוי מצי להוציא ברכת הזן ומה"ט נקטו התוס' והרא"ש שאכלנו דוקא:

סעיף ז

(**סק"ז**) **ואינו כו'** אחר הסעודה דהיינו אם כבר משך ידיו מן הפת שאין דעתו לאכול עוד פת באותה סעודה חייב לברך עליו ברכה ראשונה וברכה אחרונה ואין ברכת המזון פוטרו. וע' סימן ר"ח סעיף י"ז דאם בירך בהמ"ז אחר היין יוצא מה"ט:

וכן מבואר שם דכן גם הדין בתמרים אם בירך אחריהם בהמ"ז יצא. ומ"מ לכתחלה. בין ביין בין בתמרים:

סעיף י

(**סק"י**) **מצוה דמן התורה כו'** וכ' ב"י דאם כ"א כו' ר"ל דהא מה"ט אם כלם יודעים יברך מי שאכל לשובע דחייב מן התורה כדי לצאת ידי דעת בה"ג שכ' דהמחוייב מדרבנן אינו יכול להוציא את מי שמחוייב מן התורה. וניהו דלא קי"ל כוותי' (כמו שהוכיחו מעובדא דשמעון ב"ש) מ"מ אם אפשר לצאת גם לדעת בה"ג עדיף טפי ויברך המחויב מן התורה להוציא האחרים אבל אם כ"א מברך לעצמו א"כ אינו מוציא לשום אדם גם לדעת בה"ג יכול לברך אפי' מי שלא אכל כדי שביעה:

ועסי' קפ"ג שדעת הרב"י שכל עת נכון שיברך כ"א בעצמו בלחש וע"ש במ"א יש חולקים:

סעיף יא

(**סקי"א**) **יכול כו'** כיון שחבירו כבר אכל כו' ר"ל דדוקא ברכת המוציא אינו יכול להוציא לאחרים אם הוא אינו אוכל אע"ג דכל ישראל ערבים היינו משום כיון שהוא ברכת הנהנין לא לתהני ולא לברך כמ"ש לעיל סי' קס"ז ר"ל דוקא מצוה או ברכה שהחיוב חל ממיל' כ"א מישראל נתערב אבל חיוב שהוא מביא על עצמו שהוא רוצה ליהנות מעה"ז וכיון שאסור ליהנות מעה"ז בלא ברכה ל"ל על זה נעשו ערבות כיון שהוא עצמו גורם לו החיוב אומר לו אל תגרום לך החיוב משא"כ ברכת המזון שכבר אכל וכבר חל עליו החיוב ממילא ואין ביד האוכל לפטור א"ע מבהמ"ז ה"ל כשאר ברכת המצות שכל ישראל ערבים ולכן יכול להוציאו:

ומשמע כו' דאם הם שנים וא' מהן אינו יודע לברך בהמ"ז דכה"ג היודע יכול להוציא את שאינו יודע כמ"ש ר"ס קצ"ג:

ומ"מ בר"ס קצ"ג משמע כו' מדנקט שנים שאכלו אע"פ כו' אבל אם א' יודע והשני א"י מברך היודע כו' ולא נקט רבותא טפי דאפי' היודע לא אכל משמע דבעי' דוקא שאכל אע"ג דיש לדחות דלרבותא נקטי' דאם שניהם יודעים אפי' אכלו שניהם מצוה לחלק. מ"מ סבירא ליה למגן אברהם דזה הוי רבות' יותר דאם אחד אינו יודע יכול להוציאו אפי' מי שלא אכל וגם הוי כח דהיתירא וה"ל לאשמועי' האי חידוש' ממה דאשמעי' עכשיו דבשניהם יודעים אפי' אכלו שניהם מצוה לחלק:

וכ"מ ברא"ש בשם הירושלמי כצ"ל אבל בתוס' לא הוזכר מידי ודברי הרא"ש הביא הרב"י דלאחר שכ' הטעם דבעי' שיאכל גם הוא כדי שי"ל שאכלנו כמ"ש מ"א (ומהרש"א הקשה אם כן למה לחד דעה בעי' דוקא פת) כ' הרא"ש וז"ל אבל בירושלמי גרסי' כל מצות שאדם פטור מהן מוציא את הרבים י"ח חוץ מבהמ"ז כו' דכתיב ביה ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא מברך אפשר דמדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא עכ"ל הרא"ש ומשמע ליה למ"א דמ"ש הרא"ש אבל בירושלמי כו' משמע ליה להרא"ש מדברי הירו' דאין הטעם משום שא"י לו' שאכלנו דלשון הירוש' משמע לי' דמי שלא אכל אינו יכול להוציא מגזירת הכתו' וגם הא בקרא סתם כתיב ואכלת ושבעת וברכת דדריש מיניה מי שאכל יברך משמע אפי' לא אכלו רק שנים שאצ"ל שאכלנו אפי' הכי דוקא מי שאכל יברך וא"כ גם למאי דמסיק הרא"ש דאפשר דאסמכת' הוא מ"מ נשאר הדין דאפי' בשנים אין מי שלא אכל יכול להוציא חבירו והטעם כ' הב"ח בסי' קפ"ו לפרש כן דבריו כיון דבשלשה שאומרים שאכלנו צ"ל כזית עבדי חז"ל לא פלוג אפי' בשנים ע"ש:

אבל לפי מ"ש הלחם חמודות שם דכ' על מ"ש הרא"ש אבל בירוש' גרסי' כו' ור"ל דמירושלמי משמע היפך דברי הרא"ש וז"ל הל"ח מי שאכל הוא מברך וא"כ א"ל הטעם שיאכל כדי שיוכל לו' שאכלנו שאין סידור לשון הברכה מן התורה עכ"ל וא"כ א"א לו' דמטעם לשון שאכלנו שיש בנוסח הברכה מיעטו קרא דהא מן התורה אינו חייב לו' לשון שאכלנו וכיון שזהו מהוכחות הרא"ש א"כ למאי דמסיק לבסוף ואפשר דמדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא. שפיר י"ל דהטעם כמו שכ' הרא"ש כדי שי"ל שאכלנו וחכמים אסמכוהו אקרא. וא"כ בשנים שאין אומרים שאכלנו א"ל אפי' לא אכל לא מוציא את חברו:

סעיף יב

(**סקי"ב**) **וי"א כו'** ולדבריהם אם אכל כזית חייב מדאוריית'. דהא טעם י"א שאינו חייב מן התור' אלא אם כן שתה. כ' מרדכי כיון דתנן כמה יאכל ויתחייב בב"ה ר"מ או' כזית ר' יודא או' כביצה ואמרי' דפליגי בקרא דואכלת ושבעת וברכת ר"י ס"ל דפי' ואכלת ושבעת דבעי' אכילה שיש בה שיעו' שביעה דהיינו כביצה ור"מ ס"ל אכילה כסתם אכילה בכל מקום דהיינו כזית ושבעת זו שתי' וכיון דקי"ל כר"מ דעל כזית חייב לברך בהמ"ז וכדלעיל סס"י קפ"ד א"כ ע"כ דרשינן ושבעת זו שתיה כדדרש לה ר"מ וא"כ ע"כ צ"ל דהוא דרש' גמורה ולא אסמכתא דאי ליכא רק אסמכא מ"ל דאם לא שתה דאינו חייב מן התורה אע"ג דדרשי' ושבעת זו שתיה הא רק אסמכת' היא אע"כ דס"ל דהיא דרשה גמורה וא"כ בכזית חייב מן התורה:

ולדעת הרב"י כו' ר"ל המחבר שכ' שיברך מי שאכל כדי שביעה משמע דס"ל דמי שלא אכל כדי שביעה אף שאכל כזית אינו חייב מן התורה ע"כ צ"ל דס"ל דדרש' ואכלת כזית הוא רק אסמכת' ומה"ט לא הזכיר דאי לא שתה וצמא שאינו חייב מן התור' כיון דלדידיה הכל אסמכתא:

והב"ח לא הבין דברי הרב"י בזה שהר"י כ' ע"ד המרדכי הנ"ל ואינו נכון בעיני שהרי כתבו התוס' פ' ג"ש דקראי אסמכתא בעלמא כו' וכ' ע"ז הב"ח וז"ל מ"ש מדברי התו' דקראי אסמכתא בעלמא רוב הפוסקים חולקים ותופסים עיקר דברכות אלו דאורייתא נינהו כו' כמבוא' לעיל סי' קפ"ז כו' עכ"ל הב"ח הבין הב"ח דעת הרב"י דבהמ"ז לאו דאורייתא ולכן אייתי ראיה מסי' קפ"ז דהוא דאורייתא וזה לא עלה על דעת הרב"י מעולם ובודאי מודה דקרא ואכלת ושבעת וברכת דרשה גמורה והיינו שאם אכל כדי שביעה מצות עשה מן התורה לברך בהמ"ז אבל מאי דדרשי' מיני' שיעור כזית או כביצה או שצריך שישתה זה הוי אסמכת' ומן התורה בעינן דוקא כדי שביעה ולא בעינן שישתה:

ואם מקצתן כו' ר"ל דאותן שאכלו לשובע ולא שתו לדעת הרב ב"י חייבים מן התור' ולדעת המרדכי אין חיובן רק מדרבנן ואותן שלא אכלו לשובע ושתו הם לדעת המרדכי חייבי' מן התורה ולדעת הרב"י דרבנן. וכיון שלכתחלה יש לברך המחוייב מן התורה א"כ יש ספק כהאי גוונא מי מברך ולזה הכריע מ"א מוטב שיברכו שאכלו לשבען כו': **והוא שנהנה גרונו**. ע' סי' תרי"ב שאם אכל ביום הכפורים אכילה גסה עד שקץ במזונו פטור ביום הכפורים דלא שמיה אכילה. אבל אכל מאכלים מבושמים אמרינן רווחא לבסימ' שכיח ולא מיקרי אכילה גסה לענין יום הכפורים וה"ה הכא וע"ש מ"א בשם הב"ח. אולם שם כ' דוקא שאכל בערב יום הכפורים עד שקץ במזונו מערב יום הכפורים אז כשאכל ביום הכפורים על אכילתו פטור אבל אי כשהתחיל לאכול ביום הכפורים לא קץ במזונו אלא שאכל הרבה עד שקץ במזונו חייב מיהו על תחלת אכילתו שעדיין לא היה קץ ואפשר דה"ה הכא לענין בהמ"ז כהאי גוונא כשהי' מתאוה בתחלת אכילתו ואכל הרבה עד שקץ מ"מ צ"ל בהמ"ז על תחלת אכילתו ואולי יש לחלק:

סימן קצח

סעיף א

(**סק"א**) **שלא אכל ואם שתה כו'** ועסי' קצ"ז ס"ב. ר"ל שכ' דאם שנים אכלו פת והשלישי שתה כוס יין (ובמים פליגי) יכולים לזמן די"ל שאכלנו מה"ט ששתיה בכלל אכיל' כ"ש הכא. ודע דאם נכנס אחר שכבר ענה המברך ברוך שאכלנו משמע מדברי מ"א ר"ס קצ"ב דהמסובין יענו אמן כל שכן הנכנס אז שיענה אמן. ודעת הלבוש אע"ג דסבירא ליה דהמסובים לא יענו אמן אבל מודה דהנכנס כשעונה המברך ברוך שאכלנו כו' שיענה אמן אבל הט"ז כאן כ' דאף הנכנס אז לא יענה אמן:

סימן קצט

סעיף א

(**סק"א**) **ע"ה גמור דבגמ' כו'** בא ליישב תיבת גמור דמשמע דאיכא ע"ה שאינו גמור. ואם אינו קורא ק"ש א"מ עליו (ש"ג) דהש"ג כ' הטעם דמה"ט מזמנים על ע"ה דסמכי' אהאי תנא דאמר איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית וכיון דרוב ע"ה דידן קורין ק"ש לכן מזמני' מליהם ומה"ט כ' דאם נמצא ע"ה שאינו קורא ק"ש אין מזמנים דהא ליכא תנא לסמוך עליו ולזמן עליו ולטעם ר"י ר"ל הטעם שכתב מ"א ר"י אמרה שאם לא

היינו מזמנים עליהם היו פורשים מן הצבור כו' אין חילוק בע"ה ואפי' אינו קורא ק"ש שייך ה"ט ומזמנים עליו זה דעת כ"ה:
וביחיד לא אכפת לן. אפי' יפרוש מן הציבור:

סעיף ב

סק"ב ולא טבל כמ"ש בי"ד סי' קכ"ד ס"ב דכ"ז שלא טבל כראוי כדינו המבוא' בי"ד סי' רס"ח אוסר יין במגעו בשתיה. הרי דעדיין לא נקרא ישראל וה"ה לענין זימון:
דלא גרע מע"ה בזמן התלמוד. אלא דעכשיו מזמנים על ע"ה שלא יפרוש מן הציבור לגמרי כמ"ש בס"ק א' ואלו בלאו הכי פורשים מ"ה:

סעיף ד

(סק"ד) **משום כו'** ולכן אפי' יש ג"ע כו' בא ליישב ת"ל דאפי' עם אנשים כשרים אין מצטרפים נשים לזימון כמ"ש ריש סעיף זה ולכן כ' דנ"מ אם יש ג' עבדים דא"צ לצירוף הנשים דבאנשים כשרים שרי ובעבדים אסור:

סעיף ה

(סק"ה) **אע"פ כו'** ומ"מ צריך שיבינו בהמ"ז כו' לבוש. בא ליישב קושית הל"ח שהקשה עמ"ש רמ"א אע"פ שאין מבינים דהא כ' הרב"י ר"ס קצ"ג כששנים אוכלים וא' א"י לברך יברך היודע ויוצא את שאינו יודע ודוקא כשהאינו יודע מבין לה"ק ורמ"א לא חלק עליו. לזה תירץ הלבוש דמ"ש בסי' קס"ג ר"ל שמבין הבהמ"ז. ומ"ש רמ"א פה אע"פ שאין מבינין ר"ל שאין מבינים ברכת הזימון אבל בהמ"ז מבינים:
ול"ח כ' דרוב כו' ור"ל שחולק על רמ"א שכת' אע"פ שא"מ. וזה הוציא מתשובת הרא"ש שכתב דנשים יוצאים בשמיעת בהמ"ז של אנשים והוי ס"ל לרמ"א אע"ג דאין דרך נשים שמבינות לה"ק אע"כ אפי' אין מבינות יוצאים:
ולזה כ' ל"ח דאינו כן אלא דטעם הרא"ש דסתם נשים מבינות קצת אבל אי אין מבינות כלל באמת אין יוצאים ועמ"ש מ"א סי' קצ"ג ס"ק א'. ובס' א"ר כ' טעם הלבוש דמחלק בין בהמ"ז ובין ברכת הזימון דבהמ"ז א"צ להבין דסמכינן על הפוסקים דנשים בזימון רשות ולכן בצירוף יש לסמוך על הפוסקים דא"צ להבין וע' עוד שם מ"ש:

סעיף ו

סק"ו הפעוטות כבן ט' או כבן י' ראיתי אגב גררא בספר ש"ע עם באר הטיב החדשי' שכ' וז"ל הפעוטות כבן שש או כבן שבעה והמ"א כ' כבן ט' או כבן י' אפשר דט"ס היא עכ"ל. ולענ"ד אינו ט"ס ודאי בכ"מ שהוזכר פעוטות שיעורו כבן ו' ובן ז'. אבל כאן כיון שכתב הרב"י בשם הרי"ף שכ' הטור משמו דשיעור קטן הוא כבן ט' או כבן יו"ד. כ' ע"ז הרב"י

נראה דלאו דוק' דהרי הרמב"ם כ' כבן ז' ובן ח' ולא משמע דפליגי אלא ודאי כל תינוק שיודע למי מברכים מזמנים עליו והוא שהגיע לעונת הפעוטות דהיינו בן ז' ובן ח' כו' אבל מצאתי להרשב"א שכ' ע"ד הרי"ף בן י' ובן ט' נראה מפני שהוא זמן חנוכו. ולפ"ז גם בן ז' ובן ח' דנקט הרמב"ם משום דזמן חנוכו אבל בציר מהכי כו' אין מזמנים עליו:

וכ"ד הריב"ש בתשו' שאפי' לדברי המתירים כו' ושיהיה בן תשעה או בן עשרה או לכל הפחות גדול מבן שש כו' עכ"ל הרב"י. וכיון שיש דעות חולקות גם הרשב"א כ' שכן דעת הרי"ף דבעי' דוקא בן ט' ובן י' החמיר מ"א וצריך שיהא בן ט' ובן י' ולא כ' בלשון מחלוקת הפוסקי' כיון שאפשר שגם הרב"י מודה דבעינן ט' ויו"ד וכן דרך רמ"א במקום שאפ"ל שגם המחבר סבירא ליה כן אף שאין האמת כן והמחבר חולק מכל מקום לא כ' רמ"א בלשון י"א כשנודע כ"ש כאן שאפשר גם הרב"י הכי ס"ל שצריך בן ט' ויו"ד וסתם דבריו כי הכל לפום חורפי' דתינוק:

בין לג' ובין ליו"ד. ר"ל אע"ג דלענין אם א' אכל ירק לצרף לג' לא הותר כ"א א' אכל ירק אבל לצרף ליו"ד אפי' ג' אוכלי ירק מצטרפים לז' שאכלו פת כמו שכתב סי' קצ"ז לענין קטן אין חילוק:

כיון דל"מ פטר נפשיה ר"ל חיובו גדול דל"מ פטר נפשיה לכן בעינן דוקא גדול לצירוף:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מחזקינן כו'**. פירוש אין צריך כו' דלא תטעה מ"ש רמ"א מחזקינן ליה כגדול שהביא ב' שערות ר"ל שדינו כגדול שהביא ב' שערות ואפי' אי ידעינן שלא הביא ב' שערות מצטרף ע"ז כתב מ"א אלא ר"ל בסתם מוקמינן ליה אחזקה שהבי' ב"ש דבשלמ' דרבנן סמכינן על החזקה שרוב בני י"ג מביאים ב"ש:

קודם י"ג לא מהני דשומא בעלמא נינהו:

וביש"ש כו' לכן סמכינן אחזקה. דהוי לשיטתיה מלתא דרבנן וצ"ע כו' מדפסקו האיבעיא לחומרא. ר"ל דאיבעיא להו בדף כ' ע"ב נשי' חייבות בברכת המזון מן התורה או מדרבנן ונ"מ אי מוציאות אנשים חייבים מדאורייתא מוציאות. ואי' דרבנן אין מוציאות דלא אתי דרבנן ומוציא דאורייתא (דנשים אינו בכלל הערבות כ"כ הרא"ש) וכתב לעיל סי' קפ"ו כיון שהם ספק אי מוציאות לאנשים. ואי הא דקטן דאין חיובו מן התורה א"י להוצי' הגדול אינו אלא מדרבנן ה"ה באשה אפי' אין חייב' מן התורה מה שאין מוציאים לאיש הוי מדרבנן וכיון דהא בעי' לא אפשטא ה"ל לילך לקולא דמוציאות דהוי ספק דרבנן:

ועוד דבסעיף ב' שם בסי' קפ"ו וכ"ה בגמ'. דפריך מהא דתנן בן מברך לאביו. אע"ג דהבן קטן ואינו חייב רק מדרבנן ואפ"ה מוציא לאביו שחייב מן התורה. ומשני שלא אכל

האב כדי שביעה דגם האב אינו חייב אלא מדרבנן כיון שאינו יודע כו' דהא צריכין שהבן יוציאו גם אם שניהם יודעים מצוה לחלק:

כמ"ש ר"ס קצ"ג. דשנים שאכלו מצוה לחלק ואפי' הכי אם א' מהן אינו יודע לברך יברך היודע ויוציא את שאינו יודע הרי דדחינן מצוה דרבנן שאמרו מצוה לחלק כדי שלא יתבטל האינו יודע מבהמ"ז. ובקטן לא שייך ערבות. וכמבואר בסוטה ע"פ המנין שחשב שם לענין ערבות ע"כ קטנים לא היו בכלל ערבות ע"ש:

במלחמות פ"ג. על אבעיא הנ"ל אי נשים בבהמ"ז חייבים מן התורה:

סעיף ח

(ס"ק ח) וחרש כולי עסי' נ"ה ס"ח דלענין תפלה הדין כן וה"ה לענין זימון:

ובתשובת מהרי"ל כו ר"ל דהל"ח נדחק ליישב לשון רמ"א ולמ"א נראה מדסתם רמ"א וכן בליקוטי מהרי"ל שמשם נובע דינו של רמ"א כ' ג"כ סתם חרש ושוטה והוא דוחק שנתכוון דוקא לחרש המדבר כו' וכן שוטה שאינו שוטה גמור אלא שהתלמיד שכתב לקוטי מהרי"ל טעה בכוונת מהרי"ל ולעולם דעת התלמיד בלקוטי מהרי"ל אפילו חרש ושוט' גמור מצטרף. דהבין מ"ש מהרי"ף בתשובה למ"ד דקטן וכו' ה"נ חרש וכו' אך לא קיי"ל הכי. והוי ס"ל להתלמיד דמ"ש ולא קיי"ל הכי קאי דוקא אקטן המוטל בעריסה. אבל חרש ושוטה אפילו לדידן מצטרף דעדיפי מקטן המ"ב. וה"ק מהרי"ל כיון דאיכא מ"ד דאפילו קטן המ"ב מצטרף אע"ג דלא קיי"ל הכי מכל מקום ה"נ חרש ושוטה לדידן דעכ"פ מצטרפי וכה"ג כ' מהרי"ל לענין תפלה אם א' מעשרה ישן מ"מ מצטרף דהא איכא מ"ד דאפילו קטן המ"ב מצטרף ואף דלא קי"ל כוותיה מ"מ בישן דעדיף אפילו לדידן מצטרף הביאו מ"א לעיל סי' נ"ה ס"ק ח' ע"ש אבל באמת אין זה כוונת מהרי"ל דחרש ושוטה לא עדיפי מקטן המ"ב וכמו לדידן קטן המ"ב אינו מצטרף ה"ה חרש ושוטה ומהרי"ל לא כתב דחרש ושוטה מצטרפין אלא למ"ד דקטן המ"ב מצטרף ומה שסיים מהרי"ל ולא קיי"ל הכי קאי בין אקטן ובין אחרש ושוטה:

סימן ר

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אינו רשאי וב"ח פסק כר"ה כו'** דלא כהבנות הרב"י בכוונות רב האי דמיירי דוק' כשהדבר נחוץ מאד והב"ח טען ממ"נ אי יש בו סכנת נפשות מלת' דפשיט' ואי אין בו סכנה אי אית' דאיכ' איסור' מי התיר לו משום שהדבר נחוץ א"ו דיש בו היתר גמור:

ומ"ש בסי' קצ"ג סעיף ד' כצ"ל דאפילו לא ברכו רק ברכת מוצי' ועדיין לא אכלו כזית אין רשאים לחלק. וכן משמע מפירש"י גבי פרח כו' בדף נ' אהא דאמר ר"ה ג' שבאו מג' חבורים אין רשאים לחלק (והוא מובא בסי' קצ"ג סעיף ה') אמר רבא לא אמרן אלא אקדימו הני הנשארים שפירשו מהן אותם הג' ואזמין עלייהו (ופי' רש"י וז"ל כגון אם היה ד' בכל חבורה ונשאר בכ"א כדי זימון והפורשי' הללו היו צריכים לצאת קודם שגמרו החבירים סעודתן) אבל אזמין עלייהו בדוכתייהו פרח זימון מינייהו. (ופירש"י ז"ל כגון שנצטרפו אלו עמהם לזימון כדאמר לעיל קורין לו ומזמנים עליו וברכו החבורה) ולא היו בכל חבורה כ"א ג' עם הנפרדים (ואלו לא היה שם אלא כדי נברך וברוך הוא כו' עכ"ל ומדכת' רש"י על הא דלא אמרן כו' שהיה ד' בכל חבורה כו' והפורשים היו צריכים לצאת קודם שגמרו כו' למה הוצרך רש"י להודיענו טעם יציאתם. וגם שיציאתם היתה קודם גמר סעודתן. אע"כ דס"ל כר"ה גאון ורש"י רצה לפרש שתהא יציאתן בהיתר לכן כ' שיצאו קודם גמר סעודתן דשרי לר"ה גאון. אבל הט"ז חולק בזה דאין רשאי לצאת אפילו קודם גמר אם לא שהשלישי לא קבע בתחלת האכיל' עם השנים כמ"ש לעיל בסי' קצ"ג ועכשיו יוצא קודם גמר ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לחזור כו'** כיון דלא אמר הזן ר"ל דניהו דברכת הזן פוטר פרפר' מ"מ הא אחר אכיל' הפרפר' לא אמר הזן דמה ששמע הזן היה קודם אכילת הפרפרת:

ומ"מ יזהר כו' ועמ"ש סי' קפ"ג במ"א ס"ק י"א שט"ס היא בתוס' וצ"ל שהרי לא סעד עיין שם:

וצ"ע כו' ולמה כתב כאן הרא"ש וטור דחוזר לראש. ר"ל מתחלת ברכת הזן ור"ל שהרא"ש אחר שהבי' דברי רש"י הנ"ל שהבאתי בס"ק א' שכ' אי אזמין עלייהו פרח זימון מהם כגון שנצטרפו אלו עמהם לזימון כדאמר לעיל קורין כו' ואלולא היו שם אלא כדי נברך וברוך שאכלנו. הקשה הרר"י דהא מלת' דפשיט' כו' וגם לא שייך פרח זימון שהרי זמנו כו' וכתב ע"ז הרא"ש וז"ל מ"ש הרר"י דמלת' דפשיט' היא כו' לק"מ דרבות' קמ"ל שאע"פ שאכלו אלו ג' ביחד ואח"כ גמרו סעודתן כו' אפ"ה אין יכולים לזמן דפרח זימון מינייהו אפי' על מה שאכלי אח"כ כיון דזמנו כבר על תחלת הסעוד' וכ"א חוזר למקום שפסק עכ"ל וכיון שהרא"ש והטור פסקו כר"ש דברכות הזימון עד הזן ואם יצא וקוראים לו צריך לעמוד שם עד סוף ברכת הזן וכמ"ש רמ"א בסי' זה אם כן מ"ש הרא"ש וכ"א חוזר למקום שפסק היינו לשיטתיה לתחלת נודה לך ששם פסק וקשה כיון שאכלו אחר

שנצטרפו לזימון ניהו דפרח זימון מנייהו מ"מ ה"ל להתחיל מתחלת ברכת הזן כמ"ש כאן דהא על האכיל' שאכלו אחר כך לא ברכו בדכת הזן:

ונ"ל דהרא"ש קאי לפירש"י כו' ר"ל כיון דהרא"ש בא ליישב קושית הרר"י על פי' רש"י לכן כתב הרא"ש בתירוצו לשון השייך לפירש"י אף לדידי' ניח' ולפי' רש"י א"ש מ"ש הרא"ש וכ"א חוזר למקום שפסק דרש"י פסק דברכ' הזימון עד נברך כרב נחמן וכמ"ש רש"י ואלו לא היו שם אלא כדי נברך וברוך כולי וכן העתיק הרא"ש לשון זה של רש"י וא"כ אי חוזר למקום שפסק היינו לתחלת נודה לך ששם פסק לשיטת רש"י. מ"מ לדינ' בין לרש"י בין להרא"ש צריכים לחזור לתחלת נודה לך. כתב הטור כולי וכתב הב"ח כולי אבל אם הי' ה' בחבורה כו' ר"ל דהב"ח דוק' נקט שבפעם שניה מצטרף אלו ב' אחרים שלא הוקבע תחלה עמם אבל כה"ג שהיו תחלה ה' כו' שוב לא יוכל לזמן כו' דפרח זימון מכולהו. ועיין ר"ס קצ"ד בהג"ה ולכאורה ראייתו מסי' קצ"ד שכתב שם שלשה שאכלו כאחד ושכח א' ובירך לעצמו אפ"ה השנים מזמנין עליו. ועז"כ רמ"א שם ואם הא' זימן עם אחרים אף שנים הנשארים א"י לזמן עכ"ל. וע"כ דגם מהשני' פרח זימון אם השלישי זימן עם אחרים והטעם כיון דלא חל חיוב הזימון על השנים אלא משום שנצטרפו תחלה עם השלישי והוי שלשה. וכיון שהשלישי כבר זימן פקע חיובם בשלמ' אי שכח ובידך בלא זימון עדיין לא פקע מהם הזימון אע"ג דמן השלישי פקע דאפילו מזמנים השנים עליו אינו יוצא ידי זימון היינו משום דאין זימון לאחר שבירך בהמ"ז והוי מעוות שא"י לתקן אבל חיוב הזימון עדיין עליו אלא דלגבי דידי' אי אפשר לתקן אבל גבי השני' מהני מה שחיוב הזימון עדיין על השלישי ולא פקע זימון מהשנים. מה שא"כ כשהשלישי זימן עם אחרים לא נשאר חיוב זימון אפי' על שניים הנשארים כיון דחסר להם השלישי המצרפם לזימון וה"ה הכא אם הפסיק לשנים א"כ יצא ידי זימון הוא א"כ א"א לצרף א"ע לשנים הנשארים דכבר פקע גם מהשנים חובת זימון כיון דלא הי' חיוב אלא מצד השלישי וכדלעיל בסי' קצ"ד. בשלמ' אי באו עכשיו שנים אחרים מן השוק ומצטרפים עם השלישי אף שהשלישי כבר זימן עם שנים מ"מ כיון דהשת' תחלת סעודת השנים וחל עתה חיוב זימון עליהם ומצרפי' להשלישי כי עדיין לא פקע מהשנים חיוב הזימון דהא מעולם לא נתחייבו עד עכשיו. וכן אם היו ז' או ה' והפסיק א' לשנים יוכל להפסיק לב' אחרים כי לא פקע זימון מהם אף שהג' כבר יצא ידי זימון מ"מ מהשנים לא פקעי כיון דאין חיובם מצד השלישי שהפסיק לב' דהא מלבד הוא נתחייבו בזימון דהא בלעדו ששה או ז'. ובס' אבן העוזר חולק עליו והאריך בראיות ותוכן סברתו דאפילו היו רק ה' ופסק לשנים מהם אפ"ה יכול לפסוק לשנים הנותרים ניהו

דהוא נפטר מזימון ע"י שפסק לשנים הראשונים מ"מ הם יכולים לזמן עליו דלא גרע מאכל עלה ירק דאין חיוב זימון עליו ואפ"ה כיון דחיוב ברכה אחרונ' עליו מזמנים עליו וה"ה הכא ניהו כשהפסיק לשנים יצא ידי זימון מ"מ צריך לברך בהמ"ז דהא דברי מ"א אמורי' ע"ד הטור דמיירי שאכל אח"ז לאחר שהפסיק וא"כ צריך לחזור לראש בהמ"ז ויש עליו חיוב בהמ"ז למה לא יצטרף וכי גרע מעלה ירק ומסי' קצ"ד בהגה"ה אין ראיה דשם כיון שזימן עם שנים אחרים יצא ידי זימון וידי בהמ"ז ולא נשאר עליו חיוב כלל לכן א"א לצרכו שוב להשנים הנותרים משא"כ הכא דעדיין חייב לברך בהמ"ז ראוי שיצטרף שיזמנו עליו שנים הנותרים ע"ש ולפי עניות דעתי יש קצת ראיה למ"א מס"ס קצ"ד סעיף ו' ג' חבורות שהיו בכ"א ד' ופי' אחד מכל חבורה ונצטרפו לחבורה אחרת וזמנו ג' הנשארים פרח זימון מינייהו כיון שחבריהם זמנו וה"ה אם כו' הרי כיון שכ"א מן הפורשים מן הארבע לא חל עליו חיוב זימון תחלה אלא ע"י צרופם עם ג' הנשארים ועכשיו זמנו ג' הנשארים פרח הזימון גם מן הרביעי שפירש מהם אע"פ שהו' נצטרף עם אחרים אינו רשאי לזמן עם אחרים מי פקע זימון מיניה וה"ה הכא כיון דלא חל תחלה חיוב ב' הנשארים מן החמשה אלא ע"י צירוף ג' האחרים והם כלם זמנו פרח זימון גם מהשנים האחרונים הנותרים:

כתב הטור כו' ונ"ל דאפי' יש חמשה כו' משמע דאם ששה דהם רוב שוב אין מצטרפים ועיין בספר ח"מ:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כשרוצה כו'** דתחלה לא נתכוין לפטור כו' דאף ששמע בשעה שהפסיק שמע מן המברך ברכת הזן מ"מ כיון שהי' דעתו לאכול אחר זה ע"כ נתכוין שלא לצאת בברכתו דאם כן איך יאכל אחר שבירך ברכת הזן:

סעיף ה

(**סק"ה**) **בלא כו'** דאם לא כו' צריך ברכה דהא הסיח דעתו:

סימן רא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **למי כו'** קשה כו' שמברכים לבעה"ב. רצה לומר דמלשון רמ"א משמע דקאי על דעת המחבר שכתב שרשות ביד בעל הבית לוותר על ברכתו והיינו שמברך בעצמו וכ' על זה רמ"א וה"ה כו' רצה לומר דה"ה כה"ג רשאי לוותר ועל זה קשה דהא כה"ג

אינו מוותר וגם הם צריכים לברך בעה"ב. ודע דבספר ל"ח כתב שכל ימיו תמה למה אנו משנים נוסח הברכ' לבעה"ב ממה שנאמר בש"ס:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לא כו'** דחייב מיתה ודרשו מדכתיב ולמשנאי אהבו מות א"ת למשנאי אלא למשניאי ור"ל שמשניאים ומבזים בעיני הבריות כבוד התור' ומקדים לכהן ע"ה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לפתוח כו'** אין מחייבין אותו עשרה זהובים. כתב בפרישה שם לאו דוק' עשרה דהא העולה לתורה מברך ב' ברכות אחת לפניה ואחת לאחריה ועבור כל ברכה חייב עשרה זהובים. אלא ר"ל אין מחייבים אותו עשר' זהובים ר"ל החיוב עבור ברכ' שאחז"ל עשר' זהובים וממיל' העולה לתורה מגיע ך' זהובים:

דקר' כו' ז"ל הטור שם דבקריא' כלם חייבים זה כמו זה ואפילו כהן ועמד ישראל תחתיו אין לחייבו י' זהו'. והא דאמרינן וקדשתו לכ"ד שבקדוש' הוא אסמכת' ולא גבינן מיני' בב"ד עכ"ל:

וצ"ע דבגיטין כו' דתנן כהן קור' ראשון מפני דרכי שלום. ופריך את אמרת מפני דרכי שלום הא דאוריית' היא דכתי' וקדשתו כו' ומשני מפני דרכי שלום אין הכהן יכול למחול לקרו' אחר דלא ליתי לאנצוי:

וכן יסד בחרוז כו' וכ"פ בי"ד סי' רצ"א ס"ט לענין פדיון שבוים או לפרנס' או לכסות ויש שם לוי וישראל ואין בכיס של צדקה כדי שניהם הלוי קודם לכל הדברים הנ"ל:

דאין לימוד למחצ'. והדרישה בי"ד הקש' על הטור דכאן בא"ח משמע דעת הטור דאין ללוי קדימה ושם בי"ד סתם כדעת האומר דקודם לישראל לכל הנ"ל ותי' וז"ל ונראה דכאן (ר"ל בי"ד) מיירי לענין להחיותו ודאי יש ללוי דין קדימה לכ"ע דהיום או מחר יבנה בית המקדש ויחזור הלוי לעבודתו ולדוכנו משא"כ בא"ח דאיירי לענין לכבדו לפי שעה ואין החיות תלוי בזה סביר' ליה לרמ"א דאין לו קדימה כו' עכ"ל ע"ש מ"ש עוד:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מקצר כו'** דוק' באורח כו' וכוס ברכת המזון. דאז החיוב לברך בעה"ב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כוס כו'** משום דממהרים כו' רצה לומר אע"ג דאפי' אחר יברך יענה הוא אמן ויקבל שכר כמו המברך. פסק רמ"א כדבריו לענין מילה. דאם כיבד לא' למול בנו ובא אחר ומלו דפטור מליתן יו"ד זהובים למי שכיבד האב ואפי' תפס מפקיני' מיניה דהא היה יכול לענות אמן ואם לא ענה איהו דאפסיד אנפשי':

וי"ל דמ"מ הדין אמת כו' ר"ל ניהו דבטור כ' הטעם דגדול העונה אמן מן המברך וכאן סתם שצריך לחזור אחר כוס כו' ע"כ צריך לומר דממהרים למברך ושוין המברך והעונה לענין קיבול שכר י"ל דדמ"א פסק כוותי' בח"מ ולא מטעמיה דהעונה גדול מן המברך אלא אע"ג דס"ל דשוין מ"מ פטור:

סימן רב

סעיף א

(**ס"ק א**) **בור' ולא הבור'**. דכל הברכות י"ל בלשון עבר דהא כבר ברא ה' ובור' לכ"ע הוי לשון עבר והבור' פליגי ר"נ ורבנן בדף ל"ח. דלר"נ הוי לשון להבא. ולרבנן גם הבור' לישנ' דלשעבר וקיי"ל כרבנן אלא דאעפ"כ עדיף טפי לומר בור' דהוא לשון לשעבר לכ"ע וליכ' בי' פלוגת' והא דאמרי' המוצי' לחם הטעם כדאית' בירושלמי שלא לערב ראשי אותיות ד"ל שני ממי"ן א' של העולם שבסוף ומ"ם של מוצי' תבלע א' בחבירו בביטוי שפתיו והא דאמרי' מברכותיו של אדם ניכר אם ת"ח הוא וראוי להראות חידוש בברכותיו א"כ טפי הים ראוי לומר הבור' לאשמועי' דהלכה כדבנן כ' הל"ח דדי אם מרא' חידוש זה בברכת המוצי' ע"ש וע' בט"ז ר"ס קס"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מבושל**. ואע"ג דלענין יי"נ לא מתנסך היינו טעמ' דאין דרך ניסוך בכך וגם הוא מלת' דלא שכיח. ולא גזרו ביה רבנן כמ"ש הרא"ש והרב"י בי"ד ד"ס קכ"ג וע"ש בט"ז אבל ודאי יין מקרי לענין ברכה ולענין קידוש כמו שכ' בסי' רע"ב:

סעיף ג

(ס"ק ג) בשכר תאנים ש"ך:

דעתו כו' ד"ל דבתשב"ץ הובא בב"י שממנו הוצי' רמ"א הגה' זו כתוב שכר תאנים שנתערב ביין וס"ל לרמ"א דתאנים לאו דוק' וכ"ד הט"ז. אבל הש"ך ס"ל דתאנים דוק':

ועמ"ש סי' ר"ה ע"ש במ"א ס"ק ט"ז משמע אדרב' דעת מ"א דשאר משקין אפי' כשהן שש חלקים נגד היין אינו מבטל טעם היין. ומחלק בין יינות שלהם שהיו חזקים ובין יינות שלנו וע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בפה"א כו'** וע' בי"ד סי' מ"ד שכ' כוליא שהקטינה אינו טרפה עד שתקטין בבהמה גסה עד כענבה. ובבהמה דקה שיעודו עד כפול ובודאי שיעור של בהמה דקה קטן משיעוד של בהמה גסה והא חזינן דפול גדול מענבה ותי' דענבים שבימים

הראשונים היו גדולים מן פולין. ועז"כ מ"א דאפשר ה"ה פול הלבן היה בימיהם קטן מענבה. משא"כ בזמן הזה גדולה מענבה ובזה א"ש מ"ש הרב"י ומתוך שלא נורע לנו שיעור פול הלבן כו' דלכאור' למה לא נדע הלא עינינו לנוכח יביטו אלא ר"ל בזה"ז דאדרב' פול לבן גדול מענבה. והיינו צריכים לתת שיעור פול הלבן שבימיהם נגד ענבים שבימיהם. כמו כן נשער עתה בזמן הזה לפי ערך ההוא. אבל אנחנו לא נדע שיעור פול הלבן ושיעור ענב' שבימיהם לכן א"א לשער לפי ערך בזמן הזה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מר**. ואם מתקן כו' עס"ק ג' בגרעוני' שמתקן שמשם הביא הל"ח ראיה לדין דהכ':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **י"א כו'** והבד"ה כו' דהגהת רמ"א הוא דעת הטור. ויליף לה מדתנן בשביעית והובא בברכות דף ל"ו ע"ב מאימת אין קוצצין אילנות בשביעית (פירש"י דרחמנ' אמר גבי שביעית לאכלה ולא להפסד וכיון שכבר יש עליו שם פרי אסור לקצוץ האילן דמפסידו) ב"ה אומרים החרובי' משישרשו והגפנים משיגרמו (ואמר שם דהיינו כפול הלבן) וכל האילנות משיוציאו ולמד הטור והוא דעת רמ"א בהגה"ה דין ברכה משביעית ובאותו זמן שנקרא פרי לענין שביעית קרי פרי לענין ברכה. ולכן חולק על המחבר שסתם ושאר כל האילן משיוצי' כו' אלא הוצי' חרובים וזיתים מן הכלל. ועז"כ הרב"י בבר"ה דאין ללמוד כו' דהרי חרובים אף משישרשו מרים הם וא"ר לאכיל' לכן מברכים עליהם בפה"ע כו' כנ"ל. וכ"מ מוגה בספר נתיב חיים (ודע דמתיבת לכן כו' ואילך אינו בספר ב"ה אלא היא לשון מגן אברהם לפרש דברי ב"ה) וכוונתו דאיך אפשר ליתן שעור לברכה כמו בשביעית והיינו בחרובים משישרשרו וכן זתים משיניצו. דהא ודאי כ"ז שהפרי מר אין לברך עליו וכמ"ש המחבר ובלבד שלא יהי' מר כו' והחרובים ע"פ הרוב גם אחר שישרשו מרים אע"כ לענין ברכ' לא תלי' בשרשור או הנצ' כ"א אם אינו מר וכל האילנות זמנן משיוציאו והיינו כשאינם מרים וכמ"ש הרב"י ואם ימצאו חרובים קודם שישרשו שאין מרים מברכים עליהם בפה"ע. וכ' שכן נראה דעת הרי"ף כו' שסתמו דבריהם ששאר אילנות משיוציאו ולא הוציאו מן הכלל חרובים וזיתים לצ"ל הא דנתנו שיעור בבוסר כפול הלבן לאו משביעית ילפי' אלא מערלה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שהכל צריך עיון דהרשב"א בשיטתיה כו'** דהרשב"א והרא"ש חולקים בברכו' גרעינים דלענין ערלה מבואר במשנה ספ"ק דערלה הוא בברכות דף ל"ו ע"ב דגם בגרעינים נוהג דין ערל'. וס"ל להרא"ש הטעם משום דהוי פרי וה"ה לענין ברכ' אבל

הרשב"א ס"ל דוק' לענין ערלה אתרבי מדכתיב את פריו ודרשינן לאסור אפי' הטפל לפריו. אבל לא מקרי פרי לענין ברכ' (וע"ל ס"ק י"ז) וכיון דס"ל דאפי' גרעינים מתוקים לאו פירי כ"ש מרים שמתקן ע"י האור או ד"א ולכן פסק הרשב"א לברך עליהם שהכל אבל לפי שפסק המחבר כהתוס' והרא"ש גרעינים מתוקים הוי פירי א"כ גם במרים שמתקן ע"י האור ראוי לברך בפה"ע:

וכמו שכתב ס"ה גבי שקדים. ר"ל דלא תימ' דמרים כיון דמתחילה לא היו ראוי אף שמתקם עתה לא מקרי פרי. הא חזינן בשקדים המרי' גדולים אם מתקם מברך בפה"ע. וכ' הרא"ש דהוי כאלו מתוקים בתחל':

וה"ה הכא. וצ"ל כשהם מרים ל"פ נינהו כו' וכ"מ בלבוש. וז"ל הלבוש גרעיני שאר פירות הפירי שעליהן הוא העיקר פירי ואין הגרעינים עיקר פרי. לפיכך אם אין הגרעינין ראוי לאכילה בלא אור אינ' נחשבת פירי אפי' אחר שמתקן:

אבל שקדים עיקר פרי הגרעין (דהיינו התוך) ותחלת נטיעתן להכי להמתיק אותו באור כו' עד כאן לשונו וצ"ל דסביר' ליה אפילו להרא"ש דחשיב לגרעין פירי מ"מ כיון דלאו עיקר פירי הוא בעינן שיהי' ראוי לאכילה מיד בלי מיתוק:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **עם פת כו'** אפי' כו' ופת מועט ל"א דשמן עיקר. והיינו משום חשיבו' הפת אינו בטל לגבי שמן אפי' צריך לו לרפואה:

וקשה מ"ש מהאוכל דג כו' בסי' רי"ב דהיינו שאכל דברים מתוקים וכאיב ליבי' ואוכל דג מליח להעביר המתיקות. וכדי שלא יזיקנו דג המליח אוכל עמו פת. קי"ל דמברך על הדג דהוי עיקר ופוטר הפת אלמ' אפי' פת דחשיב בטל לגבי העיקר וה"ה הכא:

ומשום קושי' זו ר"ל מ"ש הב"ח והרר"י דפשיט':

והא דלא מוקי כו' ר"ל בדף ל"ה ע"ב אר"י א"ש שמן זית מברכים עליו בפרה"ע ופריך ה"ד אי שתי לי' בעיני' הא מזיקו ואינו מברך כלום ואי אכיל ע"י פת ה"ל פת עיקר וקי"ל דמברך על העיקר כו' ואי שתי לי' ע"י אניגרן (דהיינו מי סלקא) ה"ל אניגרן עיקר וקי"ל כו' ומשני לעולם בשותה ע"י אניגרון (אינו מבואר כן להדיא בש"ס אבל פירוש זה מוכרח) וכגון שחושש בגרונו שרפואותו שמן אלא דבעיני' מזיקו ושותהו על ידי אניגרון דהוי ליה שמן עיקר ולכן מברך על השמן בורא פרי העץ עכת"ד הגמרא. וא"כ תקשי למה חזר בו ממה שתי' תחלה שאכלן ע"י פת ומשני על ידי אניגרון לרפואה הל"ל כדאמר תחלה שאכלו ע"י פת וחושש בגרונו ואוכלו לרפואה דהו"ל שמן עיקר ותידק מזה כהב"ח דאם אכלו ע"י פת אפי' לרפואה מ"מ לא הוי שמן עיקר:

היינו משום כו' ר"ל דאין זה ראיה דהש"ס אורחא דמלתא נקט וראיה מדנקט דוק' אניגרון כו' ר"ל דאפי' לדעת הב"ח דהפת לא נעשה טפל לשמן משום חשיבות הפת אבל שאר משקין ודאי נעשי' טפל לשמן כששות' לרפואת גרונו וא"כ אמאי נקט הש"ס דוקא אניגרון ה"ל למימר סתמא ששות' ע"י משקין דמיירי בחושש בגרונו. אע"כ צ"ל דאורחא דמלתא נקט. ואה"נ אם שותהו כו' וע"ל ס"ק ל"ד:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שמן כו'** מיהו ממ"ש הרא"ש סי' ר"ד כצ"ל. ר"ל שהובאו דבריו בב"י סי' ר"ד: אהא דתנן דף מ' ע"ב על החומץ אומר שהכל הקשה הרא"ש בסי' ך"ג וז"ל וא"ת ואיך מברכים על החומץ והאמרינן ביומא השות' חומץ ביה"כ פטור ולעיל גבי פלפלא יבשת' משוינן ברכה ליה"כ ותי' לחד תירוץ וז"ל דמיירי בחושש בשיניו ונותן חומץ הרבה לתוך מרק ושותהו לרפואה חומץ עיקר ואגב המרק א"ל הנאה ובעי ברוכי כדאמרינן גבי שמן זית שנתנו לתוך אניגרון עכ"ל הרי שכתב ונותן חומץ הרבה כו' ומדמהו הרא"ש לשמן ע"י אניגרון. משמע דמעט שמן או חומץ בטל לגבי הרוב. ואפשר דאורחא כו' דמעט חומץ אפשר אינו מרפא:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שהכל צ"ע כו'** בפה"א וכיון דהכא הוי אניגרן עיקר דהיינו מי סלקא הל"ל כברכתו בפה"א:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בפה"א כו'** ול"ד דהכי אמרי' בגמרא כו' והוא דף נ"ו:
אר"י צלף של ערלה בח"ל (וערלה בח"ל אסורו מדרבנן זורק האביונות ואוכל הקפריסין ואמרי' אלמא קפריסו' לאו פרי מדהותר בערלה והתני' על הקפריסי' אומר בפה"ע ומשני ס"ל כר"ע דפליג על ר"א וס"ל דקפריסים פטורים מן המעשר אלמא לאו פרי. ובא"י לא ס"ל כוותיה אלא בח"ל דאין איסורו אלא מדרבנן מקיל כר"ע:
ופריך ות"ל דהוי שומר לפרי ואסור משום ערלה דכתיב את פריו את הטפל לפריו ומאי ניהו שומר לפרי. ומשני דקפריסים לא הוי שומר משום דכשמגיע הפרי להתבשל נופל הקפריס. ודחי לה הש"ס. ומסיק דמה"ט לא הוי קפריסים שומר דאפילו נוטלים הקפריס מן הפרי אין הפרי מתייבש א"כ א"צ לשמיר' הקפריס ול"ד לשקדי' הרכי' ר"ל שקדים מתוקים אם אכלן כשהן רכים דהיינו בקטנותן דעיקר אכילתן אז הקליפה קי"ל בסי' ר"ד דמברך שהכל הרי דעל קליפת פרי מברך שהכל:

דהתם לא נטעי אינשי אדעת' כו' כ"א לאכלן כשיגמר פריין ויהי' גדולים ויהיה תוך השקדים ראוי לאכילה:

לכן נ"ל דמברך בורא פרי העץ והט"ז בסי' ר"ד ס"ק ט"ו כתב לברך עליהם בורא פרי האדמ' ואייתי ראיה מדלא נקטו התו' אלא מכאן שמברכים על הגרעינים בורא פרי העץ ולא הזכירו גם קליפין. א"ו דלענין קליפה א"א ללמוד ברכ' מערלה. ניהו דקליפה לאו פרי לענין ברכה מ"מ אסור הערלה משום דהוי שומר כנ"ל ועל שומר לפרי אין לברך בורא פרי כיון דלאו פירי משא"כ גרעינים דחייבים בערלה דלאו שומר נינהו עכצ"ל דהוי פירי ולכן יליף מיניה התוס' ה"ה לענין בדכה לברך בורא פרי העץ לכאורה דברי הט"ז מסתברים. ודלא לשויי' למ"א טוע' בדבר פשוט. י"ל לענ"ד דהמ"א דייק לה מדברי הרא"ש בהלכות ערלה דבברכות שם כתב לפי הגהת ל"ח וז"ל תניא קליפי רמון כו' והגרעינים חייבים בערל' משום דהוי שומר דדרשינן את פריו את הטפל לפריו אבל גרעינין דלא הוי שומר וחייבים בערל' אלמ' דפרי ניהו. מכאן י"ל על גרעיני פירות דמברכים בפה"ע עכ"ל והיינו סייעת' לדברי ט"ז. אך הל"ח שם הקש' וז"ל עמ"ש הרא"ש בהלכות ערלה וז"ל והגרעינים גרעין של כל פרי אסורים בערלה דדרשי' את פריו את הטפל לפריו עכ"ל. לפ"ר הללו משמע דס"ל דאע"ג דמרבי לי' מאת ודרשינן הטפל לפריו אפ"ה פרי מקרי. דהריבוי אתי לרבות שיהיה פרי ומ"מ לשונו שבכאן (רצה לומר בברכות) לא משמע כן ועוד דא"כ מאי אריא גרעינים אפילו קליפין נמי לברך עלייהו בפה"ע כיון דגרעינים מאת אתרבי כמו קליפין ומברכים עלייהו בפה"ע א"כ ה"נ קליפין ולא כתב רבינו שמברכים בפה"ע אלא על הגרעינים ש"מ דלא ס"ל דגרעינים מאת אתרבי אלא סברא בעלמא הוא דחשיב פרי. וכדמשמע לשונו כאן שכתב אבל גרעינים עכ"ל הל"ח. וא"כ י"ל דמ"א תפס עיקר דברי הרא"ש שבהלכות ערלה. כי בלא"ה במס' ברכות אין לשונו מבורר כ"כ וא"כ ס"ל להרא"ש דגם גרעין מסברא לאו פרי אלא דאתרבי מאת שנקרא פרי וא"כ ה"ה קליפין וכמו שכתב הל"ח. ועכצ"ל מה דנקטו התוספות והרא"ש גרעינים לאו דוקא אלא ה"ה קליפין ובימי חורפי אמרתי ראיה לזה דפריך שם הש"ס על ר"י א"ש דאמר צלף של ערלה בח"ל כו' כיון דטעמי' דס"ל להקל כר"ע לענין מעשר נימא הלכה כר"ע לענין מעשר בח"ל דהוי דרבנן קפריסין ממעשר. וממילא נדע גם לענין ערלה בח"ל ע"ש ומאי קושיא הא אפילו הוי אמר דקפריסין פטורים ממעשר בח"ל דמזה נדע דלא הוי פירי מ"מ ס"ד דלענין ערל' אסורי' משום דהוי שומר לפירי נתרבה בערלה מאת פריו אבל לענין מעשר שומר ופטור ממעשר ולכך איצטריך לאשמעי' דאפי' לענין ערלה מותרת בח"ל דלא הוי שומר כמסקנת הש"ס. ומקרוב ראיתי שנדפס קושיא זו בס'

צל"ח על ברכות בשם ה"ה מוהר"א פ"ב ומהר"ם פישלס ז"ל ולדעת מ"א וכפי המובן מדברי הרא"ש בה' ערלה א"ש דכל מאי דמרבי' מאת פריו אפי' קליפי' דהוה שומר נתרבה דמקרי פירי וא"כ מקשה שפיר אי הוי אמר דפטור ממעשר ע"כ לאו שומר הוא ולא נתרבה מאת פריו וממילא נדע דמותר בערלה. ודע מ"ש שם הט"ז על הרא"ש דס"ל דגם על הקפריסין מברך בפה"ע הא מבואר שם ספ"ק דערלה סיפא דמתני' קליפי רמון כו' והגרעינים חייבים בערלה ומותרים ברבעי וא"א גם ברבעי ראויה להיות אסורים וכן הקשה פה בס' אה"ע אהא דס"ל דגרעינים מברכים עליהם בפה"ע וכן בספר צל"ח הנ"ל ולע"ד לפי' הר"ש יפה הקשו שכ' הטעם שמותרים ברבעי דתניא פרי פרי אתה פודה כו' אלמא דלאו פירי נינהו אבל לפמ"ש הר"ע ברטנורה א"ש וז"ל ומותרים ברבעי שנטע רבעי אינו אסור בהנאה כו' במעשר שני ואינו מתקדש בקדושת מעשר שני אלא דבר הראוי לאכילה עכ"ל א"כ מיירי בקליפים וגרעינים שאין ראוים לאכילה אלא לצביעה ולכן בערלה שאסורה בהנאה אסורים אבל נטע רבעי דמותר בהנאה מותר והתו' והרא"ש ילפי מזה גרעינים שראוים לאכילה לברך עליהם בפה"ע ועיין בספר א"ר מ"ש לענין מארנצ"ן:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **וי"א לברך כו'** נ"ל דוקא בגודגדניות שנתבשלו ונימוחו לגמרי כו' אבל תמרים שנתמעכו לגמרי ל"פ כו' דאמרי' דף ל"ח טרימא במלתי' קיימי לברך עליו ברכתו כאלו היה שלם ופירש"י פ"ד הכתוש קצת ואינו מרוסק עכ"ל ודייק מלשונו הטור והרב"י ות"ה סי' ס"ט דאם נתמעכו לגמרי לאו במילתיה קיימו ומברך שהכל והרב"י פסק כהרמב"ם תמרים שמיעכן ביד ועשה מהן עיסה כו' דמשמע אפי' נתמעכו לגמרי מ"מ מברך בפה"ע ובת"ה השאלה לענין גודגניות מווייניקסלין שמבשלים ונימוחים לגמרי ומערבים בהן תבלין ודבש איך יברך והשיב אחר שהביא דברי רש"י דמשמע בתמרים אם נימוחו לגמרי מברך שהכל כ"ש גודגניות שמערבים בהם תבלין כו' (ולא הביא שם דעת הרמב"ם) אך בש"ע שכתב ולפ"ז ה"ה בלעטווירין כו' לא משמע דאיירי שעירב בהן תבלין והוי כמו תמרים ואח"ז הביא י"א לברך עליהן שהכל והוא דעת ת"ה הנ"ל. וכ' מ"א דנ"ל דרמ"א הכריע להביא דעת י"א לענין פווידל"א אבל לא לענין תמרים וכן נראה מדברי הלבוש. והחילוק ביניהן שבגודגניות כ' מ"א שנתבשלו ונימוחו לגמרי והיינו ע"י בישול שכן דרך הפווידל"א לבשל ועי"ז נימח ובתמרים כ' שנתמעכו לגמרי ולא כ' נתבשלו ונימוכו דאין דרך לבשלן אלא נתמעכו מיד וכ"ה ל' הרמב"ם שהעתיק המחבר תמרים שמיעכן ביד כו'. ולכן בגודגניות כיון שנימוחו ע"י בישול נתבטל צורתן ואינן

ניכרים כלל תואר הפירות לכן אבדו ברכתן ומברך שהכל. משא"כ תמרים שלא נתבשלו אע"ג שמיעכן לגמרי ביד עד שנעשה עיסה. מ"מ עדיין רושם צורתן ניכרת שהן תמרים ולכן במלתייהו קיימי לברך בפה"ע וכ"מ בלבוש טעם חילוק זה ע"ש:

וכ"מ סי' ר"ד שכתב אפי' הם כתושים ביותר ר"ל חבושים או וורדים או פירות שמרוקחים בדבש הדבש טפל ואפילו כתושים ביותר מברך עליהם כברכת הפירות אלמא אפי' כתושים ביותר במלתייהו קיימי. ורמ"א לא חלק עליו אלא דהתם מיירי דעדיין צורתן ניכרת וכמ"ש מ"א שם בשם של"ה ע"ש:

וגם בת"ה אפשר דמודה בתמרים. אע"ג דראייתו לגודגניות הוא מדברי רש"י מ"ש בתמרים כנ"ל י"ל דכוונתו דהא רש"י אפי' בתמרים שנתמעכו לגמרי ס"ל לברך שהכל עכ"פ קיי"ל כוותיה בגודגניות דעדיפא או מטעם הנ"ל או משום שמערבין בהן תבלין ודבש כנ"ל או משום דאפשר תמרים יותר דרכן למעכן מגודגניות וכמו שחילק אח"ז בין גודגניות לבשמים אף ע"ג שהת"ה לא הביא כלל דעת הרמב"ם:

וגם בגודגניות שנתבשלו כו' ר"ל דאפי' בגודגניות לא ברירא ליה לת"ה לברך שהכל א"כ י"ל דבתמרים מודה לברך בפה"ע:

וברוקח כו' כתושים ומבושלים הרי דס"ל אפילו מבושלים ונימוחים לגמרי מ"מ מברך בפה"ע א"כ עכ"פ בלא נתבשלו י"ל בפה"ע. והט"ז כתב לברך גם על גודגניות בפה"ע:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **סופו כו'** שמברכים עליו בפה"ג ודי כשהוא בוסר דנחתינן חד דרגא לברך עליו בפה"א משא"כ סופי ענבים דעל משקה היוצא מהן מברך שהכל. ולא עדיף הסופי מן המשקה:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **טעם כו'** מאלו סחט הפרי עצמו דמבואר בסעיף ח' בדבש וכל משקים היוצאים מפירות דמברך שהכל: (ס"ק כד) ויוצא כו' מיהו אם אכל תחלה הפרי ר"ל תאנים או צמוקים ובירך עליו בפה"ע ולדעת הרא"ש כבר נפטר בברכת בפה"ע שבירך ולרשב"א לא יצא ואיך יצא ידי ספק לכן ישתה ד"א שברכתו שהכל ויכוין לפוטרו:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **ישתה מים דמ"ת לא פטור כו'** ר"ל דלא תיקשי למה צריך לשתיית מים אפ"ת כהרשב"א שברכתו אחרונ' היא בורא נפשות הא קי"ל בסי' ר"ח אם אכל ענבים או תאנים שברכתן אחרונה מעין ג' על העץ ועל פרי העץ ואכל גם תפוחים שברכתן בורא נפשות אין צ"ל בורא נפשות דנפט' בברכת אחת מעין שלשה דשא"ה דתפוחים ג"כ

פרי עץ לכן נפט' בברכת על העץ ועל פרי העץ משא"כ מי תאנים לדעת הרשב"א דלאו פרי נינהו:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **ובורא נפשות ובאגודה כו'** ר"ל שמלשון ש"ע משמע דאם י"ל לברך ברכה א' מעין ג' וברכת בורא נפשות יקדים לברך ברכה מעין ג'. וכן מסתב' שמעין ג' היא תשובה ומבוררת יותר מבורא נפשות ובאגודה כ' איפכא. שאכל פרי כו' דבהכי מיירי שם האגודה:

ונסתפק כו' אבל אנו קיי"ל דליכא ספיקא ובודאי לא נפטר כמ"ש סי' ר"ח. אבל לאגודה דנסתפק לכן יברך תחלה בורא נפשות דאי יברך תחל' מעין ג' יהיה אחר זה ספק אי יברך שוב בורא נפשות אבל הכא דליכא ספק לכ"ע ודאי דמודה אגוד' לברך תחלה מעין ג' שהיא ברכה מבוררת וחשובה:

ואם שתה אותה לבדה ר"ל שאין לו פרי מז' מינים להוציא נפשי' מפלוגתת הרשב"א והרא"ש פסק בכ"ה לברך בורא נפשות ומ"א כ' דצ"ע כיון דלהרא"ש אינו יוצא בברכות בנ"ר איך יכניס א"ע בספק ברכה לבטלה:

סעיף כז

(ס"ק כז) ואם משך כו' וכ"מ בסימן רע"ב לענין קידוש:

ועוד דביו"ד סי' קכ"ג לענין יי"נ:

ואע"ג דגבי יין בעי המשכה שאין נגיעת עכו"ם אוס' ביין עד שהמשיך היין מן החרצנים:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **וברכת כו'** ועבי"ד והטעם כתב שם הש"ך ס"ק כ"ב בשם תשובת ר"ל חביב וז"ל דכח הפרי העומד בתוכן נותן טעם חזק כ"כ וה"ה כיין גמור עכ"ל:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **אגוז כו'** ול"נ טור דמ"מ האגוז עיקר והדבש בא לתקנו:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **הצוקר דמי למי פירות**. עיין בט"ז שכ' בשם הטור שהקשה ע"ז דל"ד לדבש כו' אבל אלו קנים שאין ראוים לאכילה ועיקר נטיעתן ע"ד הדבש כו' ובבית יוסף כ' ע"ד הטור שהם דברי טעם ואעפ"כ כיון דפלוגתא הוא יברך שהכל ובכ"מ כ' אלו היו הקנים נמצא' כו' כמ"ש הט"ז לא נתכוין לישב בזה דברי הרמב"ם דלפ"ז ניחא דעיקר פריין הוא למוצצן. אבל הצוקר דומה לדבש כיון דעיקר נטיע' לשם מציצה ויברך על הצוקר שהכל. אך מ"מ אם מוצץ הקנים דזה פריין ראוי לברך בור' פרי העץ. והרמב"ם

משמע דס"ל דאפי' מוצצן מברך שהכל אם כן בזה יפה דיבר הטור. אבל במ"ש הטור שהקנים אין ראוים לאכילה ועיקר נטיעתן ע"ד הדבש ע"ז כתב בכ"מ דליתא ואלו היה הקנים נמצאות כו':

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **רטובים כו'** וזנג"ביל אינו עיקר הפרי. טור ועיין בב"ח בזה שהקשה אדרב' הוא עיקר הפרי ואף על פי כן ראוי לברך בפה"א וז"ל לכאורה קשה הלא זנגבי"ל הוא אינגב"ר ולפי הנשמע הוא השורש שתחת הקרקע ואין שם פרי אחר אלא אותו השורש. ופשיטא דאין לברך אלא בפה"א כו' עיין שם מ"ש:

סימן רג

סעיף א

(**ס"ק א'**) **דכלה עליו כו'** (בס' א"ר כתב בשם ספר א"ח דתותי' היינו שקורין מוי"ל בע"ר ומאליני"ס אבל יש בקצת מדינות מיני מוי"ל בע"ר כגון במדינות עסטרייך שגדילין באילן ואז מברכין בורא פרי העץ עכ"ל) וא"כ ה"ה בפרי שקורין ברוימ"בער כו' ואגודה כ' ברוימ"בערן כו' שכן הענף מתקיים כו' נסתפקתי בכוונתו דאמרי' דף מ"ם היכי מברכים בפה"ע היכי דאי שקלית לפירי אי' בגווזא והדר מפיק כו' ונחלקו אבות עולם בפי' גווזא. די"מ שר"ל הענף מתקיים משנה לשנה הוא דמברכים בפה"ע. אבל אם אין הענף מתקיים אע"פ שהשורש מתקיים בארץ ובשנה הבאה מוציא שוב פירי וענפים משורשו מ"מ מברכים בורא פה"א:

וי"מ דגווזא ר"ל השורש דאם רק השורש מתקיים מברכים בפה"ע אבל אם גם השורש אינו מתקיים וצריך לזורעו כל שנה מברכים בפה"א ובש"ע פסק כדעה קמייתא:

ולכן כתב לברך על תותי' בפה"א וכמ"ש רמ"א. וע"ז הביא מ"א בשם הב"ח דה"ה ברוימ"בער וער"פירט מברכים בפ"הא דגם הם אין עצם מתקיים אלא השורש ואח"כ הביא מ"א בשם אגודה לברך עליהם בפה"ע שכן הענף מתקיים כו' אי כוונתו דגם האגודה ס"ל דבעינן דוקא עצו מתקיים ול"מ קיום השורש:

אלא דס"ל דברוימבער וער"פורט עצם מתקיים:

הענין קשה בעיני שיחלקו במציאות דלברכת מהר"ם אין עצם מתקיים ולהאגודה עצם מתקיים ואי נאמר דגם האגודה ס"ל דברוימ"בער וער"פורט אין עצם מתקיים אלא דפוסק כהפוסקים דסגי אם השורש מתקיים וא"כ גם בתותי' פליג וס"ל דמברך עלייהו בפ"הע. ולפ"ז לשון אגודה דחוק שכן הענף מתקיים והל"ל שכן השורש מתקיים. ועיין בב"י.

ראוי לברך שהכל כמ"ש סי' ר"ב סעיף ח' וסעיף ט"ו דעל כל המשקין היוצאים מפירות חוץ מזיתים וענבים מברכים שהכל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אילני כו'** דעץ בעלמא הוא: ר"ל דגם הפרי עץ הוא ולא פרי מצד גריעותו וכמ"ש ס"ק א':

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **אלא כו'** אילני סרק. וכ' הרב"י בשם ש"ל וז"ל דתניא ד' מינים שבלולב שנים עושים פירות ושנים אין עושי' פירות. וכיון דאמרי' הדס וערבה אינם עושים פירות ש"מ דבפירות בני אסא לאו פרי נינהו עכ"ל:

ועסי' ר"ב סעיף וי"ו שכ' דעל תמרות של צלף מברכים בפ"הא ש"מ דצלף אילן העושה פירי ומברכי' על פירותיו בפה"ע אלא דתמרי' דאין עיקר הפרי נחתינן דרגא ומברכים בפה"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **הזנ"גביל כו'** וע' סי' ר"ד סס"א דמבואר כן בעני"ס וכמון וכסבר:

הב"ח כ' כו' וכ"כ רש"י ביומא דף פ"א ע"ב אמר רבא כס זנגבילא ביומא דכפורי פטור א"ל רבינא למרימר והאמר ר"נ האי הומליתא דאתי מבי הנודאי שריא ומברכים עליה בפ"הא לא קשיא הא ברטיבתא הא ביבשתא. וכ' רש"י הומליתא שמפטמי' בשמים כתושים בדבש שריא:

ואין בה משום בישולי נכרים שנאכל כמות שהוא חי ולא משום גיעולי נכרים דנטל"פ (ר"ל סתם כלי גוים אין בני יומן) ומדקאמר אין בו משום בישולי נכרים ש"מ דרך אכילתו כשהוא חי עכ"ל ר"ל דקי"ל דבר שנאכל חי אם בשלו עכו"ם אין בו משום בישולי נכרים: ולא ניחא לרש"י לפ' דהקישיא מדאמר דמברכי' עליה בפה"א דא"כ מאי קושיא רבא מיירי שאכלו כמות שהוא בלי ריקוח ואז אינו ראוי לאכיל' ולכך פטור ביה"כ וה"ה דאין מברכי' עליו ור"נ דאמר דמברכי' עליה הלא מבואר דמיירי כשהוא מרוקח דאז טוב למאכל וכה"ג באמת מודה רבא דאי אכלו בי"הכ חייב. ולכן כ' רש"י דדייק מדאמר דאין בו משום בשולי נכרי' ועכצ"ל דנאכל כמות שהוא אפי' קודם ריקוח וכיון דראוי לאכילה קודם ריקוח מקשה שפיר לרבא למה בכס ביה"כ בלי ריקוח פטור הא ראוי לאכילה. וע"ז משני הא ברטיבתא הא ביבשתא. ר"ל כשהוא רטוב ראוי לאוכלו חי אבל כשהוא יבש אין ראוי לאכלו חי ורבא דפוטר מיירי דכס יבש והומליתא דר"נ מיירי שמרקחי'

אותו כשהוא רטוב דאז נאכל כשהוא חי ולפ"ז אי בשלו עובדי כוכבים ורקחו כשהוא יבש יש בו משום בישולי נכרי' דהא אינו נאכל כמות שהוא חי:

אבל דעת הטור והתוס' כו' דעת הטור כמ"ש הב"ח גופיה מדסתם הטור וכ' הומליתא דאתו מבי הנודאי בפה"א ולא כ' דדוקא אם בשלו כשהיה רטוב א"ו דס"ל דבכל ענין שרי וע"ש בב"ח מ"ש והתוס' שכ' בברכות דף ל"ו ע"ב דאי' שם ג"כ האי סוגיא וכתבו התוס' ד"ה ברטיבתא כגון ליטוארי"ן בלע"ז מברכי' עלייהו בפה"א כו' עכ"ל ולפי פירש"י ביומא העיקר חסר מדברי התוס' שכתבו כגון ליטואר"י דהוי לי' למימר ליטואר"י שבשלו ורקחו כשהי' רטוב א"ו דס"ל אפי' בשלו כשהוא יבש מותר ופירש הסוגיא כמ"ש להבא:

ובגמ' קאי הקושי' ר"ל כיון דס"ל למ"א דאפי' בישלו כשהי' יבש דאינו ראוי לאכילה מ"מ אין בו משום בישולי נכרים ומטעם שיכתוב מ"א אחר זה א"כ מאי מקשה לרבא מהאי דהומליתא ולכן כ' דהקושיא היא מברכה דהאמר ר"נ דמברכים עליו בפה"א עכצ"ל דחזי לאכילה וכי תאמר שאני הומליתא דמרוקח וע"י זה ראוי לאכילה זה באמת כוונת המתרץ הא ברטיבתא. ר"ל כיון דהוא מרוקח ה"ל כאלו הוא רטוב ראוי לאכילה ולכן מברכים עליו בורא פרי האדמה. ובזה א"ש דברי התוס' שכתבו ברטיבתא כגון ליטאר"י. ור"ל שהוא מרוקח ועל ידי זה דינו כרטוב דראוי לאכילה:

דאל"כ דג מליח. דקי"ל בי"ד סי' קי"ג סעיף י"ב דאם בשלו עובדי כוכבים אין בו משום בשולי נכרים דנאכל כמו שהוא חי אע"ג דדג מליח אינו ראוי לאכלה לבד בלי לחם וכן חומץ ושמן דקי"ל אין בהם משום ב"ג אע"ג דחי אין ראוי לבד:

סימן רד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ונובלות כו'** וב"ח פסק דה"ה אם נפלו וכו' וכ' בס' א"ר בשם הפרישה דאפי' הניחן אח"כ תוך קש וכדומה ועי"ז נתבשלו מ"מ מברכים עליהם שהכל. אך ס"ס ר"ב הביא בשם ספר לחם משנה דאם נתבשלו אח"כ ע"י הנחתן בקש וכדומה מברכים עליהם בפ"הע וכ' שכן נוהגים:

סעיף ג

(ס"ק ג) המרק של בשר (ל"ח) ועסי' ר"ב סעיף י"א ר"ל דל"ל מרק של פירות דהא תליא בפלוגתא דהרשב"א והרא"ש בסי' ר"ב סי"א דלהרא"ש מרק היוצא מן הפירות על ידי

שריה או בישול מברכים עליהם כמו על הפירי דדינו כפירי עצמו א"ו דר"ל מרק של בשר דאפ"ת דדינו כבשר הא גם על בשר מברכים שהכל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כמהין ופטריות מן האויר הן גדלים משמע דשניהם מין אחד**. וכ"מ מלשון רש"י דף מ' ע"ב אהא דמשני הש"ס דמה"ט מברך שהכל אע"ג דגדולי קרקע הן ניהו דמרבי רבי מארעא מ"מ לא ינקי מארעא וכ' רש"י מרבי רבי מארעא מלחלוחית הארץ הן גדילים על העצים ועל הכלים עכ"ל. אבל תר"י כתבו וז"ל וכמהים נקראים אותן שמצוים תחת הקרקע ונבראים משומן הארץ ופטריות הן מין אחר הגדילים לפעמים בעצים עכ"ל הביאו בס' א"ר:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בקליפיהן**. ול"ד לבוסר דג"כ לא הוי גמר פירי ואפ"ה סגי דנחתי' חד דרגא לברך בפה"א ולמה מברך בכאן שהכל:

דהכא עיקר אכילתן כו' ר"ל דוקא בוסר דאע"ג שאכלו כשהוא בוסר מ"מ אוכל גם כשהוא בוסר עיקר הפירי דהיינו פנימיותו אלא דעדיין לא נגמר פריו לכן נחתי' דרגא ומברך בפה"א אבל הכא בשקדים בשאכלם כשהם רכים עיקר אכילתן אז היא הקליפה א"כ אינו אוכל עיקר הפרי דנטעי אינשי אדעתי' דהיינו מה שהוא בפנים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שחת כו'** דנחית ח"ד. דאי הי' נגמר פריו הי' מברך בפ"הא כשלא נגמר מברך שהכל ועסי' ר"ב סעיף ב' דבוסר אלו הי' נגמר מברך בפה"ע השתא דלא נגמר נחתינן חד דרגא לברך בפ"הא:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **קמחא כו'** מהו דתימא כיון דקשה כו' ועיין סי' ר"ח הם דברי הש"ס דף ל"ו ע"א דבעי למידק מדאמר שמואל קמחא דשערי מברך שהכל מדלא אמר רבותא קמחא דחיטי דחשיבי יותר אלא ע"כ דעל קמחי דחטי מברך בפה"א ודחי דאפי' דחטי מברך שהכל והכי קי"ל בסי' ר"ח והא דנקט דשערי דאי הוי נקיט דחיטי ה"א דשערי אינו מברך כלל כיון שקשה לתולעים קמשמע לן וכן צ"ל בש"ע כיון שכ' בסי' ר"ח דאקמחא דחיטי דחשיב טפי מברך שהכל כל שכן דשערי ומאי קמשמע לן הכא. וצ"ל כתי' הש"ס דס"ד דשערי לא לברך כלל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שכר כו'** שמברך בורא פרי העץ להרא"ש דהיינו ע"י כבישה או בישול. ועמ"ש סי' ר"ה ס"ב תירוץ אחר ע"ש במ"א ס"ק ו':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **דלטעמ' כו'** וע"ש שנדחק ומפרש דהכא מיירי שרקחן אבל אי הם יבשים באמת אינו מברך כלל כמו בפלפל וזנגבי"ל אלא כיון שאם אכלן רטובים מברך שהכל כיון דלטעמ' עבידי א"כ ה"ה כשרקחן מברך שהכל כמו אלו הי' רטוב ועז"כ מ"א ולא ידענא היכי רמיזי הני תרי דיני דכשהן יבשים שלא יברך עליהם כלל כמו בפלפל וזנגבי"ל. ומ"א ס"ל דלא דמי דדוקא פלפל וזנגבי"ל ודומיהן דלא חזי לאכילה בעינייהו כשהן יבישים לכך אינו מברך עליהם משא"כ אני"ס וגליינד"ר גם יבישים ראוי לאכילה לכן גם כשהן יבשי' מברך עליהם אלא כיון דלטעמי' עבידי כשהן יבשים לכן מברך שהכל ובהכי מיירי בש"ע. וגם כשהם רטובים או מרוקחים דס"ל לב"ח דמברך שהכל כיון דלטעמ' עבידי גם בזה חולק וס"ל למ"א דמברך בפה"א דהא גם פלפלין לטעמיה עבידי ואפ"ה רטוב או מרוקח מברך בפה"א ואפי' בפה"ע הי' ראוי לברך לולי טעם שכ' הרשב"א הובא במ"א סי' ר"ב ס"ק ל"ה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שיערבו כו'** אע"פ שעיקר כו' ור"ל דכה"ג אמרי' בסי' ר"ב סעיף ד' בשותה שמן זית ע"י אניגרון לרפוא' דהוי שמן זית עיקר ומברך כברכת שמן זית דשאני הכא דאפ"ת דחומץ עיקר הא ברכת חומץ וברכת המים שוין שהכל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אינו כו'** וכמ"ש בי"ד סי' קכ"ג. דחומץ דוקא כה"ג אי נגע בו נכרי אינו אוסרו משום יין נסך דאין עליו שם יין אבל באינו חזק כ"ה אוסר במגעו:

והא דלא תי' הרא"ש כן שהקש' למה תנן שעל החומץ מברך שהכל והא קי"ל השותה חומץ ביה"כ פטור. והש"ס מדמה לענין זנגבי"ל ופלפל ברכה ליה"כ. ותי' לחד תי' כמ"ש בש"ע דמיירי שערבו במים ושותהו לרפוא' והוי כשמן ע"י אניגרון דלעיל. והמ"ל דמיירי בחומץ בלי מים אלא שאינו חזק:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **כל שבני כו'** ע' בי"ד כו' דלא תטעה מ"ש בש"ע לברך שהכל הוא משום דפשיטא לי' דלאו יין הוא וא"כ יברך אחריו בנ"ר. לזה כ' דליתא אלא משום דמספקא לי' אי הוא יין או חומץ לכן בברכה שלפניו כשמברך שהכל יצא דעל כלם אם אמר

שהכל יצא אבל מ"מ יש ספק לענין ברכה אחרונה אי יברך ע"ה ועפ"ה או בנ"ר. לכן מספק ישתה יין כו':

האניס"י הוא שבת כו' אפי' נתן בו שמן דהשמן בטל לגבי האניס"י כ"ה בש"ג:

וכ"ה בגמ' דף ל"ט ע"א דמברכי' על מי שבת כמו על שבת ואמר דאשמעי' דל"א לעבורי זוהמא קאתי אלא לטעמי' עביד ומברך עליו:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **שמרי כו'** ואפשר דראוי לשתיה וא"כ אע"ג דמזיקו מ"מ מברך עליו משא"כ שמן זית דאינו ראוי לשתיה לבד בלי אניגרון:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ודאי כו'** אפי' להקל דקי"ל דאין יוצאים ידי מצה אלא בעיסה מן ה' מיני דגן אבל באורז אינו יוצא וקי"ל שם דאם עשה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בו טעם חטין יוצא ידי מצה הרי דאפי' לקולא אזלי' בתר טעם. וא"כ ה"ה דאם יש בו טעם יין ה"ל לברך בפה"ג:

מ"מ לענין כו' כמ"ש בי"ד סי' קל"ד סעיף ה' כצ"ל דסתם יינם בטל בששה חלקים מים וע"כ צ"ל דלא חשיב טעם יין:

ולפמ"ש הט"ז בי"ד סי' קי"ד ס"ק ד' כו' ול"נ דוקא מים וכ"כ הש"ך בנ"ה שם אבל הפר"ח שם מסכים עם הט"ז. ומיהו ביינות שלנו ודאי בטל ובס' א"ר כ' דאפי' הרוב יין אינו מברך בפה"ג:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ואין לברך כו'** ז"ל הרב"י כו' דלא תטעה דמ"ש בש"ע שלא לברך בפה"ג הוא דודאי אין לו דין יין וא"כ יברך בפה"ע להרא"ש בסי' ר"ב סעיף ז' וכן לענין ברכה אחרונה דליתא אלא דספיקא הוא:

דתאני' כל כחם במשקה ר"ל הזגים עיקר כח היין כבר יצא בשעת הדריכה משא"כ תאנים דלא נדרכו ויוצא עתה כל כחם ולכן יש סברא דהתאנים עיקר:

מספיקא יברך שהכל. דהא יש ספק בפה"ג דזגים עיקר או דתאנים עיקר ויברך פה"ע להרא"ש בסי' ר"ב סעיף י' או שהכל להרשב"א שם לכן יברך שהכל דעל כלם אם אמר שהכל יצא דלא כהט"ז דפשיטא לי' דיברך בפה"ע ולא הבנתיו:

ויאכל פרי מז' מינים כו' כדי לצאת ידי הרא"ש בסי' ר"ב סעי' י' דס"ל דמי שריית תאני' דין תאני' יש להם ואינו נפטר בברכ' אחרונ' של יין משא"כ להרשב"א שם דס"ל דדין

מים בעלמא י"ל ומברך אחריו בנ"ר א"כ אינו צריך כאן לפירי מז' מינים דברכת היין פוטרו ואפשר כו' ונפטר כו' וא"כ גם להרא"ש א"צ לאכול פירי מז' מינים:

סעיף יח

(ס"ק יח) אינו מברך דל"ל הנאה דמים אם אינו צמא אינו נהנה בשתייתן משא"כ שאר משקין אפי' אינו צמא מ"מ נהנה בשתייתן:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **הואיל כו'** דחשבי' לה אונס ומותרת לבעלה ישראל וה"ה הכא אע"ג דעכ"פ סופו נהנה מהשתיה או אכילה מ"מ כיון דלכתחלה אנסוהו לכך מקרי אונס ואינו מברך ולא מקרי הנאה:

ובתשובת כו' תשובה דחייב לברך והכי קי"ל וע"כ צ"ל דהרשב"א ס"ל דאין ללמוד דין ברכה מדין אשה הנ"ל וא"כ להרשב"א ה"ה באנסוהו דמברך כיון דטעם הרא"ה (דמיניה נובע הגהת רמ"א דהכא) שלא לברך באנסוהו דמדמהו לאשת ישראל שנאנסה וכיון דהרשב"א ס"ל דאין דומיא ה"ה באנסוהו מברך:

וא"כ כו' האוכל ביה"כ חייב לברך ע"כ ס"ל כהרשב"א דאינו דומה לאשה שנאנס' דלא כהרא"ה:

וידוע דבר פלוגתי' כו' ויליף מהאחרוני' שהביא הרשב"א בתשובה:

דהמתעסק בחלבים כו' אע"ג דלענין שבת בעינן מלאכ' מחשבת ובאינו מתכוין פטור מ"מ בחלבים ועריות חייב אפי' אינו מתכוין דעכ"פ נהנה:

וע' ברבה פ' נשא אתת' אתי' לגבי רבי א"ל נאנסתי א"ל ולא ערב (ר"ל סופך היה ברצון) אמרה לו אם יטבול אדם אצבעו בדבש ויתננו לתוך פיו ביה"כ שמא אינו רע לו ובסוף ערב לו וקיבל דבריה והתירה לבעלה ע"כ הרי דגם במ"ר מדמה אכילת יה"כ לאונס דאשה אלא התם אונס יום הכפורים היה ע"י אחרים:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **הסכנה כו'** ובהתירא קאכיל ר"ל אע"ג דקי"ל בסי' קצ"ו דאוכל איסור אין זה מברך אלא מנאץ מ"מ הכא התירא אכיל כיון שסכנה היא לו:

וא"כ כו' ה"ה לאוכל איסור כו' וכמ"ש הרב"י בש"ע:

דלא כב"ח וריו"ו. דלא כב"ח שנדחק לחלק דרצה להשוות דעת הרא"ש שכ' דחולה שאכל ביה"כ שיברך ודעת ריו"ו שכ' אי אכל דבר איסור לרפוא' אינו מברך והרב"י ס"ל כיון דקי"ל כהרא"ש לענין חולה ביה"כ א"כ לא קי"ל כריו"ו והב"ח ר"ל דמודה ריו"ו לדעת הרא"ש בחולה ביה"כ כיון דאכל התירא רק שהוא בזמן איסור לכן יברך משא"כ

כשאוכל דבר איסור שאסור מצד עצמו לא יברך ומ"א לא ס"ל לחלק דמה בכך שאסור מצד עצמו הא אין בו איסור כלל דמצוה קעביד:

ועוד נ"ל דאף רי"ו כו' דגם רי"ו ל"ל סברת הב"ח דרי"ו לא מיירי אלא באוכל דבר לרפואה שאין עושה להנאתו אע"ג דמ"מ נהנה ס"ל לרי"ו דאינו מברך אבל אם אחזו בולמס מחמת רעבון ואוכל דבר איסור לרעבונו דמתכוין ליהנות וזה רפואתו מודה רי"ו דמברך הרי דגם רי"ו ל"ל סברת הב"ח אבל אנחנו לא קי"ל כרי"ו גם בזה דאפי' אינו מתכוין להנות כיון דעכ"פ נהנה מברך וכמו שכ' ס"ח:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **כתושי' כו'** וכמו שכ' סי' ר"ב סעיף ז' במ"א ס"ק י"ח וכמ"ש שם:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **וורדי' כו'** הוא עיקר הפרי וכל שאינו עיקר הפרי נחתי' חד דרגא וכיון שהוא פרי העץ מברכים עליו בפ"הא וכדלעיל סי' ר"ב סעיף וי"ו בקפריסי':

וה"ל כפירות כו' שמברך כו' ול"א כיון דע"י המים ראוי' לאכיל' המים עיקר ויברך שהכל:

סעיף כד

(ס"ק כד) לרפואה כשתיתא דהיינו קמח מה' מינים שערבו עם מים דאם הוא רך וראוי' לשתיה מברך שהכל כמ"ש סי' ר"ח וס"ל להרא"ה הטעם כיון ששותים אותו שתיתא עיקרו לרפואה ואין בריאים רגילים בו וכ"מ פשטא דגמרא דף ל"ח ע"א ושמן על ידי אניגרון ששותה לרפואה ואפ"ה מברך בורא פרי העץ כמש"ל סי' ר"ב:

דאין הטעם כו' אלא משום דרך הוא ויצא מתורת מאכל ה' מינים והוי משקה:

שאין טובים. לאכול ר"ל שאין טובים אבל רעים לא הוי דאי הוי רעים אינו מברך עליהם כלל כמ"ש מ"א ס"ק י"ט:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **וכל דבר כו'** ופשוט דמיירי כו' דנראה מהרב"י בספרו ומדברי רמ"א שהוקשה לו ממרקחת שנותנו לתוכו בשמים להטעים ואפ"ה אין מברכים על הבשמים ע"כ ס"ל דדין זה שכתב הרמב"ם לאו דוקא בה' מיני דגן אלא בכל דבר הדין כן אם ניתן בו להטעים מברך עליו אע"ג דהוא המיעוט:

וכ"מ בגמ' דף ל"ו ע"ב דאמרי' כל שיש כו' משמע אפי' ה' מינים הוא המיעוט:

א"כ כו' אחר הרוב וא"כ לק"מ ממרקחת וכ"כ בתשו' ה"ה ח"צ וכ"כ בהגהותיו לט"ז ח"מ:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **יברך כו**' ומ"מ כו' דהא דהותר לו לברך שהכל דהא דיעבד על כולן אם אמר שהכל יצא וכיון שהוא ספק והוא כבר אחר שלמד (כמ"ש מ"א לעיל ס"ס ר"ב) הוי כדיעבד ולכן א"א לפוטרו בתוך הסעודה עדיף ודע דמ"ש הט"ז בס"ק ד' לברך על ערבי"ז שוטין הנזרעים בשדה אין מברך עליהם חיין בפה"א והנזרעים בגנה כ' לברך בפה"א אפי' על השרביטים ובשניהם חולק בס' אה"ע ובס' ק"מ ע"ש:

סימן רה

סעיף א

(**ס"ק א**) **וקטניות כו**' וכמ"ש סי' ר"ח ס"ד בהג"ה בכוסס שעורים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וכרוב כו**' וכ"מ בגמ' דמליח כו' לשון וכן אינו מדוקדק דדין כבוש שי"ל דין מבושל לענין ברכה מבואר ס"ס זה אלא מ"א כ' דין בפני עצמו דגם מליח י"ל דין מבושל לענין ברכה מדאמרי' בברכות דף ל"ח ע"ב אייתי ראיה דשלקות במלתייהו קיימי מדאמר רחב"א אני ראיתי את ר"י שאכל זית מליח (פירש"י שהי' מלוח כמה ימים וקי"ל מלוח כרותח) ובירך עליו תחלה וסוף אא"ב שלקות במלתייהו קיימי בתחלה בירך בפה"ע ולבסוף ברכה א' מעין שלש אא"א לאו במלתייהו קיימי בשלמא תחלה בירך שהכל אלא לבסוף מאי מברך ודחי דלמא בירך לאחריו בורא נפשות הרי דאייתי ראיה לשלקות דבמלתייהו קיימא מדמליח במלתייהו קיימא אלמא דמליח דין בישול י"ל לענין ברכה. וחזי' ג"כ שהוא טוב כצ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מבושלים יותר**. ז"ל תר"י כו' ר"ל דמלשון הש"ע משמע אם טובים מבושלים יותר מחיים אע"ג שגם חיין ראוים לאכילה מ"מ מברך עליהם כשהן חיים שהכל אבל תר"י כתבו דוקא אם אין נאכלין חיין כו':

וכ"מ סי' ר"ב סי"ב שכ' ואם אין דרך לאכלן חיין אלא מבושלים חיין מברך עליהם שהכל והבין מ"א מ"ש אין דרך לאכלן חיין ע"כ אין ראויים חיין דאל"כ אפי' מבושלים יותר טובים מ"מ דרך לאכלן גם חיין אע"כ בעי' דוקא שלא יהיו נאכלים כלל חיין וא"כ צ"ל דלשון הש"ע כאן הוא לאו דוקא:

ומ"מ אפשר דאם כו' ר"ל דאין ראי' מפטרזי"ל דאפשר דטוב יותר חי ממבושל ולכן מברכי' עליו חי בפה"א ואע"ג דעינינו רואי' שטוב יותר מבושל היינו משום שדרך לבשלו

עם בשר ואין השבח מצד עצמו של פיטר"זיל והוי כמו תומי וכרתי דאפשר דאם בשלו פיטר"זיל לבד משתני לגריעותא:
ובגמ' אי' (פסחים דף קט"ו ובטור סי' תע"ג ותע"ה) דאם אין לו ירק לטיבול ראשון בליל ראשון של פסח יקח מרור לטיבול א' ויברך עליו בפה"א אע"ג דמרור שאנו לוקחים למצות מרור טוב יותר מבושל אע"כ כיון שעכ"פ גם חי ראוי אע"ג שטוב יותר מבושל מברך עליו כשהוא חי בפה"א ומזה ראיה לתר"י:
עמש"ל סי' תע"ג שהביא מ"א בשם אבי מהרי"ל אם יש לברך על פיטר"זיל חי בורא פרי האדמה ספוקי מספקא לי' מה"ט הואיל וטוב יותר מבושל מחי וגם על מרור כ' מ"א שם וז"ל וצ"ל דמרור שלהם הי' ראוי לאכול חי כמו לאטי"ך עכ"ל. ואפשר דאותו מין טוב חי יותר ממבושל:

סעיף ד

(ס"ק ד) ותומי וכרתי (כ' בס' א"ר בשם א"ח דכרתי היינו מה שאנו קורין אשלי"ך):
וב"ח פסק כו' ואינו מוכרח. ר"ל דהטור כ' בשם הרי"ף דס"ל תומי וכרתי כשהן חיין מברך שהכל ומבושלים בפה"א:
והרב"י כ' דלא ידע מאין יצא להטור זה בדעת הרי"ף דבאמת מבואר ברי"ף דס"ל בין חיין ובין מבושלים בפה"א והב"ח יישב דעת הטור דכן דעת הרי"ף כמ"ש הטור בשמו וא"כ בין חיין ובין מבושלים איכ' פלוגת' אי יברך בפה"א או שהכל דבחיין ס"ל להרי"ף בפה"א והרב"י ס"ל שהכל ומבושל ס"ל להרי"ף שהכל והרב"י ס"ל בפה"א כמ"ש בש"ע ולכן להוצי' א"ע מספק יברך בין חי ובין מבושל שהכל דק"ל ס"ס ר"ד כל דבר שהוא מסופק יברך שהכל ומז"כ מ"א דאין דברי הב"ח מוכרחים בפי' הרי"ף אלא העיקר כמ"ש הרב"י בכוונת הרי"ף דבין חיין ובין מבושלים מברך בפה"א וא"כ חיין לדברי הכל מברך בפה"א והט"ז כ' בס"ק ב' דבין תומי דהיינו שום ובין בצל כשאכלן כשהם קטנים עד שלא הזקינו אז חיין מברך בפה"א אבל כשהזקינו דאין ראוין לאכלן חי כ"א עם פת אז חי מברך שהכל ומבושל בפה"א כמ"ש הטור בשם הרי"ף:

סעיף ה

(**סק"ה**) **אין כו'** לברך על האגוז גמור המטוגן בדבש:
משא"כ כאן דהבשר עיקר. ואין הבשר בא להכשיר ולתקן את תומי וכרתי:
וא"כ כשמטגנין הירקות בשומן דאז אע"פ ששבח הירקות ע"י השומן מ"מ כיון שהשומן בא להכש' ולתקן הירקות מברך על הירקות בפה"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **על המים כו'** והכ"מ כו' להעביר הזוהמ' מן הירקות ור"ל ואח"ז לשפוך המים אבל אי הי' דעתו לאכילת הירקות. וגם המים ג"כ מודה הרמב"ם דמברך על המים בפה"א דלא כמשמעות הד"מ דכה"ג לרמב"ם מברך שהכל:

וז"ל הרא"ש כו' ר"ל הד"מ כ' וברא"ש משמע דאין לחלק ועז"כ מ"א דברא"ש משמע דמחלק אלא היפך סברת הרמב"ם אלא דאם דרך לשלקן בשביל אכילת הירקות אז יברך על המים בפה"א ואם הדרך לשלקן רק בשביל המים מברך שהכל והמרדכי כ' כו' ר"ל דבדברי ד"מ משמע דהרא"ש ומרדכי בחד' שיטה קיימי אבל לא משמע כן במרדכי ניהו דפליג על הרמב"ם מ"מ גם על הרא"ש חולק אלא דס"ל דתלי' אם המים עשוי לטבל או לשתיה נמצ' יש ג' מחלוקת בדבר:

וכ"מ ביומ' כו' דאם עשוי לטבל מקרי אוכל דקי"ל שיעור אכילה לחייב עליה ביוה"כ הוא ככותבת ואם אכל כחצי כותבת ושתה משקין כחצי כותבת אין מצטרפים לחייבו דאין אכילה ושתיה מצטרפים ואמרי' התם דציר שע"ג ירק מצטרף לאכיל' ירק ואם יש בשניהם כותבת חייב דאכשורי אוכל מיקרי וע' במ"א ריש סי' ר"י דוק' ציר שע"ג ירק מצטרף לאכילת ירק וא"כ אין משם ראיה וע"ש במ"א:

וכ"מ בתוס' דף ל"ח ע"א ד"ה האי דובש' כו' שנתנו טעם שמברכים על שכר שעורים שהכל אע"ג דקי"ל כל שיש בו מה' מינים מברכים במ"מ סיימו וז"ל ועוד בשתיה אומר שהכל עכ"ל משמע כהמרדכי אם לא נעשה לטבל אלא לשתות מברך שהכל:

לעיל סי' ר"ד וע"ש במ"א ס"ק ט':

הלכך כו' מתפוחים מברך שהכל ויוצא לד"ה כצ"ל:

ור"ל דלדעת הרא"ש והמרדכי מברכי' שהכל דהא לא נעשו לטבל וגם לא לאכול הירקות ולהמרדכי בעי' שנעשו המשקין לטבל. ולהרא"ש בעינן שנעשה לאכול הירקות אלא דלהרמב"ם ראוי לברך בפה"א דהוי כשלקן לשתותן כיון שהוא מחלוקת הפוסקים וטוב להוצי' נפשיה מפלוגת' לברך שהכל ויוצא לכ"ע דעל כלם אם אמר שהכל יצא:

וזהו לטעם הרמב"ם כו' האמת כ' דהש"ג ס"ל כטעם הרמב"ם ולכן מחלק בין מי שלקות שדרך לשתותן משא"כ מי הלביבות אין דרך לשתותן אבל גם לדעת המרדכי אין לברך על מי הלביבות כ"א שהכל דהא לא נעשו לטבל ולא בא מ"א אלא לאפוקי לדעת הרא"ש יברך במ"מ וכמו שמסיים:

מברך במ"מ כמ"ש התניא. והביאו מ"א סי' קס"ח ס"ק ל': ואם הי' רך. ר"ל כשבישל קמח עם מים או משקין והי' רך שראוי לשתות. בטל ע"ג הלביבות. משא"כ בסי' ר"ח דאין

שם דבר שיברך עליו במ"מ שיתבטלו המשקין לגביה. א"כ ראוי לברך על המים תחלה ואח"כ על הלביבות. דאפ"ת דהמים עיקר מ"מ הלביבו' שהן מה' מינים לא נתבטלו אגב המים אף שהלביבו' הם מועטי' כמ"ש סי' ר"ח סעי' ב' ולכן צריך על הלביבו' לברך במ"מ ואי יברך תחל' על הלביבו' במ"מ ואח"כ על המים שהכל כדינו להקדי' ברכת במ"מ לברכת שהכל כיון דלא ברירא ליה להמ"א דהזופ' עיקר כיון דהלביבו' הן מה' מינים דאין הולכין בהן אחר הרוב. (ועס"ס ר"ד) ואם כן אי יברך תחלה על הלביבות יהי' אחר כך ספק אי נפטרו המים לכן יברך תחלה על המים שהכל דאפי' המים טפלים מ"מ כששותהו קודם העיקר מברך תחלה על הטפל שהכל וכמ"ש רמ"א בהגה"ה סי' רי"ב סעיף א' וע' שם:

וכמו שכ' סי' ר"ח ס"ד במגן אברהם סעיף קטן ז':

סעיף ח

סק"ח סחטן דאשתני לגריעות' והוי ככל המשקין היוצאים מפירות דמברך שהכל כמו שכ' בסי' ר"ב סעיף ח':

סעיף ט

(**סק"ט**) **הלפת כו'** וצ"ל מפני שאין צורתן עליהן כלל. וכמ"ש סי' ר"ב סעיף ז' בתמרים וגודגניות שמיעכן וע' שם במ"א ס"ק י"ח שמסיק דאפי' נימוחו לגמרי אם עדיין צורתן עליהן מברך עליהן כברכתן:

סימן רו

סעיף א

(**סק"א**) **בירך כו'** נ"ל דאותן כו' אם בירך בפה"ע יצא. ובס' א"ר חולק וכן בספר אה"ע והבי' ראיה ממ"ש לעיל סי' ר"ב סעיף ב' מתוך שאין אנו יודעים שיעור פול הלבן לעולם יברך בפה"א עד שיהי' גדול ביותר עכ"ל והיינו משום דבזה יוצא ממ"נ דאפ"ת שכבר יצא מתורת בוסר והוי פרי גמור וראוי לברך עליו בפה"ע מ"מ הא אם בירך על פירות האילן בפה"א יצא וא"א לדברי מ"א טפי ה"ל לו' שיברך בפה"ע דהשת' דמברך בפה"א ניהו דלדידן יצא מ"מ לדעת הרמב"ם דסביר' ליה אם בירך על פירות האילן בפה"א לא יצא א"כ כשמברך על פרי שלא נגמר לגמרי בורא פרי האדמ' אפשר דלא יצא דשמא כבר נגמר וראוי לברך בפה"ע וכשבירך עליו בורא פרי האדמ' לא יצא להרמב"ם מה שאין כן אי יברך בפה"ע דיוצ' לדעת מ"א לכ"ע דאפ"ת דלא הוי גמר מ"מ יצא בברכת בפה"ע והאריך עוד. ולענ"ד א"ל דעל כרחך לא כ' מגן אברהם דאי בירך על דבר שלא

נגמר פריו בורא פרי העץ דיצא. אלא לדידן דקי"ל אם בירך על פרי האילן בורא פרי האדמה יצא משום דעיקר' אילן ארע' הוא וגדל מן הקרקע וכדאית' דף מ' ע"א אלמ' דאזלי' בתר עיקר יניקתו א"כ ה"ה אם בירך על מה שלא נגמר פריו בפה"ע יצא ניהו דעדיין לא מיקרי פרי העץ מ"מ כיון דעיקר יניקתו מן האילן יצא דאזלי בתר יניקתו אבל להרמב"ם דס"ל אם בירך על פירות האילן בפה"א לא יצא אלמ' דס"ל דלא אזלי' בתר עיקר יניקתו א"כ אפשר מודה מ"א דאם בירך על דבר שלא נגמר פריו בפה"ע דלא יצא וא"כ תו לא קשי' דה"ל לו' כיון שאין אנו יודעים שיעור פול הלבן שיברך בפה"ע כדי לצאת גם ידי הרמב"ם. דז"א דאפי' יברך בפה"ע לא יצא ידי הרמב"ם א"כ עדיף טפי לברך בפה"א דזה מבואר להדי' בגמ' דאם בירך על פירות אילן בפה"א יצא משא"כ לברך בפה"ע כיון שאין זה מבואר להדי' בגמ' דאי בירך על בוסר בפה"א דיצא ניהו דהדין דין אמת:

סעיף ב

(**סק"ב**) **היו כו'** ולענין לכתחלה עיין סי' רי"א סעיף ג'. ודאי לכתחלה צריך לברך על כל דבר ברכתו הראוי לו כתקנת חז"ל ובסי' רי"א מבואר דצריך להקדים ברכת בפה"ע לברכת בפה"א:

סעיף ג

(**סק"ג**) **שלא כו'** שבא ליארס וליכנס מיד. ור"ל כמנהגנו שמקדשים תחת החופה ומברכים ברכת אירוסין ואח"כ מקדש האשה וקורין הכתובה ומברכין ז' ברכות הנישואין אבל במקומות שמקדשים זמן רב קודם החופה וכמנהג הש"ס היו מברכין ברכת אירוסין בשעת קידושין ובשעת כניסתן לחופה דנעשה נשואה לא היו מברכים כ"א ברכת נישואין:

שלא באו אלא ליכנס לחופה. ר"ל שהיא כבר מקודשת וכבר ברכו ברכת אירוסין ולכן טעה ולא בירך רק ברכת חתנים דהיינו ז' ברכות נשואין ולא בירך ברכת אירוסין ופסק דאם אח"ז נודע לו שלא קדשה עדיין וצריך לברך עכשיו ברכת אירוסין צריך לחזור ולברך שנית אחר ברכת אירוסין ברכת נישואין:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יותר כו'** דהיינו שלום עליך רבי והיינו ג' תיבות ולא רבי ומורי דהוי ד' תיבות וכך כ' בספר א"ר בשם ל"ח פ' מרובה שכ' כן בשם תוס' דנזיר:

כשיאכל אגוז ישברנו כו' דשמא תהי' מתולעת או נרקבת שלא תהא ראוי לאכילה ונמצ' בירך לבטלה כ"כ בס"ח וכ' של"ה דוק' אגוז אבל פרי אחר כגון תפוח טוב לברך כשהו'

שלם דאפי' יהי' מתולעת מ"מ ישאר בו דבר מועט עכ"פ שיהי' אפשר לאכלו ולא תהי' ברכתו לבטלה וכ' בס' א"ר סי' ר"ב דאם דעתו לקלף הפרי יקלף קודם הברכ' מעט שלא תהי' הקליפה הפסק:

עוד כ' שם דדייק הס"ח וכ' שיש בידו אגוז אחד דאם הי' לפניו הרב' אגוזים ודעתו על כלם יברך קודם שישברנה דאפי' תהיה מתולעת לא תהי' ברכתו לבטלה דהא יש אחרים לפניו שדעתו עליהן ועיין עוד שם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **טוחות כו'** עגבות. היינו אחוריים דלא קי"ל כר"ה דאמרי' בברכות דף כ"ד ע"א שנים שהיו ישנים במטה ערומים זה מחזיר פניו וזה מחזיר פניו (שלא תהי' נגיעת ערוה) וקוראים ק"ש ופריך והא איכ' עגבות (פירש"י דנגעי אהדדי) מסייע ליה לר"ה דאמר עגבות אין בהם משום ערוה. ומסיק עוד לימא מסייע ליה לר"ה דתנן האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה ואע"ג דצריכה לברך בשעת הפרשת חלה ואין בהם משום ערוה שבישיבתה ערותה מכוסה בקרקע ואע"ג דהעגבות מגולות ועכצ"ל דעגבות אין בהם משום ערוה. ודחי כגון שהי' פני' שלמטה טוחות בקרקע שגם עגבותיה מכוסים:

כמ"ש סי' ע"ג דשנים שהיו ישנים ערומים במטה א' אפי' מחזירים פניהם צריכים להפסיק בטלית ביניהם:

ולכן כו' שיהי' כל פניה כו' אם מפרשת חלה כשהיא ערומה:

היינו טעם דנוגע בהן. ר"ל דעגבות דחד נוגע בעגבות דחברו או שאר איברים נוגעים בעגבות חברו אבל עגבות דנפשיה דהיינו כשהוא ערום ואינו נראה רק עגבותיו רשאי לברך וכ"כ בחידושי הרשב"א:

והר"ש פ"ב דחלה כצ"ל:

ובפ' מי שמתו כו' כלו' כו'. ר"ל דהא בירוש' דייק מהמשנה הנ"ל דקתני יושבת וקוצה חלתה ערומה כר"ה דעגבות אין בהם משום ערו' דלא ניח' לי' לאוקמי בטוחות בקרקע וא"כ לדעת הירו' יש לפסוק כר"ה כיון דסתם משנה כוותי' וניהו דהבי' הרא"ש אח"ז ומיהו בפ' מ"ש מוקי לה כו' אין כוונתו דהש"ס דידן חולק על זה וס"ל דלא כר"ה וכ"מ שהירושל' חולק עם תלמוד דידן קי"ל כתלמוד דידן אלא כוונתו דתלמוד דידן דחי הסייעת' מן המשנה אבל כיון דחזינן דהירוש' פסק כר"ה מהיכ' תיתי נימא דתלמוד דידן חולק ולא ס"ל כר"ה ניהו דדחי הסייעת' אבל מ"מ יכול להיות הדין אמת:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **א"צ לברך כו'** בטי"ד סי' י"ט כ' דצריך לברך שכ' וז"ל מי שבירך ע"ד לשחוט בהמות רבות ואח"כ הביאו לו יתר אפי' מאותו מין ואפי' עדיין לפניו מן הראשונים צריך לברך אא"כ היה דעתו על כל מה שיביאו לו עכ"ל הביאו מ"א אח"ז וכאן כ' כמ"ש בש"ע (חוץ ממ"ש בש"ע או ממין אחר שברכתו כברכת הראשון זהו תוס' שהוסיף הרב"י עפמ"ש בספרו הארוך) דאצ"ל אם הוא מאותו המין וא"כ סותר את עצמו ונדחקו ליישב דבשחיטה אין קבע ובאכילה יש קבע ולכן באכילה א"צ לברך למ"א נראה זה דוחק דאדרב' ס"ל סס"ק זה דאדרב' בשחיטה יש קבע יותר מבאכיל':

לכן אציגה כו' ומתוכו יבואר דלק"מ על הטור:

ז"ל הרב"י אין מברכין כו' ר"ל מ"ש הטור אין מברכין כו'. מ"ש מדין אמת המים דמברך ושותה אע"פ שהמים ששותה לא היו לפניו כשבירך:

מוכח מזה כו' דאל"כ מאי קשיא ליה מאמת המים שאני גבי אמת המים דלכך נתכוין תחלה בשעת הברכה וכמ"ש בש"ע אלא ע"כ דס"ל להרב"י דגם דין דהכ' דאין מברכין עד שיביאו לו מיירי שהיה דעתו עליהן ואפ"ה לא מהני וזה הקדים מ"א כדי להוכיח דסעיף זה מיירי בנתכוין לכך וה"ה סוף הסעיף שכתב שהביאו לו יותר מיירי הכי שנתכוין עליהם ובזה יתיישב דעת הטור כמ"ש מ"א אח"ז ומ"ש ואח"כ הביאו כו' הוא סוף דברי הרב"י הנ"ל ור"ל מ"ש הטור אח"כ הביאו לו ר"ל שגם הטור כ' כמ"ש בש"ע אבל מי שבירך על פירות שלפניו ואח"כ הביאו לו יותר מאותו מין א"צ לברך עז"כ הרב"י דלאו דוק' כו': כיון דללפת הפת הם באים ברכת המוציא פוטרתן וא"צ לברך על הפירות ואע"ג דפרי אינו מין פת מ"מ כיון דנפטר בברכת הפת א"צ שיהיו לפניו בשעת ברכת המוצי' א"כ ה"ה הכא אפי' הן מין אחר רק שברכתן שוה לברכת הראשון:

ועמ"ש סי' קע"ט בשם הכלבו עכ"ל הרב"י בסי' זה:

והטור כ' בסי' ר"ו כו' א"כ הטור חולק על הכלבו:

מאותו כו' וכבר כתבתי בסי' כו' רבינו עכ"ל הרב"י בסי' קע"ט:

הרי לך בהדיא דהטור כאן מיירי שהיה דעתו כו' דהא מה"ט הסכים הרב"י עם הטור ורשב"א דכיון דדעתיה עליה כי אינן בשלחן בשעת ברכה מאי הוי. וכן סיים ומיהו היכי כו' שלא היה דעתו עליהן צריך לברך:

וכמ"ש בי"ד סי' י"ט ר"ל דמעתה שוה דעת הטור דהכ' עם מ"ש בטור י"ד:

וצ"ע על הרב"י כו' וזה מיירי בסתמ' דהא כ' הרי"ף כיון שתלוי בדעת בע"ה כו' וכיון דמהני דעת בע"ה כ"ש דמהני דעת עצמו אם היה דעתו עליהן וכיון דהכל בו מיירי דוק' בסתם א"כ אינו חולק על הטור דהא בסתם גם הטור מודה כמ"ש הרב"י גופיה:

ז"ל המרדכי כו ר"ל דמדברי המרדכי מוכח דאפי' קבע על פירות אינו פוטר בסתם:
אם אין המשקין לפניו וכו' ר"ל דקי"ל בסי' קע"ד סעיף ב' דיין פטר כל מיני משקין:
ורמ"א כ' בד"מ כו' לענין שחיטה ה"ה כאן עכ"ל הרי דרמ"א ס"ל דבשחיטה ופירות דיניהן שוה דלא כאחרונים שחלקו ביניהם ופה בש"ע הגיה וטוב ליזהר לכתחלה להיות דעתו כו' ומשמע דרמ"א ס"ל דהמחבר מיירי אפי' בסתם ואפ"ה ס"ל דא"צ לברך ולכן כ' ניהו דדיעבד א"צ לברך בסתם מ"מ לכתחל' טוב יותר שיהי' דעתו עליו בפי' וא"כ ע"כ צ"ל דגם בשחיט' לא ס"ל כטור י"ד אלא כדעת בעל העיטור שהביא טור י"ד שם. וא"כ כיון כו' ר"ל מה"ט כ' רמ"א דטוב ליזהר כו':
וזהו דוחק דהטור יזכה כו'. ר"ל לדעת רמ"א דשחיט' ופירות שוין והא הרב"י פה בש"ע כ' כלשון הטור פה וכיון דרמ"א מפרש דעת הש"ע דמיירי בסתם וס"ל כדעת בע"ה בי"ד א"כ ע"כ גם דעת הטור פה מפרש דמיירי אפי' בסתם א"כ הטור דהכ' סותר למ"ש הטור בי"ד דבסתם צריך לברך:
אך עדיין כו' וכאן פסק דדוק' דעתו כו' וכמ"ש מ"א לעיל בשם הרב בית יוסף בחבורו הארוך דמה"ט הסכים הרשב"א וטור כיון דדעתו עלייהו. א"כ ודאי גם בש"ע פה שהוא כלשון הטור מיירי בדעתו עליה דלא כהגה' רמ"א:
יש קבע לשחיטה הפך מסברת האחרונים שכתבתי סס"ק זה:
ולכן נ"ל דאם קבע כו' ר"ל כיון דמה"ט בשחיטה א"צ לברך דיש קבע לשחיטה א"כ ה"ה אם קבע לפירות:
ואף למש"ל בשם מרדכי דלא מהני קביעות דידן לפירות מ"מ בדבר שהברכות שוות ר"ל דהמרדכי מיירי במשקין עם יין דניהו דבפה"ג פוטר למשקין מ"מ אין ברכתו שוה לברכת משקין לכן גרע מדהכא:
דמשמע דוקא משום דתלוי בדעת בע"ה ר"ל דהרי"ף הגיה בנכנס לבית חבירו לבית המילה א"צ לברך כיון שתלוי בדעת בע"ה ות"ל בלא"ה בבית המילה הוי קבע אע"כ ס"ל דאפי' קבע לא מהני אפי' בדבר שברכותיה שוות:
ועוד דשאני שחיטה ר"ל מלבד דמכל בו מוכח דקביעות לא מהני אלא אפי' גם לדידן י"ל דקביעות לא מהני דהא ראיית מ"א דקביעות מהני מדפסק הרב"י בשחיט' אם עדיין לפניו מהראשוני אצ"ל ע"כ משום דיש קבע לשחיט' כנ"ל עז"כ דאין זה ההכרח די"ל תי' אח' לחלק בדעת הרב"י בין שחיטה לאכיל':
ובמט"מ כו' ואם עדיין לפניו מהראשונים א"צ לברך כצ"ל:

אבל שתה שכר כו' אע"ג כו' צריך לברך וכדעת בה"ע לענין שחיטה דעל מין אחר צריך לברך ובפירות צ"ל ס"ל למ"א אע"ג דשני מינים הם כיון דעכ"פ הכל מין אוכל כחד מין חשיב ליה:

ואף רמ"א מודה בזה ר"ל אף דרמ"א ס"ל אפי' בסתם א"צ לברך והיינו משום דמדמה פירות לשחיטה כנ"ל בעי' דוקא דומיא דשחיטה שיהיו עדיין מונחים לפניו מהראשונים דהא גם בשחיטה אע"פ שכבר שחט הראשונים מ"מ עדיין מונחים לפניו שחוטים משא"כ באכילה מה שאכל כבר חלף והלך לו:

סעיף ח

(**סק"ח**) **רק כו'** ועב"י ס"ס ק"מ די"ח ע"ש סי' ק"מ ס"ק ד' במ"א הביא אותו י"ח דדין דהכ' הוא מהירוש' שכ' נטל בידו תורמס ונפל מידו כו' ושם סי' ק"מ הובא במ"א די"א דלא ק"ל כהאי ירושלמי:

כ' מט"מ בשם ס"ח סי' תתמ"ז וז"ל ס"ח מי שיש לפניו פרי ובירך עליו בפה"ע ולא הוי לפניו פרי אחר ואחר שבירך בא לפניו פרי אחר יותר יפה לא יאכל אלא על מה שבירך ואם יבא לו פרי אחר שבירך על הראשון וכבר אכל הראשון שכבר בירך עליו כיון שלא הי' דעתו ע"ז יברך גם על האחרון עכ"ל ס"ח וס"ל למ"א דמ"ש ברישא ואחר שבירך בא לפניו פ"א יותר יפה כו'. ע"כ מיירי שהיה דעתו בשעת ברכה על פרי יפה שיביאו לו דאי סתם מאי אירי' שהיפה הובא לו אחר שבירך על הראשון הא אפי' הי' היפה לפניו כשבירך על הראשון מ"מ כיון דהוא יפה אינו נפטר בסתם בברכת ראשון אא"כ היה בפי' דעתו בשעת ברכה לפטור גם היפה וכמ"ש רמ"א סי' רי"א ס"ה אע"כ מיירי שהי' דעתו גם על היפה וא"כ מה בכך שלא הי' לפניו הא קתני סיפא ואם יבא לו פרי אחר שבירך כו' כיון שלא הי' דעתו ע"ז יברך כו' משמע דאם הי' דעתו על השני אפי' לא היה לפניו בשעת ברכה מ"מ א"צ לברך על השני א"כ למה כ' רמ"א ברישא דלא יאכל אלא על מה שבירך דבזה אין לחלק בין יפה לאינו יפה אע"כ מ"ש ברישא לא יאכל אלא על מה שבירך ר"ל לא יאכל תחל' אלא על מה שבירך ואחר שאכל הראשון באמת יכול לאכול השני יפה וא"צ לברך שנית על היפה ולפי שפי' זה מוכרח בס"ח לכן כתב מ"א לשון ס"ח כאלו כתב שם להדיא כן יאכל מהראשונים תחלה כו' ודברי ס"ח אלו הן מה שהביא מ"א בס"ק ז' ועמ"ש ע"ז בס' א"ר:

ואם א"ל שהתקופה נופלת ימתין מעט כו' דס"ל דאין סכנה אלא כששות' בשע' שהתקופ' נופלת וכ"כ מ"א לקמן סי' תנ"ה אבל בב"י בסי' תנ"ה כ' דבמרדכי משמע

דמים שהיו תלושים כשנפלה התקופ' אפי' אחר כמה ימים יש סכנה כששותה אותן וע"ל סי' תנ"ה בט"ז:

סימן רז

סעיף א

מ"א נוסח כו' פי' הנוסח עיין בט"ז וכן למה חותמים בלי שם והוא מדברי הטור:
החי"ת היא נקודה בציר"י. ועיין בספר א"ר סימן נ"ד שכתב שמעתי מפי אדם נאמן שחזר בו הגאון תוספו' יום טוב ויאמרנו בפתח עכ"ל:

סימן רח

סעיף א

(ס"ק א) ה' מינים כו' טטרק"י בספר א"ר שהוא מה שקורין האדי"ן:
ועמ"ש סי' תנ"ג כצ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ששלקן כו'** ואפשר דהכא כו' עד שנתמעך דהיינו שהסיר קליפתן ועי"ז אפשר שיתמעכו וידבקו וכמ"ש אח"ז:
וז"ל תר"י כו ור"ל דגם מדברי תר"י משמע דבנתמעך ונדבק הדבר תלוי:
אבל אם בישל כו' פי' שלא הסיר הקליפ' דאי מסיר קליפתן אפי' הן שלמים אפשר שיתמעכו וידבקו. וצ"ל דבין ברישא ובין בסיפ' מלתא דפסיקא נקט ונקט בדישא נכתשו כו' דאז אורח' דמילת' דנתמעכו ובסיפא החטים שלמים והיינו שלא הוסר קליפתן דאז א"א שידבקו וכשהן שלמים והוסר קליפתן לפעמים נתמעכו ונדבקים ע"י שליקה מרובה ופעמים אין נדבקין:
ומ"ש תר"י ונעשה כעין חביץ קדרה ז"ל רש"י דף ל"ו ע"ב חביץ קדרה מין מאכל קפוי כמו חלב שחבצוהו בקיבה כך עושים מאכל קפוי בקדרה ולקמן מפרש לה קומחא ודובשא ומשחא עכ"ל ול' חביץ הוא חבור ודיבוק כדאי' במס' ב"מ דף צ"ט ע"ב מאן דגזל חביצא דתמרי ופירש"י תמרים הנדבקים יחד קרוי חביצא:
אבל בגמ' לא קתני הריפות כו' וניהו דאין מזה ראיה מגמ' מ"מ הדין דין אמת וכדמשמע מהרמב"ם דאין חילוק בין כתושים או שלמים אלא בנתמעך ונתדבקו תליא מלת' אלא דבכתושים אורח' דמילת' שנתמעכו כנ"ל. ומ"ש הט"ז ס"ק י"א וגרופין שנעשו משעורים כתושים כו' פשיטא שמברך בורא מיני מזונות כו' אי נאמר שמסכים לדברי מ"א

מה דנקט כתושין משום דאז ודאי נתמעכו ונתדבקו וה"ה שלמים שהוסר קליפתן אם נתמעכו ונתדבקו דמברך במ"מ ולאחריו מעין ג':

ודייקא כו' כמ"ש התוס' דף ל"ז ע"א סוף ד"ה הכוסס כו':

(ס"ק ג')

ולגמעו פי' לאכלו וע"ס ו'. ר"ל אע"ג דבעלמ' לשון גמיעה פי' שתיה אבל הכא ע"כ גמיעה פי' אכילה והיינו שהוא עב דאי ר"ל שתיה והיינו שהוא רך תיקשי הא מבואר בסעיף ו' דכה"ג מברך עליו שהכל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שלמים כו'** משא"כ באורז דדרך לבשלו שלם והיינו כמ"ש מ"א בסעיף ו' סק"י דס"ל להרב"י דבאורז אפילו לא נתמעך מברך במ"מ ואלו הכא בחיטים בעינן דוקא נתמעך ונדבק לכן חיטים שלא הוסר קליפתן דאין נתמעכין ומתדבקין מברך שהכל דשאני אורז דדרך כו' וכמ"ש מ"א בשם הרב"י בסק"י דאלו למה דס"ל לרמ"א בסעיף ו' דגם באורז בעינן שיתמעך א"כ דין אורז וחיטין שוה א"כ אין מקום לדברי הכ"מ:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **והתו' כו'** דהתם ל"ל עלוי' כו' חילוק זה נאמר בש"ס דף ל"ו ע"א ברכה ראשונה דש"ז דמברך בפה"ע ובקמח ברכה ראשונה שהכל וה"ה דאמרינן כן לענין ברכה אחרונה וכמ"ש מ"א:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בתוך כו'** כ"מ דעת הרב"י ר"ל מדכתב בש"ע לכתחלה סתם לברך אחריו בנ"ר ואח"ז כתב והתוס' נסתפקו כו' וזה דרכו של הרב"י דדעה א' היא העיקרית בעיניו:

ואפשר דאין המים בטלים כו' ר"ל אע"ג דק"ל בסעיף ב' דה' מינים אם ערבן עם ד"א אפילו אותן דברים אחרים הן הרוב מ"מ מברך במ"מ ומ"מ כיון דעיקר דעתו על המים אין המים בטלים לגבי ה' מינים. ומ"מ אין הגרעין בטלים ר"ל אע"ג דעיקר כוונתו על המים ומה"ט אין המים בטלים לגבי הגרעין אע"ג שהן מחמשת מינים מ"מ מהני מעלת ה' מינים שעכ"פ הגרעי' אין בטלים לגבי מים ולכן יברך על המים ועל גרעין מ"מ כיון דאין ברור למ"א דאין המים בטלים לגבי גרעין כתב מ"א לעיל סי' ר"ה ס"ק ו שיברך תחלה על המים שהכל ואח"כ על הגרעין:

מ"ש בש"ע סי' ה' קמח אפי' של חטין ר"ל ל"מ של שעורים דקשה לתולעים כמ"ש מ"א סי ר"ד ס"ק ח' ודאי אינו מברך אלא שהכל אלא אפי של חטין דאין מזיקים אפ"ה אינו

מברך אלא שהכל ול"מ נטחן דק דק דאינו ראוי לאכילה אלא אפילו נטחן קצת כו' דראוי לאכילה וכן קמח קליות דראויה לאכילה אפ"ה אינו מברך רק שהכל:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לאכילה וללעסו כו'**. וכ"מ בגמ' דף ל"ח ע"א דאמרי' פתיתא (דהיינו קמח ששלקו עם מים או משקין) רב אמר שהכל ושמואל אמר במ"מ ואר"ח ולא פליגי הא בעבה מברכים במ"מ והא ברכה מברכים שהכל וסתם עבה משמע אפי' אין ראוי ללעסו וממילא צ"ל דמ"ש הא ברכה ר"ל שראוי לשתי' ואע"ג שאמר סתם רכה י"ל שסמך עצמו על מ"ש תחלה הא בעבה סתם וע"כ ר"ל אפי' א"א ללעסו רק שהוא עב ע"כ מ"ש הא ברכה ר"ל שראוי לשתיה משא"כ איפכ' מ"ש רכה סתם ר"ל אפילו אינו ראוי לשתיה רק אינו ראוי ללעסו וממילא מ"ש הא בעבה ר"ל שראוי ללעסו ואע"ג שאמר סתם עבה סמך עצמו על מ"ש הא ברכה סתם דיותר מסתבר דסמך עצמו מה שכתוב לבסוף על מ"ש בתחלה מלו' איפכ' שסמך עצמו במה שכתוב תחלה על מה שיאמר אח"ז לבסוף: **וכ"מ מפרש"י גבי חביץ כו'** הבאתי לשונו לעיל בס"ק ב' ולשון קפוי שכתב רש"י לא משמע שעב כ"כ עד שיצטרך ללועסו:

סעיף ט

(ס"ק ט) האורז כי' לא יאכלם אלא בתוך הסעודה כצ"ל ותיבת כשנתמעכו ע"כ ט"ס וכ"ה בב"ח דבכ"ע אין לאכלם אלא תוך הסעודה כנ"ל וכן הביא הט"ז בשמו דהא גם בלא נתמעך איכ' ספק לדידן דלא ידעי' מהו אורז או דוחן דהא לדעת מ"א בס"ק י' באורז אפי' לא נתמעך מברך במ"מ ובדוחן בפה"א ולדעת הב"ח שהביא מ"א ס"ק י' בלי ספיקא דדוחן איכ' באורז שלא נתמעך גופי' ספק אי יברך במ"מ:

ובל"ח כ' דסוגיין כו' וכ' בשל"ה סימן לזה וכ"כ מהרמ"ש פת הדראה תיבת הדראה ר"ת "היר"ז "דוחן. "רייז "אורז "הוא:

סעיף י

(**ס"ק י**) **עד שנתמעך ז"ל הרב"י כו'** ר"ל שנרשם על הגהת רמ"א ב"י בשם הרא"ש והר"י וע"ז הקשה מ"א דבב"י מבואר להיפך וע"כ הוא דעת רמ"א עצמו ומקשה עליו למה חלק על הרב"י באין ראיה:

דיש חילוק בין כו' ר"ל הרר"י כתב למ"ד דדוחן דין אורז יש לו וגם דוחן אי בשלו מברך תחלה במ"מ ולאחריו בנ"ר אע"ג דברייתא לא הזכיר' דוחן רק אורז ע"כ כתב הרר"י ליישב דיש חילוק כו' וא"כ מה"ט נקטה ברייתא דהוא מלתא דפסיקא אפילו כשהוא שלם מברך במ"מ:

ומיהו יש לחלק בין חטים כו' ר"ל דלעולם לשון שלם שכתב הרר"י באורז הוא כמובן הפשוט דאינו נתמעך ואפ"ה מברך במ"מ ולענין קושית הרב"י מחטים דבעינן דוק' נתמעך עז"כ הרב"י דיש לחלק בין חטים לאורז דדרך האורז כו' והיינו כמ"ש מ"א בס"ק ב' בשם הב"ח:

אף כשלא נתבשל הרבה לא תשתנה ברכתו מאלו היה מבושל הרבה ונתמעך:

והב"ח כתב דבלא נתמעך הוי ספק. ר"ל מלבד הספק שמא הוא דוחן כמ"ש בס"ק ט' איכ' בלא נתמעך עוד ספק:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **הוא הרוב כו'** וכ"ד הרמב"ם וחזר בו כו' דהטור כתב בשם הרא"ש דוק' אי התבשיל האחר הוא הרוב וכ' ע"ז הרב"י דמשמע דרמב"ם חולק דלא בעי' רוב מדכתב ובלבד שלא יהי' מעורב עם ד"א אלא אורז לבד משמע דא"א האורז לבד אע"פ שאין התבשיל האחר הרוב אפ"ה אינו מברך במ"מ דלא כהרא"ש ובש"ע כתב תחלה לשון הרמב"ם והוא שלא יהי' מעורב עם ד"א כו' משמע אפי' אין התבשיל הרוב ואח"ז סיים כדברי הרא"ש ואם עירב כו' והתבשיל הוא הרוב וכן הקשה הב"ח. ועז"כ מ"א דבש"ע חזר בו וס"ל דגם דעת הרמב"ם כהרא"ש וכמ"ש מ"א ברס"ק זה וכ"ד הרמב"ם. וכתב וכן משמע בכ"מ שהביא שם ע"ד הרמב"ם הנ"ל מ"ש הרא"ש דבעינן שתבשיל יהי' הרוב משמע דס"ל דלא פליגי:

דאטו כו' ר"ל אע"ג דהרמב"ם סתם וכ' ובלבד שלא יהי' מעורב כו' משמע אפי' מעט לא יתערב בו ז"א דסתמא כפי' שלא יתערב עד שהתבשיל יהי' הרוב ולא הוצרך לבאר דאיך ס"ד דאפי' נתערב מעט יברך כברכת התבשיל וכמ"ש מ"א דאטו אם יש באורז מעט כו' וא"כ לא פליג הרמב"ם עם הרא"ש וא"כ גם לשון הש"ע א"ש ואינו סותר א"ע דהא אין ראיה מלשון הרמב"ם שכ' ובלבד שלא יהי' מעורב כו' דאעפ"כ יש לו' דס"ל דבעינן דוק' רוב ממין אחר:

ואף בב"י לא כ' אלא דמשמע כו' ר"ל דגם בב"י לא החליט הדבר לודאי דהרמב"ם חולק עם הרא"ש אלא כ' משמע כו':

סעיף יג

(**ס"ק י"ג**) **נתמעכו כו'** אבל כשמיעך אותן בכף עיקר דרך אכילתן בכך ור"ל וא"כ מברכים בורי פרי האדמה:

ועוד שממשן קיים כו' ועסי' ר"ב ס"ו ר"ל דכתב שם אפילו כתושים הרבה אם לא אבדה צורתה ועדיין צורת הפרי עליו במלתיה קיימא לברך ברכתו כאלו לא נתמעך:

סעיף טו

(ס"ק טו) אם אין בו כו'. וכתב הרב"י בסי' תנ"ג כצ"ל:

גוררים את האורז. ר"ל ממשיכים האורז אחר החטין והרי כאלו גם האורז היה חטין:

ודוק' באורז אבל מין אחר עם חטים לא. וה"ה אורז עם שעורים או אחד מה' מיני דגן ג"כ אינו גוררו אחריו ודוק' חטים עם אורז:

וגבי מצה. ר"ל דבעי למילף דין המוצי' וברכת המזון מהאי מתניתין וכיון דבמשנה קתני חייבת בחלה ויוצא בה ידי מצה ותחלה יליף המוצי' מדין חלה דדיניהם שוה והשתא תו יליף עוד כן ממצה דהא גם דיניהם שוה:

ובשאר מינים. ר"ל הן אורז עם שאר ה' מינים חוץ מחטים או שאר מיני קטניות עם חטים והיכא דליכ' כזית בכא"פ:

ומיהו התם מסיים. ר"ל בירוש' מסיים והובא ברא"ש ברכות פ' כ"מ סעיף ט"ז דפריך בירוש' אהא' כללא הרי פחות מכזית שאין מברכין עליו בהמ"ז אפילו הכי מברכין עליו המוצי' ועל זה משני דלא מיירי בשיעור לו' דשיעור שמברכים עליו המוצי' מברכים עליו בהמ"ז אלא מיירי במין ופירש הרא"ש דר"ל פת שמברכים עליו המוצי' מברכים עליו ברכת המזון וכל שמברכים תחלה במ"מ כגון פת הבא בכסנים ולא קבע עליה אין מברכים לאחריו בהמ"ז אלא מעין ג':

וא"כ צ"ע כו' דבאיכ' כזית בכא"פ י"ל המוציא ולאחריו ברה"מז ואי ליכא כזית בכא"פ בשאר מינים חוץ מחטים עם אורז דתליא בפלוגתא דהמ"מ ורמב"ן עם הראב"ד לא יברך תחלה המוציא:

ול"מ כיוצא בו כו היא כעין קושיא אחרת:

והכא כיון שמעורב כו' ר"ל דלעולם מיירי דליכא כזית בכא"פ ומה"ט לאחריו אינו מברך בהמ"ז כיון דהפסיק באכילת הכזית ע"י אכילת שאר מינים שנתערב בו הדגן הכזית יותר מכא"פ לא מצטרף הכזית יחד דלא עדיף מאלו היה אותו הכזית דגן בעין בלי תערובת והיה שוהה כא"פ דלא היה מצטרף משא"כ המוציא מברך דניהו דאינו מצטרף ולא מיקרי אוכל כזית עכ"פ על כל שהוא ג"כ מברך המוציא:

ועוד דהא גבי חלה כו' ר"ל דבחלה ע"כ אין הטעם דאינו מצטרף מצד שהי' דהא מונח לפנינו כל שיעור חלה ממין דגן וע"כ הא דפטור מחלה בדליכא כזית בכא"פ ע"כ דמתבטל והוה כמאן דליתא כלל וא"כ גם המוצי' לא היה ראוי לברך עליו כה"ג:

וי"ל דלענין ברכ' כו' ר"ל דודאי בהמ"ז דהוא מן התורה יש לו דין חלה וכל מאי דנקר' לחם לענין חלה ה"ה לענין בהמ"ז אבל המוצי' וברכ' א' מעין ג' דהוי דרבנן (לדידן אבל יש סוברים דהוי דאוריית' כדאית' בטור סי' ר"ט) הם אמרו והם אמרו דאפי' ליכ' כזית

בכא"פ אפ"ה מצד מעלת ה' מינים מברך המוצי' ולאחריו מעין ג' אבל בהמ"ז לא דהוי דאוריית' ודינו כחלה:

ומיהו אם לא עירבו כו' עם שאר מינים מברך בה"מ כו' ובס' ל"ח פ' כ"מ ס"ק י"ט כ' אחר שהביא דברי הרד"א בשם הרר"י וכמ"ש פה בש"ע וז"ל ואע"פ שדבריו אמורים שם על העירוב עם קמח אחר של דוחן וכיוצא בו אין נ"ל דדוקא בעירוב עם קמח קאמר אלא דיבר ברגיל והוה וה"ה בכל דבר שעירב הה' מינים והם עיקר עכ"ל ל"ח. ולא הבנתי הלא כ' הרא"ש שם הלכך כל שעיקרו (ר"ל לאפוקי לדבק) מה' מיני אפי' רובו ממין אחר מברכי' עליו במ"מ ולבסוף ברכ' א' מעין ג' והם דברי הש"ס והוא דין המוזכר בס"ב וכאשר רמז עליו פה המ"א וא"כ ע"כ צ"ל דקמח דוקא נקט אבודרהם וכמ"ש מ"א אבל לא ידעתי סברא לחלק בין קמח לשאר דבר:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **בברכה א' מעין ג' נוסח כו'** באמת הוא מעין ד' ברכות של בהמ"ז. כי על המחיה הוא מעין ברכת הזן על ארץ חמדה מעין ברכת הארץ רחם ה' עלינו כו' ועל ירושלי' כו' מעין בונה ירושלי' כי אתה ה' טוב ומטיב מעין ברכת הטוב ומטיב. אבל קראוהו מעין ג' כיון דברכת הטוב ומטיב הוא דרבנן הראוהו ע"ש עיקר בהמ"ז שהוא דאורייתא והם אינו רק ג' ברכות כ"כ תר"י:

וחותם ע"ה ועל הפירות (ב"ח) ר"ל אע"פ שבש"ע לא הכריע אם יחתום ועל פה"ג אך ועל הפירות. אבל הב"ח הכריח לחתום ע"ה ועל הפירות כי כן דעת רוב הפוסקים. אבל המנהג כו' וכ"כ הט"ז דנכון הוא דאי חותם ועל פה"ג כ"ע מודים דיוצא משא"כ כשחותם ועל הפירות יש בו מחלוקת ע"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אינו חותם ובדיעבד כו'** בתוס' דף מ"ד ע"א ד"ה על העץ כו' וז"ל יש שחותמין על הארץ ועל הפירות ויש שחותמין על הגפן ועל פה"ג מיהו לכאורה משמע שא"צ לשנות החתימה שהרי אין אנו משנים רק לו' פרי הגפן במקום פרי העץ. אבל היכי דלא מברכי' על העץ אלא בסתמ' על הארץ ועל הפירות ביין נמי אין לשנות עכ"ל התוס'. הרי שכתבו לכאורה משמע שא"צ לשנות כו' ר"ל דאין בו חיוב לחתום על הגפן ועל פה"ג אלא סגי בסתם אי יאמר על הארץ ועל הפירות מ"מ מודים התוס' דאם אמר על הגפן ועל פרי הגפן דיצא ואפשר דעדיף ואפשר דכוונת התוס' במ"ש ויש שחותמין על הגפן ועל פרי הגפן גם הם מודים שצריך להזכיר גם על הארץ וכמ"ש תר"י דהארץ לעולם עומדת ובכל החתימות צריך להזכיר על הארץ אלא שהם מוסיפים עה"ג ועל פה"ג דהיינו

לפרוט הגפן ולא סגי לחתום סתם ועל הפירות וע"ז כתבו התוס' דא"צ לשנות לפרוט פה"ג וסגי כשיאמר סתם על הפירות אבל ודאי לכ"ע צריך להזכיר על הארץ או אפשר דס"ל דסגי כשיאמר עה"ג ועל פה"ג וא"צ להזכיר ארץ דסגי במה שמזכיר על העץ שיצא ממנו הפרי דהיינו הגפן והוא תמורת הזכרת הארץ שיצא ממנה הגפן אבל לא מצינו להם חבר בפוסקי' שלא להזכיר בחתימה הארץ:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מעין כו'** ע' בטור ר"ל שהרב"י הביא הרב' פוסקי' דבזמן הזה אין להזכיר מעין המאורע א"כ ניהו דקי"ל כהפוסקים דמזכירין מעין המאורע היינו לכתחלה אבל דיעבד סומכים על הפוסקים דא"צ להזכיר מעין המאורע אבל בחנוכה ופורים לכ"ע א"צ להזכיר מעין המאורע וכמ"ש בש"ע. והטעם כ' הלבוש כיון דעל הנסים היא הודא' ראוי להזכירו בהודאה דהיינו בתפלה במודים קודם ועל כולם ובבהמ"ז קודם ועל הכל דשם מזכירים הודאה משא"כ בברכה א' מעין ג' שאין בה הודאה שראוי לסמוך לה הודאה דעל הנסים כ"א במה שאומר ונודה לך על הארץ כו' ושם אינו ראוי להפסיק שיהיה מעין חתימ' סמוך לחתימ' והל"ח פ' כ"מ ס"ק קל"ה כ' עליו שהוא דוחק. וכ' הל"ח הטעם כיון שלא מצינו להזכיר מעין המאורע כ"א בירושלמי ושם לא הזכיר חנוכה ופורים ואפשר הטעם כיון שלא הוזכרו בתורה עכת"ד:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **על הארץ ולא הוי חתימה בשתים**. ר"ל דאמרי' בברכות דף מ"ט ע"א רבי אומר אין חותמים בשתים ופירש"י וז"ל שדומין לעושה מצות חבילות. כי היכי דאמר בפסחים דף ק"ב אין אומרים שתי קדושות על כוס א' ושם בפסחי' כ' רשב"ם הטעם וז"ל דמיחזי עליו כמשא:

שהארץ כו' היא תי' הש"ס שם בברכות:

סעיף כ

(**סק"כ**) **ועל פה"ג כו'** וכ"מ ממ"ש סעיף י"א ר"ל דהא הרב"י בסעיף י"א לא הכריע ונתן הברירה אם לברך על היין על הארץ ועל פה"ג או על הארץ ועל הפירות א"כ עכ"פ אם אמר על הפירות יצא וכיון דהכא בלא"ה צ"ל על הפירות משום פירות של ז' מינים שאכל וא"כ מה לי להרבות בתוספת דברים להזכיר גם גפן וגם לפמ"ש מ"א בס"ק ט"ז שמנהג העולם לחתום ביין על הארץ ועל פה"ג וכ"כ הט"ז שכן נכון לכתחלה היינו דוקא אם אינו צריך להזכיר על הפירות בלי יין אבל כאן שבלי יין בלא"ה משים פירות של ז' מינים צריך להזכיר על הפירות יוצא בזה גם על היין:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ישתה כו'** אע"ג דחותם ע"ה ועל הפירות כמש"ל ר"ל דהא המחבר בסעיף י"א לא הכריע ונתן לאדם הברירה ואם ירצה לחתום על היין על הארץ ועל הפירות א"כ למה סתם כאן שצ"ל בנ"ר על התפוחי' ואינו יוצא בחתימה עה"ג דאין תפוחים בכלל גפן הלא אפשר לו לסיים עה"ג וע"ה ויפטר גם התפוחי' שהן בכלל פירות:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **שתה יין טעם כו'** ואפי' יין חזק כו' ע' ברכות ספ"ז דף נ' ע"א משנה וברייתא שם ע"ב פליגי ר"א ורבנן ר"א ס"ל אין מברכין על היין בפה"ג אלא בפה"ע עד שיתן לתוכו מים דיינם שלהן היו חזקים ולא הי' ראוי לשתיה עד שנתנו לתוכו מים ורבנן ס"ל דאפי' לא נתן לתוכו מים מברכי' עליו בפה"ג דראוי לעשות ממנו אנומלין:
וניהו דקי"ל כרבנן דאפי' יין חזק שצ"ל לתוכו מים אם לא נתן לתוכו מים מ"מ מברכים עליו בפה"ג ס"ד ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד אם בירך עליו בפה"ע יצא קמ"ל דלא:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **אם כו'** וה"ה אם שתה כו' יצא כמ"ש סי' ר"ו ס"ב. ר"ל דסד"א דוקא אם לא הי' לפניו אלא ענבים וטעה ובירך בפה"ג יצא דהוי דיעבד דאם נא' שיחזור לברך בפה"ע יהיה ברכת בפה"ג שבירך לבטלה משא"כ כשבירך על יין בפה"ג ונתכוין לפטור הענבי' ס"ד דהוי כלכתחל' ויצטרך לברך שנית על הענבי' בפה"ע דמ"מ לא יהי' ברכ' בפה"ג לבטלה דהא שתה יין וכן הוא באמת דעת רש"י דף מ"ב אהא דאמר עולא מחלוקת כשברכותיהם שוות אבל דעת הרר"י דאין חילוק דגם כה"ג שבירך על יין בפה"ג ונתכוין לפטור ענבי' מיקרי דיעבד והסכים הרב"י בספרו הארוך לדעת הרר"י ע"ש וכן קי"ל לעיל סי' ר"ו ס"ב דאם הי' לפניו פרי העץ ופרי האדמ' ובירך על פרי האדמ' בפה"א ונתכוין לפטור גם פרי העץ דגם זה מיקרי דיעבד וא"צ לברך שוב על פרי העץ:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **שברכת היין כ' המרדכי כו'** אבל היכי דאין המשקין לפניו כו' והוצרך לברך על המשקין כו' וע' הסכמת מ"א בדין זה לעיל סי' ר"ו סק"ז:
ושל"ה כ' כו' ול"נ דהא אפי' כו' ר"ל מאי דפשיטא לי' לשל"ה דאפי' אמר הב לן ונברך א"צ ברכה אחרונ' לא קי"ל הכי ומיהו היכי דקבע על היין ולא משך עדיין ידו מן היין א"צ ברכה אחרונה על המשקין (וכמ"ש בשל"ה לדידן) וע' סי' ר"ו ס"ה ר"ל לענין ברכה אחרונ' הסכים עמו ולענין ברכה ראשונ' על המשקין מבואר בדברי מ"א סי' ר"ו ס"ק ז' הסכמתו להלכה:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **על התמרי' כו'** משא"כ בדייסא כו' דלא כמ"ש ר"מ רבקש בבאר הגולה וז"ל ולענ"ד הוא רחוק דודאי דייסא מיזן זיין יותר כו' ע"ש ולדברי מ"א א"ש:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **על הספק עוד כ' הלבוש שאם אכל כו'** כצ"ל דיוצא ממ"נ כמ"ש סי"ג דגם על תפוחי' יוצא בברכת על העץ ועל פרי העץ וא"כ אפי' אינו מז' מינים יוצא בברכת על העץ ועל פ"ה משא"כ כשיברך בנ"ר יש לחוש שמא הוא מז' מיני' ואינו יוצא בברכת בנ"ר וא"כ הוי ברכ' לבטל':

ואם הוא משק' כו' דאז אי נסתפק אי הוה יין או שאר משקין דאיז' ברכה אחרונ' שיברך הוי ספק אם יוצא והוי ספק ברכה לבטל' ולכן לא יברך כלל:

וע' בס' א"ר מ"ש על הלבוש:

ודע דהט"ז חולק על הש"ע וכ' דאין כוונ' תה"ד שהוא מרא דהאי דינא דלא יכלל ע"ה כו' אלא לכתחל' לא יאכל דבר שמסופק אם הוא מז' מיני' על סמך שישתה יין ויכלל בו מספק על העץ ועל פ"ה אבל אי כבר אכלו מוד' שטוב שיכלל הספק ע"ש:

סימן רט

סעיף א

(**ס"ק א**) **או כו'** בשכר היוצא מן הגפן. וכ' שם ע"ש יין ושכר אל תשת ור"ל שאינו מין יין אלא מין שכר הנעשים מחרצנים וזגים או שמרי יין וכדומה וכ' שם אף שסתם וכ' שכר מ"מ ממילא נשמע דהש"ס וכן הרמב"ם מיירי בשכר גפני' דאי שכר שעורים לא עבידי אנשי דטעי בין שכר שעורים ליין ובודאי דבר בהוה:

ואף לפירש"י כו' ר"ל דדין זה המבואר בש"ע סעיף א' וסעיף ב' הוא אבעי' דלא אפשיט' בברכות דף י"ב ורוב הפוסקים (חוץ מהתוספות) נקטו האבעי' לקולא מטעם ספק ברכות להקל. אלא שרש"י הי' גרסתו כמ"ש בסעיף א' בשם י"א שהכונה היתה שלא כהוגן והאמירה כהוגן והרי"ף והרא"ש גרסי דהאבעי' היתה כמ"ש בסעיף ב' דתחלת החתימה היתה שלא כהוגן וסופ' כהוגן ומש"ה כ' מ"א ואף לפירש"י כו' ר"ל ל"מ לשיטת הרי"ף דלא הוזכר כלל בש"ס לילך אחר כונתו. וא"כ מנ"ל לו' שאם האמירה שלא כהוגן שיצא משום דכונתו היתה כהוגן דלהרי"ף לא אזלינן כלל בתר כונתו אלא אפי' לפירש"י דנסתפק הש"ס אי הולכים אחר כונתו וא"כ כיון דלא אפשטי' אזלינן לקולא לכן אם אמר שלא כהוגן והכונ' כהוגן ניזל אחר הכונ'. ועז"כ מ"א דגם זה ליתא דלא איבעי' לן

אלא היכי שאמר כהוגן כו' ר"ל שמא לילך אחר כוונתו לחומרא אבל בנידון הרמב"ם לילך אחר הכונ' לקולא זו לא שמענו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וי"א כו'** כ' בלשון וי"א. ר"ל דהאי וי"א שהוא דעת רש"י חולק על דין ראשון שהוא מדברי הרמב"ם כמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה מ"מ ע"כ לאו מה"ט כ' לשון וי"א לו' שחולקים על דין א' דא"כ וי"א שאינו יוצא בזה אלא דוקא שאם לקח כו' ופתח ע"ד לו' בפה"ג ונזכר כו' מבע"ל אע"כ הכוונ' להיפך דדעה אחת שהוא הרמב"ם חולק על דין זה של רש"י:

אבל כו' כמש"ל ס"ק א' דלא אזלינן בתר כוונה כלל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לקח כו'** אע"ג דאמר כהוגן מ"מ כ' לשון י"א דהרמב"ם חולק וס"ל דאזלינן בתר הכוונ' אע"ג דהאמיר' היה כהוגן כ"ש כאן שחלק הרמב"ם:

אבל אם סבר שהוא כו'. ר"ל לא תטע' ניהו דהוכיח מ"א דהש"ע מירי שידע שהוא מים דאי לא ידע הרמב"ם חולק וה"ל לכתוב וי"א וס"ד דמ"מ לדידן דלא קי"ל כהרמב"ם וכמ"ש בס"ק א' א"כ אפי' לא ידע יצא ע"ז כ' מ"א דלא כן דמלבד הרמב"ם בלא ידע לא יצא לכמה פוסקים:

לא יצא לכמה פוסקים כצ"ל דלא כמו שהגיהו בדפוס חדש לא יצא וכ"פ התו' והמרדכי כו'. ומ"ש מ"א סק"א אבל אם סבר שהוא יין ואמר בפה"ג לא יצא לכמה פוסקים אין כוונתו דקי"ל הכי דאדרבא לקמן סי' תפ"ז כ' וז"ל רוב הפוסקים ס"ל אע"פ שלא ידע שהוא י"ט יצא כיון דנזכר וחתם כדין עכ"ל משמע שדעתו לפסוק דלא כהמחבר אלא אפי' לא ידע יצא. וכן פסק הפר"ח לקמן אע"כ דכוונת מ"א דכמה פוסקים ס"ל בלא ידע לא יצא והוא דעת המחבר אבל מ"א לנפשי' לא ס"ל כן:

התוספות ומרדכי כו' ר"ל התוס' פסקו האבעיא לחומרא וגם כתבו בפי' דאי לא ידע לא יצא. וכן המרדכי ורש"י דלרש"י לא הוזכר כלל בש"ס אי התחיל לחתום שלא כהוגן דמקילים והאיבעי' לרש"י היתה אם אמר כהוגן אלא שהכוונה שלא כהוגן א"כ אם התחלת החתימ' שלא כהוגן וגם לא ידע דהוי הכוונ' שלא כהוגן וגם האמיר' ודאי דלא יצא ולרמב"ם כבר כתב לעיל דאפי' היתה האמירה כהוגן רק הכוונ' שלא כהוגן לא יצא כ"ש כשגם האמיר' היתה שלא כהוגן:

וכ"כ סי' תפ"ז ס"ח אחרי כו' ר"ל אם סיים בי"ט בברכה רביעית דהיינו והשיאנו מקדש השבת וחזר בו תכ"ד וסיים מקדש ישראל והזמנים יצא מאחר שהוא יודע שהוא יו"ט:

ומ"מ קשה למה פסקו התוס' כצ"ל:

ואין לו' דס"ל מצות צריכות כו' כמ"ש התוס' שם וז"ל והקשה ר"י מקינון מאי קמבע"ל והא ודאי מצות א"צ כוונ'. והיה אומר הר"י דהיינו בשומע תפלה כו' ולא נתכוין לצאת אבל היכי דנתכוין לברך על היין ונמצא שכר ל"מ עכ"ל הרי כתב דזה גרע אם נתכוין למין אחר מאלו לא נתכוין כלל כמ"ש מ"א. אמנם צ"ב בכוונת מ"א שכ' וא"ל דס"ל מצות צריכות כוונה אי הוא כפשוטו ובכל ענין אפי' לא נתכוין למין אחר מ"מ ס"ל להתוס' כמ"ד מצות צריכות כוונה א"כ מאי קשיא להר"י מקינון והא ודאי מצות א"צ כוונה אדרב' הא להתוס' מצות צריכות כוונה ודוחק לו' דהר"י מקינון שהקשה בסוף הדיבור חולק על מ"ש התו' שם בתחלת אותו דבור דר"י פוסק האיבעי' לחומרא דר"י ס"ל מצות צריכות כוונ'. והר"י מקינון ס"ל דא"צ כוונה וביותר שנראה מלשון התו' שר"י בעל התוס' סתם תי' על קושית הר"י מקינון דהיינו בשומע תפלה כו' והא ר"י ס"ל דצריכות כוונה וא"צ לתרץ כלל קושית הר"י מקינון ואם כוונת מ"א במ"ש וא"ל דס"ל מצות צריכות כוונה דוקא כה"ג שנתכוין למין אחר א"כ הדרא קושיות מ"א לדוכתי' למה פסק לחומרא הא לדברי התו' בזה נסתפק הש"ס כהאי גוונא שנתכוין למין אחר לדידן דמצות אינם צריכות כוונה אי כהאי גוונא דאזלי' בתר כוונה הגרועה וא"כ למה פשיטא לי' להר"י לילך לחומרא בספק ברכות אע"כ צ"ל דכוונת מ"א כפשוטה דר"י פוסק כמ"ד צריכות כוונ' אפי' לא נתכוין למין אחר מ"מ לא יצא אלא במתכוין לצאת ממש ובעל האבעי' הוי ס"ל כמ"ד מצות א"צ כוונ' ולכן נסתפק אי כה"ג שנתכוין למין אחר דגרע אי יצא ולמ"ד צריכות כוונ' באמת ליכא למבעיא כלל ומ"ש הר"י מקינון מאי קמבעי' לי' הא ודאי מצות א"צ כוונה אין כוונת הר"י דקי"ל הכי אלא ר"ל הא ודאי כו' הבעל אבעי' ס"ל א"צ כוונ' דאל"כ מאי נסתפק ודאי לא יצא וכיון דס"ל לבעל אבעי' כן א"כ מאי נסתפק ודאי דיצא ונקט הר"י מקינון צד דס"ל א"צ כוונה וה"ה דהמ"ל ממ"נ בין אי ס"ל צריכות כוונה מאי קמבע"ל ודאי לא יצא ואי ס"ל א"צ כוונה ודאי יצא אלא מהאי טעמא לא נקטו כ"א צד דס"ל א"צ כוונה הואיל ומסקנ' התוס' בתירוצם כי דברי התוס' אינן דברי מקשן ותרצן. והמעתיק דברי תוס' בשעה שכ' הקושיא כבר ידע התירוץ:

ובבהמ"ז לכ"ע כו' ר"ל אפי' להרי"ף דפסק האיבעיא לקולא היינו משום ספק ברכות להקל משא"כ בבהמ"ז שהוא דאורייתא והולכים בספיקו להחמיר וכמ"ש בס"ס זה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ותכ"ד כו'** ומיהו מלשון התוס' משמע כו' דתחלה כתבו בשם ר"י דפסק האבעיא לחומרא וגם פי' האבעיא לפי גרסת רש"י ופירושו ואח"ז כתבו וז"ל ומיהו היה אומר

ר"ת אם היה יודע בבירור שטע' בדבורו שאמר בפה"ע תחת בפה"ג דבתכ"ד יכול לחזור בו עכ"ל ומדכתבו לשון ומיהו כו' משמע דאדלעיל קאי אף שפסק ר"י לחומרא מיהו כה"ג יצא ולכך הוצרך שיחזור בו תכ"ד אבל אחר כ"ד לא יצא וה"ט דהא חזינן דאם היה האמיר' שלא כהוגן גרע מאלו היה הכוונ' שלא כהוגן לרוב הפוסקים חוץ מרמב"ם דהא פסקו האיבעי' לגרסת רש"י לקולא דהיינו אם האמיר' היתה כהוגן והכוונ' שלא כהוגן ואם הכוונה הית' כהוגן והאמירה שלא כהוגן דהיינו דין הרמב"ם ס"ל דלא יצא הרי דיותר אזלינן בתר האמיר' מבתר כוונ' לכן כיון דר"י פסק האיבעי' לחומר' וס"ל כגירסת רש"י הרי דס"ל לר"י אם הכוונ' שלא כהוגן אף דהאמירה היתה כהוגן לא יצא כ"ש היכי דהכוונ' היתה כהוגן דהא ידע איז' מין שהוא כמ"ש מ"א והאמירה שלא כהוגן דלא יצא וא"כ מאי מהני כשמתקן דבריו אחר כ"ד ואומר אז כהוגן הלא כבר הפסיד הברכ' לכן הצריך דוקא שחזר בו תכ"ד ואמר כהוגן ובזה שפיר תיקן האמיר' דקי"ל בכל התור' תכ"ד כדיבור דמי (חוץ מדברים פרטים) אבל להפוסקים דפסקו האבעי' לקולא אם הכוונ' שלא כהוגן והאמירה כהוגן ה"ה איפכ' לגרסת הרי"ף אם הכוונ' כהוגן והאמיר' שלא כהוגן נקטי' לקולא אפי' תקן האמיר' לאחר כ"ד:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אחרים כו'** דלא גרע מנשפך הכוס כמ"ש סי' ר"ז ס"ו נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל מידו או נמאס צ"ל ולברך אע"פ שהיה מאותו מין לפניו יותר כשבירך והגיה רמ"א רק שלא היה דעתו עליו משמע דאם היה דעתו עליו א"צ לברך ומה לי נפל או נמאס או נשפך ומ"א לעיל ס"ק ח' הביא שני דיעות אי בעי' דוקא שהיה דעתו בבירור גם על האחרים או אפי' סתם אמרי' דדעתו גם על אחרים:

שלא הפסיק כדלעיל סי' קס"ז סעיף ו' דאם שח בין ברכת המוצי' לאכילת פרוסת המוציא צריך לחזור ולברך:

ואם לא היה דעתו כו' כמ"ש שם בסי' ר"ו ס"ו:

ונ"ל דיצא מ"ד אקידוש כו' ה"נ דיצא בדיעבד ר"ל דהא לענין קידוש דהוא ברכ' המצות יכול לעשות קידוש וגם לברך בפה"ג על כוס קידוש לאחרים שאין בקיאים אע"פ שלא ישתה הוא מכוס וגם כבר קידש לעצמו כמ"ש לקמן סי' רע"ג סעיף ד' הרי דאחרים יוצאים בברכתו אע"ג שהוא לא יצא בברכתו דהא כבר קידש או אינו רוצ' לטעום מהכוס וניהו דהתם משום ברכת המצו' אפי' לכתחל' מותר לברך לאחרים אפי' הוא אינו טועם אבל שאר ברכת הנהנין אם הוא אינו אוכל עמהם וכמ"ש לעיל ס"ס קס"ז וע"ש הטעם היינו לכתחלה אבל בדיעבד אפי' בשאר ברכת הנהנין יוצאים אפי' הוא לא יצא דדוק'

לכתחלה אסור בשאר ברכת הנהנין כשאינו אוכל עמהם משום דהוי ברכה לבטלה לגבי נפשיה:

ומיהו עמ"ש סי' ריי"ג ס"ב דאם במזיד בירך לבטלה ודאי דגם האחרים לא יצאו אלא הכא הברכה לבטלה הית' בשוגג בזה נסתפק מ"א כ"כ שם:

וכ"מ כאן כו' משמע משום דהוצי' אחרים כו'. ר"ל דע"כ כוונת רמ"א במ"ש דהא דעתו היה לשתות כו' גם הוציא כו' לכן כו' ר"ל חדא כיון דדעתו היה כו' לכן יצא כמ"ש סי' ר"ו סעיף ו' (וכדמסיק מ"א דבחדא דהיינו דעתו סגי) וגם הוציא כו' ר"ל אפי' א"א דדעתו לא מהני מ"מ כה"ג שהוצי' אחרים מהני דגם הוא יצא הרי דקיימינן השת' דדעתו לא מהני אפ"ה יוצ' הואיל והאחרים יצאו ותקשי אדרב' כיון שהוא לא יצא גם האחרים לא יצאו כיון דבירך לבטל' וכ"ש שהוא לא יצא אע"כ ס"ל דאפי' הוא לא יצא מ"מ האחרים יצאו:

ואיכ' דבעי למימר כו' מ"ש אחר ברכת היין כו' הם שני תשו' דין אחד בענין פוקח עורים הוא תשוב' אחרת לא ידעתי מי (ואפשר הוא תשוב' רמ"ע) ודין מ"ש אחר ברכת היין כו' הוא תשובת מ"צ כמו שנרשם:

וטעה כו' צ"ע אם יצא ידי פוקח עורים ראיתי בס' נתיב חיים נדפס מחדש שהגיה שצ"ל וחזר תכ"ד פ"ע יצא ידי פ"ע ולא כתב טעם להגהתו ובלי ספק משום דהוי קשיא ליה במאי נסתפק ה"ז ממש מש"כ בש"ע בסעיף ב' לקח כוס כו' וכן ראיתי בהקדמת ספר תוספת שבת שהביא בשם תשובת פ"מ שנתקש' בזה דהא הך מילתא הוא ממש דברי ש"ע בסעיף ג' והביא משמו שגם הוא הגיה בדברי מ"א אבל בלשון אחר ממה שהגיה בס' נ"ח הנ"ל. ולענ"ד א"צ להגיה כלל דהא מה"ט בסעיף ב' כשהתחיל החתימ' שלא כהוגן וסיים כהוגן דפסק דיצא משום דלפי גירסת הרי"ף הוא איבעיא דלא איפשטא ומשום ספק ברכתו להקל קי"ל דיצא דאם נאמר דלא יצא ויחזור ויברך יש לחוש שמא יצא בברכתו ראשונה ונמצא ברכ' שניה לבטלה וזה טעם ספק ברכות להקל וספיקו של האיבעיא הוא אי אזלינן בתר התחל' או בתר סוף וא"כ ניחא הפסק מ"ש בש"ע בלקח כוס שכר והתחיל לברך בפה"ג וחזר כו' שיצא כיון דאין לו לברך כלל בפה"ג והוי ספק ברכה לבטלה אבל בנדון דהכא דבאמת צ"ל שתי הברכות פ"ע ומ"ע נסתפק והיינו משום דנסתפק בכוונת האבעיא פתח בדחמרא כו' לפי גרסת הרי"ף בתר פתיחה אזלינן או בתר חתימה ר"ל בתר פתיחה שאמר בפה"ג אזלי' א"כ לא יצא אף שחתם שהנ"ב מ"מ אמירת בפה"ג הוה הפסק בין שם ומלכות לחתימה א"ד בתר חתימה אזלינן וההפסק אינו מפסיד ולפ"ז כאן יצא ידי מ"ע דאין בינו לבין שם ומלכות הפסק. ואפ"ת דאין הפסק מפסיד הברכה מ"מ עדיף לו' דיצא ידי מ"ע דליכא הפסק מלו' דיצא ידי

פ"ע דאיכ' עכ"פ הפסק וא"כ יברך אח"ז פ"ע או נימא דספיקו של האיבעי' היה אי נימא דהכל הולך אחר החתימה והיא עיקר וההפסק בנתיים לא מעלה ומוריד א"כ ה"ה הכא די"ל דיצא ידי פ"ע אף דאיכ' הפסק הכל הולך אחר החתימה ויברך אח"ז מ"ע אע"ג שעי"ז א"א שיצא ידי מ"ע ישנה סדר המנהג לברך מלביש ערומים קודם פ"ע דהמנהג לברך תחלה פוקח עורים ואחר כך מלביש ערומים מה בכך הא לפי נוסחת הש"ס וש"ע לעיל סי' מ"ו דראוי לברך תחלה מלביש ערומים ואח"כ פוקח עורים וטעם המנהג ע"ל סי' מ"ו בס' א"ר בס"ק ט':

אבל כו' יצא ידי מלביש ערומים ויברך שנית פוקח עורים דאי נאמר שיצא ידי פ"ע א"כ תהיה הכוונה שלא כהוגן ולא יצא לכמה פוסקים כמ"ש בס"ק ג' לכן עדיף לו' שיצא ידי מלביש ערומים ותהיה אז גם הכוונה כהוגן:

מ"ש כו' במ"ה כך. יצא ידי בורא מאורי האש כו':

ונ"ל דוקא כשנתכוין כו' על הבשמים כו' ומה"ט אצ"ל דבעל תשובה זו חולק על בעל תשובה ראשונה בדין פוקח עורים די"ל דנדון דברכת פוקח עורים מיירי שלא היתה לו כוונה כלל לא על פוקח עורים ולא על מלביש ערומים:

סימן רי

סעיף א

(**ס"ק א**) **האוכל כו'** אכל חצי זית מז' מינים כו' בנ"ר כיון דאין שיעור בז' מינים ומצד הדין גם על ז' מינים ה"ל לברך בנ"ר אלא מצד חשיבותו קבעו לו ברכה מיוחדת וכיון דאין בו כשיעור וא"א לברך ברכה המיוחדת לו עכ"פ לא גרע משאר אוכלים שאינן מז' מינים ומצטרף לחצי זית ממין אחר והוי כאלו אכל כשיעור מפרי שאינו מז' מינים דמברך בורא נפשות רבות גם יש דעות בפוסקים דאפי' אכל חצי שיעור מין ז' ולא אכל שום פרי אחר אפי' הכי מברך על אותו חצי שיעור מז' מינים בורא נפשות רבות וניהו דלא קי"ל הכי מ"מ כה"ג דאיכ' שיעור מצירוף ודאי מברך בורא נפשות רבות לכ"ע:

ע' סי' תרי"ב דכן הדין ביה"כ דאי אכל ככותבת חייב ולענין צירוף מבואר שם כמ"ש מ"א פה ומניה יליף לענין ברכ':

ציר שעל גבי ירק מצטרף לענין יה"כ בכותבת וה"ה לענין ברכה לצירוף כזית:

זבחים דף ק"ט ע"א ד"ה עול' כו' כתבו וז"ל והא דחלב ויין מצטרף (היינו לענין פיגול) אע"ג דחלב בכזית ומשקין ברביעית ה"מ בשתיה אבל דרך אכילה ששרה פתו ביין שיעורו בכזית עכ"ל התוס':

עמ"ש סי' ר"ה ס"ב במ"א ס"ק ו בשם המרדכי:
וכ"מ ממ"ש סי' קצ"ח ס"ה דמוהל שעל הצלי לא מיקרי טיבולו במשקה לענין נט"י ורוטב מקרי טבולו במשקה:
אם שהה יותר מכא"פ היינו מתחלת האכיל' עד סוף האכילה יותר מכא"פ. ושיעור אכילת פרס י"א ג' ביצים וי"א ארבע ביצים וכדלקמן סי' תרי"ב:
ומ"ש מ"א וכ"מ מפרש"י דפי' דטעמ' כו' הוא דף ל"ח:
ולענין שתיה ע' סי' תרי"ב די"א דשיעור צירוף ג"כ הוא כא"פ. וי"א דבשתיה השיעור לצרף כדי שתיית רביעית וזה נראה עיקר למחבר שם שהביא תחלה דעת האומרים כדי שתיית רביעית וכנודע דרך הרב"י. ולענין שתיית הקאפ"ע שדרך אנשי טורקיי"א לשתותו כשהוא חם מאד וא"א לשתות רביעית בפ"א ויש רצו לו' דאפ"ה צריכים לברך אחריה דדרך שתייתן בכך וה"ה בעל משנה למלך בהלכות ברכות הביא ראיה ברורה דל"מ מה שדרך שתייתו כך ושאין לברך אחריו ולכן צריך ליזהר בזה:
לחלק בין יה"כ לב"ח. דיה"כ ביתובי דעת' תליא וביותר מכא"פ לא מיתבא דעתיה אבל הכא בהנא' תליא כיון שהחיך נהנה רביעית או כזית גם ביותר מכא"פ מצטרף ולמעשה צ"ע עכ"ל ע"ת:
דהא כל אסורים שבתורה שוין ליה"כ בזה. ואע"ג דבאסורים לא תליא ביתובא דעתא אלא כיון דכתיב בהו אכילה וביותר מכדי א"פ לא מצטרף לכזית לקרוא אכיל' א"כ ה"ה לענין ברכה דכתיב גבה אכילה אינו מצטרף:
אפי' בפת דקי"ל כל דברים שאין טעונין ברכה אחרונה במקומן אם הלך לחוץ וחזר ורוצה לאכול צריך לברך תחלה על מה שיאכל דקביעות הראשון הלך לו אבל אכל פת והלך לחוץ וחזר א"צ לברך על מה שרוצה לאכול כיון דפת צריך בהמ"ז במקומו שאכל א"כ אף שהלך לחוץ לא נתבטל קביעות הראשון וכשחזר לקבעא קמא קהדר משא"כ כשאכל פת פחות מכזית דא"צ ברכה אחרונה כלל ל"ל לקביעות הראשון חוזר וגרע משאר דברים שא"צ ברכ' לאחריהן במקומן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מרביעית תמלא כלי יין כו'** ודוק' ביין שנגדש כו' לכן יעשה כמ"ש סי' תנ"ו וכ' בס' א"ר וז"ל מנ"ל הא דבע"ב ושל"ה כ' בשם מהרי"ל להדיא דימלא במים וכ"כ הטור לקמן סי' תנ"ו כו' וכ"כ ב"י בי"ד סי' צ"ח בשם מרדכי לענין או"ה כו' עכ"ל ולפ"מ שהבין בס' א"ר כוונת מ"א דדוקא ימלא יין שנגדש ולא מים דשיעור רביעית הוא מעט פחות מביצה ומחצה לכן כשימלא יין שנגדש כשנותנים לתוכו ביצה ומחצה (דבתחלה

כשנותן היין תוך הכלי אין דרך לגודשו כיון שא"א לצמצם הגודש וכשיגדישנו אם יתן מעט יותר משיעור שנגדש ישפוך לחוץ לכן דרך הוא למלאות הכלי מחוק ולא גדוש משא"כ כשנותן לתוכו ביצה ומחצה היין נגדש ממילא מצד עצמו) חסר הגודש משיעור ביצה ומחצה משא"כ אי ימלא מים דליכ' גודש יצא כשיעור ביצה ומחצה. לפ"ז תקשי מה כ' מ"א אבל במים כו' לכן יעשה כמ"ש סי' תנ"ו ומאי מהני בזה אפי' יעשה כמ"ש בסי' תנ"ו מ"מ כיון דממלא מים יצא יותר מרביעית דהיינו כשיעור ביצה ומחצה מצומצם דהוא יותר מרביעית לפי הבנת בעל א"ר דברי מ"א אבל לע"ד אין זה כוונת מ"א דודאי שיעור ביצה ומחצה מצומצם הוי שיעור רביעית אלא שכ' הטור בסי' תנ"ו לענין מדידת שיעור חלה שהוא מ"ג ביצים וחומש ביצה כיצד יעשה ימלא כלי מים ויתן אותו כלי לתוכו כלי ריקן ויכניס לתוכו מ"ג ביצים וחומש ביצה בנחת אחת לאחת והמים היוצאים כלי המחזיק אותן הוי שיעור המדה וכ' אח"ז דכה"ג לא יוכל לכוין בנתינת הבצים לתוכ' כשהוא מלא ור"ל שמא לא ידקדק כ"כ ליתן לתוכ' בנחת וגם ע"י כובד הבצים בנפילתן לתוכו יצא יותר ממ"ג ביצים וחומש ביצה לכן טוב יותר שימלא כלי מים ויער' המים ממנו לכלי אחר ואח"כ יתן בכלי הריקן מ"ג ביצים וח"ב ויחזור לתוכו המים שעיר' ממנו והמים שיותרו הן המדה עכ"ל הטור וכיון שהמ"א כ' כאן לשער כפי דרך הראשון שכ' הטור שימלא הכלי ויתן לתוכו ביצה ומחצה וכה"ג יש לחוש שאינו יכול לכוין כו' כמו שכ' הטור ויצא יותר מביצה ומחצה לכן ס"ל למ"א כשימלא יין שנגדש שיעור הגודש עול' כמעט לשיעור מה שלא יוכל לכוין כו' ונמצא יותר שיעור ביצה ומחצה (מ"מ הדבר ק' שהגודש יהיה מצומצם כפי שיעור היוצא יותר ע"י שלא יוכל לכוין) משא"כ במים יש לחוש לחששת הטור שלא יוכל לכוין כו' ועז"כ שאם אין לו יין למלאות ויצטרך למלאות במים יעשה כמ"ש סי' תנ"ו ור"ל הרב"י בש"ע סי' תנ"ו לא הביא כ"א ההשער' שניה שכ' הטור וה"ה הכא יעשה כן ימלא כלי מים ויער' ממנו המים לכלי אחר ואח"ז יתן לכלי הריקן ביצה ומחצה ואח"ז יערה עליו המים והמים היוצאים הם שיעור ביצה ומחצה מצומצם דכה"ג יוכל לכוין כמ"ש הטור:

פי"ז דכלים משנה ו' דשיעור ביצה ששיעורו חכמים הוא בינונית ובברכות דף ל"ח לענין זית דמשערין בו הוא זית בינוני וה"ה הכא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בריה משמע בחולין כו'** דאמר רב אין שומר לפחות מכפול (ר"ל דשיעור טומאת אוכלין היא כביצה וקי"ל דאפי' אין האוכל לבד הוא כביצה אלא בצירוף השומר שעליו מצטרף אבל אוכל שהוא פחות מפול אין שומר שלו מצטרף להשלים לשיעור ביצה)

ופריך עליה מדתני עדשים בקליפתן מצטרפים הרי דקליפ' היא השומר מצטרף עם העדשה כשיעור ביצה אע"ג דעדש' פחותה מפול ומשני בריה שאני ר"ל עדשה הואיל והוא בריה מודה רב דהשומר מצטרף אע"פ שהוא פחות' מפול והרי עדשים ג"כ גדלים בשרביטי' וגדלים הרבה בשרביט א' אפ"ה קרי לעדש' א' בריה וה"ה קטניות:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לקח כו'** דלא מסתבר לו' שר"י אכל עם הקליפ' כו' ז"ל תר"י על מה דאמרי' דף ל"ח אר"ח ב"א אני ראיתי לר"י שאכל זית מליח ובירך עליו תחלה וסוף א"ל ר' ירמיה לר"ז והא כיון דשקלי לגרעניתיה בצר ליה שיעורא א"ל בזית בינוני סגי. (ר"ל ור' יוחנן אכל זית גדול וכי בציר גרעניתי' עדיין נשאר שיעור זית בינוני) ובירוש' א"י ר"י נסב זית ובירך לפניה ולאחריה והוי רחב"א מסתכל ביה (ר"ל שהיה מתמיה) מפני שגרעינותיו ממעטתה (היינו כקושית הש"ס) ומה עביד ליה ר"י (ר"ל באמת מאי דעתיה דר"י שבירך אחריו הא חסר הגרעין) ומשני משום בריה כו' שכן אם אכל אפי' פרידה אחת של ענב או של רמון טעון ברכה עכ"ל. וכ' הרר"י נראה שתלמוד שלנו חולק דהכא (בתלמוד שלנו) משמע אע"פ שאכל בריה אם פחות מכזית אינו מברך לאחריו ובירוש' משמע שמברך לאחריו אבל לענין הדין אפשר להעמיד תלמיד שלנו עם הירושלמי. ונאמר שאם הוא דבר שאין דרך לאכלו עם הגרעין כגון זית וכיוצא בו צריך שיהיה בו שיעור מלבד הגרעין כיון שאין דרך לאכלו עם הגרעין נמצא שלעולם לא הוי בריה דכשתוציא הגרעין כמו שדרך להוציאו לא ישאר שלם ומפני זה הוצרך לו' בתלמוד שלנו דבזית גדול עסקינן. אבל אם הוא דבר שדרך לאכלו עם הגרעין שלו כגון גרעין של רמון או של ענבים או גודגניות וכיוצא בהם אם אכל אחד מהם אף על פי שאין בין הכל כזית דייני' ליה בריה ומברך לאחריו עד כאן לשון הרר"י. ור"ל דשני מעשים היו מעשה שהוא בתלמוד שלנו היא מעשה אחר ממעשה שהובא בירוש' ושניהם אמת לדינא ובש"ס שלנו הי' מעשה בזית ממש וכמ"ש הרר"י ועובדא דירושלמי ניחזי אנן היכי הוה דע"כ זית ממש לא הוה דהא זית ממש כתב הרר"י דבכל ענין לא הוי בריה אע"כ צ"ל דפרי אחר היה. ומ"ש בירוש' ר"י נסב זית כו' ר"ל שיעור זית וכמ"ש אח"ז ומה היה ל"ל שהיה ענב או רמון וממ"נ אי אכל הגרעין מה תמה רחב"א שחסר הגרעין הא אכלו וגם א"צ לטעם בריה הא בלא"ה היה כשיעור זית ואי לא אכל הגרעין ודאי דלא הוי בריה כיון שאינו שלם אלא ע"כ צ"ל שאכל פרי אחר שאין דרך לאכול הגרעין אלא מה שהוא תוך הגרעין אוכלי' והפרי בצירוף קליפת הגרעין וגם תוך הגרעין היה כשיעור זית. ולכן אמר בירוש' ר"י נסב זית כו' ור"י אכל הפרי וגם מה שבתוך הגרעין כיון שאכל כל מה שראוי לאכול מיקרי

בריה ומברך אף על פי שלא היה בו כזית דהא חסרה הקליפה. ואע"ג דזית ממש אפי' אכל הגרעין לא מקרי בריה וכ"ש אם לא אכל הגרעין דאינו מיקרי בריה אע"פ שאכל כל מה שדרך לאכול שאני זית שצא אכל מן הגרעין כלום אפי' מה שבתוך הגרעין אין דרך לאכול לכן בשום פעם לא מקרי בריה כמ"ש הרר"י משא"כ בשאר פרי כיון שהדרך לאכול על כל פנים תוך הגרעין נמצא אוכל קצת מן הגרעין אם כן אם אכל הפרי ותוך הגרעין מה שראוי ודרך לאכול שפיר מקרי בריה. ולכן כ' מ"א דלא מסתבר לו' שר"י אכל עם הקליפה של הגרעין כו' ר"ל מנ"ל להוכיח דין הנ"ל דאפי' זורק הקליפה ואוכל תוך הקליפה מ"מ מקרי בריה דלמא ר"י אכל גם הקליפה ולכן מיקרי בריה אבל אם היה זורק הקליפה אפי' אוכל תוכו לא מקרי בריה. והא דהסתכל בו רחב"א שגרעיניתיה ממעטתה והא אכל כל הגרעין עם הקליפה מכל מקום הוי ס"ל לרחב"א כיון דהקליפה איננה ראוי לאכילה א"א לצרפו לשיעור זית. לכן שפיר תמה דהא חסר הגרעין ר"ל קליפתו ועז"כ מ"א שזה דוחק שר"י אכל הקליפה כיון שאיננה ראוי לאכילה אע"כ שהקליפה זרק ואכל תוכו ואפ"ה מקרי בריה. וכאן בש"ע מיירי בענבים ורמונים וא"כ הגהת רמ"א אליב' דכ"ע ר"ל מ"ש רמ"א דאם לקח הגרעין ל"מ בריה ובעינן דוקא שאכלו כלו כמות שהוא לכאורה להרר"י אין כלל זה אמת דפירי שדרך לאכול מה שבתוך הגרעין אפי' זרק הקליפה ולא אכלו כמות שהוא אפ"ה נקרא בריה כנ"ל וכ"ש שחולק על הרא"ש דס"ל דאפי' זית אם הובא לפניו שלם עם הגרעין אע"ג שזרק הגרעין כלו אפ"ה הוי בריה וכן היה המעשה בירושלמי ובש"ס דילן בהאי דזית מלוח מיירי שהובא לפני ר"י כשהי' כבר חסר גרעיניתיה ולכן לא הוי בריה הרי דאם הובא לפניו עם הגרעין מקרי בריה אפי' לא אכל הגרעין לזה כתב דז"א דדברי רמ"א הם אליביה דכ"ע דרמ"א קאי ע"ד המחבר שכת' גרגר של ענב או של רמון וכה"ג ל"מ להרר"י צריך שיאכל כלו שכן מבואר להדי' בדברי הרר"י כנ"ל אלא אפי' הרא"ש מודה בענב ורמון:

וע' בי"ד כו' בשם מהרא"י כו' וס"ל כהרא"ש ר"ל דמהרא"י הביא ראי' מכאן לענין איסור דקי"ל בריה לא בטלה דאפי' נתפרר קצת מ"מ מקרי בריה מדהוצרך הרא"ש לו' דזית מלוח שהוזכר בש"ס דילן שהובא לפני ר"י היה בלי גרעין לכן לא הוי בריה ת"ל דע"י שהי' מלוח דרכו להתפרר ממנו קצת אלא ע"כ כה"ג מקרי בריה:

סעיף ה

(ס"ק ה) או רביעית כו' והרב ב"י שגג ע' בט"ז סס"ק ד' ותבין:

משום די"א דעל כביצה כו' דהרא"ש נסתפק במשקין ג' ספיקות בשיעורו דנודע פלוגתא דר"מ ור"י לענין שיעור אכילה בברכות דף מ"ט ע"ב דר"י ס"ל בעי' כביצה דדרש ואכלת

ושבעת אכילה שיש בה שיעור שביעה דהיינו כביצה. ור"מ ס"ל דסגי בכזית דדרש ואכלת זו אכילה וסתם אכילה הוא בכזית ושבעת דרש זו שתיה וקי"ל כמ"ד שיעור אכילה בכזית א"כ ע"כ ושבעת קאי אשתיה ובעינן בשתיה שיעור שביעה ולכן י"ל כמו לר"י דדרש ושבעת על אכילה ס"ל דסגי כביצה וע"כ כביצה הוי שיעור שביעה ה"ה דשתיה לדידן הוה שיעור שביעה כביצה או י"ל דאין לדמות שביעה דשתיה לשביעה דאכילה ודלמא שביעה דשתי' בעינן דוקא רביעית או דלמא לר"מ דסגי לאכילה בכזית ניהו דשתיה אתי מתיבת ושבעת מכל מקום כיון דכתיבי אכילה ושתיה סמוכים זה לזה וכמו באכיל' סגי בכזית ה"ה בשתיה וכי היכי דבאכילה לא בעינן שיעור שביעה ה"ה בשתיה אע"ג דכתיב גבה ושבעת לפ"ז מי ששתה כזית לא ישתה כביצה דא"כ יתחדש לו ספק אחר שמא בכזית לא היה צריך לברך וע"י שישתה כביצה יצטרך ובאמת א"א לברך דשמא בעינן רביעית לכן שב ואל תעשה עדיף שלא יוסיף לשתות על כזית ששתה אלא א"כ ישתה רביעית שאז יצא מכלל הספיקות:

סעיף ו

(ס"ק ו) הטועם לידע אם צריך מלח או תבלין וכוונתו אי צריך עוד מלח ותבלין יוסיף מלח ותבלין לתקנו משמע כו' אחר הבישול דאז אפי' חסר מלח ותבלין אי אפשר לתקנו ואין כוונתו כי אם לידע אם הוא טוב כמות שהוא זה מיקרי יותר אכילה:

וברוקח כו' ויפדו העם כו' דכתיב שמואל א' סי' י"ד ויואל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב כו' וכתיב ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבול אותה ביערת הדבש וישב ידו אל פיו כו' ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך כו' ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ כו' ויאמר שאול כו' מות תמות יונתן. ויאמר העם כו' ויפדו העם את יונתן ולא מת. ופי' באגדת שמואל שאמרו העם לשאול מטעמת א"צ ברכה אלמא טועם לא מיקרי אכילה א"כ לא עבר יונתן את השבועה. דהא גם שאול השביע ארור האיש אשר יאכל:

וצ"ל כיון כו' ר"ל לא תקשי הא כ' בסעיף א' דאפי' אוכל כל שהוא עכ"פ מברך ברכה שלפניו מ"מ הכא גרע ואין צריך לברך כיון שנפשו כו' וגם יונתן תיכף כשא"ל השביע אביך נמנע ולא אכל יותר אע"ג שנתאוה ליותר מזה כנראה מלשון הפסוקים ונמנע מצד איסור השבועה:

מ"מ סברא שניה כו' ר"ל הנה מ"א הביא שני דיעות רש"י ורוקח בפי' טעימה ועז"כ דלדידן אין נ"מ במחלוקת של רש"י ורוקח לפי שנראה למ"א עיקר דעה שניה כמ"ש מ"א בס"ק י' דאם בולע אפי' כל שהוא אפי' כוונתו לטעימה צריך לברך:

ספק כו' דלא מצינו שום פוסק שכ' בהדיא כו' דהטור כ' ומיהו מטעמת א"צ לברך עד רביעית ולכאורה משמע אפי' הוא טועם ובולע וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם מטעמ' א"צ כו'. אבל ר"ח פי' דוקא טועם ופולט כו' עד כאן לשונו והבין הרב ב"י דדעת הטור ורמב"ם דאפי' בולע א"צ לברך ואע"ג דררמב"ם בהלכות תענית כ' והוא שלא יבלע אלא טועם ופולט מ"מ כיון דבה' ברכות כ' סתם מטעמת א"צ ברכה ע"כ צריך לחלק בין תענית לברכה וס"ל להרב"י דגם הרי"ף מחלק בין תענית לברכה אבל מ"א ס"ל דודאי אין חילוק בין תענית לברכה להרי"ף וכן הרמב"ם אע"ג שבה' ברכות סתם מטעמת כו' סמך עצמו עמ"ש בה' תענית דדוקא טועם ופולט וכי הטור כוונתו כן שכ' תחלה לכאורה משמע אפי' כו' ובולע ר"ל כיון דהוזכר בש"ס טועם משמע אפי' בולע ועז"כ וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם מטעמת א"כ לכאורה משמע ג"כ דעתו אפי' בולע ואע"ג דבתענית ס"ל דוקא פולט ע"כ צריך לחלק בין ברכה לתענית כיון דבברכות משמע מסתימת ל' הש"ס ורמב"ם אפי' בולע. ואח"ז כ' אבל ר"ח פי' דוקא טועם ופולט אפי' לענין ברכה הרי דלא חש ר"ח לסתימת לשון הש"ס ופי' דוקא פולט א"כ גם דעת הרמב"ם יש לומר כן ונקט לשון הש"ס כדרכו וגם סמך א"ע על מה שכתוב בהלכות תענית כנ"ל. ומה"ת נעשה מחלוקת בין ר"ח לרמב"ם וכ"ד הרי"ף כנ"ל:

ובירושלמי כו' הובא בריי"ף פ"ק דתענית וז"ל הרי"ף שם גרסינן פרק הקורא בעי מיניה כו' השרוי בתענית מהו שיטעום כו' א"ל טועם ואין בכך כלום. תניא נמי הכי מטעמת א"צ ברכה והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום כו' ומפרשי רבנן דצריך לאזהורי דלא לבלע כלום וס"ל להרב"י דהאי דצריך לאזהורי לא קאי כ"א על תענית ולא נראה למ"א כמ"ש אחר זה דהא תענית וברכה בהדי הדדי תניא בברייתא כנ"ל ואיך א"ל שיהיו חלוקים תענית וברכה וסיים שם הרי"ף בשם ירושלמי דנדרים נדר להתענות (יום א' סתם ולא אמר יום זה והתחיל להתענות יום א') ושכח ואכל איבד תעניתו כו' ומתענה יום אחר. ולא אמרן אלא אם בלע אבל אם טעם כו' מתענה ומשלים אותו היום עכ"ל הרי דתענית בעינן דוקא פולט ולא בולע ובתענית גם הרב"י מודה אלא דעיקר ראייתו דס"ל ברכה ותענית שוה כיון דשניהם בהדדי תניין בברייתא:

סימן ריא

סעיף א

דע דתנן דף מ' ע"ב היו לפניו מינים הרבה. ר' יהודא אומר אם יש ביניהם מין ז' (ר"ל שנשתבחה בהם א"י) דכתיב ארץ חטה ושעורה גפן תאנה ורמון ארץ זית שמן (והוא

רק דבר א' זית שעושה שמן) ודבש (היינו תמרים) עליו הוא מברך וחכ"א מברך על איזה שירצה ובדף מ"א אמר עולא מחלוקת כשברכותיהן שוות (דשניהם פה"ע ונפטר א' בברכת חברו) דר"י סבר מין ז' עדיף וחכמים סברי חביב עדיף אבל כשאין ברכותיהן שוות (פירש"י כגון צנון שברכתו בפה"א וזית שברכתו בפ"ע) ד"ה מברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז ויש בזה מחלוקת דרש"י והרא"ש ור"ה גאון מפרשים דבאין ברכותיהן שוות בין ר"י ובין רבנן מודים דאזיל מעלת מין ז' ומעלת חביב ומברכים על איזה שירצה וגם ס"ל דחביב פירושו מה שחביב לו כל עת אף שעתה חפץ במין אחר והסמ"ג והעומדים בשיטתו ס"ל דבאין ברכותיהן שוות מודה ר"י לרבנן דאזלי' בתר חביב ופי' חביב כנ"ל וכל פוסקים הנ"ל פסקו כר"י והם שני דיעות שהובא בש"ע סעיף א'. והרמב"ם שהוא בסעיף ב' חולק בתרתי דפסק כרבנן דחביב עדיף ממין ז' וחולק גם בפי' חביב וס"ל דחביב ר"ל מה שחביב לו באותו פעם ומעתה נעמוד ע"ד הש"ע וע"ד מגן אברהם:

(**ס"ק א**) **מקדים כו'** אפי' הוא חצי פרי כו' עסי' קס"ח בגמ' שם ר"ל דאמרי' דף ל"ט ע"ב פרוסה של חטים ושלמה של שעורי' ד"ה מברך על הפרוסה של חטים ופוטר השלמה של שעורים היינו משום דאקדמיה קרא לחטין וא"כ הוא הדין הכא וכן שאר הדינים שכ' מ"א דאם שניהם ממין אחד שמקדים השלם ג"כ יליף מסי' קס"ח דכן מבואר שם וכן אחד שלם והשני חביב דשלם עדיף כ"מ סי' קס"ח דאם השלם פת קיבר וקטן והפרוסה פת נקיה וגדולה אפ"ה שלם עדיף אכן בפרוסה חטין ושלמה שעורים אמרי' שם בגמ' דירא שמים מניח פרוסה תוך שלמה ובוצע. והכי קי"ל לעיל סי' קס"ח וא"כ י"ל דה"ה הכא עבדינן כן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואפי' כו'** חטה קודם לזית והיינו כוסס חטה שברכתו בפה"א קודם לזית שברכתו בפה"ע לפי שחטה סמוך ראשון לארץ קמא וזית סמוך ראשון לארץ בתרא וכמ"ש מ"א ס"ק ח' הרי דאפי' אין ברכותיהם שוות אפ"ה מה שמוזכר תחלה בקרא מקדים מיניה:

ותי' הב"ח דה"ק איזה שירצה כו' ר"ל מ"ש הטור וש"ע דבאין ברכותיהם שוות מברך על איזה מהן שירצה אין הכונה לברך בלי בחינה. אלא על אותו שחביב עליו עכשיו ולכך רוצה בו. והטעם כ' הב"ח כיון שאין ברכותיהן שוות ואין א' פוטר חברו וליכא אלא הקדמה בסברא קלה דוחים מעלת מין ז' ומעלת חביב ואזלי' בתר מה שהוא חביב עליו עכשיו וכשעכשיו שניהם שוין בחביבות אז אזלי' בתר חביב תדיר דכיון דנדחה מעלת מין ז' משום מה שעכשיו חביב. ה"ה שנדחה משום מה שחביב עליו תדיר והא דאמרי'

כל המוקדם בפסוק מוקדם בברכה דמה"ט כ' הטור דחטה קודם לזית מיירי כששניהם היינו חטה וזית שוין עליו בחביבות הן עתה והן בכל פעם. דאז אזלילן בתר מין ז' א"כ המוקדם בפסוק קודם:

ואין דבריו עולין כו' כשאין כו' ר"ל דהרא"ש נתן טעם למאי דא' דפליגי דוקא בברכותיהן שוות אבל אין ברכותיהן שוות ל"פ. ותי' וז"ל וי"ל דודאי כשברכותיהם שוות דבברכ' א' פוטר את חבירו. אז מסתבר לברך על ז' מינים ולפטור השני אבל כשצריך לברך על כאו"א לא שייכי זה לזה כלל. כיון שצריך לברך על השני אחר אכיל' הראשון הלכך על איזה מהן שירצה יברך עכ"ל הרי שכ' דבאין ברכותיהן שוות אין שייכות זל"ז כלל. ואיך כ' הב"ח דאעפ"כ יש קדימה לפעמים מה שחביב עתה ולפעמים מה שחביב תדיר ולפעמים מין ז':

והנכון כו' ליישב קושית הב"ח הנ"ל:

דכשנפטר כו' ר"ל היפך מסברת הב"ח בקושייתו דאם הדין בשניהם מוזכרים לפסוק לילך אחד המוקדם בפסוק כ"ש שיש להקדים מה שנזכ' בפסוק למה שאינו נזכ' דאדרבא דוקא כששניהם הוזכרו בפסוק אז הולכי' אחר המוקדם אפי' אין ברכותיהם שוות. אבל לא מקדימין מה שהוזכ' בפסוק למה שלא נזכר והטעם כ' מ"א דמאחר שהקדימו קרא אנן נמי נקדימנו ר"ל ניהו דאין ההקדמ' מעלה באין ברכותיהן שוות. מ"מ למה לנו לשנות מסדר הכתובים בפסוק על חנם אף דליכא טעמא:

וכיוצא בזה כ' בשל"ה. ר"ל שגם של"ה כ' היפך מסברת הב"ח דדוקא כששניהם הוזכרו בקרא הולכים אחר המוקדם אבל המוזכר בקרא אינו מוקדם למה שלא הוזכ' בפסוק אבל נתן טעם אחר ממ"ש מ"א והוא כיון דהרא"ש כ' דמה"ט דבאין ברכותיהם שוות מברך על איזה שירצה כיון דאין א' נפט' בברכת חבירו אין לו שייכות להדדי ונפרדים זה מזה א"כ אם שניהם הוזכ' בפסוק עדיין יש להם דיבוק ולא מיקרי נפרדים. אע"ג שאין א' נפטר בברכת חברו והיינו ששניהם ממין ז' שנשתבחה בהן א"י. א"כ כיון שיש להם חשיבות אחד עי"ז נקראו מודבקים ויש להם שייכות זה לזה עכת"ד:

וע' ברמזים ודו"ק ר"ל שדבריו צ"ע שכ' באין ברכותיהן שוות כגון צנון וזית מברך על איזה מהן שירצה. הרי דס"ל אפי' זית שהוא מין ז' וצנון אינו מין ז' אפ"ה מברך על איזה מהן שירצה כיון דאין ברכותיהן שוות וכמ"ש פה בש"ע ומוכח מזה ג"כ דס"ל דאין קדימה לבפה"ע לבפ"הא. דהא זית פרי עץ וצנון פרי אדמה:

וכ"כ שם ברמזים אח"ז להדי' וז"ל בפה"ע ובפה"א על איזה שירצה יברך קודם עכ"ל ואחר זה כ' כל המוקדם בפסוק מוקרם לברכה וכ' דמה"ט חטה קודם לזית וכן שעורה

קודם לדבש וסיים וז"ל הא דחטה ושעורה קודמים דוקא בעשה מהן תבשיל או פת אבל הכוסס החטה שמברך בפה"א. בפ"הע קודם עכ"ל. ור"ל בכוסס חטה או זית שהיא בפה"ע קודם. וטעמיה ל"ל משום דב"הע קודם לבה"א הא כבר מוכח דאין קדימ' לפה"ע על פה"א. אע"כ משום דס"ל דקרא לא מיירי מכוסס חטה אלא בעשה ממנו תבשיל או פת א"כ כיון דזית מוזכ' בקרא וחטה לא הוזכ' בקרא לכן זית קודמו. א"כ לדידי' תקשי הא כ' שם דצנון וזית מברך על איזה שירצה ה"ל להקדים זית שהוזכר בקרא וצנון לא הוזכר' בקרא. וכ"מ ברא"ש ר"ל לדחות תירץ הב"ח על קושייתו על הטור שכבר כ' מ"א לעיל שתי' הב"ח אין עולה לפ"ד הרא"ש דא"כ היינו צ"ל דהטו' חולק בזה על אביו הרא"ש וזהו דוחק ועכשיו כ' מ"א דהלא גם בהרא"ש גופיה קשיא קושית הב"ח. וברא"ש ודאי ל"ל תי' הב"ח כמש"ל א"כ ע"כ צ"ל כתי' מ"א. דמ"ש ואין להביא ראיה לדבריהם ר"ל לדעת הרי"ף ורש"י דמפרשים אבל אין ברכותיהם שוות כגון זית וצנון ד"ה מברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז שר"ל על איזה מהם שירצה ואע"ג דזית פה"ע וצנון פה"א. ס"ל דאין קדימה לפה"ע על בפה"א דלא כבה"ג דס"ל דפה"ע צרי' להקדים לפה"א. דבפה"ע חשובה דמבוררת יות' וכמ"ש פה בסעיף ג' ולדידיה כ' הרא"ש דצ"ל מה דאמר עולא אבל אין כו' ד"ה מברך על כו' לא מיירי כלל בדין הקדמה אלא קמ"ל דאין ברכותיהן שוות ואין א' פוטר חברו. וכ' הרא"ש דלפ"ז ל' עולא דחוק. וע"ז כ' הרא"ש דאין להביא ראיה לדבריהם דאין קדימה לפה"ע על פה"א מהא דאמרי' כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה אלמא דחטה ושעורה קודמים לגפן דהיינו ענבים אע"ג דחטה מברך בפה"א בענבים מברך בפה"ע אפ"ה חטה קודם די"ל דמיירי שעשאו דייסא או פת דהמוציא או במ"מ ודאי חשובים מבפה"ע. ואת"ל דמיירי בכוסס חטה י"ל דר"ל כל המוקדם בפסוק וברכותיהן שוות עכת"ד הרא"ש. והלא רש"י ס"ל כו' ואכתי תיקשי איך אמרינן כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכ' אפי' אין ברכותיהם שוות הא אפי' צנון וזית דזית מוזכ' בקרא וצנון לא הוזכר בקרא אפ"ה אין קדימה לזית כ"ש כששניהם הוזכר בקר' אלא שא' קודם בהזכרתו דלא יהי' לו דין קדימ' וכקו' הב"ח ותי' הב"ח ל"ל להרא"ש כנ"ל אלא ע"כ צ"ל כמ"ש מ"א ושל"ה דאדרבא היפוך מסבר' הב"ח כנ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בפה"ע כו'** אפי' השני חביב כ"כ התו' דף ל"ט ע"א ד"ה חביב עדיף:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **וי"א כו'** ועס"א די"א כו' והיינו בצנון וזית דזית ברכתו בפה"ע וצנון מברך בפה"א אפ"ה מברך על איזה שירצה כו' וכן יש לנהוג לברך על החביב. דבזה יוצא לכ"ע

דגם למ"ד דמברך על איזה שירצה אינו מפסיד במה שמברך על החביב. דהא על איזה שירצה אין פירושו דעכשיו רוצה בו וחביב עליו (כפי' הב"ח שהובא בס"ק ב') אלא כפשוטו במה שבא בידו לברך בלי טעם אפי' מין האחר חביב עליו תדיר וגם עכשיו חביב עליו מכל מקום יכול לברך על השני א"כ כשמברך על החביב תדיר יוצא לשני הדיעות שבסעיף א'. ואע"ג דאינו יוצא לדעת י"א שבסעיף זה דלדידיה צריך להקדי' בפה"ע לית לן בה:

דהא כו' לרמב"ם לעולם חביב עדיף אפי' יש ביניהם מין ז' וגם ברכותיהן שוות אפ"ה מברך על החביב ואפי' מה שאינו חביב הוא פה"ע והחביב הוא פה"א מכל מקום מברך על החביב דהא גם הרמב"ם קאי על צנון וזית המוזכר בגמ':

ולהרא"ש ורש"י ור"ה כו' הוא דעה שבסעיף א' מברך בצנון וזית על איזה שירצה כיון דאין ברכותיהן שוות:

ולסמ"ק הוא י"א שהובא בסעיף א' חביב עדיף בצנון וזית:

א"כ הוי בה"ג יחיד לגבייהו דס"ל דפה"ע קודם לפה"א. וראוי לברך על החביב כנ"ל דהיינו מה שתדיר חביב עליו. אע"ג דלהרמב"ם מיקרי חביב מה שעכשיו חביב עליו ורוצה בו עכשיו לזה מצטרף הרמב"ם לרוב דעות הפוסקים דאזלינן בתר חביב ולא להקדים פרי העץ:

אבל בענין פי' מהו חביב בזה שוב הוי רמב"ם יחיד ואזלינן בתר רוב הפוסקי' דמפרשים מה שחביב עליו תדיר מיקרי חביב אף שעכשיו אין חביב לו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **כל כו'** ולהרמב"ם כו' אף שדין זה הם דברי הש"ס כתבו דלא קשה מיניה לרמב"ם די"ל דהאי מימרא כל הקודם בפסוק כו' אזלא לר"י דס"ל מין ז' עדיף. והרמב"ם פסק כרבנן דלא אזלינן בתר מין ז' אלא בתר החביב אבל בש"ע ל"ל כן דהא בסעיף ב' הביא דעת הרמב"ם. ובסעיף ד' הביא מימרא דכל הקודם כו' ומשמע דהרמב"ם מודה לזה.

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **תמרי' כו'** הא דלא נקט זית דהוא ראשון לארץ בתרא קורם לשעורה שהוא שני לארץ קמא:

וא"כ היא קודמת לכל. ואי כוסס שעורה בלא"ה זית קודם דזית מברך בפה"ע וכוסס שעורה מברך שהכל כדלעיל סי' ר"ח סעיף ד' בהג"ה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **היא כו'** מבוררת וגם קודמת כו' כצ"ל כ"ה בטור וגם מוכח כן מדברי הגהת לבוש שהבי' בס"ק ח':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כל כו'** קודמי' אפי' לגפן. ר"ל ליין שברכותיו בפה"ג וה"ה דשעורה מעש' קדרה קודם לזית:

ה"ל להגיה בסעיף ה' ולחלוק על המחב' שכ' דקרא מיירי דוקא בעשה תבשיל או פת. בשלמ' הטור כו' ר"ל דין זה של רמ"א בהג"ה זו הם דברי הטו' שכת' כן כל הנאמר סמוך כו':

ועמ"ש ס"א וס"ג ר"ל מ"ש ס"א דלא תיקשי להטור דס"ל דקרא מיירי בכוסס ולכן חטה קודם לזית הא אין ברכותיהם שוות והיא קושית הב"ח שהביא מ"א ס"ק ב' וע"ש מ"ש ובסעיף ג' דלא תיקשי איך תקדום הכוסס חטה לזית. הא חטה ברכתו בפה"א וזית מברך בפה"ע. דהטור ס"ל כמ"ד בסעיף ג' דאין קדימה לפה"ע על פה"א. ופשיטא דלבה"ג היא דעת י"א שבסעיף ג' דפה"ע קודם לפה"א:

גם מ"ש דזית כו'. ר"ל הלבוש כ"כ בהגהתו שם על מה ששאלוהו עמ"ש דזית קודם לשעורה דזית ראשון לארץ בתרא ושעורה שנית לארץ קמא. ממ"נ אי מיירי שעשה תבשיל מן השעור' ואז ברכתו במ"מ א"כ תקדם לזית דהא במ"מ קודם לכל. ואי מיירי בכוסס שעורה ל"ל טעם מוקדם בפסוק ת"ל דפה"ע קודם לפה"א ושעורה ברכתו בפה"א: ובס' א"ר הקשה עליו דהא אין זה ברור ומחלוקת הפוסקים בסעיף ג' אי פה"ע קודם לפה"א:

אדרבא דעה א' שהיא עיקרית בכ"מ ס"ל דאין קדימה לפה"ע על פה"א. ושפיר הוצרך לטעם זתים קודמים לשעור' שמוקדם בפסוק. דטעם זה כולל לכ"ע אפי' למ"ד דאין פה"ע קודם לפה"א וע"ש:

דזית קודם שגדל כו' הוא תי' הלבוש על קושיא הנ"ל דלעולם מיירי בכוסס ואפ"ה הוצרך לטעם קדימת זית שהוזכר תחלה ולא אמר הטעם מפני שברכתו בפה"ע דרצה ליתן טעם אפי' זית קודם שגדל הנץ דגם עליו מברך בפה"א כמ"ש סי' ר"ב בסעיף ב' בהג"ה אפ"ה זית קודם משום שמוקדם בקרא כנ"ל ובס' א"ר הקשה עליו ועל המקשן דהא כוסס שעורה מברך שהכל כמ"ש סי' ד"ח ואם כן להמקש' קשה דה"ל להקשות עדיפא דת"ל דזית קודם דברכתו בפה"ע ושעורה ברכתו שהכל. וגם בתי' הלבוש אינו מתורץ. דניהו

דמיירי בזית שלא גדל הנץ. מ"מ לא אצטריך לטעם קדימת הפסוק ת"ל דבפה"א קודם לברכת שהכל כמ"ש סעיף ג':

לא נ"ל דלא מקדימים כו' ר"ל זית שלא גדל הנץ אין צריך להקדים ממה שמוקדם בפסוק דפסוק לא מיירי כ"א בפרי הנגמר. וכל פרי שלא נגמר לא מיירי ביה קרא ואין לו דין קדימה מצד הקרא:

וכ"מ ברא"ש שהקשה על בה"ג כו' הם דברי הרא"ש שהביא מ"א סס"ק ב' דכתב הרא"ש ואין להביא ראיה מדבריהם כו' ע"ל סק"ב ביאורו. ואין קושיא כו' ר"ל לדעת הלבוש דקרא מיירי אפי' בפרי שלא נגמר אין קושיא לבה"ג מה שהקשה עליו הרא"ש מהא דאמרינן כל המוקדם בפסוק כו' אלמא דחטה ושעור' קודמין לגפן דהיינו ענבים ולס"ד דהרא"ש קרא מיירי בכוסס והא הכוסס חטה ברכתו בפה"א וענבים בפה"ע ולמה יקדי' חטה לענבים וא"א לדברי הלבוש דלמא ענבים דקרא ר"ל בוסר שגם ברכותיהם פרי הארמה כמש"ל ר"ס ר"ב אבל מ"מ שעורה תקשי דהא כוסס שעורה מברך שהכל כמש"ל סימן ר"ח אלא דזה לא תליא בבה"ג וקשיא גם לרש"י והרי"ף דס"ל דאין קדימ' לפה"ע על פה"א מ"מ מודה דפה"ע או פרי האדמה קודמים לשהכל וע"כ צ"ל דסבירא ליה דלא כרמ"א בסי' ר"ח אלא דגם בכוסס שעורים מברך בורא פרי הארמה וע"ש בספ' א"ר אע"ג דלפי האמת ס"ל להרא"ש בכוסס שעורה מברך שהכל מ"מ אינו יכול להקשות בכך על הרי"ף ורש"י שלא יחלוק בעל דין ויאמר דכוסס שעורה מברך בורא פרי האדמה. אבל לבה"ג ודאי קשה:

ובהג"ה בלבוש כתב כו' שם כתב ליישב קושייתו על הלבוש ע"ש באריכות אלא דממילא לפ"ד בעל ההג"ה שם יש לומר גם דברי רמ"א פה ממה שהקשה עליו מ"א רס"ק זה:

דבאמת דיין כו' ר"ל שיש ג' מעלות זו למעלה מזו מעלה א' ברכת במ"מ. מעלה שניה קדומה בפסוק והיא חשובה יותר מברכת במ"מ. מעלה ג' ברכת היין דהיינו פה"ג שהיא חשובה יותר ממעלת קדימ' בפסוק. כ"ש למעלת במ"מ ואעפ"כ ברכת במ"מ קודמת לפה"ג. דבמ"מ יש לו שתי מעלות קטנות דהיינו חשיבת' מצד עצמה שברכתו במ"מ שהיא מעלה א' הנ"ל מעלה שניה שמוקדמת בפסוק לגפן ובצירוף שני מעלות קטנות יחד הם חשובים יותר מברכת בפה"ג אף דבפה"ג חשוב' יותר מכ"א משני מעלות קטנות הנ"ל. ומ"ש הטור הביאו מ"א ס"ק ז' דבמ"מ קודם ליין לפי שהיא מבוררת וגם קודמת כו' אין אלו שני טעמים אלא חד טעמא ר"ל בצירוף שני מעלות קטנות יחד שהיא מבוררת קצת וגם קודמת. ולפ"ז גם דברי רמ"א בהג"ה א"ש ולא קשה קושית מ"א דמשמע מדברי רמ"א דדוקא בשוה לו בסמוכה כו' אבל זיתים קודמים לשעורים ז"א דמעשה קדירה

קודמת לכל עכ"ל מ"א והשתא א"ש דהא מעלת קדימה בקרא עדיף ממעלת ברכת במ"מ לבד כנ"ל ולכן זית שמוקדם בקרא קודם למעשה קדירה אע"ג שברכתו במ"מ ואע"ג דהרב"י ע"כ לא ס"ל הכי וס"ל דבמ"מ עדיף מקדימ' דקרא ומה"ט ס"ל דשעורה מעשה קדרה קודם לזית וכמ"ש מ"א בס"ק ו' דמה"ט נקט תמרים ולא נקט זית כו'. מ"מ לא כתב רמ"א ל' פלוגתא כיון דאין מבורר כן להדיא בדברי הרב"י וכן דרך רמ"א כנודע:

וברמזים משמע כו'. ר"ל דהלבוש דחה דברי בעל הגה' הנ"ל בשתי ידים ע"ז כתב מ"א דברמזים משמע כדברי בעל הג"ה שבלבוש וא"כ י"ל דגם רמ"א ס"ל כן ויתיישב קושית מ"א:

ובכוסס חטה כו' לענ"ד חסר כאן תיבה א' או שתים והוא תי' אחר לקושית מ"א על רמ"א. דלתירוץ זה עפ"י דברי הגהת לבוש מיירי רמ"א דוקא במעשה קדרה של שעורים וכנ"ל. והשתא בא לומר דרמ"א מיירי בכוסס שעורה. ומה שהקשה מ"א מסעי' ה' שכתב הרב"י דכוסס אינו קודם לפה"ע ע"ז כתב מ"א פה דרמ"א ס"ל דאין הפי' בכוסס אזדא לה מעלת מין ז' כלל כיון דקרא לא מיירי ביה אלא דקרא מיירי אפילו בכוסס חטה אלא כיון דאין ברכותיהן שוות אין קדימה כמו שכתב בסעיף א'. והא דאמרינן כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה היינו דוקא בברכותיהן שוות וכתי' השני של הרא"ש (של הרא"ש) לבה"ג כנ"ל בס"ק ב'. או כתי' א' דהיינו בעשה מעשה קדרה דאז אפילו אין ברכותיהן שוות ברכת במ"מ קודם לכל אבל כוסס חטה עם פה"ע דהיינו ענבים וכדומה ממין ז' אין לחטה קדימה לפי שאין ברכותיהן שוות אלא הדין שמברך על החביב וכדעת י"א שהובא בסעיף א' והוא דעת סמ"ק וממילא כששניהם חביבים הולכים אחר מין ז' אע"ג שאין ברכותיהן שוות כיון דלסמ"ק אפי' אין ברכותיהן שוות הולכין אחר החביב ע"כ ס"ל אע"ג דאין א' פוטר חבירו מ"מ גם בקדימ' הולכים אחר החשוב אלא דאז מודה ר"י דאין הולכים אחר מין ז' אלא אחר החביב ודלא כהרא"ש שהביא בס"ק ב' דבאין ברכותיהן שוות לענין קדימה אין מעלה בא' על חבירו ומה"ט ס"ל להרא"ש באין ברכוהיהם שוות מברך על איזה שירצה והוא דעה א' שבשעיף א' וא"כ י"ל מה דמשמע מהגהת רמ"א דזית קודם לשעורה איירי בכוסס שעורה ומיירי כששניהן חביבים עליו דאז הולכין אחר מין ז' וכיון דזית מוקדם לשעורה דזית ראשון לארץ בתרא ושעורה שניה לארץ קמא לכן זית קודם. כנ"ל ליישב כו' וכמש"ל בס"ק ד' ור"ל דניהו דאין כוונת הרב"י כן בסעיף ה' דהא הביא תחלה בסעיף א' דעת הרא"ש באין ברכותיהן שוות מברך על איזה שירצה ואפי' הא' חביב וגם הוא מין ז' ודעה שהביא תחלה היא עיקרית להרב"י כנודע. מ"מ רמ"א

לא הגיה בסעיף ה' דאף דעת רמ"א כסמ"ק וגם י"ל כן דברי הרב"י בסעיף ה' אף שאין האמת כן בכוונת הרב"י מ"מ לא כתב רמ"א בל' מחלוקת וכנ"ל בתי' א' וכדרך רמ"א:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ברכת כו'** פירש כגון כו' דהוי קשיא עליה ל"ל דברכת המוציא חשובה מברכת במ"מ. ת"ל דצריך לברך תחלה המוציא כיון שכבר נטל ידיו ובירך על נטילת ידים אסור להפסיק בין נטילה להמוציא לזה כתב דמיירי שעדיין לא נטל ידיו אלא שיש שלחן ערוך כו' אפי' כה"ג יקדים המוציא ויטול ידיו ויברך. ויברך המוציא ואח"כ יברך במ"מ. וע"ז כתב מ"א ונ"ל דמיירי לחמניות שבלילתן רכה מברך עליהם במ"מ ואם אכלן תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה דהיינו לתענוג ולא לשובע צריך לברך עליהם במ"מ ואין המוציא פוטרתן כמש"ל סי' קס"ח:

דאם הוא תבשיל כו' צ"ל על הפת תחלה ר"ל בלי טעם דהמוציא חשובה אלא שלא לגרום ברכה יתירה דע"י שיברך המוציא יפטור גם התבשיל כמ"ש סוף סימן רט"ו כצ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **ובלבד כו'** אפי' לא נתכוין בפי' ר"ל אלא סתם:

ואם הביאו אח"כ והיינו בסתם עסי' ר"ו מחלוקת הפוסקים:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ומיהו כו'** בהדיא בקרא. ר"ל דודאי דכוסמין בכלל חטים וש"ש ושיפון בכלל שעורים וכמו שכ' הטור סי' ר"ח. מ"מ מה שהוזכר בפירוש בקרא עדיף וכמ"ש סי' קס"ח ס"ק ו':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **כיון כו'** ל"ל קרא בחטה ושעורה להקדימן לאחרים. ר"ל להרב"י דקרא מיירי במעשה קדרה וחשיבי ועבדי מינייהו פת:

ומ"מ בש"ש ושיפון כו' זית קודם כמ"ש סעיף ד' והיינו לפ"מ שיישב מ"א דברי רמ"א שם ע"פ הגהת הלבוש ודלא כהרב"י וכמו שכ' מ"א ס"ק ו':

זה הכלל כו' במ"מ על חטין בפה"ג ה"ה במ"מ על שעורים ג"כ קודם לבורא פרי הגפן כיון שברכתו בורא מיני מזונות ומוקדם לגפן אלא משום דבא לסדר זה אח"ז במ"מ גפן זית וזה דוקא בחטין קודם לבפה"ג וזית. משא"כ שעורים שזית קודם למעשה קדרה של שעורים כיון שמוקדם בקרא וכמ"ש בס"ק ח' ע' שם הגהת הלבוש:

בפה"א ובפה"ע אזלי' בתר חביב. ר"ל מה שתדיר חביב עליו וכמו שכ' בס"ק ד'. שניהם אין ממין ז' יש להקדים פה"ע כדי לצאת ידי בה"ג דפה"ע קודם לפה"א כיון דשווין:

סימן ריב

סעיף א

(**ס"ק א**) **העיקר כו'** וכל שיש בו מה' מינים כו' אפי' ה' מינים הן מעט והדבר שנתערב בו הוא הרוב אפ"ה אזלי' בתר ה' מינים ודוקא שה' מינים באו ליתן טעם אבל אי לא נתנן שם אלא לדבק ולהקפות ה' מינים בטלים בדבר שנתערב בו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כגון שאוכל כלו' דקשה כו'** מ"א בא לישב דמאי הוצרך המחבר באיזה ענין משכחת שיהי' הפת טפל ועז"כ דקשה ממ"נ כו':

ואם הוא רעב ה"ל פת עיקר ומה"ט לפי סדר העולם שאוכלים דג מלוח דהיינו הערינ"ג עם פת פת עיקר ומברך המוציא ופוטר הדג מליח וכ"כ ט"ז ס"ק ב':

וע' בהג"ה עמ"ש סס"ק זה:

וא"ת לברך על פירות המתוקים. ר"ל שכ' לעיל שאכל דבר מתוק כו' ר"ל פירות מתוקים וז"ל גמ' דף מ"ד ע"א תנן הביאו לפניו מליח תחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת זה הכלל כל שהוא עיקר כו' ופריך מי איכ' מידי דפת טפלה לו ומשני ר"א באוכלי פירות גנוסר שנו שהם מתוקים מאד ופי' התוס' כמ"ש המ"א ולהכי קשיא להו דה"ל לברך על הפירות שהן העיקר לכל הבא אחריו:

א"נ כו' באותו מעמד (תוס') פי' דשינה מקומו ר"ל לאחר אכילת הפירות הלך למקום אחר ושם אוכל הדג מליח עם הפת. ולכן כה"ג אפי' נתכוין כשבירך על הפירוח לפטור הדג ופת מ"מ כיון דשינה מקומו צריך לברך שנית וכדלעיל סי' קע"ח ומ"ש דלא כנ"ץ וב"ח יתבאר להבא:

משמע מדבריהם דאלו היה יודע כו'. דהא בתי' א' כתבו דבשעה כו' לא היה שם עדיין מליח ופת דלא היה יודע כו' משמע שלא נתכוין לפטור הדג ופת כיון שלא היה יודע שיחלש לבו ויצטרך לדג ופת אבל אם הוא יודע ונתכוין גם להם נפטרים אע"ג שכתבו שלא היה שם עדיין מליח ופת אע"כ דלא תליא מידי אם היה לפניו או לא אלא אם נתכוין להם והא דכתב התוס' שלא היה שם עדיין מליח כו' אורחא דמלתא נקטו כיון שלא היה יודע שיצטרך להם מסתמא אינו מכינם לשם אבל הכל תלוי בהיה יודע שיחלש לבו ונתכוין להם או לא וכן לתי' השני מיירי שלא הי' לפניו אלא שהיה יודע שיחלש לבו והיה בדעתו על הדג ופת ולולי ששינה מקומו היו נפטרים בברכת הפירות:

וכ"מ סי' ר"ו סעיף ה' שכ' רמ"א וטוב ליזהר לכתחלה להיות דעתו כו' משמע דעכ"פ דעתו מהני אפי' למה שאינו לפניו ולדעת המחבר שם גם מן הסתם דעתו על כל מה שיביאו לו:

וז"ל הב"ח ולתי' א' כו' דהב"ח מפרש תי' השני שלא אכל הפירות באותו מעמד ר"ל שבאמת היה דעתו בשעה שבירך על הפירות גם על הדג ופת אלא כיון שלא הובאו לפניו באותו מעמד כשהיו הפירות לפניו אלא לאחר שגמר אכילת הפירות הובאו לפניו דג ופת לכן צריך לברך עליהם ולתירוץ א' מיירי שהובאו לפניו שעדיין עוסק באכילת הפירות אבל כבר בירך על הפירות קודם שהובאו לפניו ואפי' הכי אי היה דעתו עליהם בשעת ברכה היו נפטרים בברכת הפירות אלא דבתי' א' מיירי שלא נתכוין לפוטרן ולכן מסיק הב"ח דוקא בהובאו לפניו כשעדיין הפירות לפניו אפי' לא היו שם בשעת ברכה אז מהני מה שהיה דעתו עליו בשעת ברכה לפוטרן אבל אי לא הובאו עד אחר שאכל הפירות ל"מ מה שהיה דעתו עליהם בשעת ברכה. וכן הוכיח ממ"ש הב"ח בסי' קע"ז אבל מ"א כ' לפני זה דדעתו עליהם מהני בכל ענין אפי' לא הובאו עד אחר שגמר אכילת הפירות גם מ"ש לפרש תר"י ל"נ כו' שכ' על מ"ש הש"ס באוכלי פירות גנוסר. וז"ל שהפירות גנוסר הם מתוקים ביותר ואין נאכלים אלא עם מלח הרבה כדי שהמתיקה לא יזיק לו ואוכלין אותם עם הפת ונמצא הפת טפלה אל הפירות לפיכך מברך על הפירות ופוטר הפת עכ"ל וס"ל להב"ח דתר"י מפרשים דהתרצן נשאר בסברת המקשן דליכא מידי דהפת טפלה חוץ מפירות גנוסר שהם חשובים מאד לגבייהו הוי פת טפלה אם יצטרך לאכול אחר הפירות דג מליח עם פת אבל לגבי דג מליח לא הוי פת טפל:

לכן כתבו דמברך על הפירות ופוטר הדג וגם הפת והא דקתני במתני' מברך על המליח ר"ל מברך על הדבר שהובא בשבילו המליח דהיינו על הפירות וכן משמע מפרש"י שם. וכ' דלפ"ז יש ליזהר להביא לפניו הדג ופת (והיינו לפי שטתו דלעיל דצ"ל לפניו) בשעת אכילת פירות ויכוין לפוטרן בברכת הפירות אבל אי לא נפטרו ע"י ברכת הפירות אי הדג מליח יפטור הפת דין זה במחלוקת שנוי' בין התו' לתר"י כנ"ל. אבל מ"א ס"ל דלדינא אין מחלוקת בין התוס' לתר"י וגם תר"י מודה דאפי' מברך על דג מליח פוטר הפת דהוי טפלה לגבי דג כה"ג שאכל תחלה פירות מתוקים אלא תר"י מיישבים קושית התוס' דלעיל דה"ל לברך על הפירות כו' ולזה כתבו תר"י דבאמת כך כוונת המשנה ולא אירי כלל שאוכל דג מליח אלא שמולח הפירות עצמן ואוכל עמהם פת דאז מברך על המליח היינו פירות המלוחים ופוטר את הפת:

וכ' בשל"ה כו' והוי כאלו דעתו עליו. ובלא"ה צריך לברך וז"ל של"ה אבל כו' וגם לא היה דעתו כו' וגם אין דרכו כו' ודאי מברך המוציא כשמביאים לו כו' עכ"ל וזה דמברך המוציא ולא שהכל דלא כהגהת ספר נתיב חיים שהגיה והעמיד כאן מ"ש מ"א סס"ק זה ואם לא היה דעתו עליו מברך שהכל כו'. ובלא"ה א"א להגיה כן ומובן בקל ודברי מ"א בסס"ק זה יתבאר שם בע"ה:

וז"ל בעל המאור גבי כו' דמפרש הא דאר"פ דף מ"א ע"ב הלכת' דברים הבאים מחמת סעודה תוך הסעודה אין טעונים ברכה לפניהם ולא לאחריהם כפרש"י שם דבאים ללפת את הפת ומלפת בו ולכן פת פוטרן דהעיקר פוטר הטפל (ולא קי"ל אלא כהתו' וכדלעיל סי' קע"ז) דאל"כ ה"ל לר"פ כו'. ר"ל דהוא מרא דשמעתא דדברים הבאים מחמת סעודה כו' ורצה לו' כיון דלא בא לאשמועי' דהפת פוטר הואיל והוא עיקר דזה מבואר במשנה אלא בא לחדש אפי' אין דעתו עליו למה הוצרך לקבוע מימרא בפני עצמו ה"ל להעמיד דבריו על המשנה דקתני שהעיקר פוטר הטפל ה"ל לר"פ לו' ואפי' אין דעתו עליו:

ואם לא הי' דעתו עליו מברך שהכל על הפת כמ"ש בהג"ה ודאי א"א לו' דקאי אדסמיך לי' דלפ"ז אין הבנה לדברי מ"א אלא חוזר על הראשונים לחלוק על הב"ח ומ"ש בנתיים דברי של"ה ובעל המאור הם דמות הגה' כאלו הוא מוקף בשני חצי עגולה וכדרכו במקומות רבי' וכוונתו דלעיל חלק על הב"ח דס"ל דאם לא נפטרו הדג ופת ע"י ברכת הפירות אין הפת נפטר בברכת שהכל שמברך על הדג אלא צריך לברך על הפת המוציא לדעת תר"י וא"כ בנידון זה הוא מחלוקת התוס' ותר"י כנ"ל. אבל לפי פי' המ"א בתר"י כנ"ל לדינא מודים תר"י דאם לא היה דעתו בשעת ברכת הפירות על הדג ופת מ"מ מקרי פת טפל לגבי דג מליח וא"כ הפת פטור בברכ' שהכל שהוא ברכת דג מליח. ואפי' אוכל הפת קודם הדג מליח כיון דהפת טפל מברך על הפת שהכל כברכת דג מליח וכמ"ש רמ"א בהגה"ה. ובנידון זה שברכ' העיקר היא שהכל מודה המ"א בס"ק ד' להגה' רמ"א ע"ש:

סעיף ג

(**סק"ג**) **הטפל כו'** וצ"ע מ"ש ולא חביב משמע דאף כששניהן שוין (ר"ל בחביבות) דאי בעי דוקא שיהיה הטפל חביב הכי מבע"ל לו' אבל אם הצנון עיקר והזית חביב:

וע"ק דאמרינן בגמ' כו' אהא דתנן היה לפניו מינים הרבה. רי"א אם יש ביניהם מין ז' עליו הוא מברך וחכ"א מברך על איזה מהם שירצ' אמר עולא ל"ש אלא שברכותיהם שוות כו' אבל אין ברכותהן שוות (כגון צנון וזית) ד"ה מברך ע"ז וחוזר ומברך על זה. מיתיבי היה לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר את הזית (כיון דצנון פה"א וברכתו בפה"א וזית היא פרי עץ ותנן בירך על הפירות האילן בפה"א יצא) ומשני כשהצנון עיקר

אי הכי אימא סיפא ר"י אומר מברך על הזית שהזית מין ז'. ול"ל לר"י הא דתנן כל שהוא עיקר כו' מברך על העיקר ופוטר כו'. וכ"ת הכי נמי דלית ליה. והתניא ריי"א אם מחמת הצנון בא הזית מברך על הצנון ופוטר את הזית ומשני לעולם כו'. וקשיא למ"א לפי הבנת הרב"י דברי הא"ז לא מקשה הש"ס מידי דע"כ צ"ל דס"ל לא"ז הא דאמר עולא אבל אין ברכותיהן שוות מברך כו' כדעת הסמ"ק ר"ס ריי"א דבכה"ג מודה ר"י לחכמים דחביב עדיף ואזלי' בתר דחביב דל"ל דס"ל כהרא"ש והוא דעה א' שבסי' ריי"א דבאין ברכותיהן שוות אין עדיפות לא לחביב ולא למין ז' לענין הקדמה אלא מברך על איזה שירצ'. דא"כ איך כ' הא"ז דאם אין העיקר חביב מברך על הטפל תחלה (משום דהוא חביב דלא כמובן מלשונו כמ"ש מ"א לעיל) ואחר כך על העיקר הא אין עדיפות בחביבות לענין הקדמ' אע"כ ס"ל כהסמ"ק דבאין ברכותיהן שוות אזלינן בתר החביב לכ"ע. ומינה דאם שניהם שוין בחביבות אזלינן בתר מין ז' וכמ"ש מ"א סי' ריי"א סס"ק ח'. א"כ מאי פריך ול"ל לר"י הא דתנן כל שהוא עיקר כו' דלמא א"ל והא דתניא דת"ק ס"ל בצנון וזית דמברך על הצנון. וריי"א מברך על הזית שהוא מין ז' מיירי ששניהם שוין בחביבו'. ולכן ס"ל לת"ק דמברך על הצנון שהוא עיקר ולא איכפ' לך במין ז' דהכי ס"ל לחכמי' ור"י ס"ל דמברך על הזית שהוא מין ז' דמעלת מין ז' לר"י דוחה מעלת הצנון שהוא עיקר כמו דלחכמים דוחה מעלת חביב למעלת שהוא עיקר ה"ה דלר"י מעלת מין ז' ואידך ברייתי' דקתני מודה ר"י דמברך על הצנון כשהוא עיקר מיירי שהצנון חביב ומעלת חביב עדיף באין ברכותיהם שוות ודוחה מעלת מין ז' והא דאיצטריך ר"י לומר באידך ברייתא אם מחמת הצנון בא הזית כו' דהיינו שהצנון עיקר ת"ל בלא"ה מעלת חביב עדיף ממין ז' היינו משום דבא לו' דהצנון פוטר את הזית ולכן בעינן שיהי' הצנון עיקר:

קאי אמ"ש רש"י כו' אהא דמשני הש"ס הב"ע כשהצנון עיקר פירש"י שבשבילו התחיל כו'. ותוכן כוונ' מ"א לפרש מ"ש הא"ז דה"מ כשהצנון עיקר וחביב אין פי' חביב פה כמו בכל דוכתי אלא חביב פה פי' שחפץ בו ע"י שנחלש לבו וכדומה ועי"ז ודאי היא עיקר. ומ"ש הא"ז אבל אם הצנון עיקר ולא חביב. ר"ל דלכאורה נראה שהוא עיקר אבל לא חביב ר"ל שאין רגלים לדבר שחביב עליו עתה יותר מהזית כי לא בחלש לבו וגם לא נראה סבה אחרת שיהיה צנון עיקר רק דרך העולם שיהיה הצנון עיקר אצלם. מ"מ לא אמרי' מסתמא צנון עיקר כיון שאוכל שניהם יחד:

דמין שבעה עדיף. כששניהם שוין בחביבות:

או יש לומר כבה"ג דבורא פרי העץ עדיף. וכדלעיל סי' ריי"א דבורא פרי העץ קודם לבורא פרי האדמ':

וא"ל שיברך בפה"א כו' השתא בא לפרש מ"ש הא"ז ואפושי ברכות עדיף כו' דמאי ענין לאפושי ברכות כיון דאין הצנון עיקר א"כ בין מברך על הצנון תחלה או על הזית תחלה אין א' פוטר א"ח וצריך גם לברך על השני ולזה אמר דס"ד לברך תחלה על הצנון בפה"א ולפטור את הזית:

מי ששורה כו' ואוכלו לעכל. דכה"ג כתב מ"א בסי' הע"ד ס"ק י"א דצריך לברך על היי"ש. אלא כיון ששורה בו מעט פת ס"ד דהפת עיקר ופוטר היי"ש:

ועיין בתוס' דף מ"א כו' ובראי"ש שם:

כ' בשל"ה כו' מה שציין לעיין בתו' וראי"ש הוא כדי להבי' עליה דברי של"ה דכשאוכל מעט פת למתק השתיה ה"ל פת טפל. וא"צ לברך עליו ונפטר בברכת המשקין שהן עיקר דלא תימ' דלא מיקרי טפל אלא כשבא לסלק ההיזק של מאכל הראשון כגון שאוכל דג מליח שמזיקו לבד. ולכך אוכל גם פת לסלק ההיזק. וכן דג המליח הוי טפל לגבי פירות גנוסר שדג מליח בא לסלק ההיזק של מתיקות של פירות גנוסר. אבל פת הבא למתק השתיה שאינו בא לסלק היזק לא מיקרי טפל. וסברא זו הוזכר בשל"ה שם (וכן בתשובת רמ"א סי' א') או תרצה לחלק דוקא כשהעיקר וטפל שניהן מיני אוכלים ולא כשאר משקה והשני אוכל וגם סברא זו הוזכר בשל"ה. וע"ז הביא דברי התוספות והרא"ש דמוכח מדבריהם דאין לחלק בא' משני חלוקים הנ"ל שכתב אהא דפירש"י הא דר"פ בדברים הבאים מחמת הסעודה תוך הסעודה דאין טעונים ברכה דמיירי שמלפתי' בהם הפת ומטעם דהפת עיקר פוטרן. הקשו התוס' והרא"ש א"כ הא דפריך הש"ס שם אי הכי יין נמי נפטריה פת. ותיקשי היכי דמי אי כששותה יין לבדו הלא כה"ג אינו טפל לפת. ור"פ לא פטר אלא מידי דמלפת בו הפת. ואי מיירי כששרה פתו ביין הא כה"ג באמת לא אשכחן שצריך שיברך על היין. והרא"ש כתב להדי' שם כששורה פת ביין א"צ לברך על היין שהוא טפל לפת. הרי מבואר דשני חלוקים הנ"ל ליתנהו דהא יין ופת אוכל ומשקה הוא. וגם אין היין בא לסלק היזק אפ"ה מקרי טפל לגבי פת. וא"כ דינו של של"ה אמת:

יטול ידיו בלא ברכה. ר"ל דא"צ נטילה כיון שלענין ברכת המוציא הוי טפל לגבי שתי' וא"צ לברך המוציא ה"ה דבטל לענין נטילה. או י"ל דמ"מ צריך נטילה דהא טעם נטילה לפת מטעם סרך תרומה וכדלעיל ריש הלכות נט"י וא"כ אפי' א"צ לברך המוציא. מכל מקום גזרה דסרך תרומה איכ'. והביא ראיה מסי' קנ"ח דעל דבר שטבולו במשקה אף דאין מברך עליו המוציא מכל מקום בעי נטילה אלמא דנטילה והמוציא אין תלוי' זב"ז:

וכן מסתבר ליה אלא לפי שלא מצא להדי' בשום פוסק דצריך ליטול לדבר טפל לכן יטול בלא ברכ' וע"ש הביא עוד ראיות:

ובתשובת רמ"א סי' א' כ' שא"צ נטיל':

דס"ל כיון שהוא טפל לענין ברכות המוצי' ה"ה דא"צ נטילה ודחה שם ראיות החולקים להצריך נטיל' מדברי תר"י ס"פ א"ד שכ' על בריית' שהובא בריי"ף שם. הלכ' בסעודה אדם יוצא להטיל מים נוטל ידו א' ששפשף בה. דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתיהן לפי שהסיח דעתו. וכשהוא נוטל צריך ליטול בפניהם שלא יחשדוהו שאוכל בלי נטילה. א"ר נחמן לא שנו אלא לשתות. אבל אם בא לאכול נוטל אפי' שלא בפניהם שלא יחשדוהו. דידוע דאנינא דעת אדם ואינו אוכל בלי נטיל' (ודין זה מבואר לעיל סי' ק"ע) וכתב תר"י וז"ל ויש לו' היכי קאמר ל"ש אלא לשתות והרי א"צ נט"י לשתי'. וי"ל שדרכם היה בשעת שתי' לאכל מעט כדי שיכלו לשתות ולפי' אמרו דצריך נטילה מפני אותו המעט וצריך שיטול לפניהם כיון שהשתי' עיקרית יחשדוהו כו' עכ"ל. הרי היכי דמעט פת בא למתק השתי' צריך נטילה. ותירץ בתשו' רמ"א דודאי היכי דהפת טפל וא"צ לברך המוציא ה"ה דא"צ נטיל'. והיינו היכי דשתה תחל' המשקין ונפטר הפת בברכת המשקין. אבל התם דאוכל תחלה מעט פת כדי למתק השתי' שאחריה צריך לברך על הפת (כמבואר פה בהג"ה) וגם צריך נטילה אף על גב דמיירי שכבר ישבו לשתות אם כן כבר שתה קודם שאוכל מעט פת. מכל מקום כיון דהפליג והסיח דעתו משתיה הראשונ' צריך שוב לברך על הפת ועל המשקין הבאים אחריו ולכן כה"ג גם נטיל' צריך. אבל היכי דא"צ לברך המוצי' פשיטא ליה לרמ"א דאין צריך נטיל' ע"ש. ועיין בשל"ה מ"ש לראיה מדברי תר"י הנ"ל:

וע' ר"ס קנ"ח. והיא ראית של"ה הנ"ל מדבר שטבולו במשק':

סעיף ד

(ס"ק ד) רק שהכל כו' נ"ל דהא"ז דדין זה הביא ת"ה בשם א"ז:

והיה ראוי כו' שהכל ר"ל דכל היכי דצריך לברך על הטפל אין לשנות מברכ' עצמות שלו שתיקנו לו חכמים. אלא דהא"ז מיירי היכי דברכת העיקר היא שהכל. אם כן אי היה מברך על העיקר תחל' היה מברך שהכל ופוטר הטפל א"כ בנדון כזה מקרי שהכל ברכ' העצמי' של הטפל לכן כשאוכל הטפל תחל' מברך שהכל:

אין מברך עליו שהכל אלא מברך על הטפל ברכ' עצמית שלו שתיקנו חכמים:

וגם הרב"י חולק עליו. דהא ע"כ טעמי' משום דהוא טפל אם כן אין הנאתו שלמ' ולכן אין מברכים עליו ברכת עצמו שהכל שהיא ברכ' כוללת. אם כן הא דכ' הטור בסי' רי"ד בשם

הרא"ש שחולק על ר"י שכ' דאם אכל מז' מינים פחות מכשיעור מברך ברכ' אחרונ' בורא נפשות. וכ' הרא"ש דבשביל חסרון השיעור לא ישתנה ברכתו העצמית לברכ' אחרת וכיון שאינו יכול לברך ברכ' עצמו אינו מברך כלום. ולמה לא נימא ג"כ כיון שהוא פחות מכשיעור אין הנאתו שלמה ואין מברכים ברכת עצמו אלא בורא נפשות שהוא גם כן ברכה כוללת. א"ו דאף על פי שאין הנא' לא ישתנ' ברכת עצמו וע' בט"ז שהביא מ"ש הד"מ לדחו' דברי הרב"י ומ"ש הט"ז על דבריו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שאין כו'** אבל במדינות כו' ומברך עליהם. ומ"מ צריך לברך גם כן על המרקחת וצריך לברך תחלה על הדובשנים שברכתן בורא מיני מזונות שקודמת לברכ' אחרת כמו שכתב סי' ריא"א אם לא שהדובשנים עיקר אז א"צ לברך על המרקחת:

סימן ריג

סעיף א

סק"א אפי' כו' כתבו התו' דף מ"ב ע"א סוף ד"ה הסיבו כו' משמע דמוגמר אפי' ישיבה ל"ב:

כתב כן מסברת עצמו. כיון שע"י שהנאה באה לכולם בב"א יש להם חיבור דא"צ הסיבה א"כ ה"ה דא"צ ישיבה בשלחן א':

וכ"מ בסי' רצ"ח סעיף י"ד היו יושבים בבה"מ והביאו להם אור במוצ"ש א' מברך לכלם:

ואפ"ה א' מברך לכלם. וע"כ הטעם משום דהנא האור ג"כ באה לכולם בבת א' כמו במוגמר אלמא דמה"ט אפי' ישיב' לא בעי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **צריכים לחלק ואם באה בסוף הסעודה כו'** ברכה אחרונה דהיינו לאחר שמשכו ידיהם מן הפת דאז צריך לברך על הפירות שהובאו גם ברכה אחרונה ואז א' מברך לכלם אבל קודם שמשכו ידיהם מן הפת לא משכחת דצ"ל ברכה אחרונה על פירות:

ועסי' קע"ז סעיף ב' כצ"ל. ר"ל דמבואר שם דאין דין זה מצוי בינינו למשוך ידינו מן הפת וע"ש במ"א ס"ק ז' הטעם:

סעיף ד

(**סק"ד**) **דאין זימון כו'** יצאו כו' ועסי' קס"ז ר"ל דוקא בהסיבו וה"ה לדידן ישיבה ניהו דלברכ' אחרונ' לא מהני הסיבה היינו דוקא לכתחל' אבל דיעבד מהני ויצאו אבל בלי ישיב' אפי' דיעבד לא יצאו כ"כ מ"א לעיל סי' קס"ז:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **בפירות כו'** די"א דהאידנא אין קביעות הוא דעת סמ"ק ותו' ועוד פוסקים: אין נזוז מהמנהג ר"ל כיון דהאגודה כ' דהמנהג ביין א' מברך לכולם:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **ואז כו'** ול"ד למה שכ' סי' ר"ט וע"ש במ"א סעיף קטן ה':

סימן רטו

סעיף א
ס"ק א אחר יהללוך לפי שאסור כו' ר"ל אע"ג דבעי' דוקא אחר שתי ברכות סמוכו' דיהללוך סמוכה לברכ' שלפני הלל וישתבח סמוכ' לברוך שאמר ואף על גב דמפסיקים בין שתי הברכו' באמירת הלל ופסוקי דזמרה מ"מ מקרי סמוכו' דהא אסור להפסיק ביניהם בדיבור משא"כ ברכת פירות אע"ג דאיכא ג"כ שתי ברכות א' לפניה וא' לאחריה מ"מ כיון דרשאי להפסיק בין ברכ' ראשונ' לאחרונה בדיבור לא מקרי סמיכות:
וברכת התור' כו' אע"ג דאיכא ברכ' לפניה ולאחריה והוי סמוכ' ולכתחל' אין לו להפסיק בין ברכה א' לברכה אחרונ' אע"ג דאם הפסיק ושח לא הוי הפסק כמ"ש לעיל סי' ק"מ סעיף ב' היינו דוקא בדיעבד ע"ש בטור:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **בבהמ"ז כו'** לברכת דרבנן. דהטוב ומטיב קי"ל דהוא דרבנן:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **או כותי כו'** היינו קודם הגזירה. ר"ל קודם שגזרו עליהם שיהיה דינם כגוים גמורים כדאית' בחולין דף ו' ע"א ומשמע בב"י דאחר הגזיר' גרועים מגוים. דאם שמע ברכ' מגוי עונים אחריו אמן וכדאית' בירוש' ועיין בלח"מ פ"א מה' ברכות:
דלא כירושלמי משום דבגמ' דידן לא הוזכר כלל לענות אחר הגוי ולא הזכיר אלא כותי במשנ'. א"כ גם פשטות המשנה משמע דוקא כותים (היינו קודם הגזיר') ובגמ' דילן ג"כ לא הוזכר לענות אחר גוי וא"א דגם ש"ס דילן סובר דעונים אחר גוי ה"ל לפרש כיון דפשטא דמתני' לא משמע כן אע"כ צ"ל דהש"ס חולק על הירוש':
וזהו דעת הר"ב בהג"ה וא"כ מ"ש בהג"ה דעונים אמן אחר עובדי כוכבים אם שמע כל הברכ' ה"ה כותי אלא י"ל דנקט עובדי ככבים לרבותא דל"ל דס"ל כמ"ש הרב"י בספרו ב"י דמשמע דס"ל דכותי גרע מעובדי ככבים ואע"ג דבכותי אין עונים בגוי עונים וא"כ הא דפסק רמ"א דעונים אחר גוי היינו משום דפסק כהירושלמי א"כ תקשי למה אמר

רמ"א בגוי אם שמע כל הברכ' הא בירוש' מוכח דגוי עדיף מכותי (קודם הגזירה) ואפי' לא שמע כל הברכ' עונים אחריו וכן הקשה הב"ח ע"ש א"ו דס"ל כמ"ש בכ"מ דבין גוי ובין כותי בעי' שישמע כל הברכ' וצ"ל דס"ל דלא קי"ל כהירושלמי מדלא הוזכר בש"ס דילן דעדיף מכותי אבל מסברא ס"ל דלא גרע מכותי ובכותי תנן דאם שמע כל הברכ' עונים וא"כ ה"ה בעובדי ככבים:

סעיף ד

(ס"ק ד) כל הברכה כו' וכמ"ש סי' קנ"ו כצ"ל וע"ש במ"א ובמ"ש שם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שמותר כו'** אבל כו' וכ"מ כו' להרמב"ם כו' ובתוס' ר"פ הרואה. ר"ל דתנן הרוא' מקום שנעש' בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה וכ' התוס' וז"ל פירש"י דכל הני ברכות צריכים להזכרת שם ומלכות בא"י אמ"ה כו' עכ"ל. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה וא"כ תקשי על רבי המסדר המשנה למה לא הזכיר בכל הני ברכות שם ומלכו' ונתן מקום לטעות אע"כ דבשע' למודו אסור לגדול להזכיר השם ולכן גם רבי שסדר המשניות לגורסן לא הזכיר שלא יבואו להזכיר השם בשעת למודו:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **כנשבע כו'** דקרא כו' ר"ל דאמרינן בברכות דף ל"ג סוף ע"א ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו כל המברך ברכ' שאינה צריכה עובר משום לא תשא. בתמורה דף ד' כו' אך שם משמע דליכא ל"ת בדבר אלא עשה דכתיב את ה' אלהיך תירא. ועיין ברמב"ם סוף הלכות שבועות:

והתו' בד"ה שם מפרשים דהאי דתמור' מיירי בלא ברכה אבל ברכ' שא"צ כיון שעכ"פ הזכיר השם דרך סיפור שבחו ית' אין בו איסור תורה:

ועסי' י"ז דמה"ט כתבו התוס' דמותרים הנשים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא אף שפטורות:

אמרינן ביומא כו' דתנן התם כה"ג ביה"כ היה קורא בס"ת פ' אחרי מות וגולל עד פ' אמור וקורא שם פרשת היום וליכא בזה משום טרחא כיון דאמור ואחרי סמוכים ובכדי שמתרגם המתרגם יש זמן לגלול עד אמור אבל בפ' פנחס במוספי היום היה ג"כ צריך לקרות והוא רחוק יותר מכדי שמתרגם המתרגם הפסוק ואיכא טרחא דציבור' לכן קורא פ' פנחס בעל פה אע"ג דקי"ל דברים שבכתב א"א רשאי לאמרן בע"פ מ"מ הותר' משום טרחא דציבורא וע"ז פריך למה הותר לו לקרות בע"פ ונייתי ס"ת אחריני שתהא מגוללת מאתמול עד פ' פנחס:

יצטרך לברך שנית. וע"ל סי' קמ"ג:
דדוקא בברכת התורה כו' משום כ"ה. וא"כ אין חיובה של הברכה חיוב גמור ולכן די לפורטה בפ"א ולא לגרום עוד ברכה משא"כ ברכות אחרות דהם חיוב גמור. וקשה דהא בגמ' ביה"כ כו' ר"ל גמרא דיומ' דף ע' הנ"ל:
ואף דלא קי"ל הכי היינו בשעת הדחק וכדאיתא סי' רצ"א סעיף ג':
שלא הביא כל הפירות לפניו בבת אחת כדי שלא לפטרן בברכ' א' וניהו דאם הם כבר לפניו אסור לסלקן כדי להוסיף ברכ' אבל לצוות שלא להביאו לפניו בבת אחת הותר בשבת וה"ה דמותר לצוות שלא להביאן תוך הסעודה:
ומיהו אף בחול אם אין חפץ כו' ר"ל שאין דעתו משום להוסיף ברכה אלא שאין חפץ כו':
ובכ"ה כו' דאפילו מצוה כו' אם דעתו כדי להוסיף ברכה: .

סימן רטז

סעיף א

ס"ק א לאחריו כו' ול"נ משום שהם כ"ה כו' וזה טעם למה שאין מברכים עליו שהחיינו.
ובכל בו פי' משום כשמפסיק כו' זה טעם למה שאין מברכים עליו ברכה אחרונ':
כבר עברה הנאתו והוי דומי' דאכילה אם כבר נתעכל המזון במעיו שאינו מברך אחריו וכמ"ש לעיל סי' קפ"ד סעיף ה':
ג המוסק כו'. והרמ"ה היה כצ"ל:
ונ"ל דאפילו ראייתו צריכ' ראייה ר"ל ראייתו שהביא מדבש שנפל בו איסור שרי דהיא גופ' מנ"ל דשרי ואף דשרינן הדבש כשכנפי רגלי הדבורים מעורבים בתוכו אין הטעם משו' שהכנפים ורגלים נעשו דבש ואזלינן בתר השתא אלא הטעם דמותר דאין בכנפים ורגלים טעם איסור והוי כעצמות החמור דאין מטמאין טומאת אוכלים דאין עליהם תורת אוכל וה"ה הכא לענין איסור אין עליהם תורת אוכלין ועיין בלח"מ שם בברכות:
דחלב חידוש כו' דאייתי שם קרא לאסור חלב מבהמה טמא'. ופריך נ"ל קרא הא מדכתיב הטמאים ה' יתרא ודרשינן לאסור צירן ורוטבן והא חלב לא גרע מציר ורוטב וע"ז משני חלב חידוש הוא דאפי' חלב טהור' היה ראוי לאסור ואפ"ה שריא רחמנא ולכן ה"א דאפי' חלב טמא' מותר לכך איצטרך מיעוטא ומסיק מאי חידושי'. ואמר תחל' משום דדם נעכר ונעש' חלב. והוי ראוי לאסור החלב משום דם ואפ"ה שריא דחמנא. וא"כ ש"מ דבתר מעיקרא אזלינן דאי בתר השתא מאי חידושיה דהא השתא הוא חלב ולא דם:

וכ"ת נילף מחלב ר"ל דסברא חיצונה לילך בתר מעיקרא וא"כ הוי שפיר חלב חידוש אלא דהשתא דהתיר' התורה החלב אשמעינן קרא לאפוקי מסברא חיצונה אלא דאזלינן בתר השתא וילפינן מיניה בעלמא לילך בתר השתא וה"מ לדחות. א"כ הא דאמרינן התם הניחא למ"ד דם נעכר ונעשה חלב (ר"ל דמה"ט מניק' אינו רוא' דם) והיא בחזקת מסולקת דמים. אלא למ"ד אברי' מתפרקים כו' עד אחר כ"ד חודש מאי א"ל ומסיק דההחידוש הוא דראוי לאסרו דהוי דבר הבא מן החי והוי כאבר מן החי או בשר מן החי וכיון דקי"ל כמ"ד אברים מתפרקים וכדאיתא בי"ד סי' קפ"ד וקפ"ה ולדידהו לא אמרינן דם נעכר ונעשה חלב א"כ מנ"ל להתיר הדבש והמוס"ק דמנ"ל דאזלינן בתר השתא וא"ל דלמ"ד אברי' מתפרקים אמרינן מסתברא דאזלינן בתר השתא ולא איצטריך קרא א"כ אין מקום לקושית מ"א דקרי הש"ס חידוש מאי דמעיקרא היה דם הא לא קי"ל כהאי מ"ד אלא כמ"ד אברי' מתפרקי' והחידוש הוא ענין אחר כנ"ל אע"כ צ"ל דס"ל למ"א כיון דמעיקרא דבעי למימ' דההחידוש דדם נעכר ונ"ח ע"כ צ"ל דהסברא חיצונה לילך בתר מעיקרא מהיכי תיתי נימא דמסקנא דמסיק אבריה מתפרקין כו' חזר בו מזה וסבירא ליה דהסברא חיצונה לילך בתר השתא וא"כ ה"מ לדחות דל"ל דילפינן מחלב דתיקשי לדידן דקי"ל כמ"ד אברי' מתפרקים כו' וכנ"ל וצ"ל דהמ"א ניחא לי' טפי לדחות כפשוט' דהא מחידוש לא ילפינן ועמ"ש בזה ליישב בע"ה במס' חולין:

דא"כ לכ"ע שרי. ור"ל רלא הוי הרא"ש חולק בדבר. מ"ד אכשר' שינקה כו' וכדאיתא בחולין דף קט"ז ע"ב ובש"ע יו"ד ססי' פ"ז:

וגבי אפרוח כו' אמרינן בתמור' דף ל"א ע"א ובש"ע יו"ד סי' פ"ו:

סעיף ו

(סק"ו) **על הורד כו'** אע"פ שראוי לאכילה וא"כ ה"ל לברך הנותן ר"ט בפירות:

וא"ת כיון כו' כמ"ש סי' ר"ד סי"א דמה"ט וורדים המרוקחי' בדבש מברך בפה"א:

דא"א לברך עשבי בשמים כו' ר"ל בשלמא לענין אכיל' דכיון שאינו עיקר הפירי נחתינן חד דרגא אע"ג דהיה ראוי לברך בורא פרי העץ כיון דאינו עיק' הפרי מברך בורא פרי האדמ' אבל לענין ריח אי הוי נחתי' דרגא לברך עשבי בשמים לא יצא כיון דאין וורד עשב וכמ"ש הב"ח סעיף קטן ט"ז וא"כ היה ראוי לומר שיברך מיני בשמים והוי נחתי' תרי דרגא כ"ה לא נחתי' אע"ג דלא הוי תרי ממש דוקא ברכה שהכל נגד בורא פרי העץ הוי תרי דרג' א' בפה"א ב' שהכל משא"כ לענין ריח דעצי בשמים ועשבים שוין דאין א' פוטר את חבירו דאם בירך על עצי בשמים עשבי בשמים לא יצא א"כ אי נאמר שיברך על עצי בשמים שאינו עיקר מיני בשמים לא הוי רק חד דרגא מ"מ דומ' לב' דרגי':

סעיף ז

(סק"ז) **מי הורד כו'** אפי' למאן דפליג כו' וס"ל דמי שריית צמוקים ותאנים מברך עליו שהכל אע"ג דברכות ענבים ותאנים היא בפה"ע:

סעיף ח

(ס"ק ח) **והמצטיכי כו'** זפת. וכתב בס' נתיב חיים דע"כ אינו ר"ל זפת ממש דמסריח אלא ר"ל מה שאנו קורין מאסטי"ק:

סעיף ט

(ס"ק ט) עצי בשמים וכן בכ"ד שהקלח שלו קשה (ש"ג) וז"ל הש"ג כמעט ס"פ כיצד מברכים כל בשמים שקלח שלהן קשה כקלחים של פשתן מברכים עליהם בורא עצי בשמים שנאמר ותטמנם בפשתי העץ ועל שהקלח שלהן רך כירק מברך עליהם בורא עשבי בשמים כמבוא' בקונטרס הראיות עכ"ל וכ"כ עוד בס"ק שלפני זה ע"ש. אמנם עינינו הרואות דראייתו מדכתיב ותטמנם בפשתי העץ אלמא דהתורה קראה לפשתן עץ ולכן בעינן דומיא דפשתן שהקלח קשה. ולפ"ז לא הבנתי הא כ' התוס' בשבת דף כ"ז ע"ב בד"ה כל היוצא כו' אהא דתנן כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן. וז"ל פרש"י אהא דתנן דכל היוצא מן העץ אין מדליקין כגון בקנבוס וצמר גפן ואינו נראה לר"ת כו' ואור"י דודאי מותר להדליק בקנבוס וצמ' גפן דאין יוצאים מן העץ אלא זרע הוא כדאמרינן במנחות כו' ופשתן נמי מין זרע הוא כמו קנבוס אלא דאיצטריך במתני' למשרי פשתן משום דמקרי עץ כדכתיב ותטמנם בפשתי העץ וכמו עץ הדעת למ"ד חטה הית' וקרי לה עץ כו' ועוד דאמ' בכיצד מברכים כל היכי דאי שקלית לי' לפירי ולא הדר אילנא ומפיק לא מברכים עלי' בפה"ע ופשתן וקנבוס וצ"ג אי שקלית לי' לפירי והיינו הזרע לא הדר מפיק הלכך לא יוצא מ"ה נינהו עכ"ל התוס' דהרי דפשתן גופה כ' התוס' דהוי זרע ואיך יליף בעל ש"ג שאינו נקרא עץ עד שיהי' דומי' דפשתן שהקלח קשה ועל הש"ג אינו קושי' די"ל דס"ל כשיטת דש"י בשבת דבין קנבוס ובין צ"ג ובין פשתן נקראים עץ אבל המ"א שהעתיקו לדינא קשה דמשמע דאין חולק עליו והא התוס' חולקים וקי"ל כשיטת התוס' כמ"ש סי' רס"ד סעיף א' דמדליקין בצמר גפן וע"כ דאינו עץ וא"כ ה"ה קנבוס ופשתן. ועוד דהא מ"א גופי' הביא בס"ק י"ד בשם הרשב"א אע"ג דא"ב מאי דדכיך לא איכפת לן כיון דמוציא עליו מעצו כו' הרי הרשב"א ס"ל דריח ואכילה שוה וכמו דלענין אכילה אין מברכים בורא פרי העץ אלא במוציא עליו מעצו וכמ"ש סי' ר"ג ה"ה לענין ברכת הריח לברך עצי בשמים ולא תליא אם קלח קשה או רך ואולי יש לומר דהמ"א ס"ל דודאי הש"ג ס"ל כשיטת התו' וכדקי"ל כנ"ל ומוד' ש"ג דפשתן הוי זרע אלא

דהוי קשיא לבעל ש"ג על הקרא למה קרא לפשתן עץ כיון דהוא זרע אע"כ משום דדומ' לעץ והיינו משום דהקלח שלו קשה א"כ מזה מוכח דעץ סתם קלח שלו קשה וניהו דאין לסמוך על כלל זה ופשתן יוכיח שהקלח קשה והוא זרע ולא עץ וכן להיפוך שהקלח רך ואפי' הכי הוי עץ וכמ"ש מ"א ס"ק י"ד אולם משמע מדקרי לפשתן עץ ע"כ רוב עצים קלח שלהם קשה ורוב ירק קלח שלהם רך ולפ"ז ס"ל דאם בא לידו בושם ולא ידע אם מוציא מעצו או משרשיו. ניהו דמספיקא מברך בורא מיני בשמים מ"מ יש לו לבדוק אי קלח שלו קשה יש לסמוך על הרוב ואמרי' דמוציא מעצו והוא מין עץ. ואי קלח שלו רך אזלינן בתר רוב שמוציא משרשיו והוא מין עשב:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ש"ז**. נ"ל דוקא ש"ז כו' דהש"ע מיירי שלא בשמו הש"ז אלא הש"ז מצד עצמו חזר להיות ריחו נודף לכן מברך עליו עצי בשמים דהא זית עץ הוא אבל שאר שמנים שאין גדלים על עץ אם ריחו נודף מעצמותן אין מברך עליהם עצי בשמים כיון שאינו מין עץ. אבל אי בשמו ועי"ז ריחן נודף זה הדין מבואר בסעיף שאח"ז:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שמן כו'** אפילו לא עשה אלא חציו כו' אבל בשמן המשחה אינו חייב עד שיעשה כולו וכמשקל האמור בתור'. אבל אי עשה חציו ועשה לפי המשקל ר"ל שלקח חצי מדת שמן שכתוב בתורה דהיינו הין והוא לקח חצי הין. וכן הבשמים לקח מחציתן מור דרור ששיעורו בתורה ה' מאות ולקח הוא שני מאות וחמשים וכן מחצית שאר בשמים הכתובים בתור' פטור. אבל אי עשה כן בקטורת חייב:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **נכון כו'** דאף הרמב"ם מוד' כו' רצה לומר דהטור כ' דאם הוציא הבשמים יש אומרים דמברך ב"ש ערב. ויש אומרים דאין מברכים עליו כלל. וכ' הרב בית יוסף דדע' אחרונה היא דעת הרמב"ם דסבירא ליה המריח בכלים המוגמרים אינו מברך דהוי ריח שאין לו עיקר והוא הדין הכא. ועל זה חלק הבית חדש:

לא קלט הריח מעיקר הבושם. דהא עיקר הבושם כלה באש כי אם העשן העולה מן הבושם מזה קלטו הכלים:

שיש ספק כיצד יברך. אם בורא שמן ערב או עצי בשמים או מיני בשמים:

ואין לחוש לאותן שאומרים כו' והם היש אומרים האחרונים. אין לחוש להם שדבריהם דברי יחיד:

והד"מ כ' כו' היפך מסברת הב"ח:

מדלא חלק כו' רק בסי' רי"ז כשהביא הטור דברי הרמב"ם דאין מברכים על כלים המוגמרים חלק עליו וכ' דמברכים עליהם וכאן בסי' זה בדין זה כשסילק מהשמן הבשמים וכ' י"א שאין מברכים עליו כלל והוא דעת הרמב"ם לפמ"ש הרב"י ושתק הטור ולא הכריע בין שני הדעות משמע רס"ל להטור דהכא גרע ויש מקום להאומרי' שאין לברך על השמן אפי' אי מברכים על כלים המוגמרים:

ונעשה ריח וכל עשן הריח נכנס תוך הכלי המתגמר:

ובש"ע משמע כהב"ח. ר"ל כסברת הב"ח דכלים המוגמרי' גריעי ומסתבר יותר לומר שאין מברכים עליהם מדכ' הרב"י כאן ונכון שלא להריח בהן משמע דמספקא ליה אם יברך ובכלים המוגמרים לא כ' כן משמע דאפי' לכתחלה יוכל להריח בהן דפשיטא ליה דאין מברכים עליהן וליכא ספקא והיינו כסברת הב"ח. אבל לדינא אדרבא הש"ע לא ס"ל כהב"ח דהב"ח כ' דכאן בשמן יברך בורא מיני בשמים ויריח בהן ובש"ע כ' מצד ס' שמא אין לברך עליהם ולכן נכון שלא להריח בהן:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **גדל כו'** אע"פ שעצו מתייבש מ"מ לשנ' מוציא עליו מעצו והוי מין עץ:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **על כלם כו'** דעשבי אינו כולל כו' ר"ל דוקא פרי האדמה כולל גם פרי העץ דהא גם הוא נתגדל מהאדמה ולכן אם בירך על פרי העץ בורא פרי האדמה יצא משא"כ בעשבי:

להקדים של עץ. ולכאור' שטעם דעץ יותר מבוררת מעשבים וכדעת בה"ג לעיל סי' רי"א סעיף ג' דבורא פרי העץ קודם לבורא פרי האדמה ולדעת הב"ח אין עצי בשמים יותר מבורר' מעשבי בשמים דכ"א בין עצי ובין עשבי הם ברכות פרטיות:

לכל הגדל באדמ' ר"ל לכל מיני עשבים והעשבים מרובים יותר מעצים:

כך כ' הרא"ש גבי פירות ר"ל דהרא"ש חולק על בה"ג וס"ל דאין קדימ' לפה"ע לפה"א אבל בהא מוד' דפה"ע או פה"א קודמים לברכת שהכל וטעמא מאי דל"ל דפה"ע ופה"א מבוררים יותר משהכל דעל כלם אם אמר שהכל יצא דא"כ אמאי חלק על בה"ג דהא לפ"ז גם פה"ע מבורר יותר מפה"א דהא אם אמר על פה"ע בפה"א יצא אע"כ דס"ל להרא"ש כיון דלכתחל' פה"ע מבוררת כמו פרי האדמה לא חיישי' לדיעבד א"כ למה פה"ע ופה"א קודמים לשהכל אע"כ צ"ל הטעם דמה"ט פה"ע ופה"א הם יותר מבוררת משהכל דברכות שהכלל כולל יותר מיני' מפה"ע ופה"א דעל מינים רבים מברכי' שהכל:

דאזלי' בתר החביב היינו מה שחביב לו כל פעם אף שעת' אינו חביב לו כן מסיק מ"א לעיל סי' רי"א ס"ק ד':

סעיף יח
(**ס"ק יח**) **מברך כו'** בימינו כו' דכ"ד שמברכים עליו צריכי' לטלו בימין:

סעיף יט
(**ס"ק יט**) **אינן כו'** כמ"ש הטור וכ' וז"ל הביאו כו' כגון שמן אפרסמון שאין הא' פוטר את חבירו עכ"ל:
ואפשר דמיירי שבשמו בעשבי בשמים דאפרסמון באמת כיון דהיא פרטית היא קודמת ואי בשמו בעצי בשמים א"כ ברכתו עצי בשמים וברכתו שוה לברכת הדס והא מיירי באין ברכותיהן שוות אע"כ דבשמו בעשבי בשמים דברכתו עשבי בשמים:

סעיף כא
(**ס"ק כא**) **שאינו כו'** מ"כ בשם רש"ל כו' ועמ"ש מ"א סי' תרנ"ג:

סעיף כב
(**ס"ק כב**) **שלא כו'** מה אתרוג כו' שכ' שד' מינים רומזים לד' כתות שבישראל ערבה אין לה טעם ואין לה ריח הן דמיון ב"א שאין בידם לא תורה ולא מע"ט הדס י"ל ריח ואין לו טעם הם דמיון ב"א אשר בידם מע"ט ולא תורה ולולב יש לו טעם דהיינו תמרים הגדלים בו ואין לו ריח דמיון ב"א שי"ל תורה ולא מע"ט אתרוג י"ל טעם וריח הוא דמיון ב"א שי"ל תורה ומע"ט ואמרה התורה יאגדו זה עם זה ויכפרו זה ע"ז וסיים הב"ח ולכן כ"א כשמברך על האתרוג צריך לכוין כוונה זו שהאתרוג בא למצו' זו להורות על הצדיקים שיש בהן טעם תורה וריח מע"ט א"כ שפיר עביד' מצוה זו נמי לריח:
ואין זה כו' לכן יש ליזהר כו' הב"ח גופי' סיים אע"פ שנ"ל לברך מ"מ נכון שלא להריח שלא להכניס א"ע בספק ברכה ע"ש:

סימן ריז

סעיף א
(**ס"ק א**) **לחנותו כו'** עשוי להריח כו' דהא מבואר בסעיף ב' דבעי' עשוי להריח:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **דעתו כו'** דוקא כו' לאלתר. עיין בט"ז ס"ס תרל"ט שחולק:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **לא כו'** דדמי ליוצא מסכתו כו' דכשחוזר חוזר לסכתו ראשונ':

עוד י"ל דהכא א"מ מעש'. וא"כ ע"י שדעתו לחזו' לא הוי סילק דכיון דהכל תליא בדעתו לבד וא"צ עוד לדבר אחר:

ולפ"ז תי' זה אפי' מריח בבשמים אחרים שברכתן שוה לבשמים ראשונים אפ"ה א"צ לברך:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הזוהמא כו**' ונ"ל שיצא להם לחלק דבשמן אפרסמון אפי' עשוי להעביר הזומא מברכי' עליו. מדאי' דף מ"ג מברך על השמן. דת"ר הביאו לפניו שמן והדס בש"א בו' ובה"א מברך על ההדס ואח"כ מברך על השמן (והכי קי"ל בסי' רט"ז סי"א) וכ' רש"י וז"ל שמן והדס בסוף הסעודה שמן לסוך ידיו להעביר זוהמת האוכלים והדס להריח כו' עכ"ל והוי קשיא לרש"י הא להעביר זוהמא אין מברכים עליו כלל לזה הוכיח רש"י דשמן אפרסמון למעלתו אף על פי שבא להעביר הזוהמא מ"מ מברכים עליו וא"כ יש לומר דהאי שמן והדס מיירי בשמן אפרסמון וכ"מ במ"ש רש"י שם על ברית' שני' הביאו לפניו שמן ויין כו' וחוזר ומברך על השמן פרש"י בורא שמן ערב עכ"ל (ומה שפירש"י שם ע"ד ר"ג שאמ' אני אכריע לברך על השמן תחלה לפי ששמן זכינו לריחו ולסיכתו אבל הדס לריחו זכינו אבל לא לסיכתו פרש"י זכינו לריחו וסיכתו כגון משחא כבישא הלכך שמן עדיף עכ"ל הרי דנקט משחא כבישא ושביק אפרסמון דבי' קיימינן וצ"ל דנקט משחא כבישא היותר שכיח שסכין בו מבשמן אפרסמון מצד יוקרו וחשיבותו) אך צ"ע דהתוס' שם כתבו כו' ר"ל ניהו דדברי רש"י א"ש אבל התוס' בדף נ"ג שגם הם הסכימו לפירש"י לדידהו מנ"ל לחלק דבשמן אפרסמון אפי' עשוי להעביר הזוהמא מברכים עליו דמדף מ"ג אין להם ראיה הא כ' שם וז"ל שמן והדס האי שמן להריח דאי להעביר הזוהמא הא אמרי' בפ' א"ד דאין מברכים עליו עכ"ל:

וצ"ל דמיירי שבשמו בעשבי בשמים דאי בעצי בשמים הא ברכתו עצי בשמים וא"כ ברכתו שוה להדס ואמאי קתני מברכים על ההדס ואח"כ מברך על השמן הא בברכה א' סגי בשלמא לפרש"י דמיירי בשמן אפרסמון אינו ברכתו שוה להדס דברכתו בורא שמן ערב ואע"ג דאם כן היה ראוי להקדים ברכת השמן כיון דברכת שמן אפרסמון מבוררת ופרטי מ"מ כיון דבא להעביר הזוהמא דלולי חשיבות אפרסמון לא היינו מברכים עליו כלל ניהו דלצד חשיבותו מברכי' עליו כברכתו מ"מ הדס הבא להריח ברכתו חשובה יותר להקדים אבל התוס' שכתבו דמיירי דגם השמן בא להריח א"א דמיירי בשמן אפרסמון היה ראוי להקדימו ואע"ג שכ' מ"א לעיל סי' רי"א ס"ק י"ט דמ"מ הדס עדיף

וחשיב טפי והלא הניחו שם בצ"ע משום דאינו נראה בעיניו לכן מסתבר ליה יותר לומ' לדעת התוס' דמיירי שבשמו בעשבי בשמים דאז אין ברכתו שוה לברכת הדס:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שמא כו'** דהא הרשב"א תמה כו' שכ' על הרמב"ם שהוא מרא דהאי דינא וז"ל לא ידעתי מאין לו לרב ז"ל שלא ידעתי לו מקום ואולי של ערוה ממש ששם עשוי להעביר הזוהמא א"נ (ר"ל אפי' במקום אחר בצואר' וכדומה) שהן עשוי' לעבירה להטיל ארס של יצר עכ"ל וא"כ לטעם שני משום יצה"ר די לנו לאסור בערוה ממש ולא בפנוי'. ודע שכ' הט"ז שאפי' הסירה מצואר' ומונח במקום אחר וא' יודע' ומכיר' אסור לברך עליהם דהא כו' ותו דעי"ז יבא לידי הרהור משמע לברך אסור אפי' אין יודע' ומטעם זה יש ליזהר מלשאוף טובא"ק מכלי המיוחד לאשה שנושאת אצלה עם עשב הטובא"ק וכן בדי בשמים קשורים זה בזה מיוחדים להריח אם מיוחדים לאשה דינו כך:

סעיף ז

(**סק"ז**) **אינו מברך כו'** קאי על סעיף ז' היה כו' הולך כו' אם רוב גוים כו' עז"כ תר"י ואע"ג כו' במס' ע"ז וכ' בס' ח"מ דאין ללמוד מזה היכי דנתערב ריח עצי בשמים עם ריח עשבי בשמים שיתבטל המועט ולברך על הרוב דכיון דראוי לברך על המיעוט כמו על הרוב לא מתבטל (וא"כ י"ל בורא מיני בשמים) אבל הכא דעל של גוי אינו ראוי לברך מתבטל ולענ"ד צ"ע בזה:

סימן ריח

סעיף א

סק"א כגון כו' וכמ"ש התוס' דף נ"ד ע"ב ד"ה אבני כו' וע' בס"ק ט':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לקצת כו'** ופלוגת' דר"מ כו' במס' הוריות דף ה' דתנן טעו ב"ד הגדול והורו להתיר דבר שחייבים על זדונו כרת ועשו הציבו' על פיהן (והיינו כל ישראל או רובן ולענין שבט א' תליא בפלוגתא דר"מ ור"י ור"ש) מביאי' הצבור פר ואם טעו ב"ד והורו בע"ז ועשו הציבו' ע"פ מביאים פר ושעיר וס"ל לר"מ דכל הציבור מביאים בכל דבר שזדונו כרת אם עשו על פי הוראת ב"ד פר אחד ובע"ז פר אחד ושעיר אחד ור' יודא סבירא ליה בדבר שזדונו כרת מביאים י"ב פרים פר לכל שבט ובע"א י"ב פרים וי"ב שעירי' ור"ש ס"ל בדבר שזדונו כרת י"ג פרים וטעמיה י"ב פרים בשביל י"ב שבטים ופר הי"ג בשביל ב"ד ובע"א סביר' ליה לר"ש מה"ט י"ג פרים וי"ג שעירים ומסיק דפלוגתייהו דר"מ ס"ל

מדכתי' והקריבו הקהל ושבט אחד לא איקרי קהל לכן סגי לכל ישראל בקרבן א' ור"י ור"ש תרווייהו ס"ל דכל שבט אקרי קהל לכן צריכים קרבן לכל שבט ושבט ואייתי ראי' מדאמר הקב"ה ליעקב הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים ולא נולד לו שוב כי אם בנימין ואפ"ה קראו קהל עמים:

וכיון דקי"ל כר"י ור"ש נגד ר"מ כדאי' בעירובין דמ"ו:

דהאי כללא ליתא וכ"כ בתשובת מהרי"ק:

דבתוס' זבחים דף ו' ד"ה אחד כו' שהקשו דמשמע דלר"י יורש מימר בקרבן אביו והוא פלוגת' דר"מ ור"י וס"ל לר"י דאינו מימר ור"י פסק ר"מ ור"י הלכ' כר"י ועיין בתשובת חות יאיר סי' צ"ד שהעיר ג"כ בזה וע"ש:

וצ"ע דמ"מ רבים כו' הקושיא מתוס' דזבחים הוא כעין הגה' מן מ"א ועכשיו הביא שוב סיום דברי ל"ח שהקש' כן דמ"מ רבי' נינהו והאי כללא ודאי אפי' בדברים שאין נוהגים דהא כתיב אחרי רבים להטות:

וע"ק בפסחים כו' הוא קושיית מ"א:

אם נטמא שבט כו' דקיי"ל אם רוב ציבור טמאים כלם עושים בטומא' ואם מעוטים טמאים טהורים עושים בראשון וטמאים נדחים לפסח שני ואם היו טהורים וטמאים מחצה על מחצה איכא תנא דס"ל טהורים עושים לעצמם בטהר' וטמאים עושים לעצמם בראשון בטומא' ואם היה רק שבט א' טמא ושאר השבטים טהורים ס"ל לר"י ור"ש דהוי כמחצ' על מחצה ואמרי' טעמייהו משום דס"ל שבט א' איקרי קהל:

א"כ יהיו דבריו סותרים זא"ז דהא בפי"ב משגגות פסק כוותייהו לכן נ"ל דוקא בהוראת ב"ד קי"ל כוותייהו ר"ל ודאי ר"י ור"ש בכל דוכתי ס"ל דקהל אקרי שבט אחד אפי' במקום דלא כתיב קהל והיה ראוי לפסוק כוותייהו כדלעיל אלא דבפסח סתם מתני' דלא כוותייהו וכדי למעט לשבר הכלל דיחיד ורבים הלכה כרבים וגם ר"מ ור"י ור"ש דקי"ל כר"י ור"ש אמרי' מסברא דהמשנ' אינה חולקת אלא בפסח ודכוותיה דלא כתיב קהל אבל היכי דכתיב קהל מודה המשנה דקיי"ל כוותייהו דשבט אחד מיקרי קהל. והכא לפסח מדמי' כיון דלא כתיב קהל כמו בפסח כיון דלא כתיב בהדיא דקהל טמאים יעשו בטומא' אלא מדיוקא דכתיב איש כי יהיה טמא כו' ואמרי' איש נדחה לפסח שני ואין צבור הטמאים נדחים לפסח שני וא"כ א"ל דהתור' לא מיעט' אלא דוקא כל או רוב ישראל אבל שבט א' אע"ג דמיקרי קהל ג"כ מ"מ אפשר דלפעמים ג"כ הוא בכלל איש ולא נתמעט מאיש כי יהיה טמא וה"ה הכא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **משלשים כו'** וצ"ע כו' כגון שרא' ביום א' כו' ראה ביום ב' דאז ליכא בין ראיה א' לראיה שני' כ"א כ"ח יום:

וממ"ש סי' תכ"ב בשם רד"א כו' דס"ל דדבר הבא משלשים לשלשים מברכים עליו זמן ולכן הקש' למה אין מברכים זמן על הלל דר"ח ודאי דאם החדש חסר דאז ר"ח ביום שלשים ראוי שלא לברך זמן אבל כשהחדש מלא דר"ח ביום שלשים וביום ל"א וכיון דבקיאים בקביעא דירחא וידעי' דיומ' בתרא עיקר וממנו מונים למועדים א"כ הלל שאמרו ביום ל' כמאן דליתא וכאלו לא אמרו רק מזמורי תהלים כיון שאינו אלא מצד מנהג אבותינו וא"כ ההלל שאומרים ביום ב' דר"ח דהיינו ביום ל"א היה ראוי לברך עליו אלא משום לא פלוג בין חדש מלא לחסר הרי דבחדש חסר ניח' ליה דאין מברכים זמן משום דאין בין אמירת הלל מן ר"ח העבר לאמירת הלל בר"ח זה כ"א כ"ח יום ולא מקרי בא מזמן לזמן לברך עליו שהחיינו וה"ה הכא:

ונ"ל דתלי' בפלוגת' כו' דאי' סוף מס' ר"ה דתפל' של פרקים צריך לסדר' קודם שיתפלל כדי שתהיה שגור' בפיו וס"ל להרא"ש דוקא תפל' של מועדים אבל של ר"ח לא מקרי של פרקים ואין צריך לסדר והרמב"ם ס"ל דאפי' תפל' של ר"ח מקרי של פרקים וצריך לסדר' ופסק הרב"י לעיל סי' ק' כדעת הרמב"ם והוא הדין הכא דהא כתבו התוס' ר"פ הרוא' וז"ל ד"ה הרוא' כו' ונרא' לרבינו דוק' לרואה משלשים לשלשים דומיא דרוא' ים הגדול לפרקי' דאמרי' בירוש' דלפרקים היינו שלשים יום עכ"ל א"כ כמו דפי' לפרקים הוא גבי תפל' בסי' קו"ף ה"ה הכא:

וברד"א משמע דמברך בזה דהא בעי למימר כשראש חודש שני ימים י"ל זמן ביום שני דמקרי מזמן לזמן אע"ג דאין בין ראש חדש העבר ליום שני דראש חדש זה כי אם כ"ט יום:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יוצא כו'** שנולדו קודם לכן דלא תימ' דוקא הנולדים אחר כן דהם שותפים בנס האב ולולי שניצל האב הם לא באו לעולם משא"כ הנולדים קודם לכן קמ"ל דאפ"ה צריכים לברך דזהו מכלל דכיבוד אב ואייתי ראי' ממ"ש בסעיף וי"ו דעל נס רבו צ"ל וע"כ משום דזהו בכלל כיבוד ומורא רבו וה"ה באביו ואפי' בן בנו הנולד קודם לכן יש לברך דהא חייב גם בכבוד אבי אביו וכמ"ש בי"ד סי' ר"מ סעיף כ"ד בהג"ה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **צריך כו'** כמו בנס של רבים דאי מברך על נס אחד לא מצינו שיכלול בו כל הנסים שנעשו לרבים:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אדם כו'** דהירושלמי כו' ופשט שאם כו' וז"ל הירוש' כפי גירסת הטור מה שיברך אדם על נס של רבו אם היה מסויים כגון יואב בן צרוי' וחבריו ואדם שנתקדש בו ש"ש כגון דניאל וחבריו עכ"ל וס"ל למ"א דדעת הירוש' דהא דאבעי ליה ברבו פשיטא ליה אם היה רבו מסוים או נתקדש ש"ש ע"י מברך ודאי ומדלא סיים הירושלמי להדיא אבל אם לא היה רבו מסוים אינו מברך משמע דזה נשאר בספק ולא פשיט לי':

אלא הרב"י לפי פירושו בירושלמי ר"ל שהרב"י הק' על הטור שכ' דעל נס רבו מברך דמשמע על כל רב והביא ראיה מירושלמי הנ"ל דהא אדרב' בירוש' משמע דוקא אם הי' רבו מסוים ותירץ דהטור פי' דברי הירוש' דפשט דהא קי"ל דעל אדם מסוים אפי' אינו רבו מברך וממילא מסתב' דה"ה רבו אפי' אינו מסוים מברך ולפ"ז א"ש דגם על אדם מסוים אפי' אינו רבו מברך (וכן לגרסא שכ' הרב"י שהיה לפני הרא"ש ע"ש):

וצ"ע דהוא היפך כל הפוסקים ובס' א"ר ובס' ח"מ כתבו דנעלם ממנו דברי התוס' (הובא רסי' זה במ"א) ר"פ הרוא' דף נ"ד ע"ב ד"ה אבני כו' וז"ל וה"ה מקום שנפל שם מחנ' סנחריב דלא גרע חזקיה מאדם מסוים אם לא חש לפ' כו' ושוב היה נראה לר"י כיון שאין הנס ידוע ע"פ המקום כהנך אין מברכים עליו אלא אותם שנעש' להם הנס עכ"ל הרי דאם היה מעשה סנחרב ניכר ע"פ המקום היה מברך אע"ג שלא נעש' לכל ישראל מ"מ לא גרע חזקיה מאדם המסויים א"כ ע"כ צ"ל דעל נס אדם מסוים כשניכר מברכי' עכת"ד בתוס' ביאור:

ולענ"ד המ"א לא הבין כן כוונת התוס' דא"א דכוונתם של התוס' במ"ש דל"ג מאדם מסוים ר"ל כיואב בן צרוי' מאין פשיט' להתוס' דמברכים על נס של אדם מסוים הא לא הוזכר מזה בש"ס דילן ואי כוונתם על ירוש' הנ"ל עכ"פ ה"ל להתוס' להביא דברי הירושלמי ולפרשן כי גם פשט ל' ירושלמי אינו מבואר כן להדי' כנ"ל א"ו כוונת התוס' אדם מסוים שנתקדש ש"ש על ידו כגון דניאל וזה פשוט ומבואר כן בש"ס דילן דף נ"ז ע"ב דרש ר"ה כו' ראה גוב של אריות או כבשן אש (של דניאל חנני' מ"ו) מברך כו' וע"ז כתבו דלא גרע חזקי' מאדם מסוים דהא גם באותו נס נתקדש ש"ש וכדאי' בסדר עולם הובא בילקוט מלכים ב' סי' רל"ו ד"ה שלום הרג וגו' הנני נותן בו רוח ושמע וגו' אליך ישתחוו ואליך יתפללו שהם מתנים שבחו של מקום ואומרים אך בך אל ואין עוד אפס אלהים וגו' אחר מפלתו של סנחריב עמד חזקי' ופטר האוכלסין שבאו עמו בקולרין וקבלו עליהן עול מלכות שמים שנ' ביום ההוא וגו' הביאו רש"י בישעי' סי' מ"ה פ' י"ד בקוצר אבל מסוים כיואב לא שמענו מדברי התוס':

סעיף י
(**ס"ק י**) **אשתו כו'** משום דהוי כמו נס שהוא שלא כמנהג העולם אפי' הצלת לוט:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **ממנהג כו'** ע' בגמ'. דהכי הוי עובד' בגמל' פריצא ובירך הובא בט"ז ס"ק א':

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **ויש חולק כו'** להקרא נס כו' ר"ל לברך שעשה לי נס כו':
ומ"ש הרב"י ס"ס רי"ט בשם הריב"ש כו' (וכ"כ הרב"י ס"ס זה וז"ל כ' הרד"א כו' שאין מברכים על נס אלא בנס שהוא יוצ' ממנהג העולם כו' וכתב עוד כו' שהנעש' לו נס אינו מברך הגומל ובסי' ר"ט יתבאר די"ח בזה עכ"ל הרב"י והי"ח ר"ל הריב"ש אבל גם כוונת הרב"י אינו כ"א על דין השני שכ' דמי שנעש' לו נס אינו מברך הגומל בזה חולק הריב"ש אבל לא על דין ראשון) וז"ל הריב"ש שהביא שם הרב"י על מה ששאלוהו הא דאמרי' ארבע' צריכים להודות כמבואר בסי' רי"ט אם הם דוקא אבל אם נפל עליו כותל או ניצל מדריסת שור לא או הם כ"ש והשיב הריב"ש וז"ל נרא' שצריך לברך שהרי הולכי מדברות שצ"ל מפני סכנת אריה וגנבים המצוים בדרכים וא"כ כשעמד עליו אריה לטורפו ואפי בעיר אם גנבים באו לו שודדי לי"ל וניצל מהם וכיוצא בנסים אלו כ"ש שצריכים להודות ולא הזכירו הארבע' בכתוב אלא מפני שהם מצוים תמיד בדרך מנהגו של עולם כו' וכ"ש הנעשה לו נס וניצל ממית' עצמ' שהרי קבעו עליו ברכה אחר' כשיעבור עוד על מקום הזה ברוך שעש' לי נס במקום הזה וכ"ש שמיד שניצל שצריך להודות. כדרך ארבע' שצריכים להודות ולא שיפטר מברכ' הודאה בברכ' שעשה לי נס כו' כשישוב לעבור במקום ההוא ואולי לא יעבור שם לעולם ולא יברך אותה ברכ' אלא ודאי נראה שבברכ' הודאה מברך אותה מ"מ עכ"ל ובס' א"ר כ' שיש לדייק ממ"ש הריב"ש וא"כ כשעמד עליו אריה כו' אם גנבים כו' וכיוצא בנסים אלו הרי דקראן ניסים אף על פי שאין יוצאים ממנהג העולם ואין זה ראי' דהרי באמת יצא ממנהג העולם וכמ"ש מ"א ס"ק י"א ומ"ש עוד ואם גנבים באו לו שודדי לילה וקראן נס ע"כ ר"ל בענין שהיה יוצא ממנהג העול' ולא הזכירו הארבע בכתוב אלא מפני שהם מצויים בדרך מנהגו של עולם מכלל דארי וגנבים ושודדים שהזכיר תחלה יוצאים ממנהגו של עולם ולכן לא הזכיר בכתוב. עוד כ' בס' א"ר וז"ל ועוד דלמד דין דמברך מיד הגומל מק"ו דמברך אחר כך כשמגיע למקום הנס שעשה לי הנס וא"כ כיון דפסק ברוך הגומל ע"כ מברך נמי על הנס שעש' לי נס דאל"כ ליכא ק"ו עכ"ל. גם ז"א חדא דהא באמת מיירי בענין שיצא ממנהג העולם כנ"ל ועוד דהריב"ש בא להוכיח דלא כמו שעלה על דעת השואל דהכי ארבע' שהזכיר הכתוב

הם דוקא ולא יותר עז"כ הריב"ש דע"כ לאו דוקא דהא ע"כ כשנעש' לו נס שיצא ממנהג העולם צ"ל הגומל דאתי' מק"ו דהא צריך לברך על הנס א"כ מוכח דהני ארבע' לאו דוק' א"כ ה"ה די"ל דגם אם לא יצא ממנהג העולם אע"ג דאינו מברך על הנס וליכא ק"ו לברך הגומל מ"מ מברך הגומל מסבר' כיון דמוכח דהני ארבעה לאו דוקא ואם כן כמו דהני ארבע' אף שאין יוצאים ממנהג העולם מברך הגומל ה"ה בשאר דברים שאין יוצאים ממנהג העולם מברך הגומל:

סימן ריט

סעיף א

סק"א קטן כו'. בכ"ה תמה כו' הא בדיעבד סגי בלא י' ור"ל כיון דנשים א"א להם לברך ביו"ד משום פריצותא ה"ל כדיעבד ותברך בלא י'. ובאמת לדידן אינו קושיא דהא הרב"י בסעיף ג' לא הכריע אם יצא אם בירך שלא בפני י' ולכן פסק שיחזיר שיברך בפני י' בלי שם ומלכות וא"כ אפי' תימ' דנשים הוי כדיעבד איך נאמ' להן שיברכו בלי י' שמא קי"ל דלא יצא הוי ברכתן לבטל' אע"כ צ"ל דהכ"ה פסק כמ"ד דיצא בדיעבד אם בירך בלא י' ומ"א שהביאו לא הביאו אלא לכתוב עליו ואפשר כו' שבברכו' אלו רשות כיון דבמדינות הכ"ה צ"ל דפוסקים דיוצא אם בירך בלא יו"ד אפ"ה אין מנהג הנשים לברך נשמע מזה דסביר' לי' דברכות אלו רשות וא"כ ניהו דלדידן אין הכרח לו' כן מכל מקום לא נחדש מחלוק' ואמרי' גם לדידן די"ל שהם רשות ואפשר גם לדידן מוכרח שהן רשות וראי' מן הנשי' דהא קי"ל בסעיף ד' דאם אחר בירך יוצא גם הוא וכ' מ"א דאותו אחר א"צ לברך בי' א"כ אכתי תקשי גבי נשים ה"ל לבעל' לברך דא"צ י' ומכל מקום היא יוצאת אע"כ דס"ל דהברכות אלו הם רשות:

(**ס"ק א'**) **חבוש**. על עסקי נפשו' וכ' בספר א"ר וז"ל מל' תר"י משמע אפי' משום ממון מלבושי י"ט דלא כמ"א עכ"ל וכ"כ בס' נתיב חיים באריכות וז"ל תר"י נשאל לר"ה גאון למה לא אמרן כסדר שכתובי' במזמור והשיב שרצ' למנות תחל' אותם שהם מסוכנים יותר שיורדי הים והולכי מדבריו' הם מסוכנים יותר מחול' שרוב חולים לרפוא' וחבוש רוב פעמים הוא חבוש בעבור ממון ואין סכנתו כ"כ עכ"ל וכ' בס' נ"ח הנ"ל אלמלא ראה מ"א דברי תר"י הנ"ל לא מלא' לבו לחלוק עכ"ל ולענ"ד המ"א ראה דברי תר"י ואין חולק עליהם עפמ"ש הרא"ש בפ"ק דב"ב הביאו ג"כ בס' נ"ח והכי קי"ל בח"מ וכ"כ הרא"ש בתשוב' כל מה שמחדשים או"ה גזירות ופורענות על ישראל אפי' מענין אותו ביסורין כו' גובין הכל לפי ממון דעיק' כוונתם על ממון עכ"ל וא"כ מ"ש ר"ה גאון וחבוש רוב

פעמים הוא חבוש בעבור ממון ואין סכנתו כ"כ הרי דלא כ' על עסקי ממון כ"א בעבו' ממון ור"ל כמ"ש הרא"ש והנה הרא"ש כוונתו לענין מס ניהו דלפעמים באמת כוונ' או"ה לנפשות ממש ח"ו מ"מ כיון דא"א לעמוד על הדבר ורוב פעמים אפי' גוזרים ח"ו על נפשות תכלית כוונתם לגבות ע"י זה ממון ישראל לכן טוב לגבו' לפי הממון ולא לפי נפשות ולכן כ' ג"כ ר"ה גאון חבוש רוב פעמים הוא חבוש בעבור ממון ר"ל אף שהוא חבוש על עסקי נפשות מכל מקום תכלי' כוונ' החביש' ע"פ הרוב הית' לקבל ממון וא"כ כיון דאפשר להשתדל ע"י ממון שוב אין סכנ' כ"כ ובנידון כזה גם מ"א מוד' כיון דעיק' החביש' על עסקי נפשות צריך לברך ולמ"ש מ"א על עסקי נפשות בא למעט אם תחל' היתה החביש' על עסק ממון דאמרו מיד שמשום ממון נתפס כה"ג אין לברך ובזה גם ר"ה גאון מוד':

סעיף ב

(**סק"ב**) **והשומעים כו'** ואם לא אמרו אינ' מעכב דבגרסת גמ' שלנו אינו שהשומעי' ישיבו אלא דהרמב"ם כתבו והטור העתיקו ולכן אע"ג דלכתחל' חיישי' לדעת הרמב"ם והטור מ"מ דיעבד סמכי' אגירסא שלנו:

טוב לברך מעומד רמב"ם וכ' הכ"מ וצ"ע מנ"ל הא וכ' הב"ח דמה"ט השמיטו בש"ע ואעפ"כ כתב הב"ח וז"ל ומיהו מנהג כל ישראל לברך מעומד ואין לשנות והכי משמע לישנא דקרא וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו (דמיני' ילפי' דבעי' י' דפסוק זה כתוב סוף המזמור דהוזכר בו הני ד' שצריכין להודות ודרשי' קהל עם היינו י' ובמושב זקנים היינו ת"ח ואמרי' דתוך הני י' בעי' שיהיו שניהם זקנים דהיינו ת"ח דמיעוט זקני' שני') ומדאמר ובמושב זקנים יהללוהו אלמ' דזקנים בישיב' מכלל דמהללים אינם בישיב' אלא בעמידה עכ"ל הב"ח ומה"ט כתב מ"א ל' טוב לברך מעומד וברמב"ם לא הוזכ' ל' טוב דלהרמב"ם הוא מדינא אלא הואיל דבכ"מ הניח הדין בצ"ע ובש"ע השמיטו משמע דלא ס"ל כהרמב"ם לכן כתב מ"א ל' וטוב דהיינו לכתחל':

סעיף ג

(ס"ק ג) רבנן צ"ל דתנו הלכתא כנ"ל סברת מ"א ומדכתיב במושב זקנים זקן היינו שקנ' חכמה והוא ראוי להורא':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אחר משמע דסבירא ליה כו'** דלא כמ"ש בב"י ונ"ל דבש"ע חזר בו ממ"ש בחבורו ב"י דדוק' תלמיד על רבו רשאי לברך כדמצינו כן בגמרא אבל לא אחר ואפי' בעל על

אשתו יולדת אם בירך גוערים בו אבל בש"ע סתם וכ' אם בירך אחר משמע אפי' אינו תלמידו:

והאחר כו' בפחות מי' כ"כ תר"י יש פלוגתא כו' ר"ל לא עדיף מאלו בירך החול' בעצמו בלי י' דפליגי בסעיף ג':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואין זה כו'** כלומר דאם כו' בא ליישב מאי קמ"ל דאין זה ברכה לבטל' ניהו דשרי אפי' לכתחל' לאחר לברך מ"מ הש"ע שכ' אם בירך אחר דמשמע ל' דיעבד ניהו דל"ד דאפילו לכתחלה שרי מכל מקום כיון דמיירי דיעבד מאי נ"מ אי הוי ברכתו לבטלה מה שעבר עבר ע"ז כ' דרמ"א בא ליתן טעם למה יצא החול' בברכת האחר הא הוי לבטל' וכה"ג אין חברו יוצא כמ"ש סי' ריי"ג לכן כתב רמ"א דאין זה ברכ' לבטלה ושפיר יוצא החולה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ג' ימים כו'** עד יום ה' שהוא יום קריא' בס"ת דג' ימים היינו עם יום היציא' וא"כ יום ה' הוא כבר יום ד' וכיון דאינו אלא מנהג לברך אחר קריאת התורה כמ"ש סעיף ג' א"כ בנדון זה יברך בי' בלי ס"ת:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מיחוש כו'** מ"מ לאו בכל יומ' כו' ר"ל אף שנתרפא מחולי זה כבר פעמי' רבות לא היה זה דרך הטבע אלא כל עת נעשה לו נס וכדאמרי' בנדרים פרק אין בין המודר אמר ר' אלכסנדראי אמר רחב"א גדול הנעש' לחול' יותר מנס שנעשה לחנני' מישאל ועזריה כו' א"כ כיון דלאו כל יומא מתרחיש ניסא והיה בחזקת סכנה לכן כשעמד צריך להודות:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וכן נוהגים וב"ח כו'** וכן פסק לעיל סי' ס' מן תיבת וכן פסק כו' נרשם בטעו' וקאי אדלעיל סעיף ה' שכ' בש"ע אם בירך אחר כו' ונתכוין להוציא כו' משמע דס"ל מצות צריכות כוונה וע"ז כ' מ"א דכן פסק הרב"י לעיל סי"ס ס"ד שכ' שי"א דאין מצות צריכות כוונה וי"א דצריכות כוונ' כו' וכן הלכה עכ"ל הרי דהכריע כמ"ד מצות צריכות כוונה דלא כע"ת שהקש' דהכא סתם דצריך כוונ' ולעיל סי ס' הביא שני דיעות בזה דהא באמת גם בסי' ס' הכריע דצריך כוונה אולם מ"א לעיל סי' ס' ס"ק ג' כתב ודוקא במצוה דאורייתא אבל מצות דרבנן א"צ כוונה רדב"ז כו' ע"כ אין כוונת מ"א לפרש כן דברי הרב"י בש"ע דהא הכא הוא דרבנן ואפ"ה פסק דצריך כוונה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **הגומל כו'** עסי' רי"ח כו' ר"ל דוקא אי יצא ממנהג העולם דזולתו לא מקרי נס לברך במקום שנעשה לו ברוך שעשה לי נס כו' ואפילו הכי י"א דאין מברכין הגומל כיון דאינו מכלל הני ארבעה דחשיב הש"ס:

סעיף י

(**סק"י**) **וי"א כו'** ונ"ל דמי שהלך בדרך כו' ובאו עליו לסטים וניצול מברך עיין סעיף ז' ר"ל בצירוף דעת האומרים בסעיף ז' דאפי' הולך מעיר לעיר מברך לדעת האומרים בסעי' זה דאפי' באו עליו לסטים בביתו מברך א"כ כה"ג דבאו עליו לסטים בדרך אע"פ שלא הלך במדבר מברך:

ועכשיו נהגו כו' וטורי זהב סעיף קטן ה' כ' דבחולה ומוטל במט' ג' ימים אליבא דכ"ע צריך לברך דהא צריך לבקשת רחמים מאחרי' כדאשכחן ברבא בנדרים פרק אין בין המודר דף ל"ט:

סימן רכ

סעיף א

(**סק"א**) **יטיבנו כו'** ואם מטיבים ב' במעמד אחד כו' לענ"ד כוונתו דאמרי' בסנהדרין דף ע"ג ע"א מנין לרוא' את חבירו שטובע בנהר כו' או לסטים באים עליו שהוא חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך. ופריך והא כבר נפק' לן אבידת גופו מנין ת"ל והשבותו לו. אי מהתם ה"א ה"מ בנפשי' אבל מטרח ומיגר אגורי לא קמ"ל הרי דחייב להציל את חבירו בין בגופו ובין בממונו א"כ ממיל' אם חלם לא' חלום רע ומבקש לאחר שיהי' מכלל ג' המטיבים שצריך להזדקק להטיב לו. וכ"כ בס' א"ר וז"ל מצו' להמצא עם השלש' להטיב מפני שמשיב נפש המתענה עכ"ל אולם י"ל לענ"ד אם מבקש מא' שימתין במקום א' והוא יחפש אחר שנים אחרים להביאן שם ויהיו בצרופו שלשה וייטיבו לו חלומו כ"ה לא הצריכוהו להמתין. גם שמא לא יזדמנו לו עוד שתים וגם אם כבר מזומן לו אחד ומבקש מהשני שגם הוא ימתין פה להצטרף כשיחפש ויבא השלישי ג"כ א"צ להמתין. ועז"א ואם מטיבים ב' ר"ל שכבר יש ב' מטיבים פה ר"ל שב' הסכימו להטיב לו ובמעמד הג' ר"ל שהג' עומד שם עם הב' צריך הג' להצטרף עם השנים שהסכימו להטיב ויהיו שלשה וייטיבו לו דהוה בכלל השבת גופו. או במעמד אחד שכ' ר"ל שהשנים שהסכימו להטיב הם במעמד אחד ועומדים יחד לפנינו והוסיף עוד ואף על פי שלא חלם באותו פעם דודאי ההטבה ביום שחלם עדיף כמ"ש יפה תענית לחלום ודוקא באותו יום אלא

דפליגי אי ייטיבנו בשחרית או במנח' כמ"ש מ"א בסק"ב מ"מ אם לא הטיב לו באותו יום אלא למחרתו ניהו דאינו מועיל כ"כ ההטב' מכל מקום קצת ודאי עכ"פ מועלת ועז"א לא מבעי' אם חלם לו באותו פעם דהוי הצלה מצויה ודאי צריך להזדקק להטב' אלא אע"פ שלא חלם באותו פעם אלא אתמול דאין רפואת ההטב' בדוקה כ"כ אפ"ה צריך לצרף להשנים כי עכ"פ קצת השבת גופו איכא כן נראה לענ"ד:

סעיף ב

(**סק"ב**) **שבע זמנין כו'** י"א דרך כו' ר"ל דבגמ' איתא שהמטיבים יענו אחר שאמר החולם חלמא טבא חזאי. יענו הם טבא הוא וטבא להוי רחמנ' לשווי' לטב שבע זמנין כו' ולכן י"א דהני שני תיבות שבע זמנין הוא ג"כ דברי הלחש ור"ל שהמטיבים צריכים לו' גם אלו שני תיבות שבע זמנין (ולא נודע פי' כאשר נעלם פי כל הלחשים) וא"כ די כשיאמרו עונים הלחש ג"פ כיון דלא הוזכר בש"ס כמה פעמים יאמרוהו. מסתמ' ר"ל כדרך כל הלחשים דסגי בג"פ אבל י"א דאלו שני תיבות שבע זמנין אינן מדברי הלחש והלחש אינו אלא טבא הוא וט"ל רחמנא לשוויה לטב ומה שהוזכר בש"ס שבע זמנין הם דברי הש"ס שצריכים לו' הלחש שבע פעמים:

לכן כו' ד' פעמים. ר"ל ואין מסיימים שני תיבות שבע זמנין. ואח"כ כו' עם שבע זמנין ר"ל שאומרים הלחש ג' פעמים ומסיימים כל פעם לו' גם שני תיבות שבע זמנין ובזה יוצא ידי שני הדיעות דממ"נ אי צ"ל הלחש ז' פעמים א"כ א"צ לו' שני תבות שבע זימנין א"כ מצטרפים ד' פעמים ראשונים שלא אמר ב' תיבות שבע זמנין והוי שבע פעמים ואם גם שני תיבות שבע זמנין הוא מן הלחש והעונים צ"ל א"כ לדידהו סגי בג' פעמים והא אמרו בסוף ג' פעמים וסיימו כל פעם ואמרו שבע זמנין וא"צ לד' פעמים הראשונים שלא סיימו שבע זמנין:

וזהו כשמטיבים לו לערב ר"ל מדא"ל לך אכול בשמחה כו' ע"כ מטיב לערב דאי בשחרית איך יאמרו לו בשמח' אכול הא צריך להתענות דסתם חלום שמטיבין המנהג שמתענים והיינו טעמ' שממתין להטיב עד ערב כדי שזכות התענית יועיל להטב':

כי מיד שקיבל עליו התענית כו' כדאמרי' במס' תענית דף ח ע"ב בימי ר"ז גזר גזיר' וגזר דלא למיתב בתענית' א"ל ר"ז נקבליה עלוון וכי בטלה גזירה ניתב בתענית'. א"ל מנ"ל הא א"ל דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן יום הראשון אשר נתת לבך להבין ולהתענות לפני אלקיך נשמעו דבריך עכ"ל הגמ':

מי שחלם כו' ע"ח יתענה (ס"ח סי' תמ"ד) וכ' שם וז"ל שהרי חברו נזוף לכך לא הראהו לו כו' ואם לא יתענה טוב להגיד לו כדי שיתפלל על עצמו כו' עכ"ל:

סעיף ג
(**סק"ג**) **יפה כו'** ותשוב' עמו (ס"ח) סי' רכ"ו. וסיים שם כי התענית במקום חטאת מה קרבן אינו מועיל בלא תשוב' שנא' זבח רשעים תועב' אף תענית חלום כו' עכ"ל:
דהא שמואל אמר כו' ברכות דף נ"ה ע"ב:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **ואפי' כו'** ועמ"ש סס"י קי"ט ובטור כו' באיזה מקום בתפל' של שבת ראוי לו' עננו או לאמרה ברכה בפני עצמה:

סימן רכא

סעיף א
(**סק"א**) **מברך כו'** וכמ"ש הרא"ש ר"ל דהרא"ש באמת מפרש דברי הש"ס דמשני בא"ל שותפו' מברך הטוב ומטיב דאין ר"ל דמיירי דוקא דא"ל שותפות בשדהו אלא ר"ל דכל טובת הגשמי' מקרי א"ל שותפות דכל העולם שותפים בטוב' זו. אלא דבש"ע פסק כהרי"ף דמפרש דבעי' דוקא דאית ליה שותפות בשדהו:
ועמ"ש סי' קע"ה ס"ק ד':
כ' הש"ך כו' עסי' רכ"ג סעיף א' כוונתו כו' כמו בסי' רכ"ג בילד' זכר מברך הטוב ומטיב הואיל ויש לאשה חלק בטוב' ה"ה בשדה דאש' ובניו הסמוכי' על שלחנו מיקרי יש להם חלק בשדהו:
וקשה דא"כ מאי דחק בגמ' כו' ר"ל דאמרי' דף ל"ט ע"ב אהא דתנן על הגשמים ועל בשורות טובות או' הטוב ומטיב על הגשמים מאי מברך אר"י מודי' אנחנו לך על כל טפה כו ופריך והתנן על הגשמים כו' הטוב ומטיב. ומשני הא דשמע משמע או' הטוב ומטיב והא דחזי מחזי או' מודים אנחנו לך ופריך אי דשמע משמע (ר"ל דמתניתין מיירי דשמע) ה"ל בשורות טובות ותנן על בשורות טובות כו' (ר"נ א"כ גשמים ל"ל הא הוי בכלל בשורות טובות) אלא אידי ואידי דחזא מחזא הא דאית ליה ארעא אומר הטוב ומטיב הא דל"ל ארעא אומר מודים אנחנו לך. ופריך אי אית ליה ארעא או' הטוב ומטיב והתנן בנה בית חדש וקנה כלים חדשים או' ברוך שהחיינו כו' שלו ושל אחרים אומר הטוב ומטיב לא קשיא הא דא"ל שותפות (ר"ל הכא בגשמי' מברך הטוב והמטיב. מיירי בא"ל שותפות) הא (בנה בית) דל"ל שותפות כו' ת"ש והא"ר יוסף ב"א א"ר יוחנן אע"פ שאמרו שינוי יין א"צ לברך בפה"ג אבל אומר ברוך הטוב והמטיב. ומשני התם נמי דאיכא בני חבור' דשתי בהדי' עד כאן לשון הגמרא. ומזה הוקשה למגן אברהם לדעת

הש"ך למה הוצרך לאוקמי האי דשדה דמברך הטוב והמטיב בא"ל שותפות. ה"ל לשנויי' כגון דאיכא אשה ובנים דהוי כמו שותפות:
והקשה בספר חמד משה א"כ ביין דודאי אם אשתו ובניו שותים עמו מברך הטוה"מ כמ"ש התוס' שם וכ"כ מ"א לעיל סי' קע"ה ס"ק ד' א"כ תקשי ליה למה הוצרך לשנויי ביין דאיכא בני חבורה כו' הל"ל דאשתו ובניו שותים עמו. עוד הקשה דהא כ' מ"א סי' קע"ה הטעם ביין דאם אשתו ובניו שותים עמו דמברך הטוב ומטיב משום דמזונתן עליו ה"ל כא"ל שותפות ואף על גב דאינו מחויב ליתן להם יין כולי האי כ"ש שדה דלאכילה קיימא ומזונתן עליו דיקראו שותפי' עכת"ד. ולענ"ד דוקא ביין כיון שכבר ניתן על השלחן והבעל שותה ממנו ואשתו ובניו מסובים הם מזונתן עליו דרכן של בני אדם ליתן גם לאשתו ובניו משא"כ בפירות השדה ניהו דמזונתן עליו היינו דוקא על הבעל ולא על השדה ואין חייב ליתן להם מאותו שדה ואפשר ימנעם פירות שדהו ויזונם בפירות אחרים שיקנה ממקום אחר ולכן נקראו שותפים ומאי שהקשה דהוי לש"ס לשנוי האי דיין מיירי דאשתו ובניו שותים עמו אין זה קושיא דע"כ צ"ל הא דקשיא להמג"א דא"כ מאי דחק בגמרא הוי לשנוי כו' מה דוחק יש בתי' הש"ס דא"ל שותפות יותר מאלו היה מתרץ דמיירי בי"ל אשה או בני' וע"כ צ"ל דזה יותר מצוי דאדם שי"ל שדה שיש לו אשה או בנים ממה שמצוי שיהי' לו שותף בשדהו. ומתני' סתמא אמרה על הגשמים הטוב והמטיב טפי ראוי לו' דמיירי בי"ל אשה או בנים מלומר דא"ל שדה בשותפות משא"כ בשתיית יין כמו שמצוי שאדם שותה עם אשתו ובניו כך מצוי שישתה עם בני חבור' ואין זה מצוי יותר מזה וכיון שכבר הוצרך לתרץ בשדה דא"ל שותפות ול"מ לשנויי באשה ובנים לדעת מ"א אוקי גם האי דיין כה"ג דאיכא ב"ח כו' כיון דמצוי כ"כ כמו אשתו ומ"ש שם בסי' רכ"ג ס"ה קנה כלים שמשתמשי' בו הוא ובני ביתו מברך הטו"מ:

סעיף ב

(**סק"ב**) **דהשומע כו'** ועיין בטור כו' א"ל מת כו' מדא' א"ל היינו שמע ולא חזי ואפי' הכי כ' שמברך דיין כו' ואם יורש ממון מברך הטו"מ. וצ"ע מאי קמ"ל רמ"א בזה דאפי' לא חזי אלא שמע מברך הטו"מ והיינו ע"כ בדא"ל שותפות פשיטא ומי גרע משמע שמועות טובו' וכן הק' בש"ס אי דשמע משמע היינו בשורות טובו' וכנ"ל וסבר אפי' א"ל שותף כו' וא"כ מיירי בהגהת י"א דהשומע כו' אפי' אין לו שותף. וזה ודאי חידוש גדול ומש"ה השמיטו הרב"י כיון דמיירי בא"ל שותפות הא מלתא דפשיטא:
והק' בס' ח"מ וז"ל ולא ידענו מאי ק"ל טפי על רמ"א כו' והרי ל' רשב"א שהביא ב"י נמי הכי הוא וז"ל דאפש' לו' דלמסקנא נמי היכי דשמע ולא חזי מברך הטוב ומטיב

משמע דמסופק בדבר זה והרי בפשיטות הקשו אי דשמע היינו בשורות טובו' ואפש' דמסופק שמא למסקנא גשמים לא דמיא לשאר בשורות טובות כו'. ויהי' איך שיהי' מה שי"ל בכוונת דברי הרשב"א כך י"ל בדברי רמ"א. ולפי שכתב רשב"א דאפשר לשון ספק לכן כתב רמ"א י"א עכ"ל וז"ל רשב"א בחדושיו אלא אידי ואידי דחזי מחזי אפשר לומר דמ"מ היכי דשמע ולא חזי מברך הטוה"מ כפרוקא קמא וכדתנן על בשורות טובות כו' דהשת' אתי' לתרוצי בתירוצ' אחרינא היינו משום דאלו מתני' בשמע פשיטא דהטוב ומטיב מברך וכבר תנינן לה בכלל בשורות טובות דאלמא מלתא דפשיטא דבשמע מברך הטוה"מ. אבל לפרוקא בתרא דאמרינן הא דאיכא אחריני בהדיה כו' הוא דחדית דאפי' על בשורות טובות לא מברך הטוה"מ אלא בדאיכ' שותף בהדיה עכ"ל הרשב"א הרי נרא' מדבריו דמסברא הפשוטה מסתבר דעכ"פ גשמים לא גרע משאר בשורות טובו' וכן מוכרח מקושית המקשן אי דשמע היינו בשורות טובות דמשמע דפשיט' ליה דלא גרע משאר בשורות טובות. ואם נאמר דלמסקנ' נד מסברא זו וס"ל דגשמים גרע משאר בשורות טובות יהי' מאיזה טעם שיהי' ואם כן נצטרך לו' אם כן תו לא קשיא קושית הש"ס אי דשמע היינו בשורות טובות ומלת' דפשיטא היא א"כ לאיזה צורך חזר מתי' הראשון הא דחזי והא דשמע כיון דלא קשה קושיית המקשן. והיינו צריכין לדחוק או משום דמסתבר ליה כ"כ דגשמים גרע מבשורות טובות ופשיטא לי' בשמע אינו מברך הטוה"מ היפך מסברת המקשן מן הקצה אל הקצה או משום ניהו דלקושית המקשן לא הוי קשה דהיינו פשיט' שהיא בכלל בשורות טובות כיון דס"ל למתרץ דגשמים גרע מבשורות טובות. מ"מ הוי קשיא הא דקתני על הגשמים ועל בשורות טובות כיון דהגשמים ג"כ מיירי בשמע אלא דגרע מבשורות טובות. ה"ל להפך הלשון על בשורות טובות ואפי' על גשמים אומר הטוה"מ. ולכן הוצרך לומר אידי ואידי דחזי. וכל זה דחוק מאוד הן בסברא והן בפשט הגמרא. אלא דאעפ"כ כתב הרשב"א לשון ואפשר כו' משום דלשון המתרץ דחקו שאמר אלא אידי ואידי כו' ולשון אלא בכ"מ משמע שחזר מדין הראשון לכן כתב ל' ואפשר אף שלומר שחזר מהדין ולו' דגשמים גרע מבשורות טובות דחוק מאוד מ"מ יש מקום להתעקש מלשון אלא דאמר המתרץ ואעפ"י כן נראה מדברי הרשב"א דלדינא גשמים לא גרע מבשורות טובות ואפילו שמע מברך הטו"מ בא"ל שותפות ולשון אלא לא קאי אלא על האוקימתא דאוקי תחלה למתני' בשמע ומזה הוצרך לחזור ע"י קושית המקשן דהיינו בשורות טובות אבל הדין נשאר כמו בתי' א' רק בתירוץ אחרון חידש דין שלא היה סובר ע"ע כן וכיון דמסברא וגמרא נראה דגשמים לא גרע מבשורות טובות ניהו דהרשב"א שקיל וטרי משום לישנא דהמתרץ שאמר אלא

כנ"ל אבל רמ"א בהג"ה קשה כיון דבלשון ש"ע אין הכרע נגד הסברא חיצונ' מה"ת נימא דגשמים גרע מבשורות טובות נגד הסברא באין הכרח וא"כ הוא מלתא דפשיטא ולא הוי צריך רמ"א לאשמועינן דמה"ט השמיטו הרב"י לפשיטתו:
נ"ל דאם גוי כו' בסנהדרין דף ל"ז דאיתא שם מיום שפתח' הארץ את פיה לבלוע דמה של הבל שוב לא פתחה ופריך הא גבי קרח כתיב ותפתח ותבלע כו' ומשני לטוב' לא פתחה והקש' התוספו' הא גבי מצרים כתיב תבלעמו ארץ שזכו לקבור' וה"ה טובה. ותי' דטובת עכו"ם לא חשיב טובה וכ"כ לעיל סי' קל"ח ס"ק ג' ע"ש:

סימן רכג

סעיף ג
(**ס"ק ג'**) **בברכה זו כו'** דאית' בגמ' (עירובין דף מ' ע"ב) כו' ולכן מקילין כו' וזה כוונת דמ"א ומזה נתפשט כו':

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **מת אביו כו'** ועבי"ד סי' ש"מ ס"ו מהו נקרא אדם כשר. ודין הקריעה באדם כשר ועיין בט"ז שכתב דמנהג שלא לומר שם ומלכות על אדם אחר אלא על מי שנצטער במיתתו אבל על ת"ח ח"ו ודאי יזכיר שם ומלכות:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **כלים כו'** דמצות לאו ליהנות נתנו וא"כ אין לברך על ההנא'. ואי יברך שהחיינו על קיום המצוה עז"כ דאין מברכים על מצות כ"א הבא מזמן לזמן:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **בשעת כו'** דהא קי"ל אין אומן קונה בשבח כלי וכ"מ בסי' ת"ר ר"ל בסי' ת"ר כ' כיון דשני י"ט של ר"ה כיומא אריכתא דמי לכן בקידוש דליל שני כשיברך שהחיינו טוב לכתחלה שילבש בגד חדש ויצטרך עכ"פ לברך שהחיינו בלא"ה משום הבגד. וע"כ לא קנאו בי"ט וא"כ הרי בידך שהחיינו על הבגד בשעת קנין אע"כ צ"ל דבסי' ת"ר מירי שקנה בגד ונתנו לחייט לעשות ממנו מלבוש דכה"ג מברך בשעת לבישה ומ"מ ש"ש דהא קי"ל אין אומן קונה בשבח כלי ע"כ ט"ס יש כאן חדא דאיך יגרום מה שאין אומן כו' לברך בשעת לביש' ועוד דהא באמת אין זה פסק ברור ומספקא לן מלתא אי קונה בשבח כלי או לא וכמ"ש בי"ד סי' ק"ך אם נתן כסף לאומן גוי לתקן דלמ"ד דאומן קונה בשבח כלי הוי כאלו קנה כלי מגוי וצריך טבילה וברכ' ולמ"ד אין אומן קונה א"צ טבילה ופסק רמ"א לטבלו בלי ברכה וכן בח"מ סי' ש"ו וע"ש בסמ"ע וש"ך וכן בא"ע סי' כ"ה לענין

קדושין ובכל מקומות הללו מבואר דיש בזה מחלוקת הפוסקים ואולי צ"ל הא איכא מ"ד דאין אומן קונה בשבח כלי ור"ל אי הוי קיי"ל דקונה בשבח כלי אפילו בירך בשעת קנין מ"מ כשגמר האומן הכלי והביאו לו צריך שוב לברך שהחיינו דהא עכשיו קנה מן האומן שבח הכלי והוי כאלו קנה כלי אחר ומה"ט לאותו מ"ד צריך טבילה וברכה. אך כיון דאיכ' מ"ד דאין אומן כו' וא"כ לדידיה אם בידך בשעת קנין שוב א"צ לברך אחר גמר הכלי ולכן מה לו להכניס א"ע בספק ועדיף טפי שלא לברך בשעת קנין ואז ודאי יברך אחר גמר הכלי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הוא וב"ב כולי ועל של ב"ב מברך הטוב והמטיב**. וז"ל הב"ח ועל מה שקנה לב"ב מברך הטוה"מ. דטוב הוא לדידיה שזכה שיהיו ב"ב מלובשים במלבושי כבוד כו'. והמטיב לאחריני הם ב"ב שנהנין בטובה זו בכלים שקנה להם עכ"ל:

ונ"ל כו' אבל לעבדו כו'. זה קאי ע"ד הב"ח דבעבדו ושפחתו לא מקרי טוב לדידיה דהוי כאלו מכר להם וכי נאמר שהמוכר שמח ומקרי טוב לו במה שקנה לוקח אבל דין הנזכר בש"ע שקנה כלים שמשתמשים בו הוא וב"ב אפילו אין לו אשה ובנים רק עבדים אפילו הכי מברך הטוב והמטיב כיון דהוא משתמש בו הוי הטבה לדידיה וגם הטבה לאחריני אף דהוי כמכרו להם. מה בכך מ"מ לא גרע מאם יש לאחר חלק בשדהו דמברך הטוב והמטיב דהוי ג"כ זר לגבי':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לו ולנותן כו'** וצריך עיון דבאה"ע כו' בהא דקי"ל אם נתנה האשה לאיש להתקדש לו אינה מקודשת מ"מ אם הוא חשוב מתקדשת דהוי כאלו קבלה היא מן האיש דהיינו בהאי הנאה שקיבל מהאשה מתנה חשובה לה כאלו קבלה ממון:

וכ"כ בח"מ לענין קנין כסף. דאי נתן המוכר ללוקח כסף אם הלוקח אדם חשוב הוי הנאה שקיבל מן המוכר כאלו קיבל המוכר מן הלוקח כסף וקנה לוקח ומ"מ בעי' שיהי' הלוקח אדם חשוב:

ועבי"ד סי' ק"ס שכ' דאפי' אינו אדם חשוב מ"מ נקרא קבלתו לגבי הנותן הנאה דאי לאו דא"ל להנותן הנאה לא הוי יהיב ליה. אלא דאי אינו אדם חשוב לא חשיבה ההנא' כ"ה שיהי' קרוי כסף ויהי' שוה פרוטה לקדש בו אשה או לקנות בו דבר מה ולפ"ז אפי' אינו אדם חשוב מ"מ י"ל דמצי למימר הטוב והמטיב דהיינו טוב לדידיה דעכ"פ לגבי נפשיה הנאה מקרי ומ"א אפשר ס"ל כיון דההנא' קלישא כ"כ דאינו נקרא כסף ואינו

שו"פ ה"ה דאין לומר עליו לשון הטוב דלא מקרי הנאה מועטת בהאי הטבה ולכן הניח הדבר בצ"ע:

סעיף י

(**ס"ק י**) **וכן נוהגים**. ורדב"ז כתב שהתוס' כו' ר"ל דהא טעם המנהג דס"ל עיקר כדעת התוס' והן הי"א שכ' רמ"א דאפי' עני אינו מברך על חלוק כו' אבל רדב"ז כ' דגם התוספות מודים לדעה א' דעני יברך על חלוק ומנעלים וא"כ אין למנהג על מי לסמוך לדעת הרדב"ז:

סימן רכד

סעיף א

(**ס"ק א**) **מרקוליס**. פי' חילוף כו' דאסור להזכיר ע"ז בשמה וצריך לכנות לה שם גנאי. ובזה כתב דבאמת הוא לגנאי והם דברי התוספות:

סעיף ב

(ס"ק ב) לדעת הרב"י כתי' השני דהתוס' ולאו דוקא מרקוליס דה"ה ע"ז אחרת מברך שנתן אא"פ כו' והא דנקט הש"ס מרקוליס משום דבמקום אותו תנא היו עובדים למרקוליס. והב"ח פי' דמה"ט נקט מרקוליס דאותה ע"ז עומדת בגלוי שזורקין לה אבנים לכן מברך:

אבל שאר ע"ז דרכה שמעמידין אותה בבית תפילתם ואינו רואה ע"ז ענמה אלא בית תיפלות שהע"ז עומד בתוכה ולכן אינו מברך שנתן אא"פ כו' אלא אומר בית גאים יסח ה' כמ"ש בסעיף י"א. אבל אם רואה שאר ע"ז בגלוי מודה הב"ח דמברך שנתן אא"פ כו':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **והאידנא**. נ"ל דבעי לאשמעי' כו' דהוה קשיא למ"א מאי קמ"ל רמ"א הא כן מבואר במחבר אם רואה אות' תוך שלשים אינו חוזר ומברך וממילא לדידן דאין עובר שלשים יום שאין רואין ע"ז אין מברכין:

ע' מ"ש סי' רי"ח ס"ק ה' דעל אותו דבר עצמו אינו מברך ואע"ג דהכא בעיר אחרת היא ע"ז אחרת מ"מ כיון דהוי אותה מין ע"ז שראה בעירו הוי דבר בעצמו ולפ"ז צריך לחלק בין ע"ז ובין רעמי' וזועות ורוח ע"ש:

דאפי' קטן כו' דלדברי המחבר אינו מבואר כ"א כשכבר בירך פ"א ושוב רואה אותה תוך שלשים ושוב אינו מברך. אבל קטן שמעולם לא בירך ס"ד דמברך קמ"ל לרמ"א דלא יברך:

כת' הב"ח בשם ספר האשכול. עיין נוסח התפל' בעט"ז ובפ"ק דע"ז:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בחכמות כו'** השלטונים כו' דברים אלו שייכים לסעיף ח' במ"ש לברך על מלכי או"ה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מלכי ישראל משמע בגמ' אפי' סומא כו'** וכן מצינו לרב ששת דף נ"ח ע"א. ובס' א"ר כת' ומשמע שם מלשון הש"ס דלא בירך הברכה שחייבו חכמים אלא בירך למלך ברכת תשורה כו' דאמרי' התם כי אתא מלכא פתח ר"ש וקא מברך ליה א"ל האי צדוקי למאן דלא חזית קמברכת כו' אבל בעין יעקב הגרסא כי אתא מלכא פתח ר"ש וקאמר ברוך א"ל וכי לא חזית היכי מברכת עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **להשתדל משמע בגמ' כו'** ומ"מ מדסיים משום כבוד מלכים כו' דאמרי' בברכות דף י"ט ע"ב אר"י אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטן אפי' בשוק מ"ט אין חכמה כו' במקום שיש ח"ה אין חולקין כבוד לרב כו' ופריך ת"ש דאמר ראב"צ מדלגים היינו ע"ג ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אמרו אלא אפי' לקראת מלכי או"ה שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי או"ה. אמאי לימא אין חכמה כו' ומשני כדרבא דהאי דילוג שע"ג ארונות ליכא משום טומאה דאוריית' אלא טומאה דרבנן ומשום כבוד מלכים לא גזרו רבנן עכ"ל הגמ'. ומזה משמע דלא התירו אלא במלכי ישראל דמחויב בכבודן ולא במלכי או"ה דאין מחויב בכבודן לילך לראותן אלא משום שאם יזכה יבחין כו' מהאי טעמא לא התירו טומאה דרבנן דאל"כ הל"ל משום כבוד מלכים ומשום שאם יזכה יבחין כו' לא גזרו רבנן. ובס' ח"מ כ' וז"ל רש"י פי' בחומש פ' בא ויצום כו' ואל פרעה מלך מצרים ציום לחלוק לו כבוד בדבריהם כו' ומשמע דאף למלכי או"ה צריך לחלוק להם כבוד עכ"ל. ולענ"ד דוקא כשמדבר עם מלכי או"ה צריך לחלוק להם כבוד. והוא ממדת דרך ארץ דהא הקב"ה חפץ לכבודן ואפילו ריש גרגותא משמיא מוקמי. אבל לטרוח לראותן אינו מחויב משום כבודן ותדע דאל"כ למה הוצרך לו' הטעם דמצוה לרוץ לראות מלכי או"ה משום שאם יזכה יבחין כו' טפי ה"ל לומר דמחויב בכבודן:

וכ"מ מדלא כ' בי"ד סי' שע"ב שכ' דין היתר טומאת כהן לדבר מצוה ולא כ' דין זה דשרי לראות מלכים א"ו דלא הותר אלא למלכי ישראל וזה אין לנו ולמלך א"ה לא הותר לכן לא כ' דין זה לדידן:

ומ"ש בגמ' ולא לקראת כו' הם דברי ראב"צ מדלגים היינו כו' דסיים ולא לקראת מלכי ישראל לבד אמרו אלא אפי' לקראת מלכי או"ה שאם יזכה כו' דמשמע דגם במלכי או"ה הותר לדלג ע"ג כו' לזה כ' דאין הכוונה כן אלא מדאמר מדלגי' היינו כו' ע"כ יש מצוה בזה עז"א דהאי מצוה לא לקראת מלכי ישראל לבד אמרו אלא אפי' לקראת מלכי א"ה יש מצוה אולם במלכי א"ה יש טעם אחר מבמלכי ישראל דבמלכי ישראל הטעם משום דחייב בכבודן ומה"ט הותרה טומאה דרבנן ובמלכי או"ה אין הטעם כי אם יזכה כו' וממילא לא הותר טומאה לגבייהו אם לא שבא בחיל גדול כו' דאז שייך שוב טעם שאם יזכה כו' דהא השתא רואה אותן בכבוד יותר מן פעם א' ואפ"ה יראה אם יזכה שכבוד משיח יהי' יותר גדול:

וברמב"ם כו' מפני כבוד מלכים ואפי' מלכי או"ה כצ"ל. וז"ל מדלגים על ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל ואפי' לקראת מלכי א"ה כדי להבחין כו' עכ"ל:

וכ' התוס' דדוקא שם בבכורות כ' כן:

בעי ניפוח. ר"ל דטומאת בית הפרס והיינו שדה שנחרש בה קבר עד אורך מאה אמות טמא מדרבנן שמא הוליכה המחרישה עצם כשעורה מן הקבר וליותר ממאה אמה לא חששו שהוליכה המחרישה וטהור. וכראי' ר"פ י"ז דאהלות. ואמרו דללמוד תורה או לישא אשה או לנחם אבלים או לקראת מלכים או לדון עם או"ה משום דהוי כמציל מידם. לכל אלו הותר לכהן ללילך בבית הפרס ועז"כ התוס דוקא להני מצות מותר אבל לשאר מצות בעי ניפוח. ופירש"י דעצם כשעורה אינו מטמא באהל אלא במגע ובמשא אא"כ הוא רוב מנין או רוב בנין ואז מטמא באהל או אם האדם מאהיל על המת ולכן לצורך מצוה התירו חכמים לנפח בפיו לפני רגליו דאם יש עצם גדול דא"א לנפחו הרי יראנו וירחיק ממנו שלא ליגע בו ושלא להסיטו. ועצם קטן שאינו נראה נרחה בנפיחתו כן פי' רש"י ספ"ק דפסחים ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בחי כו'** ואפשר דוקא בא"י ובזמן בית שני קאמר כ"ה בב"י. אפי' בזה"ז אפי' בא"י לא. ועמ"ש בס"ק שאח"ז:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **בתי כו'** בתי כנסיות כו' וכן להיפך. ר"ל בתי ע"ז בית תיפלות שלהם יאמר בית גאים יסח ה':

סימן רכה

סעיף א
(סק"א) **אומר כו'** דאין זה טובה וא"כ איך יברך הטוב והמטיב:

סעיף ד
סק"ד בר מצוה היינו כשנעשה בן י"ג ויום א' דהיינו תחלת שנת י"ד יום שנולד בו וכמ"ש מ"א לעיל סי' נ"ג ס"ק י"ב:

שמצוה על האדם לעשות סעודה כו' וראיה לזה מדאמרינן במסכת ב"ק דף פ"ז ע"א ובקדושין דף ל"א אמר רב יוסף (דהוי סגי נהור) השתא דשמענא להא דר' חנינא גדול המצוה ועוש' ממי שאינו מצווה ועושה מ"ד אין הלכה כר"י (דס"ל סומא פטור מכל המצות האמורים בתורה) עבידנא יומא טבא לרבנן מ"ט דכי מפקידנא א"ל אגרא טפי וא"כ כשנעשה הבן גדול והוא עכשיו מצווה ועושה יש לעשות סעודה כמו ר' יוסף. אחרי עיוני מצאתי כן למהרש"ל ביש"ש בב"ק פ"ד סי' ל"ז וסיים וז"ל אע"פ שר"י כבר היה חייב אלא אבשורה שלא היה נודע לו ע"ע רצה לעשות י"ט כ"ש על הגעת העת וזמן שראוי לעשות י"ט עכ"ל:

סעיף ה
(סק"ה) **מעונשו כו'** ובלבוש פירש איפכא דע"ע הבן נענש בעון האב ולפ"ז צ"ל לשון שפטרני מעונשו של זה עפ"מ דאמרינן כל שחברו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה וכן אמר הקב"ה לדוד כו' ע"י נטרד דואג כו':

סעיף ו
(ס"ק ו) **שהחיינו ואינו אלא רשות** (**גמרא עירובין דף מ' ע"ב**. ובסי' רכ"ג סעיף א' בהג"ה) דלא כמו שנדחק בכ"ה שפי' רשות דאין חובה עליו לאכל פרי חדש לברך שהחיינו. וכמ"ש בירושלמי סוף ס"ק י"ד אבל אם אוכל פרי חדש חייב לברך שהחיינו דליתא להאי פירושא:

סעיף ז
(ס"ק ז) **עד כו'** דמי שאינו נהנה כו' ומה"ט תקנו שכ"א יברך בשעת אכילה משום לא פלוג:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **עד כו'** ומשמע ברשב"א שאם בירך כו' וחולק על רדב"ז דרשב"א לטעמי' דס"ל דאין לברך עד שנגמר הפרי וכמ"ש רמ"א ולכן אם בירך קודם גמר לא מהני וע' בב"י הביא דברי רשב"א:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **ואם כו'** מכ"ש שלא יברך כו' ר"ל דאפילו אוכל שנית אינו מברך שהחיינו אע"ג שאוכל ונהנה. כ"ש שלא לברך על אכילה ראשונ' אחר האכילה קודם שנתעכל אם שכח לברך קודם אכיל':

סעיף י
(**ס"ק י**) **אם בירך כו'** כגון אדומים ושחורים דמ"מ חלוקים במראיתן הוי שני מינים כ"ש אם חלוקים בטעמ' אף ששוין בשמן דפליגי אביי ורבא דלאביי מיקרי מין בשאינו מינו דאזלי' בתר טעמ'. ולרבא הוי מין במינו דאזלי' בתר שמא וקי"ל כרבא אבל לענין שהחיינו אזלי' בתר טעמ' דהא גם לענין תרומ' שני מינים נקראים ועיין בש"ך י"ד סי' צ"ח סק"ו דגם לענין איסור לא לכל הדברים אזלינן בתר שמא:

סעיף יא
(ס"ק יא) אינו חוזר כיון דחד טעמא הוא וכדאמרי' בע"ז פלוגת' דאביי ורבא הנ"ל דיין חדש וענבים טעם אחד להם ותליא בפלוגת' דאביי ורבא אי מיקרי שני מינים ואע"ג דקיי"ל כרבא דאזלי' בתר שמא מ"מ צ"ל דלענין שהחיינו לא חיישי' לה וכדמסיים ששמח כשרא' כו' וידע שהיין יצא מהם כו' וכן הת"ה גופיה דסביר' ליה בסי' ל"ג דבאוכל ענבים חוזר ומברך על התירוש שהחיינו לא סמך על ראיה זו דפלוגת' דאביי ורבא הנ"ל וכתב בעצמו אחר שהביא מפלוגת' דאביי ורב' וז"ל וא"ת ניהו נמי דתרי מיני ניהו לענין ביטול (אסורים) מ"מ אין סבר' שיברך עליהם תרי זימני משום דהתירוש אינו בא אלא מן הענבים ולא דמי לגודגניות דהתם גופי' מחולקים וחלוקין נמי בשמן נרא' להביא ראיה כו' מהא דתנן פ' השוכר את הפועלים כו' ע"ש דלא כפר"ח בקונטרס שסמך על ראיה זו דפלוגת' דאביי ורבא להכרייע כדעת ת"ה ודלא כש"ע והא ת"ה בעצמו לא סמך על ראי' זו ותשובת מהרי"ל אינו תח"י:

אפי' שתה ליה אחר מ' יום. דאז נשתנה טעמו ואין טעמו אז שוה לענבים מ"מ כיון דיצא מן הענבים יצא ברכת שהחיינו שבירך על הענבים:

מ"ד אלולב דנהגינן כו'. דמצד הדין היה ראוי לברך שהחיינו בשעת עשייתו דהיינו בשעה שאגדו אלא דנהגו להמתין מלברך עד שעת נטילה וביום שני אין מברכים

שהחיינו בשעת נטילה כמ"ש לקמן סי' תרס"ב וסומך על הזמן שאמר אתמול ביום א' דאפ"ת דיום ראשון היה חול נמצא כשבירך ביום א' לא היה שעת עשייה ולא שעת נטילה מ"מ כתב הרא"ש כיון דנטלו ביום א' לשם מצוה אפ"ת דיום א' חול מ"מ לא גרע משע' עשייה ויצא ע"ש בהרב"י הביא דברי הרא"ש וה"ה הכא דיצא בזמן שאמר כשאכל הענבים וכתב של"ה דכשישתה יין ר"ל תירוש וכבר אכל ענבים ובירך עליהם שהחיינו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שאינו כו'** על ריח כו' ועמ"ש סי' רט"ז בס"ק א' דיש חולקים:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ב"פ כו'** מפני שמשמורות מתחלפות ר"ל שהיו כ"ד משמורי כהונה וכל משמר היה משמש שבוע א' וכן היו משמשים משמר אחר משמר עד תום כל הכ"ד משמורת ואז שוב היה משמש שבוע ח' משמר ראשון וא"כ לא שימש שום משמר יותר משני פעמים בשנה ע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שאין לו כו'**. ואפשר דמש"ה שינה רמ"א לשונו כו' ר"ל דמהרי"ו כתב דעומד על הקרקע ורמ"א כתב בעומד בקרקע ר"ל שמטמינים כו' ולטעם זה ה"ה צנון אין מברכים עליו שהחיינו משא"כ לטעם מהרי"ו וכמ"ש בפרישה:

עתיד כו' ר"א חש לה וכתב הט"ז ס"ס רכ"ז הטעם בשם תשב"ץ כדי להרבות בברכות:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **והקפח כו'** וצ"ע איך מפרש אידך לישנא ר"ל דרש"י בברכות דף נ"ח ע"ב פי' שני פירושים על קפח פי' א' י"ל כמ"ש בבכורות אבל פי' השני שפירש"י (ברש"י הוא פי' א') כמ"ש פה בש"ע שבטנו גדול כו':

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **דקות כו'** נקודות לבנות דאמרינן שם לבן לא ישא לבנה שמא יצא מהן בהק. ופרש"י שלבן ביותר אלמא דבהק הוא לבן אם כן בהקנין י"ל די"ל נקודות לבנות ורש"י בבכורות דף נ"ח ע"ב פי' בהקנין כעדשים ובפי' החומש בפרש' תזריע פרש"י על פסוק בהק הוא וז"ל כמין לובן הנרא' בבשר אדם אדום בין חברבורות אדמימותו קרוי בהק כאיש עדשן שבין עדשה לעדשה מבהיק הבשר בלובן צח ולפ"ז שניה' אמת דבהקנין ר"ל עדשן שיש לו נקודות כעדשים אדומים קצת אלא שבין עדשה לעדשה יש לובן צח ועל שם אותו הלובן נקרא בהקנין:

סימן רכו

סעיף א

בש"ע היוצא בימי ניסן אורחא דמלתא נקט. שאז דרך ארצות החמים ללבלב האילנות וה"ה בחדש אחר כל שרואה הלבלוב פעם ראשון מברך. עוד שם ואם איחר לברך כו' אבל קודם שגדלו הפירות יוכל לברך ואפי' לא בירך בשעת ראיה ראשונ'. והיינו לדעת רמ"א בסי' רכ"ה בסעיף ג'. אבל לדעת החולקים בסי' רכ"ה וכמ"ש מ"א שם בס"ק ט' ה"ה דכאן אין לברך אם לא בירך בראי' ראשונה וע' בטור וב"ח ופרישה:

סימן רכז

סעיף א

(**ס"ק א**) **בזעף כו'** נ"ל דאם שמע כו' דהא מדינ' יכול לברך בין על רעם ובין על ברק עוש' מע"ב או שכחו וגבורתו מלא עולם אלא דהעולם נוהגים לברך על רעמים שכחו וגמ"ע ועל סרק עמ"ב והטעם כ' הט"ז שרוצים לברך שני הברכות ולכן מסתבר יותר לברך שכחו וגמ"ע על רעם מעל ברק שע"י רעם נרא' יותר גבורתו של הקב"ה מבברק אבל עמ"ב שייך גם ברעם כמו בברק והן שוין זה לזה א"כ כששומע רעם ורא' ברק כאחד מברך ברכה אחת לשניה' וא"כ טוב יותר לברך עמ"ב על שניהם מלברך על שניה' שכחו וגמ"ע דאין לברכ' זו שייכות כ"כ לברק לפי מנהג העולם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **תכ"ד כגון שלא נגע כו'**. וכ' בס' א"ר דאף שמתאוה לעשות צרכיו רשאי לעמוד על עצמו ולברך דדומה למ"ש בשם הרשב"א לעיל בסי' צ"ב סעיף י"ב אם באמצע תפלתו נתעורר לו תאוה יעמיד עצמו עד שיגמור כו' וכ' רשב"א הטעם לעיל דמאי ה"ל למיעבד כיון שלא היה צריך לנקביו כלל כשהתחיל להתפלל כו' ובאמצע נתעורר לו כו' ע"ש במ"א וה"ה הכי דמאי ה"ל למיעבד כאן אולם עיין במ"א שם ס"ק ב' דמשמע דלא סמך על הרשב"א אלא דמשום דאסור להפסיק בתפלתו וע"ש:

וכ' בט"ז דניהו דעיקר החיוב הוא תכ"ד ומה"ט א"צ לצאת אלא א"כ אפשר לו לברך תכ"ד שאז עיקר חיובו. אבל גם לאחר תכ"ד יכול לברך ע"ש. אבל אין מפורש עד כמה יכול לברך ואפשר עד שיתפזרו העבי'. ובספר א"ר כת' וז"ל ומר"ן ספ"ק דפסחים ומברכת אברהם מבואר דאין מברך כלל. וכן משמעות הפוסקים ומ"מ דברי הט"ז נראין קצת עכ"ל וז"ל הר"ן בפסחים ע"ד הירוש' הובא גם בספר ח"מ נראה מזה דאין ברכת השבח

אלא בתכ"ד של ראיה ושמיעה עכ"ל עכ"פ מידי ספק ברכה לא נפק לכן אחר תכ"ד אין לברך:

(**בש"ע סעיף ב**') **נתפזרו בין ברק כו**' וכ' בספר א"ר וז"ל כ' תר"י פי' שמים זכו בעיניו וכ' ל"ח (בלחם חמודות לא מצאתי אולי כ"כ בס' מי"ט) ונ"ל לאפוקי שנתפזרו ע"י רוח אחד הנה וא' הנה אבל עדיין מעונן כל הרקיע עכ"ל:

סימן רכח

סעיף ב

סק"ב. בא"י שעשה כו'. דלא כמ"ש בש"ע הנוסח' עוש' אף דכל הברכות בל בינוני:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כמו כו**' לכן נ"ל פשוט כו' על כל הנהרות שהן גדולות כאלו כו' ואע"ג דהתוס' ומרדכי לא כתבו אלא על ד' נהרות דכתיבי מכל מקום ר"ל שהן דומים לד' נהרות הכתובים ואפי' אינן מאותן ד' נהרות:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שלא כו**' אין מברכים ואם מסופק אם נשתנו לא יברך כ"כ בספר א"ר:

סימן רכט

סעיף א

ס"ק א נאמן. והאומרים נאמן כו' קודם ר"ל שאומרים נאמן בבריתו וקיים במאמרו בא"י זוכר הברית טועה דמבואר בגמ דאין חותמין בברכ' זו. וכאן צ"ל של"ה כי של"ה כ' כן. ומה שנדפס תיבת של"ה בס"ק ב' הוא טעות דהא גמ' ערוכה בחגיגה דף ט"ז ע"א דתנן כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם. ואמרי' מאי היא ר' אבא אמר זה המסתכל בקשת ואמרי' עוד שם דרש ר"י בר נחמני מתורגמניה דר"ל כל המסתכל בג' דברים עיניו כהות. בקשת כו':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואסור כו**'. והמסתכל בו יותר כו' דראיה בעלמא מותר וכמ"ש הרא"ש הובא בב"י דאין איסור כ"א ההסתכלות כי המסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו יותר מהרואה ואסור עכ"ל:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **והוא מכ"ח כו'** דלא כמ"ש בהג"מ כו' שפיר' בשם הערוך וז"ל בימות הגשמים בימים שהיו ג' ימים מעוננים ולא נראת חמה וככבים צריכים לברך עליהם בעת שיתראו. וזולת זה העת לא עכ"ל הגמ' והרב"י פסק דלא כוותיה:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **בבוקר כו'** ונ"ל דאם לא בירך עד אחר ג' שעות לא יברך. ובספר א"ר כ' בשם מי"ט וז"ל ע"ד הלבוש שכ' ג"כ שיעור ג' שעות. וכ' המי"ט ומ"מ נ"ל דיכול לברך כן כל היום ולפחות עד חצות עד כאן לשונו:

סימן רל

סעיף א
אחר כו' דתוך מ' יום מועיל תפלה. והיינו שמא הזריעו האיש והאשה בבת אחת. אבל איש מזריע תחלה ודאי יהי' זכר. ואם האשה הזריעה תחלה ה"ה נקבה א"ר. והוא גמ' דברכות דף סמ"ך ע"א וכ' בס' א"ר בשם ס"ב דאפי' אחר מ"ם יום יוכל להתפלל שיהיה הולד זרע קיימא עוסק בתור' ובמ"ט:

סעיף ג
(ס"ק ג) וזו היא ת"ה ואם כבר אמר ת"ה בשחרית כגון שלא היה בשחרי' בכרך ואמר ת"ה ובאמצע היום נכנס לכרך כשנכנס לכרך אומר יה"ר כו' שתכניסני כו' וכשנכנס בשלום אומר מודה אני כו' ביקש לצאת אומר יה"ר כו' יצא בשלום אומר מודה אני כו' שהוצאתני מכרך זה לשלום ולא יותר כן משמעות דברי מ"א בשם ב"ח. דהמותר מן כשם כו' תוליכני כו' הוא מתפלת הדרך והוא כבר אמר ת"ה בשחרית. אמנם הב"ח גופיה כתב שיאמר גם כשם שהוצאתני כו' כן תוליכני כו' עד סוף ת"ה רק שלא יחתום בה. ובודאי מודה מ"א דאם ירצה לומר ת"ה בלי חתימ' דרשאי אלא דס"ל למ"א דאין חיוב להאמיר' זו כיון שכבר אמרה בשחרית ולכן סיים וכ"מ בב"ח ולא כת' וכן כ' הב"ח דעיקר בא להביא ראיה מהב"ח כיון שכבר אמר ת"ה בשחרית תו א"צ לומר ת"ה. דהא מה"ט כתב הב"ח שלא יחתום. אבל לענין הנוסח לא כת' מ"א כמ"ש הב"ח ודלא כס' א"ר שכתב על מ"א ולא דק ע"ש:

סעיף ד
(**ס"ק ד'**) **בסי'** ק"י. משמע כו' עד שיחזיק כו'. ובס' א"ר חולק כיון דמודה אני כו' חל עליו מיד כשיצא מן הכרך אפי לא החזיק בדרך. א"כ יאמר גם ת"ה אז. ולטעמי' אזיל שכ' בסי'

ק"י אם אמר ת"ה קודם שהחזיק בדרך עכ"פ יצא בדיעבד עכת"ד. ואפשר לפמ"ש מ"א בסי' ק"י דת"ה לא יאמר תוך עבור' של עיר דהוי כמו תוך העיר א"כ גם מודה אני כו' לא יאמר עד שיצא חוץ לעבורה של עיר דעדיין לא יצא מסכנת העיר א"כ זמן שניהם שוה: **ויאמר מודה אני כו'** ות"ה לאחר שיצא חוץ לעבורה של עיר:

סעיף ו

(**סק"ו**) **להקיז כו'** דה"ה בכ"מ דרפואה ובס' א"ר פ' וז"ל אבל ברד"א משמע דוקא הקזה שהיא סכנה שמא יחתוך ורידי הדם וימות עכ"ל. מיהו אמירת התפלה בשאר עניני רפואה אינו מזיק ואפי' לרד"א אין בו איסור. אך מה שכ' בש"ע ולאחר שהקיז יאמר ברוך רופא חולים. וכתב הט"ז שצ"ל בשם ומלכות א"כ בשאר רפואות לא יאמר בשם ומלכות שלא להכניס בספק. וכתב בספר א"ר על מה שכתב בסעיף ב' בנכנס למוד גורנו שאם התחיל למוד יאמר ברוך השולח כו' בזמן הזה יאמר כן בלי שם ומלכות ע"ש:

סימן רלב

סעיף א

כתב מגן אברהם תימה כו' שהקריבו מנחה אחר תמיד של בין הערבים. עד כאן ל' התו' פ' ע"פ דף ק"ז ע"א. וזה לשונו וי"ל דאמרי' פ"ק דברכות הוי זהיר בתפלת המנח' שאף אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה ושמא בשעת הקרבת המנח' נענה שאז היה שעת רצון עכ"ל: ור"ל דהש"ס מביא ראיה ליזהר בתפלת מנח' דכן מצינו באלי' והי' בקבל' ביד חכמי הש"ס שאליהו נענה בשעת הקרבת המנחה וע"כ אז הוא עת רצון וא"כ ראוי להתפלל מנחה ג"כ בשעה ההוא ולכן נקרא מנחה. ובירושלמי כו' בזמן הקרבת קטורת והקטורת נעשה בין תמיד למנחה עכ"פ מוכח דלכתחלה אין להתפלל מנחה משש ומחצה דאז זמן שחיטת התמיד. ושזה סייעתא לדעת רמב"ם וכן פסק הרב"י בר"ס רל"ג לאפוקי מהרא"ש וטור שם דס"ל דאדרבא לכתחלה מצות' בזמן מנחה גדולה ע"ש. ודע דבש"ס דילן חולק בזה על הירוש' ומוקי קרא דתכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב קאי על ערבית דכן אמר ר"י בברכות דף ו' ע"ב דגם בתפלת ערבית יהיה אדם זהיר ואייתי ראיה מקרא הנ"ל דתכון תפלתי קטורת כו':

(**ס"ק א**) **יתפללו כו'** וצ"ע דבסי' קכ"ד כו' שכ' שנכנס לבה"כ ומצא שכבר התפללו צבור בלחש וצריך מיד לירד לפני התיב' ירד לפני התיב' ויתפלל בקול רם וא"צ לחזור ולהתפלל:

דהתם א"א בענין אחר דהא צריך לירד מיד לפני התיבה כיון שכבר התפלל בקול רם ע"י הדחק לא הוצרכוהו לחזור ולהתפלל בלחש:

סעיף ב

(**סק"ב**) **הש"ץ כו** ליכא י' דצייתי. ר"ל דהא הש"ץ אם היה מתפלל יחידי היה אומר בש"ת ולא ברכה בפני עצמו אלא משום שהוא תפלת צבור אומר עננו ברכה בפ"ע. וכיון דליכ' י' דצייתי מקרי תפלת יחיד:

ודעת רמ"א ול"ח לעיל אם אפשר ימתינו הקהל ולא יתחילו להתפלל עד שגמר הש"ץ האל הקדוש ואם אי אפשר שהשעה דחוקה ביותר יעשה כמ"ש כאן שיתחילו מיד עם הש"ץ ויתפללו עם הש"ץ מלה במלה עד אחר האל הקדוש. וטוב שיהי' עכ"פ שיענה אמן על ברכות הש"ץ ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **להסתפר כו**' הוצרכתי להביא דברי הש"ס כדי שיובנו דברי מ"א ואף שבט"ז הביאו מ"מ כדי להקל. איתא בשבת דף ט' ע"ב לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל ולא יכנס למרחץ ולא לבורסקי ולא לדון ולא לאכול ואם התחילו אין מפסיקים. מפסיקים לקרות ק"ש ופריך האי סמוך למנחה אילימא למנחה גדולה אמאי לא האיכא שהות טובא אלא סמוך למנחה קטנ' אמאי קתני אם התחילו אין מפסיקים והאמר ריב"ל כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לאדם שיטעום כלל קודם שיתפלל תפלת מנחה. (ומשמע לי' דתרתי אסר ריב"ל אפי' טעימא בעלמא. וגם אפי' התחיל מפסיק וכ' התוס' דגם ההפסק נשמע מדאסר לטעום והב"ח כ' דדייק ההפסק' מתיבת כלו"ם ע"ש) ומשני סתם ש"ס לעולם סמוך למנחה גדולה ומיירי בסעודה גדולה ותספורת ר"ל של בן אלעשה שהיה צריך אומנות יתירה כלהו כמ"ש מ"א ס"ק י"ג ולכן אע"ג דאיכא שהות ביום אסור וראב"י אמר לעולם סמוך למנחה גדולה ואפי' סעודה קטנה ותספורת דידן וכן כלם ואפ"ה אסור כמ"ש הטעם פה בש"ע ויש בזה ד' שיטות בין הפוסקים דעה א' הוא דעת הרי"ף ורמב"ם וכוותייהו פסק הרב"י ופסקו כראב"י כיון שסידר הש"ס תירוצו לבסוף ולכן כ' דאפי' סעודה קטנה סמוך למ"ג אסור ואם התחילו אין מפסיקים דבי' אייריי מתניתין אבל התחיל סמוך למנחה קטנה אפי' סעודה קטנה צריך להפסיק דנשאר סברת המקשן דפריך אי סמוך למ"ק אמאי קתני אי התחילו א"מ והאמר ריב"ל כו' והמקשן אכתי לא אסיק דמיירי בסעוד' גדולה ואפ"ה דייק מריב"ל דצריך להפסיק וכ"מ לשון ריב"ל ושאר ג' הדעות יתבארו אחת אל אחת. ואפשר דאם י"ל ב' כו' דכה"ג

צ"ל שמא ישברו כלם ואעפ"כ כתבו מ"א בלשון אפשר די"ל דאפי' כה"ג אסו' משום לא פלוג וכן פסק באמת בספר א"ר לאסור בכל ענין משום ל"פ:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **סעודה כו'** כ' מהרי"ו כו' מי שלא התפלל ערבית כו' ר"ל אע"ג דמתני' דשבת לא אסר בפירוש אלא סמיך למנח' אע"פ כן גם סמוך למעריב אסור. כדאמרי' פ"ק דברכות דף ד' ע"ב הא דאמרי רבנן דזמן ק"ש של ערבית עד חצות מודים לר"ג דזמנה עד שיענה ע"ה ואמרי עד חצות להרחיק אדם מהעבירה כדי שלא יבא אדם מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קימעא ואשתה קימעא ואישן קימעא ואחר כך אקרא ק"ש ואתפלל וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה אבל אדם בא מן השדה ונכנס לבה"כ אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל עכ"ל הגמרא הרי דאפילו בערבית אסרו האכילה וס"ל למהרי"ו דה"ה דיש לאסור המלאכה והלימוד דחד טעמא היא ומה שכתב בברייתא אם היה רגיל לקרות קורא יתבאר להבא: אבל בשחרית כיון שהצבור מתפללים כו' שכן הי' דרכם בשחרית היו מתפללים בצבור אבל לא במנחה ובמעריב לכן בשחרית כיון שדרכם להתפלל בבה"כ בצבור יעשה כהרגלו לילך לבית הכנסת ול"ח שמא יפשע:

ומה"ט נהגו לאכול אחר זמן מ"ק אע"ג דמדיי הש"ס אסור מ"מ כיון דעכשיו נוהגים להתפלל מנחה בצבור שרי דל"ל שמא יפשע:

אבל במקום שאין שם מנין ודרכם להתפלל יחידי אסור ללמוד בשחרית וכ"ש מנחה: דעיניך רואות דלית' דהא סיים במקום שאין שם מנין משמע דבכל פעם מתפללים יחידי אפ"ה אוסר:

והא דאמרינן בברכות שלא יאמר כו' נכנס לבה"מ אם רגיל לקרות קורא כו' דמשמע דלימוד מותר והתם ע"כ מיירי שאינו מתפלל בציבור וכדמשמע לשון הברייתא וקורא ק"ש כו' דהא מהרי"ו מייתי מיניה ראיה לאסור המלאכה סמוך לערבית ובמקום שמתפללים בצבור הלא מתיר מהרי"ו אפי' לאכול. ולמה אסרה הברייתא לאכל קימעא כו' אע"כ דמהרי"ו ס"ל דמיירי במקום שאין מנין:

שלא יהיה יושב ובטל כו' מ"מ דייק מהרי"ו דבהגיע הזמן אפי' לימוד אסור דמסברא ס"ל דאכילה ומלאכה ולימוד שוין וכיון דאסרה ברייתא האכילה מחשש שמא יפשע א"כ מסברא יש לאסור גם מלאכה ולימוד ואפי' חצי שעה קודם כדמיירי הברייתא וניהו דלימוד התירו בבריי' שלא יהיה יושב ובטל אע"ג דאכיל' ומלאכ' אסורים. מ"מ שמעינן בהגיע זמן אפילו לימוד אסור דהא גם בלימוד א"ל שמא יפשע וכיון שהגיע זמן דליכא

משום שלא יהיה יושב ובטל דהא יכול לקרות ק"ש ולחזור ללימודו א"כ ממילא גם הלימוד אסור:

דקי"ל כרש"י. זה הוסיף מ"א להביא סייעתא למהרי"ו דאהא דאמרינן פ"ק דברכות דף ה' ע"ב תניא אבא בנימין או' על ב' דברים הייתי מצטער (ר"ל שדחק עצמו לעשות כן) כו' ועל תפלתי שתהיה סמוך למטתי ר"ל כשעמד ממטתו בשחר לא עשה שום דבר עד שהתפלל ופירש"י דאפילו ללמוד אסור אם לא במקום שמתפללים בציבור דל"ל שמא יפשע והתוס' חולקים ומתירים הלימוד וקי"ל לעיל סי' ש"ט כרש"י:

סעיף ט

(**סק"ט**) **ואם כו'** אפי' אחר מנחה גדולה ר"ל דלא תימא מ"ש בש"ע אפי' התחיל באיסור ר"ל תוך חצי שעה הסמוכה למנחה קמ"ל אפי' התחיל אחר שכבר הגיע זמן מ"ג אפ"ה אין מפסיקים דמתני' בשבת סתמא קתני ואם התחילו א"מ:

ואם התחילו סמוך למ"ק (ואפי' סעודה קטנה) מפסיקים כבר כתבתי לעיל טעמו בזה:

עיין בח"מ סי' ה' סעיף ד' בהג"הת רמ"א וסמ"ע שם דגם בדין קי"ל הכי דאפי' התחיל בגמר דין סמוך למ"ק מפסיקים אע"ג דזה דוק' לדעת הרב"י דפסק כהרי"ף ורמב"ם. ורמ"א כ' למט' בהג"ה דנוהגים כהטור בשם ר"י דסעודה קטנה סמוך למ"ק אפילו לכתחלה מותר וכ"ש גמר דין וכן ראיתי שנתעורר בזה שם בס' או"ת. ע"כ צ"ל דהא סיים כאן דלא סמכינן על הטור בשם ר"י כ"א בצירוף דקוראים לבה"כ וא"כ י"ל דשם בח"מ מיירי מצד הדין במקום שאין קוראין אבל במקום שקוראים באמת גם בדין שרי:

והא חתן כו' ע"ל סי' ע' סעיף ג':

אחת ועסי' ס"ג סעיף ב' ובמ"א שם כצ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **להפסיק כו'** וכ"מ ברש"י בסוכה דף ל"ח דתנן התם מי שבא בדרך ואין בידו לולב ליטול כשבא לביתו נוטלו על שלחנו. ופריך למימרא דמפסיק והתנן במנחה ואם התחילו אין מפסיקים ומה קשיא לולב דאורייתא ומנחה דרבנן ואמר דע"כ מתני' דלולב מיירי בי"ט שני שהוא חה"מ מדקתני מי שהיה בא בדרך ובי"ט שני גם לולב דרבנן ומתרץ רב ספרא מנחה מיירי בדאיכא שהות ומתני' דלולב מיירי בדליכא שהות וכתב רש"י וז"ל בד"ה הא דאיכא כו' ומתניתין דהכא בליכא שהות שתמשוך סעודתו עד שתחשך עכ"ל ומתני' דלולב קתני נוטלו על שלחנו לא נטלו שחרית יטול בין הערבים אלמא דרישא דקתני ונוטלו על שלחנו מיירי בשחרית ואפ"ה כיון שיודע שתמשוך סעודתו צריך להפסיק:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **משיטול כו'** משיתיר אזורו כ"ה בג' דשבת דף ט':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **דס"ק מותר כו'** הוא דעת ר"ת דפסק כתי' ראשון דהוא סתמא דהש"ס דמוקי למתני' סמוך למנחה גדולה ודוקא סעודה גדולה וה"ה אינך שהוזכרו במשנה דוקא בענין שכתב מ"א שממשיכים זמן מרובה:

ומ"מ הם מודים כו' מפסיקים אפילו ס"ק וכמש"ל לדעת הרי"ף דבזה נשאר סברת המקשן דקי"ל בהא כריב"ל דאפילו סעודה קטנה סמוך למ"ק צריך להפסיק:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **וי"א דאפי' כו'** ולדידהו כו' זה דעת בעל המאור שכתב כיון דבמסכת ברכות פסקינן דלא כריב"ל דאוסר הטעימה ה"ה דלא קי"ל כוותיה במאי דס"ל דצריך להפסיק וא"כ ממילא מפרשינן המשנה כפשטא סמוך למנחה קטנה ואין חילוק בין סעודה גדולה לקטנה כסברת המקשן דלא אסיק לחלק וכיון דהמשנה מיירי סמוך למנחה קטנה ואפ"ה קתני אין מפסיקין דלא כריב"ל וא"כ ה"ה ס"ג אין מפסיקים וסמוך למנחה גדולה הכל שרי אפי' סעודה גדולה דהא מתניתין לא מיירי אלא סמוך למ"ק ובין ס"ג לס"ק אין חילוק לדידי' כנ"ל:

סעיף טו

(ס"ק טו) סמוך למ"ק מצויין בטעות וקאי על י"א השני שהוא דעת הטור בשם ר"י והוא דעה רביעית דס"ל כר"ת דקיי"ל כתי' א' דהוא סתם ש"ס דמוקי למתני' בסעודה גדולה סמוך למ"ג ודין מנחה קטנה לא הוזכר במשנה אלא בדברי ריב"ל שאמר כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור כו' וס"ל להר"י דקי"ל לענין הפסקה כריב"ל אלא דריב"ל לא מיירי אלא בהתחיל אחר שהגיע זמן המנחה דכן משמע מלשונו שאמר כיון שהגיע זמן ת"ה כו' אבל סמוך למנחה קטנה מותר להתחיל סעודה קטנה והא דלא אוקי הש"ס המשנה סמוך למנחה קטנה ומתני' דקתני אין מפסיקים מיירי בהתחיל סמוך למנחה דמודה ריב"ל תי' הב"ח דס"ל להש"ס דמתני' סתמא קתני ואם התחילו א"מ משמע אפי' התחילו אחר שהגיע זמן תפלה ע"ש:

מיהו במרדכי כו' דאין איסור בסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה כצ"ל:

לכ"ע אסור היינו אפילו לדעת המרדכי ולהמרדכי כה"ג מיירי מתני' ואי גם כה"ג מותר תיקשי למרדכי א"כ במאי מיירי מתני' דאסרה:

וכ"כ הב"ח. לדינא:

וגם הרשב"ב כצ"ל הוא רבנו שמואל בר' ברוך והוא המרדכי דלעיל שהביאו שם בשבת: דלא כמ"ש הב"ח דמרדכי מתיר גם בזה אלא דאין לסמוך עליו כיון שהוא יחיד:

וכ"ה באגודה כו' קאי ע"ד רמ"א שכתב ונהגו להקל כשתי הסברות כדעת בעל המאור וכדעת הטור בשם ר"י והם תרי קולי דסתרי אהדדי דאי קי"ל כבעל המאור א"כ סעודה קטנה סמוך למנח' קטנה אסור ואי קיי"ל כהטור בשם ר"י ע"כ סעודה גדולה סמוך למנחה גדולה אסור דבהכי מוקי למתני' אבל העולם שתופסים שני הקולות זה לא יתכן ונתן טעם על קולת סעודה קטנה סמוך למ"ק דסומכים על קריאת השמש לבה"כ ומ"מ סעודה גדולה סמוך למ"ג אף דלבעל המאור מותר כיון דהוא יחיד לא רצה רמ"א לסמוך עליו וס"ל דאפי' קריאת השמש לא מהני ועז"כ מ"א דכ"ה באגוד' ומ"מ בתחלת דין כו' דהוי דומיא דסעודה גדולה סומכים על קריאה לבית הכנסת (ואם כן כל שכן דגמר דין סמוך למ"ק סומכים על קריאת השמש) וע"כ צ"ל הא דאוסר רמ"א בח"מ סי' ה' מירי מצד הדין ובמקום שאין השמש קורא לבה"כ וכמ"ש לעיל בס"ק ט' ע"ש:

ועוד דאמרי' בגמ' בשבת שם אמר אביי למ"ד תפלת ערבית חובה אפילו התיר אזורו מטרחינן ליה לחגרו ולהתפלל ערבית ופריך מ"ש ממנחה דודאי חובה ואפ"ה תנן אם התחילו אין מפסיקים ובאכילה הוי התחלה משיתיר אזורו וכדלעיל ס"ק י"ב ותירץ הש"ס בשעת המנחה לא שכיח שכרות ולכן הותר לו. אבל בלילה שכיח שכרות בסעודה לכן אפילו התיר חגורו צריך לחגור ולהתפלל ועוד תי' הש"ס תירוץ אחר הביא מ"א לקמן סי' רל"ה סעיף קטן זיי"ן:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **והשעה כו'** כ' ב"ש כו' עד אחר חצות ר"ל חצי שעה אתר חצות דהוי סמוך למנחה גדולה:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כביצה כו'** אע"ג דבסכה מקרי עראי ר"ל דקיי"ל לקמן דאוכלים ושותים עראי חוץ לסכה. ופת לא מקרי עראי אלא כביצה ולא יותר אבל שתיה אפי' הרבה מיקרי עראי ומותר חוץ לסכה:

סימן רלג

סעיף א

(**ס"ק א**) **ולמעלה כו'** מ"מ כיון דא"א בקיאים כו' שם אמרי' לתי' השני אע"ג דאברהם אבינו התפלל מנחה מיד אחר חצות מ"מ לדידן אין מקריבים תמיד של בין הערבים עד

שש ומחצה דשאני אברהם דאצטגינות גדולה היתה בלבו והיה יודע לכוין חצות היום ממש אבל אנחנו אין אנו בקיאים כולי האי ושמא יטעו ולכן הוסיפו חצי שעה ועיין בפר"ח בסי' זה ובספר חק יעקב סי' תנ"ח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ועיקר כו'** שאסורים להקריב אחרי' דכתיב גבי תמיד של בין הערבים עליה חלבי השלמים ודרשי' עליה על תמיד של שחר השלם כל הקרבנות ולא אחר תמיד של בין הערבים:

לכן עיקר זמן המנחה הוא מט' ומחצה דזה הי' זמן הקרבת התמיד כל יום:

ועיין בתוס' ר"פ ע"פ וכ"ה ס"ס רפ"ו. ר"ל אם לא התפלל מוסף עד שהגיע זמן מנחה גדולה די"א דיתפלל תחלה מנחה ואח"ז מוסף וע"ש הטעם:

רק שבע"פ שחל בערב שבת כו' כיון דשחיטת הפסח היה אחר התמיד וגם היה צריך לצלותו מבע"י בע"ש דאין צלייתו דוחה שבת והקרבת הפסח וצלייתו דמשך שתי שעו' ולכן היו צריכים להקדים התמיד שתי שעות דהיינו כדינו בשש ומחצה והיה משך הקרבתו שעה א' ונשלם בשבע ומחצה ואחריו שתי שעות להקרבת הפסח וצלייתו כנ"ל. ואם כן לא היה התמיד קרב בזמן מנחה גדולה כ"א בערב פסח שחל בערב שבת:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומשערינן כו'** ונ"ל ראיה לדבריהם מפסחים כו' דאמר עולא איזה דרך רחוקה שיפטר מפסח כל שהוא בתחלת זמן שחיטת הפסח מן המודיעים ולחוץ. דס"ל כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה אע"ג שיכול ליכנס בשעת אכילה מקרי דרך רחוקה וכיון דעומד במודיעים בהתחלת זמן שחיטת הפסח דהיינו מחצות א"א לבא לירושלים בזמן שחיטה. דמן המודיעים עד ירושלים הוא ט"ו מיל. וארבב"ח אר"י מהלך אדם בינוני ביום (שהיום ולילה שוין) עשר פרסאות (היינו ארבעים מיל) דל ה' מיל מעלות השחר עד הנץ החמ'. וה' מילין משקיעת החמה עד צ"ה נשתיירו למ"ד מיל. א"כ נשאר עד חצות מהלך ט"ו מיל. ומחצות עד השקיעה ג"כ ט"ו מיל א"כ כשמגיע לירושלים כשעומד במודיעים כבר התחיל השקיעה ועבר זמן שחיטת הפסח וע"כ צ"ל דמה"ט בתחלת השקיעה עבר זמן שחיטת הפסח שכבר הוא לילה. וא"כ ה"ה דאין לשחוט אז התמיד וא"כ ע"כ חשבי' רק עד תחלת השקיעה וכדעת לבוש ולח"מ:

והוא כמו שעה וחומש שעה כו' דברים אלו צ"ב דשיעור זה הוא אי חשבינן כמ"ש ת"ה מע"ה עד צ"ה והיינו אע"ג דס"ל משקיע' החמה עד צ"ה ה' מיל לא קי"ל כוותי' בהא דאיתותב שם בדף שאח"ז מבריי' דקתני רבי יודא ס"ל דמשקיעת החמה עד צ"ה הוא

ד' מיל וא"כ לדעת ת"ה בא החשבון בדיוק דמתחלת השקיעה עד צ"ה שעה וחומש צא וחשוב דמהלך ביום דהיינו בי"ב שעות י' פרסאות א"כ אם לא היה היום ארוך כ"א י' שעות היה נוגע לכל פרסה שעה אחת ועכשיו שהיום י"ב שעות א"כ יש שתי שעו' נוספות וצריך לחלקם לי' חלקים דהיינו לי' פרסאות וכיון שבכל שעה יש ה' חומשים אם כן שתי שעות יש בהן י' חומשים מגיע לכל פרסה נוסף על השעה עוד חומש שעה. דהיינו שעה וחומש וכיון דקי"ל מתחלת השקיעה עד צאת הכוכבים ד' מיל הוא פרסה א"כ שיעורו שעה וחומש אבל כיון דהמ"א הסכי' ללבוש ול"ח דחשבי' מהנץ החמה עד השקיעה. א"כ יש מתחלת השקיעה עד צאת הככבים דהוא ד' מיל שעה ומחצה דדל מהני י' פרסאות מעלות השחר עד הנץ החמה ד' מיל וכן מתחילת השקיע' עד צאת הככבים ד' מיל נשתייר מהני י' פרסאו' שהן מ"ם מיל ל"ב מיל א"כ אם היה ארוך ח' שעות הי' מגיע לכל מיל רביע שעה דל"ב רביעית הוא ח' שעות עכשיו שהיום ארוך י"ב שעות נשתייר ד' שעות א"כ נוסף על כל מיל חצי רביעית דל"ב חצי רביעית עולים ד' שלימין א"כ מגיע לכל מיל רביע וחצי רביע א"כ מתחלת השקיעה עד צאת הכוכבים שהוא ד' מיל שעה ומחצה. אח"ז ראיתי שהל"ח נתעורר כיוצ' בזה על הלבוש ע"ש בפ"ק דברכות:

ומיהו י"ל כו' בא ליישב א"כ לרבנן זמן המנחה עד תחלת השקיע' ולא יותר. והא כתב רמ"א סוף סעיף זה דבדיעבד יצא אם התפלל מנחה עד צאת הככבים כרבנן וגם לר"י צ"ל פלג המנחה קודם תחלת השקיעה ואין המנהג כן לנוהגים כר"י:

נגד הקרבת המנחה שהיה אחר התמיד וא"כ ניהו דמתחלת השקיע' כבר עבר זמן קרבן תמיד אבל היה זמן הקרבת המנח' עדיין והקרבת המנחה היה זמנ' עד צ"ה:

והוא כמו רביעית שעה דהא שיעו' בין השמשות כמבואר לקמן סי' רס"א סעיף ב':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שעות כו'** דלעולם חושבין הלילה כו' ר"ל דמתחילין חושבים התחלת הליל' משעת צ"ה ואח"ז י"ב שעות מקרי לילה בין בקיץ שהלילה קצרה מ"מ חשבינן תחלת היום ששייך לליל' ואין היום מתחיל עד אחר תשלום י"ב שעות של הלילה וכן בחורף שהלילה ארוכה לאחר תשלום י"ב שעות משעת צ"ה שוב נחשב ליום. וכן דעת הזוהר וס' שערי ציון לענין חצות לילה כמ"ש מ"א בסי' א' והם רוצים לחשוב כן גם לענין זמן התפלה:

וא"כ הוי באמצע היום ממש שאז מתחיל השמש לנטו' למערב ולדידהו לפעמים יהי' חצות היום אחר תחלת הנטי' למערב כמה שעות ולפעמים קודם התחל' נטי':

שחרית עד חצות דס"ל תמיד של שחר זמנו עד חצות ולר"י תפלת שחרית עד ד' שעות דס"ל דזמן התמיד הי' עד ד' שעות ולרבנן ע"כ צ"ל עד חצות ממש דהיינו עד שיתחיל החמ' לנטו' למערב דאח"ז כבר הגיע זמן תמיד של בין הערבים:

ואע"ג שכתבתי בסי' א' כו' וע"ש מ"ש וגם כתבתי בשם תשובת שב יעקב שחולק גם לענין חצות לילה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לעולם כו'** שלא ינהג פעם כו' אפי' בשני ימים שיתפלל ביום א' מנחה אחר פלג המנח ולמחר יתפלל מעריב קודם צאת הכוכבים אחר פלג המנחה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ולמעלה כו'**. וכ"ה סי' רס"ג אם טעו צבור בע"ש ביום המעונן וסברו שהוא לילה והקדימו להתפלל ערבית ולקבל שבת ואח"ז זרח' השמש ונודע שטעו אם כשהתפללו היה אחר פלג המנחה א"צ לחזור ולהתפלל אבל אי היה קודם פלג המנחה צריכי' לחזור ולהתפלל אע"ג שכתב שם דיחיד כה"ג אפי' היה אחר פלג המנח' צריך לחזור ולהתפלל דדוקא ציבור לא הטריחו חכמים לחזור ולהתפלל והכא ביחיד מיירי שאני הכא דאפי' יחיד יצא כיון שהי' דעתו לנהוג כר"י ולכן יצא אבל בסי' רס"ג לא הי' דעתו לעשו' כר"י אלא כרבנן אלא שטע' שכבר יצאו כוכבים ולכך אינו יוצא אפי' דיעבד אלא דאפי' ע"י טעות מ"מ לא הטריחו לצבו'. עכ"פ נשמע דקודם פלג המנח' דליכא למ"ד דהוא זמנו לא יצא וכך כ' בספר תוס' שבת לקמן סי' רס"ג:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דהיינו כו'** כמ"ש ר"י במס' שבת דף קי"ח יהא חלקי כו' וכ' רש"י וז"ל מפני שהיא עמוק' ומחשכת מבע"י וסבורים שחשכה עכ"ל הרי אע"ג דנרא' לילה בעיר כה"ג מ"מ יום מקרי והוא בכלל תוס' שבת ומה"ט אמר ר"י יהא חלקי עמם שמקדימי' ומרבים להוסיף שבת דאי באמת מקרי לילה מאי רבותייהו ולמה אמר ר"י יהא חלקי עמם:

ועכשיו נוהגים כו' סוברים כרבנן דל"ל דסוברים כר"י וכדמשמע מדברי רמ"א דא"כ ע"כ צ"ל דתפלת המנח' הוא קודם פלג המנחה וערבית אחר פלג המנחה וכיון דמתפללים מנחה ומעריב סמוכים איך א"ל שמצמצם שמיד בסיום תפלת המנחה הוא סיום פלג המנחה ומתחיל זמן ערבית אע"כ כרבנן ס"ל ומנח' זמנה עד הלילה ואי דלפ"ז לא היה להם להתפלל ערבית עד צ"ה הוא מפני הדוחק כו':

וכ"ה בטור סי' רל"ה שכ' לישב המנהג שמקדימים להתפלל קודם צ"ה הסומכים על תנאי' דפליגי ומקדימים זמן ק"ש לצאת הכוכבים ואע"ג דלית הלכתא כוותייהו מ"מ משום דוחק הציבור שלא יצטרכו להתאסף שנית כדאי הם התנאים לסמוך על דבריהם: ומ"מ סיים הטור ומ"מ אין למהר לקרותה כ"כ מבע"י קודם צ"ה כי דבר מועט הוא מה שמקדימין התנאים לזמן צ"ה עכ"ל:

ויחיד כו' כיון דלגבי ל"ש טרחא דצבורא אוקמיה אדינא:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **עומד כו'** פ"ז דב"מ דף פ"ה ע"ב אליהו הוי שכיח במתיבת' דרבי יומא חד ריש ירחא הוי נגה ליה ולא אתי א"ל מ"ט נגה ליה למר א"ל עד דאוקימנ' לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגניא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב כו':

וכ"מ בברכות דף כ"ג. נלע"ד ט"ס וצ"ל דף י"ד ע"ב דארחב"א זימנין סגיאין הוי קאימנא קמיה דרב ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ומנח תפילין והדר קרי ק"ש ולא הוזכר שנטל ידיו שנית אחר דמתני להו פרקא קודם שקרא ק"ש:

סימן רלד

סעיף א

(**ס"ק א**) **אין לו' כו'** יאמרו מזמור א' כו' והט"ז חולק דאפי' לא היה מנין בשעה שאמרו אשרי כשבאו אח"ז י' מותר לו' קדיש ואזהרת רמ"א שלא לו' אשרי אלא כשיש מנין הוא כדי שלא להפסיק בין אשרי ובין הקדיש להמתין עד יבאו מנין:

כיון שנתחדש יום אחר. לכן אין לו' קדיש היום על התפל' שהתפלל אתמול:

שא"ל קדיש תתקבל כו' דקאי על תפלת י"ח. והא תפלת י"ח התפללו מבעוד יום ונתחדש עתה בלילה יום אחר:

סעיף ב

(ס"ק ב) קודם כו' דבסכה דף נ"ג:

סימן רלה

סעיף א

כ' מ"א מ"ש הע"ת כו' דאדרבא כו' דהתוס' בברכות דף כ"ו ע"ב כתבו אהא דתניא יעקב תיקן תפלת ערבית שנ' ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה וז"ל תימא דאמרינן פרק ג"ה וילך חרנה כי מטי לחרן בעי למיהדר אמר אפשר עברתי במקו' כו' אלמא התם

מוכח דהתפלל ערבית ביום מאחר שהתפלל כבר והוי דעתי' למיהדר (לולי ששקעה חמה שלא בעונתה כדדרשי' מקרא דכי בא השמש) וקשה למתני' דפ"ק דקאמר שאינו זמן תפל' עד צ"ה ולפי מה שפירשנו דקי"ל כר"י דאמר עד פלג המנחה ניחא ויפה מנהג שלנו דאדרבה טוב להתפלל מבע"י קצת עכ"ל. וכ' ע"ת דע"כ צ"ל דגם ברכות קריאת שמע אמר יעקב ביום דהא קי"ל כר' יוחנן דגם בערבית צריך לסמוך גאול' לתפלה אלא דק"ש קרא בלילה וכ' ע"ז בע"ת דע"כ התוס' לא ס"ל הכי דא"כ לא הוי קשיא כו':

(**ס"ק א**) **קטנים כו'** כמ"ש סי' תקס"ב לענין תענית שמשלימים סגי בג' בינונים. לכן בעי' קטנים אבל בתענית הקילו ואוקמי אדינא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וקורא כו'** מכוין לצאת בה וע' סי' סמ"ך ס"ד דהכי קי"ל מצות צריכות כונ' ובמצוה דאורייתא ודאי צריך כונ' ע"ש:

כיון שהזכיר י"מ בבה"כ ניהו דלענין ק"ש לא יצאו דילפינן מדכתיב ובשכבך בזמן שכיבה ותליא רחמנא בזמן שכיב' וא"כ אפ"ת שהוא ליל' אחר פלג המנח' כר"י מ"מ אכתי לאו זמן שכיבה אבל לענין הזכרת י"מ בלילה סמכי' על מה שאמר בבה"כ אחר פלג המנחה דחשבי' לילה:

ויכוין לצאת ר"ל לישב שתי קושית של תר"י הנ"ל:

מ"ש תר"י שאין מכוין לצאת לזה כ' מ"א דיתכוין:

ובקיץ ר"ל בקיץ דרך ב"א רבים ללילך לישן קודם צ"ה א"כ גם בק"ש שעל מטתו לא יצא לכן כ' שיזהר שלא ללילך לישן עד צ"ה:

ואע"פ שאוכל כו' בזה רצה ליישב קושי' א' של תר"י דהא ק"ש של חובה צ"ל קודם אכיל':

כמ"ש רש"י ר"ל דרש"י כ' ריש מסכת ברכות לישב מה שאנו קורין ק"ש קודם צ"ה משום שסומכים על מה שקורא ק"ש על מטתו וק"ש שקוראים בבה"כ אינו אלא לעמוד בתפלה מתוך ד"ת עכת"ד מ"מ תקשי לרש"י כיון דאינו יוצא אלא בק"ש שעל מטתו איך רשאי לאכול קודם וכקושי' תר"י אלא ע"כ צ"ל דס"ל לרש"י דכה"ג שרי כיון דעכ"פ קרא בבה"כ ויוצא במה שקורא על מטתו אולם לקמן סס"י רס"ז כתב מ"א וז"ל ועכ"פ הנוהגים להתפלל ערבית ע"ש מבע"י מ"מ כשיגיע חצי שעה סמוך לזמן ק"ש אסורים להתחיל לאכול דהם לא נפקי כלל בק"ש דיומא עכ"ל והוא ההיפך ממ"ש פה צ"ל דבסי' רס"ז קאי ע"ד הרב"י שמתיר לאכול קודם שקורא קריא' שמע בשעת צ"ה כיון שכבר קרא עכ"פ מבע"י והביא ראיה מרב ומ"א משיג עליו דאין ראייתו ראיה ולזה כ' דאם

נוהגים להתפלל בע"ש ערבית מבע"י אסורים לאכול חצי שעה קודם צאת הכוכבים והיינו לפי מנהג מקום הרב ב"י שבחול היו קוראין בשעת צאת הכוכבים דקי"ל כרבנן וכמו שנראה ממ"ש בסי' רל"ג סס"א וכן דייק ל' מ"א הנוהגים להתפלל ערבית ע"ש מבע"י כו' משמע דבחול מתפללים אחר צ"ה ולכן אסורים לאכול חצי שעה קודם צאת הכוכבים דלא נפקי כלל במה שקראו ביום כיון דס"ל כרבנן וכאן כ' לפי מה שנראה מדברי רמ"א סי' רל"ג דגם בחול קורין מבע"י ומשום דקי"ל כר"י (אף שמ"א שם ס"ק ו' כ' הנוהגים להתפלל מנחה וערבית סמוכים צ"ל דס"ל כרבנן עכ"פ ס"ל כשאר תנאי דיוצאי בק"ש קודם צ"ה כמ"ש שם) אלא שמ"א כ' שיש להחמיר לקרות על מטתו או אחר צ"ה וכיון דאינו אלא חומרא לדידן דקי"ל כר"י לכן מותר לאכול קודם הקריאה. ולפ"ז לפי מנהג ותיקין עכשיו שמתפללי' ערבית בחול אחר צ"ה ובע"ש מתפללי' עם הצבור ביום קי"ל כמ"ש מ"א סי' רס"ז דחצי שעה קודם צ"ה אסורים להתחיל לאכול. ובס' תוס' שבת ראיתי שכ' בסי' רס"ז דלקמן בסי' רס"ז מיירי מ"א כשמתפללים קודם פלג המנחה. ולענ"ד דוחק דהא כה"ג לא יצאו כלל כ"א כשנעשה ע"פ טעות ובצבור כדלקמן סי' רס"ג ולעיל סי' רל"ג:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מקדימי'** **כו'** וכשנחשב שעות זמניות הוי בקיץ לערך ב' שעות. ר"ל זמן פלג המנחה שהוא שעה ורביע דרך משל אם היום ארוך ח"י שעה א"כ שיעור שעה הוא שעה ומחצה ורביע שעה היא רביע ומחצה א"כ שיעור פלג המנחה הוא ב' שעות פחות חצי רביע שעה דהיינו שמינית שעה וכשנוסיף עליהן שיעור ד' מיל מתחלת שקיעה עד צ"ה דהוא שעה וחומש לפי דברי מ"א בסי' רל"ג ס"ק ג' (וזה ודאי הוא שעה משעות ההשוואה ולא שעה זמניות דזה תליא במהלך השוה והלוכה בשוה בגלגלה בין היום ארוך או קצר) א"כ בצירוף הוא יותר מג' שעות קודם צ"ה:

אבל ק"ש כו' זהו ענין בפ"ע וקאי ע"ד רמ"א שכ' ומיהו לא יחזור ויתפלל משום דמחזי כיוהרא. אבל מודה להרב"י דק"ש יקרא שנית אחר צ"ה ולא חיישי' ליוהרא לזה נתן טעם כיון דלרוב פסוקים בעינן דוקא צ"ה אף לר"י דאחר פלג מנחה הוי לילה לענין תפלה מ"מ לענין ק"ש דכתיב ובשכבך ובעינן זמן שכיבה צריך להמתין עד צ"ה לרוב הפוסקים:

וק"ו ערבית. דהא בשחרית לכ"ע צריך לסמוך גאולה לתפלה ובערבית פלוגתא דריב"ל ור"י דריב"ל ס"ל תפלות באמצע תקנום ר"ל כל ג' תפלות היום יהיה באמצע שני הק"ש של שחרית וערבית וא"כ מתפלל ערבית קודם ק"ש וברכותיה ואין מסמיך גאולה לתפלה. אלא אנו קי"ל כר"י דגם בערבית צריך לסמוך גאולה לתפלה:

סעיף ד

(ס"ק ד) להתחיל כו' אוכל קימעא כו' דמשמע טעימה:
ועססי' תרצ"ב דת"ה יליף מזה גם לענין מגילי':
דהא בתוס' סוכה דחו כו' אהא דתנן שם מי שהי' בא בדרך ואין בידו לולב ליטול כשיבא לביתו נוטלו על שלחנו ופריך מדקתני נוטלו על שולחנו אלמא דצריך להפסיק והא בתפלת המנחה תנן אם התחילו אין מפסיקים. וכ"ת שאני לולב דהוא דאורייתא ז"א דע"כ בי"ט שני מיירי מדקתני מי שהיה בא בדרך וי"ט שני גם בלולב דרבנן ומשני ר"ס הא דאיכא שהות הא דליכא שהות והקשו התוס' דהמ"ל כמו דאמרי' בשבת דבערבית אפילו התיר חגורו או נטל ידיו אעפ"כ צריך להפסיק אע"ג דבמנחה כה"ג א"צ להפסיק מ"מ בערבית כיון דכולי ליליא זמנא חיישי' דלמא אתי למפשע כמ"ש מ"א בס"ק ז' וא"כ ה"ה לולב כיון דכולי יומא זמני' צריך להפסיק: (וצ"ל דהתוס' ס"ל כר"י הובא בב"י דלדידן דערבית קבלנו לחובה ל"מ אם נטל ידיו אלא אפי' התחיל לאכול מפסיק לערבית) וכתבו התוס' וא"ל משום דהתם לילה זמן שינה וחיישי' טפי דא"כ ה"ט הול"ל התם (ר"ל דהש"ס לא נקט בערבית הטעם אלא משום דכל הלילה זמנו משום דבזה לחוד תליא דאי ס"ד דבעי לצרף גם טעם דלילה זמן שינה ה"ל להש"ס להזכירו ולומר שאני ערבי' דכל הלילה זמנה וגם הוא זמן שינה אע"כ דבזה לחוד דכולה לילה זמנה סגי) ותי' התוס' וז"ל וי"ל דתפל' צריכה שהות ומתעצל בה טפי מנטילת לולב דמכי אגבהה נפיק עכ"ל. הרי דדחו טעם זה וא"ל דלמא הטעם משום דכל הלילה זמנה מה"ט אפי' טעימה אסורה דחיישי' דלמא אתי למפשע י"ל דס"ל למ"א כמ"ש התו' דטעם זה אינו מספיק כיון דלולב א"צ שהיה והזמן קצר ה"ה בתפלה דצריכה שהיה מ"מ כיון דהטעימ' א"צ שהיה ג"כ לא יספיק טעם כיון דכל הלילה זמנו אע"כ משום דהוי דאורייי' מחמירים:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מפסיק כיון דק"ש דאורייתא**. והנה בש"ע כ' ואם התחיל לאכול אחר שהגיע זמנו והוא דעת הר"ן אבל בסוף דברי הר"ן כתב וז"ל דכל בדאורייתא אע"ג דאיכא שהות מפסיק ומיהו ה"מ בדאתחיל בתר דמטי זמן חיובא או סמוך לה אבל אתחיל מקמי הכי אפי' בדאוריי' כיון דאיכא שהות לא מפסיק עכ"ל. והנה הט"ז חלק ע"ד הש"ע וכ' דבתפלת ערבית א"צ לפרוש חצי שעה קודם זמנו וסגי במעט קודם זמנו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **צריך כו'** כיון די"א כו' דקשה ע"כ לא אכל פרוסת המוציא דא"כ כבר התחיל לאכול וא"צ להפסיק וכיון שלא אכל עדיין המוציא ממ"נ בין אי כבר בירך המוציא או לא

בירך הא קי"ל דאסור להפסיק בין נטילה להמוציא איך יפסיק להתפלל לזה תי' דלעולם איירי שעדיין לא בירך המוציא. וניהו דקי"ל דטוב שלא יפסיק בין נטילה להמוציא מ"מ כיון די"א בסי' קס"ו דמותר להפסיק הותר לו לצורך תפלה להפסיק:
וגדולה מזו כתב בסי' רע"א שכתב שם שאם שכח לקדש בליל שבת עד שכבר בירך המוציא אבל עדיין לא טעם פרוסת המוציא מותר להפסיק להמתין עד שיביאו לו לחם משנה לקדש עליו וניהו דהקידוש לא הוי הפסק משום דכן הדין בכל פעם כשמקדש על הפת לברך תחלה המוציא על לחם משנה ואח"כ אומר עליו הקידוש מ"מ במה שצריך להמתין אז ובמה שמפסיק בדיבור שמצוה שיביאו לו לחם משנה הוי הפסק מ"מ כיון דצורך סעודה היא הקידוש הותר לו ומ"מ יש לפקפק בזה ואינו דומה להכא:

סעיף ח

(**ס"ק ח'**) **ואם בין כו'** וצריך להזהר בימות הקיץ כו' שיודע שתמשך עד הלילה. רק יקרא ק"ש ויתפלל קודם כו' וכן העתיק דבריו בס' א"ר ס"ק ז'. וכתב ע"ז וז"ל ולכאורה נראה דקודם חצי שעה מצ"ה מותר בכל. וגם קשה ממ"ש מ"א סי' רע"א ס"ק ה' כו' וצ"ע עכ"ל ולענ"ד ע"כ יש ט"ס דמוכח דלפ"ז איך תלה הדבר בימות הקיץ אדרבא בחורף שהימים קצרים יש לחוש יותר. ובלא"ה מנ"ל למ"א לחדש דין גדול כזה מבלי הכרח והסברא הוא להיפוך אע"כ כצ"ל שיודע שתמשך עד סוף הלילה ור"ל בקיץ שהלילות קצרים ובמעט שימשך בסעודה יעלה ע"ה ויעבור זמן ק"ש וערבית דזה מקרי ליכא שהות דצריך להפסיק כמ"ש לעיל סי' רל"ב ס"ק י"א וס"ק ט"ז לכן טוב לקרות ולהתפלל קודם שיתחיל לאכול:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מיד כו'** בסי' רל"ב כו' ועמ"ש שם. ר"ל דגם הלימוד אסור משהגיע זמנה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **חצי כו'** פי' דאם איחר אפי' במזיד כו' מצויין בטעות וקאי על מ"ש בש"ע ואם עבר ואיחר. וקרא עד שלא עלה ע"ה כו' עז"א דמיירי אפי' איחר במזיד לכן לא יצא אא"כ קראו קודם ע"ה אבל אי נאנס ועי"ז איחר. שעלה ע"ה אפי' קראו אחר קודם הנץ החמה יצא כמ"ש בסעיף ד':

סימן רלו

סעיף א

כ' מ"א כ' בע"ב שיש להפסיק בין ברקיע כו' ר"ל שיש להמשיך תיבת כרצונו אדלעיל מיניה ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו. כדאמרי' סוף שבת אין מזל לישראל וכתבו התוספות דלפעמים ע"י זכות גדול משנה ה' המזל וכן מצינו שאמר הקב"ה לאברהם מאי דעתך דקאי צדק במערב אוקמי ליה במזרח. הרי דלפעמים הרצון לפניו יתברך לשדד המזלות והכוכבים ושייך שפיר שכרצונו הוא יתברך מסדרן ברקיע. אבל אי ממשיכים תיבת כרצונו אדלמטה כרצונו בורא יום ולילה לא יתכן דודאי יש ביכולתו לשנות יום ללי' או להיפך לילה ליום האו' לחרס ולא יזרח אבל כבר הבטיח הוא יתברך יום ולילה לא ישבותו כ"א על דרך המקרה כמו בחשך מצרים ואז לא היה בכל העולם כ"א במצרים וכן העמדת חמה למשה ויהושע וחזקיה היה רק ע"ד המקר'. משא"כ שידד מערכו' הכוכבים ודאי נעשה בכל דור לצדיקי הדורות והם מן הנסים הנסתרים:

י"ל שאנו מתפללים כו' והיה לע"ע יהיה אור. ור"ל ולאומים יכסה חושך והוי שפיר מעין החתימה המעריב ערבים דהיינו שיהיה ערב לאו"ה הוי דומיא דמעריב ערבים כל יום: כ' ב"ח בסי' ס"ו וע"ש בט"ז:

דהאמרי' פרק ער"פ דף קי"ז ע"ב א"ר ק"ש והלל גאל ישראל דצלות' גואל ישראל דרחמי נינהי פירש"י דרחמי נינהו שאנו מתפללי' על העתיד עד כאן לשונו אבל דק"ש וכן הלל דליל פסח היא שבח על גאולת מצרים שעבר וסיים שם הב"ח וז"ל אלא צ"ל וגאלו בלא ו' (בין גימ"ל לאל"ף) דשפיר משמע על הגאולה שעברה עכ"ל:

מיהו בספ"ק דברכות דף י"ב ע"א אמר רבא ב"ח סבא משמיה דרב כל שלא אמר אמת ויציב שחרית אמת ואמונה ערבית לא יצא י"ח שנא' להגיד בבקר חסדך כו' וכתב רש"י וז"ל שנא' ולהגיד בבקר חסדך וברכ' אמת ויציב כלה על חסד שעשה לאבותינו שהוציאם ממצרים וכו' וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות שאנו מצפי' שיקיים לנו אמונתו והבטחתו לגאלנו מיד מלכים כו' עכ"ל. אכן התוס' שם כתבו וז"ל אחר שהעתיקו ל' רש"י כתבו הנ"ל וז"ל ובסוף ברכה חוזר לגאולה דפרעה כדי לסמוך לגאל ישראל עכ"ל הרי דהחתימה גם בערבית היא על העתיד וכ"כ הפרישה שהקשה על הטור דלעיל סי' ס"ו העתיק ל' רש"י הנ"ל ובסי' זה כתב דצ"ל גאל ישראל ולא גואל משום דקאי על הגאולה שעברה ותי' מסברא דנפשיה דס"ל אע"ג דהברכה מדברת מענין גאולה העתידה. מ"מ החתימה צ"ל על גאולה שעברה הובא בספר א"ר ע"ש:

(**ס"ק א**) **צורך כו**' וע"ס קס"ז סעיף ו' דמה שהוא צורך סעודה לא הוי הפסק בין נטילי' להמוציא. ה"ה מה שהוא צורך תפלה:

דלא כרש"ל שכתב כיון דהאידנ' קבלנו עלינו תפלת ערבית חובא אזדא לה טעם הרשב"א לכן אין להפסיק בהכרזה. והב"ח חולק דעיקר טעם הרשב"א מפני שהוא צורך תפלה וזה שייך גם לדידן ומ"ש הרשב"א דתפלת ערבית רשות אינו אלא סניף ואינו עיקר הטעם:

דוקא בר"ח שהוא דאורייתא ר"ל בר"ח אע"ג דקי"ל בערבית אם שכח יעלה ויבא אין מחזירין אותו מ"מ ר"ח גופי' דאורייתא. וכן ותן טל ומטר אע"ג דלאו דאורייתא מ"מ א"ל מעליותא דאם לא אמרו מחזירין אותו משא"כ חנוכה ופורים דהם דרבנן וגם אם לא אמר על הנסים אין מחזירין:

ונ"ל דבין הפרקים כו' אבל בין קריאת שמע וברכותיה חובה לכולי עלמא אע"ג דכבר הסכים לעיל דטעם דתפלת ערבית רשות אינו אלא סניף ועיקר הטעם משום צורך תפלה. וזה שייך גם בין הפרקים מ"מ כוונתו דטוב לו להפסיק בהכרזה אחר יראו עינינו מלהפסיק בין הפרקים דאחר יראו עינינו יש פוסקים דרשאי להפסיק בכל הדברים דהא בלאו הכי מפסיקים בין גאולה לתפלה באמירת הפסוקים ויראו עינינו וכמ"ש הטור בשמם משא"כ בין הפרקים אפי' דערבית לכ"ע אינו רשאי להפסיק א"כ עדיף להפסיק בין גאולה לתפלה דערבית מלהפסיק בין הפרקים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **נהגו כ**' **ובמ"ע כ**' **דצריך לישב כו**' דטעם העומדים כיון דבימים הקדמונים היו בתי כנסיות שלהם בשדה והיו יראים להאריך בתפלת ערבית בלילה כיון שהי' בה"כ רחוק מן היישוב. ולכן תיקנו תמורת שמונה עשרה ח"י פסוקים של ברוך ה' לעולם כו' ויש בהם ח"י אזכרות של הוי' נגד ח"י ברכות ואגב תקנו חתימה של יראו עינינו. ואף עכשיו שבה"כ שלנו היא תוך העיר ומתפללים ח"י ברכות ממש מ"מ תקנה ראשונה לו' ח"י פסוקים תמורת ח"י ברכות במקומה עומדת ולא זזה ממקומה וזה טעם רמ"א שכ' שהמדקדקים עומדים כי תחלה נתקנו תמורת ח"י ברכות ממש והחולקים אדרבא מה"ט ראוי לישב. דאם יעמוד נראה שמתכוין לצאת בהן תמורת ח"י ברכות א"כ כשאח"כ מתפלל ח"י ברכות. א"כ נראה שמתפלל שתי פעמים ח"י ברכות וא"ל דהוי כתפלה אחת אריכת' דהא מפסיקי' בקדיש בנתיים כ"כ הט"ז וכ' בספר א"ר דאף העומדים לא יעמדו ופניהם אל הקיר דאז הוי נראה ממש כמתפלל ח"י ברכות:

הושיענו אלהי ישענו לאפוקי מנוסח שלנו הושיענו ה' אלקינו וקבצנו דא"כ יהיה בו י"ט אזכרות של הוי"ה ולענ"ד זה אינו מספיק די"ל דשם הויה א' נגד ברכת המינים ואע"ג דבטור ורא"ש כתוב ח"י אזכרות נגד ח"י ברכות י"ל דלא דקו בלשונייהו כיון שנקרא י"ח ברכות דכן היתה תחלת תקנות אנכה"ג אלא שאח"ז הוסיפו ביבנה ברכת המינים לכן נקט גם ח"י אזכרות כנגדן. עוד י"ל מ"ש ה' הוא האלהים ב"פ נחשב כחדא וזה דנחשבו כחדא כתב גם בספר א"ר לפי שטתו. ומ"מ י"ל כמ"ש מ"א הושיענו אלהי ישענו:

דכ"ה לשון הפסוק בדברי הימים א' סי' ט"ז דלא הוזכר בו שם הוי"ה וכ"כ בספר א"ר אולם בתהלים סי' ק"ו כתיב הושיענו ה' אלהינו וקבצנו כו':

אז אמר כו' מעומד כיון דלא סמך גאולה לתפלה כדי. להתפלל עם הצבור. לכן כשקרא ק"ש עם ברכותיה אמר הפסוקים בעמידה שיהא דומה לסמיכת גאולה לתפלה דהיינו שיהיו הפסוקים דומים קצת לתפלת י"ח ואף שכבר התפלל עם הציבור או שיהיו עכשיו הפסוקים תמורת ח"י ברכות ובתורת תפלת נדבה ואע"ג דצריך לחדש בה דבר כדלעיל סי' ק"ז זה נקרא כחידוש במה שמסמיך גאולה לתפלה:

סעיף ג

(ס"ק ג) יתפלל עמהם אף שהם מתפללים מבע"י ר"ל מלבד שאם יתפלל עם הצבור ולא יהא מסמיך גל"ת נוסף לזה שגם עם הצבור מתפלל מבע"י ואם יתפלל לבד יתפלל בלילה אע"ג דר"ס רל"ה מבואר דעדיף להתפלל בצבור אפי' מתפלל מבע"י מ"מ קמ"ל אע"ג דהכי איתא תרתי שמתפללים מבע"י וגם לא יסמוך גאולה לתפלה אפ"ה עדיף תפלה עם הציבור:

אבל לא ימתין כו' דס"ד כיון דע"כ א' מב' תפלות דהיינו מנחה וערבית צריך להתפלל ביחיד א"כ למה מתפלל מנחה ביחיד ותפלת ערבית בצבור ולא יסמוך גל"ת וגם יתפלל ערבית מבע"י נימא איפכא שימתין להתפלל מנחה עד שיתפללו הקהל שמונה עשרה של ערבית ואז יתפלל מנחה וניהו דלא הוי תפלתו עם הצבור דהא הם מתפללים ערבית והוא מנחה מ"מ הוי בשעה שהציבור מתפללים וערבית יתפלל בלילה וגם יסמוך גל"ת:

בשחרית ומוסף ר"ל דאי מתפלל מוסף בשעה שהצבור מתפללים שחרית לא מקרי בשעה שהצבור מתפללים:

דסתרי אהדדי שהצבור המתפללים ערבית עושים אותו לילה והוא מתפלל מנחה ע"כ חשבו עדיין יום:

ועזסי' רס"ג דאין להתפלל מנחה באותו בה"כ שכבר קבלו קהל שבת דהוי כסתרי אהדדי ע"ש:

ועוד דתפל' עם הצבור כו' ר"ל אפ"ת דכה"ג מקרי בשעה שהצבור מתפללים מ"מ עדיף שיתפלל מנחה ביחיד וערבית עם הצבור דהוי תפלה עם הצבור דעדיף ממה שיתפלל מנחה בשעה שהם מתפללים ערבית דלא הוי רק כמו בשעה שהצבור מתפללים כנ"ל: ועסס' ק"ט דכה"ג בקדוש' וז"ל יחיד העומד בתפלת י"ח וכשהגיע למקום קדושה היו צבור אומרים קדושה דסדר' אינו אומר קדוש עמהם דאין קדושות שוות כו':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **המלך כו'** המולך בכבודו. אפשר הטעם כמו שכ' רש"י והם דברי מדרש רבה במגלת אסתר ע"פ המולך מהודו ועד כו' שמלך מעצמו ולא היה מזרע המלוכה ולא הי' ראוי למלוכה ע"ש:

שא"ל ימלוך לשון בקשה. ר"ל שלא יהיה כוונתו באמרו ימלוך שהוא לשון תפלה שמתפלל שימלוך כו' דהיינו לקרב הגאולה אלא יהיה כוונתו מלשון שבח שודאי כך יהי' ע"י שיגאלנו ב"ב:

מלת תמיד למטה לא ידעתי טעמו. ובפרישה הובא בס' אליהו רבה כ' להיפוך שיקראנו למעלה:

סימן רלז

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואין כו'** וכן נכון כו' ע' לעיל במ"א סי' קל"א ס"ק ט' ומ"ש בש"ע שאין הש"ץ חוזר התפלה. כתבו הטעם כיון דעיקר התקנה לחזור התפלה להוציא מי שאינו בקי וכיון דתפלת ערבית רשות הרי דאין מי שמחויב בדבר ואין הש"ץ צריך להוציאו ואע"ג דאם התפלל פ"א ערבי' כבר שויא עליו חוב מ"מ כיון שהתפלל פ"א ע"כ הוא בקי ואין צריך לש"ץ ואם אינו בקי ע"כ לא התפלל בשום פעם ואע"ג דעכשיו דכ"ע קבלו עליהם לחוב מ"מ [לא] קבלו עלייהו להטריח הצבור לחזור הש"ץ התפלה כ"כ הל"ח וכ' בספר אליה רבה בשם ש"ג דנהגו בקצת מקומו' לו' קודם ערבי' מזמור שיר המעלות הנה ברכו כו ע"פ מה שכתוב בברכות דף ה' אלא אם היה רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה ואח"כ קורא ק"ש ומתפלל והכא טעמא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה ובחרו במזמור זה דכתיב ביה העומדים בבית ה' בלילות וכ' דמה"ט אם מתפללים מנחה ומעריב סמוכים אין לו' המזמור כיון שהתפלל מקודם וקודם תפלת המנחה אמר אשרי דהוי כמו ד"ת והם סמוכים זה לזה תו א"צ:

סימן רלח

סעיף א

כתב מ"א אמרי' כו' כגון בלילי כו' שאז א"צ לקום קודם אור היום וכתבו האחרונים דעכ"פ קודם שיישן ילמוד עכ"פ מעט:

משכבי עד קומי. פי' משבועו' ר"ל בשבועות קורין מגלת רות דכתיב בה שכבי עד הבקר ובט"ב קורין מגלת איכה דכתיב בה קומי רני בלילה כו':

(**ס"ק א**) **ישלימנו כו'** ע' בי"ד סי' ר"ג סעיף ב' דהאומר אשנה פרק זה נדר גדול נדר כו' ובסי' ר"ד סעיף א' כ' דאם נהג לעשות דבר טוב אפי' פעם א' אם היה דעתו לנהוג כן לעולם הוי נדר וצריך התרה ויפתח בחרט' שקבלו בשם נדר וכ' שם דטוב להתנות כן לכתחלה שאין דעתו לנהוג כן לעולם כ"א כל זמן שירצה:

סימן רלט

סעיף א

(**ס"ק א**) **פרשה כו'** שהיא רמ"ח כו' וצ"ל דאומר תחלה אל מלך נאמן. וע' לעיל סי' ס"א במ"א ס"ק ד':

ועמ"ש סי' רל"ה ס"ק ב' דאם קרא ק"ש מבעוד יום מצד הדין צריך לו' על מטתו עכ"פ שני פרשיות הראשונות ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומברך כו'** יאמר אחר שמע. דכן סדרן בש"ע קורא כו' שמע ומברך המפיל כו' וכן עיקר כאשר יתבאר הטעם סס"ק זה:

ואח"כ יאמר יושב בסתר דהא כתבו יושב בסתר לבסוף וא"כ צריך טעם דכמו שאומר שמע קודם המפיל שתהיה הברכה סמוכ' לשינה ה"ה די"ל יושב בסתר קודם המפיל כדאי' בגמ' שצ"ל ד"ת או ק"ש סמוך לשינה כצ"ל והוא דאמרינן בברכות דף ד' ע"ב אמר ריב"ל אע"פ שקרא אדם ק"ש בבה"כ מצוה לקרותו על מטתו א"ר יוסי מאי קרא רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה (ופירש רש"י אמרו בלבבכם אמרו מ"ש בה על לבבך ועל משכבכם שנא' ובשכבך ודומו בשינה אח"כ) וא"ר נחמן ואם ת"ח הוא א"צ (פירש"י שרגיל במשנתו לחזור על גירסתו תמיד דיו בכך) אמר אביי אף ת"ח בעי למימר חד פסוקי דרחמי כגון בידך אפקיד רוחי כו':

וכ"כ התוס' ריש ברכות לדחות פירש"י שכ' ליישב המנהג שקורים ק"ש מבע"י דסומכים על ק"ש שעל מטתו. והקשו דהאי ק"ש שעל מטתו אינו אלא משום שמירה ואינו יוצא

בה וראיה שהוא משום שמירה דהאמרינן דת"ח אין צריך וא"א דיוצא בה גם ת"ח צ"ל אע"כ הטעם משום שמירה ות"ח גרסתו ששגורה בפיו משמרתו:
ס"ל דשמע אמר באחרונה וכ"כ ראיה זו בהגמיי' דאל"כ ה"ל לו' אמר יושב בסתר וחזר ואמר או שאר פסוקים שכפל אע"כ שקרא שמע לבסוף ולכן חזר וקרא שמע:
ריב"ל ס"ל כו' מדאמרינן בשבועות דף ט"ו מאי שיר של פגעים יושב בסתר כו' וה' מה רבו צרי כו' ואמרינן עלה ריב"ל הוי קרי להני פסוקים וגני משמע דסמוך לשינה היה קורא הני פסוקים יושב כו' אלמא דאמרן לבסוף:
שכ' קורא וחוזר וקורא. והיינו כר"ז בירושלמי. ועיין לעיל סי' ס"א סעיף יו"ד דיש ליזהר שלא לו' פסוק אחד דהיינו שמע שני פעמים כ"א שאר הפרשה (ועיין בל"ח) דהלכה כריב"ל אפי' נגד ר' יוחנן:
דהוי שה"ג. ובספר אליה רבה חולק דאטו נשים לא בעי שמירה:

סעיף ג

(**סק"ג**) **סמוך כו'** ואין לחוש משום הפסק כו' ואין לחוש שמא לא יהיה יכול לישן:
ויהיה ברכה לבטל' דהברכה היא על טבע הבריאה ואפי' לא יישן אין ברכתו לבטלה כ"כ בספר אליה רבה ועוד כ' תי' אחרים ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **חוזר וקורא ונ"ל דה"ה אם מהרהר בד"ת כו'** ובספר א"ר כ' הא אפי' ת"ח צ"ל חד פסוקי דרחמי כדאיתא בברכות הובא לעיל. ולענ"ד לק"מ דמי גרע מה שכבר קרא ק"ש מחד פסוקא אלא להשתקע בשינה די לו בהרהור תורה. ומה שר"ז קרי וחזר וקרי על צד היותר טוב עשה אבל לא היה מחויב בדבר דהא בת"ח בחד פסוק די. וכן שאר הדברים שהקשה בספר א"ר לק"מ ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **יושב כו'** הישן בבית יחידי כו' כ"ה הגירסא במס' שבת דף קנ"א ע"ב אבל ברי"ף ורא"ש שם הגירסא הישן בבית יחידי בלילה משום דביום ל"ל בה ואפשר גם לגירסתנו בגמ' דאמרה סתם הישן בבית יחידי ג"כ לא נתכוין אלא לאסור בלילה וסתמא כפירושו בלילה. ונקט סתם הישן כי סתם שינת בני אדם הם בלילה:
דאמרינן בברכות דף סמ"ך הנכנס למרחץ אומר יה"ר כו' ואל יארע כו' ואם יארע בי דבר קלקלה ועון תהא מיתתי כפרה כו' ועלה אמר אביי דלא לימא הכי דלא לפתח פיו כו':

ובדף י"ט שלא יאמר כו' דאמרינן העם העוסקים בהספד כשאין המת לפניהם הם מתפללים והאבל שאסור להתפלל מצדיק עליו הדין. ומסקינן שם שלא יאמר הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעתי כו':

שאני דמרחץ כו' וכן האבל הואיל שמדת הדין מתוחה כנגדו הוי כשעת הסכנה:

לילה ושינה כו' כמ"ש סי' רל"א. ר"ל דשינה אפי' ביום כשישן צ"ל ויהי נועם משום סכנות מזיקים ע"ש:

צריכה בדיקה ביותר. ונקראו מארי חושבנא המחשבים חשבונו של עולם. ואשרי להם ומה נעים כלם:

סימן רמב

סעיף א

(**ס"ק א**) **לכבד כו'** כמו שכ' סי' רפ"ח. די"א אם התענית תענוג לו מותר להתענות בשבת הרי דהכל הולך אחר טבע האדם במה שהוא מתענג:

אם הערלים מייקרים כו' וראיה ממשנה סופ"א דכריתות דתנן אשה שיש עליה חמש לידות והיא צריכה להביא קרבן לכל לידה דהיינו עשירה כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת. ועניה שתי תורים או שני בני יונה א' לעולה ואחד לחטאת. וכ"ז שלא הביאה קרבנה אע"ג שטבלה סוף מ' יום לזכר וסוף פ' יום לנקבה ומותרת לבעלה מ"מ היא נקראת מחוסרת כפרה ואסורה לאכול קדשים עד שתביא קרבנה ה"ה לענין קדשים טמאה. ואם היא חייבת ה' לידות מביאה קרבן אחד ואוכלת בקדשים דהקרבן אצלה לטהרה לקדשים כמו המקוה לטהר הטמא. שאע"פ שנטמא פעמים רבות בטבילה אחת טהור כן היא טהורה לקדשים ע"י קרבן א' ומ"מ שאר הקרבנות עדיין הם עליה חובה להביאן אח"כ ותנן התם מעשה שעמדו קינים (קן מיקרי שתי תורים או שני בני יונה) בירושלים בדינרי זהב אמר רשב"ג המעון הזה (ר"ל נשבע בבה"מ) לא אלין הלילה עד שתהי' בדינרי כסף. נכנס לב"ה ולימד האשה שיש עליה ה' לידות מביאה קרבן אחד ואוכלת בקדשים ואין השאר עליה חובה ועמדו קינין בו ביום ברביעי דינרי כסף. וכתב רש"י אע"פ שהקיל על ד"ת עת לעשות לה' הוא שאלמלא לא ימצאו יחדלו להביא אפי' אחד. ויאכלו קדשים בטומאת הגוף וע' במס' ב"ב דף קס"ו ע"א בתוס' ד"ה ה"ג נכנס כו' וא"כ ה"ה די"ל כן לענין דגים ואע"ג שיש לחלק דגבי קניית דגים לא יחדלו לקנות אפי' יהיו ביוקר דהא כל מזונותיו ש"א קצובים לו מר"ה חוץ מהוצאת שבת וי"ט והמוסיף מוסיפים לו כו' מ"מ הא כתבו התוס' בביצה דף ט"ו ע"ב וכן בפסחים דף קי"ג דהא

דאמרי' דלוו עלי ואני פורע היינו דוקא ביש לו לפרוע אבל אין לו לפרוע האמר ר"ע עשה שבתך חול כו' א"כ מי שהשעה דחוקה לו יחדל מלקנות דגים כשהוא ביוקר עכת"ד צ"צ. ובס' א"ר ובס' ת"ש הביאו בשם ב"ה דמ"מ אם מייקרים עד שליש צריכים לקנות דקי"ל הידור מצוה עד שליש והם חולקים דמה בכך מ"מ יש לחוש שימנעו כלל מלקנות ועדיף למעט כיבוד שבת א' ושתים כדי לכבד שבתות הרבה. כתב בספר ע"ש משמע בסוגיא דפסחים דף ס"ח ע"ב כתוב א' אומר עצרת לה' אלהיך וכתוב א' אומר עצרת תהיה לכם הא כיצד. ר"א אומר או כלו לה' או כלו לכם. ר"י אומר חציו לה' וחציו לכם. אמר רבא בשבת כ"ע מודים דבעי' לכם(כ"כ מ"א שהיתה גרסת הע"ש) דכתיב וקראת לשבת עונג ואולי הוי קשיא לבעל ע"ש כיון דקי"ל כר"י א"כ אי כוונת רבא דבשבת כ"ע ס"ל דבעי' נמי לכם דהיינו חציו לה' וחציו לכם א"כ עיקר מימרא דרבא אתי לאשמועי' אליביה דר"א והוא דלא כהלכתא (וע' ב"ח) ולכן היה מפרש דבשבת ר"י מודה דכולו לכם:

עס"ס ר"ן דשם מבואר להדי' דלא כע"ש והוא מירוש' דעכ"פ צריכים לקבוע מדרש בשבת והפועלים צריכים ללמוד יותר מת"ח ע"ש:

ובב"י ר"ס רפ"ח. ר"ל שהביאו דברי הש"ס דפסחים הנ"ל והגרסא המוטעת דע"ש בשבת כ"ע מודים דבעי' לכם ולא הביא תיבת נמי:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שהשעה כו'** והאמרי' פ' כ"כ דף קי"ח ע"א דפליגי רבנן ור' חדקא כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת רבנן סברי ג' סעודות ור' חדקא סבר ד' סעודות והביא מתני' דפאה דתנן מי שיש לו מזון י"ד סעודות לא יטול מן הקופה שהיו מחלקים לעניים כל ע"ש לכ"א מזון לז' ימים וכיון שי"ל י"ד סעודות הרי י"ל מזון שבוע א' ולכן לא יטול והקשה הא בעי לכל שבוע ט"ו סעודות דהא בשבת צריך ג' סעודות ומשני דא"ל מאי דבעית למיכל במוצאי שבת אכול בשבת בסעודה ג' ופריך א"כ דלא כר"ח דהא לדידי בעי ד' סעודות לשבת ועדיין חסר לו אחד ומשני אלא הא מני ר' עקיבא דאמר עשה שבתך חול כו' וכדי שלא יצטרך ליטול מן הצדקה התירו לו למעט בסעודת שבת ולאכול רק כמו בחול:

ומ"מ אם אין לו כו' דבהא הרמב"ם מודה כמו לר"ח דע"כ צ"ל דהתירו לו למעט א' מסעודת שבת כדי שלא יצטרך ליטול מן הצדקה כן הדין לרבנן. וקי"ל כר"ע אלא היכי דאפשר נתן הרמב"ם תקנה שלא יצטרך למעט מסעודת שבת:

עמ"ש סי' רס"ג ס"ב כנ"ל ר"ל דשם כתוב אם אין לו נר לשבת צריך לחזור על הפתחים שיהי' לו נר וע"ש מ"ש מ"א ודע דמ"מ מי שאין לו משלו כלום והגבאי נותן לו מצדקה

צריך ליתן לו מזון ג' סעודת לשבת כ"ה להדיא במשנה במס' פאה וכ"כ התוס' בשבת דף קי"ח ובס' ת"ש הוסיף דגם כסא דהרסנא צריך הגבאי ליתן לו. והנה בס' ת"ש כ' ג' דינים מחולקים בענין זה מי שאין לו רק מזון י"ד סעודות (ולהרמב"ם יש לזה תיקון כנ"ל) או מזון שני סעודות לא יאכל סעודה ג' וגם א"צ לכבד השבת בכסא דהרסנא ומי שיש לו ט"ו סעודות דודאי חייב בסעודה ג'. ועז"א בפסחים דף קי"ב ע"א תנא דבי אליהו אע"פ שאמר ר"ע עשה שבתך כו' מ"מ עושה דבר מועט לכבוד שבת מאי ניהו אר"פ כסא דהרסנא. דין ג' הוא מ"ש הטור וכפי' הע"ש שהי' לו מעט משלו ולא הספיק לפרנסתו והוצרך ליטול מאחרים ובודאי חייב בג' סעודות וגם בכסא דהרסנא אלא נסתפק הטור אם מחויב לכבד שבת כמו עשיר והדר פשט לנפשי' דחייב לצמצם כל השבוע כדי לכבד השבת כעשיר דהיינו דגים גדולים ותבשיל של תרדין:

לוין ברבית. היינו מגוי אבל זולתו אפי' מישראל מומר אסור כ"א לצורך פקוח נפש ועיין בי"ד סי' ק"ס סעיף כ"ב ובט"ז שם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כבוד כו'** שלא יכבסו בע"ש כו' וה"ה בג' וד' שרי ובספר א"ר כ' דעיקר התקנה היתי' לכבס לכבוד שבת אלא דבע"ש אין פנאי לכן תיקן שיכבסו בה'. ומ"א י"ל ס"ל מדאמרי' (ב"ק דף פ"א ע"א) יו"ד תקנות וכו' ומכבסים בה' בשבת דלא היתה תקנות עזרא כ"א מי שצריך לכבס לצורך שבת שאין לו מכובסי' צריך לכבס בה' אבל מי שאין לו מכובס וצריך לכבס שמחוייב לכבם לכבוד שבת א"צ לזה תקנות עזרא וע"ז לא תיקן כי הוא בכלל עונג שבת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לעשות כו'** שיאכל חולין כו' כ"ה בירוש' שצוה ר"ח לרב אע"כ בי"ט בלא"ה כו' וא"כ ה"ה שבת:

דביתהו דר' חנינא כנ"ל:

שהטעם שצ"ל פת כשר. דהיינו פת ישראל דהא מה"ט לא הזהיר ר"ח לרב על י"ט ושבת דבלא"ה מצד קדושת שבת וי"ט אכל פת טהור וא"כ לדידן דא"א ליזהר מטומא' עכ"פ בשבת וי"ט צריך פת ישראל אפי' מי שאינו נזהר בחול מפת גוי דאם יאכל פת גוי בשבת מה בצע באפייתו לצורך שבת כיון דאוכל גם מפת גוי אך בספר א"ר השיגו דע"כ רמ"א לא דייק דבריו מהטור דהא הטור כתב דעל י"ט לא היה צריך להזהירו דבלא"ה היה אוכל בטהרה דהא חייב אדם לטהר א"ע ברגל וא"כ איך יליף רמ"א שבת מיניה דהא בשבת אין אדם צריך לטהר א"ע אע"כ דרמ"א דייק כן מן המרדכי וכן נרשם בש"ע וכ"ה

בד"מ סי' תר"ב ס"ק ב' ובמרדכי כ' דעל י"ט ל"צ להזהירו דבלא"ה היה אופה לכבוד י"ט ור"ל אע"ג שלא היה כוונת האפיה משום טהרה אלא משום כבוד י"ט מ"מ כיון שנאפ' בביתו בודאי היה טהור ומזה יליף רמ"א כיון דמוכח דזה הוא מכלל כיבוד י"ט לאפות לצורך י"ט א"כ ה"ה בשבת צריך לאפות לכבוד שבת וא"כ אין מזה ראיה דאם אפה לכבוד שבת ולא הספיק לו וכדומה שאינו רשאי לאכול פת גוי וכן הסכים בספר ת"ש לפי שאבדה חלתו ש"ע. ר"ל אדה"ר שהיה חלתו ש"ע ור"ל כמו שהעיסה מתוקנת ע"י הפרשת חלה כן העולם לא ניתקן כ"א אחר בריאת אדם הראשון כי כל תכלי' העולם אינו אלא בשביל מין האדם וכמ"ש רש"י ס"פ בראשית ולאשר אדה"ר נברא ע"ש וחטא ע"י חוה בע"ש לכן התיקון ג"כ ראוי בע"ש:

סימן רמג

סעיף א

(**ס"ק א**) **מפני כו'** דמדינא כו' ר"ל הש"ע לא אסרו אלא מפני מראית העין. דמדינא שרי בחד מהני תרי גוונ' או שישכרנו לגוי דכה"ג ודאי גוי אדעתי' דנפשי' עביד דהא כל הריוח שלו או שיתן לגוי חלק כו' דאע"ג דגם הישראל נהנה מ"מ מותר מצד הדין כמ"ש רמ"א בהג"ה דמ"מ גוי אדעתיה דנפשיה עביד משום חלקו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מותר ודוקא כו** והיינו דעת הרמב"ם שבר"ס רמ"ד ודע שג' מחלוקת בדבר ובהצעתן יובנו דברי מג"א דעת ר"ת כיון דמצינו ספ"ק דע"ז דהתירו ליתן שדהו לגוי באריסות דגוי אדעתיה דנפשיה עביד אע"ג שחלק ישראל מתרב' ע"י מלאכת גוי בשבת כ"ש שמותר לשכור גוי לבנות לישראל בית בקבלנות אע"ג שבונה בשבת גוי אדעתי' דנפשי' עביד דהא כה"ג אין ישראל נהנה דהא שכרו בקבלנות דהיינו בדבר קצוב מכל הבנין אם לא יבנה בשבת יצטרך לבנות תמורתו בחול והרא"ש חולק וז"ל ספ"ק דע"ז ומהך דשמעתין דאמרינן בשדה אריסותי' קעביד אין ראיה לקבלנות בתים לפי שאין רגילות בשדה אלא אריסות וחכירות אבל רוב בנין בתים ע"י שכירי יום הלכך הרואה אומר שכירי יום נינהו כו' הלכך כל קבולת במחובר כבנין בית אסור עכ"ל הרי דאסור קבלנות בבתים. אבל בשדה מודה דשרי אפי' בקבלנות כיון דסתם שדה קיימא לאריסות ואם כי לא יתלו הרואים בקבלנות מכל מקום יתלו באריסות דגם זה שרי אבל הרמב"ם החמיר דאפי' בקבלנות אסור בשדה ובכל מחובר ולא הותר כ"א באריסות דלהכי קיימי משא"כ קבלנות כיון דלא קיימי להכי אסור מפני מראית העין דניהו דעכ"פ יש להם

לתלות באריסות מ"מ אחרי החקירה שאינו באריסות לא יתלו בקבלנו' כיון שאין דרכו בכך יתלו שהוא שכיר יום ושלוחו של ישראל וכן סתם הרב"י כהרמב"ם ר"ס רמ"ד וכמ"ש שם מ"א בס"ק ה'. ולכן כ' מ"א כאן ודוקא כשנותן לגוי חלק בפירו' אבל כשישראל נוטל כל הפירות ונותן שכירות דבר קצוב לגוי ניהו דמדינא שרי מ"מ אסור לרמב"ם דסתם הרב"י כוותיה ר"ס רמ"ד משום מראית עין:

ובמרחץ אסור מדינא. ר"ל אפי' במקום דליכא משום מ"ע כגין במקום שדרכן גם במרחץ באריסות וכמ"ש סעיף ב (ולרא"ש) דלהרמב"ם מ"מ אסור משום מ"ע דאחרי החקירה יתוודע דליכא באריסו' יתלו שהגוי שכיר יום אלא אפי' להרא"ש דלא חש לזה בשדה כנ"ל מ"מ במרחץ מוד' דמדינא אסורי:

ונ"ל דה"ה ברחים כו' דלא כב"ח. ור"ל דהב"ח השיג על מהרי"א בדין הנ"ל ואייתי ראיה מרחיים דקיימי לאריסו' ודינו כשדה. ולמהרי"א יהיה אסור בקבלנות ועז"כ מ"א דהדין עם מהרי"א ובאמת גם רחים אסור בקבלנו':

ונ"ל דאף הוא לא אמר' כו' ר"ל גם הב"ח שהשיג לא אמרה כו':

דהרי אף הרא"ש ר"ל להרמב"ם ודאי אסור משום מראית העין כנ"ל ואפי' בשדה אלא אף הרא"ש דלא חש למראית העין כזה דיתלו באריסו':

אלא בבית ושדה. ר"ל הרא"ש לא נשא ונתן להתיר בקבלנות אלא בבית ושדה דבתרוויהו שרי מדינא ושקיל וטרי הרא"ש אי אסור משום מ"ע ואסיק דבבי' אסור דלא כר"ת ושדה שרי כנ"ל אבל במרחץ ורחיים מודה דמדינא אסור אפי' במקום דליכא מה"ע כנ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **רק שכרם כו'** ואפשר שבא"ז כ' שכרם. ר"ל ניהו דהרב"י הביאו בשם הגאונים קנה מ"מ רמ"א שהעתיק דבריו מא"ז וכמו שנרשם שם אפשר כתוב שכרם:

ומ"מ נ"ל להתיר אף בקנה ר"ל די"ל דגם רמ"א מודה דאפי' קנה מותר ולא כ' שכרם אלא משום דל' הא"ז כן הוא ובאור זרוע י"ל דהמעשה כן הי' בשכירו' אבל לדינא מודה דאפי' קנה מותר דאין לחלק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אותן כו'**. כ' הב"ח וזה ממש איפכא כו' ר"ל דהרמ"א התיר הואיל והוא בצנעה תוך ביתו ומרדכי התיר הואיל ואינו תוך ביתו. ועז"כ מ"א דלא פליגי וכ"א נקט ענין היתר באופן אחר והתירא דרמ"א דעומד בביתו ונודע ששייך לישראל מ"מ כיון שאין רוחצים בו רק ב"ב והם יודעים שהשכירו לגוי ואחרים שאין יודעים שהשכירו מ"מ אין יודעים שרוחצים בו בשבת ולכן אם הי' עומד בר"ה אפי' אין רוחצים בו רק ב"ב

מ"מ אסור משום מ"הע של אחרים שרואים שרוחצים בו בשבת והם לא ידעו משכירו' וזה ידוע ששייך לישראל כיון דדר שם הישראל והתירא דמרדכי שאין ישראל דר שם ואפי' רוחצים בו אחרים שרי. דניהו דיודעים דרוחצים בו בשבת מ"מ אין יודעים ששייך לישראל כיון דאין לישראל שם בית דיר' כ"א שכניו יודעים ששייך לישראל והם יודעים שהשכירוהו אלא שהקשה מ"א על התירא דרמ"א דלפ"ד למה אסור אם רוחצים בו אחרים או אם עומד בר"ה הא ישראל אסור לרחוץ בשבת ולמ"ע דגוי ל"ח וישראל לא ידע שרוחצים בו בשבת אע"כ ע"י שיראה בשבת העשן יוצא ידעו ישראל שגוים רוחצים בו בשבת ואיכא מה"ע של ישראל וא"כ מאי מהני שאין רוחצים בו רק ב"ב מ"מ איכא מה"ע של אחרים דהא גם הם יודעים שרוחצים בו בשבת ע"י עשן וגם יודעים ששייך לישראל דהא דר שם הישראל:

ולכן נ"ל דכוונת כו' פי' בחצר אחרת כו' זהו תוס' דברי מ"א לפרש דלא כהבנו' רמ"א:

סימן רמד

סעיף א

(**ס"ק א**) **עושה לעצמו.** פי' דאין קפידא כו' ר"ל הא באמת עושה לישראל ואיך כ' עושה לעצמו ועז"כ פי' דאין קפידא כו':

סעיף ב

(ס"ק ב) שאין כו' ישראל שרי כצ"ל:

וכ"מ ס"ד כו' דלא כע"ש ר"ל דהע"ש כתב דע"כ אפי' רק מקצת יודעים מ"מ אסור דהא כתב רמ"א דחיישינן אפי' לאורחים ולב"ב. אבל מ"א כתב ודייק לשון הרב"י שכתב שאין מכירים הכל דמשמע אפי' קצת יודעים ל"ל בה. וכ"מ סעיף ד' בספינה אע"ג שהוא מטלטלין מ"מ כיון שהיא מלאכת פרהסיא אסור והוכיח שם מ"א בס"ק י"ג דבעינן דוקא שעומדת במקום פרהסיא. והיינו משום שאז ידוע לכל משא"כ אם אינו עושה במקום מפורסם אף שהיא מלאכת פרהסיא ל"ל בה הואיל והיא תלוש וכמבואר בירושלמי שהובא בתוס' ורא"ש והובא בב"י. אומנים גוים עושים מלאכת ישראל בביתם אבל לא בבית ישראל רשב"א אומר בד"א בתלוש אבל לא במחובר דאסור אפילו בבית גוי. וע"כ רצה לו' דבר שהוא לצורך מחובר. דמחובר ממש של ישראל היכי משכחת לה שיהיה נעשה בבית גוי והא קיימא לן דבמפורסם אפי' בתלוש אסור ע"כ הא דהחמיר הירושלמי במחובר היינו אפי' בצנעא והיינו משום דחיישינן לאורחים וכדומה וע"כ משום דמחובר יותר נקרא שם בעליו עליו מבתלוש לכן החמירו בו יותר ולכן כתב מ"א משא"כ בהג"ה

מיירי במלאכות מחובר ר"ל דהא קאי על סוף דברי המחבר דמיירי בחצירו ושדיהו ואף ע"ג דלי"א שהביא רמ"א סעיף ב' והם דברי כל בו משמע דלדידיה גם במחובר בעי' שיהיו מפורסם לדידיה צ"ל הא דאמר רשב"א בד"א בתלוש כו' הא לכלבו אין חילוק בין תלוש למחובר אלא אם הוא מפורסם או לא צ"ל דס"ל לכלבו דרשב"א מלתא דפסיקא נקט דסתם תלוש אינו מפורסם וסתם מחובר הוא מפורסם עכ"פ המחבר דלא ס"ל כהכלבו ע"כ צ"ל כאן בריש הסי' דמיירי בתלוש ע"כ מיירי בידוע לכל וכדמשמע לשון הש"ע אבל מה שיודעים מקצת ב"א ל"ל בה וכ"ש לכלבו דמקיל טפי ורמ"א בהג"ה קאי אסוף דברי המחבר ומיירי במחובר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **חצרו כו'** אבל אם הוא עומד כו' כמ"ש ס"ס רמ"ג היינו המרדכי שהביאו מ"א שם ואע"ג דשם בעינן עוד תנאי שלא יהיו רוחצים בו רק שכני הדיר'. מ"מ החשש דבעינן שיהיה דוקא שכני דירה רוחצים ל"ש כאן:

ומ"מ נ"ל דאסור כו' כמ"ש בהג"ה והא דשרי' ס"ס רמ"ג כבר חילק מ"א ביניהם בס"ק ז':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לאורחים כו'** עפ"ג דשביעית כו' דתנן מאימתי מוציאים (בשביעית) זבלי' לאשפתות (שלא יחשדוהו שרוצה לזבל שדהו לצורך שביעית) משיפסקו עוברי עבירה ר"ל אותן שאין שומרים שביעית וע"כ כיון שפסקו שוב א"צ זיבול בשביעית וידעו שהמוציא אז זבלים הוא לצורך שמינית והקשה ירושלמי ניהו דפסקו לצורך בית הבעל מ"מ עדיין יפה לבית השלחין ואכתי לא נפיק מידי חשדא ומשני כשיודעים בני העיר שאין לו בית השלחין והא אכתי א"ל לאורחי' שאין יודעים דלית לי' בית השלחין אלא דל"ח אלא למראית העין של בני העיר:

ועס"ס תרע"א שכ' חצר שי"ל ב' פתחים צריך להדליק נ"ח בשני פתחים משום חשד שלא יאמרו כמו שלא הדליק בפתח א' גם בשני לא הדליקו אבל אם השני פתחים ברוח א' די שידליק בא' דהא העוברים יודעים ששני הפתחי' הם של חצר א' והא כבר הדליק בפתח א' ודי ואע"ג דאכתי א"ל לאורחי' שיהיו סבורים שהפתחי' הם של שני חצרות אע"כ ל"ח כ"א לבני העיר אלא דמשם לק"מ כמ"ש מ"א שם ס"ק י"ב דאין דרך אורחים לבא בלילה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **חוץ כו'** דמסתמא כו' ר"ל ולמלתא דלא שכיח ל"ח. ובספר ת"ש הקשה דאכתי ה"ל לאסור חוץ לחתום כמלא עינו פן יעמוד אדם סוף התחום ויראה שעושים מלאכה

חוץ לתחום ע"ש שהאריך. ולענ"ד בלא"ה א"ל שמא יש מי שהניח עירוב ורשאי לילך ד' אלפים אמות אע"כ כיון דאין דרך ב"א לילך בשבת לדרך רחוק כ"א לטייל ואין דרך לטייל עד סוף אלפים אלא אין דרך טיול שוה בבני אדם עכ"פ עד סוף אלפים אין דרך לטייל אלא ששוו חכמים מדותיהם שלא לחלק ונתנו שיעור תחום שהוא סיף גבול שסתם ב"א רשאים לילך. ואם יקרה שמא ילך עד סוף התחום או יניח עירוב כיון דלא שכיח לא חששו:

היתה לו גבשושית כו' בשבת דף ע"ג ע"ב דכה"ג בשדה חייב משום חורש ובבית משום בונה וברחוב שהיא לתקן י"ל דין בית:

משום דבשל רבים ליכא חשדא. ר"ל דהא קבלנות מותר אלא משום חשד שיאמרו שהם שכירי יום כיון דסתם לאו לקבלנות קיימי כמו שכ' הרא"ש מ"מ בשל רבים ליכא חשדא דלא חשדינן לרבים שיחטאו כדאי' בי"ד דאסור לשהות תוך ביתו צורה בולטת משום חשד ע"ז ובשל רבים י"א דמותר:

אין הנכרי' מניחים לשום אדם כו' ר"ל אפי' לישראל ולכל מי שאינו מאמונתם אין מניחים לו לעשות מלאכה ביום אידם על כן נראה להם זה לגנאי וגרעון בדתם אם יעשה מלאכה ביום אידם אפי' מי שאינו מאנשי דתם א"כ אם אנו מניחים לעשות גוי מלאכה בשבת במה שאפשר לנו למונעו הרי נחשב בעיניהם זלזול ליום השבת ואיכא ח"ו חילול ה' ית':

סעיף י

(**ס"ק י**) **נכון כו'** על ר"ת שהתיר לכתחלה לבנות ע"י קבלנות רק שהחמיר על עצמו ולא רצה לסמוך ע"ז כשבנה ביתו (כן פי' הב"ח שלא חזר בו) אע"ג דלא קי"ל כוותיה מ"מ דיעבד יש לסמוך עליו:

וה"ה כשתיקן כו' אע"ג דלכאורה כ"ש הוא דהא אינו אלא לצורך מחובר מ"מ נקט לשון וה"ה דס"ד אבנים גרועי' דהוי קצת כמו לכתחלה דהא עתה רוצה לשקען לכתחלה בבנין:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שלא כו'** כ"מ בגמ' דברי הש"ס הובא בט"ז מר זוטרא בני ליה ביתא חוץ לתחום באיסור דסייע להו מר זוטרא בתבן לצורך גיבול טיט (כן הוא לחד לישנא בש"ס) ולא על מר זוטרי בגווי' וגם רב ספרא ורב הונא ב"ח דאקלעו להתם לא עיילו בגווי' הרי דאם נבנה באיסור אפי' לאחרים יש להחמיר:

ואע"ג דבסי' שכ"ה כו' גוי שעשה קבר בשבת לצורך ישראל בפרהסיא אסור לאותו ישראל לעולם אבל לאחרים מותר למ"ש בכדי שיעשו:

ועסקי' תרס"ד אם חל הושענא רבא ביום א' וצוה ישראל לגוי לקצץ לו הושענא בשבת והוא מפורסם יש להחמיר אם י"ל הושענא אחריתי:

מיהו כאן כו' ר"ל מדכתב ונכון להחמיר משמע דמדינא שרי וכן בעובדא דמר זוטרא משמע מלשון הש"ס דהני אמוראי החמירו על עצמם ולא מדינא:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מיהו כו'** צ"ע כו' מיירי במטלטלין ר"ל א"כ מנ"ל לרמ"א להתיר גם במחובר דהא דין זה מקורו מן המרדכי:

ועוד דע"כ כו' ר"ל אדרבא מוכח להיפך דמחובר אסור:

ומיהו י"ל כו' בזה נתיישב מ"ש דמוכח מהש"ס דבמחובר אסור אבל מ"מ לא נתיישב מנ"ל לרמ"א דהא המרדכי מיירי במטלטלין כנ"ל:

וא"כ כל שעשאם כו' דהיינו עובדא דמר זוטרא:

ומיהו בקצץ כו' כמש"ל ס"ק י' בשם הב"ח אע"ג דלעיל ניהו דהב"ח מיקל אבל הרב"י משמע דלא ס"ל כוותיה מ"מ הכא בהתנה אפשר גם הרב"י מודה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **כגון ספינה כו'** במקום מפורסם ר"ל כמו שכ' לעיל ס"ק ב' דלא אסור היכי דלא נודע רק לקצת:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בקבולת כו'** לקבוע לו מלאכתו בשבת ר"ל שאין הישראל מצוהו שיעשה בשבת כה"ג דוקא מותר אם הגוי עושה בשבת אבל הכא הרי ישראל קובע לו לעשות בשבת דהא בחול הישראל עצמו גובה המכס (וע' תשובת רש"ל) רק שמצוה לגוי שיקבלו בשבת וא"כ אפי' א"ל מכל מאה כו' ה"ל לאסור:

רס"ו מי שהחשיך בע"ש בדרך מותר ליתן כיסו לנכרי להוליכו אע"ג דהאמירה לגוי שבות מ"מ התירו דמשום פסידא אדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה יוליכנו בעצמו ויעשה איסור תורה א"כ משמע דבמכס שאין כותבי' כו' אסור דלמאי ניחוש אי לא שרית ליה יעשה בעצמו דהא גם אם יעשה בעצמו ליכא כ"א שבות:

ומ"מ נ"ל כו' ר"ל דלא כהרב"י אלא אפילו כה"ג שרי משום פסידא כיון שהוא במקום שאין כותבין א"כ האמירה לגוי הוי שבות דשבות כדאמרי' פ"ק דע"ז די"ג ע"א הולכין ליריד של גוים ולוקחים בהם בהמה עבדים כו' וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ופרש"י בערכאות מקום שופטיהם ומעלה שטרותיו לפניהם לחתום ואע"ג דכבוד ותפארת הוא להם וא"ל דאזיל ומודה לע"ז מ"מ מותר דהוי כמציל מידם

שיהיה לו עדי' ומסייעי' להצילו מן העוררים עכ"ל וזה שלא ישתקע הממון ביד גוי עדיף מפסידא:

יהודי ששכר המלח כו' מ"א קיצר דבריו ושם בתשובה כתב דאין הפסד המלח דומה להפסד מכס ומטבע לכן לא התיר לייחד ולקבוע לו מלאכתו בשבת לבד וגם צ"ל שאם יעשה כ"כ מלח יתן כו' ע"ש:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **להשכיר כו'** וז"ל הג"א כו' לפי שהגהת רמ"א נובע מדברי הרב"י שהבין כן מהג"א לכן הביא מ"א דברי הג"א ומפרש דבריו דלא כהרב"י ועפ"ז מקשה על הרמ"א כאשר יתבאר:

נ"ל פשוט כו' לפי מה שהבין הרב"י וב"ח בסי' רמ"ה דמ"ש הג"א ישכיר את הגוי כו' שר"ל שישכיר לגוי מכס השבתו' כמו שכ' רמ"א ולפ"ז מוכרח לפ' מ"ש אח"ז כללא כו' ואסור ליהנות ממנו בשבת ושלא בשכירות דהני תיבות שלא בשכירות קאי אדלעיל על מ"ש ואסור כו' דהיינו שלא בשכירות ולפ"ז כ' הרב"י דתיבת אסור בתרא שכ בהג"א ט"ס הוא כי הוא שפת יתר ולזה כ' מ"א נ"ל פשוט כו' דלא כהרב"י ולפ"ז לא יהי' תיבת אסור בתרא מיותר:

ואסור ליהנות כו' פי' אע"פ כו' ר"ל דהשתא דאסור ליהנות מ"ש הג"א קאי אדלעיל כשהוא בשכירות דניהו דגוף השכירות והענין מותר מ"מ מה שניתן לו במכס כגון דבר מאכל אסור לישראל בשבת ואח"ז כ' שלא בשכירות אסור ר"ל גוף הענין אסור וא"כ תיבת אסור בתרא אינו מיותר וכ"ז לפי פי' מ"א דהתירא דהג"א היא היתר של המרדכי שהביא הרב"י שא"ל כשתגבה מאה כו' א"כ גוף המכס שייך לישראל וניתן לישראל וע"ז כ' הג"א דמ"מ אף שהענין מותר מ"מ אם ניתן עבור המכס דבר מאכל לא יהנה ישראל ממנו:

אבל לפי הבנות הרב"י שכוונ' הג"א כמ"ש רמ"א שישכיר המכס לגוי והמכס יהא שייך לגוי והגוי יתן לישראל דבר קצוב וא"כ ל"ל מ"ש ואסור ליהנות שר"ל מה שניתן עבור מכס דבר מאכל לא יהנ' ממנו ישראל בשבת דמאי שייכות לישראל בעל המכס למכס הניתן יותר מישראל אחר דהא המכס גופיה שייך לגוי לכן פי' הרב"י האי ואסור ליהנות כפירושו כנ"ל ולכן אסור בתרא ט"ס ומביאו סי' רנ"ב סעיף ד' בהג"ה:

והשתא צ"ע. ר"ל כיון דהתירו של רמ"א אינו מבואר בפוסקים ראשונים להדיא לא מצינו רק התירא של המרדכי וקבלת אם תגבה מאה כו' ומהיתר זה אין ללמוד התירא של רמ"א י"ל דבשלמא כששוכר הגוי בקבולת כו' ר"ל היינו התירא של מרדכי:

שכר שבת בהבלעה תיבת בהבלעה לאו דוקא דהא אפי' קובע לו מלאכתו בשבת נמי מותר וכמ"ש מ"א ס"ק י"ז וכנ"ל אלא ר"ל דדומה להבלעה דהא מה שאינו נקרא שכר שבת כשמשכיר בהבלעה דהיינו לכל שבוע או לחדש אע"ג דמ"מ נוטל שכר שבת דהא ידעי' אם לא היה מניחו לעשות בשבת הי' פוחת משכר שקצב לו ועי"ז שמניחו ומשכירו גם לשבת נותן לו שכירות יותר מ"מ מותר כיון דאינו מזכיר בשכירות את יום השבת וכן בקבולת אם תגבה מאה כו' ג"כ אינו מזכיר יום השבת ובזה דומה להבלעה ואינו שכר שבת:

וזה אסור אפי' במקום פסיד' ר"ל דרב"י גופיה הקשה קושי' זו דה"ל שכר שבת ותירץ דמשום פסיד' התירו וע"ז כ' מ"א דשכר שבת אפי' במקום פסיד' אסור:

דלפעמים איכא פסידא יותר כו' ר"ל דלא תחלק דוקא מרחץ דההפסד הוא מניעת ריוח זה לא מיקרי פסידא כ"כ משא"כ מכס דצריך לשלם למלכות מס עבור קבלת המכס ואם לא יגבה המכס יפסיד מכיסו המס הרי זה מיקרי יותר פסידא:

לא יהי' הפסד מכיסו ר"ל כשיצרף כל המכס שמקבל כל ימי החול אפי' בלי שבת לסוף השנה יעלה כפי המס שצריך ליתן או יותר ולא יפסיד מכיסו:

דחשבי' כל יום בפ"ע דרך משל אם נותן מס לשנה דהיינו לשס"ה ימים שס"ה זהובים לא חשבי' השס"ה ימים והשס"ה זהו' יחד אלא אמרי' כל יום צריך ליתן א' זהוב א"כ כשלא יקבל מכס ביום השבת יפסיד א' זהו' מס מאותו יום אע"ג שאם יצטרף מה שקיבל מכס בימי החול מלבד השבת ג"כ עולה שס"ה זהובים כי גבה מכס כל יום יותר מא' זהוב אמרי' דבשאר הימים הרויח ואין להם צירוף עם השבת ועכ"פ בשבת הפסיד א' זהוב מס של אותו יום:

אכן נ"ל כצ"ל. ר"ל דניהו דהרב"י חשבו לשכר שבת ועי"ז הוצרך לדחוק דהותר משום פסידא וכמ"ש מ"א אבל המ"א ס"ל דבלי פסידא מותר משום שכר שבת דכאן לא מקרי שכר שבת דהא אין הגוי נותן לו שכירות כו'. ל' שכירות ליכא כ"א כשמשכיר לו דבר שיש בו ממש כגון כלי או קרקע וכדומה משא"כ במכס אין דבר שישכיר לו כ"א הורמנא דמלכא:

וזה שכ' רמ"א ול"ח כו' ש"מ דלא ס"ל כהרב"י דזה מקרי שכר שבת דהא לפ"ד הרב"י שני דברים הותרו כאן משום פסיד' א' דל"ח שיאמרו לצורך ישראל עושה ב' דל"ח לשכר שבת וא"כ למה כ' רמ"א ול"ח שיאמרו כו' משום פסידא ושביק חשש שכר שבת והכי מבע"ל לו' ול"ח שיאמר כו' וגם ל"ח לשכר שבת משום פסידא א"ו דס"ל דהכי לא הוי שכר שבת ובלי פסידא הוי מותר משום שכר שבת וא"צ לטעם פסידא כ"א שלא יאמרו

כו' ובס' ת"ש הקשה מלקמן ס"ס ת"נ במי ששכר רחיים ולוקח בשכרו מדה שכר או מאל"ץ דא"א למוכרו קודם פסח לגוי משום דהוי דבר שלב"ל וכמ"ש ט"ז שם וכ"כ מ"א שם דא"א בענין אחר כ"א שימכור לגוי קודם פסח הרחיים גופיה והכא דא"א למכור לו כ"א הורמנא דמלכא ואין קנין חל בזה ע"ש מ"ש תיקון ולענ"ד אפשר דלא דמי הכא לחמץ בשלמא בחמץ אם אין הקנין חל א"כ ה"ל חמצו של ישראל וקעב' ישראל אבל הכא אין איסור כ"א דנראה כשכר שבת לכן בהבלעה מותר דאינו נראה כשכר שבת אע"ג דמ"מ מקבל שכר שבת כנ"ל וה"ה אם מכרו לגוי ניהו דבדינינו אין הקנין חל מ"מ הגוי מחזיק בשכירות לפי דיניהם (ואע"ג דאין אנו הולכים בתר דיניהם כמ"ש מ"א סי' תמ"ח) מ"מ שוב אינו נראה כשכר שבת:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **דינו כו'** ומותר ליתן כו' ר"ל אדם אחר שלא קנה המטבע מהמלך דליכא פסידא ולכן בעינן שאין כאן שמיעת קול שהוא ישראל:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **במלאכתו כו'** אפי' השכירו לגוי לשבתות ואין לו עסק בכך ואפ"ה אסור שלא יאמרו כו' ושם במרדכי אייתי ראיה מר"ס ש"ו עי' בהרב"י לפי זה מ"ש הט"ז להתיר לישב שם לשמור את הגוי שלא יגנבו לו לדברי מ"א גם זה אסור וע' מ"ש בס' ת"ש סברא להקל גם לדעת מ"א:

סימן רמה

סעיף א

(**ס"ק א**) **אע"פ כו'** כמו בשדה ר"ל שדה ע"י שהגוי עושה בה בשבת גם חלק ישראל שיש לו בשדה מתרבה ונהנה בה ישראל ודאי נראה כמעמד פועל אלא אפי' תנור דע"י שעושה גוי בשבת אין חלק ישראל מתרבה בחול שאז הוא של ישראל מ"מ נראה כמעמיד פועל כיון שישראל מחויב ג"כ לעשות בשבת ה"ל כשלוחו:

וא"כ כו' כיון דהאיסור הוא דנראה מה שעושה גוי הוא בשליחות ישראל כיון דהמלאכה מוטלת גם על ישראל א"כ אם הם אין עושים כלום ר"ל בעלי התנור אין אופים ומסיקים רק מי שהעיסה שלו הוא מסיק התנור ואופה בו:

(ומ"ש רק שהנכרי מסיק משום דהא מיירי בשבת וישראל ודאי אינו אופה ומסיק באותו יום אלא גוי שהעיסה שלו) בזה ליכא למימר דהוי כמעמיד פועל דהא בעלי התנור אין

עושים כלל וליכא רק משום שכר שבת לכן שרי בהבלעה דהיינו לחלק שכר של כל השבוע ולא של כל יום לבד. כמ"ש ב"י ס"ס זה והובא בש"ע ס"ס רמ"א סעיף ה':
דאל"כ אפי' התנו ליתסר כצ"ל ור"ל דהא אין העולם יודעים שהתנ' ואע"כ כיון שיש לגוי חלק תולין בהיתר אם האמת כן אחר החקירה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אם מעט כו'** אבל אסור לחשוב כו' הטעם דהא ע"י תנאי מותר דאז אמרי' דאין לישראל חלק בשבת וכיון שאח"כ מחשב עם הגוי הרי נראה למפרע התנאי הערמה בעלמא דהא חזי' דנוטל ישראל חלק במלאכת שבת כ"ה פי' הראב"ד במאי דתניא ספ"ק דע"ז ואם באו לחשבון אסור דקאי על התנה ואע"פ שרש"י חולק ופי' דברי הברייתות באופן אחר מ"מ כ' הב"ח דלדינא מודה רש"י להראב"ד דהכי מסתבר:
וגבי שדה. ר"ל ששם אין ריוח כל יום ידוע:
כנגדו בחול ומש"ה שרי כצ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וחלקו כו'** ואם מסתמא לקח הגוי כו' ר"ל שהישראל לא א"ל שיטול חלקו בשבת אלא הגוי מצד עצמו לקחו אם אחר זה מותר לישראל ליקח חלקו יום חול כנגדו:
איבעיא סוף פ"ק דע"ז וז"ל הש"ס סתמא מאי. וז"ל רש"י מסתמא כו' רש"י פי' האיבעי' לענין שדה דל"ל כפי' ר"י הנ"ל לכן פי' סתמא שאין הישראל אומר טול חלקך כו' אי רשאי בסתם לחלוק בשוה ולא יצטרך ליתן תחלה חלק שביעי לגוי ולהרא"ש דנקט האיבעיא לקולא הני תרי גווני מותרים:
ולהרמב"ם היינו דעת הרב"י שכ' מדסתם הרמב"ם משמע דפסק האיבעי' לחומרא א"כ הני תרי גווני אסורים דהא סתם לאיסור. אסירי כ' הרב"י אם אין לאופה גוי כו' כצ"ל:
טול לעצמך כך וכך ימי' כו' אין זה לשון הג"א וכן הוא ל' הג"א אפי' התנו אסור אלא שהרב"י לפי הבנתו דברי הג"א כ' כן מדעתו אבל לפמ"ש מ"א אח"ז אין הפי' כן. ונראה מתוך דבריהם דלא קי"ל כוותי'. דז"ל התוס' ספ"ק דע"ז מעשה כך היי' בימי ר"ת שגבה ישראל אחד בחובו תנור א' מגוי והיה לאופה המסיק חלקו בתנור וה"ל ליהודי ליטול כך וכך ימים בחלקו ולאופה כ"וכ ימים ולא התנו בתחלה כו' והיה ר"י ר"ל דמותר דל"ד שדה כו' ולא הודה לו ר"ת ונר' לה"ר אלחנן דבתנור אפי' התנה מתחלה לא יועיל כיון שכל התנור של ישראל וה"ל כמשכי' כו' טול שכר תנור בשבת כשתסיקנו לי בחול ול"ד לישראל וגוי כו' שיש לגוי חלק בגוף הקרקע וגם ר"י חזר בו והביא ראיה לר"ת כו' וגם ר"ת באותו מעש' דתנור צוה לקבל החוב מן הגוי ולחזור ולהלות ולהתנות מתחלה עכ"ל

התוס' הרי במעשה דתנור שהאופה לא ה"ל חלק בו צוה ר"ת להתנות משמע דחולק על הרר"א הנ"ל דמהני תנאי:

דין זה עכ"ל הרב"י כצ"ל:

ול"נ דאדרבא מדכתב כו' שגבה חצי תנור כו דל"ל מעשה שהיה כך היה דאדרבה הא ההיא מעשה שכתבו התוס' שהיה בימי ר"ת שם גבה כל התנור ולא היה לאופה חלק כלל ושינה הרא"ש המעש' וכ' חצי תנור דהיינו שנשאר מחצה לגוי והי' לגוי חלק בו ולכך מהני תנאי אבל אי גבה כל התנור ולא היה לגוי חלק ס"ל כהרר"א דל"מ תנאי. ולזה פי' בהג"א כו' דלא כהרב"י שהג"א חולק על הרא"ש אלא אדרבא הג"א בא לפרש דברי הרא"ש דמה"ע נקנו חצי תנור דאין לגוי חלק מודה הרא"ש דל"מ תנאי:

ונ"ל דהתוס' דהיינו הרר"א והג"א לא אסרו כו' תחלה דחה מ"א מ"ש הרב"י מדלא הזכיר הרא"ש האי דינא משמע דחולק ומ"א כ' אדרבא להיפך ועכשיו בא לדחות מ"ש הרב"י דהתוס' חולקים על הרר"א מדצוה ר"ת לקבל החוב כו' ולהתנות מתחלה כנ"ל ועז"כ מ"א דהתוס' והג"א לא אסרו אלא כו' דהרב"י ס"ל הא דאסרו הרר"א והג"א אם אין לגוי חלק משום דהוי כמעמיד פועל והגוי שלותו של ישראל דל"ל כיון דהתנו מתחלה אין לישראל חלק בתנור ביום השבת אלא דשייך רק לגוי לבד כיון דאין לגוי חלק בו. ולזה כ' הרב"י דאפי' הגוי נוטל שכר כמה ימים ושבת בתוכם אסור כנ"ל לדעת הרר"א והג"א וס"ל דר"ת ושאר פוסקים חולקים ול"ל האי סברא ומ"מ ס"ל דמודה הרר"א והג"א דאפי' אין לגוי חלק אם התנו לא הוי כמעמיד פועל אלא האיסור באין לגוי חלק דה"ל שכר שבת וכמו שביאר מ"א וא"כ דוקא אם מתנה ששכר שבת לבד יהי' לגוי אבל כשיהי' שכר איזה ימים לגוי ובכללן גם יום השבת ה"ל שכר שבת בהבלעה ושרי וכה"ג התיר ר"ת להתנות וכן משמע מל' התוס' שהובא לעיל וא"כ גם ר"ת אינו חולק על הרא"ש והג"א:

וכ"ז במקום כו' כמ"ש סי' רמ"ג סעיף ב' דתנור כיון דלאו לאריסותא קיימא איכא מראית העין שהוא שכיר יום:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **עוסק כו'** כיון דהישראל כו' ר"ל דוקא כשישראל עוסק ביום א' וביום שאחריו הגוי וכן חוזר חלילה א"כ יום שעושה הגוי היא לפי שהישראל יעסוק ביום שאחריו או שלפניו וכן ישראל העוסק משום שהגוי עובד יום אחר א"כ כשעוסק הגוי בשבת הוי שלוחו של ישראל דהרי תמורת יום השבת יעסוק ישראל יום אחר משא"כ אם ב' עוסקים ביחד ואפי' אם יבטל ישראל לפעמים מלעסוק מ"מ יעסוק הגוי לבדו ואין בזה קפידא.

א"כ מה שהגוי עוסק בשבת לאו אדעתי' דישראל אלא להנאת עצמו. אע"ג שחלק ישראל מתרבה מ"מ מותר מידי דהוי כאריס וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז:

סעיף ו

(ס"ק ו) בהבלעה כו' ר"ן וה"ה בהאי מעשה כצ"ל:

וא"כ אפי' לא התנו כו' אבל כיון שאם לא הי' מסיק כו' מקשים א"כ לעיל דצוה ר"ת להתנות באיזה ענין מיירי אי בהבלעה הא כ' מ"א דאינו צריך תנאי ואי שלא בהבלעה הלא ל"מ תנאי כמו שכ' לעיל. והדבר פשוט דשני מיני הבלעות הן ר"ת מיירי בהבלעה שהגוי נטל כך וכך ימים ובתוכן שבת והיהודי נוטל שכר הימים א"כ אי לא התנה אע"ג דליכא משום שכר שבת דהא בהבלעה מ"מ אסור דמה שהגוי עושה בשבת ה"ה כשלוחו של ישראל דלולי שעושה גוי בשבת ונוטל שכר השבת לא היה מסיק בחול באותן הימים ששייכים לישראל דהא באותן הימים ששייכים לישראל אין הגוי נוטל כלל מהשכירות ואינו עושה באותן הימים כ"א לצורך ישראל והיינו משום שעושה בשבת ונוטל שכר בשבת לבד ולכן הוי כשלוחו ולכן צריך תנאי ואין לישראל שייכות ביום השבת ולא הוי כשלוחו משא"כ הבלעה דהכא מיירי שנוטל גוי חצי שכר מכל ז' ימי השבת א"כ בכל יום שעושה אדעתיה דנפשי' עביד גם מה שעושה בשבת אדעתי' דנפשי' עביד כיון שנוטל חלק כל עת ולא הוי כמעמיד פועל ולא משום דנראה כשכר שבת:

סעיף ז

(**סק"ז**) **דמי כו'** קנין חדש דע"י חזרות השטרות והדמים לא חזרה המכירה. קצ"ד כו' דקנין גוי חלוק מדין קנין ישראל:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **להשכיר כו'** נ"ל משום דהוי קשיא למ"א הא גבי מכם ומטבע לא שרינן אלא משום פסידא ואיך סתם רמ"א פה ומשמע דמותר בכל ענין וכן הקשה ט"ז ולכן כתב מ"א דמשכחת לה בין בשכירות ובין בקבולת דמותר אפילו שלא במקום פסידא ולכן סתם רמ"א ולא הזכיר פסידא וסמך עצמו אדלעיל והיינו בשכירות משכחת לה דמותר בלי פסידא בהתנה מעיקרא ובקבולת משכחת לה דמותר אפי' בלי פסידא דל"ל בקבולת ע"י שהתנה מעיקרא דבקבולת לא מהני תנאי דהא התירא דתנאי הוא ע"י שהתנ' שיום השבת יהי' לגוי א"כ אין ישראל חלק בתנור ביום השבת ובקבולת דהיינו מכל מאה דינר שיגב' יתן לגוי כך וכך אבל עיקר המכס נוטל הישראל ואיך אפשר לו' דאין לישראל חלק בשבת. דהא נוטל כל הריוח של שבת אלא משלם לגוי שכרו בקבולת לכן לא משכחת התירא כ"א כמ"ש מ"א במקום שאין עושי' בעצמן רק מי שהקמח והעיס' שלו הוא אופה

ומסיק ובעלי תנור נוטלים שכר שאלת תנורם אלא דאכתי קשה בשכירות בלא התנה שכתב מ"א דאינו מותר אלא במקום פסידא אבל אי איכא פסידא ודאי מותר ואמאי והא אסור משום שכר שבת דל"מ פסידא וכמ"ש מ"א לעיל ס"ס רמ"ד ס"ק ח"י וכאן אין שייך תי' הרב"י דשם כמו שפי' מ"א דבריו דשאני מכס דמפסיד מכיסו וחשבינן כל יום בפ"ע דהא הכא מיירי בתנור דליכא הפסד מכיסו וגם תי' המ"א דשם אינו מוכר רק הורמנא דמלכא ל"ש כאו וצ"ל דכאן לא דיבר מ"א מענין שכר שבת כ"א מאיסור דהוי כמעמיד פועל זה מותר בלא התנ' במקום פסידא להתיר משום שכר שבת באמת צ"ל דמשכירו בהבלעה ואינו משכירו לשבתות לחוד וכמו שכ' מ"א גם למסקנת פירושו ומ"ש רמ"א כמו שנתבאר לעיל לענין מכם ומטבע ר"ל שני ההתירים המוזכרים לעיל גבי מכס ומטבע הם גם פה מותרים אבל מ"מ דין מטבע ומכם חלוק מהתנור דכאן אי לא התנה צ"ל שיהי' בהבלעה. אבל מלשון רמ"א משמע דבכ"ע שרי אפי' שלא במקום הפסד והדרא קושיא לדוכתי' הא במכס ומטבע בעינן דוקא במקום פסידא. וצ"ל דכיון כו' ולפ"ז צריך ג"כ לו' הא דכ' רמ"א כמ"ש לענין מכס ומטבע ר"ל שני ההתירים המבוארים במכס ומטבע הן שכירות הן קבלנות מותרים גם פה אך הא כדאיתא כו' דכאן בעי' דוקא בשכירות בהבלעה ובקבולת שלא ייחד יום השבת וגם מיירי שמי שהקמח והעיסה שלו הוא אופה ומסיק וא"כ עדיף ממטבע ומכס ולכן כ' רמ"א וכ"ש כאן:

בש"ע סעיף ו' אם אפו כו' ונתנו לו פת וכ' בספר א"ר ל"ד פת אלא המעשה כך היה:

סימן רמו

סעיף ב

(ס"ק ב) בע"ש דמחזי כשלוחו טעם זה כ' הרר"י לאפוקי מדעת התוס' שכתבו דאפי' בהבלע' כיון שתחלת השכירות היה סמוך לשבת נראה כשכר שבת. ולפ"ז אפי' בכלים שאין עושים בהם מלאכה אסור והרר"י הקש' לפ"ז מאי בין משכיר לגוי או לישראל דהא לפי טעם זה אפי' לישראל יהי' אסור להשכיר אפי' בהבלעה כשהוא בע"ש. ולכן כ' הרר"י הטעם דשכר שבת לא מקרי אפי' בע"ש כשהוא בהבלעה אלא דהאיסור הוא כשעוש' בה הגוי מלאכה בשבת והישראל נוטל שכירות מהגוי אפי' בהבלעה נראה שהגוי שלוחו של ישראל לעשות בו מלאכ' כדי שיתן לישראל השכירות כאשר יתבאר אבל ישראל מותר דהא ישראל לא יעשה בה מלאכה בשבת וכן אפי' לגוי בכלים שאין עושים בהם מלאכה שרי דל"ל שהוא שלוחו וגם בחנם מותר דגם בחנם ל"ל שהוא שלוחו של ישראל וכן בד' וה' מותר כיון שאין התחלת השכירות סמוך לשבת אינו

נרא' כשלוחו וכתב טור דמה"ט א"ש הא דקי"ל בסי' רנ"ב כב"ה דנותנים עורות לעבדן וכלים לכובס ע"ש עם חשיכה ואפי' הגוי עושה בשבת דשא"ה דאין ישראל מרויח במה שעושה הגוי בשבת לא מחזי כשלוחו משא"כ הכא דישראל נהנה במה שעוש' בשבת דהא מקבל שכירות גם מיום השבת ואע"ג דהוא בהבלעה מ"מ הלא נודע אי לא היה מניח לגוי לעשות בשבת לא היה נותן לו שכירות כסך שנותו לו אם מניח לגוי לעשות גם בשבת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ומותר להשאיל כו'** מ"ש רמ"א ול"א כה"ג דהוי כשכירות מבואר בב"י אע"ג שנרא' כשכר שבת דהא עי"ז שמשאיל לגוי כליו בשבת משאיל לו הגוי כליו בחול ומה לי אם נותן לו שכירות מעות או מהנה לו הנאה אחרת מ"מ מותר וז"ל הרב"י כיון דלא הוי בדרך שכירות ממש לו' אתן לך כך וכך כדי שתשאילני כלי שלך שרי עכ"ל:

סעיף ו

(ס"ק ו) צוה להוציאו ואפי' לדידן דל"ל ר"ה כמ"ש בסי' שמ"ה סעיף ז' שכ' וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו ר"ה משום דאינו דומ' לדגלי מדבר וכ' מ"א שם סק"ז דרוב הפוסקים פסקו להקל כהאי י"א:

וא"כ אם העיר כו' שרי כו' הקשה בס' ת"ש על מ"ש בש"ע שכל שאין שהות כו' משמע אם יש שהות מותר ואמאי ניהו דהוצא' מרה"י לר"ה נעשה בחול מ"מ הרי מעביר ד"א בר"ה או בכרמלית בשבת ויסברו שהישראל צוהו וע"כ צ"ל דהעיקר מראית העין הוא דוקא בשעת ההוצאה כשרואה ישראל שהגוי מוציא מבית ישראל משא"כ אחר זה אפי' יראו שהגוי מעביר ד"א מ"מ לא נודע שהוא של ישראל ולמיחש פן הרואה כשהוציא מבית ישראל יראהו גם כן כשמעביר כ"ה לא חיישינן דמה לו לישראל להשגיח אם מעבירו מסתמא כל אחד הולך לדרכו אלא דהחשש דשמא דרך הלוכו של ישראל יראה ההוצאה או העברה כן כתב בס' ת"ש אלא דהקשה לפ"ז על מ"ש הט"ז בסי' תמ"ד סק"ה כשחל ע"פ בשבת לדידן דל"ל ר"ה גמורה מותר ליתן החמץ לגוי אפי' הרבה ביחד דאפי' מוציאה לכרמלית ל"ל בה כיון שהוא עסק מצוה וסיים ע"ז וז"ל אלא דצריך שלא יוציאנה חוץ לתחום עכ"ל וא"א כנ"ל דעיקר מראית העין בשעת ההוצא' א"כ מה לנו אם מוציא' ח"ל וע"ש שהאריך. ולענ"ד לק"מ דהא כ' ט"ז פה סק"ג וז"ל ומ"מ אם הגוי דר בתוך המקום שאין איסור להוליך שם (היינו מוקפת חומה) ודאי מותר עכ"ל. וקשה מה בכך שדר בתוך המקום אכתי א"ל שמא יוציאנ' חוץ למקום אע"כ דגם הט"ז ס"ל דעיקר מראית העין בשעת הוצאה אלא אם אין הגוי דר תוך המקום א"ל שמא יראה

ישראל ההוצא' מבית ישראל ויכיר הגוי שהוא דר חוץ למקום ובודאי יוציאנ' חוץ לעיר ואיכא מראית העין מיד בשעת ההוצא' וא"כ גם מ"ש לקמן סי' תמ"ד דצריך שלא יוציאנ' ח"ל. ר"ל שאין הגוי דר ח"ל דאי דר ח"ל איכא מיד מראית העין בשעת ההוצא' ומסתמא יוציאנה חוץ לתחום למקום דירתו:

אבל הרמב"ם כו' עכ"ל ולטעם הרמב"ם אפי' בעיר מוקפת חומה אסור ולכן כ' מ"א שצ"ע על הרב"י שהשמיט טעם הרמב"ם כיון דאיכא נ"מ לדינא להחמיר:

ויש להקל כו' לסמוך על טעם של הרב"י שהביא רק הטעם שכ' הסמ"ג וסה"ת כמ"ש הרב"י ולהקל בעת הצורך בעיר מוקפת חומה ואפשר גם מ"א מודה דאם הגוי דר חוץ לעיר אפי' מוקפת חומה אסור:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אסור כו'** בשם הרמ"ע צ"ע וז"ל הרמ"ע ס"ס קי"ב בהמת ישראל וחלב שלה מחצ' לישראל ומחצה לאריס גוי מהו להניח לחלוב בשבת תשובה החולב מפרק כו' לפיכך אם הפקיר' בעליה או התנו עם האריס שיתחייב באחריות' כו' כל שבת מותר ואם לאו אסור עכ"ל הרמ"ע והא לקמן סי' ש"ה סעיף כ' דמותר לו' לגוי לחלוב פרת ישראל משום צער בע"ח שהחלב מצער' ואין חילוק בדבר ובס' א"ר לקמן סי' ש"ה מתרץ דהרמ"ע מיירי בענין שנודע שאין החלב מצער':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שאדם**. כ"א לענין אונאה. דאמרי' בב"מ דף מ"ז כיון דכתיב וכי תמכרו ממכר כו' אל תונו כו' דתיבת ממכר מיותר ואתי לרבות גם שכירות דמיקרי ממכר לענין אונא' ויש ג"כ בשכירות דין אונאה אבל לא לענין שאר דברים דלא הוי ממכר ולכן פה אף ע"ג שהשכירה לגוי מ"מ מקרי בהמת ישראל:

דבח"מ סי' ר"ס כ' דאם שכר בית ודר בו בשותפות עם המשכיר ובא מציאה תוך הבית כגון צבי שבור זכו בו שניהם השוכר והמשכיר דמיקרי חצר של שניהם וזכה החצר לשניהם הרי אפי' כשגם המשכיר דר שם מ"מ מיקרי גם חצר של שוכר וכ"ש הכא דהגוי לבדו שכר' דתהי' נקרא בהמת גוי:

וזה ג"כ הנאה ר"ל שיקנה לו החצר ואמרי' שכל הנאות של החצר שכר וקנה ממנו אבל גוף החצר לא קנה כלל וה"ה הכא גוף הבהמה לא קנה הגוי כלל ונקראת בהמת ישראל ומצווה על שביתתה:

וע"ש סי' שי"ג שהקש' סמ"ע דברי הש"ע אהדדי שבסי' שי"ג כתב הזבל שבחצר מבהמות דעלמא שאורחים נתאכסנו שם בחצר ה"ה של משכיר דהאורחים ודאי הפקרוהו וזכה החצר למשכיר והוא היפך ממ"ש בסי' ר"ס וש"ך שם יישבו:

ואם ישראל שכר כו' קניא לחומרא הג"א. וז"ל הג"א ר' אפרים בר"י כ' שאם ישראל שכר בית מגוי אסור לישראל להניח ע"ז בתוכו (משום שלא תביא תועבה אל תוך ביתך) וכן אם שכר בהמה וחמר אחריה בשבת חייב חטאת דשכירות קונה קצת (משמע דס"ל הא דאמרי סוף שבת המחמר אחר בהמתו בשבת חייב מ"ש בהמתו הוא דוקא דאלו אחר בהמת חבירו לא מחייב וכן העתיק הרמב"ם פ' כ' מהל' שבת אחר בהמתו דהא רבינו אפרים לא מחייב במחמר בשכר בהמה אלא משום דשכירות קניא קצת וה"ל בהמתו אבל הר"ן בפ"ק דע"ז דף ט"ו הוכיח דאפי' בבהמת חברו שייך דין מחמר ואין חילוק לענין מחמר בין בהמתו לבהמת חברו ע"ש) ואין נראה. מ"מ הואיל ונפיק מפומיה דגאון טוב ליזהר מח"ז עכ"ל הג"א. ובסי' ת"ש כ' ע"ד מ"א וז"ל ולא העתיק יפה דשם בהג"א לא כ אלא טוב ליזהר וכ"כ רמ"א בי"ד על שמו בסי' קנ"א לענין ע"ז ע"ש עכ"ל ספר ת"ש ור"ל דהא"ז לא החמיר מדינא כ"א מצד חומרא בעלמא וא"כ נסתלקה קושית מ"א מישראל ששכר פרה מכהן אבל לענ"ד אין קושית מ"א על הא"ז כ"א על רבינו אפרים דלדידיה ע"כ מדינא שכירות קונה קצת דהא מחייב חטאת במחמר אחריה ומ"ש מ"א דשכירות קונה לחומרא ר"ל קונה קצת כמ"ש ר"א וכיון דלא קני לגמרי ודאי לקולא לא אמרי' דקנה ורמ"א ביו"ד פסק כהא"ז ולא כרבינו אפרים:

ובתוס' דע"ז דף ט"ו כו' דהש"ס הוכיח שם דשכירות לא קניא מדתנן ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה וכהן ששכר פרה מישראל אף ע"פ שמזונתיה על הכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה ודייק הש"ס מסיפא א"א דשכירות קניא כששכר כהן מישראל אמאי אינה מאכילה כרשיני תרומה הא הוי בהמת כהן והקשו התוס' דה"ל לדייק כן מרישא ישראל ששכר כו' וא"א דשכירות קניא אמאי ישראל מאכילה כרשיני תרומה דהא ישראל קניא והוי בהמת ישראל ותי' דרישא מיירי שמזונותיה על הכהן בעל הפרה וא"כ י"ל דשכירות קניא ואפ"ה ברישא מאכילה כ"ת דאין זה שכירות גמורה כיון דמזונותיה על המשכיר הכהן כן פי' מהרש"א דבריהם ובזה מיישב מ"א קושייתו על הר"א ניהו דשכירות קניא לחומרא מ"מ ברישא ישראל מאכילה כ"ת דלא הוי שכירות גמורה:

ממ"נ דאי שכירות לא קניא א"כ עדיין מקרי בהמת גוי הראשון דלא קנאה ישראל השוכר ואי שכירות קניא וקניא ישראל השוכר מ"מ כיון שהשכירה שוב לגוי א"כ גם גוי שני קנאה ומקרי בהמת גוי:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **יפקירנו כו'** דד"ת הפקר כו' והק' בספר ת"ש הא זה תליא במחלוקת הפוסקי' דאמרי' בנדרים דף ל"ה ר' יוחנן ס"ל דאינו הפקר עד שיפקיר בפני ג' וריב"ל אמר דבר תורה אפי בפני א' הוי הפקר ומ"ט אמרו בג' כדי שיהא א' זוכה ושנים מעידים ופסקו הפוסקים כריב"ל אלא בזה פליגי הרמב"ם ס"ל אפי' מן התורה בעינן עכ"פ בפני א' כלישנא דריב"ל אבל בינו לבין עצמו ל"מ והרא"ש ס"ל דה"ה בינו לבין עצמו מהני מד"ת והא דנקט ריב"ל בפני א' הוא לאו דוקא או איידי דנקט ר' יוחנן שלשה אמר הוא אפי' א' כ"כ דרישה בח"מ והרב"י בח"מ סי' רע"ג העתיק דעת הרמב"ם דאפי' מה"ת בעינן עכ"פ בפני א' אלא שרמ"א שם הביא דעת הרא"ש וא"כ איך כ' המחבר שיפקיר בינו לבין עצמו כדי שינצל מאיסור דאו' הא לדעת המחבר אפי' מדאו' לא הוי הפקר ותי' כיון דא"א בע"א ס"ל להרב"י שטוב להפקירה עכ"פ בינו לב"ע כדי שינצל מאיסור דאוריית' עכ"פ עכת"ד ולענ"ד י"ל דהא טעמיה דרמב"ם דבינו לב"ע לא מהני כלל כיון דהפקר ילפי' משמיט' דכתיב והשביעית תשמטנ' ונטשתה מתיבת ונטשת' דרשינן יש לך נטישה אחרת שהוא כשמיט' והויא הפקר לכן בעי' דומיא דשמיט' דעכ"פ א' יכול לזכות בו משא"כ בינו לבין עצמו אין שום אדם יכול לזכות בו דהא לא נודע לשום אדם כ"ה בסמ"ע ובפרישה וא"כ י"ל דבשבת מודה הרמב"ם דגם בינו לב"ע מהני ד"ת ע"פ מ"ש הרב"י ע"ד הרר"פ שהביא הטור וז"ל כ' הרר"פ ויפרש בשעת הפקר שאינ' מפקיר' אלא ליום השבת כו' כדי שלא יזכה בה אחר ואע"פ שאינו מפקירה לגמרי הוי הפקר (כ"ה שם בנדרים דאפי' מפקירה לזמן הוי הפקר) ונרא' דאפי' בסתם נמי דעתו לזה שהרי אינה מפקיר' אלא להפקיע איסור שביתת שבת עכ"ל הטור. וכ' הרב"י דהרר"פ ע"כ ס"ל דבעינן דוקא שיפקיר בפני ג' דאי אפי' בינו לב"ע למה צריך לפ' שמפקיר' רק ליום השבת ה"ל להפקירה בינו לב"ע ומי יזכה בה. ודחה הרב"י וז"ל כיון שהדבר ידוע שכל מי שבהמתו ביד גוי הוא מפקיר' בשבת סתמ' כפירושו דאפי' מפקירו בינו לב"ע הוי הפקר מד"ת כו' הלכך איכא למיחש שמא יזכה בה אחר ולכן צריך לפ' כו' עכ"ל הרי דבשבת אפי' מפקיר בינו לב"ע מ"מ נודע לאחרי' ואמרי' מסתמא לא עבר על שביתת בהמתו ובודאי הפקירו' וא"כ מודה הרמב"ם דמה"ת אפי' בינו לב"ע הוי הפקר מ"מ מדרבנן בעי' דוקא ג' וכמ"ש הרב"י פה בטור ע"ש:

וגם במכירה כו' ולא בשבת לחוד. בתשו' צ"צ שם הטעם משום מראית עין ע"ש ועמ"ש בס"ס זה:

וב"ח מתיר לכתחלה כו' ר"ל מתיר להשכיר לגוי על סמך שיפקירנה בפני ג:

סעיף י

(**ס"ק י**) **קנייה כו'** אא"כ זיכה לו ע"י אחר דזכין לאדם שלא בפניו ונעשה אחר שלוחו של הזוכ' דזול' זה ל"מ דהא לא יצא מרשות הנותן ובגוי א"א שיזכה לו ע"י אחר דהא זכיה מטעם שליחות כנ"ל ואין שליחות לגוי ואי גוי נעשה שליח לחבירו גוי ע' לקמן סי' תמ"ח שמ"א חולק על תשובת מ"ב וס"ל דאפי' כה"ג אין שליחות לגוי:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **כדי להפקיע כו'** מ"מ אינו עובר עליו. ר"ל אע"ג דלא הוי הפקר גמור דהא אין אחר יכול לזכות בו דכוונתו לא היה כ"א להפקיע כו' ומ"ש מ"א דמשמע אפי' בשבת הוא מלשון רמ"א שכתב אין כוונתו רק להפקיע כו' ולא כתב דאין כוונתו רק ליום השבת אבל בשבת הוי הפקר גמור אלא דמ"מ אין אדם יוכל לזכות בו כמ"ש הרב"י לדעת הרר"פ אביאנו להבא ומדכתב אין כוונתו רק להפקיע משמע דר"ל דאפי' ביום השבת אינו מפקירו הפקר גמור כנ"ל:

ומהרב"י אין ראיה דהוא פי' לדברי הרר"פ ור"ל שהע"ש כ' דמדברי הב"י משמע דביום השבת אחר יוכל לזכות בו ועז"כ מ"א דאין ראיה מהרב"י דהרב"י כ' ע"ד הרר"פ שהבאתי בס"ק ט' דמה"ט ס"ל דצריך לפרש שאינו מפקירה אלא ליום השבת שאין אחר יכול לזכות בה וזה ל' הרב"י כיון דביום השבת רשות הגוי עליה שהיא מושכרת או שאולה לו ואין אחר יוכל לזכות בה (ר"ל דאיך יזכה בה א"כ יהי' בהמת הזוכה ויעבור הוא על שביתת בהמתו ואפי' ברשיעי דל"ח לאיסור שביתת בהמתו מ"מ אינו יכול לזכות בו כיון שהיא מושכרת או שאולה ביד גוי לא יניחנו הגוי לזכות בה) וכי נפיק שבתא ה"ל כאלו חזר וזכה בה שלא הפקירה אלא לשבת כו' עכ"ל ומדכ' דבשבת רשות גוי עליה ואינו יכול לזכות בה משמע דאם הי' יכול לזכות בה דהיינו רשע וגם הגוי היה מניחו לזכות בו קנה הזוכ' ע"ז כ' דאין זה ראי' דהרב"י פי' דברי הרר"פ דע"כ ס"ל דמפקירו הפקר גמור דאל"כ לא הוי צ"ל שאינו מפקיר אלא ליום השבת שלא יזכה בה אחר דהא בלא"ה אין אדם יכול לזכות בה כמו שחלק עליו הטור וכ' ג"כ כלשון רמ"א פה וכמו שהעתקתי לשונו סק"ט ולכן צריך הב"י ליתן טעם אחר למה אין אדם יכול לזכות בשבת משום דרשות גוי עליה אבל דעת הטור ורמ"א ששניהם לשון אחד משמע אפי' בשבת אין אדם יכול לזכות דאינו הפקר גמור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אין אדם כו'** וזה גבי י"ט מתני' סוף מס' ביצה תנן אין עולין באילן ואין רוכבין ע"ג בהמה כו' כל אלו בי"ט אמרו ק"ו בשבת עכ"ל:

ומדברי ש"ל אין ראיה ר"ל דרמ"א שכ' א"א מצווה על שביתת בהמתו בי"ט ראייתו מדברי ש"ל שהביא הרב"י סי' ש"ה וז"ל ר"ה גאון נשאל מהו ליתן סוסים לגוי שירעה אותם כו' והגוי רוכב עליהם ועושים בהם צרכיו והשיב כיון שלא בשכירות נתנן לו מותר כו' ואם נתנו לו קודם החג א"צ אפי' למחות בידו כו' עכ"ל ומדכ' דבחג א"צ למחות ע"כ ס"ל דבי"ט ליכא שביתת בהמתו וכ"כ הרב"י שם ועז"כ מ"א דאין מזה ראיה:

אלא שאסור מדרבנן ור"ל דהמ"א הביא לקמן סי' ש"ה סק"ו דברי הש"ס כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמ' מותר לכתחלה דבבהמה ליכא שבות:

דכשטוענים בחצר משא בשבת ליכא כו' א"כ ה"ה בר"ה בי"ט כיון דבי"ט ליכא משום איסור הוצאה מדאורייתא:

ומ"ש בירושלמי כו' אע"ג דחי כו' חסר פה תי' א' או שתים ור"ל דקשיא למ"א לפי תירוצו א"כ מאי קאמר הירושלמי דאין רוכבים ע"ג בהמה בי"ט משום שביתת בהמתו הא איסור מן התורה כ"א מה שמוציאה הבהמה את האדם מרה"י לר"ה או מעבירו ד' אמות בר"ה. הא בי"ט ל"ל לאיסור הוצאה כנ"ל. ועז"כ הא בלי דברי מ"א קשיין דברי הירושל' דהא אפי' בשבת ליכא איסור תורה דהא חי נושא א"ע. וכן הקשה באמת הרב"י בסי' ש"ה:

כדאי' בגמ' ר"ל סוף ביצה מסיק בש"ס טעמא למה אין רוכבין ע"ג בהמה בי"ט ומשני גזירה שמא יצא חוץ לתחום. ופריך ש"מ תחומין דאורייתא דאל"כ למה גזרו שמא יצא ח"ל הא הוי גזירה לגזירה והא קי"ל תחומין דרבנן ומשני גזירה שמא יחתוך זמורה והירושל' י"ל דבאמת ס"ל תחומין דאורייתא כר"ע:

והאדם בעצמו ר"ל דלא תיקשי אי חיישינן שמא יצא חוץ לתחום ל"ל טעמא משום שביתת בהמתו ת"ל משום דאדם הרוכב יצא חוץ לתחום. כמ"ש הרא"ש כו' דהיושב בקרון והגוי מוליכו חוץ לתחום אין בזה איסור משום ח"ל דהישראל לא עבד מידי אלא שאסור מטעם אחר. הביאו בקיצור המ"א סי' ש"ה ס"ק י':

וה"ה ברוכב אלא שבספר א"ר בסי' רס"ו הקשה הא כ' מ"א גופי' ר"ס רס"ו דרוכב כמהלך דמי ויש בו משום איסור תחומין י"ל דכאן כ' מ"א לפי הבנת מהרש"ל דברי הירוש' צ"ל כן ומ"א גופיה הא כ' מיד פי' אחר בדברי ירושלמי:

ובאמת ז"ל הירושלמי. בא מ"א לחלוק על ראיית מהרש"ל בירוש' דאין הפי' כדעת מהרש"ל:

א"ל רד כו' אע"ג דבעולה באילן בשבת במזיד אסור לירד עד מ"ש כמ"ש ר"ס של"ו מ"מ בעולה על בהמה במזיד בשבת א"ל רד ומ"ש מאילן. ע"ז אמר שני' הוא ר"ל הכא בבהמה שאני:

ודכוותיה כתבו התו' ר"ל דלא תקשי איך א"ל דכוונת הירושלמי משום צער בע"ח ואיך שייך ע"ז לומר שביתת בהמתו. ע"ז הביא ראיה מהתוס' דגם מניעת צער מקרי שביתה שכ' על מ"ש שם מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים מחוברים ומניח' לתלוש כדדרשינן במכילתא למען ינוח שורך כו' יכול לא יניחה תולש ת"ל למען ינוח ואין זה נוח אלא צער עכ"ל הרי דמניעת צער מקרי נייח ושביתה:

ובב"י סי' תצ"ה ר"ל מעתה אין ראיה לאסור מן הירוש' וגם אין ראיה להיתר מדברי ש"ל כמ"ש לעיל ואין הדין מבורר לכן הביא דברי הרב"י:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ע"י שיתנה כו'** (ר"ל חביב) מ"מ הוא כו' חסר פה וכצ"ל אבל אם לא התנו תחלה אסור אף שאין כאן משום שביתת בהמתו מאחר שיש לגוי חלק בבהמה ואינו נמנע מעשות בהם מלאכה ע"כ של ישראל. מ"מ הוא נוטל כו' כצ"ל:

יחלקו סתם. והוא דעת הרא"ש שהובא לעיל ר"ס רמ"ה דנקט האיבעיא לקולא כמ"ש לעיל:

דוקא בהפסד גדול. כיון דלהרמב"ם נקטינן האיבעיא לחומרא אלא בהפסד גדול סמכינן על הרא"ש:

וכן כ' רמ"א לעיל ר"ס רמ"ה ע"ש:

ומ"מ הרב"י לא פסק בזה כהריב"ש דהיכי דהגוף שותף בבהמה ליכא משום שביתת בהמתו וכמבואר פה בש"ע:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **יהרהנם כו'** אפי' א"ל אם לא אתן כו' כיון דלא א"ל אם לא אתן כו' יהיה שלך מעכשיו קי"ל כרבא בפסחים דף ל"א ע"א דבע"ח מכאן ולהבא גובה אם כן עד שיגיע הזמן אינו של ישראל אלא שבספר ת"ש הקשה דהא דומיא דהכא מיירי סיפא ויש מתירים על ידי שיזהיר. כו' ואם יעבור כו' ג"כ מיירי בלא א"ל מעכשיו וזה מחלוקת רמב"ם וראב"ד דהא כל דאי אסמכתא אם לא דאמר מעכשיו אז מסלק האסמכתא והרמב"ם ס"ל דגם בגוי יש דין אסמכת' ובעינן מעכשיו אבל הראב"ד ס"ל דבגוי ליכא

אסמכתא ולא בעינן מעכשיו וכיון דמשמע מדברי הרב"י בסי' תמ"א דס"ל כהרמב"ם דגם בגוי יש דין אסמכתא ה"ל לכתוב כאן דהאי יש מתירים מיירי בא"ל מעכשיו ולענ"ד י"ל כיון דכאן בלא"ה דעת הריב"ש שהביא מ"א ס"ק י"ג היכי דא"ל לגוי שותפות בבהמה ליכ' משום שביתת בהמתו ואף על גב דהרב"י לא ס"ל כוותיה מכל מקום מצרפים לדעת הראב"ד דס"ל בגוי לא בעינן מעכשיו אע"ג דבעלמא ס"ל כהרמב"ם:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ויכתוב כן היינו לפרסומי כו'** כ"כ הרב ב"י כדי לצאת ידי האומרים דהפקר בינו לבין עצמו לא מהני וה"ה מכירה כהאי גוונא. עוד כ' טעם אחר כדי לזכות את הישראל שלא יוכל הגוי להכחישו כשיארע אונס:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ואפי' כו'** אלא א"כ הוא מושכר כו' אולם בתשו' צ"צ הנ"ל בסי' ל"ה אוסר כה"ג משום דהא קי"ל אין מוכרים בהמ' גסה לגוי כדאי' בע"ז דף ט"ו אלא שהתוס' והרא"ש כתבו דבזה"ז מקילים משום פסידא שכיון שדרים מעט יהודים במקום אחד וכל מו"מ שלנו עם הגוי אבל כה"ג דל"ל פסידא דהא יוכל לנוח ולשבות בשבת וזה לא מקרי הפסד מה שצריך לשבות בשבת אדרבא רווחא דידי' שמקיים מצות ה' ע"ש שהאריך:
דעת הרב"י כו' כמ"ש סעיף ד' שהביא שם שני דיעות אי סגי אם מקבל גוי אחריות ולא הכריע שם לכן אינו מתיר כאן אלא בא"ל לגוי שותפות:

סימן רמז

סעיף א

(**ס"ק א'**) **אגרת כו'** לאשמועינן דאי לא קביע אסור ואי קביע מותר דכ"ז לא שייך בשאר מלאכות:
מותר כו' אפי' בע"ש ר"מ אלשקר. תשובה זו אינ' ת"י ולענ"ד מיירי שיכול להגיע לשם מבע"י אלא באגרת כה"ג אסור אי לא קבע ב"ד דשמא לא ימצאנו בביתו ויצטרך לילך אחריו בשב' וחשש זה יש לחוש גם בחפצים שמא לא ימצא האיש בביתו כו' מ"מ מקילים בחפצים יותר בזה מבאגר' דהא גם באגרת הקשה מ"א בס"ק שאח"ז דלמה נחוש לשמא לא ימצא כו' מ"ש מהאי דסי' רנ"ב ותי' כיון שנושא כ' ישראל וניכר כו' וזה לא שייך בחפצים ולכן מותר:

סעיף ב

(ס"ק ב) **אי לא קביע כו'** שכל כ' כו' ואין השליח מוסר האגרת ליד בעליו לכן אי קביע ב"ד ל"ל למידי אפי' לא יהיה איש שנשתלח לו בביתו מה בכך הא אינו מוסר האגרת כ"א ליד הב"ד והוא קבוע משא"כ כשאינו קבוע דאם לא ימצא הב"ד יצטרך למסרו ליד מי שנשתלח לו ושמא גם הוא לא יהיה בביתו. ואף שהוא עושה אח"כ בשב' שרי ולא חיישי' לכתחלה. ומותר למסור ליד הגוי מבעוד יום והכא כיון דאפשר שימצא הב"ד במתא ויוכל להגיע שם מבע"י יהי' מותר:

וא"כ בכתב גוי וכן החותם שנחתם האגרת צ"ל חותם של גוי:

ומזה נלמד כו' לא קאי על שלפניו כ"א על גוף הדין דאי לא קביע כו' אסור שמא יצטרך לילך אחריו בשבת כל שכן שלא יאמר לו ראה כו' דודאי יצטרך לילך בשבת:

סעיף ג

(ס"ק ג) **הסמוך כו'** לבית ראשון. וכ' הב"ח אפי' ידעינן שהב"ד דר בקצה האחר תלינן להקל שמא ימצא הב"ד בבית ראשון וצריך לחלק למה תלינן פה מספק להקל ובלא קביע ב"ד כו' לא תלינן מספק להקל וחיישי' שמא לא ימצאנו בביתו:

ודחה מ"ש בב"י שפי' קבוע ב"ד במתא היינו בעיר שדר בה הישראל ומשלחים כל האגרת ליד הממונה. וע"ז קאמר שיגיע לבית הסמוך לחומה היינו לחומרא שצריך שיגיע קודם שבת לבית הסמוך לחומה בקצה האחר והוא סוף העיר דשמא לא ימצאנו בביתו ויהיה בבית אחר בקצה העיר:

סעיף ה

(ס"ק ה) **אע"פ כו'** משמע פשיטא כו' והיינו מדקאמר אע"פ כו' אסור משמע שיש דבר אחד שיותר מסתבר לאסור וע"ז אמר לא מיבעיא באותו דבר ודאי אסור אלא אע"פ שיש בדעתו כו' מ"מ אסור ומהו אותו דבר שיותר מסתבר אסור ע"כ ר"ל כשאינו מצפה לתשלום גמול אלא בחנם וע"ז סיים ועיין סי' ד' במ"א ס"ק ז' דע"כ רמ"א לא פי' כן דברי הרב"י:

סעיף ו

(ס"ק ו) **בע"ש אסור כו'** דאפילו לא קצץ כלל. כ"ש הכא דקצת דומה לקציצה ובס' ת"ש הקשה הא הרב"י ריש סי' פסק כרי"ף ורמב"ם דבדלא קצץ ולא קביע ב"ד אפי' מיום ה' אסור והיינו מדלא העתיקו הרי"ף ורמב"ם דבדלא קצץ דמותר ביום ה' אלא ע"כ ס"ל דהאי ברייתא דקתני בלא קצץ בד' וה' מותר דחאוה מהלכה ואין היתר כ"א בקביע ב"ד כו' או קצץ והרב"י הבי' בשם הר"ן אם שכרו לימים מקרי לא קצץ וא"כ להרי"ף ורמב"ם

אפי' ביום א' אסור והא לא התירו בשום אופן אלא קצץ או קביע ב"ד וכיון דהרב"י פסק כהרמב"ם למה כ' בשכרו לימים בע"ש אסור הא אפי' ביום א' אסור עכת"ד ע"ש ולענ"ד הוא הכרעת ב"י מדעת עצמו ניהו דבדלא קצץ כלל כגון בסתם או כדומ' פסק כהרמב"ם מ"מ בשכרו לימים דדומה קצת לקציצה פסק כהרא"ש דדוקא בע"ש אסור אבל ביום ה' מותר:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שהרי כו'** וכ"מ סעיף ב' וכמ"ש מ"א סק"ה מדכתב ל' אע"פ דכ"ש כשהוא בחנם והא הכא מתיר בחנם אע"כ דבסעיף ב' מיירי כשישראל אומר לגוי דכה"ג מוד' הרב"י דאסור. אבל מדברי רמ"א כו' דאל"כ מאי פליג על הרב"י וצ"ל דרמ"א לא דייק ל' הרב"י שכ' בסעיף זה שהרי הגוי מאליו כו' וגם בסעיף ב' מ"ש הרב"י אע"פ כו' לא פי' כמ"ש מ"א דכ"ש בחנם אלא ר"ל לא מיבעיא כשהוא שכיר אצלו לשנה דאינו מצפה לתשלום כלל ודאי אסור אלא אפילו יש בדעתו כו' וכן פי' בס' ת"ש דלא כמ"א:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מותר כו'** אפי' יתן לו שכר כצ"ל ר"ל שדעתו ליתן לו שכר אבל לא פי' לו שיתן לו שכר דאל"כ מאי בא לאשמועינן ר"ל אם פי' שיתן לו שכר היינו קצץ ואי בחנם הא לפי הבנת רמ"א הרב"י מתיר בחנם בכל גווני ואכתי קשה מאי בא לאשמעינן אלא ע"כ דמיירי שאינו בחנם ודעתו ליתן לו אלא שלא א"ל כן בפי' דכה"ג אסור כמ"ש סעיף ב' מכל מקום אם הגוי הולך מעצמו מותר. ואע"ג דהאידנא כו' מ"מ אסור דעכ"פ איסור דרבנן איכ' דהא עכ"פ גם האידנ' כרמלית מיהו הוי:

וכ"מ בגמרא שבת דף י"ט אך ראיה זו לא הבנתי דע"כ ר"י מצד חומרא החמיר על עצמו דע"כפ קצץ מותר מדינא ואף על פי כן לא ימצא כ"י מעולם משמע אפי' ע"י קציצה. אח"כ ראיתי בראב"ן כו' מביא ראיה לדבריו דאפי' הולך מעצמו אין היתר וקולא כ"א אפי' לא קביעי כו' אבל עכ"פ צריך שיגיע קודם שבת בבית דס"ל דהא הוא מפ' מאי דמוקי הש"ס הא דאמר ב"ה בלא קצץ בעינן שיגיע לבית הס"ל מיירי בקביע ב"ד במתא. ולפי' ראב"ן ר"ל שהלך בלא"ה שם ואפ"ה בעינן ב"ה שיגיע לבית הסמוך לעיר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ע"ש באגרת כו'** כיון די"א דזה מקרי קצץ. ר"ל אע"פ שבסי' רמ"ד מבואר בש"ע אם שכרו לכל המלאכות מודה הרמב"ם דאסור כמ"ש מ"א שם ס"ק י"ד מ"מ הכא שרי אפי' לדעת הרב"י בסעיף א' דפסק כהרמב"ם בלא קצץ אפי' ביום א' אסור מ"מ כיון די"א דזה מקרי קצץ לכן הקיל הרב"י בזה אך אותו י"א לא הובא בש"ע אלא הרב"י בספרו

הארוך בסי' רמ"ד הביא בשם הגהות מרדכי שכ' בשם הרא"ם דגוי המושכר לשנה או פחות אדעתיה דנפשיה עביד כו' ואין עליו למחות כשבא לכבות הדליקה ודמי קצת לשולח אגרת דאם קצץ מותר עכ"ל ומשמע לרב"י שם דאפי' שכרו לכל מלאכות מתיר המרדכי עיין שם:

סימן רמח

סעיף א

(**ס"ק א**) **לדבר כו'** דהא לא יוכל לפסוק כו' דהא נכנס לתוכו בשבת ע"מ להפליג מיד: **והא אפי' לדבר מצוה בעי שיפסוק עמו כו'**. ועס"ג ר"ל בנהרות הנובעים וגם הם למעלה מי' מ"מ אסור להפליג בשבת אם לא שקנה שביתה בספינה מע"ש והיינו משום איסור שיטה וכ"ה בסי' תרי"ט ושל"ט וכמ"ש מ"א בס"ק י' דניהו דלדבר מצוה ל"ח לכל החששים א"כ גם לאיסור שיטה ליכ' למיחש מכל מקום עכ"פ בעינן שיפסוק עמו לשבות וכיון שנכנס בשבת להפליג ולא קנה שביתה א"א להתנות א"כ גם לדבר מצו' אסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מג' ימים כו'** ביום ד' אסור והיינו דלא כע"ש וכמו שיתבאר בס"ק ג' וראיות מ"א מסעיף ד' וכמ"ש ס"ק ג':

וה"ה בי"ט שני ר"ל אף ע"ג דיומא קמא עיקר ואנן הא בקיעים בקביעא דירחא ואין אנו עושים י"ט שני כ"א משום מנהג אבותינו מכל מקום אין מפליגין:

סעיף ג

(ס"ק ג) קודם היינו ביום ג' וכמ"ש סעיף ד' דלא כע"ש ר"ל דבסעיף ד ביוצא בשיירא כתב הרב"י להדי' דביום ד' אסור ולא הותר רק ביום ג' וס"ל למ"א דה"ה בהפלגה ובספינ' דלא כע"ש שכתב דאין לדמות הפלגת ספינה ליוצא בשיירא דלאיסור הפלגה נאמר בו ד' טעמים ר"ח ס"ל דאיסורו משום דה"ל כאלו התנה לילך בשבת חוץ לתחום וזה דוק' ביום ד' ששייך לשבת הבא' וכדאי' בגיטין ס"פ מ"ש דף ע"ז ע"א חד בשבתא תרי ותלת בתר שבתא ר"ל נחשבים לשבת העבר ארבע וחמש ומעלי שבתא קמי שבתא ר"ל שייכים לשבת הבאה. והרז"ה ס"ל הטעם דכיון דלפעמים צריכים לחלל שבת בספינה ע"י קשירה והתרת חבלים ואי לא עביד מסתכנים והותר מ"מ אם יצא ביום ד' הוה ליה כאילו התנה לחלל שבת דהא יום ד' שייך לשבת הבאה ור"י ס"ל משום איסור שיטה דאסור משום גזירה שמא יעשה חבית של שייטין ואע"ג דשיטה ממש ליכא דשיט' ממש

היינו ששט בגופו משא"כ כאן דהספינה שטה מ"מ דומה לשט ואפי' ביום ד' ששייך לשבת הבאה מ"מ אסור והרי ף דחה טעמו של ר"ח דאמר משום תחומין דא"כ אפי' ביום א' תאסר דלא ס"ל ה"ט דמיום ג' שייך לשבת העבר ולכן ל"ח לאיסור שבת הבאה וממילא גם טעמים האחרים נדחו ולכן כתב הרי"ף הטעם דכל ג' ימים הראשונים לכניסת הספינה ע"י הנענוע וסרחון ים הגדול גורמים הקיאה ולכן מיום ד' אסור כי יצטרך לבטל עונג שבת. והאי דסעיף ד' הוא מתשובת הריב"ש הובא בב"י וז"ל שאלת על היוצאים בשיירא במדבר והכל יודעים כו אם ראוי למחות בידם שלא יצאו בשיירא תשובה דבר זה מתורת הרז"ה למדנו שנתן טעם בהאי דאין מפליגין ואין צרים על עיירות של גוים פחות מג' ימים משום דמקום סכנה הוא וכל ג' ימים קודם שבת מקרי ונראה כמתנה לחלל שבת שאין דבר שעומד בפני פקוח נפש וה"ה למפריש במדבר וכ"מ סכנה שעתיד לחלל שבת עכ"ל הרז"ה ולפ"ז כל היוצא כו' ביום אב"ג מותר אבל היוצא ביום דה"ו אסור כו אע"פ שהרי"ף ורמב"ם פי' ברייתא זו בענין אחר (כנ"ל) מ"מ הדין דין אמת עכ"ל וס"ל להע"ש ע"כ לא כ הריב"ש דגם ביום ד' אסור אלא לפי דאזיל בשיטת הרז"ה שהטעם שנראה כמתנה לחלל שבת ולכן לא הותר כ"א ביום ג' דאז עדיין נקרא בתר שבתא ושייך לשבת העבר אבל לדידן דקי"ל כהרי"ף דהטעם משום עונג שבת כנ"ל דכל ג' ימים הראשונים י"ל צער גם ביום ד' מותר כי אז ביום שבת כבר כלו ג' ימים הראשונים ואזיל ליה הצער ומ"א חולק דע"כ לדידן אפי' ביום ד' אסור אע"ג דהרב"י העתיק בסעיף ב' טעם הרי"ף דהרי"ף שדח' טעם תחומין דא"כ ג"כ ביום א' יאסר אע"כ משום עונג וצ"ל אכתי לפי טעם הרי"ף ג' ימים קודם שבת ליכא צער בשבת ויוכל לקיים עונג שבת מ"מ איסור תחומין היכן אזיל. ניהו דבזה י"ל כיון דלהרי"ף מיירי דוק' בים המלח ושם הספינה למעל' מיו"ד וליכא איסור תחומין מ"מ טעם הרז"ה דהוי כאלו מתנ' לחלל שבת היכן אזיל. ואפי' ביום א יאסר כיון דהרי"ף אינו מחלק בין ימים דמקרי קודם שבת ובין ימים הנקראים אחר השבת. וניהו דבספינה י"ל דמיירי במקום שלא יבא לידי חילול שבת מ"מ בסיפא דברייתי' דקתני אין צרים על עיירות של גוים כו' וגם שם יתן הרי"ף טעמיה שג' ימים הראשונים מפני אימת חרב המלחמ' הם מצטערים ואין יכולים לקיים עונג שבת ואחר ג' ימים אזיל פחדא דלבא מ"מ תקשי דיאסר אפי' קודם ג"י דהוי כאלו התנ' לחלל שבת מפני פקוח נפש דבמלחמה ודאי צריכים לחלל השבת אלא ע"כ הרי"ף ס"ל דגם כשיחלל שבת הא ליכא איסורא דהא איכא פקוח נפש א"כ כשהולך בחול אפי' ביום ו' לא אמרי' דהוי כאלו התנה (ומ"ש הריב"ש אע"פ שהרי"ף והרמב"ם פי' בד"א מ"מ הדין דין אמת הא לרי"ף בשיירא דל"ש פחדא אפי' ביום ו'

מותר מ"מ הדין שנשאל עליו הריב"ש אם מותר לצאת ביום ג' וכ' הריב"ש דמותר זה גם להרי"ף אמת אע"ג דלהרי"ף אפי' תוך ג' ימים מותר מ"מ ע"ז לא נשאל הריב"ש כמבואר בלשון השאלה אם יש למחות לצאת כו' והשיב דעכ"פ ביום ג' מותר ובזה מודה הרי"ף) וא"כ הרב"י שהביא בסעיף ד' דברי הריב"ש ע"כ צ"ל דגם הוא ס"ל אם יוצא תוך ג"י הוה כאלו התנה וכשיטת הרז"ה דלא כהרי"ף בזה והא דכתב בסעיף ב' בספינה טעם הרי"ף כדי לאסור אפי' הולכת למעלה מיו"ד דהיינו בים המלח דליכא איסור תחומין וגם אפי' במקום שלא יצטרך לחלל שבת מ"מ אסור משום צער אבל בהאי דאין צרים על עיירות של גוים פחות מג' ימים לדעת הרב"י דחשיב כאלו התנ' כיון דיוצאי' להלחם ודאי יצטרכו לחלל שבת א"כ מלבד טעם הרי"ף בג' ימים הראשוני' מאימת פחד חרב לטושה אין מקיימים עונג שבת בלא"ה איכא טעמא דהוי כאלו התנ' לחלל שבת וא"כ אפי' ביום ד' אסור כמ"ש הרב"י בסעיף ד' ביוצא בשיירא וכיון דדין אין מפליגין כו ואין צרים כו' בחד ברייתא קחני ותני בשניהם חד לישנא ג' ימים קודם שבת מסתמא הן שוין בפירושן:

וכמו באין צרים אפי' ביום ד' אסור ה"ה באין מפליגין כו' אפי' ביום ד' אסור דאפי' מפליג ביום ד' אכתי בכניסת שבת יש לו צער בספינ':

סעיף ד

(ס"ק ד) הישראל כו' וע"ס ד' שגם הרב ב"י כצ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יש כו'** שהעוסק במצו' כו'. בס' תוס' שבת השיג ע"ז דניהו דלטעם הרי"ף י"ל כמ"ש במ"א דהעוסק במצוה כו' מ"מ לטעם דהוי כאלו התנה לחלל שבת לא סגי בטעם דהעוסק כו' דהא איסורו משום חילול שבת וע"כ צ"ל הטעם דהא דאסור משום דהוי כאלו התנה אינו אלא מדרבנן ומשום דבר מצוה אוקמי' אדין תורה והא הרב"י נראה דס"ל גם טעם דהוי כאלו התנ' כמ"ש בס"ד וא"כ למה כ' מ"א הטעם דהעוסק במצוה כו' ע"ש שהאריך ולענ"ד כפי מ"ש הוא דהאי דהוי כאלו התנה אין בו רק איסור דרבנן י"ל דס"ל למ"א דזה לא מקרי כאלו עבר על לא תעשה כל מלאכה אלא דהוי מכלל עשה וביום השבת תשבות והוי מצות עשה דרבנן א"כ גם ע"ז שייך הטעם דהעוסק במצו' פטור מן מצות שביתה דרבנן ונקט מ"א לשון הפוסקי' שכ' הטעם דהעוסק במצו' כי':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שמקרקע כו'** והוא יושב למטה כו' הוא לשון ספר יראים ומ"ש ואפי' יושב למעל' כו' הם דברי מ"א ודע דבעירובין דף מ"ג ע"א בעי ר"ח יש תחומין למעל' מיו"ד כו' עמוד

גבוה י' ורחב ארבע לא תבעי לך דארעא סמיכתא הוא ופירש"י כשנכנס ראש א' מהעמוד מתוך התחום וראש השני חוץ לתחום לא יעלה עליו ויצא לראש השני שהוא ח"ל דהא הילוך מעליא הוא כי תבעי לך בעמוד גבוה י' ואינו רחב ד'. ל"א בספי' כו' ולא אפשיטא וכיון דקי"ל תוך י"ב מיל דרבנן לכן אזלי' מספיקא לקולא אבל חוץ לי"ב מיל דס"ל דהוי דאוריי' אזלי' מספקא לחומרא מיהו כ' הרמב"ם דבימים ונהרות אפי' חוץ לי"ב מיל הוו דרבנן דלא ניחא להילוך ואינו דומ' לדגלי מדבר ולכן אפי' חוץ לשנים עשר מיל אזלי' בספיק' דלמעל' מעשר' לקולא ומ"ש מ"א ואפי' יושב למעלה אסור כיון דהספינה רחב ארבע הוא דברי הש"ס דלעיל בעמוד רחב ד' לא קמבעיא כו' אלא שבס' א"ר ובס' ת"ש השיגו בזה על מ"א והסכימו לדעת ס' יראים דדוקא ביושב למטה אבל יושב למעלה כיון דמקום ישיבתו הוא למעלה מי' מותר. והביאו ראיה במה דאמר הש"ס כי תבעי לך בעמוד כו' ל"א בספינה ולפ"ד מ"א צ"ל דאין הספינה רחב ארבע והוא דוחק ועוד הא בעי למפשט התם דתנן התם מעשה שבאו מפלנדרסין והפליג' ספינתם בים ר"ג וראב"ע הלכו את כל הספינ' ור"ע ור' יהושע לא זזו מד' אמות שרצו להחמיר על עצמם ומסיק שם הש"ס דבמהלכת הספינה כ"ע לא פליגי דמהלך את כלה כיון דבכל עת מהלכת ולא נחה לא הי' לה מעולם ד"א מצומצמות כי פליגי בשעמד' ר"ג וראב"ע מתירים אע"ג דבעת עמידתם קנה לה ד' אמות. מ"מ הלכו את כלה כיון ששבת באויר מחיצת הספינ' בין השמשות נחשב כל הספינה כד' אמות ור"י ור"ע אסרו בעמדה ול"מ מה ששבת באויר מחיצתה וספינ' שהיו מהלכים בה היתה מהלכת וא"כ אפי' ר"ע ור"י היו מתירים אפ"ה רצו להחמיר ע"ע שמא עמדה פעם א' ולאו אדעתייהו ואי אמרת אין תחומין למעל' מי' למה החמירו אפ"ת שעמדה מ"מ כיון דהים גבוה י' וליכא איסור תחומין ומשני לעולם אין תחומין למעלה מי' וספינתם הלכ' ברקק דלא היה גבוה י' וא"א לדברי מ"א דאם הספינה רחב' ד' אפי' יושב למעלה אסור אפי' אין תחומין למעלה א"כ מאי ראיה מייתי הש"ס מר"ע ור"י דלמא ספינתם היתי' רחב' ד' וניהו דהם היו יושבים למעלה דכן דרך ע"פ הרוב ביושבים בספינ' מ"מ לדעת מ"א אפי' הכי למעלה איכא איסורא. א"ו בספינה אפי' רחב ד' לא ניחא הליכה מקרי ושרי עכת"ד ולא הבנתי דבריהם דלפי דעתם הוה ליה להקשות על דברי מ"א מדברי עצמו שכתב אפי' יושב למעלה אסור אם רחבה ד' והיינו אי ליכא מקרקע הספינה עד קרקע הים י' טפחים אבל אי איכא מקרקע הספינה עד קרקע הים י' טפחים מודה מ"א דמותר ותקשי למה הא בעמוד גבוה י' ורחב ד' אסור ולמה הותר בספינה אלא ע"כ דעת מ"א בשלמא אי איכא מקרקע הספינה לקרקע הים י"ט א"כ המים ששם שקעה הספינה שם ליכא איסור תחומין כיון דהמים בעצמן גבוהים

י' וא"כ היושב בספינה אפי' רחבה ד' ליכא איסור תחומין כי א"א לו' דהמים שתחת הספינ' בהם ליכא איסור תחומין כי גבוהים עשרה. ובספינה שלמעל' מן המים ההם יהיה בהן איסור תחומין הא ודאי ליתא. אך המ"א הא מיירי שאין מקרקע הספינ' עד קרקע המים י' טפחים א"כ המים שתחת הספינ' במקום שקיעת' יש בהן איסור תחומין אלא שבאת לו' דמ"מ היושב בספינ' למעלה לא יהיה שם איסור תחומין כי שם יש גובה י' מקרקע המים בזה ס"ל דמ"מ יש איסור תחומין כיון דשם במקום שגבו' י' מקרקע המים דהיינו בספינ' שם ניחא תשמשתי' כיון דרחב ד' ויש לו דין עמוד גבו' י' ורחב ד' והוא פשוט לענ"ד. ובזה אזדא קושית א"ר ות"ש. דהש"ס דאמר ל"א ספינה מיירי אפי' רחבה ד' אלא מיירי שמן קרקע הספינ' עד קרקע המים גבוה י' וכה"ג גם מ"א מודה כנ"ל וכן הש"ס הוצרך לדחות הפשיטות מעובדא דר"ע ור"י במהלכת ברקק דהיינו שלא היה מקרקע הספינה י' טפחים דאלת"ה אפי' רחבה ד' מודה מ"א דליכ' איסור תחומין. וכ"כ הב"ח בשם ס' יראים ר"ל גוף הדין דבעי' מקרקע הספינ' עד קרקע המים צ"ל י' טפחים אבל אי ליכ' י' טפחים דאפי' יושב למעלה יהיה אסור בזה אדרב' ספר יראים חולק. וכמו שכתב מ"א מיד אחר זה וכן מבואר להדיא בספר יראים הובא בב"ח. אלא שכתב שמדברי התוספות בשבת דף ק' ע"ב דברי המתחיל גמירי והרמב"ם כצ"ל. ולא ידעתי היכ' רמיזא כו' ר"ל דאין ראיה מדברי התוס' אדרבא משמע מדבריהם להיפך שגם התוס' ס"ל כס' יראים והכי איתא שם ההולך בספינ' רב הונא אומר מוציא זיז כ"ש וממלא. ואמרינן דהאי זיז להכירא בעלמא אע"ג דהים הוא כרמלית וספינה רה"י ואיך הותר לו למלאות ה"ט דקי"ל דכרמלי' אינ' תופסת כי אם עד עשרה טפחים. אבל אויר שלמעל' מיו"ד ה"ה מקום פטור וס"ל כרמלית משפת מים מודדים ר"ל מקרקע המים ולא אמרינן דהמים כארעא סמיכתא ויהיה האויר שלמעלה מן המים כרמלית עד י' טפחים למעל' מהמים אלא מודדים י' טפחים מקרקע המים וא"כ כל שגבו' י' מקרקע המים שם מתחיל מקום פטור וקי"ל דאין ספינ' מהלכת בפחות מיו"ד א"כ משפת המים ולמעלה היא מיד מקום פטור ולכן מותר למלאות ולהכניס תוך הספינה והזיז להיכרא בעלמא. והק' בספר יראים והובא בב"ח וז"ל על הא דאמרינן לרב הונא לעיל גמירי דאין ספינ' מהלכת בפחות מעשר' יותר מעט כדי שישקע הכלי ששואב בו וא"ל מהא דאמרינן בעירובין דף מ' בעובדא דספינ' הבאה מפלנדרסין הנזכר לעיל במהלכת ברקק פי' פחות מעשר' הא ל"ק דהתם פי' שולי הספינה שהן משוקעים במים ג או ד' טפחים היה תוך י' טפחים נמצא היושב בשולים בתחומים למטה מיו"ד מהנך אבל משפת הים עד קרקע היה יותר מיו"ד הרב' עכ"ל ספר יראים ומיהו מדברי התוס' פרק הזורק לשם

שהק' קושית ס"י הנ"ל ותי' בעירובין מיירי בספינ' קטנה שהולכת אפילו בפחות מיו"ד אבל הכא בספינות גדולות שטוענים אות' ביותר ומשוקעי' הרבה במים ואין מהלכת בפחות מיו"ד מיהו צ"ל שאפי' הכלי שדול' בו ונשקע במים הוי למעל' מיו"ד דאם לא כן איך ממלא עכ"ל התוס' ומזה הוכיח הב"ח מדלא תי' התו' כמ"ש בס' יראים א"ו דפליגי על ספר יראים וס"ל דלא בעינן עשר' טפחים משולי הספינ' עד קרקע הים י"ט מ"מ כיון דהמים גבוהים משפת המים עד קרקע הים סגי ע"ז כתב מ"א דאדרב' משמע מדבריהם דס"ל כספר יראים. וקשה איך שייך זה פה אחר התירוץ ר"ל דה"ל להקדים ומיהו צ"ל דאף הכלי כו' דהוא פי' דברי הש"ס מיניה וביי' ואח"ז ה"ל לכתוב קושייתם מעירובין שהוא ממקום אחר:

וא"כ הכא צ"ל מ"ד כו' בלי השקוע כדי שיבא הכלי למעל' מעשרה אולם היכי רמוז דבר זה בדברי הש"ס שאמר גמירי דאין הספינ' כו' בפחות מי' מלבד שקיעות כלי דכלי מאן דכר שמיה אע"כ ר"ל בלי שקיעת הספינ' ור"ל הספינה אינה מהלכת היינו שולי הספינה שמהלכ' צ"ל גבוה י':

וא"כ צ"ל בעירובין כו' ר"ל השתא ל"ל כתי' ספר יראי' כיון דעכ"פ צ"ל דאינ' מהלכת אא"כ המים גבוהים עשרה דהיינו מקרקע הספינ' עד קרקע הים יש גבוה י"ט:גם מתשובת הרמב"ם כו' ז"ל המובא בב"ח אין הפרש בין ההליכ' בימים המלוחים ובין הנהרות כו' ואין הפרש בין ההליכה בספינ' ובין ההליכה ע"ג סואר של קורות הכל מותר אא"כ לא יהיו עמוקים ויהי' בין שטחה ובין שטח הארץ פחות מיו"ד טפחים ואז כו' אסור עכ"ל הרמב"ה משמע שדי אם יהי' משטח המים למעל עד שטח קרקע הים י' טפחים אעפ"י שמקרקע הספינ' ליכא עשרה עד קרקע הים מ"מ מותר:

לכן אין לזוז כו' כיון דמהתוס' מוכח דגם הם ס"ל כספר יראים כמ"ש מ"א לעיל ומתשובת הרמב"ם אין הכרח דלא ס"ל כספר יראים א"כ לא מצינו חולק בדבר:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אסור כו'** ולא גזרינן כו' דלשון המחבר שכתב אסור משום איסור תחומין יש לפרש דאפי' תוך התחום אסור משום איסור תחומין ר"ל כיון ששייך בו איסור תחומין קמ"ל רמ"א דלא ואין הפי' כן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **להליכה כו'** אבל הכא הולכים כו' שמא יחתוך זמורה כו' ה"ל צדי צדדים כו' לקמן בסי' ש"ה סעיף י"ח כתב רמ"א בהג"ה ואסור לישב על קרון כו' משום שמשתמש בבהמ' וגם שלא יחתוך זמור' עכ"ל וכתב המ"א דהן שני טעמים חדא שמא יחתוך

זמורה להנהיג ועוד דמשתמש בב"ח אף ע"ג דקי"ל ניהו דאפילו צדדים אסורים מ"מ צדי צדדים מותר והכא ביושב בעגלה נראה דהוי צדי צדדים מ"מ אסור כיון דמשתמש בבהמ' גופה שמוליכתו אסור וכתב מ"א שם דמדברי התוס' בעירובין דף מ"ג ע"א נראה דחד טעמ' הוא שכתב וז"ל אם הבהמה מנהיג הקרון פשיטא דאסור להשתמש בבע"ח שמא יחתוך זמור' עכ"ל משמע דס"ל דגם הכא מקרי משתמש בצדי צדדים ואין אסורו כ"א משום שמא יחתוך זמורה לכן העתיק מ"א רק טעם שמא יחתוך זמור' דבטעם זה גם התו' מודים. שהבהמות הולכים ברחוק ממנו שהו' בספינה רחוק מן היבשה והבהמות הקשורים בספינ' הולכים על היבשה ולא יועיל לו זמור' להנהגה. ובע"ש כו' דאסור בספינה ור"ל משום טעם שני שכתב הרא"ש דמשתמש בבע"ח כיון דמשתמש בבהמ' גופה לא מקרי צידי צדדים וניהו דמטעם חתיכת זמור' אין לאסור בספינה מ"מ ראוי לאסור מצד שימוש בע"ח ומ"א חולק דבספינה גם טעם זה משום שימוש בע"ח לא שייכא:

סעיף י

(**ס"ק י**) **והוא כו'** משום שט כו' ר"ל דומה לשיט' היינו כשהוא עצמו וגופו שטין ע"פ המים דאסרו חכמים שמא יעשה חביות של שייטין והכא בספינה שהספינה שטה והוא יושב בה לא שייך האי טעמא ואעפ"י כן דומ' לשיט' ואסרוה וזה דעת הרא"ש דלר"י שכתבתי לעיל שמהאי טעמא אין מפליגין בפחות מג' ימים משום איסור שיט' מאי מהני אם קנה בה שביתה מע"ש הא לדידיה אפי' בד' וה' אסור משום שיט' אלא הוא דעת הרא"ש כמ"ש הרב"י דבעירובין ר"פ מי שהוציאו חלק על רשב"ם שרצה להתיר ליכנס לספינה אפי' בשבת ועיין שם טעמו והרא"ש כ' דאסור ליכנס בשבת לתוך הספינ' משום איסור שיט' ובפ"ק דשבת על ברייתא דאין מפליגים כו' כתב רק טעם הרי"ף משום ביטול עונג שבת ולא כתב גם טעם ר"י משום שט אע"כ ס"ל להרא"ש דמשום שט לא נאסר כ"א להפליג ולכנוס בה בשבת אבל אם נכנס בה מע"ש ליכא משום שט וע"כ הא דאסר' ברייתא ג"י קודם שבת ע"כ אין הטעם משום שט אלא משום ביטול עונג שבת:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **דאפי' יצא כו'** אסור לזוז מד"א דבשלמא אם לא יצא מן הספינ' א"כ מעולם לא קנה שביתה בשום מקום דהא בספינ' שמהלכת למעלה מיו"ד אין קנין שביתה א"כ במקום שגיע ליבשה קונה שביתה שם ביבשה אפי' באמצע יום השבת ויש לו אלפים אמה לכל רוח ממקום שמגיע ליבש' אבל אם יצא מהספינה מיד בשעת יציאתו קנה שביתה במקום יציאתו ביבשה וניהו דמ"מ מותר ליכנס לספינ' בשבת דה"ל כביתו

ובספינה גופא ליכ' משום תחומין ולא קנה בה שביתה דהא קי"ל אין תחומין למעל' מיו"ד מ"מ במקום שהגיע ביבשה אח"כ אסור לזוז מתוך ד' אמות דהא הוא השתא חוץ לתחום ממקום שביתתו במקום שיצא קודם שהפליג:

ובספינה מהלך את כולה ר"ל אפי' יצא אחר שקנה שביתה בספינ' מ"מ כל הספינ' נחשב לו כד"א כיון ששבת ב"ה באויר מחיצות הספינ' כמ"ש סי' ת"ה סעיף ז'. ואם לא שבת ב"ה לא ר"ל אפי' בספינה אין לו כ"א ד"א כיון שבין השמשות לא קנה בספינ' שביתה ולא שבת באויר מחיצות הספינה הוי כאלו יצא חוץ לתחום ונכנס לעיר אחרת שאין לו בעיר ההוא כ"א ד"א ואע"ג דקי"ל סי' ת"ה אם הוציאו גוים ח"ל ונתנוהו בעיר אחרת כל העיר נחשב לו כד"א עז"כ מ"א כיון דנכנס בה לדעת ר"ל דוקא בהוציאוהו גוים והם נתנוהו בעיר אחרת שלא מדעתו ולכך הותר לו כל העיר משא"כ כאן דנכנס שם מדעתו: **ואפי' חל י"ט ע"ש כו'** עסי' ת"ע באיזה אופן לא יהיה י"ט מכין לשבת:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שעושין כו'** דוקא שישב בה ב"ה. דאם היה ב"ה ביבשה מאי הועיל עשיית הקידוש בספינ' מ"מ לא קנה שביתה בספינה כיון דב"ה קונה עירוב והקידוש אינו מועיל לענין קנין שבית' כ"א לפרסומי מלתא כמ"ש לעיל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **והעולה כו'** וי"א כיון דאפי' מהלך כו כדאיתא בכתובות דף קי"א ע"א אמר רב ירמיה ב"א א"ר יוחנן כל המהלך ד"א בא"י מובטח לו שהוא בן עה"ב:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ואם כו'** ולא לסחורה. ר"ל ניהו שכ' רמ"א שגם ההולך לסחור' או לראות כו' מקרי דבר מצוה ועפ"ז נוהגים קצת מקומות להקל בהפלג' ובהליכות שייראה תוך ג' ימים מ"מ כיון דהרבה פוסקים חולקים וס"ל דכה"ג לא מקרי מצו' משום הכי כתב רמ"א דאין למחות ביד המקילים כיון שיש להם עמוד לסמוך עליו וס"ל למ"א הבו דלא להוסיף עליו שיקרא מצוה להתיר לו שיהי' כל העיר נחשב כד"א:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **דלדבר כו'** כמ"ש הט"ז כו' שוגג הוא ובפר"ח שם סס"ק י"ב חולק עליו ע"ש:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **לסחורה כו'**. אבל במ"צ כתב דאין להקל כו' ע' תשובת שב יעקב סי' ט"ז בענין הליכות ספינה להתפלל ביו"ד ובתשובת חות יאיר:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **והליכת כו'** דבשיירא אין להקל דהא כתב מ"א בס"ק י' דאפי' קודם ג' ימים אם נודע:
שיחלל שבת אסור:

סימן רמט

סעיף א

(**ס"ק א**) **יותר כו'** ואם יושב בעגלה כו' ב"ח. הק' בספר ת"ש דמלשון מ"א משמע דזהו היתר ברור אך לא כן כוונת הב"ח שרבים אין נזהרים כו' ולכן אין למחות בידם כי מוטב שיהיו שוגגין כו' משמע דטוב ליזהר כפי הדין דאפי' יושב בעגל' אסור ואפשר דהוא הכרעת מ"א על פי מ"ש בס"ק שאחר זה ובמדינות אלו רוב בני אדם מכינים בריוח ולכן אין נזהרים בזה עכ"ל מדכתב ולכן אין נזהרים ולא כתב ולכן מותר משמע דס"ל לאגודה דמדינא אין לסמוך ע"ז וס"ל למ"א ביושב בעגלה בזמן הזה מוד' הב"ח דאורויי מורין להתיר:

סעיף ג

(ס"ק ג) סעודת אירוסין וה"ה סעודת נשואין כו' (ב"ח) והוציא כן מירושלמי שהובא בב"י:
וצ"ע דכתב בסי' תמ"ד כו' אפי' בער"פ כו' וז"ל הש"ע שם ההולך ביום י"ד לדבר מצוה כו' לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ תוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם לא יבטלנו בלבו:
דבחה"מ אסור לעשות סעודת האירוסין כדאיתא סי' תקמ"ו וכוונת מ"א מבינים העולם דר"ל דלא תימא סעודת אירוסין גם בע"פ אסור והא דאמר בסי' תמ"ד הולך לאכול סעודת אירוסין ר"ל שהולך בע"פ לאכול סעודת אירוסין בחה"מ כי חמיו רחוק ממנו וצריך להקדים ולילך בע"פ לזה דחה דהא אין עושין סעודת אירוסין בח"מ ועפ"ז הוקש' להם דאכתי י"ל דלעולם בע"פ אסור אלא שהוצרך בע"פ לאכול סעודת אירוסין אחר פסח כי היא רחוקה הרב' מבית חמיו ולענ"ד אין זה כוונת מ"א דודאי לא הותר לסמוך על הביטול אם אילו יכול לחזור כו' אם לא שסעודת אירוסין גם היא באותו יום דנדחה מצו' ביעור לפני מצות סעודת אירוסין לפי ששני המצות מוטלים עליו היום אבל לאכול סעודת אירוסין בחה"מ לא הותר לו לבטל מצות ביעור דהיום זמנו מפני סעודת אירוסין שאינו מוטל עליו היום (וכן מצאתי שכ' בס' ע"ש בפשיטות) אלא כוונת מ"א דמשנה

בפסחים דף מ"ד הכי קתני ההולך לשחוט פסחו ולאכול סעודת אירוסין ונזכר שי"ל חמץ כו' וא"כ כוונת מ"א שלא תאמר דסעודת אירוסין אסור בע"פ אלא מיירי בחה"מ ור"ל ההולך לשחוט את פסחו בע"פ ולאכול סעודת אירוסין בחה"מ דהיינו שביום שהולך באותו יום יהיה סעודת אירוסין בח"ה וא"ל א"כ היכי קתני ואם לאו יבטלנו הא לאחר זמן איסורו אינו ברשותו וא"א שיבטלנו לזה י"ל כדמשני הש"ס בפסחים דף ז' ע"א כגון שיש לו עיסה מגולגלת תוך ביתו וירא שמא תחמיץ יבטלנו קודם שתחמיץ או י"ל דמתני' אתיא כר"י הגלילי דס"ל חמץ מותר בהנאה ולדידי' אחר זמן איסורו יוכל לבטל דהא הוא ברשותו לדידי' ומה שלא תי' כן הש"ס דף ז' עמ"ש בחידושי לפסחים וע"ז כ' מ"א דאין עושין סעודת אירוסין בחה"מ וא"כ ממילא אזדא קושית העולם דילמא מיירי שהולך לאכול ס"א אחר פסח דממ"נ אי הולך בע"פ לא הותר לו לסמוך על הביטול כיון שאין זמן מצות הסעוד' היום כנ"ל ואי הולך אחר פסח ביטול מאי מהני ואין עליו כ"א לבערו וא"ל דבלא"ה ל"ל שהולך בחה"מ לאכול סעורת אירוסין הא לקמן סי' תמ"ד קתני בפירוש ההולך ביום י"ד ז"א דהא כוונת מ"א להקשות גם על הירושלמי שממנו נובעים דברי הב"ח וכמ"ש לקמן וז"ל והוא משנה שלמה שכוונתו ואיך יחלוק הירושלמי על המשנה וא"כ אם היה א"ל דמתני' מיירי שהלך בחה"מ דהא במתני' לא קתני ההולך בי"ד כו' יהיה עכ"פ מיושב קושית מ"א שעל הירושלמי כ"ש ע"ש דקיל מע"פ דאמרי' ריש ע"פ סמוך למנחה לא יאכל עד שתחשך ופריך מאי אריא ער"פ אפי' ע"ש ועי"ט נמי כו' ומשני לא נצרכא אלא לר"י דבערב שבת מתיר מ"מ בע"פ מודה דאסור א"נ לר"י דאוסר גם בע"ש היינו דוקא מן המנחה ולמעלה ובער"פ סמוך למנחה נמי אסור עכ"פ מוכח לשני תי' הש"ס דע"פ חמיר לענין סעודה מע"ש וא"כ כיון שהותר סעודת אירוסין בע"פ כ"ש בע"ש:

והיא משנה שלמה. ר"ל ההולך לאכול סעודת אירוסין כו' וכבר כתבתי דכוונתו להקשות גם על הירושלמי דודאי לא יחלק על המשנה:

דמותר לישא ערב הרגל ר"ל לעשות סעודת נשואין ע"ש:

ונ"ל דה"פ כו' ר"ל דאין הפי' כמו שהבינו הב"י והב"ח וגם הירושל' מודה היכי דאירס בע"ש גם הסעודה מותרת. ועיין באה"ע סי' ס"ד כצ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מתוך טרדות הסעודה כו'** ולטעם זה כ' בספר ת"ש אם י"ל מי שהכין לו מותר לסעוד בע"ש ע"ש עוד נ"מ:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **פדיון כו'** ומילה כו' כ"מ בתו' כו' ועמ"ש סי' תקס"ח כו' שם בסי' תקס"ח במ"א ס"ק י' הביא הראי' מן התוס' הנ"ל ע"ש:

ועבי"ד כו' די' א למול כו' וע"ל בסי' של"א במ"א סק"ט שכ' דבזמן הזה מודים הכל דמותר:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** ושל"ה השיב לו ר"ל דמהר"ש הביא ראיה לאסור מדאמרינן בסי' תקנ"א מר"ח אב עד התענית אין לאכול בסעודת ברית מילה מאכלי בשר כי אם מנין מצומצם אע"ג דאיסור אכילת בשר באותן הימים אינו אלא מנהג בעלמא כ"ש סעודת שבת דחשובה דאין לאכול בסעודת ברית מילה כ"א מנין מצומצם בע"ש ושל"ה השיב לו בשלמא בסי' תקנ"א דעכ"פ היתרים על מנין י' יכולים לקיים סעודת ב"מ במאכלי חלב משא"כ בע"ש לאסור היתרים ממנין י' מכל וכל זה לא שמענו ומהר"ש השיבו דמה שהיתרי' מי' אוכלי' מר"ח אב עד התענית מאכלי חלב בזה אין מקיימים מצות סעודת ב"מ דאין שמחה אלא בבשר הרי דלא התירו לקיים מצות סעודה ב"מ מר"ח עד התענית כ"א ליו"ד ולא יותר כ"ש בע"ש. וע"ש כתב כו' ולא ע' בסנהדרין כו' הובא בש"ס שם משנה שהיא סוף מ' תענית דמדין הש"ס אין איסור אכילת בשר מר"ח אב כ"א בערב ט"ב בסעודה המפסקת ותני אבל אוכל הוא בשר מליח ושאל הש"ס בשר מלוח עד כמה א"ר חנינא בר כהנא כל זמן שהוא כשלמים ופירש"י שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים ב' ימים ולילה א' כו' ומשמח הלב כדכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת אלמא בר שמחה הוא אבל בתר הכי הוי מליח ונחלף טעמו במלחו עכ"ל הרי מוכח מדברי רש"י דמ"ש ואכלת שם ושמחת השמחה היא בבשר עצמה לא מצד שהן שלמים דהא קאי שם על סעודת ערב ט"ב דהוא אחר חרבן וראיתי בס' חמד משה וז"ל ולא ידעתי מאי יאמר מ"א מהא דאמרי' בפסחים דף ק"ט ע"א תניא ר"י ב"ב אומר בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר שנ' וזבחת שלמים כו' ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין הרי בהדיא בזמן הזה אין שמחה בבשר עכ"ל ולענ"ד י"ל ע"פ שתמה הרב"י בסי' תקכ"ט על מ"ש הרמב"ם פ"ו מהל' י"ט ז"ל חייב אדם להיות בימי החג שמח וטוב לב כו' אע"פ שהשמחה האמור כאן הוא שלמים כו' יש בכלל אות' שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כ"א בראוי לו כיצד כו' והאנשים אוכלים בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר. ואין שמחה אלא ביין עכ"ל:

וכ' הרב"י ותמה אני על הרמב"ם למה הצריך בשר ויין דהא בברייתא קתני בזה"ז אין שמחה אלא ביין משמע דביין סגי בלי בשר עכ"ל הרב"י ויש"ש במס' ביצה פ"ב כ' לישב ז"ל ואני אומר דריב"ב לא בא למעט אכילת בשר כי פשיטא דאין שמחה אלא בבשר דהא שמחת יו"ט היא הסעודה ולא נקרא סעודה להיות בו לב טוב ושמח בלי אכילת בשר אלא בזמן שבהמ"ק היו אוכלים בשר שלמים והיו עומדים על קרבנותיהם והיה מספיק להם שמחה זו אפי' היו שותים מים תוך הסעודה כו' אבל עכשיו שאין לנו שמחת שלמים כו' אין שמחה אלא ביין כו' עכ"ל הרי מבואר מדבריו דגם בזמן הזה אין שמחה אלא בבשר כי הוא עיקר הסעודה אלא דלא סגי בבשר לחודיה אלא בצירוף שמחת יין ובזה א"ש גם דברי מהר"ש הנ"ל דבאכילת מאכלי חלב אין יוצאים מצות שמחת סעודת ב"מ:

ומהר"ם כו' דעדיף משבת כצ"ל וקאי על עובדא המובא ס"ס תקנ"ט והובא בב"י שם שפעם א' חל ט"ב בשבת ונדחה וביו"ד אב היה ב"מ ורחצו בעלי ברית ואכלו אחר מנחה גדולה ואמר הטעם אם התיר' לכבס ביום ה' בשבוע שחל ט"ב לכבוד שבת כ"ש מילה דעדיף משבת ושם לא הותר מטעם מנין דהא לא הותר כ"א לבעלי ברית ולא זולת' והטעם שי"ט שלהם הוא ומבואר שם דאבי הבן וסנדק ומוהל הכל נקראים בעלי ברית עכ"פ מבואר מדברי מהר"ם דמילה עדיף משבת דלא כמהר"ש ז"ל ד"מ כו' ולא הבינותי דבריו דאף הא"ז לא אסר אלא בשבת כו' דהא כ' הא"ז אסור לאכול גרימז"ל בשבת קודם הסעודה א"כ למה כ' ד"מ דלדידן ליתי' לדברי א"ז דהא קי"ל מותר לאכול אחר מנחה מאי ראיה היא זו דניהו דביום אחר מנחה מותר לדידן לאכול היינו משום דאפשר דמ"מ יאכל בשבת לתיאבון או להשקיט רעבונו משא"כ בלילה קודם הסעודה י"ל דגם לדידן אסור ואף אם רעב הוא הא יכול לאכול פת:

ונ"ל שהדין עמו ר"ל עם הא"ז ומטעם שכ' לעיל דבלילה גם לדידן אסור כנ"ל:

דהא עכ"פ כו' נלע"ד שחסר תיבת ועוד דהא כו' והוא טעם אחר דניהו דקי"ל דמותר לאכול אחר מנחה אבל עכ"פ מצוה שלא לאכול דהא מה"ט אנשי מעשה מתענים בע"ש:

ולדידן דנוטלים כו' דקדם נטילה אסור לאכול דהא עדיין לא קידש על הכוס עד אחר הנטילה ואחר הנטילה אסור לאכול שלא להפסיק בין נטילה להמוציא דאפי' בשבת ר"ל כדי להשלים מאה ברכות מ"מ אסור לגרום ברכה ואם היה אוכל הגרימז"ל תוך הסעודה לא היה מברך עליו תחלה וסוף:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **להתענות כו'** וכ"ה במשנה פ"ד דתענית שאנשי מעמד היו מתענים ד' ימים בשבוע מיום ב' עד יום ה' ולא היו מתענים ע"ש מפני כבוד השבת והטעם כ' הר"ע מברטנורה ס"פ ב' מפני כבוד השבת שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שיוצאים כו'** ובת"ח ישלים כו' ר"ל אפי' לדעת י"א שהביא רמ"א להקל מ"מ בת"ח מודים לדעת הרב"י דצריך להשלים עד צ"ה:

וכמ"ש בי"ד ס"ס ת"ב לענין יא"צ ועיין בט"ז פה שהביא דברי מהרש"ל כיון דתענית יא"צ י"ל דין נדר לכן אם חל יא"צ הראשון בע"ש לא ישלים ועל ידי זה ניהו כששוב חל בחול צריך להשלים מכל מקום אם יחול שוב בע"ש לא ישלים כי כך קיבל עליו תחלה אבל כשחל יא"צ הראשון בחול דהשלים אם אח"כ חל בע"ש מ"מ צריך להשלים דהא תחלה כשחל בחול קיבל עליו להשלים בכל שנה ולא אסיק אז אדעתיה להתנות כשיחול בע"ש שלא ישלים אבל הט"ז פקפק עליו דגם כשחל פ"א בחול והשלים מ"מ אם אח"ז חל בע"ש לא ישלים כי מסתמא לא הי' קבלת נדרו כשיחול בע"ש אם לא שהשלים פ"א כשחל בע"ש ובתשובת ב"ש סי' נ"ח הסכים לדברי ט"ז וכתב שגם כונת רמ"א בי"ד סי' ת"ב יש לפרש כן ועיין מ"ש מ"א בסי' תי"ז ס"ק ג'. משמע מלשון רמ"א כו' הואיל שכתב וטוב לפרש כו' ובתענית צבור ישלים משמע דקאי על מ"ש וטוב להתענות ואפ"ה בת"צ ישלים דלא מהני תנאי:

סימן רנ

סעיף א

(**ס"ק א**) **ישכים כו'** ויאמר כו' שע"י הדבור יחול קדושת שבת על אותו דבר כי הדיבור באדם לא דבר ריק הוא:

ועסי' תקע"ב כו' שכ' אין גוזרים תענית על הציבור שיהי' יום תענית הראשון ביום ה' דכשיראו שיקנו הציבור ביום ה' לצורך שני סעודות גדולות א' לצורך הלילה כי התענו כל היום וא' לסעודת שבת יסברו שרעב בא לעולם ויתייקר השער כי עדיין לא נתפרסם גזירת התענית ומזה מוכח שדרכם היה לקנות לצורך שבת ביום ה':

והיה משנה אסמכתא בעלמא:

אף ע"פ שכל מעשיו לשם שמים היתה בו מדה זו כו' ומדאמרינן אע"פ שכל מעשיו כו' משמע מזה כיון דכל מעשיו לש"ש ה"ל גם בזה לתפוס מנהג ב"ש דמזה היה נראה

ג"כ שמעשיו לש"ש מ"מ מדה אחרת ה"ב ומסתמא טעמו ונימוקו עמו ואנחנו לא נדע משמע דמדת ב"ש עדיפא ולכן הוצרך לב"ה לומר דבזה יצא ממדתו וכיון דאנחנו לא ידענא טעמא דהלל ומסברא מדת ב"ש עדיפא יש לעשות כב"ש וכ"מ במעשה דקצב. בשבת דף קי"ט ע"א שאמר שזכה לעושר רב מפני שהתנהג כב"ש:

סימן רנא

סעיף א

(**ס"ק א**) **העושה כו'** בני בישן. בפסחים דף נ' ע"ב שאלו לר"י אם מותרים לילך בע"ש מצור לצידון ופרש"י שם שהי' יום שוק בצידון בע"ש הואיל ואבותיהם היו עשירים ולא היו צריכים לאותו יום השוק החמירו על עצמם אבל בניהם היו צריכים לו כי לא היו עשירים אם צריכים להחמיר כמנהג אבותיהם. ובשבת דף י"ט ע"א איתא ת"ר אין מפליגים בספינ' פחות מג' ימים קודם שבת כו' ומצור לצידון אפי' בע"ש מותר וכ' רש"י וז"ל ומצור לצידון אינו אלא מהלך יום א' ובע"ש היה שם יום השוק כדאמרי' בפסחים פ' מ"ש עכ"ל וע"כ מ"ש רש"י דמצור לצידון הוא מהלך יום אחד לאו דוקא דאי ס"ד דוקא א"כ כשהולך שמה בע"ש בצפרא אינו מגיע לשם כ"א לעת ערב סמוך ללילה וכיון דיום השוק הי' בע"ש א"כ מה ימרצהו הליכתו שמה בע"ש דהא א"א להגיע שם עד הלילה וכבר יום השוק כבר הלך לו אע"כ צ"ל דמ"ש רש"י דמצור לצידון הוא מהלך יום אחד ל"ד אלא רוב היום ורובו ככולו ואכתי תקשי א"א דגם פרקמטיא דין מלאכה יש לה ובזמן דנאסר במלאכ' נאסר גם בפרקמטיא עדיין לא הי' להם תכלית בהליכת' לצידון ל"מ לדעת אומרים דזמן מנחה גדולה נאסר במלאכה והוא בשש ומחצ' וכיון דעכ"פ לא הגיע לצידון עד שעבר רוב היום וכבר הגיע זמן מנחה גדול' וכבר נאסר במלאכ' ופרקמטיא ואפי' למ"ד מנחה קטנה שהוא בט' ומחצה מ"מ משום זמן מיעוט שבין מנחה גדולה לבין מ"ק אינו מפסיק לטרוח לבא לשוק לצידון ועוד דע"כ מ"ש רש"י דהוא מהלך יום א' הוא ל"ד כמ"ש אלא ר"ל רוב היום משום אותו חצי שעה ששהה בדרך דהיינו עד שש ומחצה שהוא זמן מנחה גדול' אע"ג דהוי יותר חצי שעה מחצי היום והוי רוב היום מש"ה לא הוי קרי ליה רש"י מהלך יום אחד א"ו שצ"ל שהי' על הדרך עכ"פ איזה שעות אחר שעבר חצי היום וא"כ טרם יבאו שמה יגיע זמן מנחה קטנה או ישאר זמן מועט עד מנחה קטנה ומה בצע בהליכתם כיון דלא נשאר להם לעסוק בפרקמטיא אלא זמן מועט אלא ע"כ אפי' בזמן שאסור במלאכה מ"מ פרקמטיא מותר:

וכ"מ ספ"ב דשבת כו' לבטל העיר וחניותי'. ולפי הבנת העולם דמ"א מביא ראיה מדתני שם שש תקיעות תוקעים בע"ש תקיע' א' לבטל העם ממלאכ' שבשדה שני' לבטל העיר וחניותי' הרי מתקיע' א' כבר נאסרו במלאכ' ועדיין היו החניות פתוחים עד תקיע' ב' ולכן תפסו עליו בס' א"ר וס' ת"ש וס' ח"מ דאדרבא מביא ראי' לחובתו דהא פרש"י דשני לבטל העיר ממלאכ' וכמ"ש מ"א סק"ד ואדרב' המלאכ' וביטול חנויות זמנם שוה מתקיע' ב' ואילך ותקיע' א' היתה לבטל את העם שבשדות וע"ש במס' שבת הטעם למה הוצרך עם שבשדות להקדים לבטל ממלאכ' ואני בענ"ד איננו מבין כן דלפי הבנתם ה"ל להביא גם הא דתקיע' א' היה לבטל העם דמזה עיקר ראיית מ"א דאע"פ שכבר הוצרכו לבטל ממלאכ' בתקיע' א' מ"מ הותרו בפרקמטיא עד תקיעה ב' וזה גרם להם שהם הבינו שפרקמטיא וחנות הכל הוא ענין א' אבל לענ"ד הם דברים נפרדים דפרקמטיא היינו מכיר' בצנעא וחנות היינו שהחנות פתוחה ומוכר בפרהסיא וע' לקמן סי' תקל"ט לענין חה"מ שיש חילוק בזה גם עיין בהלכות אבילות וא"כ מ"ש מ"א דפרקמטיא מותרת ר"ל בצנעא והחנות סגור' ולזה הביא ראיה ממ"ש תקיע' ב' לבטל העיר וחניותי' דהיינו שיסגרו החניות וכ"ה שם בשבת וז"ל ו' תקיעות כו' תקיע' א' כו' ועדיין חניות פתוחים כו' התחילו לתקוע תקיעה ב' כו' וננעלו החניות הרי דבתקיע' שניה לא נתחייבו אלא לנעול החניות אבל לאסור פרקמטיא דהיינו אפי' בצנעא לא שמענו וא"א דגם פרקמטיא אסור' ה"ל להש"ס לומר כן דבתקיע' שניה נאסר' פרקמטיא וממילא כ"ש נעילת החנות א"ו דפרקמטיא שרי אפי' לאחר תקיע' ב' שכבר נאסרו במלאכ':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מן כו'** אבל אין עונשים אותו דליכא איסורא אלא שאין בו סי' ברכה ר"ל אף אם ירויח באותו מלאכה יפסיד נגדו סך זה במקום אחר עיין בספר ת"ש ועיין לקמן ס"ס תקפ"ה בט"ז מ"ש על הרב"י דכ' לקמן דליכא איסורא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מנחה כו'** וע"ק דבח"מ כו'. והיינו תקיע' ג' כ"ה בגמ' דידן התחיל לתקוע תקיעה ג' כו' ושוהה כדי צליית דג קטן ותוקע כו' ושובת. אמנם הוא ל"ד תקיעה ג' וכמ"ש סמ"ע שם דיש זמן לפועל לעשות יתר דברים מצליית דג קטן דהיינו ולמלאות לו חביות מים ושאר צורכי הקטנים לכן צריך לבא לביתו קודם תקיעה ג' עיין שם:

ומשמע התם דצריך לעשות בשדה עד זמן הזה ובגמרא אמרינן דבתקיע' א' כו' וצ"ל דדוקא למ"ד זמן מנחה גדולה קשיא אבל למ"ד מנחה קטנה לא קשיא ליה והיינו משום מאי דכ' מ"א ומשמע התם דצריך לעשות כו' הוא ג"כ ל"ד דכן היא לשון רמ"א בח"מ

ובע"ש מקדים עצמו לביתו למלאות חביות כו' ובגמרא דידן אמרי' תקיעה א' לבטל העם ממלאכה שבשדות ובריי' שאח"ז קתני תקיעה א' נמנעו העם שבשדות מלעדור כו' ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין ליכנס עד שיבואו הרחוקים ויכנסו כולן כאחד (ומפני החשד שלא ידעו שאלו היו רחוקים ויאמרו שעשו מלאכה אחר התקיע') וא"כ למ"ד מנחה קטנה והיינו תקיע' שניה היה אז שהוא שני שעות ומחצה קודם הלילה ותקיע' אחד שהי' זמן רב קודם תקיע' ב' כמ"ש מ"א לעיל נאמר שהתקיע' אחד היה שני שעות קודם לתקיע' ב' והיינו ארבע שעות ומחצה קודם הלילה ולכן היו צריכים למנוע ממלאכ' מזמן תקיעה א' משום הרחוקים שמלאכתן רחוק מן העיד מהלך ד' שעות ובאו לביתם חצי שעה קודם הלילה להכין לעצמו חבית מים ודג קטן כו' אבל זמן מניעתם ממלאכ' שבשדה היה בתקיע' א' כמו שהוא בגמרא דידן אבל למ"ד תקיעה שניה מזמן מנחה גדולה דהיינו ו' ומחצה וא"כ תקיעה א' היה זמן הרבה קודם לכן אפ"ת שלא היה מוקדם לתקיעה ב' כ"א שעה א' ע"כ צריכים להפסיק ממלאכת שבשדה בחמש ומחצה דהיינו שש ומחצה קודם הלילה ונתנו להם זמן רב כזה כדי שיכנסו הרחוקים קודם הליל' לערך חצי שעה וא"כ ע"כ הפועלים צ"ל ממלאכתן רחוק מהעיר ש"ש וא"כ א"א להגיע כשיוצאים מביתם לשדה כ"א בשש וכיון דצריכים למנוע ממלאכתם מחמש ומחצה ועדיין לא עשו שום מלאכה בשדה דהא עדיין לא הגיעו מביתם לשדה כי הוא רחוק הרבה (ואפילו להטור דס"ל דתקיעה אחת היה בזמן מנחה גדולה דהיינו וי"ו ומחצה לא ק"מ למ"ד מנחה קטנה די"ל כנ"ל דממנחה גדולה נמנעו ממלאכתם בשרה משום הרחוקים מהעיר חמש שעות וא"כ יבאו לביתם חצי שעה קודם הלילה וכן מיציאתם מביתם שלהם עד שמגיעים לשדה חמש שעות וא"כ יכולין לעשות עכ"פ מלאכתן בשדה שעה ומחצה):

דפועל צ"ל כו'. ר"ל אם הבעל הבית רוצה בכך שיעשה ואינו חושש למאי שלא יראה סי' ברכה:

לכן תיקנו כו' ליתן עצה טובה לבעל הבית:

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **מספר כו'** ונ"ל טעם כו' אפי' נוטל שכר דכן ראה מ"א המנהג:

אבל בער"פ כו' וכ"ש בחה"מ דחמיר מער"פ אלא הואיל והוזכר איסור תספורת בסי' תס"ח בער"פ אבל בחה"מ לא הוזכר בפי' איסורו לכן נקט ער"פ:

עסי' תקמ"א וסי' תק"מ כצ"ל:

דמשמע דמלאכות אומן הוא רצה לומר התספורת. ולא ידעתי אם כוונתו דכל תספורת הוא מעשה אומן ולא משכחת תספורת מעשה הדיוט דלא ככלבו שהביא תחלת ס"ק זה. או מודה דמשכחת לה מעשה הדיוט אלא סתם תספורת הוא מעשה אומן:

אפי' במועד שרי. ואם כן למה החמירו בע"פ דקיל מחה"מ:

וא"כ כל מלאכות כו' חוזר אדלעיל דלפי מ"ש מ"א לעיל דע"ש קיל מחה"מ ואם כן כל מלאכות כו':

דאי בחנם פשיטא דשרי תספורת. וא"כ למה אסר הכלבו תספורת מעשה אומן ועז"כ הרב"י דאין המנהג כן וע"כ אפי' בשכר המנהג להתיר. ורמ"א הביא פה בהג"ה דעת הרב"י ע"כ אפי' בשכר מתיר תספורת ע"כ גם לענין שכר קיל ע"ש מחה"מ. אבל לענין שאר מלאכות לא דיש לחלק דוקא תספורת דניכר שהוא לכבוד שבת משא"כ שאר מלאכות דומיא דתיקון בגדים כמ"ש מ"א לעיל. ומ"ש דמאי דכ' מ"א דאי בחנם פשיטא ור"ל דקשיא ליה דברי הכל בו כמ"ש לעיל יותר נראה דאייתי מ"א ראיה מדברי רמ"א דהראי' מן הכלבו יש לדחות דהוא ודאי איירי בשכר דהא הכל בו מתיר גם בחה"מ אפי' בשכר וכמ"ש מ"א לעיל אלא ראיות מ"א מרמ"א שכתב ומסתפרי' כל היום פשיטא והא אפי' תיקון בגדים שאינו ניכר שהוא לצורך שבת שרי א"ו איירי בשכר דאסור בתקון בגדים מ"מ בתספורת מותר שניכר שהוא לצורך שבת:

ובכוונות כתב שהאר"י כו' אפי' בע"ש ועסי' רל"ב כ' בס' א"ר וז"ל משמע משום תפלת המנחה כשעדיין לא התפלל עכ"ל ור"ל מדכ' מ"א ועסי' רל"ב דשם מיירי בדין תספורת סמוך למנחה בחול משמע דגם טעם האר"י הנה מטעם זה וכן ממ"ש אפי' בע"ש משמע דכ"ש דאסור בחול וע"כ מיירי בשלא התפלל מנחה דאל"כ מאי איסור יש בחול אע"כ שלא התפלל אלא דס"ד דבע"ש יהיה מותר אפי' לא התפלל עדיין לפי שהוא צורך שבת לזה כ' אפי' בע"ש:

ודע שכ' הט"ז בס"ק ב' דמאי דאסרו בסי' זה בשכר והוא מותר בחנם דאם הוא עני ורוצה להוציא לצורך שבת דמותר דהא אפי' בחה"מ מותרים כו' עכ"ל וא"כ לפמ"ש מ"א לקמן סי' תקמ"ב דגם בחה"מ אם יש לו לחם ומים אסור ליטול שכר ואפשר דשם מיירי דוקא ממלאכה האסורה בחה"מ אלא שהותרה כיון דאין לפועל מה לאכול ע"כ אי א"ל לחם ומים לא הותר אבל מלאכה המותרת אפי' י"ל מה יאכל. ולפועל שאין לו היתר אפי' ליטול שכר בכה"ג מותר ליטול שכר אפי' י"ל לחם ומים ולהוציאו לצורך שבת שיהי' לו כל צרכו בהרווחה וכ"ש לפי מ"ש מ"א דערב שבת קיל מחה"מ:

סימן רנב

סעיף ב

ס"ק ב משום מבשל משמע דאם הוא מבושל כ"צ מותר כמ"ש סי' שי"ח. וכתב ע"ז בספר ת"ש וז"ל ודבריו תמוהים דאיך עלה על דעתו להבין מדברי המחבר דס"ל דשרי כשהיא מבושלת כ"צ והראה מקום למ"ש סי' שי"ח סעיף י"ח והא שם כתב המחבר להדיא דבקדירה הוא דשרי כשמבושלת כ"צ אבל בצמר ליורה אפי' נתבשל כ"צ אסור ע"ש. וכתב הרא"ש הטעם דמשום דסממנים צריכים בישול הרבה אי נמי משום צובע כי כשהוא מגיס מכניס הצבע בצמר (ר"ל אפי' נתבשל ונצבע כ"צ מ"מ יש בו משום צובע) והטור והמחבר תפסו תי' א' לכן כתב הטעם משום בישול ואפי' נתבשל כ"צ אסור גם יש לתמוה על מ"א בסי' שי"ח שכתב על דברי המחבר הטעם משום צובע והאיך נעלם ממנו דברי המחבר שכ' כאן טעמא דמבשל והיא תימה רבה על חכם שכמותו על שגגתו אשר שגג בזה עכ"ל ספר ת"ש וא"א בע"ה לפע"ד אעשה שיהיו דברי חכם קיימים ע"פ מ"ש הרב"י בסי' שי"ח ע"ד הטור שכתב שם כל זמן שלא נתבשל כ"צ אפי' נתבשל כמאכל בן דרוסאי מ"מ יש בו משום בישול ולמה כתב שלא כדברי הרא"ש פרק כירה שכ' וז"ל ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב. ואם הגיע למב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב עכ"ל ולמה כתב הטור אפי' הגיע למאכל בן דרוסאי יש בו משום בישול עד שיתבשל כ"צ ומ"ש הרב"י וז"ל בספר זה שבא לפסוק הלכה למעשה לא רצה לסמוך על סברת הרא"ש דאין לה ראיה כו' וגם מאי דמשני אמאי דפריך פ"ק דשבת והלא מגיס שנוי דחיקי נינהו ר"ל דהרא"ש אחר שכתב ומסתברא דעד שלא הגיע כו' כתב וז"ל והא דפריך פ"ק דשבת והלא מגיס אפי' ביורה רותחת (ר"ל דפריך הש"ס אהא דהתירו ב"ה לתת צמר ליורה ע"ש סמוך לחשיכה ואמאי ניחוש דלמא מגיס בה ומשני ביורה עקורה וטוחה) ועז"כ הרא"ש ב' תירוצים שאני סממנים שצריכים בישול לעולם או משום צובע עכ"ל הרב"י ור"ל כיון דהאי שנויי דחיקי נינהו לא סמך הטור עליהן ולכן כתב דאעפ"י שהגיע למב"ד יש בו משום בישול עד שנתבשל כל צרכו ועריין רותח ותו לא קשה מידי מקושיית הש"ס וניחוש דלמא מגיס וכן משמע מלשון הרא"ש שהקושיא מקושיית הש"ס והלא מגיס לא הקשה כי אם אחר שכ' ומסתברא דעד שלא הגיע כו' כנ"ל. משמע דמעיקרא דהוי ס"ד כ"ז שלא נתבשל כ"צ יש בו משום בישול לק"מ דשם ע"כ מיירי דעדיין לא נתבשל כ"צ דהא ב"ה מתירין לתת הצמר ליורה עם השמש ובזמן מועט כזה א"א שיתבשל כ"צ. וגם לולי שני תירוצי הרא"ש אם נתבשל כ"צ גם ב"ש היו מודים דהא ב"ש אומרים אין נותנין צמר אלא כדי שיקלוט העין מבע"י

אבל כיון שקלט גם ב"ש מודה דמותר משא"כ א"א דאפי' לא נתבשל כ"א כמב"ד אין בו משום בישול א"כ מאי פריך וניחוש דלמא מגיס דלמא מיירי שנתבשל כמב"ד אע"ג שאמדו ב"ה דמותר עם השמש מ"מ יש לו שהות להתבשל כמב"ד דהיינו שליש או חצי בשולו לכל חד כדא"ל המורם מזה דהרב"י הוכיח מדס"ל להטור דאפי' הגיע למב"ד יש בו משום בישול ע"כ לא ס"ל הני תרי תירוצי הרא"ש ואין חילוק בין סממנים ובין דבר מאכל וכיון דהרב"י בסי' שי"ח סעיף י"ח נמשך בזה אחר הטור דבשאר מאכלים יש בהם משום בישול אפי' הגיע למב"ד עד שיתבשל כ"צ ע"כ דגם הרב"י ס"ל דאין חילוק בין מאכל לסממני' ולכן כתב מ"א גם הכא אם נתבשל כ"צ לא גזרינן שמא יגיס בה ולכן כתב מ"א אבל להתוספות והרא"ש דהכא אסור מכל מקום משום צובע היינו דהא הרא"ש דס"ל ב' תירוצי דידיה לחלק בין מאכל לסממני' ולכן בסממני' אפי' נתבשל כ"צ יש לחוש שמא יגיס. והא דשינה מ"א מל' המחבר דהמחבר נקט משום מבשל והמ"א נקט משום צובע דהא לחד תי' הרא"ש יש בו משום בישול י"ל דטעם צובע גם התוס' דף י"ח כתבוהו אבל מבשל לא כ' כ"א הרא"ש אבל התוס' משמע דס"ל דדוקא משום צובע יש לחוש לכן כיון שכ' התוס' והרא"ש והזכיר גם התוס' נקט צובע דא"ש גם להתוס'. והא דאסר הרב"י בסי' שי"ח אבל צמר ליורה אע"פ שקלט העין אסור להגיס בה משמע דס"ל תירוצי הרא"ש הנ"ל גם מ"ש בספר ת"ש על מ"א שם שכ' משום צובע כנ"ל חדא יתיישב באידך והוא משום דלמ"א הוי קשיא ליה מדס"ל להב"י דבמאכל כ"ז שלא נתבשל כ"צ יש בו משום בישול כהטור ע"כ לא ס"ל שני תירוצי הרא"ש ואין חילוק בין מאכל לסממני' ולמה כ' בצמר ליורה אסור להגיס כו' ולכן כ' מ"א משום צובע וא"ש וכמו שאבאר בע"ה דהרב"י בסי' שי"ח כ' על מ"ש דהטור חולק על אביו וז"ל וא"ל דרבינו פסק כסברת הרא"ש דע"כ לא קאמר הרא"ש שיש חילוק בין הגיע למב"ד ללא הגיע אלא לענין חיוב חטאת אבל איסורא מיהו איכא אפי' הגיע למב"ד ז"א דאם אית ביה משום בישול חיובא נמי איכא ואי לית ביה משום בישול אמאי מיתסר כו' אלא כמ"ש תחלה עיקר עכ"ל הרב"י. וי"ל דוקא לענין בישול שייך קושית הרב ב"י ממ"נ אבל לענין צביעה שפיר י"ל אם הגיע למב"ד שוב לית ביה משום צובע שיהי' חייב חטאת אבל מ"מ אסור מדרבנן והיינו דבאמת אין בו משום צובע מ"מ מדרבנן אסור דהוי כמתקן הצמר וכמ"ש מ"א בסי' ש"מ ס"ק ז' בשם הרמב"ם המעביר דיו ע"ג סקרא חייב כו' דיו ע"ג דיו כו' הרי זה פטור וכל איסורי דשבת פטור אבל אסור. וה"ט כיון שכבר נכתב בדיו אין בו משום כתיבה אלא פעל ע"י העברת דיו שנית שמאירים האותיות יותר וה"ל מתקן ואסור מדרבנן וכ"מ בשבת דף ק"ד ע"ב וכ"מ ממה שכ' מ"א בסי' שכ"ח ס"ק נ"ב

על מ"ש המחבר אסור להניח בגד על גבי מכה שמוציאה דם מפני שהדם יצבע אותו וכ' מ"א ואע"ג דמקלקל פטור מ"מ אסור ונ"ל דבגד אדום פשיטא דאסור ר"ל דהוי מתקן ואע"ג דכבר אדום הוא מ"מ מה שנצבע ע"י הדם מאיר האדמומית יותר יש בו איסור דרבנן משום מתקן וה"ה הכא ובזה אתי הכל על נכון דהכא דאוסר הרב"י אי אינה טוחה משום גזירה שמא יגיס ע"כ מיירי דוקא בלא בישול כ"צ אבל בישול כ"צ מותר דלמאי ניחוש אי משום בישול כיון שנתבשל כ"צ אין בו משום בישול דל"ל תירוצי הרא"ש דאין חילוק בין מאכל לסממני' ואי משום צובע דבזה י"ל דמודה הרב"י דאפי' נתבשל כ"צ מ"מ יש בו משום צובע כנ"ל מ"מ היינו מדרבנן אבל חיובא ליכא. וא"כ למה יאסר באינה טוחה משום רגזרינן שמא יגיס הא הו"ל גזירה לגזירה דהא אפי' מגיס ליכא רק איסורא דרבנן כנ"ל משא"כ לקמן סי' שי"ח שכ' הרב"י דאסור להגיס בצמר כו' אפי' נתבשל כ"צ היינו מדרבנן מ"מ אסור דמדרבנן אסרינן לעולם בסממני' דהוי עכ"פ מתקן ולכן הוצרך מ"א שם ליתן טעם בסי' שי"ח משום צובע דלענין בישול אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן וכמ"ש הרב"י ממ"נ כנ"ל ובזה אתי הכל על נכון:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ייחד כו'** דאז הוי כחפצו ש"ג זה דעת המרדכי דס"ל טעם האיסור אם לא ייחד לו מקום דעדיין לא קנאו הגוי משא"כ בייחד קנאו וכמ"ש מ"א ס"ק ה':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ויש להחמיר דהא מ"מ הרואה סובר כו'** טעם זה כ' מ"א לדעת רמ"א אבל המרדכי גופיה כ' טעם אחר להחמיר וכמ"ש במ"א בס"ק ה'. דבשאלה יש להקל היינו כשהוא לצורך. וגם הוא בעיר המוקפת חומה והגוי דר בעיר דהשתא ל"ל שיאמר הישראל צוהו להוציא. דהא ליכא כאן איסור הוצא' ואע"פ דא"ל שיאמרו שישראל מכרו לו בשבת וכמ"ש טעם זה הרמב"ם מ"מ לעת הצורך סמכינן על הרב"י דלא חשש להאי חששא דלא יחשדוהו שמכר לו בשבת ונתן טעם רק שיחשדוהו שציוהו להוציאה לכן לדידי' בעיר המוקפת כו' שרי. אבל במכירה יש להחמיר ר"ל אפי' בעת הצורך דבמכירה אפשר גם הרב"י מודה דחיישינן שיאמרו הישראל מכרו לו בשבת בשלמא בשאלה יחשדוהו ויאמרו שבשאלה ביד הגוי כאשר הוא באמת אבל כשהוא מכירה באמת אע"ג דאפשר שהעולם יתלו אותה בשאלה מ"מ כשאח"ז יחקרו ויודע להם האמת שמכרו לו יאמרו שתחלה טעו במה שהיו חושבים שהיא שאולה יחשדוהו ג"כ שבשבת מכרו לו: סי' רמ"ד במ"א ס"ק ה' ואפשר דבגוי אלם כו' והט"ז הקיל יותר. דבאלם אפי' לא ייחד לו מקום מותר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **להחמיר כו'** דאכתי לא קנאו והטעם משום מחלוקת הפוסקים אי בגוי משיכה קונה או כסף ואפשר המרדכי ס"ל עיקר דבגוי משיכה דוקא קונה ולא כסף וכיון שעדיין לא הוציאו מבית ישראל אפי' ישראל לא קנה דמשיכ' ברשות המוכר לא קנה כדאית' בח"מ אבל ייחד לו מקום הוי אותו מקום כחצרו וקנה לו חצרו. אלא מ"מ לא הבנתי כיון דחצר משום שליחות אתרבי וקי"ל אין שליחות לגוי וכבר עמדתי בזה בהל' פסח סי' תמ"ח ע"ש:

ומשום הוצאה ליכא. ר"ל שיחשדוהו שציוהו להוציאו:

דהא קיי"ל פשט העני ידו לפני' עם כלי בידו בשבת ונתן הכלי לתוך ידו של בעה"ב העני חייב דעביד עקיר' מר"ה שעומד שם והנחה תוך ידו של בע"ה שעומד ברה"י ועשה כל מלאכות ההכנסה אבל בעה"ב פטור ומותר אפי' לכתחלה הכי אמרינן ריש מסכת שבת אע"ג דאיכא מראית עין שיחשדו לבעה"ב שצוהו לעני להכניס א"ו דלא חיישינן לזה:

רק גבי חמץ וכתב שם מרדכי דגבי חמץ הוא גזרת הכתוב דשכירות קניא כדאמרינן פ"ק דפסחים דף ו' ע"א דכתיב לא ימצא ע"ש. ועמ"ש סי' רמ"ו כצ"ל:

וגם חמץ כו' ניהו דקי"ל בחמץ דשכירות קניא ולר"ת ישראל המקבל אחריות חמצו של גוי והחמץ בבית גוי לא עבר ישראל על לא יראה וה"ה בשכירות אבל מאי דס"ל לר"ת אפי' חמץ של גוי בבית ישראל וייחד לו מקום וישראל מקבל אחריות מותר בזה לא קי"ל כר"ת ודוקא בשכירה ממש וע"ש במ"א ר"ס ת"מ. גם בסי' שמ"ז קי"ל לאיסור בזה דוחה ראיית המרדכי דלא חיישינן למראית עין שיאמרו ישראל ציוהו להוציאו ודתנן גבי עני דבעה"ב פטור ומותר כנ"ל וס"ל למרדכי דפטור ומותר לגמרי ע"ז דחה מ"א בלא"ה הקפה שם הרא"ש למה יהיה פטור ומותר הא איכא משום לפני עור כו' ואפי' במקום דליכא משום דלפני עור מ"מ לא גרע מקטן אוכל נבלות שב"ד מצוי' להפרישו ולכן פירש הרא"ש דגם בעה"ב עביד עכ"פ איסורא ומאי דאמרינן פטור ומותר היינו מצד איסור הוצאה אבל איסורא דלפני עור איכא וה"ה די"ל כן לדחות ראיות מרדכי דלעולם חיישינן למראית עין דיאמרו שישראל צוהו וגם גבי פשט העני איכא איסורא לבעל הבית משום מראית עין והא דאמר פטור ומותר מצד איסור גוף הכנסה:

וא"כ אין לסמוך להקל ר"ל דמרדכי כ' דיש להחמיר משמע דמדינא שרי ויש מקום להקל אבל לפי דברי מ"א יש איסור מדינא ואין להקל כי אם בעיר מוקפת חומה והגוי דר בעיר וכמ"ש מ"א ס"ק ד':

סעיף ו

(ס"ק ו) **אם קצץ כו'** עב"י בשם הגמ"ר ר"ל על מ"ש הפוסקים דבעי' קצץ כתב הרב"י וז"ל שלא כדברי הגמ"ר שכתבו בשם התוס' דכלים לכובס ונתינת עור לעבדן היינו סתמא היינו קציצה שאינו עושה בחנם עכ"ל המ"א ולפי מ"ש א"ש דלא אסרינן אלא אם הגוי מסתפק אם ישלם לו הישראל וה"ה אם יודע שישלם לו אבל אינו יודע כמה יתן לו ישראל אם ישלם לו כפי הראוי וא"כ בכובס ועודות לעבדן יודע הגוי שישראל ישלם לו וגם הקצבה ידוע לכן התיר הגמ"ר דזה מיקרי קציצה גמורה:

סעיף ז

(ס"ק ז) **בטובת כו'** אבל אם כו' ר"ל בטובת הנאה דהיינו בחנם אם הגוי התחיל עם הישראל שיצונו להטיב עמו ולעשות בו מלאכה לכ"ע שרי אבל אם הישראל התחיל לבקש מהגוי שיעשה לו המלאכה לדעת רמ"א אסור אבל לדעת הרב"י לפי הבנת רמ"א בסי' רמ"ז אפילו התחיל הישראל מותר ע"ש במ"א שכתב דמהכא ג"כ משמע כפי הבנת רמ"א ר"ל מדסתם הרב"י וכתב דבטובת הנאה מותר ולא התנה דוקא כשהגוי התחיל משמע דס"ל להרב"י דבכל ענין מותר אפי' התחיל ישראל ומ"ש פה רמ"א ויש חולקים אם עושה לו בחנם היינו דוקא כשהתחיל ישראל:

סעיף ח

(ס"ק ח) **אסור כו'** ואף על גב דדעת רמ"א שם להחמיר שלא לצורך כו' ר"ל דלדינא חולק על הרב ב"י וס"ל דלעת צורך מותר מ"מ ה"ל לכתוב גם כאן דאין להתיר אפילו בד' וה' כ"א לעת הצורך אע"ג דלעיל סי' רמ"ז ס"ק ב' הקשה מ"א מ"ש דמחמרינן גבי איגרת אי לא קצץ אלא קבוע ב"ד במתא מחשש שמא לא ימצאנו בביתו ויצטרך לילך אחריו בשבת אף על גב דאפשר שימצאנו בביתו מ"מ מספקא מחמרי' וגבי שאר מלאכות מותר אם אפשר שיעשנו קודם השבת אע"ג דהגוי עשה אח"כ בשבת ל"ל בה ותי' דאיגר' כיון דכתב ישראל ניכר החמירו טפי ע"ש וא"כ גם כאן ה"ל לחלק כן. אלא ס"ל למ"א דדוק' ליישב קושייתו בסי' רמ"ז מספיק תירוץ דלעיל דבשאר מלאכות הקילו טפי כיון דאפילו עושה הגוי ליכ' חשדא כולי האי דהא אינו ניכר כל כך שהוא ישראל מה שאין כן אגרת דניכר. אבל ההיתר בד' וה' כשידעי' שיעשה בשבת על כרחך הטעם כמו שכתב בסי' רמ"ח לענין הפלגה דביום ד' אסור ולחד טעמא שנראה כאלו התנה לחלל שבת אבל ביום ג' מותר אע"ג שיצטרך אחר כך לחלל שבת דמיום ד' ואילך שייך לשבת הבאה אבל עד יום ג' ובכלל שייך לשבת העבר ול"ח לחילול הנעש' בשבת הבאה ע"ש וה"ה הכא דביום ה' מותר כיון שהוא מופלג משבת הבאה לא חיישינן אע"ג לענין הפלגה דווק'

ביום ג' מותר הכא כיון דליכא רק איסור דרבנן הקילו גם ביום ה' וא"כ כאן דאין חוששין לשבת הבא' אם כן גם באיגרת דניכר ה"ל להתיר כיון דאין חוששין לשבת הבאה ולכן הוצרך מ"א לחלק פה בענין אחר דבאגרת כיון דניחא לישראל למהר הליכתו ה"ל כאלו צוהו לילך בשבת ולכן יש להחמיר אפילו ביום ד' כי אם לצורך וכ"מ בספר ת"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אם היה כו'** וצ"ע כו' דין זה מקורו ברוקח שכתב אם רואהו עושה בשבת צריך למחות בידו אלא אם כן קצץ. וכתב הרב"י דמשמע בשכר ולא קצץ חייב למחות והא בירוש' אי' הא דצריך למחות דוקא בטובת הנאה אבל בשכר לא וכיון דאמר סתמ' בשכר מותר משמע אפילו לא קצץ ושמא יש לו' דגם הירוש' רצה לו' בשכר וקצץ ע"כ ת' ד הרב"י והב"ח כתב שבספר רוקח שלפניו הגירסא בשכר מותר ולא כתב דבעינן קצץ ועל זה כתב מגן אברהם דאיך א"ל דבשכר בלא קצץ אין צריך למחות דהא אפי' לתקן לו לעשות אסור כה"ג ואי ר"ל בשכר שהישראל הבטיחו לגוי לשלם לו אבל לא קצץ לו כמה יתן לו דכה"ג שרי לעיל סי' רמ"ז סעיף ב' דזה דינו כקצץ ובמאי פליג הרב"י על רוקח:

וגם הירוש' מיירי בקצץ ואע"פ שאמר סתם בשכר מותר סתמ' כפירושו דמיירי בקצץ ולא הוצרך לפרשו דאי לא קצץ אסור ליתן לו כמ"ש מ"א:

סעיף י

(**ס"ק י**) **טוב כו'** פי' כו' צריך למחות כו דמשמע דקאי אדלעיל דמיירי לענין מחאה:

הני חלוקים שידועים כו'. ר"ל במקומות שחלוקיה' של ישראל משונים בתמונתן משל גוי:

כמ"ש סי' תרס"ד תשובת רשב"א לענין ערב' אביאנו לקמן:

אבל האמת יורה כו' אין כוונת מ"א לחלק על הרב"י כי אם מקשה על לשון הרב"י שכתב וטוב להחמיר ואזיל לטעמיה שהביא בב"י לשון רי"ו שהוא כלשון הש"ע שאם היתה המלאכה מפורסמ' כו' אסור אח"ז סמוך לו הביא תשובת רשב"א בערבה שהובא לקמן סי' תרס"ד דמצד הדין מותר אלא דיש להחמיר. וכיון דהעתיק בש"ע לשון רי"ו וסיים טוב להחמיר ולא סיים כמ"ש רי"ו אסור אע"כ ס"ל להרב"י דנדון רי"ו הו' נדון דהרשב"א דעדיין לא נקרא עליו שם ישראל וכיון דכתב הרשב"א דמדינא מותר אלא שטוב להחמיר ע"כ לשון אסור שכתב רי"ו הוא לאו דוק' אבל מ"א ס"ל דנדון דרי"ו היה חלוק מעובדא דרשב"א דרשב"א מיירי שאין שם ישראל נקרא עליו כמבואר שם להדיא

במעשה דערבה ולכן כ' וטוב להחמיר אבל רי"ו מיירי בנדון ששם ישראל נקרא עליו ולכן כ' אסור דהיינו מדינא וכמ"ש סי' רמ"ד:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ללבוש כו'** ול"ד להדלקת נר כו' ר"ל דאסור אפי' קצץ:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בכדי כו'** וא"כ בב' י"ט של גליות כו' דלקמן סי' חקט"ו כ' גוי שהביא דורון לישראל ויש חשש שניצד או תלשו מן המחובר בי"ט אסור עד מוצאי י"ט אחר ששהה בכדי שיעשה ויש מחלוקת בין רש"י ור"ת בטעם האיסור רש"י ס"ל הטעם כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט לכן צריך להמתין כ"ש וא"כ לא נהנה דהא היה לו זמן לעשות במי"ט. ולפ"ז בב' י"ט של גליות מותר במוצאי י"ט או אחר ששהה כ"ש דממ"נ אי יום א' חול לא נהנה כלל ממלאכת י"ט ואי ראשון י"ט הרי שני חול וכבר המתין כדי שיעשה אבל ר"ת כ' דגזרינן שמא יאמר לגוי שיביא לו בראשון כדי שיהנה ממנו עכ"פ בי"ט שני ולפ"ז גם בי"ט שני אסור עד מוצאי י"ט שני ואח"ז ימתין כ"ש וכתב שם דמחמירים כשני הטעמים ע"ש אלא שכ' שם מ"א הא דחיישי' שמא יאמר לגוי להביא דוק' בדורון חיישי' להכי אבל בקצץ לו מעות שיביא לו לא חיישינן שמא יאמר לגוי להבי' ע"ש א"כ הכא דליכא דורון ואזיל חשש דר"ת שמא יאמר כו' וליכא אלא טעמי' דרש"י שלא יהנה כו' מש"ה מותר מוצאי י"ט א' אחר שהמתין כדי שיעשה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ואם יש כו'** דהא יוכל ללבשו בלא"ה אע"ג דהשתא ע"י התיקון עדיף טפי ללבישה מ"מ מותר וכה"ג מצינו היתר בתבשיל אם היה בלי מעשה גוי ראוי לאכילה אינו אוסר מעשה גוי שתקנו יותר ע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ליקח כו'** דאינו אסור מפני מראית העין דליתא כו' ר"ל דאיכא עוד טעמים משום טרח' או עובדא דחול וע' במ"א בהלכות חה"מ:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שעושה כו'** הואיל וגמרו בידי אדם. ר"ל שכל שבידו לעשותו ליכא משום מוקצ' לכן קי"ל של גוי א"צ הכנה דהא גוי יש בידו לגומרו בשבת:

שכל דבריו דברי תימ' כו' דתחלה הביא הרב"י דברי הר"ן שכ' ומסתברא כל שקצץ אע"פ שעשה הגוי המלאכה בשבת מותר. לישראל ללבוש הכלי בשבת ואח"ז הביא הרב"י דעת האוסרים והקשה הר"ן הא תנן אין מביאים כלים מבית האומן ותירץ כמו

דאמרי' התם דלצורך המועד מותר ה"ה כשהוא לצורך שבת ואח"ז הביא עובד' דהג"א וכ' עליו כמו שהביא מ"א פה וע"פ תירץ הרב"י דברי הג"א לחלק בין מנעלים העשויים על המקח ולענין מלאכה אחרת כתב רמ"א בהג"ה דבמנעלים מותר להביא מבית האומן וע"ז כתב מ"א דמה שעשה הרב"י מחלוקת בין הר"ן ובין פוסקים האוסרים ההבאה וכן מה שהקשה על הג"א הא אין מביאים כו' דאין מחלוקת בין הר"ן ובין הפוסקים וכן לק"מ על הג"א דהר"ן לא דיבר כלל מההבאה אלא שהגוי הביאו לישראל התיר הלבישה ובזה חולקים הפוסקים ואוסרים הלבישה הם שני הדיעות לענין לבישה שהובא פה בש"ע אבל הבאה מבית גוי גם הר"ן מודה דאסור דבזה אין חילוק וגם בהג"א מיירי שישראל שגג ולא ידע והביאו ולא היה השאלה כ"א על הלבישה משום איסור מוקצה:

שרובה ישראל מותר כצ"ל:

אם לא בגוי כו' שאינו אומן כו' לא ידעתי טעם לחלק למה כה"ג לא אסר משום עובדא דחול וכן הקשה בספר ת"ש:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **והגת כו'**. דמלתא דפשיטא גם כל הסי' מיירי בהכי:

אפילו סחט להו בידים בשבת כו' לכן המשקין היוצאים מותרים ר"ל אע"ג דמשקין שזבו אסורין דגזרי' שמא יסחוט היינו דוקא היכי דסחיט' אסור' מדאורייי' אבל בנתרסקו קודם שבת בטעינת קורה אז אפי' סוחט בידים ליכא איסו' כי אם מדרבנ' לכן לא גזרינן שמא יסחוט דהוי גזירה לגזיר':

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בוסר כו'** וע"ק למה דילג הטור שום המוזכר בגמ'. ר"ל דבבריי' קתני שום ובוסר ומלילות שרסקן מבע"י ר' ישמעאל אומר יגמור כו' ואסור לגומרו בידים בשבת וכן פי' התוס' שם לחד פי' אך הא בבריי' קתני שום ותקשי להתו' לפי' א' שכתבו דיגמור פי' שיאכל בשבת דאינו דומה למשקין שזבו כו' א"כ לפי' זה קושיית מ"א דהא בשום ליכא סחיטה דאוריי' אפי' לא רסקו ועיין בחדושי למס' שבת:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **להשמעת קול כו'** וכן משמע בתוס' כו' אציע הסוגיא תנן בש"א אין שורין דיו כו' אלא כדי שישורו מבע"י כו' אין פורסין מצודות חי' כו' אלא כדי שיצודו מבעוד יום וב"ה מתירים ת"ר מניחים מוגמר תחת הכלי ומתגמרי' והולכי' כל היום ומניחין גפרית תחת הכלי ומתגפרים והולכים כל השבת אין נותנים חטים תוך הרחיי' של מים אלא בכדי שיטחנו מבע"י ושאל הש"ס מ"ט אסור ברחיי' ואמר רבה מפני שמשמעת קול

א"ל רב יוסף ולימא מר משום שביתת כלי' דתניא ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים אלא אמר ר"י משום שביתת כלים ופריך מוגמר וגפרית מ"ט שרי ומשני דמנח אארע' בלי כלי וליכא משום שביתת כלי' ומסיק דב"ה ל"ל שביתת כלים ובריי' דכל אשר כו' דא"ל שביתת כלים ב"ש הוא והקש' תוס' ד"ה ולימא כו' מאי פריך ר"י ולימא מר משום שביתת כלי' הלא עדיף לו' הטע' דהשמע' קול ואתיא אפי' כב"ה מלומר משום שביתת כלי' ואתי' כב"ש ולא כב"ה ותי' דר"י לא ס"ל כלל סברת השמעת קול וניחא ליה לו' משום שביתת כלי' אע"ג דאתיא כב"ש דוקא מלומר משום השמעת קול ואתיא אפי' כב"ה והקשו התו' דע"כ רבה לא ס"ל טעמא דב"ש דאוסר כל הני דמתני' שריית דיו ופרוסות מצודות משום שביתת כלי' אלא משום גזירה דלמא יעשה בשבת גופה דאל"כ מאי אצטריך ר' יוסף להביא ראיה דב"ש א"ל שביתת כלי' מברייתא דובכל אשר אמרתי כו' ה"ל להביא ראיה ממתניתין מדאסרו ב"ש כל הני דקתני במשנה א"ו דבהני דבמתניתין י"ל הטעם משום גזיר' עכת"ד הש"ס ותוס' וקשיא למ"א דאכתי לא אצטריך ר"י להביא בריי' דובכל אשר אמרתי כו' אלא ממתניתין דאוסר ב"ש ואי דבמתניתין י"ל הטעם משום גזירה הא גם ברחיי' י"ל דאוסר משום גזרה עכ"פ יהי' טעמיה דב"ש אי משום שביתת כלי' או משום גזרה יש לאסור רחיים דהא גם ברחיי' שייך טעמא דשביתת כלים וטעם גזירה א"ו דברחיי' ליכא איסור תורה אפי' נותן ישראל החטים תוך הרחיי' בשבת ולכן ליכא למגזר ע"ש אטו שבת דהוי גזירה לגזירה. אולם כל האחרוני' הקשו על מ"א בזה דאיך א"ל הטעם ברחיים משום גזירה תקשי קו' הש"ס מוגמר וגפרית מ"ט שרי דאפ"ת דמנח אארע' כדמשני הש"ס דניהו דכה"ג ליכא משום שביתת כלי' מ"מ טעם גזירה שייך בו אע"כ דאתיא כב"ה דלא גזר טעם איסור הרחיי' משום השמעת קול ולכן הוצרך ר"י להביא ברייתא דב"ש א"ל שביתת כלים וא"כ י"ל דגם ב"ש לא גזר ובמתני' דאוסר ב"ש אין שורין כו' וכל הני דאסר ב"ש במשנה גם שם הטעם משום שביתת כלים וכ"כ מהרש"א שם ברש"י. ומפי המנוח מוה' אהרן כ"ץ גיביטש ז"ל שמעתי דהמ"א היה מפרש הא דקתני מניחים מוגמר תחת הכלים וכן גפרית אין הכוונה דעכשיו סמוך לשבת מניח המוגמר על האש אלא שהמוגמר הוא מונח זמן רב קודם שבת על הגחלים אלא עתה סמוך לשבת מניח הגחלים עם המוגמר שעליו תתת הכלים וכ"מ לשון הבריי' וכה"ג ליכא למיגז' דהא כה"ג אפי' בשבת ליכא מלאכה דאוריי' ואינו כ"א איסור דרבנן וא"כ ליכא למיגזר ע"ש אטו שבת דהוי גזרה לגזרה אבל אי הטעם משום שביתת כלי' לולי דמשני דמנח אארעא מקשה הש"ס שפיר מוגמר וגפרית מ"ט שרי וע' בחדושי בע"ה במס' שבת כתבתי בע"ה יישוב באריכות:

ועיין בתוס' פ"ק דע"ז שר"ת רצה להתיר בנין בית בקבלנות אפי' עושה הגוי בשבת וכ' עוד אפי' שמפורס' דהא רחיי' ג"כ מפורס' ואפ"ה לב"ה שרי ור"י דחה דשאני רחיים דהמים טוחנים ולא עבד גוי מעשה בידי' משא"כ בנין שהגוי עושה מעשה בידי' עכת"ד ומזה לכאורה מוכח דלא כמ"א דאי כמ"ש מ"א דאין בנתינת חטים לרחיים איסור תורה א"כ ה"ל לר"י לחלק בין בנין לרחיים דבבנין איכא איסור תורה וברחיים ליכא רק איסור דרבנן אע"כ גם רחיים הוי איסור תורה אלא דיש לדחות אדרבה זה כוונת ר"י באמת דשאני רחיים דהמים טוחנים כו' וא"כ אפילו בישראל ליכא איסור תורה משא"כ בנין שהגוי עושה מעשה בידים והוי כה"ג בישראל איסור תורה:

מיהו ממ"ש סי' שי"ז בשם התוס' שהקשו לב"ש דס"ל אין פורסין מצודות אא"כ נצודו מבע"י דגזר ע"ש אטו שבת כנ"ל והא אפי' פורס מצוד' בשבת ליכא איסור תורה דהא בשעת פריסה אינו צד ולא עביד מידי ותי' דחיישי' בשעת פריסה יכנס חיה לתוך המצודה דהוי איסור תורה עכת"ד והא אפי' כה"ג ליכא איסור תורה דהא בפריסה ליכא איסורא ומה שהחיה נכנסת לתוכה הא איהו לא עביד מידי דהא החי נכנסת מאליה אע"כ גם כה"ג אסור מן התורה וה"ה ברחיים דניהו דהנתינה לתוך הרחיי' לא עביד מידי והטחינה הוא ע"י המים מ"מ כיון דמיד בשעה נתינת החטי' המים טוחנים חייב:

דומיא דמדביק כו' שנראה מדברי התוס' שם דאפי' לא הפך הפת ולא עשה שום דבר בפת משעה שהדביק' אע"פ שנאפ' ממילא מ"מ חייב:

א"כ כשאומר לגוי כו' מן מ"ש ועיין בתוס' בספ"ק דע"ז כו' עד א"כ כשאומר כו הוא כעין הגה כדרכו אבל העיקר נראה בעיני כמ"ש תחלה דברחיי' ליכא איסור כמ"ש מדברי תוס' דשבת דף י"ח והעיקר שמצא כן להדי' בסמ"ג וסמ"ק וכל הראיות שהביא נראה דהתו' ס"ל דחייב ברחיים לא נמצ' הדבר מפור' ויש סברות לחלק בין רחיי' עז"כ א"כ כשיאמר לגוי הוי שבות דשבות דהא אפי' עביד ישראל אין בו אלא שבות:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **במקום כו'**. כיון דאיכ' פלוגת' בין הפוסקים אי קיי"ל כרבה דחייש לשמיעת קול אפי' במקום פסידא או קי"ל כר"י דלא חייש כלל להשמעת קול אפילו היכ' דליכ' פסידא לכן היכא דאיכא פסידא סמכינן על הפוסקים שפסקו כר"י דלא חייש להשמעת קול:

והע"ש לא ידע כו' דס"ל דרבה דחייש להשמעת קול מ"מ במקום דאיכ' פסיד' מודה דלא חיישי' ומזה הוליד קושיא בתוס' דלית':

סעיף כג
(**ס"ק כג**) **במחטו כו'** אבל בבגדו כו'. דאפי' בשבת ליכא חיוב חטאת דאין דרך הוצאה בכך ואפי' אומן דרך אומנתו מ"מ פטור וא"כ בע"ש הוי גזירה לגזירה:

סעיף כד
(**ס"ק כד**) **בתפילין בראשו**. כ' כן לאפוקי מדעת הרב"י וכמו שסיים סס"ק זה דלא כב"י והוא דהרב"י לית ליה בתפילין הטעם משום דאסור להסיח דעתו מהן ת"ל כיון דהן בראשו ה"ל כמחט בבגדו דאין דרך הוצאה בכך ואפי' בשבת ליכא רק שבות ויהיה מותר בע"ש ועוד בתפילין ליכא חיוב' אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפלין מ"מ כיון שהם דרך מלבוש ליכא חיובא כדאית' בשבת לכן הוכיח דמיירי בתפילין בידו דהוי דרך הוצאה וגם אינו דרך מלבוש וב"ח וט"ז השיגוהו דא"כ היכי מתיר מטעם איסור היסח הדעת דהיכ' מצינו איסור היסח הדעת כשהן בידו דהא ילפינן איסור היסח דעת בק"ו מציץ דאסור להסיח דעת ממנו והיינו דוקא כשהציץ על מצחו כדכתיב והיה על מצחו תמיד ודרשינן שלא יסיח דעתו והא כתיב על מצחו אבל כשאינו על מצחו אין בו משום היסח הדעת וה"ה בתפילין לכן תי' מ"א דמיירי כשהן בראשו וא"ש טעם דאסור להסיח כו' ולא סגי בטעם דאפי' בשבת אינו רק איסור דרבנן וא"כ אין לאסרו בע"ש דהוי גזירה לגזירה. ע"ז תי' מ"א דליכא רק חד גזירה דחיישינן שמא בשבת יטלן מראשו ויעבירם בידו דאיכא איסור תור' והשתא ליכ' רק חדא גזירה שמא ישכחם בראשו בשבת ושמא יטלן מראשו ויתפסן בידו לא מקרי גזירה דהוי קרוב לודאי דכן דרכן של ב"א שצריכים לפנות ועי"ז יצטרך להסירו מראשו ולכן הוצרך לטעם דאסור להסיח דעתו:

סעיף כה
(ס"ק כה) שאינו שוכחן כו' כמ"ש סי' מ"ד ע"ש במ"א ס"ק ב':

סעיף כו
(**ס"ק כו**) **למשמש כו'** דאפי' לדידן דל"ל ר"ה ור"ל שיש גם למבוי לחי וקורה וגם ערבו ונשתתפו דמותר להוציא ולטלטל אפי' הכי מצוה למשמש:

סימן רנג

סעיף א
דע שיש ענין שהייה וענין חזרה. ושהה מיקרי שנותן תבשיל מערב שבת ע"ג כירה לא דרך הטמנה ומניחו עומד ע"ג כירה ובשבת נוטל מכירה. וחזרה מיקרי כשהניחה מע"ש ע"ג כיר' ובשבת נוטלו מהכירה ורוצה להחזירה שנית ע"ג כירה (זהו עיקר דין חזרה

אבל יש עוד ענין חזרה כמבואר בש"ע) ופליגי חנניא ורבנן דחנני' ס"ל אם התבשיל כבר נתבשל כמאכל ב"ד מותר לשהות' על גבי כירה אפי' אינה גרופה וקטומה וחכמים ס"ל דאסור אם אינה גרופה וקטומה אא"כ נתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו ובריש פרק כירה תנן כירה שהסיקוהו כו' בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר ומבעיא להש"ס האי לא יתן דתנן רוצה לומר ישהה אא"כ גרוף וקטום ואתיא כרבנן דחנניא. או לא יתן ר"ל לא יחזור אבל שהייה מותרת אפי' אינו גרוף וקטום ואתיא כחנניא ולא אפשיטא האי בעיין ופסקו הרי"ף ורמב"ם והעומדים בשטתם לשהות תנן וכרבנן דחנניא ורש"י והתוס' פסקו להחזיר תנן אבל לשהות מותר כחנניא והן השני דיעות שהובאו בש"ע דעה א' הוא דעת הרי"ף ורמב"ם והי"א הוא דעת רש"י ותוספות הנ"ל:

סעיף ב

(**סק"ב**) **שהו'** **חי כו'** אלא א"כ נתבשל כל צרכו קודם השבת עכ"ל וגם בעי' שיהיה מצטמק ורע לו כמ"ש בש"ע:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שכיסה כו'** רק בקטימה כ"ש וכ' בס' ת"ש דודאי צריך לקטום כל הגחלים דלא עדיף קיטום מגריפ' שצריך לגרוף ולהוציא כל הגחלים וא"כ ה"ה דצריך לקטם כל הגחלים ומ"ש מ"א דסגי בקטימה כ"ש ר"ל דא"צ ליתן עליו אפר הרבה עד שיהיה הכיסוי רב אלא די בכיסוי קלוש ודק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **חתיכה כו'** אבל ירק לא מהני. הא דלא העמיד מ"א דבריו לעיל על מ"ש המחבר או כשהוא חי משום דאין כוונת מ"א לאפוקי מדעת הרמב"ם בפי' המשנה הביא' הרב"י וגם הט"ז דס"ל אפי' נתן בה ירק חי סגי אע"ג דירק חי יוכל להתבשל בלילה וא"ל שמא יחתה מ"מ מותר כיון שעשה מעשה מוכיח שמסיח דעתו ל"ח שיחתה אבל אנן לא קי"ל כוותיה בהא וע' בהרב"י ובמ"ש מ"א לכן העמיד מ"א דבריו פה משא"כ לעיל שכ' המחבר או שהוא חי ור"ל שכל הקדיר' מלאה מדבר חי ובזה גם הרמב"ם מודה דצ"ל דוק' בשר דאי כל הקדירה מלאה ירק חי ודאי יש לחוש שיחתה כיון דלא עביד מעשה המוכיח שהסיח דעתו:

סעיף ה

(**סק"ה**) **לסמוך כו'** עכ"ל הרמב"ם פ"ג מהלכות שבת:

דהאי בעיא בגמ' כו' ר"ל דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל כהרי"ף לשהות תנן כנ"ל וא' מראיותיהם מדאבעי' לן שם מהו לסמוך בה תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך בה ש"ד

או דלמא לא שנא ובעי למפשט מדתנן שני כירות המתאימות (והוא מ"ש רמ"א בהג"ה) א' גרופה ואחד שאינה גרופה משהין ע"ג גרופה כו' ומדמשהין ע"ג גרופ' אע"פ שסמוכה לאינ' גרופה שבצדה אלמ' דסמיכה מותרת ודחי שא"ה כיון דמדלי ר"ל כיון דהקדיר' עומדת למעלה מן הגרופה ומשאינה גרופה ושליט בה אוירא ועדיין לא שמענו אם סמוך לצדי התנור והקדירה עומדת ע"ג קרקע ולבסוף פשט מברייתא אחרת דסמיכה מותרת וא"כ ע"כ צ"ל לשהות תנן דאי להחזיר תנן אבל לשהות מותר אפי' אינו גרוף וקטום מאי קמבעי ליה בסמיכה תוכה וגבה כו' הא אפי' תוכה וגבה מותר וא"ל דהאיבעי' היה בסמיכה דחזרה וא"ש תוכ' וגבה הוא דאסור א"כ היכי פשט משתי כירות המתאימות דמשהין ע"פ גרופה כו' ואיך בא לפשוט סמיכה דחזרה להתיר מדשרי סמיכה דשהיה דהא ודאי חזרה חמור' משהיה אע"כ דהאבעי' בסמיכה דשהי' אלמא לשהות תנן והחולקים דחו דלעולם האבעי' בחזרה דסמיכה ואפי' הכי פשט שפיר מסמיכה דשהיה דהא בריי' דשתי כירות כו' כרבנן דחנניה דהא אסרו לשהות ע"ג שאינה גרופה א"כ פשט מסמיכ' דשהי' לרבנן לסמיכ' דחזרה לחנניה דהא שהיה לרבנן י"ל דין חזרה לחנניה ולפ"ז דברי הרמב"ם דאין סומכין בשבת א"ש לפי שטתו דהא האבעיא ופשיטות דסמיכה מותרת היינו בסמיכה דשהיה והיינו מבע"י אבל סמיכה דחזרה היינו בשבת לא הוזכר בגמ' להתירא וכיון דהרמב"ם ס"ל דאין ללמוד היתר סמיכה דחזרה מסמיכה דשהיה לכן ס"ל דבשבת אסור להחזיר לסמוך אבל לסברא ב' כו' דהא הי"א ס"ל להחזיר תנן וע"כ צ"ל לדידהו דהאיבעיא דסמיכה הוא בסמיכה דחזרה ואפ"ה שפיר פשט כנ"ל ופשט דסמיכה מותרת ע"כ היינו אפי' סמיכה דחזרה והיינו בשבת:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** ולסברא ב' כו' מסמיכה בשבת כנ"ל בס"ק שלפני זה:

וקפשיט ליה מהאי. א"כ דיניהם שוין והא דהוצרך מ"א לראיה ע"ז כיון דכבר כ' בס"ק שלפני זה דלסברא ב' אפי' סמיכה בשבת שרי א"כ כ"ש שתי כירות המתאימות דקיל מסמיכה כמו שדחי הש"ס כיון דמדלי שליט בי' אוירא כנ"ל אלא דקושיא זו הקשה גם הט"ז על רמ"א לאיזה צורך העתיק דין דשתי כירות כו' הא הוי כ"ש מסמיכה. ואחרונים תי' ניהו דהש"ס דחה כיון דמדלי כו' וי"ל דסמיכה חמירא ה"ה דיש ג"כ סברא להיפך די"ל דסמיכה קילא משתי כירות המתאימות ובס' ת"ש שכתב הטעם די"ל שתי כירות איכא תרתי דעומדת ע"ג גרופ' וסליק לה עכ"פ הבלא וגם היא סמיכה בצד כירה שאינה גרופ' ע"ש א"כ מה"ט גם מ"א הוצרך לאשמועי' דבריו:

סעיף ח

(**סק"ח**) **אפי' כו'** מפני שהגורף כו' רצה ליתן טעם למה החמירו בתנור לאסור אפי' גרוף ניהו דתנור חומו הרבה יותר מכירה ויש לחוש בו יותר שמא יחתה מ"מ כיון דגרוף התנור ואין גחלים בתנור א"א לחתות עז"כ מפני שהגורף כו':

סעיף ט

(**סק"ט**) **אפי' ע"ג אפי' בשבת**. דל"ת דרמ"א קאי דוקא על דברי המחבר דאיירי בסמיכה קמ"ל דאפי' ע"ג כו':

כ"מ בגמ' דף מ' ע"ב ת"ר מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה כו' והובא בש"ע סי' שי"ח סעי' י"ד ע"ש:

ואפשר דאפי' אינו גרוף כו' דהא בסי' שי"ח הנ"ל מניחו כנגד המדורה אלא שיש לדחות כמ"ש הרא"ש פ' כירה סי' יו"ד דגבי מדורה דקתני נגד המדורה ולא קתני אצל המדורה משמע דצריך להרחיק מן המדור' וא"כ א"ל הכירא ולכן לא גזרו:

מיהו בסעיף ה' משמע כו' חוזר על תחלת דבריו שהתיר בגרוף אפי' ע"ג וע"ז כ' מיהו בסעיף ה' משמע דעכ"פ לתוכה אסור אפי' גרוף וקטום וע"ש מ"א ס"ק ל"ה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ותנורים כו'** אלא תנור של נחתומין וסיים הר"ן ותנור של נחתומין מפרש בפ' לא יחפור דף כ' ומובא בח"מ סי' קנ"ח וכ' שם הרשב"ם הטעם לפי שהנחתום אופה בה תדיר חומו יותר משאר תנורים:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אסור כו'** משום דס"ל כר"מ אבל אנן קי"ל כו' רצה לומר לדידן גם הגמ"ר מוד' דגם לאחריני אסור. אולם דברי מגן אברהם הם קצרים כדרכו לכן צ"ב קצת. בדף ל"ח איתא איבעיא להו שכח קדרה על גבי כירה ובשל' בשבת מהו ודרש רב חמא בר אבא תניא המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אבל בשהיה אין חילוק בין שוגג למזיד ומסיק דאפי' בשוגג אסור ומסיק הטעם משום שראו כי רבו המערימים ושוהים במזיד ואומרים שוכחי' היינו לכן גזרו גם על השוגג משא"כ במבשל ליכא למיחש שיעשה במזיד כו' דלא נחשדו ישראל על השבתות משא"כ איסור שהיה דקיל בעיני הבריו' ומבשל פליגי ר"מ ור"י הובא כמה פעמים בש"ס בחולין דף ט"ו ובב"ק ובכתובות דר"מ ס"ל בשוגג יאכל אפילו המבשל ואפי' בשבת מזיד לא יאכל בין הוא בין אחרים ולמוצאי שבת מותר אפי' לדידיה ור"י ס"ל בשוגג כדא"ל ר"מ במזיד ובמזיד ס"ל דבשבת אסור אפי' לאחרים. אבל במוצ"ש לא אסור אלא לדידיה והיינו עולמית אבל לאחרים שרי

במ"ש כן פירשו התוס' במקומות הנ"ל וא"כ לאסור לאחרים בשבת ליכ' פלוגתא בין ר"מ לר"י וגם ר"מ מודה דגם לאחרים אסור בשבת ולא פליגי כ"א במ"ש דלר' מאיר אפי' לו מותר במ"ש. ולר"י לו לעולם אסור וכיון דבשהיה גזרו על השוגג אטו מזיד שלא יערים א"כ גם לר"מ ראוי לאסור שהה בשוגג אפי' לאחרים ביום השבת כמו לר"י ואיך תלה מ"א מחלוקת הטור והג"מ בין אי קי"ל כר"מ או כר"י אולם בדברי הג"מ הדברים מבוארים שכ' וז"ל ונ"ל הא דאסרינן בשכח כו' ה"מ לדידיה אבל לאחרים שרי אפילו בו ביום דמן הדין הוי ליה להתיר בשכח אפי' לדידיה כמו המבשל בשבת בשוגג דקי"ל כר"מ כו' והא דאסרינן בשכח משום גזרה כדאמרי' משרבו עושים מזיד ואמרו כו' חזרו וקנסו גם על השוגג וכיון דאסרינן לדידיה אע"ג דשרי לאחריני תו ליכא למיחש דלמא יניחו במזיד ויאמרו שוכחים אנחנו דאין אדם חוטא ולא לו עכ"ל הג"מ. וטעם זה ניחא לר"מ דס"ל במבשל בשוגג אפי' לדידיה שרי דס"ל דלא קנסו שוגג אטו מזיד. אלא בשהה אסור גם בשוגג מחשש הערמ' וא"כ די במה שאסור לדידיה וכמ"ש בהגמ"י משא"כ לר"י דגם במבשל אוסר בשוגג ואע"ג דמבשל ליכא למיחש לערמ' דלא נחשדו ישראל על השבתות מכל מקום אסרו בשוגג מטעם קנס דסבירא ליה קנסו שוגג אטו מזיד כדאיתא בגטין דף נ"ג ע"ב ע"ש דבהא פליגי ר"מ ור"י אי קנסו שוגג אטו מזיד. וכיון דר"י סבירא לי' במבשל בשבת בשוגג אסור אפילו לאחרים ע"כ דגם זה בכלל הקנס דאפי' לאחרים אסור וא"כ גם בשהה בשוגג ניהו דאפי' היינו מתירים לאחרים מכל מקום ליכא חשש הערמה. מכל מקום אסור גם לאחרים משום קנס:

ולב"ב. פשיטא דאסור ואפי' הג"מ י"ל דמודה. וע' בי"ד סי' צ"ט בט"ז ס"ק י' שכ' בשם רש"ל הא דקי"ל שם המבטל איסור במזיד אסור לו ולמי שנתבטל בשבילו אבל לאחרים שרי מ"מ לבני ביתו אסור

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **דינו כו'** שכבר היה ראוי לאכול ר"ל אע"ג שע"י חזרת הגוי נהנה הישראל דעי"ז יצטמק והא מצטמק ויפה לו מ"מ אין זה הנא' גמורה. עס"ס רע"ו מבואר שם אם היה נר בבית ישראל. ובא הגוי והדליק עוד נר אחר מותר להשתמש לאור שהדליק הגוי כל זמן שנר הראשון דולק דהא בלי נר שהדליק גוי היה יכול להשתמש לאור נר ראשון אע"ג דע"י שדולק גם נר הגוי רואה יותר בטוב מ"מ אין זה הנאה גמור' ודומה לדין דהכא:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **החזיר' כו'** דבהגמ"ר משמע כו' הובא לשונו בהרב"י וטעמו דאי' בשבת דף ל"ח בעי מיני' מרחב"א שכח קדרה ע"ג כירה בשבת מהו כו' נפיק ודרש המבשל בשבת

בשוגג יאכל ובמזיד לא יאכל ובשהה ל"ש מזיד או שוגג תרווייהו אסירי כן מסקינן שם ובתר הכי אמרי' עבר ושכח מהו (כ"כ הרב"י שהיה גרסת הרי"ף ורמב"ם) ולא אפשיטא וס"ל דאזלינן לקולא כיון דהוא איסור דרבנן וכוונת איבעיא שניה ס"ל לרי"ף ורמב"ם דהיא כאבעיא א' אלא הא דפשט אבעיא א' לאסור אפי' בשוגג היינו דוקא בלא בישול כ"צ ואבעיא שניה היתה אם בישל כ"צ אלא שמצטמק ויפה לו אי גם כה"ג אסור בשוגג מחשש שמא יערים ויעשה במזיד וכיון דלא אפשיטא ואזלי' לקולא לכן כ' בש"ע דפסק כוותייהו בלא נתבשל כ"צ אפי' שוגג אסור והיינו אבעיא א'. אבל מצטמק ויפה לו דהיינו אבעיא שניה מותר דבזה אזלינן לקולא אבל במזיד אפי' מצטמק ויפה לו אסור דהא נסתפק הש"ס לאסו' מצטמק ויפה לו אפי' שוגג שמא יערים במזיד ויאמר שוגג הייתי מוכח עכ"פ דמזיד אסו' אבל הג"מ ס"ל דהא דפשט אבעיא א' לאסור אפי' שוגג מיירי בכל גווני אפי' רק מצטמק וי"ל ופי' אבעי' שניה לא כהרי"ף ורמב"ם אלא כמפרשי' אחרים הובא גם בהרב"י ורמ"א הכריע בשהה התיר מצטמק ויפה לו כדעת הרי"ף ורמב"ם ובחזרה דחמירא (דלא כהג"א) הכריע להחמיר כדעת הגמ"ר:

דלאחרים שרי כו' אבל לבני ביתו נלע"ד דאסור כמ"ש מ"א ס"ק שלפני זה דדין עצמו יש להם:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **וי"א שכל כו'** וא"כ מוטב כו' ר"ל ניהו שכ' רמ"א ונהגו להקל כסברא אחרונה מכל מקום מהיות טוב כו' ראוי להושיב הקדרה סמוך לחשיכה ודין חי יש לו ומותר אפי' לדעה קמייתא:

דמשום הפשטידא (**שקורין בראטלינ"ג**) **כו'** ואם יש בה גם בשר חי נראה לכאורה דמותר כמ"ש ר"ס זה וע' לקמן סי' רנ"ד:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **כמאכל כו'** ע' סי' רנ"ד כו' דפסק שם להחמיר דבעינן דוקא חצי בשולו:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מגולה כו'** דלא מיקרי הטמנה כו'. ר"ל ניהו דרמ"א חולק על המחבר דס"ל הטמנה ע"ג גחלים אסור דה"ל מטמין בדבר המוסיף הבל דהא הגחלים מוסיפים הבל ורמ"א ס"ל כיון דהקדרה מגולה למעלה לא מיקרי הטמנה. וכי היכי דלא תקשי ניהו דהקדרה עצמה מגולה מ"מ הא עומדת בתנור והקדרה מוקפת ע"י התנור מכל צד וגם למעלה וגם פי התנור מוקף וסתום וגם מוסיף הבל ע"י הגחלים ויאסר וע"ז כתב הואיל ואין דופן הקדרה דבוק לדופן התנור ויש אויר ביניהם לא מיקרי הטמנ':

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מותר כו'** בד"מ כ' כו' מביא המקור שממנו נובע הגהת רמ"א. ובזה נבין כוונת רמ"א באיזה ענין מתיר. וז"ל הרב"י בסי' שי"א. והרמב"ם כ' כו' דבר"פ כל הכלים תניא פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מקצתה מגול' ר"ל מן הפגה ומן החרר' מטלטלין אותה שתופס את המגולה ומוציאה אע"ג דמזיז בזה התבן והגחלים והם מוקצים מ"מ זה עדיף אפי' מטלטול מן הצד ואם אינ' מגול' כלל אין מטלטלין אפי' ע"י תחיב' כוש וכרכר דה"ל טלטול מן הצד ואסור ר"א בן תודאי או' אפי' אין מגולה תוחב בכוש וכרכר והן ננערות מאיליהן דס"ל טילטול מן הצד לא שמי' טלטול ופסק ר"נ שם כר"א בן תודאי והכי קי"ל וכ' רש"י בעירובין והוא שכבו עכשיו הגחלים דאל"כ מתוך שמתהפכים הגחלים מכבה העליונות ומבעיר התחתונות הביאו ה"ה פכ"ה מהלכות שבת וכ' על זה הרב ב"י וז"ל והרמב"ם כ' וחררה שע"ג גחלים ולפי דבריו אפי' בלא כבו נמי מתוקמא שפיר שמאחר שאינה טמונה אינו חותה בגחלים בנטילת החררה:

אלא שמנענין כו' ובריי' דקתני שטמנה בגחלים לא טמנה קאמר אלא שהניחה ע"ג גחלים אלא דאיידי כו' עכ"ל הרב"י:

וא"כ ה"ה בקדרה כו' זהו מדברי מ"א כיון דרמ"א יליף התירא דהכא מסי' שי"א אין להתיר יותר משם דוקא בעומדת ע"ג גחלים אבל לא בטמונה בגחלים:

וז"ל המרדכי כו' הביא ראיה מהמרדכי דע"כ גם המרדכי ס"ל הכי לחלק בין ע"ג ובין טמונה דאל"כ סותר את עצמו דבר"פ כירה מתיר לישראל להסיר הקדרה מן הגחלים ובפ"ד אוסר אם הגחלי' סביב לקדרה וע"כ צ"ל מה שהתיר ר"פ כירה היינו דוק' בעומדת ע"ג גחלים:

כדאי' בכריתות ד"כ:

ועסס"י זה ר"ל אע"ג שעל ידי ישראל אסור התירו ע"י גוי ה"ט כיון דאין דעת המסיק להבעי' או לכבות מ"מ אסור דהוי פסיק רישיה כו' ואמירה לגוי דהוי שבות ובשבות זה שלא נעשה על ידי ישראל מותר היכי שאין האיסור רק משום פסיק רישיה אע"ג שפסק מ"א בסי' שי"ד דאפי' באיסו' דרבנן היכי דהוי פסיק רישיה אסור דלא כת"ה מכל מקום שבות דאמירה לגוי קיל וכן כתב מ"א סי' זה ס"ק מ"א:

וכ"מ ברש"י ס"פ ב"מ דף ל"ה ע"ב אהא דתנן שש תקיעות היו תוקעין בע"ש כו' התחיל לתקוע תקיעה ג' סילק המסלק והטמין המטמין. ופירש"י סילק המסלק קדרות העשויות להסתלק למאכל הלילה. והטמין המטמין את הראוי למחרת עכ"ל והא דהוצרך המ"א להביא ראיה מדברי רש"י ולא מדברי הש"ס גופה יש לו' על פי מ"ד בדף ל"ד ע"א אמר

רבא מ"מ אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא ימצא הקדירה צוננת וירתיחה. ופריך א"ה אפי' בין השמשות נגזר א"ל סתם קדרות בין השמשות רותחות ופי' רש"י שסמוך לבין השמשות מעבירן מעל האור וליכא למיחש שמא כצטננה וירתיחה עכ"ל. ואם כן מדברי הש"ס דאמר סילק המסלק והטמין כו' ליכא להוכיח דשבת אסור לסלק די"ל דסילק כו והטמין חדא מילת' ואורח' דמלתא נקט דמה"ט מותר להטמין בה"ש דאז סתמא הן רותחות כיון דעד סמוך לב"ה הן עומדים ע"ג האש וסמוך לבה"ש מסלקן כדי להטמין ולכן אמר סילק המסלק כדי שיטמין המטמין אבל לעולם גם בשבת מותר לסלק. ולכן הוצרך להביא ראיה מדברי רש"י שפי' שהן שני ענינים. והיינו סילוק פירושו אותו מאכל ששייך לסעודת הלילה. והטמין מה שצריך למחרת. ומדהוצרך לסלק מה שהוא צריך ללילה ולא המתין לסלק עד הלילה דהא אינו מטמינה. אע"כ דבלילה אסור לסלק והיינו כשטמונה בגחלים:

רותחות שהיד ס"ב דכן דעת הרב"י בסי' שי"ח דאף על גב דקיי"ל אין בישול אחר בישול מכל מקום אם נצטנן מרתיחתו דהיינו שעכשיו אין יד סולדת בו יש בו משום בישול אחר בישול דכבר אזיל ליה בישול הראשון כיון דשוב אין היד ס"ב:

ונהגו להקל כו' דלא כב"ח שכתב אפי' לפי שנהגו להקל בלא נצטנן אפי' אין היד סולדת בו מ"מ אין בישול אחר בישול מכל מקום אסור משום איסור חזרה וע' ס"ק כ"ו:

סעיף כ

(**ס"ק כ'**) **ועודה כו'** דהרב"י ס"ל כו' בא לישב מה הוסיף רמ"א על דברי המחבר שכתב ולא הניחה ע"ג קרקע. אבל הניחה על גבי קרקע כו' דכל אלו הם איבעיות דלא אפשטא. ופסק הרב"י כהפוסקים דס"ל כיון דמדרבנן הוא אזלי' בספיקו לקולא. אבל רמ"א ס"ל כהפוסקים לחומרא:

וה"ל כמושיב כו'. ר"ל דבטלה שהיה קמיתא ואין לו דין חזרה:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ודעתו כו'** והרב"י ס"ל כו' וטעם מחלוקת ע' בהרב"י:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **על גבה כו** דאפילו תלה כו' לתוך אויר כו ר"ל שהקדרה רחבה למעלה וקצרה למט' ועי"ז שהיא קצרה למטה נכנס לתוך התנור אבל קצה העליון שהיא רחב אינו נכנס לתוך התנור ותלה באויר ועי"ז אין שולי הקדרה נוגעים בתחתיות התנור לאפוקי מהפוסקי' דס"ל דגם כה"ג מיקרי הטמנה. אלא אם כן הקדר' רחבה למטה עד שאינו

נכנס כלל לתוך התנור ויושב למעלה על שפת התנור או מניח כיסוי ע"פ התנור ועליו מושיב הקדרה:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **אסור כו'** דה"ל התחלת הטמנה וכתב על זה הט"ז דוקא במכוסה למעלה אבל כשהיא מגולה למעלה א"ל דין הטמנ' כמ"ש רמ"א לעיל ושרי אבל כשמכוסה למעלה דהוי הטמנ' אסור כמ"ש ס"ק כ"ג דגם מכירה לטמינה אסור:

סעיף כו

(**ס"ק כ"ו**) **סמוך לברכו ובגמרא ס"פ כו'** ר"ל דין איסור סמוך לחשיכה הוא מדברי הרא"ש פרק כירה סק"ב מוכיח כן מדברי ב"ש וכתב הטעם אי שרינן סמוך לחשיכה יעשה כן גם אחר חשיכה ואז א"ל שמא יחתה. וכולה חדא גזרה והגמ"ר הוסיפו לאסור סמוך לברכו דהוי קבלת שבת לדידן כמ"ש מ"א ס"ס רס"א וע"ז כ' מ"א דמדברי רש"י והר"ן וה"ה משמע דלא כותייהו דאיתא התם דף ל"ט ע"ב התחיל לתקוע תקיעה ג' סילק המסלק כו' ושוה' כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת. ופי' רש"י להדביק פת בתנור ועדיין יש שהות כדי שיקרמו פניה שהיו ממהרים התקיעות כדי להוסיף מחול על הקדש ותוקע ומריע ותוקע ושובת חל שבת עליו עכ"ל רש"י. הרי מיד אחר הדבקת פת היו תוקעים ושובתים משום תוס' שבת הרי דתקיעה ד' שהיו מיד אחר הדבקת פת דינה כמו ברכו לדידן. ואפ"ה סגי כשמדביק הפת סמוך לתקיעה. אע"ג דא"א שיקרום פניו קודם התקיעה ד' די במה שקורם פניו קודם חשיכה. ואע"ג שאם אינו קורם קודם חשכה אסור אם קורם בשבת דגזרינן שמא יחתה. מ"מ אם קורם אחר תוס' שבת ל"ל בה כיון שהוא קודם חשכה אע"ג דאיכא למיחש אם יקרום אחר ברכו דהיינו תוספת שבת יחתה אז והחתוי יש בו איסור משום תוספת שבת מ"מ לא גזרינן:

דהא לא אסור מדאורייי' אע"ג דלי"א שהביא המחבר בסי' רס"א שצריך להוסיף מחול על הקדש והוא דעת הרי"ף והרא"ש יש בו איסור עשה ולרמב"ם אפי' איסור דרבנן ליכא. לכן העתיק באמת בספר ת"ש דברי מ"א הללו דהא ליכא אלא עשה והמ"א א"ל דס"ל אפי' לרי"ף ורא"ש דאיכא עשה בתוס'. מ"מ כיון דהתו' ל"ל שיעור ואפילו כל שהוא סגי רק שיהיה לו שיעור. א"כ מה שמוסיף יותר על אותו שיעור הקטן אינו אלא מדרבנן ולהכי ל"ל שבאותו שיעור קטן יחתה כיון דזמן מועט הוא לא חיישינן ויותר התו' רק מדרבנן מש"ה ל"ג אע"ג דאיסור החתי' בתוס' שהי' מדרבנן אינו אלא משום גזרה ולא שאסור מדרבנן מצד עצמו. כ"ש כו' דהיא גופי' כו'. ר"ל מה שאסר הרא"ש

סמוך לחשיכה בשבת אסור שמא יחתה כו' אף ע"ג דכ' הרא"ש דכולה חדא גזירה. מ"מ אין להחמיר לאסור גם סמוך לברכו דהא סמוך לברכו אין לגזור שיעשה כן בשבת דדוקא סמוך לשבת גזרינן אטו שבת דמחלפי אבל סמוך לברכו לא מחליף בשבת. ול"ל כ"א אחר ברכו וכה"ג לא גזרינן. כמו שהוכיח מהדבקות פת. ובס' תו' שבת תמה איך השוה מ"א דין דהכא דהוא ענין חזרה להדבקת פת שהוא דין שהיה והלא בהרבה דברי' החמירו בחזרה יותר מבשהיה ולענ"ד כוונת מ"א להוכיח רק כמו דלא גזרינן סמוך לברכו אטו אחר ברכו בדידיה דהיינו מדין שהי' ה"ה דאין לגזור בחזר' בזמן ההוא. דזמן ההוא קודם עם מאחריו ולא מחלפי כ"ה כן י"ל:

ועוד י"ל והוא העיקר דהי' מביא ראי' משהי' ע"פ רש"י לחזרה שכ' הרא"ש והגמ"ר והא לרש"י אותו זמן חזרה של הרא"ש וכ"ש של הגמ"ר מותר דהרא"ש כ"כ לפמ"ש כפירש התוס' דהא דאמר רש"י בדף ל"ח ע"ב לדברי האומר מחזירין ומחזירין אפי' בשבת דר"ל ל"מ בחול (דהיינו שהוא סמוך לשבת ע"כ שאם נצטנ' כו') ודאי מחזירין אלא אפי' בשבת גופי' ג"כ מחזיר אבל רש"י מפרש מאי דאמר ר"ש מחזיר אפי' בשבת דר"ל בליל שבת ודאי מחזיר אלא אפי' ביום השבת ג"כ מחזיר וא"כ לרש"י אין איסור כלל בחזרה סמוך לחשכ' או סמוך לברכו אלא מרש"י כפי מאי דס"ל לענין שהי מיני' יליף מ"א לענין חזרה דהרא"ש והגמ"ר והרי חזינן דשהי' דרש"י חמיר' מחזרה של הרא"ש והגמ"ר דהא בשהי' דרש"י אין חולק ובחזר' דהרא"ש והגמ"ר רש"י חולק עליו. וא"כ ניהו דבעלמא חזרה גמורה חמירא משהיה מ"מ ס"ל למ"א דבחזרות של הרא"ש לא נחמיר יותר משהיה דרש"י כ"א מה דמצינו בהדיא דחמיר:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **טוב להחמיר כו'** ע"ג תנור כו' היינו אפי' תנור דידן. דהא לא גרע מכירה שאינה גרופה וקטומה דעכ"פ אסור להחזיר בשבת עליו ולמאן דמחמיר בסמוך לחשכ' או סמוך לברכו א"א באותו זמן דין חזר' י"ל ואסור:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **אפי' כו'** דאל"כ אפי' בשבת שרי כמ"ש סי שי"ח והיינו לפי דעת רמ"א שם וכפי מנהג העולם:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **ישנה כו'** ואף שהרב"י כו' אפשר דמודה כו' ובספר ת"ש כ' ולא ידענא מה מספקא ליה כו' ונראה דסמי מכאן תיבת אפשר עכ"ל. ולענ"ד דא"צ להגיה. דע דתנן במס' ביצה דף ל"ג ע"ב אין מלבנין את הרעפים לצלו' עליהן ביו"ט. וא"ר יוחנן ברעפים

חדשים עסקינן ואסור מפני שמחסמן ר"ל מחזיקי' בהיסק ראשון והוי כעביד כלי בשבת וי"ט וכתבו התוס' יש נזהרים שלא לבשל בתחלה בקדר' חדשה בי"ט ולא היא דהכא מיירי בקדרה ריקנית אבל כשמבשלים בה מאכל ל"ש ביה ליבון רעפים והרא"ש כתב להיפך שמכאן יש ללמוד דאין לבשל בכלי חדשה בי"ט דמחסם ליה דחזי' דמדייתי ואין מחזיקים מים עד שיבשלו בה פעם א'. והרב ב"י שם בסי' תק"ב הביא בשם רבינו ירוחם שכ' בשם התוס' כדעת הרא"ש שאסור לבשל בקדרה חדשה:

וכתב על זה רבינו ירוחם וזה לשונו ונראה דבקדרות שלנו שכל תיקונן וגמר עשייתן היא בבשולן בתנור של יוצרים שאינו אסור וכן עמא דבר עכ"ל רבינו ירוחם ועל זה כ' הרב"י וכן המנהג פשוט היום וכו' עכ"ל הרב"י ובש"ע סי' תק"ב כ' הרב"י וזה לשונו לדידן מותר לבשל בקדרות חדשות בי"ט עכ"ל מדכ' תיבת לדידן משמע דס"ל כרי"ו דטעם ההיתר הוא משום דקדרות שלנו א"צ חיסום ואין חילוק בין מלאים ובין ריקנים ולכן הוקשה למ"א למה הצריך פה שתהא הקדרה ישנה ועז"כ כמסתפק דאפשר דברקנית מודה הרב"י ור"ל דהרב"י לא סמך על סברת רי"ו גרידא אלא בצירוף התוס' דהיינו שהיא מלאה דלדעת התוס' אין בו משום חיסום אפי' בקדרות של זמן הש"ס עכ"פ לסמוך על סברת התוס' בקדרות דידן דאיכא לצרף סברת רי"ו דקדרו' דידן כבר נגמר חסומן בתנור יוצרים ולכן כ' בסי' תק"ב לדידן כו' דאיכא תרתי להתירא:

סעיף לא

(ס"ק לא) ע"פ הכירה דה"ל כירה גרו"ק כו' ושרי להחזיר והכא חזרה היא ולא תחלת שהיה דהא כבר עומדי' ע"ג כירה זו:

וכ"מ סי' שי"ח וע"ש במ"א דעדיף הכא מגרו"ק:

שע"ג תנורים שלנו (**שיש להן דין כירה**) **כו'** כיון שיש מעזיבה כו' והוי כמו שימת קדרה דהכא דהוי כגרו"ק ומ"ש מ"א ע"ג תנורים שלנו שרי ליתן ר"ל להחזיר אבל תחלה שהי' בשבת ודאי אסור. וכ"ז כשהתבשיל חם אבל נצטנן דאית ביה איסו' בישול מבואר הדין בסי' שי"ח:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **יש למחות כו'** א"כ גם כאן שרי דהא עכ"פ שניהם חמין אלא שמא אחד חם יותר מחבירו דא' היס"ב ולא השני. כיון שהקטניות בכלי שני ר"ל אפי' הקטניות ג"כ היס"ב מ"מ דעת הש"ע ליאסר דהא לדעת הש"ע צ"ל דיש בישול אחר בישול כשא' אינו עומד בחמימות הראשון ולכן כשא' היס"ב ולא השני אסור לערבן משום בישול א"כ אפי' הקטניות היס"ב מ"מ כיון דקי"ל כלי שני אינו מבשל אפי' היס"ב עכ"פ צ"ל

דאזיל חמימותו הראשון דהא אינו מבשל לאחרים וכיון שמערה עליהם מכלי ראשון וקי"ל דעירוי מבשל א"כ מערה עליהם רוטב שהיס"ב ומבשל לקטניות. ואפי' שעושים איפכא כו' ר"ל בקטניות ל"ש עירוי דהא בעינן בעירוי שלא יפסיק הקילוח ובקטניות שע"י הבישול מתדבקים זה בזה וגם בלא"ה ל"ש ביה קלוח אלא שנופל כל הגוש בפע' אחת לקער' או יורדים זא"ז ואין מדובקים כלל:

אך יש ליזהר כו' כמ"ש ס"ס שי"ח ומ"א כתב שם דהעולם נוהגים היתר להוציאן בכף ואין חוששין להגס' באותו פעם כיון שא"א בע"א וע"ש בט"ז:

דה"ל כמטמין כו' דס"ל אם מערב צונן בחמין יש בו משום הטמנ' שמפ' מעש' דאנשי טבריה בשבת דף ל"ח ע"ב שהביאו סילון של מים צוננים תוך אמה של חמין כדי שהצוננים יתחממו והיו הצוננים והחמין מתערבים יחד ואסרו להם חכמים וס"ל דמשום איסור הטמנה אסרו להם אבל התוס' ס"ל דכה"ג לא מקרי הטמנה אלא שהסילון של צוננים הי' יותר ארוך מאמה של חמין. והיה בסוף האמה של חמין סילון של צוננים לבד יוצא אלא ע"י שעברו הצוננים דרך אמה של חמין נתחממין וכה"ג דוקא מקרי הטמנה והכי קי"ל לקמן סי' שכ"ו:

ומיהו יש ליתן הקטניות לבסוף לפי שלגבייהו ל"ש עירוי כנ"ל ועדיף מה"ט טפי. לרוטב ואם אין רוטב כו' כצ"ל:

שרי ליתן דבדבר יבש שאין בו מרק אין בו משום בישול אחר בישול אפי' נצטנן:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **פאנד"ש כו'** ואם יש בו שומן כמ"ש סי' שי"ח סעיף ט"ז והיינו משום נולד שנימוח השומן:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **שאסור כו'** ודעת הרב"י נראה לאסור כ"מ קצת בספרו הארוך ס"ס וגם פה בש"ע מדכ' התירא דפאנד"ש ולא כ' רבותא דינו של הר"ן דבר שאין דרכו כו'. אע"כ דס"ל לאיסור והק' בספר ת"ש למה בפאנד"ש התיר הרב"י הואיל והקדרה מפסקת ליתן אפי' לכתחלה ובסעיף ג' כ' המשכים בבוקר כו' אע"ג דהקדר' מפסקת אינו מתיר אלא חזרה אבל לא ליתן לכתחלה דהא הזהיר שלא יניח הקדרה ע"ג קרקע ע"ש מ"ש. ולענ"ד לפי מ"ש מ"א לקמן סי"ח ס"ק כ"ז א"ש שכ' דוקא דבר יבש שאין בו מרק מותר כה"ג אפי' לכתחלה אבל לא בדבר שיש בו מרק אפי' היא חם וא"כ א"ש האי דסעיף ג' דמשמע דמיירי ביש בו מרק וע"ל סי' שי"ח במ"א שם:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **ויש מתירים כו'** ז"ל ד"מ כתב ב"י נהגו להחזיר כו' והיינו בנדון שכ' פה בהג"ה בתנו' שאפו בו והטעם כיון דלא הטמינו בו הבלו מועט ויש לו דין גרוף וקטום ותנור שלנו דין כירה יש לו ומותר בגרוף וקטום להחזיר אלא שהרב"י פקפק על היתר זה דהא גם בזה אין נזהרים ומניחים הקדרה ע"ג קרקע קודם שיתנהו בתנור. וכה"ג חזרה אסורה ואי משום שסמכו על דעת הר"ן שהבי' רמ"א בהג"ה סעיף ב' דבנטלו בשבת אפילו הניחו על גבי קרקע מותר להחזיר עדיין יש לפקפק שהם מחזירים אפי' קדרה צוננת לזה ודאי אסור ועוד הא לא שרינן חזרה כ"א ע"ג ולא לתוכ':

ונראה דבדבר כו' מכאן מתחילים דברי ד"מ:

ודברי ב"י אינן כו'. ר"ל שאינן עיקר להסכים עמו כי אם בדבר צונן:

דמאי דאמרי' בגמ'. דף ל"ח ע"א לתוכה אסור להחזיר. וצ"ע דהר"ן לא כתב היתר זה אלא כשמניח' ע"ג קרקע דשם הטעם שאסור להחזירו כיון שהניח' ע"ג קרקע בטלה שהי' קמייתא והוי כנותנו לכתחלה בשבת אבל אם נוטלו משם בשבת אע"פ שהניחה עג"ק מ"מ לא בטל' שהי' קמיית' אבל איסור תוכה הוא מטעם אחר ואפשר דתוכה יותר י"ל שמא יחתה (ואפי' הוא גרו"ק מ"מ י"ל כמ"ש מ"א סקי"ח) א"כ מה לי אם נטלה מע"ש או בשבת. וזהו דעת המחמירים שהביא רמ"א:

דאפי' הטמינו כו' ומקיל יותר מרמ"א (אפשר גם רמ"א מודה לו) דרמ"א לא התיר אלא אם לא הטמינו. ולבוש מקיל אפי' הטמינו רק שיהי' אחר סעודת שחרית:

לענין היתר תוכ'. ליישב השגת הרב"י הנ"ל:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **שלא נצטנן**. ואפי' בדבר שאין בו מרק כו'. דע"כ הא דאסר בנצטנן אין הטעם משום בישול דהא רמ"א מיירי שאין היס"ב בתנור וא"כ אפי' יש בו מרק אין בו משום בישול אע"כ הטעם כיון דנצטנן אזיל ליה שהי' קמייתא וה"ל כמניח לכתחלה בשבת וה"ט שייך אפי' בדבר שא"ב מרק. ובספר ת"ש הקש' ממ"ש מ"א לעיל ס"ק י"ט בנצטנן לגמרי אסור משום בישול. וכ"כ הטור ור"נ דאפי' באין בו מרק אסור דהוי כנותן לכתחל' בשבת. ולענ"ד י"ל דבס"ק י"ט קאי להשיג ע"ד הב"ח שכ' אפי' לא נצטנן לגמרי אע"ג דאין בו משום בישול מ"מ אסור משום איסור חזרה דהוי כנותן לכתחל' ועל זה חלק מג"א דכמו דאין בו משום בישול דעדיין שם בישול הראשון עליו ה"ה דלא הוי כנותן לכתחל' בשבת ועז"כ אם ניצטנן לגמרי יש בו משום בישול דבטל בישול הראשון וממיל' דיש ג"כ משום דהוי כנותן לכתחל' דבטל' שהיי' קמייתא אלא דשם מיירי לענין בישול

נקט ג"כ איסו' בישול ואפשר דמ"א דס"ל דכ"ה דאיכא משום בישול בטל בישול הראשון ה"ה דהוי כמניח לכתחלה דבטל' שהי' קמייתא:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **להחם כו'** כ' ב"י בשם רשב"א אסור לומר לגוי להדליק כו' והקשה למ"א כיון דמקור דין רמ"א הוא מרשב"א הנ"ל והא רשב"א לא אסר כ"א אמירה לגוי להדליק אבל לא להחם ולמה אסר רמ"א אפי' להחם ועז"כ דכל אחד אזיל לשיטתיה דרשב"א ס"ל אפי' נצטנן לגמרי מותר לישראל לחממו דס"ל אין בישול אחר בישול אפי' נצטנן אא"כ רוצה ליתנו ע"ג האש או ע"ג כירה אז אסור לישראל לעשותו משום שמא יחתה מש"ה הוצרך הגוי לו' שצוהו להדליק דאי לחממו ניהו דע"ג האש אסור בישראל בגוי עכ"פ הוי שבות דשבות דהא הרשב"א ר"ל דאפי' דיעבד אסור וא"כ י"ל דס"ל לרשב"א כמ"ש מ"א בשם מרדכי סס"ק זה דאם צוה לגוי לעשות מלאכ' דרבנן אין אוסרים התבשיל ולכן הוצרך הרשב"א לו' שצוהו לגוי להדליק דאיכא איסור תורה לכך אסו' אפילו דיעבד ומזה יליף רמ"א לדידן דס"ל אפי' להחם בנצטנן לגמרי יש בו משום בישול אחר בישול ויש בו איסור תור' ולכן כ' אפי' להחם אסור דיעבד בנצטנן לגמרי:

ומיהו י"ל אם לא חממו הגוי ע"ג כו'. מאחר שגדולי פוסקים מתירים כו' והם הרשב"א והעומדים בשיטתו ואע"ג דאפי' חממו ע"ג האש לגדולי פוסקים הנ"ל עכ"פ בדיעבד מותר כיון דלדידהו ליכא איסור תורה כו' מ"מ בזה לא רצה מ"א לסמוך עליהם כיון דלדידן איכא איסור תורה וגם לדעת גדולי הפוס' איכא שבות ולדידן ראוי לקנסו לאסור בדיעבד:

סעיף לח

(**ס"ק ל"ח**) **ואם עשה כו'** פי' כו' וז"ל ד"מ כו' הוא ענין בפ"ע וחידש דין שלא הוזכר בש"ע דבש"ע מיירי שישראל צוה לגוי ובד"מ מיירי שהגוי עשה מדעת עצמו:

סעיף לט

(**ס"ק ל"ט**) **לא נצטנן**. ובאגודה כ' כו' שהטמינה כו' הא דאסרו התבשיל דהא נרא' מלשון האגוד' דהשפח' מדעת עצמה הטמינ' ולא צוה לה אחד מבני בית וצ"ל משום חומרא או שלא הי' שם בני תור' וכמ"ש בס"ק שלפני זה גם בלא"ה צ"ל דלא אסרו התבשיל כ"א מצד חומרא דהא אפי' צוהו אם לא עשה גוי כ"א איסור דרבנן לא קנסינן לישראל לאסור דיעבד וכמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה בשם מרדכי אם לא שנא' דהאגוד' חילק על מרדכי הנ"ל והוא דוחק לכן נכון לו' דהאגוד' מצד חומרא אסר כנ"ל:

סעיף מ

(**סק"מ**) **לכן כו'** פי' כו' בא ליישב איך שייך לשון לכן דהא בדין א' לא התיר רק דיעבד וגם דוקא שלא נצטנן לגמרי ובדין שני מתיר אפי' לכתחל' ואפי' נצטנן לכן כ' מ"א דהאי ולכן הוא להיפך וקאי על האיסור:

סעיף מא

(**ס"ק מא**) **ע"י כו'** דהראשון פטור אבל אסור וה"ה הכא דאם ישראל מעמידו על גבי התנור קודם היסק הוי ישראל כדין נותן הקדר' ואח"כ כשמסקת הגוי הוי הגוי נותן את האור דמ"מ הישראל פטור אבל אסור:

דשרי כמ"ש סי' רע"ו ר"ל דשרי לו' לגוי שיסיק לו משום דהכל חולים אצל צנה ועוד טעמי' אחרים המבוארים שם. לא קפדינן כ"ה. ר"ל אע"ג דפסיק רישיה אסור אפי' באיסור דרבנן כמ"ש מ"א סי' שי"ד דלא כת"ה ע"ש מ"מ בשבות דאמיר' לגוי דאין ישראל עושה מעש' הקילו כדלעיל סעיף א'. ומזה נ"ל היתר שאם נתן הגוי מים כו' לאו דוקא אם נתן דהיינו דיעבד דה"ה לכתחלה דשרי דהא יליף לה בק"ו מתבשיל ובתבשיל הא שרי לכתחלה ונקט לשון דיעבד משום סיפא באם נתן הגוי המים אחר שהוסק דנסתפק מ"א ואפשר דאעפ"כ מותר אבל לכתחל' פשיטא ליה דאסור:

אבל ישראל כו' דהוי פסיק רישי' כו' ובס"ס רנ"ד כ' טעם אחר שמא יחתה:

מיהו כשהכלי' מלוכלכים כו' נ"ל דאסור ומשום נולד דהשומן נימוח:

ול"נ שיניח כו' לא יערה דאם מער' עליהן הוי כאלו מרסקן בידים ובזה יש ליזהר כמ"ש בסי' ש"כ סעיף י"ד דהרא"ש הי' נזהר להטיל מים תוך השלג אבל כשמניח הכלים תוך החמין דהשומן נפשר ממילא שרי וכמ"ש לקמן סי' ש"כ דמותר ליתן שלג וברד לתוך המים אע"ג דנפשר תוך המים ע"ש וכ"כ בס' ת"ש:

סעיף מג

(**ס"ק מג**) **אצל תנור כו'** וי"ל ע"מ שיסמוכו והיינו כמ"ש שם כיון שיש הפסק מעזיב' ה"ל כגו"ק ואע"ג דכתב שם בשם מהרי"ל דבעינן שיתן שם דבר מה להפסיק משום הכירא מ"מ קודם היסק הקילו:

אבל בתבשיל קר או שאר דברים קרים עסי' שי"ח כו' ומ"מ בדבר קר אפי' אין בו מרק דלית ביה משום בישול מ"מ אסור דהוי כנותן לכתחל' וכמ"ש ס"ק ל"ו ואפי' גו"ק אסור וכן מכיר' לטמונ' או איפכא אסור כדלעיל ס"ק כ"ג דהוי כנותן לכתחלה:

סימן רנד

סעיף א

(**ס"ק א'**) **שאצל כו'** כדי להבין דברי ש"ע צריך להציע דברי הש"ס ופוסקים המצטרכים פה דאיתא דף י"ח ע"ב השתא דאמר מר כל מידי דקשה ליה זיקא לא מגלי ל"ל לחיתוי ולכן בשר גדי אפי' לא שריק פי התנור בטיט שרי וברחא היינו עז וטח פי התנור ג"כ שרי לכ"ע אבל עז ולא שריק פי התנור פליגי ר"י מדפתי אוסר ור"א שרי ופריך לר"א והתנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבע"י כמב"ד ולר"א הא בכל ענין שרי ולמה הצריכו מתני' שיצולו מבעוד יום ומשני התם בבישרא אגומרא דמוד' ר"א וכ' התוס' והרא"ש בשם בה"ג דאע"ג דחי לגמרי מותר סמוך לחשיכ' כדלעיל סי' רנ"ג מ"מ סוגיא דהכא דמיירי בצלי אפי' חי אסור ויש פוסקים כר"א אבל רוב הפוסקים פסקו כר"י מדפתי וכן פסק בש"ע ונחלקו רש"י והעומדים בשיטתו עם הרמב"ם ועומדים בשיטתו בפירוש' דשמעת' הרמב"ם ס"ל הא דאמרי' והשתא דאמרי' כו' דקשיא ליה זיקא כו' האי התירא לא אצטריך לגדי דבגדי הטעם כיון דבשרו רך ובחימום מיעוט סגי לכן ל"ח שיחתה דאם יחת' יתחרך מרוב החום:

והתירא דקשיא ליה זיקא אצטריך משום עז דבשרו קשה. ויש לחוש לחיתוי לכן לר"י מדפתי לא הותר כ"א בשריק פי התנור ואז ל"ל שיחת' דאי יחת' היה צריך לגלות פי התנור ולאשר קודם הפתיח' הי' החום מתקמץ וע"י הפתיח' יכנס האויר ויקרר התנור ויתקשה הבשר וכמ"ש בש"ע. ולפ"ז גדיא מותר אפי' פי התנור מגולה לגמרי ואינו מכוסה כלל דהא ל"ל שיחת' כיון דא"צ חיתוי אם יחתה יתחרך ויפסיד ולר"א דגדי ועז דיניהם שוה ומותר בכל ענין א"כ הא דתנן אין צולין בשר כו' ומשני התם בבישרא אגומרא ופי' הרמב"ם דמונח על הגחלים ממש וכה"ג אפי' בשר גדי אסור שמא יחתה ואי ע"י חיתוי יתחרך מ"מ חזינן דניחא ליה במהירת הצלי אע"ג דמתחרך דהא הניחו על גבי גחלים ובודאי יתחרך ע"כ שיטת הרמב"ם והוא שיטת הרב"י פה. אבל רש"י ס"ל דהא דאמרי' כ"מ דקשיא ליה זיקא כו' קאי אהתירא דגדי דמה"ט בגדי ל"ח שמא יחתה משום דקשי ליה זיקא. וא"כ בגדי ג"כ לא הותר אא"כ פי התנור סתום דאי פתוח למה לא ניחוש לחיתוי הא בלא"ה הרוח יכנס בתוכו אלא דעז דלא קשיא ליה זיקא אפי' התנור סתום. אסור דחיישי' לחיתוי דחיישי' שמא יגלה פי התנור ולכן בעינן לר"י מדפתי שיהי' פי התנור שריק בטיט וכה"ג אית ליה הכירא ולא אתי לחיתוי ולפ"ז הא דמשני הש"ס לר"א דמתני' מיירי בבשרא אגומרא פירוש שאין ניצלה תוך התנור אלא בחוץ על גבי גחלים ולאו דוקא אלא ה"ה אצל הגחלים וכתבו התוס' דה"ה אם מונחים

תוך התנור אלא שפי התנור מגולה ואין לו כסוי כלל ג"כ אסור דניהו דר"א לא בעי בעז טיחת פה התנור בטיט מכל מקום עכ"פ כיסוי בעי דלא עדיף מגדי דבעי כיסוי דאל"כ ל"ל דקשה ליה זיקא כנ"ל ורמ"א בהג"ה פסק כשיטת רש"י:

ומעתה אשוב לדברי מ"א ס"ק א' שאצל האש משמע דבצלי קדר שרי דלשון אצל האש משמע בלי קדרה אבל צלי קדר אין לו דין צלי ושרי היינו בחי לגמרי ובקדרה אינו ממהר לבשל ובחי ל"מ חתוי כדלעיל ר"ס רנ"ג אבל כשהתחיל להתבשל יתבאר דין צלי קדר אח"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ויתקשה כו'** בקדרה ל"מ כו' וע"ל בהג"ה. ר"ל דלדעת הג"ה דס"ל כשיטת רש"י א"כ הוא טח בטיט אפילו בקדר' שרי דהא טעם לרש"י דע"י טיחה אית ליה הכירא אם כן מה לי אם היא בקדירה או לא וכן כתב מגן אברהם בסק"ה:

סעיף ד

(ס"ק ד) שנתבשל כו' והיכי דאסור כגון עז ולא שריק:

להאוסרים בר"ס רנ"ג והוא דעת הרב"י שם דפסק כמ"ד לשהות תנן דגם לשהות אסור אפילו הוא כמאכל בן דרוסאי אא"כ הוא גרוף וקטום והוא דעת הרי"ף דמחמיר וכיון דהוא עז ואינו טוח דאין סברא להתיר כאן יותר מבשאר שהיה לכן להרי"ף אפילו הוא כמאכל בן דרוסאי אסור באינו גרוף וקטום משא"כ לדעת המקילים בסימן רנ"ג והוא דעת רש"י דס"ל להחזיר תנן אבל לשהות אם הוא כמב"ד מותר אפי' אינו גרו"ק הוא הדין הכא דשרי:

ומיהו בקדירה היינו צלי קדר אפי' גדי אסור להרי"ף (והם האוסרים בר"ס רנ"ג) דהא הרב"י פה דפסק כהרמב"ם דטעם היתר גדי משום דחום מיעוט סגי ליה וא"צ חיתוי וכשהוא צלי קדר צריך חום רב ואם כן להרב"י דכתב בר"ס רנ"ג דלשהות אסור באינו גרו"ק אפילו נתבשל כמב"ד ה"ה בגדי אפילו הוא כמב"ד אסור כשהוא בקדרה אבל אם הוא חי לגמרי והוא בקדרה כתב מ"א בר"ס זה דשרי וכדלעיל סי' רנ"ג:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **שהוא מגולה משמע אפי' הוא בתנור כו'** דהא קיימי לשיטת רש"י דבגדי הטעם דקשה ליה זיקא ובעז הטעם דא"ל הכירא על ידי שטח בטיט ואם כן אם התנור אינו מכוס' כלל אף על גב שהבשר תוך התנור אסור לא מהני בעז דהא ל"ל הכירא אי אמרת גדי כיון דהוא מגולה ל"ל קשה ליה זיקא. לאפוקי מסברא הראשונה דהוא דעת הרב"י

דפסק כהרמב"ם לדידיה גדי מותר אפי' התנור מגולה או שהגדי חוץ לתנור דהא לרמב"ם טעם היתר גדי שעל ידי החיתוי יתחרך אם כן מה לי מגולה או מכוסה:
ומיהו כשנצלה כמב"ד שרי לסברא א' דפה היינו לדעת רמב"ם בעז ולדעת רמ"א שהוא דעת רש"י הן גדי הן עז מ"מ שרי כשהוא כמב"ד אפי' להאוסרים בר"ס רנ"ג והוא הרי"ף והטעם יתבאר להבא. דהא אינהו מפרשי הא דתנן כו' ר"ל דהרי"ף הוא הסברא האוסרת בר"ס רנ"ג לשהות אפילו הגיע למב"ד דפסק לשהות תנן ופסק כרבנן דחנניא וכאשר נתבאר לעיל ר"ס רנ"ג והרי"ף העתיק המשנה דאין צולין בשר כו' אא"כ כדי שיצולו מבע"י ודברי הש"ס עלה מאי כדי שיצולו היינו כמב"ד ומוכח דאם הוא כמב"ד מותר אם כן משמע דמשנה זו כחנניא אתי' וכיון דהרי"ף פסק כחכמי' לא ה"ל להביא משנ' זו ומה שנאמר עלה בש"ס ותירץ הר"ן דס"ל להרי"ף דחכמים מודים בהאי דאין צולין כו' שאם הוא כמב"ד מותר כיון דלא מפסיק מידי בין בשר לגחלים אי מחת' סליק בי' קוטרא ומחרכי ומפסדי אבל כ"ז שלא הגיע למב"ד לא מפסדי בחיתוי ולהכי גזרי' אבל היכי דמפסקי קדרה כי מחתה לה אחר שהגיע למאכל בן דרוסאי לא קשה לי' אדרבא ממהר בישולו עכת"ד ע"ש. וא"כ להרי"ף דהיא דעה האוסרת בר"ס רנ"ג כשהקש' הש"ס לר"א ממתני' דאין צולין כו' ומשני בבשרא אגומרא והיינו לפי שיטת רמ"א שהוא דעת רש"י הפי' שהתנור מגולה ואפ"ה כשהוא כמאכל בן דרוסאי שרי וע"כ הטעם כנ"ל בשם הר"ן כיון דאין דבר מפסיק בין הבשר ובין האש ואע"ג דהאי תי' בשרא אגומרא לא אצטריך כ"א לר"א אבל לר"י מדפתי דקי"ל כוותיה לא אצטריך להאי תי' די"ל דמתני' מיירי בעז ולא טח פי התנור אבל מ"מ פי התנור מכוס' ואפ"ה צריך לר"י מדפתי שיצלה מבע"י כמב"ד אבל כשהוא מגולה ממש לא שמעי' לר"י מדפתי דמותר אם הוא כמב"ד מ"מ אין לחדש פלוגת' בין ר"א לר"י מדפתי בזה מ"מ צל"ב דהוכחתו של מ"א אינו אלא לפ"ד הר"ן ר"פ כיר' כנ"ל אבל למ"ש הרא"ש ר"פ כירה בשם הרר"י שכתב ליישב קושיא הנ"ל על הרי"ף שהעתיק המשנה דאין צולין כו' דאיצטריך אפילו לרבנן דאשמועינן כיון שנצולו מבע"י כמב"ד משהין אותו ע"ג גו"ק ואתיא האי מתני' ככ"ע לחנני' אע"פ שלא יגרף ויקטום ולרבנן כשיגרוף ויקטום עם חשיכה עכ"ל ע"ש א"כ להאוסרים היינו הרי"ף בר"ס רנ"ג לא מצינו היתר בבשרא אגומרי כ"א להשהות ע"ג גו"ק ואין חילוק בין יש הפסק בינו לאש או ליכא הפסק ואולי כ"ה לא רצה מ"א להחמיר דהא כ' רמ"א לעיל סי' רנ"ג דנהגו להקל כסברא אחרונה דשם דאם הוא כמב"ד מותר לשהות אפי אינו גו"ק אלא רמ"א כתב כאן דאם יש מי שרוצה להחמיר ע"ע כדעת הרי"ף בסי' רנ"ג וא"כ די כשנחמיר כדעת הרי"ף אליביה דהר"ן:

משא"כ לסברא א' דהוא דעת רמב"ם שפסק המחבר כוותיה אין היתר כמב"ד אלא כשמונח כו' ר"ל אם ימצ' מי שירצה להחמיר כדעת הרי"ף בר"ס רנ"ג וכדעת רמב"ם דפה אין היתר כמב"ד אלא כשמונח ע"ג גחלים ממש דהא לרמב"ם פי' בשרא אגומרי כן הוא ומיהו בבשר גדי בלאו הכי לרמב"ם מותר כנ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ע"ג גחלים סמוך לגחלים כו'** מרדכי ואע"ג שכתב מ"א בסי' רנ"ג בשם מרדכי בס"ק י"ח שם אם אין הקדירה טמונה בגחלים אלא ע"ג גחלים מותר אפי' ע"י ישראל להסירה היינו דיעבד אבל המשנה דקתני אין צולין כו' אא"כ כו' דמיירי לכתחלה ע"כ צ"ל דהוא סמוך לגחלים ולרמב"ם כו' ר"ל המרדכי י"ל דמפרש בשרא אגומרי כפירוש רש"י אבל הרמב"ם דמפרש בשרא אגומרי על הגחלים ממש וכנ"ל כמ"ש בש"ע סעיף ב' תיקשי לדידי' קושית המרדכי איך יקח הבשר מעל הגחלים:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **חצי כו'** עבי"ד סי' קי"ג סעיף ח' לענין בישולי גוים דאם נתבשל בידי גוים כמב"ד לא מהני אח"ז מה שישראל מסייע בבישול וכ' בשם הרב"י שהוא שיעור שליש בשולו והוא מחלוקת רש"י ורמב"ם דלרש"י השיעור שליש ולרמב"ם חצי בשולו וע"ז תי' דלענין שבת החמיר כדעת הרמב"ם:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ואפי' כו'** ואפי' שריק אסור להרב"י דמעל' שריק להרב"י אינו דא"ל היכרא כנ"ל אלא דע"י שהוא שריק אם יפתח התנור יתקשה הבשר שיצא האויר החום וזה לא שייך אם מונח על גבי גחלים אדרב' אם פותח התנור מבעיר הגחלים וכדלקמן סי' רנ"ט משא"כ לרמ"א דס"ל כרש"י ומעליותא דשריק דעי"ז י"ל הכירא ולא אתי' לחתויי א"כ ה"ה כשמונח ע"ג גחלים והוא שריק מותר מה"ת דל"ל כה"ג שמא יחת' כיון דא"ל הכירא:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אם עבר כו'** מאחר דיש מתירים לכתחלה היינו הפוסק כר"א דבין גדי ובין עז שרי אפי' לא שריק אם לא בשרא אגומרי היינו שהתנור מגולה א"כ כשהתנור מכוס' אע"ג שאינו טוח בטיט סמכי' בדיעבד על הני פוסקים להתיר התבשיל אבל בשר גדי והתנור פתוח אע"ג דלהרמב"ם מותר לכתחלה דאינו מחתה פן יתחרך מכל מקום אנן לא סמכי' עליו אפי' בדיעבד:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **סביב כו'** פי' סמוך לגחלים כו' אסור להרי"ף כו' והא הרב"י בסי' רנ"ג שנראה שתפס עיקר דעת הרי"ף דהא הוא דעה קמייתא שם שדרך הרב"י לתפוס עיקר וא"כ ל"ל סביב הקדרה ממש ניהו דהקדר' י"ל דמיירי שמבושלת כ"צ ומצטמקת ורע לה מ"מ קשה למה יותרו הפירות הא טעם היתר הפירות כתב מ"א בס"ק שאח"ז כיון שנאכלים חיין ה"ל כמב"ד ומאי מהני הא להרי"ף אפי' כשהוא כמב"ד אסור אא"כ גו"ק אע"כ צ"ל דסביב לקדרה ל"ד אלא סמוך לגחלים וכיון דאין הפסק בין הפירות ובין האש מודה הרי"ף דאם הוא כמב"ד מותר וכמ"ש מ"א בס"ק ו' מיהו גם לשון מ"א שכתב סמוך לגחלים גם הוא ל"ד דהא אזיל לפרש דברי הרב"י והרב"י ס"ל בסעיף א' כהרמב"ם בהא דבשרא אגומרא ולדידיה הלא כתב מ"א בס"ק ו' דאין להתיר אפילו כשהוא כמב"ד אלא מונח ע"ג גחלים ממש וא"כ צ"ל מ"ש כן סמוך לגחלים ר"ל מצד הגחלים אך הם דבוקים בגחלים ממש דהיינו ע"ג הגחלים והלשון ל"ד:

סעיף יג

(ס"ק יג) אף על פי כו' וכ"כ באגודה דתפוחי יער חיין לצולן אסור כצ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **פניו כו'** לאשר דברי מ"א בס"ק זה ובס"ק שאח"ז צ"ב הרב' לכן אעתיק דברי הש"ס והמצטרך מהפוסקים תנן דף י"ח אין נותנים פת לתוך התנור עם חשכ' ולא חררה ע"ג גחלים אלא כדי שיקרמו פניה רא"א כדי שיקרמו התחתון שלה ונסתפק הש"ס איז' צד מצריך ר"א שיקרום ומייתי הש"ס ברייתא דקתני בהדיא רא"א כדי שיקרום פנים המדובקים בתנור ופי' רש"י שזה חומרא שפנים שכלפי האור ממהר לקרום וכתב התוס' א"כ לפ"ז ת"ק מקיל ומ"ש כדי שיקרמו פניה היינו איזה פנים שיהי' אבל התוס' הוכיחו מן הירוש' דאדרב' פנים המדובקים בתנור ממהרים לקרום ור"א להקל אתי והטור כתב וז"ל אין נותנים פת בתנור ולא חררה ע"ג גחלים כו' אלא כדי שיקרמו פניה הדבוקים בתנור או פנים שכנגד האש עכ"ל וכתב ע"ז הרב"י אחר שהעתיק דברי הש"ס כנ"ל ופירש"י דפנים המדובקים בתנור מאחר לקרום וא"כ ר"א לחומרא ולא העתיק פי' התוס' כלל אח"ז כ' וכתב הר"ן דהלכה כר"א וכ"כ ה"ה בפ"ג שהוא דעת הרמב"ם אף על פי שבפי' המשנה פסק דלא כר"א א"ל דהדר בי' כו' גם רבינו פסק כר"א ומ"ש עד שיקרמו פניה המדובקים בתנור קאי על הפת ופנים שכנגד האש קאי אחררה עכ"ל ופשט הדברים משמעון דהרב"י סבירא ליה דהרמב"ם וטור ור"ן כולהו בחדא שיטה קיימו ופסקו כר"א דבעינן פנים המדובקים בתנור וזה חומרא כפירש"י ומסתמא גם

פה בש"ע הכי ס"ל כי מה"ת נימא שחזר בו בש"ע באין הכרע דהא העתיק בש"ע לשון הטור אלא שביארו יותר מפני הטועים שהטור העתיק פת וחררה בחד בבא והרב"י חלקן וביאר להדיא דבפנים המדובקים כתב גבי פת ובחררה כתב פנים שכנגד האש ומ"א כתב להיפך שכתב וז"ל פנים כו' נ"ל דס"ל דזהו יותר בקל נקרם כו' והיינו כפי' התוס' דר"א מקיל ופסק כר"א וע"פ פי' זה הניח בצ"ע על רמ"א בס"ק שאח"ז. דרמ"א דס"ל דבעינן קרימת שני הצדדים ה"ל לכתוב בלשון י"א כיון דהמחבר ס"ל דבחד צד סגי ואדרבא הא משמעות ב"י בספרו הארוך דבעי' קרימת שני צדדים ומסתמא גם בש"ע ס"ל הכי כיון דהעתיק לשון הטור כנ"ל ולק"מ על רמ"א וכן תמה בס' ת"ש ולענ"ד י"ל דודאי ל' הרב"י ודבריו שבספרו הארוך מורים דס"ל להרב"י דהטור ס"ל כפירש"י דפנים המדובקים הוא חומר' ובעינן שיהיה שני הפנים נקרמים ולכך לא הביא הרב"י כ"א פרש"י והשמיט לגמרי פי' התוס' אלא שהכל תפסו על הטור לפ"ז למה בפת בעי' שיקרום פנים המדובקים שהוא חומרא ובחררה סגי בפנים שכנגד האש שהוא קולא וכמ"ש מ"א דרך פשיטות וחלק הלבוש חררה שהיא דקה ונוח לאפות סגי בפנים שכנגד האש וכעין זה תי' בספר דרישה ועדיין קשה מנ"ל לטור לחדש דין מה שאין לו ראי' מן הש"ס אדרבא במשנה משמע דפת וחררה דיניהם שוה וצריך יישוב א"כ יותר קשה על הרב"י דמפרש דברי הטור דס"ל כפירש"י דפנים המדובקים הוי חומרא ומזה נולד קושיא הנ"ל דמ"ש מחררה ה"ל לפרש דהטור מפרש כפי' התוס' דפנים המדובקים הוי קולא ולק"מ מחררה וכאשר יתבאר א"כ צ"ל דהרב"י מדחזי שהטור סתם דבריו ולא פי' אי כפרש"י דבפנים המדובקים הוי חומרא אי כפי' התוס' דפנים המדובקים הוי קולא ולכן אזיל הרב"י להחמיר ופי' דברי הטור כפירש"י ולא הביא כלל פי' התוס' וא"כ קשיא למ"א א"כ בש"ע דבא לברר דבריו א"א לומר דס"ל כפירש"י ה"ל לבאר דבריו דפנים המדובקים הוי חומרא דהא בספרו הארוך הוצרך לבאר דפנים המדובקים הוי חומרא ולכך הוי ס"ל למ"א דהרב"י בש"ע חזר בו באמת וס"ל כפי' התו' וגם בזה חזר בו ופי' גם דברי הטור כפי' התוס' לא הוצרך הרב"י לבאר כי כן מורין פשטן של הדברים דא"א דפנים המדובקים הוי חומר' תיקשי מחרר' למה סגי בפנים שכנגד האש דהוי קולא א"ו דגם בפת סגי בצד שקל לקרום כמו בחרר' וע"כ צ"ל דבפנים המדובקים הוי קול' כפי' התוס' וכן י"ל דברי הטור וא"כ מוכח דהרב"י ס"ל בחד צד שיקרום סגי וא"ש. ולכן סיים מ"א וכ' ולכן גבי חרר' נמי סגי כו' ר"ל דהשתא לפי שיטת מ"א א"ש קושיית הראשוני' למה קיל חררה מפת ומה"ט הוצרך הרב"י לפרש דפנים המדובקי' הוי קיל דממיל' ידעי' לה מחרר' כנ"ל:

ועיין ברמזים ותמצ' שדעת הטור כת"ק כו ר"ל שלא העתיק כ"א דברי ת"ק אין צולין כו' אלא כדי שיקרמו פני' והשמיט דברי ר"א וזה ג"כ ראיה לפי' מ"א בטור דמפרש כפי' התוס' דר"א מקיל דא"א דר"א מחמיר א"כ הטור שכ' שיקרום פנים המדובקים ע"כ כר"א ס"ל ובעי שיקרמו שני הפנים א"כ סותר א"ע לדינא עם מ"ש ברמזים דשם סתם וכ' עד שיקרמו פניה משמע בחד צד ואיזה צד שיהיה סגי חדא דאי ס"ל כפירש"י דר"א להחמיר ע"כ בא להקל הת"ק וס"ל בחד צד שיקרום סגי והרמזים (היינו קיצור פסקי הרא"ש) העתיקו לשון הת"ק ע"כ גם הוא ס"ל דבחד צד סגי ובחבורו הטור יהיה ס"ל דבעי שני צדדים ויהי' סותר א"ע לדינא ואפילו את"ל דלדינא אינו חולק בטור עם מ"ש ברמזים אלא בפירושא דשמעת' ובזה אין דוחק כ"כ והיינו בטור ס"ל כפירש"י דר"א מחמיר ופסק כוותיה ובעי' שני צדדים וברמזים היה מפרש כפי' התוס' דר"א מקיל ואם כן ת"ק מחמיר והעתיק לשון הת"ק ואם כן לדינא שוה עם מ"ש בטור מ"מ אם דעת רמזים להחמיר לא ה"ל לסתו' דבריו ולפרשן דבעינן תרווייהו דהא הש"ס מסתפק בזה לר"א וכן לת"ק א"ו דדעת הרמזים דבחד צד סגי:

והיינו דס"ל ברמזים כפי רש"י דר"א להחמיר וממילא ת"ק להקל והעתיק דברי ת"ק ובזה לא קשי' דה"ל לפרש דבחד צד סגי דשמא יטע' אדם לו' דבעינן שני צדדים והיינו להחמיר מה בכך אם יטע' אדם הלא לא יצא חורב' אדרבא יחמיר יותר מן הדין דוקא איפכא קשיא אי דעת הרמזי' להחמי' ה"ל לפרש שלא יטע' ויקל ויאמר בחד צד סגי לכן ניחא למ"א לו' דבטור ס"ל כפי' התוספות דר"א להקל והעתיק לשון ר"א להקל ולא הוצרך לפרש דסמך דנשמע דהולכים להקל מחררה דהולכים בה להקל וברמזים ס"ל כפירש"י והעתיק דברי ת"ק דבא להקל לשיטת רש"י וכמ"ש התוס' לפירוש רש"י דת"ק להקל בא וא"כ אין מחולק בטור עם הרמזים לדינא כ"א בפי' הסוגיא:

וכ"ד הרמב"ם ניהו דפסק כר"א כמ"ש ה"ה מ"מ י"ל דס"ל כפי' התוספות דר"א להקל בא ופסק כוותייהו:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **למעל' כו**' הול"ל וי"א כו' ר"ל ניהו דהמילוי צריך שיתבשל כמב"ד ולא סגי בקרימת פני הפלאדי"ן כיון דהמילוי הוא ענין גוש בפני עצמו לא מהני דוקא על החררה או על פלאד"ן גופייהו לדעת הרב"י כפי המ"א סגי בקרימת צד אחד כיון דהם גוף א' וגוש א' קרימת צד א' עדות שכל החררה נאפת וכה"ג מצינו גבי מליחה אלא דבזה קשיא למ"א דלהרב"י א"צ שיקרמו הפלאדי"ן בשני צדדים למעלה ולמטה ובחד צד סגי ובספר ח"מ כ' וז"ל שאין כאן צ"ע דזה לא פליגי רק דפשטיד"א שאני כיון דמילוי מפסיק לא

מהני קרימת פנים אחד כ"א שיקרמו שני הפנים דהחום שלמעלה לא הגיע לתחתון כו' ויש ללמוד דין זה ממצ' שנמצא בה גרגיר בס"ס תס"ו במ"א כו' עכ"ל וכן מצינו לענין מליח' דהמילוי מעכב וכמ"ש בי"ד אך לענ"ד כיון דהגהת רמ"א נובע מסמ"ג וכנרשם במ"מ וכוונות הסמ"ג ע"כ לא מצד המילוי אלא מצד עצמו דל' הסמ"ג הובא בקוצר בב"י אבל בב"ח באריכות והוא דהביא המשנ' פלוגתא דרבנן ור"א ובריייתא דר"א בעי פנים המדובקים ופירש כפירוש התוספות וסיים הלכך עוגה או פשטיד"א או פלאדין כו' וכמ"ש רמ"א ומדכתב תיבת הלכך ע"כ יצא דין מפלוגתא דר"א ורבנן וא"א כדעת חמד משה א"כ בדין פלאדין וכדומה שיש בו מילוי בין ר"א ובין רבנן מודים שצריך שיקרו' שני הצדדים ולא שייך ע"ז לשון הלכך וא"כ ע"כ גם כוונות רמ"א כך הוא אלא שהוסיף בפלאדי"ן שאין די בקרימת שמהצדדים אלא שגם המילוי צריך שיתבשל כמב"ד דודאי רמ"א לא מסברת עצמו כתב כן ומה שסיים בספר ח"מ וז"ל גם מדברי הרב"י נראה דלא לחלוק הביאו לדברי סמ"ג עכ"ל מזה אין סתירה כלל לדברי מ"א דהרב"י הביאו אחר שביאר דברי טור ורמב"ם אחר זה הביא דברי סמ"ג בפלאדי"ן דמשמע דאין בין הרמב"ם וטור וסמ"ק מחלוקת ז"א אדרבה שם בספרו הארוך דהוי סבירא לה דהטור פסק לחומרא דבעי' שני' צדדים וע"ז הביא דברי סמ"ג דגם הוא הכי ס"ל אבל לפי הבנת מ"א בס"ק שלפני זה דבש"ע חזר בו הרב"י וס"ל דסגי בחד צד ע"כ סמ"ג חולק וה"ל לרמ"א לו' וי"א:

ועוג' כו' שאופים בקדרה דינו כפת רצה לו' דסגי בקרימת פנים. ובלבד שאינן ממולאים דאי הם ממולאים גם המילוי צריך שיתבשל כמב"ד כמ"ש רמ"א:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בשוגג כו'** וא"כ אפי' בתנורים שלנו אסור כו' ר"ל ניהו דבתנורים שלנו אין בהם משום רדי' כמ"ש בסעיף ז' מ"מ הא בלא"ה ראוי לקנוס שוגג אטו מזיד וזה שייך גם בתנורים שלנו אלא משום כבוד שבת לא קנסו לפי דברי הרב"י וא"כ די בג' סעודות:

וב"ח כתב כו' דפת חמה אינו טוב' כ"כ ר"ל דס"ל הא דקנסו שוגג אטו מזיד הוא מטעם הערמה (ובסוגיא לא משמע כן אלא שני דברים הן וע' פרק כירה) שיעשה במזיד ויאמר שוגג אני ובפת לא שכיח שיאפה ע"ש סמוך לחשכה דא"כ יהיה בשבת פת רותח ואין אוכלים פת רותח:

וא"כ שרי בתנורים שלנו כו' דהא בתנורים שלנו ליכא משום רדי' וקנס בלא"ה לא שייך לדעת הב"ח:

דהא הכ"מ כתב בשם הרמ"ך דהיכי דנאפה כו' וכתב שם הטעם דלא עדיף מתבשיל שלא נתבשל כמב"ד אם שכח ושהה לכ"ע אסור וכדלעיל סי' רנ"ג סעיף א' ובריייתא דשבת דף קי"ז דמתיר לרדות ג' סעודות מיירי דעביד בהיתר שקרמו פניה מבע"י וא"כ היכי דעביד באיסור להרמ"ך אפי' בתנורים שלנו אפילן מזון ג' סעודות אסור וא"כ די לנו כו':

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אסו' כו'** שבות הוא לכן אפילו ע"י שינוי לא הותר באין צורך היום:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **טוח בטיט**. ולהרב"י אסו' כמ"ש ס"א ר"ל דהא דהותר בסעיף א' בעז ע"י טיחה הטעם לרמ"א דאז א"ל הכירא ול"ח שיפתח ויחתה א"כ ה"ה הכא מה שאין כן להרב"י שם טעם היתר טיחה משום שאם יפתח לחתות יתקש' הבשר אם כן טעם היכר ע"י טיחה לא הוזכר בש"ס ואין לנו לבדות מלבנו וטעם יתקשה לא שייך בפת:

סעיף כ

(**ס"ק כ**') **רק למ"ש כו'** ולכן שרי. דהא עד מ"ש בלי חיתוי יאפה ואי שמא ימלך לרדותו בשב' לאכלו בשבת הא יודע דאסור לרדות:

וא"כ בתנורים שלנו כו' דלא שייך רדיה וגם להרמ"ך מותר לרדות בשבת דהא כה"ג הדביק בהיתר דהא השתא נימא דנתיר לו לכתחלה לאפות אם א"צ כ"א למ"ש:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **אפי' במזיד**. אבל המ"מ כו' ר"ל דמלשון הש"ע דמזיד הוי רבות' יותר להתיר דס"ד כיון שעשה במזיד הלעיטהו לרשע ויהיה על ראשו עון סקילה קמ"ל וכ"כ הב"ח אבל המ"מ כ' ע"ד הרמב"ם שכתב שכח והדביק פת בתנור ונזכר מותר לו לרדותה כו' וכ"כ המ"מ מימרא פ"ק דשב' דף ג' בעי ר"ב ב"א הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה ומעלה מזה בסוגיא מפורש דלאו דוקא הדביק במזיד אלא אפי' בשוגג כו' ולזה כתב רבינו שכח וכ"ש הדביק במזיד עכ"ל המ"מ הרי לך שס"ל דשוגג רבותא טפי ומטעם כמ"ש מ"א בס"ד דהא ליכא למימר נתיר לך לרדותה דהא לא ידע ולאחרים לא הותר כמ"ש דא"א לאדם חטא כו' אע"כ שנתיר לו וכגון שנזכר ובכה"ג ליכא חיוב חטאת קמ"ל וכ"ה בגמרא שם דפריך הש"ס על איבעיא דר"ב ב"א הדביק פת כו' קודם שיבא לידי חיוב חטאת ופריך ממ"נ למאן נתיר ומשני הש"ס אלא אימא קודם שיבא לידי איסור סקילה ומיירי במזיד ומשמע לפי הפשוט דבשוגג באמת לא הותר קמ"ל דאפ"ה מותר:

וא"צ למה שנדחק הב"ח ר"ל דהב"ח הקשה על מה שכתב הטור כלשון הש"ע אפי' מזיד דמשמע כ"ש שוגג אדרבא בגמרא משמע דבשוגג לא התירו לו כנ"ל ותי' דהוי קשיא לטור קושית התוס' דלשם דה"מ לשנויי דלעולם מיירי בשוגג ומיירי שנזכר ואע"ג דכה"ג איכא תיוב חטאת כנ"ל לימא קודם שיבא לידי איסור חטאת גם דהא כדמשני במזיד צ"ל קודם שיבא לידי איסור סקילה דהא חיוב סקילה ליכא כה"ג והניחו הדבר בקושיא. וכדי לתרץ קו' זו הוי ס"ל לטור דה"ה דהמ"ל הכי אלא לרבותא משני דאפי' במזיד הותרה לו כ"ש בשוגג. ועל תי' זה יש להנדס מנ"ל לטור להוכיח דשוגג כ"ש ונקט מזיד לרבות' דלמא דוקא מזיד אבל שוגג כיון דליכא חיוב חטאת רק איסור חטאת מה"ט לא הותר' ועוד מה יענה הב"ח לדברי הרמב"ם דגם הוא התי' גם בשוגג והא בגמרא משמע דמשום איסור חטאת לא הותרה ולדידיה ל"ל דהוכיח מקושית התוס' דהא לדידיה ל"ל תי' הב"ח דנקט ש"ס מזיד לרבותא הא לדעת רמב"ם ומ"מ אדרבא שוגג רבותא טפי. אולם א"צ לדבריו דהא העיד המ"מ ומעלה מזה בסוגיא מפורש דלאו דוקא מזיד אלא אפי' שוגג עכ"ל הרי שכתב שמוכח מן הש"ס דאפי' בשוגג מותר ואף כי אנחנו לא נדע הראיה מ"מ אנן אסהדותא דהמ"מ נסמוך ולענ"ד אפשר נתכוין המ"מ לראיית הרשב"א בחדושיו דבדף ג' ע"ב הובא בש"ס ב' ברייתות תני חדא היתה ידו מליאה פירות והוציאה לחוץ לרה"ר אסור להחזירה משום קנס כיון דנתכוין לאיסורא ותני חדא מותר להחזירה לפנים ומשני לחד תירוץ כאן שהוציאה מבע"י בע"ש ואחר כך חשכה לו דלא עביד איסורא דהא הוציאה בהיתר לא קנסוה ומותר להחזירה וכאן שהוציאה משחשיכה ועביד איסורא קנסוהו ופריך אדרבא איפכא מסתברא מבעוד יום דאי שרי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת דהא העקירה לרשות היחיד נעש' בחול ואין חיוב חטאת עד שיהיה העקיר' וההנחה בשבת לכו ראוי לקנסו שלא להחזירה ול"ל דלמא יכבד עליו להיות ידו פשוט' לחוץ כל היום ויזרקנו מידו מ"מ לא אתי לידי חיוב חטאת אבל אי הוציאה משחשיכ' איכא למיחש אי לא נתיר לו להחזירה פן יכבד עליו להיות ידו פשוטה כל היום ויזרקנו מידו ויבא לידי חיוב חטאת א"כ ראוי להתיר לו שבות להחזירה כדי שלא יבא לידי חיוב חטאת ומדלא קמשנינן הכי על כרחך צ"ל דלא התירו איסור דרבנן כדי שלא יבא לידי איסור תורה א"כ תפשוט דר"ב ב"א כו' הדביק פת בתנור כו' קודם שיבא לידי חיוב חטאת ותפשוט דלא התירו והקשה הרשב"א בחדושיו וז"ל מאי קמדמי ליה לר"ב הא אסיקנא ברב ביבי דלאו שוגג קאמר כו' אלא מזיד וא"א לומר דהכא לישנא דמעיקרא נקט ומיניה אתה שומע למזיד דמסקנא שאני מזיד דהכא דמזהר זהיר כ"ה דלא ליתי לידי חיוב סקילה משא"כ בדרב ביבי דממילא קאתי כו'. וי"ל דהכא

ודאי בשוגג ואדכר כו' ורב ביבי נמי בהכי מתוקמא במסקנא כלומר בין במזיד גמור ובין שוגג כי הכא כו' והא דפריך בדברב ביבי אי נימא בשוגג ואדכר מי מחייב ה"מ לתרוצי הכי (והוא קושית התוס' דלעיל) עכ"ל הרשב"א המצטרך פה מ"מ מורם מזה דס"ל להש"ס דרב נסתפק בין בשוגג בין במזיד ואע"ג דאכתי א"ל ניהו דרב ביבי נסתפק בשתיהן מ"מ כדפשיט דהיתר במזיד עדיין מנ"ל שוגג באמת לא נפשוט לסברת המ"מ דמזיד יותר מסתבר להתיר לזה י"ל דבזה חולק המ"מ על הרשב"א וס"ל דרב ביבי דוקא נקט מזיד ומדבעי הש"ס לומר לעיל תפשוט דרב ביבי כו' היינו מזיד ילפינן משוגג ע"כ דס"ל להש"ס דדיניהם שוה ואין לחלק ביניהם:

כיון שלא נעשה האיסור ע"י. רצה לומר אע"ג דאמרינן בעירובין דף ל"ב חבר שאמר לע"ה מלא לך כלי זה תאנים מתאנתי וחבר אחר שומע ס"ל לרב דמותר לחבר השומע לאכול מאותן תאינים שלקח ע"ה דודאי החבר הראשון עישר עליהם כדי שלא יאכל ע"ה המקבל טבל ואע"ג דחבר הראשון יצטרך לעשר שלא מן המוקף ניחא ליה לחבר למיעבד איסורא זוטא דשלא מן המוקף כדי שלא יעשה עם הארץ איסורא רבא לאכול טבל שאני התם בעירובין דנעשה האיסור ע"י חבר הראשון שגרם לו לע"ה שאפשר שיאכל טבל משא"כ הכא ועוד הכא גרע דאותו שהדביק פשע בעצמו וה"ל שלא להדביקו:

ובאמת העיקר תלוי באם פשע ר"ל אפי' הוא לא גרם לו מ"מ אם רק חבירו לא פשע יעש' איסורא זוטא כו':

סעיף כב

(**ס"ק כ"ב**) **מותר כו**' בערל. דאמרינן גר שנתגייר בע"פ ומל וטבל כיון שפרש מן הערלה וכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר כאלו נגע במת וצריך הזאה שלישי ושביעי אע"ג דע"ע לא נטמא אפי' נגע במת בגיותו מ"מ כל זמן שלא נתגייר אינו מקבל טומאה מ"מ מדרבנן צריך הזאה ג' וז' מחשש שמא בשנה הבאה יגע במת בע"פ ויאמר אשתקד בע"פ נגעתי במת וטבלתי וטהרתי ואכלתי פסח גם היום אטבול ואעשה פסח ולא ידע שאשתקד לאו בר קיבול טומאה היה כי עדיין לא נתגייר לכן הצריכוהו הזאה מיד לאחר גירות אע"ג שעי"ז נדחה שנה זו מפסח שהוא כרת הרי העמידו דבריהם במקום כרת. הזאה הוא טמא מת שחל שביעי שלו בע"פ שחל בשבת אין מזין עליו בשבת דהזאה שבות אע"פ שעי"ז נדחה מפסח ואיזמל להביא איזמל למול תינוק שחל יום ח' בשבת. והאיזמל למול הוא במקום שא"א להביאו למקום התינוק אסור להביאו דרך גגות וחצירות וקרפיפות אע"ג דליכא בזה רק איסורא דרבנן מ"מ דוחה מילה בזמנו שהוא בכרת:

סעיף כג

(**ס"ק כ"ג**) **יותר כו'** אע"ג כו' ולחם משנה מ"מ אינו חובה כ"כ וט"ז ססי' תרע"ח כתב דלחם משנה הוי דאורייתא:

ועסי' של"ד דלא התירו שם בדליקה להציל ג"ס אלא בליל שבת קודם שאכל סעודת לילה ואם כבר אכל אינו מציל רק ב' סעודות ואם אכל גם סעודת שחרית אינו מציל רק סעודה א' וה"ה הכא:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **לתוך התנור אפילו גרו'**ק. היינו לדעת המחבר שם אבל לדעת רמ"א שם מותר דתנור שלנו דין כירה י"ל אלא שמגן אברהם העמיד דבריו ע"ד המחבר:

שרי לרמ"א אפילו אינו גרו"ק דא"ל הכירא:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **של מים אע"ג כו'** מ"מ אין טובים כמו פירות. הא דהוצרך לזה הא פירות גופייהו לא הותרו אלא משום דהוי כתבשיל שנתבשל כמאכל ב"ד. והא למחבר ר"ס רנ"ג אפי' נתבשל כמאכל ב"ד אסור אא"כ גרו"ק ולכן הצריך בס"ק י"ב דהפירות יהיו מונחים סמוך לגחלים דיהיה להם דין בישרא אגומרא דמודה דמהני אם הוא כמב"ד וא"כ כאן במים שהן בקדירה אפי' יהיה להם דין פירות ראוי לאסור לדעת המחבר אע"כ מ"א בא ליישב דהוי ליה לרמ"א להגיה לדידן דמקלינן בסי' רנ"ג אם הוא כמב"ד אפילו אינו גרו"ק וא"א דמים י"ל דין פירות גם במים ה"ל להתיר (ואע"ג דבגמרא איתא האי דין דמים בברייתא י"ל דהברייתא אתיא כרבנן דחנניא דלדידהו בעינן דוקא נתבשל כל צרכו):

ולפ"ז אסור ליתן כו' ובססי' רנ"ג נתן עוד טעם אחר דהוי כא' נותן הקדרה וא' נותן האור כו' אנא דשם מיירי בשבת קודם היסק וכאן מיירי אפי' נותן בע"ש דאיכא מ"מ חשש חיתוי ולכן צריכים ליתן מבע"י כדי כו' ואי צריך שיתחממו קודם ברכו זהו מחלוקת רמ"א בסי' רנ"ג ס"ק כ"ו:

סימן רנה

סעיף א

(**ס"ק א'**) **ברוב כו'** כתב בס' ת"ש דה"ה בתנור בית החורף אם הסיקוהו סמוך לשבת דין מדורה י"ל שצריך שתהיה שלהבת עולה מאליה קודם שבת אם לא שהוא טוח בטיט לדעת רמ"א בר"ס רנ"ד אז אינו צריך שתהיה שלהבת עולה מאליו קודם שבת:

סעיף ב

(**ס"ק ב**') **אסור כו'** וכמ"ש ססי' רנ"ד. ור"ל שם סעיף ח' קתני לא ימלא כו' ואם עשה כן אפילו בשוגג אסור למ"ש עד כדי שיעשו הרי אע"ג דלא חיתה מ"מ כיון דעביד איסורא אסור אפי' במ"ש בכ"ש כ"ש שאסור ליהנות ממנו בשבת כ"ה במגיד משנה שם ועיין מ"ש מהר"מ לולבין בשבת דף י"ח ע"ב על האי דתורמסין ועסית:

סימן רנו

סעיף א

(**ס"ק א**') **סמוך כו'** והיתה לכל הפחות בזמן מ"ק. רצה לומר דהא כתב לעיל סי' רנ"א דמן המנחה ולמעלה אסור במלאכה אלא שנחלקו שם הפוסקים אי ר"ל מנחה גדולה או מ"ק מ"מ אפי' למאן דמקיל שם מנחה קטנה ולמעלה אסור במלאכה אם כן ע"כ צ"ל הא דאמרינן בש"ס דתקיעה שניה היתה לבטל העם ממלאכה ע"כ תקיעה שני' היתה שתי שעות ומחצה קודם הלילה שאז מתחיל זמן מ"ק. ותקיעה ראשונה דהיתה קודם לזה הרבה כמ"ש מ"א בסי' רנ"א ואיך כ' הב"ח דתקיעה ראשונה היתה חצי שעה סמוך למנחה וכן ראוי לנו לעשות להכריז ח"ש סמוך למנחה הא אין דרכנו להקדים להתפלל תפ"מ בע"ש ב' שעות ומחצה קודם הלילה:

כמו שעה קודם שבת. אע"ג שכ' דעכ"פ בעינן ב' שעות ומחצה קודם הלילה ולמה כתב שדי בשעה קודם שבת וצ"ל שכוונתו במ"ש קודם שבת ר"ל קודם קבלת שבת וכן דרכינו להקדים להתפלל ערבית בע"ש יותר מבחול כמ"ש סימן רס"ז ואפשר שיעור מ"א שהוא שעה ומחצה קודם לילה זמן תפלתינו ערבית בע"ש ולכן די אם יקדימו לבטל ממלאכה שעה א' קודם קבלת שבת דהוי בצירוף ב' שעות ומחצה או י"ל שבחר הרע במיעוטו שא"א להנהיג הציבור לבטל דרכם אשר הרגילו את עצמם לכן עכ"פ יראו מנהיגי הדור לבטל כמו שעה לבל יכשלו כמ"ש אח"ז שלא יעשה מלאכה ולסגור החניות כי שניהם דינם שוה והיה בזמן תקיעה שניה כמבואר בש"ס:

וגם רוב העולם כו' עתה דיבר מענין הכרזה ועכשיו רצה להזהיר שיקדימו לו' ברכו שהוא קבלת שבת:

סימן רנז

סעיף א
(**ס"ק א'**) **אין טומנין לאחר כו'** מבאר מה ענין הטמנה. ואפי' למ"ד כו' דס"ל אין בישול אחר בישול אפי' נצטנן לגמרי כדאיתא בסי' שי"ח סעיף ט"ו:
מ"מ א"ל כו' ויחתה ויתחייב משום מבעיר:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **טומנים כו'** ועסי' תר"ט כו' לצורך מ"ש לרמ"א. ר"ל דרמ"א אוסר שם להטמין מערב יה"כ למוצאי יוה"כ דה"ל מכין לחול. אע"ג דיוה"כ הוי הכנה דממילא דהא ביוה"כ לא עביד מידי דהא הטמינו מעיה"כ אפ"ה אסור. וא"כ ה"ה דאין מטמינים מע"ש למ"ש מה"ט:
וא"כ צ"ע כו' פת לצורך מ"ש דהא ג"כ הוי הכנה דממילא:
חידוש הוא דהא מותר כו' אע"פ שהוא לצורך חול. דהא קתני ומתגמר' כל היום וא"כ ע"כ לא יהנה ממנו כ"א במוצאי שבת. ואפ"ה מותר אע"ג דהוי הכנה דממילא בשבת נצורך חול. וע"כ צ"ל בהטמנה החמירו וחידוש הוא וא"כ הבו דלא לוסיף עלה לאסור גם אפי' דממיל' נצורך חול:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **התבשיל כו'** וכ"מ בהג"ה. ר"ל מדכ' רמ"א י"ל דאם שכח כו' משמע דהמחבר אוסר אפי' שכח. מתיר בסי' רנ"ג. ר"ל במצטמק ויפה לו. וכיון דהמחבר איירי אפי' שוגג וקתני תרתי צונן שנתחמם או מצמק ויפה לו. משמע דבתרווייהו אסור אפי' שכח:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **או שנצטמק**. פי' בדיעבד. ר"ל הא דייקינן מדקאמר ויפה לו. משמע דבנצטמק ורע לו מותר:
היינו דוקא בדיעבד:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **שרי ודוקא תבשיל שנתבשל כל צרכו כו'** דודאי לא עדיף משהיה. וכתב בספר ת"ש וז"ל והיינו לדעת הגמ"ר דס"ל כדעה א' ר"ס רנ"ג דגם בשהיה אסור אם לא נתבשל כל צרכו אבל לדידן דקי"ל כי"א שם וכחנניה דשרי בנתבשל כמב"ד קודם שבת ל"ש לו' כן עכ"ל. ולענ"ד א"כ לא ה"ל למ"א לסתום דבריו לכן י"ל דדעת מגן אברהם דאפי' לדידן דקי"ל כי"א בסי' רנ"ג מ"מ הכא בעי' שנתבשל כ"צ. דהא כ' הרב"י בסעיף ז' בהטמנה

אפי' מצטמק ורע לו אסור. וכתב רמ"א וכן עיקר אע"ג דבמצטמק ורע לו. אפי' לדעה א' בר"ס רנ"ג וכן פסק המחבר שם שמחמיר דבעי' בשהי שיתבשל כ"צ מ"מ מודה דמצטמק ורע לו מותר והטעם כמ"ש מ"א שם דבהטמנה החמירו יותר מבשהיה. הרי דהטמנה חמירא לענין לכתחלה יותר משהיה אפי' לדע' א' שבסי' רנ"ג והוא דעת המחבר שם בר"ס רנ"ג א"כ ס"ל למ"א דגם לענין דיעבד אין להקל יותר משהיה לדע' א' והוא דעת המחבר בר"ס רנ"ג ומ"ש מ"א לא עדיף משהיה ר"ל משהיה לדעה א' בר"ס רנ"ג:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לצורך לילה**. דס"ל כו' דהוי קשיא למ"א איך התיר רמ"א כשמטמין לצורך מחר אדרבא הא מה"ט החמירו בהטמנה יותר מבשהיה כיון דסתם הטמנה לצורך מחר וכמ"ש מ"א בס"ק ט"ז. ולכן כתב מ"א דהני י"א דמתירין לצורך מחר ס"ל כהיש מקילים שהביא רמ"א בסעיף ז' דס"ל אם הוא כמב"ד גם הטמנה מותרת דהטמנה ושהיה שוין. אע"ג שיתבאר במ"ש ע"ד מ"א בס"ק ט"ז דרמ"א לא התיר בסעיף ז' כ"א בנתבשל כ"צ מ"מ בדיעבד מודה רמ"א דיש לסמוך על המקילים אפי' אם אינו מבושל כ"א כמב"ד כמ"ש שם בע"ה והכא מיירי בדיעבד:

דבלא"ה יתבשל כצ"ל ר"ל אפי' בלא חיתוי. וא"ל ניהו דתחלת הטמנתו היתה לצורך מחר מ"מ ניחוש דלמא ממליך לאוכלן בלילה ואכתי א"ל שמא יחתה וכמ"ש מ"א בסי' רנ"ד סק"כ לזה רמז מ"א שם בס"ק כ' במ"ש וע"ס רנ"ז סעיף א' בהגה ור"ל דע"כ צריך לחלק ביניהם דוקא בשהיה דליכא כ"א חד חשש שמא ימלך ויחתה הוא דחיישי' משא"כ בהטמנה צריך לחוש תרי חששות שמא ימלך ושמא יטמין ברמץ ויחתה כ"ה לא חיישי' וכ"כ בס' ת"ש וע"ש שמהנדס בדברי מ"א:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אלו הם כו** אבל להניחה על גפת של שומשמין שרי אע"ג דגם של שומשמין מוסיפים הבל היינו כשמטמין תוך השומשמין אבל כשמעמיד עליו קופה של צמר שטמן בה אינו מעלה הבל מן השומשמין. ועמ"ש במ"א ס"ק ח"י:

סעיף י

(ס"ק י') ששלשתן לחים צ"ל דחשיב כו'. ר"ל דחשיב ד' דברים וכ' ששלשתן:

ובאמת ברמב"ם ר ל דהרב"י העתיק ל' הרמב"ם שכ' שלשתן ברמב"ם א"ש בלא"ה:

ומדסתם כו' הוא ענין בפני עצמו. דאפי' לחים מחמת ד"א אסור ר"ל דהוא אבעי' בש"ס ומה"ט יש פוסקים דוקא לחים מחמת עצמן אסור ומשכחת לה בצמר וכסות מעצמן

בממרטי דביני אטמי כמבואר בש"ס והיינו צמר שבין ירכותי' דהם לחים תמיד מחמת הזיעה אך מדסתם בש"ע משמע דאפי' מחמת ד"א אסור:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **בסלעים דלא שכיח כלל כו'** כ"ה לשון התוס' פ' לא יחפור דף י"ט ע"א ד"ה משום דמשתני כו' אהא דתנן התם מרחיקין את הגפת כו' ואת הסלעים מכותל חבירו ג"ט מפני שמוציאים הבל חם ומקלקלים הכותל ופריך מ"ש בדין הרחק' תני סלעים ובהטמנה לא קתני סלעים דהא ע"כ גם סלעים מוסיפים הבל מדצריך להרחיקו מכותל חבירו וא"ר יוסף מפני שאין דרכן של ב"א להטמין בסלעים ולא איירי מתני' במידי דלא שכיח. א"ל אביי וכי דרכן של ב"א להטמין בגיזי צמר ולשונות של ארגמן ותניא טומנין בגיזי צמר כו' ולשונות ש"א כו' אלא אמר רבא ה"ט דלא קתני התם סלעי' משו' דמשתכחי לקדר' ופירש"י שמשברי' הקדר ור"ת פי' שההבל היוצ' מסלעי' מקלקל המאכל והקשו התו' אכתי תיקשי קושית אביי וכי דרכן של ב"א להטמין בגיזי צמר כו' ותירצו התו' בתי' בתרא וז"ל ועי"ל כיון דלא שכיח הוא כלל שרי להטמין בהם דבמלתא דלא שכיח לא גזרי בה רבנן עכ"ל ומדכתבו דלא שכיח כלל משמע דאם הוא שכיח ולא שכיח גזרו ואסור. וכ"מ קצת כדברי התוס' דהא גיזי צמר ולשונות ש"א ג"כ אין דרך ב"א להטמין בהם כמ"ש אביי אפ"ה תני לה ברייתא גבי דברים שאין מוסיפים הבל ולכך מותר להטמין בהם. ת"ל בלא"ה הא לא שכיח להטמין בהם ול"ג רבנן אלא ע"כ צ"ל דגיזי צמר כו' לפעמים טומנים בהם וכמ"ש התוס' שם בתי' ראשון והוי שכיח ולא שכיח וגזרו ואסור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ונתגלה כו'** וב"ח מקיל בזה ר"ל בנתגלה מבע"י ס"ל דמותר לכסותו בשבת. וגם אפי גלהו במזיד מבע"י דוקא אם היה דעתו שלא לכסותו כלל או לכסותו בשבת אסור לכסותו בשבת דהוי תחלת הטמנה. אבל גילהו מבע"י ע"מ לכסותו מבע"י ואח"כ שכח לכסותו מבע"י מותר לכסותו אפי' בשבת:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **גורם כו'** שאין גורם בישול והיכי משכחת לה מ"ש המחב' שתוספות זה גורם כו' ולזה כ' מ"א דמשכחת לה כמ"ש סעיף ח'. ר"ל שעומד קדרה טמונה בבגדים ע"ג כירה שיש בה גחלים. דאע"ג דהגחלים מוסיפים הבל מ"מ לא מיקרי הטמנה בדבר המוסיף הבל כמו שיתבאר שם ושרי. וכה"ג משכחת לה שתוס' זה גורם להתבשל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מותר כו'** דאסור להניחו ע"ג כירה לכתחלה בשבת וכשפינה ממיחם למיחם. אסור להעמיד שם מיחם השני דהא מיחם השני מעולם לא עמד שם על הכירה ה"ל כמניח לכתחלה על גבי כירה בשבת:

סעיף טו

ס"ק ט"ו מותר כו' אפי' אדם חשוב שרי ור"ל דאמרי' בפ' במה טומנין דף נ"א ע"א א"ל רב נחמן לדרו עבדו אטמון לי צונן כו' שמע ד' אמי ואיקפד. א"ר יוסף מ"ט איקפד כרבוותי' עביד כו' דאמר ר"י א"ש מותר להטמין את הצונן כו' הוא סבר אדם חשוב שאני. ופירש"י שהרואה אותו שהוא מקיל עומד ומקיל יותר עכ"ל מ"מ לא קי"ל כר"א חדא מדאמר הש"ס הוא סבר משמע דר"א לגרמיה ס"ל כן אבל אנן לא קי"ל הכי וגם ר"נ עביד עובדא וגם ר' יוסף אמר שר"נ כדין עביד וס' כ"ה אינו תחת ידי ועיין בש"ך י"ד סי' קנ"ב ובפר"ח שם סי' קי"ג ובס' ת"ש סי' רנ"ד:

סעיף יז

(ס"ק יז) נתבשל כ"צ ולדעת י"א אפי' נתבשל כמב"ד כמ"ש סי' רנ"ג המובן הפשוט מ"ש לדעת י"א הוא הי"א שהובא בר"ס רנ"ג בשהיה אם הוא כמב"ד וכיון דיש מקילי' פה הוא רשב"ם דמשוה הטמנה לשהיה א"כ ה"ה הכא בהטמנה סגי אם נתבשל כמב"ד אבל בס' א"ר השיגו וכן הסכים עמו בספר ת"ש הא רמ"א בסי' רנ"ג הסכים עם י"א דשם דסגי בשהיה אם הוא כמב"ד ואעפ"כ כ' כאן לדעת יש מקילים נתבשל כ"צ וכ' בס' ת"ש הטעם דס"ל לרמ"א דתרי קולא לא מקילינן דדוקא בשהיה מקילי' כדעת רש"י ותוס' דפסקו כחנני' דסגי אם הוא כמב"ד דלא כהרי"ף דפסק כרבנן אבל הכא בעי' דוקא כ"צ דהא לר"ת דהוא דעת הרב"י הטמנה חמיר משהיה וניהו דבמקום שמקילים כרשב"ם דמשוה הטמנה לשהיה מכל מקום לא מקילי' כ"ה להתיר אפי' כמב"ד דהא בשהיה גופיה להרי"ף בעינן כל צורכו דוקא וא"כ במקום שנוהגים להתיר בהטמנה כשהוא כמאכל ב"ד מחינן בהו ולכן כ' רמ"א כשנתבשל כ"צ אלא שבס' ת"ש כ' דגם מג"א הבין כן דעת רמ"א ומ"ש מ"א ולדעת הי"א כו' לא נתכוין להי"א שבסי' רנ"ג אלא ליש מקילים שהביא רמ"א וכוונתו שלא תבין מדברי רמ"א שהיש מקילים גופייהו אין מתירים כ"א בנתבשל כ"צ אלא היש מקילים מתירים אפי' כמב"ד דכן כ' התוס' בשם רשב"ם דמשוה הטמנה לשהיה וס"ל בשהיה סגי כמב"ד אלא רמ"א שכ' נתבשל כ"צ הוא הכרעת עצמו כנ"ל ונ"מ דבדיעבד ובשוגג יש לסמוך ע"ז כמ"ש סעיף א' והיינו במקומות שמקילים ע"פ דעת המקילים עכת"ד:

ודע דמ"ש בש"ע בסעיף ו' בדברי המחבר אבל בדבר המוסיף הבל אפי' להטמין צונן גמור כו' אסור הקשה בס' ת"ש הא אמרי' פ' לא יחפור למה קתני גבי איסור הטמנה חול ובהרחקה מכותל לא קתני חול ומשני דטבע חול דחמימו מחמם יותר אבל בקר אדרבה מיקר לכן לענין הטמנה שמטמין קדרה חמה החול מוסיף הבל ואסור אבל הרחקה מכותל קר אדרבא החול מקרר לכותל והקשו התוס' שם ובשבת הא תנן לא יטמין הביצה בחול ובאבק דרכים והא הביצה קר. ותי' דמיירי שהחול חם מחום השמש דומיא דאבק דרכים וכה"ג מוסיף הבל אפי' מה שמטמין הוא קר המורם מזה כששניהם קרים החול ודבר שמטמין כה"ג אינו מוסיף הבל א"כ איך סתם וכ' בדבר המוסיף הבל גם צונן אסור הא חשיב תוך הדברים המוסיפים הבל גם חול ואם מטמין תוכו צונן מותר דהא מקרר לו ודאי ע"ד ש"ע לק"מ דהא קאמר בדבר המוסיף כו' וחול קר ואינו מוסיף הבל וא"כ יצא מן הכלל מ"מ ה"ל לבאר בפי' לתוך חול צונן מותר להטמין צונן עכת"ד:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **נוגעים בגחלים כו'** וגם אין ראוי להטמין תוך הקרקע כו' והתוס' כתבו טעם זה לחוד כו' הוצרכו לזה מ"ש דאסור ליתן קדרה הטמונה בגיזי צמד ע"ג קופה של גפת של זתים דמסקא הבלא אע"ג דאין הקדרה טמונה תוך הגפת אסור משום הסקת הבלי' דגפת וא"כ איך הותר לאותן מקומו' שמסיקים האור ובשלו הקדירות כו' הא הכירה מוסיף הבל ומ"ש מגפת של זיתים וע"ז תי' דוקא בגפת של זיתים שמתחלה ניתן הקדרה תוך קופת הצמר לשם הטמנה דהא טמן בתוכה משא"כ בנדון אותן מקומות ועוד דבגפת הטעם כיון דמעלה הבל גזרינן אי שרינן ע"ג גפת יאמר מה לי על גבה מה לי תוכה דהא גם ע"ג מסיק הבלא ויבא לטמון תוך גפת ש"ז משא"כ כירה דאין ראוי להטמין תוך קרקע ל"ל:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **שרי כו'** אבל בבשר חי א"צ לטיחה דהא איסור הטמנה ליכא בתנור כיון דאין הקדירה מודבק בתנור וכמ"ש המחבר וליכא כ"א משום איסור שהי' ובבשר חי ליכא איסור שהי' כמ"ש ר"ס רנ"ג וע"ש במ"א ס"ק ד' ולפ"ז צריך ליתן הקדרה לתוך התנור סמוך לחשיכה דאל"כ כשתחשך כבר אינו בשר חי כמ"ש. מ"א סי' רנ"ג ס"ק ט"ו ע"ש ובמקומות שלא נהגו כו' לתת כו' משום איסור שהיה כדי שיתבשלו כמב"ד היינו ע"פ מ"ש רמ"א בסי' רנ"ג חעיף א' שנהגו להקל כי"א דשם דסגי אם נתבשל כמב"ד וכ"ז כשאין הקדרה מודבק לתנור וגם לא לדף הסותם פי התנור דליכא משום הטמנה כ"א איסור שהיה אבל אם הקדדה מודבק לתנור או לדף כ' הט"ז דאסור משום הטמנה ולא

מהני מה שהוא חי דהא כ' רמ"א בסעיף ז' דעיקר כדעת המחבר דהטמנה חמיר משהיה בזה דלא כהיש מקילים אבל טיחה בטיט ודאי מהני לדעת רמ"א בסי' רנ"ד אפי' לענין הטמנה דהא הטעם שלא יטריח א"ע להסירהטיחה זה שייך גם לענין הטמנה אולם מ"ש הט"ז דאם מודבק לתנור או לרף מיקרי הטמנה כיון דליכא אויר בין הקדרה ובין התנור זה במחלוקת שנויה דהטור כ' מנהג הרא"ש בהטמנה שהיה לו כירה שדפנותיה היו גבוהים יותר מפי הקדרה ואויר בין דופני הכירה לקדירה ונותן הקדרה לתוכה ומכסה פי הכיר' בלוח או בד"א והיה נותן בגדים על הכיסוי והיה אומר שאין זה דרך הטמנה כיון שאין הקדרה נוגעת בשום דבר כו' ואויר בינה לדפנות כו' וכ' ע"ז הרב"י וז"ל משמע מלשונו שאם כיסה פי הקדרה בלוח כו' אסור לתת בגדים על הלוח כו' דכל שהוא ע"פ הקדרה מחזי כהטמנה ולפיכך עשה דפנות הכיר' גבוהים מפי הקדרה כדי שהלוח שנותנים עליו הבגדים לא יגע בפי הקדרה ואפשר דה"ה אם הלוח נוגע בפי הקדרה מאחר שהוא דבר שאינו מעלה הבל מפסיק ומותר לתת בגדים עליו ומה שעשה הרא"ש דפנות הכירה גבוהים כו' שיתיישב לוח יותר יפה וכ"נ מדברי הר"ן כו' ומדברי ריי"ו עכ"ל הרב"י:

והב"ח כ' וז"ל הדבר פשוט דעיקר ההיתר לפי שיש אויר בינה לדפנות המוסיפים הבל כו' דאפי' היה הלוח מונח ע"פ הקדרה לא הוי הטמנה כיון שיש אויר בין הדפנות לקדרה כו' והב"י נסתפק בזה ולענ"ד אין כאן ספק עכ"ל הב"ח וא"כ לדעת הב"ח כ"מ אי נוגע בלוח הסותם דאותו לוח אינו מוסיף הבל דליכא הטמנה אלא אפי' נוגע הקדרה בחד צד לדופן התנור אפשר דשרי לדעת הב"ח ניהו דאותו דופן מוסיף הבל מ"מ כיון דהדופן אינו מודבק לקדרה כ"א בצד אחד ובשאר הצדדים וגם למעלה אינו מודבק ליכא הטמנה דהא גם אינו מודבק בשום צד לתנור מ"מ עומד הקדרה על התנור ותחתית התנור ודאי מוסיף הבל מ"מ מותר כיון דאיכא אויר בין הצדדים ולמעלה אינו דרך הטמנה א"כ אפי' מודבק בחד צד אינו דומה להטמנה מ"מ נסתפקתי בזה אפי' לדעת הב"ח דל' הב"ח ג"כ מורה דאי דבוק בחד צד לתנור אסור:

סימן רנח

סעיף א

(**ס"ק א**) **קדרה חמה ואם כו'** ע"ג האש י"ל דין שהיה ועסי' רנ"ג וכ' בס' ת"ש הרב"י כ' הטעם שהרי אין הקדרה חמה מוספת הבל אדרבא חומה מתמעט והולך עכ"ל הרב"י הובא בט"ז ועמ"ש הט"ז ומ"ש עליו בס' ת"ש וכתב בס' ת"ש וז"ל ולפ"ז צ"ל דמיירי

שעושה דרך הטמנה עכ"ל ור"ל שמכסהו בבגדים דאל"כ למה הוצרך הרב"י לטעם הא לא הוי הטמנה כלל כ"א שעומד ע"ג קדרה חמה ומה ענין זה להטמנה וסיים הת"ש וז"ל ואיך שיהיה צריך שתדע דמ"ש מ"א כאן דאם כו' ע"ג האש י"ל דין שהיה הוא ט"ס וצ"ל דין הטמנה דהא מיקרי מוסיף הבל מחמת האש שתחתיה כמ"ש סי' רנ"ז סעיף ח' כו' עכ"ל הת"ש ולענד"נ דוחק להגיה גם מ"א רמז ועסי' רנ"ג ושם מבואר דין שהי' ולא דין הטמנה גם לפי דעת ס' ת"ש דהרב"י הוצרך לטעם משום דמיירי שעשה דרך הטמנה מנ"ל להרב"י דהטור מיירי בענין זה שהוצרך לטעם גם אין ל' הטור משמע דמיירי דרך הטמנה וע"ד הטור כתב הרב"י דבריו לכן נלע"ד דהמ"א היה מפרש דברי הרב"י דמש"ה הוצרך לטעם דאזיל לשיטתי' בספרו הארוך בסי' רנ"ג וכ"פ בש"ע סי' רנ"ג סוף סעיף א' דאם הקדרה עומדת ע"ג גחלים אע"פ שמגולה למעלה מצדדים מיקרי הטמנה לכן הוצרך פה לטעמיה ולחלק בין עומדי על האש או על גבי קדרה אבל לדידן וכמ"ש רמ"א שם בסי' רנ"ג דאפי' עומדת ע"ג גחלים כה"ג לא מיקרי הטמנה אלא דין שהי' ולכן לא העתיק מ"א טעם הרב"י לדידן א"כ לדידן אפי' עומדת על גבי האש ליכא משום הטמנה כ"א משום שיהוי ומיירי כל הדין שאין דרך הטמנה וא"ש דברי מ"א:

סימן רנט

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ייחדן כו'**. עמ"ש סי' ש"ח סעיף כ"ב. שכתב שאסור לכסות פי החביות באבן אא"כ ייחדו לכך לעולם אבל אבן לפצוע בו אגוזים ס"ל להר"ן דדי ביחוד לשבת א' (ובסי' ש"ח הביא ב' דעות באגוזים) וכתב הר"ן דלכיסוי החביות כיון דאין הדרך לייחד האבן לכך לכן בעינן ייחוד לעולם אבל לפצוע אגוזים דאורחיה בהכי סגי בשבת א' וכ' הר"י פה דה"ה באבנים שמייחדן להטמנ' בעינן ייחוד לעול' דאין דרך האבנים ליתנם סביב הקדרה יותר ממה שדרך האבנים לכיסוי חביות ודינייהו כמו באבן ע"פ חביו' שצריך ייחוד לעולם וא"כ ה"ה במוכין כיון שאין דרכן להטמין צריך ייחוד לעולם לכ"ע אפי' לדעת הר"ן והב"ח כתב הא דבעינן ייחוד דוקא כשלא טמן בהם כ"א שבת א' אבל כשטמן בהם שתי שבתות גלי דעתיה שייחדן להטמנה ושוב א"צ ייחוד ודייק כן מלשון הטור וש"ע שכתב וטמן בהם דרך מקרה משמע פ"א גם הביא קצת ראיה מלשון הש"ס ע"ש ומ"א השמיטו לא ידעתי אם חולק על ב"ח או לא:

סעיף ד
(ס"ק ד) לאוצר לסחורה ודוקא כשמקפיד עליהם כמ"ש סי' ש"ח ס"א ובס' אבן העוזר חלק מסברא דוקא בסי' ש"ח בכלים המיוחדים לסחורה בעינן שיקפד משום דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה ואפי' תמרי דעיסקי כמבואר בסי' ש"י סעיף ב' וכשמואל בשבת דף י"ט ע"ב לכן בעינן שיקפיד ועי"ז הוא מוקצה משא"כ גיזי צמר שהן עצמן מוקצים כיון שאין ראוין לשום דבר והוי כמו צרורות ואבנים דמודה ר"ש דהן מוקצים אלא שע"י הטמנ' אמרינן שייחדן לכך ומותרים לטלטל משא"כ בעומדים לסחורה הם מוקצים מצד עצמן ולא בעינן שיקפיד ולא מהני להו ההטמנ' ע"ש:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **שניטל כו'** במ"ש סי' שי"א ס"ט שכתב פירות הטמונים בתבן שהוא מוקצה תוחבן בכוש ונוטלן והתבן לנער מאיליו דמיקרי טילטול מן הצד דקי"ל דשרי:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **דלא כו'** וע"ס ש"ט סעיף ד' ר"ל די"א דאם היה דעתו ליטול בשבת ולא הניחו שם כל השבת יש לו דין שוכח ולדעת זה אין צריך לסברת מ"א דבלא"ה אין הכיסוי נעשה בסיס כיון דדין שוכח י"ל:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **לא יחזירנה כו'** דהכא צריך לטלטל כו' והרא"ש נתן טעם וז"ל אסור להחזירה. דודאי יטלטל הגיזין בידו וע"י הקדרה לא יטלטל פן ישפך התבשיל אם ינענע הצמר ע"י הקדרה עכ"ל:

סעיף י
(**ס"ק י**) **ויש מתירים דמשום כבוד שבת כו'** ד"ל דבנין ואהל עראי כזה אין בו רק איסור דרבנן שגזרו אטו אהל קבע דאסור מן התורה ומשום כבוד שבת לא גזרו:
וכמ"ש ס"ס שי"ב דמותר לצדד ולסדר אבנים לצורך ב"ה דמשום כבוד הבריות לא גזרו על בנין עראי כזה והוא הדין לכבוד שבת ולכן כתב מ"א ואם אפשר להטמין בע"א דליכא בזה משום כבוד שבת לא הותר בזה:

סעיף יא
(**ס"ק י"א**) **מותר דהוי פ"ר**. ר"ל דבישראל אסור לסתמו כשיש גחלים משום מכבה ומבעיר אע"ג שאינו מתכוין לכך מ"מ אסור דהוי פ"ר אבל בגוי אע"ג דהוי פ"ר שרי כמ"ש לעיל סי' רנ"ג ס"ק מ"א:

ומשמע בת"ה דה"ה לפותחו. ר"ל דבש"ע לא דיבר כ"א מאיסור הסתימה ובת"ה אוסר גם הפתיחה (כ"מ ממ"ש ת"ה סי' נ"ט) וכמ"ש סי' רע"ז ס"ב דאסור לפתוח דלת כנגד המדורה מחשש כיבוי ע"ש:

וכ' בת"ה בסי' נ"ט כיש אוסרים כו'. וצ"ל מ"ש האגור ומהרי"ל כו' ר"ל דהם אוסרים אם סתמו לגמרי ואע"פ כן כתבו דאם אינו סותמו לגמרי אפשר דשרי אדרב' אם אינו סותמו לגמרי איכא איסורא טפי כמ"ש בת"ה דדומה למפוח:

ואסור לדעתם. ר"ל שהם אוסרים הסתימה. הוא הדין אם סתם ומניח קצת פתוח אסור דלא כת"ה שנטה להתיר בזה:

ול"ד לסי' רע"ז ס"ב. דמותר לנעול הדלת כנגד המדורה:

יש אויר הרבה ואינו מכבה ומבעיר ע"י הנעילה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **דגורם כו'** ואפי' בדיעבד ואסור כתב שם בתשוב' דאפי' נסתפק שמא בשעת סתימ' עדיין לא נתבשל כ"צ ואפשר דכבר נתבשל כ"צ מ"מ אסור:

וכתב בשל"ה כו' דמדינא מותר כו' משום לא פלוג. ר"ל בקיץ שיוצאים מבה"כ בעוד היום גדול א"כ כשלוקחים המאכל מתוך התנור עדיין יום הוא וכן בשעת סתימה אף שהוא כבר קיבל עליו שבת מ"מ אינו אסור במלאכ' כי אם מדרבנן (אע"ג דתוספות שבת דאורייתא מ"מ הלא אין לו שיעור ובמעט סגי כמ"ש סי' רס"א) א"כ ע"י גוי ה"ל שבות דשבו' רשרי במקום צורך אבל בחורף שיוצאים מבה"כ סמוך לחשכה וטרם שיטול ידיו ויקדש הוי לילה קודם שיקח המאכל מתוך התנור ואיכא איסור דאורייי' גבי ישראל וע"י גוי הוי רק שבות אחד ולא הותר כה"ג ומשום לא פלוג ראוי לאסור גם בקיץ כ"ה שם בשל"ה:

ועמ"ש סי' רס"א סס"א. ר"ל דנראה מדברי דמ"א קצת שחולק ומתי' בע"ש ומי שקבל עליו שבת כו' ע"ש במ"א ס"ק ז':

כללא דמלתא כו' כיון שמגולה למעל' אע"ג דיש להתנור שמטמינים בו מעזיבה למעל' מ"מ כיון דאין הקדרה נוגעת במעזיבה נקרא מגולה למעל' דעכ"פ הקדרה מגולה. ואם נוגעת הקדרה בדופני התנור ע' לעיל סי' רנ"ז ס"ק ו' בט"ז:

אך להרב"י כו' אולם רמ"א בסי' רצ"ג סס"א חולק עליו וס"ל דכה"ג ל"מ הטמנה וכ' שכן המנהג להקל:

וא"כ ה"ל שהי'. דקיל מהטמנה:

סמוך לחשכה אבל הרבה קודם חשכה אסור. דקודם שחשיכה יהיה נצלה קצת ושוב אין לו דין בשר חי דאיכא למיחש שמא יחתה וצריך שיצל' כמב"ד קודם חשכה כדין שהי' וכמ"ש לעיל סי' רנ"ג:

וצלי ועוגה ופשטיד"א ל"מ חי אולם אין שוין. דבצלי ע"ג האש דוקא ל"מ חי. אבל צלי קדר מהני חי כמ"ש מ"א סי' רמ"ד ס"ק א' ובעוגה ופשטיד"א גם בקדרה ל"מ חי כמבוא' שם בסי' רנ"ד:

ובעי' כדי שיתבשל כמב"ד כו' כדעת הי"א שכ' הרב ב"י בסי' רנ"ג סעיף א' וכ' רמ"א שם ונהגו להקל כי"א הללו:

ובתנור טוח כו' שרי היינו לדעת רמ"א בסי' רנ"ד אבל להרב"י שם ל"מ טיחה:

ע"ג הגחלים והיינו דוקא שאין סביבה גחלים. כמ"ש מ"א סי' רנ"ג ס"ק ח"י:

תבשיל חם אצל התנור כו' דכיון דחם הוא אין בו משום בישול דאין בישול אחר בישול ואין בו כי אם סמיכה ותנורים שלנו דין כירה י"ל ובכירה מותר סמיכה אפי' אינה גרופה וקטומ' וכמבואר סוף סי' רנ"ג. ועל התנור כו' דכיון דמעזיבה מפסקת יש לה דין גרוף וקטום מ"מ בעי' ג"כ דבר להכירא וכמ"ש מ"א סי' רנ"ג ס"ק ל"א לכן דוקא קודם שהוסק נהגו היתר אבל אחר שהוסק בעי' דוקא לבנה או ד"א להפסיק משום הכירא:

ובתבשיל קר ר"ל שנצטנן לגמרי דיש בו משום בישול אחר בישול:

כ"א ע"י גוי. דהגוי אינו מתכוין כ"א לחמם החדר ואע"ג דמ"מ הוי פ"ר לגבי תבשיל מ"מ בגוי ל"ח לפ"ר כמ"ש לעיל סי' רנ"ג וע' מה שפקפק הט"ז על היתר זה ע"י גוי בסוף סי' רנ"ו:

או קטן שיש לו דין חולה כמ"ש בסי' שכ"ח סעיף י"ז בהג"ה:

ודבר שאין בו רוטב כו' דביבש אפי' קר אין בו משום בישול אחר בישול ואע"ג שכ' מ"א בסי' רנ"ג ס"ק ל"ו דבנצטנן לגמרי אפי' יבש שאין בו מרק דליכא משום בישול מ"מ אסור רהוי כמניח לכתחלה ולא הותר רק חזרה צ"ל דוקא תוך התנור החמיר לעיל אבל הכא דמיירי על גבו הקיל בזה. ואם כו' עד שהיס"ב מותר לסמוך כו' כיון שאין בזה חשש בישול וכמ"ש לקמן סי' שי"ח סעיף י"ד דמותר ליתן משקים נגד המדורה במקום שאין יכול להתחמם עד שתהיה היס"ב רק חשש חיתוי ובסמיכה בתנורים דידן שיש להם דין כירה מותר אפי' אין גרוף וקטום ול"ח לחיתוי:

וה"ה לתוך הקכלי"ן והוא מה שאנו קורין רע"ר אע"ג שהרע"ר יש לה גם כיסוי למעלה מ"מ אין הקדירה נוגעת באותו כיסוי ואין לו דין הטמנה כדלעיל וכיון שיש הפסק ברע"ר

למטה ויש לו דין מעזיבה דהוי הפסק ומיקרי גו"ק. אך להכירא בעי' שיתן לבנה או דבר אחר תוך הרע"ר:
וע"ג קדרה הקבוע בתנור נמי דינא הכי ר"ל דינו כקאכלין כ"כ בספר ת"ש ע"ש והיינו דהא קדרה הקבוע בתנור יש לו דין קדרה העומדת ע"ג האש ודינו מבואר במ"א סי' רנ"ח:
אבל לתת לתוכה קנקן עם מים פשיטא דאסור הט"ז סי' רנ"ח וכן לקמן סי' שי"ח ס"ק י"ט כ' דליתן משקים להחם תוך כלי חמין אם נתנו כולו תוך החמים שהחמים צפים למעלה מן הכלי שבו הצוננים אסור משום הטמנה אבל אי הצוננים מגולים למעלה אין בו איסור הטמנה. אולם היינו דוק' כשהכלי שבו החמין הוא כלי שני דאין בו משום בישול אבל מ"א פה הלא מיירי שנותנים כלי עם הצוננים תוך הקדירה הקבוע בתנור וזה יש לו דין כ"ר ואסור משום בישול אפי' הצוננים מגולים למעלה:
אך אם נתנן נכרי כו' נקט לשון דיעבד וכן לעיל ס"ס רנ"ג ושם כתבתי דמוכח דאפי' לכתחלה מותר וישבתי למה נקט שם ל' דיעבד אבל מה שנקט פה ל' דיעבד לא ידעתי:
סמוך לחשכה ר"ל עד שלא היה אפשר להתחמם קודם חשכה וסמוך לברכו שהוא קבלת שבת לדירן כ' מ"א לעיל סי' רנ"ג ס"ק כ"ו דשרי. אסור לכרוך דהיינו שמכוסה כולה גם למעלה. אם פינן כו' וה"ה אם החזירן אח"כ לכלי ראשון שרי כ"כ מ"א שם:

סימן רס

סעיף א

כ' מ"א וכ' הב"ח כו' שיש טעם יפה. והיינו מ"ש מ"א בסס"ק זה בשם ס' הגן. וצ"ע כו' בפ"ב ובפ"ד כו' פ"ב הוא מה דתנן דף ט"ו ע"ב אנשי מעמד (והם מה דתנן דף ך"ו ע"א אחרי שהתמידים שהיו קריבים בכל יום יש לכל ישראל חלק בהם והאיך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג התקינו נביאים ראשונים וחלקו לכהנים ולוים וישראלים לכ"ד חלקים וכהנים ולוים נקראים אנשי משמר והישראלים נקראים אנשי מעמד וכל חלק מכ"ד חלקים הנ"ל היה משמש שבוע א' וחוזר חלילה וכשהגיע זמן כל חלק מהחלקים היו הכהנים והלוים עולין לירושלים וכן הישראלים שהיו דרים בירושלים או הסמוכים לירושלים היו ג"כ עולין לירושלים והרחוקים מירושלים היו מתכנסים בעריהם כל יום לבתי כנסיות והיו קורי' בתורה כל יום במעשה בראשית וגם מתעכים כל ימי השבוע חוץ מיום א' ויום ו' והיו מתפללים כל יום שהקרבן תקובל ברצון לפניו יתברך ולכן נקראים אנשי מעמד שהם שלוחים מכל ישראל להיות עומדים על הקרבן) אסורים מלספר ולכבס (כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולים בלי סיפור וכיבוס לכן

אסרו להם הסיפור וכיבוס ימי משמרתן כדי שיסתפרו ויכבסו קודם שיכנסו למשמרתן) ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ופירש"י דרך רוב ב"א כו' הרי דאנשי מעמד היו מסתפרים בחמישי ולא היו ממתינים עד ע"ש:

ופ"ד דתענית הוא ר"פ ד' דף כ"ו ע"ב תנן שבת שחל ט"ב להיות בתוכה אסורים מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד שבת ופירש"י אם חל ט"ב בע"ש מותרים לכבס בחמישי (והיינו כשהיו מקדשים ע"פ הראיה וכמ"ש הר"ע מברטנורה דלדידן לא מקלע ט"ב בע"ש) עכ"ל ומזה אין ראיה לדחות דברי ב"ח ורש"ל האוסרים בה' בשבת דשא"ה בשבת שחל בו ט"ב דא"א להמתין עד יום ששי דהא חל ט"ב בו' ולכן מותר בה' אבל בעלמא י"ל דעדיף לעשות בע"ש. אך ראייתו מדברי רש"י שם דף כ"ו שסיים וז"ל וכשחל ט"ב בד' לא איצטריך למיתני דמותרים כדאמרינן בגמרא ל"ש אלא לפניו אבל לאחריו מותר עכ"ל ורצה לישב דברי עצמו דמוקי למתני' כשחל ט"ב בע"ש ומיירי דוקא כשהיו מקדשים ע"פ הראיה טפי ה"ל לאוקמא שחל ט"ב ביום ד' וע"ז תי' דזה הוי מלתא דפשיט' ולא איצטריך למתני' לאשמועי' ומזה שפיר יש ראיה למ"א דבעלמא מותר ביום ה' דאל"כ מאי קשיא לרש"י דלמא מיירי שחל ט"ב ביום ד' דא"כ איך הותר לספר ביום ה' הא אפשר להמתין עד יום ו' בשלמא אי מיירי שחל ביום ו' דאז א"א לספר ביום ו' שהוא ט"ב הוצרכו להתיר ביום ה' א"ו דגם בעלמא מותר ביום ה' וגם מרמב"ם יש דאיה דהרמב"ם לא העתיק הא דבה' מותרים וכתב לחם משנה טעמו דאזיל לשיטתו בפי' המשנה שכ' דלפניו לא התירו אפי' לכבוד שבת אלא דמתני' מיירי שחל ט"ב ביום ד' ואתיא כרשב"ג דס"ל דגם לאחריו אסור לכן לא הותר ביום ה' כ"א לכבוד שבת וכיון דלא קי"ל כרשב"ג לכן השמיט דבה' מותרים דלדידן לא משכחת להתיד ביום ה' כ"א כשחל ט"ב ביום ו' דכשחל יום ד' הוי מלתא דפשיטא לדידן דלא קי"ל כרשב"ג כמ"ש רש"י כנ"ל ובאמת כשחל ט"ב ביום ו' אסור ביום ה' כיון דהוי לפניו ע"ש הרי דלרמב"ם מתניתין מיירי שחל ט"ב ביום ד' דאפשר לו לספר ולכבס ביום ו' ואפ"ה התירו חכמים ביום ה' כמ"ש רש"י דט"ו כנ"ל כיון דרוב העולם מסתפרים ביום ה' הרי מוכח דלא כב"ח בשם רש"ל אבל לענ"ד אין ראיה מפ"ד בין לשיטת רש"י ובין לשיטת הדמב"ם די"ל הא דקתני ובה' מותרים קאי על כיבוס גרידא ולא על תספורת וכ"ה לשון רש"י דף כ"ו ע"ב בחמשה כו' מותרים אם חל ט"ב בע"ש מותרין לכבס בחמשה כו' עכ"ל הרי דלא נקיט רק כיבוס ושביק תספורת אדרבא משמע מזה כב"ח ורש"ל דתספורת אסור ביום ה' רק כיבוס הותר בה' דכן היתה תקנת עזרא בב"ק פרק מרובה דף פ"ב ע"ב שיהיו מכבסים ביום ה' וע' פה בט"ז הטעם. אבל מפ"ב א"ש ראיית מ"א והיינו מדברי רש"י שכתב שם

וז"ל ובה' של משמרתו מותרים דרך רוב ב"א להסתפר בה' ולא בע"ש מפני הטורח הרי דרש"י העתיק להסתפר מותר בה' וגם כ' דכן דרך העולם ואולי כיון דרש"י פי' בדף ט"ו ובה' מותר על תספורת ה"ה בדף כ"ו דקתני גם כן ובה' מותרין קאי ג"כ גם אתספורת ורש"י דנקיט בדף כ"ו כיבוס ושביק תספורת ע"כ ל"ד והוא דוחק גם תי' של מ"א לא יספיק לזה:

ואפשר דמכל מקום מצוה מן המובחר כו' שאנשי מעמד לא היו פנוים בע"ש ר"ל לפי שכל ימי משמרתן לא היו פנוים לעשות צורכן והיו צריכים לעשות בע"ש גם מה שהיו צריכים לשבת לכן התירו להם חכמים להסתפר ביום ה' אע"ג שרש"י כ' דדרך רוב ב"א להסתפר בה'. צ"ל דרוב ב"א אין חשים למצוה מן המובחר כיון דעכ"פ מדינא שרי והקדימו ליום ה' מפני הטורח אלא דאכתי הוי קשה למה התירו חז"ל לאנשי מעמד להסתפר ביום ה' ולא חשו חז"ל למצוה מן המובחר ע"ז כ' מ"א דלאנשי מעמד הקילו חז"ל שהם היו טדודין אבל אי הוי ראיית מ"א גם מפ"ד כנ"ל לא יתיישב לפי תי' זה:

ומן הידים ביום ו'. כי צפורני הידים להיותם גלוים ונראים יש לחוש בהן יותר לכבוד שבת ולקרב קציצתן ליום השבת גם שלא יהיו גדלים בשבת:

מפני שגדלים בשבת. ר"ל כיון דקוצצין להסיר המותרות אין זה מכבוד שבת ששוב באותו יום יתחילו לצמוח המותרות:

השורף צפרניו כו' הטעם אמרו שם בנדה פ' כל היד שמא תעבו' עליה אשה מעוברת ותפיל כי כן הוא סגולת הצפרניים הקצוצים ואמרי' בפ' אלו מגלחין מה"ט בבית המדרש דלא שכיחא אשה מותר לזורקן דליכא למיחש למידי ואע"ג דאפשר שיכבדו את בה"מ ויכבדו גם את הצפרנים לחוץ ושם תעבור עליהן אשה מעוברת לא חשו לכך דכיון דאין הצפרנים במקומם הראשון ששם הונחו בשעת קציצה שוב אין מזיקין ומה"ט אם בשעת קציצת הצפרנים נפלו במקרה לארץ יכבד מקום ההוא אולם כ' הפר"ח בי"ד סי' קט"ו דאם בשעת קציצה הניחן במקום א' ומיד הי' דעתו להעבירן משם ולהניחן במקום אחר אם הניחן לאותו מקום אח' אותו מ"א י"ל סגולת מקום ראשון ומזיקי' ואייתי ראיה ע"ש והטעם ששורפן חסיד יותר מהקוברן כתבו התוס' שם וז"ל שורפן חסיד דל"ל שמא יתגלו ובערוך פי' ששריפת צפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כו' ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו ובענין הרחיצה כ' בס' ת"ש וז"ל איתא בערבי פסחים דף קי"א ע"ב שלא ינעול מעליו בעוד שרגליו לחות ממי הרחיצה שהיא סכנה לעורת דעינא והעולם אין מקפידים בכך ושומר פתאים ה' עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בלשון רכה**. דאסור לאדם להטיל אימה כו' כ' בספר ת"ש לכאורה דבריו תמוהים דודאי שרי להטיל קצת אימה על ב"ב כדאיתא בפ' האורג שכמה אמוראים היו מטילים קצת אימה על ב"ב וכאן דבעינן ל' רכה ממש לאו מטעם אימה יתירה נגעו בה אלא כ"ה דלקבלינהו מיניה כמבואר בש"ס להדיא וכ"כ בב"י וצ"ל דכוונת מ"א דאם היה רשאי להטיל אימה לא הי' צריך לדבר בניחותא כ"ה לקיבלינהו מיניה כיון דאפשר לדבר אתם קשות ובאימה יתירה וממילא יהיו מוכרחים לקבל מיניה אך כיון דאסור להטיל אימ' יתירה לכך צ"ל דוקא בניחותא וזה פשוט עכ"ל:

לעניות דעתי מאי דפשיטא ליה קא מיבעיא לי ניהו דדבריו נכונים לו' כן מבחוץ אבל רחוק מכליותי שנתכוין מ"א לזה דא"כ איך שבק מ"א להביא דברי הש"ס דאמר כ"ה דלקבלו מיניה ויכתוב ליישב מה שקשה ע"ד הש"ס לכן נראה לענ"ד ע"פ מאי דאי' במסכת גיטין דף ו' ע"ב אר"א לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה תוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל. אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימ' יתיר' תוך ביתו בא לידי שלשה עבירות ג"ע ושפיכו' דמים חילול שבת:

אמר רבב"ח הא דאמרי רבנן ג' דברים צ"ל תוך ביתו ערב שבת עם חשיכה צריך לממרינהו בניחותא כ"ה דלקבלו מיניה כו' אר"א לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה תוך ביתו כו' והוי קשיא למ"א מאי שייכות יש לדברי רבב"ח שאמר שצ"ל הני ג"ד בניחותא כ"ה דלקבלינהו מיניה שם בגיטין ובאמצע דברי שאר אמוראי' שמדברי' מהטלת אימה יתירה שלא יבא לידי איסור ומכשול אע"כ דגם רבב"ח במה שאמר כ"ה דלקבלינהו מיניה נתכוין לדברי שאר אמוראים שאסרו אימה יתירה שלא יבא לידי מכשול ואיסור לכן מפרש מ"א ומ"ש כ"ה דלקבלינהו מיני' אין הכוונ' שיצייתו לו דמה"ת לא ישמעו לדבריו הלא כל איש שורר בביתו וכדאמרי' פ"ק דמגיל' דאפי' קרח' בביתא פרדשכי ליהוי אלא ישאל להם בנחת עשרתם כו' אם עדיין לא עשרו כו' יאמרו עדיין לא עשרנו אבל עתה נעשר וכן יעשו באמת אבל אם לא ישאל להם בנחת כיון דסתם אימת בעה"ב על אנשי ביתו כיון דהוא סמוך לחשכה הי' ראוי לעשות הדברים אשר שואל עליהן קודם שישאל ולא להתרשל ולהמתין עד סוף הזמן ומחמת אימה יכחשו ויאמרו שכבר עשרו כו' ואפשר שוב לא יעשרו אם מצד שכחה או מצד אימה פן יודע לו או בעיניו יראה שעשרו אחר השאלה ויראה שכחשו במה שאמרו תחלה שכבר עשרו אח"כ מצאתי כן בדרישׁ' שכתב על מה שכתב הטור שישאל בנחת וז"ל בנחת כ"ה דלקבלינהו מיניה

פירוש שאם לא עשו יעשו עוד אבל אם אומר בלשון אימה יתירה דלמא מכח אימה יאמרו עשינו ולא עשו גמרא עכ"ל הדרישה. וכן הרא"ש בפ' במה מדליקין הביא סמוך למימרא דרבב"ח הנ"ל שישאל בנחת מימרא דגיטין דאסור להטיל אימה יתיר':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **הדליקו כו'** כ' הט"ז הא דאמר הדליקו בלשון ציווי ולא בל' שאלה היינו דוקא אם הוא עם ב"ב בחדר אחד אבל אם הוא בחדר אחר ומאותו חדר הולך לבית הכנסת יאמר בלשון שאלה הדלקתם:

ונ"ל דצ"ל ג"כ ערבת' עירובי חצירות כמ"ש הטור כצ"ל:

דאע"ג דמותר כו' ר"ל דבגמרא פריך אהא דקתני במתניתין ער"ש עם חשיכה צ"ל ג' דברים כו' עם חשיכ' אין ספק חשיכ' לא דאינו מועיל בשאלתו דאם לא עשו עד עתה שוב אין רשאים לעשות דאי ס"ל דגם ספק חשיכ' מותר לעשות ג' דברים הללו ה"ל לאחר השאלה עד ספק חשיכ' דכל כמה דמצינן לאחורי זמן השאל' מאחרינן שלא יתרשלו בדבר ויאמרו עדיין יש שהות כמ"ש רש"י שם ובסיפא קתני ספק חשיכה מערבי' ומשני הא בערובי תחומין אסור בספק חשיכה (והטעם כמ"ש בסי' שאח"ז) והא בערובי חצרות מותר בספק חשיכ' ולפ"ז ערובי חצירות דמותר בספק חשיכה אין לשאול עם חשיכ' ודי שישאל בספק חשכה כמו שהקשה המקשן והטור כ' דגם ערובי חצרות ישאל עם חשכה וקשיא על הטור למה הלא יש לו זמן גם בספק חשכה על פי כן מסכים מ"א עם הטור ונתן טעם דאף על גב דמותר לערב ב"ה כו'. והא דלא משני הש"ס כן דמתניתין דקתני עם חשיכ' מיירי אפי' בע"ח ומשו' דלכתחיל' יש לערב קודם ב"ה יש לומר דמשום ה"ט גרידא לא הוה ליה להקדים השאל'. כיון דעכ"פ יש עוד זמן יש לחוש שיתרשלו כנ"ל לכך הוצרך לשנוי הא בע"ת ר"ל דמתניתין דקתני עם חשיכה עיקר' מיירי בע"ת דאסור לערב ב"ה הוצרך לשאול עם חשיכה ואגב דהוצרך לשאול עם חשיכה על ע"ת שואל ג"כ על ע"ח ומטעם שכתב מ"א וכעין זה כתב הט"ז ע"ש. והב"ח כתב תי' אחר עיין שם ואף על גב דלדידן לא הוזכר בשאלה ע"ת ומטעם שכ' הטורי זהב עיי"ש. מ"מ נשאר התקנה לשאול עם חשכה על ע"ח גרידא. אכן כתבו האחרונים שבזמן הזה שמערבין ע"ח על כל השנה א"צ לשאול ערבתם:

סימן רסא

סעיף א

(**ס"ק א**) **ב"ה ואם נסתפק כו'** אסור ב"ח ע"ש כי הב"ח דייק כן מלשון רש"י וקמ"ל אע"ג דהוי כעין ס"ס חדא דלמא אכתי הוא קודם ב"ה ואת"ל שהוא ב"ה הא ב"ה גופיה ספק יום הוא קמ"ל דאסור. והטעם כתב בספר ת"ש דהוי ספק חסרון ידוע. ולענ"ד אפי' ביום המעונן דהוא ספק לכל ומה שהוא ספק לכל העולם אינו בכלל ספק חסרון ידיעה. עיין בי"ד סי' ק"י ואע"ג דאפשר לדחות דאפילו ביום המעונן מקרי חסרון ידיעה דודאי אינו מעונן בכל העולם מ"מ בלא"ה א"ש ול"מ ס"ס כמ"ש התו' כתובות בסוגיא דפתח פתוח שם אונס חד הוא דב' הספיקות חד הם אי הוא לילה או יום:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין מעשרין כו'** וכ"מ ס"ס ר"ס. ר"ל מדהוצרך לשאול עם חשיכ' הפרשתם חלה מכלל דספק חשיכה אסור להפריש חלה. דאל"כ ה"ל להמתין בשאלת החלה עד ספק חשיכ' כנ"ל בסי' ר"ס בשם רש"י. ול"ל כמ"ש מ"א בסי' ר"ס גבי ערובי חצרות דוקא דיעבד הותר עירובי חצירות ב"ה משום מצוה אבל לא לכתחלה ז"א דע"כ בהפרשת חלה ליכא שבות כלל דאל"כ גם דיעבד לא היה מותר ב"ה דהא בהפרשת חלה ליכא מצו' ולא משום כבוד שבת דהא קי"ל חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש. וא"כ מאי כבוד שבת איכא בהפרשת חלה. ואי ס"ד דמותר להפריש חלה ב"ה ע"כ אפי' לכתחל' שרי דלית בה איסור כלל וא"כ תקשי למה הקדים לשאול על החלה עם חשכה אע"כ דאסור להפריש חלה ב"ה ומה"ט גופיה משום דליכא מצוה בהפרשת חלה דהא אוכל והולך ואח"כ מפריש ולית ביה משום כבוד שבת כנ"ל. ובחלת ארץ ישראל דאין לו תיקון ע"י שיאכל ואח"כ יפריש מודה מ"א דמותר ב"ה אם אין לו מה יאכל בשבת וכמ"ש ס"ק ו' לענין מעשר וט"כ ולכן סיים מ"א ס"ק זה וע' סי' תק"ו ר"ל בס"ק ח' שכתב מ"א שם אם חל ע"פ בע"ש ושכח ע"ש להפריש חלה מלחם חמץ דאין לו תקנה אפילו בח"ל לאכול ואח"כ להפריש א"כ כה"ג אם חל ע"ש בער"פ ושכח להפריש חלה מחמץ ונזכר ב"ה בע"ש מותר להפריש ב"ה דכה"ג הוי מצוה וכ"כ בספר ת"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואין מערבין כו'** דמיקני ביתא הוא ר"ל דכל אדם יש לו לילך מביתו וממקום שביתתו אלפים אמה לכל רוח. וכשרוצה לילך למזרח ביתו ד' אלפים אמה מניח ערובו סוף אלפים אמה מביתו. וה"ל כאלו קנה שם במקום ערובו שביתה ושם הוא ביתו. נמצא

י"ל ממקום ערובו אלפים אמה לכל רוח א"כ מעירו לצד המזרח י"ל ד' אלפים. א"כ ה"ז דומה שקנה בית במקום שמניח העירוב וזה אסור ב"ה. משא"כ ע"ח דלא תקנו כ"א משום דהבתים שייכים כ"א ליחיד והחצר משותף בין כל בעלי החצר נמצא דחצר נגד הבתים דומה לר"ה נגד רה"י ואם יוציאו מן הבתים לחצר יטעו להוציא גם מרה"י לר"ה לכן תקנו ערובי חצירות דהיינו כל בית שבאותו חצר יתן פת תוך בית אח' שבאותו חצר ועי"ז הוי כאילו כלם דרים באותו בית ולא הוי משום קנין כאלו קנה אותו בית אלא משום דירה כאלו דרין כלם שם וא"כ כמו שהחצר שייך לכלם כן הבית דהא כלם דרין יחד וכן שאר הבתים נחשבו כאחד וכמבואר לקמן סי' שס"ו ולכן שבות זה דע"ח קיל מע"ת וכמ"ש סי' תקכ"ח אולם כן הוא בביצה דף י"ז דאין מניחין ערובי תחומין מי"ט ראשון לשני דלמיקנא שביתה בי"ט אסור. וכתבו התוס' אבל ערובי חצרות מותר דלא הוי קנין ע"ש. אבל כאן בפ' במה מדליקין אהאי דינא דהכא כתב רש"י ותוס' הטעם דע"ת דאסמכוהו רבנן אקרא חמיר משא"כ ע"ח דליכא אסמכתא קיל ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ומותר כו'** הוי מצוה כו' טרוד ונחפז כו' דהרמב"ם ס"ל ניהו דקי"ל כרבי דלא גזרו על שבות ב"ה מ"מ היינו דוקא במקום מצוה או שהוא טרוד ונחפז לאותו דבר כדלקמן סי' שמ"ב ועיין במ"א ס"ס ש"ז:

וכתב רש"ל בתשובה ר"ס מ"ו כצ"ל:

נמצא שהיה מצטער בשבת ר"ל וזה נראה לכאורה שהוא מותר ודומה לטרוד ונחפז ואעפ"כ סיים ועוד לבי נוקפי כו':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **להדליק כו'**. ודמיא להא דאמרי' אינהו מיכל כו' והוא בחולין דף מ"ט ע"ב מאי דקי"ל חלב טהור שהוא נגד אבר שניקב ואותו נקב מטריף הבהמה אמרינן דחלב טהור שכנגדו סותם בעד הנקב וכשר. אבל חלב טמא אינו סותם וחלב שעל הקיבה יש מקום אח' מבואר שם בגמ' מקומו פליגי בני א"י עם בני בבל. בני א"י ס"ל דהוא חלב טהור ואוכלים אותו ובני בבל ס"ל דהוא חלב טמא ואין אוכלים אותו. ומסקינן שם דאפי' לבני בבל דאין אוכלים אותו דמחזיקין אותו לחלב טמא מ"מ בזה י"ל דין חלב טהור שיסתום הנקב ובזה מודים בני בבל דהא אינהו היינו בני א"י אוכלים אותו א"כ לדידן בני בבל נקיל בזה שיסתום הנקב ומזה הביא מהרי"ו דמיון מה לנדון דידן כיון דבכמה מקומות עדיין הם עושים מלאכה. א"כ גם באותו מקום שקבלו שבת שאסורים במלאכה ע"י עצמם עכ"פ אמירה לגוי גם לגבייהו שרי. אבל באמת אינו דמיון אמיתי. דהתם הטעם

דחלב טהור סותם דהוא מיהרק וחלב טמא אינו סותם דלא מיהדק וע"ז מסיק הש"ס בחלב שעל הקיבה הנ"ל כיון דבני א"י אוכלים ע"כ דמיהדק וניהו דבני בבל לא אוכלים מ"מ ודאי לא פליגי במציאות אם הוא מיהדק. אלא דבני בבל ס"ל דלא מיהדק שפיר או משום תותב כמבואר שם. מה"ט גם לבני בבל עכ"פ סותם כיון דעכ"פ מיהדק וזה ל"ש כאן ועיין במשנה למלך פ"ג מהל' שגגות דין ה' בד"ה מעתה אלך לי אל הר המור כו'. וא"כ הא בלא"ה שרי כמ"ש ס"ס רס"ג ר"ל וקשיא תרתי חדא דלא אצטריך מהרי"ו לטעמיה ועוד דמהרי"ו לא התיר כי אם אמירה לגוי. ולפי מ"ש ס"ס רס"ג מותר לו' אפי' לישראל שלא קיבל עדיין שבת:

אבל בצבור כו' ומהרי"ו מיירי בצבור:

וגרע מב"ה כמו שכ' סעיף ד' הוא סברת מ"א עצמו ואינו מוכרח בדברי מהרי"ו. ור"ל כיון שחל עליהם שבת בע"כ מסברא ראוי לו' דאפי' שבות דאמיר' לגוי ולצורך מצוה מ"מ אסור אע"ג דב"ה כה"ג מותר מ"מ בציבור כיון דבע"כ קבלו שבת ולאחר קבלת שבת מבואר סעיף ד' דאפילו שבות במקום מצוה לא הותר וכ"ז לולי טעם מהרי"ו וע"ז סיים מ"א ולכן הוצרך מהרי"ו לטעם אחד:

ומיהו לצורך מצוה אפשר כו' עכשיו חוזר מדבריו הראשונים שכ' אי לאו טעמים דמהרי"ו אפי' אמירה לצורך מצוה הוי אסור. ואייתי ראיה מסעיף ד' דקבלת שבת חמיר מב"ה ואפי' שבות במקום מצוה אסור. דהא אסור להטמין לצורך שבת או לערב לצורך מצוה וזה דחי עכשיו ניהו דחמיר מב"ה לענין שישראל בעצמו אסור לעשות שבות אפי' לצורך מצוה. מ"מ בשבות דאמירה לגוי דקיל משבות שעושה ישראל בזה גם אחר קבלת שבת מותר לצורך מצוה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שצריך כו'** מ"ע דאורייתא דלהרמב"ם דס"ל דלא נאמר תוס' אלא לענין עינוי ביה"כ אבל לא לענין מלאכה בין ביה"כ ובין בשבת לדידיה הוכיח הרב"י דע"כ ס"ל להרמב"ם דאפי' מדרבנן א"צ להוסיף בשבת משום איסור מלאכה. וא"כ ע"כ המחבר שפסק שצריך להוסיף ע"כ צ"ל דאפי' עשה מן התורה יש בו כהפוסקים החולקים על הרמב"ם:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ג' רבעי כו'** כמו רביעית שעה כו' וב"ח כ' וכו' וכן ראיתי כו' שפי' ממלאכה ב' שעות כו' ונסתפקתי בטעם שיעור ב"ש דבגמ' איכא פלוגתא בשיעור התחלת השקיעה עד צ"ה דאיכא דס"ל דהוי מהלך ד' מיל ואיכא דס"ל דהוי מהלך ה' מיל. ובפוסקים

איכא מחלוקת בשיעור מיל די"א דשיעור מיל הוא רביע שעה וחלק כ' משעה בשעות ההשוואה דהיינו ח"י מינוטי"ן או ששיעור מיל הוא ב' חומשי שעה והוא כ"ד מינוטי"ן וכמבואר מחלקותם לקמן סי' תנ"ט וא"כ י"ל דהני אנשי מעשה ס"ל כמ"ד דמתחלת השקיעה עד צ"ה הוא שיעור ה' מיל וס"ל כמ"ד דשיעור מיל הוא רביע שעה וחלק כ' משעה וא"כ ה' מיל עולה שעה ומחצה וג' רביע מיל לפני ה' מיל הוא ב"ה. עולה קרוב לרביעית שעה וקצת קודם ב"ה צריך להוסיף מחול על הקודש ועולה יחד קרוב לב' שעות לכן פי' ב' שעות קודם צאת הכוכבים או משום דס"ל כמ"ד מתחלת השקיעה עד צ"ה הוא ד' מיל. אלא דס"ל כמ"ד דשיעור מיל הוא שני חומשי שעה והיינו כ"ד מינוטין א"כ ד' מיל עולה שמונה חומשין שהם שעה ומחצה ועוד שש מינוטין. וג' רביע מיל לפניו הוא בה"מ והוא לפ"ז ח"י מינוטין עולה יחד שעה ומחצה ועשרים וארבע מינוטי"ן וחסר משני שעות שש מינוטי"ן ולכן פי' שני שעות לפני צ"ה מפני תוס' שבת:

בכל יום אחר שעותיו. דהיינו שעה זמניות לפי אורך היום ולא שעות ההשוואה דבין שהיום ארוך או קצר השעות שוין לפי מה שיחלקו השעה לס' חלקים דהיינו ס' מינוטין אבל שעה זמניות הוא לפי זמן ובין שהיום ארוך או קצר בכל פעם אנו חושבים היום לי"ב שעה וכן הלילה אלא כשהיום ארוך השעה ארוכה למשל אם היום ארוך ח"י שעה א"כ אנו חושבים שעה זמניות כל שעה היא שעה ומחצה משעות השוואה וכן כשהיום קצר ג"כ אנו חושבים היום לי"ב שעה:

דילפינן מחלקהו כו'. ר"ל כיון דתפלות כנגד תמידין תקנו. ותנן ר"פ תמיד נשחט כל השנה תמיד של ב"ה נשחט בח' ומחצה וקרב בט' ומחצה ר"ל זמן ההקרבה נמשך שעה א' ואמרי' מנה"מ ואמר ריב"ל דכתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים מדלא כתיב בערב וכתיב בין הערבים ע"כ ר"ל בין שני ערבים דמחצות ואילך מתחיל השמש לנטות למערב וזה נקרא ערב א' וסוף השקיע' הוא ערב שני ואמרה התור' בין הערבים חלקהו למה שהוא בין שני הערבים ואז זמן התמיד וכיון דמחצות עד הלילה הוא שש שעה יצא ממנו שעה א' שהי' ממשיך הקרבת התמיד נשאר ה' שעה. מש"ה יהיה ב' שעות ומחצה קודם שחיטת התמיד וב' שעות ומחצה אחר הקרב' עד הלילה ולכן הוא קרב בח' ומחצה כו' דהוי ב' שעות ומחצה אחר חצות וא"א דחשבי' שעות זמניות א"ש אלא א"א דחשבינן שעות ההשוואה לא יהיה החלוק שוה. למשל אם היום ארוך ח"י שעה א"כ מחצות היום עד הלילה הוא ט' שעות ואם התמיד נשחט בח' ומחצ' א"כ לפני השחיטה יש ב' שעות ומחצה ושעה א' היה ממשיך ההקרב' א"כ נשאר אחר ההקרב' עד הלילה ה' שעות ומחצה והתור' אמרה חלקהו. משמע שיהי' החילוק שוה לפני השחיט' עם

אחר ההקרב' אלא על כרחך צריך לומר שעה זמניות וכן מוכח להיפך כשהיום קצר וכיון דלענין קרבן על כרחך חשבינן שעה זמניות ה"ה לענין תפל' וס"ל דה"ה לענין שבת אע"ג דתי' ריב"ל נדחה שם בגמרא מ"מ ילפי' מיני' שיעוד השעה דבזה לא פליגי:

ותוס' ב' שעות קודם כו' וכל מה שהביא מ"א דברי מהרי"ל אין כוונתו כ"א לסוף דבריו שכ' ותוס' שבת ב' שעות כו' וזה סיוע לזקנים ואנשי מעשה שכ' הב"ח שמקדימים ב' שעות:

ומשמע דחשבינן עד צ"ה ממש כו' ועמ"ש סי' רנ"ג ר"ל די"א דחשבינן עד שקיעת החמה ולדעת זה לא יבא החשבון של ב' שעות על נכון משא"כ אי חשבינן עד צ"ה בא חשבון ב' שעות מכוון כמ"ש לעיל בדעת הב"ח:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מפלג כו'** קודם תחלת השקיעה. בא ליישב מאי בא רמ"א להוסיף על דברי המחבר שכ' שמתחלת השקיעה ע"ז כ' דמפלג המנח' הוא מעט מוקדם לתחלת השקיע' ובאמת גם המחבר מודה דיוכל להוסיף מפלג המנח' ולא דק בדבר מועט שבין פלג המנח' ובין תחלת השקיע' וראי' דהמחבר גופיה כ' בסי' רס"ג סעיף ד' דיוכל להוסיף מפלג המנח' ולכן מה"ט גם רמ"א פה לא כ' בלשון י"א דיוכל להקדים להוסיף מפלג המנח' דהא גם המחבר מודה:

ובקירוב והאמת הוא כצ"ל. ר"ל כ"מ שכתבו בעלי החשבונות על חשבון שהוא בקירוב ר"ל שאינו מכוין אלא מעט יותר או פחות ומ"כ כ' ד' מאות אמה בקירוב ועז"כ מ"א והאמת הוא ר"ל החשבון האמתי ומצומצם חלק כ' מן השעה ר"ל משעות השואה שהן ס' מניטין וחלק עשרים הוא ג' מינוטי"ן והיינו לדעת המחבר דס"ל דמתחלת השקיע' עד צאת הכוכבים הוא שיעור ד' מיל וס"ל שיעור מיל הוא רביעית שעה וחלק כ' משעה כמבואר סי' תנ"ט היינו שיעור מיל ח"י מינוטין א"כ ד' מיל הן ע"ב מינוטי"ן שהוא שעה וי"ב מנוטין ומפלג המנח' עד צ"ה הוא שעה ורביע ועול' ע"ה מינוטין. אם כן פלג המנח' מוקדם לתחלת השקיע' ג' מינוטי"ן היינו חלק עשרים מן השע' כנ"ל:

של"ג אמה ושליש כיון דשיעור מיל שהוא אלפים אמה יוכל לילך משך רביע שעה וחלק כ' שהוא ח"י מינוטין א"כ ג' מינוטין הם חלק ששית מן ח"י מינוטין אם ילך בח"י מינוטין אלפים אמה ילך בג' מינוטי"ן שהוא חלק ששית חלק ששית מן ב' אלפים. דהיינו של"ג אמה ושליש. כיצד טול מן ב' אלפים ח"י מאות הששית מהן הוא ג' מאות נשאר מן ב' אלפים לחלק ב' מאות קח משני מאות ק"פ אמה וחלקו לו' חלקים יהיה חלק ששית ממנו שלשים אמה ועדיין נשארו מאלפים עשרים אמה ומן ח"י אמה חלק

ששית ג' אמה נשארו שני אמות לחלק. חלק ששית מן שני אמות הוא שליש. הרי יחד של"ג אמה ושליש:

כיון די"א דחשבינן מתחלת השקיע' ר"ל הוי לילה וג' רביע מיל לפניו הוי בין השמשות ועוד צריך להוסיף מעט משום תוס' שבת עולה יחד קרוב לשני שעות וכדעת הב"ח ומהרי"ל לעיל. לכן דיעבד אם קיבל שבת תוך ב' שעה יש להחמיר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אחר עניית ברכו כו'** דהתוספתא סוף סוכה כו'. רצה לומר שהמרדכי הביא ראי' שלאחר עניית ברכו אסור בכל שבות מדתניא תוקע ומריע ותוקע ואפי' מיחם בידו מניחו בארץ ואינו מטמינו שכבר קיבל שבת וה"ה לדידן עניית ברכו דהוי במקום תקיעות דאסור להטמין וה"ה דשאר שבותים אסורים זה דעת המרדכי ועז"כ היש מי שחולק דע"כ התוספתא משבשתא ואין למדין ממנ' דאמרי' ס"פ במה מדליקין שש תקיעות היו תוקעין בע"ש ולאחר ג' תקיעות ראשונות ר"ל שכבר תקע והריע ותקע שוהה כדי שיעור הדלקת נר דאולי צריך אחד להדליק נר לשבת ושכח ידליקנו אחר ג' תקיעות הללו ומיד אח"ז תוקע ג' תקיעות דהיינו תוקע ומריע ותוקע ושובת כי אז קבלו שבת והיה סבר היש מי שחולק דהתוספתא מיירי בג' תקיעות ראשונות שאחריהן אסור בכל שבות שכבר קבלו שבת והא בש"ס דידן הנ"ל קתני לאחר ג' ראשונות מותר להדליק נר אע"כ משבשתא היא ואעפ"כ כ' הכ"ה דנקטינן כמ"ש הרב"י דפסק כהמרדכי אבל לא ביאר טעמו ומ"א כ' דאותו חולק הנ"ל לא דק דהתוספתא מיירי אחר ג' תקיעות אחרונות דגם בש"ס אמרינן ששובת אחריהן והביא המרדכי ראיה מתוספתא דקתני להדיא שאין להטמין דלא תימא דוק' איסור דאוריי' אסור אבל בתוספתא מבואר דאפי' שבות אסור: אבל מי שלא קיבל עליו שבת אפי' אחר ברכו מותר בשבותין כן הוא לשון כה"ג הנ"ל אולם לענ"ד כוונתו דהמרדכי כ' בשם רבינו יואל להתיר שבות אחר ברכו והבי' ראי' דאותן שם תקיעות שהיו תוקעי' ודאי היו תוקעים קודם ב"ה והן במקום ברכו לדידן ומ"מ קתני במתני' דב"ה מערבין וטומנין כו' אע"ג שכבר תקעו אלמא אפי' אחר ברכו מותר בשבותין וכן פסק תחלה רבינו שמרי' ואח"ז א"ל תלמיריו לרבו ר"ש דיש חילוק בין קיבל עליו שבת ללא קיבל וחזר בו ר"ש ואסר והביא ראי' לאסור מן התוספת' דסוכ' הנ"ל תוקע כו' ואפי' מיחם כו' וסובר אותה תשובה שהבי' כ"ה דר"ש הוד' לדברי תלמידיו לחלק בין קיבל עליו שבת או לא וע"ז הבי' ראיה דאם קיבל עליו שבת אסור מן התוספת' דקתני תוקע כו' ואפי' מיחם בידו כו' משמע המיחם שביד התוקע אין התוקע רשאי להטמין כיון שהתוקע קיבל שבת אבל אדם אחר מותר בשבות והחזיק בסברת תלמידיו

אלא שתלמיריו אמרו כן מסברא דראיית ר' יואל היא ממתני' דקתני ספק חשיכה מערבין כו' אע"ג דכבר תקעו כנ"ל. מזה לא נשמע דמותרים כ"א אחרים שעדיין לא קבלו שבת ניהו דאחר התקיעות כל אדם אסור במלאכה היינו מלאכת דאורייי' אבל שבותין מותרין אבל בתוקע עצמו שקיבל השבת ע"י שתקע י"ל שאסור בשבות כי אין בזה ראיה להתיר אבל לאסור ג"כ אין ראיה והבי' ר"ש ראיה מן התוספת' הנ"ל דהתוקע אסור בשבות דהא קתני אפי' מיחם בידו כו' ר"ל ביד התוקע אינו מטמינו וס"ל לתשובה שהביא כה"ג דה"ה לדידן אפי' אחר ברכו מי שלא קיבל שבת מותר בשבות (ונלע"ד דר"ל דהקהל אמרו ברכו והיחיד לא ענה או לא היה בבה"כ אלא דמ"מ אסור במלאכה דהמיעוט נגרר אחר הרוב מ"מ מותר בשבות כיון שהוא עצמו לא קיבל שבת אבל אם ענה ברכו עמהם הרי קיבל שבת כמותם ואסור אפי' בשבות) ולא עיין במרדכי סוף הפ' שהביא ראיה מהולכת שופר שהוא שבות ר"ל דמוכח משם דאפי' מי שלא קיבל שבת מ"מ אחר התקיעה ולדידן אחר ברכו אסור אפי' בשבות וז"ל המרדכי ס"פ ב"מ מדנתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו משמע אבל אדם אחר אסור ויש לדחות עכ"ל הרי דאפי' הולכת שופר שהוא שבות אסור לאחר התקיעה אפילו לאדם אחר שלא תקע והנ' הלום ראיתי בתשובת ה"ה חכם צבי סי' י"א שחולק על המרדכי והתיר שבות אחר ברכו והאריך וכ' וז"ל וראיתי בספר מ"א הביא בשם כ"ה כו' מותר בשבותין כו' וכ' עליו ולא ע' במרדכי סוף הפ' כו' ובאמת אות' ראי' אינני מכיר דאיפכ' מוכח התם דלמאי דבעי למימר שנתנו חכמים רשות לחזן הכנסת להוליך שופרו היה מותר להדליק נר לכל אדם אלא שאין משם ראיה כלל דהתם למאי דס"ד עריין לא מיקרי קבלת שבת עד שיעור הולכת שופר לביתו עכ"ל וז"ל הגמ' דף ל"ה ע"ב תנא דבי ר"י שש תקיעות כו' ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי ב"ח שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנס' להוליך שופרו לביתו א"ל א"כ נתת דבריך לשיעורין (פרש"י פעמים שביתו קרוב פעמים שהוא רחוק) אלא מקום צנוע יש לו בראש גגו ששם מניח שופרו עכ"ל הגמ'. וע"כ לפי הבנת ה"ה ח"צ ראיית המרדכי מדנתנו חכמים שיעור לחזן כו' והתירו לו להוליך כו' ולולי שהתירו לו חכמים לא היה רשאי להוליך השופר מכלל דלאחר שלא התירו לו חכמים נשאר באיסורו אפילו לעבו' על שבות ומזה מוכח דאפי' מי שלא קיבל שבת אסור בשבות לאחר התקיעה ולפי זה באמת קושייתו חזקה דע"כ לדעת ר' יוסי עדיין לא קיבלו שבת שום אדם עד אחר שיעור הולכת שופר דהא מותרים להדליק דהוא איסור תורה ובלא"ה י"ל מנ"ל דמי שלא קיבל שבת ג"כ אסור בשבות דלמא לחזן הוצרכו להתיר דהוא קיבל שבת ע"י התקיעה ולולי שהתירו לו חכמים לא

היה רשאי להוליך שופרו לביתו אבל לאדם אחר לא הוצרך להתיר כלל דהאחרים עדיין לא קבלו שבת גם ראיתי בהג"מ שם הקשה ניהו דמוכח דמסתמא אפי' מי שלא קיבל אסור בשבות אבל מי שאומר בפי' שאינו מקבל עליו שבת אולי מותר ע"ש אולם לענ"ד אין זה כוונת המרדכי אלא נתכוין דהא חזינן דבקושי התירו לחזן להוליך שופרו כי מיד אחר התקיעות ראוי לשבות אלא ע"פ הכרח שלא יאבד השופר הוצרכו להתיר ואם איתא דאדם אחר חוץ מהתוקע מותר בשבות לא היה ליה להתיר לחזן להוליך שופרו אלא החזן כל עת תקיעה יוליך עמו אדם אחר (ולדעת הגהת מרדכי הנ"ל יאמר אותו אדם בפירוש שאינו מקבל עליו שבת עדיין) ואותו אחר הלא מותר בכל השבותים אם כן יוליך אותו אחר השופר לבית החזן אע"כ שאין חילוק ואפי' מי שלא קיבל עליו שבת אסור בשבות לאחר התקיעה אם כן אין חילוק בין חזן לאדם אחר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אין מערבין כו'** דגרע מבין השמשות ולענין אמירה לגוי כ' בס"ק ז' דאפשר דלא גרע מב"ה:

סימן רסב

סעיף א

יפנה כו' האר"י כו' אבל לא לחם שלם ועיין ביו"ד ס"ס קע"ח בט"ז שכ' שאותן המניחים כל ליל שבת פת שלם על השולחן אינו בכלל איסור העורכים לגד שלחן שירוע שמניחו לכבוד שבת וכן כ' הט"ז לעיל סי' ק"פ:

וע"ל סק"פ במ"א חלוקים לענין זה גם בחול לענין פת שלם בשעת בהמ"ז ובשבת כ' שעכ"פ לא יסיר השלם עד אחר בהמ"ז:

(**ס"ק א**) **ויציע המטות שיושבים עליהן** ר"ל גם המטות שיושבים עליהם וה"ה מטות ששוכבים עליהן והב"ח דייק כן מלשון הטור דכתב כמו בש"ע ויציע המטות לשון רבים אע"ג דבגי' לא הוזכר אלא שלחן ערוך ומטה מוצעת לשון יחיד מ"מ נקט הטור לי' רבים דהא אפי' גבי סידור בעל חוב קי"ל דמניחי' ללו' שני מטות אי לישב עליה ואי לישן עליה כמבואר בח"מ סי' צ"ז והם דברי הש"ס בב"מ דף קי"ג והטעם מבואר שם דאם אינו הולך אחר האכיל' ד"א סכנה לו לכן נותנין לו שתי מטות וירחק מטה שישן עליה מן המטה שיושב שם בשעת אכילה ד"א וע"ז יהי' מורגל לילך ד"א אחר אכיל' א"כ ה"ה כאן יהיו ב' מטות מוצעת ובגי' לא דק עכת"ד הב"ח:

ויצא המלאך הטוב ר"ל דהא שני מלאכים מלווים לאדם בליל שבת ביציאתו מבה"כ א' מלאך טוב כו':

וכ' בס' ת"ש לפי נוסח הפייט שאומרים ליל שנת ביציאתו מבה"כ בסוף הפיוט צאתכם לשלום כו' משמע דהמלאך יוצא מיד אחר ביאתו מבה"כ א"כ ליתא לדברי מהרי"ו דלפ"ד מהריי"ו ע"כ הם אצל האדם כל יום השבת וכתב שראה סדור תפל' אחד נדפס והשמיט נוסח צאתכם לשלום ע"פ גדול א' וע"ש מ"ש ליישב ולענ"ד פשוט דאע"ג דהמלאך נשאר אצל האדם כל יום השבת מ"מ אין לשנות נוסח צאתכם לשלום כי הוא על דרך ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ואע"ג דאין יציאת המלאכים עתה מ"מ אומר צאתכם לשלום כל זמן היציא' כשתהיה:

רש"ל ה"ל ב' מפות כו' וכשפורסה כו' רצה לומר כשנוטל המפה לנערה כששוב חוזר ופורסה אחר הניעור עוש' אוהל. ועיין מ"ש סי' שט"יו סעיף י"א כילה שאין בגגה טפח כו' מותר לפרוס סדין עליה דכה"ג לא הוי אוהל ובלבד בלא ישלשל למטה מן המטה טפח דהמטה ה"ה רחבה טפח וא"כ המטה נעשה גג וכשמשלשל טפח תחת המטה הוי אוהל וכתב שם מ"א דוקא בכילה אסור כה"ג דהא הפריסה הית' לצל אבל במטה דידן אפי' הסדין משולשל למטה מן התחתית טפח ל"ל בה דהא הסדין לא נעש' לצל ולית ביה משום אוהל וא"כ היה במפה שעל השלחן כיון דלא פרסו לצל ליכא משום אוהל וא"כ ליכא כ"א טעם א' כשיסיר המפה יהי' השולחן מגולה ואין זה כבוד שבת:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ישתדל כו'** ועסי' ש"ב ס"ג דמשמע דמותר לפושטן. דאי' התם אין מקפלים הכלים כ"א לצורך שבת ר"ל שהי' דרכם כשפושטים הבגדים היו מקפלים אותם שלא יתפשטו הקמטים וזה לא הותר כ"א כשרוצה שוב ללבשו בשבת א"כ הוי קיפול לצורך שבת הרי דמותר לפשוט בגדי שבת בשבת ולזה תי' מ"א דמיירי שי"ל כו' וה"ה דהמ"ל דמיירי בליל' שפושטן כשהולך לישן:

דאפילו אבל כו' ר"ל אע"ג דאסור ללבוש בגדי שבת כמו שכתב בי"ד סי' שפ"ט וסי' ת' מ"מ ישנה ללבוש מלבוש אחר ממה שדרכו ללבוש בחול:

סימן רסג

סעיף א

(**ס"ק א**) **יהא זהיר כו'** שהולך לשם. עיין סעיף ו' אם יברך עליהן. דהוי כמדורה. והביא ראיה ממ"ש רמ"א בסי' תרע"א סעיף ד' וז"ל שם בסי' תרע"א ויזהרו כשעושים הנרות

אפי' משעוה שאין לדבק' יחד ולהדליקן דהוי כמדורה אפי' בנרות של שבת וי"ט יזהרו שלא לעשות כן עכ"ל רמ"א והבין הע"ש דרמ"א אוסר אפי' קלועים כשרשרות. ועז"כ מ"א שלא עיין בד"מ שם בסי' תרע"א שמספרי ד"מ נובעים הגהותיו בש"ע ומס' ד"מ מוכח שאין כוונת רמ"א כן הביא מ"א שם וז"ל ד"מ כשמדליקים נר שבת או חנוכה או י"ט ודובקים הנרות סמוכים זה לזה עד שהן מתחממת זו מזו ונוטף השעוה משום החמימות וגם נכפלים ונופלים לא קיימו מצוה עד כאן לשון ד"מ וכתב מגן אברהם שם דמזה משמע דמותר לעשות כרוכים והביא מגן אברהם ראיה דהא בשבת וי"ט מצוה לעשות כרוכים אח"ז הביא בשם מהרי"ו דאוסר בחנוכה גם כרוכים דהוי כמדורה ע"ש א"כ אפ"ת דבחנוכה אסור אפי' כרוכים היינו דוקא בחנוכה דבעי' נר דומיא דנס אבל כרוכים הוי מדורה ונקרא אבוקה אבל לענין שבת דבעינן לאורה ושמחה אדרבא כרוכים עדיף אבל מלשון רמ"א בהג"ה סימן תרע"א שסיים הטעם דהוי כמדורה ומשמע דחזר בו בש"ע ופסק כמהרי"ו דגם כרוכים אסור והוא כלל גם שבת וי"ט עמהם שם משמע דגם בשבת וי"ט אוסר כרוכים וכן נראה שמרא' מקום על הגהת רמ"א סימן תרע"א מהרי"ו אולם ראיתי בד"מ סי' תרע"א הביא תחלה דברי מהרי"ו שאוסר דהוי כמדורה וכ' ע"ז וכן מצאתי פ' ב"מ כו' ודובקים הנרות סמוכים כו' משמע דאינו חולק על מהרי"ו:

ויכולים להוסיף. וכתב הרא"ש דאין התו' מבטל המכוון דהא תקנת חז"ל לקרות בשבת שחרית ז' גברי נגד ז' רואי פני המלך וכדאי' סוף מגלה ואפ"ה מוסיפים וכדאיתא לקמן סי' רפ"ב:

ז' נרות וי"א עשרה וכתב שם שאין צריכים להיות כלן על השלחן ובספר ת"ש הביא מ"ש לעיל סי' קנ"ד סעיף י"א נרות של בית ע"ז אע"פ שכיבן גוי בעינן שביטלן שמותרים להדיוט מ"מ אין להדליקן בשבת והוא הדין שאין ליטלן לשום נר מצוה וביי"ד סי' ק"ד כ' הש"ך עכבר שנפל לשמן אע"פ שיש ס' נגדו דמותר להדיוט מ"מ אסור למצוה דמאוס דלא כט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **פ"א כו**' משום הכיר' כו' ומה"ט נ"ל דאם נאנס כו' ר"ל דבלי דברי הב"ח היה עולה על הדעת הטעם שצריך להוסיף נר הוא בא לכפרה א"כ גם בנאנסה צריך כפר' קצת או הוי ס"ד טעם נר הנוסף לתשלומין מה ששכחה א"כ ה"ה בנאנסה משא"כ לטעם הב"ח שתהיה זהירה מכאן ואילך בנאנסה א"צ להוסיף. דהא בלא"ה היתה זהירה אלא האונס גרם לה שלא הדליקה:

ואם שכחה כמה פעמים כו' וה"ה אם מתחלה היה דרכה להדליק ג' נרות כל פעם אם שכחה צריך להוסיף נר א' ותדליק כל פעם ד' וכן עד"ז לעולם וכתב בס' א"ר דעני' ששכח' יש להקל שלא תצטרך לנר נוסף ודי לה שתוסיף מעט שמן כל פעם ואם רגילה להדליק נר שעוה וכדומה די לה אם היתה רגילה בנר קטן עכשיו תדליק יותר גדול קצת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מה יאכל כו'** דבודאי אכילתו קודם כו' רצה לו' שלא תפרש אפי' אין לו מה יאכל כו' רצה לומר שאין לו מעות לצרכי אכילה ולא לצורך נר ס"ד דבענין אכילה אין קפידא ואין צריך לחזור על הפתחים משום צורכי אכילה דהוא בכלל עשה שבתך חול כמו שכ' מ"א ס"ק שאח"ז וקמ"ל דמ"א דאעפ"כ צריך לחזור על הפתחים עבור נר שהוא קודם לפת קמ"ל מ"א דאין הפי' בדברי רמ"א כן דודאי אכיל' קודם לנר אלא הפי' שיש לו מעות כדי אכיל' או ליקח במעות נר וכיון דהאכיל' קודם לנר וזולת המעות הללו אין לו מה לאכול וע"כ צריך לקנות במעות לצורך אכילה ולא נשאר לו מעות לצורך נר אפ"ה צריך לשאול על הפתחים לצורך נר:

וכ"מ בראש פ' ע"פ סי' י"ז דמקש' על רשב"ם דס"ל דמקדשין על הפת הא דאיבעי' לן פ' ב"מ נר ביתו וקידוש היום הי מנייהו עדיף ופשט דנר ביתו עדיף משום שלום בית ת"ל בלא"ה נר עדיף דגם אם יקנה נר לא יתבטל מצות קידוש דהא יוכל לקדש על הפת:

ולא קמשני כו' דבמקום שאין לו פת כו' והקשה בס' ת"ש דלמא לעולם נר קודם לפת. אלא דהרא"ש ס"ל דפת קודם לקידוש וא"כ ע"כ מיירי דיש לו פת. וא"כ יפה הקשה דהא יוכל לקדש על הפת. ותי' דע"כ זה ליתא דא"א דס"ל להרא"ש דפת קודם לקידוש. אי ס"ד דנר קודם לפת. אם כן כ"ש דנר קודם לקידוש. א"כ תיקשי אפ"ת דאין מקדשים על הפת. מ"מ תיקשי מאי קמבעי' ליה נר ביתו וקידוש הי מנייהו עדיף פשיטא דנר עדיף עכ"ד הת"ש אלא שלשונו מגומגם. וא"ל איך א"ל דמיירי דל"ל פת הא קיי"ל דאין קידוש אלא במקום סעוד' וא"כ מאי יועיל לו היין י"ל דמ"א אזיל לשיטת הגאונים שהובאו בסי' דע"ג סעיף ה' דדי לו בכוס יין שחייב עליו ברכה אחרונה (וע"ש בט"ז ומ"א) וזה ג"כ מיקרי במקום סעודה:

וכ"מ בגמ' שם דף ק"א כו' דאמר אביי כי הוינן ביה רבה. א"ל כששמעו ממנו קידוש הלילה בבית המדרש. טעמו מידי פה. דלמא קודם שהגיע לאושפיזא יכבה הנר ולא תאכלו ולא תצאו בקידוש דכאן דהא אין קידוש אלא במקום סעודה (וכתבו התוס' והרא"ש שם הא דלא הקפיד רבה על האכילה לפי שהאכילה יכולים להשלים למחר ביום או שהיו יכולים לאכול במקום אחר שהי' שם נר אלא שבאותו מקום לא היה יין

ולכן לא הקפיד כ"א על הקידוש) עכת"ד הגמ' ועז"כ מ"א שלא היה מקפיד רבה על הנר רק על האכילה ר"ל אכילה במקום קידוש והיינו דקשי' למ"א למה הקפיד רבה על הקידוש ולא היה מקפיד שמא כשיבא לאושפיזא כבר כבה הנר וזה אפי' יטעמו כאן מידי ויצאו ידי קידוש מכל מקום אינו מתוקן שישבו בחשך באושפיזא וטוב היה להם שיפטרם רבה בעוד שבאומד הדעת הנר דולק באושפיזא שלא יבאו שמה ולא יהיה נר והא בכל החדרים צריך נר אפילו אינו אוכל שלא יכשל בעץ ואבן כמו שכתב סעיף ו' וצ"ל שלא היה חושש כי אם לקידוש שהוא יותר חמיר ועדיף מנר ואף על גב דאמרינן נר ביתו וקידוש נר ביתו עדיף היינו דוקא נר שעל השלחן שאוכל שהוא צורך אכילה אבל נר שלא יכשל קידוש עדיף וא"א דנר עדיף מפת. ואם אין לו מעות רק לצורך אחת יקנה נר ולא יאכל אף על גב דאז לא מהני הנר כי אם שלא יכשל דהא אין לו מה לאכול אפי' הכי אותו נר שלא יכשל עדיף מפת א"כ איך אפשר לומר דקידוש עדיף מנר שלא יכשל אבל נר שאוכל אצלו עדיף מקידוש הא נר שלא יכשל עדיף מפת ואעפ"כ קידוש עדיף מאותו נר ונר שאוכל אצלו דאינו אלא מכשירי פת יהיה עדיף מקידוש כלפי לייי: **מיהו אם י"ל לחם כו'** נסתפקתי אם לחם משנה קודם לנר לפי מ"ש מ"א סי' רנ"ד ס"ק כ"ג דלחם משנה אינה חובה כ"כ וע"ש מ"ש:

סעיף ה

(ס"ק ה) שואל וער"ס תרע"א שכ' שם שצריך למכור מלבושו כדי לקנות נר חנוכה. ונר שבת דעדיף מנר חנוכה כמ"ש פה סעיף ג' כ"ש שצריך למכור מלבושו לצורך נר שבת:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מפני כו'** שהאשה כבתה נרו של עולם שהחטיאה את אדה"ר והחשיכה נשמתו הקרוייי' נר כמ"ש נר אלהים נשמת אדם ונשמתו היתה נרו ש"ע כי כל הנשמות היו תלויות באיפתו של אדה"ר:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **נר כו'** על היין דרבנן וסגי באמירת ויכלו שאמר בתפלה וכמ"ש מ"א סי' רע"א ס"ק א':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **משום כו'** נראה לי דסומא כו' דהא נהנה ג"כ ממאורות דע"י שיש נר אחרים רואים ומצילים אותה שלא תפול ושלא תכשל בשום דבר. וק"ו מנ"ח דחייב משום דעכ"פ איכא פרסומי דניסא אצל אחרים אע"ג דבנ"ח לא שייך ה"ט דאחרים יצילוהו וא"כ גם

הסומא אינו נהנה דהא נ"ח לא הודלק כדי להנות מאורו אדרבא אסור לשתמש באותו נר כ"ש נר שבת שהודלק להנאתו להאיר וגם הסומא נהנה דחייב:
דהא ליכא שמחה דבסי' ח' מבואר דנהגו אם ב' או ג' ב"ב אוכלים במקום א' מ"מ כל א' יכול לברך וכ' מ"א ס"ק ט"ו הטעם דכל מה דמתוסף אורה יש בו שלום בית ושמחה יתירה כו' וזה לא שייך בסומא דהא אינה נהנית מן הנר כ"א שאחרים יצילו' לבל תכשל ולזה די בנר א' וגם עדיף שמברך בעל בית הרואה דאיכא גבי' השמחה משתברך הסומא אפי' לא יברך ב"ה הרואה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **כשידליק ראוי להתפלל כו'** דאמרינן פ' ב"מ אר"ה כל הזהיר בנר ה"ל בנים ת"ח דכ' כי נר מצוה ותורה אור ע"י נר מצוה זוכה לתורה אור לכן ראוי שתתפלל בשעת הדלקה שיהיה לה בנים ת"ח כי בשעת קיום המצוה התפלה על השכר המיוחד לאותו מצוה יותר רצויה לפניו ית':
כ' מהר"ש כו' ותמוה דלא שייך ברכה בדלוקה כו' ובזה דוחה תיקון ראשון של מהר"ש כיון שהדליקה מבע"י ולא קבלה עליה אז שבת לא נקרא נר שבת והוי כמו דלוקה ועומדת דכ' רמ"א ס"ד דצריך לכבותה ולהדליק' לשם נר שבת ואיך תברך עליו בלילה:
ועוד דאמירה כו' בזה דוחה תיקון שני של מהר"ש שתאמר לגוי כו' דהא מבואר לקמן סי' רע"ו דאינו נכון לומר לגוי להדליק אע"ג דרבים מקילים אין למחות בידם תיינו מטעם מוטב שיהיו שוגגין כו' ואיך נתקן כן לכתחלה:
ועיין במהרי"ו שהתיר כו' היינו כתיקון א' של מהר"ש אבל למהר"מ לא נראה דברי מהר"ש ומהרי"ו:
ומ"ש שנמצא בקובץ כו' לא ידעתי אם מהר"ש הביא ראיה מאותו קובץ או מהרי"ו כי אין מהרי"ו ת"י ועכ"פ כתב עליו מהרמ"מ דאין לסמוך על אותו קובץ דלאו מר ברי' כו'. מיהו בדיעבד כו' ועסי' רע"ו ר"ל ניהו דלכתחלה אין לסמוך על תקוני מהר"ש מ"מ בדיעבד אם שכחה לברך מבע"י מברך בלילה ע"י פריסת ידים דהיינו תיקון א' וגם דיעבד אם שכחה להדליק עד שחשיכה תאמר לגוי להדליק דהיינו תיקון ב' של מהר"ש וכמ"ש סי' רע"ו שכך נהגו ומ"מ סגי בנר א' דדי לו בנר א' שלא יאכל בחושך וכ"כ מ"א לקמן סי' רע"ו:

סעיף יב

(ס"ק יב) אחר כו' בשם אמו כצ"ל:

אבל אין חכמה לאשה. ר"ל כל הנשים לא ידעו לחלק בין שבת לי"ט ואם נאמר ביו"ט שתברך ואח"כ תדליק תעשה ג"כ בשבת:

כמ"ש סי' קנ"ח דלענין עובר לעשייתן עשאו חכמים לא פלוג. דבסי' קנ"ח סעיף א' כ' דאין לברך עובר לעשייתן דהיינו קודם נטילה אלא אחר הנטילה קודם הניגוב דלפעמים אין ידיו נקיות כגון שיצא מבה"כ וא"א לו לברך קודם נטיל' לכן לא חלקו ואפי' ידיו נקיות לא יברך קודם הנטילה משום ל"פ וכ"כ התוס' בפסחים דמה"ט אין מברכים על הטביל' קודם לטבילה שיהי' עובר לעשייתן משום טבילת גר דקי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול ואז אין הגר יכול לברך קודם הטבילה דהא כ"ז שלא טבל אינו גר ואיך יאמר אשר קדשנו כו' וצונו דהא עדיין אינו מצוה לכן אפי' טבילת נדה מברכת אחר הטבילה משום ל"פ:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ולברך כו'** דהדלקת נר חובה אפי' אינו אוכל שם מ"מ חובה שלא יכשל אבל העיקר המצוה במקום שאוכל כמ"ש אחר זה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שכל כו'** וכן כו' כשהוא ליל טבילה כו' ר"ל בליל שבת הוא ליל טבילה וצריכ' לחוף כל גופה קודם הטביל' שלא יהיה עליה דבר חוצץ והחפיפ' צ"ל מבעוד יום ובפרט בערב שבת שא"א לחוף בלילה שהוא שבת והמנהג לחוף בבית הטביל' סמוך לטביל' כמ"ש ש"ך ביודה דעה סי' קצ"ט ס"ק ז' והטביל' צריכה להיות בליל' ממש ואיך תעשה עם הדלקת נרות אם תדליק קודם החפיפ' עכ"פ צריכ' להדליק אחר פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם צאת הכוכבים ואם תברך מיד הרי קיבלה שבת וא"א לה שוב לחוף ואפ"ת שתתנה שאינ' מקבלת שבת ע"י הדלקה דבמקום הצורך יש לסמוך על התנאי כמ"ש רמ"א ומ"מ קשה הדבר שתהיה צריכ' לצמצם הזמן דהא ההדלקה צריכה להיות אחר פלג המנח' והחפיפ' מושכת זמן מה וצריכה להיות בעוד יום קודם שיכנס שבת. ואם תמתין להדליק עד אחר הטבילה הרי כבר היא שבת ואינה רשאי להדליק ולילך לביתה בין החפיפה לטבילה כשעדיין יום ותדליק חוששת שתטנף את עצמה ויהיה עליה דבר החוצץ בטבילה:

מ"ד אהדלקה ביום הכפורים ועוד שמדליקים בבית כו' כצ"ל. ור"ל שני ראיות דאע"ג שאינה אוכלת אצל הנרות רשאי לברך חדא דהא מברכים ביוה"כ אף שאסור באכילה ועוד שמדליקין בבתי' ואוכלים בחצר אפ"ה מברכים אע"ג דאין אוכלים אצל הנרות ואע"ג דמ"מ בבה"כ גרע דהא בלי נרות האשה דולקים נרות בביה"כנ לכן התחיל מ"א

וכתב וכן מה שנוהגות הנשים כו' ר"ל כמו כשב' או ג' אוכלים במקום א' דהמנהג שיברך כ"א דכל מה שמתוסף אורה יש שמחה יתירה ה"ה די"ל כן בבה"כ:

וא"ת התם משתמש כו' ר"ל בזה לדחות ראיה ב' מהא דמדליקים בבית ואוכלים בחצר כו'. שמא חשיב צורך סעודה. ר"ל כה"ג אפשר רשאי לברך גם על נרות המיוחדים לבה"כ אע"ג דהודלקו לכבוד מ"מ הודלקו גם להאי שיראה השמש איך מושך היין מן החביות. וכת' של"ה דמ"מ לא יברכו כו' דבס' א"ר הביא בשם זקנו הגאון מהר"ש שהתיר גם כה"ג:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ואוכלים כו'** אפי' אין דולקות עד הלילה שרי ר"ל רשאי לברך אבל מ"מ צריך נר בלילה שלא יכשל אלא א"כ הולך לישן קודם הלילה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **מקבלת כו'** ותתפלל מנחה תחלה דאם תדליק תחלה כבר קבלה שבת ואיך תתפלל מנחה של חול ותהא צריכה להתפלל ערבית שתים כמ"ש סעיף ט"ו:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **שהתנה כו'** ומ"מ נ"ל כו' ועס"ה ר"ל דע"כ רמ"א לא הכריע כהאומרים דתנאי מועיל אפי' לכתחלה אלא רמ"א לא הקיל בתנאי אלא בעת הצורך דהא כ' רמ"א גופי' סעיף ה' דתדליק תחלה ואת"כ תפרוס ידיה ותברך כדי שיהיה עובר לעשייתן אבל קודם ההדלקה א"א שתברך שמיד שמברכת קבלה לשבת ואיך תדליק אח"כ והא אפשר שתברך תחלה ותתנה שאינה מקבלת שבת אע"כ דלכתחלה אין סומכים על תנאי אלא בעת הצורך:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **אבל לא כו'** שאין זו מצוה המוטלת עליו. ר"ל דמיירי באורח שאין לו חדר מיוחד ולכן כ' אפי' לא בירך על נר אחר דעל השלחן מברך בעה"ב אעפ"כ לא יברך האורח בבית האכסדרה דאין המצוה מוטלת על האורח להדליק בבית האכסדרה כיון דאין האכסדרה מיוחדת לאורה וא"כ מוטל ההדלק' שם על בעה"ב אבל במקום המשתמשים לצ"א אפי' אחר כו' ר"ל אפי' הוא אינו אוכל שם רשאי לברך ול"א דאין המצו' מוטלת עליו. לברך כמ"ש סעיף ח' כנ"ל. ר"ל מ"ש בס"ק ט"ו בשם מהרי"ל דבמקום שבה"כ של נשים הוא מרתפו של השמש רשאי לברך על נרות בה"כ דזה מיקרי שהודלקו להאיר וחשוב לצורך סעוד' ותיקשי ניהו דגבי שמש הוי צורך סעודה מ"מ האיך תברך האשה הא אין המצו' מוטלת עליה כ"א על השמש אע"כ כיון שהוא צורך אכיל' אפי' אחר רשאי לברך:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **וצריך כו'** עס"ס י"ד ר"ל ודאי הא לא קשיא דל"ל הטעם שלא להדליק במקום זה כו' שצריך הדלק' במקומו ר"ל כיון שכבר הדליק נר שבת כבר קיבל שבת ואסור לטלטל נר הדולק די"ל דר"ל אפי' אחר שלא הדליק שעדיין לא קיבל שבת אסור מטעם הדלקה במקומו בעי' דהא כ' רמ"א דוקא אותה אשה המדלקת מקבל' שבת בהדלקה אבל לא שאר בני בית אלא קשיא ליה למ"א מסעיף י"ד דמבואר שם דנר שהודלק לשם שבת אפי' בטעות הוי מוקצה ואסור אפי' ליגע בו אפי' למי שעדיין לא קיבל שבת כמ"ש מ"א ס"ק כ"ז ולזה תי' דמיירי ע"י תנאי שמותר טלטול והוצרך לטעם הדלקה במקומה בעי':

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ולא להדליק כו'** כלומר כו' דהא מותר להשתמש לאורה ר"ל דבפ' ב"מ אי' אבעי' להו בנר חנוכה אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה ובעי למפשט מדאמר רבא הדליק מבפנים והוציא' לחוץ לא יצא אלמא הדלקה עושה מצוה ובעינן שהדלק' תהיה במקומה במקום המצוה כי בזמן הש"ס היו מרליקים על פתח החצר בחוץ משום פרסומי ניסא ודחי הש"ס דלעולם י"ל הנחה עושה מצוה ואפ"ה א"ש הא דאמר רבא לא יצא כי הרואה אומר לצורכו הוא דאדליקה ופרש"י להשתמש וליכא היכר נס וא"כ בנר חנוכה אפי' הדליקה בחוץ ואחר כן הכניס' לפנים ג"כ לא יצא דהא נתנו חכמים שיעור חצי שעה שצריך נר חנוכה שתהיה דולק והכא לפרסומי ניסא וא"כ אפי' הדליקה בחוץ אם תוך זמן חצי שעה הכניסה לפנים אכתי יאמרו דלצרכו הדליקה וליכא היכר נס משא"כ נר שבת דמותר להשתמש לאורה (משא"כ נ"ח דאסור להשתמש לאורה שיהיה ניכר שהורלק לנ"ח ויהיה פרסום נס כל משך החצי שעה) משא"כ נר שבת דבאמת מותר להשתמש לאורה ואדרבא לשם כך הודלק משום שלום בית לאכול אצלו ושלא יכשל אלא דמ"מ בעי' שיהיה נראה שהודלק לכתחלה לכבוד שבת לכן די אם עומד זמן מועט במקומו. וה"ה דמותר כו' ר"ל אפי' אין מניחו במקומו שעה מה. כיון דנותנו על המנורה דהא ניכר כו' דגם שם מקומו וניכר שהודלק לכבוד שבת. וכ"מ בישו"ש כו' והניחה למעלה מכ' אמה לא יצא אלא צריך לכבותה ולהדליקה למטה מכ':

משמע שבתוך ך' כו' דאל"כ הל"ל רבותא טפי אפי. הדליקה למטה מך' אם שוב מניחה במקום אחר צריך לכבותה ולהדליקה במקום האחר. א"ו כיון ששני המקומות ראוי להדלקה ל"ל בה. ובהרי"ו כו' דעיקר כו' שעל השולחן. ולכן לא כו' ויניחנה על השלחן כו' משמע דס"ל דאין לברך כ"א על נרות שעל השלחן. ובשאר מקומות בבית אין מצוה ואין לברך. ולכן ס"ל אם הדליקה חוץ לשלחן ואחר זה מניחה על השלחן לאו שפיר

עביד. דלא הודלקה במקומה והרואה אומר כו' דאין מקומה רק בשלחן וא"כ לדידן דקי"ל כמהרי"ל דכל הבית מקומה וכמ"ש מ"א בשם מהרי"ל ס"ק י"ג א"כ אפי' מדליקה שלא על השלחן ומניחה על השלחן ש"ד דשניהם מקומה כמ"ש מ"א לעיל. ואע"ג דגם רמ"א כ' עיקר הדלקה תלוי בנרות שעל השלחן כו' היינו לענין קבלת שבת דע"י הרלקת נרות שעל השלחן מקבלת שבת ולא ע"י הדלקת שאר נרות:

באגודה כ' כו' לא ידעתי מאי תוספות נראה בדברי אגודה ואולי ר"ל דהאגודה כלל שבת וי"ט עם נר חנוכה יחד משמע דדיניהם שוה. ולכן אפי' עמד שעה א' במקומה אסור לטלטלה למקום אחר כמו בחנוכה דלא כמ"ש מ"א לעיל:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **אם רוב כו'** אין אחת נמשכת א"ח אלא אותן ב"א שדרכן לילך לבה"כ א' אותן ב"א נמשכים אחר אותן בה"כ שדרכן לילך שם ואותן שדרכן לילך לביהכ"נ אחרת נמשכים אחר בה"כ אחרת:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **מניחו כו'** פי' שהולך לחדר כו' ר"ל דאין הכוונה שצריך להפילו ברחוב. דאפי' הוא דבר מוקצה הא קי"ל אם דבר מוקצה בידו מותר לטלטלו עד מקום שירצה כמ"ש ס"ס רס"ו אלא ר"ל שהולך לחדר כו' ובס' ת"ש כ' דמיירי במבוי שאין מעורבת שאסור לטלטל בה צריכה להפילה במקומה במבוי:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **שאותם כו'** ומהרמ"ט כ' דהמרדכי כו' ר"ל שדעה א' בש"ע שכתב דבין יחיד ובין ציבור מותרים במלאכה הוא דעת המרדכי כפי הבנת הרב"י. אבל מהר"מ כ' שאין כן כוונת המרדכי. ואין להקל ר"ל נגד מהרמ"ט והעומדים בשיטתו:

ומשמע דאף בחול כו' דהא הטעם אמרו דוקא צבור לא אטריחוהו רבנן ולא יחיד. ומה"ט אין לחלק בין שבת לחול. כיון שהתפלל בטעות כו' דלא כע"ש. ר"ל דרבנן ור"י פליגי. דרבנן ס"ל זמן מנחה עד הלילה. א"כ לדידהו לא יתפלל ערבית עד צ"ה. ור"י ס"ל זמן מנחה עד פלג המנחה דהיינו שעה ורביע קודם הלילה. אם כן לר"י מיד אחר פלג המנחה מותר להתפלל ערבית. ואמרינן בגמרא כיון דלא איתמר הלכתא כמאן דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. ולכן הקשה הע"ש הא הכא מיירי שקבלו שבת אחר פלג המנחה. וא"כ למה יחיד צריך לחזור ולהתפלל. הא אם רצה רשאי להתפלל לכתחלה ערבית אחר פלג המנחה. ואע"ג שכתב הרב"י בסי' דל"ג לפי מנהג מדינתו שנוהגים להתפלל מנחה עד הלילה. לכן לא יתפלל ערבית עד צ"ה מ"מ קשה הא בדיעבד אם התפלל ערבית אחר

פלג המנחה כתב הרב"י לעיל דיצא. א"כ למה כתב כאן דיחיד צריך לחזור ולהתפלל. ותי' הע"ש דמיירי הכא שגם מנחה התפלל באותו יום אחר פלג המנחה. דהוי תרתי דסתרי כה"ג אפי' דיעבד לא יצא. אם התפלל ערבית אחר פלג המנחה קודם צ"ה אבל מ"א תי' דאפילו התפלל מנחה קודם פלג המנחה. אפ"ה צריך היחיד לחזור ולהתפלל ערבית אע"ג דהתפלל ערבית אחר פלג המנחה ורשאי לעשות כן לכתחלה. היינו דוקא ביודע שהוא עדיין קודם צ"ה ורצה להתנהג כר"י דאחר פלג המנחה זמן ערבית אבל הכא התפלל בטעות שהיה סבור שכבר הוא צ"ה. ואלו ידע שעדיין יום לא היה מתפלל לכך צריך לחזור ולהתפלל:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **אסור כו'** כתב א"ז כו' והרב"י כתב שאינו יודע טעם לדבר שאפילו מי שלא קיבל שבת מותר במלאכה יהיה אסור ליגע בנר ההוא ועיין דרישה. ומ"א יכתוב סס"ק זה טעם בדבר:

נ"ח מנר שבת. כיון ששניהם הם נר מצו'. מ"מ תיקשי איך אפשר להרליק ממנו הא אסור ליגע בו:

ול"ל דהא"ז כו' ר"ל דאפי' מי שאינו סומך על הדלקתו ג"כ אסור ליגע ואעפ"כ לק"מ מס"ס תרע"ד ונתן תחלה טעם לדברי א"ז דא"ז לשיטתי' אזיל כמ"ש מ"א בשמו ס"ק שלפני זה:

וכיון שהוקצ' לבעלים כו' כמ"ש מ"א ס"ס ש"ח והא דאסר ליגע הא קי"ל סי' ש"א ס"ג בהג"ה דמותר ליגע במוקצ' אם אינו מנדנדו ועיין סי' רס"ה ס"ק ד':

ובש"ל משמע להדיא כו' דלא כתי' א' שהביא מ"א ששניהם של מצוה ולכך הקילו ולא גזרו שמא ישתמש בו. ודע הא דגזרו כאן יותר בנגיע' שמא ישתמש מבשאר מוקצה היינו דמוקצ' דהכא אינו ידוע לכל דהא הרב"י כ' שלא ידע טעם הדבר כנ"ל:

גבי שלהבת של הקדש ר"ל אע"ג דקיי"ל גחלת של הקדש מועלי' אבל שלהבת של הקדש ניהו דלכתחלה אין נהנים מדרבנן. מ"מ בדיעבד אם נהנה לא מועלים כיון דאין בו ממש. וא"כ ה"ה בנגיע' הכא דאינו אלא חומרא בעלמא גזרה שמא ישתמש בו הקילו אפי' לכתחלה:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **אין בכך כו'** אע"ג כו' בט"ז כ' בס"ק ב' דוקא שהי' סבר שיגמור קודם ברכו והם דברי ת"ה בפסקים ובכתבים. אבל בשו"ת ת"ה כ' אפי' היה יודע שלא יוכל לגמור

קודם ברכו מ"מ מותר הואיל והתחיל בהיתר. וכ' הרב"י שיותר יש לסמוך על השו"ת ממ"ש בפסקי'. וע"ש הטעם לכן העתיק מ"א דברי שו"ת:
התחיל באיסור כמ"ש ס"ס תרנ"ב כצ"ל שכ' רמ"א שם אם התחיל לאכול יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן חיובו של נטילת לולב (זה מיקרי התחיל בהיתר) אפי' ביום א' של חג א"צ להפסיק בדאיכא שהות ביום עכ"ל רמ"א. משמע אבל אי ליכא שהות ביום דהיינו שימשוך הסעודה כל היום עד הלילה צריך להפסיק אע"ג דהתחיל בהיתר מ"מ כיון שידע שתמשך הסעודה כ"כ לא מיקרי התחיל בהיתר:
וכ"מ מדברי רש"י שם בסוכה דף ל"ח וכ"מ מדברי רשב"ם בפסחים דף ק"ז ע"ב ע"ש ועיין במ"א ריש סי' תע"א:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **מותר לומר כו'** כמ"ש סי' ש"ז סעיף ח' שכ' שם מותר לומר בשבת לכרך פלו' אני הולך למחר כיון שיש למצוא היתר שגם בשבת היה יכול לילך שם והיינו אם היה בורגנין (היינו צריף או בית קטן) מכאן עד אותו כרך וכ"א תוך ע' אמה ושירים של חבירו וגם בורגנין ראשון הוא תוך ע' אמה ושירים של עיר שיושב בה כל הבורגנין נחשבים כעבור' של העיר ובסוף בורגנין האחרון יש לו ע' אמה ושירים דהוא שיעור עבורה של עיר ומשם יש לו אלפים אמה אע"ג שעתה אין כאן בורגנין מ"מ מותר ה"ה הכא דהא אי לא קיבל שבת ה"ה הוא עצמו מותר במלאכ' והם דברי הרב"י יישב כן קושית הר"ן על הרשב"א שהוא מרא דדינא דהכא ואייתי ראי' מסי' ש"ח סעיף י והוא מימרא דשמואל שבת דף קנ"א מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך כו' אע"ג שהוא אינו יכול לילך לשמרן שהוא חוץ לתחומו מ"מ רשאי לומר כן לחבירו כיון דלחבירו הוא תוך התחום ולא יעשה חברו איסור ומזה למד הרשב"א ה"ה הכא כיון שחבירו עדיין לא קיבל שבת מותר לומר לו שיעשה לו מלאכ' כיון שזה לא קיבל שבת לא עביד אסורא והקשה עליו הר"ן דשאני התם דגם להאומר יש מציאת היתר לילך שם כגון אם היה בורגנין עד אותו מקום כנ"ל משא"כ הכא דהאומר לחברו לא משכחת התירא דהא כבר קיבל שבת ותי' הרב"י דגם הכא יש למצוא היתר אם לא היה מקבל שבת וכמ"ש מ"א אולם הב"ח וט"ז דחו תי' הרב"י דשאני הכא דהשתא דקיבל שבת שוב אין למצוא היתר שיהי' אומר מותר במלאכ' משא"כ במימרא דשמואל אע"ג דעתה ליכא בורגנין מ"מ יש למצוא היתר כגון אם גוי יבנה בשבת בורגנין. לכן תי' קושי' הר"ן דהרשב"א ס"ל דע"כ טעמו דשמואל לאו משום בורגנין אלא כיון דחברו אינו עושה איסור רשאי לומר שישמור לו וע"ש הוכחתם. ולענ"ד יש נ"מ לדינא לטעם הרב"י ומ"א אם הוא בעיר שהקהל או רובם

קיבלו שבת וגם הוא קיבל עמהם אסור לומר לחברו שהולך לבה"כ אחרים ושם באותו בה"כ עדיין לא קבלו שבת וגם הוא לא קיבל שבת אפ"ה אותו אדם שמבה"כ אחרת שקבלו שבת אסור לומר לו שיעשה לו מלאכה דלא שיך לומר לו אי בעי לא קיבל שבת הא בע"כ נגרר אחר הרוב משא"כ לב"ח וט"ז גם כה"ג שרי דהא אין הטעם כלל משום שאפשר למצוא היתר גם להאומר אלא כיון שחברו אינו עושה איסור רשאי לצוות לו ומ"מ אני נסתפק דאפשר גם להרב"י גם כה"ג שרי דאולי אפשר לומר אי בעי לא היה הצבור מקבלים שבת אבל זו סברא דחוקה דענ"פ לאו בדידי' תליא מלתא:

מי שלא תיקן כו' אבל בבה"כ לא אפשר הטעם אולי ברוב עם א"א שלא ימצאו אנשים הגונים שישמעו ויקבלו דבריו וגם הם יכריחו אחרים לקבל דבריו:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **התפלל והבדיל בתפלה**. ר"ל שלא תטעה מ"ש בש"ע והבדיל על הכוס דז"א דהא סתם בסי' רצ"ט דלא כרמב"ם דאוסר במלאכ' עד שיבדיל על הכוס אלא סגי כשהבדיל בתפלה ומותר לעשות מלאכה:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **ומורתר כו'** שלא הניח עירוב תבשילין כמ"ש לקמן סי' תקכ"ז סעיף כ':

דקנסוהו אבל הכא ל"ש למקנס דלא כלבוש. דפוסק בע"ש מותר כמ"ש בש"ע אבל במוצאי שבת ס"ל דאין היתר אא"כ בירך בהמ"ז:

אך צ"ע כו' וס"ס קפ"ח דמבואר שם דאם התחיל לאכול בשבת ונמשך הסעודה עד תוך הלילה אפ"ה מזכיר רצה בבהמ"ז דהולכים אחר תחלת הסעודה שהיתה בשבת וכתב מ"א שם דאם התפלל ערבית תוך הסעודה שוב לא יזכיר רצה בברכת המזון כיון דכבר עשאו חול לכן נסתפק אם לא התפלל רק אמר המבדיל תוך הסעודה אי יזכיר רצה בבהמ"ז:

סימן רסד

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** שאין צריך עיון כו' ועיין סי' רע"ה דשם מבואר דאפי' שמן כשר אסור לשמש נגדו דבר הצריך עיון ע"כ כאן מיירי אפי' דבר שא"צ עיון והט"ז לקמן סי' תרע"ג ס"ק ג' כ' אע"ג דבפתיל' כשר' כ' לקמן סי' רע"ה אי איכא אחר עמו מותר אבל כשהפתיל' או השמן פסול ל"מ כשאחר עמו:

סעיף ג

(ס"ק ג) בלא נר כגון למשוך יין לרבותא נקטינן דהא גם למשיכת יין צריך נר וכמו שכ' מ"א סי' רס"ג ס"ק ט"ו בשם מהרי"ל דהדלקת נר במרתף לצורך משיכ' יין הוי צורך אכילה ורשאי לברך עליו מ"מ אין בו צורך כ"כ דניחוש שמא יטה ועיין בספר א"ר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בדיעבד ונ"ל דאם יש כו'** ר"ל דרמ"א לא רצה לסמוך להתיר אם יש נר כשר אלא כשנר הכשר אינו עומד אצל נר הפסול אלא הוא באותו חדר או בחדר אחר לכן לא התירו רמ"א כי אם לעת הצורך אבל אם הנר כשר עומד אצל הפסול אפי' ליכא צורך מותר וכמ"ש סי' רע"ו גוי שהדליק נר לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו אבל אם היה לישראל כבר נר דולק מותר להשתמש נגד נר גוי כ"ז שנר ישראל דולק דזה לא מקרי נהנה מנר גוי כיון דא"ל בלאו הכי נר שלו ואע"ג דע"י נר גוי נתוסף אור' וה"ה הכא:

לטעמיה אזיל כו' דאין היתר בשמש אצל נר חנוכה אבל לדידן פשיט' דשרי לפי פשיט' נתכוין דהב"ח ס"ל דאע"ג דשמש עומד אצל נר חנוכה מ"מ אסור להשתמש אצל נ"ח אע"ג דא"ל נר אחר דהיינו שמש מ"מ נקרא הנאה במה שנשתמש אצל נ"ח וה"ה הכא משא"כ לדידן דס"ל דמותר להשתמש אצל נ"ח כשיש שמש ה"ה הכא דשרי אבל זה ליתא אדרבא רמ"א כתב לקמן סימן תרע"ג וזה לשונו ויש לעשותו (ר"ל שמש) יותר ארוך משאר נרות שאם בא להשתמש ישתמש באותו נר עכ"ל מזה משמע אע"ג דאיכא שמש מודה רמ"א דאסור להשתמש נגד נ"ח וכ"כ מ"א שם ס"ק ד' בשם מלחמות ה' וז"ל מ"מ אסור להשתמש אצלן דהרואה אומר לצורכו הוא דאדליק כלם לפעמים כו' עכ"ל וגם אין דמיון נ"ח לכאן דהתם הטעם דהרואה אומר לצורכו הדליקן כנ"ל בשם מלחמות אבל בשבת ל"ש ה"ט דהא בשבת מותר להשתמש לאורו וכמ"ש מ"א כה"ג לעיל בסי' רס"ג ס"ק כ"ב. אלא לשון מ"א קצת מגומגם כוונתו לענין אחר. שהב"ח לקמן כתב על מ"ש בת"ה הובא שם בבית יוסף. נתערב נר אחד של חנוכה בשני שמשים דאינו בטל ברוב דה"ל דבר שבמנין ופסקו שם בש"ע. וכתב ע"ז רמ"א אם מרליק שני נירות דידוע שנר א' מהן של היתר דהא לא נתערב כ"א נר א' של חנוכה אם כן דולק ודאי א' של היתר ומותר להשתמש לאורן (ור"ל דאע"ג דאפי' יש שמש מ"מ אסור להשתמש אצל נ"ח כנ"ל. היינו משום שלא יאמרו לצורכו הדליקן כנ"ל. וזהו כשדולקים בזמן מצותן לשם מצו' משא"כ בנדון זה שאין דולקים לשם מצוה ובאמת לצרכו הדליקן) והב"ח שם חולק על דין זה ואסר כה"ג וכ' דלא כרמ"א ע"ש. ולדין זה נתכוין מ"א. והואיל והמעשה בת"ה היה בשמש כנ"ל נקט מ"א ג"כ שמש ומ"מ הלשון אינו מדוקדק. אולם בס' ת"ש

הקשה על מ"א מדברי התוס' דף כ"ז ע"א ד"ה ר"י כו' שהקשו אהא דאמרי' שם דאין מדליקים בעטרן מפני שריחו רע כו' ת"ל הא ר"י ס"ל דכל היוצא מן העץ אין מדליקין בו מפני שאינו נמשך אחר הפתיל'. ועטרן גם הוא יוצא מן העץ ולדברי מ"א מאי קושיא הא איצטריך לטעם ריחו רע. דלפי זה אפי' דולק נר כשר אצלו מ"מ אין מדליקין בו. משא"כ לטעם שאינו נמשך אחר הפתילה ולענ"ד מ"א לא התיר אלא דיעבד. אבל לכתחלה מודה דלא סמכינן אטעמיה דידיה וכן מורה לשון מ"א וכיון דר"י מיירי לכתחלה שפיר הקשו התוס' דלענין לכתחלה סגי בטעם שאינו נמשך אחר הפתילה ואפילו עומד אצל נר כשר אסור לכתחלה עכ"פ. אלא שבס' ת"ש הוכיח דלדעת מ"א דמתיר דיעבד להשתמש כ"ש שלכתחלה מדליקים בו. דהא אי משתמש אצלו ליכא כ"א חדא גזירה שמא יטה ואפ"ה מותר כ"ש להדליקו לכתחל' דמותר דהוי כעין גזירה לגזירה שמא ישתמש אצלו ושמא יטה אבל לענ"ד אינו כן נראה מל רמ"א שכתב ואם הדליק כו' אסור להשתמש כו' והוא תשובת רשב"א משמע דהוי ס"ד דאע"ג דלכתחלה אין מדליקין בו מ"מ אם הדליקו מותר להשתמש לאורו. ומ"ש דלהדליק לכתחלה הוי גזירה לגזירה י"ל דזה ל"מ גזירה שמא ישתמש דקרוב לודאי שישתמש בו וכעין מ"ש התוס' דף כ"ג ע"ב ד"ה גזירה כו' לענין גזירת שמא יטה אלא לפ"ז מנ"ל למ"א דהב"ח חולק דלשון הב"ח מור' דמיירי לכתחל' וי"ל וק"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **נתכוין כו'** דכשמכוין כו' זה דעת הרי"ף דבכוונתו תליא מלתא. ומ"ש מ"א ל"ג שמא יטה הוא לאו דוקא. דהא בכרך כו' ל"ל לשמא יטה דהא כה"ג האור נתלה בו. אלא בנתכוין להעבות אסור דגזרינן שמא ידליק בעיני' עם פתילה פסולה לבד אלא כוונת מ"א במ"ש כ"ג שמא יטה דל"ג שיבא לכלל חשש שמא יטה דהיינו שידליק בו בעיני' דהא גם השתא שכרך כו' לא עשאו להאיר:

סעיף ו

סק"ו ומטעם זה ובב"י כתב דזה לכולי עלמא שרי ר"ל דבש"ע פוסק כדעת הרי"ף דבכוונתו תליא מלתא ומ"ש בגמרא להקפות מותר היינו שכוונתו להקשות. אבל ר"ש ס"ל אפי' כוונתו להקשות מ"מ גזרינן דלמא אתיא לאדלוקי בעינייהו כיון דעכ"פ גם הפסול דולק. ומ"ש להקפות מותר. ר"ל שמניחו תחת הפתילה הכשרה שיהיה צף למעלה אבל הפסול אינו דולק כלל. וכיון שכתב הרב"י ומטעם זה כו' משמע דוקא מה"ט הואיל וקי"ל כהרי"ף דבכוונ' תליא לכן ג"כ מותר לכרוך ע"ג קש וגמי כו' דשם ג"כ אין כוונתו להוסיף אורה. אבל לדעת רש"י אפילו ע"ג קש וגמי אסור דלא אזלינן בתר הכוונה וגזרינן דלמא

אתיא לאדלוקי בעינייהו אבל בב"י כתב דע"ג גמי וקש לכ"ע שרי אפילו לשיטת רש"י דל"ל דלמא אתי לאדלוקי בעינייהו דל"ח לפתילה. וכתב עוד מגן אברהם ואם כן אפילו נתכוין כו' ר"ל דתחל' נא דייק מג"א כ"א על לשון הרב"י שכתב ומטעם זה ועכשיו הוסיף דנ"מ לדינא גם לדידן דקי"ל כהדי"ף מ"מ לפי מ"ש בב"י אפילו נתכוין כו' דמודה הרי"ף דאסור מ"מ בגמי וקש מודה דשרי דשם ליכא למגזר:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בשעו**' . פי' שיניחנו כו' ר"ל שמניח השעוה קרוש או מהותך תוך כלי תמורת שמן ומניח בתוכו הפתילה לאפוקי אם כרך שעוה סביב הפתילה קי"ל בסעיף ז' דמותר דלא כחכמי נרבונא האוסרים ואם כרך שעוה סביב הפתילה ומניחו תוך שמן גם חכמי נרבונא מודים דשרי עיין בראשונים:

סעיף ח

(ס"ק ח) מצמר גפן בגמ' יש עוד פי' ר"ל דשמן העשוי מצ"ג הוא פי' על מאי דתנן ולא בשמן קיק ועז"כ מ"א דבגמרא יש עוד פי' כו' על שמש קיק:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ויניחנו כו**' עסס"י רע"ג דבמקום צער גדול א"צ לקדש ולאכול אצל הנר ורשאי לאכול בחצר וכ"כ גם לעיל סי' רס"ג סעיף ט' דמצות נר לעונג ליתן ולא לצער:
ועוד יש טעם אחר כו' מצויין בטעות וקאי על צרי שנתן טעם בש"ע שמא יסתפק כו' ועז"כ דבגמרא יש טעם אחר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **חלב כו**' מדסתם כו' ור"ל דרש"י פי' חלב מהותך שנתבשל והר"ן הקשה מדכללה המשנה חלב מבושל עם שאר שמנים פסולים משמע דדיניהם שוה וכמו בכל שמנים פסולים אפי' נתן לתוכו מעט שמן זית אין מדליקין ה"ה בחלב מבושל והא דשריא חלב מהותך אם נתן לתוכו מעט ש"ז ר"ל שהוא מהותך מתחלת הוצאתו מן הבהמה עד שיקפיא ויקריש ומדסתם בש"ע וכ' חלב מהותך ולא פי' משמע דס"ל כר"ש ואפי' שאר חלב שנתבשל וניתך ג"כ מותר אם נתן לתוכו מעט שמן זית:
והוא נמשך כו' דלמא אתיא לאדלוקי באינו מהותך כיון שנתן בו מעט שמן זית אפי' אינו מהותך נמשך אחר הפתילה אלא דגזדי' דלמא אתיא לאדלוקי בלא תערובות ש"ז כמ"ש מ"א ס"ק י' א"כ בחלב מבושל הוי גזירה לגזירה והט"ז ס"ק ד' הקשה הא גם בשאר שמנים פסולים אם נתן לתוכן מעט שמן זית הוי גזירה לגזירה אחד שמא ידליק בעיניה ב' שמא יטה ע"ש מ"ש אולם התוס' בשבת דף כ"ד ע"א כ' סוף ד"ה גזירה כו'

וז"ל אע"ג דבחלב מהותך (ר"ל אי לא נתן בו ש"ז) גזרי' גזירה לגזיר' דגזרינן אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יטה הא לא חשיב גזרה לגזרה דכשאינו מהותך ודאי יטה לפי שאינו נמשך אחר הפתילה כו' עכ"ל:

סעיף יב

(ס"ק יב) שמן זית כיון די"א בשעוה הם חכמי נרבונא כמ"ש לעיל ס"ק ז':
ועסימן עה"ר די"מ יותר בנר כרוך ר"ל דשם מבואר דדבר הצריך עיון אסור לעשות אפי' נגד נר כשר דגזרי' שמא יטה וכתב מ"א שם בשם הב"ח דבנר שעוה מותר דל"ל שמא יטה אלא שמא ימחט ויסיר הפחם ואסור משום מכב' ולהפוסקים כר"ש דמלאכ' שא"צ לגופ' פטור א"כ במכבה ליכא איסור תורה חוץ שמכבה פתילה להבהבה או מכבה לעשות פחמי' דאז צריך לגופה א"כ בנר שעוה ליכא חשש איסור תורה משא"כ שמן דא"ל שמא יטה ואיכא משום מבעיר דהוי איסור תורה ועיין שם:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **רוב כו'** ה"ל שבר כלי דג"א על ג"א מיקרי כלי דחזי לעניים וכיון דאדליק ביה פורתא הרי חסר קצת מג"א והוי שבר כלי וקי"ל ביום טוב מדליקין בכלי ואין מדליקין בשברי כלים שנשבר בי"ט דהוי נולד וכמ"ש לקמן סי' תק"ב וכיון דאדליק פורתא הוי שבר כלי והוא צריך להדליק רוב היוצא:
דנתבטל מתורת כלי מעי"ט:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **בסרמטוטין כו'** ובלאי בגדי פשתן כו' גבי בגדי כהונה והוא בשבת דף כ"א ע"א תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת א"מ בהן בבית המקדש כו' ת"ש דתני רבה ב"מ בגדי כהונה שבלו מפקיעים אותם ומהם עושים פתילות למקדש מאי לאו דכלאים (פירש"י כגון אבנט שהיה מעורב בו צמר והיא פסול להדלקה בשבת) ומשני לא דבוץ היינו אותם בגדים שהיו של פשתן לבד בלא תערובת צמר מבואר מזה דבבגדי פשתן מותר להדליק בשבת ועכ"ל הא דאוסר בסמרטומין היינו בגדי פשתן גסים וראיתי בספד חמד משה שדחה ראיית מ"א ע"פ פירש"י שם על תיבת מפקיעים קורעים ועושים מהן פתילות והיינו שהיו מנפצין הבגד עד שיהיו חוטים כמו קודם ארוגה ומאותן חוטים היו מתקנים פתילות אבל בבגד ממש אין להדליק אפי' הדקים עכת"ד ולענ"ד אין הפי' כמ"ש בס' ח"מ דא"א דכוונות הגמרא שהיו מנפצין החוטין והוי ליה להניח סברת המקשן שהיה משל אבנט אלא שהיו מנפצין ומבררין מתוכן חוטי פשתן וא"ל דבאמת זה כוונת המתרץ לא דבוץ ר"ל של פשתן

שהיו מבררים מתוך האבנט ז"א דע"כ המקשן דאמר מאי לאו דכלאים ר"ל האבנט כמו שהוא בלי ניפוץ ואין כוונות של המקשן שהיו מבררים דק הצמר לבד אלא רצה לומר דכלאים הבגד הוא של כלאים היינו אבנט. ודומיא דהכי דמשני דבוץ רצה לומר בגד של בוץ שאין בו תערובות צמר ועכצ"ל כמו שהוא בלא ניפוץ כנ"ל דאל"כ המ"ל אפי' דכלאים כנ"ל וכן לעיל מיניה פריך מדתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם (דהיינו אבניטים) היו מפקיעים ומדליקים ומשני שמחת בית השואבה שאני דשם הותר ע"ש הטעם ומי דחקו לחלק בין שמחת בית השואבה למנורה ה"ל ג"כ לשנויי דבוץ ואע"ג דקתני בהדיא ומהמייניהם דהוי כלאים מ"מ הוי מ"ל דהוי מנפצים הפשתן לבד ודוחק לומר כדמשני דבוץ נדי תי' א' שמחת ב"ה שאני דהא הרמב"ם פ"א מהל' כלי מקדש דין ו' פסק כן דבשמחת ב"ה מותר אע"ג דקי"ל כרמי ב"ח דפתילות כו' א"מ בהם במקדש גם סתם שם וכתב ומכתונ' כהנים הדיוטים היו עושים פתילות למנורה ומשמע אבל לא באבנטים דהא חילק וכ' דבשמחת ב"ה מותר להדליק באבנטים אבל לא במנורה אלא בכתונת וע"כ ר"ל בלי ניפוץ וכ"מ מדברי הש"ס שהביא מ"א ס"ק י"ד משמע דב"פ הדקים מדליקי' ממה שכ' בגד של ג"א כו' והוא דף כ"ח ע"ב משמע דאם הוא יותר הרב' מג"א על ג"א או פחות מותר להדליק וע"כ בבגדי פשתן הדקים:

אין כו' חרס ע"ס תרע"ג מבואר שם דאם הסיקו דינו כחרש וכלי זכוכית או כלי חרס מצופה דדינו ככלי מתכות:

סימן רסה

סעיף א

(**ס"א א**) **ויתחייב כו'** ועסי' רע"ח ובסי' שי"א וס"ס של"ד הביא הרב"י שם מחלוקת במלאכה שא"צ לגופו דהטור פסק דפטור והרמב"ם פסק דחייב. וכאן כתב הרב ב"י באין חולק דאין נותנים כלי כו' ויתחייב משום מכבה והיינו דוקא לדעת רמב"ם אולם סיים מ"א ומ"מ אף לר"ש אסור ר"ל אף דר"ש ס"ל מלאכה שאצ"ל פטור מ"מ אסור וא"כ דינו של הרב"י אמת לכ"ע אפילו להר"ש ולשון ויתחייב שכתב המחבר הוא לאו דוקא כיון דלא נ"מ לדינא:

עיין בתוס' סוף כירה ר"ל דלא תקשי למה באמת לר"ש אסור ליתן תחת הנר משום שמא יסתפק והוי מכב' הא כיבוי גופה לר"ש אינו אלא איסור דרבנן והוי גזרה לגזרה ועז"כ לעיין בתו' ויתיישב שכתב על דין המבואר בסי' זה סעיף ד' לא יתן לתוכה מים וכתבו התוס' טעם כמ"ש מ"א ס"ק ח' דגזרי' שיתחיל ליתן כו' וקודם גמר הנתינה יפלו

ומכבה בידים כו' וכ' התוס' וז"ל ואע"ג דבאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר"ש דמלאכה שאצ"ל היא החמירו אטו כיבוי דהוי חיוב חטאת ואע"ג דהוי גזירה לגזירה קים להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי עכ"ל וסבירא להו דלאו דוקא בנתינת מים הנ"ל אלא בכל עניני כיבוי יש לגזור גזרה לגזרה או משום דמכבה קיל בעיני אדם או טעם אחר ועמ"ש לעיל בסי' רס"ד במ"א ס"ק י"א וכן צריך לומר בסי' רס"ד סעיף ג' דאוסר להדליק בצרי שמא יסתפק ויתחייב משום מכבה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין נותנין כו'** דאפשר לנער כו' עסי' רע"ז ס"ג מבואר כן שכתב שם אם שכח נר של שעוה על השלחן מותר לנער השלחן והנר נופל וכתב שם דאפילו הנר דולק מותר לנער רק שלא יכוין לכבות:

ול"ד לשמן שא"ר לנערו ולהפסידו דע"כ היה צריך לנערו על הארץ והיה נפסד דאי היה מנערו לכלי אחר אם כן מבטל אותו כלי אחר מהיכנו:

כדעת הי"א בסי' ש"ט סעיף ד' כו' דס"ל אף על גב דקיימא לן הא דמותר לנער היינו דוקא בשכח אבל לא במניח דבמניח הכלי גופיה נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו מכל מקום כשהניחו שם והיה דעתו שלא יהיה שם כל השבת דין שוכח י"ל ומותר לנער:

וכ"כ הר"ן כו' די"א דאסור כו' הל' לאו דוקא דמשמע דמה"ט דאסור כאן לדעה א' שבסי' ש"ט ומה"ט גם הר"ן אוסרו וז"א דחלוקים בטעם לדעה א' שבסי' ש"ט טעם האיסור דהכלי נעשה בסיס ולהר"ן טעם האיסור דאסור לבטל כלי מהיכנו אפי' למקצת שבת ומ"ש הרב"י וכ"כ הר"ן הכוונה לענין הדין דגם כן כתב הר"ן לאיסור:

וצ"ע דהא כ"ע מודים דאם הניח בשבת דשרי כו' כצ"ל. ור"ל דהרב ב"י רצה לאסור משני טעמים א' לדעה א' שבסי' ש"ט דהוי מניח ב' מטעם הר"ן דאסור לבטל כלי מהיכנו אפי' למקצת שבת ועתה בא מ"א לדחות טעם א' של הרב"י דהיכי שלא היה עליו ב"ה אפילו לדיעה ראשונה שבסי' ש"ט ל"מ בסיס:

ותלמוד ערוך הוא ר"ל כו דאל"כ כו' דבשבת דף קנ"ד ע"ב אמר ר"ה הית' בהמתו טעונ' כלי זכוכית ומסיק הש"ס דאיירי בקרני דאומני היינו כלים של מקיזי דם דמאיסי והם מוקצים ואי אפשר להורידן בידים ולהניחן על הבהמה איכא צער ב"ח ולהתיר השקים ויפלו ממילא ישתברו ואיכא פסידא לכן מביא כרים וכסתות ומניח תחתיהם ומתיר החבלים והשקים נופלים על הכרים וכסתות ולא משתברים. ופריך והא מבטל כלי מהיכנו דהיינו הכרים וכסתות ומשני בשליפי זוטרא והיינו משאות קטנות דאפשר לנער השקים מן הכרים וכסתות אבל משאות גדולות אסור דאי אפשר לנערן מצד כובדן והוי

ביטול כלי מהיכנו וא"א דלדע' אחת בסי' ש"ט דאם הניחו למקצת שבת אפי' לא היה עליו ב"ה מיקרי מניח והוי בסיס לדבר אסור ואסור לנער אם כן אפי' משאות קטנות יהיה אסור להניח תחתיהן דהוי ביטול כ"מ לכל השבת דהא אסור לנער א"ו כיון דלא היו המשאות על הכרים ב"ה לכ"ע לא הוי הניח ומותר לנער:

אלא שהר"ן כו' סוברים דאסור לבטל כו' ר"ל ניהו דטעם א' של הרב"י מסי' ש"ט דחה מ"א כיון דלא הוי עליו ב"ה ל"מ מניח מ"מ לטעם שני של הרב"י מדברי הר"ן יש לאסור דס"ל אסור לבטל כ"מ אפי' למקצת שבת אם לא במקום הפסד מרובה וראייתו מדפריך הש"ס על ד"ה הנ"ל מדתניא היתה בהמתו טעונ' טבל ועששית מתיר החבלים והשקים נופלים אף על פי שמשתברים ומשני התם בכולסי פירש"י חתיכות רחבות של זכוכית דבלאו הכי חותכין אותם לחתיכות קטנות ואין בשבירתן כי אם הפסד מועט דהיינו חתיכות קטנות מאר שניתזין ע"י השבירה דאין ראוין לכלום ומשום הפסד מועט לא התירו כו'. ודייק הר"ן איזה איסור צריך להתיר הא אפשר לנערו וליכא ביטול כ"מ (דע"כ רצה לאוקמי ברייתא אפי' בשליפי זוטרא דאל"כ לא הוי צריך לאוקמי בכולסי דבמשאות גדולות מורה ר"ה דאסור) אע"כ צ"ל דעכ"פ איכא ביטול כ"מ למקצת שבת דהיינו כ"ז שהמשאות על הכרים קודם ניעור וגם זה אסור אא"כ בהפסד מרובה:

אבל הרי"ף כו' אפי' שלא במקום הפסד כו' מדלא העתיקו האי אוקימתא דכולסי ועיין לקמן סי' רס"ו במ"א:

וא"כ הכא לכ"ע שרי דהא איכא למיחש ח"ו לדליקה ר"ל מצד איסור מניח דלא מצינו קולא במקום הפסד מכל מקום כבר דחה מ"א כיון דלא הי' עליו ב"ה מותר לכ"ע ומשום ביטול כ"מ מקצת שבת הלא להרי"ף ורא"ש וטור מותר ואפי' להר"ן והעומדים בשיטתו מותר בהפסד מרובה והכא א"ל להפסד מרובה דהיינו חשש דליקה:

ומיהו בתשובת מהרי"ל כו'. מדפריך בגמ' כו' דף מ"ג ע"א לר' יוסף דא"ל אין מבטלים כ"מ מדתנן נותנים כלי ת"ה לקבל ניצוצות ומשני ניצוצות אין בו ממש וליכא ביטול כ"מ:

ולא קמשני כו'. דאפשר לנערן אע"כ דביטול כ"מ למקצ' שבת ג"כ אסור:

וא"כ ס"ל דל"מ פסידא כו' דאל"כ תקשי לנפשי' דאפי' את"ל דביטול כ"מ למקצת שבת אסור במקום פסידא ודאי מותר כדאמד ר"ה. והא בניצוצות א"ל לדליקה. ואכתי המ"ל שיכול לנערן אע"כ ס"ל דזה ל"מ פסידא וא"כ לדעת מהרי"ל ליתא לדינא של הג"א בנר שעוה דהוי ביטול כ"מ למקצת שבת במקום דליכא פסיד':

וכ"מ בפירש"י גבי ניצוצות דף מ"ב ע"ב ד"ה ניצוצו' וז"ל שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא ידליק מה שתחתיה עכ"ל. הרי דלא חששו לדליקת הבית דזה אינו ברור כ"א לדלק מה שתחתיה והוא הפסד מועט:

דהא אפי' גרם כיבוי דאיכא עיקר איסורו מן התורה ואפ"ה שרי כ"ש גרם ביטול כ"מ דהא הכא ליכא גרם כיבוי דהא הכלי שנותן תחת השלחן אין בו מים אלא שע"י הסרת השלחן שנופלים הנרות תוך הכלי הוי גרם ביטול כ"מ דעיקר איסורו מדרבנן כ"ש שיהיה מותר:

ואע"ג די"א כו' מ"מ דעתי נוטה להתיר דניהו דבגרם כיבוי דעיקרו מן התורה יש להחמיר מ"מ בגרם ביטול כ"מ דעיקרו מדרבנן יש להקל אפי' שלא במקום פסידא:

ועוד דהא אין נזהרים כו' ס"ל דהמשנה לא אסרה אלא ליתן כלי תחת הנר לקבל שמן. אבל כשאינו מתכוין לקבל שמן אלא שלא תשרף מה שתחתיו אע"ג דעכ"פ נופל בו שמן כיון שאינו מתכוין ס"ל דמותר וה"ה הכא:

ועוד דקי"ל כו' ר"ל דא"צ ראיה מן מנהג העולם. אלא הלכה רווחת היא דבר שא"מ מותר. וצ"ל אע"ג דהוי פסיק רישיה לענין ביטול כ"מ וגם באיסור דרבנן סבירא ליה למ"א בסי' ש"ד דפסיק רישיה אסור צ"ל לענין זה ודאי סמך על סברא ראשונה דלא הוי רק גרם ביטול כ"מ:

וגם על הג"א יש לסמוך ליתן כלי תחת נר שעוה. ואע"ג דלהר"ן ודעימיה אסור דהוי ביטול כ"מ למקצת השבת במקום דליכא הפסד מרובה:

ולפמ"ש סי' רס"ו ס"ט דהטור וש"ע חולקים ופוסקים כהרי"ף והרא"ש הנ"ל דמותר ביטול כ"מ למקצת השבת ואע"ג דמ"א גופיה לקמן סי' רס"ו ס"ק י"ד כתב דיש להחמיר כדעת הר"ן להתיר ביטול כ"מ למקצת שבת כ"א בהפסד מרובה י"ל לקמן סימן רס"ו לא החמיר מצד הדין אלא מצד חומרא א"כ הכא י"ל דמצרף להיתר זה סברתו לעיל דהכא מיקרי הפסד מרובה די"ל לדליקה. אע"ג דמהרי"ל לא ס"ל כן בצירוף שהרב"י לקמן פסק דלא כהר"ן יש להקל כאן:

וקושיא על הניצוצות שהקשה הר"ן ומהרי"ל לעיל על דעת האומרים ביטול כ"מ למקצת שבת מותר ה"ל להש"ס לתרץ על קושית הניצוצות דאפשר לנערן:

דעכ"פ א"א לנערן מיד משום דע"י ניעור ודאי יכבו.:אם כן פריך שפיר דודאי מסברא י"ל דגם ביטל כ"מ למקצת שבת אסור דהא טעם איסור ביטול כ"מ כ' רש"י דהוי כבונה שמחבר הכלי באותו מקום שעומד ואינו יכול להזיזו משם. או משום דהוי כסותר הכלי דהא אינו יכול להשתמש בו. אע"ג דבמוצאי שבת שוב יהי' מותר לטלטלו. וליכא לא בונה ולא סותר מ"מ כיון דכל יום השבת אסור לטלטלו אסור. וא"כ מה לי שמבטלו

ליום השבת או שמבטלו למקצת השבת. ואח"ז יחזיר להתירו והא אפי' מבטלו לכל השבת אסור אפי' סמוך לערב דמיד יחזור להתירו ה"ה למקצת שבת אלא היכי דיכול לנערו כל עת שירצה כמו בנדון של הג"א בנר שעוה זה ל"מ ביטול כ"מ רהא יכול לנערו מיד וליכא סתירה או בנין משא"כ בנצוצית דעכ"פ צריך להמתין עד שיכבה ושפיר הוה ביטל כ"מ לאותו זמן וא"ש תי' הש"ס שאני ניצוצות דאין בהם ממש ונכבים מיד. וא"כ מיד יכול לנערן ולא הוי ביטל כ"מ. כ' עוד כו' דבר היתר דלא אפשר לנערו דאם אפשר לנער ההיתר צריך לנער ההיתר ולא יטלטל עמו האיסור ואפי' היכא רא"א לנער ההיתר צ"ל דההיתר יותר חשיב מן האיסור וכדלקמן סי' ש"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בנגיע' כו'** צ"ל דס"ל כת"ה כו'. דאהא דתניא בביצה כופה כלי על הביצה כדי שלא תשבר אמרו בירושלמי ובלבר שלא יגע בביצה ותמה ה"ה למה יאסר הנגיע' דלא מצינו במוקצה כ"א איסור טלטול ולא איסור נגיעה ותירץ כיון דהביצה עגולה ע"י הנגיע' מתנדנד והוי טלטול אבל ת"ה ס"ל דאין חילוק בין מתנדנד או לא אלא שיש לחלק בנגיע'. אם הנגיע' היא לצורך דבר המותר אז מותר ליגע. ואם הנגיע' היא לצורך דבר האסור אז אסור אפי' אינו מתנדנד. ומרכתב רמ"א אסור ליגע בדבר הדולק וגם נתן טעם פן יתנדנד ויטה משמע אם אינו דולק מותר ע"כ דלא ס"ל כה"ה דלדידיה כיון דמתנדנד אסור משום מוקצה. אע"כ רמ"א ס"ל כת"ה ולכך נקט כשהוא דולק דאז בכל ענין אסור אפי' לצורך דבר המותר משא"כ באינו דולק יש חילוק אם הוא לצורך דבר המותר או אסור:

וממ"ש ריש סי' תקי"ג דדעת הרב כמ"ש המ"מ כצ"ל:

ובד"מ כתב כו' אבל ליגע בו ממש אסור. ולא הותר כ"א ליקח דבר היתר המונח עליו דהוי טלטול מן הצד ובש"ע משמע דמיירי בנגיעה ממש. וזה אסור לשיטת א"ז שממנו נובע ההגה אפי' אין הנר דולק:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שאין בהם כו'**. ונ"ל דט"ס הוא. דליטלן לשון רבי' ל"ל דקאי על הכלי וע"כ קאי על האפר והא האפר אסור לטלטל דהא נעשה אפר בי"ט והוי נולד. וכ"ה הגרסא גם לפנינו ברש"י ס"פ כירה דף מ"ז ע"ב ליטלו:

וכ' מהרי"ל כו'. כיון שא"א לנערם מיד. והוא סברת מ"א שכ' בס"ק ב' דאפי' א"א ביטול כ"מ למקצת שבת מותר. מ"מ היכא דאינו יכול לנערו מיד אסור. אבל מהרי"ל לשיטתיה בלא"ה א"ש דהא ס"ל ביטול כ"מ למקצת שבת אסור כמ"ש בס"ק ב':

בתוס' דף מ"ג דאהא דתנן אין נותנים כלים ת"ה לקבל שמן. א"ר יוסף הטעם דאסור לבטל כלי מהיכנו. ופריך הש"ס והתנן כופין הסל לפני אפרוחים כדי שיעלו וירדו. ומשני ס"ל מותר לטלטל הסל אחר שירדו וליכא ביטול כ"מ והקשו התוס' א"כ גם במתני' למה אין נותנין כלי תחת הנר לקבל שמן. הא לר"ש אחר שכבה הנר מותר השמן וכ"ש דמותר לטלטל הכלי שנטף השמן לתוכו (ובדף שלפניו כתבו התוס' דמתני' גם כר"ש אתיא וע"ש במהרש"א) ולמה יאסר משום ביטול כ"מ. ותירץ דגבי אפרוחים דוקא לא הוי ביטול כ"מ דיכול להפריחן מן הסל כל עת שירצה עכת"ד. ור"ל אבל בשמן כיון דכל זמן שלא כבה אסור לטלטלה ואין בידו לכבות מיקרי ביטל כ"מ:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אפי' מבע"י כו'** שיסבור שאין בו איסור כ"כ משא"כ המלאכות המבוארים בסי' רנ"ב ידוע אסורן לכל:
וע' בס"ק שאח"ז:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מפני כו'** ומשני ש"ה שמקרב כו' דחיישי' כו'. והוא גרסת רש"י. פי' התוס' ומקרב כיבוי שאמר ר"ל דיש לחוש שהוא עצמו יקרב הכבוי ולא יהי' גרם כיבוי:
אבל בטלית כו'. ר"ל דל"ל להאי חשש וליכא אלא גרם כיבוי ושרי. וה"ה דשרי לעשות מחיצות שלג כו' דכן הוא בירושלמי כמ"ש התוס' שם דלא תימא אע"ג דקי"ל כרבנן דרבי יוסי ומותר לעשות מחיצה בפני הדליק' אפי' בכלים חדשים מלאים מים אע"ג שאין יכולים לקבל האור וכשהגיע הדלק' להכלים יתבקעו ויצאו המים ויכבו מ"מ שרי דלא הוי רק גרם כיבוי וס"ד דוקא בכלים דאיכא עתה הפסק בין המים ובין האש. משא"כ במחיצת שלג. וכמ"ש מ"א אחר זה קמ"ל דאפ"ה שרי. דהא גם בטלית מתירים סי' של"ד אע"ג דליכא הפסק בין האש והמים. א"נ דהכא כו' הוא פי' התו' וגרסתו שם ומפרש מפני שמקרב הכיבוי דהיינו שהכיבוי קרובה ואין דבר מפסיק משא"כ בכלים חדשים דעתה מפסיק כלי:
אבל בטלית כו' אלא מן הצד כו' ולכן להאי טעמא ג"כ מחיצות שלג מותר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כיון כו'**. וא"כ לא גזרינן כו' דלא גזרינן שיעשה בשבת כ"א מה שאנו מתירים לו בע"ש וא"כ כשנותן מים ואח"כ שמן ואח"כ מדליק וכוונתו רק להגביה לא לגרם כיבוי ל"ל שיעשה כן בשבת דהא ידוע לכל דאסור להבעיר ולהדליק בשבת והוי דומיא דמלאכות המוזכרים בסי' רנ"ב דמותרים להתחיל מבע"י וכמ"ש מ"א ס"ק ז'. וגם ל"ל

שיעשה גם כיבוי בשבת בדבר אחר שאין בו הדלקה ולזה איכא למיחש דהא איסור זה קל בעיני הבריות. כמ"ש מ"א ס"ק ז'. מ"מ הרי לא נתכוין עתה לגרם כיבוי ול"ל שיעשה גרם כבוי משא"כ אי נתכוין לגרם כבוי שפיר א"ל שיעשה בשבת גרם כיבוי באותו ענין שאין בו הבער' והדלק' כ"כ בס' ת"ש בתוס' ביאור קצת:

סעיף י

(ס"ק י) וי"א אפי' נתכוין כו' צ"ע דז"ל סמ"ג שממנו נובע דברי הגה' רמ"א:

הרי בהדי' שאם מתכוין כו' דהא כ' ובכוונ' כבוי הוא נותן וגם סיים אבל אלו צלוחית שנותנים שם מים להגבי' כו' הרי דלא התיר כ"א כשנותן להגבי' ולא נתכוין לכיבוי. ומ"ש כיון שהמים בעין כו' ומזה תדין דמ"ש תחל' אפי' לרבנן כו' כיון שהמים בעין כו' ובכוונת כיבוי הוא נותן כו' דמשמע תרתי בעי' לאסור. שיהיו המים בעין וגם בכוונות כיבוי. וא"כ בצלוחית דאין המים בעין דהא הם תחת השמן אפי' נתכוין מותר. ז"א אלא כמ"ש התוס' וכמו שיתבאר. וא"כ גם בצלוחית מיקרי שהמים בעין. וא"כ אם נתכוין לכיבוי אסור:

וה"כלי עצ"מו אי"נו נש"רף. נלע"ד דהני ד' תיבות אין פה מקומם ואין להם שייכות פה. וכצ"ל ומ"ש כיון שהמים בעין כו' כוונתו כמ"ש התו' דוקא כדים מלאים מים שרי להעמיד דמפסיק כלי בין המים ובין האור. והכלי עצמו אינו נשרף אבל הכא המים והאור באים להדדי כצ"ל. ור"ל לבאר המ"א דברי עצמו. דגם בצלוחית אם נתכוין לכיבוי אסור. דאז גם בצלוחית איכא תרתי דהא נתכוין וגם מיקרי שהמים בעין. דדוקא בכלי דהשתא מפסיק הכלי בין המים ובין האש ואפי' בסוף כשיתבקע ולא יהיה הפסק מ"מ הכלי לא ישרף כ"א יתבקעו מיקרי הפסק ואיכא הכיר'. משא"כ בצלוחית אע"ג דהשתא איכא הפסק דהא המים למטה מן השמן. מ"מ כשיכלה השמן ואז יפלו הניצוצות לתוך המים אז לא יהיה הפסק כלל דהא השמן אז יהיה כלה ולא יהיה היכר כלל:

ודברי רמ"א צ"ע כצ"ל:

אך בד"מ כ' כו' וכמש"ל בשם התוס'. לכאור' אדרבא התוס' לא ס"ל הכי אלא במתכוין לכיבוי אסור וכמ"ש לעיל בס"ק ט"ו אלא נתכוין למ"ש מ"א בס"ק ז' והם דברי התוס' ס"פ כירה:

אע"ג דבסי' רנ"ב מבואר דכל המלאכות מותר להתחיל מבע"י היינו דאותן מלאכות אסורן ידוע לכל ולא חיישי' שיעשה כן בשבת משא"כ גרם כיבוי שקל בעיני הבריות יש לחוש שיעשה כן בשבת וס"ל להא"ז דה"ה הכא שנותן המים קודם הדלקה ל"ל שיעשה כן בשבת דהא איסור הדלקה בשבת ידוע לכל אלא שהתוס' ס"ל דמ"מ אם מתכוין לכיבוי

אסור דניהו דל"ל שיעשה כן בשבת. מ"מ א"ל שיעשה גרם כיבוי גרידא במקום דליכא הדלקה והבערה כמ"ש לעיל ס"ק ט' וא"ז לא ס"ל כן:

סימן רסו

סעיף א

(**ס"ק א**) **חמורו כו'**. כמ"ש סי' רמ"ו סעיף קטן ח' בשם הג"א דשכירות קניא לחומרא. א"כ פשיטא דא"מ על שביתתו. והקש' בספר א"ר דמ"מ מצווה על איסור מחמר דנוהג אפי' אין הבהמה שלו. וכמ"ש מג"א ס"ק ה' א"כ טפי עדיף ליתן לגוי מלהניח על החמור. וכמ"ש מג"א ס"ק ו' דהא משום איסור מחמר גם צריך ליתן עליה כשהיא מהלכת. א"כ א"ל שמא לא יזהר בכך ותי' בספר ת"ש דוקא היכא דאיכא שביתת בהמתו שם עדיף ליתן לגוי מליתן על החמור מחשש שמא לא יזהר ליתן עליה כשהיא מהלכת כיון דליכא כ"א חד חשש אבל היכא דליכא כ"א משום מחמר אף דאיכא גוי מותר ליתן על החמור ולא יחמר הישראל אחרי' דלתרי חששי לא חיישי' שמא יחמר אחרי' ושמא לא יזהר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כיסוי כו'** נ"ל דיתן החמור לגוי כו' הקשה בספר ת"ש כיון דהיא משא כבד דאין הגוי יוכל לשאת ה"ל כאין עמו גוי ומותר ליתן על החמור ותי' דכה"ג דנותנו לגוי או מפקירו אין צריך לתת עליה כשהיא מהלכת כו'. ולא יחמר ישראל אחריה כיון דהיא משא כבד טריחא מילתא טובא ליתן עליה וליטלה ממנו כל עת וע"ש מ"ש עוד:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **משחשיכה כו'** דבזמן הזה ליכא רשות הרבים כדלקמן סי' ש"ג סעיף י"ח דקיי"ל כי"א שבסי' שמ"ה סעיף ז' דלא מיקרי ר"ה אלא היכא דששים רבוא בוקעים בו דומיא דישראל במדבר:

אסור דשם כ' הטור בשם בעה"ת שמותר לטלטל מעות אע"פ שמוקצין ולהצניען בביתו מפני הלסטים משום פסידא כ"ה דשרינן הכא משום פסידא והטור חלק עליו דוק' הכא התירו לו שבות משום דאדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתי למיעבד איסור תורה שיוליכו הוא בעצמו בר"ה דהיינו בזמן הש"ס שהיה להם ר"ה גמור מה שאין כן לדידן דל"ל ר"ה כנ"ל לא הותר לו שבות דטלטול מוקצה. דאפי' לא נתיר לו הטלטול ויוציאנו לרשות הרבים ג"כ לא יעשה איסור תורה ומה לי האי איסור דרבנן דטלטול מוקצה או איסור הוצאה לרשות הרבים דידן וסבירא ליה למג"א דה"ה הכא לדעת הטור אין מתירים לו מה"ט לדידן ואע"ג דיש לחלק דהכא עדיף להתיר לו ליתן לגוי דאי יעשה

הוא בעצמו יעש' שבות אחד מה שאין כן כשנותנו לגוי והגוי מעבירו בר"ה ה"ל שבות דשבות מ"מ סבירא ליה למ"א כיון דעכ"פ ל"ל שיעשה איסור תורה משום חשש שיעשה איסור דרבנן יותר חמיר לא חיישינן דאל"כ גם לקמן סי' של"ד ג"כ יש לחוש שיוציאנו לרשות הרבים ויעשה ב' אסורי דרבנן טלטול מוקצה וגם הוצאה לרשות הרבים דידן אפ"ה לא התרנו לו לטלטל מוקצה גרידא ול"ח לאיסור חמור ממנו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מניחו כו'** בש"ע כ' מניח לאחר שעקרה כו' ואם כן ליכא עקירה אבל הנטילה ממנה כ' בש"ע כשהיא עומדת ולא כ' שיטול ממנה כשתרצה לעמוד כדי שלא תעש' גם הנחה משום דסבירא ליה כיון דאין הבהמ' עוש' רק חצי מלאכ' דכה"ג באדם פטור אבל אסור בבהמ' מותר לכתחל' וכ"כ רשב"א בחדושיו ומהרש"א שם אבל דעת הרמב"ם אינו כן אלא בעינן שיטול ממנה כשתרצ' לעמוד שלא תעש' הנחה ובלבוש הוסיף להחמיר גם בעקירה דבעינן שתעקור שני רגליה ועיין באחרוני':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וי"א כו'** ובתוס' פסחים כו' דאיתא התם ער"פ שחל בשבת ושכח להביא לעזרה סכין לשחוט פסחו ובירושלים הי' הטלטול אסור למחר מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו ומי שפסחו גדי תוחב לו בין קרניו ופריך הש"ס והלא מחמר ומשני מחמר כלאחר יד (פרש"י שאין דרך טלה וגדי לשאת משאוי) וכתבו התוס' המ"ל כשהוא מהלך מניחה עליה כו' דכה"ג שרי בר"פ מי שהחשיך עכ"ד והקש' בספר א"ר ובס' חמד משה מאי ראיה יש משם הלא התוס' ברור מלולם כה"ג דשרי בר"פ מי שהחשיך המ"ל הכא א"כ לדעת הרמב"ם מיירי בר"פ מי שהחשיך באין מנהיגה בקול כן יעש' גם בפסח ולענ"ד לק"מ דהא אין הבהמ' בת דעת לילך אל מקום ששמה רוח הבעלים. ופעמים עומדת ולא תזוז ממקומה עד יכריחנה בעליה ע"י קולו או הכאה וכדומה. וא"כ בשלמא הכא לרמב"ם לא הותר לו להנהיגה בקול ואם לא תרצה הבהמ' ללכת מה בכך אעפ"כ לא רצו חכמים להתיר יותר מה שאין כן בפסח אם הבהמ' תעמוד תחתיה ולא תלך לעזרה איך יעשה זה פסחו וע"כ ירים קול שאגה להכריחה על ידי זה ולדעת הרמב"ם זה אסור וא"כ ודאי עדיפא משני דהוי כלאחר יד אע"כ התוס' חולקים בזה על הרמב"ם:

כתב בהגמ"ר כו' דאינו עובר אלא משום שבות דהיינו אין רוכבים על גבי בהמה. אבל משום שביתת בהמתו לא עבר דהחי נושא את עצמו ולכן גם בנשיאת אוכף ליכא משום שביתת בהמתו דהאוכף בטל לגבי רוכב כדאיתא בשבת דף צ"ג ע"ב במשנה:

ולהר"מ נראה כו' ויזרוק כו'. וא"כ מוטב לילך ברגליו דלא עביד איסור כלל כיון דאין הבהמ' נושאת משא ליכא לא משום שביתת בהמתו ולא משום מחמר מה שאין כן כשירכוב יעבור על שבות דאין רוכבין כו':

ואפשר שמוטב לרכוב כו' הם דברי הרב ב"י שהוסיף על דברי הגמ"ר דמיירי תוך התחום והרב ב"י חידש קולא ביוצא לתחום:

משום דאיבעי' לן בעירובין דף מ"ג ע"א:

ברכיבה נקטינן לקולא. ר"ל דבמקום ישיבתו ע"ג בהמ' הוא למעל' מיו"ד:

ומיהו כו' וחוץ לי"ב מיל כו' היינו לדעת הרמב"ם דסבירא ליה לקמן סי ת"ד דהוי דאוריית':

וחוץ לי"ב מיל אפשר דמוטב כו' כצ"ל. וכ"ה בב"י דתוך י"ב מיל דתחומין דרבנן ולכן נקטי לקולא דאין תחומין למעל' מעשרה דספק דרבנן לקולא אך מה לי רכיבה ומה לי תחומין אם ילך דאכתי לא עביד כ"א איסור דרבנן אדרבא גרע רכיבה כו' כנ"ל לכן עדיף שילך אבל חוץ לי"ב מיל א"א דהוי דאוריית' וא"כ אם ילך יעש' איסור תור' אע"ג גם אם ירכב לא ינצל מאיסור תחומין אע"ג דהוא למעל' מי' מ"מ בדאורייתא נקטינן האבעי' לחומרא וכהכלל ספק דאורייתא לחומרא (ואפילו להפוסקים ספק תורה דאזלינן לחומרא אינו אלא מדרבנן עכ"פ אסור) מ"מ אפשר אעפ"כ מוטב לרכוב. דאם ילך יעש' ודאי איסור תור' משא"כ כשירכב ליכא רק ספק תור'. ואעפ"כ כ"כ דרך אפשר ולא החליט ההיתר. די"ל מ"מ כשרוכב איכא תרתי ספק איסור תור' ובודאי איסור דרבנן דהיינו רכיב' וכשילך ליכא רק איסור תור' אפשר דשקולים לכן כ' לשון אפשר:

ואם הולך כו' כארעא סמיכתא. ור"ל וניחא תשמישתי' ובודאי יש תחומין אפי' למעל' מעשרה. ולכן מוטב לילך ברגליו ולא לישב בקרון:

וש"מ דאם האוכף כו' עתה חוזר המ"א על דעת הר"מ שהובא בהגמ"ר דסבירא ליה תוך התחום מוטב לילך מלרכוב וישלך האוכף. כיון דליכא רק הפסד מועט. ומזה דייק המג"א דאם האוכף שוה הרב' מותר. ועז"כ וצ"ע דלא מצינו שהתירו חז"ל בשום מקום משום הפסד איסור רכיבה ובסי' של"ד התירו לטלטל מוקצה במקום פסידא דוקא במקום שיש לחוש אם לא נתיר לו יעשה איסור תור':

ואם רגליו כו' עכשיו חוזר על דברי הרב ב"י שרצ' להקל כשהולך חוץ לתחום משום דברכיבה ליכא משום תחומין דאין תחומין למעל' מי' ועז"כ מג"א דלא אזלינן בתר מקום ישיבתו. ואם רגליו תלויות תוך י' יש איסור תחומין:

וכ"מ סוף ביצה דתנן אין רוכבים על גבי בהמה בי"ט אמרינן מ"ט גזירה שמא יצא חוץ לתחום דברכיבה קשה לשער שיעור התחום ופריך ש"מ דתחומין דאורייתא דאי דרבנן למה גזרו שמא יצא חוץ לתחום הוי כעין גזירה לגזירה אלא גזירה שמא יחתוך זמורה להנהיג הבהמה. ומשמע דא"א תחומין דאוריית' ניחא דגזרינן שמא יצא חוץ לתחום. מ"מ הא רוכב למעל' מעשרה וה"ל למימר ש"מ תחומין דאוריית' וש"מ יש תחומין למעלה מיו"ד. ונראה למג"א דוחק לפרש מה שאמר תחומין דאוריית' וא"כ האיסור משום שביתת בהמתו שהולכת ח"ל כמ"ש מג"א סי' רמ"ו לפרש דברי הירושלמי חדא דאין הלשון משמע כן וגם אכתי תקשי למ"ד אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בי"ט כדלעיל סי' רמ"ו. דהא משנה דאין רוכבין מתניא גבי יום טוב:

ולפמ"ש רש"י כו' נלע"ד דעכשיו בא לו' אפי' אין רגליו תלויות למטה מ"מ ברכיבה יש תחומין למעלה מעשרה דהא מרש"י נראה דקילת למעלה מי' הואיל ולא ניחא תשמישתיה להילוך (ובאמת גם מדברי הש"ס נראה כן) א"כ ברכיבה והילוך דניח' תשמישתי' יש תחומין וכמו שסיים אם כן ברכיבה ובישיבה בקרון כו' וכבר כתבתי בע"ה לעיל סי' רמ"ו ס"ק י"ב ליישב קושיית א"ר מה שהקש' מפה ע"ש:

ולפע"ד יש ברכיבה. רצה לו' עוד מטעם אחר יש תחומין ברכיבה. מדדחיק בגמ' כו'. וכ' ע"ז בספר ת"ש וז"ל לכאורה דבריו תמוהים דהא באמת קאמר הש"ס לישנא אחרינא ע"י ספינה ע"ש שדחק א"ע ולענ"ד הדברים פשוטים. דז"ל הגמ' בעי ר"ח יש תחומין למעל' מעשרה כו' כי תבעי לך בעמוד גבוה יו"ד ואינו רחב ארבע (פי' רש"י שראשה א' חוץ התחום. וראש השני יוצא חוץ לתחום אי רשאי לעלות עליו בראש אחד ויצא לראש השני) א"נ דקאזיל בקפיצה (פי' רש"י ע"י שם) לישנא אחרינא בספינה. ודייק מ"א למה נקט לישנא קמא למנקט ע"י עמוד או ע"י שם שהם דברים רחוקים ולא נקט גם בלישנא קמא ספינה דהוא ענין השכיח אע"כ דאין זה דיוק וחדא מנייהו נקט וא"כ גם בדיוק ראשון שמדייק מ"א דברכיבה יש תחומין דרוכב כמהלך מדלא קאמר נ"מ ברוכב השתא חזינן דאין זה דיוק. ובלא"ה ה"מ לאשכוחי גוונא אחרינא לזה השיב מ"א דאין זה קושיא מה דלא אמר לישנא קמא ע"י ספינה. דבמים לכ"ע אפי' חוץ לי"ב מיל תחומין דרבנן לפי שאינו דומה לדגלי מדבר וכדלקמן סי' ת"ד ורצה לישנא קמא למנקט האיבעי' בדבר הנוגע לאיסו' תורה:

ובהכי מתיישבת מעשה דאחר כו' דהרב"י הביא בשם המרדכי שהביא ראיה דגם ברוכב יש תחומין מעובדא שהובא בש"ס שר"מ הלך אחר אחר שהי' רוכב על הסוס בשבת ואמר אחר לר"מ שערתי בטלפי הסוס שרוכב עליו שכאן הגיע תחום שבת וחזור

לאחוריך. א"ל ר"מ לאחר ואת מה תהא עליך והבין המרדכי דשאלת ר"מ היתי' מה תהי' עליך מאיסור תחומין שאתה רוכב חוץ לתחום א"כ מוכח דגם ברכיבה יש איסור תחומין אבל המרדכי לא נתן טעם לדבר למה יש ברוכב תחומין. ולדברי מ"א מובן הטעם דכמהלך דמי. או מצד יתר טעמים לאיסור שכתב מ"א:

ודע כו' שהיא נתגלגלת כו'. ר"ל שנותן עליה בעוד שהעגלה מתגלגלת והולכת כמו בבהמה שצריך ליתן עליה בעוד שמהלכת כמבואר בש"ע:

עמ"ש סי' שמ"ח ראיה לדבריו פה שכ' וז"ל ואם משך החפץ מתחלת ד"א לסוף ד"א חייב שהמגלגל עוקר הוא עכ"ל שם:

אבל עמוד כו'. ר"ל דהא עמוד רחב ד' ואינו גבוה יו"ד בר"ה מקרי כרמלית ולא אמרינן דהוי בטל לגבי ר"ה ולזה כ' דעמוד קבוע ולא בטל. וא"כ אפשר כו' חוזר מדבריו הראשונים דאין על העגל' דין כרמלית דאין כרמלית בכלים אבל לטעם שכתבו התוספות דמהאי טעמא אין כרמלית בכלים משום דלא קבוע א"כ עגלה אפשר דקבוע והוי כרמלית:

ומותר לטלטל כו' א"כ מותר לטלטל מן העגל' הנקראת כרמלית לחוץ לר"ה שלנו:

ותחת העגלה הוי ר"ה. ר"ל דבמקום שיש ר"ה גמור ולא ר"ה דידן. דהא מג"א מיירי מענין חיוב ופטור ורשות הרבים שלנו אין בו מקום חיוב:

ויש במקום הפתוח ג"ט דאל"כ אמרי' לבוד והוי ר"ה מקור':

אבל אם היא מקורה פטור שבת דף ה' ע"א:

ואם העגלה בעצמה כו' א"א לבוד בכלים ודעת רמב"ן שם דלא אמרי' לבוד בכלים לשוויא רשות:

ודע דאפי' א"א לבוד ע"כ מיירי בעגלה שאינו מקורה:

אבל אם היא מקורה לא אמרי' לבוד דלא אמרי' לבוד אלא במחיצות. ולכן כתבו רש"י ותוס' בשבת דף ח' ע"א בכוורת דלא אמרי' גביה לבוד אלא אם כפה הכוורת על פיה למטה. אבל כשהיא עומדת כדרכה ושוליה למט' לא אמרי' לבוד ע"ש:

ואם הוא מלמעלה רחבה ד' אע"פ שלמט' כו' כ"ה דעת רש"י ורמב"ם אבל דעת התוס' שם דמ"מ עד גובה ג' טפחים צ"ל בעוביו ג"ט דאל"כ גדיים מבטלים מחיצה:

מיהו בגבוה י' לא מחייב כדאית' בשבת דף ח' לענין כוורת. דבריו סתומים פה יותר מבשאר מקומות ובס' ת"ש כתב וז"ל ר"ל אם העגלה רחבה ד' טפחים דאז אף אם היה עומדת ואח"כ עוקרת לא מיחייב על העגלה לחוד אם אין חפצים עליה כיון דהעגלה הוי רשות ממש ועל רשות אינו חייב במעבי' ד"א ברה"ר כמבואר בסוגי' דכוורת עכ"ל.

וקשה להעמיס זה בכוונת מ"א דהא עד עתה לא דיבר כלל שיחייב או יפטר על העגל' עצמה כ"א מן טלטול חפצים ואיך יסתם כ"כ גם גוף הדין קשה בעיני דרש"י כתב שם הטעם דלא זרקו במשכן רשויות זה לזה אלא כלים.(מלבד דריש פרק הזורק אין המסקנא כן דהא לא הוי שואלים זה מזה אלא כל ד"א בר"ה הלכתא גמירי ע"ש. אבל לענין מעביר רשויות הא היו מעבירים הלוים העגלות ואותן עגלות היה רה"י כמבואר בש"ס) לכן נ"ל לענ"ד בכוונת מ"א דקאי אדלעיל דאין העגלה גבוה מן הארץ ג"ט שכתב אם אין העגלה גבוה כ"א ז' ומשהו תליא במחלוקת א"א לבוד בכלים. וע"ז כתב באם העגלה עצמ' גבוה י' ואינו גבוה מן הארץ ג' טפחים אז אמרינן לבוד ולפ"ז אע"ג שכתב לעיל דתחת העגלה ר"ה. ואם הוציא מן העגלה לתחת העגלה חייב. מכל מקום כה"ג דליכא ג"ט מן העגלה לארץ אמרינן לבוד. וגם מה שתחת העגלה הוי רה"י ואם כן אם הוציא מהעגלה לתחת העגלה פטור דהוציא מרה"י לרשות היחיד אלא דסד"א ניהו דגבוה יו"ד מ"מ בכלל לבוד בכלים הוא ותליא במחלוקת הפוסקים א"א לבוד. עז"כ מ"א וכדאיתא כו' לענין כוורת. ר"ל דשם מוכח דכה"ג לכ"ע אמרינן לבוד בכלים דהא הרמב"ן דהרחיק מאד ענין לבוד בכלים אפ"ה כתב אין לבוד בכלים לשוויא רשות עכ"ל אבל אם הוא כבר רשות מודה דאמרינן לבוד:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מבע"י מותר דדוקא כו'** וזהו דעת הרמב"ם. אבל דעת רשב"א דאפילו נותן להם מבע"י צריך לומר כשהם מהלכים דלא גרעי מחמור. אבל הרמב"ם סבירא ליה דגרעי לענין זה מחמור משום דחמור מצווה על שביתתו מה שא"כ קטן ואינך אינו מצווה על שביתתן אלא דבשבת אסור דהוי כמאכילן איסור בידים וזה לכ"ע אסור דאפי' למ"ד קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו מ"מ להאכילו נבלות בידים אסור. מדסתם הרמב"ם ולא התנה ואמר דוקא כשנותן להם כשהם מהלכים אע"כ ס"ל דבכל ענין שרי ומיירי שנותן עליהם מבע"י. ואע"ג שעדיין סתם ולא ביאר דמיירי דוקא מבע"י כתב בספר ת"ש דחשבי' הרמב"ם למלתא דפשיטא דבשבת אסור דהוי כמאכיל בידים וא"צ לבארו:

וכתב הרמב"ן והרשב"א דאפילו מע"ש כו'. ודעת המחבר ע"כ כרשב"א ומ"ש המחבר י"א כשנותנו לא' כו' מיירי מבע"י ושפיר שייך לשון י"א. דהא הרמב"ן חולק דאי ס"ד דמיירי בשבת וס"ל כהרמב"ם א"כ למה כתב לשון י"א דהא בשבת אין חולק וכ"ע ס"ל דצ"ל כשהיא מהלכת. ורמ"א ע"כ פסק כהרמב"ם. והקשה בספר ת"ש דה"ל לרמ"א

לכתוב בלשון י"א ולענ"ד אין קושיא דידוע דכן דרכו של רמ"א במקום דאין מבואר להדיא בדברי המחבר דלא כרמ"א אע"ג שבאמת הרב"י חולק מ"מ אינו כותב בלשון י"א:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **פחות כו'** ומיהו בע"ז דף ע' אהא דאמרי' המוציא כיס בשבת מוליכה פחות פחות מד' אמות וכתב הט"ז דזה דוקא באדם א' צריך להעמיד בנתיים אבל כשהם שני ב"א וכ"א נושא פחות מד"א ונתנו לחברו אח"כ כשהוליכו חברו שוב פחות מד"א נותנו שוב לראשון ומוליכו פחות מד' אמות וחוזר חלילה א"צ לעמוד. עוד כתב שטועים העולם שמוליכין תינוק למול במקום שאסור לטלטל כהאי גוונא פחות פחות מד"א דמ"מ לא הועילו כלום דהא מוציאים הקטן מרה"י לר"ה ושוב כשמכניסים לבה"כ מכניסו מר"ה לרה"י ולכן צריך להיות ההוצאה מן הבית וההכנסה לבה"כ על ידי גוי ושאר דרך ישאוהו ישראלים פחות פחות מד' אמות:

סעיף י

(**ס"ק י**) **סמוך כו'** אבל מבע"י שרי. ר"ל כל שאינו סמוך לחשכה ואינו צריך להיות דוקא בתחלת היום:

בשוכח ר"ל כאן מיירי שהי' יודע תחלה והזיד ואח"כ שכח ושם מיירי שהי' שכוח אצלו מעיקרא מיד כשיצא:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **נוטל כו'** יותר מט"ו סאין כו' דאסור לפנותה כלל כו' דבסי' של"ג מבואר דלצורך בה"מ או אורחים שרי לפנות אוצר שאינו מוקצה שיעור ט"ו סאין אבל שלא לצורך הנ"ל אפי' הובא יין על העגלה וצריך ליין לשבת אסור להוריד החביות מעגלה אלא ימשך היין מן החביות על העגלה. והכא אפי' יותר מט"ו סאין מותר מפני צער ב"ח:

סעיף יג

(**ס"ק י"ג**) **לפי כו'** שאם יפלו ישתברו לכן אין דרך לכסות עמהם כלי פן יפלו וישתברו:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שיכול כו'** עליהן ב"ה. ועיין במ"א לעיל סי' רס"ה ס"ק ב':

ועוד שלא כו' ע"ד לשמטן ר"ל אפי' הי' עליו ב"ה מ"מ כיון שהי' דעתו ליטלו בשבת דין שוכח י"ל ולא נעשה בסיס והוא כדעת התוס' בסי' שע"ט ע"ש. שהשמיטו הא דבולסי היינו חתיכת זכוכית רחבות לחלונות שהביא מ"א אח"ז וכבר העתקתי הסוגיא לעיל סי' רס"ה ס"ק ב' ד"ה ותלמוד ערוך ע"ש ומדלא חלקו ואסרו בבולסי משמע דס"ל אפי' בבולסי דליכא רק הפסד מועט שרי לבטל כלי מהיכנו למקצת שבת ומ"מ צ"ב לדעתם

סוגית הש"ס דהא הש"ס בפי' מחלק בין בולסי דהוי הפסד מועט ובין שאר כלי זכוכית דהוי ה"מ:

וצ"ע על הרב ב"י שהשמיטו כו' דאף ע"ג שכן דרכו של הרב"י לסמוך על ג' עמודי הוראה דהיינו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם ובמקום שחולקים הולך אחר הרוב וכאן הא הרי"ף ורא"ש חולקים על הרמב"ם והשמיטו הא דבולסי כנ"ל אלא כיון שהר"ן וריו"ו גם הם מסכימים להרמב"ם והעיקר כיון דפשטיה דגמ' משמע כהרמב"ם ה"ל להחמיר כהרמב"ם. וכן יש להורות כו' עיין לעיל סי' רס"ה במ"א סק"ב ובמ"ש שם בע"ה:

ולבטל כלי מהיכנו לכל השבת. כתב הר"ן כו' וכן מוכח בגמ' דהא הוצרך לאוקמי הא דאמר ר"ה היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית דאיכא הפסד מרובה בשבירתן מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ומתיר השקין והכלים נופלים על הכרים וכסתות ופריך והא מבטל הכלים מהיכנו. ומשני במשאות קטנות דיכול לשמטן כמ"ש לעיל סי' רס"ה. אבל משאות גדולות דא"א לשמטן מצד כובדן והוי ביטול כ"מ לכל השבת אע"ג דהוי ה"מ אסור:

אבל המ"מ כ' והוסיף רבינו כו' שהביא המ"מ תחלה דברי הרשב"א דס"ל כהר"ן דאפילו לבטל כ"מ למקצת שבת אסור אם לא בהפסד מרובה וכן דעת הרמב"ם כמ"ש מ"א לעיל ועז"כ המ"מ והוסיף רבינו על דברי רשב"א להתיר הפריקה בנחת מפני ה"מ התירו לטלטל ר"ל דגם ע"י פריק' בנחת איכא טלטול קצת וכמ"ש מ"א אח"ז. אפ"ה הותר משום צער ב"ח והיינו היכא דא"א אלא א"כ מבטל כ"מ לכל השבת הותר לפורקו בנחת וכאשר יתבאר:

ואפי' ביטל כ"מ ר"ל לכל השבת אפ"ה מותר היינו בא"א לפורקן בנחת. וכ' הלח"מ דהרמב"ם כ' ג"כ כמו שהוא הל' בש"ע וכ' תחלה פורקן בנחת היינו דין ראשון שכ' המ"מ. ומדסיים ולא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח דהוא שפת יתר אלא בא לאשמועי' דעכ"פ לא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח:

ר"ל אפי' א"א לפורקן בנחת ואיכא ביטול כ"מ לכל השבת מ"מ משום צער ב"ח מותר:

וכ"מ ברש"י כו' דאי' דף קנ"ד ע"ב חמורו של ר"ג היתה טעונה דבש והדביש ואינו ראוי כ"א לרפואה והוי מוקצה ולא פרקה עד מוצאי שבת ופריך ויתיר החבלים ויפלו השקין. ומשני דהיה ה"מ דיתבקעו הנודות שבהן הדבש. ופריך ויביא כרים ויניח תחתיהן ומשני א"כ מטנפי הכרים מן הנודות ודבש וא"א שוב להשתמש באותן כרי' כל השבת דמאיסי והוי ביטול כ"מ לכל השבת ופריך והאיכא צב"ח ומשני קסבר צב"ח דרבנן עכ"ל הגמ'. והיה אפשר לפרש קושיות הש"ס והא איכא צער ב"ח וכדי להסיר הצב"ח ה"ל להתיר

החבלי' ויפלו הנודות אע"ג שיתבקעו יהיה ה"מ. מ"מ משום ה"מ לא נתיר איסור צער ב"ח דאורייתא ומשני דס"ל צער ב"ח דרבנן ומשום ה"מ הותר איסור דרבנן וכן פי' הרשב"א בחדושיו ולפ"ז אין ראיה למ"א אבל רש"י שכ' והאיכא צער בע"ח וכו' ודחי ביטול כ"מ שהוא דרבנן משמע דמפ' קושית הש"ס דכדי להציל מצער ב"ח היה ראוי להתיר החבלים ויפלו הנודות:

וכדי שלא ישתברו ויהיה הפסד מרובה יניח כרים תחתיהם:

ואע"ג דהוי ביטול כ"מ לכל השבת מ"מ הותר משום ה"מ הרי מוכח כמ"ש המ"מ: **והא דקפריך והא מבטל כו'** על רב הונא דאמר היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית וכמ"ש הסוגיא לעיל סי' רס"ה סק"ב. ומאי קושיא ניהו דס"ד במשאות גדולות והוי ביטול כ"מ לכל השבת מ"מ במקום הפ"מ מותר ועבח"מ סי' רע"ב כנ"ל דקי"ל צער ב"ח דאורייתא: **כללא כו'** בשליפי זוטרא כו' עדיף מפריקה בנחת כו' דהא קושיי' הש"ס היתה והא קמבטל כ"מ ומשום ה"מ ה"ל לפורקן בנחת כמ"ש מ"א וכדמשני ע"ז בשליפי זוטרא היינו משאות קטנות ומה"ט אינו פורקן בנחת ע"כ זה עדיף מפריקה בנחת:

ופריקה בנחת עדיף כו' כמ"ש המ"מ ואפי' כו' ר"ל תחלה כ' המ"מ שהותר הפריקה בנחת משום הפ"מ ואח"ז כ' ואפי' ביטול כ"מ כו' ע"כ פריקה בנחת יותר מסתבר להתיר לכן כתב דל"מ דהותר פריק' בנחת אלא אפי' ביטול כ"מ כו' ג"כ הותר וע"כ צ"ל דמיירי בביטול כ"מ לכל השבת דאי למקצת שבת אדרבא ביטול כ"מ למקצת שבת עדיף מפריק' בנחת כנזכר לעיל וכן מוכח מגמרא גופה דפריקה בנחת עדיף מביטול כ"מ לכל השבת דהא פריך לר"ה דהא קמבטל כ"מ לכל השבת ופירש מ"א לעיל אף ע"ג דהותר במקום ה"מ ותי' מ"א דקושית הש"ס דה"ל לפרקן בנחת אם כן ע"כ צ"ל דפריק' בנחת עדיף מביטול כ"מ לכל השבת:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מניח כו'** מפני הרואים וע"ל סי' ל' סעיף ד':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **דזמנין כו'** לתקן המשא פטור דדוקא כשעומד לפוש ולנוח הוי הנחה וכששוב הולך הוי עקירה חדשה משא"כ לתקן המשא לא הוי כהנחה וכשהולך אח"כ ל"מ עקירה חדשה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **יוכל לילך כו'** עד שיצניע התוקע ר"ל התוקע בערב שבת שש תקיעות לבטל העם ממלאכה ומיד אחר תקיעה ששית הוי שבת ואעפ"כ קתני התם דממתינים מלשבות

עד שיצניע התוקע השופר וסיים הברייתא לפי שאין מטלטלין את השופר הרי משום טלטול שופר המוקצ' הוצרכו להמתין לשבות ות"ל הא הוי השופר ביד התוקע וכה"ג אפי' בשבת רשאי להוליכו לכל מקום שירצה:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **ואם כו'** ונ"ל דאם מתיירא כו' רשאי לרוץ כמש"ל והיינו כדעת י"א שכתב המחבר דה"ה לכיסוי וכן פסק בט"ז אך מ"ש הטורי זהב איני יודע כו' לפי מ"ש מ"א לק"מ דאין ענין דברי רמ"א לדברי המחבר דרמ"א מיירי בענין שאינו צריך להתיר לו הריצה מ"מ מוכח מדברי המ"א דאפי' מתחיל לרוץ בשבת דהוי עקירה בשבת מ"מ מותר דהא הש"ע מיירי ששכח כיסוי עליו בשבת וכן מורה לשון הרב ב"י בסעיף י"א היתה כו' וקידש עליו היום רץ כו' ועיין בלחם משנה:

סימן רסז

סעיף א

(**ס"ק א**) **מקדימים**. כתב הטור כו' זה לשון הרב"י ודע דר"י ורבנן פליגי בזמן תפלת מנחה דרבנן ס"ל זמנה עד הערב היינו עד צ"ה ור"י ס"ל זמנה עד פלג המנחה דהיינו שעה ורביע קודם צ"ה וממילא כשישלים זמן המנחה מתחיל זמן תפלה ערבית ע"כ לרבנן מתחיל זמן תפלת ערבית בצ"ה ולר"י מתחיל שעה ורביע קודם צ"ה ושאלו בגמ' בברכות דף כ"ז ע"א הלכתא מאי ואמרי' מדצלי רב של שבת בע"ש דהיינו ערבית של שבת התפלל מפלג המנחה ואילך מכלל דקי"ל כר"י ואמרי' אדרבא מדרב הונא ורבנן לא הוי מצלי עד אורתא מכלל דכרבנן ס"ל ומסקי' השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד ולכן כתב בש"ע פה מקדימים כו' יותר מבימות החול ר"ל אפילו הנוהגים בחול כרבנן ומתפללים ערבית בצ"ה דוקא מ"מ בע"ש יקדים משום מצות תוספות שבת וע"ז הביא הרב"י בשם הטור שכתב בשם הרי"ץ גיאות דפליג בין יין מצוי כו' ר"ל אפילו אם יתפלל מבע"י מפלג המנחה יהיה לו יין לקידוש או להבדיל ואם ימתין להתפלל עד צ"ה אז לא יהיה לו יין כגון שצריך לילך קודם הלילה למקום שאין יין מצוי וכדלקמן סי' רצ"ג מ"מ לא יתפלל עד הלילה:

דהא אפשר בפת. וזה ניחא בקידוש דמקדשין על הפת ולענין הבדלה אף ע"ג דאין מבדילים על הפת מ"מ סיים הטור בסי' רצ"ג וז"ל והבדלה אפשר למחר (וכמ"ש סי' רנ"ט סעיף ו') עכ"ל:

וכיון שהרמב"ם והרא"ש כו' דהם ס"ל אפי' מי שנוהג כרבנן מ"מ בע"ש מקדים וחולקים על הרי"ץ גאות:

וצ"ע דבגמ' אמרי' כו' וקשיא להרמב"ם ורא"ש דלדידהו מאי ראי' דרב ס"ל כר"י מדצלי של שבת בע"ש הא אפי' אי ס"ל כרבנן מ"מ בע"ש רשאי להקדים:

דכלם כר"י ס"ל. ר"ל כל האמוראים שהביא הש"ס דהתפללו של שבת בע"ש אי הקדימו והתפללו של מוצאי שבת בשבת ס"ל כר"י משמע דלרבנן אסור להקדים אפי' בע"ש:

וא"כ דבריו סותרים זא"ז ר"ל דברי הרב"י מלבד דקשיא לדידיה מהש"ס כנ"ל גם דברי עצמו סותרים זה את זה דבספרו ב"י כתב דדעת הרמב"ם כהרא"ש דלא כהרי"ץ גאות ובספרו כ"מ כ' דדעת הרמב"ם כהרי"ץ גאות דבשבת וחול שוין ואין להקדים בערב שבת יותר מבחול:

כתב מג"א אך בתר"י משמע דבערב שבת כו' בעי' לדבר מצוה ר"ל על עובד' דרב דצלי של שבת בערב שבת נתן טעם משום מצות תו' שבת הקדים ואח"ז בעובדא דר' יאשי' צלי של מ"ש בשבת כ' בשם רב האי גאון כיון דנהוג עלמא כרבנן אין לו להקדים להתפלל ערבית קודם שקיעת החמה אלא כשהוצרך לדבר מצוה ע"ש ומדלא כתב כן בעובדא דרב דצלי של שבת מע"ש משמע דאפי' בלי דבר מצוה סגי בזה דמשום מצות ת"ש רשאי להקדים אע"ג דנהוג עלמא כרבנן:

אח"כ מצאתי שכ' בה"ג כו' ר"ל שמצא להם להחולקים על הרי"ץ גאו' אילן גדול לתלות בו דהיינו בה"ג שכתב כדבריהם:

וצלי ר"י אחורי' תפלת של חול ג' תיבות של תפלת חול אינו בש"ס שלפנינו ופירש"י מה שאמר דרב לא פסקי' לצלותא דר"י ר"ל שלא חזר רב לאחורי' בגמר תפלתו שלא להפסיק בין ר"י לכותל דאסור לעבור נגד המתפללים וכן מבואר שם בגמ' ולשיטת בה"ג צ"ל דה"ל גי' אחרת שם בכל הסוגיא ע"ש:

וצ"ל לדידיה כו'. ר"ל דברי בה"ג גופיה קשיין כמ"ש לעיל איך דייק הש"ס מדצלי רב של שבת בע"ש דכר"י סבירא ליה מנ"ל וכנ"ל:

דמעיקרא כו'. ר"ל דמעיקרא הוי ס"ל דהלכה ברורה או כרבנן או כר"י. וא"כ א"א דרב כרבנן סבירא ליה משום תוספת שבת אין ראוי להתפלל שלא בזמנו. אבל למאי דמסיק דעביד כו' ואין הלכה ברורה כא' מהן אם כן אפי' הנוהג בחול כרבנן מכל מקום בערב שבת משום תוספות שבת רשאי להקדים דעכ"פ אין זה במה שמקדים דמתפללים קודם זמנו דהא אי בעי רשאי לעשות כן כל עת והוי זמנו:

ונ"ל לתת ט"ט ר"ל מלבד שמצוה להוסיף כנ"ל עוד יש טעם אחר. דהא כו' כנגד אברים ופדרים של תמיד בין הערבים דתפלות נגד תמידין תקנו וא"כ ערבית דשבת היא נגד אברים ופדרים של תמיד של בין ערבים של ע"ש ולכן אין ראוי להתפלל ערבית בלילה דהא אז לא הי' רשאי להקריב אימורים ופדרים של ע"ש. אלא שבס' ת"ש הקשה אם תאמר שאין ראוי להתפלל במקום שהקרבן אשר התפלה באה תמורתה היה אסור להקריב א"כ מאי נועיל במה שנקדים להתפלל מבע"י הא כיון שאמר ברכו הוי קבלת שבת כדלעיל סוף סי' רס"א ואיך רשאי להתפלל אחר זה תפלת ערבית שהוא תמורת אברים ופדרים ולפי עניית דעתי הלא אין באמירה חילול שבת ואין במניעה מה שאיו מתפללים ערבית בלילה כ"א רמז בעלמא שלא היו מקריבים איברים ופדרים בליל שבת ודי ברמז על עיקר שבת וסגי בזה אף אם אין רמז בתוספות שבת ועוד לענ"ד בתוספות שבת היו רשאין להקריב אמורים ופדרים דהא עיקר התוספות שהוא דאורייתא אין לו שיעור וקצת יותר מכ"ש סגי ומה שהוא מוסיף יותר מדעתו אין בו כ"א איסור דרבנן והיה מותר במקדש כדי לעשות מצוה בשעתה בהקרבת אימורים ופדרים וכן כתבתי לעיל בסי' רנ"ג במ"א ס"ק כ"ו. ועתה מצאתי און לי בתלמידי ר"י בפ' ת"ה בהא דרב צלי של שבת בע"ש וז"ל והיה אומר הר"י מאורלייניש שאע"פ שתוספות שבת די בכ"ש אפ"ה אם הוסיף הרבה יותר בכלל תוחפות שבת הוי וחייב עליו אע"פ שאפשר לו' שאינו אלא מדרבנן אפ"ה אסור לעשות שום דבר כמו תו' כ"ש כו' עכ"ל הרי דאין ברו' לר"י מאורליינש דאפשר לו' דמה שמוסיף יותר על כ"ש אין איסורו כ"א מדרבנן. וכן י"ל דס"ל להני פוסקים דס"ל דע"ש יש להקדים תפלת ערבית ומטעם שכ' מ"א לפי שהן נגד אמורים ופדרים ג"כ ס"ל דתוספת שמוסיף מדעתו אינו רק מדרבנן וא"ש:

וכיוצא בזה בב"י סי' רל"ו כו' שנתן טעם למה אין אומרים פסוק והוא רחום קודם ערבית כמו בחול שכוונת אמירתינו פ' והוא רחום היא לפי שתפלת ערבית נגד אברים ופדרים שכפרו על עונות ישראל וכמ"ש לא לן אדם בירושלים ועון בידו תמיד של שחר מכפר כו' לכן אנו מחלים פניו יתב' יהי' שילום פרים שפתינו בתפלת ערבית והוא רחום יכפר כו' משא"כ בליל שבת שלא היה מקריבים אברים ופדרים לכן אין אומרים והוא רחום כו' עכת"ד:

ולכן צריך ליזהר כו' ר"ל לפי מ"ש דאף הנוהגים בחול כרבנן מ"מ בערב שבת מקדימים ומתפללים מבע"י אחר פלג המנחה וסומכים על ר' יהודא לכן צריכים להקדים להתפלל מנחה קודם פלג המנחה דאי יתפלל גם מנחה אחר פלג המנחה הוי תפלת מנחה ותפלת ערבית סתרי אהדדי וביום א' גם המרדכי מודה דאין לעשות דברים הסותרים אהדדי:

וכ"ז כו' להתפלל ערבית בלילה ר"ל כל ימות החול אבל להמתפללים גם בחול ערבית אחר פלג המנחה א"צ לסברת הנ"ל מ"מ לדידהו פשיטא שלא יתפללו מנחה אחר פלג המנחה:

והע"ש כ' כו' ולא עיין בגמ' דא"כ איך דייק בגמ' דהלכתא כר"י מדרב צלי של שבת בע"ש והא רבנן מודו בע"ש א"ו דרבנן פליגי גם בע"ש אלא דהפוסקים חלקו לדידן כיון דמסיק הש"ס דעביד כמר עביד כו' ולכן כ' דבע"ש יש להקדים:

גם מ"ש כו' פלוגתא דת"ה ולבוש כו' דהע"ש הקשה לפי שיטתו דבע"ש מודו רבנן דיש להקדים משום תוס' שבת א"כ אין בין רבנן לר"י כ"א דבר מועט דהא שיעור תוספות שיוכל להוסיף מבואר לעיל בסי' רס"א בדברי המחבר שהוא ג' מיל ורביע שהוא שיעור שעה רביע פחות חלק עשרים משעה כמ"ש מ"א לעיל סי' רס"א ס"ק י' וא"כ לרבנן יוכל להתפלל בזמן ההוא ולר"י שיוכל להתפלל מפלג המנחה שהוא שעה ורביע מצומצם קודם הלילה א"כ אין ביניהם כ"א חלק עשרים מן השעה והוא דוחק שיחלקו בדבר מועט כ"ה (ובאמת אין ביניהם כלום דהא כ' רמ"א שם דיכול להוסיף אפי' מפלג המנחה וכן כ' המחבר גופיה בסי' רס"ג). וכ' דעיקר מחלקותם הוא בחול. עוד כ' דגם בע"ש יש מרחק רב ביניהם דהת"ה חולק עם הלבוש מאיזה זמן חושבים היום. דהת"ה ס"ל דחשבינן היום מע"ה עד צ"ה. והלבוש ס"ל דחשבינן מהנץ החמה עד שקיעתה וס"ל לר"י כהלבוש דחושבין מנ"ה עד שקיעתה. ובפ' מי שהיה טמא פליגי כמה משך הזמן מע"ה עד הנץ החמה. ומשקיעתה עד צ"ה דר"י ס"ל מעמוד השחר עד הנץ החמה הוא שיעור ד' מיל. וכן משקיעתה עד צ"ה ארבע מיל. וכיון דר"י ס"ל דמפלג המנח' יוכל להתפלל ערבית והוא שעה ורביע קודם הלילה וכיון דחושבין משקיע' הלילה הרי יוכל להקדים קודם השקיעה שעה ורביע ומן השקיעה עד צ"ה יש גם כן שעה ורביע דאזיל בשיטת ת"ה דשיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים משעה. וא"כ שיעור ד' מיל שיש משקיעה עד צ"ה הוא שעה ורביע פחות חלק כ' משעה (ונמשיל דרך משל בשעות ההשואה שהיא ס' מינוטין א"כ שיעור שליש שעה פחות חלק כ' הוא ח"י מינוטי"ן חשוב ד"פ ח"י הוא ע"ב מינוטי"ן והוא שעה וי"ב מינוטי"ן אם כן חסר משעה ורביע ג' מינוטי"ן דהא שעה ורביע הוא ע"ה מינוטין ושלש מינוטין הם חלק עשרים משעה שהוא ס' מינוטי"ן) ואם כן יחד מתחלת פלג המנחה עד צ"ה הוא שתי שעות ומחצה חסר חלק עשרים משעה כן הוא שם בע"ש אלא שביארתי החשבון לפי דעתו ולרבנן לא פירש הע"ש כלום איך הם סוברים וע"כ ס"ל דהם סוברים כת"ה דחושבין היום מע"ה עד צ"ה דאי ס"ד דגם רבנן כהלבוש דחושבין מנ"ה עד שקיעתה וכיון דבע"ש מודים רבנן

דיוכל להקדים להתפלל מזמן תוס' והוא קרוב לפלג המנחה א"כ עדיין אין בין ר"י לרבנן כ"א דבר מועט כנ"ל וע"כ דרבנן ס"ל כת"ה וא"כ עד סוף השקיע' שהוא צ"ה יום הוא וא"כ לרבנן מתחיל פלג המנחה שעה ורביע (שהוא קרוב לזמן תוס' שבת כנ"ל) קודם צ"ה ואם כן איכא בין ר"י ורבנן שעה ורביע פחות חלק כ':

מ"ש מ"א משמו דלהלבוש פלג המנחה ב' שעות ומחצה קודם צ"ה לא דק דהא חסר חלק ך' משעה כנ"ל וכ"ה בהדיא בע"ש ע"ש:

דהא דרבנן לא הזכירו כו' ר"ל איך אפשר לעשות מחלוקת בין ר"י ורבנן לענין פלג המנחה אימתי מתחיל ורבנן לא הזכירו כלל פלג המנחה ואיך נחדש פלוגתא ביניהם לר"י בענין פלג המנחה:

לא דק דאם מחשבי' כו' ב' חומשי שעה דדעת ת"ה דשיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק ל' כצ"ל אבל הרמב"ם בפי' המשנה כ' דשיעור מיל הוא ב' חומשי שעה וביאר דעתם מעדני מלך פ"א דברכות דלדעת ת"ה דסבירא ליה דמחשבים היום מע"ה עד צ"ה לכך שיעור מיל שליש שעה פחות חלק ד' כנ"ל דאמרינן פרק מי שה"ט דמהלך אדם בינוני ביום כשיום ולילה שוין דהיום ארוך י"ב שעות עשרה פרסה והפרסה הוא ד' מיל א"כ מהלך אדם בינוני ביום ארבעים מיל אם כן אם נאמר דשיעור מיל הוא שליש שעה שלם וכיון דג' שלישי שעה הם שעה שלימה אם כן ארבעים מיל עולין י"ג שעות ושליש ועתה תנכה מכל מיל חלק שלשים כי איננו כי אם שליש פחות חלק שלשים ותצרף חלקי השלשים מן הארבעים מיל ויעלו מ' חלקי ל' משעה שעה ושליש כיצד ל' חלקים מן הארבעים הנ"ל עולים שעה ועשרה חלקי שלשים הנשארים עולין שליש שעה (ג"כ דרך משל הנ"ל בשעות ההשוא' חלק שלשים משעה הוא שני מינוטים א"כ שלשים פעמים ב' הוא ששים מינוטן והוא שעה וכן יו"ד חלקי ל' הנשארים מכ"א שני מינוטין עולה כ' מינוטין והוא שליש שעה) אבל הרמב"ם ס"ל כהלבוש דחושבים היום מן נץ החמה עד השקיעה וס"ל כמ"ד מע"ה עד נ"ה שיעור מהלך ה' מיל וכן מתחל' השקיע' עד צ"ה ה' מיל וכיון דמהלך אדם עשרה פרסאות ר"ל מן ע"ה עד צ"ה א"כ לא נשאר מהלכו ביום שהוא מתחיל מנץ החמה עד השקיע' כ"א שלשים מיל דהא חמש מיל מהלך קודם התחלת היום וכן ה' מיל אחר פנות היום דהיינו מן השקיעה עד צאת הכוכבים א"כ צריך אתה לחלק היום שאנו חושבי' י"ב שעות לשלשים חלקים ותמצא מהלך מיל הוא ב' חומשי שעה ויעלה ל' מיל י"ב שעה דהא ה' חומשי שעה הוא שעה א"כ שלשים מיל הם ששים חומשי שעה ועולין י"ב שעה כי י"ב פעמים חמשה הוא ששים (אבל נבוכתי ולא ידעתי מה בין ת"ה להרמב"ם כי אם שינוי השם אבל לענין אריכות הזמן

אין ביניהם כלל דהא חשבינן שעות לכל דבר שעות זמניות והיום לא יתקצר ולא יתארך להרמב"ם יותר מלת"ה) א"כ כיון דשיעור מיל הוא ב' חומשי שעה ולפ"ד הע"ש דס"ל משקיעה ביד צ"ה ד' מיל כנ"ל עולה שמונ' חומשים והוא שיעור שכ' מ"א (וג"כ דרך משל הנ"ל בשעות ההשוואה חומש שעה עול' י"ב מינוטי"ן א"כ שני חומשים עולה כ"ד מינוטי"ן וכיון דשיעור ד' מיל ח' חומשים קח מהם ה' חומשים והם שעה שלימה נשאר ג' חומשים שכל חלק הוא י"ב מינוטין צרפם הם ל"ו מנוטי"ן והוא חצי שעה ו' מנוטי"ן והוי"ו מנוטי"ן הם חלק י' מן השעה שהיא ס' מינוטי"ן) והיינו הד' מיל עולים שעה ומחצה וחלק עשירית משעה ועוד לפני השקיעה מפלג המנח' שלפניו עד השקיע' שהיא שעה ורביעי יחד הם שני שעות וג' רביעי שעה וחלק עשירי משעה אולם לא דק בחשבון דלפי מ"ש דמיל שיעורו ב' חומשים ע"כ צ"ל כמ"ד דמן עמוד השחר עד נץ החמה ה' מיל וכן משקיעה עד צאת הכוכבים וכמ"ש לעיל דאי כמ"ד דמעמוד השחר עד נץ החמה ד' מיל וכן משקיע' עד צאת הכוכבים א"כ לא יגיע למיל שיעור ב' חומשים כ"א רביע שעה וחצי רביע דהיינו אם תנכ' מעמוד השחר עד צ"ה ד' מיל וכן משקיעה עד צ"ה היינו יחד ח' מיל מן הארבעים מיל ישאר עוד ליום ל"ב מיל א"כ אי נא' דשיעור מיל רביע וחצי רביע שעה יעלה ל"ב מיל י"ב שעה כיצד ל"ב רביע שעה הם ח' שעה ועוד ל"ב חצי רביע שעה עולין ד' שעות יחד י"ב שעה ומ"א דכ' דהשיעור ב' חומשין ע"כ ס"ל דשיעור מעמוד השחר עד נץ החמה ה' מיל וכן משקיעה עד צ"ה וכנ"ל ואח"ז כ' וא"כ הוי ב' שעה וג' רביע שעה וחלק עשירית עכ"ל דזה אם נא' דמהשקיעה עד צ"ה הוא ד' מיל וכנ"ל ובזה העיר גם בספר ח"ש ועוד איך א"ל לרב יודא דקיימינן אליבי' דשיעור מיל שני חומשים והיינו אי מע"ה עד הנץ ה' מיל וכן משקיעה עד צ"ה הא רב יודא א"ל בפי' פרק משה"ט ד' צ"ג דמע"ה עד נ"ה וכן משקיעה עד צ"ה מהלך ד' מיל ע"ש אלא צ"ל כיון דלא מצינו פוסקים הנותנים שיעור למיל כ"א הת"ה והרמב"ם ות"ה כ' דשיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים ורמב"ם ס"ל שיעורו שני חומשים ושיעור אחד דהיינו רביע שעה וחצי רביע לא מצינו להדיא לאחד מהפוסקים לכן לא רצה מ"א למנקט שיעור חדש שלא נזכר בפוסקים אף דהאמת כן הוא דא"א דמע"ה עד נ"ה ד' מיל וכן בערב ע"כ שיעור מיל רביע שעה וחצי רביע כיון דבין כך ובין כך דברי הע"ש הם מופרכי' לכן נקט שני חומשי' דמצינו לרמב"ם דס"ל כן אמנם כ' לפ"ז דלר"י השיעור ב' שעה וג' רביע שעה וחלק עשירי כיון דהע"ש ס"ל כן וגם ר"י דאזלי' אליביה ס"ל כן להדיא בפ' מי שהי' טמא דשיעור מע"ה עד נ"ה ד' מיל וכן משקיעה עד צ"ה נקט גם מ"א השיעור אי אמרי' שהוא ד' מיל כיון דבין כך ובין כך דברי ע"ש נדחים כנ"ל:

גם מ"ש נ"מ לענין יחיד שטעה כו' ר"ל שהתפלל ערבית בע"ש ביום המעונן והי' סבור שכבר הוא צ"ה ואח"כ נתפזרו העבים דאיתא לעיל סי' רס"ג דיחיד צריך לחזור ולהתפלל היינו דוקא לרבנן דסבירא להו דעיקר זמן ערבית בצ"ה אלא דבע"ש משום מצות תוספות שבת רשאי להקדים מפלג המנחה וכיון שהיתה קבלת התוס' בטעות צריך לחזור ולהתפלל משא"כ לר' יודא דעיקר זמן ערבית מפלג המנחה אפי' התפלל בטעות מפלג המנחה ואילך אין צריך לחזור ולהתפלל דהא בגמרא דף כ"ז ע"ב דהא דיחיד שטע' שצריך לחזור ולהתפלל קאי אליבא דרב ר"ל דהשקלא וטריא שם אזיל אליבא דרב ורב הא אמרי' לעיל מיניה דס"ל כר"י מדצלי של שבת בע"ש ואפ"ה אמרי' דיחיד שטע' צריך לחזור ולהתפלל:

וכ' הב"ח דיכול לקבל כו'. הב"ח כ' כן ע"ד שכ' שיכול להקדים ולהתפלל כו' משום תוס' שבת למה צריך להקדים ולהתפלל הא יכול לקבל תוס' שבת בלי תפלה ותי' דטוב יותר שיקבלו כל ישראל יחד ת"ש. כ' המ"מ אף ע"פ שמבע"י קידש כו' הוא בפרק כ"ט מהל' שבת דין י"א ולענין שצריך שיהי' קידוש ב"ס עיין בסי' רע"ג איך יעשה:

ובמרדכי כו' אפ"ה יוצא כו' משום דקשי' לי' הא אמרינן בברכות דף כ' איבעיא להו נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן למאי נ"מ אי מצי להוציא אנשים בבה"מ אי אמרינן דאורייתא מוציאים וא"א דרבנן אין יכולים להוציא אנשים דלא אתי החיוב מדרבנן ומוציא החיוב מן התורה והנה כאן דלמ"ד תוס' שבת דרבנן איך יוכל להוציא באותו שעה החיוב קידוש שחייב משחשיכה מדאורייתא ועל זה תי' כיון שיבוא אח"ז הוא עצמו לחיוב דאורייתא אף שעת' דרבנן יוכל להוציא משא"כ נשים שלעולם לא יבואו לידי חיוב דאוריי':

כ' של"ה כו' ג"ס בשבת דתלת' היום דכתיב בקרא דמיני' ילפינן חיוב ג"ס בשבת מיום השבת גופיה מיירי ולא בתוס'.:

אבל בתוס' ורא"ש משמע כו' ר"ל מה שהביא מ"א בס"ק שאח"ז דס"ל דרב דצלי של שבת בע"ש דק"ש קרי בלילה ומה שאכל קודם ק"ש כ' מ"א שהתחיל בהיתר דהיינו חצי שעה קודם צ"ה וא"א דצריך לאכול בלילה דוקא כזית א"כ אפי' התחיל חצי שעה קודם מ"מ ידע שע"כ ימשך סעודתו עד אחר צ"ה וכה"ג לא מיקרי התחיל בהיתר וכמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ג ס"ק כ"ט ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ולאכול כו'** קודם ק"ש דאף ע"ג דסמכינן אדר"י להתפלל אחר פלג המנח' היינו לענין תפלה אין זה שייך לק"ש דבק"ש גם ר"י מודה:

ולא סמך גל"ת והטעם כ' הרא"ש ריש ברכות או משום דס"ל כריב"ל דערבית א"צ לסמוך גל"ת דתפלות באמצע תקנו ר"ל ג' תפלות שחייבים להתפלל כל היום תקנוהו באמצע שני פעמים שצריכי' לקרו' כל יום דהיינו ק"ש של שחרית קודם תפלת שחרית וק"ש של ערבית אחר תפלת ערבית או משום דס"ל לרב דמשום מצות ת"ש א"צ לסמוך גל"ת וטעם זה האחרון כ' ר"פ תפלת השחר וע"ש בל"ח עכ"פ מוכח מזה דרב לא קרא ק"ש ביום דא"כ הלא היה גם סומך גל"ת ואפ"ה כ' הרא"ש שרב אכל ביום הרי מוכח דלא כהרב"י בתרוצו לכן כ' מ"א תירוץ אחר ומה שאכל קודם כו':

ועכ"פ הנוהגי' כו' בע"ש מבע"י כו'. ר"ל אבל בחול מתפללים בצ"ה כרבנן כשיגיע חצי שעה כו' ר"ל כיון שמ"א דחה תי' הרב"י ותי' דברי רב בענין אחר נשאר סברא חיצונה דאף שקרא ק"ש מ"מ כשיגיע זמנה אסור לאכול אולם הנוהגים כל פעם כר"י קורין ק"ש ביום וסומכים על רש"י ור"ת אע"ג שעיקר מה שיוצאים הוא בק"ש שעל מטתם כתב מ"א לעיל סי' רל"ה ס"ק ב' דרשאים לאכול כיון שעכ"פ כבר קרא ק"ש ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **כיון כו'** משמע דא"ל כי אל שומרנו דהא מה"ט לא אמרי' שומר עמו ישראל דבזכות שמירת שבת א"צ שמיר' וכדאי' במדרש א"כ הוא הדין דא"ל כי אל שומרנו:

וברקנ"ט כ' כו' ר"ל שנתן טעם אחר שאין אומרים שומר עמו ישראל דבאמת בשבת אין רשות למזיקים לשלוט (אבל לא ידעתי אדרב' בשבת שכיחי טפי מזיקים ואפשר דמ"מ אין להם רשות להזיק):

סימן רסח

סעיף א

(**ס"ק א**) **גומר כו'** דבדין הוא כו' כ"ה לשון הש"ס ברכות דף כ"א ע"א אר"י א"ש הי' עומד בתפלה ונזכר שכבר התפלל פוסק אפי' באמצע ברכה איני והאמר רב נחמן כו' הני בי רב דטעי ומדכרי דחול בשבת כו' גומרין כל אותה ברכה הכי השתא התם גברא בר חיובא ורבנן דלא הטריחו משום כבוד שבת אבל הכא הא צלי ליה עכ"ל הגמ' ופירושו כמ"ש מ"א:

דבמוסף ל"ב לצלווי. י"ח כו' דגם בחול כשמתפלל מוסף דהיינו ר"ח או חול המועד אין מתפללים כ"א שבע ברכות ודעה א' דס"ל דגם במוסף גומר ס"ל דגם מוסף ראוי לח"י ברכות וכ"ה בירושלמי דבר"ח וחה"מ כשהיו מתפללים מוסף היו מתפללים ח"י

ברכות והוסיפו בה ונעשה לפניך את חובותינו תמידי יום וקרבן מוסף וגם בשבת הי' ראוי להתפלל ח"י ברכות ולהוסיף בה מוספים אלא דלא אטרחוהו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **באמצע כו'** באתה חונן דלא כש"ג ז"ל ש"ג סביב המרדכי פרק מי שמתו אם התחיל בשל חול גומר אותה ברכה כו' חוץ ממוסף דאתה חונן גומר ובשאר ברכות לא עכ"ל ולא ביאר טעם הדבר וא"ל דהרא"ש הביא בשם הרא"ש מלוני"ל דהא דאמרי' אם התחיל בשל חול גומר אותה ברכה דדוקא בברכ' א"ח שהיא ברכה ראשונה אבל לא בשאר ברכות והרא"ש חלק עליו וכ' דאין לחלק בין אתה חונן לשאר ברכות וכ"פ פה בש"ע וביאר הב"ח טעמו של הרא"ש מלוני"ל דוקא אתה חונן מדינא ראוי להתפלל גם בשבת כדאי' בירושלמי דמה"נו קבעו לברכת אתה חונן לברכה ראשונה דאם אין בינה אין תפלה א"כ לא מיקרי שאלת צרכים דאסור בשבת דצורך תפלה הוא אלא שלא רצו לחלק בין ברכת אתה חונן לשאר ברכות דאין ראוי' להתפלל בשבת כיון שהם שאלת צרכים (ומ"ש הב"ח אחר זה דהרא"ש חולק על הרא"ש מלוני"ל מל' הש"ס דאמ' בדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת הרי דהש"ס כלל כל ח"י ברכות ראוי' להתפלל בשבת לענ"ד אף שהרא"ש כ' לשון זה דבעי לצלויי י"ח מ"מ אין זה לשון הש"ס ולומר דהרא"ש ה"ל גרסא אחרת דחוק הוא אלא ל' הש"ס הוא סתם גברא בר חיובא ולא יותר וכן העתיק הרא"ש גופי' אח"ז אלא צ"ל דהרא"ש חולק על הרא"ש מלוני"ל מסברא) והנה בעל ש"ג ודאי סובר דבשאר תפלות בכל ח"י ברכות שהתחיל גומר דלא כהרא"ש מלוני"ל דגברא בר חיובא הוא קאי על כל ח"י ברכות אבל במוסף כיון דמדינא לא בעי ח"י ברכות פוסק אפי' באמצע ברכה מ"מ מסתבר ליה מסברא דמ"מ בברכת אתה חונן גם במוסף גומרה דגם במוסף אם אין שייכות לכל ח"י ברכות במוסף מ"מ ברכת אתה חונן יש לה שייכות לכל התפלות כמ"ש בירושלמי אם אין בינה אין תפלה אולם מ"א נראה דהסכי' עם בעל כ"ה דאין לחלק וגם באתה חונן פוסק במוסף לדעת י"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ה"ל כו'** דגם תפלת שבת כו' והטעם כיון דמחשבתו היתה לתפל' חול אזלי' בתר כוונתו:

ואע"ג דכ' הראב"ד אהא דאי' בברכות דף י"ב היכא דנקט כסא דחמרא ופתח אדעתא דשיכרא (דהיינו לו' שהכל נהיה בדברו) וסיי' בדחמרא בפה"ג ודאי יצא דהא אפי' סיים בשיכרא יצא דהא אם אמר על הכל שהכל נ"ב יצא אלא היכא דנקט כסא דשיכרא ופתח אדעתי' דחמרא פרש"י כנ"ל דבשעה שאמר בא"י אמ"ה הי' כוונתו לסיים בורא פה"ג

וסיים בדשיכרא דהיינו שהכל נהיה בדברו מאי אי אזלי' בתר פתיחתו דהיתה שלא כדין דהא כוונתו הי' לו' בורא פה"ג או אזלי' בתר החתימ' ולא אפשיטא והקש' הראב"ד דמאי מספקא לי' ולמה נקרא הפתיח' שלא כדין הא האמיר' הי' נכון אלא שהכוונ' הי' שלא כדין והיכן מצינו שהברכה נפסדת בשביל חסרון הכוונ' הא קי"ל מצות אין צריכות כוונה וכ' הרא"ש דאין זה קושי' וז"ל הרא"ש דטפי עדיף בלא כוונה ממה שעוקר הכוונה לברכה אחרת עכ"ל כמ"ש המרדכי דהיכי די"ט הוא ונתקל בלשונו וחתם בשל שבת אינו חוזר אלא אומר תכ"ד חתימת יו"ט והוא הדין המוזכר לקמן רסי' תפ"ז מבואר דאזיל לדעת רש"י היינו כפרש"י הנ"ל דאזלי' בתר הכוונה ואע"ג דהאיבעי' לא איפשטא וראוי לילך לקולא אפשר דפסק האיבעיא לחומרא כמ"ש התוס' שם ועמ"ש מ"א סי' ר"ט סק"ג או י"ל דוקא התם בהאי דשיכרא מה"ט ראוי להקל דאמרי' דאזלי' בתר החתימה שהיתה כדין וכמבואר בדברי בעל האיבעיא דלולי די"ל דאזלי' בתר החתימ' ודאי לא יצא כיון דמחשבת הפתיח' היתי' שלא כדין משא"כ הכא דהכל הולך אחר ההתחל' ואין זולת דבר כ"א ההתחל' דהא אם אמר אתה חונן א"צ ספק דצריך לגמו' הברכ' עכ"פ כמו דהתם אזלי' בתר הכוונ' והוי הכוונ' כאלו הוצי' בשפתיו ה"ה הכא אע"ג שלא אמר רק תיבת אתה וראוי לסיים אתה קדשת או אתה אחד מ"מ כיון שנתכוין לברכת חול ה"ל כאלו הוצי' בשפתיו והתחיל בשל חול וצריך לגמו' הברכ':

אבל לפמ"ש לעיל סי' רט כו' ולכן השמיט הרב"י כו' וכ' בספר ת"ש וז"ל לא ידענא מאי קאמר דהא בסי' ר"ט סתם בש"ע כהרמב"ם אם הי' בידו כוס שכר או מים ופתח ע"ד לו' שהכל נ"ב וטעה וסיים בפה"ג יצא דהכוונ' היתה טובה אע"ג דהדיבור הי' שלא כהוגן וה"ה איפכא כו' גם לדעת י"א שם דהוא דעת רש"י כו' אכן הראב"ד ס"ל שם דלא אזלינן בתר מחשבתו כו' אלא דהמחבר לא הביא דעתו כלל בסי' ר"ט וכ' ולא ירדתי לסוף דעת מ"א בזה ולכן נראה דגם המחבר ס"ל כת"ה כו' ע"ש ולענ"ד כוונתו במ"א מ"ש אבל לפמ"ש לעיל ר"ל לפמ"ש מ"א בעצמו לעיל ר"ס ר"ט דהעיקר כרוב הפוסקים דלא אזלי' בתר הכוונ' ולכן גם פה לא אזלי' בתר הכוונה כיון שהדיבור במה שאמר אתה היה כהוגן ושייך גם לתפלת שבת. ומ"ש מ"א לכן השמיט הרב"י כו' ר"ל לכן כיון דדינו של ת"ה תליא בפלוגתא דסימן ר"ט לכן השמיטו הרב"י כו' ואין הוכחת מ"א מדהרב"י סתם בסי' ר"ט דלא אזלי' בתר הכוונ' דהא אינו מבואר שם אלא מדהשמיט כאן אפי' קאי באתה קדשת או אתה אחד כו' ע"כ משום דדין דהכא תליא בהאי דר"ס ר"ט ואמת בסי' ר"ט הביא תחלה דעת הרמב"ם דאי היתה הכוונ' טובה אע"ג דהדבור הי' שלא כהוגן יצא ואח"ז הביא בשם י"א דעת רש"י דאם הדבור הי' כהוגן רק שהכוונ' בפתיחה

הי' שלא כהוגן יצא דנקט האיבעיא לפי פרש"י לקולא וכ' מ"א שם דמה"ט כ' לשון י"א דלהרמב"ם דאזיל בתר כוונה לא יצא. אח"ז הביא דעת הרי"ף דמפרש האיבעיא דנקט כסא דשכרא ופי' מ"א דידע שהוא שכר ונתכוין לו' שהנ"ב שהכוונ' הי' טובה אלא שטעה וסיים בפה"ג ותכ"ד אמר שהנ"ב והיתה האמירה בפה"ג שהנ"ב ונקט האיבעי' לקולא וס"ל למ"א מדהשמיט פה אפי' קאי באתה קדשת כו' אלמא אע"ג דכתב לעיל סי' ר"ט דעת הרמב"ם בסתם ודעת רש"י בשם י"א משמע דדעת הרמב"ם עיקר בעיניו דאזלי' בתר הכוונ' מ"מ לדינא לא מחית נפשיה לספיקא ומשום ספק ברכה לבטלה הביא כל הדעות לעיל ואם הי' הכוונ' טובה ודיבור שלא כהוגן אע"ג דלרש"י ורוב פוסקים לא יצא מ"מ משום דאיכא לספוקי לפסוק כהרמב"ם דנראה עיקר בעיני הרב"י ולכן לא יחזור ויברך. אח"ז הביא דעת רש"י דאם הי' הכוונ' שלא כהוגן אע"ג דלהרמב"ם לא יצא מ"מ יש לסמוך משום ספק ברכה לבטלה על דעת רש"י דיצא. אח"ז הביא דעת הרי"ף והוא ענין חדש והכוונ' היתה' טובה דלהרמב"ם ודאי יצא וגם רש"י אפשר מודה כה"ג וכיון דאין הדין מבורר בעיני הרב"י אלא דלעיל חש לספק ברכה לבטלה ונקט קולות כל אחד ואחד א"כ ה"ה הכא יש לפסוק מספק ברכה אם אמר תיבת אתה לבד ועומד באתה קדשת או אתה אחד שאינו גומר הברכה של חול מספק דשמא לא אזלי' בתר הכוונ' ואין ראוי לסיים ברכת חול אבל עיקר ראיית מ"א בכוונת הרב"י הוא מדהשמיט פה אפי' עומד באתה קדשת כו' משום דחשש לדעת רש"י לעיל סי' ר"ט אע"ג שכ' בלשון י"א וכן משמע לקמן סי' תע"ט סעיף ו' אם פתח ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבר שהם ד' ונזכר וסיים בה' והם ה' כו' אינו חוזר ומברך והיינו כרש"י והאיבעיא לקולא דלא כרמב"ם:

דלא כלבוש כו' ויותר קשה על הלבוש שכ' לעיל דאפי' נתכוין כשאמר בא"י אמ"ה לסיים בפה"ג וגם סיים פה"ג אלא תכ"ד אמר שהכל נהיה בדברו יצא:

צ"ל לעבדך באמת שבת קדשך אוהבי שמך כ"ה בספר חסידים שם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לשבת כו'** אע"פ שהזכיר י"ט באמצע כו' ובסי' תפ"ז חזר בו וכתב לישב הקושיא שהקשה פה דבסי' תפ"ז מירי שלא הזכיר י"ט באמצע:

וצ"ל דגרע כו' בשל יום אחר ר"ל דבי"ט אם חתם בשל שבת חתימה זו לא שייכא כלל בי"ט לכן לא יצא משא"כ כשהתפלל תפלת חול בשבת דיש לאותן ברכות שייכות לשבת דהא בדין בעי לצלוויי י"ח בשבת כנ"ל ולכן יצא:

בכלבו כו' ועמ"ש סי' תכ"ב דדעת ד"מ משמע דבשבת אם מסופק א"צ לחזור ולהתפלל ודעת כל בו משמע דצריך לחזור ומ"א כ' דראוי להורות דצריך לחזור גם בר"ח אם נסתפק ביעלה ויבא דעינינו הרואות דההרגל שלא להזכיר עיין שם. ובט"ז שם מחלק אם סמוך למקום הזכרת יעלה ויבא ידע שהוא ר"ח או לא. וכן י"ל כאן אם סמוך לעמידתו להתפלל ידע שהוא שבת וע' שם:

וברא"ש משמע דוקא במוסף כו' ר"ל שהרא"ש לא הזכיר דין זה אלא במוסף אם התפלל י"ח והזכיר בה קרבן מוסף יצא ולא כ' כן דרך כלל לכל התפלות משמע דס"ל דוקא במוסף יצא. והטעם אולי אפשר לו' דבמוסף מצינו להדיא בירוש' שהי' דרכן להתפלל כך במוספי ר"ח וחה"מ תפלת י"ח והיו מזכירים קרבן מוסף א"כ בדין שגם שבת ראוי להתפלל כן אלא דלא אטרחוהו לכן דיעבד יצא אבל שחרית בר"ח ובחה"מ אף שהיו מתפללין י"ח היו מזכירים בה יעלה ויבא וכעין זה אינו בשבת אם התפלל י"ח והזכיר בה שבת אלא דלפ"ז קשה גם בשחרית י"ט אם התפלל י"ח ואמר יעלה ויבא והזכיר בה י"ט יהי' יוצא ואפשר באמת הרא"ש מודה בשחרית י"ט:

וכ"מ ברמב"ם ר"ל מדסתם וכ' אם התפלל תפלת חול בשבת לא יצא ולא חילק אם הזכיר של שבת באמצע דיצא משמע דס"ל דבכל ענין לא יצא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא עקר כו'** דמירי שרגיל כו' וכ' מ"א שם דאפי' סיים כל התחנונים. כל זמן שלא אמר יהיו לרצון אמרי פי כו' לא מקרי שסיים התחנונים דאין קצבה לתחנונים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אינו כו'** מפני שהעיקר כו' רצה כו' וזה נאמר בכל ג' תפלות:

וע' סס"י ק"ח. ר"ל אם פוסק באמצע ברכה הרי אותו מקצת שאמר הוי הפסק תוך ז' ברכות אך בסי' ק"ח מבואר דכה"ג ל"מ הפסק וע"ש בט"ז:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שאם כו'** דאז יצא ידי מוסף כו' כ"כ רמ"א לקמן סי' רפ"ו סעיף א' ולא הבנתי דברי ספר ת"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מוסף כו'** וגם מכאן קשה על מ"ש סעיף ד' ר"ל למה יגרע תפלת שחרית תמורת מוסף או להיפך. מאלו התפלל תפלת חול דיצא כמ"ש סעיף ד' ואע"ג דכתב מ"א אחר זה דהכא גרע. או משום שלא הזכיר הקרבנות או להיפך בשחרית שיקר לפני המקום

במה שהזכיר הקרבנות. מ"מ יפה הקשה על הרב"י דע"כ ל"ל הני סברות לחלק כי היכי דלא תקשי קושי' מ"א שהקש' אח"ז:

לא מצאתי מחלוקת בזה. וא"כ למה כתבו הרב"י בלשון י"א:

ונ"ל שהרב"י כו' במוסף ראוי לתפלת י"ח א"כ יצאו. ר"ל דדעה זו ס"ל דגם במוסף ראוי לתפלת י"ח וכמ"ש הרא"ש דאיתא בירושלמי שהיו מתפללין בר"ח וחה"מ תפלת י"ח אלא שהזכירו ענין הקרבנות א"כ ה"ה אם התפלל בשבת תמורת מוסף תפלת י"ח דיצא. א"כ לא גרע תפלת שחרית במקום מוסף מאלו התפלל של חול:

וכ"מ סעיף ד' שכ' רמ"א דאם התפלל תמורת מוסף י"ח יצא דוקא כשהזכיר ענין קרבנות:

לכן נ"ל דכ' י"א כו' די"א אם התפלל מוסף כו' אבל בדין השני אם התפלל שחרית במקום מוסף לא מצינו מאן דס"ל דיצא ולא כ' הרב"י לשון וי"א כ"א משום האי דינא לחוד דאם מתפלל מוסף במקום שחרית דבזה ס"ל להרב"י די"א דיצא אולם מאן הוא דא"ל אם התפלל מוסף במקום שחרית דיוצא כתב בספר ת"ש דהוא מה שנזכר בסעיף ד' דאם התפלל תפלת חול יצא אם הזכיר בה של שבת ולא גרע תפלת מוסף מתפלת חול דהא הזכיר שבת ולפ"ז מאן דסבור כאן אם התפלל מוסף במקום שחרית לא יצא ה"ה לדעת הרב"י חולק על מ"ש בסעיף ד' אם התפלל של חול יצא אלא ס"ל דלא יצא והוא דוחק דא"כ למה סתם הרב"י בסעיף ד' וכ' דיצא וכאן כ' דעת י"א דלא יצא לכן י"ל לענ"ד דגם עתה מ"א נשאר במה שכ' תחל' דהחולק הוא דס"ל דיצא הוא מאן דס"ל בסעי' א' דגם מוסף ראוי לתפלת י"ח:

דמסעי' ד' אין ראיה לתפלת מוסף דאפשר דתפלת מוסף במקום שחרית גרע מאלו התפלל של חול דשל חול יש שייכות לתפלת שחרית דהא בדין בעי לצלויי גם בשחרית תפלת י"ח משא"כ מוסף דאין לה שייכות לשחרית משא"כ למ"ד דגם במוסף ראוי לתפלת י"ח א"כ גם תפלת מוסף באה תמורת תפלת י"ח וא"כ יש לתפלת מוסף דמיון מה לתפלת י"ח. א"כ התפלל מוסף במקום שחרית י"ל דיוצא אבל לא למ"ד דמוסף אין ראוי לתפלת י"ח אין שייכות למוסף לתפל' שחרית וגרע מתפלת חול ודוחק:

לכן נ"ל דחוזר הלשון לאו דוקא דהא כ' בס"ק ח' דעולה לו לתפלת מוסף ויתפלל שחרית אלא ר"ל אם רצה שיעלה במקום שחרית הדין שצריך לחזור א"כ מוטב שיחשבנו במקום מוסף:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ומעומד כו'** וצ"ע דבח"מ סי' כ"ח כ' כו' וז"ל שם סעי' ח' אח"כ מוציאין כל אדם לחוץ ומשיירים הגדול שבעדים וא"ל איך אתה יודע שזה חייב לזה כו' אח"כ מכניסים העד השני ובודקים אותו כו' עכ"ל הרי דמעידין כ"א לבדו:

וצ"ל כמ"ש הסמ"ע כו' דאחר שאמר כו' מן תיב' דאחר נמשך למטה וכוונת מ"א דהסמ"ע הקשה איך כ' ומוציאין כל אדם לחוץ משמע אפי' הבע"ד והא צריכין להעיד בפני הבע"ד. ותי' דתחלה מעידים יחד בפני הבע"ד ואח"כ בשעת חקירת העדים מוציאים כל אדם וגם הבע"ד לחוץ ואז מעיד כ"א לבדו עכ"ד הסמ"ע וכוונת מ"א במ"ש וצ"ל כמו שכ' הסמ"ע. ר"ל דמדברי הסמ"ע מוכח דהיו מעידים ב' פעמים פעם א היו מעידים יחד ופעם אחד כל אחד לבדו אלא דשם בד"מ כ' כן ראוי שיעידו בפני בע"ד שניהם יחד תחלה עכ"פ צריכים בפעם אחד להעיד כ"א לבדו ולכן כ' מ"א דאחר שאמר כ"א כו' ר"ל דגם כאן עושים כן ומעידים ב"פ אלא דכאן בתפלה עושים להיפך וכן ראוי בתפלה ולכן מן תיבת דאחר כו נמשך למטה לא קאי ע"ד הסמ"ע שהסמ"ע כתב כן דאדרבא הסמ"ע כ' להיפך אלא מתיב' דאחר כו' הם דברי מ"א וקאי על מ"ש פה בויכלו ולא הביא דברי סמ"ע כ"א דמעידים ב"פ ולכן אינו צריך להגיה בדברי מ"א כמ"ש בספר תוספות שבת (ואין צריך להגיה בדברי מ"א):

ומכל מקום למסקנת כו' רצה לו' דמסיק דהאי מוציאים כ"א לחוץ ר"ל לחוץ מבע"ד שנשארו שם ומעידים בפניהם א"כ אין ראיה משם דצריכים להעיד שני פעמים כנ"ל והדרא ק"ל:

כת"ק עיין בגמרא דסנהדרין דף ל' דת"ק ס"ל דצריכים להעיד שניהם יחד. ור' נתן ס"ל שומעים דבריו של אחד היום. וכשיבא חברו למחר שומעים לו. ואע"ג דקיימא לן בדיני ממונות כרבי נתן. מ"מ בעדותנו הנוגע לכבודו ית' מחמירים לצאת אף אליביה דת"ק דצריכים להעיד יחד:

כתב מט"מ כו' שבקידוש מעומד עמ"ש הטורי זהב ועיין לקמן סי' רע"א סעיף י' בהג"ה רמ"א:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אינו כו'** מה שאין כן בנעיל'. רצה לו' כי היכי דלא תקשי הא דקי"ל לקמן יה"כ שחל בשבת מזכיר של שבת אפילו בתפלת נעילה. אע"ג שאין לתפלת נעיל' שייכות לשבת א"כ ה"ה י"ט שחל בשבת אע"ג דאין שייכות לברכה מעין ז' לי"ט ומ"מ ה"ל להזכיר בה של י"ט:

ולזה כתב דלא דמי דבשלמא נעילה אע"ג דבשבת דבעלמא אין מתפללים נעילה מ"מ כיון דהיום יה"כ ויום שנתחייב בנעילה צריך להזכיר של שבת דכך תקנות חכמים כל תפלות שמתפללים בשבת צריך להזכיר בה שבת משא"כ ברכה מעין ז' דבשבת גופי' אין בו תקנה כ"א מפני הסכנ' כמ"ש הט"ז ס"ק ו' ולכן די במה שתיקנו דהיינו שבת וא"צ להזכיר בה י"ט:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **בבית כו'** שמתקבצים כו' עיין בט"ז שכתב אם קובעים מקום לתפלה על איזה ימים אומרים אותו שם ובס' א"ר הניח בצ"ע אם אין להם ס"ת אי מיקרי קביעות:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ועד סוף כו'** וטוב לאומרה כו' וכה"ג כ' הטור בסי' נ"ט בשם הרא"ש ברכת יוצר וערבית אומרים עם הש"ץ בלחש כי אין אדם יוכל לכוין תדיר עם ש"ץ בשתיקה כו' ובאמצע ברכה היה פונה לדבר אחר הפסיד הכוונה כי הפסיק באמצע. אבל כשאדם קורא בפיו אף אם קורא מקצתה בלא כוונה יצא עכ"ל. ועיקר הטעם ר"ל כמ"ש הטור שהקשה הא ברכה מעין ז' לש"ץ נתקנ' ולא ליחיד ועל זה אמר משום דתפלת ערבית רשות כו':

סימן רסט

סעיף א

(**ס"ק א**) **מטעימו כו'**. אלא עשה היינו הקידוש בלא יין. ושלא לאכול קודם קידוש הוא דרבנן:

כיון די"א אפי' גדול כו' דיוצא בקידוש זה כו' היינו השר מקוצי שהביא המרדכי אמנם ג' תיבות אלו דיוצא בקידוש זה אינן לא במרדכי ולא בהרב ב"י שהעתיקו ותמצית דברי המרדכי בשמו הוא כן מדאמר רב אותן ב"א שקדשו בבה"כ ידי קידוש יצאו ידי יין לא יצאו ר"ל כשיבאו לביתם וישתו בביתם צריכים לחזור ולברך בפה"ג דשינוי מקום הוי הפסק ושמואל אמר אף ידי קידוש לא יצאו דאין קידוש אלא ב"ס ומדאמר רב ידי יין לא יצאו וכן שמואל דאמר אפי' ידי קידוש לא יצאו דמשמע דכ"ש ידי יין לא יצאו ואי ס"ד דלא שתו בבה"כ מן היין פשיטא ואיך ס"ד שיצאו ידי יין הא הוי הפסק בין ברכ' לטעימ' אלא ע"כ דמיירי ששתו בבה"כ מן הכוס ולשמואל האיך שרי לשתות בבה"כ הא אין קידוש אלא ב"ס אע"כ דשתיה מותרת כן הוא ת"ד. וע"כ אין הכוונה שיצאו ידי קידוש במה שקדשו בבה"כ הא שמואל אמר להדיא ידי קידוש לא יצא כו' אע"כ ר"ל

דיוצא בקידוש זה לענין היתר שתיה דקיל מאכילה וכן מצאתי בס' א"ר שהביא בשם רשב"א דמתיר לשתות קודם קידוש דלא אסרו קודם קידוש אלא אכילה ולא שתיה הרי דס"ל דשתיה קיל מאכילה ה"ה די"ל כן לשיטת השר מקוצי לפי שיטתו. וב"ח כ' שיתנו דוקא לקטנים שלא הגיע לחינוך וצ"ל לדעת הב"ח דבלא הגיע לחינוך מותר להאכילו אפי' בידים דבר איסור ואין כן דעת רמ"א לקמן סי' שמ"ג:

ואפי' במקום שנהגו ליתן להתינוק הנימול כו' ע' במ"א ס"ס תרכ"א:

ולפמ"ש כו' ר"ל לדבריהם בלא"ה נתיישב קושית הרב"י הא אסור להאכילם נבלות בידים:

דכ"מ דהוי רבית' ר"ל גדלות וכ"ש כאן דלא הוי רק איסור דרבנן שאוכל קודם קידוש. ויש חילוק כו' ר"ל א"כ דבדבר אכילה מותר כיון דהוי רביתא דתינוק א"כ למה אמרו דאסור להאכיל לקטן נבלות בידים הא הוא דבר אכילה עז"כ ויש חילוק דדוקא נבלה דאיסורו מצד עצמו אע"ג דהוי רביתא דתינוק מ"מ אסור להאכילו משא"כ להטעימו מכוס קידוש שאין יוצא בו וא"כ התינוק טועם קודם קידוש איסור זה קל דהא אין איסור ביין מצד עצמו אלא שעכשיו הזמן גורס לאסור שעדיין לא קידש באיסור קל כזה הקילו הואיל והי' רביתא דתינוק:

וכמ"ש התו' בפסחים כו' הא דאמרי' שם ר' ירמיה ב"א איקלע לבי רב אסי אישתלי וטעם קודם הבדלה ואעפ"כ הבדיל אח"ז דס"ל דטעם מבדיל והכי קי"ל לקמן סי' רצ"ט ס"ה והקשו התוס' האמרינן השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י לאכול דבר איסור צדיקים עצמן לא כ"ש ולמה לא הצילו ה' מלטעום קודם שיבדיל ותי' לחלק כיון דהמאכל מותר רק השעה אסורה כה"ג ל"ש אין הקב"ה מביא תקלה כו' הרי מבואר כסברת מ"א דהיכי דהזמן גורם איסור האיסור קל יותר מאם אסור מצד עצמו:וכ"ש כו' שחרית כו' דבשחרית יש עוד סברא להקל לסמוך על הראב"ד וכמ"ש אח"ז:

כמ"ש הראב"ד פ' כ"ט מהל' שבת דדוקא קודם קידוש הלילה אסרו לטעום דהא עיקר המצוה כדרשינן זכרהו בכניסתו אבל שחרית כיון שכבר זכרו בכניסתו די ומה שדרשו מקרא גם קידוש היום אינו אלא אסמכתא א"כ דוקא קידוש של לילה שהוא עיקר אסרו הטעימה קודם קידוש משא"כ קידוש של יום וכ' עוד טעם אחר ע"ש:

ונ"ל דאסור כו'. ר"ל כיון דמותר מצד הדין אסור להחמיר על הקטנים:

ול"ח דלמא אתי למסרך דהאמרי' בעירובין דף מ' ע"ב דביה"כ אומר שהחיינו בלא כוס דהיכי ניעבד אי מברך עלי' ושתי' ליה כיון דאמר שהחיינו קיבל עליו התענית ואסור לשתות לא ישתה הא קי"ל המברך צריך שיטעום יתננו לתנוק חיישי' דלמא אתי למסרך

וגם כשיגדיל ישתה מכוס קידוש א"כ ה"ה הכא באכילה קודם קידוש לקטן ניחש דלמא אתי למסרך כשיגדיל ובזה ל"מ ע"כ סברת היינו רביתיה לתינוק דא"כ גם כוס של יה"כ ה"ל להטעימו לקטן אע"כ משום חשש דלמא אתי למסרך אפי' הוי רביתיה דתינוק אסור:

דבדבר שהוא לתקנתו כו' דוקא מה שהוא רביתי' כמו כוס של יוה"כ ניהו דהוי רביתיה דהא ענין מאכל ומשקה מ"מ אינו לתקנתו של תינוק כ"א לתקנת הגדול שלא יברך ברכה שלא כהוגן כה"ג גזרי' דלמא אתי למסרך אבל מה שהוא לתקנתו של תינוק כגון להאכילו קודם קידוש וכן להאכילו ביה"כ (ועמ"ש הט"ז סי' תר"ט) דעיקר הכוונה משום התינוק בזה לא גזרו. והא דמטעימו כו' ולא גזרינן כו' ר"ל דניהו דכתב לעיל משום דהוי רביתי' דתינוק אע"ג דהוי לצרכנו שלא יהיה ברכה לבטלה מ"מ לא חיישינן דהוי כמאכילו נבלות בידים אבל משום גזרת דלמא אתי למיסרך ל"מ מה דהוי רביתיה כ"א היכא דהוי לצורך התינוק א"כ משום דלמא אתי למיסרך יהי' אסור להטעימו מכוס קידוש:

היינו משום דלא כו' וכל היכי דלא הוי דבר קבוע לא גזרינן. וכה"ג כ' התוס' בשבת דף קל"ט ע"א ד"ה וליתן כו' ע"ש ומ"מ צ"ב במ"ש מ"א לעיל דמה"ט לא הוי במה שאנו מטעימים קידוש לקטן כמאכילו נבלות כיון דהוי רביתי' אף ע"ג דהכוונה הוא לצרכנו. ואייתי ראיה דהא אפי' ביה"כ מצוה להאכילו. ומה ראיה הוא זו דשאני יה"כ שהוא לתקנתו של תינוק דעדיפא כנ"ל. וצ"ל דמסברא ס"ל למ"א ניהו לענין חשש דלמא אתי למיסרך יש לחלק בין מה שהוא רביתי' דתינוק אבל הוא לצרכנו ובין מה שהוא לתקנתו של תינוק כדמוכח כנ"ל דהא להאכילו ביה"כ מותר דל"ח דלמא אתי למיסרך ולומר שהחיינו על הכוס ולהטעימו לתינוק אסור משום דלמא אתי למסרך אבל לענין דהוי כמאכילו נבלות לא ס"ל מסברא לחלק ביניהן. כ' בהג"מ כו' נותנים לגדול כו' לאו דוקא אלא עדיף טפי שהמקדש בעצמו ישתה וכ"כ בספר א"ר:

ישתה כשיעור וכמ"ש סי' רע"ג סעיף ה' בשם הגאונים דאם שותה רביעית מיקרי קידוש ב"ס ולדעת רמ"א ומ"א שם סגי בחד רביעית. ולדעת ב"ח וט"ז שם בעינן רביעית מלבד רוב רביעית שצריך לשתות מכוס קידוש:

ונ"ל שהמקדש יהיה בדעתו כו' ר"ל כיון שרמ"א כ' שם סי' רע"ג דלדעת הגאונים היה מותר למוהל לסנדק לשתות בשבת בשחרית מכוס של מילה אם ישתו כשיעור אבל נהגו ליתן לתינוק עכ"ל הרי דאין המנהג לסמוך ע"ד הגאונים וגם הרב"י שם בספרו הארוך נסתפק דאפשר שהתוס' חולקים על הגאונים ואעפ"כ עיקר כדברי הגאונים מ"מ ליתרון ועצהי"ט כ' מ"א יהי' בדעתו כו' דהא י"א שיוצא כו' דהתוס' דף קטו ע"ב כ' שבירושלמי

כ' אם מקדש במקום א' ודעתו לאכול במקום אחר זה מקרי מקדש במ"ס. וכתבו התוס' אע"ג דבתלמוד דידן מוכח דל"מ תנאי צ"ל דהירושלמי מיירי מחדר לחדר שמקדש בחדר א' ע"מ לאכול בחדר אחר אבל שני חדרים בבית א' מהני תנאי אבל הש"ס מיירי מבית לבית כה"ג ל"מ תנאי אבל הר"ן כ' דלשון הירושלמי משמע דאפילו מבית לבית מהני תנאי וא"כע"כ הירושלמי חולק על תלמוד דידן וקי"ל כתלמודא דידן ע"ש עכ"פ לדעת הר"ן הירושלמי ס"ל דאפי' מבית לבית מהני תנאי אע"ג דלא קי"ל כוותיה כנ"ל מ"מ יש לעשותו סניף למה ששתה רביעי':

ואפ"ה יכול כו' דלא תימא כיון שכבר יצא והוא פטור מעתה א"כ אינו יכול להוציא ב"ב ולזה כ' דז"א דבקידוש כה"ג יכול להוציא כדלקמן סי' רע"ג:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דאכלי כו'** כמ"ש סי' קנא וט"ז שם כ' בשם רמב"ן דאורחים מותרים לאכול בבה"כ:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יותר כו'** וכ"מ בתענית דף כ"ד רבי גזר תעניתא ולא אתי מטרא ירד ר' אילפא להתפלל אמר משיב הרוח ונשיב זיקא אמר מוריד הגשם ואתי מטרא וא"ל רבי מאי עובדך ר"ל איזה זכות יש בידך והשיבו שדר בכפר שהם עניים גדולים ואין להם יין לקידוש והוא טורח א"ע ומביא יין לקידוש ומפקינהו לכולהו עכת"ד הגמ' משמע דלא נתן יין לכ"א אלא שהוא בקידוש שלו הוציאם ואיך אפשר להוציא כל הכפר ויהיה אצלם קידוש במ"ס ונרא' דוחק בעיני מ"א לו' דס"ל כרב דיש קידוש שלא במקום סעוד' אע"כ צ"ל שקידש להם בבה"כ וכה"ג ואע"ג שלא היה במ"ס מ"מ הועיל קצת שעכ"פ עשה קצת תיקון חכמים וקדשו על היין עכ"פ נראה שתקנה ישינה היה לקדש בבה"כ אפי' ליכא אורחים כי ודאי לא הי באותו כפר כל שבת אורחים:

סימן רע

סעיף א

(**ס"ק א**) **קודם כו'** שלא נהגו כו' בשמנים וה"ה פתילות ר"ל אפי' בחול אין דרכן להדליק בשמני' ופתילות הפסולים שמנו חכמים לאסור מה"ת ידליק בהן בשבת וא"צ אזהרה: ולכן א"א שבת חוה"מ וביו"ט שחל בע"ש עיין הטעם בט"ז וביו"ט שחל בשבת צ"ל משום לא פלוג משום י"ט שחל בע"ש מ"ש הלבוש כן לטעם ש"ע:

וכ"מ בטור וש"ע שסדרו תחלה בסי' רס"ט דין קידוש ואחריו בסי' זה דין ב"מ ובספר ת"ש כ' דמ"א כ' לעיל סי' קפ"א דאין סדר למשנת הטור וש"ע וצ"ל דוקא במקום שיש הכרח לו' דאין סדר אבל במקום שאין הכרח מה"ת נימא דאין סדר:

סימן רעא

סעיף א

(**ס"ק א**) **לאכול מיד היינו לקדש כו'** דהא כתב הטור הטעם שיאכל מיד כדדרשינן זכרהו בכניסתו משמע מיד בכניסתו והא האי דרשה אתא לקידוש א"כ ליכא למילף מזה כ"א שיקדש מיד בכניסתו והא דכ' בש"ע ויאכל מיד לכן כ' מ"א ועסי' רע"ג ס"ג דשם כ' כיון דבעי' קידוש במ"ס צריך לאכול לאלתר במקום קידוש כו' עכ"ל לכן משום לתא דקידוש דבעי לאלתר בכניסתו צריך גם לאכול לאלתר בכניסתו כי בתחלת ליל שבת כו' ע' ברש"י במס' שבת דף קכט ע"ב כ' שתחלת יום ד' נתנו מאורות ברקיע וכן ז' כוכבי לכת שצ"ס חנכ"ל וכל א' משמש שעה אחת ואח"ז משמש שעה כוכב שאחריו וכן חוזרים חלילה נמצא תחלת יום ו' משמש שעה א' כוכב נוגה ואחריו כובב ואחריו לבנה אח"ז חוזרים חלילה שצ"ם חנכ"ל הרי עבר מיום ו' עשרה שעות נשאר מן יום שתי שעות ומשמש בהם שבתאי ואחריו צדק ואחריו מאדים א"כ צדק משמש סוף יום הששי שהוא שעה י"ב ומאדים שאחריו תחלת ליל שבת והוא ממונה על חורבן ומלחמה והוא בממשלת ס"מ וע' ברש"י עירובין דף כ"ו אך סדר הלוכן אינן שעה זמניות אלא שעות ההשואה א"כ דברי תקוני שבת אינן אמורים אלא בזמן שיום ולילות שוים שתחלת שעה שביעית מן שעות ההשואה והיא שעה א' מן יום ו' אז משמש נגה וכן בשעה ששית אחר חצות היום משמש צדק וא"כ בזמן שאין יום ולילה שוים ליתא לדברי תקוני שבת כן נראה לפענ"ד וע' בתשו' צ"צ סי' י"ד לענין חשבון התקופות וכ"מ ברש"י בברכות דף נ' ר"ל שגם מרש"י משמע שהיו אוכלים בליל שבת בלילה אבל אינו מוכח כמ"ש בירושלמי ב' ג' שעות בלילה והכי איתא שם דרמי ר"מ אדר"מ דתניא חדא רבי מאיר אומר זמן ק"ש של ערבית משעה שהכהנים טובלים מטומאתן והוא סמוך לבין השמשות ומסיק ר"מ גופי' דקאי על ב"ה דר' יוסי דס"ל ב"ה כהרף עין זה לילה נכנס ויום יוצא א"כ הטבילה וזמן ק"ש הם סמוך ללילה ממש ותניא אידך ר"מ אומר משעה שבני אדם נכנסים לאכול סעודתן בע"ש ופרש"י דשיעור דבנ"א נכנסין כו' הוא מאוחר לזמן דטבילות כהנים וא"כ כיון דזמן טבילת כהנים סמוך ללילה ממש כנ"ל ע"כ זמן אכילה בליל שבת הוא לילה ממש אחר צ"ה וע"ש בתוס':

וכן משמע בתוס' שכ' לר"ת והוא בפסחים דף ק"ו ע"ב דלר"ת דס"ל אין מקדשין על הפת כו' וכי יעקור מ"ע דאוריי' והא מן התורה לא בעי יין כלל ועל היין רבנן תקנוה וכיון דאין לו יין ה"ל עכ"פ לקדש בלא יין ויצא עכ"פ דין תורה אע"כ מן התורה כבר יצא בתפלה: ועוד דאמרינן בקדושא והוא בברכות דף ל"ג אנשי כנה"ג תקנו תפלות וברכות ותחלה כשעלו מבבל היו עניים תקנו הבדלה בתפלה העשירו קבעוהו על הכוס חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס והדר קמבעיא ליה להש"ס המבדיל בתפל' אם צריך להבדיל על הכוס ואמר ליה רבא לרבינא כי קידוש אע"ג דמקדש בצלותא מקדש אכסא אף הבדלה נמי אף ע"ג דאבדיל בצלותא מבדיל אכסא עכל"ה ודייק מ"א מלשון הש"ס דאמר אע"ג דמקדש בצלותא כו' הרי דקרא התפלה בשם קידוש ע"כ דס"ל דיוצא מן התורה במה שקידש בתפלה דאל"כ לענין מאי קראו קידוש ועוד היכי יליף הבדלה מקידוש בשלמא הבדלה הית' תחלת התקנה בתפלה לכן גם אחר שתקנו על הכוס מ"מ י"ל דיצאו ידי עיקר התקנה שהית' להבדיל בתפלה משא"כ קידוש שעיקר התקנה הי' בתחלה על הכוס ולא יצא כלל במה שקידש בתפלה אע"כ דגם בתפלה עכ"פ יצא ידי דין תורה בקידוש ואפ"ה הצריכוהו חכמים לקדש על הכוס וה"ה בהבדלה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומוציאות כו'** מ"ש ממגילה כו' דגם במגילה הנשים חייבות ואפ"ה אינן מוציאות האנשים:

דקטן כו' שהוא דרבנן והאשה חייבת מן התורה:

שמא לא הביא ב"ש ועדיין קטן הוא עד שיהי' בן עשרים והביא סימני סריס ואם לא הביא סימני סריס עדיין הוא קטן עד שיעברו רוב שנותיו דהיינו שהוא בן ל"ו שנה וכמבואר בח"מ ר"ס ל"ה:

דבמילי דאוריי' כו' ר"ל אע"ג דלעיל סי' נ"ה כ' רמ"א לענין תפלה סמכינן על החזקה ואי הוא בן י"ג אמרי' חזקה שהביא ב"ש ומוציא אחרים בתפלה היינו דוקא בתפלה שהוא דרבנן אבל הכא בקידוש שהיא דאוריי' לא. וכ' בספר א"ר דאם האשה כבר התפללה הרי מן התור' כבר יצאו ידי קידוש א"כ קטן יכול להוציאה ובס' ת"ש השיג עליו דהא בעי' עד שיכוון לצאת כמ"ש לקמן סי' רע"ג סעיף ו' אם קידש בביתו ושמע שכנו כו' והאשה סתמה לא נתכוונ' לצאת בתפלתה ידי קידוש ולענ"ד אין נידון דהכא שייך להאי דסי' רע"ג דשם מיירי דהשומע רוצה לצאת במה ששמע מן המשמיע כהא דקי"ל במס' ר"ה עד שיכוין שומע ומשמיע משא"כ הכא דהיא רוצה לצאת באמירתה זה תליא בפלוגתא

אי מצות צריכות כוונה והוא מבואר לעיל סי' ס' אמת שהרב"י כ' שם דהעיקר כמ"ד צריכות כוונה וכ"כ מ"א שם בשם רדב"ז דבדאוריי' מצות צריכות כוונה אבל לענ"ד ג"כ אינו ענין לנידון דהכא דגם אי לא נתכונה האשה לצאת ידי קידוש עכ"פ נתכוונה להתפלל תפלת שבת ובזה די ויספיק לצאת ידי קידוש דאוריי' דמי כתיב בקרא לעשות קידוש כ"א זכרהו והרי נתכוונה להזכיר את יום השבת כנלע"ד דרך אפשר מ"מ אין דינו של א"ר מוסכם לפמ"ש במ"א ס"ק קפ"ו בשם התוס' דבמגילה אין הקטן מוציא את האשה אע"ג דגם האשה אינה חייבת כ"א מדרבנן מ"מ הקטן גרע דהאשה אינה כ"א חד דרבנן דבקריאת מגילה היא תקנת חכמים והקטן הוא תרי דרבנן דגם במצוה דאורייתא אינו חייב כ"א מדרבנן חוץ אם הקטן יכול להביא א"ע באותו פעם שגם הוא לא יהי' כ"א חד דרבנן כגון אם הקטן והגדול לא אכלו כדי שביעה דהגדול ג"כ דרבנן לענין בהמ"ז הקטן יוכל להוציאו אע"ג דהקטן לא אכל כדי שביעה והוי תרי דרבנן. ומ"מ אם ירצה יוכל הקטן להוסיף לאכול עד כדי שביעה. ויהי' הוא גם כן רק חד דרבנן כה"ג יכול להוציא הגדול. כמ"ש מ"א סי' תרפ"ט בשם הרא"ם. וא"כ הכא דאין הקטן יכול להביא א"ע שלא יהי' רק חד דרבנן א"כ לא יוכל להוציא אשה אפילו כבר התפללה דהאשה חד דרבנן והקטן תרי דרבנן. אם לא שהקטן עדיין לא התפלל דהוי הקטן רק חד דרבנן. וכן ביום טוב שהקידוש דרבנן אין הקטן יוכל להוציא הגדול מה"ט אם לא שהגדול כבר התפלל של יו"ט והוי הגדול ג"כ תרי דרבנן:

ועיין מ"ש ר"ס קצ"ג דטוב שהאשה תאמר עם המברך מלה במלה כיון דלהרבה פוסקים אינו יוצא בשמיעה אלא אם כן מבין לשון הקודש ועוד דא"א שיכוין לשמוע כל תיבה ותיבה כדלעיל סי' נ"ט ע"ש וכיון דאומרת עם המקדש מלה במלה אם כן אפשר אפילו מקדש קטן מכל מקום האשה יוצאה דהא גם היא אומרת עמו וכדקיי"ל לענין הלל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **צרכי כו'** ועיין מ"ש ר"ס רס"ג ר"ל דהוכיח שם דפת קודם לנר שבת ונר שבת מבואר שם דקודם לקידוש א"כ מכ"ש דפת קודם לקידוש:

ולכבוד היום היינו צורך סעודות היום אכילה ושתיה:

דהא כתב הר"ן בפרק ערבי פסחים נותן הר"ן טעם על מה שאין אומרים בקידוש היום שום ברכה נוספת כ"א בורא פרי הגפן ה"ט דוקא קידוש לילה שהוא דאוריית' תקנו חכמים ברכה נוספת אבל ביום דמן התורה אין צריך לקדש אלא הואיל וכיבוד היום עדיף מכיבוד לילה לכן לחשיבת סעודת היום רצו חז"ל להשוותו לסעודת לילה ושיקדשו גם ביום ולכן די במה שהשוהו במה שמקדש על היין ואומר בורא פרי הגפן

שהוא התחלת הקידוש עיין שם הרי דחשיבות סעודת היום גרמו שתיקנו לקדש א"כ הסעודה עיקרית וחשובה מן הקידוש לכן י"ל דכיבוד היום עדיף מקידוש היום:
ומ"מ אפשר דדי בפת כו' וכתב בספר ת"ש דאפשר דדי לו בפת א' אף שאין לו לחם משנה כמ"ש מ"א ס"ס רנ"ד ס"ק נ"ג:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **והא כו'** עיין זוהר כו' אפי' ביומא כו' ר"ל דמשמע מלשון זה היפך דברי הש"ס דסעודת לילה חשובה יותר מסעודת יום עכ"פ דברי הש"ס עיקר במקום שחולק על הקבל' כנודע ולא הביאו מ"א כ"א כדי להזדרז במה דאפשר גם בסעודת לילה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אסור כו'** וכ"מ בת"ה כו' ועיין סי' תקס"ז כו' רצה לו' שכתב אע"ג דהא דקיי"ל בתענית טעימה מותר והיינו טועם ופולט היינו דוקא עד רביעית ולא יותר אבל לרחוץ פיו בשחרית במים מותר בתענית יחיד אפילו יותר מרביעית:
ודוקא בטעימה דמתכוין להנא' הוא דאוסר יותר מרביעית מה שא"כ ברחיצות פיו דאינו מכוון כלל להנא' ועוד מים אם אינו שותה לצמאו אין בו הנאה כמו שכתב לעיל סי' ר"ד סעיף זיי"ן באם חונקתו אומצא ושותה מים לרפואה דאינו מברך עליו עד כאן תוכן דבריו:
וה"ה דרחיצת פיו במים קודם קידוש שרי דלא עדיף מתענית יחיד:
ונ"ל כו' ולקדש ולאכול כו' היינו חצי שעה קודם זמן ק"ש כדלעיל סי' רס"ז:
וכתב בש"ל כו' ויברך בלא כוס היינו אפילו למאן דאמר ברכת המזון טעונה כוס וכדלעיל סי' קפ"ב:
ולא יאכל קודם ה"ט ניהו דרי"ף ס"ל אפי' אכל בע"ש וגמר סעודתו וקידש היום מברך ברכת המזון ואח"כ מקדש ואין צריך שוב לאכול אע"ג דאין קידוש אלא במ"ס מכל מקום סעודה שאכל ע"ש עולה לו והרא"ש חולק דאין אותה סעודה של ע"ש עולה לו וכדלקמן סעיף ו' היינו דוקא שם פליג הרא"ש כיון דהסעודה לא נעשית לכבוד שבת כמבואר שם ברא"ש אבל הכא אפי' יאכל תחלה מ"מ יעלה הסעודה לקידוש שאחריו שתהי' נקרא קידוש במ"ס דהא הסעודה נעשה לכבוד שבת מ"מ לכ"ע צריך לקדש תחלה כיון דמעיקרא הכי תיקנו חז"ל שיהי' הקידוש קודם סעודה וכמ"ש בס"ק שאח"ז משא"כ הבדלה דאין לו שייכות לסעודה ניהו דאסור לאכול קודם הבדלה מ"מ כה"ג דאין לו אלא כוס אחד או להבדלה או לברכת המזון מותר וכדלקמן סי' רצ"ו:

סעיף ו

ס"ק ו צריך כו' ש"ה דקידוש כו' כן הוא ל' הר"ן במס' סוכה דף ל"ח ובשבת דף ט' וביאר דבריו בשלמא בלולב דצריך להפסיק משום דעביד איסור' והתחיל באיסור לכן בהתחיל בהיתר דלא עביד איסורא א"צ להפסיק משא"כ בקידוש איכא טעם אחר שצריך להפסיק כיון דתחלת תקנות חז"ל היתה דאין קידוש אלא במ"ס וקודם סעודה ניהו דהתחיל כבר ואכל קודם קידוש דלא כתקנת חז"ל מ"מ מאי דאפשר לתקן נתקן והיינו שיפסיק ויקדש ואח"כ יגמור סעודתו ויהיה עכ"פ הקידוש קודם למה שיאכל אחר הקידוש ועיין שם בהגהת שנדפס סביב הר"ן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שפורס כו'** כ"ה דתיתי כו' ר"ל ניהו דלקמן סק"ך כתב שני טעמים שיהיה הפת מכוסה בשעת קידוש טעם אחד דאם יהיה מגולה היה צריך להקדים ברכת המוציא לברכת יין קידוש. וטעם זה לא שייך פה. דהא אפילו למ"ד דצריך לברך המוציא היינו דוקא כשיקדש וכמ"ש אח"ז דהוי הפסק אבל כל שלא קידש עדיין אין חל עליו ברכת המוציא וגם אם היו שותים יין הלא אין מברך בפה"ג. וא"כ לא שייך פה טעם ההקדמה. לכן כ' מ"א דאכתי איכא טעם שני שכ' בס"ק ך' כ"ה דתיתי כו':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כוס כו'** לא הוי היסח הדעת ר"ל ניהו דלדעה א' צ"ל המוציא דהקידוש הוי הפסק וכמו שיתבאר בס"ק שאחר זה אבל ליין לא הוי הפסק דהא א"צ לברך על יין של קידוש וכמו שיתבאר א"כ ה"ל כאלו בירך בורא פרי הגפן קודם קידוש דהא ברכת יין שבירך על שתיית יין הרשו' עלתה לו ושוב ליכא הפסק בין הברכה לבין שתיית יין שאחר קידוש דהקידוש לא הוי הפסק דהא כן דרכו כל השנה שמברך בפה"ג ומקדש: ושוב א"צ לברך על יין שבתוך הסעודה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מברך כו'** לפי שהקידוש היה הפסק. ר"ל תרתי בעי' חדא כיון שקידש היום נאסר לו לאכול הוי סילק וגמר לאותה סעודה והיה צריך לחזור ולברך גם בפה"ג אלא דזה לחוד אינו הפסק גמור ולכך אינו מברך בפה"ג אלא בצירוף שאח"ז מקדש ועשה מעשה הפסקה ברכת הקידוש לכן בצירוף שני הטעמים צ"ל המוציא אבל לענין היין ל"מ הקידוש הפסק דהא בכל פעם מפסיק בברכות קידוש בין בפה"ג לשתיה כ"כ הט"ז וגם הרב"י משמע דס"ל הכי ע"ש:

והע"ש הקשה מ"ש מתפלה כו' ר"ל דכאן הביא שני דיעות די"א דצריך לברך המוציא שהקידוש הוי הפסק ולעיל סי' קע"ח הביא בלי חולק דאם התפלל תוך הסעודה לא הוי הפסק:

נאסר עליו אכילה (פי' טעימה):

הוסיף מ"א תיבת טעימה כ"ה דלא תיקשי הא בתפלה קיי"ל אפי' ליכא שהות אחר סעודתו להתפלל דכה"ג ג"כ אסור לאכול קודם תפלה ואפ"ה אם התפלל תוך הסעודה לא הוי הפסק לכן כ' מ"א טעימה ר"ל דבתפלה עכ"פ טעימ' מותר משא"כ בקידוש אפי' טעימה אסור כמ"ש ס"ק יו"ד והוי סילוק יתר:

ולדעתו הל"ל על הרא"ש וטור ר"ל דעדיפא ה"ל להקשו' דעל הרב"י אין הקושיא חזקה כ"כ דעכ"פ הביא כאן שני דיעות אי צריך לברך ברכת המוציא אלא דקיי"ל דעה א' עיקר והדעה א' ס"ל דצ"ל המוציא ולעיל סי' קע"ח בתפלה פסק דא"צ לברך אבל על הרא"ש וטור קשה יותר דהם סתמו דצריך לברך המוציא ופסקו ג"כ האי דסי' קע"ח דתפלה לא הוי הפסק אע"כ צ"ל כמ"ש הרא"ש כנ"ל:

וי"א דס"ל ר"ל י"א שכ' הרב"י פה שאף כשמקדש על היין כו':

ואם מקדש על הפת כו' ופטור לכ"ע כו' ר"ל אפי' לדעה א' א"צ לברך המוציא דהא בשלא היה יושב בסעודה ומקדש על הפת מברך קודם קידוש ברכות המוציא תמורת בפה"ג א"כ כשיושב תוך הסעודה ומקדש א"צ לברך המוציא דהא כה"ג הפת דין יין יש לו דאכתי כשיש לו לברך המוציא לא עשה מעשה הפסק':

סעיף י

(ס"ק י) ואמרו כו' הקשה הראב"ד בפ"ד מהל' ברכות:

ותירץ הכ"מ כו' כשם שקובעת למעשר כו' והם דברי רב בפסחים דף ק"ה ע"א כשם שקובעת למעשר כך קובעת לקידוש (ר"ל דקי"ל אפי' דבר שנגמרה מלאכתו אם דעתו להוליכו לתוך הבית מותר לאכול מהן עראי. אך אחד מששה דברים קובעים דאפי' אכילת עראי אסור וכמבואר בביצה דף ל"ה ופסק' הרמב"ם פ"ב מהל' מעשר (ודברי רשב"ם בפסחים צ"ב) ואחד מהן הוא שבת דסעודת שבת חשיבא ואפי' ארעי דידה מקרי קבע והיא הדין דקובעת לקידוש ופי' הכ"מ דמיירי באמרו באו ונקדש אז קובעת לקידוש ואסור לאכול ולשתות וכ' ואע"ג דאמרי' בער"פ כיון שחשכה אפי' לא אמר באו ונקדש אסור באכילה התם מיירי בודאי חשיכה אבל בס"ח לא נאסר אא"כ אמרו באו ונקדש וע"ז אמרו כשם שקובעת למעשר כו' דהא אפי' בספק חשכה אין מעשרים את הודאי ה"ה דספק חשכה קובע דאסור לאכול אפי' עראי וכן לענין קידוש עכת"ד:

וצ"ע דבר"ס רצ"ט כו' מ"א אזיל לשיטתיה לקמן בסי' רצ"ט דעל מאי דאמר רב כשם שקובעת למעשר כו' כנ"ל מסיק הש"ס וה"מ לקידוש אבל להבדלה אינה קובעת וה"מ לאפסוקי דלא מפסי' אבל אתחולי לא מתחילין אפי' בהבדל' ונחלקו הרי"ף ורא"ש בפי' הסוגיא הרי"ף מפרש הא דאמרי' בהבדלה אינה קובעת וא"צ להפסיק היינו דוקא בספק חשיכה אבל ודאי חשכה אפי' להבדלה צריך להפסיק וע"ש ואייתו והרא"ש כ' ע"ז ואין דברים של טעם ורחוק לומד דשקלא וטריא דהש"ס דמפליג בין הפסקה דקידוש להבדלה כו' איירי בס"ח דוקא עכ"ל הרי מבואר מחלוקת הרי"ף והרא"ש דלהרי"ף בודאי חשכה אסור אפי' להבדלה צריך להפסיק ולהרא"ש א"צ להפסיק וכן הביא הרב"י מחלקותם ר"ס רצ"ט וז"ל והביא תחלה דעת הרא"ש וז"ל אסור לאכול כו' משתחשך עד שיבדיל אבל אם היה יושב ואוכל מבע"י וחשיכה לו א"צ להפסיק כו' וי"א (הוא דעת הרי"ף) דה"מ בספק חשיכה אבל ודאי חשיכה אפי' היה יושב ואוכל פורס מפה ומבדיל כו' עכ"ל ולכאורה משמע כי היכי דפליגי הרי"ף ורא"ש לענין הפסק' ה"ה פליגי לענין התחל' דמסיק הש"ס דאפי' בהבדל' לא מתחלינן דלהרי"ף דהסוגיא איירי בס"ח לענין הפסקה הוא הדין לענין התחלה מיירי אפי' בספק חשכה אסור אבל להרא"ש דהסוגיא מיירי דוקא בודאי חשיכה ה"ה לענין התחלה מיירי דוקא בודאי חשיכה אבל בספק חשיכה אפי' להתחיל מותר וכן פי' הט"ז ר"ס רצ"ט ע"ש וכן מורה פשטו' לשון ש"ע שם שכתב אסור לאכול כו' משתחשך כו' משמע דמיירי בודאי חשיכה דוקא לפי שהעתיק תחלה דעת הרא"ש ולדידי' אפי' להתחיל מותר בספק חשיכ'. ולפ"ז ליתא לדברי מ"א שכ' כאן וכאשר יתבאר אבל מ"א ר"ס רצ"ט כ' וז"ל אסור לאכול משתחשך אפי' בספק חשכה כו' עכ"ל הרי דס"ל אפי' להרא"ש דהוא דעה א' שם אפ"ה בספק חשיכה נמי אסור להתחיל והוכחת מ"א לענ"ד דהא להרי"ף דהסוגי' מיירי בס"ח ע"כ בהתחלה אסור' אפי' בס"ח דודאי חשיכה אפי' להפסיק צריך ואי איתא דלהרא"ש מותר להתחיל בס"ח ה"ל להרב"י להביא מחלוקת הרי"ף ורא"ש לענין התחלה כמו שהביא מחלקותם לענין הפסקה אע"כ צ"ל דהרב"י ס"ל דלענין התחל' אין מחלוקת ומודה הרא"ש להרי"ף דאפי' בספק חשיכ' אסור להתחיל וא"כ מ"ש בש"ע אסור לאכול כו' משתחשך הוא לאו דוקא וכמ"ש מ"א דאפי' בספק חשיכה אסור להתחיל וטעמו של הרב ב"י י"ל דהא הרא"ש לא דחה דעת הרי"ף כ"א שהוא דוחק דצ"ל דכל שקלא וטריא דהש"ס כו' מיירי בספק חשיכ' דוקא כנ"ל. ומזה נדאה דכוונות הרא"ש דראוי לומר הסוגיא מיירי בכל גווני הן בספק חשיכ' הן בודאי חשיכ' בכל ענין אין צריך להפסיק וא"כ ה"ה מאי דאמרי' אבל להתחיל אסור מיירי ג"כ בכל גווני הן בוודאי חשכה והן בספק חשכה בכל ענין התחלה

אסורה וא"כ לענין התחלה לא פליגי הרי"ף ורא"ש. וגם להרא"ש אפי' ספק חשכה אסור להתחיל וכמ"ש מ"א שם א"כ לפ"ד מ"א דלהרא"ש דהוא עיקר לדעת המחבר דהא הביאו תחל' בר"ס רצ"ט הסוגי' מיירי בכל גווני הן בס"ח הן בודאי חשכ'. וא"כ מאי דאמרי' שם לענין קידוש דקובעת מיירי אפי' בס"ח ג"כ צריך להפסיק וא"כ הדרא קושית הראב"ד לדוכתי' ל"ל לאמיר' דהא אפי' בספק חשיכה שבת קובע' ולא על הכ"מ תלונות מ"א דהא הכ"מ ס"ל דהא דאמרי' שבת קובעת מיירי נמי באמרו בא ונקדש אבל בלי אמירה באמת אינה קובעת בספק חשכה אלא קושית מ"א על דברי הש"ע שהעתיק פה דברי הרמב"ם דבעי' דוקא אמיר' וקשיא גם כן קושי' הראב"ד דהא אפי' בלי אמירה אסור כמ"ש ס"ד ובש"ע ל"ל כתי' הכ"מ דהכא מיירי בספק חשיכ' ולכך בעי' אמירה דהא בר"ס רצ"ט לא הוזכר כלל מאמיר' משמע דהסוגי' מיירי אפי' בלי אמירה ואפ"ה מוכח דבקידוש אפי' בספק חשיכ' צריך להפסיק ולכן כ' מ"א דבש"ע צ"ל ליישב קושי' הראב"ד דע"י אמירה אפי' ודאי יום צריך להפסיק:

צריכים לחזור נדפס בטעות והוא ס"ק חדש:

ומ"מ נ"ל כו' דהא לא אסחי דעתייהו מיניה דהא אמרו באו ונקדש הרי דעתם לשתות מכוס קידוש. אע"פ שבב"י משמע קצת דצריך לברך הוא על מ"ש בש"ע סעיף ד' דלכ"ע א"צ לברך על היין אבל הטור כ' די"א דגם על היין צריך לברך וכ"כ רי"ו והקשה הרב"י דלא מצינו מאן דס"ל דעל היין צריך לברך וכ' אחר כך וז"ל ומיהו לדברי הרמב"ם שאכתוב בסמוך (והן דברי הרמב"ם שהוא בסעיף זה שנים שהיו שותים כו') אפשר לומר שצריך לברך כו' ולפ"ז מ"ש רבינו שי"א שמברך בפה"ג הוא דעת הרמב"ם עכ"ל הרב"י: והא הטור מיירי שי"א שיברך בפה"ג על כוס קידוש דמינה מיירי בסעיף ז' והרמב"ם כ' אם רצה לחזור ולשתות שתיית רשות צריכים לחזור ולברך ע"כ דהרב"י ס"ל דלהרמב"ם אפי' על כוס קידוש צ"ל ומיניה סבירא ליה להרב"י כיון דלהרמב"ם באמרו באו ונקדש צריך לברך על כוס קידוש אפי' בספק חשיכה דכן מיירי לדברי הכ"מ ה"ה בלי אמירה אם הוא ודאי חשיכה דבהא מיירי בסעיף ד' ג"כ צריך לברך. עכ"פ מוכח מדברי הרב"י דס"ל דלהרמב"ם כאן אפי' על כוס קידוש צריך לברך ומ"ש מ"א משמע קצת אע"פ שלכאורה הדבר מוכרח להרב"י הוא משום דהרב"י כ"כ דרך אפשר שהרי כ' ומיהו לדברי הרמב"ם כו' אפשר לומר כו' הרי דלא החליט הדבר. אולי מה"ט דשמא על כוס קידוש מודה הרמב"ם דא"צ לברך (גם י"ל דנסתפק אולי יש לחלק בין אמירה בס' חשיכה לבלי אמירה בוודאי חשיכה) גם י"ל דהרב"י לא כ"כ אלא ליישב דברי הטור ורי"ו דהם

היו מפרשים כן דברי הרמב"ם. אבל הרב"י אליבא דנפשיה ג"כ ס"ל כמ"ש מ"א דעל כוס קידוש מודה הרמב"ם דאין צריך לברך:

והע"ש כ' דבאמירה כו' דאם כן למה כ' הרמב"ם כו' זה קשה גם להרב ב"י הנ"ל דגם הוא ס"ל דלהרמב"ם צ"ל על כוס קידוש אלא דהרב בית יוסף לא החליט הדבר לא דקדק מג"א כ"כ מדבריו. וגם הכ"מ לא הוי צריך כו' ר"ל קושיא זו כעין את"ל. אם תרצה ליישב קושיא א' דבאמת כן מבואר בלשון הרמב"ם במ"ש נאסר להם לשתות עד שיקדשו כו' ומדסתם פה עד שיקדשו ודאי כוונתו כסדר כל קידוש דמברך תחלה בפה"ג. ומ"ש אח"ז ואם רצו כו' אע"ג דאתי' בק"ו מכוס קידוש צ"ל דזו ואצ"ל זו קתני. מ"מ כיון דמבואר בלשון הרמב"ם דגם על כוס קידוש צ"ל תו לא קשיא קושית הראב"ד ל"ל אמירה אפי' בלי אמירה אסורים. דטובא קמ"ל דע"י האמירה אפי' על כוס קידוש צריכים לברך. וא"ל אפי' לדעת מג"א דא"צ לברך על כוס קידוש מ"מ אשמועינן קידוש באמירה דאם רצו לשתות שתיית הרשות צריכים לברך דה"ל כאלו אמרו הב לן ונברך משא"כ בלי אמירה א"צ לברך דהא אפי' על היין שלאחר הקידוש כ' מ"א בס"ק ח' דאצ"ל מכ"ש על יין שלפני קידוש מ"מ זה נראה דדוחק קצת דנקט ברישא אמרו באו ונקדש משום סיפא אבל לפ"ד ע"ש קשה דהא איצטריך לומר באו ונקדש משום רישא דצ"ל על כוס קידוש. אולם אין זה קושיא על הע"ש דהא כתב הרב"י בספרו ב"י ליישב הטור ס"ל דלהרמב"ם אפי' על כוס קידוש צ"ל כשאמרו באו ונקדש וה"ה בלא אמירה כשהוא ודאי חשכה להרמב"ם צריך לברך על כוס קידוש. ולזה נתכוין הטור במ"ש בסעיף ד' די"א דצ"ל על היין כנ"ל וא"כ הדרא קושית הראב"ד לדוכתי' דהא אפי' בלי אמירה צ"ל גם על כוס קידוש והוצרך בכ"מ לחלק בין ודאי חשכה לס"ח אלא המ"א האמת כ' דלדעת הע"ש דגם על כוס קידוש צ"ל באמרו באו ונקדש ואנן קי"ל בלי אמירה א"צ לברך על כוס קידוש נתיישב קושית הראב"ד וא"צ לתי' הכ"מ:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **קודם כו'** פי' שלא אכל כו' המוציא כו' ועס"ד ר"ל דהא בסעיף ד' כ' דאם עומד באמצע סעודה צריך לפרוס מפה ולקדש על היין אע"כ י"ל דכאן מיירי שאפי' פרוסת המוציא לא אכל עדיין ואם נאמר שיקדש על היין יהי' ברכת המוציא לבטלה דהא לאחר הקידוש יהיה צריך שוב לחזור ולברך המוציא דהא הפסיק בין ברכת המוציא לאכילה ע"י הקידוש לכן יקדש על הפת:

ולא הוי הפסק. ר"ל מה שימתין או יצוה שיביאו לו לחם משנה דכיון שהוא צורך סעודה לא הוי הפסק כמ"ש סי' קס"ז ע"ש. וע"ש סעיף א' בהג"ה. ר"ל כיון ששכח שהוא שבת

בלי ספק חתך הלחם כדרכו בחול ואין ראוי לצרף ללחם משנה אלא א"כ שהחתיכות עדיין מדובקות כ"כ שאם אוחז בפרוסה הקטנה עולה הגדולה עמה שאז עדיין נקרא שלם לענין לח"מ:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **יאכל כו'** ובתשובת מהר"ם ר"ל דשם חולק על מ"ש כאן דיאכל תחלה. וז"ל שם פסק הריצב"א אם שכח ולא הבדיל ולאחר שבירך המוציא נזכר אם יבדיל יהי' הפסק אלא יבדיל ויחזור ויברך ול"ד לגיבול כו' עכ"ל:

ול"ד לגיבול כו' דכ' לעיל סי' קס"ז סעיף ז' שאם אמר ליתן מאכל לבהמתו (זהו נקרא גיבול) לא הוי הפסק והיינו משום דהוי צורכי סעודה דאסור לאכול קודם שיאכיל לבהמתו דכתיב ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת וה"ה הכא כיון דאסור לאכול קודם הבדלה הוי הבדלה צורכי סעודה ולא יהיה הפסק. דהתם איסור דאורייתא כנ"ל דכתיב ונתתי עשב כו' דדוקא מה שהוא צורכי סעודה ממש כגון להביא מלח וכדומה לא הוי הפסק אבל מה שאינו צורכי סעודה אלא להסיר האיסור לא מיקרי צורכי סעוד' כ"א מה שהוא איסור תור':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **גמר כו'** משמע בריב"ף כו' ז"ל הריב"ף הביאו הרא"ש פ' ע"פ סי' ז' היכא דגמרי סעודתייהו מקמי דקדיש יומא ואדמשי ידייהו (מים אחרונים) קדיש יומא. מקדימין ומברכי' בהמ"ז על כוס א' ואח"כ אומר קידוש על כוס שני (דאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד שאין עושין מצות חבילות שנראים שהן עליו כמשא לכן צריך לבהמ"ז כוס אחד ולקידוש כוס שני ולא יאמר שניהם על כוס אחד) וכ' הרא"ש ותמיה לי לדברי הרי"ף דע"כ צריך לאכול מיד אחר הקידוש כו' דאין קידוש אלא במ"ס כו' וכיון דצריך לאכול מיד בהמ"ז ל"ל לפרוס מפה ולקדש אע"ג דמשו ידייהו ואתסר להו למיכל הא קי"ל הב לן ונברך א"צ לברך בהמ"ז וסגי בפריסת מפה וקידוש והמוציא ואם הוא סובר דחשיב קידוש במקום סעודה כיון שהיתה קריאה במקום עונג אע"ג שלא היתה לכבוד שבת לא מסתבר ליה טעמא בהא כו' הלכך נ"ל דאין חילוק בין גמר קודם חשכה ובין לא גמר אלא לעולם פורס מפה ומקדש עכ"ל הרא"ש והלא צריכים לישב להרי"ף קושית הרא"ש ומה שהק' הרא"ש דע"כ צריך לאכול מיד אחר קידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה כבר יישבו הר"ן הביאו הרב"י דס"ל להרי"ף דסעודה שאכל קודם הקידוש אע"ג שלא היתה לכבוד שבת עולה שיהיה נקרא קידוש במ"ס אע"ג דלא מסתבר להרא"ש מ"מ הרי"ף סובר כן אבל עדיין צריך יישוב ל"ל כ"ה שיברך בהמ"ז אלא די במה שיפרוס

מפה ויקדש כמו שהק' הרא"ש אולם בסי' קע"ט יש שלשה דיעות בענין סילוק (יש יתר דעות שם אבל המצטרך פה סגי בג') דעת רש"י בין שנטל מים אחרונים ובין אמר הב לן ונברך הוי סילוק ואפי' רוצה לחזור ולברך על מה שיאכל וישתה לא סגי בהכי אלא צריך לברך תחלה בהמ"ז ואח"כ יברך על מה שרוצה לאכול. והרא"ש לפי הבנת הרב"י לעיל מחלק בין נטל ידיו ובין אמר הב לן ונברך דבנטל ידיו מודה לרש"י דצריך לברך תחלה בהמ"ז אבל בהב לן ונברך א"צ בהמ"ז וסגי במה שיברך על מה שיאכל וישתה. ומ"א לעיל חלק על הרב"י וס"ל דגם להרא"ש אין חילוק בין ה"ל ונברך ובין נט"י ובתרווייהו פליג על רש"י וס"ל דבתרווייהו אין צריך לברך בהמ"ז וסגי במה שיברך על מה שיאכל וא' מראיית מ"א היא מדברי הרא"ש דהכא שכ' על מ"ש הרי"ף ואדמשו ידייהו קדיש יומא מקדמינים ומברכים בהמ"ז כו' וכ' עליו הרא"ש אע"ג דמשו ידייהו ואתסר להו למיכל הא קי"ל הב לן ונברך א"צ לברך בהמ"ז כו' כנ"ל הרי דהשוה נט"י להב לן ונברך ובתרווייהו ס"ל דאין צריך לברך בהמ"ז וזה כוונת מ"א במ"ש ומשמע ברי"ף ורא"ש שהביא דברי הרי"ף דוקא כשהתחיל ליטול מ"א כו' דהא כ' ואדמשי ידייהו כו' ולפ"ז לא קשיא ל"ל בהמ"ז הלא די בפריסת מפה משום דס"ל להרי"ף כיון שנט"י אפי' רוצה לברך על מה שיאכל לא סגי אלא צריך לברך תחלה בהמ"ז אלא הרא"ש לשיטתי' לפי הבנות מ"א לעיל סי' קע"ט דס"ל דאפי' בנטל ידיו א"צ לבהמ"ז שפיר הקשה:

אבל אם לא נטל כו' ר"ל וגם לא אמר הב לן ונברך בזה גם הרי"ף מודה דסגי בפריסת מפה. ואפשר דאפי' אמרו הב לן ונברך כו' בזה לא נסתפק לדעת הרי"ף אי הרי"ף ס"ל כרש"י דבין נטל ידיו ובין אמרו הב לן ונברך צריך בהמ"ז וא"כ מ"ש הרי"ף ואדמשי ידייהו כו' הוא לאו דוקא דאפי' עדיין לא נט"י אלא אמר הב לן ונברך צ"ל בהמ"ז או י"ל דמ"ש הרי"ף ואדמשו ידייהו הוא דוקא אבל בהב לן ונברך מודה דסגי בפריסת מפה והיינו דס"ל כדעת הרב"י אליביה דהרא"ש אע"ג דהוא דעה שלישית שלא מצינו מי שחלק בין נט"י להב לן ונברך לדעת מ"א מ"מ כי היכי דתהיה ל' ואדמשו ידייהו דוקא אפשר לומר כן:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **וצריך כו'** דאין קפידא כו' ר"ל דלעיל סי' קפ"ח שכ' היה אוכל ויצא שבת מזכיר של שבת. הוא מספק דלמא אזלינן בתר תחלת סעודה והלא יש לחוש גם להיפך דלמא אזלינן בתר השתא ואין להזכיר רצה כו' וכיון דהוא מזכיר הוי הפסק וכן כאן להיפך על זה כ' מ"א דאין קפיד' דלא הוי הפסק וכמ"ש ססי' ק"ח הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסק וע"ש כי הטורי זהב חולק בזה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **וי"א כו'** וא"כ אם אכל משחשכה לכ"ע צריך לברך וכשר"ח ערב שבת דצריך להזכיר יעלה ויבא. וגם אכל בלילה דצריך להזכיר רצה והוי תרתי דסתרי עיין דינו לעיל סוף סימן קפ"ח וסי' תי"ט:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **לאכול כו'** כיון שאכל כו' והוא דעת הר"ן אליביה דהרי"ף כנ"ל ודעת החולקים דס"ל דצריך לאכול כו' הוא דעת הרא"ש אליביה דהרי"ף כנ"ל:

סעיף יח

(**ס"ק י"ח**) **ומברך כו'** היינו כשנטל ידיו כו' דקאי על דברי המחבר דאיירי בנט"י ולכן צ"ל בורא פרי הגפן כל שכן המוציא:

ואם לא נטל ידיו היינו גם הב לן ונברך לא אמר כה"ג דינו מפורש בסעיף ד' ואם אמר הב לן ונברך עמ"ש ס"ק י"ג:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **אם כו'** בלילה דלמ"ד טעם אינו מקדש היינו בלילה אבל ביום מודה דצריך לקדש כ"פ הרשב"ם ולמ"ד טעם מקדש ע"כ מקדש אפי' בלילה דלא כב"ח שכ' בשם דשב"ם דלמאן דאמר טעם מקדש היינו ביום ולא בלילה וכן השיגו הטורי זהב:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **פרוסה כו'** ולפ"ז מיד כו' וה"ה כשמקדש על הפת אבל לטעם שני דתיתי הסעודה כו' וכן הטעם שכתב ט"ז זכר למן שהיה טל למעלה ולמטה אפי' כשמקדש על הפת צריך שיהיה מכוס' וכן כ' הט"ז ובספר א"ר השיג עליו דהא מבואר בסי' דע"ב במ"א ס"ק ז' דכשמקדש על הפת צריך להניח ידיו על הפת ואייתי ראיה מסי' תפ"ג וא"כ איך יכסה הפת והא צריך להניח ידיו עליו ולכן כתב וז"ל ונראה דקודם קידוש יכסה וכשמתחיל לקדש יגלה ויניח ידיו עליו עכ"ל:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **כי מתחילים כו'** וחושבים זכור ושמור כו' רצה לו' בדברות הראשונות נאמר במצות שבת זכור ובדברות אחרונות נא' בו שמור אותן ב' תיבות חושבים למלאות מספר התיבו' של קידוש אע"ג שאינו אומר אותן ב' תיבות מ"מ הואיל ונאמרו במצות שבת מחשבים אותן לצרוף דרך רמז:

ולכן כתב שאין לו' ג"כ כי הוא יום כו' והוא הדין למתחילים יום הששי למלאות מספר ע"ב אין לו' ג' תיבות הללו ואע"ג שכתב רמ"א בסי' רמ"ג סעיף א' כי יכולים להוסיף ע"ד

המכוון נגד ד"א בלבד שלא יפחות עכ"ל מ"מ היכי דאפשר שיהיה המספר מכוון ממש בלי תוספות וגרעון עדיף:
ול"נ שאין לשנות ובשו"ת חנוך ב"י סי' ח' הביא בשם הגאון מהר"י אולמא ז"ל המתחילים ויכלו שיהיה מנין ע' תיבות מ"מ י"ל כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים שהם ז' תיבות וגם כי הוא יום זה (כן הוא נוסחתו) שהן ד' תיבו' ויחד הם י"א תיבו' כי נגד זה חסרים מהמספר ע' תיבות י"א תיבות אחרו' כי חושבים ע' תיבות מעיקר מטבע הברכה ולא הפתיחה והחתימ' וא"כ חסר בתחל' הברכה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהן שש תיבות ולבסוף יחסר ברוך אתה ה' מקדש השבת שהם ה' תיבות הרי יחד י"א תיבות ונשאר מכוון ע' תיבות וכמו שאין חושבים לענין ברכות פה"ג אע"פ שהוא בכלל הקידוש ע"ש שהאריך ואם כן ה"ה למאן דמתחיל יום הששי להשלים ע"ב י"ל כן אולם נוסחתינו הוא כי הוא יום ולא יותר וא"א יום זה א"כ חסר תיבה אחד לזה י"ל לענ"ד דמצרפים לזכור ושמור והואיל ובדיבור אחר נאמרו אין אנו חושבים אותו כי אם לתיבה אחת ויהיה לפ"ז המספר מכוון:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **יתן כו'** כי ב' פעמים נר כו' ר"ל כיון דעכ"פ צריך להדליק בשבת שני נרות כמ"ש לעיל סי' רס"ג:
לפסיעה גסה שנוטלת א' מת"ק ממאור עיניו של אדם ובזכות מצוה זו של ב' נרות שעולין ת"ק ישלח ה' לו רפואה לחלק ת"ק שנחסר מאורו:
דהא צ"ל עיניו בכוס דהא כתב ריש סעיף ז' וטעון כל מה שטעון כוס בהמ"ז והא בכוס ברכת המזון קי"ל לעיל סי' קפ"ג שצריך ליתן עיניו בכוס ועסי' שכ"ח סעיף ך' דתוך העין ודאי אסור ליתן וע"ג עין אם פותח וסוגר העין נמי אסור ולדידן כ' מ"א שם ס"ק ח"י בכל ענין אסור כיון דאין דרך לרחוץ ביין וניכר שהוא לרפואה וע"ש במ"א ס"ק מ"ג דכל היכי דמכוין לרפואה בדבר מאכל אפי' הוא ארם בריא אסור:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **שופך כו'** דכוס ש"ח וכו' וא"כ הכא טועם מכוס הראשון כו' והא דתניא התם הנכנס לביתו במ"ש ואין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון ומברך עליו בהמ"ז ומשלשל הבדלה וכל ברכותיה אחריו על אותו כוס ואמרינן ש"מ תמניא ותרתי מינייהו המברך צריך שיטעום וש"מ טעמו פגמו דאי א"צ לטעום לא ה"ל להתיר לאכול קודם הבדלה אלא להבדיל תחלה עליו ולא יטעום ממנו ויניחנו לבה"מ אלא ודאי צריך לטעום אך מה בכך דהוי ס"ד מאי דקתני ואין לו אלא כוס א' היינו שאין לו שיעור שני כוסות

אבל מ"מ יותר מרביעי' אחד י"ל דדוחק בעיניו שיהי' לו שיעור מצומצם וא"כ אכתי קשה יבדיל תחלה ויטעום ממנו והמותר רביעית יניח לברכת המזון אלא ע"כ טעמו פגמו ואסור לברך עליו ברכת המזון ור"א דחי דלעולם טעמו לא פגמו אלא הב"ע דליכא כ"א שיעור מצומצם ואם יטעום ממנו בשעת הבדלה לא ישאר לו כשיעור לכוס ברכת המזון וכתבו התוס' ומיהו קשה ה"מ טעמו כו' אכתי תיקשי ליה אמאי לא טעים ליה בידים או בכלי אחר כדאמר בא"ד דרמינן לב"ש דא"ל בהמ"ז טעון' כוס והתנן בא להם יין לאחר המזון בית שמאי אומרים מברך על היין ואח"כ על המזון ומשצי דמברך על היין קודם ברכת המזון וטעים מיניה ומניח המותר לכוס ברכת המזון דמיירי שהוא קצת יותר מרביעית ופריך והא כיון דטעמו פגמו ומשני דטעים ליה בידים ותי' התוס' וז"ל וי"ל בכוס חובה כגון הבדלה ובה"מז וקידוש צריך לשתות מכוס שיש בו רביעית כו' אבל בברכות דלא מיירי בכוס חובה אפשר לתקן ע"י דטעים ליה בידי' עכ"ל התוס' מבואר כמ"ש מ"א אולם העולם מקשים וכן נדפס כעת בס' אליה רבה דאכתי קשיא גם לפי תירוץ התוס' הא מצי לשפוך מעט מהכוס לידו או לכלי אחר ויטעום מכוס שיש בו דביעית ויתקנו אח"כ ע"י מעט ששפך לידו או לכוס אחר כמו שכ' מ"א עוד הקשה ניהו דאשתמיט להרב"י דברי התוס' מ"מ היכי יתיישב להרב"י קושית התוס' הנ"ל ולענ"ד י"ל לקושיא אח' דהא דמהני תיקון לכוס פגום הם דברי הירושלמי והרב ב"י לעיל סי' קפ"ב הביא דברי המרדכי שכ' דהצרפתים אין סומכים ע"ד ירושלמי הנ"ל דס"ל דל"מ תיקון. א"כ י"ל אע"ג דאנן קי"ל כהירושלמי מ"מ א"ש דהא למסקנת ר"א דמיירי דליכא כ"א דביעית מצומצם לק"מ כ"א למאי דס"ד מעיקרא דהוא יותר מרביעית ודייק מיני' טעמו פגמו א"כ י"ל לפי אותו ס"ד באמת הוי ס"ל דמוכח מהאי ברייתא דלא כהירושלמי אלא דל"מ תיקון לפגם והא דלא קאמר ש"מ תשעה דאין מועיל תיקון לכוס פגום ולטעמיך אמאי לא חשיב תשעה דכוס חובה צ"ל מכוס שיש בו רביעית ע"כ צ"ל דזה פשיטא ליה ה"ה די"ל דזה ג"כ פשיטא ליה דל"מ תיקון ולא ידע מהאי דירושלמי וגם מה שהקשה איך יתיישב להרב"י קו' התו' י"ל דמודה הרב"י דלפי מאי דס"ד ש"מ טעמו פגמו דהוי ס"ל דיש בו יותר מרביעית ע"כ דס"ל דכוס חובה צריך לטעום מכוס שיש בו רביעית אבל למסקנא דאין בו אלא שיעור מצומצם דאין הכרח נשאר סברא חיצונה דאינו צריך לשתות מכוס שיש בו רביעית אבל התוס' ע"כ ס"ל דגם למסקנא נשאר הדין דצ"ל מכוס שי"ב רביעית דאלת"ה הל"ל בתירוצי' וי"ל דהוי ס"ד בכוס חובה כו' ומדלא כתבו הוי ס"ד משמע דהדין כן באמת. ועוד אי ס"ד דלפי אמת אין צריך לברך מכוס שיש בו רביעית לאיזה צורך הוצרכו לסיים אבל בברכות דלא מיירי בכוס חובה

כו' ת"ל דבברכות אזיל למסקנ' דהכא אלא על כרחך צ"ל דהתוס' ס"ל דגם לפי האמת הדין כן דצ"ל מכוס שיש בו רביעית ומ"מ אין זה מספיק ליישב דעת הרב"י דהא הלכה רווחת דין או סברא המוכח דס"ל דהמקשן ס"ל כן אף דלתרצן אין הדבר מוכרח מ"מ כ"ז דלא מצינו להדיא דהתרצן חולק נשאר סברת המקשן. לפ"ז בשלמא מ"ש ליישב קושי' א' דמאן דאמר ש"מ תמניא הוי סבירא ליה דלא כהירושלמי מ"מ קי"ל כירושלמי כיון דלר"א דמוקי לה בשיעור מצומצם ואין ראיה דהש"ס דידן חולק אם כן מה"ת נשוה פלוגתא בין תלמוד דידן לירושלמי טפי י"ל דגם בתלמוד דידן ס"ל דמהני תיקון אבל בהא שכתבתי ליישב דעת הרב"י דמאן דאמר ש"מ תמני' על כרחך ס"ל דצריך לשתות מכוס שי"ב רביעית ניהו דלר"א אין הכרח דס"ל כן מ"מ מנ"ל לעשות מחלוקת בין מ"ד ש"מ תמניא ובין ר"א בדבר זה אי בעינן שישתה מכוס רביעית אח"ז עיינתי בספר ת"ש וראיתי שרוב דברי מכוונים למה שכתב הוא ע"ש:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **שיניחנה כו'** התוס' פרק ע"פ דף קי"ג ע"א אהא דאר"י שלשה מנוחלים עה"ב וחד מנייהו דמשייר מקדוש להבדלה ופירש רשב"ם שי"ל מעט יין ומונע שתייתו בשביל הבדלה. והקשה התוס' והא דוק' קידוש לילה קודם לכיבוד היום אבל הבדלה אינה קודמ' (דהכי אמרינן בדף ק"ה קידוש היום קודם לכיבוד היום) ותי' מורי הר"י דקידוש היום קרי כיבוד היום ר"ל מאי דאמרינן קידוש לילה קודם לכיבוד יום ר"ל קודם לקידוש היום אבל לסעודת יום אפי' הבדלה קודמת הרי מוכח מדברי התוס' דקידוש קודם להבדלה דהא כן הוא תחלת קושייתם דוקא קידוש ליל' קודם כו' אבל לא הבדלה משמע דקידוש עדיף מהבדלה ודוחק לומר דהתוס' אזלי לר"ת דס"ל אין מקדשים על הפת. ולכן אפי' בקידוש דשחרית כו' ד"ל דהא כ' מ"א ס"ק ג' דכיבוד יום עדיף מקידוש יום וכיון דהבדל' קודם לכיבוד יום כ"ש דקודם לקידוש יום אפ"ה קידוש דשחרית קודמ' להבדלה דהבדל' אפשר כו'. מיהו בבית הכנסת עדיף כו' עיין סי' רס"ט ר"ל דהא אין אדם יוצא בקידוש דבית הכנסת דהא אין קידוש אלא במקום סעודה ותחלה נתקן בשביל אורחים דאכלו בבה"כ דלדידהו הוי מקום סעודה לדידן דליכא אורחים היה ראוי שלא לקדש וכדס"ל לכמה פוסקים אלא שלא רצו לבטל מנהג קדמונים מה שאין כן הבדל' דגם לדידן יש בו צורך למי שאין לו יין להבדיל יוצא בהבדלה שבבה"כ. לכן לדידן הבדל' שבבית הכנסת קודם לקידוש:

וטוב לקדש כו' דפירש כן דברי ר"י הנ"ל דמשיירי מקדושא לאבדלתא רק שצריך לתקן כל פעם שלא יהיה פגום ויקח בשחרית כוס קטן משל לילה כדי שיהי' מלא:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **אחר שקידש כדי שלא יפסיק כו'** לכאורה דבריו אין מובנים לי שנתן טעם אחר ממה שכ' הרב ב"י דמשמע מדברי הרב ב"י דטוב יותר לקדש על יין מעל פת לכן יטול ידיו אחר קידוש דאם יטול ידיו תחלה גלי דעתיה כו' ויהיה צריך לקדש על הפת. ומ"א כ' הטעם משום הפסק וגם באמת הם שני שיטות בש"ס והוא פרק ער"פ דף ק"ו א"ר ברונא אמר רב הנוטל ידיו לא יקדש אמר ליה רבי יצחק זמנין סגיאין הוי קאימנא קמיה דרב זמנין דחביבא ליה חמרא וקידש אחמר' זימנין דחביבא ליה ריפתא וקידש אריפתא ופירש הרי"ף דרב ברונא הוי סבירא ליה אין מקדשים על הפת. ולכן אמר הנט"י לא יקדש כיון דנטל ידיו על כרחך לא לצורך שתיית היין דהאמרי' הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ע"כ גלי אדעתיה דתאב לאכילה ורוצה לאכול מיד ונט"י משום פת ובזה גילה דעתי' דחביבה ליה רפתא ולכן א"א לקדש על יין דהא צריך להקדים החביב והוא הפת ועל הפת סבירא ליה דאין מקדשי' לכן אמר דלא יקדש אלא ישמע קידוש מאחר ויוצא בו וא"ל ר"י זימנין כו' ומקדש אריפתא אלמא דמקדשין על הפת וכתב הרי"ף ניהו דאדחי דברי ר"ב וקיי"ל דמקדשי' על הפת מכל מקום בזה דבריו קיימין דצריך לקדש על החביב ואם נט"י גילה אדעתיה דריפתא חביבה ליה וצריך לקדש עליו והן לכאורה דברי הרב בית יוסף בש"ע פה אולם רשב"ם מפרש דברי ר"ב נט"י לא יקדש דהקידוש הוי הפסק בין נטילה לאכילה. לכן אם נט"י לא יקדש אלא ישמע מאחרים וזהו לא הוי הפסק. ואמר ליה ר' יצחק זמנין כו' ומקדש אריפתא ובוודאי נוטל ידיו תחלה ועל כרחך דהקידוש לא הוי הפסק בין נטילה לאכילה והטור הוסיף דר"ב משמיה דרב דס"ל דיש קידוש שלא במקום סעודה ואין קידוש מצורכי סעודה לכן הוי הפסק. אבל לדידן דקיי"ל כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה והוי קידוש מצורכי סעודה ולא הוי הפסק ומ"מ כ' רשב"ם דלכתחלה דיש ליטול אחר קידוש כב"ה בברכות דסבירא ליה מוזגי' את הכוס ואח"כ נוטלים לידים דלכתחלה אין להפסיק במזיגה ה"ה הכא לכתחלה אין להפסיק בקידוש ור"ת סבירא ליה דאפילו לכתחלה מותר ליטול ידיו תחלה ול"ח להפסקה אפי' לכתחלה ומזיגה שאני דמיירי מזיגה בחמין וצריך דקדוק הרבה שלא יחסר והוי היסח הדעת טובא עוד כ' תי' אחר ע"ש עכ"פ לכאורה נראה דהרב בית יוסף העתיק שיטת הרי"ף ומ"א העתיק עליו שיטת רשב"ם וטעמו:

ונלע"ד דהוי קשיא למ"א עפ"י דברי הרב בית יוסף בספרו הארוך בסי' רע"ב שכ' דמוכח מדברי ר"ב הנ"ל וכ"כ הרמב"ם להדיא דאי חביבא ליה ריפתא אפי' יש לו יין מקדש על הפת אע"ג דמצוה מד"ס לקדש על היין מ"מ חביב עדיף ואם כן סתם בני אדם שמתאוים

יותר לאכול מלשתות ה"ל לקדש על הפת ותי' וז"ל ושמא י"ל שאע"פ שאם רצה להקדים החביב לקדש על הפת הרשות בידו מ"מ כשאינו מקדים החביב ומקדש על היין כיון דמצוה מדברי סופרים לקדש על היין ש"ד עכ"ל הרב"י ולפ"ז קשה למה כ' פה אחר שקידש כו' וא"כ נט"י קודם קידוש גלי אדעתיה דרפתא חביבא לי' ולא יקדש על היין כו' ולמה לא יקדש על היין ניהו דפת חביב מ"מ רשאי לקדש על היין כיון דמצוה מד"ס לקדש לכתחלה על היין ומהכרח זה הוי ס"ל למ"א דהרב"י ניהו דהעתיק פי' הרי"ף מ"מ מסכים לדינ' לדברי רשב"ם דהקירוש הוי הפסק וכמו שהוכיח רשב"ם מהא מוזגים את הכוס ולכן צריך לקדש על הפת והא דאיצטריך לומר דגלי אדעתיה דפת חביבא ליה דבלא"ה ניהו דאיכא למיחש אם יקדש על היין יהיה הפסק מ"מ הלא אין זה הפסק גמור וביותר לדידן דקי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה דהוי קידוש מצורכי סעודה אלא דמ"מ לכתחלה אין להפסיק אפי' בקידוש וראוי לקדש על הפת אלא שנגד זה יש סברא לקדש על היין משום דמצוה מדברי סופרים לקדש על היין וכמ"ש הרב"י כנ"ל מכדי הסברות שקולים וס"ד אם ירצה רשאי לקדש על היין לכן כ' דגלי אדעתי' דרפתא חביבא ליה וא"כ בלי חשש הפסק לקדש על היין או על הפת שקולים דפת יש לו מעלה דחביב ויין יש לו מעלה דמצוה מד"ס לקדש על היין וכיון דיש סברא נוספת לקדש על הפת משום הפסק לכן יש לקדש על הפת:

ובני ביתו נוטלים כו' אולם לפמ"ש מ"א ר"ס קנ"ג הבאתי דבריו בסי' זה סק"ב דטוב שגם השומעים יאמרו מלה במלה עם המקדש א"כ גם ב"ב יטלו אחר הקידוש וכן כ' בספר ת"ש:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **וי"א כו'** דס"ל דאין הקידוש כו' ר"ל כיין דקי"ל אין קידוש אלא במ"ס כנ"ל והיא דעת ר"ת דלעיל ומה"ט סיים מ"א ולכ"ע אסור כו' בחמין דהא בזה מיישב ר"ת האי דאמרי' מוזגים כו' ואח"כ נט"י כנ"ל ולמ"ד שם ר"ל בסי' קס"ו:

סעיף כט

(ס"ק כט) רובו כו' ל"ב טפי מרביעית:

וכ' דהטעם דחכמים לא חלקו בין גדול ובין בינוני כ"א לענין שתיות מלא לוגמיו אבל לענין שיעור כוס קידוש שנתנו חכמים שיעור רביעית לא מצינו שחלקו וגם לעוג מלך הבשן סגי בכוס רביעית:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **הפסיק כו'** לענין המוציא כו' דכתב מ"א לעיל סי' קס"ז דאם הפסיק בין ברכת המוציא לאכילת המוציא בדברים שהם צורכי סעודה אפי' אינן מצרכי המוציא מ"מ לא הוי הפסקה כיון דהמוציא צורכי סעודה א"כ צורכי סעודה וצורכי המוציא כחדא חשבינן להו ה"ה בקידוש כיון דהקידוש מצורכי סעודה דאין קירוש אלא במ"ס א"כ צורכי סעודה הדיבור בהם הוי כצורכי הקידוש:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **יביא כו'** כתב הלבוש כו' כדאמרינן פ' ב"מ עירובין דף מ"ב ע"ב דביוה"כ אומרים שהחיינו בלא כוס דאי אפשר שיברך על הכוס כמו בשאר יום טוב כיון דקי"ל המברך צריך שיטעום וכיון דבירך שהחיינו כבר קיבל עליו יום הכפורים ואסור לשתות ואי דיתן לתינוק לשתות חיישינן דלמא אתי למסרך כשיגדיל יטעום מכוס לכן יברך בלי כוס ומזה הוכיחו כיון דיוצאים ע"י ששותה התינוק אע"ג דהמקדש לא שתה כ"ש אי שתה המקדש לבד והשומעים לא שתו דאין שתייתם מעכב אבל אם לא שתה שום אדם לא המקדש ולא השומעים מזה לא דברו התוס':

ואדרבא כו' דאלת"ה כו' כיון דא"א בע"א ר"ל ניהו דהלבוש לא כ' כ"א דאין השתי' מעכבת אבל מודה דלכתחלה בעינן שישתה והתם ביוה"כ מיירי לענין לכתחלה איך יתנהגו ע"ז כ' דזה מיקרי דיעבד כיון דאי אפשר בע"א דהא בע"א א"א לומר ברכת שהחיינו על הכוס כמו בכל י"ט:

וגם על הרב"י יש לתמוה כו' ר"ל עמ"ש הרב"י דמ"ד אם לא טעם כו' לא יצא ידי מצוה כתקנה אבל עכ"פ יוצא ידי קידוש והא מסוגיא הנ"ל מוכח איפכא דאם לא טעם אפי' בדיעבד לא יצא כנ"ל. ואח"כ כ' בשם א"ח כו' הוא קושיא אחרת דלפ"ד הרב"י דברי הא"ח סותרים זה את זה דתחלה כ' בשמו אם לא שתה יצא אלא ידי מצוה כתקנה לא יצא ואח"כ כ' בשמו להיפך:

וכ"כ התוס' בפסחים דף ק' ע"ב דאמר רב אותן בני אדם שקדשו בבה"כ ידי קידוש יצאו דס"ל יש קידוש שלא במ"ס וכתבו התוס' וז"ל אף ע"פ שלא שתו רק שיטעום המברך או אחד מהן כדמוכח ס"פ ב"מ ולכתחלה צריכים שיטעמו כלם עכ"ל התוס' מבואר בדבריהם דאם לא טעם שום אדם אפי' דיעבד לא יצאו:

ולכן נ"ל שחזר בו פה וכ' שיביאו כוס א' כו' דלא כהלבוש דס"ל דגם בש"ע ס"ל להרב"י דיצאו ידי קידוש על כוס א' שנשפך אע"ג דלא טעם ממנו דהשתיה אינה מעכבת והא שכ' יביא כוס אחר ומברך עליו כו' באמת הקשה הלבוש למה צריך לכוס אחר וכ' אפשר

כוונתו להודיענו שאם ירצה להביא כוס אחר שצריך לברך עליו ואינו יוצא בברכתו הראשונה שבירך על הכוס שנשפך כו' עכ"ל. לכן כתב מ"א דליתא אלא שחזר בו בש"ע וס"ל כיון דלא טעם מכוס א' לא יצא ידי קידוש וכיון שמביא כוס א' וטעם ממנו יוצא ידי קידוש למפרע ניהו דבכוס א' לא יצא כיון דעכ"פ א' צריך לטעום מן היין והשתא הא טעם יין אע"ג דלא טעם מכוס שקידש עליו יצא:

דהא כשיש כוסות אחרות כו' והקשה בס' א"ר וכן בס' ת"ש מאי ראיה מהמסובים כיון דקי"ל שומע כעונה ה"ל כאלו הם קדשו על כוסות שבידם וא"כ אי טועמים מכוסות שבידם מקרי שטעמו מכוס שקדשו עליו עכת"ד. ולענ"ד דעתי ראיית מ"א אם היה כוסות המסובים פגומים די כשהמקדש שופך מעט מכוסו לכוסות המסובים ויתקנן בזה. וניהו דעכשיו אחר הקידוש שופך מכוסו לכוסם אבל בשעת הקידוש היו פגומים דהשתא ל"ל דע"י שמיעתם הוי כאלו קדשו על כוס שבידם דהא הכוסות בשעת הקידוש הם פגומים וא"כ איך יצאו בשתייתם מכוס שבידם אי אמרי' דבעי' שישתה מכוס שקדשו עליו וא"ל באותו מעט שנתן המקדש מכוסו לתוך כוסם הוי כוסם כמו כוס המקדש ודי במה ששתו מכוסם דזה דוחק ניהו דע"י אותו מעט ששופך המקדש יתוקן הפגם אבל אין סברא דע"י אותו מעט יקרא שכל הכוס שבידם יהיה נידון ככוס המקדש ועוד א"כ למה הוצרך ליתן טעם (והוא דברי התוס') דמהאי טעמא צריך לשפוך לתוך כוסם שלא יהיה פגומים ת"ל כדי שיהיה כאילו כוס המקדש ונ"מ ג"כ דלטעם זה אם הובא לפני המסובים אחר הקידוש כוסות שאינן פגומים אפ"ה צריך לשפוך מכוס המקדש לתוך כוסם שישתו מכוס המקדש אלא ודאי דליתא ואינו צריך לטעום מכוס המקדש דוקא וה"ה הכא:

ואם היה דעתו לשתות יין יותר אצ"ל כו' ואם טעם מכוס של מים קודם ששתה היין אי הטעימה הוי הפסק עיין לעיל במ"א ס"ס ר"ט מ"ש ע"ד מהרי"ל:

אין צריך לברך בפה"ג אבל צריך לקדש שנית על יין וכדלעיל ובט"ז רצה לחלק דאם היה יין מוכן לפניו על השלחן או על הספסל בשעת קידוש אפי' לקדש א"צ:

ונ"ל דאם קידש בשחרית על השכר. מה"ט נקט שחרית דבלילה לא משכחת שיקדש על השכר דאפי' אין לו יין והשכר חמר מדינה מ"מ בלילה עדיף לקדש על הפת מלקדש על השכר משא"כ בשחרית כשהשכר חמר מדינה יקדש על השכר ולא על הפת כמ"ש סי' רע"ב:

וא"צ להביא אחר כו'. משמע דאם ירצה להביא כוס אחר רשאי אבל בספר ת"ש כ' דאינו רשאי ותליא בפלוגתא שהביא בסי' קע"ד אם המשקין שבתוך הסעודה צריכים ברכה

וכ' הרב"י שם כדי להסתלק מן הספק ישתה קודם סעודה מעט משקין פחות מכשיעור ויכוין לפטור גם המשקין שבתוך הסעודה ולפ"ז כיצד יעשה פה אם יביא כוס אחר ולא יברך עליו הניחא אם המשקין שתוך הסעודה טעונים ברכה א"כ הברכה שבירך תחלה היה חל על המשקין שתוך הסעודה וא"כ נפטר גם כוס זה אבל לדעת הפוסקים שמשקין בתוך הסעודה א"צ ברכה א"כ לא חל ברכה ראשונה עליהן א"כ כשרוצים לשתות עכשיו קודם סעודה ודאי צריך לברך ואם יברך על הכוס שמביאים לו עכשיו א"כ יש לחוש לדעת הפוסקים שמשקין שתוך הסעודה צריכים ברכה ונפטר גם כוס זה וא"כ ברכה שבירך על הכוס לבטלה עכת"ד ולא הבנתי דודאי רשאי להביא כוס אחר וכמשמעות לשון מ"א ובאמת לא יברך על אותו כוס ושפיר עביד לכ"ע דהא למאן דאמר שמשקין תוך הסעודה צריכים ברכה מודה ס' ת"ש דא"צ לברך על כוס זה אף ע"ג דדעתו לא היה כ"א לפטור המשקי' שתוך הסעודה ולא למשקין שלפני סעודה ע"כ צ"ל דמ"מ כיון שנתכוין לפטור המשקין שישתה אחר זה גם כוס שלפני הסעודה נפטר א"כ אפי' למ"ד שמשקין שתוך הסעודה א"צ ברכה מ"מ הוא לצאת ידי ספק דיעות היה דעתו לפטור המשקין שישתה אח"ז וא"כ גם כוס שלפני סעודה בכלל וניהו דלאותו דעה המשקין שתוך הסעודה א"צ ברכה מ"מ כוס שלפני סעודה א"צ ברכה דהא עכ"פ הוא נתכוין לפטור המשקין שישתה אח"ז וגם כוס זה בכלל:

סימן רעב

סעיף א

כ' מ"א אם הוא כו' וע' רס"ו ר"ל דוקא מפלג המנחה יוכל לקדש וכיצד יתנהג עם תפלת ערבית וק"ש והאכילה הכל מבואר שם ולקמן סי' רל"ג מבואר הדין כה"ג לענין הבדלה:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **וטעמיה כו'** וכמו שכ' סי' ריי"ו דיין כזה אין מברכים עליו בפה"ג:
דסמיך אדלעיל ר"ל עמ"ש סי' ר"ו דאין מברכים עליו בפה"ג כ"ש דאין מקדשים עליו:
ועב"ח כו' שהקשה לו עמ"ש הטור ריחיה חלא וטעמי' חמרא חמרא אבל אם ריחיה חמרא וטעמי' חלא חלא דבתר טעמי' אזלינן עכ"ל והקשה הב"ח ריחיה חמרא וטעמי' חלא פשיטא דאין מקדשים עליו דהא מבואר לעיל דאפי' בפה"ג אין מברכים עליו ולכן תי' הא דאין מברכים עליו בפה"ג מיירי דוקא שעל' עליו קרום שגדל עליו כמין קרום אבל אי לא עלה עליו קרום אע"ג דטעמיה חלא מברכים עליו בפה"ג וקמ"ל הכא דמ"מ אין מקדשים עליו ועז"כ מ"א דדבריו א"נ אלא אפי' לא עלה עליו קרום אין מברכין עליו

בפה"ג דלענין קושית הב"ח צ"ל כמ"ש הט"ז דאיידי דכ' הטור בריחיה חלא וטעמיה חמרא דמקדשין עליו כ' גם ההיפוך אם ריחיה חמרא וטעמיה חלא אין מקדשים עליו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יין כו'** סי' ת"ר שכ' מ"א בשם ד"מ ומנהגים בליל ב' דר"ה בשעת קידוש ילבש בגד חדש או פרי חדש לברכת שהחיינו אולם אם יש לו תירוש חדש יקדש על יין ישן וכשמגיע לשהחיינו יטול התירוש בידו ואע"ג דמקדשים על התירוש מ"מ ישן מצוה מן המובחר עכ"ל מ"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **קמחים כו'** אין מברכים עליו וכתב בספר א"ר וז"ל וכשהסירו הקרום נ"ל דאין להחמיר עכ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לחלוחית כו'** פסולים וכתב מ"א לעיל סי' ר"ב ס"ק כ"ז דוקא אחר שנשתהו הצמוקים ג' ימים אז מקרי יין ואפילו עדיין הצמוקים תוך המים מ"מ מקרי יין ועמ"ש בס' ת"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שמקדשים כו'** וי"א שאין יין גדל כו' וכתב מגן אברהם לעיל סי' קפ"ב בשם הב"ח דהני י"א מקילים וס"ל אפי' יש יין הרבה אצל חנוני כל שאין יין גדל כו' שכר הוי חמר מדינה וכתב עוד שם דאפי מעט יין גדל סמוך לעיר אין בכך כלום:

וכ"מ בגמרא דהא אמימר כו' והוא בפסחים דף ק"ז ע"א אמימר איקלע להההוא אתרא והביאו לו במ"ש שכר להבדלה ולא רצה להבדיל עליו ובת טוות (היינו לן בתענית כי אסור לאכול קודם הבדלה) למחר טרחו והביאו לו יין והבדיל וטעם. שנה אחרת שוב איקלע להאי אתרא ושוב הביאו לו שכר להבדלה אמר אי הכי חמר מדינה והבדיל עליה וטעם ע"כ ומסתמא בשנה הא' כשראו שלא טעם מידי ודאי טרחו בכל כחם להמציא לו יין ולא מצאו וגם אמימר מסתמא אסיק אדעתיה שאין יין מצוי וא"כ גם בשנה א' הא הוי חמר מדינה ולמה לא הבדיל עליו אע"כ דלא מיקרי חמר מדינה אלא שבכל השנה אין יין שם ולכן אמימר בשנה ראשונ' טעה דכל השנה הי' להם יין אלא דהיום דרך מקרה לא ה"ל יין ולכן לא רצה להבדיל על שכר:

ונ"ל דאין מקדשין על יי"ש כו' ועסי' רע"א סי"ג. ר"ל עוד טעם שאין מקדשין על יי"ש כו' דהא מבואר בסי' רע"א דצריך המקדש לשתות מלא לוגמיו דהיינו רוב רביעית ואין דרך לשתות יי"ש כ"כ הרבה בפעם אחד אף על גב די"א שם דמצטרפים שתיית כל המסובים

למלא לוגמיו היינו דיעבד אבל לכתחל' צריך המקדש לבד לשתות מלא לוגמיו וכ"כ בתשובת בית יעקב סי' נ"ז ואף על גב דהטורי זהב כתב לעיל סי' ר"י דבייי"ש אין צריך שיעור רביעית לברכה אחרונ' ודי במה שהוא שיעור שתיה לרוב ב"א וא"כ ה"ה לענין קידוש אולם מ"א לטעמיה אזיל שכתב בסי' ק"ץ סק"ד דגם בייי"ש שעורו רביעית וכ"כ בתשובת ב"י הנ"ל ודחה שם ראיית ט"ז אלא כתב שם אם אפשר לו לשתות כשיעור שלא בהפסק גדול (דהיינו תוך שיעור שתיית רביעית או תוך כדי אכילת פרס לכל מר כדאית ליה כמ"ש סי' תרי"ב) מצטרף. אך בתשובת נ"ש סי' ל"ה כתב דאפי' במקום דלא הוי יי"ש חמר מדינה מותר לקדש עליו בשחרית כיון דקידוש שחרית אינו אלא משום הכירא לא בעינן שיהי' חמר מדינ' כ"ה דעת הטור סי' רפ"ט הובא במ"א שם אבל אין כן דעת הרב"י שם אדרבה עדיף טפי לקדש עליו מלקדש בשחר על שכר כי אליבא ריקנא ודאי חביב עליו היי"ש יותר מן השכר וראוי לברך על החביב אבל בזה שניהם ה"ה בעל תשובת ב"י הנ"ל ותשובת נ"ש הנ"ל מודים דאינו זיעה אלא הוי משקה גמור ע"ש. ובס' ידי משה על מדרש רבה כתב ראיה בשם גדול אחד דע"כ יי"ש לא מקרי משקה מדאמרינן למה נמשלו ישראל לשמן מה שמן עולה על כל המשקין ר"ל אם תתן שמן על כל המשקים השמן צף למעל' כן ישראל יעלו על כל או"ה ובייי"ש אם ניתן לתוך המשקין היי"ש שוקע למטה ואם כן ע"כ אינו בכלל משקין לפ"ד המדרש הובא גם כן בספר ת"ש אלא דסיים שאין למדין הלכה מפי אגדה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **על הפת ומניח ידו עליו**. והטעם כי בשעת ברכת המוציא יש להניח שתי ידיו עליו כמ"ש לעיל סי' קס"ז סעיף ד' וכיון שמקדש עליו אין ראוי להסיר יד אחד בשעת קידוש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ומי שאינו כו'** ז"ל ד"מ כו' כוונות מ"א להקשות על חלוקו של רמ"א כמו שכתב אח"ז ולפי שבד"מ הכריח את חלוקו לכן הביא תחלה לשון ד"מ והוכחתו ודוחה הוכחתו. דהרב"י מיירי כשאין היין חביב עליו. ר"ל אבל לא נדר מן היין וא"כ אם ירצה אפשר לו לשתות יין אלא שאין חביב לו. אע"ג דבגמרא אמרינן כשהפת חביב כו' והוא מימרא דרב ברונא דאמר נטל ידיו לא יקדש דכיון דנטל ידיו גליא דעתיה דרפתא חביבא ל"ה וראוי לקדש על החביב אלא דרב ברונא סבירא ליה אין מקדשין על הפת לדעת הרי"ף ואמר ליה ר"י זמנין סגיאין הוי קאי קמיה רב והוי חביבא ליה ריפתא ומקדש אריפתא אלמא מקדשים על הפת כ"ה לדעת הרי"ף ועיין לעיל סי' רע"א במ"א ס"ק כ"ו

הבאתי דברי הש"ס הנ"ל ומפרשי' אלמא היכי דפת חביב עליו יש לקדש על הפת ולא על היין:

מ"מ אם רצה כו' ולא תיקשי מהא דר"ב עמ"ש לעיל סי' רע"א. ונ"ל דאסור כו' ר"ל עכשיו שדחה ראיית הרמ"א א"כ מסברא אין לעשות כמ"ש רמ"א שיקדש ואחרים ישתו:

כיון שאחרים יודעים כו' ר"ל דהא קיי"ל בסי' רע"א דלכתחל' צריך המקדש לשתות מלא לוגמיו ניהו דדיעבד יוצא אם טעמו המסובים מ"מ לכתחל' אין לעשות כן אלא שלא תימא הא כ' בסי' רע"ג ס"ד דיוכל אדם לקדש לאחרים דלדידהו הוי מ"ס וסיים שם ואם עדיין לא קידש לעצמו יזהר שלא יטעם עמהם כו' הרי דהותר לכתחלה לקדש לאחרים והם יטעמו ולא הוא וע"כ צ"ל כיון דעיקר כוונתו להוציא אחרים ה"ל כאלו הם קדשו וא"כ אם הם שותים הוי כמי שטעם המקדש וא"כ גם כאן אפשר לו לעשות כן שיכוין להוציא המסובים וא"כ סגי במה שיטעמו האחרים שהוציא ומ"מ כאן גם הוא רשאי לאכול ע"י קידוש זה דגם לדידיה הוי קידוש ב"ס ע"ז כ' מ"א דזה דוקא באין יודעים אבל ביודעים הם יקדשו ויותר י"ל דכוונות מ"א להקשות מסי' רע"א דלכתחל' צריך המקדש לטעום כנ"ל ואם נאמר דכוונות רמ"א באם נדר יקדש על היין וישתו האחרים מיירי דוקא בקידוש דשחרית וא"כ כוונתו במה שמקדש על היין להוציא האחרים אבל הוא באמת לא יצא אלא במה שמברך המוציא על הפת מ"מ אפשר לו לקדש על היין משא"כ כשאין אחרים עמו א"א לו כלל לברך בורא פרי הגפן על יין וזה דחה מ"א דהא א"א להוציא לאחרים אם הוא אינו יוצא אא"כ באין יודעים וכיון דבשחרית אין הקידוש כי אם בפה"ג וזה מסתמא יודעים וע' סוף תשובת ה"ה ח"צ סי' קס"ח:

וכתב הב"ח כו' שאע"פ שה"ל יין בביתם כו' תיבת בביתם הוא ט"ס וצ"ל בעירם. וכ"ה בב"ח וכ"כ בספר ת"ש שהוא ט"ס (וכן מכח מתי' מ"א דאלו הי' יין בביתם לא סגי במ"ש דהוי חמר מדינה) אבל על מנהג העולם כתב הב"ח ומנהג העולם לקדש על השכר אף על גב שיש להם יין בביתם ע"ש:

וא"כ אפי' יש יין בעיר כו' ר"ל דס"ל כהפוסקים שהביא מ"א ס"ק ז' אם אין יין גדל מהלך יום סביב לעיר אף על גב שיין מצוי בעיר מ"מ הוי השכר חמר מדינה. אלא שי"א שאין מקדשים עליו היינו הפוסקים דס"ל דלא נקרא חמר מדינה אע"ג שאינו גדל סמוך לעיר אלא א"כ אין יין מצוי בעיר וגם יש דעות מן הראשונים דס"ל דאין מקדשים על שכר אפי' הוא חמר מדינה כמו שכתבו הטור והרב"י ע"ש:

דמקדשי' ארפתא והא בבק' ע"כ בלא"ה צריך לברך המוציא ויצא בזה ידי קידוש:

אם הוא חביב אפי' יש לו יין עמ"ש מ"א ריש ס"ק זה בשם הרב ב"י:

יוצא ממ"נ כו' הלשון ל"ד. אלא ר"ל דיש שני צדדים שיוצא ע"י פת לדעת האומרים דמקדשים על הפת וגם יש לו לצאת ע"י שכר למ"ד שיוצא בה וכולי האי לא נחמיר לחוש לדעת ר"ת דאין מקדשים על הפת וגם לחוש לדעת שאומרים דאין יוצאים בשכר ולמינקט תרי חומרא להדדי וע' לעיל במ"א סי' קפ"ד ס"ק ג'. והקשה בספר תוספות שבת דאכתי בחד חומרא נמי עביד שלא כדין דהיינו להפוסקים דאין יוצאים בשכר ניהו דמ"מ יצא ידי קידוש בפת מ"מ מה ששתה השכר קודם שקידש על הפת עשה שלא כדין וע"ש וי"ל דבזה ג"כ יש עוד צד להקל לסמוך על הראב"ד דס"ל בשחרית מותר לטעום קודם קידוש וע"ל סי' רס"ט נמצא דג"כ יש ב' צדדים אחד שיצא בשכר. ואם תמצא לומר שלא יצא לסמוך על הראב"ד ונאמר כדעת האומרים דמקדשים על הפת ואפשר כוון לזה בספר ת"ש:

אבל בערב אי אפשר לעשות כן דדוקא בשחר דאין בקידוש ברכה נוספת כי אם ברכות יין או שכר או פת שפיר י"ל דיוצא ממה נפשך משא"כ בערב שתיקנו חז"ל ברכה מיוחדת לקידוש נוסף על ברכות הנהנין אם כן אי יקדש על השכר ויאמר אחר ברכות שהכל הברכה נוספת ודלמא לא יצא בשכר. ול"ל דיוצא בפת הא אי אפשר לו לחזור ולומר פעם שניה ברכה המיוחדת לקידוש דתהי' א' מהן לבטלה. ומ"ש הב"ח דהגאונים כו' כמ"ש סי' קע"ד ר"ל דיש שם מחלוקת הפוסקים אם צריך לברך על המשקין חוץ מיין תוך הסעודה או נאמר דפת פוטרן דהוי צורכי סעודה. ולכן כ' שם הרב ב"י כדי להסתלק מן הספק ישב קודם נטילי' במקום סעודתו וישתה משקין פחות מכשיעור ויברך עליהן ויתכוין לפטור גם המשקין שתוך הסעודה וסיים הב"ח ואם היו מקדשין על היין לא היו מסתלקין מן הספק עכ"ל וע"ז כ' מ"א ולא ידעתי כו' דהא יין פוטר כו' ובספר א"ר וספר תוס' שבת שניהם לדבר א' נתכוונו דהגאונים חששו לדעת הרוקח שהביא ב"י בסי' קע"ד דסבירא ליה דאין יין פוטר שאר משקין כי אם מברכה אחרונה ולא מברכה ראשונה ורמזו רמ"א ר"ס קע"ד שכתב עמ"ש המחבר יין פוטר כ"מ משקין וכ' רמ"א אפי' מברכה ראשונה עכ"ל וכתב על ברכה א' לשון אפי' כי אין רוקח מודה בברכה א' עכת"ד ולעניות דעתי י"ל דהא בלאו הכי יש לומר על תירץ הב"ח שרצו להסתלק מן מחלוקת הפוסקים אי צריך לברך על המשקין ונכנסו במחלוקת אי מקדשים על השכר. גם העיקר לכל הפוסקים אם יין בעיר שלא יקדש על השכר ומאי הרויחו במה שקדשו על השכר וזה יישב הב"ח במתק לשונו שכ' וז"ל א"ל דהגאונים היו נוהגים כו' לברך כל פעם על שאר משקין במקום סעודה ע"ד לשתות תוך הסעודה לכן אף שבת בבקר היו מקדשים כו' עכ"ל. ור"ל כיון שכבר הנהיגו מנהג הטוב ההיא לא רצו לשנות מנהגם ואותו מנהג

הי' אצלם כמו נדר שלא הי' אפשר לשנותו אע"פ שעי"ז הכניסו את עצמם למחלוקת הפוסקים אי מקדשים על השכר לכן הקשה מ"א דהא גם ביין היו פוטרים את המשקין שתוך הסעודה. ואי שחשו לדעת הרוקח כנ"ל עי"ז יקשה כנ"ל וכי זה כדאי לצאת ידי הרוקח שהוא יחיד בדבר ולהכניס את עצמו במחלוקת אי מקדשים על השכר ורבים מהפוסקים דסבירא להו אפי' במקום שהוא חמר מדינה אין מקדשים עליו כ"ש במקום שיין מצוי בעיר וע"ז ל"ל כנ"ל שכבר נהגו לצאת גם ידי הרוקח דלא שייך בזה מנהג דהא אין דרך לשתות יין בחול אדרבא כל ליל שבת עשו שלא כדעת הרוקח דהא בלילה קדשו על היין ובמה פטרו המשקין שתוך הסעודה אם לא ע"י היין. דל"ל שברכו על שכר אימתי קודם קידוש על היין אסור לשתות שכר ולהב"ח צריך לדחות כיון שדרכם בקדש היה להוציא נפשם ממחלוקת הפוסקים בברכת משקין שתוך הסעודה. לכן במקום שהי' אפשר להם לצאת ידי הרוקח היו עושים כיון שעל כל פנים מנהגם היה בעיקר הדבר לצאת בזה ידי המחלוקת בברכה ודוחק:

סימן רעג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שאם קידש כו'** דהא יש אוסרים. הוא דעת הרי"ף דאוסר אפי' מפנה לפנה וסביר' ליה דצריך לחזור ולקדש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומבית כו'** אפי' לא היה דעתו כו' כגון שהי' סבור שגשמים יורדים וקידש בבית וקודם שהתחיל לאכול א"ל שאין הגשמים יורדים ונכנס לסוכה לאכול. וה"ה איפכא שקידש בסוכה וקודם שהתחיל לאכול ירדו גשמים והלך לאכול לבית. אבל אם מחיצו' הבית כו' כגון שבנויה בחצר או ברחוב. וה"ה לענ"ד אם י"ל סוכה בנויה משנה לשנה אפי' הוא תוך חדרו כיון שכל השנה משמש שם כמו בחדר אחר אלא שבסוכות פותח הגג למעל' ויושב שם לשם מצות סוכה הוי מחיצה גמיר' להפסיק:

וכ"מ בתוס' פרק ע"פ דף ק' ע"ב ד"ה ידי קידוש כו' הביאו ירושלמי שמואל סבירא ליה אין קידוש אלא במקום סעודה ורב אמר מי שסוכתו ערבה עליו וחפץ לאכול גם ביום ח' בסוכה אלא שא"א משום בל תוסיף כמ"ש בסי' תרס"ו מקדש ליל י"ט בבית ועולה ואוכל בסוכתו משמע דס"ל לרב יש קידוש שלא במקום סעוד' כמו דאיתא בש"ס דילן ואמר ר' בון דלא פליגי דשמואל מיירי שלא הי' דעתו לאכול במקום אחר ורב מיירי שהי' דעתו בשעת קידוש לאכול בסוכה. והוא דעת י"א האחרון שהביא הרב בית יוסף

בסעיף זה ולמה הוצרך רב להיות דעתו לאכול בסוכה. ת"ל דמבית לסכה ה"ל כמפנה לפנה אלא ע"כ צ"ל היכי דמחיצות הבית מפסקת ה"ל כמחדר לחדר ושם היו מחיצות הבית מפסיק דהא קתני ועולה ואוכל בסוכתו דהיינו מארעא לאגרא:

והע"ש לא עיין במרדכי. ר"ל שהע"ש כתב הטעם כיון דחייב לאכול בסוכה עדיף ממקדש במקום א' על דעת לאכול במקום אחר וה"ה איפכא כשקידש בסוכה וירדו גשמים והולך לבית לאכול כיון דצריך לילך לבית כשגשמים יורדים דזולתו מקרי הדיוט עדיף מאלו הי' דעתו לילך למקום אחר ע"ש ולפ"ז אפי' כשמחיצות הבית מפסק' נקרא במקום סעודה ובמרדכי מבואר דליתא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שרואה כו'** וכמו שכתב סי' קצ"ה וכ"מ בר"ן שהוא בעל סברא זו דברואה מקומו סגי ואייתי ראיה מסי' קצ"ה דקי"ל שני חבורות שאכלו בבית אחד מצטרפים לזימון אם דואים אלו את אלו. אלמא חשיב כהאי גוונא כאלו אכלו יחד במקום א' והוא הדין לענין קידוש במקום סעודה אם רואה המקום הוי מקום א' עם מקום שקידש. ושם בסי' קצ"ה סגי אם מקצתן רואים אלו את אלו אלמא במקצת סגי:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואח"כ נמלך פי' כו'** ועס"ה ר"ל דמשם מוכח דע"כ כאן מיירי דלא אכל כאן דהא כ' שם דאם אכל דבר מועט במקום קידוש או שתה שם כוס יין הוי קידוש במקום סעודה וגם אם אכל אח"כ במקום אחר כ' מ"א שם דאין צריך שוב לקדש וא"כ למה כ' פה דצריך לחזור ולקדש אלא על כרחך כאן מיירי שלא אכל במקום קידוש כלל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וצריך לאכול ז"ל ד"מ כו'** להיות הגהת רמ"א צ"ב שכ' או שיהי' בדעתו לאכול שם מיד אבל בלאו הכי ע"כ ר"ל שלא הי' דעתו לאכול שם מיד וסיים רמ"א אפי' אכל במקום קידוש לא יצא כיון שהי' במחשבתו שלא כדין ומיד אחר זה כ' ואם הי' בדעתו כו' יצא הרי הדברים סותרים זה את זה תוך כדי דיבור. ומדברי לבוש נרא' שגם הוא הרגיש בזה ולכן שינה לשון רמ"א וכ' וז"ל ואם קידש ולא סעד כלום אף ידי קידוש לא יצא שצריך לאכול במקום קידוש לאלתר כו' או שיהי' בדעתו לאכול מיד ואע"פ שנמשך אח"כ מעט ל"ל בה אבל אם הי' בדעתו שלא לאכול כלל לא במקום קידוש ולא במקום אחר אף ע"פ שנמלך אח"כ ואכל שם יש אומרים שלא יצא שם ידי קידוש ואם הי' בדעתו מתחלה שלא לאכול שם אלא במקום אחר ונמלך אח"כ לאכול שם א"צ לחזור ולקדש דהא מ"מ הי' בשעת קידוש דעתו לאכול וכיון שאוכל במקום שקידש שפיר הוי קידוש

במקום סעודה עכ"ל וע"כ הי' מפרש מ"ש רמ"א תחלה אבל בלא"ה אפי' אכל כו' אינו יוצא ר"ל שהי' דעתו שלא לאכול כאן גם לא במקום אחר לכך לא יצא ומ"ש בסיפא אם הי' בדעתו כו' יצא מיירי שהי' דעתו שלא לאכול כאן אלא במקום אחר ולבסוף אכל כאן יצא (והא לא קשיא כיון שהי' דעתו לאכול במקום אחר מאי ארי' שנמלך ואכל כאן יצא אפי' אכל במקום אחר יצא לדעת רמ"א בסעיף א' שכ' שכן עיקר וכן הקש' ע"ש די"ל דמיירי בשני בתים דלא מהני דעתו וכמ"ש בסעיף א' אף שכתב ע"ש שהוא דוחק) אולם מ"א הביא דברי מהרי"ל שמשם נובע הגהת רמ"א הלז וממנו תראה שאין הפי' כמ"ש הלבוש אבל בלאו הכי כו' פי' כו' והפסיק אפי' אכל אחר זה במקום קידוש אינו יוצא אע"ג דהכוונה לבדה כשהיא שלא כדין אינה מפסדת מ"מ כאן שקיים מחשבתו והפסיק בדברים אחרים אע"ג שאחר כך אכל במקום קידוש מ"מ לא יצא ובזה אתי שפיר מ"ש רמ"א אחר זה ואם הי' בדעתו כו' ונמלך ואכל יצא ר"ל אע"פ שהי' דעתו להפסיק כיון שלא נתקיימה מחשבתו דהא לא הפסיק ואכל כאן ולכן יצא:

ואם הי' דעתו כו' וארעו אונס כו' לא כתב זה לפרש דברי רמ"א כ"א מ"א דין חדש מסבר' דנפשי' דאפי' הפסיק אם הי' ע"י אונס אינו מפסיד אם הי' נשאר במקומו:

וכ"מ בגמרא דף ק'. אמרו שם רב הונ' לאחר שקידש קודם שאכל כבו הנרות ונכנס לבית חתונת בנו ששם הי' עדיין הנרות דולקים וקידש שנית ואכל. ומזה הוכיח הש"ס דע"ש ג"כ הוה סביר' ליה אין קידוש אלא במקום סעודה:

דדוקא משום שיצ' כו' אע"ג דא"ל מעשה שהי' כך הי' מ"מ כיון דהש"ס הביא כל המעשה שיצא ממקומו משמע דבזה תלי' מילתא ומהאי טעמ' קידש שנית. וכ"מ מלשון רמ"א שכתב שהי' דעתו תחלה להפסיק משמע דאם הי' דעתו תחלה שלא להפסיק ואחר כך ע"י הכרח ואונס הפסיק לא הפסיד:

אך אם יצא כו' אפילו ע"י אונס והו' עובד' דרב הונ':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לאכול כו'** מצוין בטעות וכן צריך להיות ואם הי' בדעתו שלא לאכול שם מיד כו' פי' שהי' דעתו לאכול בבית אחר בא ליישב בזה קושית הע"ש שכתבתי לעיל מאי ארי' שנמלך ואכל כאן אפי' הי' אוכל כפי מחשבתו במקום אחר יצא כיון שהי' דעתו מתחלה לשם ועז"כ מ"א דמיירי שהי' דעתו לאכול בבית אחר דבזה לא מהני דעתו והע"ש כ' ע"ז שהוא דוחק ועז"כ מ"א ועשה א"ע כו' דהא כן מבואר בב"י שאצל הטור:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לקדש כו'** מדכ' זכור ושמור כל שישנו בשמירה כו' (וכן דרשו הש"ס דמה"ט נשים חייבים בקידוש אף על גב דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ודרשו כיון שישנו בשמירה דהיינו לא תעשה דעל ל"ת גם הנשים נצטוו אע"ג דהוי ל"ת שהז"ג ישנן בזכירה דהיינו קידוש אף על גב דהוי מ"ע שהז"ג) והני קטנים הואיל וצריך לחנכן במצות ל"ת דהיינו שמור ה"ה דחייבין כחנכו במצות זכור דהיינו קידוש עכת"ד:

ולא ראה בגמר' כו' בר"ה דף כ"ט דמשמעות לשונו דיש לקטנים עודף על הגדולים לענין להוציאן ידי קידוש דלענין להשוותם לגדולים כשאין יודעים מה"ת גרעו קטנים מן הגרולים ומאי צריך ילפית' מן שמור ת"ל במ"ע יותר יש חיוב על האב לחנך בנו מלהפרישו מאיסור לא תעשה וע"ל במ"א ס"ס שמ"ג אע"כ דעתו דקטנים עדיפא (ואפשר ס"ל אפי' הקטנים יודעים לברך רשאי להוציאן) ועז"כ המ"א דליתא דלענין ברכות מצות כגון קידוש קטן וגדול שוה ולא מצינו בש"ס עדיפא לקטן כ"א בברכת הנהנין דתניא בר"ה דף כ"ט לא יפרוס אדם פרוסה לאורחים (היינו לברך להם ברכת המוציא ולהוציאן) אלא א"כ אוכל עמהם דבלא"ה מברך להוציא את עצמו מוציא גם האורחים אבל אם אינו אוכל אפי' הם אין יודעים אסור להוציאן וכמש"ל סי' קס"ז וסיימה הברייתא אבל פורס הוא לבניו ובני ביתו (וה"ה לקטנים אחרים) כדי לחנכן במצות אבל בברכת קידוש דכשאינו יודע אפי' הוא גדול יכול להוציאו מצד ערבות כמבואר לעיל סי' קס"ז וסתם קטן גם הוא אינו יודע ואם הקטן יודע מה חינוך שייך בזה באמת אין הגדול יוכל להוציא ואין חילוק בין גדול לקטן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שחייב כו'** וכן משמע בפסחים דאיתא שם אותם בני אדם שקדשו בבית הכנסת אמר רב ידי קידוש יצאו דסבירא ליה יש קידוש שלא במקום סעודה אבל ידי יין (רצה לומר אם ירצו לשתות בביתם יין) לא יצאו וצריכים לברך על היין שבביתם דשינוי מקום הוי הפסק ושמואל אמר אפי' ידי קידוש לא יצאו דאין קידוש אלא במקום סעודה. ור' יוחנן אמר אפי' ידי יין יצאו דסבירא ליה שינוי מקום לא הוי הפסק וכתבו התוס' הא דאר"י אף ידי יין יצאו צ"ל ששתו מן היין של קידוש בבה"כ דאם לא כן הא ודאי לא עדיף מה ששמעו הברכה מפי המברך מאלו ברכו הם עצמם ולא שתו מיד אחר הברכה דהוי הפסק אע"כ ששתו מעט מיין המקדש בבית הכנס' עכת"ד. וא"כ מסתמא דומיא דהכי מיירי רב ושמואל ששתו מעט מן היין ואפילו הכי סבירא ליה לשמואל דלא יצאו ידי קידוש דבעי' קידוש במ"ס. ותיקשי הא לגאונים הוי קידוש במ"ס כיון ששתו מן היין.

אלא ע"כ בעי' דוקא רביעית שיהיה נחשב סעודה. והם לא טעמו כ"א מעט דכיון דאפקת מכל שהוא אוקמי' ארביעית:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **וגו' כו'** צ"ל בהמ"ז כאן להרב"י כו' דהרב"י ס"ל לעיל סי' קע"ח דאפי' דברים הצריכים ברכה אחריהן במקומו כגון פת דצריך לברך בהמ"ז במקום שאכל אם יצאו קודם בהמ"ז ורצה לאכול במקום אחר אע"ג שעשה שלא כדין ביציאתו ואפי' חוזר למקומו הראשון צריך לברך תחלה בהמ"ז על מה שאכל כבר ואח"כ אם ירצה לאכול חייב לברך שוב המוציא אבל רמ"א ס"ל דבדברים הצריכים ברכה במקומן אם יצא למקום אחר. א"צ לברך בהמ"ז ולא ברכת המוציא על מה שיאכל. ולענין יין ע"ש סעיף ה'. ר"ל יש מחלוקת אי הוא ג"כ צריך ברכה לאחריו במקומו או לאו. וא"כ אי צריך ברכה לאחריו במקומו תליא נמי במחלוקת הרב"י ורמ"א הנ"ל ואע"ג דהכא מיירי לענין לכתחלה דהא כ' בש"ע וגו' סעודתו כו' ולכתחלה גם רמ"א מודה דאסור לעקור ממקומו עד שיברך בהמ"ז. מ"מ הא כ' שם בסי' קע"ח הטעם שמא ישכח ולא יאכל במקום אחר ומה"ט כ' מ"א שם דאם הזמינוהו לסעודה דוודאי יאכל שם ול"ל שמא ישכח ס"ל לרמ"א דרשאי לעקור לכתחלה בלי בר"המ ויברך במקום אחר ולדע' הב"ח שם הביאו מ"א שם בקיצור דבעי' דוקא שיהיה דעתו מתחלה ללילך למקום אחר באמצע סעודה. דכה"ג להרב"י שם לא מהני אלא מחדר לחדר ולהב"ח ורמ"א מהני דעתו אפי' מבית לבית ע"ש: **ועיין בברכות כו'** משם נובע מחלוקת הרב"י ורמ"א. מידי דהוי אסעודה ג' כו' ע"ש בטור ר"ל דבסעודה ג' א"צ לקדש רק הרמב"ם כפי הבנת הטור את דבריו ולא קיי"ל הכי. וא"כ ה"ה בסעודת שחרית אם כבר יצא ידי קידוש וסעודה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **פירות כו'** דכ"ס שבת נחשב קבע. כמו דקיימא לן אע"ג דרשאי לאכול אכילת עראי מתבואה שלא נתרמה. אבל בשבת קובע' למעשר ואפי' אכילת עראי דשבת מיקרי קבע ואסור לאכול עד שיעשר:

וסבירא ליה דה"ה דמחשב קבע לענין קידוש במ"ס:

דהא עכ"פ חשיבי כו' מיין. וכמו שכ' ס"ס רצ"א. באמת להדיא לא מצאתיו שם. ומ"מ מוכח שם דהובא שם ג' דעות י"א דיוצא בסעודה ג' אפי' במיני תרגימא וי"א אפי' בבשר ודגים וי"א אפי' בפירות ומחלוקתן ממה דאמרי' בסכה דף כ"ז רא"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסכה ועוד אר"א מי שלא אכל ליל י"ט א' ישלים בי"ט אחרון של חג ואמרי' שם במאי ישלים ישלים במיני תרגימ' ומוכח ביומא דף ע"ט דאינו יכול להשלים אלא

במידי דבעי סכה וס"ל להפוסקי' מאי דמהני להשלמה שם מיקרי ג"כ סעודה לענין סעודה ג'. ולכן ס"ל לי"א קמאי דאינו יוצא ידי סעודה ג' בפירות דהא גם לענין השלמה גבי סכה ל"מ פירי (דלא כרש"י שם) דהא קי"ל פירי לא בעי סכה אפי' קבע עלייהו ע"ש. וא"כ לפ"ז להני י"א גם ביין לא יצא ידי סעודה ג' דהא גם יין לא בעי סכה כמ"ש סי' תרל"ט ואפ"ה ס"ל להני י"א דבמיני תרגימא יוצא וכמפורש להדיא בגמ' הנ"ל הרי דמיני תרגימא עדיפא מיין. אמנם קי"ל שם דמיני תרגימא היינו מה' מינים שמברכים עליו במ"מ. ושכר כו' ואע"ג דהיכי דהוי חמר מדינ' י"ל דין יין לענין קידוש אבל שתהא נחשב לסעודה כמו יין לא אמרי' כיון דלא סעיד כמו יין דאמרי' בברכו' דסעיד:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שותין כו'** ולבוש וב"ח כו' מלבד כוס של קידוש ומביא ראיה דהא יין בא תחת פת שיאכל שיהיה קידוש במ"ס א"כ כמו שאוכל פת מלבד מלא לוגמיו יין ששתה אוכל פת וה"ה יין הבא תמור' הפת צ"ל מלבד מלא לוגמיו יין ששתה מכוס קידוש והט"ז מביא ראיה אחרת דאי ס"ד דסגי בכוס קידוש אם כן הא דכתבו הפוסקים אין קידוש אלא במ"ס היכי משכחת ליה דהא כשמקדש צריך לשתות מן היין ואע"ג דלקידוש סגי במלא לוגמיו ובמ"ס צריך לשתות רביעית מ"מ לדידן דנסתפקו התו' כמה שיעור ברכה אם שיעורו כזית כמו באכילה או בשתיה בעי' רביעית לכן כ' לעיל סי' ק"צ דמספק ישתה פחות מכזית ואם שתה כו' צריך לשתות רביעית לצאת ידי ספק ברכה אחרונה א"כ בשלמא במ"ס סגי כשטועם מכוס קידוש מלא לוגמיו ואע"ג דאיכא ספק לענין ברכה אחרונה מה בכך הא אינו מברך כלל אחר כוס קידוש דבהמ"ז פוטרו כמ"ש בסי' רע"ב אבל כשאינו אוכל מיד אחר הקידוש כיון דצריך עכ"פ לשתות מלא לוגמיו א"כ הוי ספק לענין ברכה אחרונה דהא לא יברך בהמ"ז דהא לא אכל ע"כ צריך לשתות רביעית ואם כן להגאונים גם ידי קידוש במ"ס יצא אע"כ צ"ל דמלבד כוס קידוש צריך כוס אחר והאחרונים דחאוהו דהא משכחת לה שלא טעם המקדש כלל אלא המסובי' דדיעבד יצא ידי קידוש אם אכל שם והי' במ"ס או אם יטעמו שנים ובצירוף שתו מלא לוגמיו וכה"ג או להיפך שטעם המקדש לבד והשומעין לא טעמו אם הי' במ"ס יצאו:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ושמע כו'** ואפי' הוא א"א כו' וכמ"ש סי' רס"ט וכ"ה בתו' כו' דלדין הש"ס היו מקדשים בבה"כ בשביל האורחים דאכלי בבי כנישתא דלדידהו הוי מקום סעודה וכתבו התו' דמסתמא אחד מבני העיר היה מקדש והא לא אכל עמהם ולא יצא ידי קידוש מ"מ מוציאם:

ולענ"ד צריך שלא יפסיק בין המקדש להשומעים צואה או ע"ז דהא מבואר בסי' נ"ה סעיף כ' די"א כה"ג אם שומע קדיש או קדושה אינו יכול לענות עמהם. ואיך נאמר שיצא. השומע דשומע כעונה:

אבל כשמקדש על היין כו' וכ"כ הט"ז סק"ג דכיון דקידש על היין ה"ל ברכ' המוציא כשאר ברכת הנהני' דאינו יכול להוציא אחרים אלא א"כ אוכל עמהם כדלעיל סי' קס"ז. אע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה וא"כ לכאורה גם בברכת המוציא שייך לקידוש ז"א דמ"מ לא הוי אלא כשאר ברכת הנהנין דהא בלא"ה כל סעודת שבת הוי סעודת מצוה ולמה אינו יכול להוציא אחר אלא א"כ אוכל עמהם. כבר כ' לעיל סי' קס"ז דמצות סעודת שבת ג"כ הוי ברכת הנהנין דנצטוינו להתענג בשבת וא"כ גם המצוה באה להנאתינו וה"ה די"ל כן בברכת המוציא שאחר הקידוש:

אא"כ ישבו בשלחן א' דגם אם אוכל עמהם אינו יכול להוציאן אא"כ קבעו יחד ולדידן ליכא קביעות אא"כ ישבו בשלחן א' כדלעיל סי' קס"ז:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **וכגון כו'** ועס"י תקפ"ט. ר"ל אע"ג דלענין תקיעת שופר קי"ל שם דהש"ץ מסתמא דעתו להוציא כל השומעים. מ"מ בקידוש שבבה"כ ל"ל הכי. דהא סתמא דמלתא אין הש"ץ מתכוין להוציא לשום אדם דהא הקידוש בזמן הזה אינו כ"א שלא לבטל מנהג הראשונים דהא בזמן הזה ליכא אורחים דאכלו בבה"כ וכדלעיל סי' רס"ט לכן בעי' דוקא שיתכוין הש"ץ להוציאו:

סימן רעד

סעיף א

(**ס"ק א**) **התחתונה כו'** דא"מ על המצות ואע"ג דע"פ הקבלה יש לבצוע על התחתונה. מ"מ הא כ' מ"א לעיל סי' כ"ה ס"ק ך' כ"מ שבעלי הקבלה והזוהר חולקים עם הגמ' הלך אחר הגמ' והפוסקים עכ"ל:

ורש"ל נהג כו' עיין בס"ק שאח"ז:

ול"נ להכריע דבתחלה כו' דבזה יצא ידי שניהם. והט"ז כ' שיניח התחתונה קרובה אצלו יותר מן העליונה ובזה אם יבצע התחתונה אין בזה משום מעבירים ע"ה אדרב' התחתונה קרובה אליו:

המדקדקים נוהגים לרשום כו' הטעם נלע"ד דבחול צריך שיחתוך קודם שיתחיל לברך אלא שלא יפרידנו לגמרי כשיעור המפורש לעיל סי' קס"ז עד שיסיים הברכה. אבל עכ"פ

העיקר צריך לחתוך קודם הברכה כדי שלא תהיה החתיכה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה אלא דבשבת א"א לחתוך קודם שיתחיל לברך כדי שיהיה שלם לגמרי בשעת ברכה:

מ"מ המדקדקים נוהגים לרשום כו' דכל מה דאפשר למעט בהפסקה בין ברכה לאכילת המוציא עדיף. וע"י הרשימה א"צ להפסיק לאחר הברכה באיזה מקום ועד כמה יבצע כי כבר רשם קודם הברכה וחותך במקום הרשימה דלא כמנהג ההמונים שמסבבין בסכין סביב הלחם אבל אין רושמים ואינו ניכר שום רושם דמאי הועילו בזה ואין טעם לזה:

משמעות לשון המ"א לקמן סי' ר"פ דגם פת הבאה בכסנין יוצאים ידי לחם משנה שכ' ליישב קושי' הב"ז דמי שאוכל חולין עט"ק איך עשו ביום השבת. דע"כ היו טבולי יום ומטמאים הלחם שאוכלים ותי' מ"א לחד תירץ שהיו אוכלים פת שלא הוכשר וע"כ נילש במי פירות דאל"כ הלא הוכשר במי לישה וכ"כ מ"א סי' תר"ב וא"כ ה"ל פת הבאה בכסנין ואיך יצאו ידי לחם משנה אע"כ שיוצאים בו. וכ' בספר ת"ש הטעם דהא קיי"ל לעיל סי' קס"ז דאם קבע עליו (וכתב מ"א שם דאפי' לא קבע על פת הבאה בכסנין גרידא אלא בצירוף מה שמלפת עמו) צריך לברך המוציא ובהמ"ז א"כ כיון רמברך עליו המוציא ולוקחו לצורך סעודתו ה"ה קבע עליו ומקרי פת:

וכ' עור בספר ת"ש דמ"ש הט"ז לעיל סי' קס"ז דאין ליקח פת הבב"כ ללחם משנה מיירי שי"ל לחם א' שלם הנילש במים ולחם השני הוא פת הבב"כ ומצרפו עם לחם ראשון כדי שיהיה לו לחם משנה ובסעודתו ודאי יאכל מן הלחם שנילש במים וכה"ג הא לא קבע סעודתו על פת הבב"כ אז אין עליו תורת פת דהא מברך עליו במ"מ לכן כתב הט"ז דאין ליקח פת הבב"כ:

עוד הביא בשם תשובת שער אפרים ותשו' ה"ה ח"צ סי' ס"ב דעוגה שנשרפה לא אמרי' כל העומד לחתוך כחתוך דמי אלא מיקרי לחם שלם לענין לח"מ עוד כ' בשם מנחת יעקב בס"ס תורת השלמים דאם חסר מן הלחם א' ממ"ח שהוא שיעור חלת נחתום מ"מ נקרא שלם ואייתי ראיה מלקמן סי' שס"ו סעיף ו' דאע"ג דאין מערבים כ"א בלחם שלם מ"מ אם חסר א' ממ"ח מיקרי שלם ומערבים בו א"כ ה"ה ללחם משנה. ובא"ז סוף הש"ע חלק עליו דאין דומין זה לזה דוקא לענין עירוב דהטעם דבעי' שלם משום איבה שהאח' יאמר אני נתתי לחם שלם וזה נותן לחם חסר ולכן כשאינו חסר רק שיעור חלה ליכא איבה דיאמר שגם זה נתן לחם שלם ומה שחסר הוא שנטל ממנו חלתו אבל בשבת בעי' שלם משום חשיבות שפיר מיקרי חסר ובס' ת"ש החזיק ע"י ס' א"ז והסכים עמו דא"י לחם משנה אולם ראיתי בתשו' ה"ה ח"צ סי' ס"ב וז"ל ולענין דינא בלחם חסר לענין

לח"מ. נראה לי דיש לדמותו להא דעירובי חצרות דתנן בה ככר שלם ולדעת הרא"ש עד כדי חלת נחתום כו' לא מהני חסרון אבל ביותר מא' ממ"ח ודאי מיקרי חסרון:
ולדעת ר"י בתו' אפי' בחסרון נמי לא מהני שלם ואם כן ה"ה לענין לחם משנה. ואף דהתם טעמא משום איבה. מכל מקום ר"י דדייק ליה מלישנא דמתני' דקתני ככר שלם וכל שחסר מעט לא מיקרי שלם ה"ה לענין לחם משנה עד כאן לשונו:
א"כ נחזי אנן לדעת הרא"ש דקי"ל כוותי' דס"ל דמותר לערב אם חסר א' ממ"ח ניהו דבזה י"ל דלא שייך איבה. מכל מקום תיקשי הא במתני' קתני ככר שלם וכדיוק' דר"י הנ"ל אע"כ צ"ל דהרא"ש סבירא ליה דזה מיקרי לחם שלם ואם כן ה"ה ללחם משנה וכדעת בעל מנחת יעקב הנ"ל:
עוד הביא בס' ת"ש מש"ל סימן קס"ח סעיף ב' דאם י"ל שני חצאים לחם יחברם יחד על ידי עץ בענין שיהיה נראה כאלו הוא לחם א' וגם בשבת יכול לעשות כן אך יזהר שלא יהיה העץ מוקצה ויוכל ליטלו ללחם משנה. עוד כתב בספר ת"ש וז"ל ומבואר בסימן קס"ח סעיף ג' דאם שני לחמי' נאפי' יחד ונחתכה מא' מהן טוב להפריש הפרוסה מן השלמה שלא יהיה נראית כפרוסה אף על גב שעכשיו הוא נראית יותר גדול' עכ"ל משמע מדבריו דכה"ג מותר ליטלו ללחם משנה דזה מיקרי שלם ואני נסתפק ושואל. דאפשר דבחול עדיף טפי להפריש הפרוס' דעל י"ז נראת כשלמ' אבל שיהיה באמת דין שלם לצורך לחם משנה לא שמענו ואפי' תאמר דהא איכא פלוגת' בגמ' אם י"ל פרוס' גדולה וככר קטן ושלם הי מינייהו עדיף ופסקינן לעיל כמ"ד שלם עדיף אפילו הוא קטן רק שיהיו ממין אחד. וא"א כשפורס הפרוסה מן השלמה כנ"ל עדיין מקרי פרוסה אלא שנראית כשלמה מה"ט דנראת כשלמ' כיון דעכ"פ אינה שלמה:
לא ה"ל לדחות מעלת גדול'. דאם מניח בה הפרוס' יהיה נראית יותר גדולה דלא מצינו בגמ' דמעלה שלם עדיף ממעלת גדולה כשהוא פרוסה אלא כשהקטן באמת שלם ממש. מ"מ אני מסתפ':
דדין זה שבסעיף קס"ח מקורו מת"ה בפסקי' סי' ק"ו. ומשמע לענ"ד דמיירי ששני הלחמים נדבקו דרך מקרה בתנור וכ"מ מלשון ש"ע שם. אבל כמו שעושים עכשיו שבשעת לישה עוש' כל לחם לבדה ואח"ז מדביקי' יחד בכוונה ונאפי' כן יחד כה"ג אפשר אם פורסים זה מזה אין א' מהם נקרא לחם שלם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מצוה כו'** וב"ח כ' כו' דבגמ' אמרי' דר"ז בצע אכול' שרותא. ופרש"י אע"ג דבחול אין לבצוע פרוסה יותר מכביצה מ"מ בשבת משום חיבוב מצוה היה בוצע פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעוד' ולא מחזי כרעבתנות' דמה"ט בחול אין לבצוע:
יותר מכביצה דהכל יודעים דעוש' כן משום חיבוב מצוה כן פסק בש"ע אבל הרשב"א פי' שפרס וחתך שני לחמי' וחלק א' למסובים והסכים הב"ח עם הרשב"א. וזהו טעם רש"ל שהביא מ"א בס"ק שלפני זה. ועמ"ש שם סי' רע"א כצ"ל והוא בסעיף ג' שם:
כ' הרא"ש כו' אמאי דאמר אביי כי הוינן בי מר (היינו רבה) ושמעו ממנו קירוש אמר ליה רבה טעימו מירי פה דלמא אדאזלית' לבי אושפיז' מיעקר שרגא (יכבה הנר ולא יאכלו בלי נר ולא יקדשו) ובקידוש דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במ"ס לכן יטעמו מעט ויצאו בקידוש דהכא דאז ה"ל קידוש במ"ס ועז"כ הרא"ש על מה שלא היו אוכלים כו'.
ועיין סי' רצ"א דשם כ"כ רמ"א דאם לא אכל בליל' ישלימנו ביום. וכ"מ סי' רע"א ס"ו כו' דהרי"ף כ' אם גמר סעודתו וקידש עליו היום יברך בהמ"ז ואח"כ יקרש. והקש' הרא"ש דל"ל לברך בהמ"ז דע"כ אחר הקירוש צריך שוב לאכול כדי שיהיה קידוש במ"ס ואם כן מה לי לברך בהמ"ז יפרוס מפה ויקדש ויגמור סעודתו ודוחק דסבירא ליה להרי"ף דסעוד' שאכל בחול יוצא ידי קידוש במקום סעודה ע"ש. והר"ן כ' באמת שזהו דעת הרי"ף דסעוד' שאכל בחול עולה במקום סעורה שצריכ' לקירוש ע"ש מ"מ תיקשי הא צריך בליל' להשלים ג' סעודות וזה ודאי אין סברא דאותו סעוד' שאכל בחול יעלה לג' סעודות של שבת ניהו רעי"ז מיקרי שקידש במ"ס דהא דבעי' קידוש במ"ס הוא מהכתוב וקראת לשבת עונג. ודרשי' במקום עונג (דהיינו סעודה) תהי' קריאה (דהיינו קידוש) והא לא כתיב במקום עונג שבת כ"א עונג סתם א"כ י"ל דגם סעודת חול משוי ליה לקידוש במ"ס והיינו במקום עונג תהי קריאה אבל אין סברא כלל שבסעודת חול יצטרף להשלים ג' סעודת של שבת וע"כ צ"ל דסעודת לילי' ישלים ביום:
ומ"מ צריך לשתות כו' כיון דעכ"פ צריך לקדש בלילה ואין קידוש אלא במ"ס ולכן כתב דצריך לשתות יין דיוצא בה לגאונים ידי קידוש במ"ס כמ"ש סי' רע"ג סעיף י' ושיעור היין שישתה ע"ש במ"א ס"ק י"ב:
לעולם יסדר כו' אע"ג דהש"ס אינו מדבר מחיוב אכיל' כ"א לו' דאע"ג דא"צ אלא לכזית לא יאכלנו דרך עראי כ"א דרך קבע וסידור ועז"א לעולם יסדר כו' דהיינו פרוסת מפה ונרות דולקות וכל עניני סעוד' וכמ"ש ט"ז סי' שי"ן מ"מ דיוקא דמ"א א"ש כיון דחיוב סעודת ע"ש וסעודת מוצאי שבת בלשון א' נאמרו. וגם דינם שוה לענין קביעות וסידור

סעודה מסתמא גם בזה שוין דאין החיוב כ"כ האכילה בערב שבת כמו במוצאי שבת. ואע"ג דע"כ אין שוין דהא בערב שבת אם לא אכל בלילה צריך להשלימה ביום וסעודת מוצאי שבת אם לא עשאה מוצאי שבת א"צ תשלומין ז"א דעכ"פ שלש סעודת חייב לאכול בשבת כדילפי' בשבת דקי"ח מדכתיב בפ' המן ג"פ היום בסעודות שבת מ"מ בקרא אינו מבואר זמן ג' הסעודות ואפשר לאכול שלשתן ביום דהא רבי חדקא דס"ל ד' סעודת חייב לאכול סבירא ליה דהני ג' היום היינו מלבד סעודה ליל שבת וג"פ היום דכתיבי ר"ל ביום ואפי' לרבנן דס"ל ג"פ היום ר"ל עם סעודת ליל שבת היינו דסגי בסעודת ליל שבת ושנים ביום אבל מ"מ אם לא אכל בלילה להשלימה ביום שפיר דמי והחכמים קבעו סעודה א' מג' סעודות יהיה בלילה דהכי עדיף טפי שיאכל כל סעודה לתיאבון או טעם אחר וניהו דממ"ש לעולם יסדר כו' משמע דהאכילה בלילה אינה חיוב גמור מ"מ כדי לקיים דרשה דג' היום צריך להשלימה ביום משא"כ במ"ש דליכא קרא דצריך לאכילה א"צ השלמה. ואין סעודת ערב שבת ומ"ש שוין כ"א בתקנות חכמים שיאכלם בלילה:

ומ"מ יש להחמיר כו' כמ"ש סי' רמ"ט. והקשה בס' ת"ש שאני בסי' רמ"ט דרוצה לאכול בלילה לכן אסור לסעוד מבע"י כדי שיאכל בלילה לתיאבון ומ"מ אפשר דאם אין רוצה לאכול בלילה ולהשלימה ביום רשאי אפילו לכתחלה עכת"ד. ונלע"ד לק"מ דהא מבואר בסי' רמ"ט דאפי' סעודת מצוה אם אינה קבוע אסור לאכול בע"ש כדי שיאכל בלילה. וא"א דלכתחלה מותר שלא לאכול בלילה ולהשלימה ביום א"כ למה תדחי' סעודת מצוה שבע"ש. שלא אפשר שלא יאכל בלילה לכתחלה וישלימה ביום והא דלא הקפיד רבה על אכילת הלילה דהא עכ"פ צריך לאכול בלילה לכתחלה. י"ל כיון דהאכילה איננה כ"א לכתחל' וקידוש חמור מיניה נקט ההקפדה על קידוש מילתא דחמיר טפי. ועוד דהא לא היה ודאי שיכבו הנרות באושפיזא דהא אמר דלמא מיעקרא לכו שרגא הרי נקט לשון ספק א"כ דוקא על קידוש דחמיר חש רבה לספק מה שאין כן האכילה דאין חיובא בלילה כ"א לכתחלה לא חש מספיקא. ובלבד שיקדש היום כמ"ש סי' רע"ג סעיף ה'. ר"ל שישתה יין כשיעור כדי שיצא ידי קידוש במקום סעודה וכמ"ש לעיל בסעיף קטן זה אמנם אם שכח לקדש בלילה יקדש ביום רק לא יאמר ויכלו וכמ"ש לעיל סי' רע"א סעיף א'. וע"ל סי רצ"א במ"א ס"ק ב':

סימן רעה

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בעששית כו'** וב"ח אוסר משום לא פלוג. וטעם המתירים כתב בס' א"ר דוקא בגבוה י' קומות דל"ל הכירא דהא גם בחול כשצריך להשתמש במקום גבוה מניח הנר במקום גבוה בזה אמרי' לא פלוג משא"כ מפתח דאין דרכו בכך דבחול וא"ל הכירא לא אסרו משום לא פלוג ע"ש. ונלענ"ד ע"י קשר משונה שרי כמו ע"י מפתח לדעת המתירים דהא דברים שמשלחים ע"י גוי וצריכים חותם קשר משונה עדיף ממפתח כדאיתא בי"ד סי' קי"ח וסי' ק"ל ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בנר כו'** ואע"ג דא"ל שמא ימחוט ויש בו משום מכבה (ובסימן תקי"ד איתא דגם יש משום מתקן מנא):

דהא אין איסור דאורייתא בזה. ר"ל דהטור פוסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור ומכבה אם אינו עושה להבהב הפתילה או לעשות פחמין הוי מלאכ' שאצ"ל. וכ' בס' ת"ש ופשוט דאם עומדים נר של שעוה ונר של שמן סמוכים זה אצל זה אסור לקרות כנגדן ואין לדמות למ"ש בסי' רס"ד בשם מ"א דאם עומד נר כשר אצל נר פסול דשרי להשתמש כנגדן דשאני התם דמיירי בשאר תשמישים דאין צריכים עיון רב ודי לו בנר כשר לכתחל' לנן אפי' עומד אצלו נר פסול לא חיישינן שמא יטה נר הפסול כיון דסגי לי' בנר הכשר משא"כ הכא דמיירי בדברים הצריכים עיון רב ומהאי טעמא אפי' נגד נר הכשר אסור מחשש שמא יטה אפי' עומד אצלו נר שעוה מ"מ אסור להשתמש כנגדן ניהו דבנר שעוה ליכא חשש הטיה מ"מ א"ל שמא יטה נר האחר וזה פשוט מאוד עכ"ל:

דהא י"א דכיבוי הו"מ דאוריית' והוא דעת הרמב"ם דפוסק כר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופו חייב עליה:

ועסי' י"ב ר"ל דדינו של הראב"ן דבמאיס לא חיישינן שמא יטה תליא במחלוקת רש"י והרי"ף והרא"ש שבסעיף י"ב דלפי גרסתם דמותר לשמש לבדוק כלים נגד נר של נפט כתב רש"י הטעם משום דמאיס לא חיישינן שמא יטה והיינו כדעת הראב"ן אף די"ל דנפט מאיס טפי מחלב מ"מ נרא' מדברי רש"י דהיכי דמאיס ל"ג שמא יטה. אבל הרי"ף והרא"ש כתבו שני טעמים חדא מפני שנפט אורה רב ועוד דמאיס. וכתב הרב"י דצריכי לשני הטעמים דהא דנפט אורה רב צריך דלא ניחש שמא יטה וכיון דאורה רב אין צריך הטיה. וטעם מאיס איצטריך כי היכי דלא ניחוש שמא יסתפק ממנו כדחיישינן בשמן

זית ע"ש והא דלא סגי להו בטעם מאיס גרידא ע"כ ס"ל דאף ע"ג דמאיס א"ל שמא יטה ולכך הוצרכו לטעם שאורה רב מוכח דלא כראב"ן:

סעיף ד

(ס"ק ד) ב' קורין אבל אין פולין:
כתב הט"ז הטעם כיון דכל אחד מפלה במקום אחר הוי ליה כשנים קוראים בשני ענינים דאסור אבל מדברי מ"א בס"ק שאחר זה מוכח דס"ל הטעם דדוקא לדבר מצוה הקילו להתיר בשנים משא"כ לדבר הרשות:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יזכרנו כו'** ולפי מ"ש בשם הב"ח כו' היינו בס"ק שלפני זה. ובספר תוספות שבת הקשה מאי פסקא הא משכחת לה רכיבה דמצוה כגון להביא לולב ושופר וכדומה וגם משכחת קריאת רשות כגון לקרות באגרת רשות (לעניות דעתי אגרת לא הוי רשות גמור דהא מה"ט הותרה הקריאה שמא כתב בו דבר הצורך לנפש כמ"ש לקמן סימן ש"ז א"כ אין זה רשות:
וכן אם כתב בלשון הקודש שיוכל ללמוד ממנו לה"ק גם זה תינו רשות) ונלענ"ד לק"מ דוקא קריאה שרוב הקריאות הן דבר מצוה ואע"ג דלפעמים ימצא קריאה דרשות דבאמת אסור משום האי מיעוטא דרשות לא נאסר קריאה דמצוה משום לא פלוג משא"כ ברכיבה הוא להיפך דרוב הרכיבות הן לדבר הרשות דאסורים ואם לפעמים יקרה רכיבה דמצוה ג"כ אסור משום לא פלוג:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לומר פיוטים**. והוא הדין זמירות כו' ובספר ת"ש הקשה לפמ"ש מגן אברהם בס"ק ג' בשם הב"ח שכ' שמהרש"ל העיר שהמנהג להקל לבדוק ציצית ולבדוק כלים ולקרות ההגדה נגד נר של שעוה וע"כ צ"ל דתפשו עיקר כהפוסקים המתירים בנר שעוה וא"כ כ"ש שיש להתיר נר של חלב דג"כ ל"ל כ"א שמא ימחוט ומוסיף קולא דמאיס. א"כ למה נמנעו לומר פיוטי' הא בבה"כ הנרות הן של שעוה או של חלב וע"ש מ"ש ואני בעניותי לא מצאתי בב"ח היתר קריאת ההגדה בנר של שעוה וזה לשון הב"ח כיון דרש"י ס"ל דבשמש קבוע אסור לבדוק כלים בשמן זית (והוא הדין המבואר בסעיף י"ב אלא שהרב ב"י שם העתיק דעת הרמב"ם שהיא דעה ג' לפי גרסתו) ובאינו קבוע מותר בשמן זית אלא שאין מורין כן. והרי"ף והרא"ש ור"ת ס"ל להיפך דבאינו קבוע אסור ובקבוע מותר לכן בשמן זית אין להתיר בין בקבוע ובין אינו קבוע. כיון דהוא מחלוקת הפוסקים אין להקל בספיקא דשבת דחמיר טובא ומה שנהגו האידנא להקל כו' לפי שסוברי'

כהגדולים בנרות קנדיל"א (הוא נר של שעוה) אין לחוש שמא יטה כו' ומה"ט נהגו להקל לבדוק ציצית בהשכמה לאור הנר דקינדל"א מצאתי ע"ש מהרש"ל עכ"ל הב"ח הרי דלא הוזכר היתר כ"א בדיקת ציצית ובדיקת כלים לשמש אבל קריאת ההגדה לא הוזכר ובהני תרתי י"ל דבלא"ה יש סברא להקל בדיקת כלים לשמש הא הוא מחלוקת הרי"ף ורא"ש ור"ת עם רש"י דלחד מנייהו מותר לכן צרפו גם היתר הגדולים בנר שעוה וכן בדיקת ציצית דהא כ' מ"א בס"ק א' והוא הדין שאין בודקין הציצית מט"מ מהרש"ל. הרי הני ג' גדולי עולם הוצרכו לאשמעי' איסור בדיקת הציצית ע"כ משום דס"ד דשרי. ואפשר משום שא"צ עיון כמו שהותר בסעיף י"ב לשמש קבוע:

לבדוק כיון שא"צ עיון רב קמ"ל דאסור דהא אפי' להבחין בין בגדיו לב"א אסור. רק בבדיקת כלים הקילו משום נקיות וכמ"ש מ"א שם עכ"פ יש צד להקל בבדיקת ציצית הואיל וא"צ עיון ואינו רק לפי שעה כמ"ש מ"א בשם הירושלמי בסעיף י"ב לכן צרפו דעת הגדולים המקילים בנר שעוה והתירו בדיקת ציצית משא"כ קריאת ההגדה דאין צד להקל משום היתר דנר של שעוה לחוד לא רצו להקל אלא לפמ"ש מ"א בשמו להקל גם בקריאת ההגדה צ"ל קושית הת"ש בפיוטי' הנ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שאימת כו'** מסתימת הלשון כו' דהרמב"ם כ' לפני רבן והרשב"א התיר אפי' שלא בפני רבן. ועז"כ מ"א מדסתם המחבר ולא הזכיר בפני רבן משמע דס"ל כהרשב"א דאפי' שלא בפני רבן מותר וכ"כ הט"ז:

ועבי"ד סי' רמ"ה סעיף י"ד אינו ענין לדלעיל אלא הואיל והוזכר פה מקריאת התינוקת הביא מ"ש ט"ז בי"ד דאין לומדין עם התינוקת בשבת דבר חדש שעדיין לא למדו מפני צער התינוק אבל אם כבר למד פעם אחד בחול מותר והם דברי הש"ס בנדרים:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מפני כו'** אבל הר"ן כו' וצ"ל דשמש כו'. ר"ל בשלמא לטעם הש"ע יש לחלק בין קבוע לאינו קבוע דהקבוע רגיל ויודע איזה כלים מצטרכי' לשלחן וא"צ עיון משא"כ שאינו קבוע אבל לדעת הר"ן מאי חילוק יש בין קבוע לאינו קבוע:

איזה כלי יש בו סדק ואז אינו נקי כצ"ל דהכלים שאין בהם סדקים בקל יש לנקותן משא"כ אותן שי"ב סדק קשה לנקותו דאחר הניקוי נשאר דבוק בסדק. והקבוע יודע איזה כלי שיש בו סדק ואינו נותנו על השלחן או מנקהו במקום הסדק כי ידע מקומו וא"צ עיון משא"כ שאינו קבוע:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **יש כו**' דמאיס ג"כ ר"ל ניהו דנפט אורו רב וא"צ להטזייה. מ"מ הא א"ל שמא יסתפק ממנו דהא הקבוע אפי' בשמן זית היה מותר דל"ל לגביה לשמא יטה אפי' הכי אסור משום שמא יסתפק ממנו מש"ה כתב דמאיס ג"כ ול"ל לשמא יסתפק:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שמא כו**' עסי' רס"ה ס"ב דדוקא אם השמן הוא בכלי אחר ואין הפתילה מונחת בתוכו י"ל שמא יסתפק אפי' בשאר תשמישים דלא יסיק אדעתיה דיש בזה משום מכבה משא"כ כשהפתילה מונחת תוך השמן יודע להזהר שלא יסתפק רק אם מקרב ידיו אפי' כה"ג שהפתילה בתוך השמן חיישינן שמא יסתפק:

סימן רעו

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו**' ול"ד למה שהובא כו' דמותר לאחר כדלקמן סי' שכ"ה סעיף ח' ובסי' תקט"ו. דתחומין דרבנן ולפ"ז כל איסור דרבנן שעשה גוי בשביל ישראל מותר לאחר שלא נעשה בשבילו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **קצב כו**' והיינו קבלנות. ר"ל דכה"ג בשאר מלאכות מותר מ"מ כאן אסור כמ"ש רמ"א הואיל והישראל נהנה כו' ר"ל כמ"ש מ"א לעיל סי' רנ"ב ס"ק י"א בשם הר"ן וס"ל דהא דבקבלנות מותר משום דגוי אדעתיה דנפשיה עביד ה"מ היכי שאין כוונת הגוי כ"א להשלים פעולתו משא"כ בנר ניהו דהגוי עשאו לקבל שכירתו מ"מ גם כוונת הגוי שישתמש בו הישראל בשבת ע"ש במ"א. אולם ע"כ מ"ש מ"א דקבלנות היינו ששכרו סתם להדליק לו נר כשיצטרך אין המובן כפשוטו שנותן לגוי לשנה סך מה כדי שהגוי ידליק לו כל עת שיצטרך הישראל דכה"ג אין זה קבלנות דבעלמא מותר דכה"ג ל"ל דגוי אדעתיה דנפשיה עביד אלא ודאי אדעתיה דישראל עביד דהא אפי' לא מדליק דהיינו שהישראל לא הי' מצטרך לו ג"כ הי' נוטל כל שכרו משלם ואף ע"ג דבסי' רע"ד סעיף ה' אם שכרו למלאכה מיוחדת דהיינו לארוג לו או לכתוב בעת שיצטרך מותר לדעת הרמב"ם שיכתוב לו בשבת רק הראב"ד אוסר שם מ"מ בנידון דהכא אפי' לדעת הרמב"ם אסור דוקא התם אם ירצה הגוי לא עביד בשבת אלא ביום א' וא"כ אם עושה בשבת אדעתיה דנפשיה עביד דהא לא איכפת לישראל אם עושה בשבת או ביום א' משא"כ הכא דהישראל מצטרך לו בשבת וצריך הגוי לעשותו בשבת לעשות רצון הישראל אסור

וא"כ מה זה שכ' רמ"א הואיל והישראל נהנה כו' דהא כה"ג בשליחת אגרת בסי' רמ"ז שכרו בקבלנות ואומר לו שילך בשבת או שמגביל לו יום ידוע שביום ההוא צריך להיות האגרת שם וא"א להגיע שם אא"כ ילך בשבת ג"כ אסור ע"ש. לכן נלע"ד דהכוונה במ"ש במ"א ששכרו סתם להדליק לו בעת שיצטרך וקצב לו מכל הדלקה דבר קצוב דבזה אדעתיה דנפשיה עביד דאם ירצה הגוי לא ידליק בשבת ואעפ"כ יצטרך לשלם לו משאר הדלקות של חול וכן שכרו לימים שנותן לו שכירות כל יום כך וכך ג"כ הכוונה שבכל יום שידליק לו ישלם לו מן אותו יום כך וכך דבעלמא מותר אבל כאן אסור כיון שהישראל נהנה כו' וכנ"ל בשם הר"ן וש"ל כנלע"ד:

ומ"ש רמ"א בין קצב כו' או שעשאו בקבלנות או בשכירות והוא פי' למ"ש בין קצב. על זה אמר בין שהקצבה הי' בקבלנות או שהי' בשכירות:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דגזרינן כו'** משום דעכשיו כו'. משום דקשי' ליה להרב"י הא לקמן סי' שכ"ה סעיף י' גוי שמילא מים לבהמתו משקה אחריו ישראל ול"ח שמא ירבה בשביל ישראל אא"כ שהגוי מכירו וא"כ ה"ל להטור גם כאן לחלק אם ישראל מכירו אם לא ולזה תי' דהכא אפי' עד השתא לא הי' מכירו מ"מ עכשיו כו' נעשה מכירו ע"י קרבת דברים וכדומה:

וב"ח כ' כו' כדי ליישב קו' הרב"י הנ"ל דהטור לא הוצרך להזכיר דמיירי דוקא במכירו דמסתמ' כו' ולכן סיים מ"א אי ידוע שאינו מכירו מותר לדעת הב"ח כיון דל"ל סברת הרב"י דעכשיו נעשה מכירו:

ונ"ל דאם היסק כו' ר"ל לדעת האוסרים במדורה שחוץ לתנור היינו משום דס"ל דגם במדורה א"ל שמא ירבה בשבילו דל"ל מדורה לא' מדורה למאה כיון שב"א יושבים סביבות המדורה א"כ לפי רוב האנשים צריך להרבות ולהגדיל המדור' משא"כ כשמסיק התנור מבפנים דומה ממש לנר א' כו':

סעיף ד

(**סק"ד**) **מדעתו כו'** ואפי' בקבולת כו' דה"ל קבולת בבית ישראל כו' ואע"ג דבלא"ה יש לאסור כמ"ש רמ"א דהואיל והישראל נהנה כו' היינו כמש"ל בשם הר"ן וס"ל דכוונות הגוי שהישראל נהנה ממנו בשבת כנ"ל משא"כ הכא מיירי שמיחה בו הישראל ואינו כוונת הגוי כלל להנאת ישראל אפ"ה אסור דהל"ל קבולת בב"י ועיין בס' ת"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **א"צ כו'** וה"ה שא"צ להפוך כו' דבירושלמי איתא שמואל לן בבית הגוי והדליק הגוי נר בשבת וסבר שמואל שבשביל שמואל הדליקו והפך פניו שלא ליהנות ממנו אח"ז ראה שמואל שהגוי מתעסק בשטרותיו נגד הנר ומוכח דהגוי לצורך עצמו הדליקו והחזיר פניו וכתב הרב"י דתחל' כשהי' סובר דלצורך שמואל הדליק למה לא יצא שמואל תי' בירושלמי דאין מטריחים על האדם לצאת מביתו. וכתב הרב"י אע"ג דהוי בית גוי מכל מקום כיון דלן בשבת בבית גוי גם בית הגוי נקרא ביתו וא"צ לצאת וא"כ משמע דאפי' בבית ישראל עכ"פ צריך הישראל להפך פניו כמו שעשה שמואל הא שם ג"כ נקרא ביתו אלא שהרב"י כתב הא דשמואל הופך פניו הוא מצד מדת חסידות החמיר ע"ע:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **הוכחה כו'** לצורך שניהם אסור כמ"ש סי' תקט"ו ע"ש יש מחלוקת הפוסקים אי אמרינן דכה"ג ודאי עשה גם לצורך ישראל או אינו אלא ספק ועיין שם במגן אברהם הנ"מ ביניהם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לסעודת כו'** וה"ה אם י"ל נר אח' כו' שלא במקום מצו' אע"ג דכ' לעיל ר"ס רס"ג דמצוה בב' נרות אין המצו' זו כדאי לדחות שבות דרבנן:

דלא כע"ש שר"ל דמותר לצוות לגוי להדליק לו נר אם כבר י"ל נר לישראל כיון דאין הישראל נהנה מנר הגוי וכדלקמן סעיף ד' ועז"כ המ"א דליתא דעכ"פ האמירה לגוי הוא שבות ואפי' אין הישראל נהנה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**') **במקום כו'** ודוקא כו' וכ"מ ס"פ ט"ו בשבת. ר"ל דכ"מ שם דאמירה לגוי להתיר שבות לבנות בה"כ אסור אבל אין הטעם הואיל שאין גופו נהנה אלא בלאו הכי יש טעם לאסור דאיתא שם כל ע"ש היו תוקעים בכניסת שבת כדי להבדיל העם ממלאכה. ואם חל י"ט ע"ש מ"מ היו תוקעים כדי להבדיל העם ממלאכת אוכל נפש דמותר בי"ט ואסור בשבת. ואע"ג דהתקיעה בי"ט הוא שבות מ"מ הותר במקום מצוה להבדיל העם אבל אם חל יה"כ ע"ש לא היו תוקעין דהא אין בין יה"כ לשבת אלא יה"כ זדונו כרת ושבת זדונו סקילה ופריך דמ"מ ליתקע דלידעו דמותר בקניבת ירק ביה"כ מן המנחה ולמעלה ובשבת אסור ומשני שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו ר"ל דוקא אם יש בדחיית שבות צורך היום כמו בי"ט שחל בע"ש שידעו ע"י התקיעה שבליל' בשבת אפי' אוכל נפש אסור כה"ג הותר משא"כ היתר קניבת ירק ביה"כ דבשנה זו גם

ביה"כ אסור דהא לא הותר ביה"כ כ"א שלא יצטרך בליל מוצאי יה"כ לקנב הירק קודם הבישול כיון שהעם מעונים מהתענית הקילו לקנב ירק ביום כדי שיהיה מוכן למוצאי יה"כ ויוכל לבשל מיד וזה לא שייך כשחל יה"כ ע"ש דהא בלילה מוצאי יה"כ הוא שבת ואסור לבשל וכדלקמן סי' תרי"א ע"ש ואין צורך בתקיעה כ"א לשנה הבאה שידעו אז שביה"כ מותר לקנב ירק כה"ג לא הותר שבות וא"כ ה"ה הכא דהא בנין בה"כ גופ' אין בו מצוה אי לאו שיתפלל בתוכו וא"כ מצות בנין בה"כ היא התפל' וכיון דשבת זו לא יתפללו בה אין מתירים שבות משום ימים הבאים שיתפללו אז בתוכו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ואין כו'** ומוטב כו' דודאי לא ישמעו אבל אם הוא בין אנשים שספק הוא אולי ישמעו צריך למחות מספק כדאיתא לקמן סי' שכ"ח:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ליטול כו'** מתקרב והוי מבעיר או מתרחק והוי מכבה ויש בו איסור תורה וכמ"ש סי' רע"ז סעיף ג':

דהא כל הדלקתן כו' אפ"ה סתמו להתיר ולא התנו דשל שמן אסור:

ועס"ס רנ"ג ר"ל אפילו אם תמצא לומר דהוי פסיק רישיה הא מבואר בססי' רנ"ג דעל ידי גוי גם פסיק רישיה מותר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **רק כו'** כוונתו כו' ר"ל מה שצ"ל דכאן הטעם הואיל וגם הגוי צ"ל וגם מה שציין הש"ך לעיין בסי' רע"ט הוא דקשיא להש"ך דבסי' רע"ט לא התיר לטלטל נר שכבה ע"י גוי אלא משום שהמנהג כן אם כן ה"ל כאלו התנה לטלטלה אחר שכבה וכאן מתיר טלטול הנר ע"י גוי אפילו כשהוא דולק באין תנאי ולזה תירץ הש"ך דשאני הכא הואיל וגם הגוי צ"ל אף על גב דלא סמכינן על סברא זו לצוות לגוי לעשות מלאכה דאורייתא להדליק הנר מכל מקום לענין איסור טלטול דרבנן סמכי' עליה:

עמ"ש אבל בהג"מ כו' דשם בהג"מ מבואר דלא כהש"ך דאין טעם היתר כאן משום שגם הגוי צ"ל וא"כ הדר' קושית הש"ך לדוכתי'. לכן כתב מ"א ועיין מ"ש שם סי' רע"ט ליישב קושית הש"ך:

ושרי בטלטול מ"ה. כמ"ש סי' שי"א. וכיון דאיבעי ישראל כו' כן הוכיח ר"ת במס' שבת דף קכ"ב בתוס' ד"ה משקה כו' דקתני התם גוי שמילא מים לבהמתו משקה אחריו ישראל ואם היה מכירו אסור דחיישי' שמא ירבה בשבילו ודייק ר"ת מדקתני בהמתו ולא קתני שותה ישראל אע"כ דוקא בהמתו אסור במכירה דא"א לישראל להשקות'

בהיתר אבל ישראל עצמו מותר דהא אפשר לישראל לשתות בהיתר אם היה מטפס ועול' מטפס ויורד בתוך הבור והיה שותה בבור משא"כ בהמה דא"א להוריר' לתוך הבור ולהוציא המים מתוך הבור א"א לישראל בהיתר דהבור רה"י וחוצה לה ר"ה ומזה מוכח דהיכי דאפשר לישראל לעשות בהיתר אע"ג שעשה הגוי בשביל ישראל באיסור מותר ליהנות וה"ה הכא. משמע שר"ת התיר בכ"ע ר"ל אפי' אין הגוי צריך לו דדוקא הר"ש מבנבור"ק נקט האי התיר' דהגוי צ"ל אבל ר"ת לא הזכיר מזה דהגוי צ"ל וסגי ליה בטעם זה דהישראל היה אפשר לו בהיתר ועסי' שכ"ה סעיף יו"ד הבי' רמ"א דעת ר"ת הנ"ל בשם יש מקילים ואע"ג דשם לא הותר לכתחלה לצוות לגוי כה"ג אלא בשעת הדחק צ"ל דוקא התם דניהו דעיקר הדבר יכול ישראל לעשות בהיתר דהיינו לשתות מים וכן לקמן סי' שכ"ה לשתות השכר מ"מ היינו דוקא שם במקום המים תוך הבור וכן לקמן השכר שם במקום מכירתו אבל להביאו לכאן א"א בהיתר אבל הכא עדיף דיכול להביא הנר עד מקום שמביאו הגוי ע"י טלטול מן הצד ולכן אפי' לכתחל' מותר כאן אפי' שלא בשעת הדחק וא"כ כדי ליישב קושיא צ"ל כמ"ש מ"א סי' רע"ט ע"ש:

וצ"ע על רש"י כו' ע"ש במהרש"א שגם הוא הרגיש בזה. דהוי בסיס כו' דנר שמן ופתילה שלשתן נעשו בסיס לדבר האסור דהיינו השלהבת:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אם יש כו'** ואם היתה מדורה כו' להי"א בסעיף א' ר"ל דוקא היכי דל"ל שמא ירבה בשבילו דנר לא' נר למאה ואינו אסור כי אם היכי שהדליק הגוי לצורך ישראל. לכן הותר כאן אם יש נר כו' והוסיף הגוי נר אחר להשתמש נגד הנר כ"ז שנר ראשון דולק משא"כ מדורה להי"א בס"א דס"ל דגם במדורה א"ל שמא ירבה בשבילו א"כ הוסיף גוי על מדור' א' אסור לישראל להתחמם נגדו חיישינן שמא ירבה:

וב"ח כ' דל"ג כו' ואפי' להי"א בסעיף א' מותר להתחמם נגד המדורה אפילו הוסיף הגוי על המדורה דע"כ ל"ח שמא ירבה אלא כשהגוי רואה שהישראל נהנ' ממעש' חיישינן שמא ירבה כדי שיהנה הישראל וזה לא שייך כאן דהא מה שמתחמם הישראל נגד המדורה כל זמן שעצים ראשונים דולקים מזה אין ראיה שנהנה מתוספות הגוי ולאחר שכלו עצים הראשונים הרי אסור לישראל ליהנות מן התוספ' וירא' הגוי שהישראל פורש את עצמו מלהתחמם ואיך ירבה בשבילו. ואם הוסיף הגוי עצים לצורך חולה כו' כיון שהגוי כו' ר"ל שם כתב דוקא כשהגוי עשה תחלת תמדורה חיישינן שמא ירבה להוסיף משא"כ כאן דתחלת המדורה היתה על ידי ישראל מערב שבת אלא שהגוי הרבה עליו עצים בשבת לא חיישי' שירבה עוד הפעם להוסיף עצים דל"ח שירבה שני פעמים

ולפ"ז מותר להשתמש נגד התוספות שהוסיף בשביל החולה אפילו אחר שכלו העצים הראשונים שהודלקו בהיתר מערב שבת וה"ה דה"ט שייך גם על דין הראשון כשהוסיף גוי על המדורה שהית' לצורך ברי' אלא דשם יש טעם דעדיף מזה וכמ"ש מ"א:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **מותר כו'** ואם אח"כ כו' כן דייק הב"ח מדהוצרך הטור לאשמועינן דמותר למחות פשיטא ומ"ש הרב"י הובא גם בט"ז דאתי לאפוקי מדעת הטועים שהיו סוברים דאסור למחות שלא יכבה ודחה ר"ת דבריהם וכמ"ש המרדכי פ' כ"כ דחה הב"ח דהא הטעות יצא מדתנן פ' כ"כ גוי שבא לכבות א"א לו כבה ואל תכבה וטעו ופי' כמו מה דתנן א"א לו כבה ר"ל שאסור לומר לו כבה ה"ה מה דתנן אל תכבה היא בכלל איסור ובאמת אין הפי' כן אלא מאי דתנן אל תכב' היא רשות דאין צ"ל אל תכבה דא"כ לקמן בסי' של"ד בדיני דליקה הוי ליה לטור לכתוב זה כי במאי דתנן שם במשנה גבי דליק' יצא להם הטעות ה"ל להטור לאשמועינן להוציא מלבן אבל אין כאן מקומו אלא צריך לומר דאתי לאשמועינן דמותר למחות רצ"ל דבזה מראה לגוי דלא ניחא ליה ואם אחר כך עשה הגוי ה"ל מדעתו ומותר לישראל ליהנות ממנו:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ולא כאות' כו'** סומכים על הגמרא כו' כמו שכתוב סי' שכ"ח סעיף ל"ג דגונח מכאב לב ומצטער מותר לינק מן הבהמ' דהוי מפרק כלאחר יד דאין דרך לינק בפה מן הבהמה וליכא כי אם שבות ובמקום צער לא גזרו. אבל בסי' ש"ז כו' ושם כתב מגן אברהם דאין לדמות שבותין להדדי ואין לך אלא מה שהתירו חז"ל:

ה"ל כאלו עשה מדעתו. דהגוי סובר גם כשאין הקור גדול הוא בכלל השכירות שצריך להדליק וגם לטעם זה מ"מ אסור לישראל לומר לו להסיק ובלבוש כ' טעם להתיר כיון דהורגלו להסיק גם בימי החול אפי' כשאין הקור גדול נעשה זה אצלו לטבע קיים להסיק גם כשאין הקור גדול ובלי היסק מצטערים לכן מותר אפי' בשבת אפי' כשאין הקור גדול: וכתב הב"ח אפי' כשהקור גדול דמותר להסיק ע"י גוי מ"מ אסור להסיק שנית לעת מנחה ואף שכבר כבה עצים הראשונים מ"מ כבר נתחמם החדר וה"ל כמו כשאין הקור גדול הובא באחרונים אולם הכל לפי האדם והחדר וכ"כ בספר ע"ש:

סימן רעז

סעיף א

(**ס"ק א**) **כדרכו כו'** דע דבגמ' דף ק"כ ע"ב תנא נר שאחורי הדלת פותח ונועל כדרכו ואם כבת' כבתה לייט עליה רב ומסקינן משום דהוי פסיק רישיה ויש בזה ג' שיטות ופסק הטור וש"ע אחריו כשלשתן לחומרא. ותליא בפי' השיטות אם רב קאי גם על הנעילה דוקא או על הפתיחה לייט. ותחל' הבי' דעת רש"י ואח"ז דעת ר"ח ואח"ז שיטת ר"י באחרונה. והגיה רמ"א בדע' א' שהוא שיטות רש"י תיבת כדרכו משמע דבנחת שרי וכ' מ"א שהוא ט"ס דחשש כיבוי הרוח שייך אפי' בנחת. אלא צ"ל בדעה ג' שהוא דעת ר"י דהאיסור הוא שמקרב או מרחיק השמן לכן אין איסור כ"א כדרכו אבל בנחת מותר ודלא כמ"ש הט"ז ס"ק ב' דאפילו בנחת א"א שבקל ינדנד קצת ויקרב או ירחיק השמן. וכ"מ בגמ' כו' דהמ"א חידש שני דברים דלדע' הא' אפילו בנחת אסור ושנית דלדע' ר"י בנחת מותר והביא ראיה לכל דין ותחלה הביא ראיה דלר"י בנחת מותר מדהוצרך הגמ' ליתן טעם לרש"י דל"ל מוקצה דאסור לטלטל נר הדולק משום שנר שמן ופתיל' נעשו בסיס לדבר האיסור דהיינו השלהבת. ת"ל משום מכבה ומבעיר דהיינו שמקרב השמן או מרחק השמן דהא כל הדלקתן היה בשמן כמ"ש מ"א סי' רע"ו ס"ק יו"ד. ומלבד זה האמור שנר שמן ופתיל' נעשו בסיס כו' הרי דמיירי בשמן אע"כ בנחת ל"ל שמא יקרב או ירחיק ולכן הוצרך לטעם דנעשה בסיס כדי לאסור אפי' בנחת:

ובדלת כו' דל"ת א"כ אפי' בדלת יאסור אפי' בנחת משום בסיס כמו בנר:

דבטל לגבי הבית וחשיב כמחובר לקרקע ואין כאן טלטול עכ"ל הגמ':

וכ"מ בב"י כו' עכשיו מביא ראי' לדין א' שכתב שלדע' א' שהוא דעת רש"י אפי' בנחת אסור. משמע דלדעת רש"י כו' אע"ג דמזה משמע דגם לר"י שהוא דעה ג' אסור אפי' בנחת מדכתב דוק' לר"ח מותר בנחת. באמת כן דעת הרב"י דהא גם בש"ע לא כתב כדרכו לא לדע' א' שהיא דעת רש"י ולא לדעה ג' שהוא דעת ר"י כ"א לדעה שניה דהוא דעת ר"ח. אלא רמ"א הוסיף תיב' כדרכו ולכן טוב יותר לומר שנדפס בטעות לדע' א' תיבת כדרכו וראוי להיות לדע' ר"י. דלדע' א' שהוא דעת רש"י דס"ל להרב"י אפי' בנחת אסור וכן מסתבר כן כמ"ש מ"א וגם אין ראיה להיפך למה יחלק עליו רמ"א משא"כ לדעה ג' שהוא דעת ר"י אע"ג דלהרב"י אפי' בנחת אסור הגיה רמ"א תיב' כדרכו וחלק על הרב"י כיון שיש לו דאיה מן הגמ' דף מ"ו כמ"ש מ"א לעיל. גם לדעת מ"א ס"ק ד' מוכח מהרמב"ם דלר"י מותר בנחת אלא שהרב"י לשיטתיה אין ראיה משם וכאשר יתבאר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לנעול כו'** ואפי' להאוסרים כו' עס"ס רנ"ט. ר"ל שע"י סתימת התנור מבעיר האש דע"י שסותם פי התנור ולמעלה מפי התנור דרך להיות נקב קטן וע"י סתימ' פי התנור לא נשאר פתוח כ"א הנקב הקטן דומה למפוח ומבעיר יותר ואפי' גם כאן כשנועל הדלת יהיה נשאר נקב קטן כגון חלון קטן למעלה מן הדלת אפ"ה מותר דבנר ל"ל דמבעיר הרוח את הנר אדרבא מכבהו דוקא במדורת אש שתוך התנור י"ל דרוח מבעירו וה"ה דהמ"ל כמ"ש מ"א ס"ק וי"ו דבבית יש אויר הרב' אלא דשם בס"ק וי"ו מיירי במדור' הוצרך לטעם ההוא משא"כ כאן דמיירי בנר כתב טעם דעדיף מיניה. ונ"מ בטעם זה אפילו הנר עומד בעששית הקבוע בכותל דלית ביה משום טלטול מוקצ' כיון דהוא מחובר וכמ"ש ס"ק א'. ואפי' יש להעששית נקב למעלה כדרכה מותר לסתום דלת העששית אע"ג דליכא אויר מרובה כמו בבית מ"מ מותר דבנר ל"ל דמבעיר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ולנעלו כו'** וב"ח כ' דבזה לנעול שרי וכ"מ בטור וברא"ש שלא כתבו לר"ח שהוא דעה זו איסור נעיל' כ"א איסור פתיחה:

והרמב"ם שכ' אסור לפתוח הדלת ולנעלו כדרכו הרי דאסר אפילו הנעיל' היינו לפי הבנת המ"מ וכן ס"ל להרב"י דהרמב"ם ס"ל כדע' ר"ח ואפ"ה אוסר הנעילה אבל דעת מ"א אינו כן אלא דהרמב"ם מיירי שהנר קבוע בדלת עצמ' וס"ל כר"י דהאיסור משום שמקרב ומרחק השמן ולכן א"ש דאפי' הנעילה אסור מה שא"כ לר"ח דהיינו שהנר קבוע בכותל אחורי הדלת הנעיל' שרי וכ"כ הב"ח ולפ"ז יש ראיה לדע' מ"א ס"ק א' דלר"י בנחת מותר דהא הרמב"ם ס"ל כר"י ואפ"ה כתב תיב' כדרכו אבל הרב"י לשיטתיה דס"ל דהרמב"ם ס"ל כר"ח ליכא ראיה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **נוקשת כו'** נוגע בנר כו' לאפוקי מדע' ט"ז שכתב בס"ק א' דמיירי שהנר קבוע בכותל שבו הפתח אבל לא מאחורי הדלת ממש. ואעפ"כ ע"י הפתיח' יבא לכבות. והיינו שאם יפתח בכח וינקש הדלת על הכותל שהנר דבוק בה וע"י הנקיש' יתנדנד הכותל ויכבה הנר. ומה"ט אסור גם הנעילה דכשינעל בחוזק וינקש הדלת על הכותל במקום הנעיל' גם כן יתנדנד הכותל ויכב' הנר לכן כתב מ"א דאין הפי' כן וכמ"ש הריב"ש אלא שדבק הנר אחר הדל' ממש כו' ולכן לשיטתיה הנעיל' מותר. ודע דאע"ג דבמדור' סעיף ב' לא אסר כ"א ברוח מצויה אבל אי ליכא רוח כלל שרי מ"מ בנר לדעת רש"י דהיא דעה א' דהאיסור ג"כ שהרוח יכבה הנר אע"ג דרמ"א לקמן סי' תקי"ד מתיר ג"כ היכי

דליכא רוח כלל אבל מגן אברהם שם חולק על רמ"א דבנר אפי' ליכא רוח כלל אסור דדוקא במדור' דליכא חשש כביה כ"א ע"י רוח שאינה מצוי' ואעפ"כ אסרו אפי' ליכא רק רוח מצויה דגזרו מצויה אטו אינה מצוי'. משא"כ היכי דליכא רוח כלל מותר דכ"ה לא גזרינן דהוי גזרה לגזרה אבל בנר דאפי' רק מצויה יש לאסור מן הדין דגם רוח מצויה מכב' הנר לכן אפי' ליכא רוח כלל אסור דגזרינן אטו רוח מצויה דטפי א"ל בנר אטו רוח מצויה ממה דגזרי' במדורה אטו אינו מצויה דלא שכיח דהא קריא ליה אינו מצויה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **על ידי גוי כו'** שרי ר"ל אף על גב דבישראל אסיר דהוה פסיק רישיה לענין קירב וריחק השמן מכל מקום בגוי אפי' היכי דאיכא פ"ר מותר:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אסור כו'** דל"מ מניח אלא דינו כשוכח דאין הטבלא נעש' בסים ומותר לנער: **ונ"ל דאם היה מונח כו'** ושרי ר"ל אפי' שלא במקום הפסד. דכה"ג נעש' בסיס להיתר ולאיסור ומותר כמ"ש סי' ש"י:

וכ"ה בתו' כו' אפי' כשהוא דולק כו' שהקשו התוס' שם על מאי דאמר הש"ס דמה"ט אסור לטלטל הנר בשע' שהוא דולק דנר שמן ופתילה נעשו בסיס לדבר האסור דהיינו שלהבת. והקשו התוס' ל"ל להזכי' שמן ופתילה ולא סגי במה שיאמר שהנר נעש' בסיס לשלהבת' ולכן אסור לטלטל הנר ותי' דאי לאו דגם שמן ופתיל' נעש' בסיס היה מותר לטלטל הנר אע"ג דהוא בסיס לאיסור היינו שלהבת מ"מ הא גם בסיס לדבר היתר דהיינו שמן ופתילה והוי הנר בסיס לאיסור ולהיתר ומותר לטלטלו הרי דאפי' בשעה שהוא דולק מתירים התוס' לטלטל הנר כשהוא בסיס לאיסור והיתר. וא"כ כשצריך למקום השלחן רשאי לטלטלו דהא א"א לנער וכן כשצריך לשלחן ואיכ' פסידא שרי כצ"ל. ור"ל דקי"ל לקמן סי' ש"י דבשוכח היכי דצריך לכלי צריך לנער האיסור וכן כשהוא בסיס לאיסור והיתר צריך לנער שניהם האיסור וההיתר אם לא במקום פסיד' כגון שההיתר הוא פירות לחים דאם ינערם יופסדו ויטנפו אבל כשצריך למקום הכלי א"צ לנער דלא מהני בניעור דהא צריך למקום ההוא ואם ינער שם האיסור לא יוכל להשתמש באותו מקום וה"ה הכא בשלחן שיש עליו דברים המותרים הוי הדין כן. ועיין מ"ש סי' רע"ט ס"ק ט' דלא תקשי מהכא להתם:

סימן רעח

סעיף א

(**ס"ק א**) **מותר כו'** וכיבוי הוי מלאכ' שאצ"ל וא"כ לדעת הטור דפסק כר"ש דפוטר במלאכ' שאצ"ל וא"כ הכא דהוא במקום סכנה לאו דוק' כיבוי שהוא מותר (שאין בו איסור דאורייתא אלא אפי' איסור דאורייתא מותר) שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש:

להבהב כו' וה"ה אם מכבה לעשות פחמים וכמ"ש גם מ"א אח"ז אלא דעכשיו אנו עומדים בנר וגבי נר לא משכחת צריכה לגופה כ"א להבהב:

וכתבו התוס' דף ל"א ודף צ"ד כצ"ל כלומר הכא שמכוין לכיבוי כו' ר"ל שם גבי סגירת דלת דהמלאכה היא הצידה והוא אינו מכוין לציד' כלל כ"א לסגור זה מקרי פ"ר אבל כיבוי דהמלאכ' היא כביה והוא ג"כ מתכוין נכיבוי אלא שאינו מתכוין לתכליתה דהא א"צ לגוף הכיבוי אלא שחס על הנר וכדומה ולכן מיקרי מלאכה שאצ"ל. אולם לדעת הרמב"ם דפוסק במלאכ' שאצ"ל כר"י דחייב וכן בפ"ר קי"ל דחייב אפי' לר"ש וא"צ לחלק בין מלאכ' שאצ"ל ובין פ"ר כ"א לענין קריאת השם דהא חייב בשניהם א"ש אבל לדעת הטור דפסק כר"ש דמלאכ' שאינה צ"ל פטור. ובפ"ר חייב לפי סברת הרר"א אדרב' איפכא מסתברא דיותר ראוי לחייב במלאכ' שאצ"ל דעל כל פנים נתכוין למלאכה מלחייב בפ"ר דלא נתכוין כלל למלאכ' וכן קשה לר"ש גופי' דפוטר במלאכה שאצ"ל ומחייב בפ"ר. וצ"ל דבשבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה א"כ יש לומר במלאכה שאצ"ל דנתכוין למלאכ' ולא נתכוין לתכלית' הרי מחשבתו הוציאה מכלל מלאכ' מה שאין כן בפ"ר דלא נחכוין כלל למלאכה ולא הוציא מחשבתו מכלל מלאכה (וע' סי' רס"ח ס"ק ג' בשם הרא"ש לענין ברכה קצת דמיון):

ול"נ דלר"א חובל חייב כו' דאיתא בשבת דף ק"ו ע"א תני ר"א קמיה דר"י כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר א"ל ר"י פוק תני לברא כי אינו משנה ואת"ל משנה חובל בצריך הדם לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו והוי מתקן ופריך הש"ס לר"א והתנן כל המקלקלין פטורין משמע אפי' חובל ומבעיר ומשני הא ר"י והא ר"ש ופי' התוס' דר"י ס"ל מקלקל אפי בחובל ומבעיר פטור ור"ש ס"ל חייב כדדריש שם מקרא והקשו התוס' לר"ש דמחייב בחובל ומבעיר אפי' אצ"ל לכלבו ולאפרו ואמאי ניהו דבהני תרי אפי' מקלקל חייב מ"מ הא הוי מלאכה שאצ"ל דפטור לר"ש ומצינו כמה סוגיין דלר"ש אפי' מקלקל בחבלה בעינן צריך לגופה ותי' דמשכחת לה שצ"ל ואפ"ה הוי מקלקל כגון שחבל וצריך לכלבו והבעיר וצריך לאפרו וצריכה לגופה לפי מחשבתו אח"ז נודע

שהם אסורי הנאה ואסור ליתן לכלב או ליהנות מן האפר נמצא למפרע הוי מקלקל מ"מ צריכה לגופה מקרי דהא לפי מחשבתו היה צ"ל אבל במס' ב"ק תי' התוס' דמיירי אפי' א"צ לכלבו ולאפרו ואפ"ה לר"ש חייב דכמו דבעלמא מקלקל פטור מ"מ בחובל ומבעיר חייב ה"ה דחייב אע"ג דא"צ לגופיה אע"ג דבעלמא פטור כן ס"ל לר"א והני סוגיא דמוכח דגם בחובל ומבעיר בעי שיהיה מלאכה שצ"ל אתיין כר' יוחנן הרי דלדברי התוס' בב"ק לר"א אליבא דר"ש בחובל אפי' א"צ לדם והוי מקלקל וגם א"צ לגופה מ"מ חייב וי"ל דגם הטור ס"ל כן לכן אע"ג דפסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור מ"מ בחובל בחברו בשבת פטור דק"ל בדרבה מיניה דהא בחובל אפי' א"צ לגופה חייב:

וביש"ש כו' דרך מריבה אם דעתו כו' כצ"ל וא"כ אתי שפיר פסק הטור בח"מ דחובל בחבירו בשבת פטור דק"ל בד"מ אע"ג דס"ל מלאכ' שאצ"ל פטור מ"מ הא אם דעתו היה שיצא ממנו דם (כדי שיחלוש ויתגבר הוא עליו כ"ה שם ביש"ש) הוי צריכה לגופה:

וא"א שישבע כו' ר"ל כיון דדוקא אם הי' דעתו שיצא דם דאז חייב מיתה פטור מתשלומין אבל אם לא היה דעתו שיצא דם דהוי מלאכ' שאצ"ל ופטור ממיתה ה"ה חייב בתשלומין א"כ יצטרך לישבע היסת שדעתו היה שיצא דם כדי לפטור מתשלומין. והוי ח"ה שהב"ד ישביעו לאדם שיחציף פניו שעשה להוציא דם ומרה פי ה' כדי לעשות נחת רוח ליצרו וישבע ע"ז:

ועוד י"ל דסתמא דחבלה כו' וא"כ א"צ שבוע' דודאי כן היה דעתו:

ובמ"מ פ"ח דין ח' אם כו' נקרא מתקן כו' וא"כ לדעה דנקרא מתקן אפי' למ"ד מקלקל בחבורה פטור אפי' אי הוי מלאכ' שצ"ל כמ"ש הישש או למ"ד דס"ל מלאכ' שאצ"ל חייב מ"מ בחובל בשבת פטור מתשלומין דקי"ל בד"מ דהא הוי מתקן. ומחלקותן נובע ממאי דאיתא בשבת דף ק"ה ע"ב הקורע בחמתו בשבת חייב ומסקינן דאתיא כר"י דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ופריך מ"מ הלא מקלקל הוא ומשני דהוי מתקן דעביד נחת רוח ליצרו ופריך התניא המקרע בגדיו בחמתו יהיה בעיניך כעובד עבודה זרה ומשני כגון דעביד להטיל אימה תוך ביתו ופי' רש"י קושית המקשן כיון דהוי כעובד ע"ז איך נאמר דמקרי מתקן. וכן פי' הראב"ד ומשני כגון דעביד להטיל אימה דלא הוי כעע"ז ולכן הוי מתקן אבל אם נתכוין לעבירה הוי מקלקל. אבל הרמב"ם פי' דקושית הש"ס היתה כיון דהוי כעע"ז ה"ל לברייתא לסיים ודבר זה אפילו בחול אסור. ומשני כגון דעביד כו' דלא עביד איסורא אבל לעולם אפי' עשה עבירה במעשיו מ"מ מיקרי מתקן במה שעשה נחת רוח ליצרו וחייב לענין שבת ופטור אפילו לר"י ר"ל דס"ל משאצ"ל חייב מ"מ פטור דהוי מקלקל:

סימן רעט

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** דב"ה היה אסור כו' דאז כשהודלקו נעשו נר שמן ופתילה בסיס לשלהב' שהוא דבר אסור:

אם יש אימת כו' ש"ג פ' כל הכלים. ומקורו הא דאמרי' דף מ"ה ע"א דפריך אהא דאמרי' דרב כר"י ס"ל דאית ליה מוקצה והא בעי ר"כ ור"א מרב מהו לטלטל נר חנוכה מקמי חברי בשבתא לאחר שכבה. דאומות חברי גזרו שלא יהיה נר בשום בית כ"א בבית ע"ז שלהם או גזרו שמד שלא ידליקו נ"ח והתירו רב. אלמא רב כר"ש ס"ל ומשני לעולם כר"י ס"ל ושעת הדחק שאני דהא א"ל ר"כ כו' ומזה הוכיח בש"ג אע"ג דקי"ל בנר שכבה כר"י דאסור בטלטול מ"מ אם הוא שעת הדחק מותר כשיש אימת נכרים כהאי עובדא דרב דבשעת הדחק סמכי' על ר"ש ועז"כ מ"א דרש"י חולק דרש"י פי' שעת הדחק סכנה משמע היכי דליכא סכנה אע"ג שהוא שעת הדחק לא הותר אך מ"ש רש"י שעת הסכנה לאו סכנה ממש דא"כ אין לך דבר שעומד בפני פקוח כפש ובמאי נסתפקו ר"כ ור"א ואפי' לכבותה מותר אלא ר"ל קרוב לסכנה וכן פי' בס' ת"ש. וע"ש מה שהשיג על מ"א בכוונות רש"י הנ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מותר כו'** וא"כ בי"ט כו' כמ"ש סי' תקי"ד. ר"ל כמ"ש מ"א סי' תקי"ד ס"ק ז' שחולק על הרב"י שם שכ' נר של שעוה אם חס עליו שלא ישרף כולו יוכל ליתן סביבות הנר קודם שידליקנה דבר המונע מלישרף בענין כשיגיע שם יכבה אבל אחר שכבר דולק אסור ליתן סביבו דבר המעכב מלישרף אבל מ"א חולק שם וס"ל אפי' הוא כבר דולק מותר ליתן סביבו דבר המעכב מלישרף וא"כ לדעת מ"א שם נר שעוה בי"ט אף ב"ה לא הוקצה מצד איסור הסתפקו כמ"ש הר"ן דהא הי' אפשר לו לכרוך דבר המונע מלישרף. וא"כ נר של מצוה שהודלקה לשם י"ט לאפוקי נר אחד שהדליק להשתמש בו ולא לשם י"ט דל"ל הוקצה למצותו וליכא בזה כ"א טעם הר"ן א"כ מותר להשתמש בנותר כמ"ש מ"א משא"כ מה שהודלק לשם י"ט דאיכא טעם אחר הואיל והוקצה למצותו אסור בכל ענין:

אסור לאכלו אבל לטלטלו מותר דטעם הואיל והוקצה למצותו אינו אסור כ"א לעשות בו דבר שאלו היה עדיין דולק היה המעשה מבטל המצוה ומזה הוקצהו והיינו האכילה שאלו היה אוכל ממנו בעוד שהיה דולק היה מבטל המצוה דהיינו ההדלקה משא"כ הטלטול דאפי' היה מטלטלו בעוד שהיה דולק לא היה מבטל המצוה מזה לא הקצוה

ואפי' כשהיה דולק והיינו בי"ט אבל בשעת הטלטול בלא"ה אסור אפי' כשכבה דהוא מוקצה מחמת איסור וכמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה:

וע' בתוס' כו' אהא דתנן שם אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן הנוטף אבל מבע"י מותר ליתן הכלי תחתיו ומ"מ אין נאותין מן השמן המטפטף בשבת וכתבו התוס' מדקתני אין נאותים משמע דהטלטול מותר וע"כ משום דמתניתין מלתא דפסיקא נקט' דהנאה היינו ההסתפקות אסור לכ"ע משא"כ הטלטול אינו אסור כ"א לר' יודא ולא לר"ש דר"י א"ל מוקצה מחמת איסור א"כ גם הטלטול אסור אבל ר"ש דל"ל מוקצה מחמת איסור אלא הואיל והוקצ' למצותו ומה"ט ליכ' לאסרו בטלטול דבזה אינו מבטל המצוה כנ"ל וכ"כ מהרש"א שם אבל ההנא' היינו ההסתפקות אסור כל זמן שהוא דולק משום שהוקצה למצותו דבהסתפקות מבטל המצוה ומזה הקצהו ותדע דאמרינן מודה ר"ש בשמן שבנר הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאסורו ועל כרחך מאי דאמר שמן שבנר לאו דוקא דהא בלאו הכי אסור מן התור' ההסתפקות משום מכבה אלא אפי' שמן המטפטף דליכא בו משום מכבה מ"מ אסור משום שכבר הוקצהו למצותו כל זמן שהוא דולק עד כאן תוכן דבריו הרי מבואר כמ"ש מ"א וסיים מ"א וכולי יומא אסור כו' ר"ל אע"ג שהתו' כתבו דוקא כשהוא דולק וכן מבואר בש"ס מוד' ר"ש בנר כו' בשעה שדולק היינו לר"ש דל"ל מיגו דאתקצאי אבל לדידן דא"ל מיגו דאתקצאי לב"ה כו' א"כ כל היום אסור:

סעיף ג

(ס"ק ג) והמחמיר צ"ל והמיקל כו'. דהא ודאי כל מחמיר מפסיד ממון או הנא' הגוף:

וע"ש שהביא ראיה דאם הוא מאיס כו' הלשון מגומגם. ור"ל דאם הוא של חרס דמאיס מות' להוציאו לכל אדם והוי כגרף של רעי לכל אדם. וחולק על רמ"א ואייתי ראיה מראמרי' פרק כ"ה לרבי נחמיה דס"ל אין כלי אפי' מלאכתו להיתר ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד לו. אם כן כלי אכילה לאחר אכיל' לדידי' היכי מטלטלינן ומשני דהוי כגרף של רעי ומותר לטלטלו משום מאיס וא"כ נר של חרס כשכבה ודאי יותר מאיס מכלי אכילה אחר אכיל' דהא מאן דא"ל מוקצ' מחמת מיאוס אסור לטלטל נר של חרס כשכבה וקערות אפי' מלוכלכים מוד' דמותר לטלטל. אפילו מונחים במקום שאינו יושב דליכא למימר דהוי כגרף של רעי וכיון דהקערות לאחר אכילה חשבינן ליה כגרף של רעי. כ"ש נר של חרס דהוי כגרף של רעי ע"ש והט"ז בס"ק ב' כ' דהא דכ' הרב"י על מאן דמתיר לטלטל הנר נצורך גופו או מקומו דלא נראה דבריו. היינו טעמא דהא ב"ה כשהיה דולק היה אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ומקומו. דהא נעשה בסיס לשלהבת ואסור כל השבת וכמ"ש סי' ש"ט סעיף ד' ואם כן לדעת הפוסקים דלא מיקרי מניח אלא

כשדעתו שיהי' עליו כל השבת אבל כשדעתו רק למקצת השבת מקרי שוכח וכמ"ש סי' ש"ט וא"כ ה"ה הכא בנר דאין דעתו כ"א כל זמן שהוא דולק יש לו דין שוכח ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו ע"ש א"כ לפמ"ש מ"א בשם הב"ח בסי' רע"ו סעיף ח' במקום פסידא סמכינן על דעה ההיא דאם אין דעתו לכל השבת מיקרי שוכח אם כן במקום פסידא מותר לטלטל הנר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בשבת אסור כיון כו'** דלא הותר על ידי נתינה עליו ככר או תינוק בשבת אע"ג דלא היה עליו ב"ה אלא לצורך מת בלבד כדלקמן סי' שי"א:

סעיף ה

(ס"ק ה) על ידי לחם כו' מ"מ צריך שיהיה הלחם חשיב כו' וכמ"ש לקמן סי' ש"י:
כאלו התנה דהא חזינן דהניח עליו לחם כדי לטלטל על ידו:
וצ"ע דהא השמן עצמו כו' וא"כ מה בכך דהשמן יותר חשוב מהלחם כיון שהשמן גופיה אין בו איסור מוקצה. כלומר דידוע כו' ועשוי לכך כו' ועמ"ש סי' רע"ז סעיף ג'. ר"ל דשם כ' מ"א סק"ח דאם על השלחן שהנר עומד עליו היה ב"ה לחם וש"ך הוי בסיס לאיסור ולהיתר ע"ש ואמאי לא נימא דמ"מ השלהב' חשוב לו יותר בשעה שדולק יותר מן הלחם וש"ד ולכן כ' מ"א לחלק דוקא במנורה שהיא עשויה לנר ולא ללחם אמרי' הכי משא"כ השלחן שעשוי ללחם כמו להעמיד עליו המנור' וכן דייקו דברי תוס' שהביא מ"א שם בסי' רע"ז דמה"ט הוצרך הש"ס לומר דנר שמן ופתיל' נעשו בסיס לשלהבת דאי לאו דגם שמן ופתיל' הוי בסיס גם הנר היה נקרא בסיס לאיסור דהיינו השלהבת וגם להיתר דהיינו שמן ופתילה והרי שלהבת יותר חשיב בשע' שהוא דולק יותר מן הכלי אע"כ דוקא נגד לחם חשיב יותר דאין המנור' עשוי ללחם משא"כ לשמן ופתילה המנור' עשוי' בעדם כמו לשלהב' לכן לא אמרי' דשלהבת חשיב יותר:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** כיון שעשוי לכבות כו' דלא כמ"ש ב"י בשם רשב"ץ דס"ל דוקא למוקצ' מחמת איסו' גופיה לא מהני ביה תנאי אבל מה שאינו אסו' כ"א הואיל ונעש' בסיס בזה מהני תנאי אבל המ"מ לא ס"ל כן דאפי' בבסיס לא מהני תנאי רק בסיס דנר דעשוי לכבות מהני תנאי:
אפי' בסוכה רעועה דעשוי ליפול והוי דומיא דנר דעשוי לכבות ואפ"ה לא מהני תנאי:
משום דבי"ט קי"ל כר"י כו' ר"ל כיון דסוכה רעוע' עשוי ליפול ואדם יושב ומצפה אימתי תפול הסוכה וכדאמרי' בש"ס א"כ סתמא הוו כאלו התנ' ולכן לר"ש מותר ולכן לר"ש

מהני תנאי אפי' בסוכה בריא' וה"ה הכא בנר לר"ש מהאי תנאי אבל לר"י דאוסר בסוכה רעועה אע"ג דאדם יושב ומצפ' כו' והוי כאלו התנ' ואפ"ה אוסר ר"י א"כ ה"ה דתנאי בפי' לא מהני לר"י לכן בי"ט דקי"ל כר"י לא מהני תנאי אבל בשבת דקי"ל כר"ש מהני תנאי וע"ז הקש' מ"א דהא במוקצה מחמת איסור גם בשב' קי"ל כר"י ולכן בלי תנאי אסור לטלטל נר שכבה אע"ג דיושב ומצפה אמתי תכבה נרו א"כ ה"ה דתנאי ראוי דלא מהני עמ"ש שם. ר"ל דשם כ' ליישב דנר יותר עשוי לכבות מן אשר סוכ' רעועה עשוי ליפול לכן בנר בצירוף שעשוי לכבות טפי וגם תנאי שהתנה מהני ע"ש סי' תקי"ח:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ודין כו'** אבל הכא כו' ר"ל דמ"ש רמ"א ודין התנאי ע"ל כו' אין הכוונה להשוות לגמרי תנאי דהכא לדלקמן אלא דוקא בזה שצריך שיתנ' קודם ב"ה אבל בזה דלקמן צ"ל אינו בודל ממנו כל ב"ה בזה תנאי דהכא אינו דומ' לדהתם דהכא א"א להתנות אינו בודל כל בה"ש וע"כ בודל דהא דולק וגם א"צ לומר כן דוקא בסוכ' דמצו' דהטעם איסור משום שחל הקדושה עליו ואי לאו דאמר אינו בודל כל בין השמשות דהוי נחתי לה קדושה בין השמשות שוב לא פקע' ולא מהני על זמן שתפול משא"כ הכא דליכא משום קדוש' מהני תנאי כשיכב':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **איסו' כו'** ואע"ג דבסי' רע"ו ס"ג כו'. והיא קושית הש"ך שהביא מ"א לעיל סי' רע"ו ודוחה שם תי' הש"ך וכ' המ"א שם דטעם הואיל ואפשר לישראל לעשות בהיתר ע"י טלטול מן הצד משא"כ כאן שעושה לצורך הנר דהוא דבר האסור דכה"ג א"א לישראל לעשות בהיתר אפי' ע"י טלטול מן הצד דטלטול מן הצד לא הותר אלא כשנעשה לצורך דבר המותר ולא כשנעש' לצורך דבר האסור כמ"ש סי' שי"א ולכן צריך כאן לטעם דהוי כאלו התנ':

סעיף י

(**ס"ק י**) **מותר כו'** לחצי שבת ר"ל שלא היה עליו ב"ה ולא היה מוקצ' ובשבת אירע שנעש' מוקצ' ואח"כ הלך ממנו המוקצ' חוזר להיתרו ולא אמרי' כיון שהוקצ' למקצת שבת הוקצ' לכל שבת:

סימן רפ

סעיף א

מצוה לאכול שום בע"ש או בליל שבת יש"ש. והוא מתקנת עזרא ומבואר שם דעיקר התקנ' היתה לאכול בליל שבת והי' ידוע להם שטבע השום להתעכל ולפעול פעולות להרבות זרע בזמן קצר וביותר למתנהגים ע"ד הפרישו' שלא לשמש אלא בחצי הלילה כ"ה שם. ובספר א"ר כ' בשם ס"ח דקטניות ועדשים בלי מלח מרבים זרע:

עפי' תר"ח שם מבואר דברים המרבים זרע:

כ' הגאון בס' בה"ז בסוף הספר:

דע"כ הוי טבולי יום. דאפי' טבלו בשחר מ"מ עדיין לא העריב שמשן דט"י הוא שני דקי"ל מת הוא אבי אבות הטומא' ואדם הנוגע במת הוי אב הטומא' וכל שאר הטומאות כגון נבלה ושרץ וכדומה הם גופן אינן אלא אב הטומאה והנוגע בהם הוא ראשון והנוגע בראשון הוא שני וכן הוא הולך זה אח"ז. ובחולין ראשון עושה שני ואין שני עושה שלישי. ובתרומ' שני עושה שלישי ואין שלישי עושה רביעי ובקדש שלישי עוש' רביעי וכיון דטבול יום דין שני י"ל והם בשבת ט"י כל מה שיאכלו וישתו בנגיעתן יטמאו ויעשו אותן שלישי:

דלא מצינו שלישי כו' דבריש חולין יש מחלוקת בש"ס אי חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי או לא. ופסק הרמב"ם כמ"ד דלאו כקדש דמי דבטל' דעתו אצל כל אדם להחמיר כ"כ דהא מדינא בחולין אפילו שני אינו עושה ג' והוא מתפיסו לקדש שיהי' אפי' ג' עוש' רביעי לכן אינו חל להתפיס בטהר' וחומרת קדש ויש לו דין חולין גרידא דאפי' שני אין עושה ג' והראב"ד חולק ופסק כמ"ד חולין שנעשו על ט"ק כקדש דמי וא"כ ל"מ לדעת הרמב"ם דס"ל דלאו כקדש דמי לק"מ דהא היו טבולי יום רהיינו שני ועשו המאכלים ומשקים ג' דהא להרמב"ם דין חולין י"ל ואין שני עושה ג' ואפי' להראב"ד דס"ל כקדש דמי אפי' ג' עושה ד' מ"מ טבול יום אע"ג דהוי שני מ"מ קלישא טומאתו מודה הראב"ד דאין עוש' ג' בחולין שנעשו עט"ק עכת"ד:

מודה הרמב"ם דעוש' ג' ואפי' טבול יום ס"ל דעוש' ג':

הכהנים שאכלו עט"ת. נקט כהנים אורחא דמילתא דבשלמא עט"ק גם ישראלי' פרושים היו אוכלין עט"ק כדי להרגיל עצמם לאכול קדשים בטהר' דהא גם ישראלי' היו אוכלים קדשים שמותר לזרים. אבל עט"ת לא היו אוכלים כ"א כהנים דהא עט"ת היו אוכלים כדי להרגיל א"ע לאכול תרומה בטהרה. והא לא משכח' בישראל שיאכל תרומה:

וא"ל דאכלו בשר. ר"ל בשלמא האוכלים עט"ק לא ה"מ בעל ספר בה"ז לתרץ שהיו אוכלים בשר דמה בכך הא ודאי בשר היה אוכלים עט"ק כדי להרגיל א"ע לאכול בטהרה בשר קודש אבל האוכלים עט"ת לא היו נזהרים כ"א להרגיל א"ע לאכול תרומה בטהר' וא"כ בבשר לא היו צריכים ליזהר דבבשר לא שייך תרומה:

בז' מתי מצוה מא"ל דהא חייבים להטמא להם ואפי' הוא כהן כמ"ש בי"ד סי' שע"ג:

ועי"ל כו' פת שלא הוכשר והיינו שנילש במי פירות ואע"ג דלפ"ז הוי פת הבא בכסנין ולא מיקרי פת והא בשבת צריך לאכול פת ודאי לתי' א' שכ' מ"א בסי' קס"ח ס"ק ט"ז דדוקא הנילש ביין שמן דבש וחלב הוי פת הבא בכסנין אבל לא בשאר מי פירות א"ש דכיון דאמרי' שאכלו פת שלא הוכשר ע"כ לא נילש ביין ושמן ודבש וחלב דהן הן משקין המכשירים ושאר מי פירות הוי לחם אלא שהוא דוחק שנראה מדברי מ"א שם שנראה עיקר בעיניו תי' השני שכ' שם דאין חילוק וכל שנילש במי פירות הוי פת הבאה בכסנין לכן ע"כ צ"ל כמ"ש לעיל בסי' ער"ד גם בשם ת"ש דאם קבע על הפת הבא בכסנין דצריך לברך המוציא ובהמ"ז מיקרי לחם ע"ש:

ושתו מים מן המעין דהיינו שהיו שוחים ושותים בפיהם מן המעין ולא נגעו במים:

כמ"ש בשל"ה. הביאו מ"א לקמן סי' תר"ג אלא שכ' שם מג"א וז"ל וצ"ע דנטמאו בפיו כו' עכ"ל וצ"ל מה שכתוב פה הוא לדעת של"ה וע"ש בספר א"ר. ועי"ל דוקא בי' ימי תשובה שהכוונה להתנהג בקדושה וטהרה שפיר קשיא ליה למ"א משא"כ כאן שאוכל עט"ק כדי להרגיל א"ע לאכול קדשים ותרומ' בטהרה א"כ א"צ ליזהר כ"א בדברים ששייך בהם קדשים ותרומה משא"כ בענין זה ששות' בפיו מן המעין אי אפשר למצוא שיהיו המים קדושים קדושת הגוף ואפילו נטמאו בפיו ל"ל בה:

סימן רפא

סעיף א

(**ס"ק א**) **מבחול**. אבל מ"מ כו' מבי"ט כו' ע' סי' תקכ"ט שכ' שם דבי"ט מאחרין לבא לבה"כ כדי שיהיה להם שהות להכין מאכלם לסעודת שחרית ואח"כ קורין ק"ש אע"פ שהוא בזמנו מ"מ הזמן מצומצם משא"כ בשבת דגם מלאכת אוכל נפש אסור וע"כ הכל מוכן מע"ש וא"צ לטרוח שוב בשום דבר לכן יפה להקדים לבא לבה"כ כדי שיקראו ק"ש ויהיה הזמן ק"ש מרווח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וביום כו'** ואשתמיטתיה כו' שהמוספים היו נשחטים עם התמיד כו'. ובזה היה סגי ליישב קושית האחרונים. ניהו דביום כתיב במוספים מ"מ כיון דמצות מוספין לאחר וכיון דהמוספין ותמיד של שחר היו סמוכין זה לזה ממילא גם תמיד של שחר היה צריך לאחר אלא שהוצרך מ"א להביא דברי התוס' איך יוצא מדברי התוס' דהתמיד ומוסף היו סמוכים ואגב לפרש דבריהם וגם לבאר דברי עצמו דלכאורה נראה מדברי התוס' דהיפך דברי מ"א:

הקשה כו' דאמרי' דפ"ה דפסחים כצ"ל:

וצ"ל הרי ביומא ר"ל תיבת תמורה בתוס' צ"ל יומא:

דקי"ל הלכה כר"ע כו' מ"ש דקי"ל בר"ע אין זה ברור כ"כ ניהו דהרמב"ם פוסק כר"ע אבל יש חולקים וע"ש ביומא בראש וטפי המ"ל דהא לר"ע גופי' אמרי' שם רפ"ה דפסחים דף נ"ח ע"א דס"ל מוספים בשש וא"כ ר"ע סותר א"ע. והאי דמוספים בשש מיירי בשבת דהא קתני גבי בזיכין בשבת והבזיכים של לחם הפנים לא היו נקטרים אלא בשבת וא"כ דיעבד בכל פעם זמנו כל היום אלא לענין לכתחל' ברגלים ויה"כ היו נקרבים עם התמיד ובשבת ובר"ח בשש לכתחלה אלא דטעמא בעי למה יוה"כ ילפי' מרגלים ולא שבת ור"ח דהא ליכא היקישא כ"א ילפי' יוה"כ במה מצינו מרגלים ולמה לא נילף במה מצינו גם שבת ור"ח ואפשר דמשום דיוה"כ יותר דומ' לרגלים משבת ור"ח דהא קי"ל כר"ג דף י"ט ע"א במס' מ"ק דר"ה ויה"כ דינן כרגלים לענין אבילות וכ' הרב"י בסי' תקמ"ח בשם הרמב"ן משום דכולהו רגלים הקשו זה לזה הרי דר"ה ויה"כ ג"כ מקרי רגל:

כמ"ש רש"י בפסחים רפ"ה וכן ביומא דף ל"ד ע"א כ' רש"י ביום משמע באור עצם היום ולא בבקרו עכ"ל ואנן מצלינן מוסף אחר שחרית ר"ל סמוכים זל"ז כמ"ש ר"ס רפ"ו לכן מצו' לאחר שחרית כדי שיהיו התפלות סמוכים זל"ז אלא דהיא גופא קשיא למה מתפללים מוסף סמוך לשחרית אדרבא מקרא משמע דמוסף לא הי' סמוך לתמיד של שחר מדכתיב ביום ולא ילפינן שבת מרגלים כנ"ל אלא שהטור כ' בסי' רפ"ו והם דברי הרא"ש ר"פ תפלת השחר וז"ל הטור וזמן תפלת מוסף מיד אחר תפלת שחרית שזמנה מתחיל בבקר שהוא כנגד קרבן מוסף שזמנ' מיד בבקר דבמסכת יומא (דף ל"ד ע"א) מצריך פסוק לומר שנסכים קודמים למוספים (ר"ל נסכי. תמיד של שחר קודמים למוספים דכתיב בפרשת אמור בפ' המועדים שבת ונסכים משמע דזבח ונסכים יהיו סמוכים זה לזה ולא יהיה דבר אחר מפסיק ביניהם) ואם לא היה הפסוק היו מוספים כשרים לקדם אע"ג דכתיב בנסכים בבקר אלמא דקרבן מוסף זמנו מיד בבקר וכיון שזמנו

בבקר טוב הוא להקדימו מיד אחר תפלת שחרית אע"ג שאין הלכה כר"ה דאמר אסור לאדם שיטעום קודם המוספים מ"מ צריך להתפלל אות' קודם אכילה כו' עכ"ל הטור. ולכאורה היה נראה דמ"ש אע"פ כו' מ"מ צריך להתפלל כו' הוא טעם למ"ש לפני זה שטוב להקדימו מיד אחר תפלת שחרית כדי שיהא רשאי לאכול סעודת שחרית אך הב"ח כ' וז"ל על מ"ש הטור אע"פ שאין הלכה כר"ה כו' האי אע"פ תחלת דבור הוא ואין לו קשר עם מה של מעלה ממנו והק' כו' עכ"ל הב"ח וא"כ צריך לתת טעם למה כ' הטור טוב הוא להקדימו מיד אחר ת"ש כו' אך הטור הוי קשיא ליה איך ס"ד דהש"ס להקדימו לנסכים הא שם ביומא קאי לפרש דברי אביי האמור בדף שלפני זה אביי מסד' מערכה משמי' דגמ' אליבי' דאבא שאול כו' ונסכים למוספים ומוספים לבזיכים כו' א"כ אביי ע"כ מיירי בשבת דהא אמר מוספים לבזיכין דהיינו שני בזיכי לבונה של לחם הפנים שהיו מקטירים בכל שבת. והא דשבת חזינן דהמצו' לאחר מוספים עד שש אע"כ ס"ל להש"ס הא דילפינן במוספי שבת שיהי' מאוחרים מדכתיב ביום לא שיהיה דוקא בשש אלא שלא יהא סמוך לתמיד של שחר כמו ברגלים וכן משמע מלשון רש"י בפסחים דף נ"ח ע"א ד"ה ור"י סבר מוספים כו' וזמן מוספים אורחייהו בשש דכתיב ביה יום כו' הרי כ' לשון אורחייהו ולא לשון חיובא משמע דאין כוונת הכתוב במ"ש ביום ולא כתיב בקר גביה אלא שלא יהיה סמוך לתמיד שזמנו בבקר אלא מאוחר והיינו ביום שהוא אור עצם היום כמ"ש רש"י ביומא וזמן זה נמשך עד סוף שש ומתחלת שבע ואילך כבר נטו צללי ערב והתחיל בין הערבים ולא מיקרי יום ולכך קבעו זמן מוסף בשש שיהיה לו שעה וזמן קבוע שעה אחרונ' ולכן ס"ד אי לאו דכתיב זבח ונסכים ניהו דמוסף זמנו מאוחר מן תמיד וצריך שלא יהיה סמוך לתמיד מ"מ כיון דחזינן ברגלים שזמן מוסף סמוך מיד לתמיד ניהו דגלי קרא בשבת שלא יהיה סמוך לתמיד מ"מ ראוי שלא יפסיק עבוד' אחרת בנתיים דהיינו נסכים דכל מה שאפשר להשוותו לרגלים עדיף וכיון דקי"ל מביא קרבנו היום ונסכיו לאחר כמה ימים ס"ד דימתין זמן מה אחר התמיד ואח"כ יקריב מוסף ואח"כ נסכי תמיד ולכן איצטריך קרא זבח ונסכים דאפי' ברגלים גופייהו נסכי תמיד קודם למוסף כ"ש שבת דלכתחלה צריכים הנסכים להיות סמוכים לזבח א"כ לדידן נמי כל מה שאפשר להשוותו לרגלים עדיף ולכן יש להסמיך מוסף לשחרית ואע"פ שצריך שיהיה הפסק בין תמיד למוסף הא מפסיקין בקריאת התור' ומפטיר ביניהם דהא כבר כתבתי דזמנו בשש לאו דוקא ובזה נתן מ"א טעם לאחר תפלת שחרית כיון דאנו רוצים להסמיך מוסף לשחרית מטעם הנ"ל ומוסף מבואר בכתוב שלא יהיה בבקר. ולכן יש לאחר קצת גם תפלת שחרית:

וב"ח כ' כו' וא"כ בימי החורף דהלילות ארוכות ל"ל בה משא"כ להבנת מ"א דביום הוא דרש' גמור' ולא אסמכתא אין חילוק בין קיץ לחורף דהא גזירת הכתוב:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מחזירים כו'** ותמה אני כו' דהא בטולטילא א"א אותו כמ"ש הטור ולפי שהג"מנ הבין דמ"ש מחזירין אותו ר"ל שחוזר לתחלת ברכת יוצר אור וע"ז תמה וכי משום מנהג בעלמא יברך ברכה שאצ"ל:

וכמ"ש סי' תקפ"ב דאם לא אמר זכרנו ומי כמוך בר"ה ועשי"ת אין מחזירים אותו כיון שלא הוזכר בתלמוד לאומרו ואינו כ"א תקנת הגאונים כ"ש כאן דאינו אלא מנהג והוא קושיא שניה של מ"א:

סעיף ה

(ס"ק ה) אין למחות אע"ג דאמרי' במגילה דף כ"ג ע"א:

סימן רפב

סעיף א

כ' מ"א ביום השבת כו' יאמר ב"ש כו' וראיתי בבאר היטיב בשם האר"י ז"ל דגם בחול יאמר ב"ש כשמוציאין ס"ת:

כ' הזוהר כו' למפסק כו' דפסק משה פרשת' כו' נראה לי דכוונתו דאם בא לסיים הסדרה כו' דלא תימא שכוונתו שלא לפסוק פרשה רצה לומר פתוחה או סתומה ושלא לסיים עם כ"א מהעולים אלא בסוף פרשה שהיא פתוח' או סתומה אלא פרשה ר"ל הסדרה כולה ומה שסיים הזוהר ולא יפסיק מילין דשבת' אחרא כו'. הוא פי' לריש' או ר"ל אפי' רוצה להשלים מה שחיסר בשבת זה ולא קרא כל הסדר' להשלים בשבת הבאה זה לא מהני:

דכולהו ז' גברי כו'. ר"ל כמו דאין לסיים הסדר' כ"א במקום שסיים משה ה"ה דאין לסיים עם העולה כ"א במקום דסיים משה דהיינו פתוחה או סתומה וס"ד דבאמת כן כוונת הזוהר לזה כתב מ"א דז"ג כו':

דהא בזמן כו' וא"כ האמצעי קרא בלי ברכה שלפניה ושלאחריה והראשון לא בירך לאחריו והאחרון לא בירך לפניו אלא ע"כ כחד חשיבי וברכות הראשון והאחרון עולה לכולם:

ופ' בלק אין בה פ' כלל ואיך יקרא שבעה גברי ויסיים עם כל אחד בסוף פרשה אך בפ' בלק יש פרש' א' בסוף הסדרה והראו לי שבפרשת מקץ אין בו פרשה כלל:

וכ"מ בברכות ספ"ק כו' זה קאי על גוף דברי הזוהר דס"ל דאין לחלוק פרשה לשנים וס"ד דתלמוד' דידן חולק וכ"ה במגלה דף כ"ב ע"א כל פסוק' דל"פ משה לא פסקינן משמע דפסוק אחד אין חולקין וע"ז קאי שם בגמר' אך מספ"ק דברכות מוכח דאפי' פרשה לא פסקינן דאיתא שם שבקשו לקבוע פרשת בלעם בק"ש דכתיב ביה כרע שכב כארי וכלבי' מי יקימנו ופ' רש"י שדומה לק"ש שה' שומרנו לשכב ולקום שקטים כארי וכלבי' ונמנעו משום טרחא דצבורא ופריך ונימא האי פסוק' דכרע שכב כו' לחוד בצבור דליכא טרחא ומשני כל פרש' דל"פ משה ל"פ הרי דאפי' פסוק שלם אין לומר כ"א צריך לגמור כל הפרשה ועיין במ"א ס"ס נ"א ובסי' תכ"ב:

וגם צ"ע במגלה כו' קאי על סוף דברי הזוהר שכתב ולא יפסיק מילין דשבת' אחר' כו':

ועמ"ש סימן ל"ב ר"ל דמ"א הביא ש"ס דקידושין דאין אנו בקיאין בפסוקים מקום סיומן וא"כ דודאי באמצע פסוק אין להפסיק וא"כ אין להפסיק כ"א במקום פרשה דשמא במקום שמפסיק אינו סוף פסוק אלא באמצע אבל בפרשיות אנו בקיאין ולכן טוב לסיים בסוף פרשה:

כמ"ש סי' ע"ט בטור ר"ל בב"י שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **דבי"ט כו'** אבל כשחל בשבת כו' דמשום דניתוסף על שבת קדושת י"ט יוגרע כח קדושת שבת מבלי להוסיף ובשאר שבתות מוסיפים כ"כ הלבוש:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **אין בכך כו'** כמ"ש ס"ס קל"ז אם לא שהוסיף לכל הפחות שתי פסוקים על מה שקרא הראשון דאז דיעבד עולה למנין:

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **למנין כו'** אבל לא למנין ג' ע"ש. ובע"ש כתב עוד דגם בי"ט אינו עולה למנין ה' ולא ביוה"כ למנין שש ולא בר"ח למנין ד':

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **וקטן כו'** עד שיביא שתי שערות מ"מ אם הוא בן י"ג ויום אחד סמכינן בזה על החזקה שהביא ב"ש וכמו שכ' לעיל סימן נ"ה ס"ה בהג"ה:

אבל בלוי אינו מסופק כו' כן צריך לומר רצה לומר אם יש כהן גדול ולוי קטן מסתפק אם יקרא לכהן פעמים כאלו אין שם לוי וכמבואר לעיל סי' קל"ה סעיף ח' או יקראו ללוי הקטן:

ורדב"ז כתב דאין קורין לכהן קטן אלא למנין שבעה כצ"ל. רצה לומר כשקורין ז' אז כהן קטן עולה במקום כהן אבל במקום שאין קורין רק ג' אין כהן קטן עולה למנין כ"ה בל"ה סימן קל"ה:

דהא כתיב כי את לחם וגו' רצה לומר דהתורה נתנה טעם ארישא דקרא דכתיב וקדשתו וגו' ולמ' כי את לחם וגו'. ומצאתי כו' היינו דוק' למפטיר ומ"ש עולה למנין ז' היינו למ"ד מפטיר עולה למנין ז' והכי קי"ל:

ומשמ' מכאן דאש' חייבת דאל"כ הא הצבור חייבין במנין ז' קרואים מדרבנן וא"א דהאשה פטורה האיך תוציא הצבור בעליית' דהא קי"ל דכל הפטור מן הדבר אינו מוציא את המחויב בדבר. ונשים א"ח בת"ת אע"ג שמברכת ברכ' התור' כמ"ש סי' מ"ז. וכ"כ מ"א סי' קפ"ז דנשים יאמרו תורה בבהמ"ז היינו משום דמחוייבי' ללמוד דינים השייכים לנשים אבל שאר תורה לא:

וכ"כ התוס' סוף ר"ה דף ל"ג ד"ה הא ר"י כו' וז"ל ומיהו יש לומר דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו בפרק מי שמתו כו' ר"ל דאם אכל האב שיעורא דרבנן דהיינו כזית או כביצ' ולא כדי שביעה דאינו חייב לברך בהמ"ז כ"א מדרבנן כה"ג קטן מוציא' (וס"ל להתוס' דאפי' הגיע לחינוך מכל מקום לא נתחייב אפי' מדרבנן דאיך נתחייב הקטן במצות אלא החיוב על האב שחייב לחנכו מדרבנן) ועולין למנין ז' ומוציא אחרים ידי חובתן עכ"ל התוס':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אמו כו'** ישראל מעליא הוא דקי"ל גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר:

סעיף ח

(**ס"ק ח'**) **בראש כו'** ועסי' קנ"א שכ' שם שאסור לכנוס לבה"כ בראש מגולה. צ"ל ג"כ דווקא מיירי בקטן ועיין לעיל סימן ב' במ"א ס"ק ו'. והא דאסר כאן לעלו' לס"ת הא בלא"ה בבה"כ אסור בראש מגולה צ"ל דמיירי כאן אפי' קורין בתור' בחדר אחד או בבה"כ. וכ"מ ביומא כו' דאמרינן שם לשכת הגזית הית' בנוי חציה בקדש וחציה בחול ושם בלשכת הגזית היו הכהנים מפילים גורל חציו בחול מוכח מדתניא זקן המורה לכהנים סדר ודיני פייסות הי' יושב במערב והא קיי"ל דאין ישיבה בעזר' אע"כ שחצי' חול והי' יושב בחצי' של חול וחצי' בקדש דכתיב בבית אלהים נהלך ברגש וקרא זה מוקי לה בפייס אלמא דהפייס היה (צ"ל) בבית אלקים דהיינו בקדש א"כ ע"כ חציה בקדש במקום שהי' מפיסים. והקשה התוס' כיון דהפייס היה צ"ל במקום קדוש טפי ה"ל לפייס בעזדה דקדוש יותר ובאמת לא ישב הזקן. ואר"ת כיון דהממונ' היה צריך

ליטול המצנפת מראשו של אחד כדי לידע שממנו מתחיל מנין הפייס גנאי היה לעמוד בעזרה בלי מצנפת עכ"ל התוס' משמע דוקא בעזרה אבל בלשכת הגזית אע"ג דהפייס היה חציה בקודש מ"מ היה רשאי לעמוד בלי מצנפת וה"ה בבה"כ דידן:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **וכן כו'** שמותר להוסיף דבשבת ודאי א"ש מה שקורין ז' בלא מפטיר דבגמ' מגילה איבע"ל אי מפטי' עולה למנין ז' וניהו דקי"ל דעולה מ"מ א"ש מה שקורין ז' מלבד המפטיר דהא בשבת מותר להוסיף אלא אפי' בי"ט דנוהגים שלא להוסיף כמ"ש ר"ס זה אפ"ה קורין ה' מלבד המפטיר אע"ג דהמפטי' עולה למנין וה"ל ששה לזה כ' מ"א כיון די"א דמוסיפים גם בי"ט והוא עיקר אע"ג דנוהגים להחמיר שלא להוסיף מ"מ קורין ה' מלבר המפטיר ומצרפים יחד שני הדעות די"א דמוסיפים ואף אם ת"ל אין מוסיפים הא י"א דמפטיר אין עולה למנין מה שאין כן בחול דלכ"ע אין מוסיפים גם המפטיר צ"ל ממנין העולים:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **המפטיר כו'**. וי"א שהשביעי קור' ר"ל דס"ל דשבעה הקרואים שהם העיקר צריכים לקרות כל חובת היום דהיינו כל הסדרא והמפטיר חוזר וקורא מה שקרא השביעי ולכן בד' פרשיות וכדומה שצריכים לקרות עוד נוסף על הסדרה כפי תקון חז"ל אז קורין ששה בסדר היום וגומרים עמהם כל הסדר' והשביעי קורא בס"ת האחרת מה שצריכים להוסיף בשבת כגון בפ' זכור פרשת זכור וחוזרים וקוראים עם המפטיר מה שקרא השביעי:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **צריך כו'** דאפי' השביעי כו' ר"ל ניהו דקי"ל המפטיר צריך לקרות בתורה תחלה כמ"ש סס"ק זה משום בזיון התורה דאי המפטיר יפטיר בנביאים ויברך עליו ולא יקראו בתורה הרי אנו משוים דברי הנביאים לתור' בקריא' וברכה לכן צריך לקרות המפטיר בתורה תחל' ומזה יראו דהתור' עיקרית וס"ד דאם השביעי מפטי' א"צ לקרות שני' בתורה דקמ"ל מ"א כיון דהפסיק בקדיש צ"ל עוד הפעם בתורה כיון שע"י הקדיש ימשוך זמן מה יש לחוש לנכנסים שלא יהיו יודעים שהוא כבר קרא בתורה ואיכא לגבייהו בזיון התור' שמשו' נביאים לתורה:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **יפטיר כו'** ואל יאמר קדיש דאי יאמר קדיש שוב א"ל לנכנסים שלא ידעו שכבר קרא בתורה כנ"ל:

קורין חד גברא כו' ר"ל הרביעי קצת מסדרה א' וקצת מסדרה שני' אפי' במקום שמוסיפים למשל א' ויש ח' עולין א"כ יקרא בספר א' ג' עולין ורביעי קצת ובספר השני יקראו ארבע עולין וקצת מהרביעי אפ"ה מיקרי ששני הס"ת שוין דהעיקר הוא ז' קרואים המחויבים ואין משגיחין בנוספים דלא כלבוש דס"ל אם מוסיפים ויש ח' עולין צ"ל ד' בספר א' וד' בספר שניה וכן אם יש י' עולין צ"ל ה' בכל ס"ת:

יש נוהגין כו'. ע' ססי' תרס"ט כצ"ל ור"ל בש"ת שצריכים ג' ס"ת וכן בכ"מ שצריכין ג' ס"ת ואין לצבור כי אם שני ס"ת כיצד יתנהגו:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אם טעה כו'** מצויין שלא כהוגן וצ"ל מצויין על סעיף שאח"ז קרא הפרשה כו' ודילג כו' ע"ז רמז מ"א לעיין סי' קל"ז שכ' שם דדוקא בשבת שחרי' דינא הכי ומבואר שם דבשבת שחרית אם דילג פסוק א' שצריך לקרות אותו פסוק ועוד שני פסוקים עמו דאין קורין פחות מג' פסוקים. צריך לברך עליהם תחלה וסוף. בפוזנא כו' ואם היו סבורים למול כו' אין חיוב פעם ב' והקשה בס' א"ר מ"ש מבחתונ' שכ' מ"א שאם היה סבור שתהי' החתונ' באותו שבוע ואח"כ נדח' החתונ' אם רצה שיזמרו אותו הוא חיוב שנית. ואולי י"ל דבחתן ניהו דכבר עלה מ"מ עתה שתהי' החתונ' באמת ויזמרו אותו ויש לו כל החשיבות שהיה לו אז ולכל חתן לכן י"ל חיוב שני' אבל במיל' שה"ל כבר חיוב ועתה גם ירד מחשיבתו דעכשיו תהיה מילה שלא בזמנה לכן שוב אין לו חיוב:

ואיש של יולדת בת קודם לאבי הילד הזכר. משמע שר"ל אבי הילד בשבת שקודם המילה לזה קודם יולדת בת כשהולכת לבה"כ. דאי ר"ל אבי הילד הזכר בשעה שאשתו הולכת לבה"כ. הכי מבע"ל ואיש של יולדת בת קודם לאיש של יולדת בן ועוד מדכ' אח"ז יום שמת בו או"א הוא ג"כ קודם לאבי הילד. ובזה ודאי ר"ל אבי הילד בשבת שקודם המילה ולא בשבת שהולכת לבה"כ כמ"ש אח"ז זה הכלל יום שמת בו או"א אחרון לכל החיובים ואבי הילד קודם המילה אחרון לו א"כ מ"ש תחלה יום שמת בו או"א ג"כ קודם לאבי הילד ע"כ צ"ל בשבת שלפני המיל'. ומדכתב תיבת ג"כ משמע דגם לפני זה מיירי בשבת שלפני מילה אז יולדת בת כשהולכת לבה"כ קודם לו וא"כ כשיולדת בן הולכת לבה"כ לא הוזכר אם יולדת בת קודם לו:

וי"ל דשוון הן והא דנקט יולדת בת קודם לאבי הילד כו' הל"ל סתמא כשהולכת לבה"כ קודם לשבת שלפני מילה י"ל לרבותא נקט בת דאפי' יולדת בת כ"ש יולדת בן דעדיף דמקיים בו מצות מילה. אולם ממ"ש אח"ז ויולדת בשבת שהולכת לבה"כ אפי' לבן כו'

מדכתיב אפי' לבן משמע דיולדת בת עדיפא ואפשר משום דיולדת בן כבר היה לו חיוב בשבת שלפני המילה:

יום שמת כו' קודם לאבי הילד (היינו בשבת שלפני המילה) ויולדת בשבת כו' כצ"ל:

סימן רפד

סעיף א

כתב הלבוש כו' מה שמדלגים עתה כו' דהא מדינא דהש"ם אין מדלגין בנביא כ"א בכדי שלא ישהה יותר בדילוג כ"א עד שמתרגם המתרגם הפסוק שקרא ופירש"י הטעם משום כבוד צבור שלא יעמדו בשתיקה עד שיגלול המקום שמדלג שמה כדאי' במגילה דף כ"ד:

ואפשר לסמן כו' קודם שיתחיל להפטיר. וימצא מהר ולא יצטרכו הצבור להמתין משא"כ בזמן הש"ס שכל ספריהם היו בגלילה כמו ס"ת דא"א לסמן ובזה מיושב מה שאין הצבור כותבים הנביאים בגלילה לצורך ההפטרה כיון דדרכנו לדלג א"א להיות בגלילה:

ואי' בגיטין כו' ר"ל דאכתי קשה ניהו דכל הנביאים א"א לכתוב מ"מ ה"ל לכתוב ההפטורת כפי מנהגינו ויהיה הדילוג כ' שם ולא יצטרכו לדלג ויהיה דרך גלילה עז"כ דהא אי' בגיטין דאין כותבין הפטרה:

משום מ"ש בי"ד דאין כותבין מגלה לתינוק דהיינו פרשה א' או שתים משום דקי"ל תורה תמימה ניתנה דהיינו שתהיה כתובה בשלימות ולא מקצתה לבדה ומה"ט גם הפטרה אין לכתוב שצריך לכתוב כל הנביאים בשלימות ואפי' לקרות בהפטורת הכתובים אמרו שם בגיטין דאסור כיון דנכתבים באיסור:

דהא קי"ל דפוס כו'. וכיון דאפשר ע"י הדפוס ליכא משום עת לעשות חזר הדבר לאיסורו ואין לכתוב ההפטורות לבד. ולפ"ז גם בהפטורות הנדפסים כיון דאין הנביא שלם אין לקרות בה כיון דאפשר מתוך הנביא הנדפס בשלמות ומה לי דפוס ומה לי כתיבה לפי שיטתו אבל הט"ז מתיר לקרות בהפטורת דידן וכן נהגו וכ' בס' א"ר דאין לעשות להפטור' כ"א עמוד א' בסופה ובתחלה לא יהי' עמוד כ"א יניח קלף חלוק כדי לגלול דכן הדין בנביא כדאי' בפ"ק דב"ב:

וכ"כ הכלבו כו' ב"ח דלא כב"י שהגיה תמורת ששאלת א"א צ"ל ששאלת אפשר:

פי' אפי' כו' דלא כמו שנדחק הרב"י דהרב ב"י הבין דמ"ש אפי' בלא ספר ר"ל בלא ס"ת דהיינו שלא קראו בתור' וז"ל הרב"י ומיהו דוקא במקום שקראו בתור' ואע"פ שס"ת פסולה אבל אם לא קראו כלל בתור' לרא' שאין מפטירין בברכה וכדברי תשוב' לרמב"ן

עכ"ל הרב ב"י. אבל המ"א פירש מ"ש אפי' בלא ספר ר"ל בלא קלף אלא נכתבת על הנייר מפטירים בהם ומברכים עלי' ולא דיבר הרשב"א כלל מדין אם צריך לקרות בתורה תחל'. ולפ"ז אין הדי' מבואר להדיא אם קרא בס"ת פסול' אם ברכו על ההפטר':

בקצת מקומות כו' רדב"ז וראב"ח. תשובות הללו אינן ת"י אולם בתשובת מהר"ם פדוא' סי' ע"ח ראיתי שכ' וז"ל בקצת מקומות נוהגים במנח' יוה"כ קורין בהפטורת יונה ג' פסוקים בלשון הקדש ואח"כ מתרגמין כל הפרש' בלע"ז יווני אח"ז קורין ג' פסוקים במיכ' מי אל כמוך כו' בלשון הקדש ומתרגמין בלע"ז יוונית אותן ג"פ ומסיק דלא מחינן בהו דהא דקי"ל דבעי' שיפטיר כ"א פסוקי' והטעם כמ"ש ט"ז ס"ק א' מ"מ במקום שמנהגן לתרגם ההפטרה די בי' פסוקים כמ"ש הטור דמצטרפים משום טרחא דצבורא גם י' פסוקים שתרגמו וה"ל יו"ד פסוקים לה"ק ול' תרגום ג"כ יו"ד פסוקים הוי כ' ופסוק האחרון כופלים דהיינו לאחר שתרגם פסוק האחרון אומרים אותו שוב בלה"ק כדי לסיים בתורה והוי כ"א. וא"כ במנחה שאין קורין רק ג' גברי ודי להם י' פסוקים כמש"ל סי' קל"ז א"כ גם ההפטרה די בי' פסוקים וכמ"ש רמ"א סעיף ה' דמה"ט בי"ט שקורין ה' סגי בהפטר' ט"ו פסוקים וכיון שקורין ו' פסוקי' בלשון הקודש דהיינו ג' פסוקים ביונ' וג' פסוקים במיכ' ומתרגמין אותם ה"ל י"ב פסוקים ודי. ואע"ג שמתרגמין בלע"ז יווני ש"ד חדא דלע"ז יווני דינו כלה"ק (והרמב"ם שכ' דלשון יווני נאבד מן העולם עמ"ש עליו הרב"י בא"ח סי' תר"צ ועוד ס"ל דגם בשאר לעז שהשומעים מבינים יוצאים ע"ש שהאריך:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אחריהם כו'** אחר וצדק ר"ל אותו וצדק שאו' בברכות שאחר ההפטר' ואף שיש שם הפסק בדפוס בין תיבות וצדק ובין תיבת נאמן שאחריו כאלו וצדק הוא סוף ברכה אבל באמת אינו סוף ברכה וראי' דהא תקנו ז' ברכות למפטיר נגד ז' הקרואים בתור' והן ב' ברכות שאומר המפטיר על פסוקי תור' שקורא ואחד קודם אמירת ההפטר' וארבע לאחריה. ואי וצדק הוא סוף ברכה א"כ יהיה חמשה ברכות לאחר הפטר' אלא שבימים קדמונים היו מפסיקי' אחר תיבת וצדק ואומרי' שם דברי שבח להקב"ה אבל לעולם הוא אמצע ברכה והיינו דוקא האי וצדק שלאחר ההפטרה אבל תיבת וצדק שבברכ' שלפני ההפטר' ודאי עונים אמן דהיא סוף ברכ' שלפני ההפטור':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יכול כו'**. כיון שהפסיקו בקדיש קודם שקרא המפטיר בתור'. מוכח מילתא כו' משא"כ לעיל סי רע"ב שאמרו הקדיש אחר שקרא השביעי בתור' ואדרבא יש לחוש משום הנכנסים. וכמ"ש מ"א לעיל סי' רפ"ב:

דזהו כבוד' כו' ר"ל אע"ג דהמפטיר צריך לקרות תחלה וכאן מי שאומר ההפטרה הלא לא קרא בתחלה בתורה מ"מ אתי שפיר דהא טעמא מאי צריך לקרות תחלה בתורה שלא להשוות דברי נביא לדברי תור' כדלעיל סי' רפ"ב ס"ק ט"ו והכא אדרבא זהו כבודה של תור' שיאמרו כו'. ומ"מ כ' רמ"א דאין לעשות כן לכתחל' משום שהריב"ש חולק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כמו כו'** דלהרמב"ם לא יברך אבל מ"מ מודה הרמב"ם שצריך להתחיל במקום שהתחיל הראשון וטעם מחלקותם מבואר שם סי' תקפ"ה אם א' התחיל לתקוע ולא יוכל להשלים ישלים אחר ולא יברך:

וכ"מ סי' תרצ"ב שכתב רמ"א שא' יכול לברך על קריאת המגלה והשני קורא. ואם נשתתק הקורא באמצע קריאה מדמה מ"א שם בס"ק ב' למה שכ' בסי' תקפ"ה. בירך בעד כלם דהא כל השומעים חייבים לברך על השמיעה אלא שהתוקע בברכתו הוציא את כל השומעים וא"כ זה שמתחיל לתקוע כשהראשון לא היה יכול להשלים הוי כאלו בירך הוא עצמו. וכן הוא בקריאת מגילה משא"כ בעולים לתור' שהשומעים אין חייבים לברך. ומי שעלה עכשיו שנית לא הוציאו הראשון לכך צריך לברך שנית לחד דעה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אין המפטיר כו'** דהטור סי' רל"ו וז"ל הטור ליישב המנהג אמר א"א הרא"ש ז"ל שאנו מתפללים ה' ימלוך לעולם ועד ויקוים הפסוקים והיה לעת ערב יהיה אור ויאיר לנו ויחשיך לשונאינו והוי קצת מעין חתימה סמוך לחתימה עכ"ל:

כיון דאמרי' ית' כו' ר"ל סוף ברכ' ד' ושל ההפטר' לפי נוסחתינו אומרים סמוך לחתימה ית' שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד בא"י כו' הוי מעין חתימה דהיינו ית' מעין תחלת החתימ' שמתחיל בא"י:

כדאשכח' בכה"ג ביה"כ במס' יומא דף ס"ח ע"ב כה"ג קורא מתוך ס"ת אחרי מות ואך בעשור וגולל ס"ת וקורא ע"פ ובעשור שבחומש הפקודי'. והטעם ע"ש דף עי"ן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **העוסקי וכו'** הא שמתפללים כו' ר"ל שמנהגן של ישראל כל קהל בכל שבת מתפללי' בשלומה של מלכות. ויש בנוסח תפל' ההיא ויפיל שונאיו תחתיו. ע"כ ל"ל

שונאים שבמלכו' אחרת ואם יתגרה מלך א' עם מלך אחר ויתפללו היהודי' שבמלכות זה שיפיל שונאו דהיינו מלך המתגרה בו יפול תחתיו. והא תחת המלך המתגרה בו יש ג"כ יהודי' וגם הם מתפללים על מלכות שלהם ויפול שונאיו תחתיו א"כ ע"כ תפלת א' מהם הוא תפלת שוא אע"כ כל קהל מתפלל שיפיל שונאיו שיש לו במדינתו תחתיו. הגון לו' השכב' לאנשים כצ"ל וכ"ה בכ"ה:

ברגלים שנוהגים כו' שלא להפסיק בין כו' עמ"ש סי' רצ"ב דגם הקדיש שייך לתפלת מוסף כמ"ש סי' רצ"ב:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בימי כו'** שהיו הגזרות היינו גזרת תתנ"ו. ואפי' כשחל מיל'. ר"ל דאפי' בחול א"א תחנון מ"מ י"ל אב הרחמים דהא בחדש ניסן ג"כ א"א תחנון ואפ"ה אומרים אב הרחמים:

אבל כשחל ר"ח אייר בשבת א"א אותו אבל בשבת שלפני ר"ח אז אומרים אותו כצ"ל וכשמברכים ר"ח אב כ' בס' א"ר בשם ר"מ רבקש דאין אומרים אב הרחמים וכ' שבפראג אומרים אותו גם הביא בשם הגהת מנהגים כשחל ר"ח אב בשבת א"א א"ה:

סימן רפה

סעיף א

(**ס"ק א**) **שנים כו'** וכ"מ במגלה כו'. ר"ל כשל"ה שיקרא הפרשה כלה ואח"כ תרגום. דלא כל"ח שמביא אח"ז שיקרא כל פסוק ב"פ דאמרי' שם אריב"ל חייב אדם לקרות המגל' בלילה ולשנותה ביום סבר מיניה למיקרי בליליא ולמתני מתני' דידיה ליום. א"ל רב ירמיה לדידי מפרשי ליה מיניה דרחב"א כגון דאמרי אינשי אעבר פרשת' דא ואתני' ופירש"י דהתלמידים היו סוברים דלשנות' דאמר ריב"ל ר"ל ללמוד משניות של מגלה ביום וא"ל ר"י לא אלא כדאמרי אינשי אעבר כו' אסיים פרש' זו ואשנה אותה פעם שנית עכ"ל וע"כ מאי דאמר ר"י כדאמרי כו' אין רצונו על פרש' דעלמ' דאיך מבואר בלשון אתני' דאמרי אינשי דר"ל שיחזיר אותו פעם אחרת. דהא דגם ואתני' שר"ל ללמוד המשנ' שעלי' וגם אין זה מצוי' כ"כ שיאמרו אעבר כו' אע"כ נתכוין על קריאת שמו"ת וכשיאמר האומר אעבר כו ע"כ מה שאמר ואתני' ר"ל לחזור ולאמרה פעם שני דהא כן הדין שנים מקרא וכן ר"ל ריב"ל ומדאמר אעבר פרשת' דא משמע שצריך לקרות פ' שלמה ולא כל פסוק ב"פ. ואע"ג דבלא"ה היה יכול להביא ראיה משורש הדין דאמרי' בברכות דף ח' לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור הרי דנקט ג"כ פרשה אלא דמשם אין ראיה דר"ל

פרשיותי' ר"ל הסדרות שיקר' כל שבוע הסדר' שבאותו שבוע אבל במגלה דאמר אעבר פרשת' דא ע"כ אין ר"ל הסדרה כולהו דזהו מלתא דפשיט' למ"א דכה"ג אין יוצאים ידי שמו"ת ולא בא כ"א להביא ראיה דלא כל"ח שיקרו כל פסוק ב"פ. ומביא ראיה מדאמר אעבר פרשת' כו' משא"כ בברכות כנ"ל י"ל כל הסדרה ולא דיבר שם בברכות מהסדר' איך יתנהג אם לקרות כל פסוק ב' פעמים או הפרשה ב"פ. ולא בא כ"א לאשמועינן שישלים כל הסדרו' עם הצבור:

שהיו נוהגין כן בזמן שהיו מתרגמין דהיינו שהיו מתרגמין בצבור דהקור' לא היה קור' כ"א פסוק א'. והמתורגמן היה מתרגם אותו פסוק וחזר הקור' וקרא פסוק א' והתורגמן תרגמו וכן עשו עד סוף הקריאה והטעם דיותר מפסוק א' קשה על השומעים להבין ע"י התרגום שתרגמו את פי' הפסוק וטעם זה שייך גם כן לכל א' בקריאת שמו"ת:

והפסוק האחרון כו' ר"ל תחלה יקרא שני פעמים מקרא גם פסוק האחרון ואח"ז פעם א' תרגום. ושוב יקרא שלישית פעם א' פסוק אחר מקרא כדי לסיים במקר' ועכ"פ צריך להסמיך תחלה ב"פ מקרא ולא יפסיק ביניהם בתרגום וכן נהגו ג"כ בשעה שהיה מתרגמים בצבור וכן מבואר בטור בסי' רפ"ד במקום שמתרגמין ההפטרה שנוהגין כן ע"ש:

ודע שכ' של"ה לפי שיטתו שיקר' כל פרשה ב"פ היינו פרשה פתוחה או סתומה ואפי' הפרשה מסיימת באמצע פסוק כגון בפ' פנחס ויהי אחרי המגפה ובפ' דברים ומעציון גבר וכדומה יפסיק שם באמצע פסוק ויקר' שמו"ת:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **עטרות ודיבון וה"ה ראובן כו'** ר"ל דאהא דאמרי' במסכת ברכות לעולם ישלים כו' אפי' עטרות ודיבון פירש"י דהרבותא הוא אע"פ דאין עליו תרגום צ"ל המקרא ג' פעמים. והתו' הקשו עליו דא"כ למה נקט עטרות ודיבון הוה ליה למימר ראובן ושמעון דאין בו תרגום ולכן פי' דנקט עטרות ודיבון שאין בהם תרגום אונקלוס אבל יש בהם תרגו' ירושלמי. וקמ"ל דאפ"ה צ"ל פעם ג' תרגום ירושלמי כיון שאין בהם תרגום אונקלוס והטור והרא"ש כ' דנקט עטרות ודיבון לרבותא דס"ד כיון דהם שמות עיירות אע"ג דאית בה תרגום ירושלמי מ"מ א"צ לתרגמן קמ"ל דאע"פ שהן שמות עיירות צריך לתרגמן כיון דאית בהו תרגום. וכ' לפ"ז ראובן ושמעון דליכא להו תרגום כלל א"צ לקרות מקרא ג"פ מ"מ סיים הרא"ש להחמיר כרש"י וגם ראובן ושמעון צ"ל ג"פ מקרא. כ' של"ה מדכתבו תר"י על פרש"י וז"ל וזה אינו נראה שהרי מצינו פסוקי' אחרים הרב' שאין להם תרגום כגון פסוקים של ברכת כהנים ואחרים הרבה ולמה לא הזכירם כו'

עכ"ל תר"י. וכ' של"ה ע"ז ואע"ג דנמצא בחומשי' שלנו תרגום על אלה הפסוקי' אפשר שזה התרגום אינו מקובל מסיני ע"כ יקרא המקרא ג"פ בברכת כהנים וגם אולי התרגום מקובל מסיני על ברכת הכהני' ולא הי' מגילה בימי תר"י לכן יקרא גם התרגום של ברכת כהנים עכת"ד וא"כ ה"ה בעטרו' ודיבון לדעת של"ה יש לקרות המקרא ב"פ כפירש"י וגם לקרות התרגום שלהם דשמא התרגום של עטרות ודיבון גם הוא מקובל מסיני אלא שלא נתגלה בימי רש"י כמ"ש לענין ברכת כהנים:

סעיף ג

(**סק"ג**) **בפירש"י דהוא עיקר כו'** ר"ל שפרש"י יותר עיקר מיתר פירושים לפי שפרש"י בנוי על יסוד התלמוד משא"כ פירושים אחרים ובחד צד עדיף מתרגום דפרש"י מבאר יותר מן התרגום ובחד צד תרגום עדיף דניתן מסיני ולכן כתב הרב"י דירא שמים יוצא י"ש יקרא תרגום וגם פירש"י. וכת' הט"ז דאם אין מבין פרש"י יקרא לעז אחר כמו צאינה וראינה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **יכול כו'** אבל אין לסמוך כו' כמ"ש סי' נ"ט סעיף ד' וע"ש בטור בשם הרא"ש הטעם דאין אדם יוכל לכוין תדיר עם הש"ץ בשתיק' וכ' עוד טעם אחר ע"ש ומ"מ לקרות עם החזן מלה במלה. עמ"ש מ"א סי' קמ"ו ס"ק ה' בשם של"ה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מלמדי כו'** ומ"מ די שיקרא עוד פעם א' תרגום דזה כו' כצ"ל ר"ל דב"פ מקרא שצ"ל ודאי יוצאים במה שלמדו עם התינוק' דהא צריכי' לקרות עם התינוקות כל פסוק פעמים רבות כ"כ בספר ל"ח:

אבל מה שיצאו ע"י לימודם עם התינוקת גם ידי תרגם עז"כ מ"א דוקא בימיהם כו' אבל אם למד פי' המלות לחוד לא יצא ידי תרגום. ולכן בזמן הזה די שיקרא פעם אחד תרגום:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ולא שוש כו'** דטעם חזרת כו' דבטעם קריאת שמו"ת יש ב' טעמים א' שכל א' מישראל יקרא לעצמו כל שנה כל התורה מראשו לסופה ולפ"ז א"צ לקרות פ' י"ט כמ"ש מ"א ס"ק י' וגם א"צ לקרות ההפטרה דא"ל דעי"ז יקרא הנביאים בכל השנה דלזה אינו מספיק קריאת ההפטרה דההפטור' גם בצירופן יחד אינם עולים לחצי הנביאים. הגמ"י כ' בשם ר"ח הביא בספר ת"ה דטעם קריאת שמו"ת כדי שיהיה רגיל במה שהצבור יקראו בשבת. ולפ"ז כ' בת"ה סי' כ"ג צריך לחזור פ' י"ט וגם ההפטרת ולפי זה הקשה מ"א כיון דהרב"י פסק דא"צ לחזור פ' י"ט וגם רמ"א לא חילק בזה ע"כ לא ס"ל כר"ח

אלא כדאידך טעמא כדי שיקרא כל השנה כל התורה א"כ גם הפטור' א"צ לקרות כנ"ל. וא"כ למה כ' רמ"א ומ"מ נהגו לקרות ההפטר' ע"כ צ"ל דחשו להחמיר כשיטת ר"ח א"כ ה"ל לרמ"א לכתוב לקרות פ' י"ט דכן הדין לדעת ר"ח והא דציין מ"א על שוש אשיש משום דשם מבואר מחלוקת הטעמים הנ"ל בת"ה גבי פרשת שוש אשיש:

וצ"ל דמ"מ כו' ניהו דמעיקר הדין לא קי"ל כר"ח מ"מ בהפטרה הנהיגו להחמיר כר"ח משום שאם יעלה למפטיר יהיה צריך לקרות ההפטרה. ולכן יש לחוש שיהיה בקי בהפטרה שמא יקראוהו לעלות למפטיר וכמ"ש ריש סי' קל"ט במקום שהמנהג שהעולה קורא בעצמו אסור לעלות עד שיקרא הפרשה בינו לבין עצמו פעמים ושלש ע"ש. משא"כ בקריאת התורה שהחזן קורא לא חשו להחמיר כר"ח:

וצ"ע דאם לא כו' כצ"ל:

ובכ"ה כתב שמנהגנו כו' ולא ידעתי מה טעם ובספר ת"ש כ' וז"ל והטעם דהא בע"ש אין שום שייכות להפטרה של ד' פרשיות ע"ש שהאריך בזה עכ"ל. והכונה בשלמא הפטרת השבוע כיון דמיום א' ואילך מקרי עם הצבור כיון שכבר התחילו הציבור לקרות פ' השבוע במנחה של שבת א"כ גם הפטרת השבוע שיש לה שייכות להסדר' שמדבר' מענין הסדרה יש לה שייכות גם להפטרה כל ימות השבת כ"ש בע"ש משא"כ הפטרת ד' פרשיות שאין לארבע פרשיות גופייהו שייכות כ"א ביום השבת וכן ההפטרה של ד' פרשיות כן נלע"ד אלא שעדיין קשה ניהו שנתן טעם על מה שלא קרא בע"ש הפטרה ד' פרשיו' אבל אכתי לא נדע טעם למה קרא הפטרת הסדרה. דהא בקריאת הפטורה ליכא טעם אחר כ"א כמ"ש ר"ח שיהיה בקי במה שהצבור קוראים ושמא יקראו למפטיר ולא יהי' בקי וכמ"ש מ"א:

וכיון דבד' פרשיות אין קורין הפטרת הסדרה מה צורך לבקיאות. ועל מ"ש רמ"א בשבת ושל חתונה יקרא ההפטרה של שבת כו' לא קשיא מאי צורך בקריאת הפטרת של שבת. לק"מ לפי מ"ש הרב"י לעיל בסי' קמ"ד נוהגין בשבת שיש בו חתן לו' אחר הפטרת השבוע שנים או ג' פסוקים מהפטרת שוש אשיש עכ"ל וא"כ בשבת שיש חתונה מפטירים שניהם בהפטרת הסדרה וגם מקצת שוש אשיש לכן א"ש מ"ש רמ"א דלא יקרא כ"א הפטרת הסדרה שיהי' בקי בה כי למחר יקראהו משא"כ דברי כ"ה בד' פרשיו' צ"ב כנ"ל:

סימן רפו

סעיף א

בכתבי האר"י כו' ה' אחד הוא אנהינו ר"ל בנעריצך שנוסח בסידורים שמע ישראל כו' ה' אחד. אחד הוא אלקינו. לזה כתבו שאין לו' ב' פעמים אחד מטעם שכ' לעיל סי' ס"ש סעיף ט' אסור לו' שמע ב"פ בין שכופל התיבות כו' דמחזי כב' רשויות ח"ו:

ומ"מ מנהגינו לו ב"פ אחד. דאינו דומה להאי דסי' ס"א דהא א' הראשון קאי על של שלפניו. ואחד האחרון קאי על שלאחריו:

ואת מוסף כו' בוי"ו. וסיים מהרש"ל וז"ל שהרי על מה שלמעלה מוסב עכ"ל:

סעיף ג

(**סק"ג**) **של כו'** וכמ"ש שם אם רוצה לאכול ר"ל כמו שהות' לעיל סי' רל"ג אם רוצה לאכול סעודה האסורה קודם מנחה גדולה רשאי להתפלל מנחה גדולה ע"ש במ"א. ה"ה הכא אפי' לדעה קמייתא דס"ל דאפי' אינו רוצה לאכול צריך להקדים תפלת מנחה: מ"מ כיון דצריך להתפלל מוסף ואינו רשאי להתפלל מוסף עד שיקדים לה תפלת מנחה לכן מותר להתפלל מנחה גדולה:

וא"כ האידנא כו' הוא ס"ק חדש וקאי על מ"ש המחבר והיינו דוקא כו' שרוצה לאכול ואסור לו כו' ועז"כ מ"א א"כ לדידן דסומכים על קריאה כו' כדלעיל סי' רצ"ב וא"כ מותר לאכול קודם מנחה (וע"ש במ"א ס"ק ט"ו) א"כ לדעה בתרייתא דהכא אפי' רוצה לאכול מ"מ מתפלל מוסף תחלה קודם מנחה:

וצ"ל כו' דמנחה יש לה תשלומין כו' ודרך מקרה ראיתי בס' צל"ח על ברכות מה"ה מהר"י זצלה"ה אב"ד דק"ק פראג כ' שנעלם ממ"א דברי ירושלמי דמבואר שם היפך מדבריו. דבאין שהות אז פשוט יותר דמנחה קודמת עיין שם ואין הירושלמי ת"י לעיין בו:

סימן רפז

סעיף א

אמרינן כו' אבל בטוי"ד כו' וע"ש בדרישה שנתן טעם לדבר וז"ל דהא כ' הר"ן טעם דאסו' להתפלל על החולה היינו משו' שנתעורר על ידו רחמי' ויבכה בשבת מחמ' זכרו רוב צערו של חול. משא"כ בניחום אבלים עכ"ל. כי המת לא ישוב וצער האבלים לא יתרב' יותר על ידי ניחומים:

סימן רפח

סעיף א

(סק"א) **אסור כו'** וכ"כ רש"י כו' אהא דאיתא שם המתעני' בערב שבת אם ישלים. עז"א שבת כיון דאין מתענה בו שעות אין משלימים גם בע"ש ההשלמה יצטרך עכ"פ להתענות מקצת שבת בכניסתו:

וכ' רש"י שבת שאסו' להתענות בו קצת לשום תענית כו' עכ"ל:

וכ"מ סס"ד ע"ש במ"א ס"ק ו':

סעיף ב

(ס"ק ב) **מותר כו'** אין להתענות ר"ל אם ראובן ראה חלום רע על שמעון. ניהו דבחול יש להתענות דהיינו שמעון כאלו חלם לו עצמו. מ"מ בשבת לא יתענה. כ"ש ראובן שראה חלום אע"ג דכ' מ"א לעיל סי' ר"ך בשם ס"ח דראוי שראובן יתענה אבל בשבת לא יתענה:

סעיף ג

(ס"ק ג) **ביום כו'** ובש"ג כו' ומדמה לה למ"ש סי' תקס"ח סי"א שכתב דהנודר להתענות סכום ימים ואירע בהם תענית חובה ה"ז עולה לו:

וכ"מ סס"י תקצ"ז כצ"ל שכ' שם המתענה תענית חלום בראש השנה אינו צריך למיתב תענית לתעניתו כיון דיש אומרים דמצוה להתענות בר"ה ול"ל האי טעמא. ת"ל הלא אחר ר"ה מיד צם צום גדליה אע"כ תענית חובה אינו עולה:

וכן יש להורות כמ"ש מ"ב והט"ז פסק כש"ג ודחה ראיית מ"א ע"ש וסיים וז"ל ולפי הסברא נרא' דאחר יה"כ א"צ תענית לתעני' שבת אפי' לא התענ' ביה"כ מחמת אונס ויה"כ מכפר על עשה ול"ת שעבר ובודאי חייב ע"ז כמו תעניתי' ויה"כ מכפר כ"ש בזה עכ"ל:

סעיף ד

(ס"ק ד) **י"ט כו'** כלומר אע"פ שלמחרתו כו' ר"ל דלא תקשה לך לפי' מ"א מאי קמ"ל בעל ס"ח ע"ז קאמר דקמ"ל דאע"פ שלמחרתו א"ח דאין להתענות מ"מ תענית לתעניתו שהתענה בי"ט מותר להתענות בא"ח:

ונ"ל כו' ר"ח דמתענה כמ"ש סי' תקע"ג כ' שם חתן ביום חתנותו שמתענה ואם נשא בר"ח לא יתענה אבל אם נשא בר"ח ניסן יתענ' כיון דבלא"ה הוא תענית צדיקים כמ"ש סי' תק"פ:

וה"ה לר"ח אב כו' וה"ה בע"פ הקש' בספר ת"ש דהא ר"ח אב וע"פ א"א שיחילו ביום א' כמ"ש סי' תכ"ח ע"ש ולענ"ד לק"מ דהא כ' הרב"י דאע"ג דראוי שיתענ' תענית לתעניתו

מיד ביום א' מ"מ אם תשש כחו יתענ' אח"כ וכיון דאם אפשר לו להתענו' ב' ימים רצופים יתענה מיד ביום א' ע"כ הטעם משום דראוי להסמיך הכפרה על מה שיתענ' בשב' על מה שחטא והתענה כפי האפשרי ממילא אם תשש כחו ואי אפשר שיתענה ב' ימים זה אחר זה ניהו שהותר לו להתענות יום אחר מ"מ ראוי להסמיך הכפרה בכל מאי דאפשר וא"כ ניהו מצד שהוא תש כחו התירו לו שלא יתענה מ"מ ראוי שיתענה מיד ביום שני אם אפשר לו ולזה נתכוין מ"א במ"ש וה"ה לר"ח אב ר"ל שהיה ראוי שיתענה בר"ח אב וכגון שר"ח חל ביום ב' מי שחלם לו בשבת והתענה וביום א' תשש כחו וא"א לו להתענות ע"כ צריך להתענות יום ב' כדי להסמיך הכפרה כנ"ל ואם יום ב' ראש חודש אב מותר לו להתענות כיון דהוא תענית צדיקים וכן כוונת מ"א וה"ה בע"פ ר"ל שחל ביום ב' אלא שביום א' לא הוה אפשר לו להתענות יתענה בע"פ כיון דבלא"ה הוא תענית בכורים:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יתענה כו'** דאינו מתפלל עננו. ר"ל אפי' למ"ד מתענים לשעות ומתפללים עננו מ"מ כה"ג שאכל קודם חצות אינו מתפלל עננו כמ"ש סי' תקס"ב:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שעל ג' חלומות כו'** שנפשו עגומה כו'. ומ"מ כ' הט"ז שאם הרהר בהן ביום אין לו להתענות כי בא החלום על ידי הרהורי לבו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **קורות ביתו כו'** שפתרו לאשה כו' ואם כן אפשר אם חלם לאשה שקורות ביתה נפלו אין לה להתענות ואם עוברת ומינקת יתענ' תענית חלום ראיתי בספר א"ר בסי' ר"כ הביא בשם כה"ג מה"ב שצידד לכאן ולכאן די"ל שלא יתענו דלא עדיף מתעני' צבור דאין מתעני' ויש סברא להיפך דמה לת"צ שאיכו דוחה את השבת משא"כ ת"ח שדוח' שבת אפי' עוברת ומניקו' יתענו ומ"מ עלתה הסכמתו שלא יתענו מפני הסכנה וספק נפשות להקל וע"כ כ' שם דאם מתיראים לנפשם יתענו וגם מדברי ס' א"ר נראה דעתו שיתענ' ובס' לקט הקמח ראיתי שדרכו היה להשמיט את עצמו מלהורות דבר זה ואם לא היה אפשר להשמט היה משיב שתעש' כרצונ' שאם יורה להתענות היה חושש לסכנת האש' וולדה ואם יור' שלא תתענ' אם יארע לה אח"כ איזה מקרה רע ח"ו תאמר הרב המור' שלא להתענות הי' הסבה והגורם לכן נתן הבחיר' ביד האשה ויותר דינים בזה ע' בס' אליה רבה:

סעיף י
(ס"ק י) **שהם כו'** שונרא שינרא והוא בברכות דף נ"ו ע"ב הרוא' חתול בחלום באתרא דקרי לי' שונרא נעשה לו שורה נאה. שינרא נעשה לו שינוי רע:

סעיף יא
(ס"ק יא) אמר כו'. ועסי' תפ"ח במגן אברהם ס"ק ג':

סעיף יב
(ס"ק יב) **להקדים כו'** יצטער דאם יקדים הרב' עדיין אין המאכל מעוכל ויאכל כמעט אכיל' גסה ואם יאחר הרבה וכבר נתעכל המאכל יצטער ברעב:

סעיף יג
(ס"ק יג) **על שום כו'** בתשובת מהר"ם כו' דהא אפי' תעני' שרי כו' עמ"ש סי' קי"ז ס"ג: כ' בספר ת"ש וז"ל ואין הנדון דומה לראי' די"ל דשאני תעני' שהוא יפה לחלום כאש לנעורת וה"ה כמו פיקוח נפש דשרי וכהאי גוונא כ' מ"א עצמו בסי' קכ"ח להחזיק דברי הגאונים שלא לומר הרבון בשבת אא"כ כשהוא מתענה בשבת ולא דמי לתעני' שהוא רפוא' וודאית אבל הרבון אפשר דלא יועיל ויש בו משום איסור תחנ' בשבת ואולי מה שסיים מ"א בזה עסי' קי"ז ס"ג היא ט"ס כי לא נמצא שם כלל מזה וצ"ל עסי' קכ"ח סעיף מ"ד ורימז למ"ש עכ"ל ולענ"ד אין לדחות דברי מהר"ם שנודע גדולתו בסברא ומה שהגיה במ"א וכ' שכיון לדעתו נלע"ד א"צ להגי' ומ"ש עסי' קי"ז סעיף ג' ר"ל ס"ק ג' שם הביא מ"א בשם תשובת הרא"ש וז"ל ובתשובת הרא"ש כ"ד סי' כ' דאף בשבת דאין מתענים מזכירים י"ג מדות ואומרים פסוקים של מטר כו' עכ"ל וכ' זה לקצת ראיה לדברי מהר"ם ומ"ש בספר ת"ש לחלק דוקא תעני' הותר שהוא רפואה ודאית משא"כ בקשת רחמים ואייתי ראיה מדברי מ"א שבסי' קכ"ח לענ"ד אדרבה קצת ראי' משם לדעת מהר"ם: דז"ל מ"א שם סי' קכ"ח סק"ט מצאתי בספר פתרון חלומו' שכ' שמצא בתשובת הגאונים שא"ל הרבון בשבת אא"כ שמתענ' בשבת ת"ח. והוא חולק עליהם וכ' אם מותר להתענו' כ"ש לומר הרבון ע"כ ול"נ שדברי הגאוני' שרירין וקיימין דבשלמא תענית ודאי מבטל החלום כו' והוי כמו פיקוח נפש משא"כ הרבון וכמ"ש בי"ד ס"ס קנ"ה דבעי שתהיה רפואה בדוקא ולכן יש לנהוג כהגאונים דאין לנו כח לחלוק עליהם בסברא בעלמא וגם י"ל דדוקא הצומות שמתענים עליהם בשבת מותר לומר הרבון משא"כ כשאין מתענים עכ"ל מ"א שם והנה בלא"ה דברי מ"א שבסי' קכ"ח הנ"ל צ"ב דהא עכ"פ מודה מ"א לדברי הגאונים דכשמתענ' בשבת הותר לו' גם הרבון וקשיא מנ"ל להגאונים להתיר הרבון דהא לא הותר רק התעני' שהוא רפוא' וודאית וצ"ל דקבל' הית' בידם להתיר

הרבון. אולם י"ל דגם מסברא התירו הרבון דהרבון ותענית לכ"א יש סברא להקל ולהחמיר התענית יש סברא להחמיר דאיסור תעני' בשבת חמיר דהוא איסור תור' וסברא להקל דהוא רפוא' וודאית ובאמירת הרבון הוא להיפך הסברא להחמיר דאין רפואתו וודאי סברא להקל דאסורו קיל לו' תחנ' בשבת וס"ל להגאונים לפ"ז שקולים הם וכמי שהותר התעני' ה"ה שהותר הרבון. ומ"א לא בא כי אם לדחות דברי בעל פתרון חלומות דיליף מכח ק"ו להתיר הרבון ממה שהותר התעני' ע"ז דחה מ"א דאין זה ק"ו דשאני תענית דרפואתו וודאי וא"כ אין לזוז מדברי גאונים דבאינו מתענ' שלא יאמר הרבון דכמו שלא הותר התענית ג"כ לא הותר הרבון כיון דשקולים הם כנ"ל וכ' עוד מ"א וגם י"ל דוקא חלומות שמתענים כו' ר"ל אפי' את"ל דהרבון עם התעני' אינן שקולי' ואמיר' הרבון קיל מתעני מכל מקום מנ"ל להתיר אפי' איסור קל דהיינו איסור תחנ' כיון שלא הותר התעני' דלמא גם איסור קל לא הותר כן הוא כוונת מ"א שם לענ"ד ובזה א"ש דברי מהר"ם כאן דגם מהר"ם סבירא ליה דתעני' ותחנ' שקולים הם לענין חלום או ס"ל דתחנ' קיל מתעני' וכשיש מאורע היה ראוי להתיר בין תענית ובין תחנה כמו בחלום אלא דתענית לא הותר כיון דאסורו חמיר ולענין מאורע אין רפוא' התענית וודאי' ויש תרתי לריעות' לכן לא הותר התעני' כשיש מאורע משא"כ תחנה דאסורו קיל יש להתיר כמו בחלום אע"ג שאין רפואתו וודאית דהא גם בחלום אין אמירת הרבון רפוא' וודאי ואפ"ה הותר כיון דאסורו קל וא"כ ה"ה במאורע שהותר ומ"ש מהר"מ דהא אפי' תענית כו' משום דס"ל דאמירת תחנה אע"ג שאין רפואתו ודאי קיל מתעני' שרפואתו ודאי כנ"ל וא"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **החולה כו'** ואפשר שסומכים על הרמב"ן שסובר שמותר לו' המקום ירחם כו' והיינו דפסק כר' יוסי וה"ה דמותר לומר ישלח לו רפואה דירחם וירפא חדא מלתא הוא אבל לומר יותר מזה לכ"ע אסור:

ויש להנהיג כו' הבין בספר א"ר דמ"ש ויש להנהיג כו' ר"ל דרא' דמוסיפים דברים ובאמת אין לו' יותר ולכן לתקן איסור זה כ' מ"א דיש להנהיג כו' וע"ז הקש' בספר א"ר וז"ל וצ"ע וכי בשביל שאומר שבת היא מלזעוק כו' הרשות בידו להוסיף בל' תפלה בנוסח מי שבירך כו' עכ"ל אבל לענ"ד אין כן כוונת מ"א ומודה דאפי' יאמר שבת הוא כו' אין להוסיף על דעת ר"י המקום ישלח לו רפואה אלא כוונות מ"א ניהו דסומכין על הרמב"ן דפסק כר"י מ"מ יאמר ג"כ שבת היא כו' והם דברי ת"ק דר"י דלא התיר לו' המקום ירחם כו' כמ"ש ר"י אלא לומר שבת כו' והם דברי תנחומים לחול' ולקרוביו לבל

יצטערו ויבטלו עונג שבת ולכן יאמר שבת כו' ורפואה קרובה לבא ור"ל לפי הנראה רפואה קרובה לבא ואין בחולה זה סכנה ולכן כ' מ"א דעכ"פ יוסיפו לומר דברי ת"ק הנ"ל דשבת הוא כו' כדי לנחם החולה וקרוביו לבל יצטערו ולבל יבטלו מעונג שבת. לברך חול' שאינו בעיר מהרי"ל אוסר דשמא יתרפא או מת והוי תפלתם שוא ובתשו' נ"ש חלק עליו ע"ש:

ול"נ כו' דהא אינן בני עונשים ולענ"ד אין כוונתו לחלוק על הדין דניהו דאין בני עונשין ואין נכנסים למנין מ"מ לפעמים הקב"ה מרחם בשביל התינוקת וכדאי' במדרש וכן נוסח חפלתינו בסליחו' עשה למען יונקי שדים כי' עשה למען גמולי מחלב כו' ולא בא לחלוק כ"א על לשון מהרר"י שכ' ויכריע כל העולם לכף זכות ע"ז כ' דאין נכנסים למנין ואין מכריעים הכף:

סימן רפט

סעיף א

(**ס"ק א'**) **קידושא רבא**. וזה הקידוש אינו כלל דאוריי' מ"ש אינו כלל ר"ל דקידוש ליל' ניהו דלקדש על היין הוא דרבנן כמ"ש ר"ס רע"א מ"מ עיקר הקידוש היא דאוריי' משא"כ של יום עיקר הקידוש ג"כ דרבנן ומה שנקרא קידושא רבא כ' רש"י וז"ל קרי' ליה קדוש' רבא לפי דבכלהו קדושי אמרי' ליה והר"ן כ' וז"ל לכינוי (ר"ל כמו שקורין לסומא סגי נהור) לפי שאינו עיקר כקידוש לילה וזוטר שעורי' עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **הוי שכר הא דסתם כו'** ר"ל בסי' רע"ב הבי' הב"י מחלוקת בקידוש לילה אי מקדשי' על השכר אם היא חמר מדינ' וכאן בקידוש היום סתם דמקדשים עליו כאלו אין בו מחלוקת. גבי קידוש שחרית סמכי כו' כדי שיהיה שינוי והיכר דאי יקדש על הפת ויברך המוצי' אינו ניכר שהוא משום קידוש הא בכל סעודה מברך המוציא משא"כ כשיברך על שכר קודם סעודה ניכר שהוא משום קידוש דהא אין דרכו בכך לשתות קודם מוציא משא"כ בלילה אפי' על הפת יש היכר דהא בלילה אומר ברכ' קידוש לכן יותר טוב לחד דעה לקדש על הפת מלקדש על שכר. אפי' לא בירך על הפת ר"ל כגון דלא אכל פת דודאי אי אכל פת יצא ממ"נ ידי קידוש או בשכר או בפת כמ"ש מ"א ס"ס רע"ב:

עסי' רע"ג סעיף ה' ר"ל כיון דאין לו פת האיך יצא ידי קידוש הא אין קידוש אלא במ"ס ול"ל ששתה כוס שכר כמ"ש הגאונים בסי' רע"ג אם שתה כוס יין ז"א דהא כ' מ"א בסי'

רע"ג ס"ק י"א דבשכר אפי' הוא חמר מדינה לא יצא ידי קידוש במ"ס וצ"ל דאכל מיני תרגומא דיוצאים בהם כמ"ש מ"א שם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חמר כו'** במקום שאינו חמר מדינה פי' אם אין לו יין כו' ר"ל דל"ת כיון דאין השכר חמר מדינה ע"כ יין מצוי והוי יין חמר מדינ' א"כ למה לא יקדש על היין לזה כ' פי אם אין לו יין ר"ל דרך מקרה אין לזה יין עכשיו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אוכל כו'** כשיש לו פת כו' ואסור לאכול כו' דהא יוצא ידי קידוש במה שיברך על הפת אם כן קודם המוציא אסור לאכול דהא אסור לאכול קודם קידוש. בלא קידוש דאין לבטל עונג שבת בשביל קידוש כן כ' הרב"י:

ומשמע בראש"ש פ' ע"פ סי' י"ז ובתוס' שם דף ק"ו ע"ב בתוס' ד"ה מקדש אריפתא כו' הביאו כן בשם הירושלמי:

ובבה"כ א"א לקדש בפת. כ"כ בהגמ"י פכ"ט מהלכות שבת ליישב הירוש' שהביאו התוס' והרא"ש שאמר במקום שאין יין ש"ץ אומר ברכה מעין ז' כו' למ"ד דמקדשים על הפת ה"ל לקדש על הפת. תי' בהגמ"י דמיירי בבה"כ להוציא האורחים ובבה"כ א"א לקדש על הפת וז"ל דאיך יקדש על הפת הלא אין שם אדם שנטל ידיו לאכול לאלתר ולברך בהמ"ז עכ"ל:

ול"א בת טוות אלא להבדל הוא בפסחים דק"ז אמימר איקלע להאי אתרא ולא הוה לו יין ולא ידע דהשכר הוי חמר מדינה ולא הבדיל ובת טוות (ר"ל לן בתעני') כל הלילה ולא אכל:

ומ"מ נ"ל כו' עד חצות כו' כ' בספר ת"ש וז"ל ומה שקבע זמן עד חצות אין לזה שורש וענף כו' לענ"ד בלא"ה צ"ב מנ"ל למ"א לחלוק מסברא על הגמ"י לכן י"ל דראייתו מדברי הטור בסי' קפ"ב שכ' וז"ל וכיון דבהמ"ז טעון כוס כו' לא יאכל כו' אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו אפי' אם צריך לעבור זמן אכילה אחד כדחזינן באמימר שלן בתעני' כו' כיון שבבהמ"ז טעונה כוס אין חילוק בינו להבדלה עכ"ל. וכן העתיקו הרב"י בש"ע רסי' קפ"ב וצ"ל להטור הא אמימר לא אכל כל הלילה ולמה כ' הטור דסגי לעבור זמן סעודה אחד על כן צריך לומר דס"ל להטור דבאמת גם אמימר הוי שרי לאכול בחצי הלילה אם לא הי' לו יין עד חצות אלא שאין דרכן של בני אדם לאכול בחצות הלילה ומסברא סבירא ליה להטור דסגי אם יעבור סעוד' א וכ"מ במגן אברהם סי' תרנ"ב דאייתי ראיה מסי' רצ"ו וכיון דהטור מדמה בהמ"ז למ"ד טעונה כוס להבדל' סבירא ליה למ"א דה"ה

יש לדמות קידוש להבדלה ואף על גב שהמ"א גופיה תמה על הטור רסי' קפ"ב היינו כמ"ש שם בשלמא בהבדלה דאסור לטעום קודם הבדלה א"כ מיד כשמתחיל לאכול עדיין עביד איסורא משא"כ בכוס ברכת המזון בשעה שמתחיל לאכול עדיין לא חל עליו חיוב בהמ"ז ואפי' אם היה כו' וזה לא שייך בקידוש דהא גם בקידוש אסור לטעום קודם שיקדש וכיון שהטור כתב לענין ברכת המזון דסגי שיעבור סעודה אחד ה"ה בקידוש והיינו עד חצות ואז לא צריך לאכול לקיים סעודת שבת:

י"א דהא דמותר כו' הוא דעת הראב"ד דס"ל דוקא קידוש לילה אסור לאכול קודם שיקדש אבל קידוש שחרית מותר לאכול קודם שיקדש והטעם ע"ש פ' כ"ט מהלכות שבת הבאתיו לע ל סי' רס"ט ע"ש:

סימן רצ

סעיף א

כתב בש"ע ירבה כו' כדי להשלים. אע"ג דכתב בסי' רפ"ד סעיף ג' צריך לכוין כו' ויענו אחריהם אמן ויעלה לו להשלים מנין מאה ברכות כבר כתב מ"א לעיל סי מ"ו ס"ק ט' דהיינו דוקא למי שאין לו פירות דאטו ר' אבהו דממלי להו באספרמקי ומגדי לא הי' במקום שקורין בתורה עכ"ל ועיין במ"א ס"ס רט"ו הביא מ"א בשם של"ה דבשבת אם הביאו לו פירות תוך הסעודה יוכל להניחן עד אחר בהמ"ז כדי לברך ברכ' אחרונה להשלים מנין מאה ברכות אע"ג דאסור לגרום ברכ' מ"מ כדי להשלים מנין מאה ברכות שרי:

והמ"א חלק עליו אבל בזה מודה מ"א דיכול לצוות לב"ב שלא יביאו לו הפירות כי אם עד אחר הסעודה וכן שלא להביא לפניו כל הפירות בבת אחת כדי שיברך על כל אחת ואחת.

סימן רצא

סעיף א

כ' מ"א מי שי"ל מזון כו' וכ"מ בשבת דף קי"ח על הא דתנן מי שי"ל מזון י"ד סעודות לא יטול מן הקופה שהיא צדקה המתחלקת כל ע"ש ונותנים לכל עני כדי הצורך לו לכל השבוע וכיון שי"ל י"ד סעודות הרי י"ל מזון לכל השבוע דהיינו ב' סעודות לכל יום ופריך הא בשבת עכ"פ צריך לג' סעודות וא"כ ט"ו סעודות צריך לכל השבוע ומסיק לבסוף הא מני ר"ע הוא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ר"ל כדי שלא יצטרך לבריות

ליטול מהקופה התירו לו שיאכל בשבת כמו בחול דהיינו שתי סעודות והכי קי"ל לעיל סי' רמ"ב והקשו למה יעשהו חול שלא לאכול רק ב' סעודות ה"ל לחלק סעודות שחרית לשתים ויהי' לו ג' סעודות א"ו דמוטב לאכול שני סעודו' לשבעה:

ונ"ל דמ"מ כו' כמ"ש ס"ג כו' וכ"מ במהר"מ כו' דלא תימא דוקא בסעיף ג' דכבר אכל סעודה שחרית לשבעה. אלא דמ"מ כיון שהאצטומכא פתוחה יוכל להוסיף לאכול אחר בהמ"ז במעט יותר מביצה משא"כ כאן דכשיברך בהמ"ז על סעודת שחרית לא אכל עדיין לשבעה לזה כ' דמ"מ ישבע כו' ואייתי גם ראיה לזה מדברי מהר"ם:

וכ"כ מהר"ם במרדכי שכ' דיש מביאים ראיה דאינו יוצא אם אכל סעודה ג' קודם חצות מדתנן פ"ק דפסחים ער"פ שחל בשבת מבערים כל החמץ מע"ש ומשיירים מזון ב' סעודות חמץ לשבת ואע"ג דבעינן בשבת ג' סעודות אע"כ דאם אוכל קוד' חצות סעוד' ג' לא יצא וא"כ א"א לשייר יותר משני סעודות דבסעוד' ג' א"א לאכול בע"פ שחל בשבת דהא אחר ארבע שעות ביום אסור לאכול חמץ וכ' שם בצדו בחידושי אנשי שם סי' פ' וכ"כ בהגהת מרדכי פ' כ"ב וז"ל אבל רא"ם פי' בס' יראים שני סעודות שתי שביעות ואותן שתי שביע' יחלק לג' סעודות עכ"ל ור"ל דא"א לשייר מזון ג' סעודות דהיינו ג' שביעית דהא כשאכל סעודת שחרית לשובע לא יתעכל המזון במעיו עד אחר חצות דהיינו שיעור שש שעות וכיון דמיד אחר שעה ד' החמץ אסור איך אפשר לאכול סעודה ג' לכן די כשמשייר שיעור שני שביעת ויחלק שביעה השייכה לסעוד שחרית לשתים ויוצא בה ידי סעודה ג' אע"פ שאכלה קודם חצות מ"מ מבואר מזה כמ"ש מ"א דאי מחלק סעודה א' לשתים מקרי לשבעה ונ"מ לדידן דאינו יוצא ידי סעודה קודם חצות מ"מ אם נמשכה סעוד' הבוקר כו':

דהא י"א דיוצא בזה היינו מהרא"ם ורא"ם בס' יראים הנ"ל:

סעיף ב

(**סק"ב**) **בליל כו'** וה"ה שאומר הקידוש של ליל'. דלעיל בס' רע"א כ' דאם לא קידש בליל' יקדש ביום רק שלא יאמר ויכלו ע"ש לזה כ' מ"א דכמו דשוה י"ט לשבת לענין השלמת סעודה ביום כן הוא לענין השלמת קידוש של לילי' ביו"ט כמו בשבת:

סעיף ג

(**סק"ג**) **מו' שעות כו'** אבל אם יודע כו' אסור כמ"ש ר"ס תע"א דלא כע"ש. כ' בס' ת"ש דע"כ ט"ס יש פה והגהתן אינו מבוררת לענ"ד. ולענ"ד הדברים א"ש בלי הגהה וכוונתו לדעת הרב"י אשר ציין מ"א על דבריו וא"כ ניהו דסעודת שבת לא מקרי סעודה גדולה כמ"ש מ"א סי' רל"ב ס"ק ט"ז מ"מ לדעת הרב"י שם אפילו סעודה קטנה אסור להתחיל

אפי' סמוך למנחה גדולה ולקמן ר"ס תע"א כ' מ"א בשם רשב"ם הא דאמרי' בע"פ אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה וכ' רשב"ם דאפי' מתחיל קודם שעה עשירית ויודע שתמשך הסעודה עד אחר ט' שעות אסור ע"ש הרי דבזמן דאסור להתחיל לאכול ה"ה אם מתחיל לאכול לפני זמן ההוא ויודע שתמשוך עד זמן האיסור ג"כ אסור וא"כ לדעת הרב"י אסור להתחיל בסעודה קטנה אפי' קודם חצות אם יודע שתמשך עד זמן מנחה גדולה. ולכן כ' מ"א דאם התחיל קודם חצות ונמשך עד אחר חצות יצא היינו דיעבד דרך מקרה אבל לכתחלה אסור להתחיל אפי' קודם חצות אם יודע שתמשך עד אחר חצות מטעם הנ"ל ובזה א"ש מה שכתב דלא כע"ש שהביא בשם הלבוש הטעם דאם עשה סעודה ג' קודם חצות לא יצא דהיינו קודם שש ומחצה משום דעד אותו זמן נמשך זמן סעודת שחרית וכ' ע"ז הע"ש אע"ג דצריך להתחיל לאכול קודם שש מ"מ נמשך זמן אכילה עד שעת מנחה עכ"ל. ולפי דברי מ"א ע"כ טעם זה ליתא להרב"י דאדרבא לכתחלה אם יודע שתמשך סעודתו עד זמן מנחה גדולה אסור להתחיל אפי' קודם חצות ואיך א"ל דזמן סעודת שחרית נמשך עד זמן מנחה. וע"כ להרב"י טעם זה ליתא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מנחה כו'** ור"ת ס"ל כו' ר"ל ר"ת דהוא דעה א' דס"ל שיש לאכול קודם מנחה היינו משום דס"ל סעודה קטנה אפי' סמוך למנחה קטנה מותר היינו לפי דעת הרב"י בסי' רל"ב לדעת ר"ת אבל לפמ"ש הטור שם בשם ר"ת דמודה סמוך למנחה קטנה אפי' סעודה קטנה אסור. צ"ל לר"ת דהכא דצריך לאכול סעודה ג' קודם סמוך למנחה קטנה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לאכול כו'** בשעת אכילה כו' ר"ל אם לא מפסיק הרבה נשאר האצטומכא פתוחה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אבל כו'** קודם שעה עשירית כו' דמכאן ואילך אסור לאכול כדי שיאכל בליל י"ט לתיאבון ועיין במ"א לקמן סי' תקכ"ט ס"ק ב':

דהא י"א דאסור משום ברכה שא"צ. והיינו דעת התוס' אבל דעת הרא"ש וכן פסק בש"ע דל"ח כה"ג לברכה שא"צ כתב הטעם וז"ל כיון שעושה לכבוד שבת אין כאן משום מרבה בברכות שלא לצורך עכ"ל מ"מ היכא דאפשר לצאת גם לדעת התוס' עדיף:

סעיף ט

(**סק"ט**) **אין צריך כו'** ובת"ש כ' לברך כו' היינו תוך הסעודה וכן כוונת הרמב"ם לפ"ד הרב ב"י דלא כהבנת הטור דהרמב"ם ס"ל דצריך לקדש על היין גם בסעודה ג':

סימן רצב

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואני כו'** כיון דאין קורין בתורה. והוא ע"פ מ"ש הטור טעם אמירת ואני כו' הוא ע"פ המדרש שאמר דהמע"ה אתה ה' ראה מה בין בני ישראל לאו"ה או"ה אוכלים ושותים והולכים ופוחזים אבל ישראל אע"פ שאכלו ושתו בשבת מ"מ ואני כו' וע"ז כ' דביו"ט שאין קורין בתורה אין אומרים ואני כו' דלא שייך טעם המדרש. והקשה לבוש דהא לא נזכר בפסוק קריא' התורה כ"א תפלה והא גם ביי"ט מתפללים במנחה וע"ש מ"ש הובא בב"ח ודחה תירוצו וב"ח כתב ליישב דעת רצון דכתיב בהאי קרא ר"ל אותו עת שהוא עת רצון לפני ה' אז הוא מתפלל אע"פ שאכל ושתה ובשעת מתן תורה הי' עת רצון גמור לפני ה' שזכה כל או"א מישראל לנבואה פא"פ ונתבסם העולם לכן כל עת שאנו קורין בתורה מתעורר שוב מעין אותו עת רצון שהי' במ"ת. לכן בשבת שקורין בתורה ואיכא עת רצון א"ש אמירת ואני כו' ור"ל ואני תפלתי כו' לא כיתר או"ה אלא אע"פ שאכלתי מ"מ ואני תפלתי. לכן בעת רצון שיהיה עכשיו בשעת קריאת התורה ראוי שתענינו. משא"כ ביי"ט שאין קורין בתורה וליכא עת רצון אין שייך לומר ואני תפלתי כו' עת רצון כו':

וא"כ אפשר דבמקום כו' אף על גב דאותו יום קוראים בתורה מ"מ א"א כיון דהם אין קורין. ואפשר אפילו באותו צבור בבית הכנסת קורין בתורה אם מתפללים בעשרה בלי ספר תורה אין לו' ואני כו' דלגבייהו דאין קוראים אפשר דליכא עת רצון:

שאין הכל מודים כו' דפסחים דס"ח ע"ב ס"ל לר"א ביי"ט או כולו לה' דהיינו שיכול ללמוד כל היום ולא יאכל כלל. או כולו לכם ור"י ס"ל חציה לה' וחציה לכם לאכילה ומסיק שם דבשבת לכ"ע אפי' לר"א בעי' נמי לכם ר"ל צ"ל חציה לכם לכן בשבת דהאכילה ודאי חיובא מצד הדין ואכלנו ואעפ"כ מתפללים ראוי לו' ואני כו' משא"כ ביי"ט דלר"א א"צ לאכול כלל אע"פ שאכלנו אין שבח כ"כ במה שאכלנו ומתפללים ולפי טעם זה בשבת אפי' במקום דליכא ס"ת מ"מ אומרים ואני כו' דהא לא תליא כלל בקריאת ס"ת ועיין בסעיף קטן שאח"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ג' אנשים כו'** שאין כאן במה להפסיק כו' דאחר ובא לציון אומרים קדיש ואחר הקריאה קודם תפלת י"ח אומרים ג"כ קדיש. וא"כ אם נאמר הקדיש על הבימה אחרי הקריאה. איך יאמר שוב קדיש קודם תפלת י"ח. והא אין ענין מפסיק בין שני הקדישים בשלמ' בשחרית איכ' הפסק בין ב' הקדישים אשרי שאומרים אחר קדיש שעל הקריאה

אבל במנחה שכבר אמרו אשרי קודם הקריאה ואין אומר ואין דברי' אחרי הקריאה. ואפי' במנחה בתענית ס"ד שיאמרו קדיש אחר שקראו ג' בתור' קודם שיאמר הפטר' ותהיה ההפטרה הפסק בין הקדישים לזה כ' מ"א דההפטרה שייכ' אל הקריא' ונפטרה ההפטרה בקדיש שלפני ההפטר' א"כ קדיש שלפני י"ח למה הוא בא:

וכ' הריב"ש כו' דבמקו' שאין ס"ת א"א קדיש שלפני י"ח דהא כבר אמרו קדיש אחר ובא לציון וא"כ קדיש שני על מה יאמרוהו. והקשה בס' א"ר לפמ"ש מ"א סס"י קמ"ג דאפי' במקום שאין ס"ת יקרא החזן בקול רם מתוך החומש וא"כ תהיה הקריאה מתוך החומש הפסק וגם בס' ת"ש כ' גם בעיני יפלא למה יגרע מפסוקי תהלים וצריך לחלק בין קדיש של ש"ץ לקדיש יתום עכ"ל ת"ש. ולענ"ד י"ל דלא מצינו קדיש יתום או ש"ץ כ"א על תחנה ותפל' או שיר ושבח אבל על לימוד התורה אומרי' קדיש דרבנן. רק כשקוראים בס"ת כתקנות עזרא אומרים קדיש על קיום מצות תקנות חכמים משא"כ במקום שאין ס"ת והחזן קורא מתוך החומש שלא תשתכח תורת קריאה אין לה מתקנת חכמים אלא מנהג בעלמא ע"ז לא שייך קדיש כ"א קדיש דרבנן על הלימוד וזה ניתקן בצבור:

שלא יאמרו גם כן ואני תפלתי כמש"ל בס"ק שלפני זה לטעם ש"ל שם:

א"ל שיאמרו ואני תפלתי ויאמרו קדיש עליו. ר"ל לטעם שני שלא להפסיק כו' הוא יש לזה תקנה שיאמרו אחר ואני כו' קדיש שנית:

מ"ד איהללו. ר"ל מ"ש לעיל דמה"ט א"א קדיש במנח' אחרי הקריא' דאין דבר להפסיק בין קדיש שלאחר הקריאה ובין קדיש שלפני י"ח והא איכ' הפסק אמירת יהללו שאומרים בשעה שמכניסים ספר תורה להיכל אע"כ דפסוק א' ל"מ הפסק:

או יאמרוהו כו' ר"ל אם אעפ"כ רצונם לו' ואני יאמרוהו מיד אחר סיום ובא לציון ויאמרוהו אחר זה קדיש ולא יהי' הפסק. מ"מ לטעם הש"ל שכ' בס"ק א' אפי' מיד אחר סיום ובא לציון אין לאמרו:

סעיף ד

(**סק"ד**) **במנחה כו'** כמ"ש סי' תרס"ו ביום ז' של סוכת (בא"י ובח"ל ביום ח') מן המנח' ולמעלה מוריד הכלים מתוך הסכה לתוך הבית לצורך יום טוב אחרון שאוכל בבית:

זוקף כו' עיין במ"א סי' תקע"ח סעיף קטן י"ד:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שלא כו'** אבל שנים כו' דחד טעם אמירת צדקתך שהוא כעין צידוק הדין על מיתת משה רבינו ע"ה (וגם יוסף ודוד) שהי' במנחה בשבת ומה"ט אם היו חול לא היו נופלים על פניהם א"א צדקתך ומה"ט אין קובעים מדרש דקיי"ל חכם שמת בית

מדרשו בטל אב ב"ד שמת כו' נשיא שמת כל בתי מדרשות בטלים כדאיתא ביו"ד סי' שד"מ. ומבואר שם דשנים שנים מותרים ללמוד. א"כ ע"כ מ"ש המרדכי שלא ללמוד ר"ל בחברותה. לכן המנהג כו' ר"ל כיון דאין קובעים מדרש אחר מנחה:

סימן רצג

סעיף א

(**ס"ק א**) **כוכבים כו'** שא"א בקיאים כו' מצד הדין סגי בבינונים אלא לפי שאין אנו בקיאים מה הם בינונים החמירו שיהיו קטנים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **רצופים כו'** והע"ש לא ע"ש שהקשה הא קי"ל אם נראה כוכב אחד עדיין יום שנים בין השמשות ג' לילה אם כן בתחלת הלילה נראים ג' כוכבי' וא"כ איך כתב דאין לעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים. הא אפי' נראו ג' כוכבים עדיין אסור במלאכה דהא צריך להוסיף מחול על הקדש ובאמת זהו התוספת מה שהן רצופים דמיד שנראו ג' כוכבים מפוזרים הוי לילה וכשנראו רצופים אז עבר גם התו':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כגון כו'** ומ"ש הטור כו' ז"ל הטור כגון שהי' להם שום אונס שלא ה"ל יין להבדיל במ"ש או שהיו צריכים להחשיך על התחום לצורך מצוה עכ"ל ולהטור א"א לפרש במ"ש שהיו צריכים להחשיך כו' ולא יהי' להם יין בשדה כמ"ש התו' דזה הוא אונס הראשון שכ' הטור שלא ה"ל יין להבדיל ואע"ג דמ"א בס"ק שאחר זה מפרש ומ"ש בהטור שלא ה"ל יין כו' דלא כמ"ש התוספ' הנ"ל אלא כגון שהוא דר בעיר כו' עכ"פ אונס הראשון שכתב הטור שלא יהי' להם יין להבדלה. שוב א"א לפרש מה שכתב אח"ז או שהיו צריכים להחשיך כו' שלא יהיה להם יין בשדה דהיינו אונס הראשון שלא יהיה להם יין להבדלה ומה לי שלא יהי' להם יין להבדל' ע"י סבה א' או ע"י סבה אחרת לכן ע"כ מ"ש הטור או שהיו צריכים להחשיך כו' והאונס שיצטרך להתפלל מהלך ועמ"ש ס"ס זה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יכול כו'** ואין לעשות כן דדבר תמוה הוא לרבים. וסיים ואיכא נמי למיחש שמא יבא להקל גם במלאכה אבל להתפלל שבת בע"ש הכי נהוג. דהא מוסיפים מחול על הקדש עכ"ל:

ועסי' ש"ו דיני מחשיך על התחום:

בטור כ' כו' הוא ענין בפ"ע. מ"ש הטור כאן דה"ה אם ה"ל כו' הבאתי לעיל לשון הטור:

ונ"ל דה"פ כו' דל"ל כוונת הטור כמ"ש התו' שצריך לילך לד"מ ולא יהיה לו יין בשדה דהא הטור באונס זה לא הזכיר שצריך להחשיך ע"ה:
ובשבת א"א להביאו משום איסור הוצאה:
ופי' הב"ח דחוק. שפי' שיושב ואוכל סעוד' ג' מבע"י ואין לו אלא כוס א' וס"ל בהמ"ז טעונה כוס ולכן יבדיל מבע"י ויברך עליו בהמ"ז והבדלה. וכתב שהוא דוחק דאם כן מה לו להטור לו שה"ל שום אונס שלא ה"ל יין להבדל' אפי' בלי אונס משכחת לה שאין לו כ"א כוס א' וכנ"ל:
וגם נ"ל כו' ר"ל דלא מבעיא שדחוק לפרש כן דברי הטור אלא גם דינו של הב"ח ליתא. דאם אירע כה"ג שכתב הב"ח לא הותר לו להבדיל מבע"י אלא ימשוך סעודתו כו':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ולהבדיל כו'** דלדידן קורין ק"ש קודם הלילה א"כ גם כה"ג יקרא ק"ש מבע"י כדי שיסמוך גאולה לתפלה. דהא גם בחול קורין קריאת שמע מבע"י:
יחיד יקרא ק"ש דלא הותר לקרות ביום. אלא צבור משום טרחא דציבורא שנצטרכו להתאסף שנית לתפל' ערבית לכן הותר להם להתפלל מנחה וערבית סמוכים אף ע"ג שקורין ק"ש מבע"י אבל ביחיד דליכא ה"ט אוקמי אדינא לקרות ק"ש בלילה א"כ ה"ה הכא דמיירי ביחיד א"כ אפי' לדידן דקורין בחול ק"ש מבע"י מ"מ כאן צריך לקרות ק"ש בלילה ולא יסמוך גל"ת. אלא שבס' ת"ש כתב לפי מ"ש מ"א לעיל סס"י פ"ט דהעולם נוהגים לפסוק כרשב"א דסמיכת גל"ת עדיף מלהתפלל מעומד א"כ אזיל ליה האי אונס שכתב הטור שצריך להחשיך על התחום ויצטרך להתפלל מהלך. דכה"ג לדידן לא יתפלל ולא יבדיל מבעוד יום דאם יתפלל מבע"י ע"כ ק"ש ימתין לומ' עד הלילה ולא יסמוך גאולה לתפלה ועדיף טפי להתפלל בלילה כשהוא מהלך ויסמוך גל"ת עכת"ד:

סימן רצד

סעיף א

(**ס"ק א**) **בחונן כו'** מנהג פשוט כו' לאפוקי מדעת י"א דא"ל אתה חונן כו' ואתה חוננתנו וכו' דהוי כפלות דברים אלא סגי בא' מהן וגם בזה יש מחלוקת אם לומר אתה חונן כו' לאנוש בינה להבדלה בין קדש כו' שלא לשנות מנוסח מטבע שטבעו חכמים. וי"א דטוב יותר להתחיל אתה חוננתנו כו' לבד ולא להתחיל אתה חונן כו' והלבוש כתב לו' אתה חונן כו' וגם אתה חוננתנו אלא שכ' לומר ב' פעמים וחננו מאתך כו' דהיינו אתה חונן כו' לאנוש בינה כו' וחננו מאתך כו' אתה חוננתנו כו' עד ומדובקים ביראתך וחננו מאתך

כו' והב"ח הביא דבריו וחולק עליו. לכן הביא מ"א נוסחת הב"ח לו' אתה חונן כו' וגם אתה חוננתנו ולא לומר חננו מאתך כו' כ"א פעם א' לבסוף ופי' הב"ח שאין זה כפלות דברים דתחל' אנו נותנים שבח אתה חונן לאדם דעת דהיינו על כל מין אנושי חננת דעת הבין חכמת עוה"ז ובזה אנו משתוים עם או"ה אח"ז משבחים ע"ז אתה חוננתנו אותנו אומת ישראל יתר מאו"ה למדע תורתך כו' כי לא עשה כן לכל גוי ואח"ז אנו מחלים פניו ית' וחננו מאתך כו' על שני מיני חכמות הנ"ל הן חכמת עוה"ז הן חכמת התור' וע"ש:

ואם שכח כו' וצ"ע דמתחלה כו' דאי' בברכות דף ל"ג ע"א כשעלו בימי עזרא מן הגולה היו עניים ותקנו הבדל' בתפל' אח"כ העשירו ותקנהו על הכוס חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפל' צריך שיבדיל על הכוס עכ"ל הגמ':

וא"כ בתחלת עלייתם שקבעוהו רק בתפל' ולא על הכוס. אם שכח ולא התפלל ולא הבדיל הי' צריך להתפלל שחרית ולהבדיל בתפל'. דהא עדיין לא הבדיל כמו לדידן שמבדיל על הכוס עד סוף יום ג' כדלקמן סי' רצ"ט:

וכ"מ בגמ' כו' דאמרי' שם איבעי' להו המבדיל על הכוס מהו שיבדיל בתפלה אר"נ ב"י ק"ו מתפלה מה תפלה דעיקר תקנתא הוא. אמרו המבדיל בתפל' צריך שיבדיל על הכוס המבדיל על הכוס דלאו עיקר תקנתא לא כ"ש עכ"ל הגמ':

עבי"ד סי' שמ"א לענין אונן במ"ש דאינו מתפלל ואינו מבדיל במ"ש. מ"מ ביום א' אחר הקבורה ניהו דפטור להתפלל לתשלומי ערבית. מ"מ צריך להבדיל על הכוס. ובסי' רצ"ט מבואר זמן הבדלה עד סוף יום ג':

סעיף ג

(ס"ק ג) צריך לחזור מצויין בטעות אלא קאי על מ"ש בסעיף ב' טעה ולא הבדיל כו':

דבזה י"ל על הטור. שכ' בשם הרמב"ם שאם שכח יאמרו בש"ת דלא כהתוס' דס"ל דאין להזכיר בש"ת כ"א מה שהוא בקשת צרכיו לזה יש שייכות בברכ' ש"ת משא"כ הבדלה אין לה שייכות בש"ת והרב"י יישב דברי הרמב"ם לפי נוסחת הטור כיון שאומרים סוף אתה חוננתנו כו' א"מ החל עלינו הימים כו' דהוי שאלת צרכים אע"ג דעיקרו הבדלה מ"מ יש לו שייכות לאומר' בש"ת. לא יאמרו בש"ת כמ"ש הרב"י דעיקר הנוסחא גם ברמב"ם כדעת התוס' שלא לאמרו בש"ת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **רשאי כו'** וע' ס"ס ק"ח. ר"ל שם סעיף י"א דכה"ג א"צ לחדש דבר בתפלת נדבה אע"ג דבסי' ק"ז מבואר דהמתפלל תפלת נדב' צריך לחדש בה דבר אבל בכה"ג אינו צריך והט"ז הקשה מכאן שכ' ואם עדיין לא סיים תפלתו אינו רשאי לחזור והטעם משום דהוי

הפסק על מ"ש לעיל סס"ק ח' דאם אירע שאמר תוך התפל' מאורע שאר הימים דלא הוי הפסק ואולי יש לחלק בין תחלה לדיעבד. שם מיירי בדיעבד לא הוי הפסק וכאן מיירי לכתחלה אינו רשאי לחזור ולפ"ז אם עדיין לא סיים תפלתו וטעה וחזר בדיעבד עלתה לו התפלה ולא הוי הפסק:

סימן רצה

סעיף א

כ' מ"א פסוק ויהי כו' עסי' רצ"ו. ט"ס הוא ואפשר צ"ל תרצ"ו סעיף ה'. במילוי יודי"ן שגי' שלו ע"ב שיש במילואו ד' יודי"ן כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י:

והוא המילוי כו' ר"ל שהשם ע"י מילוי כזה עולה ק"ל צא וחשוב י' י"ו יו"ד עולה מ"ו ה' ה"י עולה כ' יחד ס"ו. ו' י"ו וי"ו עולה מ"ד יחד ק"י. ה' ה"י עולה כ' יחד ק"ל:

וקריאת המזמור כו' ר"ל שבמזמור יושב בסתר יש קי"ב תיבות. ובצירוף פ' ויהי נועם שיש בו י"ב תיבות עולה קכ"ד וכשכופלים פסוק ארך ימים שיש בו ה' תיבות עולה קכ"ט תיבות חסר תיב' אחת למנין ק"ל לזה כ' דקריאת מזמור עצמו נחשב לא' הרי ק"ל. ובס' א"ר הביא בשם פסקי תוס' דכן כשאומרים מזמור זה בשבת וי"ט או בק"ש שעל מטתו או כשחוזרים מבה"ק יכפול פסוק ארך ימים כו:

סימן רצו

סעיף א

הרמב"ם כו' ועסס"י זה. ר"ל דבזה תליא מחלוקת שבס"ס זה אם נשים חייבות בהבדל' דלמ"ד הבדלה דאורייתא ודאי הנשים חייבו' אבל למ"ד הבדלה דרבנן דעת מ"מ ודעימי' דמ"מ גם הנשים חייבות דכל תיקון דרבנן כעין דאורייתא תקנו. והא"ח ודעימיה ס"ל כיון דהוי מ"ע שהזמ"ג לא תקנו על נשים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'** פי' שיש כו' ר"ל דודאי ע"י השפיכ' אינו נפגם כ"א אם שתה ממנו וכמו שכתוב לעיל סי' קפ"ב סעיף ג' אע"כ הכוונ' שפוגם ומבזה דבר שבירך עליו ואחר זה שופך ממנו קודם שישתה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וטעם כו'** וב"ש כ' לבטל השפיכ' והא דאמרינן כל בית שאין יין נשפך כמים כו' עיין בט"ז פירושו. וכמ"ש סי' קע"א סעיף א' דאין נוטלים לידים אפי' נטילה שלא

לצורך אכילה במשקין משום בזיון המשקין. וכן שם בסעיף ד' ממשיכים יין בצינורות לפני החתן וכלה והוא שיקבלו היין בפי הצנור שלא לילך לאיבוד משום בזיון משק' ואע"ג דשם ג"כ המשך יין בצנור הוא לסי' טוב לחתן וכלה:

ולדידן כו' ר"ל לפי מנהגנו שנוהגים לשפוך ולא חששו לביזוי משקה צ"ל דבדבר מועט כו':

סעיף ד

(ס"ק ד) שופכים היינו לאחר שתיה כמש"ל בשם ס"ח דהוא בזיון לכוס. ועוד משום הפסק כצ"ל ר"ל השפיכה הוי הפסק בין ברכה לשתיה:

עד שישב דאמרינן גנאי לת"ח שיאכל וישתה מעומד וראוי לכ"א לעשות א"ע כת"ח בדבר ומה שהביא רמ"א שני דיעות בסעיף י' אם יעשה הבדלה מיושב הטעם דלמ"ד שצריך ישיבה. דבברכות היין קיי"ל דאין א' פוטר את חבירו אא"כ קבעו יחד ולדידן ליכא קביעות אלא ע"י ישיבה כדלעיל והחולקים ס"ל דזהו כבוד המלך ללוות מעומד ואעפ"כ מוציא אחרים כיון דהוי קביעות לענין ההבדל' הוי גם קביעות לענין ברכת היין:

כ' בש"ל כו' רגיל המבדיל כו' אע"ג דלענין קידוש כ' בסי' רע"א סעיף י"ד דמצו' מן המובחר שיטעמו כלם. מ"מ לענין הבדלה אינו כן:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וטוב יותר כו'** צ"ע דבאבודרהם כתב כו' מלהבדיל בלא יין. ומזה יצא הגהת רמ"א שהבין מ"ש בלא יין ר"ל אלא שכר ומזה כתב דטוב להבדיל על כוס פגום ולא על השכר וחלק המ"א דאין הפי' כן באבודרהם אלא כוונתו בלא יין וה"ה שאין לו שכר ואמר שטוב יותר להבדיל על כוס פגום מלהבדיל בלי יין ר"ל שיבדיל בלי כוס כלל ויאמר המבדיל בין קודש לחול כמ"ש ס"ס רצ"ט:

כמ"ש ס"ס קפ"ב דלמ"ד בהמ"ז טעונה כוס טוב לברך בהמ"ז על כוס פגום מלברך בלא כוס ע"ש במ"א:

אבל שכר אפשר כו' ר"ל לפ"ז דמאבודרהם אין ראיה ומסברא א"ל דשכר עדיף מכוס יין פגום:

דהא התירו כו' כמ"ש סעיף ג' מקשי' מאי ראיה מסעיף ג' הלא מבואר שם דמיירי דא"ל כ"א רביעית (מצומצם ודע דמ"ש רביעית מצומצם הוא לאו דוקא דאפי' יש לו מעט יותר לא מהני אם לא שיש יותר מרביעית מלא לוגמיו אבל אם חסר המות' ממלא לוגמיו לא מהני דאי יבדיל עליו תחלה יהיה צריך לשתות ממנו כמלא לוגמיו ולא ישאר לו רביעית לבהמ"ז) והוא כבר מזוג. וא"כ אפילו תימא דטוב יותר להבדיל או לברך בהמ"ז על כוס

פגום מלהתי' לו לאכול קודם הבדלה מ"מ כה"ג ע"כ הותר לו לאכול קודם הבדלה דאי יבדיל תחלה וישתה ממנו מלבד שיהיה פגום גם יפחות משיעור רביעית לכן י"ל מ"ש מ"א כמ"ש סעיף ג' אין הכוונה מדברי ש"ע סעיף ג' אלא ר"ל מן הדין המוזכר בסעיף ג'. והיינו מדברי הרא"ש במ"ש על דינא דסעיף ג' שהקשה ר"פ אלו דברים במס ברכות ובפ' ער"פ סי' י"ד על רשב"ם דס"ל דוקא לכתחלה אין לברך על כוס פגום אבל אם אין לו רק כוס פגום מותר לברך ולקדש עליו א"כ בהאי דסעיף ג' דהוא בריי' פ' ער"פ דף ק"ה ע"ב איך התירו לו לאכול קודם הבדלה משום קפידא דפגימה דהא אם אין לו כוס אחר מותר לברך על כוס פגום. עוד הקשה מירושלמי דס"ל דאפשר לתקן כוס פגום ע"י תוס' מעט מים או יין' א"כ ה"ה הכא ה"ל להבדיל תחל' על הכוס ולתקנו אח"כ במעט מים ותי' כמ"ש בש"ע דמיירי דל"ל אלא רביעית מצומצם וכבר הוא מזוג עכת"ד א"כ לולי דברי רשב"ם דברי הירושלמי הוי ניחא ליה להרא"ש דמה"ט הותר לו לאכול קודם הבדלה כדי שלא יצטרך לברך בהמ"ז על כוס פגום דהא ס"ד דהרא"ש דמיירי די"ל יותר מרביעית קצת (ועמ"ש לעיל סי' רע"א במ"א ס"ק כ"ד) ובזה אין חולק דאם י"ל כוס א' יין וכוס א' שכר והוא חמר מדינה דלא הותר לו לאכול קודם הבדלה אלא יבדיל תחלה על היין ויברך בהמ"ז על השכר. הרי דשכר עדיף מכוס יין פגום וניהו דלדידן קיימא לן כרשב"ם וכמבואר לעיל סי' קפ"ב וכן להירושלמי ע"כ צ"ל דמיירי דאין לו רק רביעית מצומצם והוא מזוג וכמ"ש הרא"ש ואין זה ראיה מזה דכוס פגום גרע משכר מ"מ מה"ת לחדש עתה סברא חדשה ומחלוקת ובוודאי נשאר הדין דשכר במקום דהוי חמר מדינא עדיף מכוס יין פגום וכ"מ שפיר בספר ת"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לא יאכל אפי'** כו' ועמ"ש ס"ס רע"ד ר"ל דרבות' דהרי"ף הוא אע"ג דצריך לסעוד בלילה סעודת י"ט מ"מ כה"ג נדחה סעודת י"ט. ורמז מ"א לעיין ס"ס רע"ד שם כ' מ"א דיש תקנה אם לא סעד בשבת בלילה להשלימה ביום השבת כ"כ בשם הרא"ש (וכ"כ רמ"א ר"ס רצ"א) ומסתמא ה"ה בי"ט וכ"כ מ"א להדיא בר"ס רצ"א אבל יותר שרמז לעיין ס"ס רע"ד דלדידן אין רבותא בדין של הרי"ף דהא מבואר בס"ס רע"ד דאין יוצאים ידי סעודת שבת אלא בפת ולא בשאר דברים ובודאי ה"ה בי"ט וא"כ ממ"נ אם י"ל פת לסעודת ליל י"ט הלא לפמ"ש רמ"א פה סעיף ב' דסברא ראשונה עיקר דבי"ט שחל במ"ש כיון שמקדשים על הפת יבדיל ג"כ עליו א"כ לאיזה צורך נאמר שלא יאכל בלילה הלא אפשר לו לקדש ולהבדיל על הפת ולאכול סעודת הלילה (ומשום שמצפה שיהיה לו למחר יין ודאי דלא נאסר לו אכילה בלילה) ואי מיירי שאין לו פת מאי רבותא במאי

דאשמעי' דאפי' שהוא י"ט צריך לעבור סעודת י"ט עד למחר הא בלא"ה א"א לקיים סעודת י"ט דהא אין לו פת ובשאר דברים אין יוצאים ידי סעודה ניהו דהשתא דאין לו יין אסור לאכול אפי' שאר דברים אבל אין בזה רבות' במה שבמ"ש הוא י"ט יותר מאלו היה חול. אבל הרי"ף אזיל לשיטתיה דפוסק כדעה שניה שבסעיף ב'. דאפי' בי"ט שחל במ"ש אין מבדילין על הפת ואפשר דגם לדידן משכחת לה שיש לו פת אבל אינו ככר שלם דלקדש עליו אפשר דאינו רשאי ולולי דלא קידש היה אפשר לו לצאת ידי סעודה במה שהיה אוכל מככר שאינו שלם דמה שאין לו ככר שלם או אין לו לחם משנה מה"ט לא נאמר שלא לאכול בלילה ועמ"ש מ"א לעיל סי' רנ"ד ס"ק כ"ג:

סעיף ט

(**ס"ק ט**') **ואינו אבל אם מצפה שיהיה לו כו**' כצ"ל. ובאכילה ימתין עד למחר ועמ"ש רס"י קפ"ב. ר"ל דזהו לדעת הטור שם דס"ל דבהמ"ז למאן דאמר טעונה כוס דינו שוה להבדלה דאם אין לו כוס לבהמ"ז ומצפה שיהיה לו צריך לעבור סעודה א' אבל לדעת מ"א שם בסי' קפ"ב רשאי לאכול אפי' אין לו כוס לבהמ"ז דאינו דומה להבדלה וכ"כ בס' ת"ש. אך לא ידעתי לדעת מ"א מאי איכא בין אינו מצפה שי"ל למחר דלא הותר לו לאכול בלי כוס אלא מתירים לו לאכול קודם הבדלה ויברך בהמ"ז וגם הבדלה על כוס א' ואם מצפה שי"ל למחר יבדיל על הכוס ויאכל אח"ז ויברך בהמ"ז בלי כוס ואם הותר לדעת מ"א לאכול ויברך בלי כוס אם מצפה שי"ל למחר כ"ש שיהיה מותר לאכול ולברך בהמ"ז בלי כוס אם אינו מצפה שי"ל למחר וא"כ יהיו דברי מ"א שבסי' קפ"ב נגד דברי הש"ס. אלא ע"כ אין דברי מ"א שבר"ס קפ"ב אמורים אלא באין לו עכשיו כוס כלל כה"ג מותר לו לאכול ולברך בהמז בלי כוס אבל אם י"ל כוס א' ויש לפניו להבדיל וגם לברך בהמ"ז בכה"ג מודה מ"א דצריך לקיים שתיהם והתירו לו חז"ל לאכול קודם הבדלה ויברך בהמ"ז ויבדיל על כוס א'. וא"כ ה"ה במצפה שי"ל למחר לדעת מ"א דלא כמ"ש בספר ת"ש:

ואם כן לדעת מ"א ר"ס קפ"ב אין חילוק כאן בין אם מצפה שי"ל כוס למחר או לא בכל ענין הותר לו לאכול תחלה ואח"כ לברך בהמ"ז והבדלה על כוס א' כנלע"ד ואפשר גם כוונו' ס' ת"ש כן בכוונו' מ"א אלא שלפ"ז יחלוק מ"א על דברי ר"י בעל התו' שהבי' הרא"ש פ' ער"פ דמחלק להדיא בין אם מצפה אי לא וכ' דאם מצפה שי"ל למחר אסור לאכול בלילה וצריך להמתין עד למחר הובא ג"כ בב"י פה:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **אם כו'** ות"ח אין כו' דכת' שם ניהו דקי"ל כספים א"ל שמירה אלא בקרקע ואם לא טמן בקרקע ונגנבו חייב. מ"מ אם הפקידם אצל ת"ח בע"ש סמוך לשבת יש לת"ח זמן עד מ"ש לאחר הבדלה שלא להטמין בקרקע וע"ז כ' סמ"ע החילוק בין ת"ח לאיש אחר דמי שאינו ת"ח אין לו זמן יותר אלא עד שיצאו הקהל מבית הכנסת דהא שמע הבדל' מש"צ אבל ת"ח שאינו סומך על הש"ץ יש לו זמן יותר עד שיוכל להבדיל בביתו: כשי"ל בני בית אע"ג דבברכת המצות דהיינו קידוש וכדומה וה"ה הבדלה יכול להוציא אחרים אפי' כבר יצא וכ"ש כשהן קטנים כדי לחנכן במצות מ"מ עדיף טפי כשגם המבדיל עצמו לא יצא דדוחק לו' מ"ש מ"א בני ביתו ר"ל נשים שכ' מ"א בס"ק שאחר זה שאם כבר יצא אין אנשים יכולים להוציאן:

עסי' רצ"ח סעיף י"ד. ר"ל דל"ל דה"ט דאין סומכים על הש"ץ דרוצים לעשות המצוה בעצמ' דאדרבא מבואר לקמן סי' רצ"ח הביאו לפניהם אור במוצאי שבת והם יושבים בבה"מ א' מברך לכלם אע"ג דעי"ז איכא ביטול בה"מ. מ"מ עדיף טפי משיברך כאו"א לעצמו משום ברוב עם הדרת מלך ובספר א"ר כ' הטעם דהש"ץ גופיה אין דעתו להוצי' כ"א למי שאינו בקי אך היא גופי' קשיא ל"ל להש"ץ כן ולמה לא יתכוין להוצי' כל השומעים בין בקי ובין אינו בקי:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **לא יבדילו כו'** ואפשר שדעת רמ"א ר"ל דס"ל דאין רשאים להבדיל לעצמן ניהו דחוששש לדעת האומרים שנשים פטורות מהבדל' ויהי' ברכתן לבטלה מ"מ תיקשי מ"ש משופר ולולב שמברכין:

במצוה שי"ב עשיה כו' ניהו דפטורים מאותה מצוה מ"מ רשאים לעשות' וגם מקבלים עליה שכר דניהו דגדול המצוו' ועושה ממי שאינו מצוו' ועוש'. היינו ששכר המצווה יותר גדול אבל עכ"פ גם מי שאינו מצוו' מקבל שכר וכיון שעשה המצוה גם הברכ' מותרת לו' מה שאין כן מצו' שאין בה עשיה כי אם ברכ' גרידא כמו הבדל' כיון שאשה אינה מצוו' איננ' רשאי לברך:

ועיין מה שכתוב סי תק"ו כ' טעם אחר. אבל ברא"ש כו' דתחל' מבי' הרא"ש לרבינו תם דנשים מותרות לברך על מ"ע שהזז"ג מדאמרינן פרק ע"פ דף קט"ו ע"ב אר"א ב"י סומא פטור מלומר ההגדה כתיב הכא בעבור זה וכתיב בבן סורר ומורה בנינו זה מה להלן פרט לסומ' כו'. אינו והאמר מרימר מאן דאמר אגדת' בי רב יוסף ואמרו רב יוסף כו' בי ר"ש ואמרו רב ששת. ושניהם היו סגי נהורא וא"א דסומ' פטור מהגדה איך היו יכולים

להוציא את בני ביתם והא קיי"ל כל הפטור מן הדבר אינו יכול להוציא אחרים ע"כ דברי הש"ס וא"א דנשים אינם רשאים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא כיון דפטור' אם כן הוא הדין הסומ' אינו רשאי לברך על ההגדה דהא גם סומא פטור מהגדה א"כ אדפריך ואיך היו יכולים להוצי' את בני ביתם טפי ה"ל להקשות איך ברכו בהגדה אשר גאלנו אלא על כרחך אפי' פטור מן המצוה מ"מ מותר לברך וה"ה נשים במצות עשה שהזמן גרמא. והדר דחי דודאי ברכה שאין בה לשון וצונו מותר לברך אפי' מי שאינו מחויב בדבר והא בהגדה ליכא ברכה אחרת כי אם אשר גאלנו דליכ' בה וצונו. אבל ברכה דאית בה ל' וצונו מי שפטור אינו רשאי לברך דהוי דובר שקרים דהא לא נצטוה:

(ועיין לעיל סי' י"ז) הרי דמודה הרא"ש דברכת גאלנו דליכ' בה וצונו רשאי לברך אפי' מי שפטור אע"ג דליכ' בה מעשה כמו בהגדה:

ועסי' תקפ"ט כו' ר"ל מי שרצה להחמיר כדעת רמ"א דסבירא ליה הואיל והן פטורין אין רשאים להבדיל לעצמן אלא ישמע מפי אנשים מ"מ אם כבר האחרים הבדילו לעצמן אין רשאין להבדיל לנשים שמא הנשים פטורים:

ופשוט דרשאי כו' ר"ל אפי' לדעת רמ"א:

והעיקר כדברי הב"ח דרשאי' להבדיל לעצמן:

סימן רצז

סעיף א

כ' מ"א הט"ז ביו"ד כו' ולא ידעתי מקום הספק ר"ל דפלפולן אם פלפלים נקראים בשמים או לא. ומאי ספק ואפ"ת דאין להם דין בשמים לשאר דברים מ"מ כיון שי"ל ריח טוב למה לא יבדילו עליהן דהא י"א אפי' בפת כו' כמ"ש בב"י (וע לעיל סוף סי' רט"ז) אבל בפלפלין ליכא לאסתפוקי. וכתבו האחרונים בשם כ"ה דעכ"פ צריכים שיהיו כתושים דכ"ז שאינן כתושים אין להם ריח גמור וכן מה שאנו קורין אינגב"ר צ"ל כתושי' מה"ט. וכ' עוד הטורי זהב דמן המובחר שלא ליקח להבדלה אותן בשמים שמיוחדי' ליתנן לתוך תבשיל דלאו לריחא עביד'. אע"ג אפי' לאו לריח עבידא מ"מ אם נטלם בידו להריח מברך עליו מ"מ טוב יותר שיהיה לו כלי עם בשמים מיוחדים להבדלה וכן עשה רבינו אפרים כמ"ש הטור בשמו:

אינו ראוי לברך עליהם בורא מיני בשמים אלא עצי בשמי' או עשבי בשמים. ולענ"ד יש להנדס בראיה זו בשלמ' ברכת בור' מיני בשמים ניהו דלכתחלה ראוי לברך על כל מין כברכתו המיוחדת לו מ"מ אם בירך בורא מיני בשמים יצא דהיא ברכה כוללת כמו

שהכל ולא הוציא שקר מפיו מה שאין כן פלפלין אם אין נקראים בשמים ומברך עליהן בורא מיני בשמים הרי לא בירך כלל על הפלפלין דהא אינם בשמים:

מעור הנד"י שקורין פיזים. כ' בספר ת"ש וז"ל ומזה נלמוד דמ"ש בשלחן ערוך סי' רי"ו ס"ג דעל עור הנד"י. מברך עצי בשמים הוא טעות סופר ובטור וב"י לא נזכר שם עור הנד"י שוב ראיתי בכ"ה שכתב ג"כ שהוא טעות סופר עכ"ל ולענ"ד אין שם טעות סופר וכן כתב בספר כ"מ פ"א מהלכות כלי מקדש דין ג' וזה לשונו על מה שכ' הרמב"ם שם והקנמון הוא העץ הבא מעיר הודו כו' והוא הנקרא בערבי עור הנד"י וכן כתב בפי' המשנה כו' עכ"ל הכ"מ ולכן אתי שפיר מ"ש לעיל סי' רט"ז על הורד ועל הקנמון שהוא עור הנד"י כו' בור' עצי בשמים והן דברי הרמב"ם ומ"ש מגן אברהם פה להניח בתוכו חתיכות מעור הנד"י שברכתו באמת בורא מיני בשמים פי' מ"א יפה דייק וכתב שקורין פיזום ורצה לו' אותו עור הנד"י שקורי' פיזו"ס. ובסי' רט"ז הוא קינמון שג"כ נקרא בערבי עור הנד"י:

ובמהרי"ו כ' שיברך בורא עצי בשמי' במ"ש כו' ס' מהרי"ו אינו ת"י ולפי מ"ש מ"א אח"ז ע"ש הל' לולב משמע שד"ז כשיברך בורא כו' כ' שם מהלכות לולב אחר שכתב תחלה הדין המבואר לקמן סי' תרנ"א סעיף ה' כיון דכל המצות צריך לברך עליהן עובר לעשייתן והאיך יעשה בנטילת לולב דכיון דאגבהה נפיק ביה ולא תהיה הברכ' עובר לעשייתן ולכן כתב ב' תקנות אחד שיתכוין שלא לצאת עד אחר שיברך או שיהפוך הלולב או האתרוג עד אחר הברכה דקי"ל דאינו יוצא עד שיטלם דרך גדילתן דכתיב עצי שטים עומדים דהיינו דרך גדילתן דהיינו עומדים ולא שוכבים כמ"ש רש"י בפי' החומש וה"ה בכל המצות ואח"ז כ' כשיברך ע"ב במ"ש כו' כנ"ל פי' מ"א כוונתו כשמברך במ"ש עצי בשמים כיון שמזכיר ל' עצי צריך ליטול דרך גדילתן ודאי אם מברך עשבי או מיני בשמים דאינו מזכיר ל' עצי א"צ ליטלו דרך גדילתן אבל כשמברך עצי בשמים צריך ליטלן דרך גדילתן משמע שלפעמים לא היו מברכים בורא מיני בשמים כמנהגינו ואח"ז כתב אבל א"ל דכוונתו שלא יכוין כו' ור"ל דקאי אדלעיל שנתן בנטילת לולב ב' תקנות שיברך עובר לעשייתן או שלא יטלן דרך גדילתן או שיכוין שלא לצאת כנ"ל ועז"כ אבל כשמברך במ"ש בורא עצי כו' ולשון עצי הוא לאו דוק' אלא אתי לאשמועינן כשמברך על הבשמים יטלם דרך גדילתן דאינו מעלה ומוריד אם יטלן שלא כדרך גדילתן דלענין ברכת הריח אין צורך ליטול דרך גדילתן כיון דאין מצוה בנטילה כי אם בריח. ולכן אין לו תקנה אחרת כי אם השניה שזכר לעיל מיניה בלולב שיתכוין שלא לצאת עד אחר הברכה א"כ אינו מוכח דהיו מברכים עצי בשמים דהשתא י"ל דלשון עצי הוא לאו דוקא

ואין זה מכוונתו וזה דחה מ"א דהא בברכת הנהנין לא בעינן הברכה עובר לעשייתן וע"כ פי' ראשון עיקר. וכ"פ בס' ת"ש אלא שהרחבתי הביאור:

מי שמתענה בשבת כו' משא"כ ביה"כ. ר"ל אפי' חל בשבת לדעת רמ"א בסי' תרכ"ד אין מברכים על הבשמים שאני התם דהפסיק מבע"י והתחיל להתענות בכניסת שבת ולא באה הנשמה יתירה כלל:

סעיף ב

(ס"ק ב) לברך על ההדס וכ"כ הזוהר כצ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **להניח כו'** ואע"ג דבסי' כו' וא"כ ה"ל לברך על הדס עצי בשמים ואע"ג שכתב מ"א לעיל בשם של"ה משום דאין הכל בקיאים כו מ"מ טוב יותר היה שלא ליקח הדס אלא דבר שברכתו מיני בשמים:

יבש ואינו מריח רצה לו' ריח גמור אבל מ"מ ריח קצת כמ"ש הרב"י בספרו ומ"מ כיון דאין לו ריח גמור אע"ג דהוא עץ יש לברך עליו בורא מיני בשמים דהא לית ביה עיקר ריח כשהיה לח:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מי שאינו מריח**. הע"ש לא עיין בסי' רי"ז סעיף ד' דהע"ש הקשה למה השמיט בש"ע הדין דאין מברכים על בשמים של ערוה ובאמת כבר כ"כ בש"ע לעיל סי' רי"ז ס"ד ובבשמים של פנויה נוטה דעת המ"א שם להקל ע"ש ובש"ע כ' שם דאין לברך על בשמים של ערוה שיש לה בידה או בצוארה וכתב ע"ז הט"ז לאו דוקא אלא אפילו מונח על השלחן אסור עוד כ' שם דהעול' טועים דמברכים על כלים המיוחדים לבשמים אע"פ שאין להם בשמים רק הריח שקלט הכלי מן הבשמי' וכ' דהוא ברכה לבטלה לכ"ע ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **או להוצי' כו'** דאפי' בשבת כו'. ר"ל דק"ל בברכת הנהנין אינו יכול להוציא את חבירו אלא כשהוא גם כן נהנה ומברך גם לעצמו אבל בברכת המצוה כגון אכיל' מצה בליל א' דפסח אף שהוא יצא יכול להוציא אחרים. אבל בסעודת שבת אע"ג שהאכילה מצוה מ"מ אינו יכול לברך לאחרים ברכת המוציא אא"כ אוכל עמו וכ"כ לעיל סי' רע"ג והטעם דהמצוה הוא ג"כ להנאתו דכתיב וקראת לשבת עונג שחייב כ"א לענג א"ע בשבת ויהנה בשבת:

וכ"כ באבודרהם. ר"ל דכאן עיקרו להנאתו ולא לשום מצוה:

בהדס שבלולב במ"ש. היינו בשבת שחל תוך חג הסוכות משום דההדס אתקצאי למצוה ואסור ליהנות ממנו תוך החג:

ובב"י כ' כו' דדמי למ"ש סי' תפ"ד בירקות. לשון זה לאו דוקא אלא ז"ל ודמי לקדוש' ובברכת המוציא של מצה עכ"ל:

בריח חזק ביותר אבל לא בריח פשוט וממוצע:

שאחרים מצילים כו' ודמי למ"ש לעיל סי' ס"ט דסומא אע"פ שלא ראה מאורות מימיו מ"מ יכול לברך יוצר המאורות שנהנה מן האור שאחרי' רואים אותו ומצילים אותו שלא יפול בבור או שאר דבר המזיק ולזה כ' מ"א דהכא ניתקן להשיב כו' ולא להנאת גופו:

סימן רצח

סעיף א

(ס"ק א) על הנר משום דתחל' כו' דל"ל משום הנאתו דא"כ בכל פעם שמדליקים הנר אפי' בחול ה"ל לברך:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **במוצאי יה"כ כו'** קדוש משאר י"ט. ר"ל שבת אין לו דמיון עם י"ט אבל יה"כ דהוא ג"כ י"ט וחלוק בזה משאר יו"ט דבשאר יו"ט מותר להבעיר וביה"כ אסור:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **על אבוקה כו'** משום שריחו רע. ור"ל בעינן ריח טוב להשיב הנפש וזה בריחו גועל הנפש ומכאיבו. ובס' כ"ה ראיתי שכ' טעם לדבר. וז"ל משום דמיחזי דמברך על הבשמי' משום הריח הרע ולא מינכר מפני שהנפש כואבת מיציאת השבת עכ"ל אבל אין לשון ס' החסידים משמע כן למעיין שם:

כ' ב"ח דאם אמר כו'. בברכות דף נ"ב מסקינן הא דקתני בש"א ברא מאור האש ובה"א בורא מאורי האש. דבבורא ובורא ל"פ כ"א במאור ומאורי. ב"ש ס"ל דאומר מאור דהא חדא נהורא איכא וב"ה סברי מאורי דכמה גווני איכ' בנר אדום לבן ירוק. ולכן כ' הב"ח דאם אמר ברא יצא דהא בזה גם ב"ה מודים ואף ע"ג דכתבו התו' דמה"ט נקט ב"ה בורא אע"ג דגם ברא א"ש מכל מקום עדיף בורא דהוא לישנא דקרא היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם כבר אמר ברא ג"כ יצא וא"צ לחזור ולברך אבל אם אמר מאור לא יצא. והוי ס"ד דמ"א הטעם משום דשינה ממטבע שטבעו חכמים ולזה ק"ל למ"א מסי' קס"ז וקפ"ז כו':

סעיף ד

(**סק"ד**) **בפ"ב כו'** קלועים וה"ה דבוקן יחד אפי' אינם קלועים וכמ"ש סס"ק זה ובסי' תל"ג: אמרינן בגמר' פ' ער"פ דף ק"ג ע"ב יעקב בר אבא איקלע לדבי רבא כי מטי רבא לאבדולי קם שמעי' דרב' אדליק כו':

סעיף ה

(**סק"ה**) **בכפות כו'** ז"ל ד"מ ולא לפשוט כו' ר"ל כשהאצבעו' כפופים יסתכל בצפורנים כשהן כפופים ולא לפושטן. ודאי לפושטן ולראות בפנימיות האצבעות ודאי לא אלא אפי' לפושטן ולראות באחורי האצבעות דהיינו מקום הצפורנים ג"כ לא. וז"ל כוונות כו' להחזיר אחורי האצבעות דהיינו בלי כפיפה רק כמות שהן פשוטין. יראה באחורי האצבעות מקום הצפורנים רק שיהי' האגודל מכוסה תחת ד' האצבעות וכמ"ש אח"ז. ולא כי"מ להחזיר כו'. והיינו כמ"ש רמ"א:

ונ"ל כו' ואח"כ פושטן כו' כדי לצאת ידי שניהם. ר"ל לצאת לדע' הכוונות לכן פושטן ורוא' מאחוריהן וא"כ אפי' כשפושטן צ"ל האגודל מכוסה תחת שאר האצבעו' כמ"ש בכוונות כנ"ל:

סעיף ו

(**סק"ו**) **ואין כו'** כמ"ש סי' רצ"ז ס"ב כצ"ל דאם בירך על בשמים של בה"כ או מתים או ע"ז דאפי' דיעבד לא יצא וה"ה הכא:

סעיף ז

(**סק"ז**) **לחיה כו'** דוקא ע"י גוי אבל ע"י ישראל כיון דאין בו סכנה אסור לישראל עצמו לחלל שבת א"כ כשהדליקו ישראל לא שבת ממלאכת עבירה דלא הותר כ"א ע"י גוי כמ"ש סי' שכ"ח:

סעיף ח

(**סק"ח**) **אור של ע"ז ודוקא כו'** אבל אם ישראל הדליק כו' דהא שלהבת של ע"ז מצד הדין מותר בהנא' כדאית' בביצה דף ל"ט ע"א ובש"ע י"ד סי' קמ"ב אלא מש"ה אין מברכים עליה הואיל והיא קשורה בגחלת של ע"ז אע"ג דאין מברכין על הגחלת כ"א על השלהבת מ"מ החמירו חז"ל בשלהבת כל זמן שהיא קשור' בגחלת כמ"ש הרא"ש. לכן כשהדליק ישראל נר אחד מגר של ע"ז מברכים עליו דהא שלהבת של ע"ז גופיה אי לא הוי קשורה בגחלת היה ראוי לברך עליו ושלהבת של נר ישראל הלא אינו דבוק' בגחלת ע"ז:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אבל כו'** הדליק נר לחולה מנר שלו כצ"ל דהא דקתני בסעיף ה' אם הדליק גוי בשבת נר לחיה או לחולה דמברכים עליו דשבת ממלאכת עבירה. היינו דוקא שהדליקו הגוי מנר של ישראל שהודלק מע"ש אבל אם הודלק מנר של גוי לחיה או לחולה אין מברכין עליו ניהו דמה שהדליק לחיה וחולה הוי היתר. מ"מ כיון דהודלק מנר גוי דהוי של איסור גזרינן אטו נר גוי. דלא עדיף מגוי שהודלק במ"ש מנר של גוי דאין מברכין עליו אע"ג דהודלק במ"ש בהיתר מ"מ גזרינן אטו נר גוי ראשון וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז. וה"ה כשהוציא גוי אש מעצים במ"ש אע"ג דהודלק בהיתר מ"מ גזרינן אטו נר של גוי של איסור כיון דלית ביה יד ישראל. אבל אם כו' בזה. ר"ל מזה שהוציא במ"ש מן העצים ואבנים שרי דכ"ה לא גזרי' דהוי ג' גזרות:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אין מברכים גזירה משום גוי ראשון ועמוד ראשון פי' כו'** כצ"ל. ר"ל דהא גם על נר ראשון ראוי לברך. דהא גם במ"ש ניתוסף שלהבת ואור חדש כל רגע א"כ י"ל אתוספ' דהתירא מברך. מ"מ גזרינן אטו עמוד ראשון דהיינו סמוך לחשיכה דעדיין לא ניתוסף התירא. ואע"ג דהוה גזרה לגזרה כתבו התוס' בברכות דף נ"ג ע"א וז"ל חדא גזרה היא דגזרו חכמים כל אש גוי שביד גוי דאי לא הא לא קיימא הא כו' עכ"ל עיין שם:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אם רובן כו'** וצ"ע דנימא כל קבוע כו' ואפי' ברוב גוים הו"ל להתיר דנימא כל קבוע כו' לקולא. אבל בגמ' לא משמע כן ר"ל אח"ז הובא שם ברייתא אחר' וקתני בה ראה תינוק מהלך כו' צריך לשאול כו' וכמ"ש מ"א אח"ז ומדסתמה הברייתא משמע דמיירי אפי' ברוב ישראל אפ"ה צריך לשאול ולא סמכינן ארובה וה"ט כדאי' בי"ד סי' א' דבמקום דאיכא לברורי לא סמכינן ארובא וא"כ א"א דברייתא דהכא מיירי שראה איש הולך כו' ניהו די"ל דמיירי שאינו סמוך לחשיכה ממש דאפי' גדול י"ל דישראל הוא מ"מ הוה ליה לשאול ולבדוק אם ישראל הוא ולא לסמוך ארובא כ"ש שלא להתיר במחצה על מחצה. אע"כ דמיירי שאין הנר ביד אדם אלא רואה מרחוק נר דולק תוך בית או עליה דא"א למיקם עליה דמילתא אם הוא בית גוי או ישראל לפי רחוק המקום והדרא ק"ל נימא כל קבוע כו':

ועסי' רי"ז ס"ז שכתב היה הולך חוץ לכרך והריח ריח טוב אם רוב גוים אינו מברך דודאי של ע"ז היא ואם רוב ישראל מברך ולא הוזכר הדין דמחצה ע"מ. אמנם דין נר ודין ריח הוזכרו שם בשני ברייתות ובכל אחד לא קתני כ"א ב' בבות אם רוב גוים אסור

ורוב ישראל מותר והקשה הש"ס על ברייתא דנר דקשיא רישא לסיפא דרישא קתני אם רוב גוים אין מברכין משמע מחצה ע"מ מברכים ובסיפא קתני אם רוב ישראל מברכים משמע דמחצה ע"מ אין מברכים ומשני דיוקא דרישא דוקא רוב גוים אין מברכין אבל מחצה על מחצה מברכין והא דקתני סיפא אם רוב ישראל מברכין ולא קתני אפי' מחצה ע"מ איידי דתני רישא רוב גוים תני סיפא רוב ישראל עכת"ד הגמ' א"כ האי דיוקא גופא יש לדייק בברייתא דריח וע"כ גם שם צ"ל כתי' הש"ס דה"ה דמחצה על מחצה מותר. וא"כ ה"ל להרב"י גם לעיל בסי' רי"ז לכתוב דגם מחצה ע"מ מותר ואפשר משום דלא הוזכר גבי ריח להדיא בגמ' דמחצ' ע"מ מותר ניהו דהדין אמת דמחצ' ע"מ גם בריח מותר מ"מ לא העתיקו בש"ע אבל גם שם בריח קשה דגם ברוב גוים הוי ליה להתיר משום דכל קבוע כו':

ואפש' דזה ל"מ קבוע דהאור פי' כו' הקשה בס' ת"ש הא קיי"ל בי"ד סי' ק"י בפיר' לפנינו לא אמרינן כל דפ' מרוב' פריש וע"ש מ"ש ונלע"ד ודאי דקי"ל הכי ואיכ' מ"ד שהוא מדרבנן גזר' שמא יקח מן הקבוע ולקצת פוסקי' הוי כה"ג קבוע דאורייי'. וכ' פר"ח שם ס"ק י"ט דכן עיקר מ"מ לק"מ דודאי דעל מ"ש מ"א דתחלה דמיירי שראה איש אחד הולך כו' לק"מ דאפש' דלא ראה אותו פי' ממקום קביעותו אלא ראוהו כשכבר הלך בדרך ולא הקשה בס' ת"ש כ"א על מסקנת מ"א דהאור פי' כו' ולענ"ד אין כוונות מ"א דאמרינן על האור כל דפריש כו' אלא כוונתו דהאור והנר או העצי' הם שני ענייני נפרדים וניהו דהנר והעצי' הויין קבועים אבל האור דעלי' מברך לא הוי קבוע וכה"ג כ' המרדכי בפ"ק דחולין דמה"נו אזלינן בסנהדרין בתר רוב דיעות ולא מיקרי קבוע משום דהדבור דנפיק מפומייהו ה"ל פי' הביאו פר"ח שם וע"כ גם שם אין הכוונה דאמרינן על הדבור מרובה פריש דהא הדבור פי' לפנינו אע"כ גם כוונ' המרדכי דהדיבור שפורש מן האדם המדבר הוא ענין נפרד ואינו נחשב לדבר אחד עם אדם שדברו ולכן אע"ג דסנהדרין גופייהו הם קבועים מ"מ דבורם לא מיקרי קבוע וה"ה הכא באור וריח וכן מורה לשון מ"א שכתב ואפשר לזה לא מיקרי קבוע כו' וא"ש:

אמרינן בגמ' כו' וצ"ע כו' ואפשר ס"ל דאף הגדולים כו' ר"ל דהא דבתינוק צריך לשאול אחריו לא ק"ל למ"א דהוי לי' להעתיקו די"ל דחשבי' למלתא דפשיטא דכ"ה דאיכא לברורי צריך לברר דהא קי"ל אפי על רוב וחזקה לא סמכינן היכי דאיכא לברר ומאי דהוצרכ' הברייי' לאשמועינן אינו כ"א דין גדול דאמרינן דודאי גוי הוא וכיון דלדידן גם הגדולים אין נזהרין קטן וגדול שוין וצריך לשאול ולכן לא הוצרך בש"ע להעתיק הדין לרוב פשיטתו:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מברכים כו'** מפני שנטל כו' ר"ל בשבת היתה תחלות תקנות חכמים לברך על האור במ"ש משום שנברא במ"ש שנטל אדה"ר ולא משום טעם אחר. ניהו דהטעם שיש במוצאי יה"כ שייך גם כן קצת בשבת מ"מ היתה עיקר התקנה משום דהאור נברא במ"ש ולמה לחכמים לתלות בטעם אחר ולכן באור היוצא מהעצים דהוי נמי תחלת ברייתו מברכים כיון דיוצא בזה ידי עיקר התקנה משא"כ במוצאי יום הכפורים דעיקר התקנה היה לפרסם שיום זה קדוש משאר י"ט דכל היו' היה אסור להשתמש בנר ועתה במוצאי י"כ הותרה זולתו ליכא טעם אחר ולכן אין לברך על אור היוצא עתה מעצים ואבנים דבזה ל"ל דכל היום היה אסור להשתמש בו דהא לא היה בעולם כלל עד עתה וכן בסעיף ג' כ' מה"ט דאין מברכין על נר שהדליק ישראל מגוי דהא נר זה שהדליק ישראל עתה לא היה בעולם ביה"כ ועוד דהטעם שיש ביה"כ אינו שייך בשבת כלל לפי מ"ש בס"ק ב' דבמוצאי יה"כ הטעם להורות שיום זה קדוש יותר משאר י"ט כו' וזה שייך דוקא ביה"כ דהוא יש לו קצת שייכות לשאר י"ט אבל שבת אין לו ענין כלל לי"ט וא"צ להורות חילוק ביניהם ועיין פרישה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שמש כו'** הסמוך לבה"כ דבבה"כ אין רשאים לאכול כדלעיל רסי' קנ"א אבל צ"ל דהחלונות פתוחים לבה"כ דעל ידי זה יוכל השמש להשתמש לאור בה"כ דאל"כ לא הודלק כ"א לכבוד ה' ואין מברכין עליו:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אינו מברך כו'** ועיין ס"ס ס"ט שכתב דסומא מברך יוצר המאורות שאני התם דסגי אפי' שהו בעצמותו אינו נהנה מהמאורות מ"מ נהנה ע"י אחרים שרואים אותו ומצילים אותו שלא יפול בפחת או בור שחת משא"כ כאן דבעי' שהוא בעצמותו נהנה דהא בעי' שיעמוד כ"כ סמוך לנר עד שהוא בעצמו יכיר בין מטבע למטבע כמ"ש סעיף ד' וזה לא שייך בסומא:

דלא כרשב"א שהביא הרב"י דס"ל כיון שאינו מברך על הנר לא יבדיל כלל ויסמוך על הבדלה שבתפלה אבל מדברי הפוסקים שסתמו וכתבו שלא יברך על הנר משמע ששאר הבדלה צ"ל:

ועיין בתשובת רש"ל סי' ע"ז:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **וא'** **מברך כו'** ועסי' רי"ג ר"ל אע"ג שכתב שם דלהוציא אחרים בברכות יין בעינן קביעות דהיינו הסיבה ולדידן על כל פנים ישיבה מ"מ כתבו התוס' בברכות דף מ"ג ע"א ד"ה הואיל דהבדלה אפי' בעמידה הוי קביעות ע"ש:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **משתמש כו'** וכתב הב"ח ט"ס דלא הוזכר בב"ח שום דבר מזה אלא צריך לו' וכ' בא"ר או צ"ל וכ' בא"ח שהביא דברי רשב"א הוא בב"י וז"ל הרב"י גרסינן בירושלמי כו' נר בתוך חיקו או בתוך פנס או בתוך אספקלריא רואה את השלהבת כו' וכמ"ש גם פה בש"ע וכ' הרב"י עוד וז"ל א"ח המברך על עששית ועל הפנס צריך להוציא האור משם עד שירא השלהבת וכ' הרשב"א דעששית הוי כרואה השלהבת (ובחדושי רשב"א אייתי ראיה מסי' ע"ה ס"ה דערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה דכתיב ולא יראה בך ערות דבר והא מתחזי') אבל פנס אינו רואה השלהבת עכ"ל א"ח ותמהני דאם כן פליג רשב"א על ירושלמי דהאספקלרי' היינו עששית עכ"ל הרב"י וכוונתו דהרשב"א מחלק בין עששית דהיינו אספקליא ובין פנס ובירושלמי משמע דשניה' שוין וע"ז כ' מ"א דבריו ליישב קושית הרב"י. ואף שמ"א כ' וסיים עכ"ל אין לשון מ"א ולשון א"ח ולא לשון א"ר כן תוכן דבריהם:

ונ"ל דס"ל דהירושלמי מילי מילי קתני דלא כהרב"י כצ"ל:

וכן כוונת הירושלמי תוך חיקו או תוך פנס ודאי אין מברכים דהא אינו רואה שלהבת או תוך אספקלרי' דהיינו עששית אז יש חילוק:

רואה כו' ר"ל בעינן תרתי דהיינו שעומד בקירוב וגם אינו מן הצד שיראה שלהבת ומשתמש לאורה:

סימן רצט

סעיף א

(**סק"א**) **משתחשך כו'** אפי' ספק חשיכה בפסחים דף ק"ה ע"א אמרי' משמיה דרב שבת קבעה לקידוש. (ר"ל כשעומד תוך אכילתו וקידש היום צריך להפסיק) אבל להבדלה אינה קובעת ואמרי' ה"מ לאפסוקי דאין צריך להפסיק אכילתו ולהבדיל אבל להתחיל אסור והא דא"צ להפסיק היינו כשאוכל אבל כשלא קבע לאכילה כ"א לשתיה צריך להפסיק וס"ל להרי"ף הא דאמרי' דא"צ להפסיק דוקא בספק חשכה אבל ודאי חשכה צריך להפסיק גם מאכילה והיא דעת י"א שהובא פה בש"ע וכ' על זה הרא"ש וז"ל ואין

אלו דברים של טעם ורחוק מן הדעת לו' דשקלי' וטרי' דהש"ס כו' איירי בספק חשיכה דוקא עכ"ל הרא"ש הרי דעת הרא"ש דאפי' ודאי חשכה א"צ להפסיק מאכיל' והוא דעה א' פה בש"ע וס"ל להט"ז דהרי"ף ורא"ש פליגי בתרתי חדא לענין הפסקה דלהרי"ף בודאי חשיכה צריך להפסיק ולהרא"ש א"צ להפסיק. שני' כיון דלהרי"ף מיירי הש"ס בספק חשיכה א"כ הא דאמר הש"ס וה"מ לאפסוקי אבל להתחיל אסור היינו אפי' בספק חשיכה אסור להתחיל משא"כ להרא"ש דהש"ס מיירי בודאי חשכה אבל ספק חשכה אפי' להתחיל מותר אבל אין כן דעת מ"א דלענין התחלה מודה הרא"ש דאפי' בספק חשכה אסור דאלת"ה אמאי לא הזכיר הרב"י בש"ע מחלוקת הרי"ף ורא"ש כ"א לענין הפסקה ה"ל להזכיר גם כן מחלקותם לענין התחלה א"ו ס"ל להרב ב"י דהרא"ש מודה דאסור להתחיל אפי' בספק חשכה וראיית הרב"י הוא מדברי הרא"ש שכתב ע"ד הרי"ף ואין דברים של טעם כו' דשקלי' וטרי' כו' בספק חשכה דוקא אם כן ה"ה לשטת הרא"ש דוחק לומר דהש"ס מיירי בודאי חשכה דוקא א"ו ס"ל להרא"ש דהש"ס מיירי בכל גווני בין בספק ובין בודאי חשכה ולהפסיק אפי' ודאי חשכה א"צ ולהתחיל אפי' ספק חשכה אסור וכן דעת הב"ח וא"כ עכצ"ל מ"ש בש"ע משתחשך הוא ל"ד אלא ה"ה ספק חשכה וכבר כתבתי כ"ז לעיל סי' רע"א ס"ק י':

עסי' רס"א ר"ל שם מבואר משך זמן ב"ה:

סי' רע"א ס"ד. ר"ל במ"א הם סק"ה בשם הב"ח:

עסי' רצ"ג ר"ל שם מבואר דהיכי משכחת לה דמותר להתפלל להבדיל מבע"י:

סעיף ב

(**סק"ב**) **א"צ כו'** ואפשר דאם התפלל וכו' ר"ל ניהו דבסק"א פשיטא ליה להמ"א דאם התפלל אסור לאכול אפי' מבע"י היינו אם לא התחיל בהיתר. מה שא"כ הכא דהתחיל בהיתר ופסק באמצע והתפלל בזה מסתפק:

שמהרש"א הפסיק כו' ואפשר כו' ר"ל כיון דדעת הרב"י דהעיקר כדעה א' דכ' דרכו בקודש לתפוס העיקר כדעה שהבי' תחלה וגם רמ"א כ' דהמנהג כדעה א' א"כ אסור להחמיר להפסיק דנראה כמגרש המלך. (וגם לק"ש לא היה צריך להפסיק דודאי התחיל בהיתר) וע"ז כ' שאפשר דמהרש"א הכריע דלא כהרב"י ורמ"א אלא כי"א והוא דעת הרי"ף והי' צריך להפסיק מן הדין:

משמע בתוס' שבת דף ט' כו' דאמרי' שם לריב"ל דאמר אסור לאדם שיטעום כלום קודם תפ"מ ודייק מיני' הש"ס דאפי' התחיל לאכול צריך להפסיק וכתבו התוס' דמיירי דוקא בהתחיל באיסור אבל התחיל בהיתר א"צ להפסיק דהא גבי הבדלה ג"כ אמרי' כהאי

לישנא אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיבדיל ואפ"ה אמרי' בפסחים דף ק"ה דאם התחיל בהיתר א"צ להפסיק מאכילה. והוא דינא המוזכר פה בש"ע עכת"ד. ומזה מוכח דאם התחי' באיסור גם גבי הבדלה צריך להפסיק כיון דאמר בהבדלה האי לישנא דאמר בתפלת מנחה ולכן מדמין התוס' הבדלה ותפלה א"כ כמו דגבי תפלה בהתחיל באיסור פוסק ה"ה בהבדלה אע"ג דגבי תפלה קיי"ל לעיל דאפי' התחיל באיסור אינו פוסק היינו משום דלא קיי"ל כריב"ל דאמר אסור לטעום כו' אבל גבי הבדלה דקיימא לן דאסור לטעום קודם הבדלה נשאר גם הדין דבהתחיל באיסור פוסק וה"ט כיון דתפלה דרבנן והבדלה דאורייתא וכמו שכתב מ"א אחר זה וכ"מ סי' רע"א ס"ה בהג"ה ר"ל שכ' שם אדם ששכח כו' להבדיל עד שבירך כו' ברכת המוציא יאכל תחלה ומדלא כתב יגמר סעודתו תחלה משמע דר"ל יאכל פרוסת המוציא תחלה קודם הבדלה שלא יפסיק בין ברכת המוציא ויהיה ברכתו לבטלה ולא יותר ואח"כ כשאכל פרוסת המוציא צריך להפסיק ולהבדיל וכמ"ש מ"א שם ע"ש:

וצ"ל דס"ל הבדלה דאוריי' ואם כן דינו כק"ש דצריך להפסיק דאי דרבנן א"כ דינו כתפלה דקיי"ל בסי' רל"ה דא"צ להפסיק אפי' התחיל באיסור:

ולמ"ד הבדלה דרבנן (וע"ל במ"א סי' רצ"ו) אם נטל ידיו פי' אפי' כבר בירך ענט"י אפ"ה צריך להפסיק ולהבדיל כיון די"א בסי' קס"ו דא"צ ליזהר שלא להפסיק בין ברכת ענט"י ובין ברכת המוציא כ"כ מ"א לעיל סי' רל"ה:

כיון דכולי ליליא כו'. ר"ל אע"ג דבתפלת המנחה קי"ל לעיל כה"ג א"צ להפסיק מ"מ הבדלה כיון דכולי ליליא זמניה שוה לערבית דג"כ מה"ט כיון דכולי ליליא כו' צריך להפסיק:

ואין לסמוך כו' ר"ל אע"ג דבעלמא כ' רמ"א לעיל סי' רל"ב דיכול לסמוך על קריאה כו':

ומשום הבדלה כו' ר"ל אפי' למ"ד הבדלה דאורייתא והתחיל באיסור מ"מ יש חילוק בין קרא ק"ש או לא דלק"ש אם התחיל תוך חצי שעה הסמוכה לזמן ק"ש מיקרי התחיל באיסור כמש"ל סי' רל"ה אבל הבדלה ל"מ התחיל באיסור אלא בהתחיל בספק חשכה לדעת מ"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וי"א ה"מ כו'** וכ"מ בגמ' כו' דלא כע"ש כו' הלשון מגומגם ואיני יודע לתקן הלשון. אבל כוונתו להשיג על הע"ש כתב בשם ש"ג דבספק חשכה מותר לשתות ולא נאסר השתיה אלא בודאי חשכה ע"ז חלק מ"א דמוכח מגמרא איפכא וכמ"ש מ"א בס"ק א' דאפי' לדעה א' שהיא דעת הרא"ש דמוקי להש"ס אפי' בודאי חשכה ואפ"ה א"צ

לפסוק מאכילה מ"מ ע"כ מודה הרא"ש דגם מיירי בספק חשכה דמיירי בכל גווני וא"כ הא דאמרינן שם אבל לשתי' פוסק היינו אפי' ספק חשכה כ"ש דאסור להתחיל לשתות בספק חשכה מכ"ש לדעת י"א שהוא דעת הרי"ף דמיירי כל הסוגיא דוקא בספק חשכה דשתיה אסורה בספק חשכה:

סעיף ד

(ס"ק ד) היו שותים פי' בלא אכילה. זהו דוקא לפירוש הרב"י שהביא מ"א בס"ק שאח"ז:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אם רצו כו'** דקידוש חמיר כו' ר"ל אע"ג דבקידוש קי"ל לעיל סי' רע"א דבכה"ג צריך לברך והיינו משום דקידוש חמיר דאפי' יושב ואוכל צריך להפסיק א"כ הוי סילוק גמור וכה"ג צריך לברך משא"כ הבדלה דדינו אם היה יושב ואוכל א"צ להפסיק לכן אפי' היה יושב ושותה דצריך להפסיק משתיה מ"מ לא הוי סילוק גמור וא"צ לברך כ"כ הב"י ע"ש:

אבל בכ"מ. פ"ד מהל' ברכות:

אפי' אמרו כו' ר"ל אע"ג דבאכילה קי"ל סעיף א' דאפי' ודאי חשכה א"צ להפסיק מ"מ כיון שאמרו באו ונבדיל צריכים להפסיק מ"מ ברכ' אין צריכים:

והיש מי שחולק כו' דעה א' הוא הרמב"ם והיש מי שחולק הוא הראב"ד בהשג':

אבל כשיושבים ושותים לכ"ע בעי ברכה כצ"ל ר"ל אפי' לדעה א' שהיא דעת הרמב"ם מודה בזה לדעת הכ"מ דלא כמ"ש הרב"י פה. וכמ"ש סי' רע"א כו' ר"ל כמו שהדין גבי קידוש בסי' רע"א ה"ה הבדל' לדעת הכ"מ:

אבל א"ל כו' דצריך להפסיק אפי' מאכילה בודאי חשכה. לא הוי ליה למימר וי"מ שחולק דמשמע שהוא יחיד אלא הל"ל וי"א כמ"ש בסעיף א' דהא היא דעת הרי"ף והעומדים בשטתו שהם רבים וכדרך הרב"י בשאר מקומות לדקדק בלשונו בעניינים כאלו:

וגם ה"ל לפרש דמיירי כו' דהא בספק חשכה גם הי"א שבסעיף א' מודים. א"ו דהאי י"מ שחולק הוא הראב"ד שחולק בכל גווני ומטעם שכתב מ"א לעיל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וי"א שצריך הוא דעת מהרי"ק כו'** הביאו הרב"י וז"ל אבל מהרי"ק כתב דלהרי"ף וסמ"ג (והם י"א שבסעיף א) דמפסיקים אף להבדלה בודאי חשכה פשיטא דצריך לחזור ולברך כו' וכ' באותה תשו' שכן עשה הוא מעשה ובירך בפה"ג באמצע סעודה לפני הבדלה לאחר שנזכר ממנה דכיון דחשכה ודאי הי' צריך להפסיק הוי סילוק ותמהני

עליו שלא הביא דברי רבינו שבסי' רע"א שאפילו במפסיק לקידוש א"צ לברך בפה"ג כו' וגם שם כתבתי דהכי נקטי' עכ"ל הרב"י ולכן קשיא למ"א על הרב"י בש"ע דגם להרב"י קשיא קושיא כעין זה דהא בסי' רע"א גבי קידוש סתם כדעת הטור כשמפסיק לקידוש אצ"ל בפה"ג ולא הביא חולק וכאן גבי הבדלה הביא גם דעת מהרי"ק דס"ל דצריך לברך ולדעת הרב"י קידוש והבדלה שוין אדרבא קידוש גרע טפי א"כ למהרי"ק גם בקידוש צריך לברך וה"ל להביא דעת מהרי"ק גם בסי' רע"א:

וכתב הב"ח כו' ליישב דברי מהרי"ק ע"ש בב"ח אבל בש"ע אין זה מספיק דהא כ' בש"ע כשמפסיק להבדיל משמע בכ"ע בין משתיה בין מאכילה. דשאני התם בסי' רע"א גבי קידוש:

א"כ מיד כו' הוי גמר ר"ל דקביע' לשתיה ליכא קביעת גמור ובדבר קל מסתלק הקביעות:

הלא בשתי' לכ"ע כו' כצ"ל ור"ל למה תלה מהרי"ק הדבר ברי"ף והרא"ש שבסעיף א' הלא אפי' לדעת הרא"ש בס"א דאין צריך להפסיק מאכילה אפי' ודאי חשכה מ"מ בשתיה מוד' דצריך להפסיק דהא כן מבואר בש"ס שם להדיא וה"מ לאכילה אבל לשתיה מפסיקים והוסיף מ"א אף בספק חשכה אזיל מ"א לשיטתיה בס"ק א' דלהרא"ש ע"כ האי שמעת' מיירי בכל גווני בין בוודאי חשכה ובין בספק חשכ' כן פי' הב"ח גופי' וא"כ על שניהם אמר הש"ס אבל לשתיה מפסיקים היינו אפי' בספק חשכה:

ומ"ש הרב"י שהיו מסובים לשתיה ז"ל הרב"י ואין להקשות על מהרי"ק למה לא כ' שבירך המוציא (ר"ל אחר הבדלה כשחזר לאכול ה"ל לברך המוציא כיון דס"ל דצריך לברך בפה"ג אע"ג דבסי' רע"א גבי קידוש לא מצינו מי שסובר כן כ"ש ברכת המוציא דגם בקידוש יש מי שסובר דצריך לברך כ"ש דה"ל למהרי"ק לברך ברכת המוציא) ושמא לא היו מסובים אלא לשתיה עכ"ל הרב"י וא"כ גם על הרב"י קשה דהא מוכח בדברי מהרי"ק שהיו מסובים לאכילה כנ"ל:

מיירי בשתיה שלאחר הסעוד' ר"ל דודאי תחלה היו מסובים לאכילה ובאמצע סעודה הפסיק להבדלה ושוב פסקו מלאכול והיו קובעים לשתות לבד לכן לא הוצרך לברך ברכת המוציא. ול"נ כפשוטו כו' וכמ"ש סעיף ח' כשהבדיל אפי' אחר שנט"י דאז פוטר ברכת בפה"ג של הבדלה ליין שבתוך הסעוד' ושוב לא ה"ל יין לא בתוך הסעודה ולא לבהמ"ז י"א צריך לברך ברכ' אחרונ' על יין של הבדלה ואין בהמ"ז פוטרו אע"ג דבהמ"ז פוטר מברכה אחרונה ליין שלפני המזון. וכן בהמ"ז פוטר מברכ' אחרונה על כוס קידוש אע"ג שאין לו כוס לבהמ"ז ש"ה דיין שלפני המזון שייך לסעודה וכן קידוש כיון דאין קידוש אלא במ"ס משא"כ בהבדל' דאין לו שייכות לסעודה לכן אין בהמ"ז פוטרו וכן

בסימן קע"ד סעיף ד' וכן הוא בסי' זה סעיף ז' די"א אם הבדיל קודם שנט"י על היין אין ההבדלה פוטרת ליין שבתוך המזון מברכת בפה"ג וקידוש שלפני נט"י פוטר היין שבתוך הסעודה הוא ג"כ מה"ט דקידוש יש לו שייכות לסעודה משא"כ הבדלה ולכן ס"ל ג"כ להני י"א פה דגרע לענין זה ג"כ מקידוש דצ"ל על הבדל' שתוך הסעודה בפה"ג כיון דאין לו שייכות לסעודה. ולכאורה אין תי' זה מספיק ליישב דעת מהרי"ק דהא מהרי"ק תלה הטעם לפי דעת הרי"ף וסמ"ק דס"ל בודאי חשכה צריך להפסיק אפי' מאכיל' ולא כ' טעם של מ"א דטעם של מ"א א"ש אפי' להרא"ש שחולק על הרי"ף וע"כ לא בא מ"א ליישב כ"א דעת הרב"י בש"ע וי"א שצריך לברך שכתב בש"ע לא נתכוין למהרי"ק אלא לי"א שבסעיף ח' ושבסימן קע"ד אולי כוונות מ"א ליישב גם דעת מהרי"ק וס"ל דסברות מ"א גרידא אינה מספקת להצריך בפה"ג לכוס הבדלה כ"א בצירוף דעת הרי"ף וסמ"ג: **ולכן יש ליזהר כו'** ר"ל אע"ג דהב"ח פסק להלכה דא"צ לברך וכמו בקידוש אבל לדעת מ"א י"ל דלהבדלה גרע מקידוש ותלי באשלי רברבי שבסעיף ח' וסי' קע"ד ולכן אל יכנוס אדם א"ע לבית הספק:

סעיף ז

(ס"ק ז) ומברך ב"ה ומותר לשתות כו' ר"ל אע"ג שהוא קודם הבדלה:

וע"ש דלר"י מותר. ר"ל שהרב"י הביא שם דברי הרא"ש שכ' בשם מהרי"ט שחלק על הרי"ף שכ' על בריית' דע"פ דף ק"ב ת"ר בני חבור' שהיו מסובים וקידש עליהם היום כו' ר"י אומר אוכל והולך עד שתחשך גמרו לאכול נוטל כוס א' מברך עליו בהמ"ז ונוטל כוס שני ואו' עליו קידוש וכ' הרי"ף ניהו דלא קי"ל כריש דברי ר"י דס"ל אוכל והולך כו' אלא קי"ל כשמואל דאמר פורס מפה ומקדש כדלעיל סי' רמ"ד ס"ד. מ"מ בסוף דבריו קי"ל כר"י ונ"מ אם קידש היום כשכבר גמרו לאכול ורוצים לברך בהמ"ז דצריך לברך תחלה על כוס א' ברכת המזון ועל כוס שני מקדש הובא לעיל סי' רע"א סעיף ו' וכתב עליו מהרי"ט בשלמא לר"י דסבירא ליה אוכל והולך כו' וס"ל שא"צ להפסיק וסבירא ליה דכה"ג מותר לאכול קודם קידוש א"כ לדידיה יוכל לברך תחלה בהמ"ז על כוס ולשתות מן הכוס אע"ג דעדיין לא קידש דכוס בהמ"ז שייך לסעודה אבל לדידן דקי"ל כשמואל דצריך להפסיק ולפרוס מפה א"כ איך יברך תחלה בהמ"ז על הכוס הא אסור לשתות מכוס בהמ"ז כיון דעדיין לא קידש. והסכים הרא"ש עמו. ובהבדלה כ"ע מודים דהא בהבדלה קי"ל כדעה א' שבסעיף א' דאפי' ודאי חשכה א"צ להפסיק מאכילה וא"כ דומה ממש לקידוש אליביה דר' יוסי דמותר לשתות מכוס בהמ"ז קודם קידוש ה"ה לדידן מותר לשתות מכוס בהמ"ז קודם הבדלה:

ונ"ל דמי שאינו נזהר כו' אע"ג דגם במי שאינו נזהר מ"מ מצוה איכא כיון דלדידי' לאו חובה הוא ל"ל דכוס בהמ"ז שייך לסעודה להתיר לו לשתות קודם הבדלה ועיין בספר ת"ש:

סעיף ח

(**סק"ח**) **הבדלה מאחרי' עסי' ער"ב סעיף ט' וסי' תקנ"א דמותר כו'** רצה לומר שיש תקנה אחרת שיקדש הוא בעצמו ויתן לשתות לאחרים וכ"כ רמ"א בסי' תקצ"א דמחמירים שלא לשתות יין הבדלה מר"ח אב עד ט"ב וכיצד יעש' יתן כוס הבדלה לשתות לתינוק וכ"כ רמ"א לעיל סי' רמ"ב אם נדר מיין יקדש על היין ויתן לשתות לאחרים ואע"ג דמ"א לעיל סי' ער"ב חולק על רמ"א הא עיקר טעם מ"א שם דחש לדברי הגאונים שבסי' רע"א סעי' י"ד שאם לא טעם המקדש לא יצא וזה דוקא שייך בקידוש משא"כ בהבדלה דהא מבואר שם בסי' דע"א דבשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר אולם לפי מ"ש הט"ז בסי' רע"א ס"ק י"ח הטעם לחלק בין קידוש לשאר דברים משום דבקידוש אסמכו' אדאורייתא לקדש על היין עכ"ל א"כ הבדלה יש לה ג"כ אסמכתא ולפמ"ש לבוש שם א"ש קצת שכ' קידוש כיון דהיא דאורייתא ואסמכוה אקרא י"ל דסמכינן אמ"ד הבדלה דרבנן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מבע"י כו'** כמו ביה"כ כראי' בעירובין דף מ' ולקמן סי' תרי"ט במ"א סק"ד דמש"ה אומרים ביוה"כ שהחיינו בלא כוס דכיון דקירש חל עליו יוה"כ ואסור לשתות מן הכוס ולתינוק א"א ליתן דלמא אתי למסרך כשיגדיל וכן בט"ב שחל בא' בשבת אין מבדילין עד מוצאי ט"ב אבל בנדרים הלך אחרי ל' ב"א דלא מתחיל התענית עד הלילה כמ"ש מ"א אח"ז משא"כ יוה"כ וט"ב שהם תענית ציבור וממילא חלין עליו ולא תליא בדעתו ובקבלתו:

בגמרא בעירובי':

והע"ש לא ידע כו' דלבוש כ' ג"כ כדברי הנ"ל והשיג עליו ע"ש דמי עדיף מה שהבדיל לאסור עליו האכילה מאם אכל סעודה מפסקת מבע"י דמ"מ רשאי לאכול אח"כ עד שיקבל עליו התענית בפירוש ולכן כתב דגם בט"ב אם הוא שעת הדחק יוכל להבדיל בשבת מבע"י. והלא מבואר בעירובין ביוה"כ דלא כע"ש וה"ה ט"ב דמ"ש וכן מבואר כדברי הלבוש וכחלוקו וטעמו בת"ה:

ומיירי שנדר כו' ר"ל משום דקשי' לאיזה צורך הוצרך לחלק בין יוה"כ וט"ב לנדון דהכא ת"ל דהא עדיין לא קיבל התענית וכמ"ש רמ"א ולקבל אח"כ התענית ופשיט' דמותר

לשתות וכן הקשה הע"ש לזה כ' מ"א דמיירי שנדר להתענות כו' א"כ כבר הוא מקובל ועומד ומ"ש רמ"א ולקבל אח"כ התענית הוא ל"ד אלא ר"ל אח"ז חל עליו התענית או י"ל משום שכ' הרב"י בסי' תקס"ב סעיף ח' אם קיבל עליו בתפלת מנחה ג' או ד' תעניות אין רצופים כגון בה"ב יש להסתפק כו' אם צריך קבלה לכל או"א ואע"פ שכ' רמ"א שם מיהו נהגו העם לקבלה בקבלה א' כו' עכ"ל מ"מ נקט רמ"א פה הדרך היותר מובחר וביותר כיון שכתב נהגו העם ולא כ' והמנהג כ' משמע דאין מנהג ברור וכה"ג בתשובה הביא מ"א ססי' ת"ץ לענין לברך על מקרא כתובים ע"ש או י"ל כיון שנדר שלא בשעת תפלת מנחה גרע וצריך לקבלו כל פעם לפני יום התענית במנחה:

וה"ה בחול כו' ר"ל אם אירע כה"ג בחול שקבל עליו להתענות ג' ימים רצופים אע"ג שהתפלל ערבית מ"מ כיון דעדיין יום הוא מותר לאכול דלא תימא דוקא בשגת דאפי' שעה אחר לשם תענית אסור ואפי' כבר אכל באותו יום שבת וכמ"ש מ"א סי' רפ"ח ס"ק ו' א"כ ודאי לא היה דעתו שיחול התענית עד הלילה משא"כ בחול קמ"ל:

וכ"מ ממ"ש ס"ס רצ"ג זה חוזר לתחלת דברי מ"א שכתב דמתפלל ערבית תחלה משום דצריך להבדיל מבע"י כגון שלא יהיה היין בלילה לכן כתב שם שיתפלל גם ביום (ולענין ק"ש ע"ש במ"א) אבל מ"ש מ"א דיתפלל מנח' תחלה לזה אין צריך ראיה דהאיך יבדיל ויעשהו חול ואח"ז יתפלל מנחה של שבת:

וע"ש בגמ' דתפלה כו' הוא בברכות דף כ"ז ע"ב. כ' של"ה כו' מיהו כו' ר"ל ג"כ כה"ג שיש עליו נדר להתענות כל שנה שני ימים הסמוכים לפני ד"ה מבדיל מוצאי יום ג' אע"פ שכן דעת של"ה וכ"מ לכאורה מדברי רמ"א שנקט מתענה ג' ימים משמע דוקא בתענית ג' ימים דא"א להבדיל בעצמו תחלת ליל ד' דאז עבר זמן הבדלה לכן צריכים לשמוע הבדלה מפי אחרים או יבדיל בשבת מבעוד יום מה שאין כן כשלא קיבל תענית כ"א שני ימים עדיף טפי להמתין על תחלת ליל ג' ויבדיל בעצמו אבל אין כן דעת ט"ז סוף סי' תקפ"ח דאפילו בתענית שני ימים טוב לשמוע מפי אחרים במ"ש דהבדלה בזמנה עדיפא וכ"ד מ"א ססי' תתקנ"ו במי שדרכו להתענות גם עשרה באב וחל תשעה באב ביום א' ע"ש ומה דנקט רמ"א ג' ימים עיין בספר ת"ש:

יקה"ז והוא מלתא דתמיה. ר"ל כשחל י"ט במ"ש אומרים יקנה"ז אבל כאן חסר הנ' דרומז על הנר דהא כשאינו מבדיל במ"ש אינו מברך לא הנר ולא על בשמים וכמ"ש בש"ע וא"כ יהיה שני שינוים דכל פעם כשמקדשים ומבדילים על כוס א' או' יקנה"ז והוא או' יקה"ז גם כל העולם יקדשו לבד והוא יקדש ויבדיל על כוס א':

ול"נ דאם אירע כו' ר"ל דמדברי של"ה משמע דלכתחלה לא ימתין שיצטרך לעשות מלתא דתמיה אבל אם המתין יקדש ויבדיל על כוס א' ויאמר על כוס א' יקה"ז אבל דעת מ"א דאסור לעשות כן:בפסחים דף ק"ב ת"ר היו מסובים בע"ש וקידש היום רבי יהודה אומר צריך להפסיק ומביא כוס ומברך עליו בהמ"ז ונוטל כוס ב' ומקדש עליו ור' יוסי אומר אוכל והולך כו' גמר סעודתו כוס א' מברך עליו בהמ"ז וכוס ב' מקדש עליו ופריך ל"ל ב' כוסות נימא בהמ"ז וקידוש על כוס א' ומשני א"א שתי קדושות על כוס א' (דאין עושין מצות חבילות דנראה שהן עליו כמשא) ופריך והא י"ט שחל במ"ש אומרים יקנה"ז והיינו קידוש והבדלה על כוס א' ומשני התם דקידוש והבדלה חדא מילתא היא:

אבל הבדל' דחול כו' ר"ל נדון דשל"ה שהיה חול בין שבת לי"ט. אין לה ענין דהא אומר המבדיל בין קודש לחול כמו אלו הי' מבדיל במוצאי שבת:

וגדולה מזו כו' דהתוס' כתבו דקושית הש"ס ונימא תרווייהו קידוש והבדלה על כוס א' דוקא לר' יוסי פריך אבל לר"י לק"מ כיון דר"י ס"ל דצריך להפסיק ולברך בהמ"ז ואח"כ יקדש ע"כ אחר הקידוש צריך שוב ליטול ידיו ולאכול סעודת שבת דהא אין קידוש אלא במ"ס א"כ סעודה א' הוא סעודת חול והקידוש הוא לצורך שבת ודאי דא"א בהמ"ז על סעודת חול וקידוש השייך לשבת על כוס א' וגם המקשן ודאי אסיק כן אדעתי' אלא לר' יוסי פריך דס"ל יגמר סעודתו וע"כ דס"ל שיקדש אח"כ שוב א"צ לאכול אחר הקידוש ועולה לו אות' סעוד' שאכל קודם קידוש שתהי' קידוש במ"ס דאל"כ מאי תועלת במה שאמר גומר סעודתו כו' כיון שצריך שוב לסעוד פעם שני הלא ניחא ליה טפי שיפסוק מיד ויברך בהמ"ז ויקדש ויאכל שנית אע"כ לר"י א"צ לסעוד שנית ודי לו בסעודתו הראשונה א"כ סעודה א' מקרי סעודת שבת ולכן הוי ס"ד דמקשן דמותר לו' בהמ"ז על סעודת שבת וקידוש על כוס א' ואעפ"כ משני ליה א"א שתי כו':

וא"ל דגם עתה מבדיל בין קודש לקודש כצ"ל:

לכן נ"ל כו' וישתה כמו שעושים בסעודת נשואין כמ"ש באה"ע סי' ס"ב ויברך בהמ"ז על כוס א' ואח"כ נוטל כוס שני ומברך עליו ששה ברכות וחוזר ונוטל כוס ראשון ומברך עליו בפה"ג שהוא א' משבעה ברכות נשואין ושם ג"כ הטעם שא"א ב' קדושות על כוס אחד וכן יעשה כאן דיקדש על כוס אחד ולא יברך עליו בפה"ג דאי יברך כיון שאינו רשאי לטעום קודם ההבדלה ויהי' הבדל' הפסק בין בורא פרי הגפן לשתיה לכן לא יברך בפה"ג על כוס קידוש כ"א קידוש גרידא ואח"ז יקח כוס הבדלה ויברך בפה"ג ואח"ז יבדיל עליו ויפטר בברכת פה"ג גם כוס קידוש והשתא לא הוי הבדלה הפסק דהא כן

דרכו כל השנה או יבדיל ג"כ בלי ברכת פה"ג ואחר הבדל' יברך פה"ג על ב' הכוסות ויהיה דומיא דנשואין ממש:

אם אין לו יין מקדש על הפת כו'. דלכתחלה עדיף לקדש על הפת מלקדש על השכר אפי' במקו' דהוי שכר חמר מדינה כמ"ש לעיל סי' ער"ב סעיף ט' ובהבדל' מבדילים על שכר כשהוא חמר מדינה אבל אין מבדילים על הפת כמ"ש סי' רצ"ו סעיף ב':

ואוכל המוציא קודם הבדל' דאי יבדיל תחלה על השכר יהיה הבדלה הפס' בין ברכת המוציא לטעימת המוציא:

דהא י"א דמותר כו' ר"ל דהכא הותר לו לאכול המוציא קודם ההבדלה כיון שהוא מוכרח דהא כה"ג מצינו י"א בסי' רצ"ו ס"ג אם אין לו יין ושכר לי"א אפי' מצפה שיהי' לו למחר מ"מ הותר לו לאכול בלילה קודם ההבדל'. ואע"ג דהתוס' והרא"ש דף ק"ו ע"ב ד"ה מקדש כו' כתבו להפוסקים דבאין לו יין אלא שכר מ"מ צריך לקדש על הפת ולא על השכר א"כ כשחל י"ט במ"ש דצ"ל יקנה"ז וכיון דאין מבדילין על הפת א"כ דבר תימא הוא איך יאמרו חצי כו':

דשניהם ענין אחד הוא. ולכן אין לחלקם ולו' קידוש על הפת והבדלה על השכר:

כמ"ש ס"ג. ובמ"א ס"ק ו' דאיכא מ"ד כשמבדיל על השכר באמצע סעודה צ"ל שהכל דאין ברכת המוציא פוטרן:

דאם טעם אינו מבדיל. בשלא הבדיל במ"ש:

דהא אפי' הרא"ש כו' והוא דעת י"א השני שבסי' רצ"ו סעיף ב' ואע"ג דהתם קי"ל דהעיקר כדעה א' שיקדש וגם יבדיל על הפת היינו דוקא במ"ש לי"ט דאומר יקנה"ז דהם ענין אחד ולכן אגב גררא שאומר עליו קידוש אומר גם הבדלה עליו אבל הכא דשני ענינים הם ול"ל שיאמר אגב גררא. א"נ ישמע מאחרים ר"ל שמקדשים על הפת דהא מיירי באין לו יין ואע"פ ששמע ברכת המוציא מן המקדש מ"מ אינו רשאי לטעום המוציא:

ויוצא ידי קידוש כו' מ"מ הוי קידוש במ"ס דהא דעתו לאכול מיד כמ"ש סי' רע"ג סעיף ג':

ועמ"ש סי' קס"ז. ר"ל על מ"ש מ"א ואח"כ יברך המוציא ויאכל אע"ג שכבר יצא בברכת המוציא של המקדש על הפת ואע"ג שהפסיק בין ברכת המוציא לטעימה בהבדלה מ"מ הא כתב רמ"א בסי' קס"ז דאם טעם הבוצע אע"ג שאחרים השומעים הפסיקו בדיבור בין שמיעת ברכת המוציא לטעימתם אין בכך כלום ולא הוי הפסק. אולם המ"א שם (וכן הט"ז) חלקו עליו דהא השומעים אין יוצאים כ"א מטעם שומע כעונה ולא יהיה השומע עדיף מהעונה ואלו השומע היה מברך בעצמו והפסיק בדיבור הוי הפסק וכשיצא ע"י

שמיעה לא יהיה הדיבור הפסק ולכן לפי שיטות מ"א דלעיל ה"ה הכא כיון דהפסיק השומע בהבדלה לכן צריך לחזור ולברך המוציא:
ומה שכ' סי' רע"א ס"ו וכדומה צ"ל בסעיף י"ד דכתב שם דסגי בטעימת המקדש גרידא מ"מ יוצאים השומעים:

סעיף י

(**ס"ק י) צריך כו'** לדעת המאור כו' ע"ש במ"א ס"ק י"ד דהיינו דוקא כששותה יין בתוך הסעודה אז אגב גררא שפוטר בהמ"ז ליין שבתוך הסעודה פוטר גם ליין שלפני הסעודה אבל אם לא שתה יין תוך הסעודה לא:

סעיף יא

(ס"ק יא) שצריך כו' משמע ברא"ש פרק ע"פ סי' ד':
ואע"ג דבסי' קע"ד כו'. א"צ ברכה ליין שלפני המזון:
שאין היין בא לצורך כו'. אבל יין שלפני המזון בא לצורך האכילה לפתוח המעים ולהמשיך תאות המאכל:
ול"ד לקידוש דג"כ אינו בא לצורך המאכל אלא לצורך מצוה. ואפ"ה נפטר בבהמ"ז אפי' לא ה"ל יין תוך המזון:
אבל קשה דהא הרא"ש כו' בסי' כ"ד על מ"ש הרי"ף לברך ברכה אחרונה אחר שתיית שני כוסות שלפני סעודה בליל פסח והקשה הרא"ש למה צ"ל ברכה אחרונה הלא השני כוסות פוטרים ליין שתוך המזון מברכה ראשונה דהא קיימא לן יין שלפני המזון פוטר ליין שתוך המזון וא"כ יפטרו ע"י בהמ"ז מברכה אחרונה וכתב ויש מיישבים דברי הרי"ף דקאי על מתניתין דקתני ולא יפחתו לו מד' כוסות (רצה לו' גבאי צדקה לא יפחות ליתן לעני ד' כוסות). א"כ מיירי דאין לו יין תוך הסעודה דהא אין לו רק ארבע כוסות שנתן לו הגבאי ולכן לא נפטר בבהמ"ז והקשה הרא"ש א"כ דאין ברכת המזון פוטר ליין שלפני המזון כשאין לו יין תוך הסעודה. א"כ אפי' יש לו יין תוך הסעודה ג"כ אינו ראוי שיפטור ברכת המזון ליין שלפני הסעודה וצריך לברך עליו ברכה אחרונה ואיך קי"ל דיין שלפני המזון פוטר יין שתוך המזון. הרי דהרא"ש לא ס"ל לחלק ואם אינו פוטר ליין שלפני המזון כשאין לו יין תוך המזון ה"ה דאפי' יש לו יין תוך המזון אינו פוטר והא בהבדל' כ' להיפך ומחלק בין יש לו יין תוך המזון או לא:
ודוחק לו' הואיל ומצו' היא שאני לא הבנתי הא הבדל' הוא מצוה וכן ב' כוסות הראשונות של פסח הם מצוה. ואפשר כיון שהרא"ש מסיים שם וז"ל הלכך צ"ל דיין שלפני המזון כיון שבא לפתוח בני מעים כו' ברכת המזון פטרתו ואין צריך לברך אחריו

אף כשאין לו יין תוך המזון כו' עכ"ל א"כ ע"כ צ"ל דס"ל להרא"ש דגם ב' כוסות שלפני המזון בליל פסח באין להמשיך תאות המאכל כיון שהם ב' כוסות. ולכן ק"ל על הרי"ף דס"ל אם אין לו יין תוך הסעודה אין בהמ"ז פוטר לב' כוסות הראשונות אע"ג דאיכא סברא שבאים להמשיך תאות המאכל. לפ"ז אפי' יש לו יין תוך הסעודה ג"כ אינו ראוי שיפטר בהמ"ז ליין שלפני סעודה אגב גררא:

אבל הרא"ש אליביה דנפשיה ס"ל דאפי' אין לו יין תוך הסעודה נפטרו שתי כוסות כיון שבאים להמשיך תאות המאכל וסברא זו גרידא מהני לפטור מברכ' אחרונה שפיר ס"ל לחלק בהבדלה דליכא כי אם משום מצוה ולא בא להמשיך תאוה אם יש לו יין תוך המזון נפטר יין של הבדלה אגב גררא משא"כ כשאין לו יין ודוחק:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **וצריך כו'** אע"ג דאסור לאכול כו' א"כ מאי בזיון איכא לפת בשלמא גבי קידוש בסי' רע"א סעיף ט' דצריך לכסות הפת כשמקדש על יין שם א"ל דאיכא בזיון לפת דהא אפשר לקדש על הפת אע"ג דהיכא דא"ל יין צריך לקדש על היין מ"מ זה ג"כ בזיון שהיין יקדים לפת לקידוש כשי"ל יין אבל הבדל' דאין מבדילים על הפת וא"כ מאי בזיון איכא מ"מ הדין נותן כו':

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **בלא ברכה כיון כו'** מצויין בטעות וצריך לציינו על מ"ש רמ"א וכן נשים כו' יש ללמדם שיאמרו המבדיל כו' וע"ז הקשה הע"ש הא כ' רמ"א לעיל ס"ס רצ"ו כיון דדעות חולקים אם נשים חייבות בהבדל' לכן לא יבדילו לעצמם ולמה כתב כאן שהנשים יאמרו המבדיל ועז"כ מ"א כיון דא"א שם ומלכות וליכא משום ברכה לבטלה ואפי' למ"ד שנשים פטורים מהבדל' לא עבדי איסור' לכן רשאים הנשים לומר המבדיל:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **שאין כו'** ואע"ג דחייבות בתפל' כמ"ש סי' ק"ו והקשה בספ' ת"ש הא כתב מ"א גופיה לעיל כיון דמדאוריי' סגי לתפלה בפעם אחת ביום ובכל נוסח שיהי' וכיון שנוהגת הנשים לו' איזה תחנה כל בוקר יוצאי' ידי חיוב תורה ואפשר גם חכמים לא הצריכו יותר ע"ש ואפשר כוונת מ"א פה לפי מנהגן דאפי' נשים שמתפללים כל יום ערב ובוקר מ"מ במ"ש אין מתפללים ולמה הרי הם אין רוצים לסמוך על תחנה ורוצים להתפלל התפלה שתקנו אנשי כה"ג ומאי נשתנה מו"ש מכל ימות החול:

לא קבלו עלייהו במ"ש כצ"ל:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **הדלקת כו'** ומ"מ צ"ע כו' דלא כמ"ש בד"מ דבד"מ כתב דהמנהג פשוט להדליק אחר שהבדיל בתפלה. ופה כתב שהמנהג להדליק אחר ברכו והוי עדות מוכחשת בענין המנהג:

וכ"מ ס"ס רס"ג שכ' מי שמאחר להתפלל במ"ש כו' מותר לומר חבירו שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכ' להדליק לו נרות כו' ת"ל דגם הוא עצמו אפי' לא התפלל רשאי להדליק נר דודאי אמירת ברכו אינו מועיל להתיר עשיית מלאכ' כ"א שאמירת ברכו ראיה שכבר הוא צאת הכוכבים וא"כ א"א דגם אנשים מותרים אחר ברכו א"כ מיד בצ"ה מותרים וכיון שחברו כבר הבדיל וגם מצוה לחברו לעשות לו מלאכ' ע"כ כבר היא צ"ה וא"כ גם הוא עצמו מותר להדליק נר א"ו דלאנשים אסור עד שיבדיל בתפלה:

והרב ב"י חולק על ריי"ו שממנו נובע דברי רמ"א לחלק בין הדלקת נרות לשאר מלאכות ואפשר לפרש דברי ריי"ו ולפ"ז אין מקום להגהות רמ"א:

בשם הרמב"ם כו' אסור במלאכה עד שיבדיל וע"ז כו' כצ"ל ושתי תיבות "על "הכוס הם ט"ס ועד שיבדיל ר"ל שיאמר המבדיל בין קודש לחול בלא כוס וכן הוא בב"י ע"ש:

ואעתיק דברי הש"ס והנאמר עליו המצטרך פה שיובנו דברי מ"א איתא דף ק"נ ע"א מחשיך על התחום (ר"ל בשבת סמוך לערב הולך עד סוף התחום כדי שיהי' קרוב במ"ש לילך חוץ לתחום) לשמור פירות שיש לו חוץ לתחום וסיים המשנה ומביא במוצאי שבת פירות בידו. ופריך שם ע"ב על מאי דקתני ומביא פירות והא לא אבדיל ופירוש רש"י והר"ן דמשמע ליה שרשאי לקצצו מן המחובר דנראה דוחק דמיירי דיש לו שם פירות תלושים וכ"ת דאבדיל בתפלה והאר"י אמר שמואל המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ובשדה ליכא כוס א"ל ר' אבא לר"א במערב' אמרי' הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדי' צורכין. ופירש"י אמירת המבדיל כו' הוא להכיר' בעלמ' ללות את המלך וע"י זה הותר במלאכה. ומ"מ אח"ז מברכים ברכה גמורה דהבדלה על הכוס וכ"ש אי אבדיל בתפלה דמותר לעשות צרכיו וחוזר ומבדיל על כוס ולפ"ז נשאר בתי' הראשון דאבדיל בתפלה וסגי בזה לענין מלאכ' ומ"מ אח"ז צריך להבדיל על הכוס כדאמר ר"י א"ש א"כ לרש"י בחד סגי להתיר מלאכ' או הבדלה בתפל' או אמירת המבדיל כו' אבל דעת הרמב"ם דגם למסקנא לא מהני הבדלה בתפלה אלא צריך שיאמר המבדיל כו' אפי' בלא כוס ומוקי במסקנא גם המשנה מיירי שאמר המבדיל כו' ועל דברי הרמב"ם דס"ל דהבדלה בתפלה לא מהני עז"כ ריי"ו דוקא מלאכה גמורה אבל הדלקת נר מותר אחר שהבדיל בתפלה גם להרמב"ם:

דהא מותר כו' ר"ל השתא לא קשיא מ"ש הרב"י על רי"ו מנין לו ולפ"ד מ"א אית לי' ראיה דהא מותר להדליק נר להבדלה וכי יהי' צורך לכל א' שיהי' לו נר דולק מע"ש לצורך הבדל' או שיהי' צריך לו' המבדיל כו' קודם שידליק נר להבדיל זה לא שמענו אע"כ הדלקת נר וכדומה מותר לאחר הבדלה בתפל':

וכ"מ בשבת כו' ואע"ג דלא אבדיל הוא קושית הש"ס שהבאתי לעיל:

משמע כו' דאל"כ למה הוצרכו לו' דס"ל להמקשן דמביא פירות ר"ל לקוצצן ת"ל על ההבא' קשיא לי' והא לא אבדיל ואיך יוצא חוץ לתחום ומעביר כו':

אבל כו' כ"ע מודים כו' ר"ל אפי' רי"ו וא"כ ליתא לדינו של רמ"א דמחלק בין הדלקת נר לשאר מלאכות כיון דקי"ל כרש"י ולא כרמב"ם דבהבדלה בתפל' סגי וא"כ ממ"נ אי הבדיל בתפלה מותר לדידן בכל המלאכות ואי לא הבדיל בתפלה אפי' הדלקת נר אסור אפי' לרי"ו. ולכן סיים מ"א דיש לדרוש ברבים כו' דאפי' להדלקת נר אי לא הבדיל בתפל' צ"ל המבדיל כו':

וכ"ש אותן שמבערים כו' דבזה גם רמ"א מודה דאסור:

אבל טלטול נר הדולק כיון שאינו רק שבות והוא לדעת קצת פוסקים היתר שבות בין השמשות אפי' אינו צורך מצוה ושעת הדחק כ"ש קודם שהבדיל לכולי עלמא מותר:

סימן ש

סעיף א

בגמ' משמע. דף קי"ט ע"א אמרי' חמין במוצ"ש רפואה פת חמה במ"ש רפואה. ר' אבוה עבדין ליה כל מ"ש עגלא תלתא אע"ג דלא אכל מיניה אלא כולייתא ועיין בט"ז שכ' מ"ש לעולם יסדר כו' ר"ל דרך קביעות סעודה בפריסת מפה ועריכת שלחן והדלקת נרות כמו בליל שבת ועמש"ל סי' רצ"א בע"ה:

ועס"ס רצ"א דכ' שם מ"א דכל מילי דשבת נשים חייבות כמו אנשים וא"כ ה"ה בסעודה זו. גם י"ל דקאי על מ"ש מ"א אח"ז דיוכל לקיימו בפירות על זה מקדים להביא ראיה דהא י"א דאפי' סעודה ג' יוצא בפירות:

סימן שא

סעיף א

(**ס"ק א'**) **אין לרוץ כו'** ואף בחול כו' וכתב מהרש"א בח"א דף קי"ג א"כ מה בין שבת לחול ותי' דבחול ליכא איסורא אלא הזיקא לעינים ונוסף בשבת דאיכא איסורא גם י"ל נ"מ בסומא דאפ"ה בשבת אסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יותר כו'** וכף הרגל ר"ל רגל א' וה"ה כששני הרגלים זה אחר זה דבוקים ואין אויר ביניהן הוא ג"כ שיעור אמה ודא ודא אחת היא:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **ומרוצתם כו'** דלא כב"ח שכ' ליישב ל' הטור שכ' וז"ל בחורים המתענגים כו'. וכן לראות כ"ד שמתענגים בו מותר לראותו וכ' הרב"י דתיבת מותר בתרא הוא מיותר והב"ח הוסיף דגם תיבת לראות הראשון מיותר ולכן פי' הב"ח דשני הדינים שכ' הטור חלוקים לענין ההיתר דהיתר הריצה אסור לכתחלה ר"ל דלכתחלה אנחנו א"ל שלא ירגיל א"ע להתענג בריצה אבל אם כבר הורגלו בתענוג הריצה אין אוסרי' לו בשבת כי המניעה מהריצה יבטלנו מעונג שבת. וטעם איסור לכתחלה כיון שדרך הבחורים בחול להגביל מקום ורצים ומי שמקדים לרוץ ולבא למקום הגבול יקח כך וכך מעות. וא"כ בשבת אם יראוהו רץ איכא מראית העין שרץ להרויח מעות כדרכם בחול. משא"כ לרוץ לראות דבר המתענג מותר אפי' לכתחלה דבזה ליכא מראית העין כי מי יתן לו ממון על ריצתו לראות דבר שהוא מתענג בו. ולכן חלקם הטור לשני הדינים כיון שחלוקים בדינם ומ"א חולק וס"ל דגם המתענג בריצה מותר לכתחלה ותיבת לראות ומותר המיותרים בטור יתיישב ע"פ מ"ש מ"א בס"ק ד':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וכן לראות פירוש אע"פ שאסור כו'** ובזה א"ש לשון הטור שחלק הדינים דכל אחד הוא ענין היתר אחר דברישא מתיר ריצה שמתענג בו ובסיפא מתיר ראיית דיוקנאות אם מתענג ובסיפא לא דיבר הטור כלל מהיתר ריצה לצורך הראיה והב"ח פי' דמותר לרוץ כו' ודלא כט"ז שאוסר דוקא אם הריצה גופה תענוג לו אבל כאן דאין הריצה תענוג כ"א היא לצורך הראיה שמתענג בה לא הותרה לו הריצה כיון דבשעת הריצה אינו מתענג ומ"מ אפי' לפי פירוש מ"א נראה דמודה לדינא לב"ח דהריצה לצורך הראיה אע"פ שאינו מתענג בריצה מותר וכדמוכח מס"ק ה':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מותר כו'** וצ"ע הא מתענג בכך ולכאורה מאי קושיא הא אינו מתענג בשעת ריצה כ"א אח"כ כשיתעמל ויזיע אע"כ דמ"א ס"ל אפי' אינו מתענג בשעת ריצה ומכח קושיא זו על התוספתא הוכיח הט"ז דצריך להתענג בשעת ריצה אבל מ"א כ' וצ"ל דמיירי כו' כמ"ש סי' שכ"ח ודבר שהוא מאכל בריאים מותר לאכלו לרפואה ולכן אם הולך כדרכו אע"פ שהוא להתחמם ולרפואה כיון דהילוך זה היא דרך כל אדם הי כמו מאכל בריאים דמותר לאכול לרפואה משא"כ הריצה שאין דרך כ"א בזה ולכן אסור לרפואה:

סעיף ו

(ס"ק ו) ואסור כו' וכ כ בגמ' דף קי"ג ע"ב:

והא דכ' סי' תרי"ג. ר"ל שכ' רמ"א ביוה"כ וז"ל וכל מקום דמותר לעבור במים (כגון לקבל פני רבו כו') אפי' היה לו דרך שיוכל להקיף מותר לעבור דלמעט בהילוך עדיף עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **להקביל כו'** כדילפי' משונמית דאי' בר"ה דף ט"ז ע"ב א"ר יצחק חייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנא' מדוע אתה הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת (כן אמר בעלה של שונמית כשהלכה אצל אלישע) מכלל דבחדש ושבת בעי' למיזל ליה עכ"ל הגמ' וקשיא למ"א דפתח ברגל וסיים בחדש ושבת גם בקרא כתיב חדש ושבת גם מנ"ל דחייב דילמא מצוה איכא ולא חיובא ולכן ס"ל למ"א דה"פ מכלל דבחדש ושבת בעי ליה למיזל היינו דאיכא מצוה ומיניה יליף ר"י מסברא דברגל דהוא מזמן לזמן איכא חיובא:

ועמ"ש סי' תקנ"ד סי"ב שם כ' מ"א לחד תי' דאפי בחול איכא מצוה ובשבת איכא חיובא ואייתי ראיה מפ"ק דחגיגה דף ה' ע"ב דאמרינן שם ר' יעקב איש כפר חוטייא הוי מקבל אפיה דרבי כל יומא וכשהזקין א"ל רבו לא נצטער מר בהליכת קבלת פניו דלא יכיל מר וא"ל מי זוטר מ"ד ברבנן ויחי עוד לנצח כו' ולפ"ז דשבת וחודש ורגל חדא מילתא היא דלא כדדייק כאן ומה ששאל לשונמית מדוע כו' אע"ג דבכל יום איכא מצוה צ"ל דבעלה ידע בה שלא הורגלה לקבל פניו כל יום כ"א בחדש ושבת:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לשמור כו'** קצת מצוה ולכן הותר ההליכה אבל החזרה לא הותר כיון דאינו מצוה גמורה והט"ז כתב טעם אחר דבשמירת פירותיו אין להתיר החזרה סופו משום תחלתו דא"ל דאי לא נתיר החזרה לא ילך לכתחל' כי הוא יחוש להפסד פירותיו ובודאי ילך וגם מה לנו בכך אם לא ילך:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **חייב כו'** כרת ואם התרה בו חייב סקילה אלא מ"א השמיטו כיון דאין דנין בזמן הזה דיני נפשות:

פטור ר"ל אפי' מחטאת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והוא לא נתכוין כלל למלאכה: ודין ר"ה עיין סי' שמ"ה אם יש בזה"ז ר"ה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בסייף אפי' חגור כו'** וכ"מ בגמ' דף ס"ג דחכמים מחייבים אם יצא בא' מאלו דס"ל דהוי משוי ולא תכשיט ור"א פוטר דס"ל תכשיטין הן ושאל בגמ' מ"ט דרי"א ומשני דכתיב חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך הרי דהכתוב קראו הוד והדר והתם חגור כתיב משמע דעיקר ההוד ותכשיט כשהו' חגורה על מתניו וכה"ג פוטר ר"א ואפי' כה"ג פליגי חכמים ומחייבים:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מפני כו'** ת"ל דבשבת לאו זמן תפילין כו' דאי' בשבת דף ס"א ע"א אהא דתנן לא יצא בתפילין א"ר ספרא לא תימא אליביה דמ"ד שבת לאו זמן תפילין אלא אפי' למ"ד שבת זמן תפילין לא יצא דילמא אתי לאתויי ד' אמות בר"ה (והיינו ע"י שיצטרך להסירן כשיכנס לבית הכסא) ולכן הקשה התי"ט דלדידן דקי"ל שבת לאו זי"ת לא הוצרך לטעם מפני שצריך להסירן כו' ע"ז תי' מ"א ניהו דלגבי תפילין לא אצטריך להאי טעמא מ"מ כיון דהטעם אמת נקט להאי טעמא דנ"מ לקמיע שהוא מן המומחה דמותר לצאת בו דהוי תכשיט מ"מ אם כתובים בו שמות אסור לצאת בו כ"א במחופה עור מטעם מפני שצריך להסירן כו':

ולפמ"ש סי' ש"ח סס"ד לק"מ ר"ל שכ' שם ניהו דקי"ל שבת לאו זי"ת היינו כדר"ע דכתיב בתפילין והיה לך לאות (ר"ל שהוא אות שאנחנו עבדים לה' ונושאים חותמו כמו כבלי דעבדא) יצאו שבת וי"ט שהן גופן אות ואין צריך להאות אחר אבל אם ירצה רשאים להניחן בשבת א"כ א"ש אפי' לדידן צריך לטעם מפני שהוא צריך להסירם כו' משום דגם לדידן לא הוי משא כיון דרשאי להניחן אלא דלפ"ז צריכין דברי רב ספרא ביאור שאמר לא תימא אליבא דמ"ד שבת לאו זי"ת כו' דמאי איכא בין מ"ד זמן תפלין או לאו זמן תפלין הא ע"כ צריך לטעם מפני שצריך להסירן אפי' למ"ד שבת לאו זי"ת כיון דעכ"פ רשאי להניחן וצ"ל דהא אמרי' בעירובין דף צ"ו ע"א תניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה (והוא קרא בפרשת קדש שהיא א' מד' פרשיות שבתפילין) ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר ולא

נאמרה חוק' זו אלא לענין פסח בלבד ובתר הכי הובא שם ברייתא ר"ע אומר יכול יניח אדם תפלין בשבת וי"ט ת"ל והיה לך לאות מי שצריכים אות יצאו אלו שהן גופן אות. וכתבו התוס' ד"ה ימים פרט לשבתות וי"ט נראה דאדרשה דלאות על ידך דבסמוך קא סמך עד כאן לשון התוס' וכוונתם ניהו דמימים מיעוטא דיש ימים שאין תפילין נוהגות אולם מאי שנא למעט שבתות וי"ט יותר משאר הימים ומאי חזית לאוקמי אשבתות וי"ט לכן כתבו דסמך על קרא דוהי' לאות אלא דלפ"ז ל"ל מיעוטא דמימים כיון דשבתות וי"ט בלא"ה נתמעטו מקרא והי' לאות אע"כ צ"ל כמ"ש מ"א דמקרא והי לאות לא נתמעט אלא דשבת וי"ט א"צ אות אבל אם ירצה רשאי להניחן ולכן איצטריך מימים למעוטי שבתות וי"ט דאסור להניחן וא"כ הא דאמר רב ספרא ל"ת למ"ד שבת לאו ז"ת ר"ל דאסור להניחן והיינו ר"י הגלילי אלא אפי' למ"ד שבת ז"ת וס"ל דאפי' חייב להניחן מ"מ אסור לצאת דלמא אתי לאתויי ד"א כו' אבל אנן קי"ל כר"ע וא"כ רשאי להניחן בשבת וי"ט לכן הוצרך בש"ע ליתן טעם מפני שצריך להסירן כו':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **במנעל הע"ש לא עיין כו'** ר"ל דהע"ש הקשה על הרב"י שהשמיט דין מנעל המוזכר בסי' ש"ג לכן כ' מ"א ניהו דלא הביאו פה בסי' זה הלא הובא בסי' ש"ג:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **בבגדו אבל בידו כו'**. וכן הוא להדיא בש"ס שבת דף י"א ע"ב דבידו דרך הוצאה בכך וכ"כ רש"י בדף ס"ב ע"א ד"ה והא הוצא' כלאחר יד כו' שכל המוציא דבר שאינו תכשיט לו מוציאים אותו בידים ולא דרך מלבוש עכ"ל אבל בבגדו פעמים אין דרך הוצא' בכך כאשר יתבאר:

סעיף טו

(ס"ק טו) נקובה בב"י יש כאן ט"ס בב"י שלפנינו כבר הוא מתוקן וכ' כן לפי הגי' בב"י שהי' לפניו ולפני הב"ח ועיין בט"ז שהביא הגרסא שהי' לפני הב"ח וכ' ג"כ שיש ט"ס ע"ש:

וכ' הב"ח דמ"מ. דתנן ריש פרק במה אשה לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם ולא במחט שאינו נקובה ואם יצאה אינה חייבת חטאת ובדף ס"ב תנן לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ואם יצאה חייבת חטאת ואמר עולא וחילופיהן באיש ונחלקו הפוסקים בפי' דברי עולא וכ"ע מודים דעל טבעת ודאי קאי עולא דבאיש הוא היפך מאשה דבאין עליה חותם חייב וביש עליה חותם פטור (ואם מותר לכתחלה הוא מחלוקת רש"י ור"ת ורמב"ם דלרש"י אסור לכתחלה ולר"ת ולהרמב"ם מותר אפי'

לכתחלה דלא אסרו לכתחלה מה שהוא תכשיט דלמא שלפא ומחוי ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים אלא לאשה משום דנשים שחצניות הן אבל איש אין דרכו בכך להתפאר ולהראות תכשיטיו ולכן מותר אפי' לכתחלה חוץ מדבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה כיון דלאשה אסורה מודה ר"ת ורמב"ם גם לאיש אסור משום לא פלוג וכמ"ש בסעיף ט' וכן מבואר בירושלמי יובא לקמן בס"ק כ"ז) אלא אם עולא קאי גם על מחט בזה נחלקו דעת הרי"ף ודעימיה דגם על מחט קאי לכן ס"ל דאיש באינה נקובה חייב ובנקוב' פטור ודעת רש"י דעולא כא קאי על מחט וכ' המ"מ דלדעת רש"י במחט איש ואשה שוין והן הן שני הדיעות שהובאו פה בש"ע דעה א' הוא דעת רש"י ומ"מ וי"א להיפוך הוא דעת הרי"ף וכתב הב"ח דלדעת מ"מ שכ' דאיש ואשה שוין לענין מחט ר"ל בין בנקובה ובין אינה נקובה פטור והא דתנן באשה אם יצאה במחט נקובה חייבת הוא דוקא במניחתה נגד פדחתה שאז דרך הוצאה בכך על דרך המבואר לקמן סי' ש"ג סעיף ט' וע"ש במ"א וזה לא שייך באיש לכן באיש בכל ענין פטור. ולכן כ' מ"א בשם ב"ח דליכא למ"ד דבאיש חייב בנקובה דלהרי"ף הא ס"ל דחלופיהן באיש קאי גם על מחט א"כ באיש בנקובה פטור ולרש"י ומ"מ דס"ל במחט איש ואשה שוין מ"מ הא ס"ל דאפי' באשה אינה חייבת כ"א במניחתה נגד פדחתה וזה לא שייך באיש כנ"ל ולא משכחת לה דבאיש חייב כ"א באינה נקובה ולדעת הרי"ף דוקא וע"ז כ' מ"א דאינו מוכרח די"ל דלרש"י ומ"מ איש ואשה שוין ובאינה נקובה פטורים אבל בנקובה חייבים בין איש ובין אשה:

כדאי' בגמ' דף צ"ב אם א' הוציא משא על ראשו פטור שאין דרך הוצאה בכך ואפי' א' מאנשי הוצל שהוציא משא על ראשו ג"כ פטור אע"ג שדרכן של אנשי הוצל להוציא משא על ראשן בחול בטלה דעתן אצל כל אדם ועיין לקמן סי' ש"ך:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אם כו'** שלפעמים כו' שלא תימא באיש אין דרך הוצאתו להניח טבעת שאין עליו חותם באצבעו ועז"א שלפעמים כו':

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **או צורות כו'** בבולטות אפי' כו' ר"ל שהרב"י כ' ע"ד כלבו שכ' דין זה וסיים אלא א"כ חקוקים בו אותיות או צורות כדי שיה' במה שחותמים בה חותמה בולט וכ' הרב"י ונ"ל דחותמ' בולט לאו דוקא דה"ה אם מה שחותמים בה חותמה שוקע אלא דנקט אורחא דמילתא עכ"ל הרב"י וע"ז כ' מ"א דלפי המבואר בי"ד סי' קמ"א דצור' אדם והדומה לו אם הצורה שלימה דהיינו הראש וכל הגוף אפי' בחול אסור להניחה משום

חשד ע"ז לכן נקט כלבו וכ' חקוקים שיהיה חותמ' בולט והיינו דנקט מלתא פסיקא דכה"ג בחול מותר בכל ענין ובכל מיני צורות אע"ג דחותם שוקע אע"ג דמותר להניחו מ"מ אסור לחתום מ"מ הוי תכשיט:

ומ"ש כגון מפתחות ה"ה נדן כו' ר"ל דנדן יש לו דין תיק לבתי עינים אם הם של כסף דאם בו הבתי עינים ס"ל למ"א דיש לו דין מפתחות כסף דפליגי כמ"ש הרב"י ה"ה בנדן סכין אם אין בו סכין תליא במחלוקת זה אבל אם יש בו סכין לכ"ע אסור כמו בתיק של בתי עינים אם הבתי עינים בתוכו אוסר רמ"א לכ"ע ולא אמרי' דהבתי עינים בטלים לגבי תיק דאדרבא הבתי עינים הם עיקר דאין אומרים נעשה בתי עינים לתיק אלא אומרים נעשה תיק לבתי עינים וה"ה נדן של סכין בתוכו מה"ט אסור לכ"ע:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **בזה כו'** כמין זענק"ל שמעתי שהוא מה שאנו קורין שפאנ"ג או שנאלי"ן:

אסור ובט"ז כ' דאם השלשלת של כסף אפילו המפתח של ברזל וקבוע באמצע מותר ובס' ת"ש חולק עליו:

סעיף יט

(ס"ק יט) ואם דרך אומנתו ר"ל להראות ולהודיע שהוא אומן:

כמ"ש סעיף ח' ר"ל דלא גרע אומן מהדיוט וכן בסי' ש"ג שכ' דאשה חייבת וכ"כ התוס' דף י"א ע"ב ד"ה ואם יצאו כו' דר"מ ס"ל שם אומן דרך אומנתו פטור וכדקי"ל לכן אם חייט יוצא במחט תחוב' בבגדו פטור וכתבו התו' והא דתנן בפ' במה אשה ואם יצאה אשה במחט נקובה חייב' חטאת דברי ר' מאיר התם לגמרי דרך הוצאה בכך כו' עכ"ל פי' מ"א דר"ל דמיירי שהאשה הוציא' במקום שדרך הוצאה ובחייט מיירי שהוציא' במקום שאין דרך להוציאה אלא להראות ולהודיע אומנתו תוחבים באותו מקום ולכך סבירא ליה לרבי מאיר דפטור ובספר חמד משה הקשה על מ"א וכל קושיותיו יש לדחות בקל אלא מה שחולק עם מ"א בפי' דברי התו' הנ"ל שכתב שאין כוונות התוספות לחלק בין מקום למקום אלא כוונת התו' לחלק בין איש לאשה דבאשה דוקא דרך הוצא' בתחוב' בבגדה כמ"ש התי"ט בפי' המשנה לפי שכל אשה דרכה אומנת' לתפור ולתקן בגדי ביתה עכ"ל תי"ט מה שאין כן באיש הוא לו לבזיון אלא כשיש לו צורך ולהראות שהוא אומן עכת"ד. ולענ"ד ז"א ניהו דהתוספות הקשו מן המשנה דקתני חיוב' באשה ע"ז י"ל כמ"ש התי"ט אבל מה יענ' לדברי עולא שאמר וחלופיהן באיש להפוסקים דגם על מחט קאי וחייב באיש באינ' נקובה או למ"ר דלא קאי על מחט ובמחט איש ואשה שוין לחייב בנקובה (חוץ מב"ח כנ"ל) וע"כ צריך לומר כמ"ש מ"א:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **קושרתו כו'** דלא כע"ש כו' דאמרי' דף ס"ה על מאי דתנן יוצא' במוך שהתקינ' לנדתה (פירש"י שדוחק המוך באותו מקום שיבלע בו הדם) סבר רמי ב"ח למימר והוא שקשור כו' אמר רבא אע"פ שאינו קשורה כיון דמאיס לא אתי לאתויי ולכן הקשה הע"ש על הטור וש"ע שכתבו אבל אם קשרתו כו' דלא כמסקנת רבא וע"ז כ' מ"א שלא עיין הע"ש בסי' ש"ג ששם הובא דין המוך וכ' הטור וש"ע גופי' כו' אפי' אינו קשור ולכן מ"ש כאן שקשרתו לא מצד איסור אלא אורחא דמלתא נקט בשלמא במוך דחוק באותו מקום אפשר להתקיים בלי קשירה אבל סינר שמתעטף בו אם אינו קשור הלא יפול מגופה:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **על צעיפה כו'** משמע אפי' חתיכות פשתן כו' ר"ל אע"ג דאינו מלבוש מ"מ הואיל ומתעטפת בו דרך מלבוש מותר וכן אפי' חתיכות פשתן שאינו חשיב לגבי נשים עשירות מ"מ מותר:

אבל ליתן כו' בזה גם מהרי"ל מודה. וע' בתשו' עבודת הגרשוני שנתן טעם למה לא חיישי' כשיפסקו הגשמים ותסור המכסה מעל ראש' וגופ' להראות יופי תכשיטים ובגדים ותעביר המכסה ד"א בר"ה ותי' דבגדי החול ע"פ הרוב אין חשובים כ"כ שתתפאר בהן להראותן רק בבגדי שבת היקרים. וא"כ ע"כ כשתרצה להסיר מכס' להראו' מלבושי' ע"כ תזכור שהיום שבת וממילא תמנע שלא להעבירן ארבע אמות בר"ה בידה ואייתי ראיה מדברי התוס' ר"פ במה אשה דיבור א' ע"ש:

סעיף כה

(**ס"ק כ"ה**) **ויש מחמירים כו'** ועיין בפסחים דף נ"א ר"ל דמזה נובע דין הנ"ל דתניא התם יוצאין בקורדוקיסין בשבת וא"י בקורדוקיסין בבירי:

ומעשה כו' בניו של ר"ג שיצאו בקורדקוסין בבירי ולעזה עליהם המדינ' כו' שמטום ונתנו לעבדיהם ולא רצו לומר להם מותרי' ומסיק שם הטעם דאע"ג דאמר ר"ח הא דאמרי' דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור א"א רשאי להתיר בפניהם היינו דוקא בכותאי מ"מ בני בירי דלא שכיח רבנן גבייהו ככותאי דמי וכ' בהגמ"יי שם שאפשר שאותן פאנט"י הן קורדוקיסין או יש להם דין קורדוקיסין אך ומה שסיים מ"א ומ"מ אם שכח כו' אינו בהגמ"יי שם וע"כ כ"כ בש"ל וספר ש"ל לא ראיתי מימי. אך לא ידעתי הא בני ר"ג שמטום כו' וכמ"ש ר"ת למילא"ן בני בשכר אינן בני תורה ואתם בני תורה כמ"ש התוס' דף קל"ט ע"ב ואפשר ברומי באמת צריך להסירן אך מה שהתיר אם שכח

היינו במקום שנוהגים היתר אך אחד פרטי להתנהג להחמיר כה"ג אם שכח אין צריך להסירן וע' בפר"ח א"ח שהאריך בפרט זה ועובדא דבני ר"ג הנ"ל:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **במקום כו'** דמדת צניעות כו' ולעולם ימכור אדם מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו וד' כמנודים למקום ואחד מהן ההולך יחף כ"ה בפ' ער"פ:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **אבל כו'** דדוקא כשא"א כו' וט"ז הקיל אם ירדו גשמים והמקום משופע בימות החורף על הגליד במקום שנקרש וכה"ג שיש לחוש שיפול מותר:

ואף ר"א דסבר כו' ר"ל בכלי מלחמה המבוארים לעיל סעיף ז' ר"ל ניהו דמ"א כ' לעיל ס"ק י' דבסייף מיירי שחגור בו אבל בשאר כלי מלחמה דאין דרך לחוגרן כגון אלה ורומח וכדומה אפ"ה לר"א פטור לפי שס"ל שהן תכשיטים אע"ג דנושאן ביד:

לא קאמר אלא וכו' וכ"מ ברש"י דף ס"ד ע"ב ד"ה כל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין שלא יחשדוהו באיסור כגון שריון קסר' ומגפיים כו' עכ"ל ולמאן קאמר רש"י דכלים הללו אסורים מפני מראית העין הא לרבנן דר"א חייב אע"כ לר"א ומודה ר"א דאסור מדרבנן:

וכ"מ בתוס' דף ס"ב דבעי שם הש"ס קמיע אם יש בהם משום קדושה ואסור לכנוס בהן לבית הכסא או לא. ורצה להוכיח דאין בהם משום קדושה דאלת"ה האיך מותר לצאת בקמיע מן המומחה ניהו דתכשיט הוא לו מ"מ ניחוש דלמה מצטרך לבה"כ ויצטרך להסירן ואתי לאתויי ד"א בר"ה ודחי כיון דמרפא אע"ג דנקט לה בידים ש"ד. ופרש"י אע"ג דנקט לה בידים מ"מ תכשיט הוא לו כיון דמרפא הלכך אפי' מייתי לה ד' אמות בר"ה לא חייב ופריך והתניא ר' אושעיא ובלבד שלא יאחזנו בידו ויעבירנו ד' אמות בר"ה ופרש"י אלמא דלא הוי תכשיט אלא דרך מלבוש. וכ' התוס' ותימא לר"י דלמא משום מראית העין הוא דאסור כמו קושר בשיר וטבעת (דאי' דף ס"א תחלת ע"ב אסור לקשור קמיע בשיר וטבעת ולצאת בו משום מראית העין ופרש"י דלא מחזי דבעי' לי' לרפואה אלא לתכשיט ולאו תכשיט הוא אלא מחמת דאגת חולי) דהשתא ליכא למיגזר דאפי' מייתי לה ליכא איסור דאוריי'. ואור"י דלא יאחזנו בידו משמע אפי' בקומצו דליכא מראית עין אלא ע"כ אסורא דאוריי' איכא כו' עכ"ל הרי דהתוס' דימו קמיע בידו אע"ג דהוי תכשיט כמו אלו נושאו דרך מלבוש דהא גם בידו מרפא:

אעפ"כ דימוהו לקושר בשיר וטבעת וע"כ לא ס"ל לחלק דבשיר וטבעת יש קצת רגלים למראית העין דאין דרך כ"כ הקמיע בשיר וטבעת. אלא כאן בקמיע בידו איכא מראית

העין. וניהו דתי' דע"כ מדאוריי' אסור קמיע ביד מ"מ ראייתם מקושר בשיר וטבעת נשארה לאסור תכשיט ביד משום מראית העין וכן להוציא קמיע ביר אם לא הי' אסור מן התורה הי' מ"מ אסור מדרבנן משום מראית העין א"כ ה"ה כל תכשיט בידו יש לאסור משום מ"ה ובחנם השיגו ע"ז האחרונים:

והא דאמרינן בירושלמי ר"ג כו' הובא בב"י ד"ה ומ"ש רבינו וכן דבר העשוי לתכשיט כו' ר"ג ירד לטייל בחצרו ומפתח של זהב בידו וגערו בו חביריו משום תכשיט כו' הדא אמר' העשוי לכך ולכך. הדא אמר' אחד האיש ואחד האשה ונחלקו בפי' י"מ העשוי לכך ולכך שעשוי לתכשיט ולתשמיש כגון מפתח אסור בין לאיש ובין לאשה וי"מ העשוי לכך ולכך ר"ל שעשוי לאיש ולאשה כיון דנשים שחצניות וחיישי' דלמא שלפא כו' א"כ גם באיש אסור משום לא פלוג וקי"ל כשני הפי' וכדלעיל סעיף ט' וסעיף י"א. וא"כ משמע דתכשיט מותר לישא ביד דהא לא גערו בר"ג אלא שהמפתח עשוי לכך ולכך אבל אי הוה תכשיט דוקא לאיש ולא לאשה ואינו עשוי כלל לתשמיש מותר לישא אפי' ביד. ועז"כ דע"כ בידו לאו ממש כו' וא"כ אדרבא מוכח דתכשיט אסור בידו דאל"כ למה גערו בו משום דלמא שליף ומחוי הא אפי' נושאו בידו מותר כיון דהוי תכשיט והא דלא הביאו מ"א ראיה מכל התכשיטי' שאסרו לאשה משום דלמא שלפא וא"א דאפי' ביד מותר מאי א"ל דילמא שלפי. זה אינו דהיה אפשר לדחות דכל הני תכשיטים אינן תכשיטים כי אם כשלבש בהן משא"כ מקל ודומה לו מפתח של זהב דאפי' ביד הן תכשיטים ומירושלמי מוכח דאפי' כה"ג אסור:

ואע"ג דלפמ"ש מ"א אין האיסור בנושא תכשיט ביד כ"א משום מ"ה וא"כ למה נגזר דלמא שליף וגערו בר"ג הא הוי גזרה לגזרה וצ"ל דקים לרבנן דכה"ג יש לגזור גזרה לגזרה דאי לא הא לא קיימא הא וכדמצינו בדוכתי' טובא כה"ג וע' במ"א סי' שמ"ח ס"ק ד'. ועוד דהאי עשוי לתכשיט ולהשתמש בו. ר"ל המקל עשוי לשניהם וא"כ אפי' את"ל דנושא תכשיט בידו מותר כאלו לובשו. מ"מ העשוי לתכשיט ולתשמיש אפי' דרך מלבוש אסור כמ"ש סעיף י"א:

דאינו נושאו אלא לכבוד ואין בזה משום זילותא דשבת:

כמ"ש סי' תקכ"ב אולם שם בסי' תקכ"ב כ' ט"ז בשם מהרש"ל וז"ל ומ"מ נראה דאין איסור בי"ט כ"א בר"ה או בכרמלית שדומה לר"ה כו' ולאפוקי בשבת אפי' חוץ לעירוב אסור כו' עכ"ל. הרי דבמקום שיש עירוב אפי' בשבת מותר לדעת מהרש"ל:

ונ"ל דמ"ש הטור כו' ובזה מתורץ קושית הרב"י שהק' על הטור דמתיר בשבת אם רבים צ"ל מנ"ל הא ניהו דבמס' ביצה אמרו כן בש"ס היינו בי"ט דליכא כ"א משום זילותא

די"ט. אבל בשבת דאיכא נמי איסור הוצאה מנ"ל להתיר כשרבים צ"ל. לפי"ד מ"א דהטור מיירי במקום שיש דליכא איסור הוצאה כי אם משום זילותא דשבת א"ש מה שהתיר הטור כשרבים צ"ל:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **וכבלי' כו'** דלמא אתי למישלפינה כ' הרב"י דל"ל דהא מהודקי' היטב דא"א לשלפן ומשא לא הוי דהוי כמלבוש:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **אסור כו'** ז"ל הרמב"ם כו' ר"ל שלא תפרש נ' הש"ע כפשטות הלשון דדוקא לקשור חוט או משיחה ע"ג מכה הוא דאסור אבל על גבי רטיה שרי. מידי דהוי אאגד שמותר וכן דעת הב"ח באמת. לכן הביא מ"א ל' הרמב"ם דמיניה מוכח דאפי' ע"ג רטיה אסור:

משמע שאפי' על הספוג כו' והיינו מדכתב שלא יכרוך עליהם לשון רבים. וא"א דקאי דוקא לאסור ע"ג מכה הל"ל לא יכרוך עליה לשון יחיד. אע"כ דקאי על מוך וספוג וא"ש עליה' לשון רבים:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **אינם כו'** ולפמ"ש סעיף ט' דלדעת ר"ת ורמב"ם תכשיט המיוחד לאיש ולא לאשה לא חיישי' דילמ' שליף כו' ודברי ש"ע דכאן הם דברי הש"ס. ובודאי לא יחלוק ר"ת ורמב"ם על הש"ס דהא זגים אינן תכשיטים כ"א לאיש גרידא:

דמחזי כיוהרא דזגים אין ראוי' כ"א לבני מלכים ולא להדיוטות כדאית' בש"ס. אע"ג דהכא מיירי בקטן היינו מדקתני בנים ותיבת בנים מורה על קטנים דוק' וכדאית' בש"ס דף ס"ו על הא דתנן הבנים יוצאים בקשרים ומפרש מאי קשרים אמר אדא מרי כו' קשורי פואה ופירש"י רפואה לחולי ידוע. ופריך מאי אריא קטנים אפי' גדולים נמי ופירש"י וז"ל אי קשורים דמתניתין לרפוא' חולי נינהו מאי אריא בנים עכ"ל הרי דתיבת בנים מורה על קטנים ועמ"ש מ"א ס"ק ל"ה דג"כ מוכרח דמיירי בקטנים:

דאפי' מייתי לה כו' דהא הוי כקטן אוכל נבלות דאין ב"ד מצווין להפרישו:

אבל אי בני מלכים כו' איתא בש"ס דף ס"ז אהא דתנן בני מלכים יוצאים בזגים וכן כל אדם מותר וא"ר אושעי' הא מני ר"ש היא דס"ל כל ישראל בני מלכים ופירש"י הלכך לעני נמי חזי ולא גנותיה דידיה דלתחזי כיוהר' ושלף כו' עכ"ל ר"ל דל"ח דמחייכי עליה בני מלכים. רבא אמר באריג בכסותו וד"ה וכ' התוס' ד"ה בני כו' לתי' ר' אושעיא. ניהו דל"ל דלמ' מחייכי עליה מ"מ ניחוש דלמא מפסיק כדאמרי' דף נ"ח בעבד דמה"ט לא

יצא בחותם שבצוארו כו'. וריב"א פי' דבירושלמי מוקי לה בקטנים דאפי' פסק ומייתי לה ליכא איסור והקשו התוס' א"כ אמאי הוצרך לומר דאתי' כר"ש דכל ישראל ב"מ דהא אפי' מחייכי עלה ומייתי לה ל"ל כיון דקטן הוא ותי' כמ"ש מ"א בשמם דא"א שלא ישמע אביו ויטלום כו' והקשו האחרונים דדברי התוס' אמורים לר' אושעי' דמוקי לה כר"ש ולא מיירי בארוג ע"ז הקשה שפיר דניהו דכ"י בני מלכים מ"מ א"ל דלמא מפסיק כו' והוצרכו לתי' ריב"א דמיירי בקטנים אבל לדידן דקי"ל כרבא דמיירי דוק' בארוג בכסותו תו ל"ל דלמ' מפסיק וכמ"ש התוס' דף נ"ח ע"א ד"ה מ"ש זוג כו' ע"ש א"כ לאיזה צורך הביא מ"א דברי תוס' הנ"ל ולענ"ד מ"א בא ליישב דברי עצמו שנתן טעם דמה"ט בעינן ארוגי' משום דלמ' מחייכי עליה ת"ל בלא"ה אסור אם אינו ארוג דלמא מפסיק כו' ולזה הביא דברי התוס' דאפי' באינו ארוג ל"ל דלמ' מפסיק אבל דילמא מחייכי עליה שפיר חיישי:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **שדרכו כו'** דלא אטרחוהו כו' מ"א לא הוצרך לזה לומר שלא יאסר מטעם משא דכבר כ' הרב"י הטעם דכל שדרכו להיות מחובר בטל לגבי הבגד ולא הוי משא אלא דברי מ"א הם דברי התוס' דף נ"ח ע"א ד"ה הב"ע דמחי כו' שהקשו מ"ש שהתיר לעבד לצאת בזוג שבכסותו אם הוא ארוג ובחותם שבכסותו לא התירו לצאת אפי' הוא ארוג ותי' דחות' כיון דאין דרכו לעשותו בכל הבגדים כיון שאינו נוי לבגד לכן גזרו רבנן ארוג אטו אינו ארוג אבל זוג שדרכו לארגו בכל הבגדים לפי שהן נוי לבגד לא הטריחוהו רבנן לפוסקו ולגנות הבגד עכת"ד התוס'. והן הן דברי מ"א לחלק בין האי דהכא דמותר באריג ולקמן סי' ש"ד אוסר בחותם של עבד אפי' ארוג דגזרי' אטו אינו ארוג:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **מחובר כו'** רשרי כשמחובר קצת וקשורה לא גרע מחיבור קצת. דאינו בטל לגבי חגורה דאדרבא כיון דחגורה אינה חשובה כ"כ דלמא החגורה בטלה לגבי פציל"ט. ודוקא לגבי לבוש דחשיב בטלה הפיצל"ט לגבה וכ' הט"ז בס"ק י"ד ריש תקנה שיחברנה בסוף החגורה ויהיה כמין חגורה ארוכה. אולם כ' הט"ז שיחברנה בקשר שאינו של קיימא וע"כ היינו כשרוצה לקושרו בשבת דאסור לעשות קשר של קיימא ובס' א"ר חולק בזה דאם אינו קשר של קיימא אינו מועיל דלא הוי חיבור. ובס' ת"ש הגיה בט"ז שצ"ל קושר קשר של קיימא והיינו מע"ש. אבל אינו של קיימא גם הט"ז מודה דלא מהני:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **ואין משמיעים כו'** אלא קול של שיר כו' ואע"ג דכ' רמ"א לקמן ר"ס של"ח דאסור להכות בשבת על הדלת בטבעת כו' אע"פ שאינו מכוין לשיר מ"מ הואיל והכלי מיוחד לכך אסור עכ"ל. היינו עכ"פ בעינן דוקא דבעי ליה להאי קלא משא"כ הכא דגדול לא בעי להאי קלא. אך לפ"ז היינו קושיא שניה ועוד דכ' הטור כו'. ואלו קושיא א' אינה על רמ"א רק על הגהת אלפסי שממנו נובע דינו של רמ"א כאשר נרשם ומדברי הגהת אלפסי שהביא רמ"א לקמן סי' של"ח נראה דס"ל דבעי' דוקא קול של שיר שכ' אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפיהם כמו צפור מותר כו' ונתן טעם לדבר הביאו מ"מ שם וז"ל אע"פ שבאותו צפצוף רגילים ג"כ להנעים בשיר הכא כיון שמתכוין לקרות לחבירו לא ינעים בקריאה כו' וגם לא עביד מעשה עכ"ל. משמע דמתרי טעמי מתיר חדא דאינו מנעים בקריא' וא"כ הוי קול שאינו של שיר. ועוד דלא עביד מעשה וא"כ ניהו דגם רמ"א פסק לקמן דכה"ג שרי. אע"ג דלדידן אפילו קול שאינו של שיר אם בעי לקלא אסור י"ל דסמכי' על טעם שני דלא עביד מעשה אבל הגהת אלפסי דכ' גם טעם ראשון משמע דס"ל דבעי' דוקא קול של שיר ומקשה מ"א דברי הגהת אלפסי אהדדי אלא שיש לדחות דאפשר גם הגהת אלפסי ס"ל דאפי' אינו קול של שיר אסור והיינו בכלי המיוחד לכך דוק' אבל פי אדם לא מיקרי המיוחד לכך וצ"ב וע' בס' א"ר שגם הוא הקשה כן. וע' סי' של"ח סעיף ג' בהג"ה. ר"ל דרמ"א כ' שם דמקילים בזה"ז דמטפחים ומרקדים בשבת אף ע"ג דמדין הש"ס אסור משום שמא יתקן כלי שיר. מ"מ בזה"ז דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר לא גזרינן וכן התיר בסי' של"ח סעיף ב' להתיר לו' לגוי לנגן בכ"ש ע"ש וא"כ ה"ה הכא יש להקל בזה"ז אפי' בזגים המשמיעים קול כיון דאין איסורו כ"א משום שמא יתקן כ"ש:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **לכל אדם פי' שכ"א כו'**. ר"ל שלא תטעה לפרש דלכל אדם ר"ל כל אדם הכותב לחש זה מותר לצאת בו. דז"א דאפי' רופא זה שכ' לחש זה אם שוב כתב לחש זה באגרת אחרת אסור לצאת בו. כ"ש אם כתבו אדם אחר דאסור לצאת בו אלא ר"ל אותה איגרת שריפא ג"פ מותר לכ"א לצאת בו:

אבל אם יכתוב איגרת כו' רצה לומר אפילו אותו רופא הראשון אם יכתוב עוד הפעם לחש הראשון מכל מקום אסור לצאת בו:

סעיף לז

(**ס"ק ל"ז**) **ב' המחאות כו'** ועדיין לא איתמחו גברא לפי כו' הן דברי התוספות דף ס"א ע"ב ד"ה תלתא קמיעי לג' גברא כו' דאמר ר"פ שם פשיטא לי תלתא קמיע לתלת' גברא וכל קמיע ריפא ג' פעמים אתמחי גברא ואתמחי קמיע כו' בעי ר"פ ג' קמיע לחד גברא (ר"ל שכ' לחש א' בג' אגרת וריפאו שלשתן לאדם א' דהיינו כל קמיע רפאה לאותו אדם פעם אחת) קמיע ודאי לא אתמחי דהא לא רפאה כ"א פ"א גברא אתמחי או לא אתמחי מי אמרינן הא ריפא אדם ג"פ או דלמא מזל החולה דקא מקבל כתבא ופירש"י ניהו דאם רפאה קמיע א' ג"פ אפי' לאדם א' אמרינן דאתמחי קמיע ולא תלינן במזל החולה היינו משום דיותר יש לתלות בקמיע מלתלות במזל החולה (ז"ל הרב"י בשם מ"כ והטעם כי אחר שהמחאת הקמיע תלוי בעשייתה כתקנה יותר יש לתלות ענין הרפואה בתיקון הקמיע מבמזלו של זה האיש) אבל האי ודאי בגברא תלינן או ברופא או במתרפא הלכך מבע"ל במי נתלה עכ"ל רש"י והקשה רשב"א בהא דאמרי' פשיטא לי כו' אתמחי גברא ואתמחי קמיע קמיע ג' היכי אתמחי הלא מיד כשנתרפא אדם השלישי בקמיע ג' פעם אחת אתמחי גברא כו' עכ"ל ור"ל ועדיין לא אתמחי קמיע ג' וא"כ כשרפאה עוד שני פעמים ואם כן רפאה ג' פעמים ואיך נתמחה קמיע ג' הלא יש לתלות בגברא דהיינו ברופא שקדמה המחאתו ולא בקמיע ותירץ כמ"ש מ"א וכתב במהרש"א שם ע"ד התוס' בתירוצם דהיינו דוקא לפום הסברא דתלת קמיע לחד גברא לא אתמחי גברא דתליא בחולה א"כ באו שני המחאות יחר אבל לפום הסברא דתלת קמיע לחד גברא אתמחי גברא דלא תלינן בחולה אכתי לא משכחת לה דאתמחי קמיע ג' דהא א"א אם ריפא לאדם א' ג"פ דהוי אתמחי גברא כ"ש אם ריפא לשני ב"א ע"י ג' קמעות דאיתמחי גברא א"כ כשריפא קמיע שלישי לשמעון פעם אחת מיד אתמחי גברא וקמיע לא אתמחי עד שרפאה פעם ג' ללוי וא"כ נתלה בגברא דקדים המחאתו ולא בקמיע עכת"ד מהרש"א ולפ"ז הקשו האחרונים לדידן דנקטינן האיבעיא דר"פ לחומרא כיון דלא איפשיטא ולכן קי"ל אם ריפא ע"י ג' אגרת לאדם אחד מספקא לא תתמחי גברא א"כ בנדון דאמרינן דאתמחי גברא וקמיע היכי משכחת לה דקמיע ג' אתמחי דלמא איבעי' דר"פ אמרינן דאתמחי גברא ועי"ז לא אתמחי קמיע שלישי כנ"ל וכמ"ש מהרש"א דבנדון זה הוי חומרא א"א דאתמחי גבר'. ולענ"ד י"ל ניהו אי הוי פשיטא לן באבעי' דר"פ דודאי אתמחי גברא באם ריפא לאדם א' ג"פ ע"י ג' אגרות אז בנדון דידן לא אתמחי קמיע ג' כמ"ש מהרש"א וכנ"ל מ"מ לדידן דלא איפשטא והוי ספקא שפיר י"ל דאתמחי גם קמיע שלישית דהא חזינן אפי' א"א דאיבעי' דר"פ לא אתמחי גברא א"ש דאתמחי קמיע ג'

ואמאי דלמא דוקא גבר' אתמחי ולא קמיע או איפכא דקמיע אתמחי ולא גבר' ומנ"ל דתרווייהו אתמחי קמיע וגם גבר' דלמא רק חד מוחי ועי"ז כיון דאנחנו לא נדע מי הם דאתמחו ומספקא לא נחזיק לשום א' מומח' לא גברא ולא קמיע וצ"ל דוקא אי מספקא לן אי אתמחי כלל כמו בנדון דר"פ דאפשר מזל החולה גרם והרופא לא פעל כלל כה"ג מחמרינן מספיק' ואמרי' דלא אתמחי גברא משא"כ בנדון דידן דודאי חד מהן אתמחי או גבר' או קמיע ושקולין הן אין לתלות באחד יותר מחברו ואמרי' דשניהם אתמחי אע"ג דיותר יש לתנות בקמיע מגברא וכמ"ש לעיל בשם רש"י דמה"ט בריפ' לא' ג"פ בקמיע אחת דאתמחי קמיע ולא תלינן במזל החולה משא"כ בגבר' מספק' לן אי תלי' במזל החולה מ"מ יש מעלה לגברא שהתחיל המחאתו קודם שהתחיל המחאת קמיע ג' דהיינו בראובן בשמעון ע"י קמיע שניה כנ"ל וא"כ אף אנו נאמר אע"ג די"ל דגבר' אתמחי מיד כשריפא הקמיע שלישי את שמעון דלא תלינן במזל החולה ומ"מ מידי ספיק' לא נפקא דהא לא אפשט' האיבעי' וא"כ ניהו דבגבר' יש יותר צד לתלות המחאה מקמיע דדלמא באיבעי' דר"פ נקטינן דאתמחאי גברא מ"מ נגד זה יש לקמיע מעלה דיש יותר לתלות בקמיע מבגברא כנ"ל בשם רש"י ג"כ אמרי' דשניהם שקולים ואמרינן דאתמח' שניהם אע"ג דבגבר' יש ב' צדדים שהתחיל המחאתו קודם לקמיע ג' כנ"ל וגם דילמא נקטינן באיבעי' דר"פ דלא תליא במזל החולה ולקמיע המעלה הא' שיש לה שיותר ראוי לתלות בקמיע מבגבר' כנ"ל בשם רש"י היא שקולה כמו שני צדרי גבר' ואמרי דשקולים הם וגם מהרש"א י"ל דמודה בזה וכוונות מהרש"א היא רק א"א בבירור באיבעי' דר"פ דאיתמחי גברא אז לא משכחת המחאת קמיע ג' אבל לדידן דלא אפשיט' האיבעי' וספיק' הוי מודה מהרש"א דגם הקמיע אתמחי כנ"ל וע' בס' ת"ש מה שתי':

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **לא תליא כו'** ונ"מ כו' ר"ל שלא תיקשי מאי נ"מ דאתמחי גם קמיע דהא אפי' אי לא אתמחי קמיע מ"מ מותר לצאת בקמיע זו דהא אפי' כ' לחש זה באגרת אחרת מותר לצאת בה כיון דאתמחי גבר' כ"ש אגרת זה לזה כ' דנ"מ שאם הפסיד כו':

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **לא גבר' כו'** מזלא דחולה כו' אע"ג דלענין המחאת קמיע לא תלי' בחולה כבר מבואר לעיל בס"ק נ"ז בשם רש"י החילוק:

וא"כ אף הוא עצמו אסור כו' וכתבו האחרונים למה יאסר החולה ההוא לצאת בו ממ"נ אי אתמחי גברא הלא כל אדם מותר לצאת בו ואי לא אתמחי אלא תלינן במזל החולה עכ"פ אותו חולה יהיה מותר לצאת בו. ולענ"ד בזה גם מ"א מודה דמותר אלא שיש

חסרון בדפוס וכצ"ל ואם גבר' אבד ההמחאה אז אפילו החולה ההוא אסור לצאת בו דשמא לא תלינן בחולה אלא בגבר' וכיון דהשת' אבד ההמחאה גם אותו חולה אסור לצאת בו:

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **של כ' כו'**. אא"כ מחופה כו' דחיישינן שמא יצטרך לבה"כ ויהיה צריך לחלצם דקיי"ל קמיע יש בה משום קדושה ואתי לאתויי ד"א בר"ה כמ"ש סעיף ז' גבי תפילין וכ"ה בגמ' דף ס"ב ע"א:

סעיף מא

(**ס"ק מא**) **וגם כו'** ועסי' כ"ב שכתב דכל שאינו מרפא אע"ג שמצילו שלא יסרטו בגדיו מ"מ אסור אלא דצ"ב למה כאן וכן בסעיף כ"ב לא הותר לו אם עושה כדי שלא יצטער ובסעיף י"ג כתב דמותר לאשה לילך בבגד קשור שלא יפול דם נדתה על גופה ותצטער:

סעיף מה

(**ס"ק מה**) **ויוצא כו'** מהרי"ל כו' וי"א שהתיר כה"ג כו' דעת רמ"א להתיר במנוקבי' אפי' אין צרורי' (רק שאין נושאן בידו ממש כמ"ש מ"א בס"ק זה) כ"ש דצרורים מותרים אפי' אין מנוקבים אבל כשאין צרורים ולא מנוקבים לדעת רמ"א אסור אך לדעת י"א שהתיר כו' שכתב במהרי"ל משמע אפי' אין צרורים ולא מנוקבים רק שאין נושאן בידו מותר:
כמ"ש סי' של"ד ס"ב. משום דאדם בהול על ממונו ואי לא שרינן ליה להוציאה ולהציל אתי לידי איסור תורה וכתב שם הב"ח טעם המתירין שם דא"ל שיבא לידי איסור תורה דהיינו שיחפור בארץ כדי להטמינם ואע"ג דשם בסעיף ט' לא התיר להציל כ"א לחצר המעורבת צ"ל דמהרי"ל ס"ל כיש מקילים שמביא רמ"א דמתירים אפי' לחצר שאינו מעורבת וסביר' ליה הוא הדין חוץ לעירוב:
ומ"מ משמע מדבריו כו' מדכתב מהרי"ל לשאת אצלו משמע אבל בידו אע"ג שהן מנוקבים אסור:
אם לא בשעת הסכנה ר"ל כגון שמחפשים אנשי המושל כו' דאז מותר להוציאן חוץ לעירוב כיון דבהול כ"ש דמותר לטלטל מוקצה בידו אם א"א בענין אחר וכמ"ש סי' של"ד סעיף ב' משום דאז בהול כנ"ל:
ומ"ש סי' ש"ג דמותר לצאת כו' ר"ל שכ' שם דאם פרפר על המטבע מע"ש מותר לצאת בו בשבת כיון שייחד המטבע לתשמיש וס"ד דגם בנקובה דהכא הוי ייחוד לתשמיש ולהתיר אפי' ליכ' סכנה ולזה כתב מ"א דנקובה דהכא לא מיקרי מסתמ' ייחוד:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **במקום כו'** אבל אם אין תפורין אסור. והט"ז ס"ל דלדעת המתירים הללו אפי' אין תפורי' מותר:

סעיף מט

(**ס"ק מט**) **בב' מלבושים כו'** עסי' כ"ג ר"ל דמבואר שם דדבר המחובר בבגד בטל לגבי בגד. ודע דמ"ש רמ"א בהגהה ומותר ללבוש שני כובעי' זע"ז כתב בד"מ וז"ל ובא"ז כתב דמותר לצאת בשני כובעים שכן דרכו בחול לשום כובע קטן עכ"ל נלע"ד דר"ל כובע על מיצא"ל או מה שקורין שלאפ"ל דגם זה קרא הא"ז כובע קטן ולכן התיר דכן דרכו בחול וכן כוונת רמ"א שמקורו מן א"ז הנ"ל אבל ב' כובעים ממש זע"ז ודאי אסור דאין דרך לילך כך בחול:

סעיף נ

(**ס"ק נ**) **שיתפרם**. שמא ישכח כו' ר"ל כיון שא"א לאדם לעשות צרכיו ותשמישיו כשהוא מלובש בתי ידים לכן חיישינן שמא יצטרך לתשמיש מה ויסיר הבית יד וישאנו בידו השניה ואחר כך ישכח שהו' שבת ואתי לאתויי ד"א. והט"ז הקשה דמאי מהני קשירה הא אינם בטלים כה"ג לגבי בגד ואם כן אם יוליך אותן ד"א עביד אסורא אפי' קשורי' (ומשמע מלשונו דבתפורי' מודה דבטלי לגבי בגד) ותי' בספר ת"ש דעכ"פ כיון דקשורי' הוי הוצא' כלאחר יד וליכא רק איסור' דרבנן לכן לא גזרינן דלמא יסירן ואתי לאתויי דהוי גזרה לגזר' מ"מ צריך לקשרן בקשר של קיימ' מע"ש כ"כ בס' ת"ש וכל זה בהענשי"ך אבל מה שקורי' ארבי"ל דאפי' מוצי' יד אחת מתוכו נשאר הארבי"ל על ידו השניה מתיר הט"ז ע"ש:

סעיף נא

(**ס"ק נא**) **כובע ז"ל הרמב"ם כו'** דאמרינן בשבת דף קל"ח ע"ב אר"ש בריה דר"א סיאנ' שרי פירש"י כובע של לבד והא תני אסור ל"ק הא דאית ביה טפח (פירש"י שמתפשט להלן מראשו טפח אסור משום אהל) הא דלית ביה טפח אלא מעתה שרבב בגלימ' טפח פירש"י הניח טליתו על ראשו כו' והרחיקה להלן מראשו טפח) ה"נ דמחייב אלא הא דמיהדק הא דלא מיהדק פירש"י אלא טעמ' לאו משום אהל אלא משום שמא יגביהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי ד"א בר"ה הילכך מיהדק בראשו שפיר שרי לא מיהדק אסור כ"ה גירסת רש"י. אבל ר"ת לא גרס אלא גם למסקנ' הטעם משום אהל ומשני דלא ק"מ מגלימ' דדוקא במיהדק איכ' אהל דהיינו שהו' קשה אבל טלית שנכפף ולא מיהדק אינו נראה כעין אהל ופסק הרב"י כשני הפי' ובסעיף מ' העתיק פר"ת ובסעיף מ"א פרש"י אך

בסעיף מ' קיצר בלשונו ולא התנה דבעינן שיהיה קשה ואינו נכפף כתי' הש"ס ועכצ"ל דס"ל להרב"י דסתם כובע הוא קשה ולכן סתם וכתב כובע כו' ולכן הביא מ"א לשון הרמב"ם דבעינן דוקא קשה ביותר לא כסתם כובעים:

עסי' שט"ו כו' דשם סעיף ח' כתב דאהל משופע ל"מ אהל אא"כ יש בגגה טפח או תוך שלשה טפחים סמוך לגג רחב טפח ואף על גב דשם מכל מקום אסור לכתחילה מ"מ הכא דומה לכילה המבואר שם סעיף י"א דמותר אפי' לכתחלה ע"ש במ"א הטעם לחלק: וע"ק דה"ל לשנויי הכי על קושיית הש"ס והא אתמר סיאני אסור דהא דתני אסור ע"כ מיירי שיש לו טלית על ראשו ויש לו מחיצות. א"כ יש לומר הא דאמר סיאני שרי מיירי דל"ל טלית על ראשו:

אע"כ כמ"ש הרא"ש סוף עירובין קיצור לשון יש כאן דבעירובין לא כ' הרא"ש כלום אלא בפ"ה דביצה מיישב הא דאמרינן סוף עירובין דף ק"ב ע"ב הני דיכרי דה"ל לר"ה כו' כרוך בודיא ושייר בו טפח אלמא דמיקרי אהל בלא מחיצות התם שאני דהוי בנין חשוב וגם עיקר כוונתו לעשות אהל אבל בנין עראי כזה ל"מ אהל בלא מחיצות עכ"ל הרא"ש. ולאשר ראיתי גם גדולים נמנעים מליתן הטלית על ראשן נלע"ד דאין כוונתם דס"ל כר"ת ואעפ"כ הואיל ואין לו מחיצות מותר אפי' לר"ת כמו שהבין מ"א כוונתם דלפ"ז ודאי שפיר מקשה מ"א אולם י"ל דכוונתם דס"ל כמ"ש מהרי"ל דתפס עיקר כפרש"י דליכ' בזה משום אהל אלא דהוי ק"ל על פירש"י קושית הט"ז בסי' שט"ו ס"ק ח' למה באמת למסקנות הש"ס ליכ' בזה משום אהל ולכן ס"ל דבזה מחולקים הס"ד ומסקנ' שם בש"ס דתחל' ס"ד דהטעם משום אהל ואע"ג דסתמ' לא מיירי שיש לו טלית על ראשו כמ"ש מ"א אע"כ דאפי' בלי מחיצות ג"כ מיקרי אהל וכמ"ש הרא"ש לכן א"ש קושית הש"ס והא איתמר סיאני אסור כו' והדר פריך א"מ שרבב גלימ' כו' ד"ל עתה דע"כ איכא אהל בלא מחיצות א"כ אם הוצי' והרחיק' להלן מראשו טפח אע"ג שצדדי הטלית מדובקים וקרובים אל הגוף דליכא דפנות מ"מ יהי' אסור ומשני אלא הא דמיהדק כו' ר"ל דליכ' אהל בלי מחיצות (ולענין קושית הרא"ש במס' ביצה הנ"ל ס"ל ליישב כסבר' ראשונה שכ' הרא"ש דשאני האי דעירובין דהוי בנין חשוב) ולכן א"ש מה שנמנעים לתת הטלי' ע"ר ועוד י"ל גם אי ס"ל כר"ת מ"מ א"ש מה שאין נותנים טלית ע"ר אך אין כוונתם דעי"ז שאין לו מחיצות ל"מ אהל אלא ס"ל כהרא"ש דכה"ג הוי אהל אפי' בלי מחיצות. ולכן לר"ת אין תיקון כי אם כמ"ש הג"מ ומ"א דיניחנו בשפוע אלא כשהטלית ע"ר ע"ג הכובע ע"פ הרוב אין הכובע מונח בשיפוע כי ע"י משיכת הטלית לפעמים אף שהניח הכובע

לכתחלה בשיפוע לסוף ע"י המשיכה מונח בשוה והוי פסיק רישיה ולכן נמנעין מלתת הטלית ע"ר:

סעיף נב

(ס"ק נב) בכובע שא"ב שפה טפח דאל"כ בלא"ה אסור לדעת המחבר משום אהל (ולדעת הג"מ משכחת לה אפי' יש בו טפח אלא שמונח בשיפוע רק מ"א נקט ההיתר שמבואר בש"ע. ובמקום שאין כו' וכ' ט"ז סס"ק ך"ו דמי שיש לו כובע קטן תחת הבריט"ל אסור לצאת בבריט"ל אם לא מיהדק כה"ג יש לחוש דלמא אתי לאתויי כיון דנשאר כובע קטן ע"ר ולא יהיה בגילוי הראש:

סעיף נג

(**ס"ק נג**) **ולא קמיעי' כו'**. ועמ"ש סי' י"א שכ' שם בשם מ"כ דבזמן הזה לא טרח אינש לעשות קמיע כעין תפילין ואם כן אפי' אין בהם רצועות אמרינן דתפילין הן ואע"ג דאפי' נאמר שהן תפילין מכל מקום א"א להכניס' ואפי' מונחים שם גם רצועות אלא שעדיין לא נקשרו בבתי התפילין א"א להכניסן דהא אסור לקשור בשבת קשר של קיימא ואע"ג דמצי לעשות עניבה דקי"ל לאו קשירה היא ומותר לענב בשבת מ"מ אין שם תפילין עליהם דבעינן קשר גמור וכדאיתא בעירובין דף צ"ז ע"א. ואסור להכניסן כ"א כשהן תפילין גמורים מ"מ בזה"ז צריך להחשיך עליהם או יתנם לחברו כו' כמו שהדין באם היה רבים שלא יספיק כו':

סעיף נד

(**ס"ק נד**) **זוג כו'** הקשה בתי"ט כו'. כדאיתא בגמ' בעירובין דף צ"ה דס"ל לת"ק דמכניסן זוג זוג. ור"ג ס"ל שנים שנים ומסיק לחד תי' דפליגי בהא דתנא קמא ס"ל שבת זמן תפילין לכן אי אפשר להכניסן יותר מזוג דשנים עובר על בל תוסיף. ור"ג סבר שבת לאו זמן תפילין לנן אפי' שנים לא עבר על בל תוסיף דלעבור על בל תוסיף שלא בזמנו בעי' שיכוין דוקא. הרי אי אמרי' שבת לאו זמן תפילין אפי' שנים שנים מותר:

וצ"ל כיון דאנן ל"ב כו' כמ"ש סימן ל"ד לענין תפילין דרש"י ור"ת והיינו כפי המובן הפשוט שם. אבל לפי מ"ש מ"א שם אין ראי' משם והט"ז כתב שם דאין זה ברור דמקום יש בראש כו' ולדידן ספיק' הוי ולדידי' לק"מ קושית תי"ט:

יהיה משא דהתם פריך לר"ג למה לא התיר רק שנים שנים אפי' טובא נמי. ומשני דוקא במקום תפילין הוי תכשיט אבל אם מניחן שלא במקום תפילין הוי משא ופריך א"כ למה התיר שנים שנים ומשני מקום יש בראש וכן ביד להניח בו שני תפילין וכיון דהרבה

אנשים אין בקיאים לצמצם מקום הנחת שתי זוגות במקומן ואם יניחן שלא במקומן הוי משא ולכן לא הותר כ"א זוג זוג משום לא פלוג:

ועיין מ"ש ס"ס תרנ"א. ר"ל דע"כ אפי' אי ליתי לקושיית תי"ט דאי הוי פסקינן שבת זמן תפילין אפ"ה צ"ל כתי' מ"א דא"א בקיאים כו' דכ' מ"א שם בשם רי"ו הא דאמרינן בש"ס לעבור על בל תוסיף בזמנו לא בעי כוונה ואפי' בלא מתכוין עובר היינו למ"ד א"צ כוונה. אבל לדידן דקי"ל מצות צריכות כוונה כמ"ש לעיל סי' ס' ה"ה דלעבור בעי כוונ' וא"כ לדידן אפי' א"א שבת זמן תפילין מ"מ ה"ל להתיר אפי' שנים שנים ואע"ג דהוה בזמנו מ"מ כיון דאין מתכוין לדידן לא עבר על בל תוסיף אע"כ צ"ל כתי' מ"א דא"א בקיאים כו':

ורש"א כתב דף צ"ו ע"ב בתו' ד"ה לא ס"ד כו' דתניא התם ר"מ אומר מכניסן זוג זוג א' האיש וא' האשה והוכיח הש"ס דע"כ ר"מ ס"ל שבת זמן תפילין וה"ל מ"ע שלא הז"ג וגם נשים חייבות דאי ס"ל שבת לאו ז"ת א"כ ה"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורות מתפילין ולמה התיר לאשה להכניס הא הוי משא לגבה ושקיל וטרי טובא בהאי הוכחה והקשה מהרש"א דה"ל להוכיח בלא"ה דס"ל שבת ז"ת דאל"כ למה ס"ל דוקא זוג זוג יכניס ה"ל להתיר אפי' שנים שנים דהא כיון דשבת לאו ז"ת ליכא ב"ת אע"כ דס"ל להש"ס דאפי' שבת לאו זמן תפילין מ"מ יש סברא דאסור להכניס שנים שנים דל"מ תכשיט אלא כשלובש כדרך שלובשן בחול דהיינו זוג א' (ויש לגמגם קצת דניהו דהש"ס לא ה"מ להוכיח מדלא התיר רק זוג א' דס"ל שבת ז"ת דהי' אפשר לדחות כסברת מהרש"א והוצרך להוכחה אחדת. אבל אין האמת כן אלא אי שבת לאו ז"ת כ"ע סבירא ליה דאפי' שנים שנים מותר וכדס"ל לר"ג וכן הראיה שהביא מהרש"א שם מדף ס"ב גם כן יש לדחות על דרך זה) וכ"כ גם הר"ן ר"ל ר' יהונתן שם בעירובין ר"פ המוציא כו' דמפרש פלוגת' דת"ק ור"ג וז"ל מכניסן זוג זוג כדרך שלובש בחול כו' ור"ג מתיר כו' ובגמ' מפרש טעמא דסבירא ליה לר"ג כו' טפי לא דלא מיקרי דרך מלבוש אלא שני זוגות לבדן לפי ששני מקומות יש כו' אבל ת"ק סבר לא שרינן אלא זוג אחר שהרי אם לבש בחול שנים שנים קעבד על ב"ת לפיכך ענין הצלה נמי זוג אחד אין טפי לא עד כאן לשונו הרי מבואר להדיא כמ"ש מהרש"א:

והא דאוקימנ' כו' ר"ל דהש"ס משני דפליגי ת"ק ור"ג דת"ק סבירא ליה שבת ז"ת המ"ל דס"ל לאו ז"ת ואפ"ה דוק' זוג א' כסברת מהרש"א ורבינו יהונתן הנ"ל משום דמתני' ר"מ היא דבלא"ה מוכח מדאמר אחד האיש וא' האשה דס"ל זמן תפילין ולכן משני

האמת ורבינו יהונתן אשמעינן איפכ' דאפי' לאו ז"ת מ"מ א"ל דוק' זוג א' וכמו שהוכיח מהרש"א כנ"ל:

אבל אשה אסורה כיון דלדידן הוי מ"ע שהזי"ג ונשים פטורות הוי משא לגבייהו:

ואע"ג דקי"ל. וכ"כ לעיל סעיף כ"א:

מפני שהרועים רגילים כו' הם דברי הש"ס בשבת דף ס"ב דתנן התם דאשה היוצאת בטבעת שאין עליה חותם פטורה ואם יש עליה חותם חייבת ואמר עולא וחלופיהן באיש דביש עליה חותם פטור ואין עליה חותם חייב ופריך אלמא מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ודחזי לאשה לא חזי לאיש מתיב ר"י הרועים יוצאים בשקים ולא הרועים בלבד אלא כל אדם אלא שדרכן של רועים לצאת בשקים ופירש"י אלמ' אף ע"ג דלא רגילי בהו מ"מ מיגו דלהאי הוי תכשיט לגבי האי נמי הוי תכשיט ומשני אלא אר"י קסבר לעולם נשים עם בפני עצמן עכל"ה אלמ' הטעם שכ"א מותר לצאת בשקים מפני שהרועים דרכן בכך ומש"ל מ"א בס"ק ל' וז"ל בשק מפני שדרך לצאת בו מפני הגשמים ולכן אפי' בלא גשמים נמי שרי (הרא"ש) והן דברי הרא"ש לפירושו במס' נדרים דף נ"ה ע"ב צ"ל שכוונת הרא"ש דגם הרועים גופייהו אין לובשין אותן אלא מפני הגשמים והכריחו לשון הברייתא בנדרים דקתני יוצאים בשק כו' מפני הגשמים:

ולכן נ"ל שאם יצא בטלית מצויצת ח"ח אבל כו' שכ' בס' ת"ש דמ"ש מ"א חייבת חטאת ל"ד דהא בעינן שיוצי' כדרך המוציאים וכיון דאינו תכשיט ה"ל גבה שלא כדרך המוציאים ולכן מה"ט הוצרך הש"ס ליתן טעם דאשה חייבת כשיצאת בטבעת שי"ע חותם שלפעמים בעלה נותן לה טבעת שיש עליה חותם להניחו בקופס' ומניחתה באצבעה עד שתגיע לקופס' ולכן הוי גבה דרך הוצאה וה"ט נמי באיש שחייב בטבע' שא"ע חותם כמ"ש מ"א לעיל ס"ק ט"ז ע"ש ולענ"ד דברי מ"א בדקדוק דהת"ש הקשה עוד על ספר א"ר שכ' דטלי' קטן הוי מלבוש גמור לאשה ולכן האשה פטורה אם יצאה בטלית קטן ובספר ת"ש השיגו דעדיין חייבת משום ציצית שבה דהוי משא לגבי האשה ע"ש וא"כ י"ל דמ"א ס"ל דגם טלית גדול הוי מלבוש גמור גם לאשה שלפעמים מתעטפת בו מפני הקור או מפני גשמים וכאשר עינינו רואות שכן דרך כפריית להתעטף במפה גדולה וא"כ הוי דרך הוצאתה בכך ומ"מ חייבות מפני הציצית לכן כ' מ"א שאם יצאה בטלית מצוייצת רק מ"ש אח"ז אבל דבר שהוא מלבוש כו' הוא מגומגם קצת לפ"ז ואין בזה קפידא כל כך בלשון מ"א כנודע:

ועבי"ד סי' קפ"ב ר"ל שלא תאסר מפני איסור לא תלבש אשה שמלת גבר דלהציל מן הקור או כדומה מותר ע"ש בש"ך:

משא"כ טבעת כו' הם דברי הש"ס דלעיל דאם יצאה בטבעת שיש ע"ח חייבת מפני שהן עם בפ"ע ואף ע"ג דלפעמים מניחתה באצבעה להניחה בקופס' מ"מ לא הוי גבי אשה מלבוש גמור רק דרך מקרה:

סעיף נה

(**ס"ק נה**) **ולא ישטחן כו'** ל"ל לכיבוס אין זה דרך כיבוס בכך ולא יחשדוהו:

ועוד דבסי' ש"ג כו' ובס' א"ר ובספר ת"ש השיגו עליו דהתם אין הטעם שאין הכיבוס במים מועטים דשם האיסור דקי"ל אסור ליתן מים על הבגד דשרייתו זו היא כיבוסו וס"ל להני יש מתירים דבגד שאין בו לכלוך לא אמרי' שרייתו זו היא כיבוסו ולכן אם הבגד נקי מותר ליתן עליו מים אלא דמ"מ מרובים אסור מחשש שמא יסחוט ובמועטים ל"ח שמא יסחוט. ולענ"ד כוונת מ"א דמדהתיר' ליתן עליו מים מועטים ניהו דל"ל שמא יסחוט וגם שרייתו ז"כ ל"ל כיון שהוא נקי מ"מ חשש מראית העין להיכן אזיל שיחשדוהו שדעתו לכבסן ושמא הרואה לא ידע שהיה נקי ומי עדיף מאיסור שטיחה דאסור מה"ט כ"ש כשראה שנותן עליו מים א"ו דבמים מועטים ל"ל כלל לכיבוס וליכא חשד והא דהוצרך מ"א ליתן טעם לאסור מים מרובים משום שמא יסחוט ת"ל משום מראית העין י"ל נקט טעם דעדיף טפי. עוד י"ל דאם הם מים ממוצעים לא מעט ולא רב דכה"ג ג"כ ליכא משום מראית העין ושמא יסחוט איכא ולכן מה שהתיר מ"א בסי' ש"ב ס"ק י"ט במים מרובים אם הוא דבר שאינו מקפיד עליו דל"ל שמא יסחוט ולא אסור משום מראית העין צריך לומר דמיירי במים ממוצעים כנ"ל דליכא מראית העין ומרובים דסי' ש"ב ודהכא אין שוין בפירושיהן:

סעיף נו

(**ס"ק נו**) **ואפי' בח"ח כו'** דמטיילת בהמה בזוג כו' דלרב ס"ל כ"מ דאסרו חכמים מפני מ"ה אפי' בחדרי חדרים אסור:

והב"י סי' של"ו כו' וא"כ לק"מ דדוקא כיבוס דהוא איסור תורה אסור בח"ח אבל בזוג דליכא חשש כ"א מכירה דהוא איסור דרבנן מותר בח"ח:

ומ"מ קשה כו'. ס"ל דבשבת מקש' לרב מהאי ברייתא דקתני מטיילת בזוג בחצר אבל לא בר"ה ומשני דרב תנאי הוא ול"ל לאוקמי כתנאי ה"ל לחלק בין חשש איסור תורה לאיסור דרבנן:

ואפשר דהתוס' סוברים כו' דברי התוס' הם בכתובות דף ס' דתניא התם נחום א"ג אומר צינור שעלו בו קשקשים ומעכבים המים לצאת ועי"ז מתקלקל הבי' ומשום פסידא הותר לו למעך הקשקשים ברגליו בצנע' דהוי מתקן כלאחר יד דליכא רק איסור דרבנן ובמקום

פסיד' ל"ג והקשו התוס' לרב דהא הכא לא התירו אלא בצנעה משמע דבפרהסי' אסור. וע"כ משום מראית העין דלא ידעו משום פסיד' הותר לו א"כ לרב אפי' בצנעה יאסר וע"ז תי' לחלק בין אם החשד הוא שעישה איסור תורה או דרבנן כנ"ל וצ"ל דקשי' להתוס' על רב אע"ג דכבר תירץ הש"ס דרב תנאי היא מ"מ ה"ל להש"ס גם בכתובות להקשות לרב ולתרץ תנאי היא אע"כ דהש"ס דכתובות ס"ל לחלק כמו שכתבו התוס' ולא איצטריך למימר תנאי היא ולפ"ז לסוגיא דכתובות גם בהאי דמטיילי' בזוג אין צ"ל תנאי היא וגם י"ל כתי' התוס' והן סוגיות חלוקות ותפס הרב"י עיקר סוגיא דכתובות דעדיפא דאין צריך לומר תנאי:

ועיין בר"ן פ"ק דביצה בסוגיא דאין מוליכין סולם משובך כו' כ' תי' אחר לקושי' תוס' דכתובות הנ"ל:

סעיף נז

(**ס"ק נז**) **סמוך כו'** כמו אונין של פשתן. לעיל סי' רנ"ב. וא"כ אפי' בשרייי' מועטת כו' רצה ליישב בזה ת"ל דבלא"ה אפי' נגד החמה אסור מפני מ"ה לזה תי' דבשרייה מועטת נגד החמה מותר דליכא מראית העין כמ"ש מ"א בתחלה בס"ק נ"ה ובס' א"ר תי' משום מהר"ל מפראג דנגד החמה מותר כשהוא לבוש בו וכמ"ש סעיף מ"ה מהלך בהן ואינו חושש אבל נגר האש אסור משום מלבן ומבשל:

ובמקום שאין בישול אין ליבון דאין מתלבן היטב במקום שאין היד ס"ב דאינו מתבשל:

סעיף נח

(**ס"ק נח**) **ואסור כו'** ז"ל המרדכי. דין זה נובע מדברי המרדכי:

בעשר אלונטית לרבותא נקט אע"ג דכה"ג אין בכל אלונטית כ"א מים מועטים אפ"ה גזרינן שמא יסחוט ובסיפא דבעשר בני אדם מותרים כמ"ש מ"א אח"ז אפי' כל העשר' בני אדם נסתפגו באלונטית אחת דהוי מים מרובים אפ"ה ל"ג שמא יסחוט:

וצריך לומר כמ"ש הר"ן כו' ר"ל שהקשה למה לא קי"ל כהאי משנה דהא מצינו בדוכתא טובא דגזרינן שמא יסחוט. ותירץ אם אתה אוסר ההבא' לא יסתפג דחושש מנגיבה בבית המרחץ ואם לא יסתפג ממילא ימנע מן הרחיצה ולפי מנהגן וטבעם שהיה דרכן הרבה ברחיצה ה"ל גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה וא"כ אתי שפיר דברי המרדכי דבענין אפילו כשאוסרים ההבא' מ"מ יכולים לעמוד בלעדה קי"ל כהאי משנה דחיישי' לסחיטה:

ומיהו יש לומר כו'. וכמ"ש הרב"י סי' י"ג היה לבוש טלית והוא עומד בכרמלית בשבת ונודע לו שציציותיו פסולים א"צ להסירן דגדול כבוד הבריות שדוחה איסור כרמלית

דרבנן (משום איסור טלית בלא ציצית ע"ש) וכ' הרב"י דאפשר דוקא בימיהם שהיו לובשין טלית דרך מלבוש ולכן כשילך בלא טלית איכא גנאי משא"כ לדידן דאין לובשין אותו דרך מלבוש כ"א לשם מצוה וא"כ גם כשהולך בלא טלית ליכא גנאי צריך להסיר הטלית בנדון ההוא ומסיק מ"מ כיון שבימיהם דהיה גנאי ולא אסרו חכמים אף ע"ג שבימינו ליכא גנאי מ"מ לא נגזר ונחדש גזירה חדשה ונשאר בהתירו וכן י"ל הכא:

סעיף נט

(**ס"ק נ"ט**) **שלא יוציאם היינו בכרמלית**. ר"ל דל"ת למה אסור דוקא שלא יוציא המים חוץ לד"א ת"ל אפי' תוך ד"א אסור דהא נהר היא כרמלית ומוציא מכרמלית לר"ה לכן כ' דמיירי שעומר בכרמלית ומכרמלית לכרמלית אחר מותר להוציא ולכן לא אסור כ"א שלא יוציא המים חוץ לד"א:

סעיף סא

(**ס"ק ס"א**) **או שיצא כו'** ועסי' ש"ח סעיף כ"ז אי סגי בחישב עליו מע"ש:

סעיף סב

(**ס"ק ס"ב**) **הכרוכים כו'** ה"ה הכרוכים על המכה וכתבו האחרונים דעל המכה ל"ד כיון שאינו מרפא אסור אלא ר"ל על רטיה שעל גבי המכה כמ"ש סעיף כ"ב:
דלא כמו שכתב בכל בו. ובט"ז הסכים עם הכל בו:

סימן שב

סעיף א

(**סק"א**) **חדשה שלא נשתמשו כו'** ר"ל דלא תימא חדש' היינו כל שלא נתכבס' וכס"ד דהב"י אלא שאחר זה כ' הרב"י דהרמב"ם משמע דחדש' מיקרי שלא נשתמשו כו' וכ' הב"ח דאפילו נתכבסה אלא שעדיין היא בחדוש' שלא נשתמשו בה כ"כ הרבה מקרי חדש':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **חדש כו'** משמע דסתם חדש כו ר"ל מדלא כ' והוא שמקפיד כלשון הש"ס:
ובס' הזכרונות אוסר כו' קאי דוקא על דברי הכל בו בגד שנשר במים או יורד עליו גשמים אבל אם נפל עליו טל ודאי מודה דבעינן דוקא שחור דהא כן מבואר להדי' בש"ס אהא דא"ר הונא המנער טליתו חייב חטאת דוקא אוכמי וחדתי וכן ראיתי בס' כה"ג שהביא דברי הזכרונות הנ"ל ע"ד הכל בו. אולם ראיתי שם שכ' בשמו וז"ל וכ"ש אסור לנער בגד שנשר במים כו' ודוקא בבגד חדש כו' וכן בס' הזכרונות דאיסור זה שייך בין בבגד שחור

ובין בבגד לבן מכל מראה שיהי' עכ"ל מזה משמע דבזה מודה דבעינן דוקא חדש אלא שאין חילוק במראה וכ"מ לשון רמ"א שלא הזכיר רק חדש ומקפיד ולא הזכיר שחור משמע דס' הזכרונות אינו חולק עם רמ"א אבל לשון מ"א שכ' על דברי רמ"א שכ' ודוק' חדש כו' ובס' הזכרונות אוסר בכל הבגדי' משמע דר"ל אפי' ישן וחולק על רמ"א וספ' הזכרונות לא שזפתו עיני מימי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בגד כו'** בשחור וחדש כמו שכ' לעיל ר"ל אהא דאר"ה המנער טליתו חייב אמרי' בש"ס דוקא אוכמי וחדתי אלא שרש"י פי' המנער טליתו מן האבק ור"ח פי' מנער מן הטל אבל ניער מן האבק לית ביה משום ליבון והביא הרב"י דעת ר"ח ורמ"א הביא בשם י"א דעת רש"י דמנער ר"ל מן האבק והלא לפירש"י על המנער מן האבק אמרי' דוק' אוכמי וחדתי:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **להסיר כו'** הקורע אב כו'. זהו לשון הרמב"ם פרק כ"ב מהלכות שבת:
ועסי' שי"ז ס"ג. שם ס"ק י' מבואר דוק' שיהי' חייב בקורע בעינן שיהי' דעתו ע"מ לתפור א"כ הכא בלאו הכי דאינו מתכוין מ"מ אינו חייב דהא אין דעתו ע"מ לתפור

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **והוא שיקפיד כו'** כדי לייפות ר"ל אע"ג דלעיל בסעיף א' בניעור דבעינן שיקפיד ר"ל שמקפיד שלא ללבשו בלי ניעור אבל הקפדה דהכא ר"ל אפי' אם לובשו בלא הסרת היבלת רק דעתו לייפותו מקרי מקפיד כ"כ הרב"י מדסיים אבל אם הסירם דרך עסק פטור משמע כל שלא הסירן דרך עסק חייב דלא כט"ז וכ"כ בספר ת"ש. שלל שעושים החייטים דהיינו מה שקורין העפטי"ל דהיינו תחלה מחברים יחד החתיכות שצריכים לחבר ע"י תפירה מחברים תחל' ע"י תפירות גסות ואחר זה תופרין אותן בתפירות קטנות יפות וכשגומר התפירות הקטנות חוזר ומוציא מהבגד החוט שתפר בהן התפירות הגסות:
להחמיר אי קפיד כו' כצ"ל לענ"ד וכן ראיתי בהדיא בש"ג פ"ז שכ' דוקא אם מקפיד ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ללבשם כו'** דע דמ"ש בש"ע דוק' באדם אחד הטעם דע"י אחד אינו נעשה מתוקן תיקון גמור ולפ"ז כ' בספר א"ר בשם הכל בו דהמקפל על הספסל דינו כמקפל על ידי שני בני אדם וטעם דבעינן חדשים דאז אין מתקמטין כל כך וא"צ כל כך תיקון הקיפול וטעם לבנים דבהן אין הקיפול מועיל כל כך והא דבעי' שאין לו להחליף הסכמת האחרונים

דבאם יש לו להחליף אע"ג שאין יפים כ"כ כמו אלה מקרי יש לו להחליף ואסור לקפלן ומ"ש בש"ע דנראים דברי מי שאומר דלקפלו שלא כסדר קיפולו הראשון מותר בכ"ע. והקש' מזה ע"ד מ"א לעיל סי' י"ד ס"ק ט' שכ' על מ"ש שם דמותר ליטול טלית חבירו שלא מדעתו דניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה ובלבד אם מצאו מקופלת שגם הוא יקפילנה וכ' מ"א שם אפי' שלא כסדר קיפולו הראשון ואח"כ כ' דבשבת אין צריך לקפלו כלל ואמאי הא שלא כסדר קיפולו מותר אפי' בשבת כתבתי שם דמ"מ כיון דאיכ' מחלוקת הפוסקים בהיתר קיפול אם הוא שלא כסדר קיפולו הראשון וגם דעת האוסר הביא המחבר תחלה משמע שכן עיקר אע"ג שכתב ע"ד המתיר דנראים דבריו מ"מ מי שרוצה להחמיר ע"ע שלא לקפלו ודאי עדיף לכן מסתברא למ"א אם ירצה להחמיר שלא לקפלו אפי' שלא כסדר קפולו הראשון אמרי' מסתמא ניחא לבעלים בזה כיון דאם אינו מקפלו (ניכר בה) [ליכא בזה] כ"א הפס' מועט כה"ג אמרי' ניחא ליה למיעבד מצוה בממוניה ועסי' תל"ז:

ונ"ל דלמטה כו' עיין ר"ס רפ"ט ובס' ב"ש כו' ר"ל דבר"ס רפ"ט משמע קצת כדברי מ"א שכ' שם שגם בשחרית יהי' שלחנו ערוך ומטה מוצעת כו' וע"כ הציעה בשחרית בשבת אלא דבספר בית שמואל דחה די"ל דמיירי שדעתו לישן בה ביום שבת או שהוא מוצע' מע"ש ובס' ת"ש כ' די"ל דמיירי במטה לישב עליה וכן גם כוונת מ"א מה שרמז לעיין בר"ס רפ"ט שיש קצת משמעות כדבריו אבל לא הביאו לראי' דהא הביא דברי הב"ש והב"ש דחה הראי' כנ"ל וכן דרכו של מ"א כנודע ובס' ב"ש גופיה כ' להקל לפרוס על המטה מכסה ולפ"ז כ' בס' א"ר בסי' רפ"ט וז"ל ולכאורה כיון דאפשר בפריסת סדין ליכא בזיון כ"כ עכ"ל וכ' בס' א"ר הא דהותר לקפל אם צריך להם בשבת וה"ה בהצעת המטה דוקא כשהי' לבוש בהן בשבת אבל לא זולתו דהא הי' אפשר לו לקפל או להציע מע"ש ועוד כ' בשם מהרש"ל דאם חל י"ט ביום ו' והניח עירוב תבשילין מותר לקפל ביום ו' לצורך שבת באותו ענין שמותר לקפל אם צריך לו בי"ט ומסתמא ה"ה לענין הצעת המטה:

סעיף ז

(ס"ק ז) ושל אומן כו' שמא יבא להתירו אם לא יהי' מותר מע"ש:

משום שהוא מוקצה כו' ר"ל המכבש הוא מוקצה כו' וע"י שישמט כליו ע"כ ינענע המכבש המוקצה:

סעיף ח
(ס"ק ח) **ושאר כו'** וכ' הרב"י דלדעה זו הא דמתירים בחלוק ע"כ האי חלוק אינו חלוק של פשתן:

סעיף ט
(ס"ק ט) או על מנעליו וב"ח חולק בזה עס"ח דהרב"י כ' בשם מהרי"א דנסתפק דאפשר ע"ג מנעלו אסור משום דממחק ואסור כמ"ש בסעיף ח' ולהרב ב"י פשיטא לי' דע"ג קורה או כותל או קרקע אינו ודאי ממחק וא"כ אפי' ממחק ל"ל בה כיון דלא הוי פסיק רישיה הוי דבר שאינו מתכוין ואייתי ראי' מדאמרי' בגמ' רבא נתלכלך מנעלו בטיט ואתי שמעיה וקנחו במעט חרס ולהב"ח פשיטא לי' לאסור דדמי להאי דסעיף ח' ומעובדא דרבא הנ"ל אין ראי' דמיירי שקנחו בנחת עד שלא יהי' חשש ממחק ע"ש:

סעיף יא
(ס"ק יא) **אף בכותל כו'** ונ"ל דבכותל של עץ שרי ובס' ת"ש כ' דאפשר בזמן הזה דדרך לבנות כותלי' של עץ וטחים בטיט אפי' בשל עץ הוי מוסיף על הבנין כמו כותל של אבני' ע"ש:

סעיף יב
(ס"ק יב) שמתיר כולי דבנין חקלא' ובקרקע מתיר דל"ג שמא ישכח ויכוין לאשוויי גומות וא"כ הוי דבר שאינו מתכוין אפי' משוה גומות:

סעיף יג
(ס"ק יג) **במעט כו'** וזה לכ"ע שרי ר"ל דלא תימא מ"ש רמ"א וה"ה דמותר כו' במעט חרס קאי על מ"ש ויש מי שמתיר כו' דלהאי דעה מותר גם בשל חרס לכן כ' מ"א דז"א דבחרס מותר לכ"ע כדמוכח מעובד' דרב' לעיל ומ"מ להב"ח אסור במנעל כמ"ש לעיל:

סעיף יד
(ס"ק יד) בצפורן וה"ה בסכין אפי' בחודו דצפורן דומה לחודו של סכין אלא דאורחא דמלתא נקט דאין דרך לגרד בחודו של סכין פן יחתוך את הבגד:

סעיף טו
(ס"ק טו) יבש אסור וכ' הט"ז דוק' שיש עליו ממשות של טיט אבל אם אין בו רק מראה טיט שרי לגרד לבטל המרא' ע"ש:

סעיף טז
(ס"ק טז) **דהוי כו'** ועמ"ש סי' רעח דיש מחלוקת הפוסקי' אי במלאכה שאינה צריכ' לגופה חייב או לא:

סעיף יט
(**ס"ק יט**) **מרובי' כו**' ונ"ל דבדבר כו' ע"ל סי' שא ס"ק כה ומ"ש שם:

סעיף כ
(ס"ק כ) וי"א ולדידהו דרך לכלוך שרי דהתו' ס"פ שמנה שרצים הקשו אהא דאמרי' בבגד שרייתו זהו כבוסו הא אמרי' נדה מערמת וטובל' בשבת בבגדיה דניהו דבגדי' אסור לטבול בשב' וי"ט אבל אדם מותר לטבול דנרא' כמיקר לכן נדה שנזדמן לה זמן טבילת' ואין לה בגדים אחרים מערמת וטובל' בבגדי' כשהן רפוים ועיילי בהו מיא ואמאי הותרה הא בבגד אמרי' שרייתו זהו כבוסו ותירץ שני תירוצים חדא דוק' כשהבגד מלוכלך אסור ולא כשהוא נקי תירוץ שני דהיכי דהוא דרך לכלוך מותר והאי דנדה דטובלת הוי דרך לכלוך עכת"ד וא"כ לי"א אפי' כשהבגד נקי וע"כ לא ס"ל תירץ א' דהתוס' הנ"ל וע"כ ליישב קושית התוס' צ"ל דדרך לכלוך מותר כתירוץ השני דהתוס':

סעיף כא
(**ס"ק כא**) **טוב כו**' אבל מדינא שרי כמ"ש הרב ב"י סעיף ט' וכ' בספר ת"ש הא לקמן סי' של"ד סעיף כד כ' הרב"י על אותו דעה והוא דעת הטור דס"ל טלית שאחז בו האור מצד א' מותר ליתן שאר משקין על צד שני דלא הוי רק גרם כיבוי דשרי אבל לא מים משום כיבוס דכן נראה הרי דס"ל להרב"י דאפי' בגד נקי אמרי' שרייתו זהו כבוסו ואע"ג דמ"א סי' שיט ס"ק יא כ' דמ"ש בסי' של"ד לאסור משום כיבוס רצה לו' שמא יסחוט והוי כיבוס ע"ז כ' בס' ת"ש הא בהרב"י סי' של"ד מבואר להדיא דטעם הטור הנ"ל לאסור במים משום דשרייתו זהו כבוסו ע"ש ולענ"ד אין זה קושיא כיון דפה בסי' זה נראה דעת הרב"י דבבגד נקי לא אמרי' שרייתו זהו כבוסו וע"כ צ"ל דבש"ע חזר בו וס"ל דמה שאסר הטור במים בסי' של"ד היינו מטעם שמא יסחוט כמו שכ' מג"א סי' שי"ט כנ"ל:

סעיף כג
(ס"ק כג) בבגד וטוב שלא ליקח כו' ע"ל סי' רל"ב ס"ק ג' מ"ש בשם ס"ח:

סעיף כד
(ס"ק כד) מי רגלים אבל כשיש עליו צואה אסור ומבואר בב"י הטעם דבמי רגלים מותר כיון שאינו מכוין כ"א לטהרן ולא לצחצח וכיבוס אבל בצואה דמכוין לצחצח ולהעביר הלכלוך אסור עכ"ל:

סעיף כה
(**ס"ק כה**) **כדי כו**' כ' בשמו של הרב"י שכ' בס' כ"מ:

וכשמגנב בהן ידיו כו' ר"ל דוקא שהמי רגלים הם בעין אע"ג שנתן עליהם מים מרובים כל שאין בהם רביעית עדיין לא נתבטלו המי רגלים והם בעין משא"כ כשהמי רגלים בלועים בבגד אע"ג שהם טופח עמ"ל מ"מ כיון שנתן עליהם מים מרובים אע"ג שאין בהם רביעית מ"מ המים המרובים מכסים המי רגלים שהן כדי להטפיח ואין נראים וכה"ג מותר כדלעיל סי' ע"ז ובתשובת ה"ה חכם צבי סי' ק"ב חולק ופסק דסגי אם המים מרובים מן המי רגלים אפי' אין במים רביעית וא' מראיותיו קושית מ"א דהכא:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **אסור כו'** ואפי' ליטול כו' ר"ל לא מבעי' דאסור להטיל עליו מים להדיא אלא אפי' ליטול ידיו עליו דס"ד דשרי כמ"ש הרב"י תחלה קמ"ל דאסור וכמסקנת הרב"י:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **דאתי כו'** ול"ד כו' וז"ל מהר"ם כו' דהרב"י קיצר בהעתקת דברי מהר"ם דמשמע מלשון הרב"י בהעתקתו דמהר"ם התיר להדיא לנגב ידיו במפה והרי כ' הרב"י בסעיף י' הרוחץ ידיו טוב לנגבם כו' והם דברי מהר"ם כמ"ש בב"י לא הביא מ"א דברי מהר"ם בתשובה דשם מבואר דיש להחמיר לכתחלה לנגבם והרב"י לא העתיק כ"א מה שהוא לפי עיקר הדין:

ונ"ל דבסמרטוט המיוחד כו' דמשמעות לשון מהר"ם דאסר כוס מתרי טעמא משום ליבון וגם משום סחיטה וכמ"ש הרב"י בשם מהר"ם להדיא ע"ש אבל כ' בשם ריי"ו דלא אסרו כוס אלא משום סחיטה ולא הזכיר ליבון וכן בש"ע לא כתב כ"א שמא יסחוט והיינו טעמא דהרב"י אזיל לשטתיה דס"ל כשהבגד נקי ליכא משום ליבון וסתם הבגד שמקנחים בו הכוס מסתמא נקי ולכן לא חשש כ"א שמא יסחוט וכ"ד ריי"ו אבל מהר"ם שכ' דניגוב ידים שרי דהוא דרך לכלוך ע"כ ס"ל כתי' התו' דדרך לכלוך לא אמרינן שרייתו זו היא כבוסו א"כ י"ל דס"ל אפי' בבגד נקי י"ב משום כבוס ולכן אסור ניגוב הכוס גם משום ליבון וכ' לתרץ הא דהותר לקנח ידיו במפה ול"ח לליבון כיון דידיו מלוכלכות לא הוי דרך ליבון והא דלא קשיא ליה דה"ל לחוש בקינוח ידיו משום סחיטה היינו דמסתמא המפה שמקנחים בה הידים היא מיוחדת לכך וכה"ג ל"ל שמא יסחוט כמ"ש מ"א אבל מ"מ אי לאו דהוי דרך לכלוך הוי אסור משום ליבון אע"ג שמיוחד לכך וכמ"ש מ"א סי' שי"ט ס"ק יא אבל מפה שמנגבים בה הכוס מסתמא אינה מיוחדת לכך לכן אסור משום סחיטה וא"כ לדידן דליכא בניגוב הכוס כ"א משום סחיטה כיון דהיא נקיה ולית בה משום ליבון כ"א משום שמא יסחוט וכיון דהסמרטוט מיוחד לכך שרי לדידן אם הסמרטוט נקי וסתמא היא כך כנ"ל:

ומ"מ צ"ע כו' דבשאר משקין ל"ג שמא יסחוט בסחיטה איכא תרי איסור' חדא משום תולדה דדש אך כשאינו צריך למשקים היוצאין ליכא משום דש עוד יש טעם משום דהוי תולד' דמלבן אולם בשאר משקין כיון דאפילו לאחר סחיטה רשומן ניכר בבגד ליכא משום מלבן וכיון דכאן ליכא בסחיטה משום תולד' דדש כיון דהם משקים מועטים ואזלי לאיבוד וליכא כי אם משום מלבן א"כ למה אסר המחבר ומהר"ם לנגב כוס שהיה בו יין משום סחיט'. ואפשר דס"ל דיין נמי מלבן. והיינו יין לבן דוקא. ותי' זה מספיק ליישב דברי מהר"ם די"ל דס"ל כהר"מ דגם ביין לבן יש בסחיטתו איסור כיבוס אבל אינו מספיק לתרץ דברי השלחן ערוך דהרב"י כ' בסי' שי"ט להדיא דלא כהר"ן דגם ביין ליכא משום כיבוס כמו בשאר משקין וע"כ לש"ע ל"ל כ"א כתי' ב' שכ' מ"א וא"כ אפי' בדבר שאין מקפיד והסמרטוט מיוחד לכך מ"מ אסור דלא כמ"ש מ"א תחלה להתיר במיוחד לכך דניהו דל"ל שמא יסחוט מ"מ הא הוי פ"ר דודאי יסחוט:

אבל ספסל דהוא דבר רחב וליכא פ"ר:

שאין מקפיד כו' דהיינו סמרטוט המיוחד לכך דל"ל שמא יסחוט ואז אפילו מים על הספסל שרי. אבל משקין בלא"ה לא גזרינן שמא יסחוט מיהו הא דמותר במים כשמיוחד לכך דוק' כשהסמרטוט נקי דל"ל לדידן שרייתו זה כבוסו:

סימן שג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שמא כו'** משא"כ בדברים אחרים שהן עיקר כו' דאל"כ תהיה אסורה לצאת בהן דהא ודאי תצטרך להסירן בשעת טבילה ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **קלועות כו'** אסור לסתור וא"כ ודאי לא תטבול בשבת:

סעיף ג

(ס"ק ג) ויש מ"ש דחיישינן שמא תרפם:

ולרפותם מותר בשבת אלא כיון דאפי' תרפם מ"מ אסורה לטבול בהם כמ"ש בי"ד סי' קצ"ח סעי' ב' אלא כיון שתרפם אח"ז אפשר לה לשמוט הרצועות מתוך הקליעה בלי סתירה ולכן חיישינן שתזדמן לה טבילה ותרפה הקליעה ותשמט הרצועות ותטבול ואחר זה תוליך הרצועות ד"א בר"ה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שא"צ כו'** כשהן חלולים. ר"ל ארוגי' וחלולים וכן הקשה הש"ך שם:

סעיף ה

(ס"ק ה) **כדי כו'** וחוצצים כו' ר"ל דלשון הש"ע שכ' דאז מסירין כו' ולא כ' דאז צריכה להסירן משמע דאינה חייבת להסירן אלא היא עצמה תחשש שלא יתטנפו החוטין כשהן מוזהבים או אם הרצועות מטונפות חוששת ע"י המים יתרכך הטינוף וידבק הטינוף בגופה לכך היא לתקנתה מסירן ולכן כ' מ"א דהלשון ל"ד אלא צריכה להסירן אע"ג דהן רפויס ונכנס בהן המים מ"מ כיון דהיא מקפדת להסירן חוצצים אם לא תסירם וכמ"ש בי"ד שם:

סעיף ו

(ס"ק ו) **כלילא כו'** אבל כו' אף חשוב' אסורה משום לא פלוג. ומה"ט כ' הט"ז ר"ס זה דכל הדברים שאסורה לצאת בהן משום דלמא תתרמי לה טבילה דמצוה אפילו היא זקנה ומסולקת דמים דל"ל לטבילה אפ"ה אסורה בהן משום ל"פ. ומה"ט תמה בס' ת"ש על מ"ש רמ"א בסעיף ב' דבתולה שא"ח לגילוי ראשה אפי' תפור' בשבכ' אסור א"כ גם לנשואה תאסר כיון דאסור לבתולה וכמ"ש סי' ש"א סעיף ט' דניהו דלר"ת ורמב"ם הותר לצאת לאיש בטבעת שי"ע חותם אפי' לכתחלה כיון דאינו תכשיט כ"א לאיש ל"ל דלמא שליף ומיחוי דאין דרכן של אנשים בכך אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה גם איש אסור לצאת בו כמו האשה וע"ש בספר ת"ש מה שהעלה במסקנתו לדינא:

סעיף ז

(ס"ק ז) **חייבת כו'** וצריך אני להעתיק דברי הש"ס כדי שיובנו דברי מ"א בס"ק זה ובס"ק שאח"ז תנן ר"פ במה אשה לא תצא אשה במחט שאינה נקוב' ואם יצאה פטורה ובדף ס"ב תנן אם יצאה במחט נקובה חייבת ובדף ס' פריך הש"ס על מחט שאינ' נקובה דתנן פטורה למאי חזיא ופירש"י כיון דלא חזיא למידי הוי משא ואמאי פטורה ומשני שאוגרת בה שערה ופי' התוס' שתוחבת המחט בשבכה ודוחקת השבכה שלא יפלו שערותיה ויצא' חוץ לשבכ' דלא כפירש"י ופריך שוב ותהי' כבירית והוא המובא פה בסעיף ט"ו והם בתי שוקים שקושרים אותן במשיח' סביב רגלי' והיא כמו אצעדה בזרוע ותנן דיוצאת בבירי' ופירש"י ואע"ג דתכשיט הוא לענין שבת (ואע"ג דלענין טומאה ל"מ תכשיט) מ"מ כיון דעביד לצניעות ל"ח דלמא שלפא ומחוי והאי מחט נמי לצניעות השער עבידא דשער באשה ערוה וליכא למיחש דלמא שלפא ואמאי לא תצא לכתחלה אלא הואיל ואשה חולקת בה שערה ופריך בשבת למאי חזיא ופירש"י דבשבת אסורה לחלק השער והם הי"א שהביא רמ"א בסעיף כ"ו מטעם איסו' תלישת שער. ומשני אותה מחט מצד אחד יש לה עוקץ ובצד השני יש בו טס זהב ובחול חולקת שערה בעוקץ

ובשבת מניחה הטס נגד פדחתה ולכן הוי תכשיט ולא משא לכך פטורה ולכתחלה אסור כיון דלאו לצניעות היא חיישינן דלמא שלפא ומחוי כן היא שיטת רש"י והתוס' חולקים בכמה דברים. קושיא א' של הש"ס למאי חזיא דפירש"י דתהיה חייבת דלא חזיא והוי משא. ע"ז הקשו התוס' א"כ מאי מתרץ בתי' השני הואיל ואשה חולקת בה שערה איך מיושב בזה דהוי משא ניהו דהיא צריכ' למחט מ"מ כיון דאינו מלבוש ולא תכשיט הוי משא ואע"ג דלשיטת התוספת באמת זו קושית מקשן הב' דפריך אהא דחולקת ב"ש בשבת למאי חזיא דהוי משא כיון דלא תכשיט דלא כפרש"י כמ"ש להבא מ"מ דקארי לה מאי ק"ל המתרץ שחולקת בה שערה ליישב קו' מקשן הראשון למאי חזיא והוי משא ואפי' לתירוצו שחולקת ב"ש אינו מיושב. לכן פי' התוס' דקושית מקשן הראשון למאי חזיא אינו קושיא לדינ' כ"א שואל בחול למה רגיל' לצאת בו ובזה א"ש תי' שחולקת ב' ש ותחלה תי' אוגרת בה שערה ופריך ותהיה כבירית והק' על פירש"י דכיון דעבידא לצניעות ל"ח דילמא שלפא ומחוי והתוס' הוכיחו דאפי' עביד' לצניעות מ"מ חיישינן דלמא שלפא אלא הטעם בבירית דיוצאים בה דאינו תכשיט לנוי ולא הוי כ"א כטבעת הכלים ול"ל דלמא שלפא וא"כ ה"ה מחט שאוגרת בה שערה אינו תכשיט כ"א כמו טבעת הכלים ולא הוה ליה למיגזר דלמא שלפא ותהיה מותרת לצאת לכתחלה אלא מסיק לפי שחולקת ב"ש ופריך בשבת למאי חזיא דלא כפירש"י דבשבת אסור לחלק שערה דס"ל להתוס' דמותר לחלק שערה בשבת והוא דעת הרב"י סעיף כ"ו אלא קושית הש"ס מ"מ כיון דאינו לא מלבוש ולא תכשיט אף ע"ג שצריכה לה לחלק ב"ש מ"מ הוי משוי ומשני טס של זהב ע"כ שיטת התוס' ולכן כ' הרב"י באינה נקובה אם מעמדת בה קשוריה דמותר לכתחלה משום דמעמדת קשוריה כ' הרא"ש די"ל דין אוגרת שערה הביאו הרב"י ובאוגרת ב"ש הלא פריך הש"ס ותהוי כבירית ותהיה מותרת לצאת לכתחילה. אך מה שסיים ואם אינה מעמדת קשוריה אסור צ"ל דמילתא דפסיקא נקט דהיינו דאסור לכתחלה ואם תתחייב חטאת בזה יש חילוק אם הוא תכשיט כגון שי"ל טס וכדומה פטורה ואם אינה תכשיט חייבת חטאת וכמבואר בדברי הש"ס אבל בנקובה אם מעמדת קשוריה אינו מבואר להדיא בש"ס מה דינו וכ' הרב"י מסברא דאפ"ה חייבת והב"ח חולק דבמקום שמעמדת קשוריה הוי שלא כדרך הוצאה ופטורה וכתב לפ"ז הא דקתני' מתני' בנקובה חייבת חטאת ע"כ צ"ל דיש לה טס והוי עי"ז דרך הוצאה. ומ"מ כיון דנקובה הוי משא וחייבת ועז"כ מ"א א"כ מאי פריך הש"ס למאי חזיא ותהיה חייבת חטאת ולשיטת רש"י קושיא ראשונה של הש"ס היא כן:

ולשיטת התוס' עכ"פ קו' שניה על הא דמשני חולקת ב"ש ופריך בשבת למאי חזיא ותתחייב חטאת ומאי קושיא הא אין דרך הוצאה בכך כיון דאכתי לא אסיק די"ל טס ואע"ג שכ' הב"ח במקום קשוריה לא הוי דרך הוצאה ס"ל למ"א דכ"ש במקום אחר פשיטא דלא הוי דרך הוצאה לדעת הב"ח וכמ"ש מ"א אח"ז:

ועוד הא כתבו התוס' דף **יא כו'** אהא דתניא שם אם יצא חייט במחט תחוב' לו בבגדו ר' יודא ס"ל חייב דס"ל אומן שהוציא דרך אומנתו חייב דהוי דרך הוצאה ור"מ פליג וס"ל פטור דאומן דרך אומנתו לא הוי דרך הוצאה. והקשו התוס' לר"מ וכי גרע אומן מהדיוט דס"ל לר"מ גופיה אשה שיצאה במחט נקובה חייבת. ותי' דבבגד כ"מ שתחובה הוי דרך הוצאה ולא פליג ר"מ ופוטר אלא כשתחובה לו במקום מיוחד ששם מראהו דרך אומנותו וכה"ג לא הוי דרך הוצאה לר"מ הרי דבבגד בכ"מ הוי דרך הוצאה. וא"כ מה לי בגד ומ"ל בצעיף דהיינו אוגרת ב"ש ותוחבה בצעיף כנ"ל:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מותר כו'** ולא דק שהתוס' כו' הקשה ג' קושיות על הב"ח תחלה דחה ראיות הב"ח מתו' ורא"ש דהיכי דליכא טס אע"ג שמעמד' קשוריה דהיינו אוגרת ב"ש מ"מ חייבת ז"א דהתו' לא כ"כ כ"א על מה שתירץ חולקת ב"ש ע"ז כתבו התום דכה"ג הוי משא וחייבת כמ"ש בשמם בס"ק שלפני זה:

אבל כו' אדרבא פריך ותשתרי כו' ר"ל כדמשני תחלה אוגרת ב"ש פריך ותיהוי כבירית ותשתרי אפי' לכתחלה אע"ג דאכתי לא אסיק דמיירי בי"ל טס ואפ"ה פריך ותשתרי לכתחל' כשאוגרת ב"ש והיא קושיא ב' של מ"א ומשני כמין טס כו' וכ' התוס' כו' היא קושיא ג' דהתו' לשיטת' דקושית הש"ס ותהוי כבירית ותשתרי משום דבירית וכן מחט שמעמד' קשוריה ואוגרת ב"ש אינו תכשיט אלא לצורך מלבוש הוה כמו טבעת הכלים דל"ל דלמא שלפא א"כ ה"ל לשנוי דמיירי די"ל טס דהוי תכשיט ומה"ט אסור לכתחלה דלמא שלפא כו' ותי' כיון שאוגרת ב"ש איננה מניחת' נגד פדחתה משמע דאם אוגרת ב"ש וי"ל טס ומניחתה נגד פדחת' אסור לכתחלה משום דלמא שלפא. והוא היפך דברי הב"ח דכ' בי"ל טס מותר לכתחלה כשמעמדת קשורי':

ומיהו אם היא עשויה כמין תכשיט כו' זה נלמד מדברי סמ"ג כפי פי' מ"א וז"ל סמ"ג מחט שאינה נקובה וראשה א' עב וסוגרת בה מפתח חלוקה לא תצא ואם יצאת אינה חייבת ואסורה דלמא שלפא עכ"ל. וכ' ע"ז הרב"י וז"ל נ"ל דה"פ מחט שאינ' נקובה שדרכ' להיות סוגרת כו' לא תצא כשהי' תחוב' לה בבגדה במקום שאינו סוגר כו' שאם היא במקום שסוגר אפי' לכתחל' נמי שרי כו' עכ"ל הרב"י ומ"א חולק ופי' מ"ש סמ"ג

ראשה א' עב זה הוי תכשיט לכן ס"ל אפי' סוגרת בה מ"מ לכתחלה אסור אע"ג דהוי לצניעות מ"מ חיישי' דלמא שלפא כיון דהוי תכשיט כשיטת התו' בהאי דבירית כנ"ל דלא כרש"י:

ומ"ש מ"א לכן סתמו הפוסקים כו'. וסתמא דמלתא מיירי בדליכא טס:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **יוצאת כו'** כיון דלפעמים כו' ר"ל דלא תיקשי כיון דאשה אין דרכה בטבעת שי"ע חותם ומה"ט הוי גבי אשה משוי שלא כדרך הוצאה ותפטר

סעיף י

(**סק"י**) **ובלבד כו'** די"א דה"ה גבי מנעל כו' דבמתני' דף ס"ד ע"ב תנן יצאה כו' במוך שבאזנה ושבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה ובפלפל כו' ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת כו' די"א דהאי ולא תתן לא קאי רק על פלפל ולא על מוך שלפניו וי"א דקאי גם על מוך שבסנדל' אבל על מוך שהתקינה לנדתה ודאי דלא קאי ובודאי שרי דהא ע"כ צריכה היא להסיר המוך בשעה שצריכה לנקבי' ושרי להחזירה כ"כ הב"ח בשם ס' תרומות הביאו בס' ת"ש:

ומספק' ליה אם ה"ה קש הגהת סמ"ג כצ"ל ור"ל ליתן קש שאינו מוקצה תוך המנעל אי בעי ג"כ שיתנו דוקא בע"ש או מותר ליתנו אפי' בשבת:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא תחזיר כו'** וכמ"ש סי' שכ"ח לענין רטיה שנפלה ע"ג כלים דשרי להחזירה: **ובאמת לדידהו כו'** דבעירובי' דף ק"ב ע"ב ת"ר רטיה שפירשה (במדינה) מע"ג מכה מחזירים אותה רי"א דוקא הוחלקה למטה דוחקה למעלה כו' אבל אם נפלה לגמרי לא יחזירנה וכתבו התוס' ד"ה מחזירין כו' פי' בקו' גזרה שמא ימרח אבל לשחיקת סממני' ל"ל כיון דמאתמול הוי עלויי' וקשה דבפ' במה אשה אמר אשה יוצא' בפלפל כו' ואם נפל לא תחזור ואמאי כיון דכבר הוי עלויי' (ר"ל דהאי בפלפל ל"ל למיחוש למירוח רק לשחיקת סממני') וי"ל דהתם טעמא לפי שנראה כמו שמתכוין להוציא לחוץ ואתי למשרי הוצאה והר"י פי' לשם הטעם משום שחיקת סממנים וכן יש לפרש בשמעתין כו' עכ"ל התוס'. ואמרי' שם בתר הכי אר"י א"ש הלכה כר"י אר"ח ל"ש אלא שפרשה ע"ג כלי אבל ע"ג קרקע ד"ה אסור. אמר מר בר"א הוי קאמינא קמיה דאבא ונפל ע"ג כלי והחזירה ושאלתיו כיון דלר"י אפי' ע"ג כלי אסור ופסק ר"י א"ש כר"י א"כ למה החזירו והשיב ר"א לא ס"ל ר"ל הא דר"ח פרש"י דס"ל לר"א דפליגי ע"ג קרקע אבל על גבי כלי מודה ר"י דשרי והקשה התוס' ד"ה רטיה כו' וא"ת מ"ש דאמר גבי פלפל כו' לא יחזיר

וי"ל דהך פלפל מיירי שנפל ע"ג קרקע כו' עכ"ל מזה הביא התוי"ט ראיה דגם פלפל אם נפל ע"ג כלי מותר להחזיר ומ"א דחה דהתוס' לא כתבו להתיר בפלפל בנפל ע"ג כלי אלא לשיטת הר"י דס"ל דגם בפלפל האיסור משום שחיקת סממני' כמו ברטיה אבל לרש"י והרא"ש דס"ל דבדבר שהי' עליו מע"ש ל"ל לשחיקת סממני' וע"כ טעם איסור בפלפל הוא שנראה כמכוין להוציא י"ל דאפי' נפל ע"ג כלי אסור בפלפל וכ' ע"ז בס' ת"ש וז"ל ולא ידענא מהיכי פסיקי ליה דלטעם זה אין לחלק דהא עיקר הטעם גבי רטיה משום דהוי מלתא דלא שכיח ול"ג בי' רבנן כדפרש"י בעירובין א"כ גם לטעם זה איכא למימר הכי דמ"ש וכה"ג כ' מהרש"א שם בעירובין עכ"ל ת"ש ולענ"ד הדין עם מ"א בשלמא לפי' ר"י דגם אם היה כבר עליו א"ל משום שחיקת סממנים ולפי זה בין בפלפל ובין ברטיה איכא גזרת שחיקת סממנים כתבו התוס' שפיר אם הותר בנפל על גבי כלי ברטי' אע"ג דאיכא תרתי לריעותא די"ל משום שחיקת סממנים וגם א"ל שמא ימרח ואפ"ה מותר ע"ג כלי כ"ש בפלפל דל"ל לשמא ימרח וליכא כ"א חשש שחיקת סממנים דהיכי דנפל ע"ג כלי דלא גזרינן אבל לפרש"י והרא"ש דאיסור רטיה ואיסור פלפל כל חד טעמא לחוד אין ללמוד היתר דנפל ע"ג כלי מרטי' ומ"ש בס' ת"ש דטעם ההיתר ברטי' משום דלא שכיח ל"ג בי' רבנן. ה"ה דמה"ט אין לגזור הגזרה דגבי פלפל לענ"ד דמ"ש בשם רש"י דלא שכיח. אין ר"ל דלא שכיח שיפול על הכלי אלא לא שכיח שיפול מן המכה כיון דהאדם צריך לרטיה נזהר שלא תפול מעל המכה. וראיה לזה דרש"י שם כ' על תחלת ברייתא הנ"ל דקתני רטיה שפרש' מחזירי' כו' דמלת' דלא שכיח הוא ול"ג בה רבנן ועל מאי דאמר ר"א לא שמיע לי' כ' רש"י וז"ל ל"ש הא דר"ח דאנא ס"ל דכי פליג ר"י בנפלה ע"ג קרקע אבל בנפל' ע"ג כלי מודה דהוי כהוחלק' בעלמא עכ"ל. הרי דהיתר בנפל ע"ג כלי לא נתן רש"י הטעם משום דלא שכיח אלא דהוי כהוחלקה והאי טעמא דבברייי' דאמר ת"ק מחזירים מפרש רש"י כמסקנת ר"א דפליגי דוקא בנפלה עג"ק אבל על גבי כלי מודה ר"י. א"כ ת"ק דאמר מחזירין ר"ל אפי' נפלה על גבי קרקע. לזה הוצרך רש"י לטעם דלא שכיח דכה"ג ל"ל דהוי כהוחלק'. אלא משום דלא שכיח שיפול מן המכה משא"כ במ"ש רש"י בד"ה לא שמיע לי' כו' דמפרש טעמי' דר"י דמודה בנפל ע"ג כלי לא מצי רש"י לפרש משום דהוי מלתא דלא שכיח. דהיינו שיפול מעל המכה דא"כ גם בנפל על גבי קרקע ה"ל להתיר לכן הוצרך ליתן טעם דהוי כהוחלקה וזה לא שייך בנפל על גבי קרקע ומה"ט מ"א וכן בס' ת"ש גופי' לקמן בסי' שכ"ח נתנו טעם שמותר להחזי' בנפל על גבי כלי משום דהוי כהוחלק. ולפ"ז דברי מ"א נכונים דלרש"י והרא"ש בפלפל אפי' נפל על גבי כלי אסור דדוקא ברטיה דליכא למגזר כ"א משום אותו אדם

שהיתה הרטיה ע"ג מכתו שמא ימרח או ישחק סמנים וזה ל"ג כ"א בנותן לכתחלה רטיה ע"ג מכתו או בנפל' לגמרי עג"ק. משא"כ בהוחלקה כיון דעדיין הרטי' קצת מונחת ע"ג המכה לא חששו וס"ל לרב אשי דה"ה בנפל' ע"ג כלי דומה כאלו לא נפלה לגמרי אלא הוחלק' ולכן לא גזרי' אפי' לר"י משא"כ בפלפל דהטעם משו' דנרא' כמתכוין להוציא ואתי להתיר הוצאה. ע"כ אין החשש מצד האשה הנושאת הפלפל דהא היא ידעה שלא נתכוונ' להוציא כ"א מחשש אחרים הרואים. א"כ מה בכך שנפל ע"ג כלי ניהו דכה"ג אינו כמניח פלפל לכתחלה מ"מ שמא א' לא יראה הנפיל' כי האש' תשהה מעט אחר הנפיל' ע"ג כלי ולא תחזירנ' מיד לפיה ובינתיי' יבא אחר ויראה שהיא נותנת הפלפל מן הכלי לפיה. והרוא' יסבור שתחל' מע"ש הפלפל מונח ע"ג כלי ועכשיו תחלת הנתינ' לתוך פיה ומערמת להוציא לכן אפי' נפלה ע"ג כלי אסור וא"ש:

וכ"כ התו' בשבת פ"ו. ר"ל דשם לא הביאו כ"א כפרש"י והרא"ש ולא הביאו כלל פי' הר"י פורת. א"כ נראה דפי' זה עיקר בעיניהם ממילא אפי' ע"ג כלי אסור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ובבתי כו'** ועמ"ש סעיף ט' ע"ש במ"א ס"ק ח'. והיינו בירית דלשם. ולכן אסור בשל זרוע והיא היש מי שאוסר שכ' המחבר:

ודע דמ"ש בסעיף י"ח רמ"א טעם היתר יציאת תכשיטים בזה"ז כיון דבזמן הזה שכיחי תכשיטים כו' מ"מ באותן דברים החוצצים בטבילה או מאי דא"ל דלמא מבזי לה כמו סנדל קרוע או שן של זהב לא שייך טעם רמ"א וכ"כ בספר ת"ש:

ודע דמ"ש בש"ע סט"ז בכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירה בר"ה כו' כ' התוס' ר"פ במה אשה הטעם דממ"נ למאי ניחוש אי ניחוש שתשכח שהיום שבת ואתי לאתויי ד"א א"כ מאי נועיל במה שנאסר לה להתיר בשבת בר"ה. כיון ששכח' שהיו' שבת וא"כ תתיר ותשא ד"א ואם לא תשכח שהיום שבת אפי' נתיר לה להתיר מ"מ לא תשא ד"א. ואם ניחוש שתזכור שהיום שבת וא"כ נועיל במה שנאסר להתיר דאי שרי' להתיר פן מיד אחר ההתר' תשכח שהיום שבת ותשא ד"א בר"ה זהו חששא רחוקה שבשע' מועט' תשכח שבת משא"כ שלא תתקשט בתכשיטים שפיר גזרו דאיכא למיחש בעוד היות' בבי' תזכור שהוא שבת ואם נאסר לה לא תתקשט בהן אבל אם נתיר לה להתקשט ניהו דעכשיו ידעה שהוא שבת מ"מ בצאתה החוצ' זמן מה אחרי היציא' תפגע בחברת' ובינתיים שהוא זמן רב תשכח שהוא שבת ושלפ ומחוי ותשא ד"א הביאו האחרונים דלא כלבוש:

ודע דמ"ש בש"ע יוצא' באבן תקומה כתב הט"ז היינו מה שקורין שטערין שו"ס ובספר א"ר כתב בשם המעתיק ביאורי רש"ל לסמ"ג שהוא אבן שיש בו חלל ואבן קטן בתוכו כענבל בזוג וכן נברא עכ"ל ובמשקל ששקלו כנגדו דהיינו שמצאו אבן שמצד עצמו משקלו שוה לאבן תקומה ולא היה צריך להקצות ממנו ולהקטינו:

סעיף יג

(ס"ק י"ג) י"א היינו י"א דסעיף י"ח. אבל להמתירים תכשיטים תוך הבית ול"ג בית אטו ר"ה ה"ה דבמפתח אין לגזור:

אלא לי"ח אפילו בבית תכשיטים ה"ה במפתח ואפילו המפתח כעין תכשיט וע"ל סי' ש"א במ"א ס"ק כ"ז. מה שאין כן כשנושא המפתח בידו אפילו אינו תכשיט מותר תוך הבית כיון שהוא בידו יזכור ולא יצא עם המפתח לר"ה וכן תדע עוד מ"ש המחבר בסעיף י"ד יוצאת בחוטי שער כו' ולא חיישינן פן תתרמי לה טבילה. דאפי' תצטרך לטבול חוטי שער אין חוצצי' ולפ"ז אם הם מוזהבים או מטונפים אסורים דקי"ל בי"ד סי' קצ"ח סעיף ד' חוצצין ע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **חוץ מכבול כו**' עמ"ש ס"ס י"ג לענין גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שניטל חודה במרדכי כו**' להיות הדין הזה הם דברי מרדכי. לכן הבי' דבריו לפרש דבריו דלא כהבנות הרב"י:

דל"מ בה כו' ר"ל דדבר דמהני ייחוד לענין טומאה כגון כלי המיוחד לזיתים אם ניקב כמוצי' זית בטל מתורת כלי ואינו מקבל טומאה ואם ייחדו לרמונים שהן גדולים מזיתים שוב מקבל טומאה כיון דאין הנקב כמוציא רמון שם כלי עליו אבל כל זמן שלא ייחדו לרמונים אין שם כלי עליו לענין טומאה אבל לענין שבת אע"ג דעדיין לא ייחדו הוי כלי דהא תנן כל הכלים שנשברו אם עדיין ראוי' למלאכה מותרים לטלטל וכדלקמן סי' ש"ח סעיף ו' אבל לענין טומאה כ"ז שלא ייחדו לא הוי כלי כדאי' ס"פ המצניע. אבל למחט שניטל חודה ועוקצ' דאפי' ע"י ייחוד לא הוי כלי לטומאה אא"כ עשה בו מעשה לכן גם לענין שבת לא הוי כלי וכ"כ התוס' ר"פ כל הכלים עכ"ל הרב"י וכ"כ פה בש"ע ר"ל דהרב"י חידש שני דברים הא' שלא יצאו שכ' ר"י הוא ל"ד דאפי' בטילטול אסור ובזה מודה מ"א דהדין עם הרב"י עוד חידש הרב"י דמ"ש ר"י וניטל חודה ועוקצה פי' הרב"י דהוי"ו של ועוקצה הוא וי"ו המחלקת וכאלו כ' או עוקצה. ובחד מינייהו סגי לאסור וכ"כ בש"ע. ובזה חולק מ"א דבעי דוקא תרתי:

ולא עיין יפה דבגמ' קאי אמחט נקוב' דאז אם ניטל א' מהם תו לא חזיא אבל המרדכי דע"כ מיירי באינה נקובה דאז כשינטל חודה כו' כצ"ל. ור"ל המרדכי ע"כ מיירי באינה נקובה דאי בנקובה הא כ' שלא יצאו כו' ניהו דיצאו ל"ד אלא ה"ה טלטול מ"מ הא נקט עכ"פ היציאה ונקובה אפי' שלימה אסורה אפילו מעמדת בה קישוריה כנ"ל:

(וכן ש"ע דדבריו הם דברי מרדכי ג"כ ע"כ באינה נקובה מיירי) ובאינה נקובה בעי' דוקא שינטלו שניהם אבל אם ניטל רק אחד מהן עדיין חזי' למלתי' ומותרת לטלטל:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **צבועים כו'** דהכא מיירי בבתולה דוקא ר"ל הא דכ' בש"ע הבנות קטנות לאו אורח' דמלתא נקט אלא. דוקא בנות דרכן לגלות אזניהם משא"כ נשואות דאין דרכן לגלות אזניהם אפי' צבועים מותר:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **משום כו'** כמ"ש ס"ס ש"ך דמותר לאכול תותים ושאר פירו' הצבועים אע"ג דצובע פניו וידיו נ"ל בה דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע:

סעיף כ

(ס"ק כ) לקלוע דדמי לבנין וכדדרש ר"ש בן מנסי' ויבן ה' את הצלע מלמד שקלעה הקב"ה לחוה כו' שכן בכרכי הים קורין לקלעית' בנית' גמ' שבת דף צ"ה ע"א הרי דקרא קראו בנין:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **שא"א כו** דהא בנזיר כו' אהא דתנן התם נזיר (דדינו בחול כשאר בני אדם בשבת דאסור בנטילת שער) חופף ומפספס אבל לא סורק ואסיק רבא שם מדקתני חופף ומפספס ע"כ ר"ש הוא דס"ל דבר שאינו מתכוין מותר והא דקתני אבל לא סורק היינו טעמא דכל הסורק להסיר נימין המדולדלים מכוין:

ובגמ' התם ר"ל בנזיר הא דלא נתן טעם של רש"י דהוי פסיק רישׁ' ויאסר אפי' אינו מתכוין:

וז"ל הריב"ש כו' העשוי משער חזיר וע"כ חולק על ש"ע דאוסר בשער חזיר. שהדבר ידוע כו' אע"פ שכתב הריב"ש שהש"ם מיירי במסרק רך ואפ"ה אסור צ"ל דשער חזיר עדיף או דבגמ' אוסר לסרוק והן אין סורקים בשער חזיר כ"א להחליק השערות של ראשה:

מ"מ כיון כו' וא"א זה זולת כו' מיקרי פ"ר דניח' לי':

חייב כמו הנוטל צפורניו כו' דבמשכן היו גוזזים כו' ר"ל דלא תימ' דמ"מ עכ"פ חיוב' ליכא דהוי מלאכה שא"צ לגופה על זה כ' דומיא דנטילת צפורני' כו' והטעם דמשכן

כו' ר"ל דזה מיקרי צריכה לגופ' דדוקא כגון המוציא מת דפטור לר"ש כדאי' דף צ"ג ע"ב זה מיקרי א"צ לגופה דעיקר המלאכה הוא ההוצאה והוא אינו צריך להוצאה כ"א להסיר המת מלפניו אבל אין רצונו דוקא להוציא המת לר"ה. וכן מכבה מיקרי מלאכה שאינה צריכה לגופה דהא אין צריך לכבי' כ"א חס על הפתילה שלא תשרף יתר הפתילה או הנר. או שצריך לעשות פחמים או להבהבה מיקרי צריכה לגופה משא"כ בנטילת צפורנים דהוי תולדה דגוזז אין המלאכה במה שהוא צריך לצמר הנגזז אלא הגזיז' עצמה היא המלאכה דהא ממשכן ילפי' מלאכו' שבת ובמשכן היו גוזזים עורות התחשים אע"פ שלא הי' צריכי' לצמר א"כ הגזיזה היא המלאכ' לכן אע"פ שא"צ לצמר או לצפרנים מ"מ מיקרי צריכ' לגופה דהא צריך לגוף המלאכה דהיינו הגזיז' וה"ה הכא בשער:

משא"כ במפשיט עור כדאי' בשבת דף קיז דתני' ערב פסח שחל בשבת מפשיט הפסח עד החזה מן הרגלים ולמעלה עד החזה כדי להוציא האימורי' להקטירם לא יותר דברי ר"י בנו של ריב"ב וחכ"א מפשיטים את כלו משום כבוד קדשים שלא יסריח או שיהיה מוטל בבזיון כנבלה וא"ל חכמים לר"י אם מצילים מפני הדלקה תיק הספר עם הספר משום כבוד הספר לא נתיר להפשיט העור משום כבוד קדשים ופריך הש"ס התם מתירים טלטול דרבנן ואיך ילפי' מיניה להתיר הפשט שהוא מלאכ' ומשני דלא צריך לעור והוי דבר שאינו מתכוין ופריך והא פסיק רישיה הוא ומשני דשקיל לי' בברז' ופרש"י דאין דרך הפשט בכך וליכ' כ"א שבות ודומה לאיסור טלטול ושפיר ילפי רבנן הפשט כזה מטלטול התיק אולם התוס' ביומ' דף ל"ה ע"א כתבו בשם הערוך שפי' דע"י שנוטלו בברז' ניכר דלא ניחא ליה בעור והוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה והתוס' דחו ראיית הערוך ופי' כרש"י. והריב"ש אפשר דהו' מפרש דע"י דשקיל ליה בברז' הוי מלאכה שאצ"ל וליכא כ"א איסור דרבנן ודומה לטלטול התיק. התם כיון דעיקר המלאכה הוא העור הנפשט דכן הי' במשכן שהי' מפשיטים התחשים לצורך העור וכיון דאין צריך לעור הוי מלאכה שאצ"ל משא"כ בגוזז דהמלאכה היא הגזיזה ולא הצמר כנ"ל ותשובת הריב"ש אין ת"י לעיין בו:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **לחוף כו'** ופשוט דאסור כו' כדאמרי' בנזיר דתנן רבי ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשיר השער וכ"כ התוס' בשבת דף נו"ן ע"ב ד"ה ר' שמעון כו':

פוקסת כו' הוא ענין ודין בפ"ע. והיא משנה שבת דף צ"ד ע"ב:

משמע דבלא"ה כו' ר"ל במסרק יבש בלי שמן ומים:

סימן שד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ע"ש עבדו כו'** תרי קראי כתיבי. חד למען ינוח עבדך ואמתך כמוך. זה קאי על עבד שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו כל מצות עבדים דהיינו כל מה שאשה חייבת. ואם כי גם מצות שבת בכלל. לכן אסור לעשות מלאכה בשבת אפילו לצורך עצמו וקרא שני וינפש בן אמתך והגר. ודרשו חז"ל דקאי על עבד גוי הקנוי לישראל קנין הגוף אבל לא מל ולא טבל רק קיבל עליו ז' מצות ב"נ דגם לזה אסור לכל ישראל לצוות לו לעשות מלאכה בשבת. אבל לעצמו מותר לעשות מלאכה בשבת כיון דשבת אינו נכלל תוך ז' מצות בני נח. ועבד הקנוי לישראל קנין הגוף ולא מל ולא טבל ולא קיבל עליו שום מצוה אפי' ז' מצות בני נח לא קיבל עליו. בזה נחלקו הפוסקים אי גם ע"ז מצווים אנו על שביתתו וכאשר יתבאר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לעצמו כו'** להרויח מזונותיו. ז"ל הכל בו שהבי' הרב"י כדי להרויח מזונותיהם על פסקת אדוניהם עכ"ל. ור"ל שהרב נותן לו מזונות גם בשבת אלא שמזונות הרב הם בצמצום ולכן עושה מלאכ' כדי שיהי' לו מזונות בריוח לכן כיון דאין ישראל נהנה כלל מהמלאכה לכן אין צריך להתנות ע"ז מערב שבת כמ"ש בסעיף ב':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לרבו כו'** אפי' מלאכה דרבנן וכתב בספר ת"ש דלהפוסקים שהבי' מ"א בסי' ש"ה ס"ק וי"ו ובש"ע שם סעיף ך"ב דלא גזרו על שבות בבהמה. הוא הדין בעבד לא גזרו על שבות וליתא לדברי מ"א שכתב פה. ונסתייע מלשון רשב"א בתשובה סי' נ"ט שכתב על עבד דלא גרע משורו וחמורו הרי דדימה עבד לבהמ'. ונענ"ד אין משם ראיה דהרשב"א שם מיירי מדין תורה וכתב שם כיון דהתורה כללה שור וחמור ועבד בפסוק א' דינם שוה ע"ש אבל מאסורי דרבנן לא דיבר שם וכיון דבהמ' גופיה לא הוי שרינן שבות אלא שמצאנו כן בשבת וכמ"ש מ"א סי' ש"ה ס"ק ו' דאמרי' דף ק' כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמ' מותר לכתחלה. אבל בעבד לא מצינו להדי' להקל בשבות י"ל הואיל והוא בן דעת החמירו בו יותר מבבהמ':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מותר כו'** דל"ח כו' ר"ל דהא ל"ל שמא יפסיק ממיל' ויביאנה בידו דכיון דשל טיט אינו חשוב למה יביאנו ולהא ל"ח שמא יטלנו מעל צווארו להראות שהוא בן חורין.

ע"ז כתב מ"א דירא לעשות כן מפני רבו. משא"כ של מתכת דחשוב חיישי' שיפסק ממילא ומשום חשיבותו יביא לו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **לא כו'** יקפל כסותו כו' ור"ל וכה"ג הוי משא כיון שאינו דרך מלבוש וכמ"ש לעיל סי' ש"א סעיף כ"ח:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **בכל ענין כו'** דחיישינן כו' ר"ל שיקחנו שלא מצווארו להראות לבני אדם שהוא בן חורין דהא כה"ג אינו ירא מרבו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **נכרי כו'** ומשמע ברמב"ם שאין מקבלים כו' והוא פ' כ' מה' שבת ופי"ד מה' אסורי ביאה דאין מקבלין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג. וכן עבד שאינורוצה לקבל עליו מצות כ"א כמו גר תושב ג"כ אין מקבלין אותו בזמן שאין היובל נוהג:
אבל עבד שרצונו למול ולטבול ולקבל עליו מצוה שהאש' חייבת מקבלים אפי' בזמן הזה ע"ש:

סימן שה

סעיף א

(**ס"ק א**) **נוי**. היינו במידי כו' דניהו דאדם מצווה על שביתת בהמתו. מ"מ מה שהוא צורך שמירתו הוי כמו מלבוש לאדם ומותרת לצאת בו. אבל דבר שאינה משתמרת בו או שהיא שמירה יתיר' ואין צריך לשמיר' גדולה כזה אלא סגי לה בשמיר' פחותה מזה הוה משא אול' כ' הרב"י בשם בעה"ת דוקא בשמיר' יתיר' הרבה הוי משא אבל אם רק מעט יותר ממה שהיא צריכ' לא הוי משא דא"א לצמצם לשער השמיר' כפי מה שהי' צריכה דוקא ולכן דייק הרב"י בש"ע וכ' או הוי נטירות' יתירת' ביותר דייק לשון ביותר נתכוין שצ"ל דוקא הרבה יותר ממה שצריכ' והוי משא וגם מה שאינו כ"א לנוי הוה משא גבי בהמה לכ"ע. ומסקי' דף נ"ב דבהמות יוצאים כרוכים ברצועה סביב צואר' והוא מ"ש בסעיף זה ומותר לכרוך חבל האפסר כו' וכ' רש"י וכן הר"ן אע"ג דהוי רק לנוי. ומה שהי' לנוי הא הוי משא לכ"ע ותירץ דנוי דאורחא בה גם בחול לא הוי משא. והתו' חולקים ופי' דמיירי שהחבל שסביב הצואר הוא רפוי ואינו מהודק בצואר' שיכול להושיט ידו בין החבל ובין הצואר ואם תרצה לברוח יושיט ידו בין הצואר והחבל ויתפסו' בחבל

וא"כ הוי נטירות' ושרי. אבל לרש"י ור"ן אפי' החבל מהודק וליכא נטירות' אפ"ה מותר משום נוי כיון דהוי אורחיה כנ"ל:
ועמ"ש סי"א ס"ק ו':
והב"ח פסק כצ"ל אבל המ"מ נראה ממ"ש בס"ק ו' בשמו דאדרבא ס"ל כשיטת ר"ן ורש"י ולפ"ז מ"ש בש"ע ומותר לכרוך חבל כו' תליא במחלוקת רש"י ור"ן עם התוס' הנ"ל אם החבל צ"ל רפוי כנ"ל:
ולדעת הב"ח צ"ל החבל רפוי:

סעיף ב

(ס"ק ב) וסוס כו' כצ"ל:
ר"ל דבש"ע כתב פרד וחמור וסוס לזה כתב מ"א דצ"ל רק סוס לבד אבל מ"ש פרד וחמור הוא ט"ס ומייתי ראיה דע"כ חמור ט"ס דהא כ' סעיף ג' דחמור אסור לצאת בפרומבי' דהוא רסן. וא"כ גם פרד ע"כ ט"ס דפרד וחמור דין א' להם כ"ה בב"ח אבל מ"ש כו' ר"ל הב"ח חולק גם בזה על הש"ע ומתיר גמל בפרומביא בזה המ"א מסכים עם הב"ח. ועיין בט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אסור כו'** דמיחזי כו' ז"ל הרב"י דדמי כאלו צריך להטעינה משא עכ"ל ור"ל דבמטעינה משא נותן עליה תחל' מרדעת וא"כ ע"י שיתן עליו מרדעת יחשבו שרוצה אח"ז להטעינ' משא. ודע דמ"ש בש"ע דחמור יוצא במרדעת מבואר הטעם בש"ס משו' שצריך לו כל עת דחמור אפי' בתקופת תמוז קרירא ליה וע"י מרדעת שעליו מתחמם אבל שאר בהמות דא"צ חימום הוי משא לגבייהו ואסור. וכתב הט"ז כשהקור גדול ואנו רואים שהקור מזיק גם לסוס. או בימות החמה שרבו הזבובים ועומדים על הסוס ומצערים לסוס מותר ניתן דבר מה על הסוס לחמם או למנוע הזבובים ומ"ש בש"ע בחמור והוא שקשורה מע"ש. כתב הרא"ש הטעם בשם הירושלמי משו' דבאין קשור אסור לצאת בי ואם יקשרנו ישתמש בבע"ח כמ"ש סעיף ח' וטעם זה העתיק הלבוש. וכ' בס' א"ר ובס' ת"ש דלפ"ז אם עבר וקשרו בשבת. מותר לצאת בו אבל התוס' כ' בשם רש"י הטעם דדוקא בקשורה מע"ש דגלי דעתי' שהחמור צ"ל הוי מלבוש החמור. אבל כשאינו קשור מע"ש הוי משא ולפ"ז אפי' עבר וקשרו בשבת מ"מ אסור לצאת בו. וע"ש בתוס' דף נ"ג ע"א שכתבו התוס' ד"ה והוא כ' בשם הר"י פורת עוד טעם אחר. אבל אוכף אסור אפי' לחמור דאינו מועיל לצנה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ופוקק כו'** ונ"ל כשיקשקש כו' ר"ל דאין האיסור באינו פקוק משום השמעת קול. אלא כמו דבר"ה אסורה לצאת אפי' פקוק כיון דזוג בצווארה מחזי כמאן דאזיל לחנגא אלא דבחצר מותר כיון דאין שם רואים וליכא משום מראית העין דלא קיי"ל בהא כרב. דכל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בח"ח אסור. ועיין לעיל סי' ש"א במגן אברהם סעיף קטן כ"א אבל כשאינו פקוק ומשמיע קול אפי' בחצר איכא משום מראית העין. דניהו דבחצר אין רבים מצוים מ"מ גם בני ר"ה העוברים ישמעו קול זוג ומקשקש וידעו שי"ל זוג בצוארה ויהיה נראה להם כמאן דאזיל לחנגא:

והתוספות כו' בעי ליה לקלא כו' ר"ל וא"כ א"ש לפי שיטתם לפמ"ש רמ"א לקמן בסי' של"ח דכלי המיוחד להשמעת קול אפי' אינו קול של שיר אסור:

ואפשר דמשתמע כו' ואם כן בלא"ה א"ש לכ"ע:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא תצא כו'** משום משא. ר"ל כיון דלא הוי כ"א לנוי הוי משא:

ולסמ"ג (**כצ"ל**) **אף בכלבים כו'** ר"ל אע"ג דלגבייהו ל"ל כמאן דאזיל לחנגא דאין דרכן בכך דהיינו בזוג כדאזלי לחנגא מ"מ אסור משום משא:

ואפשר כו' דבזה מודה התו' שכתבו ואע"ג דכל נוי כו' כצ"ל וז"ל התו' דף נ"ד ע"ב ד"ה משו' דמיחזי כו' אבל משא אינו שבטל לגבי האפסר ומשום דלמא נפל ואתי לאתויי נמי ל"ל כו' דהכא מיירי בקשור ואמרינן כל שהוא קשור לא גזרו (ר"ל דלמא נפל) עכ"ל. וא"כ י"ל דהתו' קאי על דברי הש"ס דע"כ בלא"ה מיירי בקשור מדלא אסור משום דלמא נפל וכה"ג כתבו דבטל לגבי אפסר ולא הוי משא אבל סמ"ג מיירי באינו קשור מודה התו' דלא בטל לגבי אפסר. וה"ה דהסמ"ג המ"ל משום דלמא נפל אלא מה לו לסמ"ג לאסור משום גזרה דלמא נפל וכ' לאיסור מדאוריית' אפי' לא נפל דהוי משא. וניהו דבתי' זה נתיישב דאין דברי סמ"ג נגד הש"ס שנתן טעם אחר ממה שנתן הש"ס דהש"ס מיירי בקשור והסמ"ג מיירי באינו קשור אבל מ"מ קשה למה לא כ' סמ"ג דין המבואר בש"ס דאפי' בקשור דלא הוי משא מ"מ אסור דמחזי כמאן כו':

ומ"מ כ' די"א דוקא כו' ר"ל מה"ט הוצרך הש"ס ליתן טעם דמחזי כמאן כו'. ת"ל דהוי משא משום דהוי לנוי עז"כ די"א דוקא כו' ובזוג דרכו אפי' בחול:

עיין סעיף א'. ר"ל דזה דעת רש"י ור"ן אבל תו' דלא ניחא להו בתירוץ זה דאזלי לשיטתייהו דאפי' נוי הרגיל בחול אסור כמ"ש מ"א ס"ק א' אבל בעיקר קושית מ"א על הסמ"ג גרס לו שבימיו לא יצא לאור הדפוס חדושי רשב"א על מסכת שבת דלפ"ד

הרשב"א א"ש שכ' בדף כ"ג וז"ל לא יצא הסוס כו' וא"ל מדקאמרי' לקמן אין חמור יוצא בזוג כו' משום דמחזי כאן דאזיל לחנגא אלמא משום דמחזי כמאן דאזיל לחנגא הוא דאסור הא משום לנוי מותר וי"ל דלרבותא נקט האי טעמא דאפי' את"ל דלנוי מותר הכא אסור ויש מפרשים כו' עכ"ל וא"כ גם הסמ"ג ס"ל כתירוץ זה של רשב"א וא"כ כיון דקי"ל דכל נוי אסור מה לו ליתן טעם משום דמחזי כו' עדיף טפי טעמו משום משא ולטעם זה אסור אפי' כלבים ועופות:

נ"ל דכל הנך כו' מ"מ בחצר שרי. ר"ל אע"ג דבסי' ש"ג סעיף י"ח י"א באשה מה שאסור' לצאת בו לר"ה גם בחצר אסורה מ"מ בבהמה אינו כן. וכ"מ דף נ"ג בתוס' ד"ה כו' אהא דבעי התם אי מותר מרדעת ע"ג חמור בשבת ומסיק דשרי כמ"ש לעיל סעיף ח' וכ' בתוס' במאי נסתפק מה"ת לאסור וכ' וא"ל דבעי למיגזר בחצר אטו ר"ה כדאמר גבי אשה וכו' דגבי בהמה לא גזרינן כדתני' בסמוך גבי זוג ומטיילת עמו בחצר (ר"ל דל"ל דמחזי כמאן דא"ל מ"מ יאסר אטו ר"ה) אלא נראה לר"י דטעמא משום טרחא דשבת עכ"ל הרי כתבו להדיא דבבהמ' ל"ג חצר אטו ר"ה אע"ג דתו' לא מיירי אלא בדבר דאפי' בר"ה ליכא כ"א איסור' דרבנן אבל מאי דהוי משא ואיכא איסור תורה בר"ה לא שמעי' בדברי התו' דמותר בחצר. מ"מ משמע קצת מהתו' דאפי' דבר דהוי משא בר"ה ל"ג בבהמ' חצר אטו ר"ה דא"א דגם בבהמה גזרו חצר אטו ר"ה א"כ אפי' דבר שאינו איסורו בר"ה כ"א מדרבנן היה ראוי לאסור גם בחצר משום לא פלוג דכן היא הדין באשה דדבר האסור בר"ה מדרבנן דלמא שלפא ומחוי גם בחצר אסור. אע"כ בבהמה ל"ג חצר אטו ר"ה וגם לשון התו' שסתמו דבבהמה ל"ג משמע בכל ענין:

ונ"ל דאפי' כו' כל שבחברו כו' ז"ל הש"ס שם מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לגוי אין עמו גוי מניחו על החמור ופריך הש"ס הלא מחמר (דהיינו כשהבהמה טעונה משא וישראל הולך אחריה ומנהיגה איכא איסור תורה ואפי' אין הבהמה שלו אלא של חברו וכ' הר"ן דמה"ט נקט מחמר ולא נקט שביתת בהמתו דנקט איסור מחמר דחמיר יותר דשביתת בהמתו ליכא כ"א בבהמה שלו) אמר רב אדא ב"א מניח עליה כשהיא מהלכ' וליכא עקירה דהא כבר עקרה רגליה קודם שנתן כיסו עליה כ"א הנחה כשתניח והוי חצי מלאכה וליכא איסור תורה ופריך והא א"א כו' כדלעיל סי' רס"ו ע"ש ופריך א"ה אפי' חברו נמי (פי' רש"י א"ה כו' יכול לעשות כן כיון דלאו איסור דאורייי' היא גבי כיס שרי ר"ל משום פסידא ואין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ד' אמות בר"ה) ומשני אר"פ כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה והבין בס' ת"ש דראיית מ"א מדהותר במחמר היכי דלא עבדה רק חצי מלאכה דליכ' רק איסור

דרבנן ה"ה כרמלית דליכא רק איסור דרבנן הותר בבהמה. ותמה עליו בספר תוס' שבת דהא במחמר לא הותר שם כ"א מצד דוחק דמשום פסידא אין אדם מעמיד עצמו על ממונו כו' וראיה לזה דהא אי איכא עמו גוי צריך ליתנו לגוי ולא יתננו על החמור ועוד אייתי ראיה מדאמרי' בפסחים דף ס"ו אם חל ער"פ בשבת ושכח להבי' סכין לשחיטה מע"ש איך יביאנו בשבת בר"ה ואמר דאם פסחו טלה תוחב לסכין בצמרו. ואם גדי תוחבו בין קרניו. ופריך והלא מחמר דבהמה נושאת הסכין והוא מחמר אחריה ומשני הוי מחמר כלאחר יד דאין דרך גדי וטלה לשאת משא וליכא כ"א שבות ובמקום מצוה לא גזרו ולדברי מ"א אפי' ליכא צורך מצוה הותר שבות בבהמה וכ' עוד ואף ע"ג דגם הרב"י כ' בסעיף כב והם דברי המרדכי דהיכי דחי נושא א"ע דליכ' רק איסור שבות מותר בבהמה מ"מ לדידהו לק"מ די"ל דשבות גבי מחמר חמיר ולא הותר אפי' גבי בהמה אלא במקום פסידא או מקום מצוה וכמ"ש הר"ן במס' עבודה זרה דאסרו למכור בהמה גסה לגוי משום נסיוני דלמא ימכרנו ע"ש סמוך לחשכה והגוי ינסנו והישראל ילך עמו ושמעה הבהמה לקול ישראל ואזלי מחמתיה וה"ל מחמר וכ' הא דלא נקט איסור שביתת בהמתו היינו משום דחשש הנ"ל הוי חשש רחוק ומשום שביתת בהמתו לא הוי חיישינן אבל משום איסור מחמר דחמיר דהמלאכה נעשי' בשיתוף אדם המהלך אחריה חששו אבל מ"א דס"ל דגם במחמר הותר שבות בבהמה קשה ולכן כ' דדברי מ"א דחויין מעיקרא:

ולענ"ד לא ידעתי מי הגיד לו דמ"א ר"ל דגם שבות דמחמר הותר בבהמה לכתחלה הא מ"א לא הביא כלל ענין מחמר רק דברי ר"פ כל מה שבחברו פטור אבל אסור בבהמה מותר לכתחלה וע"כ צ"ל לדעת המרדכי והרב"י בסעיף כ"ב היו מפרשים דברי הש"ס כן דתירץ לו על קושית הש"ס אי הכי אפי' חברו נמי ולמה הוצרך ליתנו על החמור וע"ז תירץ ר"פ כל שבחברו כו' דחמורו עדיף מחברו דהא כל שבות קי"ל כיון דבאדם לא הוי כי אם פטור אבל אסור בבהמה מותר לכתחלה ומשמע לגמרי אפי' ליכא פסידא או דוחק או מצוה כי כן משמעות לשון מותר לכתחלה משמע דהוי היתר גמור וא"כ ניהו דשבות דגבי מחמר חמיר משאר שבותים מטעמים הנ"ל ולא הותר כ"א במקום פסידא מ"מ עדיף טפי ליתן על חמורו מליתנו לחברו דהא בהמה קיל לגבה השבות מלגבי אדם דהא בשאר שבותים מותרים גבי בהמה אפי' ליכא פסידא ואפי' לכתחלה וכן הבין גם מ"א עכ"פ מוכח דכל השבותים חוץ ממחמר מותרים גבי בהמה אפי' לכתחלה ואפי' ליכ' פסידא וכ"מ שם דף נ"ג בד"ה מאי לאו כו' דאי' שם אמר שמואל אין תולין טרסקל לבהמה בשבת כיון שאינו עשוי כ"א לתענוג והוא המבואר בסעיף י'

ופריך והתני' לא יצא הסוס בזנב שועל כו' ולא סייחין בטרסקלי' שבפיהם לר"ה. בר"ה הוא דלא הא בחצר ש"ד מאי לאו אפי' בגדולים ומשום תענוג אפ"ה שרי בחצר ומשני לא בקטנים ומשום צערא דוקא מותר וכתבו התוס' וא"ת ומאי קושי' דלמא הכא מיירי בטרסקל שנתלה מע"ש אבל לתלות בשבת אפי' בחצר אסור ותירצו מדנקט ר"ה גבי טרסקל טפי משאר כלהו נמי בר"ה מיירי (ר"ל כל הדברים שאסרה בריית' כגון זנב שועל כו') אלא נקט ר"ה דבחצר מותר בכל ענין. עכ"ל התוס' ואכתי א"ל דלמא לעולם מיירי שנתלה מע"ש והא דנקט בר"ה היינו לדייק מיניה הא לכרמלית שרי דבשאר דברים אפי' לכרמלית אסור מ"מ טרסקל שהוא לתענוג מותר אפי' לכרמלית חוץ מר"ה דאסור דהא בעי למימר משום תענוג התירו לתלות בשבת דלמא משום תענוג הותר לו כרמלית אבל לתלותי בשבת אסור משום טרחא אע"כ ס"ל להש"ס דלכרמלית גם שאר דברים האסורים מותרים לכרמלית. ומדהוסיף תיבת לר"ה גבי טרסקל ע"כ בא להורות דבחצר בכ"ע מותר אפילו לתלותו בשבת:

ומיהו בדבר שאינו ארוג כו' וכמ"ש התוס' דף נ"ד כו' שהקשו ל"ל טעמ' דלא תצא בזוג משום דמיחזי כמאן דא"ל ת"ל משום דלמא נפל אתו לאתויי כדחיישינן באדם בזגים כמ"ש סי' שא סעיף ק"ג ותי' דמיירי בארוג באפסר דכה"ג ל"ל דלמא נפל עכ"ל התוס' וקשי' למ"א מאי קשיא להתוס' דלמא מה"ט נקט טעם דמיחזי כמאן דאזיל לחנגא דאז אפי' למבוי המעורבת אסור כמ"ש מ"א אח"ז משא"כ לטעם דלמא נפל כו' אע"כ דהיכ' דא"ל דלמא נפל כו' ג"כ אפי' למבוי מעורבת אסור כ"ש כרמלית משום לא פלוג:

מ"ד אי"ט כמ"ש כו' ר"ל דאי' התם אין מנהיגין בהמה במקל (אפי' אזמין למקל מאתמול דליכא מוקצה) בי"ט משום דמיחזי כמאן דאזיל לחנגא והא אין עירוב והוצאה לי"ט והוי כמו מבוי המעורבת בשבת ואפ"ה אסרי' משום דמיחזי כמאן דא"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין רוכבים כו'** אבל באמת ליכא כו' משום דחי נושא א"ע וליכא כ"א איסור שבות ובבהמה לא אסרו שבות וכמ"ש בס"ק ו' וכן הוא בסעיף כב:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **על צדה כו'** פי' בצדי כו' וע"ל ס"ס של"ו דדוקא בנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה אז מותר להשתמש בכלכלה ועיין בר"ן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מכניס כו'** כמ"ש סי שיא דאפי' להזיז מקצת אבר מן המת אסור כ"כ הר"ן שם:

דטלטול בגופו שרי ר"ל דכ' שם הקש שהוא מוקצה שע"ג מטה מנענע בגופו אף ע"ג דקיי"ל דלא הותר טלטול מן הצד אלא כשהטלטול הוא לצורך דבר המותר אבל כשהטלטול הוא לצורך דברי האסור אפילו טלטול מן הצד אסור מ"מ טלטול בגופו קיל מטלטול מן הצד ואפי' לצורך דבר האסור מותר וא"כ לא הוי צריך הר"ן ליתן טעם משום צער ב"ח ת"ל דהוי טלטול בגופו. כמו שכ' הרב"י שם דניהו דאפי' בגופו אם הטלטול הוא לצורך דבר האסור אסור מ"מ נענוע הקש דמקרי לצורך דבר המותר כיון דמתכוין לנענוע כדי לשכב על הקש א"כ הוא לצורך אדם:

סעיף י

(**ס"ק י**) **שמשתמש כו'** וא"כ אפי' לא הל"ל שמא יחתוך כו' ועוד שמא יחתוך כו' דהא רמ"א חלקו לשני טעמים שכ' שמשתמש בבהמה גם שלא יחתוך כו' משמע דאיסור משתמש כו' איכא אפי' במקום דל"ל שמא יחתוך זמורה:

אבל בתוס' כתבו בעירובין דף מ"ג ע"א סוף ד"ה הלכה כו' דאסרו כו' גזרה כו' ואע"ג דאפי' שיפשף דל"ל שמא יחתוך כו' אסור מ"מ עיקר הגזירה היתה משום שמא יחתוך כו' ואח"ז משום לא פלוג אסרו ואפי' במקום דל"ל שמא יחתוך כו':

וכ"כ רש"י בשבת דף קנ"ד ע"ב דאי' שם אביי אשכחי' לרבא דקא משפשף לברי' אגבה דחמר' א"ל הא משמש מר בב"ח ופירש רש"י והתנן אין רוכבים על גבי בהמה וה"ה לכל תשמיש עכ"ל ולדברי רמ"א דאיסור שימוש בבע"ח ואיסור שמא יחתוך זמורה הם שני ענינים מאי ראיה מייתי רש"י מדתנן אין רוכבים כו' שאני התם דא"ל שמא יחתוך זמורה. ואיך נילף מיניה לאסור שאר תשמישים כגון שפשף דל"ל לשמא יחתוך כו' אלא ודאי ס"ל כהתוספות דכלהו חדא גזרה הוא ומשום לא פלוג כנזכר לעיל אע"ג דמ"מ במשנה לא הוזכר כ"א איסור רכיבה דא"ל משום שמא יחתוך כו' אבל לאסור שפשף וכדומה משום לא פלוג וזה לא הוזכר במשנה מ"מ אביי י"ל ס"ל כן לסברא פשוטה דיש לאסור אפי' במקום דל"ל שמא יחתוך משום לא פלוג:

ומשמע בתוס' והרא"ש דהא כתבו דבריהם על כל דברי רשב"ם שרצה להתיר לישראל ליישב בקרון כשהגוי מוליכה ואפי' חוץ לתחום והתוס' ורא"ש חולקי' משום איסור שמא יחתוך ומשתמש בבע"ח ולא הזכירו איסור חוץ לתחום מכלל דלהא לא חששו:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **צער כו'** וא"ת מ"ש מסל כו' דרשב"א לשיטתיה דס"ל ביטול כלי מהיכנו אפי' למקצת שבת כמ"ש מ"א בשמו לעיל סי' רס"ה וא"כ קשי' ליה ממה שכופין הסל לפני האפרוחים שיעלו וירדו וכ"ז שהאפרוחים על הסל אסור לטלטל הסל והוי ביטול כ"מ

למקצת שבת עד שירדו ושם ל"ל משום צער ב"ח דהא ליכא צער לאפרוחים אפי' לא יכפה הסל אע"כ ביטול כ"מ למקצת שבת מותר והא גם כאן לא הוי רק ביטול כ"מ למקצ' שבת דהא אחר שתעלה הבהמה שוב יכול להעלות גם הכרים וכסתות:

י"ל דהתם כו' ר"ל דסל לפני האפרוחים עם האי דכרים וכסתות דהכא הם רחוקים זה מזה מקצה אל קצה דבסל לפני האפרוחים אפי' למקצת שבת לא הוי ביטול כ"מ הואיל ובידו להפריחו כל עת שירצה משא"כ בכרים וכסתות דהוי ספק ביטול כלי מהיכנו לכל השבת דשמא לא תעלה הבהמה מיד ויהי' צריך להניח שם הכרים כל היום שמא תעלה אח"ז:

ורמב"ם ס"ל פ' ך"ה מהלכות שבת דלא כרשב"א אלא דבכרים הוי ביטול כ"מ לכל השבת דאפילו תעלה הבהמה ויעלה גם הכרים מ"מ אין ראוי' להשתמש בהם כל השבת דהא הם לחים ממימי הבור:

ונ"ל דוקא בכרים וכסתות ר"ל לטעם הרמב"ם דוקא בכרים וכסתות שעשוים לשכיבה. וכ"ז שהם לחים אין ראי' לשכיבה:

וכ"מ סי' ש"א שכ' שם סעיף מ"ה מי שנשרו כליו במים הולך בהן כו' משמע שראוי ללבישה אע"ג שהן לחים:

וסי' ש"ב סעי' א' שכ' רמ"א שאסור לנער בגד שנשר במים והיינו דוקא כשמקפיד עליו ללבשו בלי ניעור כו' משמע דלובשו כשהוא לח ע"י הנשירה. משמע אע"ג דאיכא צער ב"ח והיינו מדסתם לאסור משמע אפי' ל"ל כרים וכסתות להניח תחתיהן מ"מ אסור וע"ש בלשון הרמב"ם:

דאין לנו לדמות כו' ר"ל אע"ג דמשום צער ב"ח התירו שבות דמבטל כ"מ מ"מ להעלותה ולהתיר טלטול מוקצה בידים לא התירו משום צער ב"ח:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מותר כו'** פ"א ביום. ר"ל אע"ג דבחול דרכה להמרותה שני פעמים מ"מ בשבת די להתיר פעם א' ולא יותר דשוב ליכא צער ב"ח:

דאין יכולים לאכול ר"ל כיון שכבר הורגלו להמרותן שוב אם מניח אוכל לפניהם אין אוכלים כ"א כשממרה אותם בידים. ולפ"ז כשהתחיל להמרותן סמוך לשבת דעדיין לא הורגלה בהמראה צריך לנסות תחלה ליתן לפניה לאכול אם תאכל בלי המראה:

לתוך כלי חייב. דה"ל תולדה דמפרק אבל לתוך אוכל פטור דקי"ל משקין הבאים לאכול כאוכל דמי והוי כמפרק אוכל מאוכל ולא הוי תולדה דמפרק:

מ"מ שבות איכא דבכל פטורי דשבת הם פטור אבל אסור:

הוי מוקצה עסי' תק"ה ר"ל בי"ט דוקא כשהבהמה עומדת לגדל וולדות או לחלוב דהבהמה מוקצה ואז גם החלב אסור:
ובשבת ע' סי' ש"ך סעיף ז' וע"ש במג"א סי' תק"ה:

סעיף יג

(ס"ק יג) שצריך לקנותה ר"ל שאומר תחלה שיחלוב הבהמה והחלב יהיה של גוי ואחרי החליבה שוב קונה ישראל ממנו החלב:
וצ"ע דאדרב' כו' גרע כו' ר"ל מאלו מושכר למלאכה מיוחדת דוקא ע"ש:
כסברא א'. ואין קונין החלב מן הגוי:
לתוך האוכל ושיעור האוכל ע"ל סי' תק"ה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **א"צ כו'** דחי נושא א"ע ואפי' יש אוכף על הבהמה. מ"מ בטל האוכף לגבי הרוכב וכמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ו וכ"כ א"ר בשם דרישה. והוא הדין כשאין לו אוכף ומניח בגדיו תחתיו תמורת אוכף כדרך הכפרים ג"כ אפשר דא"צ למחות דהבגדים בטילים לגבי הרוכב כמו אוכף דהא הבגדים משמשים מעשה אוכף:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **עליה כו'** משמע היא מעצמה דקתני במה אין הבהמה יוצאה ולא קתני אין מוציא כו':

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ממתין כו'** אפי' מתנה כו' פי' בספר ת"ש דבריו. דר"ל בשלמא אי משכירה לו אפי' מתנה שתנוח בשבת אין הגוי נאמן בזה דלא מרתת לעשות מלאכה גם בשבת ואי ישראל יתבענו בדיניהם שעבר על תנאו שהתנה שתנוח בשבת יאמר הגוי שיוסיף לו שכירות עבור מלאכת יום השבת ושוב אין עליו דין מצד ערכותיהם דמה להם במה שאסור לישראל להניח לעשות מלאכה עם בהמתו בשבת. משא"כ כשמסרו לרועה דאין לו רשות כלל להשתמש בה אפי' ע"י תשלומין אם מתנה מהני. דהגוי מרתת לעשות מלאכה דהישראל יתבענו בערכותיהם ויתחייב גם בדיניהם כיון דלא מסרו לידו לעשות עמה מלאכה:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **תחומין כו'** ואפשר דס"ל כרש"י גם י"ב מיל כו' כ"ה גם בלבוש וכ' בספר ת"ש וכן בספר א"ר דתיבת רמב"ם הוא ט"ס דאדדבה הרמב"ם ס"ל די"ב מיל הוי מן התורה:

סימן שו

סעיף א

(**ס"ק א**) **שמעיין כו'** דמנכר' מלתא כו' שעומד תוך שדה הצריך חרישה מנכרא מלתא שעומד שם ומעיין בצורכי חרישה וכן לילך ולהחשיך על פתח המדינה כיון שדרך שהמרחצות שם חוץ למדינה סמוך לפתח המדינה ניכר שלצורך המרחץ מחשיך וכ' שם מ"א דמ"מ במחשיך בסוף התחום אפי' לא מנכרא מלתא אסור וע"ש הטעם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דאינו כו'** אם היה שם בורגנין כו' עסי' ש"ז סעיף ח' דקי"ל כל דבר שאפשר שימצא היתר שרשאי לעשותו בשבת אע"ג שעכשיו אין ההיתר ההוא ואין רשאי לעשותו בשבת מ"מ עכ"פ מותר להחשיך עליו ולכן בהמה גדולה אם היה שם בורגנין והיינו תוך ע' אמה ושירים סמוך לעיר עומד בית ואפי' אינו בית גמור רק בורגנין וכן תוך ע' אמה ושירים של בורגנין זה עומד בורגנין אחר וכן עד כמה פרסאות הכל נחשב כעיר ומותר לילך עד כמה פרסאות בלי עירוב ואין חושבים להתחום אלא מן בורגנין האחרון וכמ"ש סי' שצ"ח ע"ש משא"כ טלה קטן דאפי' היו שם בורגנין היה אסור להביאו כיון שאינו יוכל לילך והאדם אין רשאי לנושאה ואסור לטלטל ב"ח דמוקצים והא דנקט איסור מוקצה ולא נקט מצד איסור העברת ד"א בר"ה או בכרמלית דאפי' יש בורגנין מ"מ ר"ה או כרמלית הוי מ"מ ה"ל היתר דכמו דאנו מתירים היכי דיש לו היתר ע"י בורגנין ה"ה דאנו מתירים להחשיך בדבר שהי' לו היתר אם היה שם מחיצות וכדאי' במג' דף ק"ן ע"ב כ"כ מ"א לקמן סי' ש"ז ס"ק י"ב לכן הוצרך לו' משום איסור מוקצה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **עומדת כו'** שלו ושלהם דבהמה וכלים ה"ה כרגלי בעלים דהיינו אצל אותו אדם שהיו הכלים והבהמה בין השמשות ה"ה כרגליו ואין אדם יוכל להוליכן יותר ממקום שהיו הבעלים הללו רשאי' לילך ואם מסר הבהמה לרועה שדר רחוק מעיר ה' אלפים אמה לצד מערב העיר וא"כ בעל הבהמה שדר בעיר מותר לילך לצד מערב אלפים אמה והבהמה היא כרגלי הרועה ומותרת לילך ממקום הרועה אלפים אמה. והבהמה היא רחוקה מן העיר ג' אלפים אמה וא"כ אם הבהמה עומדת תוך אלף השלישי. הרי היא חוץ לתחום שלה וחוץ לתחום שלו דהיינו של בעל הבהמה אפילו הכי קורא לה כו':

אבל אסור כו' ח"ל שלה. ר"ל בנדון הנ"ל אם בעל הבהמה הניח עירוב לצד מערב א"כ בעל הבהמה מותר לילך לצד מערב ד' אלפים אמה והרועה לא הניח עירוב לצד העיר

א"כ הבהמה איננה רשאי לילך יותר מאלפים אמה א"כ כשהבהמה עומדת תוך אלף השלישי היא חוץ לתחום שלה אבל היא תוך התחום של בעל הבהמה ובעל הבהמה מותר לילך שם למקום הבהמה אבל מ"מ אסור להביא' בידו ממש אלא קורא לה דוקא: ועסי' שצ"ז כצ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לך למקום כו**' הע"ש תמה כו' ז"ל דמאי אריא בא"ל לילך לצורך מצוה ת"ל דאפי' לדבר הרשות מותר לומר לו לילך למקום פלוני כו' וכ"כ המחבר עצמו לקמן סי' ש"ז סעיף ח' וצ"ע עכ"ל ר"ל כיון דלא הזכיר כ"א ההליכה למקום פ' ולא הזכיר שיקנה שם דבר מה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**') **מיקרי כו**' ואפשר דלא ראה דברי הר"ן פ"ה דכתובות דתנן התם המורדת על בעלה מתשמיש פוחתין מכתובתה כל שבוע שבע דינרים דינר ליום. וכשהבעל מורד עליה מוסיפים על כתובתה כל שבוע ג' דינרים דצער של איש כשהיא מורדת עליו הוא כפלים מצער האשה כשהוא מורד עליה. לכן כשהוא מורד לא קנסוהו כ"א המחצה משל אשה דהוי חצי דינר ליום ופריך ניהו כשהוא מורד לא קנסוהו כ"א מחצית ממה שקונסין אותה כשהיא מורדת מ"מ הלא כשהיא מורדת פוחתין לה ז' דינרים דינר ליום א"כ פוחתים לה גם דינר אחד משום יום השבת וא"כ בבעל דקונסים חצי דינר ליו' ה"ל להוסיף שלשה דינר ומחצה לשבוע דהיינו חצי דינר משום יום השבת ומשני דמה"ט אין מוסיפים חצי דינר משום יום שבת דהוי כשכר שבת משא"כ מה שקונסים אותה ופוחתים לה דינר גם משום יום שבת ל"מ כשכר שבת. והק' הר"ן למה קראו ההוספה בשבת כשהבעל מורד שכר שבת הא שכר שבת בהבלעה מותר והא הכא הוי בהבלעה דהא מוסיפים ג' דינר ומחצה בשביל כל השבוע. ותי' דזה ל"מ בהבלעה דניהו דתחלה קוצבים החכמים הקנס לכל השבוע יחד דהיינו ג' דינר ומחצה מ"מ כשמתפייס עמה באמצע שבוע אין מוסיפים לה נגד כל השבוע כ"א נגד הימים שהיה מורד א"כ הוי שכר ימים ולא הוי בהבלעה והיינו כדברי ש"ל ורמ"א:

וכ"מ בגמ' **כו**' היינו מ"ש לעיל דמה שפוחתי' מכתובת' ל"מ שכר שבת:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ויש כו**' כמו בשכר מתורגמי' דאמרי' פרק מקום שנהגו דף נ' ד' פרוטות אין בהם סי' ברכה וחד מינייהו שכר מתורגמנים. פרש"י שעומדים לפני החכם בשבתות ושומעים מפיו ד"ת ומשמיעים לרבים עכ"ל אע"ג דהמתרגמנים מצוה קעבדי ושכרם

לדעה זו מותר מ"מ אינו רואה סי' ברכה אולם לקמן סי' תקפ"ה כ' הרב"י הנוטל שכר לתקוע שופר בר"ה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וי"ט אינו רואה מאותו שכר סי' ברכה וכ' ע"ז מ"א וז"ל אבל איסורא ליכא כיון דצורך מצוה היא עכ"ל והק' עליו שם הפר"ח וכן הקשה בסי' זה ספר ת"ש הא כללא כייל מהרמ"ע דבכ"מ תופס הרב"י עיקר דעה ראשונה שהבי' א"כ כיון דהכא הביא דעה א' דאוסר שכר החזנים ואיך כ' מ"א בפשיטות דליכא איסור. ולענ"ד לא קשה מידי ותחלה אבאר מנ"ל למ"א דהרב"י ס"ל לקמן בסי' תקפ"ה דליכא איסורא והיינו משום דהטור לקמן התרעם על מנהג ספרד שבורחים מן מצות תקיעות שופר לרבים עד שצריכים לשכור א' מן השוק לתקוע ולא ידעתי מאין מצאו היתר זה כי נ"ל שאסור כו' שאסור ליטול שכר שבת והרב"י הביא בשם מרדכי שכ' בשם ר"ש היתר לחזנים דהא נותנים להם שכר לקיים המצוה להתפלל והקשה הרב"י אטו כדי לקיים המצות לחלל שבת. ותירץ כיון שרש"י בכתובות גבי מורדת כ' טעם איסור שכר שבת גזרה משום מקח וממכר והא מו"מ גופיה ליכא כ"א איסור דרבנן ואיך נגזר שכר שבת אטו מו"מ ה"ל גזרה לגזרה א"ו דליכא איסורא כלל אלא חומרא בעלמא. ולכן לקיים המצוה מותר וכ' עוד וכ"מ פרק מ"ש ת"ר ד' פרוטות אין בהם סי' ברכה וחד מינייהו שכר מתורגמנין. והטעם מפרש הש"ס דהוי שכר שבת. וא"א דהוי שום איסור בדבר לא הל"ל אין בהם סי' ברכה דמשמע דלית ביה איסורא אלא שאין רואים ס"ב כו' עכ"ל וא"כ ניהו דהטור והעומדים בשיטתו דס"ל אפי' במקום מצוה איכא איסור' ע"כ לא חשבו זה לדיוק כלל מ"ש פרק מ"ש אינו רואה ס"ב ולא משמע להו לדייק מיניה דאיסורא ליכא וע"כ פשוט בעיני הטור ודעימיה דאין זה מל' הכרח כלל אבל הרב"י כיון דהוא עצמו כתב דדיוקא דר"ש במרדכי הוא מדנקט פ' מ"ש אין בו סי' ברכה משמע דאיסורא ליכא א"כ א"א דס"ל להרב"י דדעת הטור דאפי' במקום מצוה איכא איסורא לא ה"ל לסתום ולכתוב אינו רואה ס"ב ונתן מכשול לפי המעיין פן ידייק מזה דאיסורא ליכא כמו שדייק לר"ש מהאי דפ' מ"ש וטפי ה"ל להרב"י לפרש דגם איסורא איכא ולומר דסמך הרב"י א"ע על מ"ש בסי' זה פה דאיכא איסורא נראה למ"א דוחק אע"כ דהאמת כן הוא דס"ל להרב"י לקמן דליכא איסורא והא דקשיא להו הא הביא פה ראשונ' דעת האוסרים י"ל ע"פ מ"ש הש"ך בי"ד ס"ב רמ"ב בכללי הנהגות או"ה אם המחבר תפס בכ"מ עיקר דעה א' לאיזה צורך הביא דעה שניה וחד מתירוצו דנ"מ באיסור דרבנן בשעת הדחק יש לסמוך על דעה שניה א"כ גם פה סבירא ליה להרב"י דבשעת הדחק יש לסמוך ע"ד המתירים ליתן שכר לקיים המצוה. וא"כ אתי שפיר מה דס"ל לקמן דליכא איסורא בשכר שנותנים לתוקע דהתם איכא שעת הדחק ובמה שכ'

הטור שלא הי' מוצאים מי שירצה לתקוע עד שהיו צריכים לשכור אחד לתקוע ועוד ע"כ שעת הדחק וא"א להם לצבור למצוא תוקע כ"ה בשכר דאל"כ מה להם להוציא הוצאת חכם ולהכניס גם א"ע במלתא דאיסורא הוי ליה לתקוע מי שירצה לתקוע בחנם אע"כ הוא בנדון שאין מוצאין תוקע בחנם א"כ אין לך שעת הדחק גדול מזה ויש לסמוך על דעת המתירים משא"כ הכא ס"ל העיקר כהאוסרים שכר חזנים אע"ג דג"כ ע"כ מיירי שאין מוצאין מי שיתפלל בחנם (אע"ג דאפשר יש מי שירצה להתפלל בחנם אבל אין קולו ערב כ"כ כמי שירצה שכר וכאשר עינינו הרואות אלא אפי' הוא שעת הדחק ממש שאין להם כלל מי שיתפלל בחנם אפ"ה איכא איסורא) מ"מ ל"מ שעת הדחק דהא יכולים לשכרו בהבלעה דודאי ליכא איסורא משא"כ בתקיע' דלא שייך בהבלעה מקרי שעת הדחק כנ"ל ואע"ג דהרב"י כלל לקמן סי' תקפ"ה בהדי תוקע גם מתפלל מתורגמן ולגבייהו ליכא שעת הדחק דהא אפשר במתפלל בהבלע' כנ"ל מ"מ א"ש מ"ש אינו רואה סי' ברכה ולא כ' אסורא כיון דכללם יחד ואינו רוא' סי' ברכה הא כולל שלשתן משא"כ איסורא אין כולל שלשתן דבתוקע ליהא איסורא וכן מתורגמן ורצה לכתוב דבר השוה וכולל כולם:

וביותר דשם סי' תקפ"ה עיקר דין תוקע ולגבי תוקע ליכא איסור כנ"ל ולכן לא כ' רק אינו רואה סי' ברכה וא"ש:

סעיף ט

(ס"ק ט) לשנה פי' שיתפלל גם בימות החול לאפוקי שלא תבין מ"ש ואם שכרו לשנה ר"ל לכל שבתות השנה בפעם אחת דזה ליתא דמה בכך מ"מ שכר שבתות הן בלי הבלעה תוך של היתר ואסור:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ולפסוק כו'** אלא דקיימא לן הא כשמעריך עצמו כו' אין זה לשון הר"ן אלא ל' הר"ן והא אין מעריכין דלאו כלי ידוע הוא כו' ובכוונ' שינה מ"א לשון הר"ן לדחות תי' הרב"י כמו שיתבאר:

ועבב"י שתי' וז"ל הרב"י נ"ל דמעריך דמי שפיר למקח וממכר דהוי כקונה איש זה מאחר שנודר ליתן ערכו להקדש עכ"ל וזה ניחא במעריך איש אחר אבל כשמעריך א"ע לא שייך טעם זה דלא שייך לו' שקנ' את עצמו ולכן העתיק מ"א לעיל בקו' הר"ן הא כשמעריך את עצמו כו' כנ"ל ואולי הרב"י ס"ל דגם במעריך את עצמו שייך דהוי כקונ' א"ע:

ולדידיה אסור להקדיש טס בשבת כו' והט"ז סס"ק ב' וז"ל אלא יחזיקנה בבית ויקדישנו בע"פ ע"כ ר"ל שיקדישנו בע"פ מערב שבת ובשבת יביאו לבה"כ כי כן היה דרכם להביא נדבותם לבה"כ בשבת ועז"כ דעכ"פ יקדישנו בע"פ ואז מותרת ההבא' בשבת:
כמ"ש בח"מ סי' צ"ה דאע"ג דקי"ל אין נשבעי' על ההקדש מ"מ בהקדש דידן לעניים או לב"ה או לס"ת או כיוצא נשבעי' דדין ההדיוט יש להן:
דיש למקדיש ג"כ חלק בו א"כ לטעם זה מותר להקדיש טס בשבת:
דלא כהרב"י. שר"ל שדעת הכל בו הוא כהר"ן ומפ' דברי הכל בו כשנתכוין לטעם הר"ן ומ"א ס"ל דהכל בו י"ל טעם אחר כנ"ל:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ולפקח כו'** וזה מוכח בגמ' וכ"מ סי' שצ"ט ס"ד והא דתנן התם שלהי מסכת ביצה אין מקדשים אשה בי"ט ושבת:
ואפי' אין לו אשה ובנים דאיכא מצו' בקדושי אשה בכהאי גוונא ואפי' הכי אין מקדשים וכן יתר שבותים דחשבה המשנה שם בכ"א מרן מסיק הש"ס אע"ג דאיכא מצוה מ"מ אסור הרי דאפי' לצורך מצוה לא הותר שבות וה"ה לצורכי רבים וע"כ לא התיר כאן כ"א הפיקוח כו':

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **לפסוק כו'** כדי שיתפלל כו' ר"ל אדעתא דהכי מתחלה השכיר א"ע להתפלל ע"מ שי"ל נדבה בעת שאומ' מי שבירך לעולה לס"ת. כ' הישו"ש כו' ובזמן מצותן כו' ר"ל כ' דוקא אחר גמר מצותן וקונין אותה לאכיל' או לריח כה"ג אסור אבל בזמן מצותן כו' אפי' ביום הראשון דבעינן לכם וע"כ קונה אותו לגמרי. שהרי צריך להחזירו ר"ל דאינו קונה אותו כ"א שיהי' שלו עד אחר שיצא בו ויהי' כמתנה על מנת להחזיר דיוצא בו:
אבל לקנות אתרוג כו' ר"ל מן מוכר אתרוגים דקונה לגמרי אסור:
ופשוט דלצורך שבת שרי כמ"ש סי' שכ"ג דאם שכח להטביל כלי מע"ש יש מחלוק' הפוסקים אם רשאי לטובלו בשבת ולכן כ' דירא שמים יצא ידי כלם ויתננו לגוי במתנה ואחר כך ישאלנו מן הגוי דכה"ג א"צ טביל' הרי דהותר ליתן במתנה לגוי והיינו משום שהוא צורך שבת כיון דהוא רוצה לצאת גם ידי האוסר הטבילה ולא יוכל עי"ז להשתמש בו בשבת לכן הותר לו ליתן במתנה וכן בסי' תקט"ז כתב דמותר לשלוח לחבירו בי"ט במתנה דברים הראוים ליהנות מהם בי"ט:
וכ"מ בעירובין כו' אפילו בלי ק"ס ר"ל דהרב"י לקמן משמע דמודה למרדכי דע"י קנין סודר אסור ליתן בשבת אבל בלי ק"ס אלא יקנהו בקנין אחר כגון משיכה ס"ל דמותר

אבל המרדכי משמע דאוסר אפי' בלי ק"ס דקי"ל מי ששכח ולא הניח ערובי תבשילין הוא נאסר וגם קמחו נאסר שאחרים אסורים לבשלו ולאפות לו את קמחו אלא צריך להקנות קמחו לאחרים ואז מותרים האחרים לאפות לו קמחו וכ' הר"ן במתנה בלא סודר אלא כשאר מטלטלין הנקנים במשיכה ומרדכי כ' דמשום מצות שמחת י"ט הותר הקנין וכ' הרב"י דע"כ ר"ל קנין בלא ק"ס דאי בק"ס למה הותר הא אפשר להקנות במשיכ' א"כ ליכא מצוה בק"ס ולמה התירוה ואפשר אפי' להקנות במשיכ' בלא ק"ס סובר המרדכי דאסור דמחזי כמו"מ ובמקום מצוה התירוהו עכ"ל הרב"י ומביא מ"א ראיה לדעת המרדכי דתנן התם אחד מבני החצר ששכח לערב עם בני החצר אוסר הטלטול על בני החצר שערבו אלא א"כ ביטל להם רשותו שיש לו בחצר והוי לי' כאלו אינו דר שם ומותרים בני החצר שערבו לטלטל וס"ל לב"ש דצריך לבטל דוק' בע"ש ולא בשבת דע"י הביטול הוי כמקנא רשות' דהיינו שבני החצר קונים ממנו רשותו ומקני רשות בשבת אסור וב"ה ס"ל דאפי' בשבת רשאי לבטל דאין זה מקני רשות אלא סילוק רשות דהוא מסלק רשותו מן החצר וממילא אין כאן מי שיאסר עליהם ומותרים לטלטל וסילק רשות גם בשבת מותר הרי דלב"ש מקני רשותא אסור אפי' בלא קנין סודר וגם ב"ה מסתמא מודה ליה אלא דס"ל דאין זה מקני רשות:

וכ"מ בגיטין כו' דאי' התם הא שכיב מרע דכ' גיטא לדביתהו בע"ש (כדי שלא תהא זקוקה ליבם) ולא הספיק ליתן לה בע"ש ולמחר בשבת תקיף ליה עלמא כי הכביד חוליו וחשש פן ימות בשבת ולא הי' אפשר ליתן לה הגט כי הוא אסור לטלטל או משום שהי' ר"ה מפסיק בין הש"מ ובין מקום הנחת הגט ולא הי' אפשר להביא הגט ליד הש"מ ולהעבירו דרך ר"ה ושאלו לרבא כיצד יעשה והשיב שיקנה לאש' המקום שהגט מונח בו והיא תלך ותפתח ותנעל הדלת וע"י החזק' תזכה במקו' הגט וממילא תזכה גם בגט דחצרה קונה לה דנעל גדר ופרץ הוי חזקה והקש' הרא"ש הא אין קוני' קנין בשבת ותירץ דבשכיב מרע הותר הקנין שלא תטרף דעתו כמו שהתירו לו לגרש אע"ג דתנן אין מגרשין בשבת וי"ט עכת"ד הרא"ש הרי דלולי חשש טירוף דעת ש"מ לא הותר שתקנה המקום על ידי חזק' הנ"ל כנ"ל אע"ג דליכא ק"ס:

וכ"כ הריטב"א כו' אתפסוה מטלטלין כו' דאי' התם רב אמי שרי למבעל בשבת א"ל רבנן והא לא כתיב' כתוב' ואסור לשהות עם אשתו בלא כתוב' א"ל אתפסו' מטלטלין פרש"י תנו לה מטלטלין לתחת ידה במשכון לשיעבוד כתובת' עד שיכתבו שטר כתובתה כו' וה"ל כהאי דהשואל כדי כו' דתנן ר"פ השואל השואל כדי יין מחבירו בשבת ואינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון אחר השבת ועוד דהקדש דמי למתנ' ור"ל

כמו דאין מקדישים אע"ג דליכא ק"ס מ"מ כיון דההקדש קונה ע"י אמירה דאמיר' לגבוה כמסיר' להדיוט ה"ה מתנ' דאסור אפי' ליכא ק"ס:

וכ"מ ברי"ף כו' וברמב"ם שהרי"ף הביא והרמב"ם גם הוא פסק כהאי דהירוש' וז"ל הרמב"ם המוכר או הנותן בשבת ואצ"ל בי"ט ואע"פ שמכין אותו (מכת מרדות שעבר על שבות) מעשיו קיימין וכל מי שקנו בידו בשבת הקנין קיים כו' עכ"ל ומדקתני סיפא וכל מי שקנו מידו כו' משמע דרישא איירי אפי' בלא קנין ואעפ"כ כתב המוכר או הנותן כו' אע"פ שמכין אותו כו' מוכח דמכר או מתנה אפי' בלי ק"ס אסור:

ומה שקצת מחייבים ליתן כו' ר"ל אותן ב"א הבאים להנצל מאיסור זה ולכן אין מיחדים כלים כ"א מחייבי כו' דכה"ג קיל וקלש איסורו וכמ"ש מ"א בס"ק כ"א בשם הר"ן וע"ז כ' מ"א דמ"מ איסורא איכא דדוקא לגבוה היינו לצורך מצוה הותר כה"ג ולא לדבר הרשות וי"ל דהכא לא מחייב כו' כ' זה ליישב הנוהגים לחייב א"ע ליתן ואין מייחדים כלי ונותן מיד דדוקא בהקדש דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכן צדקה דרשי' דכתיב בפיך זו צדקה דבין בהקדש ובין בצדקה באמירה בעלמא אינו יכול לחזור והוי קנין גמור לכן לא הותר אפי' התחייבות בעלמא כ"א משום צורך מצוה משא"כ דהמתחייב יוכל לחזור באמירת' א"כ ע"י האמירה עדיין לא זכה החתן בשום דבר וליכא קנין כלל לכן הותר אפי' בדבר הרשות אבל ליתן כלי מיד לחתן ודאי אסור דהא קנה החתן מיד ע"י משיכה או הגבהה:

סעיף טז

(**סקט"ז**) **כגון כו'** והטומאה נכנס כו' ר"ל שיש שני בתי' סמוכים זל"ז ואין ביניהם רק כותל האמצעי המפסק' ומשמשת לשניהם ויש חור בכותל האמצעי ומת בא' מן הבתים ואם הי' החור פותח טפח היתה הטומאה נכנסת מבית לבית:

אע"ג דיוכל לצאת ר"ל ולא הוי צורך שבת כ"ה:

וכתבו התו' כו' דוקא מדידה כו' דפליגי התם ר"א ס"ל אסור להוסיף על אוהל עראי וחכמים מתירי' ופסק ר"י נפחא כר"א ואותיב עליה ר"ע מדתנן סוף שבת מעש' בימי אביו של ר' צדוק ואבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקיד' בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח ומדבריה' למדנו שפוקקים ומודדי' וקושרים בשבת ופי' הר"ע מברטנור' שהיו שני בתים סמוכי' זל"ז אבל שביל קטן הי' מפסיק ביניה' ואותו שביל לא הי' מקור' אלא שגיגי' הי' מונח למעלה ע"ג השביל מגג בית זה עד גג בית השני והיה מחבר שני הבתים ובכ"א מהבתים הי' חור והיה חולה בא' מהבתים ונטה למות וחששו פן ימות שלא תכנס הטומאה לבית השני פקקו את המאור דהיינו

החור בטפיח והיינו כלי חרס דקיי"ל דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ מפני הטומא' לכן נטלו כ"ח דאינו מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו והיו תוחבים הטפיח בחור בדרך שהי' גב הטפיח לגבי צד השביל חוצץ שלא הי' הטומאה שבבית שני יכול לכנוס אח"ז הצריכו לאותו טפוח שפקקו בו והצרכו ליטלו משם הצרכו לתקנה אחרת שלא תכנס הטומא' והוא לאשר הגיגית היתה סדוקה מראש' לסופה לאורך השביל ואם היה הסדק רחב טפח א"כ הוי הפסק בין שני הבתים ולא היתה הטומא' נכנסת מבית לבית ולאשר הגיגית היה גבוה מן הארץ ולא הי' אפשר למדוד רוחב הסדק לכן לקחו מקידה שהי' רחבו טפח וקשרו המקידה בגמי במוט או כדומה דבר ארוך והגביהו המוט עם המקיד' עד הסדק לראות אם המקידה אשר רחבה טפח נכנסת בין הסדק אז נודע כי רחב טפח ואין הגיגית מאהיל על הבתים כנ"ל וע"ז אמר' המשנה מדבריהם למדנו כו'. ומדקתני פוקקים מוכח דתוס' אהל עראי מותר והקשו התוס' מאי פריך האמרינן סוף שבת דלא הותרה המדידה אלא משום שהי' לצורך מצוה א"כ דלמא תוס' אהל עראי אסור כר"א ושם הותר הפקיקה משום לצורך מצוה וע"ז תי' דדוקא מדידה דלית בי' איסורא כ"א דהוי עובדא דחול לכן הותר לצורך מצוה אבל תוס' אהל עראי א"א דאסור שלא במקום מצוה דדומה לבנין א"כ הוי שבות גמור ולא הותר אפי' במקום מצוה אע"כ קי"ל כרבנן דר"א דבתוס' אהל ליכא איסורא כלל עכת"ד מזה ומדבריהם למדנו דלא הותר שבות במקום מצוה אלא מדידה דלא הוי שבות גמור:

אבל כו' כ' כו' ליתן לו משכון כו' מדכ' משכון משמע דאינו נותנו בתורת פרעון וגם א"צ שומא ואפ"ה יצא ידי שבוע' ועפ"י זה פסק בש"ע שם להתיר שומא ובסמ"ע הוסיף להתיר מדידה כצ"ל. וע' בי"ד סי' רל"ט כו' ר"ל ת"ל דאין השבועה חלה כלל דה"ל נשבע לבטל המצוה לחלל שבת וע"ז רמז לעיין בסי' רלט ובש"ך שם וע' שם בטור ח"מ בלשון תשו' הרא"ש:

לכן נ"ל דשומא ומדיד' אסור. (ודע דאפי' להרב"י וסמ"ע דשומא ומדידה מותר מ"מ פליגי סמ"ע וש"ך שם אם המדוד' מותרת ע"י אחרי' ע"ש) וראיתי שם בספר או"ת וא"ל מה לנו כל זה ישאל על נדרו דאין לך פתח חרטה גדולה מזה כו' די"ל דהוי ע"ד חברו. ואע"ג דקי"ל נודר ע"ד רבים לדבר מצוה מתירים שלא בפניהם וכאן הוי דבר מצוה בשלמא התם ניחא לרבים כו' אבל כאן הוא עומד וצוח אם יתירו לו שבועתו מי יודע אימת יגיע לפרעון ועכשיו שמגיע עליו איסור שבועה יפרע ולא ניחא ליה כלל בהתרה עכ"ל ולענ"ד מצאנו לו תקנה מן התורה הלא גם ראיתי בט"ז שם הקשה דנאמר למלוה בשביל איסור שבת ירויח לו זמן יום א' ע"ש ולענ"ד לא הבנתי קושייתו דהא מבואר

להדיא בי"ד סי' רכ"ח סעיף לט הנשבע לפרוע לחבירו לזמן פ' יכול להתירו שלא ע"פ חכם שיאמר הריני כאלו התקבלתי אבל להאריכו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה כו' וט"ז גופיה כתב שם וז"ל בזה נכשלים הרבה ב"א שמתקשרים בת"כ לזמן פלוני ובהגיע הזמן א"ל הנני מרויח לך ואינו מוחל הת"כ כו' עכ"ל אך אפשר לעשות כמ"ש ש"ך שם בשם הרב"י שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי ואח"כ ישבע שיפריענו בזמן שיסכימו ואם המלוה חושש שאח"כ ישחוק בו הלוה ולא ירצה לשבע כו' יאמר לו הריני כאלו התקבלתי ע"מ שתשבע לי לפרעני בזמן פ' עד כאן לשון הש"ך וכ"כ ט"ז שם בקיצור:

ע"י גוי כו' דה"ל שבות דשבות. כדאיתא בסנהדרין כו' דסמכינן אשומת גוי. דאי' שם מעשר שני שאין דמיו ידועים פודין אותו בג' בקיאים בשומא אפי' גוי אחד מן השלשה אלא שיש להנדס דילמא דוקא גוי אחד בצירוף שני ישראלים אבל על ידי גוי לבד לסמוך זה לא שמענו דגם התם ע"י ג' גוים אין פודין:

זה הכלי שוה כו' ר"ל יתן לו הכלי השו' יותר מכדי החוב ויקנה למלוה ממנו כדי חובו ואם חושש למחר יאמר המלוה שנאבד או נגנב ולא היה שוה אלא כדי חובו ולכן תקנתו שיקח שני כלים שוין בדמיהן ויתן א' למלוה ויקנה בו כדי חובו ויאמר הרי כלי זה כזה. ולמחר אפי' לא יוציא המלוה הכלי יוציא הלוה כלי האחר שהיה שוה לו וישומו אותו כלי וממילא נדע גם דמי הכלי שניתן למלוה דהא היו שוים:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אסור כו'** אבל לעשות בשבת כו' ר"ל אע"ג דאמירה לגוי בין לעשות בשבת ובין לעשות אחר השבת שניהם שבות מ"מ הקילו יותר באמירה לעשות אחר השבת מאמירה לעשות בשבת:

ועיין סי' שכ"ה ר"ל משם ראיית הר"ן שכתב שם גוי שהביא חלילין בשבת לצורך ישראל לספוד בהן לא יספוד בהן ישראל עד כו' הרי דאפי' הגוי הביא מצד עצמו לצורך ישראל אסור וכ"ש שישראל לא יצוה עליו לעשות דבר מה בשבת:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **לקנות כו'** אז מותר לגוי לכתוב דע דמ"ש רמ"א דבכתב שלהן אינו רק איסור דרבנן הב"ש באה"ע ר"ס קכ"ו ומ"א לקמן סי' ש"מ ס"ק י' כתב בשם הרמב"ם דכ' גלחת הוי כתב גמור וחייב עליו מן התורה וכתב שלנו דהיינו כתב משיט"א הוי דרבנן. אלא שמ"א סיים שם ואפשר דהג"מ פליג וס"ל דכתב שלהם אינו אסור כ"א מדרבנן ואינו חייב כ"א על כתיבה אשורית:

סעיף כ

(**ס"ק כ'**) **בא"י כו'** וכתב לדבר זה ר"ל הרמב"ם כ' לדבר זה דאזיל לשיטתיה דלשאר דברים אין לסוריא דין א"י משום דפסק כמ"ד כיבוש יחיד לא שמי' כיבוש אלא לדבר זה י"ל דין א"י דהא ברייתא ס"ל כו':
דהא בגיטין דף ח' הוכיח הגמרא דהאי ברייתא דתני אפי' בסוריא מותר לקנות כו' ס"ל כיבוש יחיד שמיה כיבוש ולכן יש לסוריא דין א"י לכל דבר:
ולכן מותר לעבור איסור דרבנן ר"ל לקנות מהן בשב' כדי שלא ליתן ל הם חנייה בקרקע בא"י:

סעיף כא

(ס"ק כא) על אבידה דהשבת אבידה כו' וכ' האחרונים דה"ה על גניבה מותר להכריז:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **כעסקי כו'** והוי כנדרי אשתו. ר"ל אע"ג דקי"ל אין מתירים נדרים בשבת כ"א כשהוא לצורך שבת אבל בעל מפר נדרי אשתו אפי' אין בהם צורך שבת דקי"ל דבעל א"י להפר אלא עד חשיכה וא"כ אם לא יפירה בשבת שוב לא יהיה יכול להפירה לכן הותר לו להפירם בשבת א"כ התרת חרמי צבור נמי כיון דבעי קבוץ הצבור וזה א"א בחול כ"א בשבת דבלא"ה הם מקובצים לכן אם לא יתירו בשבת בחול א"א להתיר לכן אפי' אין בהתרה צורך שבת מותר להתיר בשבת כמו בנדרי אשתו ולפ"ז אפי' הצבור צריכין להתיר ליחיד אפי' אין בו צורך שבת מותר להתיר בשבת דהא אחר השבת לא יהיו נקבצים ולא יוכלו להתיר הוי כמו נדרי אשתו דהא גם האשה היא יחידה ואפ"ה מותר לבעל להפר כנ"ל דלא כמשמעות הש"ע:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **לצורך כו'** ומשמע דה"ה בצבור כו' ר"ל אפי' אין בו צורך שבת מותרים להחרים כיון שצריך לזה קיבוץ הצבור דא"א בחול כיון דמדמה ליה להתרת נדרים ובהתרת נדרים מותר כה"ג כדמצינו בהפרת הבעל וכמ"ש מ"א ס"ק כ"ג:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **להכריז כו'** אין זה היתר כו' ר"ל להזכיר סכום מקח:
ושאר משקין פשיטא דאסור דהא אין בהם צורך קידוש וא"כ במקום שמקדשין על שאר משקין כמש"ל סי' רע"ב בסעיף ט' גם שאר משקין מותרים:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **מצוה כו'** כמ"ש סי' רנ"ד הדביק פת בתנור בשבת במזיד אסור לאחרים לעבור שבות דהיינו לרדות את הפת קודם שיאפה כדי להציל את חבירו המדביק את הפת מאיסור סקילה דהאופה אב מלאכה היא:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **חוץ כו'** ה"ז אסורא זוטא כו'. ואמרי' בעירובין דף ל"ב ניחא ליה לאדם לעשות איסור קטן כדי שלא יעשה חברו איסור גדול:

אין מחללים כו' דמחלל שבת כעע"ז והקשה בספר ת"ש ניהו דשבת חמיר כע"ז מ"מ דוקא מה שהוא אב או תולדה דחייבים על זדונו כרת או סקילה משא"כ ג' פרסאות דאפילו למ"ד דהוי דאוריי' מ"מ אין בו סקילה וכרת וכמ"ש מ"א ס"ס ש"ה הוי איסורא זוטא נגד מה שיעבוד חברו ע"ז דאיכ' איסור סקילה. ולענ"ד א"ל דס"ל למ"א דאיסור שבת וכל אבזרייהו והיינו אפי' דבר שאין בו כרת וסקילה מ"מ שקיל כע"ז ומצאנו דומה לזה בי"ד סי' קנ"ז כיון דקי"ל דעל עריות יהרג ואל יעבור אפי' איסור ערוה דאין בו כרת ומיתות ב"ד רק לאו גרידא כגון חיבוק ונישוק מ"מ יהרג ואל יעבור דעריות וכל אבזרייהו יהרג וא"י וע"ש בש"ך. וזהו מ"ש רמ"א סי' שכ"ח מי שרוצים לאנסו לעבור עביר' גדולה אין מחללים עליו א"ה כדי להצילו עד כאן לשונו וכדי שלא יסתרו דבריו שבסי' שכ"ח הנ"ל למה שכתוב בש"ע פה ע"כ צריך לחלק כמ"ש מ"א:

והב"ח כתב ליישב קושיא זו. שיפחידוה שתמיר ר"ל שתמיר מרצון ואפי' יהיה תחלת ההמרה באונס מ"מ ידוע כשתשקע בהמרה בין הגוים תעבור ברצון כדאי' ריש כתובות דתנן בתולה נישאת בד' ותניא בברייתא ומסכנה ואילך נהגו לכנוס בג' ולא מיחו בידם חכמים ושקיל וטרי הש"ס מאי סכנה דאמרי בתולה הניסת בד' תבעל לטפסר תחלה ואמאי קרי ליה סכנה משום צנועות דמסרי נפשייהו לקטלא כדי שלא תבעל לטפסר ופריך ולדרוש דאונס שרי ופי' התוספות דקושיית הש"ס למה לא מיחו בידם חכמים שתנשא דוקא ביום ד' ואי משום צנועות דמסרן נפשייהו לדרוש ברבים דאונס שרי ולא ימסרו נפשם למיתה הרי אע"ג דיעברו באונס איסור ערוה ותבעל לטפסר מ"מ מקשה דהוי ליה להתיר כדי שלא תעקר תקנתא דרבנן לישא בד' משום דאיסור ערוה שהיא באונס לא חמיר כ"ה:

כשאונסים כו' כמש"ל בשם התוס' בס"ק שלפני זה כשלא פשע אומרים לאדם חטא כו' וא"כ כ"ש כשנאנס דטפי י"ל לאדם חטא כו':

ולא דמי להא דאמרי' כתובות והיא ראיית הב"ח הנ"ל שאני התם דדוק' הכא דאנו מתירים א' לחלל שבת עבורה פעם אחת שלא תמיר ותעבור לחלל שבת כל ימיה והיינו משום דהא המצילה לא יעשה איסור כ"א פעם אחד משא"כ בהאי דכתובות דהיו צריכים לעקור תקנתא דרבנן בכל אשה שתנשא שלא תעבור פעם אחד כה"ג לא התירו:

ועס"ס שכ"ט בהג"ה שכתב רמ"א וז"ל וע"ל ס"ס ש"ו מי שרוצים לאנסו אם מחללין עליו א"ה עכ"ל מבואר מזה דכאן מיירי באונס ואפ"ה מותר דלא כב"ח וע"כ צ"ל כמ"ש מ"א: דהא אין מצווים להפרישו וכתב בספר ת"ש אע"ג דהאב מצווה להפרישו כמ"ש סי' שמ"ג מכל מקום כיון דלא חמיר כ"כ דהא אין ב"ד מצווים להפרישו לא התירו אפילו לאב לחלל עבורו:

ובהגה' הרי"ף כו' דהוא פוסק כהרשב"א שהביא הרב ב"י דאסור לחלל שבת בשביל להציל אחר שלא ימיר דלא כמ"ש בש"ע נסתפק אם מ"מ יחיד רשאי לחלל שבת להציל את הצבור דמצינו בברכות דר"א שחרר עבדו ועבר על לעולם בהם תעבודו כדי להשלים מנין עשרה בני חורין לומר קדושה או קריאה בס"ת עיין שם הואיל והוא מצוה דרבים כדאמרינן שם בברכות או דלמא שאני התם דגם הוא זכה עי"ז במצוה דהא גם הוא צריך לעשרה אבל כל הפוסקים חולקים וכמ"ש בש"ע דאפילו בשביל יחיד מותר לחלל שבת:

סימן שז

סעיף א

(**ס"ק א'**) **אעשה למחר אפי' ד"מ ס"ח**. ובספר א"ר הקשה למה יגרע מהאי דסי' ש"ו דבחפצי שמים מותר לדבר בשבת ובספר ת"ש תירץ דשאני האי דסי' ש"ו דיש צורך בדבורו היום ופה מיירי דאין צורך בדבורו היום עיין שם אלא שבספר א"ר כ' דאין ענין מ"ש בס"ח למ"ש מ"א וז"ל עיינתי בספר חסידים דמיירי כשאומר לישן כדי לכתוב ס"ת למחר דאז אין תענוג השינה בשביל כבוד השבת אבל אומר שיעשה מצוה למחר מנ"ל עכ"ל ואני עיינתי בס"ח וראיתי שכ' וז"ל בשבת לא יאמר אדם נישן כדי שנעשה מלאכתינו במ"ש שאסור לומר למחר אעשה כך ואפי' חפץ לכתוב תורה מפני שמראה מה שישן ונח בשבת שעושה בשביל החול אלא יאמר לנוח כי שבת היום עכ"ל ונראה שהוא טעות וראוי לכתוב בהיפך כי לפי מ"ש לפנינו קשה איך נתן טעם על מ"ש לא יאמר אדם נישן כדי כו' שאסור לו לומר כו'. ות"ל מה שסיים בסוף מפני שמראה כו' שעושה בשביל החול וגם למה הוצרך בסוף ליתן עוד טעם מפני שמראה כו' הלא כבר אמר שאסור לומר כו' אע"כ שהדברים נדפסו בטעות וכצ"ל לא יאמר כו' כדי שנעשה

מלאכתינו במ"ש מפני מה שמראה שישן כו' בשביל החול אלא יאמר לנוח כי שבת היום. ואסור לומר למחר אעשה כך ואפי' חפץ לכתוב ס"ת ובזה אתיא הכל נכון:

סעיף ג

(**סק"ג**) **אסור כו'** ול"ד למ"ש סי' רנ"ב ס"ב מותר ליתן בגדים לכובס ועורות לעבדן גוי ע"ש סמוך לחשכה אם קצץ וכן בסי' רמ"ו לענין שליחות אגרת:

משמע בהדיא דאפי' אינו א"ל לקנות כו' ומ"ש בהג"א שיקנה לו למחר אינו מדברי ישראל לגוי אלא הם הם דברי הג"א אבל דברי ישראל לגוי הוא סתם אלא ממילא ידעינן שדעת הישראל לקנות מחר דמיירי בכפרים ועיירות קטנות דאינו מצוי לקנות כ"א ביום השוק. דדמי לפוסק כו' הם דברי הגמ"יי פ"ו והם סיום דבריו דלעיל דהאי דסי' רנ"ב אם ירצה הגוי לא יעשה עד למחר וע"ז סיים דדמי לפוסק לשבות. ור"ל הא דכ' ר"ס רמ"ח מותר להפליג בספינה כי' ופוסק עמו שישבות ואם אח"כ לא ישבות אין בכך כלום ע"ש סי' רמ"ח. א"כ האי דסי' רנ"ב ג"כ דומה לזה:

דלא כב"י שכתב דמיירי דוקא בא"ל לקנות בשבת. ויום השוק דנקט הוא ל"ד אלא אורחא דמילתא נקט:

אסור ליתן לו דבר למכור היינו ג"כ אפילו בסתם אם הוא כה"ג דא"א למכרו כי אם ביום השוק שהוא למחר שאז מתקבצים קונים הרבה:

וכ' דבד' וה' מותר ובספר א"ר הניח דין זה בצ"ע דהא ודאי אם א"ל בפירוש לקנות או למכור ביום השבת אפי' בד' וה' אסור. וא"כ ה"ה אם אינו מצוי למכור או לקנות אלא ביום השבת שהוא יום השוק ג"כ אפי' בד' וה' אסור דה"ל כאלו א"ל שיקנה בשבת ול"ד לסימן רנ"ב דשם אינו מוכרח לעשות בשבת ע"ש. עוד כ' בס' א"ר עמ"ש הט"ז אפי' מה שמותר אם אינו א"ל שיעשה בשבת מ"מ לא יהנה הישראל ממנו דעכ"פ עשה בשביל ישראל ודומה לגוי שהדליק נר בשביל ישראל כו' עכ"ל כתב דהא מבואר להדיא סי' רנ"ב דמותר ללבוש מלבוש שגמר גוי מלאכתו בשבת ול"ד לסי' רע"ו בהדלקת נר כמ"ש מ"א סי' רנ"ב ס"ק י"א עכת"ד אולם רמ"א לעיל סי' רנב כתב להחמיר שלא ללבשו אבל מסתמא אם גמרו בשבת או קודם שבת מבואר שם דלכ"ע מותר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וכן מותר כו'** עיין סי' רמה כו' ד"ל דבס' ע"ש הקשה דהא דין זה מקורו מסמ"ג וסמ"ק והם לא התירו אלא בקצץ לו שכר אבל בלא קצץ אסור וא"כ למה כתב כאן סתם מותר משמע אפי' לא קצץ ועז"כ מ"א דא"צ לדייק כן מדברי הסמ"ג וסמ"ק דבלאו הכי כן מבואר להדיא בדברי המחבר סי' רמה וז"ל מותר לישראל ליתן סחורה לגוי למכור

אם קצץ לו שכר בלבד שלא יאמר לו מכור בשבת עכ"ל ובספר א"ר הביא בשם מי"ט שהקשה על רמ"א למה הוצרך להכפל הדבר כיון שהדין מבואר כן מדברי הרב ב"י בסי' רמ"ה וע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לענוש כו'** ונראה דאפי' ייחד לו מקום כו' ר"ל דכהאי גוונא יש מתירים ר"ס רנ"ב אם מכר דבר לגוי מע"ש וייחד לו מקום מ"מ הא סיים שם רמ"א דיש להחמיר כדעת המחבר שם דאינו מתיר אלא צריך הגוי להוציאו מבית ישראל מבע"י סמוך לחשכ' אפי' ייחד לו מקום גם לפמ"ש מ"א שם בשם הג"מ הטעם דייחוד מקום מהני לדעת היש מתירים להוציאו אפי' בשבת כיון דייחד לו מקום ה"ל חצרו של גוי וקנה לו החצר מבע"י זה ל"ש כאן דהא באמת של ישראל הוא וע"ש במ"א מ"ש על הגמ"ר:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מקצת כו'** אפי' ישראל עושה שבות לחד מ"ד והוא דעת הרמב"ם לקמן וע"ש בטור ובמ"א ס"ק י"ב:

כמ"ש שם סעיף ל"ג גונח יונק חלב מן הבהמה דבמקום צער שהוא גונח לא גזרו על שבות דהא חולב הוי תולדה דמפרק וכה"ג שיונק מן הבהמה הוי מפרק כלאחר יד ואע"ג דלא הוי חולי הכולל כל הגוף וגם ליכא סכנת אבר מ"מ הותר כיון דהוי שבות שלא כדרכה דאין דרך לינק מן הבהמה:

עכ"ד מ"מ כו' ר"ל כל מ"ש בס"ק זה מריש דבריו שכתב דאלו בחולה ממש כו' ע"כ הכל היא דברי מ"מ והמ"מ כתב דבריו ליישב השגת הראב"ד שכ' ע"ד הרמב"ם וז"ל א"א אם היה מקצת חולה הוא עצמו עושה שהרי גונח יונק חלב בשבת כו' וכן אמרו במקום הפסד כגון צנור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו ועז"כ מ"מ דבריו ליישב בקוצר ומ"א כתב דבריו בביאור ע"ש וז"ל המ"מ כוונת הרמב"ם כאן שאין כאן חולי כולל כל הגוף ולא סכנת אבר אלא קצת צער וזה שכתב מקצת חולי או מצטער ועוד שזה מה שעושה בו הוא כדרכו עכ"ל. ומשמע מדבריו שהיה גורס כו'. אבל מדברי הראב"ד משמע דגריס ליה כו' ר"ל דהראב"ד ע"כ גריס ברמב"ם או יהיה צריך לדבר צורך הרבה דאל"כ אלא לא היה גורס אלא מקצת חולי או מצוה ותמורות צריך לדבר צורך הרבה היה גרסתו או מצטער אם כן מאי קשיא לראב"ד הא במקום הפסד הוא עצמו הותר לו שבות כדאשכחן גבי צנור כו' מאי ענין פסידא לכאן דהא הרמב"ם לא דיבד כלל מענין פסידא א"ו דהיה גורס כמו שכ' בש"ע או שהיה צריך לדבר צורך הרבה והיינו אם לא נתיר לו שבות ע"י גוי יהי' לו הפסד ולכן הוקשה לראב"ד ב' קושי' א' על מ"ש מקצת חולי כו' ק"ל

מגונח דמותר לישראל עצמו לעבור שבות ועל צריך לדבר הרבה דהיינו פסידא הקשה מהאי דצנור אבל המ"מ ע"כ לא גרס צריך לדבר הרבה אלא תמורתו גרס מצטער א"כ א"צ ליישב הקושי' מצנור כ"א הקושי' מגונח ולכן פי' תחלה דברי הרמב"ם קודם שבא ליישב השגת הראב"ד וכ' דרמב"ם דייק בלישני' וכתב מקצת חולי כו' דאלו חולי גמור שכולל כל הגוף או אפי' סכנת אבר אפי' ישראל עושה ואח"ז כתב ליישב השגת הראב"ד מגונח והם סיום דברי המ"מ ועוד שזה מה שעושה בו כדרכו משא"כ בהאי דגונח אע"ג דגם גונח ליכ' אלא צער בעלמא אפ"ה הותר שבות לישראל דשאני התם דהוי שבות שלא כדרכו משא"כ כאן דהוי שבות כדרכו מדלא הזכיר המ"מ בדבריו כלל ליישב האי דצנור ניהו דבדברי המ"מ ממילא מיושב גם ההשגה מצנור ולגרסת הראב"ד או שהיה צריך כו' דגם בצנור הוי שבות שלא כדרכה מ"מ א"א דהמ"מ הוי גריס או שהיה צריך כו' וא"כ צריך ליישב גם ההשגה מצנור ה"ל מ"מ להזכירו בתירוצו:

ובהגמ"ר כו' כ' דגבי צנור כו' ר"ל בפ' במה טומנין הקשה רבינו ברוך כמו שהתירו חז"ל שבות במקום פסידא כמו בצנור הנ"ל וביתר שהביא שם ה"ל גם כן להתיר בדליקה לומר לגוי לכבות ואנן איפכא תנן גוי שבא לכבות אין א"ל כבה כו' ותי' וז"ל דכולהו שרי במקום פסידא ה"ט דאי לא שרית ליה אסורא זוטא יבא לעשות אסורא רבא צנור אי לא שרית כלאחר יד יבא לתקן שלא כלאחר יד עכ"ל:

ובריב"ש כו' דהא כיבוי הוי מלאכה שאצ"ל ור"ל לר"ש לא הוי אלא שבות ואפ"ה קי"ל ואין חולק דאסור לצוות לגוי לכבות הדלקה:

והר"ן פרק חביות כתב ג"כ לחד שנויא כו' ליישב למה הותר שבות בצנור ולא גבי דלקה דאפי' לומר לגוי לכבות אסור (וכתב דשאני צנור דהוי שבות שלא כדרכה) עוד תי' דשאני כיבוי כו' דאם צריך לגופה דהיינו לעשות פחמים או להבהב הפתילות היה חייב:

לכן נ"ל כו' כיון דלהגמ"ר ולריב"ש ור"ן לא הותר שבות כדרכו אפי' ע"י גוי דהוי שבות דשבות ואפי' במקום פסידא וכן דעת הרשב"א בתשו' ניהו דהרמב"ם וראב"ד מקילים אין דעת מ"א לסמוך עליהם כ"א בהפסד גדול ודוקא ע"י גוי וע"י ישראל דוק' שלא כדרכה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וי"א דס"ל במילה שרי**. כדאי' במס' עירובין דף ס"ח. וצ"ל דאין מדמים כו' והקשה בספר א"ר הא י"א הללו הם תוס' גיטין דף ח' ובמס' ב"ק והלא כ' וז"ל ואין ללמוד מכאן היתר לומר לגוי להביא ספר בשבת דרך כרמלית דלא דמי דדוקא משום מילה כו' עכ"ל הרי דאפי' בספר לא התירו ואפשר לחלק בין ללמוד בו ובין לקרות בו (ר"ל בציבור) מיהו בהג"מ פ"ו העתיק דברי תו' להביא ס"ת וס"ת מסתמא לקרות בו הוא וכ"ה בחי'

רשב"א גיטין להביא ס"ת לקרות בו וצ"ע עכ"ל (ובאמת בהגמ"י שלפני לא הוזכר ס"ת כ"א ספר סתם) ולענ"ד י"ל חדא בעירובין דף צ"א לא התירו כ"א בשעת הסכנה שלא היה רשאים לקרות בפרהסיא והיה צריכים להעלים הקריאה ובהצנע במקום מוצנע ולכן היה צריכים לטלטל ס"ת מגג לעליה כו' ואי לא התירו השבות היתה הקריאה בצבור בטלה לגמרי עד שתתבטל הגזרה וכה"ג התירו אבל התו' מיירי שאין שעת סכנה אלא כגון שא"א להם להניח הס"ת כל השבוע בבה"כ והיה כל השבוע מונחת במקום אחר אלא קודם שבת הכניסוהו לבה"כ וכמ"ש הטור לעיל סימן קמ"ט ודרך מקרה שכחו להביאו קודם שבת כהאי גוונא כיון דליכא רק דרך מקרה פעם אחד לא התירו עוד יש לומר הא כתבו התוס' בכתובות דף ז' ע"א ד"ה מתוך שהותרה. כו' וז"ל דמחצר שאינה מעורבת אין ללמוד הימנה לכרמלית דחמור טפי עד כאן לשונו ובזה א"ש דהתוס' והרשב"א הא מיירי להדיא בכרמלית וכיון דחמיר לא הותר שבות אבל הש"ס בעירובין טלטול מגג לעליה וקרפף דין חצר שאינה מעורבת יש לו ולכן כיון דקיל התירו שבות (ועיין בשבת דף ס"ד ע"ב בתוס' ד"ה ור' ענני כו'):

ודע דלפי מה שכתב בש"ע וכ"כ הרמב"ם אומר ישראל לגוי בשבת לעלות באילן להביא שופר והא קי"ל דתקיעת שופר לדידן לא דחי שבת ע"כ צריך לומר דמיירי שחל ר"ה יום שבת ויום א' שאחריו ומביאו לצורך יום א' שהוא יום ב' של ר"ה ויש מזה לכאורה סתיר' לדברי הט"ז סי' תרנ"ה שכתב אף על גב דהותר אמירה לגוי להביא לולב בי"ט היינו דוקא לשלוח אחריו בי"ט עצמו אבל בשבת אין לשלוח בשביל י"ט שאחריו והא הכא לענין שופר כתב דמותר כה"ג ואפשר דבשופר מודה ט"ז דעדיף מלולב דהא כ' ט"ז הטעם דהותר אמירה לגוי בלולב יותר מבמצורע דלולב מיקרי עשה דרבים ע"ש ושופר הוי יותר עשה דרבים. ולפמ"ש מ"א בסי' תמ"ו דוקא שופר הוי עשה דרבים דאחר מוציא רבים אבל לא ביעור חמץ כיון דאין אחד מוציא רבים ע"ש א"כ לולב דומה לחמץ וניהו דהט"ז ס"ל דגם לולב הוי עשה דרבים מ"מ מודה דשופר יותר הוי עשה דרבים כיון דאחד מוציא רבים לכן גבי שופר הקילו אפי' להביא בשבת לצורך י"ט שאחריו

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מותר כו'** דחשבונות שא"צ מותר וכתב הט"ז דוקא שיודע בבירור שאין לפועלים אצלו כלום אבל אם מסתפק אסור וכ' עוד אפי' אין לו תועלת בחשבון אם יש לו תועלת לאדם אחר ע"י החשבון ג"כ אסור:

סעיף י

(**ס"ק י**) **לחבירו כו'** לפי שהיא כו' ר"ל בגוי יותר הגוי מסיק אדעתיה שדעתו לשכרו לשליחות בערב דאי אין לו צורך בו אין לישראל התערבות עם הגוי ללא דבר:
דהרהור מותר וכדלעיל סי' ש"ו סעיף ח' דדרשינן ודבר דבר שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול ולא אסר הכתוב כ"א דבור ולא הרהור לכן מותר לומר לישראל הנראה בעיניך כו' דלא הוי רק הרהור ה"ה באומר כן לגוי ליכא אלא הרהור:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לכרך כו'** דאל"כ מאי קאמר פשיטא ר"ל למה הוצרך לטעם בורגנין ת"ל דאין תועלת בדבורו ופשיטא דמותר:
משמע דבלא זה שרי. דהא הרב"י כ' בא"ל כן כרי שיזמין לו סוס כו' אבל בלא"ה מותר דהא אין תועלת בדבורו ודייק כן הרב"י מלשון הרוקח שאסור דאין יכול להשכיר בשבת ומאי ענין א"י להשכיר למה שאסור לומר ארכוב למחר א"ו דהאמירה גרידא באמת מותר כיון דאין בו תועלת באמירתו אלא דאיסורא איכא במה שא"ל שיכין לו סוס וא"כ משמע מרוקח ומהרב"י דהאמירה גרידא שרי אם אינו אומר כן לאדם אחר שחברו יעשה דבר במ"ש מה שאסור לעשות בשבת ואפשר גם המ"מ ס"ל כן דאין כוונות המ"מ במ"ש מאי קאמר פשיטא דכה"ג א"ל לטעם בורגנין אלא ניהו דגם כה"ג בעינן טעם בורגנין וכדס"ל להרא"ש אלא ר"ל פשיט' כה"ג מהני בורגנין ולא איצטריך לאשמועינן אע"כ דאתי לאשמועינן דאפי' אומר לחבירו לך עמי דיש תועלת בדבורו ג"כ מותר מטעם בורגנין מ"מ גם המ"מ ס"ל דאסור לומר לעצמו מחר אעשה דבר פ' ולא שאל מחבירו לעשות לו דבר מה מ"מ אסור אם אין לו היכר היום כמו ע"י בורגנין וכדומה. עיין בתוס' ר"ל דגם מהתוס' משמע דאפי' אמר אעשה דבר פ' למחר אסור חדא ממ"ש דף ק"ג ד"ה מה לי כו' שהקשו על קושי' הש"ס על המשנה דקתני לא ישכור אדם פועלים בשבת ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים ופריך הש"ס מ"ש הוא מ"ש חבירו וכתב רש"י דהא ישראל הוא כמותו ולא מצי לשכרן והקשו התוס' וז"ל וא"ת ונימ' דחבירו היינו דא"ל שכור לי פועלים למחר וי"ל דא"כ מאי ארי' חברו אפי' הוא נמי לא מצי למימר אשכור פועלים למחר דע"כ לא קאמר כו' מותר כו' לכרך כו' אלא משום דאם יש בורגנין כו' עכ"ל וכ"כ להדיא שם ע"ב בר"ה אבל מחשיך כו' וז"ל ואני יודע מ"ק כו' דה"א כו' מותר לומר על עצמו ואפי' לשכור פועלים למחר כו' דלא מהני אמירתו כו' אבל א"א לדשמואל כו' דאסור כל האמירות אפי' על עצמו אלא כו' משום דאם יש בורגנין כו' עכ"ל:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ח"ל אבל בתוך התחום כו'** דהב"ח הקשה למה נקט ח"ל הא אפי' תוך התחום נמי אסור כיון דאסור לטלטלן א"א להביאן ותי' וי"ל דבתוך התחום כיון דמותר להחשיך על פירות מחוברים כמ"ש סעיף ט' (אע"ג דאינו רשאי לתולשן ולהביאן) ה"ה דמותר לו' לחבירו עכ"ל ור"ל כיון דאבא שאול כללא כייל במשנה כל שאני זכאי באמירתו (ר"ל שמותר לו' דבר ההוא) רשאי להחשיך עליו וה"ה איפכא כל מה שמותר להחשיך עליו גם האמירה מותר וכיון דמותר להחשיך על פירות מוקצים ומחוברים תוך התחום ה"ה דאמירה מותר שיתלש פירות במוצאי שבת. כללא דכייל דכל שאני זכאי כו' וה"ה איפכא כנ"ל כו' שקאי אסוף התחום ר"ל בדבר שאין בו איסור רק מה שהוא בריחוק מקום משום שהוא סוף התחום אבל מה שאיסורו אפי' תוך התחום מצד מוקצה או מחובר אע"ג דמותר להחשיך עליו מ"מ האמירה אסורה ולכן נ"ל דנקט ח"ל לא לדייק הא תוך התחום שרי דהא אפי' תוך התחום אסור. אלא נקטינן משום סיפא דקתני וכן אסור להחשיך בסוף התחום כו' ושם דוקא חוץ לתחום אבל תוך התחום שרי כמ"ש סעיף ט' נקט גם ברישא חוץ לתחום:

ופשוט דאפי' דבר כו' אסור לו' לגוי לעשותו בשבת דלא הותר כה"ג אלא לו' לגוי שיעשה במ"ש וראיה מסי' שכ"ה ס"ח ויו"ד דאם הביא גוי דבר מחוץ לתחום לצורך ישראל אסור לאותו ישראל אע"ג דאיסור ח"ל יש היתר לישראל ע"י בורגנין וגם ההבאה אפשר ע"י מחיצות מ"מ אפי' דיעבד אסור לישראל שהובא בשבילו אע"ג דהישראל לא צוה לגוי להביא כ"ש שאסור ישראל לצוות לגוי על זה:

ודברי הב"ח צע"ג גם מ"ש דע"י מחיצה של ב"א כו' ר"ל דהרב"י הביא הגמ"ר שכ' בשם ראבי"ה דאמירה לגוי אפי' בדאוריי' לא אסירא אלא בדבר שא"א למצוא תקנה ע"י ישראל לעשותו כגון להחם חמין אבל אם אפשר לעשותו כגון בר"ה דיכול להביא ע"י מחיצת בני אדם (ר"ל שיעמדו כ"א קרוב לחבירו פחות משלשה טפחים דהוי מחיצה גמורה) שרי אמירה לגוי והיכי דא"ל דילמא אתי לאחלופי בר"ה אסור אמירה לגוי אפי' באיסורי דרבנן כו' וכ' על זה הרב"י שהסיפא סותר מ"ש קודם לכן שאם אפשר לעשותו כגון בר"ה דיוכל להביא ע"י מחיצות ב"א שרי וצ"ע עכ"ל הרב"י. וכ' הב"ח לישב דברישא מיירי לומר לגוי שיביא דבר בר"ה אפי' מאה אמה זה מותר כיון דיש היתר לישראל להוליך בר"ה דהיינו אם היה מחיצות ב"א לכן מותר לגוי להביאו אפי' ליכא מחיצות ב"א. ואייתי ראיה מדאמרי' סעיף ח' מותר לו' לחבירו לכרך פ' אני הולך למחר כיון שאם יש בורגנין כו' וכתבו התוס' דה"ה כה"ג מותר לומר לגוי בשבת שילך לכרך פ' וה"ה הכא

משא"כ בסיפא מיירי לומר לגוי להביא דבר מחצר לחצר שלא ערבו דאסור בישראל משום דאתי לאיחלופי בר"ה ויוציא מרה"י לר"ה ובזה ליכא תקנתא ע"י מחיצות ב"א דמאי מהני המחיצה כיון דלא ערבו יחד (דהא אפילו שני חצרות סמוכים זל"ז וכותל א' ביניהם אפילו יש חלון בכותל אם לא עירבו השתי חצירות יחד אסור להוציא מזה לזה על ידו ודרך החלון) כה"ג גם האמירה לגוי אסור עכת"ד הב"ח בתוס' ביאור ומ"א השיג על כל דבריו דמה שכתב ברישא דכל מה שיש היתר לישראל ע"י מחיצות ב"א מותר לומ' לגוי לעשותו היום בשבת וזה ליתא דלא הותרה האמירה כי אם שיעשה הגוי אחר השבת אבל לא שיעשה בשבת וכדמוכח מהאי דסי' שכ"ה כנ"ל:

גם מ"ש דע"י מחיצות כו' ר"ל הב"ח לפי שיטתו אינו נכון מ"ש לפ' סוף דברי הגמ"ר דמיירי שם שאסור לומר לגוי להביא מחצר לחצר שלא ערבו דכה"ג אסור לישראל אפי' ע"י מחיצות ב"א גם בזה חולק מ"א דניהו דכה"ג ל"מ לישראל מחיצות בני אדם מ"מ האמירה לגוי ראוי להתיר דהא האיסור מחצר לחצר שלא ערבו הוא דאתי לאחלופי בר"ה הא אמירה לגוי אפי' בר"ה מותר לדעת הב"ח וע"כ צ"ל דס"ל דאפי' ע"י מחיצו' ב"א אסור לישראל להוציא מרה"י לר"ה שיש שם מחיצות ב"א לכן גם האמירה לגוי אסור וע"ז כ' מ"א דלית' דמחיצת ב"א הוא מחיצה גמורה. ופשוט בגמ' כו' הביא לנו דבר זה למחר כו' כה"ג מהני שאם היה מחיצות ב"א אבל שיבא הגוי בשבת לא הותר כנ"ל:

גם מ"ש בשם התוס' כו' ר"ל שהב"ח הביא ראיה לדין א' שמותר לומר לגוי להבי' בר"ה אפי' בשבת מדברי התוס' שכתב על מ"ש בסעיף ח' דמותר לומר לחבירו לכרך פ' כו' דה"ה דמותר לומר לגוי כו' כנ"ל ע"ז כ' מ"א דלית' דלא על מ"ש בסעיף ח' כתבו התו' דבריה' כי אם על מ"ש סעיף ז' מותר לומר לחבירו הנראה בעיניך כו' וכמ"ש מ"א בשם התו' ס"ק י':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **משום כו'** וצ"ע דבפ"ג דעירובין דף ל"ט ע"א אמרי' בהדי' דאפי' בתוך התחום כצ"ל:

לא מינכרא כו' דאמרי' שם אר"י י"ט שחל בע"ש מערב בעי"ט על י"ט לילך לצד מזרח ובי"ט מערב לשבת לילך לשבת לצד מעריב והעירוב יהיה ברגליו שיושב שם ב"ה עד שתחשך וקונה בזה מקום שביתה ופריך הא י"ט מכין לשבת ע"י שמערב בי"ט ברגליו לשבת ומשני שיושב שם ב"ה וא"צ לומר שביתתי במקומי וכיון דלא אמר מידי לא הוי כמכין מי"ט לשבת ופריך מדתניא לא יהלך בסוף שדהו מה היא צריכה ולא יטייל על פתח המדינה לכנוס למרחץ שנראה שמכין משבת למ"ש אע"ג דלא אמר מידי ומשני

התם מוכחא מילת' הכא גבי עירוב לא מינכרא מילתא דאי צורב' מרבנן כו' ע"כ דברי הש"ס וא"כ מוכח דגם סוף התחום לא מינכר' מילת' ואיך כ' הרב"י טעם איסור סוף התחום דמינכר' מילת' והם דברי המ"מ ע"ש:

וטעמ' דאסור כו' הוא קושי' ב' על המ"מ שכתב טעם האיסור היכי דמנכר' מילת' מפני החשד ורש"י כתב הטעם מצד הדין דכל מידי דאסור למיעבד כו' והוא בכלל ממצוא חפציך וע"ז הקשו התוס' דגם הכא לחשוך ולתלוש פירות שבתוך התחום יאסר מה"ט וע"ז תי' התוס' כיון דלא מינכר' כו' לא החמירו חכמים:

אבל להחשיך בסוף התחום אע"ג דלא מינכר' מילת' כנ"ל אעפ"כ אסור ולא מפני החשד אלא ממצ' חפציך דאסור לאזמוניה נפשיה ואע"ג דתוך התחום היכי דלא מנכר' לא אסרו לאזמוני מ"מ סוף התחום החמירו יותר והחילוק תוך התחום בין מנכר או לא לטעם רש"י צ"ל דהיכי דלא מינכר לא הוי רק כמו הרהור דשרי משא"כ היכי דמנכר' מילת' הוי כמו דבור דאסור:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **לזמן כו'** ועמ"ש סי' ש"ו סקט"ו דקאמרי וכן ער"פ כו' דתנן ר"פ השואל שואל אדם מחבירו כדי יין כו' ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו כו' וכן ערב פסח שחל בשבת בירושלים (ר"ל ואין לו טלה לפסחו הולך אצל רועה ולוקח ממנו טלה בשבת) אם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת משמע דוקא מה שהיא צורך שבת או לצורך מצות היום כגון פסח אבל לא לדבר אחר:

וכ"מ בר"ן פ"ק דכתובות כצ"ל והיא קושי' הריטב"א שהבי' מ"א בסי' ש"ו ס"ק ט"ו:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **אין כו'** משום לוין ופורעים כו' דאמרי' בב"מ דף ע"ה ע"א וכן הוא בשבת דף קמ"ח בני חבורה המקפידים זה ע"ז (ר"ל מדקדקים הרבה זה ע"ז ואין אחד מוותר נגד חבירו אפי' דבר מיעוט שאין דרך להקפיד עליו) באים לידי איסור כו' ומשום לוין ופורעין בי"ט וכ' התוס' פי' דאסור לומר ל' הלוא' או פרעון אלא צ"ל השאילני ובשעת פרעון ל' חזרה ולא פרעון והם יראים לומר ל' שאלה כיון דהשאלה הדרא בעינ' וזמנו לאלתר וירא פן יתבענו מיד ולכן יאמר ל' הלואה וממיל' אינו אומר ל' חזרה אלא פרעון וע"י זה עבדי איסורא בלשונם מזה מוכח דגם ל' פרעון אסור א"כ ה"ה פדיון אסור דלא עדיף מפרעון וגבי פדיון א"א לשנות הל' ואפשר אפי' היה אפשר לשנות הל' בפדיון כיון דלא הותר כ"א לצורך השבת כמ"ש מ"א אח"ז ופדיון אע"ג שהי' מצוה מ"מ אפשר דאסור:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **זימן כו'** כ' ב"ח כו' ניהו דלשמא ימחק כו' דבגמר' איכ' ב' טעמים על האי דינ' שהזכיר המחבר חד' שמא ימחק משמות האנשים אשר זימן כי יראה שאין המגדים אשר זימן מספיקים לאותן אנשים כי רבים הם ולכן ימחוק איזה אנשים שלא לקרותם טעם שני שמא יקר' בשטרי הדיוטות:

דהא חשבונות של מצוה כו' ובגמרא דאוסר היינו סעודה שאינו של מצוה אלא סעודת מריעות וכ"כ בספר ת"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **חקיקה שוקעת אבל בולטת כו'** דשמא יקרא בשטרי הדיוטות דגזרינן משום דס"ל דכותל בשטר מיחלף. ואם נתיר לקרות ממה שע"ג כותל יקרא ג"כ ממה שכתב בנייר ושטר אבל כשנוסף עוד שינוי דהיינו הכתיבה היא שוקעת דאיכא תרי שינויים חרא שהיא כותל וגם הכתב משוקע משא"כ הכתיבה היא רשומה בה"ג לא מיחלף בשטרי אבל טבלא ופנקס אע"ג דהחקיקה שוקעת מ"מ גזרינן שמא יקרא בשטרי הדיוטות כיון דליכא רק שינוי א' דהיינו שהכתיבה שוקעת אבל טבל' ופנקס דומה לשטר שהם מטלטלים ואין בזה שינוי וכמ"ש מ"א אח"ז ולכן אם הכתיבה בולטת ע"ג כותל ס"ד כיון דאיכא תרי שינוי חדא שהיא כותל וגם הכתב בולט משא"כ בשטר שהכתב רשום וא"כ לא אתי למיחלף בשטר אפ"ה אסור משום שמא ימחוק דכשהוא בולט אפשר למוחקה משא"כ כששוקעת דא"א למחוק. ואפי' גבוה הרבה כו' והא דכתב המחבר הטעם לאסור בגבוה הרבה משום שמא יקר' ולא אמר משום שמא ימחוק ומשום לא פלוג צ"ל דהטעם שמא יקר' עדיף דאסור מצד עצמו ולא איצטריך משום לא פלוג וכ"כ בספר ת"ש:

סעיף כ

(**ס"ק כ'**) **שלא יגע כו'** ואגודה כתב אני נהגתי כו' דקי"ל דבר הבא מחוץ לתחום אסור למי שהובא בשבילו ואם כן ה"ה הכא באגרת מי שנשתלח לו אסור לקרותו דזה הנאתו דאסור לו אלא אם הוא דבר שיש בו צורכי נפש הי' מותר ומספק' לא רצה לקרות בעצמו שמא אין בו צורך נפש לכן צוה לאחר לקרותו דהאחר מותר לקרותו אפי' אין בו צורכי נפש דהא לא הובא בשבילו וגם אינו נהנה בקריאתו דהא אינו נוגע לו וכשראה האחר שיש בו צורכי נפש הי' אומר לו למי שנשתלח לו מה כתוב בו ואם לא הי' בו צורך נפש הי' שותק ולא אמר למי שנשתלחו לו מה כתוב בו ולטעם זה כתב הרב"י דלהאוסרים ניהו דהקריאה אסורה כנ"ל מ"מ לא אסרו הנגיעה דהא קי"ל דבר מאכל הבא מחוץ

לתחום מותר בטלטול דשאני דבר מאכל דהותר באכיל' למי שלא הוב' בשבילו וכיון דראוי לשום אדם מותר בטלטול משא"כ באגרת דאינו ראוי לשום אדם דמי שנשתלח לו אסור לקרותו והאחרים אין להם הנאה ותכלית בקריאה לכן גם הטלטול אסור ע"ש:

ועתה באתי כו' דחיישינן שמא כו' דבמעביר ד"א בר"ה או בהוצאה או הכנסה מר"ה לרה"י אי עביד עקירה והנחה איכא איסור תורה ואי עביד עקירה גרידא או הנח' גריד' איכא איסור' דרבנן שעושה חצי המלאכה ואי עומד לפוש זהו מיקרי הנחה אבל עומד לכתף דהיינו לתקן המשא שעליו לא מיקרי הנחה כמ"ש לעיל סי' רס"ו סק"ח ולכן כשהכניס השליח האגרת לתוך רה"י אסור לישראל ליקח האגרת מיד השליח טרם שעומד לפוש דא"כ עושה ישראל ההנחה והאוסרים חששו שמא יקח האגרת מיד השליח קודם שעומד לפוש והמתירים לא חששו לזה ועיין לקמן סי' שמ"ז:

דאין כאן גזרה כו' ומשום לך והבא כו' ר"ל דטעם דגוי שהביא דורון לישראל דאסור כתב ר"ת הטעם שמא יאמר לו ישראל להבי' וזה כ"ש כאן דהא לא ידע מי ישלח לו אגרת וזה ניחא לטעמיה דר"ת אבל לדעת רש"י דהטעם דמה שהובא מח"ל אסור עד מ"ש בכדי שיעשה הוא כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט או שבת כמבואר לקמן סי' תקט"ו צ"ל דס"ל העיקר כר"ת ובאמת לדידן נראה לקמן סי' תקט"ו דס"ל דהעיקר כרש"י ע"ש ע"כ צ"ל לדעת רש"י דמ"מ י"ל דמודה דכאן מותר. וכמ"ש הדרישה דקריאת איגרת אין זה הנאה גמורה דאין ההנא' ניכרת בשעת קריאה דהא לא ידע עדיין אם י"ל צורך בו ע"ש:

ומשום מוקצה נמי ליכא דהא לא אקצי' שום אדם מדעתו:

ואפשר דהאוסרים ס"ל כו' ר"ל בשלמא דבר שדעת בעלים עליו א"כ אינו מוקצה לבעליו לא הוי מוקצה לשום אדם וכמ"ש לקמן ס"ס ש"ח אבל הכא בע"ה משעה ששלח הקצהו מדעתו ומי שנשתלח לו לא ידע כלום לומר שהי' דעתו עליו ולכן אסור וכ"כ מ"א לקמן ס"ס תקט"ו אם האגרת הוא מן הגוי א"כ הגוי הוא בעליו ושל גוי א"צ הכן אפשר דמודה דמותר וכ"מ לקמן סי' תקט"ו:

אפי' ר"ש מודה כמ"ש סי' תצ"ח סעיף ג' והיינו לפי דעת מהרש"ל שם:

דאם מקפיד כו' היינו שמקפיד כדי שלא יתלכלך וכדומה אבל אם מקפיד לצור בו משום שכ' בו דברי סתר מותר לטלטלו דהא מ"מ אפשר לצור בו ויניח הכלי והאגרת שעליו במקום מוצנע שלא תשורינו עין ע"ש:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **אסור כו'** אבל בחול כו' מדלא כ"כ ואף בחול אסור כמ"ש בסעיף שאח"ז משמע כאן דבחול מותר:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **משום כו'** ועב"י בח"מ שהביא תשובת הרא"ש שפעם א' בא מכשול עי"ז שהעלילו על היהודי ע"ש:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ועובר כו'** דדוקא בדיוקנ' כו' משום דקשיא ליה מאי דאמרי' בע"ז דף נ' דמה"ט קרי לר' מנחם בן סימאי בנן של קדושים משום דלא אסתכל בצורתא דזוזי מאי רבותיה הלא לכ"ע אסור להסתכל בצורה אע"כ צ"ל דאין איסור כי אם בעשוי לשם ע"ז משא"כ צורתא דזוזי דלא נעשה לשם ע"ז מדינא מותר ור"מ ב"ס החמיר ע"ע:
דראי' בעלמא שרי דדוקא הסתכלות שהוא בעיון יותר הוא דאסור וזה החילוק בין ראיה להסתכלות וכמ"ש סי' רכ"ט דאסור להסתכל בקשת והא עכ"פ צריך לראותו קודם שיברך אע"כ דלא אסר רק ההסתכלות וכ"כ מ"א סי' קכ"ט ס"ק י"ב בענין הסתכלות בכהנים:

סעיף כד

(ס"ק כד) בלה"ק כו' ד"ת וגט מותר כצ"ל:
אף על גב שכתב בלשון לעז דקיימא לן באה"ע ר"ס קכ"ו דגט נכתב בכל כתב ובכל לשון. וב"ח כתב דבחול כו' דראיית רמ"א להתיר בלה"ק מדכתב התוס' ומיהו אותן המלחמות הכתובים בלשון לע"ז נראה לר"י דאסור לעיין בהם דלא גרע מכתב שתחת הצורה ואפי' בחול לא ידע ר"י מי התיר דהוו מושב לצים עכ"ל התוס' ומזה דייק רמ"א מדכתבו התוס' המלחמות הכתובים בל' לעז משמע דאם כתובים בלה"ק מותר והב"ח כ' דאין זה דיוק די"ל כמ"ש הט"ז ס"ק י"ג ע"ש עוד כ' הב"ח (וזה נראה עיקר בעיני הב"ח) משום דהתוס' רצו לסיים ואפי' בחול לא ידע כו' וזה דוקא בלעז אסור אבל בלה"ק מותר לקרות בהן בחול דלא הוי מושב לצים אבל בשבת לא יצא מכלל שטרי הדיוטות אבל בגט משמע מדברי הב"ח דמודה דשרי אף בשבת מטעם דיכול ללמוד ממנו דיני גט ע"ש וע' באה"ע ס"ס קל"ו שכ' רמ"א דיש מתירים לטלטל גם בשבת ומ"ש שם ב"ש בשם ב"ה:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **באצטרולב היינו כו'** וז"ל הרשב"א שהובא בב"י שאינו אלא כא' מספרי החכמה דמה הפרש יש בין כתוב ורשום בלוחות נחושת כו' לכתוב בספר עכ"ל:

סעיף כו

(ס"ק כו) לשאול כו' כמ"ש בי"ד סי' קע"ט סעיף ט"ז:

אסור בשבת כו' דהא ת"ק אמר אין שואלין כו' בשבת משמע דבחול מותר אפ"ה בשבת אסור ומשמע אפי' ליכא סכנה ור"י שהוסיף אף בחול אסור מפני הסכנה אינו חולק על הת"ק ומודה דאפי' מה שמותר בחול וליכא סכנ' מ"מ בשבת אסור והיינו משום ממצוא חפציך וניהו דאפסקה הלכה כר"י מ"מ הלא בזה כ"ע מודים ולכן דייק רי"ו וכ' משום רפואה ואז מותר כמו שהותר בסי' ש"ו סעיף ז' למדוד אזור לרפואה:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **אסור כו'** וכ' המ"מ דע שאמיר' לגוי דהיינו לומר לגוי כו' כצ"ל וכ"ה שם במ"מ (ובאם מותר לומר לגוי שיאמר לגוי אחר שיעשה מלאכה בשבת ע' בתשובת חות יאיר סי' מ"ט):

מקפידים כו' ר"ל וה"ה שהגוי יעשה מלאכת הגוי עצמו דהא הם חפצי גוי ואינם כי אם פקדון ביד ישראל. ואפי' יביאם לישראל כו'. ר"ל כה"ג ס"ל להמ"מ דנקראים חפצי ישראל מ"מ שרי כיון שהם ביד גוי כו' דכה"ג ליכא שבות באמירתו דהא גם לישראל שיש בידו דבר מוקצה מותר להוליכו ולהביאו ולהניחו באיזה מקום שירצה וכמ"ש סי' ש"ח ס"ג. ועס"ס זה. ר"ל מאי דפשיטא. להמ"מ דאם הביאם לישראל ה"ל חפצי ישראל אבל בס"ס זה מבואר דעדיין הוי חפצי גוי דהא חסר עדיין מדידה וחשבון ולפ"ז אפילו כבר הניחו הגוי מידו לארץ מותר לישראל לומר לגוי להניחו למקום אחר דהוי כאומר לגוי לעשות מלאכת עצמו:

והגמ"ר פ' במה טומנין כו' והא דאסור ל"ל חסום כו' וכדאיתא בב"מ דף צ' ע"א ובח"מ סי' של"ח:

ויש לשאול דתנן שולח כו'. אולם התוס' שם בב"מ ד"ה חסום כו' כתב וז"ל חסום כו' פי' בתבואתו דמרויח ישראל כו' דבתבואת גוי פשיטא דשרי כיון שאין הישראל נשכר כו' אדרבא מפסיד כמו שפשיטא שמותר לומר לגוי אכול נבלה ומה"ט נמי מותר לומר לגוי בשבת הילך בשר ובשל לצורכך כשאין מוטל עליו לזונו כו' ומיהו אור"י דלא דמי לאומר לגוי אכול נבלה דלא שייך התם אמירה לגוי שהישראל עצמו יכול ליתן נבלה בפיו אבל הכא אותו דבר שאומר לגוי לעשות הוא אינו יכול לעשות כמו לבשל או לחסום כו' עכ"ל וא"כ אפי' לפי מסקנת דברי ר"י דאפשר דמודה למרדכי לומר לגוי לבשל בשבת דאסור אבל לק"מ מגיד הנשה דשם הישראל מותר ליתן גיד הנשה תוך פי הגוי וגם רש"י שם פי' חסום פרתי ודוש בה והדישה היא של גוי וכן נראה דעת הטור ע"ש בב"ח עכ"פ לסברת ר"י לק"מ מגיד הנשה:

והנה לכאורה קשה כו' ובלא"ה לא קשיא דברי הש"ס בפסחים דכ"א דפריך לר"א דס"ל כ"מ שנא' לא יאכל איסור הנאה במשמע והרי גיד הנשה דכתיב ע"כ לא יאכלו ב"י את גיד הנשה ותנן התם שולח אדם ירך לגוי אע"פ שג"ה בתוכו עכ"ל הגמ'. הרי דהגמ' חשב שליחות ג"ה הנא'. אלא דשם י"ל כמ"ש התוס' בחולין דצ"ט ע"ב ד"ה והילכתא כו' דאין ההנאה ממה שהגוי אוכלו כ"א ע"י ששלחו שלם עם ג"ה מתכבד בו יותר כי נראה יותר יפה בהיותו שלם:

וא"כ אסור כו' ר"ל לשבת והוא דינו של הרב"י. אבל מותר כו' זהו דינו של רמ"א בהג"ה: **וכן משמע באה"ע ס"ס ה' שכתב שם יש אוסרים למכור לגוי בעלי חיים**. כ"ש להשתתף עמו למחצית שכר אם יודע שהגוי יסרסם. משום דס"ל דקי"ל כר' חדקא דגוי מצווה על הסירוס ואסור לישראל כנ"ל משום לפני עור ויש מתירים דס"ל דלא קי"ל כרב חדקא וליכא משום לפני עור ואע"ג דאיסור אמירה לגוי הוי שבות ככל האסורים ולא בשבת דוקא אלא דהתם אינו נותן לו הישראל כלום ה"ל כמי שאומר לגוי בשל בשר שלך. ובי"ד סי' רצ"ז ע"ש בש"ך סק"א שכ' הא דכ' הרב"י בסעיף ב' ומותר לו' לגוי לזרוע לו כלאי זרעים דהיינו לצורך עצמו של גוי אבל לצורך ישראל אסור ע"ש וטעמא מאי דלצורך גוי מותר דה"ל כא"ל בשל בשר שלך לעצמך דהא אין הישראל נותן לו כלום:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **לעשר כו'** אפי' בלא טרדה שרי כמ"ש שם סי' רס"א:

שאפי' ודאי שרי לעשר אפי' שלא לצורך השבת. ר"ל דלעולם הטור מיירי בודאי ואי קשיא הא אין מעשרין את הודאי ול"ל דמיירי שצריך לפירות בשבת לכן מותר לדידן דקי"ל כרבי דכ"ד משום שבות לא גזרי' בהם ב"ה אם הוא לצורך מצוה דא"כ מאי אריא שהוא טרוד ת"ל בלא"ה מותר כיון שהוא לצורך שבת לכן כ' דמיירי בודאי וא"צ לו בשבת ואפי' הכי גם משום טרדה אפי' ליכא מצוה הותר לדידן דקי"ל כרבי בין השמשות:

ולכן נ"ל כו' פ"ו דדמאי הלוקח יין מבין הכותים דנחשדו שעוברים על לפני עור ומוכרים טבל וא"כ מי שקונה מהם צריך לעשר כמו ודאי טבל ולא הוי דמאי ואם לקח מהם ע"ש ושכח מבע"י לעשרן ונזכר ב"ה ודאי מה שצריך לשבת מותר לקבוע מקום למעשר ותרומה ב"ה אלא כשדעתו לתקן כל מה שקנה מהם גם מה שלא יצטרך לו בשבת וכה"ג דאסור לקבוע מקום לו' מעשר א' בדרום ומעשר ב' בצפון כו' כיון דאז ב"ה אסור להפריש תרומה ומעשר ה"ה דאסור לקבוע מקום אבל מותר לקרות שם למעשר על כל מה שקנה מהם אפי' על המותר שלא יאכל בשבת וכה"ג מיירי הטור כאן ומיירי בודאי שהיה

טרוד כל היום ונזכר ב"ה ואם לא היה רוצה להפריש כ"א על מה שצריך לשבת היה מותר אפי' לקבוע מקום או להפריש ממש וכמ"ש הטור לפני זה דמשום מצוה מותר להפריש אלא דמיירי שרוצה לתקן כל הכרי אפי' מה שישתייר אחר השבת כה"ג לא הותר לקבוע מקום אלא לקרות שם ומ"ש שהיה טרוד ר"ל כל היום ע"ש ועי"ז לא היה אפשר לו לתקן מבע"י:

דהוי דרבנן. ובדרבנן קי"ל יש ברירה לכן מה שמשייר אמרי' הוברר הדבר למפרע שמה ששתה היה חולין וזה שנשאר הוא התרומה ומעשר:

קי"ל אין ברירה ול"מ קריאת שם כיון דאין ברירה חיישי' שמא מה ששתה היה תרומה ומעשר ומה ששייר הוא חולין או ששתה חולין ותרומה מעורבים:

וע' ברמב"ם כו' ר"ל כל הני פוסקים ס"ל כן דבדרבנן יש ברירה ובדאוריי' אין ברירה:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **אסור כו'** ועמ"ש סעיף י"ד בשם רמ"מ שמותר לו' לגוי על אגרת חתום שאינו יכול לקרותו ער שיפתח ומזה מבין הגוי ופותחו וע"ז תי' דש"ה דאינו מצוה לגוי כלום משא"כ כשא"ל שיקנח חוטמו אע"ג דזה מותר מ"מ עכ"פ כוונתו של ישראל שיעשה דבר מה שאסור לישראל לצוות לו ע"י מה שצוה לו לעשות דבר המותר ברמיזה. אלא שבספר ת"ש הק' מ"מ למה אחר שפתחו הגוי מותר לקרותו מי גרע הצווי ע"י רמיזה מאלו הביא לו גוי דורן דאסור לישראל אע"ג דלא צוה לו כלל ותי' דשא"ה דאינו אלא חומרא בעלמא דהא קי"ל אין בנין וסתירה בכלים ע"ש. אך לפ"ז מאי קשיא למ"א מהאי דרמ"מ דהותר לרמוז לו שא"י לקרותו עד שיופתח דש"ה דאינו אלא חומרא וצריך לדחוק דבאמת אין כוונות מ"א להקשות מהאי דרמ"מ כ"א כדמות ראיה לרבריו דהא אפי' בהאי דרמ"מ דאינו אלא חומרא אפ"ה לא הותר כ"א לו' א"י לקרות כו' אבל לא לצוות לו שום דבר אפי' ברמיזה. ולפ"ז הלשון מגומגם מאד. לכן י"ל לענ"ד דהיתר הקריאה בלא"ה א"ש. והיינו לדעת רש"י דהטעם ההנאה האסורה בהביא דורן משום שלא יהנה ממלאכת שבת. ובקריאת אגרת ליכא הנאה כ"ה כמ"ש לעיל בשם הדרישה ואף ע"ג דלר"ת שהטעם בהביא גוי דורן משום שמא יאמר לו ישראל להביא. וזה שייך ג"כ באגרת שי"ל להדיא שיפתחנו. ע"ז א"ל דלא גזרינן בזה דאפי' יאמר לו לפתוח ליכא איסור גמור או דהעיקר קי"ל לקמן בסי' תקט"ו כדעת רש"י ע"ש:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **במלאכת כו'** דה"ל שבות דשבות ולא הותר כ"א בדבר מצוה או מקצת חולי כמ"ש לעיל ס"ה ואם הוא עדיין ביד גוי מותר לומר לגוי לפנותו ולהניחו במקום שירצה וכמו שכתב בשם מגיד משנה ס"ק כ"ט:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **עומד כו'** עדיין הגבינות אינן של ישראל כו' ומה"ט הש"ך בי"ד ס"ס קט"ו חולק על רמ"א שם דמתיר כהאי גוונא הגבינות לישראל לאכלן והש"ך כתב דהאגודה שהוא מקור דין זה לא דיבר כי אם מענין איסור שבת דכה"ג ליכא איסור ומיירי שדעת הישראל למכור הגבינות לגוי אבל ישראל אסור לאכלן דחז"ל אסרו גבינות הגוים ואפי' ראה ישראל עשיית הגבינות משום לא פלוג. דהא אפי' במקום שדרכן להעמיד הגבינות בדבר היתר כגון פרחים אפ"ה אסור משום לא פלוג ולא מהני היתר ע"י שישראל רואהו כי אם בחלב אבל לא בגבינות ואייתי ראיה ע"ש. ומה שנוהגים היתר בשווא"ג היינו ששוכרים הבהמות או קנה סכום גבינות מן הגוי דנקראים גבינות ישראל לכן אפי' גוי עושה הגבינות מותר וע"ש שהאריך ובמנחת יעקב כלל פ"א הסכים עם רמ"א דלא כש"ך:

סימן שח

סעיף א

(**ס"ק א'**) **אסור כו'** עס"ס ש"י דמבואר שם דהיכי דנעשה בסיס לאיסור ולהיתר מותר לטלטלו. אולם אם האיסור חשוב יותר מן ההיתר אסור לטלטלו גם אם אפשר לנער גם כן אסור מ"מ הוכיח מ"א דע"כ מ"ש רמ"א אסור לטלטלו קאי על הסכין דאי על הנדן הא איכא גווני דשרי לטלטלו דהיינו אם ההיתר חשוב יותר וא"א לנער וא"כ לא ה"ל לרמ"א לסתום ולכתוב דאסור לטלטלו והוי ליה לפרש באיזה ענין דאסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **שמקפידים כו'** כמ"ש סעיף ג' דמתיר בקורנס של נפחים ושל זהבים כיון דאין מקפידים עלייהו א"כ ה"ה בקורנס של בשמים במקום שאין מקפידים שרי ואפשר דלשון במקום שאין מקפידים שכתב מ"א הוא ל"ד. דאפי' מקפידים באותו מקום רק אותו אדם אינו מקפיד עליו ג"כ מותר:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **ומקפיד כו'** עסי' ש"י ס"ב שכ' שם פירות העומדים לסחורה לא הוי מוקצ' ומותר לאכלן בשבת ומה לי פירו' העומדים לסחורה או כלים העומדים לסחורה אע"כ הכא ה"ט משום דמקפיד אבל אי לא קפיד באמת גם כאן מותר:

שדמיו יקרים אסור אפי' לא נתנו לאוצר. ודבר שאין דמיו יקרים בעי' דוקא שנתן לאוצר וגם שמקפיד עליו כמ"ש מ"א שם סי' רנט:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ולהניחו כו'** דאפי' שכח כו' ר"ל ל"מ בצריך למקומו דתחלת הטלטול היה בהיתר דרשאי להניחו באיזה מקום שירצה אלא אפי' דע"י שכחה התחיל לטלטלו באיסור מ"מ מותר להניחו בכ"מ שירצה. וכ"ה בסי' רס"ו ועיין בספר ת"ש שמפקפק ע"ז:

איתא בשבת כו' וכ"כ במלחמות דאי' בש"ס ת"ר אין מתחילים באוצר תחלה (ר"ל להתחיל בשבת ליטול מהדברים המונחים באוצר דס"ל כר"י דאוסר מוקצה) אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא וס"ד דעוש' שביל בידיו לכן פריך והאמרת אין מתחילים א"כ איך שרי לטלטל לעשות שביל ומשני ה"ק אבל עושה בו שביל ברגליו בכניסתו ויציאתו. והרי"ף העתיק ברייתא זו והשיג עליו הרז"ה לאיזה צורך הביא הברייתא הא ברייתא כר"י אתיא והא ק"ל כר"ש דלית ליה מוקצ' ותי' הרמב"ן משום סיפא דעושה בו שביל והיינו לדידן דס"ל כר"ש מ"מ בדברים המוקצים גם לר"ש דאסור לטלטלן מ"מ מותר לעשו' שביל ברגליו:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אבל מחמה לצל כו'** ואיתא בירושלמי כו' ועיין בשבת דף קכד ע"ב. ולענ"ד כוונתו דשם פליגי רבה ס"ל אפי' כלי שמלאכתו להיתר מ"מ אסור לטלטל מחמה לצל ורבא ס"ל דאפי' מחמה לצל שרי. וכוותיה קי"ל ואי' שם רב מרי בר רחל ה"ל כרים וכסתות מונחות בשמש אתי לקמיה דרבא א"ל מה לטלטלינהו א"ל שרי. א"ל אית לי אחריני א"ל חזי לאורחים א"ל אית לי גם לאורחים א"ל גלית אדעתך דכרבה ס"ל לכ"ע שרי לדידך אסור עכל"ה וקשה אי פשיטא ליה לרב מרי כרבה דמחמה לצל אסור ולצורך שכיבה יש לו אחרים לדידיה וגם לאורחים א"כ במאי נסתפק ואיזה צד היתר יש בזה אשר בא לשאול לרבא גם צריך יישוב מנ"ל לרבא דר"מ כרבה ס"ל דלמא נסתפק בזה וע"ז בא ר"מ לשאול אם מחמה לצל מותר וע"כ צ"ל דזה מוכח מתשוב' הראשונה שא"ל רבא סתם שרי וא"ל ר"מ א"ל אחריני. ואם היה ספיקו אי שרי מחמה לצל וכיון דא"ל רבא סתם שרי ע"כ מחמה לצל שרי ומה בכך דאית ליה אחריני. מ"מ מותר דל"ל דר'

מרי הי' חושש דלמא מאי דאמר רבא שרי לא דמותר מחמה לצל אלא דסבר רבא דאין לו אחרים ולכך מותר כדי לשכב עליהם ולזה א"ל אחריני ואם אעפ"כ יתיר לו רבא אז יודע לו דמחמה לצל שרי זה א"א לומר דאיך ס"ד דרבא התיר לו כדי לשכב עליהן וכי מאי ס"ד דרבא דע"ז ישאל רב מרי וכי יסתפק רב מרי אי כלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטל לצורך גופו. אע"כ פשיטא ליה לרב מרי כרבה דמחמה לצל אסור כרב' ובא לשאול לרבא אם ע"י הערמ' מותר ובאיזה אופן אפשר להערים כך היה כוונת רב מרי אבל רבא תחלה היה סובר דרב מרי שואל אם מחמה לצל שרי לכן השיב לו סתם שרי. ורבא לשיטתיה דס"ל מחמה לצל שרי. וכשהשיב לו רב מרי א"ל אחריני אז הבין רבא דע"כ לא נסתפק אי מחמה לצל שרי דא"כ מה זה שא"ל אחריני הלא רבא אמר סתם מותר ע"כ לא לשכיבה נתכוין כמש"ל דאיך יטעה רבא דבזה נסתפק ר"מ אי מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו כנ"ל אע"כ דרב' נתכוין דמחמה לצל שרי א"כ מה זו תשובה א"ל אחריני מזה הבין רבא דר"מ פשיטא ליה דמחמה לצל אסור. ואפשר היה סובר דגם רבא הכי ס"ל ולא נסתפק כ"א אי שרי ע"י הערמה והשיבו רבא דמותר ע"י הערמה ולזה א"ל א"ל אחריני וא"כ הערמה פשיטא לטלטלן מחמה לצל והערמה יהיה לצורך שכיבה עצמו וזה א"א הערמ' כהאי דא"ל אחריני לצורכי. ולכן א"ל רבא חזי לאורחים וא"כ מותר ע"י הערמה זו והשיבו אית לי גם לאורחים ולכן א"ל גלית אדעתך בתשו' ראשונה שאמרת א"ל אחריני דכרב' ס"ל ולא נסתפקת כ"א אי מותר ע"י הערמה והשבתיך דמותר ושוב אמרת דא"ל לדידך וגם לאורחים. ושוב ליכא להערים לכן לדידך אסור ולכ"ע שרי אפי' בלא הערמ' וכס"ל לרבא. ומזה משמע דגם תלמודא דידן ס"ל כהירושלמי דהא לדידן דקי"ל כרבא דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לצורך גופו ומקומו ואסור מחמה לצל אם כן לדידן כלי שמלאכתו לאיסור יש לו דין כלי שמלאכתו להיתר לרבה וכיון דלרבה שרי להערים בכלי שמלאכתו להית' במחמה לצל. ה"ה לדידן שרי להערים מחמה לצל בכלי שמלאכתו לאיסור. ודע שכ' הט"ז סק"ב מה שנושאים סכינים והולכים עמהם לבה"כ או במקומות שלא יצטרך להם דשפי' עבדי דמ"מ כיון דאפשר שיצטרך להם היום ונושאין אצלו שיהיו מוכנים לו שרי ולפ"ז לענ"ד אחר מנחה שאין דרך שוב לאכול היה אסור וכמ"ש סי' שכ"ג סעיף ו' לענין הדחת כלים וע"ש במ"ש סק"ט אולם אם נושאין אצלו שלא יגנובו בלא"ה שרי ועיין בת"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **וכתבי קדש פי' ספרים כו'** דלא כע"ש ר"ל שהקשה האמרינן בגיטין דף ס' ספר הפטרה אי לאו דניתן לקרות בהן (דמן הדין אסור לכתוב כ"א ספר שלם וה"ה דאין קורין

בהן ומה"ט אפי' בטלטול אסור אלא משום עת לעשות כו' דא"א לכ"א לכתוב ספר שלם וע"ל במ"א סי' דפ"ד הותר הכתיבה והקריאה וגם הטלטול) היה אסור בטלטול וע"ז השיב מ"א דבאמת כאן לא הותר כ"א אותן כתבי קודש שקורין בהן וכ' בס' א"ר שבשירי כה"ג נסתפק אי מותר לטלטל מגילת אסתר. ובס' א"ר התירו ובהל' פורים כ' בספר פר"ח לאסור כיון דקי"ל פורים שחל בשבת אין קורין המגילה וא"כ הוי כמו ס' הפטרה קודם שהותר לכתבן ע"ש:

ולע"ד יש לפקפק בראיה זו ניהו דאסור לקרות בה בצבור מ"מ כל אדם מותר ללמוד מתוכ' וכדאריב"ל במגלה דף ד' פורים שחל בשבת ע"ש. עכ"פ אם חל פורים ביום א' אין להביא המגלה לבה"כ בשבת לצורך קריאתה בליל מ"ש דה"ל מכין משבת לחול אם לא שילמוד מתוכה בבה"כ דבר מה מבע"י בשבת ועמ"ש בהל' מגלה:

מחמת חסרון כיס ר"ל דלא תימא דהמוקצה היא משום דעומד לסחורה דהא בסי' ש"י קי"ל כר"ש דפירות העומדת לסחורה לא הוי מוקצה אלא הטעם דהוי מוקצה מחמת ח"כ שלא יתלכלך ובזה גם ר"ש מודה וכשמקפיר שלא יתלכלך אפי' לצור ע"פ צלוחיתו אינו ראוי וכמ"ש מ"א סי' ש"ז ס"ק כ' בשם הרא"ש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ושופר משמע דתפילין כו'** מדחולקין לג' בבות כתבי קודש ותפילין ושופר ע"כ חלוקים בדין דכתבי קודש מותר אפי' שלא לצורך תפילין מותר דוקא לצורך והיינו אפי' מחמה לצל ושופר לא הותר כ"א לצורך גופו ומקומו:

א"צ אות ר"ל דמה"ט שבת לאו זמן תפילין משום דכתיב בתפלין והי' לאות על ידך ובשבת וי"ט יש לנו בלא"ה אות דהיינו שבת וי"ט גופייהו הוי אות וכמש"ל סי' ל"א. וא"צ לאות תפילין כמ"ש התוס' ספ"ק די"ט דתנן התם משלחים בי"ט כלים בין תפורין ובין אין תפורין כו' אבל לא סנדל המסומר דאסור לנעלו בשבת שאסרו חז"ל משום שפעם אחת אירע תקלה על ידו (כדאי' בשבת דף ס' ע"א) זה הכלל כל שנאותין בו בי"ט משלחין אותו ואמרו שם רב ששת התיר לשלוח תפילין והקשה לו אביי והתנן ז"ה כל שנאותין בו בי"ט נאותין בו ותפילין אין נאותין בו בי"ט ומשני דתיב' בי"ט דקתני במתני' קאי אלמטה וה"ק כל שנאותין בו בחול בי"ט משלחין אותו וכ' התו' דלא אתי לאתויי כ"א תפילין אבל לא סנדל המסומר דאי שרי לשלחו אתי לנעלו משא"כ תפילין דאפי' מניחן ליכא איסורא (ועיין בספר שטה מקובצת דלפ"ז צ"ל פי' המשנה כל שנאותין בו בחול דהיינו עיקר הנאתו בחול ומ"מ גם בי"ט ראוי קצת כמו תפילין בח"ה חייב מיתה שנראה כמזלזל באות ח"ה הואיל ומראה שצריך לאות תפילין ע"ש:

וגם התו' בשבת כו' ר"ל מלבד דברי זוהר אף בגמ' דידן מוכח מתוס' דשבת דלא כמ"ש התו' ספ"ק די"ט וא"כ מאי אולמא לסמוך ע"ד התו' דמס' י"ט יותר מעל דברי התו' דמס' שבת דאוסרים:

אלא דס"ל כו' שכתבו שם בד"ה לא בסנדל המסומר וז"ל ונראה לר"י אפי' כרבנן דר"א דשרי לטלטל (סנדל המסומר דר"א אוסרו בטלטול לצורך גופו ומקומו) אסור לשלחו בי"ט אע"ג דשילוח משום שמחת י"ט חשיב כמו לצורך גופו מדשרינן לשלוח דברים שמלאכתן לאיסור כיון שבאת תקלה (ע"י סנדל המסומר) ליכא שמחת י"ט עכ"ל ומנ"ל להתוס' דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לשלוח בי"ט (דהכלל כל שנאותים בחול כו' בלא"ה ע"כ לאו דוקא) דילמא זה הכלל לא אתי לאתויי כ"א תפילין וכמ"ש התוס' בביצה אע"כ ס"ל כיון דתפילין מצינו להדיא דהתיר ר"ש לשלוח וס"ל דתפילין מיקרי מלאכתו לאיסור וה"ה כל דברים שמלאכתן לאיסור הרי דהתוס' ס"ל דאסור להניח תפילין בשבת וי"ט:

דאל"כ לדידיה למה אין מניחים כו' הוא תוס' ראיה למש"ל דלפי מה שפסק לעיל בסי' ל"א דאסור להניח תפילין בח"ה דכ"ש דאסור בשבת דמלבד דכן הוא מסברא גם הביא ראיה לזה דאי ס"ד דמותר להניחן בשבת למה אין מניחן כו' ר"ל דלא חזינן לשום אדם שהיה מניחן בשבת ניהו דאין חיוב בשבת בתפילין מ"מ המניחן מקבל עכ"פ שכר כמו שאינו מצווה ועושה וכמו נשים במ"ע שהז"ג דאפי' רשאות לברך עליהן וכדלעיל סי' י"ג אע"ג דאסור להניחן בשבת:

ומאי שדייק הב"ח מדקתני לא יצא כו' היינו אהא דתנן לא יצא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת ומסקי' בדף ס"א דבין רישא ובין סיפא אתי' בין כמ"ד שבת זמן תפילין ובין כמ"ד שבת לאו ז"ת דאפי' למ"ד זמן תפילין מ"מ לכתחלה לא יצא שמא יצטרך לבית הכסא ויסירן ואתי לאתויי ד"א בר"ה וכן סיפא דאם יצא אינו חייב אתי' כמ"ד שבת לאו ז"ת מ"מ לא הוי משא כיון דנושאים דרך מלבוש ומזה דייק הב"ח כיון שהש"ס מוקי למתני' ככ"ע אפי' כמ"ד שבת לאו ז"ת ואפ"ה קתני לא יצא לד"ה אבל בבית רשאי להניחן עכת"ד. ובתוס' מנחות דף ל"ו ע"ב ד"ה אי קסבר כו' דאמר שם רבה בר"ה לילה ז"ת ושבת אסור להניחן דלאו זמן תפילין ופריך הש"ס ממ"נ דהתניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט דברי ר"י הגלילי ר' עקיבא אומר לא נאמרה חקה זו אלא לפסח בלבד וא"כ אי ס"ל כר"ע גם בשבת ליכא מיעוט ואי ס"ל כר"י הגלילי כמו דאתמעט שבת אתמעט גם לילה והקשו התוס' דלמא באמת ס"ל דגם שבת מן התורה ז"ת אלא מדרבנן אסור להניחן בשבת כדתנן

בשבת לא יצא בתפילין אפי' למ"ד שבת ז"ת כנ"ל ודאי לר' ענני בר ששון דא"ל בשבת דף ס"ד ע"ב דכל תכשיטים שאסרו חז"ל לצאת בהן לר"ה אבל בחצר מותר א"ש דהכא בחצר איירי אלא לרב דס"ל דגם בחצר אסור חוץ מכבול ופאה נכרי כדי שלא תתגנה אשה על בעלה (וכדלעיל סי' שג סעיף ח"י) לא פריך הכא מידי ודלמא רבה בר ר"ה כרב ס"ל ותי' דבתפילין גם רב מודה דמותר בחצר דל"ל שמא יצא בהם מחצר לר"ה דהא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ולא ישכח להוציאם לר"ה והקשו תוס' א"כ הל"ל חוץ מכבול ופאה נכרית ותפילין ותי' לחד תירוצא דתפילין לא פסיקא לי' דלמ"ד שבת לאו ז"ת ל"ש למימר חוץ מתפילין עכת"ד ואין לפ' כוונתם דאי לאו ז"ת אסור להניחן גם בחצר משום איסור תפילין הא דייק הב"ה מדקתני לא יצא משמע דבבית מותר ומתני' הא אתיא אפי' כמ"ד לאו ז"ת כנ"ל ואין כוונת מ"א להקשות מדברי תוס' על הב"ח דהא בלא"ה התוס' דמס' שבת ומס' ביצה סותרים זה את זה דבביצה ס"ל דאין איסור בהנחתן בי"ט ובשבת ס"ל דהוי כלי שמלאכתו לאיסור כנ"ל אלא דהמ"א האמת כותב דגם התוס' במנחות מצי סברי דאין איסור בהנחתן בשבת ומ"מ לרב אפי' בחצר אסור למ"ד לאו ז"ת דחיישינן שמא ישכח ויצא בהן לר"ה כדחייש רב בשאר תכשיטי' והיינו משום דלמ"ד לאו ז"ת א"צ למשמש בהן כל שעה ושפיר א"ל שמא ישכח ויצא לרה"ר. וע' בסנהדרין ריש דף סח ע"א כו' ר"ל דבזה יובן דברי רש"י בסנהדרין תניא כשחלה ר"א כו' ואותו יום ערב שבת היה נכנס הורקנס בנו לחלוץ תפילין של ר"א גער בו ויצא בנזיפה כו' איך מניחין איסור סקילה (דהיינו הדלקת נר בשבת וכדומה) ועוסקים באיסור שבות ופרש"י רס"ל שבת לאו ז"ת ואסור להניחן שמא יצא בהן לר"ה עכ"ל. ולכאורה אפי' ס"ל דשבת ז"ת מ"מ אסור לצאת בהן דהא מוקמינן מתני' דלא יצא בתפילין כו' לכ"ע בין כמ"ד שבת ז"ת בין כמ"ד לאו ז"ת כנ"ל וע"פ דברי התוס' דמנחו' הנ"ל א"ש דהתוס' שם בסנהדרין כ' וז"ל אע"ג דר"א לא היה זז ממקום אחד קרי ליה איסור שבות:

דכל שאסרו חכמים לצאת בו לר"ה אסור לצאת בו בחצר ה"ה אפי' יושב במקום אחד אסור עכ"ל. והיינו כרב דלא כר"ע בר ששון:

אולם הלא בתפילין מודה רב כמ"ש התוס' כיון דחייב למשמש בהן ל"ל שמא ישכח ויצא בהם לר"ה לכן כתב רש"י דס"ל שבת לאו ז"ת ואינו חייב למשמש בהן וא"ש לרב דאפי' בחצר אסור שמא ישכח ויצא בהן לר"ה וה"ה יושב במ"א אסור וא"ש:

ומ"מ הוי ככלי כו' ר"ל ודאי לדעת הזוהר דהמניחן בשבת חייב מיתה ודאי הוי ככלי שמלאכתו לאיסור ולא הותר כי אם לצורך גופו ומקומו כמו שופר אלא אפי' לגמרא דידן כיון דקי"ל שבת לאו ז"ת הוי ככלי שמלאכתו לאיסור דס"ד כיון דאין איסור בהנחתן

מצד עצמו אלא משום גזרה שמא יצא מ"מ מיקרי מלאכתו להיתר כיון דמצד עצמות התפילין אין איסור בהנחתן ע"ז כ' מ"א דליתא אלא מלאכתו נקרא לאיסור:
וכ"מ בתוס' שבת דף מ"ו דאי' התם נר שהדליקו בו נפט דמסריח מ"מ מותר לטלטלו משום דחזי לכסות בו כלי ופריך א"כ כל צרורות שבחצר יהיה מותר לטלטל דגם הם ראוים לכסות בהם כלים ומשני דוקא כלי נפט דאיכא תורת כלי עליו מהני סבר' חזי לכסות בו את הכלי אבל צרורות דליכא עליהם תורת כלי ל"מ מאי דחזין לכסות בו את הכלי דתניא השירים והנזמים והטבעות ה"ה ככל הכלים הנטלי' בחצר ואמר עולא מ"ט הואיל ותורת כלי עליהן וכ' התוס' דעולא דייק דע"כ ברייתא ס"ל כרב דאפי' בחצר אסור מדקתני ה"ה כו' הנטלים בחצר משמע דוקא טלטול מותר ולא הקשו א"כ הו"ל ככלי שמלאכתו לאיסור דשרי נצורך גופו או מקומו ולכן הוצרך עולא לומר משום דאיכא תורת כלי עליו עכת"ד הרי דכתבו התוס' דאותן תכשיטים שאסור לצאת בהן בחצר שמא תשכח ותצא בהן לר"ה נקראים כלי שמלאכתו לאיסור וה"ה תפילין:
וע"ס ש"ג סעיף ח"י ר"ל דלהפוסקים שם כרב ענני בר ששון דכל מה שאסור לצאת בו לר"ה מכל מקום בחצר מותר. ואם כן תפילין נמי בחצר מותר (חוץ מדעת הזוהר) ואם כן ודאי מותר לטלטלו דה"ל ככלי שמלאכתו להיתר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אסור כו'** אבל לדידן דקי"ל כר"ש כו' ובגמרא שם דרמי ב' ברייתות אהדדי דתני חדא מטלטלין את השופר (והוא כפוף ויוכל ליתן מים להשקות לתינוק) אבל לא את החצוצרות:
(לפי שהם פשוטים וא"א ליתן בהם מים) ותני אידך מטלטלים את השופר ואת החצוצרות ומשני הא דאסר חצוצרות אתיא כר"י והא דשרי חצוצרות אתיא כר"ש א"כ לדידן דקי"ל כר"ש אפי' חצוצרות מותר. ול"ל דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס ר"ל ניהו דקיי"ל כר"ש במוקצה. מ"מ מוקצה מחמת ח"כ קי"ל דאסור לטלטל:
ע"ז כ' דע"כ חצוצרות לית ביה משום מוקצה מחמת חסרון כיס דהא במוקצה מחמת ח"כ גם ר"ש מודה דהוי מוקצה וא"כ למה תני בהאי ברייתא דאתיא כר"ש מטלטלין את השופר ואת החצוצרות:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **לכסות בה ולמ"ד נולד אסור בעינן שיהיה ראוי למלאכתו הראשונה**. ובס' א"ר וכן בס' ת"ש השיגו עליו דהא תנן בשבת דף קכ"ד ע"ב כל הכלים הנטלים בשבת גם שבריהן נטלין ובלבד שיהיו עושים מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בה כו' רבי יהודה

אומר ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכו מקפה כו' ואמר ר"י א"ש מחלוקת בנשבר בשבת דת"ק סבר מוכן הוא ור"י סבר נולד הוא אבל נשברו מע"ש ד"ה די בעושים מעין מלאכה דכבר הוכן למלאכה אחרת בחול ופסקו רוב ראשונים כת"ק ומשמע מדברי הרב"י דפלוגתייהו אי הוי נולד או לא דלת"ק מוכן הוא ולר"י נולד הוא וכ"מ לשון הש"ס וכיון דקי"ל כת"ק א"כ לא הוי נולד ואיך כ' מ"א דלמ"ד נולד אסור בעינן שיעשו מעין מלאכתן הא לא הוי נולד. וגם הב"ח וט"ז ס"ל דלת"ק לא הוי נולד ע"ש ולענ"ד ס"ל למ"א דאע"ג דהרב"י ס"ל הכי מ"מ בש"ע חזר בו וכן מסתבר ליה למ"א מסברא דטעמיה דת"ק דהוא ר"ש דל"ל נולד ומאי דאמר הש"ס דס"ל מוכן הוא ר"ל דס"ל נולד מותר וא"כ הוי מוכן ועומד דר"ש ל"ל מוקצה ס"ל כן והוי מוכן דדעתיה דאינש על כל מאי דחזי ליה ובזה יבאו דברי התוס' שמביא מ"א בס"ק י"ז שפיר. וגם כדי ליישב שני קושיות ט"ז ס"ק ה' שהקשה כיון דמוכח בש"ס אי מסיקים בשברי כלים שנשברו בי"ט תליא אי שרי לטלטל שברי כ"ח שנשברו בשבת ודיניהם שוה דתחלה ס"ד שם לומר אר"י א"ש מחלוקת כשנשברו מע"ש אבל נשברו בשבת כ"ע מודים דסגי אי עושים מעין מלאכה הואיל כשנכנס שבת הוכנו אגב אביהן. מתיב רב זוטרא מסיקים בכלים ואין מסיקים בשברי כלים דנשברו אימת אילימא נשברו מערב י"ט עצים בעלמא נינהו ולמה אין מסיקים בהן אלא דנשברו בי"ט וקתני אין מסיקים אלא אי איתמר הכי אתמר מחלוקת שנשברו בשבת דת"ק סבר מוכן הוא כו' הרי דשברי כלים להסקה דימה הש"ס לדין טילטול שברי כ"ח שנשברו בשבת וא"כ קשה על הפוסקים דפסקו כת"ק דהא רבא א"ל דאין מסיקים בשברי כלים בי"ט וע"כ כר"י ס"ל א"כ ה"ל לפסוק כר"י ועוד דהרמב"ם וש"ע דבריהם סותרים זא"ז דכאן פוסקין כת"ק ובהל' י"ט פסקו דאין מסיקים בש"כ ולכן ס"ל למ"א דפלוגתייהו דת"ק ור"י הוא אי נולד שרי אבל לכ"ע הוי נולד ובזה לק"מ אע"ג דרבא ס"ל אין מסיקים בש"כ מ"מ א"ש מאי דפסקו כת"ק דרבא לטעמיה דא"ל מוקצה ונולד אבל לדידן דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה וכמבואר בפוסקים ראיותיהם ע"ז לכן פסקינן ג"כ כת"ק. וקושיא ב' דקי"ל בי"ט אין מסיקים בש"כ אפ"ה בשברי כ"ח קי"ל כת"ק דר"י לק"מ דדוקא בשבת דקי"ל כר"ש דמתיר במוקצה לכן סגי אי עושים מעין מלאכה אבל בי"ט דקי"ל כר"י לענין מוקצה כמבואר בסי' תצ"ה לכן אין מסיקים בשברי כלים כיון דבאמת מוקצים הם. ולפ"ז א"ש מ"ש מ"א דלמ"ד אפי' בשבת נולד אסור בעינן שיהיה עושין מעין מלאכתן:

(וה"ה) **אם גוי עושה כלי כו'**. אע"ג דקי"ל דשל גוי א"צ הכן מ"מ נולד גם בשל גוי אסור וכמ"ש מ"א סי' תק"ו סק"ג דלא כלבוש שם:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **שלא יזיקו כו'** וכמ"ש סי' של"ו ס"ג דמותר לילך ע"ג עשבים אע"ג שתולש עשבים ע"י שדורס עליהם:

(**ע"ס מד**). ר"ל שכ' שם כלי שנתרועע לא יטול ממנו חרס כו' משמע אם אין כונתו לכסות מותר כיון דלא נתכוין למלאכה אע"ג דהוי פ"ר. לזה רמז מ"א לעיין בסי' שי"ח ס"ח שכ' שם מ"א בס"ק ל"ו בשם מ"מ דבתיקון כלי אין ראוי לומר פ"ר כו':

וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל כו' ע"ש:

מיהו בסי' של"ו סעי' י"ב משמע דאסור שכ' דאסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשוי מקסמים שלא ישברו קסמיהן ואפשר ש"ה כו' ולפ"ז צ"ל דהאי דיוק שדייק מ"א בסעיף מ"ד שכ' שם כלי כו' לא יטול ממנו חרס לכסות בו דהאי לכסות הוא ל"ד דאפי' אין כוונתו לכסות אסור דהא עושה בידים:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **שנשבר' כו'** דלא כהרב"י שכ' דמה"ט דקדק הטור לכתוב שנשברה בחול דאי נשברה בשבת בעינן שיהי' עושין מעין מלאכתן הראשונה דדוקא בסעיף ו' שנשבר כל הכלי ואין כאן אלא שברים לכן סגי אם עושין מעין מלאכה שוב לא בטל תורת כלי מהן אבל בסעיף זה דמיירי שהכלי קיים אלא מקצת ממנו נשבר וכן דייק לשון הטור וש"ע חתיכות חרס שנשברה בחול מכלי ותיבת מכלי משמע שעדיין עיקר הכלי קיים וכיון דעיקר הכלי קיים ועושה מלאכתו הראשונה א"כ אם תשבר אינו עושה רק מעין מלאכה ולא מעין מלאכתו לא נחשב ובטל מתורת כלי עד שגם השבר עושה מעין מלאכתו הראשונה:

אך מ"ש הב"ח בפי' התוס' צ"ע דאמרי' שם דף קכ"ד אר"נ א"ש חרס קטנה מותר לטלטל בחצר דשכיחי שם כלים וראוי החרס לכסות כלי אבל לא בכרמלית דלא שכיחי שם כלים ור"נ אליביה דנפשיה אמר אפילו בכרמלית מותר אבל לא בר"ה ורבא אמר אפי' בר"ה מותר (פרש"י כיון דבחצר כלי הוא בעלמא נמי לא פקע שם כלי מיניה וכ' התוס' בד"ה ורבא אמר אפי' בר"ה וז"ל ובהני דנשברו מע"ש קאמר דאי בנשברו בשבת האמרי בפרק נוטל דרבא א"ל מוקצה כ"ש נולד עכ"ל התוס' והקשה להב"ח הא קי"ל כת"ק דר"י דלא הוי נולד ומוכן הוא ומאי קשיא להתוס' והייכו הב"ח לשיטתיה דס"ל ג"כ דת"ק ור"י פליגי אי מקרי נולד או לא. ולפ"ז יצא הב"ח לחלק דס"ל להתוס' דדוקא בחצר סגי באם עושים מעין מלאכה לת"ק דר"י אבל בר"ה כיון דלא שכיחי שם כלים אפילו ת"ק מודה דהוי נולד אם אין עושין מעין מלאכתן ול"ל דס"ל כר"ש דל"ל מוקצה ונולד הא

רבא דא"ל מוקצה וכ"ש נולד לדידיה ע"כ צ"ל דמירי שנשבר מע"ש עכת"ד וכ"כ הט"ז בס"ק ו' וע"ז כ' מ"א דדברי התוס' הם כפשטן דהמ"א אזיל לשיטתי' לעיל בס"ק ט"ו דבין ת"ק ובין ר"י ס"ל דהוי נולד ופליגי בפלוגתא דר"ש ור"י בעלמא אי מוקצה ונולד שרי או אסור וא"כ ניהו דאנן פסקינן כת"ק משום דס"ל כר' שמעון דמוקצה מותר אבל רבא דא"ל מוקצה וכ"ש נולד ע"כ כר"י ס"ל דנשבר בשבת בעינן שיהי' עושין מעין מלאכתן ע"כ הכא מירי שנשבר מע"ש:

ולדינא אין חילוק כו' ר"ל דלא כב"ח דמחלק דאם נשברה בר"ה אפי' לדידן דקי"ל כת"ק מ"מ בנשבר בר"ה בעינן מעין מלאכתן דבזה גם ת"ק מודה דליתא דא"צ לחילוק זה דבלא"ה דברי התוס' א"ש כנ"ל ולהפוסקים דא"ל נולד גם בחצר בעינן מעין מלאכתן עכ"פ אין חילוק בין נשבר בחצר או בר"ה:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **שאין בו כו'** פתילה שלמה כו' ונ"ל כו' דמותר לטלטל נר שלם כו' פתילה שלמה הוא לאו דוקא אלא אפילו כבר הודלק' וחסר ממנו מענו אם נשאר כ"כ שעדיין ראוי לפתילה קרי לה שלמ' וכן מבואר שם בת"ה סי' פ"א שכ' לדעת הפוסקים דאם חל י"ט אחר שבת אותן פתילות שהודלקו בשבת ולא הבהבו מע"ש אסור להדליקן בי"ט דע"י שדלקו בשבת הם יפים יותר להדלקה וה"ל שבת מכין לי"ט ואפי' בצד שני שלא דלק בשבת אסור להדליק בי"ט שאחריו דגזרינן צד שלא דלק אטו צד שדלק ומסיק דמ"מ לטלטלה להוציאם מן המנורה ולהניח פתילה אחרת שם מותר דהוי הפתילה כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטל לצורך גופו ומקומו ואייתי ראיה מדברי התוס' דף מ"ו בשבת דפתילה שלימה מקרי כלי אבל שברי פתילה שאינו ראוי שוב להדלקה לא מיקרי כלי הרי אע"ג שכבר דלק מקצת פתילה מ"מ מיקרי כלי וגם זה כ"ז שראוי להדליקה בתורת פתילה קורא פתיל' שלמה. וכ"כ בס' ת"ש אבל מה שאומרים העולם דמותר לטלטל נר שלם משמע שלם לגמרי צ"ל גם לפי טעותם לא הותר כ"א שלם לגמרי משום לא פלוג:

וכ' ב"י כו' כמ"ש סעיף כ' בחריות דמוקצים הם מ"מ אם חשב עליהם מע"ש לישב עליהן מותר לטלטלן בשבת:

דהתם ראויים הם לשתמש בהם בשבת ר"ל בשלמא חריות מחשבתו הוציא' מידי מוקצה והוכנו לישיבה ומותר לישב עליהם בשבת אבל הכא מאי מהני מחשבתו הלא אין ראוים בשבת וכי מהני אם חשב לטלטל מוקצה בשבת והלא נר אינו ראוי בשבת לשום דבר וכי על ידי מחשבתו שמע"ש יטלטל דבר המוקצה:

ול"נ טעם כו' ער"ס ש"ט ר"ל דמבואר שם דאסור לישא תינוק ודינר ביד התינוק כיון דדינר דבר חשוב חיישינן שמא יפול הדינר מיד התינוק והאב יגביהו ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים ואי מותר להחזיק תינוק בידו והתינוק הולך ברגליו ודינר בידו בזה יש מחלוקת הפוסקים דיש אוסרים כמו אם נושא התינוק והוא הדין כשהנר ביד התינוק הוי כמו דינר דגם נר הוי דבר חשוב ותליא במחלוקת הפוסקים דסי' ש"ט הנ"ל ומה"ט ראוי להחמיר:

וסי' שמ"ג. ר"ל עוד מטעם אחר ראוי להחמיר דבסי' שמ"ג מבואר אע"ג דקי"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו מ"מ אסור להאכילן נבלות ודברים האסורים בידים אם לא לדבר מצוה כדתנן מחנכים התינוקות לתקוע בשבת וגם כ' מ"א שם דהאב מצווה להפרישו וכאן הבאת הנר לבה"כ א"ז מצוה גמורה להתיר לאב להאכילן בידים דהיינו להביא הנר לבה"כ לכן יש להחמיר:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **דלתותיהן כו'** וצ"ל דה"א כיון דב"ה כו' בספר ת"ש הבין דכוונות מ"א לתי' התוס' ר"פ כל הכלים ד"ה אדרבא כו' שהקשו על קושית הש"ס על מתני' כל הכלים הנטלין בשבת דלתותיהן ניטלים עמהם אפי' נתפרקו בשבת והקשה הש"ס דמדקתני אפי' בשבת משמע דכ"ש אם נשברו בחול אדרבא אם נשברו בשבת עדיף טפי דבנשברו בשבת הוכנו מער"ש בין השמשות אגב אביהם אלא ה"ק כו' ואפי' שנשבר מערב שבת כו' ע"ש. וכתבו התוס' ד"ה אדרבא כו' אע"ג דלקמן אמר איפכ' גבי שברי כלי חרס דשרי לטלטל יותר כשנשברו מע"ש משנשברו בשבת לא דמיא דהכא אכתי כלי היא שעדיין עומד למלאכ' ראשונה וראוי להתחבר הכיסוי עם הכלי אבל לקמן לא חשיב כלי אלא מחמת שעומך למלאכ' אחרת הילכך כשנשבר אסור טפי דהוי נולד עכ"ל התוס' וכ"כ הט"ז והבין בספר ת"ש שגם מ"א נתכוין לזה ולכן סיים וכ' וז"ל אלא שכ"כ מדעתא דנפשיה אבל הם מדברי תוס' עכ"ל ולבבי לא כן ידמה דא"כ העיקר חסר מדברי מ"א דבדלת עדיין עומד להתחב' זה לא הזכיר מ"א והוא עיקר החילוק לכן נלע"ד לא נתכוין מ"א לזה וסמך ע"ד התוספות אלא דהוי קשיא למ"א דניהו דא"ל כדברי התוס' בדלתות הכלים דהוכנו לטלטל ב"ה אגב אביהם אבל הרמב"ם דמיירי בדלתות הבית ל"ל דב"ה הוכנו לטלטל אגב אביהן הא ב"ה הי' מחוברים ולא שייך אז בהם טלטול אגב אביהן שהיה בית המחובר בקרקע ולא שייך ביה טלטול וא"כ עדיף כשנשברו בחול שהוכנו למלאכה אחרת בחול כמו בשברי כ"ח וע"ז תי' דס"ד כיון דבחול היה מטלטל כשפותח כו' וגם זה מיקרי טלטול:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **שמא יתקע ואפילו בכלי כו'** ר"ל אף ע"ג דאין בנין בכלים מכל מקום מה שהוא בנין גמור גם בכלי יש בנין ועיין סי' שי"ז ובסי' תקי"ט:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **דכיון כו'** וא"כ גם החלונות כו' וכ"כ הט"ז בסימן שי"ג ס"ק ה' וכתב דפשיטא דאפי' על ידי גוי איכא איסור גמור כיון דע"י ישראל איכא חיוב חטאת א"כ ע"י גוי הוי שבות גמור ע"ש:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **או חור כו'** ויש לו' דהתם מהני ביה ייחור כו' ר"ל דהא דאמרי' דלענין טומאה לאו מנא ר"ל אפי' ע"י ייחוד לא הוי מנא לענין טומאה אז גם לענין שבת ל"מ כלי:

משא"כ במחט כו' ר"ל אע"ג דתנן פרק י"ג דכלים מחט שנטל חודה או עוקצה טהורה ואם התקינה למיתוח טמאה כיון דלא מייחדו לישיבה ר"ל אין דרך לייחד עור לח לישיבה:

וכוונת' כו' משא"כ במחט דרגילים כו' ר"ל כיון שכ' התוס' וכן נראה לי גבי מחט כו' משמע דמחט ועור לח טעמן שוה דאין דרכן לייחד:

וכנלע"ד עיקר דפשטא דמתני' כו' ר"ל דהתוס' בשבת דלא אסקי לחלק בין דרכו ליחד או לא הוצרכו לת' מתני' דאם התקינו למיתוח טמאה שעשה בה מעשה ולפמ"ש התוס' בזבחים דלא מיקרי כלי לענין שבת אע"ג דהוי כלי לענין טומאה ע"י ייחוד גרידא מ"מ אין דרכו לייחדו לכלי לא הוי כלי גם לענין שבת עד שמייחדו לכלי וי"ל דמתני' אם התקינו למיתוח טמאה כפשטא דבייחוד למיתוח בלי מעשה הוי כלי:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **מותר כו'** דזמנין כו' וז"ל רש"י דף קכ"ג זמנין דמימלך ולא נקיב ליה ומשוי ליה מנא כמות שהיא ולנטילת קוץ עכ"ל:

סעיף כז

(ס"ק כז) מותר לטלטלו פירוש להדפוס ר"ל דמנעל הלא הוא מלאכתו להיתר ושם כלי עליו אלא דהדפוס מיקרי כלי שמלאכתו לאיסור ואם שומט המנעל מעל הדפוס כיון שהמנעל מהודק בדפוס א"א להוציאו כי אם שיטלטל גם הדפוס מ"מ שרי וה"ה איפכא כשרוצה להוציא הדפוס מתוך המנעל ג"כ מותר ואורחא דמלתא נקט שהדרך להוציא המנעל:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **בטל כו'** דגנאי כו' ר"ל דמנעליהם היה ניכר איזה מנעל ששייך לימין ואיזה ששייך לשמאל ולא היה אפשר לנעול המנעל בלי רצועה. וכמ"ש מ"א אח"ז אלא שאם נפסקה הרצועה היה אפשר לתקנה ולחבר הרצועה שוב למנעל ורצועה הפנימית היינו מה שהוא בין רגל לרגל וחיצונה היינו מ"ש בצד חוץ לצד אויר העולם לכן אם נפסקה רצועה החיצונה ומחברה היא נראה לעין והיא לו גנאי. דאמרינן סנדל כו' דף ס' ע"ב ודוחק לומר דמיירי דוקא בסנדל חדש דלא מאיס:

ועמ"ש סי' י"א בשם התוס' דזבחים דדבר שאין דרכו לייחדו לא הוי כלי קודם ייחוד וא"כ בלאו הכי יש לומר קושית המ"מ דשאני מנעל שנפסק רצועה דאין דרך לייחדו לתשמיש אחר וכ"כ בס' ת"ש:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **גמי כו'** ועיין בכ"מ פרק י' מהל' שבת דין ד' כו' כי צ"ע כו' דאמרי' דף קיב רבי ירמיה הו' אזיל בתר רב אבהו בכרמלית אפסיק רצועה דסנדליה א"ל מאי איעבד א"ל שקול גמי לח דחזי כו' וכרוך עלי' אביי הוי קאי קמי ר"י אפסיק ליה רצועה א"ל מאי איעבד ליה א"ל שבקי' (פרש"י שבקי' במקום שנפל ולא תטלנו בידך להצניעו) מ"ש מדרב ירמיה התם לא מינטר הכא מינטר והאי כלי הוא דאי בעינא מהפיכנא מימין לשמאל (ר"ל אע"ג דהשתא נפסק רצועה חיצונה דשם יש גנאי אם מחברה מ"מ אפשר להפך של ימין לשמאל ותהי' רצועה חיצונה פנימית דכה"ג אפשר לתקנה דשם אינו נראה וליכא גנאי) א"ל הלכה כר' יהודה דכה"ג לא הוי כלי עכ"ל הגמ' ופשיטא דהש"ס כיון דנפסק הרצועה בטל ממנו תורת כלי ואסור בטלטול אלא בכרמלית משום פסידא שלא יאבד הותר לו לטלטל דרך מלבוש ע"י גמי אבל בחצר דמשומר לא הותר לו הטלטול בין ע"י גמי דרך מלבוש או ביד אע"ג דהוא חצר המעורבת כיון דליכא תורת כלי עליו אבל הכ"מ כתב בשם הרמ"ך וז"ל אבל בחצר אסור דילמא מבטלי' ליה והוי קשר של קיימא והכי מפרש בגמ' (וצ"ל דבכרמלית שלא יאבד התירו חז"ל ולא גזרו דלמא מבטלי ליה אך מדברי מ"מ נראה דבגמי לח לא שייך כלל קשר של קיימא דהגמי גופי' אינו של קיימא ודוקא בחוט ומשיחה יש לחוש) וא"ת יטלטלנו דהא עושין מעין מלאכה (והיא קושית המ"מ שהביא מ"א) ושמא מיירי בחצר שאינה מעורבת ומנטר לה עכ"ל ר"ל כיון דדרך מלבוש א"א דגזרי' דלמא מבטל לה ובידי' אסור לטלטל כיון דלא עירבו ואעפ"כ היא חצר המשתמר' אלא דלפ"ז תיקש' מאי א"ל אביי והא כלי דהא בעינ' מהפכינ' כו' ומה בכך הא אפי' בלי היפוך שם כלי עליו דהא עושין מעין מלאכה

אלא משום שהחצר אינה מעורבת וא"א לטלטל' ביד ודרך מלבוש ע"י גמי אסור דלמא מבטלי ליה:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **נשמר כו'** כמ"ש ס"ס יג דגדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **אסור כו'** שמא יתקע ומה"ט כ' הט"ז דאם נשבר הרגל דא"א להחזירו או אפי' נשמט אלא שנאבד דג"כ ל"ל שמא יתקע מותר לסומכו על ספסל אחר:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **למזגא**. הוי תורת כלי עלי' דאי לא הוי שם כלי עליו אע"ג דחזי למידי מ"מ אסור לטלטלו לכן צרורות אע"ג דחזין לכסות כלי אסור לטלטלן כיון דליכא תורת כלי עליהן וכמ"ש סעיף ך"ב:

סעיף לז

ס"ק לז קוץ כו' ודוקא קוץ שאינה נראה ר"ל קוץ קטן אבל קוץ גדול ונראה ואפשר להזהר שלא יוזק לא הותר הטלטול ואייתי ראיה מדברי בה"ג ממ"ש גבי גחלת דאמרינן בשבת דף מ"ב ע"א דשמואל ס"ל במלאכה שאצ"ל חייב כר"י מדאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת המונח בר"ה שלא יזיקו בה רבים אבל לא גחלת של עץ ואי כר"ש ס"ל אפי' של עץ יהיה מותר דהא כיבוי הוי מלאכה שאצ"ל אמר רבינ' הלכך קוץ המונח בר"ה מוליכה פחות פחות מד"א שלא יזיקו בה רבים ובכרמלית אפי' טובא ופירש"י דוקא גחלת של מתכת מותר דאין בו כיבוי גמור רק איסור דרבנן ולכן הותר משום היזק רבים אבל של עץ דאיכא כיבוי גמור ואיכא איסור תורה לא הותרה אבל בה"ג ס"ל דאפי' בשל מתכת איכא איסור תורה בכבי' דהוי מצרף כמ"ש הר"ן ואפ"ה הותר משום היזק רבים והא דאסור בשל עץ משום דנראה לעינים ואפשר להזהר וא"כ בקוץ גדול הנראה ג"כ אסור וה"ה באבן גדול הנראה לא הותר:

שפוד של עץ כו' ר"ל אם לקח ביו"ט חתיכה של עץ שאינה מיוחד לשפוד וצלה בו בשר ואחר הצלי כיון שאינו כלי והוא מאוס אסור לטלטלו ומ"מ כדי שלא יזיקו בו רבים הותר לטלטלו ולהניחו בקרן זויות והא סתם שפוד שצולין בו הוא גדול ונראה ואעפ"כ הותר משום היזק רבים א"כ למה לא התיר בקוץ גדול להוליכ' בכרמלית או בר"ה פחות פחות מד"א כיון דליכא רק איסור דרבנן ה"ל להתיר משום היזק רבים כמו שהותר איסור טלטול שהוא דרבנן דאפי' של עץ שרי והיינו לדידן דקי"ל כר"ש במלאכה שאצ"ל ואפי' של עץ ליכא רק איסור דרבנן בכבייתו וה"ה עץ גדול דמותר הטלטול בכרמלית או בר"ה

פחות פחות מד"א אע"ג שנראה ראוי להתיר איסור דרבנן ואין זה קושי' לבה"ג וריב"ש דהם לשיטתייהו שפיר כתבו אלא דמ"א ר"ל דלדידן ע"כ לא קי"ל בהא כבה"ג אלא אפי' היכי דנראה הותר משום היזק רבים. ומ"מ צ"ע אם יש להתיר באבן ר"ל ניהו דליכא למיסר מטעם הריב"ש הואיל ונראה דלא קי"ל בזה כבה"ג כמ"ש מ"א מ"מ באבן יש טעם אחר לאיסור:

ועסי' שכ"ב במ"א שם ס"ק ד' שכ' בשם הג"מ שאם הזמינו חברו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין מע"ש דבר מה לחצוץ בו שיניו מותר ליטול בשבת קיסם המוקצה לחצוץ שיניו משום כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן משמע דאם היה אפשר לו להכין לו מע"ש לא הותר בשבת משום כבוד הבריות ה"ה דאין מתירים אפי' איסור דרבנן משום היזק רבים היכי דהי' אפשר מע"ש דהא שניהם שוין כבוד הבריות או היזק רבים דבשניהם הותר איסור דרבנן ולא איסור תורה

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **אסור כו'** שא"ע תורת כלי דבסולם של שובך מה דאסור בי"ט מבואר הטעם בגמ' מס' ביצה שלא יאמרו להטיח גגו הוא צריך וכ"ש שיש לאסור מה"ט סולם של עליה אלא דא"כ ניהו דההולכת סולם אסור מ"מ הטלטול יהי' מותר ולכן הוצרך לטעם שא"ע תורת כלי ולכן אפי' לצורך גופו ומקומו אסור כמ"ש ס"ק ז':

דהוי כא' מדלתות הבית ר"ל אע"ג שהן כלים מ"מ לא הוכנו לטלטל כמ"ש מ"א ס"ק יח:

וע"ס ב' ר"ל דל"ל מטעם מפני כובדו בטל ממנו תורת כלי דבסעיף ב' מבואר דליתא:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **שקוצץ כו'** ע"ס ך"א במ"א ס"ק מ' דמה"ט דסתמא לא אסירי לכן חריות קיל יותר מאבנים ע"ש. זמורה כו' רמב"ם ובגמ' דף קכ"ב דתנן התם זמורה שהיא קשורה בכלי ממלאים בה בשבת ושקיל וטרי הש"ס מכלל דבאינה קשורה אסור לימא מתני' דלא כרשב"ג דס"ל בחריות (והוא דין המוזכר בש"ע בסעיף שאח"ז וקי"ל כרשב"ג) דא"צ קשירה וה"ה זמורה ומוקי ר"ש לעולם כרשב"ג אלא דמיירי במחוברת וכה"ג גם רשב"ג מודה דבעי קשירה ופריך א"כ אפי' קשורה ל"מ דהא משתמש במחובר ומשני שהיא קצרה והוא תוך ג"ט לארץ (פירש"י לשאוב מים שאינו עמוק) וכה"ג ליכא משום משתמש במחובר כמ"ש בסי' שלו ור"א משני לעולם בתלוש' גזרה שמא יקטום ופירש"י שמא תהי' ארוכה ומתוך שהיא רכה ונוחה לקטום יקטמנה אבל כשקשרה מסתמא בשעת קשיר' ראה שהוא כפי הצורך ארוכה משא"כ בחריות ליכא למגזר והעתיק הרמב"ם אוקימתא דר"א ולטעם זה אם הזמורה קשה דל"ל שמא יקטום א"צ קשירה

והביא מ"א גם אוקימת' דר"ש דלפעמים אפי' כשהיא קשה צריכה קשירה כגון שהוא מחובר כו' דר"א לא פליג על ר"ש בדינא אלא דניח' לי' טפי לאוקמי מתני' אפי' בתלוש

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **אסור לישב כו'** ומפני כך מחשבה ישיב' ר"ל שחושב עליהן לישב עליהן אפי' היתה מחשבתו רק על ישיבת חול ולא על ישיבת שבת כמ"ש בש"ע וה"ה לישב עליהן בחול מהני להוציא מידי מחשבת שרפה:

אבל נדבך כו' ולפיכך צריך מעשה להוכיח כו' כצ"ל:

וסעיף כ"ב. דבקעת ואבנים דין אחד להם:

מ"ש הע"ש מסי' שט"ו דשם משמע דמהני מחשבה גם באבנים דאי' התם אבן שהניח בידים על החבית נעשה חביות בסיס לדבר איסור ואסור לטלטל החביו' אפי' לנער האבן ממנו אסור אבל אם הי' דעתו מע"ש שלא להניח האבן על החביו' כל השבת יש לו דין שוכח ומותר לנער האבן מהחביו' הרי דגם לאבן מהני מחשבתו:

סעיף מא

(**ס"ק מא**) **וי"א דדין כו'** ז"ל ד"מ במרדכי כו' לפי שדברי ההג"ה פה נובעים מדברי ד"מ שהביא דברי מרדכי לכן הביא מ"א לשונו וחלק על ההג"ה ודרכי משה בפירוש דברי מרדכי ולבסוף מקשה מ"א ע"ד מרדכי גופיה:

הא פליגי בהדי' בגמרא. דבחריות הוא פלוגתא דתנאי ת"ק ור' שמעון ב"ג ובאבנים פלוגתא דאמוראי רבה ורב יוסף וגם ר' אמי ור' אסי:

וכ"כ רש"י כו' אסור לטלטלן כו' הרי דלא הזכיר איסור הישיבה כ"א איסור טלטול:

וכ"כ דף קכ"ה סדרו כו' דאמר ר"ז אר"ח פעם א' הלך רבי למקום א' ומצא נדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי לישב עליהן למחר ולא הצריכן למעשה ור' יוחנן אמר הצריכן למעשה ומסיק מאי מעשה הצריכן אמר ר' אמי צאו ולמדום אמר להם פרש"י למדום סדרו אבנים כדי שלא נצטרך ליגע בהן למחר לפי שאין הזמנה אפילו במעשה חשוב מועיל לאבן לעשות כלי כן הביא הרב"י הגירסא ברש"י ולפי גירסא זו אין שום מעשה אפי' מעשה חשוב מועיל לאבן וכ"כ הרב"י להדיא סוף אותו דיבור ע"ש אבל לפי מה שהבי' מ"א הגירס' ברש"י משמע דאין הזמנה מועיל לאבן אבל מעשה גמור מועיל ועיין בגמרא גירסת מהרש"ל ברש"י. הרי דמותר כו' ל"מ לגירסת הרב"י דאין שום מעשה מועיל א"כ אפי' אחר שלמדן נשארו מוקצה ואיך היו רשאים לישב עליהן ואפי' לגירסת מ"א דס"ל דהזמנה לא מהני אבל מעשה מהני מ"מ דייק מ"א שפיר

דהישיבה מותר ע"ד מוקצה מדכ' רש"י כדי שלא נצטרך ליגע בהן ולא כ' כדי שיהיה מותרים לישב עליהן א"ו דהישיב' ע"ד מוקצה מותר:

אלא דבחריות כו' ר"ל דמ"ש המרדכי דוקא בחריות פליגי אבל אבנים שרי דאין מזיזין כוונתו דהמרדכי מיירי באבנים גדולות ולכן בחריות דע"י ישיבה מזיזין לכן פליגי אי צריך קשירה כ"ה דלא יהיה מוקצים אבל אבנים גדולות הישיבה מותרת לכ"ע דאפי' יהיה מוקצה מ"מ כיון דאין מזיזין הישיבה מותרת כנ"ל:

והרמב"ם מיירי כו' דס"ל דאבנים גריעי מחריות מיירי באבנים קטנים דע"י ישיבה מזיזן ולכן אסור לישב עליהן אא"כ לא יהיה מוקצה וס"ל דאבנים חמירי מחריות וכמ"ש ה"ה הובא במ"א ס"ק מ' ולכן בעינן דוקא מעש' ואפשר באבנים קטנים גם המרדכי מודה לרמב"ם שהביא המחבר:

ומיהו צ"ע דבסי' שי"א כו' ומכ"ש לישב עליו כו' ר"ל לפ"ז דאין איסור הישיבה דמנענע המוקצה בגופו ע"י הישיבה הא בסי' שי"א מבואר דכה"ג לית ביה משום איסור טלטול מוקצ' דאיתא שם שקש שהיא מוקצה שהוא ע"ג מטה מנענע בגופו שיהי' נאות לשכיב' ולדעת הרא"ש לפי מה דקי"ל ניהו דטלטול מן הצד מותר היינו כשמטלטל לצורך דבר היתר אבל כשהטלטול הוא לצורך דבר מוקצה אסור וס"ל דנענוע הקש לשכיבה מקרי לצורך הקש דהוי מוקצה ואפי' טלטול מן הצד אסור אלא דנענוע בגופו עדיף מטלטול מן הצד ושרי וא"כ הכא דנענוע האבנים ע"י הגוף יהיה מותר אבל לדעת הר"ן שם אין חילוק בין טלטול בגופו לטלטול בידו אלא דשם כיון דנענעות הקש הוא לצורך שכיבה מיקרי לצורך דבר מותר וא"כ להר"ן כ' מ"א בל' כ"ש הכא דהיא לצורך ישיבה פשיטא דמקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר דשרי לפי ששם בסי' שי"א ס"ק כ"ד נראה מלשון מ"א דס"ל עיקר סברת הר"ן ע"ש ומ"ש בע"ה:

לכן נ"ל כו' ר"ל דודאי מה שפי' מ"א דברי המרדכי דלא כרמ"א אמת אלא שהקשה ע"ד המרדכי גופי' וע"ז כ' לכן נ"ל דלא כמרדכי:

סעיף מב

(**ס"ק מב**) **ייחדה כו'** וכמ"ש סעיף כ"א ר"ל דבייחוד לשבת א' לא מהני באבנים הא באבנים לא מהני מחשבה מ"מ אם עשה מעשה מהני:

סעיף מג

(**ס"ק מג**) **בייחוד כו'** כמ"ש סי' ש"ג כו' ראיה זו כ' הרב"י בספרו מדאמרינן פורפת על האבן שייחדה לכך אבל לא על המטבע אפי' ייחדה וכ' סתם להתיר על אבן בייחוד ולא כ' דבעינן שייחדה לעולם משמע אפי' ייחוד לשבת א' מהני והיינו באבן עגולה כו':

סעיף מד

(**ס"ק מד**) **עסי' רנ"ט כו'** ואותן כו' לכאורה רמ"א מקשה דברי הרב"י אהדדי דכאן הביא שני דיעות באבנים אי סגי בייחוד לעולם או בעינן מעשה ולעיל סי' רנ"ט סתם באבנים לצורך הטמנה סגי בייחוד אלא דלפי זה גם המרדכי סותר דברי עצמו דהא י"א שצריך מעשה כו' שהובא פה הם דברי מרדכי עיין בב"י וגם לעיל סי' רנ"ט הם דברי מרדכי לכן הביא מ"א לשון מרדכי שכ' טעם להקל בהטמנה ומזה תראה שאין שום סתירה והטעם דבסי' רנ"ט דמיירי באבנים לצורך הטמנה דלאו בני מיעבד מעשה סגי בייחוד אבל כאן לכסות כו' או לסגור כו' דלענין זה הוי בר מיעבד מעשה לכן י"א דבעי תיקון מעשה:

וכ"ה בגמ' דף נ' ע"א אמר ר"י מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו בשבת ואמרי' לימא דלא כרבנן דרשב"ג בחריות דס"ל דבעינן קשירה ולא מהני ייחוד ואמר רב פפא לעולם רבנן ודוקא בחריות דבר מיעבד ביה מעשה לכן בעינן מעשה אבל עפר דלאו בר מיעבד מעשה בייחוד סגי הרי דלרבנן יש חילוק בין בר מיעבד מעשה או לא אע"ג דקי"ל כרשב"ג בחריות דלא בעינן מעשה מ"מ באבנים דאפי' לדידן בעינן מעשה מ"מ במידי דלאו בר מיעבד מעשה לא בעי מעשה כמו בקופה של עפר:

ומיהו אפי' במידי כו' ר"ל שלא תטעה ג"כ לענין דבעי' ייחוד לעולם יש ג"כ לחלק אם הוא בר מיעבד מעשה כמו הכא דהוי בר מיעבד מעשה לכן בעי' ייחוד לעולם אבל במידי דלאו בר מ"מ סגי בייחוד לשבת א' דליתא אלא אפי' במידי דלאו בר מ"מ בעינן יחוד לעולם ובמידי דאורחי' בכך הוא פלוגתא דרשב"א ור"ן ס"פ במה טומנין אי סגי בייחוד לשבת אחד וכמ"ש בש"ע:

דהא הרשב"א מייתי ראיה כו' דמהני ייחוד באבן לפצוע אגוזים (דהוא לא ס"ל לחלק בין מידי דאורחי' להכי) מהא דאמרי' מכניס אדם קופתו כו' אע"ג דלא עביד מעשה אלא בייחוד סגי וכ' עוד מיהו בעינן ייחוד לעולם ולא מהני ייחוד לשבת אחד וראיה מאבן שמונח ע"ג חבית המבואר בסי' ש"ט דאפי' החבית נעשה בסיס לדבר איסור דהיינו האבן ואסור לטלטלה ואדרבה נהפוך הוא כיון דהניחו מע"ש מדעת הרי דייחדה לכך א"כ גם האבן גופיה מותר לטלטל אע"כ בעי' ייחוד לעולם ובאבן שע"פ החבית לא ייחדה אלא לשבת זו עכ"ד רשב"א וא"א דרשב"א לא בעי ייחוד לעולם אלא במידי דבר מיעבד מעשה ע"כ הא דהצריך לאבן לפצוע אגוזים ייחוד לעולם (לפי שטתו) ע"כ הוי בר מיעבד מעשה ואיך הביא ראיה מהכניס מלא קופתו כו' דלאו בר מ"מ ודלמא בדבר דבר מיעבד מעשה לא מהני ייחוד כלל אע"כ אין סברא לחלק בין בר מ"מ או לא לענין ייחוד ובזה א"ש גם ראייתו מאבן שעל פי החבית אע"ג דשם הוי בר מ"מ כמבואר פה:

סעיף מה

(**ס"ק מ"ה**) **דלצורך כו'** והיינו כיון דייחדו כו' ומזה השיגו האחרונים על הט"ז שאוסר לומר לגוי לתלוש ענף מן המכבדת מצד ממ"נ ע"ש וא"צ לשום טעם כיון דלא ייחדה מע"ש הרי הוא מוקצה ואסור בטלטול:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **וי"א כו'** צ"ע דהא הר"ן כו' דאהא דתניא דף נ' ע"א יוצאים בפקורין ובצמר מנופץ בזמן שצבען בשמן כו' ואם יצא בהן שעה א' מבע"י אע"פ שלא צבען כו' מותר לצאת בהן והקשה הרא"ש למה הצריכ' הברייתא צביעה דהיינו מעשה הא אפי' במחשבה סגי בחריות והרא"ש לא דייק לשון יוצאים וס"ל כמ"ש התוס' דלאו דוקא יוצאים אלא אפי' טלטול דינא הכי) ותי' הרא"ש דבאמת גם חישב מהני ובריייתא דקתני צביעה תיקון מעליא נקט והוא דעה אחד שהביא המחבר דבמחשבה סגי והר"ן כ' בשם רבינו יונה ליישב הא דנקט צובען ולא סגי בחישב וז"ל דמה"ט לא מהני חישב דלא מוכחא מלתא דמייחדו למכתו ומחזי כמוציא בשבת עכ"ל והוא דעת י"א שבש"ע וע"ז קשי' ליה דהא ר"י לא כ' דצריך צביעה ולא מהני מחשבה אלא משום דמוציאו לר"ה אבל לענין טלטול גרידי' מודה ר"י דסגי במחשבה והמחבר דמיירי באיסור טלטול דהרי כ' לדעה א' תו לית ביה משום מוקצה ואיך כ' ע"ז וי"א דלא סגי במחשבה הא לענין טלטול גם ר"י מודה דמהני מחשבה ועיין בס' א"ר ותוס' שבת מ"ש ליישב:

סעיף מז

(**ס"ק מ"ז**) **וי"א דוקא כו'** לדידהו כו' דתנן טומנין בעורות ומטלטלין אותן דחזיין למזג' עלייהו והקשו הא תנן פ"ק דביצה נותנים עור לפני הדורסים ואמר עולא דוקא נשחטו בי"ט דהתירו סופן משום תחלתן דאי לא שרית ליה ליתן לפני הדורסים יסריח העור וממנע ולא ישחט מפני הפסד עור וממנע משמחת י"ט אבל נשחטה מעי"ט דל"ל התירו סופן מ"ת אסור לטלטל אף ע"ג דחזיין למזג' עלה ותי' רש"י דבמס' שבת מיירי בעור בהמה גסה דחזי למזג' עלה אבל בביצה מיירי בעור בהמה דקה דלא חזי למזג' עלה ור"ת דחה תי' זה ולכך חילק בין לח ובין יבש דבשבת מיירי ביבש וחזי למזג' אבל בביצה מיירי בלחין דל"ח למזג' והן ב' הדעות שהובאו פה דהרב"י הביא דעת ר"ת ולכן כ' עורות יבשים ורמ"א הביא דעת רש"י בשם י"א ולדעת רש"י ע"כ אין חילוק בין לח ליבש דהא מסברא אין לחלק אלא מצד הכרח הקושי' ממסכת ביצה הנ"ל וכיון דלרש"י לק"מ משם דשם מיירי מעור דקה אם כן נשארה סברא חיצונה דאין חילוק בין לח ליבש ועוד ע"כ

רש"י לא ס"ל לחלק בין לח ליבש דאל"כ מי דחקו לחלק בין גסה לדקה ת"ל הא במסכת ביצה ע"כ בלח מיירי דהא נשחטה היום וגם נותנה לפני הדורסים:

סעיף מט

(**ס"ק מט**) **מותר כו'** נולד שרי כו' דס"ל עצמות וקליפים הוי נולד:

סעיף נ

(**ס"ק נ**) **מנער כו'** עסי' ש"ט סעיף ד' דיש בזה מחלוקת הפוסקים במניח מדעת אלא שהיה דעתו שלא להניחו שם כל השבת אי מ"מ מקרי מניח ונעשה בסיס עכ"ל התוס' ר"ב וכ"כ התוס' כו' ר"ל דמדברי התוס' דמס' ביצה הנ"ל מוכח דאפי' לא היה עליו ב"ה אלא שהניחו בשבת מדעת מקרי מניח דאלת"ה אין מקום לקושייתם וה"ה בסיס לד"א הא מעצמות וקליפין מניח על הטבלא ביו"ט בשעת אכילה ולא היו על הטבלא ב"ה אע"כ דס"ל דגם כה"ג מיקרי מניח ועז"כ מ"א דגם תוס' דשבת ס"ל הכי דאיתא שם מטה שלא ייחדה למעות יש עליה מעות אין מטלטלין אותה אין עליה מעות מטלטלין אותה והוא שלא היה עליה ב"ה וכ' התוס' הא דקתני יש עליה מעות א"מ אותה באיזה זמן הונח עליה המעות ע"כ ל"ל דהונח עליה מע"ש דא"כ אפילו אין עליה מעות א"מ דקתני סיפא משום מגו דאתקצאי לב"ה כו' אע"כ דהונח עליה בשבת והיכי דמי דל"ל שהניחו במזיד ומדעת דזה דוחק לאוקמי ברשיעי ואי בשכח הא קי"ל בשכח מנער האיסור ומותר לטלטל הדבר שהונח עליו האיסור ואיך סתם יש עליה מעות אסור לטלטלה הא אחר הניעור מותר לטלטל ותי' דמיירי במניחו שם גוי בשבת לדעת ישראל ע"ש ואכתי קשה כיון שלא היה עליו ב"ה והגוי הניחו בשבת אם איתא דכה"ג דין שוכח י"ל הדרא קושית תוס' לדוכתיה איך אמר אסור לטלטלה הא מותר ע"י ניעור אע"כ ס"ל דכה"ג מקרי מניח:

ומ"מ אף התוס' מודו כו' וכ"ה להדיא בגמרא דהא קתני סיפא אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היה עליה ב"ה משמע אבל אם לא היה עליה ב"ה אע"ג שהיה עליה בשבת דומיא דרישא מותר לטלטלה כיון דעתה אין עליה מעות:

סעיף נא

(**ס"ק נא**) **שהם בטלים כו'** ולא הוי עליה תורת כלי עיין לעיל סעיף ה ובמ"א ס"ק ס"א:

ומשמע מזה דמותר להניח כו' ר"ל דלא תימא דלא הותר כאן אלא כשהפת מונח כבר שם אבל כשמניח עתה הפת לשם כדי להתיר טלטול אסור אע"ג דבמת גם כה"ג מותר דהיינו להניח ככר או תינוק על המת כדי להתיר לטלטל המת ולכן כתב דזה ליתא דע"כ גם כאן מותר להניח כו' דומיא דמת דאל"כ מאי קשיא ליה ממ"ש לא אמרו ככר ותינוק אלא למת לימא דבהא עדיפא במת דמותר להניח שם לכתחלה ככר או תינוק להתיר

טלטול משא"כ הכא וכמ"ש הרא"ש בפסקיו כאשר הביאו מ"א אח"ז אע"כ דגם כאן מותר להניח כו' לדעת הרא"ש בתשובה:

כשמטלטל האיסור כו' ר"ל כמו במת שמטלטל המת ע"י ככר או תינוק שמונח על המת: ודברי הרב"י צ"ע בתשובת הרא"ש וכ' בס' ת"ש וז"ל אחר שהביא דברי רמב"ן והר"ן כ' על דבריהם וז"ל ואנכי לא ידעתי איך יתישב לפ"ד הא דאית' בסי' ש"ט סעיף ג' וסעיף ד' והוא ש"ס ערוך ע"ש:

ואפשר דמ"ש מ"א ע"ז ודברי הרב"י צ"ע הוא ט"ס וצ"ל ודבריהם צ"ע וכוון למה שכתבתי עכ"ל ס' תוספת שבת ולפענ"ד יש לחלק דוקא הכא דמטלטל דבר מה שהוא מותר לגמרי משא"כ בסי' ש"ט לא מיבעי היכי דמונח עליו דבר איסור גרידא דהוי ההיתר בסיס לד"א א"כ אפי' מטלטל ההיתר הרי מטלטל איסור דהא נעשה בסיס גם היא אסור וגם אי מונח עליו איסור והיתר דצריך ניעור ולא הותר הטלטול ג"כ הוא מה"ט דלאו בהיתר מטלטל דהא נעשה בסיס גם לאיסור משא"כ הכא דלא נעשה בסיס לאיסור כלל אולם בשוכח עליו איסור דגם כן קיי"ל דצריך ניעור ולא הותר הטלטול אע"ג דלא נעשה בסיס צ"ל מ"מ כיון דהונח בכוונה עליו האיסור בחול אע"ג דמה שמונח עליו בשבת הוא מחמת שכחה ומה"ט לא נקרא בסיס מכל מקום לענין לטלטלו להדיא עם האיסור שעליו גרע ולא הותר ומ"ש בס' ת"ש שט"ס הוא מ"ש מ"א ודברי הרב ב"י כו' לענ"ד אינו ט"ס אלא דקשיא למ"א דהרב"י הביא תשובת הרא"ש דמתיר לטלטל הטבלא עם הקליפין וסמ"ג אוסר אלא צריך לנער וכ' הרב"י די"ל דלא פליגי דהרא"ש מיירי שיש פת על השלחן וסמ"ג מיירי דליכא פת על השלחן ולפ"ד מ"א גם הרא"ש בתשובה ע"כ מיירי דעדיין ליכא עליו פת ואפ"ה מותר ע"י שיניח עכשיו פת עליו וגם סמ"ג שכ' דאין להתיר טלטול השלחן עם הקליפין וצריך לנער משמע קצת דחולק דניהו דמיירי דעכשיו אין עליו פת מ"מ למה הוצרך דוקא לנער הא אפשר שיניח עכשיו פת עליו משמע דסבירא ליה כהרא"ש בפסקיו דאוסר כה"ג:

סעיף נד

(**ס"ק נ"ד**) **מע"ש כו'** בד"מ כ' כוו' כוונתו ליישב לשון לפ"ז שכתב רמ"א וגם שלא תטעה במ"ש רמ"א שנתפרקו מע"ש דדוקא נתפרקו מע"ש אבל נתפרקו בשבת לא דגרע כדחזינן בנבלה שנתנבל' מע"ש דמותרת לכ"ע ובנתנבלה בשבת פליגי ר"י ור"ש ולזה הביא דברי ד"מ ויתיישב הלשון לפ"ז וגם תראה דהאי דיוקא דנתפרקו מע"ש ליתא דהרב"י הביא לשון הר"ן שכתב וז"ל וכי קשרי ר"ש לטלטילי כו' אע"פ שנתפרקו העצמות מהבשר והקליפות מהפירות בשבת אבל אם נתפרקו מע"ש אפי' ר"ש מודה

עכ"ל הר"ן וכתב ע"ז הרב"י ואיני יודע מה בין זה לנבלה שנתנבלה מע"ש דאפי' לר"י שרי ועוד מדכתב אע"פ שנתפרקו העצמות כו' בשבת משמע דכ"ש אם נתפרקו מע"ש דשרי וכלפי לייא הוא (ר"ל דהא הר"ן מסיים אבל נתפרקו מע"ש אפי' ר"ש מודה) עכ"ל וע"ז תי' בד"מ דמ"ש הר"ן אפי' נתפרקו בשבת לא קאי לשון אפי' על מה שנתפרקו בשבת דאדרבה נתפרק בשבת עדיף אלא אפי' קאי על הפירוק גופי' וה"ק לא מיבעיא כשלא נתפרקו מהבשר דמטלטלים העצמות אגב הבשר אלא אפי' נתפרקו מותר לטלטל העצמות בפני עצמן ועל מ"ש דוקא בשבת אבל מע"ש אפי' ר"ש מודה דאסור ה"ט דמיירי שאין לו כלבים וס"ל להר"ן אע"ג דכלבים מצויין לא מהני אלא בעינן דוקא שיהיה לו כלבים וכיון דאין לו כלבים ולא חזי למידי אפי' ר"ש מודה דאסור (והאי דנבלה מיירי להר"ן די"ל כלבים) אבל כשנתפרקו בשבת אע"ג שאין לו כלבים מ"מ שרי לר"ש כיון דעכ"פ בכניסת שבת לא היו מוקצים דהיו ראוים לטלטל אגב הבשר וניהו דהשתא נתפרקו מ"מ כיון דעכ"פ חזיין לכלבים אע"ג שאין לו כלבים מותרים לטלטל לר"ש ולכן א"ש לפ"ז שכתב רמ"א ור"ל לפי מה שפסק הרב"י לכלבי' מצוי' סגי אפי' אין לו כלבים ולכן אפי' נתפרקו מע"ש מותרים ובנתפרקו בשבת פשיטא דמותרים דבזה גם הר"ן מודה:

סעיף נו

(ס"ק נו) דחזי כו' בימין דרכיך כגון בשר עוף:

לכלבים נמי לא קאי. ר"ל דאין דעתו להשליכו לכלבים כיון דבמוצאי שבת יהיה ראוי לעצמו:

דלא כהב"ח שכתב דמה"ט מותר כיון דהוי מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים ולכן אפי' בשר שור דקשה מותר לטלטל משא"כ דג טפל דאפי' לכלבים לא חזי ומהפוסקים הנ"ל מבואר להיפך דאדרבה מאי דחזי לאדם למוצאי שבת לא מקרי ראוי לכלבים דדעתו לאכלו בעצמו במוצאי שבת שרי בטלטול ר"ל אע"ג דשחיטת נכרי נבלה מ"מ מותר לדידן דקי"ל כר"ש בנבילה דמה לי נתנבלה ע"י חולי או ע"י שחיטה:

וכ"מ כו' גבי טריפה. ר"ל דהש"ס הוכיח דלוי סבר במוקצה כר"י דהיה דרכו אם הביאו לפניו בי"ט להורות בה אם היא טריפה לא היה מורה אלא כשהי' סמוך לאשפה דשמא יהי' טרפה דלאו חזי לטלטולי דאפי' לבהמה לא חזי ולכן ניחנו שם באשפה משמע דאם הוי ס"ל כר"ש הוי שרי לטלטל הטרפה וה"ה נתנבלה ע"י שחיטת גוי אולם לא ידעתי מאי צריך לראיה ומה הפרש בסברא בין נתנבלה מחמת עצמה מחמת חולי או נתנבלה ע"י שחיטת גוי והש"ג אפשר משום דס"ל בביצה פ' אין צדין כמ"ד בבריאה שנתנבלה

מודה ר"ש דאסור ולא פליגי אלא בחולה קצת לכן ס"ד דנתנבלה ע"י שחיטת גוי הוי כמו בריאה שנתנבלה אבל לדידן קי"ל בשבת בסי' שכ"ד סעיף ז' דאפי' היתה בריאה מותרת (ועסי' תקי"ח לענין י"ט) לא ידעתי מאי צריך לראי' להתיר בטלטול בהמה ששחטה גוי:

סעיף נז

(**ס"ק נז**) **מטלטלין כו'** ורש"ל בתשובה סי' מז. עמ"ש סעיף ד' לענין תפילין:
וע"ק דבבהמה לשתרי דהא כתב לעיל סי' ש"ה ס"ק ו' דכל דבר שאינו משא ולית ביה רק איסור דרבנן מותר לכתחל' וכיון דלדעת מהרש"ל דהוי תכשיט וליכא רק איסור דרבנן ה"ל להתיר בבהמ' ובאמת מבואר לעיל סי' ש"ה סעיף י"ז בהג"ה דבהמה אינה יוצאה בקמיע שאינה מומחה א"ו כמ"ש מ"א דלאו תכשיט ופטור מטעם שמא מרפאת. וניהו דחיובא ליכא מ"מ הוי ספק איסור תורה ולכן אסור בבהמה. ואין בהם חותם ע"ל סי' שי"א סעיף ט':

סעיף נח

(**ס"ק נח**) **שיושבים פי' שדרים**. ר"ל דיושבים לאו דוקא אלא שיש לו שם דריסת רגל:

סעיף נט

(**ס"ק נט**) **אסור כו'** ועוד דלגרסתינו כו' בדף קכא ע"ב הגרסא דצואת אדם אפי' מונחת במקום שאין דר מ"מ מותר לטלטלה דחזיא לכלבים אלא בצואת תרנגולים דל"ח לכלבים והתירו משום דהוי גרף של רעי אינו מותר אלא כשמניח במקום דירה אם לא שירא מפני התינוק כמ"ש בש"ע אבל בש"ע העתיק לפי גרסת הרי"ף דאין חילוק בין צואת אדם ובין צואת תרנגולים ושניהם אינם ראוים לכלבים והיתר טלטול לדידהו משום גרף של רעי עיין בהרב"י שינוי הגרסאות:

סעיף ס

(**ס"ק ס**) **אסור להחזירו דמאיס כו'** עס"ס רע"ט שכ' אע"ג דנר של חרס שהודלק בו פעם א' בחול אע"ג שלא הדליקו בה בשבת אע"ג דהוי מוקצה מחמת מיאוס מ"מ מותר לטלטלה כיון דאיכא תורת כלי עליו וראוי לכסות בו כלי והכא דאיכא ג"כ תורת כלי עליו צ"ל דמאיס כ"כ דאינו ראוי לכסות ב"כ:

סעיף סא

(**ס"ק ס"א**) **לתוכן כו'** ועיין שם שנדחק דהתירו סופן משום תחלתן דאי לא נתיר לו החזרה יהי' ירא לפנות עליו כי ירא כיון שאסור להחזיר' שמא יגנבו משם וגדול כבוד הבריות:

ונ"ל דלק"מ דכלי שרי כמש"ל ס"ה ועמ"ש ט"ז שם דאין לסמוך על האי דסעיף ה'. ובסי' שי"א ס"ק ה' הקשה ט"ז האי דסעיף ה' דמתיר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ע"י ככר ותינוק כיון דעכ"פ שם כלי עליו ולא אמרו דלא הותר ע"י ככר ותינוק כ"א במת היינו בענין שהוא דומה למת שהוא מוקצה מחמת גופו כאבנים ודומיהן אבל מה שתורת כלי עליו אע"ג שמלאכתו לאיסור מותר ע"י כו"ת והקשה לפ"ז הא דכ' הרב"י בסי' רע"ט סעיף ד' לטלטל נר ע"י שנותנים עליו לחם בשבת אסור והיינו מה"ט דלא הותר ע"י כו"ת אלא במת והא נר תורת כלי עליה ואפ"ה לא הותר ע"י כו"ת ולכן דחה גם שם האי דסעיף ה' דהכא ומ"מ כדי ליישב פסקי הרב"י דלא יסתרו זא"ז כ' דצ"ל דוקא בסעיף ה' ניהו דהוה מלאכתו לאיסור מ"מ לצורך גופו ומקומו מותר לטלטלו ונשאר עדיין עליו שם כלי לכן הותר ע"י כו"ת משא"כ בסי' רע"ט במנורה שהודלקה בשבת כיון דאפי' לצורך גופו ומקומו אסור לטלטלה ובטל שם כלי מיניה והוי כמו אבן ודומה למת ולכן לא הותר ע"י כו"ת עכת"ד ולפ"ז מ"א בס"ק זה שהחזיק להלכה האי דסעיף ה' דהיכי דאיכא תורת כלי עליו מותר ע"י כו"ת וע"כ צ"ל לישב האי דסי' רע"ט כמ"ש הט"ז כנ"ל כיון דאפי' לצורך גופו ומקומו אסור לטלטל בטל תורת כלי ממנו ולפ"ז השיג בספר ת"ש ע"ד מ"א הנ"ל כיון דגרף של רעי הוי כמוקצה מחמת גופו ודמי למנורה ל"מ כו"ת ולענ"ד אינו דומה למנורה דאסורה לטלטל בין לצורך גופו בין לצורך מקומו לכן בטל תורת כלי ממנו אבל בגרף הא לצורך גופו מותר לטלטלו דהיינו לפנות עליו אפי' הוא מלא יוכל להוציא הרעי ולפנות עליו א"כ לא בטל תורת כלי ממנו ולכן הותר ע"י כו"ת:

סעיף סב

(**ס"ק סב**) **כדי כו'** והא אמרי' בגמ' בביצה דף ך"א ע"ב משום שיורי כוסות ופרש"י של יין ששרה הגוי בהן פתו ומטלטלין השמש כדי להצניע הכוס והשיורי' מוקצים דאין ראוים לכלום דאסורים בהנאה משום יין נסך) דפריך הש"ס ולהוי כגרף של רעי דמותר לטלטל ומשני וכי עושים גרף של רעי לכתחלה והלא שם לא נתכוין כדי להוציאן ואפ"ה אסור: מיהו בהא לא קיי"ל הכי כדלקמן ריש סי' שכ"ה וע"ש הטעם:

סעיף סד

(**ס"ק סד**) **ולקבוע כו'** כגון מטתו כו' אבל ישיבה בעלמא ל"מ כמ"ש הרב"י דאמרי' ליה צא מכאן כיון דאין טרחא ביציאתו:

סעיף סו

(**ס"ק סו**) **אסור כו'** ואם היה עליו בה"ש אפי' אין עליו עכשיו אסור כצ"ל:

סעיף סז

(**ס"ק סז**) **בחצר כו'** דגבי בהמה ל"א חי כו' דבאדם לכ"ע חי נושא א"ע אבל בבהמה פליגי ר' נתן ורבנן דצ"ד ע"א וקי"ל כרבנן דבבהמה ל"א חי נושא א"ע והטעם אמרו שם דמשרבטא נפשה ופירש"י משמטת עצמה כלפי מטה ומכבד' את עצמה להשמיט מיד הנושא':

סעיף סט

(**ס"ק סט**) **מפני כו'** דמותר למשוך הצמר ר"ל כשרוצ' לשחוט בי"ט מותר למשוך הצמר אילך ואילך כדי לעשות מקום לשחיטה ול"ח שמא יתלוש מן הצמר ע"כ דאפי' יתלוש ל"ל בה דהוי דבר שאינו מתכוין ומה לי הצמר ומה לי נוצות:

סעיף ע

(**ס"ק ע**) **אפי' כו'** וע"ס רע"ח דפליגי הרמב"ם והטור אי חייב על מלאכ' שאצ"ל אי לא:

סעיף עא

(**ס"ק עא**) **שלא כו'** משמע דס"ל כו' אפי' בכרמלית אסור ר"ל דלא תימ' הטעם דאסור לגוררו משום דגזרינן גרירה אטו נושא אי נתיר הגרירה תנשאו להדיא ולפ"ז בכרמלית דאפי' נושאו ליכא רק איסור דרבנן הגרירה תהיה מותרת דהוי גזרה לגזרה דהא בעירובין דף צ"ט ע"א תנן ולא יעמוד אדם ברה"י וישתה בר"ה (שמא ימשיך הכלי אצלו) ואיבעיא להו כרמלית מאי ואמר אביי היא היא דאסור לעמוד בכרמלית וישתה בר"ה רבא אמר הוא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזירה' וקי"ל כרבא וכן הוא לקמן סי' ש"ן וכ"ה הפלוגתא בשבת דף י"א וא"כ גם הגריר' תהיה מותרת בכרמלית לדידן דקי"ל כרבא אבל השתא דהגרירה גופה הוי כנושאו ואסורה מצד עצמו לא משום גזירה א"כ גם בכרמלית אסור:

עס"ס שמ"ח ר"ל לפי מ"ש מ"א שם ליישב קושית הרב"י דאע"ג דקי"ל כרבא מ"מ אין לדמות גזירות דרבנן ולפעמים גזרו גזירה לגזירה א"כ ה"ה הכא אפי' תימא דהגרירה אינה אסור' אלא משום גזירה מ"מ י"ל דגם בכרמלית אסור וכ"כ התוס' דף צ"ד שהקשו למאי דמסיק דבאדם אפי' לרבנן חי נושא את עצמו א"כ הא דאמרי' ר"פ נוטל אמר רבא המוציא תינוק חי וכיס תלוי בצוארו חייב משום כיס ואמרו דמה"ט לא מחייב גם משום תינוק משום דס"ל כר' נתן דחי נושא א"ע הא באדם אפי' רבנן מודו ותי' דתינוק דין בהמ' יש לו וע"ז הקשה האמרי' האשה מדדה את בנה ול"ח שמא תגביהנו דאפי' תגביהנו חי נושא את עצמו וליכא איסור תורה לכ"ע והא קטן דינו כבהמה ולרבנן לא אמרי' חי נא"ע והניח הדבר בקושי' משמע דס"ל לדינא כמ"ש תחלה דקטן דינו כבהמ'.

אלא שהקשה מהאי דהאשה מדדה א"ב לפרש"י שהביא התוס' שכ' הטעם כנ"ל דאפי' אי תגביהנו ליכא איסור תורה דחי נא"ע והניח הדבר בקושיא לפרש"י אבל התוס' י"ל כמ"ש מ"א בשם המאור דמשום צערא דתינוק התירו. ובס' ת"ש כ' שנעלם מן מ"א הגהת מהרש"ל שסיימו התוס' ושמא האי דנוטל מיירי בתינוק בן יומו עכ"ל ור"ל דוקא תינוק כהאי הוי כבהמה וכ' בספ' ת"ש דבזה מיושב קושית ס' א"ר על התוס' ר"פ ר"א דמילה שהקשו למה התיר ר"א להביא האזמל דרך ר"ה אצל התינוק הו"ל להביא התינוק אל האזמל דליכא איסור תורה דחי נא"ע לכ"ע ולפ"ד התוס' דף צ"ד הנ"ל מאי קשיא דלמא ר"א כרבנן דר"נ ס"ל וקטן דינו כבהמה. ולהגהת מהרש"ל א"ש דדוקא קטן בן יומו דינו כבהמ' אלא שנדחק שם לחלק בין קטן בן יומו א' לקטן בן ח' ימים ע"ש ובחדושי רשב"א ר"פ ר"א דמילה דחה תירץ התוס' שם וכתב לתרץ קושית התוס' דמה"ט לא יביא התינוק אל האזמל דקטן דינו כבהמה ול"א חי נא"ע:

המוציא תינוק כו' חייב על הכיס אפי' במקום דאינו חייב על התינוק דאמרינן ביה חי נא"ע מ"מ חייב משום כיס ולא אמרינן דבטל הכיס לגבי תינוק דלא מבטל ליה והוא מימרא דרבא הנ"ל:

אבל גדול כו' פטור דעל הגדול פטור דחי נושא א"ע והמלבושים בטלים לגבי הגדול:

סעיף עב

(**ס"ק ע"ב**) **בכדור כו'** ועיין סעיף כ"א. דכדור יש לו דין אבן דמבואר סעיף כ"א דלא מהני מחשבה:

סעיף עג

(**ס"ק עג**) **וי"מ**. והש"ך כתב דהתוס' כו' דהי"מ הם התוס' פ"ק דביצה דף י"ב שכתבו לחלוק על ר"ח שכתב הא דמתירים בי"ט משום מתוך היינו דוקא בדאיכא צורך קצת וכ' ר"ח דצורך קצת לא מיקרי אלא לצורך מצוה כדתנן מוציאים הקטן למוהלו ולולב וס"ת דכל הני מילי דמצוה נינהו וע"ז חולקים התוס' דאפי' לצורך טיול מיקרי צורך קצת ואייתי ראיה וז"ל דהא אשכחו נמי דמשחקין בכדור בי"ט בר"ה אע"ג דליכא אלא טיול עכ"ל התו' הרי דהתוס' לא התירו שחוק הכדור אלא דהשחוק דהוי טיול מיקרי צורך קצת ואמרינן מתוך. והבין הש"ך דגם היתר הטלטול הוא משום מתוך ולכן אוסר בשבת וע"ז חולק מ"א דהתוס' לא הצריכו לומר דהשחוק מיקרי צורך קצת והותר ע"י מתוך אלא לעני' הוצאה דהרי כתבו דמשחקים בכדור בי"ט בר"ה ובר"ה באמת אסור בשבת אבל ברה"י דליכא איסור הוצאה אלא טלטול בזה יותר יש להתיר בשבת מבי"ט דהא בי"ט מוקצה אסור ובשבת מותר (וביש"ש) כו' דמדינא אסור כו' שכ' דאין זה טיול

אלא שיחת הילדים שלא הגיע לכלל דעת וקלות ראש והתוס' ורי"ו לא כתבו אלא ליישב המנהג עכ"ל ור"ל דהעולם טועים וחושבים השחוק לטיול וצורך קצת אף שאין האמת כן מ"מ א"ש ראיית התוס' דאפי' אינו צורך מצוה מיקרי צורך קצת אלא דהעולם עושים בשחוק שהוא לפי דעתם טיול:

סעיף עד

(**ס"ק עד**) **בגד כו'** כי אם לצורך גופו כו' ככלי שמלאכתו לאיסור כמו שכ' בסעיף ג': **דחזי למידי דהיינו לעשות אהל**. וצ"ל שהוא בענין דליכא משום עשיית אהל בשבת וע' לקמן סי' שטו:

סעיף עה

(ס"ק עה) מכבדות ולמאן דאמר אסור לכבד כו' לקמן סי' שלז סעיף ב':

סעיף עו

(**ס"ק עו**) **האצטרלוב כי' ול"נ שמא כו'** דההסתכלות ודאי שרי דמה לי ללמוד מספרי חכמה או לומד ע"י האצטרולב ולכן כ' דלדעת הרמב"ם יש להסתפק דהרמב"ם ס"ל לעיל סס"י ש"ז סעיף יז דאסור ללמוד בשבת בספרי החכמה וכ"ש לדידן דאסור להביט באצטרולב וא"כ אפשר לדידיה גם הטלטול אסור:

סעיף עח

(**ס"ק עח**) **יש להסתפק דדמי למדידת הזמן כו'** ובתשוב' פנים מאירות חלק שני התיר לטלטל ולשאת כלי השעות שקורין אוהר (וגם נוטה להתיר להמשיך השלשלת בשבת כדי שתלך) וגם כ' שהגאון מהרש"ך כ' תשובה ארוכ' ע"ז להתיר אבל לא ידעתי סברא לחלק בינו ובין כלי המורה על השעות דנסתפק בש"ע כי טעם האיסור שייך בזה כמו בזה מ"מ פוק חזי מאי ע"ד שכל הגדולים וחכמי ישראל עושים מעשה להתיר:

סעיף עט

(**ס"ק עט**) **אין מטלטלים שכבר הוקצה כו'** ואייתי הר"ן מדברי ר' רומונס דף מז הובא בט"ז ע"ש וכ' עוד הר"ן וכן אמרי' מפני כו' ר"ל בדף מו ע"ב פריך הש"ס אהא דתנן מפירים נדרים בשבת מאי מהני הפרה נימא דהאש' כבר הקצה הככר שנדרה ממנה מדעתה דסברה מי יימר דמזדקק בעל להפר ואפי' אחר ההפרה ה"ה מוקצה וס"ל להר"ן למה יקרא מוקצ' הואיל ואסור לה ע"י נדרה מ"מ לכל העולם ה"ה מותר ואינו מוקצ' אפי' לגבי דידה אע"כ דמיירי שנדרה מככר שלה וכיון דהיא בעלת הככר ואסור לה הוי מוקצ' לכל העולם:

כ' הש"ג כו' והתוס' דף מו כו' כ' וז"ל ואע"ג דפירות שנדרה מהן אינן מוקצין לענין טלטול דהא חזי לשאר ב"א מ"מ איכא למימר מגו דאתקצאי ב"ה מאכילתן אתקצאי לכולי יומא א"נ בפירות שלה ואסרתן לכל אדם עכ"ל והביא מ"א סס"ק זה דבריהם:

ובתוס' פ' מפנין כו' אהא דאמרי' התם תרומה ביד ישראל מותר לטלטל דחזי' לכהן והקשו התוס' האמרי' בגדי עניים דהיינו מטלניות שיש בהן ג' אצבעות על ג' אצבעות משא"כ בעשיר אינו חשוב אא"כ הוא ג' טפחים על ג' טפחים ולכן אמרי' מטלניות שיש בהן ג' אצבעות על ג"א דוקא לעניים מותר לטלטל ולא עשירים כיון דלא חשיב גבייהו א"כ תרומה ביד ישראל ניהו דמותר לכהן מ"מ כיון דלא חזי לישראל יהיה אסור בטלטול לישראל וע"ז תי' דהיכי שהדבר ראוי לכ"ע כו':

אפ"ה שרי לעניים כו' והבין הש"ג דכוונתו דמטלניות שי"ב ג' אצבעות כו' שבבית עשירים ניהו דלבע"ה העשיר אסור לטלטלן מ"מ העני מותר לטלטלן וע"ז חולק מ"א דכוונות התוס' במ"ש דמותרים לעניים לטלטל היינו אם הבע"ה הוא עני ואז אפי' לעשירים שבבית העני מותר לטלטלן דהכל הולך אחר בע"ה אבל אם בע"ה עשיר גם לעניים אסור לטלטל כמ"ש הר"ן והכריח הדבר מר' רומנוס כנ"ל:

רק בזה פליגי כו' דלהר"ן אפי' מוקצה מחמת איסור לבעלים אסור לכל העולם דהא אייתי ראיה מהפרת נדרים הנ"ל שהוא מוקצ' מחמת איסור והתוס' דף מ"ו כתבו באמת בהאי דנדר דאינו מוקצ' לכל ואפילו לדידה שרי הטלטול:

וכ"מ לקמן סי' שכ"ה גוי שהביא דורון בשבת מחוץ לתחום ניהו דלמי שהובא בשבילו אסור מ"מ כיון דמותרים לאחרים שלא הביא בשבילן מ"מ מותר בטלטול לכ"א ואפי' למי שהובא בשבילו:

ע' סי' ש"י. במ"א סק"ב בשם הכלבו:

סימן שט

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כשהוא כו'** מותר לישא הדינר בלחודיה ויטלטל מוקצה בידים כי לא ידע לחלק בין כשהדינר ביד התינוק דאינו מטלטל מוקצה בידים ואין החשש שיטלטל ד"א בר"ה דאפי' יש אבן ביד התינוק אסור בר"ה מלבד האבן אסור נשיאת התינוק אע"ג דחי נושא את עצמו מ"מ איסורא איכא וע"ל סי' שח במ"א ס"ק עא אלא מיירי בחצר ואין האיסור כ"א משום טלטול מוקצה וכן מ"ש בש"ע ואתי אבוה לאתויי ג"כ הכוונה ויטלטל מוקצה בידים:

סעיף ג

(ס"ק ג) **נעשה כו'** שויא דופן. כ"ה בגמ' דף קכה ע"ב על דלעת שיש בה אבן ומיניה יליף מ"א גם לענין כלכלה דבגמ' פריך על כלכלה ותהוי כלכלה בסיס לד"א דהיינו לאבן ומשני ר"י בכלכלה מלאה פירות עסקי' ופריך ולשדינהו לפירות ולאבן ולאח"ז ילקט הפירות מן הארץ ומשני בפירי דמטנפן דהיינו רטובים ולחים ופריך ולנער' לפירי לצד א' תוך הכלכלה וישאר האבן בצד האחר ואז ינער האבן לבד אלא אר"ח ב"א הכא בכלכלה פחותה עסקי' דאבן נעשה דופן לכלכלה ולפי גרסא זו נדח' אוקימת' קמיית' וליכא התירא כ"א בכלכלה פחותה אבל הרמב"ם וכן הנמשך אחריו לא היו גורסים קושית הש"ס ולנער לפירי לצ"א כו' וגם לא הוי גורסים אלא אר"ח ב"א רק הוי גרסי ר"ח ב"א אמר הכא בכלכלה פחותה כו' וא' כ יש ב' אוקימתות ר"י מוקי לה במלאה פירו' דמטנפן ורחב"א מוקי לה בלי פירות אלא שהכלכלה פחותה וס"ל דשניהם אמת לדינא והרי"ף והרא"ש השמיטו לכל האי שקלא וטרי' וכ' הרב"י טעמם דהוי גרסי כגרס' דידן דנדחה אוקימתא קמייתא וליכא התרה כ"א בכלכלה פחותה וזה לא הוצרכו להעתיק דסמכו עצמם על מה שכתבו דין אבן שתוך הדלע' ע"ש א"כ ע"כ צ"ל דאבן תוך הכלכלה ותוך הדלעת דיניהם שוה ולכן א"ש מה שדימה מ"א אבן שתוך הכלכלה שצ"ל מהודק לאבן שתוך הדלעת גם מסברא יש להשוותם

סעיף ד

(ס"ק ד) **יטול כו'** ואין מטריחים כו' זה מדברי התוס' דף קמ"ב ע"א דתנן מטלטלים תרומה טמאה עם הטהורה ואר"ח לא שנו אלא שהטהורה למטה וטמאה למעלה אבל טהורה למעלה כו' נוטל הטהורה ומניח הטמאה ופריך הש"ס אפי' טהורה למטה מ"מ ה"ל לנערה ומשני בפירי רטיבי דמטנפי והקשו התוס' דהא לפ"ז אפי' בפירי דמטנפי אם טהורה למעלה אסור לטלטל הטמאה עם הטהורה אלא צריך ליקח ביד הטהורה לבדה מתוך הכלכלה וא"כ ה"ה גבי כלכלה והאבן בתוכ' אע"ג דמלאה פירי דמטנפי מ"מ ה"ל ליקח הפירות בידו מתוך הכלכלה ותירצו דגבי תרומה מיירי שהפירו' מונחי' בסלים קטנים תוך סל גדול ולכן אם טהורה למעלה צריך ליקח הטהורה בסלים קטנים תוך סל גדול אבל אם הטהורה פירותיה מונחים זה ע"ג זה בלא סלים קטנים אז א"צ ללקטן א' לא' מתוך הסל גדול עכת"ד וכפי מובן הפשוט הבין מ"א דהחילוק בין מונחים בסלים קטנים או לא דבמונחים תוך סלים דליכא טרחא כ"ה לכך צריך ליקח הטהורה משא"כ כשמונחים בלי סלים קטנים דצריך ליקח כל פרי לבדה דאיכ' טרחא מרובה כ"ה לא אטרוחוהו רבנן ובזה א"ש דברי מ"א אבל בספר ת"ש השיג על מ"א דמהרש"ל

הבי' בשם ת"י הטעם דמה"ט כשאין מונחים בסלים לא הצריכוהו ללקטן בידו פן יפול מידו לארץ ויתטנפו כיון דהם פירי רטיבי ומסתמא גם דברי התוס' שלנו כן הוא כוונתם ולא משום טרחא ולפ"ז השיג גם על מ"ש מ"א בסי' ש"י ס"ק י' ליישב קושית הרב"י דה"ל למינקט קטמא בידו לחוד כיון דאיכא טרחא מרובה לא אטרחוהו כ"ה ובאמת אין כוונת התוס' משום טרחא כנ"ל ע"ש ולענ"ד גם המ"א ע"כ הבין כוונות התוס' לחלק בין מונחים בסלים קטנים או לא כמ"ש הת"י דבאינן מונחים תוך סלים א"ל שמא יפלו מידו דאלת"ה בלא"ה תיקשי למ"א דסבירא ליה דלקיטת הפירות א' א' הוי טרחא מרובה ולא אטרחוהו רבנן אם כן למה בפירי יבישי דלא מטנפי דצריך לנער האבן עם הפירות והלא וודאי לא יניחום על הארץ וע"כ אחר הניעור לארץ לקטן א' א' ויתנם לתוך הכלכלה דלא יהיה שם אבן כי נערו והלא הוא טרחא מרובה אדרב' ללקטן מן הארץ שנתפזרו על ידי הניעור טרחתו מרוב' יותר מללקטן מתוך הסל שהם מונחים במקום א' אע"כ דזה לא מקרי טרחא מרובה והטעם דלא הצריכוהו ללקטו מתוך הסל פן יפנו לארץ כמ"ש הת"י אלא דהוה קשי' למ"א ע"ד ת"י דהטעם פן יפלו לארץ ויתטנפו הלא אדם בר דעת ואפשר לו להזהר שבל יפול שום פירי לארץ ולכן הוי ס"ל למ"א דכוונות ת"י דלעשות שמירה מעולה וזהירות יתיר' לבל יפול שום פירי לארץ זה מיקרי טרחא יתירה ולא הטריחוהו כ"כ וס"ל למ"א לקמן סי' ש"י הנ"ל דלקיטת האפר שהוא דבר דק מאוד אפי' ל"ל שמא יפול לארץ מ"מ הוי טרחא מרובה ודומה לטרח' הפירות כשהן רטובים כשצריך להזהר שלא יפול א' לארץ וא"כ א"ש גם דברי מ"א בסי' ש"י סק"י הנ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ומנער כו'** וע' בגמ' פרש"י ותו' דף מ"ג ע"ב בתוס' ד"ה דכ"ע טלטול כו' דטלטול מן הצד וניעור דיניהם שוה דדוקא כשהטלטול לצורך דבר המותר הוא דשרי ולא כשהוא לצורך דבר המוקצה וכ"ה לענין טלטול מן הצד לקמן סי' שי"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ע"ד שישארו כו'** דע שהביא בס' א"ר ובס' ת"ש חידוש דין משמו של רש"י שפי' המשנה דתנן האבן שע"פ החביות מטה על צדה והיא נופלת וכ' רש"י וז"ל מטה חביות על צדה אם צריך ליטול מן היין כו' עכ"ל ולפ"ז משמע דבהניח אפי' יש יין בחביות הוי החביות בסיס לאבן ול"א דהוי בסיס לאיסור דהיינו האבן ולהית' דהיינו היין (וכ"ה בר"ן ר"ע מברטנור') וכ' בס' ת"ש הטעם כיון דהחביו' היא גבוה מן היין והאבן מונח על החביו' לא נעשה החביות בסיס כ"א לאבן לחוד ע"ש:

אבל אם הניחם בכוונה בחול כו' באמת בת"ה משמע דוקא בהניחם בחול ושכחם בע"ש אבל הרב"י כ' דלפ"ד הוא לאו דוקא אלא אפי' הניחם בע"ש כל ששכח בין השמשות ה"ל שוכח ומותר ע"ש:

ול"נ כו' דהא מטלטלים כו' כמ"ש הרמב"ם כו' הא דהוצרך ראי' מרמב"ם והוא גמ' ערוכה ומאי ראיה יש מרמב"ם יותר מדברי הש"ס היינו משום דבגמ' אמרי' מטלטלין כנונא אגב קטמא אע"ג דאיכא עלה שברי עצים א"כ דנקט לשון עלה בה"א לשון נקבה משמע דהשברי עצים מונחים על הכנונא דכנונא ג"כ הוי לשון נקבה וא"כ מיירי שהאפר מונח בצד א' מן הכנונא ושברי עצים מצד אחר וכה"ג ודאי הוי בסיס לאיסור ולהיתר אין ראיה לדברי מ"א אבל הרמב"ם כ' וז"ל מטלטלים כנונא מפני אפרו אע"פ שיש עליו שברי עצים כו' (וע"ש בה"ה הגהתו) וכיון שכ' אע"פ שיש עליו לשון זכר ע"כ קאי על האפר ומ"מ מותר לטלטל הכנונא דהוי בסיס להיתר דהיינו האפר ולאיסור דהיינו שברי עצים וכדלקמן סי' ש"י סעיף ח' ולא אמרי' דאפר גופו נעשה בסיס לשברי עצים אע"כ דהיכי דמניח דרך מקרה ולא ע"ד בסיס לא מיקרי בסיס:

וכן מטלטלים תרומה כו' הבאתי לעיל דברי הש"ס ס"ק ד':

ומיירי במניח כו' ר"ל וגם מזה ראי' דהנחה דרך אקראי ל"מ בסיס דאלת"ה למה הותר לטלטל הסל משום דהוי בסיס לאיסור דהיינו טמאה ולהיתר דהיינו הטהורה הא הטהורה גופו נעשה בסיס לאיסור דהיינו לטמא' המונחת על הטהורה וע"ז כ' דא"ל דמה"ט מותר לטלטל הסל אע"ג דגם הטהורה נעשה בסיס לאיסור משום דמיירי בשוכח (ולנער א"א דהא בלא"ה צ"ל דמיירי דמטנפי ורטיבי כדלעיל) וע"ז כ' דע"כ מיירי במניח דאי בשוכח אפי' הטמאה לבד מותר דהא השתא הטהורה לא מעלה ולא מוריד:

והמאור כ' כו' ע"ד כיסוי הוי כשוכח כו' לשון כשוכח ל"ד אלא יש לו דין כיסוי כלי והוא דבדף קכ"ה ע"ב אמרי' תנן התם אבן שע"פ חביות מטה חביות על צדה והיא נופלת רבה אמר ר"א א"ר יוחנן ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לד"א ורב יוסף א"ר אסי אר"י ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לחביות ואזדו לטעמייהו כו' ופסק הרי"ף כרבה א"ר אסי אר"י דבמניח נעשה בסיס לד"א דמצינו דגם רב הכי ס"ל דבדף קמ"ב ע"ב א"ר הונא אמר רב על מתני' דאבן שע"פ חביות הנ"ל ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לד"א והשיגו בעל המאור דדוקא רב אמי ורב אסי דידע הש"ס דפליגי כדמסיק ואזדו לטעמייהו אבל רב ורב אסי י"ל דלא פליגי דרב מיירי דמניח האבן ע"ד בסיס ולכן אסור ורב אסי מיירי דהניחו ע"ד כיסוי ולכן מותר דגם האבן ת"כ עליו והרמב"ן הליץ בעד הרי"ף דאין לחלק בין הניחו ע"ד כיסוי או ע"ד בסיס ואחד מטענותיו דבאבן לא

שייך ע"ד בסיס דלאיזה צורך יעשה החביות בסיס לאבן אם לשמור האבן מן העכברים הוא צריך אע"כ כלהו אמוראי מיירי דהניח האבן ע"ד כיסוי ואפ"ה ס"ל לרב במניח נעשה בסיס לד"א עכת"ד וא"כ יש קצת ראיה לדברי מ"א מדברי בעל המאור מדכ' דוקא הניחו ע"ד בסיס אז הוי כמניח אבל הניחו דרך אקראי דינו כשוכח והא דנקט בסיפא אם הניחו דרך כיסוי מותר ולא נקט אפי' דרך אקראי ז"א דרך אקראי דינו כשוכח וצריך עכ"פ לנער אם אפשר אבל כשהניחו ע"ד כיסוי אבן גופיה נעשה כלי ומותר בטלטול וכן יש קצת ראיה מדברי הרמב"ן שכ' דע"כ רב חולק על ר"א דע"כ גם רב מיירי במניח ע"ד כיסוי ואפ"ה ס"ל דנעשה בסיס דל"ל דמיירי במניח ע"ד בסיס מאי בסיס שייך החבית לאבן כנ"ל מ"מ י"ל דרב לא פליג על ר"א דניהו דרב ג"כ לא מיירי במניח האבן ע"ד בסיס דלא שייך באבן מ"מ מאין צ"ל דהניחו ע"ד כיסוי אלא י"ל דהניחו באקראי וכה"ג מקרי בסיס לד"א ור"א מיירי שהניחו ע"ד כיסוי לכן גם האבן נעשה כלי א"ו דרך אקראי מיקרי מניח:

וכ"מ סי' רנ"ט דאם טמן בדבר שאינו ניטל נוטל כיסוי הקדרה שיש תורת כלי עליו ומנער הדבר שאינו ניטל מעל כיסוי הקדירה ולא אמרינן דכיסוי הקדירה נעשה בסיס לד"א וכתב מ"א הטעם דאין הכיסוי משמש לדבר שאינו ניטל אדרבא דבר שא"נ משמש לכיסוי עכ"ל משמע ג"כ באקראי שלא נתכוין שיהי' בסיס למוקצה אין לו דין מניח אולם יש לחלק ביניהם וק"ל:

וסי' ש"ח סעיף כ"ז במ"א ס"ק נ' מ"ש בשם התוס' תי' א' וז"ל ועוד דאין זה מניח בכוונה דאינו חושש להיכן יפלו עכ"ל הרי דבאין מתכוין אלא באקראי לא אמרינן דהוי בסיס: דמותר לטלטל שק מטלטלין שי"ב כיס כו' ולא חילק אם הכיס למעלה או המטלטלין א"ו בכ"ע שרי דהוי דרך אקראי:

סעיף ח

(ס"ק ח) שלא מדעתו וכ"מ בתו' דף מ"ד כצ"ל דאהא דאמר רב שם מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות אפי' בחול אע"ג שבשבת אין עליה מעות מ"מ אסור לטלטלה לא ייחדה למעות יש עליה מעות בשבת אסור לטלטלה אין עליה מעות בשבת מותר לטלטלה והוא שלא הי' עליה בין השמשות והקשו התוס' א"כ יש עליה היכי משכחת לה אי הניחו מע"ש א"כ אפי' ליכא עליה מעות אסור לטלטלה כיון דהוי עליה ב"ה אע"כ שלא היה עליה ב"ה אלא הונח שם בשבת והרי המעות מוקצים ואיך אפשר לטלטלו ולהניחו שם בשבת ולא ניחא להתוס' לאוקמא שהניחו שם באיסור ותירץ דמיירי דהניח

עליה בשבת גוי או ישראל קטן לדעת ישראל ומדכתבו לדעת ישראל משמע דשלא מדעתו אינו יכול לאסור את שלו:

ונסתפק א"ז היכי שהניח כלי כו' ואח"כ נפל כו' אם מותר כו' אע"ג דאפי' למ"ד דאפי' הניח בשבת מ"מ מיקרי מניח מ"מ מודה דאם שוב ניטל ממנו המוקצה דמותר לטלטלה וכמ"ש מ"א סי' ש"ח ס"ק נ' וכ"ה בגמ' אלא ספקו בהניח הכלי תחת הנר מע"ש וב"ה עדיין לא נפל לתוכו נר אלא כיון שהקצהו קודם ב"ה וב"ה שיפול לתוכו נר אפשר הוה כאלו כבר נפל לתוכו ב"ה ונקרא מניח והוי בסיס ולכן אפי' אח"כ נפל הנר מתוך הכלי מ"מ אסור הכלי לטלטלו כדין מניח:

וצריך לומר דבמציעתא כו' רוצה לומר במציעתא נסתפק ובסיפא פשיטא ליה דאינו אוסר:

ובתוס' דף מ"ד. הם דברי התוס' הנ"ל שכתבו דמיירי שהניחום גוי או קטן לדעת ישראל משמע אפי' הישראל לא צוהו בפי' מכל מקום כיון דניחא ליה אוסר:

עסי' של"ד סעיף כ"ה. קטן הבא לכבות הדלק' צריך למחות בידו והטעם שעושה לדע' אביו והוי כאלו צוהו האב לכן צריך למחות:

סימן שי

סעיף א

(**ס"ק א**) **חטין שזרען ול"ד לנר וכו'** עב"ח ר"ל שהב"ח הביא בשם מהרש"ל קושיית מ"א מנר והקשה קושיא זו בב"ח דאהא דאיבעי להו בדף מ"ח חטין שזרען בקרקע (דדחינהו בידים) לר"ש מאי ופשיט אין מוקצה לר"ש אלא בגרוגרות וצמוקים דאיכא תרתי לריעותא דחינהו בידים וגם לא חזי משא"כ חטין שזרען ניהו דדחינהו בידים מ"מ הא חזי ב"ה [וכן פסק בש"ע ולכן ברישא מן התמרים ושקדי' כו' עד וכן תמרים וכו' כולהו דחינהו בידים מ"מ מותרים כיון דחזי ותי' וכן תמרים כו' דלא חזו מ"מ לא דחינהו בידים אדרבא הוא עושה מעשה לתיקון שיהיה ראוים ולכן ג"כ מותרים] והקשו התוס' מאי מספקא ליה תפשוט מדס"ל לר"ש נר שכב' מותר לטלטלו הרי אע"ג דדחי בידים מ"מ שרי לר"ש ותי' התוס' דשאני נר שכבה שמיד שכבה עבר הדיחוי משא"כ חטין שזרען דעדיין הן בדחויין לכן נסתפק דאפשר כה"ג מודה ר"ש דאסור עכת"ד הרי מבואר מדברי התוס' דבנר שכבה יותר יש להתיר מחטין שזרען וכיון דאנן קי"ל בנר שכבה כר"י דאסור כ"ש שיש לאסור בחטין שז"ב ולמה פסק הרב"י בחטין שזרען דמותר ולכן לדינא חולק מהרש"ל וס"ל גם בחטין שזרען אסור לדידן ע"ש ומ"א יישב קושיא זו דהתוס'

כתבו דבריהם לר"ש דל"ל מיגו דאתקצאי לב"ה דלדידי' אזיל איבעי' הש"ס לכן כתבו דנר שכבה קיל מחטין שזרען אבל לדידן דקי"ל בהא כר"י דאית ליה מיגו דאיתקצאי לב"ה כו' אדרבא נר שכבה חמיר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וי"א כו'** דאין הגוי מקצה כו' ומ"מ נולד גם בשל גוי אסור כמ"ש סי' תקי"ג וכ"כ מ"א סי' תק"ה ס"ק ג' דלא כלבוש ע"ש וכ' ט"ז אבל מוקצה דמחובר היא אפי' בשל גוי כדלקמן סי' שכ"ה והטעם כמ"ש רש"י דמודה ר"ש במוקצ' דמחובר דמיקרי דחינהו בידים מדלא לקטן מע"ש או מעי"ט ואפי' פירות של גוי דלא היה אפשר לישראל ללקטן קודם שבת וי"ט מ"מ לא פלוג במוקצה דמחובר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שלא יגע כו'** ב"י ות"ה אבל המ"מ נתן טעם דע"י הנגיעה מתנדנד המוקצ' והוה כמטלטל ולכן אינו אסור כ"א בביצה או מנורה התלוי' באויר ודומה לו הביאו מ"א סי' רס"ה סק"ד וע' גם במ"ש מ"א סי' תקי"ג:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מטה כו'** ועמ"ש סי' שח סעיף כ"ז אם מותר לנער כו' דלדעת התוס' שהביא מג"א שם מיקרי מניח ואסור לנער אבל דעת מ"א שם כיון דלא הניח שם מע"ש ולא הי' עליו בין השמשות אין לו דין מניח ומותר לנער:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מיהו כו'** כ"כ הב"י לדעת הרא"ש וצ"ע דהא כו' ר"ל דאמר רב מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות בחול אע"פ שאין עליו מעות בשבת מ"מ אסור לטלטלה וכתב הרי"ף דלא קי"ל כרב בהא דרב לטעמיה אזיל דס"ל במוקצה כר"י אבל לדידן דקי"ל כר"ש מותר והוא דעה א' שהביא הרב"י אבל ר"ת וכן הרא"ש חולקים דהאמרינן דבמוקצה לטלטל גם רב כר"ש ס"ל ואפ"ה אוסר רב לטלטל מטה שייחדה למעות אע"כ צ"ל דגם ר"ש מודה בהא דאסור וכן אפילו לדידן דקי"ל כר"ש אסור והם היש אוסרים שהביא רמ"א אך מ"ש רמ"א דמ"מ לצורך גופו ומקומו מותר זה כתב הרב"י מסברתו דבהא ר"ת והרא"ש מודים אע"ג דקי"ל כרב בהא מ"מ לצורך גופו ומקומו מותר ועז"כ מ"א דצ"ע דהא הרא"ש נתן טעם למה באמת ר"ש מודה במט' שייחדה למעות משום דדמי' לסיכי כו' (הם כלי אורגים) כיון דקפיד כו' ר"ל הוי מוקצה מחמת ח"כ ובמוקצ' מ' ח"כ קיי"ל סי' ש"ח סעיף א' דאפי' לצ"ג ומקומו אסור:

ומ"ש בהג"א היינו דעה ראשונה כצ"ל ר"ל הרב"י הביא ראיה לדבריו דגם בהג"א כתב דמותר לצורך גופו ומקומו וע"ז דחה מ"א דאין ראיה מהג"א דהג"א ס"ל כדע' ראשונה שהביא הרב"י והוא דעת הרי"ף דס"ל דלא קיי"ל בהא כרב ולכן כתב בהג"א דלצורך גופו ומקומו מותר וא"ל אי ס"ל להג"א כהרי"ף והוא דעה א' למה לא התיר רק לצורך גופו ומקומו אפילו מחמה לצל ה"ל להתיר ע"ז כ' מ"א וכ"ע מודו כו' ה"ל כלי שמלאכתו לאיסור כו' ר"ל אפילו להרי"ף דפסק דלא כרב ולכן לא התיר בהג"א כ"א לצורך גופו ומקומו אבל לדעת יש אוסרים שהביא רמ"א והם ר"ת ורא"ש דלדידהו הוי מוקצה מחמת חסרון כיס אפילו לצורך גופו ומקומו אסור וכיון שסיים רמ"א על היש אוסרים וכן נוהגים לכן כתב מ"א ויש להחמיר לאסור אפילו לצורך גופו ומקומו דלפי מ"ש מ"א לדידהו אסור אפי' לצ"ג ומקומו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **דהכיס כו'** וקשה כו' כמש"ל ר"ל דהא רמ"א גופיה כ' דאפי' להי"א מותר לצ"ג ומקומו (ובאמת סיים מ"א דאפי' לפמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה לאסור לצורך גופו ומקומו מכל מקום בהא מוד' מ"א) וי"ל כו' אפילו בר"ה שרי ר"ל הא דהוצרך לטעם דהכיס בטל כו' לא משום להתיר איסור טלטול הוצרך לטעם זה אלא כדי להתיר איסור הוצאה אף על גב דהכיס אינו מלבוש מ"מ מותר ללבוש הבגד שהכיס עליו ולצאת בו לר"ה דהכיס בטל כו':

ואפילו לפמ"ש לעיל בס"ק שלפני זה דלהרא"ש והיינו הי"א אפי' לצ"ג ומקומו אסור ניהו דבהא ודאי מודה מ"א דמותר ללבשו מטעם שכ' רמ"א דהכיס בטל לגבי בגד מ"מ ס"ד דעכ"פ אסור להניח או ליטול דבר מתוך הכיס דהא לצורך מקומו אסור ע"ז כ' מ"א דליתא דהא מה"ט כ' מ"א דאסור אפי לצ"ג ומקומו כיון דקפיד עליה ה"ל מוקצה מחמת ח"כ כנ"ל ובכיס חזינן דלא קפיד ר"ל בחול כמה פעמים שמניח לתוך הכיס דברים אחרים לא מעות לבד ולא הוי רק כשאר כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לצ"ג ומקומו

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הואיל כו'** אבל כו' א"צ לנער אבל הרמב"ם כו' דהיתר זה שכ' בש"ע הם דברי ת"ה ויליף לה מדין מוכני דהש"ס דף ע"ד פריך לרב דאמר אפי' לא ייחדה למעות אם הי' עליו מעות בזה אסור מהא דתנן פ"ח ממסכת כלים מוכני של שידה (והוא דף או אופן שהשיד' יושבת עליו כמ"ש מ"א אח"ז והוא פי' ר"ת שם) בזמן שהיא נשמטת (ר"ל שיכול לסלקה מן השידה א"כ הוי המוכני כלי בפ"ע ולא הוי חיבור לענין זה לשידה ולא בטל לגבי שידה) לכן אם יש מעות ע"ג מוכני אסור לטלטלה ודייק הש"ס הא אין

עליה מעות מותר לטלטלה אע"ג דהיה עליו ב"ה וקשיא לרב. ודייקו התו' שם הא אינ' נשמטת דהוי חיבור לשידה בטל לגבי שידה ומותר לטלטל את השיד' אע"ג דיש מעות על המוכני כיון דאין מעו' על עיקר הכלי דהיינו השידה. ומזה יליף הת"ה להתיר גם בכיס אפי' יש בתוכו מעות להתיר לטלטל הבגד כיון דאין המעות על עיקר הבגד והכיס בטל לגבי בגד. ולפ"ז כ' מ"א לפי מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה בהאי דמוכני דמה"ט באינ' נשמטת מותר לטלטל' עם המעות וא"צ לנער כיון דהניעור כה"ג דבר קשה דצריך להפך כל השידה לא סגי בהפיכות המוכני כיון דמחובר לשידה ולא הטריחו רבנן כ"ה ולכן כ' מ"א כיון דהתירא דכיס יליף ממוכני לא נתיר בכיס יותר מבמוכני ולכן אם אפשר לנער בכיס בלי טרחא מרובה צריך לנער:

והוי יודע כו' דאפי' הניח כו' דהתוס' הקשו על קושית הש"ס הנ"ל לרב ממוכני דמשמע באין עליה מעות אע"ג דהיה עליה ב"ה מ"מ מותר לטלטלה הקשו התוס' דלמא מוכני מיירי בשכח עליה מעות לכך באין עליה מעות מותר לטלטל' ותי' דע"כ מיירי במניח מדפסק ותני יש עליה מעות אסור לטלטל' משמע אפי' צריך למקום השידה ומוכני אעפ"כ אסור לטלטלה והא בשוכח קי"ל לעיל סי' ש"ט סעיף ה' דבצריך למקומו מותר לטלטל' עם המוקצ' וא"צ לנער. אע"כ מיירי במניח וא"ש קושית הש"ס וכיון דנשמט מיירי ע"כ במניח. ומיניה דייקינן באינה נשמטת דמותר היינו אפי' במניח:

אם כיס מלא מעות קשור כו' אסור כו' ואם הוא קשור בקשר של קיימא דאסור להתירו בשבת נסתפק בספר ת"ש אם מותר לטלטלה ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אפר כו'** ובעי ששים כמ"ש סי' תנ"ג ס"ג כצ"ל:

כיון דעיקר איסורו מדבריהם כו' ר"ל סמכינן על הפוסקים דס"ל דמיקרי יבש ביבש וביבש ביבש במין במינו קי"ל בי"ד סי' ק"ט דבטל ברוב:

ודוקא שלא היה ניכר כו' דאל"כ ה"ל דבר שי"ל מתירים ולא בטל כלל. אבל אם לא היה ניכר קי"ל סי' שי"ח (וכ"ה בי"ד סי' ק"ב) דבטל אפי' בדבר שיל"מ:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שדבר כו'** כ"ה בגמ' דא"ר רומנס לי התיר רבי לטלטל מחת' באפר מוקצה שעליה כיון דאיכא עליה קרטין של לבונה ופריך וקרטין בי רבי שהיה עשיר גדול מי חשיבא ובטל לגבי אפר והוי מחת' בסיס לאיסור גרידא דהתניא בגדי כו' הרי דתלוי בדעת בע"ה אם אינו חשוב אצל בע"ה אע"ג דחשוב לגבי אחריני לא מהני וה"ה להיפך:

סעיף י

(**ס"ק י**) **דלא כו'** ולפמ"ש סי' ש"ט ס"ג בשם התוס' היכי דהטרח' מרובה לא הצריכוהו לנער ה"ה הכא א"צ לנער כיון דאפר דבר דק מאוד ואיכא טרחא מרובה שוב ללקטו אחר הניעור וע"ש מ"ש שם בע"ה ע"ד ספר ת"ש:

סימן שיא

סעיף ב

(**סק"ב**) **שיהפכנו כו'** דל"נ בסיס כו' וע"ס רס"ו ר"ל דדעת הרא"ש כמ"ש מ"א שם וכ"כ בסי' ש"ח ס"ק נ' דאם מניח המוקצה בשבת ולא היה עליו ב"ה לדעת הרבה פוסקים לא מיקרי בסיס:

מיהו כ' מ"א שם דאפי' להפוסקים דס"ל כה"ג דהיינו שהניח עליו בשבת מיקרי בסיס אע"ג שלא היה עליו ב"ה מ"מ מודה דלאחר שניטל ממנו דבר המוקצה חוזר להיתרו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **באותו רשות זה כ' הרב"י כו'** בא לישב מ"ש הב"ח ולבוש ושאר אחרונים על הרב"י חדא מנא לי' להרב"י דדוקא טלטול באותו רשות התירו ולא להוציא לכרמלית שנית הא בסעיף ב' מתיר אם הוא בספינה וע"י זה מתבזה שמותר להוציאו לכרמלית ה"ה הכא משום בזיון שלא ישרף הי' ראוי להתיר ההוצאה. ועוד מפני הדליקה ראוי להתיר יותר מלהתיר מפני הבזיון דהא האי דסעיף ב' מת שבא בספינ' הם דברי המרדכי שכ' כן על הרא"ם שפסק כן במעש' שבא לפניו והשיב רבינו ברוך על דברי רא"ם מנ"ל להתיר בהוצא' מפני הבזיון ה"ה מעובדא בהאי שכבא דהוי בדרוקרת (היא שם מקום) והתיר ר"נ ב"י להוציאו לכרמלי' דגדול כבוד כו' והוא במס' שבת דצ"ד ע"ב והא קי"ל במס"ש דף מ"ג במת המוטל בחמ דאפי' טלטול מן הצד אסור כ"א ע"י תינוק וככר כמ"ש פה בש"ע. וע"כ הא דהתיר ר"נ ב"י בהאי דדרוקרת לא מפני הבזיון התיר אלא מפני הדליקה דלא כפרש"י שם שהי' מפני הבזיון. וניהו דאנן קי"ל כהרא"ם ומפרשי' עובדא דדרוקרת הי' מפני הבזיון וכפירש"י מ"מ נראה סברת רבינו ברוך דיותר יש להתיר מפני הדליקה מלפני הבזיון דהא כ' דהאי עובדא דר"נ ב"י ההוצא' הי' מפני הדליק' אבל אי משום בזיון לא התיר וסברא זו נראה דאין הרא"ם חולק עליו וכיון. דאנן קי"ל בסעיף ב' במת הבא בספינה כהרא"ם להתיר הוצאה מפני הבזיון כ"ש דה"ל להתיר מפני הדליק' ותו דהא התיר ר"ס ב' במת שהסריח ההוצא' מפני הבזיון ולמה לא נתיר מפני הדליק'. ובא מ"א לישב כל הנ"ל והשיב על ראשון ראשון על מ"ש מנ"ל להרב"י ע"ז כ' דדייק

כן מלשון הרמב"ם ס"פ כ"ו מהל' שבת דדייק וכ' שנפלה דליקה בחצר שיש בו מת וא"א דגם ההוצא' מחצר לכרמלית מותר מה לי אם ההדליק' בחצר שי"ב מת או הדליק' בחצר הסמוכה לחצר שי"ב מת וירא שתעבור הדליק' ויגיע גם לחצר שי"ב מת ומצילים המת לחצר אחר הרחוק ממקום הדלק'. א"ו דההוצא' אסור' ולא הותר כ"א הטלטול באותו חצר לכן דיבר הרמב"ם בהווה דהיינו אם הדליק' בחצר שי"ב מת יוכל להיות שהדליק' בבית שהמת בו ומציל המת לבית אחר או אפי' הדליק' בבית אחר שאין המת בו אלא שהוא סמוך לבית שהמת בו ומציל המת לבית שהוא רחוק מן הדליקה אבל אי הי' הדליק' בחצר אחרת רק שירא שיעבר הדליק' לחצר שהמת בו לאיזה מקום יציל המת דהא להוציאו מהחצר אסור ובאותו חצר שהמת בו אין בית א' יותר בטוח מהשרפ' מבית זה כי כלם בספק אף שבית שהמת בו יותר קרוב לחצר שי"ב הדליקה מבתים אחרים מ"מ דרך הדליק' לפעמים מניח מקום הקרוב והולך ושורף במקום הרחוק וגם הי' הרמב"ם צריך להאריך שהמת בבית שקרוב לחצר שי"ב דליקה ולכן קיצר בלשונו כדרכו וכ' שהדליק' בחצר שי"ב מת אבל אי גם ההוצא' הי' מותרת הוי ליה לקצר יותר ולכתוב מצילי' המת מפני הדליק' אלא שבס' ת"ש ובס' ח"מ השיגו על ראי' זו. דהא אמרי' לקמן ר"ס של"ד דמצילים מפני הדליק' מזון הצריך לסעודת שבת ולא יותר דאי שרינן לי' יותר אדם בהול על ממונו ואתי לכבויי ואמרי' שם דוקא אותו בני בית שהדליק' בו אין רשאים להציל יותר. אבל בבתים אחרים הסמוכים לבית שהדליקה בו אינם בהולים כ"כ ולכן מותרים להציל מה שירצו א"כ אדרבא הרמב"ם שכ' שהדליק' בחצר שי"ב מת משום היתר הטלטול דוקא כשהדליק' בחצר שהמת בו הוא דהותר הטלטול דהא אמרי' דף מ"ג ע"ב דמה"ט הותר הטלטול מפני הדליקה דאי לא שרית ליה אתי לכבויי משום דאדם בהיל על מתו והיינו דוקא כשהדליק' בחצר שי"ב מת דבהיל טובא ואז מותר אפי' להוציאו לחצר אחרת אבל כשהדליקה בחצר אחרת דלא בהיל כולי האי אפי' הטלטול לא הותר לו עכת"ד. ולענ"ד יש להליץ בעד מ"א דהאי חילוק בר"ס של"ד כתבו התו' ר"פ כל כתבי בשם ר"ת שכ' כן מסברא דנפשי' וגם ה"ה פ' כ"ג מהלכות שבת כ' שנראה מלשון הרמב"ם שגם הרמב"ם ס"ל כן אולם התו' במס' שבת דף מ"ד ע"א בד"ה מתוך שאדם בהיל על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבויי כ' וז"ל אע"ג דגבי ממון אמרי' איפכא אי שרית ליה (יותר ממה שצריך לשבת) אתי לכבויי היינו משום שאינו מצטער על ממונו כמו על מתו ואי שרית ליה מתוך שיהי' טרוד להציל ישכח שהיום שבת ויבא לכבות בשוגג אבל על מתו מצטער ביותר ואי לא שרית ליה אתי לכבויי במזיד עכ"ל וס"ל למ"א דדוקא בהאי דסי' של"ד דלא חיישי' שיכב' במזיד ולכן

כשהדליק' בחצר אחרת דלא בהיל כ"ה דהא יש לו שהות להוציא טרם יעבור הדליק' לחצרו לכן אינו טריד כ"כ ולא ישכח שהוא שבת ובמזיד לא יכב' משא"כ במת דא"ל שיעבור מצד בהילתו במזיד ניהו דבחצר אחרת לא בהיל כ"כ שישכח שהיום שבת מ"מ הא חיישי' שיכבה במזיד ומה בכך שעדיין יש לו שהות הא אפי' ימתין אם אין אנו מתירים לו להציל סוף סוף ישרף המת ויכבה במזיד אפי' הדליק' בחצר אחרת ולכן הוי ס"ל להרב"י לענין היתר טלטול המת אין חילוק בין הדליק' בחצר המת או בחצר אחרת בכל ענין מותר וע"כ הא דנקט הרמב"ם שהדליק' בחצר שי"ב מת משום איסור הוצאה נקטי' וכנ"ל. דליכא הכא משום בזיון המת כשישרף בא לישב קושיא ב' מהא דפסק הרב ב"י סס"ב כהרא"ם להתיר הוצא' מפני הבזיון כשהוא בספינ' לזה כ' דאין לדמות הבזיונות דדוקא שם בספינ' דאיכ' בזיון גדול כמ"ש מ"א בס"ק י"ב הוא דהותרה הוצא' אבל שריפת המת אין בו בזיון כ"כ ולא הותרה מש"ה ההוצא' ומשום טעם כו' ר"ל אע"ג דהותר הטלטול משום דאי לא שרית ליה אתי לכבויי היינו משום דאיסור טלטול אינו חמיר כ"כ אבל ההוצא' אפי' לכרמלית אע"ג דליכא רק איסור דרבנן מ"מ חמיר מאיסור טלטול לא הותר' משום דלמא אתי לכבויי כ"ש למ"ד מלאכה שאצ"ל פטור ואי יכב' הוי מלאכ' שאצ"ל א"כ למה נתיר שודאי יעבור איסור דרבנן בהוצא' מחשש ס' שמא יעשה איסור דרבנן ויכבה רק טלטול דהוא איסור קל מותר:

ואע"פ שבמרדכי כו' היא הקושי' מדברי רבינו ברוך מה שהשיב להרא"ם על היתר טלטול כשהמת בספינ':

דבשכבא דהוי בדורקרת לא הותר אלא מפני הדליק' אבל לא מפני הבזיון כנ"ל וא"כ כיון שמתיר הרב"י משום בזיון הספינ' כ"ש מפני הדליק' כנ"ל עז"כ דהרב"י לא ס"ל בהא כר' ברוך דאדרב' יש להתיר יותר דשם איכ' בזיון גדול אבל גבי דליק' ליכ' בזיון כ"ה כשישרף ומשו' דילמא אתי לכבויי ל"ל כנ"ל (ועמ"ש בס"ק יב):

אלא כמ"ש ס"ב והוא מתבזה כו'. בא לישב מס"ל דהא מתיר הרב"י בהוצא' משום בזיון המת שהסריח ע"ז כ' דשם אין הטעם משום בזיון המת דגם סרחון המת אינו בזיון כ"כ אלא דומ' לשרפ' המת דהא רוב ב"א מעותדי' לסרחון אחר מותם. אלא הרב"י אזיל לשיטתיה דס"ל כהרמב"ם דדוק' כשכבר הסריח המת משום כ"ה מותר להוציאו ולכן אם י"ל מקום לצאת דליכא כבוד החיי' לא הותר' ההוצא' מפני בזיון המת ומה שהאחרונים השיגו על מ"א שכ' דשרפת המת אינו בזיון והוא נגד הסברא ולענ"ד יש למ"א דמות ראיה מתשו' הרשב"א והוא בהגהת רמ"א י"ד סי' שס"ג שא' צוה לפני מותו להוליכו לקברי אבותיו והיו יראים מחמת הסרחון לא יהי' אפשר להוליכו ושאלו לרשב"א אם

מותר ליתן עליו סיד וישרף הבשר אם יש בו בזיון או צער למת ועל שניהם השיבום דאין המת מרגיש וגם אין בו בזיון ושריפת סיד ודאי בידים יותר בזיון משרפת אש גם שהוא ממילא בשב וא"ת ואפ"ה כ' הרשב"א דבסיד אין בו בזיון כ"ש בדליקה אף דשם בסיד י"ל כדי שיוכלו לקיים צוואתו. מ"מ הלא משמע מדברי הרשב"א אי הוי בשרפת סיד בזיון לא הי' מתיר אע"ג שכוונתם לקיים הצוואה:

ולהכי כ' ג"כ גבי מת המוטל כו' וברמב"ם משמע כו' ר"ל ניהו דמפני הדליק' הוכיח מל' הרמב"ם דלא הותרה הוצאה אבל במוטל בחמה אינו מבואר ברמב"ם דלא הותרה הוצאה ואעפ"כ כ' הרב"י גם במת המוטל בחמה באותו רשות משמע דהוצאה אסורה ולכן כ' מ"א דמ"מ משמע ברמב"ם דדין דליקה וחמה שוין לענין זה דכ' הרמב"ם תחלה דין מת המוטל בחמה דמניח עליו ככר כו' ואח"ז כ' וכן אם נפלה דליקה כו' משמע דשניהם שוים דהיינו בחמה ע"י ככר ותינוק ובדליק' אפי' בלי ככר ותינוק שוין וכיון דבדליק' מוכח מלשון הרמב"ם דההוצא' אסור' ה"ה מפני החמה:

וכ"מ בגמ' דף מ"ג ע"ב דפליגי רב ושמואל במת המוטל בחמה וליכא ככר או תינוק אי הותר טלטול מן הצד ופליגי אי טלטול מן הצד שמי' טלטול או לא ואמרי' כתנאי דתניא אין מצילים את המת מפני הדליק' ר' יודא בן לקיש אומר מצילים מאי לאו בטלטול מן הצד פליגי. ומשני לכ"ע ס"ל טלטול מן הצד שמיה טלטול. וה"ט דר"י בן לקיש דמתיר מפני הדליק' דאי לא שריי' ליה אתי לכבויי ולא משני דבדליקה הבזיון יותר גדול מן מוטל בחמה. לכן אע"ג דטלטול מן הצד שמיה טלטול מ"מ התיר ריב"ל הטלטול מפני הדליק' מפני שהוא בזיון גדול אבל לא כשמוטל בחמ'. או להיפך דגבי מוטל בחמה לכ"ע טלטול מן הצד מותר מפני בזיון המת דזה בזיון גדול. וגבי דליקה דאין בזיון גדול ס"ל לת"ק דריב"ל דלא הותר טלטול מן הצד אלא ע"כ דהש"ס ס"ל דשני הבזיונות של חמה ושל דליקה שוין:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מחמה כו'** די"ל תקנ' כמ"ש ס"ו ולזה נתכוון רמ"א ר"ל במ"ש ועיין בסי' זה סעיף ו' ר"ל המחבר לשיטתי' דס"ל דלא הותר הוצא' מפני בזיון המת. (כ"א בספינ' דהוי בזיון גדול) ולכן לא הותר בסעיף ב' אלא במת שכבר הסריח ומשום כבוד החיים ולכן א"ש מ"ש פה במת המוטל בחמ' דלא הותר אלא באותו רשות דלא הותר' הוצא' משום בזיון המת אבל רמ"א דפסק בסעי' ב' כהטור. דאפי' עדיין לא הסריח אלא קרוב להסריח מותר להוציאו ע"כ משום בזיון המת. מ"מ בדין דהכא כשמוטל בחמה מודה רמ"א דההוצא' אסור' משום דיש לו תקנ' להצילו מבזיון בלי הוצא':

שיש בו שני ב"א כו' ולפ"ז בדליקה רמ"א חולק על הרב"י וס"ל דגם מפני בזיון השרפה הותרה ההוצאה דהא רמ"א מתיר הוצא' מפני כבוד המת דהא כבר הוכיח דבזיון הדליק ובזיון מת שמוטל בחמה שוין:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שקרוב כו'** ודוקא ע"י ככר כו' ר"ל אע"ג דהרב"י הביא בזה שני דיעות ויש מ"ש שכל שמוציאו כו מוטב להוציאו שלא בככר כו' אבל רמ"א שפוסק כהטור בזה דאפי' קרוב להסריח מותר לא נתיר בענין אחר ממה שהתיר הטור דהיינו ע"י ככר ותינוק כמבואר בטור:

וכמ"ש ס"א תו' סוכה. ר"ל התו' הביאו ראיה מדין הש"ס המובא בס"א אבל בש"ע ס"א כתב היפך מדברי תוס' דהוצא' חמירא מאיסור טלטול דהא בדליקה התיר טלטול ולא הוצאה כנ"ל דשם בסוכה אמרו דמותר להכניס אבנים לבית הכסא לקנח בו דגדול כ"ה שדוחה כו'. ופי' רש"י דוקא בה"כ שאין לו מחיצות דליכא כ"א טלטול אבנים המוקצים איסור זה התירו מפני כבוד הבריות אבל מוקף מחיצות דאיכא איסור הכנסת מכרמלית לרה"י לא הותר מפני כ"ה והתוס' חולקים חדא דלשון להכניס משמע דמוקף מחיצות ועוד דטלטול מוקצה חמיר מאיסור כרמלית דהא גבי מת המוטל בחמה לא הותר לטלטלו כ"א ע"י ככר ותינוק. הרי משום בזיון המת לא הותר טלטול מוקצה ואיסור כרמלית הותר מפני בזיון המת בהאי שכבא דהוי בדרוקר' וכיון דמשום כ"ה דהיינו הקינוח הותר טלטול אבנים מוקצים כ"ש דהותר איסור כרמלית עכת"ד. וכן ס"ל להטור כדהוכיחו התוס' דטלטול חמיר מכרמלית ולכן אע"פ שהותר' ההוצא'. מ"מ טלטול דחמיר לא הותר כי אם ע"י ככר ותינוק. ומ"ש הרב"י ויש מ"ש שכל מוציא לכרמלית מוטב כו' היינו משום דהרב"י אזיל לשיטתיה וכך י"ל דהוי ס"ל האי יש מ"ש (דהיינו רמב"ן) דמת שקרוב להסריח לא הותר ההוצא' כ"א כשכבר הסריח מפני כבוד החיים וכדעת הרמב"ם ולדידי' אזיל ראיית התוס' די"ל לעולם הוצאה חמורה מטלטול והא דהותר בהא שכבא דבדרוקרת ההוצאה ובפ' ב"מ דף ל' ובכירה דף מ"ג לא הותר הטלטול כ"א ע"י ככר ותינוק היינו משום דעובדא דדרוקרת ע"כ מיירי להרמב"ם והרב"י שכבר הסריח. ולכן הותר ההוצא' וכ"ש הטלטול והא דלא הותר בפ' ב"מ ופ' כירה טלטול מחמה לצל כ"א ע"י ככר ותינוק שם מיירי שעדיין לא הסריח אלא קרוב להסריח דכה"ג לא הותר לא טלטול ולא הוצאה וכן כ' הרב"י להדיא דלדעת הרמב"ם האי דפ' כירה מיירי שעדיין לא הסריח ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין מוציאים כו'** וכבוד המת נמי ליכא כו' זהו סניף בעלמ' דמ"מ איכא בזיון אלא שנתמעט הבזיון ועיקר הטעם דלהרמב"ם דבעינן שכבר הסריח משום דס"ל משום בזיון המת לא התירו אלא משום כבוד החיים וכיון שיש להם מקום לצאת דליכא כבוד החיים לא הותר ולכן כ' מ"א אח"ז דלדעת הטור דמשום בזיון המת הותר א"כ אפי' י"ל מקום לצאת מותר דהא אכתי משום בזיון המת והיינו דוקא בקרוב להסריח אבל אם הסריח וי"ל מקום לצאת דליכא משום כבוד החיים וגם משום בזיון המת ליכא כיון דכבר הסריח אין תכלית למת בהוצאתו א"כ כה"ג גם להטור לא הותרה ההוצאה וכן דייק ל' מ"א:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אלא ע"י כו'** דהוצאה דא"א לתקוני כו' כ"כ הר"ן ור"ל אפי' לרמב"ם דטלטול קיל מהוצאה מ"מ לכתחלה בעי כו"ת כיון דאפשר לטלטל בהיתר למה נתיר מוקצה אע"ג שאם הוציאוהו ע"י ככר ותינוק ירבה בהוצא' דעה זו לא ס"ל האי סברא אלא כיון דע"כ הוצרכו להתיר הוצאה לא חלקו בין הרב' למעט:

אם א"ל כו' שרי לרמב"ם ר"ל לרמב"ם דס"ל דטלטול קיל מהוצאה וכיון דל"ל כו"ת דא"א לתקן איסור טלטול כמו דהותר ההוצאה הותר ג"כ הטלטול. אבל להטור דהוא דעת י"א שהביא רמ"א דאפי' קרוב להסריח מותר ולדידי' ע"כ צריך לו' דטלטול חמיר ממוקצה כמו שכתב התוס' בסוכה וכמש"ל בס"ק ה' עיין שם. לכן אי ליכא כו"ת אסור להוציאו דניהו דאיסור הוצאה התירו איסור טלטול דחמיר לדידיה לא התירו וכ"מ מלשון הטור ע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אף כו'** ועסי' רע"ח דיש מחלוקת הפוסקים אי מלאכה שאינ' צ"ל פטור:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ע"י תינוק דוקא כו'** דהוא ס"ל לחלק בין תינוק לככר דבתינוק ליכא איסור תור' דחי נא"ע משא"כ ככר אע"ג דגם ככר ליכא איסור תורה למ"ד מלאכה שאצ"ל פטור דהא גם הככר א"צ לגוף הוצאת הככר מ"מ גרע יותר מתינוק דאיכא נמי סברת חי נושא את עצמו ולכן אם התינוק קטן דל"ל חי נושא את עצמו דין תינוק כזה כדין ככר ושיעור קטן לענין זה ע' סי' ש"ח ס"ק ע"א דלא כט"ז שחילק בין כל"ת דתינוק הוי מין אדם ובטל לגבי מת א"כ אפי' קטן שרי:

סעיף יא
(ס"ק י"א) לא ע"י כו' מ"מ יתחייב כו' כ"ה גם לשון הרמב"ן:
וכ"כ בספר ת"ש דיתחייב היא לאו דוקא דהא גם הככר הוי מלאכ' שאצ"ל כצ"ל:

סעיף יב
(**ס"ק י"ב**) **מתאספים שם והוא בזיון גדול כו'** אע"ג דשם במרדכי בעובדא דמת שבא בספינ' כ' דהוי בזיון קצת אפשר ס"ל כהטור דאפי' קרוב והסריח מותר דגם משום בזיון המת מותר ולכן סגי בבזיון קצת כמו סרחון אבל להמחבר דס"ל כהרמב"ם דבעי שכבר הסריח דאיכא כבוד החיים אבל משום בזיון המת לא הותר אלא היכי דהוי בזיון גדול וכמ"ש מ"א ס"ק ג' ע"כ צ"ל דהכא מיירי היכי דאיכא בזיון גדול:

סעיף יג
(**ס"ק י"ג**) **לומר כו'** דלית בי' מעש' ר"ל דישראל העוש' שבות מיקרי אית ביה מעש' דהא ישראל עשה מעש' אבל אי הגוי עשה מלאכ' בשביל ישראל אפי' איסור תור' מ"מ ליכא כ"א שבות דאמירי' לגוי זה מיקרי שבות דלית ביה מעש' דהא לא עביד ישראל מעש':
לקבור המת כו' דאיכא נמי משום כבוד הבריות:
וע' סס"י שכ"ה דאם גוי עשה מלאכ' בשביל ישראל מותר לו במ"ש אם ממתין בכדי שיעש' ואם עשה ארון או קבר בשביל ישראל אם נעשה בפרהסיא לא יקבור בו אותו ישראל עולמית והיינו מטעם הנ"ל שלא יאמרו נתחלל שבת ע"י:

סעיף יד
(**ס"ק י"ד**) **ואסור כו'** באמת שמהרי"ל כו' השיג על המרשים שרשם תשובת מהרי"ל סי' ס"ה ע"ז כ' דליתא דאדרבה מהרי"ל מתיר וכ' דכן נוהגים אלא דברי רמ"א האוסר הם דברי הגמ"ר לצורך כהנים כמ"ש סעיף ה' כצ"ל:
אם לא בנפל. ב"ח בי"ד סי' שע"א וכ"כ ש"ך שם אבל ט"ז שם חולק דאפי' בנפל אין כופין ע"ש:
יהכא מיירי כו' ר"ל דלא אסר כאן אלא משום איסור שבת ת"ל אפי' בחול אין כופין לקרובים לכן צ"ל דמיירי דאין הקרובים מקפידים וא"כ אזיל בזיון הקרובים דזהו כבודם שיטהרו ויעשו צורכי המת בביתם ובזיון המת בלא"ה ליכא דמה לי בבית זה כו' וכן משמע במהרי"ל דאין בזה משום בזיון המת:

סעיף טז
(ס"ק טז) ובשל"ה הקש' כו' כדאית' בגמ' שבת דף ל ע"א:

דאסור לכ"א ללבשן כו' ובספר ת"ש כ' קושיא בשם מוהרש"ק דהא דשורפים על המלכים אינו חובה דניהו דלאדם אחר אסור ללבשן אבל מותרים למלך אחר [והכי קי"ל כ"כ הרמב"ם דכלי תשמישו אע"ג שאסורים להדיוט מ"מ מותרים למלך אחר] וכסא שלמה יוכיח וא"כ בגדי דוד לא היו מוקצים ולכן מסיק שמצא בשם גדול אחד כיון דקי"ל ביורה דעה סי' שס"ד כמהרי"ל דאם נפל מן הגג יקברנו עם בגדיו ודוד נמי כיון דאפחת דרגא מתותי' ומת דהיינו נפל מן הגג מדינא צריך לקברו עם בגדיו ושפיר הוי בגדיו מוקצים עכת"ד:

וקילס לתי' זה וכ' עליו והוא נכון מאוד ואני שמעתי ולא אבין דהא טעמיה דמהרי"ל בנפל מהגג מבואר שם כיון דיצא ממנו דם ונבלע בבגדיו ושמא נבלע בבגדיו רביעית דם שהנפש יצאה בו וצריך קבורה ולכן נפל מהגג ויצא ממנו דם אבל לא מת מיד אלא לאחר כמה ימים מת על מטתו וכן מי שמת בקור גדול דלא יצא ממנו דם קוברים אותו בתכריכים כשאר ב"א. ודוד כפי משמעות הדברים לפי פשוטן לא מת מהנפיל' דאפחת דרגא מתותי' ולא יצא ממנו דם דהכי איתא שם א"ר מ"ד הודיעני ה' קצי כו' א"ל בשבת תמות כו' כל יומא דשבתא הוי יתיב וגריס כולי יומא האי יומא דבעי למינח נפשי' קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוי פסיק פומיה מגירס' אמר מאי איעבד ליה ה"ל בוסתנא אחורי ביתא אתי מ"ה ובחיש באילני נפיק למיחזי (כי הי' דבר תימה כמ"ש רש"י) הוי סליק בדרגא אפחת דרגא מתותי' אשתק ונח נפשי' עכ"ל הגמ':

הרי דע"י דאפחת דרגא נבהל ושתיק מלגרוס לפי שעה ועי"ז הי' יכול מ"ה לשלוט בו ומת ע"י מ"ה כדרך כל הארץ ולא ע"י הנפיל' ולא הי' צריך לקברו בבגדיו ומחוורתא כתי' מ"א וכן תירץ הט"ז. ומאי דקשיא ליה למהרש"ק הא ראוי' למלך אחר יש לדחות דמהידוע שמלבוש המתוקן לאדם אחד בקושי ימצא אדם שיהי' הבגדי' כמדתו כי זה ארוך וזה קצר זה עב ושמן וזה דל ורזה וכדומה ואם אדם אחר ירצה ללבשן צריכים תיקון שיהיה כמדתו. וא"כ בשלמא אי בגדי דוד היו מותרים לכל אדם ברוב עם אי אפשר שלא ימצא א' שיהי' כמדתו אבל השתא דאסורים לכ"א ולא הי' ראויים כי אם לשלמה אפשר לא הי' כמדתו והיו צריכים תיקון לכן בשבת דאין ראויים ללביש' בלי תיקון הם מוקצים:

ומה שכ' ב"י איתא בחולין כו' ר"ל דהרב ב"י כ' סתמא דכסות בטל גבי מת. משמע דמן הסתם בטל ולכן שפיר קשה ליה להרב ב"י. אך האמת אינו כן הכי אמרי' בחולין אמר רבא כשמאהיל באויר על המת אפי' גבוה מן המת יותר מטפח נקרא בלשון חכמים נוגע דתניא סריגה של חלון שניתן באויר ע"ג מת ויש אויר בין סריגה לסריגה הנוגע נגד

הנקב שבין סריגה לסריגה טמא והנוגע שלא כנגד הנקב טהור דהסריג' אינה מקבלת טומא' לכן חוצצת בפני הטומאה ודייק רבא היכי דמי אי הסריגה סמוכה למת פחות מטפח למה אם נגד הסריגה נגע טהור כיון דסמיך כ"כ הסריגה למת הוה ליה ככסות למת ומת בכסותו מטמא ולמה יהי' חוצץ איהו גופיה מטמא. אלא ודאי שהסריגה הוא למעלה מטפח מן המת ולא הוי כמת בכסותו ואפי' הכי קראו נוגע ודחי אביי לעולם מיירי שהסריגה סמוכה למת בפחות מטפח ולכן קראו נוגע ודק"ל ה"ל כמת בכסותו שאני מת בכסותו מבטל ליה האי לא מבטל ליה עכ"ל הגמ' ומדקאמר מבטל ליה ולא קאמר בטל משמע שבדעתו תליא מלתא ועוד דאלת"ה מאי משני האי מבטל כו' מאי סברא יש לחלק אע"כ בדעתו תליא מילתא לכן דוקא מת בכסותו דעתו לבטל והיינו תכריכים דהא יקבר בהם מה שאין כן סריגה אין דעתו לבטל ואם כן ה"ה שאר בגדים שאינו תכריכים גם כן אינו מבטל ונתיישב קושית הרב"י:

סעיף יז

(**ס"ק י"ז**) **זה כו'** אבל לא יביאו מיד מחצלת ואין צריך כלל למטה בשלמא לפירש"י צריכים למטה כי המטה נעשה דופן והמחצלת היא הגג למעלה אבל לפירוש הרמב"ם וכוותיה פסק בש"ע דהמטה אין בו צורך כי המחיצה והגג הכל נעשה מהמחצלת כי מיירי במחצלת קשה שהיא יכולה לעמוד בפני עצמה א"כ למה יביאו מטה:

סעיף יח

(**ס"ק י"ח**) **זוקף כו'** ומסיר' אח"כ ב"י. והרב"י כ' דרך אפשר שצריך להסיר המטה דעי"ז ניכר שעיקרו נעשה בשביל החיים דהא כשילכו זוקפים המטות ומסירן כי אין לחיים שוב צורך בהם ויאמרו דגם המחצלת נעשה בשביל החיים והא דהניחו המחצלת שם ולא הסירו כשהלכו להם יתלו בסבה מה שאין כן כשלא יסירו למטות לא יהיה ניכר כ"כ שהיה בשביל החיים:

בענין שאינו עושה אהל דהיינו מלמעלה למט' תחלה יעשה הגג ואח"כ המחיצות כדלקמן סי' תק"ב:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **מותר כו'** וגם אין לגזור כאן משום סחיטה דבדבר שאינו מקפיד על מימיו לא גזרי' כדלעיל סי' ש"א וש"ב ונתינת חומץ עליו לית ביה משום שרייתו זהו כבוסו דזה דוקא בנותן עליו מים אבל לא בשאר משקין כדלקמן סי' של"ד סעיף כ"ד:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **ולשמוט כו'** צ"ע כו' כתב בספר א"ר בשם התוס' י"ט דכן המנהג בקהלות גדולות לפשוט אבריו שלא יתעקמו וגם לעצום עיניו מפני הסכנה כדאיתא בזוהר:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ומקצת כו'** דנראה כעוש' גומא אע"ג דגומא ממילא הוי כדלקמן גבי עמודים מ"מ נראה כעוש' גומא כיון דהיה כולה מכוסה משא"כ לקמן סעיף ט' בתבן דלא שייך גומא שרי:

דלחד גרסא דאיתא התם א"ר הונא הרי סליקוסת' (הוא עצי בשמים שתוחבים תוך עפר לח כדי שישארו העצי בשמים לחים ולהריח בהם) דצה ושלפה והדר דצה מע"ש מותר להוציאה בשבת ואם לאו אסור ופירש"י משום דע"י ההוצאה מזיז עפר המוקצ' אבל אי דצה ושלפה מע"ש כבר נתרחב הגומא ואינו מזיז עפר ע"י ההוצא' ופריך הש"ס דף נ' ע"ב מדתנן הטומן לפת וצנונו' בארץ אם מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשב' ופרש"י הא דבעינן מקצת עליו מגולין לא משום כלאים ושביעית ומעשר דאפי' אין מקצת עליו מגולין אינו חושש להם אלא משום שבת גרידא נקטינן דאי אין מקצת עליו מגולין ע"כ מזיז עפר מוקצ' דהא גם ע"ג יש עפר ואמר הש"ס קתני מיהא וניטלין בשבת אע"ג דלא דצה שלפא וקשיא לרב הונא ומסיק תיובתא זו היא גרסת רש"י אבל התוס' הביאו גרסת הערוך דגריס אם מקצתן מגולים דהיינו האמהות צ"ל מקצתן מגולים דאי האמהות מכוסים כלן חושש משום כלאים ושביעית ומעשר והקש' התוספות לגרסתו מאי פריך לר"ה דלמא מתני' דהטומן אתיא כר"א בן תדאי דס"ל טלטול מן הצד מותר ור"ה סבירא ליה כרבנן דא"ל טלטול מן הצד אסור וא"ל א"א דמתני' אתיא כר"א ב"ת מאי אריא מקצתן מגולים אפי' כלן מכוסים מותר י"ל דבאמת בשבת ניטלין אפי' כלן מכוסין ומקצתו מגולה לא נקט אלא משום אינך ומה"ט כ' מהרש"א ומהר"ם לא קשיא להתוס' כן לגירסת רש"י דהא אי גרסי' מחצת עלין מגולים ע"כ רק משום שבת גרידא נקטי' כמ"ש רש"י וא"כ א"א דאתי' כר"א ב"ת אפילו מכוסים שרי אבל לגירסת הערוך אם מקצתן מגולים נקט משום כולם כנ"ל שפיר ק"ל דלמא איתא כר"א ב"ת ובאמת בשבת אפילו מכוסים לגמרי מותר ומשום אינך נקט מקצתן מגולים ותירץ דא"כ ה"ל לפרש כן להדיא וניטלין בשבת אפילו מכוס' עכת"ד א"כ לכאור' בין לגירס' רש"י בין לגירסת הערוך מוכח דלא כמ"מ שכ' בתחוב כולו בעפ' ומוציאו ע"י כוש נראה כעושה גומא לא מבעיא לגרסת רש"י דע"כ צריך ליישב קושית הש"ס לר"ה דלמא מתני' כר"א ב"ת וע"כ צ"ל א"כ מאי אריא מקצת

עלין מגולים אפי' כלן מכוסים מותר לר"א ב"ת ומאי קושיא ניהו דמשום טלטול מוקצה ליכא לר"א ב"ת אפילו כולו מכוסה מ"מ אסור משום דנרא' כעושה גומא ור"א ב"ת לא התיר לתחוב בכוש אלא בפגה שטמנה בתבן דלא שייך גומא אע"כ דלא מיחזי כעושה גומא דלא כמ"מ וכן לגירסת הערוך שתי' התוס' דע"כ לא אתיא כר"א ב"ת דא"כ ה"ל לפרש וניטלין בשבת אפילו מכוסים ג"כ י"ל כנ"ל דאי כולם מכוסים אסור משום דנראה כעוש' גומא וא"ל דה"מ למיתני אפילו כל האמהות מכוסים והעלי' מגולים ז"א:

דע"כ לענין נטילה בשבת מלתא דפשיטא אפילו כלם מכוסים לית ביה משום זריעה ותלישה דאלת"ה מאי כתבו התוס' דה"ל למיתני אפילו מכוסים הא מ"מ אסור במכוסי' אפי' בשבת משום זריעה ותלישה א"כ בשבת ליכא כ"א משום איסור טלטול העפר א"כ בין מקצת אמהות מגולין או רק מקצת עלין דא ודא אחת היא ואין בו רבות' דה"ל לפרש אפילו כל האמהות מכוסים (כ"כ בס' ת"ש) וע"כ ר"ל דה"ל למיתני אפי' מכוסים כלם אפי' העלין וע"כ שיוציאו ע"י כוש יהיה נר' כעושה גומא. אלא ע"כ דלא כמ"מ. אולם התו' דף מ"ד הקשה על פירש"י שכ' טעמו דר"ה משום דמזיז עפר המוקצ' מה בכך הא הוי טלטול מן הצד ור"ה תלמיד דרב הוי ורב הא ס"ל טלטול מן הצד מותר לכן פי' ר"י דטעמא דר"ה משום דעביד גומא כשמוציא הסליקוסת' אא"כ דצה ושלפה והדר דצה שכבר נעש' גומא מע"ש וכתב מהרש"א בדף נ' א"כ מאי הקשו התוס' על גרסת הערוך על קושית הש"ס לר"ה דלמא מתני' אתיא כר"א ב"ת ור"ה כדרבנן ס"ל זהו ניחא אי טעמיה דר"ה משום טלטול מ"ה. אבל לפי' ר"י דטעמי' דר"ה משום גומא זה אין לו ענין לפלוגתא דר"א ורבנן ושפי' מקשה הש"ס ותי' מהרש"א לחד תי' וז"ל א"נ לפי' הערוך דמיירי דגם מקצת האמהות מגולי' לא משמע להו לפרש משום איסור גומא נגעו בה עכ"ל מהרש"א הרי דלפי' ר"י לא ק"מ קושי' התוס' ואין צורך לתי' התו' א"כ שפיר י"ל כמ"ש המ"מ בכולה מכוסה אם מוציאו ע"י כוש נראה כעוש' גומא אלא לגירסת הערוך ל"ל כפי' ר"י דטעמיה דר"ה משום גומא כמ"ש מהרש"א כנ"ל וע"כ צ"ל כפירש"י דהטעם משום טלטול מ"ה ושפיר קשה קושית התוספות דהל"ל דמתני' אתיא כר"א ב"ת וע"כ צ"ל כתי' התוספות דהוי ליה למתני בפ' וניטלין בשבת אפי' מכוסים ואם כן מוכח דלא כמ"ש המ"מ אבל אי גרסי' כגירסת רש"י אם מקצת עלין מגולין שפיר יש לו' כפי' ר"י דטעמיה דר"ה משום גומא ול"ק קושית התו' ואין צריך לתי' התוס' וא"כ ליכא הוכחה דלא כמ"מ ושפיר י"ל כמ"ש המ"מ. ולכן כתב מגן אברהם דלחד גירסא מוכח דשרי לתחוב דלא כמ"מ והיינו לגרסת הערוך דל"ל כפי' ר"י כנ"ל אבל לגירסת רש"י

י"ל כפי ר"י ושפיר י"ל כמ"ש המ"מ כנ"ל וא"כ י"ל דהמ"מ הוי גריס גרסת רש"י אבל זה קשה למה פסק נגד הירוש' באין ההכרח דהש"ס דידן חולק:

וכ' הרמב"ם כו' שמא יתקן הגומות. ר"ל ע"י שיוציא העמודים יהיה גומא בארץ במקום שהיו תחובי' ויש לחוש שמא ישוה הגומא ר"ל שיסתום הגומא אבל משום הגומא שעושה גומא ע"י הוצאה ליכא למיחש כמ"ש מ"א אח"ז דברי הש"ס:

ופריך גומות כו' אהא דאמרינן דאסור להוציא העמודים ושקיל וטרי מ"ט אילימ' משום דעביד גומא ע"י ההוצאה לשתרי דהא גומא ממילא הוי כמו בטומנין לפת וצנונות אם מקצת עלין מגולים ניטלין בשבת אע"ג דעביד גומא משום דהיא ממילא ומשני דחיישי' דלמא אתי לאשויי גומות דהיינו שיסתום הגומא ודוקא בעמודים שהם בבית חיישי' להכי דמקפיד על הגומא. אבל לפת וצנונות שהם בשדה אינו חושש לגומא לכן ל"ח דלמא יסתום הגומא:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **לא נתכוין כו'** ובאמת דברי התו' ד"נ לא קאי אלא אמעשר ושביעית וכלאים דאם נתכוין לזריע' כו' כצ"ל וז"ל התו' ודוקא נקט הטומן אבל נתכוין לנטיעה חושש משום כלם עכ"ל התוס' ולשון התו' משמע כמ"ש מ"א דדברי התו' לא קאי על שבת דהא במחני' קתני אינו חושש משום כלאים שביעי' ומעשר וניטלי' בשבת הרי דאינו חושש דקתני במתני' לא קאי על שבת דהא חלק שבת אח"ז וקתני וניטלין בשבת א"כ מה שכתב התוס' אבל נתכוין לזריעה חושש משום כלאים לא קאי כ"א על אותן דעליהן אמרה המשנה דאינו חושש עז"כ התוס' דנתכוין לזריעה חושש משא"כ בשבת לא שייך לשון חושש:

סעיף כג

(ס"ק כג) דאין כו' ר"ס דנ"ט ע"ש במ"א ס"ק ו':

אין חילוק כו' דלא כט"ז ס"ק יו"ד:

בעירובין דף ע"ז דאית' שם כותל שבין שתי חצירות גבוה י' טפחים ואין פתח או חלון בכותל מערב כל חצר לעצמו. ואין רשאים לטלטל מחצר א' לחברו מע"ג הכותל או להוריד מע"ג כותל לתוך החצר (ולר"ש שם דס"ל גגות וחצירות רשות א' הם דמותר להורידו מע"ג כותל לחצ' עכ"פ אסור להכניסו אל הבתי') ואם מיעט הכותל מגובה י' טפחים דהיינו שבנה אצטב' אצל הכותל גבוה טפח או יותר א"כ מראש האצטבא עד ראש הכותל אין גבוה י' מותר להוריד מן הכותל. וא"ר יחיאל כפה ספל אצל הכותל הוי מיעוט ופריך והרי ספל דבר הניטל בשבת ודבר הניטל בשבת אינו ממעט דלא הוי

דבר קבוע ומשני כגון דחבר' בארעא ועי"ז אינו ניטל בשבת ופריך והא אכתי הוי דבר הניטל בשבת אע"ג דחברה ע"י עפר דהתנן הטומן לפת כו' אם מקצת עלין מגולים כו' וניטלין בשבת ומשני כגון שחברם כ"כ עד דבעי מרא וחצינא לעקרו משם וכה"ג אינו ניטל בשבת ודין זה מבואר לקמן סי' שע"ב הרי דאי לא בעי מרא וחצינא היה ניטל בשבת ולא אמרינן דהספל נעשה בסיס לעפר וע"כ צ"ל דאפי' בכלים לא אמרי' כה"ג דהוי בסיס כמ"ש מ"א:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **הלכך כו'** צ"ע כו' ר"ל למה תלה טעם היתר נענוע הקש דטלטול בגופו קיל מטלטול מן הצד ואפי' לצורך דבר האסור ת"ל דטלטול הקש אפי' ע"י טלטול מ"ה הוי שרי וכמ"ש הרב"י בשם הר"ן שמיישב קושיא זו האיך התירה המשנה לנענע הקש בגופו הא טלטול מן הצד לצורך דבר האסור אסור ותי' הר"ן וז"ל דהתם נמי אינו מטלטל הקש מפני שצריך לו אלא מפני שצריך למטה וא"א לו בלי טלטול הקש ומש"ה כיון דלא מטלטל ליה להדיא כו' עכ"ל הר"ן:

ובאמת ברא"ש משמע כו' ר"ל דלא כמו שסתם הרב"י בסעיף ה' דמשמע דכ"ע מודים ביה אלא דהרא"ש חולק ולכן הוצרך הרא"ש פה בקש לתת טעם דטלטול בגופו קיל מטלטול מ"ה (כי דברי הש"ע בזה נובעים מדברי הרא"ש) אמנם לא ידעתי שום משמעות ברא"ש שחולק על האי דסעיף ה' ואולי מ"א כ"כ מסברא דנפשיה דלא תי' הרא"ש כמ"ש הר"ן כי מ"ש מ"א ונ"ל כיון דצריך לקש לשכוב כו' נראה באמת למ"א תי' דחוק אע"כ דהרא"ש חולק על האי דסעיף ה':

כמו בצנון ר"ל דמזה הכריחו התוס' והרא"ש לחלק בין מטלטל לצורך דבר אסור או לצורך דבר המותר מדקי"ל טלטול מן הצד אסור ובצנון המבואר בסעיף ח' אם מקצת עליו מגולים מותר אע"ג דמטלטל העפר שעליו בטלטול מן הצד לכן הוצרכו לחלק בין מטלטל לצורך דבר המותר או לא והרא"ש ס"ל דוקא דומיא דצנון דאינו צורך כלל לטלטל המוקצה הוא דשרי משא"כ כשצריך למקום המוקצה דצריך לטלטל המוקצה:

סעיף כה

(ס"ק כה) מנענע בגופו כדי לשכוב עליו אבל שלא לצורך שכיבה אע"ג שמטלטל רק ע"י הגוף מ"מ אסור:

סימן שיב

סעיף א

(**ס"ק א**) **מקום מיוחד כו'** נ"ל דה"פ כו' בא לאפוקי מדעת הב"ח וכמ"ש סס"ק זה דלא כהב"ח דהב"ח מפרש דמ"ש שיש לו מקום מיוחד ר"ל שמיוחד לו לבד ואין אחרים נכנסים שם לכן הותר לו מלא יד שאם ישתיירו לו יקנח בהם הוא עצמו שחרית משא"כ כשגם אחרים הולכים שם דאם ישתיירו לו יבאו האחרים ויקחום לקנח לא הותר לו כ"א כשיעור בוכנא ועי"ז נתקשה מדברי הטור אבל מ"א פי' מקום מיוחד שר"ל שמיוחד לו שהולך כל פעם לאותו מקום אף שגם אחרים הולכים שם אין בכך כלום. וכ"מ ר"ס שי"ט בהג"ה דאע"ג דבורר בשבת אסור מ"מ מה שבורר לצורך אותו סעודה מותר ואפי' גם אחרים אוכלים עמו מותר והרי בורר לצורך אחרים מ"מ שרי. ול"ד לסי' של"ג שכתב דמותר לפנות אוצר תחלה לצורך אורחים או לצורך תלמידים מותר לפנות ד' וה' קופות לכ"א ואחד וקיי"ל שם דכ"א צריך לפנות לעצמו ולא שאחד יפנה לכלם:

דהא חד טרחא הוא ובזה נתיישב דינא דהכא כיון דאינו מכניס כ"א מלא יד שפיר הוי חד טרחא אם מכניס מלא היד או רק כשיעור בוכנא אבל עדיין צריך יישוב הא דריש סי' שי"ט לענין ברירה דודאי הטרחא שבורר גם בשביל אחרים היא טרחא מרובה יותר מאלו לא בירר אלא לעצמו. להכי דקדק וכתב ואם א"ל מקום קבוע כו'. רצה לומר מדפתח מי שי"ל מקום מיוחד כו' ה"ל ג"כ לסיים ואם אין לו מקום מיוחד אלא שינה וסיים ואם א"ל מקום קבוע לאשמועינן דהפי' הוא דלא כהב"ח ואין חילוק אם גם אחרים נכנסים שם אלא בהא תליא אם א"ל מקום קבוע דהיינו שהולך לפעם למקום אחר:

וכ"מ מתוס' סוף ד"ה כולי רצה לומר דבשבת דף פ"א ע"ב בעי מינה רבה ב"ש מר"ח מהו להעלות אבנים לב"ה שבגג ופירשו התוספות דנסתפק דלמא הואיל ובה"כ סמוך לו לא התירו להכניס בשבת דה"ל להכין מע"ש ולהעלותו לגג ופשיט ליה דשרי משום דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דרבנן ופריך רבינא והא רבנן דר"א ס"ל דאסור ליטול קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וגם בזה יש משום כבוד הבריות דלפעמים נראה בחוץ בשר שתחוב בין השינים וגנאי היא לו ואעפ"כ אסרו רבנן וע"כ טעמייהו דה"ל להכין מאתמול ומשני בשלמא התם אדם קובע מקום לסעודה ושפיר י"ל דה"ל להכין מאתמול אבל הכא אין אדם קובע מקום לבה"כ ול"ל דה"ל להכין מאתמול וכ' התוס' הא דלא פריך אכולא שמעתא דהתיר לטלטל אבנים לצורך בה"כ וע"כ משום כבוד הבריות ולא אמרינן דה"ל להכין מאתמול ותיקשי מרבנן דאסרו ליטול קיסם לחצוץ שיניו כיון דלא אסיק לחלק דבסעודה אדם קובע מקום כו' ותי' התוס' כיון דדרכן היה לפנות בשדה

שהוא רחוק לא אטרחוהו רבנן להכין מע"ש ועוד אם יזמינם שם יקחם אחר עכ"ל התוס' ולדברי הב"ח דלא הותר מלא יד כ"א ביש לו מקום מיוחד שאין אחרים נכנסים שם א"כ לתי' השני דהתוס' שכתבו ועוד אם יזמינם יקחם אחר קשה דאכתי המ"ל אהא דהותר לו מלא יד דע"כ אין אחרים נכנסים שם וה"ל להכין מאתמול ובסוכה דל"ו כתבו התוס' וז"ל והא דאמר רבי ינאי התם אם יש לו מקום קבוע לבה"כ מלא היד התם בשדה איירי דהמקום רחוק וטורח להזמין מערב שבת אבל לדידן דיש לנו מקום קבוע בבית אסור אלא אם כן הזמין ושמא כיון דנפישי בני בית דהוי שקלא להו לא אפשר ושרי עכ"ל הרי דאפי' רבים בני בית שהולכים שם אעפ"כ מותר מלא יד דלא כהב"ח:

ואם י"ל ב"ה סמוך כו' דאזדו להו סברת התו' הנ"ל דהמקום קרוב וליכא טרחא אי יזמינם מע"ש וגם ל"ל דיקחם ב"ב דהא אין אחר נכנס שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואם ניכר כו'** וא"ל דאבן גדולה א"ע לקינוח. ר"ל דוקא חריות דמסתמא עומדים לישיבה ולא נאסרו אלא מכח מחשבתו שקצצן לשריפה מש"ה סגי במחשבה או ישיבה להוציאן מידי מחשבה ראשונה וכמ"ש מ"א ס"ק ל"ט וס"ק מ':

ושאר אבנים מקורזלות כו' ר"ל דאכתי קשיא באבנים מקורזלות דסתמא עומדים לקינוח למה הוצרך בהן שיהי' רשומן ניכר מ"ש מחריות ולזה תירץ דמהני רשומן ניכר לענין האבנים הסמוכי דשריין אפי' לא קנח בהן ולא ייחדן:

וער"ס ש"ח במ"א ס"ק י' לענין נייר וסעיף כ"ב די"ח בייחוד אלא אפי' במידי דאורחי' בעינן דוקא שיעשה בו מעשה:

אבל אבן שקינח בו והשליכו כו' לכן בעי' שיהי' ניכר כו' דאז אע"ג שהשליכו מ"מ עומד לקינוח:

לכן אין להקל ליטול האחרים כו'. ר"ל מ"ש הש"ג להתיר אם אחד מהן רשומן ניכר מותרים האחרים הסמוכים אפילו לא קינח בהם ולפ"ד מ"א אין להקל בזה דהא הש"ג גופיה לא מסבר' התירו אלא מהכרח קושייתו וכיון דהמ"א תירץ לקושית ש"ג א"כ מנ"ל להתיר כה"ג:

וכ"מ בגמ' ובש"ע. בגמ' היא דאמרי' דף פ"א אהא דאם רשומו ניכר מותר להכניס אפי' הרבה ממלא יד ופריך הש"ס מאי מהני רשומו ניכר הא כיון דכבר קינח בו אסור שוב לקנח בו דתניא המקנח בצרור שקינח בו חברו מביא לידי תחתוניו' ומשני ע"ש ולהש"ג הא אותו צרור שקינח בו ורשומו ניכר מעיד על האחרים הסמוכים אע"ג שלא קינח בהם

מ"מ הוכנו מע"ש ומותרים ובהם ליכא חשש תחתוניות דהא לא קינח בהם אדם ובש"ע משמע כן ומדסיים כיון שקנחו בהן ל' רבים משמע דבעינן שיקנח בכלם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מותר כו'** ומדסתם כו' דאמרי' שם אר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו והתולש ממנו בשבת ח"ח אמר אביי עציץ נקוב שהיה מונח ע"ג קרקע והניחו ע"ג יתידות חייב משום תולש היה מונח ע"ג יתידות והניחו ע"ג קרקע חייב משום נוטע ופירש"י אהא דחייב משום תולש דאינו נהנה שוב מריח ולחלוחית הקרקע מיהו כתב דע"כ דהאי חייב ר"ל מכות מרדות ומדרבנן דדמי לתולש דאי ס"ד חייב חטאת דהו' תולש ממש א"כ גם צרור שעלו בו עשבים אם מגביהו מן הקרקע ג"כ חייב מן התורה ולמה הותר לקנח בו וכי יתירו רבנן איסור תורה משום כבוד הבריות אבל מדברי הרמב"ם הוכיח ה"ה הביאו הרב"י דע"כ ס"ל דחייב דאמר אביי ר"ל חייב חטאת וא"כ כ' דלדידיה הא דהתיר ר"ל לקנח בצרור שעלו בו עשבים ע"כ ג"כ מיירי דהצרור מונח ע"ג יתידות אבל אי מונח ע"ג קרקע לא הותר לו איסור תורה משום כ"ה ולזה כ' מ"א מדסתם בש"ע ולא התנה דבעינן שהצרור מונח ע"ג יתידות ע"כ צ"ל דפסק כרש"י והעומדים בשיטתו: **וכ"מ סי' שנ"ו סעיף ח**'. שכ' שם וז"ל עציץ אפי' אינו נקוב יש ליזהר מליטול מע"ג קרקע כו' הרי דלא כ' ל' איסור רק לשון זהירות וכ' אפי' אינו נקוב משמע דגם בנקוב הדין כן דכן הסוגיא ויותר י"ל א"א דבנקוב יש חיוב חטאת עכ"פ באינו נקוב יש איסור גמור מדרבנן מדכתב דבאינו נקוב ליכא רק זהירות בעלמא מכלל דבנקוב ליכא רק איסור דרבנן ומ"מ ליכא בכל זה משמעות גמור לענ"ד:

והתולש כו' לכ"ע. ר"ל בזה גם רש"י מודה דוקא בעציץ נקוב שמניח ע"ג יתידות דאינו תולש ממש אלא שפוסק ממנו לשאוב מלחות הקרקע כתב רש"י דאין בו רק איסור דרבנן אבל בתולש מן הצרור הוי תולש ממש מודה רש"י דח"ח וכדקאמר ר"ל להדיא התולש ממנו ח"ח משא"כ אביי לא אמר חייב חטאת אלא חייב גרידא כ"ה דעת הרב"י דלא כה"ה שכתב דרש"י ס"ל דגם בתולש עשבים מהצרור ליכא איסור תורה וע"כ רש"י לא הוי גרס בדברי ר"ל חייב חטאת ע"ש בב"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מקנח כו'** מכל מקום עדיף לקנח בו מהצרור ר"ל דוקא לקנח בשברי חרס דאיכא סכנה דשכיח' ע"י שהן חדים פן ינתק שיני כרכשתא הותר לו לקנח בצרור אבל אוגני כלי חרס דאינו חד וליכא משום סכנת כשפים דלא שכיח לא הותר לו לקנח בצרור:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מפני כו'** וכ"ה בגמ' דף פ"ב ע"א. אין מקנחי' בקרומית של קנה ופירש"י מפני שנצוצות נתזין ממנו ונוקבים הכרכשתא:

משמע דשאר עשבים כו' דהא תני התם ה' דברים בקרומית של קנה אין שוחטין בה ואין מלין בה כו' ואין מקנחים בה ופירש"י בכולה הטעם משום כשדוחקים אותו קסמים נתזין ממנו ואיכא סכנה במילה שלא ינקוב הגיד בשחיטה שמא תנקב הסימנים וכן בקינוח כנ"ל ופריך והתניא בכל שוחטים כו' בין בקרומית של קנה אמר רב פפא בסימני דאגמא פירש"י עשב הגדל באגמי מים כשהוא יבש חד וחותך ואין קסמים נבדלים ממנו הרי אפי' קרומית של קנה יש שאין מחתכים וה"ה שאר עשבים ואיך אסר בש"ע לקנח בכל עשבים יבשים מפני שמחתכים:

והמ"מ כ' כו' דאהא דאמרי' דף פ"ב צרור ועשבים יקנח בעשבים ופריך והא אמרי' המקנח בדבר שהאור שולט בו שיניו התחתונות נושרות ומשני הא בלחין הא ביבשים ופרש"י יבשים דהאור שולט בהם אין מקנחים והא דאמר הכא צרור ועשבים יקנח בעשבים מיירי בלחים דאין האור שולט בהם ועז"כ המ"מ דאית דגרסי איפכא דבלחים אין מקנחים כו' ועז"כ מ"א דצ"ע דאיך א"ל דהא דאמרי' המקנח בדבר שהאור ש"ב מיירי בלחין ויבשים אין האור שולט בו כלפי לייא אדרבא הא בלחין אין האור שולט ועוד קשה להמ"מ מאי פריך בחולין ות"ל דהמקנח בדבר כו' מאי קושיא דילמא נקט הטעם משום ניצוצות לאסור אפי' ביבשים דאין סכנה משום תחתוניות בשלמא לפירש"י דיבשים איכא משום תחתוניות ולא בלחין ל"ל דנקט הטעם משום ניצוצות לאסור אפי' בלחין הא בלחין גם ניצוצות ליכא וגם ע"כ מיירי ביבשים דאל"כ אין חותכים ואין ראויה לשחיטה ומילה שהוזכרו בברייתא אבל להמ"מ קשה:

אבל בטור ח"מ כו' דאמרי' במס' ב"ק י' תנאים התנה יהושע עם ישראל וא' מהן נפנים מאחורי גדר של חברו וא"ר אחא ב"י לא נצרכה אלא ליטול הימנו צרור א"ר חסדא אפי' בשבת ודברי הישו"ש הם לפי גרסתינו דקתני ליטול הימנו בוי"ו בסוף התיבה דהוא לשון זכר ע"כ קאי על הגדר אבל הטור שכ' ליטול ממנה בה"א בסוף התיבה שהוא ל"נ ע"כ קאי על השדה וצ"ל דהיה גורס כן גם בגמ':

כבר כתבוהו בהלכות שבת דמותר ליטול צרור לקנח בו:

בעובדא דמר זוטרא חסידא כצ"ל ר"ל משם משמע כהגירסא שלפנינו דקאי אגדר דא' מ"ז חסידא הוי שקיל בחול וא"ל לשמעיה זיל שרקיה ופרש"י טחוהו בטיט וחברוהו יפה עכ"ל וזה ל"ש כ"א בגדר:

סעיף ו

(ס"ק ו) שלא יזיזם שהם מוקצים ובס' א"ר ובס' ת"ש חולקים דמוקצה דמחובר אינו אלא בפירות הנתלשים או נשרו בשבת מדלא לקטינהו אתמול ע"כ אקצינהו מדעתי' אבל כ"ז שהן מחוברים להשתמש בהן אי לאו משום משתמש במחובר ליכא איסור מוקצה וא"כ בעשבים דליכא משום משתמש במחובר ליכא גם משום מוקצה דהא דקא' לא יזיזם ר"ל שיזהר שלא יתלש מהן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **משום כו'** ועסי' ג' סעיף ג' כצ"ל וע"ש במ"א שכ' בשם הש"ס תקנה אחרת שיוכל לפנות:

לא ימשמש בגמ' דף פ"א אמר רבא אסור למשמש בצרור בשבת כדרך שממשמש בחול ונחלקו רש"י ור"ח בפירושו. ובש"ע כ' פרש"י ומ"א כ' פי' ר"ח ושניהם אמת לדינא וכן הטור העתיק שני הפי':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אפי' תחובה כיון שמכניסו תדיר כו'** כמו המוציא בפיו כו' משמע דדבר התחוב כולו בגוף כו' וא"כ מותר לבלוע כו' ובס' ת"ש העתיק דברי המ"א וכו' וז"ל וכ' מ"א דדבר התחוב כולו בגוף ואין מכניסו כדי להחזיר ולהוציאו תדיר שרי ולפ"ז מותר כו' עכ"ל הבין דהתיר' דבליעת זהב ומרגליות כיון שאין מכניסו כדי להוציאו תדיר כ"א דרך מקרה ולענ"ד אין לשון מ"א משמע כן דהא במ"א לא כ' כי אם ומשמע דדבר התחוב כולו בגוף מותר אלא שהת"ש הוסיף וכ' ואין מכניסו כדי לחזור כו' א"כ לפי לשון המ"א עיקר ההיתר חסר ומ"ש דבר התחוב כולו בגוף כו' אין זה גורם ההיתר דהא גם הברזא תחובה כלה בגוף גם ברברי הטור גופיה קשה כיון שדעתו לחזור ולהוציאו אסור למה דבר זה יגרום איסור ויותר קשה ע"ד הר"מ שהביא הטור בעל דין זה וז"ל ואם תחוב כולו בגוף היה נראה דשרי לצאת בו דאינו דומה להא דתנן במתני' בפ' המצניע המוציא בפיו ובמרפיקו פטור וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור דהתם כשפותח פיו ופושט מרפקו המשא נראה אבל הכא שבלוע כולו בגוף היה נראה דשרי אמנם אינו מתירו כיון שמכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו אע"ג דלא דמיא ממש להני א"ל דפטור אבל אסור כהני כו' עכ"ל. משמע מלשון זה הואיל ומכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו דומה קצת למוציא בפיו ובמרפקו ולכאורה למה יגרום דבר זה לדמותו לפיו ומרפקו שכתב לפני זה דהאיסור הוא הואיל ולפעמים נראה מה שאין כן בברזא לכן י"ל לענ"ד דהמ"א הבין כוונות הר"מ דבברזא אורחיה דמילתא שאינו מכניסו כולו בגוף ומניח דבר מועט בחוץ

כי לפעמים דרכו להוציאו מן הגוף כשמרגיש שכבר פעל פעולתו ויפנה ואינו ממתין עד שיצא עם הרעי (ואעפ"כ כ' הר"מ תחלה שהברזא כולה תחובה בגוף כי אותה המעט שיוצא עגבות האדם מכסים אותה) ולכן צריך להניח שיצא קצת חוץ לגוף שיהי' לו מקום תפיסה להוציאו. ובזה א"ש כיון שמכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו אף על גב דל"ד ממש להני כו' ר"ל דקצת דומה כיון דדרכו להוציאו ע"כ קצת מגול' אע"ג שמכוסה ע"י העגבות מ"מ אם ירחיקם העגבות זה מזה יהי' נרא' ודומה קצת לפיו ומרפיקו דנראה על ידי פתיחת פיו ופשיטת המרפק אבל אינו דמיון גמור דשם דרכו לפתוח פיו ולפשוט מרפקו משא"כ העגבות אין הדרך להרחיקן זה מזה אעפ"כ לא רצה להתיר ובזה א"ש מ"ש מ"א דאם באמת כלו לגמרי בלוע בגוף ולא יצא כלל מודה הר"מ דמותר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לאשוויי כו**' ומ"מ נ"ל דבבית מותר כו' ר"ל אע"ג דגם בבית אם סתם הגומא חייב משום בונה מ"מ ל"ג דבבית הוי מילתא דלא שכיחא שיהי' גומות או גבשושית דעל פי הרוב קרקע הבית חלק:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מותר כו**' וכמין אהל אסור ביצה לב עיין סי' שט"ו סעיף ו' ר"ל דאם עושה המחיצות תחלה ואח"כ משים הגג עליו זה מיקרי עשיית אהל אלא צ"ל תחלה הגג ויאחזנו באויר ואח"כ יעשה תחתיה המחיצות כה"ג לא הוי עשיית אהל כן הוא במסכת ביצה ולקמן סי' שט"ו סעיף ו' א"כ הכא צריך לאחוז תחלה ביד באויר הלבנה שהיא לגג שיושב עליה ואח"כ יניח הלבנים מן הצדדים ובספר א"ר ובספר ת"ש כתבו דהכא מותר אפי' לעשות המחיצות תחלה משום כבוד הבריות לא ידעתי מאי כ"ה שייך בזה הא אפשר לעשות בהיתר דהיינו לתקן הגג תחלה:

סימן שיג

סעיף א

(**ס"ק א**) **פקק החלון ואפי' ארובה שבגג כו**'. וחלון היינו מן הצד בדופן וס"ד דוקא בדפנו שרי להוסיף דקיל דהא לרש"י אין בדפנות ומחיצות איסור עשיית אהל אלא דוקא בעשיי' גג ניהו דלא קי"ל הכי אלא כמ"ש פרק כל הכלים דף קכ"ה ע"ב דגם בדפנות איכא איסור עשיית אהל מ"מ ס"ד דדפנות קיל ולכן הותר תו' אהל אבל לא בארובה שבגג קמ"ל דליתא:

הר"י הלוי כו' מל' רש"י בשבת דף קנ"ז ע"ב וז"ל וגיגית סדוקה כו' והמת מונח כו' ולפני מות המת פקקו בשבת המאור בטפיח כו' עכ"ל רש"י וקאי על מאי דתנן התם מעשה בימי כו' שפקקו כו' וביאור הדברים כבר כתבתי סי' ש"ו במ"א ע"ש:

גם בתשובת מהרי"ל כו' כששאלוהו אם הכהנים יכולים לכוף את קרובי המת להוציא המת כשהכהנים רוצים לכנס לבית הכנסת להתפלל והשיב דאין יכולים לכוף כמ"ש לעיל סי' שי"א במ"א ס"ק י"ד ואייתי ראיה ממגלה פרק בני העיר דף כ"ו ע"ב דאיתא התם האי בני כנישתא דיהודאי רומאי דהוי פתיח' להאי אדרונא (פי' חדר) דהוי מחית ביה מיתא (פירש"י היה מונח בו מת שלא נקבר) והוי כהני בעי למיע לצלויי אמר רבא דלו תיבותא (דס"ד דרבא דתיבה אינו מקבל טומאה וחוצץ מפני טומאה) אותיבי' שם ר"ל שהניחו הארון שם בהאי פתח לסותמו (וע"ל במ"א סי' קנ"ד ס"ק י"ד) ולמה לא היה כופה להוציא המת ולא יצטרכו לסתום על ידי הארון אע"כ דאין יכולים לכוף. וכ' מהרי"ל ודוחק להעמיד בשבת. ור"ל דלעולם יכולים ככוף והא דהוצרכו שם לסתום ולא צוה להוציא המת משום דהיה שבת וא"א לטלטל המת להדיא דזה דוחק שלא הוזכר שהי' שבת (וגם דחה שם דאפי' היה בשבת היה מותר עיין שם) אבל לולי הדוחק היה מוקי לה בשבת ותקשי הא התם כבר מת המת ואיך צוה רבא לסתום:

ועוד דהתוספות סוף פרק כל הכלים דף קכ"ו ע"ב ד"ה מדבריהם כו' כ' על מאי דתנן התם ר"א ורבנן פליגי ר"א סבירא ליה תוספות אהל עראי אסור ורבנן ס"ל מותר ובעי למפסק הלכתא כר"א דאסור ופריך והתנן (דף קל"ז ע"ב) מעש' כו' שפקקו המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח ומדבריהם למדנו שפוקקים ומודדים וקושרים (ע"כ סי' ש"ו במ"א) הרי מעשה רב שהתירו לפקק דהיינו תוס' אהל והקשו התוס' דלמא שאני התם אפי' לר"א שרי משום דאיכא מצוה וכדאמרי' שם לענין מדידה שהותר' דוקא משום שהי' צורך מצוה ותי' דבשלמא מדידה דליכא איסורא כ"א דהוי כעובדא דחול הותרה במקום מצוה אבל תוס' אהל לר"א דדמי לבנין חמיר טפי ואפי' לצורך מצוה לא ה"ל להתיר א"ו דקי"ל כרבנן דס"ל דליכא איסור כלל בתוס' אהל:

והקשו בס' א"ר ובס' ת"ש מאי ראייה מייתי מדברי התוס' להתיר לאחר מיתת המת הא הר"י הלוי דייק גם מל' התו' דהאי עובדא הוי קודם שימות המת ותי' בספר ת"ש ר"ס שט"ו דס"ל למ"א דמעלינן דרגא אם לר"א במקום מצוה מותר לס"ד דתוספות במקום מצוה קודם שימות המת א"כ לרבנן דליכא כ"א משום מתקן יש להתיר אפילו אחר שימות המת עכת"ד. אולם אם מ"א ס"ל כן מסברא דנפשיה אין זה לענ"ד כדאי לדחות

דברי הר"י הלוי אך לענ"ד כדברים כפשוטן דס"ל למ"א אפילו לדעת הר"י הלוי דמ"ש רש"י ותוספת דמירי קודם שימות המת הוא דוקא היינו דוקא לפי המסקנא דתוספות אהל מותר אפי' לדבר הרשות אבל לפי הס"ד דהתו' דתוספת אהל אסור ולא הותר כ"א לדבר מצוה ע"כ צ"ל דמירי אחר שכבר מת דאי עדיין לא מת מאי מצוה איכ' דלמא לא ימות כלל בשבת ולא יהי' בו צורך ביום השבת ובגג אפילו לא בא להתיר איכא איסורא כמבואר ר"ס שט"ו ועוד הלא מסתמא תקיף ליה עלמא דהא חששו שימות בשב' ואם כן אם לא ימות בשבת וימות במוצאי שבת נמצא שתיקן בשבת לצורך חול א"ו דלס"ד דהתו' מירי שכבר מת (ולס"ד דהתו' דדימו והשוו איסור פקיקה עם איסור מדידה ומדיד' הותרה משום מצוה. ע"כ צ"ל דהמדיד' היתה אחר מיתה שאז הוצרכו לטפיח לצורך מת או הוצרכו לחלון אבל קודם מיתה ל"ל משום מצוה כנ"ל) וקושי' התוספות מנ"ל להוכיח מהאי עובדא דתוספ' אהל מותר דלא כר"א דילמא מירי לאחר שכבר מת והותר לצורך מצוה. ולפ"ז א"ש דברי מ"א כיון דלס"ד דהתו' דע"כ מירי לאחר מיתה ואפ"ה כיון דהוי שם צורך מצוה דהא מה"ט הותרה מדידה והיינו לצורך כהנים שיכנסו לבה"כ להתפלל או לבה"מ ללמוד וכדומה הותר תוס' אהל וגם איסור מתקן כ"ש להמסקנא דאתיא כרבנן דתוספו' אהל מותר אפי' לדבר הרשות וא"כ לאחר מיתה ליכא כ"א משום מתקן דה"ל להתיר במקום מצוה וכיון דשם בהאי עובדא הי' לצורך מצוה איך א"ל דמ"ש רש"י ותוס' קודם שימות המת הוא דוק' דע"כ אפי' לאחר מיתה מותר במקום מצוה וע"כ צ"ל כוונות רש"י ותוס' כמ"ש מ"א אח"ז (וניהו דלמסקנת התוס' לא הותר תוס' אהל משום מצוה לר"א מ"מ איסור מתקן וראי לא חמיר ממדידה דשרי במקום מצוה) וכ"ז כתב מ"א לפ"ד הר"י הלוי דחשיב זה מתקן אבל מ"א מסיים דאין בזה משום מתקן:

ולא הוי מתקן כו' עכשיו בא לדחות דברי הר"י הלוי מסברא דאוסר אחר מיתה ומתיר קודם מיתה דמאי איסור מתקן יש יותר לאחר מיתה מקודם מית' דהא גם לאחר מיתה הכלים שהיו בתוכו נטמאו ואין מועיל אלא להבא וכה"ג ע"כ לא חשיב מתקן דהא הותר קודם מיתה אע"ג שיהיה תיקון לעתיד ולהבא:

ומ"ש קודם כו' ר"ל מה שמדייק הר"י הלוי מלשון רש"י ותוס' שכ' קודם שימו' המת אין הכוונה דלאחר מיתה היה אסור אלא אורחא דמילתא נקטו דמסתמא תקנו על צד היותר טוב דהיינו קודם מיתה שלא יטמא שום דבר:

ופשיטא לרש"י כו' ר"ל דלמא לשון קודם שימות שכתב רש"י ותוס' הוא דדוקא דלאחר מיתה אסור ולא משום מתקן כמ"ש הר"י תלוי שכבר כתב מ"א דאין זה תיקון אלא משום

איסור מחיצה דקי"ל בר"ס שט"ו דאין איסור במחיצ' כ"א מחיצה המתרת אבל הנעשה לצניעות מותר וא"כ לאחר מיתה הוי כמו מחיצה המתרת משא"כ קודם מיתה דאינו נקרא מחיצ' המתרת דהא עדיין ליכא מת ועז"כ דז"א דל"מ דל"ל דזה כוונת רש"י דהא שם פקק חלון בטפיח וחלון הוא מן הצד ודעת רש"י דמן הצד ליכא איסור מחיצה ואהל אפי' נעשה להתיר (ואולם התוס' דף קכ"ה ע"ב ד"ה הכל מודים באמת הקשו מזה על פירש"י ולשיטת רש"י באמת צ"ל הא דפקקו המאור בטפיח דהמאור היה למעלה בגג): וכל שכן למנוע הטומאה דשרי ר"ל דזה ל"מ מחיצה המתרת דאינו מתיר שום דבר והיינו אם בא לעשות מחיצה גמורה כ"ש דלא הוי רק תוס' אהל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ולר"ת כו'** וכ"פ בסי' ש"ח סעיף יו"ד דבדף קכ"ז תניא קנה שהתקינו להיות נועל בו ס"ל לת"ק דבעינן שיהי' קשור ותלוי בפתח רשב"ג אומר מתוקן (ר"ל שהכינו והזמינו) אע"פ שאינו קשור וא"ר יוחנן הלכה כרשב"ג ופריך והתנן כל כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת וא"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן ובקנה הוכיח הש"ס דע"כ לרשב"ג לא בעי שיהיה ת"כ עליו ואיך פסק ר"י כרשב"ג ומשני ר"י ס"ל כרשב"ג בחדא דל"ב קשירה אבל בהא לא ס"ל כוותיה דלא בעי תורת כלי ובזה פליג רש"י ור"ת דרש"י ס"ל דתורת כלי ר"ל שיהי' ראוי לשם תשמיש אחר כגון להפך בו זיתים או לפצוע אגוזים ור"ת פי' שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך ע"ש הרי דהש"ס השוה דין קנה עם כיסוי הכלים ולרבי יוחנן דבעינן בכיסוי הכלים תורת כלי ה"ה בקנה ומיהו תורת כלי ע"כ גם בשניהם שוה ובסי' ש"ח ס"י כ' כיסוי בור ודות אין ניטלין אא"כ י"ל בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי כו' הרי דלא התנה שיהיה ראוי לתשמיש אחר וע"כ ס"ל כשיטת ר"ת וא"כ ה"ה בקנה דהא דיניהם שוה ולכן אע"פ שכאן לא הכריע הרב"י אבל בסי' ש"ח הכריע כר"ת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ומיקרי כו'** אבל קנה כו' ר"ל דוקא לר"ת דא"צ שיהי' ראוי לתשמיש אחר מיקרי מלאכתו להיתר אבל לרש"י דבעי' שיהי' ראוי לתשמיש אחר ונקט בש"ע שיהי' ראוי להפך בו זתים או כו' דאם התקינו להפך זיתים הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו ולכן דייק רמ"א וכתב ומיקרי ע"י כך כו' ר"ל לדעת ר"ת דעליה קאי רמ"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואסור כו'** ואם עשה כו' מוכח דכלי הוא ושרי וכתב הרב"י הטעם דאינו דומה לבונה דאין דרך לשקע כלי בבנין לבטלו שם עכ"ל וכ' הט"ז מה שברוב המקומות עושים נקבים בחומה אצל הדלת מכאן ומכאן ותוחבים הבריח שם אין בו איסור כיון דהנקבים נעשי' בתחלה ודוקא בנפחתה האסקופה שעוש' הנקב עכשיו בשעת נעילה הוא דאסור וכ"ש במקום שעושים טבעת ברזל באמצע הבריח ובו אוחזים לפתוח ולנעול דשרי דהוי כבית יד דשרי כמ"ש בש"ע:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **הואיל ואינו כו'** כמ"ש בב"י דקאי אחניות ר"ל דברי רמ"א לקוחים מדברי ב"י בספרי הארוך ושם כתב כן על דלתי חניות שהיו עשויים במקומו על דרך זה דמותר כיון שיש חקיקה כו' הוי כמו אסקופה וכיון דמעמידי' הרבה קרשים זה אצל זה אע"ג שאין מחוברים יחד מ"מ ל"מ לוח א' כיון שיש הרבה קרשים והלא דלתי חניות עשוים לפתוח ולנעול ואע"פ כן לא התירו אלא כיון שיש הרבה קרשים לא מקרי לוח א' משמע דבלוח א' ממש אסור אפילו במקום שעשוי לפתוח ולנעול:

אבל הב"ח כתב בשם התוס' והא דתניא התם דלת אלמנה הנגררת אין נועלים בה בשבת ואיכא תרי לשני מהו דלת אלמנה חד אמר שהוא לוח א' וח"א שאין לה אסקופה תחתונה ופסק הטור וכן הש"ע דאזלינן לחומרא כשני הלשונות דבעינן שיהיה הרבה קרשים וגם יהי' לה אסקופה תחתונה וכ' התו' דהאי דלת אלמנה צ"ל דמיירי שיש לה ציר דאל"כ מאי אריא דלת אלמנה אפילו שאר דלתות שאין להם ציר אסורים והקשה הב"ח דלמא לעולם איירי באין להם ציר אלא מיירי בעשוי לכניס' ויציאה דבשאר דלתות מותר אפי' אין להם ציר ובדלת אלמנה אסור. א"ו דהתוס' ס"ל דהיכי דעשוי לכניסה ויציאה אין לה דין דלת אלמנה ויש לה דין שאר דלתות ושפיר דייקו התוס' הרי דהתוס' ס"ל בדלת אלמנה אם עשויה לכניסה ויציאה אין לה דין דלת אלמנה ולא בעי אסקופה ואפילו לוח א' שרי:

ויש להקל דהא הרמב"ם מיקל טפי. רצה לומר דהרמב"ם פסק כיון דמלתא דרבנן היא מקילינן כקולות שני הלשונות ודי בא' אי נעשה מקרשים הרבה אפילו אין לה אסקופה וכשיש לה אסקופה אפילו לוח א' שרי. הרי הרמב"ם מיקל יותר בחד צד מן התוס' דהרמב"ם התיר אפילו אינו עשוי לכניסה ויציאה והתוס' לא התירו כ"א בעשוי לכניסה ויציאה מ"מ בחד צד התוס' מקילים יותר דס"ל היכי דעשוי לכניסה ויציאה לא בעי אסקופה וגם לוח אח' דאיכא תרתי לריעותא מכל מקום שרי אבל להרמב"ם עכ"פ חדא

בעינן כנ"ל וא"כ מ"ש מ"א ויש להקל כו' אין הכוונה להקל כדעת הב"ח דבעשוי לכניסה ויציאה אפי' איכא תרתי לריעותא שרי דע"ז אין ראי' מהרמב"ם אלא קאי אדלעיל דמשמע בסעיף א' דבעשוי לכניסה ויציאה אפי' לוח אחד שרי גבי חלון ומיירי שי"ל אסקופה בהא דאיכא רק חדא לריעותא בזה יש לסמוך על הב"ח בשם התוס' להתיר דהא לרמב"ם כה"ג דאיכא חדא לטיבותא שרי אפילו אינו עשוי לכניסה ויציאה וניהו דבהא לא קי"ל כהרמב"ם מ"מ עשוי לכניסה ויציאה יש לצרף סברת הב"ח בשם התוס' ודעת הרמב"ם להתיר באיכא חדא לטיבותא:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שידה כו'** אבל במרדכי כו' ועסי' שי"ד סעיף ז' ר"ל דשם הביא הרב"י מחלוקת הפוסקים אם מותר להסיר הצירים דיש אוסרים דהוי סתירה גמורה והר"י מקינו"ן התיר להסיר הצירים דהוי סתירה גרועה דהא א"צ לשבור שום דבר וכתב מ"א שם דאפי' להמתירים להסיר הצירים מכל מקום לקבוע הצירים מודה דאסור אף על גב דלא הוי בנין מכל מקום מתקן מנא ע"ש וא"כ להאוסרים הסרת צירים דס"ל דהוי סתירה גמורה ה"ה לקבוע הצירים הוי בנין גמור ואיכא איסור תורה שפיר יש לגזור הכא שמא ישים הצירים אבל להמתירים להסיר הצירים דאין בזה סתירה ניהו דמודה דאסור להשים ולקבוע הצירים הלא אין איסורו כ"א משום מתקן דהוא איסור דרבנן א"כ הכא אין לגזור שמא ישים הצירים דהא אפי' משים ליכא רק איסור דרבנן כ"מ בס' ת"ש:

סעיף יד

(ס"ק יד) שהם כלי כו' אינו כלי רק עץ בעלמא כצ"ל:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **התוקע כו'** והוא שיתכוין לתקן באמת הרמב"ם לא כ' והוא שיתכוין לתקן כי אם במפרק וא"ש דאם אינו מתכוין ה"ה מקלקל אבל באמת גם בדין א' בתוקע עץ תוך הקורדם לענ"ד בעי' שיתכוין לתקן אבל אי לא נתכוין לא אע"ג דהוי פ"ר מ"מ בתיקון כלי לא אמרי' פ"ר כמ"ש מ"א בשם מ"מ בסי' שי"ח ס"ק ל"ו ע"ש הטעם:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ולא חשיב כו'** ועסי' שע"ב סעיף ט"ז כצ"ל ומבואר שם דסתם עפר וצרורות מבטל לי' וע"ש במ"א:

סימן שיד

סעיף א

(**ס"ק א**) **שאינה כו'** ה"ל כאהל ר"ל יצא מתורת כלי ויש לו דין אהל ובאהל ודאי יש בנין וסתירה הר"ן פ' כ"כ ורש"י ותוס' פ' ג' דבעירובין דף ל"ד כצ"ל. דע דהא דתנן בשבת פ' כ"כ דף קמ"ו ע"א שובר אדם את החביות לאכול ממנו גרוגרת ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי פירש"י וז"ל שובר כו' דאין במקלקל שום איסור בשבת וכ' הר"ן וז"ל ולא נהירא להו דכל המקלקלים פטורים איסורא מיהו איכא אלא ה"ט כיון דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור הכא משום צורך שבת שרי לכתחלה מיהו כי שריא דוקא בכלי קטן ל"ש ביה בנין וסתירה אבל בכלי גדול לא וראי' מדאמרי' בעירובין דל"ד נתנו (לעירוב) במגדל ואבד המפתח עירובו עירוב רא"א אין עירובו עירוב ומוקי לה במגדל של עץ וקשור בחבל וצריך סכין לחתכו ר"א סבר כר' נחמיה דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמיש המיוחד לו ולכן אסור לטלטל סכין לצורך לחתוך החבל (וא"כ ב"ה דאז קונה עירוב דקי"ל דצ"ל במקום עירובו שיכול לאכלו ועכשיו הוה הוא במקום א' ועירובו במקום אחד) ולכן ס"ל דאין עירובו עירוב וחכמים ס"ל דכל הכלים ניטלין לצורך גופן אבל אי לאו הכי אפי' רבנן מודה דאין עירובו עירוב ולא שרינן לשבר המגדל וה"ט משום דהתם במגדל גדול עסקינן (ר"ל שמחזיק מ' סאה די"ל דין אהל) דהוי כאוהל ושייך בי' בנין וסתירה אבל במגדל קטן ל"ש ביה בנין וסתירה וה"ט דשרי הכא בחביות עכ"ל הר"ן א"כ לדעת הר"ן אין חילוק אם הכלי שלם או לא אלא הכל תלוי אם הוא קטן או גדול אולם התו' בעירובין דף ל"ד ע"ב וכן הרא"ש הוכיחו דאפי' בכלי קטן שייך בנין וסתירה דהא אמרי' בשבת דף ק"ב ע"ב עייל שופתא בקופינא דמרא (פירש"י יתד קטן תוחבים תוך בית יד של מרא כו' שלא יצא) רב אמר חייב משום בונה אלמא גם בכלי קטן שייך בנין וסתירה לכן תי' דהאי דשובר אדם החביות לאכול כו' מיירי במוסתקי דהיינו שנשברה ודיבק שברי' בזפת וכ' הרב"י לישב להר"ן הקושיא מהאי דעייל שופתא בקופינא דמרא וז"ל כי אמרי' אין בנין כו' ה"מ בכלי שנתפרק וא"צ אומן בחזרתו אבל עושה כלי מתחלתו או כלי שנתפרק וצריך אומן בחזרתו כו' ל"מ בנין בכלים אלא עושה כלי מיקרי וחייב משום בונה וכ"כ הוא ז"ל ריש פרק הבונה ור"פ כל הכלים עכ"ל הרב"י וא"כ לדעת התוס' והרא"ש אין חילוק בין כלי גדול לקטן אלא בין כלי שלם לשבור ונדבק בזפת ובש"ע העתיק שני החומרות דלא הותר לשבור כ"א בקטן וגם שנשבר וצ"ל דס"ל לעיקר כדברי התוס' דאפי' בקטן שייך בנין וסתירה ולכן בעינן דוקא שנשברה ואפ"ה מסברא

ס"ל כשמחזיק מ' סאה יצא מתורת כלי ויש לו דין אוהל וכ"מ בעירובין דף ל"ה ע"א ולכן אפי' מדובק בזפת איכ' איסורא:

והר"ן פליג על רש"י כו' בא לישב קושית הע"ש על הר"ן שכתב וסיים וה"ט דשרי הכא בחביות ר"ל דמיירי בחביות קטנה ותמה עליו דאפי' הוא כלי גדול דשייך ביה בנין וסתירה יש להתיר דהרי מקלקל פטור ועז"כ מ"א דהר"ן חולק כו' ור"ל ניהו דהר"ן הביא תחלה פירש"י והוצרך לומר לדעת רש"י דלצורך שבת הותר איסור מקלקל אבל הר"ן אליביה דנפשיה לא מסתבר ליה כן ולכן מתיבת ומיהו כי שרי דוקא בכלי קטן כו' כ' סברא דנפשיה דאין ההיתר כאן משום מקלקל אלא משום דהוי כלי קטן:

סעיף ב

(ס"ק ב) מ' סאה כו' בלא עובי הלבזבזים ורגלים:

ובתשובת מעיל צדקה ס"ס כ"ז כתב לענין כתמים בעריס' של תינוק הרגלים מצטרפי' לשיעור מ' סאה כיון דהרגלים הם עיקר העריסה לנדנד ע"י זה העריסה עם התינוק ע"ש וה"ה לענין שבת:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בזפת כו'** דמחמת גריעותא כו' תוס' והרא"ש אמת שהרא"ש כ"כ בשבת דף קמ"ו על מתני' דשובר אדם חביות הנ"ל כתב הרא"ש וז"ל במס' י"ט כו' מוקי במוסתקי פרש"י חביות שבורים כו' ומש"ה שרי ומחמת גריעותא לא חייס עלה ול"ל שמא יתכוין לעשות כלי עכ"ל וכ"כ התוס' בביצה דף ל"ג ע"ב ד"ה כי תני כו' (אלא שנתנו טעם אחר) וז"ל ופרש"י דל"ח לתיקון כלי הואיל ורעוע הרבה יחוס עליה שמא יקלקל החביות ועושה נקב לכל הפחות שיכול עכ"ל וכ"ז לשיטת רש"י דס"ל דגם בחביות שבורה הנ"ל אם מתקן לו פה איכא איסור תורה ושייך למיגזר שמא יתכוין לתקן הוצרכו לתי' הנ"ל אבל לפי דעת התוס' והרא"ש וכ"מ דפסק בש"ע דאפי' מתכוין לעשות לו פה אין בו איסור תורה ורק משום מתקן מנא וכמ"ש גם הט"ז ס"ק א' א"כ בלא"ה ל"ל שמא יתכוין לתקן דהוי כעין גזירה לגזירה ולא הוצרך מ"א להביא דברי הרא"ש בשם רש"י לדידן וכ"נ מדברי התוס' הם בביצה בשם ר"י ע"ש וצ"ל דהמ"א עדיפא מיניה קאמר כמ"ש רש"י לשטתו:

כ' הרמב"ם כו' והקשה הכ"מ בפ' י' דבפרק י' כ' כצ"ל והוא פלוגתא בשבת דף ק"ב ע"ב רב ס"ל חייב משום בונה ושמואל ס"ל משום מכה בפטיש:

וכתב עוד בפרק י' העושה נקב כו' בין בבנין כו' גם מזה הקשה הכ"מ שם דהא בלול כתב דחייב משום בונה בפ' כ"ג ופה כ' העושה נקב חייב משום מכה בפטיש ובזה לא שייך

תי' מ"א דהא כ' כאן בין בבנין כו' הרי דאפי' במחובר מחייב משום מכה בפטיש וע' בס' ת"ש מ"ש בזה אולם הלא מדברי מ"א נראה דס"ל כמ"ש הלח"מ פרק י' דהרמב"ם דס"ל דרב שאמר שחייב משום בונ' ר"ל גם משום בונה אבל מודה דגם משום מכה בפטיש חייב דהא הוי גמר מלאכה אלא דשמואל ס"ל דאינו חייב משום בונה כמ"ש התוס' שם ד"ה לול כו' ולכן כשהוא מחובר כ' החיוב משום בונה ונקט לשון רב אבל כשאינו מחובר דליכא לחיובי משום בנין כ' משום מכה בפטיש אולם בפרק י' מ"ש העושה נקב כו' בין בעץ בין בבנין כו' חייב משום מכה בפטיש היינו משום שכלל שם הרבה דברים תלושים ומחוברים לכן נקט חיוב הכולל כולם דהיינו מכה בפטיש משא"כ חיובא דבנין ליכא כ"א במחובר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ודוקא כו'** וז"ל ת"ה כו' דע דדברי הרב"י ורמ"א נובעים מדברי מרדכי ות"ה ובאמת רמ"א חולק עם הרב"י דלהרב"י אין צריך להוציאו מבע"י פ"א ואעפ"כ לא כתב רמ"א לשון וי"א כיון דאינו מבואר להדיא כן בדברי הרב"י וכיוצא בזה דרך רמ"א לכתוב דבריו בלשון פי' ע"ד המחבר ולא בלשון י"א כנודע וכאשר יתבאר אך מ"א חולק עליהם לכן הבי' לשון ת"ה ואעתיק תחלה לשון השאלה ובזה יובנו יותר דברי מ"א (גם הט"ז הביאו) שאלה סכין התחוב בכותל של עץ מבע"י או בספסל שאינו מחובר אי שרי להוציאו בשבת תשובה כשהוא תחוב בכותל דהוי מחובר אסור דהוי פסיק רישיה בהוצאתו שודאי ירחיב הגומא ויתחייב משום בונה מהיכי דתקוע קצת בחוזק כמעט פ"ר הוא ואין להביא ראיה להתיר מהא דכ' המרדכי פרק חביות שאם היה סכין תקוע בחביות מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף ומייתי ראיה מפ' במה טומנין (דף נ' ע"ב דאמר שמואל) האי סכינא דביני אורבי (פרש"י כותל לבנים ותוחב הסכין בין שורה לשורה) דצה ושלפה מבע"י שרי וי"ל כיון דחבית כלי הוא ואין בנין וסתירה בכלים כר ולהכי אין בו משום בונה אפי' הוי א"א שלא יוסיף בנקב וא"ת לחייב משום מתקן פתחא הא מסקינן כו' דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא כו' אלא דחכמים גזרו כו' משום לול של תרנגולים כו' ולהכי כי קא קמכוין אסור אבל באינו מתכוין נוכל לומר אפי' אי פ"ר שרי דבאיסורא דרבנן י"ל בין במתכוין לפ"ר כדאיתא בתשובת מהר"ם במרדכי פ' הזורק כו' אמנם נראה דהאי סכינא התקוע בחביות וכמו שהעתיק מ"א סוף דבריו ומסקנא דבריו שם בתשובה בין בסכין התחוב בכותל של עץ ובין האי החביות שבמרדכי אסור אבל בדבר תלוש כספסל וכה"ג לא ידעינן טעם לאיסור. דר"י פי' פרק כירה דף מ"ד כו' שלא יזיז עפר ממקומו וסיים שם בת"ה ומשום

מוקצה עכ"ל ובאמת זהו פירש"י אבל לפי' ר"י שדחה טעם זה דהא גם ר"ה הכי ס"ל והא ר"ה ס"ל טלטול מ"ה מותר והא ליכא כ"א טלטול מן הצד לכן פי' ר"י הטעם משום הרחב' גומא ולכן ע"כ יש ט"ס בת"ה וע' ט"ז מה שהגיה אבל מ"א ס"ל דרק שתי תיבות ומשום מוקצה הם ט"ס וכוונתו שלא יזיזו עפר ר"ל וירחיב הגומא והנה הרב"י תמה על ת"ה תרי תמיהו' חדא שמסיים דבספסל וכ"ד תלוש ליכא איסור א"כ למה הוצרך בחביות שבמרדכי דצה ושלפה הא הוי דבר תלוש ועמ"ש הב"ח ליישב דמיירי בחביות גדולה המחזק' מ' סאה והמעיין שם בתשובה יראה דס"ל דהמרדכי מיירי בסתם חביות הקטנ' אלא שכ' הת"ה אם דצה ושלפה אפי' חביות גדולה מותרת ע"ש עוד הקשה הרב"י על מ"ש ת"ה דהמרדכי ע"כ מיירי בדצה ושלפה דהא מייתי ראיה מסכינא דב"א והתם מיירי בדצה ושלפה והא איתותב שמואל דהכי איתא התם א"ר הונא האי סליקוסתא (פרש"י בדי בשמים שתוחבים אותן בעפר לח שישארו לחים) דצה ושלפה שרי ואם לאו אסור אמר שמואל האי סכינא דב"א דצה ושלפה כו' מתיב רב קטינא והתנן הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היה מקצ' עליו מגולים אינו חושש לא משום כלאים ושביעי ומעשר וניטלין בשבת תיובתא וכ' רש"י וז"ל מתיב רב קטינא להני רבנן דאמרי דאי לא דצה ושלפה אסור עכ"ל ולכן פסקו הרי"ף והרא"ש דלא בעינן דצה ושלפה וא"כ מ"ש המרדכי כו' כדאמרי' בפ' ב"ט אמר שמואל הני סכינא כו' לאו למימרא דכשמואל נקטינן דהא איתותב אלא מסיפא דמילתא דאסיקנא דאפי' לא דצה שלפה שרי הוא דמייתי ולא חש לסיומי מילתא דמפורש בהדיא דשמואל איתותב ולא קי"ל כוותיה:

וא"כ בסכין התקוע בחביות אפי' לא דצה שלפה שרי כו' ואפשר דהוא מפרש דלא מותיב רב קטינא אלא לרב הונא דאמר האי סליקוסתא כו' דהטומן לפת להאי דמיא טפי דבתרווייהו א"ל למזיז עפר אבל סכינא דב"א א"ל ביה נמי משום מרחיב הגומא דהוי בונה עכ"ל הרב"י ולכן לא העתיק הרב"י בחביות דבעינן דצה שלפה אך רמ"א דסבירא ליה כת"ה כתב דבעינן דצה שלפ':

הנה מבואר כו' בא לדחות תי' הרב"י דהת"ה סבירא ליה דתיובתא דרב קטינא לא קאי על שמואל וא"א לומר כן דהא תרומת הדשן הביא דברי התוס' דרף מ"ד דשם פי' ר"י דהטעם משום גומא ושם בא"ד כתבו התוס' להדיא דתיובתא דרב קטינא קאי גם לשמואל וא"כ איך יכתוב הת"ה שלא כדברי התוס' אשר הם בין עיניו ובין ידיו ולא יזכירם כלל גם מנ"ל לת"ה גם אי הת"ה אליביה דנפשי' ס"ל דהתיובתא לא קאי על שמואל מ"מ מנ"ל דהמרדכי סובר כן כיון דידע הת"ה דהתוס' ס"ל דגם לשמואל מותיב ודלמא גם המרדכי ס"ל כן א"ו דגם ת"ה ס"ל דהתיובתא קאי גם לשמואל לענין קושיית

הרב"י כיון דאיתותב שמואל ל"ב דצה שלפה ואיך כ' הת"ה דהמרדכי ר"ל דבעינן דצה שלפה עז"כ מ"א ליישב במ"ש מ"א ומשמע דס"ל פשוט לת"ה כו' וכוונתו דהא כ' ר"י דמה"ט בעי שמואל דצה ושלפ' שלא ירחיב הגומ'. וא"כ ניהו דאיתותב שמואל דלא בעי דצה שלפ' אבל מ"מ ע"כ בעינן שלא יהיה פ"ר לענין הרחבת הגומא ורב קטינא לא אותיב לשמואל כ"א מה דבעי דוק' דצה שלפה ואי לא לא משכחת התיר' דודאי הוי פ"ר והתנן הטומן לפת כו' וא"כ ע"כ צ"ל דאפי' לא דצה שלפ' משכחת דלא הוי פ"ר אבל אי הוי פ"ר מודה רב קטינא דאסור:

דדוק' כשחופר כו' ר"ל דאמרי' במס' ביצה דף ח' ע"ב א"ר אבא החופר גומא בשבת וא"צ אלא לעפרה פטור ומזה דייק הת"ה הא אם א"צ גם לעפר' חייב וא"כ ע"כ מוד' ר' קטינא בהאי דטומן לפת וסכינ' דב"א ניהו דל"ב דצה שלפה אבל מ"מ ע"כ צ"ל דלא הוי פ"ר דהא אי מתכוין הוי איסור תור' א"כ בלא מתכוין כי הוי פ"ר ג"כ אסור:

וא"כ האי דחביות כו' דמלאכ' דאוריי' הוא ר"ל כיון דהמרדכי אייתי ראיה משמואל ומדמה חביות לסכינא דב"א:

וכמו דדינא דשמואל אפי' מאי דאיתותב ע"כ מירי בענין דלא הוי פ"ר דשם ודאי הוי מלאכה דאוריי' ע"כ גם בחביות מירי בענין דלא הוי פ"ר. דמלאכה דאוריי' היא שעושה פתח כו' ר"ל ע"כ מירי בחביות שהפתח שם עשוי להכניס ולהוציא כגון להכניס יין ולהוציא יין דרומה ללול של תרגגולים דהוי מלאכ' דאוריית' א"כ בסכין התחוב בכותל של עץ ג"כ בעינן שלא יהי' פ"ר דשם הוי מלאכ' דאוריית' משום קודח ובונה ולכן בספסל התלוש התיר הת"ה דשם ליכא משום פתח דמאי ענין פתח לספסל וגם בונה ליכא דהא אין בו"ס בכלים ובזה נתיישבו קושית הרב"י על ת"ה אך תדע ולפי דברי מ"א מ"ש ת"ה דבעינן בחביות ובסכינא דב"א דצה שלפה הוא ל"ד אלא ר"ל דבעי' שלא יהי' פ"ר ונקט מילתא דפסיקא דהיכי דצה שלפה ודאי לא הוי פ"ר וכדאמר שמואל. עיין ברכות דף כ"ד ע"ב בתוס' צ"ל עיין בכורות דף כ"ד ע"ב בתוס':

וע' בתוס' פסחים כו' הביא מ"א דבריהם סס"ק זה:

ולי צ"ע כו' דע"כ למאי דאיתותב שמואל אפי' הוי פ"ר שרי:

וכ"כ התו' כו' שרי לתחוב כו' שכתבו שם לגרסת הערוך דגרס אם מקצת האמהות מגולות אבל אי אין מקצת אמהות מגולות חושש משום כלאים ושביעית ומעשר. הקשו התו' א"כ מאי פריך רב קטינא (ואזלי שם לפרש"י דטעמ' דרב ושמואל משום טלטול מן הצד כמ"ש מהרש"א ומהר"ם) והא בטלטול מן הצד פליגי רבי אליעזר בן תודאי ורבנן דרבנן אוסרים ורבי אליעזר ב"ת מתיר אם כן דילמ' רב ושמואל כרבנן סביר' ליה

ומתניתין אתי' כרבי אליעזר ב"ת ופי' מהרש"א ומהר"ם בשלמ' לגירסת רש"י לק"מ דאי אמרת דמתני' כר"א ב"ת אתיא א"כ למה קתני אם מקצת עלין מגולים אפי' כלן מכוסים שרי והיינו שתוחב בלפת כוש או מחט ומוציאם דע"כ הא דנקט מקצת עלין מגולים רק משום שבת גרידא נקטינן אבל כלאים ושביעית ומעשר אפי' כלם מכוסים אינו חושש כמ"ש רש"י אבל לגרסת הערוך דאצטריך מקצת אמהות מגולים משום דאי מכוסים חושש לכלם א"כ שפיר י"ל דאתי' כר"א ב"ת ומשום שבת אפי' כלם מכוסים שרי. ולא נקט מגולים אלא משום אינך ותי' דמכל מקום אי אתיא כר' אליעזר בן תודאי הוה ליה למיתני בפי' ובשבת אפי' מכוסים שרי. וע"כ שמוציאים ע"י שתוחב כוש או מחט ואע"ג דעביד גומא אפ"ה שרי. וע"ל סי' שי"א ס"ק כ"א:

וטעמ' דמקלקל כו' ופטור אפי' לר"י כ"ה בש"ס שם ור"ל ל"מ לר"ש ודאי פטור דהוי מלאכ' שאצ"ל. אלא אפי' לר"י דס"ל מלאכ' שאצ"ל חייב מ"מ כה"ג פטור משום דהוי מקלקל וא"כ ל"מ לשיטת ת"ה דס"ל באיסור דרבנן פסיק רישיה מותר לפ"ז ודאי י"ל לפי מאי דאיתותב שמואל מותר בטומן לפת וכל הני דשם אפי' איכא פ"ר לענין גומא מ"מ כיון דמקלקל וליכא רק איסור דרבנן שרי אלא אפי' לדעת מ"א שחולק עליו בזה וס"ל דגם באיסור דרבנן פ"ר אסור וכמ"ש אח"ז מכל מקום בכהאי גוונא מותר וכמו שכתב מ"א אחר זה בצירוף כל הקילות דהוי מלאכ' שאצ"ל ואינו מתכוין ומקלקל כלאחר יד:

ודברי התוס' כו' צ"ע דאמרי' שם אמאי דתנן התם לא יטמין הביצה בחול ובאבק דרכים החמים כדי לצלותה ואמר רבא הטעם שמא יזיז עפר ופרש"י שמא לא יהי' לו עפר כל הצורך ויזיז עפר הדבוק והוי חופר גומא והקשו התוס' וז"ל וק' לריב"א דהא ליכא איסור דאוריית' בחופר גומא וא"צ אלא לעפרה לר"ש דאמר מלאכ' שאצ"ל פטור עכ"ל. והקש' למ"א למה כתבו לר"ש הלא גם לר"י דס"ל מלאכ' שאינה צ"ל חייב מ"מ כה"ג ליכא איסור תור' דהוי מקלקל כדאית' דע"ג הנ"ל:

ואפשר דמיירי כו' בא ליישב דברי התוס' דמה"ט נקטו ר"ש דאפ"ת דמיירי בשדה דלא הוי מקלקל וחייב לר"י מ"מ לר"ש דהתו' פסקו כוותיה עכ"פ ליכא איסור תורה. וכמ"ש המ"מ ספ"א מהלכות שבת וז"ל ומכאן שאם היתה הגומא במקום שאין בו קלקול אע"פ שא"צ לה חייב עלה לדעת רבינו ז"ל שפסק כר"י עכ"ל. במילי דרבנן וכ"כ בסי' ס"ו כצ"ל. צ"ע כו' ותלמוד ערוך הוא בביצה דף ל"ו ע"א ובשבת דף מ"ג ע"א דתני' פורסים מחצלת ע"ג כורת דבורים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד פריך אי לא מתכוין מאי הוי א הוי פסיק רישיה ומאי קושיא הא דבורים אין במינן ניצוד וכל שאין מינו ניצוד ליכא בצידתו כ"א איסור דרבנן כדאיתא שם ולדעת ת"ה

באיסור דרבנן פ"ר מותר. וכ"כ התוס' בשבת דק"ג שתחלה הביאו ראיה לדעת הערוך דס"ל פ"ר דלא ניחא ליה מותר מדאמרינן בסכה היה ענבים מרובים מעלי ההדס פסול. ואי מיעטן כשר. ואין ממעטין אותן בי"ט ר"א בר"ש אומר ממעטי' אותן בי"ט ומקשה לר"א בר"ש אמאי ממעטינן בי"ט הא הוי מתקן מנא ומשני סביר' ליה כאבו' ר"ש דבר שאינו מתכוין מותר ומיירי שלקטן הענבים לאכלן ופריך הא מ"מ ה"ל פ"ר ומפני הב"ע דא"ל הדס אחר וקשה הא מ"מ הוי פסיק רישיה. וכ' וא"ל כיון דא"ל הדס אחר אינו מתקן כלום דא"כ אמאי קאמר התם דס"ל כאבוה דדבר שא"מ מותר (ר"ל מרלא אמר אלא הב"ע דא"ל הדס אחר. משמע דנשאר תי' א' דס"ל כאבוה) ואי לא הוי מתקן א"צ לומר דס"ל כאבוה וא"כ מאי מהני דא"ל הדס אחר. אע"כ דעי"ז שא"ל הדס אחר הוי פ"ר דלא ניחא ליה ומותר ודחה התוס' ומיהו י"ל דאותו תיקון מועט כמו מיעט ענבים דלא אסור אלא מדרבנן לא גזרו חכמים כשאינו נהנה עכ"ל הרי אפי' באיסור דרבנן אי לאו דאינו נהנה היה אסור פ"ר:

וכ"מ סי' של"ז סעיף א' שכ' הרב"י גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. וכ' מ"א שם בשם הפוסקים דגדולים מאוד אסור דהוי פ"ר אע"ג אם מתכוין ליכא איסור תורה רק הנעשה ע"י מרא וחצינא כנ"ל אפ"ה פ"ר אסור:

וכ"נ מדברי רמ"א שם סעיף ב' שכתב אסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשוי מקסמים שלא ישברו קסמיהן וכתב מ"א שם אפי' הן נשברין ליכא איסור תורה אפ"ה אסור בפ"ר. ואף שהתוס' בפסחים כו' דאית' התם הנאה מדבר איסור הבאה לאדם בעל כרחו היכא דלא אפשר בענין אחר וגם אינו מתכוין לכ"ע שרי בין לר"י ובין לר"ש:

וכתב התוס' וז"ל ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה דבפסיק רישיה מודה ר"ש. ול"ל דאפי' פ"ר שרי הכא ר"ש משום רהכא מיירי בגרירה דכלים דליכ' אלא איסור דרבנן שהוא חופר כלאחר יד כו' דהא בשמעת' מייתי עלה מידי דאוריית' כגון מעילה וכלאים ופסול פרה וצ"ל דכל הני דמייתי לא הוי פ"ר עכ"ל התוספות:

היינו בדרך א"ל ר"ל שכתבו כן לרווח' דמלת'. דאין מקום לבעל דין לחלוק ולומר דבאיסור דרבנן פ"ר מותר וה"מ למדחי דאינו כן מסברא ומן הראיות שהביא מ"א לעיל ניחא להתוספות טפי לדחות מיניה וביה מהאי שמעתא אפי' נודה בדבריהם דבדבר דרבנן שרי פ"ר:

וכ"מ ר"ס רעז. דאסור לפתוח הדלת נגד הנר שמא יכבנו הרוח. וצ"ל ע"כ דהוי פ"ר ומה בכך אפי' יכבה ליכא איסור תורה להפוסקים כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור הוי סתם כיבוי מלאכה שאצ"ל וכן בסעיף ג' שם בשכח נר ע"ג טבלא אלא ע"כ גם באיסור

דרבנן פ"ר אסור. ואף שהרא"ש כו' ר"ל אהא דלא אפשר ולא מכוין הנ"ל כתב גם כן כמ"ש התוספות וז"ל מיירי דליכא פ"ר דפ"ר אסור בכ"מ דאורייתא משמע לכאורה דס"ל באיסור דרבנן פ"ר מותר:

נ"ל דנקטינן משום שאר איסורים. ר"ל שכוונת הרא"ש כמ"ש התו' דע"כ מיירי דליכ' פ"ר דאי הוי פ"ר אפ"ת דבאיסור דרבנן פ"ר מותר אף שאין האמת כן מ"מ כתב לדחות דעת המתעקש לומר כן. לזה דחה מיניה וביה דהא בשאר אסורים כגון מעילה וכלאים ופרה שהובאו שם דהוי דאורייתא ובודאי פ"ר אסור לכולי עלמא וכמו שכתבו התוספות כנ"ל:

ומה שכתב ראיה מהמרדכי כו' ליכא אסורא דהא לא הוי רק כחו אלא דרבנן גזרו שמא יוציאן בידים. דכיון שאינו מתכוין לא אתי להוציאן:

דהא לא ניחא ליה בהוצאה ומ"מ בר"ה אפי' בה"ג גזרו:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **שמא יקטום ואע"ג כו'** דע דהמחבר שכתב טעם האיסור שנראה כעושה מרזב ורמ"א מסיים וא"ל שמא יקטום והוא פלוגתא דאמוראי ח"א טעם האיסור שמא יעשה מרזב. וח"א גזרה שמא יקטום ליתנו לחבית ואמרינן מאי בינייהו דקטים ומנחי למ"ד משום מרזב אסור ולמ"ד שמא יקטום כה"ג מותר דדוקא באין לו מוכן קטום מע"ש אלא צריך לחזור עליו בשבת. חיישי' שמא לא ימצא קטום ויקטימנה בשבת אבל כשיש לו מוכן קטום מע"ש תו ל"ל. והרמב"ם פסק כמ"ד משום מרזב וכן פסק הרב"י ולכן אוסר בכל ענין אבל הרא"ש והטור פסקו כמ"ד שמא יקטום וכ"פ רמ"א. ולכן מתיר בי"ל הרבה קטומים והא דמצריך שיהיה לו הרבה ולא סגי בחד. כתב הרב"י דדייק כן מלשון הש"ס דקאמר א"ב דקטים ומנחי. ומנחי הוא לשון רבים והטעם דאם אין לו רק א' עדיין יש לחוש שמא יתקלקל ויבא לקטום אחר וס"ל לרמ"א דאפי' יש לו שנים לא סגי מה"ט אלא בעינן שיהיה לו הרבה קטומים וע' בהרב"י ובב"ח:

ואע"ג דאוכלי בהמה כו' דהא שרי לקטום קיסם מאוכלי בהמה לחצוץ בו שיניו ואין בו משום מתקן מנא:

וי"ל שדרך הוא כו' ר"ל דוקא לקמן סי' שכ"ב דעושה כל הכלי מאוכלי בהמה ואין זה דרך העולם לתקן כל הכלי מאוכלי בהמה. וכלן לא אסרוהו חכמים משום תיקון מנא אבל הכא דעיקר הכלי הוא החביות אלא מעלה של הדס שהוא אוכלי בהמה עושה תיקון מה לחביות ובענין זה דרך לעשות ולכן אסרוהו חכמים משום תיקון מנא:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **ראש כו'** ומיירי שדיבק כו' דאל"כ אסור שמא יתכוין לעשות פתח וכמ"ש סעיף א':
אבל הטור כו' בזה בא ליישב קושית הרב"י על הטור למה כתב ראש המגופה. הא במתניתין מתיר אפי' ראש החביות לזה כתב מ"א דהטור מלתא דפסיקא נקט דראש המגופה בכל ענין שרי אפילו בחביות שלמה משא"כ ראש החביות לא הותר אלא במדובק השברים:
דאינה חיבור ר"ל המגופה עם החביות וא"כ עשה בה נקב להכניס ולהוציי אפ"ה לא חייב ולכן לא גזרו רבנן כ"כ התוס' דף מ"ח ע"ב וכמ"ש מ"א בשמם בס"ק שאח"ז:

סעיף י
(**ס"ק י**) **ויש מתירים כו'** ונ"ל דלכ"ע אסור לקבוע כו' דלא תימא כמו שהסתירה מותרת דסתירה גרוע הוא כן קביעות צירים בנין גרוע היא ומותר וכן דעת ע"ז לכן כתב מ"א דמ"מ אסור דהוי מתקן ניהו דבנין ליכא מ"מ תיקון הוי משא"כ בסתירה דהוי סתירה גרועה וכן אינו מתקן אדרבה מקלקל:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **ע"י גוי כו'** כדאי' במשנה דף קכ"ב ע"ב מחט של שקאין מותר לטלטל דראוי לפתוח בו את הדלת ומוכח דרשאי לפתוח הדלת ע"י מחט:

סעיף יד
(**ס"ק יד**) **מותר כו'** ואפי' למ"ד יש בנין כו' ול"ד להיכי שהוא קשור הכיסוי בכלי ר"ל הא דאמרי' בסעיף ז' חותמות שבכלים כו' יוכל לחתכו בסכין והוא מימרא דשמואל במס' ביצה ואמרי' שם הטעם משום דאין בנין וסתירה בכלים אבל למ"ד יש בנין כו' אסור:
מרדכי פ"ד דביצה כצ"ל:
משמע מזה דהני חביות קטנות כו' ועס"א. כוונות מ"א ניהו דהמרדכי לא כ"כ אלא למ"ד יש בנין כו' ואיך יליף מיניה מ"א לדידן דקיי"ל אין בנין כו' אלא דמ"א ס"ל כיון דקיי"ל דאפי' לדידן סתירה גמורה אסור בכלי והתרת חשוקי חביות הוי סתירה גמורה אלא דלא תימא כלי המחובר ע"י חשוקים לאו חיבור גמור הוא ודומה לחביות שדיבק שברי' ע"י זפת המבואר בסעיף א' דאפי' לשברה מותר וע"ז ראיה מהמרדכי דחיבור החשוקים הוי חיבור גמור מדהוצרך המרדכי ליתן טעם להיתר שאינו קשור לחבר השברים ס"ל דאפי' קשור לחבר מ"מ לא מקרי חיבור גמור אע"כ דחיבור החשוקים עדיף מחביות שדיבק השברים בזפת והוי חיבור גמור ולכן הוצרך המרדכי לטעם שאינו קשור לחבר

כו' וא"כ בחביות קטנות דהחשוקי' נעשו לחבר אפילו לדידן דאין בנין כו' אסור כיון דהוי חיבור גמור והסרת החשוקים הוי סתירה גמורה דאפי' לדידן סתירה גמורה אסורה וע' בס' ת"ש:

וכ' ע"ש המרדכי שהמבקע כו' הוי טוחן כדאיתא בשבת דף ע"ד ע"ב א"ר מנשה האי מאן דסלית סלתי חייב משום טוחן ופירש"י דסלית עצים דקים להבעיר האש. עסי' תק"א במ"א ס"ק ג':

אולם המרדכי כ' כן לענין יו"ט דהותר לצורך אוכל נפש לא הותר כ"א לבקע עצים גדולים דלא הוי אלא עובדא דחול אבל לחתיכות דקות דהוי איסור תורה לא הותר דמשום דהוי מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותו מעי"ט לכן הותר כ"א מה שאין אסורו כ"א משום עובדא דחול וכמ"ש מ"א סי' תק"א והא דהביא מ"א פה לענין שבת אפשר י"ל דכה"ג מתיר להתיר החשוקים ע"י גוי דאם משבר עצי החביות גופייהו לשברים גדולים ע"י גוי עדיף דלא הוי כ"א עובדא דחול:

בתוס' כו' לעשות זנוקים פי' הרב"י מרזב:

וע' פ"ד דביצה דף ל"ב ע"א בתוס' ד"ה אלפסי חורניות כו' כתב וז"ל קערות שי"ל תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדת לפתוח כו' ופליגי התם ת"ק ורשב"ג אח"ז בברייתא ת"ק ס"ל אין עושין אלפסין חורניות בי"ט ורשב"ג מתיר:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **היין כו'** דמחזי כמתקן ב"י דהרב"י הקשה דכאן לא אסרינן כ"א שעוה ושמן עב דשייך בהו מירוח אבל בשאר דברים מותר ואח"ז הביא דברי הש"ס דף קל"ט א"ל רבנן לרב אשי חזי מר האי צורבא מרבנן דנקיט שום ומנח בברזא דדני ואמר להצניע השום מכוין ואזיל ונאים במברא (ותוך שינתו) הגוי מעבירו לצד אחר והוא משמר שם פירותיו והוא אמר אנא למינם קמכוונא וא"ל כיון דאין הערמה כ"א באיסור דרבנן הותרה לצורבא דרבנן וכן פסק הטור דלא הותר ליתן לתוך החביות כ"א דבר מאכל ע"י הערמ' דרצה להצניע שם וגם זה לא הותר כ"א לת"ח הרי דגם דברים אחרים דל"ש בהו מירוח אסורים ולכן חילק הרב"י דכשאין היין יוצא לא נתראה כמתקן לכן לא אסור כ"א שעוה ושמן עב דשייך בהו מירוח אבל בהא דצורבא מרבנן מיירי שהיין יוצא דכשסותמו הוי מתקן לכן בכל דבר אסור כ"א דבר מאכל ולצ"מ ע"י הערמה וכן פסק בש"ע:

וע' בב"ח. שכתב בהיפך מדברי הרב"י דאדרבה כשהיין יוצא יותר יש להתיר משום פסידא ולכן כתב לתרץ דהאי הערמה בצ"מ לא הותר אלא כשהיין יוצא ומשום פסידא והא דהוצרך בשעוה ושמן ליתן טעם משום מירוח אסור אפי' בדבר מאכל דרך הערמה

אפי' לת"ח ואפי' במקום פסידא דהיין יוצא. ובמ"מ כו' ר"ל המ"מ היא דעה ג' וס"ל דאין חילוק בין יין יוצא או לא ולתרץ קושית הרב"י הנ"ל כ' דהאי עובדא דצ"מ בשום שתחב השום תוך נקב החבית דהוי סתימה מעלייתא לכן לא הותר כ"א ע"י הערמה לת"ח אבל שמן ושעוה דאינו נותנו תוך נקב החביות אלא ממרחו ע"ג פי חביות דלא הוי סתימה ולכן צריכים לאוסרו מטעם איסור מירוח:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ת"ח מותר כו'** וכ"מ ס"ס של"ט שכ' מ"א בס"ק י"ג בשם מ"מ אסור להערים לישן בספינה כו' אפי' לת"ח דאין בזמן הזה ת"ח עכ"ל וא"כ ה"ה הכא דהא לכאורה הני שני דיני הנ"ל שהתיר ר"א לצורבא מרבנן שוין:

הואיל והרמב"ם כו' דס"ל הא דאמר ר"א הערמה לצ"מ מותר לא קאי אלא על דין שני דספינה אבל האי דשום ע"י הערמה מותר לכ"א וניהו דלא קי"ל בזה כהרמב"ם מ"מ יש להקל בת"ח שבזמנינו:

צ"ל דהכינו לתשמיש כו' דלא כלי הוא ומה שאין עליו תורת כלי אפי' לצורך גופו ומקומו אסור כדלעיל ריש סי' ש"ח לכן בעי' דוקא שהכינו אתמול והכנה גרידא ל"מ כ"א שהכינו לתשמיש מה וכמו שכת' מ"א לעיל סי ש"ח ס"ק ח"י לענין טלטול נר ע"ש:

סימן שטו

סעיף א

כתב מ"א מ"ש ע"ש ס"ק ב' א"צ פנים כו' והוא בדף קכ"ה פליגי ר"א ורבנן דר"א ס"ל אם אינו קשור ותלוי אין פוקקים בו דאוסר להוסיף על אוהל וחכמים מתירים דסבירא ליה מותר להוסיף על אוהל עראי פירש"י דאין איסור אהל אלא בגג ולא במחיצות והתוס' בשם ר"ת הוכיחו דגם במחיצות שייך אוהל ופלוגתייהו דר"א ורבנן היא במחיצה דכן משמע לישנא דפקק החלון דהיינו בכותל אבל בגג מיקרי ארובה ומיהו דוקא במחיצה המתרת כגון דופן ג' לסוכה אבל מחיצה הנעשה לצניעות וכגון דופן ד' בסוכה מותר וכתבו התוס' ועוד וז"ל ומיהו באהל שבגג נמי פליגי (רצה לו' דלרבנן אפי' תוס' אוהל בגג שרי) כדמוכח לקמן כו' וכן משמע בעירובין דק"ב דדיכרי דרב הונא ביממא בעי טולא ובלילה בעי אוירא (ולכן לא היה אפשר לעשות מע"ש דהא בליל שבת צריכים לאויר) וא"ל רב כרוך מחצלת ושייר בה טפח דלמחר הוא מוסיף על אהל עראי ומותר ומשמע נמי דהיינו תוס' אהל עראי דפליגי ביה ר"א ורבנן עכ"ל התוס' (ודין זה הוזכר בסעיף ב') והבין בספר ע"ש דראיית התוס' מערובין לדחות פירש"י אלא דגם במחיצות

איכא איסור אוהל ולפ"ז הקש' דהאי עובדא דעירובין אדרבא משמע דהיה בגג גם אי ס"ל דמיירי במחיצה הא התוס' מודים דמחיצ' שאינו עשוי' להתיר מותר ובעובדא דר"ה הלא לא נעשה להתיר כ"א לצל ולכן כתב מ"א דלק"מ דאדרבא גם התו' מודים דעובדא דר"ה היה בגג ואין כוונתם בראייתם מערובין לדחות פי' רש"י אלא להביא ראיה על מ"ש לפני זה בסמוך לו ניהו דעיקר פלוגתיהו דר"א ורבנן במחיצות מדקתני פקק החלון מ"מ גם בארובה שבגג פליגי ולרבנן שרי וע"ז הביאו ראיה מעירובין מעובדא דר"ה דהיה בגג ואפ"ה הותר תוס' אהל עראי:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **וכן פרכת זה פשיטא כו'** ר"ל דייק על לשון רמ"א כתב וכן פרוכת אדרבה פרוכת עדיף וכ"ש הוא כיון שיש בלא"ה דלת כו' והן דברי ת"ה הנ"ל שמיקל מסברא יותר בפרוכת מבוילון כנ"ל. ונ"ל פשוט כו' אע"פ שקבועים כו' ר"ל שאין נדים ונעים שקשורים למעלה ולמטה ומצדדים מ"מ מותר כיון שאין עשוי למחיצות ר"ל דהא איכא בלא"ה מחיצות כותל הבית והוי דומיא דפרכת:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אסור כו'** דמחיצה של מהר"ם ר"ל שהמרדכי כתב בשמו לפי שהיה דרכו לפעמים להשתין בלילה לכן הי' עושה מחיצה מע"ש גבוה עשרה וכורכה למעלה ושייר בה טפח ובליל שבת היה פושטה:

וצ"ע דמשמע בפ"ב דביצה דכ"ב ע"א בעי מיניה אבא בר מרתא מאביי מהו לכבות את הנר בי"ט כדי לשמש מטתו א"ל אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מהו א"ל אפשר לעשות מחיצה אין לו לעשות מחיצה אפשר לכפות עליו כלי אין לו כלי מהו א"ל אסור ע"כ דברי הש"ס הרי דאם היה אפשר לעשות מחיצה היה מתיר לעשות מחיצה לצורך תשמיש ע"כ צ"ל דלא מיקרי מחיצה המתרת כ"א לצניעות וה"ה כדי להשתין ולעשות צרכיו שרי לעשות מחיצה לפני ספרים. ועכ"פ יש ט"ס בדבריו היינו לפי גרסתו שה"ל בד"מ אך בד"מ שלפני סיים וז"ל ואפשר דגמרא לא קאמר דאפשר לעשות מחיצה אלא כדרך שעש' מהר"ם עכ"ל וא"כ א"ש אבל לפי הגרסא שהיה לפני מ"א דברי ד"מ אין מובנים ומ"א מדעת עצמו לא ניחא ליה לתרץ כמו שהוא לפנינו בד"מ דבגמ' ר"ל מחיצה כעין שעשה מהר"ם דאין לשון הש"ס מורה כן דמה שאמר רבה אפשר לעשות מחיצה דהיינו מע"ש ולשייר טפח וגם מייתי מ"א אח"ז ראיה דרב' מ"ש א"ל מחיצ' ר"ל בי"ט וא"כ נתחזקה קו' הד"מ:

וכ"מ מל' רש"י כו' דמיירי בי"ט דאי בחול כו' מקשי' מאי ראיה מייתי מ"א מדברי רש"י דמיירי בי"ט וא"כ ע"כ צ"ל דלא מיקרי מחיצה המתרת דילמא לעולם הוי מ"ה ואפ"ה מותר לרש"י אפי' בי"ט דרש"י אזיל לשטתי' דס"ל דאין איסור אהל כ"א בגג ולא במחיצות ובאמת לק"מ דהא על רש"י גופיה א"ל מי דחקו להוציא לשון מחיצה מפשטא דר"ל מחיצה גמורה ובאמת ר"ל מעי"ט וע"כ צ"ל מדסתם רבה א"ל מחיצה משמע דר"ל היום בי"ט וגם דומיא מ"ש אח"ז אפשר לכפות עליו כלי דר"ל פי' בי"ט וא"כ ה"ה מ"ש א"ל מחיצה ר"ל בי"ט ע"כ ע"י סדין וא"כ כיון דרש"י יש לו הכרע דמ"ש א"ל מחיצה ר"ל בי"ט והתוס' לא מצינו להדיא שחולקים בזה ע"כ גם הם מפרשים א"ל מחיצה בי"ט דומיא דכפיית כלי והא התוס' אוסרים מחיצ' המחרת וע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דזה ל"מ מחיצה המתרת וכ"כ בס' ת"ש:

והנה נ"ל כו' ר"ל כיון דעתה נתחזק' קושית הד"מ הנ"ל וצריך יישוב לכן כ' דעתו ליישב משמע אע"פ שהיו מגולים כו' דאי היה מכוסים למה דקדק וכ' שהי' גבוה י' דהכיסוי צריך להיות לפי גובה הספרים ול"ל שהמעשה כך היה הלא כ' עשה בכל לילה מחיצה גבוה וכי הזדמן שבכל לילה היו הספרים גבוהים י' וגם לאיזה ענין הודיענו זה המרדכי ה"ל לכתוב סתם שהיה עושה מחיצות ולא ה"ל להזכיר כלל כמה היה גבוה:

וכמ"ש סי' ע"ט סעיף ד' היינו לדעת הרא"ש שם דלא כרשב"א ע"ש:

מ"ד אכיסוי בעלמא ולפני הספרים בעי' עוד כסוי אחר שיהי' הספרים כלי תוך כלי כדלעיל סי' ר"מ סעיף ו':

ולכן מותר לעשותו בשבת ר"ל אפי' גבוה י' דהוי מחיצה מ"מ שרי דעכשיו הוי מחיצה שאינה מתרת דהא אפי' לא הוי מחיצ' הי' מותר דהרי הן מכוסי' דלא כס' א"ר:

עסי' ר"מ סי"א ר"ל כיון שהאור נראה למעלה היאך רשאי לשמש מ"מ מהני דבלי מחיצה אפי' האפלת טלית ל"מ וע"י המחיצה אלא שהאור נראה למעלה מהני האפלת טלית כמ"ש שם סי' ר"מ וע' באה"ע כו' שכ' וז"ל אסור לשמש מטתו לאור הנר כו' הרי שהיתה שבת ולא ה"ל בית אחר כו' לא ישמש כלל ותיקשי לך הא אפשר להתיר ע"י מחיצה או כיסוי:

וכ' המ"מ שם ליישב זה אין מפורש כן להדיא בדברי מ"מ אלא שנראה כן ובלח"מ שם הוסיף דמיירי גם שאין לו כלי לכפות עליה:

ופשוט דאם היתה מחיצה בולטת מן הצד לפני הספרים רוחב טפח. ר"ל מלמטה למעלה גבוה המחיצה יו"ד אלא שברחבו אינו אלא טפח אבל אין גבוה רק טפח ודאי דאסור לעשות בשבת דאין זה תוס' מחיצה אלא מחיצה ממש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **עצים כו'** אא"כ עשוים כמ"ש פה ר"ל אם כל חשוק בפ"ע רחב טפח ודאי מותר אבל אם אין כ"א לבד רחב טפח אלא שסמוכים זה לזה ואין ביניהם ג"ט אם נתיר על ידי לבוד זה תליא במחלוקת רש"י ותוס' אי אמרי' לבוד בכלים והובא במ"א לקמן דהעריסה מלבד הרגלים אין גובה י"ט והרגלים אין מצטרפים לשיעור גובה י' וכמ"ש מ"א ר"ס רס"ו לענין גלגלי העגלה (ע"ש וכ"כ בספר ת"ש):

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **חוץ כו'** דחוזר העיגול. ר"ל הכריכה העגולה אע"פ שיש בהקיפה ג"ט וע"כ יש ברחב טפח מכל מקום לא מיחזי כאהל שיהיה מה שעושה בשבת רק תוספות אהל ומכל מקום כתב הט"ז בס"ק ג' דלהחמיר מיקרי אהל ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אסור כו'** ותיבה רחבה כו' כמ"ש בסעיף י"ג. דייק לכתוב רחבה דבלא"ה שרי כיון שהמחיצות כבר עשויות מע"ש וכ"כ מ"א בסעיף י"ג בשם התוספות דבעי' מהאי טעמא דוקא רחב הרבה ע"ש ועכ"פ צ"ל החלל שתוך התיבה גבוה טפח וכן הדין בשקאטלין הרחבים אולם הט"ז בס"ס זה מתיר הואיל והכיסוי מיוחד לכך ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מותר כו'** ולפ"ז דאפי' כבר יש לו מחיצות מכל מקום אם הוא בנין חשוב אסור: הכרים שלנו ר"ל דלפעמים הרוי"ך פאנ"ג הוא בתוך החדר שיושב שם והרויך פאנ"ג י"ל מחיצות ולמעלה פתוח שיצא שם העשן ולאחר שכלה העשן שלא יצא החום ע"י החור שברוי"ך פאנ"ג סותמים החור למעלה ולפי שהוא גבוה משימי' על המוט כסת עבה ומושיטי' אותה למעל' לסתום החור:

דהכא י"ל מחיצות ר"ל דשם בסי' שי"ג דהותר לפקק החלון כיון דאיכא מחיצ' אלא שתוך המחיצה יש חלון וכשסותמין החלון ה"ל תוס' אהל ושרי אבל הכירים י"ל מחיצות בפ"ע ועולין עד למעל' אם סותם למעלה אינו מוסיף אהל אלא עוש' אהל גמור דהא המחיצות של הרוי"ך פאנ"ג לא היה להם מע"ש גג כלל וכל הגג עושה בשבת:

ועס"ס דכה"ג בעי רחב הרבה ובס' ת"ש כ' דע"כ מיירי דחור שברויך פאנ"ג למעלה צ"ל יותר מג"ט דאל"כ אמרי' לבוד וליכא בסתימה משום אהל:

סעיף ח

(**ס"ק ח'**) **מותר כו'** וה"ה הדף כו' והאחרונים כתבו דבדף בלאו הכי מותר הואיל ואין לו מחיצות וגם א"צ לאויר שתחתיהן ובענין צורך לאויר שתחתיהן העל' הט"ז דאם מוקף

מחיצות מד' צדדים ודאי הוה צריך לאויר שתחתיהן אע"ג דעכשיו א"צ לאויר אבל אם אין לו רק שני מחיצות אז צ"ל בענין שצריך לאויר שתחתיהן דהיינו מטה שנותנים תחתיו מנעלים וסנדלים משא"כ תחת השלחן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**') **לא יסדר כו'** ואע"ג דדבר שא"מ כו' לאפוקי מדעת רש"י שכתב בביצ' דל"ג ע"א דאיתא שם להאי סוגיא וכ' רש"י דהיינו דוקא לר' יודא דס"ל דבר שא"מ אסור אבל לדידן דקיי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר אפי' מלמטה למעלה והתוספות חולקים וס"ל דאפי' ר"ש מודה כה"ג דאסור וכמ"ש מ"א אלא דבס' ת"ש הביא בשם ע"ש שהקשה בסי' תק"ב ת"ל דהוי פסיק רישיה ומ"א בסי' שי"ד הוכיח דלא כת"ה דפ"ר אסור אפי' באיסור דרבנן ותי' בס' ת"ש דס"ל כמ"ש המ"מ הובא במ"א סי' שי"ח ס"ק ל"ו לענין תיקון כלי דאם אינו מתכוין לעשות כלי אע"ג דהוי פ"ר שרי כיון דאינו מתכוין לעשות כלי לא מיקרי כלי כלל וה"ה די"ל כן לענין אהל עכת"ד ולענ"ד עדיין לא העלה מזור לדברי רש"י שכתב דאזל' סוגיא דוקא לר"י דס"ל דשא"מ אסור תיקשי הא בפ"ר מוד' רש"י ולרש"י ל"ל כמ"ש בס' ת"ש דס"ל כמ"ש המ"מ דהא המ"מ כ' דבאינו מכוין לעשות כלי אע"ג דהוי פ"ר שרי אפי' לר' יודא וכיון דרש"י ל"ל סברת התוס' וע"כ לא אתי כר"ש א"א דס"ל כהמ"מ גם אי אתיא כר' יודא תיקשי כיון דאינו מכוין לאהל גם ר"י מודה לדעת מ"מ אם לא שנאמר דבזה חולק רש"י על מ"מ אלא ס"ל דלר"י אסור או יש לחלק בין כלי לאהל ובאהל דוקא פליג ר"י ודוחק:

סעיף י

(ס"ק י') בשבת פטור אבל אסור (הר"ן ומ"מ) לדע' כו' כצ"ל ר"ל דהר"ן ומ"מ פי' כן דעת הרי"ף והרמב"ם:

עסקי י"א ר"ל דלהרא"ש ס"ל דכמו בסעיף י"א בכילת חתנים ואם אין בגגו טפח ולא בסמוך מג"ט לגגו טפח מותר לכתחלה ה"ה בכל אהל עראי משופע וכן בטלית כפולה בסעיף י' מותר לכתחלה דהא הם יותר אהל עראי מכילת חתנים אבל להרי"ף ס"ל דוקא בכיל' חתנים מותר כה"ג לכתחלה וכמ"ש הטעם סעי' י"א הואיל שהוא מתוקנ' לכך ע"ש משא"כ כאן ובטלית כפולה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **עשיית אהל כו'** דע דבר"פ תולין דף קל"ז ע"ב רא"א תולין את המשמרת בי"ט כו' וחכ"א אין תולין ובשבת לכ"ע אין תולין דעביד אוהל עראי ואיבעי' להו תלה מאי א"ר יוסף חייב חטאת א"ל אביי אלא מעת' תלה כד ביתד ה"כ דמחייב אלא אמר אביי

מדרבנן שלא יעש' כדרך שהוא עושה בחול ופרש"י מדרבנן קאסרי ליה רבנן דמתני' לא שבקי' לי' למתלי למיעבד עובדא דחול עכ"ל וכ' התוס וז"ל אע"ג דכד ביתד אפי' איסור דרבנן ליכא במילי דרבנן שייך שפיר לחלק אבל אי משמרת מדאורייתא אסור אין שייך לחלק עכ"ל התו' נראה מדבריהם דגם למסקנ' מכד ביתד אבל הרמב"ם בחבורו פ' ך"א דין י"ז כ' וז"ל וכן אסור לתלות המשמר' כדרך שהוא עוש' בחול שמא יבא לשמור עכ"ל ובאגרת תשובתו הוסיף לבאר הדבר ששאלוהו אם מותר לתלות הכד ביתד והשיב כיון דאין הטעם במשמרת אלא שמא יבא לשמור וזה לא שייך בכד ביתד ולא אסרו חכמים עובדא דחול בשבת כ"א במקום שיש לחוש שיעש' מלאכה דאורייתא ובכד א"א לבא ע"י התליה לאיסור תורה הרי במה שנתן טעם לאיסור עובדא דחול שמא יבא לשמור ולא כפירוש התו' דהאיסור משום אהל נתיישב קושית תוס' הנ"ל ולא הביא מ"א תשוב' הרמב"ם אע"ג שגם בחבורו כ' טעם איסור עובדא דחול משום שלא יבא לשמר אלא שבתשובה כתב להדיא שלפי טעם זה מותר לתלות כד ביתד אלא מה שמסיים מ"א כנ"ל פירוש הרמב"ם ובכ"ה האריך בחנם לא ידעתי מה הלא גם בכ"ה מפרש כן דברי הרמב"ם והתשובו' ואולי נתכוין למ"ש בכ"ה על פי' הרמב"ם דשם בסוגיא פריך לר"א דמתיר לתלות המשמר' השתא לר"א להוסיף על אהל עראי אסור כדתנן פקק החלון ר"א אומר אם קשור כו' ואם לאו אין פוקקים בו והאיך מתיר כאן לעשות אהל עראי לכתחלה ומשני ע"ש ולשיטת הרמב"ם מאי קושיא הא לפי המסקנא אין בתליית המשמרת איסור אהל ע"ש וכוונת מ"א ליישב קושיא זו לרמב"ם דודאי איסור עשיית אהל עראי עם מחיצות הטעם דגזרינן אטו עשיית אהל קבוע ובתליית המשמרת דליכא עשיית מחיצות ל"ל אטו אהל קבע מ"מ אסור אהל כזה משום שמא יבא לשמר א"כ איסור עשיית אהל יש שני טעמים לפעמים הטעם שמא יעש' אהל קבע ולפעמים הטעם שמא יבא לשמר עכ"פ שם האיסור הוא עשיית אהל אלא שחלוקים בטעמים כנ"ל ונחזי אנן איזה גזיר' קרוב' יותר וראוי לאסור ע"כ גזרה שמא יבא לשמר דהא חכמים מתירים תוס' אהל עראי ואוסרים תליית משמר' וא"כ שפיר הקשה הש"ס השתא לר"א תוס' אהל עראי אסור וגזר ביה משום אהל קבע כ"ש שי"ל לאסור משמרת לעשות אהל מחשש שמא יבא לשמר שהוא גזר' יותר קרובה מאהל אבל לפ"ז קיצר מ"א יותר מדאי:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **תלוים כו'** פי' שתולי' כו' ועי"ז חשיב כאלו פרוסה מע"ש טפח דמותר לפרס' בשבת דה"ל תוס' אהל כמ"ש ס"ב:

סעיף יד

(ס"ק יד) מותר לנטות' כ"ה ברא"ש על מותר לפורקה קאי וע"ז הקש' בס' ע"ש מנ"ל הא דהש"ס לא התיר אלא לנטות' דהוי תוס' אוהל אבל לפורקה לא מצינו היתר ועז"כ מ"א דכ"ה ברא"ש כו':

וכ"כ רש"י בהדיא גבי כילה כו' דאי' דקל"ח ע"א כילה מותר לנטות' בשבת ואייתי ראיה דאמר ר' יוסף חזיתא לכילא דבי ר"ה דבליל שבת היו פרוסות ובשחרית שבת ראיתים מושלכים לארץ ופרש"י אלמא מותר לפרקה והכי נמי מותר לנטותה עכ"ל הרי דלא כתב רש"י כ"ש שמותר לנטותה אלא הכי נמי כו' משמע דנטיה ופריק' שוין א"כ ה"ה הכא כיון דהנטיה מותרת ה"ה הפריקה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **וכן הפרכת כו'** זה לשון הרמב"ם פרק כ"ב דין כ"ט והם דברי הש"ע פה טלית כפול' שהיו עליה חוטין כו' מותר לנטותה ומותר לפרקה. וכן הפרכת וכ' המ"מ וז"ל הפרכת עם כו' וילון מותר. ופרש"י הטעם שאין זה אלא מחיצה ואין אהל אלא העשוי כעין גג וכל שאינה מחיצ' מתרת מותר לעשותה אבל מחיצ' המתרת לא עכ"ל המגיד משנ' וא"כ לטעם זה אפי' ליכא עליה חוטין שרי דאין עליו שם אהל כלל כיון דאינ' מחיצ' מתרת אלא דקשה מי דחקו להמ"מ להוציא לשון וכן הפרכת מפשוטו דמשמע דפרכת יש לו כל דין טלית כפולה ובעי דוקא חוטין והמ"מ מפרש דמיירי באינו מתרת וכה"ג לא בעי חוטין וצ"ל מ"ש הרמב"ם וכן הפרכת הוא ג"כ מותר כמו טלית כפולה אבל הא כדאי' והא כדאי' דטלית כפולה בעי חוטין משא"כ פרכת:

כיון דהוי מחיצ' שאינה מתרת טפי ה"ל למימר דפרכת מיירי במחיצה המתרת וא"ש טפי לשון וכן הפרכת דשוה ממש לטלית כפולה דבעי דוקא חוטין אלא ע"כ דס"ל דהיכי דהוי מחיצ' המתרת לא מהני חוטין:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **הואיל כו'** פי' שהכינה לכך. ר"ל דלא בעי מעש' אלא במחשבה סגי כמו בפקק החלון וכ"כ המ"מ שם בשם הרשב"א:

כתב ברמב"ם פ' כ"ב דין ל' וז"ל כילת חתנים כו' הואיל שהיא מתוקנת לכך מותר כו' פקק החלון בזמן שהוא מתוקן לכך מותר לפקק כו' עכ"ל הרמב"ם ומדכלל כילה ופקק בחד בבא וגם נתן תיקון א' לשניהם שיהי מתוקן משמע דשוין בתיקונם דהיינו במחשבה גרידא כמ"ש לעיל סי' שי"ג לענין פקק:

אבל אם אינה כו' כמ"ש סעיף ח'. ר"ל כן היא דעת הרמב"ם בסעיף ח' דאפי' אין בגגה טפח כו' אפ"ה אסור אע"ג דבכילת חתנים מותר היינו משום דמתוקנת לכך:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **והוא כו'** דדוקא בכילת חתנים דנעשה לצל וגג אע"ג דלמעלה אין בו שיעור גג מ"מ בצירוף המטה שבאמצע הכילה שרחבה טפח והמחיצה משולשלת שם אהל עליו משא"כ מטה דידן כיון דהמטה עומדת מאתמול והוי גג מאתמול אע"ג דהשתא פורס עליו סדין הא אין בין הסדין והמטה אויר א"כ אינו עושה אהל חדש אע"ג דהסדין משולשל הוי מחיצה בלי גג ומותר:

סעיף יח

(ס"ק יח) שלא כו' טפח והוי אהל כצ"ל:

דהא אמרי' בגמ' דקל"ח וע"ל סי' ש"א מ"ש:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **תולין כו'** ונ"ל דמטעם זה כו' כמ"ש הת"ה הובא לעיל ס"ק א' ב' דאף ע"ג דדעת ת"ה לאסור וילון אבל פרכת ג"כ דעתו להתיר כיון שיש בלא"ה דלת לארון וכתב דאעפ"כ לא מלאו להתיר ששמע משם גדול א' שהחמיר וכן נהגו העולם חומרא ולכן כתב מ"א טעם החומרא שמא יתקפל:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **שי"ל גג צ"ל שתפורה כו'** והלח"מ הקשה על לשון הרמב"ם שכתב שא"א שלא תגב' מן הקרקע כו' ואולי י"ל שאותה השפה היא תפורה למטה בפרכת וכל זמן שהשפה דבוק' לקרקע אין כאן אהל ולכן כתב שא"א שלא תגבה כו' ויעשה גג ואע"ג דליכא מחיצות צ"ל דדומה למחצלת שכ' מ"א ס"ק ז' בשם הרא"ש:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **משום כו'** ע"ג כירה כו' כי כירה שלהם היה מקום חלל כדי ליתן לתוכן קדר' והיתה קצרה מלמט' ורחבה למעלה והית' קדרה עומדת על שפת הכיר' ולמטה היו מסיקים הכירה א"כ כשנותן הקדר' ע"ג הכירה עושה אהל וע"ל סי' רנ"ג ס"ק כ"ב:

הואיל והכובא רחבה הרב' והקשה ט"ז א"כ נתת דבריך לשיעורים עד כמה מקרי רחבים הרב' ובס' א"ר תירץ דבזמן הש"ס היה להם שיעור ידוע לכל הכובות והיו רחבן שוה וכלם רחבים הרבה ובספר ת"ש דחה דמ"מ תקשי על הפוסקים שהעתיקו האי דינא דהא לדידן אין שיעור ידוע לכן תירץ הט"ז דוקא בכיר' וכדומה שעשוי ליתן בתוכו דבר יבש ואפשר להשתמש במחיצות בלי גג ול"ל שמא יפול דבר לתוכו דהא אפשר לנער כיון

דהוא יבש ולכן הוי כנעשו המחיצות מע"ש ולכן מותר עשיית הגג בשבת מה שאין כן כובא וכדומה שנעשו ליתן בתוכו דבר לח דהמחיצות שנעשו מערב שבת אין עליהם שם מחיצה דהא א"א להשתמש בתוכן עד שיהיו להם גג דיש לחוש שמא יפול תוך דברים הלחים דבר מה ויופסדו לכן כשעושה הגג בשבת הוי כאלו עשה המחיצות גם בשבת ולכן הותר בשקאטלי"ן הרחבים וכן תיבה רחב' שאסר מ"א בס"ק ו' כיון שנעשים ליתן בתוכו דבר יבש אלא שכ' גם להתוס' והר"ן דאין מחלקים בין יבש ללח מ"מ בשקאטלי"ן וכן תיב' מותר כיון שהוא עשוי לכך (וגם בזה מיושב האי דקדיר' ע"ג כירה דלא כהר"ן ע"ש):

כ' הרמב"ם. פ' י' דין י"ב כצ"ל:

ובשורה התחתונ' כו' הוא ופי' יו"ד דין ח"י:

ובגמ' דף ק"ב ע"ב אמרינן אבן התחתון בעי צדודי ועפרא. וז"ל רש"י יסוד החומה תחתי' שמיישבים האבנים על הארץ בלי טיט בצדודי לעפר כל עצמו אינו אלא לצדד את האבן שתשב בשוה ולא תטה לכאן ולכאן ויהי' עפר סביב לה לסמכ' כו' עכ"ל:

והבונה ע"ג כלים הוא שם בדין י"ב:

דמה שנתנו במשכן כו' הם דברי הירושלמי הביאו מ"מ שם. וע' בחידושי רשב"א הביא הירושלמי באורך:

מה שהוצרכו לומר דאדנים ה"ה כקרקע משום דכל המלאכות ממשכן גמרי' כדאי' בשבת:

סימן שטז

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שהם כו'** לאפוקי כו' שלא תטעה ולפרש דבכל הבתים אסור:

ומ"ש שהם נצודים בו והוא טעם הכולל לכל הבתים דומיא דרישא שכ' צד למגדל שהוא ניצוד בו שכולל כל המגדלים ושהוא ניצוד בו הוא טעם הדבר. לכן כ' מ א דאינו כן אלא מ"ש שהם כצודים בו הוא תנאי ולאפוקי בית גדול שאינו נצוד בו:

וכ' ט"ז דאפי' בבית קטן ויש בו חלונות פתוחים אין שום ציפור ניצוד בו דהא יכול לברוח מתוך החלונות:

והשולה דגים מן הים כו' פרק י' דין י"ט (עס"ח במ"א ס"ק יז) דלפעמי' חייב גם משום נטילת נשמה:

סעיף ג
(ס"ק ג) פטור כצ"ל וקאי על חולה וזקן דפטור דניצודים ועומדים משא"כ ישן וסומא כשמרגישים יד האדם המשמש בהם הם נעורים ולא מיקרי נצודים:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **הוי צידה**. ז"ל הרמב"ם כו' דבגמ' דף ק"ו ע"ב רמי הש"ס ב' ברייתות אהדדי דתני חדא הצד חולה חייב ותני אידך פטור ומשני אר"ש ל"ק הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אובצנ' ופרש"י אובצנא עיפות שא"י לזוז ממקומו הוא ניצוד ועומד הוא עכ"ל א"כ מחמת אישת' חייב לרש"י ולהרמב"ם פי' איפכא דמחמת אישתא פטור והיינו בחולה כ"כ דהוי כניצוד ומחמת איבצנא חייב והיינו שהוא גרם לעיפות הזה שרדף אחריו עד שהגיע הכלב כי מחמת העייפות הרדיפ' היה צריך לעמוד ועי"ז תפסו הכלב חייב. משא"כ אם הי' עיף מצד עצמו ולא היה גורם לו העייפות מודה הרמב"ם דפטור וע' בב"י משמע דאם לא עשה כו' ר"ל אע"ג ששיסה בו הכלב:
וא"כ הכלבו כו' ר"ל מ"ש רמ"א דהוי צידה והוא דברי הכלבו אינו ר"ל דהוי צידה ממש לחייב עליו כ"א אסורא:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **כיצוד כו**' אפי' כו' תוספת ור"ן ר"פ ח' שרצים בד"ה שלא לצורך כו':

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **קטנה אבל גדולה ס"ל לרמ"א דלכ"ע שרי כו**' דהטור כ' וז"ל כ' בעה"ת אסור לנעול בשבת התיבה שיש בו זבובים אלא כו' בענין שיוכלו לצאת משם ונ"ל שא"צ לדקדק בזה שאין הזבובים ניצודים בתיבה שאם בא לפתוח התיבה וליטל' יברחו:
ולא דמי לדבורים בכוורת דקתני פורסים מחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יתכוין לצוד כי הכורת קטנה היא והדבורים ניצודים בו ועוד דבכורת גופא קתני ובלבד שלא יתכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי עכ"ל הטור ורמ"א הביא ב' דעות הללו ותחלה הביא דעת בעה"ת המחמיר ואח"ז הביא דעת הטור. וכת' רמ"א לדעת בעה"ת ולכן יש כו' תיבה קטנה משמע דבגדולה גם בעה"ת מודה דשרי אע"ג שהטור שחולק כ' לחלק בין האי דהכא ובין כורת דשאני כורת שקטנה היא משמע דהבע"ת אוסר אפי' בגדול' אבל רמ"א ס"ל דבגדולה גם בעה"ת מודה ול"פ כ"א בקטנה כיון דאם הי' עומד בתוך התיב' היו ניצודים אע"ג שאם יפתח התיב' יפריחו מ"מ שם צידה ע"ז והטור מתיר אפי' בקטנה משום סברתו הראשונה דאם יפתח התיב' יברחו ולא כתב שאני כורת דקטנה אלא לדעת בעה"ת לפי מה שהבין הטור דבעה"ת אוסר אפי' בגדולה. ע"ז כ' ניהו די"ל דבעה"ת ל"ל

האי סברא שאם יפתח יברחו. מ"מ בגדולה יש להתיר ואין ראיה מכורת דקטנ' היא וצ"ל לדעת הטור דבדבורים ל"ל שאם יפתח יברחו שאין טבע הדבורים בכך וכמו שכ' מ"א בס"ק שאח"ז:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ויש כו'** אע"ג דהטור כ' כו' ר"ל דהא הטור דחי ראיית בעה"ת מדבורים דשאני כורת דקטנה משמע דבקטנ' מוד' הטור דאסור היינו דוקא בדבורים אבל בזבובים ס"ל להטור דאפי' בקטנ' מותר מטעם הראשון שאם יפתח התיב' יברחו ובכורת לא שייך זה כנ"ל או מטעם אחר וכמ"ש ט"ז ולא כתב שאני כורת קטנה כ"א לדחות דברי בעה"ת כפי הבנת הטור כנ"ל. והב"ח פסק להחמיר כדעת בעה"ת. והט"ז כ' דגם הטור ל"פ על בעה"ת בזה ומוד' דאם רואה זבובים בתיב' שצריך להבריחם קודם שיסגור התיב'. אלא שא"צ לבדוק שמא יש שם זבובים כל זמן שאינו רואה זבובים:

סעיף ט

(**סק"ט**) **ואע"ג דדבורים אין במ"נ כו'** וכ"כ רש"א כו' שדחה דברי הרב"י שכתב על הטור שדחה ראיית בעה"ת מדבורים דבכורת גופה אמרינן ובלבד כו' אלמא כי לא מכוין שרי הא מוקמינן שם דוקא בענין דלא הוי פ"ר אבל אי הוה פ"ר אפי' אינו מכוין אסור אלא ה"ל להטור לדחויי שאני דבורים שבמינן ניצוד לכן אפי' אינו מכוין כי הוי פ"ר אסור אבל זבובים שאין במינן ניצוד אם אין מכוין אפי' הוי פ"ר שרי (והיינו כסברת ת"ה שהבית מ"א דבאיסור דרבנן פ"ר שרי) ודחה דברי הב"י דאמרינן שם בביצ' דפריך לר"י דס"ל אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל. והתניא פורסים מחצלת ע"ג כורת בימות החמה ובימות הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד ומשני דמיירי דאית ביה דבש ופריך בימות הגשמים דליכא דבש בכורת מאי א"ל ומשני דאיכא שם שני חלות דבש שמניחים בכורת שיתפרנסו מהם הדבורים בימות הגשמים ופריך שתי חלות מוקצות הן לצורך דבורים ואכתי מטלטל לצורך דבר שאינו ניטל ומשני כשחישב עליהם מערב שבת לאכלן ופריך מדמשני בחישב עליהן ולא משני ר"ש הוא דל"ל מוקצה ע"כ כר"י בעי לאוקמי וא"כ תיקשי סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד ולר"י מאי מהני הא ס"ל דבר שא"מ אסור וא"ל ותסברא אפי' אי איתא כר"ש הא מודה ר"ש בפ"ר ומשני לעולם כולו ר"י והב"ע דאיכא חלונות בצדדי הכורות דאפי' מכסה למעל' מ"מ אין ניצודים דהא יכולים לברוח דרך החלונות ולא תימא שלא יתכוין לצוד אלא שלא יעשנו מצודה (דהיינו שלא יסתום החלונות) ופריך פשיט' דהא ציד' אב מלאכה היא ומשני מהו דתימא במינו ניצד אסור

שאין במינו ניצד מותר קמ"ל הרי מבואר להדיא דדבורים אין במינו ניצד דלא כהרב"י וע"ש במהר"ש:
עמ"ש סי' שי"ד שחולק בה שם אתה"ד דר"ל דבאיסור דרבנן פ"ר מותר וגם מכאן מוכח דלא כת"ה:
ואם יש בו חור קטן כו' וע' ברש"א דל"ג ותסברא אעתיק בקיצור התו' הביאו פירש"י שם וכ' ותימ' דהא מודה ר"ש בפ"ר והכא ודאי הן ניצודים:
ופירש הר"מ מאייבר' דלר"ש מיירי שיש חור קטן אך אינו נראה ולא הוי פ"ר ולר"י בעי' חור גדול עכ"ל ולכאורה תמיהת התוס' היא קו' ותסברא וע"כ צ"ל דקושייתם על המקשן דבעי לאוקמי כר"ש מדקתני ובלבד שלא יתכוין לצוד אדקארי לה מק"ל ולר"ש מי ניחא הא הוי פ"ר והוצרכו לתי' להמקשן דמיירי שיש חור קטן וכ"נ מדברי מהרש"ל ולפ"ז המתרץ דאמר ותסברא לר"ש מי ניחא כו' ע"כ ל"ל סברת המקשן דבחור קטן לא הוי פ"ר וא"כ ליתא לדינו של מ"א שהביא בשם התו' דבדאיכא חור קטן ליכ' פ"ר אדרבא לפי המסקנא גם כה"ג הוי פ"ר מדפריך ותסברא כנ"ל לכן כ' מ"א דמהרש"א כ' דהתי' לא הוי גרסי ותסברא וכן בשבת דאי' להאי סוגי' וליתא שם להאי ותסברא. וגם מהרש"א מפרש דעיקר קושית התוס' לפ"ד המקשן ע"ש:
ועכ"פ י"ל דסברת התוספות נשאר גם למסקנא וע"ש במהרש"א:

סעיף יא

(**סקי"א**) **והלך כו'** שהלך לתוך הבית כו' ר"ל שרוחב הפתח אינו כ"א כדי ישיבת אדם א' לכן ע"י ישיבת הראשון מילא כל חלל הפתח והיה הצבי ניצד ומ"ש ואח"כ בא השני וישב בצידו אין הפי' ישב בצידו לימינו או לשמאלו אלא ישב לפניו וכגון שהיו פצימי הפתח ארוכים שיש בו שיעור לישב בתוכן שני ב"א וא"כ ע"י ישיבת השני הוסיף שמירה דהא גם השני מילא כל רוחב הפתח וזה מותר ודאי הכא כבר ניצד ועומד ע"י הראשון אלא אפי' אח"ז עמד הא' אין השני צריך לעמוד אע"ג דעכשיו משומר כ"א ע"י השני לבד מ"מ כיון דתחלת ישיבתו שהיתה הי' בהיתר ולכן כ' התי"ט דע"כ מיירי שהראשון הלך לתוך הבית וא"כ השני תחילת ישיבתו שהיתה כשכבר הראשון ישב וניצד ע"י הראשון יהי' ישיבת השני בהיתר לכן אח"כ א"צ השני לעמוד כשהלך הראשון לפני' אבל אם היה הראשון יצא לחוץ אי היה ישיבתם כנ"ל זה לפנים מזה וכ"א מילא הפתח א"כ איך אפשר שהראשון יצא לחוץ ולעבור על השני אע"כ דהשני נתן לו ריוח ופינה המקום שיהי' לראשון מקום לצאת א"כ מיד כשיצ' הראשון לחוץ והי' קצת הפתח פתוח כלתה צידת הראשון וכשמילא אח"כ השני את הפתח הרי השני צודה אותו לכתחלה וכן את"ל

דמיירי שישבו שניהם זה בצד זה וכ"א מילא חצי הפתח קשה הא בתחל' כשישב השני אמאי קרי ליה שישב בהיתר ניהו דהראשון מילא כל הפתח מ"מ כשבא השני לישב בצדו ע"כ צמצם הראשון א"ע והניח מקום פנוי שישב השני א"כ השני צודה אותו ע"י ישיבתו בתחלה וכן ביציאת הראשון אע"כ דמיירי שהשני ישב לפני הראשון וכ"א מילא כל הפתח כנ"ל והראשון נכנס לפני' לתוך הבית:

דהא רש"י כתב כו' על מתני' דף ק"ו ע"ב ישב א' על הפתח כו' אע"פ שעמד הראשון כו' והשני פטור:

הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו ע"ז פי' רש"י וכן אע"פ שעמד הראשון אין זה אלא כשומר לצבי שהי' לו מאתמול עכ"ל. משמע מלשון זה דהיתר ישיבת השני היא כיון שכבר הי' ניצד פעם א' אע"פ שבשעת ישיבת השני כלתה שמירת הראשון ולכן כ' רש"י שה"ל מאתמול דאי כפי' התי"ט ה"ל לרש"י לו' כיון שעכשיו בשעת ישיבת השני הוא ניצד ע"י הראשון:

דלשון הר"ן אטעיתו הובא בתי"ט שכ' על סיפא דקתני הא למה זה דומה כו' וז"ל כגון שיש צבי בתוך הבית והדלת מגופה והוא שמור בכך ובא זה ונעל עוד במנעל אע"פ שמוסיף לו שמירה על שמירתו מותר ולא אמרי' ה"ז כצד אותו מפני שאלו לא נעל שמא היה הדלתות נפתחו' והצבי נמלט (והוא מ"ש רמ"א בהג"ה) כך שני זה מותר לישב בצד הראשון כיון שהראשון מלא את הפתח אע"פ שלאחר שנסתלק הראשון נשאר הצבי ניצד מחמת השני א"נ כגון שהי' הצבי קשור בבית זה ונעל אע"פ שניתר הצבי א"א לזה שיפתח את ביתו כדי שיצא הצבי כיון שבשע' שנעל בהיתר נעל אף זה השני כיון שבשעה שישב בהיתר ישב אין מחייבים אותו להסתלק משם אחר שנסתלק הראשון עכ"ל ומדנקט הר"ן בשני הגוונים הוסיף שמירה על שמירה משמע שבשעה שהוסיף השני השמיר' וה"ה כאן ישיבת השני ע"כ מיירי שעדיין שמיר' הראשונ' קיימת וזה הוסיף עלי' לכן הוצרך התי"ט לפרשו ולאוקמי למתני' בהאי גוונ' שכ' התי"ט:

אבל באמת בא הר"ן כו' דמ"ש הר"ן בגוונא שהוסיף שמיר' על שמירתו וכן מוקי לבבא דריש אין הכוונ' כמו שהבין התי"ט דבא למעט דדוק' בהוסיף שמיר' אבל כבר הי' משומר ועומד. אבל אם כלת' שמירת הראשון אסור לשני לישב למלאות הפתח אלא אדרב' הר"ן לרבות' נקט שאע"פ שהוסיף שמיר' על שמירתו ס"ד דזה גרע טפי משא"כ כשלא ישב השני עד שעמד הראשון והלך לו שכשישב השני אינו משומר יותר ממה שהי' משומר כשישב הראשון ולא הוסיף בשמיר' ודאי מותר:

כמ"ש התו' כו' מביא ראיה מדברי התו' דס"ד דבהוסיף שמיר' גרע וז"ל התו' למה זה דומה כו' וא"ת מאי אולמ' הך מהך ונראה לריב"א דס"ד דבא וישב בצדו ליתסר משום דמחזי דלהוסיף שמירה לצבי הוא בא עכ"ל התוס'. הרי מבואר דבהוסיף שמירה גרע מ"מ להר"ן דמוקי גם לבבא דלמ' זה דומה כו' בהוסיף שמירה על שמירתו. לדידי' צריך ישוב קושיית התוס' מאי אולמא דהך מהך:

ומה שכ' שהצבי כו' מיירי כגון שלא ננעל הבית כו' דאלת"ה בלי קשירת הצבי אם שוב נפתח מותר לנעלו לפי דעת מ"א וכמו שכתב ראיה לעיל מתרנגולת:

ובש"ג כ' ליישב דעת הרשב"א הובא בכה"ג וז"ל ומצינו למידים לדעת הרשב"א ז"ל דאע"ג דקי"ל פ"ר אסור היינו דוקא היכי שבאותו מעשה דעביד פ"ר אינו מתכוין ואינו עושה דבר היתר עמו אבל אם באותו פ"ר שעושה עושה ג"כ דבר היתר עמו ויתכוין גם לדבר היתר אז אפי' עביד גם הפ"ר ומכוין גם לו שרי. ובאמת כי קולא היא זו ואני כתבתי בחידושי דכל מעשה שאפשר לעשות זולת הפ"ר אז אפי' עביד אותו מעשה דפ"ר שרי ומדברי רשב"א ז"ל סיוע גדול לדברי כי ק"ו הם דברי מדבריו עכ"ל ש"ג ס"פ האורג:

נכנסה כו' עד שתחשך דשבת עכ"פ אסור לטלטלה:

סעיף יב

(**ס"ק י"ב**) **שלא ישכנו כו'** ולהרמב"ם הטעם כו'. ר"ל הרמב"ם שפסק כר"י דמלאכה שאצ"ל חייב. ומ"מ פסק לדינא דהכא ע"כ צ"ל משום דאינו צד כדרכו כו'. ובספר ח"מ הבין שר"ל הואיל וצד ע"י שינוי וכמו שסיים הרמב"ם שם כיצד הוא עושה כופה כלי עליהם או מקיף עליהם או קושרן עכ"ל. והקשה ע"ז דלמה יהי' זה נקרא שינוי ולא הוי צידה כדרכו ואייתו ראיה דזה הוי צידה גמורה ע"ש ובלא"ה לענ"ד א"א לומר כן דא"כ ה"ל להרב"י לבאר ולכתוב ולהרמב"ם בעי' שיצוד דרך שינוי וכמ"ש בסעיף שאח"ז בשמונה שרצים ולהרמב"ם חייב א"ו דבאמת אין זה שינוי ואפי' צידה כדרכו מותר להרמב"ם דהוי מתעסק והם דברי המ"מ פ' י' דין י"ז בדין מפיס מורסא וצידת נחש דדיניהם וטעמם שוה וז"ל שאין זה מלאכה שאצ"ל שהוא עושה המלאכה בעצמה ובכוונה אבל דברים אלו אין כוונתו למלאכה שכל כוונתו הוא להוציא ליחה ולהנצל כו' עכ"ל וזה קרי שם המ"מ לפני זה מתעסק ע"ש ור"ל מלאכה שאצ"ל מיקרי המכבה כשמכוין נעשות פחמים זה הוי מלאכה שצ"ל אבל כשאין כוונתו לעשות פחמים אלא לתכלית אחר שחס על הנר ועל השמן וכי"ב הוי מלאכה שאצ"ל והיינו דמלאכה הוא הכבי' ותכלית גוף המלאכ' הוא עשיית פחמים ומ"מ אפי' אין דעתו לפחמין והיינו אצ"ל מ"מ רוצה לעשות המלאכה דהיינו הכביה אבל אצ"ל דהיינו לפחמין משא"כ

כאן במפיס מורסא דהמלאכה הפתח ובצידה המלאכה הצדיה שלא יוכל לברוח. וא"כ במפיס מורסא להוציא ליחה ולא לעשות פתח אינו מכוין למלאכה כלל וכן בצידת נחש שלא יזיקנו אין הכוונה למלאכת הצידה כ"א להנצל מההיזק וזה גם לר"י דחייב במלאכה שאצ"ל מותר וכן נקרא בש"ס בלי כוונה מתעסק כמו מתעסק בחלבים ועריות מ"מ לפ"ד מ"מ צ"ל בין מלאכה שאינה צ"ל ובין פ"ר ועיין במ"א סי' רע"ח:

דהא אין במינו ניצוד כמ"ש ס"ג ובס' א"ר ובס' ח"מ השיגו עליו דהא נחש ע"כ במינו ניצוד גם התי"ט פרק ט"ז דשבת משנה ז' ד"ה ועל עקרב כו' כ' וז"ל לפי שהנחש אין במינו ניצד כו' אבל תימא מדתנן פ"ב דעדיות דהצד נחש לרפואה חייב ש"מ שהוא במינו ניצד כו' לכך נראה כו' עכ"ל ובספר ת"ש הגיה בדברי מ"א שצ"ל דהא במינו ניצד ע"ש ולכן לענ"ד כוונת מ"א דהמ"מ כ' שני טעמים לדעת הרמב"ם אע"ג דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב מ"מ פוסק לדינא דהכ' וז"ל וכן צידת נחש שאין צד כדרכו אלא מתעסק בו וכמו שיתבאר למטה (הבאתי לשונו שאין זה מלאכה שאצ"ל כו') א"נ כיון דרבים נזוקים בו חשיב ליה כסכנת נפשות כו' עכ"ל המ"מ והעתיק מ"א טעם אחד של המ"מ דהוי מתעסק ובא להתנצל למה לא העתיק גם טעם שני של מ"מ ולזה כ' אפי' אין ממיתים שרי וכ"כ הרמב"ם להדיא וא"כ לטעם א' דהוי מתעסק א"ש דאפי' אין ממיתים שרי אבל לטעם שני דחשיב ליה כסכנת נפשות אם נאמר דר"ל דהוי סכנת נפשות ממש דא"א שלא ימית אדם א' ולפ"ז אם ודאי אין ממיתים היה אסור והלא הרמב"ם כ' אפי' אין ממיתים מותר ואי ר"ל דאפי' אין ממיתים ודאי לשום אדם מ"מ כיון דרבים נזוקים בו הקילו בו כאלו הוי סכנת נפשות וכ"מ לשון המ"מ וע"ז כ' מ"א דא"כ תיקשי למה באמת מותר הא במינו ניצד ואייתי ראיה מסעיף ג' שכ' שם כל שאין במינו ניצד פטור וכ' שם מ"א בס"ק ו' אפי' צדן לצורך א"כ תיקשי קושית התי"ט הנ"ל א"א דנקרא אין במינו ניצד א"כ בצד לרפואה חייב ניהו דהוי לצורך הא מה שאין במינו ניצד אפי' צד לצורך פטור אע"כ צ"ל דהוי במינו ניצד וא"כ יש איסור דאוריי' בצידתו ולכן לרפואה חייב ואיסור דאוריי' אין מתירים משום היזק רבים וע"ז כ' מ"א ועס"ס של"ד ר"ל שכ' שם לכבות גחלים של עץ במקום שרבים ניזוקים בה לדעת הטור דס"ל מלאכה שאצ"ל פטור ולא הוי רק איסור דרבנן מותר לכבות משום היזק רבים אבל לרמב"ם דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב ואיכא איסור דאורייתא בכביית הגחלים אסור לכבותה הרי דאין מתירים איסור תורה משום היזק רבים ולכן ע"כ צ"ל הטעם דהרמב"ם מתיר צידת נחש דהוי מתעסק כטעם א' של המ"מ:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **הצדן**. דסתמן ניצודים כו' ר"ל דאין חילוק בין ח' שרצים לשאר שרצים אלא בסתמא דבח' שרצים סתמא הוי לצורך וחייב ובשאר שרצים סתמא פטור אבל אם נתכוין לצורך אפי' בשאר שרצים חייב ואם בודאי לא נתכוין לצורך גם בח' שרצים פטור: דהא אין דרכן להזיק וא"כ למה יצוד' אם אין לו בהם צורך א"ו דיש לו בהן צורך משא"כ שאר שרצים דמזיקין י"ל שלא צדן כ"א להנצל מהיזקן עוד כ' הר"ן דח' שרצים יש להם עור מסתמא צדן לצורך עורותיהן משא"כ שאר שרצים שאין להם עור הוי סתמא שלא לצורך:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **תחת כו**' י"א דחובל כו' הם דברי המ"מ פ"ח דין ז':

גרוגרות זהו שיעור דישה כמ"ש הרמב"ם פ"ח דין ז' וי"א משום צובע וי"א משום נטילת נשמה וכ' ע"ז המ"מ וז"ל ולדברי שניהם (ר"ל בין למ"ד דמשום צובע בין למ"ד משום נ"נ) א"צ כגרוגרו' אלא בפחות מכאן חייב עכ"ל אך לא ביאר השיעור ולמ"ד משום נטילת נשמה ודאי אפי' בכ"ש חייב אבל למ"ד משום צובע אפשר דצריך שיעור צביע' וכמ"ש הרמב"ם פ"ט דין י"ג וז"ל הצובע חוט שארכו ד' טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב עכ"ל:

הרמב"ם מחייב שעושה נ"ר ליצרו והראב"ד פוטר דהרמב"ם ס"ל מה שעוש' נ"ר ליצרו מקרי מתקן אבל הראב"ד ס"ל כיון שעשה עבירי' דהרי הוא כעובד ע"ז ועבר על לא תקום אין זה נקר' מתקן וכן מטעם זה נחלקו בקורע בחמתו או דרך נקמה ומחלקותם תלוי בפירוש סוגית הש"ס וכבר הובא לעיל סי' רע"ח ע"ש:

סעיף יז

סקי"ז שלא לצורך פטור דהוי מלאכ' שאצ"ל ומה"ט כ' בש"ע ולרמב"ם חייב דהרמב"ם פסק כר"י דמלאכ' שאצ"ל חייב:

השולה דג מן ספל של מים בגמ' דף ק"ז ע"ב הגירס' השולה דג מן הים והרמב"ם שינה וכ' מספל של מים לפי שכתבו רש"י ותוס' שם דע"כ מיירי שהי' ניצד מבע"י דאל"כ אפי' לא יבש כלל חייב משום ציד':

ואם הי' צודה מו הים קשה המציאות שיהי' ניצד מבע"י בים ולכן כ' מספל של מים והמ"מ כ' שהרמב"ם הוי לי' הגירס' כן בגמ' מספל:

וא"כ צריך ליזהר כו' ואם הדג במים מעוטי' ועי"ז חושש שימות לצוות כה"ג לגוי ליטלו משם וליתנו לתוך מים מרובים כדי שישאר חי תליא במחלוקת הפוסקי' שהבי' מ"א סי'

ש"ז סק"ז אם מתירים שבות דשבות דהיינו לצוות לגוי שיעש' שבות במקום פסידא ע"ש דכיון שיבש בו כסלע חייב א"כ קודם שיבש כסלע ניהו דלא חייב מ"מ איסור' עביד דהא בכל רגע כשהוא חוץ למים מתיבש קצת וכ"כ בתשו' חות יאיר סי' קס"ד תוך התשו' וז"ל ובכה"ג השולה דג מן הים כיון שיבש בו כסלע ב"ס חייב ומקמי הכי אם מחזירו למים אפשר נשאר בחיותו ופטור ומ"מ איסור' עביד רק דחומר האיסור אפשר לו לתקן דלא יתעבד מחשבתו כו' עכ"ל וא"כ כשלקחו הגוי מן המים מעוטים טרם שנותנו תוך מים מרובים באותו זמן נעשה עכ"פ איסור דרבנן וע"י גוי הוי שבות דשבות אולם כה"ג לאו שבות מיקרי אלא איסור תורה דהא קי"ל כר"י דחצי שיעור אסור מה"ת וכ"כ משנה למלך פ' ח"י דין א' דכל השיעורים בל"ט מלאכות הן לענין חיוב אבל איסור תור' יש אפי' פחות מכשיעור והביא ראיה מדברי רש"י גבי אופ' (ע"ש בתשו' חות יאיר דמדמה בזה שולה דג לאופ') וכן מהג"א דלא כתשו' ה"ה ח"צ סי' פ"ו וא"כ אפי' למ"ד שבות דשבות במקום פסיד' מותר מ"מ כה"ג אסור דהוי חד שבות ולא שבות דשבות:

סעיף יח

(**סקי"ח**) **ועוקצו כו'** ול"ד לקוץ ברה"ר דהותר שבות משום היזק:

אבל י"א כו' מעל בגדיו מבפנים שלא תבא על בשרו וכ"ש כשהוא על בשרו אפי' אינו עוקצו ולזה הסכים הט"ז:

סעיף כ

(**סק"כ**) **מותר כו'** לשון הרמב"ם פי"א רמשים שהוויתן כו' כצ"ל:

סעיף כא

(**סקכ"א**) **לא יהרגם כו'** דמותר לזורקן במים וכ"מ בגמ' ודאי פרעושים אסור לזורקן למים וכ"מ בתשובת חות יאיר סי' קס"ד דהוי דבר שמתכוין וגם הוי פ"ר (וע"ש אי צריך למחו' באשתו כה"ג) מ"מ בכנים כיון דאין האיסור כ"א משום גזרה אטו פרעושי' כיון דמשנ' לזורקן במים אית ליה הכירא ול"ג ומ"ש וכ"מ בגמ' הוא דבדף י"ב ע"א פליגי ת"ר המפלה כליו מולל וזורק בלבד שלא יהרג אבא שאול אומר נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול. ובתר הכי פליגי ב"ש וב"ה לענין הריגת כנים וב"ה מתירים והקשה הרא"ש דת"ק ואבא שאול תרווייהו ס"ל דהריג' אסור' ודאי לא פליגי על ב"ה דמתיר ההריג' אלא דת"ק וא"ש מיירי במפלה בגדיו כדקתני בבריית' המפל' כליו כו'. וכיון דבבגדי' גם פרעושים מצויים גזרינן הריג' כנים אטו הריגת פרעושים וא"ש אוסר גם המליל' ואע"ג דהוי גזרה לגזרה ע"ש בתוס' אבל ב"ה מיירי במוצא כנים על בגדיו דרך מקרה ואינו מפלה כה"ג לא גזרי' ובתר הכי אמרינן רבה מקטע להו (פי' הורגן) רב ששת מקטע להו רבא זורק להו לקנא דמיא

ופרש"י דרבה ור"ש מיירי בשבת וכ' הרא"ש לפ"ז ע"כ צ"ל דמיירי במוצא דרך מקרה דא"כ הוי מלתא דפשיט' וכדאמר ב"ה. אלא מיירי במפל' ראשו כיון דשם אין פרעושים מצוים קמ"ל דל"ג ומותר הריגת כנה ע"כ ולפי זה מסתמ' רבא דזרק להו לקנא דמיא ע"כ ג"כ מיירי במפלה ראשו בשבת דהא על רבה ור"ש קאי וצ"ל דס"ל דגם בראשו אע"ג שאין פרעושים מצוים גזרי' אטו פרעושים ואפ"ה התיר לזורקן במים וא"כ ה"ה לדידן דעכ"פ במפלה כליו דגזרינן אטו הריגת פרעושים יש להתיר לזרקן במים דלדידן מפלה כליו יש לו דין מפלה ראשו לרבא אע"ג שיש לבעל דין מקום לחלוק מ"מ ס"ל דשוין הם ועסי' ש"מ ס"ב שכ' שם מ"א בס"ק ג' דתולש מן הבהמ' פטור דלא הוי כגוזז וא"כ ליכא רק איסור דרבנן (וע' בט"ז ס"ס של"ו) וגם אי אינו צריך לצמר הוי מלאכ' שאצ"ל וא"כ ע"כ צ"ל הא דאוסר פה בס"ח אע"ג דהוי דבר שאינו מתכוין אע"כ דהוי פ"ר וא"כ מוכח דגם ס"ח ס"נ כדעת מ"א בסי' שי"ד דפ"ר אפי' באיסור דרבנן אסור דלא כת"ה:

סעיף כג

(**סקכ**"ג) **ואפי' כו'** ונ"ל שעפ"י הרוב הם ממיתים כו' מ"ש ע"פ הרוב האמת נקט אבל ה"ה אם הי' ספק שקול אם הם ממיתים ג"כ מותר וכדקיי"ל ספק נפשות להקל וכן כ' הכ"מ שם להדיא וכ"מ מדסיים מ"א אבל דבר שאינו ממית לעולם כו' משמע דאם לפעמים ממית שרי:

סעיף כד

(**סקכ**"ד) **ע"ג קרקע כו'** לדברי המתירים כו' דס"ל דבמרוצף ל"ל לאשווי גומות ה"ה הכא. אבל למאן דאוסר בכיבוד אפי' במרוצף דס"ל דגם דבמרוצף א"ל משום אשווי גומות: **דהיינו בין הרובדין בין אבן לאבן**. או בין קרש לקרש כמ"ש הרב"י שם או דגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף ה"ה דיש לאסור כאן:

וע"ג ספסל לכ"ע שרי. ר"ל אפי' למאן דאוסר כיבוד במרוצף מ"מ על גבי ספסל מודה דשרי דבספסל לא שייכי הני תרי טעמי דלעיל דספסל לא מחלף בקרקע וגם ליכא רובדין:

כ' מהרי"ל כו' הטעם ע' בס"ק שאח"ז:

סעיף כה

(**סקכ**"ה) **משום כו'** ואפשר שזהו כוונת מהרי"ל שהביא בס"ק שלפני זה דבש"ע התיר לדרסו לפ"ת אע"ג דממיל' ממרח ומשוי גומות והוי פ"ר וכמ"ש ט"ז מ"מ כיון דאינו מתכוין מותר ומשום מאיסותא. ומהרי"ל שכ' ובלבד שלא ישפשף משמע אע"ג דאינו

מתכוין אע"ג דאיכא מאיסותא אפ"ה לא הותר אא"כ יזהר שלא ישפשף דהיינו למרח ואשוי גומות משום דס"ל דהאידנא ליכא ברוק משום מיאוס:

סעיף כו

(**סקכ"ו**) **חיה ועוף כו'** ז"ל הגמ"י כו' ר"ל מ"ש הרב"י כאן הם דברי הגמ"י כפי הבנות הרב"י דבריו וי"א שהביא רמ"א ונרשם הגהת אלפסי הם דברי ש"ג הנקרא הגהת אלפסי ולכן הביא מ"א ל' הגמ"י ובתוכו יברר שהגמ"י אינו חולק עם הש"ג לענין שבת כ"א לענין י"ט דלא כהרב"י:

ז"ל הגמ"י שברשותו הצדן פטור הוא משנה ר"פ ח' שרצים דף ק"ז ע"א ומפרש לה הגמ"י דר"ל פטור אבל אסור ככל פטורי דשבת וע"ז ק"ל להגמ"י מדתנן ר"פ אין צדין אבל צדין כו' דמשמע אפי' לכתחלה שרי ולכן חילק התם באין צדין דמתיר לכתחלה דמיירי בי"ט לכן משום שמחת י"ט הותר אפי' לכתחלה משא"כ בפרק ח' שרצים דמיירי בשבת אסור לכתחלה:

וסיים דוקא דעבידי לרבויי דהיינו מורדי' הוא דאסור בשבת אבל אי לא הוי מורדי' גם בשבת מותר לכתחלה ומזה העתיק הרב"י חיה ועוף שברשותו דהיינו שאין מורדים מותר לצודן לכתחלה אבל מורדי' אסור לכתחלה:

וצ"ע כו' מוקמי' לה כו' ס"פ האורג. ובר"פ אין צדין בביבר קטן אבל בביבר גדול אסור א"כ ה"מ הגמ"י לתרץ הא דתנן ר"פ ח' שרצים חיה כו' הצדן פטור דמשמע אבל אסור מיירי בביבר גדול אע"כ ניחא ליה להגמ"י לאוקמי האי דר"פ ח' שרצים ג"כ בביבר קטן א"כ איך כ' אח"ז וכגון דעבידי כו' ר"ל הא דבשבת אסור לכתחלה דוקא בעבידי כו' והן בבית גדול הא כה"ג גם בי"ט אסור כנ"ל והגמ"י ע"כ ס"ל דשבת חמיר ואפי' בביבר קטן אסור כנ"ל. וכ"ה בביצה כו' דבעבידי לרבויי אפי' בי"ט אסור דרמי אהדדי שני ברייתות דתנא חדא אווזין ותרנגולי' ויוני הדריסאות פטור ותניא אידך הצד יוני שובך ויוני עליה כו' חייב ומשני שאני יוני שובך דעבידי לרבויי לכלובן ופרש"י כו' אבל אווזים ותרנגולים לא עבידי לרבויי. הרי דחיה ועוף דעבידי לרבויי אפי' בי"ט אסור ואפי' חייב על צידתן א"כ ע"כ הא דהגמ"י מוקי האי דר"פ ח' שרצים בשבת וס"ל דשבת חמיר ע"כ ס"ל דבשבת אפי' לא עבידי לרבויי אסור ואיך כ' הגמ"י אח"ז וכגון דעבידי לרבויי:

וע"ק שכ' הגמ"י אח"כ והכי איתא בירוש' כו'. הלשון אינו מדוקדק דלפי לשון זה לא הי' צריך להקשות על הרב"י כ"א על הגמ"י גופיה דאיך כ' והכי איתא בירוש' ואדרבא בירושלמי איתא להפך דהא הגמ"י כ' דמתני' דריש פ"ח שרצים מיירי בעבידי לרבויי וקתני מתני' פטור ובירוש' כ' דחייב אלא כן הוא לשון הגמ"י אחר שכ' ואף לדחותן כו'

אסור כ' הלכך צריך ליזהר שלא לתפוס סוס המורד כו' (הובא במ"א אח"ז) ובירושלמי א"ר יוסי הדא אמרה כו' א"כ בהגמ"י גופיה לא ה"מ מ"א להקשות דהי' אפשר לפ' דברי הגמ"י שלכך הביא הירושלמי לדחות דבריו הראשונים וע"י הירושלמי חזר בו הגמ"י מדבריו הראשונים אבל לפ"ז צ"ל דמתני' דר"פ ח' שרצים מיירי באין מורדים ואפ"ה אסור לכתחלה א"כ קשיא על הרב"י דאיך כ' להיפך:

לכן נ"ל כו' למ"ש בש"ג הוא הי"א שהביא רמ"א ואין בין הגמ"י וש"ג מחלוקת לענין שבת כ"א לענין י"ט:

והנה הגמ"י ס"ל כו' דבזה חולק הגמ"י על הש"ג דהש"ג ס"ל דאווזים ותרנגולים אפי' בי"ט אסור לצודן לכתחלה והגמ"י ס"ל דבי"ט אפי' לכתחלה מותר דהא הש"ג מייתי ראיה מתוספתא דקתני הצד אווזים כו' פטור מכלל דאסור ובאמת תוספתא זאת הובא בש"ס ר"פ א"צ ופי' התוס' שם דפטור ר"ל אבל אסור כדס"ל להש"ג אבל הרא"ש פי' דהאי פטור ר"ל מותר אפי' לכתחלה עיין שם אם כן הגמ"י ס"ל כהרא"ש לכן כ' דאווזים ותרנגולים בי"ט מותר לכתחלה והקשה הא דתנן ר"פ ח' שרצים חיה ועוף שברשותו הצדן פטור ומשמע להגמ"י מדקתני שברשותו היינו שנתגדלו בביתו ולא עביד לרבויי כגון אווזים ותרנגולים ואפ"ה קתני פטור ומשמע אבל אסור הרי דאפי' אין מחוסר צידה אסור לכתחלה ולכן ק"ל להגמ"י מדתנן ר"פ אין צדין אבל צדין חיה ועוף משמע אפי' לכתחלה וניהו דהתם מיירי בביבר קטן דאינו מחוסר צידה מכל מקום ק"ל דהא בר"פ שמונה שרצים קתני שברשותו דמשמע נמי דאין מחוסרים צידה כנ"ל ואפ"ה אסור לכתחלה והוצרך לחלק בין י"ט לשבת:

ומ"ש אחר כך וכגון כו' ט"ס וכצ"ל ובהמה דעבידי כו' ר"ל דעד עכשיו דיבר מחיה ועוף דומיא דאווזים ותרנגולים דלא עבידי לרבויי מן הסתם אבל בהמה דעבידי לרבויי אסור וה"ה דאפי' חיובא איכא אלא דלדידן ליכא נ"מ בין חיוב לאיסור וה"ה באווזים ותרנגולים אי עבידי לרבויי אסור אלא אורח' דמלת' נקט דסתם אווזים ותרנגולים לא עבידי לרבויי וע' לקמן בסי' תצ"ז במ"א ס"ק ז':

ומסיים בהגמ"י הלכך צריכים כו' ר"ל א"ש טפי:

וכן עיקר כמ"ש רמ"א דאפי' חיה ועוף שברשותו ול"ע לרבויי ובאו לכלובן אפ"ה בשבת אסור דגם הגמ"י מודה בשבת:

ורש"ל בתשו' סי' י':

אף שבגמ' וסמ"ג איתא לאיסור. היינו מדקתני ר"פ ח' שרצים חיה ועוף שברשותו הצדן פטור משמע אבל אסור ככל פטורי דשבת:

ובהגמ"י כתב להתיר. וצ"ל דס"ל דהאי פטור דקתני ר"ל ומותר לכתחלה והא דקתני פטור צ"ל כמ"ש בהגמ"י שלפנינו פ' י' בסוף דבריו ז"ל ואע"פ שיש לדחות ולומר דפטור ומותר ואיידי דבעי למימר (הוא סיפא דמתני') והחובל בהן חייב תני הצדן פטור כדאמרי' פ' ב"מ כו' עכ"ל:

צ"ל דהגהה אחרת הוא שהיתה לפני מהרש"ל דאדרבא בהגמ"י שלפנינו הלא אוסר רק שכתב שיש לדחות כנ"ל משמע אבל לדידיה לא נראה האי דיחוי אלא אסור כמ"ש לפני זה. ומ"ש הרב"י ע"ז כל פטור' כו' להביא ראיה להתיר אדרבא מייתי חובה לנפשיה דהא משנה זו ליתא כו':

סימן שיז

סעיף א

(**סק"א**) **מיקרי כו'** דע דבגמרא איתא דג' מיני קשרים יש א' שמחייב חטאת על קשירתו או התרתו ב' פטור אבל אסור ג' מותר לכתחלה ודעת הרי"ף ורמב"ם וכ"פ הרב"י דהיכי דאיכא תרתי דהיינו מעשה אומן וגם הוא של קיימא חייבים עליו ובחדא דהיינו מעשה אומן ואינו של קיימא או הוא של קיימא ומעשה הדיוט פטור אבל אסור ובתרתי לטיבותא דהיינו מעשה הדיוט וגם אינו של קיימא מותר לכתחלה ורש"י והרא"ש ס"ל דמעשה אומן לא מעלה ולא מוריד וג' חלוקים הנ"ל הן במהות הקשר אי עשה לעולם או לזמן ארוך זהו של קיימא ממש וחייבים עליו ואם הוא זמן ממוצע פטור אבל אסור (אלא שבזה נחלקו הפוסקים מהו זמן ממוצע לי"א ראשון שהביא רמ"א מה שהוא יותר ליום א' הוי ממוצע וליש מקילים כל קשר שהוא לשבעה ימים הוי ממוצע) ולזמן קצר מותר לכתחלה וזהו דעת רמ"א בהג"ה:

סעיף ג

(**סק"ג**) **ולצורך כו'** וצ"ע דלמה כו' דין זה נובע ממאי דתנן שלהי שבת בימי אביו של ר"צ ובימי א"ש בן בטנית כו' וקשרו גמי לידע כו' ומדבריהם למדנו כו' וקושרים לצורך מצוה (הבאתי דברי הש"ס הללו לעיל סי' שי"ג במ"א ס"ק א') ולכן הק' המ"א בין על דברי הש"ס ובין על הש"ע למה הוצרכו לעשותו מעשה אומן ה"ל לקשור מעשה הדיוט וכיון שאינו של קיימא מותר אפי' לכתחלה אפי' לדבר הרשות ומה להם לעבור על שבות כיון דאין בו צורך מצוה כיון דאפשר לקיים המצוה בלי שיעשה שבות:

סעיף ד

(**סק"ד**) **דאין כו'** מיהו נראה כו' הלשון מהופך שכתב הש"ג דאין אנו בקיאים מהו מעשה אומן מיהו מדברי הרי"ף נראה שהוא קשר שהוא מהודק היטב ולכן שני קשרים זה ע"ג זה שהוא מהודק היטב הוי מעשה אומן ולכן אפי' שאינו של קיימא יש לאוסרו לדעת הרי"ף וכן הוא שם בש"ג:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וה"ה להתירו היינו לדעת הרמב"ם**. ר"ל איסור קישור וכן ההתרה בשני קשרים זה ע"ג זה כשאינן של קיימא היינו דוקא לדעת הרי"ף והרמב"ם וכוותייהו פסק הרב"י דמעשה אומן גרידא אפי' אינו ש"ק מ"מ אסור לכתחלה ולכן שני קשרים דמהודק ונקרא מעשה אומן כמ"ש בשם ש"ג בס"ק שלפני זה אסור הן קשירה הן ההתר' אבל לדעת הרא"ש שהביא רמ"א דמעש' אומן לא מעלה ולא מוריד ואינו תלוי אלא במהות קשר אם ש"ק לכן אפי' שני קשרים זה ע"ג זה כשאינן קשר ש"ק דהיינו לדעת י"א שעשוי להתיר ביומו ולדעת המקיל שעשוי להתיר תוך ז' ימים הן הקשיר' הן ההתר' מותר לכתחלה דלא כע"ש שכתב מדמשני הש"ס הני תרי ברייתות דקתני חייב ותניא אידך פטור אבל אסור דהא דקתני חייב מיירי במעשה אומן והא דקתני פטור מיירי במעשה הדיוט א"כ גם הרא"ש ס"ל דבמעשה אומן גרידא חייב אפי' אינו ש"ק אלא דס"ל דבקשר ש"ק אפי' מעשה הדיוט חייב לכן שני קשרים זעג"ז דהוי של אומן להרא"ש חייב על קשירתו ועל התרתו אבל אין כך דעת מ"א אלא דלהרא"ש מעשה אומן לא מעלה ולא מוריד כלל והכל תלוי במהות הקשר כנ"ל והא דמשני הש"ס הא דתני חייב במעשה אומן ר"ל שהוא ש"ק דהיינו לעולם או לזמן ארוך ונקט מעשה אומן דאורחא דמילתא דאומן קשר של קיימ':

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **נשמטו אבל במנעל חדש אסור כו'** דמתקן מנא וכן הוא בש"ס דף מ"ח ע"א להכניס הצמר תוך הכסת בחדש שלא היה הצמר מעולם תוך הכסת אסור דהוי מתקן מנא אבל בישן דהיינו שכבר הי' פעם אחת תוך הכסת ונפל משם מותר להחזירו דתו לא הוי מתקן מנא ואם כן אסור להכניס משיח' לשם דמבטל כו' היינו בחדש אבל בישן הא לית ביה משום תיקון מנא והיה לן להתיר אולם מטעם אחר אסור אפי' בישן כמ"ש מ"א סס"ק ט' כיון דרגילין לקשור בראשן:

סעיף ט

(**ס"ק ט'**) **צריך כו'** אסור דצריך טורח. וע' בט"ז הטעם כיון דצריך טורח ה"ל מתקן מנא ולפי זה אפשר אם אינו מבטלו שם שרי דלא הוי מתקן מנא כמ"ש מ"א ס"ק ו':

כ"ה בתוס' עיין בט"ז שהביא דבריהם:

סעיף י

(ס"ק י') אין פותחים כו' ועיין בכ"מ פ"י דלא כע"ש:

הנה הע"ש הקש' ניהו דאין כוונתו כאן ע"מ לתפור מ"מ יתחייב משום קורע דהא הא דבעינן קורע ע"מ לתפור דאל"כ הוי מקלקל וא"כ הכא דמתקן בקריעתו ואפי' אינו ע"מ לתפור חייב:

ומ"ש מ"א לעיין בכ"מ עיינתי שם ולא מצאתיו בדבריו בעניותי רפואת תעלה לקושיית הע"ש:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **שחזר כו'** ואינו יכול להתירו דאי היה יכול להתירו היה מותר להתירו כיון דאינו של קיימא:

וכמ"ש המחבר כו' מתירים כו' שקשרו כובס ודוקא לענין תפיר' הביא רמ"א די"א אפי אינו ש"ק אסור להתיר התפירה אבל לענין קשר ליכא מאן דפליג דמותר באינו ש"ק אע"כ מיירי בא"א להתירן וא"א כ"א ע"י חתיכות החוטין וזה אסור:

וכ' הישב"ש כו' וא"כ צ"ל דס"ל כו' דאיך כ מהרש"ל דלכ"ע שרי לנתקן הא לדעה א' שכתב רמ"א פה אסור אע"כ צ"ל דמהרש"ל ס"ל דאפילו מאן דאוסר אינו אוסר לנתק אלא כשקושר האומן אבל קשירת הכתונת דלא קשרו אומן כ"ע מודים דמותר לנתקן:

אלא משבת לשבת אסור עס"א. ר"ל דבסעיף א' כתב רמ"א אפי' להיש מקילים שם מ"מ קשר שקיים ז' ימים מיקרי קשר ממוצע דלכתחלה אסור להרא"ש:

סעיף יב

(**ס"ק י"ב**) **דלי במשיחה ופשוט דמיירי כו'** לרמב"ם ר"ל לרמב"ם והוא דעת הרב ב"י בס"א דאי הוה מעשה אומן ואינו ש"ק פטור אבל אסור אם כן במשיחה למה הותר ניהו דלא מבטל למשיחה והוי קשר שאינו ש"ק מ"מ אי הוה מעשה אומן גרידא לרמב"ם אסור מדרבנן אע"ג דלא הוי מעשה אומן וכשקשר במשיחה או באבנט דהוי תרתי לטיבות' אינו מעשה אומן וגם לא מבטל והוי שאינו ש"ק דמותר לכתחלה:

ואעפ"כ גזרינן דגרדי כו' ר"ל דומי' מאי דהותר במשיחה אסור בחבל דעלמא דהיינו שאינו מעשה אומן מ"מ כיון דחבל דעלמא מבטל ליה והוי ש"ק דאסור לרמב"ם אבל אין איסורו כ"א מדרבנן א"כ למה גזרינן דגרדי אטו חבל דעלמא דהא דגרדי אינו מבטל והוא דומיא דמשיחה וה"ל להתיר ואפ"ה אסרוהו דגזרינן דגרדי אטו דעלמא וקש' הא אפי' חבל דעלמא כה"ג ליכא כ"א איסורי דרבנן ואיך נגזר אטו לתא דידיה דגרדי הא

הוי גזר' לגזרה וכן הקשה בספר ע"ש וע"ז תי' מ"א דמצינו הרבה כיוצא בו דגזרינן גזרה לגזירה וכ"כ לקמן סימן שמ"ח ס"ק ד':

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **אינו קשר כו'** שאין עשוי לעמוד שם זמן מרובה תוס' עס"א. בתוס' שלפנינו ליתא אלא שהמ"מ בפ' י' כ"כ בשם הרשב"א שכ"כ בשם התוס' וכ"ה בחידושי רשב"א אלא מלשונו שכ' שא"ע לעמוד שם זמן מרוב' א"כ לדעת הרא"ש שהביא רמ"א בסעיף א' דס"ל דלזמן מרוב' הוי קשר ש"ק וחייבים עליו וכמ"ש מ"א בסק"א ולזמן ממוצע דהיינו יותר ליום א' או לשבעה ימים לכ"א כדא"ל בסעיף א' ניהו דחיוב חטאת ליכא מ"מ איסורא דרבנן איכא ואע"ג דליכ' מעשה אומן הא לרא"ש מעש' אומן ל"מ ולא מוריד וא"כ למה התיר בדליים שלנו לכתחל' אלא דמ"מ הביא דברי רשב"א ע"ד הרמב"ם ואפשר גם רשב"א ס"ל כהרמב"ם ולהרמב"ם בחדא מנייהו דהיינו מעש' אומן אף על גב שאינו של קיימא או ש"ק אף שאינו מעשה אומן אסור מדרבנן אבל אם אינו מעש' אומן וגם אינו ש"ק דהיינו לזמן מרובה אע"ג דהוי לזמן ממוצע אפשר דשרי לכתחלה וא"ש וכן הרב"י שהעתיק דברים הללו משום דפסק בסעיף א' כהרמב"ם וא"כ לרמ"א בסעיף א' שהביא גם דעת הרא"ש ליתא להאי דינא דדליים שלנו אלא דלפ"ז הו"ל לרמ"א להגיה כאן בדליים שלנו דלהרא"ש אסור וא"ל דבאמת בדליים שלנו עשוים להתיר ביומו ולכן אפי' להרא"ש מותר והרשב"א שכתב שאין עשוי' לעמוד שם זמן מרובה לא דקדק בלשונו בזה כיון דס"ל כרמב"ם ולדידיה אין חילוק בין עשוי להתיר ביומו או עומד זמן ממוצע בכל ענין שרי אם הוא מעשה הדיוט אא"כ לזמן מרובה דאז הוי של קיימא:

סעיף טו

(**ס"ק ט"ו**) **נוהגים כו'** וכ"מ בגמרא דאמרינן פ' אלו קשרים חבל דלי שנפסק לא יהיה קושרו אלא עונבו משמע דוקא עניבה גרידא ולא שום קשירה כן הוא במרדכי שם:
ועס"א ר"ל דכוונת ש"ג לשיטתיה שכתב לעיל בשמו שני קשרים זה על גב זה מיקרי מעשה אומן ולכן בעניב' ע"ג קשר לא הוי מעש' אומן וכיון דעשוי להתיר ביומו אינו ש"ק כלל ומותר אפילו לכתחל' אפי' לדעת הרא"ש אפי' לדע' א' שהביא רמ"א בסעיף א' אבל אם הוא ש"ק דהיינו יותר מיום א' או להיש מקילים שכתב רמ"א בסעיף א' לשבעת ימים אסור להרא"ש וע' בעירובין דף צ"ז אולי ר"ל מ"ש שם דעניב להו כעין קשיר':

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **בשני כו'** אפילו בחבל א' אסור ר"ל שקושר חבל א' בב' ראשי פתח וכמ"ש בש"ע:

סעיף יז

(ס"ק יז) **של גרדי כו'** לא שכיח כו' ודי שאסרו בחבל דעלמא אע"ג דלא שכיח אבל כ"ה לא רצו להחמיר לאסור גם של גרדי:

סעיף יח

(ס"ק יח) דעלמא לא דלעולם מניח ראש א' קשור והוי ש"ק:

סעיף כ

(ס"ק כ) **מותר כו'** דסתמא כו' דאל"כ היה לנו לחוש פן יתיר קשר הישן ויניח החדש ויהיה ש"ק:

וכתב הר"ן כו' אסור לאגדו כו' תיבת לאגדו הוא שלא בדקדוק דהכי איתא התם על מ"ש הרי"ף וז"ל והשתא דקי"ל לולב א"צ אגוד אי לא אתנחי לי' בהושענא מעי"ט מנחי ליה בי"ט ושפיר דמי עכ"ל משמע דכבר קשר סביב הלולב מעי"ט אלא שלא הניח ההדס מעי"ט ת"ה אלא הקשר שעש' מעי"ט הוא מירווח ואפשר לתחוב ההדס תוך הקשר וס"ד אע"ג שאין איסור בתחיב' ההדס לתוך הקשר משום קשירה דהא הקשר נעשה מעי"ט מ"מ אסור משום מתקן מנא קמ"ל דמותר כיון דקי"ל לולב א"צ אגד לא הוי מתקן מנא וע"ז כתב הר"ן דוקא משום דלולב א"צ אגד דאפי' נקט כל חד וחד לחוד יצא לכן שרי לתוחבו תוך הקשר דלאו מידי עביד אבל אי הוי קי"ל צריך אגד הוי אסור לתוחבו בי"ט אע"ג דאינו קשרו מ"מ ה"ל מלאכה (ר"ל מתקן מנא) כיון דבלא"ה לא מתכשר כיון דצריך אגד (ולכן קיי"ל לקמן סי' תרנ"א דמותר לעשות בי"ט או בענין שאין בו איסור מצד קשיר' וליכא משום מתקן מנא כיון דקיי"ל לולב א"צ אגד):

ומה"ט אסור לתלות הציצית כו' ר"ל אפי' עשה קשר עליון מע"ש אלא עדיין לא כרך הכריכות מע"ש אסור לכורכן בשבת אע"ג שאינו עוש' קשר מ"מ כיון דהכריכות הם צורך תיקון הציצית ה"ל מתקן מנא כמו לתחוב הדס תוך הקשר למ"ד לולב צריך אגד דאסור:

ומיהו כו' אינו אלא מנהג אפשר דשרי כו' ר"ל דוקא למ"ד לולב צ"א דהאגד הוא מן התורה וזולתו אינו יוצא הוי שפיר התחיב' תיקון מנא אבל בציצית דאפי' בלי הכריכות כשרים מן התור' לא הוי מתקן מנא:

ולעונבן ר"ל שיתקיימו הכריכות מענבן בסוף הכריכות:

דהיינו כו' ר"ל שיתחוב חוט שכרך בו באמצעית ז' חוטין אחרים ואחר זה יעש' בחוט שכורך בו קשר מרווח ויתחוב שבעה חוטין תוך אותו קשר:

דזה ס"ל למרדכי כו' דע"כ לא אמרי' סס"א דאם עשה קשר בראש חוט א' דהוי של קיימא אלא בחוט א' לבד אבל כאן דתוחב בו שבע' חוטים האחרים ואפשר למשוך כל

השבע' חוטין מתוך הקשר לחוץ וגם חוט הכריכ' הקשר שעשה ממנו לא יתקיים ע"י שמוציא השבעה חוטין כי היה מרווח כנ"ל לא מיקרי ש"ק:
שחזר בו ר"ת שר"ל תחלה דכה"ג הוי קשר גמור ויוצא בקשר כה"ג בציצית כשיעשהו שיהיה קשר עליון וחזר בו דזה לא מיקרי קשר מטעם הנ"ל:

סימן שיח

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** דהקדרה אסורה ג"כ דהא לגבי דידיה בלוע מאיסור:

סעיף ב

(ס"ק ב) למ"ש מיד כו' דחיישינן שמא י"ל כו' זהו דעת ר"ת:
דלא כב"ח שכתב דלדעת רש"י צריך להמתין במ"ש בכדי שיעש' דהרי התוס' כ' להיפך: ועי' בי"ד ס"ס ק"ב דאם נתערב אותו דבר באחרים בטל (היינו שנתבשל בשבת במזיד דנשאר לו לעולם אסור אבל בישל בשוגג דמותר במ"ש אפי' למבשל פשיטא דאם נתערב בשבת הוי דשיל"מ) ולא הוי דשיל"מ דומיא דתרומ' דקי"ל דעולה בא' ומאה ולא הוי דשיל"מ אע"ג דלכהן שרי בלי תערובת מ"מ כיון דלגבי ישראל אסור ולגבי ישראל לא הוי דשיל"מ ה"ה גבי כהן לא הוי דבר שיל"מ כיון דאין לו מתירים לכל העולם ולשון דומיא דתרומ' הוא ל"ד והנה הרב"י שם הביא דין זה בשם רי"ו שכ"כ בשם רא"ם וכ' שי"ל ראי' מפ' הערל והוא דאי' שם דף פ"ב חתיכ' חטאת טמאה שנתערב' בק' חתיכות חטאת טהורות ה"ז בטלה אבל חתיכות חטאת טהור' שנתערב' במאה חתיכות חולין אינ' בטלה ופריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומשני ר"א סיפא משום דה"ל דשיל"מ ופירש"י דמותר לכהן ומסקינן הא דר"א בדותא למאן אי לכהן מישרי שרי (ופירש"י אפי' השתא והא דקי"ל דשיל"מ לא בטל כגון דמשתריא למחר ולמאן דאסר ליה השתא כגון ביצה שנולד' בי"ט) אי לישראל לעולם אסור וא"כ ראייתו מחתיכת חטאת טהור' שנתערב' בחולין דמסקינן דלא הוי דבר שיש לו מתירין אלא שהתוס' שם ד"ה משום כו' כתבו ומיהו קשה לס"ד דר"א אמאי תרומ' עולה בק"א עכ"ל:
וצ"ע כו' דתרומ' (וה"ה די"ל כן בחתיכות חטאת הנ"ל) והחש' בס' ת"ש דא"כ לדברי מ"א דכה"ג דהכא הוי דשיל"מ א"כ למה אמר דר"א בדותא הא יש לאוקמי כגון שנתערב החטאת טהור' לכהן טמא או טבול יום דעכשיו אסור לו ולערב היה מותר באמת כבר קדמוהו מהרש"ל בישש"ש ביבמות (אולם תי' מהרש"ל לא הבנתי) ולענ"ד לדבריו תקש' אלא מאי אלא כיון שאין לו היתר לכל העולם דהא לישראל אסור לא הוי דשיל"מ א"כ

מאי דאמר הש"ס אי לכהן משרא שרי הוא שפת יתר ת"ל בלא"ה כיון דלישראל אסור לעולם לא הוי דשיל"מ גם מ"ש אי לכהן מ"ש זה אינו קושיא דהא א"ל דמיירי בכהן טמא כנ"ל ובאמת ראיתי בס' ת"ש שסיים מאי דנקט הש"ס אי לכהן מ"ש לרווחא דמלתא נקטינן. ולענ"ד דוחק דגם אי הוי דיחוי אי לכהן מ"ש הוי דיחוי גמור אע"ג דלא הוי צריך לזה והיה די במה שיאמר אי לישראל לעולם אסור אז הי' אפשר לו' ע"צ הדוחק דלרווחא נקטינן אבל השתא דהא לכהנים מ"ש אינו דיחוי כלל דהא א"ל דמיירי בכהן טמא כנ"ל לא שייך לי' לרווחא דמלתא אלא י"ל דדברי מ"א נכונים ומה שהקש' דהל"ל דמיירי בכהן טמא י"ל דעכ"פ הש"ס שפיר אמר הא דר"א בדותא דהא ר"א סתם דבריו ואמר סיפא משום דהוי דשיל"מ ולא אמר דמיירי בכהן טמא משמע בכל ענין הוי דשיל"מ אפי' ליכא כהן טמא ודבר זה בדותא כדאמר הש"ס אי לכהן מ"ש כו' ולא תיקשי ניהו דדברי ר"א בדותא מ"מ הש"ס אליביה דנפשיה ה"מ לאוקמי כה"ג בכהן טמא ז"א קושיא דהא י"ל להש"ס תי' אחרים מורווחים יותר מלאוקמי שנתערב לכהן טמא אלא דבס' ת"ש הקש' תחלה לדברי מ"א דס"ל בנדון דהכא כיון דלאחרים הוי דשיל"מ וגם לדידיה אע"ג שאין לו היתר מיקרי דשיל"מ ולא בטל א"כ למה אמר הש"ס דר"א בדותא אטו מי ליכא בכל השבט כהנים טמאים וטבולי יום שהיום אסור להם ולערב יהי' מותר ולגבייהו הוי דשיל"מ וא"כ לדברי מ"א הוי דשיל"מ לכל העולם ולענ"ד י"ל גם מ"א ס"ל כשיש היתר לאדם פרטי או איז' פרטיים מש"ה לא יקרא דשיל"מ לגבי אחרים אלא לא דיבר מ"א אלא בנדון דהכ' דהוי דשיל"מ לכל העולם חוץ מאדם פרטי כה"ג הוי דשיל"מ וה"ה התם בחטאת אע"ג שבלי ספק ימצאו כהנים טמאים טבולי יום דלדידהו הוי דשיל"מ מ"מ משום פרטיים ל"מ דשיל"מ ואם היה דשיל"מ לכל הכהנים הוי מיקרי דשיל"מ לכל העולם כיון דהם משפחת כהונ' שלמה ואמרינן כהנים עם בפ"ע ותל"מ:

כדאיתא פ"ב דבכורים דאם נתערב בכורים (ר"ל בירושלים דאי חוץ לירושלים תנן שם ר"פ דבטל דלא מיקרי דשיל"מ אע"ג דיכול להעלותו לירושלים משום דהוי טרחא להעלותן):

כיון דלכהנים הוי דשיל"מ וגם הכהנים צריכים לאכלו בתורת בכורים וכדינן:

ומיהו הר"ש כ' כו' ופי' המשנה לפי שיטתו ע"ש וע' בישו"ש שם מ"ש בפי' דברי הר"ש:

ומ"מ יש להחמיר כפי' הרמב"ם והר"ע ר"ל דכה"ג הוי דשיל"מ:

כשנתערב לכהן דהכל תלוי בבעה"ב אי לבעה"ב דהיינו מי שנתערב לו אם לדידיה הוי דשיל"מ אז לכ"ע לא בטל וא"כ ה"ה הכא אם נתערב למבשל בטל כיון לדידי' לא הוי דבר שיש לו מתירין דהכל תלוי במי שנתערב לו:

סעיף ד

(ס"ק ד) **שחלה היום כו'** וקשה א"כ מוקצ' דמחובר כו' אע"כ צ"ל כמ"ש רש"י במס' ביצה כיון דלא לקטינהו מאתמול מעי"ט הוי כמאן דדחי' בידים ואפי' לר"ש אסור א"כ גבי בהמ נמי לימא הכי מדלא שחטו אתמול הוי כמאן דדחי' בידים ואסור אפי' לר"ש וע"ש עוד טעם בב"י דדוקא במחובר דללקוט מן המחובר הוא דבר קל לכן כשלא לקטו מאתמול אקצינהו ודחאו בידים משא"כ בשחיטה דבעינן סכין בדוק ושוחט מומח' אין ראיה מדלא שחטו מאתמול אקצי' מדעתי' והוי דחוי בידים דלמא לא הזדמן לו סכין או שוחט מומח' ומדלא אטרח בתרייהו ל"מ דחוי בידים:

סעיף ה

(ס"ק ה) **אי בשבת ובלא מליח**'. דאסור למלחו דהוי כמעבד דהיינו מחזי כמעבד או משום דהוי מתקן אוכל וכמ"ש מ"א סי' שכ"א ס"ק ז':
דהדח' מיהו בעינן משום דם בעין:
ועמ"ש סי' שכ"א דהדח' מותרת בשבת:

סעיף ו

(ס"ק ו) וזהו איסור דאורייי' כו' מחלקות' מבואר בר"ן מס' ביצ':
וי"א דהוי דרבנן. ולדידי' הגזר' שמא ירבה אחר שנתנו על האש דכה"ג לכ"ע הוי דאורייתא וע"ש בר"ן:

סעיף ז

(ס"ק ז) **ואפי' בישל כו'** אבל במ"ש מותר מיד ש"ך. הש"ך לטעמי' אזיל שהסכים בי"ד סוף סי' קכ"ג ובנ"ה בסי' קי"ג עם רמ"א שם דאין בזה משום איסור בישול גוי. אבל לדעת ט"ז בי"ד סי' קי"ג וכן הסכים עמו הפר"ח דבמ"ש אפי' להחול' אסור משום בישול גוי:

סעיף ח

(ס"ק ח) משום שגדל והולך במוקצ' כהאי שלא הי' בעולם כלל עדיף מביצ' שנולד' בי"ט גם ר"ש מודה כמ"ש התו' ריש מס' ביצ' וא"כ מהני הכנה ר"ל בפרי שנגמר בישולו. עיין בתי' בב"ק כו' דמה שגדל ב"ב הצנועים שהי' להם כרמים שהי' כרם רבעי דאסור לאכול חוץ לירושלים בלא פדיון יהיו יודעים דאיכא אינשי דלא מעלי והיו אוכלים מכרמי הצנועים בגזל ולהציל' מאיסור גזל מחלו ע"ז אך להצילם גם מאיסור אכילת כרם רבעי בלי פדיון לכן היו מניחים מעות ואומרים כל המתלקט מזה יהי' מחולל על מעות הללו והקשו התוס' מאי הועילו בתקנתן הא לאחר הפדיון שוב גדל הפרי וזה א"א להם לחללו דהוי דשב"ל וע"ז תי דמה שיגדל אח"כ בטל במה שגדל כבר בשעת פדיון:

ועסי' ש"ך. רצה ליישב בזה קושי' התוס' דשם שהקשו אכתי מאי הועילו הלא מה שגדל אח"כ אינו בטל דהוי דשיל"מ ע"י פדיון אחר שגדל ותי' דעכ"פ הצילם מאיסור תורה ניהו דלא בטל היינו מדרבנן דמן התור' גם דשיל"מ בטל ולזה רמז מ"א לעיין בסי' ש"כ ויתיישב קושית התוס' דקיי"ל שם אם האיסור לא הי' מעולם ניכר בפ"ע אע"ג דהוי דשיל"מ מ"מ בטל וא"כ תו ל"ק קו' התוספות דמה שגדל אחר הפדיון לא עמד מעולם בפ"ע עכ"פ לפ"ז ליתא לדינא שכ' רמ"א דפירי מן המחוב' הוי מוקצ' משום שגדל בשבת די"ל דבטל ברוב ואף על גב דהוי דשיל"מ הא כיון דהאיסור לא עמד מעולם בפ"ע קיי"ל אפילו דשיל"מ מ"מ בטל:

ובביצ' כו' דאיתא התם שנים שלקחו בהמה בשותפות מעי"ט וא' עירב למזרח וא' עירב למערב וקיימא לן דבהמה וכלים ואוכלים הרי הם כרגלי הבעלים ואדם אחר אין רשאי להוליכן יותר ממה שהבעלים מותרין לילך וחלקו השותפים הבהמה ביום טוב אמר רב כ"א מהשותפים אינו יכול להוליך חלקו אלא למקום שגם חבירו שותפו יכול לילך משום דינקי תחומין מהדדי ר"ל כשהבהמה היתה חי הי' חלק כל אחד מהשותפים יונק מחלק חברו השותף והוי ליה כאלו מעורב בחלקו וחלק חברו א"ל ר' כהנא ור"א לרב לאיסור תחומין חששת ולאיסור מוקצ' לא חששת ופי' תוס' לדידך דס"ל כר"י במוקצה א"כ איך אפשר לשחוט בהמה הא ינקי הבהמ' ונתגדלה גם בי"ט והיא מוקצ' ושתיק רב וכיון דקיי"ל דמותר לשחוט בי"ט אפי' למאן דא"ל מוקצ' ע"כ ל"ח למה שגדל בי"ט וה"ה פרי דלא כרמ"א:

סעיף י

(**סק"י**) **להטמינ' כו'** וצ"ע למה השמיט' הטור דקיי"ל הלכה כרבה (ב"ח) דע דתנן בשבת דל"ח ע"ב ולא יפקיע ביצ' בסודר שהוחם בחמה כדי שיצל' דגזרינן תולדה דחמ' אטו תולד' דאור ור' יוסי מתיר דס"ל דלא גזרינן דלא מחליף ותנן בסיפ' ולא יטמינ' בחול ובאבק דרכים ובזה לא פליג ר"י משמע דמודה בזה לרבנן ושאל הש"ס דל"ט מ"ט מוד' ואמר רבה הטעם דחול ואבק דרכים מחלפי ברמץ וגזר גם ר"י שמא יטמין ברמץ משא"כ סודר אינו דומ' לרמץ ולא מיחלף ור' יוסף אמר ה"ט דמוד' גזירה שמא יזיז עפר ממקומו ושאל מה בין רבה לרב יוסף ומסיק א"ב בעפר תחוח שמא יטמין איכ' למגזר אבל שמא יזיז ליכא ואמר מיתיבי מגלגלין ביצה ע"ג גג רותח בשלמ' למ"ד שמא יטמין שפיר דמה"ט גלגל ע"ג הגג כיון דליכ' הטמנה ל"ג שמא יטמין ברמץ אלא למ"ד שמא יזיז לגזור ומשני סתם גג לית ביה עפר ול"ל וכ' הרא"ש וז"ל לרבה דאמר משום גזיר' שמא יטמין ברמץ אסור אפי' מבעוד יום לצורך שבת כדמוכח לקמן כו' אח"ז הביא הרא"ש

קושית הש"ס הנ"ל לר' יוסף מבריית' דמגלגלין ע"ג גג רותח וכ' וז"ל מדפריך מהאי בריית' מגלגלין אמתני' כו' משמע דאין חילוק בין גלגל ע"ג חול ובין הטמנ' בחול ואפי' לגלגל ע"ג חול כו' אסור עכ"ל הרא"ש ומעת' דברי הב"ח צ"ב והבין מ"א דע"כ קושית הב"ח לא היתה שה"ל להנוור להביא דין א' של הרא"ש שאפי' מבע"י אסור לכן רמז מ"א בתחלת דבריו אפי' מבע"י עסי' רנ"ז סעיף ג' ר"ל דשם הובא דין זה דבריש סי' שם כ' דאין להטמין בדבר המוסיף הבל אפי' מבעוד יום ובסעיף ג' חשב דברים המוסיפי' הבל וחשוב בהדייהו חול בין לח ובין יבש (וע' מה שכתוב שם) הרי מבואר להדי' דאסור להטמין בחול אפ" מבע"י וע"כ קושית הב"ח לא הית' כי אם להבי' דין שני דאפי' לגלגל ע"ג חול אסור ולפי זה דבריו תמוהים מאי קשיא להב"ח הא קיי"ל כרבה אדרב' היא הנותנת דמשום הכי לא הביאו הטור דהרא"ש כ"כ לר' יוסף דלדידי' הטעם שמא יזיז אבל לדידן דקי"ל כרב' דהטעם שמא יטמין על גבי גג מותר וכדאמר המקשן בשלמ' לרב' שפיר דל"ל ע"ג הגג שמא יטמין ולכן הבין מ"א דהב"ח ס"ל כמ"ש מהרש"ל בתשובה סי' ס"א שהבי' דברי הרא"ש הנ"ל והקש' למאי נ"מ כ' הרא"ש דלר"י אפי' על גבי גג אסור הא קיי"ל כרב' ותירץ דלהרא"ש הוי ק"ל קושיית התו' שם דהש"ס המ"ל איכ' בינייהו גג דאית ביה עפר דלרב' שרי ולר"י אסור אע"כ ידע הש"ס דגם רבה א"ל גזיר' שמא יזיז אלא שהוסיף טעם שמא יטמין ולכן גג דא"ב עפר אפי' לרבה אסור ומ"ש הש"ס בשלמ' למ"ד שמא יטמין שפיר אע"ג דגם הוא ס"ל שמא יזיז כוונות הש"ס לטעם שמא יטמין שפיר א"כ א"ש מ"ש הרא"ש דלטעם שמא יזיז אפי' ע"ג אסור דנ"מ גם לדידן דקי"ל כרב' דהא מוד' רבה דא"ל שמא יזיז עכת"ד וכן ס"ל להב"ח אם כן שפיר קשיא להב"ק על הטור דה"ל להבי' דאפי' ע"ג גג אסור אע"ג דקי"ל כרבה הא רבה מוד' כנ"ל ומ"ש הב"ח הא קיי"ל כרב' עדיין צריך ביאור דאדרב' אי הוי קיי"ל כרב יוסף הוי קשה טפי דה"ל להטו' להבי' דאפי ע"ג אסור לזה י"ל דכוונות הב"ח כמ"ש מהרש"ל הא קי"ל כרב' וא"כ לאיזה צורך כ' הרא"ש האי דינא אע"כ דהרא"ש ס"ל דגם רבה מוד' דא"ל שמא יזיז וגם לרב' אסור ע"ג וה"ל להטו' להביאו אע"ג דקי"ל כרב' ובזה א"ש תירץ מ"א מ"ש ול"נ דרא"ש כ' אליב' דרב יוסי כו' דע"כ צ"ל אפ"ת כמ"ש מהרש"ל דרב' א"ל שמא יזיז מ"מ לדידן לא הוצרך הרא"ש להבי' דלדידן מלת' דפשיט' דאפי' ע"ג אסור דהא ע"כ לא הוצרכו רבה ור"י לטעמייהו כ"א אליבי' דרבי יוסי דל"ג תולדה דחמ' אטו תולדה דאור אבל לדידן דקיי"ל כרבנן דגזרינן תולד' דחמה אטו ת"ד בלא"ה אסור להטמין בחול דגזרינן תולד' דחמה אטו ת"ד ולטעם זה פשיט' דאפי' על גג אסור כמו שאסו' להפקיע על גבי סודר דליכ' הטמנ' ואם כן אפי' לדברי מהרש"ל צ"ל דהרא"ש לא כ' דבריו לענין פסק הלכ' כי

אם לברורי שמעת' ומעתה א"צ לדברי מהרש"ל דהרא"ש ס"ל דרב' ג"כ א"ל שמא יזיז עכ"פ הטור לא הוצרך להביא דאע"ג דאסור לדידן דקי"ל כרבנן הוא מילת' דפשיט':

ומ"מ כ' רש"ל כו' שכ' דדוחק שכל סוגית הש"ס ודברי הרא"ש אמורים אליביה דרב יוסי דלא קיי"ל כוותיה אלא ע"כ בחול ואבק דרכים וגג מודים רבנן דל"ל אטו תולד' דאור וגם לרבנן איצטריך לטעמיה דרבה ור"י ולפ"ז אזיל ליה תי' מ"א דאכתי אע"ג דקיי"ל כרבנן ה"ל להטו' להבי' דגם ע"ג אסור דלא הוי מלת' דפשיט' אפי' לרבנן דהא כה"ג ל"ל אטו ת"ד:

וכ"מ במשנ' פ"ט דנגעי' דשיעור נגע הוא כגריס ואם י"ל חצי גריס מכוה וח"ג שחין אין מצטרפים וקתני שם דמכוה הוא מה שנעש' ע"י אש ושחין היא מה שנעש' שלא ע"י אש וקתני לקה בחמי טבריה ה"ז שחין ע"כ צ"ל דחמי טבריה אינו תולד' דאור:

וכ' הר"ן דאסור להעמיד מאכל ע"ב ח"ט דגזרינן אטו תולד' דאור והיינו דוקא בדבר ששייך בו בישול וכמ"ש לקמן:

ולהניח בתוכן אסור משום הטמנ':

עד שיעש' כ"ח חייב משום מבשל כצ"ל:

עד שיעש' גוף רך חייב משום מבשל כצ"ל:

ולא זכר שדברי הרמב"ם סתרי אהדדי ובלח"מ תירץ דתרתי איתנהו ובתחלתו כשנעש' רך חייב משום מבשל ואח"ז כשנעש' גחלת בוערת חייב משום מבעיר וחייב שנים:

סעיף יא

(**סקי"א**) **יש בו כו'** קודם היסק אסור כו' דהוי כא' נותן הקדר' וא' מביא האור ונותן סביב הקדר' דשניהם חייבים כדאית' בביצה וה"ה הכא כשישראל נותן התבשיל ואח"כ מסיק הגוי מ"מ גם הישראל חייב:

סעיף יב

(**סקי"ב**) **נצטנן כו'** דכל שהיס"ב כו' ר"ל אפי' אינו עומד אצל האש ונח קצת מרתיחתו מ"מ כ"ז שהיס"ב מיקרי חם ואין בו משום בישול וכן ס"ל לרי"ו:

וע' סעיף ט"ו בהגה"ה דאנן קי"ל דאפי' אין היס"ב רק שעדיין הוא חם מותר וע"ש הטעם:

סעיף יג

(**סקי"ג**) **וי"א דוקא כו'** והב"ח פסק כסברי' א' דאפי' מצטמק ורע לו אסור דדוק' היכי דאין איסורו כי אם משום גזרה שמא יחת' אז אי מצטמק ורע לו מותר דל"ל שמא יחת' דהא החתוי רע לו אבל הכא דאסורו משום דהוי מבשל א"כ מה לי יפה או רע לו ועמ"ש ט"ז ליישב:

ועס"ח מ"ש ר"ל דהב"ח פסק כסברא א' דהיינו הרב"י ומ"א בסעיף ח' כ' דאפשר דגם הרב"י ס"ל דמצטמק ורע לו שרי ואף שסתם דבריו סמך א"ע על מ"ש בסעיף ח':

סעיף יד

(**סקי"ד**) **מותר כו'** דלא כב"ח דמחמיר שהב"ח הביא בשם הגהת מרדכי דנסתפק בדבר אי מותר אפי' בכלי ראשון או לא לכן מספק מחמיר הב"ח אבל מ"א ס"ל דלא שבקינן מאי דפשיט' להתוס' ומרדכי ור"ן להתיר משום ספיקא דהגהת מרדכי:

ומשמע מלשון הש"ע כו' רק נשר' בחמין אסור כו' ר"ל אע"ג שכ' הרב"י בספרו הארוך דנרא' מלשון הרמב"ם דס"ל כיון שנשרה מע"ש במים רותחים אע"ג שלא נתבשל מע"ש מ"מ חשוב כמבושל מע"ש לענין זה דמות' לשרותו בחמין בשבת ודייק לה מדקתני במתני' כל שבא בחמין מע"ש שורין אותו בחמין בשבת ולא קתני כל שנתבשל מע"ש כו' משמע דדי כשנשר' בחמין מע"ש ועז"כ מ"א דמלשון הש"ע לא משמע כן אלא בעינן דוק' שנתבשל מע"ש ולכן כ' שטוב להחמיר כמשמעו' הש"כ דלא כהרמב"ם:

סעיף טו

סקט"ו מדיחים היינו שמערי' עליו מכלי שני דמכלי ראשון אסור לערות דקי"ל עירוי מכ"ר מבשל כדי קליפה וכדלקמן סעי' י' וע"ש במ"א ס"ק ל"ב:

אבל אסור כו' דמחזי כמבשל ר"ל אע"ג דקי"ל כלי שני אינו מבשל מ"מ כיון דמחזי כמבשל החמירו בו לענין שבת:

ונ"ל דבצל דינו כתבלין ומותר לשרותו בכלי שני:

וע' סעיף ה' במ"א ס"ק י"ט דיש חולקים ע"ז וס"ל דל"א דמחזי כמבשל והמחבר שם כ' לאסור אפי' פת בכ"ש דיש דברים המתבשלים בכלי שני ואין אנו בקיאים איזה דבר מתבשל בכ"ש לכן יש להחמיר בפת דרכיך ומ"א ס"ק י"ח הוסיף דבשאר דברים נמי יש להחמיר א"כ נהי דאין לאסור בצלים בכלי שני משום דמחזי כמבשל מ"מ יש לאסור מטעם אחר דלמא באמת מתבשל בכ"ש וכן דעת ט"ז בס"ק ח' ובס"ק י"ד לאסור בצלים ע"ש:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **כ"ד קשה וה"ה דבר מלוח כו'** לכאורה צ"ב מאי הוסיף מ"א הא המחבר כ"כ להדיא חוץ ממליח הישן והוא משנה מפורשת אלא צ"ל שמ"א בא לבאר ולהקל דמ"ש המחבר לאסור מליח ישן דינו כמו דבר קשה שאסר רמ"א דאינה אסור כ"א באינו ראוי לאכול כלל בלי שריה הוא הדין מלוח ישן שאוסר המחבר נמי דוקא באינו ראוי לאכול בלי שריה הוא דאסר ולמד מ"א כן מדברי הרב"י מ"ש על הפרדס שהביא הרב"י שי"מ

מליח ישן וקוליס האספנין הם טרית' וכתב ספר הפרדס דז"א דמליח ישן ר"ל שאינו נאכל אם לא ידיחנו בחמין ולכן הדחתן הוי גמר מלאכתן אבל טריתא כיון שהספנים אוכלים אותו חי מחמת מלחו א"כ אין הדחתן גמר מלאכתן כיון שאפשר לאכלו בלי הדחה ולכן מותר לרחוץ הטריתא במים קרים בשבת מידי דהוי ארחיצת כוסות וקערות ע"כ דברי הפרדס. וכתב ע"ז הרב"י ודבריו מגומגמים דא"כ אפי' במים חמין מותר להדיח הטריתא ולמה לא הותר אלא במים קרים עכ"ל הרב"י וס"ל למ"א דלדינא פוסק הרב"י כקושייתו על הפרדס דאפי' בחמין מותר לרחוץ הטריתא ומ"ש הפרדס מים קרים הוא שלא בדקדוק כמ"ש הב"י דדבריו מגומגמים וא"כ ע"כ צ"ל מה דאסר מליח ישן ר"ל היכי שא"א לאכלו כלל בלי הדחה וכ"ה בס' ת"ש ולפ"ז מותר להדיח הערינ"ג אפי' במים חמין כיון דאפשר לאכלו בלי הדחה אבל הט"ז בס"ק ה' לא כתב להתיר הערינג אלא רחיצה במים קרים משמע דבחמים אסור ע"כ ס"ל ניהו דהרב"י הקשה על הפרדס דה"ל להתיר אפי' בחמין מ"מ לדינא נקטינן כמ"ש הפרדס דוקא מים קרים ולא חמין:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **משום בישול כו'** ולכן אסור ליתן כו' בלי רוטב כו' דא"כ כיון דעכשיו הוא בלי רוטב יעשה צלי והוי צלי אחר בישול דאסור:

וה"ה האפוי דינו כמו צלי לכל דבר וא"כ אסור לשרותו בחמין ומותר ליתנו אצל האש אפי' נצטנן אבל דבר שנתבשל כו':

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אפי' כו'** וא"כ בשאר דברים נמי יש להחמיר ר"ל ניהו דהמחבר לא הזכיר לאיסור כ"א פת דרכיך מ"מ גם בשאר דברים יש להחמיר:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **מתירים כו'** סוברים להקל כתי' שני של התו' דהתוס' בדף ל"ט הקשו לר"ת דס"ל עירוי מבשל כדי קליפה א"כ הא דתנן שם וכל שלא בא בחמין לפני שבת מדיחים אותו בחמין בשבת חוץ ממליח הישן וקוליס האספנין שהדחתן זו הוא גמר מלאכתן ולר"ת הא דקתני מדיחין אותו בחמין ע"כ ר"ל מכלי שני דמכלי ראשון ל"ל דהא עירוי מכ"ר מבשל לר"ת עכ"פ כדי קליפה וכיון דמדיחים ר"ל מכלי שני מאי אריא מדיחים אפי' לשרותו בכ"ש לישתרי דהא כ"ש אינו מבשל ותי' דמ"מ השריה אסורה דמיחזי כמבשל א"נ ה"ה דשורין מותר והא דנקט מדיחים לאשמועינן דמליח הישן וקולייס האספנין אפי' ההדחה אסורה וכ"מ דעת הש"ע מדנקט ואסור ליתן פת כו' משמע דוקא פת דהוא רך אבל שאר דברים אין מתבשלים ומותר ולתי' א' דתוס' מ"מ ה"ל לאסור

דמחזי כמבשל אע"כ דס"ל כתי' שני דהתוס' וע"ז כ' דיש להחמיר דהיינו כתי' א' דהתוס' ואף ע"ג דבלא"ה כ' מ"א בס"ק י"ח דאפי' שאר דברים דאפי' אינן פת יש להחמיר מ"מ י"ל דבס"ק י"ח אפשר אינו אוסר כ"א בשאר דברים רכים וכאן כ' דיש להחמיר אפי' בדבר קשה דמחזי כמבשל:

סעיף כא

(ס"ק כ"א) שהיס"ב עמ"ש ס"ד וסעיף ט"ו בהג"ה ר"ל המחבר שכתב פה שהיס"ב אזיל לשיטתו מ"ש בסעיף ד' אם אין היס"ב הוי מבשל אבל לפמ"ש רמ"א בהג"ה בסעיף ט"ו דנוהגים להתיר אם לא נצטנן לגמרי א"כ לא בעינן היס"ב:

סעיף כב

(ס"ק כ"ב) בבצק אבל בדבר המתמרח אסור כמ"ש סי' שי"ד דכתב שם אסור ליתן שמן עב או שעוה בנקב החביות לסותמה מפני שהוא ממרח ולכן כ' מ"א דהא דהתיר כאן בבצק משום דבבצק ליכא משום מירוח דאינו מתמרח וכן הבין בספר ת"ש ולכן כתב ע"ד מ"א וז"ל ולית' דודאי בכ"ד המתמרח שייך מירוח וראיה מהא דקי"ל הממרח רטיה חייב ולא חלקו מאיזה דבר היא נעשית עכ"ל ס' ת"ש ולענ"ד מודה מ"א דאם מירח בצק דחייב משום ממרח אלא דהמ"א כ' בסי' תקי"ד ס"ק ה' לחלוק על כה"ג דמשמע מדבריו דאם מדביק שעוה חייב משום ממרח ומה"ט אוסר ליגע בשעוה גזירה שמא ימרח ומ"א חולק כיון דממרח הוא תולדה דממחק א"כ ל"מ ממרח אלא כשמשפשף אבל כשמדביק ואינו משפשף אינו חייב משום ממרח אלא דמ"מ אסור לדבק שמא ימרח דהיינו שמא ישפשף וא"כ ליגע מותר ול"ג ע"ש וכיון דכאן וכן בסי' שי"ד אינו משפשף אלא מדביק ואין בו איסור תורה אלא דגזרינן שמא ישפשף דאיכא איסור תורה בזה ס"ל למ"א לחלק בין שעוה ובין בצק דוקא שעוה שדרכו למרח דהיינו לשפשף אפי' ליתן שעוה בפי חביות ולדבקו בפי חביות אסור שמא ישפשף אבל בצק כיון דאין דרכו לשפשף ואינו דבר שדרכו להתמרח מותר להדביק ולא גזרי' שמא ישפשף אבל אם שפשף בצק מודה מ"א דחייב ובט"ז חילק דוקא בסי' שי"ד דקפיד שלא יזוב המשקה חיישי' שידבק היטב אבל הכא שאין כוונתו כ"א שלא יתקרר ל"ח שידבק כ"כ הרבה משמע קצת מדבריו דס"ל כדעת כה"ג הנ"ל דאם מדביק היטב יש איסור תורה:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **לעולם אסור דהוי כמניח כו'** ר"ל אע"ג דכאן הוי אפי' כלי תחתון על האש מ"מ העליון שנותן על התחתון הוי כמעמידה ע"ג כירה גרופה וקטומה כיון דהתחתון מפסיק בין האש להעליון וכמ"ש בס"ק כ"ו וכן לעיל רנ"ג ס"ק ל"א ע"ש וכיון דכאן כ' ליתן כלי

שיש בה דבר חם כו' ע"כ היה עומד ע"ג כירה וא"כ למה כ' רי"ו דהוי כמניחה על גבי כירה לכתחלה דהא לא הוי רק חזרה דשרי לעיל סי' רנ"ג סעיף ב' דמותר להחזיר מכירה לכירה אחרת אפי' הבלה של שניה הוא מרובה משל ראשונה ע"ש לכן ע"כ צ"ל דניהו דהוא חם מ"מ איירי שכבר נטלה מהכירה והעמידה ע"ג קרקע וכה"ג דאז החזרה אסורה והוי כמניח לכתחלה בשבת דע"י שהניחה ע"ג קרקע בטלה שהיה ראשונה וכדלעיל סי' רנ"ג ועז"כ מ"א שאם לא נטלה מכירה ראשונה אלא אחר שחשכה אפי' הניחה עג"ק כ' רמ"א לעיל סי' רנ"ג דמותר להחזירה ולא אסור כ"א כשנטלה מבע"י ובשבת רוצה להחזירה ע"ש א"כ ה"ה הכא אמנם כ' רמ"א שם ניהו דנוהגים קולא זו וסומכים ע"ד הר"ן דס"ל כן לפי שהרבה פוסקים חולקים ע"ז יש להחמיר ע"ש:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **וראשון כו'** דהתם הקדרה עומדת ע"ג האש ממש כתב בס' ת"ש דהלשון לאו דוקא דהא התם אסור אפי' בגרופה וקטומה אלא ר"ל שאין הפסק בין הקדרה ובין הכירה גם אפי' גרוף וקטום מ"מ עדיין האש שם כמש"ל סי' רנ"ג סק"ג וסק"ח. וצ"ע דהא הוא בעצמו כ"כ בסי' רנ"ג ס"ג ובס' ת"ש הקשה דהא בס"ג שם מיירי בחזרה והכא מיירי בנתינה לכתחלה לכן הגיה שצ"ל בסי' רנ"ג סעיף ה' שכ' מותר ליתן ע"פ קדרות חמין בשבת תבשיל שנתבשל מע"ש כל צורכו כגון פאנד"ש וכיוצא בו לחממן לפי שאין דרך בישול בכך ע"ש במ"א ובזה הדין עם ספר ת"ש דהאי דסעיף ה' הוא נידון דהכא וכ"נ מדברי הרב"י בספרו הארוך בסי' רנ"ח דמדמה האי דסי' רנ"ג סעיף ה' לדין דהכא ע"ש אמנם הוקשה לו למה טרח להוריד קבא מאיגרא להקשות מסי' רנ"ג ולא הקשה מהכא דהכריע בסעיף ח' כהמתירי' וסיים על מ"ש לתרץ והוא דחוק קצת אבל אין בידו לפרשו בד"א עכ"ל ולענ"ד י"ל דהא דין זה נובע מברייי' דס"פ במה טומנין דף נ"א ע"ב דתניא מניחים מיחם על גבי מיחם וקדרה ע"ג קדרה אבל לא קדרה ע"ג מיחם ומיחם ע"ג קדירה וכ' רש"י וז"ל מיחם של נחושת קדרה של חרס. יש ספרים שכ' בהן אבל לא מיחם ע"ג קדר' ומפרשי טעמא משום שהקדרה מרבה חמימות ומוספת הבלה למיחם אבל בתוס' גרסינן ומיחם ע"ג קדרה עכ"ל רש"י ונלע"ד דגם אותה הגירסא לא קדרה ע"ג מיחם מודי' דמיחם ע"ג קדרה שרי דלא כמו שהוא הגירסא לפנינו בגמ' דהא יהבי טעמייהו שהקדירה מוספת הבל ומרבה חום וזה לא שייך גבי מיחם וכן נראה מה שדחה רש"י דהתוס' גרסי' ומיחם ע"ג קדרה משמע דדוקא כה"ג אסר גרסא האחרת (דלא כמו שהבין מהרש"ל ע"ש) וניהו דרש"י דחה אותה הגירסא וכן המ"מ וכן הרב"י בסי' רנ"ח מ"מ מה"ט לא רצה מ"א להקשות מהכא בסעיף ח' די"ל דוק' בסעיף ח' דמיירי ליתן ע"ג

מיחם בזה הכריע להתיר דזה מותר לכל הגרסאות משא"כ בסעיף ז' דמיירי להניח ע"ג קדירה דזה אסור לחד גרסא ניהו דרש"י ומ"מ דחו להאי גרסא מ"מ יש לצרפו להאוסרי' כשמונח הקדרה על האש וחמיר עכ"פ מסעיף ח' לכן לא כ' הרב"י הכרעתו להתיר בסעיף ז' וניחא ליה למ"א מסי' רנ"ג ס"ה דשם הכריע להתיר לתת ע"פ קדירה:

וי"ל דוקא צלי כו' ע"ג כירה גרופה הלשון ל"ד אלא ר"ל ע"ג קדרה דעדיף מכירה גרופה וכ"כ בספר ת"ש:

וכצ"ל לדברי ריי"ו ר"ל האי דסעיף ז' וסעיף ח' שניהם הם דברי ריי"ו הובא בב"י בסי' רנ"ח שכ' בהאי דסעיף ז' ע"ג מיחם וכן בסעיף ח' וז"ל י"מ דמיחם ע"ג מיחם דשרי אפי' התחתון על האש וי"מ שאם התחתון על האש לעולם אסור כו' וכ' עוד להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש יש מהגדולים שכתבו דדינו כמניחו נגד המדורה כו' ויש שכתבו דהוי כמניח לכתחלה ע"ג כירה ואסור כו' וראשון נראה עיקר עכ"ל לדידיה קשיא בפשיטות למה לא הכריע להתיר גם בדין ראשון כיון דשניהם מיירי ליתן ע"ג מיחם וע"כ צ"ל כתי' מ"א ומ"מ יש להקל דמשמע במ"מ כו' כ' בספר ת"ש וז"ל אינו ראי' כלל דהא המ"מ כ"כ בשם הרשב"א ולרשב"א גם בתבשיל ל"ל שמא יתן עליה כשהוא קר דהא רשב"א ס"ל דגם בתבשיל שנצטנן אין בו משום בישול כמ"ש סעיף ט"ו בהגה"ה וא"כ תבשיל ודבר יבש שוין הן לדידיה אבל לדידן דס"ל נצטנן יש בו משום בישול כמ"ש רמ"א אפשר דגם בזה איכא למגזר כו' עכ"ל ת"ש. ולענ"ד דיוקו של מ"א מלשון המ"מ דהא א"ל על תירוץ מ"א לחלק בין צלי למבושל דמבושל אסור דגזרינן שמא יתן עליה כשהוא קר הא כ' הרב"י טעם המתירים דדינו כמניח נגד המדורה והא במדורה מבואר בסעיף ט"ו דגם תבשיל אם הוא רותח מותר ליתן נגד המדורה ולא גזרינן וצ"ל ניהו דכתב דדינו כמניח נגד המדורה מ"מ כיון דלטעם ההיתר במדורה דא"ל הכירא כמו שכתוב בס"ק ל"ח וכן הכא להניחו ע"ג קדירה או מיחם כיון דאין דרך בישול בכך איכא הכירא וכמ"ש לעיל סי' רנ"ג סעיף ה' וא"כ י"ל דבמדורה יש יותר הכירא מהכא כשנותן ע"ג קדירה או מיחם וניהו דהכא גזרינן מ"מ במדור' דאיכא היכרא טובא לא גזרינן ומ"ש המתירים י"א שדינו כמניחו נגד המדורה אין הכוונה שהיכר של שניהם שוה דוודאי הכא ע"ג קדרה או מיחם ליכא הכירא כ"ה ויש מקום להחמיר יותר במדורה מ"מ ס"ל להמתירים דדינו כמדורה והרב"י מה"ט לא רצה להכריע בסעיף ז' להתיר במבושל דאיכא למיגזר אטו כר אע"ג דבמדורה לא גזרינן כנ"ל אבל המ"מ פ' כ"ב כשכ' בשם הרשב"א להתיר לא כ' לשון דינא כמניחו נגד המדורה אלא כ' וז"ל כיון שהקדרה מפסקת ה"ז כמחמם נגד המדורה ומותר עכ"ל מלשון זה משמע דהיכר שניהם

שוה וכיון דבמדורה לא גזרינן גם בקדרה לא גזרינן אפי' לדידן לכן לא כתב מ"א וכן מוכח במ"מ אלא וכן משמע:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **ומצטמק כו'** ואפשר דסמך על מ"ש כאן ואעפ"כ כ' רמ"א שם וי"א דוקא כו' אע"ג דגם המחבר ס"ל כן דכן דרכו של רמ"א כיון דאין הדבר מבואר להדיא בדברי הרב"י כותב בלשון י"א:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **כ"ז שהיס"ב כו'** מיהו בירושלמי איתא דעשו הרחקה לכ"ר כו' ועיין בי"ד ר"ס צ"ד בט"ז כו' מיהו הט"ז שם וכן הש"ך סי' ק"ה סס"ק ה' הביאו לשון מהרש"ל עשו הרחקה לכ"ר שעומד על האש ע"ש ומיהו הש"ך שם חולק על מהרש"ל ופי' דברי הירושלמי דמיירי ג"כ שהיס"ב ועיין בתשובת בית יעקב שכ' שהתווכח עם הש"ך פא"פ ודחה פי' הש"ך וע"כ פי' בירושלמי כמו שהבינו רש"ל והודה הש"ך לדבריו ועיין פרי חדש י"ד סי' ס"ח:

סעיף כט

(ס"ק כט) של שור ניהו דהבשר אינו מתבשל אפי' בכ"ר כדאי' במס' שבת דמ"ב ע"ב:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **דם שבו כו'** דלא כמ"ש הב"ח רצה לומר בכוונות רמ"א שהב"ח הבין שכוונות רמ"א דהרב"י מיירי שעדיין הוא במלחו שנמלח להוציא דמו ולא הודח ולכן הקשה דא"א דזה כוונות הרב"י ובלי מלח הלחלוחית מתבשל א"כ למה נקט בשר מלוח ואי דאל"כ אסור משום דם הא ה"מ למנקט שנמלח להוציא דמו ואח"כ הודח ועכשיו אין עליו מלח אלא ע"כ דהרב"י ס"ל דדוקא כשהוא מליח דהמלח מסייע לבישול ע"ש. וע"ז כ' מ"א דע"כ אין זה מכוונת רמ"א דאיך א"ל דמיירי שעומד במלחו הראשון שנמלח להוציא דמו ולא הודח הא עריין הבשר אסור משום דם שבמלח שנבלע בבשר אע"כ גם רמ"א מפרש שנמלח והודח ועכשיו אין עליו מלח וכלי ראשון לבר מבשל הלחלוחית ומ"ש הרב"י בשר מלוח ר"ל שנמלח כבר אבל הודח:

והב"ח הכריע כרמ"א. ר"ל ניהו דחולק על רמ"א בכוונות הרב"י אבל לדינא מסכים עם רמ"א דבלי מלח כ"ר לבד מבשל הלחלוחית:

ולמסקנא כו' ז"ל הרא"ש פ' כירה דאיכא התם תרי לישנא לחד לישנא מלח צריך בישול כמו בשר שור דאפי' בכ"ר לא בשיל ולחד לישנא מלח אפי' בכ"ש מתבשל וכתב הרא"ש ניהו דפליגי לענין מלח אבל בשר לא בשיל בכ"ר ומותר לתת בשר חי בכ"ר שהעבירוהו

מן האש ומיהו אי מליח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל כדאמר לעיל ואפי' נמלח מחדש ניהו דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית והמלח והדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר עכ"ל וס"ל להב"ח דלמסקנת הרא"ש שכתב ואפי' נמלח מחדש כו' ה"ה אפי' לא נמלח כלל מ"מ הלחלוחי' מתבשל ונקט מלח ודם דאגב אורחיה בא לאשמועינן גם לענין איסור דם בבשר וע"ש מה שהכריח. כ"מ ברמזים וטור דהרי הטור לא העתיק כלל מלוח כמו שהעתיק מ"א לשונו בס"ק שלפני זה:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **דהמלח בטל כו'** ואע"ג דדשיל"מ ל"ב אע"ג דבאינו מינו גם דבר שיש ל"מ בטל מ"מ כיון דהמלח בעי לתקן הבשר והתבשיל מיקרי לענין דבר דשיל"מ מין במינו וכמ"ש התוס' סוף ביצה והכי קי"ל בי"ד ר"ס ק"ב בהג"ה וע"ש בש"ך ס"ק ו' ופר"ח:

שאם היה בו כדי ליתן טעם כו' משמע אם יש באיסור לבד ליתן טעם אע"ג שיש גם בהיתר לבד ליתן טעם מ"מ אסור ובאמת הוא זה מחלוק' הפוסקים ועיין בתו' פסחים דף כ"ז ע"א ד"ה עד שיהיו כו' ובתוס' במסכת ע"ז:

ונ"ל דבמלח שעושים ממים כו' והובא בספר ת"ש בשם תשובת פנים מאירות דה"ה ציקור אין בו משום בישול כיון דכבר נתבשל ע"ש א"כ לפ"ז בפסח יש אוכלים דוקא ציקור הדק כמו שהוא יוצא מן הקנים מחשש חימוץ:

א"כ בשבת שתוך הפסח אסור לערות עליו מכ"ר וכן כל עניני בישול שייכים בו. ועמ"ש סעיף ט"ז:

האחרונים כתבו דמאי חידש מ"א בזה וכתב נ"ל דהלא הובא כן בד"מ בשם מרדכי פרק כירה ואדרב' המרדכי סיים ומ"מ המחמיר תע"ב. אך מ"א תיקן זה במ"ש ועמ"ש סעיף ט"ז דלכאור' קשה איך התיר מ"א המלח משום דא"ב אחר בישול הא קיי"ל בדבר לח אם נצטנן לגמרי יש בישול א"ב אולם מ"א בסט"ז ס"ק מ' הוכיח דבזה אזלינן בתר השתא וכיון דעכשיו הוא יבש אע"ג שבסוף יעשה לח יבש מיקרי ואפשר דמה"ט כתב המחמיר תע"ב דאין סברא זו דאזלינן בתר השתא ברורה בעיני מרדכי א"כ לדידן דמבואר בסעיף ט"ז דהוא דבר ברור דאזלינן בתר השתא א"כ אין להחמיר במלח כלל:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **אסור כו'** ר"ת דייק מהמשנה כו' הקשה בספר ת"ש הא התם דף מ"ב תנן האלפס והקדר' שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי דהוא כלי שני וכתב התוס' ד"ה אבל כו' וז"ל ומהכא ליכא למידק דעירוי ככלי שני מדתקני ולא יתן לתוכן תבלין ולא אשמעי' רבותא אפי' שלא יערה על הקער'

שתבלין בתוכה דאדרב' דוק מסיפא דקתני נותן הוא לתוך הקערה ולא קתני מערה על הקערה שתבלין בתוכ' כו' מבואר דכתבו התוספות דממשנה ליכא למידק מידי וה"ל למ"א להביא ראיה ממ"ש ר"ת ראיה מזבחים ת"ר אשר יבושל בו ישבר אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכה רותח מנין ת"ל בו ישבר והתם בכלי חרס בליע' בלא בישול אינו אוסר וע"כ מבשל מזה יש ראיה לדברי מ"א אבל לא ממשנה דשבת לכן כתב דאפשר יש ט"ס בדברי מ"א. אולם ראיתי במרדכי פרק כירה שכתב וז"ל האלפס והקדרה כו' רשב"ם היה אומר עירוי ככלי שני ודייק מרישא דאמר לא יתן כו' ולא אמר ולא יער' כו' ור"ת פי' דעירוי ככ"ר ודייק מסיפ' דקאמר אבל נותן הוא לתוך הקערה ולא אמר אבל מערה לתוך הקערה כו' עכ"ל הרי מבואר דר"ת דייק מסיפא דמתני' דשבת וע"כ ניחא ליה לר"ת לומר דדיוקא דסיפא עיקר ואתי שפיר דברי מגן אברהם:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **מלאה כו'** ואפי' חמי טבריא. רצה לומר אע"ג דהמבשל בחמי טבריא ליכא איסור תורה כמ"ש מ"א ס"ק י' מ"מ אסו'. גמרא דף מ' ע"ב דאמר רבי יצחק ב"ר פ"א נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי וא"ל טול בכלי שני ותן והוכיח הש"ס דע"כ היה חמי טבריא דאי בחמי האור אפי' להזיע ולא לרחוץ מ"מ אסור א"ו בחמי טבריא הוי ואפ"ה א"ל טול בכ"ש דוקא:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **שהוא כו'** הן חמין הרבה כו' שמתערבים כו' עיין בס"ק שאחר זה:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **אבל כו'** דהתחתון גובר כו' דוקא אם התחתון חמין הוא דאסור אפילו באמבטי שהוא כ"ש ואינו מבשל מ"מ דמי אמבטי שהן לרחיצה הם חמין הרבה גזרינן אטו כ"ר כ"כ התו' ומ"ש מ"א בס"ק שלפני זה בשם הטור ומתבשלים הצוננים הוא ל"ד דהא הוא כ"ש שאינו מבשל אלא משום מראית העין שהוא חם הרבה וסוברים שהם כלי ראשון ומתבשלים משא"כ כשהתחתון צונן:

הכא שאני שמתערבים כו' כיון שהצוננ' מרובים ועיין בתוס' שבת דף מ"ב ר"ן תוס' פסחים דף מ' ע"ב מ"א נקט תרתי שמתערבים וגם כיון שהצוננים מרובים דכן משמע לשון שכ' לתוך צוננים לשון לתוך משמע שהן מרובים כ"כ התוס' בשבת דת"ר נותן אדם חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין דברי ב"ש ובה"א בין חמין לת"צ ובין צונן לתוך חמין בד"א בכוס שהוא לשתיה שאינה חם כ"כ אבל באמבטי שהיא לרחיצה וחם הרבה מודה ב"ה דוקא חמין לת"צ ולא צונן לתוך חמין ופירש"י טעם החילוק בין חמין לתוך צונן או

צונן לתוך חמין משום דתתאי גבר והקשו התוס' חדא דא"כ תיקשי למ"ד עילאי גבר ועוד גם למ"ד תתאי גבר מ"מ הא פירש ר"ת דמכל מקום חמין לתוך צונן מבשל כדי קליפה ותי' ז"ל אלא נראה כמ"ש ר"ת דחמין לתוך צונן משמע שהצוננים שלמטה מרובים שדרך ליתן המועט במרובה ולכן אין מבשלים החמין המעוטים כלל לפי שמתערבים בצוננים המרובי' ומתבטל חמימותן ולא צונן לתוך חמין שהחמין שלמטה מרובים ומתערבי' בהם הצוננים המועטים ומתבשלי' עכ"ל התוס' הרי דנקטו תרתי שהצוננים מרובים וגם מפני שמתערבים וכמ"ש מ"א ובאמת הוצרכו לשתי הסברות כדי ליישב שני הקושיות שהקשו על פרש"י דבזה לחוד הואיל ומתערבי' אין מתבשלים ואפ"ה צונן לתוך חם אסור אע"פ שמתערבים דמ"מ תתאי גבר ודוקא חם לתוך צונן באינו מבשל אלא כדי קליפה מהני סברת מתערבים דלא מבשל כלל ע"י התערובו' אבל צונן לתוך חם כיון שמבשל הכל בישול גמור אע"פ שמתערבים מ"מ מבשל ולכן אסור וכ"כ התוס' בפסחי' להדיא וכמ"ש להבא במ"ה דאכתי תיקשי קושיא א' דתיקשי מהכא למ"ד עילאי גבר ולכן הוצרכו גם לסברא שניה דהתחתוני' הם מרובים ובסברא זו גרידא לא סגי כיון דקתני לתוך משמע דהתחתונים מרובים ואם כן כה"ג דאחד מרובה מחבירו לא אזלינן בתר עילאי או תתאי ואזלינן אטו אותו דבר שהוא רוב וא"ש בין למ"ד עילאי גבר ובין למ"ד תתאי גבר ז"א דהא בפסחים דף ע"ו ע"א דמייתי תניא כוותיה דשמואל דתתאי גבר קתני צונן לתוך חמין אסור וחם לתוך צונן מדיח ומסיק דמכל מקום אדמיקר מבשל כדי קליפה ומגיה שצריך לומר חם לחוך צונן קולף הרי דקתני תוך דמשמע דהתחתונים מרובים ואפי' הכי תליא בדין עילאי או תתאי גבר לכן הוצרכו התוס' גם לסברי שמתערבים ומבטלים חמימותן ובזה א"ש דע"י התערובו' אזיל ליה דין עילאי או תתאי גבר והשתא תניא במה שהוא מרובה צוננים או חמין ובזה א"ש בין למ"ד עילאי גבר ובין למ"ד ת"ג וא"כ לדידן דקי"ל דת"ג אי לאו סברא שמתערבים היה ראוי לאסור אפי' חמין לתוך צונן דאדמיקר ליה מבשל כ"ק ולכן הוצרכו לסברת כיון שמתערבים אלא דלפ"ז גם בצונן לתוך חמין לשתרי דהא לרב דא"ל ע"ג ואפ"ה קתני חמין לתוך צונן מותר ע"כ צ"ל דע"י שמתערבים אזיל ליה דין עילאי גבר ה"ה לשמואל אזיל כה"ג דין תתאי גבר דמה"ת נחדש פלוגתא בין רב לשמואל וע"כ צ"ל דצונן לתוך חם אסור משום דהתחתון הם מרובים. אמנם הטור שכתב הטעם דתתאי גבר וגם לא כתב כיון שהחמין מרובים אלא סבר' מתערבים לבד צ"ל דס"ל כמ"ש התוס' בפסחים שכתב אע"ג דאפי' למ"ד תתאי גבר מכל מקום מבשל כדי קליפה וע"ז כתבו וז"ל והא דאמרינן פרק כירה דשרי חם לתוך צונן י"ל כיון שאינו מבשל אלא כ"ק הואיל והצונן שלמטה מים שהוא

דבר המתערב אינו יוכל להתבשל מחמת צנינות המים אבל דבר שאינו מתערב לא עכ"ל הרי דלא כתבו כי אם סברת מתערב' ולא הזכירו שהתחתונים מרובים וכתבו ליישב דא"כ צונן לתוך חם ג"כ לישתרי לכן כתבו דוקא כיון שאינו מבשל כ"א כדי קליפ' כו' אבל צונן לתוך חם כיון דמבשל כולו לא מהני מה שנתערב אלא דלפ"ז אכתי תיקשי לרב דס"ל עילאי גבר וע"כ צ"ל. דהתוס' דפסחים לא קשיא להו כלל למ"ד עילאי גבר די"ל דפליג על ברייתי' דשבת דהא הש"ס לקמן בפסתים דף ע"ו מייתי תניא כוותיה דמ"ד עילאי גבר וא"ל ברייתא דס"ל כוותיה והתוס' דפסחים לא באו ליישב ברייתא דשב' כ"א למ"ד תתאי גבר כיון דקי"ל כוותיה ועוד דלמ"ד עילאי גבר ודאי לא מצי אתיא וכן ס"ל להטור ומה"ט כתב הטעם דתתאי גבר וגם לא נקט כ"א סבר' מתערב ולא סבר' מרובים ואתי שפיר אלא שדברי הר"ן בפרק כירה צל"ע דהקש' על פרש"י שני קושיו' התוס' דתקשי למ"ד עילאי גבר וגם למ"ד תתאי גבר מ"מ אדמיקר ליה כו' ותי' וז"ל אלא ה"פ נותן אדם חמין לתוך צונן לפי שהם מתקררים בעירוין ומתערבים ממש תוך הצונן ואין כח בהם לבשל אפי' בבאים מכ"ר דאפי' את"ל דעירוי דכלי ראשון ככ"ר ה"מ במערה על גבי תבלין וכיוצא בהם שאין החמין מתערבים בהם אלא מכין עליהם בקלוחן ומבשלים אבל מים במים שהן מתערבים ממש אין כח בקלוח לבשל המים התחתונים עכ"ל הר"ן. ולדבריו אכתי תיקשי לרב דא"ל עילאי גבר וצל"ב כעת:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **מרובים**. ולא אמרי' דמצרף כו' ולאו פ"ר וז"ל הרב"י בשם הר"ן הכא לאו פ"ר הוא לפי שמצטרפים הכלי מחממים אותו תחלה ביותר והכא אפשר שלא הגיע לצירוף מפני שהמים שבתוכו מונעים אותו מלהתחמם כ"כ עכ"ל. וכתב המ"מ כו' מדלא כ' מ"א והמ"מ כתב משמע דלא קאי אדלעיל ליתן טעם למה אינו אוסר כאן משום פ"ר אלא הוא ענין ודין בפ"ע והדין עם מ"א דבפ' כ"ב כתב הרמב"ם דין מיחם דהכא וכתב המ"מ ואין כאן משום צירוף כמו שהזכרתי פרק י"ב עכ"ל ובפ' י"ב דין א' הביא המ"מ דין מיחם וכתב דאינו אסור משום פ"ר שאפשר שלא הגיע לצירוף ואינו בהכרח גמור שיצרף עכ"ל והיינו כרברי הר"ן דלעיל ובדין ב' כתב הרמב"ם המכבה גחלת של מתכת אם אינו מכוין לצרף פטור וכ' המ"מ וז"ל הטעם נרא' שכל שאינו מתכוין אינו ראוי לומר פ"ר כו' דומה לקטימת קיסם (ר"ל שכ' רמב"ם פי"א דין ז' הנוטל קיסם כו' וקוטמו לחצוץ בו שיניו כו' חייב עכ"ל משום שעשה כלי משמע שאם לא הי' כוונתו לחצוץ שיניו אינו חייב) כו' ואפי' לר' יודא דמחייב בדבר שא"מ עכ"ל וכמו שהעתיק מ"א כל לשונו והקשה לח"מ בפי"ב ל"ל ליתן טעם בדין א' גבי מיחם שאינו פ"ר שאפשר שלא

הגיע לצירוף ולא סגי ליה בטעם שנתן בדין ב' גבי גחלת של מתכת שכל שאינו מתכוין כו' ועוד דלפי דבריו דכה"ג שכ' בדין גחלת כיון שאינו מכוין לעשות כלי אפי' לר"י שרי א"כ מאי פריך הש"ס בשבת דף מ"א ע"ב על האי דינא דמיחם והלא מצרף ומשני הא מני ר"ש דס"ל דבר שא"מ מותר והלא לפ"ד המ"מ כה"ג אפי' לר"י שרי ועוד הוסיף להקשות קושית אחרות ולכן אסיק דוקא גחלת של מתכת דמצד עצמו אינו כלי דהלא הוא רק חתיכו' ברזל בעלמא אלא כשמכוין לצרפו והצירוף היא מלאכת האומנין לוטשי ברזל כדי לחזקו וע"י מחשבתו וכוונתו עושהו כלי וחייב משום מצרף אבל כשאינו מתכוין לצרפו אינו כלי כלל וה"ה חתיכת ברזל בעלמא ואין בו משום צירוף כלי דהא אינו כלי ושרי אפי' לר"י וכן קטימת קיסם אם א"מ לחצוץ בו שיניו אין עליו שם כלי אלא קיסם בעלמא וחתיכה עץ אבל מיחם שהוא כלי מצד עצמו בלי כוונתו אפי' אינו מכוין לצרף מ"מ לר"י חייב וכן לר"ש אם הוא פ"ר ובזה א"ש דברי הש"ס דאמר האי דמיחם אתיא כר"ש וגם המ"מ הוצרך לומר גבי מיחם דאפשר לא הגיע לצירוף עכת"ד לח"מ. ולפ"ז ע"כ צ"ל מ"ש המ"מ פרק כ"ב על דין מיחם ואין כאן משום צירוף כמו שהזכרתי פ' י"ב ר"ל מ"ש פ' י"ב דין א' שאפש' שלא הגיע לצירוף אבל א"א לומר דהמ"מ רמז למ"ש פ' י"ב דין ב' גבי גחלת של מתכת דהא האי טעמא ע"כ לא שייך גבי מיחם כנ"ל בשם לח"מ א"כ א"ש מ"ש מ"א וכ' המ"מ כי הוא דין מחודש בפ"ע ולא קאי ליתן טעם על מיחם כנ"ל אבל מלשון הרב"י בספרו הארוך וכ"מ מהב"ח דגם גבי מיחם י"ל הטעם שכתב המ"מ גבי גחלת דבריהם צ"ב. ועס"ס של"ד סי' תק"י סעיף ג' כצ"ל. וגם עיין מ"ש סי' של"ז סק"ה:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **הנאכלים כו'** ועמ"ש סס"ג. שכתב בשם הרמב"ם דמהתך המתכות יש בו איסור תורה:

ויש לדחות דהכא לא ניחא כצ"ל. וכתב הדרישה הביאו בספר א"ר על מ"ש בש"ע שהיס"ב דהיינו מקום שכרסו של תינוק נכוית בו והם דברי הש"ס בשבת דף מ' ע"ב וז"ל מכאן תשובה למורי הוראה דשואלים אם היס"ב בתבשיל משערים באצבע וז"א אלא שכרסו של תינוק כו' עכ"ל:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **אפי' כו'** אפי' נצטנן. והא דכתב רמ"א דנוהגים להקל אם לא נצטנן לגמרי משמע דאם נצטנן לגמרי אין מקילים אע"ג דנוהגים להקל ע"כ ס"ל אין בישול א"ב אפי' נצטנן דאל"כ בעינן שיהי' רותח דוקא כבר כתב מ"א לעיל סי' רנ"ג ס"ק מ"ו דבנצטנן

לגמרי אסור משום דהוי כנותן ומניח ככתחלה לכירה בשבת ולא הות' אלא חזרה ולפ"ז כתב מ"א שם דבנצטנן לגמרי אפי' יבש אסור אע"ג דלית ביה משום בישול דהא אין טעם האיסור משום בישול אלא דהוי כמניח לכתחלה ואסור משום שמא יחתה ולטעם זה אין חילוק בין יבש למרק:

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **במקום שהיס"ב כתב הלבוש כו'** כמ"ש הרב ב"י גבי שמן כו' אהא דתניא פ' א"ט דנ"א אין מרסקין השלג או הברד שיזובו מימיו (וכ' רש"י הטעם דהוי נולד. ופי' הר"ן דבדיו דמשום סרך מלאכה נגעו בה שדומה כבורא מים הללו או שמא יסחוט פירות העומדים למשקין) אבל נותן הוא שלג או ברד לתוך המים אע"פ שנימח ממילא. וכ' רבינו ברוך בספר התרומות הובא בראש ור"ן ואסור להחם בשבת פשטיד"א אצל המדורה (וכ' הר"ן ה"ה בחמה) משום ורשומן הנקרש נימח וה"ל מוליד ודמי להך דאין מרסקין את השלג כו' עכ"ל והרב' פוסקים חולקים ומתירים כיון דלא עביד בידים וכתב הרב"י והמרדכי ס"פ ב"ט כתב כדברי בעל התרומות ואח"כ כתב ר' יחיאל מפריש"ש הי' מביא ראי' להתיר מדאמרינן פרק כירה דף מ' ע"ב סכה אשה ידה שמן ומחממ' נגד המדור' וסכה לבנה וסתם שמן זית הוי קרוש ואפ"ה שרי ומ"מ טוב ליזהר שלא לשום כ"כ קרוב לאש אלא רחוק כדי שלא תהא היס"ב עכ"ל המרדכי. וכ' ע"ז הרב"י נרא' מדבריו דלבעה"ת לא אסור אלא במקום שהיס"ב וליתא דהא טעמא לאו משום בישול הוא אלא משום נולד וא"כ אפי' יד ס"ב נמי שרי (ר"ל לרבינו יחיאל לדעת המרדכי מדכתב המרדכי על דברי ר"י וטוב ליזהר כו' שלא תהי' היד סולדת בו משמע דר"י גופיה מתיר אפי' במקום שהיד ס"ב ומנ"ל למרדכי דר"י מתיר אפי' במקום שהיס"ב ע"כ משום דהוי ס"ל דבעה"ת גופי' אינו אוסר אלא במקום שהיס"ב ועז"כ הרב"י דליתא דהא הטעם משום נולד וא"כ אפי' במקום שאין היס"ב אסור לדעת בעה"ת כן פי' הדרישׁ') ועוד דמשמע דלר"י שרי לחמם שמן זית אפי' במקום שהיס"ב (דהרב"י הוי ס"ל דמ"ש המרדכי וטוב ליזהר כו' קאי על שמן) ובהדיא אסיקנא בפ' כירה דשמן יש בו משום בישול עכ"ל הרב"י וס"ל ללבוש ה"ה בפשטיד"א דינא הכי דבמקום שהיס"ב לכ"ע אסור משום בישול ולדעת המתירים לא הותר אלא במקום שאין היד ס"ב ולא חיישינן לנולד. ול"נ דל"ד. ד"ל אע"ג דשומן אסור לכ"ע במקום שהיד ס"ב אבל פשטיד"א להמתירים ואין חוששין לנולד גם במקום שהיס"ב מותר דפשטיד"א ליכא משום בישול כיון דהוא דבר יבש אע"ג דסופה להיות נימח מ"מ בתר השתא אזלינן ועכשיו הוא יבש (אלא עדיין

יש לחוש בנצטנן לגמרי דהוי כמניח לכתחל' לכירה בשבת ואפי' ביבש יש לאסור כמ"ש מ"א סי' רנ"ג הבאתיו פה ואולי יש לחלק):

וכ"מ במרדכי כו' וקאי אפשטיד"א כו' ד"ל ומ"ש וטוב ליזהר שלא ליתנו כ"כ קרוב לאש כו' דמשמע דלרבינו יחיאל מותר ליתנו אפי' במקום שהיס"ב לא קאי על שמן כמו שהבין הרב"י ולכן הקשה עליו כנ"ל אלא קאי דוקא אפשטידא דלית ביה משום בישול א"כ לרבינו יחיאל מותר אפי' במקום שהיס"ב ובזה כתב המרדכי וטוב ליזהר כו' מטעם שכתב מ"א סס"ק זה. וכ"מ בגמרא וברש"י. ר"ל דמוכח דאזלינן בתר השתא וכיון דעכשיו הוא יבש אע"ג שסופה להיות נימוח מ"מ דין יבש יש לו:

שורין אותו בחמין שיהי' נימוח ורש"י מן האומרים דיש בישול אחר בישול וע"כ צ"ל הא דשרי במתני' לשרותו בחמין דמירי בדבר יבש וכמ"ש בפוסקים ומה בכך הא רש"י כתב שיהי' נימוח א"כ הרי סופה להיות לח אע"כ דבתר השתא אזלינן דהוא יבש ואין בו משום בישול א"ב:

אלא כו' חששו כו' ד"ל מה"ט כתבו שטוב ליזהר כו'. כמ"ש הרב"י. בשם בעה"ת שאם עירה ושפך חוצה מן הפשטיד"א המים ושומן שבתוכה מותר להחם הפשטיד"א בשבת ונרא' מכאן אפי' לפי דעתו מותר להחם בשבת חתיכות בשר שומן אע"פ שמקצתו זב דאל"כ אע"פ ששפך המים והשומן ה"ל לאסור מפני חתיכות בשר שבתוך הפשטיד"א שהם נפשרים וזבים והטעם כיון דדבר מועט הוא הדבר הנפשר לא חשיב ושרי עכ"ל הרב"י:

סעיף מא

(**ס"ק מא**) **וכ"ש כו'** מ"מ אסור כו' להאוסרים כו' משמע דלהמתירים שרי אע"ג דנצטנן לגמרי עמ"ש בס"ק מ':

סעיף מב

(**ס"ק מב**) **ויש כו'** משא"כ בשלג דשרי ליתן לתוך היין או מים אע"ג דנימח ממילא בתוכו כדלקמן סי' ש"כ. ומ"מ הפשטיד"א כצ"ל. כמ"ש בי"ד סי' קי"ג לענין פשטיד"א שאפה גוי דאפי' למי שאינו נזהר מפת גוי מ"מ הפשטיד"א אסורה משום דהשומן היוצא בשעת אפיה אסור משום בישולי גוי דאסור לכ"ע וחוזר ונבלע תוך הפשטיד"א. ומ"מ יש להקל כמ"ש רמ"א לעת הצורך לסמוך על דעת המתירים. ויש לעשות ע"י גוי וכן יש ליזהר בדגים שהרוטב ומרק שלהם קרוש. אבל ברישא מיירי שניהם נתנו האור והעצים ביחד כצ"ל ור"ל השתא גם המביא האור חייב כיון דמיד היו העצים שם ועשה צורך הבישול. ורש"י פירש בביצה דל"ד ע"א:

סעיף מג
(ס"ק מג) אסור להגיס משום צובע עמש"ל סי' רצ"ב ס"ק ב':

סעיף מד
(**ס"ק מד**) **ולכתחל' כו'** כיון דא"א בע"א. והט"ז כתב דבהוצא' בעלמא אם אינו מהפך בקדרה ל"ל בה:
עמ"ש סי' רנ"ג ס"ק ל"ב דיש ליתן הקטניות לבסוף לרוטב:
ואפשר דזה מקרי בעין כו' וצ"ע ועמ"ש בספר א"ר בשם דרישה:

סימן שיט

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **לאלתר כו'** ודוקא אוכל כו' עס"ד. דאפי' האוכל מרובה ויש טרחא יותר בברירת האוכל מ"מ צריך לברור דוקא האוכל:

סעיף ג
(**סק"ג**) **מותר לברור כו'** עמ"ש ס"ס תרי"א שכ' בשם מ"מ שהקשה אהא דאמרי' התם דהתירו חז"ל לקנב ירק (היינו להסיר העלין המעופשין מן הירק) ביה"כ מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש (ע"ש פירושיו) ואמאי התירו מפני עגמת נפש איסור תורה דהא ה"ל בורר גמור ותי' כיון רהעלים המעופשים ראוים לאכילה ע"י הדחק וכה"ג גם בשבת ליכא רק משום שבות ולכן הותר ר"י ביה"כ ע"כ הרי מוכח דגם כה"ג שהעלין נאכלין ע"י הדחק מ"מ איכא איסורא דרבנן לברור הפסולת מתוך האוכל והא דהתירו שבות ביה"כ לברור הפסולת מתוך האוכל ולא אמרו שיברור האוכל מתוך הפסולת דאפילו שבות ליכא צריך לומר דלא רצו חז"ל להטריחו כל כך ואולי י"ל כיון דביה"כ אסור באכיל' גם האוכל מיקרי פסולת אלא לפ"ז לא הי' צריך המ"מ לתירוצו דגם העלין הם אוכל ע"י הדחק וי"ל בדוחק:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **ומניח כו'** כוונת רמ"א כו' דלכאור' תיבת השני שהוסיף רמ"א הוא ללא צורך:

סעיף ה
(ס"ק ה) לא מיקרי כו' וכמ"ש ס"ק ג':
ואע"פ שמחבץ ומשמר חייב ר"ל דהא הקום שמפריש מהגבינה או החמאה או השמרים מן היין הוי ג"כ אוכל ע"י הדחק ואפ"ה הוי חיובא דאורייתא ולמה בעלים ליכא אלא שבות. התם בדברים לחים דהם נבללים זה עם זה הוה ברירה גמורה משא"כ בשני

דברים יבשים אע"פ שמעורבים זה עם זה מ"מ לא הוי תערובת גמור דכל חד לחודיה באפיה נפשיה קאי וליכא ברירה כ"ה:
מ"מ. פ"א מהלכות שבת.

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לאכול כו'** מסעודה לסעוד' דהרב"י הביא מחלוקת הפוסקים מהו נקרא לאלתר דעת המרדכי דוקא להתחיל לאכול אחר ברירתו שרי אבל לאכול אחר שעה חייב ודעת ר"ח דמה שמברר לצורך הסעוד' שמסיב בה מקרי לאלתר. ורי"ו הביא עוד דעה דאפי' לברור ג' או ד' שעות לפני הסעוד' אם הוא לצורך אותה סעודה מקרי לאלתר ולא אסור כ"א לברור מסעודה לסעודה כגון לברור שחרית שהוא קודם סעודת צהרים והוא בורר לצורך סעודת בין הערבים או כשהוא עומד תוך סעודת צהרים ובורר לצורך סעודת בין הערבים בזה חייב:
הרמב"ם כתב כלשון שכתב הרב"י פה בש"ע וכתב הרב"י וז"ל נרא' מדבריו שיש חילוק בין בורר אוכל מתוך פסולת לבורר אוכל מתוך אוכל אחד דבבורר אוכל מתוך פסולת אם בירר להניח עד אחר ג' או ד"ש חייב ובורר אוכל א' מתוך אוכל אחר לא מחייב כ"א בבורר שחרית לאכול בין הערבים (היינו לצורך סעודה אחרת) אלא שאיני יודע מנין לו חלוק זה ואם לא נתכוין לכך קשה אמאי פלגינהו בתרתי (ר"ל דתחלה כתב מ"ש הרב"י סעיף ב' הבורר אוכל מתוך פסולת כו' אפי' לבו ביום כו' וחייב ואח"ז כתב מ"ש הרב"י סעיף ג' היו לפניו שני מיני אוכלין כו' ואם בירר כו' כגון שבירר שחרית כו' חייב) עכ"ל הרב ב"י משמע דפשיטא ליה לרב"י דמדפלגינהו בתרתי בבי ע"כ צ"ל דס"ל חילוק הנ"ל אלא שלא ידע הרב"י מאין למד זה וכיון דגם בש"ע העתיק לשון הרמב"ם ע"כ דגם הרב"י ס"ל חילוק הנ"ל וסמך על סהדותיה דהרמב"ם דודאי מצא מקום לחילוק זה ולכן כ' מ"א על דין זה דמיירי בבורר משני מיני אוכלים אוכל א' מחבירו:
דדוקא מסעודה לסעודה חייב וכ"ז לדעת הרב"י אבל לדעת רמ"א ודאי אפי' בשני מיני אוכלים לא הותר אלא סמוך לסעודה. אבל ג' וד' שעות קודם הסעודה אע"ג שהוא לצורך סעודה ראשונה סמוכה חייב דהא כ' בסעיף א' וכל מה שבורר לצורך סעודה שמסיב בה מיד מיקרי לאלתר ומסתמא קאי אתרוייהו בין על פסולת מתוך אוכל ובין אשני מיני אוכלים שכתב שם המחבר. וכן בסעיף ג' כתב ושני מיני כו' כדי לאכלן מיד כו' משמע כן:
וכמ"ש גבי דגים ועב"י. שכתב וז"ל וכתב בת"ה דבמין א' כו' ושרי ליטול קצתו ולהניח קצת לסעודה אחר' כו' ונסתפק בשני מיני דגים כו' עכ"ל משמע דאינו אסור כ"א לצורך

סעודה אחרת ולכן נקט האי התירא במין א'. ועיין בת"ה גופיה בלשון השאלה נרא' מבואר יותר דכן דעתו בשני מיני אוכלים וידוע דהשאלות בת"ה הם דברי ת"ה עצמו ע"ש. וכ"ז לדעת הרב"י משא"כ לרמ"א כנ"ל. ולכן כתב מ"א בסי' שכ"א על הגהת רמ"א בסעיף י"ב בס"ק ט"ו דבעינן סמוך לסעודה ממש. ועיין בספר ת"ש והנה הט"ז חולק על ת"ה ועל רמ"א וס"ל דגם בחד מין שייך ברירה. והא דנקט הש"ס היו לפניו שני מינים כו' לרבותא נקט שני מינים דס"ד בשני מינים ליכא ברירא דכל מין לחודא קאי והביא ראיות לדבריו ובס' א"ר וס' ת"ש וח"מ הסכימו לת"ה ורמ"א ודחה ראיית ט"ז והביאו ראיה לת"ה ורמ"א ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הבורר כו'** דבי"ט מקיליני' ולכן ביום טוב אם האוכל מרובה על הפסולת בורר הפסולת מתוך האוכל. כיון דבי"ט מה שהוא לצורך אוכל נפש מותר גם ברירה מותר וא"כ למעט בטרחא עדיף. ומזה מוכח דלא קיי"ל כהטור דס"ל אם הפסולת מרובה על האוכל גם האוכל המועט בטל לגבי פסולת ואסור לטלטלו והביאו ט"ז משמע דפסק בזה כהטור. אולם ממ"ש בסי' תק"י דבי"ט מותר לברור האוכל כשהפסולת מרובה מוכח דלא קיי"ל בזה כהטור דהא לענין טלטול מוקצה י"ט חמיר משבת. וכ"כ בס' א"ר וכ"כ מ"א בסי' תק"י סק"ד ומ"ש הט"ז בשם מהרי"ל שלא לברור במצה טחונה הפרורים הגדולים עמ"ש מ"א בסי' תק"ד ס"ק ט':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ויש מחמירים כו'** אבל כשנתפרק כו' מותר לקלפו כו' ולכן כתב רמ"א ולכן אסור לפרק כו' מתוך קליפתן הירוקה. משום דחשש לדע' המחמירים וניהו דנוהגים היתר לפרק האוכל מתוך האגוזים היינו כשכבר הוסר קליפה הירוקה והוי כמו נתפרק הדגן מן השבלים מערב שבת משא"כ כשעדיין הם בקליפתן הירוקה הוו כמפרק הדגן מן השבלים דאסור לדע' המחמירים כדאיתא בגמרא וב"י בשם התוס' ביצה דף י"ג ע"ב ד"ה ואם קלף כו' אהא דאמרינן שם רבב מקלפי ליה דביתהו כסי כסי וכן דביתהו דר"ח לר"ח כתבו התוס' חילוק זה דמיירי שנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש ולכן מותר:
וצ"ל כיון שעודן לחין כו' ולפ"ז כשהשרביטים כבר הם ישנים ואין אוכלים השרביטים אסור לפרק הקטנית מתוך השרביטים:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אין שורין כו'** ה"ה אם יש כו' ר"ל דבש"ע לא כתב לאסור כי אם כשעדיין הפסולת מדובק באוכל דאסור ליתנן לתוך המים להסיר הפסולת מן האוכל. ועל זה

כתב מ"א דה"ה אם הפסולת אינו דבוק באוכל אלא מעורב עם האוכל אסור ליתן במים להפרידן זה מזה:

וכ"מ מלשון רש"י שכתב בשבת דף ק"מ ע"א אהאי מתני' דתנן אין שורין כו' וכתב רש"י מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן וכדתנן במסכת ביצה דף י"ד אף מדיח ושולה עכ"ל ומדכ' לברור פסולתן משמע דאין הפסולת דבוק בכרשינים אלא מעורב עם האוכל וכ"נ הראיה שמביא ממס' ביצה דשם מיירי כה"ג ובאמת צ"ל דרש"י גורס גם בשבת אין שולין וכמ"ש ט"ז סק"ה ומ"ש המ"א ועסי' תק"י רצה לומר שם יש מחלוקת הפוסקים אי כה"ג אסור בי"ט וע"ש במ"א סק"ד מ"מ בשבת כ"ע מודים דאסור:

סעיף י

(ס"ק י) יין או מים אם יש בו קמחים מותר לסננו כתב בספר ת"ש שמצויין בטעות וקאי על סודרין אבל משמרת אסור כה"ג מפני הקמחים והדין עמו וכאשר יתבאר בס"ק י"ב:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **משום ליבון כו'**. וצ"ע כיון דאמרינן בבגד כו' וכמש"ל סי' ש"ב סעיף ט' י' וגם לפי המובן הפשוט מוכח מכאן מיניה וביה דהא אוסר בסודר משום ליבון ע"כ היינו טעמא משום דשרייתו הוא כבוסו:

ונ"ל שלזה כוון הטור כו' אלא דאסור שמא יסחוט. ומ"ש לאסור בסודר משום ליבון אין הפי' דע"י נתינת מים הוי ליבון דהא מיירי בסודר נקי דלא אמרינן שרייתו ז"כ לדעת הטור אלא משום דמקפיד על הסודר לנקותו חיישינן שמא יסחוט לנקותו ועי"ז חייב משום ליבון:

ומ"ש כו' דאסור ליתן מים. רצה לומר טלית שאחז בו האור לא יתן מים על צדו השני וכתב הטור הטעם משום כיבוס היינו נמי שיבא לידי כיבוס ע"י שיסחטנו:

אבל בשאר משקין כו' כמו שכתוב ס"פ י"ד דאין דרך לסחוט בגד לצורך משקה שבו עכ"ל:

דאין זה כיבוס אלא טינוף כמבואר לעיל סי' ש"ב דלמ"ד אפי' בבגד נקי נמי אמרינן שרייתו ז"כ לדידיה ע"כ צריך לומר דרך לכלוך מותר עיין שם:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ולהרמב"ם כו'** וצ"ע דבעכורי' אף לסבר' א' אסור ור"ל אם כן מה זה שכתב הרב ב"י ולהרמב"ם ואפילו בסודרים כולי אבל לא בעכורים משמע דגם בזה מחמיר הרמב"ם יותר מדעה א' וזה לכאורה ליתא:

וצריך לו' דלדעה א' כו' וכמ"ש הרב"י בשם הר"ן כולי דתנן דף קל"ט ע"ב מסננים את היין בסודרין ובכפיפה מצרית והקשה הר"ן מדקתני בסודרין משמע אבל במשמרת אסור ועל כרחך צריך לומר דמיירי שיש בו שמרים ואי אפשר לשתות בלי סינון הלא כהאי גוונא אפי' בסודרין אסור דהוי בורר גמור אלא על כרחך דמיירי בצלול אם כן מאי אריא סודרין אפילו במשמרת נמי מותר וכדאמר זעירי שם נותן אדם יין צלול ומים צלולים לתוך המשמרת בשבת ותירץ דמתני' מיירי שהוא עכור קצת ואפשר לשתותו מ"מ כיון שרוב בני אדם אין שותין אותו בלי סינון לכן במשמרת אסור אלא בסודרין דאיכא שינוי וזעירי מיירי בצלול שרוב בני אדם שותין אותו בלי סינון ולכן מותר אפילו במשמרת וכתב הרב"י שגם דעת רש"י כן הוא לכן פירש"י על המשנה דקתני מסננים את היין בסודרין מפני הקומחין כו' ע"ש. (ומזה תבין מ"ש לעיל בסק"י דמצויין בטעות להתיר מפני הקמחין אפילו במשמרת בשם רש"י) אבל דעת הרמב"ם דמשמרת אפי' צלולים אסור ומאי דאמר זעירי נותן אדם יין צלול כו' לתוך המשמרת ר"ל לתוך סודרין וקרי ליה משמרת כיון דדעתו לשמרו ולסננו בתוכו כ"כ הרב"י הרי דסבירא ליה בסודרין בעיא צלולים ממש אבל עכורים קצת אסור דכן משמע לשון זעירי וגם מה"ת לחלק בין עכורים קצת לעכורים לגמרי. כיון דהר"ן לא כתב לחלק בהכי כ"א מהכרח קושייתו ממתניתין וזעירי דקשיין אהדדי ולהרמב"ם לק"מ:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **משום כו'** מצויין בטעות וצריך לציינו על סעיף י"ב:

אבל משום כו' כיון שאינו רחב ורצה לומר והמחיצות נעשו מע"ש. וע"ל בסי' שט"ו בט"ז:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שאין כו'** אבל בגמרא כו' ודברי הרב"י צ"ע הקשו האחרונים דהא הרב"י העתיק לשון רש"י שכ"כ אם כן לא על הרב"י תלונתו כ"א על רש"י אולם יש לומר דהא הר"ן העתיק תחלת לשון רש"י שאין לן מסננת כו' כדרכו ואח"ז כתב הר"ן וז"ל ואע"ג דלאו משמרת ממש כו' כמו שהעתיק מ"א וי"ל דהד"ן בא ליישב דברי רש"י שכתב שאין לך כולי והלא בגמרא אמרו דמחזי כמשמרת וכמו שהקשה מ"א גם מסברא קשיא להר"ן על פירש"י דהא לאו משמרת גמורה היא דהא גם השמרים עוברים ועל זה כתב כיון דקסמים וטנופת לא עברו דמי למשמרת א"כ מ"ש רש"י דאין לך מסננת גדולה מזה ר"ל לפי כוונות הנותן קסמים כולי דע"כ אינו חושש לשמרים דהא יודע שיעברו השמרים אע"כ אינו חושש כ"א לקסמים וטנופת ולגבי קסמים וטנופת כתב רש"י אין לך מסננת גדולה מזה אם כן דברי רש"י אתי שפיר דסמך א"ע ע"ד הש"ס דאמרה מחזי כמשמרת

ועי"ז ממילא נבין דברי רש"י שכוונתו כמ"ש הר"ן אבל הרב"י שלא העתיק לשון הש"ס וגם לא הביא דברי הר"ן רק לשון רש"י גרידא דבריו צ"ע שנתן מקום לטעות ובצלול שרי:

ש"ג ע' סי' י' ר"ל אפי' לרמב"ם דאוסר במשמרת ואפי' צלול רק בסודר מתיר בצלול מ"מ מודה כאן דבצלול שרי לפי מ"ש במ"א דכאן אינו משמרת ממש ואם כן דינו כסודרין:

נהגו שלא ליתן כו' ולענין קליטת שומן החלב מע"ג חלב ע' במ"א סי' תק"י ס"ק י"ג:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מוכחי כו'** ולפ"ז אסור כו' דע"כ הא דאוסר כאן כשיפסק הקילוח כו' משמע אפילו רוצה לשתות השכר מיד מ"מ אסור והא מבואר לעיל ריש הסי' דאם רוצה לאכלו לאלתר מותר כשבורר בידו אע"כ צריך לומר כיון דהכא מוריק מכלי אל כלי סבירא ליה דיש לו דין בורר בכלי דאפילו לאכול לאלתר אסור. אם כן ה"ה בשומן דאסור ונראה לפי זה דבשומן אפי' לכתחלה קודם שפסק הקילוח אסור לערות דבשכר ההיתר קודם שיפסק הקילוח דאז עדיין אין הפסולת ניכר כמו שכתב הר"ן מה שאין כן בשומן דמיד ניכר הפרש בין המאכל ובין השומן:

אבל בשומן כו' ר"ל גם לפי מה דמסיק דבאינו נותן קסמים בפי כלי מותר לאכול לאלתר דלא מיקרי ברירה ע"י כלי מ"מ בשומן אסור כמ"ש סעיף ג' ובמ"א ס"ק ד' שם דמה שאינו רוצה לאכול מיקרי פסולת וכיון דאין דעתו לאכול השומן עכשיו ה"ל פסולת ואסור לברר פסולת מתוך אוכל אפי' דעתו לאכול האוכל מיד:

ואפשר כו' אבל הכא לחודא קאי הקשה בספר ת"ש דסותר דברי עצמו שכתב לקמן סי' (תקפ"ו) [ת"ק] ס"ק י"ב כתבו דזהו דוקא במין א' ולא בשני מינים והכא השומן עם הרוטב או הבשר שני מינים הם וכמ"ש מ"א ריש ס"ק זה ולענ"ד לק"מ דתחלה צריכים להבין דברי מ"א סי' ת"ק הנ"ל שכתב על דברי ראבי"ה שהתיר לנקר בשר בי"ט ואין בזה משום בורר. וכת' מ"א הטעם וז"ל דבריר' לא שייך אלא בדבר המעורב אבל הכא האי לחודי' קאי והאי לחודיה קאי כו' ואפי' לפמ"ש סי' תק"י היינו בדבר שהיא פסולת גמור או בשני מיני אוכלים אבל הכא הוא מין א' ואינו פסולת אלא אסור' דרביע עליה עכ"ל מ"א וצ"ב כשמנקר הבשר מן הגידים איך יקרא בשר עם גיד מין אחד ואפי' מנקרו מן החלב גם חלב עם בשר שני מינים אם לא כשהבשר שמן כמ"ש ש"ך י"ד ס"ס נ"ח ועיין בפד"מ שם וע"כ צ"ל דמה שכתב שם מין א' אינו ר"ל מין א' ממש אלא ר"ל כיון שהם דבוקים זה בזה נקראים לענין זה מין אחר וכמ"ש מ"א פה בס"ק שאח"ז במחבץ דהקום והגבינה או החמאה נקראים מין אחד וכן השמרים עם היין אע"ג דקום וחמאה וכן שמרים עם יין ב' מינים הם מ"מ לענין ברירה מיקרי מין אחד. ולולי שהם דברים

לחים לא היה בו איסור תורה אע"ג דקום ושמרים אינו כ"א אוכל ע"י הדחק יש בו איסור ברירה מדרבנן וכמ"ש פה ס"ק ה' וע"י סברת האי לחודי' קאי מותר וא"כ ה"ה הכא שומן עם בשר או עם רוטב ניהו דשני מינים הם מ"מ לענין זה מיקרי מין א' דמהני בי' סברת האי לחודי' קאי כו':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **נשאר כו'** אבל כו' לאכול כו' אסור. דדייקו מדכתב הטור דלא ניתן לתוכו החלמון כ"א למראה משמע דלמאכל אסור:

מקרי פסולת וכיון דאינו רוצה לאכול החלבון והחלבון נשאר למעלה הוא בורר פסולת מתוך אוכל דהא החלבון שאינו רוצה לאכול פסולת מיקרי וכה"ג אסור אבל כיון דאינו נותן החלמון לתוך החרדל כ"א למרא' ואין כוונתו לאכול החלמון א"כ החלבון והחלמון שכיהם שוים כיון דאינו רוצה באכילת שניהם וליכא משום בורר:

אבל כו' משמע דזה מיקרי מין אחד דהמ"א ס"ק ה' הביא בשם מ"מ שהקשה מ"ש דברירת עלין המעופשים שאינן אוכל כ"א ע"י הדחק אם בררן מן הירק ליכא כ"א שבות ומחבץ ומשמר דמפריד הקום מן הגבינה או החמאה או משמר דמפריד היין מן השמרים הוי איסור תורה והא גם הקום והשמרים הם אוכלים ע"י הדחק. ומאי קושיא בשלמא עלין עם הירק הם מין א' אבל קום עם הגבינה או השמרים עם היין הם שני מינים אע"כ דס"ל דגם הקום עם הגבינה והשמרים עם היין הם מין א' כיון דמחוברים יחד מתחלתן א"כ ה"ה החלבון עם החלמון מה"ט יקראו מין א' ולית בהו משום ברירה וכתב ע"ז בס' ת"ש וז"ל ואיני מבין דבריו דהא כ' שם בשם מ"מ דה"ט דמחבץ ומשמר אסור אף שהוא מין א' כיון שהם דברים לחים וא"כ מה"ט גופי' ראוי לאסור גם הכא גבי חלבון וחלמון ואפשר כו' ע"ש ולענ"ד לק"מ דכבר כתבתי לעיל ס"ק ה' הסברא לחלק בין דברים לחים לדברים יבשים דדברים לחים הם מתערבים זע"ז וס"ל ברירה גמורה כיון דנבללים זע"ז משא"כ דברים יבשים אפי' מעורבין כיון דאין נבללים זע"ז לא שייך בהו ברירה כ"ה א"כ בחלבון וחלמון ניהו שהם דברים לחים מ"מ אין נבללים זע"ז וכל חד לחודיה קאי ויש להם דין דברים יבשים. לכן נ"ל דה"פ ד"ל כיון דאפי' רוצה לאכול החלבון לדברי מ"א מותר א"כ מה זה שכתב הטור ואין נותנים אותו כ"א לתקן המראה דהא אפי' רוצה לאוכלו מותר:

דה"א דהחלבון נקרא פסולת כיון שא' ר לאכלו כך דהא גם החלמון אינו ראוי לאכול כ"א ע"י תערובת שמערבים אותו בחרדל א"כ החלבון שנשאר בלי תערובת אינו ראוי

לאכילה והוי פסולת ויש בו משום ברירה עז"כ הטור דאין נותנים החלמון כ"א למראה אבל הוא ראוי לאכול בלי תערובת חרדל וה"ה החלבון לבד ראוי לאכול והוי אוכל:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ומותר כו'** ואם כן להאוסרים אסור. היינו מים אבל שאר משקין דלית בהו משום מלבן מותר והא דל"ג משום סחיטה כ' הרב"י וז"ל כיון שאינו נשרה במים כ"א דבר מועט מהבגד כדי הנחת פיו לא אתי לידי סחיטה וגם כי אין זו שרי' הצריכה סחיטה שבהגעת המים בבגד נסחט ועומד הוא עכ"ל:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **המחבץ כו'** ורש"י פי' כו' ר"ל דברמב"ם אינו מבואר כ"א איסור ההפרד' הקום מן הגבינה וברש"י מבואר ענין אחר אפי' היה כבר מופרדים זה מזה והם בכלי א' ועושה כדי שירד הקום וישאר הגבינ' למעל' אסור משום ברירה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **לפיכך כו'** ועוד דאנן לא קיי"ל כההיא תוספת' דר"י ב"י הוא ואנן קי"ל כרבי בסי' שכ"א כו' דבריו תמוהים אדרבא הרמב"ם פסק כר"י ב"י וכמ"ש לקמן סי' שכ"ח וע"ש בב"י ולכן בס' ת"ש הגי' וכצ"ל ואנן לא קיי"ל כהאי תוס' דאתיא כרבי ואנן קי"ל כר"י בר"י ונדחק בפי' כמ"ש הוא בעצמו ואעפ"כ השיג עליו גם לפרושו בסי' שכ"ד. ולענ"ד אין צורך להגיה כ"א למחוק תיבת כרבי וכצ"ל דאנן לא קי"ל כהאי תוספתא דר"י בר"י היא ואנן קי"ל כמ"ש סי' ש"ך א' סעיף י"ד דגובלין ק"ק וא"כ שומשמין כו' ואציעה בקצרה דברי הש"ס דף קנ"ה ע"ב תנן נותנים מים למורסן אבל לא גובלין ואמר אביי משמיה דרבה דאתיא מתני' כר"י ב"י דתניא אחד נותן הקמח ואחר נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי דס"ל נתינת מים זהו גבולו ר"י ב"י אומר עד שיגבל דס"ל דנתינת מים לאו היינו גיבול וכן מצינו בברייתא אחרת דרבי בר"י פליגי כה"ג גם במורסן דלאו בר גיבול אם כן מתניתין דקתני נותנים מים למורסן ע"כ ר"י ב"י הוא:

ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין. ואמרינן מאן י"א ואר"ח ר"י בר"י היא ופרש"י דלרבי ניהו דגיבול ליכא אסורא מ"מ חייב מיד על נתינת מים לרבי ומסיק הא די"א מתירין הגיבול היינו דוקא על ידי שינוי דהיינו מעט מעט ע"כ דברי הש"ס ולזה כ' מ"א דתוס' דקתני נותנים מים לקמח קלי ע"כ ר"י ב"י הוא דהא ר' אוסר נתינת מים לתוך מורסן או קלי ומזה מוכח דלא קי"ל כהאי תוספתא דהא קי"ל בסי' שכ"א דגובלים ק"ק והיינו כי"א בברייתא דקתני וי"א גובלין דאתיא כר"י ב"י ולמה קתני בתוס' ובלבד שלא יגבול וא"ל דהא ר"י ב"י אינו מתיר הגיבול כ"א ע"י שינוי דהיינו מעט מעט ובתוס' קתני

סתמ' אבל לא יגבל משמע כלל לא אפי' מעט ז"א דהא גם במשנה קתני נותנים מים למורסן אבל לא גובלין ומוקמינן ליה כר"י ב"י וע"כ הא דקתני אין גובלין ר"ל הרבה ביחד אע"ג דקתני סתמא אין גובלין ומאי אולמ' דתוס' ממתני' (וע' בת"ש סי' שכ"ד) להכי דייק מ"א בלשונו וא"כ שומשמין ואגוזים נמי לית בהו משום גיבול נקט שומשמין ואגוזים ושביק קלי דביה מיירי מ"א וגם הוא רישא דתוספתא אלא ודאי דעל קלי לק"מ די"ל מ"ש ברייתא בקלי ובלבד שלא יגבל ר"ל הרבה ביחד ולא קשיא ליה כ"א על שומשמין ואגוזים דבדידהו אפי' הרבה יהיה מותר לגבל דע"כ לא בעינן שינוי מעט מעט אלא בקלי דגזרינן אטו קמח שאינו קלי דאסו' אפי' מעט מעט לכן בעינן שינוי להכירא וכמ"ש סי' שכ"א סעיף י"ד וכ"כ הרמב"ם משא"כ שומשמין ואגוזים ס"ל למ"א דלא מיחליף בקמח שאינו קלי וליכא למיגזר לכן יש להתי' אפי' לגבל הרבה וכמ"ש הרמב"ם הובא לקמן סי' שכ"א בתבואה שלא הביאה שליש וטחנו אותה טחינה גסה וה"ה בחול מותר לגבל אפילו הרבה ועפ"ז ס"ל למ"א דע"כ התוס' חולקת על ש"ס דילן וכיון דלא הובא בש"ס ע"כ ידוע היה להש"ס דאינה עיקרת ולא קי"ל כוותיה בשום דבר:

ודע שכ' ט"ז בס"ק י"ב דגם לברור כלי מתוך כלי יש בו איסור ברירה והביא ראיה מדברי רש"י ע"ש:

עוד כתב ט"ז בס"ק י"ג דלהראב"ד אם יש זבובים בכוס אסור להוציא זבובים לבד משום בורר אלא צריך ליקח גם מן המשקה עם הזבובים:

סימן שכ

סעיף א

(**ס"ק א**) **ובמקום כו**' כדי לעמוד ע"ד מ"א יש צורך להציע דברי הש"ס והרב"י דף קמ"ד תניא סוחטים בפגעים ובעוזרדים אבל לא ברמונים ושל בית מנשיא היו סוחטים ברמונים פרש"י בית מנשיא היו דרכן לסחוט בחול רמונים אלמא איכא דסחיט להו (ולכן איכא על היוצא מהן שם משקה) ולכן בשבת אסור ואר"נ הלכה כהאי ברייתא דס"ל כשל בית מנשיא ופריך הש"ס וכי דבי מנשיא הוי רובא דעלמא ניהו דהם היו סוחטים נימא דבטלה דעתן אצל כל אדם ומשני לא אמרינן בטלה דעתן דתנן המקיים קוצים בכרם קידש דברי ר"א הואיל ובערבי שי"ל רוב גמלים מקיימים קוצים לצורך מאכל הגמלים כי הקוצים מאכלם וא"כ מיקרי מין זרע לכל העולם ודינו כדין המקיים זרעים בכרם דמקדש ואוסר וחכ"א אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימים ר"ל דוקא באותו מקום שמקיימים מקדש ופריך מידי אריא ערבי' אתרא לכן לא אמרינן בטלה דעתן אבל

של בית מנשי' גברא נימא בטלה כו' אלא ה"ט כדרב חסדא דאמר ר"ח תרדין שסחטן ונתנן למקוה פוסלת המקוה בשינוי מראה (דשיעור ג' לוגין שאמרו לפסול המקוה הוא דוקא במים שאובים אבל שאר משקין פוסלים בשינוי מראה) והא לאו בני סחיטה נינהו ואין עליהם תורת משקה אלא מאי איכא למימר כיון דאחשבינהו וסחטן ה"ל משקה הכא נמי ברמונים כיון שסחטן ה"ל משקה ר"פ אמר ה"ט דר"ת ואפ"ת דלא איכפת לן במחשבתו ולא נעשה משקה ע"י מחשבתו מ"מ פוסל המקוה בשינוי מראה דכל דבר שאין עושים ממנו מקוה פוסל המקוה בשינוי מראה והקשו רש"י ותוספות לתי' קמא דהש"ס דמהאי טעמא אסור ברמונים משום דאחשבינהו ע"י סחיטתו א"כ אמאי שרי לסחוט פגעין ועוזרדין ותירץ דהשתא לא מיירי בריייתא בסחיטה ממש אלא סוחטים ר"ל שעושה למתק הפרי ולא לצורך המשקה דבזה אין איסור מצד עצמו אלא דיש לגזור שמא יסחוט לצורך משקה ולכן אסור ברמונים דהא חזינן דדרכן לסוחטן כהאי דבית מנשיא וכיון דמצינו רק חד גברא שוב יש לגזור על כ"א שמא יסחוט לצורך משקין אבל פגעין ועוזרדין דאין שום אדם סוחט לצורך משקה מותר לסוחטן למתק דליכ' למגזור שמא יסחוט לצורך משקה ולפ"ז אין שם היתר בשום פירי לסחוט לצורך משקה כיון דסוחט אחשבינהו ועביד ליה משקה ולא הותר כ"א למתק וכן הקשה הרב"י על הרי"ף ורמב"ם ורא"ש שכלם כתבו ששאר פירות חוץ מתותים ורמונים מותר לסחוט למשקה ותי' הרב"י דהם פסקו כר"פ דהוא בתרא דלא אזלינן בתר מחשבתו ומחשבתו לא משוי לי' ואי קשיא א"כ הדר' קו' הש"ס לדוכתי' מי דמי ערבי' אתרא כו' לזה כ' הרב"י דצ"ל לר"פ דבית מנשיא אתרא הוי לא כס"ד דגברא הוי ובזה א"ש דהתירו בפגעין וה"ה כל מיני פרי חוץ מתותים ורמונים ולכן כתב הרב"י ואם נודע לנו שבשום מקום כו':

אבל נ"ל דמשה אמת כו' ואנן קיי"ל כחכמים כו' אלא דלפי זה צ"ב מ"ט אסור תותים ורמונים בכל העולם ובש"ע יש לדחוק כיון דהרב"י כ' סתם ותותים ורמונים אסור לסוחטן ולא כ' בכל העולם א"כ יש לדחוק דר"ל במקום שדרכן לסחטן משא"כ שאר פירות לא ידעי' שיש מקו' שדרכן לסוחטן אע"פ שאין פי' זה אמת וכוונת הרב"י לאסור תותים ורמונים בכל מקום מ"מ כן דרכו של רמ"א כנודע דכה"ג אין רמ"א כותב בהג"ה בלשון י"א אך בריייתא קשיא לדידיה דקתני סוחטים בפגעין כו' אבל לא ברמונים ובריייתא ודאי אוסרת רמונים לכל אדם לא לבית מנשיא לחוד ואמאי צ"ל דבריייתא אתיא כר"א אע"ג שהתו' כתבו שם ד"ה מי דמי כו' המ"ל הניחא לר"א לרבנן מאי איכא למימר אלא פריך אפי' לר"א לא ניחא עכ"ל. הרי שהקשה ולא ניחא להו לאוקמי בריייתא כר"א היינו לתי' הש"ס הראשון דאמרה כדר"ח דאחשבינהו ובא הש"ס ליישב דברי ר"נ דפסק

כההי' ברייתא לא ניחא להתוס' לומר דברייתא אתיא כר"א דהא קיי"ל כחכמים ואיך יפסק ר"נ כברייתא דאתי' כר"א אבל למסקנת ר"פ לפי פי' הרב"י הנ"ל י"ל דר"פ לא בא ליישב דברי רבי נחמן כ"א ברייתא גופה דאוסרת רמונים משום דבית מנשי':

ור"פ י"ל דמוקי לברייתא כר"א ובאמת לא קיי"ל כהאי ברייתא. בשבת דף צ"ב כו'. ר"ל אע"ג דהדין עם רמ"א דאינו אסור כ"א במקום שסוחטים מ"מ צריך עוד תנאי אחר וזולתו אפי באותו מקום מותר כמ"ש התוס':

בטלה דעתן ואמרינן דאין דרך הוצאה בכך ופטור:

גבי בשר. דקיי"ל שיעור עירוב מזון שתי סעודות:

ואם הוא לפתן סגי אי ראוי ללפת בו פת שתי סעודות אע"ג דהלפתן עצמו אין בו שיעור שני סעודות וקיי"ל בשר צלי מקרי לפתן ואמרי' בש"ס דף ך"ט ע"ב דאע"ג דפרסאי אוכלין בשר צלי לשם מאכל ולא לשם לפתן מ"מ כיון דפרסאי לאו רובא דעלמא בטלה דעתן:

ועז"כ התוס' ול"ד לקוצי' בערבי' כו' ור"ל דעל הוציא משא על ראשו קשה אפי' לרבנן דר"א בקוצים דעכ"פ מודים דבערבית דשם מקיימים קוצים מקדשין והא במוצי' משא על ראשו קאמר דאפי' הוציא א' מאנשי הוצל אמרי' בטלה דעתן ומבשר צלי באמת לרבנן לק"מ כ"א באו ליישב אפי' לר"א:

ולכן אי הוי בית מנשי' אתרא כו' ולפ"ז ה"ה בדינו של רמ"א אפילו נודע שבמקום א' סוחטין מין פרי א' אינו אסור אפי' באותו מקום אלא אם היה לכל העולם אותו מין פירות הרבה גם הם היו סוחטים:

ומ"מ בגמ' איתא כו' היינו קושית הרב"י הנ"ל:

ודוחק לו' כו' יהיו מחולקים כו' דהמקשן הוי ס"ד דבית מנשי' גברא ור"ש ס"ל דב"מ אתרא וכמ"ש הרב"י כנ"ל:

וז"ל הרמב"ם בא להוסיף ראיה דלא כהרב"י:

הואיל ומקצת ב"א סוחטים כו' הרי דנתן טעם הואיל ומקצת ב"א סוחטים ובזה סגי ואפי' אינו אתרא וכ"כ הרי"ף. אין רצונו שכ' כמ"ש הרמב"ם הואיל ומקצת ב"א דזה ליתא דלא הוזכר בזה כלל בריי"ף אלא ר"ל דגם הריי"ף כ"כ דבפגעין מותר לסחטן אפי' שלא למתק דלא כדעת רש"י. ולפ"ד הרב"י ע"כ צ"ל דגם הריי"ף פסק כר"פ א"כ למה הביא הריי"ף דברי ר"ח והטעם משום דאחשבינהו ע"ש (וראיה זו יש קצת לפקפק דהריי"ף כתב כן לדחות דברי האומרים דרמונים אפי' יצאו מעצמן אסורים וזה דחה דברייתא מיירי מסחיט' לכתחלה מדיהיב טעמא כדר"ח דאמר כו' ה"נ כיון דאחשבינהו ה"ל משקה

ש"מ דאסחיטה קאי דלא מצי למימר אחשבינהו אלא היכי דסחטן עכ"ל הרי"ף א"כ י"ל ניהו דהרי"ף פסק כר"פ מ"מ הביא ראיה מתי' א' כדר"ח דלדידי' ע"כ מיירי מסחיטה לכתחל' ובזה לא מצינו שחולק ר"פ) תדע דאל"כ למה אמר' הברייי' ושל בית מנשי' כו' דבר זה צ"ב דהא גם לפירש"י ותוס' וכן לתי' הרב"י מודה דלתי' א' דמשני כדר"ח צ"ל כפירש"י ותו' וגם לדידי' א"ש מה דאמרה הברייי' של בית מנשיא ר"ל כיון דחזי' דמקצת ב"א סוחטים אותן לכן אפי' למתק אסור שמא יסחוט למשקה קצת יש לדחוק דמביא ראיה דסברת ר"ח לחוד לא מהני לאסור מה שאסרה הברייתי' וגם לדעת התוס' ג"כ צ"ל כן אלא שהם מפרשים לשיטתייהו ומ"א מפרש לפי שיטתו דהשתא י"ל פשוט דאיצטריך לדבית מנשיא דטעמא דאחשבינהו גרידא לא מהני וא"כ בהאי תרדין שסחטן צ"ל ג"כ דיש מקצת בני אדם שסוחטים אותן אבל הב"ח כ' ג"כ כדברי מ"א וכ' דשאני תרדין דיש בו איסור תורה לכן סגי בחשבינהו לחוד אבל סחיט' רמוני' דאין בו רק איסור דרבנן דהא מתורה אינו חייב כ"א על דריכת זיתים וענבים לכן לא סגי סברת אחשבינהו ובעי ג"כ שמקצת ב"א סוחטין אותן:

ואפי' אינן עיר שלמה. דלא כהרב"י דבעי דוקא עיר שלמה וכ"ש דלא כרמ"א שאינו אוסר כ"א באותו מקום אלא אם רק מקצת ב"א סוחטים אסור לכל העולם:

ודוקא בענין שאם כו' הוא מדברי תו' דף צ"ב הנ"ל ואע"ג דהשתא אין הכרח די"ל בפירו' כיון דאיכא לצרף בהו סברת אחשבינהו עדיף מההיא דהוצל וכן קוצים דלא שייך סברת אחשבינהו אבל הכא משום דאחשבינהו סגי אם מקצת בני אדם סוחטים ואין צורך שאם היה לכל העולם כו' מ"מ הדין עם מ"א דהא לדעת תרצן א' דמשני מ"ד אקוצים ולא אסיק סברת אחשבינהו ע"כ צ"ל דכוונתו דגם ברמוני' בעי' דומיא דקוצים דאם הי' לכל העולם הרבה רמוני' היו סוחטי' כדמוכח מהאי דהוצל ואע"ג דמסיק משום דאחשבינהו וע"כ הפי' כמ"ש מ"א בצירף הואיל וקצת ב"א סוחטים ומסתמא נשאר בסברא ראשונ' דהאי דמקצת סוחטי' בעי נמי אם הי' לכל העולם רמוני' מרובי' כו' דהא לא חידש בזה דבר אלא לתרצן א' הוי סגי בזה לחוד דמקצת ב"א סוחטי' עד דדחי ערבי' אתר' ולתרצן הב' זה לחוד ל"מ אלא בצירוף אחשבינהו ואז דינו כאלו הוא אתרא אבל אם היה לכל העולם רמונים מרובים ואעפ"כ לא היו סוחטים ל"מ אפי' מקום א' שסחטן דהא ערבי' אתרא ואפ"ה בעי' דוקא שאם הי' לכל העולם גמלים כו':

שקורין בערניס ולענין תפוחים עיין בט"ז ס"ק ה':

וכ' הר"ש כו' לקיים זונין מפני שהוא מאכל יונים כו' אסור לקיימן ר"ל בכרם:

וא"כ ה"ה כאן אע"ג דלדעת מ"א אם רק מקצת ב"א סוחטים אסור אפי' אין מוליכין פירות אלו או המשקין למקום אחר היינו דוקא כמו שהתנה מ"א לעיל אם הי' לכל אדם אותם מין פירות מרובים היו ג"כ סוחטי' כנ"ל ואם הי' מוליכי' אותו מין ממקום למקום אע"ג שאם ה"ל הרבה מ"מ לא היו סוחטים אפ"ה אסור כמ"ש הר"ש גבי זונין ולא התנה דבעינן שאם היו לכל העולם זונים מרובים היו זורעין זונין אדרבא עינינו הרואות ההיפך דאפי' במקום שי"ל זונין הרבה אין זורעים זונין דלא כמ"ש בספר ת"ש ע"ש:
והב"ח כ' כו' וכ"כ סמ"ק. והוא שיטת רש"י ותוס' דלעיל כנ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מותר כו'** ואע"ג דאסור כו' אלא כשהוא גונח דהותר במקום צער:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **וי"א אפי' בש"ד מדכתב רמ"א לדעה קמייתא מותר כו'** הענבים כ"ש בשאר דברים כו' משמע דבשאר דברים יש להקל יותר מבענבים. וס"ד מ"ש רמ"א ויש אוסרים כו' מענבים ר"ל דוקא ענבים אבל שאר דברים דקילי מודים דשרי לזה כ' מ"א דליתא דכן הוא להדיא שם בהג"מ דהם היש אוסרים ורמ"א צ"ל דלא דק בלשונו:
וב"ח כ' בשם רש"ל כו' ומ"מ מדברי רמ"א משמע דבשאר דברים קילי מדכ' לדעה א' מותר למצוץ ענבים כו' וכ"ש שאר דברי' כנ"ל:
וכ"כ רש"י גבי שלקות כו' דמה"ט למ"ד אפי' סחטן למימיהן פטור אבל חיובא ליכא לפי שאין המשק' גדל בתוכן ואסור משום גזרה אטו ענבי'. וכ"מ בכתובות דף ס' דהותר לגונח לינק מן הבהמה משום דהוי מפרק לאחר יד ובמקום צערא ל"ג וכ' רש"י דה"ט דהוי מפרק כלא"י לפי שאין דרך לינק כה"ג א"כ משמע מה שהוא דרך לעשות כן גרע ואיך התיר רש"ל למצוץ ענבים משום דכן דרך אכילתן אדרבא מהאי טעמא ראוי לאסור. ואפשר כיון דדרך אכילתן כו' דוקא מה שהוא דרך לצורך משקה אסור אבל מה שדרך אכילתו כך אדרבא קיל יותר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מתבטל כו'** שלא הי' עליו שם יין ולכן אינו חשיב כ"כ לאסור משום דשיל"מ:
כ' הב"ת דמותר כו' וט"ז בס"ק ג' חולק עליו:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ואינו ראוי כו'** ולכן כ' רמ"א כו' דאין שיעור בזה בגדלות או בזמן דאין אנו בקיאי' בזה אלא תלה הדבר כ"ז שא"ר לאכילה ולא בקריאת שם בוסר והא דאסור משום דהוי כבורר כו' אע"ג דע"כ גם הבוסר מיקרי אוכל דהא מה"ט מבואר סי' ר"ב דעל הבוסר

מברכים בפה"א ואם לא היה אוכל לא היו מברכים עליו או לכל היותר שהכל אלא שאין מברכים ב"פ העץ כיון דעדיין לא הוי גמר פרי מ"מ לענין ברירה מיקרי פסולת לגבי אוכל:כ' הע"ש כו' בסי' שיט. כיון דטעם האיסור משום בורר ובסי' שי"ט מבואר דביד מותר לצורך אותה סעודה. וכ"כ הש"ג על מ"ש הר"ן בשם הרשב"א להתיר לחתוך ירק דק דק לאכלו לאלתר אע"ג דכה"ג אסור משום טוחן מ"מ לאכלו לאלתר מותר כמו שהותר ברירה לצורך אותה סעודה והקשה עליו ש"ג וכי הותרה מלאכה אם יש בו צורך לאלתר וברירה שאני דדרך אכילה בכך ולא הוי בורר וכמ"ש מ"א:

וכן הטעם במחתך כו' ר"ל דקי"ל כרשב"א שהביא הר"ן ולענין קושי' ש"ג הנ"ל לזה כ' מ"א דגם בטוחן י"ל כן דכה"ג לא מקרי טוחן וכ"כ הרב"י שם לפי שדרך סלקא לחתכו דק דק בשעת בשולו כו' שרי שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחתיכות גדולות או קטנות:

תדע דהא כ' הר"ן כו' אטו יהי' מותר כדי לאכול לאלתר דהא לא הותר לינק בפיו מן הבהמה כ"א גונח משום צער ובודאי מה שיונק בפיו לא גרע מסוחט לתוך אוכל וא"א דסוחט לאכול מיד מותר לתוך אוכל ולית ביה משום ברירה ה"ה דה"ל להתיר לינק בפיו מהבהמה דהא אכלו מיד ואפי' שלא במקום צער ה"ל להתיר אולם הט"ז הסכים עם הע"ש ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לימוני"ס כו'** אפי' נוהגים לסוחטן תוך מים כו' דכה"ג אסור בכבשי' ושלקות דדוקא לתוך אוכל שרי אבל לא לתוך משקה וכמ"ש מ"א ס"ק י' מ"מ בלימוני"ס שרי כיון שאין דרך כו':

סעיף ט

(**ס"ק ט**') **כבשים כו'** ול"ד לזתים וענבים דאפי' יצאו מעצמן אסורים והכא מתיר לסחוט לכתחלה:

ואם למימיהן אסור אע"ג דשאר כו' כצ"ל. דהיה שם משקה עליו מקודם לכן חמיר משאר פירות מ"מ אין בו רק איסור דרבנן אבל זיתים וענבים יש בהן איסור תורה כיון דרוב העולם סוחטים אותן והמשקה גדל בהן והתוס' כ' ה"ט דמן התורה אינו חייב כ"א על דריכת זיתים וענבים כמ"ש מ"א ר"ס זה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **דג כו'** וכן שלקות רש"י ר"ל דרש"י כ"כ לשניהם דהיינו לדג ושלקות חד טעמא דלאו משקה הוא אלא אוכל:

ורי"ו כ' כו' וצ"ע ליישב דבריו אין קושייתו על רי"ו מדברי רש"י אלא מדברי הש"ס דגם הש"ס שם דף קמ"ה ע"א מדמה דג לשלקות ע"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **נותן כו'** שמא יסחט פירות כו' לפי שהברד ושלג למימיהן הן עומדים עכ"ל הר"ן. וכיון שנתערב במים ל"ג אע"ג דבס"ק י' אוסר לתוך משקין צ"ל דברד ושלג עדיפא:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **לשבר כו'** נ"ל דבנהר או באר אסור. ר"ל לפ"ד המרדכי דתלה ההיתר והביא ראיה משבירת חביות כמ"ש סי' שיד ושם סעיף ו'. ושם הטעם משום דאין בנין וסתירה בכלים לכן נהר ובאר דמחוברים לקרקע יש בו איסור סתירה וכמ"ש סי' שי"ד וה"ה מקוה וה"ה כלי המחזיק ארבעים סאה יצא מתורת כלי ואסור כמ"ש ר"ס שי"ד אבל בס' ת"ש חולק והביא ראיה מדברי הר"ן שכ' שמותר להניח שלג וברד נגד החום או מדורה להפשיר דהני גם בעודן קרושין שם משקה עליהן עכ"ל א"כ אין עליהן דין מחובר כלל גם מתשו' שב יעקב הביא ראיה וכתב שכן נוהגין הטובלין בשבת בימות החורף ומדברי מרדכי לא משמע כן דהא לא נתן טעם שאפי' כשהן קרושים שם משקין עליהן ול"ש בזה סתירה ומאי הוצרך לראיה משובר חביות א"ו דס"ל דיש בו משום סתירה רק הואיל דבכלי אין בו סתירה מותר:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **שלא יהא כו'** ולפמ"ש ס"ט שרי ר"ל הרב"י לשיטתיה דס"ל בסעיף ט' דלרסק בידים אפי' לתוך מים אסור אבל לפמ"ש מ"א שם ס"ק י"ג בשם רמב"ן דלתוך מים אפי' לרסק בידים שרי וה"ה הכא דהא מתערב עם מי הנטילה:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **היה נזהר כו'** ול"ד כו' לתוך המים והא גם כאן מתערב עם השתן. והכא איהו קעביד מעשה ולרסק בידים גם בסעיף ט' אסור וא"כ לדעת הרמב"ן שהביא מ"א ס"ג יג דאפי' לרסק בידים שרי לתוך המים גם כאן מותר. ומ"ש מ"א רס"ק זה בשם הטור כי ע"י השתן ודאי נימוח הם דברי הרא"ש לדחות ראיית מהר"ם שהתיר כמו דמותר לדרוס השלג ברגליו ועל זה כתב הרא"ש דאינו דומה לדריסה דע"י השתן ודאי נימוח משא"כ ע"י הדריסה ועמ"ש ט"ז ס"ק י"א בשם מהרש"ל ומ"ש עליו:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **משום כו'** עמ"ש סי' שי"ט דבמים איכא משום מלבן א"כ היכי דאיכא פ"ר אפי' מיוחד לכך וגם המים הנסחטים הולכים לאיבוד אסור ובשאר משקין דליכא משום

מלבן אלא משום מפרק דהוי תולדה דדש אי המשקין הנסחטים הולכים לאיבוד הוא מחלוקת הפוסקים שהביא מ"א סקכ"ג:

סעיף יט

(**סק"יט**) **גזירה כו'** ועוד כו' אספוג והא דבר שאינו מתכוין הוא כצ"ל. והא דתנן דף קמג מטלטלין שער של אופנים מפני שהיא מאכל בהמה ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחים בו ואם לאו אין מקנחים בו ופריך הש"ס רישא דמתיר טלטול שער ש"א ע"כ כר"ש אתיא דל"ל מוקצה דאי לר"י הוי מוקצה דהוי כבהמה שמתה בשבת דהוי מוקצה כיון דאתמול לא היתה עומדת לכלבים וה"ה שער של אפונים כיון דאתמול היו מחוברים לאכול לא היה עומדים לבהמה וסיפא דאוסר ספוג שאין לו בית אחיזה ע"כ כר"י דלר"ש ה"ל להתיר דהא הסחיטה הוי דבר שאינו מתכוין ושרי לר"ש ומשני לעולם ר"ש ואפ"ה ספוג שאין לו בית אחיזה אסור דהוי פ"ר ומודה ר"ש. אבל הראב"ד כו' אבל כשאין לו ב"א אסור דאז אין עליו שם כלי:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **פ"ר כו'** כתב הרא"ש כו' מ"מ בשאר אסורים מודה דאסור דדוקא בשבת מותר משום דבשבת בעינן מלאכת מחשבת ולכן היכי דלא ניחא ליה לא הוי מלאכת מחשבת משא"כ בשאר אסורים. מדפריך בזבחים דצ"א ע"ב אהא דאמר שמואל המתנדב יין מזלפו ע"ג האש של המערכה שע"ג המזבח ופריך והא כתיב לא תכבה וע"י הזילוף מכבה. ומשני כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי א"נ כיבוי דמצוה שאני ופריך והתניא יין כדברי רבי עקיבא. לספלים כו' עוד תניא יין מנסך לספלים או אינו אלא לאישים ת"ל לא יכבה. ומשני ל"ק הא ר"י דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור הא ר"ש דס"ל דבר שא"מ מותר והשתא דייק הרא"ש מהמקשן הראשון דפריך והא מכבה וכי לא אסיק דהוי דבר שאינו מתכוין ואי דאכתי אסור דהוי פ"ר. מ"מ הא הוי פ"ר דלא ניחא ליה א"ו דבשאר אסורים אפי' פ"ר דלא ניחא לי' אסור. דהא מסקי' דלר"ש שרי דהוי דבר שא"מ וע"כ צ"ל דגם בשאר אסורים ופ"ר דלא ניחא לי' מותר. וגם בפ' הבונה מייתי הרא"ש ראיה מזה כו' היינו למסקנת הש"ס דמוקי לה כר"ש דדבר שא"מ מותר ואע"ג דהוי פ"ר אע"כ כמ"ש הערוך דהיכא דלא ניחא ליה שרי הרי דאפי' בשאר אסורים ע"כ ס"ל להערוך דשרי דהא מייתי ראיה משאר אסורים. ע"ש מה שתירץ וכ' שני תירוצים והתירוץ אשר נראה לו עיקר הוא דמדברי המתרץ לק"מ להרא"ש דכונת המתרץ הא ר"ש דנשאר בתירץ הראשון דהוי כיבוי במקצת או כיבוי דמצוה אלא דהיתר זה גרידא ל"מ אלא בצירוף דר"ש ס"ל דבר שא"מ מותר ואע"ג דהוי פ"ר מ"מ לא ניחא ליה ואע"ג

דבשאר אסורים אפי' לא ניחא ליה אסור מ"מ קליש אסורא ומהני סברת כיבוי במקצת או כיבוי דמצוה להתיר משא"כ לר"י דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור סברת כיבוי במקצת או כיבוי דמצוה גרידא ל"מ להתיר אבל המקשן דלא אסיק אדעתי' כיבוי במקצת או כיבוי דמצו' שאני פריך והא מכבה אע"ג דודאי אסיק אדעתיה די"ל דשמואל כר"ש ס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר אע"כ דהוי קשיא לי' דהוי פ"ר ואע"ג דלא ניחא לי' מ"מ בשאר אסורים אסור אלא בצירוף סברת כיבוי במקצת או כיבוי דמצוה וזה אכתי לא אסיק אדעתיה עכת"ד. ולענ"ד לא תירץ כלום דהא הרא"ש מייתי ראיה כו' דבשבת מותר פ"ר דלא ניחא לי' מדברי המתרץ כנ"ל ולפ"ד הבה"ז אדרבא משמע שם דאסור אלא בצירוף סבר' כיבוי במקצת או כיבוי דמצוה א"ו דלא ס"ל כהבה"ז ולא ס"ל לחלק בפ' הבונה בין שבת לשאר אסורים והדרא ק"ל. כמ"ש הרמב"ם כו' וכדמוכח במנחות ר"ל דהרא"ש בא להוכיח דהערוך מוד' בשאר אסורי' אין בנין ראייתו ע"ד הרמב"ם כי מאן לימא לן דהרמב"ם ס"ל כהערוך או הערוך ס"ל כהרמב"ם לכן כ' מ"א דדברי הרמב"ם דפסק דלא כשמואל מוכרחי' בגמ' במנחות וא"כ ודאי גם הערוך ס"ל בזה כהרמב"ם דלא קיימא לן כשמואל והראיה ממנחות כ' הכ"מ שם ס"פ ט"ז ממע"ק דסתם משנה במנחות דף עד ע"ב דתנן בזה יפה כח המזבח כו' מפקא מדשמואל וכדאי' בש"ס שם. ולכן שפיר מייתי ראי' מהמקשן דהא אנן קי"ל כהמקשן והא דאייתי ראיה בפ' הבונה ממסקנת הש"ס אע"ג דלא קי"ל כוותיה צ"ל דנודע דראוי למעט במחלוקת בין האמוראים וכיון דחזי' לשמואל דאפי' בשאר אסורים ס"ל פ"ר דלא ניחא ליה מותר ניהו דלא קיי"ל כותיה בשאר אסורים כדמוכח סתם משנה במנחות הנ"ל מ"מ למעט במחלוקת י"ל דעכ"פ בשבת גם המשנה מודה משום דבעי' מלאכת מחשבת ולדעת הפוסקים ר"ל החולקי' על הערוך וכמו שכתב הרא"ש בפ' הבונה דיש לדחו' ראייתו מהאי דשמואל די"ל דשם ליכא פ"ר דאפשר לזלף בטפין קטנים שאינו מכבה ואפי' מזלף בטפין גדולין תו לא הוי פ"ר וכ"כ רש"י בזבחים:

צ"ל כמ"ש הכ"מ ר"ל הא דסתמה המשנ' במנחות דלא כשמואל והא קיי"ל דבר שא"מ מותר כר"ש וכ' הכ"מ הטעם דהמשנה סתמה כר"ע דברייתא ואין טעמו של ר"ע משום איסור כיבוי אלא כך היה קבלה בידו דצריך לזלפו לספלים וכן ברייתא א' דקתני הטעם משום לא תכבה אין זה עיקר הטעם אלא קבלה היתה בידם ולכן בברייתא דר"ע לא הוזכר טעם דכתיב לא תכבה:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **דפ"ר כו'** אבל חיובא ליכא וכ"מ מתוספ' שבת דף ק"ג ע"א דאי' התולש עולשין אם תלשן לאכילה שיעורו כגרוגרות אם לייפות הקרקע חייב בכל שהוא ופריך למה לקטן לאכילה בעי' כגרוגרות והא ממילא מיפה הקרקע דשעורו בכ"ש ואף ע"ג דאינו מתכוין מ"מ הוי פ"ר ומשני דעביד בארעא דחברי'. ומזה הביא הערוך ראיה לדבריו דמה בכך שהיא בארעא דחברי' מ"מ הוי פ"ר אלא משום דבארעא דחברי' לא ניחא ליה ושרי והתו' דחה ניהו דמוכח דפ"ר דלא ניחא ליה ליכא חיוב אבל מ"מ אסורא איכא ובריית לענין חיוב מיירי ובהא בארעא דחברי' דלא ניחא ליה ליכא חיוב עכת"ד הרי מוכח דאפי' להחולקים על הערוך מ"מ ליכא חיוב:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **אספוג כו'** וס"ל כו' בשם הראב"ד. דלרש"י ורמב"ם דטעם ההיתר בי"ל בית אחיז' דאז אפשר בלי סחיטה לא שייך כאן דהא כאן אפי' הברזא ארוכה מ"מ וודאי סוחט:

דבשלמא בספוג דהסחיטה נעשה בידו ע"י אחיזתו בספוג וכיון די"ל ב"א ואינו נוגע בספוג לא יבוא לידי סחיטה משא"כ דהסחיטה היא ע"י שתוחבו בחביות ומאי מהני במה שאינו אוחז בפקק מ"מ סוחט ע"י תחיבת הפקק בחביות ועל כרחך צ"ל כהראב"ד כיון דיש לו ב"א שם כלי עליה והוי כמריק מכלי ואפי' סוחט ל"ל בה וה"ה הכא וא"כ צ"ל מה שכתב הרב"י ולפי שאין טענה זו חזקה אין הפי' כמו שכתב הט"ז דוודאי סוחט דהא לראב"ד אפי' וודאי סוחט שרי. אלא צ"ל מה"ט אין טענה זו חזקה די"ל דהברזא לא מיקרי בית יד או לא רצה לסמוך על הראב"ד נגד רש"י ורמב"ם:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **שלא כו'** והר"ן כו' דמ"מ אסור מדרבנן מ"מ אם אינו מניח כלי תחתיו יש להקל דאיכא ג' צדדי להתיר. א' דעת המ"מ והעומדים בשטתו. דבלא"ה כה"ג אפי' איסור דרבנן ליכא. גם להר"ן דמ"מ אסור מדרבנן יש סברא ב' לסמוך על הערוך כיון דאין כלי (וגם הוא בדופן דלמעלה בחביות אין המשקין הולכים לאיבוד וניחא ליה כ"כ הערוך) תחתיו והמים הולכים לאיבוד הוי פ"ר דלא ניחא ליה. ועוד סברא ג' דיש לסמוך על הראב"ד והוי כספוג שי"ל ב"א דאפי' סוחט שרי דהוי כמריק מכלי:

הסוחט השער כו' ומה"ט כתב בס"ח שם דהטובל בשבת יזהר שלא יסחוט שערו לנגבם כתב ע"ז בס' ת"ש וז"ל ולפ"ז גם אחר השתי' יש לזהר שלא יסחוט שער שעל שפמו ולא דמי לקינוח האף דשרי. משום כבוד הבריות (ר"ל דוחה איסור דרבנן) ואין נזהרים בכך

ויש לסמוך על הרשב"א עכ"ל ולענ"ד לא ידעתי למה הקינוח אחר השתיה אפי' סוחט לא יהיה בו משום כ"ה וכי גרע מבשר שבין השני' דהתירו משום כ"ה לקצוץ בקיסם כמ"ש סי' שכ"ב ע"ש במ"א דלפעמים נראה הבשר שבין השני' בחוץ וגנאי הוא לו וכן השפה כשהיא לחה נראה לו גנאי ואפשר דיש לחלק:

כתב הרמב"ם שתי כו' ומחזיר הפקק כו' כתב הרב"י הטעם וז"ל כשמחזיר הפקק למקומו אין לחוש שידחק הפקק בנקב דאדרבא מחזירו בענין שלא ימלא כל הנקב דא"כ תפסק השקתן והיינו דקתני שהדי דעתו שיצאו המים עכ"ל:

ולפ"ז ע"כ אין הפי' במ"ש שתי מטהרות (היינו שני מקואות) כו' שא' הוא מים כשרי' והשני מים שאובין וע"י שמשיקין זה עם זה הוכשרו גם השאובין דאם כן מה זה שכתב הרב"י דאדרבה כו' דא"כ תפסק השקתן הא קיי"ל ביורה דעה סי' ר"א סעיף נ"ב. ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע אחת נשאר לעולם בהכשרו אפי' נסתם הנקב אחר כך (חוץ מרי"ו שהביא ש"כ שם שכתב שנסתפקו בזה) אע"כ מיירי ששני המטהרות הם מים כשרים אלא שאין בכ"א לבדו כשיעור ועל ידי חבורן הם כשיעור וכהאי גוונא קיי"ל שם בי"ד דצריך הנקב קיים ולא יוסתם דאם נסתם חוזר לפסולו. וכה"ג א"ש דברי הרב"י ואף על גב דבעי' שיהיה הנקב רחב כשפופרת הנוד. ודוחק לומר אע"ג שסותמו נשאר נקב רחב כ"כ ואפשר כיון דכה"ג מצטרפי' נקבים הרבה לשפופרת הנוד כדאי' שם בי"ד א"כ כשאינו סותם ומהדק הסתימה ונשאר אויר בכל צד יצטרף האויר לשפופרת הנוד:

אבל אין פוקקים את הביב כדי שירדו כו' ר"ל שאותו הביב עשוי להביא מים מן המעין לתוך הבור. ועתה כשניקב הביב יוצאים המים מן הביב למקום אחר דרך הנקב ואין יורדי' לבור לכך סותם הנקב כדי שירדו המים לבור:

וכתב הראב"ד כו' משמע שם דאפי' אינו שרוי במים אסור והוא דהראב"ד השיג על מה שנתן הרמב"ם טעם שמא יסחוט כו' שרוי במים וז"ל לא כוון יפה לטעם התוספ' אלא מפני שהוא מקפיד כו' ואם גם להראב"ד הטעם משום סחיטה ובשרוי במים דוקא במה השיג על הרמב"ם א"ו לראב"ד אפי' אינו שרוי במים אסו' הטעם אפשר דהוי כמתקן כמ"ש לעיל סי' שי"ד סעיף י"א:

אסור ליתן כו' ואם היה היין יוצא כו' אסור לסוחטו וכ' מ"א משו' דמחזי כמתקן:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **צריך כו'** לכן אין להקל ועיין בס' א"ר היכי דלא אפשר:

סעיף כה

(ס"ק כה) שלא יגע כו' ול"ד בסי' ש"ג דאשה אסורה לצבוע פני':

אבל צבע שאינו מתקיים כו' פטור כו' עסי' ש"מ דמ"מ אסור מדרבנן:
אבל הראב"ד כו' ר"ל דוקא שנגמר מלאכת הצביעה כגון שצובע הבגד או שרצונו שיהיה המים עצמם צבועים אבל צביעת מים הללו אינן לצורך עצמם כ"א לצבוע באותן המים דבר אחר א"כ עדיין לא נגמר הצביעה עד שיצבע בו אותו דבר אחר לכן פטור:
ונתינת דיו כו' ר"ל דלא תיקשי מהא דתנן ספ"ק דשבת בית שמאי אומרים אין נותנים דיו וסממני' אלא כדי שישורו מבע"י וס"ל לרמב"ם הטעם משום איסור צביעה שהמים נצבעים ע"י הדיו וסממנים ולהראב"ד צ"ל הטעם משום איסור לישה:

סימן שכא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומולל מפרך השרביטים כו'** ואע"ג דכתב רמ"א בסי' שי"ט סעיף ו' דטוב להחמיר שלא להתיר כ"א לרכך מכל מקום כאן בפואה דיש עוד סברא להקל דהיינו דעת הרז"ה דמחלק בין תבואה לפואה דאע"ג בתבואה אסור למלול אבל בפואה שרי לכן סמך רמ"א על עיקר הדין ולא הגיה כאן ע"ד המחבר להתיר בפואה אפי' למלול וכ"כ בס' ת"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מעט כו'** משמע דלצורך סעודה אחרת אפי' מעט אסור אפי' נותן שמן אסור כן נ"ל וכ"מ סעיף ה' וכתב בס' ת"ש וז"ל והיינו כשנותן שמן אח"כ דזה לא מהני כיון דכבר עביד אסורא כו' קודם נתינת השמן כו' אבל אם נותן שמן קודם נתינת המלח או המים שרי דהא לר' יוסי אין חילוק בין רב למעט ואפ"ה שרי לדידיה כשנותן שמן תחלה ומיניה נלמד דגם לרבנן שרי כה"ג גם בהרבה וכ"כ בהגמ"י להדיא כו' עכ"ל והא דתנן דף ק"ח אין עושים מי מלח מרובים (אפי' דעתו ליתן לתוך התבשיל כיון שמרובים דרכן ליתן לתוך כבשים אסור מפני שנראה ככובש כבשים) אבל מותר לעשות מי מלח מעוטים ונותן לתוך התבשיל ר' יוסי אומר בין מרובים ובין מעוטים אסורים אא"כ נותן שמן ומלח או שמן ומים תחלה וקי"ל כרבנן והנה כוונת מ"א פה לאסור לצורך סעודה אחרת אפי' מעוטים אפי' נותן שמן ולפי הבנות ס' ת"ש ר"ל שאח"כ נותן שמן אבל אם נותן שמן תחלה מותר ואייתו ראיה דבנותן שמן תחילה אפי' מרובים מותר מדברי ר' יוסי וצ"ל דס"ל דכמו דמהני נתינת שמן תחלה אפי' במרובים ה"נ דמהני להתיר אפי' לצורך סעודה אחרת אבל לענ"ד אינו כן דאי כוונות מ"א במ"ש משמע דלצורך סעודה אחרת אסור אפילו נותן שמן דנותן השמן לבסוף פשיטא דאסור וזהו הילמי דהיינו מי

מלח שהוזכר בש"ס דאסור וגם מה שסיים מ"א כן נ"ל משמע מסברא דנפשיה כתב כן והוא מלתא דפשיטא גם מה צריך לזה ראיה מסעיף ה' גם אין ראיה משם לכן נלעל"ד דיש ט"ס במ"א וכצ"ל משמע דלצורך סעודה אחרת אסור אפי' נותן שמן תחלה והשתא טובא קמ"ל אע"ג דכה"ג אפי' לר"י שרי וה"ה לרבנן מותר אפי' מרובים כמ"ש ספר ת"ש כנ"ל מ"מ מסעודה לסעודה אפי' מועטים אסור וע"ז מייתי ראיה מסעיף ה' דאוסר למלוח ביצה מבושלת להניחה אע"ג דבביצה ליכא משום כובש כבשים וגם לא הוי כמעבד כמו שכתב מ"א בסעיף קטן ה' ולכן מותר לאותה סעודה אפי' הכי לצורך סעודה אחרת אסור ועיין שם הטעם אם כן ה"ה בנותן שמן תחלה אע"ג דעל ידי זה שוב אינו נראה ככובש כבשים או כמעבד מ"מ מסעודה לסעודה אסור ומ"ש ת"ש ראיה מהגמ"י היינו דוקא להתיר אפי' מרובים אבל לסעודה אחרת לא שמענו ועיין במגן אברהם סק"ז שהביא אותה הגמ"י ושם יתבאר. ועסי' שי"ט ס"א מהו נקרא אותה סעודה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ביצים כו'** וכ"ה בת"ה כו' על דגים בי"ט ר"ל דרצה לאסור בדגים המלוחים בי"ט אם נתקרעו מעי"ט הואיל והמלח משביח אותן ואייתי ראיה מר"נ וכאשר יתבאר משמע דאי לא היתה המליחה משביחן הי' מותר:

כ"מ בגמרא גבי צנון כו' דאמרי' דק"ח תניא ר"י ב"ח אין מולחין צנון בשבת א"ר נחמן מריש הוי מלחנא פוגלא (היינו צנון) אמינא מפסידנא ליה דצנון חורפי' מעליא לי' וע"י המליח' פג חורפי' כיון דשמענא דבמערב' מלחי כשרי כשרי (דהיינו תלי תלין הרבה) אלמא משבח ליה ממלח לא ממליחנא אבל מטבילנא הרי דלפי מאי דס"ד דמפסיד ע"י המליחה היה מתיר מליחת הצנון ע"כ היכי דמפסיד ל"ל דהוי ככובש כבשים או כמעבד ואע"ג דמ"א מתיר אפי' היכי דלא מפסיד אלא שאינו מתקן מ"מ מסברא ראוי לו' היכי דאינו מתקן לא הוי ככובש כבשים או מעבד דבהו מתקן אלא דס"ד דמ"מ ראוי לאסור משום לא פלוג לזה אייתי ראיה דהא ר"נ הוי ס"ד להתיר היכי דמפסיד וע"כ לא אסרי' משום לא פלוג א"כ ממילא היכי דאינו מתקן אינו אסור משום לא פלוג ודין מליחת דגים בי"ט יתבאר לקמן סי' ת"ק ס"ק י"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יש מ"ש כו'** וא' מהגדולים הורה כו' ר"ל קולא יותר ממ"ש פה בש"ע אבל בע"א שרי וסיים בת"ה לפי דעתו בדרך טיבול בכל ענין שרי ר"ל דהת"ה לא התיר כ"א כמ"ש בש"ע לטבל א' א' אבל אותו הגדול התיר אפי' לטבל הרבה חתיכות בפעם א' ולא אסור כ"א לפזר עליהם מלח דאין להקל אלא לטבל ר"ל א' א' וגם לדעת הת"ה אפי' טובל א'

א' ומניחן לפניו צ"ל שכ"א לא יהיה נוגע בחברו אלא צ"ל נפרדים זה מזה וכ"כ הב"ח לדעת ת"ה אך לדעת הגדול ההוא אפי' נוגעים זה לזה שרי:
שכובש כבשים וטעם זה נתן הרמב"ם ואף בשנים יש להחמיר דהב"ח הקשה דברי רש"י אהדדי שפיר' אהא דתניא ר"י ב"ח אין מולחי' צנון בשבת אין מולחים ג' או ד' חתיכות יחד כו' משמע אבל שני' מותר ובדברי ר"נ פי' ממלח לא מלחנא שתים יחד טבולי בשעת אכילה מטבילנא ואכילנא הרי דפי' דלר"נ שתים יחד אסור לכן כתב דמשמע לרש"י לשון ר"נ שאמר מטבילנא דהיינו א' א' ואוכל מיד וא"א דכן הוא מצד הדין דשתים אסור ע"כ כן פי' ברייתא דר"י ב"ח וע"כ ר"נ היתרא אתי לאשמעינן דא' לבד מותר ולאוכלה מיד וא"כ תיקשי פשיטא דמותר א' לבד דהא א"א לאכול צנון בלי מלח אע"כ דשתים מן הדין מותר ואתי ר"נ לאשמעי' חומרא שהחמיר על עצמו ולא מלח אפי' שתי' יחד רק א' לבד:
עיין בש"ג כו' ט"ז בס"ק א' כ' דאם נותן השמן מיד אחר שמלחו על השלאטי"ן מותר כיון דאין מניחים אותו להזיע לא דמי לעיבוד אבל כשמניחים השלאטי"ן וכן האיגרקי"ס במלח זמן מה עד שיזיע ואח"כ שופכים מי הזיעה ואח"כ נותנים עליו שמן וחומץ זה ודאי אסור ועיין מ"ש בדין אוגרקיס בסעיף קטן שאחר זה:

סעיף ז

(סק"ז) **להניחה משמע אפי' להניחה מסעודה כו'** ר"ל לא מבעי' לצורך חול ודאי אסור אלא אפי' לצורך יו"ט כ"א מסעוד' לסעוד אסור דהא סתם וכ' להניחה משמע אפי' לבו ביום אסור:
אבל צנון כו' דהא בגמרא וכן בש"ע בסעיף ג' מחלק בין צנון וביצים דצנון אסור וביצה מותר והא ביצה אינה מותר כ"א לאותו סעודה ע"כ צ"ל צנון אפי' לאותו סעודה אסור:
דהא רגילים כו' ועוד דהמליחה כו' ר"ל בין לטעם הרמב"ם דהוי ככובש כבשים ובין לטעם רש"י דהוי כמעבד כיון דמתקן וכן בין לדברי הלבוש ובין לדברי מ"א בס"ק ה' גבי ביצים גבי אוגרקי"ס אסור:
ומותר כו' על נתחי העוף כו' ואח"כ נותן עליהם מים או יין וכ"כ בתוספות שבת דף ק"ח ע"א ד"ה אין עושין כו וז"ל ושרי לעשות מי מלח בשבת ליתן על עופות צלויים ואם נותן מלח על העופות ואח"כ נותן משקין עליהם שרי אפילו לר"י שהשמנונית ממתקת המלח כמו שמן עכ"ל וכ"כ התוספו' בעירובין דף י"ד ע"ב והוצרכו לטעם זה דהשמנונית ממתק כו' והוי כמו נותן שמן תחלה. משום דמיירי בעופות צלוים שהם יבשים ואפשר דבצלויים מועלת המליחה והיה ראוי לאסור לטעם רש"י לכן הוצרכו לטעם דהשמנונית

ממתק ושרי אפי' לר"י ואם כן לדידן אפילו מרובים מותרים כנ"ל בס"ק ד' אבל בש"ע מיירי במבושל דבזה ל"ל כמ"ש התוספות דהא הבשר לח והוי כמו נותן מים ומלח תחלה דאסור ולכן הוצרך לטעם דמבושל אין המלח מועיל כמו בבצים:

עס"ס ת"ק דמשמע אפילו במקום הפסד אסור דהרב"י כתב בשם ש"ל וז"ל בשר חי או דג חי אסור למלחו בשבת כדי שלא יסריח דבשבת לא שייך לאערומי כמו ביום טוב דהא לא ניתן לצלות ולבשל בשבת עד כאן לשונו וביט דהותר ע"י הערמה מבואר סי' ת"ק ס"ה דדוקא במקום פסידא א"כ מוכח בשבת דל"ש הערמה אסור אפי' במקום פסידא דהא לא ס"ד להתיר בשבת כ"א ע"י הערמה כמו ביט וא"כ לא הוי ס"ד להתיר בשבת יותר מביט היינו דוקא במקום פסידא וכיון דמסיק בשבת ל"ש הערמה ע"כ אפי' במקום פסידא אסור. והתוס' והרא"ש בחולין כו' דתנן שם השוחט בשבת וביכ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ודייק הש"ס קתני שבת דומיא דיה"כ מה יה"כ ביומו אסור באכילה ה"ה בשבת ביומו אסור וע"כ צ"ל דאתי' כר"י דא"ל מוקצה והוכיחו התו' והרא"ש מזה דע"כ מותר לאכול בשר חי בלי מליחה דה"ל דם אברים שלא פי' ומותר דאלת"ה מנ"ל דאתיא כר"י ת"ל בלא"ה א"א לאכלו בשבת דהא אסור למלחו בשבת וכ"כ הר"ן כו' כדאמרי' גבי פוגלא כו' וכ"ש דאיכא למיסר כו' דהא מתקן לי' ר"ל גבי פוגלא דתחלה ס"ד דר"נ להתיר המליחה דמפסיד ליה דמפיג חורפיה עד דשמע דבמערבא מלחי לי' וע"כ מתקן לי' הדר ביה ואסר המליחה. וניהו דהוכיח מעובדא דמערבא דהמלח מתקן הצנון מ"מ הלא מפיג החריפות ובזה מפסידו ע"כ צ"ל דהתיקון שנעשה בו רבה על ההפסד ולכן אסר המליח' כ"ש במליחת בשר דליכא הפסד כלל ואינו אלא מתקן דראוי לאסור וכ"ש אי אסרת כו'. ר"ל דהא גם הר"ן בא להוכיח דמותר לאכול בשר חי בלי מליחה דאל"כ בלי איסור מוקצה אי אפשר לאכלו בשבת דהא צריך מליחה ואי דימלחנו בשבת הא לפי אותו ס"ד דגם בשר חי אסור לאכול בלי מליחה ודאי אסורה המליחה בשבת דהשתא הוי מתקן גמור דהא בלי מליחה אי אפשר לאכלו לפי אותו ס"ד:

וצ"ע דבגמ' משמע דהלכה כרבא דבדף ע"ה ע"ב אמר רבה ב"ר הונא האי מאן דמלח בשרא חייב משום מעבד רבא אמר אין עיבוד באוכלים א"ר אשי אפי' רבה בר ר"ה לא אמר אלא היכי דבעי ליה להצניע לדרך כו' משמע דרבא פליג ואמר א"ע באוכלין אפי' כה"ג דבעי לי' לדרך ליכא חיובא וכיון דרבא הוא יותר בתרא מרבה בר"ה וכ"נ מסידור דברי הש"ס דהזכיר דברי רבא אחר רבה בר"ה וא"כ ראוי לפסוק כרבא דפטור ועמ"ש התי"ט פי"ד משנה ב' ומ"ש ע"ד בס' ת"ש:

ונ"ל דמותר כו' כמ"ש בי"ד ס"ס ס"ז כשחולטו בחומץ א"צ חליטה לדעת הטור אפי' רוצה לבשלו. ולדעת הר"ן וש"ע שם דוקא לאכלו חי או למלחו אח"ז ולבשלו מותר לחלטו בשבת בחומץ ולא אמרינן בזה דהוה כמעבד וא"ל א"כ מאי הוכיחו הפוסקים הנ"ל דמותר לאכול בשר חי בלי מליחה דלמא אפשר לאכלו ע"י חליטה בחומץ דשרי בשבת ז"א דהא גם מה שמותר לאכלו ע"י חליטה בחומץ לכל מר כדא"ל ג"כ הטעם דהוי דם אברים שלא פי' וא"כ גם בשר חי בלי חליטה ע"כ שרי אולם לא ידעתי לאיזה צורך כ' מ"א כן דהא כ' רמ"א שם בי"ד דהמנהג להחמיר שלא להחליט קודם מליחה וע"כ צ"ל דכתב מ"א כן לדעת המחבר שם ובמקומות שנוהגים כהמחבר שם:

ומבואר מדבריהם כו' ר"ל מדברי התוס' והרא"ש דלעיל דניהו דבשר חי מותר לאכלו בלי מליחה דהוי דם אברים שלא פירש מ"מ הדחה בעי משום דם בעין שעליו אע"כ דהדחה זו מותרת:

ולא ראה מ"ש שם סעיף ח' כוס ששתה בו גוי יין ונאסר היין שנדבק בכוס מותר להדיחו כיון דגוף הכלי היתר הוא וכשמסיר היין שאסרו אינו מתקן הכלי אלא כמי שמסיר גרף של רעי וה"ה הכא בהדחה שמסיר הדם שע"פ הבשר יש להתיר מה"ט. דאפי' בפסח לא התירו כו' ר"ל כשחל ע"פ בשבת דהותר שחיטת הפסח בשבת מ"מ לא הותר הדחת קרביים בשבת כיון דא"א לאכלו ולצלותו עד הלילה ואין בו צורך היום דמתקן הבשר שתרכך ע"י המליחה אינו מתקן כלום. אלא מכוין שלא יכמשו ויפסדו דבשר חי אסור לטלטלה דוקא בשר דרכיך כגון בשר עוף אבל שאר בשר דלא חזי לאכלו חי אסור לטלטל ע"ש:

כגון להביא יין למ"ש. כמ"ש מ"א בשם מנהגים בסי' תרס"ז:

ואפי' ע"י גוי אין להקל ובספר א"ז כ' בשם זקנו הגאון מהר"ש שהתיר להדיא ע"י גוי כך כ' בשמו בס' ת"ש ואני לא מצאתי לא פה ולא בס"ס ת"ק:

ובמהרי"ל הל' פסח כו' דשרי להדיחם קאי על הנוהגים ללוש ביו"ט של פסח ונשאר דבוק בכלי הלישה בצק:

שלא יחמיץ ויפסיד ר"ל הכלי כיון שישאר עליו בצק מחומץ וא"א להדיחו יהיה צריך לבער הכלי מתוך ביתו שלא יעבור בב"י וב"י:

כגון כופין כו' כדאי' ר"ס שכ"ב:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אין כו'** ככובש כבשים. וה"ה דשייך טעם רש"י דהוי כמעבד:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ובקערה**. פי' או בקערה שידוכם בשולי כו' לאפוקי מדעת הרב"י בחבורו דס"ל דבעינן תרי שינוי בקתא וגם ידוך תוך קערה תמורת מכתשת אבל מ"א ס"ל דבחד שינוי סגי. ובקערה הפי' או ידוך בשולי קערה תמורת קתא:

דהוי שינוי גמור. ר"ל דהרב"י כ' בשם האגור שיש מקשים למה הותר ע"י שינוי ניהו דליכא איסור תורה מ"מ איסור דרבנן איכא ותי' דהיכי דאיכא שינוי גמור אפי' איסור דרבנן ליכא ומשמע דלחתכם כו' ועסי"ב דאסור משום טוחן:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מותר כו'** דהרי התוס' והרא"ש כו' דבדף ע"ד ע"ב אמר ר' פפא האי מאן דפריס (ר"ל חותכה דק דק) סלקא חייב משום טוחן. ויש בזה דעות מחולקים הרא"ש כ' בשם ר"ח דאין פי' פרוס חותך דק דק אלא שבדקלין יש בו כמו נימין וכשמפריד הנימין ומנפצן יוצא מהן כעין קמח בזה חייב דוקא משום טוחן והתוס' כתבו דוקא בחותך סלקא דק דק חייב ויש דס"ל דבכל ירק חייב משום טוחן אולם ס"ל דוקא גדולי קרקע אבל בשר דלא הוי ג"ק שרי והכי קי"ל. אבל בשר חי הואיל ואין ראוי לאכילה כך אלא לכוס אותו דלאו כאורחי' כצ"ל. ור"ל כהאי גוונא י"ל דמודים הפוסקים דס"ל אין טחינה אלא בג"ק מ"מ כהאי גוונא דאין ראוי לאכילה כ"א ע"י טחינה מודים דיש טחינה אפי' אינו ג"ק כ"ה שם בת"ה:

ותו דיש ליגע בו כו'. דבשבת דף קנה איכא פלוגתא רב הונא ס"ל מטרח באוכלא לבהמה דהיינו דבלאו אותה טרחא היה ראוי למאכל בהמה אלא שע"י אותו הטרחא תתאוה יותר לאכילה מותר לטרוח אבל לשוויא אוכלא דבלאו האי טרחא לא היה ראוי כלל למאכל בהמה וע"י הטרחא משוי ליה אוכל אסור ורב יודא ס"ל איפכא דלשוויא אוכלא מותר כיון דמזונותיהם עליו וא"א לאכלו בלא"ה אבל מטרח באוכלא אסור כיון דאפשר לאכלו בלא"ה וקי"ל כר"י לקמן סי' שכד. ובעל ת"ה לא מחית נפשיה לפלוגתא והביא שני דיעות וכוונתו דתליא באותה פלוגתא וא"כ למ"ד שוויא אוכלא גם כאן יש לאסור. ובש"ג כ' כו' כמ"ש התוס' דף עג ע"ב ד"ה מפרק וז"ל פירש"י מפרק הוי תולדה דדש וק' לר"ת דבדף צ"ה אמרי' דחולב חייב משום מפרק כו' דהא אמרי' אין דישה אלא בג"ק וא"ל כו'. אבל בחולב חייב דבהמה חשיבא ג"ק כדמוכח ר"פ בכל מערבין כו' עכ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **וע"ס שכ"ד סעי' ז' ובמ"ש שם ומוכח כו'** דלא כע"ש דהנה הע"ש הבין דאסר רמ"א פה לחתוך בשר דק דק משום דקמשוי ליה אוכל והיינו דפסק כרב הונא דמשוי

אוכלא אסור. ולכן הקשה הא לקמן סי' שנד אדרבא פסק כר"י דמשוי אוכלא מותר ומטרח באוכלא אסור וכן הקשה ט"ז בסי שכד והניח בקושיא וכן הבין בס' א"ר ובס' ת"ש והע"ש תי' הא דהתיר בסי' שכ"ד למשוי אוכלא היינו דוקא בראוי לאכילה קצת ע"י הדחק וכאן דאינו ראוי לאכילה כלל בלי חיתוך דק דק לכן גם לדידן דקי"ל כר"י מ"מ אסור וזה דחה מ"א דאדרבא מוכח דכל שהוא קשה ביותר וא"א לאכלו כלל בלי תיקון שרי טפי לר"י כיון שמזונותן עליו וא"א להם לאכול כ"א ע"י אותה הטרחא לכן כ' מ"א ברס"ק זה עסי' שכ"ד ס"ז ובמ"ש שם. ר"ל דע"י מ"ש מ"א בסי' שכד נתיישב קושית ע"ש וט"ז הנ"ל דהא בלא"ה א"ל על רמ"א כיון דבת"ה נתן ב' טעמים לאיסור א' כיון דאינו ראוי לאכילה בלאו הכי כה"ג מודים דיש בו משום טוחן אפי' להפוסקים דאין טחינה אלא בגידולי קרקע ולטעם זה יש בו איסור תורה. עוד הוסיף טעם שני משום משוי אוכלא ולטעם זה אין בו רק איסור דרבנן ולמה שביק רמ"א טעם א' דאית ביה משום לתא דאיסור תורה ונקט טעם ב' דאין בו רק איסור דרבנן:

גם מדברי ת"ה נראה דטעם שני לא עשאו אלא לסניף ושביק רמ"א טעם העיקר לכן י"ל דבאמת כן הוא כוונת רמ"א במ"ש דהואיל כו' קמשוי לי' אוכל ר"ל שעי"ז יש בו משום טוחן כטעם ראשון שכ' בת"ה אבל אי לא הוי איסור טוחן משום דמשוי אוכל הוי שרי לדידן ובזה א"ש האי דסי' שכד דשם מיירי דא"ח דק דק וליכא בו משום טוחן אלא משום משוי אוכל זה שרי לדידן דקי"ל כר"י וכ"נ להדיא מדברי מ"א בסי' שכד ס"ק ה' שהבין דהטעם רמ"א כאן משום טוחן שכ' וז"ל דק דק כו' דדבר שהוא מלאכה כגון טחינה כו':

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שקורין כו'** תשובת הריב"ש אין ת"י רק מצאתי בס' ת"ש שהעתי' לשונו לאסור הגריר' בגבינ' וז"ל כהאי דאמרינן האי דפריס סלקא חייב משום טוחן ואף אם נא' דלאלתר שרי ואפילו בכלי היינו דוקא בכלי כעין סכין שאינו מיוחד לטחינה אבל מורג כו' שהוא מיוחד לטחינה ה"ה כמו נפה וכברה לבורר וכמו מכתשת לתבלין וכבר אסרו חז"ל אלא דוקא בקתא דסכינא דהוי שינוי גמור ועוד אפשר לאסור אפי' בי"ט לפי שהוא מיוחד לטחינה זו והוי כמו פלפלין ברחים שלהם דאסור אף בי"ט משום עובדא דחול כו' אלא דאפשר לחלק דשאני פלפלין ברחים שרגילים לשחוק מהן הרבה ביחד ודמי לעובדא דחול אבל בכלי זה אין דרך לגרר ממנו אלא מה שצריך לשעתו. ומ"מ נראה דצריך שנוי דומיא דמלח לפי שאין מפיג טעם כו' אבל בשבת נראה דאסור בלי ספק והקשה ע"ש דכאן פסק לאסור ובהלכות י"ט סי' תק"ד כתב רמ"א דמותר לגרר גבינה

ע"י שינוי והנה מה שאסר המחבר פה הגרירה ע"כ צ"ל הטעם א' של הריב"ש משום טוחן דהא המחבר פסק דבהמה לא מיקרי ג"ק ולית ביה משום טוחן. וע"כ צ"ל דאסור משום עובדא דחול כטעם ב' של הריב"ש. ולפ"ז הקשה בספר ת"ש למה מתיר רמ"א ע"י שינוי בי"ט דהא לטעם זה כ' הריב"ש דאין חילוק בין שבת וי"ט גם מדברי מ"א נראה דס"ל דקי"ל כתי' שני של הריב"ש ולכן כ' דאפי' לאכלו מיד אסור וגם לחתכו דק דק שרי כמו בסעיף ט' דהיינו בשר מבושל ותי' בס' ת"ש דוקא בשבת אוסר הרב"י כיוו דאיכא מ"ד דבהמה מיקרי ג"ק אע"ג דהרב"י לא פסק כוותי' מ"מ מהני לצרכו לטעם עובדא דחול ואסור משא"כ בי"ט דליכא משום איסור טחינה אלא משום עובדא דחול. ומטעם זה גרידא לא רצה לאסור כיון דאינו נעשה לימים מרובים:

וה"ה דמותר כו' כדאי' פ' י"ז במשנה דף קכב ע"ב תנן נוטל כו' קורדם לחתוך בו את הדבלה מגירה לגרור בו את הגבינה:

דבר שאינו חפץ כו' כמ"ש דף קלא ברש"י דתנן עושין כ"צ מילה בשבת כו' וכמון אם לא שחק מע"ש (שדרכן היה ליתן כמון שחוק על המילה לרפואה) לועס בשניו ונותן ופירש רש"י כמה דאפשר לשנויי משנין משמע דס"ל דגם ע"י לעיסה יש בו משום טוחן אלא שהוא ע"י שינוי דאל"כ למה הוצרך לו' הטעם משום כמה דאפשר לשנויי:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **דאסור כו'** מ"ש כאן בשם התוס' ר"ל שנרשם בש"ע ב"י בשם תוספתא. ומ"מ נ"ל שהדין דין אמת היינו מסברא:

כיון שהוא ג"ק כמ"ש בסעיף ח' דמותר לחתוך בשר מבושל או צלי לאדם אף ע"ג דשם מותר לחתוך אפי' למי שאינו יוכל ללעסו כמ"ש מ"א סק"י דאזלינן בתר רובא דעלמא היינו דוקא בשר דלדידן ל"מ ג"ק אבל גרוגרות וחרובין דהוי ג"ק בעינן דוקא שיהיה הוא יוכל ללעסו לא אזלינן בתר רובא וכ"כ בספר ת"ש:

סעיף טו

(**סקט"ו**) **לאכלו כו'** ובש"ג מפקפק כו' הבאתי דבריו לעיל סי' ש"ך במ"א ס"ק ז' ע"ש. ויש להם על מה שיסמכו דהיינו הר"ן והרשב"א שכ' הר"ן בשמו ומה שפקפק בש"ג יישב מ"א בסי' ש"ך:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **נתלשו כו'** משמע דבתלושי' ל"ב ריסוק ר"ל דל"ב ריסוק מע"ש דלכאורה נראה דנתלשו ונתרסקו דין א' להם כיון דכללם יחד. ולכן צ"ל דה"פ כו' ודין נתלשו ונתרסקו אינו שוה דבנתרסקו מותר הדבש שיצא מעצמו אבל לסחוט ודאי אסור כ"א לתוך האוכל

וכיון דלא נתלשו ואסור ליקח החלות א"א לסוחטן לתוך אוכל. ובנתלשו ולא נתרסקו דאין בו איסור רדיה מותר לסוחטו לתוך אוכל כדלעיל סי' ש"ך סעיף ד' אבל דבש היוצא מעצמו אסור כדלעיל ר"ס ש"ך ולא הותר כי אם הדבש הדבוק ע"ג החלות. ועיין בתוס' דף מ"ג כו' אייתי ראיה דאפי' לא נתרסקו דדבש היוצא מעצמו אסור מ"מ דבש הדבוק ע"ג חלות שרי דשם מקשה הש"ס לר"י דס"ל אין כ"נ אלא צורך דבר הניטל מדתניא פורסין מחצלת ע"ג כורת דבורים בשבת בין בימות החמה ובין בימות הגשמים והא הדבורים אין ניטלי' ומשני דאית ביה דבש ובימות הגשמי' איכא נמי שתי חלות שמניחן בכוורת כדי שיתפרנסו מהן הדבורי' בימות הגשמי' ופריך אותן שתי חלות מוקצות הן דהא הניחן לצורך הדבורים. ומשני דמיירי שחישב עליהם מע"ש לאכלם ולאו מוקצה הן והקשו תוס' מה בכך הא אסור לרדות בשבת ותירץ דמיירי שהן רדויות א"נ דרגילות שיש דבש צף על גבי החלות דא"צ רדיה עכ"ל הרי לתי' השני מיירי באין רדויות ואפ"ה מותר הדבש הצף ע"ג ואמרי' בגמ' דף יט ע"ב ודף קמה ע"ב בעי לדמות כמו דחלות דבש שרסקן יצא מהן דבש מותר ה"ה זתים וענבים שרסקן מערב שבת ג"כ המשקים היוצאים מהן מותרים ודחי בשלמא דבש מעיקרא קודם שיצא הוי אוכל וכן כשיצא עדיין שם אוכל עליהם ולא שם משקים ופירש"י ול"ל שמא יסחוט דל"ש ביה סחיטה אבל זתים וענבים קודם שיצא יש עליו תורת אוכל ואחר שיצא יש עליו תורת משקים ושייך בהו סחיטה. וצ"ע למה יגרע כו'. ר"ל למה הצריכה המשנה ופוסקים בדבש דוקא נתרסק ודוקא משקה היוצא מעצמו. וכמ"ש סי' ש"כ ס"ב. ר"ל בוסר דאסור הסחיטה משום בורר:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **קמח כו'** ובזה אפי' מעט כו'. דע דבדף קנה ע"ב תנן נותנין מים למורסן אבל לא גובלי' ואמר אביי אמרית קמיה דמר מתני' מני וא"ל רבי יוסי ב"י דתניא א' נותן את הקמח וא' נותן את המים האחרון חייב דברי רבי דס"ל נתינת מים הוי גיבולו וחייב משום לש ר"י ב"י אומר עד שיגבל אבל נתינת מים לחוד פטור דנתינ' מים לאו היינו גבולו ופריך ממאי דלמא ע"כ לא אמר ר"י בר"י עד שיגבל אלא בקמח דבר גבול הוא אבל מורס' דלאו בר גבול מודה דנתינת מים הוי גבולו ומשני לא ס"ד דתניא בהדיא אין נותנים מים למורסן דברי רבי ר"י בר"י אומר נותנים מים למורסן וקמח קלי דין מורסן יש לו דאי' שם ת"ר אין גובלים את הקלי וי"א גובלין ואמרינן מאן י"א ואר"ח ר"י בר"י היא ופרש"י דלרבי ניהו דקלי לאו בר גבול מ"מ חייב על נתינת המים אבל לר"י בר"י כיון דעל נתינת המים אינו חייב וגם הוא לאו בר גיבול ולכן תני גובלי' ויש בזה מחלוקת

הפוסקים דיש פוסקים כר"י בר"י וכ"פ הרמב"ם וכ"פ בש"ע אבל י"פ כרבי. עוד יש מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד ותו' דבדף י"ח תנן בש"א אין שורין דיו וסממנים אלא כדי שישורו מבע"י ואמרינן מאן תנא נתינת מים לדיו זו הוא שריית' ופרש"י אף על פי שלא גיבל כו' וחייב משום לש דהא מתני' ליכא גיבול ואפלגו בה מבע"י מכלל דבשבת חייב חטאת א"ר יוסף רבי היא דתניא א' נותן את הקמח כו' ר"י בר"י אומר עד שיגבל א"ל אביי דלמא ע"כ לא קאמר ר"י בר"י אלא בקמח דבר גיבול אבל דיו דלאו בר גיבול מודה ר"י בר"י דנתינת מים הוי גבולו והשיב הא דתניא דגם באפר פליג ר"י בר"י והא אפר לאו בר גיבול ודחי דלמא ר"ל עפר דבר גיבול ונשאר סברת אביי דמידי דלאו בר גיבול מודה ר"י בר"י אמנם כיון דבדף קנ"ה דחי הש"ס האי סברא דמצינו דאפי' מורסן וקלי דלאו ב"ג פליג ר"י בר"י וסבירא ליה להרמב"ם דסוגיא דדף קנ"ה עיקר ולר"י בר"י אין חילוק ואפי' במידי דלאו ב"ג אבל התוס' ס"ל דשני הסוגיות אמיתים וג' ענינים יש קמח הוא ודאי בר גיבול ומורסן קלי נגד קמח הוי אינו בר גיבול אבל מ"מ בר גיבול הוא ובזה הוכיח הש"ס דף קנ"ה דגם במורסן וקלי פליג ר"י בר"י אבל דיו ואפר דלאו ב"ג כלל נשארה הסוגיא דדף י"ח דמודה ר"י בר"י וכ"ד הראב"ד ואמרי' שם דף קנ"ה דגם לר"י בר"י דס"ל גובלין דקלי מ"מ בעי שינוי ובזה יתבאר דברי ש"ע ומ"א ודברי הרב"י בחבורו הארוך מרפסן איגרא וכבר עמד עליהם ס' ת"ש. ובזה אפי' מעט אסור דהא ב"ג הוא ומה לי מעט או הרבה. ואעפ"כ בקלי סגי בשינוי שיגבל מעט ותו ל"ג אטו קמח כיון דא"ל הכירא דבעי שינוי זכור הוא ולא אתי להתיר בקמח וכהאי גוונא מצינו טובא ודלא כמ"ש בס' ת"ש:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **ומותר כו'** דס"ל ר"ל דפוסק כר"י בר"י. ולפיכך הכי כי משנה כו' דאז ליכא למגזר אטו קמח:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **שהרי כו'** הרמב"ם לשיטתיה אזיל ר"ל במה שתולה ההיתר שהוא דומה לחול ולא אתי לאחלופי בקמח משמע דבחול ג"כ מותר היינו לשיטתו דס"ל דאפי' מידי דלאו בר גיבל כלל פליג ר"י בר"י וכנ"ל:

המגבל בעפר (כצ"ל) ה"ז תולדת לש. ואין גיבל באפר:

והראב"ד חולק כו'. דס"ל מידי דלאו ב"ג כלל כמו אפר מודה ר"י בר"י כנ"ל. עס"ס תק"ז דמזה הביאו ראיה לדעת הרמב"ם דאמרינן בביצה והובא ס"ס תק"ז קטמא שרי פי רש"י מותר ליתן מים באפר ולגבלו ולטוח פי תנור שלא יצא החום והיינו כר"י בר"י דנתינת

מים לאו היינו גבילו וכיון דאפר לאו בר גיבל שרי לגבלו. ולדעת הראב"ד דבמידי דלאו ב"ג מודה ר"י בר"י קשיא למה קטמא שרי ועיין בתוס' שבת דף י"ח דמה"ט פרשו האי דקטמא בענין אחר ועמ"ש מ"א בסי' תק"ו ליישב האי דקטמא להראב"ד. ונ"ל דאסור להשתין מים על טיט וטיט הוי בר גיבל. ולר"י בר"י ודאי שרי לכ"ע אלא דחשש לדעת הפוסקי' כרבי דאפי' במידי דבר גיבל נתינת מים זו הוא גבולו. הביא הרב"י דעתם בסעיף ט"ז ולפ"ז ה"ה באפר אסור דהא גם (אפר) עפר בר גיבל הוא. וכן העתיק בספר א"ר לשון מ"א ונ"ל דאסור להשתין על טיט או עפר:

עי' סי' ש"ך סעיף י"ד שמהר"ם התיר להשתין בשלג אע"פ שע"י השתן נימח השלג כיון דא"א בענין אחר כמו שמותר לדרוס ע"ג שלג. והרא"ש היה נזהר ע"ש טעם מחלוקתן. ואפשר כאן גם הרא"ש מודה כיון דכאן איכא עוד קולא לצרף דעת הפוסקים כר"י בר"י דנתינת מים לא זו הוא גבילו:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **שום כו'**. וכתב המ"מ דמיירי במחוסר דיכה דאל"כ היה מותר לגמור דיכתן בשבת כמ"ש סי"ט:

או כו' מפני תערובת הגריסין ר"ל שהגריסין הם מחוסרין ריסוק ודיכא ולכן אסור:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **וי"א כו'** ואפשר שגם ת"ה מודה לזה. ר"ל דגם ת"ה אוסר לערב בכף ולא הזכיר אם נתן המשקה מערב שבת דמותר לערב בכף מ"מ כיון דבמרדכי התיר כה"ג י"ל דגם ת"ה מודה לו בזה:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **בחרדל וה"ה בקמח קלי**. דדעת האוסר בחרדל הוא דעת בעה"ת דפסק כרבי דנתינת מים ה"ז גבילו. וא"כ ה"ה בקמח קלי:

ועסי' שכ"ד סעיף ג' שהביא שם שני דעות אם מותר לתת מים למורסן ומורסן וקמח קלי דין אחד להם וכמבואר בש"ס שהבאתי לעיל:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **אסור כו'** וגם בת"ה דה"ה שלאטי"ן כצ"ל וכ"ה בת"ה:

והוא מין טיבול. אבל שלאטי"ן אין שייך בו גיבול וכ"כ הט"ז סס"ק י"ב כיון דאין חותכים אותו דק דק ע"ש עכ"פ מביא מ"א ראיה מת"ה דלא כרש"ל דהא אוסר כל מיני טיבול אע"ג שאינו עב:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **דהוי כו'** ולכן כתב רמ"א כו' בא ליישב קושית הב"ח דה"ל לרמ"א לבאר דבעבה אסור ולכן כתב מ"א דרמ"א רמזו במ"ש כמו בשתיתא ובשתיתא מבואר לעיל דאסור בעבה. והט"ז כ' בסקי"א דקמח העשוי ממצה אפויה אסור ליתן בשבת לתוך יין אפילו בלילתו רכה דהא בעי' שינוי ממה שעושה בחול. וכיון דבזה אינו ידוע דרכו בחול וא"א לשנות. ובספר חק יעקב סי' תע"ג ס"ת כ"ו כתב עליו וז"ל ואין דבריו מוכרחים גם אין העולם נזהרים בזה עכ"ל. ובס' א"ר פה וכן בספר ת"ש כתב שנעלם מט"ז דברי ת"ה סי' נ"ג שכתב וז"ל בדבר שאינו ידוע דרכו איך נעשה בחול. מכל מקום סגי בהך שינוי דמפרש תלמוד' שנותן המאכל תחלה:

עו"ש אסור לטרוף ביצים כו' רש"י דף ק"ט. באמת הם דברי הש"ס שם פעפוע ביעי אסור ופרש"י לטרוף ביצים מגולגלים. אלא שהתוספות מפרשים בענין אחר לכן כתב בשם רש"י משמע דכ"ד אסור דלא כמשמעות דברי רש"י דדוקא ביצים דמחזי כמאן דבעי למשדינהו בקדרה:

סעיף כה

סק"כה יינומלין ומז"ה הוא ר"ת ומורינו זרחי' הלוי. והוא לשון ש"ג:

ומעט שרי לד"ה. ר"ל אפי' לדעת מהרי"ל שמדמהו להילמי. הא מבואר סעיף ב' דמעט לצורך אותה סעודה מותר לעשות מי מלח והיינו הילמי:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **מאתמול כו'** דבלאו רפואה כו' וקי"ל לקמן סי' שכ"ח סעיף ל"ז כל אוכלים ומשקים שהן מאכל בריאים כו' אע"פ כו' ומוכחא מילתא דלרפואה עביד אפ"ה שרי:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **מותר כו'** דאסור לטרוף והב"ח כ' דדברי הרב"י מ"ש בשם הרמב"ם היינו מ"ש הרמב"ם בתשו' ובחבורו באמת חזר בו וכ' ג"כ כמ"ש מ"א:

ועט"ז רנ"ג לענין הוספת מים שהתיר בתשו' הרמב"ם:

ועסי' שי"ח ס"ס י"ח דגם בהגסה יש להחמיר:

סימן שכב

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שיניו כו'** ומשמע בגמרא כו' דאיתא התם בעא מיני' רבה בר שיל' מרב חסד' מהו להעלות אבנים לגג לקנח אם עלה לגג לפנות. א"ל שרי מפני כבוד הבריות. ואותיב

רבינא מדתנן רא"א נוטל אדם קיסם מלפניו לחצוץ בו שיניו וחכמים אוסרים ולא התירו חכמים מפני כבוד הבריות. ומשני בשלמא לאכילה אדם קובע מקום לאכילתו וה"ל להזמין מאתמול קיסם לאותו מקום ולכן לא התירו. אבל אין אדם קובע מקום לבה"כ ולא ה"ל אפשר להזמין מאתמול. א"כ אי מזמינו חברו בשבת י"ל דין בה"כ דהא לא היה אפשר להזמין מע"ש דהא לא הזמינו עד שבת:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לחולה כו'** ואפשר דאורחא כו' וה"מ דכללה הברייתא להניף בהן לחולה ומוללו להריח ומלילה ודאי מותר אפי' לברי וכדמוכח בגמרא ובש"ע וגם בברייתא לא הזכיר במוללו לחולה וסתמא ה"ה להניף מותר לברי אלא אורחא דמילתא נקט ועסי' ש"ח בחותך ענף מדקל להניף להבריח הזבובים בעינן דוקא ייחוד מע"ש ע"כ צ"ל ענף מדקל גרע דסתמא עומד להסקה לכן בעינן ייחוד משא"כ הכא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ומוללו כו'** אבל לא בכלי. וט"ז פה ובסי' תקי"ט חולק ומתיר אפי' בכלי:
דוקא להוסיף כו' וכתב מ"א סי' תקי"א דאפי' בגד שמריח כבר אסור ליתן עליו בשמים שיריח יותר דמ"מ מוסיף ריח חדש. משא"כ במולל דאותו ריח יש שם כבר אלא שע"י המלילה יוצא הריח לחוץ:
מ"מ אם היו בשמים מונחים על הבגד ונטלו הבשמים מותר להחזירן דבזה אינו מוסיף ריח ע"ש:
וכ' בספר שירי כה"ג הובא בס' א"ר דוקא קוטמו להריח דהיינו במקום הקטימה יריח יותר הוא דשרי אבל אסור לקטום כדי ליתנו לחברו שיריח גם חברו אסור כיון דאינו מוסיף ריח בקטימה זו ואין כוונתו כ"א ליתן גם לחברו עצי בשמים ודייק כן מדברי הש"ס ולשון רש"י והאריך ע"ש:

סעיף ז

(**סק"ז**) **כיון כו'** ומשמע מפשט הפוסקים דבגורל אסור אף לשכנים. אע"ג דגבי שכנים ליכא למיגזר מ"מ הגורל גופי' אית ביה אסורא. ועז"כ וכ"כ הרמב"ם כו':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **משום קובי' כו'** דמשמע דיש קצת איסור. דהא דקי"ל משחק בקובי' פסול לעדות ופליגי במסכת סנהדרין דף כ"ד ע"ב בטעם פסולן. רמי ב"ח ס"ל משום דהוי אסמכתא ולא קני' והוי כעין גזל. ורב ששת ס"ל כה"ג לאו אסמכתא אלא באומר באם אוביר ולא עביד אשלם אלפי זוזי דזה הוא בידו לחרוש ולא להובירה. לכן מתחלה בשעת

התנאי היה דעתו שלא יבא לידי כך שישלם אלא שיחריש השדה. ולכן הוי אסמכתא אבל בקובי' שאינו בידו שירויח ל"ל דסמך דעתו א"ו גמר ומקני ופסול דמשחק בקובי' משום שאינו עוסק בישובו של עולם ואמרינן מאי בינייהו. דאית ליה אומנות אחרת לרמי ב"ח פסול ולר"ש כשר דהא עוסק בישובו של עולם. וקיי"ל בסי' ר"ז כר"ש וכתב סמ"ע בב' מקומות הנ"ל בשם הרמב"ם הטעם במה שאינו עוסק ביש"ע דמ"מ אע"ג דלא הוי אסמכתא מ"מ הוי אבק גזל דאין חברו מקנה לו קנין גמור אלא כיון דאין פסולו כ"א מדרבנן. קי"ל דאינו נפסל אא"כ נהנה מאותו עבירה דרבנן הנאת הגוף ולכן בעינן שאין לו אומנות אחרות וא"כ ודאי נתפרנס מן הקובי' ולכן פסול מבואר מזה דעכ"פ הוי אבק גזל ואע"ג דלהטור הטעם בפסול הקובי' דנקל בעינו להעיד שקר ולהפסיד עי"ז ממון חברו כיון שנעלם ממנו כמה קשה להרויח פרוטה כיון שאין לו אומנות. ולהטור אין הכרח דיש בו אבק גזל מ"מ כיון דלהרמב"ם הדבר מוכרח ולא מצינו להטור שחולק בזה וי"ל דמודה דאית ביה קצת גזל אלא דס"ל דאין זה כדאי לפוסלו לעדות לכן הוצרך לטעמי' דידיה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שאין מקפידים כו**' דוק' כשנותן להם משלו דלא כמשמעות הש"ע ועיין בי"ד סי' ק"ס דמזה נובע מחלוקת דעה א' עם דעה ב'. ומזה מוכח דבעינן דוקא שנותן להם משלו דאמרינן שם בש"ס דאפי' מנה גדולה נגד מנה קטנה מותר אם נותן לו משלו כיון דהכל שלו אין בו משום איסור גזל קובי' או שיבאו לידי מדה. ואייתי ראיה מדאמר ר"י אמר רב מלוה אדם את בניו וב"ב ברבית כדי להטעימן טעם רבית ויראו כמה קשה ויפרשו ממנו אלמא כיון דהכל משלו ליכא ביה משום רבית. ה"ה הכא ליכא איסורה וכיון דבי"ד סי' ק"ס לא קי"ל כהאי דר"י א"ר דאע"ג דהכל משלו מ"מ אסור להלותן ברבית דאדרבא עי"ז אתי למסרך להלות ברבית כיון דהם רגילים בו וא"כ ה"ה הכא יש לאסור משום דלמא אתי למסרך והוא דעה א'. ודעה ב' ס"ל דוקא ברבית אי אתי למסרך יעשה איסור תורה גזרו. משא"כ הכא דאפי' אי אתי למיסרך לית ביה כ"א אסור' דרבנן לא חיישינן. מ"מ מוכח דבעינן שיהיה הכל משלו:

ובשבת בכ"ע אסור ר"ל אפי' לא היה אפשר לעשות מאתמול:

דהא איכא לחם הפנים. דלא תימא הא דיוקא דמ"א דבשבת אסור מדקתני מטילים חלשים על הקדשים בי"ט משמע דוקא י"ט אבל בשבת אסור ותימא דאין זה דיוק דמה"ט נקט י"ט דבשבת לא היה להם דבר לחלק בגורל דהא כל קרבנות שבת היו עולות שהן כלו כליל. ולזה כתב דהא היה לחם הפנים שנטלו בשבת מן השלחן וסדרו אחרים והראשון

היה נחלק בין הכהנים ולא היה אפשר להטיל גורל מע"ש דהא לא סלקו את לחם הפנים מן השלחן עד יום השבת ושפיר הוי מצי למיתני מטילים חלשים על הקדשים בשבת אלמא דבשבת אסור אפי' לא היה אפשר מע"ש:

מיהו כו' בכל ענין שרי אפי' ה"מ למעבד מאתמול. עיין בתו"י שם שכ' לפרש"י דשל חול ר"ל של אתמול:

הטעם דלא הותר הגורל כ"א כי היכי דלא ליתי לאנצויי ולכן היכי דהיה אפשר לעשות מאתמול לא הותר אפי' במקום דאתי לאנצויי כ"מ בגמ' דאמרי' אהא אבל לא של חול פשיט' ומשני ס"ד כיון דכתיב ועמך כמריבי כהן וכי היכי דלא ליתי לאנצויי יהיה מותר קמ"ל. הרי מבואר דאפי' היכי דא"ל דאתי לאנצויי אפ"ה אסור של חול:

דהא הרבה פוסקים. נקט הרבה פוסקים משום דהרז"ה חולק וסבירא ליה דביוה"כ לא היה שם פייס דהא כל עבודת יה"כ אין כשרים אלא בכה"ג אבל הרמב"ן חולק דגם ביה"כ היו ארבע פייסות וכמו שמנאן תי"ט במ' יומא:

מי שוחט מי זורק. ל' המשנה נקט אבל ביוה"כ לא הפיסו על השחיטה וזריקה לכ"ע דעבודות אלו ודאי אין כשרים אלא בכה"ג אלא אעפ"כ היו שם ד' פייסות לדברים אחרים כנ"ל ומשנה דנקטה מי שוחט כו' הוא בשאר ימות השנה וע"ש בתי"ט:

סימן שכג

סעיף א

(**סק"א**) **מיוחד למדה פי' שרגיל כו'** דלא תימא מיוחד למדה. ר"ל שעדיין אינו מודד בו אלא שהוכן והוזמן שאם ישבר כלי שעתה מודד יקח זה שהזמין תחתיו למדוד וכלי זה קרא הש"ס עומד למדה. וס"ד דאם כבר מדד בו אסור קמ"ל דליתא אלא מיוחד למדה היינו כשכבר מודד בו ואפ"ה מותר וכלי זה קרא הש"ס מיוחד למדה:

סעיף ב

(**סק"ב**) **מעט כו'** להטיל בו טבעת וא"כ במקו' הטבעת נחסר המשקה מן המדה א"כ אין המדה שלימה אפי' ממלאה:

ועסי"ד. ר"ל שם מבואר ההיתר ללוקח באיזה לשון מותר לומר לו ליתן לו מדה או מנין. וכן כוונות רמ"א במ"ש ועוד יתבאר לך בסמוך טעם המקילים ר"ל להציל הלוקח מאיסור:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **במנין כו'** שכן דרך בע"ה כו' ועי"ז אינו ניכר שמתכוין למנין דרך מו"מ:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וכן כו'** משמע דדמים כו' מדלא כ' סכום דמים משמע דדמים אסור אפי' בלי סכום ר"ל שאינו מסיך אותו עם מה שלקח כבר:

ומ"מ רמ"א לא כ' לשון וי"א שכן נודע דרכו במקום שאינו מבורר להדיא שדעת המחבר אינו כן אינו כותב י"א:

סעיף ה

(**סק"ה**) **שאין מקחו כו'** כ' ד"מ ונ"ל דה"ה כו' וע"ש לא עיין בד"מ דס"ל דשם מדה אסור להזכיר בכל ענין ולכן פי' מ"ש רמ"א וכן בסכום מדה דוקא כה"ג אסור אבל בלא"ה שרי. ז"ל פי' שאינו מזכיר שם מדה אלא אמר סתם מלא לי כלי זה עשרה פעמים וכה"ג אבל להזכיר שם מדה ודאי אסור עכ"ל ע"ש:

והלא בד"מ מבואר דגם במידה מותר מה שמותר בדמים ואין חילוק בין דמים למדה אולם אע"פ שהאמת עם מ"א בפי' דברי רמ"א שמתיר גם במדה מ"מ הט"ז חולק על רמ"א וס"ל לדינא דבמדה בכל ענין אסור כדעת הע"ש. והיתר המוכר שלא יכשל באיסור מדידה מבואר בסעיף א'. עד השלתות לא מצאתי בס"ג. אך ראיתי שגם בספר כה"ג מביאו בשם ש"ג:

ומסברא אין חילוק בין עד השנתות ובין מלא כלי הן לגבי מוכר שצריך למעט או להוסיף מעט וכן הלוקח צריך דוקא דבר שקצבתו ידוע ואינו מזכיר סכום וחשבון עם מה שלקח כבר וא"כ מאי רבותא דעד השנתות. ואפשר קמ"ל אע"פ כשמדקדק בדבורו עד השנתות (והן עשוי למדה) נראה יותר שכוונתו שמכוין למדה אפ"ה מותר:

מה שנוהגים כו' כמ"ש סי' ש"ז כו' משום שטרי הדיוטות וכ' ע"ש הביא דבריו בס' א"ר סימן ש"ז וז"ל ע"ש ונלע"ד דה"ה דיש לאסור לפ"ז הצייכ"ין בלשון אשכנז שעושים מכתב מה שחייב ליתן לו מן המשקה וכן הצייכי"ן שעושים מאבר לפמ"ש המחבר לעיל סי' ש"ז דבטבלה ופנקס אפי' אם הוא חקוק אסור לקרותו:

ליקח גרעין לסימן. ר"ל שנותן גרעין במקום ששם האיש כתוב ודרך משל לכל מדה שלוקח מניח גרעין אחד דכה"ג ליכא משום שטרי הדיוטות כיון שאינו כתוב רק שם האיש וכמ"ש מ"א אח"ז:

וג"צ כו' כמ"ש סי' פז במ"א ס"ק טז דלצורך מצוה שרי:

משמע דאם כתב שם האיש לבד מותר מדכתב הרא"ש דאסור להסתכל באותו כתב שכ' בו סכום המעות משמע דזה דוקא מיקרי שטרי הדיוטות ולא שם האיש:

נקב לסי' ועסי' ש"מ סעיף ה' כצ"ל ושם מתיר לרשום בצפורן ומהרש"ל שם כ' דוקא בקלף הקשה אבל לא בכייר וב"ח אוסר אפי' בקלף ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וי"א דלמעט**. צ"ע דמשמע דכ"ע מודו בזה. דבמס' ביצה ריש פרק המביא תנן המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה. אבל מביא הוא על כתפו כו' וכ' התו' וז"ל תימא דאמרי' בשבת פ' מפנין. מפנין ד' וה' קופות (ודין זה הוזכר בסי' שלג סעיף ב') מפני האורחים ומפני ביטול בה"מ. וי"ל דהתם מיירי באין יכול להוציא לחוץ (דהא מיירי בשבת) ואין רואים אותו לכך מותר. והכא מיירי בי"ט שיכול להוציאו ורואים אותו ולכן אסור דהרואה אומר לצורך חול מביא אותן וסיימו ובזה א"ש דשם בשבת אמרי' דלמעט בהילוך עדיף דהיינו להביא בסל ובקופה מלהביאו מעט מעט דממעט בטרח' ומפיש בהילוך והכא אמרי' איפכא היינו טעמא דבשבת דליכא חשש רואים עדיף למעט בהילוך אבל ביו"ט דאיכא חשש רואים ואיכא כעובדא דחול. לכן עדיף למעט במשא דרך שינוי הרי דמוכח דבשבת אדרבא למעט בהילוך עדיף מהכרח תמיהת התו' וא"כ קשה למה כתבו המחבר בלשון י"א וגם על דעה א' שכ' שצריך לרבות בהילוך קשה. ומ"ש הטור כו' דמזה שפט הרב"י דהטור חולק על התו' ואין מדברי הטו' הכרח דהטו' מיירי במבוי המעורבת דמותר להוציא ושבת וי"ט שוין:

מיהו בר"ן משמע כו' דמיישב תמיהת התו' הנ"ל וז"ל ר"פ המביא לא יביאם בסל ובקופה לתת שלש וארבע בתוך קופה אחת מפני שנראה כמעשה חול לתת משאות כו' ואף ע"ג דמסקינן בפ' מפנין דאפושי במשא עדיף כו' שאני הכא דעביד עובדא דחול כו' עכ"ל נראה מדבריו דאינו מחלק בין י"ט לשבת אלא בנותן שלש או ארבע תוך קופה אחת דדמי לעובדין דחול גם בשבת אסור וע"י קופה עצמה ואינו נותן כלום תוך הקופה גם ביו"ט מותר. וע"ש בהגהה לקמן סי' תק"י דפסק רמ"א אפי' ביו"ט מזויות לזויות באותו חצר אם אינו מוציאו לחוץ מותר להביא בקופה וכדברי התו' וי"א הנ"ל וגם לא הזכיר חילוק הר"ן אם נותן ג' או ד' תוך קופה א' או לא:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מדיחים כו'** שאם יצטרך בא' כו' משמע אפי' יודע שלא יצטרך לכלם. מ"מ מותר להדיח כל העשרה כיון דעכ"פ כל או"א ראוי לו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כגון כו'** וכמ"ש סי' שב סעי' ג' דמה"ט אין מקפלים הטלית:
דלהאוסרים לשתות כמבואר לעיל סי' רצא סעי' ב' בהגה':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ויש אוסרים ואע"ג דכלי כו'** דבמס' ביצה דף יח אמרי' דלכ"ע אסור להטביל כלי טמא אפי' בי"ט ונתן רבה הטעם גזרה שמא יעבירנו ד"א בר"ה וגזרה י"ט אטו שבת ורב יוסף אמר הטעם שמא יסחוט וגזרינן כלים דלאו בני סחיטה אטו כלים דבני סחיטה. ורב ביבי נתן טעם שמא ישהה הכלי מלטובלו עד יו"ט ויבא לידי תקלה שישכח וישתמש בו תרומה כשעדיין לא טבלו. ורבא נתן טעם דהוי כמתקן כלי. ולכל הני טעמים מבואר שם דכלי שנטמא בולד הטומאה (דהיינו שנגע בראשון לטומאה כגון אם נגע דבר בשרץ שהוא אב הטומאה ואם נגע כלי באותו דבר שנגע בשרץ היינו נטמא בולד דהשרץ הוא אב והנוגע בו הוי ולד הטומאה ומן התורה טהור הוא. דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה) מותר לטבול בי"ט ע"ש הטעם וגם לרבא דהטעם משום דהוי כמתקן אם נטמא בולד כיון דאין לו טומאה דאורייתא לא הוי כמתקן והרי"ף הביא רק טעם ר"י שמא יסחוט וטעם ר"ב שמא ישהה ולפי שני טעמים אלו מותר להטביל כלי חדש דלשמא יסחוט ל"ל דהא לא משכחת כלי חדש דצריך טבילה ויהיה שייך ביה סחיטה ול"ל אטו כלים דב"ס וגם שמא ישהה ל"ל דדוקא בכלי טמא אם ישהנו וישתמש בו תרומה ויאכלנו עביד אסורא שאכל תרומה טמאה משא"כ בכלי חדש גם אם ישתמש בו בלי טבילה אין המאכל נאסר ניהו דעביד אסורא במה שמשתמש בו בלי טבילה מה"ט לא הוי גזרינן שמא ישהה כיון דעכ"פ אינו אוכל איסור ולכן להרי"ף מותר להטביל כלי חדש. אבל הרמב"ם פ' כ"ג מהל' שבת העתיק הטעם שמא יתקן. ובפ"ד מהל"י "ט כ' טעם שמא ישהה וע' במ"ש לישב דבריו. עכ"פ לרמב"ם אסור להטביל כלי חדש משום מתקן והן השני דעות שבש"ע (גם לפוסקים כרבה משום שמא יעבירנו יש לאסור וע' בראש) ועז"כ המ"מ בפ"ד מה' י"ט ואע"ג דכלי שנטמא כו' וי"א דטבילת כ"ח דרבנן כ"ה דעת הרמב"ם (וע' בי"ד סי' קכ) והא באיסור דרבנן לא הוי כמתקן ואין כוונות המ"מ להקל על הרמב"ם דהא הרמב"ם לא הזכיר כלל טבילת כלי חדש אלא המ"מ כ' כן לברר הדין מסברא:

שאני התם כו' וכ' המ"מ דאפי' למ"ד דלא ס"ל טעם מתקן גבי כלי טמא מ"מ בכלי חדש דהוי מתקן מהאי טעמא:

ואם עבר והטביל כו' ר"ל במזיד. ואפשר דיש להקל בדיעבד. ניהו דהרמב"ם אוסר והיא משנה ערוכה היינו בכלי טמא. אבל בכלי חדש דאיכא מ"ד דאפי' לכתחלה שרי ניהו דמחמירים כהאוסרים היינו דוקא לכתחלה:

סעיף יב

(ס"ק יב) במתנה כיון שצורך שבת הוא ועמ"ש סי' ש"ו ס"ק ט"ו דאסור ליתן מתנה בשבת או לקנות קנין כ"א לצורך שבת ובספר ת"ש תמה איך כ' וי"ש יצא את כלם ויתן הכלי לגוי דהא גם בזה אינו יוצא ידי כלם דלדעת א' דמותר לטובלו אסור ליתנו לגוי דהא לאו צורך שבת הוא דהא מותר לטובלו. א"כ במה שנותנו לגוי עביד איסורא לדעה א' ע"ש שהאריך. ולענ"ד לק"מ דלצורך שבת ל"ד וה"ה לצורך מצוה אחרת. וע' לקמן סי' תמ"ד סעי' ד' וסעי' ה'. וכיון דהו' י"ש ורוצה לצאת לכ"ע הוי צורך מצוה ומותר ליתנו לגוי משא"כ איסור טבילה לא הותר במקום מצוה. וכ' הט"ז בסק"ו וכ"כ בי"ד סי' קכ שבחול יחזור ויטבלנו דלא גרע ממשכון גוי שביד ישראל אם רואה שדעת הגוי לשקעו ביד ישראל צריך טבילה. והכא נמי ניהו דנתנו לגוי הא הגוי יניחנו ביד ישראל לכך צריך טבילה והביא עוד ראיה וכתב מ"מ כיון שהוא דין חדש שלא הוזכר בשום פוסק יטבילנו בלי ברכה או יטבילנו עם כלי אחר הצריך טבילה ויברך:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מותר כו'** ומשמע כו בתוס' ד"ה הוה מטלטלינן כו'. אסור לבטל כו' כמ"ש בי"ד סי' צ"ט ס"ו. ר"ל אע"ג דאפי' בחול קי"ל דאין מבטלים איסור לכתחלה וגם אין מוסיפים אם כבר נתבטל לפחות מששים אסור להוסיף עד ששים מ"מ נ"מ לדעת המחבר שם דס"ל באיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה שנתערב בפחות מס' מותר בחול להוסיף עליו עד ששים מ"מ בשבת אסור דהוי מתקן אבל רמ"א שם דחולק אפי' כה"ג אסור בחול ליכא נ"מ ובספר ת"ש כתב דנ"מ גם לדידן כגון יבש ביבש מין במינו שנתבטל חד בתרי דמותר אך אם רוצה לבשלו צריך דוקא ששים ומבואר בי"ד סי' קט דמותר להוסיף עד ס' כדי לבשלו ואין זה מבטל איסור דהא השתא התירא הוא ובשבת אסור ובשבת לא משכחת לה דהא אסור לבשל ומ"ש בת"י בשבת הוא לאו דוקא וכן מים שלא לנו מותר לערב עם מים שלנו ברוב כמ"ש מ"א סי' תנ"ה ס"ק ט"ו ובשבת אסור גם בזה תיבת בשבת הוא לאו דוקא אלא ר"ל ביו"ט כשרוצה לאפות ביו"ט:

אבל מותר כו' עסי' תצ"ח ס"ט. ר"ל דקי"ל שם אין רואים מומי בכור בי"ט דהוי כמתקן ואפ"ה מותר לשער ששים וכ' הת"ה שם הטעם וז"ל ורש"י חלק ביניהם וז"ל רש"י בביצה דף כז ע"א ד"ה אלמא קסבר ר"מ ראיית בכור אינה קלה כראיית טרפה וכו' וכל עצמה של התרת הבכור תלוי בראיה שאף שחיטתה אסורה קודם שיראנה וכיון דחשיבא כ"ה הוי כמתקן. ואינו דומה לראיית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיטה עכ"ל (ואע"ג דרש"י כ"כ לפי הס"ד מ"מ י"ל דהסברא קיימת גם למסקנא) ובט"ז לקמן סי' תצ"ט כ' טעם אחר

בשלמא טרפה לא היתה לה חזקת איסור אבל בכור דה"ל חזקת איסור הוי טפי מתקן וכ' לפי טעם זה אם נתערב יבש ביבש חד בחד ואח"כ ניתוסף עליו אסור לשער בי"ט אי הוי רובא דהא כה"ג ה"ל חזקת איסור:

נ"ל דיבש ביבש כו' לפי שכ' בי"ד סי' קי"ט דאם נתערב חד בתרי מותר מ"מ אין לאדם א' לאכול שלשתן אפי' בזה אחר זה והוסיף רמ"א דיש מחמירים להשליך א' מהם או ליתנו לגוי אותו א' ואינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל וכ"מ ר"פ נוטל דאמר ר"י מעלין את המדומע בשבת דהיינו אם נתערב סאה תרומה במאה חולין דבטלה מ"מ צריך להרים סאה א' וליתן לכהן והיא יש לה דין תרומה וס"ל לר"י דמותר להרים אותה סאה בשבת דס"ל כר"א דאפילו עדיין לא הרים מותר ליתן עיניו בצד אחד לומר שמצד זה ירים הסאה ויאכל מצד אחר וכיון דמצי לאכלו בלי הרמה ס"ל לר"י דאין ההרמה נחשבת כמתקן ומותר להרים אפי' בשבת וניהו דלא קי"ל כר"י לענין תרומה ואסור להרים בשבת היינו משום דלא קי"ל כר"א דנותן עיניו בצד זה כו' אבל בנדון יבש ביבש ניהי דהמחמירים להשליך א' ודאי דמותר לאכול קודם שישליך על דעת שישליך אח"כ א' מהן ול"ח דילמא משתלי ולא ישליך כיון דההשלכה אינו כ"א חומרא בעלמא ל"ח ואם כן מותר להשליך בשבת ואע"ג דר"א שם פליג וס"ל כיון דאפשר ע"י שנותן עיניו בצד זה כו' אסור להרים בשבת מ"מ הלכה כר"י נגד רבי אליעזר וגם אפשר דהכא כיון דאינו אלא חומרא גם ר"א מודה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **בכל דבר כו'** אבל להצהיר אסור עסי' של"ו סעיף י"א ר"ל דשם מבואר לשרות חטין תוך מים זמן מה לערך חצי יום אסור וחייב משום זורע וא"כ ה"ה בשבולת שועל אם משטף הכלי עם המים יש איסור מצד שבולת שועל כיון דישהה תוך מים שמשטף הוי זורע:

סימן שכד

סעיף א

(**ס"ק א**) **מורסן כו'** לסברא קמייתא כו' ר"ל אפילו לסברא קמייתא דהכא דע דמ"ש בש"ע סעיף א' אין כוברים כתב הרמב"ם פ' כ"א מהל' שבת משום מרקד:

ומ"ש לא יניחנו במקו' גבוה כו' כ' הלבוש הטעם משום דדמי לעובדא דחול:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ונותן כו'** וקשה דאמרי' בגמ' כו' ז"ל הגמ' דף קנ"ו ע"א א"ר מנשיא חד קמי חד תרי קמי תרי שפיר דמי (פרש"י חד מדה שרגילים לתת לפני בהמה מותר לתת לפניה בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלת באבוס א') תלתא קמי תרי אסור (פרש"י הואיל ובחול לא יהיב להו כהאי הוי טרחא דלא צריך) רב יוסף אמר קב אפי' קביים עולא אמר אפי' כור אפי' כוריים עכ"ל הגמ'. ופסקו הפוסקים כעולא וכן פסק הרמב"ם ובש"ע העתיק לשון הרמב"ם וכתב הרב"י על לשון הרמב"ם שהוא כלשון הש"ע. שנראה מדבריו שאינו מתיר לגבל יותר מהצריך לבהמות שי"ל וכ' שדבריו מסתברים שאע"פ שהוא ע"י שינוי מ"מ למה נתיר טרחא שלא לצורך (דלא כהר"ן) ועל זה הקשה הרב"י א"א דעולא שאמר אפילו כור ואפילו כוריים אינו מתיר אלא בצריך לכור או כוריים אם כן במאי פליג על ר"מ הא ר"מ לא אסר כ"א תלת קמי תרי אבל תלת קמי תלת גם לר"מ מותר וה"ה יותר כפי הצורך לו ולכן כתב הרב"י שהרמב"ם ה"ל גרסא אחרת בש"ס ע"ש. ואם כן ה"ק ר"י אפילו קב או קביים כו' הא אפילו ד' קבים מותר דלפי הצורך ודאי מותר: ור"מ דאמר חד קמי חד באמת י"ל דר"ל ד' קבי' וקרא חד ר"ל מדה א' שדרך ליתן לפני בהמה כפרש"י כנ"ל:

לכן נראה כו' אלא דר"מ כו' ר"ל דודאי ד' קבים שהוא מאכל פרה ליום אין נותנים לה בפעם א' אלא מחלקים אותן לכמה פעמים ודרך משל אם נותנים לה בפעם א' קב א' ולא התי' ר"מ כ"א ליתן לה ולגבל כ"א קב א' לפרה א' ור"י הוסיף אפילו קביי' אף על גב דדי לה בפעם א' בקב א' מ"מ התירו קביים אבל לא יותר אף על גב שמאכלה כל יום ד' קבים ועולא הוסיף להתיר אפי' כוריים היינו אם י"ל כ"כ בהמות רבות שצריכים לכוריים ביום שבת מותר ליתן לפניהם בפעם א' כל הכוריים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דלועים כו'** וכמ"ש סעיף ז' גבי נבלה דקיי"ל כר"י דוקא משוי אוכלא שרי ולא מיטרח באוכלא:

סעיף ד

(ס"ק ד) הקשה כו' אפילו נאכלים כו' וע"ש לא דק:

דהרא"ש כ' על מתני' דמחתכים את הדלועים דבנתלשו מע"ש (דאי בשבת אפי' ר"ש מודה במוקצה דמחוב' דדמי לגרוגרות וצמוקים דאסור דמיקרי דחינהו בידים מדלא לקטינהו מאתמול) מיירי ואם כן מאי קמ"ל וכתב הרא"ש ואשמעי' דלית בהו משום שוויא אוכלא למר ומשום מטרח באוכלא למר ופי' הרב"י דבלא חיתוך הם נאכלים ע"י

הדחק ולכן לר"י דלא מתיר אלא לשויי אוכל' כיון דאין נאכלים כ"א ע"י הדחק מיקרי החיתוך שוויא אוכלא וגם לר"ה דלא מתיר כי אם מטרח באוכלא ולא לשוויי אוכלא לדידיה זה מיקרי מטרח באוכלא כיון דבלא חיתוך אין נאכלים כי אם ע"י הדחק עכת"ד. הרי דבנאכלים ע"י הדחק אפי' לר"ה מותר וע"כ רב יהודא דפליג ומתי' לשוויי אוכלא וכוותיה קיי"ל ע"כ אפי' אין נאכלים בלי חיתוך כלל מותר הרי דלא כע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דק כו**' דדבר שהוא מלאכה כגון טחינה כו' בא ליישב קושית ט"ז ס"ק ד' ובארתיו בע"ה לעיל סי' שכ"א במ"א ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ולא לפני חזיר דאסור כו**' ר"ל דמה"ט חזיר אין מזונותיו עליו דלא מבעיא אם הוא של אחרים אלא אפילו הן שלו ה"ה בכלל ארור כו' ואיך יקרא מזונותיו עליו: ועבי"ד סי' קי"ז דלפעמים מותר לתת לפניהם מזונות דלפעמים מזונותיו עליו כגון צייד שנזדמן לו בצידתו חזיר או שאר דברים טמאים או נפלו לו בירושה או גבאן בחובו שמותר להשהותן ולמכרן כדי דמיהן ולא להשתכר ולהרויח:

סעיף ז

(ס"ק ז) לפני כלב משמע בגמ' דאיתא סוף שבת מ"ד יודע צדיק דין דלים יודע הקב"ה צדיקו של עולם דין דלים זה כלב שמזונותיו מועטים לכן הטביע טבעו שישהה מלעכל מזונו ג' ימים וג' לילות ואי' תו התם ש"מ אורח ארעא ליתן חתיכה קטנה של בשר אורך משך אוזן לכלב ופרש"י וז"ל ש"מ מדקאמר שהקפיד הקב"ה על מזונותיו עכ"ל אם כן גם לכלב של אחרים מצוה ואע"ג דהש"ס אמר אורח ארעא משמע רק שאינו רק מדת דרך ארץ מ"מ קרי ליה מ"א מצוה דהרי הוא בכלל מצות והלכת בדרכיו מה הוא כו' אלא שבס' ח"מ וס' ת"ש הקשה עליו דהאמרינן שם וה"מ בדברא אבל במתא לא משום דלמא אתי למסרך אבתרי' ויפסיד לו בביתו ובשבת ע"כ מיירי במתא ע"ש:
וע' סי' ש"ח סכ"ט ר"ל דמשם מוכח דאפילו לפני כלב של אחר מותר ליתן בשבת שכ' שם רמ"א ולפ"ז מותר לטלטל עצמו' כו' אם ראוים לכלבים דהא כלבים מצוים עכ"ל וע"כ אין הכוונה דהא כלבים מצויים לכאו"א דהא זה ליתא אע"כ ר"ל מצויים בעיר וא"א דאסור ליתן לפני כלב של אחרים למה יהיה מותר לטלטל הא לגבי בע"ה אין ראויים לכלום דהא הוא ל"ל כלבים ובמוקצה הכל הולך אחר דעת בע"ה וכמ"ש לעיל ס"ס ש"ח אע"כ דמותר ליתן מזונות לפני כלב של אחרים אם כן אפי' ל"ל כלבים חזיין ליה וא"ש:

ועב"י שלא כדברי ע"ש. דבדף קנ"ה ע"ב תניא מלהקטין לתרנגולים וכ"ש שמלקיטין ואין מלקיטין ליונים וכ"ש שאין מלהקטן ומפרש ר' יודא מלהקטן מאכילין בידים ומלקיטים דשדי לקמייהו והם מעצמן יאכלו ומפרש טעמא התירא דתרנגולים הואיל ומזונותיו עליו אבל יונים אין מזונותן עליו (ופרש"י דשכיח להו בשדה) ולכן אסור לטרוח עבורן וכדתניא נותנים מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זו לזו אלא זה מזונותיו עליך כו' אמר רב אשי מתני' נמי דייקא דקתני אין נותנים מים לפני דבורים אבל נותנים מים לפני אווזים כו' מ"ט לאו משום דהנך מזונותיה' עליך כו' ופריך ולטעמיך מאי אריא מיא אפילו חטי ושערי נמי לא אלא (כ"ה גרסתינו דלא כהר"ן דל"ג אלא כמ"ש הרב"י) שאני מיא דשכיחי באגמא עכ"ל הגמרא. ולכאורה משמע לפי המסקנא לא תליא במזונותיו עליו או לא כ"א היכי דשכיחי באגמא הוא דאסור אבל אי לא שכיח באגמא מותר ליתן אפי' לפני מי שאין מזונותיו עליו וכתב הרב"י מדלא כתבו כל הפוסקים הכי אלא ע"כ לפי גרסתינו דגרסינן אלא האי דשאני מיא דשכיחי באגמא הוא מדברי האומר ודחי דיוקא דר"א דתלי במזונותיו עליו אלא י"ל מדנקט מיא דתליא אי שכיח באגמא אבל ר"א ס"ל דתליא אי מזונותיו עליו ולא חש להא דנקט מיא ולא חטי ושערי וא"כ ניהו דאדחיין דחה דיוקא דר"א מ"מ נקטינן כר"א ואפי' חטי ושערי נמי אסור היכי דאין מזונותיו עליו אע"ג דלא שכיח באגמי עכת"ד הרב"י והע"ש כ' דלדידן הא דאסור ליתן מזונות לפני יונים דוקא בקיץ דשכיח להו חטי ושערי בשדה אבל בחורף דליכ' מידי בשדה אע"ג דאין מזונותיו עליו מותר לתת לפניהם מזונות וכ' שבר"ן משמע כדבריו אמת דעת הר"ן נוטים לדבריו אבל כבר כ' הרב"י דהר"ן כ"כ לפי גרסתו דל"ג אלא ומשמע דר"א גופיה חזר בו אבל לפי גרסתינו דגרס אלא ר"א לא חזר בו וכמ"ש לעיל וכוותיה קי"ל ואין חילוק בין שכיח או לא שכיח אלא אי מזונותיו עליו או לא:

סעיף ח

(**סק"ח**) **וי"מ ואין למחות כו**' ב"ח וכתב הטעם ניהו דהמרדכי העתיק בשם סה"ת לאסור אמת כן כתב בסה"ת הקצר אבל בסה"ת הארוך נסתפק בדבר וכן הסמ"ג מסתפק ובסמ"ק כתב להדיא להתיר מדלא הזכירו חכמים איסור בשאר בהמות וכיון שיש למי שנוהג היתר אילן לסמוך עליו אין מוחין בידו. ודע דמה שכתב בשלחן ערוך סעיף ג' ומותר לערב המורסן כדרכו כו' הגיה בספר ת"ש שצ"ל כדרך זה וכן הוא ברמב"ם:

סימן שכה

סעיף א

(ס"ק א) ליתן מזונות דחשיב מזונותיו עליך כמ"ש סי' שכ"ד ר"ל דשם מבואר דהיכי דאין מזונותיו עליו אסור ליתן לפניו מזונות א"כ הא דמתירים בגוי ע"כ משום דחשיב מזונותיו עליך וכתב מ"א הטעם דהא מפרנסים אותן מפני דרכי שלום אע"ג דבגמרא איתא מפרנסין ענייי גוים עם ענייי ישראל מפני דרכי שלום משמע לכאורה ענייי גוים גרידא אין מפרנסים כבר כ' ש"ך בי"ד ס"ס קנ"א וכן בסי' רנ"א סק"ב דלאו דוקא דה"ה לגוי גרידא מפרנסין מפני ד"ש. וכ"כ ב"ח וט"ז בסי' קנ"א:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לפניו דהוי עקירה**. ואיכא איסור דרבנן שמא יעשה גם הנחה כמבואר בריש מס' שבת ואע"ג דלדידן ליכא ר"ה גם בכרמלית גזרו ואע"ג דהוי גזרה לגזרה וקי"ל בסי' ש"נ ס"א כרבא בעירובין דף צ"ט ובשבת די"א דמה שאסור בר"ה משום גזרה מותר בכרמלית וכן הקשה ט"ז אבל כבר כתב מ"א בסי' שמ"ח ס"ק ד' דמצינו פעמים הרבה דגזרו גזרה לגזרה ע"ש ומיהו לענ"ד דוקא אם יש לחוש שהגוי יצא מיד לחוץ אבל אם ישהה הגוי קצת בחצר לצורך עצמו דה"ל כעומד לפוש אם כן בטלה עקירה ראשונה וכמ"ש לעיל סי' רס"ו ס"ק ט' במ"א וכן נראה מדברי ספר א"ר ואפשר דמ"מ אסור דגזרינן דבפעם אחר יעשה עקירה והנחה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **החפצי' כו**' בטור כתב או אפילו כו' ר"ל דבש"ע כתב אפילו משמע דקאי על שלפניו דהגוי עומד בחצר ע"ז אמר אפילו החפצים של גוי וגם הגוי עומד בחצר אפ"ה אסור אבל בטור הוסיף תיבת או וכ' או אפי' כו' א"כ יש לפרש דהוא ענין בפ"ע. ומיירי שהגוי עומד בחוץ אבל כשהגוי עומד בפנים מותר וכיון דמסתבר למ"א דאם עומד בפנים להתיר כשהחפצים של גוי לכן מפרש גם דברי הטור כן דלא כמ"ש ש"ע וגם יש לו קצת ראיה מל' הטור כמ"ש אח"ז מדכתב הטור שהרואה שנותן כו'. וז"ש שהרואה שנותן לו ר"ל בטור הוסיף תיבת ונותן. אבל בש"ע כתב שהרואה א"י כו' ויש לפ' שהרואה אותו ביד הגוי אח"כ אבל בטור שכתב שהרואה שנותן לו משמע דוקא כשרואה שישראל נותן לגוי דהיינו שהגוי עומד בחוץ עי"ז יש לחוש שהרואה סובר שהוא של ישראל כיון שנותנו לו משא"כ כשהגוי בפנים דאין הרואה רואה הנתינה אע"ג שאח"ז רואהו ביד גוי וידע שלקחו מרשות ישראל יאמר ודאי של גוי והגוי לקח לבד את שלו מרשות

ישראל (וגם אחרי החקירה יתודע שהאמת כן וע"ל סימן רמ"ד במ"א) ובני ביתו שרואים הנתינה הם יודעים שהחפצים של גוי אבל אם החפצים של ישראל אפילו עומד הגוי בפנים אסור מפני חשד בני ביתו וגם איכא חשד רואים שיחקרו ויתודע להם שהחפצים של ישראל כמ"ש מ"א ר"ס רמ"ד אבל תיבת ונותן לו הוא לאו דוקא. דא"כ בלא"ה אסור דעביד עקיר' כנ"ל. וכ"מ במרדכי הוא מ"ש רמ"א ואפי' בייחוד כו' וכ' מ"א בס"ק ה' הטעם בשם המרדכי דשמא שכירות לא קניא ר"ל דאי הוי פשיטא לן דשכירות קניא א"כ ע"י שייחד לו מקום הוי אותו מקום כמושכר או מושאל לגוי וא"כ קניא לי' חצרו לגוי קודם שבת והוי חפצי' של גוי אלא משום דמספ"ק דע"ז דף ט"ו נסתפק הש"ס אי שכירות קניא או לא לכן אסור משמע אי הוי חפץ של גוי מותר והיינו ע"כ כשעומד הגוי בפנים ועמ"ש לעיל סי' רנ"ב ס"ק ה' במ"א ובמ"ש שם. ורמ"א שהעתיק דברי המרדכי ע"ד המחבר דמשמע דס"ל אפי' הגוי עומד בפנים אסור אפי' בחפצים של גוי באמת לפ"ז א"צ לטעם המרדכי דהואיל והוא ספק אם שכירות קניא ומ"א בס"ק ה' שהעתי' טעם המרדכי הוא לפי שטתו בדעת הטור:

וכ"מ ברמב"ם פ"ו שכ' וז"ל וכן לא ימכור אדם חפצו לגוי ולא ישאלנו ולא ילונו ולא ימשכננו כו' אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו קודם חשכה שכ"ז כו' וכשיצא הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו יראה כמו שהלוהו הגוי או משכנו כו' עכ"ל (וע' במ"א סי' רמו ס"ק ו' מאי נ"מ בטעם הרמב"ם ודע דמ"ש במ"א כמו שהלוהו לגוי ט"ס וצ"ל הגוי וכמו שהוא ברמב"ם שהעתקתי ור"ל שיחשדוהו שהגוי הלוה לישראל בשבת והישראל נתן לו חפץ זה למשכון) ומדדייק הרמב"ם וכ' והחפץ ישראל בידו משמע אם הוא חפץ של גוי ל"ל למראית עין והיינו משום דהרמב"ם משמע מלשונו דהגוי עומד בפנים דהא כתב וכשיצא הגוי מביתו כו' וכה"ג ל"ל למראית העין וכמו שכ' מ"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לתת כו'** כמ"ש סעיף א' דאז ישראל עביד עקירה:

כוונת המרדכי וז"ל כשע"פ חל בשבת י"מ שאסור ליתן מותר החמץ לגוי שיוליכנו לחוץ וי"מ דלהשים לפניו והוא יקחם מותר ונראה דלדידן דל"ל ר"ה דאורייתא מותר ליתן להם אפי' ביד ואפי' ידוע שיוליך לחוץ:

וכבר היה מעשה ברענגשפו"רג ששלח עירון כו' והתוס' כתבו דאסור ליתן ליד גוי דהוי עקיר' וכן לתת לו משכונו אם לא יטלנו דרך מלבוש עכ"ל. וכתב הרב"י דע"כ צ"ל דמה שהביא מרדכי דברי התו' דר"ל דהתו' חולקים ואוסרים אפי' לדידן דל"ל ר"ה דהכי דייק לישני דהתו' דמיירי בזמן הזה (ע"ש בהרב"י ההכרח) דזה ליתא דהא המרדכי

ההיתר שכ' כ"כ בשם א"ז ובהג"מ מבואר דא"ז לא התיר אפי' לדידיה כ"א במקום מצוה כמו חמץ בער"פ או משום דרכי שלום כעובדא דעירון ששלח כו' וכה"ג אפשר גם התו' מודים והתו' שאוסרים מיירי בסתם היכי דליכא מצוה וליכא ד"ש אלא ע"כ מה שהביא המרדכי דברי התוס' ללמוד מדבריהם אפי' החפץ של גוי אלא שהוא ממושכן ביד ישראל דאין הגוי רשאי ליטלו בלי רשות ישראל איכא מראית העין וכמ"ש התו' וכן לתת לו משכונו כו' אבל מ"א מפרש דכוונת המרדכי במ"ש דברי התו' דמדבריהם מבואר דאי נותן הישראל בידו ממש מלבד איסור מראית העין איכא איסור אחר דהיינו שהישראל עושה עקירה ולכן אף ע"פ דבמקום מצוה או מפני ד"ש מותר ליתן לגוי לא הותר שהישראל יתנו בידים כיון דאפשר לקיים המצוה וגם לתקן הדרכי שלום בלא"ה שיצוה לגוי שיטלנו ניהו דהוצרכו להתיר כה"ג איסור מ"ה אבל איסור עקיר' דאין צורך להתיר למה נתיר לו וכמ"ש מ"א אח"ז:

ל"ל ר"ה ועסי' שמ"ה סעיף ז' הביא מחלוקת הפוסקים בזה אי לדידן ל"ל ר"ה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דרך כו'** עמ"ש ס"א דאפי' אין החפץ של ישראל אלא ממושכן בידו דינו כחפץ של ישראל כיון דאין הגוי רשאי לטלו בלי רשות ישראל איכא מראית העין דהישראל צוה להוציאו ואפי' הגוי עומד בפנים אסור אפי' להטור:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וטור כתב סמ"ע כו'** דאי' שם בש"ע ראובן הלוה לגוי ושמעון נתערב בעד הגוי אח"כ הביא ראובן לשמעון משכון מן הגוי ועי"ז נפטר מן הערבות אח"ז ע"ש בין השמשות בא הגוי לשמעון במעמד ראובן ובקש משמעון באשר שצריך למשכון שיתערב שוב בעדו ויחזיר לו משכונו. והשיבו שמעון כבר הוא שבת ואין אני רשאי להתערב ואעפ"כ הפציר הגוי משמעון ועי"ז אמר שמעון לראובן בזה הלשון הריני כמו שהייתי. וטען שמעון שכוונתו היה במ"ש הריני כמו שהייתי בשעה שה"ל משכון ואז לא הייתי ערב ואתה הי' לך להבין כונתי שודאי אין דעתי להתערב כי הלא ראית סרבונתי תחלה נגד הגוי ופסק שם דהדין עם שמעון ופי' הסמ"ע מ"ש הרי ראית סרבנותי ר"ל הלא שמעת שא"ל אין אני רשאי להתערב בשבת וזה שקר כי באמת מותר להתערב בשבת וביותר כי עדיין לא נכנם שבת דהיה בין השמשות. א"ו שלא הי' כוונתי כ"א לדחות הגוי א"כ גם מ"ש הריני כ"ש הי' כוונתי לדחות הגוי והי' כוונתי כמו שהייתי כשהי' לך המשכון אבל דעת מ"א להיפך דאסור להתערב בשבת משום ממצוא חפציך ומ"ש שה"ל להבין כי ראית סרבנותי ר"ל הלא שמע' שאמרתי תחלה שאסור להתערב בשבת

הרי שמעת שאני יודע שיש איסור בדבר וממילא ה"ל להבין מ"ש הריני כ"ש היינו כמו שהייתי כשה"ל משכון ואינני ערב כי איך אתכוין להיות ערב הלא ידעת שיש איסור בדבר ואיך להפצרת הגוי יתהפך דעתי לעבור על איסור דרבנן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **יש אוסרי' כו'**. אע"ג דהגוי שהדליק כו' ל"ג ר"ל דקי"ל דישראל מותר להשתמש לאורו דל"ל שמא ירבה בשבילו דנר לא' נר למא' מ"מ ניחש שמא יאמר כו':

במידי דאכילה גזרי טפי כו' דמידי דאכילה דלהוט יותר יש לאסור כן הוא ל' המרדכי פ"ג דערובין בשם הר"י מפרי"ש:

וא"ל שמא נתלשו כו' ומוקצים הם ויש שבח עצי מוקצה בפת כדאי' בפסחים דף כו ע"ב ובי"ד סי' קמב דאם אפה פת בעצי ערלה ובקשים של כלאי הכרם דאסור מה"ט ומוקצה מותר בהנאה ר"ל דלא אמרי' יש ש"ע בפת והוי כאלו אוכל האיסור אלא כאלו נהנה מן האיסור ולכן דוקא באפה אצל עצים האסורי' בהנא' אסור הפת אבל מוקצה דמותר בהנא' ל"ל משום שבח עצים בפת ובפסחים דכ"ו משמע דאסור לבשל בע"מ הבינו האחרונים דכוונות מ"א להוכיח דלא כדברי התוס' דפליגי בפסחים רבה ור"ח באופה מי"ט לחול ר"ח אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה דאמרי' הואיל אי מקלעי ליה אורחים חזי ליה האי פתא ע"ג דהשתא ליכא אורחים מ"מ לא לקי ואותבי' עליה מדתניא המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואוכלו לוקה חמש ותני ר"ח חייב שתים על אכילתו ושלש על בשולו שתים על אכילתו א' אכילה ג"ה ב' אכילת בב"ח וג' על בישולו א' משום הבערה ב' משום בישול י"ט שלא לצורך ג' משום בישול בב"ח דאפי' בחול לוקה עליו א"א דאמרי' הואיל על הבערה לא ליחייב דהא חזי לצורכו. ומשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה דהיינו שבישל בעצי מוקצה ופריך וכי מוקצה דאורייתא ומשני אין ס"ל מוקצה דאורייתא ע"כ דברי הגמ':

והבינו האחרונים דהמ"א ס"ל דלוקה על שבישל בעצי מוקצה משום שבח עצים בפת וכ' ע"ז בס' ת"ש וז"ל ודבריו תמוהים דהתם לא אמרי' הכי אלא למ"ד מוקצה דאורייתא כו' דמשמע דכל דבר צריך הכנה. וכיון דצריך הכנה מיקרי מלאכה ואסור משום ל"ת מלאכה כו' אבל לדידן דקי"ל מוקצה דרבנן ודאי דשרי ליהנות מעצי מוקצה ובריית שלמה היא ליקט גוי עשבים לצורך בהמתו מאכיל אחריו ישראל כמ"ש סעיף יא. ואפשר דמ"א רומז לזה במ"ש עסי"א עכ"ל אני לא הבנתי דבריו דמחלק בין אם מוקצה אסור מן התורה או מדרבנן לענין איסור הנאה ולענ"ד לא ידעתי לחלק דכל מה שאסור למ"ד

מוקצה דאורייתא ג"כ אסור למ"ד דרבנן ומ"ש ובריייתא שלמה היא דמוקצ' מותר בהנאה קושיא זו היא לפי מה שהבין דכוונות מ"א להוכיח דמוקצ' אסור בהנאה:
אבל באמת גם לפי הבנתו בדברי מ"א ודאי דמודה מ"א להתוס' דהמוקצה מותר בהנאה אלא בזה חולק על התוס' דהתוס' ס"ל דמאי דאמרי' יש ש"ע בפת ל"מ רק שנהנה מן האיסור ולכן במוקצה אין לאסור משום ש"ע בפת ומ"א הוכיח לפי דעתו דאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן לענין איסור הנאה ואפי א"א דמוקצה דאורייתא ע"כ מותר בהנאה כדמוכח מהאי ברייתא גופה שהביא בס' ת"ש וע"כ הא דלוק' שם משום שבישל בעצי מוקצה הטעם דיש ש"ע בפת ה"ל כאוכל האיסור וא"כ ה"ה אי מוקצה דרבנן יאסר משום ש"ע בפת מדרבנן:
גם בס' חמד משה ראיתי שכ' על דברי מ"א הנ"ל דלא דק וכ' דאיך א"ל לפי מאי דמסיק שה עייל עצי מוקצה דלוקה משום ש"ע בפת הא פסק הרמב"ם דאין לוקי' אם נהנה באיסורי הנאה (וע' במשנה למלך בהל' יסודי התורה) ולפמ"ש לדחות דברי הת"ש גם זה נדחה דאדרבא מזה הוכיח מ"א דע"כ מאי דאמרי' יש ש"ע בפת הוי ליה כאלו אוכל האיסור דעל הנאה לא לקי אולם עוד הקשה בס' ח"מ דאיך א"ל דלוקה משום ש"ע בפת א"כ איך תני ר"ת שתים על אכילתו ושלשה על בשולו הא השתא הוי להיפך ג' על אכילתו א' משום ג"ה ב' בב"ח ג' שבת עצי מוקצה בתבשיל ושתים על בשולו בישול י"ט ובישול בב"ח וכה"ג הק' הש"ס גופיה על תי' אחר ע"ש אע"כ דאינו לוקה משום ש"ע אלא משום טלטול מוקצה לפי הס"ד דמוקצה דאורייתא וכתב שכן משמע מלשון רש"י עכת"ד. ובאמת הא תיובתא וצריכה לפנים. אולם לענ"ד אני אוסיף להקשות כי הם לא בעי כ"א לדחות ראיי' מ"א ולענ"ד אדרבא מוכח משם דלא כמ"א דאין לאסור בבישול בעצי מוקצה משום ש"ע דאלת"ה מי הכריח לש"ס לו' אפיק הבערה כו' והוצרך לו' דס"ל מוקצה דאורייתא הל"ל דמוקצ' דרבנן ולא נימא אפיק הבערה אלא אדרבא חייב משום הבערה אלא דמיירי שבישל בעצי מוקצה והשתא ל"ל אהבערה לא לחייב הואיל וחזי לצורכו דהא כיון דהם עצ"מ אסור לבשל בו צרכיו ניהו דמוקצ' דרבנן עכ"פ אסור לבשל בו והוי הבערה שלא לצורך גם לפי דמשני אפיק כו' וס"ל מוקצה דאורייתא ילקה שש ג' משום אכילה וג' משום בשולו בישול י"ט ובישול בב"ח ובישול בעצי מוקצה דהיינו שנהנה או אוכל או מטלטל עצי מוקצה דהוי דאורייתא אע"כ מותר לבשל בעצי מוקצה וא"כ א"ש דאינו חייב על הבערה בין מוקצה דאורייתא או דרבנן. הואיל וחזי לצורכו. לכן נלע"ד דמ"ש במ"א ובפסחים כו משמע דאסור לבשל כו' תיב' דאסור הוא ט"ס וצ"ל דמותר לבשל והוסיף ע"ד התו' דמדברי תו' אינו מוכח כ"א כשכבר בישל בו מותר דהא

כתבו דבריהם על פת שכבר אפה הגוי אבל אכתי לא שמעינן דמותר לכתחלה בי"ט לבשל בעצי מוקצה כשא"צ לטלטל ושורפן במקומן ועז"כ מ"א דבפסחים מוכח דמותר לבשל כו' ר"ל אפי' לכתחלה והיינו הוכחתו הנ"ל דאל"כ חייב על ההבערה דהא לא חזי לצורכו דהא עכ"פ לכתחלה אסור לבשל בו וכנ"ל אלא ע"כ דאפי' לכתחלה מותר:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ויש מתירים דס"ל כיון דגמרו כו'** ר"ל הא ל"ק דניחש לטעם ב' שכ' מ"א בס"ק שלפני זה שמא יאמר לגוי כו' די"ל דס"ל דל"ח להא כדמצינו גבי גוי שהדליק נר לצורכו ולא ס"ל חלוקי של מ"א ומרדכי בין דבר אכילה לנר. אך טעם נולד להיכן אזיל לזה כ' דהוי גמרו בידי אדם דהגוי בידו לאפותו בשבת וכה"ג ליכא משום מוקצה וכדאי' בביצה דכ"ח ע"ב דאיבעיא ליה אי יש מוקצה לחצי שבת או לא דהיינו דבר שהיה ב"ה ראוי וביום השבת נדחה ולא היה ראוי ואח"ז נעשה שוב ראוי א"א הואיל והוקצה למקצת השבת כשלא הי' ראוי נשאר באיסורו כמו דאמרי' מגו דאתקצאי לב"ה אתקצאי לכולי יומא אי לא ובעי למפשט מפולין ועדשים שמבשלין בי"ט דהוי מוקצה לחצי שבת ואפ"ה אנו אוכלין אותן דהא תחלה חזיין לכוס לאכלם חיין וכשנותנן לקדרה אדחי להו דלא חזיין שוב גמר בישולייהו הדר חזיין למיכל אלמא אין מוקצה לחצי שבת ודחי ולטעמיך דאין מוקצה לח"ש הא מגו דאתקצאי לב"ה ודאי אמרי' א"כ תיקשי הא סתם קדרות ב"ה הן רותחות ואין ראויה לאכיל' וכשנתקרר ואוכלי' אותו בי"ט ונימא מגו דאתקצאי לב"ה אלא גמרו בידי אדם שאני ולא הוי מוקצ' דהא הי' בידו לקררן ב"ה ה"ה פולין ועדשי' אפ"ת יש מוקצ' לחצי שבת מ"מ שריין דהוי נמי גמרו בידי אדם דיכול לגמור בישולן:

וביש"ש כו' וכ"כ סי' רנב ס"ד מהאי דסי' רנב הביא יש"ש ראי' לדבריו והיינו מדברי הג"א שהביא מ"א בסי' רנב ס"ק טו וז"ל גוי שעשה מנעלי' בי"ט בסתם למכור כו' והרר"א התירם הואיל וגמרו בידי אדם ויכול לגמרם בי"ט לית בי' משום מוקצ' עכ"ל הג"א וכ' יש"ש וז"ל ומדכ' הואיל ויכול לגמרו משמע להדי' דאיירי שהתחיל מבע"י וגומרו בשבת או בי"ט דשרינ' מכח גמרו בידי אדם הואיל ויכול לגמרן עכ"ד ודאי מדברי הש"ס אין ראיה דנקט גמרו ב"א דקאי שם אפולין ועדשי' או קדרות רותחו' שב"ה דליכא בהו רק גמר וכן מ"ש הג"א בתחלת דבריו והרר"א התירם הואיל וגמרן ב"א י"ל ל' הש"ס נקיט אבל מדסיי' ויכול לגומרן מזה מוכיח דע"כ דוקא בהתחיל בהיתר דאל"כ הל"ל רבותא טפי דאפי' לא התחיל מבע"י מותר והל"ל הואיל ויכול לעשותם בי"ט אע"ג דגם הג"א קאי על מעשה שהי' אעפ"כ ה"ל לאשמועי' בנתינ' טעמי רבותא הואיל ויכול לעשותן דמיניה נשמע דאפי' לא התחיל מבע"י מותר אע"כ בעינן דוקא שהתחיל מבע"י:

דהוי נמי נולד הלשון קצת מגומגם וכוונתו לצרף שני הסברות יחד החילוק מ"ש מ"א לחלק בין מוקצה לנולד וחילוק יש"ש בין התחיל מבע"י או לא התחיל דבמוקצ' אפי' לא התחיל מבע"י מותר ובנולד לא אמרי' גמרו ב"א מותר אלא דוקא בהתחיל מבע"י והא דמשמע מסי' רנב היינו הג"א הנ"ל דבעי' התחיל מבע"י היינו דשם ג"כ הוי נולד דמעיקרא עור כו':

וכ' התוס' כו' דפריך הש"ס לרב יוסף דס"ל דאסור לבטל כלי מהיכנו מדתניא כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו ומשני כשירדו האפרוחים מותר לטלטל הסל ולכן לא הוי ביטול כ"מ ופריך והתני בברייתא אחריתי דאסור לטלטל הסל אפי' אין עודן עליו ומשני הב"ע שהיו עליו ב"ה ומגו דאתקצאי לב"ה כו' והקשו התו' הא בידו להפריחן והוי גמרו בידי אדם וכה"ג לא אמרינן מגו דאיתקצאי לב"ה כדאי' במס' ביצה בסתם קדרות רותחות ב"ה ופולין ועדשים כנ"ל ותי' דוקא בקדרות אע"פ כו':

אבל בתוס' שבת דף מ"ד כו' משמע כו' דאמרינן התם אמר רב מטה שאינה מיוחדת למעות יש עליה מעות בשבת אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היה עליה מעות ב"ה והקשו התו' אהא דאמר יש עליה מעות אסור לטלטלה ע"כ מיירי שהונח המעות עליה בשבת דאי הונח עליה מע"ש אפי' אין עליה מעות אסור לטלטלה דהא הוי עליה ב"ה וא"כ איך משכחת לה שהונח עליה בשבת בהיתר ותי' שהונח עליו בשבת ע"י גוי או תינוק ישראל לדעת ישראל והקשו תפשוט מהכא דאין מוקצה לחצי שבת דאלת"ה אפי' אין עליה מעות דהיינו שהוסר ממנה המעות אסור לטלטלה כיון שהיה עליה מעות בשבת ותי' דמיירי שהונח עליה ע"י גוי ע"מ להסירן לאחר זמן והוי גמרו ב"א עכת"ד ומזה משמע אע"ג דהקצה אותו כו' וא"כ דברי התו' סותרים זא"ז:

ועוד קשה שם כו' ר"ל דבלא"ה דברי התו' דדף מ"ד מיניה ובי' קשיין דאי הוי כו' וכן הקשה מהרש"א שם וע"ש מ"ש:

ונ"ל דל"ד ממש לגמרו בידי אדם וכן תי' בספר מהדורא בתרא של מהרש"א דמגו דאיתקצאי לב"ה חמיר ממוקצה לחצי שבת אפ"ת יש מוקצה לח"ש. ותדע דבמוקצה לח"ש נסתפק הש"ס משא"כ למגו דאיתקצאי ב"ה וגם לדעת קצת פוסקים אפי' א"א יש מוקצה לח"ש היינו לענין אכילה אבל לא לענין טלטול דא"כ היכא שהוקצה אותו שעה א' הוי גמרו ב"א גריע וניהו דלא מהני לבטל מגו דאתקצאי לב"ה דחמור מ"מ מהני לבטל מוקצה לח"ש ובזה א"ש בהאי דמטה יש עליה מעות דבהיה עליה ב"ה די"ל מגו דאתקצאי לב"ה לא מהני גמרו בידי אדם הגרוע אבל אי הונח עליו בשבת דליכא כ"א

משום מוקצה לח"ש בזה מהני אפי' גמרו בידי אדם הגרוע וכן אתי שפיר האי דסל לפני האפרוחים כיון שהיה עלי' ב"ה לא מהני גמרו ב"א גרוע:

וע' בתו' דביצה דף כ"ז ע"א ד"ה אלא גמרו כו'. ר"ל דשם ג"כ צ"ל כתי' של מ"א (ושם לא שייך תי' של מהרש"א ע"ש) שהקשו התו' דה"ל למפשט דאין מוקצה לח"ש מברייתא דכופין הסל לפני האפרוחים דאמרינן מותר לטלטל הסל לאחר שירדו אע"ג שהיה אסור לטלטלה כשהיה עליו ותי' וי"ל דשאני התם דהוי כגמרו ב"א שבידו להפריחן מעליו עכ"ל ולפ"ז תקשי ברייתא דקתני הב"ע בין השמשות דאסור לטלטלה משום מגו דאתקצאי לב"ה כו' והא היכי דהוי גמרו בידי אדם אפי' מגו דאתקצאי לב"ה לא אמרינן אע"כ צ"ל בין מגו דאתקצאי לב"ה למוקצה לח"ש לענין גמרו בידי אדם גרוע והאי דסל לפני האפרוחים הוי גמרו ב"א גרוע כנ"ל דהא הוקצה שעה א' ולכן התו' דייקו בלשונם וכתבו דהוי כמו גמרו ב"א משמע דגמרו ב"א ממש לא הוי:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ובשעת כו'** כגון שדר כו' ובס' ע"ש כ' וז"ל אמנם בשעת הדחק ולצורך לחם משנה יש להקל עכ"ל משמע אפי' י"ל פת ואפי' שלם כיון דאין לו לחם משנה מותר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ליקט פירות**. הקשה הרב"י כו' הרב"י הקשה על הרא"ש להתיר פת שאפה גוי בשבת ולא אמרינן דאסור משום נולד משו' דהוי גמרו בידי אדם א"כ תיקשי למה בגוי שהביא דורון אסור וכתב הרא"ש הטעם משום מוקצה ת"ל דהוי גמרו ב"א וע"ש מ"ש (ואע"ג בגוי שהביא דורון מלבד איסור מוקצה יש איסור שלא יהנה ממלאכת י"ט או שלא יאמר לגוי לעשותו ולכן צריך להמתין מי"ט בכדי שיעשה מ"מ הוצרך לטעם מוקצ' ועסי' תקט"ו) והמ"א העמיד הקושיא פה על ליקט הגוי לעצמו דג"כ אסור לחד טעמא משום מוקצ' כמו אפה גוי פת לעצמו והא באפה פת הביא הרב"י ב' דעות דיש מתירים והוא הרא"ש משום דהוי גמרו ב"א ולמה סתם פה בצד דגים לאסור ה"ל ג"כ להתיר משום דהוי גמרו ב"א ומותר לדעת המתירים פת:

וע' סי' תק"ז שכתבתי בשם הרא"ש וז"ל ואסרו כו' וכוונתו דהטור כתב כאן דדמי לפירות הנושרים ואין להתיר יותר בליקט גוי פירות מאלו נשרו לעצמן ובסי' תק"ז כתב מ"א בשם הרא"ש דנ"ט על עצים שנשרו מן הדקל בי"ט דדינן כמו פירות הנושרים כתב הרא"ש הטעם משום נולד גזירה שמא יעלה ויתלוש וכתב שם וז"ל ומשמע דחד טעמא הוא עכ"ל ור"ל משום נולד גרידא או משום שמא יעלה ויתלוש גרידא לא הוי אסרינן אלא בצירוף שניהם יחדיו א"כ גם בפירות הנושרין דדינן כמו עצים שנשרו מ"ה ג"כ אסורים

משום צירוף שני הטעמים וא"כ כיון דבגוי שליקט פירות דימה הטור לפירות הנושרים ע"כ צ"ל דמ"ש הרא"ש הטעם בגוי שהביא דורון משום מוקצה ע"כ אין הכוונה משום מוקצה גרידא אלא בצירוף חשש שמא יעלה ויתלוש ואם כן נתיישבה קושית הרב"י דהוי גמרו ב"א דבאמת משום מוקצה גרידא לא הוי אסרינן אלא משום צירוף גזירה שמא יעלה ויתלוש ואם כן ניהו דהוי גמרו ב"א ובעלמא הוי כה"ג מותר ולא אסרינן משום מוקצה מ"מ כאן בצירוף ש"י ויתלוש אסרינן ליה ומה"ט באפה גוי פת התיר הרא"ש דליכא משום מוקצה דהוי גמרו ב"א ושם ל"ל שמא יאפה ישראל כמ"ש הרב"י הובא בט"ז ס"ק ד' דאפיה ובישול חמורים וידועים לכל העולם ול"ל שיעשה ישראל בעצמו ובס' ח"מ נתקשה בדברי מ"א האלו ע"ש ולק"מ כנ"ל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ספק כו'** כצ"ל וקאי על ס"ז וכן ס"ק י"ד ג"כ מצויין בדפוס בטעות וראוי לציינו ס"ס ז' עמ"ש וי"א דלערב מותר מיד:

כתב הב"ח כו' אלא הוי ס' כו' וא"כ אפי' הביא דורון ולא ידעינן שלקטן בשביל ישראל לענין אי צריך להמתין לערב בכ"ש תליא במחלוקת המבואר פה בס"ז:

ופשיטא כו' משמע אע"ג דלא ידעי' כו' מסתמא לקטן בשבילו וכמ"ש הרב"י בשם הרר"י דבסתמא אמרי' שלקטן היום כיון שהביא דורון מסתמא מביא מן הטוב ויפה והנלקטים היום טובים יותר מהנלקטים מאתמול. וכתב מ"א דה"ה דאמרי' שלקטן בשביל ישראל מסתמא דאל"כ ל"ל למימר גוי שהביא דורון כו' משמע שרצה להוכיח בשני הוכחות חדא מדסתם הביא דורון ולא התנה דבעי שנדע שלקטן בשביל ישראל אלמא גם בסתם אסור ועוד אי איירי דוקא שלקטן בשביל ישראל א"כ ה"ל לקצר גוי שליקט בשביל ישראל אע"כ מה"ט נקט דורון דכה"ג אפי' לא ידעי' שלקטן בשביל ישראל ויש לדחות ראיה זו דלמא הב"ח מודה לסברת הרר"י דבהביא דורון אמרי' מסתמא לקטן היום דהנלקטים היום הם יפים יותר כנ"ל אבל מ"מ בעי' למדע שלקטן בשביל ישראל ואעפ"כ א"ש דנקט דורון לאשמעי' כה"ג דהיינו דורון אפי' סתמא דלא ידעי' שנלקטו היום אסורים ואולי מ"א ס"ל א"א דבא לאשמעי' דבדורון לא בעינן שנדע שנלקטו היום ואיך נשמע זה דלמא באמת מיירי דידעינן שנלקטו היום וע"כ צ"ל דסמך עצמו דלדע כן מדסתם הביא דורון ולא התנה דידעי' שנלקטו היום ממילא מזה נשמע ג"כ דלא בעינן שנדע שנלקטו בשביל ישראל דהא גם בזה סתם ולא התנה דבעי' שנדע שלקטן בשביל ישראל. ועוד כתבו התוס' בעירובין דף מ' בהאי עובדא כו' דהא דקי"ל גוי שהביא דורון לישראל דבר המחוסר צידה או מחובר דבעי' שימתין במ"ש בכדי שיעשה כ' רש"י

הטעם כדי שלא יהנה ממלאכת שבת או יו"ט לפ"ז אם הובא לישראל ביו"ט ראשון של גליות מותר מוצאי יו"ט א' דהיינו ליל י"ט שני אם ממתין כדי שיעשה דממ"נ אינו נהנה ממלאכת י"ט דאי יום א' היה י"ט הרי המתין כ"ש ואם י"ט שני הוא י"ט א"כ יום א' הוה חול ולא נעשה כלל מלאכה בי"ט פשיטא דמותר אבל ר"ת כ' הטעם גזירה שמא יאמר לגוי להביא לו בי"ט או בשבת מן המחובר כדומה ולכן אפי' מוצאי י"ט או שבת אסור עד כדי שיעשה וא"כ ודאי לא יאמר להגוי דהא לא יהנה ממנה כלל כיון דצריך להמתין כ"ש א"כ מצי למיעבד בהתירא במי"ט ולמה יצוה גוי לעשות איסור בי"ט ולפ"ז גם בשני י"ט של גליות אסור עד מי"ט שני דאל"כ אכתי איכא למיחש שיאמר לגוי להביא ביום ראשון ויהנה ממנו בי"ט שני אחר שממתין בליל שני כ"ש והקשו התוס' לפ"ז מעובדא דאיתא התם דהאי בר טביא דאיתצד בי"ט ראשון של גליות ושחטוהו בי"ט שני בי ריש גלותא ולדעת ר"ת הלא גם ביו"ט שני אסור ותי' התוס' דהאי בר טביא לא הי' שהגוי הביא לדורון אלא דאיתצד ממילא ע"י מצודות שהי' פרוסו' מעי"ט וביום א' הי' אסור משום מוקצה ולכן מותר ביום שני עכת"ד ולדעת הב"ח ה"מ לתרץ דמיירי שהגוי הביאו לדורון אלא שלא ידעו שניצד בשביל ישראל דלדעת הב"ח מיקרי ספק ובספק פסקו התוס' בשבת דף קנא דהולכים בספק להקל וכמ"ש בס"ק שאח"ז:

אלא ע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דאפי' לא נודע שצדן בשביל ישראל אמרי' ודאי צדן בשביל ישראל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מותרי' כו'** וסה"ת כו'. דבשבת דף קנא תנן גוי שהביא חלילין לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב ופי' שמואל (וכוותיה קי"ל הואיל ותניא כוותיה) וחיישי' שמא חוץ לחומה לנו ופרש"י חיישי' לקולא ולפ"ז תתפרש המשנה אא"כ באו ממקום קרוב ר"ל אלא א"כ יש מקום לתלות שבאו ממקום קרוב ואז מותר ואפי' באו תוך העיר מיד בבוקר אפ"ה תולין שבאו ממקום קרוב בתחלת הלילה ולנו חוץ לחומה כל הלילה ובבוקר אור נכנסו מיד לעיר ולפ"ז כל ספק שמסתפק בזה אזלי' לקולא אבל הרי"ף פי' חיישי' שמא ח"ל לנו לחומרא ומה דקתני במתני' אא"כ באו ממקום קרוב ר"ל שצריכים לידע ודאי שבאו ממקום קרוב אפי' הובאו לעיר בבוקר א"א ודאי ממ"ק באו דאי ממקום רחוק לא היה אפשר למהר ביאתו לעיר בבוקר אפ"ה חיישינן שבאו ממקום רחוק והלכו כל הלילה ולנו חוץ לחומה סוף הלילה וא"כ להרי"ף כל מה שמסתפק בזה הולכים לחומרא ולכן כ' בסה"ת דטעם י"א דלערב מותר מיד וא"צ להמתין בכ"ש דפוסקים כרש"י דהא דאמר שמואל חוששים שמא ח"ל לנו לקולא כנ"ל ומ"מ ביום השבת ודאי

אסור דביום השבת הוי ספק מוקצה ובספק מוקצה כ"ע מודים דאזלי' לחומרא וכדתנן ספק מוכן אסור לכן הקשה מ"א דכאן הביא הרב"י שני דיעות ויש פוסקים דחוששין לקולא ובסעי' טז (כצ"ל) סתם בדין גוי שהביא חלילין סתם כהרי"ף ולא הביא כלל דעת רש"י המיקל ואפשר דבמת חמירו שגנאי למת שיאמרו שנתחלל על ידו וסברא זו דגנאי כתב הר"ן בשם הגאונים דמה"ט בעשה גוי קבר לישראל לא יקבר בו עולמית ולא סגי בהמתנת בכ"ש משום דגנאי כו' דלא כטעם הרמב"ם שהביא מ"א בס"ק ל"א:

סעיף טו

(ס"ק ט"ו) מח"ל ואם הובא בספינ' שרי והטעם דלא נעשה בו איסור הבאה מח"ל דגמירי דאין ספינ' מהלכת אא"כ גבוה המים עשרה טפחים וכיון דאיבעיא לן בעירובין דף מ"ג ע"א אי יש תחומין למעלה מעשרה או לא ולא אפשיט' ואזלי' בספקו לקולא כיון דתחומין דרבנן ואפי' חוץ לי"ב מיל דהוי דאורייתא לדמב"ם מ"מ ע"ג מים כ' הרמב"ם דהוי דרבנן כיון דההליכה ע"ג מים לא ניחא תשמישתיה אפי' רחוק כמה ליכא כ"א איסור דרבנן ולכן אם הובא בספינ' שרי וכל זה מבואר לעיל סי' רמ"ח באריכות ע"ש:

דאסור להוציאה כו' אם לא כו' בספינה ולא היו ביבשה דניהו דע"ג מים ליכא איסור הבאת ח"ל מ"מ הם היו בע"ש ב"ה ביבש' או אפי' בספינ' והיתה גוששת דאין עומק המים שם עשרה קנתה הספינה ב"ה שביתה באותו מקום וכיון דהשתא הוא חוץ לתחום אין לו כ"א ד"א ממקום שהונח שם או מהספינה אבל כשהי' ב"ה בספינ' והמים היו עמוקים עשרה לא קנתה שבית' כלל:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **אפי' כו'** אסורים להחליף דאם ל"כ אכתי א"ל שיאמרו שנים לגוי להביא ויחלפו זה עם זה וכן לאידך טעם שלא יהנה ממלאכת שבת א"ל כה"ג:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בכדי כו'** אין צריך להמתין כו' רוצה לומר א"צ להמתין בכדי שיביאו אדם ההולך ברגליו אלא די בכדי שיביאנו ע"י רכיבה שממהר ללכת ועיין בס' ת"ש:

ואף שברי"ף אי' כו' הוא דעת הרי"ף שהבאתי בסקי"ג וי"ד דפסק הא דאמר שמואל חיישי' שמא ח"ל לנו לחומרא והרב"י בסעיף ז' הביא דעת הרי"ף בראשונה וידוע דרכו בקדש שהדע' שמביא ראשון נראה עיקרית בעיניו ולהרי"ף הטעם שמא ח"ל לנו והלכו כל הלילה כנ"ל הרי דחיישינן שמא הלכו בלילה ולזה כתב מגן אבדהם היינו שלא לאכלו בשבת דאי לא הוי חיישינן שמא הלכו בלילה וכיון שבאו לעיר בבקר ע"כ מערב

שבת היו תוך התחום והיו מותרים אפי' בשבת לזה החמיר הרב בית יוסף כהרי"ף להחמיר דחיישי' שמא הלכו כל הלילה ואסורים ביום השבת:
אבל בחול אין צריך להמתין כ"כ כנ"ל ר"ל בזה הכריע מ"א מסברא דנפשיה ניהו דהרי"ף אוסר אפי' למ"ש עד כ"ש דחיישינן שמא הלכו כל הלילה הרי דהרי"ף מחמיר אפי' בחול לחוש שמא הלכו בליל' מ"מ הכריע מ"א מסברא דנפשיה דלא קי"ל בהא כהרי"ף ואע"ג דגם הרב"י בסעיף ט"ו בחלילין פסק כהרי"ף גם בחול לענין המתנת כ"ש י"ל כמ"ש בס"ק י"ד דבמת החמירו אבל בשאר דברים חוץ ממת לא מחמרי' לחוש שמא הלכו בלילה דהא בלא"ה יש פוסקים דס"ל אפי' ודאי באו מח"ל א"צ להמתין במ"ש בכ"ש כמ"ש בסעיף זה עכ"פ יש להקל בכה"ג:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **וי"א כו'** לפי שאין רגילות כו' עיין בט"ז סק"ו שכתב לפ"ז בצידה וכה"ג דדרכו לעשות גם בליל' גם הלילה עולה (וע' בספר א"ר) מ"מ נלע"ד אם מקום הצידה רחוק מן העיר אפי' הוא תוך התחום כיון דא"ד לילך בליל' רגלים לדבר שלא צד בלילה דלא יביאנו לעיר כ"א ביום די"ל דרך אפשר:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **והוא שתהא מוקפת כ' הרב"י ונ"מ כו'** ר"ל אהא דכתב בש"ע והא דשרי כו' בתוך ד"א או תוך העיר המוקפת כו' דנחשבת כל העיר כד"א והם דברי הרא"ש:
דבלא עירוב בלא"ה אסור ר"ל אפי' לא באו מח"ל אין לטלטל יותר מד"א. וצ"ע כו' ר"ל דאין תי' הרב"י מספיק כו' דהא אפי' של יחיד כו' דהיינו קרפוף שלא הוקף לדיר' והוא יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו אלא תוך ד"א (ובפחות מב"ס עיין לקמן החילוק בין כלים ששבתו בבית) וסתם עיירות עכ"פ הם גדולים יותר מב"ס דהוא שיעור קטן מאוד וא"כ כיון דאפי' הוא של יחיד אסור לטלטל א"כ מאי מהני העירוב דטעם העירוב כאלו כל הבעלי בתים דרים בבית אחד ונדונים כלם כאיש אחד וכאלו כל העיר ליחיד הא אפי' באמת שייך דוקא ליחיד אסור גם הוא לטלטל כ"א תוך ד"א:
ובאמת אין זה קושיא. ר"ל קושית הרב"י בלא"ה ניחא:
על האדם כו' או בהמ' ר"ל דהאדם והבהמ' הם רשאים להלך כל העיר אפי' לא עירבו רק לטלטל אסור אבל השתא דאותו אדם או בהמ' הם חוץ לתחומן אסורים לילך יותר מד' אמות או בעיר המוקפת חומ' נחשבת כד"א:
או פירות בי"ט ר"ל דבי"ט אין עירוב והוצאה וא"כ אפי' לא ערבו מותרים לטלטל אבל תחומין דנוהג גם בי"ט ולכן אם הובא ח"ל אין לטלטל כ"א תוך ד"א:

ובשבת נמי כו' אם הוליכן א' ג' אמות כו' ר"ל דאי משום דלא עירבו לחוד ניהו דאסור לטלטל כ"א תוך ד' אמות מ"מ אם הוליכן ג' אמות רשאי השני להוליכן ממקום שהניחם הראשון דהיינו סוף הג"א עוד ד"א פחות משהו אבל השתא דאין להם כ"א ד"א משום דהובאו ח"ל אם הוליכן א' ג"א אין השני רשאי להוליכן מסוף הג"א כ"א אמה כיון דאותן הדברים בעצמן אין להם יותר מד"א כיון שהן חוץ לתחומן:

ועיין ס"ס שמ"ט. ר"ל דאין לומר הנ"מ דמשום שלא עירבו היה מותר להוליכן כמה אמות דהיינו בכל פחות מד"א יעמוד לפוש משא"כ כיון שבאו מח"ל אסור לטלטלו כ"א ד"א עז"כ דז"א דמשום שלא ערבו ג"כ אסור להוליכן פחות מד"א אפי' בכרמלית כמבואר ס"ס שמ"ט. אבל כה"ג שכתב מ"א דאם הוליכו א' פחות מד"א רשאי גם השני להוליכו פחות מד"א ממקום שהניחו הראשון זה מותר כמ"ש שם סי' שמ"ט ס"ג:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **מח"ל כו'** כמ"ש ס"ז וסעי' ח'. ר"ל דבסעיף ז' הובא דעה א' דבספק צידה ומחובר א"צ להמתין בכ"ש ובסעיף ח' הובא דעה א' דבבא מחוץ לתחום אפי' ודאי בא מח"ל מ"מ א"צ להמתין כ"ש. וניהו דלא קי"ל כאלו שני דיעות המקילים בסעיף ז' ובסעיף ח' מ"מ בספק בא מח"ל ראוי לצרף שני הקולות יחד דעת המיקל בספק צידה ודעת המיקל בודאי בא מח"ל ולהקל בספק בא מח"ל שא"צ להמתין בכ"ש וכ"כ בספר ת"ש:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **תולין כו'** בד"מ כו' לקמן סי' תקט"ו תמה על הרב"י כיון דפסק כהרי"ף דספק אזלי' לחומרא ניהו דמקילין אם פירות מצוים בעיר והגוי שרוי עמו בעיר דכה"ג מה"ת ניחוש שהובא מח"ל אכל כשי"ל שני בתים אחד ח"ל ואין הגוי שרי בעיר ודאי יש לספק שמא בא מח"ל כיון דאין הגוי שרי בעיר וא"כ לדעת הרב"י דפסק כהרי"ף ה"ל להחמיר והמרדכי שממנו נובע דין זה בי"ל שני בתים דמיקל היינו משום דפסק כרש"י דמפרש חוששים שמא ח"ל לנו לקולא אבל להרי"ף זה ליתא עכת"ד:

מאחר די"מ בכ"מ וכ' ע"ז בספר ת"ש וז"ל ואיני מבין דבריו דלא נמצא מי שמיקל אלא רש"י והרא"ש דלא קי"ל כוותייהו בהא וא"כ אין לנו על מי להשען להקל בהא טפי עכ"ל ע"ש מ"ש לישב דרך אפשר ואינו מכוון בלשון מ"א:

ולענ"ד הדברים כפשוטן דניהו דהרמ"א בד"מ ס"ל דנדון השני בתים הוי ספק היינו דכן מסתבר לרמ"א אבל גם הוא מורה דרב"י ס"ל דזה ל"מ ספק דהא בחבורו הביא סי' תקט"ז דנקטינן כהרי"ף ומיד סמיך לזה הביא דעת המרדכי משמע דס"ל דהרי"ף מודה לדברי המרדכי וכמ"ש בד"מ זה וע"כ צ"ל דס"ל כיון די"ל בית בעיר וי"ל שם ג"כ פירות ניהו

דהגוי אינו שרוי בעיר וי"ל בית ח"ל מ"מ מה לו לגוי להטריח א"ע להביא עמו פירות שי"ל ח"ל הלא אפשר לגוי ליקח מהפירות שי"ל בעיר א"כ רגלים לדבר שלא באו מח"ל ומוד' הרי"ף וניהו דלהרמ"א לא מסתב' זה וחשבו לספק מ"מ בש"ע חזר ולא רצה להגי' על דברי הרב"י וסמך א"ע ע"ד הרב"י דכה"ג גם הרי"ף מוד' דהא בלא"ה יש דעת רש"י ורא"ש דס"ל דגם באמת הוא ספק מ"מ הולכים להקל ניהו דהרב ב"י פסק כהרי"ף מ"מ יש לסמוך בזה ע"ד הרב"י דבשני בתים מוד' הרי"ף כנ"ל:

סעיף כב

(**סק"כב**) **שמילא כו'** ונראה מדברי התו' כו' דף קכ"ב ד"ה משק' כו' שכ' יש רוצים לומר הא דק"ל אם גוי מילא מים לצורך ישראל דאסורים המים לישראל היינו דוקא להשקות אבל לשאר תשמישים מותרים ומייתי ראי' מיבמות ד' קי"ד רב יצחק נאבדו לו מפתחות של בה"מ ובמקום שנאבדו הי' אסור לטלטלן עד מקום בה"מ וא"ל ר' פדת שיוליך למקום המפתחות תינוקת ואם ימצאו המפתחות יביאם לו דס"ל קטן שאוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו ותיקשי מאי מועיל בתקנה זו הא אם יביאו לו התינוקות המפתחות יהי' ר"י אסור להשתמש בהם כיון דטלטלו המפתחות במקום האסור לדעת ר"י וה"ל כגוי שמילא מים בשביל ישראל אלא ע"כ דשאר תשמישים שרי חוץ מהשקאה ועל זה כתב התוספות דאין נראה לחלק וגם שאר תשמישים אסור והאי דתינוקת שאני דהתם אין עושים לדעת ישראל עכ"ל והבין הע"ש דכוונות התוספות דחש"ו דאינן בני דעה אין עושים כלל לדעת אחרים ולכן יש להתיר לגבייהו יותר כאלו עשה גוי בשביל ישראל:

ועסימן שס"ב ס"ז דדוקא כו' דשם בסי' שס"ב הובא הדין דמפתחות והקש' הרב"י הא קי"ל בסימן של"ד קטן שבא לכבות צריך למחות בידו שעושה לדעת אביו ולצורך אביו ולמ' הותר במפתחות לגרום שהקטנים יביאו המפתחות ותי' דשאני אבד' דאין הקטן יודע שנאבדו המפתחות לאביו וכשמוצאן ומוליכן עוש' לדעת והנאת עצמו משא"כ בדליק' דהאב עומד שם ויודע התינוק דניחא להאב בכיב' הדליק' ועוש' לדעת אביו ולכן צריך למחות בידו עכת"ד הרב"י בסימן של"ד ע"ש הרי מבואר דגם קטן לפעמים עוש' ע"ד אביו ומפתחות שאני דלא ידע שנאבדו לאביו ולכן אין עושים לדעת האב כ"ה כוונות התוספות ולכן כתב מ"א וא"כ ה"נ אם מילא כו' ואין מקום להקל יותר בחש"ו מבגוי. ואם בא לומר כו' זה לא נרמז ברברי התו' ר"ל ע"כ אין זה כוונות הע"ש אלא כמ"ש תחל' דס"ל לע"ש דבחרש ש"ו אפי' ידעינן שעוש' לדעת אביו מ"מ מותר וכיון שאינן בני דעה ולפ"ז הביא הע"ש מדברי התוס' הנ"ל לפי הבנת הע"ש את דבריהם וכיון שהוכיח המ"א דע"כ אין פי' זה אמת אלא דגם בקטן אם עושה לדעת האב אסור כמו בגוי אלא

דאבד' שאני א"א דהע"ש מוד' לפ' דברי התוס' כן אלא שמיקל בחש"ו קולא אחרת יותר מבגוי דבחש"ו אפי' מכירו מותר כשעשאו חש"ו לצורך עצמן ול"ג שמא ירב' כו' א"כ איך כ' הע"ש ונרא' מדברי התוס' הא לקולא הלז אין רמז בדברי התוס':

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **לכרמלית כו'** עמ"ש ריש סי' רע"ו ר"ל דדין זה נלמד מדבר שהובא מח"ל בשביל ישראל דמותר לישראל אחר וה"ט כיון דהוא דרבנן מקלינן וא"כ ה"ה בכרמלית דליכא רק איסור דרבנן מקילים לישראל אחר ע"ז רמז מ"א לעיין ר"ס רע"ו דכתב טעם אחר דה"ט דמקלי' בדבר הבא מח"ל דאין איסורו שוה בכל וז"ש שם דמה שהוא ח"ל של זה הוי תוך תחום של זה משא"כ בשאר איסורי דרבנן עכ"ל וא"כ יש ללמוד דין כרמלית דהכא מתחומין:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **הואיל כו'** ובנהר אף בהמה שרי דוקא בור יש לחלק בין אדם לבהמה דאדם יוכל לירד לתוך הבור משא"כ בהמה משא"כ בנהר יוכל להוליך גם בהמה להנהר לשתות מהנהר:

כ' הע"ש לר"ת הוא היש מקילים שהביא רמ"א וראייתו מהרא"ש כו' והוא דהרא"ש הקשה על ר"ת דא"כ אם יש לישראל נר בחדר א' וגוי הדליק נר לצורך ישראל בחדר אחר יהי' ישראל מותר להשתמש אצל הנר שהדליק הגוי בחדר הא' דהא אי בעי הי' משתמש אצל הנר שהוא בחדר ראשון וסיים הרא"ש וזה לא מסתבר והבין הע"ש דנדון דנר שהדליק גוי בחדר אחר שכ' הרא"ש באמת מותר לר"ת ומזה הוליד הע"ש דאם יש נהר כו' ומ"א חולק דגם בנר בנדון שכ' הרא"ש מודה ר"ת דאסור דר"ת לא התיר אלא היכי דאפשר לישראל עצמו להשיג אותו דבר שעשה גוי בשבילו כגון שמילא מים מבור דהי' אפשר לישראל לירד תוך הבור ולשתות אותן המים עצמן שהביא לו הגוי. אבל גבי נר שכ' הרא"ש ניהו דאפשר לישראל להשתמש אצל הנר עצמו שהודלק מע"ש אבל אצל נר שהדליק הגוי לא היה אפשר לישראל להשתמש אי לא הדליקו הגוי כה"ג מודה ר"ת דאסור וכ"מ לשון הרא"ש שכ' על האי דנר וזה לא מסתבר וא"א דאין לחלק בין בור ונר מה הוקשה לרא"ש מנר וכ' זה לא מסתבר כיון דלר"ת באמת גם בנר מותר מאי ראיה מייתי הרא"ש מנר טפי מבבור ואי לא מסתבר להרא"ש סברת ר"ת ה"ל מיד לכתוב על דין של ר"ת בבור דלא מסתבר א"ו דגם להרא"ש אסיק אדעתיה דבנר גם ר"ת מודה דאסור והטעם דר"ת מחלק כמ"ש לעיל ולהרא"ש אינו נראה חילוק זה שכתבתי ולכן כ' הרא"ש על האי דנר וזה לא מסתבר להתיר האי דנר ובזה גם ר"ת מודה דאסור א"כ ה"ה

בבור כן ס"ל להרא"ש אבל ר"ת ע"כ מחלק בין נר לבור וא"כ אזדא לה דינו של הע"ש דאם יש נהר תוך התחום כו' דהוא נדון דנר:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **וי"מ כו'** חפשתי בכל בו שנרשם בש"ע על דין זה כל בו וע"ז כתב שלא מצא בכל בו כו' ובמקום כו' וסומכים שהגוי עצמו שותה ממנו כו' הרי שלא סמכו להתיר כ"א שהגוי שותה ממנו ואעפ"כ אישר כח הנמנעים גם בזה ועסי' רעו ס"ג ואפשר דהיינו הי"מ שכ' שם בשם ר"ת שמותר לו' לשפחה ליקח נר הדולק כבר וילך עמו כיון דליכא בזה כ"א איסור טלטול דרבנן ואי בעי ישראל היה מטלטלו בהיתר ע"י טלטול מן הצד לכן שרי ע"י הגוי והיינו נדון דהכא וע"ז סמכו כאן להתיר לכתחלה אע"ג דבהאי דסי' רעו יש עוד טעם להתיר דגם הגוי צריך לנר דהא הולך עמו וא"כ ה"ה דהכא היה צריך שישתה ממנו מ"מ בסי' רע"ו דחה דברי הש"כ שכ"כ אלא דבלא"ה ואפי' אין הגוי צ"ל מותר מטעם הנ"ל ע"ש ומ"ש סי' שז ס"ק כ' בגוי שהביא אגרת בשבת שיניח הגוי האגרת על השלחן ומשם יטלנו הישראל ולא יטלנו מיד הגוי דא"כ עביד ישראל חצי המלאכה דהיינו ההנחה ע"ש וה"ה הכא שלא יתן הכלי להביא שכר ליד גוי דא"כ עושה הישראל העקירה וכן כשמביא השכר לא יקח מיד מן הגוי אלא יניח הגוי הכלי על השלחן וע"ש בסי' שז עוד. ונ"ל דאין להקל אלא לצורך וכ"כ מ"א לעיל בסי' רעו על היתר ר"ת בשפחה הנ"ל דאין להתיר במקום שאינן בני תורם ועמ"ש ט"ז פה וכ' בספר א"ר דטוב ליתן לגוי לשתות מן השכר ובכ"ז כ' שם דיש לירא שמים להחמיר על עצמו בזה וליתן לו מעות בשבת ל"ד שיתן הישראל בידים המעות אלא ר"ל להביא את הגוי לביתו ויראה לו מקום המעות ויטול הגוי המעות מ"מ אסור דהוי כעובד' דחול כ"ה לקמן סי' תקי"ז:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **לצורך כו'** דאין דרך כו' ר"ל כה"ג אם ליקט לצורך ישראל אסור דל"ל דלא אהני ליה מעשה הגוי כיון שהבהמה בעצמה היה יכול להוליכ' לשם כיון דאין דרך להאכיל לבהמה במחובר כשאין בכ"מ כ"א דבר מועט והי' צריך להוליך הבהמה ממקום למקום עד שתאכל כדי שביעה וזה טרחא מרובה ולכן הדרך לתלוש העשבים ולצרפן יחד ליתנן לפני הבהמה בפעם א' וא"כ אהני מעשיו של הגוי במה שלקטן אולם מ"ש בדקאי לה באפה עיינתי בבעל המאור וכ' שם ג"כ כלשון הזה אבל ע"כ הוא לאו דוקא דהא כשהאכילה מן המחובר א"צ למיקם באפה אלא מעמידה על המחובר להדיא וכדאי' לעיל שכ"ד סי"ג והוא ש"ס ערוכה ואין ירק בתלוש שאין בו כ"א איסור מוקצה אז לא הותר העמידה כי אם למיקם באפה:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **אם מכירו כו'** וכ' הר"ן כו' דאי' דף קכב אהא דתני אם מכירו אסור פריך מדתנן מעשה בר"ג וזקנים שהיו באי' בספינה ועשה גוי כבש לירד בו וירד בו ר"ג וזקנים והא ר"ג מכירו הוי (פרש"י דהא בא עמו בספינה) ושני אביי שעשאו שלא בפני ר"ג ורבא משני נר לא' נר למאה כבש לא' כבש למאה וידוע דקי"ל כרבא נגד אביי אלא דהרי"ו ס"ל דרבא מודה לדינא לאביי דשלא בפניו מותר אלא דרבא הוסיף דבנר וכבש אפי' בפניו מותר. וכ"כ רש"י כו' דניכוין לי' משמע דעיקר ההיתר כו' היינו מדכתב רש"י דניכוין ליה משמע דבכוונה תליא מילתא:

וה"ה אם הוא בפניו כו' דעיקר תלוי בכוונות הגוי ואין חילוק בין בפניו ובין שלא בפניו ולא נקט לחלק בין בפניו ובין שלא בפניו אלא משום אורחא דמילתא דסתם בפניו יודע הגוי שהישראל צריך לאותו דבר ושלא בפניו אינו יודע:

והב"י כ' כו' דס"ל דרבא חולק על אביי ולרבא לא מהני מה שהוא שלא בפניו אף על גב דל"ל שמא ירבה בשביל ישראל או עושה בשביל ישראל מכל מקום חיישינן שמרגילו לשבת הבאה כיון שהגוי רואה דניחא לישראל במעשיו יעשה כן בשבת הבאה בשביל ישראל ואייתי ראיה מרי"ו שהביא מ"א. כיון שצלאו כבר והיה שלא בפניו. כדאמרינן בגמרא גבי כבש דאביי מתיר משום דהוי שלא בפניו והשתא קיימינן דרבא מורה לאביי ואם כן אביי דמשני שלא בפניו הוי מה בכך מכל מקום ניחוש ש"י בשבילו בשבת הבא וכדאיתא בתוס' אלא ע"כ כבש וכדומה דלא שכיח שיצטרך לו הגוי ל"ח ש"י בשביל ישראל:

גבי לפתא כו' בעירובין דף מ"א ע"א:

ונראה הא דל"ג בנר וכבש שמא יעשה בשביל ישראל כו' המ"ל דגם בישראל לא שכיח שיצטרך לכבש אלא אגב נר דשכיח נקט גם כן כבש:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **א"צ כו'** כמ"ש סי' של"ד דגוי הבא לכבות את הדליקה אין הישראל צריך למחות בידו והטעם דהגוי אדעתיה דנפשיה קא עביד להנאת עצמו דיודע שלא יפסיד והישראל יהנהו במקום אחר:

אבל בהמתו שרי וה"ה בדליקה אין גוף הישראל נהנה מן הכיבוי:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **רגיל כו'** כדאמרינן פ' הפועלים דף צ' עובדא התם שהשיב אבוה דשמואל אם מערים ישראל לסרס בהמתו ע"י גוי דקנסינן ליה וצריך למכור הבהמה שלא יהנה מן האיסור:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **עולמית וה"ה בכל מילי כו'** נראה מדברי הרמב"ם דאינו מחלק בין מת לאדם חי דלא כהר"ן הובא בט"ז שנתן הטעם משום כבוד המת שגנאי הוא לו שיקבר בקבר שנתחלל בו שבת ואולי לפי טעם זו אפי' קצץ אסור או י"ל כיון דקצץ ולא נעשה בו איסור ליכא גנאי:

כמ"ש סי' רמ"ר סעי' ג' במ"א שם ס"ק י"א אבל בסי' רצ"ב סעי' ד' מבואר כן להדיא בש"ע בדברי הרב"י:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **והוא שימתין כו'** אע"ג דלאחר כו' חדא דאין אדם חוטא ולא לו ועוד הא אסור למי שהובא בשבילו כדי שיעשה וא"כ לא יועיל באמירתו כלום והיינו למ"ד דהטעם שצריך להמתין כ"ש כדי שלא יאמר לגוי כו' והוא שיטת ר"ת אבל לשיטת רש"י דהטעם שלא יהנה ממלאכת שבת א"כ דגם אחרים צריכין להמתין במ"ש בכ"ש אלא שזה שכ' מ"א אע"ג דלאחר כו' הם דברי הראב"ד שהשיג כן על הרמב"ם שכ' דאחר ג"כ צריך להמתין כ"ש והקשה הראב"ד הא הרמב"ם ס"ל טעם לכ"ש משום גזרה שלא יאמר כו' ובאחר ליכא למיגזר:

מלאכה גמורה לאפוקי תחומין. בכ"ה האריך כו' על מעשה שבא לידו שהובא ע"י גוי בשבת ח"ל בשר לישראל ואסר להם עולמית. והיה הנדון כאלו הישראל צוה לגוי שיביאו בשבת וראייתו מרברי רי"ו שהובא בב"י ס"ס ש"ז (ורמז עליו ס"ס זה) וז"ל כ' רי"ו ישראל שאמר לגוי לעשות מלאכה בשבת ועבר משום שבות אסורה לו אותה מלאכה לעולם משום קנסא כן דקדקו הפוסקים בפרק השוכר את הפועלים (הוא גמ' דב"מ ד' צ' שהבאתי לעיל בס"ק ל') אבל הרמב"ם בפ"ו כ' שמותר ליהנות מאותה מלאכה לערב אחר שימתין כ"ש וכותיה נקטינן עכ"ל הרב"י:

ובכ"ה הסכים לדעת רי"ו משום דגם התוס' ס"ל כרי"ו שכ' ד' קנ"א ד"ה נכרי שהביא כו' ע"פ מה שהוכיחו דלא כפירש"י ובגוי שהביא חלילים דלא יספור בהן ישראל דאין אסורים במ"ש אלא בכ"ש וכתבו ואע"ג דבעשה קבר לא יקבור בו ישראל עולמית כ' לחלק וז"ל דסתם חללים אין מביאין אותן לשם אדם מיוחד אלא לשם כמה בני אדם עכ"ל

התוס' משמע דאם הובאו לשם אדם מיוחד מודים התו' דאסורים עולמית ואף דהרמב"ם חולק מ"מ רי"ו והתו' הם שנים נגד יחיד ויש להחמיר כדבריהם (וכ' עוד דאפשר באיסור תחומים דקיל ויותר יש לחוש שיזלזלו בו מודה הרמב"ם שאסור עולמית):

דפשוט הוא בביצה כו' ואע"ג דבביצה מיירי שלא צוה ישראל לגוי להביא ובכ"ה מיירי בנדון שדומה שישראל צוהו ע"כ צ"ל דכ"ה כ' דהוי כאלו ישראל צוהו לרווחא דמילתא אבל ס"ל דאפי' לא צוהו ישראל אלא הגוי הביאו מדעת עצמו אסור דהא הביא ראיה מרברי התו' דחלילין הנ"ל ושם לא צוה ישראל לגוי ואפ"ה ס"ל לכ"ה דהתוס' ס"ל דאם הביא חלילין לאדם מיוחד אסורים לעולם:

ויליף כו' אבל בשבת כו'. בא לישב דלא תימא ניהו דרי"ו כ' דינו בישראל שצוה לגוי מ"מ ע"כ לאו דוקא אלא ס"ל דאפי' עשה גוי מעצמו אסור עולמית דהא מביא ראיה מפרק השוכר את הפועלים בענין סירוס כנ"ל. והא שם לא צוה ישראל לזה כ' מ"א דלעילם מ"ש רי"ו דישראל צוה לגוי הוא דוקא אבל אם הגוי עשה מדעת עצמו מודה שלערב מותר בכ"ש דודאי לא יחלוק על גמרא ערוכה בביצה ומהאי דסירוס מביא ראיה בהדרגה דשם בסירוס דהגוי נתכוין לאיסור ר"ל דתכלי' הגוי לסירוס והו' האיסור משא"כ בשבת אין תכלית כוונות הגוי לחלל שבת כ"א להביאו לישראל אלא שא"א לו להוציא כוונתו וצריך ע"י זה לחלל שבת א"כ ניהו דבסירוס אפי' לא צוה אסור מ"מ בשבת אין לאסור כ"א כשצוהו ישראל ואז דומה קצת כאלו הגוי נתכוין לחלל שבת:

ואף בזה ר"ל אפי' צוה ישראל לגוי הכריע כהרמב"ם דסגי להמתין כ"ש:

וזה נעלמה מבעל כ"ה שכתב אע"פ שהרב"י בספרו הארוך הכריע כרמב"ם מ"מ בש"ע ע"כ חזר בו ולא כ' לא איסור ולא היתר והשמיט הרין ולזה כ' מ"א דהא בסי' ש"ז ס"כ הכריע בש"ע כהרמב"ם. והדין עמו ר"ל עם הרב"י שהכריע כהרמב"ם אפי' צוה ישראל לגוי:

סעיף לג

(ס"ק לג) ממקום קרוב מח"ל ר"ל מן הסתם דלא ידע מאיז' מקום הובא אין צריך להמתין יותר כי אם כדי שיובא מחוץ לתחום אא"כ ידוע שהביא ממקום רחוק צריך להמתין עד כדי שיובא מאותו מקום רחוק כמ"ש בש"ע ומ"מ כ' בס' ע"ש דא"צ להמתין יותר מיום אחד אפי' רחוק כמה דיותר מיום אחד מה שהלך הלא הלך ביום חול וליכא למיגזר גם ליכא משום דנהנ' ממלאכת שבת:

כמ"ש סעיף י"ד דס"ל לרמב"ם דזה החילוק בין קבר לחלילים. דקבר הוא מקום מפורסם משא"כ חלילים לכן אם גם בחלילים הוא מפורסם ג"כ אסור עולמית:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **מותרים כו'** ודעת התו' כו' וז"ל התו' ד"ה אא"כ באו ממ"ק תימא לר"י מאי מהני שבאו ממ"ק הלא הביאם דרך ר"ה ומה לי ארון וקבר כו' ומה לי חלילין שהובאו דרך ד"ה וי"ל דהביא ממ"ק לא מהני כ"כ הבאתו עכ"ל התו' והכריע הרב"י כדעת התוס' עכ"פ בכרמלית אבל לא בר"ה:

סימן שכו

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **או כו'** כתב מ"ב כו' ואפשר משום שא"י ליזהר ברחיצ' כו' וז"ל תשו' מ"ב אפשר שאין כל אשה יודעת לחלק בין חמין שהוחמו מע"ש וי"ט או שהוחמו בשבת וי"ט (ומ"ש הוחמו בשבת וראי ר"ל בהיתר דהיינו להפשיר אלא ס"ל כמ"ש מ"א בס"ק ו' דהוחמו בשבת אפי' פניו ידיו ורגליו אסור ובי"ט ד"ל הוחמו לי"ט כ' בתחלת התשו' ניהו דקי"ל כב"ה דמותר להחם חמין בי"ט לרחוץ פניו ידיו ורגליו. אבל שאר אברים אסור דבעינן בי"ט דבר השו' לכל נפש ושאר אברים אינן שוה לכל נפש ואסור לרחוץ שאר אברים בחמין שהוחמו בי"ט) גם אינ' יודעת להזהר מדין איסור סחיט' ובמקום שאין מנהג כו' עכ"ל. ועסי' ש"א סמ"ח:

דכתב בש"ע דל"ח שמא יבא לסחוט ומ"א כ' שם ס"ק נ"ח וטוב להסתפג בדבר שאינו מקפיד עליו אולם הש"ך בי"ד סי' קצ"ט ס"ק י"ב כ' ע"ד מ"ב הנ"ל דטעם מ"ב היא קלוש וראי' דהמנהג דבי"ט לובשת לבנים אבל לא בשבת ולטעם תשו' מ"ב אין לחלק בין שבת לי"ט אע"כ לא חשו לטעם של מ"ב. אלא מה"ט אין לובשין לבנים בשבת לפי שאז היו צריכים לטבול במ"ש והיו מרחקים החפיפ' מן הטבילה. ובמקום דאפשר אין להרחיקם זה מזה ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אסור כו'** ודוקא כו' המוקף מכל צד דזה דומ' להטמנ' אבל כו' שיתערבו כו' אין זה דומ' להטמנ' כ"ה שיטת התוס' ד' ל"ט ורש"י חולק:

וע' סי' רנ"ג ס"ד במ"א ס"ק ל"ב וסי' שי"ח לענין לערב צונן בחמין משום איסור בישול:

סעיף ה

(ס"ק ה) כרוחץ כל גופו. ז"ל הרמב"ם ר"ל לשון הש"ע הוא ל' הרמב"ם:

ולכן כ' דמותר לסוך כו' הלשון לאו דוקא דהרמב"ם לא כ' בפי' דמותר לסוך ידיו כו'. אלא מדכתב לא כו' כל גופו משמע דוקא כה"ג אסור אבל בפניו ידיו ורגליו כה"ג מותר.

ולזה נתן מ"א טעם דס"ל דאין רחיצ' גמור' וכדדייק לשון הרמב"ם ונמצא כרוחץ כל גופו בכ"ף הדמיון משמע דלא הוי רוחץ ממש אבל אי הוי רוחץ ממש אפי' פניו יו"ר אסור וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז דדוקא בחמין שהוחמו מע"ש מותר לרחוץ פניו יו"ר. אבל בהוחמו בשבת אפי' הוחמו בהיתר אסור אפי' רחיצה אבר א' אלא דהכא לא הוי רחיצ' ממש ולכן מותר לרחוץ פניו יו"ר. ולכן כ' הרב"י בסעי' ה' וי"א. ר"ל דהא הרמב"ם חולק ומתיר ועמ"ש בסק"ו:

במקום שאין היס"ב דבמקום שהיס"ב בלא"ה אסור משום בישול וכמ"ש בס"ק שאח"ז:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אצל כו'** דייק מ"א מדכתב אצל האש ולא כ' נגד האש כמ"ש בסעיף שלפני זה נגד המדור' אלא דכאן מיירי שהוא סמוך לאש במקום שהיד ס"ב. והם דברי הרב"י בספרו הארוך שנתן טעם לדברי הרא"ש שכתב שצריך ליזהר שלא לחמם ידיו כו' דמיירי במקום שהיס"ב ומשום איסור בישול ולפ"ז גם הרמב"ם מודה לאסור א"כ מה זה שכתב מ"א בס"ק ה' ולכן כ' הרב"י בסעיף ה' וי"א ע"כ צ"ל דס"ל למ"א מדכתב הרב"י לשון וי"א ע"כ בש"ע חזר בו וס"ל דהרא"ש אוסר אפי' במקום שאין היס"ב ומטעם רחיצ' וכפי' מ"א שכ' פה:

ול"נ דס"ל כו' אפי' לרחוץ בהם ידיו אסור. וס"ל דאפי' כה"ג דליכא רחיצ' גמור' והתירו רמב"ם כמ"ש בס"ק ה' אבל הרא"ש אוסר גם בזה:

וכ"ה בגמ' דתנן ראב"ע אומר מרחיצים הקטן ביום ג' למילתו שחל בשבת דס"ל דביום ג' התינוק מסוכן אצל הרחיצ' וחכמים אוסרים ואיבעי' להו האי רחיצ' אי ר"ל רחיצת כל הגוף או רק רחיצת המיל' ובעי למפשט דע"כ ר"ל רחיצת כל הגוף דאי רחיצת מיל' גרידא מאי טעמא דרבנן דאסרי ניהו דס"ל דליכא סכנ' מ"מ מי גרע מנתינת מים ע"ג מכה בשבת דשרי ודחה דבמכ' לא הותר כ"א בחמין שהוחמו מע"ש והכא מיירי בחמין שהוחמו בשבת לכן אסרו רבנן אפי' רחיצת מיל' גרידא וע"כ ר"ל חמין שהוחמו בשבת בהיתר כגון להפשי' או בדרך אחר דאי רבנן אסרו להחם חמין בשבת לצורך רחיצת המיל' א"כ פלוגתייהו אי מותר להחם מים לצורך רחיצ'. דהא אי הוחמו בהיתר גם רבנן מודים דהרחיצ' מותרת א"כ אמאי קתני ראב"ע אומר מרחיצים כו' הל"ל מחמים חמין כו' דברחיצ' גם רבנן מודים אלא ע"כ דאפי' הוחמו בהיתר אסרו רבנן רחיצת המיל' הרי דבהוחמו בשבת אפי' רחיצת אבר אסור ואפי' ראב"ע מוד' ושם לא התיר אלא משום סכנ':

וכ"מ במרדכי שכתב מפני שמפשיר מים שעליו וא"א דמיירי במקום שהיד ס"ב ומשום איסור בישול למה כתב מפני שמפשיר הלא קי"ל הפשרו לא זהו בישולו אלא דבמקום שיוכל לבא לידי היס"ב אפילו להפשיר אסור שמא יניחנו עד שיהי' היס"ב כמ"ש סימן שי"ח סי"ד והכי הל"ל שמא יניחנו עד שתהי' היד ס"ב. א"ו הטעם משום רחיצ' וא"כ מה שכ' מפני שמפשיר כו' ועי"ז הוי כרוחץ וכ"מ ברא"ש דעל ברייתא דקתני ולא יתחמם נגד המדור' מפני שמפשי' מים שעליו כ' הרא"ש לכן צריך אדם ליזהר אחר שנטל ידיו שלא יתחמם כו' משמע ג"כ דהטעם משום מפשיר מים ובז' ליכא איסור בישול אע"כ הטעם משום רחיצ':

וכ"נ מ"ד בי"ט כו' ואפ"ה אסור לרחוץ בהם והיינו כל גופו אבל לרחיצת פניו ידיו ורגליו מותר אפי' להחם המים מכל מקום מוכח דאפי' הוחם המים בהיתר מכל מקום אסור לרחוץ בהן כל גופו. אף על גב דבמים שהוחם מערב יום טוב מותר לרחוץ כל גופו אפ"ה אם הוחמו ביום טוב אפילו הוחמו בהיתר אסור לרחוץ בהן כל גופו:

ומיניה דבשבת דפניו יו"ר ג"כ מותר לרחוץ בחמין שהוחמו מע"ש מ"מ בהוחמו בשבת אפי' הוחמו בהיתר לרחוץ בהם פניו יו"ר דרחיצת כ"ג בי"ט ורחיצת פניו ידיו ורגליו בשבת שוין הם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ואפילו כו'** ובשבת אסור כו' מדקאמר ואפילו בחול מפני כו' משמע דבשבת אפילו בלי חשש סכנ' איכא איסורא:

שהוחמו מעט בשבת. ר"ל רק להפשיר דאי היד ס"ב הלא אסור משום בישול אע"כ להפשיר דמותר משום בישול אפ"ה חיישינן שמא ישפכו על בטנו והוי כרוחץ ואסור אף על גב דאבר אחד מותר ברחיצה מ"מ כיון דהוחם בשבת אפי' נעשה בהיתר אפ"ה רחיצת אבר אחד אסור וכמ"ש מ"א בס"ק ו':

והתוספות פי' הטעם כו' אבל להחם בגד לא מחזי כ"כ לרפוא' ולכן שרי כ"כ התוספת שם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מותר כו'** משום סחיטה כו' אע"ג דבביצה דף י"ח אמרי' דלכ"ע אדם מותר לטבול בשבת ומה"ט אפי' לדידן דקי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה מ"מ משום פו"ר או מצות עונה מותר ולא חששו להני חששות דהן חששות רחוקות אבל כשהי' יכולת לטבול קודם לכן החמירו מצר המנהג וחששו לחומרות הנ"ל. וכן כתב בת"ה להחמיר אבל מטעם אחר:

אע"ג דאפי' המרדכי כו' ר"ל דאנן לא קי"ל כהמרדכי אלא דבצונן מותר כמ"ש ס"א ולכן כ' אפי' להמרדכי. דוקא בכלי. משום דהרואה סובר שרוחץ במים חמים. משא"כ בנהר דנראה לכל שהיא צונן:

מ"מ המנהג לאסור יהיה מאיזה טעם שיהיה ואפשר משום הני חששות שכ' מהרי"ל דא"ל משום סחיטה כו' אלא משום הני טעמי אין להחמיר בטבילה לבעלה אלא מהני הני טעמי לאסור הרחיצה. ולכן אפי' לטבול אסור דמחזי כמתקן ר"ל דהא בגמרא אמרי' אע"ג דכלי שנטמא אסור לטבול בשבת וי"ט משום דהוי כמתקן אבל אדם מותר לטבול משום דנרא' כמיקר אפי' בימות הגשמים ואפי' במים סרוחים מ"מ לפעמים רוחץ כשגופו מטונף בטיט וצואה ורוחץ להעביר הטיט וצואה שעליו ולכן אינו נראה כמתקן וא"כ בזמן הזה דמצד המנהג נזהרים שלא לרחוץ אפי' בצונן כנ"ל א"כ אם אדם טובל הכל יודעים דלשם טבילה הוא טובל ויראה כמתקן ואסור וכ"כ בי"ד סי' קצ"ט בשם הכלבו כו' משום סחיטת שער אע"ג דהרב"י כ' דל"ח להא דהא קי"ל אין סחיטה בשער. ע"כ אין כונתו כי אם שלא לדחות מה"ט טבילת מצוה דהא אע"ג שכתב הרמב"ם פ"ט דאין סחיטה בשער היינו מן התורה ולכן אין חייבים על סחיטת שער דמ"מ איסור' דרבנן איכא כמ"ש סי' ש"ל. מ"מ לא דחיה מה"ט טבילה בזמנה. אבל רחיצה ודאי דראוי לאסור מטעם זה וא"כ ממילא גם טבילת מצוה אסור דמחזי כמתקן דליכא למימר דנראה כמיקר דהא אסור להקר משום סחיטת שער. כיון דמדרבנן הוא לאו דוקא דאפי' מדרבנן ליכא דהא קי"ל דבטלה טבילת בעל קרי אלא ר"ל חומרא בעלמא כמ"ש סי' שכ"ג לענין טבילת כלי חדש בשבת דלמ"ד טבילת כלי מדרבנן לחד דיעה מותר לטבול בשבת כמו דמותר לטבול כלי הנטמא בולד הטומאה. כיון דהוא דרבנן מותר לטבול בשבת ולא מיקרי מתקן וה"ה הכא:

ובאגור כו' דבנהר אסור קאי אדלעיל ע"ד ת"ה שכ' דבנהר לכ"ע מותר. גם בב"י משום כל בו כו' הם דברים כפולים דכבר כותב כן לעיל:

ונ"ל דמומר כו' דלרבי יודא כו' היינו רבי יוסי ס"ל דאינו גר עד שימול ויטבול ולכן אפי' מל בפנינו אין מטבילין אותו בשבת דהוי כמתקן אבל ר' יודא ס"ל דבחדא סגי או מילה או טבילה ובחד דינו כישראל. ניהו דעכ"פ צריך שתיהן מילה וטבילה מ"מ בחד מינייהו סגי להיות דינו כישראל שיהיו קדושיו קדושין ואינו עושה יין נסך ולכל הדברים ה"ה כישראל ולכן אם מל בפנינו מטבילין אותו בשבת דלא הוי כמתקן וניהו דקי"ל כר' יוסי מ"מ מדר"י שמעינן לענין טבילת מומר שחזר לדת ישראל דטעון טבילה כמ"ש ס"ס רס"ח (וט"ז סי' רס"ז ס"ק ה' כ' דגם צריך להתגלח) היינו לחומרא בעלמא

לדמותו לגר שנתגייר אבל מצד הדין א"צ כלל כמ"ש הנ"י ביבמות דהא ישראל גמור אלא שע"ע היה ישראל רשע ואע"ג שכ' הנ"י דמדרבנן בעי טבילה לאו דוקא. דלא מצינו בכל הש"ס דמומר שחזר בתשו' שצריך טבילה אלא ר"ל מצד חומרא. וא"כ עכ"פ לא עדיף מגר לר' יודא דמותר להטבילו בשבת ולא הוי כמתקן ובס' ת"ש פקפק על זה דכ"ז ניחא לטעם המבואר בש"ס לענין גר. אבל לדעת הרמב"ם וכן העתיק הרב"י שם בש"ע דס"ל לפי המסקנא א"צ לטעם איסור הטבילה של גר בשבת משום מתקן אלא דבעי ג' אצל טבילת גר דכתיב גבי משפט ובעי' ג' כמו גבי משפט ומה"ט אין מטבילים בשבת דאין דנין בשבת א"כ טעם זה שייך גם גבי מומר שחזר בתשו' דהא בעינן ג"כ שלשה בשעת טבילה כמ"ש רמ"א שם ולענ"ד לק"מ דמטעם משפט לא הוי צריך מ"א טעם להתיר טבילת מומר דגבי מומר לא כתיב משפט ומה שצריכים ג' בטבילתו אינו כ"א לדמיון כמו גבי גר וא"כ ודאי מותר בשבת אלא דאעפ"כ אסור דהוי מתקן להיכן אזיל לזה כ' מ"א דלא הוי מתקן כנ"ל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **כלאחר יד כו'** ומשמע דלהאוסרים בסי' שכד כו' דס"ל דקי"ל נתינת מי' זה גבולו ונותן מים למורסן מיד חייב ולכן ס"ל דאפי' משנה בשעת גיבול ל"מ דהא כבר עבד איסורא בשעת נתינ' מים ואז עדיין ליכא שינוי:

אלא שלוקח כו' א"כ מיד כשבא עליהן מים איכא שינוי:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שסתמו כו'** מכאן צ"ע כו' ר"ל שיש שני חדרים זה על גב זה ויש נקבים בתקרת התחתונה כדי שאם יסיקו התנור למטה ויתחמם חדר התחתון יכנס החום דרך הנקבים גם לחדר העליון וזה יש לאסור דהא מהאי טעמא מרחץ שפקקו נקביו וכפרש"י השני שכתב עליו וכן עיקר ולכן מותר אבל אי הנקבים פתוחים אסור דעל ידי שהחום עולה דרך הנקבים למעלה הוה ליה כאלו הוסק בשבת א"כ אסור לפתוח הנקבים שבחדר הנ"ל בשבת דהו"ל כאלו מסיקו בשבת:

סימן שכז

סעיף א

(**ס"ק א**) **העשוי לכך ואמרינן בגמ' כו'** דאי' בשבת דף קמז ע"ב ת"ר אין גוררים במגררת בשבת כו' רב שמואל בר יודא עברי לי' אימא מגרא דכספ' כו' והרא"ש לא העתיק הא דאימיה עבדי לי' כו' ע"כ הי' מפרש הדברים כפשטן ולא נ"מ לדינא לכן השמיטו אבל

רש"י פי' מגררת' דכספ' לשבת עכ"ל ומאי דוחקי' לרש"י לפרש לשבת אע"כ דלא ניחא לי' לפרש דהם דברים בעלמא אלא דינא אשמעי' דאם מיוחד לשבת מותר ולכן אמו כשרצתה לייחד מגררת לשבת עשאו לכבוד שבת וא"כ ע"כ כשמייחדו לשבת מותר קמ"ל הש"ס האי דינא:

ומזה נהגו כו' אע"ג דלעיל ס"ס ש"ג כתב רמ"א אפי' מסרק של שער חזיר אסור היינו דוקא מסרק אבל לתקן השער של ראשן מותר בכלי העשוי משער חזיר כמ"ש מ"א בשם הריב"ש ואעפ"כ המנהג לייחדו לשבת דוקא:

סימן שכח

סעיף א

(**ס"ק א**) **והשואל כו'** לדרוש ברבים שמותר (גמ') הוא ט"ס דגוף הדין הוא ירושלמי הביאו בטור והטעם שה"ל לדרוש הם דברי ת"ה סי' נח ובפסקיו סי' קנו:

והטעם השואל שה"ה כשופך דמים כ' בפריש' וז"ל כשרוצה להחמיר שלא לעשות שום דבר זולת השאלת המורה עכ"ל:

ועבי"ד כו' הרפואה ידיעה או ע"פ כו' כצ"ל:

דקדחת כו' והא דכתב בסעיף ז' מחללים כו' ועל מי שיש בו קדחת כו' כ' הט"ז שם ס"ק ז' דאין זה קדחת המצוי' בינינו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מהשינים כו'** אפי' אינו צפידנא. דצפודני מבואר להדיא במשנה ביומא דהוי סכנה ומתחיל בפה וגומרת בבני מעים אלא שאר חולי והוא איבעי' דלא אפשיטא בע"ז דף כ"ח דאמרי' על מכה של חלל דהיינו משינים ולפנים ואיבעי' להו ככי ושיני גופייהו מאי אם הם בכלל מכה של חלל ובעי למפשט מדתנן בשבת החושש בשיניו לא יגמע בו את החומץ חושש אין אבל כאיב טובא מותר (ועל כרחך צ"ל דהוי מכה של חלל דאלת"ה הוי סבירא לי' להש"ס דהוי חושש בעלמא ולא מיקרי חולה כלל ואפי' לגמע דהוא קל מאוד כאשר יתבאר לקמן בשם הר"ן הוי ליה לאסור) ודחי דלמא האי תנא אפ" כאיב טובא חושש קרי לי' וכ' הרא"ש כיון דהאיבעי' לא אפשיט' הוי ספק נפשות ואזלינן לקולא ומחללין עליו את השבת:

וכ"כ הר"ן כו' איבעי' ולא אפשיט' עד כאן לשון הר"ן ומ"ש מ"א ונקטינן לקולא הם דברי מ"א. והוא ממילא כיון דלא אפשט הוי ספק נפשות:

ומ"ש גבי עין שמרדה כו' וז"ל הר"ן ומסתברא דכי שרינן על ידי גוי ה"מ בחולה שנופל מחמת חליו למשכב אבל במיחש שאדם מתחזק בו והולך כבריא לא. ולא עוד אלא אפי' דברים שהם מותרים לבריאים אסורים לו כל היכי שמעשיו מוכיחים שלרפואה הוא מתכוין וזו היא ששנינו החושש בשיניו לא יגמע את החומץ ואמרינן נמי פרק א"מ דאפי' היכי דכייבי ליה טובא חושש קרי ליה לפי שדבר זה אינו חולי אלא מיחוש בעלמא עכ"ל הר"ן וכתב ע"ז הרב"י וז"ל ותימא שנראה שפוסק כן וכיון דדרך דחיה אתמר ס' נפשות לקולא ואפשר שאף הר"ן לא אמרה לפסוק כן אלא לפרש טעמא דהאי דדחי עכ"ל והב"ח דחה דברי הרב"י דלפ"ד הרב"י אינו ענין לתחלת דברי הר"ן ומ"א הקדים להקשות דהא הר"ן גופיה כתב שם דהאבעי' לא אפשיט' וע"כ ס"ל דדרך דחיה אתמר אלא אעפ"כ למידין ממנו למקום אחר דהיכי דליכא רק מיחש אפי' דברים המותרים לבריא אסורים לו כ"ש דאסור לומר לגוי לעשות מלאכה דהא חזינן דכן דעת הדוחה אע"פ דקי"ל משום ספק נפשות היכי דכייבין לי' טובא ככי ושני אפי' לישראל מותר לעשות מלאכה אבל היכי דליכא רק מיחש דאסור אפי' מאכל בריאים בזה נשאר סברת הדחיין ואע"ג דדבר זה מגוף המשנה שמעינן דקתני החושש כו' לא יגמע א"ה מ"מ הביא האי דיחוי לאשמעינן דאפי' האי מיחש כאיב ליה טובא רק שמתחזק והולך כבריא אפ"ה אסור:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומצטער כו'** צ"ל שחלק כו' והוצאת שן מ"ד כו' בזה נותן טעם דע"כ מיירי שחלה ממנו כל גופו דאי הוה הוצאת שן איסור דרבנן הוי אפשר לומר דמיירי אפי' לא חלה כל גופו ולא הוי רק מקצת חולי ואפ"ה הותר דבמקצת חולי מתירים שבות דשבות והיינו לומר לגוי לעשות שבות וכמ"ש מ"א לקמן ס"ק י"ב ולעיל סי' ש"ז ולכן כ' דהוי מלאכה דאורייתא ולומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא לא הותר כי אם בחלה כל גופו וכדלקמן סעיף יז והט"ז בס"ק א' חולק וכתב וניהו דאמימר במס' ביצה דף כ"ב התיר לכחול העין דהוי שבות ע"י גוי וא"ל ר"א והא מר מסייע דעמיץ ופתח והשיבו מסייע אין בו ממש מ"מ האמרי' סוף מכות אחד הניקף ואחד המקיף חייבים ופריך והא הניקף לא עביד כלום והוי לאו שאין בו מעשה ושני רבא במסייע שמזמין השערות הרי דמסייע יש בו ממש דדוקא בהאי דאמימר דתחלה עיני כל אדם פתוחות ולא מסייע ליה בתחלה אלא לאח"כ בשעה שכוחלו כה"ג מסייע אין בו ממש אבל בהאי דניקף דקודם שמתחיל להקיפו צריך הניקף להזמין השערות והוי כאלו הניקף מתחיל במלאכה מסייע כה"ג יש בו ממש. וא"כ ה"ה בהוצאת שן דדרך האדם להיות פיו סתום וכשהגוי רוצה להוציא

השן צריך ישראל לפתוח פיו והוי דומיא דניקף דיש בו ממש וגם הביא דברי מהרש"ל דאפי' להוציא מפני הסכנה אסור דההוצאה ג"כ סכנה היא עכת"ד והש"ך בי"ד סי' קלח דחה דברי הט"ז דאין חילוק בין הישראל מתחיל לסייע או לא אלא בכ"ע אין בו ממש אלא האי דניקף שאני דבפי' רבתה תורה לחייב הניקף וכדכ' שם רש"י דכתיב לא תקיפו ל' רבים לכלול גם הניקף אלא דהש"ס פריך דאעפ"כ לא ילקה דהוי לאו שאין בו מעשה וע"ז משני משום דמסייע ורצה לומר עי"ז הוי לאו שי"ב מעשה אבל בעלמא היכי דלא רבתה תורה לחייב המסייע אנן לא מחייבי' ליה ואמרי' דמשום הסיוע פורתא אינו ראוי לחייבו ע"ש ועיין בתשו' ה"ה ח"צ סי' כב מ"ש בזה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כל כו**' אע"פ שאין בו כו' כצ"ל והוא דעת מ"א שהביא מ"מ בס"ק י"ז אבל רש"י חולק דבעי' דוקא שיהיה מסוכן לאותו דבר ע"ש במ"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וע' סי' תרי"ח**. דלא כע"ש שהביא דברי רי"ו שכתב וז"ל יש מי שכתב שכל דבר שאין בו סכנה עתה אף ע"פ שיוכל לבא לידי סכנה אין מחללים אלא שבות דרבנן עכ"ל ובסי' תרי"ח מבואר דלא קי"ל כוותיה שכתב שם בס"א וז"ל חולה כו' אם יש שם רופא כו' שאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולה ויסתכן ואין צ"ל שמא ימות מאכילים אותן על פיו עכ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **רופא כו**' ואם הרופא אומר כו' יזיקהו שומעים לרופא רדב"ז אע"ג דבסי' תרי"ח סק"ג כתב בשם רדב"ז וז"ל אם החולה אומר צריך אני אפי' הרופאים אומרים שהמאכל יזיקוהו שומעים לחולה עכ"ל דשאני התם דהחולה שאומר שצריך לו לא לרפואה כ"א למאכל כי גברה עליו החולש' ואם לא יאכל יסתכן מחמת חולשה אפי' אם הרופא אומר שלא יסתכן מחולשה אם לא יאכל אדרבא אם יאכל המאכל יזיקוהו בזה שומעים לחולה דהא אם הרופא לא היה אומר שהמאכל יזיקוהו אלא שאמר אפי' לא יאכל לא יסתכן מחמת חולשה היינו מאכילים אותו ע"פ דברי החולה דלב יודע מרת נפשו ונאמין יותר לחולה מלרופא א"כ אפי' הרופא אומר שהמאכל יזיקהו מ"מ מאכילים אותו כיון דמאמינים לדברי החולה אם לא יאכל יסתכן מחמת חולשה מה לנו לחוש לסכנה העתיד' ע"י האכילה לפי דברי הרופא ולא ניחוש לסכנה אשר היא לפנינו מצד החולש' משא"כ הכא דחולה אומר שצריך לתרופה פלונית שתרפאהו והרופא אומר שתזיקהו שדברי החולה וגם דברי הרופא הם על העתיד ובזה שומעים לרופא ולא אמרי'

לב יודע מרת נפשו דזה תליא בחכמת הרפואה וגם דברי דופא הם בשב וא"ת ושניהם הם בעתיד לבא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שא"צ מומחה ועכ"פ כו'** כמו שכתב סי' תרי"ח סעיף ו' אם הרופא אומר שאינו מכיר החולה כו' דבריו לא מעלין ולא מורידין כ"ש מי שאינו מומחה:

ועכ"פ אינו נאמן להכחיש כו' אפי' אומר שמכיר החולה מ"מ אינו נאמן להכחיש הרופא דהא בסי' תרי"ח י"א בטור דשני רופאים וא' בקי יותר מחברו שומעים לבקי וי"א דשומעים לבקי א' אפי' נגד רופאים הרבה שאין בקיאים ואפי' להחולקים שם מ"מ הכא מודה דשאני התם דעכ"פ שניהם רופאים ולמדו חכמות הרפואה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **הזריז כו'** עוקר חוליא כדי שיוכל לירד להעלות התינוק:

גמ' יומא דפ"ר ולא אמרינן שאפשר כו' ר"ל ויאסר לו לשבר הדלת דע"י הקרקוש לא יפחד התינוק קמ"ל דמותר כן הוא שם ומשמע לענ"ד דוקא שאין כלי אחר והוצרך לפצל העצים אבל אם יש לו קורדם וכדומה שאפשר לו לשבר הדלת להוציא התינוק לא נתיר לו לפצל עצים:

ומשמע קצת בהגמ"ר. פ' י"ד דשבת:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שוחטים דשבת הותרה כו'** דביומא דף ו' פליגי ר"נ ור"ש הא דהתור' התירה אם הציבור טמאים להקריב קרבן בטומא' אי אמרי' טומא' דחויה בציבור וא"כ אם אפשר לעשות בטהר' צריך לעשות בטהרה או דלמא טומאה הותרה בצבור ואין בצבור כלל דין טומאה וס"ל להרא"ש כמ"ד טומאה הותרה בצבור וכן שייך דין זה לענין מה שהתיר' התורה לחלל שבת במקום סכנה אי שבת דחוי' אצל חולה או הותרה וס"ל להרא"ש דהותר' והוי שבת לגבי חולה שי"ב סכנה כחול גמור ולכן עדיף לשחוט דליכא חלול שבת מלהאכילו נבלה ואע"ג דכמו דשבת הותרה לגבי חולה היינו משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם כדאי' ביומא דף פה ע"ב. מה"ט גם נבלה וכל אסורים הותרה לגבי חולה וא"כ אכתי מאי עדיפא לשחוט מלהאכילו נבלה זה מיושב ע"פ דברי הרא"ש שכתב וז"ל ור"מ השיב בתשוב' ע"ז (ר"ל דמותר לשחוט ולא להאכילו נבלה) והביא דמיון מאוכל נפש בי"ט דשוחטים בי"ט דאיכא איסור עשה ול"ת כו' או נאמר לגוי לנחר עופות דליכא אלא איסור דרבנן דאין שחיטה לעוף מה"ת אלא כיון שהתור' התירה אוכל נפש בי"ט הוי לדידן כל אוכל בי"ט כמו בחול וה"נ כיון שהתור' התיר' פקוח נפש הוי

כל מלאכה שעושים בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאלו עושה בחול והיכי דאיכא תרי אסירי מאכילים אותו הקל ושחיט' המאכל מותר אבל נבלה המאכל עצמו אסור וארי' דרביע עלי' ע"כ אבל כו' עכ"ל הרא"ש:

ומשמע כו' דאפי' איסור דבריהם כו' היינו דברי הרא"ש הנ"ל דאייחי ראי' מנחירת העוף ע"י גוי בי"ט דעדיף לשחוט אע"ג דבנחיר' ליכא לדעת הר"מ דפסק כמ"ד אין שחיט' לעוף מ"ה וליכא כ"א איסור דרבנן. אמנם לענ"ד יש לפקפק בשלמא איסור נחירה דרבנן לא הותרה כלל ושחיטת אוכל נפש הותרה בי"ט מה"ת נאכל איסור דרבנן היכי דאפשר לשחוט בהיתר ולא עביד איסורא כלל משא"כ גבי חולה דכל האסורים הותרו לגבי' למה נתיר לשחוט לעבור איסור תורה ולא להאכילו איסור דרבנן הגע בעצמך אם הי' לפנינו בשר שחוט מע"ש והוא טוב כאלו נשחט היום האם נתיר לשחוט לצורך חולה ה"ה באיסור דרבנן הא מן התור' ליכא אסורא והי' אסור לשחוט רק להאכילו דבר ההוא ואם רבנן אסרו אותו דבר וכי באו להקל ע"ד תורה ובזה ל"ש סברת הרא"ש דהמאכל מקרי איסור חמיר דארי' דאסור' רביע עלי' כיון דליכא רק איסור דרבנן וצ"ב:

אבל הר"ן כ' כו' דאזיל לטעמי' דפסק כמ"ד טומא' דחוי' בצבור וכמ"ש הרב"י בשמו וכן פסק הרמב"ם ול"ל כטעם הרא"ש:

וחמירי מלאו א' דשבת ואפשר לטעם זה אם יש מאכל שי"ב איסור דרבנן אין מתירים לשחוט. עוד טעמים דשמא כשיתודע לחולה יקוץ בנבל' משא"כ אם נשחט בשבת אינו קץ בו. כ' בספר דרכי משה שכיון כו'. בא לישב מ"ש דמתירים לשחוט ולא מתירים לישראל לבשל לבל יתנסך היין ע"ז כ' כיון שאסורו מדבריהם דהיינו סחם יינם משא"כ נבילה איסור תורה ואפי' לדעת הרא"ש דאפי' איסור דרבנן אין מאכילים אותו כמ"ש מ"א ובזה סיים וגם אסורו קיל מאד וקיל משאר איסור דרבנן ולטעם שהחול' יקוץ בנבל' לזה כ' וגם אין החולה קץ בו:

וגם בתשו' מתיר כו' אך לא קי"ל הכי כדאי' בי"ד ס"ס קנ"ה דוקא לעשות מרחץ מסתם יינם מותר אע"ג שהוא כדרך הנאתן ובלבד שלא ישתה כיון דאין בו סכנה ע"ש. מ"מ לענין שבת עשאו לסניף:

ועבי"ד כו' דאפשר בלא ניסוך דהיינו אם הכלי רחב ואינו מלא דל"ל שמא יגע ביין עצמו כיון דאינו מלא א"א ליגע בקל אם לא יראנו ישראל ואע"ג כיון דמעמידו אצל האש מגביהו וגם בשעת טלטולו משכשכו וקי"ל היכא דאיכא הגבה' ושכשוך אסור אפי לא נגע ביין מ"מ כיון דהכלי רחב ובקל ישתפך היין ע"י השכשוך לא ניחא לגוי בשכשוך

ואינו אוסר ואם הישראל עומד סמוך לגוי אפי' הכלי מלא דבקל נוגע מ"מ ל"ח לנגיע' דמרתת כיון שהישראל עומד בצדו:

וע"ל סי' שי"ח כו' הם דברי הרב"י דע"כ צ"ל דמיירי ע"כ שצריך להרתיח היין דאי סגי בפושרין הלא אפשר לעשות ע"י ישראל שיעמידנו במקום שאין היד ס"ב דכה"ג מותר כדלעיל סי' שי"ח. ודע דמ"ש רמ"א בסי"ב דאם אפשר לעשותו ע"י גוי בלי איחור כלל עושים ע"י גוי וכתב שכן נוהגים והט"ז חולק דהא כ' הרא"ש דמה"ט אין לעשות ע"י גוי שהרואים יטעו שאסור לעשות ישראל בעצמו ולפעמים לא יזדמן גוי לעשותו ועי"ז יסתכן החולה ולפ"ז מאי מהני אם יעש' הגוי בלי איחור ואפי' יאמרו בשעת עשיית הגוי דגם ע"י ישראל מותר אלא לפי שהגוי מזומן לפנינו מ"מ אין לסמוך ע"ז גם בלי ספק ישראל יותר יזדרז בדבר מן הגוי:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אפי' כו'** משמע דכ"ש כו' מדנקט לשון אפי' כו' גם לכל הדעות שהביא אח"ז ס"ל דיותר יש להקל בסכנת אבר מבחולי הכולל כל הגוף והוא היפך מדעת הרב"י שהביא דברי הרמב"ם שכ' פ"ב חולה שאין בו סכנה עושין כל צרכיו ע"י גוי כיצד אומרים לגוי כו' לבשל ולאפות כו' וכן כוחל עיניו מן הגוי בשבת אע"פ שאין שם סכנ' ואם היו צריכים לדברים שאין בהם מלאכה עושה אותם אפי' ישראל לפיכך מעלים אזנים ומעלים אונקלי כו' (והוא מבואר בסמ"ג) וכ' מ"מ וכבר נתבאר לך בדברי רבינו שכל שבות מותר בחול' שאין בו סכנ' כיון שהוא חולי הכולל כל הגוף בין שבות דאמיר' לגוי בין שבות הנעשה ע"י ישראל אבל באבר א' כיון שאין בו סכנה לא הותר לישראל אפי' שבות גמור וזה שלא התירו לכחול אלא מן הגוי אע"פ שאין בכוחל אלא שבות אבל מלאכ' גמור' בישראל לא הותר אפי' בסכנת אבר א' אלא בסכנות נפשות עכ"ל מ"מ והבין הרב"י דמה שכ' המ"מ אבל באבר א' כיון שאין בו סכנה כו' ר"ל שאין בו סכנת נפשות אפי' הוא סכנת אבר מ"מ לא הותר לישראל אפי' שבות וכ' הרב"י דמוכח מזה דהרמב"ם ס"ל דיותר יש להקל בחולה הכולל כל הגוף מבסכנת אבר והוא ההיפך מ"ש הטור בשם הרמב"ם אבל הרב"י גופי' השיג גם על שיטת מ"מ ופי' דס"ל לרמב"ם לחלק בין נסמך למלאכ' דאורייתא והוא י"א השלישי שהובא בש"ע ולכן כ' מ"א דאין כוונות מ"מ כן וגם המ"מ ס"ל דבסכנת אבר יש להקל יותר מבחולי הכולל כל הגוף ומ"ש מ"מ אבל באבר א' כיון שאין בו סכנה ר"ל סכנת אבר ג"כ אין בו אבל אי איכא סכנת אבר הותר לישראל לעשות שבות וראי' לזה מדכתב מ"מ אחר זה דבסכנת אבר לא הותר מלאכה גמור' משמע דשבות מותר ואם אין בו סכנת אבר וגם אינו חולי הכולל

כ"ה. והיינו עובדא דאמימר שהתיר לכחול ע"י גוי דלא הי' בו סכנת אבר וגם לא חולי הכולל כ"ה מ"מ כיון דכוחל ליכא אלא שבות א"כ ע"י גוי הוי שבות דשבות ושרי אפי' במקצת חולה:

ובמיחש בעלמא כו' וא"כ לדעה זו יש שלשה חלוקים א' מיחש בעלמא אפי' שבות דשבות אסור. ב' מקצת חולה מותר שבות דשבות ג' חולה הכולל כ"ה כ"ש סכנת אבר מותר לישראל לעשות שבות וכ"ש לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא. ועמ"ש סי' תצ"ו ועמ"ש שם בע"ה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **נסמך כו'** והקשה כו' דעין שמרדה דבפ' ח' שרצים אמרינן עין שמרדה מותר לכוחלה בשבת סבר מיניה ה"מ דשחיק' סמנים מאתמול דליכא בכוחל כ"א שבות לכן מותר לכוחלה בשבת. ור"ל האי מדרבנן אפי' לשחוק בשבת מותר דשוריינא דעינ' בלבא תליא והוי סכנת נפשות. הרי דלפי מאי דס"ד דליכא בזה סכנת נפשות אפ"ה היכי דשחק מאתמול לכחול אע"ג דאיכא איסור דרבנן אפ"ה מותר ע"י ישראל אלא די"ל דלפי הס"ד ניהו דלא אסיק דהוי סכנת נפשות מ"מ אסיק דהוי סכנת אבר מ"מ מוכח דבסכנת אבר מותר שבות אפי' לישראל עכת"ד הרא"ש ור"ן מ"מ מוכח דלא כהרב"י וכן הקשה ט"ז וע"ש מ"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **הסברא הג' היינו שעושים כו'** ודברי הב"ח צ"ע דמפ' מ"ש הסברא הג'. ר"ל דעה ד' שמחלק בין נסמך וכמ"ש בספרו הרב"י לפ' דעת הרמב"ם ומה שקראו סברא ג' משום דדעה א' כ' בלשון י"מ אבל ג' דעות שכ' אח"ז כ' כ"א בלשון י"א ולכן כ' סברא שלישית ר"ל י"א השלישי ולא חשיב דעה קמייתא ומ"א חולק אלא ר"ל דעה ג' ממש שכ' שעושים בשינוי וא"א כדברי הב"ח הל"ל ודברי סברא זאת נראין וכמ"ש ט"ז ע"ש:

בש"ע סעיף י"ט חולה כו' בבשולי גוים. וכ' הט"ז ואם נשאר למ"ש אסו' לברי' וכ"כ הט"ז ס"ס קי"ג וחולק על רמ"א שם דמתירו לבריא משום דאיסור בשולי גוי אסור משום חשש חתנות וכה"ג א"ל הכירא וכן חולק ט"ז על דין זה ס"ס קכ"ג אבל הש"ך ס"ס קכ"ג החזיק דברי רמ"א להתירו לבריא והוסיף מ"א לעיל סי' שי"ח ס"ק ז' בשם ש"ך דאפי' כדי שיעשה א"צ להמתין ע"ש:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **וסוגר כו'** דאמרי' לרחיצה כו'. והקשו בספר ע"ש ואחריו בספר ת"ש דמ"ש מסעי' כ"א בשורין קלורין דג"כ ליכא משום מראית העין דאחרים שאומרי' דלרחיצ'

נתכוין ואעפ"כ צריך הכירא לגבי דידיה שהוא יודע שעושה לרפוא' והיינו מה שלא הותר לו כי אם בנשרו מע"ש. א"כ הכא ניהו דלגבי אחרים ליכא מראית העין מ"מ הוא שיודע שכונתו לרפוא' לבעי הכירא וע"ש מה שתי' ולא הבנתי דבריהם אולם לענ"ד דודאי הכי לדידיה אית ליה הכירא מאי דלא הותר לו להיות פותח וסוגר והיינו דוקא הכא שנותן יין לתוך העין שדרכו בחול להיות פותח וסוגר כדי שיכנס היין לתוך העין כי זה עיקר רפואתו ולכן בשבת שאסור לפתוח ולסגור די לו בהיכר זה. משא"כ בקלורין דגם בחול אינו דרכו להיות פותח וסוגר העין כי עיקר הרפואה בקילור שמונח ע"ג העין ואע"ג כשפותח וסוגר א"ל רפואה טפי ולהכי אסור לו לפתוח ולסגור דאז ידעו הרואים שכונתו לרפואה ולא לרחיצה ואיכא מראית העין אבל הכירא לא מיקרי כיון דגם בחול רוב פעמים אינו סוגר ופותח לכן בעינן היכר אחר וכמ"ש ר"ס שכ"ז כצ"ל דבמקום שאין דרכו לסוך בשמן כ"א לרפואה אסור לסוך בשבת ועמ"ש בס"ק כ"ב:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ורוק כו'** ועד"מ מ"ש בשם א"ז כו' דהיינו שהתנה עוד תנאים שיהי' נקרא רוק טפל אבל מלשון רש"י ומ"מ משמע דסגי בזה במה שלא טעם משניער ולכן כ' מ"א דאותן תנאים לא הזכירו בש"ס כ"א לענין כתם דהיינו אם מצאה כתם בחלוקה ומספקא לה אם היא דם או צבע מעבירים על הכתם שבעה סממנים וא' מהן הוא רוק טפל ואם עי"ז עובר הכתם זה סימן שהוא דם נידה ואם אינו עובר ה"ה צבע וכדאי' בנדה אבל לענין רפואה די אם לא אכל משניעור ה"ה מרפא:

סעיף כ

(**ס"ק כ'**) **ע"ג כו'** ואם רוחץ כו' כיין שמים מעורבים עם הרוק אינו מאוס כל כך וי"ל דלרחיצ' מכוין:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **קילורין כו'** ודוק' כולי וכמ"ש סי' רנ"ב היא שיטת הרא"ש שהקשה בדף י"ח שהקשה על דין שהוזכר פה הוא ברייתא ד' קי"ח שורה אדם קילורין כו' אלמא כיון דשרי מע"ש מותר להניחו על העין אפי' בשבת ובדף י"ח תניא ומניחים קילור ע"ג העין מע"ש ומתרפאת והולכת כל השבת משמע דבשבת אסו' להניח וחילק דהאי דדף י"ח מיירי בקילור עב דא"ל שמא ימרח החמירו דאפי שרה מע"ש אסו' להניח' בשבת אבל האי דדף ק"ח מיירי בצלול דל"ל שמא ימרח אע"ג דאיכ' למיחש משום שחיקת סמנים מ"מ לא החמירו כ"ה ואם שרה בע"ש מותר להניח' אפי' בשבת וכן חילק פה בש"ע ובסי' רנ"ב אבל לשיטת התוס' הביא מ"א דאין מחלקים בין עב לצלול והא דהתירו בדף

ק"ח להניח קלורין ששרה מע"ש להניחו ע"ג עין אפי' בשבת מיירי באדם בריא דמניחו תחת העין לתענוג:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **כרוחץ כו'** שהוא יין זהו דברי רש"י על האי דקילורין וז"ל שורה אדם קלורין במים כו' ונותן ע"ג עיניו כו' מאן דחזינהו סבר דרחיצה בעלמא הוא דקסבר שהוא יין עכ"ל ומדהוצרך לו שיסברו שהוא יין ולא אמר אפי' ידעו האמת שהוא מים מ"מ יאמרו דרחיצה בעלמא הוא ע"כ צ"ל דמים אין דרך לרחוץ ע"י קלורין כ"א רוחץ להדיא דהיינו שנותן מים ע"ג ידו ורוחץ בו עיניו מה שא"כ יין שהוא ביוקר אין דרך לרחוץ כה"ג כי הרבה יין ילך לאיבוד כששופכו על היד ואח"כ רוחץ בה משא"כ ע"י קילור סגי במעט יין ששרה בו הקילור ונתן ע"ג עיניו ורוחץ בו לכן אם הרואים היו יודעי' שהוא מים לא יתלו ברחיצה וידעו שהוא לרפוא' מ"מ מוכח מדברי רש"י אע"ג דהאמת הוא מים מ"מ הרואים יתלו ביין לפ"ז מה שכ' מגן אברהם בסקי"ח והאידנא שאין דרך לרחוץ ביין אסור דמ"מ יהיה מותר ונאמר דהרואים יתלו שהוא מים אע"ג שהאמת הוא יין וצ"ל ג"כ דבנותן על העין אין זה דרך רחיצ' במים אלא נותן בשפע ועיין בס' ת"ש:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **ע"ג כו'** אפי' חמין לחוד כו' דל"ת דקאי אדלעיל שכ' אבל אין נותנים עליה שמן וחמין כו' ולא ע"ג מוך כו' ר"ל ג"כ דוקא שמן וחמין משום איסור רפואה קמ"ל מ"א דאינו דע"ג מוך אפי מים גרידא אסור משום איסור סחיטה וכ"ה בגמ' אע"ג דבש"ס לא אמרו כן אלא לרב דבדף קל"ד ע"ב א"ר אין מונעין שמן וחמין מע"ג מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת כו' ואותיב לרב מדתניא אין נותנים שמן וחמין ע"ג מוך ליתן ע"ג מכה ומשני התם משום סחיטה הרי דוקא לרב איצטריך להאי תירוצא אבל לשמואל בלא"ה לק"מ דהא לדידיה אסור שמן וחמין משום רפואה וכיון דקי"ל כשמואל מנ"ל למ"א דבחמין לבד ג"כ אסור משום חשש סחיטה ע"כ צ"ל דס"ל כיון דלרב מצינו להדיא דחושש לסחוט ולא מצילו דשמואל פליג עליה בזה מסתמא גם שמואל מודה ולא נחדש פלוגתא בין רב ושמואל וכ"כ הב"ח:

אבל שמן כו' דבשאר משקין דאין מלבנים איסור סחיטה דידהו אינו אלא משום מפרק דהוי תולדה דדש והיינו בצורך למשקין הבלועים חיישינן שמא יסחוט לצורך המשקין אבל במוך כיון דהמשקין הן דברים המותרים ל"ל ש"י לצורך המשקין:

בש"ע סכ"ג נותנים ספוג וחתיכת בגדים יבשים וחדשים כו' האי חדשים לא קאי אלא על בגדים אבל ספוג אפי' ישנה מותר דלא מרפא כ"כ הב"ח וט"ז:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **לא יחזירנה כו'** אבל לשחיקת סממני' ל"ל כו' זו היא שטת רש"י וראייתו מדנקטיה המשנה רטיה דשייך בזה מירוח ע"ש:

ועסי' ש"ג כו' דבפלפל שבפיה שמותרת לצאת בה מ"מ אם נפל לא תחזיר ואע"ג דשם ל"ל למירוח ע"ש מ"ש בשם התוס' לתרץ:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **יחזירנה כו'** ש"ל אע"ג דהרב"י כ' ע"ד ש"ל הללו דלא ידע מנ"ל הא מ"מ אין כוונת הרב"י לחלוק על הש"ל אלא דק"ל מנ"ל הא והאחרונים כתבו שכדברי ש"ל מבואר ברש"י בעירובין דק"ב ע"ב כ"כ הע"ש ות"ש:

סעיף כח

(ס"ק כח) וע"י גוי ודוקא במקצת חולי אע"ג דע"י גוי הוי שבות דשבות מ"מ לא הותר במיחש בעלמא כ"א במקצת חולי:

סעיף כט

(ס"ק כט) לעשות רטיה דוקא כשחלה כ"ג אע"ג דהרב"י שהתיר להניח רטיה ע"י גוי מיירי אפי' לא חלה כל גופו רק מקצת חולי. כוונת רמ"א דלפעמים אפי' לעשות הרטיה ע"י גוי מותר והיינו כשחלה כל גופו:

מלאכ' דאוריי' כו'. ובה"ג לא התיר ע"י גוי כי אם בסכנת אבר או חלה כל גופו כדלעיל סעיף י"ז:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **עליה אפר ונ"ע כו'** וצ"ל דמיירי כשלא חלה כ"ג דאי חלה כל גופו אפי' לישראל הותר שבות אע"ג דלא הותר כ"א ע"י שינוי ודלמא מ"ש אסור ליתן ר"ל בלא שינוי. זה אינו דא"כ איך סיים כ"א ע"י גוי הרי גם ע"י ישראל יש היתר דהיינו ע"י שינוי ועז"כ מ"א דצ"ע דהא תחלת דברי רמ"א שכתב ומותר לו' לגוי לעשות לו רטיה מיירי דוקא בחלה כ"ג ומיד אחר זה כ' דין אפר מקלה ע"כ מיירי בלא חלה כ"ג:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **להוציא כו'** ולכן טוב כו' פן לפעמים יהיה ניחא ליה שישאר פתוח מותר כו' משנה פ"ז דתנן מטלטלים המחט מפני שראוי ליטול בה את הקוץ א"כ ע"כ דרשאי ליטול הקוץ בשבת ע"י מחט:

ובלבד שיזהר כו' כדאיתא ר"פ דסנהדרין י' דף"ד ע"ב דאמרינן רב לא רצה שבנו יטול לו לרב הקוץ התחוב בבשרו דלמא בהדי דשקיל לקוץ עביד חבורה ויוציא דם והוי שגגת

חנק דבמזיד כה"ג באב אי עביד חבורה חייב חנק ואע"ג דפריך התם בש"ס ממתני' הנ"ל דתנן מחט ליטול בה את הקוץ וניחוש דלמא עביד חבורה והוי שגגת סקילה ומשני לר' יודא דס"ל מקלקל בחבורה פטור א"ש דהא אי עביד חבורה הוי מקלקל ולר"ש דס"ל מקלקל בחבור' חייב מ"מ לא הוה שגגת סקילה דהא הוי מלאכה שאצ"ל ופטור לר"ש מ"מ כתב מ"א דעכ"פ לכתחל' יש ליזהר במה דאפשר (גם משכחת לה דהוי פסיק רישיה כמ"ש התו' שם ד"ה ור' שמעון כו') ודאי אם א"א ליזהר מ"מ מותר כיון דעכ"פ ליכא כ"א איסורא דרבנן במקו' צער מותר וכמ"ש מ"א ס"ק ל"ג:

והא דהותר הפסת מורסא להוציא לחה. כ' בס' ת"ש דוקא לנקב' ע"י חתיבת מחט אבל לא ע"י צפורן דתולש קצת מעור המורסא ובזה יש חיוב חטאת וכמ"ש ט"ז ס"ס של"ו ואע"ג דהוי מלאכה שאצ"ל עמ"ש בס"ק ל"ה דליתא:

סעיף לג

(**ס"ק ל"ג**) **ה"ז כו'** וא"א לבא כו' אי נמי הוי דבר שא"מ כן נלע"ד שצ"ל דבמ"מ לא הוזכר מדבר שא"מ ומ"א מסברא דנפשיה תי' תי' אחר:

ואותן כו' או דלמא כו' וכמ"ש סי' שי"ד ס"ג דאם נסתם נקב שבחביות ע"י הברזא מותר לנקוב ע"ש:

וה"ה כו' צ"ע כה"ג. ר"ל שנסתם הנקב קצת אולם מראייתו מסי' שי"ד הנ"ל משמע אפי' נסתם לגמרי כיון שהיה פתוח כבר אולם לדעת י"א לא הותר שם אלא בחביות של חרס אבל לא בשל עץ דהברזא סותם הנקב בחוזק:

ומלשון הש"ע משמע כו' דהא כתב המפיס כו' כדי להרחיב פי כו' ולא כתב כדי לנוקבה משמע אפי' פתוח ובא להרחיבה מ"מ אסור:

ורטיה מותר כו' כמ"ש סכ"ז דרטיה ע"ג אפטורא אינו כ"א לשמרה:

ובספר ראב"ן משמע דאסור כו' משום דמוציא לחה ע"י רטיה וכמ"ש אח"ז בשם ס' הזכרונות:

ועוד דא"ל צער ועסי' שי"ז סס"א דכ' רמ"א דבמקו' צערא מותר להתיר אפי' שני קשרים זה ע"ג זה משום דלא הוי רק איסור דרבנן אך מ"א שם אוסר בשם ספר הזכרונות:

משום דמפקיד פקיד ר"ל שהדם מופקד וכנוס ועומד בפני עצמו ואינו נבלע בבשר ולכן אפי' יצא דם לית ביה משום חבורה:

ע"ל סעיף מ"ח מ"ש:

ונ"ל דהכא שאני כו' ר"ל אע"ג שמ"א כ' שם דמדברי רש"י בעירובין משמע דאפי' מניח על מכה דבר המושך לחה מ"מ מותר דאיהו לא עביד מידי מ"מ הכא שאני כיון שיש

כבר נקב ר"ל הוי כאלו עביד האדם מעשה דמיד בהנחתו מוציא דם וכן פי' דבריו בס' ת"ש אלא שלא הבנתי מ"ש אח"כ וכ"ש שלא יניח צו"ק זאל"ב נג"ה שאין בה נקב מאי כ"ש הוא וגם לקמן מה שכתוב בסעיף מ"ח למה יאסר צו"ק זאל"ב ולכן לענ"ד כוונות מ"א להיפוך במ"ש על סעי' מ"ח כו' דהכא שאני כו' ר"ל דלכאורה יש להביא ראיה לס' הזכרונות לאסור דמ"ש הג"מ פכ"א ורש"י לא התיר אלא בגמי דאין בטבעו למשוך ולהוציא דם וא"כ ה"ה הכא יש לאסור וגם אם אין דעת רש"י כן עכ"פ דעת הג"מ לאסור דבר המושך וה"ה הכא ע"ז כ' מ"א דהכא שאני די"ל דאפי' להג"מ פכ"א שרי כיון דכבר יש נקב קיל טפי אבל מ"מ אין מ"א חולק על ס' הזכרונות ואפי' יש נקב יש לאסור ועז"כ וכ"ש שלא יניח צו"ק זאל"ב כו':

ונ"ל דאסור לחוך כו' ול"ד ללחה דהוא מפקיד כו' אבל דם היוצא ע"י חיכוך חבורי מחבר ומובלע בבשר ועושה חבור בהוצאת דם:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **חייב כו** משום גוזז כו' ואע"ג דהתו' שם כתבו דהאי משנה ע"כ כר' יודא אתיא דס"ל מלאכה שאין צריכה לגופה חייב ומדברי המחבר ס"ס שנ"ד נראה דס"ל עיקר כהפוסקים כר"ש דמלאכה שאין צ"ל פטור ומזה תמה הש"ך בס' נ"ה בסי' קצ"ח על הטור וש"ע ונדחק ע"ש ולכן כ' מ"א עמ"ש ס"ס ש"ג ר"ל בשם הריב"ש דבגוזז אפי' א"צ לצמר וכן בנטילת צפרני' אע"ג דא"צ לצפרנים חייב דהא מלאכת שבת ממשכן גמרי' ובמשכן היה גוזזים עורות תחשים משו' העורות ולא היו צריכים לצמר וכ"כ לתרץ בתשובת ה"ה ח"צ:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **לא יגמע כו'** וכ"ש דאסור דהר"ן ס"ל דקיל להתיר לאכול דבר שהבריאים אוכלים מלהתיר לו' לגוי כו' וכיון דגמיעת חומץ גם דרך הבריאים לפעמים שותים אותו מ"מ כיון דהאי חושש בשיניו לא הוי רק מיחש בעלמא ולא חלה כ"ג ומתוך מעשיו ניכר שעושה לרפואה דהא פולטו ולכן אסור לגמע ולפלוט כ"ש לו' לגוי לעשו' מלאכ' וכמ"ש לעיל סעיף י"ז ושם הבאתי דברי הר"ן בסעיף ג' ע"ש:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **לא כו'** ע"י אניגרן היינו מיא דסלקא ואע"ג דדרך לשתותו כה"ג כמ"ש לעיל סי' ר"ב סעיף ד' מ"מ כיון דמוכרח דלרפואה עביד אסור

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **בולע כו'** וב"ח אוסר בזה דבש"ע הביא דעת הרמב"ם וכתב הרב"י לפרש אליביה דברי הש"ס בברכות דף ל"ו דתניא החושש בגרונו לא יערענו בשמן תחלה בשבת אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרן ובולע דס"ל דהאי דנקטה ברייתא לתוך אניגרן הוא לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט ואפי' בלא אניגרן מותר כיון שבולע וממילא לדידיה אם משהה אפי' ע"י אניגרן אסור דאניגרן לא מעלה ולא מוריד ופסק בש"ע כוותיה והב"ח אוסר בזה ר"ל בלא אניגרן משום דפסק כהתו' דמפרשים דבעי תרתי ע"י אניגרן וגם בולע ולא משהה:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **וי"א שאם צ"ע דאדרבא כו'** דבכתובות ד"ס תניא ר' מרינס או' גונח יונק חלב מבהמה בשבת ופסקינן שם הלכת' כוותיה והקש' הרי"ף הא אמרי' ביבמות דף קי"ד תני אבא שאול או' נוהגים היינו לינק מבהמה טהורה ביו"ט ומקשה הש"ס ממ"נ אי איכא סכנה אפי' בשבת יהיה מותר ואי ליכא סכנה למה הותר ביו"ט ומשני לעולם דליכא סכנה אלא כיון דיונק בפיו הוי מפרק כלאחר יד וליכא כי אם איסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו ביו"ט דאיכא איסור לאו אבל בשבת דאיסור סקילה לא התירו ולכן הקשה הרי"ף דהא גונח ליכא סכנה ואפי' הכי הותר אפי' בשבת ותי' דאבא שאול חולק על ר' מרינס וכן משמע מדקא' הלכה כר' מרונס מכלל דאיכא דפליג ולא קיי"ל כאבא שאול ולכן התיר הרי"ף אפי' בשבת והיא דעה א' שהובא בש"ע והתוס' כתבו בשם ר"ת דלא פליגי דר' מרינס דמיירי בגונח דהוא צער מחמת חולי בזה הותר אפי' בשבת אבל אבא שאול מיירי בצער רעבון זה לא הותר כ"א בי"ט והוא דעת י"א שהביא בש"ע וע"ז תמה מ"א דמל' ש"ע משמע דלדעה א' דהיינו הרי"ף אפי מחמת צער רעבון מותר אפי בשבת דהא הרי"ף לא חילק בין צער לצער ובאמת זה ליתא דאדרבא להרי"ף הצער רעבון אפי' בי"ט אסור ומה"ט כ' במלחמות לא ניחא להרי"ף בתי' ר"ת וא"כ אדרבא י"א מקילים יותר מהרי"ף שהוא דעה א':

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **אסור כו'** כמ"ש סי' תק"ה דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי ולכן אפי' לבריא מותר וע"ש במ"א וא"כ למה נתיר איסורא:

ובגונח אפי' יש לו אוכלים או גוי מ"מ מותר לינק מן הבהמה דרפואתו בכך לינק מן הבהמה עצמה:

סעיף מב

(**ס"ק מב**) **לקצת כו'** ומוכח מלתא כו' כיון דעכ"פ אינו ניכר מתוך מעשיו שעושה מעשה רפואה כמו בסעיף ל"ב בחושש בשניו כו' מותר:

סעיף מג

(**ס"ק מג**) **מיחוש כו'** בטור כ' כו' משמע כו דלא כהרב"י שכ' דלאו דוקא לרעבו ולצמאו אלא אורח' דמלתא נקט לזה כתב מ"א דהטור דוקא נקט ולדיוקא דאם עושה לרפואה אסור וא"כ אין חילוק בזה בין בריא לחולה וצ"ל בזה אורחא דמלתא נקט דסתם חולה שי"ל מיחוש עושה לרפואה וסתם בריא אין כוונתו כ"א לרעבון ולצמאון:

דהא הרוחץ כו' בריא הוא ואפי' הכי אסור בשוהה כיון דמוכח מלתא וה"ה הכא כיון שאינו מאכל בריאים ומוכח מלתא דלרפואה עביד אסור אפי' לבריא:

ועוד דקא' בגמ' דף ק"ט אע"פ שי"ל חטטים דאיתא התם רוחצים במי גרר ובחמי טבריא ובמי משרה אע"פ שי"ל חטטים בראשו בד"א שלא נשתהה אבל נשתה' אסור עכל"ה ומדקאמר אע"פ שי"ל חטטים משמע דעיקר הברייתא מיירי בלא חטטים וקמ"ל רבותא אפי' י"ל חטטים הרי דרישא מיירי בכל גווני בין יש לו חטטים ובין א"ל חטטים וע"ז אמר בד"א כו' אבל נשתהה אסור משמע בכל גווני אפילו ל"ל חטטים דהיינו בריא ואפ"ה אסור הואיל ומוכחא מלתא:

אסור לעמוד בקרקע כו' מדנקט סתמא אסו' לעמוד משמע כל אדם אפי' בריא וה"ט דמוכח מלתא דלרפואה עביד דהא כתב רש"י שם שמעמלת מחממת ומרפא שהטיט מליח וע"כ שעומד בטיט וכן משמע הלשון אסור לעמוד בקרקע כו' ואין דרך ב"א לעמוד בטיט וניכר שעושה לרפואה. ורפואה בשבת מי שרי דאמרי שתיתא רכה אמר רב דמברך שהכל כיון דלרפואה קעבדי ליה מתיב רב יוסף והתנן ושוין שבוחשים את השתיתא בשבת (ומבואר לעיל סי' שכ"א סעיף י"ד) רפואה בשבת מי שרי וא"ל אביי ולטעמיך הא תנן כל האוכלי' אוכל אדם לרפואה בשבת כו' אע"כ גברא לאכילה מכוין ורפואה ממילא אתיא הכי נמי גברא כו' ולמה לא מוקי בבריא ולכן מותר אע"כ אפי' בבריא אסור היכי דמוכח מלתא ושתיתא צ"ל ג"כ דאינו מאכל בריאים דהא אמר דלרפואה עבדי' ליה. וכ"כ הרמב"ם פ' כ"א וז"ל דין כ' הצריך לדוך פלפלין כו' אבל לא במכתשת מפני שהוא טוחן לפיכך אסור לבריא להתרפאות בשבת גזירה שמא ישחוק סממנים כיצד לא יאכל דברים שאין מאכל בריאים וכתב עליו המ"מ וז"ל משנה אין אוכלין כו' ופי' כל הדברים הללו בבריא שאינו נופל למשכב ולא חולה עכ"ל הרי דבדבר שאינו מאכל בריאי' דמוכח מלתא אפי' לבריא אסור אם מכוין לרפואה:

וכ"מ בתוס' דף י"ח. הם דברי התוס' שהביא מ"א בס"ק כ"ב שכתב דהאי דשורין קלורין דדף ק"ח מיירי בבריא ואינו מניחו לרפואה כ"א לתענוג הרי דלרפואה אסור אפי' לבריא וצ"ל דהתם גם כן מוכחא מלתא:

רבין כו' דר"י אגודא דימא דסדום א"ל מהו לממשי מהני מיא בשבת א"ל מותר א"ל מהו לפתוח ולסגור ופשיט ליה לאיסור ומשמע דעל עצמו היה שואל דאי על חולה היה שואל הו"ל למימר מהו לממשי חולה והא הוא בריא הי' שהרי היה מהלך בתריה דר' ירמיה:

סעיף מד

(**ס"ק מד**) **למשכב כו'** ואפי' ישראל אחר מותר והיינו ע"י שינוי כדלעיל:

ועובדא דאמימר כו' דלא התיר כ"א ע"י גוי למכחל והוא רק שבות וכמ"ש מ"א לעיל ס"ק י"ב:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **אין כו'** לרש"י וטור דהא מפרשים דהא דתנן אין מתעמלים אפי' אינו מכוין להזיע אלא לתענוג מ"מ אסור בכח כ"א בנחת משום עובדא דחול והביאו לעיל בסי' שכ"ז סעיף ב' ופה הביא בש"ע פי' הרמב"ם בהאי דמתעמלים דס"ל להרב"י דלדינא שניהם אמת ורש"י מודה לרמב"ם:

סעיף מט

(**סקמ"ט**) **רוחצים כו'** אין רוחצים במים המשלשלים כו' וא"כ אסור כו' ועמ"ש סעיף ל"ז דאם מכוין לרפואה בלאו הכי אסור דודאי מוכחא מלתא ואסור אפי' לבריא כמ"ש בס"ק מ"ג אלא אפילו אין כוונתו לרפואה מ"מ אסור משום צער:

ונ"ל דבמקום כו' עיין בתשובת מעיל צדקה:

סעיף נא

(**ס"ק נא**) **מחזירים כו'** לע"ד כו' ר"ל שחולק על מ"ש בש"ע להתיר אפי' יצא ממקומו. וכ"מ בגמר' בעובדא דר"א דף קמ"ח תנן אין מחזירין את השבר. מי שנפרקה ידו ורגלו לא יטרפם בצונן כו' כדלעיל סעיף ל' והגיה שמואל ברישא מחזירים את השבר ואייתי עובדא דר' אליעזר שניא ליה ידא דהיינו שיצא ממקומו והיינו נפרקה ויתיב קמיה דר"י ובעי מיניה אי מותר בכמה אופנים רחיצה א"ל מאי תבעי לך הא תנן מי שנפרקה ידו לא כו' א"ל הואיל ושמואל הגיה ברישא מחזירים אולי גם בסיפא נגיה מי שנפרקה כו' מותר לרוחצן א"ל היכי דאתמר להגיה נגיה אבל בסיפא אין מגיהים ואסור הרי דבנפרקה דהיינו יצא ממקומו לא מצא שום היתר. וכ"מ ממ"ש סי' ש"ל ס"ט דאסו' ליישר אברי הולד כי אם ביום הלידה. וגם הרמב"ם לא הביא דין זה להתיר דמחזירים

את השבר וניהו דלא קיי"ל בזה כוותיה אלא מחזירים את השבר אבל לא נקל כולי האי אפי' ביצא ממקומו:

סעיף נב

(**ס"ק נב**) **יצבע כו'** מ"מ אסור. וע"ל ס"ס ש"כ הביא מ"א בס"ק כ"ד בשם הרדב"ז דהוא חומרא יתירה כיון שהוא דרך לכלוך ומ"א כ' דהדבר במחלוקת שנוי':

סעיף נג

(**ס"ק נג**) **ואסור כו'** ומלשון רש"י כו' שכ' אהא דתנן דאסור לכרוך גמי ע"ג מכה. אם כוונתו להוציא דם אפי' במקדש אסור וכתב רש"י שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה כו' דה"ל חובל עכ"ל:

אבל בזבחים כו' שם הובא משנה זו דערובין כ' רש"י וז"ל אם להוציא דם שנתכוין לכך אסור אפי' במקדש עכ"ל הרי דלא כ' שמהדקה. ובסנהדרין כו' ר"י מחייב את המשיך מיתה. דס"ל ארס נחש בין שיניו עומד ולכן מיד כשהשיך בו הוי כתוקע סכין בבטנו ורבנן פוטרים דס"ל ארס נחש מעצמו מקיא לבסוף כשכועס והוי המשיך גרמא בעלמ':

אבל גבי עלוקה כו' אבל דבר המושך דם וליחה אפשר דמותר דאינו מושך הליחה מיד בשעת הנחה:

סעיף נד

(**ס"ק נד**) **ויש אומרים כו'** שמרפא כ"כ הרב"י ע"ש ולפ"ז אין היתר כ"א לרחוץ במים המכ' ולענ"ד היינו דוקא שאין המכה מוציאה דם עכשיו. אלא שאותו מקום מלוכלך בדם. לכן יש תקנה ע"י רחיצה אבל אם כל שעה מוצא דם מאי מהני שרוחצו במים אם אח"כ יכרך עליו סמרטוט מ"מ יצטבע מן הדם שיצא אחר זה. לכן לענ"ד אין תקנה כ"א לכרוך ע"י ערל דבמקום צער וכבוד הבריות מותר שבות ע"י גוי וגם לדעת רדב"ז הנ"ל אינו אלא חומרא. אך מדכתב על קורי עכביש דמרפאי' משמע דעדיין יוצא דם וצל"ע:

סימן שכט

סעיף א

(**ס"ק א**) **ויבא כו'** דהוי מלאכה שאצ"ל ולדעת הטור אין בו רק איסור דרבנן:

כמ"ש סי' ש"ח סמ"א:

דחולה או קטן לא אמרי' חי נושא את עצמו ולכן הוי איסור דאורייתא:

ועסי' שכ"ה במ"א ס"ק ו' שכ' דבזה"ז ל"ל ר"ה. ועיקר דין זה מבואר לקמן בש"ע סי' שמ"ה סעיף ז' דכל שאין ס' רבוא בוקעים בו דומיא דדגלי מדבר לא הוי ר"ה ואם כן בין

באיסור כיבוי אי יש בו איסור תורה תליא במחלוקת הטור ורמב"ם. ובין באיסור הוצאה תליא במחלוקת הפוסקים אי יש בזה"ז דין ר"ה ואעפ"כ משמע בס' ת"ש דעדיף לכבות מלהוציא דרך ר"ה דידן ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ופי' כו'** ועיין באה"ע כו' כיון דבכל יום ויום פורשים כו' ורמ"א שם הביא י"א דמחללים עליו את השבת דל"א שבכל יום ויום פורשים כלם ולכן הקשה בספר ת"ש דהא בפ"נ הולכים להקל ה"ל למ"א להביא דעת רמ"א:

מ"ש בש"ע סעיף ג' מי שנפלה כו' ספק הוא שם כו' כתב בס' ת"ש וז"ל כ' הע"ש היינו שמא כבר לקחו אותו משם אבל אם הוא ספק אם מתחלה נפל עליו המפולת או לא אין מפקחים עכ"ל וצ"ל דטעמו הוא משום דמוקמינן ליה אחזקתיה ואין זה מוכרח דהא קי"ל דרוב' עדיף מחזק' כדאי' ר"פ האשה בתרא. וכיון דבפ"נ לא אזלינן בתר רוב' כ"ש דלא אזלינן בתר חזקה ובאמת דגם הוא ז"ל מסיק דצ"ע לדינא עכ"ל ס' ת"ש:

ולענ"ד ספק של הע"ש הוא מצד אחר דניהו דחזי' דבפ"נ הולכים להקל אפי' נגד הרוב וא"כ כ"ש נגד חזקה אבל בצירוף שניהם יחד דהיינו רוב וחזקה אפשר דאין הולכים נגדן להקל בפ"נ ולפי מ"ש הרשב"א בתשובה סי' ת"א הביאו ש"ך בקיצור בי"ד סי' קי"ד בכללי ס"ס סעיף כ"ז והפר"ח שם הביא באריכות דהטעם דאזלי בס"ס להקל דע"י ספק ראשון הוה מחצה על מחצה. וכשניתוסף ספק השני נתרבה צד ההיתר והוי ההיתר רוב והאיסור מועט וכתב דאפשר עדיף מרובה ע"ש וא"כ כשיש ספק אי נפלה עליו המפולת דאיכא חזקה והכא איכא גם ס"ס ה"ל רובא וחזקה אולי כה"ג לא אזלינן להקל בפ"נ אך לפ"ז יצא לנו היכי דליכא ס"ס רק ספק אי נפלה עליו מפולת מודה הע"ש דמפקחים עליו וצ"ע לדינא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שנפלה כו'** בענין שמותר להרגו. ר"ל לאפוקי אב החותר את בית בנו דאסור לבן להרוג את אביו. דהטעם דהבא במחתרת שמותר להרוג דהוי רודף דאדם יודע דאין אדם רואה שנוטלים ממונו ושותק וע"כ היה דעת החותר אם יעמוד בעל הבית נגדו יהרגנו ולכן אמרה התורה הבא להורגך הורגהו. וכיון דסתם אב מרחם על בנו ובודאי לא היה דעת האב להרוג את בנו אם לא יניחנו ליטול הממון ולכן אסור להרוג האב. אבל באחר אפי' בן החותר את בית אביו מותר להרגו ולכן אם בשעת חתירה נפל עליו גל אין מפקחי' עליו. ועל גוסס כתבו התו' במסכת נדה דף מ"ד ע"ב דמפקחים וכ"כ בתשובת ש"י ח"א דלא כתשו' בית יעקב כ"כ בס' ת"ש אם לא שכבר היה גוסס ג' ימים

דאז ודאי כבר מת עוד כתב בשם תשו' חו"י דשבוי שצוה לו אדונו לבשל לו בשבת או כדומה אפילו לא גזים כלל אם מתחנן לו ולא ישמע לקול תחנוניו מותר לעשותו דמידי ספק נפשות לא נפקא דשבוי כלהו איתנהו ביה:

סימן של

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כו'** ומ"מ צ"ע ל"ל כו' הלא צריכים כו' ר"ל דמה"ט דהיא לא מיתבא דעתה פן תצטרך לדבר מה ובחשכה לא תהיינה חברותיה יודעים מזה:

או שלא תהיה אפשר לעשות לה דבר הצריכה באפלה. מה"ט גופה אפילו הוא לא היתה חוששת לנר מ"מ תהיה מותר להדליק נר כדי שידעה מה צריכה ויהיו יכולים לעשות הדבר ההיא כראוי:

ואחרונים הביאו בשם הלבוש ליישב אפילו היא בענין שחברותיה יכולים לעשות כל הדברים המצטרכים לה בחשכה אפ"ה מותר דמ"מ היא לא מייתבא דעתה שחוששת שלא יעשו הדבר כהוגן בלי נר אף שאין האמת כן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **משנין כו'** ואם צריכה לשמן כו' דמוטב כו' דאם מביאה בכלי תלוי בשערה אין בזה תוספת הוצאה דהיינו הכלי דהא הכלי בטל לגבי שמן:

וכדאי' בשבת דף צ"ג ע"ב במשנה. וע' מ"ש מ"א סי' ש"ח ס"ק ע"א וכשתבי' בשערה יש איסור מוסיף הסחיטה מה שצריכה אח"כ לסחוט השמן מן השער אע"ג דקי"ל אין סחיטה בשער מ"מ אסור' דרבנן איכא כמ"ש הרב"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ישמעאלים כו'** אפי' ישמעאלים שאין עע"ז דסלקא דעתך הטעם משום דמילד בן שיעבוד ע"ז ומה"ט אפי' בחול אסור אא"כ משום איבה כמ"ש בי"ד סי' קנ"ד קמ"ל דאפי' אינה עע"ז אסור משום איסור שבת:

ומיהו לקראים מותר. כיון דמנטרי כו' נלע"ד היינו דוקא בדבר שאין בו חילול השבת כגון שכבר ישבה על המשבר דאז מתירים משום איב' דלדידהו ל"ל דמי שאינו משמר שבת אין מחללים כו' דהא שומרים שבת אבל דבר שיש בו חילול שבת דלא הותר משום איבה וכמ"ש התו' ודאי גם בקראים אסור וגם מה שמותר נלע"ד דאסור ליטול שכר דהוי שכר שבת וכ"כ בכ"ה לפי מאי דהוי ס"ד דמותר לילד למי שאינה עע"ז דעכ"פ לא תיטול שכר מה"ט אלא בהבלעה ע"ש:

סעיף ו
(ס"ק ו) **שאין כו'** חייב משום עוקר אע"כ מיירי ביושבת על המשבר דאז כבר נעקר כדאי' בערכין דף ז':
ואנן לא בקיאים כו' וע' באה"ע סי' קנ"ו סעיף ד' בהג"ה ובב"ש ס"ק י"ד:

סעיף ז
(ס"ק ז) ג' ימים ול"ח מעל"ע כיון שילדה ביום ד' שעה אחת קודם הלילה דלא שלמי ג' מעל"ע עד יום השבת שעה א' קודם הלילה מ"מ מיד כשנכנס ליל שבת מיקרי אחר ג"י שכבר נכנס יום רביעי.

סעיף ט
(ס"ק ט) אין מחללין זה קאי על מג' ועד ז' אם אמרה א"צ אין מחללים וכצ"ל אע"פ שחברותיה אומרים שצריכה אבל כשחכמה ורופא אומרים שצריכה פשיטא דמחללים כמ"ש סי' תרי"ח וכן הגיה בס' ת"ש אלא שהוא כ' דקאי על מז' ועד שלשים והיא אמרה צריכה אני ולכן הגיה תחל' דברי מ"א אע"פ שחברותיה אומרת ג"כ כו':

סעיף י
(**ס"ק י**) **היושבת כו'** איהו מיית ברישא כ"כ התו' בנדה דף מ"ד אהא דאמרי' שם תינוק בן יומו נוחל את אמו ומנחיל לאחיו מן האב כגון יעקב שנשא רחל ולאה וילדה רחל בן שמו ראובן ולאה ילדה שמעון ומת' לאה ושמעון בנה קיים אפי' לא חי שמעון אחר מיתת אמו כ"א יום א' וה"ה שעה א' הוא יורש את אמו (וכגון שמת יעקב דאל"כ הבעל יורש אתאשתו) וכשמת שמעון אחיו מן האב דהיינו ראובן יורשו אבל עובר אינו נוחל להנחיל לאחיו מן האב כגון שמת' לאה כשהיתה מעוברת א"כ מת ולדה תחלה אין אומרים שהולד בקבר תנחל האם וינחיל אח"ז לאחיו מן האב וע"ז כתבו התו' א"כ הא דאמר שמואל בערכין ד' ז' היושבת על המשבר בשבת מביאים סכין כו' שמא ימצא חי הא העובר מת קודם לאם אע"כ שמואל מיירי בישבה על המשבר דכבר נעקר הולד ואית לי' חיות בפני עצמו כה"ג אפשר דהאם מתה והולד קיים:
ואע"פ שמפרכס כו' הם דברי הש"ס בנדה ובמס' ב"ב וערכין אהא דאמרי' דעובר מיית ברישא פריך והא הוי עובד' ופרכס העובר אחר מיתת האם תלת פירכוסי ומשני מר בר ר"א מידי דהוי אזנב הלטאה ואין פירכוס זה סי' חיות. ובתשו' כו' דלעולם קורעים אפי' לא נעקר הולד דאע"ג דעובר מיית ברישא מ"מ לפעמים העובר חי אחר מיתת האם ולכן מחללים שבת מספקא ודייק כן מדברי רש"י וכמ"ש מ"א פה למטה וליישב דברי הש"ס אליביה צ"ל ג"כ כמ"ש מ"א למטה. אבל הרא"ש פסק כמ"ש. דהיינו דוקא בנעקר הולד

קורעים ורמ"א בתשו' הנ"ל כ' וז"ל מ"מ גם תירץ של מהרא"ש הוא נכון ומוכ' אותו חילוק בגמ' ערוכין דף ז' לענין דבר אחר עכ"ל. והיינו מדתנן האשה שיצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד דחד גופ' היא עם האם אבל ישבה על המשבר ממתינים לה עד שתלד כיון דכבר נעקר הולד הוי גופא אחרינ עכת"ד הגמ' וס"ל לרמ"א כיון דהוי גופא אחריתי א"ל גם חיותא בפני עצמו ואע"ג דמת' האם אפשר שהולד נשאר חי:

מיהו מדסתם הרמב"ם והמחבר כו' אע"ג דכ' היושבת על המשבר כיון דיושבת על המשבר ודאי נעקר הולד וא"צ שוב לפרש דוקא שנעקר הולד מ"מ כ' מ"א דסתמו ור"ל דה"ל לפ' הטעם מפני שכבר נעקר הולד דלא נטעה דנקט יושבת על המשבר משום דאורח' דמלת' כשמקש' בלידת' עד שמתה בלי ספק ישבה ע"ה אבל ה"ה אם לא ישבה ע"ה ולא נעקר הולד קורעים א"ו דבאמת ס"ל כן דאפי' לא נעקר קורעים ויושבת ע"ה אורחא דמלתא נקט:

משמע דס"ל כמ"ש רש"י כו' זהו דיוקו של רמ"א בתשו' הנ"ל מדכ' רש"י ע"ד שמואל היושבת ע"ה מביאין סכי' כו' וז"ל דזימנין דמיקרי דהיא מיית בריש' עכ"ל. ומשמע ליה לרמ"א מדכ' זימנין דמיקרי משמע דע"פ הרוב אינו כן והיינו ע"כ בלא נעקר עדיין. ובהכי מתרצים כל קושיות התוס' שהקשו אהא דאמרינן דעובר מיית בריש' והתנן השוחט את הבהמה ומצא בן תשעה חי אינו ניתר בשחיטת אמו והיכי משכחת לה שימצא עובר חי והא עובר מייתי בריש'. עוד הקשו מדאמרינן בחולין ס"פ השוחט שור כו' כי יולד והיה ז' ימים תחת אמו כי יולד פרט ליוצא דופן שפסול לקרבן תחת אמו פרט ליתום ופריך האי יתום ה"ד אילימ' דילדה ואח"כ מתה האם זה ע"כ לא מיקרי יתום וכי האם לעולם תחיה אלא דמתה ואח"כ ילדה א"כ א"א שתלד אחר מיתה כ"א ע"י קריעת דופן או בטן כבר ממועט מכי יולד ובזה ג"כ היכי משכחת לה דמתה ואח"כ ילדה הא העובר מת תחלה ותי' דוקא במתה ע"י מלאך המות אבל בנהרגה אפשר האם מתה תחלה כדאמרינן בערכין (והיינו דפריך התם אהא דאמר ר"י א"ש אשה היוצאת ליהרג (והיא מעוברת) מכין אותה נגד בית הריון כדי שימות הולד תחלה כדי שלא תבא לידי ניוול (פרש"י שאם יהי' חיות בולד יצא לאחר מיתת אמו וניוול הוא) והא תנן תינוק בן יומו נוחל כו' אבל עובר לא דעובר מיית ברישא ול"ל להכות נגד בית הריון ומשני ה"מ גבי מיתה איידי דולד זוטר חיותיה עיילי טיפי' דמלאך המות ומחתך לסימנים אבל נהרגה היא מתה ברישא עכ"ל הגמרא עוד תי' דמיירי שנעקר הולד דאז האם מתה תחלה והקשו לפ"ז אמאי תנן תינוק בן יום אחד נוחל כולי אבל עובר לא דעובר מיית בריש' הא משכחת לה דגם עובר נוחל כו' היכי דהאם מיית ברישא כגון נהרג' או נעקר הולד ותי' דהאמת כן

הוא אלא דמשנה מלתא פסוק' נקטי' דתינוק ודאי נוחל כו' מה שאין כן עובר לפעמים אינו נוחל. וכן העתיק הסמ"ע בסימן רע"ו סעיף קטן זיי"ן אהא דכתב שם בשולחן ערוך דעובר אינו נוחל כו' דאם נעקר הולד או נהרגה האם נוחל כו' אבל מדסתמו הפוסקים בח"מ מסי' רע"ו משמע דס"ל דאין חילוק בין נהרגה או מתה או לנעקר הולד וס"ל כמ"ש מ"א כשיטת רש"י בעריכין דאפי לא נעקר הולד מ"מ לפעמים האם מתה תחלה ובזה נתיישבת קושית התו' מהאי דמצא בה בן ט' חי וכן מהא דפרט ליתום וכן מהאי דיושבת ע"ה דמביאין סכין כו' דהא לפעמים האם מתה תחלה:

כיון דהוי מעוטא דמעוטא אוקי הנחלה בחזקת יורשי האם כנ"ל וכמ"ש שם סי' ר"פ בזה בא ליישב א"א דאפי' לא נעקר מ"מ לפעמים מתה האם תחלה למה אין עובר מנחיל לזה אייתי ראיה כיון דספק מי מת תחלה הנכסים בחזקת יורשי האם דהנכסים באין מכוחן והו' דאי' סי' ר"פ נפל הבית על הבן ועל האם אחיו מן האב אומרים האם מת תחלה וירשה בנה והם יורשים אחיהם ויורשי האם אומרים הבן מת תחלה ואין הבן יורש בקבר להנחיל לאחיו מן האב מוקמי' הנכסים בחזקת יורשי האם ואין לאחיו כלום וא"כ ה"ה הכא עובר אינו נוחל כו' אע"ג דלפעמים האם מתה תחלה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ולכן הנכסים בחזקת יורשי האם דלמא עובר מת תחלה והא דהוצרך מ"א לומר דהוי מעוט' דמעוט' הא אפי' הוי ספק שקול כמו בהאי דסי' ר"פ מ"מ הנכסים בחזקת יורשי האם הייינו משום דקשי' ליה על דברי עצמו שכתב דאין חילוק בין נהרגה או מתה או נעקר הולד או לא הא בגמרא אמרי' דיש חילוק ודאי הא דהוכיח רמ"א בתשו' דיש חילוק בין נעקר הולד או לא מדאמרי' בישבה ע"ה דממתינין לה עד שתלד דכיון דישבה ע"ה נעקר הולד והוי גופא אחריתי מ"מ י"ל דאין זה הכרח דחי לאחר מיתת האם אבל דאין חילוק בין מתה לנהרג' לענין חיות הולד אחר האם זה מוכח בגמרא וכמ"ש גם התו' דהא מה"ט חילק הש"ס הא דאמר שמואל ביצאה ליהרג דמכין נגד בית הריון כיון שנהרגה האם מיית תחלה משמע אבל אי מתה העובר מת תחלה לזה הוצרך מ"א לומר דמתה ולא נעקר הולד הוי מעוטא דמעוטא שחי הולד אחר מיתת האם ולכן אי לאו דשאני נהרגה לא היינו אומרים להכותה נגד בית הריון דיסורי ההכאה הם ודאי וחשש דניוול שיצא הולד אחר מיתת האם הוי רק מעוט' דמעוט אבל בנהרג' וה"ה נעקר הולד דהוי ספק שקול או רק חדא מעוט' שפיר חוששים לספק ניוול ואין חוששים ליסורי ההכאה דיותר ניחא לה ביסורים מבזיונ' וניוולה לכן לענין שבת בכל ענין אפי' מתה וגם לא נעקר הולד כיון דעכ"פ מעוטא דמעוט' אפשר שהולד חי אחר מיתת האם בפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב ומפקחים על העובר וקורעים האם משא"כ לענין נחלה

ול"מ במת' ולא נעקר הולד אלא אפי' נעקר הולד אי נהרג' מ"מ ספקא הוי ואין מוציאים הנכסים מחזקת יורשי האם ולכן עובר אינו נוחל כו' וא"כ מ"ש מ"א והוי מעוט' דמעוטא לא קאי כ"א על מתה והל' מגומגם במ"א:

ובזה א"ש מה שסתמו הפוסקים לענין נחלה דבכל ענין עובר אינו מנחיל וגם א"ש מה שסתמו לענין שבת דקורעים אפילו לא נעקר הולד מיהו עדיין י"ל וודאי הא ל"ק איך סתמו דעובר אינו נוחל הא משכחת לה דנוחל כו' כגון שקרע האם אחר מיתה ונמצא הולד חי ז"א דזה לא מיקרי עובר אלא ולד כיון דיצא לאויר העולם אך הא קשיא למה הוצרך הש"ס לומר בהאי עובדא דפרכס ג' פרכוסים מ"ד אזנב הלטאה הא משכחת לה מעוטא דמעוטא שחי אחר מיתת האם ודלמא הוי מן מעוטא דמעוטא וצ"ל דהש"ס האמת משני ונ"מ אי משכחת דהעובר מפרכס אחר מיתת האם אפי' הכי אינו נוחל להנחיל לאחיו מן האם דהפרכוס לאו כלום הוא:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **דאין בקיאין כו'** דשמא נתעלפ' כו' והקש' בספר תוס' שבת וז"ל וא"ל דאכתי ניחוש שמא נתעלפה עד עתה ועכשיו היא שמתה והולד עדיין חי ע"ש מ"ש. ולענ"ד י"ל כה"ג אין הולד חי אחר מיתת האם כיון שנחלשה האם כ"כ עד שנתעלפה בלי ס' גם אותה חולש' של האם גרמת גם חולשא לולד וכיון דע"י אותה חולשה נתמעט גם חיות הולד ואז א"א לולד לחיות אחר מיתת האם:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כל כו'** יש סכנה כו' ר"ל אע"ג דבסעיף ד' כתב שמז' עד שלשים ה"ה כשאר חולה שאין בו סכנה מ"מ לענין צינה ה"ה בכלל מסוכנת כל שלשים יותר מחולה אחר:

סעיף יג

(ס"ק יג) כל צרכיו דבכלהו י"ל צער ר"ל אע"ג דאין בו סכנה מ"מ צער' איכא:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **או ספק כו'** דלעיל מיירי שכלו ל"ח דהוי ודאי בן קיימא אלא דהוא ספק אי חי לאחר מיתת האם כה"ג מקילים משא"כ הכא דהוי ס' בן קיימא:

ונ"ל דזה תלי' בפלוגת' כו' ר"ל אי בעי' בהאי דיושבת ע"ה דידעינן דודאי כלו ל"ח או לא: **בעוברה שהריחה** (**ביה"כ**) **אי לא אכלה מתעקר' ולדה כו'** ש"ד ליתן (ר"ל לאכל האם) זהו לשון בה"ג כתב עליו הרמב"ן הביאו הר"ן וז"ל מדקאמר משום סכנת ולד משמע דאפי' ל"ל לדידה מחללין. והיינו דגרסי' בשלהי פרק קמא דערכין אר"נ א"ש האשה היושבת ע"ה כו' ואע"ג דתנן האשה המקשה לילד מביאין סכין ומחתכים אותו אבר

אבר כו' אלמא דלית ביה משום הצלת נפשות ותנן נמי גבי תינוק בן יום א' ההורגו חייב אבל עובר לא כו' אפ"ה לענין שמירת מצות אמרה תורה חלל עליו שבת א' שמא ישמור שבתות הרבה כו' ואיכא מ"ד אין מחללים משום נפלים אלא עובר שהריחה חששה דמיתה דידה היא כו' וטעמ' דיושבת על המשבר טעמ' אחריני הוה כיון שמתה ה"ה כילוד לא כירך אמו ולא בדידה תלי' אלא חי הוא ודלת ננעלה בפניו אלא דלא ה"ל חזקה דחיות עכ"ל הרמב"ן שהביא הר"ן משמע דלהרמב"ן כו' היינו איכ' מאן דאמר שהביא הרמב"ן דתחלת דברי הרמב"ן הם לפ' דברי בה"ג דהא מייתי ראיה מדמות' להרגו. ר"ל דהא ממה דמותר להרגו לעובר הקשה תחלה לבה"ג כנ"ל וכתב לחלק כנ"ל. וא"כ האי איכא מ"ד שחולק על בה"ג וס"ל דאין מחללים משום נפלים ע"כ טעמא דידי' מצד קו' רמב"ן מדמותר להרגו. ולכן אין ראוי לחלל שבת עבורו א"כ לאותו מ"ד זה תלוי בזה אי מותר להרגו ואין חייבים על הריגתו אז אין מחללים עבורו שבת א"כ אי לא ידעי' שכלו ל"ח ניהו דאין הורגים אותו לכתחלה באין צורך שמא בן קיימא אבל עכ"פ אם כבר הורגו אינו נהרג עליו מספק וא"כ בספק כהאי אין מחללים עליו א"ה. דהא גם ממה שאינו נהרג על העובר הקשה תחלה על בה"ג מדתנן תינוק בן יום א' ההורגו חייב על עובר לא א"כ זהו ודאי גם טעם איכא מ"ד דאין מחללים על נפלי' היא מדאין חייבים על הריגתו א"כ אם אינו ידוע שכלו ל"ח דמספקא אין חייבים על הריגתו ה"ה דאין מחללים עליו א"ה וע"כ צ"ל האי דיושבת ע"ה דמחללים מיירי בדידעי' דכלו ל"ח:

ע"ש בספר תה"א לא ראיתיו מימי ולא ידעתי מ"ש שם:

והכא כיון דאיכ' כו' נלע"ד דזה קאי לדעת בה"ג דס"ל דעל נפלים מחללים ואינו דומה להריגתו כמ"ש הרמב"ן א"כ לדידי' תיקשי הא דספק בן ז' או בן ח' דאין מחללים עליו א"ה והוא ברייתא ערוכה בשבת דף קל"ה ע"ז כ' מ"א דצ"ל דשאני הכא דאיכא ריעות' (דלא כהבנת ס' ת"ש) והא דכתב דלהרמב"ן היינו האיכ' מ"ד כו' האי דיושבת ע"ה ע"כ מיירי בדידעי' שכלו ל"ח הא דהוצרך הרמב"ן לו' הטעם כיון שמתה האם ה"ה כילוד כו' אפשר דס"ל באשה המקשה לילד אפי' ידעו דכלו ל"ח מ"מ מחתכים העובר אבר אבר:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **להוציא כי' מ"ד אמפיס מורסא כו'** ולהרא"ש ודעימיה דס"ל במלאכה שאצ"ל פטור וליכא הכא כ"א איסור דרבנן שפי' י"ל דבמקום צערא ל"ג כמו במפיס מורס' אבל להרמב"ם דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב ניהו דמפיס מורס' פסק דמותר היינו כמ"ש המ"מ הביאו מ"א בסי' שכ"ח ס"ק ל"ג כיון דהרמב"ם ס"ל הטעם במפיס מורס' לעשות לה

פתח חייב משום מכה בפטיש דלא כרש"י שכתב דחייב משום בונה לכן אם כוונתו להוציא לחה אינו בכלל מכה בפטיש וא"א לבא לידי כך א"כ הכא בחולב דהאיסור משום סחיטה ניהו דהו. מלאכה שאצ"ל מ"מ לרמב"ם דס"ל דחייב עלי' למה הותר במקום צער וע"כ צ"ל דס"ל כמ"ש הרב"י בשם המרדכי דלא הותר לה לחלוב כ"א ע"ג קרקע ולא לתוך כלי. וא"כ א"ש דהוי משקה ההולך לאיבוד דליכא ביה איסור תורה (ואפי' אי אית ביה איסור דרבנן הביא מ"א בסי' ש"ך ס"ק כ"ג מחלוקת המ"מ והר"ן ע"ש) אבל הרב"י כ' וז"ל הרמב"ם אע"פ שפסק מלאכה שאצ"ל חייב פסק להאי דמפיס מורס' וטען ה"ה דכר' יודא (דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב) נמי אתי וא"כ גם בזה יסבור דיכול' היא בעצמה להוצי' החלב בידה מ"ד אמפיס מורס' כו' עכ"ל הרב"י ובאמת אינו דומה לרמב"ם למפיס מורס' כנ"ל עכת"ד ס' ת"ש וע"ל סי' ש"ך ס"ק ל"ג במ"ש מ"א אי נמי הוי דבר שאינו מתכוין דנראה דזה טעם אחר ע"ש י"ל קצת:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **שלא כו'** ליישר אבריו כולי ליישר אבריו לא ידעתי לחלק ואפשר דליישר היינו שכבר נתעקמו אבריו אפ"ה שרי ליישרן וליישב היינו שעדיין לא נתעקמו אלא נתפרקו שרי ליישרן אבל אם נתעקמו אפשר אסור ליישרן:

אסור. דלא הוי כמאכילו דהא אין כורכים אותו בחול:

שייך לסעיף ג' נקראת יולדת כו' כתב הט"ז היינו דוקא בדברים שאפשר לעשותן כאן בלי עיכוב אבל לענין קריאת חכמה כו' משעה שמרגשת קצת אפי' בספק מותר בקריאת' כנ"ל מסברא ואין צריך לראיה עכ"ל:

סימן שלא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ב"ה כו'** וידוע דהיא פחות מרביעית שעה כמ"ש סי' תצ"ט דשיעור מיל הוא רביעית שעה וחלק עשרים משעה. והיא לערך רביעית שעה:

והב"ח גופי' בתשו' סי' קנ"ד כ' שליש שעה ואפשר ס"ל כמ"ד שיעור מיל הוא שני חומשי שעה א"כ ג' רביע מיל הוא קרוב לשליש שעה:

דהא אפי' לענין מלאכה כו' ר"ל דהא מותר בע"ש לעשות מלאכה עד זמן ג' רביע מיל קודם הלילה רק שיוסיף זמן מעט משום תוס' שבת כמ"ש לעיל סי' רס"א כ"ש לענין מילה שיהיה נקרא יום עד זמן ההיא:

לקבל שבת משתשקע כו' א"כ ה"ה לענין מ"ש. ר"ל כיון דבע"ש מקבלים שבת משתשקע החמ' אע"ג דאין כוונתם רק משום תוס' שבת ולא שחשבוהו ללילה מ"מ נראה דגבייהו הוי לילה א"כ ה"ה במ"ש ר"ל אע"ג דבמ"ש אין מתפללים כ"א בלילה ממש וגם אסורים במלאכה עד צ"ה מ"מ אולי לענין מילה יש לחשבו לילה להחמיר:
ועיין בש"ך י"ד ר"ס קצ"ו דאינו תלוי כלל בקבלת שבת ועיין בש"ע ס"ס רס"ב:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ונולד כו'** לראות אח"ז שמא יהיה נראה מהול אחר קישוי וא"כ אע"ג שעת' בלי קישוי אינו נראה מהול מ"מ נולד מהול מקרי ואסור למולו בשבת:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **שתי ערלות ב' עורות זה על גב זה**. ראיתי בתשובת פנים מאירות ח"ב ס"ס ל"א וז"ל באתי להזכיר הא דכתב בש"ע א"ח סי' של"א מי שי"ל שני ערלות אין מילתן דוחה שבת. וכ' מ"א פי' ב' עורות זה ע"ג זה רש"י ורמב"ם והעולם נכשלים בזה וראוי להזהיר למוהל כשרואים שני עורות זה ע"ג זה שלא יפרעו עור בשבת וימתינו עד אחר השבת דאין כאן סכנה כלל אם לא יפרע עד אחר השבת עכ"ל. משמע מדבריו שהבין דב' עורות הללו ר"ל עורות הפריעה ומ"ש ימתינו עד אחר השבת כו' משמע שכוונתו שיפרעו ביום א' דבמוצאי שבת א"א דהא קי"ל אפי' מילה שלא בזמנה צריך להיות דוקא ביום וכיון דעור הפריעה היא דקה ואם ימתינו כל כך היא נדבקת מאד בהגיד ואי אפשר לפורעו ואפשר להבי' התינוק לידי סכנה ויהיה התינוק נשאר ערל כל ימיו:
ויותר נראה לפי עניות דעתי שר"ל שני עורות עליונים שהן נקראים סתם עור אבל מה שפורעי' במקומות רבים נקראו קרום (גם לפעמים קורין אותו עור) ולא תקשה לך איך נידע זה שיש תחת עור עליונה עוד עור אחרת י"ל משכחת לה שי"ל עור א' המכסה כל הגיד ואין לו בו כ"א נקב קטן שממנו יוצא השתן כדרך ערלת כל התינוקות ועוד י"ל ערלה אחרת ע"ג והיא פתוחה למעלה הרבה וכן מצינו בתינוקות שאין להם כ"א עור א' אך אותו העור פתוחה למעלה הרבה במקום יציאת השתן בראש הגיד ותחת אותו העור הגיד נראה מהול אבל זה שיש להם שני ערלות היינו שיש להם ערלה א' כדרך כל התינוקות סתומה ואיננה פתוחה כ"א במקום יציאת השתן וע"ג עוד עור שמכסה הגיד רק בראש הגיד במקום יציאת השתן היא פתוחה הרבה עי"ז רואים שיש שני עורות שצריך לחתוך שתיהן:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אזמל כו'** והוא מרי"ו כו' ר"ל דרמ"א שם בי"ד הבין כן מדברי רי"ו דאיזמל לאחר המילה מותר לטלטלו אבל מ"א הביא ל' רי"ו ומפרש דברי רי"ו באופן אחר. אלא שהוא חולק כו' ר"ל ניהו דגם מהרש"ל פי' כן לדברי רי"ו כמ"ש מ"א מ"מ חולק על רי"ו גופי' ומתיר לטלטלו אפי' הניחו מידו:

ואין מוקצה לח"ש ר"ל כיון דבין השמשות לא היה מוקצה דהא היה צריך לו למול אע"ג דעכשיו שכבר מל אין לו בו צורך לית ביה משום מוקצה כיון דבמקצת שבת היה ראוי קודם המילה:

ול"נ להחמיר כו' דאין זה ענין לאין מוקצה לח"ש וכמו שמבאר מ"א אח"ז סי' תרנ"א בשם הירוש' דלאחר שבירך על הלולב ויצא בו ואח"ז הניחו לארץ אסור לטלטלו משום מוקצה אלמא דכה"ג אינו בגדר אין מוקצה לח"ש:

והא דקי"ל כו' היכי דהדר ואחזי כמ"ש סי' ש"י ר"ל תאנים שהיו ב"ה לחים והיו ראוים לאכילה אח"ז התחילו להתיבש ואז מסריחים ואין ראוים לאכילה אח"ז נתיבשו לגמרי ושוב ראוים לאכילה כהאי גוונא אמרי' אין מוקצה לח"ש כיון דאין הקצאתן כ"א משום דאין ראוים לאכילה הא השתא ראוים בשלמא אי לא היו ראוים בין השמשות גם עכשיו דראוי' הוי מוקצה כיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא אבל כיון דהוי ראוים ב"ה א"א לומר בו דין מוקצה כ"א משום דבתחלת השבת לא היו ראוים ע"ז אמרו אין מוקצה לח"ש אבל אזמל דהקצאתו משום ח"כ א"כ ניהו דעד אחר המילה לא היה מוקצה מ"מ אח"כ חוזר לאיסורו דגם עכשיו הוא מוקצה מחמת חסרון כיס והוי כפירות שהיו ראוים כו':

מחמה לצל דלצורך גופו או מקומו מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כמ"ש ר"ס ש"ח. וכ"מ כו' בשם הרמב"ן שהתיר לטלטל כלי קבורה אחר הקבורה דאפשר שיהיו עדיין היום ראוים למת אחר ח"ו אבל לולי זאת היה אסור אע"ג דעד הקבורה הי' מותר לטלטלן וא"כ ה"ה באזמל כיון דאחר המילה יודע שלא יצטרך לו עוד היום אסור לטלטלו. וכ' המבי"ט כו' כיון שעודו בידו מזה מביא מ"א ראיה לדבריו דלא התיר הטלטול כ"א בעודו בידו ולא הניחו לכן יש להחמיר כו' והט"ז בי"ד סי' רס"ו כ' טעם אחר להתיר הטלטול וז"ל דאי היה צריך להשליך האזמל אח"כ ויהיה אבוד ודאי ממנע ולא מהיל וזה עדיף טפי מהנך ג' דברים כו' שהתירו סופן משום תחלתן כו' וע"כ נראה דלא התיר הרמב"ן אלא להצניע באותו חדר שמל שם שלא יהיה אבוד. אבל לא למקום אחר כו' כיון שסגי בלא"ה כו' וסיים ואפי' לפני המילה אין לטלטל בחנם כל שא"צ

המילה עכ"ל הנה גם הט"ז ע"כ לא אסיק אדעתיה התיר' דמ"א דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו כו' דלסברת מ"א כ"ז שלא הניחו מידו מותר לטלטלו לכל מקום שירצה ולאו דוקא באותו חדר ואם כבר הניחו מידו שוב אסור לטלטלו אפי' להצניעו באותו חדר וא"ל להתיר סופן משום תחלתן דלמא ממנע ולא מהיל כדי שלא יאבד הסכין הא אפשר לו למול ולא להניח האזמל עד שיצניעו אולם במוהל א' שעושה החיתוך וגם הפריעה דע"כ צריך להניח האזמל אחר החיתוך י"ל להתיר משום תחלתן (ואע"ג דאפשר למול ע"י שני מוהלים ובעל החיתוך יאחז האזמל בידו ז"א דודאי עדיף שיעשה הכל מוהל א' דהא לדעת הרב"י סוף הלכות מילה אסור לשני בני אדם למול בשבת ע"ש) וכיון דהותר לו משום תחלתן ליטול שוב האזמל מותר אח"כ בהיותו בידו להביאו לאיזה מקום שירצה וא"צ להצניעו דוקא באותו חדר לדעת מ"א. ובס' א"ר כ' וז"ל ומ"א מתיר כ"ז שהוא בידו כו' ולפ"ז כשיש מוהל א' וע"כ צריך להניח הסכין כדי שיפרע אסור לטלטלו לכן טוב שיתן ליד אדם אחר וכה"ג אית' בירוש' כו' לענין טלטול לולב עכ"ל. והנה הירושלמי אינו ת"י ולא הבנתי דבריו מה יועיל בזה שיתננו לאדם אחר דכמו שאם הניחו מידו אסור לטלטלו לדעת מ"א ה"ה דאסור ליתנו לאדם אחר דדוק' הוא שכבר הוא בידו מותר לטלטלו וא"צ להשליכו אבל הנתינה לאדם אחר האיך הותר הא לגבי אחר הוא טלטול חדש ואיך שרי לאחר לטלטל המוקצה. לכן כשיש מוהל א' אין להתיר כ"א משום תחלתן כנ"ל א"כ יכול להניחו אחר החיתוך ושוב לטלו כנ"ל:

כ' ב"י אסור להוציא התינוק כו' ר"ל ל"מ דאסור להוציא האזמל להביאו אצל התינוק אלא אפי' להוציא התינוק דס"ד דלית ביה איסור' דחי נושא את עצמו והטעם דאסור לזה כ' מ"א עיין סי' שי"ח דבקטן כהאי לא אמרי' חי נושא את עצמו. וע"י גוי שרי כיון דליכא ר"ה וה"ל שבות דשבות מ"מ נלע"ד דטוב להביא האזמל אצל התינוק דאם יביא התינוק אצל האזמל יהיה צריך אחר המילה להתיר שבות דשבות להחזיר התינוק אצל האם אז ודאי ליכא למימר חי נושא את עצמו משא"כ כשיביא האזמל אל התינוק יניחנו שם עד אחר השבת:

ועיין סי' רע"ו כו' ונ"ל דלענין מילה יש לסמוך עליהם אם אי אפשר בע"א והקשה בספר א"ר וזה לשונו וקשה הא כ' שם דוקא שגופו נהנה ממנו כו' ולפי מ"ש לעיל סי' רע"ו ס"ק ח' לפרש דברי מ"א שכ' זה בשם מ"ב דוקא שגופו כו' אבל כו' שיבנה בה"כ אסור וכ' עליו וכ"מ ס"פ ט"ו דבשבת כו' שהכוונה שכ"מ דהדין דין אמת שאסור לומר לגוי לבנות לו בה"כ משום דהוי שבות רחוקה אבל לא מטעם מ"ב הואיל ואין הגוף נהנה מדלא כתב ועוד טעם אחר כדאי' פרק ט"ו דשבת וא"כ א"ש כאן. כתב הט"ז לעיל סי'

רס"ו ס"ק ד' דהמוליכים לתינוק לבה"כ במקום שאסור לטלטל ומוליכים התינוק פחות מד"א דאם אדם א' נושא אותו עד לבה"כ צריך כל פעם בכל פחות מד"א לישב או לעמוד לפוש (וע' במ"א סי' רס"ו ס"ק ט') אבל אם נעשה ע"י שני ב"א וכ"א מוליכו פחות מד"א א"צ לישב. עוד כ' דמ"מ ל"מ היתר זה מה שמוציאו מן הבית שהוא רה"י לכרמלית וכן מה שמכניסו מכרמלית לבה"כ דהוי רה"י ולכן צ"ל ההוצא' מן הבית וכן ההכנס' לבה"כ ע"י גוי עכת"ד. ונלע"ד כשהגוי מוציא התינוק מן הבית לא יתננו ישראל לגוי דא"כ עביד ישראל העקירה אלא הגוי בעצמו יטול התינוק ממקום שהוא מונח וכן כשמכניסו לבה"כ יניחנו הגוי על מקום א' ולא יטלנו ישראל מיד גוי דא"כ עביד ישראל ההנח' ולא די כשיעמוד הגוי בבה"כ לפוש ואח"ז יטלנו מידו ישראל מ"מ איכא למגזר שמא יקחנו ישראל מידו קודם שיעמוד לפוש כמ"ש מ"א כה"ג סי' ש"ז ס"ק לענין אגרת שמביא גוי וכ"ז לדעת מ"א בא"א למול תוך הבית אבל באפשר למול תוך הבית צריך למול תוך הבית דשבות דפחות מד"א חמיר משבות אחר ע"ל סי' שמ"ט:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **לא כו'** דלשאר חולי כו' ר"ל דכ' הרב"י דבגמ' משמע דוקא לערבן הרבה אסור אבל לערבן מעט שרי ולמה לא כתבו הפוסקים היתר זה לכן מסיק דעד כאן לא אמר הש"ס דלערב מעט ולא לערבן יפה יפה דמותר אלא לר"מ דס"ל דבשאר חולה כה"ג שרי אבל לדידן דקי"ל כרבנן דר"מ דס"ל דבשאר חולה אפי' לערבו מעט אסור ה"ה במילה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **חצר כו'** ר"ה אסור וה"ט ניהו דכרכו על אצבעו מ"מ לא הוי דרך מלבוש ממש וניהו דבחצר שלא נשתתפו הותר כיון דליכא רק אסיר' דרבנן אבל בר"ה דאיכ' איסור תורה לא. ואולי לדידן דל"ל ר"ה יש להקל. או מ"מ חמיר מחצר שלא נשתתפו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ובמדינות כו'** דהוי כיבוס דשרייתו זו היא כבוסו כדלעיל סי' ש"ב ס"ט גבי ספינה:

דאסור לפרוש בספינה מיום ד' ואילך. וס"ל הטעם כאותן הפוסקים שכתב הטעם פן יצטרך לחלל שבת והוי כאלו התנה לחלל שבת. אף ביום ד' אסור כמו בספינה. וע' בש"ך שהוכיח מהמשנה דלא כרשב"ץ וכ' דנרא' עיקר לדינ' דלא כרשב"ץ:

ול"נ דבזה"ז ר"ל אפי' לדעת הרשב"ץ מ"מ בזה"ז גם רשב"ץ מודה:

ולא ידעתי כו' יום ד' בשבת ול"ל ר"ל דל"ל תו לסכנה ביום ד' דדוקא עד יום ג' למילתו הוא מסוכן. וא"כ כשמלין ביום ד' וחל יום ד' בשבת לא יצטרכו לחלל עליו השבת

משא"כ ספינה לעולם איכא סכנה ויש לחוש שיצטרך לחלל שבת. אלא דביום ג' מותר לפרוש דעד יום ד' שייך לשבת שעבר ולא הוי כאלו התנה לחלל שבת ומיום ד' ואילך שייך לשבת הבא' והוה כאלו התנה לחלל שבת וכמו שכתב לעיל סי' רמ"ח:

סעיף י

(**ס"ק י**) **שלא מל כו'** וטעם א' להם דעדיין אינו בקי באומנות המילה וא"ל שמא יקלקל ויחלל שבת בחנם משא"כ אם מל או פרע פעם א' סגי ולא בעי' שיתחזק ג' פעמים דאי לאו דקים ליה בנפשיה דודאי לא יקלקל לא הוי מחית נפשיה לספיקא דחילול שבת. והא דכתב בש"ע אפי' אבי הבן דס"ד דגביה אבי הבן ודאי דעתו לתקן וגם הוי פ"ר דניחא ליה משא"כ אחר קמ"ל וע"ש:

סימן שלב

סעיף א

(**ס"ק א**) **אין כו'** לסעד' דהיינו שאוחז הולד שלא יפול לארץ והא מדתנן ס"פ מפנין אין מילדין הבהמ' בי"ט אבל מסעדין וכתב הרא"ש דר"י נסתפק אי האי מסעדים ר"ל אפי בשב' והא דקתני בי"ט משום רבות' דאין מילדין תניא או דבשבת אפי' מסעדים אסור והניח הדבר בספק והטור פסק לקול' ותמ' עליו הרב"י ומדלא כתב פה בש"ע דין מסעדים לא להתיר ולא לאסור כ"א לקמן סי' תקכ"ג לענין י"ט משמע דגם להרב"י מספקא מלתא וא"כ ממילא מספק' אסור אע"ג דהוי ספק דרבנן וכמו שכתב הט"ז ס"ק א':

וכ"מ בגמר' דאמר מרחמים כו' דאהא דתנן אבל מסעדים מייתי הש"ס ברייתי' דתני' כיצד מסעדים אוחז בולד שלא תפול לארץ. אמר רשב"ג נוהגים היינו שהיינו מרחמים על בהמ' טהור' בי"ט עכ"ל הברייתי' (ומרחמים היינו אם רחק' וולדה מזלפים עליו מי שליית' או ליתן מלא אגרוף מלח ברחמ' כמ"ש לקמן סי' תקכ"ג) והא דנקט גבי מרחמים בי"ט ניהו דהמעש' הי' בי"ט מ"מ מה לו לרשב"ג להזכיר בי"ט. גם מסתמ' גם לפעמים אירע כן בשבת א"ו לדיוק' אתי דוק' בי"ט אבל בשבת אסור דגבי מרחמים ל"ל דנקט י"ט לרבות' כמ"ש ר"י גבי אין מילדי' דהא רשב"ג לא הזכיר שום דבר לאסור אע"כ דמרחמים אסור בשבת וה"ה דאין מסעדין דאסור בשבת דשניהם תיקוני ולד ועוד כיון דרשב"ג קתני בתר הא דמפרש מסעדים מסתמ' כמו דסיפא דהיינו מרחמים הוא דוק' בי"ט גם רישא דאירי במסעדים דומי' דסיפ' דוק' בי"ט:

סימן שלג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שמותר להסתפק שאינו מוקצה**. ר"ל לדידן דקי"ל כר"ש דאין מוקצ' אלא בגרוגרת וצמוקים וכדומה כדלעיל סי' ש"י ולכן כאן לא הוי מוקצה אבל לר"י דא"ל מוקצה ודאי דאוצר הוא מוקצה כדאית' בש"ס:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **להתחיל כו'** משמע דשרי. וכן הוכיח הרב"י ע"ש אבל הט"ז תמה כיון דטעם האיסור להתחיל משום טרחה א"כ מה לי אם התחיל מבע"י או לא וע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לפנותו אבל עוש' כו'** דהוי טלטול בגופו דעדיף מטלטול מן הצד. ולדעת הרא"ש טלטול בגופו אפי' לצורך דבר האיסור מותר וכמ"ש לעיל סי' שי"א ס"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לדבר מצוה ומפנה אפי' כו'** ר"ל אע"ג דבי"ט משום פסידא לא הותר בהני גוונ' אבל משום מצוה מותר אפי' בשבת:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לצורך כו'** סעודת כו' דאי' התם רב איקלע לבי רב חנן חתני' ולא אכל מסעודתו ואמרו שם הטעם דסעודת הרשות הוי:

עסי' תקס"ח ס"ב. כ' מ"א שם ס"ק ה' כמה ענינים מהו נקרא סעודת מצו'. וע' בשו"ת חות יאיר שפרט שם כל מה שנקרא סעודת מצוה וכתב מ"א שם וז"ל איתא סוף ברכות כל הנהנ' מסעודה שת"ח שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו השכינ' וא"כ משמע דס"ל דהוי ס"מ א"כ גבי רב היכי שייך סעודת הרשות גם בלי ספק בהאי דרב חנן חתני' גם ת"ח אחרים היו שם באותו סעוד'. ובתשו' ח"י כ' דמשום שמפלפלים בדברי תורה תוך הסעודה ל"מ סעודת מצוה כ"א דרש' המיוחדת לאותה סעוד':

וכן צ"ל כאן. ר"ל דהתיר לפנות לצורך אורחים אע"ג דהסעוד' לא מקרי סעודת מצוה מ"מ הבעה"ב עוש' מצוה והותר לו לבעה"ב לפנות לצורך המצוה. ולשון רמ"א דחוק לפ"ז דמשמע מלשונו דהסעוד' הוי סעודת מצו'. צ"ל דרמ"א לא דייק בלישני' וכ' ט"ז ס"ק ב' דאם מזמין לכבוד האורח א' מבני העיר גם בשביל אותו בן עיר מותר לפנות דגם הוא בכלל המצוה כיון דהוזמן לכבוד האורח:

סעיף ו

סק"ו שהובאו אפי' בערב שבת דאל"כ בלאו הכי אסורים שמא בא מחוץ לתחו' כדלעיל סי' שכ"ה:

סימן שלד

סעיף א

מ"ש בש"ע נפלה כו' כדי מזון ג"ס:

כ' בס' ת"ש דה"ה דמותר להציל לחם משנה לכל סעודה ולא דמי לדלעיל ס"ס רצ"ד דהכא לא עביד אסירא כלל דחיישינן מצד בהלה ישכח ויכבה ועבדי תקנה דלא יציל כ"א כדי ג"ס עכ"פ מה שצריך לכל סעודה מותר להציל (ועמ"ש בס"ק ד') ובמשקה כל שאר משקין כל מה דבעי מציל כי אין קבע לשתיה אבל יין לא יציל יותר כ"א כדי צורך ג"ס אפי' במקום שרוב שתייתן יין ע"ש:

מ"א ס"ק א' יש מתירים. דוקא בבית אחר כמ"ש ס"א ב"ח דבבית שהדליק' בו לא עדיף מעות המוקצים מדברים המותרים שלא הותר כ"א מזון ג"ס הצריך לשבת והטעם דאי לא נתיר לו להציל א"ל שמא יחלל שבת במזיד ואם נתיר לו להציל א"ל מצד טרדה ישכח שהוא שבת ויחלל שבת לכן יותר טוב שלא להתיר לו להציל כדי שלא יחלל בשוגג דטפי ראוי להשגיח שלא יבא לידי שוגג מכדי שלא יבא לידי מזיד דהמחלל במזיד רשע ופושע הוא ואין אנו אחראים לפושעים ועדיף להצילו משגיאה משא"כ בבית שאין הדליק' בו דשם אינו בהול כמ"ש בש"ע אז נתיר להציל כדי שלא יחלל במזיד כיון דל"ל לשוגג כיון דלא בהיל ראוי להציל גם המזיד וא"כ היש אוסרי' דהוא הטור אוסר אפי' בבית אחר דלא כהרב"י והט"ז ע"ש שכ' להיפך:

סעיף ב

(ס"ק ב) אין לחוש כולי והא דאמרי' שכח כו' מסכת' שבת דף קמ"ב ע"ב:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ויש אוסרים דדוק' מי שהחשיך כו'** דזה ראית היש מתירים כמו דהתירו לעיל סי' רס"ו סעיף ו' במי שהחשיך בדרך ויש עמו מעות ואין עמו גוי ולא חמור ולא חש"ו משום פסיד' התירו לו שבות להוליכה פחות פחות מד"א עד שיגיע לביתו וגם הותר לו איסור טלטול מוקצה משום פסיד' וה"ה הכא משום חשש פסיד' דאנסי' או דליק' יש להתיר לו טלטול מוקצה והיש אוסרים ס"ל דהכא לא דמי להאי דסי' רס"ו דדוק' בהאי דסי' רס"ו התירו לו שבות דאדם בהיל על ממונו ואי לא נתיר לו שבות דטלטול פחות

מד"א יוליכנו להדיא ד"א ויותר בפעם א' עד יגיע לביתו ויעשה איסור תורה לכן התירו לו איסור דרבנן שלא יבא לידי איסור תורה. משא"כ הכא באנסים למה נתיר לו איסור דרבנן כיון דל"ל אי לא נתיר לו יעש' איסור תורה דלמאי ניחש אי ניחש שיוציאנו לר"ה להנצל מן האנסים אדרב' ירא להוציאן פן יראה הדבר האנסים ויגזלהו וטעם זה מספיק לחשש האנסים אבל חשש פסיד' דדליק' אין זה מספיק די"ל שיוצי' לר"ה להנצל מן הדליקה ולזה צ"ל כטעם שני שכ' דאין לנו ר"ה כדלקמן סי' שמ"ה סעיף ז' ואי דנתיר לו טלטול מוקצה פן יוציאם לר"ה ויבא לתרי איסור' דרבנן טלטול מוקצ' והוצאה לכרמלית והיה יותר טוב להתיר לו חד איסור דרבנן דהיינו לטלטל מוקצה ע"ז כ' הרב"י דאין אנו רשאים להתיר איסור דרבנן מה שלא מצינו להדיא בש"ס ובש"ס לא מצינו שהתירו איסור דרבנן כ"א שלא יעשה איסור תור' אבל כדי שלא יעשה תרי אסורי דרבנן לא מצאנו שהתירו חז"ל איסור דרבנן ע"ש ואי דנחוש בדליק' שמא יכבה ל"מ לדעת הטור דס"ל מלאכה שאין צ"ל פטור גם אם יכבה ליכ' כ"א איסור דרבנן אלא הטור בא לדחות דברי המתירים אפי' ס"ל כהרמב"ם מלאכה שאצ"ל חייב מ"מ ל"ל שמא יכבה כיון דמיירי בבית הסמוך לדליקה כמ"ש מ"א ס"ק א' ושם לא בהול כ"ה דניחש שמא יכבה וע' בס' ת"ש מ"ש. והב"ח הכריע כמתירים וכ' גם כאן בין באנסים ובין בדליקה יש לחוש אי לא נתיר לו טלטול מוקצה יעשה איסור תורה דהיינו שיחפור בקרקע שם כדי להנצל מדליקה ואנסים:

אסור לכ"ע לטלטל. ר"ל אפי' לדעת המתירים שהסכים הב"ח עמהם. ובש"ע לא כתב כ"א די"א אפי' ע"י גוי אסור בסחורה דלא כהמתירים ע"י גוי וכמ"ש לעיל סי' ש"ז סעיף י"ט אבל ע"י ישראל ליכא מאן דמתיר. וכ"מ סי' ש"ח סעיף ל"ז ובגמ' כו' דדין דסי' ש"ח סל"ז נובע מגמ' הלז והוא בביצה דף ל"ו ע"ב אי' ריחי' דאביי ירד עלי' גשמים בי"ט והיה חושש שיתקלקל ע"י גשמים דבימיהם הי' הריחי' עשויה מטיט ושאל לרבה איך יעשה והשיבו שיכניס מטתו למקום הריחים וע"י מעט גשמים שכבר ירדו על הריחים נעשו מקצת מהריחים רפש ויהיה נמאס בעיניו וה"ל כגרף של רעי דמותר לטלטלו מפני מאיסו ויכניס הריחים למקום שלא ירדו גשמים והקשה לו אביי וכי עושים גרף של רעי לכתחל' ולא השיבו רבה והוקשה להתו' מאי דעתי' דרב' דהא אביי שפיר הקשה. ותירץ דבמקום פסיד' עושי' גרף ש"ר לכתחלה וכ"כ לקמן סי' של"ח סעי' ח' ועי' לעיל סי' ש"ח סל"ז וע"ז הוקשה למ"א כיון דאיכ' פסיד' מה לו לעשות גרף ש"ר ה"ל לטלטלו להדי' א"ו דבמקום פסיד' ג"כ אסור לישראל לטלטל אפי' לדעת הב"ח שהסכים עם המתירים. אולם אינו מבואר הטעם באמת למה לא הותר אם גשמים יורדים על הסחורה

או גבי ריחים. ומ"ש מאנסים ודליקה ול"ל דבסחור' וריחיים לא בהיל כולי האי דא"כ מאי מייתי מריחים וכן אח"ז מפירות הראויים ומי הגיד למ"א להשוות הבהלות להדדי שמא בריחים ופירות הראוים אין הבהל' כ"כ כמו בסחור' שיורדים עליו גשמים וגם אין רמז מזה בדברי הר"ן שכתב וכ"מ קצת בר"ן. אלא כוונות מ"א דוקא בדליקה ולסטים התירו כיון דבהיל א"ל שיעש' איסור תורה דגם בלסטים א"ל שיחפור בארץ כמ"ש הב"ח משא"כ בסחורה הנ"ל דל"ל שיעשה איסור תורה וכן בריחיס למה לא הותר לו הטלטול. וכן מבואר בתשובת הרשב"א סי' תשפ"ד ששאל השואל וז"ל סחור' שיורד עליו גשמים והיא נפסדת כו' מהו לטלטלה בשבת או לו' לגוי לטלטלה כי הרב בעה"ת כ' שמותר להצניע מעות מפני השלטון בשבת והשיב רשב"א דברי בעה"ת ז"ל אינם נכונים דבדליק' דוקא התירו לו' המכבה אינו מפסיד כו' וכן מהאי דמשילין בי' ריחי' דאביי שהיה יורד דלף ולא התירו אלא בדעייל פוריה כו' ולא דמי למי שהחשיך לו בדרך דנותן כיסו לגוי התם התירו דאי לא שרית ליה לטלטולי אתי למיעבד מלאכה דאורייתא אבל כאן למה שרינן ליה טלטול ואפילו לו' לגוי לא התירו אלא לענין ראשון כדי שלא יבא לידי איסור דאוריית' הא בעלמא לא דכל שאין עושה אינו אומ' לגוי ועושה עכ"ל הרשב"א מבואר דמה"ט אסור בסחורה ובריחים כיון דל"ל שיעשה איסור תורה וכן כוונות מ"א וכן האי דפירות הראויים הטעם שאין לחוש שיעשה איסור תורה:

וכל ראיית מ"א הולכים ע"ז דכל היכי דל"ל שיעש' איסור תורה אפילו לדעת המתירים דהיינו בעה"ת אסור לישראל לטלטל אלא דבעה"ת ס"ל דגם באנסים א"ל שמא יעשה איסור תורה וכמ"ש הב"ח דלא כהרשב"א והטור. וכ"מ קצת בר"ן פרק כ"ד דבמס' שבת שהבי' תחלה דברי בעה"ת שהתיר כנ"ל ואח"ז מה שדחה דבריו הרמב' ן ומה שהשיג רשב"א על דחיית הרמב"ן אלא דחה דברי בעה"ת מצד אחר דלא התירו במי שהחשיך לו בדרך כו' אלא כדי שלא יעשה איסור תורה אבל מפני אנסים ולסטים דל"ל שיעשה איסור תורה לא נתיר לו כמ"ש בתשובה הנ"ל וע"ז כתב הר"ן וז"ל ותשוב' זו אינני מכיר כי היכי דאמרי' הכא באין עמו גוי ואינך דהתירו לו כו' כ"ה דלא לטלטל ד"א כאחת כו' הכא נמי א"ל במי שבאים עליו לסטים שאם לא תתיר לו כו' לא ישמע לך ויטלטל אפילו ד"א בבת אחת ואיני רואה הפרש בין זו לזו כלל עכ"ל מבואר מדבריו דגם מה שמותר באנסים אינו אלא כדי שלא יעשה איסור תורה אלא דאפשר דהר"ן סבר' דנפשיה אמר דגם באנסים א"ל שיעשה איסור תורה לכן ראוי להתיר לו הטלטול אבל אי לא ה"ל למיחש שיעשה איסור תור' לא היינו מתירי' הטלטול כמ"ש הרשב"א אבל בעה"ת לנפשיה אפשר ס"ל אפילו היכי דל"ל שיעשה א"ת מ"מ מותר לו משום

פסיד' הטלטול אבל משמע מלשונו דבא ליישב דעת בעה"ת כ"ה דלא תקשי עליו קושיי' הרשב"א משמע דגם בעה"ת הכי ס"ל ומודה דלא הותר הטלטול כ"א היכי דא"ל שיעש' איסור תורה ולכן כתב וכ"מ קצת דאינו הכרח גמור לו' כן ולאפוקי מדעת ע"ש שכתב בס"ק ג' וז"ל ונראה לדעת הר"ן דס"ל לחלק בין מקום שהוא בהול ובין אינו בהול כ"ה ל"ל האי דינא דרשב"א ז"ל דהכ' נמי אצל סחורה הנפסדת ג"כ אינו בהול כ"כ וראוי להתירו אפי' לטלטל בידים עכ"ל וכוונתו למ"ש הר"ן במסקנתו לחלוק ע"ד בעה"ת מצד אחר וז"ל דה"ט דשרי ליה רבנן הכא גבי מי שהחשיך כו' ובדליקה לא שרי (כ"א מזון ג"ס) לפי שכל הפסד נופל פתאום כו' וצריך שימהר הצלתו כגון בדליקה כה"ג שייך לו' מתוך שאדם בהיל על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי לפי שהדבר נחפז הרבה ואין לבו עליו אי שרית ליה מידי אף הוא לא יתן דבריו לשיעורים ואתי לכבויי דכל כה"ג טפי איכ' למיחש ומתוך שאדם בהיל (ואתי לכבויי) ממאי דאיכ' למיחש לאין אדם מעמיד כו' (ויחלל שבת במזיד) אבל הכא (במי שהחשיך) אין השעה דחוק' לו כל כך שיהיה לבו בהיל עליו ואי שרית ליה אף הוא יציל בהאי גווני דשרית ליה לחוד ואי לאו שרית ליה מידי אף הוא לא יעמוד עצמו על ממונו ויציל כי היכי דבעי כו' ולענין לסטים נראים הדברים שלבו של אדם בהיל עליהם כדליקה שהרי הצלתן נחפזת כו' ואי שרית ליה מידי אתי לידי איסור דאורייתא עכ"ל הר"ן ומזה למד בס' ע"ש בנדון דאינו בהיל כ"כ כמו בלסטים מודה הר"ן דמותר הטלטול וא"כ בסחורה דג"כ אינו בהיל כ"כ מותר הטלטול אפילו ע"י ישראל וזה ליתא דגם הר"ן מודה דאין מתירים הטלטול כ"א אם לא נתיר לו י"ל שיעשה איסור תורה אלא דס"ל דבמקום שהוא נחפז ובהיל טוב' ניהו דיש לחוש כי לא נתיר לו יחלל שבת באיסור תורה מכל מקום נגד זה איכא למיחש אי נתיר לו ע"י שאדם בהיל ישכח שהוא שבת ויח"ש אפי' במאי שלא נתיר לו ויותר יש לחוש להאי חששא שע"י שנתיר לו הטלטול יחלל שבת יתר באיסור תורה משנחוש אי לא נתיר לו יעבור א"ת (וכסברת הב"ח הנ"ל) משא"כ כשאינו בהיל כ"כ דל"ל אי נתיר לו הטלטול יעבור איסור תורה כיון דאינו בהיל וכיון דל"ל להאי חשש' אם כן חיישינן להאי חששא דאי לא נתיר לו הטלטול כיון דא"א מעמיד עצמו על ממונו יעבור איסור תורה במזיד כיון דליכא חשש' אחרת כנגדו אבל מודה הר"ן במקום דל"ל אי לא נתיר לו טלטול יעשה איסור תורה אין מתירים הטלטול וכיון דבסחור' נ"ל שיעשה איסור תורה אי לא נתיר הטלטול אסור הטלטול לכ"ע וכדמשמע מדברי הר"ן. וכ"מ ריש פ"ה דביצ' כו' דתנן משילין פירות (השטוחים על הגג להתייבש והתחילו גשמים לירד עליהן) דרך ארובה בי"ט ומכסים פירות בכלים מפני הגשמים ואמר עולא אפילו אויר'

דליבני (והם לבנים שנשתיירו מן הבנין) אע"ג שהן מוקצים מותר לכסותן מפני הגשמים (דס"ל כלי ניטל אפילו לדבר שאינו ניטל) ופריך והא מכסים פירות תנן משמע דוקא פירות הראויי' ולא אוירא דליבני. ומשני איידי דתנא רישא משילין פירות תני נמי סיפא פירות וע"ז הוקשה למ"א היא גופה קשיא ה"ל למיתני גם ברישא משילין אויר דליבני ומכסים אוירא דליבני בכלים אלא ע"כ צ"ל דרישא דקתני משילין והיינו טלטול בידים אסור באויר' דליבני שהוא מוקצה אע"ג דאיכא פסיד' והטעם ג"כ דאין לחוש שאם לא נתיר לו יעשה איסור תורה:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **הציל כו'** רשאים בני ביתו כו' וכן כתב הרב"י כו' דמה שלא הותר לו כ"א ג"ם ה"ט כיון דאדם בהיל בהצלתו ישכח שהוא שבת ואתי לכבויי וכיון דלא הותר לו כ"א מזון ג"ס שהוא צורך לכ"א בשבת א"ל הכירה ולא יכבה ולכן אפי' י"ל מה יאכל מ"מ שרי כיון דעכ"פ אית ליה הכיר':

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **בשבת כו'** נ"ל דאע"ג דלא מיקלע כו' כמ"ש לקמן סי' תכ"ח סעיף א' דאין יוה"כ חל לא בע"ש ולא ביום א':

וידע שלא ימצא כו' והוי כאלו חל יוה"כ בערב שבת דמותר להציל ביום ה' וה"ה איפכא קמ"ל דאם חל יום הכפורים ביום ב' וידע שביום א' לא ימצא לקנות אפ"ה לא הותר לו להציל בשבת ליוה"כ:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **למוצאי כו'** מפני עגמת נפש ע"ל סי' תרי"א מ"א ס"ק ב':

פי' שיתענו. ואחר צאת יה"כ יצטרך עוד להמתין עד יכין דבר לאכילה:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **מזון כו'** אבל יותר אסור לאפוקי מדעת מהרי"ט שכ' הר"ן בשמו דאחרים מותרים להציל אפי' יותר מג' סעודות דהא מה"ט לא הותר לבעה"ב להציל יותר מג"ס כיון דאדם בהיל על ממונו אם יציל יותר מג"ס מצד טרדות ההצל' ישכח ויכבה להציל את הכל משא"כ באחרים טוב להם אם לא יכבו דכ"ז שדולק הם רשאים לזכות בו אבל כשיכבה תו לא הוי הפקר ולא יהי' רשאים לזכות בו קמ"ל דאפי' אחרים אין רשאים להציל יותר כי עכ"פ אם יהיו רשאים להציל יותר יהיו טרודים ומצד טרד' ישכחו ויכבו ולא ישימו על לבם דאחר הכביה לא יהיו רשאים לזכות:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **כיון כו'** אבל אי ל"א כו' לאפוקי מדעת הר"ן דס"ל אפי' לא אמר לכם מ"מ ממילא הוי הפקר מידי דהוי אמציל מזוטו של ים ומשלילתו של נהר דהרי הוא שלו דהבעלים מתייאשים כיון דהם אין יכולים להציל ה"ה הכא אבל הב"ח כ' דשאני הכא דסתמא י"ל דאינו מתייאש ניהו דהוא גופיה אינו רשאי להציל יותר מ"מ מצי למימר הייתי מציל ע"י גוי שהייתי א"ל כל המציל לא יפסיד וכמ"ש סכ"ו:

ונ"ל דבלא כו' הייתי ממציא לי כו' ר"ל לדעת הב"ח אם הוא במקום שאין גוים דרים שם או שאין גוים מצוים שם אפי' לא אמר לכם הוי הפקר וע"ז כ' מ"א דמ"מ יכול לומר הייתי ממציא כו':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ולא הוי כו'** ומהפקיר' קזכו ר"ל דהא אם רצו היו יכולים לזכות בכל הדברים כיון דהוי הפקר אלא כיון שיודעים שלא ברצונו הפקירה לא רצו לזכות מ"מ כדי שכר זכינו מן ההפקר לא מתורת שכירות אלא מתורת זכיה מן ההפקר. כי כפי שיעור שכר ידוע דניחא ליה לבעה"ב שיהי' הפקר וכמ"ש מ"א אח"ז:

כמ"ש סי' ש"ו ס"ד. השוכר פועלים לשמור זרעים אינו נותן שכר שבת ואע"ג דשמירת זרעים אין בו איסור מלאכה ואפ"ה מיקרי שכר שבת:

כמ"ש סי' רס"ו. מי שהחשיך לו ע"ש בדרך והי עמו מעות משום פסידא התירו לו שבות דאי לא נתיר השבות כיון דאדם בהיל על ממונו יעבירנו הוא ד"א ויעשה איסור תורה אבל אי מצא מציאה לא הותר לו שבות כיון דעדיין לא באו לידו אינו בהיל ול"ל שיעשה איסור תורה ה"ה הכא אם החכמים היו מתירים שבות והיינו לבן בתירה דס"ל בדף ק"כ דמותר להציל אפי' לחצר שאינו מעורבת א"כ דוקא לדידיה הותר משום פסידא וכן האחרים אם היו מצילים לצורך בעה"ב הותר אפי' לחצר שא"מ אבל אם רוצים לזכות מהפקיר' לעצמם ולהאחרים הוי כמו מציאה דאכתי לא אתי לידן ולא הותר לצורך עצמן שבות א"כ לכתחלה אין רשאים להציל ולזכות מהפקיר' אפי' כדי שכרן לחצר שאינו מעורבת:

קנאו. ועיין בח"מ סי' ר"ח לענין מקח שנעשה באיסור:

איתי' בגמ' דחסיד כו' דעד עתה מיירי בירא שמים דאינו עושה לפנים מש"ה אבל חסיד העושה לפנים מש"ה לא יטול כו':

וכ' בש"ג דאם החזירו כו' ס"ס קפ"ג ראובן ששלח שליח לקבל מעות מן הגוי וטעה הגוי ונתן לו יותר המותר לשליח ודוקא שידע שליח כשעדיין הי' בידו א"כ זכה בה השליח אבל אי לא נודע לו בטעות עד שנתנו נראובן שוב אינו יכול לזכות בה וה"ה הכא:
(ועיין בס' א"ר) ובסי' קכ"ב שכ' מי שנתן רשאה לא' לגבות לו חובו אם כ' בהרשאה כל דמתעני מן דינ' עלי הדר יש בזה שני נ"מ דאם לא הי' כותב לו כן הי' השליח המורשה יכול לזכות בהמעות שקיבל מהלוה לעצמו משא"כ כשכ' לו כן אינו רשאי לעכבו לעצמו עוד נ"מ דע"י כתיבה זו צריך להחזיר לשליח כל ההוצאות שהוצי' ע"ז והקשה סמ"ע דכ"ש אם לא כ' לו כן דצריך להחזיר לו הוצאותיו. דהא אם רוצה שליח יוכל לזכות בכל החוב כ"ש שיכול לזכות במעות שקבל כדי ההוצאות ותי' דנ"מ אם כבר החזיר השליח המעות לראובן ואח"כ תובע ההוצאות דשוב א"א לזכות במעות כיון שכבר החזירו לראובן מ"מ אם כ' בו כל דמתעני כו' צריך לחזור לו ההוצאות והוא ממש נדון דהכ':
כמ"ש בח"מ סי' רס"ד דאם א' עשה טובה לחבירו וחבירו לא צוה לעשותו. מ"מ צריך לשלם לו עכ"פ כפי מה שנהנה ודוקא כו' מותר לקבל שכר כ"כ הרמב"ם ט"ס הוא אלא הם דברי ש"ג ואין הדברים מפורשים בש"ג אלא משמעות דבריו כך הוא לפי הבנות מ"א ואפשר ר"ל הרמב"ם לפי מ"ש הרמב"ם שנתן טעם דאין בזה משום שכר שבת שהרי אין שם מלאכה כו' וכפי המ"מ כנ"ל וכוונת מג"א דכל זמן שהוא ביד אחרים בין הצילו בהיתר בין הצילו באיסור יוכל לו' זכיתי לעצמי כדי שכרי מהפקר דהא אפי' עביד איסור' מ"מ קנאו כמ"ש מ"א לעיל אך לענין לכתחל' יש חילוק דהיכי דליכ' איסור מצי לכתחלה להציל לעצמו מן ההפקר כדי שכרו אבל היכ' דאיכ' איסור' אינו רשאי לכתחלה להציל לצורך עצמו כנ"ל אבל בדיעבד אי אמר דבאסור' קניתי לעצמי זכה וכ"ז בהיותו תחת ידו עדיין אבל אם כבר החזירו אי איכ' איסור אפי' הבעלים רוצים ליתן לו שיעור שכרו אנן אמרי' דאסור לו לקבל דאנן סהדי מדהחזיר לו דלא היה דעתו תחלה להציל לצורך עצמו כיון דאיכ' איסור' אי היה מצילו לצורך עצמו ניהו דכל זמן שהיה תחת ידו הי' נאמן דעביד איסור' והציל לצורך עצמו כיון שהי' מוחזק אבל כשהחזירו דאיכ' רגלים לדבר שהחזירו וגם אינו מוחזק אנן מוקמי' ליה בחזקת כשרות עד עתה דלא עביד איסור' ולא הציל לעצמו והשת' מיהדר קהדר ביה אבל כשהציל בהיתר ניהו דלא יוכל להוצי' מבעלים בדיינים כיון שהם מוחזקים יוכלו הבעלים לו' מן יימר שהצלת לצורך עצמך ורגלים לדבר שהחזרת לי מסתמא לא הצלת לעצמך מ"מ אם הבעלים רוצים ליתן לו מדעתם הרשות בידו לקבל אולם לענ"ד לדידן אין זה נ"מ בזה בממ"נ באיזה

ענין הציל באיסור אי הציל מאכל או כלי לחצר שאינה מעורבת למה נא' שודאי לא הציל לעצמו כי היכי שלא יעשה איסו' ומה הפרש בין מציל לעצמו או מציל לצורך הבעלים דהא לפי מאי דקי"ל כת"ק דבן בתיר' אפי' לצורך הבעלים אסור להציל לחצר שאינה מעורבת וכיון דבין כך ובין כך עביד איסור' למה לא נאמין דעביד איסור' להציל לעצמו. ולדעת י"מ שהבי' רמ"א אפי' לאינה מעורבת הלא דוק' במלבושים ודרך מלבוש א"כ ליכא איסור' אפי' הציל לעצמו וכן כתבי הקודש דמותרים להציל אפי' לשאינה מעורבת ג"כ אפי' מציל לעצמו ליכ' איסור' דהא טעם ההיתר בכתבי קדש לא מטעם הפסד ממון אלא משום בזיון כתבי קדש וא"כ מה הפרש בין אי מצילו לצורך הבעלים או לצורך עצמו בכ"ע יש להתיר לכן לא משכחת לה כי אם להפוסקים כבן בתיר' דאפי' אוכלים מותר להציל לאינה מעורבת דמשום הפסד ממון התירו שבות א"כ כשמציל לצורך הבעלים לאינה מעורבת לא עביד איסור' דזה התירו חכמים משא"כ כשמציל לעצמו דלדידיה דעדיין לא זכה בו לא הותר לו שבות כמ"ש מ"א לעיל ועביד איסור' אז שפיר י"ל דאנן סהדי' דע"ע היה בחזקת כשרות ולא עביד איסור' לכן אם הציל אוכלים או כלים שלא כדרך מלבוש לא עביד איסור' להציל לעצמו ובודאי הציל לצורך הבעלים דלא עביד איסור' דהתירו לו חכמי' ולכן אם החזיר לבעלים אפי' הבעלים רוצים ליתן לו כדי שכרו אנן לא שבקינן ליה אבל לדידן אין נ"מ ולא ה"ל למ"א לסתום דבריו כ"כ וגם בס' ת"ש העתיק כל דברי מ"א משמע דס"ל לדינ' כן ולפי עניות דעתי נראה כמ"ש דלדידן אין נ"מ:

וע' בח"מ כו' דדינא דמלכות' כו' וכ' ש"ך שם סי' שנ"ז דאע"ג בנדון כזה לא אמרי' דינ' דמלכותא דינ' ושלכן סיים רמ"א וכן נהגו ולכן משום המנהג פסקינן דל"מ יאוש:

ואפשר כו' דניהו דייאוש ל"מ וא"כ לא יוכלו לו' מהפקירא קא זכינו ואם יטלו שכר הוי שכר שבת מ"מ כיון דא' לכם כה"ג ליכא דינא דמלכותא וכ"ש שאין שייך בזה מנהג כיון דהפקיר ונתן במתנה למצילים מ"מ נ"מ אי לא אמר לכם והוא דר יחידי ואין דר שם לא גוי ולא ישראל אחר כי אם הוא והמציל דמדינא כהא. גוונא אפי' לא יאמר לכם י"ל מהפקירא מצד ייאוש בעלים דכה"ג ל"ש טעם הב"ח ולא טעם מ"א שבס"ק י"א מ"מ מדינ' דמלכותא ומנהג ל"מ ייאוש:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **ויש מקילים כו'** דה"ה כלי תשמיש היינו כף סכין וקערה דברים שאינן מלבוש:

וכ"כ בסמ"ג מזונות וכלי' כו' דלא כמו שכתב בש"ג והניחו בקושי' דבדף ק"ך תנן להיכן מצילים לחצר המעורבת בן בתירא או' אפי' לשאינה מעורבת ולשם הוא מוציא כל כלי

תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש כו' וסמ"ג כתב דאוכלים וכלים אין מצילים אלא לחצר המעורבת ואח"ז כתב דמלבושים מצילים אפי' לחצר שא"מ והבין הש"ג דכלים שהזכיר ברישא ר"ל אפי' מלבושים ולכן הקשה ג' קושיות א' דברישא קתני דכלים דהיינו מלבושים אין מצילים אלא למעורבת ואח"ז כתב דמלבושים מצילים אפי' לאינו מעורבת ב' מאי סברא לחלק ולהקל יותר במלבושים וכלים להציל אפי' לשאינה מעורבת יותר מבאוכלים ג' מלשון המשנה משמע דאין חילוק בין אוכלים לכלים ומלבושים דהא אחר פלוגתא דת"ק וב"ב קתני ולשם הוא מוציא כל כלי תשמישו משמע ממ"ש ולשם כו' משמע לכל מר כדא"ל לת"ק דוקא למעורבת ולב"ב אפי' לאינה מעורבת וגם ע"ז קאי ולובש כל מה שיוכל כו' משמע דכל הדברים שוים לענין הצלה עכת"ד ש"ג ועז"כ מ"א לישב דאין הפי' כך כ"א מ"ש סמ"ג ברישא אוכלים וכלים אין מצילים אלא למעורבת מ"ש כלים ר"ל כלי תשמישו ובסיפא קתני להדיא בגדים ומלבושים הם מותרים אפי' לאינה מעורבת ונמצ' אין דברי סמ"ג סותרים זא"ז ומה שהוקשה לש"ג דאין סבר' לחלק עז"כ מ"א והטעם כיון דהוא דרך מלבוש כו' משא"כ באוכלים וכלי תשמיש ומ"ש עוד דאין ל' המשנה משמע כן עז"כ מ"א דכן כוונות המשנה ולשם היינו לכל חד כדא"ל לת"ק דוק' למעורבת ולב"ב אפי' לאינו מעורבת מוצי' כל כלי תשמישו היינו כגון סכין וקערה ואח"ז קתני ולובש כל מה שיכול כו' היא מילתא באפי נפשיה ולא קאי אריש' דהאי דלובש מותר לכ"ע אפי' לאינה מעורבת כיון שהו' דרך לבישה וסתמה המשנה דס"ל למילת' דפשיט' כיון דהוי דרך לביש' מותר כו' אפי' לאינה מעורבת ואפשר אפי' לר"ה:

ונ"ל דשלא כדרך כו' דלא כמ"ש הב"ח גבי טבעת כו' ר"ל דהב"ח הקשה על בעה"ת שכ' דמותר להניח תפילין לתוך ארנקי שיש בה מעות כדי להציל המעות אגב התפילין מפני הדליקה (והוא מה שהוזכר בש"ע סעי' ט"ו אלא שבעה"ת לא הזכיר אלא מפני הדליק' והרב ב"י בש"ע הוסיף או מפני הגנבים והגזלנים) אבל אסור להניח טבעת לתוך ארנקי שיש בה מעות להציל מפני הדליקה כי אפשר שהטבעת בטל לגבי מעות דהמעות חשיב יותר והקשה הב"ח מדהצריך ברישׁ' להציל המעות להניח אצלו תפילין ע"כ מיירי לחצר שא"מ (או בבית שבו הדליקה לדעת הב"ח שהביא מ"א סק"א) דאי לחצר המעורבת (ובבית שאין הדליקה בו) ל"ל לתפילין הא אפי' מעות לבד מותר להציל מפני הדליקה ואנסים לדעת המתירים בס"א והא בעה"ת הוא מכת המתירים וכיון דרישא ע"כ לחצר שאינו מעורבת איירי א"כ ה"ה סיפא ליתן טבעת אל המעות ג"כ מיירי כה"ג לחצר שאינה מעורבת ועוד דאי למעורבת גם בסיפא קשה למה לי לטבעת הא גם מעות גופיה מותר לדעת בעה"ת כנ"ל וכיון דמיירי בא"מ הא גם טבעת גופיה אין רשאים להציל

כ"א למעורבת ול"ל לומר דאפשר דהטבעת בטל לגבי מעות ותי' דלעולם בין ריש' ובין סיפא מיירי לחצר שאינה מעורבת ואפ"ה מותר להציל שם טבעת כיון דטבעת הוא כעין מלבוש שרי כדין מלבושים שמותר להציל אפי' לשאינה מעורבת וע"ז חלק מ"א דמאי מהני טבעת יש לו דין מלבוש מ"מ כיון דמניחו אל הארנקי שבתוכה מעות ואינו מניחה באצבעו הוי שלא כדרך מלבוש ואסור לאינה מעורבת. ומ"ש אסה"ת לא ראה כו' ר"ל לישב קושית הב"ח על סה"ת הנ"ל עז"כ מ"א ולא ראה כו' הובא בהרב"י ר"ס זה דתחלת דברי בעה"ת להתיר להציל מעות מפני אנסים ואחר זה נראה מדבריו להתיר גם להציל מעות מפני הדליקה וסיים ואפי' יהיה נמי אסור מפני הדליקה להציל מעותיו בלא שום דבר קדושה עמהם בתיק דלמא אתי לכבויי אבל מפני מושלים ופחד שוללי ממון מותר דל"ל כולי האי לאיסור דאוריית' כו' וכתב ע"ז הרב"י וז"ל נראה מדבריו דלהציל מפני הדליקה לא פשיטא ליה כ"ה להתיר טלטול דבר מוקצה עכ"ל ואע"ג שאח"ז כתב הרב"י משם הר"ן ר"פ מי שהחשיך שכ' בשם התו' ובעה"ת שמותר לטלטל מעות מפני לסטים או דליקה לא דייק כ"ה דבשם בעה"ת כ' תחלה להתיר מפני האנסים אבל מפני דליקה כ' בשם התו' ע"ש ולפ"ז א"ש דברי בעה"ת דהכא גם טבעת דלעולם בין ברישא ובין בסיפא מיירי לחצר המעורבת והא דהוצרך לתפילין וטבעת דמעות גרידא להציל מפני הדליקה לא בריר ליה וכדי שיהיה ההיתר ברור נתן תקנה ע"י תפילין אבל טבעת ל"מ ומ"ש בש"ע ר"ס זה להתיר לטלטל מעות גם מפני הדליקה אין זה דעת בה"ת אלא דעת התו' אולם גם הטור ר"ס זה נראה שהבין מדברי בה"ת דאפי' מפני הדליקה מותר לטלטל מעות:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **כתבי כו'** קודם להציל תורה שבעל פה וסיים שם בס"ח אפי' תורה שבעל פה מושאלים או מושכרים לו ואם לא יציל תורה שבעל פה יצטרך לשלם לבעליהם אפ"ה תור' שבכתב קודם כ"כ בספר א"ר בשם ס"ח סי' תרס"א:

סעיף טז

(ס"ק טז) האידנא דבציר לבא ר"ל מצד הדין תורה שבכתב אין כותבים אלא אשוריית ובלה"ק ותורה שבע"פ אסור לכתוב ואם בשינה הן תורה שבכתב שכתבו שלא כדין או אם כתב תורה שבע"פ אין קורין בהם וגם אין מצילין אותן בשבת מפני הדליקה אבל האידנ' דבציר לבא כי נתמעט הדעת והזכרון הותר לכתוב הכל אפי' תורה שבע"פ וכן תורה שבכתב כאשר מבואר במ"א בס"ק שאח"ז שנא' עת לעשות לה' הפרו תורתך לכן קורין בהם ומצילין אותן מפני הדליקה בשבת:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בקיאים בו אבל אם אין כו'** כ"מ בר"ן ר"פ כ"כ דראייתו מדהותר גבי מגילה גפטיית לגפטים ומדית למדי כ"ש בספרים והרי שם במגילה לא התיר כ"א גפטית לגפטים המבינים לשון גפטית וגם מסתבר כן דהא לא הותר אלא משום עת לעשות ואם אין מבין אותו לשון מה עת לעשות איכ' אולם סיים שם הר"ן ומיהו כי שרינן גפטית לגפטים ואינך מסתבר' דוק' בשאינם מבינים לה"ק אבל לבקיאים לא עכ"ל ואין משמע כן בש"ע דמשמע אפי' יודע לה"ק מצילים אם בקי באותו לעז ואפשר אע"ג דלקמן סי' תר"צ סעיף י' לענין מגילה פסק כן דאם מבין לה"ק אינו יוצא בלע"ז מ"מ כיון דדעת רש"י גם במגילה אפי' מבין בלה"ק יוצא בלע"ז שמבין כמבואר שם בב"י וניהו דלענין מגילה לא פסק כרש"י כיון דרבו פוסקים החולקים מ"מ לענין הצלה היקל טפי כיון דלר"ח בגמר' ר"פ כ"כ אפי' במה שאין קורין מ"מ מצילין מפני בזיון כתבי קדש אע"ג דלא קי"ל כר"ח מ"מ בנדון זה מיקל:

וכ' הרמב"ם כו' הביא דברי הרמב"ם ללמוד הימנו דמדינא כמו שיש קפידא דבעינן דוקא בלה"ק ה"ה דמדינא בעינן דוקא כ' אשורית כדי להקל אח"ז:

וצ"ע דניהו דהתירו כו' למה נתיר בכתב אחר. דהא בזה ליכא משום עת לעשות דהא כל ישראל בקיאים בכתב אשורי' אדרב' יותר בקיאים מכתב אחר:

אבל צ"ע על מה סמכו כו' בכתב אחר כו' ר"ל שכותבים לה"ק ובכתב אחר דהיינו משיט"א (והוא כתב שלנו שכותבים אגרת) או מה שקורין רש"י כתב דמי לאשורית כי שרשן היא אשורית אלא שנשתנו:

וגם בדפוס היה נראה לאסור ר"ל לה"ק בכתב אחר:

דאין הכל בקיאים לכתוב כו' וא"כ גם זה הוא בכלל עת לעשות ניהו דאם כתוב אשורית כ"א יודע לקרותו אבל לא ימצא כל עת מי שיודע לכותבו:

וצ"ע דהא כו' ולהם מי התיר ר"ל דוקא בישראל איכ' משום עת לעשות כדי שכל ישראל יהי' אפשר להם ללמוד ולא ישתכח תורה מישראל אבל באו"ה מה בכך אם לא ילמדו ולכן ליכ' בהו משום עת לעשות:

ורמ"א בתשו' כ' כו' וי"ל דוקא בכתב אשורית לא ניתן לכתוב כו' וע' בי"ד כו' בב"י כו' כתב טעם אחר ממ"ש רמ"א בתשו' מ"מ משמע מדברי רמ"א בתשו' דכתב משיט"א לא הוי כתב ואין איסור בכותב במשיט"א דברים שבע"פ א"כ יש לישב מה שהניח לעיל בצ"ע על מה סמכו כו' בכתב שאינו אשורית כן כוונת מ"א אבל לא קאי על דעת ש"ג כי כתב הגוים ודאי כתב מיקרי וכמ"ש מ"א סי' ש"מ סס"ק י' וכן כתב בספר ב"ש באה"ע

ר"ס קכ"ו אלא יספיק לישב שנהגו לכתוב כ"ד ספרים בלה"ק וכ' משיט"א דכמו דאזיל לאיסור' דדברים שבע"פ א"א רשאי לכתבן מ"מ משיט"א לא הוי כתיב' ה"ה דלא מיקרי כ' לענין איסור כתיב' כ"ד ספרים בלה"ק והכתב משיט"א:

ומ"מ צ"ע דהא אף בזמן התלמוד כו' גפטית לגפטים כו' וא"כ קשה על הש"ע שכ' או בלשון אחר שהעם מבינים בו כו' דזה לא הוצרך משום עת לעשות ולהתיר בזמן הזה דהא כה"ג גם מדינ' בזמן הש"ס היו קורין בהם ומצילים וגם על הש"ג יש לפקפק קצת ע"מ שנסתפק בספרי' שנכתב בלשונם. כיון דהם מבינים אותו לשון מדין הש"ס מותר וקורין בהם יש בהם משום קדושה:

ובס' ב"ש כו' בזה יש קצת יישוב לקושיתו הראשונה על הש"ג ולהם מי התיר ולדברי ב"ש גם באו"ה יש קצת עת לעשות כדי שיראו בנחמות ישראל:

במרדכי כו' להעתיק ספר חומש בלשון שלהם כצ"ל:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אשורית כו'** זהו כו' וגם התו' כ"כ וקשה כו' צריך להציע בקצרה דברי התו' דבפ"ק דבמגלה פליגי רבנן ורשב"ג דרבנן ס"ל ספרים נכתבים בכל לשון ולרשב"ג בעי' דוקא שיהיו נכתבים בלה"ק אלא ס"ת הותרה לכתוב גם יונית ולא לשון אחר ותנן ר"פ כ"כ כל כתבי הקדש מצילים מפני הדליקה ואיפלגו אי נכתבו בלשון אחר שאינו לה"ק אי מצילים אותו מפני הדליקה ולרבנן דס"ל דנכתבין בכל לשון וקורין בהם פשיטא דמצילים אלא לרשב"ג דס"ל דבשאר לשונות אין נכתבים ואם נכתבו בלשון אחר אין קורין בהם אי מ"מ מצילין אותן מפני הדליקה ר"ה אמר אין מצילין כיון דאין קורין בהם ורב חסדא אמר מצילים מפני בזיון כתבי הקודש. ומסיק שם דפליגי תנאי בפלוגת' דר"ה ור"ח הנ"ל ואמרי' שם בעי ריש גלות' מרבה בר ר"ה היו כתובים בלה"ק בסם ובסיקר' אי מצילים ואיבעי' ליה בין לר"ה ובין לר"ח הנ"ל לר"ה אע"ג דס"ל אם נכתב בלשון אחר אין מצילים מ"מ אם כתובים בסם וסיקר' כיון דכתובים בלה"ק עדיף ומצילים או אפי' לר"ח מצילים דס"ל אם נכתבו בלשון אחר מצילים מ"מ אם נכתב בסם וסיקר' אפי' כתובים בלה"ק גרע ומודה דאין מצילים ואייתי רב אשי בריית' דמינה נשמע דמצילים דתני' אין בין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורי' על הספר ובדיו משמע דספרים לא בעי אשורי' ולא דיו ומצילים והתו' שם דף קט"ו ע"ב ד"ה מגלה כו' הקשו דמוכח ממס' מגלה דגם שאר ספרים בעי' ספר ודיו ולכן פסקו התו' דהאי ברייתא לענין הצלה נאמרו דשאר ספרים אפי' כתובים בשאר לשונות ולא בספר ובדיו אעפ"כ מצילי' אבל מגילה אין מצילים כי אם בכתיבה אשורית ועל הספר

ובדיו וטעם לחלק ביניהם כיון דגם ספרים בעינן ספר ודיו כמו מגילה ולמה בשאר ספרים אפי' כתובים לא על הספ' ובדיו מ"מ מצילים ולא כן מגילה ותירצו דשאני ספרים מפני הזכרות שבהן מצילים וכ' בסה"ד וא"ת תיקשי מבריית' דהכא אדאמ' לעיל כל היכי דלא ניתנו לקרות אין מצילים (ר"ל דהא ספרים דאין קורין בהן אם נכתבו שלא על הספ' ודיו ואפ"ה מצילים ואע"ג דבזה נסתפק ריש גלותא דאם נכתב בסם וסיקרא עדיף ומודה ר"ה דמצילין היינו אם כתבוה בלה"ק דמעלת הלשון גורמת היתר ההצלה. אבל בברייתא דקתני לענין הצלה דשאר ספרים נכתבים בכל לשון שלא בספר ושלא בדיו אפ"ת דאתי כרבנן דרשב"ג דספרים אם נכתבו בשאר לשונות קורין בהם מ"מ אם כתובים בשאר לשונות ובסם וסיקרא דעכ"פ ליכא מעלת לה"ק וכיון דאין קורין בהם א"כ לר"ה אין מצילים והא בברייתא קתני דמצילים) וי"ל הא מסיק לעיל תנאי הוא עכ"ל התוס'. ואליביה דר"ה דקי"ל כוותיה אם היו נכתבים בסם וסיקרא (אפי' כתובים בלה"ק) דאליבי' לא נפשטא האיבעי' דהא האי ברייתא ס"ל דלא כר"ה ובכל ענין שאין קורין בהן מ"מ מצילים וא"כ ר"ה דס"ל כאידך תנא דכ"ה דאין קורין אין מצילים נשאר ספקו של ריש גלותא אם כתובים בלה"ק ובסם וסיקר' אם מצילין ומספק ראוי להחמיר וכ"כ בחדושי רשב"א דלהתו' לא אפשיט' האבעי' לר"ה:

מ"מ דעת המרדכי וכו' ופסק הרב"י כהמרדכי וכיון דעכ"פ כתובים בלה"ק ובצירוף שיש בו אזכרות:

ומ"מ צ"ע כו' דניהו דהדין כן לפי זמן הש"ס אבל האידנ' כו':

והרב"י לא עיין כ"ה. שכ' בש"ע דמגילה אין מצילים אא"כ כתובה אשורית ועל הספ' ובדיו וז"א דהאידנ' אפי' כתובה בשאר לשונות ולא על הספ' רק אם נכתב' בדיו מצילין אותה:

ומ"ש בסעיף ב' כו' בסם וסיקר' כו' הא לפי דברי מ"א דכתיבת סם וסיקרא בזה אין שייך עת לעשות וכן מסתב' א"כ אין קורין א"כ ה"ה דאין מצילים. היכי דכתיבי בכל לשון ובסם ובסיקר' דלדידן זה עדיף כמ"ש בס"ק שלפני זה דאפשר כשהוא לשון אחר שרי לכתוב גם בכתב אחר עכ"ל וה"ה דמותר בסם ובסיקרא:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **וי"א שמצילים**. והב"ח ורש"ל פסקו כסבר' א' גם דעת הרב"י כן כדרכו בכ"מ שתופס סבר' ראשונה לעיקר וכ"כ בש"ע י"ד סי' קע"ט סעיף י"ב וז"ל מותר להתרפאות בקמיע כו' שיש בהם פסוקים כו' אבל לכתוב פסוקים בקמיע אסור עכ"ל. והטעם דהוי

כשורפן שמא תפול דליקה בשבת ולא יהי' רשאי להצילן דבקמיע ליכא משום עת לעשות והייני כסבר' א':

סעיף כ

(ס"ק כ) ויש מ"ש ולי נראה דליכא בזה פלוגתא ר"ל דלא כמו שהבין הרב"י שיש מחלוקת בין הפוסקים שהביא בשם המרדכי שכתב דלהניח תפילין אצל מעות ביום השבת אפי להצילן מפני הדליק' ומן הגנבים אסור. אך מלשון הסמ"ג משמע אפי' הונחו התפילין בשבת מותר שכ' הטור וז"ל כ' בעה"ת אם הניח תפילין בארנקי מלא מעות יכול להצילו כדין תפילין ומדלא כ' אם הניחן מע"ש משמע דאפי' הניחן בשבת מותר לטלטל המעות דלא כהמרדכי ולכן כתב בש"ע שני דיעות ועל זה כתב מג"א דאין מחלוקת ביניהם וכאשר יתבאר:

להציל המעות (**לחצר שאינו מעורבת כו**' והב"ח לא הבין כן כו' וא"ז) מה שנדפס בשני חצי עגולים הוא ענין בפ"ע כדרכו ובא מ"א ליישב קושיות הב"ח לפי הבנת הרב"י שיש מחלוקת בין הפוסקים אי מותר להניח תפילין אצל המעות בשבת לפ"ז הקשה ב"ח דשני הסעיפים סותרים וא"ז דבסעיף זה הביא שני דעות אי מותר להניחן בשבת ובסעיף שאח"ז כתב יש מתירים להציל כו' ע"י ככר ותינוק כו' וכת' לשון יש מתירים משום די"א דלא הותר ע"י ככר ותינוק כ"א למת בלבד והא ודאי דהנחת ככר או תנוק הוא בשבת גם דומיא דכו"ת האמור אצל מת דמיירי בשבת א"כ בלא"ה איכא פלוגת' אי רשאי לעשות כן בשבת ע"י הנחת תפילין כ"ש ע"י הנחת ככר ותינוק בשבת דיש לאסור למאן דאוסר בתפילין ולזה תי' מ"א דבסעיף זה מיירי דרוצה להציל המעות אגב התפילין כדין תפילין לחצר שא"מ בזה פליגי הפוסקים אי מותר להניח בשבת אבל בסעיף שאחר זה מיירי שרצונו להציל לרה"י או לחצר המעורבת אלא שהמעות הן מוקצים ולכן רצה לטלטל ע"י ככר ותינוק בזה כ"ע מודים דאפי' להניח בשבת שרי לולא דיש חולקין דלא אמרו ככר כו' אלא למת בלבד:

דהא איתא בגמ' (**דף קי"ז ע"א**) **שמדינא היה כו**' וכמ"ש ס"ס ש"י אע"ג דקיי"ל דאם מונח דבר איסור וגם דבר היתר מותר לטלטל הכלי דהוו בסיס לדבר האסור וגם לדבר המותר מ"מ אם אפשר לנער האיסור מתוך הכלי צריך לנערו ולכן כתב המרדכי דיש להניחן בע"ש. בא למעט שלא להניחם בשבת בשעת הדליקה אבל מודה דאם הניחן שם קודם הדליקה ואח"כ נפלה דליקה דמותר להציל המעות אגב התפילין וגם המתירים אין מתירים להניח בשבת בשעת הדליקה ולכן סתם הטור בשם בעה"ת וכ' אם הניח תפילין כו' ולא כ' אם הניח תפילין מע"ש דבאמת אפי' הונח בשבת מותר אלא הא אסור

להניחן בשעת הדליקה אבל הניחן בשבת שלא בשעת הדליקה מותר להציל אגבן גם המעות וזה גם המרדכי מוד' דמותר ואין כאן מחלוקת:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **שמותר לו' דשבות דאמירה כו'** ר"ל אע"ג דלא קי"ל כר"ש בעירובין ד' צ"ז ע"ב דאמר ר"ש אין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקדש וכדאית' לקמן סי' שנ"ב היינו שישראל יעשו שבות אבל שבות דאמירה דקיל מתירים משום בזיון כתבי קדש:

סעיף כד

(ס"ק כד) הגליונים שנחתכו כו' דאי לא נחתכו ת"ל דניצולים אגב הספר:

או שנמחק כו' נמחק פשיט' ליה להש"ס דאין מצילים דמתחלה לא קדיש האי דוכתיה אלא אגב האותיות וכיון דנמחקה האותיות אזיל גם קדושת הגליון שהי' נכתב עליו אלא גליונות שמן הצד וכדומ' דקדשו אותן הגליונו' אגב עצמן בזה מסתפקו להש"ס אי נחתכו אם ניצולים או לא ולא אפשטא ולכן מספיק' אין מצילים:

וא"כ אין מצילים. ר"ל דבהו אין ספק אלא ודאי אין מצילים דודאי לא קדשו:

בחדשים מותר כו' אפשר בחדשים איכא לב ב"ד מתנה עליהן דהא על כל פנים צריך לקושרן ולחתוך הגליונים להשוות הדפין אבל ישנים שכבר נחתכו פעם א' לחתכן שנית בזה אפשר דאין לב ב"ד מתנה אך המנהג עתה גם לחתוך בישנים וצ"ל דלב ב"ד מתנה כל פעם שיצטרך לחתוך מה שהוה צורך הספר עכ"פ יש ליזהר בספרים ישנים שמדביקים במקום הקרוע שלא ידבקו על תיבות כ"ש שמות:

וכתב ט"ז ס"ק ט"ז בשם ב"ח שאותן מטבעו' שנטבע עליהן שם בן ד' שטבעו המינים לשם ע"ז אין להחזיק אותה ברשותם אלא יתיכם מיד והט"ז הוסיף כשמברכי חולה ומתנדבים מעות עבור החולה שמניחין המעות תוך ארון הקדש שיש איסור בדבר מלבד שכתוב על המטבעות שם טומאה יש בזה איסור נוסף דאסור ליתן דבר חול לתוך אה"ק דהוי הורדה מקדושה ע"ש מ"ש בענין הורדה מקדושה עמ"ש מ"א סי' קנ"ד ס"ק י"ד ומ"ש בשם הב"ח במטבעו' אשר נטבע עליהן שם בן ד' כ' בשו"ת חות יאיר ס"ס ט"ז (דף כו ע"א) וז"ל ולפ"ז במטבעו' שנטבעים במדינות שוויד"ן בשם של ד' אותיו' היה צ"ע ומ"מ נ"ל דמותרים הם כי נטבעו להוציאם וה"ל ככתיב' השם בפי' לשם חול עכ"ל הרי היפוך מדברי הב"ח ואולי יש לחלק בין מטבעו' שנטבעים ע"י מלכות שבהם דיבר בתשובת חות יאיר הנ"ל והב"ח מיירי במטבעות הנעשים ע"י אומן צורף לגוי פרטי ולכן כתב הב"ח שטבעו המינים לשם ע"ז וגם אולי יש לחלק בין סתם גוי למין וע' בי"ד סי' רפ"א:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **שלא יתכוין פי' שלא כו'** ב"ח דלא כב"י דבטור כתב ואינו חושש אם תכבה (ולכן מותר) כיון שאינו מכוין לכך ופי' הרב"י דדוקא אם כוונתו בלי כביה להתכסות ולקראות בספר ואין דעתו כלל שתכבה הוא דשרי אבל אם דעתו שע"י שמכסה בטלית וקורא בספר תכב' אסור אבל הב"ח חולק מהכרח ע"ש דאפי' אין דעתו בלבישתו או בקריאתו כ"א שתכבה ג"כ שרי ולא אסור כי אם שלא יתנועע או ירוץ ויקפוץ כו' דמעשים אלו גורמים כביה:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **גוי שבא כו'** אבל כו' הואיל והגוי מתכוין להנאה ר"ל להנאתו של ישראל וגם גוף ישראל נהנה לכן אסור:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **צריך למחות דקטן אין לו שיקול הדעת**. ר"ל ודאי יודע דניחא לאביו אם יכבה אבל אינו יודע שאביו יתן לו שכר על הכביה וא"כ מכבה לצורך אביו. ועמ"ש סי' שמ"ג. דבאיסור דרבנן אין צריך למחות כתב הר"ן דדוקא כשהוא לצורך הקטן מה שאין כן הכא שהוא לצורך עצמנו ועמ"ש מ"א כו' שמ"ג:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **יכול כו'** ואע"ג כו' גבי צנור כו' א"כ ה"ה כאן. למ"ד דכיבוי דרבנן ה"ל להתיר לישראל לכבות בעצמו וכ"ש דיש להתיר לומר לגוי לכבו':

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **שא"צ כו'** פי' ואיכא למ"ד כו' דלא כע"ש שהקשה על רמ"א דכאן סתם כדעת הטור דפסק מלאכה שאינה צריכה לגופה דרבנן א"כ בסעיף כ"ז שהביא הרב"י שני דיעות אי מלאכה שאצ"ל דאוריית' או דרבנן ה"ל לרמ"א להכריע גם שם ולזה תירץ מ"א דגם כאן לא הכריע רמ"א כדעת הטור אלא אפי' תימא דקי"ל כרמב"ם דמלאכה שאצ"ל חייב מ"מ כיון דאיכא הטור דס"ל דהוי דרבנן ויש חשש סכנה מקילין:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **ואם עבר כו'** אבל בכיבוי א"צ תשובה והיינו כשלא היה הכיבוי רק לצורך הצלת ממון גרידא כי לא היה כלל חשש סכנה וע' תשובת חות יאיר סי' רל"ו דמשום כיבוי אין המורה רשאי להורות שיתענו המכבים כל שכן שאין רשאים לגזור תענית על הצבור כה"ג דאם כן אתה מכשילן לעתיד לבא בהצלת סכנת נפשות וע' עוד שם:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **צריך כו'** ויכול לדחותה לימות החורף כמ"ש סי' תקס"ח. אך העלה מ"א שם דוקא לזמן מועט אבל לא לזמן מרובה דיש לחוש שמא ימות ועיין בט"ז כאן ס"ק כ' ובמ"א ס"ס תק"פ ובי"ד הלכות נדה סי' ק"פ במנחת יעקב בענין מניעת אכילת בשר ושתיית יין בליל שלפני התענית ולילה שאחריו:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **י"ח פשיטים כו'** ובלבוש כו' שהם כמו גדול וחצי כו' ר"ל כל פשוט הוא גדול וחצי א"כ ח"י פשוטים עולין כ"ז גדולים וכמ"ש מ"א אח"ז:

זהוב ריינ"ש הוא ס' גדולים:

שבימיו היה כל גדול שוה צ"ל שבמדינתנו וידוע דבזהוב ריינ"ש יש ס. צ"ל (ובא"ע סי' ס"ו בח"מ לא משמע כן) ואע"ג דאמרי' בגמרא חטאת כו' בזבחים דף מ"ח ע"א:

דסלע כ"ד מעין. דבסלע יש ד' דינרין ובכל דינר יש שש מעות. כמ"ש בי"ד סי' ש"ה ר"ל שכתב שם דשיעור פדיון הבן שהוא ה' סלעים הוא שני זהובים ריינ"ש וא"כ אם גדול הוא שיעור מעה וכ"ד גדולים הם שיעור סלע וא"כ כ"ד צ"ל שבמדינתינו הוא סלע ובא החשבון מכוון ששני זהובים ריינ"ש הוא שיעור פדיון ה' סלעים דחמשה פעמים כ"ד צ"ל עולה שני זהובים ריינ"ש:

וצ"ל דזיל בתר טעמא. דהא צריך להפריש ח"י פשיטים שיעור מה שהיה צריך ליתן עבור חטאת ולכן אע"ג שבזמן הש"ס שהיו הכבשים בזול והיה אפשר לקנות כבש במעה מ"מ הפוסקים שיערו כפי זמנם שהיו הכבשים ושיערו ח"י פשוטים שבכך היו קונים כבשים בימיהם:

ולכן צריך כו' ר"ל לפ"ז דאע"ג דבזמן הש"ס לא היה צריך ליתן עבור חטאת כ"ה מ"מ שיערו הפוסקים שנתיקרו הכבשים והשיעור משתנה לפי ערך יוקר הכבשים א"כ בזמנינו שגם בח"י פשיטים אין קונים כבש לכן צריך עכ"פ שיעור כפי מה שיוכל לקנות הכבש באותו זמן וכן לענין פדיון התענית שכ' בש"ע י"ב פשיטים כתב מ"א לקמן סי תקס"ח ס"ק י"ב דהעשיר צ"ל לפי עשרו ע"ש וכ"כ רמ"א בי"ד ס"ס קפ"ה:

ודע שיש טעות סופר בא"ע כו' וז"ל שם כ"ז לדע' קצת פוסקים דסביר' להו שכתובת בתולה אינן רק זוזי דרבנן שמאתים של בתולה עולין ששה סלעים ורביע (כי כתובת בתולה הם חמשים סלעים שהם מאתים זוזים כי כל סלע ארבע זוזים וזוזי דאוריית' הם כסף צורי אבל זוזי דרבנן אינם אלא חלק שמינית מכסף צורי וא"כ נ' סלעים שמינית מהם הוא ששה סלעים ורביע) ויש מי שמשער כתובת בתולה י' זהובים (ולפ"ז משמע

דאפי' זוזי בתולי הם זוזי דרבנן מ"מ עולה י' זהובים) אבל לדעת יש פוסקים מאתים של בתולה כו' משערים בזוזי דאוריית' והוא ח' פעמים יותר עכ"ל ולפ"ז למאן דאמר אי הכתובה דרבנן עולין חמשים סלעים דרבנן י' זהובים א"כ אי אמרינן חשבינן זוזי דאוריית' דהם ח' פעמים יותר עולה חמשים סלעים שמונים זהובים ולפי זה בפדיון הבן דודאי צריך ה' סלעים דאוריית דהוא חלק עשירית מחמשים סלעים עולה שמונה זהובים דהוא חלק עשירית מן פ' זהובים הנ"ל ולפ"ז קשיא על רמ"א בי"ד סי' ש"ה שכתב ששיעור פדיון הבן הוא שני זהובים ה"ל להביא דלדעת י"א הם שמנה זהובים ולכן כ' מ"א שצ"ל להיפך וכצ"ל וכ"ז לדעת קצת כו' רק זוזי דרבנן שמאתים של בתולה עולים ששה סלעים ורביע אבל לדעת יש פוסקים מאתים של בתולה כו' משערים בזוזי דאוריית' והוא שמנה פעמים יותר ויש מי שמשער כתוב' בתול' י' זהובים כצ"ל א"כ הכונה דמאן דמשער י' זהובים כתובת בתולה שהיא חמשים זהובים אי משערים בזוזי דאוריית' ולפי זה לדעה זו פדיון הבן שהוא ה' סלעים שהוא חלק י' מן חמשים סלעים סגי בא' זהב ולא הביא רמ"א דעה זו לענין פדיון הבן לפי שהיא מצוה דאוריית' לא רצה להקל כל כך וכך כתב שם בח"מ אבל הב"ש שם תי' בענין אחר ע"ש סי' ש"ה כ' האחרונים שיעור פדיון הבן:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **של עץ כו'** ועמ"ש סי' ש"ח סעיף ט"ז (במ"א ס"ק ל"ז בשם הריב"ש) ובסי' שי"ח סעיף י"ב כצ"ל. ושל מתכת ליכא כיבוי ר"ל ליכא איסור תורה ובמקום ההיזק רבים לא גזרו:

סימן שלה

סעיף א

(**ס"ק א**) **מזון כו'** עיין במהרא"י בפסקים וכתבים סימן קצ"ו דאירע שנשפך חביות כולה בארץ וצידד להתיר לשאוב לתוך כובת קטנות שקורין שא"ף דכה"ג לאו עובד' דחול (ר"ל שאין דרכו בכך בחול) וכ' דכן משמע בהרמב"ם דהיכי דמשנ' מעובדא דחול לא חיישינן דאתי לידי מלאכה דאורייתא עכ"ל ולא ביאר מאיזה לשון משמע. וי"ל לענ"ד שכתב פרק כ"ג וז"ל נשבר' חביות כו' ובלבד שלא יספוק ביין או יטפח בשמן שאם יעש' כדרך שהוא עושה בחול שמא יבא לידי סחיט' עכ"ל משמע דוקא כשהעושה כמו בחול בלי שינוי יש לחוש שישכח שהוא שבת ויבא לידי סחיטה משא"כ כשמשנה ואית ליה הכירא שהיום שבת לא גזרינן שיעשה מלאכת סחיט' ה"ה הא דאסור להציל יותר מב'

סעודות דאסרו בש"ס משום דבהיל שמא יביא כלים דרך ר"ה אי משנה לא גזרינן וע"ז כ' מ"א דאינו מוכרח דאין לדמות גזירת חכמים אע"ג דהיכי דמשנ' ל"ג שמא יסחוט מ"מ אפשר שמא יביא כלים דרך ר"ה גזרינן אפי' משנה:

וגם הרב"י חולק עליו כו' דעוד צידד מהרא"י להקל מטעם אחר וז"ל ותו דבהגמ"יי כ' בשם ר"ת דוקא נשברה אבל נסדק' דעביד טיף טיף שרי דלא בהיל כ"ה ולפ"ז היכי דנשפך לגמרי בארץ במאי יהיה בהיל וא"ת דבהיל הוא שלא יבלע בקרקע מאן לימא לן דהך בהיל הוא כמו נשבר' דלמא כמו נסדק עכ"ל וע"ז השיג הרב"י דע"כ אפי' נשפך כולה לארץ מ"מ בהיל טובא כמו נשברה הוא מדברי התו' דף קי"ז ע"ב דמסיק הש"ס התם הטעם דאין מצילין מפני הדליק' יותר מג"ס כמ"ש בסי' של"ד משום דאדם בהיל על ממונו וכי שרית לה טפי אתי לכבויי ופריך מהא דתני' נשברה לו חביות בראש גגו כו' והוא הדין שכ' פה בסעיף ב' והתם למה לא הותר לו יותר מג' סעודות דלמאי ניחוש ומשני שמא מצד בהלתו יביא כלים דרך ר"ה להציל והקשו התוס' המקשן דלא אסיק שמא יביא כלים דרך ר"ה אדפריך מברייתא ה"ל להקשות ממתני' דר"פ חביות והוא דין הנזכר פה בסעיף א' ותי' לחד תי' דבמתני' דנשברה לו חביות אסיק אדעתי' די"ל דמיירי שנשפך כולו לארץ וא"ל ע"י בהילתו שמא יספוג (ויבא לידי סחיטה) אבל ברייתא דנשפך בראש גגו דל"ל דמיירי כה"ג פריך שפי' דלא אסיק חשש שמא יביא כלי דרך ד"ה עכת"ד. הרי מבואר דאפילו נשפך כולו לארץ בהיל טובא עד דאפי' המקשן אסיק דא"ל שמא יספוג דלא כמהרא"י ולפי שכבר כ' מהרא"י דהיכי דמשני מעובדא דחול לא חיישינן לסחיטה ודייק כן מלשון הרמב"ם כנ"ל אלא שמ"א כ' ע"ד ואינו מוכרח וכתבתי לעיל דכוונות מ"א דאין לדמות גזירות חכמים ז"ל ניהו דלסחיטה ל"ח מ"מ שמא יביא כלים דרך ר"ה אפי' היכי דמשנ' לכן סיים גם מ"א פה דחיישינן מתוך כו' יביא כלים דרך ר"ה דעד כאן לא כתבו התו' גזירה שמא יספוג אלא לדעת המקשן דאכתי לא אסיק שמא יביא כלים דרך ר"ה אבל למסקנ' גם בנשפך כולו לארץ כיון דבהיל טובא א"ל שמא יביא כלים דרך ר"ה דלא מהני שינוי:

ואפשר דהאידנא כו' גם צד קולא זו כ' מהרא"י ועז"כ מ"א ואפשר שמשום זה כ' דמ"א כו' ומה שהש"ס נקט גזר' שמא יביא כלים כו' ולא אמרו גזירה שמא יתקן כ' בספר ח"מ ובספר ת"ש חדא דבזמן הש"ס שהיה ר"ה מצוי חדא מחששא נקט וה"ה דהמ"ל שמא יתקן ועוד בזמן הש"ס היו חביותיהם של חרס ובשל חרס התיקון קשה ול"ל שמא יתקן משא"כ לדידן דהחביות דידן הם של עץ שפיר י"ל שמא יתקן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומיהו אם כו'** צ"ע כו'. דע דבדף קי"ז ע"ב מייתי ברייתא דנשבר' לו חביות בראש גגו המבואר פה סעיף ב' וסיים נזדמן לו אורחים מבי' כלי אחר וקולט כלי אחר ויצרף ולא יקלט ואח"כ יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלט ואין מערימין בכך משום ר' יוסי בר"י אמרו מערימין פירש"י ואין מערימין לזמן אורחים שאין צריכים לאכל ויותירו וכן פי' הטור ופסק לאיסורא כת"ק וכן העתיק המחבר ולפ"ז פלוגת' דת"ק ור"י בר"י לענין לכתחלה אי שרי להערים כה"ג וכ' הרב"י וז"ל אבל מדברי הרמב"ם וה"ה פכ"ב נרא' דמפרשים דמערימים היינו שהערים וקלט קודם שזימן אורחים מותר ופסק כר"י בר"י להקל בשל דבריהם עכ"ל הרב"י והן דברי רמ"א פה ולא כתבו רמ"א בלשון י"א די"ל דגם הטור מודה לדינא לרמב"ם להקל באם קלט ואח"כ הזמין כיון דלדעת הטור לא הוזכר דין זה בש"ס ומסברא יש להקל וכמ"ש מ"א והוכחת הרב"י דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י מדכ' הרמב"ם וז"ל נזדמנו לו אורחים כו' ולא יקלט ואח"כ יזמין כו' ואם הערים בדבר זה מותר עכ"ל וכיון דפשוט לשון הברייתא משמע דפליגי ת"ק ור"י בר"י לענין לכתחל' וכיון שכ' המ"מ דפסק כר"י בר"י להקל ה"ל להרמב"ם להתיר להערים לכתחלה ומלשון הרמב"ם שכתב ואם הערים כו' משמע דאינו מתיר רק דיעבד לכן הוכיח הרב"י דהרמב"ם מפרש כפי' הרב"י וא"כ ע"כ לענין דיעבד פליגי דהא סתמא ברייתא אליביה דכ"ע ולא יקלט ואח"כ יזמין כו' וא"ש ועז"כ מ"א צ"ע דמה"ת לאסור בדיעבד וא"כ מ"ט דת"ק דאוסר דיעבד:

לכן נ"ל כו' וגם הרמב"ם מפרש כפי' רש"י ובאמת הרמב"ם מתיר אפי' לכתחלה ובאמת צריך לדחוק לפ"ז בלשון הרמב"ם שכ' ואם הערים בד"ז מותר דמשמע קצת דאיירי לענין דיעבר כנ"ל. ולכן הביא מ"א ראיה מלשון המ"מ שכ' מערימים בשל דבריהם דמשמע לכתחלה והיינו דהרמב"ם ומ"מ ג"כ מפרשים כפרש"י להזמין אורחים שא"צ לאכילה:

וכמ"ש ר"ס תקל"ג שפסק שמותר כו' ר"ל הרמב"ם בדין המבואר ר"ס תקל"ג שמותר להערים לכתחלה. אבל אין כן דעת הרב"י ברישׁ סימן תקל"ג ע"ש ובגמ' איתא דתרווייהו חד דינא הוא וא"כ כיון שכ' הרמב"ם להדיא בהאי דר"ס תקל"ג דמערים לכתחלה ע"כ ה"ה כאן דמותר להערים לכתחלה ונתכוין למ"ש במסכת מועד קטן דף י"ב ע"ב ת"ר כו' מטילים שכר במועד לצורך המוער כו' ואם הטיל והותיר ה"ז מותר ובלבד שלא יערים ופירש"י שלא יעשה הרבה ויאמר לצורך המועד אני עושה ומתכוין כדי שישתייר לאחר המועד ופריך והתני' מטילים שכר במועד לצורך המועד כו' ואע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש הרי מבואר דמות' להערים ומשני תנאי היא דתני' אין מערימים

בכך ר"י בר"י אומר כו' והבין מ"א דפלוגתא דת"ק ור"י בר"י שהביא הש"ס שזה כלשון הברייתא שהובא במסכת שבת דזה ברייתא אחת ות"ק ור"י בר"י לא פליגי אלא לענין שבת ולא מצינו להם פלוגתא לענין הערמה במועד אלא דהש"ס דימה שני ההערמות לענין שבת ומועד להדדי ומאן דמתיר בשבת ה"ה במועד וכן מאן דאוסר במועד אוסר גם בשבת וכיון דהרמב"ם פסק במועד דמערימים ונתן המ"מ הטעם ג"כ משום דמלתא דרבנן היא נקטינן לקולא כר"י בר"י ומ"מ צריך ביאור מנ"ל למ"א דפלוגתא שהביא בש"ס במועד קטן היא ברייתא דפליגי לענין שבת ומזה הוכיח דהש"ס ס"ל דתרווייהו חד דינא א"ל מנ"ל הא דלמא ברייתא שהובא במס' מועד קטן היא ברייתא אחרת דפליגי ת"ק ור"י בר"י לענין מועד ניהו דלשון ברייתא דמ"ק הוא כלשון ברייתא שהובא בשבת מ"מ אין מזה הכרח אולם גם מדברי התו' מסכת שבת דף קל"ט ע"ב ג"כ נראה דס"ל דברייתא שהובא במועד קטן היא מאי דפליגי לענין שבת דאמר שם רבה בר"ה מערים אדם על המשמרת ביום טוב לתלות בה רמונים ותולה בה שמרים. ואר"א והוא דתלי בה רמונים (וכמו שכתב סי' תק"י ופריך מה שלא מהא דתני' מטילים שכר במועד לצורך המועד כו' אע"ג שי"ל ישן מערים ושותה מן החדש ומשני ע"ש וכתבו התו' שם ד"ה מ"ש מהא דתני' וז"ל וס"ל כר"י בר"י דא' מערימים לעיל בפ' כל כתבי עכ"ל ולמה הוצרכו להביא מאי דר"י בר"י מתיר בפ' כל כתבי גבי נשברה לו חביות ולא כתבו דאתי' כר"י בר"י דמותר להערים במועד גופיה והוא פלוגתא שהובא במועד קטן. א"ו דגם התוס' ס"ל דת"ק ור"י בר"י מעולם לא נחלקו במועד כ"א בשבת אלא דהש"ס במס' מועד קטן דימה דין הערמה במועד להערמה בשבת כדס"ל למ"א אך על התו' גופייהו צ"ב קצת מנ"ל ואולי התו' ס"ל ג"כ מסברי דהערמ' שבת ומועד שוה וא"כ ל"ל לפלוגי בתרתי שבת ומועד אע"כ דבאמת ל"פ רק בשבת:

סעיף ג

(סק"ג) **הרלף כו'** ומיירי שלא נשברה לגמרי. (ר"ל רק נסדק כמ"ש רמ"א בהג"ה ס"א) דאל"כ אף בראוי אסור כמ"ש ס"א והקשו האחרונים אדרבא בס"א מתיר להציל בכלי א' כל מה שרוצה ובשני כלים עכ"פ מזון ג"ס וי"ל כוונות מ"א דניהו דמתירים להציל בראוי עכ"פ מזון ג' סעודות אפי' י"ל מה יאכל מ"מ כ' מ"א בסי' של"ד ס"ק ד' בשם הרב"י דמותר להציל מזון ג"ס ע"כ הטעם כיון דשיעור ג"ס צריך לשבת וראוי לאוכלן התירו לו אולם אם יאמר בפי' שמה שיציל לא יאכל בשבת זה ודאי לענ"ד אסור דהא אפי' בשחרית שכבר עבר סעודת הלילה אינו מציל כ"א מזון ב"ס וכדלעיל א"כ בראוי ואומר שאינו מצילו לצורך שבת ודאי אסור ודלף דהכא ודאי לא יאכל בשבת דהא לאסור

משום משקין שזבו וא"כ תיקשי למה הוצרך אסור כיון דהדלף אינו ראוי הוי ביטול כלי מהיכנו ת"ל אפי' הי' ראוי אלא דאינו מצילו לצורך שבת אע"ג דליכא ביטול כלי מהיכנו ג"כ הי' אסור וא"כ למה הוצרך לטעם דביטול כלי מהיכנו אע"כ מיירי בנסדק דלא בהיל ואי ליכא טעם ביטול כלי מהיכנו הי' מותר אפי' ידעינן שלא יאכל בשבת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לא יזרקנו כו'** יניח אותו כלי ר"ל ל"מ אם אותו כלי האחר גדול ומחזיק יותר מן הראשון ה"ל להניח מיד כלי הגדול. ולא הי' צריך לטלטל מוקצה ואפי' מיירי דגם כלי האחר אינה מחזיק יותר מן הראשון מ"מ קשה למה הוצרך לטלטל מוקצה ה"ל להביא כלי אחר למעלה ע"ג הכלי שעמד כבר והוא מלא או יניחנו בצד כלי ראשון המלא:

ואפשר דמיירי כו' וה"ה דאיכא לאשכוחי גוונא אחריני דא"א להניח אותו כלי האחר שם ועיין באחרונים אלא רמ"א חדא מהא גווני נקט:

ואע"ג דבס"ס של"ח כו' וכ"כ לעיל סי' ש"ח סעיף ל"ו ונקט רסי' של"ח דהא ממש נדון דהכא. וכ"מ קצת בשבת דף מ"ג דפריך למ"ד דאין לבטל כלי מהיכנו. מהא דתנן נותנים כלי תחת הדלף ומשני בדלף הראוי אבל דלף שאינו ראוי אסור משום ביטול כלי מהיכנו דהא אסור לטלטלו כשיפול תוך הכלי הדלף ואע"ג דהוי שרי לטלטלו משום דיהיה כגרף של רעי וא"כ לא הוי ביטול כלי מהיכנו אע"כ דאין עושים גרף של רעי לכתחלה וע"ל בסי' של"ח במ"א ומ"ש מ"א וכ"מ קצת כו' אע"ג דהוכחה גמור' ה"ט משום דהרב"י בס"ס של"ח כתב לישב זה דלא קאמר דמיירי אפי' בדלף שא"ר ואפי' הכי לא הוי ביטול כ"מ דהא מותר לטלטלו דהוי גרף של רעי ותי' וז"ל י"ל דאה"נ דהמ"ל לשנויי כו' א"נ משום דמתניתין סתמא קתני נותנים כלי כו' משמע אפי' במקום שאסור לטלטל גרף של רעי כגון במקום שאין אדם שם כו' עכ"ל. וניהו דלמ"א אינו נראה תירוצי הרב"י מ"מ לא הוי הוכחה גמור' וכתב מ"א וכן משמע קצת כו'. שיתבטל היין כו' וא"כ יהיה רשאי לטלטלו ולא הוי ביטול כ"מ:

אין מבטלים איסו' כו' וה"ה דהמ"ל דאין מבטלים איסור בשבת דהוי מתקן כמ"ש סי' שכ"ג ס"ק י"ד אלא חד מינייהו נקט ובתי' מ"א גם זה מתורץ כ"כ בס' ח"מ:

ונ"ל שאפי' נתרבה. דמבואר בי"ד סי' קל"ד והם דברי הש"ס בע"ז הא דיין נסך אוסר בכ"ש דוקא בנפל התיר' לתוך אסורא אבל נפל אסור' לתוך התירא אמרי' קמא קמא בטיל ואם נתרב' לסוף האיסור שאין בהיתר ששים נגד האיסור ל"מ במין בשאינו מינו דנרגש טעם האיסור ודאי דחוז' וניער האיסור ואוסר אלא אפי' במין במינו דלא נרגש האיסור. מ"מ בנתרבה לבסוף האיסור עד שאין ששים בהיתר נגדו חוזר וניער כיון

דבאינו מינו נרגש מ"מ לענין ביטול כלי מהיכנו מקלינן גם כהאי גוונא כיון דיש פוסקים לענין איסור דגם בנתרבה לבסוף אינו חוזר וניעור לאסור ניהו דלא קיימ"ל כוותייהו מ"מ לענין ביטול כלי מהיכנו סמכינן על הני פוסקים:

סימן שלו

סעיף א

(**ס"ק א**) **בין יבש כו'** דאי' בעירובין דף ק' ע"ב תני חדא א' לח וא' יבש אסור (ר"ל לעלות עליו) ותני אידך יבש מותר ומשני כאן בימות החמה דניכר בין לח ליבש וליכא למיגזר יבש אטו לח. וביבש מצד מצמו לית ביה איסור תלישה לכן יבש מותר. וכאן בימות הגשמים דאינו ניכר בין לח ליבש לכן אפי' יבש אסור דגזרינן אטו לח ופריך יבש בימות החמה יאסר משום שמשיר פירות שיש בו משנה שעבר' ופירש"י דביבש לית ביה משום תלישה מ"מ נגזר אטו תלישת לח ומשני דלית ביה פירי ופריך והא נתרי קנסי ר"ל בעלייתו משיר ענפיו ומשני דלית ביה קנסי ולפ"ז יבש בימות החמה דלית ביה פירי ולא ענפים מדינא מותר אלא שאמרו שם דרב איקלע להאי אתרא ואסר אפי' כה"ג שבקעה מצא וגרר בה. בקעה שלא היה בני תורה ומשום לא פלוג אסר להם בכל ענין ולכן כתבו הפוסקים דאנן לא עדיפא מינייהו מהאי אתרא ולכן גם לדידן ראוי לאסור בכ"ע:

וכ"כ בחולין פ"ט ע' מה שאכתוב בעז"ה בזה:

אבל דעת הרמב"ם כו' כמ"ש סעיף י"ב כו' ולא קאמר שמא יעלה ויתלוש. ר"ל דהמ"א פי' קושית הש"ס והא נתרי פירי כפירש"י דנגזר אטו תלישת לח ת"ל דביבש גופיה איכא למגזר שמא יתלוש לדעת הרמב"ם והקשו האחרונים דהלא דברי הרמב"ם הם דברי שמואל בחולין דף קכ"ז ע"ב וכאשר יתפרשו דברי שמואל יתפרשו גם דברי הרמב"ם דידוע דכן דרכו של הרמב"ם להעתיק לשון הש"ס וז"ל הש"ס אר"ח ב"א אמר שמואל תאנים שצמקו באיביהן מטמאים טומאת אוכלין (ר"ל אע"ג דקי"ל אין אוכל מחובר מקבל טומאה מ"מ כיון שצמקו י"ל דין תלוש לענין טומאה ומקבל טומאה והתולש מהן בשבת חייב חטאת. ופירש"י צמקו באיביהן יבשו באילן. חייב חטאת אם לא יבשו עוקציהן דאע"ג דלענין טומאה דינם כתלושים לענין שבת דינם כמחוברים (והם דברי רש"י שרמז עליו מ"א שכ"כ פ"ט דחולין) וא"כ ע"כ צ"ל הא דלא פריך הש"ס בעירובין ביבש שמא יעלה ויתלוש דידע דאפשר מיירי ביבשו גם עוקציהן. דליכא חיוב חטאת וכיון שהעתיק דברי שמואל ע"כ גם הוא מיירי בלא יבשו עוקציהן ואף ע"ג דסתם אמר הרמב"ם כבר כתבתי דכן דרכו בקדש לסתום כלשון הש"ס וא"כ גם לדידיה לק"מ ולענ"ד

צ"ל ע"פ מ"ש בתו' בשבת דף ק"נ ע"ב ד"ה במחובר משכחת לה (ר"ל דאסור לקצצן בשבת) וז"ל אומר רבי דלאו משום תלישה דאע"ג שמחובר לארץ אין בו איסור תלישה כיון שיבש אינו יונק מן הארץ כדמוכח בחולין כו' תאנים שצמקו כו' דוקא צמקו אבל יבשו לא וכן משמע בכל הסוגיא דיבשו הן ועוקציהן כו' ואין דינו כלל כמחובר כו' והא דפריך בפ' המוציא תפילין אאילן יבש והא קנתרי פירי משמע שיש ביבש איסור תלישה אומ' רבי דמיירי התם ביבשו הן ולא עוקציהן עכ"ל התוס'. הנה ודאי מ"א לפי שעה אשתמיט מיניה דברי התו' הנ"ל דהא מדברי התוס' משמע דאין מפרשים קושית הש"ס והא נתרו פירי כפירש"י דנגזור אטו תלישה דלח אלא דבאמת קושית הש"ס דניחא שמא יתלוש ביבש גופיה ויתחייב ולכן הוצרכו לפרש דמיירי שלא יבשו עוקציהן וא"כ גם על הרמב"ם לק"מ גם לפי הבנת מ"א דהרמב"ם ס"ל דגם ביבש יש איסור תלישה דלא ה"ל להש"ס להקשות והא נתרי פירי למגזר אטו לח אלא ביבש גופיה ה"ל לגזור שמא יתלוש די"ל דהרמב"ם מפ' כן באמת קו' הש"ס וכמו שפי' התוס' כנ"ל אלא דהמ"א לא היה לפניו כ"א פרש"י בערובין והיה סובר דכ"ע מפרשים כן לכן הקשה שפיר על הרמב"ם. ומה שהקשו אחרונים דע"כ לפרש"י בערובין צ"ל דקושית הש"ס בעירובין היא ביבשו עוקציהן כי היכי דלא תיקשי משמואל. כן י"ל לרמב"ם שהעתיק לשון שמואל כנ"ל זה לק"מ די"ל דהמ"א מסברא דנפשיה היה מחלק כמו שנראה מדברי התוס' הנ"ל דמפרשים צמקו היינו בלא עוקציהם ויבשו היינו גם עוקציהם אלא ע"פ הכרח לשטתן הוצרכו לדחוק דגם בערובין אע"ג דמזכיר יבש מ"מ ר"ל בלא עוקציהם. וכן נראה מדברי הראב"ר פ"ב מה' טומאת אוכלים על מ"ש הרמב"ם ירקות שיבשו באביהן כו' כ' הראב"ד וז"ל א"א ואפי' צמקו. וכתב ע"ד הכ"מ וז"ל כלומר דלישנא דגמ' שצמקו ורבינו נראה דמשמע ליה דהיינו צמקו היינו יבשו דאם לא יבשו אע"פ שצמקו עדיין תורת אוכל עליהם הלכך לישנא דברייתא דנקט צמקו לאו דוקא ושם בגמ' קרי לצמקמו יבשו ובתוספת איתא להאי ברייתא וכתב בה שיבשו כלשון רבינו עכ"ל הכ"מ א"כ בלי דברי הרמב"ם א"ש סוגיא דעירובין לפירש"י דשמואל נקט צמקו באיביהן דהיינו דלא יבשו עוקציהן לכן חייב על תלישתן אכל בערובין דמיירי ביבש דפשוטו משמע דגם עוקציהן יבשו לכן הוצרך להקשות נגזר אטו תלישה דלח. אבל בתלישת יבש גופיה ליכא חיוב אבל הרמב"ם שהעתיק בהל' שבת תאנים שיבשו באיביהן וכמ"ש בש"ע בסעיף י"ב ויבשו היינו שיבשו גם עוקציהן וע"כ צ"ל דצמקו דאמר שמואל לאו דוקא אלא ר"ל יבשו וכמ"ש בשם הכ"מ וס"ל דאפי' גם העוקצים יבשו חייב על תלישתן שפיר קשיא ליה

למ"א ובספר ח"מ כתב לחלק ושאני בעירובין דגוף האילן יבש. בזה י"ל דסבירא ליה דאין לחלק כיון דיבשו העוקצין ה"ל כאלו יבש האילן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אסור כו'**. אין מניחים נר עליו ביו"ט כצ"ל והטעם כיון דבי"ט אין איסור בטלטול הנר חיישינן שמא יחזור ויטלה מן האילן ונמצא משתמש במחובר ולכן אפי' להניחו על האילן מעי"ט ג"כ אסור כמ"ש לקמן סי' תקי"ד סעיף ו' משמע מלשון המ"מ דהנטילה בעצמה מיקרי משתמש במחובר ע"ש. בפ' פרה אלמא דכהאי גוונא לא מיקרי משתמש בבע"ח דאסור אם כן ה"ה דל"מ במשתמש במחובר דמשמע שם דס"ל להרא"ש כו' דאיתא שם העושה סוכתו בראש האילן כשרה בחה"מ ואין עולין לה בי"ט משום דמשתמש במחובר. ויש לפרש דכל הסוכה עומדת ע"ג אילן דהיינו שקרקע הסוכה היא על גבי אילן אבל הרא"ש כתב שם דאפי' הסוכה עומדת ע"ג הארץ אלא שהסכך נסמך על אילן אפ"ה אין עולין לה בי"ט גזירה שמא יניח חפציו על הסכך הרי דלהניח חפציו על אילן אסור אם כן הוא הדין דאסור ליטול דבר מעל האילן דשניהם נקראים משתמש במחובר ואם כן דברי הרא"ש סותרים אהדדי:

וכ"ה בהדיא בגמ' בשבת דף קנ"ה דאמר רבא מאן דאסור להשתמש בצדדי האילן והוא הדין דסבירא ליה דאסור להשתמש בצדי צדדים ואתקיף ליה רב משרשי' מדתני' נעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה ונתן ערובו בכלכלה אם הכלכלה למעלה מי"ט מן הארץ אין ערובו עירוב רבעי' שיהיה ראוי בין השמשות של שבת ליטול העירוב ולאכלו וכיון דהוא עומד ברשות הרבים וכלכלה למעלה מיו"ד וסתם כלכלה רחבה ארבע טפחים והוי הכלכלה רה"י ואסור להוציא העירוב משם ולהביאו למקומו ברשות הרבים. אבל אם הכלכלה למטה מיו"ד טפחים דאין לכלכלה דין רה"י עירובו עירוב. ודייק טעמא דנעץ יתד באילן דהוי יתד צידי אילן ואחר זה כשתלה בה כלכלה הוי כלכלה צדי צדדים. ולכן למטה מיו"ד ערובו עירוב דמצי לטלו משם ואין בו משום משתמש במחוב' דהוי צדי צדדים אבל אי תלה כלכלה באילן גופו דהוי כלכלה צדדי אילן אפי' כלכלה למטה מיו"ד מ"מ אין ערובו עירוב משום דמשתמש במחוב' אם נטל העירוב מן הכלכלה הרי דהאי תנא אע"ג דסבירא ליה צדדי' אסור מ"מ צדי צדדים מותר ומשני דהאי תנא ס"ל אפי' צדדים ג"כ מותר והא דאיצטריך שנעץ יתד ה"ט דמיירי בכלכלה שפיה צר דאם נוטל ערובו משם מנענע האילן גופו ולא הוי צדדים אבל כיון דאיכא יתד אינו מנענע האילן עכת"ד הגמ' הרי דלדידן דקיימא לן דגם צדדים אסורים אי לא נעץ יתד אפילו למטה מיו"ד ואין פי הכלכלה צר אפ"ה ערובו עירוב דאסור ליטול העירוב משם משום

דמשתמש במחובר (וע' במ"א ס"ס תקי"ד שהוסיף להקשות) ואפשר כו' משא"כ בבהמה כו' ר"ל דהא ראיית הרא"ש דבנטילה גרידא ליכ' אסור' מדמות' לקשור חבל בפי פרה אע"כ הטעם רק שמא יעלה באילן ובהמה דסתמא היא נמוכה וא"צ לעלות עלי' כדי ליטול מע"ג דבר לכן לא גזרינן אבל השתא דגם למטה מיו"ד אסור משום לא פלוג א"כ הדרא ק"ל למה הותר לקשור חבל בפי פרה ואע"ג שהיא נמוכה תאסר משום לא פלוג ועז"כ מ"א משא"כ בהמה דרוב כו' דוקא באילן דלפעמי' הוא גבוה יותר מיו"ד דאיכא למגזר שמא יעלה ולכן אסרו גם למטה מיו"ט משום ל"פ. אבל בהמה דלא שכיח שתהי' גבוה יותר מיו"ד לא אסרינן משום ל"פ דלמעלה מי' לאסור גם למטה מיו"ד. דא"כ למאי נ"מ כ' הרא"ש כו' דהרא"ש אינו פרשן כ"א פוסק ואינו כותב כ"א מה דנ"מ לדינא א"כ בשלמא אי נ"מ אי הנטילה בעצמה אסורה או מטעם שמא יעל' באם האילן הוא נמוך ואם יצטרך ליטול דבר ממנו א"צ לעלות דהשת' דטעם איסור הנטילה משום שמא יעלה וכיון דהאילן נמוך וא"צ לעלות מותר ליטול ממנו דבר אבל השתא לפי מסקנות מ"א דגם באילן נמוך אסור משום לא פלוג אם כן מאי נ"מ באילן אי הטעם דהעלי' בעצמה אסור' או הטעם שמא יעלה דבין כך ובין כך אפילו נמוך אסור:

ולדעת המ"מ ר"ל מ"ש בשמו רס"ק זה דמשמע מדבריו דההנחה ע"ג אילן או הנטיל' אסורים מצד עצמן דהוי זה משתמש במחוב' אם כן צריך ליישב לדידיה קו' הרא"ש למה הותר לקשור חבל בפי פרה וע' ברש"י דף קנ"ד ע"ב שכ' בד"ה צדדים שאינו מרכיבו עליו כו' ואין זה דרך תשמישו ורבנן לא גזר בה עכ"ל דמשמע דלמ"ד צדדים מותרים משום דאין זה דרך תשמישו א"כ אפי' לדידן דס"ל אפילו צדדים אסורים וע"כ אפילו אינו דרך תשמישו אסור מ"מ בקושר בפי פרה דאינו דרך תשמישו כלל וגרע מצדדים אם כן אפי' לדידן מותר:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **פסיק כו'** בגנת חבירו יש מתירים כמ"ש ס"ס ש"ך והיינו לדעת הערוך שם דס"ל פסיק רישא דלא ניחא ליה מותר וא' מראיותיו דאי' בשבת דף ק"ג התולש עולשין אם לקטן לאכילה שיעורו כגרוגרות ואם לייפות את הקרקע אפילו כל שהוא חייב ופריך גם בלקטן לאכיל' תסגי לחייב אפילו בכ"ש דניהו דלקטן לאכילה מ"מ ממילא הקרקע מתיפה ואע"ג דהוי דבר שאינו מתכוין מ"מ הא הוי פ"ר ומשני דעביד בארעא דחבריה ומפרש הערוך כיון דאין הקרקע שלו אלא דחבריה מיקרי פשיק רישא דלא ניחא ליה ביפוי קרקע שאינו שלו דוקא בגנת גוים אבל בגינת ישראלים אפילו לאו דידיה מ"מ ניחא ליה בטובת חברו דסתם ישראל מקיים ואהבת לרעך כמוך. דעביד בארעא דחבריה

וגוי לא הוי קרי ליה חברו עמ"ש סימן ש"ז שהביא מ"א שם בשם הג"א דהא דאמרי' בשבת אומר אדם לחברו הנרא' שתעמוד עמי לערב דוקא לישראל מותר לומר כן אבל לא לגוי ודייק כן מדקתני אומר אדם לחבירו דגוי לאו חבירו דישראל הוא ונהי שהתו' חולקים וס"ל דשם לחבירו לאו דוקא וה"ה דמותר לומר כן לגוי אבל בעלמא מודים דחבירו ר"ל ישראל אלא דשם יש להם הכרח דע"כ אפילו גוי מותר וכמ"ש שם וצ"ל דשם חברו ל"ד וע' בסכה דף ל"ט ע"א בתו' ד"ה הלוקח כו' על כל פנים כאן דאמר הש"ס דעביד בארעי' דחבריה מה"ת נוצי' דברי הש"ס מפשטן:
וחברו ר"ל ישראל:

סעיף ז
(ס"ק ז') או שאר משקין וכתבו האחרונים בשם בעה"ת דיין היא ממיני משקה שאינו מצמיח ע"ש:

סעיף ח
ס"ק ח (**ש"ע סעיף ח**') **צנור המקלח כו'** ממעכן ברגליו בצנעא כו' אע"ג דכ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בח"ח אסור ע' בט"ז שהביא בשם התו' ליישב וכ"כ מ"א בשם התו' בסימן ש"א ס"ק נ"ו. וע' בר"ן פ"ק דביצ' מה שכתב על משנה מוליכים הסולם משובך לשובך כו' כתב תי' אחר על קושית תו' הנ"ל וכתב בספר ת"ש וז"ל ואם א"א למעבד בצנעה שרי אפי' בפרהסי' משום פסידא וכ"כ הר"ן עכ"ל:
ובאמת הר"ן לא בריר' ליה האי מלתא וכתב לשון ואפשר ע"ש:
הובאו דברי הר"ן בב"י וגם ע' בספר א"ר בזה:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **אסור כו'** דבשל עץ ח"ח דס"ל של עץ אפילו אינו נקוב ה"ה כנקוב דשואב מלחלוחית הקרקע וי"א ס"ל איפכא דאדרב' של חרס שואב טפי מלחלוחי' הקרקע משל עץ:

סעיף י
(**ס"ק י**') **מותר כו'** כדעת הר"ן דגרס איפכא הדס במחוב' אסור להריח בו כיון דליכא הנא' אחרת כ"א להריח וכיון דמותר להריח בו ל"ל הכירא וחיישינן דלמא אתי למקציה אבל אתרוג במחוב' מותר להריח בו כיון דראוי לאכיל' ולא הותר לו כ"א הריח א"ל הכירה ולא אתי למקציה ויש להחמיר כחומרת שתי הגרסאות לאסור בין הדס ובין אתרוג:

סעיף יא
(ס"ק יא) יקוץ כו' ומ"מ אפשר דאין חייב עליה:

ומ"ש רש"י אין לך תליש' גדולה מזה לאו דוקא. פטור. דבעי למימר תחלה דחייב תרתי דקאי שם על מי שהשיר ע"י זריקת אבן תמרים מן האילן חדא משום תולש ועוד משום מפרק ופי' התו' דתמרים יש לו קליפה חיצונה דקה:

וע"י ההשרה מן האילן משיר אות' קליפה והוי מפרק דהוא תולדה דדש. ומסיק דפטור דאין דרך תליש' ואין דרך מפרק בכך ופרש"י אין דרך תלישה בכך אלא ביד או בכלי. ולפי מובן הפשוט כל שאינו תולש ביד או בכלי אפילו נושך בשניו הוי אין דרכו בכך ואין בו חיוב דאורייתא או י"ל מ"ש רש"י פה אין לך תלישה גדול' מזה הוא דוקא דע"י נשיכה הוי תולש גמור וחייב עליו ומ"ש רש"י בשבת דף ע"ג דאין דרך תלישה אלא ביד או בכלי הוא לאו דוקא אלא ה"ה בנושך בשניו ולא אתי למעט כ"א ע"י זריקת אבן דעליה קאי התם זה לא הוי דרך תליש' וכיון דבין כך ובין כך עכצ"ל דבמקום א' לשון רש"י לאו דוקא. ונסתפק מ"א איזה לשון עיקר ולכן כתב לשון אפשר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **וחייב כו'** משמע דא"ח אלא בפשתן. אבל חטי ושערי דל"מ דא"ח משום לש דהא אינן נדבקים אלא אפי' משום זורע ג"כ אינו חייב בחטי ושערי דאל"כ הדרא קושית הש"ס למה נקט פשתן הא גם בחטי ושערי עכ"פ חייב משום זורע דל"ל דאתי לאשמועינן דבפשתן חייב גם משום לש משא"כ בחטי ושערי ואם כן בפשתן חייב תרתי דאיך נשמע זה מדבריו דהא לא אמר בפשתן חייב ב' אלא חייב סתם. וגם לא ביאר משום מאי חייב:

כמ"ש סימן ש"מ סעיף י"ב הנותן זרע פשתן או שומשמין וכיוצא בהן חייב משום לש. ובאמת משם אין ראיה גמור' דהא כתב וכיוצא בהן ואפשר דגם חטי ושערי בכלל וכיוצא בהם אלא כיון שמסיים משום לש ע"כ אין חיטי ושערי בכלל דהא בחטי ושערי מבואר בש"ס הנ"ל דליכא משום לש:

ולהכי נקט השורה כו' ר"ל הרמב"ם והרב"י בש"ע שינו מלשון הש"ס דבש"ס אמרו הזורק חטים לתוך המים חייב והרמב"ם והרב"י כתבו השור' אלא דבש"ס מיירי שיתחייב מיד ולכן נקט הזורק וע"כ לא מחייב משום זורע דאינו מצמיח מיד וליכא כ"א משום לש להכי נקט דוקא פשתן אבל הרמב"ם והרב"י דנקטו שור' דהוא משך זמן מה דאז מצמיח יש בו משום זורע גם בחטי ושערי חייב וכן לקמן בסי' ש"מ כתב ג"כ הנותן זרע פשתן כו' דזה גם כן משמעו דחייב מיד בשעת נתינ' ולכן אינו חייב כי אם בזרע פשתן וכיוצא בו משום לש:

ומ"מ צ"ע מנ"ל. ר"ל דהמ"מ כתב על דין זה דחטי ושערי דיליף לה מהאי דזבחים דהזורע פשתן ובאמת לענין שריית דחטי ושערי דיתחייב משום זורע זה אינו מבואר שם כלל ודי לנו שלא יקשה משם על הרמב"ם מ"מ עכ"פ אין להרמב"ם הכרח מש"ס דזבחים:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ענפי כו'** ועסי' ש"ח דמשמע שם דבייחוד סגי ולא בעי שיעשה בו מעשה ועס"י תרנ"ד דאסור להוסיף בו מים ודאי ליתן לכתחל' עליו מים זה גם בי"ט אסור אלא היכי שיש כבר מים רק בא להוסיף בו מים דבי"ט שרי אבל בשבת אסור:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **התולש ונ"ל בעשבים כו'** בא ליישב קושיית הע"ש דכאן משמע דגם ביבשים איכא משום תולש אם כן קשה למה כתב בסעיף ג' מותר לילך ע"ג עשבים בין יבשים ובין לחים דמה הפרש בין לח ליבש לזה כתב מ"א דבעשבים כ"ע מודים דביבש ליכא משום תולש ושפיר איצטריך לומר בין לח ובין יבש וצ"ל דזו ואין צ"ל זו כתב לעיל סעיף ג' וכ"כ הע"ש ודע דלפי הבנות מ"א בס"ק א' הא דכתב כאן תאנים שיבשו ר"ל אפילו יבשו גם עוקציהן אפ ה חייב:

כתב הרא"ש כו' ממ"ב פ"ה דמעשרות דתנן התם בצלים שהשרישו בעליה טהרו מלטמא דהיינו אם היו הבצלים טמאים כיון שהשרישו טהרו דבטלו מתורת אוכל. וכן אם טהורים היו אין מקבלים טומאה כיון שהשרישו דאין מחובר מקבל טומא' מזה מוכח דאפי' זרען בעליה מקרי זרועים ויליף מיניה הרא"ש דה"ה לענין שבת:

נפלה עליהם מפולת כו' והיינו שהבצלים מונחים על הארץ ונפלה עליהם מפולת ע"ס שי"א עכ"פ בעי' שהשרישו אבל לא השרישו אפי' נתכוין לזריעה מותר לתלשן:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **והכלכלה כו'** כ"מ בגמ' דף קנ"ה הובא הגמ' לעיל ס"ק ב' ע"ש. וגם הא"ח כיון לזה כו' ועב"י ר"ל שהב"י כתב וז"ל וגם ה"ה כתב פי' צידי אילן שנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה מבע"י היתד נקרא צדדים והכלכלה צדי צדדים עכ"ל כלומר כשנוטל או מניח בכלכלה הוי צדי צדדים ושרי דאלו ליטול הכלכלה עצמה ודאי אסור דהא משתמש ביתד שהוא צדדים כך היה נראה בעיני אבל מצאתי בא"ח נעץ יתד באילן כו' ותלה בהן כלי מותר להשתמש בכלי משום צידי צדדין כו' עכ"ל הרב"י הבין הרב"י דמ"ש הא"ח מותר להשתמש בכלי שר"ל שמותר ליטול הכלי עצמ' מן היתד והוא נגד דברי הש"ס אבל מ"א פי' דגם הא"ח נתכוין למ"ש מ"א וכפי שהיה נרא' תחלה להרב"י דהכלכלה עצמ' אסור ליטול מן היתד דהוי צדדים ומ"ש מותר להשתמש בכלי ר"ל שמותר להניח

דבר תוך הכלי או ליטול דבר מה מתוך הכלי. בברי' מותר ר"ל אם האדם בריא וא"צ לסמוך הרב' באילן ולכן ל"מ משתמש במחובר אבל בתש כח שצריך לסמוך הרבה באילן הוי משתמש במחובר ואסור:

סימן שלז

סעיף א

(**ס"ק א'**) **בין כו'** אפילו בקרקע של שיש. דלא עבי' חריץ מ"מ אסור דגזרינן אטו קרקע שאינו של שיש. הוי מלאכה דרבנן שפרש"י דחופר אינו חייב מן התורה אלא בחופר במרה וחצינה אבל ע"י גרירה הוי כלאחר יד וליכא רק איסור דרבנן:

ועמ"ש סי' שי"ד. ר"ל דמכאן מוכח דאפילו באיסור דרבנן פסיק רישיה אסור דלא כמ"ש מ"א בסי' שי"ד בשם ת"ה דבאיסור דרבנן פסיק רישיה מותר וגם בסי' שי"ד השיג מ"א על ת"ה בזה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אסור לכבד**. דמזיז עפר אע"ג דהוי טלטול מן הצד ע' בב"י ל' הר"ן שהביא:

ועמ"ש מ"א בסי' שי"א ס"ק כ"ד:

דה"ל דבר שא"מ. והמחמירים ס"ל דהוי פ"ר. והמחמירים אפילו במרוצף שהביא רמ"א טעמייהו דס"ל גם כן דבאינו מרוצף הוי פ"ר וגזרינן מרוצף אטו שאינו מרוצף ועוד דגם במרוצף איכא משום אשוויי גומות ומזיז עפר בין הרובדין מ"מ כתב הרב"י דעל השלחן ודאי מותר ע"ש בשם בעה"ת אבל בענפי אילן ודאי גם על השלחן אסור מטעם שכתב מ"א ס"ק ה':

סעיף ד

(ס"ק ד') ע"י נכרי מותר משום דבאמירה לא קפדינן אפי' הוא פסיק רישיה וכמ"ש מ"א לעיל סי' רנ"ג ס"ק מ"א. ובישש"ש אוסר אפילו ע"י גוי אבל לא ביאר שם טעם האיסור. וגם ע"י כנף אוסר. אבל ע"י בגד או מטלית ניהו דגם דעתו נוטה לדעת הרב"י מ"מ כתב הנח להם לישראל שיש להם על מה שיסמוכו אבל ע"י כנף ס"ל דאיסור גמור דמשוי גומות כמו ע"י מכבדות:

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **שלא ישברו כו'** ליכא איסור דאוריית' כמ"ש סי' שי"ח סעיף י"ב ע"ש במ"א ס"ק ל"ו בשם מ"מ שכתב וז"ל נראה שכל שאינו מתכוין אינו ראוי לו' פסיק רישיה ולחייב מפני כשהוא מתכוין עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל. שהרי

אינו רוצה לעשות ממנו כלים דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצוץ בו שיניו פטור שכל שהוא מפני תיקון כלי מי שאינו מתקנו פטור ואפילו לר"י כו' עכ"ל. אולם שם משמע דאפילו איסור דרבנן ליכא כה"ג וצריך לחלק בין האי דהכא דעכ"פ מדרבנן אסור וכמ"ש מ"א להאי דלעיל ועמ"ש בע"ה שם ויתיישב הדבר:

אפי' במרוצף ר"ל אפי' להמתירים בשל תמרה במרוצף מ"מ בענפי אילן מודה דאסור משום שבירת קסמים:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אין כו'** וטעמא דדברים אלו אין בהם צורך כו' וכתב המ"מ דראייתו מפרק כירה דף מ' ע"ב מעשה בתלמידו של ר"מ שנכנס אחריו למרחץ וביקש להדיח לו קרקע א"ל אין מדיחים לסוך לו קרקע א"ל אין סכין ופרש"י ז"ל דלמא אתי לאשויי גומות עכ"ל המ"מ וכתב התי"ט פ"ה דפסחים משנה ח' דחה הראיה דלמא היתה קרקע עולם שאין מרוצף וכתב ע"ז בספר ת"ש וז"ל ואשתמיטתיה הא דאית' פ"ט דברכות גבי הנכנס למרחץ ובפ' ע"פ גבי הא דצוה רבי לבניו אל תכנסו למרחץ חדש שמא תפחת ופרש"י שמרחץ שלהם היתה חפירה תחתיה ותקרה ע"ג והמים נשפכים לחפירה שתחתיה עכ"ל ספר ת"ש:

ולע"ד אין בזה כדאי לדחות דברי תי"ט אע"ג דכתב רש"י תקרה ע"ג מנ"ל דהאי תקרה היתה מרוצף אבל שמעתי ראיה מוכרחת דלא כתי"ט ממאי דאיתא בשבת דף קנ"א ע"ב דתנן עושים כל צורכי המת סכין ומדיחין אותו ופריך הש"ס והאר"י א"ש מעשה בתלמידו של ר"מ שנכנס אחריו ביקש להדיח קרקע א"ל א"מ. ביקש לסוך קרקע א"ל אין סכין וס"ד טעם האיסור דכל דבר האסור לטלטל אסור לסוך ולהדיח וקשיא מתניתין דמתיר במת. ומשני קרקע בקרקע מחלף מת בקרקע לא מחלף. ופרש"י קרקע בקרקע מחלף כלומר האי לאו משום טלטול הוא אלא משום אשויי גומות ואע"ג דמרחץ רצפת אבנים היא ול"ל לאשויי גומות מחלף מיהו בקרקע אחר עכ"ל הרי דהש"ס ס"ל דסתם מרחץ מרוצף וגם עובד' דר"מ היה במרחץ מרוצף ולכן הוצרך לו' קרקע בקרקע מחלף ואע"ג דהמ"מ כ' דהראיה היא מפ' כירה אע"ג דעיקר הראיה מדף קנ"א מ"מ כתב שהראיה היא מפ' כירה ששם הובא האי עובדא והו' פשיט ליה למ"מ דסתם מרחצאות שלהם היו מרוצפים וכן מוכח מדף קנ"א כנ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אסור לצדד כו'** עכצ"ל מ"ש בש"ע בא להשות גומות ודאי הוא ל"ד דבגמ' אמר דלמא אתי לאשויי גומות משמע דלאו ודאי וכ"כ בס' ת"ש וע"ש:

סימן שלח

סעיף א

(**ס"ק א**) **בכלי כו'** וכמו שכתב סי' של"ט סעיף ג' דאפי' להכות באצבע כדרך המשוררים אסור וכן לקשקש באגוז כיון שהוא דרך שיר וז"ל יש"ש כו' מביא גם ראיה לדבריו מדברי יש"ש שאינו מתכוין לשמחה כו' ודוקא אם אינו מתכוין לשמחה דאינו דרך שיר מותר אבל אם מתכוין לשמחה אז ודאי הוא דרך שיר אסור משמע אפי' ע"י כלי:

כגון שמש המקשקש כו' וצ"ל דלא ס"ל כרמ"א דאוסר הואיל ומיוחד לכך או מירי שנוטל בשבת כלי אחר כמ"ש מ"א סק"ג. וכתב הג"מ דמותר להניח טבעת כו' וכ"כ הטור בשם הר"מ. וכתב דזה מותר ל"מ לדידן דבעינן שיהי' דוקא קול של שיר. אלא אפי' להפוסקים המחמירים ואוסרים אפי' קול שאין של שיר היינו דוקא במתכוין להשמיע קול אבל טבעת שיש בו עופרת ניהו דנעשה לכתחלה לנוי להשמיע קול אבל אין כוונות הנושא הטבעת להשמיע קול אלא שמשמיע קול ממילא:

ואם נותנים מים בכלי כו' כ"ז הם דברי הש"ס בעירובין ד' ק"ד ע"א והיינו לרבה דקי"ל כוותיה דבעי' דוקא קול שיר וע"ש:

קלא דזמזומי. שם מין כלי שיר:

ולחולה מותר. רצה לו' ע"י שמיעת קול הנעים בא השינה לחולה וא"כ כ"ש הני פעמונים כו' ועוד כיון דלחולה שרי כ"ש לד"מ. והקשה בס' ת"ש דמאי ק"ו הוא הא חזינן דהקילו יותר בחולה מדבר מצוה דהא בחולה מותר שבות כמ"ש סי' שכ"ח סי"ז ובמקום מצוה לא הותר כ"א שבות דשבות כמו שכתב בסי' ש"ז סעיף ה' ולענ"ד י"ל דכן כוונת מ"א חדא דאין מתכוונים להשמיע קול נעים כעין שיר וא"כ מותר לדידן דבעינן דוקא קול של שיר וכתב עוד ר"ל אפי' להמחמירין ואוסרין אפי' קול שאינו של שיר מ"מ במקום מצוה מודה דמותר כיון דלחולה שרי אפי' קול של שיר כ"ש לדבר מצוה שמותר עכ"פ כשאין מתכוונים לקול נעים של שיר:

סי' של"ט סעיף ג' דלדידן דאין בקיאים בעשיית כלי שיר ל"ל שמא יעשה כלי שיר ואף שמשמע שרמ"א לא הביא דברי התו' שמקילין בזמן הזה מה"ט אלא ליישב המנהג אבל אין דבריהם נראה עיקר בעיני מ"א. דדבר שנאסר במנין אין להתיר אע"ג שבטל הטעם מ"מ לדבר מצוה יש להקל ולסמוך על דברי התו':

ואף שהט"ז בי"ד סי' רפ"ב כצ"ל וכ"כ גם הט"ז פה:

ועוד דאותו שפותח כו' ודמי לטבעת שיש בו עופרת דפרוכת נמי ניהו דלכתחלה עושים בו זגים להשמיע קול בעת שפותח ארון הקדש כדי להשמיע העם ויעמדו מ"מ הפותח אין כוונתו כ"א ליטול הס"ת ואין כונתו להשמיע קול כלל ולכן מותר לכולי עלמא:

סעיף ב

(ס"ק ב) ומשמע דאם מנעים כו'. דבעינן דוקא תרתי לטובית' שאינו מנעים. וגם לא עביד מעשה:

ומכל מקום נ"ל דשרי. ובספר ש"ג או או קאמר חדא כיון כו' לא ינעים בקריאה ועוד מטעם אחר דלא עביד מעשה ובחד מהני סגי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אסור כו'** וי"מ שלוקח כלי אחר דהא אין אסור כ"א משום דמיוחד לכך. לכן כלי אחר שאינו מיוחד לכך מותר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לתקן כו'** צ"ע דבמרדכי כו' ודינו של רמ"א נובע מהמרדכי וכמ"ש סי' ש"ז סעיף ה' דלצורך מצוה לא הותר אלא שבות דשבות ולתקן הכלי הוי איסור תורה וכמ"ש אח"ז בשם רש"י בערובין לכן לא התיר המרד' כ"א לו' לגוי שינגן דהוי שבות דשבות:

דאי' במהרי"ל כו' וצוה להוליך כו' והאי עובד' בחול. מ"מ נשמע מהאי עובדא דעיקר שמחת חתן וכלה תלוי בכלי שיר לכן התיר רמ"א מדעת עצמו יותר מהמרדכי אפי' לו' לגוי לעשות מלאכה דאוריית':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ויזרק כו'** דגזרה לגזרה הוא. וכן כתב מ"א שם בסי' רנ"ב ס"ק כ"ג דהוא פלוגתא דאביי ורבא במסכת שבת דף י"א ע"ב וכן בעירובין דאביי ס"ל דכל מאי דאסור בר"ה אפי' אינו אסור אלא משום גזרה מ"מ גם בכרמלית אסור גזרה אטו ר"ה. ואע"ג דהוי גזרה לגזרה דבעלמא לא גזרינן מ"מ בהוצאה גזרינן ורבא ס"ל דגם בהוצא' לא גזרינן גזרה לגזרה וקיי"ל כרבא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שלחן כו'** אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע וגם באבוס של קרקע אינו אלא משום גזרה דלמא אתי לאשוויי גומות והוי גזרה לגזרה:

וכמ"ש ר"ס של"ז. דאוסרים מרוצף אטו אינו מרוצף ובאינו מרוצף גופיה אינו אסור אלא משום דלמא אתי לאשוויי גומות. ובאמת אין לדמות כו' דאבוס שאני דשניהם הן אבוס של כלי הן אבוס של קרקע נקראים בשם אבוס:

לכן אבוס באבוס מחלף ובסי' של"ז שניהם קרקע ומחלף חדא באידך משא"כ שלחן בקרקע לא מחלף וכה"ג אמרי' בשבת דף קנ"א קרקע בקרקע מחלף מת בקרקע לא מחלף:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בעצמות כו'** ונהגו לעשות כו כמ"ש סי' שכ"ז סעיף ג' ועיין שם במ"א ס"ק א' דאם ה"ל מגררת מיוחד לשבת והם דברי הש"ס בשבת דף קמ"ז ע"ב דרשב"י עשתה לו אמו מגררתא דכספא ופי' רש"י לשבת ולפי זה צ"ל ג"כ דהני אסקאקי של כסף מיוחדים לשבת דוקא:

דהא מ"א מביא ראיה מהאי דסי' שכ"ז סעיף ג':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **מותר כו'** כרש"י דאוסר לכסותן דס"ל דכמו לטלטל לא הותר כ"א בי"ט ה"ה דלכסותן לא הותר כ"א בי"ט ולא בשבת:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שאין עושים כו'** ועיקר בא ליישב קושיית הרב"י על הרמב"ם שנתן ג"כ ה"ט שא"ע גרף ש"ר לכתחלה והקשה הרב"י למה נתן טעם אחר ממה דאמר הש"ס דבש"ס נתן טעם דאסור לבטל כלי מהיכנו ולכן כתב מ"א דודאי גם הרמב"ם א"ל דהטעם דאסור לבטל כ"מ אלא דקשה למה הוי ביטול כ"מ הא אפשר לשפוך הדלף ואע"ג דהדלף אינו ראוי מ"מ הוי כגרף של רעי ואח"ז יהיה מותר לטלטל הכלי וא"כ לא הוי ביטול כ"מ לזה הוצרך לו' הטעם דאין עושים גרף ש"ר וע"כ כוונתו בעת שנותן הכלי תחתיו שלא לעשות גרף ש"ר לכתחלה אלא להניחו שם כל השבת ולכן שפיר הוי ביטול כ"מ:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **מותר כו'** ודוקא כו' דאם אינו נתון במקום שהוא שם. אסור להכניס מטתו שם כדי שיהיה לו כגרף ש"ר ולא הותר בסי' ש"ח אלא במקום פסידא ע"ש:

סימן שלט

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **א' כנגד א' כו'** לפני כה"ג כו' בליל יוה"כ אם היה בא להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה כדי שלא ישן ואע"ג די"ל הטעם דאין שבות במקדש דחה זה בעל ת"ה דא"כ ה"ל לש"ס למטרח ומשקל בהא הא איכא איסור דרבנן ולשנות אין שבות

במקדש אלא שהרב"י כ' שאין דיוק כזה כדאי לחלוק ע"ד הרמב"ם שאסרו שכ' כמ"ש בש"ע פה ולכן כתב מ"א יישוב לזה:

שאני התם כו' ולא הוי קול של שיר כו' ולכן כ' כדרך המשוררים. מ"א כתב כן לישב לדעת הרב"י דס"ל דלא אסור אלא קול של שיר ובאמת גם לדעת המחמירים ואוסרים אפי' קול שאין של שיר יש לדחות ראיית ת"ה מהאי דכה"ג כמ"ש האחרונים ע"ז גם י"ל המחמירים טעמייהו דמשום דפליגי בהא אי הוי קול שאינו של שיר אי מותר אי אסור רבא ועול' סוף עירובין דרב' מתיר ועולא אוסר והמקילים פסקו כרבא. והמחמירים פסקו כעולא א"כ י"ל דהמחמירים לדינ' תפסו עיקר כעול' מ"מ לא קשה על הש"ס דה"ל לו' הטעם בהאי דכה"ג דמכין לפניו בא"צ משום דאין שבות במקדש. דהא לרבא לא איצטריך לזה דלרבא אפי' במדינה שרי. לא מחית הש"ס נפשיה למימר הטעם משום דאין שבות במקדש. כיון דתליא בפלוגתא דעול' ורבא אע"כ דקי"ל כעול' המחמיר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אין דנין אין מסדרים טענות.** וכתב שם בס"ג הטעם דהא אסור לדיין לשמוע טענות א' מבע"ד עד שיבא גם בעל דין שכנגדו. וא"כ כשיסדר טענותיו ע"כ גם בעל דין האחר עמו שם בבית דין וא"כ יש לחוש שמא יכתוב. ועוד אסור משום ממצוא חפציך ודבר דבר כו':

שלא לבטל התמיד וסיים שם אם לא שכבר ביטל התמיד בחול ג' פעמים ולא הועיל:

אבל כו' טענות בתולים דל"ל שמא יכתוב דהא אין בזה טענה ותביאה כ"א לברר אם אמת היה הדבר. וגם ל"ל משום ממצוא חפציך כו' דהוי חפצי שמים שמא יתברר שזנתה תחתיו ואסורה לו כ"ה שם. ועיין בתו' כתובות ר"ל שגם הם לא הזכירו להתיר כ"א ע"ד טענות בתולים וגם מזה דברי ש"ג ע"ש:

כתב הרמב"ם כו' ובאמת כו' משמע דוקא כו' א"כ איך כתב המ"מ שהרמב"ם מנאה כו' אדרב' דבריו שבמנין המצות סותרים מ"ש הרמב"ם בפסקיו:

וכ"מ בשבת כו' גבי הבערה ר"ל דפליגי ר"י ור"ש במקלקל בהבערה אי חייב או לא ור"ש דמחייב מסיק הש"ס דטעמיה מדאסר רחמנא שריפת בת כהן שזנתה דדינה בשריפה. ואסר רחמנא שריפתה בשבת מכלל דמלאכה היא. אף ע"ג דמקלקל הוא דהא שורף אשה אע"כ מקלקל בהבערה חייב וא"א לדעת הרמב"ם דאין עונשים בשבת אפי' במידי דלאו מלאכה א"כ תיקשי מנ"ל דמקלקל בהבערה חייב דלמא הא דאסרה התורה שריפת בת כהן לא משום עשיית מלאכה השריפה דהא מקלקל היא אלא משום דאין עונשים בשבת אפי' בדבר דליכא ביה חילול שבת:

ואפשר דמלקות כו' וצ"ע דהא אינו מתכוין לחבורה גם עמ"ש מ"א בסי' רע"ח בענין עשיית חבורה בשבת:

ואפשר דמרבויא דקר' דבכל כו' דהא דאסרי' הבערת בת כהן ילפי' מדכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם דבכל מושבותיכם הוא מיותר. ת"ל דמצות שבות היא חובת הגוף. ומצוה דהוי חובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחוצה לארץ אלא להכי כ' רחמנא מושבותיכם לדון גז"ש דכתיב בפ' מיתת ב"ד בפ' רוצחים והיה אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם. מה מושבת דהתם במיתת ב"ד אף מושבת דגבי הבערה מיירי במיתת ב"ד ואפ"ה אמרה התורה לא תבערו. וא"כ מתיבת בכל מרבים עונשים שאין בה חילול שבת ובזה א"ש ילפות' דר"ש מדאסר הבערת בת כהן ע"כ מקלקל בהבערה חייב דאלת"ה אלא הבער' ב"כ אסור משום דאין עונשים בשבת אפי' היכי דליכא חילול שבת א"כ הדרא ק"ל תיבת בכל ל"ל דאי לאשמעי' לאסור שאר עונשים שאין בהם חילול שבת הא זה ידעי' מתיבת מושבותיכם דאתי לאסור הבערת ב"כ דגם בהבערתה ליכא חילול שבת דהא מקלקל הוא ואין איסורו כ"א דאין עונשים בשבת אפי' היכי דליכ' חילול שבת:

וצ"ע בסנהדרין דף ל"ה משמע כו' בתשו' אמונת שמואל סי' נ"ד עמד השואל ושאל קושית מ"א. והשיב וז"ל ומ"ש הכותב דבסנהדרין מוכח להדיא כו' (דהשואל כ' כו' וז"ל עוד צ"ע מ"ש הרמב"ם אין עונשים בשבת כו' ובגמ' בשבת ובסנהדרין מוכח בהדי' דדוקא בדבר שיש בו חילול שבת אין דנין שאינו שבת דוחה כו') הוא שקר מוחלט עכ"ל תשובת א"ש. ולענ"ד י"ל כוונת מ"א דשם בסנהדרין בעי למילף בק"ו דקבורת מת מצוה דוחה שבת דהא קבורת מת מצוה דוחה עבודה ועבודה דוחה שבת. כ"ש שקבורת מת מצוה תדחה שבת. ודחי דא"ל רציחה תוכיח שדוחה עבודה דאם הכהן חייב מיתה נדחה העבודה שעובד ומוציאים אותו להריגה דכתיב מעם מזבחי תקחנו למות. ואפ"ה אינו דוחה שבת כן הוא הצעת דברי הש"ס וא"א לדברי הרמב"ם דאפי' במקום דליכ' חילול שבת אפי' הכי אין עונשים א"כ מאי קאמר רציחה תוכיח דדחי עבודה ואפ"ה אינו דוחה שבת. דהא סוגית יוכיח הנאמר בש"ס היא דע"כ האי ק"ו דבעינן למילף מת מצוה מעבודה לית' דרציחה תוכיח דגם ברציחה א"ל האי ק"ו דתדחה שבת ואפ"ה קי"ל דאין רציחה דוחה שבת. והא לפ"ד הרמב"ם א"א ללמוד רציחה דתדחה שבת מק"ו מעבודה דהא דעבודה דוחה שבת היינו בדבר שיש בו חילול שבת. דהיינו שחיטה והקטרה וכדומה וא"כ י"ל ברציחה אי לא הוי ביה כ"א מצד חילול שבת דהיינו הבערה וכדומה באמת היה דוחה שבת מהאי ק"ו אבל ברציחה יש איסור נוסף דלא משכחת בעבודה

והיינו דאין דנין בשבת ואיכא ברציח' תרתי ח"ש ודן דין אע"כ דלא כהרמב"ם אלא האי דאין דנין הוא דוקא בדבר שיש בו חילול שבת ומ"ש מ"א וכ"מ בתו' שם שהוא שם ע"א ד"ה אין רציחה כו' וז"ל בשריפה ניחא אפי' למאן דאמר מקלקל בחבורה פטור דיש בה חילול שבת משום פתילה דאמרי' מה לי בישול פתילה מה לי סממנים ובשאר חייבי מיתות נמי אפי' למ"ד מקלקל בחבורה פטור הכא חשוב תיקון שי"ל כפרה עכ"ל הרי דצריכים להמצי' שיש בכל חייבי מיתות ב"ד חילול שבת ומשמע אבל אי לאו הכי היה מותר לדונו בשבת מן התורה דלא כהרמב"ם:

ודיני ממונות כו' ר"ל דהשתא דהוכיח דלא כהרמב"ם אלא דבדבר שאין בו חילול שבת דנין בשבת. לא תיקשי דהא קי"ל דאין דנין דילי ממונות בשבת דלית ביה חילול שבת לזה כתב דמ"מ אין איסורו מן התורה כ"א מדרבנן שמא יכתב או י"ל להיפך דגם מד"מ יש ראיה דלא כהרמב"ם דמבואר בביצה דף ל"ו ע"ב דהא דאין דנים ד"מ אין בו אלא שבות שמא יכתוב ולהרמב"ם אסור מן התורה:

בלשכת הגזית הוא לשכה אחת בעזרת ישראל והיתה חציה קודש וחציה חול וכל ימי החול היו הסנהדרין יושבים באותו לשכה בחציה שבחול כמ"ש הרמב"ם ספ"ה מהל' בית הבחירה ובשבת יושבים בחיל הוא מקום בהר הבית וע' ברמב"ם רפ"ג מהלכות סנהדרין וע' בפי' כו' שנדחק בדבר ונתן טעם דהוי כמכין משבת לחול:

סעיף ה

(ס"ק ה) הכניסה לחופה דמדינא ראוי לאסור דהוי כקונ' קנין בשבת דאיתא בירושלמי דע"י החופה קונה בעל את האשה ולזכות במעשה ידיה ומציאתה וירושתה ולכל הדברים שהבעל זוכה באשתו ומשום מצות פו"ר כיון דל"ל אשה ובנים ס"ל לרמ"א להתיר:

ובסמ"ק כו' דהרי לא התירו לכה"ג ר"ל דבריש יומא תנן ר"א קודם יוה"כ היו מתקינים לכה"ג אשה אחרת שמא תמות אשתו וכתיב וכיפר בעדו ובעד ביתו וביתו זו אשתו שכה"ג ביה"כ היה צ"ל שיהיה לו אשה ובעי"כ היה מקדש ומכניס לחופה אותה אשה אחרת דאף אם תמות אשתו הרי יש לו אשה אחרת ופריך הש"ס והכתיב ובעד ביתו דהיינו בית א' ולא שני בתים ועכשיו שמא לא תמות ויהיה לו ב' בתים ומשני דמגרש על תנאי וע"ש ד' י"ג כמה כרכורים כרכר הש"ס בענין אותו תנאי וא"א לא ה"ל לקדשה ולא לכונסה לחופה קודם יוה"כ אלא אם תמות אשתו ביוה"כ יקדש ויכניס האשה האחרת המוכנת לו (ולמ"ד חופת בתולה היינו יחוד הראוי לביאה וכמ"ש מ"א ס"ק י"א ראיה זו ליתא דהא ביה"כ א"א ביחוד הראוי לביאה דהא תשמיש המטה הוא מה' עינוי'

שאסורים ביה"כ וכתבתי מזה באריכות במ"א) אלא דאסור משום שבות וא"א דהתירי שבוח זה משום מצות פו"ר כ"ש דה"ל להתירו לכה"ג ביו"כ כיון דכפרת כל ישראל תלוי בעבודת כה"ג ולא הוי צריך לשום תנאי:

בשם הירושלמי דמשמע דשרי שכ דבאמת לא היה מקדשה בערב יו"כ אלא אם אירע שמת' אשתו ביו"כ היה מקדש ומכניס לחופה האשה המוכנת לו הרי דבמקום מצוה מותר ה"ה דיש להתיר משום מצות פו"ר אע"ג דאינו הכרח דשם בכה"ג עדיפא דכפרת כל ישראל תלוי בו אדרבא שם מקשה בירושלמי ולא הוי כקונה קנין בשבת ומשני אין שבות במקדש ולא משני דבמקום מצוה מותר צ"ל דחד מתרי טעמי נקט עכ"פ אינו מוכרח להתיר משום פו"ר. אלא משום דאפשר בע"א והיינו ע"י תנאי כדי להשוות שני התלמידים יחד דהיינו תלמוד דידן עם הירושלמי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ולא מפרישים כו'** דינו כמבשל בשבת דדינו מבואר ר"ס שי"ח במזיד אסורה לו לעולם ולאחרים מותר במ"ש מיד ובשוגג בו ביום אסור בין לו בין לאחרים ולמ"ש מותר גם לעצמו מיד:

ר"ן דלא כרמב"ם כצ"ל לענ"ד דזה הר"ן בביצה על משנה אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט דהוזכרו במתני' כל מה שאסור משום שבות ומבוארים פה בש"ע הביא הרי"ף ירושלמי וכולן שעשו בין אנוסים כו' בין מזידים כו' מה שעשוי עשוי כל זה כ' הר"ן וז"ל מיהו בתרומות תנן שאם הפריש תרומה ומעשר בשבת הוי כמבשל בשבת דבשוגג יאכל במזיד לא יאכל עכ"ל הר"ן והוא פ"ב דתרומות משנה ג' ומדכ' הר"ן דדין המפריש תרומה ומעשר בשבת דינו כמבשל ואין זה לשון המשנה אלא במתני' תני המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל (וע"ש בתי"ט) אלא דהר"ן מסברא ס"ל דדינו כמבשל וניהו דכ' דהמעשר בשוגג יאכל במזיד לא יאכל היינו דהעתיק לשון המשנה והמשנה אתי' כר"מ דס"ל כן במבשל (ואפשר הר"ן פסק כר"מ) אבל ממילא נשמע לדידן דקי"ל במבשל כר"י וכדלעיל ר"ס שי"ח וכיון דס"ל להר"ן דהמעשר דינו כמבשל ה"ה דבמעשר הדין כמ"ש ר"ס שי"ח אבל בהרמב"ם ניהו דבמבשל פסק כר"י בפ"ו דין כ"ג מ"מ לענין המעשר בשבת העתיק בפ' כ"ג דין ט"ו כסתם משנה וע' בפ"ח י"ד סי' צ"ט ס"ק י"ב טעמו וראיתי בס' ת"ש שתמה על מ"א במ"ש ר"ן ורמב"ם וכ' שגם בתשובה פ"מ (אינו ת"י) העיר בזה ועי"ז נדחק בדברי מ"א ע"ש ולענ"ד כמ"ש פשוט:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ואין פודין כו'** כ' הב"ח כו' תשצ"ג כי הראשונים חלקו השעה לתתר"פ חלקים ור"ל תשצ"ג חלקים מחלקי תתר"פ שהוא מהלך הלבנה בגלגלה כידוע:

כיום שלפניו. ור"ל כאלו מת תוך ל' דפטור מלפדותו:

ממדבר פרש"י כתיב הכא ופדויו מבן חדש תפדה וכתיב במנין הלוי' בפ' במדבר פקוד כל זכר מבן חדש ומעלה ותיבת ומעלה משמע לאחר שלשים יום. אלא צ"ל דה"פ כיון שכלו כ"ט י"ב כו' ר"ל דמתני' סתמא קתני מת ביום ל' משמע אפי' כבר כלו כ"ט י"ב תשצ"ג:

וכ"מ מדקאמר מת כו' ולא חילק כו' היא גופה ראיית המקשן שכ' מ"א לעיל. ועוד כו' בלשון תורה כו' דאמרי' התם אם עברו ב"ד את השנה כמה ימים היא חדש העיבור שלשים יום רשב"ג או' חדש וכתבו התוס' בע"כ חדש דא' רשב"ג ר"ל כ"ט יום דאל"כ מאי פליג עם ת"ק והא אמרי' ביבמות דהא דכתיב גבי יפת תואר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ודרשינן שימשך ששים יום דירח הוא שלשים וימים נוסף עוד שלשים הרי דסתם ירח (וה"ה חדש) שלשים יום ותירץ בל' תורה הוי ירח (וה"ה חדש) ל' יום אבל בלשון חכמים הוי חדש כ"ט יום עוד תי' די"ל דגם בלשון חכמים סתם חדש הוי ל' יום אם לא דמפרש להדיא שהוא כ"ט יום אלא דרשב"ג לא הוצרך לפ' וממילא ידעינן דר"ל חדש כ"ט דאל"כ במאי פליג עם הת"ק עכת"ד הרי לשני תירוצי התוס' עכ"פ בלשון תורה הוי חדש שלשים יום דלא כת"ה דס"ל דחדש דכתיב גבי פדיון סגי בכ"ט י"ב תשצ"ג וא"ל א"כ לדעת התוס' ל"ל גזירה שוה גבי פדיון ממנין לוים דכתיב ומעלה ת"ל סתם חדש הוא שלשים יום י"ל דמהתם ילפי' בכל התורה הוי חדש שלשים יום ולא הוי שני כתובים דע"כ איכ' שום צריכותא מדאצטריך לג"ש ולא יליף פדיון מבנין אב ממנין הלוים:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **גט שכ"מ כו'** ס"ס קל"ו והע"ש לא ע"ש וכתבו בשם מהרש"ל שהקשה ואיך ניתן לה הגט בשבת הא הוי מוקצה ותירץ דהקנה לה המקום שהגט היה מונח בו וקנתה הגט ע"י חצרה ולא היה צריכים לטלטלו עכת"ד ובאמ' כ"ה בש"ס בגיטין ר"פ הזורק דצוה רבא שיקנה לה מקום הגט וע"כ מה"ט וכ"ה באע"ה סי' קל"ו לדעת המתירים לטלטל גט בשבת כמ"ש מ"א לעיל סי' ש"ז וס"ק כ"ד כ' הרא"ש שם הא דהוצרך להקנו' לה המקום מיירי שהי' מפסיק ר"ה בין מקום הגט למקום השכ"מ ולא היו יכולים להביאו ע"ש. גם מ"ש לגרש ע"י שליח שהקשה לו דע"כ בשבת לא נכתב אלא בע"ש והוי מוקדם דפסול

ותי' דמיירי דנותן ע"י שליח דכה"ג לית ביה משום מוקדם כדאמרי' בגיטין ד' י"א מידי דהוי אגיטין הבאים ממדינת הים דע"כ מוקדמים הן אלא כה"ג קלא איתי לי' שלא נמסר ביום הכתיב' והעידי מסירה נותנים דעתם לזכור יום המסירה וא"כ למ"ד מוקדם פסול שלא יחפה על בת אחותו אם היא אשתו ותזנה תחתיו וחייבת מיתה וגם בזמן הזה עכ"פ תהיה אסורה על בעלה ויתן לה גט מוקדם שזמנו קודם שזנתה וא"כ בשעת הזנות היתה פנויה ופטורה ממיתה גם מותר שוב בעלה להחזירה או לר"ל שם בגיטין הטעם משום פירי דפירות נ"מ משעה שגרשה אין לבעל פירות מנ"מ ואם מכר הבעל הפירות תוציא הפירות משעת הכתיבה שלא כדין אבל הבא ממדינת הים או ע"י שליח דקלא א"ל ככ"ל ליכא למיחש להכי דהא עידי המסירה יודעים באמת:

מבואר שם דליתא א"ל דכוונות מ"א דאכתי תקש' לדעת רמ"א בסי' קכ"ז ס"ה דאין להכשיר גט מוקדם ליתן ע"י שליח וכדעת הר"ן שם וא"כ אכתי תיקשי קושית הע"ש לדעתו דז"א דהא מודה הר"ן בא"א ליתן אחר דנותנים ע"י שליח דהוי כמו גט הבא ממ"ה וכמ"ש הב"ש שם ס"ק ו' וא"כ בגט שכ"מ דתקיף ליה עלמא דיש לחוש קודם שיכתב גט אחר ימות הש"מ וא"כ גם הר"ן מודה דמותר ליתן ע"י שליח כשהוא מוקדם אלא כוונת מ"א כמ"ש הב"ש שם בסי' קל"ו ס"ק י"ז חדא דלשון הטור וש"ע לא משמע כן ועוד דע"כ התוס' לא ס"ל כן דניתן ע"י שליח דבש"ס מקשה קנתה הגט ע"י חצירה והא מה שקנתה אשה קנה בעלה דהבעל אוכל פירות ולא הוי חצירה ומשני דגטה וחצרה באים כאחד ר"ל שזוכה בגט וגם בחצר בפעם א' ולא הוי חצר הבעל כיון שגרשה אין לו פירות והקשו התוספות מאי פריך מה שקנתה כו' הא קי"ל בעל שנתן מתנה לאשתו אין הבעל אוכל פירות מאותה מתנה וכיון דהבעל מקנה לה המקום שפיר הוי חצירה וא"א דניתן לה ע"י שליח ע"כ השליח הקנה לה מקום בחצרה ושם היה הגט מונח א"כ אין מקום לקושיית התוס' דכה"ג הבעל אוכל פירות וכן תי' הר"ן לקושית התוספות אע"כ דאין נראה להתוס' לאוקמי שניתן ע"י שליח:

אע"כ צ"ל שכתב בו שבת זו. ר"ל כיון דלא איירי ע"י שליח כדי לישב קושי' הע"ש צ"ל דלא כתב בגט יום הכתיבה אלא שבת ר"ל שבוע דרך משל שבוע הראשונה מחדש חשוון וכדומה דכה"ג כשר כמ"ש שם סי' קכ"ז ס"ז וכן תי' הב"ש עוד הוסיף הב"ש לתרץ דמיירי שנכתב בערב שבת וכתבו בו הזמן על יום השבת כאלו נכתב ביום השבת ואע"ג דכה"ג הוי גט מאוחר מ"מ כיון דלא ניתן לה עד יום השבת כשר ע"ש עוד:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מה שעשוי כו** איבד כחו וזכותו בנדר ר"ל כיון שהוא עצמו גרם ונדר או נשבע שלא למכור איבד הזכות שהיה לו בדבר ההוא למכרו והוי מכירתו כמו מוכר דבר שאינו שלו ובאיסור שבת דבא ממילא ל"ש זה ולכן מהני כאן וע' בח"מ סי' ר"ח ובסמ"ע וכן הש"ך הקשו אלא דקי"ל מקח הנעשה באיסור רבית המקח קיים מ"ש מהנודר או נשבע שלא למכור דהמקח בטל ותירץ דוקא בנדר או נשבע דע"י הנדר או שבועה א"א למכור כלל בהיתר לכן אין המכירה חלה אבל באיסור רבית דהא היה אפשר לעשות המקח בהיתר ושלא יהיה בו משום רבית לכן אפילו נעשה ברבית מ"מ המקח קיים ולפ"ז גם קושית מהרש"ל מיושבת דשאני איסור שבת דהיה אפשר לעשות בהיתר דהיינו למכור בערב שבת או בחד בשבת וה"ה לפי דברי הג"מ הנ"ל דעל ידי עצמו איבד כו' יש ליישב גם קושית סמ"ע מרבית:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **האלמנה כו**' דאפי' בתולה כו' ולפ"ז באלמנה לא מהני ייחוד ובעינן ביאה ממש לקנותה דהא מבואר בירושלמי שהביאו התוספות ביומא דף י"ג ע"ב וכן הרא"ש דנשתנה דין אלמנה מבתולה וכ"כ להדיא הב"ש ס"ס ס"ד:

כיון די"א כו' די"א דחופת בתולה היינו מה שמכסים שחרית ראש הכלה בהינומ' וי"א מה שמעמידים חתן וכלה תחת הכלונסאות אבל באלמנה בעינן יותר ול"מ זה לכן צריך שתהי' קנויה לבעל יחוד הראוי לבעילה אבל י"א דגם לבתולה ל"מ לא ההינומ' ולא הכלונסאות ואינו קונה דלא מקרי חופה אלא ייחוד הראויה לביאה ולכן גם בבתולה בעי ייחוד הראויה לביאה קודם שבת אם יבא עליה בשבת דקי"ל דמותר לבעול בתולה בשבת כמ"ש לעיל סי' ר"פ וקודם החופה אסורים בייחוד דהא בעינן יחוד הראויה לביאה וקודם החופה הוי יחוד עם פנויה דמאי מהני שהיא משודכת לו מ"מ לא עדיפא בזה מפניה דעלמא ואפ"ת דייחוד זה הוי חופה מ"מ חופה קודם קדושין לא קני והא מנהגינו לקדש תחת החופה דהיינו בשעת העמדת חתן וכלה תחת הכלונסאות ועיין בזה במשנה למלך מ"ש בזה אי חופה קודם קדושין קונה שאפי' היו הנשואין ביום ה' כו' ר"ל באלמנה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **להשיט כו**' אבל בכלי שרי כמ"ש ס"ב דאפי' באדם ליכא איסור שיטה בכלי:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ספינה כו'** ואפי' לת"ח אע"ג דאמרי' דף קל"ט ע"ב דלת"ח הותר ע"י הערמה דדוקא במי שאינו ת"ח לא הותר דלמא אתי למעב' בלי הערמה אע"ג דאפי' עביד בלי הערמה ליכא רק א"ד מ"מ החמירו בע"ה אבל בת"ח לא החמירו לאסור ע"י הערמה מ"מ בזמן הזה אין לנו דין ת"ח גם לדבר זה ואסור אפי' לת"ח:

ועסי' רמ"ח כו' מע"ש שרי דלא הוי כשט דלא כבה"ג דס"ל דמה"ט אין מפליגין בספינה ג' ימים קודם שבת משום שט אלא הטעם משום צער בלבול הספינה או בידוע שהספינה גוששת ותלך ולא יהי' שם המים עמוקים י"ט (ע"ש במ"א) או שיצטרך לבא לידי חילול שבת אבל בנהרות הנובעים דליכא צער ולא יבא לידי חילול שבת וגם המים העמוקים י' שרי ליכנס בספינה וליכא בזה משום שט:

ומ"מ כו' מספינה לספינה ר"ל באותה ספינה שנכנס מע"ש מהלך את כלה אע"ג דהספינה הולכת בשבת ח"ל וקי"ל דאם הוציאו מחוץ לתחומו אין לו אלא ד"א מ"מ ספינה שאני כיון שנכנס בה מע"ש והיה שם ב"ה של ע"ש הרי שבת באויר מחיצות מבע"י ולכן אפי' יצאה ספינה ח"ל כל הספינה נחשבת כד"א אבל כשפורש מספינה לספינה ובספינה שניה לא שבת באויר מחיצות מבע"י לכן אין לו בספינה שני' כ"א ד"א:

א' ה"ל כו' דלא ברי הזיק' כו' דסד"א להתיר כמו שהותר שבות דטלטול מוקצה מפני לסטים בסי' של"ד לכן חילק הר"י הלוי דשאני לסטים דברי הזיק' משא"כ כאן:

סימן שמ

סעיף א

כ' מ"א החותך כו' כ"מ מפרש"י דתנן בשבת דף צ"ד ע"ב הנוטל צפרניו זב"ז או בשניו וכן שערו כו' ר"א מחייב וחכמים אוסרים משום שבות וקי"ל כרבנן ואתמר עלה א"ר אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי חייב ותו אמר ר"א מחלוקת לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור ולכאורה ס"ד מאי דאמר אבל לחבירו ד"ה פטור ר"ל אפי' בכלי דמודו רבנן דחייב מ"מ חברו פטור דאי אמרי' מ"ש אבל לחברו ד"ה פטור ר"ל ביד דמחייב ר"א היינו לעצמו אבל לחבירו מודה ר"א דפטר א"כ דברי ר"א שאמר אבל לחברו כו' נאמרים שלא אליבי דהלכתא דהא קי"ל כרבנן אע"כ דקאי מ"ש אבל לחבירו פטור אפי' בכלי וא"כ דבריו אמורים גם אליבי' דהלכתא דהא בכלי מודו רבנן דחייב ע"ז כ' מ"א דלית' דבכלי אפי' לחברו חייב וא"כ לדידן דקי"ל כרבנן אין חילוק בין לו ובין לאחר דביד אפי' לעצמו פטור ובכלי אפי' לחברו חייב ונ"מ לענין חתיכת צפרנים לאשה לצורך טבילה

כמ"ש מ"א אח"ז וע"ז הביא ראיה מדברי רש"י שכ' וז"ל מחלוקת לעצמו בהא מחייב ר"א שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי אבל לחברו א"י לאמן ידו ליטול יפה בלא כלי עכ"ל הרי מבואר להדי' כדברי מ"א:

וכ"מ במ"מ גבי יבלת ר"ל מדברי מ"מ מוכח דבכלי אפי' לחברו חייב אולם עיקר ראיית מ"א הוא מש"ס ערוכה סוף ערובין דף ק"ג א"ר אע"ג דס"ל לר' אליעזר בעלמא מכשירי מצוה דוחה שבת מ"מ כל כמה דאפשר לשנויי משנינן דתני' כהן שעלתה בו יבלת (והוא מום וכ"ז שהיבלת בו אסור לעבוד) חברו חותכה לו בשניו והאי ברייתא ע"כ כר"א אתי' דאי כרבנן למה קתני חברו חותכה לו בשניו ניהו דהא ל"ק דה"ל להתיר שאפי' הוא עצמו יחתכנה לעצמו די"ל דמיירי דעלתה לו היבלת בגבו ובין אצילי ידיו דא"א שיטלנו הוא בעצמו אלא הא קשיא למה לא הותר כי אם לטלו בשניו ה"ל למתני דמותר לטלו אפי' בידיו ותפשוט דר"א דאמר מחלוקת ביד אבל בכלי ד"ה חייב ופי' התו' דאי הוי קתני חותכה חברו ביד הוי אשמועי' תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחי אב מלאכה ועוד שמעי' דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינא למפשנו ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכ' הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קא שרי עכ"ל התו' אלא ע"כ כר"א אתי' ולדידי' כיון דלדידי' קיל הדבר ומן הדין לצורך מכשירי מצוה אפי' בכלי שהוא אב מלאכה הותר אלא דחכמים אסרו משום דכל אפשר לשנויי משנינן אי הוי מתירים שבות חמיר ביד אתי להתיר אפי' בכלי אבל לרבנן דלא הותר כלל מלאכת דאורייי לצורך מצוה ל"ל שמא יעשה בכלי עכת"ד הגמ' הרי מבואר מדאמר הש"ס דה"ל למיתני חברו מותר לטלו ביד ועי"ז הוי נפשט כר"א דבכלי מודים חכמים דחייב והא ברייתי' מיירי שנוטלו לחברו דהוי לאחרים ע"כ בכלי אפי' לאחרים אפי' לרבנן חייב וע"כ הא דאמר ר"א מחלוקת לעצמו אבל חברו ד"ה פטור לא קאי אלא אם נטלו ביד ואליבי' דר"א דמחייב גם ביד אבל לחברו מודה דביד פטור אבל בכלי אפי' לחברו ואפי' לרבנן חייב וא"כ לדידן דקי"ל כרבנן אין חילוק בין לעצמו ובין לאחרים דביד אפי' לעצמו פטור לרבנן ובכלי אפי' לאחרים חייב כמ"ש מ"א וכנ"ל אלא דראי' זו אינה מספק' דדלמ' יש לחלק בין יבלת לצפורן ודלמ' ציפורן קיל מיבל' לחברו אפי' בכלי פטור לזה הוצרך מ"א להביא ראי' מדברי מ"מ מ"ש ע"ד הרמב"ם גבי יבלת בפ"ט מה' שבת וז"ל החותך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחרים פטור וכ' מ"מ וז"ל הכלי שכ' רבינו הוא מתמי' אצלי כי לפי הסוגי' שבסוף עירובין נראה בביאור שהיבלת הלחה החותכ' ה"ה כחותך צפרניו בכלי שהו' חייב עכ"ל הרי דהשוה דין יבל' לדין צפורן ואדרבא יליף יבל' מצפורן אלא שמדברי המ"מ גריד' אין ראי' במה שתמה על הרמב"ם במה שפוטר אפי'

בכלי דאכתי לא מוכח דבכלי אפי' לאחר חייב די"ל דלא תמה המ"מ על הרמב"ם דפוטר אפי' בכלי אפי' לעצמו ובזה ודאי חייב אפי' לרבנן לכן ע"כ ראי' מ"א מסוגי' דערובין דמוכח דביבלת אפי' לאחר כשהוא בכלי חייב כנ"ל והמ"מ משוה יבלת לצפורן א"כ ע"כ גם בצפורן חייב בכלי אפי' לאחרים כנ"ל וכ' הט"ז כו' דהא אפשר בניקור ר"ל דמצד הדין סגי בניקור הצואה שתחת הצפורן שחוצץ אלא שהחמירו כמ"ש הש"ך דא"א לנקרן יפה שלא ישאר מעט צואה כמבואר שם אין טעם זה כדאי להתיר אמירה לגוי לחתכ' וכמ"ש בי"ד סי קפ"א דגם הניקף שהקיפו ראשו וגלחו פאותיו חייב כמו המקיף והיינו אם הניקף מטה ראשו לצד המקיף דמסייע יש בו ממש:

דמסייע א"ב ממש ר"ל דדוק' ניקף קתני מתני' דחייב כמו המקיף מסי' משום דכ' לא תקיפו לשון רבים לכלול המקיף וגם הניקף אלא דפריך הש"ס ניהו דאסר רחמנ' גם לניקף מ"מ למה יתחייב הניקף הא לא עביד מידי והוי לאו שאין בו מעשה ועל זה משני הואיל וסייע בהטיית הראש מקרי יש בו מעשה והיינו דוקא גבי ניקף דכבר רבי' קרא לאיסור' מהני' הסיוע לחשבו לאו שי"ב מעשה אבל אי לא רבי' קרא לניקף מסבר' ל"ה אוסרי' לניקף כ"ש לחייבו אע"ג דמסייע אין בו ממש ולכן בחתיכ' צפורן בשבת דליכ' קרא אמרי' מסייע אין בו ממש:

כמ"ש התוס' שם (ד' צ"ד ע"ב) ד"ה אבל בכלי ד"ה חייב וז"ל התו' היינו כר"י דמחייב במלאכה שאין צ"ל עכ"ל התוס' וא"כ לפ"ז אפי עשאו ישראל לדעת הטור דפוסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור לא הוי רק שבות אם לא שצריך לצפורני' לדבר מה:

מ"מ אם אפשר ליטלו ביד ר"ל שהגוי יטלן ביד הוי שבות דשבות עדיף משיחתכ' הגוי בכלי:

ועמ"ש ס"ס ש"ג בשם הריב"ש אפשר כוון בזה לישב קושי' הנ"ה על הטור דפסק מלאכה שאצ"ל פטור ואפ"ה כ' בסי' שכ"ח סל"א צפורן שפרשה אבל לא רוב' נטלו ביד פטור אבל בכלי חייב ואמאי הא הוי מלאכה שאצ"ל ודוחק לו' דהטור חולק על התו' הנ"ל דהא דברי התוס' ברורי' והשכל מחייבן אע"כ דהטור בסי' שכ"א לא נחי' לענין מלאכה שאצ"ל ונ"מ דבכלי חייב אם היה צריך לצפורן דהוי מלאכה שצ"ל עכת"ד וכדי ליישב בזה כ' מ"א עמ"ש סי' ש"ג בשם הריב"ש דלדידיה משמע דבנטילת צפורן אפי' א"צ לצפורן מ"מ חייב אפי' לר"ש דפוטר במלאכה שאצ"ל דהא נטילת צפורני' הוי תולד' דגוזז ובגוזז חייב אפי' א"צ לצמר דהא כל מלאכות ממשכן ילפי' ובמשכן הוי גוזזים עורות תחשים אע"ג שלא היו צריכים לצמר כלל וא"כ י"ל דהטור חולק על התו' וס"ל כריב"ש אף שדברי התו' השכל מחייבן מ"מ גם דברי הריב"ש הם דברי טעם:

אבל שבות ממש ר"ל דהישראלי' עצמ' תטלן בידיה דלא הוי רק חד שבות אסור:
כמ"ש ס"ס שכ"ו דאסור לטבול כו' דהיינו המ"א הבי' בסי' שכ"ו סק"ח בשם הרב"י שכ' בשם הכלבו לאסור הטבילה בשבת משום סחיט' שער ואע"ג דקיי"ל אין סחיט' בשער וליכ' רק שבות אם יסחטן מ"מ אסור וניהו דלא קי"ל כוותי' בזה היינו משום דאינו ודאי שיסחט השער אלא יש לגזור שמא יסחטן אפי' יסחטן ליכ' רק שבות לכן מותר אבל אי הוי ידעינן דודאי יסחטן הוי אסור אע"ג דליכא רק שבות וה"מ מ"א להבי' ראי' מסי' ש"ז דאסור חד שבות אלא רצה להקשות מטביל' גופ'. ולומר לגוי לעשות דאוריית' דהיינו שהגוי יחתכם בכלי דמ"מ אינו אלא שבות דאמירה לגוי וניהו דכבר כ' דאין להתיר לישראל שבות דהיינו שהאשה תחתכם ותטלן בידיה היינו משום דהו' שבות חמור ונקט בש"ס שבות דאית בי' מעשה מ"מ ס"ד לומר לגוי שיעשה מלאכה דליכ' רק שבות דאמירה לגוי והוא שבות קל ונקר' בש"ס שבות דלית ביה מעשה זה הותר קמ"ל דגם זה אסור:
כמ"ש בי"ד סי' קצ"ז משום דקי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה אלא משום מצות עונה ולכן בקל דחינן לה גם צ"ע אם יש להתיר בניקור מלבד שמא לא תנקרם יפה וישאר שם מעט טיט וצוא' גם יש לחוש לדברי הראב"ד שהביא הש"ך ביו"ד סי' קצ"ח ס"ק כ"ה שכ' שהצפורן גופיה חוצץ וז"ל צריכ' לחתוך צפורני ידיה ורגליה דכיון דעתיד' לטלן חייצי השתא עכ"ל:
להתיר בנקור מ"מ מותר לו' לגוי לחתכ' כצ"ל ור"ל ניהו דעד עתה כ' שהגוי תטלן ביד דהוי שבות דשבות וסוף דבריו כעת שוי' נפשי' הדרנ' ומסיק דאדרב' עדיף לו' לגוי לחתכם דהיינו בכלי. דהא כו' מלאכה שאצ"ל פטור וא"כ א"ת לגוי לחתכן בכלי הוה שבות דשבות וסומכים ג"כ ע"ד התו' דחולקים על הריב"ש דגם בגוזז בעינן צריכה לגופה:
ועבי"ד סי' ש"ץ דא"א כו' ר"ל בא לישב דברי עצמו שכ' דמותר לו' לגוי לחתכן בכלי ולסמוך ע"ד הטור והתו' דלדידהו הוי כה"ג שבות דשבות אדרב' אי נאמר לגוי ליטול בשיניה או בידי' עדיף טפי דזה ודאי הוי שבות דשבות לכ"ע לזה הביא ראיה מי"ד ס"ם ש"ץ דא"א ליטלן יפה בשני' גם מבואר שם דא"א ליטלן יפה בידיה לכן טוב יותר שיחתכן הגוי בסכין לסמוך ע"ד הטור בתוס' כנ"ל:
וגם בהל' שמחות כו' ע' בסי' קצ"ח בט"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שתי שערות כו'** הע"ש כ' שני דינים כו' כ' בס' ת"ש בס"ס של"ט שדברים הללו הועתקו במ"א שלא במקומו וראוי להיות בס"ס של"ט דשם כ' בע"ש שני דינים א' בשם ריב"ש דאין לפדות הבן בשבת והוא מפורש בש"ע סי' של"ט סע"ד ודין שני בשם א"ז הבחורים המצפצפים בפיהם וקוראים לחבריהם מותר והוא מפורש בש"ע ר"ס של"ח וסיים וז"ל ומכאן מודעה רבה שיש במ"א ט"ס בהרבה מקומות כמ"ש בתשובת חות יאיר בצוואת ר"י חסיד מפראג כו' עכ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **לחתוך כו'** אם היא לחה אבל אם היא יבשה מבואר בעירובין דף ק"ג דליכא איסור דאורייתא בכלי דאפרוכי מפריך ומ"מ אפי' ביבשה איכא איסור דרבנן אפי' ביד: מן השלח ר"ל גוזז מן העור כשהי' מופשטת מן הבהמה וכ' הט"ז בסי' של"ז אם תלש אדם מעור אדם עצמו הוי כתולש מן הקרקע ע"ש בסי' של"ו דאין דרך גזיזה בכך ואין דרך ניפוץ בכך ואין דרך טויה בכך כצ"ל וכ"ה ברמב"ם וכ' המ"מ שהוא ממה דאי' במסכת שבת דף ע"ד ע"ב אר"י הטוה צמר מע"ג בהמה בשבת חייב ג' חטאות משום גוזז ומשום מנפץ ומשום טויה ר' כהנא אמר אין דרך טויה בכך ואין דרך ניפוץ בכך ואין דרך גזיזה בכך ופסק כרב כהנא:

ומשמע דתולש כו' מדנקט גבי בהמה גוזז ולא נקט גם תולש כמ"ש גבי עוף משמע דבבהמה פטור על התלישה וע"ז כ' ע' סי' תצ"ח שכ' בשם הרא"ש דמ"מ חייב בתולש מן הבהמה משום עוקר דבר מגדולו. ע"ש במ"א ס"ק כ"ג ובבכורות:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שעוה ואפי' נטף כו'** וכ' הב"ח אי מסלק השעוה מאות א' יש בו איסור דרבנן ואי מסלק משתי אותיות חייב דהסילוק מקרי כתיבה דהא כ"ז שלא סלקא א"א לקרות האות וכ' בתשו' מעיל צדקה סי' כ"ה שלפי דברי הב"ח אם נמצא כה"ג בס"ת אותיות מכוסים בשעוה שנטף עליהם אסור לקרות בה דהוי הס"ת חסר אותן האותיו' דהא חשיב סילק השעוה לכתיבה וע"כ ס"ל דקודם הסילוק הוי כאלו לא נכתב אותן האותיו' והמעיל צדקה כ' דאינו נראה בעיניו לחייבו כה"ג משום כות' דלא מצינו כה"ג במשכן האם נא' אם חלק מס"ת כרוך וקשר בקשר של קיימא ואפי' בשבת דאסור לפתוח ולהתיר הקשר האם נימא שאסור לקרות בחלק הס"ת במגולה משום דאותו שקשור הוי כמחוק או אם מתיר הקשר הלז בשבת ולא התרו בו משום התרת קשר אלא משום כות' אם נימא שיהי' חייב ודאי לא מסתבר מלתא וה"ה אם מסלק השעוה מהאותיות אין חייב משום כותב

ועוד כ' דרוב ס"ת שלנו מלאים נטיפות שעוה ויהי' פסולין לקרות בהן אלא שדברי הב"ח נובעים מתוספתא שהביא הרא"ש פ' כלל גדול ובאמת אין פי' התוס' כמו שהבין הב"ח לכן גם הדין הנ"ל שהוציא משם ליתא. וזה לשון התוספ' נפל הדיו על הספ' ומחקו שעוה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב עכ"ל והבין הב"ח דבשעוה על הפנקס הטעם משום כותב ובתשובת מעיל צדקה הנ"ל כ' דאין לשון התוספתא משמע כן ועוד למה חלק ספר ופנקס לערבינהו וליתנהו נפל דיו או שעוה על הספר או פנקס ומחקו כו' ועוד מהכרח סברות הנ"ל א"ו דאין זה כוונות הברייתא אלא מ"ש התוספתא שעוה ועל הפנקס (ר"ל כמ"ש רש"י על ב' דפי פנקס) שהיה להם לוחות ממורחים בשעוה והיה רושמים עליהם ולאחר שהי' כלו כתובה החליקו השעו' שעל הלוח וחזרו לכתוב עליו וחיובו משום ממרח שהוא תולדה דממחק ולא משום מוחק כדי לכתוב שתי אותיות:

ומ"מ (ר"ל אע"ג דחיובו משום ממרח ולא משום כותב) בעי' כשיעור ב' אותיות לחייבו חטאת דכל חיובי שבת בעי' מלאכה ראוי לדבר מה כו' אבל משום סילוק השעו' ועי"ז נמצא הכת' מתחתיו לא ולכן הכשיר אם נטף שעו' בס"ת על מקום שאינו מפ' השבוע אבל אם הנטיפ' היא על מקום שצריכי' לקרות אז א"א דהוי כקור' ע"פ ואם רשאי לסלקו זה תליא במחלוקותו עם הב"ח דלהב"ח אסור ולדעת תשובת מעיל צדקה מותר:

אעפ"כ נראה דלא מלאו לבו לסמוך על דעתו להתיר לסלקו (ואני לא הבנתי דאם חשש לדעת הב"ח א"כ אפי' הנטיפה שלא במקום הקריאה יש לפסול לקרות בה דהא לדעת הב"ח הוי כאלו נמחקו האותיות שתחת השעוה) וסיים עוד וז"ל ואפשר דרשאים לפספסו בקלף עד שיסתלק מע"ג כ' ובנייר יש להחמיר שמן הנייר מסתלק הכ' עם השעוה וה"ל מוחק ממש ואסור עכ"ל אח"ז ראיתי בש"ע עם באר היטב שכ' פה ובסי' קמ"ג הביא בשם תשו' שבות יעקב חלק ב' להקל בזה אבל אין התשוב' ת"י לעיין בו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אסור כו'** ומותר ליתנו לתינוק כו' וז"ל המרדכי כי ליכא אסורא דאורייתא כו' מיהו איסורא דרבנן איכא ובתינוקת אין לחוש דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצוים להפרישו היכא דלא ספינן ליה בידים עכ"ל וא"כ לפימ"ש מ"א בסי' שמ"ג ס"ק ג' כה"ג מקרי ספינן ליה בידים ואסו'. וע' שם מ"ש מ"א בשם הר"ן והרשב"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כמין אותיות כו'** וכ' בתשובת רמ"א כו' מותר לפותחו כו' והביא ראיה מדאמרי' פ' הבונה הכותב על שני לוחי פנקס ונהגין זה עם זה חייב. ופרש"י החנוני' יש להם

לוחות טוחי בשעוה ורושמים עליהם כנ"ל אם נהגין ונקרין זה עם זה כגון שכ' על שני שפתי הלוחות סמוכים זה לזה חייב:
ומעתה יש לדייק למה תני הכותב ליתני רבותא טפי אפי' היו כתובי' כבר על שפתי הלוחות אם פותח או נועל הפנקס חייב דהוי כותב או מוחק א"ו דאין זה קרוי כתיב' ולא מחיק' וא"ל ניהו דמוכח דלית בזה חיוב מן התורה אבל מ"מ איסור דרבנן איכא. דא"כ בסיפ' דקתני על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור דהאי דינא דבאין נהגין שיהי' פטור אבל אסור כבר אשמעי' שם בברייתא בבא אחרת טפי ה"ל לאשמועי' אם הכתובים כבר על שפתי הלוחות אלא שרחוקים זה מזה והוא נועל ועי"ז מקרבן דפטור אבל אסור א"ו דכה"ג אפי' לכתחלה מותר ועוד הביא ראיה ממ"ש כ' אות א' בטבריא ואחד בצפורי הובא ראי' זו גם בט"ז ס"ק ב' וע' עוד שם שהאריך:
ובלבוש כ' שהוא קרוב כו' ולאו דוקא כשכתב עליהן אותיות ה"ה אם רשומים ציורים כמ"ש מ"א תחלת ס"ק זה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **במשקין כו'** הכותב על בשרו כו' דומה לכתב שנמחק ר"ל דהא מה שכותב על בשרו כותב על דבר המתקיים מצד עצמו דהא כותב ע"ג עור אע"פ שדבר אחר דהיינו החמימות גורם שאינו מתקיים מ"מ נקרא כותב ע"ג דבר המתקיים מידי דהוי אכותב על עור ממש שעכ"פ ברוב ימים ע"י יושנו יתמחק ואפ"ה חייב:
סקרא ע"ג דיו פטור דהוי מקלקל. אלא על הכתב. והא בכתב אין קלקל והוא כתיקונו:
חי"ת וכ' ב' זייני"ן כ' שתי אותיות כו' כצ"ל ותיבת חייב מ"ש אחר תיבת ב' זיינ"ן הוא טעות הדפוס וכה"ג פטור וכ"ה בהרמב"ם ע"ש. שנוטל גג החי"ת ונעשו ב' זיינ"ן צ"ל דתחל' כ' שני זיינ"ן וכ' עליהן תגין כדין שעטנ"ז ג"ץ הצריכים תג"ן ואח"כ טעה וכ' עליו חטוטרת ונעש' חית א"כ כשנוטל החטוטרות נשאר שני זיינין עם התגין כדינן ולכן חייב. אבל אם כ' תחל' ב' הזייני"ן בלי תגין כדין ב' זיינין של חי"ת אע"פ שנטל אח"כ החטוטרת נשארו שני זיינ"ן מ"מ פטור דהא חסרים התגין וכמ"ש מ"א ס"ק י':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מותר כו'** לראות אומנות בשבת כו' וכ"ה להדיא בגמ' דק"ג ע"א דא' רשב"ג המכה בקורנס על הסדין חייב ופריך מאי קעביד רבה ור"י דאמרו תרווייהו מפני שמאמן את ידו קשו בה בני רחבה אלא מעתה חזו אומנת' בשבת' וגמר ה"נ דמחייב אלא אביי ורבא דאמרי כו' ע"כ:

סעיף י

(סק"י) **שאין כו'** וב"ח אוסר אפי' בקלף אף על גב דאיכא תרתי לריעותא חדא שאינו דבר המתקיים ועוד רושם אחד ליכא איסור תורה כמו כותב אות א' מ"מ אסור ועי' בט"ז:
משמע בגיטין אם תוחב (ע"כ ר"ל לא ע"י תפיר' אלא שמתוקן הבגד שאפשר לתחוב שם האותיות מה שקורין שרוי"ף כו') וא"כ אפשר דאסור. הקש' בספר ת"ש דאדרבא בגיטין משמע דלא הוי כ' דאי' שם אין העבד יוצא לחירות בכ' שע"ג כיפה ואנדוכתדי ופרש"י הם תכשיטים ואם רקמו עליהן אותיות גט שחרור אינו כ' לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד ושני ראשיו תחובים עכ"ל הרי משמע דאינו כ' וכ' לתרץ דאפשר דמ"א מיירי דתחוב גם באמצע ולכן מיקרי כ' וסיים בספר ת"ש בעצמו על דברי מ"א וא"כ סתם במקום שה"ל לפרש עכ"ל ולענ"ד גם אין סברא לחלק בין תחוב משני צדדים או תחוב מג' צדדים דהיינו שתחוב גם באמצע ולענ"ד בלא"ה לק"מ דודאי אין ראיה משם להיפך ממ"ש מ"א דהא לענין עבד ל"מ כ' דהתם טעמ' אחריני איכא דאיתא התם האומר לאשתו ה"ז גיטך והנייר שלי אינ' מגורשת ופרש"י כיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר וה"ה בגט שחרור דהא דיניהם שוה ולפ"ז אם נתן לה גט וא"ל ע"מ שהנייר שלי אע"פ שנתן לה בשעת נתינת הגט חתיכת קלף גדול באורך ורוחב הגט מ"מ אינה מגורשת דמ"מ אותיות הגט פורחים באויר ובעינן וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וזה כוונת רש"י במ"ש רש"י בכותב ע"ג אנדוכתרי לפי שאינו כתוב וקבוע כו' והוי כאלו אותיות פורחות באויר דלא מהני דהוי כאלו אמר ע"מ שהנייר שלי ונותן לו נייר אחר כנ"ל דמ"מ אותיות הגט פורחי' באויר והאי טעמא לא שייך לענין כתיבת שבת דעכ"פ דבר המתקיים הוא ובזה לא נסתפק מ"א מעולם דאין לדמות גט ושבת לענין זה ולא הוצרך מ"א לראיה כ"א דס"ד דלא מיקרי כ' אלא הרוש' בדיו וסממנים ורושם אותיות או צורה או רשמים אבל כשהאותיות הן של כסף וגם האות עשוי כבר אלא שהיא מחבר האותיות על דבר אחר כה"ג ס"ד דל"מ כ' לזה כ' דמשמע מגיטין דמקרי כ' והיינו מדהוצרך רש"י לתת טעם לפי שאינו כ' וקבוע כו' ת"ל דאינו כ' כלל כנ"ל אע"כ דעכ"פ כ' מיקרי אלא דהתם הוי כאלו האותיות פורחות באויר וזה לא שייך לענין שבת כנ"ל וא"ש ולפי שאין זה הכרח גמור דאפשר רש"י חד מתרי טעמי נקט לכן כ' מ"א וא"כ אפשר דאסור כו':
כ' בה"מ כו' וכ"מ מל' רמ"א שם דעל מ"ש בסי' ש"ו מותר לקנות בית בשבת מן הגוי בא"י וכתב בערכאות שלהן בשבת וכ' רמ"א ע"ז וז"ל בכ' שלהן דאינו אסור רק מדרבנן עכ"ל וע"כ ר"ל שכ' שלהן אפי' כתבו ישראל אינו רק מדרבנן ועכשיו כשיאמר לגוי ה"ל

שבות דשבות דאי ס"ל דהכת' הוי דאורייתא ומ"ש דאינו אסור רק מדרבנן ר"ל דאמירה לגוי אפי' באיסור דאורייתא אינו אלא מדרבנן דא"כ למה התנה רמ"א שיהיה כ' שלהן דמה לי כ' שלהן או שלנו לענין אמירה לגוי:

פי' שאומר כו' זה קאי על דברי הגמ' דלעיל דמ"ש בכ' גלחות ואעפ"כ לא יכתב ישראל כ"א אומר לגוי לכתוב:

כדאמרי' בהבונה הא דבעי זיוני דאי' התם נתכוין לכתוב אות א' ועלה בידו שתים חייב ופריך והתנן נתכוין לכתוב חי"ת וכ' שני זייני"ן פטור ומשני הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני ר"ל דבמשנה דקתני נתכוין לכתוב חי"ת ועלה בידו ב' זייני"ן דפטור משום דמחוסר זיון ותגין דהא תחלה כ' אשני זייני"ן כדי לכתוב חי"ת ושני זייני"ן של חי"ת אין צריכים זיון וע"כ כתבן בלי זיון ותגין לכן כשעלה בידו ב' זייני"ן דהיינו שלא עשה החטוטרת ע"ג ונשארו השני זייני"ן פטור דלא נחשב כותב שני אותיות דהא זיי"ן צריך תג דהוא משעטנ"ז ג"ץ והם חסרים תגין אבל בברייתא דתני חייב מיירי באותיות שאין צריך זיון כגון א' או ב' דהוויין אותיות גמורות ולכן חייב הרי מוכח דאותיות שעטנ"ז ג"ץ אם חסרים זיון לא מיקרי כ':

נלקח מכתב אשורית ע"ל בסי' שנ"ד במ"א ס"ק י"ז. בא"ע סי' קכ"ו וע"ש בב"ש:

ואפשר דפליג על הרמב"ם כי ר"ל הג"מ שהבי' לעיל דס"ל כ' גלחת או כתיבה דקה ל"מ כ' פליג על הרמב"ם דמחייב אפי' סממניות:

סעיף יא

(**סקי"א**) **חוט כשקשר כו'** ר"ל ע"ג שני תפירות אף על גב דבלי קשירה לא היה חייב על התפירה דהוי דבר שאינו מתקיים ואינו מחייב על התפירה כ"א ע"י הקשירה מ"מ חייב על הקשירה ג"כ והיינו כדעת הר"ע מברטנורה:

דהר"ן כ' על מאי דמסיק הש"ס אהא דתנן התופר שני תפירות דחייב. והא אינו מתקיים ומשני כשקשר וכת' הר"ן דמזה הוכיח הרא"ם למה לא יתחייב התופר גם משום קושר אע"כ אינו חייב על קשירה כ"א בעשה שני קשרים זה ע"ג זה ובתופר שתי תפירות סגי בקשר א' עכת"ד אבל הר"ע מברטנורה כ' על התופר ב' תפירות וקשרן ומחייב תרתי משום קושר ומשום תופר אלא דבמשנה פ' כלל גדול דחשב ל"ט מלאכות ואתי מנינא לאשמועי' דאם עשו כלם בהעלם אחד חייב ל"ט חטאת אע"ג דבכללן הוי תופר וחייב עליה שתים מ"מ לא חשבה אלא חדא דהא כבר חשיב קשירה בפ"ע ועל שני קשירות בהעלם א' אינו חייב אלא אחת ולכן ליכא יותר מל"ט חטאות וע"ש בתי"ט פרק ז' משנה ג' ד"ה אבות מלאכות:

סעיף יג

(**סקי"ג**) **בעיגול ואז אפי' חוט כו'** אולם משמע שם דוקא אם המחט מיוחד לכך ומניחה שם לעולם וז"ל וגם מפני המחט שהיא נקובה אין איסור כיון שהיא מחוברת בפתיל והפתיל בבגד ואין נפרד ממנו לעולם וסיים עוד הש"ל וז"ל ודוקא אם יש נקבים מותר אבל לתפור חוט א' בבתי ידיו וכשפושטו מרחיבו וכשלובשו מותחו ומהדק בתי ידיו תפירה היא זאת דמה לי תפירה יום א' ומ"ל תפירה עולמית עכ"ל וע' בד"מ מ"ש בשם הגהות מרדכי ע"ז:

סעיף טו

(**סקט"ו**) **שדומה כו'** למה פסק כאביי דאיתא בשבת דף ע"ג אמר רבא האי מאן דמקבץ מלח ממלחתא (היינו באותו מקום שנעשה שם מי הים מלח) חייב משום מעמר אביי אמר אין עימור אלא בגידולי קרקע ופסקו כאביי אלא דהטור ס"ל דמודה אביי דמכל מקום אסורה איכא ולא פליג על רבא דאמר חייב. גרס רבה כו' דהא רבא גופיה כו' ואם כן יהיו דברי רבא סותרים זה את זה דס"ל למ"א דעימור ודישה חד דינא א"ל ורבא סבירא ליה אין דישה אלא בג"ק:

דאיתא דף ע"ה ת"ר הצד חלזון ופוצעו (פרש"י דחקו בידו שיצא דמו) אינו חייב אלא א' והיינו משום צידה ר"י מחייב שתים משום צידה ומשום פציעה שהיה ר"י אומר פציעה בכלל דישה א"ל אין פציעה בכלל דישה אמר רבא מאי טעמא דרבנן קסברי אין דישא אלא בגדולי קרקע וסתמא הלכה כרבנן נגד ר"י ומ"ש דרבא ס"ל אין דישה כו' היינו משום דרבא מפרש טעמייהו דרבנן משום אין דישה כו' ואביי אפשר סבירא ליה טעמא אחריני לרבנן. ולכן פסק כוותייה ר"ל ליישב קושית הע"ש הנ"ל למה פסק כאביי משום דאביי ורבא תרווייהו ס"ל אין עימור ודישה אלא בגידולי קרקע. אע"ג דרבה לא סבירא ליה הכי מ"מ כיון דאביי ורבא מסכימים. ה"ל רבה יחיד לגבייהו והלכה כרבים:

וכ' המ"מ גם כן כו' אינו מביא ראי' מהמ"מ כ"א שיש לגרוס רבה אבל מ"א כ' תירוץ אחר לקושית הע"ש הנ"ל ממ"ש המ"מ דהמ"מ כ' הטעם דפסק כאביי דאביי הוי בתרא נגד רבה והלכה כבתראי:

א' מסימני הלכות כו' דהע"ש ר"ל קו' עצמו הנ"ל למה פסק כאביי ולזה תי' דעימור הוא מסימני הנ"ל ר"ל דקי"ל ביע"ל קג"ם הלכה כאביי נגד רבא וס"ל דהעיי"ן מיע"ל קג"ם רומז לעימור וע"ז כ' מ"א ע' בב"ק כו ר"ל דשם מוכח דעיי"ן מיע"ל קג"ם רומז לעד זומם דפליגי שם בב"ק אביי ורבא אי נפסל למפרע ע"ש:

סעיף טז

(**סקט"ז**) **המקבץ כו'** ודוקא כו' כדאמרי' בביצה כו' כ"ה לשון הכ"מ אבל לא הראה מקומו בביצה אולם התו' כ' בביצה דף ל"א אהא דתנן מביאים עצים מן השדה מן המכונס אבל לא מן המפוזר משום דהוי מוקצה ומן הקרפוף אפי' מן המפוזר דהוי מוכן וכתבו התוס' ד"ה מן הקרפוף וז"ל דלא שייך עימור אלא במקום שגדילי' שם כדמוכח פ' כלל גדול עכ"ל ואפשר ראייתם מדא"ר פ' כלל גדול האי מאן דמקבץ מלח ממלחת' כנ"ל ומדייק ממלחת' דהיינו מקום שנעשה המלח משמע דוקא באותו מקום דהוי מקום גדילתו אז חייב משום מעמר:

סעיף יז

(**סקי"ז**) **או שנקב כו'** כמ"ש ס"ס שי"ט במ"א שם ס"ק י"ח בשם הרמב"ם:

סימן שמא

סעיף א

(**סק"א**) **שלא לאכול וה"ה א"נ שלא לשתות יין כו'** דתנן ר"פ בכל מערבין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אע"ג דבעי' בעירוב סעודה הראויה ויין לנזיר ותרומה לישראל לא חזי להו דס"ל לת"ק כיון דחזי לשום אדם אע"ג דל"ח למערב מיקרי סעודה הראוי וסומכוס אומר לישראל דוקא בחולין דס"ל דבעינן סעודה הראוי למערב ושקלינן וטרינן ואלו נזיר ביין לא פליג ומודה דמערבים לו ביין משום דחזיא למערב דאי בעי מתשל על נזירותיה תרומה נמי אי בעי מתשל על הפרשת תרומה והדר' לטבלה והדר מפריש מיניה וביה א"כ הנשאר אחר הפרשת תרומה הוי חולין וחזי ליה ומשני דס"ל כרבנן דרבי דגזרו על שבות בין השמשות ובעי' דתהי' חזיא לי' בין השמשות והא ב"ה א"א להפריש מיניה וביה דאין מעשרים ב"ה משום מתקן כדלעיל סי' של"ט והקשו התוס' א"כ גם לנזיר ביין הא לא חזי ליה דהא א"א למתשל ב"ה דהא אין נשאלין לנדרים בשבת כ"א מה שהוא לצורך שבת ותי' דכה"ג נשאלים דזה מיקרי צורך שבת שיהי' מותר לשתות יין בשבת ומיניה יליף מ"א דה"ה שלא לאכול בשר דכשם שמצוה לשתות יין בשבת יש מצוה לאכול בשר בשבת ודע דמ"ש בש"ע אבל בעל יוכל להפר כו' מ"מ צריך לשנות בלשונו כי בשבת לא יאמר לה מופר לך כ"א מבטל בלבו וא"ל טלי ואכלי טלי ושתי כמ"ש בי"ד סי' רל"ד סעיף כ"ד ומ"ש בש"ע בסעיף ב' מי שנשבע כו' ואותו יום בא בשבת כו' מ"מ א"א לו לעשות' מע"ש צריך לעשותה מע"ש כדי שלא יצטרך להתיר לו בשבת

כמו שכ' בח"מ סי' ע"ג סעיף ז' בנשבע לפרוע ביום פלוני ואירע אותו יום בשבת חייב לפרוע קודם שבת כ"ש כאן שלא קבע יום ידוע:

סימן שמב

סעיף א

כ' מ"א צ"ע כו' כמ"ש ס"ס שפ"ו אם אמר בע"ש ככר זו היום חול ולמחר קדש מערבים לו בה אע"ג דקודש לא חזיא ליה ובעי' סעודה הראויה ב"ה כיון דבין השמשות ספק הוא ומספק לא חל על הככר קדושה וחזי' ליה בה"ש ורשאי לאכלה בה"ש אבל אמר היום קדש ולמחר חול אין מערבים לו בה דמספק שמא כבר הוא לילה ונכנס יום שאחריו לא פקע הקדושה ואסור לאכול בה"ש ולא חזי ליה בה"ש. וע' ר"ס תקס"ב במ"א שכ' בשם הגמ' אע"ג דבתענית בתחלת בה"ש שנכנס התענית מותר באכילה מ"מ בין השמשות שבסוף התענית אסור באכילה דמספק לא פקע התענית והיינו מטעם הנ"ל:

וע' בספר ת"ש שכ' לעיין במ"ש על המג"א בזה בס"ס ש"ז דאשתמיט למ"א דברי התו' בעירובין דף ל"ד ע"א דגם במ"ש בה"ש ל"ג על שבות ועיינתי בדבריו בס"ס ש"ז ס"ק מ"ט שכ' הראי' מדאמר בעירובין אם הניח ערובו במקום שא"א לטלו בה"ש מן המקום ההוא מ"מ אם יש לאשכוחי גוונ' להביאו למקום אשר יכול ליטלו משם הוי עירוב ועז"א איתביה רב בר שבא לר"פ מדתנן כיצד הוא עושה אם חל י"ט בע"ש ורצה לערב לי"ט ולשבת וכיון די"ט ושבת שני קדושות צריך כל יום לערב על אותו יום דהיינו מבערב י"ט על י"ט ובי"ט על שבת ותני כיצד עושה מוליכו בעי"ט למקום שיקנה לו העירוב ומחשיך עד אחר בה"ש דבה"ש קונה עירוב ואחר ב"ה מוליכו לביתו דאם יניחנו שם פן יאבד ולא יהי' לו עירוב לשבת ובי"ט לע"ע מוליך העירוב לאותו מקום הנ"ל ומחשיך עליו עד אחר בה"ש וכיון דבשבת אסור להביאו לביתו ע"כ נותן התנא עצה טובה שיאכלנו שם באותו מקום כי כבר קנה עירובו בה"ש ואם יניחנו שם פן יאבד ויפסיד הפת שעירב בו טוב לו שיאכלנו הוא וא"כ למה צריך להוליך העירוב למקום שיקנה לו עירובו אפי אינו מוליכו שם די כיון שיש בידו שיכול להוליכו הוי כאלו הוליכו א"ר זיר' גזרה משום י"ט שחל אחר השבת דאם רוצה להניח עירוב על י"ט צריך להוליכו מע"ש למקום ההוא ויניחנו שם עד שתחשך בי"ט דאז א"א שיקנה העירוב לי"ט אם לא שמונח העירוב באותו מקום דל"ל בה"ש במוצאי שבת הא אי בעי מצי להוליכו דהא א"א להוליכו דעדיין הוא ספק שבת וכ' רש"י דה"ה דמצי להקשות מכל ערב שבת למה צריך להוליכו לאותו מקום כיון דאפשר לו להוליכו הוי כאלו כבר הוליכו אלא לפי שלא מצינו מפורש בשום מקום

דצריך להוליך העירוב דלמא באמת א"צ להוליך רק הכא בי"ט שחל בע"ש תנן להדי' דצריך להוליך העירוב לכן מקשה מיניה אבל באמת הקושי' על כל ע"ש והתו' ב"ה ואמאי כו' חלקו על רש"י דמכל ע"ש לק"מ דהא לא מצי להוליכו בע"ש בה"ש שהוא שעת קניות עירוב משום איסור הוצאה ואי דאכתי תקשה למה הוצרך להביאו עד מקום שיקנה עירובו לא יוליכנו כ"א עד סמוך לאותו מקום שיעור בה"ש דהיינו לדידן בסי' רס"א ג' רביעי מיל ומשם ואילך יכול להביאו בה"ש והיינו פחות פחות מד"א עד מקום השביתה וכ' דגם זה אינו קושיא לרבנן דס"ל גזרו על שבות בה"ש א"כ אסור להוליכו בה"ש פחות פחות מד"א ולרבי באמת כה"ג מותר ולא משכחת לרבי דצריך להוליכו עד מקום השביתה כ"א כשרוצה לקנות שביתה ברה"י ויש ר"ה מפסיק בין ביתו למקום השבית' וכ' שם בגליון התוס' וז"ל וע"כ כן צ"ל באמת לפירש"י (והיינו לר' אם לא יקנה שביתה ברה"י ור"ה מפסיק א"צ להוליכו) דאי לעולם צריך להוליכו עד מקום השביתה א"כ תקשה ליה מרבי ולא יכול לתרץ מה שמתרץ גזירה אטו י"ט שאחר השבת עכ"ל הגליון והבין בס' ת"ש דמה שכ' הגליון דלא יוכל לתרץ גזירה כו' דהא גם כשחל יום טוב אחר השבת שרי להוליכו בין השמשות של מוצאי שבת לרבי פחות פחות מד"א הרי לפי זה מבואר להדיא דגם במוצאי שבת ל"ג שבות על בין השמשות:

ולפי עניות דעתי אין כוונת התוספות כן אלא כוונתם לדבר אחר דהא כתבו שם באותו דיבור להקשות לפי שיטתם דבכל ע"ש צריך להוליכו ולא קשיא להש"ס כי אם על ערב י"ט א"כ למה הוצרך לשנויי גזירה אטו י"ט שאחר השבת הוי לי' למימר גזירה י"ט אטו שבת דבכמה דוכתין גזרינן י"ט אטו שבת ותי' בתרוצם השני וז"ל בעירוב דמקילינן טפי לא הוי גזרינן י"ט אטו שבת עכ"ל. א"כ כך כוונתם של הגליון במ"ש דלא יוכל לתרץ גזיר' כו' דדוקא אם י"ט חל בע"ש צריך להוליך העירוב שצריך לי"ט מבעוד יום דגזרינן אטו אם חל י"ט אחר שבת ורצה לערב על י"ט דודאי צריך להוליך מע"ש מבע"י כנ"ל דבזה גזרינן י"ט אטו י"ט דהיינו אם אם רוצה לערב על י"ט שחל בע"ש גזרינן אטו י"ט דהיינו אם רוצה לערב על י"ט שחל אחר השבת אבל לפירש"י אם נאמר דגם לר' בעי' בכל ע"ש אם רוצה לערב על שבת שצריך להוליכו דגזרי' אטו חל י"ט אחר השבת ורוצה לערב מע"ש על י"ט והיינו דנגזר שבת אטו י"ט כה"ג ל"ג וס"ל להגליון כתי' השני של התוס' הנ"ל וכה"ג כ' המ"א לקמן בסי' תק"א ס"ק ט"ז בלפידים עיין שם ואפי' לתירוץ הא' שם דה"ה דהמ"ל דגזרינן י"ט אטו שבת אלא דעדיפי משני א"א דלרבי צ"ל דגזרינן אטו י"ט שחל אחר שבת והיינו דגזרינן שבת אטו י"ט כנ"ל ה"ל למימר מיד דגזרינן י"ט

אטו שבת כיון דבלא"ה לרבי צריך להאי גזירה ולעולם י"ל דגם הגליון ס"ל דב"ה במ"ש גזרו על שבות:

סימן שמג

סעיף א

כ' מ"א ומילתא כו' וכ' הב"ח דגבי טומאה מצווים כו' הב"ח כ' כן ליישב קושית הרב"י על הטור דפסק פה כרבי פדת ביבמות דף קי"ד דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו וביי"ד סי' שע"ג כ' הטור לענין טומאת כהנים דב"ד צריכים להפרישו ע"ז תי' הב"ח דשם ביבמות פריך לר"פ מדתני' כיון דכתיב בטומאת כהנים אמור אל הכהנים ואמרת אליהם להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמרי' להו לא תטמאו הרי דב"ד מצווין להפרישן ומשני לא שצריך להפרישן אלא שלא לטמאן בידים ואח"ז פריך מדתניא גבי שרצים כתב לא תאכל להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו להפרישן ומשני ג"כ שלא להאכילן בידי' אח"ז פריך גבי דם דתני' כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו להפרישן ומשני לא אלא שלא להאכילן בידים מזה יצא קושית הרב"י הנ"ל דהא חזינן דטומאת כהנים שוה לענין זה לשאר אסורים דאין ב"ד מצווים להפרישן ותי' הב"ח דהא אח"ז עביד הש"ס צריכות' דאיצטריך ג' קראי גבי טומאה ושקצים ודם דא"א למילף כל חד מחבריה דאי לא הוה כתב רק בטומאת כהנים לא היה אפשר למילף מיניה דשאני כהנים דריבה בהן הכתוב מצו' יתירות ואי אשמעינן שקצים משום דאיסורן חמיר וסגי בכעדשה ואי אשמעינן דם משום דאית ביה כרת ע"ש וא"כ לפי המסקנ' לא נצטרך לו' בטומאת כהנים דמ"ש בברייתא להזהיר ר"ל שלא לטמאן בידי' אלא ר"ל שצריך להפרישן אע"ג דקי"ל בשאר איסורין אין ב"ד מצווים להפרישן שאני טומאת כהנים דריבה בהן הכתוב מצות יתירות וס"ל להטור דבאמת לפי המסקנא דצריכות' לא נוציא הברייתי' גבי טומאת כהנים מפשטה אלא ר"ל דב"ד מצווים להפרישן אע"ג דבשקצים ודם סביר' ליה להטור דאין ב"ד מצווים להפרישן הא גם בשקצים ודם י"ל דפי' הברייתא להזהיר גדולים על הקטנים להפרישן אע"ג דבעלמא אין ב"ד מצווים להפרישן שאני שקצים ודם די"ל צד חמור דהיינו שקצים כיון דאסורים בכעדש' ובדם איכא כרת מ"מ לא אמרי' כן כ"א גבי טומאת כהנים דפשט' דקרא אמור ואמרת משמע דצריך להפרישן משא"כ שקצים ודם אדרבה פשטא דקרא לא משמע דצריך להפרישן עכת"ד הב"ח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מאיסור כו'** כדאית' בסי' ק"ו דהאב חייב לחנך את בנו בתפלה ותפלה היא דרבנן:

אין ב"ד מוחין בידו ר"ל ביד האב:

וכתב הש"ך בי"ד כו' וחור טפח על מ"ש שם בש"ע כהן ששוכב ערום באהל המת ולא ידע לא יגידו לו שיש מת אלא יקראו לו סתם כדי שילביש א"ע תחלה ואם כבר הגידו לו אם הוא טומאה דאורייתא אסור להלביש א"ע וצריך לרוץ חוצה ערום ואם הוא טומאה דרבנן ילביש א"ע תחלה דגדול כבוד הבריות כו' וכן אם הכהן ישן ויש מת אם הוא טומאה דאורייתא צריך להקיצו אבל לא בטומאה דרבנן ועז"כ הש"ך דאם חור טפח ביניהם ומשם הטומאה נכנסת לבית שהכהן בו הוי טומא' דרבנן ולפ"ז גם כאן אין הב"ד צריכים למחות ביד האב וכמ"ש מ"א אח"ז אך מ"א חולק עליו וס"ל דכה"ג הוי טומאה דאוריתא:

בהולך ע"ג ארון כו' דקי"ל אם המקום שמונח שם מת או כזית מן המת אינו טפח על טפח ארוך ורחב ואינו גבוה טפח מקרי טומאה רצוצ' וטומא' בוקעת ועולה עד הרקיע אולם דוקא נגד המקום שהטומאה מונחת אבל נגד מקום הריקן שבארץ שבצדדי הטומאה אינו מטמא' אבל כשיש בחללו טפח ע"ט וגבוה טפח אז אפילו במקום הריקן שבארץ מטמא ועולה עד לרקיע אבל אם יש בארץ פתח או חור פתוח בראשו והוא טפח אז אמרינן דהטומאה יוצאת דרך הפתח או חור ההוא ולכן מותר מן התורה לכהן לעמוד על גב אותו ארון דאז מן התור' אין הטומאה עולה אבל מדרבנן אסור לעמוד ע"ג ארון ההוא דגזרינן אטו ארון שאין בו פתח פתוח טפח ואז מן התורה טומאה עול' עד לרקיע. גם מ"ש סוף טומאה לצאת כו' דאיתא התם בסי' שע"א חצר או שני בתים שיש למעלה מפתחיהן זוזים בולטים ומאהילים על הפתחי' והזיזים נמשכים מבית לבית עד למעלה מפתח בית השני ואין הפסק אויר ביניהם וטומאה בא' מהבתים אם כל פתחי הבית שהמת בתוכו נעולים כל פתחי הבית טמאים שסוף טומא' לצאת בא' מהן וכלם טמאי' דחשבינן כאלו כבר טומאה תחת משקוף הפתח שסופו לצאת שם וכיון דלא נדע באיזה פתח תצא לכן כלם טמאים ואי פתח א' פתוח כלם טהורים רק בפתח הפתוחה דודאי שם תצא ואי זיזין או גג מושך מפתח בית זה עד פתח בית אחר שבצדו בלי הפסק אויר חשבינן כאלו כבר יצאה הטומאה לפתח ומשם יוצא הטומאה אל תוך בית שבצדו. פלוגתא בזה אי הוי דאורייתא או דרבנן. וצ"ע כו' דטהרה בלוע א"מ כצ"ל כדאיתא מ"ה פ"ו דאהלות האשה שילדה תאומים ויצא הראשון מת וקודם יציאת השני הוציאו הראשון מן הבית ואחר

כך יצא השני חי השני טהור אף על גב דנגע במעי אמו במת דטהרה בלוע אינה מקבלת טומאה. ובחולין דף ע"א ע"ב אמר רבה בלע שני טבעות אחת טמאה ואחת טהורה אין הטהורה מקבלת טומאה מן הטמאה דהוי טהר' בלוע ע"ש בתוספות ולכן כשהקיאן הטהור' טהור דלא כרבי עקיבא דפליג בזה על ר"י בד' ע"ב ע"א:
וכ"ד הראב"ד ניהו דחולק על הרמב"ם שם מכל מקום בהאי דינא מודה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ולהאכילו כו'** חגב כו' דאיתא התם ר' יודא אומ' המוציא חגב טמא חי לר"ה חייב משום הוצאה אף ע"ג דאינו חייב אלא אם הוציא דבר הראוי גם זה מיקרי ראוי דחזי ליתן לתינוק לשחק בו וחכמים פוטרים דס"ל דאינו ראוי אסור ליתן לתינוק לשחק דגזרינן שמא יאכלנו ופריך אי הכי מאי ארי' טמא אפילו טהור ה"ל לרבנן לאסור ליתן לתינוק לשחק דלמא אכיל ליה אע"ג דחגבים אין טעונין שחיטה מ"מ חי אסור משום בל תשקצו וממילא המוציא אפי' חגב טהור פטור לרבנן דלא חזי למידי ומשני חי ודאי לית לן למיחש שיאכלנו קטן דאין דרך קטן לאכול בעל חי כשהוא חי אלא דא"ל שמא ימות ויאכלנו לכן טהור מותר ליתן לתינוק דהא אינו צריך שחיטה כנ"ל מבואר מזה דחגב טמא חי אסור ליתן לתינוק כרבנן דר"י וגם שמעי' מדברי המקשן דאפי' דבר שאין בו רק משום בל תשקצו אסור ליתן לתינוק אם י"ל שיאכלנו וכ"ש דבר טמא דחזי לאכלו בעיניה ר"ל אותו דבר טמא שראוי לאכלו כמות שהוא כגון נבלה מבושלת וכדומה:
כדאיתא בבא בתרא דף ך' דחלון או חור טפח שיש בכותל המפסקת בין שני הבתים אם טומאה באחד מהבתים מביא החור טומאה גם לבית האחר. ואם סתום קצת מן הטפח אם סתמו בדבר שמבטלו שם לעולם הוי מיעוט ואינו מביא הטומאה לבית אחר אבל אם אינו מבטלו שם לעולם כ"א לפי שעה לא הוי מיעוט אלא צריך לסתום כל הטפח ותנן שכן עוף בחור מיעוט הטפח אבל לא סתמו כולו הוי מיעוט ואינו מביא טומאה לבית אחר ופריך דלמא שחט ליה ונמצא לא בטלו לעולם כ"א לפי שעה דלא הוי ביטול ומשני דמיירי בעוף טמא ופריך שמא יתנו לתינוק לשחוק ועדיין לא הוי ביטול ומשני בעוף המסרט דאינו ראוי לתינוק דיזיק התינוק ע"י סירוטו וקשיא למה הוצרך לאוקמי בעוף המסרט ת"ל כיון דעוף טמא היא כמו דאסור ליתן חגב טמא לתינוק שמא יאכלנו כשימות אלא ע"כ דעוף טמא אפי' כשימות כיון דאין ראוי לאכילה כ"א ע"י בישול מותר:
ליתן לתינוק קטן כו' ובתנאי שימזוג כו' דאז מתבטל היין בששה חלקים מים כדקי"ל בי"ד סי' תל"ד סעיף ה':

וישים המים תחלה אין לומר הטעם דאי יתן המים לבסוף נאמר במים קמא קמא בטל דז"א דקי"ל בי"ד סי' קל"ד וכ"ה בגמ' דע"ז דדוקא באיסור דהיינו אם נפל יין נסך להיתר אמרי' קמא קמא בטל אבל אם נפל היתר לתוך איסור לא אמרי' בהיתר קמא קמא בטל. אע"כ צ"ל הטעם דהשתא אי נותן היין תחלה עדיף דאיכא טעמים להתיר חדא דבטל בששה חלקים מים ועוד דהיין מתבטל קמא קמא ולפי שתשובת ראב"ח אינו תח"י לא ידעתי בבירור כוונתו אח"ז עיינתי בספר תוספות שבת וכתב הטעם דאין ליתן המים לבסוף דא"כ יתבטלו המים ראשון ראשון כ"כ הראב"ח עכ"ל ת"ש ואם הוא לשון ראב"ח לא הבנתי כנ"ל:

יצווהו לגוי ליתן לו וכ' בספר תוספות שבת הטעם דכ"ה דמותר אמירה לגוי בשבת לצורך תינוק ה"ה בשאר איסורי דרבנן:

כ' רי"ו דאין למחות כו' כ' בספר ת"ש ע"כ מיירי באין הקטן צריך לו הרבה דאל"כ מותר לו' לגוי ליתן לו כמ"ש מ"א אח"ז וכיון דא"צ לו ע"כ הא דכתב דאין למחות מיירי בב"ד אבל האב חייב למחות כנ"ל:

כגון כו' לתקוע בשבת ובריש הסי' כ' בשם הר"ן כיון דנפיק מיניה חורבה אסור כתב התוס' שבת דצ"ל דמיירי במקום שאין הקול נשמע לרבים וכיון דא"ד היא ל"א כל מה שאסרו חכמים אפי' בח"ח אסור:

הא דאסור לינק אחר ך"ד חדש היינו אם פ"א כבר פירש מלינק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **טוב כו'** תקלה איכא וקלון איכא כצ"ל דתנן התם הבא על הבהמה גם הבהמה נסקלת ונתנה המשנה שני טעמים א' הואיל ובא לאדם תקלה על ידה ושני משום קלון שלא יאמרו זו הבהמה שנסקל פלוני על ידה ואיבעיא להו גוי הבא על הבהמה דתקלה איכא דמצוון על הבהמה וקלון ליכא ופירש"י דעכו"ם דרכן בכך ולא מתביישים בזה וגם התורה לא חסה על קלונן ואיבעיא להו אי בעינן דוקא תרתי או סגי בחד טעמא כגון עכו"ם דליכא אלא חד טעם דהיינו תקלה ובעי למפשט מדתנן קטן בן ט' ויום אחד וקטנה בת ג' שנים ויום א' כל העריות מומתי' על ידן ובכלל העריות גם בהמה בכלל הרי דבהמה נסקלת ע"י קטן וקטנה והא הכא קלון איכא תקלה ליכא דהא קטן וקטנה לאו בני עונשים נינהו אלמא בחד טעם סגי והוא הדין בעכו"ם כיון דאיכא עכ"פ חד טעם ודחי דלמא לעולם תרתי בעינן ובקטן וקטנה גם תקלה איכא כיון דמזידים הם אלא דחס רחמנא דלא לעונשו הוי תקלה וכיון דקרי ליה הש"ס תקלה מטעם הנ"ל ראוי לקבל דבר לכפרה. עבח"מ סי' שמ"ט דין קטן שהזיק וע' בספר ת"ש:

סימן שמה

סעיף א

(**ס"ק א**) **מחיצות עסי"ט כו'** דלא כע"ש דהע"ש דייק מדשינה הרב"י לשון הרמב"ם שכתב ויש ביניהם ד"ט על ד"ט דמלשון זה משמע דהחלל צריך להיות ד"ט על ד"ט והרב"י כתב בשלחן ערוך לשון הטור ויש בו ד"ט על ד"ט משמע דס"ל להרב"י עיקר כהפוסקים החולקים בזה על הרמב"ם וס"ל דגם עובי המחיצות מצטרפים לרוחב ואורך ד"ט אף שאין החלל לבד ד"ט ולזה כ' מ"א דע"כ זה ליתא דהא המחבר גופיה כ' בסי"ט שמקום פטור נקרא מחיצות הגבוהות כו' ואין ביניהם ארבעה משמע דאינו נקרא רה"י עד שיש ביניהם ארבעה והיינו לדעת הע"ש שיהי' החלל לבד ארבעה ואף שהט"ז כ' דמלשון אין ביניהם אין הכרע די"ל מ"ש ביניהם ר"ל בצירוף המחיצות מ"מ לדעת הע"ש דדייק מל' ביניהם שכ' הרמב"ם דס"ל להרמב"ם דאין המחיצות מצטרפים שפיר דחה מ"א מסעי' י"ט:

משמע מדברי כו' דס"ל ג' מחיצות סגי מן התורה דרה"י דאורייתא:

והזורק לתוכו מר"ה חייב אבל מ"מ אסור לטלטל בו מדרבנן. כ"כ הרא"ש פ"ק דסוכה סי' ט' אמר רבה סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי מצד א' הסוכה כשרה דמיגו דמהני האי מחיצה לענין שבת מהני גם לענין סכה דהוי סכה כשרה וכ' הרא"ש דע"כ מיירי במבוי מפולש דהיינו שיש לה שתי מחיצות זה כנגד זה ובשתי צדדיה זה כנגד זה מפולשת אלא שבצד אחד יש לחי דאי מבוי סתום מג' רוחות וברוח רביעי יש לחי מאי צריך לטעם מיגו דהוי דופן לענין שבת כו' הלא בסכה די כשיש לה שתי מחיצות כמין גאם ושלישית אפי' טפח א"ו דמיירי במבוי מפולש וס"ל לחי משום מחיצה וס"ל דמדאורייתא הזורק לתוכו מרשות הרבים חייב לכן מהני גם לענין סכה וכ' ואע"ג דבשבת דעלמא אסור לטלטל במבוי מ"מ משום מצות סכה התירו לטלטל כמו שהתירו משום פסי ביראות עכת"ד הרא"ש והרא"ש פסק כן וכדלקמן סי' תר"ל הרי דפסק מבוי מפולש שיש בה לחי הוי מדאורייתא רה"י:

וע' סי' שס"ג סי"א. ר"ל אע"ג דבגמ' איכא פלוגתא אי לחי משום מחיצה או משום היכרא ולא הוי מחיצה אולם לקמן סי' שס"ג מבואר דקי"ל כמ"ד לחי משום מחיצה (ע"ש במ"א ס"ק ח'):

ודעת הרמב"ם דג"מ הוי כרמלית ר"ל מדאורי' הוי כרמלית ולא רה"י דמדרבנן גם הפוסקים מודים דיש לו דין כרמלית ואסור לטלטל בתוכו אולם לשון כרמלית שכ' הוא

לאו דוקא דמדאורייתא ליכא כרמלית אלא ג' רשיות או ר"ה או רה"י או מקום פטור אלא ר"ל דמדאורייתא לא הוי רה"י מ"מ גם ר"ה לא מיקרי מדאורייתא:

ועסי"ד בהג"ה שכ' רמ"א וז"ל כרמלית כגון מבואות שי"ל ג' מחיצות ואין להם לחי או קורה ברביעית עכ"ל אבל מל' זה אינו מבורר כמאן ס"ל דבין להפוסקים ובין לרמב"ם בג' מחיצות אסור לטלטל בתוכו עד שיעשה תיקון ברוח רביעית ע"י לחי או קורה והיינו מדרבנן ומחלקותם אינו כ"א לענין דין תורה אי הוי רה"י ביש לו ג' מחיצות אי לא אבל מדרבנן ודאי יש לו דין כרמלית:

כמו פסי ביראות דהיינו ארבעה דיומדין בארבע זויות *כזה וכל דיומד מושך לכל צד אורך אמה ובין דיומד לחבירו צריך שלא יהיה אויר יותר מי"ג אמה ושליש דהתירא דפסי ביראות הוא משום עולי רגלים כדי שיהיה אפשר להשקות בהמתם מן הבאר שהוא רשות היחיד ולמעלה חוץ לבאר שהוא ר"ה ואי אפשר להם לעשות בכל באר מחיצה והתירו ע"י פסין כנ"ל ונתנו שיעור הריוח בין פס לחבירו י"ג אמות ושליש כדי שיוכל לכנוס שני רבקות של ארבע' בקר דכל רבקה הוא שני בקר ושני רבקות יוצאים ופוגעים זה בזה דהיינו שמנה בקר ושיערו חז"ל עובי כל בקר הוא אמה ושני שלישים א"כ שמנה בקר הוא ח' אמות וט"ז שלישים וה"ל י"ג אמות ושליש (ובט"ז ס"ק ז' יש ט"ס) ואמרו בערובין דף כ' ע"ב דע"כ כה"ג הוי מדאורייתא רה"י דאל"כ האיך התירו חכמים משום עולי רגלים אע"כ דאין בו רק איסור דרבנן ולכן כ' מ"א דפסי ביראות הוי רה"י דאורייתא אפי' במקום דליכא באר. ע' סי' תר"ל דמה"ט אם סיכך ע"ג פסי ביראות הסכה כשרה ע"ש:

תל שהיא מתלקט הוא גמרא שבת דף ק ע"א. הוי רה"י דלא ניחא תשמישתיה כי מתוך שהוא זקוף הרבה קשה לילך ממטה למעלה ולכן אם למעלה הוא רחב ד"ט על ד"ט הוי למעלה רה"י כמ"ש בש"ע דתל שהוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י אפי' לטלטל שם דאמרי' גוד אסיק מחיצות:

נעץ קנה כו' שהגדיים בוקעים בו דהוא פלוגתא דר' יוסי בר"י ורבנן דלר"י בר"י גם בכה"ג אמרי' גוד אחית מחיצות ולרבנן כיון דהגדיים בוקעים בו לא אמרי' גוד אחית וק"ל כרבנן ע' בשבת דף ק"א ע"א. אבל טרסקל (הוא סל) כו' גם מה שתחתיו רה"י ע"כ ט"ס יש כאן דז"ל התוס' בשבת דף צ"ט ע"א ד"ה שתי גזוזטראות כו' וכן עגלות (של משכן) הוי רה"י אע"פ שתחתיהן ר"ה לפי שיש מן העגלות עד למעלה מן הקרשים יותר מי"ט עכ"ל הרי אף שהעגלות היו למעלה גבוהים י' אעפ"כ תחתיהן ר"ה וכ"ה בגמ' שם ואף שכתבו תוס' דף ק"א ע"א ד"ה וזרק ונח כו' על מאי דאמרי' שם וס"ד דגם רבנן מודו לר"י

בר"י בהאי דטרסקל דהוי למעלה רה"י ואייתי ראיה ממה שאמרו בעמוק גבוה כו' ואין בעיקרו ד' דהוי רה"י וכמ"ש מ"א מיד אח"ז ודחי שאני עמוד דליכא בקיעת גדיים אבל בטרסקל דאיכא בקיעת גדיים ס"ל לרבנן דל"א גוד אחית וה"ה בקיעת דגים במים לא מיקרי בקיעה ולא מבטלי מחיצה והקשו התוס' למאי דס"ד דגם רבנן מודו לר"י בר"י א"כ תיקשי לי' מתניתין דעירובין דף פ"ז ע"ב גזוזטר' (והוא דף הבולט) שהיא למעלה מן המים אין ממלאים ממנה בשבת אא"כ עשה לה מחיצה גבוה עשרה טפחים (ודינו מבואר לקמן רסי' שנ"ה) בלא מחיצה י' סגי כמו בטרסקל ותי' לחד תירוצ' דוקא ע"ג הוי לר"י בר"י רה"י אבל למטה תחת הטרסקל לא הוי רה"י אא"כ יש לטרסקל מחיצה י' לכן בעינן שם מחיצה י' עכ"ד התוס' והוא לכאורה כדברי מ"א אך זה ליתא דע"כ התוס' לא כתבו כן אלא לר"י בר"י ולס"ד דרבנן מודו ולא חיישי' לבקיעת גדיים אבל למסקנא לרבנן דקי"ל כוותייהו דהיכא דאיכא בקיעת גדיים מבטלי מחיצה אפי' טרסקל גבוה י' מ"מ למטה לא הוי רה"י ושאני מים דליכא בקיעת גדיים דבקיעת גדיים לא מבטלי כנ"ל וכמ"ש התוס' דף צ"ט בעגלות של משכן כנ"ל אע"כ ט"ס הוא וכצ"ל אבל הטרסקל עצמו גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י הגם שמה שתחתיו הוא רה"ר והן דברי התוס' שבדף צ"ט שאע"ג שתחתיו הוא רה"ר מ"מ למעלה הוי רה"י כמו בעגלות כנ"ל:

כן הגהתי בימי חורפי ועתה מצאתי כן בספר ת"ש:

עמוד כו' הוא גמרא דף ק"א ע"א אלא שם מבואר עוד. ויש בקצר שלו שלשה. ופרש"י דלרבות' נקטיה הא דקתני ויש בקצר שלו שלשה וז"ל אותו קצר של עיקרו שאינו רחב ד' יש בו גבוה ג' והיינו רבותא דל"ל לבוד ממקום שכלה רחב ד' לקרקע אפ"ה הוי רה"י עכ"ל ואח"ז כ' בעמוד ליכא בקיעת גדיים שאין דרך להתחכך בו ולעבור תחת שיפועו שאינו אלא מעט עכ"ל ולפ"ז א"ש מה שהשמיט מ"א הא ביש בקצר שלו ג' דהא השתא אין זה תנאי וכ"ש אם אינו גבוה ג' דא"ל לבוד והוא הדין אם גבוה יותר מג' דמה שנא גבוה ג' או ד' כיון דיצא מתורת לבוד וכן שיעור הרוחב של מקום הקצר לא הוזכר משמע אפי' דק הרבה אולם התוס' השיגו על פרש"י וז"ל לפירש"י קשה דאם הוא דק הרבה כמו קנה דהוי כמו טרסקל ומבטלים בקיעת גדיים וגוד אחית ונראה לר"י דהאי בקצר שלו ג' היינו שיש בעובי הקצר ג' דכיון שיש בעובי הקצר ג' ולמעלה רחב ד' שייך ביה גוד אחית עכ"ל א"כ לפי התוס' האי ובקצר שלו ג' הוא תנאי דבעינן דוקא שלמטה עכ"פ יהיה רחב שלשה וה"ל למ"א להעתיקו:

תוס' שבת ד' ל"ט ע"ב ד"ה זרק דף כו' ודע דדין עמוד עם דין טרסקל שגבוה י' שהביא לפני זה אינן שוים ולכל אחד יש מעלה מה שאין בחבירו האי דטרסקל למעלה יש

מחיצות י' ורחב ד' ובעמו' אין כל הי"ט רחב ארבע נגד זה יש מעלה בעמוד דליכ' בקיעת גדיים בין לרש"י ובין להתוס' ובטרסקל איכא למטה בקיעת גדיים אבל דיניהם שוה שלמעלה הוי רה"י ולמטה לא הוי רה"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **חורים ואפי' כו'**. מיירי כאן בחורים ספונים ופתוחים לצד ר"ה אבל הם מעבר לעבר ועוברים גם לפנים לתוך רה"י וביאר הדברים דבשבת דף ז' ע"ב פליגי אביי ורבא וכ"ע ס"ל חורי רה"י כרה"י ובחורי ר"ה ס"ל לאביי דכר"ה דמי ורבא ס"ל דלאו כר"ה ופריך הש"ס לאביי מדתנן הזורק ארבע אמות בר"ה ונח על הכותל דהיינו בצדדי הכותל למעל' מי' כזרק באויר דהוי מקום פטור כדלקמן סי"ב ולכך פטור למטה מיו"ד טפחים כזורק בארץ וחייב והוינן אמאי כזורק בארץ הא לא נח ופרש"י וכי חזר' נפלה תוך ד"א דע"כ נסמכה בכותל קופצת לאחרי' עכ"ל ואר"י בדבלה שמנה שנו שנשארת דבוקה בצד הכותל ואי חורי ר"ה כר"ה לוקמי בצרור או חפץ ודנח בחור ומשני מתני' בכותל דלית ביה חור מדקתני ריש' למעלה כזורק באויר ואי אית ביה חור הא נח בחור ואי דלית ביה ד"ט על ד' טפחים והאר"י אר"ח זרק למעלה מיו"ד ונחה בחור כל שהוא מחלוקת ר"מ ורבנן לר"מ דא"ל לענין מזוזה אם אין הפתח רחבה ארבע ויש כותל מן הצד שאפשר לחוק בו ויהיה הפתח רחב ד' אמרי' חוקקים להשלים וכאלו נחקק דמי וחייב במזוזה וה"ה הכא חוקקים והוי הנחה ע"ג מקום ארבע ולרבנן דל"ל במזוזה חוקקים ה"ה דל"ל הכא גבי שבת חוקקים ולא נח ע"ג מקום ד' ופטור וסתם משנה ר"מ (כך פירש"י) א"כ למעלה מיו"ד יהיה חייב דהא מונח ע"ג מקום ד' וגבוה יו"ד והוי רה"י והוי זורק מרשות הרבים לרה"י א"ו דמיירי דליכא חור והקשו התוס' הא אמרי' התם במזוזה דר"מ ל"ל חוקקים אא"כ יש ברגלים ג' טפחים גובה שרחב ד' טפחים אלא שהזז' טפחים האחרים שבגובה הפתח (ששיעור הפתח לענין מזוזה צ"ל גבוה יו"ד ורחב ד') אין רחבים ד' אז אמרי' חוקקים אבל בלא"ה לא אמרי' חוקקים והא הכא בחור ליכא בשום מקום רחב ד'. ואור"י דמיירי בחורים שדרכן לעשות בשעת בנין שמפולשים מעבר לעבר:

ובצד רה"י הם רחבים ארבע אבל לא בצד ר"ה ולכ"ע הוי רה"י דהא חורי רה"י הם ולא פליגי אלא א"א חוקקים וה"ל מקום ד' או לא וכ' ועוד דוקא החורים שלמעלה מיו"ד הוי חורי רה"י אבל שלמטה מיו"ד אין בני רה"י משתמשים שם מפני שבני ר"ה משתמשים שם ולא הוי חורי רה"י ומזה כ' הע"ש דהחורים שלמטה מיו"ד אם הם פתוחים מעבר לעבר אין להם דין חורי רה"י אבל מ"א חולק עליו דלא מצינו בשום פוסק שכ' לחלק בחורי רה"י בזה וגם התוס' מנ"ל להמצי' דין חדש כזה מסברא בלי הכרח אע"כ שגם

התוס' לא כתבו כן אלא לס"ד דמקשן דאז הדבר מוכרח אבל למסקנ' מודים דאפי' למטה מיו"ד יש להם דין חורי רה"י והא דקשי' להתוס' דלמאי דבעי להוכיח דמיירי דלית ביה חור הא דלא מוקי בחור כ"ש ממש שאין רחב ד' בשום מקום וכה"ג גם לר"מ לא אמרי' חוקקים ותירץ דסתם חורים כך הם (וגם לתי' השני שכתבו הדבר מוכרח) וא"כ תיקשי ל"ל להוכיח דסיפ' מיירי בלית ביה חור דאל"כ תיקשי רישא ה"ל להוכיח מסיפ' גופה א"א דאית ביה חור והיינו שמפולשים מעבר לעבר. א"כ ה"ל חורי רה"י ודין רשות היחיד יש לו לכ"ע א"כ למה קתני הזורק ארבע אמות חייב הא אפי' פחות מארבע אמות ג"כ חייב דהא ה"ל זורק מר"ה לרה"י אע"כ דלמטה מיו"ד לא מקרי חורי רה"י כיון דבני ר"ה משתמשים שם ולכך הוצרך לו' דוקא שזרק ארבע אמות וליכא לדיוקי מסיפא והוצרך לדייק מרישא וי"ל דאין הדין ברור בעיניו דלמטה לא מיקרי חורי רה"י אלא דניחא ליה טפי לדייק מרישא דמסיפא היה מקום לבעל דין לדחות ולומר דלמטה מיו"ד לא הוי חורי רה"י ולכך עדיף לדייק מרישא דאין מקום לדחות אבל לעולם לפי האמת אפי' למטה מיו"ד הוי חורי רה"י דלא מצינו בשום מקום בש"ס או בפוסקים דכתב לחלק בין למעלה או למטה מיו"ד:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **עד כו'** ואם נעץ כולי הוי רה"י וחייב אע"ג דלא נח ע"ג מקום ד' אמרי' רשות היחיד כמאן דמלא דמו וכאלו נח על גבי מקום ד' כך כתבו התוס' שבת דף ח' ע"א ד"ה אמר אביי כו' וכן פסק הרמב"ם פי"ד דין י"ז וכ' שם ה"ה וז"ל ומדברי רש"י וקצת גאונים נראה דברה"י אע"ג דבעינן עקיר' מעל גבי מקום ארבע הנחה ע"ג כל שהוא הוי הנחה עכ"ל:

סעיף ד

(ס"ק ד') אפי' כ' רש"י בשבת ד' ח' ע"א ד"ה פחות מכן כו'. תוס' די"א עמוד ב' ד"ה אלא לאו כו':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מפולשים כו'** לשל רבים. ועיין סי' שצ"ב שם מבואר דין עיר של יחיד ושל רבים:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **וי"א כו'** וכ"פ בש"ע סי' ש"ג סעיף י"ח ר"ל וודאי הרב"י סבירא ליה עיקר כדעה א' להחמיר ככלל המסור בידינו שכ"מ שכ' בש"ע דעה א' סתם והשניה בלשון י"א דעה ראשונה היא עוקר בעיני הרב"י אבל בסי' ש"ג מבואר בהרב"י גופיה דמנהג העולם כדעת י"א דהא כ' על מנהגנו דהנשים יוצאות בשבת בתכשיטי' שאסרו חכמינו זכרונם לברכה

ואין מוחה הטעם דמוטב שיהיו שוגגים כו' ויש לומדים עליהם זכות דסבירא להו כמ"ד דלא אסרו לצאת אלא לרשות הרבים אבל לחצר שאינה מעורבת מותר וכיון דרשות הרבים שלנו דין כרמלית יש לו ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר הרי כ' תחל' מטעם מוטב שיהיו שוגגים כו' ועוד כ' טעם היתר הנ"ל משמע דלטעם זה עושים כדין וע"כ צ"ל דהמנהג כי"א שבכאן דלית לן ר"ה דבעי' ס"ר בוקעים בו אף דלהרב"י נראה עיקר דעה א' המנהג אינו כן וכן המנהג להשוות דין כרמלית לחצר שאינה מעורבת כהפוסקים דס"ל כן ועב"י סי' של"ד בזה:

סעיף ט

(**סק"ט**) **לחוק להשלימו כגון חור כו'** ט"ס הוא וצ"ל וכן חור דודאי בש"ע מיירי שחורי ר"ה אין עוברים לפנים לצד רה"י ובכה"ג כ' בש"ע דהוי מקום פטור אבל בנדון שכ' מ"א אינו מקום פטור אלא הוי חורי רה"י ואסור להכניס לתוכו מר"ה אלא בדיעבד אינו חייב כיון דליכא הנח' ע"ג מקום ארבע אע"כ שט"ס הוא וצ"ל וכן חור כו' ר"ל כמו שבנדון שכ' בש"ע דהוי חורי ר"ה שאין עוברים עד לפנים לרה"י ובחוץ לית בהו ארבע לא אמרי' חוקקים והוי מקום פטור אליב' דכ"ע כנ"ל בס"ק ב' ה"ה חור שבכותל כלפי כו' הוא רחב ד' אע"ג דבמקום א' הוא רחב ד' ולר"מ כה"ג אמרי' חוקקים כדלעיל ס"ק ב' מ"מ לדידן דקיי"ל כרבנן גם כה"ג לא אמרי' חוקקים וניהו דהוי רה"י מ"מ דיעבד פטור דלא הוי שיעור מקום ולא נח ע"ג מקום ד' (ואע"ג דברה"י לא בעינן הנח' ע"ג מקום ד' מ"מ בחורין שבכותל בעינן מקום ד' כ"כ התוספות דף ח' ע"א ד"ה אמר אביי כו') ומה שהקש' בספר תוס' שבת על הרב"י שכתב על דין זה שכתבו הטור והביא עליו מחלוקת ר"מ ורבנן אי חוקקים להשלים וכ' הרב"י וידוע דהלכ' כרבנן דרבים נינהו וכ"פ הרמב"ם עכ"ל הקש' בספר תוספות שבת הא הטור מיירי ממקום פטור וע"כ אין החור מפולש לרה"י כנ"ל א"כ אינו ענין למחלוקת רבי מאיר ורבנן דכה"ג גם ר' מאיר מודה דלא אמרינן חוקקים כיון דאינו רחב ד' בשום מקום ע"ש י"ל דהרב ב"י ס"ל מסבר' ניהו דהתוספות כתבו דבאינו רחב ד' בשום מקום מודה ר' מאיר דלא אערי' חוקקי היינו מדאורייתא לענין חיוב חטאת דמיירי התם וגם במזוזה פטור אבל לענין שבת כיון דסתם חורין הם מפולשים מעבר לעבר ובצד רשות היחיד הם רחבים ארבע כמ"ש התוספות שם וכדלעיל ס"ק ב' א"כ אפי' אין עוברים מעבר לעבר ואין רחבים ד' משום מקום מ"מ ראוי לאסור הטלטול מדרבנן בראוי לגזור אטו חורין העוברים לרה"י והם רחבים ד' בצד רה"י כיון דסתם חורין כך הם ובכה"ג לר"מ חייב מה"ת דחוקקי' לכן כ' דלא קי"ל כר"מ ואפי' עוברים מעבר לעבר ורחבים בצד רה"י ד"ט ואפ"ה לא אמרינן חוקקים:

סעיף י

(סק"י) **הוי רה"י ואפי' הוא מלאה מים כו'** דין זה הוא מימרא דאביי בשבת דף ק' ע"א דמחלק בין מלאה מים הזורק לתוכה מר"ה חייב ומלאה פירות פטור ונתן ה"ה טעם לחלק בין מים לפירות כמ"ש מ"א בשמו:

ע' סי' שע"ב סעיף ט"ז ר"ל דשם מבואר חריץ שבין ב' חצרות עמוק י' ורחב ד' אין יכולים לערב יחד דהוי מחיצה מפסקת ביניהם אם לא שמלאה עפר מן הסתם בטלה ואז בטלה מחיצה ומערבים כא' ומבואר שם בגמרא בעירובין דף פ' דאפי' מלאה פירות לא נתבטל המחיצה ואין יכולים לערב יחד אם לא שמלאן פירות טבל ותקשי מזה על דעת ה"ה דמוכח כרשב"א ואפי' לפמ"ש רמ"א בסי' שע"ב דאם מלאה פירות אפי' אין טבל בטלו המחיצות ומערבים יחד מלבד שגם על רמ"א תמה מג"א שם בסי' שע"ב דהוא נגד דברי הש"ס גם לא יספיק ליישב דעת ה"ה דהא כ' רמ"א שם הטעם דסתמא בטלין דדרכו לעשות שם אוצר עכ"ל וה"ה כ' אפי' דעתו לפנותן לכן צריך לו' דה"ה ס"ל כמ"ש התוס' בשבת דף ק' ד"ה פירות כו' שהקשו כן על אביי מדין חריץ שבין ב' חצירות מלאה פירות וכתבו ואפי' תאמר דאביי מיירי בפירות טבל אכתי תיקשי הא מוקצ' דרבנן ומה"ת מותר לטלטל טבל אם כן איך יפטור על ידו מחטאת דהא מדאורייתא כיון דניטל בשבת לא מבטלי מחיצה ותירץ דמן התורה אפי' דבר הניטל מבטל המחיצה ולכן מלאה פירות אפי' הניטלין מ"מ פטור מחטאת רק מדרבנן בעינן דוקא דבר שאינו ניטל בשבת ולכן בחריץ מדרבנן בעינן פירות טבל וע"ש שפקפקו על תירץ זה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **כגון ים**. רקק מים כו' ז"ל הרמב"ם ס"פ י"ד מהלכות שבת רקק שהוא עובר ברשות הרבים ורבים מהלכים בו אם אין בעומקו י' טפחים הרי הוא כרשות הרבים בין שהוא רחב אפי' ארבע אמות בין שלא היה ברחבו ד' טפחים שהרי רוב העם מדלגים עליו ואין מהלכים בתוכו הואיל ואין בעומקו י' הרי הוא רשות הרבים עכ"ל והיא מדברי הש"ס בשבת דף ק' ע"ב דקתני מתני' תרי זימני רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו חייב ופריך תרתי למה לי ומשני אביי אצטריך סלקא דעתך אמינא ה"מ היכי דלא הוי ד"א רחב ופירש"י דנוח לעבור בו מלהקיף ולילך לראשו שהוא כלה שם אבל היכי דרחב ד"א אקופי מקפי ליה ואין עוברים בתוכו ולא הוי רשות הרבים קמ"ל ר"א אמר איצטריך סלקא דעתך ה"מ היכי דהוי ארבע אבל היכי דלא הוי ארבע מפסע פסעי ליה קמ"ל. וכ' ה"ה שהרמב"ם פסק כב' האקימתות וסבירא ליה דלא פליגי וע"כ צ"ל דהרמב"ם היה מפרש מאי דא' ר' אליעזר סלקא דעתך הני מילי היכי דהוי ארבע ר"ל

ד"ט וא' דקמ"ל אפי' ליכא ד"ט דפסעי לה דהיינו שמדלגים אעפ"כ הוי רשות הרבים אבל רש"י פי' אהא דר' אליעזר וז"ל הני מילי דהוי רשות הרבים היכי דהוי רחבו ד"א דלאו אורחיה למפסיה אלא עברי בגוויה עכ"ל משמע דהכל מיירי ברוחב ד"א וסלק' דעתך באין רחב ד"א מפסעי פסעי קמ"ל דאפי' אין רחב ד"א לא מפסעי לה אבל בפחות מד' טפחים דודאי מפסעי לה באמת לא הוי רשות הרבים:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שלפני כו'** אפי' אין רחבים י"ג ושליש כו' דבשבת דף ז' ע"א כתבו התוס' ד"ה אבל בין העמודים רשות הרבים אע"פ שאין בין עמוד לעמוד ט"ז אמה הוי רשות הרבים כיון שבני רשות הרבים בוקעים בו וחוץ לעמודים רחב ט"ז אמה עכ"ל ומזה שפט הע"ש מדכתבו התוס' שאין ביניהם ט"ז אמה וסיימו בטעמו שחוץ לעמודים רחב טז"א שכוונת' שי"ל דין מבוי המפולש לר"ה כיון שחוץ לבין העמודים הוא ר"ה שרחב טז"א וא"כ כמו שמבוי המפולש לר"ה אין לו דין ר"ה אלא ברחב י"ג אמה ושליש כמבואר סעיף ט' ה"ה הכא גבי בין העמודים אבל מ"א חולק וס"ל דאינו דומה למבוי מפולש לר"ה וכ"מ בחדושי רשב"א שכ' וז"ל אבל לפני העמודים כר"ה דמי ואף על פי שאין בין עמוד לעמור רוחב טז"א כו' דהכא לא מסתברא שיהי' העמוד ממעט בשיעור הרשות שא"כ אפי' נעץ קנה בר"ה ימעטנו עכ"ל הרי דכ' הטעם מפכי שהוא דבר מועט אינו ממעט משיעור טז"א א"כ אינו ענין למבוי המפולש לר"ה דהכי הם גופן ר"ה רחבים טז"א כיון דהעמודים אין ממעטים משיעור טז"א משא"כ במבוי:

סעיף יג

(**סקי"ג**) **רחוק כו'** ול"ד לסכה דבעינן שתהיה גבוה י"ט ואם אינו גבוה י"ט וחקק בה להשלימה לי' כשרה ובלבד שלא יהיה החקק רחוק מן הדפנות ג"ט דאמרינן לבוד: ע"י תחיצה החיצונות שגבוהים י' ר"ל עם הקירוי בחוץ הם גבוהים י' אלא שמבפנים כיון דאין החלל י' לא הוי רה"י וכיון דחקק עד שהשלימו לחלל להיותו י' מיקרי רה"י ע"י המחיצות החיצונות:

סעיף יד

(**סקי"ד**) **ממיא כו'** וא"ת הא מיא לא מבטלי מחיצה והא דופני הים ודאי גבוהים י': גבוה י' מתוך ד"א לא הוי רה"י דלא מיקרי מחיצה דניחא תשמישתיה וקל לעלות על גבי התל ודופן לולי המים והשתא ע"י שמלא מים לא ניחא תשמישתיה וכיון דהדופן מצד עצמו ניחא תשמישתיה רק דבר אחר דהיינו המים גורמים דלא ניחא תשמישתיה לכן אינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים אלא ממוצע דהיינו כרמלית:

ואם יש גומא. ר"ל דהגומא יש לה דפנות שמתלקטים גבוה עשרה מתוך ד"א כ"ש כשיש להם מחיצות ישרות אותן הגומות יש להן דין רה"י גמור דמיא לא מבטלי מחיצה:
ונ"ל דאע"פ כו' דרבנן. ר"ל בהני גומות שבתוך הים שכ' שי"ל דין רה"י מ"מ סתם אותן גומות הם גדולות והם יותר מבית סאתים וא"כ ניהו דמדאורייתא הוי רה"י והזורק לתוך הגומ' מר"ה חייב מ"מ מדרבנן אסור לטלטל לתוכן מרה"י וכן בהם גופן יותר מד"א כדין קרפוף ותל שלא הוקף לדירה והם יותר מבית סאתים:

סעיף טו

(**סקט**"ו) **שאין בו ד' טפחים רחב כצ**"ל. אפי' הוא ארך אלף אמה לא מהני אלא בעינן מרובע ד' טפחים על ד' טפחים עכ"פ הן באורך צ"ל ד' טפחים וכן הרחב צריך להיות ד' טפחים או יותר:

סימן שמו

סעיף א

ש"ע סעיף א' אבל העומד ברה"י כו' עט"ז סק"ב:
(**מ"א ס"ק א**) **קרפף**. דאורייתא הוי רה"י גמור ומה שהותר לטלטל ממנו לכרמלית ע' הטעם בט"ז ס"ק ג' וכ"ה בגמ':

סעיף ג

(**סק"ג**) **ב' מחיצות כו'** דבעינן דבוקות היינו כמין גאם. אבל זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה:
ואפשר דעת רמ"א להחמיר ר"ל דמצד הדין אפי' ב' מחיצות זה כנגד זה אמרי' פ"ת אלא לקמן סי' שס"א מחמיר לכתחלה דלא אמרי' פ"ת להתיר לטלטל כ"א בדבוקים כמ"ש הרא"ש אבל הכא אדרבה החומר' היא להיפך דאפי' אין בו דבוקים אמרי' פ"ת ואסור לטלטל ממנה לגינה או לכרמלית:
עמ"ש סי' שס"ד ס"ב ובמ"א שם ס"ק ב' אי דלת נחשב למחיצה:
ומהרי"ל כו' כמ"ש ר"ח כו'. לאשר אין תשובת מהרי"ל ת"י לענ"ד ביאוד דבריו כך דבמסכת ערובין דף צ"ד ע"ב משמע דשמואל א"ל דאמרינן פ"ת ופריך הש"ס מי א"ל לשמואל פ"ת יורד וסותם והאתמר אכסדרא בבקעה רב אמר מותר לטלטלה בכולה ושמואל אמר אין מטלטלים בו אלא בד' אמות ופירש"י דסתם אכסדרה היא תקרה בנוי על גבי ארבע עמודים ורב א"ל פ"ת ולכך מתיר לטלטל ושמואל ל"ל פ"ת. ולכך אוסר לטלטל כ"א תוך ד' אמות כדין בקעה שהיא כרמלית ומשני כי ל"ל בארבע בשלש א"ל.

כך היא גרסת רש"י פי' דוקא באכסדר' דאין לה שום מחיצה כלל וצ"ל פ"ת בארבע מחיצות בזה ס"ל לשמואל דכה"ג לא אמרינן פ"ת. אבל בשלש א"ל. ר"ל אם יש לו מחיצה אמרינן בשאר ג' מחיצות פ"ת אבל ר"ח ור"ת והרא"ש ויתר פוסקים גורסים כי ל"ל בשלש אבל בארבע אית ליה. וה"פ דוקא בשלש ר"ל דאין שם כי אם שני מחיצות ובשלישי צ"ל פ"ת ס"ל לשמואל דלא אמרינן פ"ת אבל בארבע רצה לומר שיש ג' מחיצות שלמות וגם במחיצה רביעית יש שני לחיים מודה שמואל דאמרינן פ"ת. ובכה"ג מיירי הא דא"ל לשמואל הכא פ"ת הם דברי ר"ח שכוין אליו מהרי"ל אמנם קי"ל כרב באיסורי: ואפי' בשלש אמרינן פ"ת דהיינו שאין שם כ"א ב' מחיצות אמרי' בשלישי פ"ת אלא דהרא"ש הוסיף דעכ"פ בעינן שאותן ב' מחיצות יהיו דבוקות כמין גאם ודוחק גדול לו' דמהרי"ל יחמיר כשמואל דליכא שום פוסק דפסק כשמואל דהא כללא הוא הלכתא כרב באיסורי (ע' בתוס' דגיטין דף סמ"ך ע"ב ד"ה והשתא כו') וראיתי שכן העיר בספר ת"ש ואולי ר"ל דמחמיר כדעת הרז"ה שהביא הרא"ש בהא דאיכא התם תרי לישני לישנא קמא ס"ל בעשר ר"ל שפרוץ ברוחב עשר אמות כ"ע לא פליגי דאמרי' פ"ת כי פליגי ביתר מעשר ואיכא דאמרי ביתר מעשר כ"ע לא פליגי דלא אמרינן פ"ת כי פליגי בעשר וכתב הרא"ש וז"ל הרז"ה ז"ל פסק כלישנא בתרא דלכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל עכ"ל וקי"ל לקמן סי' ס"א כהרא"ש דפסק כלישנא קמא דאפי' יתר מעשר ס"ל לרב דאמרינן פ"ת וא"כ יש לו' דמהרי"ל פסק לדינ' או החמיר כהרז"ה דקי"ל כלישנא בתרא ידלא פליגי אלא בעשר אבל ביתר מעשר מודה רב לשמואל ומאי דס"ל לשמואל בעשר הכי ס"ל לרב ביתר מעשר וכיון דמחמיר כר"ח דלשמואל בעינן ג' מחיצות וברביעית ב' לחיים הוא הדין דכן הדין לרב ביתר מעשר (אף שר"ח גופי' לא ס"ל כהרז"ה כמ"ש הרב"י בסי' שס"א בשם סמ"ג ע"ש מ"מ מהרי"ל החמיר כשניהם) ועובד' דמהרי"ל הי' הפרצה רחב מעשר או דסתמא כך הוא ולכך הוצרך מהרי"ל ג' מחיצות וברוח רביעית ב' לחיים וצה"פ דלדידן עושים בכל ענין צה"פ כמבואר לקמן סי' שס"ג סעי' כ"ו בהג"ה:

וא"כ אם יש לבליט'. ר"ל הקירוי אין לה מחיצה כלל כ"א בסוף הקירוי לצד חוץ עומדת הקירוי על גבי ב' עמודים אבל לצר המבוי אינה עומדת על גבי עמודים וא"כ לצד חוץ יש לבליטה צה"פ דהיינו הקירוי שעל גבי ב' עמודים ולכן כ' מ"א שיעשה גם לצד הבית לבליט' ב' קנים ויהי' לה צה"פ מג' צדדים ובצד הרביעי א"צ לצ"ה דהא איכא מחיצות ופתח הבית וס"ל למ"א דסגי בהכי בכל מחיצות ולא בעינן מחיצות שלימות:

ועסי' שס"ב סעי' י'. ר"ל דלהרמב"ם לפרצ' יתר מעשר ל"מ צ"ה:

ואם בתים רבים עומדים זא"ז. ר"ל שעומדים זה בצד זה בתים הרבה דרך משל משוכים ממזרח למערב ולכל בית יש בליטה כנ"ל עומדים על גבי עמודים:

די בתיקון זה כו'. ר"ל אותו תיקון שכ' מ"א לעשות לבית א' שי"ל לבליט' ב' עמודים שיעמוד סמוך לבית ג"כ שני קנים זה סגי לכל הבתים והיינו בבית הראשון שעומד לצד מזרח יעמיד קנה תחת הבליט' סמוך לבית מצד מזרחי ובצד מערבי של אותו בית אינו צריך להעמיד קנה שעכ"פ יש לו עתה צ"ה בשני צדדים דהיינו לצד העמודים ולצר מזרחי ע"י הקנה שהעמיד סמוך לבית אח"כ יעמיד קנה סמוך לבית האחרון העומד במערב לצד מערבי של הבית א"כ יהי' גם לבית האחרון צ"ה מב' צדדים א' לצד העמודים וא' לצד המערב ע"י הקנה וכותל שלישי יש לכל הבתים ופתחיהם העומדים אחורי הבליט' והבתים מחוברים יחד וא"כ יש לכל הבתים ג' מחיצות וגם כותל רביעי ע"י צ"ה של העמודים ואם יערבו הבתים יחד נחשבים כא' ומותרים לטלטל ע"י תיקון זה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ומשקוף כו'** ובפתח מבוי כו' דוקא בבית בעינן שיהיה התקר' רחב ד' דהוא מקום חשוב. אבל פחות מרוחב זה לא אמרינן פ"ת:

אבל במבוי אפי' כו' רק חצי החיצונ'. ר"ל אפי' אין רוחב הקירוי רק טפח כשיעור רוחב קורה המתיר במבוי כמ"ש סי' שס"ג סעי' י"ז:

שם מבוי עליו. ר"ל אף דאין הקורה רחב רק טפח וג' טפחים יש אויר בין הקורה ובין פתח המבוי מ"מ כיון דהמקום עם האויר רחב ד"ט שהוא שיעור מקום חשוב עי"ז נותנים לו דין מבוי ומצטרף עם המבוי:

והקורה מתירתו. אף דאין הקורה מתרת מבוי זה דהא מבוי זאת א"צ לקורה דהא אית לי' דלת בצד זה מ"מ כיון דהוא מבוי והקורה הזאת ראוי להתיר במבוי הצריך קורה מתיר גם אותן ד' טפחים שחוץ לפתח המבוי כך כתב הרא"ש והתוס':

אא"כ רחב ד'. ר"ל הקירוי צ"ל רחב ד':

ואם ב' קורות כו' זה קאי על בית. ע' בגמ' ברא"ש. שבת ט' ע"א נעול כלחוץ. דהא א"א לבוד. דהא הדלת מפסקת ואם כן כיון דלא אמדינן לבוד. אין בתקרה רחב ד' לא אמרינן פ"ת:

סימן שמז

סעיף א
ודע דמ"ש בש"ע בהגה' וכן בגגים שלנו הבולטים מלבד שאין להם מחיצות בלא"ה כיון שהם משופעים לא אמרינן פ"ת כדלקמ' סי' שס"א ס"ב וע"ש בט"ז:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **והוציאו כו'** הואיל והוא בידו וידו וגופו הם ברשות א':

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **אבל אסור כו'** כמו אבר מ"ה דאסור גם לבני נח וכן איתא בהדי' בע"ז דף ו' דאיבעיא להו אהא דתנן התם ג"י לפני אידיהן אסור לשאת ולתת עם העכו"ם טעמא מאי אי משום הרווחה דאית לעכו"ם הרווחה במה שקנה או מכר ואזיל ומודה לעכו"ם ועבר ישראל על לא ישמע על פיך שלא יהי' נזכר לשבח שם עכו"ם ע"י ישראל או טעמא משום לפני עור דמוכר לעכו"ם דבר שמקריב העכו"ם לעכו"ם ועכו"ם נצטוה על עכו"ם (וטעם לקנות ע"ש בתוס') ואמר למאי נ"מ אי א"ל לעכו"ם בהמה בלא"ה אי משום הרוחה איכא אבל א"א משום לפני עור ליכא דהא בלא"ה א"ל לדידיה להקריב ופריך וכי א"ל לא עבר על לפני עור והתניא א"ר נתן מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מ"ה לבני נח ת"ל ולפני עוד כו' והא הכא דאי לא יהיב ליה שקיל איהו דס"ד דמיירי באבר מ"ה ששייך לעכו"ם ומשני הב"ע דקאי בתרי עברי דנהרי דאי לא יהיב לי' לא מצי שקיל עכת"ד הגמ' הרי א"א דטעמא דמתני' דלפני אידיהן משום לפני עור אי א"ל בהמה לעכו"ם דליכא לפני עור שרי למכור לו בהמה דהא קאי אמתני' דלפני אידיהן דמיירי לענין איסור דוקא ולא לענין לעבור על לאו ואע"ג דעכ"פ מסייע לו אלמא דבעכו"ם אפילו בדבר שמוזהר עליו כמו עכו"ם אפ"ה היכי דליכא לפני עור ליכא איסור' במה שמסייעו וכתבו התוס' שם במס' ע"ז ד"ו ע"ב דבר איסור האסור לישראל כי אע"פ שחטא ישראל הוא:
ודוקא בדבר המצוי ר"ל שאותו דבר שתולין בו להיתר הוא דבר המצוי משמע ברש"י אהא דתנן התם דורכים עם העכו"ם בגת כ' רש"י ואע"ג דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י וגזרו על העכו"ם שיהיו כזבים א"כ גורם דריכתו עם העכו"ם לטמא הענבים מ"מ כבר בתחלת הדריכה שהתחיל העכו"ם לבד כבר נטמאו וכ' עוד רש"י ואי דמסייע ידי עוברי עבירה הא אין העכו"ם מצווה ע"ז שלא לגרום טומאה כו' משמע אלו הי' מצווה ע"ז הי' אסור לסייע בדריכ' אף ע"ג דליכא לפני עוד דהא בלאו ישראל ג"כ ה"מ לדרוך אעפ"כ הוי אסור לסייעו:

ועבי"ד כו' ובש"ך שם דרמ"א הביא ב' דעות אם אפשר למומר ליקח נבלות וטריפות במקום אחר אי רשאי ישראל למכור לו נבילות וטריפות וש"ך חולק וכ' דאין מחלוקת בין הפוסקים דלכ"ע בישראל אפי' אפשר לו ליקח האיסור במקום אחר אסור למוכרו לו אם ידעי' שרוצה לאכלו דאפי' להפרישו אנו מצוים כ"ש שלא לסייעו אבל בעכו"ם בדבר האסור לו או במומר בדבר האסור לישראל אם הוא בענין דליכא משום לפני עור מותר למכור לו דאין אנו מצווי' להפרישו וכמ"ש מ"א לעיל וכ' שאין מחלוקת וברש"י בע"א דף נ"ה מצינו שחולק כנ"ל:

דרך כו' ואפי' לעכו"ם אפי' עוסק במלאכ' שאסורה לישראל כגון בשבת או בשביעית כיון דאין העכו"ם עושה איסור דאינו מוזהר עליו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **והניחו כו'** הזורק ונעק' כו' ואם רץ כו' שאין ההנח' גמור' כו' גם הרמב"ם פי"ג נתן טעם זה לשני הדינים דהא בין בדין דאשון ובין בדין שני לא נח במקום שהי' כוונתו שתנוח בשעת עקירה אולם הא הדין הראשון הוא פטור ודאי והשני הוא ספק דהוא אבעיא דלא אפשט' בשבת דף ה' ע"א ואיך יספיק טעם א' לשניהם דא"כ למה בדין א' הוא פטור ודאי ובשני ספק אולם מבואר שם בגמ' דהספק הוא אם שני כחות באדם א' כשני בני אדם דמי או לא והוא דבשלמא בדין ראשון כיון דלא נתקיימ' מחשבתו בהנח' א"כ הוא לא עביד כ"א עקידה גדידא והשני שנעקר ממקומו וקבלו הא ניחא לי' בהנחה זו א"כ עביד הנחה בלא עקיר' ולכך שניהם פטורים אבל בדין השני ניהו דבשעת עקירה לא הי' דעתו להנחה זו ואח"כ נתחרט ורץ וקבלו א"כ עקיר' ראשונ' הוא בלי הנח' והנחה שניה היא בלי עקירה ונסתפק הש"ס א"א דהוי כדין א' דנעשה ע"י ב' בני אדם דפטורים ה"ה דפטור הוא כאן בדין שני דה"ל כאלו עביד ב' פעמים חצי מלאכה או דלמא חייב דה"ל כאדם א' דעכ"פ עשה עקירה והנחה:

הזורק כו' ורה"י באמצע כו' פטור דלא אמרי' קליטה כמי שהונחה:

המושיט כו' בדיוטא אחת. ר"ל ששני הרה"י עומדים בצ"א לאורך ר"ה ור"ה מפסיק בין שני רה"י ואם מושיט מרה"י זה לרה"י אחר דרך ד"ה שביניהם אפי' למעל' מיו"ד שהוא מקום פטור אפ"ה חייב אבל בשני דיוטות דהיינו ששני רה"י עומדים זה כנגד זה פטור אף שר"ה ביניהם כיון דמלאכות שבת ממשכן ילפי' ובדיוט' א' כה"ג מצינו במשכן שכן הי' עבודת הלוים משא"כ בשני דיוטות לא מצינו כה"ג במשכן שלטועני המשכן ניתן שש עגלות והיו הולכים כשנוסעים והמשכן על העגלות שתי עגלות זה בצד זה וכן אחריהם שני עגלות זה בצד זה וכן אחריהם שני עגלות שלישית זה בצד זה

וכשהגיעו למקום תחנותן היו פורקים הקרשים מהעגלות הראשונות ומקימים המשכן אח"ז היו פורקים משני עגלות לאחריהם ולא היו נושאים הקרשים למקום שהיו מקימים המשכן אלא היו מושיטין מהעגלות השניות אל שני עגלות הראשונות ומשם היו פורקים ומקימים המשכן א"כ מצינו הושטה מרה"י לרה"י דרך ר"ה בדיוט' א' דהא אותה הושט' הנ"ל הי' בדיוטא א' והי' מרה"י לרה"י ור"ה באמצע דהא העגלות היו רה"י וביניהם היו ר"ה וגם היה למעל' מיו"ד דהא העגלות היו גבוהים יותר מיו"ד ולכך כה"ב חייב משא"כ בשני דיוטות לא מצינו במשכן דהא ודאי לא הושיטו הקרשים מעגלה לעגלה שבצדם שלא הי' להם תכלית בזה דההושט' לא הי' כ"א לקרבן אל מקום שמקימים המשכן:

פשט ידיו כו' שלא נחו ע"ה גמרא שבת דף ה' ע"ב ובעי שם אגוז בכלי והכלי צף ע"ג מים והוציא האגוז אי בתר אגוז אזלי' והא נח או דלמא בתר כלי אזלי' והא לא נח וסלקו בתיקו:

סימן שמח

סעיף א

(**ס"ק א**) **לחצר כו'** אבל ברש"י משמע כו' ומה שאמרו בגמ' הטעם דלחצר אחרת אסור משום דנתקיימה מחשבתו אף דכוונתו לא היתי' לחצר הזה מ"מ בזה נתקיימה מחשבתו שהית' להוציאה מחצר זה שהית' תחלה בו לכך לא הותר כ"א להחזיר' לאותה חצר שהית' תחלה:

וכששני כו' לכ"ע אסור ר"ל אפי' לרמב"ם אם לא נתכוין להוציא לאותה חצר מ"מ כה"ג מודה דאסור ולא משום גזרה אלא איכ' ביה איסור תורה כמ"ש מ"א ס"ס שלפני זה. וכ"ה בתוס' ע' בס"ק ד':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חיוב כו'** וסופו שגגה והכא תחלתן עכ"פ הי' מזיד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בכל גווני כו'** התוס' כ' בד"ה מ"ש כו' שבת דף ד' ע"א. על מאי דבעי רבא מר"נ הי' ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ מהו וא"ל ר"נ לאותה חצר מותר ולחצר אחרת אסור וא"ל רבא מ"ש והשיב ר"נ לאותה חצר לא אתעבידי' מחשבתי' בחצר אחרת אתעבידת מחשבתיה וכתבו התוס' בד"ה מאי שנא וז"ל בזו כנגד זו מיירי דבדיוטא אחת שנא ושנא דאיכא איסור חיוב חטאת דמושיט מרה"י לרה"י דרך ר"ה א"נ בדיוט' אחת וכגון שאין מפסיק שם ר"ה עכ"ל וע"כ לתי' השני מיירי דמפסיק כרמלית ולכך ל"ל דלחצר אחרת

אסור משום מושיט ולכך פריך מ"ש ואעפ"כ השיבו הכא אתעבידית מחשבתיה הרי דאפי' בכרמלית אסור משום גזרה וע"כ תי' שני של התוס' לא ס"ל כהרב"י ואפשר דס"ל להרב"י כתי' א' של התוס' דהרב"י כ' דכן משמע מרש"י ורמב"ם דבכרמלית שרי וע"כ צ"ל דס"ל כתי' א' דהתוס' וא"כ אין ראיה דבכרמלית אסור וא"כ מסברי א"ל דכרמלית שרי והטעם דהוי גזרה לגזרה דלא בכל דוכתיה אמרי' כולי חדא גזירה:

ומ"מ צ"ע דעכ"פ ה"ל להביא בש"ע דהתוס' חולקים וס"ל דאפי' בכרמלית אסור:

הי' קנה בידו כו' ואם משך כו' חייב כו' התוס' הביאו ראי' מהא דתנן הגונב כיס בשבת והוציאו חייב ולא אמרי' דקים ליה בדרבה מיניה דהא חייב מיתה על ההוצא' שכבר נתחייב בגניבי' מיד שהגביה הגניב' קודם שחייב מיתה דחיוב מיתה לא בא עד שעת הוצא' ואם הי' מושכן ומוציאו ולא הגביהו ברשות בעלים דאז חיוב הגניבה וחיוב מיתה באים כא' בשעת הוצאה וק"ל בדרבה מיניה ולכן פטור מתשלומין ות"ל דאינו חייב כלל אהוצאה דהא מושכו וגררו לחוץ א"ו דכה"ג מיקרי הוצאה. וע' פ"ז דפסחים ראיה זו הביא ה"ה פי"ג מהל' שבת מהא דאמרי' בפסחים דף פ"ה ע"ב דילפי' דיני הוצא' בקדשים מהוצא' דשבת דבעינן עקירה והנחה ופריך מהא דתנן בפרים הנשרפים דהיו נשרפים חוץ לג' מחנות אבל מיד שהוציאו חוץ לעזרה כל המתעסקים בהם היו מטמאים בגדים ותנן היו סובלים אותו במוטות ע"י ד' אנשים הראשונים שיצאו חוץ לעזר' היו מטמאים בגדים ושנים האחרונים שהיו עדיין בעזרה אין מטמאים עד שיצאו ואמאי הראשונים מטמאים הא עדיין ליכא הוצאה דהא בעינן עקירה והנחה והא ליכא הנחה דהא היו נושאין אותם ומשני בנגררים ע"ג קרקע דהוי הנחה וא"כ ע"כ גם לענין שבת מקרי הנחה ע"י גרירה דהא ילפי' מהדדי וע' בתו' דמס' שבת דף ח' ע"ב ד"ה לא מיחייב כו' דאם מגלגל חביות חייב דהוי כמו מגרר דאינו נח כלל אבל מגלגל תיבה שהיא מרובעת פטור דהוי כמו קנה דפטור דא"א שלא תהי' נחה קצת עכ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בכל גווני כו'** ע' סי' רנ"ד ס"ז שם הובא דין הדביק פת בתנור כו':

והע"ש לא ע"ש שהקשה שהשמיט דין הדביק פת וכו':

סימן שמט

סעיף א

(**ס"ק א**) **ד"א מצומצמות כו'** כ"מ דעת הרב"י והרמב"ם ר"ל אף דרמ"א כ' לקמן סי' שצ"ו דיהבינן מרווחות וכאשר רמז כאן בהג"ה שכ' וע"ל סי' שצ"ו מ"מ דעת הרב"י משמע

כהרמב"ם דהן מצומצמות דבעירובין דף מ"ת פליגי ר"מ ור"י בטעם אותן ד"א רמ"א ג' אמות לגופו ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו ור' יהודה ס"ל ג' אמות לגופו ואמה כדי ליטול חפץ מתחת מרגלותיו ויניחנו תחת ראשו ופריך מאי בינייהו ומסיק דמצומצמות א"ב ופי' דלר"מ בעי' מרווחות ולר"י סגי מצומצמות י"מ איפכא דלר"מ סגי מצומצמות ולר"י בעי' מרווחת ויהי' איך שיהי' קיימא לן כר' יהודא דכללא בידינו ר"מ ור"י הלכה כר"י והרמב"ם כתב שיעור ד"א ב' אמות לגופו ואמה כדי לפשוט בו ידיו ורגליו ותמה הרב"י למה נקט שעורא דר"מ והא קי"ל כר"י לגבי ר"מ ותי' הרב"י דהרמב"ם מפרש דר"מ בעי מצומצמות ור"י סבירא ליה דהן מרווחות וכיון דמסקינן ריש ערובין דטפחים משחינן עוצבי' לחומרא ממילא גם ד"א הן מצומצמות והיינו כר"מ עכת"ד הרי הרמב"ם מוכח דס"ל מצומצמות מהכרח קושי' הרב"י וכ"מ דס"ל להרב"י דא"א דהן מרווחות כיון דידע שהוא מחלוקת הפוסקים ה"ל לבאר דהן מרווחות ומדסתם משמע דדעתו להחמיר דסגי במצומצמות:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **חוץ כו'** ובחפצי הפקר כו' כיון דהטעם שלא יוציא ח"ל משום דהכלים כרגלי הבעלים ואין רשאים להוליכן יותר ממה שהבעלים רשאים לילך ולכן בחפצי הפקר שאין להם בעלים וק"ל דלא קנו שביתה לכן יכול להוליכן כמה דבעי וכ' בספר תוס' שבת דבעינן שלא יתכוין שום אדם לזכות בהן דאי נתכוין לזכות בהן ה"ה כרגלי הזוכה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וי"א כו'** ולפמ"ש ד"ל דו' אמות דכ' המחבר היינו למ"ד דרשאי לברר לעצמו ד"א באיז' רוח שירצ' אז אם יש ביניהם ו' אמות אז השני אמות של כ"א תוך ד"א של חבירו אבל לדעת רמ"א דאותן ד"א דוקא הוא באמצען והיינו ב' אמות לכל רוח א"כ בוי"ו אמות לא משכחת שיהי' ד"א של זה מובלע תוך ד"א של חבירו אלא דוק' בשלש אמות ואז באמה אמצעית שניהם רשאים לטלטל דשם שניהם מובלעים:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אסור כו'** אא"כ עמד לפוש ואפי' לא עמד לפוש כי אם להתיר ההולכ' שלא יהי' ד"א בפ"א מ"מ אין בזה חיוב ואף שמ"א בסי' רס"ו ס"ק ט' כ' לפ' דברי ריו"ו שכ' דבעי' ישיב' אבל עמידה לפוש כדי שלא יבא איסור ל"מ עמד לפוש ע"ש היינו להתיר מחמירים דזה לא מיקרי עמוד לפוש ואסור לטלטל כה"ג אבל כאן דמיירי לענין חיוב אפי' עומד לפוש כדי שלא יעשה איסור אפ"ה מיקרי עומד לפוש לענין דשוב אינו מתחייב:

סימן שנ

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **למקום כו'** הוי הכנסה כשיורדים לבטנו כמו משתין ורוק מרה"י לר"ה או איפכא דחייב ע"כ צ"ל מה שיוציא השתן או הרוק מגופו זה מיקרי עקירה וא"כ ה"ה כשמכניס דבר לגופו מיקרי הנחה משא"כ במשתין ורוק דמיירי דהפה והאמה הם באותו רשות שגופו עומד ולכך הם נגררים אחר הגוף שהוא כרשות שעומד שם רה"י או ר"ה וכן הפה לא מקרי אז מקום פטור אלא כרשות שעומד שם והקשה הרא"ש א"כ למה איבעי' להש"ס הוציא אמתו לחוץ אי חייב ת"ל כיון דהוציא אמתו לחוץ הוי האמה מקום פטור כיון דאינו ברשות א' עם הגוף ופטור דה"ל כשותה כנ"ל ותי' דאין מי הרגלים נחים באמה כלל אלא מתנגלגלין מתוך הגוף ויוצאים משא"כ מים תוך הפה נחים קצת קודם שירדו לגוף וא"כ אם הוציא פיו לחוץ באמת פטור ובאמת הש"ס לא קמבעי' ליה כ"א בהוציא אמתו דבהוצי' פיו ורק פשיטא ליה דפטור מטעם הנ"ל והמחבר שכ' גם בהוציא פיו ורק דחייב מספק ס"ל כמסקנת הרא"ש וכדלקמן:

דהכי א"א לשתות בלי הנחת פיו ר"ל דל"ג אלא שיעשה כמעשה הזה בלי הפסק מקום פטור משא"כ בשותה מעשה השתי' א"א בלי הנחת פיו ואיכ' בכל פעם הנחה במקום פטור בינתיים. קשה גבי ידו כו' ר"ל בסי' שמ"ח דבהוציא ידו מלאה פירות משחשכה אפי' במזיד מותר להחזירה שמא ישליכם ויבא לידי חיוב חטאת הא כה"ג אפי' ישליכם לארץ ליכא חיוב חטאת דהא איכא הנח' במקום פטור בינתיים דהיינו ידו שאיננה במקום שגופו עומד':

וי"ל דהתם לא הניח כו' ר"ל כיון שנטל הכלי בידו כשהי' עדיין היד באותו רשות שהגוף בו ואז בשעת עקיר' לא הי' על היד שם מקום פטור וא"כ אף שהוציא' אח"כ מ"מ נשאר על היד שם רשות הראשון שהי' עליו בשעת עקיר' ולא יחול עליו שם מקום פטור משא"כ בשות' שקודם שנתן המים בפיו כבר הוציא פיו מרשות שהגוף בו והי' הפה נקר' מקום פטור קודם התחלת ביאת מים לפיו:

וה"ה גבי רוק ר"ל דגבי רוק אפי' הוציא פיו לחוץ יש לספק אי חייב כמו שמסתפק הש"ס גבי הוציא אמתו ול"ל דהפה הוא מקום פטור כיון דהרוק הוא תוך פיו כשעדיין הי' הפה והגוף ברשות א' ואז לא נקרא עליו שם מקום פטור ולהכי נקט מ"א דוקא וה"ה גבי רוק ושביק משתין דמשתין בלא"ה א"ש אפי' הוציא אמתו דשם ליכא הנח' כלל דמי רגלים מתגלגלים ויוצאים ולא נחו כלל משא"כ רוק דהוי ס"ד דהפה נקרא מקום פטור כיון דנח שם וכדלעיל אבל לפי מאי דמסיק השתא לחלק בידו כיון דלא הניח הכלי לידו

ממקום אחר אחרי שהוציאה טעם זה י"ל גם בפה אפי' הוצי' פיו ולכן המחבר בסעי' ב' כ' אפי' אם הוציא פיו ואמתו לתוך דס"ל כתי' זה של הרא"ש וא"כ כמו דמסתפק הש"ס בהוציא אמתו ספק זה יש להסתפק גם בהוצי' פיו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **או ירוק כו'** וה"ה לזורק בפי הכבשן כו' והתוס' בעירובין דף צ"ט ע"א ד"ה מחשבתו כו' וז"ל דוקא כה"ג שנהנו מאותו מקום טפי מבמקום אחר כגון בפה כלב שיאכלנו בפי כבשן שתשרף שם וכן משתין ורק אבל זרק על המקלות או על שום דבר אפי' במתכוין לא אמרי' מחשבתו משוי ליה מקום עכ"ל:

סימן שנא

סעיף א

(ס"ק א) חשיב כגג דהוי רה"י ר"ל כיון דהגג הוי רה"י והמזחילה סמוכה לה ואינו נמוכה מן הגג ג"ט דינה כגג והוי ג"כ רה"י. ע' סוף סי' שע"ד מבואר דלפעמים אין לגג דין רה"י:

סעיף ב

(ס"ק ב) מן האויר דמקום פטור ר"ל האויר של ר"ה שלמעל' מי':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **למעל' כו'** לא הוי רה"י אפי' למעל'. דומי' דזיז ע"ש סי"ז ר"ל בסי' שמ"ה סעי' י"ז מבואר דזיז הבולט חלון פתוח לו יש לזיז דין חורי רה"י דדינן כרה"י וה"ה הכא בצינור דהוי כמו חורי רה"י אלא דלפ"ז תיקשי ל"ל למיגזר אטו רחב ד' ת"ל דאפי' אינו רחב ד' מ"מ י"ל דין חורי רה"י נהי דאינו חייב אם מכניס או מוציא משם דבעי' עקיר' והנחה ע"ג מקום ד' אבל מ"מ אסור איכ' וע' סי' שמ"ה במ"א ס"ק ט' ובמ"ש שם וכן קשיא למטה מי' כשאינו רחב ד' דשרי וגם כשרחב ד' כ' מ"א ס"ק ד' הטעם דהוי כרמלית ת"ל דהוי רה"י דהא כ' מ"א בסי' שמ"ה ס"ק ב' דאפי' למט' מי' מיקרי חורי רה"י אף דבני רה"ר יכולים ג"כ להשתמש שם דלא כע"ש ואין לחלק בין חור לזיז דהא מ"א גופי' הניא בצ"ע בסי' שנ"ג ס"ק ד' דגם בזיז למטה מי' אמרי' דהוי חורי רה"י וצ"ל דהצינור לא הוי חורי רה"י ממש דאינו דאוי לתשמיש דאינו עשוי כ"א לקבל המים ולהעבירה שלא יקלקלו הכותל לכן די אם ניתן להצינור דין רשות היחיד אם גבוה יו"ד ורחב ד' אף שהגדיים בוקעים בו מהני מה שדומה לחורי רה"י אף שגדיים בוקעים בו לא נתבטל ממנו שם רה"י משא"כ כשאינו גבוה יו"ד או אינו רחב ד' דמצד עצמו אין עליו שם רה"י לא מיקרי חורי רה"י:

סימן שנב

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואפי' מר"ח**. משמע דמיירי בכרמלית ר"ל עיקר הדין של הש"ע מיירי בכרמלית מדכתב לשון אפי' בר"ה וכיון דעיקר דין הש"ע הוא בכרמלית ואפ"ה כ' ונשאר ראש השני בידו כו' משמע דבלא"ה אפי' בכרמלית דליכא אלא שבות אפ"ה אסור משא"כ כשאגודו בידו אפי' בר"ה שרי אע"ג דגם באגודו בידו בר"ה הוי שבות מ"מ שבות דאגודו בידו בר"ה קיל מאין אגודו בידו וכרמלית:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **משום כו'** וה"ה אם זרק כו' הם דברי הש"ס שבת דף ק"ב ע"א לכתא ומתנא אגודו בידו כו' ע"ש וכן פסק הרמב"ם בפי"ג מהלכות שבת:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דרבים דרסו כו'** אבל כו' אסור והיינו בר"ה דוקא ועס"ק ה' ובסי' ש"א סעי' מ"ב דמותר להוליכן פחות פחות מד"א:

סעיף ד

(ס"ק ד) גוללו כו' ע"ג זיז וה"ה כותל משופע:

דאם רחב ד' הוי רה"י כצ"ל:

גוללו בו' כ"ש באויר ר"ה ר"ל אף דהאי דסעי' א' בהג"ה מיירי דמונח בכרמלית אפ"ה אויר ר"ה אע"ג דאכתי לא נח חמיר דאל"כ שמא יפול לר"ה ואיכא מעין איסורא דאורייתא. שרי. כן כונת המ"מ ע"ש דקאי אכרמלית ר"ל דהמ"מ פט"ו מה' שבת דין כ"א כ' על דין זה דהקורא בספר על האסקופה וז"ל דוקא כתבי הקדש אבל שאר דברים מכי נחו להו אסור כו' וכ"כ הרשב"א עכ"ל ודייק מזה הב"ח דוקא כי נחו להו אבל כ"ז שהם באויר שרי אפי' שא"ד והבין דאפי' באויר ר"ה מותר למ"מ ורשב"א וע"ז כ' מ"א דכונת המ"מ דוקא בכרמלית בעינן נח אבל באויר שרי דאיכא ג' קולות:

וכ"מ בהג"ה ס"א דלא קאי ר"ה כצ"ל ר"ל דהא דמ"ש בהג"ה בסעי' א' אבל ש"ד אסור אפי' לא נפל אלא לכרמלית נובע מדברי מ"מ ורשב"א הנ"ל וכאשר רשם המרשים וא"א דהמ"מ ורשב"א מיירי בר"ה מנ"ל להרמ"א לחדש ולהחמיר אפי' בכרמלית א"ו דגם רמ"א סבר דהמ"מ מיירי בכרמלית דלא כהב"ח:

ומ"ש הב"ח כו' דבריו בעצמו סותרים זא"ז דהא כ' אח"כ כו' דתחל' הקש' על מ"ש בסי' שנ"ד בור בר"ה כו' ואם הוא רחוק כו' אין ממלאים ממנו אא"כ תהי' החוליא גבוה י' ומטעם שלא יוליך הדלי מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר דהא בור והבית שהחלון בו שניהם

רה"י וביניהם ר"ה ולכן צ"ל חוליית הבור למעלה מי' ועי"ז מוליך הדלי דרך אויר מקום פטור אולם אינו מבואר שגם החלון צ"ל גבוה י' בשלמא ממתניתין בערובי' בהאי דינא קתני חלון שע"ג אין ממלאים כו' וכיון דקתני ע"ג משמע שהחלון גבוה יותר מחולית הבור וכיון דהחוליא גבוה י' כ"ש החלון אבל הטור שלא כ' לשון זה חלון שע"ג ה"ל לבאר דגם החלון צ"ל גבוה דאל"כ כשמגיע עם הדלי סמוך לחלון מנמיך הדלי תוך י' ואכתי מוליך דרך אויר ר"ה ומזה הוכיח דע"כ הטור ס"ל אפי' מביא דרך אויר ר"ה מ"מ כיון דאגדו בידו שרי אפי' ש"ד דלאו כתבי הקודש. ואחר זה מיד כ' להיפך שהביא בשם הריטב"א שהקש' ל"ל שהחוליא תהי' גבוה י' כיון דאגדו בידו אפי' מוליך דרך אויר ר"ה אפי' שבות ליכא כדתנן בהקורא בספר על האסקופ' כו' ותירץ הב"ח דשאני התם דנתגלגל הספר מידו והוי דיעבד אבל כאן לכתחל' למלאות אסור אפי' אגדו בידו דרך אויר ר"ה עכת"ד הרי לישב קושית הריטב"א דמה"ט צ"ל חוליא גבוה י' כ' דאפי' אגדו בידו אסור לכתחל' דרך אויר ר"ה:

דאל"כ ל"ל חוליא כו' והיא קושית הריטב"א הנ"ל:

הטור ג"כ מיירי כו' ר"ל כמו שנרא' מלשון המשנ' דקתני חלון שעל גבו דע"כ גם החלון גבוה י' כן מיירי גם הטור אף שלא כ' לשון זה מ"מ מיירי בחלון גבוה י':

דאל"כ א"א למלאות כו' והריטב"א שם כו' הוא קושי' הנ"ל שהקש' הריטב"א:

כבר פסק (רמ"א בהג"ה) סס"א כהרשב"א וכפי הבנת מ"א דלעיל דבאויר ר"ה אפי' אגדו בידו אסור בשאר דברים:

ומה שסתם בסי' שנ"ד ר"ל שלא פי' דמיירי שגם החלון גבוה יותר מי':

משום דמוכח כו' ר"ל דמוכח ממילא דאל"כ א"א למלאות כנ"ל. ולכן א"צ לפרש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בענין כו'** הוי כרמלית וכיון דאגדו בידו שרי כו' ולעיל דאוסר בס"ק ג' אפי' כתבי קודש ואגודו בידו. אם לא באסקופ' נדרסת דאיכא בזיון גדול. היינו דשם קאי על ר"ה דוקא משא"כ כאן מיירי בכרמלית לכן שרי כה"ג בכתבי הקודש כ"כ האחרונים:

ועסי' שמ"ה ס"י. ר"ל דלדע' א' דשם והוא דעת הרמב"ם בעינן דוקא ט' טפחים מצומצמים אבל זולתו אפי' רבים מכתפים עליו לא הוי ר"ה אבל לדעת י"א דשם והוא הרא"ש ודעמיה מט' טפחים ולמעל' עד יו"ד כשרבים מכתפים עליו הרי ר"ה וע' ע"ש:

סימן שנג

סעיף א

(**ס"ק א**) **ועירבו**. ולמ"ד דמותר להחליף. ר"ל ברשויות דרבנן והיינו שאין אסורו לטלטל מזה לזה כ"א מדרבנן. כגון כרמלית לרה"י אם יש מקום פטור ביניהם אי מותר לטלטל מכרמלית דרך מקום פטור יש מחלוקת הפוסקים לעיל סי' שמ"ו ס"א ולמאן דשרי גם כאן שרי אפי' לא עירבו והא א"צ עירוב לטלטל מבית לחבירו כ"א מדרבנן. והזריק' ע"כ היא למעלה מיו"ד כמ"ש מ"א ס"ק ב' דא"כ בלי עירוב י"ל רשויות דרבנן דרך מקום פטור: **עמ"ש סי' שנ"ה כו'** לא רשם לעיין ר"ס שמ"ה דשם מבואר מחלוקת הפוסקים הנ"ל דמשם אין ראיה די"ל דאפי' למ"ד דשרי לטלטל ברשויות דרבנן דרך מקום פטור היינו דוקא כשנח במקום פטור תחלה קודם שמוציאו לרשות האחר והיינו דתחלה מוציאו מכרמלית למקום פטור והונח שם ובזה אין איסור ואח"ז כשמכניסו לרה"י ממקום פטור ג"כ אין איסור וכדקתני שם בסי' שמ"ה שאדם עומד במקום פטור ויקח חפץ מיד העומד ברה"י כו' וא"כ כשמגיע ליד האדם העומר במקום פטור ה"ל כאלו נח שם. ולכן שרי אבל בנדון דהכא דאדם א' מוליכו מרשות לרשות האסור דרך מקום פטור ולא הונח במקום פטור. י"ל דלכ"ע אסור וכ"כ התוס' להדיא במס' עירובין דף צ' ע"א ד"ה כרמלית ורה"י כו' ע"ש. ולכן רשם מ"א לעיין סי' שנ"ה שם הביא רמ"א בשם המרדכי דין בה"כ למעל' מי' דמוכח דס"ל דאפי' לא נח במקום פטור שרי וע"ש במ"א ס"ק י"א:

ולענ"ד דהתוס' בשבת דף ק"א ע"א ד"ה ר"י אומר כו' דזה מחלוקת ר"י ורבנן דלר"י שרי כה"ג אפי' לא נח במקום פטור ולרבנן אסור. אלא א"כ נח במקום פטור. ונ"ל דהמרדכי פסק כר"י (והטעם אף דחכמים תולקים על ר"י נלע"ד דס"ל דהש"ס ע"כ פסק כוותיה דבדף ק' ע"ב במס' שבת אמרי' ההולך בספינה אמר רב הונא מוציא זיז כ"ש וממלא ורבה ור"ח ס"ל דצריך להוציא זיז רחב ד"ט. ומסיק דפליגי בהא רב הונא ס"ל כיון דגמירי דאין ספינה מהלכת אם אין המים עכ"פ גבוהי' י"ט א"כ ניהו דים כרמלית היא מכל מקום כיון דאויר כרמלית למעלה מי' מקום פטור וס"ל אותן י"ט מארעא קרקע הים משחינן א"כ אי ממלא למעלה מן המים שעכ"פ גבוה י' דזולתו אין הספינה מהלכת כנ"ל. א"כ האויר שלמעלה מי' הוי מקום פטור ובדין הוא דאפי' זיז כ"ש נמי לא בעי אלא משום הכירא. וע"ש ברש"י וע"כ המים הם גבוהים יותר מי' מן הקרקע כמ"ש התוס' שם ד"ה גמירי כו' דאל"כ איך שואב בכלי הא הכלי נשקע במים ע"ש ומדברי תוספות הנ"ל מוכח דס"ל דבעי' שיהיה נח במקום פטור דאם לא כן מאי קשיא להו ניהו דמשקיע הכלי תוך המים שהם למטה מי' והוי כרמלית מכל מקום מוליכו לספינה דרך האויר למעלה מי'

ודלמא ס"ל לרב הונא דמותר להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור א"ו דהתוספות ס"ל דאסור אם לא נח וכמ"ש בערובין דף צ' הנ"ל ואפשר זה ראיות המרדכי לפסוק כר"י דהוי קשיא ליה קושית התוספות דהא הכלי שוקע במים ולא ניחא ליה בתי' התוספות דמאי דאמר גמירי דאין ספינה מהלכת בפחות מיו"ד רצה לומר בלי שיקוע הכלי דה"ל הרב' יותר מיו"ד דאין לשון הש"ס סובל זה אע"כ ניהו דשקוע הכלי אין בכך כלום דסבר ליה לרב הונא דשרי להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור אפי' לא נח כנ"ל וא"ש):

צ"ע כו' פתח ביניהם ר"ל דמבואר לקמן סי' שע"ב דשתי חצירות וכותל אחד ביניהם אם יש פתח בכותל דע"י שיערבו יהיו יכולים לטלטל דרך הפתח אז מהני ערובן אבל ליכא פתח דאפילו יערבו א"א להם לטלטל מחצר א' לחבירו כ"א ע"י זריקה למעלה מן הכותל או ע"י חורים בזה ל"מ עירוב ואם כן הכא דרשות הרבים מפסיק בין הבתים אי אפשר להם לטלטל מזה לזה כ"א ע"י זריקה כמו שכתב בש"ע א"כ לא מהני כשערבו אפ"ה אסורים לזרוק:

וצ"ל דמיירי שהם עומרים כו' כזה *:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **כ"ח אבל ד"א חיישינן דלמא נפיל כו'** והיינו משום שא' גבוה מחבירו צריך לאמן ידיו לזריקה להגביה או להשפיל ועל ידי זה יש לחוש פן יפול רש"י ומצד הנפילה לא חייב דמתעסק הוא אצל הנפילה דלא מתכוין לזרוק לר"ה כך כתב רש"י בשבת דף צ"ז ע' א:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **למעלה כו'** צ"ע אם חלון כו' תוך ג' א"כ אפי' למטה מיו"ד כו' כצ"ל כמ"ש סי' שמ"ה במ"א ס"ק ב' שחולק שם על הע"ש:

שאין החלון סמוך לו ר"ל תוך ג':

סעיף ה

(**ס"ק ה'**) **אסור כו'** דוקא בכלים כו'. דקי"ל בסי' שע"ב דכל החצרות רשות א' הן. ואפי' לא עירבו החצירות יחד ניהו דאסור לטלטל מחצר א' לחבירו כלים ששבתו תוך הבית אבל כלים ששבתו בחצר מותר לטלטל מחצר א' לחבירו ודין הזוזים הללו דין חצר יש להם לכן אין איסור כשלא ערבו אלא בכלים ששבתו בבית:

סעיף ו

(ס"ק ו) ואוסרים זע"ז אפי' אין בתחתון ד' והיינו כיון דהעליון הוא ארבע וחל על העליון שם רשות אוסר על התחתון ולכן גם התחתון אף שאינו רחב ד' ולא חל עליו שם רשות

מ"מ אוסר על העליון שחל עליו שם רשות וה"ה איפכא כשהתחתון רחב ד' ולא העליון מה"ט:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **כנגד כו'** שהוא כחורי חלונו ר"ל רוחב הזיז שהוא נגד רוחב החלון מיקרי חלון ולא הוי רשות בפני עצמו לאסור עליו התחתון וה"ה כה"ג התחתון שרי נגד החלון אם היה בו. אך כיון דאין כאן רק חלון א' א"כ העליון נגד החלון ואין נגד התחתון חלון לכן כ' הש"ע הדין היתר נגד החלון בעליון ולא בתחתון ומשמע דאם העליון רחב ד' אפי' נגד החלון אסור להשתמש כיון דהוא רשות חשוב לא בטל מה שהוא נגד החלון לגבי חלון:

סימן שנד

סעיף א

(**ס"ק א**) **בתוך כו'** דמקום פטור כו' עיין בט"ז ס"ק א' הביא דברי ריטב"א בזה:

סעיף ב

(ס"ק ב) אין כו' מטלטל מרה"י לרה"י דרך כו' כצ"ל:

וא"צ למה שנדחק הריטב"א. ע' סי' שנ"ב ס"ק ד' הביא מ"א קושית הריטב"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **החוליא כו'** ודוקא כשהחלון כו' והא דלא פי' כן ש"ע להדיא כבר כ' מ"א סי' שנ"ב ס"ק ד' דא"צ לפ' דמוכח דא"א למלאות בענין אחר דהא עקר המים ר"ל ניהו דהדלי אגדו בידו מ"מ כשעוקר המים מן הבור אין אגד המים בידו משא"כ הכא ר"ל דכאן מיקרי אגדו בידו דהא כשהתחיל לשאוב המים לא עבי' איסורא דהא הוא עומד ברה"י ושואב מן הבור שהוא רה"י רק כשמוציאו לאויר ר"ה אז מתחיל האיסור ואז כבר אגודו של המים בידו משא"כ כשעומד בר"ה מיד בתחלת השאיבה מתחיל האיסור דעומד בר"ה ועוקר ברה"י להוציא לר"ה ואז אין אגודת המים בידו:

סימן שנה

סעיף א

(ס"ק א) וחלון פתוח דאל"כ ד"ל דוקא השתא דחלון פתוח תוך ג' טפחים ה"ל לגזוזטרא דין חורי רה"י כמבואר לעיל סי' שמ"ה סעיף י"ז גבי זיז משא"כ כשאין חלון פתוח ה"ל כרמלית אפי' גבוה יו"ד ורחב ד' מ"מ כיון דהגדיים בוקעים תחתיו ה"ל כמו נעץ קנה ובראשו טרסקל דאפי' ע"ג לא הוי רה"י כמ"ש מ"א ר"ס שמ"ה ואע"ג דלמעלה מן המים

האי גוזוטרא וליכא בקיעת גדיים אלא בקיעת דגים ובקיעת דגים לא שמיה בקיעה כדאי' בשבת דף ק"א ע"א ד"ה היינו דוקא כשכבר עשה מחיצ' יוד לגזוזטרא אבל בלי מחיצה לא הוי אמרי' גוד אחית אע"ג דליכא כ"א בקיעת דגים ואפי' לפי מה שפסק בש"ע כדעת הדמב"ם דבספינה לא בעינן מחיצה וסגי בדף רחב ד' ומשמע דמיירי אפי' חלון פתוח לו מהספינה דהוי רה"י דהוי חורי רה"י אפ"ה מקילים בספינה הואיל שאינו יכול לעשות כמו שעושה בבית כמ"ש בש"ע וא"א דבלי מחיצה יו"ד אפי' בדגים לא אמרינן גוד אחית איך התירו בספינה י"ל דהא מן התורה מותר להוציא מכרמלית לרה"י אלא מדרבנן אסור ולכן בספינה דא"א לעשות תיקון יותר התירו בדף גרידא אף דאיכ' בקיעת דגים (וע' בתוס' שבת דף ק"א ע"א ד"ה וזרק כו' מ"ש לפי הס"ד ובמהרש"א) ומותר לטלטל מכרמלית לכרמלית כצ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לשפוך כו'** ועושה בו נקב כו' הוא ס"ק בפ"ע ונדפס בטעות ושייך לסוף הסעי' אבל אם דופני הספינ' גבוהים י' מעל המים מוציא זיז כ"ש ועושה בו נקב וממלא דרך הנקב ע"ז כ' בשם הראב"ן דאפי' שלא כנגד הנקב שרי וה"ה אפי' ליכא נקב וכ"כ הט"ז וחולק בזה על הרב"י ואם אין ספר ראב"ן ת"י אך ראיתי כן מתוך דברי ס' אליהו רבה:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **בתוך כו'** כיון שעומד בכרמלית ר"ל אף דהספינה כלי הוא ומ"א בסי' שמ"ה ס"ק ד' וכן בסי' רס"ו הביא בשם רש"י דאין כרמלית בכלים היינו דוק' בעומד בר"ה דבטל הכלי לגבי ר"ה והוי גם הוא ר"ה משא"כ כשעומד בכרמלית נעשה כרמלית:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **אויר כו'** ואפי' למאן דאוסר סי' שמ"ו ר"ל להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **קשורים כו'** הואיל והותרה הותרה כדאיתא סי' ש"ס ס"ב ועסקי' שס"ה:
אבל ספ"ק דעירובין כ' הרא"ש כו' צריך להציע דברי הש"ס במס' שבת דף ק' ע"ב תנן ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אם אינן קשורות אע"פ שמוקפות (פרש"י סמוכות זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות) אין מטלטלין מזו לזו ובדף ק"א ע"ב פריך פשיטא ומסיק רב ספרא לא נצרכא אלא לערב ולטלטל מזו לזו וכדתניא ספינות קשורות זו בזו מערבים ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגים בין מזידים כו' חזרו להתירן הראשון כו'. וע"ד הברייתא הנ"ל דקתני נפסקו סובבים דברי התוס' הנ"ל

ודברי הרא"ש בספ"ק דעירובין שכ' דע"כ האי נפסקו ר"ל מערב שבת דאי בשבת נפסקו למה נאסרו לימא שבת כיון דהותרה הותרה וא"כ לכאורה פליג הרא"ש על התוס' וס"ל דאפי' מפסיק כרמלית אמרינן הותרה הותרה וע"ז כ' מ"א וצ"ע אי ר"ל לדינא או נ"ל למ"א דוחק שהרא"ש חולק בזה על התו' כי מסתבר ליה סברת התו' וע"ז כ ואפשר דס"ל דמוקפת היינו שמוקפת מחיצה כו' והוא דהרמב"ם פ"ג מהלכות ערובין דין כ"ה כ' וז"ל ב' חצירות שעירבו עירוב א' דרך הפתח שביניהם ונסתם הפתח בשבת כ"א מותרת לעצמה הואיל והותרה כו' עכ"ל. וכתב המ"מ שדעתו שכ"א מותרת לעצמ' אע"ג שהעירוב מונח באחת ואין האחרת יכול' ליטל' אבל מזו לזו דרך חורין כו' לא והאיסור מזו לזו כו' למד דבינו מדין הספינות דקתני נפסקו נאסרו כו' ובהשגות כ' כו' ואף דעת הרשב"א כן ואמר שאינו דומה לספינות לפי שהספינות כשהותרו ראוי כ"א לנוד ממקומה כו' ואסור להוליך מזו לזו שהרי הים שהיא כרמלית מפסקת ביניה' לפיכך אפי' עכשיו שלא זזו אין מטלטלים כו' ע"כ דבריו. ואני אומר שראיית רבינו הוא ממה שאמרו אם אין קשורות אע"פ שמוקפת והוא מפרש מוקפת מחיצ' כו' עכ"ל. הרי דאי נפרש מוקפת מחיצ' אין זה דיחוי שהכרמלית מפסקת והיינו ששתי הספינות מוקפות במחיצ' א' וא"כ אף שכרמלית מפסקת ביניהם אינו מזיק ולא יועיל להפרידן ושפיר יליף דין חצרות מדין הספינות ואע"ג דבברייתא דקתני נפסקו נאסרו לא קתני מוקפת מ"מ מדהביא ברייתא זו לפ' המשנ' מסתמא מיירי באותו ענין דמיירי המשנ'. וע"ש בלחם משנ' בביאור דברי המ"מ עכ"פ נראה מדברי המ"מ דאי נפרש מוקפת מחיצות אינו מזיק במה שהכרמלית מפסקת א"כ י"ל דאין הרא"ש חולק עם התוס' לדינא רק בפירוש מוקפת שהתוספות פי' כפי' רש"י סמוכות ולכך כתבו כיון שכרמלית מפסקת לא אמרינן כיון שהותרה כו' אבל הרא"ש מפרש כהרמב"ם מוקפת מחיצות וכה"ג ל"מ הפסקת כרמלית ולכך כתב דאמרינן הותר' הותרה אבל אי לא היו מוקפים מחיצות מוד' להתוס' דלא אמרי' כיון שהותר' כיון שכרמלי' מפסקת:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **גבוהים כו'** ועיין בש"ג פ' הזורק שהקש' כן דהא בדיוט' א' הושט' אסור' אפי' למעל' מיו"ד וס"ל דבכרמלית ראוי לאסור לכתחל' וע' בס' א"ר שהסכים עם הש"ג ולענ"ד ראיה לדעת מ"א מדברי התוס' שבת דף ד' ע"א ד"ה ומאי שנא כו' אהא דא"ל ר"נ לרבא הוציא ידו מלאה פירות דלאות' חצר מותר להחזיר' ולחצר אחרת אסור והקש' לו רבא מאי שנא וע"ז כתבו התוס' בזו כנגד זו מיירי דבדיוטא א' שנא ושנא דאיכא איסור חיוב חטאת כו' א"נ בדיוטא א' וכגון שאין מפסיק שם ר"ה עכ"ל הרי דלתירץ

בתרא מיירי שהן בדיוטא א' אלא שמפסיק כרמלית וא"א כדברי ש"ג דבכרמלית בדיוטא א' איכא איסורא הדרא קושית התוס' לדוכתי' מאי פריך מ"ש דהא לחצר ה"ל מושיט ואיכא עכ"פ בכרמלית איסור דרבנן אע"כ דבכרמלי' ליכא שום איסור:
בפלוגתא שכתב בסימן שמ"ו כו' ר"ל להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **עשוי'** **להתיר כו'** ולצניעות כו' ומה"ט לעיל בגזוזטר' שע"ג המים לא הוצרך להתנות שיהי' עשויות להתיר דשם ודאי עשויות להתיר דזולת זה לאיזה צורך עשה המחיצות אבל גבי בה"כ דאפשר יעשה לצניעות והיינו למעלה כדי שלא ירא' פרועו כשהוא יושב לכן התנ' דוקא כשעשויות להתיר דהיינו למט' מן הנקב:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **פחות כו'** פי' סמוך לנקב ר"ל שלא יהי' ראש הדף או קנה התחוב בדופן בה"כ נמוך מן נקב הבה"כ ג' טפחים:
כלבוד והוי חורי רשות היחיד כצ"ל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **הצוא' כו'** דאינ' רחב' ד' דהמרדכי שממנו דין זה אף דקי"ל כל מה שהוא בר"ה ואינו גבו' ג' טפחים דין ד"ה יש לו אלא דבצוא' בר"ה שאינ' גבו' ג' טפחים פליגי במסכת שבת דף ז' ע"א דאיכא מ"ד דאין לה דין ר"ה כיון דלא דרסי לה רבים ואיכא מ"ד כיון דזימנין דרסי לה רבים גם צוא' שאינ' גבוה ג"ט דין ר"ה יש לו והכי קי"ל לעיל סי' שמ"ה סעי' יו"ד מ"מ צוא' זו של בה"כ כ"ע מודים אפי' אינ' גבו' ג"ט מ"מ אין לה דין ר"ה דהא צוא' זו ודאי לא דרסי לה רבים כי מי פתי יסיר שמה אבל מ"מ בזו ודאי מוד' במרדכי דהצוא' צ"ל אינה רחב' ד' טפחים דאי רחב' ד"ט הוי כרמלית ומאי מהני לזה הואיל ולא דרסי לה רבים סברא זאת לא מועלת כ"א שאפי' נמוכ' מג"ט אין לה דין ר"ה אבל לא לבטל ממנ' דין כרמלית אלא דסתם צוא' המונחת בבה"כ למעל' אינ' רחב' ד"ט:
ואע"פ שנופלת אח"כ לכרמלית שרי מטעם דכחו ככרמלית ר"ל דלא בא מידו מיד לכרמלית אלא למקום פטור אלא מכחו נופלת אח"כ לכרמלית מותר וע' בסי' שנ"ז ס"ק י"ב במ"א:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **דאין מקום כו'** נרשם בטעות וקאי על מ"ש רמ"א ולפי כו' שאין מקום פטור ברה"י כו' ע"ז כ' בד"מ עסי' שע"ב דמבואר שם דכותל שבין חצרות שלא עירבו יחד והכותל אינ' רחב' ד"ט הוי מקום פטור ומותרים בעלי חצרות להוריד הדברים שמונחים

על הכותל להכניסן לבית. דש"ה שהכותל כו' ר"ל דהטעם דאין מקום פטור ברה"י דבטל לגבי רה"י משא"כ הכותל דלקמן שחולקת שני החצירות ואיך תתבטל הכותל אצל החצרות:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **מים כו'** תוס' שבת דף ק"ו אהא דאמרי שם המהלך בספינ' רב הונא אמר מוציא זיז כ"ש וממלא מן המים. אע"ג דהספינ' רה"י והמים כרמלית כיון דכרמלית אינו תופס רק עד יו"ד טפחים ומהן ולמעל' הוי מקום פטור וס"ל דהני יו"ד טפחים מארעא מודדים וא"כ כששואב למעל' מן המים שואב ממקום פטור ומכניס ממקום פטור לרה"י אפי זיז כ"ש לא הוי צריך אלא להכיר' ור"ח ורבה בר"ה אמרי עוש' מקום ד' ועוש' לה מחיצות יו"ד טפחים וממלא דס"ל דהני יו"ד טפחים משפת המים מודדים ולכן כששואב שואב מן הכרמלית ומכניס לרה"י לכן צריך מחיצ' חלוי' ופריך הש"ס לרב הונא ניהו דס"ל דיו"ד טפחים מקרקע המים מודדים מאי מהני הא זימנין דאין המים עמוקים יו"ד טפחים ולמעלה מן המים אכתי הוי כרמלית ומשני גמירי דאין ספינ' מהלכת אא"כ המים עמוקים יו"ד טפחים והקשו התוס' לר"ה דס"ל דסגי בזיז כ"ש מ"ש מהא דגזוזטרא למעל' מן המים דבעי מחיצ' עשר' וכדאי' ר"ס זה והוא משנה שלמ' בערובין ותי' דמוקי לה להאי דגזוזטרא דלהכי בעינן מחיצ' יו"ד דאין המים עמוקים עשר' אבל ספינ' אינה הולכת בפחות מיו"ד עכת"ד. ולדעת הרב"י איך אפשר לומר דהאי דגזוזטרא מיירי שאין המים עמוקים עשר' א"כ ל"מ מחיצ' תלוי'. וכ"כ התוס' קושיא זו ותירץ זה בעירובין ומזה הוכיח הב"ח דלא כהרב"י ואפי' אין המים עמוקים יו"ד מהני מחיצ' תלוי'. דלא מיקרי ר"ה כו' בזה בא לדחות ראיית הרב"י מדתנן שבת דף ק' ע"ב אם הי' רקק מים ור"ה מהלכת בו ואינה עמוקה עשרה הזורק לתוכו ד"א חייב אלמא כשאינו עמוק עשרה דין ר"ה יש לו ואין מחיצה תלויה מתיר בר"ה וע"ז דחה דשאני רקק דרבים בוקעים בו וכדתנן ור"ה מהלכת בו. וכ"מ כו' דפריך כו' הוא קושיא שהבאתי לעיל ועלה משני גמירי דאין ספינה מהלכת בפחות מיו"ד טפחים:

ולדעת המקשן ה"ל להקשות גם לר"ח ולרבה בר"ה ניהו דס"ל דבעינן מחיצות זמנין דהוי פחות מיו"ד טפחים ול"מ מחיצה תלוי' לדעת הרב"י:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ואינה כו'** אלא בזריק' ר"ל בזריקה באויר דהא אפי' אינה רחוקה ד"ט אעפ"כ התחתונה אינה יכולה להשתמש בעליונ' כ"א ע"י זריקה דהא נמוכה ממנה אלא ר"ל דצריכ' להשתמש במשכה דרך אויר דהא רחוקה במשכ' ד"ט:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בשתיהן כו'** משמש בשלו כיון דיש לכ"א מחיצה ויכול להשתמש בשלו ודאי סילק את עצמו משל חברו ולכך אינו אוסר עליו והא דעשו תחל' בשותפות כ' הרב"י וז"ל אפשר כדי להקל בהוצא' דיותר בזול עושי' האומנ' שתים ממה שעושים א' או מטע' אחר עכ"ל הרב"י:

סימן שנו

סעיף א

(**ס"ק א**) **עמוקה כו'** והוי כרשות כו' כיון דאינו חשוב בטל לגבי רשות שעומדת ועמ"ש בס"ק ג':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** ל"מ מחיצות החצר ר"ל אם לא נפרצה מחיצות החצר אלא שיש שם נקב רחב ד"ט ודרך אותו נקב עוברת האמה ויש מחיצה למעל' ולמטה מן המים:

וא"ת הרי האמה אוסרת כו' ר"ל אם לא עשה מחיצה למה אינו אסור רק למלאות. הא אפי' לטלטל בחצר אסור דהא אי לא עשה מחיצה יש לאמה דין כרמלית א"כ לצד האמה החצר נפרץ במלואו למקום האסור דהיינו כרמלית:

י"ל דהיא עצמה כו' א"כ אם לא עשה מחיצה אסור לטלטל מחלק חצר שבצד אמה אחד לחצר שבצד השני דהא מטלטל מרה"י לרה"י דרך כרמלית דאסור כדלעיל סי' שמ"ח:

אפי' נפרץ כותל החצר. רצה לומר בצד שהמים נכנסים ויוצאים:

החצר מוקף מד' רוחותיו. דהא יש לכל חצי חצר ג' מחיצות עד מקום הפרצה כמין חי"ת ובצד הרביעי האמה שעמוק' יו"ד היא מחיצה הרביעית:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **משוקע כו'** לחלק בין כו' שהם כרמלית כו' והא דבאין עמוקים יו"ד או אין רחבים ד"ט ל"צ מחיצה משום דאין על המים שמבפנים דין כרמלית אלא דין רה"י כמ"ש מ"א ס"ק א':

מ"מ המים שמבחוץ יש להם דין ר"ה והוי ראוי לעשות מחיצה בין המים שמבחוץ שהן ר"ה. ז"א דדוקא הכא שעמוקים י' ורחבים ד' טפחים שהמים מצד עצמן יש להם דין כרמלית בין מבפנים ובין מחוץ לכך צריך להפסיק ביניהם דמבפנים י"ל דין רה"י ע"י מחיצה ומבחוץ נשאר עליו דין כרמלית משא"כ באין עמוקים י' או רחבים ד"ט דמצד עצמן אין למים חשיבות לקרות שם רשות ונקראים ע"ש רשות שהן עומדים בו וכולן

שיוצאים מר"ה בטל מהן ממילא דין ר"ה אבל כשעמוקים י' ורחבים ד"ט ניהו כשנכנסים תוך המחיצה ג"כ בטל מהן שם כרמלית מ"מ אף כשיוצאים מר"ה מצד עצמן יש להם דין כרמלית לכך צריך הפסק:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ממנו כו'** דפעמים בו' ולכן אף כשאין המים שוקעים התירו חכמים משא"כ בבית שהוא רחוק מן המחיצה לעולם אין המחיצה נראית אפי כשהמים שוקעים:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אסור כו'** דאסור לטלטל כו' ולמלאות דכ' בש"ע ל"ד או נקט מלתא פסיק' דלמלאות לעולם אסור אפי' הלשון עמוק י':

ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון היינו לפרש"י שהביא מ"א לקמן סי' שס"ג שמא יעלה הים שרטון של חול ואבנים אצל שפתו וסיים בתשובת הריב"ש שהביא הרב"י שם וז"ל ולא תהי' שפחו עמוקה מן המבוי י' וישאר המבוי נפרץ כו' עכ"ל. וא"כ ה"ה הכא גם שהלשון עמוק י' ראוי לאסור הטלטול בחצר אף דהוא נחשב למחיצה מ"מ יש לחוש לחשש הנ"ל ועל זה תי' דמיירי שהגדודים גבוהים ביותר ר"ל מחיצות הלשון שמן הצדדים דאפי' יעלה ים חול ואבנים ישאר גבוה י'. וכ"כ תוס' בעירובין דף י"ב ע"ב לפי פירושם שם בשטה ההיא ע"ש אבל לפי' ה"ה שהביא מ"א שם דחיישי' שמא יתייבש הים ויבא לטלטל שם ע"ש לא סגי בתי' זה גם י"ל דקושי' מ"א על מ"ש בש"ע דאם נשארו גדודים גבוה י' כו' ניחוש שמא יעלה ים שרטון ויהרס הגדודים וכ"ה הקושי' בתוס' דעירובין:

סימן שנז

סעיף א

(**ס"ק א**) **מקום כו'** ולא תהי' עמוקה י' ר"ל לא מבעי' אם נעשית על תמונה שכ' רמ"א בהג"ה דהיינו חצי אמה עח"א בגבוה ג"ח אמה דאפי' בלי טיט ורפש מיד אינה עמוקה י' ודין כרמלית י"ל. אלא אפי' עמוקה י' חיישי' שע"י רפש וטיט יתמעט מעומק י':

הוי חורי רה"י ומ"ש בש"ע שתהא מקום פטור לאו דוקא אלא ר"ל שמותר להוציא שם לכתחלה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בימות כו'** שאין כו' ר"ל דתרי חששא איכא חדא שהוא עצמו ישפכם להדיא לר"ה ריאמר מה לי אם אני שופכן בחצר ומשם מקלחים לר"ה או אם אני בעצמן שופכן

לר"ה גם יש לחוש שיתכוין בשפיכתו לחצר שיצאו גם יש לחוש מפני הרואי' ובימות הגשמים ל"ל למידי:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מעזיבה רבה כצ"ל בבי"ת ולא רכה בכ"ף**. דמה לי רכה או קשה וכי גרע בזה קרקע מעזיבה מקרקע החצר דלא בעי' שיהי' רכה אלא בא למעט כשהמעזיב' קלושה ודקה ואין המים יכולים לבלוע בה:

סעיף ח

(ס"ק ח) א"צ עס"ס זה די"ח בכרמלית שתוך עיר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **של כו'** בי"ד ס"ס ע' לענין שנפל לתוך ציר שע"ג קרקע תוך שיעור מליח' אי יש לקרקע דין כלי שאינו מנוקב דאינו בולע ולכן הבשר שנפל לתוך הציר אין לו תקנה אפי' ע"י הדחה ומליחה שנית הכא הקילו אע"ג שגם דם שמלחו אינו אלא מדרבנן הכא קיל טפי וע"ש במנחת יעקב בקונטרס אחרון כלל ו' שמחלק בין קרקע עפר ובין מרוצף בלבנים או באבנים ובס' פלתי כ' קבלה בידו דוקא בלבנים אפי' שרופים בכבשן בולעים ע"ש ועיין במ"א לקמן סי' תנ"ט ס"ק ט':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אפי' כו'** בעיר גדולה כו' משא"כ חוץ לעיר לא משכחת בזמן הזה דרך שיהיו ס' רבוא בוקעים בו:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **שהוא כו'** ע' מ"ש סי' שי"ד דאין להוכיח מכאן דפסיק רישיה באיסור דרבנן שרי ע"ש:

סימן שנח

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **סמוך כו'** עמ"ש סי' תק"א ס"ג. ר"ל דשם משמע קצת דעת המחבר כהר"ח דאפי' תוך התחום ל"מ מוקף לדירה דז"ל שם ואפי' היתה מוקפת שלא לשם דירה:
ובלבד כו' ותהיה בתוך תחום שבת ענ"ל הרי דאפי' היא תוך התחום קראה אינה מוקפת לדירה. גם א"כ מאי רבות' דאפי' אינה מוקפת לדירה כיון דהוא תוך התחום דדינו כמוקפת לדירה:

וה"ה אם יש כו' ר"ל ג' דינים אלו סמוך לבית ושומירה. ובית דירה שהביא מ"א כללם הג"א יחד:

ורמ"א בהג"ה לא הביא רק דין א' דהיינו סמוך לבית:

שדר בה ביום ובליל'. דבורגנין המוזכר בש"ע ר"ס מיירי שאין דר בה כ"א ביום לבד או בלילה לבדה:

אף ע"פ שאינו דר כו' ר"ל דבית דירה שהוזכר בש"ע ס"ב ר"ל שדר בה בקביעות ובהג"א חידש דאפי' אין דר בו בקביעות:

ונ"ל דהג"א מיירי כו' ר"ל דלא תימא דס"ל כיון דהשומירה ובית דירה הם תוך הקרפף. אפי' בנאם אחר ההיקף מיקרי מוקפת לדירה דודאי תחלה מיד כשהקיף הי' דעתו לבנות בו שומירה או בית דירה ואדעתיה דהכי הקיף וה"ל מוקף לדירה קמ"ל מ"א דליתא וה"ה דין א' אם הוא סמוך לבית תוך התחום מלתא דפשיטא דבעינן שבנה הבית קודם ההיקף:

יעשה שביל כו' ר"ל אם ירצה לטלטל מן הבית שעומד חוץ לפרדס אל הבית שעומד תוך הפרדס. והפרדס אינו מוקף לדירה יעשה שביל מן בית א' להשני קנה קנה פחות מג"ט דאמרי' לבוד דרך משל אם בית א' עומד במזרח והשני במערב יעשה מחיצה של קנים כנ"ל ממזרח למערב בצד דרום וכן בצד צפון. ובין שני המחיצות יכול לטלטל מבית לבית ור"ל שיש בפרדס בית דירה והוי מוקף לדירה וא"צ למחיצת קנים א"ו דהבית דירה שבתוך הפרדס אם אינו בנוי קודם עשיית הפרדס לא מיקרי מוקף לדירה וא"כ י"ל דמיירי שם שהבית שתוך הפרדס לא נבנה אלא אחר עשיית הפרדס (וכן הבית שחוץ לפרדס הסמוך לפרדס נבנה אחר הפרדס) ולכן הוצרך לתקנות מחיצת קנים ולכן כ' יש שם שומירה כו' ר"ל בהג"א כ' לשון זה ולשון יש שם משמע שהי' תחלה קודם הקרפף השמיר' או בית דירה. ונ"ל דגם התוס' כו' ר"ל דהרב"י כ' דראיית הג"א הוא מדתנן בעירובין דף כ"ג ועוד אר"י בן בבא הגנה והקרפף שהן ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים המוקפת גדר כו' מטלטלין בתוכו ובלבד שיהי' בתוכה שומירה או בית דירה או שתהי' סמוכה לעיר וניהו דאנן לא קי"ל כר"י בן בבא אלא כר"ע דהיכי דאינו מחזיק רק ע' אמה ושירים כו' לא צריך הוקף לדירה וכדאי' בר"ס זה מ"מ מדר"י בן בבא נשמע לר"ע. כיון דריב"ב ס"ל דגם במחזיק ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים בעינן מוקף לדידה וס"ל דסגי בחד מהני תלת גווני שומירה או ב"ד או סמוכ' לעיר ועי"ז מיקרי מוקף לדירה כן הדין לדידן דקי"ל כר"ע אם יש בה יותר מע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים דבעי' מוקף לדירה סגי בחד מהני תלת גווני דיותר מע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים לר"ע שוה לע' אמם ושירים לר"י בן בבא וע"ז כ' הרב"י דהתוס' חולקים והוכיחו

דלריב"ב גופיה ל"מ חד מהני תלת גווני לעשותו ע"י מוקף לדירה אלא בע' אמה ושירים או בפחות מזה אבל ביתר מע' אמה ושירים אפי' לריב"ב נ"מ חד מהני תלת גווני ע"ש בתו' ד"ה ובלבד כו' א"כ ה"ה דלר"ע ל"מ ביתר מע' אמה ושירים חד מהני תלת גווני עכת"ד. וע"ז כ' מ"א דגם התוס' מודים להג"א ואין כאן מחלוקת. ולא כתבו התוס' דל"מ ביותר מע"א ושירים חד מהני גווני אלא לריב"ב וכמו שהוכיחו התוס' שם והיינו דוקא לריב"ב דחזינן דמחמיר בהא דאפי' בפחות מע"א ושירים או בע' אמה ושירים מצומצמים מצריך שיהי' מוקף לדירה מחמיר גם בזה דיותר מע"א ושירים ל"מ חד מהני תלת גווני הנ"ל לעשותו מוקף לדירה אבל ר"ע דקי"ל כוותיה דמיקל בהא וס"ל דלפחות מע"א ושירים או ע"א ושירים מצומצמים לא בעי כלל לדירה ה"ה דמיקל גם בזה דאפי' יותר מע"א ושירים מהני חד מהני גווני לעשותו היקף לדירה דלר"ע דין יותר מע"א ושירים כמו לריב"ב בע"א ושירים מצומצמים:

ונ"ל דלכן דילג רמ"א דין דשומירה וב"ד כו' דא"א דרמ"א ס"ל כהרב"י דהתוס' חולקים עם הג"א ומה שהביא המ"א פלוגת' בקרפף שהוא סמוך לביתו הוא מחלוקת הג"א והתוס' א"כ למה נקט רק חד גווני מהני חלת גווני דהיינו סמוך לביתו ושביק הני תרי גווני שומיר' או ב"ד דהא גם בזה פלוגת' הג"א והתוס' דלהג"א מהני ולהתוס' ל"מ א"ו דס"ל לרמ"א כדעת מ"א דאין התוס' חולקים על הג"א ומודים דמהני וכיון דאין בו מחלוקת השמיטו ואפשר דס"ל לרמ"א דהוא דין פשוט כיון דכ"ע מודים ולא הביא רק דין קרפוף סמוך לביתו דבזה יש מחלוקת. אך בסמוכ' לעיר י"ח כמ"ש כו' ר"ל אם כן תיקשי מי הם הי"ח שהביא רמ"א דהא השתא גם התוס' מודים להג"א דמאי דמהני לריב"ב בע"א ושירים מהני לדידן ביותר מע"א ושירים א"כ ה"ה דסמוך לעיר מהני לדידן ע"ז כ' מ"א כמ"ש סי' שנ"ט דרחב' שאחורי הבתים אסורה והוא גמ' ערוכה בעירובין דף כ"ד הרי דלא כהג"א דאף הרחבה הסמוכה לעיר והוא אחורי ביתו ל"מ מוקף לדירה אלא דהג"א ס"ל דרחבה שאני שלא נעשו המחיצות לשם הרחבה כו' ולכך ל"מ מה שהיא סמוכ' והג"א מיירי שנעשו המחיצות לשם הרחבה וזה דעת הראב"ד שהביא הריטב"א דטעם איסור הרחב' דמחיצות לגוואי עבידן לבראי לא. עבידן אבל הריטב"א כתב עפ"ז של הראב"ד שאינו מחוור ואין חילוק ובכל ענין אפי' נעשו המחיצות לצורך הרחבה אפי' הכי לא מיקרי מוקפת לדירה וא"כ מוכח להריטב"א אפי' סמוכה לעיר ל"מ לדידן ביותר מע"א ושירים והוא הי"ח שהביא הרמ"א אבל בשומירה וב"ד דלא מצינו להדיא שהריטב"א חולק י"ל דמודה להג"א:

סעיף ה

(ס"ק ה) **שבנה בו כו'** דאם א' מצדי הקרפוף הוא בתי' כו' וע' מ"ש ס"א א' ר"ל מ"ש מ"א בס"ק ד' דלהג"א וראב"ד ל"מ כה"ג דלא הוי מוקף לדירה דהמחיצות לצורך גוואי עבידן דהיינו לצורך הבתים ולא לבראי דהיינו הקרפוף:

וכ"מ מפרש"י בעובדא דאפדנא הוא בעירובין דף כ"ה ע"ב האי בוסתנא (היינו גנה) דהוי סמוך לגודא דאפדנא (ופירש"י וז"ל והוא היתה לו היקף לדירה אההוא גודא שהיה בו פתח פתוח לצד הפרדס סמכו היקף הפדדס כו') ונפלה מחיצה החיצונה של אפדנא שהית' תחלה גם כותל הבוסתנא סבר רב ביבי לסמוך אמחיצה פנימית של האפדנ' שנשארה וע"י יהיה הבוסתנ' מוקף לדירה וא"ל רב פפי הני מחיצות פנימות לגוואי עבידן לצורך האפדנא ולא לבראי דהיינו הבוסתנא ול"מ הרי דכל זמן שמחיצות החיצונות היו קיימו' הי' הבוסתנא מוקף לדיר' ע"י הרי מוכח כדעת המבי"ט ודוקא שפתח ולבסוף הוקף דאל"כ לא עדיף מחיצות הבית מאלו נעשו לשם הקרפוף דאם הוקף ולבסוף פתח ל"מ מוקף לדידה. אבל אם נפל כו' היינו דברי רב פפי הנ"ל:

עסס"י זה ר"ל בסעיף י"ד הביא הרב"י פי' התוס' בהאי בוסתנא הנ"ל ולפי' התוס' אין ראיה משם משמע בתוס' דף כ"ד דצ"ה כו' דאמרינן שם ע"ב האי רחבה דלא הוי הוקפה לדירה דהוי פתוח מצד א' למתא ומצד השני לשביל של כרמים והשביל היה מוקף לדירה שהיו בו דיורין ושביל של כרמים היו בסופו גודא דנהרא וא"כ המתא היה מותרת לטלטל בה וכן שביל של כרמים אלא דהרחבה שהיתה אסור' לטלטל בה כיון שלא היתה מוקפת לדיר' והיתה הרחבה פתוחה במלואה למתא ולשביל של כרמים ולכן היתה הרחב' אוסר' המתא וגם השביל והיו רוצים להתיר הטלטול בכלם ואמר אביי היכי נעביד אי נעביד צורת הפתח אפומא דשביל אתו גמלי הבאים לשתות מהנהר ושדי ליה ופרש"י דר"ל אפומי דשביל היינו באותו צד שפתוח השביל לדחבה דודאי הוי מהני האי צ"ה להתיר טלטול בשביל אף שפרוצה לרחבה דהא אפי' פרוצה לר"ה מהני צ"ה וא"כ מגו דמהני האי צ"ה לשביל מהני גם לרחבה שעי"ז תהיה מוקפת לדירה ויהי' מותר לטלטל ברחב' וכן במתא וא"כ לפירש"י אדרבא מוכח דל"מ צ"ה לעשותו עי"ז מוקף לדירה דהא הוצרך רש"י לטעם מגו דמהני לשביל כו' כנ"ל אולם התוס' שם הוכיחו דר"ל אפומי דשביל היינו באותה צד שהיה השביל פתוח לגודא דנהר' ולפ"ז ל"ל מיגו דהא ל"מ האי צ"ה להתיר טלטול בשביל דהא עדיין הוא פרוץ במלואו למקום האסור דהיינו הרחב' אלא כיון דהשביל והרחב' פתוחים זה לזה עד גודא דנהרא וע"י שעושים צ"ה לשביל אגוד' דנהרא האי צ"ה מועיל גם לרחבה פתוח' לשם ונעש' הרחבה עי"ז

מוקף לדיר' והותר הטלטול בשלשתן במתא ורחב' ושביל הרי דלהתו' ע"י צ"ה נעשה מוקף לדיר' כמו במחיצה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין בגובה כו'** דאם יש כו' ר"ל דע"כ אין הכונה דבעי' דוקא שלא יהיה העפר גבוה יו"ד דלפ"ז הוי כאלו פרוץ שם הכותל דרך משל שהמחיצה הית' גבוה י"ט טפחים א"כ כשמניח עפר בגוב' ט' טפחים ומחצה א"כ מן הקרקע עד סוף העפר ליכא שיעור מחיצ' ועד אותה גובה נתבטל גם מחיצת הכותל דהא העפר רחב ד' טפחים וניחה תשמישתיה להשתמש עליו והוי כאלו קרקע הקרפוף היא למעל' על העפר ול"מ המחיצות עד אות' גובה ומן העפר ולמעל' ג"כ אינו גבוה שיעור מחיצ' דהא לא נשאר רק טפחים ומחצה ולכן הוי כאלו פרוץ הכותל משא"כ אם העפר גבוה עשר' א"כ העפר גופ' הוי מחיצה ולא הוי מחיצ' חדש' דהא מניח העפר סמוך לכותל החצר ואין עליו דין מחיצ' כמ"ש בס"ו ועדיין נשאר מחיצ' הישנה ז"א דהא מיד כשהניח העפר בגוב' ט' ומחצה נתבטל המחיצ' הישנה ולמה יגרע כשהוסיף עליו עפר בגוב' חצי טפח אדרב' עשה עתה מחיצ' חדש' כיון דכבר נתבטל' מחיצ' הישנה ותדע דאל"כ ל"מ האי תקנתא דהנחת עפר אלא או גבו' הכותל י"ט טפחים או נמוך מי"ט טפחים אבל אי גבוה הכותל עשרים טפחים וכ"ש יותר ל"מ האי תקנתא דהא אי גבו' הכותל עשרים טפחים ע"כ צריך להגביה העפר יותר מיו"ד טפחים כדי שלא ישאר למעל' מן העפר שיעור מחיצ' א"ו צ"ל כנ"ל ולכך הוצרך מ"א לפ' להיפך דאי גבוה יו"ד משכחת לה דבלא"ה מותר וא"צ שיהי' רוחב העפר ד' טפחים דהיינו אם הרחיק העפר מן הכותל שלש' טפחים כדאי' סעיף ו':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **חוזר כו'** ארנקי כמ"ש סי' שע"ב סט"ז ובגמ' הא דארנקי אינו מוזכר בש"ע כ"א בגמ' דף ע"ט ע"א על הא דתנן שם חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשר' ורחב ד' אין מערבין השתי חצרות יחד דאותו חריץ חולק את החצרות ודומ' כאלו יש כותל ביניהם ואם מלא החריץ בדבר שמבטל לאותו שבת א"כ נתבטל החריץ מערבים שתי החצרות יחד ואמרינן שם דאפי' מלאוה לחריץ ע"י שנתן לתוכו ארנקי עם מעות דמבטלו לאותו שבת דהא הארנקי עם המעות הוא מוקצ' ואסור לטלטלו בשבת ג"כ מהני אע"ג דידעינן בודאי שאחר שבת יטול הארנקי ולא יפסיד מעותיו אפ"ה מהני ה"ה הכא ודע דמ"ש בס' א"ז ובתוס' שבת בשם מי"ט שנתקשה בלשון ש"ע שכ' ואף אם תוזר ולוקח העפר מהו לשון ואף דהא ע"כ צריך ליקח העפר משם כדי לתקן הפרצה שנעש' ע"י העפר להתיר הטלטול לא ידעתי מאי קשיא ליה ניהו דהת"ה נתן תיקון שלא יצטרך לטרוח ב'

טרחות טרחה לפרוץ ושוב לטרוח לבנות א"כ לפי האמת א"צ לא לפרוץ ולא לבנות דע"י הנחת העפר נעשה הפרצ' וע"י לקיחת העפר שוב נבנה אבל אפשר שלא יקח העפר כ"א יבנה כותל חדש ולא יקל מעליו כ"א טרחת הסתיר' והפרצה (גם אפשר יתן עפר על עפר ראשון עד שהעפר יהיה גבוה יו"ד כשהעפר רחוק ג' טפחים מכותל א') לכן אמר אף שלוקח העפר:

סעיף יא

(ס"ק יא) אלא כו' דהמיעוט ר"ל שלא נזרע כלו:
ואסור דהא כל הקרקף יחד הוא יתר מב"ס וע"י הזרעים בטל ממנו הדיר' וה"ל קרקף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה:
יותר מסאתים כו' טעות הדפוס יש פה והוא ס"ק חדש וקאי על מ"ש בש"ע מעוטו כו' יותר מסאתים אסור ונתן טעם אע"ג דלא נזרע רק מעוטו מ"מ עכ"פ המיעוט כיון שהוא יותר מסאתים ונזרע דבטל הדירה ממנו ה"ל קרפוף יותר מב"ס שלא הוקף לדיר' יש לו דין כרמלית דאסור לטלטל בו כ"א ד' אמות א"כ אפי' הרוב שלא נזרע דהוא מוקף לדירה מ"מ נפרץ במלואו למקום האסור לו דהיינו למקום הנזרע ולכן גם במה שלא נזרע אסור לטלטל:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ממנו כו'** דשמא זרעים מבטלים דירת חצר ר"ל דאין זה ודאי ואין אסורו כ"א משום ספיק' דדינ' דהטור כ' בשם רבינו מאיר דנסתפק אי נימא דוקא דירת קרפף דהוא דירה גרועה זרעים מבטלים אבל דירת חצר דהיא דירה חשוב' אין זרעים מבטלים או דלמא אפי' דירת חצר מבטלים וסיים וטוב להחמיר ולכן כ' בש"ע ג"כ להחמיר:
וה"ל כלו קרפף ר"ל גם מה שלא נזרע כיון דרובו נזרע המיעוט בטל לגביה:
ואפי' הן של אדם א' ע' מ"ש מ"א ר"ס שע"ב:
לבית ר"ל דודאי בגנה וחצר מותר לטלטל דמ"ש בש"ע דאפי' אין בהם אלא ב"ס ר"ל הגנה עם החצר יחד א"כ קרפף אפי' לא הוקף לדיר' אם אין בה יותר מב"ס מותר לטלטל בה אלא לבית אסור לטלטל ממנה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אוסר כו'** דה"ל כרמלית דמ"ש בש"ע מה שיש בה יותר מב"ס ר"ל מקום הזרוע לבד הוא יותר מב"ס:

סעיף יד
(ס"ק יד) ממנו לבית משמע דמחצר לבית שרי דהא החצר לא מיקרי נפרץ למקום האסור לו דהא מותר לטלטל מן החצר למקום הזרוע דמיקרי קרפף כיון דאין במקום הזרוע כ"א ב"ס דחצר וקרפף רשות אחד הן כדלקמן ר"ס שע"ב:
לענין כלי בית כו' דהא למקום הזרוע אסור כלים ששבתו בבית להוציאן לחצר דשרי אסור להוציאן משם דהיינו מחצר למקום הזרוע. ומיהו אם הגנה פחות מב"ס שרי כו' ובזה חלק על מה שכתוב בש"ע שכתב ואם יש בה סאתים או פחות אסור כו' הרי דאפי' בפחות מב"ס אסור:

סעיף טז
(**ס"ק טז**) **הקרפף כו'** עסקי' ש"ס ר"ל דע"כ מיירי דכותלי קרפף נכנסים לחצר ומופלגים מן הכותל החצר ג' טפחים דאל"כ גם הקרפף ניתר בהגפופים דה"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים וכ"כ הב"ח ע"ש:

סימן שנט

סעיף א
(**ס"ק א**) **יתירה כו'** אין לה דין קרפף דבקרפף אע"ג דבאין בו רק ב"ס ניהו דמותר לטלטל בקרפף גופי' אבל אסור לטלטל ממנו לבית בזה קיל דין רחבה מדין קרפוף:

סימן שס

סעיף א
(**ס"ק א**) **מחיצות כו'** גמורות מותר כו' ר"ל אע"ג שלא הקיפה כ"א לצורך שבת זה לבד:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **שתי כו'** דלא כע"ש ר"ל שהבין דירה שתשמישה לאויר ר"ל שלא נעשה כ"א לשמור האויר שחוץ להיקף דהיינו גנה או שדה שהוא חוץ להיקף ויראה משם לשמרו דכה"ג אפילו מח"ש ל"מ מוקף לדיר' כדלקמן ר"ס שס"ב ע"ש:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **אם כו'** א"צ לשניהם אלא סאתים דלא כרב"י שנסתפק בזה שמא נותנים לכ"א ב"ס דה"ל ד' סאין וע' בט"ז:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וגם כו'** ואפשר כו' מבואר בס' ת"ש דלפ"ז צ"ל מ"ש בש"ע וגם המגופפים אסורים לא קאי כ"א לדעת י"א אבל לדיע' קמייתא לא משכחת לה דהא לדידיה גם לכלם נותנים כל צרכם גם בהך גוונא דהאמצעי מגופף ואין בכל היקף כ"א איש א' דאין נותנים לכ"א כ"א ב"ס וא' מהחיצונים היקף יותר מב"ס דאותו חיצון אסור והאמצעי מותר כיון שמגופף ועז"א דאי נפרץ יותר מיו"ד גם האמצעי אסור ולפ"ד מ"א למה יאסרו אדרבא כיון דנפרץ יותר מיו"ד ה"ל כאלו החיצון דר גם הוא באמצע וכיון דפרוץ במילואו לחיצון השני אם כן ה"ה כאלו דרים בחיצון השני וה"ל שייר' ונותנים להם כל צרכם והאמצעי וחיצון שכנגדו ה"ל דין חצרות ושריין לדעה א' א"ו דאזיל לדעה שניה ובעל ת"ש חלק בזה על מ"א ע"ש:

סימן שסא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ולמעל' כו'** ואם תוכו כו' א"צ סלם (ב"י הג"א מ"מ) ע"כ יש ט"ס כאן דז"ל הג"א משמע דאם הי' גבוה י' אפילו סלם א"צ עכ"ל וז"ל המ"מ דלא דמי לעמוד בר"ה שאינו גבוה י' ורבים מכתפים עליו משום דגג זה גבוה י' מצד החצר למה זה דומה לבור עמוק שבע' וחולי' ג' משלימתו ליו"ד שהחולי' נדונה רה"י אף על פי שאינה גבוה מר"ה יותר מג' עכ"ל ואם כן מאין הוציא מ"א קולא זה דהג"א שכ' דאם גבוה י' אפילו סולם א"צ מיירי שגבוה י' גם לצד ר"ה כדמוכח שם ולא מיירי כלל מתוכו ומן מ"מ פשיטא דאין דאי' אדרבא משמע להיפך דהא דימה דין דהכא לבור שבתוכו י' משמע דהכא אפילו תוכו עשרה צריך סולם גם בס' ע"ש כתב להדיא דבתוכו עשרה ומצד החצר אין בו י' דמהני סולם משמע דצריך סולם וא"א דמ"א חולק עליו להביא דבריו ולחלוק עליו או לכתוב דלא כע"ש כרכו א"ו דכצ"ל ואם תוכו י' אף על פי שמצד החצר אין בו י' מהני סולם ואם גם מצר ר"ה גבוה י' א"צ סולם ודין אחד נובע מן מ"מ דהא דימהו לבור שתוכו י' ובצד חיצון לצר ר"ה אין בו בשום צד גבוה י' משמע דדין דהכא דמהני סולם גם בכה"ג מהני דהיינו שתוכו י' אף שמבחוץ בשום צד אין בו י' ודין השני הם דברי הג"א הנ"ל גם שס' ת"ש הגיה על דרך אחר ע"ש:

(**ס"ק ב**) **משתמשים בו שמניחים כובעים כו'** כן הוא בש"ס ערובין דף פ"ד ע"ב אך הש"ס לא הוצרך לזה כ"א למ"ד מקום של אדם א' תשמישו בנחת ולאדם אחר תשמישו קשה נותנים לזה שתשמישו בנחת ואין האחר אוסר עליו וכאן אפילו סולם עדאי מ"מ הוי

לדידיה יותר תשמישו בנחת מלבני ר"ה דאין להם סולם כלל ולא הי' ראוי שבני ר"ה יאסרו עליו ולכן הוצרך לומר שמשתמשים בני ר"ה ומניחים שם כובעים כו' וה"ל גם לדידהו בנחת אפילו בלי סולם דראשו של אדם הוא סמוך לגג אבל לדידן דקי"ל אפי' לא' תשמישו בנחת ולשני בקשה אפ"ה אוסרים זע"ז וכמבואר ברמב"ם ובש"ע סי' שע"ה א"כ לא הוי צריך לה"ט דמניחים כובעים וכ"מ בגמרא שם וי"ל וע' לקמן סי' שע"ה בהרב"י:

סימן שסב

סעיף א

(**ס"ק א**) **לשמור השדות**. אין עשוי לדור בה יומם ולילה דאי דר בה יומם ולילה אסיק מ"א לעיל בסי' שנ"א ס"ק ד' דבין להתוספות ובין להג"א מיקרי מוקף לדירה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ועיקרן כו'** וצ"ל דבמקום שגבוהים יו"ד צ"ל רחבים ד' זה קאי אהא דאם אין גבוהים יו"ד במקום שמחוברים כו' שעשויה כקשת:

ה"ל כרמלית ר"ל דכל אותו גובה שאין ברחבו ארבע הוא כמאן דליתא א"כ נשאר גבוה פחות מעשר' והוא רחב ארבע וזה יש לו דין כרמלית:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שאינו כ" לכן אם רוב הדופן מן הקש כו'** וכ"מ בתוס' דעירובין דף ט"ו ע"א ס"ד דמחיצ' העומדת מאליה לא שמיה מחיצ' והקשה הש"ס מדתנן בסוכה דף כ"ד ע"ב העושה סוכה בין האילנות והאילנות הם דפנותיה כשרה ומשני דמיירי שנטע האילנות מתחל' לשם מחיצ' ולא הויין עומדים מאליהם. והקשו התוס' בסכה ובעירובין הא בסכה הקש' הש"ס אהאי מתני' הא הויין מחיצות שאין יכולים לעמוד ברוח מצויה דלא הוי מחיצ' ומשני בקשין והנופים מילא בקש דאין הרוח מנידן וכיון דהוא מילא בקש תו לא הוי עומדת מאיליה וא"כ מאי מקש' הש"ס בעירובין כנ"ל ותירץ התוספות לחד תירוצא דהש"ס הוי סבירא ליה דמתני' איירי בכל גווני בין רוב המחיצ' מן האילן ובין רוב המחיצ' מן הקש ובוודאי אם רוב המחיצ' מן הקש הוי אתי שפיר דל"מ מחיצ' העומדת מאיליה אלא דהש"ס בעירובין פריך מהאי דרוב מחיצ' מן האילן דנקרא עומדת מאיליה עכת"ד:

הרי מבואר מדברי התוס' דאם רוב מן הקש תו לא בעי' דנטעה מתחל' והו"ל כאלו נטעו מתחל' לכך ולא אמרינן דהנופים בטלים לגבי עיקר האילן אם כן ה"ה הכא אם מילא בקש לשם דיר' ה"ל כאלו נטע כל האילן לשם דיר' ומ"מ בעי' דוקא רוב מן הקש אבל

מחצה על מחצה לא סגי כיון דפרוץ כעומד מותר אם כן אפילו לא מילא בקש הי' עליו שם מחיצ' תו לא מהני מילוי הקש לשם דיר' כדלעיל סימן שכ"ח סעיף ב':
דמחיצ' שלא הוקפ' לדיר' אם רצה לתקנו שתהי' מוקפת לדיר' צריך לפרוץ יותר מעשר ולהקיף לשם דיר' אבל פרצת עשר לא מהני כיון דשם פתח עליו וא"צ לגודרו לא מיקרי מוקף לדיר' ע"י שסותמו וה"ה הכא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מחיצ' כו'**. יען כו' יש צורך להעריך פה דברי התוס' והרא"ש כדי שיובנו דברי מ"א היטיב. אי' בשבת דף ק"א ע"ב תניא ספונות קשורות זו בזו מערבים ומטלטלים מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגים בין מזידים חוזרים להתירן הראשון וכן מחצלת הפרוסות לר"ה מערבים ומטלטלים מזו לזו נגללו נאסרו חזרו ונפרסו בין שוגגים בין מזידים חזרו להתירן הראשון שכל מחיצ' הנעש' בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצ' ופריך איני והאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור ומשני כי אתמר דר"נ אמזיד אתמר ופרש"י ודקתני מתני' חזרו להתירן הראשון אשוגגים קאי וכי קתני מזידים אשמה מחיצ' קאי ולזרוק כר"נ עכ"ל וכ' הרא"ש וז"ל ול"נ דא"כ דמאי קתני מזידים כו' גם מה שפירש"י דר"נ קאי אסיפ' דהך ברייתא ל"נ דא"כ במסכת עירובין דהך ברייתא עיקרה שנויה שם ה"ל לאתויי עלה הא דר"נ (לפי גרסתינו בערובין דף כ"א ע"א ודף כ"ה ע"א אדרבא מסיק שם הש"ס כפרש"י וז"ל ותני' כל מחיצ' העשוי' בשבת כו' ולאו אתמר עלה אר"נ לא שנו כו' כי אתמר דר"נ אמזיד אתמר עכ"ל. וע"כ צ"ל דכל זה לא הי' בגרסת הרא"ש) ופיר"ת דמלתא דר"נ בעלמא אתמר אמחיצ' הנעש' במזיד ולא אהך ברייתא. ואגב דהבי' הך ברייתא הכא אמלת' דר"ס כו' פריך מיניה לר"נ. וה"פ דברייתא מחצלאות הפרוסות לר"ה כעין בתים זו אצל זו מערבים ומטלטלים מזו לזו כותל שבין שתי חצירות ויש ביניהן חלון שאם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין א'. נגללו נאסרו. פי' אם ערבו שנים וסמכו על פריסת מחצלאות שביניהם כשנגללו נאסרו כמו ב' חצירות שנפרצו במלואן זה לתוך זה. חזרו ונפרסו כו' חזרו להתירן הראשון דהוי כשתי חצירות ומטלטלים אלו בכאן ואלו בכאן שכל מחיצ' הנעשי' בשבת כו' טעמא קיהיב למלתא דקי"ל בעלמא מחיצ' הנעשית בשבת אפי' לר"ה שמה מחיצ' וכ"ש הכא דהאי מחיצ' אינה באה אלא להתיר איסור דיורין שתי החצרות הלכך חזרו להתירן הראשון אפי' מזידים דלא שייך למלתיה דר"נ כלל דר"נ איירי בעושה מחיצ' ברשות הרבים שעל ידה נעש' רשות היחיד אבל הכא בלא הך מחיצ' נעש' רשות היחיד והמחיצ' אינה באה אלא

לחלק הדיורין ומסיפא דקתני שכל מחיצ' הנעש' בשבת שמה מחיצ'. דמשמע אפילו לטלטל דומי' דרישא פריך אהא דר"נ דאתמר בעלמא:

ומשני דר"נ אמזיד אתמר היכי דעוש' מחיצ' בר"ה והך דמחצלת חוזרים להתירן הראשון ואפילו במזיד עכ"ל הרא"ש והבינו הרב"י וב"ח דמ"ש הרא"ש בסוף דבריו ומשני דר"נ אמזיד אתמד היכי דנעש' מחיצ' בר"ה והך דמחצלת כו' כוון למ"ש הרא"ש תחלת דבריו לחלק דר"נ מיירי שעוש' מחיצ' בר"ה וע"י נעש' רה"י אבל בהך דמחצלאות בלי מחצלת האמצעית שנגלל' היא רה"י ומחצלת האמצעית לא באה כ"א לחלק הדיורין בינה לבין חצר השני' ולכך מותר אפילו במזיד ואם נעש' המחיצ' בר"ה שע"י נעש' רה"י בכל ענין במזיד אסור אפילו נפל' המחיצ' בשבת וכשנכנס שבת כבר הי' רה"י מ"מ כשנפלה וחזר ובנאה במזיד אסור' אבל הר"ן כתב בשם ר"ת וז"ל כי אתמר דר"נ אמזיד לאו אמזיד דברייתא קאמינ' אלא אמזיד דעלמא דהיינו אמחיצ' הנעש' בשבת לכתחל' ומעיקר' קס"ד דליכא לאפלוגי בין שנעש' בתחל' בשבת או שהית' שם מתחל' (ר"ל בכניסת שבת) ואח"כ חזר' לענינה הראשון ומשנינן דאמזיד דעלמא אתמר ולאו כהדדי נינהו עכ"ל הר"ן וכ' הרב"י וז"ל נרא' מדבריו דאפי' נגללו מחצלאות החיצונות וחזרו ונפרסו במזיד חזרו להתירן כיון שהיו עשויות בתחל' (דהיינו כשנכנס שבת) ודברי רבינו הטור הם כשיטת ר"ת שכ' הר"ן (דהטו' כתב כמ"ש פה בש"ע) כו' ויש לתמוה עליו איך הניח דברי הרא"ש וכ' כדברי הר"ן כו' עכ"ל הרב"י:

דהא הרא"ש כתב כו' ולמה לא מפרש דקאי אסיפא כו' לפי מה שהבי' הרב"י דברי הרא"ש שכ' על דברי רש"י סתם ולא נהירא אלא צ"ל כפיר"ת ולא ביאר הרב"י טעמו של הרא"ש דל"נ לו פירש"י כי דרכו לקצר מה שאינו נוגע לפסק הלכ':

א"כ לפי מובן הפשוט. מה"ט הוצרך הרא"ש לפיר"ת לומ' דר"נ בעלמא אתמר ולא אברייתי' דהא אין לדברי ר"נ ענין לברייתי'. דר"נ מיירי כשנעש' ע"י המחיצ' רה"י ובברייתא מיירי שהיא בלא"ה רה"י והמחיצ' לא באה כ"א לחלק דיורין. ולכן בנדון של ברייתא אפילו במזיד מותר לכן הוצרך הרא"ש לומר דר"נ בעלמא אתמר ולא קאי אברייתי'. וע"ז יפה הקש' מ"א דה"ל לרא"ש לומ' דקאי אסיפא דברייתא דמיירי כה"ג שנעש' ע"י המחיצ' רה"י כמ"ש הרא"ש. אולם אף שכתב הרא"ש דהכריחו דד"נ לא קאי אברייתא כיון דעיקר הברייתא בעירובין שנוי' ה"ל להביא' שם בעירובין. אעפ"כ הקש' מ"א שפיר ניהו דהרא"ש הוכרח מכח סוגיא דעירובין דר"נ לא אמר על הברייתא אך על ר"נ גופי' קשיא למה לא אמר מימרא דידי' אברייתי' ואף אי נדחק דר"נ לא ידע הברייתא מ"מ קשה על סתמא דהש"ס ניהו דר"נ בעלמא אמר מ"מ כיון דיש שייכות למימרא דר"נ לברייתא

ה"ל להש"ס להביא בערובין דברי ר"נ אברייתי' אלא דמ"א דדרכו לקצר קיצר בלשונו להקשות כפי דברי הרא"ש שהביא הרב"י ולכן כ' וז"ל ומשני דר"נ אמזיד אתמר היכי דעוש' מחיצ' בר"ה:

כלומ' שלא הי' כו' (ר"ל כמו שהבינו הרב"י וב"ח סוף דברי הרא"ש כנ"ל דגם פה נתכוין למ"ש בתחלת דבריו לחלק בין נעש' ע"י המחיצ' דה"י או לא באה אלא לחלק דיורין אלא עכשיו כתב חילוק אחר כמ"ש הר"ן):

אבל בסיפא מיירי כו' ר"ל אף על גב דגם סיפא מיירי דע"י המחיצ' נעש' דה"י מ"מ כיון דנפל' בשבת אפי' בנאה במזיד מותר:

אלא דקש' להרא"ש כו' ר"ל הא לפ"ז תיקשי מי רחקו להרא"ש לחלוקו הראשון בין שנעש' רה"י ע"י המחיצ' או המחיצ' לא באה כ"א לחלק דיורין ע"ז כ' מ"א אלא דקשה להרא"ש. ד"ל דזה הכריחו לחלוקו הראשון דאיך נאמר דברישא מה"ט מותר אפילו במזיד משום דנפל' בשבת הא ברישא גם כן מיירי שנפל' בחול כו':

כיון דהותר' כו' וכך כתבו התוספות והרא"ש פרק קמא דערובין אף על גב דהא דמחצלת לפי האמת דמיירי שלא נגלל דק מחצלת האמצעית שפיר דייק דע"כ נגלל בחול. דאי לא נגלל עד השבת נימא כיון דהותר' הותר' ואפילו לא נתפרש' שוב תהי' מותר' אבל לפי מאי דקיימינן השתא דקושי' מ"א על הרא"ש מי דחקו לאוקמי הך מחצלאות כה"ג דלא נגלל רק מחצלת האמצעית דלא באה רק לחלק דיורין אלא המ"ל אפילו נגללו גם מחצלת החיצונות מכל מקום מותר אפילו נפרסו במזיד דמיירי דנגללו בשבת. וע"ז לא קשיא ת"ל כיון דהותר' הותר' דהיכי דנפלו מחיצות החיצונות ל"א כיון דהותר' הותר' כמבואר לקמן סי' שע"ד וכן לקמן סי' שס"ה סעיף ז' מ"מ יפה כ' מ"א דעדיין תיקשי דע"כ הא דספינות דרישא דקתני נפסקו נאסרו משמע דהספינות קיימות רק הקשר נפסק ולכן נאסרו בבא זו ע"כ מיירי שנפסקו בחול דאי בשבת וודאי כה"ג יש לומר כיון דהותר' הותר' כיון דמחיצות חיצונות קיימות א"ו שנפסקו בחול ועלה אמר וכן מחצלת כו' משמע דבנדון דמיירי ספינות דהיינו נפסקו בחול כן מיירי מחצלת שנגללו בחול:

וכן התוספות והרא"ש בפ"ק דערובין הביאו דאי' מרישא והיינו ספינות:

ובזה מדויק כו' ד"ל דהב"ח כ' לדעת הרא"ש א"א לגרוס בברייתא מחצלאות הפרוסים לר"ה דהא מיירי שנגלל מחצלת האמצעית והחיצונות קיימת אם כן מה לי אם החיצונו' פרוסים לר"ה וע"ז כתב מ"א דנקטה ברייתא לר"ה משום סיפא דכל מחיצ' הנעשית בשבת דר"ל נגלל מחצל' החיצונות ובזה צ"ל שפרוסות לר"ה שנעש' ע"י רה"י ואם כן הרא"ש גופיה גם הוא ס"ל חלוקו של הר"ן אלא שהוסיף עוד חילוק אחר ואפשר לדינא

גם הר"ן מוד' להרא"ש אף שלא הביא הר"ן חלוקו של הרא"ש עכ"פ נתיישב שאין הר"ן והרא"ש כב' עדים המכחישים כו' וגם ע"ש דהטור הביא חלוקו של הר"ן ולא הביא דעת אביו הרא"ש דהא השתא גם הרא"ש ס"ל לדינא כהר"ן אלא דעדיין צ"ב קצת למה לא הביא הטור חילוק האחר שהוסיף הרא"ש על הר"ן לחלק בין מחיצ' שנעשה ע"י רה"י ובין מחיצ שלא באה כ"א לחלק דיורין ע"י המחיצ' רה"י אם נפלה בחול וחזרה ונעש' בשבת במזיד אסור ובשוגג מותר ואם נפלה בשבת וחזרה ונעש' בשבת אפילו במזיד מותר ואם היתי' בלא"ה רה"י כו' כצ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **אין כו'** רש"י וכ"כ הב"ח שכ"ד הטור ר"ל לאפוקי מדעת הרב"י שהבין מדעת הרא"ש והטור שכתב כפאה נזופתה לא הוי רה"י עלי' ומדכ' עליה משמע דתחתי' הוי רה"י מאחר שעיקר המחיצות נעשו לדיר' עכ"ל הרב"י אבל הב"ח כ' דגם הרא"ש והטור ס"ל כרש"י דגם תחתיה לא הוי רה"י (וכ"מ לשון הש"ס אין מטלטלין בה) ולא נקט הטור לשון עלי' אלא איידי דרישא כפאה לדור תחתיה הוי דה"י אפילו עליה נקט גם בזפתה לשון עלי'

סעיף ח

(**ס"ק ח'**) **שיהיו כו'** דאם כן אדם המהלך כו' והא בש"ע כתב דבני אדם אפילו מהלכים חשובים מחיצה דבסוכ' פ"ב דף כ"ג בהמה פסול' ר"ל דפליגי שם ר"מ ור"י אי שרי לעשות בהמה דופן לסוכ' דר"י אוסר והוצרך לשם לטעם משום שמא תברח או תמות בי"ט ובטל עי"ז ממצות סוכה. והא דל"ק שתהא קשור' ולמה הצריך כפיתה:
ול"ד לענפי אילן ר"ל באמת האי סברא דנייד כדאמרינן בענפי אילן להיכן אזיל. וע"ז כתב דלא דמי כו':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **בפחות מג' כו'** בעומד מרובה ע"ה דהא אפילו יש יותר מג' טפחים בין אחד לחבירו מכל מקום הפרוץ ליכא רק שנשה טפחים או מעט יותר דהיינו חצי אמה והעומד הוא האדם שרחבו אמה:
אין הרגלים דבוקים זב"ז. ואפילו שיתכוונו שלא יהיה בין רגל לרגל כ"א בפחות מג"ט שנאמר לבוד וע"ז שני הרגלים יהיה יותר מג' או ד' טפחים ועי"ז יהיה רשאי להיות בין גברא לגברא יותר מג"ט ויהיה מותר בעומד מרובה ע"ה מ"מ כיון דסתמא דמלתא אינו כך שאין בין רגל לרגל כ"א פחות מג"ט והיה צריך להתנות שלא יהיה בין רגל לרגל ג"ט

וא"כ מה לי שאמר והתנ' שלא יהיה בין אדם לחבירו ג"ט או שהיה מתנ' שלא יהיה בין רגל לרגל ג"ט:

ואף רחבו לא הוי במילואו כו' זה לא אתי לתרץ קושית הב"ח דאפילו הוא מעט פחות מאמה מ"מ לדעת הב"ח אפילו יהיה בין אדם לחבירו יותר מג"ט מ"מ הוי ניתר בעומד מרוב' ע"ה דהא עכ"פ האדם רחב יותר מג"ט. אלא כוונות מ"א דאין לשון הב"ח מדוקדק שכתב סתם אדם רחב אמה והכא מיירי כו' ר"ל הא דלא כתב בש"ע דצ"ל מחיצ' בין הרגלים דהיינו בין ידי הבהמה לרגלים:

וגופו גבוה יו"ד ר"ל כיון דהרגלים כפותים א"כ שוכבת על רגלים ואין הרגלים מצטרפים כלל לגוב' י':

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **והוא כו'** ואם עשו במזיד עיין ס"ג ר"ל דבנדון דמקלינין בסעיף ג' אם עשו מחיצ' במזיד יש להקל גם כאן אך הט"ז ס"ק ג' דחה טעם זה. וכתב טעם אחר ע"ש וכתב עליו בספר א"ר אפשר לפי טעם הט"ז אין להקל כאן כלל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **מחיצ' כו'** תוס' דלא כע"ש דאמרינן דף מ"ג ר"נ משכיה שמעתא והלך בשוגג מצד עיון חוץ לתחום:

וא"כ לא ה"ל כ"א ד' אמות. והיה אסור לחזור לתחומו. א"ל רב חסדא לרב נחמן ר' נחמיה שרוי בצער. וא"ל שיעשה מחיצ' של ב"א עד תוך התחום ויכנס וקשאל הש"ס במאי נסתפק ר"ח עד שהוצרך לשאל לר"נ וכי לא הוי ידע דשרי לעשות מחיצה של ב"א. אילימא בדמלו גברי ר"ל שה"ל כדי ספיקו אנשים שערבו והיו רשאים לילך עד מקום ר' נחמיה והיו כ"כ ב"א עד שהיה מחיצ' מן המקום ר"נ עד תוך התחום אלא דנסתפק אי מהני מחיצה זו אף על גב דלא הוה ר' נחמיה באויר אותן מחיצות בין השמשות דפליגי ר"נ ורבנן. אי קי"ל כר"ג דמהני או דלמא פשיטא ליה דהלכ' כר"ג דמהני אלא דלא מלו גברי ולא היו כ"כ אנשים כ"א להעמידן עד שתי אמות סמוך לתחום ואם כן אפילו ילך ר"נ עד סוף המחיצ' עדיין יהיה רחוק מתחומו ב"א ודלמא קי"ל כרבנן דר"א דאפילו לא יצא ח"ל רק אמה אחת לא יכנוס או קי"ל כר"א דס"ל הא אפילו יצא ח"ל יש לו שם ד"א ואם אותן ד"א מובלעים תוך התחום שרי לכנוס והקשו התו' דאפילו לא מלו גברי ואפילו קי"ל כרבנן דר"א אכתי יש תיקן דה"מ להעמידן עד ב' אמות סמוך לתחום ושוב כשיגיע ר' נחמיה עד מקום ההוא יחזור ויעמידן עד תוך התחום ויהיה רשאי לכנוס. ותי' כיון דכבר נעש' מחיצה מהם פ"א שוב אסור לעשות מחיצ' מהם פעם ב' דירגישו

והקש' הרא"ש בתשו' דאכתי אפילו לא מלו גברי הא אפשר לעשות מחיצה ע"י שילכו וילך עמהם ר"נ עד תוך התחום ע"ש ומזה רצה הע"ש להוכיח דהתוס' ס"ל דבעי' דוקא עומדים אבל מהלכים לא מהני והרא"ש דסבירא ליה דמהלכים מהני הוא מפרש בדלא מלו גברי שלא הי' רשאי שום אחד לילך כ"א עד שני אמות סמוך לתחום. ולא הי' אפשר לעשות כנ"ל אך התוס' לא מפרשים כן דאם כן לא הוי מקשים מידי וכמ"ש הרא"ש. אע"כ דהתוס' ס"ל דמהלכים לא מהני אבל מ"א ס"ל דגם התוספת מודים דמהלכים מהני. אלא דלא מהני אלא בדמלו גברי והם מהלכים מצד עצמן. אבל בדלא מלו גברי והמעמידן מצו' להם שילכו ורואים שא' מהלך ביניהן גם בזה ירגישו ואסור:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שלא כו'** דהא אמרינן בגמרא עירובין דף מ"ד ע"א חברו דופן (לסוכה) ע"ד לטלטל כצ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **תינוקת כו'** דצ"ל בידו. דסתם קטן עושה לדעת אביו:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **בין כו'** מחיצ' תלויה כו' ר"ל שהגדיים בוקעים בה:

והאויר ד' שבין העליון דדוקא בפחות מג' דאמרינן לבוד אין שם אויר עליו דהא הוא כסתום:

ה"ל עומד כו' מב' רוחות. דהא אויר האמצעי הוא פחות מד' וכל עומד שבכל צד אינו כ"א ג"ט אלא שבצירוף שני הצדדים דהוי ו"ט עומד מרובה ע"ה:

וז"ל הג"א אוירא כו' זה קאי לפרש תי' ראשון שבש"ס. ועומד גמור כו' זה קאי לפרש תי' השני שבש"ס:

והתוס' כו' דלא הוי עומד. ר"ל משתי רוחות:

דף יו"ד אי' לעולם כו' דאר"י מבוי שפתחו רחב ט"ו אמה. ותנן והרחב מעשר אמה ימעט תקנתו שירחיק מן הכותל שתי אמות ובסוף השתי אמות יעמיד פס רחב ג' אמות. ונסתם ה' אמות. דהא השתי אמות שבין הכותל לפס ניתר בעומד מרוב' ע"ה ולא נשתייר פחות כ"א עשר אמות ומותר ומקש' הש"ס הלא אפשר לתקן ע"י שני פסים קצרים שלא יהיה כ"א רחב כ"א אמה ומחצ' והיינו שיעמיד פס א' סמוך לכותל וירחיק שתי אמות ושוב יעמיד פס שני שרחב אמה ומחצ' אם כן אכתי יהיה עומד ג' ופרוץ רק שתי אמות רק שהעומד אינו במקום א' כ"א בשני צדדים ואמר ש"מ עומד מרוב' ע"ה משני רוחות לא הוי עומד. ודחו לעולם הוי עומד ושאני הכא דאתי אוירא דהאי גיסא דהיינו האויר ב'

אמות שבין פס לפס ואוירא דהאי גיסא דהיינו אויר עשר אמות ומבטלים לפס האמצעי עכת"ד הגמרא ומשמע א"א דעומד מרוב' ע"ה משתי רוחות לא הוי עומד לא הוי מטעם אתי אוירא כו'. וצ"ל כו' האיך פריך בפשיטות. ר"ל שם בדף ט"ז ע"ב דאמרינן לעיל כו' וה"ל למימר ש"מ עומד מרוב' על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד ולא להקשות כ"כ בפשיטות דהא אינו מבורר לעיל ד' י' ובאמת הגירסא לפנינו בדף ט"ז ע"ב ש"מ עומד כו' אלא דמלשון התוס' שם משמע דהוי גרסי ה"ל עומד מרוב' כו' ולא הוי עומד ולא הוי גרסי ש"מ ע"ש ולכן כתב דאתי אוירא כו' וכהאי גוונא ודאי לא הוי עומד אפילו לפי הדיחוי דדף י' דמב' רוחות הוי עומד:

ואם כן בהג"א מיירי כו' ר"ל אם כן איך כתב הג"א דעומד גמור מב' רוחות הוי עומד דמ"מ נימא אתי אוירא דה"ג כו' דהא בדף י' הוי נמי עומד גמור ואפ"ה אמרינן דאתי אוירא דה"ג כו' וצ"ל דמיירי היכי דליכא אויר יותר וצ"ע ר"ל היכי משכחת לה דהא איכא עכ"פ אוירא דעלמא:

וכמ"ש סי' שס"ג ר"ל בנדון הנ"ל במבוי שרחבה ט"ו אמה ורצ' לתקן ע"י ב' פסים שכ"א רחב אמה ומחצ' וכנ"ל שאנו רוצים לומר שהאויר שבין פס לפס יהיה נחשב כסתום שלא ישתייר רוחב המבוי כ"א עשר אמות וכן אותן עשר אמות אנו חושבים דה"ל כפתח דהא מה"ט מתירים מבוי שרחב עשר אמות. ה"ה כשמקיפו בחבלים היינו נדון דדף ט"ז ע"ב שהביא מ"א לעיל דעשה ב' חבלים התחתונים פחות מג"ט דה"ל עומד ששה וחבל העליון פחות מד' טפחים אז אמרינן דאתי אוירא דה"ג ואוירא דעלמא דהיינו שמן הרקיע עד חבל העליון ומבטלים דהא אנו רוצים לעשותו ע"י חבלים אלו רה"י ורה"י דינו דעול' עד לרקיע אם כן ממילא אף שאין דעתו לכך יהיה האויר עד לרקיע כסתום לכן אתי ומבטל:

וכ"מ ממבוי שנפרץ זה ראיית התוס' דאמר ר"א מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו היינו לצד שהקור' מונח אם נשתייר מן הפרצ עד מקום הקור' ד"ט שהוא שיעור המשך מבוי אפילו הפרצ' רחב' עשר אמות אפ"ה מותר ואמאי לימא אתי אויר' דהיינו אויר פרצת עשר אמות מצד אחד של קצת כותל שנשתייר ואויר' דעלמא מצד שני ומבטלים לקצת מחיצ' שנשתיירה:

ואם כן בכה"ג משכחת כו' ובכה"ג מיירי הג"א דהיינו מבוי שנפרץ כלפי ראשו כו'. ונשתייר פס כצ"ל:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **והרמב"ם כו'** אבל ברוח ג' כו' ומ"ש סי' שס"ד כצ"ל:

וכ"ה במ"מ ר"ל דאמרי' שם מבוי דמפולש בשני צדיו לר"ה צריך תיקון צ"ה ומאי מהני צ"ה הא כיון דפתוח לר"ה הלא גרר ר"ה הוא רחב ט"ז אמה אם כן הפתח של המבוי הוא טז"א וברחב יותר מעשר לא מהני לרמב"ם צ"ה אע"כ כיון דאיכא שני מחיצות שלימות ברוח ג' מוד' דמהני:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **מכוונים כו'** אבל מרוחקים ר"ל שלא הותר כ"א מרוחקים וגוב' אבל אם הקנ' משוך מן הצד של הקנים ואין הקנים עומדים מכוונים תחת קנה העליון אפילו כ"ש פסול:

סעיף כ

(**ס"ק כ'**) **ומן הצד כו'** תחתיו ר"ל דקנ' השני נמוך ועומד. תחת קנה העליון מתכשר באותו קנה שהעמיד. ודע דמה שמקיל ט"ז ס"ק ד' לדעת רש"י אפילו עשאו מן הצד אם עשאו בגוב' הקנ' עד שאין הקנ' העומד למעל' מן החבל העליון כל האחרונים חלקו עליו:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **אפילו גמי כו'** ע' ריש סי' זה וסי' שס"ז וכתבו בשם המרדכי דעכ"פ אותו גמי צריך שיהי' שלא ינטל ע"י רוח אך לענ"ד בהא קיל קנה שע"ג מקנ' שבצדדים דאותן שבצדדים צ"ל שלא ינידם הרוח וכמ"ש מ"א לקמן סימן שס"ג ס"ק ד' וה"ט כיון דהם משום מחיצ' ומחיצ' גמורה אם הרוח מנידו ל"מ מחיצה כדלעיל בריש הסי' אבל קנה שע"ג ניהו דצ"ל שלא ינטל ע"י רוח אבל אי הרוח מנידו אין בכך כלום דהא אי הוא גמי או חבל אי אפשר שלא יהיה הרוח מנידו ואפ"ה הכשירוהו וה"ט דעיקר המחיצה תלוי בב' הקנים העומדים מן הצד:

סימן שסג

סעיף א

(**ס"ק א**) **אין כו'** אפשר דמיירי כו' כוונתו לכתוב בזה ספיקא דדינא והוא דבערובין דף י"ב ע"א אמר שמואל דפרצת חצר במילואו אינו ניתר אלא אם עושה רוב דופן כו' ופריך והא פס ד"ט סגי וכ"ת דשמואל מיירי בחצר שדופנו היינו רחבו שבעה טפחים דאדרבא במה שאמר רוב דופן הוא קולא דלא בעינן פס ד"ט אלא בג"ט ומחצה ומשהו סגי דהוי רוב דופן אם כן אפילו בג"ט ומשהו סגי כיון דסותם ג"ט ומשהו לא נשאר פרוץ ד"ט והאמר רב אחלוי מבוי שאין רחבה ד"ט א"צ תיקון כלל ומשני דיש חילוק בין חצר למבוי דבחצר אפי' רחב פחות מד"ט צריך תיקון ואב"א דרב אחלוי תנאי הוא ושמואל

ס"ל כתנא דפליג על רב אחלוי ובזה הושוו הפוסקים דקי"ל כשמואל אלא דבהא פליגי דהרמב"ם פסק כתירוץ בתר' דשמואל ל"ל דרב אחלוי וא"כ אפי' מבוי שאין רחבו ד"ט צריך תיקון כ"ש חצר והרא"ש וש"פ פוסקים כתירוץ קמא דשמואל לא פליג עם רב אחלוי ויש חילוק בין חצר למבוי דניהו דמבוי שאין רחבו ד' טפחים אין צריך תיקון אבל חצר שאין רחבו ד"ט צריך תיקון והובא ב' דעות אלו לקמן סעיף כ"ח אבל בזה שוין דבין למר ובין למר חצר אפי' אין רחב ד"ט צריך תיקון אלא שהרב"י כתב לקמן בשם הרשב"א במבוי שאין רחבו ד"ט שא"צ תיקון ל"ש אם כל המבוי אין רחבה ד"ט או אפי' רחבה הרבה אלא שבקצהו במקום הפתח אינה כ"א ד"ט א"צ תיקון הביאו מ"א לקמן ס"ק כ"ט ובזה נסתפק מ"א אם נאמר דה"ה בחצר אין חילוק ובכל ענין צריך תיקון או אפשר דמיירי שהחצר רחב באמצע כו' דוקא כה"ג צריך תיקון דהא לדעת המקשן חצר ומבוי שוין (וכ"ה לתירוץ בתרא) ובשניהם א"צ תיקון אלא דהתרצן הראשון כ"ה דלא יחלוק שמואל עם רב אחלוי מצד הכרח חילק בין חצר למבוי וא"כ די לנו מה שהכריחנו ההכרח דהיינו כשהחצר רחב באמצע כו' דכה"ג מיירי שמואל דהא מיירי בדופן שבעה ולא סגי שיסתום ג' ומשהו דאז יהיה רחב באמצע ז"ט ואצל הפתח ד"ט פחות משהו לכן צריך תיקון אבל כשכלו אינו רחב ד"ט נשאר סברת המקשן דחצר ומבוי שוה וא"צ תיקון:

כמ"ש סעיף כ"ח במבוי בכל ענין כן אפשר נאמר בחצר כשכלו אינו רחב ד"ט:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כ"ש אפי' פחות מאצבע**. הוצרך לו' כן דבעירובין תנן דלחי סגי בכ"ש ושאל הש"ס כמה הוא כ"ש ומסיק אפי' כחוט הסרבל וכתב במרדכי בשם מהר"ם דשיעור חוט הסרבל הוא כעובי אצבע אלא שבת"ה סי' ע"ד כתב דלא בעינן עובי אצבע אלא בלחי אבל בצ"ה שני הקנים שמהצדדים אפי' כ"ש ממש סגי (ומזה יצא הגהת רמ"א אפי' לחי מסיד סגי ע"ש) והרב"י כתב מדסתמו הפוסקים משמע דס"ל דחוט הסרבל לאו דוקא אלא כ"ש ממש ואין לו שיעור כלל וכן משמעות הש"ע שסתם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **קשר כו'** דבאדם א"צ קשר כו' והיינו דרך כ"ש דשם ע"כ מיירי בלא הודיעו דאל"כ אסור דה"ל כעוש' מחיצה בשבת (או מטעם אחר) כמ"ש מ"א שם ס"ק י"ב ואפ"ה א"צ קישור וכמו שכתב מ"א שם ס"ק ח' דאין אדם הולך ממקומו אלא לצורך והכא מסתמא כיון דהעמידו בע"ש לשם לחי שיעמוד כל השבת ודאי הודיעו כיון דהוא בע"ש

מותר להודיעו וא"כ ודאי הודיעו כדי שלא יזוז משם וא"כ ודאי לא ילך משם ולמה צריך קישור:

דמיירי שלא הודיעו כו' ר"ל דוקא לעיל בסי' שצ"ב דא"צ לאדם ההוא כ"א לפי שעה א"צ קישור אפי' לא הודיעו כנ"ל דאין אדם הולך בשעה מועטת ממקומו אלא לצורך משא"כ כאן שצריך שיעמוד שם כל השבת לכן בעינן קישור:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לא כו'** מ"כ כו' א"כ יום א' חול ר"ל ממ"נ עכ"פ יום א' חול דאי יומא קמא מיקר ושני חול ניהו דמיירי שם בהאי עובד' בנדון דאמרי' שבת הואיל והותר' הותר' כגון בעיר המוקפת חומה וכדאיתא לקמן סי' שס"ה סעיף ז' מ"מ הלא לא הותר' רק לאותו שבת כיון שהותר' בכניסת שבת אבל לא הותרה בשבת הבא וא"כ הכא כיון דמפסיק יום חול בין יו"ט לשבת הוי כמו לשבת הבא דל"א הואיל והותרה הותרה אלא אפי' תימא דיום א' חול (אבל אין האמת כן דבקיאים בקביע' דירחא ויומא קמא עיקר ולא עבדינן יום ב' אלא משום מנהג אבותינו) פשיט' דל"ל הואיל והותר' הותר' דהא לא הותרה מעולם דהא נפסק ביום חול:

אלא אפי' כו' אפ"ה אסור די"ט ושבת ב' קדושות כו' כצ"ל ותיבת דשמא ט"ס הוא דקיימא לן ודאי ב' קדושות הן ולא אמרי' כיון דהותר' הותר' אלא עד תשלום אותה קדושה וכ"ה להדיא לקמן סי' תט"ז דודאי ב' קדושות הן א"כ אפי' לפי האמ' דידעינן דיומא קמא עיקר דבקיאים בקביע' דירחא מ"מ לא אמרי' הואיל והותר' ביום ו' הותר' גם בשבת כיון דב' קדושות הן ודע דלפי דברי מגן אברהם אם נפסק ביום א' דיו"ט לא אמרי' ביום ב' הואיל והותר' הותרה לדברים שאין בהם צורך כלל דשמא יום א' חול ושני עיקר ואפי' בשני י"ט של ראש השנ' דכיומא אריכת' דמי מ"מ להקל לא אמרי' כן אלא ב' קדושות כדאי' סי' תק"ג ולקמן סי' תט"ז במ"א מ"מ י"ל כיון דקי"ל יומא קמא עיקר מותר ביום שני וכעין זה כתב מ"א סי' תט"ז ס"ק א' בענין ר"ה ע"ש וכ"כ מ"א לקמן סי' תק"ג ס"ק א':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **רחוק כו'** הואיל והעומד מרובה על הפרוץ היינו על פרוץ מצד א' דאינו רק ג"ט והעומד הוא ג"ט ומשהו וא"כ אין האויר שמצד השני לבד יכול לבטלו:

אבל כו' ע' סעיף ל"ד וע"ש במ"א ס"ק ל"ז והם דברי התוס' בערובין דף י' ע"ב ד"ה ועוש' פס כו' הרי אף על גב דהעומד הוא ג' אמות והפרוץ אינו רק ב' אמות אפ"ה כתבו דמלבד הפס צריך לחי אחר כיון דהפס רחוק מן הכותל מבואר דלא כש"ג והטעם צ"ל דאע"ג

דלחי משום מחיצ' מ"מ היכר קצת בעינן וכמ"ש מ"א ס"ק י' ואם הוא רחוק מן הכותל ליכא היכר כלל דומה קצת לקורה שאינה מונחת על הכותל דלא הוי הכיר' אע"ג דאין לדמותן מ"מ קצת דמיון י"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אפי' כו'** אבנים כו' הוי לחי והט"ז לקמן ס"ק י"ט רצה להכשיר כה"ג לענין צ"ה ע"ש ובס' תוס' שבת חולק עליו וכתב דאפי' סמוכים זה לזה תוך ג' מ"מ מיקרי פתחי שמאי ופתח כהאי גוונא לא עבדי אינשי וכדאית' דף י"א ע"א וניהו דללחי כשר כה"ג אבל במקום דבעינן צ"ה לא מהני ע"ש. ומ"מ אפי' ללחי צריך עכ"פ שיהיה רוחב האבנים טפח וכדאיתא בסעיף ד' בשם התוס' וה"ט (וכן הטעם בפסי חצר אם נשתייר מן הכותל דבעינן דוק' טפח וכדאיתא סעיף א) אע"ג דלחי סגי במשהו דאין היכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור עכ"ל וה"ה הכא מיחוי סיד שכתב רמ"א שעושה לשם לחי היינו דין לחי ממש וסגי בכ"ש אעפ"כ כתב הט"ז דבעינן קצת עובי באות' סיד וכ' דלא כמורה א' שטעה להתי' ע"י צביעה בעפ לבן שקורין בל"א קרייד"ן ע"ש

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כאלו כו'** משמע דאם בפי' כו' שלא טלטלו בשבת שעברה ע"י לחי זו ר"ל שלא ה"ל לחי אחר כ"א זה ולא טלטלו הרי ראינו דלא רצה לסמוך על לחי זה אבל אם הי' להם לחי אחר וטלטלו בזה אינו ניכ' שלא רצו לסמוך ע"ז מיהו אם העמידו מע"ש העבר (וכן בשבת זה) לחי אח' וניטל אותה לחי אסור לסמוך על הלחי העומד מאליו דהא חזינן דלא רצו לסמוך על הלחי העומד מאיליו דהא העמידו לחי אח' בשבת העבר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **העמידו כו'** דלא כהרב"י. ר"ל מ"ש הרב"י בספרו הארוך אבל בש"ע אדרב' הא כתב להדיא אפי' סמכו עליו כו' שבספרו הארוך הקש' על הטור שכתב כלשון הש"ע אפי' סמכו עליו כו' וכתב עליו שהוא דלא כפירש"י ותוס' דלדידהו בסמכו עליו אפי' רחב כמה אמות כשר. וכתב הב"ח אע"ג דרש"י כתב וז"ל נפקא מתורת לחי דלא סמכי' עליה אע"ג דאי הוי עבדי' משום לחי הוי כשר דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלאו להכי איקבע אנן במחשב' לא מצינן לאפוקי מתורת כותל ולשווי לחי כו' עכ"ל משמע לב"י דוקא במחשב' אבל בדיבור דסמכו עליו מצי לאפוקי ולית' אלא כל דלא עבדינן בידים לקבעו לשם לחי לא מצי לאפוקי מתורת כותל אפי' בדיבור כמ"ש רש"י בתחלת פירושו כו' עכ"ל הב"ח. א"כ צ"ל דהרב"י שהקש' על הטור שכתב אפי' סמכו עליו ע"כ היה נראה לו דוחק לפרש דמ"ש הטור אפי' סמכו עליו ר"ל

במחשבה אלא מדסתם משמע אפי בדיבור ובדיבור ס"ל להרב"י כפי הבנתו מפרש"י דמהני. ואפי' הכי העתיק פה בש"ע אפי' סמכו עליו. ע"כ חזר בו הרב"י. אלא שאינו מבורר ממה חזר. אם חזר בו לדינא והוד' להטור דאפי סמכו עליו בדיבו' ל"מ ובעינן דוקא העמידו בידים לשם לחי או חזר בו מקושייתו וס"ל דלשוי אפי' סמכו עליו יש לפרש במחשב'. ובדיבו' מודה הטור דמהני וכדס"ל לרש"י לדעת הרב"י וכן כונתו פה בש"ע אף שפי' זה דוחק מ"מ כיון דאינו מבורר להדי' בדברי ב"י פה בש"ע היאך ס"ל לכן העמיד מ"א דבריו על דברי רמ"א שכתב להדי' ואם העמידו משמע ודאי דס"ל דבעינן העמדה בידים ואפי' דיבור לא מהני:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **לחי המושך**. כתב בהג"א כו' כתב הרב"י שדין זה נובע ממ"ש דף ט' אר"י מבוי שרצפו בלחיים פחות פחו' מד' טפחים במשך ארבע אמות דהיינו שהעמיד לחיים הרב' לפנים במבוי במשך ארבע אמות ואין בין לחי אחד לחבירו ארבע טפחים באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן דלרשב"ג דס"ל כל פחות מד' טפחים אמרי' לבוד א"כ לחיים אלו כחד חשובי' ויש במשכו ד' אמות ויצא מתורת לחי וצריך לחי אחר. אבל לרבנן דס"ל דוקא פחות מג"ט אמרינן לבוד ולדידהו א"צ לחי אחר ומזה יליף ההג"א לדידן דקי"ל פחות מג"ט אמרי' לבוד אם הוא כה"ג פחות מג"ט לחי א' מחבירו צריך לחי אחר. אלא שהרב"י הקשה עליו דהא פרכינן דאפי' לרשב"ג ל"ל לחי אחר ה"ל להתירו ע"י נרא' מבחוץ ושוה מבפנים ופירש"י שדרך מעמידי לחי שמושכים קצת כלפי חוץ כדי שירא' בפנים ובחוץ שהוקבע לשם לחי (והתוס' חולקים ופי' בדרך אחר) ומשני הא מרא דשמעת' הוא ר"י ור"י הא ס"ל נרא' בחוץ ושוה בפנים אינו נידון משום לחי וא"כ לדידן דקי"ל נרא' בחוץ ושוה בפנים נידון משום לחי א"כ תיקשי להג"א למה הצריך לחי אחר וסיים הרב"י ואפשר כוונת הג"א להיכי שלא משך לחי החיצון כלפי חוץ כלל אלא שה"ל להג"א לפרש ואם כן העולה מדברי הרב"י לדינא הוא כדברי מ"א ודע אע"ג שכ' בש"ע דלחי המושך לא מהני נראה בחוץ ושוה בפנים ומבוי שרצפו בלחיים מהני נרא' בחוץ וש"ב ה"ט בשלמ' לחי המושך דהעמיד כל הלחי סוף הכותל של מבוי דהיינו חוץ למבוי א"כ כל הלחי הוא נראה בחוץ וש"ב. א"א להתיר ע"י נראה לחוץ וש"ב דהא האי לחי דנרא' בחוץ וש"ב יצא מתורת לחי ויש לו דין כותל מה שאם כן במבוי שרצפו בלחיים שכל הלחיים עומדים בפנים אלא שקצת מן לחי החיצון משוך לחוץ שפי' יש להתירו ע"י נרא' בחוץ וש"ב של לחי החיצון:

ניהו כיון דלחיים הם רצופים פחות פחות מג"ט חשבינן להו כחדא ומשכן ד"א ויצאו מתורת לחי ויש להן דין כותל מכל מקו' הא אפילו כותל גופא אם היא כה"ג שסוף הכותל כנוס קצת לפנים אותו מקצת הכותל נידון משום לחי דנראה בחוץ וש"ב ודע דבהאי דנראה בחוץ וש"ב פליגי רש"י ותו' ונראה בפנים ושוה בחוץ פי' רש"י כזה * דהעומדים תוך המבוי רואים וניכר להם הלחי. אבל הבא מחוץ למבוי ורואה כנגדו המבוי אינו ניכר לו הלחי כיון שהעמיד הלחי בסוף הכותל ממש. הרואה סובר שם כותל עבה מצד זה ועוביו של הכותל נמשך כל לחי ו מבוי אורך המבוי ונראה בחוץ ושוה בפנים פי' להיפך שמשך הלחי לרוחב לצד חוץ כזה * דהעומדים בפנים אינו ניכר להם הלחי. כי אם העומדים בחוץ. והתוספות חולקים דכה"ג אפילו בחוץ אינו נראה כ"א להעומד מצד המבוי וזה לא מהני אא"כ נרא' בחוץ כשעומד נגד מבוי פתח המבוי. לכן פי' דנרא' בחוץ היינו כזה * והעומד בפנים אינו ניכר לו כי סובר ן שהכותל מושך הרבה כ"כ אבל הבא מבחוץ נגד הפתח המבוי רואה שהכותל רחב יותר מן הלחי וניכ' לו. ובש"ע אינו מבורר כמאן ס"ל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **עם חודו דהא לצד השני קצרה מזה כו**' כ"נ לי לישב קושית הע"ש דהע"ש הקשה הא אמרי' דף יו"ד ע"א א"ר הונא לחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש עם חודו הפנימי ד"א נידון משום מבוי כו' ואמרי' ש"מ בין לחים אסור והיינו דאמרי' דאינו משתמש במבוי אלא מחוד הפנימי של לחי ואילך וכיון דקי"ל לקמן סי' שס"ה ס"ד דמותר להשתמש נגד הלחי א"כ למה כ' פה ומשתמש עם חוד פנימי דוקא וכ' וא"ל דמיירי דפתוח לכרמלית דכה"ג מבואר לקמן דאסור להשתמש נגד הלחי דאמרי' מצא מין את מינו וניעור דאל"כ ה"ל לש"ע לפרש ולא לסתום ועוד א"כ למה אמרי' בש"ס ש"מ בין לחים אסור דלמא גם רב הונא מיירי בפתוח לכרמלית אע"כ נרא' לש"ס דוחק כיון דרב הונא סתם דבריו ואיך נפרש כן דברי הש"ע הסתומים לכן תי' מ"א תירוצו והיינו לפמ"ש התוס' דף ט' ע"ב ד"ה ולרשב"ג כו' שהקשו על פרש"י במה שמפרש קושית הש"ס שהבאתי בס"ק י"ב דפריך לרשב"ג ל"ל לחי אחר הא הוי נראה בחוץ וש"ב ופרש"י דדרך מעמידי לחי שמושכים הלחי קצת כלפי חוץ כדי שיהיה נראה בפנים ובחוץ כנ"ל והקשו התוס' וז"ל הא משמע בכלו שמעת' דבעי למשרי לרבנן עד חוד החיצון של הלחי והיכי הוי שרי כו' דאיך יתיר רשות הרבים דסתם מבוי אורך כותליו שוין עכ"ל והרי מבואר כדברי מ"א וא"ש מה שסתם ש"ע דאין צריך לפרש כיון דסתם מבוי אורך שני כותליו שוין. א"כ העמיד הלחי כנגד עובי הכותל אין מצד השני

שכנגד הלחי כותל מבוי ולכן אסור לטלטל אפי' לדידן נגד הלחי וכקושית התוס' הנ"ל ומ"ש מ"א דבגמ' איירי שצדו השני ג"כ ארוך היינו משום דע"כ צ"ל לדעת התוס' הנ"ל דס"ל סתם מבוי שני כותליו ארכן שוה והקשו מזה על פירש"י כנ"ל א"כ תיקשי לדידהו מאי קאמר ש"מ בין לחים אסור שאני התם דאין בצד השני נגד הלחי כותל מבוי. ע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דהש"ס היה מפרש מה שאמר רב הונא לחי המושך עם דופנו של מבוי ר"ל עם דופן שכנגד הלחי דמיירי שהכותל שכנגד הלחי הוא יותר ארוך מכותל השני שכנגדו ועתה שהעמיד הלחי בצד הכותל הקצרה משך דופן הקצרה ע"י הלחי עם דופנו של מבוי הארוכה שכנגדו ויהיו שוין וא"כ שפיר דייק ש"מ בין לחיים אסור משא"כ בש"ע שהוסיף לו' לחי המושך כו' שהעמיד חודו כנגד עובי הכותל כו' משמע שזה פי' על מ"ש המושך עם דופנו של מבוי ודופנו של מבוי ר"ל אותו דופן שהלחי עומד בסופו וא"כ מסתמ' מיירי כסתם מבוי ששני כותליו שוין ולכך אסור נגד הלחי שאין לו כותל כנגדו או י"ל דרך פשוט להתו' הנ"ל דהוי מפרשים דמה"ט אמר הש"ס ש"מ בין לחים אסור דס"ל להש"ס דע"כ רב הונא לא מיירי מסתם מבוי דכותליו שוין דא"כ מלתא דפשיט' דאינו משתמש אלא מחודו פנימי דהא אין לו כותל כנגדו וא"כ ל"ל לרב הונא לו' ומשתמש עם חודו פנימי ולא הל"ל כ"א נידון משום לחי אע"כ אתי לאשמעי' אפי' כותל שכנגדו ארוך יותר אפ"ה אינו מותר אלא עם חודו פנימי דס"ל בין לחיים אסור משא"כ הש"ע מיירי מסתמא כסתם מבוי שכותליו שוין ואעפ"כ כ' ומשתמש עם חודו פנימי אע"ג דהש"ס חשב' למלתא דפשיט' מ"מ בש"ע לדידן חלושי ונעדרי שכל הוצרך לאשמעי':

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ואסור כו'** אפי' העומד כו' דדוקא בלחי הבולט בסעיף י"ב דאדרב' ריבה בסתימ' אלא משום דבעינן היכר קצת כמ"ש מ"א ס"ק י' לכך אם העומד לשם לחי דאיכ' היכר כשר משא"כ בלחי מושך דהכא דלא ריב' בסתימ' וע"י מושכו יצא מתורת לחי ונידן ככותל לכך ל"מ אפי' העומד לשם לחי כ"כ התוס':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **כדי כו'** דהוא ט' אמות דכל אריח הוא חצי לבנה שהיא ג"ט אורך וג"ט רוחב והאריח שהוא חציו היא רוחב טפח ומחצ' ואורך ג"ט נמצא אורך אריח חצי אמה דאמה היא ו' טפחים וכשמניחים רוחב אריח לרוחב הקור' א"כ אורך אריח לאורך הקור' נמצ' ח"י אריחים הם ט' אמה נשאר מכל צד של קור' חצי אמה שהיא ג' טפחי' ולאו דוק' דעכ"פ חסר משהו דהא עכ"פ א"א שלא יהיה מעט ריוח בין אריח לאריח וכיון דליכא

בכל צד כ"א בפחו' מג"ט. אפי' אותה קצת קורה ליתא כלל שפיר דמי דאמרינן לבוד משתי רוחות כמ"ש מ"א ס"ק י"ז:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **בתוך כו'** ואפי' הם יחד ד' טפחים עם האויר שביניהם לא מהני כצ"ל. ור"ל שכל קור' היא חצי טפח ומשהו וביניהם אויר פחות מג"ט א"כ בצירף האויר דאמרינן לבוד הוי ד' טפחים ואמרינן בסעיף י"ז דאם רחב' הקורה ד' טפחים לא בעי' שתהי' ראוי לקבל אריח. מ"מ הכא גרע ולא מהני במ"ש מ"א כיון דא"א כלל להניח האריח עליהן כיון שמרוחקים זה מזה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ויש פוסלים דס"ל כהי"א בסעיף כ"ב דס"ל דאף דתוך ג' אמרינן לבוד**. מ"מ כאן לא מהני דבעי' שתהי' ראוי להניח עליו ואם מרוחקים יותר מטפח א"א להניח עליה אריח שאין ברחב' כ"א טפח ומחצה. וכאן אפי' אין ביניהם טפח מ"מ כיון דא' למעל' וא' למטה אין ראויה להניח אריח עליהן:

(**ס"ק כ**) **ונמשכת כו'** כלו' שהוא כו' הוצרך לכתוב כן לאפוקי מדעת הב"ח שכ' על דברי ש"ע וז"ל הבין דהקפיד' היא במה שמקצתה למטה מעשר' ולא כולה למעל' מעשר' ושרי לי' מארי עכ"ל ר"ל דזה מלתא דפשיטא ולכן פי' מ"א שר"ל למטה ממקום שמתחלת כו' וא"כ גובה הקורה עשר' טפחים אבל אינו מגיע עד סמוך לקרקע וכן פי' הב"ח דברי הטור ע"ש וכ' דאינו דומה למחצלת שאין הקור נרא' וסוברים שע"י המחצלת המבוי ניתר'. אבל כשהקור נראית בשביל גודל' לא נפק' מתור' קורה כ"כ הרא"ש:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **כשרה כו'** חביט ר"ל אף שגבוהים מן הכותל אמרי' חביט כאלו הן מונחים למט' סמוך לכותל אלא דהא אפי' הי' מונח למטה הא מרוחק מכל צד מן הכותל דהא הקור' קצרה אלא משום דאין רחוק ג' טפחים אמרי' לבוד משני צדדים ודע דמ"ש בש"ע ועקמימותן נוטה לתוך המבוי ר"ל לא לצד חוץ אלא לצד הכותל לרוחב המבוי:
אע"ג דבקורה טפח אפי' גבוה כו' כדלקמן סי' תרל"א ס"ה:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **מרווחים כו'** חצי אצבע כו' כ"מ שמוזכר בש"ע אצבע ר"ל אגודל ובמקום רחב שבאגודל:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **אלא כו'** והרמב"ם כו' דינה כחצר ור"ל דמבואר שם דסגי בפס רחב ד' טפחים בצד א' או בשני פסים משהו כדלעיל סעיף ב':

ואפשר דל"ד כו' הקשה בספר א"ר במאי נסתפק מ"א וגם מאי צריך ראי' מדברי הרמב"ם הא המחבר כ' להדיא הכי בסעי' ל"ב דאם העמיד הלחי או הקורה באמצע המבוי דאותה חצי מבוי שמן הלחי והקורה לפנים מותרי' ודוקא שיש באותה חצי מבוי תנאי מבוי וא' מהן שיהי' בארכה ד' אמות ואם לאו שאין באורך חצי מבוי ד"א צריך שני פסים ע"ש הרי מבואר כן להדיא ותי' בספר ת"ש דאי מהתם ה"א דוקא התם שאותה חצי מבוי הפנימי רחוקי' מן ר"ה דהא יש הפסק בינה לר"ה חצי מבוי החיצון לכן נתנו לו דין חצר משא"כ הכא שהעמיד הלחי והקור' בראש המבוי דקרוב' לר"ה החמירו ובעי' צ"ה דזה החילוק בין חצר למבוי וכמ"ש סעי' כ"ז וכ"כ מ"א לחלק בסעי' קטן כ"ז דמה"ט במבוי דידן בעי צ"ה בראשו ולא בעקמימותו אבל ברמב"ם מבואר דאפי' כה"ג שהעמיד הלחי או הקורה בראש המבוי הסמוכ' לר"ה סגי בפחות מד"א בשני פסים:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **בבנין כו'** וה"ה עפר כו' לפי שהרב"י הביא בשם הרר"י דדייק מלשון הרי"ף שכ' ממעטו בקורה טפח דבעי' דוקא שיהי' דבר המתקיים ולא בעפר דלמא יתמעט ברוחב או בגובה ולאו אדעתי' וס"ד גם דעתו בש"ע כן שכ' בבנין שר"ל דדוקא דבר המתקיים אמנם הרב"י בחבורו הארוך חולק על הרר"י וס"ל דגם דעת הרי"ף כדעת כל הפוסקים דגם בעפר סגי אלא צריך להשגיח שלא יתמעט:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **שני כו'** דכל שאין כו' ומה"ט בחצר צריך תיקון יותר מבמבוי דבחצר בעי פס ד"ט או שני פסים ובמבוי סגי בלחי משהו דבחצר אין ברבוי דיורים:

ה"א להקל כו' ר"ל אף דרמ"א בהג"ה מחמיר במבואות שלנו הואיל ואין בתים וחצרות פתוחות לתוכה וע"ז כ' דאפשר בזמן הזה דיש ריבוי דיורים במבוי אע"ג דאין חצרות ובתים פתוחות י"ל דין מבוי וסגי בלחי או קורה:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **דין חצירות כיון דרוב כו'** דינו של רמ"א בהג"ה מקורו מדברי ת"ה סי' ע"ד ולכן העתיק מ"א לשונו של בעל ת"ה דלכאור' נראה מדבריו דלא בכל המבואות בעי צ"ה וכמו שמבואר:

בישב ולבסוף הוקף ר"ל וא"כ הוי מחיצ' מעליית' דהא הוקף לדירה:

דין חצר ר"ל שדין מבוי אין לו אפי' ה"ל בתים וחצרות פתוחים לתוכו מ"מ הלא מוקף ד' מחיצות מארבע צדדים רק שצריך לתקן ולחלק בין מקום שהיהודים דרים שם ובין מקום שהגוים דרים דאל"כ הגוים שאין להם חלק בעירוב יאסרו על היהודים לטלטל:

כדין הבא לחלוק חצר א' כו' ר"ל אם קצת בני חצר רצו לערב לבד וקצת חצר האחרת רצו לערב לבד וכדי שלא יאסרו אלו על אלו דהא כל חלק חצר נפרץ במלואו למקום האסור להם:

צ"ה או ב' פסים ר"ל אם אינו רחב יותר מיו"ד אמה סגי ב' פסים כדין חצר וביותר מיו"ד אמה צריך צ"ה וכ"כ מהרי"ו דלא בעי' צ"ה אם אינו רחב יותר מיו"ד אמה:

סילוק דיורין ר"ל לסלק דיורין גוים שלא יאסרו על היהודים:

משה"נ נרא' דמבואות כצ"ל:

להצריכ' כו' כדין מבוי עקום כדלקמן סי' שס"ד סעי' ג':

ופשוט דאיירי כו' בא להוציא מדעת תשו' מ"ב שהביא אח"ז שהבין כוונת מהרי"ו דמיקל במבואות שלנו א"צ צ"ה בעקמימותו כיון דאין מבואות שלנו מפולשים לר"ה דאין בזה"ז ר"ה ולזה חלק עליו בתשוב' מ"ב הנ"ל דדין זה תלוי במחלוקת אם יש בזה"ז ר"ה כיון דרחב טז"א או בעינן דוקא ששים ריבוא בוקעים בו וכדלעיל סי' שמ"ה סעיף ז' וע"ש במ"א ס"ק ז' והביא שם גם דברי מ"ב הנ"ל וגם שמ"א כבר הסכים לעיל סי' שמ"ה להפוסקים דאין לנו בזה"ז ר"ה דבעי' ס"ר בוקעים בו וא"כ אין בהשגת מ"ב השגה על מהרי"ו מ"מ אין פי' דברי מהרי"ו כהבנת מ"ב ואיכ' נ"מ לדינא מ"ש מהרי"ו דהתם מיירי במפולש לר"ה ר"ל שאין לו מחיצות משא"כ מהרי"ו מיירי ברוב עיירות כמ"ש ת"ה שהן מוקפים לדירה אלא שהגוים אוסרי' על היהודים וא"כ מבואות של היהודים מפולשים למבוי של הגוים שהן מוקפים חומה אלא דינם כמפולשים לחצר שאינ' מעורבת שהרי כ' שאינו אלא סילוק דיורין היינו דיורי גוים וא"א דאינו מוקף חומה ת"ל דבלא"ה אף שאין בזה הזמן ר"ה עכ"פ הוי כרמלית:

וצריך תיקון הואיל ומפולש לכרמלית אבל בערי כו' דפתוחים לכרמלית וע"כ אין הטעם כמ"ש מ"ב דניהו דאין בזה"ז ר"ה מ"מ ה"ל כרמלית וגם במפולש משני צדדים לכרמלית קי"ל לקמן ר"ס שס"ד דבעינן צ"ה מצד א':

ועיין שם סעיף ג' דאף בעקמימותו כו' בזה מוכח ג"כ דאין הפי' במהרי"ו כמ"ש מ"ב דבזה"ז הוי כרמלית דמ"מ היה צריך תיקון בעקמימותו דהא לענין מבוי עקום אין חילוק בין מפולש לר"ה או לכרמלית ואיך כ' מהרי"ו דמה"ט אין צריך תיקון בעקמימותו כיון דאינו מפולש לר"ה וכן הקשה הט"ז לקמן סי' שס"ד על מהרי"ו שגם הוא הבין כמו

המ"ב ומה"ט מצריך הט"ז לדינא תיקון בעקמימותו גם לדידן ע"ש א"ו כוונת מהרי"ו במ"ש שאינו מפולש לר"ה ר"ל דהעיר מוקף חומה וא"כ בערי פרזי באמת צריך תיקון בעקמימותו גם לדידן דל"ל ר"ה. וכ"פ מ"ב חוזר אדלעיל דלדידן אם אינו רחב יותר מעשר אמה סגי בשני פסים:

אלא שנטה כו' כדלעיל שהבין שטעם מהרי"ו דבזה"ז ליכא ר"ה:

וצ"ע שלא ראיתי נוהגים כן ר"ל לעשות תיקון בערי פרזי בעקמימותו:

ומ"מ לענין זה שם מבוי ר"ל ולא סגי בשני פסים אם אינו רוחב יותר מיו"ד אמם כדין חצר. כיון דקרובים לר"ה כמ"ש הסמ"ק וז"ל הרב"י בשם הגה' וכן נרא' במבואות שלנו אם אין בתים וחצרות פתוחים לתוכו צריך שני לחים מפני שהן קרובות לר"ה אע"פ שאין לנו ר"ה לא פלוג עכ"ל. והם דברי רמ"א בהג"ה סעי' כ"ז ומבואר יותר בהגהת הרא"ש פ"ק דעירובין ע"ש הרי מה שהן קרובות לר"ה נתנו עליו חומרא דחצר אם אין בתים וחצרות פתוחים לתוכו דבעי' ב' פסים אע"ג דבחצר גופה אי ארכה יתר על רחבה לא בעי ב' פסים אע"ג שאין בו"ח פתוחי' לה כן החמיר רמ"א להוסיף מה"ט שהן קרובי' לר"ה חומרות מבוי מפולש להצריך צ"ה:

אבל עקמימותו כו' א"צ תיקון די"ל דין חצר דאין חילוק בין עקום לשוה:

ועיין סי' שס"ד דמצד השני סגי בלחי ר"ל במבוי מפולש מב' צדדים ניהו דבצד א' בעי צ"ה מ"מ בצד השני סגי בלחי או קורה וא"כ ה"ה הכא כיון דנתנו לו דין מבוי מפולש ולכן צריך צ"ה מ"מ בצד שני סגי בלחי או קורה אך בס' ת"ש הקשה ניהו דהחמירו עליו ליתן עליו דין מבוי מפולש שיהי' צריך צ"ה הואיל וקרוב לר"ה מ"מ באמת דין חצר יש לו והאיך נקל בצד השני בלחי או קורה יהי' צריך שני פסים כדין חצר והנרא' מדבריו לפ' דברי מ"א שבאמת כן כוונתו כיון דא"צ צ"ה ולא סגי בשני לחים כדין חצר משום דהחמירו ונתנו עליו דין מבוי מפולש א"כ בצד שני לא בעי צ"ה עכ"פ דהא מצד מבוי סגי בצד שני בלחי או קורה ע"כ ל"ל דנותנים עליו חומרות חצר וא"כ עכ"פ סגי בב' פסים אך הלשון של מ"א לפ"ז דוחק וקצר הרבה ואולי א"ל לענ"ד דס"ל למ"א דגם לקול' נתנו לו דין מבוי וסגי בצד השני בלחי או קורה כיון דכ' רשב"א דמה"ט בעינן בחצר שני פסים ולא סגי בלחי כיון דאין בו ריבוי דיורים משתמשים בו בהצנע משא"כ במבוי דיש בו ריבוי דיורים ואין בו תשמיש צנוע לכן סגי בלחי א"כ כיון דמבואות שלנו קרובות לר"ה עי"ז אין בו תשמיש צנוע אף שאין בתים וחצרות פ"ל ובצ"א עשו צ"ה סגי בצד ב' בלחי או קורה כעין מ"ש מ"א ס"ק כ"ה ע"ש:

ומהרי"ל אבל אנו אין לנו אלא דברי ש"ע כו' די"ל דין חצרות וא"כ אפי' לא עשו תיקון ניהו דאסורים לטלטל כלים ששבתו בבית בתוך המבוי מ"מ כלים ששבתו במבוי מותר לטלטל במבוי כדלקמן ר"ס שע"ב בחצר שלא ערבו דעכ"פ מותר לטלטל בחצר כלים ששבתו בחצר:

ודע דארכו יותר ע"ר האורך מיקרי מה שהוא דרך כניסת המבוי דרך משל אם נכנסים דרך מזרח ופתח המבוי במזרח מיקרי אורך מן המזרח למערב:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **ב' קנים כו'** כמ"ש סי' תר"ל ס"ג דבסכה שיש לה שני דפנות זה כנגד זה עושה דופן רחב ד' טפחים ומשהו ומעמידו ג' טפחים פחות משהו סמוך לכותל ואמרי' לבוד ויש הכשר סוכה שהוא ז' טפחים אעפ"כ י"א שצריך צ"ה שיתן קנה מהפס על דופן האחר הרי דא"צ קנים מיוחדים לצ"ה אמנם יותר יש להגיה במ"א סי' תר"ל ס"ב דמשם הקושי' יותר חזקה ע"ש ואפשר דשאני התם בסוכה דחומר' כו' דמדין תורה סגי בשתים כהלכתן ודופן שלישית סגי בטפח:

ונ"ל דאי איכא עמוד כו' עיין בט"ז שכ' להקל שמותר לקשור החבל מגג א' לגג שכנגדו בדופן השני אף שאינו קשור בהקנים רק שיעשה נקב גדול בהגגים שיהיו עומדים הקנים תחת החבל ולא יהי' הגג מפסיק בין החבל להקנים:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **שאין כו'** כלו' שאין פתחו רחב ג' כו' וה"ה לדעת י"א אם אין בפתחו רחב ד' טפחים אע"פ שתוכו רחב הרבה כ"כ הרב"י בשם הרשב"א:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **מבוי כו'** ואתו רבים ומבטלי כו' עמ"ש ס"ס זה ר"ל דדוקא אפשר אם ס"ר בוקעים בו ומבטלי מחיצה וא"כ לק"מ:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **יעלה כו'** ונעשה קרקע ור"ל שמעלה שם רפש וטיט וע"ז בטל' מחיצ' כי השיפוע שהי' עתה הלך לו והשתא ניח' תשמישתיה:

שמא יטלטלו מן המבוי וכו' אע"פ שמבואר סוף סי' זה מבוי ששוה מתוכו ומדרון לר"ה כו' א"צ שום תיקון ל"ח שמא יטלטלו למקום המדרון שאני התם דמיד תחלה בשע' שהתירו לטלטל במבוי זה אסרו להם לטלטל למקום מדרון וכל שבת הבא' יזכרו בזה משא"כ בים שע"ע לא היה ראוי להשתמש כשיעלה שרטון ויסברו דגם ע"ע היה מותר לטלטל לים אלא שהים לאו בת טלטול עם המבוי ולא היה אפשר לטלטל ועתה

כשיעלה שרטון יטלטלו כי יסברו דמותר הוא ואף אם אמרו להם בתחל' אסור לטלטל חוץ למבוי לים ישכחו מזה כי יעבור זמן רב עד שיעלה שרטון ועד שיעלה שרטון לא הי' דבר המזכירן משא"כ לקמן ס"ס זה דכל שבת הם אסורים בטלטול למקום המדרון לא ישכחו:

וא"כ לדידי' בעינן מחיצות גמורות כו' כמו שעשה אמימר כו' והטור ס"ל כדעת רש"י וא"כ סגי בתיקון כו' ר"ל כיון דמצינו בגמ' דאמימר עשה מחיצ' גמור' א"כ לרש"י וטור דאין בזה טעם אחר כ"א שיהי' מחוסר תיקון מבוי כשיעל' שרטון וא"כ ע"כ כשעוש' תיקון דמהני במבוי סגי דמ"ש מכל מבואות וא"כ ע"כ צ"ל הא דאמימר עשה מחיצות גמורות לא מצד הדין אלא כמ"ש המ"מ דלא היה מתקיים שם כל השבוע ורשתות היה קל להם לפרסן שם בכל ע"ש ובמ"ש נטלו משם אבל מ"מ שנתן טעם חדש מה דל"ש בשאר מבוי שיטעו לטלטל למקום הים א"כ טוב יותר לפ' דברי אמימר כפשטן דמצד הדין צריך מחיצ' גמור' אף דבשאר מבוי סגי בלחי או קורה כיון שיש כאן חשש אחר מה דל"ש במבוי אחר החמירו אך בספר אליהו רבה חולק וכ' דגם למגיד משנה סגי בלחי או קורה:

וקונשטנטינא כו' כסתום דמי. דהם פוסקים כדעת הרב ב"י דל"ח שמא יעלה הים שרטון:

ובריב"ש כו' והאי דצדו א' ים כו' ר"ל הא ים גופי' כרמלית הוא אבל משמעות כו' דאפי' מפולש כו' וה"ט כמ"ש מ"א לעיל סי' שנ"ו ס"ק ב' וז"ל דהיא עצמ' נעש' מחיצ' כו' שהרי עמוק' עשרה כו' עכ"ל ר"ל דופן החריץ שהים בתוכו היא המחיצ' דהא עמוק עשרה והוא מפסיק בין המים ובין המבוי ואין מים מבטלים מחיצ' כדלעיל סי' שמ"ה במ"א ס"ק יו"ד וכן צ"ל לראב"ד גופי' באותו מקום שהי' פרוץ:

וא"כ בנהרות שלנו שדרכן להתייבש כו' משמע אפי' בזמן שלא נתייבשו מ"מ אסורי' דחיישי' שמא יתייבשו. כדחיישינן גבי ים שמא יעל' שרטון והיינו דוקא לפי' המ"מ אבל חשש' דרש"י ל"ש בנהרות המתייבשים. דאף שמתייבשים נשארו המחיצות והמדרון כי אין מעלין רפש וטיט:

וז"ל הירושלמי כו' מבואות המפולשים לים כו' והדין שקקא דר"ח כו' מזה מבי' קצת ראיה להפוסקים דלא כהראב"ד דמשמע דשקקא דר"ח אדלעיל קאי שהי' ג"כ מפולש לים אלא שהחילוק הוא דבשקקא דר"ח הי' מתלקט יו"ד מתוך ד"א משא"כ שאר המקומות דלא היה מתלקט כ"כ שמעינן היכי דמתלקט יו"ד מתוך ד"א דאיכ' מחיצ' אפי' מפולש לים מותר:

ודע דאם נקרשי' כו' בטלה המחיצ' דאף דמי' לא מבטלי' מחיצ' כ מ"א סי' שמ"ה ס"ק י"ד הטעם בשם המ"מ משום דהמחיצות נראות אבל כשהן נקרשים אין המחיצות נראות וכן לטעם אחר דשם לא שייך שנקרשים מיהו משמע מדברי מ"א דמ"מ בימות הקיץ מותר לטלטל ולא גזרינן אטו ימות הגשמים דנקרשים. דלא כהט"ז שרצה לאסור אפילו בימות הקיץ משום גזירה דימות הגשמים וכתב דלא הוצרך הש"ס לומר הטעם בים משום שמא יעל' שרטון לפי שהים אינו נקרש אבל נהרות שנקרשים גזרינן אטו ימות הקור שנקרשים ובתשובת שב יעקב ושאר אחרונים הסכימו למ"א דלא גזרינ' דוקא ים דאין לו זמן קבוע להעלאת שרטון ולפעמים אינו מעלה שרטון כ"א לשבעים שנה או כלל לא במקוה ההוא ואם כן אפילו יאמרו להם תחלה כשיעלה שרטון אסורים מ"מ יש לחוש ברבות הימים ושנים ישכחו האיסור כי לא יהי' להם מזכיר משא"כ הקרישה שהיא בכל שנה אם אומרים להם תחלה שבימות הגשמים אסורים יזכרו כל שנה לאסור הטלטול בימו' הגשמים וכן נלע"ד קצת ראיה מסוף סי' זה ממבוי ששוה בתוכו ובסופו מדרון כמ"ש לעיל בס"ק זה. ועוד כתב טעמים אחרים לחלק אבל בזמן הקרישה יש לאסור בין לטעם רש"י ובין לטעם המ"מ:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **שצדו כו'** ואפילו לחיים כו' ע' בט"ז ס"ק כ"א ודע דמ"ש בש"ע אינו מניח הקורה אלא נגד הקצר היינו משום דאפילו יניחנו באלכסון אעפ"כ לא יהי' רשאי לטלטל אפי' במקום הארוך אלא כנגד הקצר אבל אם ירצה להניחו באלכסון ושלא לטלטל כ"א נגד הקצר רשאי דעיקר הטעם הוא משום דאין רשאי לטלטל נגד הארוך יותר מנגד הקצר כיון שרואה שכנגדו אין חומה ואפ"ה מטלטל יסבור שגם ר"ה מותר לטלטל כי ההיכר שבאלכסון לא יועיל בזה וכ"ה בש"ס:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **ולא עשו דכיון של"ע כו'** ר"ל דדין זה נובע מדין המבואר לקמן סי' שצ"ב לחלוק עיר למבואות ע"ש וה"ה הכא כיון דהם מבוי א' ודרך כל בני מבוי לערב עירוב א' אי מערב כל חצי מבוי לבדה כ"א אוסר על חלקו וחצי מבוי האחרת כמו שמבני חצר א' אין יכולים לחלוק ולערב כל חצי חצר לעצמו מה"ט אבל אם חצי חלק החיצון של המבוי לא עשו לחי דאפילו רצו לערב עם הפנימית לא מהני להתיר הטלטול ולכך כי לא ערבו עמהם אין אוסרים על הפנימים:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **ב'** **פסים כו'** ואם יש פרצה כו' וע' סי' שס"ה ס"ב ר"ל שם מבואר שיעור הפרצה שאוסרת ומבטלת ההכשר:

ויכול להכשיר חציו כו' כיון דבלא"ה אין להם חיבור זה לזה בלי הכשר:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **וי"א כו'** הב"י הקשה הא קי"ל כו' אע"פ שאין בעקמימותו י' כו' (מ"ש רמ"א אא"כ יש מן הפס כו' עשר אמות. הוא לאו דוקא אלא ר"ל יותר מעשר וכ"ה בטור ובט"ז) דדינו של רמ"א שהבי' י"א כו' הוא דעת הטור. והם דברי התוס' דף י' ע"ב ד"ה עושה כו' שכתבו אהא דאמר שמואל מבוי שרחבה עשרים אמה עושה פס גבוה י' במשך ארבע אמות ומעמידו לארכה של מבוי. וכתבו התו' דאי איכא מראש הפס של צד פנים עד כותל אמצעי של מבוי יותר מעשר אמות צריך צ"ה דהוי כמבוי עקום ואף על גב דאליביה דשמואל קיימינן ושמואל ס"ל מבוי עקום דינו כסתום מ"מ אי איכא בעקמימותו יותר מעשר אמרינן לעיל דמודה שמואל עכת"ד:

אם כן לא כתבו התו' דבעינן דוקא יותר מעשר אלא אליביה דשמואל. אבל אנן דקי"ל כרב דמבוי עקום אפי' פחות מעשר צריך צ"ה. אם כן למה כתב הטור דוקא שיש יותר מעשר. וצ"ל דס"ל להטור כו' הם דברי ד"מ ע"ש. ולענ"ד חסר תיבת וכתב הד"מ וצ"ל דס"ל להטור כו' כמ"ש הריצב"א כו' אבל לענין יותר כו' ר"ל אף דהריצב"א חולק על התוס' שם מה"ט אפילו ביותר מעשר הטור הכריע מסברא דנפשיה לחלק בין עשר ליתר מעשר אמנם מה שכתב הריצב"א לחלק בין ששני הפתחים לרשות הרבים א' כו' סיים וזה לשונו. אבל במבוי עקום יש בשני ראשים בכל צד ר"ה ורגילות ללילך דרך מבוי מצד זה לצד אחר כו' עד כאן לשונו אם כן נראה לדעתו דמבוי עקום העשוי כמין חי"ת כזה* איו לו דין מבוי עקום כיון ששניהם פתוחים לר"ה אחד. ודוקא העשוי כדלי"ת ולפי מאי דקי"ל בסי' שס"ד סעיף ג' דגם העשוי כעין חי"ת מיקרי מבוי עקום ע"כ לא קי"ל כהריצב"א צ"ל כמ"ש מהרש"א שם לחד תירוצ' וצ"ל לפרש"י לעיל כו' דהיינו כמין חי"ת לכאורה ב' הפתחים נמי מצד א' הם לר"ה א'. ואפשר כיון דהפתחים רחוקים זה מזה לא הוי כמו פתוחים לר"ה א' כמו הכא גבי פס דב' הפתחים קרובים זה לזה שאין מפסיק ביניהם רק הפס עכ"ל:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **פס כו'** ועמ"ש סעיף ו' דשם הבי' מ"א בשם הרר"י בעצמו שכתב להיפך דאם עומד מרובה ע"ה אפילו מופלג ג' מן הכותל נידון משום לחי:

סעיף לט
(**ס"ק לט**) **ובזה שהתל כו'** אסור. דלא הוי מוקף לדירה. וע"ש סעיף ח' דאפילו בנה מחיצה גבוה יו"ד על התל לא מהני דהא באויר מחיצות התחתונות הוא דר והם אין מוקפים לדירה:

סעיף מ
(**סק"מ**) **הוי כו'**. בשם התוספות דמחיצה שאינה נעשה בידי אדם אי רבים בוקעים על המחיצה מבטלים המחיצה:
שסתמו בזה ולא חלקו אם רבים בוקעים בו אלא ודאי בעינן ס"ר וזה אינו מצוי בינינו:

סימן שסד

סעיף א
(**ס"ק א**) **אי קורה כו'** וב"ח כתב כו' נראה כסתום כו' ר"ל דלא התירו חכמים ע"י לחי או קורה כ"א מבוי סתום מג' רוחות. ולכך במבוי מפולש משני צדדים הצריכו ברוח א' צ"ה ועי"ז מיקרי סתום באותה צד והוי סתום מג' רוחות וסגי בלחי או קורה ברוח רביעית אלא במפולש לחצר שאינה מעורבת הקילו ולא בעינן כ"א סתימה קלה והיינו לחי דקיי"ל דהוי משום מחיצה משא"כ קורה דקי"ל דהוי משום הכירה כדלעיל סי' שס"ג סי"א וסט"ו וע"ש במ"א:
כ"מ בהגהת סמ"ק שכ' וז"ל סגי בלחי מאותו צד של רה"י והוי כסתם מאותו צד ע"י הלחי ומצד אחר דלצד ר"ה סגי או בלחי או בקור' עכ"ל:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **ר"ה כו'**. וכ"מ בתו' דאי' התם ת"ר כיצד מערבי' רה"א עושה צה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן כו' חנניא אומר כו' ובה"א דלת מכאן ולחי או קורה מכאן ופריך ור"ה מי מערב' והאמר רבב"ח אר"י ירושלי' אלמלא דלתותיה ננעלות חייבי' עליה' משום ר"ה. אר"י ה"ק כיצד מערבי' מבואות המפולשות לר"ה עושה צ"ה כו' וקי"ל כת"ק דסגי בצ"ה והוא הדין המבואר בסעיף א' וסעיף זה מקורו מקושית המקשי' ור"ה מי מערבי' ופרש"י דהקושי' אפ"ת דס"ל לראב"ח אר"י כחנניה אליבי' דב"ה הלא סגי בדלת א' ולמה אמר אלמל' דלתותיה נעולות משמע דבעינן דלתות משני צדדים וכתבו התוס' היא גופ' טעמ' למה בעינן ב' דלתות כיון דאיכ' דלת א' מצד א' הלא יש לה ג' מחיצות ולמה לא סגי ברוח רביעית בלחי או קורה ותירץ כיון דמחיצה ג' אינה מחיצה גמורה רק ע"י דלת גרע ובעינן גם בצד שני דלת. ולר"י נראה דפריך מדבעי רבב"ח אר"י לנעילת דלת ולב"ה סגי

בדלת משמע אפילו אינה ננעלת דהא ב"ה לא הזכיר דבעי נעילה עכת"ד ומדמפרש ר"י דהקושיא מנעילת דלת ולא ניחא ליה פרש"י ע"כ ס"ל כקושייתם דבאמת סגי בחד דלת וכדס"ל לרשב"א ומ"ש אלמלא דלתותיה כו' הוא לאו דוקא משא"כ לפרש"י:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **מבוי כו'** אם ערבו כו' מותרי' ר"ל אין אוסרים זה על זה כמ"ש סי' שפ"ו סעי' ט' חצר הפתוח לשתי מבואות. אם היה רגיל עם שניה' ושותף עם א' מהן מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו. ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניה' ואותה שאינה רגיל לא שתפו והוא לא שותף לא עם זה ולא עם זה דוחי' אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותה שרגיל כדי שיהיה מותר כיון שהוא אינו מפסיד כו' ויש ריוח לאחרים כו' כופי' אותו על מדת סדום: **ולפמ"ש סי' שע"ח כו'** ר"ל שלדעת הרר"י אין היתר אלא כשאין עוברים זה עם זה בשבת דאז דוחי' אותו. אבל אי עוברי' אוסרים אבל דעת הרב"י דאינן אוסרי' אפילו עוברי' זע"ז: המותרת במקומה ר"ל שתי חצרות זו לפני' מזו ויש לפנימיות דריסת רגל על החיצונה אם החיצונה לבדה עירבה ופנימית לא עירבה עמה וגם לא לעצמה הרי הפנימית אסור' במקומ' דהיינו בפנימית אז אוסרת גם על החיצונה. אבל אם הפנימית גם היא ערבה לעצמה או יחיד דר בפנימית דאינו צריך לעירוב כיון דמותרת במקומה דהיינו בפנימית אף שלא ערבה עם החיצונ' אינו אוסרת על החיצונה אף שעוברת דרך החיצונה גם בשבת דהא קי"ל בסי' שצ"ב כו' דאין רשאים לחלק עיר שיש בה מבואות הרבה לערב כל מבוי לבדה אף שיש לכ"א דרך בפני עצמה לר"ה דאוסרי' זע"ז אף דמותרים במקומם שיסתלקו ר"ל שיעשו בין מבוי א' לחבירו לחי או קורה:

דאפילו סילוק ל"מ. ר"ל לחי אי קורה:

דצורת הפתח פשיטא דמהני היינו ברחב יותר מעשר אבל בעשר סגי בשני פסים משהו או בפס א' רחב ארבע כן מבואר לקמן סי' שצ"ב ולעיל סי' שס"ג סעיף ל"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אפי' כו'** דגם במכוונים בעי כו' ר"ל אף על גב דשני המבואו' הקטנים המכוונים יש להם דין מפולש דהא פלוש' הוא זה נגד זה מ"מ עכ"פ כ"א מהקטנים הוא כמבוי עקום עם המבוי הגדול:

דלא כב"י. ר"ל ממ"ש הרב"י בחבורו הארוך בהבנות כוונת התוס'. דאי' דף ח' ע"ב אתמר מבוי העשוי כנדל. אמר אביי עושה צ"ה לגדול והנך כלהו משתרי בלחי או קור' לצד ר"ה א"ל רבא כמאן כשמואל דס"ל מבוי עקום דינו כסתום ולא בעי תיקון בעקמימותו א"כ ל"ל צ"ה ועוד הא קי"ל כרב דמבוי עקום בעי תיקון בעקמימותו אלא אמר רבא עושה

צ"ה לכלהו להאי גיסא (היינו לצד מבוי) ואידך גיסא משתרי בלחי או קורה וקיי"ל כרב' והרב"י העתיק פה בש"ע לשון הרמב"ם ודייק מיניה הרב"י גופיה דהרמב"ם סביר' ליה דגם במכוונים בעי צ"ה באותו צד של צד מבוי הגדול אלא שכ' שהתו' חולקים שכתבו וז"ל פיר"ת שמבואות קטנות כו' ואינן זה כנגד זה דא"כ הוי מפולשים כו' עכ"ל ודייק הרב"י מדכתבו הוי מפולשי' דאין עליהם דין מבוי עקום והיינו דלא כהרמב"ם אבל הב"ח ומ"א לא ס"ל כן חדא דטוב יותר להשוות דעת התוס' עם הרמב"ם ועוד דא"כ יהיה התוס' עם הרמב"ם סברות הפוכות. דלהרמב"ם משמע במכווני' יותר נוטה לו' דדינם כמבוי עקום מדכתב לשון אפילו אין כו' מכוונים ולהתוס' יהיה הדין להיפך דבמכוונים אין דינ' כעקום אלא כוונת התו' דאי מכוונים קשה קושית רבא דפריך אי כשמואל ל"ל צ"ה ואי במכוונים ניהו דמבוי גדול לא בעי צ"ה מ"מ הקטנים ניהו דל"ל לשמואל דין מבוי עקום מ"מ ה"ה מפולשי' זה כנגד זה ויש לקטנים דין מבוי מפולש והם צריכים צ"ה ולא הוי לרבא לסתום ל"ל צ"ה אלא הל"ל ל"ל צ"ה לגדול אלא לקטנים לבעי צ"ה א"ו דמיירי באין מכוונים (וסיימו התוספות שכן הם רגלי הנדל זה שלא כנגד זה) אבל לדידן דקיי"ל כרבא וכרב מודים דאפילו הקטנים מכוונים י"ל דין מבוי עקום:

ליכא שבילין. ר"ל מבואות קטנות:

סימן שסה

סעיף א

(**ס"ק א**) **אם כו'** דתחלת מבוי כו' ר"ל דהא מבואר בס"ק ב' דה"ט דבעינן שישאר פס ד' דלמא שבקו כו' אבל כשנשאר פס ד' מיקרי קורה ע"ג מבוי:

דאותו פס ד"ט יש לו לבד דין מבוי דשיעור המשך מבוי הוא ד' טפחים. ואם כן יש על הפרצה שם פתח דאפילו שבקו פתח המבוי כו' מ"מ נשאר על אותן ד"ט שם מבוי כיון דיש בו שיעור המשך מבוי ופריך הש"ס הא קי"ל שיעור המשך הוא ד' אמות כדאיתא סי' שס"ג סעיף ל"ג שצריך להעמיד פס ד' אמות ומשני התם תחלת מבוי לעשותו עתה מבוי בעינן ד"א אבל הכא סוף מבוי ר"ל דכבר עליו שם מבוי אלא שנפרץ אם כן סגי כשנשאר רק ד"ט אכתי נשאר עליו שם מבוי. ואם כן אי לא נשאר כלום אלא שהוא מעמיד עתה שם פס הוי ג"כ תחלת מבוי ובעי' ד"א:

סעיף ג

(ס"ק ג) נפרץ (ודע דאין חילוק לדינא בין נפרץ מצדו כלפי ראשו או לא כלפי ראשו) כו' מקצה לקצה ר"ל לא על סוף מחיצה רביעית כ"א על כל רוחב המבוי:

ולזה כוון הטור ורי"ו. דאיתא בדף וי"ו אמר ר' חנן בר רבא אמר רב מבוי שנפרץ מצדו בעשר. מראשו בד'. ופריך מ"ש מצדו בעשר דאמרי' פתחא הוא מראשו נמי כו' א"ר הונא בריה דר"י כגון שנפרץ בקרן זויות דפתח בקרן זויות לא עבדי. והטור כתב ואם נפרץ מראש פרצתו בד' וכ"כ רי"ו והקשה הרב"י דה"ל לכתוב דוקא שנפרץ בקרן זויות. עוד הקשה דהא הטור פסק בסי' שס"ג להא דאר"י מבוי שרחב ט"ו אמה מרחיק שתי אמות ומעמיד פס בת ג' אמות וכדאיתא בש"ע סי' שס"ג סעיף ל"ד הרי דבראשו אפילו פרצה בת שתי אמות אינו מפסיד וע"ז תירץ מ"א דהטור ורי"ו מיירי דהקורה מונח על הפס. והא דקאמר בגמרא דמותר כו'. ר"ל בהא דאמרי' דגם מראשו אי לא הוי בקרן זויות פרצתו בעשר וגם הא דאר"י מבוי שרחב ט"ו אמה מרחיק שתי אמות כו' בלחי בצד הבתים ה"ה דהמ"ל שהקורה מונחת מקצה לקצה אלא אורח' דמלתא נקט דמהיכי תיתי יפסיד א"ע להניח קורה ארוכה כ"כ הרבה יותר מן הצורך טרם נפרצה המבוי וא"ל מנ"ל למקשן להקשות דפריך מ"ש מצדו כו' מראשו נמי כו' דלמא מיירי שמתוקן בקורה והקורה מונחת על הפס. דאם כן תיקשי אדמפליג בין מצדו למראשו ה"ל לאפלוגי במראשו גופיה אי הקורה מונחת על הפס או מקצה לקצה או מתוקן ע"י לחי העומד אצל הבתים משא"כ השתא דמשני שנפרץ בקרן זויות. לא קשיא לפלוג הכל מראשו אי נפרץ בקרן זויות או לא. י"ל דבאמת זה כונת ר' חנן מצדו בעשר קורא כל המחיצות צדו גם דופן רביעי' ששם הלחי או הקורה ומראשו ר"ל מראש הכותל דהיינו בקרן זויות והא דלא העתיק הטור דין הש"ס דהיכי דהוי בקרן זויות. כבר כתב הרב"י על הרא"ש שגם הוא לא העתיק האי דקרן זויות משום דכבר אשמועי' בכמה דוכתי דפתח' בקרן זויות לא עבדי כיון דבמבוי שא"פ בראשו ד"ט א"צ תיקון כלל כמ"ש סי' שס"ג סכ"ח. אף דשם דעת דעה א' דוקא פחות מג"ט אבל ג"ט צריך תיקון מ"מ הא דברי מ"א אמורים ליישב דעת הטור והטור ס"ל כמ"ד דאי אינו פתוח ד"ט א"צ תיקון:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דלא כו**' דחצר פרצתו ביו"ד אמות וכמ"ש סעיף ג'. ר"ל אפילו בקעי ביה רבים: **אם י"ל דין חצר**. ר"ל כמבואר סי' שס"ג סעיף כ"ו דלחומרא י"ל דין חצר:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **למי כו**' העומד כו'. ודע דאפילו נכנסו כותלי כו' אם אותן הגפופים אין רחוקים מכותל החצר ג"ט אמרי' לבוד וכאלו הוא דופן עב וניתר על ידם כדלעיל ס"ס ש"ס ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ומותר כו'** ואע"ג דרגילה החצר לעבור כו' אע"ג דהי' רגל המותר במקומו במבוי ל"מ וכמ"ש מ"א סי' שס"ד סק"ג ולכן סיים מ"א וע' סי' שס"ד ס"ג:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **של כו'** ואי חד כו' דרחבה והרחב' אינה מוקף לדיר' ואוסרת המבוי הפתוחה לה מצד א' וגם אוסרת השביל הפתוח' לה מצד שני ושפת הגודא גבוה יו"ד. דהנהר עמוק עשר' ושביל גופה אסור דהא אין לו תיקון. אין השביל אוסר הרחבה דהרחב' רחב יותר מן השביל וא"כ השביל היא פרוצה במלוא' לרחב' אבל הרחבה י"ל גפופים אע"ג דבעינן מחיצה יו"ד ר"ל לעשות עי"ז מוקף לדיר'. והתוס' כ' כו' מצד השביל שרי כו' דמה"ת יטעו להתיר שביל מפולש. דהא רואים מותר השביל כיון דאינו מפולש דהא י"ל גדודים. והנהר א"ר יותר מעשר אמות דא"כ ל"מ גדודים שבצד ב' דהא איכא פרצה יותר מעשר אמות:

אלא שבני מבוי משתמשים כו' ולכך מותר ע"י לחי וקורה דדינו כמבוי שיש בו בתים וחצרות דהא מצורף למבוי והמשתמשים שם:

סעיף י

(**ס"ק י'**) **מותר כו'** כ' המ"מ פי"ג בשם רשב"א כו' פ"ת יורד וסותם ר"ל דהא מה"ט בפתוח לכרמלית אסור דבלחי שהוא מחיצה אמרי' חוץ הפנימי של צד המבוי סותם. ובקורה שהוא משום הכירא ג"כ אמרינן הכירא מלגיו מחוט הפנימי של הקורה הוי היכר ולכך נגד הלחי והקורה אסור לטלטל דאין שם תיקון ודומ' לכרמלית מ"מ כיון שהוא מקום קצר ואין בו כשיעור בטל לגבי המבוי שדומה לו יותר משיתבטל לגבי ר"ה שאינו דומה לו כלל ומה"ט כשפתוח לכרמלית דהוי מינו מצא מין כו' ואסור משא"כ ברוחב ד"ט אמרי' פ"ת יורד וסותם (דבציר מד"ט לא אמרי' פ"ת יורד וסותם כדאי' לעיל סי' שס"א סעיף ב' בהג"ה) והוי תחת הקורה או נגד הלחי גופיה רה"י:

ונ"ל שגם הסמ"ק כו' ר"ל שהרב"י הביא על דברי רשב"א הנ"ל שהסמ"ג וסמ"ק כ' דברחב ד"ט מותר תחת הקורה ונגד הלחי והבין הרב"י דמיירי בפתוח לר"ה ואפ"ה ס"ל דאינו מותר אלא ברחב ד"ט ולפ"ז כ' הרב"י דע"כ חולק עם הרשב"א דא"כ לדעת סמ"ג וסמ"ק בפתוח לכרמלית ע"כ אפי' ברחב ד"ט אסור ולחלק בין ראוי לקבל מעזיבה דבפתוח לר"ה אפי' אינו ראוי לקבל מעזיב' ובפתוח לכרמלית בעי' דוקא שיהיה ראוי לקבל מעזיב' לא נראה להרב"י ע"ש מ"ש ולכן כ' מ"א דאין כוונות סמ"ג וסמ"ק כן אלא דגם הם ס"ל כרשב"א ובפתוח לר"ה מותר אפי' אינו רחב ד"ט והא דמתיר ברחב

ד"ט היינו בפתוח לכרמלית מ"מ בזה מחולקים דסמ"ג וסמ"ק לא הצריכו שתהי' ראוי לקבל מעזיב' והרשב"א מצריך שתהיה ראוי לקבל מעזיב' ומ"א לא העתיק כ"א דברי הרשב"א לחומרא:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא ישב כו'** דמיקרי הכירא וה"ל כיושב על פתח חצר דשרי מה"ט:
כ"מ בשם ברא"ש גבי חצר ר"ל דהרא"ש כ' כלשון הש"ע אבל בחצר מותר בין פתוח לר"ה ובין פתוח לכרמלית שיש בו הכירא עכ"ל ומדאיצטריך בחצר הפתוח לכרמלית טעם להתיר משום דאיכא הכירא משמע דבמבוי דליכא הכיר' אפי' פתוח לכרמלית אסור וה"ה לר"ה דידן והא דהוצרך לראיה מהרא"ש ולא הביא ראיה מלשון הש"ע שהוא כלשון הרא"ש היינו משום דהב"ח כ' איפכא דפתוח לכרמלית מותר לישב בראש המבוי וא"כ י"ל ה"ה לדידן דל"ל ר"ה ונתן טעם דבפתוח לר"ה דמותר להשתמש תחת קורה מצוי שחפץ בידו בשעת ישיבתו שם חיישי' דלמא נפיל מידו לר"ה כו' אבל בפתוח לכרמלית דאסור לטלטל שם ואף דמ"מ אפשר שיהיה חפץ בידו אלא שלא יטלטלני ד' אמות מ"מ אינו מצוי כיון דהטלטול אסור לכן לא גזרינן כ"ה כוונת הב"ח חשש מ"א פן יראה אדם דברי הב"ח ויתל' א"ע באילן גדול להקל כדברי הב"ח דאין לדחות הב"ח מלשון הש"ע דגברא אגברא קרמית לכן הוצרך לו' דכ"מ מדברי הרא"ש ולכן יש להחמיר והחשש בפתוח לכרמלית אף דלשם שרי להביאו דהא מותר לטלטל מכרמלית לכרמלית כדלעיל סי' שמ"ו ובכמה דוכתי' מ"מ חיישי' שמא יביאנו לתוך המבוי או יגנדר חוץ לד"א בכרמלית ויביאנו אליו נמצא מטלטל ד"א בכרמלית:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כיון דמידי כו'** וכ"ה בגמ' דאמרי' בביצה דף למ"ד ע"א אמר רבא לא ליתב אפומ' דלחיי' דלמא מגנדר ליה כו' והא הני נשי דשקלין כו' ויתבו אפומי דמבוי ולא אמרי' להו מידי אלא כו' מוטב שיהיה שוגגים כו וה"מ בדרבנן אבל בדאורייתא לא ולא היא דהא תוס' יוה"כ דאורייתא ואכלו ושתי עד חשכה ולא אמרי' להו מידי ומיהו לקמן סי' תר"ח מבואר דוקא מידי דאינה מפורש כ"א אתיא מדרש כמו תוס' יוה"כ אבל בדבר המפורש מחינין עוד מבואר שם דוקא בדבר שידעי' שודאי לא ישמעו אבל אי מספקיני' ואפשר שישמעו צריך למחות ואף דשם אינו מבואר כן כ"א בדבר שהוא מן התורה אולם המעיין ברא"ש בביצה שם ר"פ המביא יראה להדיא שהרא"ש כ"כ גם על מלתא דרבנן דמספק צריך למחות:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **מוקפת כו'** דהוי כחצר א' כו' והתיקון לא היה צריך כ"א לסלק דיורי הגוים שלא יאסרו וכדלעיל סי' שס"ג סעי' כ"ו:

והוי כחצר של"ע כו' כמ"ש סי' שע"ד ס"ב ר"ל ב' חצרות זה אצל זה וכותל מפסיק ביניהם וערבה כל חצר לעצמ' ולא ערבו זה עם זה ובשבת נפלה הכותל שבין החצירות אף דלא ערבו זע"ז אין אוסרת זע"ז כיון שנשארו מחיצות החיצונות של החצרות אמרי' לשבת כיון דהותר' הותר':

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **עומד לסתור פי' שקרוב כו'** וז"ל ת"ה שם סי' ע"ג אמנם נראה שאם הענין כך שעושים הכשר מבוי לצורך שעה כגון בחופה וברית מילה ואז רגילות כמה פעמים שקרוב לודאי שהגוים שוברים ההכשר באותה לילה מחמת שלא הורגלו בו עכ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **אסורות כו'** ולא מצי לאתויי כו' דבעינן שיהי' אפשר לו להביא העירוב אצלו כדלקמן. אבל נשבר בשבת שרי דאמרי' שבת כיון דהותרה הותרה:

ר"ס שע"ד דשרי כו' בשני חצרות שיש פתח ביניהם וערבו שניהם יחד ובשבת נסתם הפתח אעפ"כ מותר לטלטל מחצר לחצר כו':

ובחצרותיהם פשיטא כו' ר"ל דמחצר לחצר דרך גובה הכותל לא הותר אלא לדעת הרא"ש (אלא שהרב"י נרא' דס"ל כוותיה להלכ' שהביא לקמן סי' שע"ד לדעת הרא"ש תחלה סתם ואח"ז הביא דעת הרמב"ם בשם יש אומרים) אבל הרמב"ם חולק בזה אבל בחצרותיהם גם הרמב"ם מודה כדאי' לקמן סי' שע"ד:

וא"ת כיון כו' קאי אדלעיל בנשברה בחול דהחצרות שאין להם פתח כו' אסורים ושיש להן פתח מותרים כיון שעשו עירוב א' כו' ר"ל והוי כאלו היו דרים יחד בחצר א' וכיון שנאסרו מקצת מהם יאסרו על האחרים דכן הדין בשרוים בחצר א' ע"ז תירץ המרדכי שם דגדולה כו' שלא אמרו דיורין להחמיר ער"ס שע"ח שם מבואר זה דאית' התם ג' חצרות פתוחים זו לזו פתוחים לר"ה וערבו כ"א מב' החיצונות עם הפנימית אבל שתי החיצונות לא ערבו יחד אפי' נתנו החיצונות ערובן באמצעי' אלא שנתנוהו בשני כלים ועי"ז אין לעירוב של ב' החיצונות חיבור זע"ז לכן הפנימית מותר להשתמש עם ב' החיצונות וכן החיצונות מותרים להשתמש עם הפנימית אבל ב' החיצונות אסורים זע"ז. ופריך הש"ס ותהוי כחמשה השרוי' בחצר א' ושכח אחד מהן ולא עירב דאוסר כולם וה"ה הכא כיון דהחיצונות ערובן מונח באמצעי הוי כאלו החיצונות דרים באמצעי וכיון דלא ערבו יחד

יאסרו על האמצעית וכ"ש על אידך חיצונה ומשני לא אמרי' דיורי' להחמיר ניהו דע"י עירוב הוי כאלו דרים שם היינו להקל להתיר להם הטלטול עם הפנימית והפנימית עם החיצונות אבל לא להחמיר דהיינו לאסור על האמצעים:

וע"ש ס"ג דלא אמרי' עירוב מרגיל'. בא לישב בזה קושית המרדכי שם שכ' על הנ"ל וז"ל ופליאה בעיני למה יאסרו שאר החצרות מטעם דריסת הרגל דכל האסור' במקומ' אוסרת שלא במקומ' והעירוב שעשו מרגילין ול"ש למימר תיחד לדשא עכ"ל והניח הדבר בקושיא ור"ל דדוקא בג' חצרות הנ"ל דעכ"פ כ"א מהחיצונות מותרת במקומ' לכן אין אוסרת על האמצעית אבל הכא דהחצירות שאין להם פתח וחלון לשם אפי' במקומן אסורים ואסרו דהא ע"י העירוב הוי כאלו יש להן דריסת רגל עליהן ולא מ"ל תיחד לדש' דהיינו שתנעל הדלת ולא יתן להם רשות לדריס' רגלם והכי ס"ל לר"מ בדף ע"ה ע"ב ע"ש וע"ז כ' מ"א דלא קי"ל הכי אלא כרבנן דפליגי עלי' דר"ע דלא אמרי עירוב מרגיל' דא"ל לתקוני שתפתיך ולא לעוות לאסור עלי כדאי' בסי' שע"ח סעי' ג' (והוא פלוגתא דר"ע ורבנן) ב' חצרות זו לפנים מזו ויש לפנימית דריסת רגל על החיצונ' וערבו יחד אם נתנו ערובן בחצר החיצונ' ושכח א' בין מן הפנימית בין מן החיצונית לערב שתיהן אסורות אבל אם נתנו ערובן בפנימית אם שכח אחד מן הפנימית שתיהן אסורות דהפנימי' ודאי אסורה וגם החיצונה אסורה דהפנימי' ה"ל רגל האסורה במקומ' ואוסרת שלא במקומה דהיינו בחיצונה כיון שי"ל דריסת רגל עליהן אבל אם שכח א' מן החיצונים החיצונה אסורה אבל פנימי מותרת כיון דערובה בחצרה אחד' לדש' ואין מנחת לחיצונים לדרוס עליהם לאסור ואע"ג דערבו יחד מ"מ י"ל לתקוני שתפתיך כו':

ודע דאותן כו' ר"ל בנשברה בחול:

מחדר לחדר ר"ל אם בכל חדר דר בעל בית אחד דאז הם צריכים לערב יחד:

ואין בעיר שני בתי חורף ר"ל שני חדרים בבית א' ובכל חדר דר בעה"ב אחר שהם צריכים עירוב. דהוי ברכה לבטלה דהא לא הותר לשום אדם לטלטל ע"י עירוב זה אא"כ יש ב' בתי חורף כו' כנ"ל אז עכ"פ מתיר לאותן ב' בעלי בתים לטלטל והיינו שמניחים העירוב תוך ביתם אבל אסור להניח העירוב בבה"כ אפי' החדרים הנ"ל סמוכים לבה"כ ואפשר להביא העירוב אצלם ע"י חלון מ"מ אסור כ"מ בתשו' ה"ה חכם צבי סי' קי"א והטעם דהא מדין ערובי חצרות אין רשאים להניח העירוב בבה"כ דבעינן שיהי' מונח במקום דירה אלא שרמ"א בסי' שס"ו סעי' ג' נתן טעם למנהגינו שמניחים בבה"כ דאנן סומכים על שיתוף במקום עירוב וי"ל דין שיתוף מבוי דלא בעי' שיהי' מונח במקום דירה ע"ש

א"כ בנדון הנ"ל דאין להם היתר לטלטל במבוי דהא אין להם לחי וקורה ע"כ אין לו דין שיתוף רק דין עירוב ובעי' שיהי' מונח במקום דירה ע"ש:
ודע דבעיר שא"מ חומה דאם נשבר התקון דאסורים לטלטל מתיר בתשובת פנים מאירות חלק א' לו' לעכו"ם לתקן אפי' ע"י מלאכה דאורייתא ויש לסמוך על דעת בה"ע שהביא רמ"א סי' רע"ו ס"ב דמתיר אמירה לעכו"ם לעשות מלאכה דאורייתא לצורך מצוה ואף דרמ"א כ' שם דיש להחמיר במקום שאין צורך גדול זה מיקרי צורך גדול כי רבים נכשלים לאשר הורגלו לטלטל אולם אם רק נפסק החבל וצריך שוב לקשרו אם אפשר שהעכו"ם יקשרנו ע"י עניבה או ע"י קשר א' למטה ועניבה ע"ג ע' לעיל סי' שי"ב סעי' ה' (וע' במ"א ס"ק ט"ו עכ"פ כה"ג עדיף) מה טוב:

סימן שסו

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שיירא כו'** שאין קבועים שם רק דרך מקרה חנו שם בשבת לכן אין דירתם מקרי דירה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בתים כו'** ה"ה כששרויים בחצר דלא מהני דאין אוסרים מזה על זה אפי' על הבתים אין אוסרים כמבואר ר"ס ש"ע וסי' ש"ע סעיף ג':

סעיף ה

(ס"ק ה) אסור כו' דמכרמלית לכרמלית שרי והיינו תוך ד"א:
אמרי' בגמרא כו' ובאגודה כו' ובתוס' חולקים כו' לפי שיש מקום לטעות בדברי מ"א לכן צריך אני להציע בקוצר דברי הש"ס שבת דף ק"א ע"א אמר רב הונא הני ביציאתא דמישן (פרש"י ספינות קטנות רחבות למעלה כו') אין מטלטלין בם אלא בארבעה (פרש"י דלאו רה"י נינהו שאין ברחבה ד' למטה ולא אמרן כו' אבל יש פחות מג' ארבעה (פי' רש"י שעד שלא הגביהו ג' הרחיבו ד"ט) ל"ל בה והיינו משום דאמרי' לבוד ופריך ר"נ אפי' גבוה ג' קודם שהרחיב ד"ט ניהו דל"ל לבוד נימא גוד אחית מחיצתה ואע"ג דבנעץ קנה ובראשו טרסקל רחב ד"ט וזרק ונח ע"ג פוטרים חכמים משום דלא אמרי' גוד אחית היינו משום דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בה אבל בספינה דל"ל גדיים בוקעים אלא דגים בוקעים בקיעת דגים לא שמיה בקיעה זהו לפירש"י וכ"ה מסקנת הש"ס שם א"כ לפ"ז אפי' אין ברחבה ד"ט בתוך גובה ג"ט אפ"ה הוי רה"י דאמרי' גוד אחית דבקיעת דגים ל"ש בקיעה דלא כאגודה והאגודה צ"ל דס"ל כהתו' שם שהקשו על פרש"י דלפירושו

מאי פריך ונימא גוד אחית מה מועיל שיהי' מחיצות מבחוץ כיון שמבפנים אין שם ריוח מקום ד' ולא ניחא תשמישתיה כו' עכ"ל ולכן פי' כמ"ש מ"א שהספינות י"ל דפנות כו' וחלל בין הנסרים כו' א"כ י"ל דגם האגודה ס"ל הכי מ"מ אם רחב ד"ט תוך גובה ג' גם התוס' מודים דאמרי' לבוד דהא ע"ז לא הקשו התוס' כלום כ"א על קושית הש"ס דכה"ג לא אמרי' גוד אחית ולפ"ז האגודה חולק עם רש"י דלרש"י אפי' אין רחב ד"ט תוך גובה ג"ט מיקרי רה"י דאמרי' גוד אחית אבל לאגודה לא אמרינן כה"ג גוד אחית ול"מ רה"י אלא ברחב ד"ט תוך גובה ג"ט דאז הוי רה"י מטעם לבוד ובזה גם התוס' מודים (ואין האגודה ת"י לעיין בו אם לא שנאמר דס"ל כפי' שדחה רש"י שם) א"כ מ"ש מ"א אח"ז ובתוס' חולקים לא קאי על האגודה כ"א על פרש"י:

והמים נכנסים בה והיא עשוי' כך שאפי' תתהפך אינה נטבעת לעולם עכ"ל התוס' וס"ד כיון דהמים נכנסים לתוכה וגם יש ריוח בין נסר לנסר למטה ג' טפחים דל"ל לבוד יהי' דינו כמים ויהי' כרמלית אפ"ה הוי רה"י שאנו רואים כו' עקומין כו':

ודע דלפרש"י לס"ד ולאגודה למסקנא אפי' המחיצות גבוהים י' טפחים והן רחבים ארבע אלא שאח"ז מתקצר ואין רחבו ד"ט אם יש באותו מקום חצר גבוה ג' טפחים הוי כרמלית:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ד"א על ד"א כו'** ע' בי"ד סי' רפ"ו ר"ל דבריש מס' סוכה השוה ברייתא מה שנקרא בית לענין מזוזה ה"ה לענין עירוב ובי"ד סתם הרב"י כדעת הרמב"ם לענין מזוזה דבית שיש בו לרבע ד"א על ד"א כגון שרחב שמונה אמות ורחב שתי אמות חייב במזוזה א"כ ה"ה דמיקרי בית דירה לענין עירוב אך הש"ך שם כתב דהוי ספיקא דדינא דהרא"ש פסק דפטור ממזוזה ולכן יש לקבוע מזוזה בלי ברכה א"כ ה"ה דיש להחמיר שלא להניח בו העירוב:

סעיף ז

(**סק"ז**) **אין להם כו'** ואם מכר ביתו לאחר אין בידינו כו' דדלמא בני מבוי לא מחלו זכות זה כ"א לו ולא למכרו לאחר:

שהטעם משום הנאה דבגיטין דף ס' תנן מערבים בבית ישן מפני דרכי שלום ומפרש הש"ס מ"ט אילימא משום כבוד דהאי ביתא כבר זכה כבוד זה והא האי שפורא (ר"ל מה שתוקעים בו בע"ש לבטל העם ממלאכה או ר"ל שופר של נדבה ששם היו נותנים נדבות להספיק בני הישיבה והיה הדרך שהוא מונח אצל הראש של העיר) שתחלה הוי בבית ר' יודא ואחר מותו בבית רבה שמלך אחריו ואח"ז בבית ר' יוסף כו' ומסיק משום חשדא

ופרש"י כיון שיודעים שרגילים להניח העירוב בבית ההוא וכשיראו שאין העירוב מונח שם יחשדו כשיראו בני המבוי מטלטלים שמטלטלים בלי הנחת עירוב אמנם הרמב"ם בפי' המשנה כתב טעם אחר מה שלא הוזכר בש"ס והיינו משום הנאה דבית שמניחים בו עירוב א"צ ליתן פת ושלא להפסידו אותו הנאה אין רשאים להניח העירוב בבית אחר ודברי הרמב"ם צ"ב שהם נגד דברי הש"ס עכ"פ כתב מ"א דדוקא להרמב"ם שהטעם משום הנאת בעל הבית שפיר יש לחלק אם מכר דלא מחלי בני מבוי אותו הנאה כ"א לו ולא שיהי' רשות בידו למכרו אבל לטעם המבואר בש"ס משום חשד של בני מבוי מה לי אם הבית בידו או מכרו לאחר עכ"פ החשדא להיכן אזלא:

ואפי' להרמב"ם י"ל כו' ר"ל דע"כ צ"ל דהרמב"ם ה"ל גרסא כן בש"ס אלא משום הנאה אעפ"כ מוכח דאפי' מכרו שייך הזכות להקונה דאל"כ מאי פריך מהאי שפורא שאני התם דכבר יצא מרשות ר' יודא כשמת ונפל ביד היורשים ומה לי יורש או לוקח א"ו דס"ל להש"ס דהכבוד מוריש לבניו ה"ה למסקנא דהטעם משום הנאת הפת אותו זכות מוריש לבנו אם מת וה"ה ללוקח דמ"ש:

בין מת למוכר. אין ס' כ"ה ת"י אפשר דס"ל יורש יותר כרעא דאבוה מן הלוקח או ס"ל דכ"ז שהוא חי לא מחלו בני מבוי הזכות כ"א אליו א"כ ראוי להניח בבית שהוא דר עתה משא"כ כשמת דאז א"א שיזכה בו הוא ולכן זוכים בו היורשים ולפ"ז אם מכר הבית והוא יצא מאותה מבוי דא"א להניח העירוב בבית מודה דזכה הלוקח דהוי כאלו מת אולם לא ידעתי טעמו וגם מ"א כתב שדוחק לחלק:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וליתן כו'** ואם הוא דבר שצ"ל מעות לזה ר"ל שצריכים ליתן מעות (דע"כ צ"ל דאין כוונת מ"א שהשני אינו מבקש מעות דא"כ לא הל"ל ואם הוא דבר שצ"ל כו' אלא הל"ל ואם צריכים ליתן לזה מעות אע"כ דדעת ורצון הראשון ואחרון שוה לענין שכר ובחנם וה"ק דוקא בעירובין שאין דרך ליתן מעות עבור הנחתו אבל אם הוא דבר שהדרך ליתן מעות עבור הנחתו מותר ומשמע אפי' יצטרכו ליתן גם לשני שכירות) שכר לבעל הבית אז רשאים לשנות לטעם הש"ס משום חשדא דכה"ג ליכא חשדא דאפי' יראו שאין העירוב מונח במקום שהיה רגיל ידונו בני המבוי לכף זכות שע"ע היו מהנים לבעה"ב זה. ועתה יש אחר הראוי יותר לקבל שכר זה לכך הניחוהו בביתו בשלמא בעירוב דאין בו רק הנאה מועטת דבית שמניחים בו עירוב א"צ ליתן פת לא יתלו בזה משא"כ כשנותנים שכירות דהוי הנאה ממש יתלו בזה:

סעיף ט
(ס"ק ט) ואפי' קטן אבל גוי אסור לקבצו כנ"ל ולא כ' טעם לדבר וא"ל אע"ג דקטן וכן גוי לאו מידי עבדי אלא מעשה קוף בעלמא וע' לקמן סי' ת"ט ס"ח ואפשר חיישינן שהגוי יגנב ממנו ובפרט למנהג שכ' רמ"א שגובים מכל בית מעט קמח שמא יגנוב חלק א' או שנים ואע"ג דאח"כ מזכה לכלם או סתם כך הוא כמ"ש ס"ק י"ג מ"מ אדעת שיגנב הגוי לא נתנו:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **כדי כו'** שהשכנים סוברים ר"ל אפי' נטלה חלה מלחם אחר על זה אלא שאח"כ נטל מלחם זה מעט שיעור חלה לצורך אכילה או לצורך ד"א אפ"ה ליכא משום איבה שהשכנים שאין יודעים האמת סוברים שנטלו כו':

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **ואדעתא דהכי כו'** כמ"ש סי' תרכ"ח בשני שותפים שקנה אתרוג בשותפות לצורך מצוה א"צ להקנות זה לזה אפי' ביום א' דבעינן כולו לכם דמסתמא אדעתא דהכי קנאוהו תחלה שיהי' לכ"א לבדו בשעה שיוצא בה וה"ה הכא ואף שהמ"א שם כ' שהרשב"א לא כ' שם כן אלא להלכה אבל למעשה צריכים להקנות בפי' וכן הסכים מ"א שם היינו דוקא שם דתליא בדין ברירה ע"ש משא"כ הכא דלא תליא בדין ברירה י"ל כן להלכה ולמעשה:

סעיף יד
(**ס"ק יד**) **צריך להוסיף דלדידהו כו'** ר"ל דלקמן סי' שס"ח מבואר שיעור העירוב ואם בשעת הנחה הי' כשיעור ואחר זה נתמעט ולא נשאר רק כ"ש אפ"ה כשר וע"ש במ"א מ"מ להנוספים אחר שנתמעט הוי תחלת עירוב וצריך שיהי' בו כשיעור:

סעיף טו
(**ס"ק טו**) **אפי' כו'** במה שהאב רוצה כו' כיון דליכא בזה איבה נשאר הדין די"ל זכיה:

סעיף יז
(**ס"ק יז**) **וע"י אשתו כו'** ע"מ שאין לבעלה כו' לשון זה לאו דוקא דל"מ וע' באה"ע סי' פ"ה סעי' י"א ובי"ד סי' רכ"ב איזה לשון צ"ל להאשה אלא כיון דמשכחת דיש יד לאשה בלי בעלה ל"מ אי הבעל מזכה על ידה לאחרים:

סעיף יח
(**ס"ק יח**) **ואפי' י"ל כו'** דאין צריך עירוב דאם היתה צריכה לערב הוה א"ל מיגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני:

סעיף כ

(**סק"כ**) **מברך כו'** שאינו דר באותה העיר ואין שם בשבת ההוא כ"א אורח בעלמא א"כ א"צ הוא לעירוב דהוא אינו אוסר עליה ולא הם אוסרים עליו ואפי' הוא שם בי"ט ר"ל רק בי"ט וקודם שבת הראשון יחזור וילך משם וא"כ הוא לא צריך לערב דהא בי"ט א"צ לעירוב דהא אין עירוב והוצאה ליו"ט:

מהני העירוב כמ"ש ר"ס תקי"ט דהיינו להוציא דברים שאין בהם צורך היום כלל. אבל הכא לא עביד כלום לפי מנהגנו דאין א' מזכה לבני העיר אלא גובים מעט מכל בית א"כ נקנה העירוב בשעת הקיבוץ מיד כמ"ש הרב"י מביאו המ"א מיד אח"ז. וא"כ אין לברך דכל הברכות צריך לברך עליהן עובר לעשייתן:

וי"ל דמ"מ כיון שעדיין כו' דבין השמשות דוקא קונה עירוב ול"מ הקיבוץ:

והעיקר כמ"ש לעיל כו' חוזר אדלעיל לישב איך מברך א' מבני העיר כיון שכבר קונה העירוב בשעת קיבוץ על זה כ' דהעיקר כמ"ש לעיל ס"ק י"ג דהשמש יתן העירוב כו' וא"כ עכשיו הוא שעת הזיכוי והוי עובר לעשייתן כמ"ש סעי' ט"ו ואע"ג דמ"א לא כ' בס"ק י"ג שהשמש יתן כו' כ"א ע"צ היותר טוב אבל מצד הדין א"צ לזכות א"כ איך קרוי עי"ז עובר לעשייתו מ"מ י"ל דהא מה"ט כ' דמצד הדין א"צ לזכות דמסתמא אדעתא דהכי נתנו ולב ב"ד מתנה ע"ז והיינו דמסתמא ניתן באופן שיהי' מתוקן העירוב ע"פ הדין והשתא כיון דיותר טוב אם עכשיו השמש מזכה לבני העיר ע"י הרב כדי שיהי' הברכה עובר לעשייתן א"כ תחלה מסתמא דעת' שלא להקנות מיד לבני העיר עד יזכה השמש ע"י הרב:

ואם י"ט אינו סמוך לשבת כו' ר"ל כה"ג שלא זיכה בי"ט עד שחשכה ניהו דאם שבת סמוך לי"ט דהיינו שהיה י"ט ה' ו' באין ברירה צריך לזכות על תנאי אבל אם שבת מופלג מי"ט מה לו להתנות הלא אפשר להמתין מלערב עד שבת ואז יזכה בערב שבת קודם שתחשך דהא בי"ט אין צריך לעירוב כל כך כי אם לדברים שאין בהם צורך היום כלל ועוד דלכתחל' יש לחוש לדעת הרמב"ם שהביא הטור סי' תקכ"ח דאין להתנות כי אם בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי' אבל בזמן הזה שסומכין על החשבון אין להתנות ניהו דלא ק"ל כוותיה מ"מ היכי דאפשר לצאת גם לדעת הרמב"ם עדיף טפי:

ודע דמ"ש לדחות שאין לאורח לברך דלא עביד מידי מ"מ אם מזכה השמש על ידו לבני העיר אפשר מיקרי עביד מעשה ורשאי לברך דומי' דקביעות מזוזה וגם עכ"פ טעם הראשון לא נדחה דאם לא ערבו גם הוא אסור ושייך לאותו מצוה:

ומיהו אם שכחו כו' כמו שכ' רמ"א סעי' ו' ואע"ג דמשמע לעיל בס"ק זה דיהי' דעת בני העיר שלא לזכות כ"א ע"י נתינת השמש להרב היינו משום דהכי עדיף שתהי' הברכה עובר לעשייתן וא"כ כי האי גוונא ששכחו כו' עדיף טפי אם בני העיר היו מזכים בשעת קיבוץ אמרי' דעתייהו שהיה דעתו להקנות באופן היותר מועיל לפי תקנות חז"ל והי' דעתם אם ישכחו מקנים מיד בשעת קיבוץ ואם לא ישכחו אין מקני' עד יזכה השמש ע"י הרב:

לכל שבתות השנה ר"ל ואין מזכירים י"ט אע"ג דדבר שאין בו צורך היום כלל בעי עירוב אעפ"כ אין מזכירין י"ט דמשום דברים שא"ב צורך היום לא הצריכו לערב:

ובנוסח שלנו מגג לגג ער"ס שע"ב ר"ל דכלים ששבתו בגג בלא"ה מותרים לטלטל מגג לגג:

סימן שסז

סעיף א

(**ס"ק א**) **אינה כו'** ונ"ל דממזונותיה רשאי לזכות ע' בא"ע סי' ע' סעיף ג' כצ"ל ור"ל דשם כ' רמ"א צמצמה מזונותיה והותירה אותה מותר לבעל והן דברי הש"ס כתובות דף ס"ד ע"ב וס"ל למ"א דוקא אם כבר צמצמה ויש לה מותר ה"ה לבעל דהא אין לאשה על הבעל כ"א מה שיספיק לה למזונותיה ושיערו חז"ל לפי סתם נשים שיעור מה שצריך ליתן לה מה שיספיק כמבואר שם בש"ע וכיון דהותירה א"כ הרי הספיק לה אותה מעט שאכלה ממילא המותר לבעל אבל מ"א מיירי שבשעת אכילה לוקחת מזונותיה ומזכה בזה לאחרים אין ביד הבעל למחות בידה דהיא אומרת אני מצמצם כדי ליתן לאחרים ואם תמחה הרי אני אוכל גם אותו מותר שאני מזכה לאחרים ומה לך בכך אם אני אוכלת או נותן אותו לאחר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בני כו'** וב"ח כו' וע' מ"ש סי' שע"א ר"ל דראיית הב"ח היא מדאמרינן בעירובין דף ס"ג ע"ב האי מבוי דהוי דר ביה לחמן בר ריסתק (עכו"ם א' היה שמו כן ואם עכו"ם דר במבוי עם ב' ישראלים צריך לשכור מן העכו"ם הרשות כדאי' לקמן סי' שפ"ב) א"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו ואמר רבא ליזל חד מבני המבוי ולקריב לגביה ויפייסו לשאול ממנו מקום ברשותו ולנח ביה מידי ואר"י אמר שמואל אפי' שכירו ולקיטו נותן ערובו ודי והאי שואל הוי כשכירו ולקיטו ופרש"י והרא"ש דר"י אמר שמואל מיירי בשכירו ולקיטו של עכו"ם ליתן ערובו עם שאר ישראל ודי וא"צ לשכור לא מן העכו"ם ולא מן

השכיר ולקיטו כיון דעירב עמהם הרי גם כל רשותו מעורב עמהם ורשות העכו"ם בכלל דהא האי ישראל שכירו ולקיטו של עכו"ם וס"ל לב"ח דדין עירוב ושכירות מן עכו"ם שוין וא"א אם הבעלים אין רוצים לערב אע"פ שלא מיחה ביד בני ביתו אעפ"כ אין בני הבית רשאים לערב א"כ ה"ה בשכירות של שכירו ולקיטו דהא שכירו ולקיטו לא עדיף מבני ביתו והא שם הבעלים דהיינו לחמן ב"ר לא רצה למיגר א"ו כ"ז שלא מיחו ביד שכירו ולקיטו או ב"ב רשאים להשכיר ולערב וחולק על הרב"י וע"ז כ' מ"א ועמ"ש סי' שע"א דאין ללמוד דין עירוב משכירות:

דדוקא גבי נכרים משום דדירת עכו"ם לא חשובה:

וכ"מ בב"י כאן ר"ל בש"ע שכ' גבי בני ביתו לערב שלא בידיעתו ולא כ' שלא מדעתו כמו ברישא וע' בהרב"י:

וע' סי' שפ"ב בבית יוסף בפלוגתא כו' דשם הביא פי' רש"י כנ"ל והביא שהרשב"א בתשו' פי' הא דאר"י א"ש אפי' שכירו ולקיטו נותן ערובו ודיו קאי אשכירו ולקיטו של ישראל נותן השכיר ולקיטו ערובו עם בני חצר בלי ידיעת הבעלים ודי:

כמבואר כאן הדין בבני ביתו ומזה יליף רבא דכמו דשכירו ולקיטו של ישראל ידו כיד בעלים לתת עירוב בלי דעתו ה"ה שכירו ולקיטו של עכו"ם ידו כיד העכו"ם ורשאים לשכור משכיר ולקיט בלי ידיעת העכו"ם ובאמת רבא פסק בהאי עובד' דלחמן הנ"ל שישכרו מהאי ישראל ששאל מקום מלחמן ואותו ישראל לא יערב עמהם וכ' הרב"י א"כ היכי מייתי ראיה מדר"י א"ש הא כי אמרי' בישראל אפי' שכירו ולקיטו נותן ערובו היינו כי לא מיחה בעל הבית אבל כי מיחה בעל הבית לא והא לחמן לא רצה למיגר ע"ש. ולדעת הב"ח א"ש דהא לחמן לא מיחה ביד שכירו ולקיטו אף שלא רצה למיגר וכה"ג גם בבני ביתו ושכירו ולקיטו של ישראל רשאי לערב לדעת הב"ח:

סעיף ד

(סק"ד) **בני חצר כו'** ונ"ל דה"ה אשתו ובהכי שפיר כו' ר"ל דהרב"י הבין מדעת הרמב"ם דס"ל היפך מדעת הרא"ש שהיא דעה א' דאשתו גרעה מבני חצר ואפי' רגיל אינה רשאי לערב בע"כ ולכן נתקשה בספרו ב"י אבל מ"א ס"ל דלהרמב"ם אשה שוה עכ"פ לבני חצר והילך לשון הגמ' דף פ' ע"א האי עכו"ם דא"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו לקמיה דר"ל א"ל הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו (וה"ה דיכולה להשכיר שלא מדעת בעלה עכו"ם) מיתבי נשים שערבו או נשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ולא שתופן שיתוף לא קשיא הא דאסר הא דלא אסר ה"נ מסתברא דאל"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל וא' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני

מבוי ולא נשתתף בני מבוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלים שתופן ממנו בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא ע"כ דברי הש"ס:

ופירש"י והרא"ש הא דאסר היינו שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר או פתוח לב' חצרות ורגיל בחול בא' מהן. ובא' אינו רגיל דאוסר על בני חצר שרגיל בהם בחול אם אינו מערב עמהן לכך מערבת בע"כ של בעל אפי' מוחה והא דלא אסר כו' ומסיק הנ"מ דאמר שמואל א' מבני מבוי כו' ולא ישתתף כו' בעל כרחן וכ' הרא"ש דע"כ עכ"פ דעת אשתו מסכמת לערב דבלא"ה ודאי אין בני מבוי רשאים ליטול ואפ"ה קתני דוקא רגיל להשתתף משמע אבל לא רגיל לא אע"ג דהאשה מסכמת ולעיל אמר שמואל אשתו ש"א מערבת בע"כ (וכ' הרא"ש ומשמע בכל ענין אפי' אינו רגיל) אלא ש"מ הא דאסר כו' ולעיל מיירי באסר ולכך אפי' אינו רגיל אשתו מערבת בע"כ אבל מימרא בתריית' אחד מבני מבוי כו' מיירי בלא אסר לכך בעינן דוקא רגיל ובריית' דלעיל נשים שערבו או נשתתפו כו' מיירי בלא אסר ולא רגיל לכך אין מעשה האשה כלום אי מיחה דהיינו בע"כ והן שיטת דעה א' שהובא בש"ע פה ודעת י"א שהוא דעת הרמב"ם מפרש הא דמשני הא דאסר ר"ל שהבעל רצה לאסור על בני חצר דהיינו שמוחה בפי' ולכך אין מעשה האשה כלום אבל שמואל דאמר אשתו ש"א מערבת שלא מדעתו מיירי בלא אסר היינו שלא מיחה ושלא מדעתו ר"ל שלא בידיעתו ועז"א הנ"מ דא"ש בני מבוי כו' נוטלים ערובן בע"כ והראיה היא מדאמר בני מבוי משמע דוקא בני מבוי רשאים ליטול בע"כ אבל לא אשתי והא דנקט שמואל אחד מבני מבוי שרגיל כו' היינו משום דבאינו רגיל גם בני מבוי אין רשאים ליטול בע"כ אלא כופין אותו ע"י ב"ד וכ' הרב"י שכ"ה בירוש' וכ"פ בש"ע אלא שכ' הרב"י דלפ"ז דהנ"מ קאי מדנקט בני מבוי משמע אבל לא אשתו ובזה סגי א"כ מה דמסיים הש"ס רגיל אין שאינו רגיל לא אינו ענין להאי הנ"מ ואיך סיים בתר האי דיוקא רגיל אין שאינו רגיל לא ש"מ מאי ש"מ. מהאי דיוקא ניהו דהדין דין אמת דבאינו רגיל גם בני מבוי אין נוטלים בע"כ כנ"ל אבל אין ענין לש"מ דשמואל דמחלק בין אסר כו' לכן כתב הרב"י דהרמב"ם לא הוי גרס האי דיוק' רגיל אין כו' אלא ה"ג א' מבני מבוי כו' נוטלים בע"כ ש"מ ותו לא והיינו לפי הבנ' הרב"י דלהרמב"ם אשה אפי רגיל אינ' רשאי' לערב בע"כ אבל מ"א ס"ל דלהרמב"ם אשה שוה לבני מבוי וברגיל מערבת בע"כ וא"ש דיוק' רגיל אין כו' וה"ק רגיל אין שאינו רגיל לא וא"כ ה"ה באשתו דבאינו רגיל אינה מערבת בע"כ ואיך אמר שמואל סתם אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו משמע אפי' אינו רגיל כמ"ש הרא"ש לפי שטתו אע"כ שמואל מיירי בלא אסר

ושלא מדעתו ר"ל שלא בידיעתו אבל באסר דהיינו מיחה אינו מערבת בע"כ אלא ברגיל ובריית דנשים שערבו כו' מירי באינו רגיל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הוי כו'** וצ"ע דבפ' חלון כ' כו' והם דברי דעה א' שהובא בש"ע שכ' דמימרא דשמואל דאמר אחד מבני מבוי כו' בני מבוי נוטלים בע"כ ר"ל דוקא בהסכמת אשתו דבלא דעתה ודאי אין בני מבוי רשאים ליטול בע"כ כנ"ל. וא"כ ישראל ועכו"ם שוין הם דברי מ"א והם הוצעה לקושייתו ור"ל דין עירוב בישראל ושכירות מעכו"ם שוין דבישראל א"א לבני מבוי לערב בע"כ אא"כ מדעת אשתו וכן א"א לשכור בע"כ מעכו"ם אב לאם אשת עכו"ם משכירה אף אם בעלה העכו"ם אינו רוצה להשכיר אעפ"כ מהני כדלעיל ובראש פ' הדר כו' שכ' ואי העכו"ם חוזר משכירתו צריך לחזור ולשכור מידי דהוי ישראל החוזר מערובו דצ"ל ולזכות והא דאמרי' אחד מבני מבוי שרגיל כו' באים בני מבוי ונוטלים ערובו בע"כ ה"מ ברגיל אבל לא רגיל לא ואין ללמוד מזה דעכו"ם שהיה רגיל להשכיר ועתה אינו רוצה להשכיר לשכור בע"כ של עכו"ם. לענין זה אין לילף שכירות מעירוב ע"כ ת"ד. ולפמ"ש הרא"ש פ' חלון הלא דין שכירות ועירוב שוין כנ"ל. אלא ע"כ ס"ל דברגיל נוטלים בע"כ אפי' בלא דעת אשתו משא"כ בשכירות וא"כ דבריו סותרים זא"ז:

סימן שסח

סעיף א

צריך כו' דשמא לא ניחא להם. אע"ג דקי"ל דבית הפתוח לב' חצרות אם ירצה מערב עם שתיהן ומותר בשתיהן כדלקמן סי' שע"ח א"כ לא יערב משלו דלמא לא יהיה ניחא ליה ואי משום דניחא ליה יותר לערב עם חצר האחרת מה הפסיד בעירוב זה הא אכתי מצי לערב גם עם חצר האחרת כבר כ' ה"ה פ"ה מהלכות ערובין הטעם דלא נ"ל לערב עם שתיהן שלא להרבות נכנסים ויוצאים תוך ביתו משתי חצרות:

ואם הם לחצר א' כצ"ל. דבזה ודאי ניחא ליה דהא ע"כ צריך לערב עם חצר זה דהא אין לו פתח לחצר אחר לכך אם מערב משלו באמת א"צ להודיע אבל אם מערב משל הנוספים צריך להודיען דלדידהו הוי תחלת עירוב ואין מערבים בתחלה שלא מדעת הבעלים כמבואר סי' שס"ז. דאם מערב משלו א"צ להודיע אפי' בבית הפתוח לב' חצרות. וצ"ע למה דהא א"ל דלמא לא ניחא להם כמ"ש ריש ס"ק זה:

סעיף ב

(ס"ק ב) **שהם כו'** דגרוגרות קטן מזית ועסי' תפ"ו. ר"ל דהא כאן מבואר דג' גרוגרות הם ביצה א'. א"כ גרוגרות הוא שליש ביצה. וסי' תפ"ו דזית הוי חצי ביצה ולקמן סי' תפ"ו הקשה מ"א דבמסכת שבת מבואר דגרוגרות גדול מביצה ע"ש. דהוי שליש ביצה ר"ל גרוגרת הוי שליש ביצה. ע' ב"ח סי' ת"ט כצ"ל:

סעיף ג

(ס"ק ג) נתמעט ואם נשבר העירוב אפי' קודם כו' ר"ל דנשבר קיל מנתמעט והטעם כ' מ"א אח"ז:

ובתשובת רמ"מ כו' וטעמו כו' ר"ל דהא נתמעט כשר. וכיון דנתמעט ע"כ נשבר היינו שלם וא"כ נשבר גרע מנתמעט. ובנתמעט מודה לפי טעם זה דכשר אפי' בשאר שבתות:

א"נ כל שנשבר כו' ולפי טעם זה נשבר ונתמעט שוין. וגם בנתמעט לא הותר כ"א באותו שבת:

והנה הרב"י פסק כו' ובזה דוחה מ"א טעם שני:

לכן נ"ל כמהרי"ל. ר"ל כיון שדחה מ"א שני טעמי רמ"מ. א"כ ע"כ לא גרע נשבר מנתמעט. וגם הותר אפי לשאר שבתות ועדיין א"ל דוקא נשבר אחר שנכנס שבת ראשון כמו נתמעט ע"ז כתב דנ"ל כמהרי"ל דנשבר קיל בזה מנתמעט ואפי' נשבר קודם שנכנס שבת א' כשר:

שמא יחזור כו' ר"ל דלעיל סי' שס"ו מבואר הטעם דאין מערבים בפרוסה משום איבה דזה יתן פרוסה וזה שלימה אולם כאן דנשבר העירוב הא כל העירוב של כל בני החצר הם פרוסות ומאי איבה איכ' אעפ"כ היה ראוי לאסור כמ"ש מ"א סי' שס"ו ס"ק י"א דגזרינן שמא יחזור הדבר לקלקולו שזה יתן פרוסה וזה שלימה ע"ז כתב מ"א דהכא גם חשש זה ליכא כיון דבשעת הנחה היה שלם:

ומ"מ נ"ל דאם לא נשאר כו' ר"ל אף ע"ג דבנשבר מיקל כמהרי"ל מ"מ בנתמעט אפי' הוא שלם מחמיר בזמן הזה:

שלא לשכח כו' וכדתנן דף פ' ע"ב אמר ר"י בד"א בתחלת עירוב אבל בשירי עירוב אפי' כל שהוא ולא אמרו לערב בחצרות אלא כדי שלא לשכח מן התינוקות ופירש"י ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו (ר"ל דהא קי"ל סומכים על שיתוף במקום עירוב) אלא שלא לשכח עירובי חצרות מן התינוקת (שהם לא ידעי מהשיתוף כיון שאינו נעשה בחצרם) הלכך מקילינן ביה עכ"ל הרי דמה"ט שיר' עירוב כ"ש כיון דבלא"ה יש שיתוף והעירוב אינו כ"א שלא לשכח. אבל לדידן פסול כיון דאנו אין לנו כ"א שיתוף ולא ערובי

חצרות כלל כמ"ש רמ"א לעיל סי' שס"ו ס"ג ולקמן סי' שפ"ז א"כ השיתוף הוא מצד הדין ולכן אין להקל בשיורי יותר מבתחלה אלא שבספר חמד משה הקשה דלמה סמך מ"א יותר על דברי רש"י מ"ש בדף פ' כנ"ל ממ"ש רש"י דף מ"ו ע"ב על משנה הנ"ל שלא לשכח ערובי תחומין מן התינוקות והסכים ר"י בעל התוס' לפי' זה והבין בספר הנ"ל דלפ"ז מאי דקתני במתני' ולא אמרו לערב כו' אינו טעם על מ"ש ר"י תחלה שירי עירוב כ"ש וא"כ גם לדידן יש להקל בשירי עירוב אך לענ"ד מ"א לא הבין כן דהתוס' כתבו שם דלפ"ז מאי דקתני ולא אמרו לערב החצרות היינו שתופי מבואות וקרי ליה כן בכמה מקומות והוי קשיא למ"א למה לולי כדי שלא לשכח לא היה צריך שיתוף מבוי ואמאי הא הטעם דלא ליתי' לאחלופי בר"ה דכל חצר נגד המבוי נראה כרה"י שאינו שייך רק לבני חצר אחד והמבוי שייכה לכל החצרות נראה לגבייהו כרשות הרבים ואתי להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים לכך בעינן שיתוף לכן ס"ל למ"א דגם לפירש"י בדף מ"ו הפי' כן ניהו דקאי אשיתוף כמ"ש התוס' דכל הפרק מיירי בשתופי מבואות וא"כ גם רישא שיורי עירוב כ"ש מיירי בשיתוף ועל זה קאי ולא אמרו לערב היינו לשיתוף כו' והוא ג"כ טעם דשיורי שיתוף כ"ש משום דמצד הדין א"צ לשיתוף דקי"ל סומכים על עירוב במקום שיתוף דהיינו אם כל החצרות פתוחות זו לזו ועירבו כל החצרות יחד תו אין צריך שיתוף אלא דאעפ"כ משתתפים במבוי שיהיה לתינוקת היכר לערובי תחומין (וזה דלא כמהרש"א בדף מ"ו) ולכן מקילינן בשיורי שיתוף בכ"ש וא"כ אכתי א"ש מ"ש מ"א דלדידן דל"ל רק שיתוף גרידא אין להקל בנתמעט:

ואפשר שזה טעמו של רמ"מ כו' ר"ל דגם רמ"מ מודה דבזמן הש"ס היה נשבר כשר דל"ש שמא יחזור הדבר לקלקולו אלא דמ"מ ס"ל דלא עדיף מנתמעט דלא כמהרי"ל כיון שנשתנה עתה ממה שהיה תחלה שלם אלא דאעפ"כ בזמן הש"ס שלא היו צריכים לערב כ"א שלא לשכח כו' היו מקילים בנשבר כמו בנתמעט אבל עכשיו דאין לנו רק שיתוף והוי מצד הדין א"כ כמו בנתמעט פסול בזמן הזה כמ"ש מ"א ה"ה נשבר:

מיהו שם משמע שטעמו כו' ר"ל הוא בעצמו לא נתן טעם זה אלא משום שמא יחזור כו' א"כ משמע לדידיה אפי' בזמן הש"ס היה פסול וזה כבר דחה מ"א לעיל:

סימן שסט

סעיף א

(**ס"ק א**) **וזכה גם לזה**. לפי שלא נתכוין כו' דלא כע"ש לא ידעתי השגתו אך על לשון זה שהרי לא נתכוין כו' שהוא לשון הטור תמה התוי"ט פ"ז וגם (הע"ש הקשה כן) לפי

מה שהגיה הרב ב"י בטור ורש"י שהי' כתוב וזיכה גם לזה והיינו וזיכה ביו"ד (צריך לומר וזכה בלא יו"ד דאי וזיכה למה לא יועיל ניהו דמעות אינן קונות מ"מ הלא זיכה ע"י אחר וכמ"ש ס"ס זה אע"כ צ"ל וזכה). והקשה תוי"ט א"כ איך כתב הטור לפי שלא נתכוין אפי' נתכוין כו' במאי יקכה כיון דליכא קנין אחר רק המעות אלא ודאי דגרסינן וזיכה ביו"ד דהיינו שסתם אמר לאחר שיזכה לכל בני המבוי דאי הי' כונת הנחתום ליתן לו מתנות חנם הי' זוכה ע"י אחר כמו כל בני המבוי אבל כיון דנתן לו מעה אין דעת הנחתום ליתן לו במתני כ"א בשביל המעה וא"כ אף שאמר לאחר לזכות לכל בני המבוי לא הי' דעת הנחתום ולא דעת נותן המעה על זה הנותן המעה כ"א על שאר בני מבוי ומ"ש בסיפא וכן אי זיכה לו הנחתום ע"י אחר ר"ל שאמר בפי' שיזכה גם בשביל נותן המעה מהני וקנה ע"ש שהאריך:

דומיא דד' פרקים. ר"ל ע"פ וערב עצרת ור"ה ואחרון של סוכות מעות קונות אם נתן לטבח מעות על בשר דבד' פרקים הללו מרבים בבשר בסעודה והם סעודת מצוה:

וצ"ע והאחרונים חלקו בין מצות יין קידוש דהיא מצוה דרבנן ואסמכוהו אקר' משא"כ עירוב אינו מצוה גמורה כ"א להציל מאיסור טלטול:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לבע"ה כו'** וכאלו אמר ערב כו' ונתן לו המעה במתנה וגם בע"ה יתן לו במתנה פת לעירוב:

סימן שע

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מחמת כו'** ובמ"מ כו' המוקצים. ר"ל שאסורים לטלטל אפי' לצורך מקומן כמו שכתב בש"ע והיינו שהם מוקצים מחמת חסרון כיס או שאין עליהם תורת כלים כדלעיל סי' ש"ח:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ומוליכים כו'** אצל אחרים דאי מניחים העירוב אצלם א"צ ליתן כלל פת דהא בית שמניחים בו עירוב א"צ ליתן פת כדלעיל סי' שס"ו אלא שמוליכים אצל אחרים והטעם כיון דהאחרים אוסרים גם הם אוסרים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **או שאין ומה"ט כו'** ר"ל דכמו דכאן כשיש לכ"א פתח לבית שער אף דמבית שער לחצר אין לכלם כ"א פתח א'. מ"מ הוי כאלו יש לכל א' פתח לחצר וחשיב כ"א כבעל הבית לבד וצריכים לערב:

מה"ט נמי כו' אם נתקלקל כו' אסור לטלטל גם מחדר לחדר (והיינו כשדר בכל חדר בעל הבית אחר כמ"ש סס"ק זה) כמו שאסורים לטלטל מבית לבית ואע"ג דאותן שני חדרים אין לשניהם כ"א פתח א' למבוי מ"מ כיון שיש לכל חדר לבד פתח לבית שלפני החדרים אלא דמבית למבוי אין לשני חדרים כ"א פתח א' אפי' הכי חשובים כשנים ואסורים לטלטל בלי עירוב:

אם דרים כו' זה קאי גם אריש שכ' דאסור לטלטל מחדר לחדר:

עמ"ש בס"ס שס"ה דגם אם נתקלקל לחי או קורה של מבוי אסורים בטלטול מחדר לחדר או לבית כששני ב"א דרים בהם דבטל העירוב שמונח בבה"כ ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מלמד כו'** ואם מקום כו' ומשתמשים כו' א"ל דכוונתו דתרתי בעינן שיאסרו חדא שיהי' המקום קנוי להם דאל"כ יש להתיר מטעם סברא שניה דהתו' דאין משאיל כו' לאסור עליו כו' וגם בעינן שישתמשו כ"א בפ"ע. דאל"כ מותרים מטעם סברא א' של התוס' כיון שכלם משתמשים כו' דס"ל דכ"א מסברת התוס' מספיק להתיר אלא דא"א לו' כן שיחלוק על הרב"י ותשו' מהרי"ק בלי ראי' ולא הביא דבריהם כלל דהא כ' הרב"י דאין לסמוך על סברת א' של התוס' דהיינו שמקום אפיית' ובשולם במקום א' על סברא זו לבד אין לסמוך אלא בצירוף סברא שניה דלא השאיל כו' לאסור כו' הביאו גם ט"ז אע"כ דהמ"א ס"ל דלפ"ד הרב"י ע"כ גם על סברא שניה לבד דהיינו דלא השאיל להם כו' לאסור כו' לא סמכינן אלא בצירוף סברא אחד דהיינו שמקום אפייתן ובשולם במקום א' דאל"כ לאיזה צורך הזכירו התוס' סברא זו דמקום אפייתן כו' כיון דלא מהני סברא זו כ"א בצירוף סברת דלא השאיל כו' לאסור כו' והא בסברת דלא השאיל להם כו' לאסור כו' גרידא סגי א"ו דגם בסברת דלא השאיל להם כו' לאסור כו' גרידא לא סגי אלא בצירוף סברא א' דאפייתן כו' במקום א' ותרתי בעינן להקל שיהי' מקום אפייתן כו' במ"א וגם היכי דא"ל דלא השאיל כו' לאסור כו' אם כן ע"כ צ"ל מ"ש מ"א ומשתמשים כ"א כו' האי וי"ו של ומשתמשים היא וי"ו המחלקת ור"ל בחד מהני סגי או שיאסרו או שהחדרים קנוי להם ואז אפילו משתמשים במ"א אוסרים או כשמשתמשים כ"א בפ"ע. אף שאין החדרים קנוי להם מ"מ אוסרים:

סעיף י

(**ס"ק י**) **פרס כו'** אפילו לחם ר"ל לא מיבעיא כשמקבלים מעות לצורך מזונותיהם ודאי אוסרים אלא אפי' מקבלים לחם ר"ל שנותן להם מאכל ומשתה ומביאים אותו לביתם ושם אוכלים אפ"ה אין נגררים אחר אביהם ואוסרים:

משמע בגמרא דף ע"ג ע"א. והוא דמקשה הש"ס על רב דס"ל דמקום אכילתו עיקר ושם אוסר מהא דתניא הרועים שדרכן ללון בשדה אף על פי שדרכן לאכול בעיר נותנים להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שלנים בשדה. אלמא דעיקר ממקום שביתתן לענין תחומים הוא מקום לינה ה"ה דיש לומר דמקום לינה עיקר לענין ערובי חצרות ומשני שאני התם דאנן סהדי כו' ולכן מקום אכילתן שבעיר לא חשיב מקום אכילה ממש והולכים אחר מקום לינה אבל בעלמא הולכים אחר מקום אכילה ונסתפק מ"א אף ע"ג דהמקשן דימה תחומים לענין ערובי חצרות אי אזלינן אחר מקום לינה או מקום אכילה מ"מ סברא זו דאנן סהדי אי ממטי כו' דגורם דאין הולכים אחר מקום אכילה לא מצינו כ"א לענין תחומים ולא מפורש כן בש"ס דגם לענין ערובי חצרות אמרינן כן. אולי לענין ערובי חצרות לא תליא בזה אלא אפי' אנן סהדי דאי ממטי כו' הולכים אחר מקום אכילה. ואף דאין סברא גדולה לחלק בין תחומין לע"ח:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שנים כו'** דאף ע"ג כו' דברים אלו מ"ש בס"ק זה ראוי לכתוב גם לעיל ריש סעיף ג' אלא שדברי מ"א בס"ק זה הם דברי הרא"ש הובא בהרב"י. והרא"ש כ' דבריו פה גם המ"א כתבו פה. ודע דהט"ז כ' לעיל ר"ס ג' וגם כאן דשנים הפנימיות עכ"פ אין צריך ליתן רק עירוב א':

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אוסרים כו'** ואם הוא כו' צריכים לשכור כו' ר"ל ומלבד העירוב שמניחים דהעכו"ם אוסרים עליהן. משמע דס"ל לרמ"א דבישראל אפי' רגיל אינו אוסר ר"ל דמהרש"ל בתשו' אוסר לטלטל ביריד לובלין כיון דרגילין לבא בכל יריד ה"ל רגיל לבא ומקום שישראלים לבדים דרים ובא עכו"ם אחד קודם שבת ולן שם בשבת ה"ל עכו"ם רק אורח ואינו אוסר אבל אם העכו"ם רגיל לבא כתבו התוס' דף ס"ט ע"ב ד"ה ושלהם כו' והרא"ש שם בשם הירושלמי דתו לא מיקרי אורח ואוסר והכי קי"ל לקמן סי' שפ"ד וס"ל למהרש"ל שם בתשובה דכ"ש ישראל הרגיל לבא לא מיקרי אורח ואוסר ואם כן אפי' במקום שיש בעלי בתים תושבים האורח הרגיל אוסר וה"ה ביריד לובלין וע"ז כ' מ"א דמהרמ"א משמע דוקא עכו"ם רגיל אוסר דלא מיקרי אורח וכמ"ש בירושלמי וכדלקמן

סי' שפ"ד אבל ישראל אפי' רגיל מ"מ מיקרי אורח ולא אסר אם יש שם בעה"ב א' קבוע ואפשר מדסתם רמ"א ולא חילק אבל לפ"ז גם מהרב"י ה"מ להוכיח דהא גם הרב"י כ' המתארח כו' אם לא נתארח דרך קבע כו' אינו אוסר וגם הרב"י לא חילק בין רגיל אך רמ"א בתשו' סי' ק"ך כתב להתיר הטלטול ביריד לובלין אם בעה"ב א' קבוע שם והלא לובלין כ' מהרש"ל דמיקרי רגיל דדוחק לומר דבזה חולק רמ"א עם מהרש"ל וס"ל דהיריד לא מיקרי רגיל א"ו דרמ"א אינו מחלק בין רגיל לאינו רגיל עססי' שצ"א כ' מ"א שם עוד חומרא:

סימן שעא

סעיף א

(**ס"ק א**) **שהניח כו'** נ"ל דנקט כן ר"ל מבע"י דהא אפי' הלך בשבת מותרים. כמ"ש מ"א סס"ק זה. דאפי' חזר אינו אוסר וכמ"ש סעי' ב'. והיינו דוקא כשהלך מבע"י דאז אפי' חזר אמרי' שבת שהותרה בין השמשות שוב לא תאסר וכמ"ש מ"א ס"ק ג' משא"כ הולך בשבת ניהו דכ"ז שלא חזר מותרים מ"מ כשחוזר ל"ל שבת כיון דהותרה כו' כיון דבין השמשות היו אסורים. א"נ נקט מבע"י משום עכו"ם ר"ל לרבותא דבעכו"ם אפי' הלך מבע"י אוסר גבי מת בסעי' ד':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אינו אוסר כו'** מצוין בטעות וצ"נ מצוין בסעי' ב' על ישראל שהלך כו' וחזר בשבת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **משחשיכה אוסר וא"ת כו'** הואיל והותרה כו' היינו כל זמן שהיה הבן שוק חי שה"ל בית דירה בחצר ור"ל שאוכל שם כדקי"ל סי' ש"ע סעי' ה' וצריך לערב א"כ מעולם לא הותרה אפילו בחייו:

אינו רגיל לערב עמהם אף שאוכל שם כיון שאינו רגיל להשתמש שם ובא לאשמעינן כו' הוא תי' אחר דמה"ט נקט א' מן השוק לאשמעינן דלא נימא כו' הסיע מלבו והטעם באמת כמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **והיה דר כו'** שכירו ולקיטו נותן עירובו כנ"ל ע"ל סי' שס"ז במ"א ס"ק ב' ובמה שכתב שם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שחשכה כו'** עמ"ש סעיף ד'. ר"ל דנימא כיון דלא החזיק מבע"י הסיח דעתו מלהחזיק ואפילו החזיק אחר זה בשבת לא יאסר כמו הלך מבע"י וחזר בשבת אך בסעי' ד' ס"ק ה' כתב לחלק כיון שלא היה כאן מעולם לא אמרינן דהסיח דעתו:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ויערבו כו'** דרוב גוססים למיתה ואע"ג שכתב בי"ד סי' של"ט סעי' ב' מי שא"ל ראינו קרובך גוסס היום ג' ימים צריך להתאבל דודאי כבר מת והם דברי מרדכי פרק ג' דמ"ק משמע אבל תוך ג' ימים לא אמרינן דכבר מת וכ"ה במרדכי שם ב' או ג' ימים צ"ל דלמות תוצאות יש מיני גסיסה ששוהים ב' ג' ימים. ויש דאין שוהים יום שלם אלא דאנחנו לא נידע באיזה אופן הוא גוסס וכיון דהכא שמת באותו יום איגלאי למפרע שהיה מן גסיסה שימות באותו יום:

סימן שעב

סעיף א

(**ס"ק א**) **לכלים כו'** לקרפף שאינו יותר מסאתים שלא הוקף כו' כצ"ל. וצ"ע דהא בגמרא לא משמע כן ר"ל דניהו דמרש"י ותוס' אין להקשות על הרמב"ם מ"מ מגמרא משמע כרש"י ותוס':

וכמש"ל ר"ל מה שרמז לעיין סימן שנ"ח והוא דבדף כ"ד ע"א אמרינן א"ר הונא בריר"י לא אמרן (ר"ל הא דאמרינן קרפף יותר מב"ס שהוקף לדירה ונזרע רובו אסור דזרעים מבטלים הדירה כדלעיל סימן שנ"ח ודייקינן דוקא נזרע רובו אז גם המיעוט שלא נזרע בטל לגבי הזרוע אבל נזרע רק מעוטו אינו אוסר ועז"א לא אמרן דנזרע מעוטו מותר) אלא דלא הוי מעוט ביה סאתים אבל בית סאתים אסור כמאן כרבנן ר"ל אע"ג דבעלמא בית סאתים אע"ג שלא הוקף לדירה שרי מ"מ הכא אסור דאזיל לרבנן דר"ש דס"ל גגות וחצירות וקרפיפו' רשיות חלוקות הן ואסור לטלטל מזה לזה א"כ האי מקום זריעה מיקרי קרפף שלא הוקף לדירה ומה שלא נזרע י"ל דין חצר אם כן אסור לטלטל בחצר דנפרץ במלואו למקום האסור לו דהיינו לקרפף וכן הקרפף נפרץ למקום האסור דהיינו החצר דאלו לר"ש דקי"ל כוותיה דס"ל חצר וקרפף רשות א' הן הוי נפרץ למקום המות' ופשטא דשמעתא משמע דכל הקרפוף יותר מבית סאתים הוא של אדם אחד ואף אם תרצה לדחוק דמיירי שהוא של שני בני אדם דהיינו חלק הנזרע שייך לא' וחלק שלא נזרע שייך לאחר ולא תיקשי לך אם כן לרב הונא בריה דר"י דמוקי לה כרבנן אם כן

אפילו לא נזרע האיך שרי לטלטל בכל הקרפף כיון דשייך לשני ב"א ולא ערבו זה לק"מ דהתוס' בדף ע"ו ע"ב ד"ה ובלבד כו' כתבו דמודו רבנן דמחצר לחצר מותר לטלטל ולא אסרו אלא מחצ' לגג ולקרפף ע"ש אכתי קשה מנ"ל לרב הונא בריה דר"י לומר דמיירי דוקא כשאותו מועט הוא פחות מבית סאתים דלמא מיירי אפילו כשהוא בית סאתים ואפ"ה מותר ואף על גב דמוקי לה כרבנן מכל מקום קשה דלמא מיירי שהוא של אדם אחד כל הקרפף כפשטה ואפילו לרבנן שרי אלא ע"כ צ"ל דאפי' כשהוא של אדם אחד אסו' לטלטל לרבנן מחצ' לקרפף שהוא בית סאתים ואינו מוקף לדירה וכאשר הדין לרבנן בכלים ששבתו בחצר כן הוא הדין לר"ש בכלים ששבתו בבית דמודה ר' שמעון בזה לרבנן אם כן ממילא מוכח דאפילו החצר והקרפף שלא הוקף לדירה והוא בית סאתים שניהם של אדם אחד אפ"ה אסור לטלטל כלי' ששבתו בבית מן החצר להקרפף כ"ש כשהן של ב' ב"א וערבו דאסור וקשיא להרמב"ם. לא קאי אקרפף. רק על גנות וחצרות אבל בקרפף מודה דלא מהני עירוב:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חצרות כו'** אין ביניהם חלון (ר"ל שרחב ד"ט על ד"ט) שראוי ע"י לערב כמ"ש סעיף ד' אסורים לטלטל אף דרך חור נלע"ד סברת מ"א ניהו דקי"ל לקמן סימן שפ"ז דסומכים על שיתוף במקום עירוב ולכן אם נשתתפו במבוי א"צ לערב בחצרות ע"פ המבוא' בסי' שפ"ז היינו דוקא כשיש פתח או חלון בין חצר לחצר דראויים החצרות לערב אם כן ע"י השיתוף אנו רואים כאלו ערבו אבל כשאין ביניהם פתח וחלון דאין ראוים לערב יחד לא מהני השיתוף לטלטל מחצר לחצר דלא עדיף השיתוף לענין החצרות אלא כמו שהיו מערבים החצרות יחד וכה"ג אפילו היו מערבים החצרות דרך החור לא היה מועיל אם כן גם השיתוף אינו מועיל לטלטל דרך חור אף דדרך מבוי מות'. ומ"א כתב בס"ק ד' דאם ערבו דרך חלון אח"כ מות' לטלטל אפי' דרך חור בזה גרע שיתוף אף על גב דדרך מבוי מותרים מכל מקום בחצרות דרך חור אסורים. ובס' אבן העוז' חולק מסברא על מ"א בזה ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **על ד' כו'** נכי חומשא הם דברי הש"ס דף ע"ו ע"ב וה"ט דהא בעינן שיהיה החלון מרובע ד' טפחים על ד"ט. והאלכסון של ד"ט על ד"ט עולה ד"ט וח' חומשים דהיינו ה' טפחים וג' חומשים על פי הכלל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשא באלכסון ואם כן כשבאנו לעשות עיגול המקיף ריבוע (ד"ט על ד"ט) ע"כ חוט המקיף את העיגול ע"פ

הכלל כל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג"ט יהיה חוט המקיף ג' פעמים ה"ט וג' חומשים עולה ט"ז טפחים וארבע חומשים דהיינו שיבס' נכי חומשא:

ויהיו ד' חומשים ומשהו כו' דהא העיגול יותר מן הריבוע ח' חומשים כשיעו' מה שהאנכסון עולה יות' מן המרובע. דהא האלכסון של הריבוע עומד תוך העיגול ונוגע בצדדים ובקרנות בעיגול. ואם כן מגיע לעיגול למעלה מן הריבוע ד"ט וכן למטה מן הריבוע ד"ט והעיגול אינו מועיל כיון שאין ברחבו ד"ט לכן בעי שיהיה ד"ט ומשהו תוך י' אם כן אותו משהו ברתכ ד' טפחים תוך י':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ב' בתים כו'** יכולים כו' דרך החצר ר"ל אפי' לא ערבו הבתים משמע דוקא דרך החצר אבל לא דרך החלון וכמ"ש מ"א ס"ק ג':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לעליה ואין לו דרך כו'** דאי יש לו דרך על התחתון ע"כ צריך לערב עם התחתון ואיך כ' הש"ע אם רצו מערבי' דמשמע דברצונ' תליא מלתא ואוכל שם ר"ל בעליה דאי אוכל למטה הא קי"ל סי' ש"ע ס"ה דמקום פיתא גורם וא"צ לעירוב כלל. ודע דמ"ש בש"ע בס"ח ואם אין הכותל כו' וזוקף סולם גבוה ז' ומשהו כו' מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד הכוונה דאם לא נזקף סולם כ"א מצד א'. א"כ הוי לזה שזוקף הסולם תשמישו בנחת ולחבירו בקושיא נותנים לזה שתשמישו בנחת וע"ז אמר בין להשתמש עליו. ר"ל שזה שזקף הסולם רשאי להשתמש על הכותל אפי' כלים ששבתו בבית וחברו אסור אפי' כלים ששבתו בחצר כדלעיל סעיף ו'. אבל אין יכולים לערב יחד כיון שחבירו לא העמיד סולם. ומ"ש בין לערב יחד ר"ל דאם כל אחד משניהם העמיד בחצרו סולם נעשה כפתח לשניהם ורשאים לערב יחד. ואם לא עירבו יחד שניהם אסורים לטלטל ע"ג הכותל כלים ששבתו בבית. וכן תדע לפרש בכל סי' זה:

בש"ע סעי' ו' בית שבין כו' וערבה עם שתיהן כו' אין לטלטל כו' ע"ל סי' שע"ח סעי' א' ג' חצרות פתוחות זו לזו וערב' כ"א מהחיצונות עם האמצעים כו' החיצונות אסורים זע"ז כו' בד"א כו' אבל אם נתנו ב' החיצונות ערובן באמצעית בבית א' שלשתן מותרים זע"ז א"כ ה"ה הכא דוקא כשנתן הבית ערובן בחצרות אבל אם ב' החצרות נתנו ערובן בבית. הממוצע בין החצרות כולם מותרים זע"ז וכן משמע לשון הש"ע כן. כן דעתי העניה נוטה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **יכולים כו'** דגג וחצר כו' ר"ל דדין כותל זה שגבוה י' דין גג יש לו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אסור כו'** דכיון כו' בא לישב בזה תמיהת הע"ש שכתב על מ"ש הש"ע והם דברי מ"מ דהשני אסור להעלות אפי' כלי ששבתו בחצר. וז"ל יש לתמוה דהא קי"ל אפי' מחצר לחצר מותר לטלטל בלי עירוב כלים ששבתו בחצר. מכ"ש לכותל שבין ב' חצירות כו' עכ"ל. לא ה"ל דין גג ר"ל לגבי החצר שאינו גבוה י' אין להכותל דין גג אלא דין חצר וא"כ מותר לו לטלטל ע"ג הכותל אפי' כלים ששבתו בבית. ואם ישתמש הוא בו. ר"ל אם ישתמש בו בעל החצר שגבוה ממנו י' כלים ששבתו בחצר ה"ל כחצרו. ר"ל נקרא גם חצרו של בעל החצר שגבוה ממנו י' דהא משתמש עליו ועי"ז יאסר חברו כו' הא חברו אוסר עליו כיון דלא עירבו:

דנותנים אותו כו' ר"ל למה יפסיד בעל החצר שגבוה ממנו י' בשביל שלא יפסיד חבירו טלטול כלים ששבתו בבית. לזה כתב דהדין כן הוא דאם לא' חשמישו בקושי (כמו כאן דמי שגבוה ממנו י' אצלו מיקרי תשמישו על הכותל בקושי) ולאחד תשמישו בנחת דהיינו מי שאינו גבוה ממנו י' נותנים למי שתשמישו בנחת דהפסידו יותר מרובה כיון שאפשר לו להשתמש בנחת מהפסד של חבירו דבלא"ה אינו יכול להשתמש אלא בקושי:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **במלואו כגון שנשאר מכל צד משהו**. כ"ה לשון הרר"י שהוא מרא דהאי דינא אבל הרב"י לעיל סימן שס"ג סעיף ב' וסעיף ד' חלק עליו ניהו דאי מעמידו שם סגי במשהו אבל בנשתייר בעינן טפח מכל צד וכ"כ בספר תוספות שבת ועיין מה שכתבתי לעיל סימן שס"ג ע"ד מ"א ס"ק ו':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **משך ד' מצויין בטעות**. וצ"ל במשך ד' וקאי אדלעיל אמ"ש וזוקף סולם גבוה ז' ומשהו במשך ד' והבין הע"ש שר"ל שהסולם למטה במקום שעומדת על הארץ צריכה להיות מרוחק מן הכותל ד' טפחים כדי שתעמוד בשפוע ואלכסון. וס"ל להע"ש דאין שיעור לרוחב הסולם ולא בעינן רחב ד' כיון שמגיע לראש הכותל או תוך שלשה טפחים וע"ז הקשה למה צריכ' שתהיה מרוחקת למטה ד' טפחים דהא מסקינן בש"ס דאפי' הסולם עומדת זקופה וישרה ג"כ מותרת ולזה כ' מ"א דבאמת גם המחבר הכי ס"ל דאפי' זקוף מתיר והא דכתב במשך ד' ר"ל שהסולם תהיה רחב' ד' אלא דבזה עדיף מאיצטב' כיון דהסולם מגיע עד ראש הכותל או עד סמוך לשלשה טפחים לא בעינן שתהיה ד' על ד' ואפי' רוחב כל שליבה אינה אלא כ"ש כיון שאורך כל שליבה ד' טפחים סגי:

סעיף יז
(ס"ק יז) **כנגד כו'** וב"ח הגיה כו' דלמה ישתנה דינו מדין איצטב':
דלא מבטל כו' ועכ"פ נגד המיעוט מהני:

סעיף יח
(ס"ק יח) **שיחברנו כו'** אבל אם הטיט מונח עליו ר"ל בענין שאפשר לו להגביה הספסל ולא יזיז בידים הטיט כ"א נופל מאיליו וכמ"ש סי' רצ"ט:
שרי לשומטו. ר"ל וא"כ כה"ג אינו ממעט:

סעיף כ
(ס"ק כ) **ע"ג הזיז כו'** חד מעוט' ולכן אע"ג דהסולם אינו רחב ד'. מ"מ כיון דהזיז רחב ד' ה"ל כאלו הסולם למעל' רחב ד' טפחים מהני:

סעיף כד
(ס"ק כד) **היה אילן כו'**. ואע"ג דהכא הוי פתח' לכולי יומא ר"ל בשלמא בעירוב דסגי אי קנה בין השמשות לכך מה שאין אסורו רק משום שבות לא איכפת לן כיון דל"ג על שבות ב"ה אבל הכא בעינן שיהיה הפתח כל היום ובשבת א"א לעלות עליו משום שבות ואף דקי"ל בסי' שע"ד דשבת כיון דהותר' הותרה היינו דוקא כשהיתה ראוי' להיות פתוחה כל השבת ואח"כ נסתמה בשבת משא"כ הכא דידעינן דאינו ראויה לכל השבת דמיד כשיכנס השבת יאסר לעלות מ"מ כאן צ"ל דשרי כיון דב"ה היה מותר וגם בשבת אפש' לעלות אלא דארי' הוא דרביע עליה האיסור מונע העלי' לא איכפת לן בזה וע' שם בגמ'. כצ"ל לדע' המ"מ פ"ג דערובין:

סעיף כה
(ס"ק כה) דאילן א"מ דאיסור גרם לו וא"כ אינו ראוי שיהיה לשבת:

סעיף כו
(ס"ק כו) **יבשה צ"ע דבסי' כו'** ר"ל בשלמא הרא"ש לשיטתיה דפסק דביבשה מותר העליה בימות החמה אי לית ביה פירי וגם אין בו ענפים כמבואר בטור סי' של"ו א"ש מ"ש באשרה יבשה דמותר ר"ל כה"ג אבל על המחבר שהעתיקו קשה הא פסק לעיל ר"ס של"ג דאסור לעלות באילן בכ"ע א"כ איך כ' והעתיק דעת הרא"ש דבאשרה יבשה מותר ניהו דל"ח לאיסור אשרה כיון דלאו איסור שבת מ"מ איסוד עליה דלדידן להיכן אזיל:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **סתמא כו'** משמע דס"ל כו' מדכתב דסתם כו' בחריץ מבוטלים משמע דתלוי בזה כיון שמונח בחריץ וכדמתרץ רב אשי דף מ"ט בשלמא חריץ למיטיימי' קאי ר"ל עומדת לסתום:

עיין בגמ'. ר"ל דרב הונא בריה דר"י ס"ל אפי' ארנקי מבטל כיון דאינו ניטל בשבת מצד מוקצה:

אלא דהרמב"ם לא פסק כותיה אלא כרב אשי כנ"ל:

בסי' תרל"ג כו' סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה דפסולה אם מועט גובה ע"י עפר בעינן שיבטל בפי':

וכתבו התוס' כו' בא לישב מ"ש מספסל בסעיף יו"ד דממעט אף שאינו מבטלו לעולם אלא לאותו שבת מצד איסור שבת שהוא מחובר בטיט כפתח למרפסת קאי אהא דפליגי שם רב ושמואל מקום שלא' תשמישו ע"י שלשול ולא' ע"י זריקה דשלשול נגד תשמיש זריקה מיקרי קצת תשמישו בנחת ס"ל לשמואל דנותנים למי שתשמישו ע"י שלשול ורב ס"ל דשניהם אסורים דיד שניהם שוה בו ואוסרים זע"ז ופריך מדתנן אנשי חצר ואנשי מרפסת (פירש"י מרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחים לו וכלן יוצאין בסולם אחד לחצר עכ"ל) ששכחו ולא ערבו זה עם זה (אעפ"כ אין אוסרים זה על זה כמ"ש רש"י שם) אלא כל א' עירוב לעצמו אנשי מרפסת לבד ואנשי חצר לבד יש שם חוליות הבור גבוה יו"ד טפחים נותנים אותו למרפסת שהם מותרים לטלטל בו ולא בעלי חצר והוי ס"ד דמיירי בריקנית דבעלי מרפסת משתמשים בחוליות הבור ע"י שלשול ובעלי החצר ע"י זריקה דצריכים לזרוק למעלה מן החוליא לתוך הבור וקתני דנותנים למרפסת וקשי' לרב ומשני במלאה פירות וא"כ בעלי מרפסת אין צריך לטלטל ע"י שלשול כיון דגבוה י' שוה גובהו למרפסת ומטלטלים להדיא אלא דאיכא למיחש פן יקח מהן בשבת ולא יהיה גבוה יו"ד ולכך מוקי לה בפירות טבלים דאסורים בשבת ולכך לבני מרפסת הוי פתח והקשו התוס' אע"ג דלא ביטל הפירות רק באותו שבת אפי' הכי הוי ביטל ומ"ש גבי עפר בחריץ בעינן ביטל עולמית (היינו לרב אשי כדלעיל) וע"ז תירץ התוס' דוקא למעט גובה כו':

סעיף כח

(ס"ק כח) אוצר כו' דביטל לשבת א' סגי דלא כרמב"ם:

מוקי לה בפירות טבלים הוא סוגי' הנ"ל ד' פ"ד רגם שם לא בעינן לכ"ע כ"א ביטול לשבת א' כמ"ש התוס' כנ"ל ואפ"ה בעינן דוקא שהן טבל אבל כשהן מעושרים לא ממעטי ולא אמרינן דאקצינהו דעשאו אוצר:

דמותר להסתפק אף דאסור להתחיל לפנותו אבל להסתפק ממנו שרי וא"כ אינו ממעט והג"א דמתיר אפשר פסק כמ"ד דאסור להסתפק וע' לעיל סי' של"ג בהרב"י:

וע"ק דאי מתרמי ליה אורחים ויצטרך למקום החריץ לצורך דבר מה שהוא צורך האורחים מותר לפנותו כמ"ש לעיל סי' של"ג:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **משפת כו'** אין מערבין שנים דהאי חריץ דינו ככותל המפסיק בין ב' חצרות ואי נתן עליו נסר הוי כפתח בכותל דאם רצו מערבים א' אם רצו מערבים שנים וכ"ז עד י' מיקרי פתח אבל יותר מעשרה לא מיקרי פתח אלא פרצה וכאלו נפרץ כותל שבין ב' חצירות ביותד מיו"ד דצריכים לערב יחד ולא כל א' לבדו:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **אפי' בחול כו'** ומשום מוקצה כו' דדעה ראשונה שאינה אוסרת רק בשבת היא דעת רש"י ונתן טעם דחיישינן שמא יסתפק עד שלא ישאר גובה עשרה ויטלטל ולאו אדעתיה וזה דחה הרא"ש דהא קי"ל שבת כיון דהותרה הותרה וא"כ אפי' נתמעט מותר לטלטל עוד פרש"י שאסור בשבת משום מוקצ' וגם זה דחה הרא"ש דדוקא בבית שנפל בשבת כיון כו'. אלא כסומך אהלים. ר"ל ע"י שנוטל מן הגדיש וליכא הפסק בין החצירות מסמיך ב' החצירות ונעשים חצר א' מ"מ אם היה כותל בנין מפסיק בין החצירות ודאי דאסור לסותרו:

ורש"י ס"ל דהוי מוקצה כו ר"ל ניהו דאין בו איסור סתירה מ"מ עד עשרה גובה אקצי מדעתיה דרצה שיהיה מחיצת הגדיש מפסיק ביניהם:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **ב' בתים כו'** מנכר' מלתא. שרואה שהגדיש נמוך הרבה יותר ממה שהיה תחל' נמוך מן התקרה עתה ע"י שנתמעט מגוב' עשרה:

ומיירי שבית א' פתוח כו' היינו לדעת הרא"ש דהאיסור הוא מחשש שיתמעט מגובה עשרה ולאו אדעתייהו ויטלטלו באיסור וזה לא שייך בשני בתים שפתוחים לחצר אחד דע"י שיתמעט הגובה שבין שני הבתים לא יוסיף איסור טלטול אדרבה נעשו כבית אחד ועדיפ' דאין צריך לערב יחד כלל כדלעיל סי' ש"ע סעיף ד' א"כ מאי איסור יהיה אם בין השמשות יתמעט מגובה עשרה עכ"פ לא גרע בזה עכשיו שאין גובה עשרה ביניהם ממה

שהיה תחל' גובה עשרה ביניהם והיו צריכים לערב שניהם בחצר אע"כ דכ"א פתוח לחצר א' וכל בית עירב עם חצר הפתוח לו והחצירות לא ערבו יחד דעתה שיתמעט הגובה שביניהם מי' יאסרו הבתים זה על זה:

סימן שעג

סעיף א

(**ס"ק א**) **נסר כו'** שלא יוכל ליטלו בשבת וכדלעיל סי' שע"ב סעיף י' גבי ספסל וביתר מקומות באותו סי':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דינא כו'** אבל כו' יותר מי'. דאז הוי כפרצה דפרוצים זה לזה והוי כחדא ואוסרים זה על זה וצריכים לערב יחד:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אינם יכולים כו'** ופתח' בק"ז ל"ע אינשי. וכ' הט"ז משמע דאם אינה בקרן זויות אף שהוא בעיקום מהני נסר:

סעיף ה

(ס"ק ה) כפתח ודוקא כשהן וחוקים ר"ל אם היו זה כנגד זה ממש וגם לא היו גבוהים א' מחברו מ"מ היה המרחק ביניהם עכ"פ ד"ט:

ואם תמשוך חוט. ר"ל אם נמשוך חוט או קנה לכותל שכנגדו ביושר עד הכותל ואח"כ נמדוד מסוף החוט או הקנה עד הנסר שקבוע שם ולא יהיה ביניהם ב' טפחים:

סימן שעד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואפי' כו'** ה"ה כשותפים בפת. ר"ל דאפי' שע"י סתימה בטל העירוב מ"מ כשנפתח אף שלא עירבו מחדש מ"מ הא עדיין נשאר בשותפות הפת שהניחו תחל' לשם עירוב והוי שותפים באותו פת וא"צ לערב כדלעיל סי' שס"ו סי"א ולקמן סי' שפ"ו סעיף ג':

א"כ כשנפתח בשבת כו' ב"ה ל"ק עירוב דהא עדיין ב"ה לא נפתח והעירוב הראשון כבר ביטל ע"י סתימ' לזה נתכוין האגור הובא בב"י שכ' וז"ל נשאל מהרי"ל אם סתם הפתח (דהיינו מזיד) ואח"כ נמלך לפתחו אם חזר העירוב להתירו הראשון לשבת הבאה והשיב מהרי"ל אין בידי לחלק בין שוגג למזיד ר"ל דגם במזיד חזר להתירו הראשון ומדשאל

השואל אם חזר כו' לשבת הבאה משמע דעל אותו שבת דהיינו אם נפתח ממילא בשבת פשיטא ליה דאינו חוזר להתירו הראשון וכמ"ש מ"א כיון דסתמו במזיד ביטל העירוב ובין השמשות דהיה עדיין סתום לא קנה עירוב וא"כ קשה על רמ"א רמתיר אפי' סתמו במזיד ונפתח בשבת ודאי אם נסתם בשוגג ראוי להתיר אפי' נפתח בשבת דלא נתבטל העירוב מעולם וכן אם נסתם במזיד דנתבטל מ"מ אם נפתח קודם שבת שוב ב"ה קנה העירוב כנ"ל אבל נסתם במזיד ונפתח בשבת זו לא שמענו:

מספינות אינה ראיה וז"ל הרא"ש פ"א דעירובין סימן כ"ג ונרא' שאם עירב לצורך שנה מחצר לחצר כו' אפי' נסתם באמצע שבוע ונפתח בשבת דחזר העירוב למקומו וראיה מהא דאמרינן בשבת (דף קא) פ' הזורק ספינות קשורות זו בזו מערבים ומטלטלים מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חוזרים להתירן הראשון שכל מחיצות הנעשים בשבת כו' משמע דנפסקו אפי' בחול קאמר דאי בשבת אפי' לא חזרו ונתקשרו נמי אמרינן שבת הואיל והותרה הותר' עכ"ל והמ"א כ' בסי' שנ"ה לפמ"ש התוס' שם בשבת אינו ראיה די"ל דספינות מיירי בנפסקו בשבת ואפ"ה אי לאו רחזרו ונתקשרו נאסרו ול"ל הואיל והותרה הותר' כיון דהים מפסיק דהוי כרמלית וכה"ג לא אמרינן הואיל והותרה הותרה כמ"ש כאן ס"ב ואף שעדיין לא נפרדו הספינות זו מזו מ"מ כיון דעומדים להפריד כפרודים דמי כ"כ המ"מ בשם הראב"ד שם וע"ש מ"ש המ"א לפרש דעת הרא"ש דס"ל כהרמב"ם:

ומ"מ התוס' כו' ר"ל ניהו דהרא"ש ע"כ חולק על התוס' ולהתוס' אין ראיה לדין הרא"ש מ"מ דברי התוס' בעצמם קשיין:

התוס' דף י"ז במס' עירובין:

והביאו ראיה מספינה אך התוס' לא סיימו כמ"ש הרא"ש דמשמע דנפסקו בחול דאי בשבת ת"ל הואיל והותרה הותרה אלא סתמו ראייתם וז"ל ואפי' נסתם באמצע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי כו' וראיה מדאמרי' פרק הזורק ספינות קשורות זו בזו כו' נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון עכ"ל. וכפי המובן הפשוט כוונתם כמ"ש הרא"ש דע"כ מיירי נפסקו בחול דאל"כ ת"ל אפי' לא נתקשרו לימא הואיל והותרה כו' אלא שלפ"ז דבריהם בעירובין ובשבת סותרים זא"ז:

לכן צ"ל דראייתם כו' ר"ל דאין כוונת התוס' כמ"ש הרא"ש אלא דהתוס' ס"ל דהאי ספינות י"ל דמיירי דנפסקו בשבת כמ"ש במס' שבת עכ"פ שמעי' מיניה דאע"ג דנאסרו יהיה מאיזה טעם שיהיה אם חזרו ונתקשרו אע"ג דנתקשרו ממילא שלא בכוונת אדם

אפי' הכי חזרו להתירן ה"ה בנפסקו בחול אם נתקשרו ממילא בשבת חזרו להתירן ה"ה בנסתם הפתח ונפתח אף שנפתח ממילא חוזר להתירו:

ומיהו בסתימה במזיד כו' דברייתא קתני נפסקו דמשמע ממילא דוקא והב"ח כתב כו' עיין בט"ז ס"ק א':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כל א' כו'** דוקא כשהפתח כו' ר"נ רהרמב"ם לא פליג כ"א על ריש הסעיף:

דאע"פ שהעירוב כו' ר"ל אי לא מתירים כ"א כל אחת לעצמה א"כ לענין מאי אמרינן כיון דהותרה לז"א אע"פ שהעירוב מונח בחצר אחרת דכה"ג היה ראוי לאסור לטלטל אפילו בחצירה אותה שאין העירוב אצלה כיון שאינה יכולה להביא עירובה אצלה אפי' הכי כיון דתחלת שבת היה אפשר לה להביא עירובה אצלה אמרינן כיון דהותרה הותרה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לכרמלית כו'** וכתב ב"י כו' מותר לטלטל מחצר לכרמלית כו' דסבירא ליה כיון דנפרצה לכרמלית יש לחצר דין כרמלית וקיימא לן דמכרמלית לכרמלית מותר לטלטל דהיינו תוך ד"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שהגג כו'** הא דפליגי רבנן על ר"ש וס"ל דכ"א מהגגות רשות לעצמו ואמר רב דאפי' בכל הגג עצמו לרבנן אין מטלטלין אלא תוך ד"א ומסיק הש"ס אי מחיצות הבית ניכרת מודה רב דמטלטלים בכל הגג דאמרי' גוד אסיק מחיצות הבית למעלה מן הגג אלא רב מיירי באין מחיצות הבית ניכרות וע"ז כתבו התוס' כגון שהגג בולט ד' טפחים כו':

אבל כו' דלא גרע כו' אין זה ראיה דודאי מסברא יש לחלק דשאני עמוד דאמרי' גוד אסיק דמחיצות העומד ניכרות מיקרי כיון דליכא בליטה משא"כ הכא אלא כוונתו דאם אין בולט ד' טפחים לא דכה"ג נקרא מחיצות ניכרות ואמרי' גוד אסיק ולא גרע מעמוד ואף שאין זה סברא פשוטה מ"מ הדין דין אמת דלא גרע מעמוד ולפ"ז מ"ש דלא גרע כו' אינו ראיה כ"א לו' הדין שדינו כעמוד וכן מוכח מהתו' שם כפי מה שכתב מהרש"א שהוקשה וז"ל י"ל למה איצטריך לו' דכל הגג אסור דנפרץ במלואו כו' דהא מהאי טעמא דבליטה אסו' משום דל"ל מחיצה ולא הוי רה"י מהאי טעמא נמי כל הגג לא הוי רה"י כו' דבעינן מחיצות ניכרות ויש לו' דודאי בליטה כו' וגדיים בוקעים נעשה כרמלית אבל כל שאר הגג שעומד עד כנגד המחיצות אינו נעשה כרמלית כיון שא"א שם לגדיים בוקעים והוי רה"י ואף שאין מחיצות ניכרות אי לאו דנפרץ במילואו כו' עד כאן לשונו ואם כן אי

אין הבליטה רחב ד' דהוי מקום פטור ואין הגג נפרץ למקום האסור יש לגג דין רה"י אף דאין מחיצות הבית ניכרות ומכל מקום אמרינן גוד אסיק ויש לו דין עמוד ועיין בספר תוספות שבת שהבין דברי תו' בע"א:

ומכל מקום כששני כו' ר"ל שני גגים גדולים דאין לשום א' גפופין דלעיל מיירי בגג קטן סמוך לגדול דהגדול יש לו גפופים דהיינו דאמרי' גוד אסיק חוץ מאם יש לו בליטה כנ"ל משא"כ אם שני גגין סמוכים זה לזה ואין אויר ביניהם ל"ל גוד אסיק ואוסרים זה על זה וכן פי' רש"י שם בהאי דרב במה שאמר ואין מחיצות ניכרות ר"ל כה"ג כוון דכ"א נפרץ למקום האסור לא אמרינן גוד אסיק:

סימן שעה

סעיף א

(**ס"ק א**) **אינם כו'** דע דמרפסת הוא. כשיש בתים בנוים בגובה החצר זה אצל זה והם נקראים עליות ויש לפניהם מרפסת אחת (הוא הנקרא בל"א גאניג) ואין לאותן הבתים דרך לירד לחצר כ"א פתחי כל הבתים פתוחים למרפסת ובסוף המרפסת עומד סולם מוצב ארצה עד החצר ובסולם הזה יורדים כל בני העליה לחצר וכן בנוים עליות ומרפסת בצד שכנגדה וגם למטה בחצר בתים בנוים בקרקע החצר וס"ד אם לא ערבו בני העליות עם בני החצר אף על גב שבני העליות ערבו לעצמן כל הבתים שיוצאים למרפסת אחת וכן בני בתי החצר שלמטה ערבו לעצמן מ"מ יאסרו זה על זה דהוי בני העליות עם בני החצר כחצר א' שחצי חצר א' ערבה לעצמה וחצי חצר האחרת ערבה לעצמה דאוסרים זה על זה קמ"ל דלא אלא הוי כשני חצרות ופתח אחד ביניהם:

אינם גבוהים כו' וגם למרפסת אין גבוה יו"ד ר"ל שאינו נמוך מן המרפסת יו"ד:

וכתב הב"י כו' לשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ודייק הרב"י מלשון הרמב"ם מדסתם וכתב אם אין גבוהים י' כו' ושניהם אסורים ולא חילק אם המרפסת רחוק מן התל במשך הרוחב ארבע טפחים דניתן לבני החצר דבני החצר תשמישן בו יותר בנחת מבני המרפסת א"ו דס"ל דאפי' בכהאי גוונא דהמרפסת והחצר שוין בו ואוסרים זע"ז בזריקה דס"ל אף דאין גבוה יו"ד לבני החצר מכל מקום התשמיש שמשתמשים בו בני החצר מיקרי ע"י זריקה וא"כ אפילו מרפסת רחוק ד"ט מ"מ כיון דיכולים להשתמש ע"י זריקה תשמיש בני המרפסת ובני החצר שוה ולכן שניהם אסורים:

דכל פחות מיו"ד ר"ל גובה לאו כלום הוא ר"ל אין גובהו נחשב לכלום ודינו כאלו שוה לו דלא מיקרי תשמיש ע"י זריקה אלא תשמיש גמור:

או נמוך ממנו (ר"ל מן המרפסת) יו"ד. וזהו כפי גירסת הב"ח בטור ע"ש:
דאין אדם אוסר כו' זה קאי אדין ראשון באינו נמוך מן המרפסת יו"ד אלא שרחוק ממנו ד"ט דנותנים לבני חצר אע"ג דלשניהם אינו גבוה יו"ד ולאו כלום הוא כמ"ש מ"א לעיל מכל מקום כיון דהמרפסת רחוק ד"ט וצריכים להשתמש עליו במשך באותו ריחוק דרך אויר אינו אוסר משא"כ בדין השני כשנמוך מן המרפסת יו"ד ומהחצר אינו גבוה יו"ד ל"ש ה"ט ולא צריך לה"ט אלא כיון דלבני החצר תשמישו בנחת ולבני מרפסת בקשה נותנים למי שתשמישו בנחת:
ואפשר שגם כו' ר"ל כיון דבטור מבואר כן להדיא אלא שהרב"י רצה לדייק מהרמב"ם שחולק מדסתם כנ"ל ע"ז כתב מ"א דאין זה הכרח לעשות מחלוקת בין הרמב"ם וטור ופוסקים דדרך הרמב"ם לסתום ולקצר. ועס"ס שנ"ה כו' וכ"ה בגמרא דבדף פ"ג פליגי רב ושמואל דאם התשמיש לא' בזריקה ולא' בשלשול ס"ל לרב דיד שניהם שוה ואוסרים זה על זה ושמואל ס"ל דנותנים לזה שבשלשול דתשמישו יותר בנחת מבזריקה. ובדף פ"ד ע"ב פריך מדתנן שני גזוזטראות זו למעלה מזו (ודין זה הובא לעיל ס"ס שנ"ה ועליו רמז מ"א) עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו ומשני ר"א בר אהבה בבאים בני תחתונה דרך עליונה למלאות (ואביי משני שנויא אחריתא ע"ש) ופי' רש"י קושית המקשין מדקתני שתיהן אסורות אף על גב דלעליונה בשלשול ולתחתונה בזריקה ושלשול דהא צריכה לזרוק הדלי למעלה מן הגזוזטרא העליונה ואח"כ לשלשלו לים וה"ל ליתן לעליונה דתשמישה בשלשול גרידא ואפ"ה קתני דשתיהן אסורות דיד שניהם שוה בו כ"ש לא' בשלשול ולא' בזריקה גרידא משמע דדוקא לשמואל פריך אבל לרב ניחא דלרב י"ל אפי' כה"ג שלא' בשלשול גרידא ולשני בשלשול וזריקה אפ"ה שניהם שוין דאי לא תימא הכי אלא גם לרב פריך דס"ל גם רב מודה דנותנים לזה שבשלשול בכה"ג א"כ לא משני ר"א ב"א מידי לרב דלרב ע"כ לא מיירי בבאים בני תחתונה דרך עליונה למלאות (ופירש"י שיש לה סולמות לעליונה וא"צ לזריקה) דהא בדף פ"ח ע"א אמר רב עלה דהא מתני' לא שנו אלא בסמוכה תחתונה לעליונה במשך רחב הכותל תוך ד"ט אבל במופלגת במשך הרוחב ד"ט אינה אוסרת על העליונה. וכיון דתחתונה אינה יכולה לשמש אלא דרך אויר והכי קיי"ל לעיל ס"ס שנ"ה וא"א דמיירי בבאים בני התחתונה בסולמות לעליונה מה לי שהוא מופלגת הא משמשת להדיא כמו העליונה בשלשול גרידא ולא דרך אויר. א"ו דלרב בלא"ה לק"מ ולא צריכנא לתי' ר"א ב"א דלדידיה אפי' לא' בשלשול ולשני בשלשול וזריקה אפ"ה שניהם שוין ואוסרים זע"ז. עוד ראיה מדין שהביא מ"א אח"ז בבור מלאה מים אסו' שמא ימלא ממנה ותחסר המים.

ודין זה הוא ש"ס ערוך דף פ"ד ע"א ע"ש וא"א מה בכך אם יחסרו המים. הלא אז יהיה לבני מרפס' בשלשול דהא יהיה נמוך מהם עשרה:
ולבני חצר בזריקה ושלשול דמבוא' דע"כ גובה עשרה לבני חצר דאל"כ אפי' לא יחסרו אוסרים על בני מרפסת א"ו אפי' כה"ג ס"ל לרב דאסורים זה על זה א"ע גב דלא' בשלשול גרידא ולשני בשלשול וזריקה:
ובהג"א פ' כיצד משתתפים הג"ה רביעית:
וצ"ע שהרא"ש פ' כ"מ ד"ג לא כ' כן כצ"ל והוא ר"ת פרק כיצד משתתפים דק ג' ור"ל שלא העתיק שם אלא לשון הש"ס לרב לא' בשלשו' ולאחד בזריקה שניהם אסורים והל"ל רבותא יות' דאפי' לאחד בשלשול ולשני בשלשול וזריקה אפ"ה שניהם אסורים וע' סי' שע"ב סעיף ט"ז ובמ"א שם סעיף קטן כ"ז שמחלק בין הכא להתם:

סימן שעו

סעיף א

(**ס"ק א**) **שתהיה כו'** דע דבור שבין ב' חצרות (הוא משנה דף פ"ו ע"א) הוא שחצי הבו' בחצר זה וחציו בחצר אחרת אלא שכותל המפסקת בין שתי החצרות עוברת על אמצעית הבור אלא שכותל זה אינה מתרת למלאות כיון שלא נעשית להתיר טלטול המים:
ולא יוליך כו' דהא יש לו היכר טפח מן המחיצה שהוא למעלה מן המים:
והא דל"ח להכי כו' הוא קושית הרר"י שהובא בהרב"י וע"ש ובב"ח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **קורה כו'** דלא אזיל כו' ר"ל אע"ג דאין הפסק במים דהא הקורה היא למעלה מן המים מ"מ ל"ח שמא ילך הדלי באלכסון למלאות בצד השני של הקורה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לא כו'** ועכ"פ אסו' כו' אפי' יערה אחר השאיבה את המים לתוך כלי ששבת בבית מכל מקום המים שבתו בחצר ואסו' להכניסן לבית אם לא ערבו:

סעיף ד

(ס"ק ד) אע"פ שהוא וכ"ש בפחות מד' הם דברי ה"ה פ"ג מהלכות ערובין שכתב כן על דברי הרמב"ם שהם כלשון הש"ע ומסברא י"ל כיון דהרמב"ם שהוא ס"ל דגם בפחות מד' מקרי תשמיש דרך אויר. א"כ כמו דלדידן אין חילוק בתשמיש דרך אוי' בין שהוא רחוק ד"ט או ה' או ו' טפחים. כן לרמב"ם אין חילוק בין פחות מד"ט לד' טפחים או יות' וא"כ י"ל כשאינה מופלגת ארבע טפחים יות' נקרא על שם החצר כיון שהוא קרוב

לחצר כ"כ שאינו מופלג ד"ט וכיון שהוא רשותו של חצר זה לגמרי ודאי דאין חברו יכול לאסו' עליו דרך אוי' אף שנגד זה גם חברו אין מופלג ד"ט מה בכך לענין שיקרא תשמיש דרך אוי' להרמב"ם אין חילוק כנ"ל וכן הוא א"י לאסו' על חברו מה"ט. אלא אפי' מופלג ד"ט דאינו נקרא של החצר לגמרי אפ"ה אין חברו יכול לאסו' עליו דרך אויר לאפוקי מדעת י"א שהביא רמ"א דס"ל איפכא דבעי' דוקא מופלג ד"ט דבפחות מד"ט לא מיקרי תשמיש דרך אויר. דאז אע"פ שהחצרות פתוחים לשביל שרי לסברא זו והיינו דרך חלונות דוקא לאפוקי מדעת הטו' שהביא רמ"א באם פתוחים לשביל אפי' דרך חלונות אסו' דלא מיקרי תשמיש דרך אוי' דאע"ג דבשבת משתמש דרך אויר ע"י החלונות מ"מ כיון דבחול משתמש דרך פתחים לא מיקרי דרך אוי' אבל לסברא זו דהיינו דעת הרמב"ם אפי' פתוחות לשביל כיון דבשבת משתמש רק דרך חלונות מיקרי תשמיש דרך אויר. והם דברי ה"ה שם שכ' ע"ד הרמב"ם וז"ל וממה שסתם רבינו נראה אע"פ שהחצרות פתוחות לשביל מות' למלא דרך חלונות עכ"ל. ולפ"ד ה"ה אין חילוק להרמב"ם בין מופלג ד"ט או לא בכל ענין מות' אפי' פתוחות לשביל ועל פ"ז בימי חורפי הגהתי ומחקתי במ"א תיבת דא"ז דמשמע מזה דוקא כה"ג דאינו מופלג ד"ט אז מות' אפי' פתוחים לשביל וז"א דמדברי ה"ה נראה מופלג ד"ט מ"מ מות' להרמב"ם אפי' פתוחות לשביל וכ"מ כעת בס' ת"ש שמחק תיבת דא"ז ואחרי שובי כעת נחמתי דאולי אפש' לקיים הגירסא תיבת דא"ז דאולי אפש' הוי קשיא למ"א על מ"ש רמ"א על דברי המחב' ודוקא כשאין החצרות פתוחו' כו' כאלו הוא פי' לדברי המחב' וז"א דהא המחב' העתיק לשון הרמב"ם ומיניה דייק ה"ה דס"ל דאין חילוק ואפי' פתוחות לשביל שרי דרך חלונות כנ"ל אלא שרמ"א הביא דעת הטו' שמחלק כן א"כ ה"ל לכתוב וי"א דוקא שאין החצרות כו' וכן הקשה בספ' ת"ש. (אם שאינו קושיא כ"כ אף שגם הסמ"ע הקשה כן דכן דרכו של רמ"א כ"מ שאינו מבוא' להדיא במחב' להיפך מדעת רמ"א אינו כותב בלשון י"א אף דבאמת המחב' חולק) לכך הוי ס"ל למ"א דדעת רמ"א כיון דאין ראיית ה"ה מהרמב"ם דס"ל דאפי' פתוחים לשביל שרי אלא מדסתם הרמב"ם וכיון דמצינו דהטו' ס"ל דבפתוחות לשביל אסורות לכך הוי ס"ל לרמ"א שלא להרבות במחלוקת דע"כ לא התי' הרמב"ם אפי' בפתוחות לשביל אלא באינה מופלג ארבע טפחים דעדיף לרמב"ם לשיטתיה אבל מופלג ד' טפחים מורה הרמב"ם דבפתוחות לשביל אסורות וע"כ אין מחלוקת בזה בין הרמב"ם להטו' דהא באינה מופלגת ד' טפחים בלאו הכי אסו' להטו' אפי' אינם פתוחות לשביל ואעפ"כ א"ש הא דסתם הרמב"ם ולא כ' דמיירי דוקא באין פתוחות לשביל דהא הרמב"ם כ' אע"פ שהיא מופלגת כו' משמע כ"ש באינה מופלגת

ומיירי בין במופלג ובין אינה מופלג וכיון דבאינה מופלג אין חילוק ואפי' פתוחות לשביל שרי לכך לא היה אפש' לרמב"ם לכתוב ודוקא באינם פתוחות לשביל ולהאריך לכתוב במופלג דוקא באינם פתוחות לשביל הלא דרכו של הרמב"ם לקצר מאוד ולכך לא כתב רמ"א וי"א ודוקא כ' דהוא קאי רק במופלג ד"ט (אף שמחב' העתיק לשון הרמב"ם וכתב אע"פ שהיא מופלגת) ולפ"ז תיבת דא"ז שכ' מ"א א"ש ומי שדעתו יות' שלמה מדעתי יבח' לפרש דברי מ"א:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אסורה כו'** כיון כו' ר"ל בדין א' שג' החורבו' עומדות כשורה שאין החצרות יכולים להשתמש בחורבה האמצעית כי אם דרך אויר שהיה רחוקה משני החצרות. לכן אין אוס' אחד על חבירו. משא"כ בדין זה שעומדים ג' ראשי קנקן שהאמצעית סמוכה לשתי החצרות:

סימן שעז

סעיף א

(**ס"ק א**) **כו'** אפי' עשתה כו'. דהב"ח הקשה מאי אריא שלא ערבה לעצמה אפי' ערבה לעצמה מכל מקום אסורה לשפוך עלהמרפסת שירדו המים לגומא של חבירו וכמבוא' בש"ס כיון שגומת חבירו רחוקה ממרפסת שלה תחוש אם ירדו המים מן המרפסת לחצר ומשם ירדו לגומא יתקלקל ויתטשטש כל החצ' ע"י המים ולכן תוריד הכלי עם המים לחצר ותשפוך להגומא וזה אסי' דהא לא ערב שתיהן יחד ואסורים לטלטל בחצר לכן כתב הב"ח דמה"ט נקט לא ערבה לעצמה לאסו' בכל ענין אפי' עשתה גם היא גומה דהא אסורה להוציא על המרפסת דהא בני העליות הדרים בעליות הפתוחות למרפסת לא ערבו זה עם זה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מותרת כו'** אבל אסורה כו' דחיישינן כו' דודאי מצד הדין מות' אף דליכא רק גומא א' מכל מקום הא יכול לשפוך לתוכה כל מה שירצה ואפי' נתמלאה מע"ש אפ"ה מות' לשפוך לתוכה כמבואר כ"ז וכל דין גומא לעיל סי' שנ"ז ע"ש:

כ"כ הב"ח. קאי על מ"ש ס"ק א' וס"ק ב' ולשון הרמזים ל"מ הכי. אף דהדין של הב"ח אמת אבל לפרש דברי הטו' והרא"ש דמה"ט נקט לא ערבה לאסו' אפי' עשתה גומא כמ"ש ס"ק א' אף שהב"ח דחק א"ע לפרש לשון הטו' כן אבל ברמזי פסקי הרא"ש שחיב' הטו' א"א לפרש כן:

מותרת כו' לשפוך להדיא לגומא אף שלא ערבו שתיהן יחד ואסורות לטלטל בחצר לכך לא הות' לכ"א לשפוך בעליה על המרפסת ומשם תרד לחצר לגומא דה"ל כחו כו' היינו דוקא כשלא ערבה לעצמה בני מרפסת האחרת דה"ל רגל האסור' במקומה דאוסרת שלא במקומה דהיינו בחצר אבל כשערבה דה"ל רגל המותר' במקום' דהיינו במרפסת שלה אינה אוסרת בחצר על האחרת שיש לה יותר שייכות בחצר לפי שעשתה גומ' משא"כ היא דומה קצת לדעיל סימן שע"ב סעיף ו' ס"ק י"ב:

וצ"ע ע' מ"ש שס"ד סעיף ג' כצ"ל ר"ל מ"ש מ"א שם ס"ק ג' ליישב דברי הרר"י במבוי עקום דבחצר כיון ששייך לשניהם בשוה לא מהני רגל המותר במקומה שלא לאסור שלא במקומה ויש לחלק קצת בין האי דהכא לדהתם כנ"ל:

סימן שעט

סעיף א

(**ס"ק א'**) **בבית כו'** הסמוכים לחצירות כצ"ל. ר"ל שהניח חצר א' ערובה בבית השלישי וכן החצר שכנגדה הניח ערובה באותה בית עצמו הסמוך לחצרה א"כ שני הערובים מונחים בבית א' או שני החצרות הניחו ערובן יחד בבית א' מבתי חצר א' עכ"פ מונחים ב' הערובים בבית א':

דנעשו כולם כו' זה קאי אסיפא כשהניחו עירובן בבית מבתי החצר א"כ כל ג' הבתים דנעשים בית שער לחצר שמוליכ' ערובה על ג' הבתים ומניחה ערוב' בחצר האחרת ובריש' שאחד הניח בבית השלישי רחוק מחצירה א"כ שני בתים נעשים בית שער והשלישי הוא שמניחים בו עירוב:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **בבית כו'** ואם נחשוב כו' א"כ כל חצר מפסיק בית בינו ובין רבית כו' כצ"ל ר"ל דע"כ כל בית הסמוך לחצר נחשב לבית שער לחצר הסמוך לה כיון דבית זה לא נתנה לעירוב וחצר הסמוך לה נתן ערובה בבית השני א"כ בית שלא נתן לעירוב מפסיק בינ' ובין עירובה ואינה יכולה להביא ערוב' לחצירה אלא ודאי דאצל' חשיב בית שער ואיך יחשב כבית גמור גבי חצר השני והוי תרתי דסתרי:

ואף על גב דבסימן שצ"ג כו' ר"ל דקיי"ל ב"ה קונה עירוב לכן אם היה העירוב קיים ב"ה ואח"ז נאכל קנה וכתב שם אם שליח משני ב"א הניח עירוב בשביל א' מבע"י ונאכל באמצע ב"ה ובאותו זמן עצמ' שנאכל עירוב הראשון הניח עירוב בשביל האחר שניהם קנו עירוב דלגבי הראשון שנאכל אמרינן דכבר היה לילה והיה קיים כל ב"ה ולגבי אחר

שהניח באותו זמן אמרינן דעדיין לא היה לילה ואף ע"ג דהוי תרתי דסתרי אהדדי כיון דהי מלתא דרבנן:

ועבי"ד סי' קי"א. ר"ל כ"ה דלא תקשי למה יאסרו שניהם ניהו דא"א להתיר שניהם דהוי תרתי דסתרי אהדדי עכ"פ ה"ל להתיר א' מהן ולומר דבית שהניח בו העירוב הוי בית גמור ולגבי אידך באמת לא הוי עירוב כיון דבית מפסיק כמ"ש מ"א לעיל ע"ז דמז לעיין בי"ד סי' קי"א שכ' שם אם יש שני קררות א' של היתר וא' של איסור ולפניהם ב' חתיכות א' של היתר ואחר של איסור ונפל לתוך כל קדרה חתיכה אחת ולא נודע לאיזה קדר' נפל האיסור או ההיתר אם היה אסור דרבנן אנו אומרים האיסור לתוך איסור כפל וההיתר לתוך היתר. וכתב שם סעיף ה' אבל יש כאן ב' קדרות שניהם של היתר ולפניהם ב' חתיכות אחד של היתר ואחד של איסור ונפל לתוך כל קרר' חתיכ' אחת שניהם אסורים דממ"נ אחת נאסרה והי מנייהו מפקית דוקא באחד מהן של איסור אנו אומרים איסור תוך איסור נפל ואין מוסיפים לו איסור מה שא"כ כששניהם היתר דעכ"פ צריך לאסור אחד מאי אולמא דהאי מהאי ולכך שתיהן אסורות וה"ה הכא ועיין שם בש"ך סעיף קטן י"א:

סימן שפ

סעיף א

(**ס"ק א'**) **אף כו'** דאסתלוקי כו'. ר"ל אף דאסור למיקני רשות בשבת זה לא מיקרי קנין רק שמי שלא עירב מסלק את עצמו וממילא האחרים מותרים:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **לכל כו'** אף למי שביטל אסור (מ"מ) והן דברי הש"ס דף צ"ו ע"ב וז"ל רש"י שם ד"ה ה"ג כו' למאן דלא פי' דלא בטיל וכלם אסורים דע"ג דהאי דבטל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דהאי חולק' לא עירב דהאי שעתא לאו דידיה הוי ודכוותיה תני בהדר א' מן השוק שמת כו' והניח רשותו לאחד מבני חצר כו' והוא מבואר לעיל סי' שע"א סעיף ג':

סעיף ג

(ס"ק ג') מביתו כו' א"ל שהוא אורח דהא לא בטלו:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **ביתו כו'** למה אמרינן דף ע"ט כו' וה"ה התם והתניא בית שבין שתי חצרות (ופרש"י ושני בתים משני חצרות פתוחים לו) ומלאוהו תבן מערבים שנים ואין מערבים

א' (ר"ל דכל חצר צריך לערב בפני עצמו) אבל אין יכולים שתי החצרות לערב אף דאותו בית פתוח לשתיהן כיון דהוא מלא תבן הוי כאלו כותל מפסיק ביניהם נתמעט התבן עוד שאינו גבוה עשר' שניהם אסורים כיצד הוא עושה (פרש"י להתיר מיהו את הא') נועל את ביתו (הפתוח לאותו בית שיש בו תבן) ומבטל רשותו הוא אסור וחבירו מותר (פרש"י הוא אסור להוציא מאותו בית לחצר שלו שהרי ביטל רשותו וכל הבית לחצר האחרת הוא):

דהתם מיירי בשני יחידים כו' ר"ל דודאי בכל חצר דרים הרבה בני אדם דהא קתני רישא מערבים שנים. ואם אין בכל חצר כ"א יחיד עם מי יערב וסיפא ארישא קאי. וגם סתם החצרות כך הם אלא שכל בני החצר אין להם דריסת רגל על בית שיש בו תבן כ"א אותן שתי בתים העומדים משני צדדיו. וגם אותו בית שיש בו תבן אין לו דריסת רגל על החצרות כ"א על שני הבתים או שבית התבן פרוץ במלואו לשני הבתים ולכן אם לא היה כאן תבן בבית האמצעי היו יכולים לערב שתי החצרות יחד כיון דפתוחים זה לזה ומעתה שלא ערבו אין הבית האמצעי אוסר כי אם על שני הבתים ולא על החצרות כנ"ל וא"כ כשמבטל א' מהן אינו מבטל כ"א לבעה"ב השני ולא לבני החצר האחרת. כי אין להם צורך וגם אין להם שייכות:

ואז הוא אסור. ר"ל אפילו ביטל גם ביתו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בין מביתו כו'** לאחר שהחזיקו דקודם שהחזיקו אם יוציא מביתו לחצר אז חוזר מבטולו כיון ששוב משתמש בחצר שביטל כדאיתא ריש סי' שפ"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וי"א שא"מ**. לולי דמסתפינא כו' הרא"ש הביא בשם הר"ם שכתב דמישראל אין שוכרים וא"כ א"ל כמ"ש מ"א דהטעם מצד איסור קנין בשבת:

בדיעבד אם שכר י"ל דמהני דהא קי"ל בח"מ סי' ר"ח דמקח שנעשה באיסור קונה ואם קנה בשבת מהני:

אבל הרב"י ודאי דלא ס"ל האי טעמא דהא כתב דאינו מועיל משמע אפי' דיעבד וגם מדסתם הרב"י משמע אפי' בחול אין שוכרים:

לכן כתב מ"א לולי דמסתפינ' כו' וע' בט"ז מה שנתן טעם לדבר:

דבשלמא גבי עכו"ם אין דירתו דירה כו' דהוי כדירת בהמה אלא שחז"ל חששו אם ידור עכו"ם עם ישראל פן ילמוד ממעשיו לכן תיקנו שאוסר וביטול לא מהני אלא דוקא צריך לשכור ויאמר העכו"ם למה בחנם שאני רוצה לבטל ואין ישראל רוצה כ"א דוקא שאקח

ממנו מעות אלא ודאי שרוצה לעשות כשפים ומה"ט בקושי ישכיר לו העכו"ם וככן יצא ישראל מן הריר' כי יקשה עליו השכירות וע' בגמרא:

דמיקני כו' הוא בדף ע"א דפליגי ב"ש וב"ה דלב"ש אין מבטלים אלא מבעוד יום ולב"ה דקי"ל כוותייהו אפי' משחשיכה ומסיק הש"ס דב"ה דביטל היינו מיקני רשותא ולכן אסור משחשיכה וב"ה ס"ל דהוי סלוקי רשות' ולכן מותר בשבת משמע אי הוי מיקני רשותא מודה ב"ה דאסור בשבת:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **אף כו'** וא"כ משמע דמותרים להכניס כו' כיון דאין האיסור מה שאין חשובים כאורחים אלא שעי"ז שמשתמשים בחצר ה"ל משקל רשותא וחוזרים מבטול' אם כן במה שמכניסים מחצר לבית בזה אינו נראה כחוזרים מבטולם דדוקא כשמוציאים לחצר ומשתמשים בחצר נראה שחוזרים לזכות בחצר אבל כשמוציאים מחצר לבית ארבא אין משתמשים בחצר דהא מוציאים מן החצר מה שיש להם בתוכו וכן מבואר ריש סימן שפ"א אא"כ בטלו גם רשות ביתם דאז גם להכניס אסורים כמ"ש מ"א ריש סי' שפ"א:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אינו כו'** שיהא הוא מועיל ומותר. ולא אמרינן דשליח שויא לבטל כ"ה ברש"י:

סימן שפא

סעיף א

(**ס"ק א**) **והוציא אבל הכניס מותר**. אא"כ כו' אסור בהכניס כצ"ל. דהגרסא שלפנינו אבל להכניס מותר ע"כ ט"ס הוא דאיך יהיה מותר להכניס לביתו והבית רשות מיוחר לו לבר דלא ביטלו והחצר מיוחד לבעלי חצר והוא אין לו חלק בה דהא ביטל גם אח"ז הגרסא לפנינו דאז אסור להכניס. אדרבא איפכא מסתברא כשביטל גם רשות ביתו אז מותר כמבואר סי' שפ"ט סעיף ב' אע"כ צ"ל כמו שהגהתי. ואמר עמ"ש בש"ע דאם הוציא אוסר דחוזר מבטולו עז"א דוקא הוציא שמשתמש בחצר נראה שחוזר מבטולו אבל הוציא מן החצר והכניס לבית בזה אינו נראה שחוזר מבטולו דהא ארבא הוציא מן החצר ואינו רוצה להשתמש ולכן כתב אבל הכניס מותר. ר"ל מותר לבני החצר דבטולו נשאר בבטולו אא"כ ביטול גם רשות ביתו והכניס א"כ הכניס לבית שביטל ומשתמש שם נראה דחוזר מביטול ביתו ושוב אוסר על בני חצר. ואולי כיון שבפ"א ביטל רשות ביתו וחצרו והשתא שהכניס נראה שחוזר מביטול ביתו אף שאין ראיה שחזר מביטול חצרו דהא הוציא מן החצר מ"מ אמרינן כיון דחזר ממקצת הביטול חזר מכל הביטול:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **החזיקו כו'** אסור להוציא עסי' ש"פ ס"א ב'. ר"ל דוקא כשביטל סתם דאז לא ביטל רשות ביתו אבל כשביטל גם רשות ביתו בפי' אז מותר לכתחלה לאחר שהחזיקו להוציא כמבואר שם סעיף ב':

סעיף ד

(ס"ק ד) בחורבה אף ע"פ שאין עיקר תשמישם שם ר"ל דס"ד דוקא בחצר דעיקר תשמישם שם ויש צורך הרבה הקילו רבנן דמהני משא"כ בחורבה דאין בו צורך כ"כ דהא אין עיקר תשמישם שם לא הקילו קמ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **ואז כו'** ודבריהם תמוהים כו' דדעת י"א הם דברי ר"ת שחלק על רש"י וס"ל דמבית לבית אין לבטל דלא נשתכח תורת עירוב דבשלמא בחצר אם מבטל רשות חצרו ולא ביתו דאסור להוציא מביתו לחצר א"כ יערב בשבת הבא כדי להתיר ההוצא' מביתו לחצר (ואם ביטל גם רשות ביתו דמבואר לעיל סי' ש"פ סעיף ב' דמותר להוציא מביתו לחצר ע"ש בתוס' דף ס"ד ע"א ד"ה א"כ כו' מ"מ כשיחיד מבטל ליחיד הא אסור להוציא כיון דאינו נעשה אורח כמבואר ס"ס ש"פ ואם בטלו לרבים הא הרבים ערבו ולא ישתכח תורת עירוב משא"כ מבית לבית דאין חצר מפסיק ביניהם כשא' מבטל לחבירו רשאי להוציא אפי' המבטל לבית חברו שביטל לו דבזה אינו נראה כמחזיק במה שהוציא מרשותו לרשות חבירו כדלעיל דדוקא כשמכניס לרשותו נראה כמחזיק) וא"כ אפי' ביחיד נגד יחיד מותר להוציא מבית המבטל לבית שבטלו ועי"ז ישתכח תורת עירוב ולא יערבו (וחיישינן פן ישכחו גם לבטל כ"כ מהרש"א שם) ודעת רש"י שהוא דעה א' כתב התוס' דלא חייש להכי כיון דעכ"פ אם לא יערבו יהיה המבטל אסור להכניס לביתו וישתכר כשיערב. ור"ת צ"ל דס"ל דלא חייש באיסור הכנסה דממ"נ להכניס כלי חבירו כביתו בזה לא איכפת ליה דסתמא דמלתא כי משתמש אינש בכלים דידיה משתמש ולא בכלים של אחרים כדאמרי' דף ע"ב וכליו על פי הרוב אין מצוים בבית חבירו וגם כשיוציא כליו לבית חבירו שלא יהיה רשאי שוב להכניס בזה לא יחוש כ"ה ני אינו מצוי כ"כ ולא ישתכר ע"י עירוב ועי"ז ישתכח תורת עירוב אבל כשמשאיר לעצמו חדר א' דאז אסור להוציא מחדר זה לבית וישתכר ע"י עירוב להוציא מן החדר עי"ז יערב ולא ישתכח תורת עירוב ולכך תמה מ"א במה שהתיר הרב"י וכן רמ"א להכניס כה"ג מבית חבירו לביתו ולמה דהא דומ' למי שביטל רשות חצרו לחברו יחיד אף שלא ביטל רשות ביתו ואסור להוציא מביתו לחצר מ"מ אסור להוציא מבית חבירו לחצר ה"ה כאן

שביטל ביתו ולא חדר ניהו דאסור להוציא מחדר לבית מ"מ אסור להוציא מבית חברו לביתו דכאן הבית יש לו דין חצר וחדר יש לו דין בית. דלא שייך לומר שלא ישתכח כו' דהא הרבים עירבו כנ"ל:

סעיף ט

(**ס"ק ט'**) **וחוזרים כו'** אפילו בטלו ביתם כו' דלא כב"י ר"ל דהרב"י כתב בספרו וז"ל משמע הא דצריך לבטל ולחזור ולבטל כשביטל רשותו סתם הוא שאלו ביטל רשות ביתו בפי' שניהם מותרים בין בבית המבטל בין בבית שאר שכנים כו' וא"צ לחזור ולבטל עכ"ל ועל זה כתב מגן אברהם דליתא כיון דרבים המבטלים אפי' ביטלו גם רשות ביתם מכל מקום אסורים להוציא לחצר דלא נעשו אורחים:

סימן שפב

סעיף א

(**ס"ק א**) **אינו כו'** אלא דגזרו כו' עמ"ש לעיל סי' ש"פ במ"א ס"ק ו'. דל"ש דדייד דחייש לשפיכת דמים שהעכו"ם יהרגנו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **עד שיחזור היינו כו'** הם דברי הב"ח שכ' ליישב קושית הרב"י שהקשה על הרא"ש שכתב שהעכו"ם יכול לחזור בו משמע אפילו בלי חזרת דמי' ומרש"י ר"פ הדר משמע דאינו יכול לחזור אם לא כשמחזי' הדמי' שכתב במשנה אהא דאמר אביו של ר"ג לבניו שהיה דר במבוי שלהם צדוקי א' צוה לבניו שיוציאו למבוי ויחזיקו בה קודם שיוציא הצדוקי ויחזור בו. ועל זה כ' רש"י דע"כ ס"ל דצדוקי דין ישראל י"ל ודי בביטול ולכן חשש פן יחזו' מביטולו דאלו ס"ל דיש לו דין עכו"ם וע"כ שכרו ממנו א"כ אין יכול לחזו' עד שיחזיר הדמים הרי דס"ל לרש"י דאין יכול לחזו' אם לא שיחזיר הדמי' ועז"כ הב"ח דלא פליגי דהרא"ש מיירי ששכר סתם ולא קבע זמן נמצא דאחר שבת ראשון יכול לחזור אפי' בלי חזרת דמים די"ל לא השכרתי כ"א על שבת א' משא"כ קודם שבת ראשונה ודאי דאין יכול לחזור בו אם לא שיחזי' הדמים דהא עכ"פ השכירו לשבת א' ורש"י מיירי קודם שבת ראשונה אבל קבע זמן אינו יכול לחזור עד שיגיע הזמן עכת"ד ומשמע דאפי' קבע זמן דא"י לחזור תוך הזמן היינו בלי חזרת דמים אבל אם מחזיר הדמים ודאי יכול לחזור בו כמו בהשכיר סתם קודם שבת ראשונה דאין לומ' מה שהחזיר ובשבת ראשון יועיל שלא יכול לחזור עד שיגיע הזמן דהחזיק אינה מועלת כ"א לאותה שבת וכ"כ בט"ז:

אם החזיק בה משנכנס שבת הואיל והדברים הללו נובעים מדברי רש"י ורש"י ס"ל דבעינן שיחזיק משחשכה כמבוא' סעיף א' נקט האי לישנא:
עד כלות הזמן אם לא בחזרת דמים כנ"ל וכ"ה בתשובת ה"ה חכם צבי סימן ו' דאם מחזיר הדמים אפילו שכר לזמן יכול לחזור וכתב שם בתשוב' הנ"ל דמ"ש הט"ז ס"ק ט' דאם מת הגוי המשכיר אפילו השכירו לזמן מ"מ השכירות בטל דאפילו לא החזיר היורש הדמים מ"מ בטל דאפי' המשכיר חי וחוזר ואינו מחזי' הדמים היה ראוי לו' דהשכירות בטל אלא שהגוי דמים חייב לו וגזלו ניהו דלגבי משכיר גופיה לא אמרינן כן מכל מקום כשמת לגבי יורש הדין כן דאפילו אינו מחזיר הדמים הוי היורש גזלן אבל השכירות עכ"פ בטל וכ"כ בס' ת"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דאין כו'** ועמ"ש סי' שפ"ג ר"ל דשם ג"כ הם סברות חלוקות וכתב שם דנראה עיקר דעת האומרים דאינו חוזר וניעור. בש"ע סעיף ח' אם שכרו כו' ובתוך הזמן הזכיר כו' די בשכירות הראשון ונתן הט"ז הטעם בס"ק י' דנכרי אחד לא סילק נפשיה כו' ממילא לא נתבטל שכירות הראשון כו' עכ"ל ובלבוש נתן טעם כיון ששכר לזמן ואינו יכול לחזו' אלא בחזרת דמים א"כ ה"ל כאלו התנה גוי ראשון עם השני שלא יהיה בידו לחזו' אא"כ יחזיר הדמים דהא אינו יכול להשכיר כ"א זכותו מה שיש לו בבית וכ' בס' ת"ש דלפ"ז מ"ש בש"ע אם שכרו מהגוי לזמן הוא דוקא דאם שכרו סתם אם השכירו לאחר השכירות בטל ממילא כמו ביורש דהא כה"ג א"צ חזרת דמים משא"כ לטעם הט"ז אפי' השכירו סתם והשכירו לאחר לא בטל השכירות של ישראל כיון דהוי כאלו לא זזה מתוך ידו של ראשון וכתב דלפ"ז דוחק דצ"ל מ"ש בש"ע אם שכרו מהגוי לזמן כו' הוא לאו דוקא ע"ש אולם לבבי לא כן ידמה דגם להט"ז לשון הש"ע אם שכרו מהעכו"ם לזמן הוא דוקא די"ל דהט"ז ס"ל דאם השכירו לאחר יש קצת רגלים לדבר שחזר משכירות שהשכיר לישראל אך כיון שהשכיר לזמן אמרינן מסתמא כיון שלא חזר בפירוש ניחא ליה דליקו' בהימנותי' בלי לחזור (וביותר דהא חזינן דלא התזיר הדמים ובשכירות לזמן צריך חזרת דמים) אלא דקשיא להט"ז מאי מהני שאינו חוזר הא ממילא השכירות בטל דהא יצאה מתחת ידי הראשון ליד עכו"ם שני השוכר לזה הוצרך לומר דאכתי לא זזה מת"י הראשון כיון שאחר זמן שכירות עכו"ם השני תחזור לראשון וא"כ כיון שעדיין תחת ידי הראשון והיא לזמן אמרינן דלא חזר מה שא"כ בשכרו ישראל סתם דאין בחזרת העכו"ם שאינו עומד בדבורו אמרינן מסתמא כיון דהשכירו לעכו"ם אחר חזר בו משכירות ישראל ואין מחלוקת לדינא בין לבוש להט"ז:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **להניח כו'** ומ"מ צריך כו' שקרקע ניקנית בהם עבח"מ סימן קצ"ד כתב רמ"א אף דקרקע אינה ניקנית מן העכו"ם בכסף או בחזקה מ"מ שנירות קרקע ניקנית מעכו"ם בכסף א"כ ה"ה שאלה וע"ש יתר דינים:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **לא מהני כו'** אבל יש לעכו"ם רשות כו' הב"ח כתב כן לאפוקו מדעת הרב"י עוד כתב דאפילו אין רשות לעכו"ם להשתמש שם אלא שיש רשות לעכו"ם לסלק הישראל בכל עת שירצה מקרי ישראל שכירו ולקיטו:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **אין דירתן כו'** וכמ"ש סימן ש"ע סעיף ג' גבי ישראל ותוספות דימו דין דהכ' להתם וא"כ לפ"ז לפמ"ש לעיל סימן ש"ע במ"א ס"ק ח' דתרתי בעי' שהמקום מושאל להם וגם משתמשים יחד בכל הבית בכל תשמישיהן באפי' ובישול וכדומה ה"ה הכא וכ"כ בספר ת"ש:

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **ב' חצרות כו'** וע' בח"מ כו' וע' בגמרא ר"ל דפשטא דהש"ס מורה כהמתירים (וכ"פ בהג"א שם) וז"ל הגמרא דף ס"ה ע"ב אמר ר"י אמר רב ישראל ועכו"ם בפנימית וישראל בחיצונה בא מעשה לפני רבי ואוסר כו' סבר רב ששת ורבה למימר דס"ל כר"מ דאפי' עכו"ם וישראל א' אוסר העכו"ם ובעי' שכירות א"ל רבי יוסף אי כר"מ ל"ל ישראל בחיצונה (דהא פנימי לבד ג"כ צריך לשכור) וכ"ת מעשה שהיה כך היה והא בעי מרב פנימי במקומו וא"ל מותר (דהפנימי אחדא לרש' בפני החיצון דאין לחיצון דריסת רגל על הפנימי) ופריך אלא מאי כראב"י הא דס"ל דאין העכו"ם אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה והכא לא אסרו אהדדי דהא הפנימי ה"ל רגל המותר במקומו ואינו אוסר שלא במקומו כדקי"ל לעיל סימן שע"ח אלא כראב"י וכר"ע דס"ל רגל המותרת במקומה אפ"ה אוסרת שלא במקומה וכגון שעירבו שני הישראלים מ"מ השתא העכו"ם אוס' עליה' וקאמר בתר הכי דא"ר לר"א ה"ה איפכא לישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימי עכת"ד הש"ס:

וא"צ עירוב כלל דהא קי"ל כרבנן דר"ע דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה וכיון דאין שני ישראלים אוסרי' זע"ז כיון דקי"ל כראב"י כנ"ל אין העכו"ם אוסר עליהן וא"צ לשכור מן העכו"ם:

משא"כ כשהעכו"ם בפנימית כו' והוא דין ג' שכתב המחבר אף שהמחבר כתב על דין ג' ואפי' עכו"ם בפנימית כו' משמע דס"ל דבשני דינים יש סברא יותר לאסור מבדין ג' ע"ז כתב מ"א דליתא דאדרבא בדין ג' כשעכו"ם בפנימי ושני ישראלי' בחיצונה אפי' לדידן העכו"ם אוסר כדאיתא דף ע"ה ע"ב אר"א עכו"ם ה"ה כרבים והיינו בנדון זה שעכו"ם א' בפנימי וב' ישראלי' בחיצונה העכו"ם אוסר כאלו היו רבים בפנימי וה"ט דחיישינן שיסברו שבפנימי דרים עוד ישראלים כמ"ש מ"א:

וא"א שעברו ושכרו כו' הם דברי הש"ס שם דפריך מ"ש ישראל ר"ל דאם בפנימי אינו רק ישראל א' אינו אוסר על החיצונים לדידן דקי"ל כרבנן דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת ולא חיישינן שמא יאמרו רבים בפנימי ומשני בשלמא בישראל בפנימי דידע שאין שם רק ישראל א' בפנימי וגם ידע דרגל המותרת במקומה אינו אוסרת הא ידע ומאן דלא ירע אלא יהיה סובר שרבים בפנימי או רגל המתרת במקומה אוסרת ידין אותם לכף זכות מסתמא ערבו יחד ואין אוסרים זע"ז משא"כ בעכו"ם בפנימי חיישינן שמא יאמרו רבים בפנימי ולא ידונו לכף זכות שערבו ושכרו מן העכו"ם רא"א שיערבו ושכרו כו' מפעי פעי כו' כמ"ש מ"א:

ויאמרו עירוב כו' ר"ל מדל"ל קלא ע"כ לא שכרו וע"כ עירוב מועיל במקום עכו"ם בלי שכירות:

משא"כ כשאין בחיצונה כו' ר"ל בדין ראשון שבש"ע שישראל ועכו"ם בפנימי וישראל בחיצונה ע"כ צ"ל דלא גזרי' שיאמרו רבים בפנימי דא"כ הסוגיא שבד' ס"ה ע"ב ושבדף ע"ה ע"ב סותרים זא"ז דהא בד' ס"ה מבואר דדין ראשון שבש"ע כשעכו"ם וישראל בפנימי וישראל בחיצונה שהעכו"ם אוסר אינו כ"א לר"ע דס"ל רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה אבל לרבנן דקי"ל כוותייהו אין העכו"ם אוסרת כה"ג כנ"ל ואמאי הא גם לרבנן ראוי לומר שהעכו"ם יאסר דנגזור שיאמרו שרבים דרים בפנימי אע"כ ס"ל להש"ס בדין ראשון אינו ראוי לגזו' דדוקא בדין ג' שרואים בחיצונה שני ישראלים יאמרו שגם בפנימי יש שני ישראלים משא"כ כשאין בחיצונה אלא ישראל א' וה"ה מה"ט בדין שני שישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימי אין ראוי לגזור. ודעת הטו' והרב"י דבכלהו בבות כצ"ל. וכ"כ המאור שכתב דהאי סוגיא שבדף ס"ה ע"ב כיון שהעיד רב שמעשה בא לפני רבי ואסר מעשה רב ויש לפסוק כן וצ"ל הא דמסיק הש"ס על האי עובדא אלא כראב"י וכר"ע דאמר רגל המותרת כו' אין הכוונה דאתי' דוקא כר"ע אלא דגם רבנן ס"ל בעכו"ם דאיכא חשש שמא ילמוד ממעשיו לכן החמירו ומודים בזה לר"ע דאפי' רגל המותרת במקומה אוסרת וכתב עוד בעל המאור על הרי"ף שהשמיט הסוגיא

דדף ס"ה צ"ל שסמך על הסוגיא דדף ע"ה הנ"ל שהביא הרי"ף וס"ל להרי"ף כמו דגזרינן בדין השלישי שבש"ע שהוא דין המבואר בדף ע"ה כן ראוי לגזו' בהאי עובדא דדף ס"ה והם ב' דינים הראשוני שבש"ע וצ"ל ששני הסוגיות חולקות דלפי הסוגיא שבדף ע"ה אין צ"ל דהאי עובדא דרבי שבדף ס"ה אתי דוקא כר"ע אלא אפי' לרבנן דקי"ל כוותייהו דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת אפ"ה אוס' העכו"ם בהאי עובדא דהיינו ב' דינים הראשונים שבש"ע והיינו משום גזרה:

ובזה א"ש גם לשון בש"ע שכתב ואפי' עכו"ם בפנימית כו' דלא מבעי' בשני דינים הראשונים דאיכא תרי טעמא לאסורא חדא די"ל כסברת בעל המאור דבעכו"ם אפי' לדידן רגל המותרת במקומה אוסרת. ועוד דאיכא למיגזר שיאמרו רבים בפנימי אלא אפילו עכו"ם בפנימי וב' ישראל בחיצונה דליכא טעמא רק משום גזרה לחוד אפ"ה אוס':

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ויש כו'** מלשון הרמב"ם פ"ד שכתב וז"ל היה א' דר בחצר זו ואחד דר בחצר זו א"צ לערב כו' (דה"ל רגל המותרת במקומה) היה עכו"ם בפנימי אע"פ שהוא א' ה"ה כרבים ואוס' על החיצונה עד שישכרו מקומו עכ"ל וס"ל להרב ב"י מדסתם הרמב"ם משמע דהרמב"ם אריש דבריו קאי שאין בחיצונה כ"א ישראל א' רק דבריש מיירי שבפנימי יש ישראל א' והשתא מיירי שתמורת ישראל שבפנימי העכו"ם בפנימי וס"ל דגם כה"ג איכא למגז' דדוקא כשהעכו"ם וישראל דרים בחצ' אחד ליכא למגז' דהא חזי דליכא רק ישראל א' משא"כ כה"ג כיון שידעו שיש דיורים בפנימי דהא עכו"ם דר בפנימי יאמרו כמו שבחיצונה דר ישראל. גם בפנימי דרים ישראלים רבים:

בפ"ב דין ישראל כו' הם שני דינים ראשונים שבש"ע:

וכן הוכיחו התם בגמ' ר"ל קושית הש"ס שבדף ס"ה אהא דבעי רבה ור"ש למימ' דהאי עובדא דרבי כר"מ אתיא ופריך ר"י א"כ ל"ל ישראל בחיצונה כנ"ל א"כ ה"ה הכא י"ל איפכא ל"ל לרמב"ם בהאי דפ"ב ישראל בפנימי:

סיים הרמב"ם עד שישכרו מקומו כצ"ל. ור"ל שכתב ישכרו שהוא לשון רבים משמע דרבים בחיצונה וכל זה מבוא' גם בט"ז:

לכן נ"ל דהרמב"ם קאי. ר"ל בפ"ד ולא קאי אירישא כמו שהבין הרב"י:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **א"י לערב כו'** כדי שיתירא כו' ולכן מה"ט לדעה א' כשיש להם פתח ביניהם מותרים לערב דאפי' נאמ' שלא יערבו ויאסרו לטלטל מזה לזה מ"מ לא יתירא דעכ"פ יכולים לילך א' לחברו דרך הפתח ודעה שניה ס"ל דאף על פי כן אם לא נתיר להם לערב

ויהיו אסורים לטלטל מזה לזה לא יהיה להם התערבות זה עם זה כ"כ ועדיין יתירא ויצא מכל מקום לענ"ד אם ירצו לשכו' מן העכו"ם בכל ענין רשאים לערב דלא גרע מאלו ב' ישראלים דרים עם העכו"ם בחצר א' דסגי בשכירות דגם ע"י השכירות יקשה על הישראל ויצא כדלעיל סימן שפ"ב:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **או כו'** ועיינתי בש"ל שמשם מקורו של דין זה:

מטעם שכתב בסעיף א' בהג"ה שכ' אבל אם הבית של עכו"ם ושכרו ישראל כו' אין שכירות הבית מועיל לענין עירוב. ודין ההג"ה שבסעיף א' נובע מא"ז וע"כ צ"ל דהא"ז פליג על של בזה ופסק רמ"א כהא"ז:

סימן שפג

סעיף א

(**ס"ק א**) **והעירוב כו'** ול"ד לספינות הבאתי הסוגיא לעיל באריכות בסי' שס"ב במ"א ס"ק ד' והעיקר המצטרך פה דתני' בשבת דף ק"א ע"ב ספינות קשורות זו בזו מערבים יחד ומטלטלים מזו לזו נפסקו לאסרו חזרו ונתקשרו בין שוגגים כו' חזרו להתירן הראשון כו':

ולא שייך לו' כאן כו' ר"ל בתירוץ זה יתיישב גם מה דלא אמרי' הואיל והותרה כו' ומזה כ' הט"ז סק"ב דאם עירבו וגם שכרו מן העכו"ם ע"ש ובשבת מת העכו"ם דצריכים לשכור מן היורש כדאיתא סי' שפ"ב ס"ז אז א"צ לבטל רשות אחד לחבירו דבזה חזר העירוב להתירו דהא לא היה עומד למות (אם לא שהיה גוסס מע"ש כדלעיל ס"ס שע"א במ"א) ובס' חמד משה כתב דכה"ג א"צ שכירות באותו שבת מן היורש דכה"ג י"ל שבת הואיל והותרה הותרה:

ואפי' רחוק ר"ל דע"כ מיירי שהעכו"ם היה רחוק מהלך יום אחד דאל"כ לדעת הרב"י דסבירא ליה עיקר כדעה קמיית' ר"ס שע"א דאי העכו"ם קרוב מהלך יום אחד אפי' אינו כאן אוסר ולמה כתב פה דאינו אוסר אע"כ דרחוק אפי' הכי כשבא אמרינן דמתחלה לא היה העירוב ראוי להתקיים דעתיד לבא ע"י שילך ממקומו בחול ניהו כ"ז שלא בא לא חיישינן לזה כמ"ש מ"א לעיל סי' שע"א ס"ק ב' ומה"ט אינו אוסר כשרחוק מהלך יום א' מ"מ כשבא אח"כ איגלאי מילתא למפרע דהיה עומד לכך:

דאפי' נקשרו בשבת שרי. הלשון אינו מדוקדק ור"ל שהרא"ש הוכיח דע"כ ברייתא דספינות הנ"ל מיירי שנפסקו בחול אפ"ה כי נקשרו בשבת חזרו להתירן הראשון דאי נפסקו בשבת ל"ל נקשרו אפי' לא נקשרו יהיו מותרים דנימא שבת הואיל והותרה הותר'

הרי דהרא"ש סבירא ליה בספינות אפי' נפסקו בחול ונקשרו בשבת (דכן מיירי בברייתא שם שנקשרו בשבת כדקתני בין שוגגים כו' שכל מחיצה הנעשה בשבת כו') חזרו להתירן הראשון ואמאי הא לא היו עומדים ליקשר:
וע"ק מדקאמר וכ"ש אם מת עכו"ם (הכ"ש הוא דמה כשהוא חי דבעי' תרתי שכירות וביטול כ"ש כשמת דסגי בחד' דהיינו ביטול גרידא דעבדינן):
משמע דאפי' היה העכו"ם כאן כו' ולא ידעתי משמעות ואפשר מדסתם הרב"י וגם נראה מהעתקת מ"א שהיה הגירס' לפניו בש"ע מת עכו"ם בלא ה"א דלא כמו שהוא נדפס לפנינו העכו"ם בה"א דמשמע עכו"ם הידוע דאיירי' מיניה לעיל אבל אי גרסינן עכו"ם משמע עכו"ם דעלמא ולא קאי אדלעיל וכיון דסתם הרב"י משמע אפילו היה כאן אתמול:
אפי' נפתח בשבת. ר"ל בשתי חצרות שהיה חלון או פתח ביניהם וערבו לשנה ונסתם הפתח או החלון בחול ובטל העירוב כשנפתח החלון בשבת או הפתח חזר העירוב למקומו והא דהוצרך מ"א להקדים דמשמע מדכתב וכ"ש אם מת עכו"ם כו' דאפי' היה העכו"ם כאן מאתמול כו' דלא תימא לחלק דוקא לעיל בסי' שע"ד שהיה ראוי להפתח מע"ש משא"כ כאן אלו מיירי שלא היה כאן העכו"ם מאתמול דלא היה ראוי לשכור ממנו וכאשר כתב מ"א כעין סברא זו בס"ק שאח"ז לכן הקדים דגם כאן מיירי שהיה העכו"ם כאן מאתמול והיה ראוי לשכור ממנו ואעפ"כ לא חזר העירוב למקומו:
לכן י"ל בדין זה שפסק לעיל ר"ל בסי' שע"ד דנראה למ"א עיקר כדהכא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אם כו'** ול"ד למת ישראל בשבת. ר"ל כשערבו בני החצר ושכח אחד מהן ולא עירב עמהן ואסר עליהן ואח"כ מת אותו שלא עירב דעירובן קיים וכן משמע ומבואר לעיל סי' שע"א סעיף ד'. ע' ברא"ש שכתב כן על מ"ש ר"ס ש"פ דאי שכח א' ולא עירב דמבטל רשותו בשבת ואז עירובן קיים ותי' גם כן לחלק כמ"ש מ"א:

סימן שפה

סעיף א

(**ס"ק א'**) **צדוקי כו'** מכל מקום אנוסים. והוי כתינוק שנשבה בין הגוים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ישראל כו'** בחד זימנא ל"מ מומר והש"ך בי"ד סי' ב' ס"ק ט"ז נראה דפוסק כמ"ד דבפעם א' נעשה מומר ואפשר לענין עירוב מקילינן כהפוסקים דבחד זמנא ל"מ מומר:

סעיף ג
(ס"ק ג') **פתח כו'** עס"י שפ"ג ר"ל אם יחזיר העירוב למקומו כי נתבטל העירוב קודם שפתח לו פתח אחר ואם המיר בשבת באותו שבת ודאי מותרים אפי' אין לו פתח אחר דשבת הואיל והותרה הותרה דהא מע"ש לא היה עומד להמיר והיה העירוב ראוי להתקיים ועמ"ש ש"ך י"ד סי' א' סס"ק ח' דאם המיר מה ששחט באותו יום קודם שהמיר כשר דהשתא הוא דאיתרע:

סימן שפו

סעיף א
(ס"ק א) ואין כו' דהא אסורים כו' ע' ס"ק ג':

סעיף ב
(ס"ק ב) **ואין להם כו'** דרך שם כמ"ש סי' שצ"ב ס"ו וסי' שס"ז וסי' שס"ד ס"ג וע"ש במ"א ס"ק ג' במ"ש על דברי הרר"י:

סעיף ג
(ס"ק ג) **כמבוי כו'** דהא עכ"פ בעי' צ"ה בינם לבין העכו"ם ר"ל דע"כ מיירי דבין אותן המקומות בין מקום א' לחבירו יש מבוי לעכו"ם דאל"כ כיון שיושבים בהיקף חומה אחת למה לא יהיו יכולים להשתתף כ"א א"ו דמבוי שדרי' בו עכו"ם מפסיק ביניהם ולכן אסורים לטלטל מזה לזה כמ"ש מ"א ס"ק א' וע"ז הקשה מ"א דא"כ בלא"ה צריך לחלק בסוף כל מבוי בצ"ה שלא יאסרו העכו"ם עליהן וא"כ פשיטא דמהני כו' והיה אפשר לדחות דמיירי כששכרו הרשות מהעכו"ם דא"צ לחלק בשביל העכו"ם בצ"ה או דמיירי שיש לעכו"ם פתח או חלון פתוח לאחורי ביתו לקרפוף יותר מב"ס דאין העכו"ם אוסר כדלקמן סי' שפ"ט אלא כיון דסתם הש"ע היה נראה למ"א דוחק לאוקמי כה"ג:

סעיף ד
(ס"ק ד) **ולא בעדשים כו'** ועב"ח. רצה לו' דב"ח מחק בטור תיבת עדשים דלא מצינו לו זכר בש"ס אבל מ"א ס"ל דא"צ למוחקו ניהו דלא מצינו להדיא בש"ס עדשים מ"מ הטור מסברא יליף דלא עדיף מחטים שהוזכר בגמ':

סעיף ה
(ס"ק ה) **בשיל כו'** ונ"ל דלפתות דידן כו' ר"ל ירק שבזמן הש"ס מבואר להדיא ברמב"ם דמערבים בו בין חי בין מבושל ואינו אוסר כ"א בשיל ולא בשיל ומ"מ לא אתי לאשמועינן כ"א דלפתות דידן לא גרע מירק ומערבין בהן חיין:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **חומץ כו'** לטבל ירק כו' אם היה אוכלו בלא פת והוא יותר מאלו היה אוכל ירק עם פת דאז היה ממעט באכילת ירק בשביל הפת ואז הווי סגי במעט חומץ לטבל ירק המועט וכתב בספר ת"ש דבעינן שיהיה חזק כ"כ שמבעבע כשמשליכים אותו לארץ דאל"כ הוי ספק יין כמבואר בי"ד סי' קכ"ג לענין יי"נ ולעיל סי' ר"ד במ"א ס"ק י"ג ולבבי לא כן ידמה דאפי' אינו חזק כ"כ מה בכך הא בכל דבר משערינן כפי שהדרך לאכלו אם ללפת שעורו כדי ללפת וא"כ אכי' הוי יין ודאי והיה דרך ב"א ללפת ולטבל הירק ביין היה גם ביין השיעור כדי לטבל אלא לפי שאין דרך ב"א לטבל ביין נתנו לו שיעור אחר וא"כ בחומץ אפילו אינו חזק כ"כ שמבעבע מכל מקום כיון דדרך ב"א לטבל בו שעורו כדי לטבל מכל מקום בבשר חי כ' בס' ת"ש דבעינן דוקא מין דרכיך כמ"ש מ"א לעיל סי' ש"ח ס"ק נ"ו דאל"כ אינו ראוי לכוס ע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **בתרומה וכו'** אין תרומה טהורה (ר"ל אפי' לא הוכשרה בתלוש דאי הוכשרה הא נטמאת ע"י מגעו ותרומה טמאה אפילו בזמן הש"ס אין מערבים דאינו ראוי לשום אדם) ראוי לשום אדם דכולנו טמאי מתים. עסי' תנ"ז ר"ל שם כתב מ"א דכהנים דידן אין מחזיקים בכהנים ודאים:

סעיף י

(**ס"ק י**) **שלא יהנה כו'** והרמב"ם כו' דבעירובין דף למ"ד ע"א אי אר"ה שבועה שלא אוכל ככר זה מערבין לו בה ככר זה עלי אין מערבין לו בה ופריך עלה מברייתי' דמוכח דאפי' אמר עלי מערבים לו בה ומשני רב הונא דאמר כר"א דפליג על האי ברייתי' ופירש"י החילוק דבאומ' שלא אוכל מערבי' כיון דראוי לשום אדם משא"כ באומ' ככר זו עלי דאפי' ההנא' אסר עליה אין מערבין בה דאי היה מערבים היה נהנה והתוס' הקשה כמה קושי וחדא מיניהו דהא רב הונא מיירי התם בערובי תחומים וק"ל דאין מערבים ערובי תחומין אלא לדב' מצוה וק"ל מצות לאו ליהנות ניתנו א"כ אפי' אסר על עצמו הנאת הככר היה ראוי לו' דמערבים לו בה ולכן פי' דבאמת אפי אסר ההנאה על עצמו מערבים לו בה מטעם הנ"ל והא דא"ר הונא ככר זו עלי אין מערבים מיירי שהוציאוהו בלשון קונם וכיון דקונם דומה להקדש ובהקדש ודאי אין מערבין דהא אינו ראוי לשום אדם דהא אסור לכל א"כ ה"ה קונם אף דשרי לאחרים מכל מקום אתי לאחלופי בהקדש לכן אין מערבים לו בה והטור פסק כרב הונא וכפי' התוס' ולכן כתב וז"ל אבל אמר שלא אהנה ממנו נראה שאין משתתפים אע"פ שמערבים לו בה ערובי תחומים ה"ט משום

דא"מ אלא לדבר מצוה ומצוה לאו ליהנות נתנו משא"כ בשתופי מובאות ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי אין משתתפים שהרי אפי' עירובי תחומים אין מערבין בו עכ"ל והוא דעת י"א שהביא הרב"י אבל דעה א' הוא דעת הרמב"ם פ"א מהלכות עירובין שכ' כלשון המחבר וכ"כ המ מ משום דפסק דלא כרב הונא וא"כ ע"כ לדידיה אפי' אסרו על עצמו בקונם מערבי' לו בה דלא גזרינן אטו הקדש וגם אין לאסרו משום איסור הנאה אף דמשתתפים ומערבים ע"ח אפי' לדבר הרשות ה"ט כמ"ש מ"א שלא כיון לאסרו על עצמו כ"א לעיקר ההנאה ולא שלא לערב בו וע' ברש"י וא"כ רמ"א שכתב כשאמר קונם לכ"ע בין לטור ובין לרמב"ם אין מערבים קשיא דל"ל דרמ"א ס"ל דגם הרמב"ם מפרש כפי' התוס' דרב הונא לא אסר אלא כשאמר בלשון קונם דגזרינן אטו הקדש אבל כשאסר ההנאה על עצמו מודה רב הונא דמערבים דלא כיון להנאה כזו וא"כ גם הרמב"ם פוסק כרב הונא ולא אמר דמערבים אלא כשאסרו על עצמו בשבועה או בנדר ולא הוציאו בלשון קונם אבל כשאומר לשון קונם מודה רמב"ם דאין מערבים כר"ה חדא דאיך יחלוק רמ"א על המ"מ בלי ראיה וגם פי' המ"א מוכרח דאי איתא דס"ל להרמב"ם כן א"כ עיקר דינו של ר"ה הוא באומר קונם דאין מערבים ולמה השמיט הרמב"ם דין זה א"ו דס"ל כפירש"י דאפי' לרב הונא גופיה אין חילוק בין לשון קונם או לשון אחר אלא אי אסרו בהנאה או באכילה וכיון שהעתיק באסרו בהנאה מערבים תו א"צ להעתיק יותר או סבירא ליה כפי' התוס' מ"מ במה שכתב הרמב"ם כשנדר מאוכל או נשבע כו' לשון כשנדר שכתב סתם כולל אפי' אמר ל' קונם ואפי' הכי מערבים:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **יהנה כו'** דע"ח נמי מצוה מ"מ עושה אותו להנאתו ר"ל דהמצוה היא כדי להצילו שלא ישכח ויטלטל באיסור כמבואר ר"ס שצ"ה ולכן כתב מ"א בסי' שצ"ד ס"ק ב' דמיקרי דבר מצוה ע"ש אע"פ שעיקר הנחת העירוב להתיר טלטול הרשות והנאתו היא משא"כ עירובי תחומין דהתכלית היא דבר מצוה כדי לילך לקבל פני רבו וכדומה כמבואר לקמן סי' תט"ו ובס' ת"ש כתב כיון דאיכא נמי הנאת הגוף אף שהוא לדבר מצוה מ"מ אסור כדקי"ל בי"ד סי' רי"ז סעיף כ"ו ובס"ס רכ"א דהנודר מן המעיין אסור לטבול בו טבילה של מצוה בימות החמה כיון דממיל' נהנה וכתב מה"ט גם בעירובי תחומין אף שעירב לדבר מצוה אם הוא לדבר מצוה שיש בו גם הנאת הגוף כשאסר על עצמו הנאת הככר אין מערבין בו ערובי תחומין ואפשר להעמיסו גם בכוונת מ"א או דהמ"א עדיפא מינה קאמר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **לא כו'** שמספק כו' ר"ל אע"ג דקי"ל תחלת יום השבת קונה עירוב והא אמר למחר קודש. מ"מ כיון דסוף ב"ה הוא תחלת יום שבת ועדיין הוא בכלל ספק יום ספק לילה ניהו דהעירוב קנה אבל הקדושה לא חלה עליו עדיין שדעתו היה ודאי שלא יחול עליו שם קדושה עד שנדע שהוא ודאי שבת ע"ש בגמ':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **עד כו'** דמספקא כו' ומיירי שאמר למחר יהיה חול שיהיה למחר פדוי על מעות שיש לו בבית כן פרש"י דאל"כ איך תפקע למחר הקדושה בכדי. ודע דמ"ש בש"ע בסעיף ה' ולא בעלי בצלים שלא גדלו אורך זרת. כ' התי"ט פ"ז דשבת משנה ד' וז"ל על מ"ש שם במשנה המוציא עלי בצלים וז"ל א"ל בני כו' שהם מה שהוא כמו יד לבצל והכי אמרינן בפרק בכל מערבים דעלי בצלים דאבצל זרת' פרש"י שגדלו זרת ולא שייך אלא במה שהוא כמו בית יד כו' ונכונים דבריו שמה שסביבו של הבצלים קליפות נקראו עכ"ל וכן משמע יותר בלשון הרמב"ם פ"א שכתב אלא אם הבצילי ונעשה אורך כל עלה מהן זרת עכ"ל הובא גם בס' ת"ש ודע דזרת הוא חצי אמה של ששה טפחים והיינו ג"ט וע' בי"ד סי' קצ"א סעיף ל"ו ובבאר הגולה שם:

סימן שפז

סעיף א

(**ס"ק א**) **במבוי כו'** א"מ בעלמא על פרוסתן. ר"ל אם שואל א' מחבירו פרוסה פת נותן לו אף שנשתתפו ביין מ"מ באותו שבת סומכים על שיתוף כיון דהוי קצת שותפים בפת דאי הוי בעי מיניה פת הוי יהיב ליה אע"ג דלא הניח שיתוף בפת והן דברי ירושלמי:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וי"א דסומכים כו'** מצויין בטעות וצריך לו' בדברי י"א שכתב המחבר שאם עירבה כל חצר לעצמו ולא עירבו דרך פתחים סומכים על השיתוף משמע דלדעה א' גם בהאי גוונא אין סומכים על השיתוף וע"ז כתב הב"ח דאין כאן מחלוקת דגם דעה א' ס"ל דאם עירב כל חצר בעצמו אף שלא ערבו דרך פתחים זה על זה סומכים על השיתוף וכן כתב הט"ז ס"ק א' באריכות:

סימן שפח

סעיף א

(ס"ק א') **אבל כו'**. דאמרי' בשבת דף ק"ל אר"ז אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו ועירבו חצרות עם הבתים כל חצר לעצמו ולא ערבו חצרות זע"ז דרך פתחים אין מטלטלין במבוי אלא תוך ד"א ופריך הש"ס מ"ש כי ערבו משום דאז נתקו חצרות ונעשו בתים (פרש"י בטלו לגבי בתים ואין שם חצרות עליהן) ורב לטעמיה דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אא"כ בתים וחצרות פתוחים לתוכו והשתא בתים איכא חצרות ליכא כי לא ערבו נמי הני בתים כמאן דסתמי דמי (פרש"י כמאן דסתמי לגבי המבוי דהא חצירות מפסיקות ביניהם שאין הבתים מוציאים להם) אר"א מי גרם לחצרות שיאסרו בתים וליכ' פרש"י דהשתא ר"א חזר מסבר' ראשונה דל"א נתקי חצרות ולא בתים כמאן דסתמי דמי אלא ה"ט דרב לטעמי' דפסק כר' שמעון דגגות וחצרות וקרפיפות ומבוי רשות א' הן ומות' לטלטל מזה לזה וה"מ כשלא ערבו בתים עם החצרות דלא שכיחי מאני דבתים בחצר וליכ' למגזר שמא יוציא כלי הבית מן החצר למבוי אבל ערבו בתים עם החצירות דשכיחי מאני דבתים בחצר אז אפי' כלים ששבתו ב"ה בחצר אסור להוציא למבוי דגזרינן שמא יוציא גם כלים ששבתו בבית למבוי דהא שכיחי בחצר כיון דערבו וזה כוונת ר"א מאן גרם לחצרות שיאסרו להוציא כלים ששבתו בהן למבוי בתים ר"ל שמא יוציא גם כלי בית למבוי וליכא ר"ל כיון דלא ערבו בתים עם החצרות הא בתים כמאן דלית' דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ע"כ פי' רש"י ולפ"ז לדידן דלא קי"ל בהא כרב אלא אפי' ערבה בתים עם החצרות דשכיחי מאני דבתים בחצר אפ"ה לא גזרינן ומותר עכ"פ להוציא כלים ששבתו בחצר למבוי א"כ אזדא לה האי דינ' דרב דהכ' וכדלעיל ר"ס שע"ב והוא דעה א' שהביא הרב"י פה בש"ע אבל דעת הרמב"ם כפי מ"ש המ"מ דרב אשי נשאר בטעמ' קמא דמה"ט בערבו אסור לטלטל דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אא"כ בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכיון דערבו נתקו חצרות ונעשו בתים כנ"ל אבל כי לא ערבו שרי דלא אמרינן בתים כמאן דסתימי עז"א ר"א מי גרם לחצרות שיאסרו בתים וליכא ר"ל בתמיה איך א"ל ליכ' בתמיה וכמאן דסתומי דמי דהא הבתים הואיל והם מיוחדים כי אם ליחיד והחצר משותף לכלם לכן אסור להוציא מן הבתים לחצר בלי עירוב א"כ החצר בטל לגבי בתים ואיך א"ל דבתים כמאן דסתימי דמי וליכ' דהא הם האוסרים ע"ש עוד ולפ"ז נשאר דינא דר' גם לדידן ולכן כתב מ"א דאם ניתר בצ"ה אף לרמב"ם מותר אפי' ערבו ואי דנתקו חצרות ונ"ב וליכא חצרות ואינו ניתר בלחי וקורה מה בכך עכ"פ ניתר בצ"ה או בשני פסים:

סימן שצ

סעיף א

(**ס"ק א**) **מבוי כו'** כיון דאינו משתמש להדיא ר"ל למעלה מיו"ד לא ניחא תשמישתיה והוי כאלו לא דר שם עכו"ם:

אסור להשתמש עמו כלל. ר"ל בין במבוי ובין בחצר עכו"ם או חצר של ישראל א' דהעכו"ם אוסר עליהן עד שישכרו מן העכו"ם (ב"ח מרדכי הובא בב"ח סי' שפ"ב) אבל דעת הרב"י בסי' שפ"ב בחבורו על הטור וכן לעיל בש"ע סי' שפ"ב סעיף ג':

ואפילו ב"ח כו' וחצר ביניהם כו' דתחלה לא כתב להתיר טלטול מחצר לחצר אלא כשאין חצר עכו"ם מפסיק בין ב' חצרות הישראלים והיינו כששני חצרי ישראל סמוכים זה לזה ומצד חצר א' יש חצר עכו"ם ויש לעכו"ם פתח למבוי אבל אין לו דריסת רגל על ישראל לכך אינו אוסר עליהם בחצרותיהם כ"א במבוי אבל כשחצר עכו"ם באמצע ב' חצרות ישראל א"כ גם מחצר ישראל לחצר ישראל חבירו ראוי לאסור אפי' ערבו דהא עכו"ם מפסיק ביניהם ועל זה כתב די"ל דאפי' כה"ג שרי מטעם שכתב מ"א אבל סיים שאין הדין האחרון מוכרח כל כך:

סימן שצא

סעיף א

(**ס"ק א**) **אפי' כו'** על פי יועצי המדינה כן צ"ל. ועיין בתשו' הרב הגאון ח"צ סי' ו' ס"ק ב' ישראלים כו' ורגיל אוסר מיד ל"ש ישראל כו' אך לעיל ס"ס ש"ע כתב מ"א דמשמע דרמ"א ס"ל דישראל אפי' רגיל אינו אוסר מיד עד ל' יום וע"ש מ"ש:

והנה המרדכי כתב דעל כל פנים אסור האורח כו' ר"ל אפי' אינו רגיל:

דשכירות ליומא ממכר ולא מיקרי אורח וה"ה בשאלה. דאין לאורח חלק כו' ובס' ת"ש תמה כיון דשכירות ליומא ממכ' לענין החדר ה"ה דיש לו' כן לענין החצר דודאי השכיר לו שיהיה לו דריסת רגל בחצר ומבוי עיין שם ומכל מקום יש לו' דהמ"א ס"ל דודאי לא השכיר לו דריסת רגל בחצר דאם כן היה אוסר על בעה"ב ומסתמא אמרינן לא השכיר לו שיאסר עליו וכדלעיל ר"ס שפ"ב בהג"ה וכן כתב קצת בסי' ש"ע במ"א ס"ק ח' ועיין מ"ש שם בע"ה:

סימן שצב

סעיף א

(**ס"ק א**) **קנין כו**' להיותי נבוך לחולשת שכלי בדברי ש"ע אציע בקוצר מקור הדברים בש"ס דערובין דף נ"ט תנן עיר של יחיד (אף על פי) שנעשית של רבים (מכל מקום אזלינן בתר מעיקרא שהיתה של יחיד) מערבים את כלה עירוב א' וא"צ שיור כמו בסיפ' בעיר של רבים וגם לא הוזכ' במשנה דאין מערבים אותה לחצאין (כיון דמתני' מיירי דאין ר"ה עוברת בתוכו כמ"ש רש"י) אבל עיר של רבים אע"פ שנעשית של יחיד אזלינן בתר מעיקר' לכן אין מערבין את כולה עירוב א' כיון שהוא של רבים ודומה לר"ה ואם יטלטלו בכולה ישכחו דין ר"ה לכן צריך לשייר מקום א' שלא יערב עמהם ויאסרו לטלטל מן המקום ההוא לשאר העיר ובזה יהיה הכיר' דאין מטלטלין כ"א על ידי עירוב ובברייתא תניא עיר של יחיד (אע"פ) שנעשית של רבים ור"ה עוברת בתוכה משער לשער עושה לחי מכאן ולחי מכאן כו' (ופרש"י לראשי ר"ה) ואין מערבין אותה לחצאין (ופרש"י וז"ל כיון דמעיקר' חדא היא אסרי הני אהני והוי כמבוי ששכח א' מן החצרות ולא נשתתפה בו דאסרה אכולהו) אלא מערב כלה עירוב א' או מבוי מבוי לעצמה ואהא דאין מערבין לחצאין איכ' תרי לישנא בש"ס ל"ק אמר דוקא לארכה הוא דא"מ לחצאין אבל לרחבה ויהיה לכל אחד מן החצאים פתח א' לר"ה מערבים לחצאין וללי"ב אפי' לרחבה א"מ לחצאין והדר פריך הש"ס מ"ש לחצאין דלא מערבין דאסרי הני אהני (כנ"ל בשם רש"י) מבוי מבוי נמי הא אסרי אהדדי (ופרש"י כיון דהורגלו לערב יחד אסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה למבוי לא מהני) ומשני דעביד דקה והסכימו הפוסקים דהיינו מצבה ובזה סלקה כל מבוי א"ע ממבוי האחרת ומשמע מזה דלערב לחצאים אפי' עביד מצבה לא מהני דהא קתני אין מערבים לחצאין אלא מבוי מבוי ובמבוי מבוי לא הותר כ"א ע"י מצבה מכלל דלחצאים אפי' ע"י מצבה אסור דאל"כ אין חילוק בין לחצאים ובין מבוי מבוי וכתב הרא"ש על מ"ש רש"י דמבוי מבוי אסור ואפי' לחי או קורה לא מהני מכל מקום ב' פסים או פס ד' וביותר מעשר צ"ה מהני אלא דהמקשן דפריך מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי היינו דס"ל דתיקוני המבואות הן ע"י לחי וקורה כדקתני עושה לחי מכאן כו' או קורה מכאן כו' מזה מוכח דמבוי מבוי מותר בין ע"י מצבה ובין ע"י ב' פסין או פס ד'. וביותר מעשר בצ"ה אבל לחצאים אין שום הית ולא מצבה ולא פסים ולא צ"ה וכל זה כשר"ה עוברת בתוכה. לכך אין מערבים לחצאים ולא מהני שום תיקון לדריסת ומערב הרבים להסתלק מן דרך הרבים אבל כשאין ר"ה עוברת בתוכה מערבים אותה

לחצאין על ידי תיקון כמו מבוי מבוי על ידי מצבה או ב' פסים או פס ד' וברחב יותר מעשר על ידי צ"ה:
ולכן מה"ט במשנה דלא הוזכר שר"ה עוברת בתוכה לא קתני דאין מערבים לחצאים. ומעתה אבא לדברי מ"א:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **אין מערבין כו'** ואפשר דס"ל כרש"י כו' ואף דבשאר דוכתי' לא קי"ל בזה כרש"י וכמו שכתב מ"א לעיל סי' שמ"ה סעיף קטן ז' וכ"כ רמ"א ס"ה שמ"ו מכל מקום כאן סמכינן ארש"י ובס' א"ר דסמכינן אתשובת הר"ן שהבי' מ"א ס"ק ג' ובכל מושבות בנ"י איכא עכו"ם:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **וצריך כו'** דרש"י כתב הטעם כו' כמו שכתב לעיל בבריית':
וכן בקו' הש"ס מבוי מבוי נמי. דבעיר של רבים לא בעי כיון דלא הורגלו:
ומה שכתב הטור והרא"ש דבעי היכר גם בעיר של רבים באמצע מבוי דאז באותו מבוי גם כן הורגלו וכדלעיל סי' שס"ג סעיף ל"א:

סעיף ה

(ס"ק ה') שאין הסולם כו' כפתח כדלעיל סי' שע"ב:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **אשפה כו'** של רבים דשל יחיד עשוי' לפנות וגזרינן שמא יפנוהו ויהיה לו ב' פתחים:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **מצבה כו'** ונ"ל דגם ברא"ש ט"ס ר"ל דברא"ש כתב י"ט ומה"ט כ' הרב"י שמ"ש בתו' ד"ט הוא ט"ס ומ"א כתב להיפך דאדרבה ברא"ש ט"ס:
ל"ל בגמ' מחיצה הא אפי' ב"פ מהני ר"ל ל"ל להטריחו להעמיד מחיצה דהיינו מצבה הא סגי בתקון קל דהיינו ב' פסים:
ודייק לו' ל"ל בגמרא כו' דבש"ע י"ל דנתן תיקון כולל אפי' לרחב יותר מעשר דלא מהני פסים ואף דצ"ה עכ"פ מהני מ"מ לפעמים איכא יותר טרחא בצ"ה ממצבה וגם יש לה קיום יותר אבל בגמ' דקתני בהאי ברייתא עושה לחי מכאן כו' מוקי לה הש"ס כר' יודא דמערבים ר"ה בכך ולדידיה אפי' רחב יותר מעשר לא בעי צ"ה מה"ט וכן אמר אביי משמיה דר' יוד' בדף י' ע"א ע"ש. א"כ קשה ה"ל ליתן תיקון קל דהיינו ב"פ גבוהים י' א"ו דמצבה סגי בגובה ד"ט והוא יותר קל מב' פסים גבוהים י' וע' בגמ' דף ס"א:

ראיה זו הובא בב"ח מדאמרי' שם א"ר הונא עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה (היינו מצבה) ד"א (ופירש"י ד"א גובה ומשוכה על פני כל העי') מודדים לה משפת הנחל (פרש"י שכל העי' נחשב כד"א כדין כל העיירות וחוצה לה מודדים תחומה אלפים אמה) ואם לאו אין מודדים לה אלא מפתח בתיהן (פרש"י לכל בית ובית מודדים לו אלפים אמה מביתו דאין העי' חשובה חיבור א' והוי כיושבי צריפין אך הרמב"ם מפרשו בע"א וכוותיה פסק הרב"י לקמן סי' שצ"ח ס"ט ע"ש) א"ל אביי מ"ש מכל דקה (היינו מצבה) דסגי בד"ט ומשני כיון דבעית תשמישתיה שלא יפול לעומק הנחל לכן אין להם קביעות יחד כ"א בגובה ד"א עכת"ד הש"ס. הרי דאביי אמר מ"ש מכל דקה בעלמא דסגי בד"ט הרי דכלל כל דקה סגי בד"ט ולא הוזכ' י"ט:

סעיף ח

(ס"ק ח) אין מערבין לחצאין משמע דבזה ל"מ מצבה מדאסר לחצאין והתיר מבוי מבוי ומבוי מבוי אינו מותר אלא ע"י מצבה. מכלל דלחצאין אפי' ע"י מצבה אסור וכנ"ל בגמ'. ודוקא כשר"ה עוברת כצ"ל. וכ"מ בגמ' כמ"ש לעיל ולפ"ז ע"כ סעיף זה דדייק מיניה דאין מצבה מהני לחצאין ע"כ מיירי כשר"ה עוברת בתוכו וכ"ש דב' פסים או צ"ה לא מהני וא"כ מ"ש בש"ע סעיף ו' דמהני פסים או צ"ה לערב לחצאין ע"כ מיירי באין ר"ה עוברת בתוכו וגם מצבה מהני וכמ"ש רמ"א אלא דברחב יותר מעשר לא מהני מצבה אא"כ גבוה י"ט כמ"ש רמ"א והוא דוחק דאין משמעות לשון הש"ע משמע כן אלא סתמא מיירי בחד גווני וכן מ"ש רמ"א סעיף ו' בהג"ה משמע דמיירי כשר"ה עוברת בתוכו. והדב' דחוק מאד עכ"פ הדין דין אמת:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ולארכה כו'** דר"ה הוי להני כו' ר"ל אע"ג דקי"ל בב' חצרות זו לפנים מזו וערבה כל אח' לעצמה דאין הפנימית שי"ל דריסת הרגל בחיצונה אוסרת על החיצונה דהפנימית הוי רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת שלא במקומה כדלעיל סי' שע"ח שאני הכא דר"ה הוי להני כמו כו':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לחי כו'** להכשיר חציה כמ"ש סעיף ה' כצ"ל. ול"מ לחי או קורה אלא בעינן שני פסים או פס ד"ט:

סימן שצד

סעיף א

(**ס"ק א**) **חזקת כו'** בין השמשות אע"ג דהוי ספק בין בתרומה ובין בין השמשות אע"כ דלא אמרינן ספק עירב כשר אלא היכא דא"ל חזקת כשרות. והרמב"ם ס"ל כי' דעל ראי' מאין מערבים ב"ה כתב המ"מ דמודה הרמב"ם דלכתחלה אין להכניס את עצמו בספק ולערב ב"ה דשמא כבר לילה ובדיעבד אם עירב ב"ה הוי עירוב וגם הרמב"ם לא אמר דאפי' אין לו חזקת כשרות אפ"ה ספק עירוב כשר אלא דיעבד. והא דעירב בתרומה ספק טמאה דאפי' דיעבד לא הוי עירוב היינו טעמא דבעינן סעודה הראויה לאכול מבע"י וכיון דהוא ספק תרומה טמאה אינו ראוי לאכילה מבע"י ודאי ניהו דהאיסור הוא מצד ספק שמא טמאה היא מ"מ אסורה ודאי באכילה מה"ט. ולכך אפי' דיעבד לא הוי עירוב. כמ"ש סי' רס"א וכ"ה גם בסי' שצ"ג סעיף ב':

ואפשר דספק הונח כו' מ"מ ע"ש במגיד משנה מה שהניח בקושי' על הרשב"א. וגם בע"ח בעינן סעודה כו' וא"כ ספק תרומה טמאה בע"ח ג"כ אינו עירוב וכה"ג:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מלאכה כו'** ולפי שצורך מצוה היא כדי שלא יטלטלו באיסור וניהו דלגבי מצות לאו ליהנות ניתנו לא חשבו לעיל בסי' שפ"ו ס"ק י"א למצוה ע"ש הטעם והטור ס"ל דגזרו עליו משום דס"ל דלא הוי מצוה ממש. אינו עירוב וז"א רק איסור דרבנן דאינו סתירה גמורה דהא אין בין הלבנים טיט רק מסודרים זה ע"ג זה בלי טיט. ואפ"ה כתב אם נתנו שם ונעל בפניו ואבד המפתח בשבת אינו עירוב. הרי דס"ל דאפי' בשבות לא התירו לצורך ערובי תצרות ומ"ש מ"א (וז"א אלא משום מוקצה כמ"ש התוס') לענ"ד אין מקומו פה דהא כתב לפני זה הטעם דמחזי כסותר אהל ולענ"ד מקומו הוא אח"ז במקום שארשום בע"ה:

דהא פסק לקמן סי' תקי"ח דאסור וכאן שכתב ז"ל בית שאינו טוח בטיט אלא לבנים מסודרים זע"ז והוא מלא פירות ונפתח בי"ט מותר ליקח מהן ממקום הפתח ול"א מוקצים הן כיון שאין בפתיחתו אלא איסור דרבנן לא אסח דעתיה מינייהו עכ"ל הרי שכ' ושאסור לפוחתו מדרבנן אלא שאם נפתח אין הפירות מוקצים:

ונ"ל כו' כמ"ש רמ"א ס"ס תק"ט כצ"ל וכ"כ רמ"א סי' תקי"ח ג' ע"ש ופה צ"ל המ"א מה שמחקתי לעיל וכצ"ל כמ"ש רמ"א ס"ס תק"ט (וזה אינו אלא משום מוקצה כמ"ש התוס') ובסי' תקי"ח מיירי שלא היה צריך כו' א"כ כיון דב"ה לא היה צריך להם היה אז אסור לפוחתו וס"ד דאפי' עתה נפחת ממילא יהיו אסורים בטלטול משום מוקצה

קמ"ל דלא הוי מוקצה והא דקמ"ל האי דינא כשנפחת וה"מ לאשמועינן דין זה אפילו לא נפחת אלא דב"ה לא היה צריך להפירות ועכשיו צריך להם מותר לפוחתו וליטול הפירות דמשום סתירה ליכא כיון דאין בו אלא משום מוקצה לצורך אוכל נפש מותר ואי דהפירות עצמן מוקצים דהא ב"ה לא היה רשאים לפוחתן כיון דלא היה צריך להם (ואף דרשאי לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש אבל לאכול מוקצה או להשתמש במוקצה אסור כמ"ש מ"א ס"ס תק"ט ע"ש) מ"מ לא אסח דעתיה מיניה כיון דאין בפחיתתו רק איסור דרבנן צ"ל דמיירי דגם עתה אינו צריך להפירות לאכלן אלא רוצה לפנותן כי צריך למקומן או לשום טעם אחר ואפ"ה התירו הטלטול דאין עליו תורת מוקצה כלל. עמ"ש סי' תקי"ח סעיף ג' כצ"ל או צ"ל סי תק"ט סעיף ז':

סימן שצו

סעיף א

(**ס"ק א**) **והוא באמצען כ"כ הטור לדעת הרי"ף וצ"ע דהא בסי' שמ"ט כו'** אין כוונת מ"א בזה להקשות על הטור וכמו שהבין בס' ת"ש דניהו דהטור בסי' שמ"ט כתב האי דינא היו שנים כגון כו' מ"מ אין בזה תפיסה עליו דניהו דהביא כאן דעת הרי"ף מ"מ הא הביא גם דעת הרז"ה שהם י"א שהביא רמ"א ולא הכריע אדרבה הרב"י הוכיח דע"כ הטור ס"ל דל"א והוא באמצען עיין שם אלא כוונת מ"א לדקדק על הגהת רמ"א שכתב על דברי המחבר ואלו ד"א כו' והוא באמצען כו' כאלו דבריו הם פי' לדברי המחבר וע"ז כתב מ"א ניהו דהטור כ"כ לדעת הרי"ף אף הרב"י ע"כ לא ס"ל כן מדכתב הרב"י בש"ע לעיל סי' שמ"ט סעיף ד' היו שנים מקצת כו' כגון שיש ביניהם שש אמות כו' וגם אם נדחק כיון דיש להעמיס פה דברי הגהת רמ"א בדברי המחבר אף שבאמת המחב' לא ס"ל הכי לא כ' רמ"א בל' י"א וכן דרך רמ"א כמה פעמים מ"מ עכ"פ ה"ל להרמ"א להגיה לעיל סי' שמ"ט וכמ"ש מ"א שם ע"ש:

וגם ברא"ש כו' הולך בשטת הרי"ף כו' היא קושיא אחרת על הטור לרמ"א דמנ"ל לפרש כן דברי הרי"ף דבראש אינו משמע דהרי"ף ס"ל הכי דהוא באמצען וגם דברי רמב"ם ההולך בשיטתו משמע דבורר לאיזה רוח שירצה מנ"ל להמציא מחלוקת בזה:

סימן שצז

סעיף ב

(ס"ק ב) **כליו כו'** אסור להוציא דע"כ שאינו תוך מקום המוקף מחיצות דא"כ נחשב כלו כד"א וכיון דאינו מוקף מחיצות מלבד שהוא חוץ לתחום בעליו אסור לטלטלו בר"ה או כרמלית אבל בי"ט א"ש דאין עירוב והוצאה לי"ט כדאי' סי' תקי"ח אבל איסור תחומים איכא גם בי"ט:

ועסי' ת"ג ר"ל דאיכא גוונא דמשכח' לה בשבת כגון ששבת בבקעה והקיפו גוים הבקעה מחיצה בשבת דלענין תחומים לא מהני המחיצה ולענין טלטול ע"י זריקה מהני המחיצה כדאי' סי' ת"ג ע"ש ובלא"ה איכא לאשכוחי כמה גווני וחדא מנייהו נקט:

סעיף ד

(ס"ק ד) לרועה אפי' לרועה עכו"ם עס"ס ת"א ר"ל דקי"ל דחפצי עכו"ם קונים שביתה וכן אם הפקיד אצלו או השאיל לעכו"ם קונה שביתה ע"ש:

סעיף ה

(ס"ק ה) **לשני כו'** אפ"ה הוי כרגלי בעלים כצ"ל ולשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ופי' המ"מ דברי הרמב"ם ע"ד שכ' מ"א:

סעיף ז

(ס"ק ז) **בהמה כו'** שבחייה יונקים כו' ר"ל ב"ה קנה כל חלק שביתה כרגלי בעליו ובי"ט קודם שחיטה ינק כל חלק מחלק חבירו וא"כ נתערב בכל חלק גם חלק חבירו לכן א"א להוליך כל חלק כ"א למקום ששניהם יכולין לילך:

סעיף ח

(ס"ק ח) **חביות כו'** כיון דאיסור דרבנן ר"ל אף דקי"ל אין ברירה מ"מ באיסור דרבנן קי"ל יש ברירה:

סעיף ט

(ס"ק ט) **הרי כו'** ה"ל כמין במינו ולא בטל בדשיל"מ (אבל לענין שאר אסורים ל"מ כה"ג מין במינו וכמ"ש פר"ח בי"ד סי' ק"ב) עסי' תקי"ג ר"ל דשם כתב מ"א ודייק מדכתב המחבר שם אם לבנו מאכל בביצה שנולדה בי"ט (דג"כ היא דשיל"מ) וכיוצא בזה מידי דלחזותא וטעמא עביד לא בטיל וכתב מ"א ע"ז וז"ל משמע דאם אינו ניכר במראה אלא בטעם בטל אע"פ שבא לתקן הקדרה כגון מים ומלח בעיסה בטל עכ"ל אלא דשאני הכא דדברי מ"א דהכ' הם דברי התוס' ביצה דף ל"ט ע"א ד"ה משום כו' וכ' תחלה לתרץ וז"ל

גבי תחומין שאני דחמירי כאלו הוי מין במינו בעלמא כיון דממונא הוא ר"ל כיון דהמים ומלח יש להם בעלים אחרים ככל ממון וצריך לבטל שם הבעלים זה דבר קשה ולכך החמירו דדשיל"מ כה"ג אפי' מין בשאינו מינו לא בטל אח"ז כתבו ועוד י"ל כמ"ש מ"א כיון דבא לתקן כו והוי ס"ל למ"א דע"כ המחבר לא ס"ל כתי' א דהתוס' דא"כ באיסור תחומין אפי' לא בא לתקן אינו בטל ולמה נקט המחבר מים ומלח אף די"ל דנקט לשון המשנה בביצה מ"מ כיון דאנן יש לפנינו שני תירוצי התוס' לא ה"ל להרב"י ליתן מקום לטעות להמעיין דדעת הרב"י דוקא אם בא לתקן אינו בטל אע"כ דהאמת כן הוא דדוקא בבא לתקן אולם בצירוף סברת התוספת בתי' ראשון כיון דממונ' היא אבל בעלמא לא א"כ ס"ל להרב"י דוקא בדאיכא תרתי ממונ' ובא לתקן כשני תירוצי התוס' יחד:

עס"י שי"ח סס"ט ר"ל דלא תיקשי ל"ל ה"ט דהוי דשיל"מ ת"ל דהא מלתא דעביד לטעמיה קי"ל דלא בטל וכן תי' רבא שם דף ל"ח ע"ב וכמ"ש התו' שם דמלח עביד לטעמא מים חשיבי דעיקר העיסה נעשה מהם עכ"ל לזה כתב דבסי' שי"ח כתב וע"פ דבריו שם יתיישב גם כאן דאיכא נ"מ היכי דאין המים ומלח ששאלה מספיקים להעיסה כ"א בצירוף מים ומלח של עצמה דהוי זו"ז גורם דמשום מידי דעביד לטעמיה היה בטל אבל מטעם דשיל"מ לא בטל לכן נתן מ"א טעם דבר שיש לו מתירין שהוא טעם כולל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אנשי כו'** יכול להוליכן עמו משום דאמרינן הוברר הדבר דזהו חלקו המגיע לו וכדלעיל גבי חביות ס"ק ח' וקנו שביתה אצלו ולכן גם כשנתן אחר זה לאחר שאינו מבני העיר מ"מ הם כרגלי הממלא שהיה מבני העיר מה שאין כן בשמלאן עכו"ם שאין מבני העיר שאין לו חלק במים אם כן מילא ממי בני העיר ויש לכלם חלק במימיו שמילא לכן אינו יכול להוליכן אלא למקום שכלם יכולים לילך:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **הנובעים כו'** גשמים היורדים בי"ט כו' הכי איתא בעירובין דף מ"ה ע"ב גשמים שירדו מעי"ט יש להם אלפים אמה לכל רוח. ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם ובעי לאוקמי כר"י ב"נ דסבירא ליה חפצי הפקר קונים שביתה ולכן כשירדו מעי"ט י"ל אלפים אמה לכל רוח דקנו שביתה במקומן ודחה דלמא לעולם חפצי הפקר אין קונים שביתה והכ' מיירי שירדו סמוך לעיר דדעת אנשי העיר עליהן וה"ה כרגלי אנשי העיר והקשה א"כ למה קתני יש להן אלפים אמה לכל רוח משמע ממקומן הל"ל ה"ה כרגלי אנשי העיר א"ו משום דס"ל חפצי הפקר קונין שביתה ומיירי באמת שלא ירדו סמוך לעיר ובתר הכי פריך אהא דתני ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם ואמאי לקני שביתה

באוקינוס (שמשם שואבים העבים הגשמים לר"א כיון דס"ל חפצי הפקר קונין שביתה) אר"י הב"ע שנתקשר השמים בעבים מערב י"ט (וכשירדו בי"ט א"ל סימנ' שהן הן אותן עבים שנתקשרו מעי"ט) ופריך ולקני שביתה בעבים ומסיק דבין בעבים ובין באוקינוס לא קנו שביתה דמינד ניידי עכת"ד הגמ' ומעתה נבא לדברי מ"א הא שכ' דדעת אנשי העיר עליהן הן דברי הש"ס למאי דס"ד מעיקר' ואף שדחה דא"א לאוקמי ברייתא הכי מ"מ נשאר הדין ובריייתא מיירי שירדו רחוק מן העיר אבל מ"ש מ"א גשמים היורדים בי"ט ע"כ ט"ס הוא דהא לפי מאי דס"ד מעיקר' דרישא ירדו מעי"ט י"ל אלפים כו' מיירי שירדו סמוך לעיר דדעת אנשי העיר עליהן אפ"ה קתני סיפא ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם וע"כ כשירדו בי"ט ל"ל שדעת אנשי העיר עליהן וע"כ צ"ל שט"ס הוא במ"א וצ"ל גשמים שירדו מעי"ט ומ"ש מ"א אח"ז דלא קנו שביתה באוקינוס כו' צ"ל ולא קנו כו' בוי"ו והוא דין בפני עצמו ולא קאי אדלעיל ור"ל ובאוקינוס ובעבים ל"ק שביתה וא"כ נ"מ אם ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם והן דברי ברייתא אדלעיל הנ"ל ואף דמה שנתן טעם משום דניידי הוא לדידן דקי"ל חפצי הפקר אין קונים שביתה ללא צורך דבלא"ה כשירדו בי"ט א"כ ב"ה היו הפקר והש"ס לא הוצרך לה"ט כ"א למ"ד חפצי הפקר קונים שביתה י"ל דהמ"א נקט טעם ניידי ונ"מ אפי' לראב"ד ודעימיה דס"ל חפצי הפקר קונים שביתה גם י"ל דנ"מ גם לדידן אם נתקשרו בעבים מערב י"ט וירדו בי"ט אפי' תאמר שגם בכה"ג אמרינן דעת אנשי העיר עליהן (אף שלא מצינו כן להדיא) מ"מ לא קנו שביתה בעבי' כיון דניידי והוי כמו נהרות המושכים אף שי"ל בעלים אפ"ה לא קנו שביתה כיון דניידי אלא דלפ"ז אכתי הא דנקט באוקינוס הטעם דניידי היא ללא צורך:

אלא צ"ל נקט לשון הש"ס ומשמע בתוס' דף מ"ז ע"ב ד"ה חרם כו' (וכ"מ בתוס' שם ד"ה הכלים כו') והוא דין המבואר לקמן סי' ת"ב חריץ מלא מים שבין ב' עיירות מקצת תוך תחום עיר זה ומקצת תוך תחום עיר אחרת אסורים למלאות אא"כ עשו מחיצה במים להפסיק בין ב' העיירות ובעי' הש"ס למימר דאתי' כר"י ב"נ דא"ל חפצי הפקר קונים שביתה והקשו התוס' הא בה"ג אפי' רבנן מודים כיון דהם סמוכים לעיר דעת אנשי העיר עליהן ותי' כיון דממשכו המים מתחום זה לתחום אחר בטלה דעתן והוי כחפצי הפקר (וע' לקמן סי' ת"ב במ"א) הרי דכל התחום קראו התוס' סמוך לעיר דדעת אנשי העיר עליהן:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **כרגלי כו'** דמאי דקי"ל כו' דין זה הוא פלוגתא דר"נ ור"ש ביצה דף ל"ט. ר"נ ס"ל כרגלי מי שנתמלא לו ור"ש ס"ל כרגלי הממלא ומסיק דפליגי במגביה מציאה לחבירו

דר"נ לטעמיה דס"ל לא קנה חבירו. מ"מ הממלא לא היה דעתו לקנות ואף מי שנתמלאו לו לא קנה ה"ה הפקר ולכן כשבאו ליד מי שנתמלאו לו זכה מהפקירה ור"ש ס"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו מ"מ כיון דמי שנתמלאו לו לא קנה אלא מכח הממלא דמיגו דזכה לנפשיה כו' לכך הוי כרגלי הממלא וקי"ל כר"ש:

ודברי הב"ח צ"ע שכתב דכשנותן כו' דלא אמרינן דהוי כרגלי הממלא אלא כ"ז שהן בידו:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **קרן כו'** וכ"מ בגמרא כו' הכי איתא בביצה דף מ' המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר ה"ה כרגלי הנפקד ושמואל אמר כרגלי המפקיד ואמרינן לימא רב ושמואל לטעמייהו דתנן הכניס שורו לחצר חבירו ברשות בעל החצר והוזק השור חייב בעל החצר דכיון דנתן לו רשות ודאי קיבל עליו שמירתו ורבי פוטר דלא קיבל שמירתו ואמר רב הלכה כחכמים ושמואל אמר הלכה כרבי וא"כ רב לטעמיה דקיבל עליו שמירת נזקיו לכן הם ברשות הנפקד וה"ה כרגליו ושמואל דס"ל כרבי דלא קיבל עליו שמירתו ולכן הוא כרגלי המפקיד ומשני א"ל רב הכא אפי' רבי מודה דדוקא התם אמר רבי דסתמא לא קיבל עליה בעל החצר נטירותיה אבל הכא הא קיבל עליה נטירותיה ופרש"י דמיירי הכא שקיבל עליו הנפקד בפי' שמירת הפירות. ופריך לרב ממתניתין דמוכח מיניה דה"ה כרגלי המפקיד ומשני מתניתין מיירי שייחד לו קרן זויות ופרש"י וז"ל שהשאיל לו ביתו הלכך ברשות המפקיד הן אבל רב מיירי שמשכן שומר וקיבל שמירתן ה"ה כרגליו עכ"ל הרי שחילק בין מתניתין שייחד לו ק"ז ובין רב אי קבלן סתמא או קיבל עליו שמירתו בפי' ובייחד ק"ז ה"ט שלא קיבל שמירתן בפי' וכן הרא"ש כתב וז"ל ודוקא כשקיבל עליו שמירה אבל י"ל ק"ז הוי כרגלי המפקיד עכ"ל הרי דייחד לו ק"ז הוא ההיפך מן קיבל עליו שמירה וכ"מ בגמ' דקא' הכא הא קיבל כו' משמע דבזה דוקא תלוי אי קיבל עליו בפי' השמירה:

ועבח"מ סי שצ"ח ר"ל דלכאורה תיקשי הא דבי"ל קרן זוית ה"ה כרגלי המפקיד משום דמסתמא לא קיבל עליו שמירה היינו דוקא לרבי אבל רבנן דס"ל אפי' סתמא קיבל עליו שמירה א"כ אפי' י"ל קרן זויות ה"ה כרגלי הנפקד ובח"מ הובא ב' דעות ויש פוסקים שם כרבנן א"כ איך סתם פה דבי"ל קרן זויות ה"ה כרגלי המפקיד וה"ל ג"כ להביא ב' דעות וה"ל לרמ"א שהביא שם די"ל כרבנן ה"ל גם כאן לכתוב די"א אפי' י"ל קרן זויות ה"ה כרגלי הנפקד אולם אין זה קושיא דהש"ס מסיק שם דשמואל ס"ל דלענין תחומין אפי' רבנן מודי דע"כ לא אמרי רבנן התם אלא דניח' לאינש דניקים תוריה ברשות בעל החצר דאי מזיק ליה לא מחייב אבל הכא מי ניח' לאינש דליקום פירי ברשות' דחבריה.

וא"כ אף למאן דפוסק כרבנן מ"מ ניהו דקי"ל כרב דה"ה ברשות הנפקד דוקא כדא"ר כשקיבל עליו השמירה בפי' אבל בסתמא ניהו דס"ל לרבנן דקיבל עליו שמירתו וחייב בנזיקין מ"מ לענין תחומין מודה כיון דלא ניחא לאינש דליקום פירי ברשות' דחברי' לכן ה"ה ברשות המפקיד שיקבל הנפקד שמירה בפי' והמפקיד ניחא לי' בזה:

סימן שצח

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מן כו'** כל רבועו של קשת. ר"ל דודאי בעיר העשוי כקשת נותנים לה זויות לצד הקשת ומרבעים אותה לריבועו של עולם כמ"ש סעיף ב' ג' אם כן כל אותו ריבוע וכן העיגול של הקשת מהלכים וכן הולכים דרך הבתים עד ראשי הקשת ומשם מודדים להם אלפים אמה כמו הדרין בראשי הקשת אלא הא דאמרי' דאין מודדים לה אלא מן הקשת ר"ל אם רצו ללכת מביתם דרך היתר שכנגדה כל חלל הקשת ולא דרך הבתים:
וה"א בגמ' דאי כו' אביאנו בע"ה לקמן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מן המקום כו'** או לא נשארה כו' דה"א דף נ"ה א"ר הונא עיר העשוי כקשת. אם יש בין שני ראשים פחות מד' אלפים אמה (ופירש"י וז"ל שתחום ראשה זה נבלע בתוך תחום ראשה האחר נעשית עיר אחת ומודדים לה מן היתר ורואים כאלו היא מלאה בתים) מודדים לה מן היתר ואם לאו מודדים לה מן הקשת פירש"י לכל א' מפתח ביתו. ואמרי' בתר הכי וכמה הוי בין יתר לקשת. רבה ב"ר הונא אמר אלפים אמה וז"ל רש"י אבל יותר מאלפים כיון דכי נפיק מביתו הולך לו תחום שלה מקמי דלמטי ליתר לא משכינן ליה מן היתר) רבא בריה דרבה בר"ה אמר אפי' יותר מאלפים אמה אמר אביי כוותיה דרבא בריה דרבה בר"ה דאי בעי הדר דרך בתים (וז"ל רש"י דאי בעי הדר אתי למקום היתר דרך הבתים סביב לקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשין ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומים נבלעים זה בזה (דהא אין בין שני ראשי הקשת ד' אלפים אמה) כו' עכ"ל וקי"ל כוותיה דרב' בריה דרבה בר"ה. וכ' התו' ד"ה פחות כו' כיון דלדידיה סגי אי רק מובלע מצד אחד נראה דה"ה נמי לדידיה אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים. דמודדים מן היתר אפי' יש יותר מד' אלפים בין ב' ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר מראש הא' לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת עכ"ל ר"ל אף דאין יכול לילך מראש קשת א' לחבירו דרך היתר מ"מ מצי לילך למעלה דרך בתים עד אמצע קשת ומשם ילך דרך חלל הקשת עד היתר דהא אין ביניהם שני אלפים. ודין זה

הביא רמ"א בהג"ה וא"כ ה"ה הכא אף שיש מן הקשת עד היתר יותר מב' אלפים מ"מ ממקום שנתקצר עד שלא נשאר מן הקשת עד לשם ב' אלפים אף דרוחב היתר שם יותר מד' אלפים אפי' הכי מודדים משם כאלו לא היתה העיר מגיע כ"א עד שם כמ"ש רמ"א דמודדים ממקום שנתקצר שם ואין ברחבו ד' אלפי':

סעיף ד

(ס"ק ד) מן היתר כו' עמ"ש בס"ק י"ב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **על ד"א כו'** אע"פ שארוכ' כמה לא מיקרי בית דבמסכת סוכה דף ג' ת"ר בית שאין בו ד"א על ד"א פטור מן המזוזה כו' ואין מניחי' בו עירוב ואין עושין אותו עיבור כו' ולענין מזוזה דעת הרמב"ם אי הוא אריך וקטן אם יש בו לרבע ד"א על ד"א בתשבורות חייב במזוזה ורב"י בי"ד סי' רפ"ו סתם כוותיה וא"כ ה"ה לדידיה בכל הדברים המוזכרים בבריי' הנ"ל דינ' הכי וכ"כ מ"א בסי' שס"ו סק"ו בשם רלב"ח לענין בית שמניחין בו העירוב דסגי אם יש בו לרבע ד"א על ד"א אך המ"א שם כ' עליו ועיין בי"ד סי' רפ"ו סעיף י"ג כוונתו לחלוק עליו דהש"ך כ' שם דיש להחמיר כדעת הרא"ש דבעינן ד"א על ד"א מרובעים אם כן ה"ה הכא דיש להחמיר דבעינן דוקא מרובע לעשותו עיבור דדיניהם שוה כנ"ל ומה שסיים מ"א ע' סי' שמ"ה הוא ענין אחר דר"ל דשם כ' מ"א רה"ס וכן סוף הסי' דהא דד' טפחי' על ד"ט מוקף מחיצה מקרי רה"י בעי' דוק' שיהי' החלל ד"ט עד"ט בלי עובי המחיצות ודייק שם סוף הסי' מדכתב ואין ביניהם ד"ט כו' דמשמע דהחלל יהי' ד"ט א"כ ה"ה מ"ש ויש בהם ד"א על ד"א משמע ג"כ שיהי' החלל ד"א על ד"א מבלי עובי המחיצות:

סעיף ח

(**סק"ח**) **ומער' כו'** מצטרפי' כו' ר"ל אף דהבנין לבד אין בו ד"א על ד"א אלא בצירוף המערה סגי שיהי' רוב כו' זה קאי לתי' א':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **דינם כו'** צ"ע דהא כו' ר"ל הא דכתב דדינו כעיר העשויה כקשת ע"כ הכונה שצריך שלא תהיה בין בית לבית יותר מד' אלפים כמו בין ב' ראשי קשת וע"ז הקשה מ"א דהא אם בין קשת ליתר ב' אלפים אפי' יש בין ב' ראשי קשת יותר מד' אלפים אפ"ה מודדים מן היתר וכאן כיון דכל בית משני הבתים הוא תוך ע' אמה ושירים הרי אין בין קשת ליתר כ"א ע' אמה ושירים א"כ אפי' אם יש בין ב' הבתים יותר מד' אלפים אפ"ה ראוי למדוד מן היתר:

ונ"ל דכ"ש כו' אם העיר ארוכה יותר מארבע אלפים כצ"ל:
וכמ"ש ריש הסעיף ס"ק ב' בשם הרב המאור:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **בית כו'** אא"כ עומד בתוך ע' לעיר דנותנים לו ע' אמה וה"ט דאז לא לאותו בית נותנים אלא דהבית נחשב בכלל העיר א"כ נותנים הע' אמה להעיר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מחומותיה בגמ' פריך כו'** ? צריך אני להציע דברי הש"ס וה"א בדף נ"ז עמוד ב' מהא דתנן שלשה כפרים המשולשים כזה ? ? רואין כל שאלו מטיל אמצעי ביניהן ר"ל רואין כאלו עומדים בשורה אחת כזה ? ? ?. ולא יהי' בין זה לזה אלא קמ"א ושליש ה"ה כאחת א"ל רבא לאביי כמה יהי' בין חיצון לאמצע א"ל אלפים אמה א"ל הא את אמרת בעיר העשויה כקשת אפי' יש בין קשת ליתר יותר מאלפים א"ל הכי השת' התם איכ' בתים וא"ל אתי דרך בתים אבל הכא ליכ' בתים בין אמצעים לחיצונים וא"ל רבא לאביי כמה יהי' בין חיצון לחיצון א"ל אפי' יותר מד' אלפים רק אי רואים אלו מכניס אמצעי לתוכן ואין בין זה לזה קמ"א ושליש א"ל והאמר רב הונ' עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשיה פחות מד' אלפים כו' ואם לאו מודדים מן הקשת א"ל התם ל"ל מלי הכא א"ל מלי. וכתב התוס' וז"ל התם לבני אמצעי קשת אין מודדים להם מן היתר ול"ל מלי בענין זה כאלו בתיהם שבקשת נתונים ביתר דא"כ מפסידים לצד אחר דאי הוי היתר לצד מזרח מפסידים מצד מערב והכי נמי לא אמרינן מלי להיות רואים בני אמצעים כאלו עומדים בין החיצונים למדוד להם משם אלפים ודוקא לחיצונים אמרינן מלי כשבאים בני חיצונה זו לילך דרך חיצונה אחרת שמודדים לכ"א מפתח חברתה וה"נ בני ראש קשת הא' שבאו לילך לצד ראש קשת האח' אמרינן מלי ומודדים להם אלפים מראש קשת האחר אפי' יש בין ב' ראשי הקש' יותר מד' אלפים ובלבד שלא יהי' בין יתר לקשת יותר מאלפים כמו בין אמצעים לחיצון דהכא דלא שרי אלא עד אלפים כו'. ועוד י"ל דהתם ל"ל מלי כיון שהאויר שביתר אינו יכול להחזיק בלי הקשת (דהא עיגול הקשת כשפושטים אותו יותר גדול מהיתר) וה"ה הכא אם הי' האמצעי גדול יותר מן האויר שבין ב' החיצונות דל"ל מלי עכ"ל ובזה מבוארים דברי מ"א ודברי ש"ע דהרב"י פסק כתי' בתר' דתוס' ולכן אפילו לאמצעי מודדים מן החיצונות (אלא דלפ"ז אם האמצעי גדול שאין האויר שבין החיצונות מחזיקו לא אמרינן מלי כמ"ש התוספות וה"ל להרב"י לבארו ואולי שהתוס' כתב שם עוד תי' אחר י"ל דס"ל להרב"י כאותו תי' ע"ש) ורמ"א

פסק כתי' קמא ולכי כתב דלאמצעי אין מודדים אלא מחומותיה דלגביה לא אמרינן מלי דא"כ מפסידים מצד אחר:

ומ"ש מ"א ואם כן משמע דאם יש בין ב' החיצונות כו' כמו דעיר העשויה כקשת וצ"ע דסתם הטור ר"ל דברי רמ"א נובעים מטור וה"ל לטור לחלק דלפעמים גם לאמצעית מודדים מחיצוני' ואף דבעיר העשוי כקשת י"ל אי בעי אתי' דרך בתים משא"כ הכא דליכ' בתים מ"מ הא חזינן לרבה בר"ה דס"ל אפי' אין בין ב' ראשי הקשת יותר מד' אלפים אפ"ה בעינן שלא יהיה בין הקשת לית' אלפים ע"כ ס"ל דלא אמרינן אי בעי אתי דרך בתים דבעינן שיהי' מובלע משני צדדים אפ"ה אי ליכא בין קשר ליתר אלפים ובין ב' ראשי הקשת ליכא ד' אלפים מודדים מן היתר אף דלגבי עיר כקשת ל"ל מלי א"כ ה"ה בג' כפרים אם אין בין אמצעי לחיצון ב' אלפים ובין ב' החיצונים ליכא ד' אלפים דמובלע מב' צדדים אף לאמצעי דל"ל גבי' מלי כנ"ל ואע"ג דל"ל אתי דרך בתים מ"מ מודדים מו החיצונה כמו בעיר כקשת:

בכל ענין. ר"ל אפי' אין בין ב' החיצונים ד' אלפים אך מ"ש מ"א בס"ק ד' דדוקא לחיצונים מודדים מן היתר אבל לא לאמצעים היינו בעלי אמצע הקשת והביא ראיה מהכ' סעיף ח' אמת התוס' כתבו כן כמש"ל. אך כבר כ' מהרש"א שם לפרש דבריהם דהא ע"כ הא דהקשה רבא לאביי דהתי' בכפרים אפי' יש בין ב' החיצונים יותר מד' אלפים מעיר כקשת דבעינן שיהי' בין ב' ראשי קשת פחות מד"א והא לאביי גם בעיר כקשת אם אין בין קשת ליתר אלפים אפי יש בין ב' ראשי קשת יותר מד' אלפים מודדים מן היתר ותי' דהכי פריך דע"כ לא סגי התם אפי' יש בין שני ראשי קשת יותר מד' אלפים כשאין בין קשת ליתר רק אלפים אלא משום דאמרינן אתי דרך בתים חבל אי ליכ' ה"ט אפי' לא היה בין קשת ליתר אלפים אפ"ה צ"ל בין ב' ראשי קשת פחות מד' אלפים וכיון דבכפרי' צ"ל אתי דרך בתים א"כ אפי' אם בין אמצעי לחיצונים אלפים אפ"ה אין ראוי להתיר אלא אם כן אין בין החיצונים ד' אלפים ומשני התם ל"ל מלי ולכן אי לאו דא"ל אתי דרך בתים אפי' אין בין קשת ליתר אלפים מ"מ צ"ל בין ב' ראשי קשת פחות מ" אלפים אבל הכא א"ל מלי וא"כ גם דברי התוס' שכתבו דגם בקשת לבני אמצעי קשת אין מודדים להם מן היתר היינו אי לא ה"א א"ב אתי דרך בתים אלא מטעם דאמרינן מלי דבהכי קיימ' הסוגי' השת' אבל לפי סברת אביי והכי קיי"ל דאמרינן א"ב אתי דרך בתים גם לבני אמצעי קשת מודדין מן היתר אפי' ל"ל לגבייהו מלי ולהכי א"ש שסתם הטור לעיל בסעיף ד' וכבר תפסו האחרונים בזה על המ"א וצ"ע:

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **וישתמשו כו'** צ"ע אם כו' ר"ל כיון דמה"ט הנחל בכלל העיר כיון דבני העיר משתמשים שם וניח' תשמישתי' ולא בעית' דהאצטב' רחבה ד"א א"כ אף בארץ חלק' בלי אצטב' אי משתמשים שם בני העיר יהי' נחשב בכלל העיר:

סעיף יד
(**ס"ק יד**) **מפתח בתיהם**. פירוש מבית החיצון דלא תטעה לפרש לכ"א מפתח ביתו כמו ביושבי צריפים בסעיף זה דז"א דהא וודאי כל העיר יש לה קבע וחיבור חוץ מן הנחל:

סעיף טז
(**ס"ק טז**) **ממקום כו'** אם אין בחומה בית דירה אבל אם יש בחומה בית דירה מודדים מן החומה היינו דוקא שהחומה עם הבית דירה קרובים לבתי עיר תוך ע' אמה ושירים דעושים אותה עיבור וכדלעיל. ואי נותנים להבתים וכן כשיש בית דירה בחומה יתן בחומה ע' ושירים תליא במחלוקת הרב"י ורמ"א לעיל סעיף ה' דלהרב"י אין נותנין ולרמ"א נותנים:

סימן שצט

סעיף א
(**ס"ק א**) **נהר כו'** שהוא רחב יותר מכ"ה אמה דאל"כ למה צריך לחזור לאחוריו הא אפשר להבליע הנהר ולמדוד הכ"ה אמה שמצד זה של הנהר:
וא' יעמוד בצד שני של הנהר שרחבה כ"ה אמה או פחות וימדוד ע"י חבל של חמשים אמה ודע דע"כ צ"ל כל האמות שהוזכר הן ע"ה והן כ"ה אמה של הנהר הכל הוא לפי האומד כ"א נדע כן בבירור תו לא צריך למדיד' ומ"ש בש"ע שיחזור כ"ה אמה לאחוריו ע"כ ר"ל ע"י כ"ה פסיעות בינונית כדלעיל סי' שצ"ז סעיף ב'. אלא שפסיעה בינונית הוא אמה קטנה לכן עדיף למדוד ממש ע"י חבל אם אפשר:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **לבו כו'** לפי' קבעו לו מקום ואם כן לבו לאו דוקא אלא שניהם יתנוהו בשוה. או שניהם נגד צואריהם או שניהם נגד רגליהם אלא כיון שעכ"פ צריך קביעות מקום קבעו חז"ל קביעות שוה לכל בני אדם נגד לבו שהוא אמצע הגוף:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **כנגד כו'** כדי להבליע כו' כ"ה בתוס' דף נ"ח ע"ב ד"ה אין מודדים כו' ולפ"ז צ"ל מ"ש סעיף ו' הגיע להר או לגיא כו' שאינו יכול להבליעו כו' אם יכול להבליע בתוך

אלפים של צד צפון כו' וכאן לא התיר למדוד אלא נגד העיר דוקא צ"ל דכאן מיירי שיכול להבליע נגד העיר. אבל בסעיף ו' מיירי שאינו יכול להבליעו כמ"ש שם. אלא היה צריך לקדר דהיינו ע"י מדידת חבל של ד"א וא' יתן החבל נגד לבו כו' וכמבואר בסעיף זה. ויפסיד הרבה לכן התירו לו למדוד מן הצד במקום ישר וכ"ה בפרישה אלא שמהרש"א כתב שם על דברי תוס' הנ"ל וז"ל על מ"ש התוס' שיש למדוד נגד העיר כדי להבליע. אין זה מדוקדק דמדידת הבלעה של חמשים אמה (ע"י שני עצים כמבואר בש"ע) הוא שוה בעצמו למדידת קרקע חלקה ומישור. ויותר נכון בזה לשון הרא"ש שיש כנגד העיר הרים וגאות שיש לו לקדר כו' עכ"ל. ולפ"ז תיקשי האי דסעיף ו' דהתירו לו למדוד מן הצד היכי דאינו יכול להבליע ויצטרך (לקדר ושניהם הן דסעיף זה הן דסעיף ו' דברי משנה דשם) וצריך לדחוק לפ"ז דכל מה שהוא נגד שני אלפים שמצד זה של עיר או לצד שני הכל מיקרי נגד העיר. ולא אסר פה כ"א מה שהוא חוץ לשני אלפים שמצד. ודברי ש"ע שבסעיף זה הם מ"ש בסעיף ו' ודוחק:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **הגיע לגיא כו'** שאין טורח כו' מה"ט גם כן אם אין החוט מתרחק ד' אמות. אף שבהר הדין שאין צריך למדוד רק המישור שבראשו ואין צריך להבליעו. אבל בגיא כיון שאינו טורח בהבלעה גם כה"ג צריך להבליעו וכמה שכתב סעיף זה וכן בהר אין חילוק אפילו גבוה יותר מאלפים אף על גב דבגיא אם עמוק יותר מאלפים צריך למדוד הירידה ועליה. והטעם כתב הלבוש כיון שיש בו יותר משיעור תחום שבת צריך למודדו בפני עצמו משא"כ הר שיותר קשה להעלות עליו מלירד לתוך גיא. לכן הקילו בהר אפילו גבוה יותר מאלפים דינו שוה לנמוך מאלפים:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לא יתרחק כו'** שהרואה כו' ר"ל הרואה שמודד מן הצד כ"כ רחוק מהעיד יטעה ויאמר מדת כו':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ביותר כו'** תק"ף אמה דהיינו לפי מ"ש בסעיף יו"ד דאם מדד הקרן באלכסו' שא"כ לא יהי' התחום נגד העיר כ"א אלף תכ"ח אמה. א"כ מפסיד תקע"ב אמה כי אלף ותכ"ח ותקע"ב הם יחד אלפים אמה. אלא לפי שהחשבון שבסעיף יו"ד שהתחום נגד העיר בכה"ג שמדד הקרן באלכסו' הוא אלף תכ"ח אמה הוא בנוי על הכלל שאמתא בריבוע אמתא ותרי חומשא באלכסו' אולם לפי שאין כלל זה מדוקדק שהאלכסו' יותר משני חומשים עוד חלק חמשים לכן כ' תק"פ אמה בקירוב ועיין בב"י שהאריך בזה:

ודע דמ"ש בש"ע בסעיף ח' בהג"ה מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית יתרה כו' מותח החוט כו' באלכסו' וי"א בשוה כו' הוא מחלוקת רש"י והרא"ש דדעת י"א הוא דעת רש"י ודעה א' הוא דעת הרא"ש דס"ל דבמקום שהתחום קצר היינו דאמרי' שהיה שם הרים וגאיות והיה צריך לקדר ולכן נתקצר שם התחום ובצד השני לא היו הרים וגאיות ולא היה צריך לקדר לכן התחום יותר ארוך שם:

לא הבנתי כיון דמצ"א חלק ויכול למדוד בשוה למה לא ימתח החוט עד צד השני בשוה כדעת רש"י דהא מבואר בסעיף ו' דאם אינו יכול להבליע מודד מן הצד כשהוא תוך אלפים ומותח אחר כך חוט שגם נגד העיד שיש הרי' יהי' התחום כפי שמדד מן הצד ואם כן למה יגרע כשמודד בצד אחד שלא יותן בצד שני שיש הרים ולמה לא יותן גם בצד שיש הרים תחום ארוך כ"כ כמו צד השני שאין שם הרים כי עדיף מן הצד ממדידת העיר עצמה בצד אחד:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אבל כו'** והע"ש לא ע"ש בסמ"ע שהע"ש הניח בצ"ע דכאן אפילו עבד כנעני נאמן להעיד ע"כ תחום שבת. ובח"מ שם פסק דאפילו עבד משוחרר אינו נאמן להעיד על מה שראה בהיותו עבד והסמ"ע שם תי' דשאני תחומין דהוי רק כמו גילוי מלתא בעלמא ע"ש:

סימן תא

סעיף א

מ"ש בש"ע אבל חפצי עכו"ם קונין שביתה במקומן כו' גזרה חפצי העכו"ם אטו חפצי ישראל מלשון זה משמע אפילו בעליהן העכו"ם הוא במקום אחר אין החפצים כרגלי העכו"ם כ"א קנו שביתה במקום שמונחים וכ"מ לשון הטור ובס' ת"ש השיג דהא מטעם גזירה אטו חפצי ישראל קאתינן עליה ובחפצי ישראל הרי הם כרגלי בעליהן א"כ ה"ה בחפצי עכו"ם י"ל שהן כרגלי בעליהן העכו"ם ובאמת מסתברים דברי ס' ת"ש וליישב דעת הפוסקים דס"ל דקונין שביתה במקומן י"ל קצת דס"ל דבהכי סגי כיון דע"פ הרוב הכלים הם במקום בעליהן א"כ אם לפעמים אינן במקו' בעליהן ואנו אומרים שקונין שביתה במקומן לא אתי לאחלופי בכלי ישראל כה"ג כיון דלא שכיח שלא יהיו במקום שבעליהן הם ואעפ"כ קנו שביתה משום לא פלוג וקצת ראיה לזה ממה דאמרינן דף מ"ז ע"ב אר"י חפצי עכו"ם אין קונין שביתה ומסיק הש"ס אליביה דמאי קמ"ל אי אליביה דרבנן פשיטא השתא חפצי הפקר ס"ל דאין קונין שביתה חפצי עכו"ם דבעליהן אין

בני שביתה לא כ"ש ואי אליביה דריב"נ דא"ל חפצי הפקר קונין שביתה קמ"ל דחפצי עכו"ם אין קונים והתניא רשב"א או' השואל כלי מן העכו"ם בי"ט כו' והכלי ואוצרות (של הפקר) ששבתו תוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח. ואי ריב"ן מודה בחפצי עכו"ם האי ברייתא דלא כמאן. אלא לריב"ן חפצי עכו"ם קונים שביתה ור"י א"ש אמר לשמעתיה אליביה דרבנן. ולא תיקשי לרבנן פשיטא. קמ"ל סד"א נגזור חפצי עכו"ם אטו חפצי ישראל קמ"ל ור' יוחנן אמר חפצי עכו"ם קונין שביתה דגזרינן כלים של עכו"ם אטו כלי ישראל וקי"ל כרבי יוחנן והנה ל' הברייתא דקתני י"ל אלפים אמה לכל רוח משמע ממקומן דומיא דאוצרות של הפקר:

וגם הל' אלפים אמה לכל רוח משמע כן וכדלעיל דף מ"ה ע"ב אם כן אפילו את"ל דאתי' ברייתא גם לר"י כריב"ן ולא כרבנן מכל מקום תיקשי מנ"ל לרבי יוחנן דרבנן מודים בכלי עכו"ם משום גזירה ואי דמסתבר ליה הכי לרבי יוחנן תיקשי הא דחזינן לריב"ן דלא גזר דהא ס"ל דחפצי עכו"ם דינן כחפצי הפקר וקונים שביתה במקומן. וא"א דס"ל דראוי לגזור אטו כלי ישראל הל"ל חפצי עכו"ם כרגלי בעליהן. אלא ע"כ דלא גזר והניחו על הדין דא"כ מנ"ל לר"י דלרבנן גזרינן א"ו דאפי' גזרי' מ"מ בהכי סגי אי קונים שביתה במקומן וא"ש דלכך לריב"ן א"צ לגזור דמדיכ' לדידיה קונים שביתה במקומן וק"ל. ודע דמ"ש הט"ז להקל בס"ק א' חלק עליו בספר ת"ש דה"ל תרי קולי דסתרי אהדדי:

סימן תב

סעיף א

(**ס"ק א**) **קונים כו'** וצ"ע כו' וצ"ל דהרי"ף והרא"ש ס"ל דכ"ז לדעת המקשן כו' ז"ל הגמר' דף מ"ז ע"ב תניא ר"ח חרם (פי' חריץ) שבין שני תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל להפסיקו. מחייך עליה ר"י ב"ח מ"ט דחייך עליה. אילימא משום דתני לה כריב"נ דחפצי הפקר קונים שביתה) ואיהו ס"ל כרבנן ומשום דס"ל כרבנן מאן דתני כריב"ן מחייך עליה. אלא משו' דקתני צריך מחיצה של ברזל מ"ש קני' דלא. דעיילו בהו מיא של ברזל נמי עיילו בהו מתתאי אלא קל שהקילו חכמים במים דאפי' מחיצה תלוי' מותרת וה"ה של קנים:

וכ"כ התו' ד"ה חרם כי' וז"ל וא"ת אמאי מוקי לה כריב"ן הא לרבנן נמי אמר לעיל גבי גשמים הסמוכים לעיר דהוי כרגלי אנשי העיר דדעת אנשי העיר עליהן וכמ"ש מ"א לעיל סי' שצ"ז ס"ק י"ג וי"ל דהא דממשכי מתחום זה לתחום זה בטל דעתם והוי כחפצי הפקר כו' עכ"ל התוס'. וזה קושית מ"א דדין הברייי' לא נאמרה רק לריב"ן ולא לרבנן

דדעתם עלייהו לא מהני כמ"ש התוס' וניחא לי שוב קצת דס"ל להרי"ף דמסברא אפילו ממשכי מהני דעת אנשי העיר וא"כ בריי' הנ"ל אתיא אפי' כרבנן אלא דהמקשן לא אסיק אדעתיה טעמא דחייך עלי' ר"י ב"ח ולכך אמר אילימא משום דתני לה כריב"ל כו' והיינו דס"ל לר"י ב"ח דלרבנן כה"ג לא קני שביתה דלא מהני דעת אנשי העיר כיון דממשכי וכמ"ש התוס' ולזה הקשה דאפי' נודה לדבריך דלרבנן לא מהני בה"ג דעת אנשי העיר מ"מ לא ה"ל לחייך. דאטו משום דס"ל כרבנן מאן דתני כריב"ן מחייך עליה אבל לבסוף דמסיק דחייך על שהצריך מחיצה של ברזל א"כ נשאר סברא החיצונה דגם כה"ג דממשכי מהני דעת אנשי העיר ואתיא בריייתא אפי' כרבנן. וע' בהג"א די"ח דלרבנן באמת לא קני שביתה כנ"ל:

סימן תג

סעיף א

(**ס"ק א**) **כיון כו'** ובסי' ת"ה כו' דאם הוציאוהו העכו"ם בע"כ חוץ לתחומו ונתנוהו תוך עיר אחרת המוקפת חומה מהלך את כולה אע"ג דביצא חוץ לתחום אין לו רק ד"א כיון שנתנוהו בעיר כל העיר נחשב כד' אמות ואע"ג שלא שבת באויר מחיצות העיר מבעוד יום:

כיון דא"ל אלא ד' אמות. ר"ל אי כל העיר לא היה נחשב כד"א לא היה רשאי לילך כ"א ד"א כדין יצא חוץ לתחו':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לזרוק כו'** הרי אסור להוליכה כו' דהא הכלים הם כרגלי הבעלים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אסור כו'** למקום האסור ר"ל לענין טלטול הוא נפרץ למקום האסור:

סימן תד

סעיף א

(**ס"ק א**) **הוי כו'** אבל כליו ובהמתו כו' ע' לעיל ס"ס ס"ה במ"א ס"ק ח"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **והואיל כו'** וי"א במעבורת כו' ס"ס של"ט ושם מיירי כשקנה שביתה בספינה ראשונה ע"ש:

(**ס"ק ב**) **למעלה כו'**. דמים חשיבי כו' אבל מה שע"ג מים מודדים מקרקע המים יהוי למעל' מי' דדוקא מים שכלם מין א' וקני שביתה למטה משא"כ הספינה דהוא מין אחר:

סעיף ה

(**סק"ה**) **כו'** צ"ל דמיקרי יצא שלא לדעת ר"ל כיון דנעשה בהיתר דינו כיצא שלא לדעת דאלו מיקרי יצא לדעת קי"ל לקמן סי' ת"מ דאין כל העיר נחשב כד"א:

ואם יצא ממקום שפגע כו' כצ"ל:

שבא בשבת כו' בי"ט שלאחריו. וה"ה איפכא אי בא בי"ט מח"ל מותר לילך בשבת שלאחריו חוץ לד"א והיינו שיש לו אלפים ממקום שהיה בין השמשות בשבת שאחריו והטעם בשניהם מבואר בב"י דשבת וי"ט שני קדושו' הן וקנה שביתה חדשה בב"ה של שבת שאחריו או י"ט שלאחריו ואין זה מיקרי הכנה כדלקמן סי' תט"ז סעיף ב' דשבת וי"ט הסמוכים זה לזה אסור לערב ביום א' על יום שני משום הכנה היינו דוקא ע"י מעשה או אמירה כמבואר שם משא"כ כאן דליכא לא אמירה ולא מעשה:

ופשוט דהג"א מיירי כו' דהא פסק כו' אלא שהרב"י כו' והע"ש לא דק ז"ל הרב"י ואפילו לדברי הפוסקים דיש תחומין למעלה מי' יש דרכים להקל שכתב בהג"א דמי שבא בספינה מח"ל בי"ט שחל בע"ש דמותר לו בשבת לצאת ממנו ולכנוס לעיר ולהלך את כלה עכ"ל. משמע דס"ל דיש תחומין למעלה מי' דאל"כ ל"ל לכתוב להג"א דין זה בבא בי"ט כו' לצאת בשבת אפי' בא בשבת לענין לצאת בו ביום ה"ל לכתוב עכ"ל הרב"י והקשה בספר ע"ש דע"כ הג"א ס"ל אין תחומין למעלה מי' דאל"כ איך תמצא שבא בספינה מחוץ לתחום בי"ט וע"ז כתב מ"א דבלא"ה מוכח דס"ל אין תחומין דהא הא"ז שמשמו כתב בהג"א דין הנ"ל ס"ל להדיא אין תחומין למעלה מי' (אבל הוכחת ס' ע"ש אינו הוכחה וק"ל) אלא מיירי שפגע פ"א למטה מי' (וכ"כ בס' ע"ש) (וא"כ קנה שם שביתה) וכיון שעתה הוא חוץ לתחום ממקום ההוא אין לו רק ד"א כדלעיל ומ"מ בשבת שאחריו מותר וכיון דמוכח מהג"א הנ"ל דכה"ג לא מיקרי הכנה א"כ ממילא ידעינן דלמ"ד יש תחומין למעלה מי' והפליג מע"ש דאלו הפליג בשבת אפי' למ"ד אין תחומין למעלה מי' אם יצא ח"ל אין לו רק ד"א כיון דהפליג בשבת הא היה ב"ה ביבשה א"כ קנה שביתה ביבשה ונמצא הוא עתה חוץ לתחום ויצא בשבת חוץ לתחום (וצ"ל באמת באיסור או בשגיא') דאין לו רק ד"א מ"מ בי"ט שאחריו יש לו אלפים אמה כיון דמוכח דזה לא מיקרי הכנה דאי הפליג בע"ש ולא פגע בשום פעם למטה מי' למ"ד אין תחומין למעלה מי' ואי פגע פ"א למטה מי' למ"ד אין תחומין דיניהם שוה וא"כ צ"ל מ"ש הרב"י על הג"א וז"ל משמע דס"ל דיש תחומין למעלה מי' כו' ע"כ לאו דוקא אלא מיירי בנדון

דאפי' למעלה מי' מקרי ח"ל דהיינו שפגע פ"א למטה מי' או כיון שאין זה מכוונת הרב"י לפרש דברי הג"א כמאן ס"ל אי יש תחומין או אין תחומין כ"א דהוכיח מדבריו דאפי' למ"ד יש תחומין כה"ג לא מיקרי הכנה וכיון דאי פגע פ"א למטה מי' אפילו למ"ד אין תחומין דינו שוה כמו למ"ד יש תחומין כנ"ל לכן לא דקדק הרב"י בזה:

סימן תה

סעיף א

(**ס"ק א**) **מעמידת כו'** הבלעת תחומין כו' ר"ל שאם היה קצת ממה שהוא יכול להלך עכשיו מובלע בתוך התחום שיצא ממנו ה"ה כאלו יצא והרי כאן אפי' נאמר כיון שיצא חוץ לתחום אמה הפסיד תחומו מ"מ יש לו במקום עמידתו עכשיו עכ"פ ד"א ואם כן לר"א דא"ל דאותן ד"א הוא באמצען ויש לו לכל צד ב"א אם כן יש לו ממקום עמידתו לצד תחומו שני אמות וכיון שלא יצא רק אמה אם כן רשאי לכנוס תוך התחום עכ"פ אמה ואם כן דינו כאלו לא יצא:

בין שיצא כצ"ל:

באונס אבל במזיד מודה דלא מהני הבלעות תחומין:

וזה ג"כ אנוס כו' ר"ל סתמא דמלתא יציאת אמה אין לו בו תכלית שנא' שיצא לדעת וסתמא דמלתא היציאה שלא לדעת ואי מיירי הרמב"ם שיציאת האמה היתה לדעת ה"ל לפרש כיון דהסתם אינו כן:

ותירץ המ"מ כו' ר"ל דהרמב"ם פוסק כר' יודא דאותן ד"א שיש לו הן ברוח אחד והברירה בידו לברור לו איזה רוח שירצה. ולכן נראה כבורר אל עבר פניו ואין לו לילך לצד תחומו כלל ואין ד"א שלו מובלעים תוך התחום וא"כ לפמ"ש רמ"א לעיל סי' שצ"ו סעיף א' כר"א דאותן ד"א נותנים לו והוא באמצען אם כן יצא רק אמה איכא הבלעת תחומין וה"ל כאלו לא יצא ואולי סמך רמ"א ע"ש על מ"ש לעיל סי' שצ"ו ולכן לא הגיה פה וז"ש מ"א שנתכוין הרב"י והוא לשון הרמב"ם שכתב מעמידת רגליו ולחוץ לדברי המ"מ כיון שמהלך נרא' שבירר לחוץ:

ולכן נ"ל להקל כו' כיון שהמ"מ גופיה העיד על תירוצו שהוא דוחק ומסתבר ליה דעת הראב"ד:

וכמדומה שלא ראה כו'. דהב"ח ר"ל דהרמב"ם גם הוא הולך בדרך הרי"ף שכן דרכו שפסק כר"א דארבע אמות נותנים לו והוא באמצעו אלא דהרמב"ם מיירי שיצא אמה חוץ לתחום מדעת בכהאי גוונא הבלעת תחומין לאו מלתא ועל זה כתב שלא ראה דברי

הראב"ד שגם הוא הבין דהרמב"ם מירי שיצא באונס כו' וע"כ צ"ל כתירץ המ"מ וכן משמע לשון הרמב"ם שגם הוא כתב כל' הש"ע מעמידת רגליו ולחוץ שמורה כתי' המגיד משנה כנ"ל:

וגם דברי כ"מ כו' שנראה מדבריו שגם הוא נראה לו מלשון הרמב"ם כתב טעם שלא יכנס בד"א שיש לו לאדם תחלתן ממקום שעמד בו כו' דס"ל כר"י דד"א נותנים לו מצד אחד וע"ז כתב הכ"מ וז"ל איני יודע מה טעם הוא זה שאעפ"כ נמדוד הד"א לצד תחומו ונמצא נכנס תוך התחום וצ"ע עכ"ל ועשה א"ע כאלו לא ידע מדברי הראב"ד ולא מתי' המ"מ:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מחיצה כו'** אפי' כו' יותר מאלפים כו' וכמ"ש סי' ת"ג דדוקא בסי' ת"ג בעכו"ם שהקיפו מחיצה בשבת דאפילו בלי מחיצות העכו"ם מותר לו לילך ב"א אמה לא הותר לו לילך יותר ע"י מחיצת העכו"ם הנעשה בשבת משא"כ כאן דלולי מחיצות בני אדם לא היה לו כ"א ד"א וא"א להתיר לו אפי' שני אלפים כ"א ע"י מחיצות ב"א הנעשה בשבת וכיון דהקילו לו לילך ב"א ע"י מחיצות ב"א הותר כל אורך המחיצה דמאי שנא ב"א או יותר וכמ"ש מ"א כל זה בסי' ת"ג:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לילך כו'** עמ"ש ס"א. ר"ל דביצא שלא לדעת כמו הכא ודאי הבלעת תחומין מלתא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לדעת כו'** שהרי אף במחיצה כו' ר"ל אם עכו"ם הוציאוהו שלא לדעת והכניסוהו למקום המוקף מחיצות גמורות אעפ"כ אין לו רק ד"א כ"ש מחיצה הנעשה בשבת ע"י ב"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **נכנס כו'** בשבת כו' ואם כן ב"ה היה ביבשה וקנה שם שביתה וע"ז א"ש מ"ש ה"ה כאלו לא יצא ויש לו תחום הראשון אבל אם נכנס מבע"י ולא קנה שביתה ביבשה וגם בספינה לא קנה שביתה דסתם מהלכת בגובה י' תיקשי מלבד שלא יתיישב לשון כאלו לא יצא דהם גם שם אין לו שביתה גם תיקשי מאי אריא שהוחזרה לאחוריה בכל מקום שיפגע קונה שם שביתה ויש משם אלפים כיון דלא קנה עדיין שם שביתה בשום מקום כדלעיל ס"ס ת"ד:

להפליג הוי כיוצא לדעת ר"ל כיון דאסור לכנוס בשבת להפליג אם כן נכנס באיסור וכל באיסור מקרי יוצא לדעת ולכן אפילו הוחזר אין לו תחום הראשון אפילו הוחזר לעירו ניהו דכל העיר נחשבת לו כד' אמות מכל מקום חוץ לעיר אסור:

א"נ מיירי כו' ר"ל לעולם מיירי שנכנס מבע"י ואפילו נכנס להפליג אלא שהיתה למטה מי"ד וקנוה שם שביתה בהיתר ויתבאר למטה באיזה ענין הוי בהיתר:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מוקפת כו** ובמהרי"ל כתב משמע דסבירא ליה דעבורה כו' ר"ל לא היו ב' המגדלים בנוים סמוכים ותכופים לבתי העיר דאם כן מאי קמ"ל מה לי מגדלים מה לי בתים ה"ה נכנס לתוך העיר (וע"כ היה הקשת בענין שבני העיר נחשבים כאחד כדלעיל סי' שצ"ט) אלא ע"כ המגדלים לא היו סמוכים לבתים אלא עומדים תוך עבורה ש"ע וה"ה דה"ל להתיר אם בא סמוך להמגדלים תוך ע' אמה ושירים אלא שקשה ליתן שיעור אמות במים ונתן גבול שני המגדלים. ישאוהו עכו"ם לעיר. דאז הוי כל העיר כד"א כמ"ש מ"א לעיל סי ת"ד ס"ק ה'. מקום שהיא גבוה יו"ד. ויהיה מקום ההוא נחשב לו כד"א גבי מבוי ס"ס שס"ג סעיף כ"ט:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הואיל כו'** כיון דנכנס בשבת כו' ה"ל כיצא לדעת כיון שנכנס באיסור וביצא לדעת אפי' הוא בעיר המוקפת חומה אין לו אלא ד' אמות כדלעיל סעיף ו' אבל ספינה כיון ששבת באויר מחיצותיה אף על גב דהוי לדעת נחשב כד"א כמ"ש בסעיף ט ובספר א"ר הקשה כיון דמיירי שנכנס בה בשבת הלא שבת באויר מחיצות ותירץ דמיירי שקנה בה שביתה ב"ה ואחר כך יצא לחוץ ואח"ז חזר ונכנס לתוכו בשבת דכה"ג הלא שבת באויר מחיצות ב"ה או גם בתחלת שבת אלא כיון שילא לחוץ לדעת הרב"י לעיל סי' רמ"ח שוב אסור לכנוס לה בשבת אם כן כניסתו בשבת לתוכו היא באיסור ולכך מיקרי יצא לדעת ואם כי לדעת רמ"א לעיל סי' רמ"ח דאם קנה בה שביתה אע"ג שיצא לחוץ מותר לכנוס בה בשבת אם כן לדידיה הוי יצא שלא מדעת ואפילו בא לעיר אחרת מותר:

לספינה גדולה משום כבוד הבריות. ומשמע כו' שקנה שביתה אתמול היינו לכל מר כדא"ל להרב"י אם לא יצא ולהרמ"א אפי' יצא כנ"ל:

סעיף ח

(ס"ק ח) מהלך כו' דלעולם עומד בתוך ד"א אחרים כצ"ל:

וז"ל רש"י דף מ"ב ע"ב כשעוקר רגליו קודם שיניחנה יוצא שהספינה מוציאתו מד"א שלו ונכנס תוך ד"א אחרים על כרחו וה"ל כמו שהוציאוהו עכו"ם חוץ מד"א ונתנוהו לתוך ד' אמות אחרים שנותנים לו ד"א וכן לעולם ופירוש זה עיקר עכ"ל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אינו כו'** ע' סי' שע"ד ס"ב. והע"ש כו' שהקשה נימא שבת כיון דהותרה הותרה וע"ז רמז מ"א לעיין סי' שע"ב ס"ב דמבואר שם דלא אמרינן שבת הואיל כו' אלא בכותל שבין ב' חצרות וערבה כ"א לעצמה ועכשיו כשנפלה הכותל שביניהם ס"ד שתאסר חצר א' על חברתה קמ"ל דאמרינן כיון דהותרה הותרה הואיל ומחיצות החיצונות קיימו אבל אי נפל מחיצה חיצונה ונפרצה לר"ה או לכרמלית ל"א הואיל והותרה הותרה וכ"ה לעיל סי' ס"ה ס"ו אם כן ה"ה הכא דנפרץ מחיצות הספינה לים שהיא כרמלית:

סעיף י

(ס"ק י) ובראשו כו' כדרך ספינות קטנות:

שהן עשיות כערבות שבשני צדי האורך הן משופעי' והולכים מבחוץ ומבפנים וא"כ שם אינה גבוה יו"ד:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **חוקקים כו'** בערובין שם. דף ל"ג ע"א וע"ב דאמר רבי אם נתן העירוב תוך כלכלה התלוי' באילן למעלה מי' הוי עירוב ומסיק הש"ס דע"כ מיירי דאין האילן רחב ד' דא"כ הוי אילן רה"י והוא נתכוין לשבו' בר"ה ואמאי הוי עירוב הא אינו יכול ליטלו משם ולהביאו אצלו ב"ה וכדאיתא לקמן סי' ת"ט סעיף ב' וכיון דאין האילן רחב ארבע כלכלה מאי עבידתיה אלא דרבי ס"ל כר' יודא דבעינן שיהי' העירוב מונח ע"ג מקום ד' ולכן אע"ג שהאילן לבד אינו רחב ד' וכן הכלכלה לבדה אינה רחבה ד' מ"מ בצירוף הם ד' ואם היה נותן העירוב למעלה בפי הכלכלה פשיטא דמצטרפים אלא שנתנו למטה בשולי הכלכלה מ"מ חשוב מקום ד' אע"ג דנגד שולי הכלכלה ליכא רוחב אילן דהא האילן עולה למעלה משולי כלכלה אלא דרבי ס"ל כר"מ דא"ל חוקקים להשלים ולכן גם באילן אמרינן חוקקים ומצטרף בהדי כלכלה לשיעור רוחב ד' (ומ"מ לא מיקרי רה"י כיון דלמטה אינו רחב ד' וע"ש ברש"י ותוספ' ולעיל סי' שמ"ה במ"א ס"ק א):

בספינה קטנה שאינה רה"י אלא דאמרינן חוקקים בספינה גדולה שהיא רה"י ואף שהקטנה נגד דופני הגדולה אמרינן בדופני גדולה חוקקים וכדלעיל באילן:

ואפשר שר"ל כו' ועובי הנסרים כו' כמ"ש סי' שע"ב ס"ו דתל גבוה ה"ט ובנה עליה מחיצה גבוה חמשה טפחים מצטרפים ומיקרי גבוה יו"ד ה"ה הכא מיירי שהמחיצות

אין גבוהים כ"א ה"ט וכדומה ועובי הנסרים של שולי ספינה עבים ה' טפחים מצטרפים לגבוה יו"ד ומיקרי רה"י וא"כ מ"ש רמ"א ואין לו כלל וכן מ"ש חוקקים היא לאו דוקא דהשתא מיירי דא"ל מחיצות אלא שאין גבוהים יו"ד וגם א"צ כלל לחקיקה אבל ל"ל דבאמת אין לו מחיצות כלל אלא עץ עב וגבוה יו"ד דזה מלת' דפשיטא דכל גבוה יו"ד מיקרי רה"י אם רחב ד"ט גם אין זה מיקרי ספינה (וצריך לחלק בין האי דלעיל סי' שמ"ה סעיף ט"ו בית כו' וקירוי משלימו כו' וק"ל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אנוסים כו'** וגם הם במקומן וה"ל יצא שלא לדעת וגם הוחזר שלא לדעת דה"ה כאלו לא יצא כדלעיל סעיף ה':

ול"ד למבשל כו' כדלעיל ר"ס שי"ח המטביל כו' וקנסי' אם עשה במזיד שאסורים בשבת. וכדאית' פ"ב דביצה דף י"ז ע"ב דאיבעיא להו עבר ואפה בי"ט לשבת כשלא הניח עירובי תבשילין ובעי למפשט ממתניתין דהמטביל ומעשר דאסרינן במזיד דקנעי' ליה וה"ה בעבר ואפה ודחי דמיירי דא"ל כלים אחרים ופירות אחרים וא"צ לכלים שהטביל ופירות שעישר לכך החמירו וקנסוהו משא"כ בעבר ואפה דהוי כל"ל פירי אחריני דהא א"א לו בהיתר ופריך מהמבשל בשבת דקנסי' במזיד ודחי שאני התם דעבר אסור' דאוריית' משא"כ עבר ואפה דליכ' רק אסור' דרבנן דמן התורה צורכי שבת נעשים בי"ט הרי מבואר חילוק התוספות בין דאוריית' לדרבנן ואעפ"כ בדרבנן לא הותר אלא בא"א כגון דל"ל פירי אחריני וא"כ צ"ל דגם כאן מיירי דל"ל פירי אחריני:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מותרים כו'** אם יש אדם שעירב כו' רש"י מהרש"א דייק מלשון זה של רש"י מדלא פירש שיאכלנו אותו אדם שהביאו לשם בשוגג אע"כ רש"י דייק ליה מלשון הש"ס שם דלאותו אדם אסורים דלא עדיף מעכו"ם שהביא מח"ל דאסורים למי שהובאו בשבילו עיין שם. עסס"י תקט"ו ר"ל דאין אסורים לאחרים משום מוקצה כיון דלא היה דעת אותן אחרים על הפירות ב"ה מכל מקום כיון דהוי ברשות בעליהם ב"ה והיה דעת הבעלים עליהן ל"מ מוקצה וסיים שם מ"א דפשיטא דאם אדם אחד הביא דבר עמו מח"ל (ר"ל ע"י עירוב) מותר חבירו לאכול עמו עכ"ל וכן מבואר לעיל ס"ס ש"ח במ"א דבמוקצה תליא בדעת בעלים ואי לא הוי מוקצה לגבי בעלים שרי לכ"ע:

סימן תח

סעיף א

(**ס"ק א**) **רחוק מהעיר כו'**. בתוך התחום מפתח ביתו ודייק כן מדקתני אח"ז כיצד הרי שהניח את ערובו ברחוק אלף אמה מביתו שבעיר כו' וה"ט דאם מניחו רחוק מהעיר ותוך התתום העיר אבל חוץ לתחום ביתו אינו עירוב דא"כ מונח העירוב חוץ לתחומו דאינו עירוב כמבואר סוף הסימן ועל זה כתב מ"א דליתא דהא התחיל כאן רחוק מהעיר ולא הוזכר בית גם לפי הטעם שכתב הרמב"ם בנתגלגל ח"ל אין טעם לחלק בין תוך תחום ביתו או תוך תחום עירו:

אסור לשוב כו' דהרמב"ם לשיטתיה דאם כלתה מדתו באמצע העיר אין לו כ"א חצי העיר וכ"פ הרב"י (ולדעת רמ"א בהג"ה דכל העיר נחשב כד"א באמת זה ליתא) ועכ"פ גם לדעת מ"א דרשאי להניחו תוך תחום עירו. אפי' היא רחוק מתחום ביתו אפי' עירב ע"י שליח ולא הניח עירוב ע"י עצמו צ"ל שהוא ב"ה תוך תחום העירוב ואפשר לדינ' מודה הע"ש ולא ידעתי במה חולק עליו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומ"מ כו'** ז"ל ד"מ כו' וצ"ע מאי נ"מ כו' דלפי הדין אם שבת במקום שאינו מוקף מחיצות יש לו ד"א ומאותן ד"א יש לו אלפי' אמה לכל רוח ברוחב ד"א נמצא יש לו שתי רצועות כמין שתי וערב ד' אלפים על ד' אלפים וד"א אבל רוחב כל רצועה אינה כ"א ד"א כרוחב מקום שביתתו ואח"ז ממלאים הקרנות שבאותו שתי וערב וא"כ יש לו טבלא מרובעת ד' אלפים וד"א אורך על ד' אלפים וד' אמות רוחב משא"כ כששבת בעיר דכל העיר נחשבת כד"א אפי' ארכה ורחבה אלף אמה וא"כ כשרחבה אלף אמה כשמודדים חוצה לה ב' אלפים מכל צד יש לו ב' רצועות כמין שתי וערב כ"א חמשת אלפים אמה אבל אין רוחב כל רצועה כ"א אלף אמה כרוחב ואורך העיר אלא שאח"ז ממלאים הקרנות של הרצועות נמצא י"ל טבלא מרובעת ה' אלפים על ה' אלפים ולכן כתב הרר"י אם כלתה מדתו בחצי העיר כיון דאין לו רק חצי העיר ואין כל אורך העיר נחשב לו כד"א ה"ה דרוחב חצי העיר שיש לו אינו נחשב כד"א ולכן אין לטלטל באותה חצי העיר כ"א ברוחב ד"א כפי רוחב רצועה שי"ל ממקום שביתתו שהיא במקום שאין מחיצות כנ"ל והיה ס"ד של הד"מ דמיירי שאין העיר רחב יותר מארבע אלפים וד' אמות ולכן הוי קשי' ליה מאי נ"מ כו' דמי גרע ע"י מחיצות העיר הא אפי' בשדה אף על גב שאין נותנים לו רק ב' רצועות כמין שתי וערב רחבן ד"א מכל מקום אח"ז ממלאים הקרנות ויש לו ד' אלפים וד' אמות אורך על ד' אלפים וד' אמות רוחב א"כ ה"ה כשכלתה מדתו בחצי

העיר אף שאין העיר נחשב כד"א ואין לו כ"א רוחב העיר רצועה רחבה ד"א מכל מקום כשממלאים הקרנות כנ"ל מותר לילך כל רוחב חצי העיר אע"כ צ"ל דבאמת כך כוונת הרר"י שאין לו רק רצועה רחבה ד"א ואח"ז ממלאים הקרנות ורשאים לילך כל רוחב העיר וכיון שכן הדין בכלתה מדתו בחצי העיר משמע כשכלתה מדתו בסוף העיר יש לו יותר וע"כ צריך לומר דס"ל להרר"י כשכלתה מדתו סוף העיר כיון דכל העיר נחשב כד"א לאורכה ה"ה דנחשכת כד"א לרחבה וה"ה דנחשב כד"א לענין מדידת התחום ונותנים לו מן הצד לצפון ולדרום (כשהניח העירוב למערב העיר רחוק מן העיר אלף אמה דכה"ג מיירי כמבואר אח"ז) אלפים אמה מן העיר וא"כ כשהעיר רחבה ד' אלפים אמה יש לו נגד העיר מצפון לדרום רצועה שרחבה ד' אלפים וארכה (אם העיר ארכה ד' אלפים) שמנת אלפים אף על פי שבאותן אלף אמה שבין העיר לעירוב אין לו כ"א רצועה רחבה מן הצפון לדרום ד' אלפים וד"א כנ"ל כן הוא כונת ד"מ כפי הבנת מ"א:

ואשתומם כו' ואין לו לילך חוץ נשער העיר לצד צפון כו' כלל והיינו כשהעיר רחבה ד' אלפים וד"א שאז כלתה תוך העיר לרחבה מדת הרצוע' של ד"א עם מילוי הקרנות שיש לו ממקום שביתתו:

למקום שנתן בו ערובו הוא נמשך. ר"ל דהא לא שבת תוך העיר שינתן לו רצועה לצפון ולדרום מצד העיר כ"א מה שנותנים לו בצפון ודרום העיר הוא הואיל והוא עדיין תוך תחומו ממקום שביתתו חוץ לעיר א"כ מה שניתן לו בצפון ודרום העיר נמשך אחר מקום שנתן בו ערובו ואין לו כ"א ד' אמות עם מילוי הקרנות:

שאף לרוח מערבית אין לו אלף אמה כו' דמיירי שהניח העירוב העיר רחוק מן העיר אלף אמה כנ"ל ואף אותן אלף אמה אין לו כפי רוחב העיר אף על פי שה"ל תחלה רשות בזה ר"ל תחלה קודם שהניח העירוב אלו היה שובת בעיר אז היה לו לצד מערב (מקום שהניח בו עתה העירוב) אלפים אמה אורך וברוחב נגד רוחב העיר ואח"ז היו ממלאים לו הקרנות כדלעיל מכל מקום עכשיו שהניח העירוב חוץ לעיר ועקר שביתתו מן העיר אין לו כ"א רצועה רחבה ד' אמות עם מלוי הקרנות ומ"ש כשכלתה מדתו באמצע העיר כו' והיינו קושית הד"מ כיון דגם אם כלתה מדתו בסוף העיר אין נותנים לו לצפון ודרום חוץ לעיר כנ"ל על זה כתב מ"א דמיירי שהעיר רחבה יותר מד' אלפים וד' אמות דכשכלתה מדתו בחצי העיר אין לו כ"א רצועה רחבה ד"א עם מילוי הקרנות נמצא אם העיר רחבה ח' אלפים יש לו באמצע העיר (אם הניח ערובו נגד אמצע העיר) ד' אלפים וד"א ואסור לו לילך אפי' תוך העיר לצפון ולדרום ב' אלפים פחות ב"א בצפון סמוך לחומת העיר וכן בדרום משא"כ כשכלתה מדתו סוף העיר כיון דכל העיר נחשב כד"א לארכה ה"ה

לרחבה נחשב רק כד"א ולכן מהלך גם כל רחבה שהוא ח' אלפים אבל חוץ לעיר אפי' אמה א' לא יצא לצפון ולדרום אפי' אין העיר רחבה כ"א ד' אלפים וד' אמות כפי רוחב הרצוע' של ד"א עם מילוי הקרנות וגם בזה להתיר לו כל רוחב העיר תוך העיר כשהיא רחבה הרבה יותר משיעור המגיע לרצועה וכלתה מדתו בסוף העיר מסתפק כ"ש חוץ לעיר דודאי אסור:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וכן אם כו'** ב' אמות לצד חוץ היינו למאן דפוסק כר"א דא תן ד"א שיש לו הוא באמצען ומ"א העתיק לשון התוספ' דף ס' ע"ב שכתב כן לר"א ואם כן אמאי הוא כאלו נתנו בתוך העיר הא מרויח ב' אמות במקום שהניח העירוב ולחוץ וכנגדן מפסיד בצד שכנגדו ב' אמות:

במקום שנחשב לו כד"א והיינו תוך עבורה של עיר:

שעומד בדיר וסהר שיש לו מחיצות אפי' עומד בסופו ה"ה כאלו עומד באמצע וה"ה תוך עבורה:

סימן תט

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** בקבר של בנין כו' ומהו נקרא קבר בנין תליא במחלוקת הטור והרר"י שם דלדעת הרר"י דאפי' העפר שלקחו מן הקבר ואח"ז נתנוהו עליו לכסות הארון יש לו דין קבר בנין דהוי תלוש ולבסוף חברו ולא מקרי קרקע עולם אלא חופר כוך בסלע שע"ג הכוך מיקרי קרקע עולם וכ"ש צדדי הקבר אבל לדעת הטור אפי' תלוש ולבסוף חברו כיון דמ' מ עפר ה"ה קרקע עולם ולא אסור רק קבר בנין ממש ע"ש ואולי אפשר להקל בעירוב כדעת הטור וגם שם משמע שהעיקר כהטור:

סעיף ב

(ס"ק ב) אחר כו' מערב לדבר מצוה כדלקמן סי' תט"ו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בבית כו'** שנחרש כו' ושיעורו מאה אמה על מאה אמה דקים להו לרבנן אין המחריש' מוליכה עצמות:

עצם כשעורה. אף דאינו מטמא באוהל מכל מקום מטמא במגע ומשא ואסור לכהן נילך שם פן יסיט עצם ברגליו דה"ל משא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כהן כו'** ואסור לו לאכול. ודאי כהן גם הוא מותר לאכול חולין טמאים אלא בסתם כהנים אוכלין חוליהן על טהרת תרומה ולכן חולין טמאה מיקרי לא חזי לכהן כ"כ בספר ת"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **במגדל כו'** ברום ג"א. דגמרינן כלים משק מה שק יכול לטלטל מלא וריקן ומקבל טומאה אף כל הכלים אבל כלי שגדול כשיעור שכתב מ"א קים לרבנן דלא מטלטל כשהוא מלא מפני כובדו ולכך אינו מקבל טומאה וחוצץ:

ויכול ליטול כו' כתב בספר ת"ש וז"ל וצ"ל דמ"ש מ"א ויכול ליטלו מלתא באפי נפשיה הוא דלא קאי אבית הפרס דהא בבית הפרס אפי' רחב טפח ל"ל בה דהא בית הפרס אינו מטמא באהל אלא דקאי אקבר יחידי והוא של בנין דשרי כו' ויכול לילך שם ע"י שידה תיבה כו' עכ"ל ע"ש הנה תיובת' קחזינן דהש"ס בעירובין דף ל"א ע"א לא הוצרך לפשוטי כלי עץ אלא לר"י דס"ל דמערבים אפי' לכהן בבה"ק דס"ל דלא ניחא לי' שיהיה משומר העירוב אחר הקנין ולית ביה משום איסור הנאה אף על פי כן משום טומאה לכהן אסור דהא קבר מטמא באהל וע"ז משני שאפשר לילך שם ע"י שידה תיבה ומגדל ופריך האיך מביא העירוב אצלו הא הכלי מאהיל ומשני בפשוטי כלי עץ אלא שאם היה רחב טפח אפי' פשוטי כלי עץ מקבל טומאה עכ"פ מדרבנן אע"כ שאינו רחב טפח אבל מ"א דמיירי בבית הפרס דהטומאה הוא משום חשש עצם כשעורה ועצם כהאי אינו מטמא באהל כ"ש בבית הפרס שאינו מטמא באהל ולכן כתב בספר ת"ש דקאי על קבר בנין וצ"ל לדבריו דגם מ"ש מ"א תחלה שיהיה כמות המגדל אמה על אמה כו' קאי ג"כ אקבר בנין דוקא ומשום חציצה שיהיה חוצץ שלא יהיה מאהיל בעי' שיעור זה שאז אינו מקבל טומאה וחוצץ ולא קאי אבית הפרס ודבריו דחוקים ואולי י"ל דמ"א מסבר' דנפשיה כתב כן דאפי' בבית הפרס בעינן שיטלו ע"י פשוטי כ"ע שאינו רחב טפח דאל"כ כמו שהכהן אינו רשאי לילך שם מחשש נגיעה והיסט ה"ה דאסור ליטול דבר משם ע"י כלי המקבל טומאה שמא יגע ע"י כלי ויטמא הכלי וגם הכהן לכן בעינן שלא יהיה רחב טפח אבל עדיין לא ידעתי למה הוצרך שיהיה המגדל גדול אמה ע"א כו' כיון שאינו מטמא באהל ואין בו אלא משום נגיעה והא השידה ומגדל בהמות מוליכין אותה וליכ' למיחש שיגע ע"י המגדל ואפשר להרחקה יתירה וגם זה דוחק:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **שינפח כו'** עצם כשעורה ילך לו ע"י הניפוח ואם הוא עצם גדול (שא"א שילך ע"י הניפוח) יראהו כצ"ל:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **ויתחייב כו'** כיון דאפשר לבא לידי ח"ח ר"ל דבקל אפשר לבא לעבור בד"א ויתחייב חטאת לכן אף דבשאר שבותים הותרו ב"ה שבות זה לא התירו וזה ג"כ דנותנו בראש הקנה וקונדס כו' שמבואר בש"ע דאינו עירוב כיון שבקל יבא לידי ח"ח לא הותר ב"ה:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **ה"ז כו'** רחב ד"ט היינו שלא יהיה רחב ד"ט מלמטה עד למעלה דאז הוי רה"י וכיון שנתכוין לשבות בר"ה אינו עירוב אבל אם רק למעלה רחב ד' ולא למטה לא הוי רה"י וכדלעיל ר"ס שמ"ה וע"ש במ"א:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **ספק כו'** דבעינן סעודה כו' לפמ"ש בש"ע והוא שיהיה לו חזקות כשרות לא הוי צריך לטעם זה דהא האי ס' טרפה לא היה לעירוב חזקת כשרות אלא בא ליתן טעם כולל אפי' לדעת הרמב"ם דס"ל דלא בעי חזקת כשרות והביא הרב"י לק' סי' תט"ו סעי' ב' וג' (וצ"ע על הרב"י דכאן סתם כהרשב"א דבעינן חזקת כשרות ולק' סי' תט"ו סתם כהרמב"ם דהא הביאו תחלה וכן דרכו בש"ע כנודע שדעה העיקרית מביא תחלה סתם) אפ"ה ס' טרפה אינו עירוב דבעי' סעוד' כו' ניהו דהוא רק ס' טרפה עכ"פ אסור לאכלו כאלו הוא ודאי טרפה וכמ"ש לעיל ר"ס שצ"ד:

סעיף י
(**ס"ק י**) **להחשיך כו'** פי' שכוונתו כו' אבל בלא"ה ל"ק כו' והיינו דוקא בנדון זה שעומד בביתו ויוצא להחשיך אבל מי שבא בדרך וחשכ' לו אפי' כוונה א"צ דלא גרע מישן בדרך בסי' ת"א דקונה שבית' במקומו אף על גב דליכ' כוונה כלל אלא דוקא ביצא מביתו דבלי כוונה אמרי' מסתמא שביתת ביתו ניח' לי' יותר וכ"ה בהרב"י ע"ש:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **כפי כו'** אם הוא חול' ר"ל אף על גב דבסתם אדם בעינן כששה ביצים מ"מ בחולה לא בעינן כ"כ מיהו נלע"ד דבעינן מאכל שראוי לאכול לאותו חולה. ניהו דקיימא לן לעיל סי' שפ"ו סעיף ח' דמערבים אפי' בדבר שאינו ראוי לו אי חזי לאחריני מכל מקום הכא כיון דאינו שיעור ב' סעודות לאחרים אלא שהקילו דסגי אי הוא מזון ב"ס

לאותו חולה א"כ בעינן מזון ראוי לחולה ולא נעביד תרתי דסתרי וע' בתוספות דף ל' ע"ב ד"ה תרגמ' כו':

רעבתן שעורו כו הטעם דבטלה דעתו אצל כ"א דלא כט"ז:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מכל כו'** ועסי' שפ"ז דשם מבואר י"א דאין מערבים בכה"ג היינו שתופי מבואות דאינו מצוה גמורה. ואם אסר ע"ע בקונם דדמי להקדש דעת הטור שם דאפי' ערובי תחומים אין מערבים ע"ש וכתב הרב בשם הג"א עצה טובה לערב בחומץ דא"צ כ"א מעט לכ"א לב' סעודות. אבל פת צריך הרב' ב"ס לכל א' עכ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **וקטן לפירוש רש"י הטעם כו'** ר"ל שהתוספות כתב הטעם דקטן אין לו נאמנות ולפ"ז אם ראה שהניחו להם עירוב מהני לדעת התוס' משא"כ לטעם רש"י דא"צ אמירה כלל משום דליכא קנין כלל:

וכמ"ש סי' שס"ו סעיף ג' דקי"ל כמ"ד עירוב משום דירה ולא משום קנין:

וכתב רי"ו בכותי כו' כצ"ל צ"ל דרי"ו ס"ל כטעם התוספות דקטן אינו נאמן ולכן מצא שם העירוב ל"מ דשמא לא הניחו לשם עירוב. אבל אי ראה שהניחו לשם עירוב מהני וה"ה בכותי. או ס"ל לחלק בין קטן לכותי ואינו נלע"ד לחלק:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **וראה כו'** כיון דערובי תחומים כו' ר"ל אע"ג דלענין ערובי חצרות קטן נאמן. דקטן גובה ערובי חצרות וכדלעיל סי' שס"ו מכל מקום ערובי תחומים חמור דא"ל אסמכתא מן התורה. אעפ"כ ס"ל להתוס' דלא חמיר משאר אסורי דרבנן ולכן הוצרכו לחלק בין ערובי תחומי' לבדיקת חמץ:

ובירושלמי נמי מחלק כו' בין אמר אצא כו ר"ל דבא' אצא שהשליח פתח שהוא רוצה לערב אמרי' דודאי עשה כאשר אמר משא"כ כשא"ל צא וערב דהוא צוהו יש לו' דלא עירב כך כתב הכ"מ פ"א מהלכות מעשר דין ח' ומדסתמו כו' הרמב"ם פ"א הביא דברי ירושלמי דמס' מעשר שחילק כה"ג דהוא פסק דבדבר תורה לא אמרי' שליח ע"ש בכל ענין ולכן כשאמר לשלוחו לעשר צריך דוקא לראות שעישר מה שאין כן כשהשליח פתח שיעשר מהימני' ליה שקיים דבורו אבל ירושל' דהכא לענין עירוב שמחלק ג"כ כה"ג לא הביאו הפוסקים:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **דחזקה כו'** וכגון שיש מכשול כו' כגון הכא ר"ל אלו היה איסור תורה כה"ג דהכא דאיכא מכשול. אבל כאן הוא רק איסור דרבנן:

כ"א לא ימצא התרומה כו' דא"א דתרם הלא ה"ל להניח התרומה אצל הכרי דהא טובת הנאה ליתן התרומה לאיזה כהן שירצה זה שייך לבעל הכרי. ואיש אחר תרם וזה לא אסיק השליח אדעתיה שמא איש אחר יתרום ויבא בעל הכרי לידי מכשול. כי תרומת האחר אינו מועיל כיון שבעל הכרי לא עשאו שליח ובעל הכרי יטע' שהשליח תרם. דניהו דאנן חיישי' לזה אבל השליח לא אסיק האי חששא אדעתיה כ"כ התוס':

וצ"ע שבי"ד כו' דהא דלא כר"נ בחולין. ר"ל דבעירובין דף ל"ב פליגי ר"נ ור"ש ר"נ ס"ל דוקא בדרבנן אמרי' שליח עשה שליחותו ור"ש ס"ל אפי' באיסור תורה אמרי' שליח ע"ש וכתב התוספות בשם רבינו שמשון דפסק כר"ש דקיילי"ן הלכה כר"ש באסורי' ור"ת הוכיח דבהא הלכה כר"נ דא' ר"נ בפ"ק דחולין האומר לשלוחו צא ותרום לי ומצאו תרום אין חזקתו תרום דלמא איש אחר תרם ואף על גב די"ל דר"נ לטעמיה דסבירא ליה בשל תורה לא אמרי' עשה שליחתו מ"מ משמע התם דסתמא דהש"ס ס"ל הכי אלמא דהלכה כר"נ בזה ור"י מקיים פסק ר"ש דקיילי"ן כר"ש דאפילו באיסור תורה אמרי' עשה שליחותו ובהאי דצא ותרום גם ר"ש מודה דלא אמרי' עשה שליחותו כיון דליכא מכשול לבעל הכרי וכמ"ש מ"א ולכן הקשה מ"א על ש"ע ממ"נ דפסק שם בי"ד דלא כר"נ אי ס"ל דר"ש ס"ל אפילו היכא דליכא מכשול למשלח אפ"ה אמרינן עשה שליחותו א"כ ע"כ צ"ל דלית הלכתא הכא כר"ש כדהוכיח ר"ת מדר"נ בחולין דא' באומר צא ותרום לא אמרי' עשה שליחותו ומשמע דסתם גמרא הסכים על ידו ואי ס"ל כמ"ש ר"י דהיכא דליכא מכשול גם ר"ש מודה א"כ הלכתא כר"ש אבל לפ"ז בהאי דצא ותרום אפי' לר"ש לא אמרי' דעשה שליחותו ואיך פסק בי"ד דאמרי' עשה שליחותו וע' במשנה למלך פ"ד מהלכות בכורות שהאריך בדינים אלו:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בתמרים אפי' כו'** משלו כו' דלא מבעי' אם צוה לערב בתמרים של משלח ושליח לקח גרוגרו' של משלח דאיכא קפידא אלא אפילו צוה לערב בתמרים של שליח ושליח עירב בגרוגרות של שליח דליכה קפידא כ"ה דמאי איכפת ליה כיון שאינה שלו אפ"ה אמרי' דקפי' וזה דעת רבה בגיטין דף ס"ה ואף על גב דר"י פליג וס"ל דוקא בפירות של משלח איכא קפידא מ"מ בש"ע ע"כ צ"ל דפסק כרבה דלר"י מסיק הש"ס א"כ במגדל ושובך מאי קפידא איכא ומשני דלר' יוסף צ"ל במגדל שיקח מפירות שבמגדל ושליח

לקח מפירות שבשובך וכיון דבש"ע העתיק הנח ערובי במגדל והניחו בשובך והוא לשון הרמב"ם ע"כ צריך לו' דסבירא ליה כרבה ע"ש במ"מ:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **אין כל כו'** נ"ל דאם יש ג' אמות כו' וכמ"ש סוף הסעיף. לכאורה אין דמיונו עולה יפה לסוף הסעיף דשם יוכל לילך לערובו אלא שאין המקום מסוים ולכך באמה אחת סגי משא"כ כאן דאין יכול לילך לערובו וא"ל דמירי כפשטו שכל האילן תוך ב' אלפים וג' אמות (דלא כמו שהביא בספר א"ר) דאפי' אי היה דעתו לקנות שביתה באותן ג' אמות שחוץ לאלפים מ"מ קנה שביתה כדלעיל סעיף ה' דאם נתגלגל העירוב תוך ד"א חוץ לעירוב הרי זה עירוב אלא שהוצרך מ"א לראיה מסוף הסעיף שלא נחלק כמ"ש הב"ח בהאי דסעיף ה' הובא בט"ז ס"ק ד' דוקא נתגלגל דהוי ממילא הוי כיצא שלא לדעת ע"ש אבל מכאן דהוי מדעת ס"ד דלא ולכן הוצרך לראיה מסוף הסעיף וכמו דלהרמב"ם דצריך מקום מסוים אפילו לדעת מהני במקצת המקום מסוים ה"ה לדידן דצריך לילך שם אם רק מקצת ד"א מובלעים אפי' לדעת מהני. כך י"ל קצת וע' בספר א"ר שהניח דבריו בצ"ע:

סימן תיא

סעיף א

(**ס"ק א**) **ונשאר כו'** והרר"י כ' כו' עסס"ח ת"ח. ר"ל דשם מבואר דקי"ל כרש"י דכתב שם דאפי' נתן בעצמו ערובו ח"ל יש לו תחום ביתו ע"ש:

סימן תיג

סעיף א

(ס"ק א) לכ"א פי' אע"ג דבע"ח כו' וטעם החילוק מ' בט"ז:

סימן תיד

סעיף א

(**ס"ק א**) **אפילו כו'** כדי לחנכם כו' עסי' שס"ו ר"ל אף על גב דשם י"א דקטן שאינו סמוך על שלחן אביו מיקרי גדול מכל מקום כתב הרא"ש דהכא מודה דדין קטן יש לו וז"ל דטעמא דקטנים כדי לחנכם במצות והכא נמי איכא חינוך דא"מ אלא לד"מ עכ"ל ור"ל דעכ"פ בדין חינוך סומך על אביו:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **או פחות כו'** ובסי' תר"מ סעיף ב' כו' דשם כתב קטן הצריך לאמו פטור מן הסוכה ובן ה' כשהוא חריף חייב בסוכה מצד חינוך יבירוש' מדמה עירוב לסוכה עיי"ש בהרב"י:

סעיף ג
(ס"ק ג) יוצא כו' ולפ"ז כו' ר"ל לתי' השני דהתוס':
וסי' ש"ח סעיף מ"א כצ"ל רוצ' לומ' דמבואר שם דצריך להיו' קטן שמניח רגלו א' ומגביה רגלו א' ואז שרי לדדו אבל לנושאו אפי' כה"ג אסור אפי' בכרמלי' וע"ש:

סימן תטו

סעיף א
(**ס"ק א**) **של כו'** אבל כו' לע"ה כו' תיבת לע"ה קאי גם אבת כהן לישראל דוקא כשהוא עם הארץ אבל כשהוא תלמיד חכם אפי' בת כהן לישראל תלמיד חכם הוי מצוה וכן הוא בגמ' שם וכן בת עם הארץ לעם הארץ ג"כ אינו סעודת הרשות וע' תשובת חו"י סי' ע' שכתב וז"ל ולעד"נ דאין לנו ע"ה שדברו חכמים פה כמו שאין ע"ה שאמרו בו ששה דברים בפסחים פ"ג עכ"ל ועי' שם שהאריך בגדר ס"מ עמ"ש סי' תר"ע ר"ל שכתב שם דאף בנשואי בת ת"ח לע"ה אי אומרים בסעודה שירות ותשבחות מיקרי ס"מ אולם לענ"ד ניהו דעי"כ הסעודה מיקרי ס"מ אבל אין רשאי לערב מה"ט ולסמוך על השירות ותשבחות דהשירות אף בביתו יכול לאומרן אף דהשירות הן מעין הנשואים מ"מ הא יכול לו' בביתו שירות אחרים וכל ס' תהלים:

סעיף ב
(ס"ק ב) או חברו אפי' אינו חכם דל"מ אי הוא חכם הוא בכלל היתר רבו וכמ"ש הרבה תורה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם. ולפי מ"ש סי' צ' סעיף ט"ז ר"ל דלחד דעה כדי להתפלל בעשרה צריך לילך לפניו ד' מילין ולאחריו מיל א"כ מצוה גדולה היא וכן ר"א שחרר עבדו להשלים לעשרה:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **מברך כו'** כענין שחיטה ר"ל דמברכין על השחיטה אע"ג דלא נלטוינו לשחוט דאם אינו רוצה לאכול א"צ לשחוט מ"מ מברכים כיון שנצטוינו שלא לאכול בלי שחיטה:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **ואומר כו**' עס"ס שס"ו דבע"ח א"צ לומר דאינו מעכב:

סימן תיז

סעיף א
(**ס"ק א**) **ר"ח כו**' שי"מ שא"צ לברך ר"ח אב. כמדומה ראיתי בספר א' אח"ז מצאתיו בהגהת מרדכי פרק אלו מגלחין בשם תוספתא ודחה שם טעם זה ודין זה הובא לקמן בעט"ז ר"ס תקמ"ט ע"ש. הטעם שאיוב קילל את יומו ואמר במספר ירחים אל יבא ודרך אסמכתא הואיל וחודש זה של פורעניות לכן אין מברכים. אותו כשאר חדשים:
דאין זה קידוש ב"ד. דא"כ היה צריך לעמוד כדין קידוש ב"ד:
אבל באמת אין אנו יכולים לקדש דאין אנו סמוכים. וגם א"צ לקידוש דכבר קידש הלל כשראה שתתבטל הסמיכה כל החדשים ומועדים עד סוף עולם:
דוגמת ק"ה ר"ל לזכר בעלמא:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **ונשים כו**' לפי כו' ניתן להם כו' עיין בט"ז ס"ק א' מ"ש וע' בב"ח. ואולי י"ל קושייתם דאפשר לא ניתן ר"ח לישראל כ"א במצות עשה והוי מ"ע שהז"ג שהנשים פטורות וא"כ לא היה לנשים חלק בי"ט של ר"ח ולאחר מעשה העגל ניטל מאנשים וניתן לנשים בשכרן:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **אזלינן כו**' ודוקא שהתנו בפירוש ר"ל אם חזינן מקום שנוהגין שעושים קצת מלאכות וקצת מלאכות אין עושים מסתמא אמרינן דודאי לכתחלה התנו כך בפירוש אבל קהל שנתקבץ מחדש וקבלו סתם וידעי' שקבלו סתם אין להקל להם כן נלע"ד:
ואם חל ר"ח בשבת כו' וכ"מ סימן ת"ע שכתב שהבכורים מתענים בער"פ וכתב ואם חל ער"פ בשבת י"א שמתענים ביום ה' ולא כתב כלום איך הדין אם חל ער"פ בע"ש אלא ודאי דכה"ג מתענים בע"ש והטעם כמ"ש להבא אף דיש לדחות קצת ראיה זו וק"ל:
ובמגלה דף ד' ע"ב. דתניא חדא י"ד אדר שחל בשבת אין קורין המגילה בשבת ונדחו עיירות שזמנם בי"ד אמר רבי שנדחים ליום הכניסה דהיינו יום ה' שלפניו ותניא אידך כשחל י"ד בע"ש אמר רבי דעיירות קורין בו ביום ומסיק הש"ס הטעם דוקא כשחל בשבת כיון דעכ"פ נדחים דהא בשבת אין קורין לכך נדחו ליום ה' משא"כ כשחל י"ד

בע"ש דע"ש זמנם קורין בע"ש וא"כ ה"ה הכא ואף דחכמים חולקים שם על רבי היינו מגזירת הכתוב ע"ש:

ואעפ"כ מי שיש לו מנהג. ר"ל דלא כמ"ש מ"א צריך להחזיק במנהגו שלא לעשות כמ"א או כהרמ"ע או כר"י סרוק אם לא שיתיר נדרו:

דאפילו חל פ"א בחול כו' כ"ה דעת מהרש"ל ושל"ה וכמ"ש גם הב"ח ומהרש"ל בתשובה סימן ט' דביא"צ אי חל פעם אחת בע"ש הרשות בידו שלא להשלים ועי"ז מעתה כל עת שיחול בע"ש א"צ להשלים אף שבשלים שבינתים היה חל בחול והשלים משא"כ כשפעם ראשון חל בחול דאז היה צריך להשלים עד צ"ה ואז כשחל אח"כ בע"ש ג"כ צריך להשלים שכבר קיבל עליו בנדר להשלים וא"כ ה"ה לענין ער"ח דאם בפעם א' לא השלים כשהתענה פ"א ערב ר"ח גם אי חל אח"ז בע"ש א"צ להשלים ומשמע אפילו אח"ז התענה בער"ח והשלים מ"מ כיון דבפעם א' לא השלים לא קיבל עליו בנדר להשלים וא"כ כשחל בע"ש א"צ להשלים דומיא דתענית יא"צ (ולענ"ד יש לחלק בשלמא ביא"צ שכתב שאם חל פ"א בע"ש ולא השלים שוב א"צ להשלים כשיחול עוד בע"ש אף שבשנים שבינתים חל בחול והיה משלים בדינו מ"מ חזינן דעל מ"ש לא קיבל להשלים. מה שאין כן בער"ח כשהתענה פ"א בחול ולא השלים אי אח"כ חל בחול והשלים למה לא יצטרך להשלים כשחל בע"ש הרי שוב קיבל להשלים ולמה נימא דהקבלה להשלים היה דוקא לחול ולא לע"ש ואפשר באמת כן כוונת מ"א במ"ש ואם בפ"א לא השלים אפילו בחול א"צ להשלים ר"ל כשלא השלים אח"ז בער"ח הבא אחריו אלא שבא לשאול עוד על ער"ח הבא אחריו ודוחק. אך בתשובת חוט השני סימן ס"ו פקפק על סברת רש"ל דכמו אף שהתענה בחול לא אמרינן דקיבל עליו להתענות אפילו חל בשבת דאיכא איסורא להתענות ה"ה די"ל דלא קיבל להשלים כי אם בחול אבל לא כשיחול בע"ש דאינו נכון כל כך ליכנס לשבת כשהוא מעונה כדלעיל סי' רמ"ט ואעפ"כ סיים לדינא שמבטל דעתו ואין לזוז מדברי מהרש"ל והעומדים בשיטתו. וכן בתשובת נחלת שבעה סי' נ"ח תמה על מהרש"ל וכתב דכן משמע גם לשון רמ"א בהג"ה בי"ד סימן ת"ב דדוקא כשהשלים פ"א בע"ש אז צריך להשלים שוב גם כשיחול בע"ש אבל כשהשלים כשחל בחול אינו קבלה לע"ש. והט"ז לעיל ס"ס רמ"ט כ' להדיא דהמיקל שלא להשלים בע"ש אף שכבר השלים כשחל בחול לא הפסיר ע"ש:

ונ"ל מנהג כו' ועמ"ש סי' תק"ן. ר"ל להמתענים ער"ח כשחל בע"ש באותו יום איך יתנהגו לענין קריאת ויחל במנחה בע"ש ועיין במ"א סימן תקע"ט סק"ו שכתב במקום שנוהגים לדרוש דברי כבושים בער"ח במנחה ידרשו קודם תפלת מנחה:

ובתנחומא כו' א"מ ביום וי"ו. זה חוזר על מ"ש תחלה כשחל ר"ח בשבת שיתענו בע"ש שהוא זמנו וע"ז כתב שבתנחומא כתוב להיפך דאפילו תענית אסתר שחל זמנו בע"ש לא יתענו בע"ש:

ומ"ע כתב כו' ר"ל לפי שיטתו כשחל ר"ח ביום ו' והמולד הי' בר"ח שהתענה ביום ה' שלפניו שהוא ער"ח ויום הכניסה:

אין להתענות תוך הלילה שהוא ר"ח. כתב הב"ח כו' קיצר מאוד בדברי הב"ח ותוכן דבריו שבמרדכי כתב בשם ר"י וז"ל ועוד אור"י דמלאכה כבדה כגון לחרוש ולזרוע אסור אף לאנשים מדכתיב (שא"ל יהונתן לדוד) אשר נסתרת שם ביום המעשה ותרגם המתרגם ביומא דחולא מכלל דר"ח (שא"ל מחר חדש) לאו יום המעשה. וכתב הב"ח דראייתו לחלק בין מלאכה כבדה לקלה דאי נאמר שלא ניחן רק לנשים כמ"ש בפר"א דוחק לומר משום נשים יקרא ר"ח לאו יום מעשה. ואי נאמר דגם לאנשים אסור כל מלאכה תיקשי האי דפר"א. אע"כ צ"ל דלאנשים ליכא איסורא רק מלאכה כבדה ולנשים אפילו מלאכה קלה אולם כתב שנ"ל שאין בו איסורא ואפילו רצה לעשות מלאכה כבדה אין מוחים בידו רק שאין רשות לבעה"ב לכוף לעבדיו העברים לעשות מלאכה כברה בר"ח ולאשתו אינו יכול לכופה אפילו למלאכה קלה וזה שכרן שאין בעלה יכול לכופה. אבל אי רוצה אפילו אשה כ"ש איש לעשות אפילו מלאכה כבידה ליכא אפי' איסור דרבנן עכת"ד. ולפ"ז מ"ש מ"א בשם הב"ח שאין לכוף לעבדו ושפחתו חלוקים בדיניהם דלעבדו דוקא למלאכה כבדה א"י לכוף ולשפחתו העברים אפילו לקלה א"י לכוף:

ומ"ש ואם רצה לעשות כו' היינו אפילו אשה ופר"ח כתב דאם אנשים רוצים לנהוג שלא לעשות מלאכה בר"ח הוי מנהג בורות ולא בעי התרה ע"ש:

סימן תיח

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** בר"ח סיון. ר"ל ואין משלימים ואף על פי כן כתב מ"ע דלא ילפינן מנייהו וע"ז כתב מ"א דבעירובין משמע דמותר להתענות בר"ח אי אינו משלים. דאהא דאיבעיא ליה התם המתענה בערב שבת אי ישלים כיון שנכנס לשבת ע"י השלמה כשהוא מעונה ה"ל מתענה במקצת תחלת שבת בעי למפשע מהא דאמר ראב"צ אני הייתי מבני סנאב בן בנימין שה"ל קרבן עצים והוא להם י"ט בעשירי באב פ"א חל ט"ב בשבת ונדחה ליום א' והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שי"ט שלנו היה ודייק הא כל שנה היו מתענים בט"ב ומשלימים אלמא דבעי"ט משלימים וה"ה בע"ש:

ודחי שאני י"ט דדבריהם כעין שלבני סנאב הנ"ל הואיל ומתענים בו שעות ר"ל כשאינו משלים כמ"ש ראב"צ לכך בעי"ט דרבנן משלים ואע"ג שנכנס בה מעונה וה"ל מתענה התחלת י"ט דרבנן אין בכך כלום דהא מתענים בו שעות משא"כ שבת דאסור להתענו' בו לשם תעני' אפילו שעה. ליכא למפשט דמשלים בע"ש הרי מוכח דבי"ט דרבנן מותר להתענו' בו אי אינו משלים ור"ח כתב הרב"י בסעיף ד' דאינו אלא דרבנן ולכן מותר להתענו' בו אי אינו משלים:

שאפילו אכל פירות כו' דמה"ט אי שכח יעלה ויבא בבה"מ אף דבשבת אי שכח רצה ובי"ט יעלה ויבא צריך לחזור לברך בהמ"ז שאני שבת וי"ט דצריך לאכול פת משא"כ ר"ח נהי דאין רשאי להתענו' אבל אינו חייב בפת וסגי באכילת פירות דאינו חייב לברך עליהן בהמ"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **המתענה בר"ח כו'** כצ"ל וקאי על סעיף ה'. ועסי' תקצ"ז. שכתב דאי התענה ת"ח בר"ה א"צ למיתב תעני' לתעניתו כיון די"א דמצוה להתענו' בר"ה וה"ה כאן:

סימן תיט

סעיף א

(**ס"ק א**) **מצוה כו'** וכ' הב"ח ולא נהגו כן כו' לענין דינא לעשות סעודת פורים בשבת. ר"ל אי חל ט"ו אדר (די"ד לדידן א"א לחול בשבת) בשבת מוקפים חומה אף שקורין המגלה בע"ש. לענין דינא לעשות כו' א"כ דברי הב"ח סותרים זא"ז דכאן כתב ולא נהגו כן משמע דמן הדין יש לעשות סעודה ביום א' ולקמן כתב לענין סעודת פורים דאפילו מדינא י"ל בשבת לא מצד מנהג לבד:

ונ"ל שיש למשוך כו' ר"ל שלא לשנות המנהג ואעפ"כ לצאת אף לדעת ירושלמי:

ובספר של"ה (בשער האותיות אות ק' תחלת דיני בהמ"ז בהג"ה) נקט לו שטה אחרת דל"א בתר תחלת סעודה:

וכ' בשבת. ר"ל אי חל ר"ח בשבת:

מזכיר רצה לא מפני דאזלינן בתר תחלת סעודה אלא שגם בסוף סעודה עדיין שבת היא דהא מצוה להוסיף, וכיון שמזכיר רצה אגב גררא מזכיר גם יעלה ויבא אף שבר"ח אין מצוה בהוספה מ"מ כל זמן שהוא שבת ממילא גם הוא ר"ח כן היא שם:

כיון דבאמת עתה הוא ר"ח. ר"ל שר"ח הוא מצד הדין. ושבת כבר עבר אלא שמוסיף עליו אף שיש מצוה בהוספה מ"מ עיקרו של יום שהוא ר"ח עדיף:

ק"ו **כשחל ר"ח במ"ש כו'** דאיכא עכ"פ מצוה בתוספת שבת אף שעתה באמת הוא ר"ח שיש לילך בתר התחלת סעודה:

לפי מ"ש כו' דאם התפלל ערבית. ר"ל תוך הסעודה:

ולכן נ"ל כו' יזכיר של ר"ח דהא ע"כ צריך לדחות או רצה או יעלה ויבא לכן עדיף להזכיר יעלה ויבא ונא רצה:

כיון דבלא"ה דעת של"ה כן אפילו לא אכל פת בלילה. אפילו התפלל ערבית מבע"י ר"ל תוך הסעודה מ"מ כבר עשאו לילה. ואם היה מזכיר ר"ח או שבת הוי תרתי דסתרי כמ"ש מהרי"ל:

מ"ד אמ"ש. ר"ל דקיי"ל ס"ס קפ"ח דאזלינן בתר תחלת סעודה ואי נמשך סעודת שבת עד הלילה מזכיר רצה אף ע"ג דודאי הקהל כבר התפללו ערבית דניהו דהוא האריך על שלחנו סתם צבור לא האריכו:

וכ"כ סימן רס"ג לענין מנחה בע"ש. שאף שהקהל כבר קבלו שבת אם היחיד לא קיבל שבת עמהן ועדיין לא התפלל מנחה יתפלל מנחה הרי דאם עדיין לא התפלל מנחה אינו נגרר בתר הצבור שהתפללו ערבית:

ועיין בטור סימן קי"ז. שכתב בשם ראבי"ה דהא דשואלין ותן טל ומטר ס' יום אחר התקופה בעינן מעת לעת (אבל לא קי"ל כן) לכן אי חל התקופה דרך משל ג' שעות ביום והקהל כשהתפללו ביום ס' שחרית קודם ג' שעות עדיין לא שאלו מטר שעדיין לא שלמו ס' יום מעת לעת אף יחיד המתפלל אחר ג' שעות לא ישאל מטר. שלא יהיה כב' תורות ונגרר אחר הציבור (ואין זה ראיה גמורה):

סימן תכ

סעיף א

(**ס"ק א**) **צ"ה כו'** דורשים עליו אי בר הכי. נסתפק בספר א"ר לפמ"ש מ"א לקמן סי' תקמ"ז ס"ק ח' דבח"ה אין לדרוש כ"א על חכם בפניו וסיים וז"ל ונ"ל דאין בזמנינו דין ת"ח שיודע הלכה בכ"מ כו' עכ"ל אי מחמיר דוקא בחה"מ או גם בר"ח אמרינן דאין לנו דין ת"ח ועיין בט"ז פה:

סימן תכא

סעיף א

(**ס"ק א**) **ובר"ח כו'** ממתני' סוף שקלים. דתנן כל יום היו הכהנים מ"י פייס מוליכים איברי תמיד של שחר ומניחים אותן על כבש המזבח שהיה ארכו ל"ב אמה בחצי כבש שלמטה סמוך לארץ והיו מפסיקים וקורין ק"ש ואח"ז היו מניחים האברים ע"ג המזבח ואברי מוספי ר"ח היו מניחים בפעם ראשון בחצי הכבש של מעלה לצד המזבח לדעת הר"ע שם. ולדעת הרמב"ם ע"ג המזבח בין קרן לקרן. והטעם כתב רש"י וז"ל האי חשיבותא עבדינן להכירא שיכירו דפשיטא לב"ד שקדשוהו כהלכתו ולא יגמגם לב אדם עליו דרוב ב"א לא ראו חידוש הלבנה עכ"ל ואף דבזמן הזה לא שייך האי טעמא דהא לא מקדשים על פי הראיה מ"מ עבדינן זכר למנהג אבותינו:

סימן תכב

סעיף א

(**ס"ק א**) **עיין לעיל סימן כו'** עיין סימן רל"ו ס"ב דלא כע"ש. ר"ל דהע"ש כתב דהשמש יתחיל תפלת ערבית כשנכנס ר"ח קודם שיתחילו הקהל כדי שיגיע ליעלה ויבא קודם הקהל ואז כשיגיע ליעלה ויבא יכריז בקול רם יעלה ויבא להזכיר את הצבור אבל אינו רשאי להפסיק בין קדיש לתפלת י"ח ולהכריז יעלה ויבא ולעיל בסימן רל"ו מבואר דרשאי להפסיק כיון שהוא צורך תפלה וגם תפלת ערבית רשות וע"ש במ"א:

סעיף ב

(ס"ק ב) ואם כו' משמע כו' ר"ל מסברא:

מ"ד אמי שא"ר כו'. וסיים תפלתו דצ"ל לראש. וניהו דהוא רגיל לומר תחנונים מכל מקום הא סיים התחנונים וה"ל כמי שסיים התפלה:

ש"מ דס"ל כו' דע"כ כיון שעקר רגליו סיים התחנונים דלמה יעקור רגליו באמצ' תחנונים. ואפ"ה כיון דרגיל לומר תחנונים אינו חוזר לראש דהוי כאלו לא סיים תפלתי. וע"כ משום דאין קבע לתחנונים ואפילו עקר רגליו עדיין יכול להוסיף תחנונים:

וא"כ לל"ב כו'. רצה לומר כדקי"ל דתרתי בעי' רגיל לומר תחנונים וגם לא עקר רגליו:

ונ"ל כו' יהיו לרצון כו' כתב בס' א"ר אפי' למ"ש מ"א לעיל סימן קכ"ב ס"ק א' בשם ל"ח וב"ח לומר יהיו לרצון קודם התחנונים ואחריהם מ"מ אמירת יהיו לרצון הראשון שקודם התחנונים לא מיקרי סיום והיסח הדעת. ולענ"ד הדבר ספק אצלי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואם כו'** עס"י ק"ח בטעה ולא התפלל מנחה בער"ח כיצד יתנהג. וכן טעה ולא התפלל מנחה בר"ח:

וסי' קכ"ד סעיף יו"ד דאי שכח יעלה ויבא דצריך לחזור ולהתפלל. דסגי אי מתכוון להש"ץ מתחלת י"ח עד סופו. מ"מ כ' מ"א שם בשם רש"ל וב"ח דאין אדם יכול לכוין לכן יחזור ויתפלל.

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **הוא ספק כו'** דאפילו בשבת וי"ט דהא רגיל יותר כו' תיבת וי"ט הוא לאו דוקא דהא ר"ח רגיל יותר דנקטי' משום דברי כל בו:

והכל בו כ' כו' ז"ל. הכל בו בפרק שלשה שאכלו גרסינן בירושלמי דבספק הזכיר בר"ח וחה"מ אין מחזירין אותו וצ"ע למה לא הזכיר דין שבת וי"ט. וא"ל דבשבת וי"ט מחזירים אותו לפי שהיא ברכה בפ"ע (ר"ל אמרינן כיון דנסתפק ודאי שכחו) או י"ל דה"ה דאין מחזירין אותו אבל לא ביאר דינם לפי שאין טפל בהם ספק לפי שהיא ברכה בפ"ע (ר"ל ודברו בהוה שאין דרך להסתפק בהם. אבל אי אירע שנסתפק באמת אינו חוזר). וכן יש להורות. ועיין בט"ז שחילק מסברא דאי זכר בשעת התפלה שהיום ר"ח וצריך לומר יעלה ויבא כה"ג אם אח"כ נסתפק א"צ לחזור. ואם לאו צריך לחזור. ובס' א"ר הביא דבריו וחלק עליו ופסק כמ"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וקורין כו'** דדווקא בדבר שהוא בא לח"ש כו' ר"ל דמסברא אין לברך כ"א אפרי המתחדש משנה לשנה. או ברגל שאינו בא כ"א פ"א בשנה אלא דמצינו בתוס' ברכות דאפי' הבא מחצי השנה לח"ש מברך שכ' אברייתא דקתני שכהן מקריב מנחה מברך שהחיינו. דמיירי שמקריב פ"א במשמרו. כיון שהיו כ"ד משמורות כהונה והיו מתחלפים כל שבוע היה עובד משמר אחר. ולכך כיון שאינו מגיע לכל משמר כ"א ב"פ בשנה כשמקריב תחלה במשמורו מברך שהחיינו. אבל בדבר שבא בקרוב מחצי שנה לא מצינו שיברך שהחיינו. אלא דצ"ב דהא קי"ל הרואה חברו לאחר שלשים יום מברך שהחיינו וכדלעיל ר"ס רכ"ה ועיין בס' א"ר:

וצריך לחלק. ואפשר שע"ז רמז מ"א במ"ש ועיין מ"ש סי' רכ"ה או נתכוין למ"ש שם סעי' ו' בהג"ה דעל פרי המתחדש שני פעמים בשנה מברך שהחיינו וכ' מ"א שם ראיה מתוס' הנ"ל ומשמע דוקא ב' פעמים אבל ג' פעמים לא דבעי' דוקא חצי שנה:

נשים פטורות מכל הלל כו' תוס' ברכות כו'. ובסוכה דף ל"ח ע"א כתב התוס' דהלל שאומרים בליל פסח בהגדה גם נשים חייבות שהן ג"כ היו באותו נס:
פ"ג דסוכה דף ל"ח איתא שם כן:
כתב הבד"ה כו' שאינו יודע לענות. ר"ל הללויה:
אא"כ עונה אחריו הללויה על כל דבר ודבר. אך לא סגי בזה אלא צריך גם לענות עמו ראשי פרקים. ואיך תהיה מחלוקת שם בסוכה רש"י ותו' מהו עניית ראשי פרקים ע"ש:
תלמוד ערוך הוא פ"ג דר"ה וכ"ה לעיל ר"ס קכ"ד:
פ"ג דסוכה דף ל"ח ע"ב. אלא דאם לא יצא אין קפידא בקורא כצ"ל:
בשביל עצמו. ואין ההקפדה כ"א על השומע לצאת וה"ל לענות הללויה. דבקריאה לחוד ליכא איסורא. וא"כ אין חילוק בין יצא ללא יצא. דהא אפי' יצא אין קפידא בקורא כיון דאינו מברך א"כ מה איסור יש באמירת מזמורי תהלים. אלא בזמן שתקנו חכמים:
ועמ"ש מ"א ר"ס תקפ"ד:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לקרות כו'** וכיוצא בזה כתב בהגדת פסח כמבואר בטור סי' ת"פ דאמרינן בפסחים כוס ד' אומר עליו ברכת השיר. ומפרש מאי ברכת השיר. ר' יהודה אומר יהללוך וחותם מהולל בתשבחות. ור' יוחנן נשמת כל חי וחותם בישתבח. וכתב רשב"ם כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר עבדי' כתרווייהו וחותמים בהלל בא"י מלך מהלל בתשבחות. ואומר הלל הגדול ונשמת כ"ח וחותם שנית בא"י מלך מהלל בתשבחות. והר' חיים כהן. לא היה חותם בחלל ביהללוך בא"י כו' אלא היה חותם אחר נשמת כ"ח. כי למה יחתום ב' פעמים בענין אחד עכ"ל. וקי"ל כהרר"ח כהן. וה"ה הכא. אבל בימים שגומרים דמברך אליבא דכ"ע לא יאמר אותו באמצע כו' שלא יפסיד הברכות:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אומר כו'** ומשום ס' ברכה. די"א דיחיד אינו מברך. וכיון דמצרף להודו שני ב"א מיקרי רבים:
דמצוה לענות ר"פ. כנ"ל בסוכה דף ל"ח ע"ב. כדמצינו בשירת הים שאמרו משה וישראל כן כדאיתא בסוטה פ"ה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וכן וכו'** ומוטב שיאמרו בעצמו. אף דשומע כעונה. מ"מ לפעמים איננו מכוין. ולפעמים הש"ץ מאריך בניגונים. אך העולם טועים ואין אומרים כ"א יאמר נא ישראל

ולא מסיימים כל"ח. וכן בפסוקים אחרים, ובאמת בזה לא סגי. וצ"ל יאמר נא ישראל כל"ח. דאל"כ לא אמר כ"א חצי הפסוק ואף שאומר אח"ז הודו לה' כ"ט כל"ח. אין זה נוסח הפסוק יאמר נא ישראל הודו כו'. שב' ב"א אמרוהו כדאיתא פ' ע"פ דף קי"ט דהיינו ישי ושמואל ודוד ואחיו. ואמר שם אנא ה' הושיעה נא אמרו אחי דוד. אנא ה' הצליחה נא אמר דוד. וכיון דתחלה נחלק הפסוק לשנים גם אנחנו רשאין לחלקן. ועיין ברוקח שנתן טעם למה חולקים כו'. וכ"כ בשמו לעיל ס"ס ל"א אולם מ"א סיים שם וז"ל וצ"ע מנ"מ לחלק מאחר דבגמרא מפורש לאיסור ולמצוא טעם מלבנו עכ"ל. לכן לענ"ד בעל נפש יאמר כל הפסוק. אך יאמר חצי הפסוק שאין כל הקהל אומרים בלחש:

היחיד יאמר הללו כו' עד הודו בלחש וחזן להיפך מפני המחלוקת ושינוי מנהג:

לחלק פ' אז ישיר כו' שמנהג קצת מקומות שהסנדק והמוהל אומר א' מהן תחלת כל פסוק והשני סוף כל פסוק:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **א"צ כו'**. ואם כן בימים שגומרים צריך לחזור היינו למ"ד לעיל סימן ס"ה דמחמת אונס חוזר:

ובד"מ כתב כו' לכן לא הגיע כו' ר"ל להרב"י ניחא דסתם פה וכתב דאפי' שהה לגמור כלו אצ"ל לראש משמע אפילו היה אונס. ואפי' בימים שגומרים אף שבחבורו כתב דבימים שגומרים צריך לחזור מ"מ לא כ' כן אלא למ"ד לעיל סי' ס"ה בקריאת שמע דצריך לחזור וכיון דרב"י סתם לעיל סימן ס"ה בקריאת שמע דא"צ לחזור כ"ש בהלל אפילו בימים שגומרים. אבל רמ"א שהביא לעיל סימן ס"ה דעת י"א דצריך לחזור וכ' שם דהכי נהוג. אם כן ה"ל להגיה כאן דבימים שגומרים צריך לחזור. אלא דאזיל לשיטתיה שבד"מ חלק על הרב"י וס"ל דאפילו למ"ד לעיל בק"ש דצ"ל בהלל דרבנן מודה ועמש"ל סעיף ב'. וכתב מ"א שם ס"ק וי"ו. דאם עומד בפסוקי דזמרה והקהל אומרים הלל כשהוא בימים שגומרים הלל. לא יפסוק דיפסיד הברכות. אולם אי אירע כה"ג שכבר קרא ושהה כדי לגמור שחוזר וקורא בלי ברכה אם אומר אח"כ פסוקי דזמרה והקהל אומרים הלל. מפסיק ואומר עמהם. דהא בלא"ה אינו מברך כה"ג:

סעיף יא

(ס"ק יא) מעומד חוץ מליל פסח. והטעם מבואר בט"ז ס"ק ד' ע"ש:

אסור לסמוך כו' ואם הוא בעל בשר רשאי לסמוך קצת. אבל אי סמוך כ"כ שאם ינטל הדבר שנסמך עליו יפול הוא גם לבעל בשר אסור כ"מ לעיל סי' קמ"א לענין קריאת ס"ת וה"ה הכא:

לענין עדות כו' ר"ל דבעי' שיעמדו העדים בשעת הגדת עדותן דכתיב ועמדו שני האנשים ודרשו חז"ל דהיינו עדים:

הוכיחו מגמרא דזבחים דף י"ט ע"ב דאמרי' כיצד מצות קידוש ידים ורגלים במקדש מניח ירו הימנית ע"ג רגלו הימנית. וידו השמאלית ע"ג רגלו השמאלית ומקדש ר' יוסי בר"י אומר מניח שתי ידיו זו ע"ג זו. וע"ג ב' רגליו זו ע"ג זו. ומקדש. א"ל א"א לעשות כן. והקשה ש"ס שפיר קא"ל א"ר יוסף וחבירו מסייעו. ובמאי קמפלגי אמר אביי עמידה ע"י סמיכה כה"ג איכא בנייהו. דת"ק ס"ל דלא הוי עמידה. ולכך א"א שאחר יסייעו. ור"י בר"י ס"ל דהוי עמידה וכיון דקיי"ל כת"ק א"כ קי"ל דעמידה ע"י סמיכה ל"מ עמידה:

והבין רמ"א כו' קאי על העדים. דאי קאי על הדיינים דצריך לישב וכמו דרישא איירי בדיינים אם כן איך כתב דמותר לכתחלה. וסיים הטעם דסמיכה אינה כישיבה אדרבה מה"ט ראוי לאסור לדיינים עמידה על ידי סמיכה דהא דיינים צריכים לישב. אלא ע"כ קאי על העדים דבעי' שיעמדו. וע"ז א' דעומדים ע"י סמיכה מותר לכתחלה. וע"ז שייך שפיר הטעם דסמיכה אינה כישיבה. וקאי אדיינים אבל בעדים אסור כה"ג:

וכ"מ בשבועות דף למ"ד ע"ב. דשאל הש"ס אם בא לפני הדיין אדם שחייב בכבודו וחייב לקום מפניו. כיצד עושה בשעת גמר דין. דהא קי"ל בשעת גמר דין ד"ה דיינים בישיבה ובע"ד בעמידה ועז"א דיתיב כמאן כו' פירש"י לא עומד ולא יושב אלא כאדם שמתיר רצועה מן הסנדל עכ"ל. והיינו עמידה ע"י סמיכה. אלמא כה"ג חשוב ישיבה. ואע"ג דשם הוי כעמידה ג"כ כו' דהא יוצא הדיין בזה שמה שמחויב לעמוד בפני בע"ד כנ"ל:

דל"ב אלא הידור. ר"ל דהא לא כתיב בתורה שיעמוד בפני ת"ח אלא והדרת פני זקן אלא כשעומד לפניו זהו הידור. אם כן עמידה עי"ס. ניהו דל"מ עמידה. מ"מ יצא בזה מצות והדרת פני זקן. (ובזה מסולק השגת הב"ח על הסמ"ע בח"מ סי' י"ז הובא בש"ך ס"ק ה' ע"ש). בזבחים דף י"ט ע"ב כצ"ל:

ואע"ג דכתבו שם אף ע"ג דאין ישיבה כו' קאי אהא דפריך הש"ס וליתב מיתב ולקדש ומשני כתיב לעמוד ולשרת דבעי' דוקא עמידה. והקשו התוס' וז"ל על קושית הש"ס וליתב מותב. וז"ל לאו ישיבה ממש קאמר דאין ישיבה בעזרה אלא סמיכה עכ"ל (וכ"כ בהג"ה תוס' ר"פ דף ט"ז ע"א) הרי אי לאו קרא לעמוד ולשרת היה עמידה עי"ס מותרת אף על גב דאין ישיבה בעזרה. ע"כ צ"ל דזה לא מיקרי ישיבה אבל בישיבת הדיינים כו' וה"ה בכ"מ דבעי עמידה כגון הכא בהלל ולעיל בקריאת התורה וכה"ג:

סימן תכג

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ולוי כו'** אלא ב"פ דפרשת וידבר אין בו רק ח' פסוקים. להיוצאים אחר סיום קריאת הלוי:

עם הג' אלא שני פסוקים. שיסברו שלא יקראו עם השלישי עד סוף פ' וידבר. דאל"כ למה לא קרא הלוי עד סוף הפרשה. א"ו שהניח ב' פסוקים לשלישי. א"ת גם עתה י"ל שהנכנסים כו' ומה"ט קי"ל לעיל סו' קל"ח דאין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים דלא יסיים עם א' שני פסוקים מהתחלת הפרשה. שהנכנסים בין קריאת ראשון לשני. ויראו שהשני מתחיל ב' פסוקים אחר הפרשה. יאמרו דהראשון שקרא לפניו לא קרא רק אלו ב' פסוקים. י"ל שהנכנסים ישאלו כו' והקשה ט"ז סס"ק א' וז"ל ובגמרא איתא להאי סברא כו' לת"ק דלא ס"ל גזרה משום נכנסים אבל לי"א דקי"ל כוותייהו לא ס"ל הך סברא עכ"ל. האמת אתו דהכי איתא במגלה דף כ"ב ע"א וז"ל פרשה של חמשה פסוקים יחיד קורא אותה. ולא אמרינן דראשון יקרא ג' פסוקים והשני שני פסוקים הנותרים ועוד מפרשה שלאחריה. דחיישינן ליוצאים בין ראשון לשני. שיאמרו השני פסוקים יקרא השני ולא יותר כנ"ל. ואם טעה ראשון ולא קרא רק ג' פסוקים. יקרא השני שני פסוקים הנותרים ועוד פסוק אחר מפרשה שאחריו וי"א ס"ל שהשני יקרא אותן שני פסוקים ושלשה פסוקים מפ' שאחריו. דאי לא יקרא רק פסוק אחד מפרשה שאחריה יש לחוש להנכנסים באמצ' קריאת השני. או אחר גמר קריאת השני. ויאמרו שהשני לא קרא כ"א מתחלת פרשה שניה אותו פסוק (או שני פסוקים) ופריך הש"ס לת"ק דחייש ליוצאים ומה"ט סבירא ליה דלכתחלה יקרא הראשון כל הפרשה של ה' פסוקים אם כן למה לא חיישׁ. לנכנסים כדחוישי י"א ומתיר שהשני יקרא מפרשה שניה פסוק אחד או שתים. וע"ז משני דמה"ט ל"ח ת"ק לנכנסים. דהנכנסים ישאלו. הרי די"א חיישי לנכנסים ול"ל האי סברא שישאלו והכי קי"ל לעיל סי' קל"ח כנ"ל ואעפ"כ לענ"ד אין תפיסה מזה על דברי מ"א שנובעים מדברי ש"ל. דוודאי קי"ל כי"א ובמקום דאפשר חיישינן גם לנכנסים אלא דהכא בקריאת ר"ח דא"א ועכ"פ צריך לדחות או חשש יוצאים או חשש נכנסים א"כ עדיף טפי לדחות חשש נכנסים דא"ל כסברת ת"ק דשואלים אע"ג דהיכי דאפשר לא סמכינן אהאי סברא. מ"מ היכי דלא אפשר סמכינן אהאי סברא. משא"כ ליוצאים עכ"פ יש לחוש יותר דליכא סברא כלל להקל. והוא פשוט. והט"ז לפי שטתו הוליד דין חדש שאם טעה החזן וקרא עם א' ושייר ב' פסוקים סמוך לפ'. שלא יקרא עם השני פסוק א' ממה שקרא ראשון כמו שאנו עושים בר"ח עם הלוי. אלא יקרא השני אותן ב' פסוקים

הנותרים ועוד ג"פ מפרשה שאחריה. אלא שאם קרא כן באחרון שלא נשאר מן הסדרה כ"א שני פסוקים אז באין ברירה צריך לקרות עם האחרון פסוק א' ממה שקרא הראשון ואף דלדעת מ"א אין לו ראיה לדין זה אף על פי כן לעיל סי' קל"ח הסכים מ"א עם דין זה ואייתי ראיה מדפריך הש"ס במגלה על ברייתא דלעיל כששייר הראשון שני פסוקים אמאי השני קורא מפרשה שניה קרא השני פסוק אחד ממה שקרא ראשון כמו בר"ת. ומשני שאני התם דאפשר בענין אחר וא"צ לקרות למפרע. משא"כ בר"ח דא"א בענין אחר וכתב שם דא"ל דהתם במגלה ה"ט דאין השני קורא פ"א מה שקרא ראשון דאיכא חשש נכנסים דיראו שהשני קרא שלשה פסוקים האחרונים מהפ' יאמרו שהראשון לא קרא רק שני הפסוקים שמתחלת הפרש' משא"כ בעלמא דאפילו יקראו עם השני פ"א שקרא ראשון עדיין ישאר לראשון שלשה פסוקים עד התחלת הפרשה וליכא חשש ע"כ אין זה טעם הברייתא דהא גם ת"ק ס"ל דהשני קורא מפרשה שאחריו ולא אמר שיקרא פ"א ממה שקרא ראשון אף על גב דת"ק לא חייש לנכנסים כנ"ל א"ו בנאו. ה"ט אין ראוי לקרות ממה שקרא א' וע"ש עוד במ"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **תפלת כו'** צ"ל כו' תי"ט כו' דלא כרש"ל בתשובה סי' ס"ד שכתב שהוא לא אמר ונסכיהם דהא אמר אח"ז כמדובר ואי אומר ונסכיהם קאי כמדובר גם אונסכיהם. ואח"ז אינו פורט כ"א המנחות ג' עשרונים לפר כו' והנסכים אינו פורט אלא ויין כנסכו א"ו דאינו אומר ונסכיהם ולא קאי כמדובר רק על המנחות. וכן מצינו בפ' פנחס שגם הכתוב לא פרט הנסכים כ"א המנחות. והתי"ט השיגו דגם השמן הניתן למנחות מקרי נסך דהא מתנסך וניצק לתוך המנחה. וא"כ כוונת התפלה ומנחתם ונסכיהם ר"ל שמנן כמדובר ג' עשרונים לפר כו' ושביק לפרט השמן כי כן מצינו במקרא. והשמן ידוע בכלל המנחה. והדר אומר ויין כנסכו דכן מצינו ג"כ בקרא ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ברכו כו'** אם התפלל כו' לא יצא כו' דצריך להזכיר בתפלת מוסף קרבנות המוספים. ועיין לעיל סיי רס"ח סעיף וי"ו ובמ"א שם:

ס"ק וי"ו לחלוץ כו' ד' קדישים דהיינו א' אחר ישתבח. וא' אחר תפלת שחרית. וא' בקריאת ס"ת. וא' אחר קדושת ובא לציון שהיא קודם תפלת מוסף:

כמ"ש סי' כ"ה דיש לחלוץ אחר ג' קדושות וד' קדישים. וג' קדושות הם. א' ביוצר באופנים. וא' בחזרת הש"ץ. וא' קדושת ובא לציון:

קודם קריאת ס"ת. דטעם הספרדים שחולצים קודם תפלת מוסף לפי שהם אומרים במוסף בקדושה תמורת שאנו מתחילין נקדש או נעריצך הם מתחילים כתר יתנו לך כו' א"כ אין ראוי להיות על ראשנו כתר תפילין. באמרנו לה' כתר יתנו לך. ואנו האשכנזים אף שאין אנו אומרים כתר אעפ"כ מנהגינו לחלוץ קודם מוסף וכ' הלבוש הטעם דכמו בי"ט אין להניח תפילין שנקראים אות די"ט מיקרי אות ואי מניח תפילין נראה כמזלזל כאות י"ט וכדלעיל סי' ל"א. וניהו דר"ח לא מיקרי י"ט מ"מ במוסף שמזכירים מוספי היום אותו זכירה מיקרי אות ואין ראוי להיות עליו אז אות תפילין וה"ה וה"ט שייך גם בקריאת ס"ת. ועיין לעיל ס"ס כ"ה:

סימן תכה

סעיף א

(**ס"ק א**) **וי"א השמים כו'** טעם י"א אלו. וטעם דעה א' היא לפי שעניה סוערה היא א' מז' הפטורת דנחמתא המוזכרים בסי' תכ"ח סעיף ח' ולכן אין לדחותה. דטעם י"א דבהשמים כסאי אית בה תרתי שיש בה זכרון ר"ח וגם נחמות ירושלים. עכ"פ בפרשת כי תצא שקורין רני עקרה עד אחר מרחמך ה' שהיא ג"כ א' מז' דנחמתא. ישיימו אז לקרות גם עניה סוערה שכתובה מיד אחר מרחמך ה':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וי"א כו'** עיין סי' רפ"ד כצ"ל ששם כתב מ"א בשם ת"ה דעכשיו בזמן הזה שההפטורת כתובים בקונטרוסים ואפשר לסמן ולמצוא מהרה מדלגים מנביא לנביא ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וכן כו'** אז כו' שדרך קצת מקומות כשיש חתונה לדחות הפטורת השבוע ולקרות הפטורת שוש אשיש. וכשחל בשבת ור"ח יקראו השמים כסאי ומקצת שוש אשיש ששניהם בישעיה ובשאר שבתות שאין דוחין ההפטרה כשיש חתונה יש סילוק אם שוש אשיש באותו נביא שקורין בו הפטרה אז דוקא קורין מקצת שוש אשיש ולא כשהפטרה בנביא אחר:

ס"ק וי"ו ור"ח כו' כתבתי בתשובה מה דינו. ובס' א"ר הביא משמו דיצא:

ועס"י כו' וסי' תפ"ז כצ"ל ששם כתב מ"א דראוי לומד דעיקר אזלינן בתר החתימה והניח הדבר בצ"ע ע"ש:

סימן תכו

סעיף א

נשים כו' עמ"ש ס"ס רצ"ו שכתב לחלוק דוקא מצוה שיש בה מעשה כגון ישיבת סוכה מקיימים הנשים וגם מברכות. משא"כ מצוה שאין בה מעשה כ"א ברכה כגון ברכת הלבנה אין הנשים מברכות:

ובסנהדרין דף מ"ב ע"א א"ל רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים. א"ל הני נשי דדין נמי מברכי. אלא כדר' יודא כו' ברוך אשר במאמרו ברא כו' משמע שגם הנשים מברכות אלא שמקצרת בנוסח הברכה ואפשר דל"ד נשים. אלא ר"ל עמי הארצים:

סומא חייב כו' אע"ג דבעינן נהנין מאורה. אין הכונה שיהנה המברך כ"א על טובת העולם. ועוד כמ"ש לעיל ס"ס נ"ט לענין סומא שמברך יוצר המאורות ע"ש וה"ה הכא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **קודם כו'** משמע כו' ליל עשירי א"מ. אלא צ"ל ליל ט':

ליל י"א ממתינים דהא כתב הטעם שמא יהיו ד' לילות עננים. וכשמ"ש י"א. איכא עדיין ה' לילות. א"כ סותר הלשון את הטעם בשני ימים. וצ"ל דמ"ש ד' עננים ר"ל לבד ממ"ש וא"כ חיישי' לה' לילות מעוננים. וא"כ גם לפי הטעם אי מ"ש הוא י"א אין להמתין. אבל אי מ"ש יו"ד ממתינים. והא דכתב קודם יו"ד. ע"ז כתב מ"א דר"ל קודם יום יו"ד ובאמת הלילה היא ליל יו"ד:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **או שאר כו'** דאפי' ת"ת מבטלים כדאיתא סי' רצ"ח סעיף י"ד היו יושבים בבה"מ במ"ש והביאו אור א' מברך לכלם ואע"ג דצריכים כלם לשתוק ולשמוע והוי ביטול ת"ת מ"מ הא עדיפא משום ברוב עם ה"מ כו':

סעיף ז

(ס"ק ז) שחל כו' הרבה טעמים ועיין בט"ז ס"ק א':

וב"ח כ' שפעם א' כו' ועשה מעשה. וכתב הטעם דאותן טעמים הם קלושי' ואינן רק זהירות בעלמא דהא מהרי"ל גופי' כ' שרבו מהר"ש לא הקפיד ומהרי"ל הקפיד ומסתמא לא הביא מנהג רבו כ"א להורות דאין קפידא רק זהירות וא"כ במקום דא"א מקדשים:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מיום כו'** דל"ח מעל"ע. דהא כתב מיום ולא כתב משעת המולד:

ביום ב'. ר"ל הלילה שלפני יום ב'. כיון שחל המולד ביום א'. א"כ יום א' השלישי הבא הוא יום ט"ו וא"כ אין לקדשו בלילה שהוא ליל ט"ז:

וא"כ צריך כו' וכיון שחל המולד ך' שעות ביום א' וא"כ אין לחשוב מיום א' כי אם ארבע שעות ונשאר לו מתחלת ליל שני עוד י"ד יום י"ד שעות כו' וא"כ בליל ב' היינו לילה שקודם יום ב' השלישי עדיין יוכל לקדשה כל הלילה:

ובאמר בטור כ' כו' משעת המולד כו' וא"כ צ"ל דמ"ש הרב"י מיום המולד לאו דוקא. ולדברי רמ"א אסור. דהא כבר שלמו חצי כ"ט י"ב קודם התחלת לילה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) ז' **ימים כו'** וכ' רש"ל כו' מכאן כו' מדכתב ואם לא בירך ליל א'. משמע דלכתחלה י"ל ליל א':

ובלבוש כו' סומכים על ר"י דבמסכת סופרים אין מקדשין הלבנה אלא כשתתבשם. וכ' הרר"י שי"מ עד מ"ש שאז האדם מבושם וכדלעיל סעיף ב' וי"מ דקאי על הלבנה משעה שמתוק האור שלה ונהני' ממנה שהוא אחר ב' או ג' ימים עכ"ל. וא"כ כשהו' במ"ש וגם אחר ב' וג' ימים דיוצאים ידי שני הפירושים יש לקדשה. אבל אם מ"ש קודם ג' ימים כולי אף דלדעת הר"י יכול לקדשה דהא כתב ב' או ג' ימים אעפ"כ יש להמתין. מ"מ אם תחלת מ"ש הוא אחר שני ימים וי"ח שעות שוב א"א להמתין דחיישי' לה' לילו' ענני' כדלעיל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **תחת כו'** וכ"ש כשיש מבואות המטונפו' וצריך לזהר בזה ולפניו כמלא עיניו אסור אפילו בלילה אם היה יכול לראותה ביום. ולאחריו ומן הצדדים סגי' בד' אמות. וכדלעיל ריש סימן ע"ט. ואי נקרש' מן הקור ע"ל במ"א סימן פ"ב:

סימן תכז

סעיף א

(**ס"ק א**) **אדר כו'** וש"ך כו' כיון דבמסכת נדרים איכא פלוגתא דתנאי. דר"מ ס"ל סתם אדר הוא אדר שני ור' יודא ס"ל סתם אדר הוא ראשון. ויש מחלוק' בין הפוסקים כמאן קי"ל לכן יש לפרש בשניהם בין באדר ראשון בין בשני לצאת לכ"ע:

סימן תכח

סעיף א

כלל הענין כו'. ר"ל זה הטעם שאין קובעים ר"ה בימי אד"ו. ומזה נמשך קביעת שאר ר"ח וקביעות המועדים:

שלא יהיה יוה"כ יום א'. ומה"ט אין קובעים ר"ה ביום וי"ו דאז מיקלע יוה"כ ביום א'. ולא ביום וי"ו. ומה"ט אין קובעים ר"ה ביום ד' דאז מיקלע יוה"כ ביום וי"ו:

סמוכים זה לזה הטעם כתבו (וכ"ה בר"ה דף ך' ע"א) משום ירקי ומתיא ר"ל הירקות שנתלשו בחול יהיו מונחים תלושים שני ימים ויכמשו:

ומתיא. ר"ל אם יארע ח"ו שימות א' ביום א' משני הימים הקדושים ע"כ יצטרך לשהות את המת שני ימים דאפילו על ידי גוים אסור לקוברו בשבת או ביה"כ והוא בזיון וחשש שיסריח ואע"פ שטעמים. אלו קלושים לדחות עבורם ר"ה ויה"כ. אלא שאלו המולדות שאנו חושבים כאשר נמסר לנו מפי חז"ל הוא המהלך הממוצע ולא מהלך האמיתי. ולחלשת שכלנו לא היה אפשר למסור לנו מהלך האמיתי. וחז"ל בעוצם חכמתם ראו ע"פ דחיית הללו. כדי שיפגשו וישתוו מהלך האמצעי ומהלך האמיתי. אלא שהיה אפשר לעשות אותן הדחיות בשאר חדשים או ימים. אך כיון שהוצרכנו לאותן דחיות מטעם הנ"ל קבעוהו לר"ה וי"כ כדי שיצא לנו מזה קצת תועלת בירקי ומתיא כן מבואר ברמב"ם ספ"ז מהל' קידוש החדש. וכ"כ הלבוש. ולפ"ז דוקא עתה שאנו סומכים על החשבון שנמסר לנו. אבל לא יספיק כשהיו מקדשים ע"פ הראי'. והוא דעת רש"י בפסחים דף נ"ח ע"ב ר"פ תמיד נשחט. אבל התוס' שם ד"ה כאלו כו' חולקים וס"ל דאף בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראיה היו נזהרים שלא יבאו שני ימים קדושים סמוכים זל"ז. וצ"ל כמ"ש המפרש לרמב"ם ספ"ז מהל' ק"ה בשם רבינו חננאל שהיה הל"מ קבלה ביד חכמים שלא לקבוע ר"ה בימי אד"ו וטעם הדבר לא מסרו כ"א לאותם חכמים המזומנים. לעיין בסוד העיבור. ולדידן נאמר הטעם הנגלה בש"ס משום ירקי ומתיא אבל אין זה עיקר הטעם. הביאו גם התוי"ט בסוכה ע"ש. גם הלא דרשו חז"ל אשר תקראו אתם במועדם מדכתיב אתם חסר וי"ו קרינן ביה אתם אפילו שוגגים ואפילו מזידים מ"מ קביעותם קביעות כדאי' בר"ה פ"ב. מ"מ אי לא היו להם טעם מספיק לא היו דוחים קביעת אד"ו ולכן צ"ל א' מתירוצים הנ"ל:

וגם שלא יהיה הו"ר כו' ומה"ט אין קובעים ר"ה ביום א דאז מיקלע הו"ר שהוא יום כ"א מן ר"ה ביום השבת:

שלא תדחה ערבה. וכתב הלבוש הטעם שאין חובטים הושענות בשבת שהוא איסור דאורייתא ותמה עליו בתשו' שער אפרים ס"ס ב' הלא פסיקות תלוש אין בו איסור תורה. ובספר א"ר הוסיף לרש"י דהמצוה הי' בנענוע ולא בחביטה קשה טפי ולכן כתב בתשובה הנ"ל דהטעם משום גזירה דרבה שמא יעבירנו כו' ובספר א"ר תמה עליו דבערב' מסקינן בסוכה דמ"ג ע"ב דל"ל משום דרבה דערבה אינה מן התורה אלא במקדש אבל בגבולין אינ' אלא יסוד נביאים שתקנוה חד יומא לרבי יוחנן ולריב"ל אינה אלא מנהג נביאים ואפ"ה תנן אי חל יום ז' של סוכות בשבת ערבה דוחה שבת במקדש כיון דבמקדש היא מן התורה ומ"ש לולב דתנן דוקא יום א' של סוכות שחל בשבת כיון דבאותו יום גם בגבולין הוא מן התורה להכי דוחה שבת משא"כ שאר הימים אף שבמקדש גם הם מן התורה מ"מ אינו דוחה שבת ולמה בערבה דבגבולין היא מדרבנן ולמה שביעי דוחה שבת ומשני כדי לפרסמה שהיא מן התורה במקדש כיון שאינו מפורש בקרא. וע"י שתדחה שבת ידעו שהוא מן התורה. ופריך א"כ לולב גם בשאר ימים תדחה שבת כדי לפרסמה כו' דגם לולב שאר הימים אפילו במקדש אינו מפורש בקרא החיוב רק יום א'. ומשני איכא גזרה דרב' שמא יעבירנו כו' ופריך ערבה נמי נגזור משום דרבה. ומשני ערבה שלוחי ב"ד מייתי לה (ועיין ברש"י ור"ן) אבל לולב לכל מסור. אי הכי בגבולין נמי לדחי ופירש"י יביאוה שלוחי ב"ד והם יחבטוה דליכא משום גזירה דרבה ולפרסמה שהוא דאורייתא במקדש • ומשני אנן לא בקיאים בקביעי דירחא עכת"ד הגמ'. הרי דבערבה ליכא גזירה דרבה. ולכן כתב בשם הרוקח דהטעם שהיה דרכן שהיו בוכים ומתחננים על המים בתפלה ביום הערבה וזה לא יתכן בשבת ע"כ. אולם מדברי חדושי רשב"א נרא' כיון דמ"מ איכא ביה איסורא דרבנן דהיינו טנטול מוקצה (ואע"ג דחזי למצוה כמ"ש התוס' שם ר"פ דף מ"ב ע"ב ד"ה טלטול כו') וגם המצוה גופה בגבולין אינה רק דרבנן היה קשה בעיני חכמים לדחות מפני טלטול מוקצה ושלא לדחות ג"כ לא רצו לתקן שלא יפקפקו בה שאינה מן התורה אפילו במקדש ולכן היה נראה להם שטוב שידחה קביעת ר"ה כשיהיה ביום א' כדי שלא יחול יום ערבה בשבת ע"ש. ומה שהקשה מס' א"ר דלדעת בעל תשובת ש"א הנ"ל דאין בערבה איסור תורה כ"ש לפירש"י דלא היו חובטים אלא מתנענעים א"כ למה אמרו שם שאין הצדוקים מודים שהוא מן התורה ולכן תניא התם בברייתא פ"א חל שביעי של ערבה בשב' והביאו שלוחי ב"ד ערבה מע"ש והניחום בעזרה וכשנודע לצדוקים נטלו הערבה וטמנום תחת אבנים. שהן מוקצים והיו יודעים שלא יטלטלו בשבת האבנים ויתבטל מהם מצות ערבה • וסיים בברייתא הטעם לפי שאין הצדוקי' מודים שחיבוט ערבה דוחה שבת. וא"א דליכא בה איסור תורה מה איכפת

לצדוקים באיסור דרבנן ולמה ס"ל דאינו דוחה שבת הלא הצדוקים אין מקיימים איסורי דרבנן ע"ש. ולענ"ד ל"מ לדידן דס"ל ע"י חביטה דלק"מ דניהו לדידן ליתא בפסיקת תלוש איסור תורה מ"מ בצדוקים כמו שהם טועים להתיר את האסור כך י"ל שהם טועים לאסור את המותר ואפשר ס"ל דפסיקת תלוש יש איסור תורה אפילו לפירש"י דס"ל דלא היו חובטים רק מנענעים דבנעוע ל"ל דטעו שיש בו איסור תורה. י"ל דוודאי לא מצד איסור. רצו למנוע את החכמים מקיום מצו' ערבה בשבת אלא להחזיק שטותם. דאין בערבה מצוה כלל אלא דבימות החול לא מצאו עילה ודבר הגורם לבטל המצוה ובשבת קרה מקרה שטומנים באבנים ועי"ז דימו שממילא יתבטל המצוה שהחכמים לא יניחו לטלטל באבנים המוקצים ומה שאמרה הברייתא לפי שאין הצדוקים מודים שחיבוט ערבה דוחה שבת. הא השתא לפי מ"ש אין הטעם משום שבת. האי לישנא בלא"ה ע"כ צ"ל דלאו דוקא דאפי' תימא שיש בו בחיבוט ערבה איסור תורה. מ"מ ע"כ כיון דהצדוקים ס"ל דלא הוי מצות ערבה מן התורה. וכל מצוה דרבנן אין מקיימין א"כ גם כשחל בחול ניהו דליכא איסורא מ"מ כיון דלדידהו לית בו משום מצוה למה חבטוה ואי משום כיון דלית ביה איסורא לא איכפת להו. א"כ גם שבת מאי איכפת להו כיון דהם לא חבטוה. ומה להם באחרים. ומ"מ הדבר עדיין צ"ע לפירש"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **תמוז כו**' מרחשון בדה"ז כצ"ל. ר"ל דלא כמ"ש בש"ע חשון גדו"א דא"כ ע"כ הסי' על יום ראשון של ר"ח כיון דתשרי מלא. ומ"ש סי' של חשון מסימני שאר החדשים שהסי' מורה על יום שני של ר"ח שהוא העיקר דוק ותשכח אע"כ צ"ל בדה"ז ואז גם בחשון הסי' על יום שני של ר"ח וכ"כ הט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מבה"ח כו**' פי' שחל ר"ה ביום ה' כו' ר"ל אף שכל הסימנים שניתנו בטור ובעברונות ובלוחות בכל שנה. דרך משל בש"ה או בח"ה או בכ"ה. אות ראשון מורה על ר"ה באיזה יום יחול ר"ה ואות אחרון מורה על ר"ח ניסן ופסח מתי יחולו ואות אמצעי מורה על השנה אם היא כסדרה. אם כתוב כ' מורה כסדרן ואם כתוב ח' מורה חסרה ואם כתוב שי"ן מורה שלמה. אבל פה ע"כ אין הפי' כן אלא הבי"ת של בה"ח אינ' סי' אלא פעולה בשנה שסימנה ה"ח והוא מורה ה' על ר"ה שחל ביום ה' וח' מורה שהיא חסרה ועל ר"ח ניסן לא נתן סי' כי איין לו תכלית בו. וכן מ"ש רמ"א וה"ש מעוברת הוי"ו היא וי"ו העיטוף ואין סי' כ"א שני אותיות אחרונות וה"א מורה סי' על ר"ה שחל ביום ה' והשי"ן מורה סי' שהיא שלמה:

שאז קורין פרשת נח:
ר"ל אם חל ר"ה בא' מימי ב' ג' ז' אז קורין פרשת נח שכבר עבר איזה ימים מחדש חשון. והטעם שקורין צו קודם פסח בפשוטה כתבו משום דכתב ביה בחטאת וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחשת בשלה ומורק ושוטף במים דיש בזה זכר לדין הגעל' שצריכים להגעיל קודם פסח כלי חמץ. ובמעוברת שיש איזה שבתות יותר וא"א לקרות צו סמוך לפסח אז קורין מצורע קודם פסח דכתב ביה בזב וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים שיש בזה ג"כ קצת זכרון לדין הגעלה כ"א ה"ח. או ה"ש מעוברת באין ברירה צריכים לקרות אחרי קודם פסח:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **במדבר כו'** כדי שתכלה כו' ר"ל שיהיה הפסק סדרה אחת בין קריאת התוכח' של בחקותי ובין עצרת:
נצבים קודם ר"ה להפסיק בין תוכחה של תבא ובין ר"ה אבל פרשת נצבים גופה לא מיקרי תוכח' וקללות כ"כ התוס' במגלה דף ל"א ע"ב ובמס' ב"ב דף פ"ח ע"ב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **פקדו כו'** כשחל פסח בשבת ר"ל יום א' של פסח:
ובא"י אין עושין פסח רק ז' ימים וא"כ בשבת שאחריו שהוא יום ח' כבר עבר י"ט וצריכים לקרות סדרה דהיינו שמיני שלא יחסר להם סדרה א' לשנה מפרידים כו':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מחלקים כו'**. ובקצת מקומות נוהגים כרש"י והט"ז כתב שבכל הקהלות נוהגים כרש"י. והפר"ח כתב שגם בשבת במנחה וביום ב' וה' יקראו כסי' הזי"ו דלא כרמ"א:
יש חיובים לא יחלקו. כתב בספר א"ר דהיינו השירה אבל מפסוק ויבא משה כו' ואילך עד סוף הסדרה יכול לחלק:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בפסוקים כו'** ג' פסוקים. כיון דתחלת התוכח' הוא תחלת פרשה וכן כשמסיימת הוא סוף פרשה לכן צריך להתחיל לפניהם ג' פ' וכן ג' פסוקים לאחריהם כי אין מתחילים בפרשה פחות מג' פסוקים וכן אין משיירים בפ' פחות מג' פסוקים כדלעיל סי' קל"ח:
ובס' צ"צ סי' י"ד נדחק כו' ליישב מנהגינו שמתחילין כולי היינו כשבהר ובחוקתי נפרדים וכמ"ש מ"א טעם ההכרח לקמן:
ואין מתחילין כו' משום דב' פסוקים ראשונים ואם לא תשמעו כו' ואם בחוקותי תמאסו כו' עדיין אינו מתחיל התוכחה כ"א מפסוק ג' המתחיל אף אני אעשה כו' ומ"ש שצריך

להתחיל לפניו היינו בשאר פורענות שבתורה. ובספר א"ר הקשה עליו דהא אמרי' במס' ב"ב דף פ"ח הקב"ה בירך ישראל בכ"ב כו' וקללן בשמונה מואם בחוקתי תמאסו עד ואת חקתי תגעל נפשכם דהיינו מתחלת בוי"ו ואם בחוקותי. וסיים במ"ם נפשכם. דהן ח' אותיות ועוד ע"ש:

גם כו' ללוי פ' העגל ולפי שכל שבט לוי לא חטאו בעגל. וא"כ ה"ה לכהן. אלא דאם יקראו לכהן עד אחר פ' העגל יהיו הסדרה דחוקה וקצרה להשלים יתר הקרואים:

בקול נמוך. היינו נמוך משאר קריאת הפ'. אבל מ"מ יקרא בענין שישמעו הצבור קריאתו לבל יהיה ברכות העולה לבטלה. כ"כ הפר"ח:

מהרי"ל הקפיד כו' מ"ש רמ"א וכן נהגו שלא לקרות א' בשמו כ' בלבוש הטעם פן לא ירצה לעלות אף שכבר שכרוהו פן יתחרט ונמצא עובר על פ' מוסר ה' בני אל תמאס כו' וגם הוא מן הדברים המקצרים ימיו של אדם כשקוראים אותו ואינו עולה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מי"ז כו'** עס"י תכ"ה מ"ש מ"א שם ריש הסי'. וכ"כ הצ"צ עוד שם סי' קכ"ו אם טעו ולא קראו בפ' עקב הפטרת ותאמר ציון יש לה תשלומין בפ' שופטים שאז ההפטרה אנכי אנכי שיתחיל מן ותאמר ציון ויקרא עד סוף הפטרת אנכי אנכי. ואף שיש בין ב' הפטורת אלו איזה פסוקים שאין רגילים לקרותן מ"מ גם הם יקרא. (ואף שמפסיק שבת א' בין עקב לשופטים מ"מ י"ל תשלומין) וכן אם לא קרא הפטרת ראה שהיא עניה סוערה ישלימה פ' תצא שהפטרה שלה רני עקרה. ויתחיל מרני עקרה וגם עניה סוערה עד סוף ההפטר'. וכן אי לא קראו בפ' שופטים הפטר' שלה שהיא אנכי אנכי ישלימנה בפ' תצא שהפטרה שלה רני עקרה. ויתחיל מאנכי אנכי עד סוף הפטרת רני עקרה. ופ' תבא שהפטרה שלה קומי אורי אם לא קראה ישלימנה פרשת נצבים שהוא שוש אשיש. דהיינו יתחיל מקומי אורי עד סוף הפטרת שוש אשיש. אע"פ שיש בין כל ב' הפטורות הנ"ל קצת פסוקים שאין רגילין לקרותו מ"מ כיון כשקורא שני ההפטרות יקרא גם אותן הפסוקים ולא ידלגן ואין בכך כלום. והטעם להיות אותן הפטרות חשובין יותר. כי לכל שבתות השנה לא בררו חז"ל ההפטרת כ"א אמרו שיקראו בנביא מענין פרשת היום והניחו הדבר לחכמי הדורות לברר כפי הנאות בעיניהם. משא"כ אותן הפטורת שבררו לנו חז"ל ואין רשאים לשנותן וגם נדחית הפטרות אחרים מפניהם לכן כל שאפשר להשלימן יש להשלימן. והמ"א לא הביא כל דברי תשובת צ"צ הנ"ל אולי לא ס"ל כוותיה באלו אי משום שיש הפסק פסוקים ביניהם שאין רגילים לקרותן או טעם אחר. אבל בס' א"ר הביאו:

סעיף י

(ס"ק י) **הלא כבני כו'** דלא כלבוש שכ' להפטיר התשפוט אף כשהן כפולות. ר"ל כשהן נפרדות אין מחלוקת וכ"ע מודים שקורין בפ' אחרי הלא כבני כושים ובקדושים התשפוט. אלא כשהן כפולות ס"ל לרמ"א דנשתנה הפטרה זו משאר הפטורת. דקורין האחרון'. וכאן קורין הראשון' דהיינו הלא כבני כושים. וע"ז חלק הלבוש דגם כשהן כפולות יקראו התשפוט כמו בכל שאר ב' הפטורת שקורץ האחרונה. וחלק בסי' תצ"ג על בעל מטה משה שרצה ליתן טעם למ"ש רמ"א. דאמרי' במגלה שא' אמר הפטרת התשפוט וכעם עליו ר"א ואמר עד שאתה בודק בתועבת ירושלים בדוק בתועבת אמך. ולכן כשאפשר לקרות הפטר' אחרת דהיינו כשהן כפולות דאפשר לקרות הלא כבני כושים אין קורין התשפוט משא"כ כשהן נפרדות שכבר קראו הלא כבני כושים בפ' אחרי אז באין ברירה צריכים לקרות בקדושים התשפוט כיון דבאמת רבנן חולקים שם על ר"א ולבוש השיב עליו דע"כ לא גער ר"א באיש ההוא אלא שקרא הודע את ירושלים את תועבותיה שהיא ביחזקאל סי' ט"ז ולא משום שהוזכר בה תועבות ועונות אנשי ירושלים דמה נשתנה פ' זו מיתר הפטורת שאנו קורין בשאר שבתות שיש בהם הרבה תוכחה ומוסר וכלימ' אדרבא ויכלמו מעונותיהם וישובו. כ"א טעם ר"ח שגער באיש ההוא כי באותו פ' ט"ז יחזקאל הנ"ל כתב אביך האמורי ואמך חתית וקאי על אברהם ושרה. אף שפי' אמיתי כמ"ש רש"י ביחזקאל שמשם נטלו גדולתן ובני חת נתנו להו קבר והזכיר להם לבחון טובת ה' שעש' עם ראש יחוסינו צור חוצבנו ממנה כי לא היה לו אפילו מקום קבור' ואח"ז גדלו ה' ברחמיו. מ"מ לפי מובן הפשוט הוא גנאי לאברהם ושר' שקראן אמורי וחתית לכן גער בו משא"כ התשפוט שהוא סי' כ"ב ביחזקאל וודאי לכ"ע אפילו לר"א רשאי לקרות' ולכן כתב אפי' כשהן כפולות לקרות הפטרת התשפוט דלמה נשתנה משארי הפטורת שקורין באחרונה. ומ"ש רמ"א בשם המרדכי לקרות הלא כבני כושי' לא נתכוין רמ"א בכוונת המרדכי. כי במרדכי לא כ' כ"א בזה"ל כשקורין ב' פרשיות מפטירים באחרונה מלבד באחרי וקדושים ולא כ' שם יותר. ובאמת כוונת המרדכי שבאחרי קדושים ג"כ יקרא התשפוט. אלא כתב כן דלפי מה שנדפס בחומשי' בטעות הפטר' התשפוט לאחרי. והפטרת הלא כבני כושי' לקדושים וע"ז כתב דבאחרי וקדושים יקראו בראשונ' דהיינו התשפוט אבל לדידן שכבר נתקן הטעות ונדפס באחרי הפטרת הלא כבני כושים ובקדושים התשפוט אז הדין באחרי קדושים כמו בכ"מ לקרות באחרונ':

שכבר העיד הב"ח כו' כמ"ש בש"ע. והטעם כי הפטרת הלא כבני כושים הוא מעין הפרש' של אחרי וכן מעין פ' קדושים:

סדר לעשות לוח בקצרה. דע שחדש כו' ובכל שעה יש תתר"ף כו' כתב הרמב"ם פ"ו מהל' ק"ה שבחרו חז"ל לחלקו על חילוק זה כי בחילוק זה תוכל לחלק השע' לכמה ענינים חצי רביע שמינית שליש שתות כו' וכתב המפרש אף שא"א לחלקו לשביעית. מ"מ עדיף יותר ויש לחלקו ליתר מנינים מאם חלקו השעה לשאר מניני' לא לתתר"ף:

דרכי הקביעות כו' א' מלא כו כיון שמולד א' מחבירו כ"ט ימים יב"ש תשצ"ג ח'. וא"א לקבוע ר"ח בשעת המולד א"כ ע"פ הרוב יתחיל ר"ח באמצע היום ולילה. וכתיב חדש ימים ודרשו חכמים ז"ל ימים אתה מונה לחדשים ואי אתה מונה שעות לחדשים. והוצרכו לקבוע ראש חדש בתחלת היום דהיינו מתחלת הליל'. וכיון שיש בכל שני חדשים נ"ט יום מלבד ב' פעמים תשצ"ג חלקים משעה (שהן יושלמו בעבורים) נמצא עי"ז חדש אחד שלשים יום חדש השני כ"ט יום:

ואם א' מלא וא' חסר כו' דהיינו חשון חסר וכסליו מלא כי כן הוא סדרן תשרי מלא א"צ חשון חסר וכסליו מלא וטבת חסר כו':

והיתרון כו' ר"ל שלא תצטרך לטרוח לחשוב י"ב מולדות מתשרי הזה עד תשרי הבא. לכן כשתדע היתרון תדע מולד תשרי הבא והוא כמו שבכל חדש מולד א יש לו יתרון על העבר יום א' י"ב שעות תשצ"ג חלקים כי הכ"ח יום כלים בשבועות כן י"ב מולדות מיב"ח היתרון שלהם על השבועות הוא ד ימים ח' שעות תתע"ו חלקים לשנה פשוט'. כי לי"ב מולדות יש יתרון י"ב ימים ועוד י"ב פעמים י"ב שעות והם בצירוף ששה ימים א"כ יתרון השנ' ח"י ימים. י"ד ימים מהן כלים בשני שבועות נשאר ד' ימים עוד י"ב פעמים תשצ"ג חלקים עולה ח' שעות תתע"ו חלקים. וא"כ כשתתן על מולד ר"ה זה ד' ימים ח' שעות תתע"ו חלקים ותצרפ' תדע מולד ר"ה הבא. וכאשר תחשוב מולד א' מחדש לחבירו. ובשנ' מעוברת שיש חדש א' יותר נמצא ניתוסף על יתרון הנ"ל יום א' יב"ש תשצ"ג חלקים ואם תצרפן יחד יעלה היתרון לשנ' ה' ימים כ"א שעות תקפ"ט חלקים: לא אד"ו ראש כבר מבואר הטעם ריש הסי':

מולד זקן כו' אחר י"ח שעות אפי' רגע שוב אין קובעים בו ר"ה. והטעם כי אז כשהיו מקדשים ע"פ הראיה לא היה אפשר להם כה"ג לקבוע ר"ה באותו יום לאשר ידוע כי הלבנ' אין לה אור מצד עצמ' כ"א מה שאור השמש מכה בה ומאיר בה ואף בלילה שהשמש מהלכת תחת מרכז הארץ והלבנ' למעל' מן הארץ אין הפסקת הארץ מונעת מלהאיר השמש את הלבנ' כי לפי גודל כמות השמש שהיא גדול' מן הארץ ק"ע פעמים

אין הפסקת הארץ מזיק לאור' נגד הלבנה כי מאירה מצדדי הארץ נוכח הלבנ'. אך בעת מולד הלבנה היא בגלגל תחת גלגל החמה. וא"כ השמש מאיר עליה בצד העליון של הלבנה אבל צד התחתון הנרא' לנו היא אז חשוך ואינו מאיר לנו וכל זמן שהיא מתרחקת בהלוכ' מן השמש. אז נראה לנו אורה אשר השמש מאיר עליה מצדדי הלבנ' וקודם שש שעות אחר המולד עדיין היא קרוב' אל השמש וא"א שיתראה לנו מאור' שהשמש מאיר עליה. לכן כשקדשו ע"פ הראי' כשהיה מולד זקן דהיינו שחל המולד סוף ח"י שעות ולא נשאר עד הליל' כ"א ששה שעות לא היה אפשר שתרא' קודם הליל' וע"כ לא קדשו החדש באותו יום. לכן גם אנחנו ע"פ החשבון אין קובעים בו ר"ח משא"כ כשחל המולד רק רגע קודם ח"י שעות כיון שעכ"פ היה אפשר שנראה באותו יום רגע קודם הליל' אף שהוא רחוק שראוהו עכ"פ כיון שהוא במציאות שבזמן הראי' קדשו אותו יום לר"ח גם אנחנו אין דוחים ר"ח. ליום שאחריו:

ג' ט' ר"ד כו' אין קובעים כו' והטעם שאז יחול מולד תשרי הבא ביום שבת ח"י שעות מצומצם וצא וחשוב וצרף היתרון ד' ימים ח' שעות תתע"ו חלקים ותמצא כן שמולד תשרי הבא יהיה ביום ז' ח"י שעות ויהיה מולד זקן ונצטרך לדחותו עד למחרתו וכיון שמחר יום א' שאין קובעים בו ר"ה נצטרך לדחותו שוב עד יום ב' ויהיה בין ר"ה זה לר"ה הבא ה' ימים ובשנה פשוט' ידוע שאין ביניהם יותר כ"א ד' ימים ויהיה חוכ' ואטלולא בעיני הבריות שיאמרו הב"ד טעו לכן דוחי' ר"ה זה:

אבל אם היתה מעוברת כו' ב' ט"ו תקפ"ט כו' אין קובעים כו' והטעם דלפ"ז מולד תשרי שעבר היינו בשנה מעוברת ע"כ הי' ביום ג' ח"י שעות צא וחשוב והוסיף על ג' ח"י שעות היתרון משנה מעוברת שהוא ה' ימים כ"א שעות תקפ"ט חלקים יצא לך מולד זה שאחר השנה מעוברת ב' ט"ו תקפ"ט חלקים ולכן צריך לדחותו. כי אשתקד כשחל המולד ג' ח"י שעות היה מולד זקן והיינו צריכים לדחותו עד למחרתו וכיון שמחר היה יום ד' היינו צריכים לדחותו שוב ליום ה'. וא"כ כשנקבע שנה זו ר"ה ביום המולד דהיינו ביום ב'. לא יהיה בין ר"ה דאשתקד ובין ר"ה של שנה זו רק ג' ימים ואחר המעוברת צ"ל ביניהם עכ"פ ה' ימים. ולכן צריכים לדחותו:

ואחר שידעת כו' אם יש ביניהם ב' ימים כו' אזי תהי' השנה חסרה. דהיינו חשון וכסלו שניהם יהיו חסרים (והטעם שקבעו דוקא באלו ב' חדשים דהיינו חשוון וכסלו כ' הלבוש משום דמניסן עד יוה"כ א"א לחסר או למלאות יותר כ"א צ"ל חדש א' מלא וא' חסר. כי הימים ההם מנוים. כי מתחלת פסח עד עצרת צ"ל נ' יום ומשבועות עד יוה"כ צ"ל ק"ך יום דהיינו ג' פעמים מ"ם יום נגד ג' פעמים מ' יום שעמד משה בהר וביום האחרון שהי'

יו"ד תשרי א"ל הקב"ה סלחתי כדברך והוקבע לדורות יום זה ליוה"כ. ותשרי שהוא מלך שבו הרבה י"ט צ"ל מלא ולכך בחרו בחשון וכסלו הבאים מיד אחר תשרי כ"א יניחו הדבר עד חדש אחר פן יבא הדבר לידי שכחה) והטעם שצ"ל שניהם חסרים כ"א יהיה כסדרן חשון חסר וכסלו מלא א"כ יהיה שנה זו שנ"ד ימים דהא ששה חדשים מלאים עולין ק"פ יום. וששה חדשים חסרים עולי' קע"ד יום צרפם יחד יעלו שנ"ד יום. ש"נ ימים כלים בחמשים שבועות נשארו ד' ימים. א"כ כשחל ר"ה ביום ז' א"כ כלין חמשים שבועות ביום וי"ו. ועוד הוסיף ד' ימים הנותרים א"כ ראוי להיות ר"ה הבא ביום ד' וכיון שהוא ביום ג' ע"כ צריך לחסר גם כסלו ויחסר יום א' מן השנה ולא יהיה כ"א שנ"ג יום. ויבא ר"ה ביום ג'. ומזה תקיש ותבין השאר מ"ש מ"א בזה:

סדר הפרשיות ר"ל ד' פרשיות שכ' בש"ע עסי' תרפ"ה:

התקופה כו' צ"א יום כו' והיא כפי חשבון שמואל דס"ל דמהלך החמה בגלגלה שס"ה ימים ורביע יום. א"כ הרביע מזה הוא צ"א יום וז' שעות ומחצה:

ודע שבחשבון שעות התקופה. כ' הלבוש וכ"כ בתשוב' צ"צ סי' י"ד וכן הסכים התי"ט שם לחשוב הלילה מעת צ"ה. ותחלת היום משהאיר המזרח. וא"כ בטבת ושבט שה' שעות אחר חצות היום כבר חשכה הלילה. אם התקופה נופלת ז' שעות ומחצה בלילה או צריך לזהר מן סכנות התקופ' חלי שעה אחר חצות לילה שאז זמן התקופה. וכן להיפך בתמוז שלא יחשיך הלילה למשל עד תשעה שעות אחר חצי היום. א"כ כשנופלת ז' ומחצה בתחלה הלילה אז צריכים לזהר ד' שעות ומחצה אחר חצות לילה ואף שלפי חשבון האמיתי היה קיץ וחורף שוה בזה ומהלך החמה שוה בקיץ וחורף והי' ראוי לחשוב מאמצע היום כשהחמה באמצע רקיע הוא חצי היום. וששה שעות אח"כ בין בקיץ ובין בחורף הוא יום ומתחלת שעה שביעית נקרא לענין זה לילה וא"כ בין בקיץ ובין בחורף כשנופלת ד' ומחצה בתחלת הלילה זמנה י"ד שעות ומחצה אחר חצי היום שעמדה החמה באמצע הרקיע. אעפ"כ כתבו להניח לישראל מנהגן ושומר פתאים ה':

והתי"ט הוסיף דהא אפי' נחשב כפי מהלך האמיתי הנ"ל אעפ"כ אין אנו יוצאים י"ח. דהא חשבונינו כפי תקופת שמואל והעיקר הוא תקופת רב אדא. ולפי תקופת ר"א לא יגיע לתקופה צ"א יום וז' שעות ומחצה. ואם כן בלאו הכי צ"ל שאותו הסכנ' היה ידוע להם מימות עולם על פי חשבון האמצעי אולם הפר"ח וכן בתשובת שב יעקב הסכימו לחשוב ע"פ דרך האמיתי וכדומה שכן נוהגים עכשיו:

סימן תכט

סעיף א

ס"ק א בהל' פסח. וה"ה בשאר י"ט. לאפוקי מדעת הרב"י דס"ל דוקא בפסח בעי' שלשים יום משום דהלכתא רבתי לפסח משא"כ בשאר י"ט. ועוד כמ"ש התוס' דפסח מה"ט בעי' שלשים יום משום קרבן. אע"ג דלביקור ממומין סגי בארבעה ימים. מ"מ צריך זמן לחקור למצוא בהמה הראוי לו. ותמימה. ואף בזהמ"ז דליכא קרבן מ"מ נשאר תקנה ראשונה וזה שייך דוקא בי"ט של פסח דכ"א צריך לקרבן פסח משא"כ שאר י"ט. וע"ז חולק מ"א דה"ה בשאר י"ט בעי שלשים יום לדרשה והא דהזכירו במפורש דוקא פסח משום דמיניה ילפי' כדאי' בפסחים דף וי"ו ע"ב שהרי משה עמד בפסח ראשון והזהיר על פסח שני להאנשים הטמאים בפסח א ושאלוהו למה נגרע מלהקריב קרבן ה'. והיה די אם היה משיב לשאלת' כיון שהם טמאים אסורים לעשות פסח ראשון והוסיף להודיע להם שיעשו פסח שני ובין פסח א' לשני יש שלשים יום אלמ' דשלשים יום לפניו יש לדרוש. ומפסח ילפינן לשאר י"ט. וכ"כ רש"א בסוכה דף ד' אהא דתנן התם סוכה ישנה ב"ש פוסלים וב"ה מתירים ותנן שם איזה סוכה ישנה כל שעשאה שלשים יום קודם לחג הסוכות. ופירש"י טעמא דב"ש דבעי שיעש' הסוכה לשמה אבל עשאה סתם פסולה. אבל אם עשאה תוך שלשים לחג כיון דשואלין בהל' חג סתמ' עשאה לשמה. ומזה כ' מהרש"א דמוכח דלא כהרב"י דמזה מוכח דגם בסוכות דרשי' שלשים יום קודם החג וממילא ה"ה בעצרת דמ"ש:

וכ"ה בבכורות פרק ט' דף נ"ז ע"ב תנן ג' גרנות למעשר בהמה בפרו' הפסח ובפרום עצרת ובפרוס החג ור"ל דמן התורה מותר לאכול ולמכור קודם שיעשר בהמותיר אלא שאם עשר עביד מצוה. והעשירי יהיה קודש ומקריבו כשהוא תמים ע"ג המזבח ואין למזבח אלא דמו ואבריו והשאר נאכל הכל לבעלים כפסח ואין לכהן בהם כלום אפי' חזה ושוק. ומדרבנן כשהגיע א' מג' גרנות הנ"ל אסור לאכול עד שיעשר ונתנו שם הטעם כדי שיהיה הבהמות מצויות לעולי רגלי' כיון דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו בדבר שאין בו אלא חסרון מועט לכן ניחא ליה לעשר בהמו' אע"ג שאינו מחויב בדבר כיון שאינו מפסיד אלא האימורים. ואפשר כשיעלו ישראל לרגל רבים אשר שם בירושלים עדיין לא היו בהמותיו מעושרים ובלי מעשר לא יהיה חפץ למכור כנ"ל לכן תקנו חז"ל שבאותן ג' פרקים צריך לעשר. וכתבו התוס' אע"ג דקודם הגורן יכול לאכול בלי מעשר מ"מ ב"א ממתין עד הגורן ומעשר הכל ביחד. ועי"ז יהיה בהמות מצויות לעולי רגלים. ופי' פרוס הוא מחצה ור"ל ט"ו יום קודם פסח וכן ט"ו יום קודם עצרת וט"ו יום קודם סוכות כיון

דשואלים ודורשי' שלשים יום קודם לחג לכן ט"ו יום קודם לחג מקרי פרוס מחצית מן שלשים יום. מבואר מזה דבכל י"ט דורשי' שלשים יום לפניו:

ועכשיו נוהגים כו' וכתב הב"ח הטעם להיותינו בעו"ה שה פזורה בעיירות וכפרים וקודם שבת הגדול ושובה מתקבצים אל העיר וקהילו' שהרב שם וחונים שם כל ימי החג לכן הניחו הדרש' עד עת קיבוץ נדחי ישראל. והעיקר עיי' במ"א סי' ר"ן:

גם הל' חג כו' מלבד הלכות יוה"כ:

בפ"ק דמגילה דף ד' ע"א אריב"ל פורים שחל להיות בשבת שואלים ודורשים בענינו של יום ופריך מאי ארי' פורים אפי' י"ט נמי דתני' משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשים בענינו של יום הל' פסח בפסח הל' עצרת בעצרת הל' חג בחג ומשני פורים איצטריך ליה סד"א נגזור משום דרבה קמ"ל ופירש"י שואלים כו' לדרוש אגרת פורים ברבים ומל' זה משמע דאין כוונת ריב"ל על דרשת דינים כ"א אגרת פורים ובנסי פורים. ועל הא דמשני דנגזור משום דרבה פירש"י דאסרי' לקרות המגילה בפורים שחל בשבת משום גזיר' דרבה שמא יעבירנה ד"א בר"ה ס"ד נגזור דרש' אטו קריא' קמ"ל. מזה מוכח כפירש"י דהא דאמר ריב"ל פורים כו' שואלים כו' ר"ל באגרת פורים דאי ס"ד דינים מאי שייכות דדרשה שהי' ע"פ לקריאת המגיל' ומאי גזיר' דרבה שיעבור ד"א שייך הכא. גם בלא"ה ל' ריב"ל כאמר שואלים ודורשים בענינו של יום לא משמע דינים אלא בעניני נסי פורים:

וא"כ ע"ב דומי' דהכא הא דתניא בשאר י"ט משה תיקן לישראל שיהיו דורשים הלכות כו' ל"ד הלכות אלא ר"ל עניני היום דאל"כ מאי פריך מאי ארי' פורים כו' הא ריב"ל מיירי בענייני פורים ובשאר י"ט ר"ל דינים אע"כ הלכות שהוזכר בברייתא לאו דוקא אלא ר"ל עניני י"ט בפסח נסי מצרים ובדומה. או ס"ל להש"ס מסבר' כיון דצ"ל דינים ה"ה שראוי לדרוש בענייני יום:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יב"ח כו'** וכ' הסמ"ק כו' וכתב בח"י בשם ש"ע י"ד סי' רנ"ו דאם דעת העשיר להשתקע חייב ליתן מיד. ואם כן ה"ה איפכא בעני אם דעתו להשתקע מחייבים ליתן לו מיד:

מחוייבים ליתן לו מצה דלא גרע מתמחוי שהן מיני מאכל שגובין בכל יום כמ"ש בי"ד:

שצ"ל חטים וכתב בח"י והאידנ' המנהג ליתן לו תמורת חטים קמח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בכל כו'** מפני שי"ב נשיאים כו' היה י"ט וכמו שכתב התוספת בשם הירוש' ר"פ מקום שנהגו דאפי' יחיד המביא קרבן אותו יום לו י"ט:

ואח"כ ע"פ ואע"פ שמפסיק יום אחד בין הקרבת י"ב נשיאים לער"פ דהיינו יום י"ג בחודש דהא ערב פסח הוא י"ד בניסן. והיה נרא' לכאורה שהלך בעקבי הרב בית יוסף שמפרש למסכת סופרים שממנו נובע דין זה שכתב וז"ל ולמה אין מתענין בניסן. מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריבו קרבנן לי"ב יום. יום לכל שבט כו' ופי' הרב"י שבראש חודש ניסן הוקם המשכן ובאותו היום לא הקריבו ולמחרת ב' ניסן התחילו י"ב הנשיאים להקריב. ולפ"ז א"ש ל' מ"א דנשיא האחרון הקריב ביום י"ג ניסן וא"כ א"ש מ"ש מ"א ואח"כ ער"פ. אבל יותר נרא' דס"ל להב"ח ופ"ח שחלקו על הרב"י דמה"ת נימא דמס' סופרים חולק על הפסיקתא שאמרה על אותו ר"ח ניסן שנטל עשר עטרות וא' מהן ראשון לקרבן נשיאים שנחשון בן עמינדב שהוא היה המקריב ראשון הקריב בר"ח ומ"ש במס' סופרים שבאחד בניסן הוקם המשכן אין הכוונ' שזה לבד גורם שהוא י"ט אלא שגם נשיא א' הקריב אותו יום ומה"ט הוא י"ט כמו שאר ימים ומאי שאמר שהוקם המשכן כדי לידע שמאותו יום התחילו להקריב ומ"מ מ"ש מ"א ואח"כ ע"פ. ר"ל אחר אחר ובאמת יום א' מפסיק ביניהן. עכ"פ יצא רוב החודש בקדוש':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בצבור כו'** ולכן כתב רמ"א כו' דאל"כ מה הוסיף רמ"א על דברי הטור והחבר שכתב ואין מתענין בו להזכיר כו' ורמ"א כתב ונהגו שאין מתענין בו תענית כלל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **צ"ה ולא קדיש**. וכן הדין בכל יום שאין אומרים צ"ה אין אומרים הקדיש שנהגו לו' בבה"ק אחר הקבור' ולעניין שאר ימים שאין אומרים תחנון בערב שלפניו איך נוהגין עיין בח"י. וכתב שם בשם מנהגים דביום שאין אומרים תחנון אין אומרים יה"ר שאחר קריאת סה"ת:

סעיף ו

(**ס"ק ו'**) **ת"ח כו'** ואע"פ כו' כימים האסורים מדבריהם ור"ל והא כתב לקמן סי' תקס"ח סעיף ה' המתענ' ת"ח בחנוכה ופורים שהם מדבריהם צריך למיתב תענית לתעניתו ע"ש:
ועמ"ש כו' הגרסא שלפנינו ופרושו:
וא"כ ק"ו דמתענין בניסן. אין כוונתו כיון דדעת הרב"י אליבא דס"ח דס"ל אפי' ביום טוב שני מיתב תענית לתעניתו וניהו דלא קי"ל כוותיה בי"ט שני. מכל מקום בניסן עכ"פ אפי' לדידן רשאי למיתב תעני' לתעניתו. דע"ז לא שייך ל' ק"ו דאין זה ק"ו אלא דנחתינן דרגא אלא כוונתו על מה שפי' המ"א דברי הס"ח בסי' רפ"ח וז"ל הס"ח אם התענ' בי"ט בשביל חלום ובי"ט אחרון למחר יתענ'. והבין הרב"י דמ"ש ובי"ט אחרון קאי אדבתרי'

ונמשך למטה ובי"ט אחרון למחר יתענ' היינו תענית על מה שהתענ' בי"ט א'. אבל מ"א פי' שם דהאי ובי"ט אחרון הוי"ו היא וי"ו המחלקת כמו או בי"ט אחרון ונמשך שלפניו אם התענ' בי"ט כו' ובי"ט אחרון ר"ל או שלא התענ' ת"ח בי"ט ראשון כ"א התענה ת"ח בי"ט אחרון למחר דהיינו א"ח יתענה תענית לתעניתו בין שהתענ' ת"ח בי"ט א' ובין שהתענ' ת"ח בי"ט ב':

ולזה כתב מ"א ועמ"ש כו' הגרסא שלפנינו פירושו דר"ל שיתענה תענית לתעניתו בא"ח וכיון דאפילו בא"ח שרי ק"ו לימי ניסן שהם קלים מיום א"ח. וכ"מ לעיל סי' רפ"ח ע"ש:

ביו"ד לחודש שהוא ת"צ שמתה בו מרים. ר"ח ניסן מתענ' עס"י תקע"ג ר"ל אם חל ר"ח ניסן ביום א' ובשבת ער"ח התענה ת"ח יתענ' למחרתו בר"ח ניסן תענית לתעניתו דר"ח ניסן גם הוא תענית ציבור שבו מתו נדב ואביהו ומה"ט כתב בסי' תקע"ג שחתן ביום חתונתו יתענ' בניסן כיון שאינו אלא מנהג שלא להתענות בניסן ואפי' נשא בר"ח ניסן יתענה אע"ג דבשאר ר"ח אינו מתענה מ"מ ר"ח ניסן הואיל ובלא"ה הוא ת"צ כנ"ל יתענה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מזמור כו'** היו חמץ ר"ל שהיה צריך להביא מ"ם חלות והיו שלשי' מצה ועשרה חלות חמץ:

שיבואו לידי נותר ר"ל שממעט בזמן אכילתן דהא זמן אכילתן ביום השחיט' של הקרבן ולילה שלאחריו ובער"פ לא היו רשאי לאכלן כ"א עד חצות היום. א"כ גורם אם לא ימצאו להם אוכלים קודם חצות שיהיו נותר ויהיה צריכים שריפה וזה אסור. וכיון דאמירתינו מזמור לתודה הוא תמורת קרבן תודה ע"ד ונשלמה פרים שפתינו כיון שלא היו מביאים בער"פ תודה ה"ה דאין לומר מזמור לתודה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **א"ח בב"י כאן משמע כו'** ר"ל ממ"ש בחבורו הארוך שפי' דברי מ"ס שכתב שהתלמידים מתענין אחר הפסח בניסן שלשה תעניתים בה"ב מפני ח"ה. והקשה הרב"י דהא לא משכחת בניסן אחר הפסח בה"ב דהא יום א' של פסח הוא ט"ו לחודש וא"כ י"ד ימים שלפני הפסח וח' ימי פסח הם כ"ב יום נשאר עד ר"ח אייר ז' ימים ובר"ח אייר א"א להתענות ובז' ימים לא משכחת בה"ב. ותי' דבא"י דפסח אינה כ"א ז' ימים משכחת ג' תעניתים והיינו הב"ה וכגון שחל יום א' של פסח ביום ה' א"כ יום ז' של פסח הוא ביום ד' ואפשר להתענות ביום ה' שלאחריו וביום ב' וביום ה' שהוא ער"ח אבל א"א לומר שחל יום א' ביום ב' וא"כ משכחת בה"ב בניסן דהא קי"ל לא בד"ו פסח וכמ"ש ר"ס תכ"ח. ואע"פ שמס' סופרים כתב שמתענים בה"ב מיירי בזמן שהיו מקדשין ע"פ

הראיה. דאז היה אפשר שיהיה חל יום א' של פסח ביום ב' ושפיר משכחת בה"ב בניסן אחר הפסח וכנ"ל עכת"ד והל' בין א"א בה"ב או הב"ה צ"ל תענית ראשון בא"ח וע"כ ס"ל להרב"י דמותר להתענות בא"ח:

דדוקא אחר שבועות כו' מדלא כתב אסור כ"א שם משמע דבשאר א"ח שרי ודוקא אחר שבועות שהוא יום טבוח. ור"ל דתנן בחגיגה דף י"ז ע"א בש"א מביאים שלמי שמחה בי"ט כו' אבל לא עולות ראייה ובה"א מביאים שלמים ועולות כו' עצרת שחל בער"ש בש"א יום טבוח אחר שבת (דאזיל לטעמייהו דאין דוחין י"ט וכ"ש שבת לכן יום טבוח של קרבנית אחר שבת דקרבנות עצרת י"ל ג"כ תשלומין כל שבעה כמו בפסח וסוכות)ובה"א אין יום טבוח אחר שבת(דב"ה לטעמיהו דדוחה י"ט) ומודים ב"ה שאם חל עצרת בשבת שיום טבוח אחר שבת דשבת וודאי אינו דוחה ע"כ דברי המשנה וא"כ המובן הפשוט מדברי מ"א כיון דמשכחת בעצרת שיום טבוח בא"ח כגון שחל בשבת לכן א"ח דשבועות חמיר משאר א"ח ואפי' א"ח השבועות באמצע השבוע שלא היה חל עצרת בשבת מ"מ א"ח דידיה חמיר כיון דלפעמים היה יום טבוח בא"ח וכ"כ מ"א להדיא לקמן סי' תצ"ד ס"ק ג' וז"ל אסור להתענות במוצאי חג השבועות מפני כשחל עצרת בשבת היה יום טבוח הקרבנות אחר השבת עכ"ל אלא שהמשנה למלך פ"ו מהל' כלי מקדש סוף דין וי"ו תמה ע"ז דאדרב' תנן התם אם היה יום טבוח באחד בשבת אין כה"ג מתלבש בכליו:

ומותרים בהספד ובתענית שלא לקיים דברי הצדוקים האומרים עצרת אחר השבת ע"ש. אולם בלבוש לקמן ס"ס תצ"ד וז"ל ובזה"ז לא חיישינן לצדוקים שאין מצויים ביניינו ונוהגים איסור לעולם בהספד ובתעני' בין כשחל בשבת ובין כשחל בשאר ימי השבוע עכ"ל. (אולם דבריו מגומגים קצת שהעתיק תחלה כדברי ב"ש ע"ש) ולפ"ז צ"ל דדעת מ"א כיון שבזמן הקרבן אם היה יום טבוח אחר שבת היה ראוי לאסור בהספד ובתענית לולי חשש הצדוקים. וא"כ בזה"ז דאזיל האי חששא ונשאר הדין לאסור בהספד ותענית. ואע"ג דבזמן הזה ליכא קרבן ולא יום טבוח בעו"ה ואין האיסור לדידן כ"א משום תקנה ראשונה בזמן הקרבן. והא גם בזמן הקרבן היה מותר בהספד ותענית דאז היה הצדוקים מצויים מ"מ הא גם בזמן הקרבן היה יום טבוח אסור בהספד ותענית טרם כפירת צדוק ובייתו' תלמידי אנטיגנוס. אלא כשאח"כ כשיצאו הצדוקים לעולם תקנו חז"ל להתיר יום טבוח בהספד ותענית שלא להחזי' ידי הצדוקים. ועכשיו שאין צדוקים מצויים הדרא לתקנה ראשונה כמו קודם שהיו צדוקים בעולם ועמ"ש המשנה למלך שם על עובדא דר"ט בעובדא שמת אחד בלוד:

וכ"מ בתענית דף י"ח דת"ר מן א' ניסן עד סוף המועד קבעו במגילת תענית י"ט מפני נס א'. ופריך ל"ל עד סוף המועד לימא עד המועד ומועד גופא אסור דהוי י"ט ומשני לאסור יום שלאחריו די"ט דאורייתא לא בעי חיזוק ולכן ביום שלאחר י"ט מותר בהספד ותענית אבל ימים הכתובים במגילת תענית הם דרבנן צריכין חיזוק לאסור גם ביום שאחר יו"ט בהספד ותענית ולכן אמר שהמועד ג"כ י"ט מפני י"ט הכתוב במגילת תענית ולדידן דקי"ל בטלה מגילת תענית לכן א"ח מותר בהספד ותענית. דלא כב"ח שהסכים לפרש"י בסוכה דף מ"ה ע"ב אמר ר' ירמיה משום רשב"י כל העוש' איסור לחג באכילה ושתיה כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבותים כו' ופירש"י יש אומרים יום אחר החג דלא כפי' א' שכ' רש"י שקורא לחג עונג באכילה ושתיה עכ"ל דלפי זה קאי על י"ט גופיה ולא על יום שלאחריו. מיהו בתוס' ר"ה כו' דאמרי' שם מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר וכ' התוס' משמע דבימי עזרא היה מעובר וסמך קצת לדבר כו' וכתיב נמי ביום כ"ד לחודש (תשרי) נאספו כל ישראל בצום ושקים כו' משמע לפי שאז היה מוצאי סוכות נאספו ואי לא דעברוהו (ולכך לא היה מונים המועדו' כ"א מיום ב' של ר"ה שהיה העיקר. ומ"ש ביום ך"ד לחודש. ר"ל מיום ראשון של ר"ה והיה יום שאחר הסוכות) ועשו סוכות בט"ו בו א"כ י"ד דירחא וח' דסוכות הרי ך"ב יום ויום ך"ג מוצאי סוכות. וא"ל דשביק להתענות משום מחרת י"ט דהוי א"ח ומש"ה הנותינו עד ך"ד בו. דמאז לא נוהגים בו עכ"ל משמע דעכ"פ בימי התו' היו נוהגים איסור תענית בא"ח אלא דבימי עזרא ס"ל להתו' דעדיין לא נהגו בו איסור:

סימן תל

סעיף א

(**ס"ק א**) **מפני הנס**. שלקחו כ"א שה וקשרו בכרעי מטותיהן ושאלום המצריים למה והשיבו לשחט במצות ה'. והיו שיני המצריים קהות הן נזבח תועבת מצרים לעיניהן ולא היו רשאים לדבר דבר ואע"ג דלפ"ז הי' הנס כל הימים מן עשור לחודש עד ער"פ ששחטוהו. כ' הרב"י דעיקר הנס היה בתחלתו ביום ראשון ואח"ז כיון דדש דש. והתוס' כ הנס בענין אחר כשלקחו ישראל בעשור לחודש שה לפסח נתקבצו בכורי א"ה ושאלוהו למה. והשיבו ישראל זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים ובכורנו יציל. והלכו אל אבותיהם ואל פרעה לבקש שישלחו ישראל לחירות. ולא רצו ועשו הבכורים מלחמה והרגו הרבה מהם. הה"ד למכה ממצרים בבכוריהם:

רש"ל כו' וצ"ע כו' אז הכל מותר. ר"ל אע"ג דדבר חשוב לא בטיל מ"מ כה"ג דנאכל א' דיש לתלות דהאיסור כבר נאכל אז בטיל ואע"ג דבעי' שלא יאכל המשוייר אדם א' כ"א בשני ב"א ושתי' בשתי' היינו מצד חומרא. ועוד כדי שיהי' ס"ס חדא שמא נאכל ואת"ל אינו נאכל שמא מה שזה אוכל הוא היתר והיינו התם דודאי נתערב בו איסור משא"כ כאן דלא ידעי' אי יש בו איסור כלל בלא"ה הוי ס"ס חדא שמא ליכא איסור כלל ואת"ל הוי שמא נאכל ואם אין בו ס' הכל אסור ול"מ מה שנאכל א' ובס' ח"י תי' ניהו דק י"ל דקמח בקמח מקרי לח בלח מ"מ י"א דמקרי יבש ביבש כמ"ש הש"ך וביבש ביבש ק"ל בסי' תמ"ז אע"ג דנתבטל קודם הפסח חוזר וניעור בפסח ואוסר במשהו וא"כ אי נתערב בקמח חמץ איכא למימר שחוזר וניעור בפסח וכדי לצאת ידי דעה זו צוה לאכול ממנו מעט קודם פסח דיש לתלות שהאיסור כבר נאכל. אע"ג דאי הי' ודאי תערובות ל"מ מה שנאכל א' קודם פסח וחוזר וניעור בפסח מ"מ כיון דליכא אנא חשש שמא נתערב וגם דקי"ל דהעיקר דקמח בקמח מקרי לח בלח סמכי' על מה שנאכל מעט קידם הפסח:

סימן תלא

סעיף א

(**ס"ק א**) **בתחלת ופי' סמוך כו'** דהר"ן בשם הראב"ד דייק לה מדתנן אור לי"ד בודקים כו' ופריך הש"ס וליתני ליל י"ד ומשני משים לישנא מעליא וקשיא ליה להראב"ד משום לישנא מעליא אין ראוי לתנא לשים חושך לאור. אע"כ בתחלת הלילה שיש בו אור עדיין ראוי לבדוק כו' וסיים וז"ל ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עד אור היום כדי שלא יתרשל עכ"ל והיינו קודם צ"ה:

עכ"פ בין השמשות דעדיין אור קצת. אבל בס' ח"י ובס' א"ר חולקים דבעי' דוקא אחר צ"ה וכתבו שיש לכוין גם כוונת הראב"ד הנ"ל כן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בודקים מדאורייתא כו'** היינו כשיטת התוס' דף ד' ע"ב וכ' הר"ן אע"ג במה שמבטל ואומר לבטיל ולהוי כעפרא דא רעא אין זה לשון הפקר ואם הפקיר נכסיו בלשון זה לא הוי הפקר וביותר לפמ"ש מ"א סי' תל"ו ס"ק י"ג כמ"ד דאפי' ביטול בלב מהני והפקר בלב לא הוי הפקר לכ"ע תירץ הר"ן כיון דבאמת חמץ אינו ברשותו של אדם דהא אסור בהנאה ואין ראוי שיעבור עליו בבל יראה אלא דגזירת הכתוב הוא ועשאו כאלו הוא ברשותו לעבור עליו בבל יראה וכדאי' בפסחים דף ו' ע"ב לכן בגילוי מלתא בעלמא שמוציאו בדעתו מרשותו סגי:

שאני חמץ כף אע"ג דבשאר איסורין אע"ג דלא בדילי מינייהו מ"מ א"צ לבערם דהיינו בב"ח וערלה וכלאי כרם תי' התוס' ריש פסחי' שאני הני דאיסורן איסור עולם משא"כ חמץ:

והפוסקי' כתבו דשאני חמץ מהני דאית בי' כרת:

א"נ כיין כצ"ל:

לכן החמירו עליו חכמי' ועמ ש סי' תמ"ב ריש סי' מחלוקת הפוסקי' בדבר שאין אסורו כ"א מדרבנן אי חייב לבערו מן הבית ע"ש ונראה מדברי מ"א דס"ל כהפוסקים דאין לבדיקה עיקר מן התורה. ואם בדק ולא ביטל ומצא אח"כ חמץ עובר על ב"י. וכ"כ מ"א סי' תל"ד ס"ק ה' וי"א שם ואפי' לא מצא ולא ידע אי יש שם חמץ בביתו עובר ע"ש אבל הפר"ח הסכי' לדעת הר"ן דמן התור' בחדא מינייהו סגי הן ביטול גרידא הן בדיקה גרידא אלא מדרבנן בעי תרתי ובדיקה גרידא ל"מ כדאמרי דף ו' ע"ב שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתו עלוי' וע"ש ברש"י ותוס' וביטול גרידא ל"מ שמא יבואו לאוכלו כמ"ש מ"א פה עוד הסכים דבין ביטול ובין בדיקה מהני אפי' לחמץ ידוע ואפי' באינו ידוע אלא שדרכו להשתמש באותו מקום בחמץ צריך ביעור מן התורה לא מבעי' להפוסקים לספק תורה מן התורה לחומרא אלא אפי' להרמב"ם דפסק דספק תורה מן התורה לקולא אלא מדרבנן לחומרא מ"מ כה"ג שדעתו להשתמש שם חמץ הוי כמו אתחזק איסור' וספק שרגלים לדבר דהוי לכ"ע מן התורה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ולא יאכל כו'** או כביצה פת כמ"ש ס"ס רל"ב וכ' שם דה"ה לשתיי' דדוקא כביצה ולא יותר דאדרבה יותר יש לחוש שמא ישתכר.

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לא ילמוד כו'** אבל מדברי הט"ז ס"ק ב' משמע דגם כה"ג אסור' איכא דצריך שלא יעבור התרול' זמן בדיק' וע בפר"ח:

כ' הב"ח כו' וכ"פ מהרי"ו כו' הביא ראיה מדברי מהרי"ו דאם מתפלל ערבית לעולם בביתו דמותר ללמוד תחלה דל"ח שמא ישכח להתפלל כיון דדש בי' ה"ה די"ל כן לענין בדיקה דכה"ג יבדוק תחלה ול"ח שישכח להתפלל:

ולא עיין במהרי"ו בסוף כו' הביא מ"א לשון מהרי"ו בסי' רל"ב ס"ק ח' ע"ש ותבין. והא דאי' בגמ' ברכות דף ד' ע"ב שלא יהיה אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קמעא ואשתה קמעא ואישן קמעא ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל וחוטפתו שינה כו' אבל אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות

שונה וקור' ק"ש ומתפלל ואוכל כו' מבואר אע"ג דבאכילה ושתי' ושינה אסורים אבל ללמוד מותר:
מיירי קודם זמן ק"ש ר"ל באותה חצי שעה הסמוכ' לזמן ק"ש לאכילה ושתיה אסור כמ"ש לעיל סי' רל"ב ורל"ה:
אבל ללמוד מותר באותה חצי שעה שלא יתבטל מלמודו חצי שעה אבל כשכבר הגיע זמן ק"ש אפי' ללמוד אסור עד שיקרא ק"ש ואח"כ ילמד:ועמ"ש לעיל בסי' רל"ב:
וכאן נ"ל. ר"ל לענין בדיקת חמץ כיון דראיית הב"ח ממהרי"ו לע"ד נדחה:
ואז יבדוק ואחר כך יתפלל אף על גב דהבדיק' נמשכת אחר צ"ה מ"מ כיון דחל מצות בדיק' קודם לחובת ק"ש וצריך להתחיל בבדיקה יגמרנה ואח"כ יקרא ק"ש ויתפלל:יתן לאחר לבדוק כו' כמ"ש סי' ת"ע ר"ל אע"ג שכתב מ"א סי' תל"ב ס"ק ה' דמצוה בו יותר מבשלוחו מ"מ במקום שיש טעם לדבר מותר לבדוק ע"י שליח כגון הכא שהוא צריך להתפלל וכן מצינו בסי' ת"ע בתענית בכורים אם חל פסח ביום א' שמתענים הבכורים ביום ה' שלפניו ובלילה צריכים לבדוק וקשה עליהם להתענות עד אחר הבדיקה כ' מט"מ ומהרי"ל שיבדקו ע"י אחרים. כמ"ש הטור סי' רל"ה דמה"ט קורין ק"ש של ערבית ביום עם הציבור אע"ג דעיקר מצותה בצ"ה משום שעתה הציבור מקובצים לתפלת מנחה יתפלל גם מעריב דלקבצם שנית בצ"ה היא טרחא ולכן הקילו:
אמירת השיעור. ר"ל האומרים דבר הלכה בבה"כ כו':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ואם כו**' משמע מדברי הרשות כו' מדפתח במלאכה ואכיל' ולמוד שכולם אסורים וסיים בלמוד גרידא דקתני ואם התחיל ללמוד כו' ושביק אכילה ומלאכה אע"כ דבדבר הרשות פוסק:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מבע"י כו**' דבדיקת חמץ הוי דאורייתא כו' ר"ל אע"ג דקיי"ל בסי' רל"ה סעיף ה' דלתפלה אפי' התחיל באיסור אינו פוסק דוקא לתפלה דרבנן אבל לק"ש דהוא דאורייתא פוסק:
כ"ז שלא ביטל. נסתפקתי אם עכשיו רוצה לבטל ואז לא יהיה הבדיקה כ"א מדרבנן לא יצטרך להפסיק דכה"ג מצינו בסי' רל"ה סעיף ב' בהתחיל באיסור אע"ג שצריך להפסיק לק"ש מ"מ אינו צריך להתפלל עד אחר שגמר אכילתו א"ד הכ' שאני כיון שצריך להתחיל לבטל צריך גם להפסיק לבדיקה דחד' מצוה היא וכה"ג מצינו לענין בהמ"ז אם

נסתפק אם בירך בהמ"ז וכיון דבהמ"ז דאורייתא צריך לברך מספק וצ"ל גם ברכת הטוב והמטיב אף שהוא מדרבנן ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וי"א כו'** וקשה דהא לולב כו' בסי' תרנ"ב כצ"ל:

ועוד דבסוכה דף ל"ח:

ול"נ דמ"ש כו' חצי שעה סמוך לערב דהתחיל באיסור כמ"ש בס"ק ג' ואע"ג שכ' מ"א בס"ק ה' בשם תר"י לשיטת מהרי"ו הא דאמרי' נכנס לבה"כ וקורא כו' מירי תוך אותה חצי שעה סמוך לערב אע"ג דאסור בכל הדברים אבל ללמוד מותר שלא יתבטל מלמודו כנ"ל והכא בלמוד מירי ואיך קורא אותו התחיל באיסור. ומשמע דקי"ל בהא כתר"י ומהרי"ו וצ"ל דבזה מודו מ"א לסברת הב"ח אע"ג דלענין תפילי' דתדירה הותר להתתיל באותה חצי שעה אבל בדיק' שאינה תדיר' אפי' ללמוד אסור באותה חצי שעה וא"כ לא דחה מגן אברה' לחלוקו על הב"ח אלא לענין הפסק' וכמו שהקשה עליו מדיני הפסקה. אבל לכתחל' לענין להתחיל מודה מ"א דיש לחלוק עליו מכח סברת הב"ח כו':

והרב"י כו' דהרי עדיין לא הגיע כו' ר"ל ניהו דהבדיקה דאורייתא כ"ז שלא ביטל מ"מ כיון שהוא חצי שעה קודה זמנו ניהו. דאסור להתחיל מ"מ בזה ליכא כ"א אסורא דרבנן. ובפרט דעיקר ביעור חמץ מן התור' אינו כ"א מחצות היום דער"פ ובליל י"ד הוא דרבנן. מ"מ לפ"ז בק"ש אם התחיל לאכול או במלאכה תוך חצי שעה הסמיכ' לזמן ק"ש אי מקרי התחיל בהיתר או באיסור לכאורה תליא בפלוגתא דהרב"י ורמ"א דכאן:

סימן תלב

סעיף א

כתב מ"א יטול ידיו ק"ה. וכתב הב"ח בשם מהרש"ל אע"ג דקי"ל הנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח כמ"ש בסי' קנ"ח סעיף ה' אם לא שידע שנגע במקום מטונף מ"מ כיון דבדיקת חמץ בא לטהרת הרגל. והיא מצוה חשוב' ראוי להחמיר בה ולעשות בנקיון. ומ"מ כ' בתשו' סי' פ"ו מ"מ ע"י היסך רגליו ושפשוף עדיף עכ"ל. ור"ל שיצטרך נטילה מצד הדין:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כ"ז כו'** דהא מברכי' על ביעור כו' ר"ל לא על בדיק' חמץ שכבר עבר אלא על ביעור והא עדיין חל עליו הביעור ועוד דהא אומר בביטול של לילה כמ"ש סי' תל"ד סעיף ב':

וכ"ש כה"ג ר"ל ניהו דלא קיי"ל בהא כמהרי"ק אבל כה"ג ששכח לברך בשעת בדיקי יש לברך בשעת שריפה:כל מצוה שיש לה משך זמן כו' ר"ל דוקא מילה או שחיט' כיון שמל או שחט כבר עבר המצוה וא"א לברך אבל מצוה זו שיש לה משך זמן כגון תפילין וציצית ניהו דמצותן לברך מיד בשעת הנחת תפילין ועטיפת הטלית מ"מ כיון דעדיין עוסק באותה מצוה דהא עדיין התפילין והציצית עליו מברך אם לא בירך תחל' וה"ה בדיקת חמץ שיש לו משך זמן עד מחר בשעת שריפה מברך בשעת שריפה. ועמ"ש ס"ס רי"ד שם הביא לשון הרמב"ם. ובי"ד סי' י"ט בש"ך שכ' בשם ס' ב"א דאפי" בשחיטה אם לא בירך בשעת שחיטה מברך אח"כ והש"ך חולק אבל במצוה שיש לה מפך זמן גם ש"ך מודה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וטוב כו'** ובזה אצ"ל ולברך דהוי כסח באמצע סעודתו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יעמיד כו'** ועמ"ש סי' תל"א בס"ק ה'. ובגמ' דף ד' ע"ב דהא דאמר אביי לא מבעיא באתרא דנא יהבו אגרא כו' ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **על סמך כו'** דיו"ד שעושים כו' עסי' ח' ס"ה שכתב שנים או שלשה שמתעטפים כא' כל אחד בטליתו אם ירצו א' יברך והאחרים יענו אמן ויוצאים בזה. ובפר"ח י"ד סי' י"ט מסיק דאפי' לא ענו אמן רק נתכוונו לצאת יצאו ועמש"ל סי' ח' ס"ק ח':

משמע כו' מדכת' יעמיד מב"ב אצלו בשעה שמברך כו' על סמך ברכ' שבירך בעה"ב משמע שגם הם חייבים לברך אלא שיוצאים בברכת בעה"ב וא"כ אם אין בעל הבית בודק ואינו מברך צריך האחר הבודק לברך:

גבי שופר. שהתוקע מברך אפי' התוקע כבר יצא:

שאין המצוה עליו וגם אינו מוציא לבעה"ב בברכתו דהא אין בעה"ב בודק ואין בעה"ב חייב לברך:

ועיין בטור סי' תרמ"א כצ"ל ור"ל שהביא בשם הירושלמי וז"ל העושה סוכה לעצמו א"צ לברך על עשייתה אע"ג דגרסי' בירו' העושה סוכה לעצמו מברך אקב"ו לעשות סוכ' עשאה לחבירו מברך על עשיית סוכה סמכי' על גמרא דילן שא"צ לברך כו' עכ"ל הרי לפ"ד הירושלמי אם עוש' סוכה לחבירו צריך העושה לברך ואע"ג דלא קיי"ל הכי היינו משום דס"ל דאין מברכין על עשייתה אפילו עשאה לעצמו אבל אם היה הדין שהעושה

לעצמו מברך היינו מודים דגם העושה לחבירו מברך וע"כ צ"ל הטעם כמ"ש המ"א דמ"מ מצוה קעביד:

(**ס"ק ז**) **ונוהגים כו'** נוקשה ר"ל חמץ קשה שלא יתפרר ויצטרך לבדוק אחר הפירורים: במקום משומר שלא יטלנו עכבר וט"ז ס"ק ד' כתב דטוב שלא להניח ע"ש:

סימן תלג

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואם עבר כו'** אפי' בבית אפל. ר"ל לא מיבעיא במקום שיש אור היום דלא מהני נר ביום כמ"ש שרגא בטיהרא מאי מהני אלא אפילו בבית אפל לא ונותן טעם בירוש' דנר לא כמה שמאיר בלילה מאיר ביום:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואכסדרה כו'** ואין לה כותל. ובח"י חולק וכ' דאפילו יש לה שלש כתלים ופרוצה ברוח רביעית מקרי אכסדרה ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אם בדקה ובגמ' איתא כו'** להיות דברי הש"ס הללו נצרכים באיזה מקומן בסי' זה כי מהם נובעים הרבה דינים אעתיקנו ת"ר אין בודקין לא לאור החמ' ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר מפני שאור הנר יפה לבדיקה כו' והוינן האי אור החמה ה"ד אי נימא בחצר הא אמר רבא אמצעה (כ"ה גרסת הרמב"ם) של חצר א"צ בדיק' מפני שהעורבים מצוים שם אלא באכסדרה והאמר רבא אכסדרה לאור' נבדקת ומשני ל"צ אלא לארובה שבחדר ודהיכי אי בהדי ארוב' היינו אכסדרה אלא לצדדין עכ"ל הש"ס דף ח' ומזה משמע דאכסדר' אפי' לכתחלה נבדקת לאורה. חדא דלשון לאורה נבדקת משמע לכתחיל' ועוד דא"כ מאי פריך מברייתא הא ברייתא איך בודקים לאור החמ' קתני דהיינו לכתחלה ובזה מוד' רבא א"א דרבא דאמר נבדקת ר"ל דיעבד. והב"ח רצה ליישב קושית המקשן דהוי ס"ד דלא לאור החמ' הוי דומיא דאור הלבנ' ואבוק' דאפילו דיעבד לא מהני ע"ש. והוא דחוק קצת כיון דהברייתא לא מיירי כ"א מדין לכתחילה ולא מדין דיעבד איך שייך לומר דומיא על דבר דלא איירי ביה ברייתא. ולכן כ' מ"א ליישב הא דמשמע בגמ' אפי' לכתחלה מותר היינו כשבדקה ביום ר"ל ששכח לבדקה בלילי' לאור הנר ובא לבדקה ביום אע"ג דבכל מקום אפי' בודק ביום צריך אור הנר אבל אכסדרה בודק אפי' לכתחלה בלי נר כי אם לאורה והא דמשמע בש"ע שהוא ל' הרמב"ם דוקא דיעבד משום דלכתחל' צריך לבדקה ליל י"ד ולא לסמוך שיבדיקנה ביום לאורה

והשתא א"ש הא דפריך על רבא מברייתא דל"ל דברייתא אין בודקין לכתחל' אמרה והיינו לכתחלה יש לבדוק ליל י"ד דהשתא שפיר י"ל דומיא דאור הלבנה דר"ל אפילו כשהלבנה זורחת דהיינו בלילה אין בודקים לאורה וה"ה לאור החמה דכוותיה כשהחמ' זורחת דהיינו ביום ואפ"ה קתני דאין בודקים לכתחלה. וא"כ אין כאן מחלוקת כו' דלא כב"ח דהב"ח כ' דג' מחלוקת בדבר דעת רש"י דאפי' לכתחל' בודקים ביום י"ג לאורה. שכתב וז"ל לאורה נבדקת וא"צ להביא לה אור הנר בלילה אלא. בודק' ביום עכ"ל וכ' הב"ח שכן דעת הרי"ף. ודעת ר"ו וכ"מ דעת הרא"ש דביום י"ג לא יבדוק אבל בי"ד יכול לבדוק לכתחלה לאור החמ' ולדעת הרמב"ם שהוא כלשון הש"ע דאפי' ביום י"ד לכתחל' לא יבדקנה אלא לאור הנר עכת"ד ולדברי מ"א אין כאן מחלוקת דודאי הרמב"ם והרא"ש מבואר מתוך דברי מ"א דלא פליגי וכנ"ל אבל מ"מ לכאור' ע"כ רש"י חולק וכנ"ל. אולם אחר העיון אתי שפיר דבהאי דינא דעסיק ביה מ"א אין מחלוקת וגם רש"י מודה. דהנה על תקנת חכמים ז"ל שזמן הבדיקה אור לי"ד ולא מצפרא די"ד אמר ר"נ ב"י דף ד' שני טעמים בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ועוד מפני שאור הנר יפה לבדיקה (ואע"ג שברייתא הנ"ל דאין בודקין לאור החמה כו' לא הוזכר כ"א טעם אחד מפני שאור הנר כו' די"ל דחדא מנייהו נקט וגם לא מצינו מי שחולק על ר"נ ב"י בזה) וא"כ אכסדרה ניהו דאורה רב ושוה לאור הנר ולא שייך גבה שאור הנר יפה לבדיקה מ"מ אכתי טעמי אחריני בשעה שבני אדם מצויים בבתיהן להיכן אזיל וכ"כ הכ"מ להדיא בפ"ב דין ד' דמה"ט אין לבדוק אכסדרה לכתחלה אלא בלילה מטעם שבני אדם מצויים כו' וע"כ הא דכ' רש"י דבודקים אות' לאורה לכתחלה ביום י"ג צ"ל דס"ל דע"כ לא שייך האי טעמא בשעה שבני אדם מצויים כו' כ"א על מה דלא בדקינן בצפרא די"ד. משום שאז ע"פ הרוב יצא אדם לפעלו ושמא ישכח אחד מהן ולא:

יבא לביתו עד הלילה ואז כבר נכנס פסח ועבר על בל יראה משא"כ כשרוצה לבדוק ביום י"ג נ"ל דאסור מפני שאז אין בני אדם מצוים בבתיהן ושמא ישכח עד הלילה ומה בכך אם ישכח עד הלילה דאז אין בני אדם מצויים בבתיהם הא בליל י"ד עיקר זמן בדיקה. אלא דבי"ג אסור מפני שאור הנר יפה לבדיק' וכיון דאכסדרה אורה רב מותר לבודקו לכתחלה ביום י"ג וא"צ להמתין עד ליל י"ד. אולם עוד איכא טעמא אחרינא שלא לבדוק ביום י"ג כמ"ש המרדכי הובא במ"א ס"ק ך' שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה:

אך אפשר דרש"י חולק בזה על המרדכי אבל לדידן דקיי"ל כהמרדכי אין לבדוק אכסדרה ביום י"ג ובזה חולקים על רש"י. ומדין זה לא דיבר מ"א פה אך אם לא בדק האכסדרה ביום י"ג והגיע ליל י"ד בזה כ"ע מודים וגם רש"י דלכתחלה צריך לבדוק בלילה ולא

ימתין עד למחר ביום י"ד ניהו דל"ל לרש"י דאין לחלק בין בדיקה לבדיקה מ"מ אסור להמתין עד יום י"ד מטעם שב"א מצויים כו' וא"כ א"ש מ"ש מ"א וא"כ אין כאן מחלוקת ר"ל בהאי דינא דעסיק ביה מ"א דהיינו כשעומד בליל י"ד לכתחלה לכ"ע צריך לבודק' בלילה ודיעבד אם המתין עד היום לכתחלה לכ"ע בדקה לאורה. וכתב הח"י היכי דשכח לבדוק בליל' ובודק ביום הן אכסדרה לאורה או שאר מקומות לאור הנר יש לבדוק מצפרא משום זריזים מקדימי' למצות כדאי' דף ד' ע"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כנגד כו'** ולכן כ' רי"ו דאסור לבדוק נגד החלון כו' ועבב"י ר"ל שהביא דברי רי"ו וז"ל כתב רי"ו דוקא אכסדרה אבל בית אחר אע"פ שיש בו אור הרבה צריך לבדקו לאור הנר. ונרא' שכ' כן מפני מה שאמרו בארובה שבחדר. ולא ביאר כל צרכו. דה"ל לפרש דהיינו דוקא לצדדים אבל באמצע החדר בודק לאור הארובה עכ"ל הרב"י ועז"כ מ"א דרי"ו מיירי שמה שכת' אבל בית אחר כמו בתים שלנו דאין להם ארובה אלא חלונות ובזה ס"ל להרי"ו דאפי' נגד החלון אסור דאינו דומה לארובה ובזה א"ש מה שסתם רי"ו. וכ"מ בהרמב"ם לא ידעתי משמעות גמור הא הרמב"ם לא העתיק כלל דין ארובה ואי נתכוון למ"ש הב"ח לישב מה שהשמיט הרמב"ם דין ארובה משום שנכלל בלא"ה בדבריו שכ' אכסדרה שאורה רב כו' ורבא לא אמר אלא אכסדרה לאורה נבדקת אלא טעמייהו לבאר כן כדי ללמוד ממנו לכל מקום שאורו רב כו' עכ"ל ולכן ס"ל למ"א דגם חלון נכלל בכלל אורה רב. אף שארובה אורה מרובה מ"מ הא הרמב"ם לא הזכיר כלל ארובה דא"כ ה"מ מ"א לדייק כן. גם מיתר הפוסקים בעל ס' צ"צ כ' והב"ח כ' ג"כ להרמב"ם ולא העתיק ארובה נתכוון ג"כ כפי מ"ש הב"ח לרמב"ם וגם יתר פוסקים לא העתיקו דין ארוב' חוץ מהטור ע"ש בב"ח. ואולי מפני שהרמב"ם כ' בפ"ה דין ד' וז"ל אין בודקין כו' ולא לאור החמה כו' בד"א בחורים ובמחבואות אבל אכסדרה שאורם כו' הרי דלא הוציא כ"א חורים ומחבואות משמע אבל נגד חלון שרי. וז"ל ש"ג בודקים לאור היום כו' משמע אפי' כו' דבש"ס ופוסקים הוזכר אור החמה וס"ד דוקא כשהחמ' זורחת אבל מדברי ש"ג שכ' לאור היום משמע דלאור החמה לאו דוקא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ולא בנר הא דפלגינהו כו'** לחורין ולסדקין ופן ישרוף כו' כצ"ל שהם שני טעמים בגמ'. ר"נ ב"י אמר מפני שא"י להכניסו לחורין ולסדקין ורפ"א משום דבעית שמא ישרוף את הבית ואיכא נ"מ בין הני תרי טעמי דלר"נ ב"י שא"י להכניסו לחורין ולסדקין אם בודק בחזרין וסדקין בנר יחידי מותר לבדוק שאר הבית באבוקה. אבל לר"פ שנתן טעם

דמבעית שמא ישרוף הבית אפילו כהאי גוונא אסור. ואם כן אפילו דיעבד כו' אבל נר של חלב כו' ראיתי טועים וסוברים שכל זה נמשך אל התי'. דמה"ט פלגינהו לתרי בבי דאבוקה דהוזכר בגמ' ויש בו טעמים רבים ולכן אפילו דיעבד לא יצא. משא"כ נר של חלב דאינו אלא חומרא לכך דיעבד יצא ולכן לא כלגינהו לחד בבא כיון דחלוקים בדיניהם לענין דיעבד. ולפ"ז מקשין למה כלל שמן עם חלב אדרבה ה"ל לכלול שמן עם אבוקה כיון שכתב דשמן דינו כאבוקה אבל באמת לא זו דרך מ"א כוונת מ"א בתירוצו במ"ש היינו משום דאבוקה איתא בגמ' לאסור. ובזה סיים תירוצו. ור"ל כיון דאינך אינן אלא מצד מנהג חומרא. ואבוקה אסורה מדינא דגמרא ולכן לא כלגינהו כחדא אבל במה שאין דיניהן שוה לענין דיעבד אין זה גורם לחלקן לשתי בבות. וגם אי דיניהן שוה אינו גורם לכללן בחד בבא. ואח"ז כתב מסברא דנפשיה:

ויש טעמים הרבה כו' ולכן כיון דאיכא ביה טעמים רבים י"ל דאפילו דיעבד לא יצא משא"כ חלב כיון דליכא טעם אחר אלא מצד חומרא פן יטיף כו' לכן מסתבר למ"א דעכ"פ דיעבד יצא ושמן כיון דעכ"פ איכא ביה טעם אחר הנאמר בגמ' באבוקה שמתירה להכניסו בחורין לכן מסתבר ליה למ"א דאפי' דיעבד לא יצא כמו באבוקה וכתב בס' ח"י דאם אין לו נר שעוה מותר ליקח אותן נרות שעכ"פ יוצא בהן דשעת הדחק כדיעבד דמי עוד כ' דבעצים אסור דעץ יחדי אינו דולק ואבוקה אסור. ואפי' עצים דמשחן שקורין קי"ן שדולק יחידי אין ליקח מפני שריחו רע וגם ניצוצות נתזים ממנו על הכלים וחיישינן שעי"ז לא יבדוק היטיב:

סעיף ו

(ס"ק ו) אפילו קלועים לשון זה אינו במהרי"ל. ר"ל דהגהת רמ"א נובעים מדברי מהרי"ל וכאשר נרשם בד"מ ובמהרי"ל לא כתב לשון אפי':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **פחות כו'** ואם התינוקות כו' וה"ה הגבוהים שאין יד אדם כו' אם דרכו להשתמש שם על ידי סולם וכדומה ג"כ צריך בדיק':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לול כי' והכל בו כ' ונ"ל כוונתו כו'** ועסס' זה ר"ל דקשיא ליה תרתי דתחלה הביא מ"א בשם כמה פוסקים דתרנגולים גורמים לפטור מן הבדיקה. ואיך יאמר הכל בו סברא הפוכה דאדרבה תרנגולים גורמים חיוב בדיקה. ואדרבה ראוי לומר דאכלוהו: ועוד א"א דצריך בדיקה מאי מהני כיבוד כמ"ש ססי' זה סעיף י"א דכיבוד גרידא לא מהני ואעפ"כ צריך בדיקה. לכן די בכיבוד ר"ל אף על גב דבססי' זה כתב דלא מהני

כיבוד היינו משום חשש חימוץ בגומות דאינו עתכבד משא"כ חתיכה גדולה א"א שיהיה בגומא ולא יצא ממנו חוץ לגומא כלל וכיון דעכ"פ יוצא חוץ לגומא מתכבד שפיר ועיין סס"ק שאח"ז הסכמתו לדינא בזה:
סס"ק זה והוי כמו חמץ ברור. מהרי"ו כצ"ל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אבל כו'** ואף אם ישאר בו חמץ לא יעבור עליו דהא הפקירו קודם זמן איסורו ומכל מקום אם מוצא שם חמץ לאחר זמן אסורו צריך לבערו כדלקמן סי' תמ"ה. משום דעיקר ביעור חמץ שריפה או זורה לרוח וכשיהיה מונח בחצר יאכלוהו כלבים ובהמות ומבואר לקמן ס"ס תמ"ח סעיף ו' בשם ירושלמי דאחר זמן אסורו אסור ליתנו אפי' לבהמות אחרים או הפקר והכא אע"ג שאין הוא נותן להם אלא אוכלין מעצמן מ"מ טוב לכתחלה לבערן דאין ספק מוציא מידי ודאי ר"ל ספק אכלוהו אינו מוציא מידי ודאי חמץ שידענו שיש שם וכמו שכ' ריש סי' תלח ראה עכבר נכנס וככר בפיו ונכנס אחריו ומצא פירורים אפי' כדי כל הככר לא אמרי' דהני פירורין מהאי ככר הן וכיון שמצאן שוב א"צ בדיקה דאין דרכו של עכבר לפרר. וע"כ הני פירורים לאו מהאי ככר אלא מעלמא והעכבר נכנס עם הככר לבית ולכן צריך בדיקה ודייק מדסתם משמע אפי' הככר קטן ואמאי ניהו היכי דהככר גדול א"ש דל"ל אכלתי' מ"מ בככר קטן נימא אכלתי א"ו משום דהחמץ ודאי ואכלתיה ספק ואין ספק מוציא מ"ו. וכ"ה בגמ' דף ט' אהא דתנן שם אין חוששין שמא גררה חולדה ממקום למקום וכמו שכ' רס"י תל"ד ודייק הש"ס טעמא דלא חזינא דשקיל אבל חזינא דשקיל בעי בדיקה אע"ג דא"ל אכלתי' וה"ט משום דאין ספק אכלתי' מוציא מ"ו חמץ:
וקשה דא"כ מאי פריך כו' דף ח' כנ"ל בס"ק ג' כיון דרבא מיירי דוקא בספק חמץ א"כ דלמא ברייתא דקתני אין בודקין לאור החמה. מיירי בחצר והיינו חצר דידיה ובודאי חמץ ומודה רבא דבעי בדיקה וע"ז אמר ברייתא דאין בודקין לאור החמה ואע"ג דבבריי' קתני אין בודקים ובודאי חמץ ל"ש לשון בדיקה אלא לשון ביעור וכמ"ש הר"ן הביאו הרב"י בסי' תל"ו מ"מ הא באמת עכשיו אינו ודאי חמץ דהא אפשר אכלתיה אלא דלא סמכי' ע"ז כיון דידעי' שהי' שם ודאי חמץ וא"כ שפיר יפול על זה לשון בדיקה ואע"ג דאכתי קשה למה אין בודקין לאור החמה דהא לא גרע מאכסדרה וכמ"ש לענין ארובה אי להדי ארובה מ"מ זהו קו' אחרת אבל קושית הש"ס דפריך והא אמר' ר' אמצעה של חצר א"צ בדיקה לק"מ:

אע"כ אפי' ו"ח א"צ בדיקה כדאי' בגמ' כו' ר"ל אע"ג דאין ספק מוציא מ"ו מ"מ הכא ודאי איכא דודאי גררוהו והיינו לתי' בתרא דבש"ס דף ט' ע"ב ואע"ג דלתי' קמא שם לא אמרי' ודאי גררוהו והרמב"ם פ"ט מהל' ט"מ פסק כתי' קמא אפשר דהגמ' וסמ"ק לא ס"ל כהרמב"ם ופוסקים כתי' בתרא דאמרי' ודאי גררוהו. ועוד דהרמב"ם לא פסק כתי' קמא אלא משום ספק אזיל לחומרא וכמ"ש הכ"מ שם בפ"ט מהל' ט"מ אבל הכא דבדיקת חמץ דרבנן מדאורייתא בביטול סגי אפשר דגם הרמב"ם מודה דאזלי' לקולא ואמרי' ודאי גררוהו דהא לחד תי' התו' דף ט ע"א בפסחים בד"ה כדי שתהי' כו' אם בטלו דהוי דרבנן אמרי' דאתי ספק ומוציא מידי ודאי דרבנן:

א"כ בשלמא בעכבר. ר"ל בסי' תל"ח ובגמ' דף ט' שפיר אמרי' דאין ספק אוכלתו מוציא מידי ודאי אע"ג דודאי גררוהו מה בכך הא עכ"פ נשאר בביתו דהא העכברים גוררים לתוך חוריהם:

אבל עורבים כו' ר"ל הכא בחצר דתלינן בעורבים ואפשר דמ"ש בסמ"ק הם דברי הש"ע שכ' אבל ודאי חמץ לא מקורו מן הסמ"ק ונראה למ"א דוחק לו' דסמ"ק מיירי בעופות מצויים בחצר דאין דרך פוסק לסתום דבריו לכן פ' דבאמת סמ"ק מיירי בכל ענין. ומ"ש אבל ודאי חמץ לא ר"ל דלא אמרי' אכלתיה דבזה איירינן הכא דאמרי' אכלוהו עורבים ואע"ג דמ"מ אמרי' גררוהי. ועל זה אמר דמ"מ נ"מ אי עופות מצויין בחצר דל"ל גררוהו והקשה ח"י דא"כ הדר' קושית מ"א מה שהקשה על הב"ח לדוכתיה מאי פריך לרבא דלמא הברייתא איירי בודאי חמץ ועופות מצויים בחצר. ולענ"ד לק"מ חדא לפמ"ש בס' ח"י עצמו ליישב מ"ש על הרמב"ם דגרס אמצעה של חצר א"צ בדיקה דמשמע צדדים צריכין בדיקה וא"כ מאי פריך לרבא הל"ל דברייתא איירי בצדי חצר. ותי' בספר ח"י לפמ"ש הר"ן ע"ד הרמב"ם הנ"ל וז"ל הר"ן חצר א"צ בדיקה אמצעה של חצר אבל חורים צריכים בדיקה וכן דעת הרמב"ם ז"ל ענ"ל וכיון דהרמב"ם לא ממעט כ"א חורי חצר א"כ תו לא קשיא דהל"ל דברייתא איירי בחורי חצר משום דהתם ליכא אור החמה ול"ש אין בודקין לאור החמה עכת"ד ח"י ובזה א"ש גם דברי מ"א דהשתא לא קשיא דה"ל להש"ס לאוקמי ברייתא בודאי חמץ ועופות מצויים בחצר דא"כ ל"ש אין בודקים לאור החמה דממ"נ אי אכלוהו מה יבדוק ואי לא אכלוהו ודאי גררוהו לחוריהן וכמ"ש רש"י דף ט' ע"ב ושם ליכא אור החמה כנ"ל. וגם לפמ"ש הב"ח ליישב דברי הרמב"ם שאמר אמצע' של חצר כו' ג"כ י"ל דברי מ"א ע"ש אולם בלא"ה לפי הבנת ח"י את דברי מ"א לק"מ דז"ל אכתי תיקשי דלמא מיירי בחמץ ודאי ובמקום שאין עורבים מצויים שם רק עופות עכ"ל משמע דס"ל היכי דעופות וגם עורבים מצוים מודה מ"א דא"צ בדיקה ולכן צ"ל

דה"ל לאוקמי ברייתא דאין עורבי' מצוים רק עופות והדין עמו דהיכי דעופות ועורבים מצויים. אין צריך בדיקה משום דהוי ס"ס חדא שמא אכלתו ואת"ל לא אכלתו אבל ודאי גררוהו ומנ"ל שהעופות שבחצר גררוהו דלמא העורבים גררוהו למקום אחר. ולפ"ז לק"מ דל"ל ברייתא מיירי באין עורבים רק עופות דא"כ איך תלינן קושיא זו בדברי מ"א הא בלא"ה קשה דהא רבא יהיב טעמא שאין חצר צריך בדיקה מפני שהעורבים מצוים שם וא"כ ה"ל לאוקמ' ברייתא באין עורבים מצוים אלא דז"א וכי עורבים שקלת מעלמא ואפי' במקום דאין עורבי' מצוים יש עופות אחרים השטים אחר מזונותיהם ויש לתלות בהן ורבא דנקט עורבים משום שבמקום האמוראים היו עורבים מצוים וכדאמרי' גבי בשר שנתעלם מן העין שמא עורבים החליפוהו וגם שם לאו דוקא עורבים וא"כ אי הוי מוקמי' ברייתא במקום שאין עורבים או עופות אחרים באים במקום אחר זה לא משכחת אלא בחצר מקורה דאין עוף ממקום אחר יכול לבוא שמה. ובזה ל"ש אין בודקים לאור החמה כיון דמקורה אין שם חמה ואפי' לאור היום א"א לבדוק גם ממ"ש הב"ח דבמקום שרגילין כו' וזה נ"מ גם לדברי מ"א דהא המ"א לא חלק עליו אלא בעורבים דאמרי' ודאי גרר הו למקום אחר משא"כ כאן דמיירי בבית דל"ל לעורבים כ"א לעופות שבבית דגוררים לחוריהם וליכא למיתלי כ"א דאכלתן והוי ספק ואין מוציא מידי ודאי. וכ"מ סעיף ח' כו' וה"מ בסתם כו' הרי דאע"ג דודאי חמץ צריך מרא וחצינא ואפ"ה בסתם סגי בביטול ע"כ אע"ג דידעינן שנשתמש שם חמץ מ"מ לא נקרא ודאי חמץ כמ"ש מ"א דאיכא ספיקא טובא:

ומ"ש הב"ח בשם הרמב"ם לא דק כו' ר"ל שהב"ח בא להכריח' תירוצו דבודאי חמץ איכא חילוק בחצר דידיה אסור ובחצר שותפים מותר כנ"ל ואייתי ראיה מדברי הרמב"ם וז"ל הב"ח ויראה לי שמפני זה דקדק הרמב"ם וכתב גבי רפת בקר ולולין ודומה לו דבודאי חמץ צריך בדיקה ולא כתב כן גבי חצר והיינו משום דלא פסיקא מילתא גבי חצר כיון דבאינו מיוחד לאדם אחד אין צריך בדיקה עכ"ל וכתב מ"א דקאי על אוצרות וז"ל הרמב"ם פ"ב דין וי"ו חורי הבית כו' וגג כו ורפת בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין ושמן שאין מסתפק מהן ובית דגים גדולים א"צ בדיקה אא"כ הכניס להם חמץ עכ"ל וקאי האי אא"כ אדסמיך ליה אוצרות כו' דשם א"צ בדיקה לא משום דתלי' דעופות אכלוהו אלא משום דאין מסתפק מהן א"כ אמרי' דלא הכניס להן חמץ וע"ז אמר דוקא מן הסתם אבל אם יודע שהכניס לשם חמץ אע"ג דאין מסתפק מהן צריך בדיקה אבל ברפת כו' וכדומה דא"ל בהמות אכלוהו בזה לא דיבר הרמב"ם כלל אם יש לחלק בין ספק חמץ לודאי:

ואפשר דכל שלשים יום כו' ולפ"ז מ"ש סס"ק שלפני זה ובמקום שאוכלים כל השנה וליכא שם תרנגולים צ"ב תחת הספסלים משמע אי איכא תרנגולים א"צ בדיקה ודי בכיבוד וכמ"ש לפני זה בשם ב"י וד"מ ורי"ו ורשב"א וכלבו וע"כ צ"ל דמיירי דתוך שלשים יום לא אכל שם או נזהר שלא יפול תחת הספסלים דאל"כ אפי' יש שם תרנגולים צריך בדיקה וכמ"ש פה דאין ספק אכלתו מוציא מ"ו. ועסי' תס"ה כיצד ינהוג אם מאכיל לבהמתו שעורים בפסח:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **והשאר כו'** דשמא נתגלגל כו' דלא תיקשי למה צריך ביטול כיון דאין יד אדם מגיע לשם א"כ ודאי לא השתמש שם חמץ. ועז"כ דמ"מ צריך ביטול שמא נתגלגל כו' וכתב בח"י בשם הב"ח אבל ודאי חמץ צריך להוציא דה"ל כמטמין בבור. וכ' עליו בח"י דחמץ בבור תליא במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בסי' תל"ח וקי"ל שם כהרמב"ם דסגי בביטול וה"ה הכא ובס"ק י"ז הובא במ"א במחלוקת הרמב"ם וראב"ד הנ"ל מ"ש:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בא לידי כו'** דשכיח הזיקא שאני הם דברי הש"ס ד"ח וע"ז הקשה הב"ח דה"ל להש"ס לומר הטעם שמא תאבד כו' דהכא אפילו וודאי כו' דלטעם שמא תאבד ל"מ בוודאי חמץ צריך מרא וחצינא וכמ"ש סעיף ח' אבל הכא דשכיח הזיקא ופטרוהו חכמים לגמרי אפילו בודאי חמץ ולכן אמר הש"ס טעמא דשכיח הזיקא כדי לפטור אפילו וודאי חמץ:

ול"נ דמשום קו' זו אין הוכחה כו' ר"ל דאין כוונת מ"א לחלוק עליו בבירור לדינא אלא דמקושיא זו אין הוכח' אבל מ"מ אפשר דהדין אמת מסברא ובפרט שהב"ח הביא סמוכים לדין שלו מל' הטור ע"ש:

והע"ש כו' דמיירי שלא השתמש כו' ר"ל דמה"ט אמרה הגמרא הטעם דשכיח הזיקא ולא סגי ליה בטעם שמא תאבד ל"מ משום דבא ליתן טעם דא"צ בדיקה אפילו לא השתמש שם וא"כ ל"ל שמא תאבד ל"מ שם דמאין נאבד לו שם מחט אי לא השתמש שם. ולכן נתן טעם דשכיח הזיקא דלפ"ז אפילו כה"ג אין צ"ב. וכ"ה בגמ' להדיא ופריך אהאי דאמרי' מפני שיאמר הגוי כשפי' הוא עושה פטרוהו. ופריך א"כ היכי השתמש שם דהיה לו לירא דהגוי יאמר שעושה לו כשפים וכיון דלא השתמש שם פשיטא דא"צ בדיקה ומשני דהשתמש שם ביום דאז לא יחוש הגוי לכשפים דמה"ת אבל השתא הבודק בלילה. וע"י נר חייש הגוי לכשפים. מ"מ מבואר דאי לא השתמש שם פשיט' דא"צ בדיקה:

וכ"מ מלשון רש"י כו' שכ' אהא דסעיף ח' כותל כו' ונפל וז"ל אין מחייבים אותו לבדוק את גל האבנים אלא למראית עין אבל להכנים ידו כו' עכ"ל. משום דבזה ליכא סכנת עקרב וה"ה הכא כשבודק ביום לאור היום כיון דכה"ג ליכא סכנה צריך לבדוק וקמ"ל דס"ד כיון דא"א לקיים תקנת חכמים כתקנה פטור מכל וכל לזה אייתי ראיה מרש"י דעכ"פ מה שאפשר לו לעשות צריך לעשות:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **סכנת כו'** ולכן השמיטו כו' דאין עקרבים מצוים בינינו:

וכמ"ש סי' ק"ד דהיה עומד ומתפלל אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק אבל משום סכנת עקרב יפסיק לפי שהוא מועד יותר להזיק מנחש:

סעיף טז

(ס"ק טז) וה"מ בסתם אע"ג שנשתמשו כו' ל"מ עי"ז ודאי חמץ:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מבטלו כו'** הביטול דרבנן שמא יפקח הגל בפסח ויעבור אז על ב"י. אבל כל זמן שהגל עליו אינו עובר והר"ן בפ' כ"ש אייתי ראיה ממכילתא דתניא יצא חמצו של גוי שהוא ברשותו של ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אף ע"פ שהוא ברשותו של ישראל אבל אינו יכול לבערו עכ"ל:

ולסמ"ק הביטול דאורייתא. וכ' הב"ח וכדי לישב לסמ"ק מכילתא הנ"ל צ"ל דמוקי לה דנפל עליו גל גדול שאין בידו לפקחו כו' ולכן כ' מ"א אח"ז דכה"ג גם סמ"ק מודה:

וכ"מ במ"מ עבד"י ס"ס תל"ח שהביא דברי המ"מ הללו על השגת הראב"ד פ"ב מהל' חמץ דין י"ד כ' הרמב"ם היה חמץ בבור אין מחייבים אותו להעלותו אלא מבטלו בלבו ודיו והיא איבעיא דרבא ולא אפשט' ולכן כ' הרמב"ם דמבטלו והוי ספיקא דאבעיא בדרבנן ואזלינן לקולא. וע"ז השיגו הראב"ד וז"ל נדמה בעיניו דרבנן לכתחלה קמבעיא ליה וטעות גדול הוא זה דהיינו מטמין בבורות אלא כשבדק וביטל ולאחר זמן אסורו מצא וזו היא שאלתו של רבא עכ"ל. וכ' ע"ז המ"מ וז"ל ואני אומר כו' ובודאי לא נתכוין שיהיה רשאי להטמין כו' ודברי רבינו הם. בככר הנופל מאיליו לבור דבשעת בדיקה שהצריכו חכמים אין צריך לירד שם אלא צריך לבטלו כו' וה"ז ממש כחמץ שנפלה עליו מפולת שה"ה כמבוער וצריך לבטלו בלבו. ואע"פ שאין רשאי ליקח חמץ ולהפיל עליו מפולת כיון שקודם בדיקה נפל עליו מאיליו די בביטול. וכן הדין כאן כו' עכ"ל וכוונת דעת הראב"ד בפי' האיבעיא דרבא מבואר בב"י וב"ח לקמן סי' תל"ח ואנן קיימא לן בזה כהרמב"ם כמבואר סי' תל"ח. וכיון שה"ה דימה האי אבעיא דרבא לחמץ שנפלה

עליו מפולת ממילא ע"כ דיניהן שוין. וכיון דבאיבעיא דככר בבור צריך ביטול מן התורה וכמבואר שם בהרמב"ם ובמ"מ ומה"ט אי לא בטלו הוי אזלינן לחומרא בספק האיבעיא דהוי ספק תורה ולכן צריך לבטלו ואז הוי ספק דרבנן. א"כ ע"כ גם הכא במפולת הוי הביטול מן התורה כיון דהמ"מ דימה אותן יחד:

וא"כ אם לא בטלו כו' זה קאי לדעת סמ"ק. ור"ל וא"כ דצריך ביטול מן התורה אם לא בטלו כו' חייב לפקח כו' משא"כ לרש"י והר"ן דהביטול אינו אלא מדרבנן כהאי גוונא דאי אפשר לבטל פטור כן מבואר בב"ח ע"ש:

וכתב הש"ג הואיל ול"ע כו' ר"ל כיון דקי"ל כר"ש דחמץ אחר הפסח מן התורה מותר אלא אסור מדרבנן דקנסוהו הואיל ועבר עליו בבל יראה וכדלקמן לכן כהאי גוונא דלא עבר מותר לאחר פסח. ואין לחוש בו להערמה ר"ל דקי"ל סימן תמ"ח חמץ שעבר עליו הפסח אף ע"ג שבטלו אסור לאחר הפסח אע"ג דלא עבר על בל יראה. מ"מ חיישינן שיערים לומר. שבטלו ע"ש מ"מ הכא שרי וע' בט"ז מה שמחלק בזה ובס' ח"י:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **צריכים כו'** בליל י"ד וע' בח"י שקורא תגר על המנהג שלא נהגו כן:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **המכבד כו'** דנ"מ בדיקה ביום אפי' ע"י כיבוד שלא לחלק כו' שיעשה כ"א כתקנות חכמים בלילה לאור הנר:

שמא ישתכח בגומא כו'. וכ' התוס' במס' ב"מ דף ך"ו ע"א בד"ה ה"נ. כו' דיש מיני גומות שאין נבדקין ע"י כיבוד ע"ש:

מיהו אם בדק האכסדרה לא"ה ר"ל ביום י"ג. ר"ל אע"ג דלכתחלה גם אכסדרה צ"ל אור י"ד לא"ה וכמ"ש ס"ק ג' מ"מ בדיעבד א"צ לחזור ולבדוק בליל י"ד:

וכמ"ש בשם התוס' שכ' בפסחים דף ד' ע"ב אהא דאיבעיא להו התם המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מי הוי כמקח טעות. וכ' התוס' וז"ל נראה להרשב"א דבי"ג מיירי דבי"ד על המשכיר לבדוק וכמ"ש לקמן רסי' תל"ז עכ"ל. ותיקשי אם השכירו בי"ג איך א"ל בחזקת בדוק דהא אפי' בדקו ל"מ אלא ע"כ צ"ל דמיירי שא"ל שבדקו בליל י"ג לאור הנר. או בדק אכסדרה ביום י"ג לאור החמה וס"ל למ"א דשניהם דיניהם שוה וע"כ דכה"ג מהני הבדיקה דיעבד:

ומ"מ צ"ל עכ"פ כו' ר"ל אם אין לו חדר כ"א הרבה אכסדראות ובדקם בי"ג לא"ה לא יצא דעכ"פ צ"ל סדר א' בלילה כו':

סעיף כא
(ס"ק כא) צריך כו' ולכן נהגו כו' עמ"ש ח"י:

סעיף כב
(**ס"ק כב**) **שנותנים כו'** ומי שאין דרכו כו' וכ' הח"י דודאי סתם ב"א שדרכן להשתמש בהן חמץ אפי' אומרים ברי לנו שלא נשתמשנו שם ל"מ דמילתא דלא רמי עליה לאו אדעתיה ואפי' מי שאין דרכו בכך חולק על. מ"א וכ' דצריכים בדיקה דלפעמי' נדבק חמץ בידו ונותן ידיו לתוך כיסו וחוזר ונדבק החמץ בכיסו. ומזה למד זכות על העולם שאין בודקים הכיסים בלילה אלא ביום בשעת הביעור משום דס"ל דל"מ בדיקה וביעור של לילה משום שאוכלים אח"כ חמץ בלילה ושחרית י"ד ואכתי א"ל שמא ע"י נתינת ידיו לכיסו שוב נדבק בהן חמץ כנ"ל לכ"נ דאפי' המחמיר לבדקן בלילה מ"מ צריך שוב לנער כיסו למחר בשעת ביעור:

סימן תלד

סעיף א
(**ס"ק א**) **אחר הבדיקה וה"ה בשעת הבדיקה כו'** ר"ל דודאי קודם הבדיקה א"צ לזהר דהא אפי' יטלנו עכבר לפניו ויהיה צריך בדיקה מה בכך הא באמת צריך לבדוק דהא עדיין לא בדק וכמ"ש הט"ז אבל בשעת בדיקה צריך ליזהר דיש לחוש דלאחר שהשלים לבדוק זויות אחת וילך לבדוק זויות אחרת יטול עכבר לפנינו ויגררנו לזויות שכבר בדק: **והעולם כו'**. גם מצניעים החמץ שמשייר לאכילתו. מ"מ המון עם טועים וסוברים שאין הבודק רשאי לראות אותו חמץ כי לפי טעותם כל חמץ שרוא' הבודק בשעת הבדיק' צריך לבער ולכן מטמינים אותו לבל ישזפנו עין הבודק וטח עיניהם מראות והוא מחסרון ידיעתם:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **יטלנו כו'** נריך לבטל פ"א. ר"ל אם בדק שנית ולא מצא מה שגרר העכבר: עכ"ל הרב"י צ"ל עכ"ל ד"מ ובס' ח"י כ' שלא מצא כן בהרב"י ובאמת כן הוא שלא נמצא בב"י כ"א בד"מ. ול"נ דלא כיון הר"ן כו' דהד"מ הבין דכוונת הר"ן במ"ש שהרי חמץ זה שגרר' העכבר מתוך הבית עדיין לא נתבטל משום דנוסח הר"ן היה בביטול לומר כל חמירא דאיתא בהדין ביתא (ובאמת לפי מה שראיתי בר"ן משמע שגם הוא היה נוסחתו כנוסחת הטור וז"ל על מ"ש הרי"ף אר"י הבודק צריך שיבטל והיכי מבטל אמר הכי כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חמיתיה כו' וע"ז כתב הר"ן ל' זה אינו בגמ' אלא

כך הוא מקובל ביד הגאונים ז"ל עכ"ל ועיין בב"י)וא"כ כיון שגררתו החולדה חוץ לבית לא היה בכלל הביטול. ולפ"ז לפמ"ש הטור שלא לומר כל חמירא דאיתא בהדין ביתא אלא דאיתא ברשותי כדי לכלול גם חמץ שיש לו במקומות אחרים א"כ גם חמץ שגררה החולדה חוץ לבית הוי בכלל ביטולו וע"ז כ' מ"א דאין זה כוונת הר"ן אלא דאפי' נוסחת הטור שאומר ברשותי מ"מ אין החמץ שגררה בכלל הביטול:

שהרי שייר' כו' ומה"ט אומרים בלילה דלא חמיתיה כי החמץ שרואה ומשיירו למחר אינו מבטל:

מיהו אנו נוהגים בלא"ה לבטל כו' אע"ג שכ מ"א בס"ק ז' דאפי' לדידן שנוהגים לשרוף קודם שש אין לסמוך על ביטול היום היינו בקבע ולשנות מנהג הש"ס שהיו מבטלים בלילה אבל בנידון זה שכבר ביטל בלילה כתקנת הש"ס אלא ע"י מקר' צריך לבטל שנית יש לסמוך על ביטול היום ולא ח־ישינן שישכח לשרפו עד אחר שש דהוא חשש רחוק:

סעיף ג

(ס"ק ג) א"צ כו' ס"ס תל"ט ס"ק ו' בשם התוס':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יכפה כו'** ואע"ג דבפסח לא סגי בכפיית כלי והבין הח"י דכוונתו שהמוצא חמץ בחש"מ דקיי"ל רסי' תמ"ו שצריך לבערו מיד. ומזה קשיא ליה למ"א למה לא סגי גם שם בחש"מ בכפיית כלי. וכתב ע"ז דלק"מ דבחה"מ דע"כ צריך לבערו אמאי יכפה עליו כלי הא זריזים מקדימין כו' משא"כ הכא כו' ע"ש. ולענ"ד לא לזה נתכוון מ"א אלא כוונתו לדחות ראיית הב"ח שכ' וז"ל וכ"מ (דאין לסמוך לכתחל' על כפיית כלי) לחד פי שכ' רש"י בהאי דמוצא חמץ בי"ט דכופה עליו כלי דהיינו משום דלא אפשר אבל היכי דאפשר לא סמכי' אכפיית כלי משום דהכלי ניטל לצורך עכ"ל הב"ח. ר"ל אהא דאמר ר"י א"ר דף וי"ו ע"א המוצא חמץ בביתו בי"ט כופה עליו כלי ואמר ר"י א"ר חמצו של גוי עושה לו מחיצה עשרה טפחים ע"ז כ' רש"י ולא סגי ליה בחמצו של גוי בכפיית כלי שהכלי ניטל לצורך. ומיהו האי דלעיל (ר"ל במוצא חמץ בי"ט) לא אפשר ליה במחיצ' דבי"ט אסור לעשו' מחיצה ועוד כ' רש"י טעם אחר ע"ש. ולזה נתכוון מ"א במ"ש ואף ע"ג דבפסח לא סגי ליה בכפיית כלי ר"ל בחמצו של גוי ומ"ש כמ"ש סי' תמ"ו או דט"ס הוא וצ"ל וכמ"ש סי' ת"מ ס"ב או כיון דקושית רש"י הוא מהאי דסי' תמ"ו כתב סי' תמ"ו אבל יותר נראה דט"ס הוא וצ"ל סי' ת"מ:

כמ"ש הר"ש רפי"א דפרה שכ' על הברייתא שהובא בחולין דף י' ע"ב צלוחית של מי חטאת שהניחה מגולה ומצאה מכוסה טמאה אבל הניחה מכוסה ומצא' מגולה טהורה.

ואריב"ל מ"ט מפני שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן של שרצים לכסות. ולכן ברישא דמצאו מכוסה וע"כ אדם כיסהו וחיישינן שמא אדם טמא היה וטמאוהו. אבל סיפא דמצאו מגולה תלינן דודאי שרץ גלוהו שדרכן לגלות ואין בו טומא אבל לא חיישינן לאדם דדרכן של בני אדם לכסות ולא להניח דבר מגולה מפני שרצים כן פי' הר"ש. ומ"א נקט דברי הר"ש שמזה ראייתו יותר פשוטה אך גם לפירש"י שם וכן פי' הרמב"ם פט"ו מה' פרה לודאי גם ב"א לפעמים מגלים ואפ"ה בסיפא טהורה דהוי ס"ס חדא שמא שרץ גלוהו ואת"ל אדם שמא היה אדם טהור ה"ה הכא יש לסמוך לכתחלה ול"ל שמא יגולה ע"י אדם והעכברים יגררוהו דהוי ג"כ ס"ס חדא שמא לא יתגלה ואם יגלהו שמא יכסהו ואם לא יכסהו שמא לא יטלנו עכבר ואפי' יטלנו עכבר שמא יאכלוהו ואע"ג דאין לעשות לכתחלה ס"ס בכה"ג דאיכא ספיקא טובא וחשש בעלמא סמכינן וכ"כ בס' ח"י ע"ש ומ"ש בש"ע באר היטב עמ"ש בש"ע או יניחנו בתיבה ממ"ש בח"מ סי' רס"א דסתם תיבה חתורות אצל עכברים לק"מ דהא כ' רמ"א דהכל לפי ענין וכאן לפי שעה עד מחר ודאי לא הוי חתורות לענין עכבר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יבטלנו כו'** מ"ד אמי שאכל כו' הם דברי מ"א לתת טעם לדברי הטור:

משמע דאם לא כו' דלא כהטור:

וכ"מ מל' הרא"ש כו' אהא דאמרי' דף ו' ע"ב אר"י א"ר הבודק צריך שיבטל ואמרי' מ"ט אי נימא משום פירורין וכ' הרא"ש דקים לן שלא מצא בבדיקה ונשארו ועובר עליהן בבל יראה ואע"פ שאינו רואה דהא לא כתיב לא תראה כו' ואע"פ שאינו יודע שהם בביתו מ"מ בל ירא' איכא כו' ופריך הא לא חשיבי הפירורים וממילא בטלו והוי הפקר ואמר רבא גזרה שמא ימצא גלוסקא יפה דדעתו עליה כלומר חיישי' שמא בא' מן הזויות היתה גלוסקא יפה שדעתו עליה ולא בטלי ממילא ולכן צריך ביטול ופריך וכי משכח לבטלו ולמה הצריכו לבטלו בשעת בדיק' ומשני דלמא משכח לה לבתר זמן איסוריה דלא מצי מבטל כו' עכ"ל הגמ' והרא"ש ומדהוצרך הרא"ש לומר גבי פירורים דקי"ל שלא מצא כו' ולדעת הטור אפילו לא קים לן שיש שם פירורים צריך לבטל שמא יש שם פירורים ואפי' לא ידע עובר לולי דלא חשיבי אע"כ דהרא"ש ס"ל כהרמב"ם דאם אין לו ידיעה בתחלה אינו עובר לכן הוצרך לומר דקים לן כו' וכה"ג אפי' לא ידע עובר דהוי כאלו ידע וכן בגלוסקא משמע מלשונו כשהיה בא' מן הזוית ראוהו ועיין בב"ח וט"ז והוא דלא כמ"ש הפר"ח בסי' תל"א שמשוה דעת הרא"ש לדעת הטור דאפי' לא ידע תחלה עובר. וכ' לפ"ז מ"ש רבא שמא ימצא גלוסקא יפה תיבת ימצא הוא לאו דוקא דאפי' לא מצאה

רק שהיא ברשותו עובר לדעת הטור וכבר כתבתי בע"ה בחדושי הש"ס דלפ"ז לא הבנתי קושית הש"ס וכי משכח לבטליה דאכתי איכא למיחש שמא לא ימצאנו כלל ואי לא הוי מבטל ליה הוי עובר לדעת הטור לכן י"ל לענ"ד דשמא ימצא דוקא כי הוא מילתא דלא שכיח שבבדיקתו בחורין וסדקים לאור הנר אם יש שם גלוסקא יפה שלא ימצאנו. ואף שאפשר ע"י מקרה לא ראוהו בבדיקתו מ"מ כל הלילה ויום ערב פסח אם הוא בא' מן המקומות לא שכיח שלא יראנה(ושתהא הגלוסקא יפה בחור לא שכיח)ומשום מילתא דלא שכיחא לא עבדי רבנן תקנתא. וא"כ אי לא ימצא כלל לא הוי צריך ביטול דהיינו תולין דודאי ליכא גלוסקא ולכן צ"ל דחיישי' שמא באמת ימצאנו אלא שיהיה אחר זמן איסורו. ולפ"ז צ"ל מ"ש הטור שצריך שיבטל דהשתא אפי' נשאר בבית חמץ שלא מצא אינו עובר דמשמע דמה"ט צריך שיבטל שמא יש בביתו חמץ ע"כ זה ליתא דהא מהי"ט לא היינו צריכים לתקן שיבטל דהא לא שכיח אלא כ' האמת דאפי' לא ימצאנו כלל הי' עובר אבל השתא דבטלו אינו עובר כן צ"ל לדעת הטור:

וע' בתוס' ריש כ"ש (דף כב) ר"ל דמשמע מדבריהם שגם הם חולקים על הטור וקצת קולא יותר מהרמב"ם דאהא דתנן כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה וחיה כו' ומסיק וצריכא דאי תנא בהמה ה"א דאי משיירה חזי לה אבל חיה אי משיירי מצנעי לה אימא לא. ואי תני חיה משום דאי משיירי מיהת מצנע' אבל בהמה זימנין דשיירה ולא מסיק אדעתיה וקאי עלה בבל יראה אימא לאצריכא. וכ' התוס' וז"ל וא"א חיה משום דמצנע לה ואין עובר משום בל יטמין דבל יטמין נפקא לן מלא ימצא ואין זה מצוי כיון שאינו יודע היכן הוא. וכ"מ בפ"ק דפריך וכי משכח לה לבטל' משמע דכל כמה דלא משכח לה לא עבר בב"י עכ"ל התוס':

ודע דפרורים כו' עסי' ת"ס ס"ג. דפרורי עיס' לא בטלי ממילא כי נדבקי' יחד וחשיבי.

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ואם כו'** בלה"ק יצא ואח"כ מתחיל ענין בפ"ע כל חמירא כולל כו' ולגירסא זו קאי אדלעיל שכ' שיאמר בל' שמבין מ"מ אם אמרו בלה"ק אפי' אינו מבין יוצא. ועל זה כ' מ"א דלפחות צריך לידע שהפקיר חמצו. אבל לא ידעתי מה הפרש בין לה"ק ללשון אחר ה"ה אם אמרו בל' אחר שאינו מבין ויודע שבזה מפקירו ג"כ ראוי לצאת וע' באחרוני':

שהבודק לאשה תבטל כו' דטוב שלא לבטל ע"י שליח וכמ"ש בסוף הסי' וכיון דהאש' מבטל' וע"פ הרוב אינה מבינה לה"ק תבטל בל' שמבינ' כו':

ובסדה"י כ' הטעם כו' הובא בס' א"ח שלא יקטרגו המקטריגי' שנרא' הביטול זלזול לפת שהוא חיי אדם ואע"פ שמוכרח לקיו' מצות ה' לבל יעבור בבל יראה צ"ל שהי' לו לחפש אוכלי' קודם לזה כדי שלא ישאר לו חמץ שיהי' צריך לזלזל בו לבטלו:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **וטוב כו'** לפי שזכה בפת כו' דהא דהוצרך לו' ששוב זכה כו' ת"ל שמעולם לא הי' בכלל ביטול הליל' דהא בביטול הליל' אומר דלא חזיתי' שאין כוונתו לבטל מה שמשייר למאכלו וכן הק' הט"ז אלא די"ל דאי מה"ט למה צריך לבטל שנית ביום טפי הל"ל בלילה דחזיתי' ודלא חזיתי' כמו ביום ולא יצטרך לבטל שני' ביום לכן אמר דלא סגי בזה דהא שוב זוכה בו כשבא לאכלו. ועמ"ש הט"ז:

ואפי' לדידן כו' ר"ל בזמן הש"ס ניחא שלא הי' זמן קבוע לשורפו ויש שהם מאחרי' עד אחר זמן איסורו דאז לא מצי לבטל משא"כ לדידן שנוהגי' לשרוף כו':

סעיף ח

(ס"ק ח) אלא הו' קודם שעה ו' דאח"כ לא מצי לבטל וכ' רמ"א שאין לשרו' בלילה עיין לקמן סי' תמ"ה ס"א בהג"ה:

ס"ק ט' שלוחו כו' א"י לבטל דמן הסתם אם עשאו שליח לבדוק לא עשאו שליח גם לבטל: וכמ"ש ס"ס תרע"ז שכ' מ"א בשם הב"ח אי מדליק נ"ח לאש' תעמוד האשה אצלו בשעת ברכ' דמצות שהיא חובת הגוף קשה לעשות ע"י שליח (לאפוקי הפרשת תרומה וכדומה דהוי חובת התבואה) לכן עכ"פ תעמוד אצלו ה"ה הכא:

וב"ח פסק כו' הר"ן כ' אע"ג דבכל התורה שלוחו כמותו (חוץ משני דברים המבוארים שם) מ"מ כיון דהביטול הוא מטעם הפקר אם אומר אדם לחבירו שיפקיר נכסיו וכן עשה חבירו ואמר נכסי פלוני יהיו הפקר ל"מ דהא במה שאמר לחבירו שיפקיר בזה לא יצאו נכסים מרשותו. וא"כ אמירת חבירו שאמר נכסי פ' יהיה הפקר א"א שעי"ז יצאו מרשותו וה"ה לענין ביטול והב"י כ' עליו כיון דאקילו בי' דאפי' ביטול בלב מהני אע"ג דבהפקר ל"מ בלב. והיינו מטעם שכתב הר"ן כיון דבלאו הכי חמץ אינו ברשותו ש"א אלא שעשאה התורה כאלו הוא ברשותו לעבור עליו בב"י ובב"י א"כ בגילוי דעתו בעלמא סגי אפילו בלב. וא"כ ה"ה דסגי ע"י שליח והב"ח דחה טעם הרב"י אדרבה הבו דלא להוסיף עליה וכיון דמצינו קולא אחת ניקל קולא אחריתי. אדרבה כיון שהקילו בה א' אין ראוי להקל יותר גם ע"י שליח. והט"ז הסכים עם הרב"י וכ' וז"ל דאמרי' כיון שרוצה להפקיע א"ע מאיסור חמץ. מסתמא נתן החמץ במתנ' לה שליח כדי שיהיה יוכל לבטלו ע"ש. ועדיין לא ידעתי במה זכה השליח באותו חמץ כיון שלא עשה שום

קנין ועכ"פ צריך שוב לו' סברת הרב"י דבגילוי דעתו סגי. וכ' הט"ז לפי סברתו לא יאמר השליח חמצו של פלוני ע"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ואם כו'** פי' דאל"כ מנא ידעה האשה שאין הבעל מבטל במקומו:

סימן תלה

סעיף א

(**ס"ק א**) **ובתוך כו'** משמע דאפי' בי"ט עצמו מדכ' התוס' מתחלת שבע וכו' ובכללו הוא י"ט א' וז' אף שאין יכול לשורפו די שיעשה כתיקון חכמים לכפות עליו כלי:

סעיף ב

(ס"ק ב) לא כולי משמע דאם נתחמץ לי' איזה ח"ג בפסח דאסור באכילה מן התורה וגם לא היה בכלל הביטול דהא נתחמץ לו עכשיו. ואם מצא כו' הק' בס' ח"י דלקמן סי' תמ"ו כ' מ"א להיפך ועמ"ש בע"ה:

סימן תלו

סעיף א

(**ס"ק א**) **זקוק כו'** יבדוק ביום והיינו לאור הנר וכדלעיל ר"ס תל"ג:

אפשר שכיון למ"ש רש"י כו' דבריו סתומים פה הרבה וצריך אני להציע דברי הש"ס דאמרי' דף וי"ו ע"א ואר"י א"ר המפרש בים והיוצא בשיירי' קודם למ"ד יום אין זקוק לבער תוך למ"ד יוס (כיון דשואלים ודורשים אז בהל' פסח חל עליו החיוב) זקוק לבער. ואמר רבא הא דאמרת קודם למ"ד יום אינו זקוק לבער לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור. אבל דעתו לחזור אפי' מר"ה זקוק לבער. וכ' רש"י וז"ל אפי' מר"ה נמי דכי הדר בי' בימי פסח (דהוא הי"א שבסי' ב' דדעתו לחזור ר"ל תוך פסח) עבר עליו והאי שעתא לאו ברשותו לבטלה שהרי אסור כו' עכ"ל וא"ל דראייתו ממ"ש רש"י והא שעתא לאו ברשותיה משמע דאי הוי ברשותי' ומצי לבטל היה רשאי לסמוך על אותו ביטול ול"ח שמא ישכח וא"כ ה"ה תוך שלשים יכול לסמוך על הביטול של ער"פ ול"ח שמא ישכח. וכן ראיתי נדפס פי' זה ולא נהירא חדא דאין זה ראייה דאפ"ת דאין לסמיך על אותו ביטול מגזרה שמא ישכח מ"מ מה לו לרש"י לו' הטעם משום גזירה דרבנן הלא טוב טעמו שלרש"י דאפי' מן התורה ל"מ הביטול אז ועוד אדרבה מדברי רש"י הנ"ל משמע להיפך מדברי הט"ז דא"א דרשאי לסמוך על הביטול של ער"פ לא תי' רש"י כלום ניהו

דכי הדר בימי פסח לאו ברשותי' לבטל מ"מ למה צריך לבער עתה יסמוך על הביטול בשל ער"פ ואולי נתכוין המ"א לדברי הב"ח שכ' על מ"ש הסמ"ק דמשמע מדברי רש"י דמיירי קודם ביטול ומי הכריחו לרש"י וכ' הב"ח דרש"י הוי ס"ל כמ"ש הר"ן מדאמר זקוק לבער ולא אמר זקוק לבדוק. אע"כ מיירי בחמץ ידוע. והיא גופא טעמא בעי למה נקט ר"י א"ר הדין בחמץ ידוע ולא בסתם בית לענין בדיקה ואע"כ דמיירי בלא ביטול ונקט חמץ ידוע לרבותא דאפ"ה קודם שלשים א"צ לבער משא"כ אי הוי מיירי בביטול דא"צ בדיקה אלא משום שמא יבואו לאכלו. א"כ אין רבותא יותר בחמץ ידוע מסתם בית והק' תו הב"ח דדברי ר"י א"ר א"ש משום רבותא דקול' דקודם למ"ד נקטי בלא ביטל אבל רבא דלא אשמעי' כ"א אסור' דדעתו לחזור אפי' קודם למ"ד צ"ל ה"ל לאשמעי' גם רבותא אפי' בטלו אפ"ה צריך לבער ומזה הוכיח דע"כ באם בטלו אפי' דדעתו לחזור א"צ לבער עכת"ד הב"ח ע"ש א"כ י"ל דגם הט"ז הכי ס"ל והוי מדמה תוך למ"ד לקודם למ"ד ודעתו לחזור. דהא דיניהם שוה שצריך לבער וכמו דקודם שלשים ודעתו לחזור אם ביטלו אין צריך לבער. ה"ה תוך שלשים אם ביטלו א"צ לבער ות"כ א"א דצריך לבטל בשעת הבדיקה הבדיקה היא ללא צורך ובביטול גרידא סגי אע"כ לא"צ לבטל ויסמוך על ביטול של ער"פ והא דאמר רבא אם דעתו לחזור כו' צריך לבער ולא סמכי' על ביטול של ער"פ שאני התם דאיכא חמץ ודאי וחיישי' שמא ישכח לבטל בער"פ משא"כ הכא דבדק וליכא כ"א מחשש שמא ימצא גלוסקא יפה סמכי' על הביטול של ער"פ. וא"ל א"כ למה חייביהו חכמים ביוצא תוך למ"ד לבדוק ולא לבטל ה"ל לתקן אפכא לבטל ולא יהא צריך לבדוק. ז"א דטפי עדיף הכא דעי"ז יקיים כל תקנות חכמים לבדוק ולבטל והיינו עכשיו ביציאתו בודק ובער"פ יבטל דהא בלא"ה מסתמא יבטל ער"פ חמץ שיהיה לו אז. משא"כ אי יבטל עכשיו לא יקיים מצות בדיקה ועוד דצריך לעשות כתחלת התקנה שיבדוק תחלה ואח"כ לבטל. וחייבוהו בחיוב ראשון דהיינו הבדיק'. ודחה מ"א. ול"נ שאין משם ראייה כו' כוונתו דהט"ז דימה תוך למ"ד לקודם ל' אם דעתו לחזור ומ"א ס"ל דאין דומי'. דרש"י קאי על קודם למ"ד ודעתו לחזור דאז עדיין לא חל עליו צרכי פסח דהא הוא קוד' למ"ד אלא דצריך לבער שמא יחזור בפסח ויעבור על ב"י ולכן אם היה אחר הביטול אין צריך לבער כיון דבלא"ה אינו עובר שא"כ תוך למ"ד דכבר חל עליו חיוב צרכי הפסח ל"מ הביטול וצריך תרווייהו בדיק' וביטול תקנת חכמים בער"פ דלגבי דידיה יציאתו הוי כמו בער"פ:

ועוד דבגמרא דילן כו' ר"ל דלפי דיחוי הראשון של מ"א מודה מ"א להט"ז ביוצא קודם למ"ד ודעתו לחזור אם בטלו א"צ לבער כדמוכח מדברי רש"י כנ"ל אבל לפי דיחוי זה

שכ'. ועוד דבגמ' כו' גם בזה חולק מ"א וס"ל דגם קודם למ"ד ודעתו לחזור ל"מ אם בטלו דהראב"י הבי' בשם הר"ן שכ' בשם הירוש' הא דאמרי' קודם למ"ד אינו זקוק לבער ה"מ בספק חמץ אבל ודאי חמץ לא וכ' הר"ן דהש"ס דילן חולק מדאמרי' אין זקוק לבער ולא אמר אין זקוק לבדוק משמע אפי' בחמץ ידוע קודם למ"ד א"צ לבער ומשמע מדברי הר"ן דלפי הש"ס דילן אין חילוק בין חמץ ידוע לספק בכל ענין תוך למ"ד חל עליו חיוב חכמים אבל לא קודם למ"ד והמ"א ס"ל דרש"י ס"ל דגמ' דילן ס"ל דוקא בחמץ ודאי אז תוך למ"ד צריך לבער משא"כ בספק חמץ אפי' תוך למ"ד אין צריך לבדוק ובזה א"ש מ"ש הסמ"ק למה אוקמי רש"י קודם ביטול כיון דס"ל להש"ס בספק חמץ א"צ לבדוק כיון דליכא איסור בל יראה ה"ה בודאי חמץ אם בטלו ע"כ מיירי בלא ביטול ולכן כ' מ"א לדידן דקי"ל דאפי' בספק חמץ צ"ל תוך למ"ד אע"ג דליכ' בל יראה ה"ה דאפי' בטלו צריך בדיק'. וה"ה כשבודק צריך שיבטל כתיקון חכמים ואפי' קודם למ"ד ודעתו לחזור ואפי' ביטל צריך לבדוק ולבער:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אצל כו'** אבל אם יש כו' והיינו כדעת הירוש' הנ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דחיישינן כו'** וא"ת כל היוצא כו' וא"כ למה נקט ר"י א"ר המפרש בים ויוצא בשייר'. ועוד פוק חזי מה עמא דבר שאין נוהגים כן ביוצא לדרך:

א"כ משמע כו כת' הח"י וז"ל הבין מ"א דהא דכ' בהג"מ זמן רב אדעתו לחזור קאי לכן פסק בדעתו לחזור אפי' זמן רב קודם הפסח חיישי' שמא יתעכב הנה בודאי שגגה גדולה יש בדבריו בראייה זו דהא דזמן רב איוצא לדרך קאי שיצא זמן רב קודם פסח. וכדאי' בש"ס ופוסקים אפי' מר"ה כו' עכ"ל ח"י. ובאמת פשט' דלשנ' משמע כמ"ש ח"י אולם הא סיים מ"א ואפי' בדרך קרובה אם דעתו לחזור יום או יומים קודם פסח צ"ל כו' והא אפי' לפי הבנת מ"א דברי הג"מ דמ"ש אפי' זמן רב אדעתו לחזור קאי. ניהו דמוכח לפ"ז ביוצא בשייר' אפי' דעתו לחזור זמן רב קודם פסח צ"ל. אבל אינו מוכרח דבדרך קרובה ודעתו לחזור יום או יומים דצ"ל אע"כ מ"א כי כן מסברא דנפשיה דכן מסתברא ליה. וא"כ ממילא מוכח כהבנת מ"א דמ"ש הג"מ זמן רב אדעתו לחזור קאי. ואפי' כה"ג בהיוצא בשייר' צ"ל דאל"כ אלא דוקא בדעתו לחזור יום או יומים קודם פסח א"כ הדר' קו' הג"מ לדוכתי' כל היוצא לדרך הדין כן לפי סברת מ"א ומאי אריא דנקט ר"י א"ר המפרש בים והיוצא בשייר'. אך הט"ז חולק על המ"א ולדינא הסכים הח"י עם מ"א ע"ש:

סעיף ד
ס"ק ד אוצר כו' כלומר שנשתמשו כו' דאל"כ למה צריך בדיקה:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **ואח"כ כו'** ואפשר דה"ה להיוצא בשייר' כו' בגמ' נראה דדיניהם שוה דהא אמרי' אהא דאמר רבא הא דאמרת קודם למ"ד כו' אבל דעתו לחזור אפי' מר"ה נמי ואזדא רבא לטעמי' דגם באוצר אמר הכי וכמ"ש פה בש"ע ואולי ספקו של מ"א דדלמא דוקא באוצר אם עבר ולא בדק צריך לפנות דליכא טרחא מרובה כ"כ כמו ביוצא בשייר' לחזור לביתו או לשלוח שליח דהו' אפושי בטרח' ואפשר דכ"ה לא אטרחוהו רבנן:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **צריך כו'** דחיישי' כו' דודאי באוצר ל"ל כמו ביוצ' בשייר' שיבא לביתו סמוך לפסח ולא יהיה זמן לבער החמץ משא"כ באוצר ל"ל שיפנה עד סמוך לפסח עד שלא ישאר לו זמן לבער החמץ הא הוא בביתו ויכול למנוע צפנות אוצרו כ"כ סמוך לפסח ואם יראה שהזמן קצר ימשוך ידו ולא יפנה יותר לכן כ' הרב"י דחיישי' שיפנה עד שלא ישאר עליו גוב' ג"ט ויהי' אז אפי' באמצע היום וימשך ידו לפנות יותר לסבה מה או למקרה ואח"כ ע"י טרד' ישכח ולא יתן אל לבו שאין עליו גובה ג"ט דכה"ג צריך ביעור:

סעיף ח
ס"ק ח ואוצר כו' דהא י"א דאפי' לכתחלה כו' דפסקו כהש"ס דילן דס"ל דאפי' ודאי חמץ קודם למ"ד א"צ לבער:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **אסור כו'** ואפי' למ"ד כו' דשרי וכמ"ש מ"א בסי' תל"ד ס"ק י"ז בשם הרשב"א שכ"כ בשם הירושלמי:

סעיף י
(**ס"ק י**) **יבטלנו כו'** וי"ל דקמ"ל היה דעתו לחזור ק"פ דלדעת י"א שבסעיף זה א"צ לבדוק. אלא שאח"כ בהיוצא בדרך נתחרט לבא תוך הפסח:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **צריך כו'** עמ"ש סי' תל"ד ס"ק ה' אי עובר בחמץ שאינו ידוע לו ועיין במהרש"ל ובמהרש"א:

סעיף יב
(ס"ק יב) ואם כו' כמש"ל בס"ק א' דלא כהט"ז שם:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ולא יברך כיון דעיקר הביטול בלב כו'** ואפי' למ"ד שצריך להוציא הביטול בשפתיו כמ"ש הר"ן הובא בב"י מ"מ אין לברך על הביטול שלא מצינו שתקנו חכמים נוסח ברכה על ביטול כ"כ הפר"ח וע"ש לדינא בט"ז ס"ק ו':

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **גם כו'** ול"נ דבעי שיצוה כו' ומ"ש בריש הסימן ואינו מניחו בביתו כו' ר"ל שאינו מניח מי שצוה לו לבדוק:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **אין צריך כו'** כיון דהנכרי כו' ר"ל ניהו דיקיים מצות ביעור במקום שיהיה ער"פ מ"מ הא צריך לבער לו חמצו שיש לו פה והוא תוך למ"ד חל עליו חיוב הביעור עז"כ כיון דהנכרי כו' והם דברי הטור:

וכתבו האחרונים אפי' יכנס לבית אחד וידור שם ע"י שכירות עם המשכיר ויקיים שם המשכיר שהוא בעה"ב מצות ביעור ולא הוא ל"ל בה דהוי כאלו הוא מקיים מצות ביעור שם דהא המשכיר בודק ומבער גם חמצו של השוכר והוי המשכיר שלוחו של השוכר ושלוחו כמותו בכ"מ:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **וצריך כו'** משמע מדכפל וכ' צ"ל בית הנכרי דהא התחיל ישראל יוצא מבית הנכרי אלא לדיוקא אתי דוקא בית נכרי כו:

וכ"כ רש"י בהדיא דף ד' דבעי מיניה מר"נ ב"י המשכיר בית לחבירו בי"ד (והוא הדין המבואר בר"ס תל"ז) על מי לבדוק על המשכיר דחמירא דידיה או על השוכר דחמירא ברשותיה ת"ש המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות מזוזה ודחי שאני התם דאר"מ מזוזה חובת הדר ופירש"י חובת הדר לפי שמשמרתו וכתיב ביתך ביאתך כו' אבל הכא בדיקת חמץ דרבנן דאי משום בל יראה האמרי' לקמן דסגי ליה בביטול בעלמא כו' עכ"ל ואולם אינו מבואר להדיא מזה דהשוכר חייב לבטל דאפשר דר"ל דסגי בביטול והיינו המשכיר יבטל אך קצת ראיה יש משם ע"פ מ"ש מהרש"ל מדכ' רש"י אבל הכא דבדיקת חמץ דרבנן משמע דס"ל אלו היה דאורייתא ודאי הי' חיוב על המשכיר שהוא ביתו ע"ש.

והוי ס"ל למ"א א"א המשכיר לבד יבטל בפה אז מתבטל ממילא ע"י יציאתו ואין השוכר צריך לבטל ניהו דבדיקת חמץ דרבנן מ"מ כל דתיקון כעין דאורייתא תיקון ויהיה החיוב על המשכיר שהוא ביתו אע"כ ס"ל לרש"י דהשוכר צריך לבטל בפירוש והמשכיר ס"ל או דאין צריך לבטל כלל בפי' וסגי שמתבטל ממילא ע"י יציאתו וכיון דהשוכר צריך

לבטל בפי' י"ל דהטילו עליו חכמים גם חיוב הבדיקה ואפי' נאמר דגם רש"י ס"ל דגם המשכיר צריך לבטל בפי' וכמ"ש מ"א בסי' תל"ז ס"ק ג' מ"מ כיון דעכ"פ בין שוכר ובין משכיר יש עליהם חיוב קצת ביעור דהיינו ביטלל מספקא להש"ס על מי הטילו חכמים הבדיקה אע"ג דהבית של המשכיר מ"מ י"ל דהטילו על השוכר הבדיקה כיון דגם עליו חל חיוב הביטול והחמץ ברשותו ה"ל כמי שאין לו בית ר"ל דניהו דכשיצא מפקירו מ"מ הוי כמו ביטול והא מדרבנן לא סגי בביטול ובעי גם בדיקה ולזה כ' דהוי כמי שאין לו בית לבדוק ועיין במ"ש אח"ז:

ומ"ש המרדכי אפי' הוא בביתו של גוי כו' ר"ל דין זה שכ' בש"ע ישראל היוצא מבית גוי כו' הם דברי המרדכי וכ' שם לשון אפי' הוא בביתו של גוי כו' משמע דכ"ש כשיוצא מבית ישראל דלא כהב"ח דדייק מדכתב המרדכי אפי' הוא בביתו של גוי דכ"ש אם יוצא מבית ישראל דמה אם יוצא מבית גוי ויכנס בו גוי דאין ביעודו מהני לפסח דמ"מ הגוי יכניס בו חמץ בפסח אפ"ה צריך לבער כ"ש אם יכניס בו ישראל דישראל שני יבער גם חמצו מתוך הבית קודם הפסח:

גם מ"ש לפרש דברי אגודה כו' שכ' ההולכים מביתם למקום אחר תוך למ"ד צריכין לבער וכ' ומיהו י"א דוקא במפרש ויוצא בשייר' ופירש הב"ח דבריו דהני י"א קאי איוצא תוך למ"ד ומניח אשתו בביתו ואז דוקא במפרש ויוצא בשיירא דלא יקיים מצות ביעור באותו מקום שיהיה בערב פסח אע"ג דאשתו תבער החמץ מביתו בער"פ בזה אין לסמוך לכתחלה על נשים משא"כ ביוצא לדרך סתם דקיים מצות ביעוד ערב פסח במקום שיהיה כה"ג רשאי לסמוך על אשתו ע"ש ומ"א ס"ל דאגודה קאי על רישא ביוצא קודם למ"ד ודעתו לחזור קודם פסח דצריך לבער כמ"ש ר"ס ובזה מחלקים הי"א באגודה בין ביוצא בשיירא ובין הולך בדרך סתם כמ"ש מ"א ס"ק ג':

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כשנכנס כו'** אבל כשמפנהו וכו' וכמ"ש ר"ס זה והח"י כ' דלא דק דבר"ס זה מיירי בביתו משא"כ הכא דהוי בית גוי (וחמצו מופקר הוא כיון שמניחו בבית גוי) והוא פשוט עכ"ל ודעת מ"א י"ל דמדמה בית גוי לביתו לענין זה היינו דנראה מלשונו שכ' בס"ק ט"ו כיון שהגוי נכנס בבית זוכה גם בחמץ שהרי ישראל הפקירו (ועיין בלשון הטור שם) משמע דתרתי בעי שהישראל הפקירו וגם הגוי יזכה בו וכן נראה מלשונו בס"ק זה דתרתי בעי ולכענ"ד דמה שהפקירו לחוד ל"מ. דלא עדיף מביטול דמדין הפקר נגעו בה ואפ"ה אמרו רבנן דל"מ ובעי גם בדיקה. וה"מ דהפקר ל"מ ואע"ג דטעם הבדיקה שלא יבא לאכלו בפסח כמ"ש התוס' דיש מכילתן. והכא ל"ש שיבא לאכלו דהא לא

יכנס לבית זה בפסח. מ"מ הא כתבו התוס' שם דלא פלוג אפי' בדברים שלא היה ראוי לגזור שמא יבא לאכלו חייב לבדוק ע"ש. ומה"ט ה"ה הכא דהפקר ל"מ והיה צריך גם בדיקה ולחפש אחד כל חמץ שימצא ולכן בעי שיכנס בו גוי ויזכה בחמץ שבבית דודאי מהני דאטו אי בדק ונתן כל החמץ שמצא לגוי מי לא יצא ידי חובת ביעור. וה"ה כשזכה גוי בכל החמץ שבבית שהוא הפקירו סגי בזה. ולכן ס"ל למ"א דביוצא מבית גוי ולא יכנס בו שום אדם אע"פ שהוא הפקירו לא סגי בזה כיון דלא יזכה בו גוי וצריך ביעור. ולפי שסברא זו היתה פשוטה בעיני מ"א דהפקר לחוד ל"מ לכן אייתי ראיה מר"ס זה דלפ"ז יוצא מבית גוי אם לא נכנס בו אדם דומה ליוצא מביתו:

ודע שכ' ח"י עמ"ש בש"ע דאם יוצא בשיירא כיון שלא יקיים שם מצות ביעוד כו' אע"ג שכ' לעיל ס"ס תל"ג דבתי ידים והכיסים צריכין בדיקה וזה יקיים עכ"פ. מ"מ אין זה עיקר מצות הביעור כ"א מתוך הבית ע"ש:

סימן תלז

סעיף א

(**ס"ק א**) **וקנאו כו'** לדעת הר"ן. לאפוקי מדעת התוס' דס"ל אפי' לא קנאו עדיין כיון שדעתו לזכות בבית לכן אם המפתח ביד השוכר צריך השוכר לבדוק. והב"ח החמיר כדעת התוס'. וכן הח"י הסכים עמו ועיין בפר"ח ובמהרש"א מ"ש ע"ד התוס' ואם חזר השוכר והמפקיד המפתח ליד המשכיר אחר שמסרו לו המשכיר עיין בח"י. ודין הקונה בית ג"כ עיין בח"י:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **על השוכר כו'** כמ"ש הטור ס"ס תל"ו. וכמ"ש מ"א שם ס"ק ט"ו. וכ"מ בתוס' וכת' הח"י ולא ראיתי שום משמעות בתו' שם ולע"ד י"ל דכתב התו' שם על האיבעיא דמשכיר בי"ד על מי לבדוק אי על המשכיר דחמירה דידיה. וכ' התו' וז"ל א"ל הטעם כיון דשלו הוא ואין אדם יכול לבטלו אלא הוא חייב לבדוק. דא"כ אמאי נקט המשכיר לחבירו בי"ד אפי' בי"ג יתחייב המשכיר מה"ט לבדוק כו' עכ"ל. נראה כוונתם דס"ד דהתוס' דהביטול ובדיקה כחדא חשיבא וכיון דהוא צריך להתחיל במצוה דהיינו הביטול צריך לגמור המצוה ולבדוק ג"כ וא"א דאין המשכיר צריך לבטל בפירוש וסגי במה שהפקידו ע"י יציאתו א"כ מאי דחו מאי אדיא בי"ד אפי' בי"ג נמי. ז"א בשלמא בי"ד א"כ המשכיר יוצא מן הבית בי"ד ומבטלו ע"י יציאתו היום (דהתוס' אין מפרשים כמ"ש בש"ע לצורך י"ד אלא בי"ד ממש ע"ש) ה"ה דחל עליו היום הבדיקה אבל אם משכירו בי"ג ויוצא

מהבית בי"ג ומפקידו אז בשעת יציאתו. מה"ת נימא דגם יבדוק ביום י"ד ואטו אם יצא מן הבית בתחלת השנה ומפקיד אז החמץ וכי יעלה על הדעת דמה"ט יתחייב גם לבדוק בערב פסח אע"כ דהתוס' ש"ל דצריך גם לבטל בפירוש ג"כ ולכן שפיר דחי דא"כ אפילו משכיר בי"ג נמי אף דיצא מן הבית בי"ג מ"מ בי"ד בזמן ביעוד צריך לבטל בפירוש א"כ יתחייב גם לבדוק כיון דמתחיל במצוה בי"ד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שואלו כו'** כמ"ש בי"ד סי' א' אע"ג דקי"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחים הם מ"מ אם השוחט לפנינו ולא ידעי' אם הוא מומחה בודקין אותו ולא סמכינן על הרוב ורוב' עדיף מחזקה כ"ש דלא סמכי' על חזקה היכא דאיכא לברורי:

כל ח"י טריפות. חוץ מטריפת הריאה:

וסמכי' אחזקה. ל"ד אלא ד"ל רובא. דהתם ליכא חזקה אלא רוב בהמות כשרות. דל"מ תוך שנתו דאפשר נולדה טריפה דליכא חזקה אלא אפי' אחר יב"ח דע"כ נולדה כשרה דטריפה אינו חי' י"ב חודש מ"מ ל"מ חזקה כיון דלא היתה מבוררת שעה א' וכמ"ש התו' חולין דף י"א ע"א ובפר"ח:

כנ"ל בפי' דברי הרב"י דלא כב"ח. ר"ל דהרב"י תי' וז"ל דשאני בהמה שהוא בחזקת כשירה משנולדה אבל בית כל השנה בחזקת שאינו בדוק הוא עכ"ל והבין הב"ח שכוונתו שהיא חזקה גרועה הכא גבי חמץ כיון דכל השנה בחזקת אינו בדוק. ולזה הקשה הב"ח אי מצד גריעותא דחזקה לא סמכינן עלה כשהוא לפנינו א"כ גם כשאינו לפנינו אין לסמוך עליו ואי סמכינן על חזקה גרוע כשאינו לפנינו ה"ה דיש לסמוך כשהוא לפנינו לכן פי' מ"א דודאי הוי חזקה טובה. אלא כיון דהוי חזקה נגדה דכל השנה היא בחזקת אינו בדוק. וע"י חזקה זו דבי"ד הוא בחזקת בדוק אנו רוצים להוציאו מחזק' שהיא בחזקת שאינו בדוק כה"ג לא סמכינן אלא היכי דליכא לברורי וזה ג"כ רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן והיכי דהוי לפנינו לא סמכינן על הרוב ג"כ מה"ט דבהמה בחייה בחזקת איסור אמה"ח עומדת ובחזקת אינה שחיטה וע"י רוב מצוין א"ש מומחין אנו רוצים להוציא מחזקת איסור אמה"ח שהיה לה לכן היכי דאיכא לברורי לא סמכינן עלה להוציא מחזקה שכנגדה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואינו מ"ט פי' בודאי כו'** דהתוס' הקשה דמאי מבעיא ליה אי הוי מקח טעות ת"ל אפ"ת דלא הוי מקח טעות הא קי"ל המשכיר בית בי"ד על המשכיר לבדוק. ותי' דמיירי שהשכירו בי"ג וע"ז הקשה למ"א בסי' תל"ג ס"ק ך' א"כ איך השכירו בחזקת

בדוק הא אפי' בדקו בי"ג ל"מ וצריך לחזור ולבדוק בי"ד. ותי' דמיירי באכסדר' דדיעבד מהני אם בדקה ביום י"ג או דיעבד אי בדק בליל י"ג לאור הנר וניהו דדברי הש"ס יש לאוקמי כה"ג אבל הש"ע אי היה כוונתו כן לא ה"ל לסתום אלא לפרש לכן ניחא למ"א יותר פי' הר"ן וכמ"ש מ"א דודאי מצוה על המשליך אך אם אמר כו':

עיין בבכורות דף נ"ח דאמרי' ג"כ ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ומה"ט קבעו חכמים ג' זמנים למעשר בהמה דהיינו ט"ו יום קודם פסח וט"ו יום קודם שבועות וט"ו יום קודם סוכות ואמרי' טעמא שיהיו הבהמות מצוי' לעולי דגלים לפי שקודם שמעשרים הבהמות דרך בני אדם שלא למכור ולא לשחוט ולא ימכרו עד סמוך לרגל שאז זמן המעשר וימצאו אז עולי רגלים בהמות אחרות לקנות אע"כ דמותר לשחוט ולמכור קודם זמן המעשר בלי מעשר מ"מ אין שוחטים ומוכרים עד שיעשר דניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה בדבר שאין בו כ"א הפסד מועט כמ"ש התוס' י"ט פ"ג דשקלים:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **דצריך כו'** היינו בדבר שאין בו היזק כו' ואע"ג דבמס' בכורות הנ"ל מוכח דאפי' א"ל פסידא נ"ל למיעבד מצוה. צ"ל דהתם מיקרי הפסד מועט נגד בדיקת חמץ וכמ"ש מ"א לעיל ס"ס י"ד:

לענין מזוזה סתם. ר"ל אע"ג דקי"ל מזוזה חובת הדר אם שכר בית בחזקת שיש בו מזוזה ונמצא שאין בו מזוזה לא הוי מקח טעות ויעשה שיכר מזוזה משום דניתא לי' לאינש כו' ולא כתב רמ"א שם וי"א דצריך המשכיר להחזיר לו דמי המזוזה:

שוה הדמים מ' אע"ג כשיצא השוכר אין רשאי ליטול המזוזה מן הבית כמה שכ' שם מ"מ אם ירצה השוכר צריך זה שנכנס אחריו לדור בו לשלם לו בעד המזוזה כמ"ש שם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הואיל כו'** שאיננו בגוף כו' ר"ל דוקא אם שכר לו בית וא"ל שהכתלים שלמים ונמצאו רעועים אע"פ שרוצה עתה לבנות לו כותל שלם הוי מקח טעות דזהו מום בגוף הבית אבל אם נתקלקלו קצת או הושחרו הכותלים מהני כשמתקן לו הקלקול ומנכה לו מן הדמים דזה לא מיקרי מום בגוף המקח דגם אם נתקלקלו קצת והושתרו מ"מ בית נקרא וה"ה הכא במה שאינו בדוק אינו קלקול בגוף הבית וא"כ למה הוצרכו הש"ס לומר הטעם משום דנ"ל למיעבד מצוה א"ו דהכא אין צריך להחזיר הדמים כיון שהוא מצוה:

סעיף ח

(ס"ק ח) נאמנים ועמ"ש סי' תל"ו די"א כו' כצ"ל והתוס בעירובין כתבו כו' והאי דנאמנים הכא מיירי דוקא בבית שלהם:

סי' ת"ט ס"ח דאם שולח אשה וקטן שיניח לו עירוב לא סמכי עלייהו:
ובפסחים כ' כו' דאפי' אין הבית שלהם נאמנים כיון שהי' בידם לבדוק ולולי הטרחא מרובה לא הוי צ"ל משום דבדיקת חמץ דרבנן. לענין טבלת כלים דקטן א"נ והיינו דלא כתוס' דפסחים דהא הטעם לענין טבילת כלים כיון דקי"ל כמ"ד דטבילת כלים דאורייתא והא להתוס' אפי' בדאורייתא נאמנים היכא דליכא טירחא יתירא והוא בידם לעטותו אם ירצה:
דהא חמץ אתחזק כו' דהא ידוע שמשתמשים בו כל השנה חמץ:
אלא שנאמנים כצ"ל:
דלמ"ד כולי דאתחזק אסורא והיינו משום שהוא בידם:

סימן תלח

סעיף א
(**ס"ק א**) **לחזור כו'** היינו החדרים כו' דהב"ח ס"ל הא דאמר כל הבית ר"ל כל הבית ממש כל החדרים וע"כ מיירי דלא ידעי' לאיזה חדד נכנס:
ול"נ כו' וא"צ בדיקה אלא אותו חדר כו' דלא כהב"ח דס"ל דשאר חדרים א"צ בדיקה בכל ענין ודעת מ"א דהוא כעין איבעיא דנכנס לחצר כו' א"כ ה"ה הכא דוקא בביטול דהוי ספק דרבנן או ככר קטן דא"ל אכלתו והוי ס"ס כמו שכ' סי' תל"ט אבל בלא"ה צריך לבדוק כל החדרים:
היינו שני בתים כו' כמבואר בסי' תל"ט דהוא ג"כ איבעיא ובביטול א"צ לבדוק ע"ש:

סעיף ג
(ס"ק ג) תינוק כמ"ש ס"ס תל"ז דנאמן שבדוק ה"ה נאמן שאכל וכ"ש הוא דהבדיקה טרחא מרובה. וגם האכילה בידו כמו בדיקה:

סימן תלט

סעיף א
(**ס"ק א**) **ונטל כו'** דוקא כו' דאי נטלו עכבר שלא בפנינו הוי דינו כאילו פירש שלא בפנינו דאמרי' כל דפריש מרובה פריש:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **תלינן להקל כו'** אבל עכבר כו' ר"ל דהטור הביא איבעיית הש"ס עכבר לבן נכנס וככר בפיו ועכבר שחור יוצא וככר בפיו מי אמרי' דעכבר שחור נטל הככר מפי עכבר

לבן וא"צ בדיקה או לא וזה שבפי עכבר שחור ככר אחר הוא וצריך בדיקה אחר ככר של עכבר לבן וכ' הטור כיון דהוא איבעיא דלא איפשטי' אי ביטל הוי ספק דרבנן ואזלי' לקולא ולא כ' ג"כ אי הוה ככר קטן אפי' לא ביטל אזלי' לקולא דהוי ס"ס כמו הכא:

שמא לא בא חמץ כו' ור"ל דאין שני הספיקות דומי' זה לזה דספק א' שמא לא בא חמץ לבית דנטל מצה ואת"ל דבא חמץ לבית שנטל חמץ איכא ס' שמא אכלתו וליכא עכשיו חמץ בבית ושפיר הוי ס"ס:

ומ"מ קשה כו' טבע לשון ומ"מ משמע דיש לו שייכות לקושיא א' של הד"מ וכוונתו דמ"מ גם לדעת הד"מ מ"מ קשה קו' המ"א דהכא לא נודעו ב' הספיקות ביחד וע"כ צ"ל כתירוצו של מ"א א"כ בלאו הכי י"ל קו' ד"מ ל"מ לתי' השני של המ"א דלא חל שום ספק עד שנתעלם מן העין ואז חלו ב' הספיקות יחד וזה לא שייך בעכבר לבן נכנס כו' דהא מיד שנתעלם עכבר לבן מן העין איכא חד ספק שמא אכלתי' וכשראינו עכבר שחור יוצא וככר בפיו נולד ספק השני דלמא עכבר שחור לקח הככר מעכבר לבן וכיון דלא נודעו הספיקות יחד ל"מ ס"ס לכן ל"מ בעכבר לבן כו' אם הככר קטן. ואע"ג דמ"מ יש לומר כתי' א' של מ"א וחלו שני הספיקות יחד בשעה ו' מ"מ הא גם להאי תירץ אם אירע הדבר אחר שש לא הוי ס"ס כמ"ש מ"א. לכן מהאי טעמא לא כתב הטור להקל בעכבר לבן כו' אם הככר קטן דהטור רצה לכתוב מלתא דפסיקא ודוקא הכא דמהני ככר קטן אפי' אירע לאחר שש דהא א"ל התי' השני של המ"א. לכן כ' דאם הככר קטן אזלינן לקולא משא"כ בעכבר לבן כו' דל"ש כ"א תי' ראשון והיה הטור צריך לחלק בין אירע קודם שש לאם אירע אחר שש ולא הוי מילתא פסיקא היתרא דככר קטן לכן לא כתבו:

דבעינן שיודעו כו' דאם נודע ספק אחד קודם השני הרי חל עליו שם איסור אחר ס' א' דהא ס' תורה לחומרא ודינו כאלו הוא ודאי איסור ול"מ מה שנודע אח"כ ספק שני דהשתא לא הוי כ"א כמו ליכא כ"א ס' שני וע"ש בט"ז ובפר"ח:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **א"צ כו'** מצוין בטעות ושייך לסעיף ב' בסוף הסעיף שכ' אין צריך לחזור כו':

מיירי שביטל דהוה ג"כ איבעיא דל"א ולכן בביטול הוי ספק דרבנן:

כיון שאינו ס' קבוע ר"ל דהרמב"ם שהעתיק המחבר דבריו פה ס"ל בסעיף א' בט' ציבורים דאפי' ביטל צריך לחזור ולבדוק וכ' ה"ה הטעם נהי דכל קבוע כמחצה על מחצה מ"מ כיון דביטל הוי ס' דרבנן וניזל לקולא. ותירץ שאני בדיקת חמץ דמחמירים אפי' בספקו היכי דהוי דרבנן דהא תחלת תקנת חכמים לבדוק נתקן משום ס' חמץ וא"כ

תיקשי למה הקיל פה לענין בדיקה היכי דביטל משום דהוי ס' דרבנן ולכן כ' דוקא בס' קבוע דחמיר החמירו בבדיקה ולא בשאר ספק:
ועבי"ד סי' קי"א ר"ל דלא תיקשי למה כ' דוקא בביטול הוי ס' דרבנן משמע דקאי על כל הסעיף:
גם מ"ש ב' ציבורים כו'. וב' בתים כו' ואמאי אפי' לא ביטל ה"ל להקל מ"ש משני קדירות אחד של היתר ואחד של איסור ולפניהם ב' חתיכות אחד של איסור ואחד של היתר ונפלו לתוך הקדירות דאמרי' דהיתר לתוך היתר נפל ואיסור לתוך איסור וה"ה הכא הל"ל דחמץ הכניס לתוך אינו בדוק ומצה לבית בדוק אלא דמבואר שם דוקא באיסור דרבנן אמרי' כן ולא באיסור תורה ולכן בעינן הכא ג"כ דוקא ביטול דהוי דרבנן:
ועסי' תמ"ב ס"ח שכ' על האיבעי' דהש"ס חצי זית חמץ בבית וחצי זית בעליה ועוד ספיקות כדומה לזה אי מצטרפים וצריכים ביעור שכ' אינו חייב לבער אלא מבטלו ודיו משמע אפי' כשנודע לו מדיין לא ביטלו והיה ספק תורה דשאי לבטלו ויהיה ס' דרבנן וניזל לקולא ובב"י פה האריך בזה וצידד להיתר ולאיסור כיון דנולד בשעה שהיה ספק תורה י"ל דל"מ ביטול. וא"כ הכא בהני ספיקות שבסעיף זה אלא כיון שהכריע בסי' תמ"ב דרשאי לבטלו אע"ג כשנודע לו עדיין לא בטלו ה"ה הכא וה"ה דה"מ להביא ראיה מס"ס תל"ח מחמץ בבור שכ' ג"כ מבטלו אלא שהרב"י הביא ראיה מחבורו בסי' תמ"ב להטור רס"ל דרשאי לבטלו והרב"י לא היה אפשר להביא ראיה מסי' תל"ח דשם בסי' תל"ח נסתפק בדעת הטור איך ס"ל לכן הביא מ"א ג"כ הראייה מסי' תמ"ב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בקשורי' כו'** ואע"ג דליכא תו למיתלי כו' הלבוש כ' הטעם דתלינן בעכברים וכ' בס' א"ר וז"ל כמדומה שלא עיין בתוס' דף י' שכ' בקשורים אין לתלות בעכברים אלא בקטנים עכ"ל. ולענ"ד אדרבה דברי לבוש נכונים ודברי מ"א צ"ב דבדף י' אמרינן הניח ט' ככר ומצא יו"ד פלוגתא דרבי ורבנן גבי מעשר שני דתניא הניח מנה של מעשר שני ומצא מאתים חולין ומ"ב מעורבין דברי ר' וחכמים אומרים הכל חולין דאמרי' מנה מעשר לקח ואלו אחרים וה"ה גבי חמץ לרבנן אמרינן אלו יו"ד אחרים וצריך לבדוק אחד ט' הראשונים ומסיק עוד הניח יו"ד ככרות ומצא ט' היינו סיפא הניח מאתים ומצא מנה רבי אומר מעשר כי מנה אחד לקח וחכמים אומרים חולין שמאתים לקח ומנה זו ומנה אחר של חולין וה"ה הכא בחמץ לרבנן אמרי' הני ט' אחרים וצ"ל אחר יו"ד ראשונים וכ' התוס' דבביצה מוקי פלוגתייהו בכיסים מקושרים דוקא א"כ ה"ה בככרות צ"ל דוקא מקושרים וסיימי אע"ג דהשתא אין לתלות בעכברים תלינן בתינוקת

וכוונתם דאמרינן על חמץ פלוגתא דר' ורבנן. א"כ לרבי דס"ל ברישא בהניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר מעורבים ה"ה הכא אמרינן דניתוסף עוד אחד לט' הראשונים וכיון דמיירי בקשורים ע"כ מצא עכשיו יו"ד קשורים דאי מצא ט' מקושרים והעשירי אינו מקושר הרי חזינן דהני ט' הם ראשונים וזה העשירי ניתוסף ואין זה שייך לפלוגתא דרבי ורבנן אע"כ דכל היו"ד מקושרים ואיך נאמר לרבי שניתוסף א' לט' הראשונים מי קשר העשירי לט' הראשונים הא א"א להעכבר לקשור וע"כ צ"ל דתלינן בקטנים וכן בסיפא בהניח יו"ד ומצא ט' דלרבי אמרינן דא' נלקח וט' נשתיירו ע"כ צ"ל דהתירו אחד מן היו"ד וקשה לתלות בעכבר שהתירו הקשר וטפי י"ל לתלות בקטנים אבל לרבנן דקי"ל כותייהו דאמרינן כן ברישא וכן בסיפא דהני שנמצאו עכשיו אחריני נינהו א"כ כמו אם אין קשורים יש לתלות בעכברים הוא הדין בקשורים י"ל דהעכברים לא קשרו ולא התירו קשר אלא גררו כלם מקושרים והביאו מקושרים אחרים תחתיהם. ויפה כ' הלבוש דיש לתלות בעכברים ואדרבה המ"א שהעתיק דברי התוס' לדידן דקי"ל כרבנן צ"ב. וי"ל דאין כוונת מ"א במ"ש ואע"ג דליכא תו למיתלי כו' דהוא מילתא דפסיקא כה"ג ליכא למיתלי בעכברים אלא כוונתו אף אם הוא בענין דליכא תו למיתלי בעכברים כגון שכפה עליהם כלי כמ"ש סי' תל"ד מ"מ תלינן בתינוקות וראייתו מדברי התוס' דלרבי ליכא למיתלי בעכברים ותלינן בתנוקות ה"ה דאמרינן כן לרבנן אפילו במקום דליכא למיתלי בעכברים תלינן בתינוקות דבזה ליכא פלוגתא בין רבי לרבנן:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אלא אחר הא' אבל בהניח ט' כו'** אמת כן משמע לשון ש"ע מדלא כ' דינו רק בהניח יו"ד ומצא ט' דהא סיים א"צ לבדוק אלא אחד הא' ובהניח ט' ומצא יו"ד ה"ל לסיים א"צ לבדוק וכן מבואר בטור שכתב וז"ל והא דאמרינן בהניח יו"ד ומצא ט' כו' דוקא בקשורים כו' עכ"ל אבל מדברי התוס' פסחים דף יו"ד ע"ב ד"ה הניח כו' משמע בין בהניח יו"ד ומצא ט' ובין בהניח ט' ומצא יו"ד בעי דוקא קשורים וע"ש במהרש"א:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **צריך כו'** ול"ד למש"ל כו' דהתם ל"ח ריעותא כו' כ' הח"י דזהו קושי' התו' ריש דף י' ע"ב ותירצו דהכא מיירי דלא ידע כמה ככרות הניח בזויות א' ולא ידע אם כלם הם בזויות אחרת וזה אינו קו' דניהו דעל הרמב"ם אין כ"כ קושיא דהעתיק סתם ולא פי' כן להדיא דמיירי כמ"ש התוס' דכן דרכו להעתיק סתם לשון הש"ס וכאשר יתפרשו דברי הש"ס יתפרשו גם דבריו אבל הרב בית יוסף בש"ע אין זה דרכו א"א דנתכוין לתי' התו' ה"ל לפי לכן הוצרך מ"א לתי' שלו אך בעיקר תירץ מ"א תמה בס' ח"י ויתר אחרונים

דמה יש ריעותא כאן יותר מהא דלעיל דכמו דלעיל אם ראינו עכבר הכניס חמץ לבית ולא ידענו אנה הניחו ובדק קצת הבית ומצא ככר אמרי' זהו ככר של עכבר ה"ה הכא הניחו בזוית זו ומצא בזוית אחרת ניהו דאיכא ריעותא שלא מצאו בזויות הראשון במקום שהניחו אמרי' עכבר נטלו משם מי גרע מאילו ראינו שעכבר נטלו משם והכניסו לתוך הבית למקום אחר ולא ידענו מקומו והשתא מוצאו בזויות אחר למה לא נתלה בעכבר שהביא לכאן. ושלא יהיה דברי מ"א מוטעים ח"ו א"ל קצת לענ"ד דהא אין דנין בין לעיל בעכבר על הככר שנמצא וכן הכא אין אנו דנין על הככר שנמצא עכשיו בזוית אחרת דמה ספק יש בו יבערנו אלא אנו דנין לעיל על הככר שהיה בפי עכבר אי הוא נמצא עכשיו או עדיין במקום אחר וכן כאן על הככר שהניחו בזויות אנו דנין אם הוא זה שנמצא בזוית אחרת או העכבר הוליכו למקום אחר בבית א"כ הכא זויות הראשון יש לו ריעותא דהא לא מצאו במקום שהניחו משא"כ ככר בפי עכבר דלית ביה ריעותא אולי עדיין בפיו ואת"ל שהוליכו תוך הבית אין זה ריעותא דכן דרכו של עכבד כן י"ל קצת:

סימן תמ

סעיף א

בש"ע ס"א נכרי כו' אם הוא חייב באחריות מסיק בס' ח"י דבעי דוקא שיקבל עליו בפי' אחריות (והיינו בענין המועיל) דאלת"ה אין דין שומרים בגוי דנתמעט מדכתיב רעהו כמ"ש בח"מ סי' ש"א וכ' עוד דלדעת י"א שאפי' אינו עליו אלא ש"ח חייב:

ולדעת האומרים בח"מ דאפי' שאינו חייב בדין השומרים מ"מ בפשיעה חייב א"כ ה"ה הכא חייב לבער עכת"ד וצ"ל אע"ג דהאי דעה דס"ל בח"מ דמ"מ בפשיעה חייב הוא דעת הרמב"ם ונתן טעם לדבר אע"ג שפטור מכל דני שומרים מ"מ בפשיעה חייב דהוי כמו מזיק א"כ מה שנתחייב בפשיעה אינו מצד שנעשה עליו שומר אלא מצד מה שהזיקו וא"כ אע"פ שחייב בפשיעה לדעה זו מ"מ אינו חייב לבער כיון דלא נעשה עליו שומר ולא מיקרי חמצו ולא חייב באחריותו. אכן לפמ"ש הש"ך בסי' ס"ו ס"ק קכ"ו לישב השגת הראב"ד מפשיע' בבעלים דאין כוונת הרמב"ם דהוי מזיק ממש אלא כ' דהוי כמו מזיק ור"ל דהוי מחויבים מסברא בלי קרא בפשיעה ולכן לא ממעטי' פשיעה מקרא דרעהו ע"ש שהאריך וא"כ באמת מה שחייב בפשיעה הוא מדין שומר. ושפיר י"ל דחייב לבער למ"ד דאפי' ש"ח חייב לבער:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **בי"ט כו'** כמ"ש בסי' שט"ו דכל מחיצה שלא נעשה להתיר דבר מותר לעשות בשבת:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **קודם כו'** וכ"מ מלשון רש"י דף וי"ו ע"א אהא דאמר ר"י אמר רב חמצו של גוי עושה לו מחיצה יו"ד וכ' רש"י ולא סגי בכפיית כלי כל שבעה שהכלי ליטל לצורך ומיהו האי דלעיל (דאמרינן המוצא חמץ בביתו בי"ט דסגי בכפיית כלי) לא אפשר במחיצה (דהוא י"ט) ומשום חד יומא סגי ליה בכפיית כלי ובלילה יבערנו עכ"ל הרי שנתן ב' טעמים למוצא חמץ בי"ט דסגי בכפיית כלי חדא דלא אפשר בי"ט במחיצה וגם אינו רק לחד יומא ובלילה יבערנו משמע דיותר מן יום אחד אינו צריך והח"י הבין דמ"א הביא ראיה מרש"י דבחה"מ מותר לעשות מחיצה ולכן כ' דאין משמעות מרש"י דמותר ולכן בחה"מ צריך לבער החמץ ובאמת מ"א לא דיבר מזה אם רשאי לעשות מחיצה ומירי בענין שאין רשאי לבער או להשליכו לחוץ דא"כ היה צריך לשלם לגוי דמי חמץ והמחיצה הוא בענין שמותר בח"המ וזהו מלתא דפשיטא דרשאי כה"ג לעשות מחיצה בח"המ ולא הביא ראיה כ"א דבחה"מ צריך דוקא מחיצה ביותר מיזם אחד ול"מ כפיית כלי כהאי גוונא וכ"כ בס' ח"מ:

סימן תמא

סעיף א
(**ס"ק א**) **ומשכנו כו'** לא גרע כו' ברשות ישראל. ר"ל שהאחריות על ישראל דישראל עובר עליו כמ"ש סי' ת"מ:

ובש"ג כ' כו' בקנין ור"ל קנין סודר. ודע דהש"ג אינו חולק על הרא"ש ושניהם לד"א נתכוונו. אלא שהרא"ש סתם דבריו. והש"ג ביאר הדבר יותר כנודע מחלוקת רש"י ור"ת. דרש"י דפסק כר"ל דבישראל משיכה קונה מן התורה א"כ בגוי מעות קונה ולא משיכה ור"ת פסק כר"י דבישראל מן התורה מעות קונה ולכן בעי' גוי דוקא משיכה. והרא"ש ס"ל כר"ת דבגוי בעי דוקא משיכה. א"כ הא דכ' הרא"ש אבל אם לא משכנו כו' ל"ג מחמצו של גוי ברשות ישראל דאסור משמע דאין איסורו כ"א מצד שהאחריות על ישראל ת"ל דהוי חמצו של ישראל. ניהו דא"ל מעכשיו וא"כ אם לא פרעו אחר הפסח איגלאי מלתא למפרע דמיד בשעת הלואה הוי של גוי והוי כמוכרו לגוי בשעת הלואה מ"מ במאי קנה כיון דלא משכנו אצל הגוי ולא משך וליכא כ"א נתינת מעות דלא קנה בגוי להרא"ש

אע"כ מיירי שקנה בקנין סודר או אג"ק אלא שהרא"ש סתם ולא דיבר מענין הקנין ואפי' קנאו כ' דמ"מ אסור משום דהאחריות על ישראל לכן כ' הש"ג דאם קנאו הגוי ע"י קנין סודר או אג"ק והאחריות על הגוי מותר אבל אי לא קנאו הגוי אע"ג דהאחריות על הגוי מ"מ אסור וכמ"ש ס"ס ת"מ:

ועבח"מ כו' בסודר של הגוי דאנן קי"ל כרב דהקנין יהיה בסודר של הקונה אולם המנהג כיון שע"פ הרוב יש עדים בשעת קנין שלא יכפור אחד מהם בקנין. ולכן קונין בסודר של העדים ומה"ט כותבים העדים בשטר וקנינ' מפלוני כו' דהפי' שהם קנו מפלוני והיינו בשליחות הקונה דזכין לאדם שלא בפניו דמסתמא ניח' ליה שיהיה הוא שלוחו ויזכה בעדו. משא"כ בגוי כיון דקי"ל אין שליחות לגוי ולא מצי משוה שליח. ולכן א"א לקנות ע"י סודר העדים כ"א בסודר של הגוי בעצמו • אולם הש"ך שם פקפק בגוף הדין ניהו דר"ת ס"ל דגם גוי קונה בחליפין אבל הש"ך הכריח דאין דין חליפין בגוי • וכ' שכן כ' בתשובת מהר"ם מינץ ובתשובת מהרשד"ם ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וא"ל מעכשיו כו'** שאין דין אסמכתא לגוי. ר"ל ניהו דבפרק י"א מה' מכירה חולקים הרמב"ם והראב"ד. דדעת הרמב"ם דבדבר שהקונה מוחזק בו אין בו דין אסמכתא ולכן כ' דהקונה דבר מחבירו ונתן הקונה למקנה ערבון וא"ל אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והמקנה אומר אם אני אחזור בי אכפול לך ערבונך (ר"ל אשלם לך כפי ערבון פי שנים) ניהי דאם המקנה חוזר א"צ לכפול ערבונו דהוי אסמכתא. אבל אם הקונה חוזר בו קנה המקנה הערבון כיון שהמקנה מוחזק בערבון. והראב"ד חולק וס"ל דאפי' מה שביד הקונה יש בו דין אסמכתא וא"כ הכא שאמר אם לא אפדנו לזמן פלוני יהיה שלך הוי אסמכתא ניהו דבא"ל מעכשיו מסלק דין אסמכת' כמ"ש בח"מ סי' ר"ז כיון דאמר שיקנה מעכשיו הרי ראינו דמקנה לו בלב שלם ואין דעתו כ"א להסמיכו אלא לקנין גמור נתכוין מ"מ היכי דלא אמר מעכשיו הרי לדעת הראב"ד אע"פ שבמשכון ביד גוי יש בו אסמכתא ועז"א שאין דין אסמכת'. ובגוי קונה בכל ענין:

שהכל תלוי במעכשיו. ר"ל אפי' הגיע קודם פסח הזמן מ"מ צריך מעכשיו דאי לא הוי אסמכתא. אפי' לדעת הרמב"ם דס"ל דהיכי דהוי בידו ליכ' משום אסמכתא מ"מ בגוי בכל ענין קליש קנינו הוי אסמכתא אפי' הוא ביד גוי לכן בעי' מעכשיו לסלק האסמכתא. וכ"מ דעת הרב בית יוסף בש"ע שכ' אפי' לא הגיע הזמן שקבע עד אחר הפסח משמע לא מבעיא הגיע זמן קודם הפסח דדינו הכי אלא אפי' הגיע הזמן אחר הפסח ג"כ הדין כן דכן טבע הלשון בכ"מ וכ"כ הרב בית יוסף. הרי דגם בהגיע הזמן קודם פסח ס"ל דבעי'

מעכשיו דדוקא במשכון מהני מעכשיו. דבסי' רצ"ז ס"ט כ' הלוהו על שדה מאה זהובים והוא שוה יותר וא"ל אם לא תפרעני עד ג' שנים יהיה שלי הוי אסמכת' אבל אם א"ל אם לא תפרעני עד שלשה שנים יהיה שלי מעכשיו לא הוי אסמכתא מבואר דמעכשיו מסלק דין אכמכת' ובסעיף י"ד כת' רמ"א וי"א דמעכשיו לחוד ל"מ לסלק האסמכתא אלא בעינן שיקנה ממנו בב"ד חשוב ומעכשיו • ובס"ט לא הגיה רמ"א משמע דמודה. ולכן כ' סמ"ע בס"ק י"ח וז"ל שאני הכא (במשכן) דנתנו לידו מיד בתורת משכון ושיעבוד על מעותיו והוי כעין מו"מ. וגם עשה לו טובה הלכך אמרי' דדעתו שיהיה לו מעתה מכירה קנין גמור אלא שהתנה שיהיה בידו לפדותה תוך ג"ש עכ"ל סמ"ע וא"כ ה"ה הכא בלא הלווהו אלא שא"ל אם לא אעשה לך כו' אפי' הגיע הזמן קודם פסח אסור דהוי אסמכת' לדעת י"א שהביא רמ"א בח"מ אם לא שקנה בב"ד חשוב:

ועיין מ"ש סי' ת"מ ס"א א"א בתר דיניהם. שכ' שם בש"ע אפי' אינו חייב באחריותו בדין אלא שהגוי אלם כו' חייב לבערו ויש חולקים ומחלוקתם תלוים בסוגי' הש"ס דאמר רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא כיון דאלו מגניב או מתביד בעיתו לשלומי כו' וס"ל להרמב"ם דלא היה חיוב מצד הדין אלא מצד אלמות ואפ"ה אמר רבא שצריכים לבער. והראב"ד ס"ל דהיכי דאין החיוב רק מצד אלמות א"צ ביעור אלא שהיה מצד הדין וחק המלכות ע"ש. ומ"ש בסי' תמ"ח ס"א שהביא שם דעת מ"ב דאזלי' בתר דיניהן לענין קנין ומ"א ס"ל דלא אזלינן בתר דיניהם ע"ש ובאמת יש לחלק בין דין אסמכת' המבואר בסי' זה לדין קנין המבואר בסי' תמ"ח כמ"ש מ"א בסי' תמ"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ולא פרעו כו'** כדאמרי' במס' פסחים דמ"ו גבי חלה כיצד מפרישין חלה בטומאה רא"א לא תקרא לה שם עד שתאפה דאם יקרא לחלה שם בעודה עיסה אינו יכול לאפותה דהוא ללא צורך דהא אסורה באכילה דהא היא חלה טמאה ואם יניחנה כך ולא יאפנה תחמיץ ויעבור על בל יראה אע"ג דאמרי' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים כו' והאי חלה לאו דידיה מ"מ עבר הואיל ואיבעי מתשל על החלה כשאר נדרים דנשאלים עליהם והדרא לטיבלא והוי חמץ דידיה וכמבואר לקמן סי' תנ"ז ס"ב:

ונסתפק הב"ח כו' והט"ז פשיטא ליה דלכתחלה אסור מיהו כ' אם מתחלה הלוה עליו ע"מ לפדותו קודם פסח ונמשך אח"כ שאינו פודה קודם פסח זה מיקרי דיעבד ע"ש. והח"י כ' דאם אומר בשעת ביעור דרצונו לשקעו ביד גוי ושלא לפדותו שפיר דמי ע"ש:

קשה כו' מ"מ אלו נאנס כו' ובדינינו ניהו דמלוה על המשכון יש למלוה דין שומר שכר וחייב בגניבה ואבידה. אבל אם נאנס ביד המלוה פטור המלוה כדין ש"ש שפטור באונס

וחייב הלוה לשלם לו חובו. וכיון דאחריות אונסים על ישראל יהיה מחויב לבערו. אע"ג דאין עליו אחריות פשיעה וגניבה מידי דהוי אם גוי מפקיד אצל ישראל וישראל קיבל עליו אחריות גניבה ואבידה אע"ג דלא קיבל עליו אחריות אונסים איכ' מ"ד אפי' לא קיבל עליו אלא אחריות דפשיעה אע"ג דלא קיבל עליו אפי' אחריות דגניבה ואבידה מ"מ חייב לבערו כמ"ש סי' ת"מ הרי אפי' שאין עליו רק מקצת אחריות חייב לבער וה"ה כשאין עליו רק אחריו' אונסים יהיה חייב לבער כמ"ש סי' ת"מ ס"ק א' דכה"ג כ"ע מודים לר"ת:

א"נ בדיניהם כצ"ל ור"ל דבדין גוי אפי' אחריות אונסים על המלוה:

ודע כו' וצ"ע כו' אי מחויב כו' ר"ל כיון דהרהינו אצל גוי וגם הגיע זמן ולא פדאו דאפ"ה ל"מ כיון דלא אמר מעכשיו כדלעיל מ"מ כיון שהוא כבר ביד הגוי דהא הרהינו אצלו אי חייב לפדותו דאל"כ פורע חובו כו' דלא דמי למ"ש בסי' ת"מ דאם קיבל ישראל אחריות על חמצו של גוי דחייב לבערו דמ"מ אם לא ביערו ובא הגוי ליטלו מותר לו' לו הרי שלך לפניך דהתם עד עתה אינו חייב לגוי כלל אלא אם לא יניח לגוי ליטול החמץ יתחיל החיוב רשאי להניח לגוי לטלו כדי שלא יתחייב ישראל משא"כ הכא דכבר חייב לגוי וע"י שלא יפדנו יפטר מחובו זהו אסור כדאי' בחולין פ"י דף קל"א ריש ע"א:

אבל אם לא הלוה כו' כמש"ל סס"ק ב' דכה"ג אפי' אמר מעכשיו לא קנהו הגוי וישראל לא משתרשי ליה מידי ודמי לסיפ' דברייתא דחולין הנ"ל דקתני דוקא אנס המלך בחוב וכדין הוא דחייב לעשר. אבל באנפרות פירש"י הפסד ובחנם פטר לעשר וה"ה הכא אע"ג דהכא חייב הישראל לגוי כה"ג וא"כ משתרשי ליה ז"א דאי אזלינן בתר דיניהם ה"ה חמצו של גוי ובלא"ה פטור מלבער וכמ"ש מ"א לעיל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** נ"ל דבפסח אין הישראל מחויב לבערו כו' דשמא יפדנו כוי והט"ז חולק דחייב לבער והביא ראיה מדברי רש"י שכ' שם דף ל"א ע"ב אהא דתניא גוי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ואם א"ל הגעתיך עובר ומסקי' דלרבא דקי"ל כוותיה דבע"ח מכאן ולהבא גובה:

וא"כ אפי' א"ל הגוי אחר הפסח הגעתיך ואינו רוצ' לפדותו מ"מ לא עבר למפרע הישראל דהא כל ימי הפסח הוי ברשות גוי אלא דה"פ וא"ל הגעתיך בשעת הלואה אמר כן אם לא אפדנו לזמן פלוני הגעתיך מעכשיו אז עובר וכ' רש"י וז"ל אע"פ שלא הגיע הזמן שמא כשיגיע לא יפרע ונמצ' עובר למפרע על ב"י עכ"ל רש"י שהרי מבואר היפוך מדברי מ"א וכן הסכימו האחרונים עם הט"ז ובס א"ר כ' לישב דמ"א מיירי כשבטלו ורש"י מיירי

בלא ביטל וכן נלענ"ד דבלא"ה אנו צריכין לישב כן דעת מ"א • דאל"כ סותר דברי עצמו דלעיל בס"ק ג' כ' דלא סמכי על הואיל ובידו לפדותו כיון דמחוסר ממון אפי' לחומרא והיאך רצה לסמוך כאן על האי הואיל לקול'. אבל אי מיירי בבטלו א"ש דכ' דאין חייב לבערו אע"ג דבחמץ של ישראל לא די בביטול וצריך דוקא ביעור לענין זה הואיל ואפשר שהגוי יפדהו מקרי עדיין חמץ של גוי וסגי בעשיית מחיצה ולא החמירו עליו להפסיד ממונו כה"ג. ואם לא פדאו מה דינו אחר פסח אי נסמוך על הביטול ולא ניחוש להערמ' כמ"ש בסי' תמ"ח ס"ה עיין בס' א"ר:

סעיף ה

(ס"ק ה) משום כו' אסור וכמש"ל בס"ק א' בשם ש"ג:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אבל כו'** לא קני משכון ר"ל אע"ג דקי"ל ישראל מישראל קני משכון ואפי' אין אחריות עליו אבל בגוי. אין הדין כן:

דספיק' הוא ר"ל אם הגוי השכין כלי לישראל וישראל רוצה להשתמש בו וכל זמן שהוא של גוי א"צ טבילה. אבל אי נראה מדעת הגוי שדעתו לשקועי ולא לפדותו צריך טביל' וברכה אבל מסתמא דלא ידעי' אי דעתו לשקועי מספיק' צריך טבילה בלא ברכה הרי דבסתם קראו ספק אי הוא של ישראל שמא ישקענו וא"כ ה"ה הכא הל"ל שצריך לבער מספק:

משום דנראה כו' אבל באמת אינו נקרא של ישראל אלא נראה כשלו הואיל ומשתמש בו לכן הוצרכוהו טבילה:ועיין בח"מ כו' מבואר שם ג"כ דנ"מ של ישראל ואפי' המלוה בעצמו אינו סומך דעתו בזה ע"ש:

ונ"ל אע"פ שנראה כו' דכה"ג גבי טבילה צריך טבילה וברכה היינו דיותר נראה כשלו אבל באמת אינו שלו ואינו חייב לבערו:

ועבח"מ סי' ע"ג דאפי' נתן הלוה למלוה רשות למוכרו אפ"ה כל זמן שלא מכרו יכול הלוה לחזור בו כ"ש כשלא אמר הלוה רק נראה דדעתו לשקעו דלא הוי של ישראל וא"כ אפילו אמר הגוי בפי' שמשקעו ואינו רוצה לפדותו כשהוא תוך זמנו מ"מ לא מיקרי חמץ של ישראל דהא גם בכה"ג יכול לחזור וכמ"ש שם בח"מ:

אך הש"ך בח"מ סי' ע"ב סעיף ך"ז ס"ק קי"ד חולק על דין זה וס"ל שאינו יכול לחזור בו ע"ש:

סימן תמב

סעיף א

(**ס"ק א**) **תערובות כו'** עס"י תרי"ב. מהו שיעור אכילת פרס די"א ארבע ביצים וי"א ג' ביצים שוחקות. שהרי יש שם כזית חמץ. ר"ל דוקא לענין אכילה בעי' שיהיה כזית בכא"פ. דהא לא עדיף מה שנתערב מאלו היה בעין ואלו היה בעין ואכלו בהפסקה שאכל מעט והפסיק ואכל מעט עד שהשלים לכזית ושהה מתחלת אכילה ראשונה עד לבסוף יותר מכא"פ אינו מצטרף כ"ש אם נתער' ויש תוך ד' ביצים לחד מ"ד או לאידך מ"ד תוך ג' ביצים פחות מכזית א"כ ע"כ כשיאכל כזית חמץ ע"כ צריך לאכול יותר מד' ביצים או ג' ביצים לכל חד כדא"ל וא"כ שוהה באכילת זית חמץ יותר מכא"פ ולא מצטרף משא"כ לענין בל יראה עכ"פ יש לו בביתו כזית אפי' מעור' בכמה ביצים מכ"מ עובר:

ונ"ל דאם כו' ר"ל לפי שהכ"מ הסכים לי"א לכן כת' מ"א לבאר:

דהא מדאורייתא מותר כו' דקיי"ל כר"ת דפסק כחכמים דמן התורה מין במינו בטל ברוב ומדרבנן צריך ששים:

אבל מין בשא"מ כו' דקי"ל טעם כעיקר דאוריית' אלא שאין לוקין עליו. שהוא מצורף ממילא וכדעת י"א שהבי' לעיל וכמו שהסכים הכ"מ:

וע"ש בטור לדעת רש"י דפסק להיפוך מין במינו אוסר במשהו מן התורה ומין בשא"מ הוי טעם כעיקר לאו דאוריית' וא"כ מתהפך הדין לרש"י ממ"ש לדעת ר"ת:

אבל אנן ק"ל בתרווייהו כר"ת הן לענין מין במינו הן לענין טעם כעיקר וא"כ הדין כמ"ש מ"א ונ"מ בזה במה שאינו עובר על ב"י אפי' לדידן דקיי"ל כהתוס' דאפי' דבר שאינו אסור באכילה רק מדרבנן ואפ"ה צריך ביעו' וכמ"ש מ"א בס"ק זה מ"מ אם עבר והשההו היכא דלא עבר בבל יראה מותר לאחר הפסח וכדלק' ס"ס תמ"ז דכל היכי דלא עבר בב"י מותר לאחר פסח דקי"ל חמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא משום קנס והיכי דלא עבר על ב"י לא קנסוהו. ודבר שיש בו טעם חמץ דהיינו שאין ששים נגד החמץ ואין בו מממשו של חמץ כגון שנפל חמץ לתוך היתר חם וקיבל ההיתר טעם החמץ וסלקוהו לחמץ:

אע"ג דוודאי אסור באכילה. אולם לענין ב"י דעת הע"ש דעובר על ב"י וח"י כ' דאינו עובר ולכן אחר הפסח דאפילו נחמיר לאסרו באכילה אבל עכ"פ בהנאה מותר. וכ' שמטעם זה התיר חמיו ה"ה מהר"ש מפראג בחמאה ששרה בו פת וקמח ועבר ושהה עד אחר הפסח דיוליך הנאת הפת וקמח לים והחמאה מותר למכור לגוי עכ"ל. והיינו שדרך העולם כשמבשלים החמאה להוציא צחצוחי זוהמא נותנים בו פת וקמח לשאוב הזוהמ'.

ואח"כ מסנני' החמאה במסננת והמסננת קולט הזוהמ' והחמא' יורדת מתוך המסננת. והח"י כתב לקמן סי' תמ"ז ס"ק י"ז בנפלו פירורי פת תוך יין וסננו קודם פסח דמותר בפסח לכ"ע. ואפי' את"ל כמאן דאמר דע"י סינון מ"מ נכנם מעט מפרורי חמץ לתוך היין מ"מ כיון שהוא דק כ"כ ומתערב הוי לח בלח דקי"ל אם נתבטל קודם פסח אינו חוזר וניעור בפסח ע"ש. ואם כן ה"ה בחמאה הנ"ל דרכן לסנן קודם פסח ניהי דקודם סינון לא היה ששים בחמאה נגד הפת וקמח מ"מ אחר הסינון אפי' עבר מעט בפת וקמח עם החמאה נגד אותו מעט החמאה ודאי ששים וכיון דמקרי לח בלח ונתבטל קודם פסח אינו חוזר וניעור בפסח א"כ אם אתה בא לאסור החמאה ע"כ משום הטעם שקבלה קודם הסינון דאז לא היה ששים בחמאה וזה הוי טעם ולא ממש דהא סננו ובכה"ג ניהו דלכתחלה אסור להשהותה וצריך לבערו מדרבנן. מ"מ אם לא בערו לא עבר על ב"י ומותר אחר הפסח עכ"פ בהנאה ע"י פדיון ועס"ס תמ"ז. וכ' הטור כו' מותר לערבו כו' ר"ל ל"מ אם כבר נתערב למ"ד תערובת חמץ מותר מן התורה באכילה אע"ג דמ"מ אסור מדרבנן באכילה מ"מ מותר לשהותו אפי' לכתחלה אלא אפי' לכתחלה מותר לערבו כדי לשהותו ול"מ מבטל איסור לכתחלה כיון דעדיין זמן היתר הוא וכמ"ש מ"א לקמן סי' תרכ"ו ס"ק ג' וה"ה נוקשה בעינה למ"ד שאין באכילתו איסור תורה מותר לשהותו בעין לדעת הטור:

ודברי הב"י כאן צע"ג. שכ' על מ"ש הטור תערובת חמץ לר"א הוי בלאו ואין בו כרת ולדבריו אסור להשהותו בפסח ולרבנן אפי' לאו אין בהם אלא איסורא בעלמא ולדבריהם מותר להשהותו והבין הרב"י מל' זה דלרבנן ניהו דליכא לאו אבל עכ"פ יש איסור תורה באכילתו. ולכן תמה למה התירו הטור לשהותו והאריך בזה. וא"א לו' כן בכוונת הטור דהא כ' אח"ז להדי' הרי"ף פסק כחכמים שאין לאו' לא בתערובות ולא בנוקשה אלא איסור דרבנן ולפ"ז מותר לערבו כו' ולשהוהו כו' עכ"ל הרי מבואר להדי' דמ"ש תחלה ולרבנן כו' אלא איסור' בעלמא ר"ל איסורא דרבנן וכן העיר בזה הט"ז ועוד הוסיף להקשות עליו ע"ש:

אבל בתוספות ר"פ כו' דלא פלוג ור"ל דכתבו שני טעמים על מה שהחמירו בחמץ אע"ג שבטלו דמ"מ צריך לבערו משום שמא יבוא לאכלו אע"ג דבשאר איסורים ל"ח שמא יאכלו או משום דחמץ לא בדלי מיניה יש לחוש יותר שמא יבא לאכלו. או משום שהחמירה תורה יותר בחמץ משאר איסורים דהא אי לא בטלו עבר על ב"י משא"כ בשאר איסורים לכן החמירו ג"כ החכמים אפילו בטלו מ"מ צריך לבערו וע"ז כתבו דאפילו חמץ נוקשה למ"ד דלא עבר על ב"י. מ"מ צריך לבערו מדרבנן ל"מ לטעם א' דחיישי'

שמא יבא לאכלו משום דלא בדילי דגם בנוקשה יש לחוש שמא יבא לאכלו. ואפי' לטעם השני דהטעם שהחמירו הואיל והחמירה תורה לעבור על ב"י והא בנוקשה לר"ת לא עבר ב"י מ"מ צריך ביעור משום לא פלוג:

ממתני' דשיאור ישרף היא משנה דף מ"ח ע"ב שיאור ישרף והאוכלו פטור ומתני' ר"י דס"ל שיאור דהוי נוקשה אין אסורו כ"א מדרבנן ולכן האוכלו פטור ואפ"ה קתני ישרוף דאסור לשהותו וע"כ משום לא פלוג עכת"ד:

ולדעת הטור. ר"ל דהטור קשי' מתני דשיאור ישרף:

וצונן לא מהני וכמ"ש לקמן סי' תנ"ז סעיף ב' דצונן מעכבו מלהחמיץ:

לכן ישרף ומקשים העולם כיון דמיירי בי"ט איך רשאי לשרפו דהא הטור פסק בסי' תמ"ו המוצא חמץ בביתו בי"ט אפילו לא בטלו אסור לשרפו בי"ט אלא כופה עליו כלי ולענ"ד לק"מ דהא התוס' שם הוסיפו להחזיק ראייתם הנ"ל דאי ס"ד נוקשה מותר לשהותה אמאי ישרוף ישהה אותו עד אחר הפסח ויהיה מותר אפי' לר' יודא כו' עכ"ל וכת' מהרש"א וז"ל דמל' ישרוף לא מוכח דאסור להשהותו אי הוה אסור בהנאה גם אחר הפסח דלכך אמר ישרף דאינו עומד אלא לשרוף כיון דאסור מהיום ולעולם. אבל כיון דשרי לאחר הפסח כו' אמאי ישרף כו' עכ"ל והן הן דברי מ"א ניהו דמיירי בי"ט דאסור לשרפו מ"מ כיון דעכ"פ תחמיץ חימוץ גמור ויצטרך לשרפו בחה"מ שפיר אמר ישרף דעומד לשריפה ואין לו תקנה דמי קתני ישרף מיד ישרף קתני ובאמת ר"ל בזמן היתר שריפה ומזה לא דיברה משנה בזמן שריפה והוא פשוט. ודעת ש"ע כדעת התוספות דאפי' מה שאסור באכילה מדרבנן אסור לשהותו:

דחמץ נוקשה כו' לא עבר כו' שכ' חמץ נוקשה כו' אינו אסור בהנאה אחר הפסח והטעם מפני שלא עבר על ב"י לא קנסוהו לדעת הטור הא אפילו לכתחלה מותר להשהותו דהא מוכיח מ"א אח"ז דהרב"י ס"ל נוקשה אינו אסור באכילה אלא מדרבנן:

א"כ ס"ל שאין לאו כו' אציע בקוצר דברי הש"ס המצטרך תנן אלו עוברים בפסח וחשיב ד' מיני מדינה כותח הבבלי כו' שהן חמץ דגן גמור ע"י תערובות. ועוד ג' מיני אומנות שהן נוקשה בעיניה. ופירש"י אלו עוברין בבל יראה אע"ג שלא מצינו רבויא דקרא אלא לענין איסור אכילה אבל לענין בל יראה לא מצינו ריבוי לענין תערובת או נוקשה מ"מ ס"ל לרש"י כיון דגילה קרא דיש להם דין חמץ גמור לענין אכילה ה"ה לענין ב"י (חוץ מכרת שמיעטו קרא בפי') אבל ר"ת חולק וס"ל כיון דליכא רבוי לבל יראה אינו עובר עליהן בבל יראה והא דקתני אלו עוברין ר"ל עוברין מעל השולחן עוד אמרינן דף מ"ג ע"א מאן תנא (דאתי' מתני' כוותיה) דחמץ גמור ע"י תערובת ונוקשה בעיניה בלאו וא"ר יודא א"ר

ר"מ היא דשמעינן ליה דס"ל דנוקשה בעיניה בלאו וכ"ש חמץ דגן גמור ע"י תערובת דר"י ס"ל דחמץ דגן גמור ע"י תערובת חמיר מנוקשה. ור"נ אמר ר"א היא דשמעינן דא"ל חמץ דגן גמור ע"י תערובת בלאו וכ"ש נוקשה דס"ל מקשה חמיר ומסיק תני כוותיה דר"י כל מחמצת לא תאכלו לרבות חמץ דגן גמור ע"י תערובת שיהיה בלאו והאי ברייתא אתיא כר"א ומסיים הש"ס ואלו נוקשה בעיניה לא אמר דעובר בלאו משמע דוקא חמץ דגן גמור ע"י תערובת לר"א בלאו אבל לא נוקשה בעיניה וע"כ מתני' דס"ל דגם על נוקשה עובר בלאו כר"מ אתי ולא כדאמר ר"נ דאתי' כר"א וע"ש בתוס' ע"כ. דהא פסק כהרמב"ם ורש"י דפ' אלו עוברין בבל יראה דהא כ' כאן תערובת חמץ עוברים עליו משום בל יראו: וכר"י דתני' כוותיה ר"ל אם כן דחמץ דגן גמור ע"י תערובת עובר על בל יראה למה פסק ס"ס תמ"ז בנוקשה בעיניה דלא עבר על ב"י כנ"ל עז"א משום דפסק כר"י דת"כ ולדידיה נוקשה קיל מחמץ דגן גמור ע"י תערובות לכן אע"ג שפסק חמץ דגן גמור ע"י תערובות עובר בל יראה מ"מ י"ל נוקשה דקיל לא עבר על ב"י. משמע דנוקשה כו' זהו הוכחה אחרת דלמאן דפסק כהאי ברייתא ל"מ שאין בנוקשה ב"י אפילו איסור אכילה ליכא גבי' מן התורה דהא הברייתא מיירי מאיסור אכילה דהא מרבה מקרא דכל מחמצת ל"ת. וניהו דלרש"י מאי דמרבינן מכל מחמצת עבר על ב"י. מ"מ הא הברייתא לא דיברה בפי' מבל יראה אלא מענין איסור אכילה משמע מדאמרינן ואלו נוקשה בעיני' לא קאמר דליכ' אפי' לאו באכילה:

וכסתם מתני' שאור האוכלו פטור. הוא משנה הנ"ל דף מ"ח ע"ב ור"ל דניהו דס"ל כר"י דא"ל נוקשה קיל מחמץ דגן גמור ע"י תערובת. ולכן ס"ל לר"א דבנוקשה ליכא לאו אף על גב דבחמץ דגן גמור ע"י תערובת איכ' לאו מ"מ מה ראה הרב"י לפסוק כר"א דלא כסתם משנה דאלו עוברין דחשיב גם נוקש' דעוברים עליו. ולכן פסק דפסק כסתם מתני' דשאור האוכלו פטור והוא סתמא בתרא דעדיף משא"כ בחמץ דגן גמור ע"י תערובת אע"ג דרבנן ס"ל דג"כ אינו אסורו כ"א מדרבנן אפ"ה פסק הרב ב"י דלא כוותייהו אלא דעובר על ב"י היינו כסתם מתני' דאלו עוברין דבחמץ דגן גמור על ידי תערובת לא מצינו סתם משנה דפטור וכמ"ש מ"א זה לבסוף. ואפ"ה פסק ח"נ אסור לשהותו כדמוכח ממ"ש ס"ס תמ"ז כנ"ל אע"ג דע"כ ס"ל דליכ' איסור תורה באכילתו דהא פסק כסתם משנה דשיאור האוכלו פטור וגם כמו שהוכיח מ"א מלשון הש"ס ואלו נוקשה בעיניה לא אמר כנ"ל וגם אי הוה ס"ל להראב"י דאיכ' לאו באכילה בנוקשה ה"ה דהיה עובר על ב"י כיון דפסק הרמב"ם ורש"י דאלו עוברים בבל יראה הרי דס"ל דזה תלוי בזה אי נתרבה לענין איסור אכילה ה"ה נתרבה לענין ב"י וכיון דמוכח מס"ס תמ"ז דס"ל דלא

עבר על ב"י דהא מתירו אם עבר ושהה עד אחר פסח וע"כ משום דלא עבר על ב"י לא קנסוהו. א"כ ע"כ ה"ה דליכ' לאו באכילה:

ואפ"ה פסק כו' בס"ס תמ"ז וע"כ צ"ל דס"נ כהתוס' דאפי'. מה שאין אסורו רק מדרבנן אסור לשהותו:

ובתערובות כו' כסתם כו' כמ"ש לעיל:

וחמץ נוקשה היינו כו' וצ"ל דעכ"פ ראוי לאכילה קצת כו' דגזרי' כו' אבל אי אינו ראוי לאכילה כלל באמת מותר לשהותו ולא אמרי' בזה לא פלוג וכמבואר לקמן ס"ק ב':

וביו"ד סי' קל"ד כתב הרב"י בשם הרשב"א כצ"ל:

מחומץ יין. ר"ל מסתם יינם של גוי:

ותימא דהא בגמר' מוקי כו' דאמרי' דף ע"ד ע"א אהא דאמרי' כזית בכא"פ דאורייתא אם כן אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי ואמרו דאין בו רק איסור דרבנן האיכ' כזית בכא"פ ומשני ניהו דאיכא בתערובות כזית בכא"פ מ"מ ס"ל לרבנן דמותר מן התורה. דממ"נ אי אכלי ע"י טיבול כדרד בני אדם א"כ שוהה הרבה ניהו דמעורב כזית תוך ג' או ד' ביצים מ"מ ע"י טיבול דשוהה הרבה ליכא כזית בכא"פ ואי אכליה בעיניה לא מ"י טיבול בטלה דעתו אצל כל אדם מבואר מזה דיש עכ"פ בהערובת כותח כזית בכא"פ ואיך יליף רשב"א מיני' אפילו ליכא בתערובת אלא דבר מועט ורשב"א משמע דהביא ראייה מכל ד' מינים. וגם דלמא כמו שכותח הוא כזית בכא"פ דלמ' גם הג' מיני מדינה אחרים כן הם וזיתים המצרי דהוא אחת מד' מינים א"ר יוסף דף מ"ב ע"ב תלתא שערי תלתא קורטמי תלת' מלחי משמע שיש הרבה חמץ בתוכו. וצ"ל כו' מדרבנן אסור. ומכל מקום צ"ב איך הביא רשב"א ראיה לזה מד' מיני מדינה שאני התם דהוי כזית בכא"פ:

אבל היכ' דליכא ובטל במיעוטו דלמא אפי' איסור דרבנן ליכ':

וצ"ל דהא דס"ל לרשב"א דאסור מדרבנן אמרו מסבר' דנפשיה דהוי כמו מידי דעביד לטעמיה דלא בטיל:

ומ"ש כענין ד' מיני מידנה כו' אין כוונתו להביא ראייה מד' מיני מדינה כ"א להביא דוגמ' שעושין. כן ועיקרן נעשה כן לערבו בידים. ובשלמא לפי מה דהוי ס"ל למ"א מעיקרא דהרשב"א מן התורה אסר לה ע"כ אין הטעם משום דהוי כמו עביד לטעמיה. דהא אפי' עביד לטעמיה אין אסורו כ"א מדרבנן. וא"כ ע"כ צריך רשב"א ראיה לזה שאסור מן התורה ולכן ע"כ צ"ל מ"ש כענין ד' מיני מדינה הוא ראיה לדבריו. ולכן קשיא למ"א דמשם ליכ' ראיה דהוי כזית בכא"פ. משא"כ למסקנת מ"א דרשב"א מדרבנן אסרו. י"ל

דמסברא אסרו דהוי כמו עביד לטעמיה ובאמת אינו מביא ראיה מארבע מיני מדינה כי אם מביאו לדוגמ' שעושין כן. ומשמע שם דאפילו לא עירבו בכונה אדעתיה לשהותו דכה"ג אי ערבו לשהותו היה א"ל דטעמיה דסבירא ליה כהרר"י שהבי' הטור ס"ס תמ"ז דאוסר הביאו מ"א שם ס"ק מ"ב אבל כיון שלא הוזכר הרי"ו דדעתו לשהותו משמע אעפ"כ אסור דס"ל כהרשב"א כיון דעקרו נעשה כך לא בטיל ועיין ס"ס תמ"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שעפשה כו'** אחר זמן איסורא כו' כיון דחל עליו פ"א שם איסור חייב לבער אבל אם נסרח ואחר כך נתחמץ אפילו אירע כה"ג בפסח א"צ לבער כן מבואר שם. דהא ג"כ לא חל עליו שם איסור מעולם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בגדים כף ונ"ל דמ"מ אסור להציע כו'** והח"י כ' דנוהגים ללבשן בשעת אכילה דאין דרך לפרור מהן. ומ"א מיירי בענין שמתקנין אותו עם קמח עד שהוא עב קצת שדרך לפרר עכ"ל משמע דבזה מודה הח"י דאסור ליתן לתוכן קמח אפילו באותן שמתקנין במה שקורין שקרא"פ ואין הקמח עליו עב:

ממ"ש ס"ס תמ"ז שאוסר לשחוק בקר"טון. דשמא יפול מחמץ נוקשה שבהן לתוך מאכל ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וי"מ כו'** גבי חביות שדבקו נסריו בבצק ומלאוהו יין תוך למ"ד יום אסור לשתות בפסח. אבל קודם למ"ד כבר נתייבש:

וי"ל דש"ה דחיישינן כו' וחמיר גבי יין אלא דת"ה כתב דכאן סגי בלמ"ד יום והביא ראיה ממאי דסבירא ליה לסמ"ג גבי חביות היינו מכח ק"ו דאם סגי לסמ"ק בחבית בלמ"ד יום כ"ש כאן אבל לדידן ניהו דקיי"ל בחבית בעי' שני חדשים. מ"מ כאן דקיל סגי בלמ"ד יום:

ובימי כו' קודם כו' ולא תוך למ"ד יום. דמקרי נראה כו' דאלת"ה הא כ' רמ"א דאפילו היש מחמירין לא מחמירין תוך למ"ד אלא בנראה מבחוץ:

פחות מכזית אצ"ל דהוי עשויה לחזק וגם ליכא כזית מבואר סס"ח דאין צריך לבער:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שנתערב כו'** חמץ גמור כו' דאי הוי קודם תערובות אינו ראוי לאכילה. א"כ למה אסרו באכילה ואפילו אין בו אלא כ"ש הא מסיק מ"א בסי' תמ"ז סעיף קטן ה' דנוקשה אפילו בפסח בטל בס' כ"ש כאן דנתערב קודם פסח דל"א דחוזר וניעור בפסח:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אסור כו'** דלא עדיף מפת כו' ואם כן צ"ל שנעשה הטריא"ק קודם פסח דוקא וכמ"ש מ"א גבי פת שעפשה בס"ק ג':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שכבר כו'** דטכ"ע דאורייתא עמ"ש ס"א דאפילו ליכא כזית בכא"פ מ"מ כיון דטכ"ע דאורייתא צריך ביעור דעכ"פ יש לו בבית כזית:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אם העמיד כו'** דחשיב כמו בעיני' משמע דס"ל דאסור מדאוריית'. דאל"כ לא היה צ"ל כו' דהא ס"ל להטור דדבר שאין אסורו כ"א מדרבנן מותר לשהותו אע"כ דסבירא ליה דהוי דאוריית' ועדיף מתערובת דהוי כמו בעיניה אלא שאחרונים תמהו על הטור שסותר א"ע דבי"ד סי' פ"ז משמע דס"ל דדבר המעמיד בטל ככל איסורים ע"ש:

ובחמץ עכ"פ כו' ניהו משום דאסורו במשהו יש להחמיר לענין אכילה והנאה אבל עכ"פ לשהותו מותר:

וגם בתשו' הרשב"א כו' מוכח דלא כיש"ש:

וזה שבישל עתה היה רביעי או חמישי כו' כ' בס' ח"מ וז"ל וגם היה נ"ל לפמ"ש הרב"י בי"ד ס"ס קט"ו גם הד"מ הביאו שם בחלב של ישראל שהעמידו וחמצו בחלב של גוי וחזר והעמידו בחלב זה חלב אחר ובאחר אחר דמותר להעמיד בחלב זה השלישי חלב רביעי דכבר כלה כח מעמיד האיסור בשלשה פעמים ע"ש שכ"כ בשם רי"ו ה"ה בנדון דידן אם היה רביע וכ"ש יותר שאין להחמיר כו' ומ"מ אין להקל נגד דעת הפוסקים עכ"ל ובפר"ח ס"ס תמ"ז מיקל בזה אולם בש"ע י"ד לא העתיקו לא הרב"י ולא רמ"א אלא הפר"ח העתיקו שם. אך בס' א"ז ס"ס תמ"ז פקפק על דינו של רי"ו והרב"י הנ"ל מהאי תשובת הרמב"ן בדבש וכן רמז עליו פה בס' א"ר ס"ק י"א וסיים ולדינא אפשר להקל בעבר ושהה עכ"ל והח"י כתב דא"ל דדבר המעמיד ניהו שאינו בטיל מ"מ לא עדיף מתערובות שאין ס' כנגדו. וקיימ' לן ס"ס תמ"ו אם עבר ושהה תערובות כה"ג מותר בהנאה רק שיוליך דמי הנאת איסור לים המלח וא"כ ה"ה די"ל כן בנאסר ע"י דבר המעמיד אלא כיון דהרבה פוסקים כתבו דהוי כאלו בעיניה א"כ גם אחר הפסח יש לאסרו וסיים מ"מ בהפסד מרובה יש לסמוך ע"ז להתירו בהנאה ע"י הולכת הנאה לים המלח:

כדתנן ואלו עוברין כו' עכ"ל ועמ"ש ס"א ר"ל כל שדרכו להתערב ולתקן הדבר ודאי דאין להשהותו:

ה"ל זוז"ג ושרי ומבואר בש"ך וט"ז שם דאם היה בהאיסור לבד כדי להחמיץ אפי' יש גם בהיתר לבד כדי להחמיץ מ"מ אינו נקרא זוז"ג ואסור:

וכתב רדב"ז כו' גבינה שהעמידה כו' ואסור וכ' בס' ח"מ לא הבינותי דהא קיי"ל הא דדבר המעמיד לא בטל דוקא כשאסור מצד עצמו אבל כשאיסורו מחמת דבר הבלוע ל"מ דבר המעמיד דהא אין הבלוע מעמיד והכא כיון דהקיבה אסורה משום שבלעה מכלי חמץ למה תאסר משום דבר המעמיד. והנה אין ס' רדב"ז ת"י. אך לענ"ד באמת לא אסר הגבינות משום דבר המעמיד אלא משום שלא היה ששים או אם נעשה בפסח משום משהו. ומ"ש שהעמידו בקיבה כו' המעשה כן היה:

ול"ל דדינו כדבר כו' ר"ל כל מה דמקיל רמ"א בדבר שנתבשל בכ"ח ה"ה דמקילין הכא דהא מה שקיבל טעם ע"י כבישה בכ"ח וודאי דלא עדיף מאלו נתבשל בכ"ח:

ודוק' שהיתה הקיבה מע"ל כו' ועמ"ש מ"א לקמן סי' תמ"ז ס"ק ט"ז ד"ה ודע דלא כו':

ס"ק י' ואם לאו כו' וכמ"ש סי"א שכתב שא"א לנקרן כו' והכלי מצרפו כו' משמע דבעי' עכ"פ שיהיה בין הכל כזית:

חייב לבער ועס"ח ר"ל שמשם גם כן משמע כסמ"ק דאי ליכא בין הכל כזית א"צ לבער שכ' אבל בבית כו' מפני שפעמים מקבץ אותם כו' משמע דאי לא היה מקבצם לא היה צריך לבער חצי זית וכן כל הדינים המוזכרים בסעיף ח' מוכיחים בהסמ"ק ולדעת הפוסקים החולקים על סמ"ק צ"ל בהאי דסעיף ח' שהן דברי הש"ס דמשמע דבלי צירוף חצי זית א"צ ביעור צ"ל או כמ"ש מ"א סעיף קטן י"ב בשם הכסף משנה ורמ"ך כיון שדבוקים הוי כמו עשוי לחזק או דסביר' ליה כמו שכ' מ"א בסס"ק זה הג"מ בשם הר"מ דחצי זית ומטונף קצת אין צריך ביעור ובקרקע ובכותלים הוי כמטונף קצת וכ"כ הפר"ח:

ומ"ש סי' ת"ס ס"ג. ר"ל אע"ג דפרורים ממילא בטלו מ"מ בעיסה שמתקבצים הפרורים לא בטלו ממילא כן מבואר שם:

וכתב הג"מ בשם הרא"ם. דוקא בשראוי לאכילה קצת כו' ולפ"ז הקשה הט"ז בס"ק ה'. כיון דראוי לאכילה עכ"פ צריך ביעור שלא יבוא לאכלו דמה"ט הצריכו החכמים בדיקה בכל חמץ. אע"ג שבטלו וע"ש מ"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **מבטלו כו'** ועמ"ש סי' תל"ט ר"ל אפי' נולד הספק קודם שבטלו:

דהוי ספק תורה רשאי לבטלו. ולעשותו ספק דרבנן. ואם הוא לאחר זמן איסורו דאין יכול לבטלו. באמת צריך ביעור:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שאינו כו'** ואין חילוק בין חמץ לשאור כו' דלא כהראב"ד דס"ל דפת שעפשה כו'. היינו דוקא בחמץ. אבל שאור כיון דראוי לחמץ בה עיסות אחרים אפילו עפשה אסור עד שייחדה לישיבה וטחה בטיט:

ועוד שהרי חרכו כו' מותר בהנאה לאחר זמנו דהיינו אחר זמן איסורו דהיינו אפילו בפסח כ"ש שיש להתיר מוריי"ס אחר הפסח אבל לערובי ולשהויה לא עמ"ש ס"א דהיינו כדברי רשב"א ורי"ו שהביא מ"א סס"ק א' דהיכי שמכוון לתקן הדבר על ידי תערובות אסור אפילו לר"ש:

משמע מסוף לשונו דאסור באכילה ומותר כו' דהא דחי ועוד רל"א חרכו קודם זמנו מותר באכילה כף לכן נ"ל דהרא"ש בא להוכיח דאין היתר בחרכו כו' א"כ הל"ל מותר באכילה כו'. מקשי' העולם וכן הקשה בס' ח"מ. מאי ראיה היא זה דהל"ל מותר באכילה. הא גם הי"א מודים דאסור באכילה. ולא שרי רק בהנאה. ולענ"ד י"ל דכוונת מ"א דהרא"ש בא להוכיח וע"כ לא שרי בהנאה אלא בחרכו. שאינו ראוי לאכילה כלל. והוי כעפרא אבל אי חרכו עד שקצת ראוי לאכילה עדיין שם חמץ עליו ואסור אפי' בהנאה. וא"כ מוריי"ס דראוי לאכילה אפילו בהנאה אסור. דהרא"ש כ' לעיל מזה די"א הא דאמרינן חרכו כו' מותר בהנאה. לאי דוקא הנאה אלא ה"ה אכילה. דעפרא בעלמא הוא. ולא מסתבר דאף ע"פ דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם. מ"מ כיון דאיהו קאכל ליה אסור. וכ"כ הר"י ברצלוני' כו' עכ"ל וכתב הב"ח וק מאי נ"מ באכילה דידיה. וכי אלו אכל עפר לחייב בתמיה. ובפ' שבועות שתים בתרא תנן אמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור. ולא אמריני כיון דאכיל ליה אחשבי' אכילה והתם לכתחלה לא משום דאמר לא אוכל סתם. אבל הכא דרחמנא אמר לא תאכל חמץ דוק' מאי דהוי לחם חמץ בלשון תורה. והאי עפרא בעלמא הוא עכ"ל. ולענ"ד דהרא"ש לשיטתיה ובוודאי מודה הרא"ש. דאע"ג דאחשבי' ע"י אכילתו מ"מ לא נעשה עי"ז אוכל גמור. כדמוכח מהא דרבא שבועה כו' אלא ס"ל מסברא דעכ"פ ע"י דאחשבי' נעשה כאלו הוא קצת ראוי לאכילה אע"ג דמצד עצמו אינו ראוי לאכילה כלל. מ"מ מה"ט א"א לחייבו גבי שבועה שלא אוכל ואכל. דהא עכ"פ אינו אוכל גמור. ומה"ט גם הכא גבי חמץ לא מקרי לחם חמץ. והיה ראוי להתירו. אלא ס"ל כמ"ש הר"ן כיון דאכיל ליה עכ"פ הנאה מעליית' הוי (וכ"כ התוס' בפסחים דף ך"ב ע"א ד"ה ור"ש כו' דלמ"ד אין בגידין בנ"ט. א"כ אכילת גיד לא הוי כ"א הנאה) אלא דאעפ"כ הר"ן התירו דהא מותר בהנאה. אבל הרא"ש דס"ל היכי דראוי לאכילה קצת גם ההנאה אסורה. לכן אפילו חרכו עד שאינו ראוי לאכילה כלל דההנאה מותרת

מ"מ האכילה אסורה כיון דאכלי' משוי ליה קצת ראוי לאכילה ואז הנאה אסורה ואותו אכילה הנאה מיקרי כנ"ל וא"ש וס"ל להרא"ש מסברא דאפילו ראוי לאכילה קצת מצד עצמו. מ"מ אין בו איסור אכילה. משום דמקרי אוכל. כיון דמ"מ אינו אוכל גמור לא מיקרי לחם חמץ אלא דלשיטתיה אסורה האכילה מכח כ"ש אם אינו ראוי לאכילה כלל כנ"ל. והיינו משום דאכילה עכ"פ הנאה מיקרי כנ"ל ומזה הוכיח הרא"ש דהיכי דראוי לאכילה קצת. אפי' בהנאה אסורה דאל"כ הי' אפילו האכילה מותרת דהא כיון דאינו מאכל גמור אין באכילה איסור. כ"א משום דנהנה כנ"ל א"כ קשיא למה אמר חרכו כו' מותר בהנאה. הל"ל רבות' דמותר באכילה. ניהו דבחרוך הרבה עד שאינו ראוי לאכילה כלל. לא הוי מ"ל מותר באכילה. וכמ"ש הר"ן דאין דרך לאכלו. ונקט הנאה אורחא דמלת' מ"מ קשה דה"ל לאשמעי' בחרכו עד שעדיין ראוי לאכילה קצת. ולאשמעי' דאפי' באכילה מותר מטעם הנ"ל. א"ו דהיכי דראוי לאכילה קצת אפילו ההנאה אסורה. וכ"ש אכילה. ומיירי רבא דוקא בחרכו לגמרי. עד שאינו ראוי לאכילה. ואז ג"כ דוקא הנאה מותרת אבל לא האכילה כסברת הרא"ש. ואם כן כ"ש מורייס דראוי לאכילה ממש. דאפי' הנאה אסורה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מותר כו'** אסור דאחשבי' כמו שכתב בשם הרא"ש בס"ק שלפני זה. ועבי"ד ס"ס קל"ד סעיף י"ג. דמשם הקשה ת"ה דקיי"ל התם דיו המבושל בסתם יינם אפילו למ"ד סתם יינם מותר בהנאה. מ"מ אסור לכתוב בו שמא יתן קולמסו לתוך פיו. ומ"ש בדיו שיש בו חמץ ותירץ בת"ה שם דוקא בחמץ שנעשה הדיו קודם זמן איסורו דהוי כמו חרכו קודם זמן איסורו דלא חל עליו שם איסורו מעולם. לכן מותר בהנאה לאחר זמנו. וה"ה דהקילו מה"ט. ול"ח אפילו נותן בשוגג קולמסו תוך פיו. משא"כ בסתם יינם דכבר חל עליו שם איסור והוי כמו חרכו אחר זמנו והחמירו גם לענין החשש שמא יתן קולמסו לתוך פיו ע"ש. וכתב הח"י פת שעפשה או דיו שנתבשל בחמץ. אם נפל ממנו תוך התבשיל ברוב סגי לבטל וה"ה דיו שמדפיסים בו ע"ש:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **א"א לנקרן כו'**. עסי' תנ"א סעיף י"ז דלדעת המחבר עכ"פ בעי הגעלה. ולדעת רמ"א שם לא מהני להו הגעלה ע"ש:

סעיף יז

(ס"ק יז) עד כו' עסי' תמ"ח מבואר כן להדיא:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **כיבוס כו'** ועביי"ד כו' ובש"ך דבכל איסור המתדבק בעי' כיבוס בחמין וחביטה ואפר וה"ה בשקים שנותנים בו קמח' דפסחא כשרוצה לכבסו צריך להתיר התפירות קודם כיבוס. וגם הכיבוס צ"ל באפר וחביטה. אבל מ"א לקמן סי' תנ"א סעיף י"א ס"ק ל"ו מקיל קצת ע"ש בשקים:

סימן תמג

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ב' שעות כו'** שביום המעונן כו'. ומה"ט ההנאה לא אסרו כ"א מתחלת שש דשעה אחת אדם טועה אפי' ליכא יום המעונן. לכן החמירו לאסרו שעה א' אפי' בהנאה אבל שני שעות (ניהו דאדם טועה שני שעות מ"מ) בין ה' לשבע אין אדם טועה דבה' חמה במזרח ובשבע חמה במערב וא"כ ליכא למיחש כ"א ליום מעונן לכן לא החמירו לאסרו כ"א באכילה. ב"ח:

מת בער"פ כו' ועמ"ש ס"ס תקכ"ו כצ"ל. ר"ל שכתב שם דאסור לאכול סעודת קבע קודם קבורה. וצ"ל כה"ג כיון שכבר התחילו בהוצאתו וגם משום דיעבור זמן אכילה התירו לאכול:

אין מפסיקים כמ"ש סי' ע"ב ס"ב כצ"ל:

לכן נ"ל דמוטב כו' ועמ"ש בס' ח"י ליישב ע"פ מנהג אשכנז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שליש היום כו'** עד ה' שעות ומחצה. דאותן שתי שעות שנתנו הי"א הם שעות השוואה ולא שעות זמניות. וע' בט"ז. וכן משמע בתוספות דף ב' ד"ה והא קי"ל כו' ובדף י"א ד"ה א' אומר כו' כ"כ הב"ח בסי' תנ"א:

ואין ביניהם אלא דבר מועט הבינו רבים דר"ל דאין בין הב"ח ולבוש ול"ח כ"א דבר מועט ולכן מקשי' דיש מרחק רב ביניהם. ואטה למשל אזני שיהיה מובן בקל אם היום ארוך ט"ז שעות דהיינו ע"ה הוא סוף שעה רביעית אחר חצות לילה. וצ"ה הוא סוף שעה שמינית אחר חצות היום. א"כ לדעת הב"ח השלים מזה הוא ה' שעה ושליש שעה. א"כ כלה זמן האכילה אחר ט' שעות ושליש שעה אחר חצות לילה דהא ע"ה הוא סוף שעה ד' והוסיף עליהם ה' שעה ושליש תמצא כנ"ל אבל ללבוש ול"ח הזמן מתארך יותר בין א"א כדעת הרמב"ם דס"ל דמע"ה עד הנ"ח מהלך ה' מיל וכן משקיעה עד צ"ה ה' מיל לפ"ז שיעור מיל ב' חומשי שעה אם כן מע"ה עד הנ"ח שני שעות וכאש' יתבאר החשבון

להבא. וכן משקיעה עד צ"ה שני שעות אם כן חסר מט"ז שעה הנ"ל ד' שעה ונשאר היום י"ב שעה טול מזה השליש שהמה ד' שעה והוסיפן על סוף ד' אחר חצות הלילה שאז ע"ה דהיינו שש שעה דהיינו שני שעות עד הנ"ח ועוד מהנ"ח ואילך ד' שעות אם כן יכלה זמן אכילה סוף שעה יו"ד אחר חצות לילה א"כ איכא בין ב"ח ללבוש ול"ח שני שלישי שעה. ואף לאמיתת הדברים שהלבוש פסק כמ"ד דמע"ה עד צ"ה הוא ד' מיל וכן משקיעה עד צ"ה ולפ"ז שיעור מיל הוא רביע שעה וחצי רביע וכמו שיתבאר להבא. א"כ מע"ה עד הנ"ח שעה ומחצה וכשיעלה ע"ה סוף שעה ד' אחר חצות הוסיף עליהן שעה ומחצה. א"כ הנ"ח הוא ה' שעות ומחצה אחר חצות וכן משקיעה עד צ"ה. א"כ היום ארוך מן הנ"ח עד השקיעה י"ג שעה טול מהם השליש הוא ד' שעה ושליש א"כ הוסיף על ד' שעה אחר חצות שעלה ע"ה שעה ומחצה עד הנ"ח ועוד ד' שעה ושליש שלישית של יום ס"ה תשעה שעות ומחצ' ושליש שעה א"כ נמשך זמן אכילה ללבוש יותר מלה ב"ח חצי שעה ויהיה איך שיהי' איך קרא מ"א דבר מועט. אולם לענ"ד לבבי לא כן ידמה אלא מ"ש מ"א ואין ביניהם אלא ד"מ קאי על הלבוש ול"ח וכוונתו לפרש מ"ש מ"א והלבוש ול"ח כתבו לחשוב כו' משמע שהן שוין בדין זה ובאמת גם הלבוש ול"ח פליגי וכאשר יתבאר וע"ז כתב מ"א ואין ביניהן ר"ל בין הלבוש ול"ח כ"א דבר מועט ולכן לא חש מ"א לאותו דבר מועט וכלל דעת הלבוש ול"ח יחד. והוא דהל"ח כ' בפ"ק דברכות סי' י' ד"ה עד ג' שעות כו' דת"ה חשיב היום מע"ה עד צ"ה אבל הרמב"ם ע"כ ס"ל דחשבי' היום מהנץ החמה עד השקיעה:. לפי שהרמב"ם כ' שיעור מיל ב' חומשי שעה ולהת"ה אין החשבון זה עולה. אע"כ הרמב"ם ס"ל דחשבי' מנה"ח עד השקיעה ואז החשבון מכוון דאיתא פ' מי שהי' טמא דאר"י מהלך אדם בינוני ביום בניסן ובתשרי י' פרסאות והם ארבעים מיל דכל פרסה ד' מיל דס"ל כמ"ד שם מע"ה עד הנ"ח מהלך ה' מיל וכן משקיעה עד צ"ה ה' מיל א"כ נשאר מהנ"ח עד השקיע' ל' מיל וכיון דבניסן ובתשרי היום י"ב שעה וא"כ אי שיעור מיל שני חומשי שעה החשבון מכוון דא"כ בעי' לשלשים מיל ששים חומשים והם י"ב שעה דהא ה' חומשים הם שעה. אבל לפמ"ש הלבוש סי' רס"א ורס"ז נראה דס"ל כר' יודא שם דמע"ה עד הנ"ח מהלך ד' מיל וכן משקיעה עד צ"ה וישאר מהנ"ח עד השקיעה שהם י"ב שעה אז ל"ב מיל א"כ שיעור מיל הוא רביע שעה וחצי רביעי כי ל"ב רביעיות הם ח' שעות ול"ב חצי רביע ד' שעה יחד י"ב שעה עכת"ד ל"ח לפ"ז איכא בין הלבוש ול"ח דבר מועט. דהל"ח פוסק כהרמב"ם דמע"ה עד הנ"ח ה' מיל וכן בשקיעה וא"כ לדידיה שיעור מיל שני חומשים. א"כ אם ע"ה הוא סוף שעה ד' אחר חצות לילה כמ"ש במשל א"כ יש מע"ה עד הנ"ח ה מיל שהם שני שעה א"כ הנ"ח הוא סוף שעה

ששית אחר חצות. וכן משקיעה עד צ"ה ב' שעה א"כ מהנ"ח עד השקיעה שנים עשר שעה מכוונים טול מהן השליש שהן ד' שעה והוסיפן על סוף שעה ששית שהוא זמן הנ"ח שממנו מתחילים לחשוב א"כ כלה זמן האכילה סוף יו"ד שעה אחר חצות. אבל ללבוש דס"ל כמ"ד ד' מיל מע"ה עד הנ"ח ולפ"ז שיעור מיל רביע וחצי רביע שעה כנ"ל. ומשמע שם בגמ' וברש"י ד"ה רבנן הוא דקטעי דחשבי דקדמי וחשוכי. דמ"ד דליכא רק ד מיל מע"ה עד הנ"ח וכן בשקיעה ס"ל אע"ג דחזי' דבני אדם מהלכים קודם הנץ החמה עד הנץ החמה ה' מיל. היינו שהם מקדימים קודם ע"ה שיעור מיל וכן בערב הולכים מיל אחר צ"ה לכן סברו רבנן מע"ה עד צ"ה ה' מיל. ובאמת ע"ה הוא שיעור מיל מאוחר ממה דסברו רבנן כי העולם מקדימים ללכת מיל קודם ע"ה ע"ש. א"כ למ"ד ד' מיל מע"ה עד הנ"ח ע"כ לדידיה ע"ה מאוחר מלמ"ד ה' מיל שיעור מיל ושיעור מיל למ"ד ד' מיל הוא רביע וחצי רביעית שעה כנ"ל. א"כ אם לל"ח ע"ה הוא סוף שעה ד' א"כ ללבוש דס"ל ד' מיל מע"ה עד הנ"ח ע"כ ע"ה מאוחר שיעור מיל ויהיה ע"ה בשעה ד' ורביעי וחצי רביעי שעה. אחר כך חשוב שיעור ד' מילין עד הנ"ח ולדידיה עולין שעה ומחצה א"כ צרפן יחד ויהיה הנ"ת אחר חצות ה' שעה וג' רביעית ומחצה א"כ עד חצי היום הוא שש שעה וחצי רביע וכן מחצות היום עד השקיעה. א"כ מהנ"ח עד השקיעה י"ב שעה ורביעי. טול מזה השליש הם ד' שעה וחלק י"ב משעה דהיינו ה' מינוטין וצרף אותן לה' שעה וג' רביעית ומחצה שהנ"ח אחר חצות לילה עולה תשעה שעה ושעה עשירית פחות חלק כ"ד משעה דהיינו שני מינוטין וחצי וזה דבר מועט שבין ל"ח ולבוש דלל"ח כלה זמן אכילה סוף שעה עשירית א"כ יש ביניהם שני מינוטין וחצי ודוק:

יש לסמוך על דעת י"א כו'. ועט"ז עמ"ש על דעת י"א וכתב הב"ח דהמחמיר כשיטות התוס' ר"פ כל שעה דמפרשים דברי ר"י בן בתירא דאפי' לב"ה כל דבר ששם בעליו עליו כגון מיני יין שרף אסור למכור לגוי ל' יום קודם לפסח אלא א"כ יודע שיכלה אותו יין שרף קודם פסח שלא יאמר שהישראל מוכרו ע"י גוי בפסח והמחמיר כדבריהם תע"ב וח"י חולק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יעכבנו כו'** אסור למוכרו מכירה חלוטה ואפי' מוכרו בשרו ואין מזלזל במקח אפילו הכי אסור דרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו. ועיין בב"מ דף ל"ח ע"א:

סעיף ה

(ס"ק ה) אינו כו'. המפקיד ואע"ג שאפשר שהמפקיד מוכרו כצ"ל:

דהא ש"ח שהי' יכול להציל כו'. כמ"ש בח"מ סי' רצ"א ס"ח ור"ל ניהו דהוא לא גרם היזק מ"מ כיון דיכול להצילו מן ההיזק אם לא הצילו מיקרי פשיעה אבל הח"י חולק וס"ל דפטור מלשלם כיון דמבוא' בהרמב"ם ובח"מ סי' רצ"ב דאין הנפקד חייב למוכרו אלא מפני השבת אבידה ולא מדין שמירה לכן אין לחייבו. ועיקר טעמו די"ל דסמך עצמו שהמפקיד מכרו ואם לא מוכרו המפקיד הו"לל הודיע לנפקד ומדלא הודיעו איהו דאפסיד אנפשיה אם לא שהי' במקום רחוק שלא היה אפשר לו להודיע ע"ש שהאריך:
כ"מ בב"ק דף מ"ה היא הסוגיא שהובא לעיל סי' תמ"א ס"ק א' ע"ש:
צ"ע כו' וחייב לפרוע כו' ר"ל דע"כ לא שמעי' לי"ל הרי של"ל אלא כדי לפטור א"ע מלשלם. אבל שעי"ז יהיה מוציא מחבירו אפשר דאסור והט"ז פשיטא ליה דחייב לשלם ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אם כו'** דוקא אם שפחה כו' דכן הוא בטור מעשה שקנתה שפחה כו' והטעם דלמי שקנה אסור דהא ר"ת בס' א"ח דהוא מריה דהאי דינא אייתי ראיה מדאמרי' בחולין דף ד' ע"ב חמצן של ע"ע ומשהין חמץ בפסח בביתם מ"מ אחר הפסח חמצן מותר ולא אמרינן דהוי חמץ שעבר עליו הפסח ואמרי' טעמא מפני שהן מחליפין עם הגוי את חמצן דלא שביק התירא ואכיל איסורא הרי דחליפי חמץ מותר דאינו תופס דמיו וכתבו רש"י ותו' שם דמ"מ למחליף אסורין החליפין ומה התם אחר הפסח לר"ש אין בו כ"א איסור דרבנן מצד קנס כ"ש לפני פסח לדידן לאסור מן התורה שהחליפין אסורים למחליף עכת"ד הב"ח:
וכ"כ בסי' ת"נ ובטור שם ישראל שהי' לו תנור שנותנים לו שכר אפייתו לחם חמץ ואפו בו גוים בפסח אסור לקבל אחר הפסח אפילו מעות דמשתכר באיסורי הנאה. ואם כבר קיבל המעות מותרים אע"ג דהוי חליפי חמץ הרי דחליפים מותרים אף למחליף א"כ ע"כ צ"ל הא דכ' הטור כאן מעשה שקנאה שפחה הוא לאו דוקא אלא שהמעשה כך היה:
וכ' בי"ד כו' אם לקח הגוי היין כו' דדוקא אם נותן לו המעות בשעה שלוקח היין או קודם לו אסור דהוי דמי יי"נ. דלולי דהיה נותן לו היי"נ לא היה הגוי נותן מעות אבל אם מגוי לקח תחלה היין וקנאו במשיכה א"כ אין לישראל תביעה על הגוי דהא היי"נ אסור בהנאה ולא משתרשי לי' הגוי כלל ובדין הגוי א"צ לשלם לו דהא היי"נ שאסור בהנאה אינו שוה כלום והמעות שנותן לו הגוי הם מתנה בעלמא ולא דמי יין ולכן שרי:

לפי שנהנה משום קנס כו'. ע"ש ס"ס קמ"ד גבי ע"ז כה"ג אם מכרו לגוי וכ' שם דוקא אם הגוי מכר הע"ז לגוי אחר אז מותר לישראל לקבל הדמים ומשמע שם דהדמים מותרים אף לישראל המוכרו וע"ש בש"ך מחלוקת הפוסקים ובזה בסי' קל"ב ובס"ס קמ"ד:
ונ"ל דבחמץ כו' לכ"ע ר"ל לכל הפוסקים האוסרים שם בי"ד למוכר וגם לדעת הב"ח דהכא שאוסר למחליף כנ"ל ומשמע מדברי מ"א אפי' החמץ עדיין בעין ביד הגוי ולא מכרו לאחר:

סימן תמד

סעיף א

(**ס"ק א'**) **ומשיירים כו'** יפסיק כו'. וכתב מגן אברהם לעיל סי' רצ"א ס"ק וי"ו וז"ל ויקום וילך מעט וימתין מעט בנתים ואותן שנשארים במקומן לא יצאו ידי חובתן דהוי כסעודה א' עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **או בבשר כו'** פי' אם י"ל כו' כוונתו לבל תטעה בלשון הש"ע דפירות ובשר ודגים שוין לצאת אדרבה הא רמ"א הקדים פירות לבשר ודגים קמ"ל דהל' לאו דוקא דאם אפשר בבשר או דגים עדיף מפירות. ובח"י כתב דלשון רמ"א דוקא דבער"פ עדיף לעשות בפירות דאין משביעין כ"כ כמו בשר ודגים ואינו מוכרח בפרט דאינו אוכל כ"א דבר מועט. במצה מבושלת דמותר לאכלה בערב פסח כיון דאין יוצאים בה בלילה וכמ"ש סי' תס"א סעיף ד'. וכתב הפר"ח הא דכתב דצ"ל קודם שעה יו"ד היינו באוכל מצה עשירה משום דאסור לאכול פת משעה יו"ד ואילך כדלקמן סי' תע"א אבל פירות ובשר ודגים מותר אפי' לאחר שעה יו"ד. מ"מ בין אוכל מצה עשירה או פירות ובשר ודגים לא יאכל יותר מכזית כיון דסגי בזה לצאת ידי סעודה ג'. וע"ל ר"ס רצ"א בש"ע ומ"א דמשמע לכתחלה בעי' יותר מכביצה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וביום כו'** ונ"ל דביום וי"ו כו' אין צריך אבל בליל י"ג בשעת בדיקה וודאי צריך לבטל וכ"כ הט"ז ס"ק ז':
וכ"מ מל' רמ"א והיינו מדלא כתב וגם ביום השבת יבטלנו ומ"ש מ"א דאל"כ קשה כו' היא ראייה אחרת. ומה חידש א"ו לדיוקא אתי דוקא ביום השבת אבל לא ביום ו' בשעת הביעור:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** בב"ח ובפר"ח הוסיף וז"ל אני נוהג בביתי לבשל בקדירו' חדשות ומוכנות לפסח ובכף חדשה מוציאים התבשיל מן הקדירה ומניחים בקערה של חמץ כו' עכ"ל והטעם נלע"ד דהא דאין מבשלים דייסא הוא מפני שנדבק בקדירה. וניהו דקדירה בלוע מותר להשהות בפסח כמ"ש רסי' תנ"א אבל מה שהוא דבוק והוא בעין צריך קינוח וביעור. וכדי שלא יצטרך לקנח בשבת אין מבשלים דייסא אלא בשר וכדומה שאינו נדבק:

אלא שמהרי"ו חשש שלפעמים גם מבשר וכדומה נשאר מעט דבוק ובשלמא אי נתבשל בקדירה חדשה מה בכך הא אין בדיבוק חימוץ גמור משא"כ אי היו מבשלים בכלי חמץ א"כ הבשר שמתבשל בו מקבל מהחמץ הבלוע בקדירה ונעשה גם הבשר חמץ. ואם היה נשאר דבוק מהבשר היה צריך שוב קינוח לכן מבשלים בכלי חדש. ולכן הוסיף הפר"ח כיון שדרך לאכול הבשר בקערה חמוצה דהא אוכלים עמו לחם חמץ. א"כ אם יערה מקדירה חדשה המוכנות לפסח בעוד התבשיל חם לקערת חמץ ניהו דבדיעבד ל"ל בה אבל לכתחלה אין לעשות כן כמבואר בי"ד סי' ק"ה סעיף ג' בהגה משום דהבל העולה מחברן. ועולה הבל חמץ לקדירה של פסח (וע"ש בפליתי) לכן מוציאים בכף חדשה וכ"ש שא"א להוציא בכף חמץ:

סעיף ה

ס"ק ה להדיחו כו' אע"ג דאסור כו' לכן אם אפשר על ידי קינוח עדיף טפי. ומכל מקום נלע"ד אם אפשר להדיח על ידי גוי עדיף אם אי אפשר בקינוח ועכ"פ יזהרו שע"י ההדחה לא יבואו לידי מלאכה דאוריית' דהיינו ע"י סדין וכדומה:

סעיף ו

ס"ק ו ינער כו' עמ"ש סי' תל"ד דפרורים ממילא בטלי:

וסי' תמ"ב סעיף ח' בשני חצאי זתים דאם א"א לבטלו צריך ביעור היינו משום דע"י כיבוד נדבקים יחד ויהיה כזית והיינו דוקא בפרורי בצק. ולא בפרורי לחם דאין מתדבקי' כמ"ש מ"א סי' ת"ס ס"ק ב':

סעיף ז

ס"ק ז ע"מ כו' פי' שנתנן לו סתמא כו' כן מבואר ר"ס שכ"ה דאם אינו מצווה לגוי להוציא מותר:

דל"ל ר"ה ולא הוי רק כרמלית דליכא רק שבות דרבנן מותר ע"י גוי דהוי שבות דשבות במקום צורך מצוה לבער החמץ. וכתב מ"א לעיל סי' שכ"ה ס"ק וי"ו דמכל מקום אסור

לישראל ליתן לגוי בידו כיון דאפשר בלא"ה שיאמר לגוי שיקחהו מה לו לישראל לעשות חצי מלאכת שבות דהיינו העקיר' של ההוצא':
עמ"ש סי' רנ"ב דבמוקף חומה דוקא במכירה אסור ע"ש כ' בח"י אם שכח למכור החמץ ליתן לגוי החדר עם החמץ במתנה ביום שבת ואם אינו מאמין לגוי ואולי יחזיק בו ולא יחזיר לו אחר הפסח אפשר דאפי' מכירה שרי כיון דאין כוונתו רק לסלק איסור חמץ:
וע' סי' תמ"ו ר"ל אם אפשר לבער בשבת בענין אחר:

סעיף ח

(ס"ק ח) ודבר מועט פי' בכל פעם כו' וכ' פר"ח דשיעור סעודה אחת הוי דבר מועט:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **סעודת כו'** דהא מוכח ר"פ ע"פ כו' דתנן ע"פ סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. ופריך מאי ארי' ערבי פסחים אפי' ע"ש ועי"ט נמי דתני' לא יאכל אדם בע"ש ובעי"ט מן המנחה ולמעלה כו' דברי ר' יהודה ור"י מתיר ומשני ל"צ אלא לר' יוסי דבער"פ מודה משום מצה. רפ"א אפ"ת ר"י התם מן המנחה אסור והכא בער"פ אפי' סמוך למנחה אסור עכ"ל הגמ' הרי דלכ"ע ער"פ חמיר לענין אכילה ביום מערב שבת. מפני כבוד השבת. שיאכל סעודת שבת לתיאבון וה"ה דסעודת אירוסין אסור ובגמרא דידן ל"ח לזה כדאיתא ריש כתובות דף ה' ע"א ונתן טעם אחר ולדידן קי"ל דמותר כמ"ש בש"ע אה"ע סי' ס"ד וה"ה סעודת אירוסין שרי לדידן:
לכן נ"ל דה"פ כו' דמשכחת לה דגם הירושלמי מודה אם אירס בע"ש מותר לעשות גם סעודה בע"ש וכה"ג מיירי מתני' דלא כמו שנראה מדברי רמ"א סי' רמ"ח דבכל גווני אסור סעודת אירוסין בע"ש:
קבוע בע"ש מותר כצ"ל:
וסעודת סבלונות כו' דהש"ס פריך על מתני' הנ"ל והא תניא ההולך לאכול סעודת אירוסין בב"ח חוזר מיד ואר"י הא ר' יהודה דס"ל בברייתא שם. דהוי רשות ומתני' ר"י דס"ל דהוי מצוה. והשתא דאר"ח מחלוקת בסעוד' ב' אבל סעודה א' ד"ה מצוה אפ"ת הא והא ר' יוד' ול"ק הא בסעודה א' הא בסעודה ב'. ובתר הכי תני' סעודת סבלונות ר' יודא אומר רשות ורי"א מצוה. וכ' הטור וז"ל ההולך כו' לאכול סעודה ראשונה של אירוסין או של סבלונות כו' אם יכול לחזור כו' והבין הרב"י דסעוד' אירוסין ושל סבלונות הם תרי ענייני. ובסעודת אירוסין גופא יש סעודה א' ושני. ולפ"ז מ"ש הטור לאכול סעודה א' של אירוסין בא למעט סעודה שנייה והיינו כר"י אע"ג דקי"ל ר"י ור"י הלכה כר' יוסי. לזה כ' הרב"י כיון דלר"י א"ש בין משנה ובין ברייתא (כצ"ל דבריו) לכן פסק כוותי' וסעודת

סבלונות פסק דהוי מצוה כרבי יוסי וכהכלל דהלכת' כוותיה נגד ר' יודא אבל הב"ח חולק. דסעודת אירוסין וסבלונות חדא היא וסעודה שניה של אירוסין היא נקראת סעודת סבלונות ופלוגת' דברייתא שנייה בסעודת סבלונות היא עצמה הפלוגתא שבברייתא ראשונה בסעודה שניה כדאמר ר"ח א"כ א"ש פסק הטור דפסק כר' יוסי. ולכן כ' לאכול סעודה א' של אירוסין או של סבלונות והיא נקראת סעודה שניה של אירוסין שניהם הוי מצוה:

צ"ע אי מקרי סעודת מצוה. ר"ל הסעודת קנין אבל בלילה שקודם החופה במדינתינו שאין שולחים באותו לילה סבלונות ודאי לא הוי סעודת מצוה וכ"כ מ"א ר"ס תקנ"ח:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בבית כו'** דעדיפא מת"ת דאהא דתנן התם ההולך לשבות שביתת הרשות יחזיר מיד והוא מ"ש בש"ע סוף סעיף זה מפרש בירושלמי שהולך להניח עירובי תחומין לילך אצל רבו או למי שגדול ממנו בחכמה וסיים כאן שנה רבי המעשה גדול מן התלמוד. דקרי לי' רשות גבי מל בנו וסעודת אירוסין ולגבייהו אם יחזור ויבער יתבטל מן המצוה לא יחזיר ודי לו לבטל החמץ ולילך אצל רבו לא הותר לו אלא צריך לחזור מיד:

וכדאמרינן פ"ק דמ"ק (דף ט' ע"א) דרמי קראי אהדדי כתיב פלס מעגל רגליך. וכתיב אורח חיים פן תפלס. ומשני כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כאן כו':

אבל אדם אחר כו' דהא אפי' הולך אצל רבו כו' ר"ל דבאדם אחר הוי מצוה שאפשר להתקיים ע"י אחרים כה"ג ת"ת עדיף והא אפי' הולך אצל רבו דהוי ת"ת צריך לחזור כ"ש אדם אחר ההולך לסעודת אירוסין משמע דלא ס"ל לחלק כו' דהא לא כ' בבית חמיו והראי' מן הירושלמי. אפשר דלא ס"ל כהירושלמי וס"ל הטעם כמ"ש מ"א בס"ק י"ג בשס ש"ג. או ס"ל כפירש"י דשביתת הרשו' לא לילך אצל רבו אלא לצורך עצמו וע"ל ס"ק י"ג:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **יבטלנו כו'** מצוין בטעות וקאי אריש ההולך לדבר מצוה משא"כ במילה ואינך לא הבנתי הא גם מילה אפי' שלא בזמנה כל שעתא עובר וכמ"ש מ"א לעיל סי' רמ"ט ס"ק ה' דמה"ט מותר לעשות סעודת מילה שלא בזמנה בע"ש דהוי זמנה קבועה וכ"כ לקמן סי' תקס"ח ס"ק יו"ד מדברי התו' ע"ש. ולכאורה עלה ברוחי ניהו דגם אם עבר יום ח' החיוב על האב למוהלו מ"מ אין בו חיוב דאורייתא. דהא בקידושין דף כ"ט ילפינן דהאב חייב למול בנו מדכתיב וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלקים והא אברהם מל יצחק ביום ח'. ניהו דהבן עובר כל היום כשיגדיל מקרא דוכל ערל זכר אשר

לא ימיל בשר ערלתו ונכרתה. אבל על האב אין חיוב מן התורה. אבל מלשון רמ"א בי"ד סי' רס"א בהג"ה ובד"מ שם בשם הכל בו משמע דהוי עשה דאוריי על אב וב"ד. וכן משמע מתוס' דקידושין שכתבו דמה"ט הוי מ"ע שלא הזמן גרמא דמן יוס ח' ואילך אין לה זמן קבוע הרי דקראו מה שהחיוב על אב למול מ"ע שאין הזמן גרמא. דהא דחי אפי' פסח שי"ב כרת כדאיתא בברכות דף י"ט ע"ב ד דרשי' מולאחותו דמטמא למת מצוה אפי' הולך לשחוט פסחו. ואע"ג דגם עשה דתשביתו דוחה פסח אם הוא מתחלת שש. ה"ט דתשביתו כל שעתא עובר והא מעלה זו יש גם למת מצוה ולכן ס"ל למ"א מסבר' ידעדיף מעשה מתשביתו. שעובר בלאו. דבער"פ ליכא לאו רק עשה דתשביתו אע"ג דבלא"ה כ' מ"א סי' תמ"ו בשם התו' דמשהה חמץ כדי לבערו אינו עובר היינו דוקא אם אינו יכול לבער עכשיו וע"ש סי' תמ"ו סס"ק ב':

דשב וא"ת עדיף דשם בברכות אמרי' המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק ופריך דנילף ממת מצוה דדוחה פסח והיינו משום כבוד הבריות דקבורת מ"מ הוי כבוד הבריות. וה"ה דלא יהיה צריך לפשוט כלאים בשוק משום כבוד הבריות ומשני שאני פסח דהוי שב וא"ת לכך דוחה משא"כ כלאים אע"ג שכבר לבש הוי קום ועשה ע"ש ברש"י וה"ה הכא:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אפי' כו'** ונ"ל דוקא כשברי כו' אבל הכ"מ כ' דנ"ל אפי' ברי לו מ"מ לא יחזור דלמא יטרוד בביעור חמץ ויתבטל מהצלות נפשות וכ' דאפשר גם רש"י והמ"מ מודים ע"ש:

סעיף יג

(ס"ק יג) לצורך כו' פ"ק דע"ז דף י"ג ע"א:

אם לא היה מבטלו. ור"ל דעיקרו דבר תורה וגם כשבא הנידון לידו הוי דאורייתא אלא שהוא עושה שיהיה איסור דרבנן:

וא"כ דברי הש"ג אין עולים כו' היינו לפי תי' השני דהא הש"ג נתן טעם שיכול ללמוד בביתו. ומ"א הוכיח דע"כ הטעם משום שאין הביטול תורה כי אם לפי שעה ואפי' אין יכול ללמוד בביתו:

כגון שמערב ברגליו. דכ' מ"א שם בשם הרשב"א דדוקא במערב בפת אין מערבים כ"א לדבר מצוה משא"כ כשמערב ברגליו וע"ש הטעם:

ולזה נתכוין הטור שכ' וז"ל ההולך לעשות עירוב כדי לילך לצורך דברי רשות חוזר מיד ואפי' הולך לערב כדי לילך ללמוד כו' עכ"ל. ויקשה איך כ' לעשות עירוב לצורך דברי

רשות הא קי"ל אין מערבים אלא לצורך מצוה אע"כ מיירי במערב ברגליו דמותר אפי' לדבר הרשות:

וכ"ה בהדי' בפירש"י ונ"ל דהרא"ש ה"ל גרס' אחרת כו' דרש"י כ' ההולך לשבות שביתת הרשות. שהיה הולך להחשיך על התחום לקנות שביתה שם כו' לדבר הרשות עכ"ל הרי דמיירי דמערב ברגליו. והרא"ש שהק' על רש"י וכ' וז"ל רש"י פי' דס"ל מערבים לדבר הרשות ולא נהירא דא"כ הוי סתם משנה דלא כהלכתא כו' ובירושלמי מפרש כו' ההולך אצל רבו כו' עכ"ל וע"כ צ"ל דה"ל גרס' אחרת ברש"י דלגרסתינו לק"מ דמערב ברגליו מותר לדבר הרשות. והיינו לפי מאי דס"ל למ"א דעל הרשב"א דבמערב ברגליו מותר לדבר הרשות אין חולק. אולם התוס' שם דף מ"ט ד"ה לשבות כו' העתיקו לשון רש"י כפי שהוא גרסתינו שהיה. הולך להחשיך על התחום כו' ואפ"ה הקשה דתיקשי למ"ד אין מערבין אלא לד"מ וע"כ צ"ל דפליגי מל הרשב"א בזה.

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **פחות כו'** כ"מ בתוס' דף מ"ט על מאי דס"ל לרבנן שם ביצא חוץ לירושלים ונזכר שיש בידו בשר קודש ולא עבר צופי' צריך לחזור ולשרפו בפני הבירה וס"ל לרבנן דבחמץ השיעור הוא לחזור כביצה דוקא אבל בשר קודש אף בכזית צריך לחזור. וכ' התוס' הטעם דבחמץ א"ל תקנת' לבטל לא החמירו עד כביצה. אבל בשר קודש דל"ל תקנת' בביטול לכן החמירו בכזית הרי דאפי' בשר קודש דל"ל תקלה בביטול אפ"ה על פחות מכזית אינו חוזר ה"ה בחמץ לאחר זמן איסורו אע"ג דאינו יכול לבטל הדין כן:

סימן תמה

סעיף א

(**ס"ק א**) **שורפו כו'** לא ישרפו דגזרינן כו' ואפשר דה"ק לא ישרוף לנהוג בו כו' ולא גזרינן כו' דמ"ש מ"א לעיל בסיום המשנה לא ישרפו דמרי' שמא כו' אינו מל' המשנה אלא הוא מדברי מ"א שנתן טעם מדעתו ולזה כ' דאפשר דהרמב"ם אינו מפרש המשנה כן מטעם גזירה אלא כוונת המשנה שלא ינהוג בן דין הנשרפים:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואם כו'** ובטור משמע כו' שכ' שטוב לעשות לו מדורה בפ"ע. ומזה דייק הרב"י דמיירי אפי' קודם זמן אסורו דלאחר זמן אסורו מה טוב לעשות הלא צריך לעשות מדורה בפ"ע מצד הדין ועמ"ש בר"מ:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אסורים כו'** ואע"ג דהחמץ אפי' גחלו כו' צריך אני להציע דברי הש"ס בקצרה. אי' דף ך"ו ע"ב ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי כרם חדש יוחץ (דע"י היסק ראשון נגמר התנור ומתקיים) ואם היה התנור ישן יוצן (ולא יאפה בהיסק זה) אפה בו פת רבי אומר הפת אסורה. וחכ"א הפת מותרת בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר. ובעי הש"ס לומר תחלה דפלוגתייהו דרבי ורבנן בזה וזה גורם אי מותר ודחי דלמא זוז"ג לכ"ע שרי ופלוגתייהו אי אמרי' יש שבת עצים בפת ובתר הכי פליגי שמואל ור' יוחנן הא דקתני ע"ג גחלי' ד"ה מותר חד אמר דוקא גחלים עוממות (דהיינו כבויות) וחד אמר אפי' לוחשות מותר ופריך הש"ס למ"ד אפי' לוחשות מותרת פת דאסיר רבי משום יש ש"ע בפת היכי משכחת לה ואר"פ כשאבוקה כנגדה עכת"ד הגמרא וס"ל להרמ"ך כמ"ד אפי' לוחשת מותרת ולכן אוקי הרמב"ם דוקא באבוקה כנגדו וכאוקימתא דר"פ וע"ז הוקשה מ"א דדוקא בערלה וכ"כ דאפרן וכן גחלתן מותר לכן בעי' דוקא באבוקה כנגדו אבל חמץ דאפי' אפיה אסור וכ"ש גחלתו א"כ ל"ל אבוקה כנגדו. וע"ז תי' דמ"מ הוי זוז"ג כו' ועבי"ד סימן קמ"ב ודוק ור"ל דמהרש"א והרב"י והרמ"ח אזלי בחד' שיטה דס"ל דא"א דפליגי בזו"ג א"כ פלוגתייהו בחדש בהיסק שני דהיינו שצננו מעצי איסור והסיקו שנית בעצי היתר והתנור הוי גורם איסור והעצים גורם היתר. או בישן בהיסק דאשון דהיינו באותו היסק שהוסק בעצי איסור דהתנור גורם היתר ועצים גורם איסור. וא"א דפליגי ביש ש"ע בפת ע"כ דלא פליגי אלא בחדש בהיסק דאשון דהוי שני גורמי' איסור. אבל בחד מהני תרי גווני דלעיל כיון דהוי זוז"ג ולהאי אוקימת' לכ"ע זוז"ג מותר וא"כ מאי מהני דיש ש"ע בפת כיון דאיכא גורם היתר ג"כ דהיינו התנור ולכן הצריך רמ"ך אפילו בחמץ אבוקה נגדה דוקא דאל"כ אע"ג דגחלו ואפרו אסור וקי"ל יש שבח עצים או אפר בפת מ"מ היכא דהוי גם גורם היתר לדידן דקיימא לן זוז"ג מותר. אבל כשאבוקה כנגדה והוי חוץ לתנור וליכא גורם היתר אפילו הוא תוך התנור כיון דהאיסור אין צריך לתנור דהוא גורם היתר לא אמרינן זוז"ג מותר וכמ"ש בי"ד ס"ס פ"ז ע"ש וכן ס"ל להרב"י בי"ד סי' קמ"ב שכ' הטור בשם הרמ"ה וז"ל אפי' למ"ד זוז"ג מותר הכא גבי ע"ז בפת שנאפה בעצי איסור אסור עכ"ל. וכ' ע"ז הרב"י איני יודע טעם לדברי הרמ"ה דהא אפי' בע"ז זוז"ג מותר דהא אמדי' שם האי גנה דנזדבלה בזבל ע"ז דמותרת והכי קיי"ל שם סי' קמ"ב דהוי זוז"ג דהקדקע גורם היתר והזבל גורם איסור הרי דס"ל פת שנאפה בעצי ע"ז אע"ג דיש ש"ע בפת כיון דהוי זוז"ג דהתנור גורם היתר מותר מיהו נ"ל עיקר כדעת הט"ז וש"ך כו' דבע"א כצ"ל ור"ל דהט"ז והש"ך שניהם קיימו דברי הרמ"ה

אבל כ"א מטעם אחר דעת הט"ז דס"ל בע"ז דחמיר אסוריה זוז"ג אסור. וכן מצינו סברא זו שם בפסחים ע"ש. והאי גנה דאזבלה כו' ה"ט דשרי' דגורם איסור קלוש דהא אפי' בלא זבל היתה מצמחת אלא דעל ידי הזבל מצמיח טפי ולכן אפי' בע"ז שרי משא"כ בפת דהעצים גורמים טובא דבלי עצים לא היה אפשר שתאפה אע"ג דבשאר איסורים גם כה"ג שרי מ"מ בע"ז דחמיר אסור. ולפ"ז ה"ה להיפוך אם עצים דהיתר' והתנור איסור ג"כ אסור בע"ז ובס' נ"ה דוחה דבריו ע"ש. והש"ך תי' דוודאי לענין זוז"ג ע"ז שוה לשאר איסורים ושרי והא דאסור בע"ז בנאפה בעצי ע"ז משום דס"ל כיון דיש ש"ע בפת אע"ג דאיכא נמי גורם היתר לא מהני דהוי כאלו העצים תוך הפת בעין. ולפ"ז איפכא דהיינו תנור של איסור ועצים דהיתרא מודה רמ"ה דאפילו בע"ז שרי הרי דט"ז ס"ל בע"ז זוז"ג אסור. והרב"י וש"ך שניהם ס"ל דגם בע"ז זוז"ג שרי. אלא שחולקין מן הקצה אל הקצה דלהרב"י היכי דהוי זוז"ג אע"ג דיש ש"ע בפת מ"מ מותר אפי' בע"ז. ולהש"ך היכי דיש שבח עצים בפת אע"ג דהוי זוז"ג מ"מ אסור ואפילו בשאר איסורים ומ"א הכריע דבשאר איסורים היכי דהוי זוז"ג מותר אע"ג דיש ש"ע בפת. ובע"ז היכי דהוי ש"ע בפת אע"ג דאיכא זוז"ג אסור. והטעם לחלק דס"ל היכי דאיכא זוז"ג אז מאי דאיכא ש"ע בפת לא הוי אלא משהו כיון דאיכא נמי גורם היתר לכן בשאר איסורי' אותו משהו בטל אבל בע"ז דאוסר במשהו ואינו בטל לכן אפילו זוז"ג מ"מ אותו משהו שעל ידי ש"ע אוסר כן ס"ל למ"א מסברא. ואייתי קצת ראייה לזה מדאמרי' בפסחים. דאף רבנון שרי כו' בערלה דבטל כו' מדאמרי' שם בעי רמב"ח מר"ח תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו הפת לרבנן דשרו בקמייתי מהו. א"ל אשור הפת ומה בין זו לערלה. אמר רבא ערלה בטל במאתים הקדש אפי' באלף לא בטיל והקשה מהרש"ל מאי קמבע"ל הא כתבו התוס' בתחלת הסוגיא טעמיהו דרבנן דס"ל אין ש"ע בפת אע"פ שהאבוקה כנגדו דשלהבת אינה באה מן העצים אלא מחמת משהו הנשרף וא"כ הוו כמו גחלת עכ"ל התוספות וזהו דוקא בערלה וכ"כ דאפרו וגחלתו מותר משא"כ הקדש דאפרו אסור ומודים רבנן דיש ש"ע ואפר בפת ואסור וע"ש במהרש"א ולכך ס"ל דרמב"ם ור"ח ס"ל דפליגי בזוז"ג ולכ"ע אין ש"ע בפת ומבעי' ליה בזוז"ג בהקדש מהו לרבנן דס"ל בעלמא זוז"ג מותר. אולם לדעת הש"ך היכי דהוי ש"ע בפת אע"ג דהוי זוז"ג אסור דשבח האיסור כאלו סגי בעין בתוכו. א"כ אכתי קשיא מאי קמבע"ל ניהו דס"ל דפליגי בזוז"ג ולכ"ע אין ש"ע בפת אי מודו רבנן לאסור זוז"ג בהקדש הא השתא א"א לכ"ע אין ש"ע בפת צ"ל לכ"ע סברת תוס' הנ"ל דשלהבת אינו באה מן העצים אלא מחמת משהו הנשרף. ואם כן הדר' קו"ל בהקדש דאפילו אפרו אסור לכ"ע יש ש"ע בפת וא"כ אפילו זוז"ג מותר מ"מ אסור לסברת הש"ך.

ודוחק לומר דמבע"ל בתנור בהיסק שני דהיסק א' היה בעצי הקדש ונאסר התנור ואסר כך הסיקוהו בעצי היתר ואפה בו דהוו זוז"ג ול"ל ש"ע דהא אדרבא העצים הם היחד דאין הלשון משמע כן. דאמר תנור שהסיקו בע"ה ואפו בו כו' משמע באותו היסק והיינו תנור ישן ועצים דאסור' לכך הוכיח מ"א דבשאר איסורים דבטלים אפילו אם יש שבח בפת מ"מ היכי דהוי זוז"ג שרי רק בע"ז דבמשהו ולכן אסור דהאי ש"ע אפילו איכא זוז"ג מ"מ משהו הוי. וא"כ באמת זהו תשובת ר"ח ורבא דוקא בערלה דבטלי אז לא אמרי' ש"ע בפת אבל בהקדש דאפי' באלף ל"ב אפי' הוי זוז"ג מ"מ יש ש"ע בפח גורם דמשהו מיהו הוי ואסור וכן לדידן אע"ג דקי"ל יש ש"ע בפת והוי טעם גמור תוך הפת היינו היכי דליכא גורם היתר אבל היכי דהוי גם גורם היתר אז הש"ע לא הוי רק משהו. כן נלענ"ד לפרש כוונת מ"א ואין בין מ"א להש"ך כ"א אותן הנקברים דחשיב מתניתין סוף תמורה דאפרן אסור ובטלו כמו בב"ח דלהש"ך היכא דאיכא ש"ע אע"ג דהוי זוז"ג אסור ולהמ"א מותר כיון דבטלי':

וז"ל מהרי"ל ט' אייתי ראיה לדבריו דאפי' איכא גם עצים דהתירא מ"מ אסור: **דהתם עצים אין בני אכילה כו'** דמהרי"ל ס"ל האי דש"ע בפת הוי כאלו אוכל האיסור לכן בחמץ דהוי אוכל יש לאסור משא"כ בעצים דלאו בני אכילה נינהו וא"כ ניהו דיש ש"ע בפת והוי כאילו אוכל העצים הוי שלא כדרך הנאתן דאין דרך לאכול עצים לכן ל"ל ש"ע בפת ואיסור מוקצה בטיל. אך התוס' שם בפסחים דש"ע לא הוי אכילה אלא הנאה ולכן מוקצה דמותר בהנאה ל"ל יש ש"ע בפת ומ"ל במ"א סי' שך"ה ס"ק ט' שהביא דברי תוס' הללו לענין אי מוקצה מותר בהנאה. ועיין בסי' תק"ז במ"א ס"ק ג':

ובתוס' שבת ט' שהקשו ה"ל ואם תאמר הכא אסרינן הסקה והדלק' באיסורי הנאה והא ערלה דאסורים בהנאה ושרי להנות בשעת שריפה לרבנן דרבי בפסחים ונ"ל ולומר דשמן ובשר ותבוא' (דהם אותן שהוזכרו שם בסבת דאסרינן לגבייהו להנות בשעת הסק') חשיבי בעין טפי בשעת היסק מעצים דאיירי בהו רבנן דר' עכ"ל ומה נתיישב ג"כ קושית מהרי"ל מעצים שנשרו. דג"כ י"ל בין עצים ובין חמץ כמ"ש התוס:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אסורים ט' בהולכת הנאה**. ט' דשני תקנות מצינו בע"ז אי תנן בסוף פ' כ"ה נטל ממנו עצים מע"ז והסיק בו תנור ואפה בו פת אסור' ואם נתערב הפת באחרים כלם אסורים. ור"א אומר יוליך הנאה ליה"מ. וקי"ל כר"א. אידך תקנת' דר"ג סוף ע"ז ביין נפך דנתערב ימכור כולו לגוי חוץ מדמי איסור שבו. והשתא מיירי מ"א מדין הולכת הנאה ליה"מ. שתופסת דמי' וי"ל פדיון ר"ל א"כ כשמוליך הנאה ליה"מ אותן הדמים שמוליך

ליה"מ בזה פודה הע"ז א"כ הדמים נתפסים באסור ע"ז והוי כאלו משליך האסור ליה"מ אף ע"ג דקי"ל ניהו דע"ז תופס' דמיה וחליפי ע"ז אסורים מ"מ גם הע"ז נשאר' באסור' מ"מ כיון דעכ"פ גם החליפין אסורים וכשמשליך דמי הנאתו ליה"מ ה"ה משליך האסור ליה"מ וכיון דהאי ע"ז אינה במלה אלא מדרבנן הם אמרו כה"ג שנראה שמטיל האיסור ליה"מ מותר משא"כ בחמץ דאינו תופס דמיו וחליפיו מותר וכמ"ש ס"ס תמ"ג א"כ אי משליך דמי החמץ ליה"מ מהי מהני הרי משליך היתר ליה"מ ובמאי יהיה מותר האיסור. וכתב הש"ך שמותר כו' חוץ מדמי א"ש והיינו תקנתא דר"ג הנ"ל:

כמ"ש המרדכי פ"ב דפסחים על חטה שנמצאת בפסח בתרנגול' שצריך לשרוף התרנגל' ואפי' למוכרו לגוי אסור אע"ג דהוי מכירה לגוי חוץ מדמי א"ש דהא הגף אינו נותן כלום עבור טעם החטה שנבלע בתרנגולת. וע"ז נתן טעם דטפ' לחלוחית כו' ר"ל דמסקי' שם על תקנת' דר"ג דביין נסך גמור דעיקר אסורו דאורייתא לכן החמירו בתערובתו דבמשהו דוקא אם נתערב חביות בחביות קי"ל כר"ג למכור חוץ מדמי א"ש אבל לא כשנתערבו יין ביין והטעם לחלק דבשלמא חביות בחביות דאע"ג דנתערב ביניהם חביות יין נסך מ"מ אותן חביות דהתיר' נשארו בהיתרן אלא הואיל ולא נודע איזה דהתיר'. לכן כולן אסורים וא"כ אי מכרן חוץ מדמי א"ש הרי לא נהנה מן האיסור והנאה דמי מכירה הבא לידו הם דמי חביות המותרות ולכן שרי. משא"כ יין ביין דהוי לח בלח וע"י התערובות כל היין נאסר א"כ ל"מ מה שמכרן חוץ מדמי איסור דהא נעשה הכל איסור וכ"ז בייי"נ גמור דהוי עיקרו מן התורה משא"כ סתם יינם דעיקרו מדרבנן ולכן הקילו דאפי' יין ביין מוכרו חוץ מדמי א"ש ע"ש בגמרא וש"ע י"ד סי' קל"ד וא"נ גבי חמץ דהוי ג"כ עיקרו מן התורה וטפח לחלוחית שסביב החטה דנעשה חמץ ונבלעת בכל התרנגולת וא"כ כל התרנגולת אסור' והוי כמו לח בצח דל"מ מכירה חוץ מדמי א"ש מטעם הנ"ל:

ומוס' פסחים ט' ד"ה וגרפו ט' מדבעי שם תנור סהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בחומו של תנור למאן דאסר מהו ובעי למיפשט מדאיצטריך קרא בפסח אם צלאו בחומו של תנור דלא הוי צלי אש משמע דבעלמ' הוי צלי אש וא"כ אוסר כה"ג בקליפי ערלה ודחי לה ע"ש. וע"כ מדאורייתא מבמי' לי' דהא בעי למיפשט מקר' יתיר' ע"ש וכיון דש"ע בפת יש איסור תורה וגם נבלע בכל הפת הוה דומי' דיין ביין דהוי לח בלח בייי"נ גמור דל"מ המכירה חוץ מדמי א"ש. ובפרט בזוז"ג דלדעת הרב"י והרמ"ך מוחר כנ"ל:

ועוד דהא י"א כו' והוא דעת המחבר לקמן פי' תס"ז סעיף יו"ד. ואע"ג דרמ"א מחמיר שם ופסק כהמרדכי הנ"ל לאסור בחמץ המכירה כנ"ל. מ"מ מוז"ג יש להתיר במקום הפסד מרובה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **במקום כו'** דחצר א"צ בדיקה כמ"ש לעיל סי' תל"ג סעי' ו' ובגמ' דף ח' ע"א:
וא"נ מוכח ט' ר"ל דלא כמובן הפשוט דמ"ש בש"ע והוא לשון הג"מ ואם מצאו ט' ואע"פ שהמקום הפקר ע"כ ל"ד וכמ"ש מ"א אח"ז:
מאי בדיקה שייך ואיך א"ל דבהכי מיירי הא דחצר א"צ בדיקה:
אע"כ לא מיירי במקום הפקר כולי אבל במקום הפקר ממש א"ל לבערו אם מצאו:
משמע דקודם שעה ו' כו' אע"ג דצדי ר"ה ג"כ אינו מקום הפקר ממש:

סימן תמו

סעיף א

(**ס"ק א**) **ויבערנו מיד נ"ל דיברך כו'** אע"ג דלעיל סי' תל"ה ס"ק ב' הניח דין זה בצ"ע.
מ"מ צ"ל בתר דאיבעי' ליה הדר פשטי' דיש לברך. ואין לחלק בין מצאו בי"ט או מצאו בח"המ וע' בח"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'** דמוקצה הוא כו' ולכן אפי' להשליכו לב"הכ אסור כמ"ש מ"א סי' תמ"ה סק"ב:
דניהו דאין אסור בביעורו מ"מ הטלטול אסור. כיון דשב ואי"ת הוא כו' ר"ל ויש כח ביד חכמים נעקור דבר מן התורה בשב ואי"ת:
וכיון דרצונו היה כו' ר"ל ואעפ"כ אינו עובר בב"י וכ"כ התוס' בשבת דף ד' ע"א ד"ה קודם שיבוא כו' ע"ש:
ומהר"ם כו' וכ"כ הר"ן כו' הלשון ל"ד שלא התנבאו מהר"ם והר"ן בסגנון א' דמהר"ם כתב וז"ל וחכמים העמידו דבריהם בשב ואי"ת ואפי' לעקור דבר מן התורה כדאשכחן גבי תקיעות שופר של ר"ה שחל בשבת כו' עכ"ל והאריך ע"ש. אבל לא נתן טעם די"ט הוי עשה ול"ת ומר"ה שחל בשבת לא הביא ראיה כ"א שיש כח ביד חכמים אבל שם הטעם משום שמא יעבירנו כו' והכא איכא טעם אחר והר"ן לא כתב כלום גבי חמץ אלא במס' ר"ה פ"ד דף ל"ב אהא דתנן שופר של ר"ה אין מפקחים עליו את הגל ואין מעבירים עליו את התחום מסקי' בגמרא הטעם דשופר עשה וי"ט עשה ול"ת. ועז"כ הר"ן ואע"ג דאין בזה רק משום שבות מ"מ עשו חיזוק כו'. ונ"ל דחמץ כו' דאל"כ חמץ נמי עשה ול"ת עשה דתשביתו שאור ול"ת לא יראה כו' וא"כ עשה ול"ת דחמץ ידחה עשה ול"ת די"ט

אע"כ בחמץ הטעם משום דבעידנא דמיעקר לאו ל"מ העש' ולפ"ז ע"כ חמץ ל"מ עשה דרבים דבעשה דרבים ל"ב בעידנא דמיעקר כו' ועמ"ש למטה בדברי של"ה:

כמו שכתב רש"י והרי"ף פ"ב דב"מ דף למ"ד דת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם וא"צ להחזיר האבד' כגון כהן והאבידה בבית הקברות כו' או זקן ואינו לפי כבודו להשיב האבידה. ומסיק למאי איצטריך קרא אילימא לכהן והוא בב"הק פשיטא השבת אבדה עשה וטומאת כהן עשה ול"ת ואין עשה דוחה כו' וכ' רש"י אע"ג דגבי השבת אבידה איכא עשה ול"ת מ"מ אין ל"ת מועיל לדחות ל"ת אלא עשה הוא דקא דחי לה עכ"ל:

ובשל"ה כו' דאתי עשה דרבנן דתשביתו. ר"ל אפי' כבר בטלו מ"מ מותר אמירה לגוי דעכ"פ מדרבנן חייב לבער:

דגבי שופר ל"ש אמירה כו' לפקח הגל כו' וכדומה:

וצ"ע דה"נ כו' דהאמיירי לאחר זמן אסורו. ר"ל וא"א לתנו במתנה לגוי דבזה הוי סגי כיון דהוי אחר זמן אסורו אסור ליתן במתנה דהא אסור. בהנאה וע"כ הכונה שהגוי יוציאנו ויבערנו וא"כ גם בחמץ לא הוי בעידנא דמיעקר כו'. וע"ק דהא הוכחתי כו ר"ל כמ"ש הש"ל בשם ר"ת דבעשה דרבים לא בעי' בעידנא דמיעקר כו' אלא דמהא לא אריא דהא כתב הר"ן גופי' שם אהא דתנן הש"ס הטעם בשופר משום די"ט עשה ול"ת וז"ל קושטא דמלתא קאמר. מיהו לא צריכנא להכי דאפי' הוי י"ט ל"ת גרידא לא אתי מכשירי שופר ודחי לה דהא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה עכ"ל הרי דע"כ הר"ן לא ס"ל כר"ת ואפי' עשה דרבים בעינן דוקא בעידנא דמיעקר אלא מדברי הש"ס גופי' קשיא דהא נתנ' טעם משום דיו"ט הוי עשה ול"ת כו וא"כ אפי' היכי דהוי דבעידנא דמיעקר כו' מ"מ לא דחי ל"ת די"ט:

ועוד לדידי' אפי' ע"י ישראל כו' דל"ל דשל"ה לא התיר כ"א ע"י גוי דהוי שבות דשבות משא"כ ע"י ישראל דהוי חד שבות. ז"א דלפי טעם שנתן של"ה דאתי כו' ודחי ל"ת דרבנן שייך גם בחד שבות. ועוד ע"כ מ"ש של"ה ואע"ג דלגבי שופר ל"ש אמירה כו' ר"ל לדעת התוס' וכמ"ש שם בשל"ה להדי' וז"ל והא דלענין שופר בר"ה שחל להיות בשבת לא דחי שופר אפי' שבות דשבות כמ"ש טור א"ח ס"ס תקפ"ו בשם התוס' שאני התם בעידנא כו' עכ"ל אבל אנן לא קי"ל הכי בס"ס תקפ"ו ושרי שבות דשבות במקום מצוה שופר ע"ש אלא דכוונת של"ה להתיר בחמץ לכ"ע אפי' לדעת התוס' המחמירים בשופר והא לדעת התו' אין חילוק בין שבות א' לשבות דשבות וא"כ ה"ה דיש להתיר אפי' ע"י ישראל אע"ג דליכא רק חד שבות ואכתי א"ל דדלמא דוקא ע"י גוי התיר של"ה דהוי לדעתו בעידנא דמיעקר במה שמוציאו ע"י גוי משא"כ ישראל לא הוי בעידנא דמיעקר כו' ז"א דוודאי לא

נעלם משל"ה דע"י הוצאת הגוי עדיין לא יצא ידי ביעור אלא כשאח"ז הגוי מטילו לים וכדומה ואעפ"כ ס"ל דהוי בעידנא דמיעקר כו' דההוצאה תחלת הביעור הוא משא"כ פיקוח הגל דתקיעות שופר דל"ל דהפיקוח תחלת מצות התקיעה היא. אלא דהמ"א חולק עליו לעיל בסברא זו דאינו נקרא שמקיים עשה עד שעת הביעור אבל ההוצאה אינו מכלל הביעור כלל וגם כאן לא הוי בעידנא כו' כמו בשופר ולפ"ז הקשה פה יפה לדידיה לשל"ה דסבירא ליה דכה"ג הוי בעידנא דמיעקר כו' דההוצאה תחלת ביעור ה"ה דע"י ישראל לשתרי דגם בישראל יש לומר דההוצאה להטילו לים הוי תחלת ביעור והוי בעידנא כו':

לכן נ"ל כו' והטעם נ"ל כו' ר"ל מה שכתב שהעמידו חז"ל דבריהם במקום לאו דבל יראה כו' לא צריכים לטעמים דלעיל. אלא כמ"ש התוס' דכה"ג ליכא ב"י. ואע"ג דהרמב"ם חולק וס"ל דלא הוי ניתק לעש' וכמ"ש משנה למלך פ"א דין ג' מהלכות חמץ וכתב שסמך עצמו על התוספתא ע"ש א"כ לפ"ד מ"א צ"ל דהרמב"ם באמת ס"ל כדעת האומרים דדינא דהכא מיירי דוקא כשבטלו אבל לא בטלו מותר לשרפו בי"ט דלא כמ"ש ה"ה פ"ג דין ה' ע"ש:

אבל לזרות לרוח כו' כמו שכתב ס"ס שי"ט הרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק חייב משום זורה עכ"ל. אבל מה שצריך לפרורו קודם הזרי'. לא חש מ"א כיון דעכ"פ הרוב החמץ הוא פת וכדומה. וקי"ל אין טוחן אחר טוחן. אע"ג שכתב משנה למלך פ"א דין ג' וז"ל עוד נראה דבנדון כזה שצריך לפרר עד אשר דק כדי לזוררו לרוח כ"ע מודו דהוי תולד' דטוחן חייב חטאת וכדמוכח מדברי התוס' דשבת דף קי"ד ע"ב עכ"ל וכבר תמה עליו בס' תוס' שבת לעיל בסי' שכ"א דמאי ראיה מדברי התוס' דהם מיירי התם בסלקא וירקי אבל בפת לא שמענו די"ל דאפי' דק דק מ"מ אין טוחן אחר טוחן ע"ש:

והב"ח פסק כו' והס"ס תמ"ז במ"א ס"ק מ"ג דאחר הפסח כה"ג שרי אפי' באכילה:

ונ"ל טעם אחר כו' אבל הכא משהה אותו כדי לקיימו ובתשובת ח"צ סי' פ"ו חלק ע"ז דמה בכך דהא ליכא אלא תערובות משהו וליכא איסור בל יראה מן התורה. וע"כ ר"ל דעכ"פ איסור בל יראה מדרבנן איכא כיון דמשהה לקיימו וע"ז חלק בתשובה הנ"ל ניהו דתערובת משהו קי"ל דאפי' לקיימו עד אחר הפסח אסור היינו משום חשש תקלה שמא יבא לאכלו אבל איסור בל יראה אפי' מדרבנן ליכא וא"כ מה בכך שמשההו לקיימו. ולתקלה ל"ל כה"ג כיון שכופה עליו כלי כמו מצאו בי"ט הראשונים ואייתי ראייה דליכא בל יראה אפי' מדרבנן חדא מדנתן רש"י טעם שהחמירו בחמץ אפי' במשהו משום דאיכא כרת ולא בדילי והיינו דוקא לענין אכילה. אבל לענין בל יראה דליכא כרת אין

להחמיר במשהו ולפמ"ש הרמב"ם דאינו בטיל משום דהוי דשיל"מ ע"כ צ"ל דמותר להשהותו אפי' מדרבנן דאלת"ה הרי אין לו מתירין אא"כ יעבור על ב"י מדרבנן עכת"ד. וע' בס' א"ר ויש להנדס קצת בראיותיו ראיה אחד מדברי רש"י כיון דאין בשהי' איסור כרת לא החמירו במשהו הנאה תוכיח דהא גם בהנאה אין בו כרת (וע' תוס' פסחים דף כ"ג ע"ב ד"ה מאי בינייהו) ואפי' מלקות ליכא ואפ"ה בתערובות משהו אסרוהו אפי' בהנאה. וע"כ צ"ל כיון דאיכא בחמץ דין כרת החמירו במשהו ליתן דין חמץ בעין וה"ה די"ל כן לענין ב"י והא דהקילו לענין נוקשה דאינו אוסר במשהו כיון דליכא ביה כרת כמ"ש ר"ס תמ"ז והיינו משום דבאותו חמץ ליכא כרת כלל. וראיה ב' מדברי הרמב"ם דקראו דשיל"מ גם בזה יש לפקפק ע"פ דברי הר"ן בפ' כל שעה על טעם האומרים משום דשיל"מ וז"ל כיון דקיי"ל כר"ש אע"ג דר"ש אסר ליה לאחר הפסח מדרבנן מ"מ מודה דע"י תערובות שרי ונמצא שתערובות זה דשיל"מ כו' ואני חוכך בטעם זה כו' ועוד שקרוב הדבר לומר כיון שהחומר' של דשיל"מ מדרבנן הוא לא החמירו אלא כשהמין בעצמו עתיד להיות ניתר אבל כאן שהחמץ עצמו אסור אע"פ שתערובתו מותר אפשר שהשוו מידותיהם שלא לדונו בכלל דשיל"מ אע"פ שבעלי סברא זו אמרו כיון דמדאוריית' לר"ש דשיל"מ הוא כשאסרו ר"ש משום קנס לא בא להקל עליו כו' ולא נהירא ליה כו' עכ"ל וא"כ בעלי סברא זו והרמב"ם בכללם ס"ל הכי כיון דמן התורה הוי דשיל"מ מיקרי דשיל"מ א"כ גם ראיית תשובת ח"צ נדחית דאפ"ת מדרבנן איכא בל יראה מ"מ הוי דשיל"מ כיון דמן התורה מותר לשהותו. ולכן צל"ע האי דינא. וע' במ"א סי' תמ"ז ס"ק מ"ג ובמ"ש שם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **גם כו'** כמש"ל סי' תקי"א דמה"ט אין עושי' מוגמר בי"ט:

ובתוס' פ"ק דכתובות ל"מ כן שכתב דף ז' ע"א ד"ה מתוך כו' וז"ל ומוצא חמץ בביתו כו' דכופה עליו כלי ולא שרי' לשורפו משום מתוך כו' היינו משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל א"ל דמיירי כשבטלו דמ"מ מדרבנן מצוה לשורפו והוי צורך היום כו' עכ"ל וצ"ל דס"ל להתו' דשריפת קדשים שאני דגזירת הכתוב הוא כדאיתא בשבת:

ומהר"ם לובלין כ' הטעם כו' ע"ד התו' הנ"ל דאסרו מטעם מוקצה עכ"פ היה ראוי לשרפו במקומו:

עסי' תק"ב ר"ל שם סעיף ג' כ' דאין לסמוך הקדירה או הדלת בבקעת דקיי"ל דעצים גם בי"ט הוי מוקצה ולא ניתנו להשתמש אלא לצורך הסקה וכיון דאסור ליהנות מחמץ

בשעת שריפה אם כן הסקת ושריפת חמץ דומה לסמיכות הקדיר' ואסור לטלטל העצים לצורכן בי"ט וא"צ לתירוץ מהר"מ לובלין:

מיהו בתוס' פסחים דף ה' כו' אהא דאמר ר"ע הא דכ' אך ביום הראשון תשביתו. ע"כ ר"ל בעי"ט דאי בי"ט הכתיב כל מלאכה ל"ת ומצינו להבער' שהיא א"מ ואמר רבא ש"מ מדר"ע אין ביעור חמץ אלא שריפה וש"מ ל"א מתוך שהותר' כו' וכ' התוס' וז"ל דאי אמרינן מתוך שרי אע"ג דבעי' צורך היום קצת (היינו תוס' לשיטתייהו דס"ל מן התורה בעי' צורך קצת כמ"ש בביצה דף י"ב) הכא מה שמבער הוי צורך עכ"ל. וא"כ לפ"ד הכ"מ ס"ל דהביעור לא הוי צורך קצת תיקשי קושי' תוס' הנ"ל:

ונ"ל כו' היינו בי"ט ר"ל כיון דזמנו קבוע מן התורה בי"ט לכן מיקרי צורך משא"כ לפי־האמת דזמנו קבוע מעי"ט אם לא ביער בעי"ט לא הוי הביעור ביום טוב צורך:

ע' בתשובת הרשב"א סי' ע"א ותשובת הרשב"א אינו תחת ידי אך כפי מה שראיתי בפרי חדש שהביאו שכתב בשם הירושלמי מהו להצית האור במדורת חמץ מאן דיליף מנותר אסור ומאן דלא יליף מנותר מותר:

והבין הרשב"א דמיירי אם לשרוף החמץ בי"ט. ולזה השיב דלר"י ס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליף מנותר כדאיתא דף כ"ז לכן דינו כנותר דהיינו פסולי המוקדשים דאין. שורפים בי"ט ולרבנן דס"ל השבתתו בכל דבר ולא ילפינן מנותר מותר לשרפו בי"ט ולפ"ז לדידן דקיי"ל כרבנן וכמ"ש רסי' תמ"ה מותר לשרפו בי"ט. אך פר"ח חולק דכוונת הירושלמי להצית האור במדורת חמץ מעי"ט ותהי' דולקת בי"ט ועז"א דמאן דיליף מנותר אסור דכה"ג גם בנותר אסור ע"ש הטעם. אבל מאן דלא יליף מנותר כה"ג מותר אבל לשורפו בי"ט עצמו גם ירושלמי מודה דאפי' לרבנן אסור ע"ש וע' בח"י ר"ס:

כתב ב"י בשם ריב"ש כו' דבר האסור באכילה כו' ע' במ"א ר"ס תקט"ו:

לכן נ"ל דוקא בפירות טבל כו' דלאו דעתיה כו' דכל מידי דאפשר שיהיה ראוי לאדם אין דעתו ליתנו לכלבים לכן כל זמן שאין ראוי לאדם אסור לטלטל דלא חזי' למידי אבל חמץ דידע מאתמול דבהאי שעתא דהיינו למחר בשעה ה' לא יהיה חזי ליה דעתיה מאתמול לכלבים בשבת דף קמ"ג דרבא התיר להשליך בי"ט לכלבים בני מעיי' דבר אווז' הואיל וידע מאתמול שיסריחו ולא יהיה ראוי לאדם לכן היה דעתו לכלבים. והא דאסר הריב"ש מיירי בחמצו של גוי כמבואר בתשו' הנ"ל וכמ"ש בב"י ע"ש:

והרמב"ם דמשמע דמיירי בחמץ של ישראל דהא סתם דבריו:

מיירי דליכא כו' דכה"ג לא מהני מה דחזי לכלבים וכמ"ש מ"א לעיל סי' ש"ח ס"ק נ"ד:

וכתב הח"י וז"ל יראוי לזהר כל מורה הורא' ליחד חדר או תיבה כדי כשיחמיץ דבר לשואל להשליכו שם מיד ולא יטלטלנו ובאמת ראיתי מטלטלים כו' והוא איסור גמור (וכה"ג אי' בשבת דף קנ"ו ע"ב לוי כי הוי מייתי טריפת' לקמיה בי"ט לא הוי חזי לי' אלא כי יתיב אקלקל' דאמר דלמא לא מתכשרי ואפי' לכלבים לא חזיא) ואולי מה"ט אין נזהרים כו' מ"מ אין זה נכון כו' עכ"ל וע' בס' א"ר:

סעיף ד

(ס"ק ד) דינו כח"ה ט' יטלנו לים ואם אפשר להשליכו לבית הכס' וכמ"ש מ"א סי' תמ"ה ס"ק ב' עדיף טפי לענ"ד דלים מלבד איסור טלטול איכא איסור הוצאה לים דהוי כרמלית ואע"ג דאמרינן מתוך בהוצאה כדאיתא רסי' תק"ח מ"מ הא לדעת הכ"מ שהביא פה ס"ק ג' זה לא מיקרי צורך קצת:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דחפו כו'** וער"ס תרי"ב ר"ל דשם כ' דמותר ליגע באוכלים ביו"כ ול"ח דלמא אתי למיכל כתב מ"א שם לחלק דדוקא בחמץ שאוכל בשאר דברים חיישינן שמא יאכל גם החמץ משא"כ ביו"כ דאינו אוכל כלל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בתר כו'** כדאמרינן בנדה דף נ"ז דתנן השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע: **עד כו'** שעת כיבוד ואיבעי' להו שעת כיבוד חזקתו בדוק (ר"ל בשעת כיבוד דרכן לבדוק. וא"א שהיה שם שרץ היה מצאו אז) או חזקתו מתכבד למאי נ"מ כו' דאישתכח בגומא א"א חזקתו בדוק מאן דבדק בגומא נמי בודק וא"א חזקתו מתכבד גומא לא מתכבד' עכל"ה ובחמץ מסתמא בדק אור לי"ד וכמו שכתב רש"י בפסחים דף ז' ע"א ד"ה בהר הבית לעולם חולין כו':

אם לא שיש חריץ כו' תוספת שם בנדה שהקשה אמאי דאמרינו מאן דבדק בגומ' נמי בדה מהא דאמרינן בפסחים דף ו' תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעשר דאזלינן בתר רובא ואמאי ניזל בתר בתרא דמסתמא אם השתמש בה חולין ובא לשמש בה מעשר בודקה תחלה וכן להיפוך כשהשתמש בה מעשר ובא לשמש בה חולין ומשני ר"פ דמיירי בנמצא בגומא אלמא לא בדוק בגומא ותי' התוס' דמיירי שנמצא בחריץ המכוסה בקרשי התיבה דכה"ג אינה נבדקת:

סימן תמז

סעיף א

מדאורייתא כו' ועמ"ש ס"ב סק"ה אי בעי' דוקא תרתי כרת וגם לא בדילי או סגי בטעם דלא בדילי גרידא:

ועבי"ד סי' קי"א ובש"ך ס"ק ג' שכתב בשם מ"י אע"ג דקיי"ל שם דאמרינן שאני אומר כגון היה לפניו שתי קדרות א' של היתר וא' של איסור. ולפניו שתי חתיכות א' של איסור וא' של היתר אם החתיכות איסור הוא רק איסור דרבנן ונפלו אלו לתוך אלו מותרים שאני אומר היתר לתוך היתר נפל ואיסור לתוך איסור נפל אבל אם היה איסור דאורייתא אז בעי' דוקא שיהיה קדירות היתר רוב נגד איסור דאפי' נפל לתוכו האיסור מותר מן התורה אז דוקא אמרינן אני אומר היתר לתוך היתר נפל כו' אבל אי ליכא רובא לא. וע"ז כ' הנ"י דאפשר דלענין איסורי משהו החמורים ל"א שאני אומר אפי' באיסורי דרבנן בפחות מרוב עכ"ל וא"כ חמץ נוקשה לדידן דקיי"ל דאיסורו מדרבנן ולמ"ד דגם נוקשה במשהו אפילו למ"ד דאין אסורו רק מדרבנן ועמ"ש מ"א סק"ה לדעת נ"י ל"א שאני אומר בנדון כנ"ל אלא אי איכא רוב אך הפר"ח שם בי"ד חולק על נ"י ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואין שם ט' בי"ד לענין צלי**. דס"ל להרב"י דאינו אוסר אלא כדי נטילה אבל א' מהן שמן מפעפע בכולו ול"מ אם האיסור שמן אלא אפי' האיסור כחוש והיתר שמן מ"מ אוסר כולו דאזיל היתר ומפטם כו' וצריך ששים ה"ה בחמץ כה"ג אוסר במשהו כיון דמפעפע בכולו אע"ג דחמץ מצד עצמו לא משכח' שיהיה שמן מ"מ ההיתר מפטם ליה. במקום שלא נכפטלה. דאותו מקום אינו אוסר כ"א משום שבלע ממקום הכפל:

אפי' ההיתר שמן כו' דודאי איסור שמן הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אבל לא איסור כחוש. ומאי דלא אמרינן כה"ג אזיל היתר ומפט' כו' כתב ש"ך בי"ד סי' ק"ה ס"ק י"ט דדוקא באיסור מצד עצמו דעכ"פ אוסר מצד עצמו אפי' כחוש כדי נטילה גורם פיטום ההיתר שמוליכו עד שמפעפע בכולו משא"כ איסור כחוש הבלוע דמצד עצמו אינו מפעפע כלל ל"א דאזיל היתר ומפטם כו' ע"ש באחרונים:

וכ"כ המ"ב כו' הוצרך להביא ראיה דלא תימא ניהו דבשאר אסורים אמרינן דאין איסור בלוע כחוש יוצא כו' היינו משום דבשאר אסורים אינו אוסר עד שיתן טעם והאיסור כחוש בלוע אינו יוצא כ"כ הרבה עד שיתן טעם משא"כ חמץ דאוסר במשהו ס"ד דאפי' איסור כחוש בלוע עכ"פ יוצא משהו ויאסר בחמץ לזה הביא ראיה דגם בפסח אמרינן דאין איסור הבלוע כו' דאפילו משהו אינו יוצא:

להתיר שאר חתיכות שנגעו בחתיכה שנמצא החטה עליה ולא אמרינן דשאר החתיכות נאסרים שבולעים מחתיכה שהחטה עליה משום דאותה חתיכה שהחטה עליה אינה נאסרת כי אם משום שבלעם טעם החטה ואין איסור הבלוע יוצא כו'. וכ"מ סי' תס"ז ס"ט דדוקא כו' ר"ל שהביא שם ג' דעות בתרנגולת צליה שנמצאת בה חטה כו' חותך מקום פעפועו כו' דעה ב' דתרנגולת כולה אסורה דע"י היפוך השפוד מתפשט הטעם בכל התרנגולת דעה ג' שכל התרנגולות שנצלו עמה בשפוד ונוגעות זו בזו אסורים שע"י היפוך השפוד מתפשט הטעם מזו לזו ודייק מ"א מדיעה ג' דדוקא ע"י היפך השפוד כולם אסורים דמשמע אם לא היפך אע"ג שנוגעת זו בזו מותרים שאר התרנגולת. וניהו דאם כל התרנגולת כחושות א"ש דאין איסור כחוש בלוע יוצא כו' אפילו בחמץ. אלא מדסתם משמע אפי' התרנגולת שמינה מותרות אם לא היפך דאם לא כן ה"ל לפ' כן בהדיא ואמאי נימא כיון דתרנגולת שמנה מפטם לאיסור חמץ הכחוש אע"כ דאפי' בחמץ ל"א דאיסור כחוש בלוע יוצא. וגם לא אמרינן דאזיל ומפעם שיצא עכ"פ משהו ויאסר בחמץ. ומתמיהים העולם על ראיה זו מדסתם. ע"כ דעיירי אפי' בשמנה הא בלא"ה היכא הוכיח מ"א גופי' לקמן סיי תס"ז משני ראיות דע"כ מיירי שם דוקא בכחושה ראיה א' בס"ק ל"ד מדע' א' דס"ל דדי אי חותך מקום פעפועו. וז"ל קשה הא כ' סי' תמ"ז ס"א ואין שם דבר המפעפען כו' משמע דאם יש דבר המפעפען אוסר כולו וצ"ל דהכא מיירי ג"כ שהתרנגולת כחושה עכ"ל. ראיה ב' בסעיף קטן ל" מדעת ג' דמצריך דוקא לאסור כל התרנגולת שיהי' כל התרנגולת נוגעות זו בזו וכתב מ"א וז"ל אבל אם אין נוגעות אין אוסרות ול"א דהבליעה הולכת בכל הכלי כמ"ש בי"ד סי' ל"ב סעיף ה' (דמספיקא אמרינן דהבליעה הולכת בכל הכלי וא"כ אפילו אין התרנגולת נוגעות זו בזו. מכל מקום הלא נוגעים בשפוד שניצלו בה. והבלוע מתפשטת ממקום שהתרגגולת שהחטה עליה עד סוף השפוד ויאסרו האחרות מן השפוד) דהתם מיירי בבישול ור"ל אבל בצלי פשיטא לן דאין הבליעה הולכת בכל הכלי) וא"כ אם התרלגולת (שהחטה עליה שמנה) אפי' אין נוגעת אוסרת הכל עכ"ל הרי דהוכיח משני ראיות דמיירי שם בכחושה אע"ג דסתם שם. ולענ"ד אינה קושי' ודברי מ"א פשוטים דודאי אין דרך הפוסקים וביותר בש"ע לסתום הדברים אלא דלדע' א' דס"ל דסגי בנטילת מקום פעפועו דע"כ מיירי בכחוש' מדכ' הרב"י פה ואין שם דבר המפעפען כו' י"ל דמה"ט סתם שם ולא פי' דמיירי דוקא בכחוש' דסמך את עצמו על מ"ש פה בסי' תמ"ז ואין שם דבר המפעפען וכן לדעה ג' שכתב דוקא בנוגעת דמ"כ מיירי בכחוש' דאל"כ נימא דהבליעה הולכת בכל הכלי אע"ג דסתס לק"מ די"ל שסמך עצמו על מ"ש בי"ד דהבליעה הולכת בכל הכלי אבל אי ס"ד

דבחמץ אמרי' דאזיל היתר ומפטם כו' א"כ ע"כ הא דהוצרך שם לטעם ע"י היפוך השפוד כו' דמשמע אם לא היפך מותרים מירי דוקא בכחושה זה ה"ל לפרש ולא לסתום דדין זה דבחמץ שאני משאר איסורים ואמרי' ביה דאזיל היתר ומפטם כו' לא הוזכר בשום מקום. ואדרבא הא לפי האמת ס"ל למ"א דחמץ שוה בזה לשאר איסורים וא"א דבחמץ אמרי' דאזיל היתר ומפטם כו' לא ה"ל לסתום בסי' תס"ז אלא לפרש דאם היא שמנה אפילו אם לא היפך כו' אסורים א"ו דבאמת חמץ שוה לשאר אסורים בזה:

ומבושל בלא כו' דינו כצלי דאמרי' אין איסור הבלוע כו' ואפי' ההיתר שמן וא"כ אותה החתיכה שאין החמץ עליה אע"ג שנגע בחתיכה שהחמץ עליה מותרות. ומיהו כו' כמ"ש רמ"א גבי מליחה לאסור החתיכה כולה שהחמץ עליה אפילו כחושה ולהצריך החתיכה שנגעו באותה קליפה והטעם מבואר לקמן סי' תס"ו. ודע דעל מ"ש רמ"א ולא סגי בפדיון כו' כ' בס' ח"י וז"ל במקום הפסד מרובה מאוד או בשעת הדחק המקיל להתירו בהנאה ולהשליך דמי הנאת חמץ משהו המעורב בו לים לא הפסיד כו' ועמ"ש הפר"ח:

סעיף ג

(ס"ק ג) יש כו' בתשובת מהרי"ל סי' קפ"ו כצ"ל:

ומ"ש ר"ת דריח פת כו' עמ"ש בס"ק שאח"ז:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ודוקא כו'** שהתנור קטן ר"ל שאינו מחזיק י"ב עשרונים מצה דבעינן שלא תהיה עבה טפח כדלקמן סי' ת"ס סעיף ה' וכ' הפר"ח ביו"ד בקונטרוס אחרון סי' צ"ז שקרקעית התנור צריך שיחזיק שיעור זה ובפליתי סי' ק"ח כ' שהצדדים יחזיקו שיעור זה דבימי חכמי הש"ס היו מדבקים הפת בדופניו. וכתב רמ"א שם דבמקום הפסד היינו הפסד מרובה יש להקל בחמץ. ולכן בחמץ כו' זה כתב מ"א מסברת עצמו. די"ל דבאמת אם הוא סתום לגמרי אין חילוק בין חמץ לשאר איסורים ובתרווייהו אין מתירים רק במקום הפסד מרובה ולא כ' רמ"א להחמיר בחמץ יותר מבשאר איסורים אלא אם פתוח קצת במקום שהעשן יוצא דכה"ג מותר בשאר איסורים אפי' שלא במקום הפסד. ובחמץ בעי' דוקא כה"ג הפסד מרובה ואין חילוק בחמץ בין פתוח במקום שהעשן יוצא או לא. אלא מסתבר למ"א כמו דמחמירים בחמץ יותר משאר איסורים היכא דפתוח במקום שהעשן יוצא כן יש ג"כ להחמיר אס סתוס לגמרי דאץ מתיריס בשאר איסוריס כי אם במקום הפסד מרובה א"כ בחמץ נחתינן דרגא ואוסרים אפי' במקום הפ"מ:

ועוד דהתוס' בע"ז מחמירים כו' ר"ל בחמץ ועמ"ש ש"ך בסי' ק"ח ס"ק י"ג. ובזה נדחה ראיית מהרי"ל וז"ל מהרי"ל בסי' קפ"ו כמדומה שנסתפקת כיון דחמץ במשהו אי ריחא

מילתא כו' ונראה דאין חילוק למ"ד לאו מילתא וראיה דלוי שרי בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבילה בכל ענין אפילו שניהן מין א' אפי' למ"ד מין במינו במשהו וכן מוכח התם פרק כ"צ דפריך למ"ד משום תערובת טעמים מה לי גדי וגדי ומה לי גדי וטלה נימא דל"מ גדי וגדי דהוי מין במינו ולר"י ולרבי כו' מין במינו במשהו אלא אפי' גדי וטלה דמין בשאינו מינו. ורב נמי ס"ל מין במינו במשהו עכ"ל מהרי"ל וכוונתו דאמרי' פ' כ"צ דף ע"ו אתמר בשר שחיטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש רב אמר אסור מ"ט ריחא מילתא היא ולוי אמר מותר ריחא לאו מלתא מתיבי אין צולין שני פסחים כא' מפני התערובת מאי לאו תערובת טעמים וקשיא ללוי לא מפני תערובת גופן (וטעם תערובות גופן או טעמן דעי"ז הפסח נאכל שלא למנויו) הנ"מ מדקתני סיפא אפי' גדי וטלה. אא"ב מפני גופן היינו דקתני אפילו גדי וטלה אא"א תערובת טעמים מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי אלא מאי כו' תערובות טעמין ושרי לימא תיהוי תיובתא דרב עכ"ל הגמ' ודייק מהרי"ל מקושי' המקשין דפריך לרב מאי אפי' גדי וטלה דמאי רבותא בגדי וטלה יותר מגדי וגדי א"א משום תערובת טעמין. וא"א דאפילו לדידן דקי"ל כלוי מ"מ בחמץ ריחא מילתא דמודה לוי דמשהו מיהו איכא. אלא דרב ס"ל דריחא הוי טעם גמור א"כ שפיר הוי גדי וטלה רבותא ל"מ גדי וגדי דהוי מין במינו ואתיא ברייתא כר"י דמב"מ במשהו וא"כ אסור אפילו א"א דריחא לאו מילתא דמשהו מיהא איכא אלא אפילו גדי וטלה דהוי מין בשאינו מינו אסור משום דהוי טעם גמור אלא על כרחך צ"ל דסבירא ליה להש"ס א"א ריחא מילתא הוי טעם גמור ואי לאו מילתא אפילו טעם משהו ליכא ואם כן שפיר פריך מה לי גדי כו' ועז"כ מ"א דלדברי הרי"ף נדחה ראייתו דלכאורה א"ל על ראיית מהרי"ל דאפילו נימא דמודה לוי דמשהו מיהו הוי מכל מקום פריך שפיר מה לי גדי כו' אע"ג דגדי וגדי הוי מין במינו מ"מ הא ברייתא לכתחלה מיירי דהא קתני אין צולין ולענין לכתחלה אין חילוק בין מינו לאינו מינו דכל מה דאסר במינו דיעבד משום דאוסר במשהו באינו מינו עכ"פ לכתחילה אסור דהא קי"ל אין מבטלים איסור לכתחיל' וצ"ל דהוי קשיא למהרי"ל הא התוס' דחי שם פירש"י דס"ל דלוי לא פליג אלא דיעבד אבל לכתחלה מודה דאסור דא"כ מאי פריך הש"ס ללוי מברייתא אין צולין ב' פסחים הא ברייתא מיירי לכתחלה אע"כ דלוי מתיר אפי' לכתחל' והוי קשיא למהרי"ל לדעת השואל דמודה לוי דמשהו מיהו איכא. ולהכי בחמץ ריחא מילתא א"כ היא גופה קשיא למה מתיר לוי לכתחלה הא אין מבטלים איסור לכתחלה. וא"כ לא פריך מידי ללוי מברייתי' דאין צולין ב' פסחים וע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דזה לא מיקרי מבטל איסור כיון דאין כוונתו לבטל וכדלקמן סי'. תנ"ג סעי' ג' וע"ש בט"ז ובי"ד סיי פ"ד ס"ק מ"ה בש"ך

ובדוכתי טובא ולפ"ז א"ש ראיית מהרי"ל דא"א דמשהו ודאי איכא שפיר הוי רבותא גדי וטלה דהוי אינו מינו וס"ד דריחא רק משהו הוי ואפי' לכתחלה באינו מינו מותר דאין כוונתו לבטל קמ"ל דהלי טעם גמור וזה א"ש לדחות דעת השואל למהרי"ל דהוי ס"ל לרב הוי טעם גמור וללוי דקיי"ל כוותיה עכ"פ טעם משהו הוי. אבל לדעת הרי"ף דלרב גופיה ליכא כ"א טעם משהו וא"כ ודאי ללוי אפי' משהו ליכא דאל"כ מ"ט דלוי דל"ל משום דלוי סובר דמין במינו בטיל א"כ לא תלי' פלוגתייהו כלל בדין ריחא מילתא אלא אי מין במינו במשהו אי לא וה"צ לפלוגי בעלמא במין במינו אע"כ דלוי ס"ל אפי' למ"ד מין במינו במשהו מ"מ ריחא לאו מילתא דאכי' טעם משהו ליכא אלא דס"ל להרי"ף דקיי"ל כרב במקום לוי ומטעמים שכ' הרי"ף שם אלא דא"א לפסוק בזה כרב כיון דרב מודה דלא הוי רק טעם משהו. אלא דרב לטעמיה דמין במינו במשהו ובשר שחוטה עם נבילה הוי מין במינו. ואם כן לדידן דקיי"ל מין במינו בטל א"א לפסוק בזה כרב א"כ בחמץ דק"ל דאוסר במשהו קיי"ל כרב דריחא מילתא היא. ולפ"ז נדח' ראיית מהרי"ל דע"כ כצ"ל לדעת הרי"ף הא דפריך הש"ס לרב מאי אפי' גדי וטלה טפי הל"ל א"א דהטעם משום תערובת טעמין א"כ אמאי גדי וטלה דהוי מין בשאינו מינו למה אסור כיון דאפי' לרב ריחא לא הוי כ"א משהו וע"כ צ"ל דמ"מ כיון דהברייתא מיירי לענין לכתחלה דקתני אין צולין כו' ולענין לכתחלה לרב אפי' אינו מינו אסור דאין מבטלים איסור לכתחלה וע"כ צ"ל דזה מקרי כוונתו לבטל. ואפ"ה ללוי פריך שפיר דללוי ע"כ אפי' לכתחלה מותר דללוי ע"כ אפי' טעם משהו ליכא כנ"ל. ולפ"ז אזדא ראיית מהרי"ל דפריך שפיר מה לי גדי כו'. דאע"ג לזה הוי מין במינו וזה אינו מינו מ"מ כיון דברייתא איירי לכתחלה ולענין לכתחלה אין חילוק בין מין לאינו מינו דהא אין מבטלים איסור לכתחלה כנ"ל:

דבמרדכי כו' אלא דהוכיח כו' בא ליישב קו' הש"ך בי"ד בסי' ק"ח ס"ק י"ד שכ' עמ"ש רמ"א שם וי"א שאין לחלק ר"ל דגם חמץ לענין ריחא שוה לשאר איסורים והם דברי ד"מ בשם מרדכי וכ' ש"ך וצ"ע דבמרדכי פ' כ"ש ליתא אלא דלא שייך ריחא בפת חמץ שנאפה עם מצה מטעם דלא. מצינו ריח פת בפת כו' עכ"ל. ולזה כ' מ"א דרמ"א דייק מלשון המרדכי וז"ל פ' כ"ש סי' תק"ע מעשה אירע בפסח שגוי השליך עוגת חמץ בתנור מלא מצות כו' אבל אי לא נגע מותר דקיי"ל ריחא לאו מלתא וכן השיב ר"ת כו' ריח פת איסור בפת היתר לא מצינו כו' עכ"ל והבין הש"ך דהמרדכי ור"ת קיימו בחדא שיטה ומתירים דריח פת בפת אינו אוסר אבל ריח צלי היה מודה דאוסר בפסח אבל מ"א כ' כדעת רמ"א מדכ' המרדכי דקיי"ל ריחא לאו מלתא משמע אפי' בריח גמור. דאל"כ הל"ל דאין ריח פת אוסר כמ"ש ר"ת ולא כתב וכן השיב ר"ת כו' אלא דגם ר"ת התיר

אבל לא מטעמיה דר"ת התיר משום דריח פת כו' אינו אוסר. ולפ"ז שפיר הוכיח רמ"א דלמרדכי אין חילוק בין חמץ לשאר איסורים וגם בחמץ אפי' ריח גמור לאו מלתא. ומ"ש ר"ת דריח פת כו' לא מצינו דמשמע דריח גמור אוסר זה אינו מצד חומרא דחמץ' אלא דר"ת ס"ל אפי' בשאר איסורים ריחא מילתא כרב וכמ"ש מ"א ס"ק ג'. ועז"כ מ"א דמ"מ גם במרדכי אינו מבואר להדיא דמתיר ריח גמור בחמץ ניהו דלשונו משמע כן מ"מ הא יש לדחות כמ"ש הש"ך דכוונת המרדכי כמ"ש ר"ת ומ"ש דקיי"ל ריחא לאו מלתא ר"ל בריח קליש כריח פת בפת דקיי"ל לאו מלתא אבל בריח גמור י"ל דמודה דאוסר בפסח אע"ג דבשארי איסורים קיי"ל כלוי:

והכא שניהם שוין ר"ל הרי"ף והתוס' דע"ז כמ"ש לעיל. עכ"פ אין להקל בסתום לגמרי כו' וח"י חולק ומתיר גם בסתום לגמרי במקום הפסד מרובה ע"ש:

וכ"ז בצלי כו' וכדומה שלא היה כולי ר"ל מדהביא רמ"א ראיה לאסור בישול מדאסר מהרי"ו בחמין הטמונים לשבת והוי ס"ל דבישול והטמנת חמין לשבת שוין. אבל לפי גרסתינו באו"ה גם או"ה מחלק בפירוש בין בישול להטמנת חמין לשבת. א"כ י"ל דגם מהרי"ו מתיר בבישול ולא אסר כי אם במטמין לצורך שבת. ואפשר שגם רמ"א נתכוין לזה. שכ' בי"ד סימן ק"ח עמ"ש הרב"י בד"א בצלי אבל אם בא לבשלם בקדירה זה לעצמו וזה לעצמו כו' מותר. ועל זה כתב רמ"א ודוקא שהתנור פתוח קצת. אבל אם סתום מכל הצדדים כדרך שמטמינים החמין לצורך שבת אסור עכ"ל. אין הכוונה במ"ש כדרך שמטמינים כו' שסתום מכל הצדדים אבל ס"ל דאפי' מבשלם בשעה ובשתים אסור אלא במ"ש כדרך שמטמינים כו' דהוה סתום וגם עומד שם זמן מרובה. ויש עי"ז ריח חזק וכמ"ש מ"א אבל בבישול מודה רמ"א דמותר:

ואף שהב"י בי"ד כו' שכתב בשם הרשב"א דאין ריח בישול אוסר. והביא ראיה מדפרכינן לרב מברייתא דאין צולין ב' פסחים כו' דע"כ מפני תערובת גופן מדקתני אפי' גדי וטלה. משמע דלתערובת טעמן ל"ח דריח לאו מלתא כנ"ל ומשני ר' ירמיה שצלאן בב' קדירות ופריך שני הקדרות ס"ד דהא פסח בעי צלי אש ומשני כעין שתי קדירות ופירש רש"י שפוד מכאן כו' ותל גדול של גחלים או אפר באמצע ומדמשני בשני קדירות משמע דבקדירה ליכא ריח וע"כ דבישול אינו אוסר דליכא ריח. ולפ"ז צלי קדר אסור דאע"ג דהוה בקדירה מ"מ איכא ריח כיון דהוה צלי. והק' הרב"י הא לפי המסקנא כעין ב' קדירות ע"כ מיירי בצלי ממש דהא בעי צלי אש ואיכא ריח ואפ"ה מותר וע"כ הטעם משום דאיכא הפסק תל. וכן לפי מה דס"ד שצלאו בשני קדירות היינו צלי קדר והאיכא ריח וע"כ צ"ל משום דאיכא הפסק קדירה וא"כ אפי' צלי קדר שרי ודחה מ"א דהפסק

קדירה היא לפי המסקנא דאיכא תל גדול דטרם יגיע ריח למעלה מן התל יתפזר הריח אבל הפסק קדרה גרידא לא מהני דהריח יוצא למעלה וגם לפי הס"ד שצלאן בשני קדרות לא מיירי בצלי קדר אלא בישול ממש ומטעם דאין לבישול ריח וע"ז פריך שתי קדירות דהיינו בישול ס"ד דהא בעיא צלי אש וגם המ"ל הא קתני בברייתא אין צולין ואיך א"ל בבישול בשני קדירות אלא די"ל דגם זה נכלל בקושייתו שני קדרות ס"ד דהא קתני אין צולין כו' אלא הא דמשני שצלאן בשני קדרות ויהיה המכוון לדעת מ"א דר"ל שבשלן בשני קדירות ע"כ צ"ל שצלאן בשני כו' תיבת שצלאן לאו דוקא. כיון שהנקב במקום גבוה. והריח מתפשט למעלה ע"ש שהביא ראייה. ואפשר דיש לסמוך כו' במקום הפסד כו' ומקשים העולם הא פשיטא ליה לעיל דאפי' אין הנקב במקום גבוה אלא שפתוח במקום שהעשן יוצא מתיר רמ"א לעיל וכן הסכים מ"א במקום הפסד ומתרצי' לעיל בעי' דוקא הפסד מרובה וכמ"ש ש"ך וכשהנקב במקום גבוה אז אפי' ליכא רק הפסד מועט יש להקל:

ומ"ש הע"ש דבחמץ כו' שכ' שם רמ"א בי"ד דאם האיסור או ההיתר דבר חריף אפי' בשאר איסורים אסור. וכ' ש"ך אפי' תנור גדול ופיו פתוח מן הצד. וא"כ י"ל דבפסח בהפס"מ אסור. ועז"כ הע"ש דבחמץ לא מצינו שהאיסור יהיה דבר חריף ועז"כ מ"א דמשכחת לה בארש"ט והא דלא כ' חומץ שכר היינו דאזיל לטעמיה בס"ק ך"ח דחומץ שכר ל"מ דבר חריף כ"כ פלתי שם:

סעיף ה

ס"ק ה אינו כו' ופשוט כו' כוונתו ר"ל דאמרי' דף וי"ו ע"ב אר"י א"ר הבודק צריך שיבטל ופריך למה צריך לבטל בשעת בדקה לבטליה בארבע או בחמש ומשני כיון דלאו זמן איסוריה ולא זמן ביעוריה שמא ישכח. ופריך ולבטלי' בשעה ששית שאז עסוק בשריפתו ומשני כיון דאסור מדרבנן לאו ברשותיה קאי ולא מצי לבטל דא"ר גידל אר"ח בר"י המקדש אשה משש שעות ולמעלה אפי' בחטי קורדנייתא (שהן חמץ נוקשה) אין חוששין לקידושין. ופירש"י משש שעות ולמעלה ר"ל מתחלת שש ואייתי ראיה דאפי' בשעה ששית לא הוי ברשותיה דהא אי קידש בו אשה אינה מקודשת ור"ת הוכיח דהא דא"ר גידל כו' משש כו' ר"ל מסוף שש דהיינו תחלת שבע דאסור מדאורייתא ואפ"ה מייתי שפיר ראייה דניהו דר"ג מיירי מתחלת שבע דבאותו זמן חמץ אסור מן התורה. ומ"מ חטי קורדניית' הויין נוקשה וסביר' ליה דנוקשה אין אסורו כ"א מדרבנן ולפ"ז יליף חמץ גמור בשעה ששית דהזמן גורם שהוא דרבנן מנוקשה מתחלת שבע ולמעלה ניהו דאז חמץ גמור אסור מן התור' מ"מ חטי קורדניית' דהגי נוקשה הוי דרבנן ומהרי"ל ס"ל

כפי' ר"ת וחזי' דהש"ס מדמה דבר שיש לו קולא מצד עצמו לדבר אחר שיש לו קולא זו מצד הזמן. ולכן ס"ל למהרי"ל דנוקשה בפסח (דס"ל למהרי"ל) כהפוסקים דנוקשה אסור מן התורה מ"מ לית ביה כרת דומה לחמץ גמור מער"פ משש ולמעלה דג"כ י"ל קול' זו דלית ביה כרת. והיינו מצד הזמן דעדיין הוא קודם פסח וכמו דחמץ גמור משש ולמעלה בטל בס' משום דלית ביה כרת מצד הזמן. כ"כ נוקשה בפסח דאין בו כרת מצד עצמו ג"כ בטל בס' ולפ"ז מ"ש מהרי"ל דמדמה חמץ משש שעות ולמעלה שהוא דרבנן כו' הוא לשון מושאל דהא ס"ל כר"ת דמפרש משש ולמעלה. ר"ל תחלת שבע דאסור מן התורה. ומהרי"ל שכתב משש ולמעלה שהוא דרבנן ר"ל מתחלת שש. דהא קאי ע"ד הש"ס ונבטלי' בשש דר"ל בתחלת שש. וע"ז משני כיון דמדרבנן אסור לאו ברשותיה:

ובכתבי מהרא"י כו' דלא מחמירים בלא פלוג כמו בגוף הגזרה דמשהו כ"ה גם שם בכתבי מהרא"י וע"כ צ"ל דס"ל דמשהו אסרו משום חומרא דחמץ אבל נט"ל אין איסורו בפסח אלא משום לא פלוג. וכ"ה קצת בתשו' רשב"א שהביא הרב"י בסי' זה שנתן טעם לאסור נט"לפ בפסח דהא מחמירים לאסור אפי' במשהו ה"ה נט"ל:

ומה קמדמי נט"ל למשהו דהוי לשבח וע"ש בפר"ח וע"כ דס"ל כיון דהחמירו במשהו אע"ג דליכא טעם ולא אזלינן בתר טעמא מ"מ נט"ל אע"ג דגרע ממשהו דהא פוגם מ"מ אסרוהו משום לא פלוג כיון דאסרינן אפילו ליכא נותן טעם דהיינו משהו ה"ה אפילו אם הטעם לפגם היינו לא פלוג לכן כ' דיש לחלק ולהתיר נט"ל בנוקשה אע"ג דפשיטא ליה דגם בנוקשה משהו אסור דלא כמהרי"ל היינו משהו דוקא שהוא גוף הגזירה אבל נט"ל דאין איסורו בחמץ גמור אלא משום לא פלוג לא החמירו לאסרו בנוקשה. כדמוכח בתוס' פסחים דדוקא לטעם האחרון כו'. ר"ל דהתוס' ריש פסחים כתבו הא דהצריכו חכמים בדיקה אע"ג דבביטול בעלמא סגי היינו משום שמא יבא לאכלו. והא דחשו בתמץ יותר מבשאר איסורים דמותר לשהותן בביתו ולא חשו שמא יאכל מהן היינו משום דחמץ לא בדילי מיניה. אי נמי משום דהחמירה תורה יותר מבשאר איסורים לעבור על בל יראה אי משהה אותו ברשותו לכן החמירו ג"כ ואסרו להשהותו אפי' בטלו משום שמא יבא לאכלו. וכתב עוד בשם הרשב"א דאפילו לטעם האחרון מ"מ בנוקשה אע"ג דר"ת ס"ל דלא עבר עליה בבל יראה מ"מ החמירו חכמים לבערו משום שמא יבא לאכלו משום לא פלוג משמע דלטעם דלא בדילי לא איצטריך לטעם לא פלוג דנוקשה שוה לחמץ גמור: כיון שהוא זמן ביעור ר"ל כיון דבמקצת היום זמן ביעור דהיינו בשש לכן כל היום הוי קצת בדילי שזוכר שאסור לאכלו. דוגמא מ"ש הש"ס לרבי יודא בדף י"א ע"א הוא עצמו

מחזיר עליו לשרפו מיכל קאכל מיניה. על ידי תערובת אוסר במשהו. אם נתערב אותו תערובות בדבר אחר. ס"ל למהרא"י דנוקשה וחמץ גמור ע"י תערובת שוין:
בשולי חביות בס"ה בחביות שדבקו נסריו בבצק שני חדשים קודם לפסח מותר היין לשתותו בפסח שכבר נתייבש ואינו נ"ט בפסח:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ונט"ל**. כתב בשבולי לקט כצ"ל:
והח"י חולק דאין כן פי' בש"ל. וא"ר הסכים עם מ"א ופירושו:
דחטים בבאר הוי נט"ל והקשה בח"י סימן תס"ז סעיף י"ב שכתב הרב"י שיש מי שאוסר אם נמצא חטה במים. אע"ג דהרב"י מתיר נט"ל בפסח:
ובס' א"ר תי' דדוקא בבאר שהן מחוברים הוי נט"ל. אבל בסי' תס"ז שנמצא במים תלושים לא הוי לפגם:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אם היס"ב כו'** • ובהגהת מיימוני סוף הל' חמץ כ' אסור אף בצלי (עמ"ש ס"א) ר"ל דלא קיי"ל הכי דהגמיי' סבירא ליה אע"ג דבעלמא צלי אינו אוסר אלא כדי קליפה או נטילה משמע דאינו מפעפע יותר היינו משום דאינו מפעפע עד שיתן טעם אע"ג דעכ"פ משהו מפעפע. מ"מ בשאר איסורים בעינן דוקא נתינת טעם ולכן בחמץ דמשהו אוסר כולו אפי' בצלי דבמשהו מפעפע בכולו. אבל הרב"י בס"א העתיק דברי רמ"מ דבכ"מ דבשאר איסורים סגי בקליפה או בנטילה גם בחמץ הדין כן דאינו מפעפע כלל יותר אפי' משהו:
אך רמ"א כו' ר"ל דלרמ"א לא סגי בהאי תי' וצ"ל כתי' מ"א תחלה לחלק בין יש מים שהוא לח ובין יבש:
א"כ צ"ל כמ"ש לחלק בין לח ליבש:
ובד"מ סי' תס"ז כ' דין צונן דאסור. ר"ל אפי' הבשר שנשרה בתוכו. ואח"כ כ' כו' אם נמלגה כו' וא"כ ליכא שום תירוץ משני תירוצי מ"א דהא אוסר אפי' הבשר וצ"ל כתי' שכתב לדעת הגמ"י. וגם ליכא לחלק בין לח ליבש כמ"ש לרמ"א דהא מיירי במליגה דהיא ע"י מים כנ"ל. אבל הכא שבא להפליט כו' דהא קתני בקערת חמץ. אבל לרמ"א ל"ל האי תירוצא דהא הכא מיירי שהחטה בעין. אבל להגי"מיי י"ל כן דמיירי שמולג בקערת חמץ ואין חמץ בעין. מיהו במרדכי משמע דמטעם עירוי אסר לה וא"כ הדרא ק"ל דדברי מרדכי סותרים זא"ז דמתחלה כתב דאפי' צונן אוסר ואח"כ כתב דאינו אוסר כ"א שהיס"ב ואפי' היס"ב אינו אוסר אלא ע"י עירוי. אבל בכלי שני אינו אוסר והשתא

ל"ל דהא דאוס' בצונן מיירי בחמץ בעין והא דבעי עירוי שהיס"ב מיירי שאין החמץ בעין מ"מ לא מסתבר למ"א להפליג כ"כ דכשהחמץ בעין יאסר אפי' ע"י צונן וכשאינו בעין אפי' כ"ש לא יאסר וגם מוכח הסברא להיפך דהא בשאר איסורים אפי' האיסור בעין לא אשכחן שום פוסק שיאסר בצונן אם לא ע"י כבישה כ"ד שעה וכלי שני מוציא אפי' איסור בלוע לדעת רשב"א ניהו דרשב"א יחיד ורבו החולקים עליו ולכן פסק רמ"א בי"ד סי' ק"ה דלא כהרשב"א מ"מ מוכח דמסתבר יותר לאסור בכלי שני אפי אין האיסור בעין מלאסור בצונן אפי' האיסור בעין ואיך נאמר להמרדכי בהיפוך כשהוא בעין אוסר אפי בצונן בפסח וכשהוא בלוע אינו אוסר אפי' ע"י כלי שני שהסי"ב:

וכ"מ הלשון בהג"מיי כצ"ל:

והיא הג"מיי שהביא מ"א לעיל בשם רשב"א ומהר"י שטראס"בורג:

א"כ אין כאן ראיה לאסור כלי שני היא ענין בפ"ע ואיך לו שייכות להקושי' שלפניו כדרכו של מ"א בדברים העומדים בשני חצי לבנה דהיינו שני חצי עיגול. ור"ל דרמ"א כ' ויש מחמירים בכ"ש בפסח כו' דמשמע אע"ג דרוב הפוסקים סבירא להו בשאר איסורים דאין כ"ש אוסר דלא כהרשב"א כיון שרבו החולקים עליו וכמו שפסק רמ"א בי"ד סי' ק"ה מ"מ בפסח מחמירים ולא נרשם בש"ע מי הם המחמירים דל"ל דהם המרדכי או הגמ"יי אדרבה ה"ה לא אסרו אלא ע"י עירוי אבל בכ"ש מתירים. ועוד דהא כתב בשם הג"מיי כו'. ר"ל דעה א' שהביא ומיהו בחימום כ"ש אין לחוש נרשם שהוא מהג"מיי פ"א מהלכות חמץ ואח"ז כ' רמ"א ויש מחמירים בכ"ש כו' וע"כ תרווייהו בחדא גווני מיירי שהוא יבש כמ"ש מ"א לעיל וא"כ אי היש מחמירים הם הג"מיי וס"ל לרמ"א דלא מטעם עירוי אסר אלא מטעם כ"ש א"כ יהיו דברי הג"מיי סותרים זא"ז וע"כ צ"ל דהג"ה אחרת היא ובאמת חולקים זע"ז והוא דוחק:

ולפמ"ש לק"מ ר"ל לפמ"ש מ"א דטעם הג"מיי משום עירוי לק"מ דגם הגה"ה אחרת מודה דכ"ש אינו אוסר א"כ עדיין לא ידעינן מי הוא המחמיר בחמץ יותר מבשאר איסורים לאסור כ"ש ע"כ הגיהו דברי מ"א במה שאינו ענין לקושייתו על המרדכי:

לכן נ"ל דמ"ש המרדכי כו'. עתה מתחיל לחזור על הראשונים דלפמ"ש דהמרדכי מטעם עירוי אוסר אבל לא כ"ש א"כ הדרא קושייתו לדוכתי' דדברי המרדכי סותרים זא"ז דהא אוסר אפי' בצונן:

דאית בי' פילי וכמ"ש בי"ד סס"י צ"א. ר"ל דס"ל כדעת האומרים שם דאפי' חי והוא צונן אי אית ביה פילי או מתובל בתבלין כולו אסור ע"ש בש"ך ס"ק ך"א או אפי' סובר בשאר איסורים חי אינו אוסר מ"מ בחמץ אפשר דמחמיר:

וע' סי' שי"ח כו'. ע"ש במ"א ס"ק ח' דלענין שבת כיון דיש דברים המתבשלים בכ"ש ואין אנו בקיאים מי ומי הם המתבשלים בכ"ש לכן יש להחמיר בכל הדברים מספיקא שמא אותו דבר מתבשל בכ"ש ואפשר דלענין חמץ ג"כ יש להחמיר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **בדבר כו'** ונ"ל כו' וכמ"ש ר"ס תמ"ב. ר"ל שם כתב סברא זו אבל כתב שם דכה"ג אינו עובר עליו בשהייתו דהא מן התורה מותר לאכלו אלא דהכא ר"ל דעכ"פ מדרבנן אסור להשהותו כיון דאסור באכילה מדרבנן ולא נתבטל והרי חמץ בביתו:

ומיהו לדעת הרא"ש כו' ומותר אח"כ לבשלן כו' ר"ל אע"ג דלח בלח אפי' במינו בעי ששים. מ"מ כיון שנתערב בהיותו יבש ונתבטל חד בתרי נעשה היתר גמור ומותר אח"כ לבשלן אפי' ליכא ששים דלא כדעת הרשב"א דס"ל דאסור לבשלן עד דאיכא ששים:

כמ"ש בי"ד. ר"ל אע"ג דלא קיי"ל כהרא"ש אלא בנתערב חד בתרי אסור לבשלן כיון דליכא ששים מ"מ מותר להוסיף עליו קודם בישול עד ס' ולבשלן אח"כ ולא הוי מבטל איסור דעדיין אין שם איסור עליו דהא קודם שבשלו מותר לאכלו. ה"ה הכא מותר להוסיף עליו אפי' ערב פסח אחר חצות כיון דאז עדיין היתר הוא ומותר לבשלו עד שיהיה נימוח ויהיו לח בלח ויהיה מותר אפי' בפסח:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **דחיישינן כו'**. ול"נ דהרשב"א כו' שממני נובע הגהת רמ"א כמו שנרשם:

אבל לדידן כו'. דלא כרמ"א דהש"ך הבין דרמ"א אוסר אפי' ע"י סינון. אבל לא סיננו עד הפסח ר"ל דאם סיננו קודם פסח אפילו נמצא פירורים שנשארו למעלה על הבגד שסיננו ע"י מותר דכיון דהשתא לא נשאר בו רק טעם חמץ דס"ל דודאי הפירורים עצמם אינו עובר כלום דרך הבגד וטעם אינו חוזר וניעור לכולי עלמא אבל אם סננו בפסח ונמצאו פירורים למעלה על גבי בגד אסור. דהא חזינן דהיה בו בפסח פירורים ואסרו בפסח. אבל אי סננו בפסח ולא נשארו פירורים על גבי בגד הרי חזינן דלא היה בו פירורים רק טעם בעלמא ונתבטל קודם פסח ומותר היין:

אבל ח"י כתב הטעם דמהאי טעמא מהני סינון דאפילו את"ל דנכנס מעט חמץ עם היין דרך הבגד מ"מ כיון שהוא דק כל כך עד שנכנס דרך נקבי הבגד ומתערב עם היין יש לו דין לח בלח דאינו חוזר וניעור בפסח וכתב בספר ח"מ דלפי טעם זה אם לא סננו עד הפסח אפילו לא נמצאו פירורים למעלה על הבגד מ"מ אסור היין דיש לחוש שמא עד זמן מה קודם הסינון היו בו פירורים גסים ונתנו טעם בפסח ואסרו היין ואח"ז נתמעכו ונעשו דקים עד שעברו דרך נקבי הבגד ע"ש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מותר כו'**. עס"ג ר"ל דכה"ג לכ"ע לא אמרי' דחוזר וניעור כיוץ דליכא רק טעם בעלמא:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **במים כו'** דהמים מבטלים כו' דאל"תה אפי' היו שרוים בכלי חמץ אפי' רק קודם פסח ולא בפסח הי' ראוי לאסור מדינ' דע"י חורפיה דציר הוי כבוש אם שהה כדי שיתנו מים על האש ויתחיל להרתיח אפי' להפליט מן הכלי לדעת מ"א סס"ק זה דחולק בזה על הש"ך:

וא"ל כיון דסתם כלים אין בני יומן ואם כן קודם פסח דקיי"ל נטל"פ מותר לכן שרי לדידן. אבל בפסח קיימא לן נטל"פ אסור ועל הרב"י דס"ל בסעיף יו"ד דגם בפסח נטל"פ מותר באמת קשה למה החמיר בשרוים בכלי חמץ בפסח ז"א חדא דהא כתב מ"א ס"ק ך"ג דבחמץ ל"ל סתם כלים אין בני יומן דליכא גבייהו ס"ס. ועוד דחורפיה דציר משוי ליה לשבח וגם ל"ל דקודם פסח בטל בס' דהא צריך לשער נגד כל הכלי ואין במה שבתוך הכלים ס' נגד הכלי אם לא בכלי רחב הרבה ודק והוא אינו מצוי כמבואר בפוסקים. ואע"ג שכתב התוס' דף למ"ד ע"א ד"ה לשהינהו עד אה"פ כו' וז"ל תימא לר"י ניהו דס"ל דטעמ' דחמץ בקדיר' חשיב משהו שאין רגילים להשתמש הרבה ביחד כי עכ"ל מ"מ הכא מיירי בבלע הכלי חמץ מרובה וכן מצינו בדוכתא טובא:

דיש להחמי' כו' ר"ל שכתב שם אם רואה דגים טמאים שרוים במי' עם טהורי' אפי' הערי"נג (ר"ל שאין דרך למלוח הערי"נג עם דגים טמאים כמ"ש שם מ"מ כיון ששרוי עם הטמאים במים) אסורים ועז"כ הטעם דעינינו רואות כו' וע"ש בש"ך:

כתב בד"מ מיהו צ"ע דאפשר כו' מאי דמספקי' ליה בזה אף דהלכה רווחת כבוש כמבושל י"ל או דנסתפק אי אמרי' דכבוש כמבושל להוציא ולהפליט מן הכלי אף ע"ג דאין מליתה לכלים להפליט מ"מ כבישה עדיף או אפשר מספקא ליה דבזמן היתר לא אמרי' כבוש כמ"ש אחר זה:

ובהכי מתיישב' דברי ר"ה בסי' תנ"א שכתב והובא בטור שם עריבות של חרס שלשין בהם כל השנה ובשעת הגיתות הדיחו אותן יפה ודרכו בה ענבים הניחוהו תחת הצינור לקבל בו יין אותו יין אסור לשתותו בפסח כו' עכ"ל ופה בסי' זה תמה עליו הרב"י למה אסור היין הלא צונן אינו בולע ולדברי ד"מ א"ש דמיירי ששהה בתוכו שיעור כבישה ולהכי אסרו:

ואפשר כו' לא אמרי' ביה כבוש כו' ולפ"ז הדרא קושי' הרב"י על רב האי לדוכתיה:

וכ"מ בטור שכתב בסי' זה בשם תשובת הרא"ש גבינה לחה בפסח מותר אעפ"י שנעשית בכלים של כל השנה ולא נזהר בם. כיון שאין משתמשין באותן כלים כל השנה בדבר חם אין בולעים ואפי' שמשו בדבר חם כיון שאין עושין בה הגבינה בחמין אינו מפליט עכ"ל. ומדלא חשש אם החמץ וגם הגבינה שרה כ"א בתוכו זמן כביש' ואז היה ראוי לאסור הגבינה אע"כ דבזמן היתר לא אמרי' כבוש:

וכן נראה דבדבר לח כו' אפי' בזמן היתר:

ובסי' תנ"א כו' ועיין מ"ש שם ס"ק מ"ם שנדח' ראיית הד"מ משם:

והב"ח כתב כו' הביא דבריו ללמוד מהם כמה דיני' וגם לראיה דבזמן היתר אמרי' כבוש דהא סיים הב"ח ומיהו צריך לידע כו' דכבוש כמבושל:

ונוהגים לשרותו כו' ר"ל אע"ג דמדינא שרי דנתייבש מ"מ המנהג להחמיר לשרותו לכתחלה אבל בדיעבד אינו אוסר כיון שלא שהה בתוכו שיעור כבישה:

אבל בשר מלוח. ור"ל לח ואינו יבש נוהגים ג"כ לשרותו אבל צריך שרי' מצד הדין:

ודע כו' אלא מה שבתוך הציר כ"כ רמ"א בי"ד ס"ס ע' אלא שבר"ס ק"ה הביא רמ"א שני דעות בזה וע"ש בש"ך. לכן הוצרך לראיה שיש להכריע כמ"ד שאין אסור רק מה שבתוך הציר:

שאין המלח מפליט כו' ר"ל הא קיי"ל אין מליחה לכלים להפליט אלא על ידי חורפא דציר שהוא לח מפליט והיינו דוקא מה שבתוך הציר אבל שלמעלה מן הציר אין לו רק דין מליחה:

וכ"כ הרא"ם פ' צו ליישב קושי' התוס' סוף ע"ז למ"ד סוף לילה פוגמת. א"כ למ"ד נטל"פ מותר למה הצריכ' התורה שבירה לכ"ח שנתבשל בה חטאת דבלוע מנותר וכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם הא חטאת נאכלת ליום השחיטה ובלילה שלאחריו וא"כ אימתי נעשה נותר בסוף הלילה והא אז כבר הוא פגום. בשלמא א"א דאינו נפגם עד אחר ך"ד שעות א"ש דהא סוף הלילה עדיין אינו פגום וחל עליו שם איסור נותר אע"ג דאפשר להמתין עד אחר כ"ד שעות ויופגם. מכל מקום גזירת הכתוב הוא כיון שפעם אחד חל עליו שם נותר צריך שבירה. אבל למ"ד סוף לילה פוגמת מעולם לא חל עליו שם נותר כלל דמיד נפגם ולמה צריך שבירה ולזה תירץ דאיסור נותר ופגימה באים כא' וחל עליו רגע אחד שם נותר ולכך גזירת הכתוב שצריך שבירה. וא"כ אין אסור כו' מיד כשפנו כו' ובתשו' חו"י ס"ס ק"א כתב ליישב והסכים ע"י ס' פלתי ר"ס ק"ה דודאי אין סברא דך"ג שעה וג' רביע שעה לא פלט ולא בלע כלל וברביע שעה אחרונה של שעה ך"ד פלט ובלע הכל. אלא דהפליטה ובליעה היא מתחלת ך"ד שעה עד סופה לאט לאט עד שסוף

שעה ך"ד נגמר הפליטה ובליעה הראוי לאסור א"כ הרוב ועיקר הפליטה היתה לשבח. ולכן אפילו אותו קצת שפולט לבסוף הוא פגום מ"מ כיון דעיקרו לשבת אסור:

ובמליחה יש להחמיר כו' דלא כש"ך סי' ס"ט ס"ק ס"ח עמ"ש בש"ע דאם מלחו בשר בכלי שאינו מנוקב דהבשר והכלים אסורים ומכל מקום מותר למלוח בה בשר שכבר נמלח ופלט כל דמו והודח כדינו. כיון דצונן הוא לא בלע. והקשה הדרישה דאם שהה בתוכו כדי שיתנו מים על האש ויתחיל להרתיח. יאסר הבשר דהוא שיעור כבישה בציר. ותירץ הש"ך כיון דבמים שיעור כבישה ך"ד שעה אלא שבציר סגי כדי שיתנו מים על האש כף היינו משום רתיחת המלח. וכיון דמשום רתיחת המלח הוא אם כן כיון דאין מליחה לכלים להפליט לכן לא מהני להפליט מהכלי ע"י שהיית ציר כדי שיתנו מים על האש כו' עד שישהה ך"ד שעות כמו מים. ומ"א חולק א"כ צ"ל דהתם בי"ד מיירי שאינו שוהה תוך הכלי כ"כ עד שיתן מים על האש כו' אע"ג דסתם בש"ע. י"ל כמו שלא ביאר שלא ישהה בתוכו ך"ד שעה לפשיטתו דכבוש כמבושל כן לא הוצרך לבאר לדעת מ"א שלא ישהה כדי שיתן מים כו' דפשיטא ליה דזה מיקרי כבוש אפי' לגבי כלי דדוחק לומר דמ"א לא החמיר כ"א בפסח דמשהו מיהו איכא דאין לשון מ"א משמע הכי:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **הדיחו כו'** ולכן ידיחו הכל קודם פסח עכ"ל משמע דהדחה עדיף מנדקט ברישא שרי' ובפסח דאיכא תרתי לריעותא וסיים בתרתי לטיבותא הדחה וקודם פסח ובח"י חולק דאדרבה שרי' עדיפי ולא בהעברה בעלמא אלא יש לשרותו זמן מה וסיים ומנהג יפה לשרותו בנהר ואי לא שרוהו קודם פסח אם מותר לשרותו בפסח עיין בח"ו:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **אין כו'** אבל אם יש שום כו' כחמץ עצמו מ"מ התיר בתשו' שב יעקב להשהותו עד אחר הפסח וכתב שכן המנהג ע"ש:

סעיף כג

(ס"ק כג) שהן ב"י הו' דוקא במחבת ר"ל בשומן דמתיכין לתוך המחבת לא אמרי' סתם כלים אין ב"י דדרכה להיות בת יומא:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **שמבשלים כו'**. אין ראוי לחול עליו שם חדש דהא מה"ט דוקא נ"ט בר נ"ט דהתירא אבל דאיסורא לעולם אסור דעכ"פ טעם איכא אע"ג שהוא קלוש מ"מ נשאר באיסורו כיון דכבר עליו שם איסור משא"כ נ"ט בר נ"ט דהתירא כיון שהוא טעם קלוש אינו חל עליו שם איסור משא"כ בחמץ דעכ"פ שמו עליו אלא שעד עתה היה היתר:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **יש להקל משום דהוי נ"ט בר נ"ט כו'** ור"ל י"ט אחרון כיון שהוא דרבנן סמכינן על אותו סברא להקל. ועבי"ד סי' קי"ד כו' וע"ש בהג"ט סעיף יו"ד דאפי' דרכן לערב אלא שידוע שא' מהן אינו מעורב ואינו ידוע מי הוא הוא מציל על כל הגוים ומותר ליקח מכולן מן הסתם עד שנודע שמערב. אבל אם נודע שיש מהן שוודאי מערבים ויש מהן שוודאי אין מערבים ולא נודע מי המערב. אם הגוי מביא לשוק למכור הולכים אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש ולכן אם הרוב אין מערבים מותר אבל ליקח מהן בביתם ובחנותם אסור דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי:

דאין חריפות הראשון כו'. ר"ל אם בשלו בקדירה איסור חריף ואח"ז בשלו בתוכו אחר מעל"ע היתר שאינו חריף לא אמרי' דחריפות הראשון של איסור משוי לשבח אלא א"כ בשלו בה עכשיו היתר חריף:

דאפשר לדמות יי"ש כו'. הוא סברא אחרת ממ"ש הט"ז דיי"ש לעולם אינו נפגם אפי' בלוע בכלי ימים רבים אדרב לפי יושנו משביח יותר:

סעיף כו

(**סק כ"ו**) **שאין כו'**. דספיק' דרבנן לקולא וכמו דמקילי' ביום טוב אחרון כיון שהוא דרבנן. ה"ה בפסח במשהו דהוי דרבנן מקילינן כן הוא בד"מ:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **שאין חומץ כו'**. דלא אפשר בקל למצוא אחר. וכתב בח"י דטוב לסנן שלשים יום קודם הפסח:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **שלא למלאות כו'**. וצ"ע דהא בדבר חריף כו'. ולכן אם עמד בכ"ח בן יומו כו'. ובספר ח"י כתב שדבריו תמוהים דלמה הוצרך כלי בן יומו. דהא דבר חריף משוי לשבח אפי' אינו ב"י וכמ"ש הפוסקי' ובמ"א גופא בסימן זה וסיים בצ"ע. ובדפוס חדש הגיהו על פי הגהת בעל ת"ש אפי' אינו ב"י. ולענ"ד שא"צ להגיה דאפשר דעת מ"א ניהו דרמ"א ביו"ד סי' צ"ו ס"ג כתב תבלין שנדוכו במדוכה של בשר אפי' אינו ב"י אסור לאכלן בחלב דעביד תרתי ע"י חורפיה משוי בעיני' וגם לשבח בענין אחד מ"מ כיון דהרב"י שם סבירא ליה דבעי' דוקא בן יומו דלא אמרי' חורפי' משוי לשבח רק משוי ליה בעינא סבירא ליה למ"א דכאן ראוי לסמוך להקל על הרב"י כיון דאיכא בלא"ה צדדים להתיר. חדא דתחילת תשמישו ע"י צונן וגם דעת הש"ך דגם בחומץ בעינן מעל"ע. וגם דעת הש"ך

שהביא מ"א לעיל סס"ק ט"ז דאפילו בציר להפליט מכלים בעינן דוקא מעל"ע מכל הני צדדים יש להקל דבעי' שהכלי יהיה בן יומו כדעת הרב"י:
וכן משמע מפירש"י ותוס' שם בהאי דינא דסי' ק"ד שכ' בע"ז דף ס"ט ע"א דאמרינן האי עכברא דנפל לגו שיכרא אסרי' רב להאי שיכרא ואמר רבא לא ידענא אי משום דסבר נטל"פ אסור או עכברא בשכרא אשבוחי משבח ואמרי' בתר הכי אבעיא להו נפל לגו חלא מהו וכ' רש"י והתוס' דמה"ט מסתפק דלמא משום חוזק החומץ אינו פוגמו אלא משביחן ובשלמא אי מיירי בחומץ שכר היינו דהוצרכו לחלק בין שכר ובין החומץ מן השכר. אלא אי מיירי בחומץ יין לא היו צריכים לסברת טעם חוזק חומץ ת"ל דמסתפק דלמא ניהו דבשכר פוגם ביין משביח:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **ואם מלאהו כו'** מורק ושוטף שרי מיהו בחומץ חזק לפמ"ש מ"א בס"ק כ"ח לא מהני ואסור:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **ואסור כו'** וי"ל כיון שאינו מחויב לבער החמץ כו' וא"כ אם יש כזית במקום אחד גם היין צריך לבער:
מיהו אין ראייה כו' חמץ נוקשה במשהו וכדעת ת"ה שהביא מ"א סק"ה:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **בוסר כו'** צ"ל דבוסר לא הוי חריף דבדבר חריף היכא דאיכא דוחק' מפליט ואוסר:
וצ"ע כו' אלא לדעת בעה"ת אבל לדידן דקי"ל דכ"ד חריף אסור א"כ אף בוסר כו' הבנה הפשוטה בדבריו דהסמ"ק לא כ' האי דינא של הרב"י אלא לדעת בעה"ת דס"ל דוקא צנון וחילתית מיקרי דבר חריף אבל שאר דברים כגון שומין ובצלים וכרשי' ל"מ דבר חריף וה"ה בוסר. משא"כ לדידן דקיי"ל בי"ד סי' צ"ו כהפוסקים דגם שומים ובצלים מיקרי דבר חריף וה"ה בוסר. וכן מביני' העולם ולכן תמהו על מ"א דאדרבה הלא מבואר בטור י"ד וכן פה בסימן זה דדעת מהר"ם רוטנבורג דדוקא צנון וחלתית הוי דבר חריף ובעה"ת ס"ל דכל הדברים כגון שומים ובצלים וכרשים מיקרי דבר חריף. אך לפענ"ד לא על מ"א תלונות העולם כ"א על דעת הסמ"ק שהביא הרב"י הביא לשונו הט"ז בס"ק י"ג שסיים על דין זה דשרי מ"ד אכרשים ובצלי' שחתכן בסכין חולבת ונתנם עם בשר כדפירש רבינו ברוך והוא בעל התרומות כנודע והוא אדרבה לפי הבנת העולם לדעת ר"ב אסור בין בבצלי' שחתכן בסכין חולבת ובין הכא בבוסר. לכן כלע"ד דהמ"א הבין

כונה אחרת בסמ"ק ממה שמבינים העולם דהסמ"ק כ' ואפי' פלט משהו בעלמא הוא דפליט ונתבטל קודם הפסח מידי דהוי אכרשים כו' ולמה קראו משהו בעלמא הלא לדעת הרשב"א אוסר כולו ולדעת בעה"ת עכ"פ אוסר בנ"ט כמבואר בי"ד סי' צ"ז אולם הרב"י ביו"ד סי צ"ו כ' בשם בה"ת וז"ל צריך לזהר שלא לחתוך בסכין חולבת לא שומים ולא בצלים ולא כרשים אם רוצה לתתם עם בשר לפי שהם חריפים ודמי לצנון ואם שגג וחתך לא סגי בהדחה שהרי נבלע ונתפשט הטעם בהם ואם אחר כך נתנם בקדירה מותר לבטל בס' טעם הסכין הבלוע בירק דאין זה רק מעט אבל אם חתכן בסכין של גוי כו' עכ"ל. והטור כ' בשס בעה"ת דאם חתך בסכין של בשר שומין ובצלים ונתנן בחלב צריך ס' לבטלם מיהו א"צ ס' כדי כל הצנון רק ס' כדי הבלוע בו היינו כדי כל הסכין עכ"ל וכ' שם בדרישה וב"ח דמ"ש הטור היינו כדי כל הסכין אינו מדברי בעה"ת אלא הוא מדברי הטור עצמו. וס"ל למ"א דהטור לא כ' כן לפרש דברי בעה"ת דדעת בעה"ת דצריך ס' נגד הסכין (והיינו כשהמקום שנגע בסכין הוא פחות מכדי נטילה דאל"כ סגי בס' נגד כדי נטילה כמ"ש הש"ך שם) דהא נראה מדברי בעה"ת שהביא הרב"י דניהו דע"י החתך נאסר כדי נטילה מ"מ לא נבלע באותה כדי נטילה כ"א דבר מועט אלא שאותה כדי נטילה אינה ס' נגד אותה מעט בליע' אבל כשנתנו בקדירה כיון שא"צ ס' אלא נגד הבלוע בכדי נטילה אלא כיון דלא ידע כמה בלע צריך ס' נגד כל כדי נטילה אבל לדעת בעה"ת דברור דע"י חריפות אינו בולע כ"א דבר מועט ויש בקדירה וודאי ס' נגד הבלוע: אבל הטור לא העתיק דברי בעה"ת כ"א ללמוד ממנה דצריך ס' נגד הבלוע והטור אליביה דנפשיה ס"ל דאותה כדי נטילה בלע הרבה וא"א דידע כמה בלע לכן צריך ס' נגד כל כדי נטילה או נגד הסכין וכן צ"ל שהבין רמ"א בת"ח כלל ס"א דין ב' שכ' על צנון שחתכו בסכין ש"ב שנתנו בחלב וז"ל א"צ ס' נגד כל הצנון רק ס' נגד הסכין ובש"ד כ' דא"צ לשער רק נגד טעם הבלוע בסכין שהוא דבר מועט והב"י פסק כסברי א' מיהו א"צ לשער רק נגד מקום הסכין שנוגע בצנון ולא נגד כל הסכין וכ' עליו בס' מנחת יעקב בסק"ה בש"ד שלפנינו כ' מותר לבטל טעם הסכין הבלוע בחלב והו' דבר מועט עכ"ל. וכן הוא ג"כ לשון ס' תרומה הובא בב"י סי' צ"ו. ומדכתב הטור על ס' התרומה דצריך ס' נגד כל הסכין א"כ גם דברי הש"ד יש לפרש כן וכו' ומ"מ מיקרי דבר מועט דא"צ לשער נגד כל הצנון והירוק כו' עכ"ל אך מ"א ס"ל דרמ"א פי' לדברי הש"ד וכן בעה"ת דמ"ש דבר מועט הוא כפשוטו וכנ"ל ודברי הטור אינן פי' לדברי בעה"ת אלא הוא דעת עצמו כנ"ל. וא"כ א"ש דברי הסמ"ק שכ' אדין הבוסר ואפי' אי פלט משהו בעלמא הוא דפליט ונתבטל קודם פסח:

מ"ד אכרשים ובצלים כו' כפי' ר"ב ור"ל ניהו דס"ל לבע"ת דהוי דבר חריף ואוסר כדי נטילה מ"מ הבלוע אינו אלא דבר מועט ויש בוודאי בחלב ס' נגד הבלוע ה"ה הכא בבוסר כיון דנחתך דק דק אותו מעט שבלע מן המדוכה או הסכין וודאי נתבטל קודם פסח וא"ש ואם כן לדידן דקי"ל בי"ד כדעת הטור דצריך שם ס' נגד כדי נטילה או נגד מקום הסכין משום דבלע הרבה א"כ הא דשרינן הכא בבוסר כמ"ש הסמ"ק כנ"ל אע"כ ס"ל דבוסר לא הוי חריף וזה כוונת מ"א במ"ש וצ"ל דבוסר לא הוי חריף דהא לדידן צריך ס' נגד כל כדי נטילה וכיון דנידוך דק דק הי' ראוי לאסור דליכא ס' וע"כ צ"ל דבוסר לא הוי חריף ולא בלע כלל. וע"ז הקשה מנ"ל הא דסמ"ק לא התיר אלא לדעת בעה"ת דס"ל לא בלע אלא מעט אבל לדידן כיון דקי"ל דכ"ד חריף אסור ה"ה בוסר והא לדידן ס"ל דבלע הרבה ואף שלשון מ"א קצר לפי פירושו מ"מ הלא ידוע דרכו בקדש:

סעיף לה

ס"ק לה תוך כו' בדבר הנעשה בידי גוי כו' ר"ל דזה מקרי לכתחלה להתיר לקנות מן הגוי אבל אם נעשה באקראי כו' זהו הוי דיעבד כו':

דבר שאינו חריף ולדעת הש"ע ה"ה בוסר לא הוי חריף אלא דהמ"א לשיטתיה שהניח בס"ק ל"ג בצ"ע דבוסר ראוי להיות דבר חריף ולכן סתם פה וכ' דבר שאינו חריף:

סעיף לח

ס"ק לח בסכין כו' ואפי' קודם שנכבשו כו' ר"ל וכ"ש אחר שנכבשו ונחמצו אבל אחר שנכבשו קודם שהחמיצו הלא הביא בשם הטור מיד אח"ז דהמים מבטלים חורפייהו:

דוקא שנחתכו אחר שנכבשו כו' ומשמע אפי' קודם שהחמיצו ואפי' את"ל דמיירי אחר שהחמיצו מ"מ קודם שנכבשו דחריפין מצד עצמן ודאי עדיף דהא כ' הטור דהמים מבטלין חורפייהו שמצד עצמותן א"כ אחר שהחמיצו דחריפתן היא רק ע"י החמיצה ודאי עדיף החורפה שקודם כבישה שהיא מצד עצמו:

וכ"כ הב"ח ולא שייך כו' זהו לשון הטור. פי' כ"א בלע קצת מהסכין ר"ל שבכל חתיכה נבלע עד כדי נטילה לדידן דקיי"ל כהראב"ד דאוסר כדי נטילה ולא יצא כל הבלוע מהסכין כ"א מעט נפלט לתוך חתיכה אף שבצירוף כל החתיכות יש ס' מ"מ הלא לא נבלע בכל חתיכה כ"א עד כדי נטילה ואע"ג שאח"ז כבשם יחד וכבוש כמבושל ונימא שוב פלטו החתיכות מה שבלעו מהסכין ובצירוף כל החתיכות הלא מסתמא יש ס' נגד הסכין זה סיים ולא פלט:

ואע"ג דפסק בי"ד כו' ר"ל הטור וחולק על הרשב"א (וק"ל כהרשב"א) דס"ל לדידהו דס"ל דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה אלא בב"ח ולא בשאר איסורין ולכן אם חתיכה בלעה

איסור ולא היה בה ס' ונאסר' ואח"כ נפלה החתיכה לקדירה א"צ ס' נגד כל החתיכה אלא נגד איסור שבלעה וס"ל לרשב"א אע"ג דאיכא ס' נגד האיסור והקדירה מותרת מ"מ אותה חתיכה נשארה באיסורה וס"ל אפשר לסוחטה אסור והטור חולק וס"ל אפשר לסוחטה מותר ולכן גם אותה חתיכה חוזרת להתירה א"כ לדעת הטור ה"ה הכא י"ל דע"י כבישה דהוי כמבושל שוב פלטו כל הבלוע וצירוף כל החתיכות הם ס' נגד הסכין ויחזרו החתיכות ויהיו מותרות דהא ס"ל אפשר לסוחטו מותר:

מ"ד אהגעלה דבעי' דוקא בישול ולא מהני כבישה ע"כ דע"י כבישה אינו פולט כ"כ כמו ע"י בישול וכ"כ הש"ך בי"ד סי' ס"ט ס"ק ס':

והע"ש כ' דדין זה כו' שהוקשה לו קושי' הש"ך בי"ד סי' צ"ו ס"ק ך' שהקשה בשם הב"ח לפמ"ש שם לימוניי"ס חתוכים שמביאם גוי מותרים וכ' רמ"א שם מפני שמביאים הרבה ביחד ואף אם נאסרו קצתן שנחתכו בראשונה בסכין של גוי נתבטלו באחרים הנחתכים אח"כ שאין נאסרים שכבר נתבטל טעם הסכין בראשונים ולכן כלם מותרים עכ"ל א"כ ה"ה בזיתים י"ל כן (דל"ל דחוזר וניעור בפסח דהא הטור ס"ל דגם בפסח יבש ביבש חד בתרי בטל) ותי' דניהו דעיקר הטעם של הסכין נתבטל בראשוני' מ"מ גם משהו פולט ומבליע בשאר החתיכו' ולכן בחמץ דאוסר במשהו כל הזיתים אסורים ואע"ג דנכבשו קודם הפסח ואז אותו משהו נתבטל קודם פסח לזה כ' דאזיל למ"ד דחוזר וניעור בפסח ואע"ג דליכא רק טעם ובטעם לכ"ע לא אמרי' חוזר וניעור כ' הע"ש דמזה מוכח. דע"כ אפי' בטעם אומרים דחוזר וניעור וכ' הע"ש בעצמו דלא נהירא ליה לו' דגם בטעם אמרי' חוזר וניעור (מיהו לזה י"ל לענ"ד דאע"ג דבעלמא גבי טעם לא אמרינן חוזר וניעור מ"מ הכא כיון דחורפיה משויה ליה בעיני' עדיף והוי גם לענין זה כמו בעין דאמרי' חוזר וניעור למאן דס"ל דאמרי' חוזר וניעור):

לכן דברי הש"ך בי"ד עיקר וכ"כ הב"ח כאן שר"ל דלא כמ"ש הב"ח בי"ד כמ"ש הש"ך שם בשמו וכאן הסכים לדברי הש"ך דשאני לימוניי"ס דאין חריפי' כ"כ כמו צנון ולא מחליא כ"א הבלוע בדופני הסכין וזה מתבטל בראשון ושני משא"כ זיתים דחריפים טפי והוי כמו צנון ומחליא ומפליטי' כל מה שבסכין ולכן מפלי' בכל חתיכות הזיתים ולכן כולם אסורים:

אי נמי דלדינא ס"ל להרב רמ"א דבין זיתים ובין לימוניי"ס ראוי לאסור אלא כיון שנהג העולם לנהוג היתר לקנות הלימוניי"ס כמ"ש רמ"א שם. לכן כתב שם טעם ליישב המנהג ואין למחות הואיל ויש בלא"ה צדדים להתיר ע"ש בש"ך:

ועבי"ד סימן קי"א ר"ל שכת' שם בסעיף ז' בשם הרשב"א הי' כאן שתי קדירות של היתר ונפל איסור לתוך א' מהן ואינו ידוע לאיזה נפל ואין בא' כדי לבטל האיסור ויש בשתיהן כדי לבטלו שתיהן מצטרפים לבטלו כו' דכיון ששני הקדירות נכנסו לספק מצטרפים יחד לבטל:

א"כ ה"ה הכא י"ל כן כיון דכל הזיתים נכנסו בספק ה"ל לצרף כל הזיתים ולבטל טעם הסכין בס' קודם הפסח:

אולם הש"ך בסי' צ"ב סס"ק ח' ובסי' ק"ה סס"ק ל"ד כת' דמין בשאינו מינו כיון דהטעם נרגש מודה הרשב"א דלא אמרי' כל מה שנכנס בספק יסייע לבטל:

ול"נ דזה דמי לחתיכות בשר שנפלה לכמה קדירות כו' ר"ל בלא"ה אין זה דומה להאי דסי' קי"א הנ"ל אלא דומה לחתיכות בשר כו' שאין מצטרפים וכמ"ש ביו"ד סימן צ"ח סעיף ד' סוף הגהה שניה וז"ל איסור שנתבשל בקדירה והסירוהו משם ונפל לקדירה אחרת צריך לחזור ולבטל בס' כנגד כולו כו' עכ"ל אבל לא הבנתי דהא שם הטעם כמ"ש באו"ה כלל ך"ד דלא ידעינן באיזה קדירה פלט האיסור טעמו וע"כ צ"ל הא דלא אמרי' שם דכל שנכנס בספק כו' דהא לא ידעינן באיזה קדירה פלט' וע"כ מיירי בשני בני אדם או במה שאין דרכו להתערב או מטעם שכ' הש"ך דבאינו מינו לא אמרי' כן כנ"ל. וא"כ מאי הוסיף מג"א בדבריו וצ"ל דס"ל למ"א דאין זה דומה כלל למ"ש בסי' קי"א דשאני התם בסימן קי"א דמיד בשעת נפילת האיסור שני הקדירות נכנסו בספק דלא ידעינן לאיזה נפל ולכן מצטרפים. משא"כ בנפל בשתי קדירות בזה אחר זה דבקדירה ראשונה וודאי בעי' ס' דהא עדיין השני' לא נכנס' בספק דהא ידעינן דנפלה לקדירה א'. וא"כ ממ"נ גם בשני' צריך ס' בפני עצמה דממ"כ אי לא היה בקדירה א' ס' הרי חל שם איסור על הראשונה קודם שנפל האיסור לקדירה שניה וליכא שוב לצרפה לקדירה שניה. ואי היה ס' בקדירה א' וא"כ הראשונה בין פלט לתוכו כל טעם האיסור ובין לא פלט עכ"פ הותר. וא"כ אין הקדירה ראשונה נכנסת בספק דהא וודאי מותרת. לכן צריך גם בשני' ס' מלבד הראשונה וה"ה הכא בזיתים כיון שחתכן בזה אחר זה דינא הכי:

לא אמרינן בו חנ"נ כמ"ש בי"ד סי' צ"ד סעיף וי"ו כצ"ל:

ואף לפי מ"ש ס"ה ס"ק ך"ד:

ואם נתבשלו כו' ואף שבש"ע סימן ק"ו כו' והיינו כדעת הרשב"א הנ"ל דלא כהטור הנ"ל: מ"מ הרי כ' מהר"ם כו' הביאו הש"ך סימן צ"ד ס"ק ך"ג:

וכ"פ הט"ז בסי' צ"ו ס"ק ה' דפשט הש"ע כו' ר"ל דהט"ז כ' הטעם להקל בבלע התירא דדוקא היכא דבלע איסורא דכבר חל שם איסור על החתיכה שוב אינו חוזרת להתירה

משא"כ בבלע התירא דמעולם לא חל עליו שם איסור ולזה כ' המ"א דלשון הש"ע משמע דאין האיסור נפלט לגמרי וא"כ י"ל דנשאר תוך אותה חתיכה יותר ממה שמפליט לתוך כל החתיכה מחתיכות אחרות עד שאין באותה חתיכה ס' נגד מה שנשאר בתוכה ולפ"ז גם בבלע התירא יש לאסור:

היינו אף את"ל כו' ר"ל שהם מפרשים כוונת הש"ע דוודאי אי הוי ידעי' שפלט תחלה כל הבלוע בתוכו ונתפשט אח"ז הפליטה בכל החתיכות בשוה אז גם אותה חתיכה היתה מותרת כיון דפלטה כל האיסור שבתוכו אף דמעיקרא חל עליה שם איסור כיון דפלטה הכל הרי שוותה לחתיכות האחרות ופנים חדשות באו והיתה גם היא מותרת משא"כ השתא אנו אומרים דנשאר מעט בתוכה שלא פלטה מעולם ואף שלא נשאר בה כ"א כשעור שבלעו כ"א מחתיכות אחרות מן הפליט' ויש גם באותה חתיכה ס' לכן אמרי' כיון שפעם א' חל עליו שם איסור אינה חוזרת להתירא כיון דעכ"פ נשאר קצת בתוכה משא"כ בהיתרא בלע:

משא"כ בחמץ דאוסר במשהו ואע"ג דהוא קודם פסח דגם חמץ בטל בס':

ואפשר דתיבת ועוד דהא בלא"ה כו' תיבת ועוד הוא ט"ס ור"ל כיון דחמץ בפסח אוסר במשהו וי"א דחוזר וניעור ואע"ג שכ' מ"א לעיל בס"ק ז' דבטעם לכ"ע לא אמרי' דחוזר וניעור צ"ל דזה לא כ' מ"א כ"א לסניף. ועיקר טעמו כמ"ש תחלה דלשון הש"ע בסי' ק"ו דלא נפלט האיסור לגמרי ונשאר בה יותר עד דליכא בחתיכה ס' וגם אולי לענין זה י"ל דחמץ שמו עליו ול"מ התירא בלע:

סעיף לט

(ס"ק לט) אם אינה ב"י כו' וכתב הש"ך בי"ד ס"ס ע' כצ"ל:

סעיף מ

(**ס"ק מם**) **לא בטיל כו'** הטעם כולי דטעם י"א דבטל ברוב דדוקא בלח דאזלינן בשאר איסורים בתר נ"ט וצריך ס' ומשום חומרא דחמץ הוי במשהו אבל ביבש דבשאר איסורים בטל ברוב ה"ה בחמץ וכ' המרדכי טעם המחמירים בחמץ ביבש משום דבלח כו':

ובנ"ה סי' צ"ב:

וא"כ בער"פ כו' ר"ל דלדעת נ"ה דהוי דשיל"מ א"כ גם בע"פ ניהו דהטעם שכ' ר"ס דחמיר חמץ דהוי בכרת כו' לא שייך בער"פ ולכן שלא במינו דאפי' לח בלח בטל בער"פ כמ"ש סעיף ב' אבל במינו אפי' יבש אינו בטל בער"פ משום דהוי דשיל"מ. אבל לפמ"ש מ"א דלא הוי דשיל"מ א"כ בער"פ בין לח ובין יבש בטל אפי' במינו:

כיצד נוהגים לענין ביטול יבש ביבש:

ומ"מ צריך כו' דביבש קי"ל דחוזר וניעור:

מצה כו' דאסורה מחמת הבלוע והבליעה אינו דבר שבמנין וכ"מ בי"ד:

דאל"כ אף בער"פ לא יתבטל במינו כנ"ל דאף בשאר איסורים לא בטיל דהוי דשיל"מ שיכול להגעילו אע"ג דלא קיי"ל הכי משום דצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו או מטעמים אחרים כמ"ש סי' ק"ב סעיף ג' מ"מ בצירוף די"א דחמץ אפי' לאו כלי הוי דשיל"מ מחמירים עכ"פ בכלי חמץ ולפ"ז בכלי חרס דל"ל תקנה בהגעלה גם בער"פ בטיל. ולעל"ד כלי חמץ מצד הדין לא בטיל דהא כ' רמ"א בי"ד הטעם בשם המרדכי דמש"ה חמץ ל"מ דשיל"מ הואיל וחוזר לאיסורא בפסח הבא וזה לא שייך בכלי ולפמ"ש ה"ה חכם צבי בתשובה דכלי שעבר עליו יב"ח אפילו בפסח דקיי"ל נט"ל אסור מ"מ כה"ג הוי עפרא בעלמא שרי ואפי' לכתחלה כתב להלכה דמותר אפי' לפסח אלא למעשה לא מלאו לבו להקל לכתחילה א"כ כלי אמץ הוי דשיל"מ דהא לאחר פסח מותר ואינו חוזר לאיסורא בפסח הבא דהא טרם שיבא פסח הבא עברו עליו יב"ח וגם בפסח שרי. ועוד בלי דברי הח"צ הנ"ל י"ל לדעת המרדכי וכוותיה פסק רמ"א שם בי"ד הוי כלי חמץ דשיל"מ דהא הר"ן פ' כ"ש כתב ג"כ הטעם משום דחמץ הוי דשיל"מ דהיינו בהתערובות אחר פסח. (ויתבאר לקמן בס"ק מ"ג) ודחי דזה לא מיקרי דשיל"מ כיון דבעין אין לו מתירין אחר פסח. וכ' עוד שטעם האומרים דהוי דשיל"מ דס"ל דהא מן התורה אפי' בעין מותר לאחר הפסח דקיי"ל כר"ש אלא מדרבנן משום קנס אסור בעין לאחר הפסח וא"כ כיון דמן התור' הוי דבר שיל"מ חכמים שאסרוהו לא באו להקל על דין תורה וגם לדידן לא בטל. אלא שהר"ן דחה גם טעם זה בשלמא אי דשיל"מ לא בטיל מן התורה א"ש דודאי חכמים לא באו להקל על דין תורה אבל כיון דהא דדשיל"מ לא בטל ג"כ אינו אלא מדרבנן הם אמרו והם אמרו וכיון דמדרבנן אחר הפסח אסור לא הוי דשיל"מ ובטל עכת"ד. וכיון דהמרדכי ורמ"א נתנו טעם משום דחוזר לאיסורו ולא כתבו הטעם משום דאחר הפסח מ"מ אסור מדרבנן. ע"כ גם הם ס"ל כיון דמן התורה מותר חכמים לא באו להקל ולא ס"ל כדחוי של הר"ן א"כ כלי אפ"ת דלא כתשובת ח"צ מיקרי דשיל"מ דהא מן התורה עכ"פ אינו חוזר לאיסורו בפסח דהא הוי נט"ל דמותר מן התורה וניהו דמדרבנן אסור מ"מ מיקרי לדידהו דשיל"מ:

סעיף מא

(**ס"ק מא**) **ויש כו'** ואפשר בריח כו' כיון דבלא"ה יש מקילין ר"ל בריח גרידא:

סעיף מב

(**ס"ק מב**) **בין כו'** פי' כו' די"א דאסור כו' ר"ל דהוי קשיא ליה למה כתב הרב"י דאם נתערב בס' קודם הפסח מותר לאחר פסח הא אפי' בפסח שרי דהא קודם פסח קיי"ל דבטל בס' אלא די"א לעיל סעיף ד' חוזר וניעור בפסח וכיון דידוע שיטות הרב ב"י בש"ע דבכ"מ דעה א' שהביא היא עיקרת בעיניו ובסעיף ד' הדיעה א' היא דאינו חוזר וניעור ולזה כתב המ"א דר"ל דינא הכי דלאחר הפסח שרי לכ"ע אפי' למ"ד חוזר וניעור משא"כ בפסח תלי' במחלוקת א"א חוזר וניעור:

מ"מ אם נתערב אחר הפסח כו'. מתיבת אחר הפסח כו' נמשך למטה וה"ק מ"מ אם נתערב קודם פסח ואשהיי' אז לאחר פסח עכ"פ בטל בס':

וכ' הב"ח כו' כדי לאכלו כו' והיינו לח בלח אע"ג דקיי"ל דאינו חוזר וניעור כמ"ש לעיל סעיף ד' מ"מ כיון דאיכא למ"ד דחוזר וניעור לכן עכ"פ לכתחלה אין לערבו בס' כדי לאכול בפסח אבל לערבו בס' כדי להשהותו מותר. אולם מ"א בס"ק מ"ה חולק עליו דאפי' לערבו לשהותו אסור ע"ש:

ודוקא שיש בו כזית בכא"פ דאז עבר על ב"י ולכן קנסוהו לאוסרו אחר הפסח. ועמ"ש ר"ס תמ"ב כו' מכאן עד ואם נתערב פחות מכזית הם דברי מ"א לא דברי הב"ח ומן תיבת ואם נתערב פחות כו' מתחיל שוב סיום דברי הב"ח:

די"א דאם אין בו ס' עובר עליו ר"ל אע"ג דליכא כזית בכא"פ כיון דעכ"פ אסור באכילת מן התור' דהא קי"ל טעם כעיקר דאורייתא וניהו דאינו לוקה משום טעם כעיקר על אכילתו מכיון דלא אכל כזית בכא"פ עכ"פ עובר על ב"י בשהייתו משום דמ"מ יש כזית חמץ ברשותו ומצורף ממילא וא"כ אם שהה אותו אסור אחר הפסח:

ומיהו במב"מ כיון שאינו עובר עליו מן התור' אפי' ליכא ס' דהא מן התור' ברובא בטיל ומותר באכילת ניהו דמדרבנן אפי' לשהותו אסור כמ"ש מ"א בס"ק י"א מ"מ אם שהה עד אחר הפסח מותר. דהא לא עבר על ב"י מן התור':

וכמ"ש סעיף י"ב לענין נוקשה דהוי מדרבנן:

ואפשר דעז"כ הרר"י כו'. ר"ל שהטור הביא בשם הרר"י שכ' אם בטלו במזיד אדעתא דלשהי' אחר הפסח אסור. וכ' הטור ואיני מבין תוכן דבריו שאם הוא דבר שעוברי' על תערובתו מאי נ"מ בביטולו הרי עבר עליו כו' ואם הוא דבר שאין עוברים על תערובתו אפי' ערבו על דעת לשהיי שרי (ולדעת הטור שהביא מ"א ר"ס תמ"ב אפי' לכתחלה מותר לערבו לשהותו ע"ש) וע"ז כתב מ"א דאפשר דאיירי לערב מין במינו בפחות מס' ניהו דאינו עובר על תערובתו וכמ"ש מ"א מ"מ לכתחלה אסור דנראה כמבטל איסור וגם

האיסור מעורב ניהו דרחמנא שריא ברובא מ"מ האיסור ישנו במציאתו תוך התערובות וכדעת הרשב"א בי"ד סי' ק"ט. ומה"ט אסור לבשלו ודלא כהרא"ש שהביא המ"א ס"ק י"א דס"ל דגם האיסור חוז' להיות מותר וכיון דישנו לאיסור תוך התערובות אין לערב לכתחלה להשהות אותו בפסח. ועיין בתשוב' הרשב"א הביא מ"א בס"ק ה':

ואם נתערב כו' מכאן מתחילים שוב דברי הב"ח:

ולזה נתכוין רמ"א כו'. דהב"ח ס"ל דמ"ש רמ"א ופחות מס' כו' קאי לכל תלתא ענייני שהזכיר המחבר גם על נתערב קודם פסח או תוך הפסח ואשהיי' וכיון דליכא ס' הא עבר על ב"י ויש לקונסו לאוסרו אחר הפסח. וניהו דהמ"ל דמיירי דליכא כזית בכא"פ אלא כיון דדבר זה במחלוקת שנוי. דלדעת י"א שהביא מ"א באינו מינו אפי' ליכא כזית בכא"פ כיון דליכא ס' עובר לכן ניחא ליה טפי לאוקמי דברי הגהת רמ"א שאין בו כזית דודאי לכ"ע לא עבר אבל דעת מ"א בס"ק מ"ה לפרש דברי רמ"א דלא כהב"ח אע"ג דלדינא מודה מ"א להב"ח:

סעיף מג

(**ס"ק מג**) **בין כו'** ובר"ן כו' משמע דמותר אפי' באכילה כו' כבר הבאתי דברי הר"ן בס"ק מ' ע"ש שכ' די"א דמה"ט חמץ בפסח במשהו משום דהוי דשיל"מ דהא לאחר הפסח התערובת מותר. אע"ג דטעם דדשיל"מ לא בטיל משום עד שאתה אוכלו באיסור אכול אותו בהיתר וכמ"ש רש"י ריש מס' ביצה וכן קשה לטעם הר"ן שכתב בנדרים ע"ש אם כן בחמץ כיון דגם לאחר הפסח איכו מותר כי אם ע"י תערובות למה קורא אחר הפסח אכילתו יותר היתר מבפסח היינו טעמא דתוך הפסח אפי' ע"י תערובות מ"מ יש בתערובות הזה איסור אלא שהתור' התירתה משא"כ אחר הפסח כיון דלר"ש דקיי"ל כוותיה מותר אלא דחכמים קנסוהו ולא קנסוהו אלא כל זמן שהוא בעין ולא ע"י התערובות. ולפ"ז כשנתערב ליכא איסור כלל דהא כה"ג לא קנסוהו ואעפ"כ דחה הר"ן דל"מ דשיל"מ אלא כשמותר אחר הזמן אפי' כשהוא בעין וכמבואר לעיל ס"ק מ':

ולכן הוכיח מ"א דע"כ התערובת לאחר הפסח אפי' נתערב בפסח מ"מ אחר הפסח אפי' באכילה מותר דאל"כ הא הר"ן קאי על מה שנתערב תוך הפסח דאסור במשהו משום דהוי דשיל"מ ואם הי' אחר הפסח אסור באכילה איך קורא אותו דשיל"מ. אע"ג דגם דעת הרמב"ם דחמץ במשהו משום דהוי דשיל"מ. מ"מ לא מצי מ"א לדייק כי אם מדברי הר"י דהא בלא"ה צ"ב איך קראוהו דשיל"מ דהיינו שימתין עד אחר הפסח ויהי' מותר הא קיי"ל דאפי' לא נתערב אלא משהו אסור לשהותו אלא צריך לשרפו וכמ"ש ר"ס זה. (גם להרמב"ם י"ל כמ"ש להבא להר"ן) אלא י"ל דס"ל כמ"ש הר"ן כיון דמן התורה

מותר לשהותו ואין איסור בשהייתו כי אם מדרבנן וחכמי' לא באו להקל. ולפ"ז אין הכרח די"ל דאחר הפסח אסור באכילה ואעפ"כ הוי דשיל"מ. כיון דמן התורה מותר באכילה חכמים לא באו להקל והוי דשיל"מ אבל הר"ן דלא ס"ל הכי דהא הקשה דל"מ דבר שיל"מ אלא כשההיתר אפי' בהיותו בעין אע"ג דמן התור' מותר אפי' כשהוא בעין וכמ"ש הר"ן דס"ל לבעלי סברא זו ע"כ דלא ניחא להר"ן בזה כמ"ש לבסוף דדין דדשיל"מ גופא אינו אלא מדרבנן א"כ א"א דאסור באכילה טפי הו"ל לר"ן לדחות דבריה' דאפי' ע"י תערובות אין לו מתירים דהא גם אחר הפסח אסור באכילה. אלא ודאי דס"ל דמותר באכילה אחר הפסח ואע"ג דאכתי המ"ל איך יקרא דשיל"מ הא מדרבנן אסור לשהותו עד אחר הפסח כנ"ל. י"ל ניהו דאנן קי"ל כהמרדכי דס"ל אסור לשהותן אבל הר"ן י"ל דסביר' ליה כהפוסקים וכן דעת הרמב"ם דחמץ שנאסר ע"י משהו מותר לשהותו. אלא דלפ"ז אין למ"א ראי' מהר"ן היכא דעבר ואשהי' אפי' בשוגג כל שכן במזיד דמותר דמה. שמותר להר"ן אחר הפסח אפי' באכילה משום ששהה אותו בהיתר אבל לדידן דאסור לשהותו מנ"ל אם שהה באיסור שיהי' מותר באכיל' ע"כ צ"ל דלא הביא מ"א לדידן ראייה מהר"ן כ"א דהר"ן הכי ס"ל דמותר אפי' באכילה אחר הפסח:

סעיף מד

(**ס"ק מ"ד**) **ונתערב כו'** דהא ר"י כו' א"כ מוכח דלאחר זמנו אפי' בלא ס' מותר דאל"כ מאי איכ' בין תוך זמנו לאחר זמנו. ורבא כו' לאח"ז מותר כר"ש וכיון דלשון רבא בלאחר זמנו שוה ללשון של ר"י ע"כ גם פירוש דבריהם שוה גם לרבא לאחר זמנו לא בעי ס':

ועוד כו' אפי' לר"י כו' ולמה דייק רבא ואמר כר"ש:

ועוד דפריך כו' אהא דאמר רבא לא"ז מותר כר"ש והא גם לר"ש חמץ אחר הפסח אסור משום קנס:

כל האסורים ר"ל אפי' מין במינו:

א"ו דבטיל ברוב לכן פריך שפיר והוכחות המקשן דע"כ רבא מתיר לאחר זמנו ברוב משני הוכחות ראשונות שלמ"א א' מדלשונו שוה ללשון ר"י וכיון דלר"י ע"כ סגי ברוב א"כ ה"ה לרבא ועוד מדאמר לא"ז מותר כר"ש ובס' אפי' לר"י שרי כנ"ל:

וכ"מ ברי"ו כו' וא"א דבעי ס' כו' בשלמא אי סגי ברוב יש ג' חלוקים אחר זמנו ברוב לפני זמנו בס' תוך זמנו במשהו משא"כ אי גם אחר זמנו בס' א"כ א"ז שוה ללפני זמנו וליכא כ"א שני חלוקים עבי"ד סי' צ"ט דין המערב במזיד:

סעיף מה

(ס"ק מה) סגי כו' פדיון כמ"ש רס"י זה כצ"ל:

ומסתימת לשונו משמע דאפי' באכילה שרי אבל אם נתערב קודם פסח וכ"ש תוך הפסח בפחות מס' דאסור באכיל' משום דטעם חמץ קטעים כמ"ש לעיל בס"ק מ"ב בשם הב"ח ובזה חולק על הב"ח בכוונת רמ"א דהב"ח סבירא ליה דרמ"א קאי על כל ג' דינים שהזכיר המחבר גם על נתערב קודם פסח או תוך פסח ולזה הוצרך לומר כיון דכה"ג אסור באכילה ע"כ רמ"א אינו מתירו אלא בהנאה והמ"א ס"ל דלשון רמ"א משמע ואפי' באכילה שרי וא"כ ע"כ צ"ל דרמ"א לא קאי כ"א אדסמיך ליה שנתערב אחר פסח ולפ"ז מיירי רמ"א אפי' נתערב כזית דלא כמו שהוצרך הב"ח לומר לפי שיטתו דרמ"א מיירי אפי' נתערב קודם הפסח או תוך הפסח דמיירי דוקא דליכא כזית חמץ כמ"ש ס"ק מ"ב אבל לדינא אין בין הב"ח למ"א כלום:

והיכי כו' עד ס' כדי לאכלן כיון שנתערב בס' קודס הפסח וטחנן והוי קמח דהוי לח בלח דקי"ל בסעיף ד' דאינו חוזר וניעור ומן הדין מותר לאכלן בפסח אפ"ה אסור להוסיף כו' והוי כמבטל כו' אלא דקשי' ליה הא הביא מ"א בס"ק י"ג בשם הש"ך דהרשב"א ס"ל אפי' לח בלח חוזר וניעור וע"כ צ"ל דהיא תשובה אחרת:

ולאכול כ"א בפ"ע ר"ל קודם טחינה והיינו לבדקן בעת האכיל' אם לא יהיה מבוקע אפ"ה אסור דהא יש בהן מחומצות שאין ביקוען ניכר וניהו כיון דאין האיסור ניכר ראויה להתבטל ברוב מ"מ בפסח אינו בטיל ואע"ג דנתבטלו ק"פ מ"מ ביבש קי"ל בסעיף ד' דחוזר וניעור:

ולפמ"ש לעיל בשם הב"ח מותר להוסיף ולשהותן כו' דמשמע מלשונו דהרשב"א אוסר להוסיף אפי' לשהותן אע"ג דכ' הרשב"א בתחלת דבריו אסור להוסיף כו' כדי לאכלן מ"מ ס"ל למ"א מה שסי' לשהותו נמי אסור. מיירי אפי' אם ירצה להוסיף עד ס' כדי לשהותן אסור דאל"כ ה"ל להרשב"א לבאר היתר זה דמותר להוסיף עד ס' כדי לשהותן אע"כ דגם כה"ג אסור דהוי כמבטל איסור לכתחל' דלא כהב"ח:

וא"ל מסי' תנ"ג כצ"ל בחטים שיש בהן שצמחו ונתחמצו אם יש ס' נגדן מותר לטחנן ויתבטלו בס'. וכתב הטור שם הטעם דל"מ מבטל איסור לכתתלה דאין כוונתו לבטל:

דשם מיירי שהיה ס' וא"צ להוסיף כלום אלא מה שטחנן אע"ג דקיי"ל בריה אינה בטלה ואם נתרסקה בטלה ואסור לרסק הברי' כדי לבטלה דהוי מבטל איסור. וא"כ ה"ה בדגן שצמח כיון דעתה קודם טחינה ניכרים אותן שצמחו ויש לבררן וע"י הטחינה יתבטלו מ"מ לא הוי מבטל איסור דאין כוונתו לבטלו כ"א לטוחנן כדי שיהי' קמח וראו' לאפות ולאכול וממילא נתבטלו משא"כ הכא ע"י שמוסיף עליהן הרי מתכוין לבטלן:

דוקא פחות מכזית דכזית לי"א שהביא מ"א לעיל ס"ק מ"ב אפי' ליכא כזית בכא"פ עובר באינו מינו. ואם כן אסור לאחר פסח משום קנס אע"כ דליכ' כזית אע"ג דהא מיירי במין במינו וכיון דאיכא רובא לא עבר כמ"ש מ"א שם מ"מ הכא דלמא אית בהו גרגרי' שנתבקעו וניכרים וכמ"ש רשב"א דאין בטילים כיון שהאיסור ניכר ולכן אם הי' כזית היה עובר בב"י. והנה מבואר שכ' מ"א בס"ק מ"ב בשם הב"ח דאסור לערבן לכתחלה כדי לאכלם בפסח אבל כדי לשהותו שרי ודעת רשב"א בס"ק זה דאפי' כדי לשהותן אסור וכ' מ"א דאין להקל נגד הרשב"א משמע דס"ל דאפי' לערבן לשהותן אסור ולעיל בס"ק י"א כ' מ"א במין במינו שנתערב ביבש בריבא אם יכול לבשלם ויהי' נימח ויתערב קודם פסח בס' אז מותרו' לאכלן בפסח ואין זה מבטל כו' עכ"ל משמע דאפי' להוסיף עד ס' לאכלן מותר והם לכאורה נגד מ"ש פה אולל לק"מ דהב"ח אוסר לערב חמץ שהוא בעין משא"כ מ"א בס"ק י"א דמיירי שכבר נתערב ברוב וכיון שהוא מינו ומותר מן התורה ברוב אם מוסיף עד ס' ל"מ מבטל כו' כמ"ש שם ואפילו להוסיף לאכלן בפסח שרי:

וכן מה שהסכים פה לרשב"א דאפי' להוסיף ולטחנן לשהותן אסור דהוי כמבטל אע"ג דכבר מעורבים ברובא מכל מקום כיון דהאיסר ניכר דאפשר לבדקן דלמא אית בהו מבוקעי' הוי כאלו לא נתערב עד עתה ולכן הוי כמבטל כו'. ועבי"ד סי' קל"ד לענין למכור לגוים:

שמרי כו' דלא כע"ש שכת' דשמרים לא הוי דבר המעמיד ובטלים דלעיל סי' תמ"ב וביו"ד מבואר דהוי דבר המעמיד:

כ"כ בס' צ"צ סי' פ' כו' שמא נשאר קצת מהחלב חטה בעין כו' וכמ"ש לעיל בסעיף ד' בפת שנפל ליין דחיישינן שנשאר פרורין בעין:

ולפמ"ש לעיל אין איסור כו' ובס' ח"מ חלק עליו לפ"ד רשב"א וריו"ו שהביא מ"א רס"י תמ"ב דכל דבר דתחלת תיקונו כך אינו בטל ע"ש וה"ה הכא כיון שבא לתקן היין לא בטיל ולענ"ד אין מזה סתירה לדברי מ"א דהא מבואר בהרשב"א הטעם דהוי כדבר המעמיד ולא בטיל עבי"ד ס"ס קל"ד והיינו דוקא כשבא לתקן הטעם משא"כ הכא דלא בא אלא לתקן המרא' לא מיקרי מעמיד ובטל דחזותא לאו מלתא:

ועיין במ"א סי' תי"ג ס"ק ז' ועיין בפר"ח י"ד סי' ק"ב שהאריך ומסיק דבאיסור דרבנן חזות' לאו מלתא:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **אינו כו'** ונ"ל דאפי' באכילה שרי ובח"י כ' שבריב"ש מבואר להדיא דאסור באכילה:

והא דכ' הר"ן כו' צריך ביעור מדרבנן דס"ל כיון שהוא בבית גוי והגוי מקבל עליו אחריות אין הישראל המפקיד עובר ואייתו ראייה ממכילתא. ולכן כתב דא"צ ביעור כ"א מדרבנן אבל לא קיי"ל כוותיה כמבואר לעיל סי' תס"ב דישראל עובר כה"ג:

כיון דזה החמץ צ"ב דהא הוא חמץ גמור אלא דמן התורה הרי הוא כמבוער לדעת הר"ן דהוי כאלו מכרו לגוי כיון שהוא בבית גוי והגוי קיבל עליו אחריות וע"ש הטעם דחיישינן להערמה:

סימן תמח

סעיף ב

(ס"ק ב) לא יהיה ניכר דמן הסתם אמרי' איסורא לא ניחא ליה דלקני' וכדאמרי' בב"מ פרק שואל אלא דעדיף טפי אם אומר בפי' שלא יקנה לו רשותו:

בי"ט ראשון ובש"ע נקט י"ט אחרון לרבותא דאפי בי"ט אחרון צריך שלא יהא ניכר כו' ח"י:

ועס"י תמ"ה ס"ק ה' באיזה זמן צריך לעשות מחיצה לפני החמץ:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אסור כו'** ע"ס תמ"ז ס"ב ועיין סי' תס"ז סעיף יו"ד במ"א ס"ק יו"ד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שמחוץ כו'** פי' גם החמץ משמע דהגוי וודאי צ"ל חוץ לבית ואסור למכרו לגוי הדר עמו וכ"ד הרב"י. אבל האחרונים חלקו דאין כוונת ת"ה כ"א על החמץ שיהיה חוץ לבית אבל בגוי לא איכפת לן אם לא שהוא עבדו כנעני דגופו קנוי לו ויד עבד בזה כיד רבו דמי:

ואם יש לו חמץ הרבה וא"א לו להוציא כו' משמע דוקא כה"ג דא"א לו להוציאו מותר אבל אם אפשר להוציאו מתוך הבית צריך להוציאו וכ"כ בספר א"ר שכן המנהג בפראג שמוכרי שכר צריכים להוציא כל החמץ מתוך ביתם ושאלוהו מה נשתנו הם ממוכרי יין שרף שהותר להם שיהי' החמץ בביתם וימכרוהו לגוי. והשיב להם דשאני מוכרי יי"ש שא"א להם להוציא החמץ ע"ש:

אלא עם השטר ר"ל בעי' תרתי כסף וגם שטר ואין קפידא אם נתן כסף תחלה או שטר תחלה כ"ה שם בח"מ וכ' בשל"ה דאפי' נכתב השטר בגופן שלנו דהיינו בכתב יהודית וז"ל שכותב לגוי חדר פלוני מכר עם כל מה שבתוכו עכ"ל ומ"ש עם כל כו' עמ"ש להבא:

והנה' כו' בכסף לחוד וסיים של"ה ע"ז מ"מ צריך לאודעי לגוי ולהבינו הדבר היטב כדי שיהיה דעתו סומכת לקלות עכ"ל:

ב"ח. באמת כאן כתב הב"ח דסגי אם מתנה שיקנה בכסף לחוד אולם שם בח"מ הביא ש"ך בשם הב"ח שחולק על דין זה וס"ל דלא מהני מה שמתנה לקנות בכסף גרידא ואפשר דגבי חמץ מקיל הב"ח כיון דבלא"ה אינו ברשותו אלא שעשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו וכמ"ש מ"א אח"ז:

ועסי' ת"ן ס"ה ר"ל דהב"ח כתב אע"ג דאפשר שישכיר החדר לגוי שכירות קרקע גם לגוי נקנה ע"י כסף גרידא אלא דלא אפשר מתרי טעמא חדא דקי"ל שכירות לא קניא ועוד דאיתא בירושלמי דאין להשכיר חדר לגוים להשתמש בו חמץ והפר"ח דחה טעמים הנ"ל דמ"ש שכירות לא קניא הא מ"מ גבי חמץ מהני וכדאמרינן בפסחים דף ד' שאני חמץ דכתיב לא ימצא וגם ע"י שכירות אינו מצוי אצלו ומ"ש שהירושלמי אוסר הא לא קיי"ל כהאי ירושלמי ואעפ"כ לדינא הסכים עם הב"ח דאין תקנה ע"י שכירות דה"ל משתכר באיסורי הנאה דאסור ומה"ט כתב בסי' ת"ן סעיף ה' במ"א ס"ק וי"ו דאין להשכיר לגוי בערב פסח או תוך הפסח לשום בו חמץ וזהו כוונת מ"א ממה שרמז לעיין בסי' ת"נ ס"ה ומזה משמע דשאלה מותרת וכ"כ פר"ח שם וגם שאלה ניקנית בכסף גרידא וגם יכול לקנות ע"י זה גם חמץ:

ועיי' של"ה כבר הבאתיו לעיל:

והמ"ב כו' בכסף ובמשיכה כו'. דבר"פ הזהב פליגי ר"י ור"ל ר"י ס"ל ד"ת מעות קונה בישראל וכתב רחמנא וכי תמכרו ממכר לעמיתך וממעט גוי א"כ בגוי לא מהני קנין כסף אלא בעי' משיכה ור"ל ס"ל מן התורה בישראל משיכה קונה וא"כ בגוי הוי איפכא דוקא כסף קונה ולא משיכה ופסק רש"י והעומדים בשיטתו כר"ל ור"ת והעומדים בשיטתו פסקו כר"י ולצאת ידי שניהם כתב בי"ד סי' ש"ך לענין להפקיע קדושת בכור להקנות האם בעודה מעוברת לגוי ובהמת גוי פטורה מן הבכורה לקנין זה הצריך שם תרתי כסף ומשיכה או הקנאת מקום שעומדת הבהמה שם וע"ז קונה גם הפרה וה"ה הכא:

דרוב הפוסקים ס"ל כרש"י כצ"ל באמת כ' האחרונים דאדרבה רוב הפוסקים ס"ל כר"ת אלאדאין נ"מ לדינא דמ"מ מהני דיעבד. כסף לחוד דהא מ"ב כ' דגם משיכה לחוד מהני דיעבד. אע"ג דלדעתו רוב הפוסקים ס"ל דבעי' בגוים דוקא כסף א"כ ה"ה לדידן אפכא מהני דיעבד כסף לחוד אע"ג דרוב הפוסקים ס"ל כר"ת דבעי' בגוי משיכה. בגילוי דעתא סגי כמ"ש בב"י סי' תל"א דמה"ט מהני ביטול מתורת הפקר ולדעת כמה פוסקים אפי'

ביטול בלב מהני אע"ג דכה"ג לא מהני גבי הפקר דהא לא אמר לשון הפקר אלא לבטל להוי כעפרא (גם לי"א בעינן דוקא הפקר בפני שלשה) וכמ"ש בח"מ סי' רע"ג סעיף ז': **וצ"ע דבירושלמי כו'** דאין גוי ע"ש לגוי חבירו כו' הנה בענין הקנאות מקום נבוכו הרבה בס' ח"י כ' בשם תשובת א"ש דאין הכוונה שעי"ז שמקנה לו המקום ה"ל חצירו של גוי וקונה לו חצירו את החמץ דהא חצר מטעם שליחות אתרבאי ואין שליחות לגוי אע"כ הכוונה בתורת אגב דמטלטלין נקנית אגב קרקע (ולפ"ז צ"ל לשון אגב ולא לשון עם כמ"ש בח"מ סי' ר"ב לדעת י"א שם) ואולם בתשובת עבודת הגרשוני ס"ס ק"כ כ' דמה"ט כתב הטור י"ד סי' ש"ך לענין הפקעות קדושת בכור דהמחוור שבקנינים ש קנה לו המקו' ונתן בתשובה הנ"ל טעם למה קנין זה המחוור דבמשיכה אין דעת הגוי לקנות כ"א בכסף וכל היכי דאין דעת הקונ' לקנות לא מהני קנין ואייתי ראיה מדאמרינן בב"מ דף יו"ד נפל העני על הפיאה מעבירים אותו הימנה דלא קני ואע"ג דקיי"ל ד"א של אדם קונות לו מ"מ דכיון דנפל עליו גלי' דעתיה דבנפילה ניחא ליה למיקנא ולא בד"א ולכן אין הד"א קונות לו הרי דבדעת הקונה תליא הקנין וכ"כ הרב"י בסי' קל"ד וגם הב"ח שם וכ' שכ"כ בתשובת ר"מ מינץ והרבה בראיות לכן עדיף הקנאות מקום חצירו קונה לו שלא מדעתו עכת"ד. לפ"ז ע"כ ס"ל דהטעם בחצר קונה לגוי ולא מטעם אגב דא"כ אכתי בעינן דעת גוי ואדרבה קנין אגב קשה להבינו לגוי. וקרוב שאין דעת הגוי לקנות ע"י אגב אע"כ לדעת תשובת ע"ה הטעם מתורת חצר ותקשי' לדידיה קושית תשובת א"ש הנ"ל דהא אין שליחות לגוי ומצאתי שבתשו' ע"ה ס"ס ק"ה הרגיש בזה וכ' וז"ל גם י"ל במה שהגוי חצירו קונה לו הלא חצירו משום שליחות ואנן קיי"ל אין שליחות לגוי והארכתי בזה בתשובה אחרת עכ"ל. ואני לא מצאתי דאתי לידי בתשובותיו הנדפסות מזה דבר ואולי י"ל דס"ל כהמ"ב שמביא מ"א דגוי לגוי נעשה שליח כיון דשניהם אינן בני ברית דוקא כשהמשלח בן ברית גם השליח צ"ל בן ברית וה"ה איפכא כששליח ב"ב גם המשלח צ"ל ב"ב אבל בששניהם המשלח ושליח אינו ב"ב ש"ד. ולפ"ז אע"ג דחצר מטעם שליחות מ"מ חצר קונה לגוי דהא גם החצר לאו ב"ב ונעשה שליח לגוי. ובתשובת ח"ש אזיל לשיטתיה דלא ברירא ליה אי גוי לגוי נעשה שליח כמ"ש בס' ח"י משמו ולכן כתב שלא להקנות לגוי ע"י חצר כ"א בתורת אגב. וא"כ כיון שהוכיח מ"א מן הירושלמי דגוי לגוי אינו נעשה שליח א"כ קיי"ל כתשובת א"ש דאין חצר קונה לגוי וצריך להקנות לו החמץ מתורת אגב:

וכבר כתבתי דקשה להקנות לגוי ע"י אגב דאין דעת הגוי סומכת לקנות ע"י אגב והיכי דאין דעתו לקנות בקנין זה לא קנה כמ"ש בשם תשובת ע"ה בשם הפוסקים. ולכן עלה

ברוחי דעדיף למכור לאשה גויה שאין לה בעל דכה"ג א"ל דמודה תשובת א"ש דחצרה קונה לה דמבואר בח"מ סי' רמ"ג דקטן אין לו חצר דלגבי איש חצר מטעם שליחות אתרבאי ואין שליחות לקטן אבל קטנה יש לה חצר דגבי אשה חצר משום יד אתרבאי וקטנה יש לה יד. ואם כן אשה גויה י"ל חצר דהא א"ל יד ואע"ג דהא דאתרבאי חצר באשה משום יד ילפינן מגט כדאיתא פ"ק דב"מ וגט ליתא בגוי מ"מ י"ל דכיון דלא נתמעט גוי מקנין זה גם באשת גויה הדין כן. תדע דהא קנין אגב לא הוזכר אלא בישראל גבי אסא דכתיב עם ערים בצורות אשר ביהודה כדאי' בקדושין דף כ"ז ואפ"ה פשיטא ליה לתשובת א"ש הנ"ל דמהני בגוי (ואף ע"ג דבקנין חליפין חולק הש"ך על ר"ת בח"מ סי' תך"ג וס"ל דלא מהני בגוי היינו משום דכתיב גבי חליפין וזאת לפנים בישראל) וא"כ בתורת חצר קונה לגוי אפי' שלא מדעתו וכמו שכתב בתשובת ע"ה הנ"ל אולם כ"ז לא יועיל ולא עלתה ארוכה לשבר בת עמי לעת כזאת אשר נודע ביהוד' ובגוי' שהמכירה היא רק להפקיע איסור חמץ אף החרדים עד"ה ומכרו בלב שלם מ"מ אין דעת הגוי לקנות המקום ולא החמץ ואם כן במה נקנה החמץ לגוי כיון דגם החצר אינה נקנה לו כיון דאין חפץ לקנות החצר כלל (וגם בתורת אגב בלבד מ"ש לעיל. ראיתי בס' או"ת סי' קך"ג דאגב אינו קונה בגוי ופשיט' ליה מלתא ולא הזכיר דברי תשו' א"ש הנ"ל ע"ש) ולבי א"ל דדוקא בימים הקדמונים שהיה דבר זה במכירת חמץ לגוי דרך מקרה. והיה המכירה בלב בין אצל ישראל המוכר ובין אצל הגוי הקונה אבל עתה בעו"ה הן רבים עתה ע"ה שגם בעיניהם הדבר רק מצות אנשים ומנהג אבותיהם בידיהם. כ"ש שאין דעת הגוי לקנות כלל בעניותי הדבר קשה בעיני הרבה ומה אעשה ולחלישות שכלי בעו"ה לא ידעתי לתקן אם שנסמוך על מ"ש הרב"י בשם הר"ן בסי' תל"א כיון דבלא"ה אין החמץ ברשותו כו' וכמ"ש מ"א בשם מ"ב אך אין זה מספיק לענ"ד אח"ז עיינתי בנימוקי יוסף אמתני' דראה את המציא' ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה קנה דאמרינן שם ג"כ הטעם גלי' דעתיה דבנפילה ניחא ליה לקנות כו' וז"ל וזו (ר"ל קנין ד' אמות) כיון דתקנת חכמים היא. שומעים לו באומר א"א בתקנת חכמים כגון זו עכ"ל. משמע דהיכי דאיכא קנין מן התורה קונה אע"ג דלא ניחא ליה לקנות וכ"כ להדיא בס' שטה מקובצת אלא שכ' שהרשב"א חולק ואייתי ראיה מיבמות דכ"ב ע"ב מעורר בנכסי גר וסובר שהן שלו דלא קני והכי קיי"ל סי' רע"ה. מ"מ כבר יש יתד לתלות בו גם הביא בשם הרא"ה דלא קי"ל כהאי תירוצא דגליה דעתיה ע"ש בס' שטה מ':

וכ"ד שנהגו הסוחרים כו' ר"ל סוחרים ישראל והוא דין סטימתא המבואר בח"מ סי' ר"א אכן כתב שם הש"ך בשם הב"ח דבקרקע אין סטימת' קונה אלא אם כן נודע

בבירור שהמנהג לקנות קרקע ע"י סטימתא במקום ההוא. וכ"ש הקנין שבין גוי לישראל דבדיניהם פשוט הוא כו' גם נתן מקצת דמים כו' דבתשובת ע"ה סי' ק"ב כתב וז"ל ועוד א"ל שגם בדיניהם לא יפסקו כן אלא במכירה גמורה אבל בנדון דידן שמכרו שתי פרות בעד חצי פ"ג אפשר שגם בדיניהם אינו קונה אע"פ שהתוס' כתבו בע"ז פ"ב דף ע"א אמנם א"צ שיתן הגוים מעות שוה כו' אלא סגי שיקנה בפרוטה עכ"ל. היינו דוקא כשאין אנו צריכים לדיניהם אבל כשאנו צריכים לדיניהם ונימוסיהם אפשר דבעי' דוקא שוה כל דמי שווי הבהמה ודבר זה צריך חקירי' גדולה בנימוסיהם עכ"ל:

מ"ש אזלינן כו' היינו בתשובת מ"ב הנ"ל:

וכ"מ ביורה דעה סי' ש"ך כו' מדהוצרכו הפוסקים למצוא תקנה למכור הבהמה להפקיע קדושת בכור ע"י כסף ומשיכה או הקנאת מקום כנ"ל טפי ה"ל לתקן בקל להקנות ע"י קנין דמהני בדיניהם. מזה אייתי ש"ך סי' קכ"ג ראיה דלא כר"ת דס"ל דמהני חליפין בגוי דא"כ ה"ל לפוסקים ליתן תיקון זה בחמץ ובכור להקנות ע"י חליפין א"ו דס"ל דל"מ חליפין בגוי ע"ש. דאמרינן אדעתיה דגוי אפקרא כו' הם דברי הש"ס ב"ק דף קט"ז ע"א רב ספרא הוי אזיל בשיירתא ונתחבר עמהם ארי לשמור בהמותם מחיות ולסטים והיו נותנים לו כל לילה חמור א' לאכול כי מטו זמנא דרב ספרא יהיב לו חמורו ולא אכלו בשחר קדם רב ספרא וזכי בחמורו א"ל ר"א מדפתא לרבינא ל"ל לר"ס למזכי ביה הא אדעתיה דארי' אפקרי' ולא אדעתיה דכ"ע א"ל לרווחא דמלתא זכי ביה. אולם בתשובת מ"ב לא הזכיר טעם זה אלא הביא ראיה מדין סקריקון והם הורגי נפשות אם אנסו לא' למכור להם קרקעו דהקנין קיים דאגב אונסי' גמר ומקני ומ"מ קי"ל אי קנה ישראל אחר מן הסקריקון צריך לחזור לבעלים הראשונים ובמקח הזול כדרך שלוקחים מן הסקריקו' ועוד הביא ראיה ממערופי' ואפי' במקומות שאין דנין דין מערופי' כמבואר בח"מ סי' קנ"ו סעיף ה' בהג"ה שניה. מ"מ הכא עדיפא ע"ש שהאריך. אך טעמו של המ"א לא הבנתי דהא בהפקר ק"ל בסי' רע"ג דצריך שיפקיר בין לעניים ובין לעשירים דהיינו שיפקירנו לכל העולם דאל"כ לא הוי הפקר כלל וה"ה לענין מכירה. ואפשר כוונתו כמ"ש הט"ז דרשאי להתנות עם הגוים בשעת המכירה דאינו רשאי למוכרו לאחר אלא יעכבנו לעצמו או ימכרנו שוב לו להמוכר ואז אין ישראל אחר רשאי לקנותה מן הגוי ואם קנה ישראל אחר מהגוי רשאי המוכר לתובעו בדין שאין מכירת הגוי מועלת דזכות זה שיירת' לעצמו שאינו רשאי למוכרו לישראל אחר וממילא בטל' מכירת הגוי לישראל אחר ע"ש והמ"א ס"ל דסתמא דמלתא הוי כאלו התנה כן. ובח"י מביא בשם תשוב' צ"צ

דאפי' אי (לא) אזלי' בתר דיניה' וגם דבקנין דידוע דבדיניהם לא מהני מ"מ אם מצד אלמות הגוי א"א להוציא החמץ מתחת ידו מהני ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לא מהני כו'** ורדב"ז כו' ול"ד למ"ש סי' תמ"א בגוי כו' ר"ל דדברי הרדב"ז י"ל בשני אופני' או מצד כיון דכל ימי הפסח התנאי תלוי ואינו מבורר שהוא של גוי וכיון דהוי הדבר ספק הישראל עובר או י"ל הואיל וביד גוי שלא לקיים התנאי ודבר שהוא בידו לעשות ושלא לקיים התנאי הוי כאילו נעש' ולא קיים הגוי התנאי והוי וודאי של ישראל ותחלה בא מ"א לפרש כוונת הרדב"ז מצד הואיל וע"ז כתב ול"ד למ"ש סי' תמ"א אע"ג דגם שם א"ל הואיל דהיינו הואיל וביד ישראל לפדותו ואפ"ה לא הוי כחמץ של ישראל ולא עבר דשאני בסי' תמ"א דהואיל ובידו לפדותו דצריך לזה ממון כה"ג לא אמרינן דהוי כאלו כבר נעשה. משא"כ הכא הואיל וביד הגוי שלא לקיים התנאי דא"צ לזה ממון אמרי' הואיל כו' והוי כאלו כבר לא קיים הגוי התנאי:

וה"ה גבי חל' בגמ' דף מ ז ולקמן סי' תנ"ז ס"ב דמפריש חלה מעיסה טמאה בי"ט של פסח אסור לקרות לה שם חלה עד שתאפה דאי יקרא לה שם חלה בעודה עיסה הרי אסור לאפותה דהא אינו ראוי לשום אדם דהא היא טמאה. ואם ינוח החלה כך ולא יאפנה הרי תחמיץ ואע"ג דלאו של ישראל הוא וגם לכהן לא אתי לידיה אמרינן דאפ"ה עבר עליו ישראל הואיל אי בעי מתשיל עלה דהוי כמו נדר נשאלים לחכם על הנדרים ומתיר לו והדרא לטיבל' והוי דידיה לכן אפי' לא אתשל עלה עבר משום הואיל ובידו למתשיל עליה שאני התם שהוא ביד ישראל למשאל על נדרו והוי כדידיה כיון דהוא בידו הוי כאלו עשה:

אבל הכא אי בעי הגוי כו' ר"ל דהכא אין הדבר ביד הישראל לקיים התנאי או שלא לקיים אלא ביד גוי ולכן ל"ל דהוי של ישראל כיון דאין הדבר בידו:

ומ"ש דכ"ז כשהתנאי תלויה כו' עכשיו בא לדחות דלא תימא אפי' בלי הואיל עבר כיון דהדבר תלוי בספק כל ימי הפסח כנ"ל:

אבל כו' ותחזרנו לי כו' ובח"י תמה דאדרבה בי"ד סי' ש"ס מבואר להיפך בסעיף ח' והם דברי הרשב"א דאם האב הפודה בנו אמר לכהן הילך ה' סלעים ע"מ שתחזירם לי דיעבד בנו פדוי אבל אם א"ל הילך ה' סלעים ותחזירם לי לא הוי מתנה ואין בנו פדוי ע"ש ויש לחלק ל"מ לדעת הש"ך ודרישה שם שכתבו לחלק בס"ק ח' דדוקא ע"מ שתחזרהו לי דאז בדעת הנותן שעכ"פ זמן מה או שעה יהיה מתנה גמורה. משא"כ באומר ותחזרהו לי משמע מיד ולא גמר בלבו לשום מתנה אפי' שעה א'. ולכן אין בנו פדוי ע"ש:

לכן בחמץ ל"מ אם אומר ותחזרהו לי אחר הפסח דמהני דהא נתכוין למתנה כל ימי הפסח ואפי' סתמ' אם אמר ותחזירהו לי אנן סהדי דכוונתו שיחזרהו לו דוקא אחר פסח. וגם לדעת הט"ז שם שמחלק שבאומר ותחזרהו לי לא משמע שהוא תנאי אלא חזרה וחוזר מנתינה ראשונ' בחמץ כיון דבגילוי דעת סגי אנן סהדי דלאו לחזרה נתכוין אלא למתנה גמורה אלא מבקש ממנו שיחזירנו לו אח"כ כמ"ש מ"א. ואחר העיון מצאתי כעין זה בס' א"ר:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ה"ז עובר כו'** שאם ישראל יהיה לו מעות כו' ר"ל דלא קבע לו זמן לזה אלא כל אימת שיתן לו הישראל המעות יהי' חייב להחזיר לו החמץ א"כ אין שעה מבוררת שיהיה של גוי אפי' שעה א' ולכן לא הוי מכירה וכעין זה כתב סמ"ע בסי' ר"ז ס"ק י"א ע"ש:

א"נ שתלה הישראל המכירה בתנאי ר"ל שלא אמר מעכשיו אלא המכירה לא תחול אלא עד שעת קיום התנאי אבל אם אמר ה"נ לך מעכשיו כו' ואע"ג דכתב מ"א לעיל סי' תמ"א ס"ק ב' דאפילו מעכשיו לא מהני רק בהלוואו' ובמשכון ע"ש הטעם ולא במתנה. היינו לדידן דקיי"ל בח"מ דמעכשיו לא מהני לסלק אסמכתא ובעיא דוק' בד"ח ע"ש בסי' ר"ז סעיף ט' ובסמ"ע ס"ק מ"ם אבל הרמב"ם ס"ל דמעכשיו גרידא אפילו במתנה מהני לסלק האסמכתא וכמבואר שם בח"מ. ופה מ"ש בש"ע ה"ז עובר הוא לשון הרמב"ם וגם מ"א רס"ק זה הביא לשון המ"מ שמפרש דברי הרמב"ם וא"כ מ"ש מ"א פה הוא ג"כ לפרש דברי הרמב"ם לפי דעתו דמעכשיו מהני בכ"מ וא"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אע"פ כו'** כתב ר"ש הלוי כו' ופשוט כו' בא מדרכי הקנין הנ"ל והיינו בקניית מקום שהחמץ שם ע"י כסף ויתנה שמקנה לו המקום ע"י כסף לבד בלי שטר או יעשה שטר או יקנה חמץ בקנין שנהגו סוחרי ישראלים כנ"ל אבל ע"י כסף ומשיכה א"א דהא החמץ ליתא גביה למשוך ואם החמץ על הדרך והעגלון יביא לו אחר זמן איסורו ויצטרך לשלם שכר עגלה ומכס דאז גם ע"י קניית מקו' א"א כתב הח"י שימכור ע"י כסף לחוד והגוי ישלם ש"ע ומכס. ולפי שלכתחל' אין לסמוך על קנין כסף לחוד כדלעיל לכן אחר המכירה יאמר בפני ב' שאם אין כסף קונה בגוי יהיה עכ"פ הפקר וזה מותר לכ"ע ע"ש:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **של הפקר כו'** עמ"ש סי' תמ"ה ס"ק ב' דדוקא ליתנו לפי בהמת הפקר אסור אבל אם זורקו לבה"כ אף ע"ג שידע שחזיר יאכלנו וכן בזורקו למים אע"ג שדגי' יאכלוהו ל"ל בה:

סעיף י
(**ס"ק י**) **אם כו'** בספר ל"ח וח"י כתב דלכתחלה אין להקל ואם אמר להאכיל'. חמץ והוא דיעבד עמ"ש ח"י:

סימן תמט

סעיף א
(**ס"ק א**) **ומלאי פי' סחורה**. ר"ל לאפוקי דבעי' דוקא שהמלאי הוא פת אלא בכל סחור' דינ' הכי:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **אסור כו'** משמע מדברי הב"ח כו' וכ"מ בעירובין כו' הוי שרי בהנאה דאי' שם מעשה בר"ג שהיה רוכב כו' והי' ר"א מהלך אחריו מצא גלוסקן בדרך א"ל אילעי טול גלוסקן מצא גוי א' א"ל טול גלוסקן מאילעי כו' למדנו שהולכים אחרי רוב עוברי דרכים ולמדנו שחמצו של גוי אחר פסח מותר בהנאה. ופי' רש"י ותו' דדייק דהולכים אחרי רוב עוברי דרכים שהם גוים דאל"כ אי היינו תולין בשל ישראל היה מותר אפי' באכילה אע"פ שהיה סמוך אחר פסח מ"מ בישראל י"ל שנעשה אחר פסח אלא משום דאזלינן בתר רוב ע"ד שהם גוים ולכן אסור באכיל' משום פת גוי עכת"ד והק' המהרש"א דמנ"ל דלמ' הואיל והי' סמוך אח"פ אין תולין שנעשה אח"פ והא דדייק דהולכים אחר רוב ע"ד מדהתירו בהנאה דאי לא אזלינן בתר רוב יש לתלות בשל ישראל והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דאסור אפי' בהנאה. ותי' לחד תירוץ דמדהתירו בהנאה אין להוכיח דאזלינן בתר רוב דאפי' הוי ישראל וגויס מחצה ע"מ נמי מותר בהנאה דתליא בשל גוי דהא דחמץ של ישראל אסור אחר פסח לדידן דקי"ל כר"ש אינו אלא מדרבנן משום קנס והוי ספק דרבנן ואזלינן לקולא לתלות בשל גוי. א"ו דדייק א"א דלא אזלינן בתר רוב ה"ל להתיר אפי' באכילה כיון דפת גוי אינו אסור כ"א מדרבנן א"כ מספק יש לתלותו בשל ישראל ונעשה אחר פסח ומותר אפילו באכילה עכת"ד מהרש"א ומוכח מזה דמספק' היכי דא"א לתלות שנעשה אחר פסח מ"מ מותר בהנא' דתלינן בשל גוי כיון דהוי ספק דרבנן ומ"מ באכילה אסור משום פת גוי לפ"ז היכי דליכא משום פת גוי כגון שנראה

שהוא פת פלטר או במקום שאין פלטר מצוי כלל כדאי' בי"ד סי' קי"ב הי' מותר אפי' באכילה אבל מלשון הב"ח משמע דמצד איסור חמץ יש להחמיר לאסרו באכילה אע"ג דגם לענין אכילה לא הוי רק ספק דרבנן מ"מ משום חומרא דחמץ יש להחמיר. ובאמת מ"א אין כוונתו להביא ראיה מעירובין כ"א דמותר בהנאה אבל מה שאסור באכילה ע"ז אינו מביא ראיה וכן דייק ל' מ"א:

דהיינו רוב העיר כדאי' בי"ד סי' א' והיינו כמ"ש ש"ך שם ס"ק י"ז דהולכים אחר רוב המצויים שם ולא בתר רוב העיר ושוקים. ואם גוים וישראל מצוים בשוה אז הולכים אחר רוב השוק הנמצא שם ואם שוין בשוק אז הולכים אחר רוב העיר:

סימן תנ

סעיף א

(**ס"ק א**) **צריך כו'** ואע"ג דלכתחלה כו' ר"ל ניהו דקי"ל חמץ אינו תופס דמיו וחליפיו מותרים כמ"ש ס"ס תמ"ג מ"מ לכתחלה אסור כו':

אין הראשון בעין כו' ולפ"ז כתב בח"י דאפי' משלם לו בפסח דבר שאינו חמץ מותר וכ"מ מדברי תוס' בע"ז דמשם ללמד דין דהכא אמרי' ר"פ הפועלים דבי ר"י יזפי מעניים בשביעית פירות שביעית שהיה לעניים הרבה פירות שביעית והיו צריכין לכלותן קודם זמן הביעור (ע"ש בתו') ולטובת עניים יזפו מהן אותן הפירות ושלמו לעני' בשמינית פירות של שמינית ולא הוי חליפי שביעית אע"ג דשביעית תופס דמיו מ"מ כיון דבשעת פרעון אין פירו' שביעית בעין ל"מ חליפי שביעית כ"ש בחמץ שאין תופס דמיו וכתבו התוספות שם דה"ה אם פרעו להם בשביעית שאר פירות שאין של שביעית אם כבר אכלו פירות שלוו מהעניים מותר וכן נראה מדברי הרא"ש כ"ש בחמץ. כ' בכ"ה שיש מקומות שנהגו וכו' וכ' בח"י משמו משום איסור ריבית נגעו בה דהוי כמו סאה בסאה דאסור וכ"כ בד"מ ולא משום איסור חמץ ולפ"ז לפמ"ש רמ"א בי"ד סי' קס"ב דאנו נוהגים היתר בככרו' דאין מקפידים על דבר מועט כזה ליתא למנהג שכתב כ"ה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יאמר כו'** וישראל שקנה חק הכומרי' כו' מותר ליקח כו' מל' זה משמע דאפי' לכתחלה א"צ להתנות קודם פסח וכן דייק הרב"י מל' הזה. ולפ"ז צ"ל דחק הכומרים קיל יותר ממי שמקבל ככרות בריבית וזה ליתא דאדרבה חק הכומרים יש סברא להחמיר טפי וכמ"ש ט"ז ס"ק א'. אלא דלדעת מרדכי לפי מה שהבין הרב"י (וע' פ"ח) דס"ל בחק הכומרים דא"צ להתנות קודם פסח ה"ה במקבל ככרות ברבי' ס"ל ג"כ דא"צ להתנות

וכמ"ש הרב"י ע"ש אלא דלא קי"ל כוותיה ולדידן כיון דצריך להתנות בככרות של רבית כ"ש דצריך להתנות בחק הכומרים ומ"א הבין ל' המרדכי בחק כומרים לאשמעינן דגם בחק כומרים מקילינן כמו במקבל ככרות ברבית ולענין תנאי סמך מ"א עצמו דנדע דלא עדיף ממקבל ככרות ברבית:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אומר כו'**. אבל הכא שנוטל כו' ר"ל דהכא אין לאסור דנראה כטורח בשביל ישראל דמה בכך אם טורח בשביל ישראל דהא מיירי בחוה"מ כמ"ש מ"א סס"ק זה ואע"ג דגם בחה"מ מלאכה שא"צ המועד אסור מ"מ אינו חמור כ"כ ול"ח בזה למראית עין ואין האיסור כ"א ממה שמקבל החמץ בפסח בשכרו ולכן ע"י שנוטל הדמים תחלה שרי דאז מוכר לחמץ קודם פסח ואז מותר למכרו וכמו שאכתוב בע"ה למטה:

דהרמב"ם והרא"ש דדעת הרא"ש בישראל וגוי שהיו שותפים באילנות אפי' לא התנו קודם שנשתתפו מותר לו' הישראל לגוי טול אתה ג' שני הערלה ואני אטול כנגדן ג' שנים אחרים דלמאי ניחוש אי משום מראית עין כשעובד הגוי בשני הערלה דנראה שהוא שלוחו של ישראל מה בכך הא הישראל בעצמו מותר לעבוד האילן בשני הערלה ואי משום שנוטל הישראל ג' שנים פירות נגד פירות ג' שני ערלה ה"ל חליפי ערלה. ז"א דכך המנהג מי שעובד האילן אוכל פירותיו וכיון שהגוי עובר בשני הערלה הפירות ערלה כולם של גוי וג' שנים אחרים שעובד ישראל הפירות הם כולם שלו ואין כאן חליפי ערלה כלל. ולפ"ז ה"ה די"ל כן הכא לענין חמץ וזהו דעת המרדכי דס"ל כהרא"ש שם אבל הרמב"ם ס"ל דגם בערלה בעי' שיתנו דוקא קודם שנשתתפו אבל אח"ז לא מהני מה שיאמר לו טול אתה כו' דאע"ג דהגוי עובד לבדו בשני הערלה וישראל עובד לבדו בג' שנים אחרים מ"מ הוי חליפי ערלה. והוא הדין דיש לאסור הכא בחמץ וכן ס"ל להג"מ כהרמב"ם ולכן ס"ל דבעי שיטול המעות תחלה ובזה סגי כמ"ש אח"ז:

רק שמוכר לגוי התנור כו'. ר"ל אם מוכר לגוי החמץ קודם פסח אע"ג דיש סברא להתיר דהא אז החמץ עדיין מותר לאכול כ"ש למכור מ"מ ס"ל למ"א דלא מהני סברא זאת דדוקא להנות ולמכור קודם פסח חמץ שכבר זכה בו שרי אבל הכא מוכר ונהנה מחמץ שיהיה נקנה לו בפסח בזמן איסור זה אסור דה"ל נהנה בפסח מאיסורי הנא' וכן כ' הב"ח ע"ש. ולכן כתב מ"א דבעינן שימכור לו התנור וכמ"ש מ"א ודעת הג"מ דס"ל דבעינן שיטול הדמים תחילה. צ"ל דלא מהני מה שאמר לו טול אתה בפסח כו' שעי"ז אנו אומרים שמוכר לו התנור כיון דכבר התנור של ישראל. והא דמהני נטילת הדמים תחלה לא ידעתי טעם מבורר ואפשר לו' כיון דחליפי חמץ דיעבד מותרים אלא דלכתחלה אסור

לקבל החליפים וכיון דלוקח החליפין דהיינו הדמים קודם פסח היינו קודם שזכה בחמץ שרי אפי' לכתחלה ומ"א לדינא מחמיר דבעינן מכירת תנור וגם נטילת מעות קודם פסח: **ובד' ימים שהן י"ט כו'**. ובח"י תמה דהא בי"ט הבערה מותרת א"כ מה בכך שיאמרו שבשליחות הישראל הגוי עושה ודוקא בשבת אסרו בסי' רמ"ה. והטיב אשר דיבר בספר א"ר דכה"ג אפי' בי"ט אסור כיון דאופה בו חמץ לצורך גוי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין זקוק כו'**. כנ"ל ברור. והב"י נדחק בזה ע"ש. ר"ל דהטור הביא דין זה בשם הרשב"א ואייתי רשב"א ראיה מדתנן בע"ז ריש פרק השוכר שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת אע"פ שאמר לו העביר לי חביות של יי"נ ממקום למקום מותר. והקשה הרב"י דאין משם ראיה לפי שאין פרעון שכרו על העברת אותה חביות אלא על אותה מלאכה ששכרו לעשות. ולכן כתב הרב"י דהרשב"א פי' משנה הנ"ל באופן אחר מובן הפשוט אבל מ"א ס"ל דגם רשב"א פירש המשנה כנ"ל ואפ"ה מייתי שפיר ראיה דכל היכי דאפילו לא נעשה דבר שאסור ליטול שכר עבורו היה צריך ליתן לו שכרו משלם אע"ג שנעשה אותו דבר שאסור ליטול שכר עבורו השכר מותר. וא"כ ה"ה הכא השכר מותר דהא אפילו לא אפה בו הגוי כלל היה צריך ליתן שכר תנורו לכן אף ע"ג שאפה בו חמץ השכר מותר. ומ"מ לכתחילה צ"ל שיאפ' מצה דאם לא כן כיון דידוע שדרכו לאפות בו חמץ ה"ל כאילו השכירוהו לאפיית חמץ דשכרו אסור:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לדור כו'**. ודוקא כו' תוך הפסח או בער"פ ובפר"ח משמע דוקא קודם שלשים יום וכ"מ תחלת דברי אגור וכתב פר"ח דבחנם ובשאלה שרי ע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אא"כ כו'** ודוקא שהדינר עדיין בעין וכתב שם בי"ד סי' קל"ב דוקא שאמר תחל' לחנוני בשעה שנתן לו הדינר דינר זה יהי' בידך עד שתתן לפועלי' אבל אם נתו לו רשות להוצי' הדינר מיד מותר. וע"ש בש"ך וט"ז שכ' בשם הטור שחולק על גוף הדין וס"ל כיון שהקדים לו דינר בכל ענין אסור אפי' אין הדינר בעין והש"ך הסכים עם הטור ע"ש:
א"כ מי שי"ל כו' וע"ס שמ"ג שכ' שם דאם אפשר להוציא התינוק לחוץ לא יביא החמץ לתוך ביתו:
כמ"ש בי"ד סי' רך"א דהמודר הנאה מחבירו מותר לזון בניו ובנותיו אע"פ שמזונותיה' עליו ואעפ"כ לא נקרא מהנהו:
אבל הוא לא יקח כו' שמא יבוא לאכלו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ואסור כו'** משום דרוצה בקיומו כו' וכ"כ התוס' כו' דמה שמחזיק לו הגוי טובה כו' משמע דס"ל דרוצה בקיומו היינו משום כדי שיחזיק לו הגוי טובה ולכן כ' על מ"ש דרוצה בקיומו וכ"כ התוס'. אבל ט"ז בי"ד סי' קל"ג סק"ט הוכיח דאפי' הגוי אומר בפי' שלא יחזיק לו טובה אפ"ה הוי רוצה בקיומו שהיה מיצר אם נאבד ע"י שמירתן ואסור. ומשמע מדבריהם כו' שהקשה על מ"ש תחלה דהיכי דהגוי מחזיק לו טובה מקרי הנאה ואסור. אם כן היכי בעי למפשט במס' ב"מ דצער ב"ח לאו דאוריית' מדתני' היתה בהמתו של גוי טעונה יי"נ ורבצה תחת משאה אין ישראל זקוק לפורקו וא"א צער בע"ח דאורייתא תקשי למה אינו זקוק. והקשו התו' כיון דטעונה יי"נ אסור דהגוי יחזיק לו טובה ותי' כיון דלא אפשר דהא צריך לפורקה משום צבע"ח ולא מכוין שהגוי יחזיק לו טובה כ"א לקיים מצות ה' כה"ג שרי כדאמרינן בפסחים אי נמי דברייתא סתמא קתני אפי' שלא בפני גוי אינו זקוק וכה"ג תקשי דהל"ל זקוק משום צבע"ח דהא הגוי לא יחזיק לו טובה דהא הגוי לא ידע:

שרי כיון דצער ב"ח דאורייתא ר"ל דהכי קי"ל כדאי' בח"מ:

וכ"מ בח"מ סי' רע"ב בטו' שכ' לטעון עם הגוי פטור רק בפני הגוי משום איבה ולכן ביי"נ כיון דמצי לאשתמוטי דאסור לנו וליכא איבה א"צ לטעון עמו אבל פריקא דאיכא צער ב"ח אפי' שלא בפניו חייב ומשמע מדסתם דקאי גם אדסמיך ליה שהיתה טעונה יי"נ ואפ"ה חייב לפרוק ומדכ' אפי' שלא בפניו משמע דכ"ש בפניו חייב לפרוק אע"ג שהגוי יחזיק לו טובה ע"כ צ"ל דס"ל כתי' א' דהתו' דשרי דהוי ל"א ול"מ.

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אסור כו'** אבל בתנור ל"ש זה ר"ל דהרב"י הקשה א"כ למה הוצרך ליתן טעם בסעיף ד' בתנור משום דהוי משתכר באיסורי הנאה. ולפי' מ"א בטעם רוצה בקיומו א"ש דבתנור אפי' יטול החמץ מתוך התנור לא יפול התנור ואינו נהנה מחמץ. דלא כב"י שפי' רוצה בקיומו שרוצה שלא ישבר קדרתו בשעת בישול החמץ בתוכו דא"כ יפסיד החמץ והוא אינו רוצה שבגרמת כלי שלו יופסד החמץ. א"כ כוונתו שיתקיים החמץ וזה ס"ל דגם בחמץ אסור אע"פ שאין החמץ שלו ואינו חייב לבערו מ"מ אינו נכון שיהנה שיתקיים אפי' חמץ של גוי (ועיי' בפר"ח) וכ' דמה"ט בתנור ל"ל הטעם דרוצה בקיומו דאפי' יפול התנור לא יופסד החמץ לגמרי:

ועוד כיון שהכלי כו' זה טעם ב' שכ' הטור:

כבר הוסק דהא א"א לאפות בו אא"כ יסיקנו תחלה ואע"ג דהיסק זה אינו מועיל להכשיר התנור כמ"ש רסי' תס"א מ"מ לענין איסור דהכא דקיל סמכי' על היסק כל דהו:

וקשה כו' הוא מדברי הב"ח כמו שסיים מ"א:

דלתסר משום כו' ול"ל הני תרי טעמי:

וא"כ מעות אלו כו' ר"ל אפי' נותן לו מעות בשכרו אסור כמ"ש בסעיף ד':

וה"ה בחמור ר"ל דנהי דבחמור לא שייכי הני תרי טעמי שכ' הטור מ"מ לתסר משום משתכר בא"ה. ולסברת הב"ח א"ש דגם בחמור אין דרך ליתן כ"א מעות:

ומיהו נ"ל לאסור כו' ר"ל ניהו שבא ליישב דברי הטור דהיכי דדרך ליתן מעות בשכר אין בו משום משתכר בא"ה מ"מ הב"ח לא ניחא ליה בזה ולכן ס"ל דגם בחמור אסור משום משתכר בא"ה:

דהא הרשב"א כו' ר"ל מרא דהאי דינא דסעיף ד' בתנו' הוא הרשב"א ומייתי ראיי' מדתנן בפ"ה דע"ז השוכר את הפועל לעשות עמו ביי"נ שכרו אסור:

אסור כמ"ש סעיף ה' דרמ"א לא התיר להשכיר בית אלא לדור בו אבל להשים בו חמץ לא וע"כ ס"ל דאפי' דרך ליתן שכר המעות אסור וה"ל להגיה פה ע"ד המחבר ולומר דאפי' בחמור אסור:

ואסור מטעם אחר דהיינו הני תרי טעמי שכ' הטור:

וב"י סי' כו' דדוקא יושב ומשמר כו' בשכר אז אסר הירושלמי להשכיר בית לשום בו חמץ אבל אם אינו יושב ומשמר מותר וע"כ צ"ל דלזה לא מקרי משתכר בא"ה במה שמשכיר לו בית לחמץ וצריך לחלק בין בית לתנור או דגם בתנור חולק וס"ל דמותר ואין זה הרשב"א שמביא הטו' כאן דאוסר בתנור אלא הוא הרשב"א אחר כנודע:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ויש כו'** לכאורה צ"ע מה ענין זה לכאן ר"ל דמשמע דהיש מתירין להחם כו' חולקים על מה שאסר המחבר להשכיר כו' לבשל בו חמץ וזה אינו דאין תלוים זה בזה:

אבל בד"מ כ' כו' מפני שהכלי עצמו כו' ור"ל דוודאי היש מתירין להחם כו' מודים לדין דאסור להשכיר כו' לבשל בו חמץ והיינו מטעם א' שכ' הטור שרוצה בקיומו וטעם זה לא שייך במחמם חמין בין להרב"י ובין לפי' מ"א בס"ק שלפני זה אבל כ' לשון ויש מתירין כו' דלטעם שני שכ' הטור לאסור להשכיר כו' לבשל חמץ מפני שהכלי עצמו כו' ולפ"ז גם להחם חמין אסור ע"ז פליגי הני יש מתירין. וכך כתבו התוס' בע"ז דף ל"ב ע"א סוף ד"ה והא הכא כו' וז"ל הלכך יש פוסקים דצריך ליזהר שלא לעשות שום תשמיש בכלי הבלוע מחמץ בפסח דהוי רוצ' בקיומו ע"י ד"א אבל אינו נראה לר"ת כו' ומכאן

פסק ר"ת דקדירות הבלועים מבשר וחלב שמותר להשים בתוכן דבר יבש כו' וכן קדירות האסורים משום חמץ אבל דבר לח לא עכ"ל:
וצ"ע דהא המרדכי כיון שאין לו הנא' כו' דהא אין הגוי נותן לו יותר משום טעם החטה הבלוע בתרנגולת:
והטעם עיי' בסי' תמ"ה סעיף ב' כצ"ל ע"ש במ"א ס"ק וי"ו דניהו דקיי"ל כר"ג ביי"נ שנתערב שמותר למכרו לגוי חוץ מדמי איסור שבו היינו דוקא בנתערב חביות של יי"נ בחביות של היתר דחביות היתר נשארים בהתיר' אלא דאינו יוכל לברר ואינו מכיר המותרין וא"כ כשמוכרו לגוי חוץ מדמי א"ש הרי אינו מוכר ואינו נהנה אלא מחביות המותרים שנשארו בהתירם אבל נתערב יי"נ ביין היתר דאז אפי' יין היתר נעשה איסור שהוא תערובת לח בלח אסור למוכרו לגוי חוץ מדמי א"ש דהא נעשה הכל איסור וא"כ ה"ה בטעם החטה הבלוע בתרנגולת נעשה כל התרנגולת איסור ולכן אסור למוכרו לגוי וע"ש:
כ"ש דאסור בעצמו כו' דכל הכלי נעשה איסור ע"י בלוע והרי נהנה מן הכלי אע"ג דאינו נהנה מן הבלוע אסור:
גם בתוס' לא התיר כו' ר"ל אותו תוס' דע"ז דמביא בד"מ ראי' מהם כנ"ל:
דבר יבש כו' וצ"ל לסברת מרדכי הנ"ל בין לח ויבש:
א"כ נימא ג"כ דתבשיל כו' מותר דהא תלה או"ה שני הדינים זה בזה והא קי"ל רס"י תמ"ז דאסור:
ובמ"צ כ' והני כלים כו' ר"ל דקשי' ליה איך מתיר להחם חמין בכלי חמץ הא צריך להטמינם מן העין שלא יבוא להשתמש בהן כמ"ש רס"י תנ"א:
ומ"מ אף לדברי מ"צ ר"ל דנהי לדברי המ"ץ א"ש מה שמתיר להחם חמין בכלי כזה אע"ג דאוסר ר"ס תמ"ז כנ"ל דהני כלים עדיפי מ"מ לפי דבריו גם תבשיל שנתבשל מותר למכרו לגוי ואינו ענין למ"ש המחבר דמיירי בכלי שבלעו חמץ גמור אסו' להשכיר כו' וא"כ אכתי קשיא מ"ש רמ"א ויש מתירין כו':
צ"ל דדבר כו' ה"ל כאלו הישראל נהנ' ממנו כו' כמ"ש ס"ס תמ"ח כצ"ל ר"ל להאכיל חמץ אפי' לבהמת גוי או בהמת הפק' אסור אע"ג דאין מי שיחזיק לו טובה. מ"מ הוי כאלו הוא נהנ' וה"ה הכא כמו שישראל אסור לאכול מה שנתבשל בקדיר' בלוע מבב"ח דנהנה מבלוע ה"ה דאסור למכרו לגוי וה"ה בחמץ:
ועוד דה"ל שלא כו' עמ"ש רס"י תס"ו כצ"ל וצ"ל דבחמץ שלא כד"ה שרי ונ"מ בין הני תרי טעמי לענין בב"ח דלטעם א' מותר להחם חמין לחוף הראש בקדירה בלוע מבב"ח

ולטעם שני אסור דבב"ח קי"ל אפילו שלא כדרך הנאתן אסו' כמ"ש בי"ד ס"ס קנ"ה ולדברי ת"ח א"ש מה שהקשה מ"א מסי' תמ"ז דקי"ל דאסור למכור התרנגולת לגוי דמ"מ לחום חמין שרי אבל עדיין אינו מיושב ל' ויש מתירין דמשמע דהני יש מתירין חולקים עמ"ש הרב"י וז"א די"ל דגם המחבר מוד' דמותר להחם בו חמין:

וביש"ש בחולק פ' כ"ה סי' מ"ו בדין הראשון:

אבל הראוים למאכל ומשתה אסור וכתב דה"ט דדוקא דבר יבש מותר להשתמש בו ולא דבר לח אפי' צונן משום שמא ישהה בו ך"ד שעות ויהיה כבוש כמבושל ואינו מות' כ"א לויג עם אפר לחוף בו הראש שאינו ראוי לאכילה וכן משמע מדברי הש"ך בסי' פ"ז בס"ק ך':

כתב הב"ח כו' כיון דמנהגם לתת חמץ כו' הב"ח לטעמיה אזיל כמ"ש מ"א בשמו בס"ק א' דה"ט דבתנור ה"ל משתכר בא"ה כיון דדרכם לתת חמץ בשכר התנור ע"כ מחויב למנוע מהם דה"ל רוצה בקיומו (וצ"ל דרחיים ויורות הוי דומיא דקדיר' ואינו דומה לתנור דלא שייך ביה רוצה בקיומו כמ"ש בס"ק י"א) וכ' הב"ח דלפי טעם זה אפי' אינו נוטל שכר צריך למנוע אם אפשר ע"ש:

ויטול הדמים היינו כדעת הגמיי' שהסכים עמו בס"ק ג':

ונ"ל דימכור ג"כ כו' מ"א לשיטתי' בס"ק ג' שהחמיר גם כן שם דבעי' תרתי ליטול דמים וגם למכור כו':

דשכירות ליומא ממכר הוא היינו לחומרא אמרי' דשכירות קניא ועיין לעיל במ"א סי' רמ"ו ס"ק א' בזה:

ועס"ס רמ"ג ר"ל דהיתר זה מהני מצד איסור חמץ דהיינו בחה"מ אבל בשבת וי"ט בלא"ה איכא איסורא ומבואר שם דאם שכרם מגוי (וה"ה קנא') אם עדיין לא ישב בה הישראל ולא נקרא ע"ש הישראל מותר וע"ס רמ"ד סעיף וי"ו. ועיין בט"ז שמיקל הרבה אפי' מצד איסור שבת:

וצ"ל דמיירי כו' בא ליישב דברי הב"ח שדימה אם הישראל צריך לתקן הרחיים ויורות לחק הכומרים דמיירי שאין הישראל שוכר כו' והא דתלה הב"ח ההיתר במה שאין הישראל צריך לתקן י"ל אורחא דמלתא נקט דהיכי דאין הישראל שוכר רק החק ולא הרחיים אז אורחא דמלת' שא"צ לתקן:

סימן תנא

סעיף א

(**ס"ק א**) **ומותר כו'** ויש רוצים להביא ראיה מדברי התוס' כו' מדאמרי' בפסחים דף למ"ד ע"א אמר רב קדירות של חמץ בפסח ישברו ושמואל אמר משהי להו עד אחר פסח ועביד בהו בין במינו בין שלא במינו ופריך הש"ס לרב ניהו דס"ל כר' יודא דחמץ לאחר פסח שעבר עליו הפסח אסור מן התורה וס"ל מין במינו במשהו מ"מ למה צריכים שבירה לשהינהו עד לאחר הפסח ויבשל בהו שלא במינו ומשני גזירה דלמא מבשל בהו במינו. וכתב התוס' ד"ה לשהינהו כו' תימא ניהו דס"ל דטעמ' דחמץ בקדירה חשיב משהו שאין רגילים להשתמש הרבה יחד מ"מ הא תנן אין מבטלים איסור לכתחלה ותי' הר"ר יוסף דאזיל הכא אי ס"ל לרב נ"ט לפגם מותר (דמספקא לן במס' ע"ז אי רב ס"ל נט"ל מותר או אסור) ואע"ג דנט"ל לכתחל' אסור מ"מ הואיל ואיכא תרתי לטיבותא נט"ל ומשהו שלא במינו כה"ג מבטלים לכתחלה. ור"י מפרש הואיל והקדירה של חרס אין להם תקנה חשיב דיעבד ואע"ג דקדיר' של חרס שאינו בת יומא אסרי' דנט"ל אסור לכתחלה אע"ג שאין לו תקנה מ"מ הכא דליכא אלא משהו ה"ל כדיעבד עכ"ל ולכן רוצים להביא ראיה דגם לדידן דקיי"ל כשמואל דס"ל דגם מין במינו בטל וליכא למגזר מ"מ בעי' דהני קדירות לא בלעו אלא משהו דלית בהו משום אין מבטלים איסו" לכתחלה כחד מסברת התוס' הנ"ל אבל בלעו הרבה אסור משום אין מבטלים כו':

אלי' דרב דפסק כר"י דחמץ שעבר עליו הפסח אסור מן התורה אבל אנן קי"ל כשמואל וכר"ש דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא משום קנס דעבר על בל יראה. משא"כ הני קדירות דמותר להשהותן. כמ"ש ריש ס"ק זה דאפילו בתערובות דאסור לשהותן מ"מ אם שהה כיון דלא עבר על בל ירא' בטל בס' כ"ש קדירות ולכן מותר אפי' בלעו מותר לבשל בהן לכתחלה וליכא משום מבטל איסור דליכא אסור כלל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומצניען כו'** אפי' גבוה כו' כדאמרי' לעיל סי' ער"ה דאין קורין בשבת לאור הנר שמא יטה ואפי' גבוה יו"ד קומות דל"ל שמא יטה אפ"ה אסור משום לא פלוג:

ואפשר דנהגו כן כו' והט"ז הסכים עם הב"ח בכ"ח בפסח אבל מתיר' להעמיד כל השנה כלי פסח ולא חיישי' שמא ישתמש בהן חמץ דאפי' ישתמש בהן הלא בפסח יהיה נט"ל וצ"ל הא דלא התיר ג"כ מה"ט להעמיד בפסח כלי חמץ דאפשר שיהיה בהן כלים שהשתמש בהן ליל י"ג או בי"ד שחרית ויהיה תחלת הפסח בליל א' או למחרתו בשחרית

עדיין בן יומו משא"כ בכלי פסח ל"ל שיטעה להשתמש בהן ליל י"ג כיון דבלא"ה אין משתמש בהן כ"א ע"פ טעות. ולחוש שיקרה הטעות בליל י"ג הוא חשש רחוק:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אפי' כו'** וכ' הד"מ דלדעת הטור שכתב כלשון המחבר:

דלא כב"י שכ' כיון שהרמב"ם אוסר אפי' בכ"ש וי"ל דגם הטור מודה לו וצ"ל הא דנקט הטור עירוי להרב"י הוא לאו דוקא:

ול"נ דאף הרמב"ם כו' דלא כהרב"י וגם הד"מ מודה לו בזה דעכ"פ הרמב"ם אוסר כ"ש דליתא:

א"כ ע"כ מיירי שתשמישן ע"י עירוי דהא קי"ל כתשמישן כך הכשירן כמ"ש בסעיף ה' וא"א דמיירי בכ"ש ממש גם הכשר הוי סגי בכ"ש:

ובכ"ח כתב ג"כ כגון קערות א"כ ג"כ ר"ל שתשמישן ע"י עירוי ולא כ"ש אע"ג שכתב וז"ל כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ כו' בין כ"ש כגון קערות עכ"ל גם לעירוי קרי כלי שני כנ"ל:

וכ"ד הרב"י שהשמיט דין כ"ש אלמא הדר ביה וס"ל דוקא נשתמש ע"י עירוי דמזה אין ראיה מדכ' רמ"א ויש אוסרים משמע דמחבר מתירו. דידוע דכן דרך רמ"א דלפעמים אם אינו מבואר להדיא בדברי המחבר כותב עליו ל' וי"א אלא מוכיח מדלא הביא הרב"י דעת הרמב"ם דאוסר אפילו כ"ש ואע"ג דבספרו ב"י כ' על לשון הטור שהוא כלשון הש"ע שגם כ"ש ס"ל להטור דאסור היינו כיון דלדעת הרב"י הרמב"ם אוסר כ"ש א"כ שלא לעשות מחלוקת בין הרמב"ם והטור אמרי' דמ"ש הטור הוא לאו דוקא וה"ה כ"ש אבל בש"ע לא הו"ל להרב"י לסתום וליתן מקום לטעות דעירוי דוקא אמר א"ו דבאמת חזר בו וס"ל דהטור דוקא נקט עירוי וגם הרמב"ם הכי ס"ל כמ"ש מ"א:

וע"ל סי' תמ"ז ס"ג במ"א ס"ק ט' שכ' שם ג"כ מ"א דלא אשכחן מאן דמחמיר בכלי שני בפסח:

דהא הרשב"א כו' ר"ל אע"ג דלא מצינו מי שמחמיר בפסח יותר משאר איסורים לאסור כ"ש מ"מ הא הרשב"א כו' ומ"ש בח"י איך א"ל דהרב"י ס"ל כ"ש אינו אוסר הא כ' בסעיף ה' כלי שנשתמש בהן כו' ואם תשמישן בכ"ש הכשרן בכ"ש. וע"כ ר"ל כלי שני ממש היכי דתשמישן ע"י עירוי כ' דינו אח"ז כלי שמשתמשין בו בעירוי כו' כבר יישבו מ"א גופי' בסס"ק י"ג שכ' ע"ז וכ"ז לכתחל'. ועמ"ש ס"א ור"ל דהרב"י ס"ל דלכתחלה יש להגעיל גם כלי שמשתמש בו ע"י כ"ש אבל כאן דמיירי בכלי חרש דל"ל תקנה ע"י הגעלה הוי כדיעבד ולכן ס"ל למ" דס"ל להרב"י דסמכי' על עיקר הדין דכ"ש א"צ הכשר

ומ"מ ס"ל למ"א דצריך להתיישב בדבר ולהחמיר ע"פ דברי הרשב"א ועי' בפר"ח י"ד סי' ס"ח דמחמיר גס כל השנה בכ"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דלמא כו'** תו' בפ"ב דפסחים דף למ"ד ע"ב ד"ה התורה העידה כו' ובפ"ב דע"ז דף ל"ד ע"א ד"ה שאינו יוציא כו':

דהא בגמרא אי' בהדיא כו' דשם בפסחים פריך אהא דאמר רב קדרות בפסח ישברו והתניא אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה שמא יבא לאכלו עם חלב עד שיסיק את התנור הא הוסק שרי א"כ גם קדירות יהיה מותרים ע"י היסק ומשני בתירוצי' הא והא בין רב ובין ברייתא מיירי בשל חרס אלא ברייתא דמיירי דהסיקה מבפנים לכן מהני היסק אבל קדרה דדרכו להסיקו מבחוץ לא מהני ופריך גם בקדירה יסיקנו בפנים ויהיה מותר ומשני חיישי' דלמא חיים עלה דלמא פקע' כו':

ונעבד תנור של מקדש כו' דאמרינן שם תנור של מקדש של מתכות היה והיה ס"ד הטעם משום חטאת שהיו מבשלים בתוכו ואם היה של חרס היה צריך כל פעם שביר' וע"ז פריך דאכתי ליעבד של חרס ואחר שיבשלו בו חטאת יסיקנו דהא היסק מהני כדתניא אין טשין את התנור באליה כו' ומשני ה"ט דלא עבדי של חרס משום שאין עושין כלי שרת של חרס:

קאי לענין טומאה כו' שהקשו על מ"ד התורה העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דופיו לעולם וא"ת הלא יוצא מידי דופיו ע"י כבשונות כו' ואומר ר"ת דזה לא חשיב יוצא מידי דופיו דכיון שהסיקו נעשה כלי חדש שכן דרך כו' ולר"ת יש להקשות תנור שנטמאה אמאי חולקים אותו כיון דחשיב ככלי אחר ליעבד ליה היסק ונראה לרשב"א בקדירה שאין דרכה להיסק כשמחזיר' לכבשן אז פנים חדשות באו לכאן אבל תנור כל שעה מסיקו בפנים ולאו כפנים חדשים דמי וצריך שבירה עכ"ל התו':

לשוויה ככלי חדש כצ"ל:

ומ"ש התו' בע"ז לענין איסור כו' וז"ל התו' שם על מ"ש כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו. ותימא נהדרינהו לכבשונות כו' אור"ת דאין זה נחשב יוצא דאדרבא ככלי אחר חשיבי ופנים חדשות באו לכאן וא"ת כיון דחשיב כלי אחר א"כ תנור וכירים יותץ אמר רחמנא למה להדרינהו לכבשונות ואור"ש משאנ"ץ דודאי גבי קדירות דאין דרכן בהיסק כו' אבל תנור וכיריים שאיסורן בא ע"י היסק אינו יוצא בהחזרת אותן לכבשן ולא נקרא כלי אחר עכ"ל הנה פתחו בקושייתן א"כ תנור וכיריים יותץ אמר רחמנא כו' משמע דקושייתן לענין טומאה כמו שהקשה בפסחים אבל ממה שכתבו בתירוצם אבל תנור וכירים

שאיסורן בא ע"י היסק מוכח דבאו ליישב גם לענין איסור דלא מהני היסק וכבשונות לזה כתב מ"א שנתכוונו לישב הא דתניא בפסחים דף ך' ע"ב תנור שהסיקו בקליפי ערלה חדש יותץ והואיל ונגמר דהיינו ע"י היסק ראשון על ידי איסור לכן אין לו תקנה אלא נתיצה וג"כ קשיא א"א דכבשונות מקרי פנים חדשות ה"ל להתיר על ידי כבשונות ולא בעי נתיצה. וע"ז תירצו ג"כ כיון דנגמר באיסור אין לו תקנ' לאותו תנור. ובתנור ע"י היסק לא מקרי פנים חדשות והוי תנור ראשון לכן לא מהני אבל להוציא בלע של איסור מודים גם התוס' דע"ז דמהני היסק בתנור:

ואז לא גרע מקדיר' כו' דהא הש"ס מקשה דגם בקדירה אמאי אמר רב ישברו יסיקם מבפנים ומשני דלמא חיים עלה כנזכר לעיל אלמא דאפי' בקדירה לולי החשש שמא חיים הוי סגי בהסקה אפי' לא יחזרנו לכבשן:

דהא בגמ' אמרי' כו' עד שיוסק כו' היינו בברייתא דאין טשין התנור באלי' כו' הנ"ל:

ועוד נ"ל דבוכיא כו' ר"ל דהב"ח אע"ג שהחמיר בתנור דאפילו כבשונות לא מהני ומ"מ סיים ומ"מ נראה דכ"ז דוקא בתנור וכירים שהן כלי חרס אבל פדילא שעושים מלבנים ועפר מועיל לו היסק פנימי. והיינו בוכיא לדעת התוס':

אלא בליבון דהיינו היסק מבפנים:

דין כלי אדמ'. ולא מצאתי מבואר דין כלי אדמה. ולא קי"ל הכי כלי אבנים מבואר סעיף ח דיש להם דין כלי מתכו' וכתב בח"י סי' תס"א ס"ק ג' מה שאנו קורין רע"ר יש להטיח עליו טיט כעובי אצבע בין למטה ובין מצדדין בין למעלה ויש נוהגים ללבן הרע"ר ע"י גחלים עכ"ל ולענ"ד נראה מדברי מ"א רע"ר של חדש וודאי דין קדרה יש לה ול"מ מילוי גחלים דחייס עלה אך פר"ח ר"ס תס"א כ' שהוא מחלוקת רמב"ם וטור ורשב"א ע"ש:

אלא כו' כצ"ל אלא ר"ל אם הוא של מתכ' וגם בזה. לבי נוקפי כיון דדרכן לעשותן מדבר דק מה שקורין בלע"ך וע"י הגחלים מתקלקל הרבה אולי גם בזה י"ל דלמא חייס וצל"ע:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מגעילן כו'** משמע בגמרא כו' דאי' א"ל רבינא לר"א הני סכינא בפסחא היכי עבדינן להו אמר ליה לדידי חדתי' קעבדינא אמר ליה תינח מר דאפשר ליה דלא אפשר מאי אמר ליה כעין חדתי קאמינא קתייהו בטינ' (שלא ישרפו באור בשעת ליבון) ופרזלייהו בנורא והדר מעיילינן קתייהו ברותחין ומסיק הש"ס והלכת' אידי ואידי(ור"ל בין הקתא ובין הברזל)ברותחין בכלי ראשון ולמובן הפשוט מה דהשיב לו ר"א כעין חדתי קאמינא ר"ל תחלת כוונתי מה שאמרתי לדידי חדתי נתכוונתי כעין חדתי קתייהו בטינא כו' וזה אפשר לכל אדם א"כ לר"א אין חילוק בין אפשר ללא אפשר ובכל ענין

עושין כעין חדת' וא"כ למאי דמסקי' הלכת' כו' קאי ג"כ בין אמאן דאפשר ובין אמאן דלא אפשר ואפילו מאן דאפשר סגי ברותחין:

ס"ל דה"ק גמ' כו' למאן דלא אפשר כו' וכן היתה כוונת ר"א כיון שאמרתי לדידי דאפשר לי חדתא עבדינא ממילא בלא אפשר יעשה כעין חדתא אבל באפשר חדתא ממש ואף דמסקינן הלכתא ברותחין. מכל מקום י"ל דלא קאי אלא למאן דלא אפשר אבל מאן דאפשר יש לעשות חדשים כר"א דהא גם לר"א יש חילוק בין אפשר ללא אפשר ה"ה די"ל כן לפי מה דפסק הלכת' וע' בט"ז:

וכמ"ש בי"ד ס"ס קכ"א דמה"ט סכין הניקח מהגוי בעי ליבון מה"ט דלפי שהגוי משתמש בו ע"ג האור ובחמץ מקילים דאין דרך הישראל להשתמש בסכין באור אף ע"ג דלפעמים משתמש ע"י אור וכמ"ש מ"א מ"מ כיון דלהמחבר הולכים בכלי אחר רוב תשמישו כמ"ש סעיף וי"ו ואף דאנו מחמירים כמ"ש רמ"א בהג"ה שם מ"מ סומכים אמ"ד דחמץ מקרי התיר' בלע לענין זה וע' בח"י גם פר"ח שם בי"ד הקיל אפי' בסכין של איסור בהגעלה ע"ש מ"מ עדיף טפי חדשי' מה"ט:

סעיף יא

(ס"ק יא) ויש מקילי' כו' מחלב ובשר משום דהתירא בלע קיל לגבי הכשר:

דהרשב"א ס"ל דמיקרי איסורא בלע כיון דחמץ שמו עליו וקי"ל כהרשב"א שם:

סעיף טו

(ס"ק טו) סדקי' אפי' נעשו מחדש ר"ל אף על גב דלענין טלאי ורושם מחלקים בסעיף י"ג בין אם נעשה מחדש מכל מקום הכא דהטע' דיש שם חמץ בעין ואין יכול לנקרו ולא מהני לזה הגעל' אם כן אין לחלק בין נעשה מחדש או לא:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **בתוך כו'** עססי' כ"ה מ"ש מ"א שם לענין גישמעל"צט בחוץ:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אבן כו'** שי"ל אוגנים כו' ועיין בט"ז ס"ק י"ב מ"מ בי"ל אוגנים גם הט"ז מודה דלא מהני:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **דלמא כו'** בקרן כו' וכתב בספר א"ר בשם מי"ט דמה שאנו קורין פערל מוטר שהיא חזק וקשה מאוד אינו דומה לקרן שנימח מן חום עכ"ל. וכתב הט"ז בס"ק וי"ו לענין חלודה דמעכבת דוקא שיש בה ממש אבל שחרות או אדמימות בעלמא וכן מה שקורין ער"ד פלעקי"ן אין לחוש להם וכ"כ ח"י:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **סלים אף על גב דהבשר עצמו שרי**. ר"ל דהא אין האיסור בסלים כ"א שמא היה במלח חיטים שנתחמצו והא המחבר פסק בסי' תמ"ז דאם מלחו בשר ולא בירר המלח דהבשר מותר בפסח. וניהו דרמ"א חולק שם מכל מקום למה החמיר המחבר פה בסלים:

בטל בס' וכה"ג אינו חוזר וניעור בפסח וכמ"ש סי' תמ"ז:

בכלי ל"ש ביטול כדאיתא בי"ד סי' צ"ב סעיף ה' בטפת חלב שנפלה על הקדר' כו' שכתב סמ"ק דמספקא לן אי מפעפע בכל הכלי כו' וע"ש בש"ך ס"ק ח"י:

כמ"ש סעיף כ"ז דמספקא לא מחזקינן איסורא ואם וודאי נשתמשו בסלים חמץ פסק רמ"א בסעיף י"א דאפילו הגעל' לא מהני. ומזה השיג ח"י על תמיהת הט"ז ס"ק טו:

דאין מליחה לכלים להפליט:

סי' צ"ו בי"ד ובש"ך ס"ק ט"ז:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **מותרת כו'** מה לי שומן כו' אף על גב דמחבת של שאר איסורים פסק הרב"י בי"ד סי' קכ"א סעיף ד' דבעי ליבון. כתב הש"ך שם דמשמע מדברי הרב"י דגבי חמץ הואיל והתירא בלע מקילים ולפ"ז ה"ה במחבת של בשר כשבא להכשירה להשתמש בה חלב או להיפך דג"כ התירא בלע ג"כ סגי בהגעלה דומיא דחמץ וכתב בשם תשובת מהרמ"ע סי' צ"ו דכתב לחלק בענין אחר כיון דכתשמישו כן הכשירו דאם תשמישו על ידי חמין אם כן נפלה בו איסור על ידי אור ועל ידי חמין כן גם. הכשירו ע"י חמין דהיינו בהגעלה דשוב יפליט ג"כ ע"י האור וע"י חמין. אבל כשתשמישו ע"י האור בלא חמין א"כ נבלע בו ע"י האור לבד לכן הכשירו ג"כ ע"י ליבון ויפלוט ע"י אור לבד לכן מחבת של חמץ שמטגנים בשומן או בחלב יהי' מה שיהיה אותו דבר אינו חמץ מצד עצמו. אף שיש בו בלע מן החמץ מכל מקום הוי כאלו מטוגן במים אף דהמים קבלו טעם מן דבר החמץ שמטגנים עכשיו דמה בכך עכ"פ נבלע החמץ תוך המחבת ע"י האור וע"י השומן דהוא מותר מצד עצמו. ודינו במה שנבלע בו ע"י האור וע"י השומן כאלו נבלע ע"י האור וע"י מים דסגי בהגעלה כנ"ל. משא"כ מחבת של איסור שהגוי טיגן בו אף אם טגנו בשומן או בחלב או במה שיהי' רוב דברים מה שמטגנין בו הגוים הם אסורי' מצד עצמן א"כ אותו דבר שמטגן בו דהיינו שומן וכדומה נבלע במחבת ע"י האור לבד. דרך משל שטוגן בשר על ידי שומן דהשומן ג"כ איסור ואף שלא הי' במחבת בשר כ"א שומן של איסור גרידא הלא הי' צריך ליבון ולמה יגרע ע"י שהיה בו ג"כ בשר ולכן מחבת גוי

צריך ליבון וכתב דלפ"ז ה"ה מחבת חלב שטגנו עיסה בחלב ובא להכשירו לשמש בו בשר או מחבת בשר שטגנו בשומן ובא להכשירו לשמש בו חלב אף על גב דהתיר' בלע מ"מ צריך ליבון דדומה למחבת גוי עכת"ד ועיי' במ"א סי' תק"ט ס"ק י"א טעם מנהג העולם שאין מגעילים כלי חלב לשמש בו בשר או איפכא:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **אין כו'** דל"א שמוליך בליעתו כו' וז"ל או"ה כו' המובן הפשוט במ"ש שאין מוליך הבליעה בכולו ור"ל שמתחלה בשעת בליעת האיסור בכלי לא נתפשט האיסור כ"א עד מקום שנשתמש בכלי אבל מ"א יברר אח"ז דאין הפירוש כן:

כמ"ש בי"ד סי' צ"ב סעיף ה' והובא בש"ך שם ס"ק י"ח בשס סמ"ק טפה שנפלה על דופן הכלי מספקא לן בפ' דם חטאת אי מפעפע בכל הכלי או לא כו' עכ"ל הרי דספק' הוא אי פשט האיסור בכל הכלי ומספקא אזלינן התם לחומרא ה"ה הכא וכמ"ש בי"ד סי' צ"ב סעיף א' דסברא א' דשם עיקר דאם תחב כף חולבת בכלי בשר או איפכא א"צ ס' אלא נגד אותו מקצת שתחב וע"כ צ"ל דלא מפליט מאותו צד שלא תחב בו:

וכמ"ש בי"ד סי' צ"ב הוא הראיה שכתב לעיל וכפל דבריו:

ובהכי מתיישבת כו' על הטור דכתב ע"ד הרשב"א שכתב כלי הצריך ליבון צריך ללבן כולו וז"ל ונ"ל דוקא שנשתמש בכולו אבל אם יודע שלא נשתמש אלא במקצתו נכשר נמי מקצתו. דכבולעו כך פולטו עכ"ל וכתב הרב"י דמדברי הרא"ש משמע דס"ל אפי' לא נשתמש אלא במקצת כלי צריך ללבן כל הכלי שכתב על הכשר סכין של גוי כיון דדרך הגוי להשתמש בו ע"י האור דהיינו לתקן הפתילה בפי נר של חלב בשעה שדולק והופכים בשר שע"ג גחלים כ' הרא"ש וז"ל וירא' שיספיק אם ילבין חודו של סכין לפי שרגיליי הגוי' להשתמש בו (ר"ל בחודו) באור. ואף על גב דחם מקצתו חם כולו ונתפשט האיסור בכולו. מכל מקום כיון שאין הישראל משתמש ע"י האור סגי בהכי עכ"ל הרא"ש (ובאמת שאר הסכין צריך עכ"פ הגעלה וע"ש בט"ז) וע"ז כתב הרב"י וז"ל הרי שלא הותר בליבון במקום שנשתמש בו ע"י האור בלבד אלא מפני שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור משמע דלהשתמש בו ע"י האור אסור כו' עכ"ל. וא"כ צ"ב למה יחלוק הטור על אביו הרא"ש וגם לא הביא דעת הרא"ש כלל:

אבל אם רוצה להשתמש בחציו השניה צריך ללבנה כולו אף ע"ג שלא נשתמש באיסור כ"א בחציה אחרת. ולכן הוצרך הרא"ש לומר דהישראל אינו משתמש על ידי האור ורצה לומר אינו משתמש בכל הכלי שלא במקום חודו על ידי האור דאי היה ישראל משתמש שם על ידי אור מודה הטור דצריך ללבן כולו:

והב"ח והט"ז נתנו טעם אחר להכשיר הידות דדרך ליגע בידים מלוכלכות בידות הכלים ומהאי טעמא החמיר הטורי זהב בידו' סכינים אפי' דיעבד דאם לא הגעיל הידות ועיי' ח"י:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **ישים כו'** צריך עיון כו' המכוון דהטור כתב וז"ל מחבת או יורה שיש בו טלאי אין ניתר בהגעלה לפי שהבליע תחת הטלאים אין נפלט ע"י הגעלה ומבואר שם דוקא בקדם בליעה לטלאי. אבל קדם טלאי לבלוע מהני הגעלה דכבולעו כך פולטו. וכתב הרב"י ע"ז וז"ל וכת' הרשב"א בתשוב' שהגעלה מפלטת מכאן כמו מכאן. אלא שאנו חוששים שמא תחת אותן חתיכות טלאי נכנס הגוף האיסור וממשו של גוף האיסור אינו נכשר בהגעלה לפיכך אנו רגילים בכיוצא בזה שמניחים גומרין על מקום הסדקים כדי שישרף גוף האיסור אם ישנו ואח"כ מגעילו ואם של עץ הוא כו ירחיב כו' כמ"ש בש"ע וע"כ דברי הרב"י בש"ע מקורן מדברי הרשב"א הנ"ל וכיון שכתב בש"ע דבקדם בליעה לטלאי צריך שישים גחלים על מקום טלאי ובקד' טלאי לבליעה אינו מצריך גחלים ע"כ מיירי כשמדובק מאוד שעכשיו אחר שנתן עליו הטלאי אי אפשר שיכנס חמץ תחת הטלאי וכמ"ש הט"ז ס"ק י"ח. והבין מדברי הרשב"א דחולק עמ"ש הטור והרא"ש והראבי"ה וסבירא ליה דגם בקדם הבלוע לטלאי מהני הגעלה ואין הטלאי מפסקת ומכל מקום מוציא הבלע מתחת הטלאי. (או שיוצא הבלוע מצד השני שאין עליו טלאי וכן הבין הפר"ח מדברי הרשב"א ע"ש) אלא דיש לחוש שיש בעין תחת הטלאי מה שנכנס שם קודם ששם עליו הטלאי ומה שהוא בעין לא מהני ליה הגעלה לכן מצריך להניח גחלי' על מקום הטלאי לשרוף החמץ שהיה תחת הטלאי מקודם כנ"ל. אבל מ"א ס"ל שלא לעשות מחלוקת בין הרשב"א ובין הטור והעומדים בשיטתיה ולכן מפ' דהרשב"א לא מיירי אלא בקדם טלאי לבליעה ואינו מדובק כ"כ ויש לחוש שאחר נתינת הטלאי נכנס תחתיו חמץ ואע"ג דכה"ג שקדם הטלאי לכ"ע מהני הגעלה מ"מ למקום הטלאי שיש חשש חמץ בעין ל"מ הגעלה ולכן צריך לשום שם גחלים (ואותן גחלים אינן מתורת ליבון דא"כ ה"ל לפ' להדי' שצריך לגחלים מרובי' עד שיהיה הנצוצים נתזים ממנו אלא ר"ל שדי בגחלים מועטים והוי כליבון שהוזכר ברמ"א לעיל סעיף ד' ואין מספיקים כאן כ"א לשרוף החמץ שתחת הטלאים) אבל בקדם בליעה לטלאי מזה לא דיבר הרשב"א ומסתמא י"ל דמודה להטור ודעימיה דלא מהני הגעלה עם אותן מעט גחלים. כי הטלאי מפסקת וא"א להוצי' מכלי ע"י הגעלה במקום שתחת הטלאי:

וכ"כ הב"ח כו' דהרשב"א מיירי דוק' בקדם הטלאי. אבל בקדמה הבלוע מודה הרשב"א דלא מהני הגעלה ולזה כ' הב"ח מסברא דנפשיה דכל הכלי צריך ליבון דקיי"ל כתשמישו כך הכשירו וכיון דנשתמש בו בלא טלאי א"א להגעיל כשהטלאי עליו:

וכ"מ באו"ה כו' הבין בס' חמד משה דמייתי ראיה מאו"ה דבקדם טלאי צריך ליבון. וע"ז האריך וכתב שהב"ח ומ"א שגגו בכוונת או"ה ע"ש. ולענ"ד כוונתם להביא ראיי' להיפך דעכ"פ ליבון מהני דס"ד דבעי' דוק' כתשמישו כך הכשירו וכיון דנשתמש ע"י רותחין לא מהני הליבון אע"ג דבאמת עדיף מיניה הליבון מ"מ יש מקום לטעות וע"ז הביאו ראי' מאו"ה דעכ"פ ליבון מהני וזה מוכח שם מאו"ה ע"ש וה"ה דה"מ להביא ראי' לזה מדברי הטור שכ' וכן קדירי' של מתכות אם רוצה להסיקו ולמלאה גחלים שרי עכ"ל. ואולי אפשר דבאו"ה כ"כ על דין טלאי דאפשר דגרע לכן הביאו ראיה מאו"ה:

לכן נ"ל דבקדים כו' מ"א חולק על הרב"י בתרתי אבל גם על הב"ח חולק דהב"ח ס"ל דבקדם הבליעה צריך ללבן כל הכלי ומ"א ס"ל דדי אם ילבן מקום הטלאי. מ"מ בעיקר הדין מודה להב"ח בתרתי:

וז"ש עד שישרף גוף האיסור ואם קדם כו' נרא' שנדפס בטעות וצריך להפך הדברים וכצ"ל ממנו ואם קדם טלאי לבליעה די בליבון קל וז"ש עד שישרף גוף האיסור כו' ר"ל דלשיטות מ"א דהרשב"א מיירי כה"ג בקדים טלאי לבליעה ואפ"ה מצריך גחלים והיינו ליבון קל. ולכן כ' רשב"א ל' עד שישרוף גוף האיסור דלא מהני במקום ליבון אלא לשרוף מה שהוא בעין תחת סדקי הטלאי:

כלים כו' ועוד כיון שהבדיל מפסיק כו'. ועל טעם זה חולק פר"ח ומסכי' לטעם א' ולפ"ז כתבו האחרונים הא דטלאי שהוזכר בש"ע מיירי שדיבק הטלאי ע"י מסמורים כה"ג. אבל אם התיך בדיל וכדומ' וסתם הנקב מהני הגעלה אפי' קדם הבליע':

ולפ"ז אפי' כו' ר"ל בין לטעם א' ובין לטעם ב' דעכ"פ שייך בבדיל ישן טעם א':

ועבי"ד סי' ק"ך לענין טבילה ר"ל שכ' כלי' המצופים באבר בפנים או בחוץ יטבול בלא ברכה (אבל אם מצופה מבחוץ ומבפנים פסק פר"ח שם לטבול ולברך) א"כ שמעינן אע"ג דהכלים מצד עצמן א"צ טבילה דהא הן כ"ח מ"מ ע"י צפוי של אבר צריכים טבילה א"כ ה"ה כלים ישנים אף שכבר הוטבלו מ"מ אם ציפן באבר או בדיל צריכים טביל' שנית משום הציפוי. ואם האבר היה של ישראל ע"ש דינו:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **וינקרם כו'** ומוטב כו'. כתב בס' ח"מ ס"ק ך"ג על מה שכ' רמ"א רושם שעושים כו' פי' שמדבקים כעין אותיות או שאר תמונות תוך הכלי ואין כוונתו כלל לשריטות או גומות עכ"ל והדין עמו דלשריטות ולגומות מה לי אם נעש' מחדש או לא:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **כיסוי כו'**. לכן אין בו קולא בפסח עסי' תמ"ז שכ' מ"א שם ס"ק מ"א דהיכ' דאיכא תלתא להקל דהיינו ריח משהו ולט"ל יש להקל ובכיסוי דמה שהוא נט"ל אינו מועיל ולכן אפי' איכא תלתא צדדים הנ"ל אין להקל. וא"כ לפמ"ש ש"ך שם וז"ל דבשעת הדחק או שיש עוד שום צד להיתר או בכיסוי רחב או נקוב למעל' נראה להקל עכ"ל א"כ ה"ה הכא:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **מדוכה כו'**. דסגי בהגעל' וכמ"ש סעיף ך"ב דפסק שם דגם בית שאור וחרוסת סגי בהגעלה:

וכ' הב"ח מדוכות שלנו ר"ל שאין דכין בתוכו בשמים עם פרורי לחם ניהו דליבון א"צ מ"מ הגעלה בעי דאדרבה אין ללבנם:

ומשום חומר' דחמץ ידוך הבשמים קודם פסח והיינו לאחר הגעלה:

כמ"ש סך"א גבי חביות ור"ל דהרב"י הביא הג"ה שכ' בשם רבינו אפרים דחבית שכר א"צ הגעלה דהוי נ"ט בר נ"ט דהשכר גופי' לאו חמץ גמור הוא אלא ע"י תערובות עכ"ל ר"ל המים קבלו טעם מהחמץ ונעשה שכר והחביות קיבל טעם מהשכר ואע"ג דלא קי"ל הכי וכמ"ש בסעיף ך"א מכל מקום הכא מותר וגם דהוי אחר הגעלה:

בי"ט עצמו כו' ונ"ל שהדין עמו דאף לפי הספרים כו' ר"ל דהלא דברי הב"ח נראה בטעמים אלא שהמנהג הוא ע"פ דברי רמ"א וכמ"ש הב"ח וא"כ ל"מ לספרים דלא גרסי הכא גבי מדוכה ההג"ה ונוהגים ללבנו אלא גרסו להו לעיל בסעיף י"א גבי מחבת וכמ"ש מ"א ס"ק כ"ג אם כן מנהג טעות הוא דהא לא מצינו שרמ"א כתב שנהגו ללבנו אלא אפילו לספרים דגרסי ההג"ה כאן במדוכה ונוהגים ללבנו מכל מקום אין סתיר' מדברי רמ"א לדברי הב"ח:

היינו במדוכה הנ"ל ר"ל רמ"א קאי על מדוכ' דמיירי בה הטור ומחבר שדכין בשמים עם פרורי לחם אבל מדוכה דאין בו אלא חשש שמא בא לתוכו חמץ משהו י"ל דמודה רמ"א להב"ח דסגי בהגעלה ולא ילבנו מחשש דלמא חייס:

ואפשר שאמרה לחומרא ר"ל דמן הדין ס"ל דסגי בהגעלה אלא ע"צ היותר טוב אמר לדוך קודם י"ט ומשום דהא דקי"ל דבדבר חריף לא אמרינן נ"ט בנ"ט מקורו מדברי רש"י בחולין דף קי"א דאמרי' צנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאכלו בכותח וכתב רש"י אף על גב דהוי נ"ט בנ"ט ותירץ משום דסתם סכין שמנונית קרוש ע"פ וליכא אלא חד טעם מהשמנונית לצנון עוד כתב משום חורפ' דצנון מחלי' ליה בעינא ור"ל אפילו הוי סכין מקונח מ"מ אע"ג דהוי נ"ט בנ"ט מ"מ הואיל וצנון חריף לא מקרי נ"ט בנ"ט א"כ לתירוץ קמא לא מהני חורפא ובעי' דוקא משום דשמנונית קרוש ע"פ וכן יש פוסקים דסבירא להו דאפילו בדבר חריף מהני נ"ט בנ"ט וניהו דאנן קי"ל כתי' בתרא דרש"י מ"מ עדיף לדוך הבשמים קודם י"ט דהוי עכ"פ נ"ט בנ"ט לפי' א' דרש"י והפוסקים דס"ל הכי. ומה שהביא ראיה מחביות שכר אע"ג דשם ליכא דבר חריף ושפיר מהני נ"ט בנ"ט מ"מ כיון דאין הכוונה במה שדך קודם י"ט אע"ג דכבר הגעיל וסגי בזה. היינו לעשות ע"צ היותר טוב עכ"פ לדעת הפוסקים כפי' א' של רש"י ולדידהו אין חילוק בין דבר חריף או לא:

ומה"ט עושים שלא כדין כו' וראיתי בס' באר היטיב בי"ד סי' צ"ו שכתב בשם הה"ג מה' עוזר ז"ל שהשיג על המ"א בזה וז"ל ואין דבריו נ"ל דהא מקור דין זה מדברי רש"י בצנון שחתכו בסכין כו' (וכנ"ל) ופי' דברי רש"י דהא דאמרי' נ"ט בנ"ט ר"ל טעם א נכנס קצת ממנו אל הכלי וחוזר ויוצא קצת מהכלי אל המאכל ע"כ נקלש הטעם ונתמעט אבל דבר חריף בולע כל מה שבתוך הכלי נמצא דעכ"פ אף דבדבר חריף ליכא נ"ט בנ"ט דהטעם השני יצא כולו אל דבר חריף רק חד טעם איכא דהא מתתלה לא נכנס רק קצת טעם אל הכלי:

ולפ"ז בנדון דידן יש כאן נ"ט בנ"ט מן הבשר לסכין טעם אחד כו' ומן הסכין יצא כל מה שבתוכו אל הזנגביל וזה נ"ט אחד וחזר ויצא מן הזנגביל אל המדוכה טעם שני ודהתירא דוודאי לא יצא כל טעם מהזנג"בל אל המכתשת דדוקא להיפך אמרינן דדבר חריף מוציא כל טעם מן הכלי. אבל מ"מ אינו מבליע בכלי רק קצת טעם דבזה שוה דבר חריף לשאר דברים כו'. והשתא א"ש הא דכתב הש"ך ר"ס קך"ב בדין דבר חריף שבשלו בקדירה של בשר ב"י ואחר מעל"ע שבשלו בו בשר בשלו בו חלב אף שהוא ב"י משעה שבשלו בו דבר חריף מותר:

זלכאורה קשה הרי דבר חריף שנתבשל בו עושהו כממש ולפמ"ש ניחא דהוי נ"ט בנ"ט מן הבשר לקדיר' ולדבר חריף טעם א' ומן הדבר חריף מה שחזר לקדירה הוי טעם שני והוי נ"ט בנ"ט דהתירא. והא דנקט או"ה שם (הביאו ש"ך שם) שאינו בן יומו משום דנקט כו' עכ"ל הנה ראייתו מהש"ך נכונה. וכן הפר"ח שם כתב כדברי הש"ך:

אך בס' נ"ה שם השיג על אביו באמת בדין שכתב אביו וכתב דבעי' שיהיה בשעת בישול החלב אחר מעל"ע משעה שבשלו בו דבר חריף ואייתי ראיה מדברי או"ה דנקט שאינו בן יומו ע"ש:

וא"כ דברי מ"א במחלוקת שנויה. ונלע"ד יש קצת סברא להטות לדעת מ"א ונ"ה דא"א דדבר חריף מוציא כל הטעם שבכלי כ"ש שמבליע כל הטעם בכלי. ומליחה תוכיח דקי"ל אין מליחה לכלים להפליט א"כ רותח דמליח אינו מוציא מן הכלי ומליח מבליע תוך הכלי דהא קי"ל בי"ד סי' ס"ט דכלי שאינו מנוקב שמלח בו בשר הכלי אסור:

ואם דכו כו' דמחשש כו' ר"ל שנסתפק אם מחשש זה שמא חתכו בסכין כו' יש לאסור דיעבד ואף שבימיהם היה זה רגיל כי מספק כו' פירור כו' וודאי אין אוסרים דיעבד כמ"ש גבי סלי' דהוי ג"כ החשש שמא נתערב במלח מעט חמץ ואפילו למ"ד שם דבעי הגעלה מ"מ דיעבד שרי בלא הגעלה ע"ש:

ל"מ דבר חריף בין לח ובין יבש וא"כ דיעבד שרי אפשר לסמוך על ש"ך:

סעיף לב

(ס"ק לב) לקלוף מצוין בטעות שייך לסעיף שאח"ז בדף כו':

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **שלא כו'** אין להקל ללוש בהן דעכ"פ הרתיחה של הכלי אפי' אחר הגעלה והפסק סדין גורם שיחמיץ העיסה שעושה תוכו:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **הנפה כו'** ונ"ל דאפילו במקום כו' וכתב הח"י ולא ידעתי מאין יצא לו דין זה דהא עינינו רואות דכל שלא רקדו הקמח יש בו כמה חטים. ונאסרה המצה או העיסה כו' ונפה זו מהני שפשוף והגעלה מכ"ש אם מרקד קודם פסח כו' לכן נ"ל בשעת הדחק נכון לעשות כן לכתחלה כו' ואם עבר ולש העיסה ולא נתרקד אפשר לאסור כל העיסה כו' עכ"ל. ובס' א"ר חלק במה שרוצה לאסור העיסה אם נילושה בלי ריקוד ע"ש. אך בעיקר הדין במה שחולק לפי דעתו עם מ"א וס"ל דעדיף ע"י ריקוד ע"י שפשוף והגעלת הנפה מללוש בלי ריקוד אפשר דגם מ"א מודה לזה לענ"ד ומ"א לא קאי אלא עמ"ש לפני זה בשם מהרי"ל דאם בא על הנפה מים דאין לה תקנה כה"ג כ' דעדיף בלי ריקוד דאינו אלא ספק הרגיל חשש חטים והנפה ודאי חמוצה:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **ע"י כיבוס כו'** אלא בכיבום גמור כמ"ש ס"ס תמ"ב דהיינו ע"י אפר וחביטה פעמים הרבה וכדמסיק ש"ך דבדבר הנדבק מלבד החביטה בעי' אפר. וקמח הוי דבר הנדבק:

מיהו בפסקים כו' והב"ח הוכיח כן מאותה תשובה עצמה שהתיר תחלת התשובה ע"י היתר התפירה. ודע דהא דצריך להתיר התפירה כתב בח"י לאו דוקא בשק שהיה בו קמח חמץ אלא אפילו היה בו קמח השייך לפסח אם בא לכבסה צריך להתיר התפירות והוא פשוט. וגם במפות כו' וכ' ח"י מ"מ א"צ להתיר תפירות האמרא כי באותו מקום אין עושין מצות. ולענין דיעבד ע"ש:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **שאין מועיל כו'** כתב בתשובה כו' ומתירו לקלף כו' מ"א ס"ל דבעי' נטילה כה"ג כמ"ש אח"ז ולא אייתי דברי מהר"מ ולבוש כ"א להראיה דאין כולה אסורה:

דבלוע בכלי לא מחמירים כ"ה ר"ל אע"ג דבלוע בכלי חמיר דהא אע"ג דקיי"ל אין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב מ"מ בלוע בכלי יוצא בלי רוטב כיון שאין לו טעם מצד עצמות הכלי מכל מקום לחלק בין כחוש לשמן אע"ג דבחתיכה יש חילוק מצד הדין דבכחוש אינו אוסר כ"א כדי קליפה או נטילה ובשומן אוסר הכל מ"מ בזה מקילים בבלוע בכלי דאפי' בשמן אינו אוסר אלא כדי נטילה כמו בכחוש. וכ"מ בי"ד סי' ק"ה אך בש"ך סי' ק"ה ס"ק כ"ג מסתפק בדבר דאפשר דגם בלוע בכלי בשמן אוסר הכל אף ע"ג דבדבר מאכל מחמירין שלא לחלק בין כחוש לשמן ואפי' בכחוש אוסר כולו כמ"ש רמ"א שם מ"מ בכלי נשאר על עיקר דין לחלק בין כחוש לשמן וע' ע"ש במ"ש לחלק בין יבש לגמרי ובין במה שי"ל רטיבו' קצת:

וכת' בד"מ בשם מהרי"ב כו' שמא נדבק בה כו' דדוקא באותו שנה בין תנור לתנור בודק הרחת ויראה אם דבוק בה דבר מה מסירה. משא"כ אחר גמר האפיה שמצניעה לשנה הבאה לא רמיא אנפשיה כ"כ לבודקה ולכן צריכים הגעלה:

והט"ז כתב דטוב יותר שלא להגעילה משום מראית העין שיטעה שגם רחת חמוצה מותרת בהגעלה אלא יבדקנה כשמצניעה לשנה הבאה וגם אז בשנה הבאה כשבא להשתמש בה יבדקנה פעם שניה היטיב אם היא נקיה:

ודוקא בער"פ והיינו לאכילה אז קוד' פסח לקטנים דגדול אסור לאכול מצה בער"פ:

די לאסור הרחת לכתחלה ובס' ח"י כ' בשם הגאון מהר"ש ובנו חמיו ז"ל להתיר אפי' לכתחלה רחת שרדו בה מצה נפוחה וכפולה דבכל פעם מיקרי דיעבד כי לא ימלט ברוב

אפי' שלא ימצא נפוחה או כפולה ויצטרך כל פעם מרדה חדשה גם התנור לאסר ויצטרך להסיק התנור והתורה חסה על ממון של ישראל ועוד האריך בטעם ע"ש:

סעיף לט

(ס"ק לט) בעירוי ג"פ מים כדין יי"נ דהיינו ג"פ ימלאנו מים על כל גדותיו ובכל פעם יהי' המים בתוכו כ"ד שעות לא פחות ובכל פעם צריך מים אחרים ואע"פ שאין אלו ג' ימים רצופים:

וכתב ש"ך בס"ק ל"ג דוקא שלא עמד בתוך הכלי היין כ"ד שעות דא"כ ה"ל כבוש כמבושל ולא מהני עירוי והא דמהני הכא עירוי גבי חביות שכר אע"ג דעמד השכר בתוכו כ"ד שעות שאני פסח דהתירא בלע ועוד כתב סברות לחלק בין חמץ ליי"נ ובתשו' ה"ה חכם צבי סי' ע"ה כתב בפשיטות דמהני עירוי אפי' ביי"נ אפי' עומד היין בתוכו כ"ד שעה:

וכ' האגור' כו' מוטב לעשות בעירוי כו' היינו במגעיל ער"פ אחר זמן אסורו וכמ"ש סי' תנ"ב:

ושל י"ש לא מהני הגעלה ובט"ז ס"ק כ"ז כת' וז"ל ונראה שאם בישל אותו במים עם אפר או שאר ענינים עד שנסתלק הריח לגמרי אין אחר כך איסור להגעילו עכ"ל:

סעיף מ

(**ס"ק מם**) **ובדיעבד כו'** כיון דהתיר' בלע א"צ לשער כו' כתב ח"י וז"ל ובאמת טעם א' תמוה מאוד כו' מה בכך כיון דלא ידעינן כמה נפק מיניה ודאי נגד כולו משערים דהרי לענין בב"ח דג"כ מיקרי התיר' בלע מ"מ בתוחב כף חולבות לקדירה של בשר או איפכא לכ"ע נגד כולו משערים כו' עכ"ל. ולפענ"ד כוונת המרדכי כך דהא לדעת ר"א שהבאתי לעיל א"צ הגעלה דהוי נ"ט בנ"ט וס"ל דאין במי שכר כ"א טעם החמץ ולא ממשו. וניהו דלא קי"ל כוותיה וס"ל דהוי ממשן של שעורים תוך השכר מ"מ עיקרו מים ואינו כולו שעורים דהא מה"ט מברכים עליו שהכל וכמ"ש בסי' ר"ד בשם הרא"ש. וא"כ דרך משל אם נאמר דהמחצה הוא שעורים ומחצה מים אם כן אפי' כל החביות בלוע משכר מ"מ יש במה שבתוכו ששים אף על גב דאין במה שבתוך הכלי ששים נגד כל הכלי מ"מ הא אין צריך לשער כ"א נגד חצי הכלי דהיינו מה שבלוע בו שעורים דחצי שני כל הכלי הלא במים דהתירא נינהו בלוע אלא דלמ"ד חנ"נ בשאר איסורי' גם נגד המים היה צריך לשער דהא המים נעשו נבילי' מן השעורים דהא אין במים ששים נגד השעורים אך הא קי"ל בי"ד דבדבר היתר לא אמרינן נ"נ וא"כ ניהו דבפסח השעורים הם איסור מ"מ

כשנבלע קודם פסח עדיין גם השעורים היה היתר א"כ ל"ל נ"נ ולזה נתכוון המרדכי במ"ש דהתיר' בלע ר"ל בשע' בליע' הי' היתר ול"ל נ"נ כנ"ל:
וא"כ לפי מה שתפס בת"ה טעם דנט"ל עיקר ולא ס"ל טעם א' של מרדכי א"כ קשיא על ת"ה שגם הוא התיר דיעבד וגם על רמ"א שפסקו כיון דקיי"ל נט"ל אסור בפסח:
ובלבד שיערו כו' אבל טעם הראשון של מרדכי א"צ לערות לכלי אחד קודם פסח:
עמ"ש סי' תמ"ז סס"ה כתב רמ"א דאם מלאו תוך כלי חמץ תוך שלשים יום קודם פסח נוהגים שלא לשתותו אפי' דיעבד. אך מ"א כתב שם ס"ק כ"ט בשם מהרי"ל דאם היה הכלי מורק ושוטף שרי וכאן הא כ' רמ"א רק שהדיחו היטיב תחלה כו':

סעיף מד

(**ס"ק מד**) **על כו'** ולפמ"ש ס"א ל"ב כבשונית וסגי בהיסק שהסיקו מבחוץ ואפי' רוצה להסיקו בפנים לא מהני דחיישינן דלמא חייס עלה כדלעיל:
מדופן לדופן ר"ל דהא ליכא חמץ בעין ע"ג התנור אלא שבלוע מחמץ ועתה יבליע בקדירה שהונח שם. זה לא אמרינן דאין מפעפע מדופן תנור לתוך דופן קדירה מידי דהוי שתי קדירות אחד של בשר ואחד של חלב העומדי' אצל האש ונוגעי' זה בזה דאין אוסר כמ"ש בי"ד ס"ס צ"ב:
שמעמידין קאכ"לין מכל צד והוא כעין מה שאנו קורין רע"ר בל"א אלא שאותן קאכלי"ן הם מחוברין מכמה קאכלי"ן והרע"ר הוא חתיכה א' נעשה כן בתחלה:
הא לאו הכי ר"ל שאין לו כיסוי מ"מ אסור באכילה:
הקדירה אסורה דהקדירה במקום קליפה:
אין יד סולדת בזיעה ר"ל דאם היד סולדת בזיעה הי' ראוי לאסור דחיישינן שמא יפול שוב מן הזיעה למטה לתוך הקדירה ועוד שהבל העולה ממטה למעלה מחבר הקדירה עם הכיסוי וזיעה ומה"ט אסור בי"ד סי' ק"ה שלא לערות מכלי היתר חם לתוך כלי איסור ע"ש:

סעיף מו

(**ס"ק מו**) **ויש כו'** אבל לטעם חוזרים לכבשונות שרי. ר"ל אע"ג שכתב לעיל דמחזירן אותן לתנור בעלמא דל"מ כבשונות מ"מ הא כתב לעיל סעיף א' דלא בעי כבשונות וסגי בהיסק אלא דהכא לא מהני דחייס עליה שלא ישרף הקוניא ובמעט הקוניא שנטף שלא במתכוין ליכא למיחש דחס עלה:
ובפסח חמיר דקיימא לן נט"ל אסור:
ובתשו' מהרי"ל כו' שמא נשתמש כו' ר"ל אחר החיפוי דאינה ניכר:

א"כ סבירא ליה כטעם א' משום דמחזיקים אותן בסובין דלטעם שמא חיפה כלים ישנים או נשתמש בהן אחר החיפוי מה מהני שאלת האומנים:

סעיף מח

(**ס"ק מח**) **המחופים כו'** ועמ"ש סי"ג ר"ל דלפמ"ש שם בשם הרא"ם ליכא טעם לאסור שמא נשתמש בו הגוי קודם החיפוי דמה בכך החיפוי היא כמו ליבון קל דהוי כהגעלה אלא צ"ל טעם המנהג שמא השתמש בהן אחר החיפוי ואינו ניכר:

סעיף מט

(**ס"ק מט**) **וכן כו'** י"ש לקיום כו' דכמה קולות כו' ר"ל דבי"ד כתב כלי שמכניסים בו יין לקיום דהיינו שיעמוד בתוכו שלשה ימים אע"פ שלא עמד היין בתוכו רק זמן מה צריך הכלי מילוי ועירוי וכ' שם דכלי זכוכית אין מחמירים בו בשביל שמכניסים בו לקיום כיון שהוא חלק ולא בלע:

סעיף נ

(**ס"ק נ'**) **אינו כו'** בתו' זבחים כתב דספק אי מפעפע בכל הכלי. ועמ"ש סעיף י"ב ר"ל דאף ע"ג דהבלוע הולכת בכל הכלי מ"מ אם הכשיר מקצת הכלי והשתמש באותו מקצת שהכשיר לא אמרינן שמפליט מן אותו צד שלא הכשיר והכא אפי' לכתחלה יש לסמוך על זה כיון דהוי ספק רחוק:

סעיף נא

(**ס"ק נא**) **שצלו כו'** ואפי' להחולקים דסבירא להו דחוזר וניער בפסח:
ועמ"ש שם סעיף ג' דכה"ג דלא הוי רק טעם לכולי עלמא אינו חוזר וניעור:

סימן תנב

סעיף א

(**ס"ק א**) **אם כו'** אפ"ה שרי ר"ל דאם מגעיל אחר זמן אסורו כה"ג לא מהני הגעלה דהא כה"ג נאסרו מי הגעלה מפליטת הכלים שמגעילים בתוכו ואחר שגמרו הכלי פליטתן חוזרים ובולעין ממי הגעלה ואף שהמים לא נחו מרתיחתן אין לסמוך ע"ז כמ"ש למטה מ"מ קודם זמן אסורו ל"ל בה משום דהוי נ"ט כו' דברים המתבשלים בכלי חמץ ולא כו' כצ"ל:

סעיף ב
(ס"ק ב) **שבליעתן כו'** ויש לחוש שיבלעו כו' רצה לומר דכל זמן שהכלי פולט אינו בולע אבל כלי שבליעתו מועט יש לחוש שלאחר גמר פליטתו המעוטה יבלע מכלי אחר שעדין פולט ועמ"ש ס"ק ו':

סעיף ג
(ס"ק ג) **אך כו'** דגם הרב"י מודה לזה דאפי'. קודם זמן אסורו לא מהני הגעלה במים שהיד סולדת אא"כ מעלין רתיחה:
אסור להרתיחן פעם ב' ר"ל אם הגעיל הכלים כשהיה המים רותחין מ"מ יזהר שלא ינוחו המים מרתיחתן כל זמן שהכלי בתוכו דלאחר שינוחו המים מרתיחתן שוב יבלע הכלי ממי הגעלה אע"ג שהכלי אינו בן יומו וגם יש ס' במים מ"מ לכתחלה היכי דאפשר אין לסמוך ע"ז. וכמ"ש בס"ק ו' ואפי' דעתו להרתיחן שנית א"כ שוב יפלטו מה שבלעו מי הגעלה אין לסמוך ע"ז במקום שאין צורך. גם יש לחוש שלא ידקדק כדינו על ההרתיחה שנית כיון שידע שכבר הרתיחו פעם א' ולא יסיק אדעתיה ששוב בלעו מי הגעלה:
וכ"כ רש"ל בתשובה סי' כ"ו:

סעיף ד
(ס"ק ד) שלא יכניס כדי שלא יבלע ממי הגעלה דמי הגעל' היס"ב ומבליעו וכיון דעדיין אין מרתיחין אין פועלים להפליט להכשיר והוא חומרא יתיר' דהא אח"כ כשירתיחן כמו שיפלטו הכלים בליעת עצמן יפלטו גם מי הגעלה שבלעו:

סעיף ה
(ס"ק ה) **תחלה כו'** פי' דדי כו' היינו כשרוצה להשתמש ביורה בפסח אבל משום הכלים שמגעילין בתוכו א"צ היור' הגעלה כלל:

סעיף ו
(ס"ק ו) **צריך כו'** שלא יהי' הכלים ב"י ואז אפי' ליכא ס' במים שרי דל"ל ששוב יבלעו הכלים ממי הגעל' דהא הכלים אינו ב"י ונט"ל ואפי' לאחר ד' שכבר חמץ אסור מ"מ נט"ל מותר עד הלילה כדלעיל סי' תמ"ז והוי כמו נ"ט בר נ"ט דהתיר':
ס' נגדו ואז אפי' הכלים ב"י שרי דמתבטל הפליט' במים ואע"ג דאין מבטלים איסור לכתחלה מ"מ כאן דאין כוונתו לבטל אדרב' כוונתו להוציא האיסור שרי. ומה"ט אם הכלי אינו ב"י אפי' ליכא ס' שרי ואע"ג דנט"ל אסור לכתחלה. אבל אם הכלי ב"י וגם ליכ' ס' אפי' דיעבד לא מהני הגעלה דנאסרו מי הגעלה ושוב בלעו הכלים אחר פליטתן ממי הגעל' ואפי' נזהר שלא נחו המים מרתיחתן א"כ לא בלעי וגם הוציאן מיד לאחר

שפלטו וכ"ז שפולטים אין בולעי' מ"מ אין לסמוך ע"ז דע"ז שהוציאן מיד אחר גמר פליטתן וודאי דאין לסמוך דהא אין בזה זמן קצוב אלא לפי אומד הדעת כמ"ש הב"י בשם הרשב"א וגם על מה שלא נחו מרתיחתן אין לסמוך דלמא נחו קצת ולאו אדעתיה כ"מ בס' ח"מ. דהאיסור חוזר וניעור דהא ניהו דתחלה כלי א' נתבטל טעם פליטתו שהיה ס' נגדו ולא היה טעם הפליט' נרגש במים מ"מ כשמגעיל כלי שני מצטרף פליטת כלי שני עם פליטת כלי א' ושוב נרגש טעם הפליטה במים ונאסרו המים דגם במאכל אם נפל זית חלב לתוך ס' זתים היתר ונתבטל ושוב נפל עוד זית שני של חלב לתוך ס"א זיתים הראשונים ג"כ מתבטל ולא אמרי' דחלב הראשון חוזר וניעור ניהו דלא קי"ל הכי מ"מ בכלים בנדון דהכא יש לסמוך עליהם:

והש"ך בי"ד חולק כו' וס"ל דכלי ומאכל דין א' להם ע"ש ס"ס קכ"א:

ונ"ל דאם כלי כו' כמ"ש בי"ד ס"ס צ"ח קדר' שיש בה נ"ט זתים היתר ונפל בה שני זתים א' של דם וא' של חלב כ"א מצטרף עם הנ"ט זיתי היתר לבטל חברו. וכן נ"ט זתים היתר שנפל בהם כזית חלב (למ"ד דבשאר איסורים לא אמרינן חנ"נ) ובקדיר' אחרת היה שלשים של היתר ונפל כזית דם ונתערבו בשוגג מותר כיון שהם טעמים חלוקים וה"ה הכא:

ובס' ח"מ כ' דלא דמי להתם וז"ל דהתם קאמר דשני אסורים מבטלים זא"ז משום דכ"א הוא איסור בפ"ע משא"כ כאן דתרווייהו אסורייהו הוא משום טעם חמץ הנבלע בהם וא"כ שם איסור חמץ על תרווייהו ומה"ט יבטלו זא"ז ומהנראה שאין להקל בזה עכ"ל. אולם דעת מ"א דאין תלוי במה שהן שני מינין אסורים אלא במה שחלוקין בטעמן וכ"כ הרא"ש הובא בש"ך שם ס"ק ל"ג וז"ל דסברא הוא דכל איסור בטיל כשאינו יכול ליתן טעם בהיתר וטעם דם וחלב אינו שוה הרי נתבטל טעם החלב בס' וטעם הדם בס' דמה לי איסור המבטל איסור ומה לי היתר המבטל איסור רק שיתבטל טעם האיסור ולא יהי' לו עוד כח ליתן טעם בהיתר עכ"ל. ואע"ג דכאן בין כלי בשר ובין כלי דגים ההגעל' היא משום טעם החמץ הבלוע בהן הרי דגם טעם האיסור שוה דשניהן טעם חמץ הן. צ"ל דסביר' ליה למ"א דטעם החמץ הנבלע בבשר נשתנה טעמו ע"י הבשר וכן טעם החמץ שבדגים נשתנה טעמו ע"י הדגים א"כ שני טעמי החמץ אין שווין ומבטלים זא"ז:

ויגעיל תחלה וכ' זהו רק חומרא לכתחלה דמה בכך דכלים שבליעתו מעוטה אחר גמר פליטתן יבלע מכלי אחר ניהו דלא סמכי' על מה שהמים רותחים כנ"ל מ"מ הא הכלים אין ב"י או יש במים ס' וגם יפליט הבלוע כמו שכלי שבליעתו מרובה מפליט ואעפ"כ מחמירים לכתחלה וכן מ"ש ולא ישהה יותר מדאי דחיישי' לאחר גמר הפליט' שוב

יבלע ממי הגעל' והיינו נמי רק חומרא לכתחלה דמה בכך דהא מה"ט בעי' שיהי' במים ס' או שהכלי יהי' אינו ב"י אלא כל מה דאפשר למיעבד שלא נצטרך לסמוך על נט"ל או מה שיש ס' עבדינן דהא אין מבטלים איסור לכתחלה ואף דהכ' אינו נתכוין לבטל מ"מ הא כ' הט"ז בי"ד סי' קל"ז ס"ק ד' דהיכי דאפשר בענין אחר אף דאין מתכוין לבטל איסור מ"מ אסור:

ויגעיל היורה תחלה וסוף. הגעלה תחלה משום דהיורה בלוע מחמץ ואין במה שבכלי ס' נגד הכלי כדאי' בש"ע י"ד אם כן יאסרו המים שמגעילים בתוכה הכלים מבליעת היורה ואפ כן כשיגמרו הכלים פליטתן יבלעו ממי הגעלה האסורים מחמת היורה. וגם בסוף אחר גמר הגעלה צריך להגעיל היור' אם רוצה להשתמש בה בפסח דהא שוב בלע היורה ממי הגעל' ומזה לא הבנתי מ"ש הט"ז סס"ק ה' וז"ל ומטעם זה נ"ל ג"כ שהבא להגעיל סכין איסור בקדיר' שע"ג האש והיא גדולה ויש בה ס' עד הסכין יכול ליקח קדיר' כשיר' לזה ולא הוי מבטל איסור לכתחלה עכ"ל דניהו דלענין הכלי שמגעיל אמרי' סברה זו דלא הוי מבטל א"ל משום דאין כוונתו לבטל. אבל לענין כלי שמגעיל בה ע"כ לא אמרי' כן דהא אע"פ שהגעילו היורה תחלה צריך להגעילה גם בסוף. אף דעל ידי הגעלה ראשונה היורה כשרה. מ"מ צריך להגעיל לבסוף דדוקא בכלי שמגעילין הואיל וא"א בענין אחר משא"כ כלים שמגעילים בה הא אפשר להגעיל' שנית וה"ה בקדיר' ודוחק דהט"ז מיירי בקדיר' של חרס דאין לה תקנה בהגעלה מה בכך מ"מ מיקרי לכתחלה. דמי הכריחו להגעיל בכלי חרס. אולם כוונתו לפי המנהג דאין מגעילים כלים בני יומן וא"כ ע"כ דהסכין איסור אינו בן יומו ואם כן כה"ג ביור' אם הגעילו תחלה א"צ להגעילו בסוף כיון דהכלים אינו בן יומו וכמ"ש מ"א. אלא דלפ"ז גם ס' לא היה צריך שיהי' בקדיר' נגד הסכין ולמה הצריך הט"ז שיהי' ס' בקדירה אם אזיל לפי המנהג דאעפ"כ מחמירים בכל החומרים כמ"ש מ"א גם בזה לא הונח לענ"ד. וכ' ח"י בשם ת"ה ואגור כשתוחבי' הכלי לתוך היור' להגעילו אפי' המים מעלי' רתיחה מ"מ ע"י תחיב' זו נחים המים מרתיחתן ולכן יש לזהר שלא להגעיל במהירות עד שיראה ששוב נרתחים המים. וע"ש מ"ש ליישב המנהג. אולם הלא בלא"ה צריך להשהותן עכ"פ שיעור שיפלטו לפי אומד הדעת:

ע"ס תמ"ז כו' דלא כע"ש שהק' למ"ד דחוזר וניעור בפסח. א"כ מאי מהני ההגעלה. אם יש ס' במים. מ"מ בפסח חוזר וניעור ואז הוי במשהו ולפמ"ש מ"א בטעם בעלמא לכ"ע אינו חוזר וניעור א"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **יש לזהר כו'** עיין בי"ד ר"ל דשם כ' המחבר קערה של בשר שהודח' ביורה חולבות כו' אפי' שניהן בני יומן מותר דה"ל נ"ט בנ"ט דהתירא והקשה הש"ך מדברי הרב"י דהכ'. ולכן כ' דהתם כ' לענין דיעבד וכאן כ' יש ליזהר לכתחלה:

והיינו דלכתחל' חוששב לסבר' רמ"א שם שכ' דכה"ג ל"מ נ"ט בנ"ט דהתיר' דטעם שני. נאסר דהקער' קבל' טעה בשר והי' היתר ויוצא הטעם אל המים והיור' קבל' טעם חלב היתר ויוצא טעם למים א"כ במים בעי שני הטעמים של בב"ח ומתערבים ונאסר טעם השני וחוזרים ונבלעים בכלי א"כ הכא בדיעבד תלוים במחלוקת רב"י ורמ"א דשם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ביחד כו'** ואין ס' כו' דאי היה ס' נגד א' אם כן נתבטל טעם א' א"כ אין הטעם שני אוסר לבד דלא כמ"ש בעטרת זקנים דבעי' ס' נגד שניהם עוד כ' בעטרת זקנים דמ"ש בש"ע ביחד הוא לאו דוק' אלא ה"ה בזה אחר זה אסור ודלא כמ"א נלענ"ד דהדין עם המ"א ולשון הש"ע שכ' ביחד הוא דוקא לפמ"ש הש"ך בי"ד סי' צ"ה ס"ק ה' בשם הר"ן דמה"ט יש אוסרים בקערה של בשר שהודח' ביור' חולבת והוא דעת רמ"א שהבאתי לעיל וז"ל דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטות הבשר ופליטות החלב בעצמו שלא באמצעית המים. הלכך לא הוי נ"ט בנ"ט כו' ועוד מאי דשרינן נ"ט בנ"ט לאו משום דסברי דטעם אינו מתפשט והולך עד השלישי דאם כן כו' הלכך דוקא כשטעם שני עמד בהיתר בלא תערובת חלב אמרי' הכי. אבל כאן שטעם שני לא עמד בפני עצמו כלל. אלא תיכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב מסתבר' וודאי דאסור כדברי סה"ת עכ"ל וכ"ז לא שייך כ"א בתחבן ביחד בפעם א':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שום כלי כו'** עיין בטורי זהב במגעיל ע"י צבת גם במ"ש הט"ז ס"ס על הנשים הנוהגים שלא להשתמש בקדירה שהיה מכשירים ע"י עירוי שאין במנהג ההוא ממש: וישהא אחר השפשוף מע"לע כ' עליו ח"י לא ידעתי מקום לחומרא זו דכל כלי שאינו ב"י היינו מתשמיש שנשתמש עליו דבר. (דאע"ג דהשפשוף היה ע"י מים רותחים. מ"מ אינו חוזר וניעור איסור ראשון כיון דהיתר הוא ול"ל נעשה נבילה וא"צ מע"לע כ"א מבליע' הראשונה וכמ"ש הש"ך סי' צ"ד ס"ק ך"ב וע"ש בס"ס ק"ג) אם לא שנחוש דע"י השפשוף ברותחי' הבליע איזה דבר שהיה דבוק עליו זו חששה רחוקה הוא עכ"ל. ואולי כוונת מ"א כיון דטעם שצריכים השלחנות הגעלה מבואר בסי' תנ"א סעיף ך' שלפעמים נשפך עליו מרק מן הקדרה כו' ובזה נעשה שלא במתכוין ואין לזה גבול קצוב לכן השוה

המדה ונתן גבול מעל"ע מהשפשוף דלפעמים סמוך לשפשוף נשפך עליו מרק כיון דלאו אדעתי' אימתי נשפך עליו והוא חומרא בעלמא ובצירוף טעם השני שכתב מ"א ויהיו מנוגבים מן המים צוננים:

ועיין בי"ד סי' צ"ב סעיף ז' בהג"ה דאם נפסק הקילוח ל"מ עירוי:

סעיף יא

(**ס"ק י"א**) **עושה כו'** ושמא בשעת הגעלה לא יתיז שהגעל' נעשה פעם א' ושמא באותו פעם לא יקרה שיתיז עליו. משא"כ התשמיש נעשה כל השנה וברוב התבשילין א"א שלא יקרה שניתז עליו פעם א':

לכן יעכה כו' דבלי שפה א"א למלאות עד שיעלה המים למעלה מן השפ':

לכן ידבק שפה חוץ לכלי והשפה של טיט יעלה למעלה משפת הכלי. ועי"ז יכול למלאות היורה עד שיעלו המים למעלה משפת הכלי:

ונ"ל דה"ה קערות כו' זה קאי במה שהחמיר בכלי ששואבים כו' דגם צד החיצון צריך הגעלה א"כ ה"ה קערות כו' ובכלי שפיהו צר. או י"ל קנים כיון שא"א לשפשף החמץ בעין שבפנים לא מהני הגעלה לחמץ בעין:

סימן תנג

סעיף א

(ס"ק א) טטרקי הוא מה שאנו קורין הא"דין וטירק"שער וויי"ץ כ' ח"י הוא מין קטניות:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מותר כו'** מקום שי"ל שיפלו. אף ע"ג שאם נפלו בתבשיל אין אוסרים כמ"ש רמ"א (וכ' ח"י ופר"ח הא דכ' בש"ע דאין אוסרים לא בעי ס' אבל רוב עכ"פ בעי' דבבציר מרוב מיקרי תערובות וה"ל כאלו הוא בעין) מ"מ לכתחלה יש ליזהר:

ואפילו שמן זית. ר"ל דבזה אין לחוש שכתשו במכתשת שכותשים בו שעורים דידוע שי"ל כלים מיוחדים לשמן זית. מזה הוכיח מ"א דמותר לאכול שמן זית:

שהן מתחמצות. ר"ל שהפמוטו' מתחמצות מכח שאר שמנים שהדליקו בה והשאר שמנים הם חמץ שכותשין אותו במכתשת שכותשים שעורים ובולע שמן זית מן הפמוטות ונאסר:

ובד"מ כ' דאפילו שאר שמנים מותר לתלותן אפי' במקום שי"ל שיפלו לתבשיל דאין אוסרים בדיעבד כו' כצ"ל במ"א:

סעיף ג
(ס"ק ג) מותר להשהות [וכ' בח"י הא דאיצטריך ש"ע לאשמעי' דמותר להשהותן אע"ג דאין איסורן כ"א משום דהני מידי דמדגן גזרי' אטו דגן:
והא דגן גופא מותר להשהותו כ"ש אורז וכה"ג ותי' דס"ד דאורז וכה"ג דקליש אסורי' ואינו אלא חומרא. אם ישהנו בביתו פן יבא לידי אכילה שכיון דאיסורא קל בעיניו קמ"ל דשרי] כי א"א לבררן. והט"ז כת' דקרא"ם קימ"ל שדומה לדגן אסור ולא מהני ברירה ופעל"ד קימ"ל מתיר ט"ז שאינו דומה לדגן ע"ש ולענין חרדל עי"ל סי' תס"ד ובט"ז כאן:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **טעם כו'** כזית בכא"פ כו' זהו לשון המשנה. ונחלקו הפוסקים י"א כמו דטעם כעיקר דאורייתא לענין איסור. ה"ה לענין לצאת ידי חובת מצה סגי בטעם. ויש פוסקים דלענין מצה לא. מהני טעם ודוקא בחיטין ואורז דהחיטין גוררים האורז. וגם האורז נעשה כחטין ולכן יוצא. ולפ"ז דוקא חטין ואורז. אבל לא חטין וד"א כגון קטניות או אורז וא' משאר ה' מינים כגון אורז ושעורים אינו יוצא בטעם וי"א דבעו דוקא כזית בכא"פ [ושיעור אכילת פרס עיין סי' תרי"ב סעיף ד' די"א ג' ביצים וי"א ד' ביצים] ומחמיר מ"א כדעה ג'. אך גם בזה יש דעות חלוקים. י"א דבעי' שיאכל אכילת פרס וכיון שמעורב בו כזית הא אכל כזית ויצא אע"ג שהפסיק באכילת מין אחר הא תוך אכילת כ"פ מצטרף אפי' שהה וי"א אם כזית בכא"פ סגי אם אכל כזית ממנו. ופר"ח מחמיר ע"ש ועיין במ"א לעיל סי' ר"ח ס"ק ט"ו ובהל' חלה:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **מאכילת כו'** עס"ה דשם מבואר דשעורים ממהרים להחמיץ. ועיין מ"ש סי' תס"ו לענין עכברים שאכלו מקמח:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **מיהו כו'** קאי אדגן שצמח דבאכילת עכבר א"צ ס' כמ"ש סעיף קטן ה' בשם הרשב"א דאם אין שם ס' אסור להוסיף עד ס' דהוי כמבטל איסור דדי אם נתיר אם יש כבר ס' וע"ש במ"א ובפר"ח מחמיר אפילו יש כבר ס' אע"ג דאין כוונתו לבטל מ"מ הוי כמבטל א"ל דהא מצי לבררו ע"ש:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **קמח כו'** וכ' הגאון כו' ובזה"ז כלם אפי' בני כפרים לותתי'. ומה"ט מ"ש ח"י בשם תשובת נ"ש דהתיר לטחון קודם שלשים יום בלי ניקור הרחים וה"ה אפילו שלשים לפסח אם הוא שעת הדחק. ולענ"ד מספק' לי מלתא טובא אם יש לסמוך ע"ז בזה"ז

שעיינתי שם בסי' י"ב שטעמו להתיר א' שאין כוונתו לבטל ב' שמא לא טחנו בה כלל תבואה לתותה ואת"ל טחנו בה תבואה לתותה שמא אח"כ טחנו בה כמה פעמים שאינה לתותה ונתבטל החמץ בתבואה שאינה לתותה. ועוד כיון שיש טרחא בניקור והוצאות חשוב כמו דיעבד. ודי במה שהחמירו תוך שלשים וקודם שלשים לא מצינו מנהג יש לאוקמי אדינא עכת"ד. וכבר כתב בתשובת הרדב"ז וכ"כ בתשוב' ה"ה ח"צ דאין לסמוך על היתר תשובה כ"א שיהיה בנדון הבא לפניו כל הצדדים שכ' בתשו' דשמא לא התיר בעל התשוב' אלא בצירוף כל הצדדים. וא"כ לדידן דלותתין כל התבואות אזיל עיקר התירו שמא טחנו תבואה שאינה לתותה ולא נשאר כ"א ההיתר שאינו מתכוין לבטל והא כ' מ"א בשם הרשב"א בסי' תמ"ז ורמז עליו פה ס"ק ז' דאין להוסיף עליו עד שיהיה ס' אלא דוקא כשיש כבר ס' א"כ איך נתיר לעשות התערובות לכתחלה וטרחא והוצאות אין זה מספיק בשגם על ברירת חטים שצמח חולק פר"ח וכנ"ל ואיך נקיל כה"ג לכן נלענ"ד בזה"ז אין לסמוך על היתר זה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **בין כו'** עבי"ד סי' שנ"ד לענין חלה דאם לש עיסה של שיפון מצטרף עם עיסה של שעורים או כוסמין ולא עם מין אחר לדעה א' מזה משמע דהוי מין שעורים מדמצטרף עמו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ע"ג בהמה כו'** ר"ל דזיעת בהמה אינה מחמצת וטעם א' שנתחמם מן הבהמה עמ"ש מ"א ס"ק ט"ו:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **משום כו'** ע"ס תנ"א סעיף י"ח דנפה אין לה הכשר א"כ ה"ה כיס של רחיים וכ' ט"ז ס"ק ד' דיש להזהיר שלא ליקח חטין מבעל הרחיים שצריכים הטוחנים ליתן לו מכל שיטחנו שם והם נותנים לו מתבואה הלתותה כבר:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **יום כו'** ועבח"מ כו' שכ' בש"ע על ענין מלמד שביטל ללמוד עם תלמידו יום או יומים ופי' סמ"ע דר"ל מעל"ע דהיינו ך"ד שעה דומי' מה שפי' חז"ל על קרא דפי' משפטים בעבד כנעני אך אם יום או יומים שר"ל יום שהוא כיומים דהיינו מעל"ע ע"ש וא"כ אפשר דה"ה הכא י"ל כן הכוונה וכן פי' ח"י באמת ומ"ש מ"א דסגי בלינת הלילה כתב ח"י הטעם דמדמה לה למים דבעי' מים שלנו וסגי בלינת לילה וכדאי' סי' תנ"ה והביא בשם מהרי"ו וכ"כ הט"ז דבעינן שיטחן ג"י קודם לישה:

סעיף יד

(ס"ק יד) י"א כו' ובמקומנו א"ח לזה ואפשר כו' והח"י הביא סוף דברי כה"ג שסיים כה"ג בעצמו אף ע"פ ששמע כן מחכם א' מכל מקום אינו סומך על שמועה זו והוא נגד משמעות הפוסקים עכ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ומחמם כו' וצ"ע דבירושלמי לא משמע כן**. הובא בב"י דאי' שם שר' אבהו צוה לטותנים שלא ינוחו השקים זה ע"ז והם דברי הגהות רמ"א בשם מרדכי בסעיף ז' וסיים שם בירושלמי הטעם דלא ירתיחו ויחמצו משמע דהחימום לבד גורם החימוץ. דויחמצו משמע מיד קודם שיתן עליו מים:

סימן תנד

סעיף א

(**ס"ק א**) **סובין כו' מוכח קצת כו' לדעת הרי"ף**. ר"ל כפי מה שהבין הר"ן דברי הרי"ף שכ' לפרש ברייתא דף ל"ז דתניא יוצאים בפת הדראה. היינו פת סובין. וס"ל להר"ן דהעיסה היתה כולו סובין. אלא שהקשה עליו דהא אינו לחם לענין חלה ואמאי יוצאים בה ידי מצה אך לא קיי"ל בזה כהרי"ף (והרא"ש מפ' שגם הרי"ף כוונתו כמ"ש בש"ע פת סובין ר"ל סובין שבה וא"א דאינו בא לידי חימוץ הלא מבואר ר"ס תנ"ג דאין יוצאים): ואפשר כו' ובח"י כ' ותמה אני ע"ז הלא משנה שלמה שנינו אין שורין מורסין לתרנגולים ואין האשה שפה בשרה במורסין והוא מחמיץ בוודאי כדלקמן סי' תס"ה עכ"ל בקיצור. ובס' א"ר תי' דהמ"א מסתפק בסובין דגריעין ממורסין לפי' רש"י. ואע"ג דהרמב"ם מפרש היפך פירש"י דמורסין הוא הדק וסובין הוא העב. מ"מ מ"א כתב דבריו לפירש שהביא מ"א ע"ש. ולענ"ד דוודאי מודה מ"א דבין סובין ובין מורסין מחמיצי' דא"א שלא נדבק בהן מעט קמח וכדמסיים סס"ק זה. ולכן אין שורין לתרנגולים ולא האשה שפה בהן אלא דנסתפק אי המורסין וסובין עצמן מחמיצין ולכן דייק מהרי"ף דס"ל דיוצאים בפת סובין דע"כ הסובין עצמן מחמיצין. ונ"מ אם נפלו סובין או מורסין לתבשיל בער"ש אחר חצות עד הלילה דאז בטל בס' כמ"ש לעיל סי' תמ"ז. ונגד מעט קמח הדבוק בהן יש ס' דאי אין הסובין עצמן מחמיצין התבשיל מותר. ומה שסיים וגם א"א שלא נדבק כו' כוונתו דע"כ צריך לחלק בין שפריי"אר ובין קליפת חטין עצמי והמוריי שהתירו בשפריי"אר לא יתירו בקליפת החטין עצמן דידע מ"א דאותן מורים התירו אפילו אירע בפסח דאוסר

במשהו. או בער"פ וליכא ס' וא"כ בקליפת חטים עצמן אפ"ת דאין מחמיצים בעצמו מ"מ ה"ל לאסור משום קמח הדבוק וכדמוכח מהאי דאין שורין מורסין כו':

סעיף ב

(ס"ק ב) אבל כו' ואם נטל כו' עבי"ד סי' שכ"ד ס"ג דמבואר שם דכה"ג אינו מצטרף לענין שיעור חלה ומה"ט פשיטא ליה לח"י דגם לענין מצה אינו מצטרף. ובפר"ח כתב בשם ס' בית מועד להיפך דלענין מצה מצטרף, אלא שהפר"ח כתב עליו ואין כן דעת הפוסקים. וספקו של מ"א י"ל דהא דאינו מצטרף לענין חלה אין הטעם משום דל"מ לחם. אלא משום דכתיב עריסותיכם ואין דרך לישת עיסה כך ע"ש. וא"כ י"ל דוקא לענין חלה דכתיב ראשית עריסותיכם משא"צ גבי מצה דלא כתי' עריסותיכם מצטרף ואע"ג דילפי' מצה מחלה בגז"ש דלחם לחם כדאיתא בפסחים דף ל"ח מכל מקום מסתפק דלמא לענין זה לא ילפי מהדדי דדוקא גבי חלה דחיובו חל בשעת גלגול העיסה וכיון דאז לא נקראת עיסה כה"ג לכן אינו מצטרף משא"כ גבי מצה דתלי' בשעת אכילה ואז הוי לחם וכה"ג חלקו לעיל בין חלה לברכת המוציא בעיסה שתחלתה סופגנים וסופה עבה ע"ל בהרב"י ס"ס קס"ח:

סעיף ג

(ס"ק ג) שאין כו' ורמ"א פסק כהרא"ש כו' אם עירב בה מורסין הרבה כו' בטל' דעתו כו' לשון עירב משמע שכבר הוציא הסובין וחזר וערבן גם מדכתב מורסין הרבה משמע יותר ממורסין דידה וגם דאי לא הוי רק מורסין של עצמי' לא הל"ל דבטל' דעתו דכה"ג לחם גמור מיקרי אלא ע"כ עירב בהם מורסין הרבה אחרים וא"כ ע"כ צ"ל שאכל כזית מן הקמח מלבד המורסין דלצרף המורסין בלא"ה מסתפק המ"א אפילו מורסין מעט דהיינו מורסי' דידיה אם מצטרף כה"ג . ומזה משמע דפליגי. והפר"ח כתב דלא פליגי דגם הרא"ש מודה להרמב"ם דלענין מצה בעי' שתהא משומרת לשם מצה ואייתי ראיה מחלת תודה ורקיקי נזיר שעשאן לעצמן אמרי' דף ל"ח ע"ב דאינו יוצא בהן דהוי מצה המשומר' לשם זבח ולא לשם פסח כ"ש הכא דאינו משתמרת כ"א לשם כלבים. והרא"ש לא מיירי אלא לענין חלה ע"ש:

והרמב"ם ס"ל דאפילו לענין חלה כיון שלא עשאה לשם אכילת אדם לא מיקרי לחם כ"כ הכ"מ פ"ו מהלי' בכורים דין ח' ע"ש:

משום שניכר בה כו' היינו שאינה ערוכה ואינו עשוי' כצורת לחם ע"ש:

סעיף ד

(ס"ק ד) למחלט כו' לענין כבד אם חלטוהו לכבד אח"כ מותר לבשלה עם בשר דשוב אינה פולטת דם מ"מ לדידן דאין בקיאים בחליטה אסור:

וסילק' מיד מותר הק' בסי' ח"מ מה לי אם סלקה מיד או לאחר זמן דהא אי סמכי' על החליטה אפי' שהתה שם זמן מרובה אין בכך כלום דהא שוב לא תחמיץ ולענ"ד נקט מיד לרבות' דהרב"י בי"ד סי' ע"ג כ' דה"ט דאין אנו בקיאים שמא לא יהיה רותחים יפה יפה והב"ח שם הוסיף דאין אנו בקיאים בשיעור המים אם מעט ואם הרבה עוד הוסיף הב"ח דא"א בקיאים כמה זמן ישהה בתוך המים רותחים עוד הוסיף ע"ש וא"כ לספקא בתרא דא"א בקיאים כמה זמן ישהה משמע דאפי' בקיאים בשיעור המים וגם בקיאים בשיעור הרתיחה שהוא יפה אעפ"כ חיישי' שמא צריך לשהותו בתוכו זמן מרובה יותר ממה שהניחו שם. אם כן כל זמן שהעיסה תוך הרותחין גם לדידן ליכא למיחש שמא המחיצה אלא אח"ז כשנטל העיסה מתוך הרותחי' א"ל שמא היה צריך להשהותה ברותחי' יותר ועדיין אין העיסה חלוט' ועדיין אפשר שתחמיץ. ואעפ"כ אם שהה העיסה ברותחים זמן מרובה יש לאסור הרותחים שמא עדיין לא נחלטה העיס' וניהו כל זמן שהמים רותחים ל"ל שמא תחמיץ. מ"מ שמא נחו המים קצת מרתיחתן ועדיין לא היתה חלוטה ואם כן באותו זמן שנחו המים מרתיחתן שמא החמיצה ולזה כ' מ"א אפי' סלקיהו מיד וידעי' שבאותו זמן מועט לא נח מרתיחתו וא"כ ה"ל להתיר גם לדידן אף ע"ג דא"א בקיאים כמה זמן ישהה תוך הרותחים ממ"נ כנ"ל מ"מ יש לאסור משום ספיקות אחרות שכתב הרב"י וב"ח כנ"ל:

מ"מ אפי' כה"ג מסתפק מ"א אם יש להתיר בדיעבד או אפשר אם לא סלקוהו מיד לא נסתפק וברור לו אפי' דיעבד אסור:

וכ"מ קצת בטור סי' תס"א שכ' שהגאונים אסרו חליט' כ"א לחיה או לחולה ע"פ בקיאים וכן כתב אח"ז כ"א לחולי שהוקשה חוליו ע"פ רופאים וע"כ מיירי בחולי שאין בו סכנה דאי איכא סכנה מאי קמ"ל דהותר לחולה ע"פ רופאים אפי' קדלי דחזירי מותר. וכיון דמיירי בחולי שאין בו סכנה אי ס"ד דבעלמא אפי' דיעבד אסור לא ה"ל להתיר לכתחלה לחולי שא"ב סכנה:

שכתב שהחטה כו' וז"ל מעשה שמלגו תרנגול במים חמים ונמצא במים אח"כ גרעין חטה ואסר ראב"ן התרנגול שמא היתה החטה במים קודם הרתיחה והחמיצה ובלע התרנגול מן המים עכ"ל:

ומ"מ אין להקל כו' וח"י כתב בשם חמיו ז"ל הלכה למעשה שנפלה חטה לתוך תבשיל רותח הואיל ואינו רק איסור משהו דרבנן והתירו בהנאה או להשהותו עד אחר הפסח ומותר אז אפי' באכילה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **במצ' כו'** ודוקא לאחר יאוש ואם בעי' ייאוש קודם שינוי רשות או מהני אפי' קדם שינוי רשות ליאוש עיין בח"מ סי' שנ"ג שני דעות:

ועמ"ש סי' תרל"ז לענין גזל נכרי כצ"ל ואם חל בשבת והוציא מצה מרה"י לר"ה עיין בפר"ח:

סימן תנה

סעיף א

(**ס"ק א**) **סמוך כו'** דמן הדין כו' דאי' דף מ"ב ע"א אר"י אשה לא תלוש אלא במים שלנו: ופרש"י דקי"ל כר"נ שם דף צ"ד ע"ב בימות הגשמים חמה מהלכת בשפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעיינות רותחות. ופירש"י שם בשפולי של רקיע סמוך לקרקע בשולי הכיפה. לפיכך כל העולם כולו צונן. שאינה מהלכת אלא בצדי העולם. ומעיינות רותחים דהיינו אצל המים מצדי העולם שהמעיינות באות מהם עכ"ל. וניסן עדיין נחשב מימות הגשמים. ולפ"ז אין חילוק בין לילה ליום בכל זמן מעיינות רותחת. דהא לעולם בימות הגשמים בין בלילה ובין ביום מהלכת בשפולי רקיע. אלא שבליל' מהלכת בגבנונית הרקיע והרקיע מפסיק בין החמה ובין הארץ. ולכך חשך ע"פ הארץ. וביום מהלכת בקערורית הרקיע לצד הארץ ולכן הארץ מאירה מאורה ולכן אין חילוק בין שאבן ביום או בלילה. המים חמין וצריכים צינון י"ב שעות. ולכן אם שאבן בבקר מותר ללוש עמהן לערב אחר עבור י"ב שעות ור"י דנקט מים שלנו דמשמע ששואבן לערב וילוש בבקר. אורחא דמלתא נקט שדרך לאפות ביום לכן צריך שילינו כל הלילה ואז רשאי לאפות מיד בשחר:

ודעת ר"א ממיץ דקי"ל כהודאת חכמי ישראל לחכמי או"ה שם. דאין חילוק בין ימות החמה לימות הגשמים אלא כל עת ביום מהלכת למטה מן הרקיע (ולכן מאירה לנו) ובלילה הולכת למטה מן הקרקע (לפיכך קרקע העולם מפסיק בין החמה ובינינו ולכן תחשך הלילה) ולכן ביום מעיינות צוננים ובלילה רותחים. שבלילה החמה הולכת סמוך למקום נביעת המעיינות. וביום שהחמה מרוחקת מהם לכן הם מצטננים. ולפי דעתו אם שאבן בין השמשות מותר ללוש בהן מיד דכבר נצטננו במחובר י"ב שעות של היום.

ובזה אין מחלוקת לדעת ר"א ממיץ. אלא אם שאבן ביום או בלילה. בזה נחלקו ר"א מזרחי עם הרב"י דלדעת ר"א מזרחי בין נשאבו ביום ובין בלילה אין להם תקנה לעולם. והקשה הרב"י א"כ למה קראן מים שלנו ממ"נ אם שאבן ב"ה א"צ לינה ומותרים מיד ואם שאבן ביום או בלילה הלא לא מהני לינה דהא אין להם תקנה לכן כ' הרב"י דדעת ר"א ממיץ. דאם שאבן ביום צריכים לינת לילה שאחריה ומהני לינה ואם שאבן בלילה צריכים לינת לילה שלימה דהיינו אותה לילה ששאבן ויום שאחריו ולילה שאחריו. וטעמו ונימוקו עיין בב"י כי האריך הרבה. ודעת ריצב"א היא ג"כ כדעת ר"א ממיץ בזה דקי"ל כהודאות חכמי ישראל אלא במה דס"ל לר"א ממיץ דאם שאבן ב"ה א"צ לינה דניצטננו י"ב שעות במחובר בזה פליג הריצב"א דבעי' שיצטננו כ"ד שעות ולכן צריך לשאבן ב"ה וא"כ נצטננו ביום י"ב שעות במחובר דהא ביום מעיינות צוננים. וצריכים לינה כל הלילה ומצטננים י"ב שעות בתלוש. דבלילה העולם צונן. וסבירא ליה למהרי"ל כדעת הריצב"א. ואין להקל לשאוב ביום (דהיינו קודם סמוך לב"ה שהוא לערך חצי שעה קודם ב"ה) דלדעת רא"ם אינו נכון. ר"ל לדעת ר"א מזרחי אין נכון לדעת ר"א ממיץ אפי' יליני כל הלילה. דאין להם תקנה. אבל לדעת הרב"י מהני לינת לילה כנ"ל:

דבהא כ"ע מודו. ר"ל בין ר"א מזרחי ובין הרב"י מודים דאין נכון לדעת ר"א ממיץ לשאוב בלילה אלא דבזה פליגי דלר"א מזרחי אין להם תקנה לעולם. ולהרב"י ניהו דלינת אותה לילה ששאבן לא מהני. מ"מ לינת לילה שאחריה מהני כנ"ל:

ואסורים המים לעולם אליבא דר"א מזרחי כנ"ל:

יש להקל חדא דיש לסמוך ע"ד רש"י דסגי בהמתנת י"ב שעה בין שאבן ביום או בלילה כנ"ל. ועוד דאפי' ר"א ממיץ לא החמיר אלא לכתחלה היכי דאפשר. אבל היכי דלא אפשר. אפשר גם הרא"ם מודה להקל:

ודע דכ' הב"ח עוד קולא לדעת ראב"ן דס"ל לרש"י לא בעי' בלילה י"ב שעות אלא סגי עד לאחר שעלה ע"ה אם הלילה קצרה. והמחברים נקטו י"ב שעה לפירש"י היינו זמן מוגבל ביום אם שאבן בבקר דע"פ הרוב בניסן יום ולילה שוין והלילה י"ב שעות. לכן שיעורו ביום כשיעור המקומות שבניסן הלילה י"ב שעות משום לא פלוג. אבל אם שאבן בערב ב"ה סגי בהלנת לילה כמות שהיא אפי' קצרה מותר מיד שעלה ע"ה והעתקתי דבריו להיות תריס לעמא דארעא שאין ממתינים י"ב שעה ולשין בבקר השכם. דיש להם על מי לסמוך. אבל רוב הפוסקים לא כתבו כן ואין להקל. ועסי' רס"ה שיעור ב"ה והוא מהלך אלף ות"ק אמה קודם צ"ה. וכ' מ"א שם והוא כמו רביעית שעה ע"ש. ועיין פה

בט"ז ד"ה ולענין הלכה כו' ועיין בח"י הסכים עם מ"א דעדיף טפי לשאוב מעט קודם ב"ה מאחר ב"ה דלא כט"ז:

סעיף ג

(**סק"ג**) **יש כו'** שלא יפול כו' ובח"י כ' דבשעת שאיבה דליכא טעם אחר אלא שלא יפול אינו אלא חומר' בענמ' וזהירות יתירות. אלא כוונת רמ"א כשמוליכים ביום תחת אויר הרקיע לבית הלישה אז צריך לכסותן שלא יתחממו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בליל ה' כו'** פיר' לאותן שאופי' כו' ר"ל דהא מבואר סי' תנ"ח כשחל פסח ביום א' יש ללוש בערב שבת אחר חצות. ופשיטא דיש לשאוב ליל ה'. אלא רמ"א הוצרך לכתוב כן לאותן הנוהגים לאפות במ"ש וכמ"ש הטור סי' תנ"ח:

ועיין סי' תרס"ז דאפי' הכנה קלה אסור מי"ט לחבירו:

ער"ס זה דיש לסמוך בזה על דעת הרב"י ע"ש:

ובדיעבד גם ב"ח מקיל אם נשאבו בליל'. וזה מיקרי דיעבד:

עסי' ש"ז דשבות דשבות מותר במקום מצו'. לכן מותר לצוות לגוי:

וסי' ת"ס ר"ל אע"ג דכ' רמ"א בסעיף זה דאסור לשאוב ע"י גוי. לזה הביא ראיה מסי' ת"ס שכת' דלישה ואפיה וודאי אסורה ע"י גוי ואפ"ה כ' מ"א שם היכי דא"א בענין אחר מותר ע"י גוי כשישראל עומד ע"ג כ"ש השאיבה. או יקח מים השאובים בביתו דהיינו שלנו אע"ג שלא נשאבו לשם מצוה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מן הנהרו' כו'** ולכן הבארות רותחים משא"כ נהרות ניהו דבמקום נביעתן הם רותחים מ"מ כשנמשכו למרחוק מתקררים:

אבל כו' לעולם רותחי' לכן בארות עדיפא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין כו'** וכתב הט"ז דהמים השייכים למצת מצוה אסור לשפכן דנראה שמחזיק בדעתו שלא הגין המצו' וקל בעיניו מאמר הפסוק שומר כו' משא"כ שאר הלילות ניהו דגם הם בכלל שומר מצוה כו' מ"מ אם רוצה לשפכן רשאי. ומ"מ כתב בס' א"ר ובח"י בשם אגודה דגם במים השייך למצת מצוה אם אפשר לו בקל למצוא מים אחרים משכיניו הסמוכים לו. יש ליקח מים אחרים:

סעיף ט
(ס"ק ט) ברזל כולי יתלנו במשיחה ויוציא הברזל על ידי משיכת המשיחה ולא יצטרך להושיט ידו למים:
ומיהו ראיתי נוהגים כו' ובח"י כתב דוקא המים אין להם להיות בכלי נחשת דצריכים צינון ממה שנתחממו במקום חבורן בבאר כנ"ל ואין טבע נחשת לצנן. אבל ללוש בהן אין קפיד':

סעיף י
(**ס"ק י**) **בשל עץ כו'** וה"ה כו' דאיסור כלי חרס שאינו ניכר אם קצת חמץ דבוק בו. ואם הוא מצופה ניכר בו כמו בכלי עץ:
וקצת ראיה מסי' תרע"ג דאם מדליק נרות חנוכה בכלי חרס צריך בכל לילה חדשים ואם הוא כ"ח מצופים דינו ככלי מתכת וא"צ חדשים:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **בסיסטרונ"ה דהבנין מפסיק כו'** ר"ל שקרקעו מרוצף באבנים. ועיין בט"ז ס"ק ה' טעם מ"ש בש"ע ואין להקל כו' שכתב הרב"י שהוגד לו שגם מים אלו חמים בימות הגשמים כמו מי בארות וכתב ח"י דאין לדמות לזה מה שאנו קורין רע"ר קאסטין ניהו שמרוצף ומכוסה מ"מ כיון שהם נמשכים ע"י קורות חלולים ממעיין. א"כ לא עדיפא מן נהרות:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **מדוד כו'** דא"כ אפי' נצטננו לגמרי אסור. עמ"ש בס' ח"י בשם מי"ט על מים שנתחממו באור ונצטננו והכרעתו:

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **שנחשתו כו'** עיין בשבת דף מ"א כצ"ל שכ"כ רש"י שם:

סעיף יד
(**ס"ק יד**) **ובשעת כו'** פי' הב"ח כו' וחלק על הש"ע כו' ול"נ כו' ר"ל דהב"ח הביא ב' דעות. א' רוב הפוסקים ס"ל הטעם לאסור דיעבד משום חשש חימוץ וא"כ אין חילוק בין שוגג למזיד ובכל ענין עכ"פ באכילה אסור ואפי' בשעת הדחק וקצת פוסקים מתירים דיעבד דס"ל דטעם איסור דיעבד משום קנם שעבר על דברי חכמים ולכן מקילים בשוגג או אפי' לכתחלה מותר ללוש בהן היכי דלא אפשר. והכריע ב"ח כרוב פוסקים לאסור אפי' בשוגג דיעבד. וסיים דלא כמה שפסק בש"ע להקל בשעת הדחק כו' עכ"ל. וע"כ הבין דבשעת הדחק ס"ל לש"ע דאפי' לכתחלה מותר ללוש בהן. דהא לא הביא הב"ח

כ"א שני דעות הנ"ל וע"כ בש"ע פסק כחד מהני וע"כ צ"ל דפסק כדעת המקילים והם מתירים אפי' לכתחלה בשעת הדחק. ועז"כ מ"א ול"נ דאף הש"ע לא נתכוין להתיר אלא אם לש דיעבד כו' והוא הכרעה בין שני פוסקים הנ"ל. ור"ל ניהו דהש"ע מקיל יותר מן הב"ח דהב"ח אוסר אפי' דעבד שלש והוא שעת הדחק. מ"מ אינו מקיל בש"ע כ"כ כמו דס"ד דהב"ח אליביה דש"ע:

וע"ז קאי רמ"א וכתב ואפי' כו' ר"ל דלפי פי' מ"א א"ש לשון רמ"א ואפי' כו' דהרב"י אינו מתיר כ"א דיעבד ושעת הדחק. ורמ"א מקיל יותר דבחד סגי דהיינו דיעבד אפי' ליכא שעת הדחק. משא"כ להב"ח דהמחבר מתיר בשעת הדחק אפי' לכתחלה:

א"כ לא א"ש לשון אפי' שכתב רמ"א ניהו דרמ"א מקיל בחד צד דהיינו דעבד אפי' ליכא שעת הדחק דהאי קולא לא נזכר במחבר. מ"מ בחד צד המחבר הקיל יותר דבשעת הדחק אפי' לכתחלה מותר. ובס' א"ר לא הבין כן דברי מ"א וע"ש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **חד כו'** וכ"מ בי"ד כו' דנקט רובא היתר. משמע דברוב סגי אפי' אין היתר כפל האיסור. וכ"כ ש"ך י"ד סי' ק"ט ס"ק ו' להדיא. וכ"כ הפר"ח שם וכאן. אך לענ"ד אני נבוך בהדמיון בשלמא באיסור דמטעם ביטול אתיא עלה. א"כ גזרת הכתב הוא אחרי רבים להטות וסגי ברוב. אבל הכא מטעם צוננין אתינן אפשר קים להו דאי ליכא כפלים צוננים אין מצננים המים שלא לנו ואולי מלשון נתבטלו שכתב כאן אף שבאמת אין הטעם משום ביטול אלא מתורת צינון מ"מ דייק שיש לו דין ביטול:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **יש לאסור כו'** ולפמ"ש סי' תס"ב. ר"ל דמלח י"ל דין מי פירות א"כ ה"ל מי פירות עם מים דממהרין להחמיץ. וע"ש במ"א סס"ק ז' חילוק בין מלח של ים ובין מלח שחופרים מקרקע ומחלוקת הפוסקים בזה:

כמ"ש סי' תס"ב דגם מי פירות יש לו תקנה ע"י שיאפה מיד. וע"ש במ"א שהניח בצ"ע במעט מי פירות אם צריך לאפות מיד:

ועבי"ד סי' צ"א דלענין איסור דקי"ל מליח כרותח. ג"כ קי"ל דע"י מליחה מועטת לא הוי כרותח:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כשרה כו'** עיין במנחות כו' דשם פריך הש"ס מהאי ברייתא דתניא תבלה (לעיסת פסח) בקצח בשומשמין ובכל מיני תבלין כשרה כו'. קס"ד דאפיש לה תבלין טפי ממצה. וקשיא תבטל הקמח לגבי תבלין (למ"ד בתר מבטל אזלי' ע"ש) ומשני הב"ע

דלא אפיש לה תבלין דרובה מצה ולא בטלה וכתב התו' ד"ה אלא כו' על קושיות המקשין יש לתמוה כו' דכיון שיש בתבלין טעם מצה ראוי לצאת י"ח כדאמרינן בזבחים דף ע"ח עשה עיסה מן החטין ומן האורז ואם יש בו טעם דגן כו' ואדם יוצא בו י"ח בפסח. וצ"ל דהך שמעתא פליגי אהאי דהתם. ואין להקשות אהאי דזבחים מהא דאמרינן בער"פ לא לכרוך איניש מצה ומרור בהדדי דלמא אתי מרור דרבנן ומבטל למצה דאורייתא. דהתם חוזק כו' עכ"ל. ומדקשיא להו אהאי דזבחים ושבקו להקשות על תבלין. דסוגיא דמלחות דקיימו ביה. לכאורה משמע דס"ל דתבלין מצטרפים דלא כמ"ש מ"א ולכן לא קשיא דלבטלי תבלין דרשות למצה. דאדרבא גם התבלין מן המצוה דהא מצטרפים לשיעור אולם בער"פ דף קט"ו ע"א ד"ה אתי מרור כו' כתב וז"ל והא דשרי בהקומץ מצה מתובלת לא אתי בשמים ומבטלים למצה. דאין מן הבשמים כ"א דבר מועט עכ"ל:

והיינו כמסקנת הש"ס במנחות דלא אפיש לה תבלין. וא"כ מה"ט לא הקשה במנחות על תבלין דעכ"פ למסקנא ניחא. משא"כ בהאי דזבחים גם לפי האמת קשיא. מ"מ לפי מ"ש מ"א דאין התבלין מצטרפים. א"כ לפי מ"ש מ"א סי' תנ"ג ס"ק ד' בעשה עיסה מן החטים ומן האורז דבעינן דוקא כזית כא"פ. ולא סגי בטעם דגן. ע"כ לא פסק כהפוסקים דס"ל דחטים גוררים את האורז:

וכמ"ש שם. א"כ אורז דין תבלין יש לו. א"כ גם אין האורז מצטרף. וצריך לאכול כזית דגן. דהיינו אכילת פרס מן העיסה שיש בה כזית מצה וכדעת פר"ח שם וכמ"ש שם:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **כיון כו**' משמע כו' הואיל וצריך ליתן טעם שיש בה טעם מצה. דכל ימי פסח אפי' ליכא טעם מצה מותר אם אין בו חשש חימוץ. ומיהו ברמב"ם משמע כו' שכתב פ"ה דין כ' מותר ליתן תבלין ושומשמין וקצח לתוך הבצק וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן ודבש וחלב כו' וביום א' אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד כו' כדי שיהי' לחם עוני כו' עכ"ל. הרי דכלל תבלין עם מי פירות. ומשמע דכלהו אין יוצאים בהם ביום א' דהוי מצה עשירה:

וכ"כ המ"מ פ"ו דין ה' על השגת הראב"ד וכ' המ"מ דהתוספתא דקתני יוצאים במצה מתובלת ס"ל כר"י הגלילי דדרש לחם עוני למעט מעשר שני וא"צ מצה עניה ולא קי"ל הכי עכ"ל. הרי דמצה מתובלת ס"ל דהוי מצה עשירה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ופלפלין כו'** וה"ה מעט סיד. כתב בספר באר היטב בשם תשו' שבות יעקב חלק ב' הא דאוסר רמ"א בסיד היינו סיד חי אבל סיד שבכותל שכבר נתייבש ונתקשה נראה פשוט דאינו אוסר עכ"ל:

סימן תנו

סעיף א

(**ס"ק א**) **עיסה גדולה.** אפי' אופה בהרבה תנורים כו' לאפוקי מדעת הר' יצחק בר"י שהביא הטור ובב"י שכתב ששיעור זה לא נאמר אלא בזמן חכמי התלמוד שתנוריהם היו קטנים ובקל מצטנן ואולי יצטרכו המצות לעמוד זמן ארוך. אבל תנורים שלנו גדולים הם כו' עכ"ל הגמיי שהביא הב"י. ולכן כתב מ"א דאין לחלק דמשום טעם אחר הקפידו על שיעור זה דבשיעור יותר גדול אין יכולים להתעסק בו יפה. ולטעם זה אין לחלק בין תנור לתנור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וכן כו'** דלא כרי"ו כו' והטור כ' עוד ענין איך לשער. דוודאי א"א למלא כלי במ"ג ביצים והכלי המחזיקן יהיה השיעור לקמח. דכלי כזה הוא יותר מן השיעור. דהא ניתוסף האויר שבין ביצה לביצה. וגם א"א לשער ע"י משקל דמשקל ביצים וקמח אינו שוה. אלא שכ' הטור דאפשר למלא כלי מים ויתן בתוכו מ"ג ביצים והמים היוצאים הם שיעור מ"ג ביצים ואעפ"כ כתב הטור דלשעיר כמ"ש פה בש"ע עדיף. וז"ל הטור שלא יוכל לכוין בנתינת הביצים לתוכו כשהוא מלא עכ"ל:

ומ"כ בשם מהרי"ך כו' עיין בשך יו"ד. וח"י וא"ר כתב בשם תי"ט שהוא שיעור פינ"ט פרעג"ר. ואני שערתי והוא כמעט שבע זיידלי"ך קטנים מעהררי"ש הישנים. ונפי שהמדות משתנים בכל דור לכן צריך כ"א לשער לפי ערך המדה שבימיו ובזמנו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ולא ידחק רק ימדוד בפיזור כו'** וכתב ח"י עמ"ש רמ"א דא"כ לא ילוש יפה ז"ל משמע דאף שרוצה ליקח רק שיעור עשרון מ"מ לא ידחק כו' עכ"ל. ור"ל דאל"כ א"צ לטעם שלא ילוש יפה אלא דבלא"ה אסור דהוי יותר משיעור עשרון:

ואם כן דינו אמת. אבל לשון רמ"א ומהרי"ל שממנו מוצא הדין לא משמע הכי. דהא מה שסיים מ"א רק ימדוד בפיזור כו' הוא לשון מהרי"ל. ואי כדברי ח"י ע"כ מיירי שלא ידחק אחר שמילא הכלי שהוא שיעור עשרון. ואיך אמר ע"ז רק ימדוד בפיזור כו' הא כבר מדד.

ובס' ח"מ כ' על רמ"א ומ"א שלא דקו בדברי מהרי"ל והביא לשון מהרי"ל וז"ל ולא ידחק את הקמח באגן דאז לא יהיה נילוש יפה. אך ימדוד בפיזור כדרך שמודדים למכור עכ"ל. וח"ו דקו ודקו. ורמ"א תמורת תיבת אגן כתב מדה. ואפשר דבימי מהרי"ל היה להם אגן משוער למדוד בו עכ"פ כונתו שלא לדחוק הקמח בכלי שמודדים בה. מדסיים אך ימדוד בפיזור כו' כנ"ל. והא דקשיא לח"י ר"ל בלא"ה הא הוי יותר מעשרון. מבואר עפ"י ד"מ שכתב וז"ל כתב הכלבו יש לפקפק בזה השיעור אם נשער אותו בכלי המחזיק בקמח רפוי או בעצור ומחובץ. ומהרי"ל כתב דלא ידחק הקמח תוך המדה דא"כ לא נילש יפה בכמה מקומות שלא יכנס שם מים ויתחמץ בתבשיל עכ"ל ד"מ. נראה מדבריו שהביא דברי מהרי"ל לפשוט ספיקו של כלבו. דע"כ צ"ל הקמח רפוי דא"כ לא נילש יפה. וא"ל אכתי מנ"ל דלמא לעולם השיעור הוא עשרון עצור ומחובץ. אלא אחר המדידה יפזרנו שוב באגן שיהיה רפוי. דא"כ קשיא הרי אחר שיפזרנו יחזיק יותר מעשרון א"כ למה נתנו חכמים שיעור עשרון עצור ומחובץ וסמכו ע"ז שאח"כ יפזרנו טפי ה"ל ליתן השיעור מיד במדה כמה תחזיק כשמודד רפוי. ולא נצטרך אח"כ לפזר כיון דעכ"פ בשעת לישה צ"ל רפוי אע"כ שיעור עשרו. שנתנו חכמים הוא במדידה רפוי'. כדרך המודדים למכור. ובזה נתיישב קושית ח"י וח"מ הא דהוצרך ליתן טעם דא"כ לא ילוש יפה. ר"ל דהוי יותר מעשרון. דז"א דאי לאו ה"ט דאינו נילש יפה. היה א"ל דשיעור עשרון כך הוא שיהי' דחוק ועצור כס"ד דכל בו. אלא ע"י טעם זה שלא יהיה נילש יפה מוכח דשיעור עשרון הוא רפוי. ובאמת לפ"ז רמ"א המ"ל הטעם שהוא יותר מעשרון. כיון דכבר מוכח דס"ל למהרי"ל דשיעור עשרון הוא רפוי אלא כיון דמהרי"ל הוצרך לטעם שלא יהי' נילש יפה דע"ז מוכח שימדוד עשרון רפוי ול"ל טעם אחר כנ"ל גם רמ"א העתיק כדבריו ולא כתב טעם אחר:

לא יניח ידו. ג כ מה"ט שע"ז ידחק הקמח כ"ה בד"מ גם על ידי הידים מתחמם הקמח:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** ואם שהו בה כו' קודם שיתחילו העוזרים כו' באמת הב"ח כתב וז"ל וא"ל דהרא"ש (שהוא המתיר) לא נחלק אלא על מה שהיו אוסרים אפילו לא שהה שיעור מיל כו' אבל מה שאסר הר"ן אם שהה מתחלת לישה עד תחלת אפיה שיעור מיל בזה אין ראיה להתיר כו' והכי נקטינן להחמיר כו' עכ"ל הב"ח. ס"ל למ"א דמאי שכתב הב"ח עד תחלת אפיי' הוא ל"ד אלא בעי שיהי' שיעור מיל קודם שיתחילו העוזרים כו' דהא טעם איסור עיסה גדולה שאין יכולים להתעסק בו יפה וכמ"ש ס"ק א'. והיינו דוק' בשעת

עריכת ולישת העיסה אבל משיתחילו העוזרים לעריכת המצות מה לי עיסה גדולה או קטנה. הא לפי גודל העיסה כן יתחלק להרב' אנשים:

ויש להחמיר ר"ל אפי' לא שהה שיעור מיל. שהיה שני עשרונים חלה אחת והיה צ"ל מצה. כדאיתא בביצה דף כ"ב ובפסחים דף ל"ו ע"ב ת"ר אין אופי' פת עבה בי"ט בפסח דברי ב"ש וב"ה מתירים. וכמה פת עבה. רב הונא אמר טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח. מתקיף לה ר יוסף אם אמרו בזריזים יאמרו בשאינן זריזים כו'. אך יש לפקפק על ראיית מ"א דלמא הש"ס לא דחי כ"א מאי דמתירים פת עבה אפי' לכתחלה וראיה מלחם הפנים. אבל מ"מ מאי דמותר בלחם הפנים לכתחלה י"ל דס"ל להרא"ש דעכ"פ יש להתיר באינן זריזים עכ"פ דיעבד. וצ"ל דס"ל דיחוי של ר"י אם אמרו בזריזים יש לאסור באין זריזים פת עבה אפי' דיעבד. וכן משמע מדבריו סי' ת"ס ס"ק ד' וראייתו מדמסיק שם דפת עבה ר"ל פת מרובה וכמ"ש לקמן סי' תק"ו. וקשיא ליה למ"א ניהו דנדחה ראיית רב הונא מלחם הפנים דהוי זריזים. מ"מ י"ל דב"ה מתיר פת עבה באין זריזים מסבר' ומי דחקי לומר דר"ל פת מרובה. אע"כ דהש"ס ס"ל מסברא דפת עבה א"א לשמרה מחימוץ ומה"ט יש לאסרו אפילו דיעבד ודוקא לחם הפנים הותר שהיה זריזים. אבל אי הש"ס הוי מודה דעכ"פ דיעבד מותר אפילו באין זריזים אע"ג דמסתבר להש"ס להחמיר לכתחלה אין מזה קושיא על ב"ה דמתיר לכתחלה ולא חש לאותה חומרא. עכ"פ מוכח מזה דאפשר לחלק דמה דמותר לכתחלה בזריזים יש לאסור אפילו דיעבד באין זריזים א' כ נדחית ראיית הרא"ש:

והעולם כו' דיש מתירים כו' והיינו ר"י בר"י שהביא הטור הובא בס"ק א' דמתיר בתנורים גדולים שלנו. גם הד"מ כ' בשם הכלבו. ואם הוא יותר חמש ביצים או ששה אין לחוש עכ"ל:

סימן תנז

סעיף א

(**ס"ק א**) **טוב כו'** ויש מניחים כו' וכ' של"ה שנמשך הטעות ממ"ש בש"ע לכן טוב לקרב העיסות ונתחלף להם בין עיסות לעיסה וסברו דר"ל לקרב העיסה השני קצוות. ולא שפיר עבדי משום שמתחמם העיסה בשפשוף זה שמשפשפים ידיהם בחיבור העיסה מקצה אל קצה סביב המגלגל' עכ"ל ע' בי"ד סי' י"ט כצ"ל לענין אם כבר הפריש מעיסה א' וקודם שהפריש מעיסה שניה שח יש מחלוקת הפוסקים שם לענין הברכה כה"ג בשחיטה וה"ה הכא:

סי' תל' ב ס"ק ג' ד' כ' טעם כו' כיון דהטור הביא שם י"א דגם כל השנה צ"ל להפריש תרומה. שצ"ל מבורר בל' הברכה שם המצוה וחלה פירושו עוגה ולכן צ"ל תרומה דכן שם המצוה:

דכן כתיב חלה תרימו תרומה. הרי דשמה תרומה אלא דאות' תרומה תהיה חלה. וניהו דבכל השנה אין מדקדקים בכך ואומרים להפריש חלה. מ"מ בפסח מדקדקים יותר לומר תרומה. כיון שאז עושים מצות רקיקים דוגמת עוגה א"כ אם יאמר להפריש חלה דהיינו עוגה לא יהיה מבורר כלל בל' הברכה דהא כל המצות הן עוגות. לכן מדקדקים בפסח יותר לומר תרומה. ואעפ"כ אומרים ג"כ תיבת חלה צ"ל למענו השינוי בברכה בין הנוסח של כל השנה אומרים גם תיבת חלה כמו שאומרים כל השנה אלא מוסיפים תיבת תרומה. תחלה כעין מצה:

משום דכתיב חלה תרימו. משמע שהתרומה תהי' כעין חלה דהיינו עוגה אלא שבכל השנה שאין אנו מדקדקים בלחם לעשותן עגות גם בחלה אין מדקדקים דהא כתוב חלה תרימו תרומה ור"ל חלה אחת תרימו דומה למין התרומה שמפריש ממנה. משא"כ בפסח שעושין המצות רקיקים צ"ל גם החלה כן:

בלי תיקון. דלא משמע ליה חלה דקרא שצ"ל רחבה כעין עוגה וא"כ דוקא במצה מדקדקים לעשות רקיקים רחבים שלא יבאו לידי חימוץ. אבל החלה שורפים מיד ול"ל לחימוץ ע"ש בדרישה:

מיהו כ' מהרש"ל בתשובה סי' נ"ח שהיכי דצריך צירוף סל כמ"ש בש"ע אז צריך להפריש חלה שלמה ע"ש טעמו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לא צריך כו'** כ"מ בטור שכ' וז"ל אפי' אם שכח ואכל קצת יפריש על המותר. דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש עכ"ל מדכתב אפי' אם שכח כו' משמע דלכתחלה אין לעשות כן:

והקשה כו' שמותר כו' דהא סיים חלת חוץ לארץ אוכל כו' משמע אפי' לכתחלה:

כ' לחלק כו' חסר פה ואעתיק ובקצרה ותי' הב"ח לפי שהוקשה להטור דברי הרא"ש שסותרים זא"ז דבפ"ג דפסחים כתב הרא"ש דאם היה בו שיעור חלה בעי' הקפה ובפ"ק דביצה כ' איפכא ומיהו מוקף וודאי לא בעי מדשרי' אוכל והולך ואח"כ מפריש. לכן חילק הטור בין לכתחלה לדיעבד. אבל הב"ח אין נראה לו כן דא"כ גם לשמואל דהוא מרא דהאי שמעת' דאמר חלת ח"ל אוכל והולך כו' הוא לאו דוקא ור"ל דוקא דיעבד לכן כ' הב"ח דלא כהטור ומיישב דברי הרא"ש ומחלק בין ב' עיסות ובכ"א שיעור חלה אז

בעי הרא"ש מוקף כיון שלא נילושו יחד. אבל בעיסה א' שיש בה שיעור חלה לא בעי' הקפה ובזה אמר שמואל אוכל והולך כו' עכת"ד:

וקשה דהא הרא"ש פ"ג דפסחים כצ"ל:

דהא חולק על רש"י כו' ר"ל דלפמ"ש הב"ח א"כ צ"ל דהרא"ש בפסחים שכ' דבעי' מוקף ע"כ בשני עיסות ובאמת משמע דהרא"ש שם מיירי בעיס' א' דהא דתנן דף מ"ו כיצד מפרישים חלה בטומאה בי"ט. רא"א לא תקרא לה שם עד שתאפה והוא הדין שכתב פה סעיף ב'. וכ' רש"י סוף השטה דף מ"ח ע"ב וז"ל והאידנא קי"ל כר"א כו' ולא קרינן לה שם אלא עושה חררה קטנה אצל גדולה ואופה שתיהן וכשהוא רודה נותנן לכלי והוא מצרפ' ונוטל הקטנה וקורא שם ומברך ומצניעה ושורפ' משתחשך עכ"ל:

ומתני' הא מיירי בעיסה א'. וכן רייק ל' רש"י שכתב חרר' קטנ' אצל גדולה. וכן מ"ש אופה שניהם מכ"ז משמע דבעיס' א' מיירי. ועז"כ הרא"ש וז"ל נראה מדבריו דאפי' היה שם כדי חיוב חלה מתחלה בעי צרוף סל. ואינו נראה אלא כה"ג א"צ צירוף סל אלא הקפה בעלמא כדי לתרום מן המוקף עכ"ל:

הרי דאפי' בעיסה אחד מצריך הרא"ש הקפה:

ונ"ל לחלק כו' ר"ל דאין חילוק בין עיסה א' לשתי' אלא כיון דקי"ל שצריך לשייר יותר משיעור חלה דבעי ראשית שתהי' שירי' ניכרים וכמ"ש הרא"ש והכי קי"ל בי"ד סי' שכ"ג בהגה דלא כרש"י עז"א הרא"ש דאותן שירים עם מה שמפריש לחלה צריכים להיות מוקף. כיון דשניהם עדיין בעולם בשעת הפרשה אבל וודאי דמותרת לאכול לכתחלה ומפריש לבסוף דלא כהטור. ולענין נגיעה אי בעי' שיגעו זה בזה כתב בי"ד סי' שכ"ה דאם יש בכל עיסה כשיעור (וכתב ש"ך דה"ה אם יש רק בעיסה א' כשיעור ובעיסה שניה ליכא שיעור מ"מ דינן כאלו היו שניהם כשיעור) א"צ לא צירוף סל ולא נגיעה ובאין בשום עיסה כשיעור דבעי' צירוף סל. כ' בנ"ה שם דגם נגיעה בעי. וע"ש שהביא דעות פוסקים דס"ל דאפי' שניהם כשיעור מ"מ צריך צירוף סל. וכ"כ רש"ל בתשובה סי' נ"ח וכתב רש"ל דגם נגיעה בעי ע"ש ולכתחלה יש להחמיר לצאת ידי כלם. וצירוף סל היינו בכלי שיש לו תוך. אבל ע"ג שלחן לא מהני. וה"ה בכלי שי"ל תוך ויוצא עוגה אחת כלה למעלה מן הכלי לא מהני. ואם מכסן במפה או כרכן במפה הוו צירוף:

וכ' רש"ל בתשובה. דאם יש עיסה שאין בה שיעור ופת אפוי' כשיעור אין לצרפן יחד דהוי כשני מינים זה עיסה וזה אפוי. אבל אם העיסה יש בה לבד כשיעור מצי לצרפן עם האפוי ע"ש. ודין ב' עיסות א' יש בו כרכום. וא' לית בה כרכום ע"ש בש"ע ובט"ז ובנ"ה. ואם שכח להפריש חלה בעי"ט ונזכר בליל י"ט. אם לא היה בכל עיסה לבד כשיעור

כ' ח"י דרשאי לצרפן בי"ט ולהפריש מהן חלה בי"ט. דהוי כפירי דטבילי בי"ט וכעיסה שנלוש' בי"ט דרשאי להפריש בי"ט כיון דהחיוב לא בא עד י"ט. ואם היה בכל העיסה לבד כשיעור. אם נצטרפו מעי"ט כ' פר"ח א"כ נעשו עיסה אחת מעי"ט לכן מותר לאכול מהן בי"ט ומשייר ממצה אחת ומפריש לאחר י"ט כדין חלת ח"ל כנ"ל. ואם לא נצטרפו מעי"ט אם כן היה צריך לשייר מכל עיסה. וכיון דמכל עיסה נעשו מצות הרבה ונתערבו היה צריך לשייר מכל מצה. אם כן אסור לצרפן בי"ט וע"י הצירוף לא יצטרך לשייר כי אם ממצה א'. דזה מיקרי תיקון ואסור כמו להפריש חלה לכן כתב התוספות בביצה דף ט' דכה"ג צריך לשייר מכל מצה. ואחר י"ט יצרף כל החתיכות בסל ויפריש חתיכה אחד מן החתיכו' על כלן. והמרדכי אוסר כה"ג לכן הסכים המרדכי לתקנה שני' שכתב התוספות שילוש בי"ט עיסה שיעור חלה. שהיא עצמה חייבת בחלה ומותר להפריש ממנה בי"ט לאחר אפיה ויפטור בזה גם האחרות:

כתב מהרי"ל דמותר כו'. ר"ל אע"ג דישראל מותר ליהנות ממנה היינו הנאה שאינה של כילוי אבל של כילוי אסור לזר כ"כ ש"ך סי' שכ"ב סק"ח:

ע"י ביטול ברוב (ואפי' לכתחלה רשאי לבטלה) ניהו דלא קי"ל הכי אלא במין במינו בעי ק"א ושלא במינה בעי' ששים כמ"ש רמ"א בי"ד ר"ס שכ"ג מ"מ לענין הנאה של כילוי יש לסמוך על רש"י דהא א"א לשרוף החלה לבדה בלי עצים א"כ נתבטלה ברוב עצים: ועבי"ד ס"ס שכ"ג דיש מחמירים דצריך לעשות לה מדור' בפ"ע שלא יהנה ממנה. וסיים שם רמ"א ונוהגים להשליכה לתנור קודם שאופין הפת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לא כו'** אבל באחר כו' ולענין משרתת בבית עבי"ד סי' שכ"ח בש"ך ס"ק ה' ובט"ז שם:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יטילנה לצונן**. צ"ע אם י"ל ע"ז בזה"ז שגם צוננים כו' ר"ל כיון שגם צוננים העומדים בבית ל"מ צוננים לכן צ"ע אם אנו בקיאים מהו נקרא צונן גמור וח"י כתב לא ידעתי מאי מספק' ליה בדבר שפשט התירו בכל הפוסקים ולא הוזכר חומרא זו:

עבי"ד כו' מהו נקרא פושרים:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **קטן כו'** פי' דאמרינן כו' מדכתב רי"ו הובא בב"י ואם יש כהן קטן פחות מט' שנים שלא יצא טומאה מגופו כו' דמשמע דבעי' שלא יצא טומאה מגופו אפי' הוא קטן מבן ט' אלא סתמא דמלתא אמרינן שלא יצא טומאה מגופו משא"כ ביותר מבן ט' וסתמא

יצא טומאה מגופו. והח"י כתב עליו ששגג בזה דמבואר בנדה דף ל"ב דדוקא באשה קטנה הדין כן. אבל בקטן מגזרת הכתוב אפי' ראה קרי קודם שהוא בן ט' אינו מטמא וכן פסק הרמב"ם ובספר א"ר כ' שמצא בראב"ן להדיא כמ"ש מ"א וא"כ ע"כ צ"ל דחולק על הרמב"ם וא"כ מה"ת נוציא ל' רי"ו מפשטו וכמ"ש ח"י לפרש דברי רי"ו דאדרבא י"ל דהלשון דוקא וס"ל כראב"ן דלא כהרמב"ם וראייתו מש"ס דנדה. מה שתירץ הראב"ן יתרץ גם רי"ו:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שטבל כו'** לכן יאכל תיכף כו' אך בי"ד סי' שכ"ב סעיף ה' כ' רמ"א די"א דבעי' גם הערב שמש:

ועסי' תר"ו כו' שכ' כמה קולות לענין טבילי' בעל קרי:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שאין כו'** כמ"ש רש"י בחולין פ' יו"ד כצ"ל והוא בדף קל"ג דאמרי' דאביי מדשמע הא דתנן והצנועי' מושכי' את ידיהם גבי חילוק לחם הפנים. לא הוי שקיל מתנות כהונה כ"א בעיה"כ שהמתנות מרובים כדי להחזיק א"ע בחזקת כהן. ופריך ולפרוש ידי' ר"ל ע"י שיהי' נושא כפיו בזה היה די להחזיק א"ע בכהן ומשני אנסי' ליה עדנא ולא היה אפשר לו לישא כפיו לכן בגדול שנושא כפיו כבר מוחזק לכהן בלי אכילת חלה אבל קטן דאינו נושא כפיו בפ"ע אלא עם כהנים אחרים כדלעיל סי' קכ"ח סעיף ל"ד יחזק א"ע לכהן ע"י אכילת חלה בערב פסח שהחלות מרובים:

סימן תנח

סעיף א

(**ס"ק א**) **אחר כו'** כמ"ש התוס' בפסחים דף ה' וביומא. דאמרי' בפסחים רבא אמר הא דכתיב אך ביום הראשון תשביתו. ע"כ ר"ל מעי"ט מחצות. דכתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי. לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ומסיק דהיינו זמן שחיטת פסח. מוכח דמזמן שחיטת פסח איכא עשה דתשביתו דהיינו עי"ט מחצות. והקשה הרשב"א בתוספות ד"ה לא תשחט כו' הא זמן שחיטת הפסח הוא אחר התמיד ותמיד ששחטו קודם חצות פסול. וא"כ ע"כ כיון שצריך לאחר את הפסח אחר התמיד וא"כ לא הוי שחיטת פסח מיד אחר חצות. ותי' כיון דדיעבד אם שחט פסח קודם תמיד כשר שפיר מיקרי מחצות זמן שחיטת פסח עכת"ד ואכתי קשיא הא זמן שחיטה היא משש ומחצה. וע"כ צ"ל

כדאמרי' ביומא דף כ"ח דבאמת זמנו מתחלת שבע. אלא כותלי בית המקדש רחבי' וא"א לכוין חצות היום בצל הכתלים עד שש ומחצה וכן כת' רש"י שם בפסחים:
ובנדה דף ס"ג ע"ב ד"ה מן המנחה ולמעלה:
כת' הטור כו' הכל קודם פסח כו' לאפוקי מאותן האופים בליל יום טוב ראשון ובליל י"ט שני וע"ש טעם שני הדעות. ובד"מ כ' עוד טעם לאותן הנוהגים לאפות בי"ט לפי דאמרינן מרור צריך לשקועי בחרוסת משום קפא. פי' ארס של חזרת. ואמר שם בהאי שמעתא קפא דכלהו חמימי פי' ארס של כל ירקות רפואה שלהן חמין. לכן אופין בליל ב' שיהיו המצות חמין ויבטלו קפא של מרור ע"כ מס' א"ז. וכתב הד"מ ויש ללמוד מזה דטוב לשמור המצו' חמין אם אפשר כדי להשמר מן הקפא עכ"ל. ודברי ע"ש בסי' תנ"ג בזה תמוהים שכתב כיון דיש פוסקים דקמח בקמח מיקרי יבש ביבש לכן יש לאפות הכל קודם פסח. דאין לך תבואה שאין בהם חטים שצמחו אלא שמתבטלים קודם פסח. וכיון דיבש ביבש קי"ל דחוזר וניעור לכן צריך לאפות קודם פסח שלא יהא חוזר וניער בפסח בשעת אפיה. וכ"כ בשם ב"ח. וכתב מאן דחש לחומרא זו אין לו לעשות תבשיל ממצה בפסח דמ"ש מאפיה. והנזהרים באפיה קודם פסח ובפסח עושים תבשיל ממצות אין טעם לדבריהם עכ"ל:
וכוונתו דבתבשיל ה"ה חוזר וניעור. וע"ז תמה מ"א דא"כ גם בעין אסורים ובזה לכאורה הדין עם מ"א אבל מטעם אחר יש להחמיר לבעל נפש שלא לעשות תבשיל ממצות בפסח דלפעמים אין כל הקמח נילוש ומתגבל ונשאר מעט קמח ע"ג עיסה ואם היה נשאר ע"ג מצה למעלה לא היה חשש כ"כ דכיון שניתן לתוך התנור נקלה אותו מעט קמח. והוי כמו קמחא דאבשינא וכה"ג דהוי רק דבר מועט יש להקל. אך לפעמים אותו קמח הוא באמצע המצה מבפנים. כי לפעמים נשאר ע"ג העיסה כשהיה קשה מעט קמח וע"י שמגלגלין אח"ז העוזרי' את חתיכות העיסה לעשות ממנו מצה ומעגלין אותו בא אותו קמח תוך המצה. וכה"ג כתב מ"א ס"ס תנ"ט וביותר בסי' תס"ג סק"ד לאסור ליתן לתוך תבשיל והניח בצ"ע אה נתנוהו לתוך התבשיל אם יש לאסור וסיים דיש לאסור במצה כה"ג מאחר שהמצה מפסקת בין הקמח ובין האור ואינו נקלה. לכן אין מזחיחים למאן דנוהג חומרא זו:
לליל ב' עמ"ש סי' תט"ו ס"ו דבי"ל פת הדראה מותר לאפות פת נקיה דמצי לו' פת נקי אני רוצה ה"ה דמצי לומר פת חמה אני רוצה:
דנהגו לעשות כו' אע"פ שי"ל אחרים שמא נעשו על ידי קטנים. נותן ב' טעמים דרשאי לאפות משום מצה א' שחסרה לו. אע"ג שיש לו מצות אחרות ויכול ליקח למצה ג'

שחסרה מאותן מצות אחרות מ"מ כיון שנהגו שג' המצות יהיו מעשרון א' ואם יקח א' מאותן מצות אחרות לא יהיו ג' המצות מעשרון א. ועוד שמא אותן אחרים נעשו ע"י קטנים ומצות מצוה אין לעשות ע"י קטנים כמ"ש ר"ס ת"ס כמ"ש סי' תע"ז ואם שכח לאכול אפיקומן ולא נזכר עד אחר שבירך בורא פרי הגפן על כוס בהמ"ז לא יאכל אפיקומן ויסמוך על מצה שאכל תוך הסעוד' כו':

לענין מצה דאורייתא כו' ועסי' תפ"ב. רצה לומר דהא מדאורייתא בכזית סגי והא י"ל ב' מצות שנשתיירו. מ"מ בסי' תפ"ב יש מחלוקת הפוסקים איך יתנהג כה"ג לכן עדיף להוציא נפשיה מפלוגתא:

דהא חלה אסור כו' כמ"ש סי' תנ"ז סעיף ב':

ועסי' תק"ו ס"ג ומ"ש שם:

דכה"ג לכ"ע אפי' למרדכי שהביא שם מותר לאפותה ולאכול ולשייר כדי חלה ושיריים דלא כב"ח:

ודע דמ"ש מ"א ר"ס דהזמן לאפיה היא בשש אבל הב"ח והסכים עמו הח"י כתב דוקא בשש ומחצה:

סימן תנט

סעיף א

(**ס"ק א**) **שמא כו'** ירגיש ר"ל ע"י שיעבור הצל. משא"כ כשאופה נגד החלון דליכא צל יש לחוש שמא יהי' מעונן ולאו אדעתיה. וכ' ח"י ואם החלון סתום אפילו במחיצה של זכוכית מותר ללוש שם:

ובס' ח"מ חולק בזה על ח"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וכן כו'** עסי' תנ"ה דב"ה אין לחוש לזה אבל יש לחוש שלא יפול שום דבר לתוכו:

שהרמב"ם שלח כו' ולכן אפשר אם אין לו סדין אחר כ"א מה שהניח כבר על המצות וי"ל שמא נדבק בו בצק. אפשר טוב להוליכו מגולה מלכסות באותה מפה. דהא רמב"ן לא חש לכסותו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שהשהיות כו'** אבל בניקור כו' ואע"פ כו' זהו טעם אחר. דת"ה נתן טעם דניקר אינו פועל כ"א שלא תחמיץ מכאן ואילך אבל אין לו כח לבטל שהיות שכבר שהה ומ"א הוסיף דאפילו מכאן ולהבא אינו פועל כ"א במקום שמנקר:

עד שיגרפו. כ' האחרונים דלאו דוקא עד גמר הגריפה דאם כן יש לחוש שטרם שיתנו המצות לתנור יתקרר התנור אלא ר"ל עד שיתחילו לגרוף וכ"ז לפי התנור והעצים וההסקה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הכסיפו**. והוא מה שקורין בלאכלי"ך:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שלא כו'** על רצפת אבנים. אע"ג דלעיל סי' שנ"ז סעיף ב' כתב דגם רצפת אבנים מבליעים מ"מ אין מבליעים כ"כ מהרה וי"ל שתחמיץ בנתיים גם י"ל כמ"ש מ"א שם. דדוקא שם הקילו ע"ש:

כמ"ש ס"ס תמ"ד היה יושב בבה"מ ונזכר שי"ל עיסה תוך ביתו וירא שמא תחמיץ. יבטלנו קודם שתחמיץ. וביטול מטעם הפקר.

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **שיאפה כו'** רק שחומרא כו' לכן מותר כו' מ"מ צל"ב כיון דאין דעתו לאכלו יהי' מצד הדין או מצד חומרא יהי' אסור ומ"ש מאופה ואין דעתו לאכלו היום:

מזרק כו' אבל לא ידביק כו' ר"ל ע"י מסמורים. שישארו סדקים במקום המסמורים ליכנס שם בצק:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **הפת כו'** וה"ה כשלש סמוך לתנור. מיהו כתב הב"ח הא דאסר בסעיף א' סמוך לתנור היינו דוקא סמוך לפי התנור ולא מן הצדדים והייינו בתנור שאופין בו דהכותלים עבים ואין מחממים ואפי' לכתחלה שרי וכתב הט"ז אבל תנור בית החורף צריך שלא יחממו אותו יום. ואם הוחם צריך לפתוח הדלת והחלונות עד שירגיש שיצא כל החום:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **לא כו'** ואם משום שלועסו ורוק אדם מחמיץ. דהא הקמח נקלה כו' אע"ג דשם בסי' תס"ג אנו מחמירים מ"מ בלעיסה עכ"פ יש להקל. משמע דס"ל כו' עססי' ת"ס שכתב מ"א דבדבר קטן אינו מפסיק. וכיון דלא נתן מהרי"ו טעם אחר כ"א משום הפסקה אלמא דלא חש למ"ש ת"ה דהקמח אינו נאפה:

וא"כ למהרי"ו לדידן דל"ח לדבר קטן היה מותר אפילו ליתן לדבר לח עכ"פ לעיסה שרי לדידן דל"ח לדבר קטן לענין הפסקה ואם הקמח באמצע המצה ונתנו לתוך דבר לח אוסר מ"א בסי' תס"ג אפילו דיעבד עיין שם. ואותן שתקנו המצות ידיחו ידיהם לאו דוקא לאחר תיקון. אלא אפי' תוך עשיית המצות וא' מהעוזרים גמר המצה שערך הוא

וצריך להמתין עד שיובא על השלחן עיסה אחרת ויערוך שוב מצה אחרת בינתים. צריך להדיח ידיו. דכיון דידיו חמין אם אינו עוסק תמיד בעשיית הבצק שע"י מחמיץ מיד:

סימן תס

סעיף א

כ' מ"א וז"ל מהרי"ו כו' משמע דוקא אלו ג' מלאכות כו' משמע קצת דגם הטחינה אפילו בריחים דיד או הלכה לטחינה מותר ע"י גוי וכן דעת הט"ז דאף דעכ"פ משעת טחינה בעי שימור כמ"ש סי' תנ"ג. היינו שימור שלא תחמיץ אבל לשם מצוה די בשימור של הני ג' מלאכות דלא כהב"ח ע"ש. וע בח"י שמקיל ברחים של יד בלא"ה כיון שנעשה ע"י כלי ל"ל בה:

וז"ל הרשב"א כו' שימור דמעידן קצירה כו' והיינו כדעת הרי"ף לעיל בסי' תנ"ג סעיף ד' וע"ש בפר"ח דאפי' לעכובא. להרי"ף מצת מצוה בעי שימור לשם מצוה מעידן קצירה. בשם הרשב"א דאפי' הישראל עע"ג. ור"ל שא"ל לעשות לשם פסח לא מהני דגוי אדעתיה דנפשיה עביד:

אבל בסי' ל"ב סעיף ט' דבעינן שהקלף לצורך כתיבת תפילין בעי עיבוד לשמה. וכתב רמ"א שם דנוהגים כהרא"ש דמהני ע"י גוי אם ישראל עע"ג. וכן הוא בסי' י"א ס"ב לענין טוויית ציצית דג"כ בעינן לשמה ע"ש. וסי' ל"ט סעיף ב' ע"ש במ"א ס"ק וי"ו דהיינו עיבוד הרצועות. אבל לענין כתיבה כתב מ"א שם בס"ק ב' דמודה הרא"ש דפסול ע"י גוי. וטוב שיסייע כו' ואע"ג שבסי' ל"ב כתב אם ישראל עע"ג וסייע קצת בעבודה. משמע דבעי סיוע מצד הדין וכ"כ בסי' י"א. אעפ"כ כתב מ"א ל' וטוב כו' משמע דאינו אלא לחומרא. היינו כמ"ש הב"ח וש"ך בי"ד סי' רע"א סק"ה דאינו אלא לכתחלה על צד היותר טוב דלא כהרב"י ע"ש:

ומ"מ מוטב כו' ע"י קטן. ובח"י כתב טוב לעשות ע"י חש"ו כו' משמע דגם חרש ושוטה עדיף מגוי. ולענ"ד שוטה וחרש וקטן. חרש וקטן עדיפא. דשוטה לאו בר דעת כלל. אבל חרש וקטן נלע"ד דחרש עדיף. דהא ר"א ס"ל ביבמות דף קי"ג ע"א חרש שתרם תרומתו ספק דמספקא ליה אי א"ל דעת' צילותא או קלישתא. או מספקא ליה בעתים חלים ועתים שוטה כמבואר שם ואיכא אמוראי שם דס"ל כוותיה. ובקטן ליכא למ"ד דתרומתו תרומה אפי' מספק. וניהו דלא קי"ל בהא כר"א מ"מ אף לדידן י"ל דעדיף מקטן. ואע"ג דלעיל סי' רס"ו סעיף ה' חרש וקטן שוין. שם טעמא אחריני איכא כמבואר שם בשבת דף קנ"ג:

וחרש ר"ל אינו שומע ואינו מדבר ושוטה היינו מאבד מה שנותנים לו כמו שכתב בי"ד סי' א' כ"כ ט"ז ומבואר שם עוד סימני שוטה יוצא יחידי בלילה או מקרע כסותו. או לן בבית הקברות ובחד מהני ארבע דברים נקרא שוטה. ודוקא שדרכו בכך אבל משום פעם אחד אפילו עביד דרך שטות ל"מ שוטה. ואפילו דרכו בכך דוקא שעושה דרך שטות דאל"כ אפילו עביד לכולהו לא מיקרי שוטה כ"ה שם בי"ד. וקטן דעת מהרי"ל עד שיהי' בר מצוה נקרא קטן והט"ז ס"ל כיון שי"ל דעת תו לא מיקרי קטן וע' באחרונים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כל כו**' דפרירי בצק כו' ר"ל אע"ג דפרורים ממילא בטל' וכדאי' סי' תל"ד סק"ה והם דברי הש"ס:

וסי' תמ"ב ס"ח שג"כ צ"ל חילוק זה ע"ש:

צריך לשרפן. דכל חמץ אע"ג שבטלו צריך ביעור. וקי"ל דלכתחלה בעי שרפה וכמ"ש ר"ס תמ"ה:

אם אמר כו' וע' בא"ע סי' קמ"א סעיף ס"ג כצ"ל דמבואר שם השולח גט ומבטלו דוקא אם אומר גט זה יהיה בטל מהני אבל גט זה בטל לא מהני מטעם שכתב מגן אברהם ועוד מבואר שם יתר הלשונות דמהני או לא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **במסרק כו**' כיון שאין מכוין כו'. דהא איסור הציורים הוא שמא ישהה וע"י זה יתחמץ וכיון שאין מכוין לצייר לא ישהה ליפות הציור:

אפשר יעשנה בדפוס ר"ל אהא דאמרינן דאין עושים ציורים פריך יעשנה בדפוס וידפוס הציור מהרה ולא יצטרך לשהות ומשני כיון דרוב ב"א אין להם דפוסים אסרו משום לא פלוג או מראית העין שלא ידעו שנעשה ע"י דפוס. ומאי קושיא הלא ע"י דפוס בלא"ה אסור משום בצק הנכנס בדפוס:

כשיני מסרק דאינו מתדבק ויכול לנקותו מיד. ולענין טבילה בהני מסרקות וברזלים שמנקבין בהן ע' בי"ד סי' ק"כ דמספק יטבילם בלי ברכה או עם כלי אחר הצריך טבילה. ויתכוין לפטור בברכה א' גם הברזילים:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **עבה כו**' דלמסקנא כו' דאמרינן דף ל"ז ת"ר אין אופין פת עבה בי"ט בפסח דברי ב"ש. וב"ה מתירים וכמה פת עבה א"ר הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים שהיה צ"ל מצה שעבה טפח. מתקיף לה ר' יוסף אם אמרו בזריזים יאמרו בשאינן זריזים כו' ומסיק אלא פת עבה ר"ל פת מרובה ומשום טרחא בי"ט ע"ש. א"כ למסקנא לא הוזכר כלל דין

פת עבה. וע"כ צ"ל דאפילו פת עבה נמי אפשר לשומרו מן החימוץ. דאי ס"ד בעבה א"א לשמרו א"כ לא נדע כמה שיעור עוביו. דהא מלחם הפנים ליכא למילף ושמא כעובי אצבע גם כן מיקרי עבה וה"ל לחכמים לבאר שיעור עוביו. א"ו דבכל ענין שרי ואפילו עבה יותר מטפח ולחם הפנים לא משום חשש חימוץ לא נעשה עבה יותר מטפח אלא שמצותו בכך ופר"ח חולק. וע' במ"א סוף סי' תנ"ו צריך קצת ישוב:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין כו'** וכ"מ ס"ו שכתב אין להקל כו' משמע דס"ל למ"א דבסעיף ו' מיירי שעושה קמח עם מים וממלאו בשר. דלא כמו שהבין ח"י דמיירי ע"י מי פירות לבד:

וכ"מ ס"ס תנ"ה שכתב שיוצאים במצה מתובלת:

ולא אמרי' דהתבלין מעכבים האפיה:

וגם בגמ' כו' וע' בתוס' ר"ל במנחות דף כ"ג ע"ב איתא שם ברייתא תבלה למצה בקצח ושומשמין יוצאים וקס"ד דאפיש תבלין יותר מקמח. וכתבו התוס' אע"ג דאין דרך לעשות כן. מ"מ ס"ד לפעמים התבלין שנותן לתוך הקמח אין מתערבים יפה. ונשאר במקום אחד הרבה תבלין ובאותו מקום התבלין מרובים מן הקמח. ואפי' אכל אותה חתיכה יוצא וע"ז פריך ליבטל הקמח לגבי תבלין ומשני דלא אפיש תבלין וקשיא למאי לס"ד דמקשין טפי הוה ליה להקשות הא התבלין מעכבים האפיה ואפי' התבלין כתושים. מ"מ כיון דאיכא הרבה במקום א' מעכבים. אע"כ דדבר מועט כי האי גונא אינו מעכב:

סימן תסא

סעיף א

(**ס"ק א**) **הסיקוהו כו'**. בחג השבועות כו' בלי הכשר. דאסור להכשיר בי"ט כדאיתא לק' סי' תק"ט. אלא דכה"ג שאופה באותו היסק דאינו ניכר שעשה כדי להכשיר וכמ"ש סי' תק"ט שרי:

וכמ"ש סעיף ז'. ר"ל שם בסי' תנ"א:

וכמ"ש רמ"א שם בסי' תנ"א דגם חמץ לענין זה מיקרי התירא בלע ולא צריך הכשר עד שיהיו ניצוצות נתזים. ואף ע"ג שמ"א תמה שם עליו דחמץ לא מיקרי היתירא בלע. מ"מ קושייתו על רמ"א דס"ל דחמץ מיקרי לענין זה התירא בלע:

סעיף ב

(ס"ק ב) קרקע חדש. כעובי אצבע דוקא:

מתלבן ע"י השלהבת ובזה סמכי' על ההיסק. דהא השלהבת ודאי מתפשטת בכולו. אע"ג דלטעם ב' שכתב מ"א ס"ק ג' דיתירא להסיקו היטב שלא ישרף הפת. גם בזה היה א"ל כה"ג. מ"מ צד העליון כיון דלא בלע כי אם ע"י זיעה אפילו אינו מסיק הרבה די: **אבל כוביא כו'** ודין הרע"ר כתבתי לעיל סי' תנ"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **טוב כו'** ולכן אפילו אופה קודם זמן אסורו. מ"מ משום לא פליג יסיק שנית. וכמ"ש סי' תמ"ה דצריך לעשות מדורה בפ"ע כשישרף החמץ שלא יהנה ממנו ואפי' שורפו קודם זמן אסורו משום לא פלוג. ולפי זה צריך לעשות כו' ר"ל לטעם שני. דאם לא ישהה כ"ש שיתירא שישרף הפת כיון שמסיק התנור שני פעמים זא"ז:

והא דעושין בבב"ח כו' היינו לטעם שני אבל לטעה ראשון לק"מ. וע' בח"י שכתב בשם ה"ה מהרי"ו הורוויץ. דאם שכח להכשיר התנור קודם י"ט וצריך להתנור בי"ט התיר להסיקו בי"ט ולאפות באותו היסק. דכה"ג שרי בי"ט לקמן סי' תק"ט. ואע"ג דכת' רמ"א דטוב וישר לחזור ולהסיק כו'. מ"מ ל' זה משמע שאינו אלא משום חומרא וכה"ג דלא אפשר שרי והסכים עמו בעל ח"י. ובס' א"ר תמה דעד כאן לא התיר בסי' תק"ט אלא היכי דסגי בליבון קל דאינו ניכר דכוונתו להכשיר אבל תנור דבעי' הכשר שיהיו ניצוצות נתזין דניכר שכוונתו להכשיר מבואר לקמן דאסור בי"ט:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **י"א דעד שלא כו'** כתב בספר א"ר מצאתי כתוב דבמקום שעמדה מצה בתנור והוציאוה. או דחפוה ברחת למקום אחר אין ליתן שם לתנור לאותו מקום מצה אחרת. שכבר נצטנן אותו מקום ע"י מצה ראשונה. ותחמיץ השניה טרם שתאפה. ואייתי ראיה מחומץ שחלטו פעם א' אין לחלוט בו שנית שכבר הוחלש כח החומץ. וכמ"ש בי"ד ס"ס ס"ז:

סעיף ה

(ס"ק ה') שאם כו' ואיתא במנחות ברפ"י:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **תוכל כו'** ואסורה כו' ועס"ה. דשם דעת מ"א נוטה להקל דיעבד:

ועסס' רנ"ד בנותן פת לתנור סמוך לשבת בעינן שיקרום פניה מבעוד יום. דבעי' שיקרום פנים התחתון והעליון וה"ה הכא. דהרי ספות דימו דין דהכא להתם:

סעיף ז

(ס"ק ז) במצה כו'. כמ"ש הרב"י בשם הרוקח:

דדוקא במים. שכלם העתיקו רק מים. ולא כתבו להתיר בפי' גם יין:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אם כו'** יש להחמיר אם יד סולדת בו כו' כמ"ש סי' שי"ח דיש כמה דברים שמתבשלים אפילו בכלי שני. ואין אנו בקיאים מה הן אותן דברים לכן בשבת לא יתן שום דבר אפילו לכלי שני ומה"ט כתב שם דאין ליתן פת לתוך כלי שני דקי"ל יש בישול אחר אפיה ושמא גם פת מתבשל בכלי שני וה"ה הכא:

סעיף י

(**ס"ק י**) **נטילת מקום כו'** אצבע דהיינו אגודל של אדם בינוני והיינו במקום רוחב אגודל ולא בראשו במקום הקצר. וכ"ה כ"מ שהוזכר סתם אצבע וע"ל בהל' ציצית:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שאין כו'** וכ"כ בש"י דאפילו בספק כו' וכתב ח"י אם תוחבים אצבע תוך המצה ואין נדבק בה עיסה כה"ג ליכא לספוקי בחוטין נמשכים:

דאיכא תרתי לריעותא. כפול' וגם לא קרמו פניה. אין לאסרה כמ"ש ש"י (ר"ל תשובת שארית יוסף הנ"ל) לדעת הטור. מדכתב הטור וכ"ה ל' הש"ע סעיף ג' מצה כו' אין חוטים נמשכים ויוצאים בה משמע אבל אם חוטים נמשכים אין יוצאים בה. אבל מ"מ מותרת ואין בה חשש חימוץ וע"ש שבסוף דחה ראיה זו:

ואע"פ שדעת מהר"ש כצ"ל. ור"ל שבתשובת ש"י הנ"ל הבי' שדעת מהר"ש והוא רבו של מהרי"ל לאסור. מדכתב כמ"ש רמ"א בהגה ויש ליזהר שלא ללקחה כו' כי תוכל לבא לידי חימוץ והם דברי מהרי"ל בשם מהר"ש מוכח דאם חוטים נמשכים אפשר שעדיין תחמיץ ע"ש.

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מקום כו'** דאע"ג דאין ס' כו' ואפילו בא השאלה ונמצא בפסח שכבר נתבטל קודם פסח:

דדמי לפת חמה וחביות פתוחה ר"ל. שאם הניח פת חם ע"פ חביות פתוחה של יי"נ דהפת אסורה כמ"ש בי"ד סי' ק"ח ס"ד משום ששואב מריח היין:

אלא נגד צד הפנימי. ואינו מבואר עד כמה מיקרי פנימי. ולענ"ד דעד חצי עובי המצה מיקרי פנימי וחצי עובי העליון מיקרי חיצון:

כתב רש"ל כו' ונ"ל דאם המצה משוחה כו' אפי' ההיתר שמן כו' והא הכא האיסור כחוש. אף שהכפל משוח בשומן. מ"מ הא גם השומן אין בו איסור מצד עצמו דהא

א"א לשום דבר להתחמק כי אם עיסה אלא דהשומן אסורו משום שבלע מהכפל. עכ"פ האיסור עצמו הוא כחוש:
מ"מ הא מנהגנו להחמיר אפי' בצלי כו' וע"כ צ"ל דבפסח מחמירים דיוצא מחתיכה לחתיכה. ודבריו צ"ב וכ"ה בספר ח"מ דדבריו תמוהים:
והיינו משום דהא מסקנת רמ"א סי' תס"ז סעיף י"ד דאם נמצא חטה על תרנגולת או חתיכה בשעת מליחה יש לאסור אותה חתיכה. ושאר החתיכות די בקליפה ע"ש טעמו. וכן נראה דעת מ"א לעיל ר"ס תמ"ז. ואם גם פה דעתו כן. א"כ מאי הוסיף להחמיר אם משוחה בשמן. הא אפי' אינה משוחה סיים רש"ל דעכ"פ צריך להניח מן ההיתר עם האיסור כדי קליפה. ולענ"ד כוונתו לפרש דברי מהרש"ל דע"כ מהרש"ל מיירי שאינה משוחה דבמשוחה לדעת מהרש"ל יש לאסור כל המצה שנגעה. דמהרש"ל פסק בהאי דסי' תס"ז הנ"ל דשאר החתיכות שנמלחו עמה כלם אסורים הביאו הב"ח סי' תס"ז וכן הסכים הב"ח וכן ט"ז שם:
ומ"ש מ"א הא מנהגינו כו' לאו דוקא. אלא ר"ל לדעת מהרש"ל ובמקומו נוהגים כן:
לענין המרדה ולענין התערובת:
וכן נמצא אחר הפסח. ע' בח"י ובא"ר:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **נפוחה כו'** ושהעליון עלה למעלה. ר"ל כמו שמצוי בלחם מה שקורין בל"א אונט"ר שופ"ט שתפח ונעשה אותו מקום גבוה:
בהט"ז כו' בט"ז שלפנינו אינו כן וע' בח"י:
ואפי' בנקב ר"ל אפי' לא עלה למעלה:
משמע דאפי' כו' ואם כן היה ראוי לאסור גם בנקב אפי' לא עלה למעלה את כל המצה. מ"מ אין כו':
ואם יש שני נקבים כו' אם הנקב חלק כו' ודע דכל נקב שמוזכר בס"ק זה ר"ל כאגוז או כאצבע קטנה ושני השיעורים שוין כ"כ א"ר:

סימן תסב

סעיף א

כתב מ"א כתב בש"ג כו' תפוח שרסקו ר"ל תפוח של תרומה שרסקו ונתנו לתוך עיסה של חולין אסורה לזרים:
דהוי מי פירות. ומתני' הנ"ל מיירי שעירב בו מים ואפ"ה לא הוו רק חמץ נוקשה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **להתיר כו'** ביין שבכלי עליון. דהיין העליון אסור משום ניצוק חיבור וכמ"ש ביורה דעה סי' קכ"ו דהוי כאלו נתערב יין שבכלי תחתון עם יין שבכלי עליון. ובייי"נ גמור אוסר במשהו ובסתם יינם בעינן ששים נגד יין האסור ואם יש ביין העליון גם מים אמרי' סלק היין העליון והמים מבטלים דמים סגי אם הוא ששה חלקים כמו יין האסור וכמ"ש שם סי' קל"ד וע"ש סי' קכ"ו ובש"ך ס"ק י"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **קודם כו'** אבל אם נתערב מים כ"ש כו' אסור. אף על גב דבס"ק א' נסתפק במעט מי פירות. אבל במעט מים פשיטא לי' דאסור וכך כתב בס"ק ו':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואפי' כו'** ופשוט כו' דלא כע"ש דס"ל דחלב ודאי מותר מדעביד ריב"ל עובדא ולש בחלב אבל באמת בכל הפוסקים משמע דחלב שוה ליין ושמן ודבש. וריב"ל פסק כר"ע דמתיר גם ביין ושמן ודבש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **במי כו'** ומ"מ קשה ומה בכך כו' דהא אינו נכון להפקיע עיסה מחלה וללוש פחות מכשיעור כדאי' בפסחים הביא ט"ז. אם לא שיש הכרח. וכ"כ הדרישה כו' הוא קושיא ג' דאפי' להרא"ש הפוטר היינו דוקא מ"פ שאינן מז' משקין וא"כ למה בלש ביין שרי יעשה פחות משיעור דהא כה"ג לכ"ע חייב אלא במי ביצים וה"ה בשאר מי פירות שאין מז' משקים כיון דאי' בירושלמי שאם לש עיסה בהן אינו חיבור לענין טומאה. ואם נגע טבול יום במקצת העיסה לא פסל אלא מקום מגעו ולא כל העיסה. וה"ה דאינו חיבור לענין חלה והוי כמו עיסה פחות מכשיעור לכן צ"ל דקאי אמ"פ שאין מז' משקין. ובזה נתישב קושיא ג'. אבל שני קושיות הראשונות עדיין אינן מיושבות:

וכמ"ש בי"ד הטעם כו' ובזה מיישב גם ב' קושיות הראשונות:

ואסור לשרפה. בשלמא אי נילושה בא' מז' משקין דהם מכשירים וכיון דכלנו טמאי מתים נטמאה העיסה והחלה. ולכן רשאי לשרפה כדין תרומה וחלה טמאה. ואעפ"כ הקילו חכמים בחלת ח"ל דכהן שלא יצא טומאה מגופו אם ירצה רשאי לאכלה. אע"ג דהוא טמא מת וגם החלה טמאה. אבל אי נילושה במי פירות שאינן מז' משקין דאין מכשירים נשארה העיסה וגם החלה טהורה. וחלה טהורה אסור לישרף:

וגם כו' ועסי' תנ"ז. ור"ל דאף ע"ג דמ"מ כהן שלא יצא טומאה מגופו מותר לאכלה. והיינו גדול שטבל לקריו או קטן פחות מבן ט' שנים וכמ"ש גם הרב"י פה בשם רבי'

נתנאל. מ"מ מבואר לעיל ס"ס תנ"ז דהמנהג שלא להאכיל לכהן אפילו קטן או גדול שטבל וע"ש הטעם לכן יעשה העיסה פחות מכשיעור:

ומיהו במקום שרגילים לרחוץ כו' ובזה"ז הכל רוחצים ומיהו נ"מ אם נשאר לו מקמח שהכין לצורך המצות עד אחר הפסח דקמח זה אינו לתות:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ובלבד כו'** ול"נ דסברות חלוקים דהאי דסעיף ג' הם דברי סמ"ג והאי דהכא הם דברי הטור. והם חולקים זה ע"ז ולכן קשה על הרב"י שהעתיק שניהם כאלו אין ביניהם מחלוקת:

וז"ל ת"ה כו' אייתי ראיה שיש דעות דס"ל דאין המים בטלי' אפי' הם מועטים:

דלמא יערב בו מים תחלה. משמע דאי מערב אסור ואע"ג דהוי מים מועטים וכדמשמע ל' מערב. וכלהו ע"י מי' ר"ל הא דתנן רפ"ג אלו עוברין וחשב ד' מיני מדינה ומכללן חומץ האדומי. והוא תערובת חמץ לפי שלא היה יין האדומי מחמיץ עד שנותנים לתוכו שעורים והקשו בירושלמי מה בכך הא יין הוי מי פירות ואין מחמיצים ותי' ע"י מים שמערבים גם מים בתוכו והוי מ"פ עם מים דמחמיץ:

שצוה לבער כו' ורצה הרא"ש לומר משום דס"ל אפי' מי פירות לבד מחמיצים. ואותו מ"פ ס"ל דהחשש שמא נתערב בו מים והוי מ"פ עם מים אבל מ"פ לבד מודה דאינו מחמיץ ומסתמא הוי מעט מים. מ"מ נשמע שיש כמה דעות דס"ל דאין בטלין המים וכן י"ל דס"ל להטור וחולק על סמ"ג דסעיף ג' וא"כ קשה על הרב"י שהעתיק שניהם בלי מחלוקת:

מי גשמים. ר"ל דהא על כל ענבים במחובר יורדים עליהן גשמים ונבלעים תוך הענבים ל"מ מזוג דהמים משתנים ונעשו יין שמ"ש לעיל בשם ת"ה לאסור חטה שהיא כבושה בתירוש:

וגם בשכר כו' ונ"מ כו' ר"ל דהא בלא"ה בלעה החטה משכר ויי"ש דהן חמץ בצונן דלא בלעה החטה. לכן יש ספק אי החטה בעצמה החמיצה:

כתב בשל"ה כו' תרנגולת צלוי' אע"ג דמוהל ושומן התרנגולת הוי מי פירות ובמה נתחמצה החטה. אלא ע"כ משום מי הדחה שיש על התרנגולת. הובא דין זה בסי' תס"ז סעיף ט"ו. ומ"ש הטור בבשר יבש בסי' תס"ו בשם רוקח בשר יבש שמזיע בשעת הגשמים מחמיץ מכח המים שהודח בו עכ"ל:

ומסיים ר"ל הרוקח בדין תרנגולת ומזה מה שמסיים מביא מ"א ראיה לדבריו דהר"ש באמת נתקשה בזה וצ"ל דס"ל להרוקח דאעפ"כ חיישינן שהיה במים כשרחצוה. וכ"כ בספר צ"צ והביאו פר"ח בסי' תס"ז וגם דברי של"ה:

וכתב בשם צ"צ דאין לחוש שמא נפלה החטה תוך השומן קודם הבישול והרתיחה דעדיין המים היו בהוייתן ולא נשתנו והחמיצה דאמרינן כאן נמצא וכאן היה אחר שכבר הורתח:

ונראה קצת מדברי הפר"ח דוקא אי נמצא החטה בקדרה שעירו לתוכו השומן מן האלפס שהרתיחו בה השומן דה"ל ממקום למקום אבל אי נמצא באלפס שהורתח לא אמרי' כאן נמצא כו' דמזמן לזמן לא אמרינן כאן נמצא כמ"ש סי' תס"ז ס"ק ט"ז:

מ"מ לפי מ"ש מ"א סי' תס"ז ס"ק כ"ה בסופו אפי' נמצא באלפס אין לאסור אלא א"כ נמצא באלפס כשעדיין עומדת על הכירה על האש אבל אי כבר סלקוה מן הכירה אע"ג שנמצא החטה באלפס כיון שנשתנה מקום עמידת האלפס ה"ל ממקום למקום ואמרינן כאן נמצא ועתה נפלה אחר שהורתח ושרי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **המלח כו'** דאז כו' ר"ל ובא ליתן טעם מה לי אם מבררו קודם פסח או ימתין עד הפסח:

וצ"ע אם נמצא כו' ר"ל דדין של הש"ע הוא לכתחלה עדיף לבררו אבל נסתפק דיעבד אם מצא בי"ט אם יש לאסור המלח במשהו כה"ג:

דאף לדעת האוסרים כו' ר"ל דהא הרבה פוסקים ס"ל דמליחה אינו אוסר כי אם כדי נטילה בדבר כחוש ואפי' לדידן דמחמירים לעיל סי' תס"ז במליחה היינו כו'. מיהו בב"י בי"ד כתב בשם הרמב"ם כו' דין זה הוא גמרא ערוכה בחולק דף קי"ב והכי קי"ל שם בי"ד סי' צ"ה אלא דאנן ס"ל הטעם שמא יפול מן הכותח לתוך המלח והוא לא ידע ויתן המלח לתוך הבשר. אבל הרמב"ם לפי גרסתו בש"ס נתן טעם אחר לפי ששואב כו' הרי אע"ג דהמלח יבש שואב מן הסמיך לו כ"ש ששואב מן החטה המונחת בתוכו:

ומיהו בתו' חולין דף קי"ג ד"ה טהור כו':

אבל לעיל סי' תמ"ז סעיף ו' משמע דאינו בולע. לא ידעתי משמעות שם אדרבא משמע קצת להיפך. שכתב שם מלח ששמו במדוכה מותר למלוח בו בשר בפסח. דשם ג"כ הטעם מבואר בסה"ת שהביא הרב"י שם על דברי המרדכי שמתיר מלח הניתן במדוכה משום שאינו מפליט מה שבלוע תוך הכלי (ואע"ג שהפר"ח שם כתב דסתם מדוכה יש בה חמץ בעין ע"ש מ"מ הבאי' אחריו חלקו עליו וגם אין בזה רמז בדברי מ"א שנאמר

שנתכוין לזה דס"ל למלתא דפשיטא דסתם מדוכה יש בה חמץ בעין. היפך ממה דמשמע בהרב"י שם) לכן לבי אומר לי שהוא טעות הדפוס ונתהפכו הדברים וכצ"ל דבר חריף. אבל לעיל סי' תמ"ז ס"ו משמע דאינו בולע:

ומיהו בתו' ורא"ש כו' משמע קצת כו' אצל מאכל בולע לכן נ"ל כו':

ור"ל דתחלה כתב שמדברי הרב"י בשם הרמב"ם משמע דבולע ואף שכתב דרך אפשר דכותח שאני כו' מ"מ ס"ל לעיקר דמשמע מדברי הרמב"ם דבולע ואין חילוק בין כותח לדבר אחר. וע"ז כ' אבל לעיל סי' תמ"ז משמע דאינו בולע מדמתיר מלח הניתן במדוכה. ועז"כ ומיהו בתו' ורא"ש כו' משמע כו' אצל מאכל בולע:

ולפ"ז גם בסי' תמ"ז גבי מדוכה י"ל הטעם דאין כח במלח להפליט מן הכלי וכדקי"ל בי"ד ס"ס צ"ה ובסי' ק"ה סעיף י"ג. עכ"פ אין להמ"א ראי' גמור' לא לאיסור ולא להיתר לכן הכריע דלכתחלה יש להחמיר כו':

אבל כדי נטיל'. שאסור מן הדין:

וה"ה אם נמצא בער"פ. ר"ל דאז בטל בס' מ"מ כדי נטילה אסור דהא מן הדין אינם מפעפע יותר ומה מהני שיש ששים כנגדו:

וכמ"ש בי"ד סי' ק"ה. ולאו דוקא בע"פ ה"ה קודם פסח. אלא נקט ע"פ דאז צריך להשליך לאיבוד כדי נטיל' משא"כ קודם פסח דאפשר לאכלו קודם פסח:

והטור כו' וכתב בד"מ כו' מוכח דפלוגתייהו. ר"ל שהטור כתב וז"ל מ"כ שאם נמצאת במלח חטה מלוחלחת מחמיץ כי המלח מתולדת המים ואינו בכלל מי פירות. ואינו נ"ל דהא שרינן ותיקא במשחא ומלחא. (והוא דין המבואר סי' תס"ג סעיף ב') אלמא דמלח הוי בכלל מי פירות עכ"ל:

אבל בטור משמע לכאורה כו' מדכתב כי המלח מתולדות המים משמע דהאוסרי' גופייהו אין אוסרים כ"א מלח שמבשלים כו' שהוא מתולדות המים. ולפ"ז דבמלח שחופרי' מקרקע מודי' האוסרים דשרי צ"ל הא דמקשה הטור מותיקא. ולא ניחא ליה דהש"ס מיירי במלח שחופרי' מקרקע. משום דס"ל דסתם מלח המוזכר בש"ס הוא מלח שמבשלי' ממים. כתב רש"ל כו' ופשוט דשרי דיעבד דלא כדמשמע בטורי זהב ע"ש:

סימן תסג

סעיף א

(**ס"ק א**) **ומלח כו'** ואע"ג דמלח כו' והיא קושי' הטור שהבאתי ס"ס תס"ב:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **להחמיר כו'** ועסקי' תנ"ה ס"ק ט"ז. כיון דאין להחמיר משום דמחמיץ כיון שהוא דבר מועט אלא משום דהוי מ"פ דנוהגים להחמיר יש לו תקנ' שיאפה מיד אם נפל מעט מלח לתוך מצה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **גם זה כו'** דלחרוך בשבלי' כו' אף דגם בשבלים אין התירו כ"א משום דהוי מ"פ: **שלא לעשות התערובת**. ר"ל לערב מי פירות עם קמח מטעם דלא חיישי' כו' שכתבו דרבא דמתיר ותיקא ס"ל דמי פירות מחמיצי'. ואפ"ה התיר כיון דאינו רק נוקשה. בשלמא אי היה חמץ גמור שיש בו כרת היה ראוי לחוש אע"ג דלא שכיח אבל כיון דאינו רק נוקשה. לכן ל"ח למלתא דל"ח שמא יצאו מים עכת"ד כ"ש לדידן דקיימא לן נוקשה דרבנן וכמ"ש ר"ס תמ"ב:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **פי' כו'** וצ"ע כו' דהא רש"י מתיר לכתחלה דרש"י פי' הא דאמרי' דף ל"ט רבא מחי ליה קדרא בחסיסי וקי"ל כוותיה אלא דנחלקו בפי' חסיסי דרש"י ס"ל חסיסי הוא קמחא דאבשונא והוא כרמל שמהבהבים כו' ופליג על מאי דאי' לעיל דקמחא דאבשונא אסור אלא שהרי"ף ורמב"ם ויתר פוסקים חולקים דרבא מודה דקמחא דאבשונא אסור. וחסיסי. פי' הרי"ף דהיא מצה אפיה וטחינה וקי"ל כהאוסרים לכתחלה קמחא דאבשונא:

וכ"כ הב"י בשם הרמב"ם. זה אינו מובן דאדרבא הרמב"ם הוא מכת האוסרי'. ול' הש"ע הוא ל' הרמב"ם וכמ"ש מ"א גופי' לכן נלע"ד דהאי וכ"כ הב"י בשם הרמב"ם צ"ל אחר מ"ש וכ"ש לענין מצה שנילש בה קמח כו' ואח"כ נתנוהו לרוטב שכ"כ הב"י בשם הרמב"ם. כצ"ל ור"ל דהרב"י בסי' תס"א כתב וז"ל כ' הרמב"ם פ"ה שמבשלי' את הקמח קלוי אף על גב דבגמרא אסר קמחא דאבשונא כו' וכתבו הרמב"ם א"ל דקמח קלוי שאני שהאש שולט בקמח יותר ממה ששולט בחטים ולפ"ז צ"ל כמ"ש הרמב"ם גבי מלילות הקדרות קמח קלי אסור כו' קמח העשוי מקליו' קאמר דאלו קמח קלוי מותר אבל רי"ו כתב כו' אסור כו' עכ"ל הרי דהרמב"ם אף דאוסר קמחא דאבשונא מ"מ מתיר קמח קלוי. וא"כ כ"ש דיש להתיר דיעבד יותר מלהתיר אם מלח בקמחא דאבשונא מצה שנילש בה קמח דבזה גם הרמב"ם מתיר (חוץ מרי"ו והפוסקים האוסרים שהביא הרב"י שם) דהשתא ס"ד דמ"א דמצה שנילש בה קמח דומ' לקמח קלוי:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **וטחנו כו'**. נוהגים איסור כו' עפ"י מעשה טעות שאירע שם כה"ג ועיין בפר"ח שהביאו וחלק עליו דאין לגזור גזרה מדעתינו מה שאינו נמצא בש"ס:

סימן תסד

סעיף א
(**ס"ק א**) **אפי' נתערב פי' שעושים כו'**. ר"ל דלא תטעה שנתערב ר"ל עם קמח. דבזה פשיטא דאסור מה לי נתערב קודם פסח או בפסח. אלא ר"ל דנתערב עם יין והרבותא דאע"ג דבשעת עירוב כותשין אותו ואינו נראה כקטניות כשנכנס הפסח אפ"ה אסור. ומ"מ בדיעבד אם נפל חרדל לתבשיל אינו אוסר וגם אי מעורב ביין בלי קמח מותר לשהותו כ"כ הט"ז וה"ה חרדל בעין מותר לשהותו:
וכדלעיל ר"ס תנ"ג בקטניות. ואפשר הט"ז נקט לרבותא מעורב ביין מותר לשהותו דלפעמים כשמערבים עם יין נותנים גם קמח לתוכו. מ"מ כשאין בו קמח מותר לשהותו ול"ח דלמא אתי לאחלופי:

סימן תסה

סעיף א
(ס"ק א) בשום פנים אפי' אין כו' ר"ל דמה"ט נקט בשום פנים לאסור אפי' אינו שוהה ש"מ:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **ולא כו'** עסי' תנ"ד ס"ג לענין דיעבד אם חלט:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **אפי' כו'** שיתלחלח אח"כ ר"ל אף דהאשה גופה לח עכשיו בשעת שפשוף ע"י זיעה אין בכך כלום. דזיעת אדם אינו מחמיץ כמ"ש סי' תס"ו סעיף ה' אלא משום דאחר השפשוף דרכה להשתטף בצונן וחיישינן שמא לא תסיר כל הסובין מגופה. וישארו קצת סובין על גופה בשעה שתשתטף בצונן ותחמיץ ודברי ט"ז בזה מוטעים וצריכים הג"ה:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **שהוא כו'** תוך הבקעי'. וכתב ח"י דאפי' הופשטה עורה מ"מ יש בקעי' בגוף האווזא:
כמ"ש בי"ד ס"ס צ"א אלא אם כן צלי או רותח מ"מ בחמץ שהוא במשהו מחמירי':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שלא כו'** ובדיעבד מותר דהא מי פירות אין מחמיצי'. ודיעבד אין חוששי' שמא בא מים על החטים ונתחמצו:

אסור עיין בי"ד ס"ס צ"ב ולעיל סי' תמ"ז. ואפשר כוונתו דאינו מבואר בדברי רמ"א מאי איסור יש בדגן מחומץ וכמ"ש האחרונים. דל"ל משום שנהנה מחמץ דהא גם החיטים מחומצים גרמו ההבהוב דהא רמ"א כתב ויתן טעם בעופות לכן רמז מ"א לעיין בי"ד ס"ס צ"ב דאוסר הזיעה וה"ה הכא הזיעה מחטים עולה ואוסר:

גם לעיל ר"ס תמ"ז מחמירים לענין חמץ ריחא מלתא וי"ל דמשום ריחא אסר לה. ועמ"ש מ"א ס"ס תס"ז:

סימן תסו

סעיף א

(**ס"ק א**) **לא כו'** משמע דמותר כו' דאל"כ כיון דלא בא לאשמועינן כ"א דרוק מחמיץ:

(ועס"ק שאח"ז) א"כ ה"ל לאשמועי' בקוצר דאסור ללעסן ולבלען ונדע דרוק אדם מחמיץ. אע"כ דכה"ג שרי:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ויתן כו'** ועבי"ד ס"ס קנ"ה דקיי"ל כדברי הרמב"ם דשלא כדרך הנאתן מותר לחולה שאין בו סכנה. וא"כ תיקשי לרמב"ם מתני' דלא ילעוס כו' ויתן על גבי מכתו ולזה אייתי דברי הכ"מ ליישב:

וא"כ צ"ל כו' דעבר בב"י ואין האיסור משום שנהנה דה"ל שלא כדרך הנאתו. ועיין בתוס' ריש דף כ"ט דאם לעסו ישראל אפי' הוא של גוי מ"מ מיקרי חמץ של ישראל. דאפילו נתכוין לגוזלו ע"י לעיסה חייב באחריותו ועובר עליו:

אמרו פי"ג דכתובות דף ק"ג:

משום דקשה כו' דמנ"ל להש"ס דנתכונו במשנה לאשמועי' אגב אורחא ענייני רפואה דחטים יפים למכה. דלמא גוף הדין אתי לאשמועי' דאסור ליתנו על גבי מכתו משום דנהנה אבל לפמ"ש מ"א דאין בזה איסור הנא' דהוי שלא כד"ה א"ש. ועמ"ש ס"ס ת"נ. מדין רוצה בקיומו. ומה"ט באמת הפר"ח אוסר אפי' הוא של גוי משום דישראל רוצה בקיומו של חמץ. ולכן כתב שצריך לעשות ע"י מי פירות. והיכי דלא אפשר עיין על דבריו:

סעיף ג

(ס"ק ג) הואיל כו' ס' דרבנן. שמא אין בהם ריר:

ואפי' את"ל כו' ואעפ"כ אין דברי רמ"א מיושבי' דהא כתב הואיל וכבר ביטל. משמע דסתמא הוי כך שביטל והיינו בער"פ אלא כוונת מ"א לדינא אפילו יעשה כן ויבטל עכשיו קודם שנותן לבהמתו אפ"ה לא מהני. כמ"ש ס"ס תמ"ח דאפי' לבהמת הפקר אסור להאכול חמץ. ואע"ג שכתב מ"א סי' תמ"ה ס"ק ב' דמותר להשליך חמץ לבה"כ אע"ג דאיכא למיחש שיאכלנו חזיר ל"ל בה כיון שאינו נותן לפני החזיר. הכא הוי כאלו נתנו לפני בהמה אף ע"ג כשנתנו לפניה עדיין לא נתחמץ:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מזיעת החומה כצ"ל ועסי' תנ"ג**. ר"ל לאפוקי ממאן דגרס מזיעת החמור דהא קיימא לן בסי' תנ"ג דזיעת בהמה אינו מחמיץ כמו זיעת אדם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וי"א צ"ע דאדרבא כו'** ר"ל דידוע דרכו של הרב"י דדעה א' עיקר בעיניו. והא הכא אדרבא דעת יש אוסרים ראוי להיות עיקר:

וגם הרא"ש לא חלק. ר"ל דהרוקח כתב דזיעת החומה אע"ב דלא מיקרי משקה לענין הכשר לגבי טומאה. מ"מ לענין חימוץ מיקרי משקה דומיא דרוק אדם שאיני מכשיר ואע"פ כן מחמיץ. והקשה הרא"ש למה מדמה זיעה לרוק. אדרב' הוי ליה לדמות זיעת חומה לזיעת אדם. וכמו דזיעת אדם אינו מחמיץ ה"ה זיעת החומה אינו מחמיץ. ואע"פ שהקשה הרא"ש על ראייתו מ"מ לא מצינו שחלק עליו לדינא כמ"ש סי' תס"ב ס"ו. ע"ש במ"א ס"ק ו' הביא דברי הטור בזה. שקיבל בעודו במחובר. אף על גב דמבואר לעיל סי' תס"ב אף על גב דכל ענבים נפלו עליהם גשמים כשהיו מחוברים וכן לחרוך שני שבלים ר"ס תס"ג אע"ג דנפלו עליהם גשמים במחובר אפ"ה נשתנו כשנבלעו בענבים או בחטים ונקראו מי פירות וצ"ל דעץ שאני:

סעיף ו

(ס"ק ו) יאחז בידו ואף על פי כן ירקדנו. וכתב הט"ז דאינו אלא חומרא מה שצריך לרקד:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ירקד כו'** כדי לבער החמץ. דהוי שבות דשבות דשרי במקום מצוה לבער החמץ וכה"ג כתב בסי' תנ"ט:

ואף על גב דריקוד הוי א"מ וא"כ ע"י גוי ליכא אלא שבות אחד דאין התירו ברור במקום מצוה וע"ל סי' ש"ז סעיף ה':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **דמפרך כו'** בטל בס' קודם פסח. ומותר לשהותו דכה"ג כתב גם לעיל סי' תמ"ז ס"ד לענין יין שנשארו בו פרורים דחוזר וניעור בפסח. אע"ג דאסור לשתותו מ"מ מותר לשהותו. דלענין שהיה הקילו דאינו חוזר וניער. ועבי"ד סי' ק"ד לענין שרץ שנתערב ובב"י סי' ק"ט לענין חמאה של גוי שנתבשלה אע"ג שהאיסור עומד בפני עצמו וההיתר עומד בפ"ע. מ"מ כיון שאינו יכול לברר האיסור מיקרי תערובות ובטל:

כן נ"ל טעם הרב"י דמחלק בין נתיבש קודם פסח או בפסח. כ' הב"ח כו' ובתשו' סי' קט"ו: **ונ"ל דבעכברי' כו'** והח"י כ' דאף דרוק עכבר מחמיץ. מ"מ באכלו מקמח אין חשש חימוץ מדתנן פ"ט דפרה מ"ג דכל השרצים ששתו מי חטאת אין פוסלים לפי שאין ריר יוצא מפיהם חוץ מן החולדה לפי שריר יוצא מפיה בשעת שתיה ומתערב עם מי חטאת ר"א אומר אף העכבר פוסל וקי"ל כת"ק כמבואר ברמב"ם ופוסקים דעכבר אין ריר יוצא מפיו בשעת שתיה אע"ג דמשקין עלולים לקבל לחות כ"ש קמח. ואע"ג דבסי' תנ"ג קי"ל דאם נשכו חטים יש בהם משום חימוץ. דוקא חטים דקשי' וע"י חוזק הנשיכה נשאר רוק ע"ג החטה משא"כ קמח שהוא רך ה"ל כמו משקין ואין רוק דבוק בהן ואעפ"כ לא מלאו לבו להקל. מ"מ מיקל כמ"ש הט"ז לקשור מקום הנשוך ולהתיר השאר בכל ענין ע"י ריקוד. אמנם אם רואים שיש לחלוחית במקום הנשוך תלינן במצוי שהשתינו. ובס"ק י"ד הבי' שני דעות אי מי רגלי עכברים מחמיץ:

סעיף י

(**ס"ק י**) **הטל כו'** מ"ש בש"ע חלב אינו מחמיץ. כ' ח"י ה"ה חלב בצירי דהיינו תרבא אפי' צלול אינו מחמיץ:

סימן תסז

סעיף א

בטור כ' כו' ול"א שמא יטחנם כו' שאין לוקחין קמח מ"ה כו' והר"ן שכ' דאפי' ניכר הביקוע אסור למכרן לגוי שמא ימכרם לישראל וישראל לאו אדעתיה לעיין בהם. או שמא יטחנם הגוי ויחזור וימכרם לישראל היינו משום שכתב הר"ן לפני זה ע"ד הרי"ף בענין שימור משעת קצירה בד"ה ומבעי ליה לאינש לנטורי כו' בשם גאון דאין לוקחים קמח מן השוק אלא בשעת הדחק. וה"מ מצה דמצוה אבל שאר הלחם שאדם אוכל בפסח כו' משמע דמותר ליקח קמח מן השוק לשאר מצות אבל הטור אפשר ס"ל דאפי' לשאר מצות אין לוקחים מן השוק דעכשיו דרך הגוים ללתות החטין קודם טחינה ובזה

א"ש מה שהקשה בח"י דאכתי א"ל שהישראל יקח הקמח וישהה אותו בביתו ועביד אסורא במה שמשהה חמץ בביתו ואפי' ביטל מ"מ איסורא דרבנן איכא לא קשה מידי כאן דאסור לעשות מהן מצות והוא חשש רחוק שישראל יקנה קמח שיש בו חשש חימוץ דהא מהאי טעמא אין רשאי לעשות מהן כיון שדרכן ללתתן ומה"ת יקנה קמח זה וישהנו ללא צורך ואפשר לפי מאי דאסור לעשות מהן מצות לכל ימי הפסח הואיל ודרכן ללתות אפשר שגם לשהות בביתו אסור עכ"פ חשש רחוק הוא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כדי כו'** יאכלנו ישראל ק"פ. וא"כ בערב פסח בשעה ה' אסור דאי ימכרנו אז לישראל לא יכלה קודם פסח:

ואותבי' רבה ב"ל מדתני' בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לגוי שמא ימכרנו לישראל כיון דאין הכלאים ניכרים וה"ה דיש לחוש כן בהני חטים:

דאין לוקחים פת כו' ולדידן ע' לקמן בס"ק זה:

בעובד' דפסחים ד' מ' ע"ב בספינ' של חטין שטבעה בנהר דתחלה אורי רבא ג"כ למוכרן לגוי ואותביה רבה ב"ל מהאי ברייתא דכלאים והדר ביה והתיר לזבוני מעט מעט כמו שכתוב בש"ע א"כ כבר ידע מברייתא דכלאים איך טעה שנית בעובדא דיין נסך:

וא"כ קשה למה הטריח' כו' בשלמא אי לא באו שני המעשים לפני רבא בפעם א' לק"מ למה לא התיר בהאי דיין נסך למכרן מעט מעט דאפשר באותו פעם לא אסיק אדעתיה האי התירה ולא עלה על לבו. כי כן דרך בני אדם שכמה פעמים ישכיל דברים אשר מאז לא עלה על דעתו. אבל לפמ"ש התוס' דבפעם א' הורה על שני המעשים. וכיון דהורה בהאי דחמץ למכרן מעט מעט ולמה הטריחן בהאי דיין נסך ולא הורה להם ג"כ למכור מעט מעט:

ומשמע כו' אפי' ביצה אחת דהכי ל' הגמ' ופוסקים אין מוכרים ביצת נבילה וטרפה לגוי נקטו ביצת ל' יחיד ולא בצים ל' רבים. משמע דאין לו תקנה למכרן מעט מעט והא דלא נתן תקנ' למטחינהו ולאפותן. אפשר במקומו נהוג לאכול פת גוים. ואז אין תקנה כי אם למכור לגוי פרוסת לחם כמו שכתוב רמ"א סוף סי' קל"ד בי"ד ואפשר היו חטין מרובין ולא היה אפשר למכור כל כך הרבה פרוסות כי לא בקלות ימצא קונים על פרוסת לחם ולהשהותן זמן מרובה אסור משום תקלה:

ומ"ש רמ"א כו' ביין נסך שנתערב במים דסתם יינם בטל בששה חלקי מים ואז מותר אפי' בשתיה ואם נתערב במים ואין בהם כדי לבטל היין ימכרם לגוי חוץ מדמי יין נסך

שבו וסיים רמ"א מיהו לא ימכור הרבה ביחד כו' משמע דמעט לית ליה א"כ מוכח דאפי' בשאר איסורים מעט מעט מותר:

מרגישים טעם היין. ואע"ג דעכ"פ אם יטעמנו ישראל יעשה ישראל איסור. זה אינו דליכא למימר שהגוי ימכרנו לישראל דידע הגוי אם יטעמנו הישראל ירגיש טעם היין ויחזור לו המים כי יטעון שהוא מקח טעות. ואפי' תימא דמ"מ ניחוש מ"מ הא טעימה אינה אסורה אלא מדרבנן לא הוי ליה למיחש חשש רחוק כזה באיסור דרבנן:

אלא כוונתו כו' דשני תקנות יש בדבר א' תקנת ר' שמעון בן גמליאל המוזכר במסכת ע"ז דף ע"ד שימכור כולו לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו. והשני תקנת ר' אליעזר המבואר דף מ"ט ע"ב שיוליך הנאה לים המלח וע"ש בי"ד סי' קל"ד בטור ובית יוסף וחילוק בין שני תקנות הללו. דאם מוכרן חוץ מדמי יין נסך שבו צריך למכור הכל בפעם א'. אבל ע"י תקנת יוליך הנאה לים המלח יכול למכרן מעט מעט ולזה כיון רי"ו מיהו לא ימכור ביחד ומה שסיים רמ"א שם שמא יחזור וימכרנו לישראל אינו מל' רי"ו אלא שרמ"א הוסיף כן מדעתו לפי הבנת רמ"א אבל המגן אברהם ס"ל דמ"ש רי"ו מיהו לא ימכור ביחד. ר"ל דלא הותר כי אם ע"י שיוליך הנאה לים המלח. וע"י זה מותר למכור מעט מעט. אבל תקנה למכור דוקא הכל יחד והיינו למכרו חוץ מדמי יין נסך שבו לא דלא קיי"ל האי היתרא (ולפי ל' רי"ו שהביא הרב"י שם סי' קל"ד א"א לכוין כן וס' רי"ו אינו ת"י) אבל גם דבריו צריך עיון דהתוס' ספ"ג דע"ז כו' ר"ל דרי"ו כ' כן בשם התוס' ואין כוונת התוס' כפי מה שהבין הרי"ו דאי' בע"ז דף מ"ט ע"ב האי גברא דאיתערב ליה חביתא דיין נסך בחמרי' אתי לקמיה דר"ח א"ל שקול לארב' זוזי ושדי בנהרא ולשתרי לך. וכתבו התוס' וזה לשונו שקול כו' ולמכרן כ"א בפני עצמו אמר לו כן כדפרישית עכ"ל והבין רי"ו דכוונת התוס' דוקא למכרן כ"א בפ"ע דהיינו ע"י תקנת שישליך דמי יין נסך דהיינו ד' זוזי הותר לו אבל לא הותר לו למכרן בפעם א' ע"י תקנת חוץ מדמי יי"נ שבו וע"ז כ' מ"א דאדרבה כוונת התוס' להיפוך דודאי אם ירצה למכרן בפעם א' חוץ מיי"נ מותר. אלא דר"ח בא להקל עליו וא"ל דלשדי ד' זוזי בנהרא ועי"ז רשאי למכרן מעט מעט כ"א בפ"ע. אבל בדבר וכו' ר"ל לפי מאי שפי' מ"א דברי רי"י דלא כרמ"א. א"כ אין מדברי רי"ו ראיה להתיר בשארי איסורים למכור מעט מעט שמא ימכרנו לישראל אלא דיי"נ שאני דשום ישראל לא יקנה יין מגוי אלא בחמץ ודלא כש"ך בי"ד סי' פ"ד ס"ק י"ז שהתיר גם בשאר איסורים למוכרו לגוי מעט מעט וע ש בפר"ח. ועבי"ד סי' קי"ב סי"א שכ' פת של ישראל שאפה גוי בלי סיוע ישראל אסור ואפי' למכרו לגוי אסור במקום שנוהגים לאכול פת גוי שמא יחזור וימכרנו לישראל אא"כ חותכו לחתיכות דחתיכות פת אסור

לקנות מגוי. משמע דאפי' מעט מעט אסור למכור לגוי בשאר איסורים מדהוצרך לתת תקנה לחתוך הפת לחתיכות ולא כ' למכור מעט מעט:
דהוה ס"ס הנעשה בידים ר"ל כיון דהוא גורס שיהיה ס"ס הוי כעין מבטל איסור לכתחלה:
וצ"ע דהא מיירי בחמץ הרבה. דהא מעט מעט באמת מותר וע"כ מה שמקשה הא הוי ס"ס היינו להתיר למכור הרבה ביחד. וא"כ נקט ספק שמא יאכלנו ישראל קודם פסח כיון דהוא הרבה אינו יכלה קודם פסח. דאם אפשר שיכלה קודם פסח אז נקרא מעט מעט משמע לכאורה דס"ל כפי' הכ"מ דאי ס"ל כמ"ש מ"א דמעט מעט מותר דאפי' ימכרנו לישראל יכלה קודם פסח א"כ אפי' מעט מעט אינו מותר אלא מטעם ס"ס שמא לא ימכרנו לישראל ואפי' ימכרנו שמא הישראל יכלה אותו קודם פסח והא ס"ל דאין לעשות ס"ס בידים א"ו ס"ל כפי' הכ"מ דמעט מעט מותר דאמרי' לצורך עצמו קנאו ולא ימכרנו כלל ולפ"ז לשיטת מ"א דס"ל מעט מעט מותר משום ס"ס ע כ צ"ל דמותר לעשות ס"ס בידים ולא חש לקושיות רי"ט דאפי' הרבה יהיה מותר שמא ימכור הגוי לישראלים הרבה מעט מעט דאפשר דאין זה ספק הרגיל דמסתמא כאשר קנה הרבה ביחד כן ימכרנו. ועבי"ד ס"ס נ"ז דשם משמע כהרי"ט דאין לעשות ס"ס בידים שכ' שם ש"ך בס"ק נ"א על מ"ש רמ"א שם ספק טרפה יש מכשירים אף ע"ג דקי"ל לאסור מ"מ מותר למכרו לגוי כו' הואיל ויש מכשירים וכתב הש"ך דאין להקל בזה כ"א בדרוס' דבלא"ה איכא צדדים להתיר משמע אבל באיסור אחר אפי' איכא פלוגתא בדבר אין מתירים למוכרו לגוי והטעם אע"ג דהוי ס"ס חדא דילמא עיקר כדעת מכשירים ואת"ל כהמחמירים שמא לא ימכרנו לישראל מ"מ הוי ס"ס הנעשה בידים ואסור דל"ל משום דהוי ס"ס דפלוגת' וגרע משאר ס"ס דאדרבה ספקא דפלוגתא עדיף משאר ס"ס אלא כוונת הש"ך משום דהוה ס"ס הנעשה בידים וכמו שהוכיח הרב מנח"י בקו' הספקות במחודשים סעיף ב' ותמה עמ"ש הש"ך בסי' ס"ו ס"ק י' דמשמע מדבריו להיפך ע"ש וע' בפר"ח בקו' הספקות כלל י"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דכיון כו'** דדוקא גבי כו' ע"ס ט' ובמ"א שם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לידי כו'** אפי' לעשה בפסח מותר למוכרו לגוי כו' אע"ג דאסור למכור לגוי שמא ימכרנו לישראל וניהו דהשתא אכתי לא החמיץ מ"מ כיון דיחמיץ ניחוש שמא ימכרנו לישראל י"ל דמזה לא דיבר מ"א פה אלא אתי לאשמועינן היתר הנאה משום דקודם

שיעור מיל עדיין לא החמיץ ומותר בהנאה ולענין חשש שמא ימכרנו לישראל מזה לא דיבר פה וסמך על מ"ש לפני זה דלדעת כ"מ סגי אי מוכרו לגוי מעט מעט. ולדעת מ"א דבעי' שאפילו את"ל שימכרנו לישראל יכלהו ישראל קודם פסח. וא"כ הכא דמוכרו בפסח צריך למוכרו בענין דל"ל שימכור לישראל כגון שיטחנם מיד לפני ישראל המוכר:

והא אין קוני' קמח מן השוק. או יאפה מיד ובודאי לא יקנה ישראל לחם חמץ גם בלא"ה ולדעת הטור י"ל דוקא לעיל דכבר נתחמץ ואין החמץ ניכר לכן חיישי' שמא ימכרנו לישראל. אבל הכא דעדיין לא החמיץ וא"כ הוי ס"ם. חדא שמא כשיחמיץ יהיה ניכר ועוד שמא לא ימכרנו כלל לישראל וגם עמ"ש מ"א בס"ק י"ב:

מעשה כו' דאין גוי נאמן אפי' מסיח לפי תומו:

לאחר שמכרם וכל זמן שהם ת"י הגוי נאמן אך במה שי"ל שלהשביח מקחו אומר כן הביא ש"ך שם מחלוקת הפוסקים בזה אי נאמן. אך ח"י כתב פה דצ"ע אי מה שאומר שכבר רחצן י"ל להשביח מקחו דאדרבה י"ל בזה מגרע גרע מקחו:

דהא אחר הרחיצה הם יותר יפים מקודם רחיצה אם כן אם הוה אמר שעדיין לא רחצן אעפ"כ הם יפים מצד עצמן כך בזה היה משבח מקחו:

כ הב"ח כו' אסור להשהותן אפי' איכא ס' דחמץ בפסח במשהו ואפילו עבר והשהן אסורים משום דעבר על ב"י ניהו דאיסור משהו אינו אלא מדרבנן היינו לענין אפילה אבל לענין שהיה עבר על ב"י דהא עכ"פ החמץ ברשותי' כ"ה בב"ח אבל לא קיי"ל הכי וכמבואר לעיל סי' תמ"ז וכן כתב מ"א בסס"ק זה ומ"א לא הביא כל דבריו כ"א ללמוד מדבריו דין א'. והוא מ"ש סס"ק זה ויש ללמוד דאם כו' כמ"ש ביו"ד סי' ק"י דברים שאין מתבטלים מחמת חשיבות' מכל מקום אי נאבד או נאכל א' מהן מותר לאכול הנשארים שנים שנים דאיכא תרי צדדים להתיר חדא שמא אותו שנאבד היה האיסור וליכא איסור כלל ואת"ל שהאיסור נשאר פה מ"מ כיון דאוכל שנים שנים א"כ בכל אכילה יש אחד מהן ודאי מותר וכמו שא' מהן דהתירא ה"ה גם השני:

וע"מ ס"ס תמ"ז בשם הרשב"א דמ"מ הוי כמבטל איסור לכתחילה והסכים עמו מגן אברהם שם דאפילו אינו אוסר יותר מכדי נטילה ולכן שפיר הוי שתים שתים דבכל מצה יש מן ההיתר יותר מן האיסור אף על גב שאפיית ההיתר עם האיסור באותו מצה מ"מ הוא ס"ל אפי' אינו עושה כ"א כדי נטיל' וא"כ מ"מ נשאר היתר יותר מן האיסור והוה שתים שתים משא"כ לדידן דס"ל דאפיה אוסר הכל. אם כן אתה חושש שלא נאבד האיסור והאיסור היא באותה מצה א"כ ליכ' בזתים שתים דליכא היתר כלל דהא המעט איסור אסר כל המצה. ולפמ"ש סי' תמ"ז בסעי' ד' ס"ק י"א וכן ס"ס תמ"ז כיון דכבר

נתבטל ברוב ושרי לאכלו כן קודם פסח מותר להוסיף עליו עד ס' ולא מיקרי מבטל איסור. ואע"ג דבפסח חוזר וניעור. לכן כתב שיטחנם וקמח בקמח הוי לח בלח. וקי"ל בסי' תמ"ז. סעיף ד' דלח בלח אינו חוזר וניעור. והטחינה ג"כ ל"מ מבטל איסור דאין כונתו לבטל כ"א לטחון לצורך אפיה וכמ"ש לעיל ס"ס תמ"ז ועמ"ש שם עסי' תנ"ג וכ"ה בי"ד סי' ק"ט דקמח בקמח מיקרי לח בלח:

ויש ללמוד כו' יבש ביבש כו' וכ"א עומד בפני עצמו ולא נאפה יחד:

דהתערובת השלישי וע"ש בש"ך ס"ק נו"ן:

אבל בלח לא שייכי כו' דלא שייך שתים שתים דהא כיון דלח נבלל א"כ הכל אסור וליכא היתר כלל. וכן ג' תערובות לא שייך דאפי' בתערובת הג' יש בו ודאי איסור כיון דבלול וטעם היתר תערובת ג' משום ס"ס חדא שמא לא נפל שם לתוך אותו תערובת מן האיסור כלל ועוד אפי' נפל שם שמא מה שאוכל הוא היתר. הא בלח שהוא בלול ודאי נפל מן האיסור לשם וגם ודאי אוכל האיסור:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין חוששים שהולכים כו'**. דע דמ"ש הרב"י בסעיף ה' דגן כו' וא"צ ליניקה כו' ומקבל חימוץ הם דברי רשב"א על מ"ש בפסחים דף ל"ג ע"א שאם הפריש תרומת חמץ אינה קדוש דכתיב תתן לו ולא לאורו. דהיינו דוקא שלא היתה לו שעת הכושר וכגון דאחמיץ במחובר. וקשיא ליה לרשב"א אם כן מצה לא ניכול דודאי נפל על החטים גשמים כשהיו מחוברים:

ולכן כתב דוקא כשיבשו וא"צ שוב לקרקע אז מקבלים חימוץ. ובתשובת מעיל צדקה סי' ס"ט חלק על הרשב"א בראיות וכתב דהא אמר אביי דף מ"ם ע"א האי חצבא דאבשוני (פרש"י כד שמייבשים בו קליות בתנור) סחיפא (דהיינו פי קדרה למטה) שרי דהמים שיוצאין מן הקליות אין מחמיצים דאגב מדלייהו לא מחמצי אבל זקיפא דפי הקדרה למעלה אסור דהמים נשארים בתוך הקדרה ומחמיצים. ורבא אמר אפי' זקיפא שרי דמי פירות אין מחמיצים וניהו דקי"ל כרבא מ"מ אפשר דגם רבא מודה בהא לאביי דאגב מדלייהו לא מחמצי. אלא דהוסיף להתיר אפילו זקיפ' משום דמי פירות אין מחמיצים. וא"כ י"ל דאפי' החטים עדיין צריכים לקרקע מ"מ מקבלים חימוץ אלא סתמא אמרי' אגב מדלייהו לא מחמצים. אלא א"כ היה גשם שוטף עד שכפף התבואה ומונחת על פני הארץ דל"ל אגב מדלייהו ל"מ. או ראינו שצמח או נתבקע במחובר וכה"ג מיירי בש"ס במאי דאמר דאחמיץ במחובר כגון שראינו שצמחו במחובר אבל מן הסתם אפי' א"צ

ליניקת הקרקע לא חיישינן שמא החמיץ אפי' ירדו גשמים דאמרי' אגב מדלייהו ל"מ. וכתב שיש לסמוך על הוראה זו כ"ש כשהוא שעת הדחק ע"ש שהאריך:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **רק כו'** דדוקא מאותו שבחביות וכתב בס' א"ר ובח"י דוקא כשהוא בחבית עם השעוה בטל בס' בשעת בישול ר"ל אע"ג דהדבש לא הוה ס' מ"מ בשעת בישול מוסיפים מים והוי ודאי ס' ולכן אין מתירים הדבש בעין אפילו הוא בחביות וכן לעשות המשקה אם לא היה הדבש בחבית והיינו אותו שמביאים בכלים קטנים ג"כ אסור דאפי' לעשות משקה דמוסיפים מים מ"מ ליכא ס' דבאותן כלים קטנים מרבים שם קמח:

ולאכול הדבש בעין בכל ענין אסור ר"ל אפילו רדהו הגוי מן הכוורת לפנינו וידענו שלא עירב בו קמח דהיה מותר מצד הדין אפ"ה אסור דאתי לאחלופי בשאר דבש כ"ה בב"ח:

ואסור לעשות המשקה בפסח. דבפסח אינו מתבטל בס' דהוי במשהו. ודוקא אם נתבשל קודם פסח ונתבטל שוב אינו חוזר וניער בפסח דלא בלח אינו חוזר וניער וע' בט"ז:

והלבוש כו' אבל דבש בפ"ע כו' אסור לאכלו כיון דלא הוסיפו מים ליכא ס'. ונ"ל שהמקיל לא הפסיד דע"פ הרוב אין מערבי' רק מעט וגם הדבש לבד איכא ס':

מיהו דבש כו' גם זה מלשון הלבוש:

דקדק כו' משום דאותו אסור כו' וראוי להחמיר וכמ"ש הלבוש לעיל מזה ונ"ל שהמקיל ל"ה והמחמיר יחמיר ותע"ב:

אלא אותו שמביאים בחררי' כו' ולהב"ח גם זה אסור משום דאתי לאחלופי כנ"ל והלבוש לא חייש לזה וע' במ"א ס"ק י':

ויש נוהגים כו' ולדברי הב"ח אסור דאתי לאחלופי והכל לפי המנהג. ובלא"ה כתבו אחרונים דאין דבש כל המדינות שוה ע' בח"י ובא"ר:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וענבים כו'** פתח הסמדר דקאי על גאולת מצרים וגם אומרים שיר השירים בפסח:

פה ק"ק קאליש כו' ואע"ג ששור' כו' לא החמירו מספק ר"ל אע"ג דלעיל סי' תמ"ז סעיף ד' בה ג' כתב בפת שנפל ליין חיישינן שמא נשארו בו פרורים כו' והוא הדין הכא שאני לעיל דהאי ספק פירורין הוי קרוב לודאי משא"כ הכא הוי ספק גמור ובאיסור משהו דרבנן הקילו בספק. וכמ"ש בסעיף ט' במ"א ס"ק י"ב ומה שנוהגים כו' ואפי' התפוחים חתוכים בסכין ויש לחוש שנחתכו בסכין חמץ ומבואר בי"ד סי' צ"ו דתפוחים הוי דבר

חריף. מ"מ המים מותרין כמו שכתוב מגן אברהם לעיל סי' תמ"ז סעיף ח' לענין מי זיתים ע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לשהותו כו'** וז"ל מהרי"ל מהר"ן התיר כו' צוקר שהביא עמו מקנדי' כו' וזה כוונת רמ"א וצוקר קנדיל שאין בו חשש חימוץ ולא צוקר קנדל שלנו וכ"כ הט"ז ע"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **כרכום כו'** וכן בדבש מכוורת ר"ל שהתיר לבוש לעיל סק"ז ול"ח לאחלופי. אבל הב"ח לעיל חייש גם בדבש לאחלופי אע"ג דבשאר פירות לא חייש לאחלופי:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אינן כו'** דכדאי הוא הרא"ש כו' וכן פסק המחבר דבש של גוי אין מחזיקים כו' וכתב הרא"ש הטעם דלא שכיח שיתערב בו קמח וגם נתבטל קודם פסח עכ"ל הרא"ש: **וכמ"ש סי' תמ"ז כו'** גם זה מל' הד"מ וכ"ה בש"ע לעיל סי' תמ"ז סעיף ה' מיהו אם נתערב משהו מדברים אלו כו' וע"ש במ"א:

סי' תמ"ז לענין בשר יבש ס"ק ט"ז בשם הב"ח. וביו"ד סי' ס"ט סעיף ט' בהגה דאם נמלח בשר ולא הודח הדחה אחרונה ונתייבש אפילו נתנו בכלי ראשון רותח מותר כיון דנתיבש ודאי איכא ס' נגד הדם:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **לא נתבקעו כו'** די"א דשרי. והיינו שמואל ס"ל דבעי דוקא נתבקעו ממש אבל מר עוקבא ס"ל אפילו לא נתבקעו אלא אם היו נותנים ע"פי אבוב של קלוי והיו מתבקעים דהיינו קרובים להתבקע אסורים וכיון דלא אתברר הלכתא כמאן כל שלא נתבקעו ממש הוי ספיקא. משמע דאם נתערב בפחות מס' אסור דאז הוי ספק תורה דהא קי"ל טכ"ע דאורייתא. עבי"ד סי' צ"ח לענין תערובת שנשפך וידעי' דרובא דהיתרא הוי אלא שנסתפק לנו אם היה ס' אז אם היה מין במינו דמדאורייתא בטל ברוב הוי ס' דרבנן להקל ואם הוא מין בשא"מ דמן התורה בעי ס' והוי ספק תורה ולכן אזלי' מספקא לחומרא ואסור וה"ה הכא. דהא בס"ב פסק אפי' לא נתבקעו אסור כיון דמינח נייחא והא גם הכא התבשיל מינח נייחא ולמה היקל בתבשיל:

וקשה כיון כו' ר"ל עדיין מה שהקשה לא תי'. דהא כתב הט"ז בי"ד וכ"כ מ"א לעיל סי' תס"ה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אוסרים הכל כו'** וה"ה שאר תבשילים כו' אע"ג דתבשיל הראשון לא נאסר אלא על ידי משהו מ"מ אוסר גם התבשילים אחרים ע"י משהו:

ובט"ז בי"ד כו' א"א פליטתה להבין הדברים צריך אני להציע בקיצור דבריו אי' בחולין דף ק' דרש רב כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה דרב כר"י ס"ל מין במינו לא בטל ר"ל כגון שהיה קדרה מלאה רוטב בתוך הרוטב כמה חתיכות בשר כשר. ולמעלה מן הרוטב היה מונח ע"ג החתיכות חתיכה א' כשרה וע"ג אותה חתיכה היה חתיכה של נבלה וא"א לצרף החתיכות שבתוך הרוטב לא לאיסור ולא להיתר. כיון שאותה חתיכה שהנבלה עליה היא למעלה מהרוטב לכן אם החתיכות נבלה נתנו טעם באותה חתיכה כשרה נעשית נבלה ואם שוב חזר וניער כל הקדרה עד שגם החתיכה העליונה נכנס לרוטב היא אוסרת כל החתיכות אע"ג שהן ס' נגדה מפני שהן מינה ומב"מ לא בטל ופריך הש"ס מאי ארי' שנתן טעם כו' אפי' לא נתנה טעם נמי כיון שניער תאסר החתיכת נבלה גופה שאר החתיכות ומשני אביי כשקדם וסילק האיסור דהיינו חתיכת נבלה קודם שניער הקדרה. והקשו התו' דאכתי תקשי ל"ל שנתן טעם בחתיכה הא החתיכת נבלה עם אותה חתיכ' עליונה היא מין במינו ותאסר במשהו ותי' ר"ת ניהו דאמרי' גם בשאר איסורים חתיכה נ"נ מ"מ כיון שאותה חתיכה לא היתה נאסרת כ"א ע"י משהו לא היתה אוסרת שאר החתיכות שבקדרה ע"י וגם היא לא נ"נ וכן העתיק הטור בי"ד ומזה הוליד הט"ז לענין חמץ בפסח בחתיכה שנאסרה ע"י משהו אם שוב נפלה אותה החתיכה למקום אחר אינה אוסרת במשהו מק"ו דהא לר"י מב"מ מן התורה לא בטל מ"מ כה"ג אינו אוסר כ"ש חמץ בפסח דמה שאוסר במשהו היא דרבנן כ"ש דכה"ג לא יאסר. והעמיסו בלשון הטור שם ודייק הט"ז בלשונו אינה אוסרת בפליטתה ור"ל כמו שסיים הט"ז שם דוק' אם מכיר אותה חתיכה וזרקה לחוץ א"כ אינה אוסרת כ"א פליטתה לכן שרי כנ"ל. אבל אם אינו מכיר החתיכה עכ"פ צריך לבטל גוף החתיכה דהא היא נאסרה וגם לענין לח בלח ע"ש:

וכ"מ כ' כו' ואע"ג דאין החתיכה נ"נ מ"מ האיסור אוסר במשהו ר"ל משהו איסור הבלוע אוסר. והיא סברת הדרישה שהביא ט"ז שם אלא שהט"ז דחה דבריו. דאם כן הדרא קושיות התוס' לדוכת' ל"ל שנתן טעם בחתיכה. ניהו דהחתיכה לא נ"נ ע"י משהו מ"מ אותה משהו הבלוע תאסר כל הקדרה כשניער מפני שהן מינו ותי' בספ' נ"ה דלר"י כיון דדוקא מב"מ לא בטל א"כ דוק' כשהאיסור בעין אז מיקרי מב"מ ואוסר במשהו. משא"כ כשאותה משהו בלועה בחתיכה וכח אחר מעורב באותו משהו לא הוי מב"מ עם

החתיכות שבקדר ולכן אין המשהו אוסר הקדרה כשניער. משא"כ לדידן בחמץ דאפי' אינו מינו במשהו אותה משהו הבלוע אוסרת ע"ש:

ויש נפקותא כו' ר"ל לדידן מה לי א"א דהחתיכה נ"נ ע"י משהו והחתיכה אוסרת שאר החתיכות או א"א דאין נ"נ והמשהו שבתוכה אוסרת וודאי לר' יודא איכא נ"מ כנ"ל אבל לדידן דלא קי"ל כר"י ג"כ איכא נ"מ:

דבר דעביד לטעמיה כו' ר"ל אם תחל' נפל לדבר דעביד לטעמיה דלא מהני ס' ונאסרה ואח"ז נפל אותה חתיכה למקום אחר שגם הבליעה לא עביד שם לטעמא אי היה החתיכה נ"נ היה צריך ס' נגד כל החתיכה אבל כיון דע"י משהו לא נ"נ א"צ ס' אלא נגד המשהו:

חמץ תוך זמנו כו' ביאר מ"א למטה כונתו בזה. אי נתערב במינו ושלא במינו דאמרי' סלק כו' ע"כ אין הכוונה כפשוטה שנפל מיד לתוך מינו ואינו מינו דאע"ג דמב"מ לא בטל לר"י מ"מ אמרי' ס"ק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וכדאמרי' בחולין דף קו"ף דאין לדין זה שייכות פה לנפקות' אע"כ צ"ל שנפל תחלה למינו גרידא ואסרה במשהו ואח"כ נפלה החתיכה שנאסרה במשהו לאינה מינה דאי היה החתיכה נעשה נבלה היה צריך ששים נגד כל החתיכה ועכשיו דע"י משהו לא נעשה נבלה אין צריך ששים אלא נגד המשהו. ומה שסיים סלק מינו כמי שאינו צחות ל' נקט הש"ס וכוונתו דאותה חתיכה שנאסרה במשהו מצד שהיה מינו אותה אמרי' סלק דהיא אינה אוסרת בפליטת' כיון דלא נעשה נבלה ולכן לא סיים בל' הש"ס ושאינו מינו רבה עליו ומבטלה אלא דאכתי קשה ל"ל שנפל אח"כ לאינה מינו אפי' נפלה שוב למינו מ"מ כיון דע"כ ס"ל רמ"א כמ"ש הנ"ה כיון דכח אחר מעורב בו ל"מ מינו כנ"ל א"כ אפי' נפלה למינו מיקרי אינו מינו ודוחק גדול לו' דבאמת כן כוונתו במ"ש ולאינו מינו ר"ל אפי' מינו הוי אינו מינו. אלא דבלא"ה דוחק בעיני שיהיה הנ"מ כפשוט' אליב' דר"י דס"ל מב"מ לא בטל דהא לא קי"ל כוותיה לכן נלענ"ד דקאי לענין דשיל"מ דקי"ל מב"מ לא בטל ובאינו מינו בטל ועפ"ז א"ש דרמ"א אזיל לשיטתי' שכתב בת"ת הטעם דמחלקים לענין דשיל"מ בין מינו לאינו מינו הביאו הש"ך סי' ק"ב סעיף קטן ד' וז"ל דאין החשיבות מצד האיסור עצמו אלא מאחר שיהיה לו היתר אח"כ כו' וכל שנתערב שלא במינו אין ההיתר יקרא על שם דבר האיסור אלא על שם דבר שנתערב בו והוי כמו שאין לו מתירין עכ"ל. וא"כ בדשיל"מ אפי' אינו מינו לא הי' ראוי להתבטל אלא משום שהאיסור נקרא ע"ש ההיתר א"כ כה"ג אפי' המשהו בליעה וכח אחר מעורב בו ניהו דלר"י דמב"מ לא בטל מגזרת הכתוב כה"ג מיקרי אינו מינו כמ"ש נ"ה אבל לענין דשיל"מ כיון דעכ"פ

נקרא ע"ש האיסור אפילו הוי אינו מינו אינו בטל ולכך הוצרך רמ"א לו' שנתערב אח"כ באינו מינו ממש והוא סברא ישרה לענ"ד. אך הנ"ה ע"כ ל"ל סברתי דהא גם הוא ס"ל כרמ"א דאותה משהו הבלועה אוסרת וכ' דנ"מ בדשיל"מ אם נפלה תחלה למינו ואסרה החתיכה במשהו ואח"כ נפלה החתיכה אפילו למינה מתבטל דבפעם שני הוי אינו מינו כיון דכח אחר מעורב בו הרי דאפי' לענין דשיל"מ ס"ל דלא נקרא מינו ובטל ואולי בנ"ה ס"ל כטעם הר"ן בנדרים הובא בט"ז שם סי' קי"ב ס"ק ה' דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"י וס"ל דמב"מ בטל אלא דאין לאיסור היתר דאז לא הוי מב"מ דאף ע"ג דהן מין א' מ"מ חלוקים שזה אסור וזה מותר ולכן בדשיל"מ מודים רבנן דהיכי דהוי מב"מ לא בטל דהא שוין ממש דשניהם מין אחד דגם לענין איסור והיתר שוין דהא גם האיסור יהיה לו היתר וזה הטעם דדשיל"מ לא בטל ולכן באינו מינו בטל דאע"ג דשוין לענין איסור והיתר מ"מ חלוקים במינן עכת"ד ולטעם זו שפיר יש לחלק אס כח אחר מעורב בו גם לענין דבר שיל"מ מיקרי אינו מינו ואע"ג דבש"ך העתיק טעם רמ"א שבת"ח כנ"ל מ"מ בספרו נ"ה י"ל אליבי' דנפשיה מסתבר ליה טעם הר"ן. דהא הב"ח עצמו כו' ר"ל דגם הב"ח כ' נ"מ זה שכתב בהגה' או"ה מרמ"א חמץ תוך זמנו כו':

בסי' תמ"ז ע"ש במ"א ס"ק מ"ב הביאו. מותר וכ' עוד שם בס' נ"ה כנ"ל דלא הוי דשיל"מ משום שחוזר לאיסור' לשנה הבאה וכמ"ש בש"ע י"ד ס"ס ק"ב:

לא ע' במרדכי כו' כבר השיגו בזה לעיל סי תמז ס"ק מ"ה ע"ש:

ואפי' חתיכ' הנאסרת מחמת משהו כו' כולה אסורה ר"ל דלא כנ"ה דלס' נ"ה ל"מ אם שוב נתערבו באינה מינה דבטלה דהא לדעתו הטעם משום דהוי דשיל"מ דבטל באינו מינו אלא אפי' נתערבה במינו מ"מ בטל' דלדעת ס' נ"ה דאפילו לענין דשיל"מ מ"מ אותו משהו שכח אחר מעורב בו מיקרי אינו מינו כנ"ל וא"כ בטל אבל לדעת מ"א דאפי' באינו מינו מ"מ יבש לא בטל א"כ אפי' נתערבה באינו מינו ממש לא בטלה כי המשהו הבלוע אסור:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **מותר כו'** וגם הגמ' כו' משום דהוי דרבנן ר"ל י"ט אחרון הוא דרבנן ולא משום דהוי ס' י"ט ס' חול:

סעיף טו

(ס"ק ט"ו) כל העיסה ז"ל הרשב"א בא ליישב כיון דאינו מפעפע יותר מכדי נטילה א"כ מ"ט די"א כל העיסה או המצה הא מבואר לעיל ר"ס תמ"ז דין תערובתו כדין שאר תערובות כו' אבל אם בשאר תערובות לא היה צריך ס' אלא קליפה או נטילה אף בחמץ

כן כו' עכ"ל וכיון דהכא בצונן אינו מפעפע יותר ודאי מכדי נטילה למה אסרו הי"א הכל ע"ז הביא דברי רשב"א וא"ל בכי הא כאן נמצ' כו' ר"ל עתה נפלה ולא היתה בשעת גלגל תוך העיסה דהא מבואר סעיף י"ב ס"ק י"ח דמזמן לזמן לא אמרי' כאן נמצא כו'. אבל במקום רוטב כו' והמים אע"פ שהם צוננים ס"ל דדין רוטב יש להם דהרשב"א ס"ל דבפסח גם צונן אוסר וכמ"ש מ"א סס"ק זה:

מ"מ אין דבר מועט כו' ר"ל וא"כ אין ראוי לאסור משום טעם אחרון דהפת עצמו חימץ המצה מ"מ יש לאסור משום טעמים הראשונים שכ':

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **כאן כו'** עתה נפלה כו' ר"ל כיון דהוי ממקום למקום דאמרי' כיון שנמצא במצה אמרי' כאן נמצא במצה ולא היתה בעיס' מעולם:

א"כ נראה שהית' במים כו' ר"ל מסתמא היתה במים שנתגבל' בהן העיסה והב"ח כ' וז"ל שמא עתה נפלה כו' ר"ל אפי' לא נתפס סברת כאן נמצא כו' ולומר עי"ז דודאי עתה נפלה מ"מ מידי ספק לא יצא ובהצטרף לו עוד ספק הוי ס"ס ונ"מ בין ב' טעמים אי נתיר מכח ס"ס או מכח כאן נמצא כו' ביאר מ"א סס"ק זה אבל בלא נתרככה הכל שרי והיינו אפי' בחמין וכמ"ש מ"א ס"ק כ"ה דניהו דקי"ל מספק כמר עוקב' דאפי' לא נתבקעו אלא ראויה להתבקע אסור וכיון דאין אנו בקיאים מהו ראוי להתבקע אבל בלא נתרככה ודאי אין ראוי להתבקע ולכן מותר אפי' לדידן:

ומור"ם כו' והוליכו לבית אחר כו' דהוי ממקום למקום. אבל אם נמצא חטה בחבית אז הוי מזמן לזמן. ולפ"ד הב"ח כו' וזהו נ"מ בין טעם רמ"א לטעם הב"ח דהוי חסרון ידיעה צ"ב ניהו דהספק שכתב הב"ח שמא לא נתחמצה הוי חסרון ידיעה דהמבין ומכיר ידע אם נתחמץ או לא מ"מ אפי' ודאי נתחמצ' הא איכא ס' שמא עתה נתחמצ'. וכמ"ש מ"א בשם ב"ח ס"ק כ"ה דאמרי' שמא עתה נתרככה וכ"מ בס' א"ר מ"מ איכא נ"מ אי נמצאת החט' במצה שנשאר' בידו לאחר אפיה ל"ל עתה נתחמצה אבל שמא לא נתחמצ' איכא למימר. אבל זה הוי ס' חסרון ידיעה דל"מ ספק. אולם כתב הש"ך בסי' נ"ג ס"ק ט"ו בשם תשו' מ"ב דבס"ס אפי' ב' הספקות הם מחמת חסרון ידיעה מ"מ בהפס"מ סמכי' על האי ס"ס. והטעם דהש"ך כתב בכללי ס"ס בסי' ק"י דבהפס"מ ואיכא ס"ס אפי' איכא לברורי א"צ לברר וא"כ אינו מעכב במה שיש בס"ס חסרון ידיעה דהא אפי' היה לו ידיעה והיה יכול לברר ע"י טוב הבחינה א"צ לברר. אלא שהפר"ח כ' שם שהש"ך סותר דברי עצמו בסי' נ"ה ס"ק ד' ויש ליישב והפר"ח גופו' ס"ל דלא מהני ס"ס היכא דאיכא חסרון ידיעה אזיל לטעמיה דס"ל דהיכי דאיכא לברורי בס"ס צריך לברר:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אסור' כו'** דהכי אשכחן פ"ק דחולין כו' וז"ל תשו' מ"ב דכה"ג אשכחן פ"ק דחולין ובפ"ק דנדה לענין בהמה שנמצאת טרפה ולענין מקוה שנמצאת חסרה דלא אמרי' השתא הוא דנטרפ' או השתא דחסר המקוה אלא מטעם העמד מקוה על חזקתו והבהמה כיון שנשחטה בחזקת היתר עומדת הא לא הוי חזקה לא היינו אומרים השתא נטרפה או השתא דחסר' והלכך כאן דליכא חזקה חיישינן שמא בשעת מליגה כו' עכ"ל וראייתו מחולין היא דאמרי' דף ט' ע"א דבעי ר"א מר"ה בא זאב ונטל בני מעיים והחזירן כשהן מנוקבין מי אמרי' הזאב נקבן וכשרה או במקום נקב שהיה מחיים נקב הזאב וה"ה טרפה. ופשט ליה דכשרה דכיון דנשחטה בחזקת היתר עומדת ומוקמי' לה בחזקת היתר וראייתו ממסכת נדה דאמרי' דף י"ב ע"ב מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע טמאות הרי דלא אמרי' במקוה השתא היא דחסר':

ואפילו לב"ש שם ס"ד דהמקשן לו' די"ל השתא הוא דחסר' אע"ג דא"ל העמד טמא על חזקתו ולא טבל מ"מ איכא חזקה נגדה העמד מקוה על חזקתה. וכוונת תשוב' מ"ב על ס"ד דמקשן ובאמת זה יש לדחות וק"ל עכ"פ ראיה א' ראיה גמורה:

כמ"ש רמ"א בהג"ה ס' עתה נפלה וס' שמא נתעכלה:

ול"ש מטעם כאן נמצא כו' דהיינו בקערה ולא היתה בקדרה שחממו מי מליג' אע"כ ס"ל למ"ב דכלי שני אינו אוסר לכן אי אמרי' דהיתה בקערה היה ראוי להיתר:

כמ"ש בי"ד סי' נ"ז שתולין במצוי דאם נסתפק לן בבהמה אי דרסה ארי דיש לו דרוסה או דרסתו כלב דאין דריסתו אוסר תולין במצוי וה"נ יש לתלות במצוי ולא לו' כאן נמצא: דהא אפי' לקולא תולין דהא אי כלב מנוי יותר תולין בכלב להקל ולהתיר ומספק לא היינו מתירים אע"כ דאינו בגדר ספק:

כמ"ש סי' פ"ד בדברים שדרכן להתליע במחובר לא מהני כשבדק הרוב ולא מצא תולעת אלא צריך לבדוק כאו"א ולא סמכי' על הרוב דהוי כמו מיעוט המצוי וכמו בדיקת הריאה ואפ"ה כ' הרשב"א אם בשלם בלי בדיקה מותרים משום ס"ס חדא שמא לא התליע ואת"ל התליע שמא ע"י בישול נימוח התולעת ובטל מטעם ברי' כיון דנימח וא"כ נתבטל התולעת בס הרי אע"ג דהוי מיעוט המצוי מ"מ צרפו לס"ס וע"כ צריך לחלק בין שכיח טוב' לשכיח קצת:

וא"כ לא הוי ליה להבי' כו' דהתם שכיח טובא וע"כ הכא לא הוי אלא שכיח קצת דאל כ אפי' ס"ס לא מהני וה"ל להביא ראיה מסי' פ"ד:

וע' בא"ע סי' וי"ו כו' זה קאי אדלעיל דהיכי דשכיח טוב' אפי' ס"ס לא הוי. דאי' בכתובות ד' ט' האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסור אשתו עליו דהא זינתה ופריך הש"ס הא הוי ס"ס להתירא חדא שמא קודם שנתארס' זינתה דהוי אז פנויה ומותרת לבעלה ואת"ל אחר שנתארסה שמא באונס דמותרת לבעלה ומוקי לה באשת כהן דאפי' באונס אסורה לבעלה כהן וליכא רק חד ספק וכתב הרב"י בשם ה"ה דאכתי איכא ס"ס שמא קודם שנתארסה ואת"ל אחר שנתארסה שמא לא ע"י זנות פתחה פתוח אלא ע"י מוכת עץ ותי' דמוכת עץ לא שכיח ולא מיקרי ס"ס:

ול"נ כו' משום דהמרדכי ס"ל דכ"ש אוסר בפסח כמ"ש סי' תמ"ז ס"ג אע"ג דמ"א גופיה שם בס"ק ט' כ' דהמרדכי מטעם עירוי אסר לה:

צ"ל מ"ש כאן כ"ש הוא לפי הבנת רמ"א שם דס"ל דכ"ש אוסר או י"ל דעירוי קורא כ"ש וכ"כ מ"א סי' תנ"א ס"ק ג' לדעת הרמב"ם משום דאחר שיער' לתוכו הוא כ"ש קור' לו כ"ש ויהיה איך שיהיה עכ"פ צ"ב מאי דעתו דבעל מ"ב דהא ע"כ גם המ"ב ס"ל דעכ"פ עירוי אוסר דאל"כ אפי' היה בקדרה מ"מ אין התרנגולת נאסר כ"א ע"י עירוי מן הקדרה וא"כ אפי' א"א דהיה חטה בקדרה מכל מקום נאסר על ידי עירוי וצ"ל כיון דאם היה החטה בקער' א"כ קודם שעיר' על החטה עירה תחלה על התרנגולת ומשם בא על החטה ונפסק הקילוח וכה"ג אין לו דין עירוי כמ"ש רמ"א סי' ס"ח ומ"א ס"ל דדעת המרדכי לאסור אפי' נפסק הקילוח ועיין בש"ך בסי' ק"ה ס"ק ה' ואפשר דמה"ט קרי ליה מ"א כ"ש:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ואין כו'** שהחמץ מועט ואינו נ"ט כצ"ל והיינו מדכפל ואמר ואין בו כו' שהמים צוננים וכן דייק הרב"י ע"ש ואעפ"כ י"א דס"ל דעכ"פ גם צונן נותן טעם משהו אלא דבשאר איסורים אין משהו אוסר משא"כ חמץ בפסח ובאמת אף שהלבוש יישב דברי הטור ר"ל שבסעיף י"א שאסר המצה שנמצא בה חטה דמיירי שנמצא בה אחר האפיה דבלע המצה ע"י חום האש ואפשר דאסר לה שהיה בו פילי וכמ"ש סי' תמ"ז ס"ק ט' כצ"ל ור"ל כמ"ש שם כיון דיש דעות דגם בשאר איסורין היכי דאי' בי' פילי אפי' חי צונן אוסר וכמ"ש ש"ך סי' צ"א ואפשר דהמרדכי ס"ל כותייהו ואפי' אי לא ס"ל כוותייהו בשאר איסורים מ"מ בחמץ החמיר. וכ"כ הב"י כו' וסי' תמ"ב זה קאי אדלעיל דגם הרב"י הבי' גדולים שאוסרים צונן בחמץ וכן אם י"ל כו' כמ"ש בי"ד ר"ס ק"ה בספק כבוש אסור אע"ג דמבואר שם דוקא בשאר איסורים דהוי ס' דאורייתא אבל לא בב"ח כיון דדוקא דרך בישול אסרה תור' וע"י כבישה מותר מן התורה והוי ס' דרבנן ואזלי' לקולא והא

חמץ דבמשהו ג"כ אסורו מדרבנן מ"מ דאסורו והכבישה הוא מן התורה רק השיעור הוא דרבנן ס"ל למ"א דיש לו דין ס' תורה להחמיר וצריך לחלק בין הכא בין מ"ש בי"ד סי' צ"ח במין במינו שנשפך וידעי' דהיה ההיתר רוב נגד האיסור אלא דלא ידעי' אי היה ס' דאזלינן בספקו להקל דהוי ס' דרבנן ע"ש:
מתחמצ' כמ"ש ס"ק י"ז בשם רשב"א:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **ויש מ"ש כו'** נראה מדבריו כו' ר"ל מסוף דברי רמ"א בהג"ה שכתב ע"פ המנהג להתיר בצונן אם נמצא החטה לאחר שסלקו הבשר משמע דס"ל דהמחבר לא ס"ל ואוסר גם כה"ג וע"ז כתב מ"א דאיננו מוכרח די"ל דגם המחבר מודה לזה ומיירי שמצאו החטה כשהבשר עדיין היה שם:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **דאמרי' כו'** אלא הטעם דאוקי כו' ור"ל דחשבי' ליה לוודאי:
וז"ל ב"י וריו"ו כ' כו' בא להוכיח דלא כרמ"א שכתב וי"מ גם במליגה והיינו רי"ו שבאמת ע"כ אין כוונת רי"ו כן וכמ"ש לבסוף ולא אמרי' השתא נפלה דהוי מזמן לזמן:
הל"ל ול"א כו' במים דאלו היתה במים היה ראוי יותר לאסור מאלו היתה בתרנגולת:
ול"ד למומין דהוי ממקום למקום קודם שנתארסה ויכול הבעל לו' דהיו קידושי טעות. השתא הוא דנולדו ברשות בעלה ונסתחפ' שדהו:
וא"כ אין כאן מחלוקת ולכ"ע מליגה אוסרת אם לא דאיכא ס"ס:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **מכח ס"ס כו'** והחולקים ס"ל כו' וכ"מ שם בש"ע דמ"א ס"ל הא דכתב הטור פה דיש אוסרים משום דלא ילפינן איסור מטומאה מחלוקתם בחטה שבורה אבל שלמה לכ"ע אסור' והא דתנן בבכורות דף ז' ע"ב דג טהור שבלע דג טמא אסור והקשו התו' והרא"ש הא תנן באהלות כלב שבלע כזית מן המת ואחר כך מת הכלב אם שהה הכזית במעי הכלב ג' ימים ה"ה כמעוכל וטהור דשיעור עיכול במעי הכלב הוא ג"י ובעופות ודגים שיעור עיכולן כדי שתפול לאור ותשרף ואח"ז הוי פירש' בעלמא וא"כ למה תנן הכא דג טהור שבלע דג טמא אסור והלא הוא מעוכל ופרש' ותי' הרא"ש דאין למידין איסור מטומאה דלגבי איסור לא הוי כמעוכל והר"מ מפונטיז"א תי' דהתם בבשר המת מיירי שלעסו כשאכלו לכן הוי כמעוכל משא"כ הכא קתני דג טהור שבלע והי' שלם והטור י"ד סי' פ"ג כ' דג טהור שבלע דג טמא אסור כיון שהוא שלם ופי' הרב"י דס"ל להטור כהר"מ מפונטיז"א דאם לעסו ה"ה כמעוכל אפי' לגבי איסור ומסתמא לא יחלוק

על אביו הרא"ש ופי' ש"כ דבריו דס"ל להטור דלענין איסור אין מחלוקת בין הרא"ש להר"מ ותרווייהו ס"ל היכי דלעסו ה"ה כמעוכל אלא דהרא"ש ס"ל דלענין טומאה אפי' בלעו שלם הוי כמעוכל וכה"ג באיסור לא הוי כמעוכל לכן הוצרך לו' דאין ללמוד איסור מטומאה אבל הר"מ ס"ל דאפילו בטומאה לא אמרינן דהוי כמעוכל אלא בלעסו ואין חילוק בין איסור לטומאה לכן מה שסיים הטור כיון שהוא שלם דמשמע אם לעסן מותר דהוי כמעוכל הוי לכ"ע ולפ"ז צ"ל הא דכתב הטור פה יש מתירים חטה כו' דחשיבי מעוכלת כו' וי"א דאין ללמוד איסור מטומאה ולזה הסכים א"א ז"ל ע"כ צ"ל דהיה שלמה דבלעסו אפי' הרא"ש מודה דמותר וא"כ צ"ל דהמתירים אפי' בשלמה חשבי לה כמעוכל ומתני' דדג טהור שבלע דג טמא צ"ל כתי' ב' שכתב התו' דאתי' כריב"ב דס"ל בדגים העיכול מעת לעת ומיירי קודם שיעור עיכול אבל מ"א נ"ל דלא כהטור אלא דהרא"ש ור"מ חולקים לענין איסור ותרוייהו ס"ל לענין טומאה לא הוי כמעוכל אלא בלעסו כמו שכתב הר"מ וס"ל הר"מ דגם באיסור הדין כן דבלעסו הוי כמעוכל ומתניתין דדג טהור מיירי כשבלע שלם והרא"ש ס"ל דאפילו לעסו באיסור לא הוי כמעוכל וא"כ להרא"ש באיסור בכל ענין לא הוי כמעוכל וא"כ הפוסקים החולקים כאן לענין חטה מיירי כשהחטה שבורה והמתירים שמחשבים למעוכל ס"ל כהר"מ והאוסרים ס"ל כהרא"ש וכ' שכ"מ בש"ע שם סי' פ"ג רצה לו' שגם הרב"י אליבי' דנפשיה מפרש מחלוקת הרא"ש ור"מ כמ"ש מ"א דהעתיק שם בש"ע דג טהור שבלע דג טמא אסור ולא סיים כיון שהוא שלם כמו שסיים הטור אלמא ס"ל אפי' אינו שלם אסור כהרא"ש ולא כהר"מ:

ובאגודה כו' משמע אפי' נשתברה כו' והוא היפך מסבר' הש"כ שם שפי' דברי הטור שכתב כיון שהוא שלם דלא כהרב"י אלא דס"ל להטור כהרא"ש (אלא ס"ל להטור) דע"כ לא ס"ל להרא"ש דגבי איסור לא הוו כמעוכל אלא בלעסו אבל בלעו שלם ועכשיו הוא מרוסק זהו עדות שנתעכל ומוד' הרא"ש לכן כ' הטור כיון שהוא שלם ולא נתרסק במעיו ובאגוד' מבואר להיפך דאם בלעו שלם אפי' עכשיו הוא מרוסק אפי' להר"מ אסור:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ושרו שם כו'** דאם נמצא החטה אחר שנטלו משם הבשר כו' ר"ל דכה"ג מתיר רמ"א בתרנגולים ה"ה דבבשר שרי. והטעם דהוי ס"ס חדא שמא עתה נפלה כשכבר ניטל הבשר מהמים:

ואת"ל דנפל' קודם שניטל הבשר דלמא קי"ל כהפוסקים דצונן אינו אוסר וכמ"ש מ"א אח"ז:

סעיף כה

(ס"ק כה) או נמלג פי' ואח"כ נמצא החטה ר"ל לאחר המליגה אפי' היה התרנגולת במים כשהוא צונן מכל מקום מותר שמא נפל' שם כשהיה צונן וקי"ל כמ"ד דצונן אינו אוסר דהכלל דבשאר תבשילים אפי' בחד ספק מתירים לכן בצונן אפי' נמצא כשהבשר שם מותר דאיכ' ס' דלמא קי"ל כמ"ד צונן אינו אוסר. ובמליגה בעינן דוקא שנמצא כשנצטנן דאיכ' חד ספק שמא עתה נפלה:

והא דפסק לעיל סס"ב כו' והט"ז לעיל בס"ק ד' וכן פה כתב דדוק' לעיל דאפשר בשהיה ואין לו הפסד בזה לכן לא הותר לאכלו דהוי לענין אכילה כדשיל"מ משא"כ כאן והסכים עמו בס' ח"י:

מעש' בא' כו' כמ"ש בי"ד סי' קי"א ס"ס ה' באם יש בו ס' כו' ר"ל אם האיסור והיתר הם מין במינו ובקדרה א' יש רוב נגד האיסור ובשני יש ששים נגד האיסור כיון דאפי' נפל לתוך הקדר' שאין בה רק רוב נגד האיסור מותר מן התורה דמדאורייי קי"ל במינו סגי ברוב ואין כאן אלא ספק דרבנן ולכן תוליי להקל שנפל תוך הקדרה שיש בה ס' דאפי' מדרבנן מותר:

ומ"מ כדי נטיל' כו' דלמא היה החטה באותה צד שחתך מן המצה וכיון דנטיל' אסור מן התורה מדינא לא אמרי' שאני אומר כמ"ש שם סי' קי"א ועמ"ש ר"ס תמ"ז בשם נ"י:

וזה לא אמרי' אפי' באיסור דרבנן וכיון דא"א להתיר שניהם דהוי תרתי דסתרי א"כ מאי אולמ' לאסור האי טפי מהאי ואפי' א' שוה יותר מחבירו וע' ש"כ סי' קי"א ס"ק י"א:

וע' בנדה כו' דס"ד דע"כ לא אמרי' כאן נמצא אלא בשני חתיכות וכן במומין אע"ג דהספק הוא באשה אחת מכל מקום עיקר הספק הוא על הרשויות באיזה רשות נולדו אם ברשות האב או ברשות הבעל אבל אם הספק בחתיכה אחת שטלטלה ממקום למקום ולא נודע באיזה מקום נפל עליו החטה כיון דהספק הוא בחתיכ' אחת מיקרי מזמן לזמן דבעי' דוק' שני חתיכות או ב' כלים כמו כרוב דיש ס' אם היה בחביות או בקערה וכן בעיסה אי היה בעיסה או במצה קמ"ל דגם כה"ג מיקרי ממקום למקום ואמרי' כאן נמצא כו' ואייתי ראיה ממס' נדה דאמרינן קופה שהיתה עומד בזויות בית ושמשו בה טהרות ואח"כ טלטלו הקופ' לזיות אחרת ונמצא בזיות האחרת שרץ בקופה אמר חזקיה דהטהרות טהורות דאמרי' כאן נמצא כו' ור"י פליג ומטמא הטהרות דאמרינן כל הטומאות כשעת מציאתן. הרי לחזקי' ס"ל אפי' שהספק בקופה אחת אלא שטלטלו ממקום למקום אפ"ה אמרינן כאן נמצא כו' ור"י לא פליג אלא משום דס"ל גבי טומאה לא אמרי' כאן נמצא כו'

אלא כל הטומאות כשע' מציאתן אבל היכי דאמרינן כאן נמצא דהיינו באיסורים מודה ר"י לחזקיה דאפי' כה"ג אמרינן כאן נמצא:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **בת יומא כו** עסי' תנ"ב ר"ל דמבואר שם ביורה גדולה שא"א להכניסה נהגעילה לתוך יורה אחרת מתוך גודל' וצריך להגעילה ע"י שמרתיחים בה מים צריך שתהיה אינה ב"י בשעת הגעלה דאל"כ לא מהני ההגעלה דהא קי"ל דאין במה שבתוך הכלים ס' נגד כל הכלים וא"כ נאסרו מי הגעלה. וא"כ לאחר שנחו המים מרתיחתן חוזר הכלי ובולע ממי הגעל' דהוי מים אסורים ולכך בעי' שהכלי בשעת הגעל' לא יהיה בן יומו דאז אע"ג דאין במים ס' מכל מקום מי הגעל' לא קבלו כ"א טעם פגום וא"כ אפי' יבלע הכלי מי הגעל' אין בכך כלום דהא אין בה רק טעם פגום ואף על גב דגם קודם הגעלה לא היה בלוע ביורה כ"א טעם פגום דהא היורה אינה ב"י ז"א דמ"מ קודם הגעל' ניהו דעכשיו טעם הבלוע היא לפגם מ"מ בשעת תחלת בליעתו היה לשבח משא"כ מי הגעל' כשנבלעו בכלי תחלת בליעתן בכלי הוי לפגם אולם אם הוא קודם זמן איסורו שרי להגעיל אפי' בן יומו ול"ל ששוב יבלע הכלי ממי הגעלה אין בכך כלום דהוי לענין זה נ"ט בר נ"ט דהתיר' כיון דאכתי לא מטי זמן אסורו וא"כ הכא דקתני אם הגעילו כו' בת יומא ע"כ הגעילוהו קודם זמן אסורו ושרי כנ"ל:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **בתוך כו**' דבקל יוכל למצוא מים וכ"כ בי"ד סי' צ"ה ס"ג בהג"ה קערה של בשר שהודחו ביורה חולבת בחמין שהיד סולדת בהן ואין שומן דבוק באחד מהן ואחד מהן הקערות או היורה אינן ב"י היורה והקערות מותרים ל"מ הכלי שהיה בן יומו שמותר דהא לא קיבל טעם אלא מאינו ב"י דהוי טעם פגום:

וגם הכלי שאינו ב"י מותר אף על גב דקיבל טעם מבן יומו מ"מ הוי נ"ט בר נ"ט דהתיר' דהכלי שהוא בן יומו קיבל טעם מתבשיל והמים קבלו טעם מאותו כלי ועדיין הוא היתר ואף על גב דבה מתערב גם טעם מכלי שהיה אינו ב"י ואף על פי כן היתר הוא דהא הטעם ההוא הוי לפגם א"כ טעם שיש במים מן הכלי שהוא ב"י נשאר בהתירו לכן הכלים מותרים אבל מי הגעלה אסורים:

וכתב הש"ך הטעם וז"ל הואיל ואינו מאכל אלא מים גרידי' הוי כלכתחלה ואסרינן הואיל ובלוע מאיסור פגום כו' עכ"ל ולכאורה אין טעם זה שייך כאן. מ"מ הא מבואר שם בהגהת רמ"א סעיף ב' דנוהגים לאסור לכתחלה דגים שעלו בקערה של בשר לאכלן בכותח אא"כ כבר נתנן בכותח מותרים:

ואם כן מים דהוי לכתחלה דינו כאלו רוצה עתה ליתנן בכותח דאסור וביותר בחמץ דלא לכל הדברים מיקרי נ"ט בר נ"ט כיון דעדיין שמו עליו וכמו שכתב סי' תמ"ז ס"ה. וע' במ"א ריש סי' תנ"ב:

ואפשר כו' בטל בס' ור"ל אי נתערבו מים מרובים דליכא ס' נגדן מודה הרב"י דאסורים ולא סמכי' במים על היתר דנ"ט בר נ"ט אלא דמה"ט נקט תוך הפסח דקודם הפסח היה מתבטלים בס' דע"פ הרוב המים מתערבים מועטים וקודם פסח בטל בס' ולח בלח גם לרמ"א אינו חוזר וניער בפסח אמת שהב"ח אוסר אפי' קודם הפסח אפי' איכ' ס' מה"ט כיון דבקל יוכל למצוא מים אחרים אלא מ"א כתב מסברי דנפשיה די"ל לענין נ"ט בר נ"ט דמצינו כן לרמ"א בי"ד סי' צ"ה מודה הרב"י אבל לענין אי איכ' ס' בזה פליג הרב"י דלא מצינו כן בשום מקום וכתב הט"ז דלפעמים אפי' דיעבד אסור אפי' נתערב קודם הפסח כגון שהמים המחומצין עדיין עומדים למעלה וקוו וקיימי ולא נתערבו יחד עם מי הבור אא"כ שאבו פעמים הרבה קודם הפסח ועי"ז הוי כמו ניער וכיסה בש"ע י"ד סי' צ"ב דמתערבים ממש ומתבטלים ועיין בח"י:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **בשביל כו'** פי' אף להמתירים צונן דאינו נותן טעם כלל מ"מ ע"י שנתערבו הרי גוף החמץ מעורב בו:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **אחר מליחה כו'** ודאי היתה קודם לכן כו' ל' ודאי לאו דוק' אולם גם מספק אוסרי' דהוי מזמן לזמן ועיין בס"ק כ"א ובס"ק ח"י בקופ' שיש לה שוליים דאי' שם קופה שיש לה שוליים ושמשו בה טהרות ולאחר שנפלו משם הטהרות נמצ' בה שרץ בזויות אחרת שלא שמשו בה טהרות באות' זויות הטהרות טמאות מספק דשמא היה בה השרץ כששימשו בו טהרות ומה שלא ראה השרץ אז הואיל והיה מונח בזוית האחרת שלא במקום התשמיש ודאי אי לא היה לקופ' שולים דא"א לשמש בה כ"א כשמונחת על דופנ' דאז אורחה דמילת' כשרוצה ליטול ממנה דבר מערה הקופה כולה א"כ הטהרות טהורות דע"כ לא היה השרץ תוך הקופ' בשעת תשמיש דא"כ כשנטל הטהרות מתוך הקופ' ע"י עירוי היה גם השרץ נופל אבל יש לה שולים הקופה עומדת על שולים כשמשתמשים בה וכשנוטל ממנה דבר אינו מערה אותה אלא נוטלו דרך פי הקופ' ולכן י"ל דגם תחלה היה השרץ בה בזויות אחרת ולא ראוהו כנ"ל ומינה נילף לנדון דהכא:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **קולף כו'** אבל אם נמצא תוך התרנגולת אין האחרות צ"ק דהא החטה הוא כחוש ובאיסור כחוש ס"ל המחבר דאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב ואפי' ההיתר שמן וכמ"ש מ"א סי' תמ"ז ס"ק ב' וע"ש:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **ויש כו'** משום דלא בקיאים כו' דבשמן מצד הדין אוסר במליחה בששים וכיון דלא בקיאים בין כחוש לשמן מחמירים בשאר איסורים אפי' בכחוש בס' וכל היכי דאוסר בשאר איסורים בס' חמץ דמשהו אסור כולו:

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **אבל כו'** באיסור דרבנן. ר"ל איסור משהו היא דרבנן כ"ה שם בתשו' רמ"א ע"י מליחה. ר"ל בכחוש:

ומה שמשערו בשאר איסורים בס' אפי' בכחוש ע"כ מליחה דין בישול יש לו והאיסור יוצא מחתיכה לחתיכה ומה"ט אם חלב דבוק בחתיכ' א' ושאר החתיכות לא נגעו בחלב עצמו כ"א בחתיכה שהחלב דבוק בה אפ"ה החתיכות אסורות וצריכיס ס' נגד החלב וכמבואר בי"ד סי' ק"ה ואזלי' בזה אף להקל כמ"ש בי"ד בתשובת רמ"א כ' וז"ל משום מלתא דפסיק' פסקו ג"כ דאזלינן בתר ס' אף להקל וא"צ קליפה אעפ"י שלאותם רבותינו המצריכים קליפה צריך קליפה אף על פי דאיכא ס' וא"כ רואים משום מלת' דפסיקא נהגו אף להקל וא"כ לענין משהו ג"כ לא החמירו והניחו דבר לדון בס' מאחר דמלתא דפסיק' היא בס' לא רצו להחמיר פעם א' במשהו ופעם א' בס' מאחר דעיקר דין ס' אינו אלא משום מלת' דפסיק' כו' עכ"ל ומ"ש בתשו' הנ"ל דאזלי' בזה אף לקולא דא"צ קליפה בדאיכ' ס' כן עלה גם על דעת הלבוש לפרש דברי רמ"א בי"ד סי' ק"ה אבל הש"ך וט"ז חלקו עליו דבש"ע שם ס"ל לרמ"א גופיה דאפי' באיכא ס' צריך קליפה וכמבואר שם להדי' ברמ"א וכתב דמ"מ משום מלת' דפסיקא אזלי' אף להקל בענין אחר וז"ל הש"ך שם ס"ק ל"ו ואף על פי שיש בזה קצת קול' אם היה האיסור שמן ומפעפע כלומר דבאין האיסור דבוק בחתיכה אז הכל מצטרף לבטל החלב אף על פי שאין נוגע בכולן כמו בבישול כו' עכ"ל ש"ך ור"ל דבאיסור שמן דמן הדין בעי' ס' פסק הרב"י שם דאם אין כל החתיכות נוגעות בחלב אלא נוגעות בחתיכה שנוגעות בחלב צריך שתהיה כל חתיכה לבד' ס' דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלי רוטב ופי' בס' נק"ה דמספק' להרב"י דאם חתיכה שמינה מפעפע מחתיכה לחתיכה ולכן מספק גם שאר החתיכות שאין נוגעות בחלב אלא בחתיכ' שנוגעת בחלב אסורות דשמ' מפעפע וצריך בכ"א ס'

ואין מצטרפות דשמא אינה מפעפע (דלא כט"ז שם ס"ק כ"ב) ואנן קי"ל דכל החתיכות מצטרפות לשיעור ס' דבכחוש מן הדין סגי בקליפה אלא דאנו מחמירים להצריך ס' וא"כ די שנחמור שיהיו בין כלם ס' א"כ כדי שלא לחלק בין כחוש לשמן אמרי' דגם בשמן מצטרפת כל החתיכ' לשיעור ס" הרי משום מלת' דפסיק' אזלי' גם לקולא בשאר אסורים ולכן גם בחמץ משום מלת' דפסיק' סגי בס' במליחה כמו בשאר איסורים כמ"ש רמ"א בתשובה כנ"ל ועיין בתשובת רמ"א סקי"א. אבל לא באיסור חמץ ומה"ט כתב רמ"א בי"ד סי' ק"ה דבחמץ א"צ אפי' ס' וסגי בקליפה אלא דדבריו פה בש"ע הם מצד מנהג שמחמירים גם בחמץ ועיין בתשובת מהר"ם לובלין שהבי' מ"א סס"ק זה כמ"ש סעיף י"א לאסור אותה מצה ר"ל דשם הטעם משום פשרה דאם נמצא חטה על מצה יש אוסרין כל המנות שנאפו עמה ויש מתירין גם אותה מצה ע"ש בב"י בחבורו ואנו קי"ל לאסור אותה מצה לבד משום כאן נמצ' כו' ובחשוב' ס"ל מטעם פשרה וה"ה הכא עושין כעין פשרה לאסור אותה חתיכ' כו' ופסק אם נתבשלו כו':

בתשו' מ"ב וכמ"ש בי"ד סי' נ"א דק"ל תתאה גבר ולכן אם נפל חלב רותח על בשר צונן סגי בקליפ' וכתב רמ"א אם בשלו הבשר בלי קליפ' מותר והוא מחלוק' ר"ת וריב"א בפסחים דף ע"ו ע"א דר"ת מתיר וריב"א מצריך ס נגד הקליפה ופסק רמ"א כר"ת וכ' המ"ב דבנדון דהכא דהקליפה רק חומרא גם ריב"א מודה לר"ת דבדיעבד מותר:

ומכל מקום נ"ל דצריך החתיכה קליפה כו' דהיינו אם אפשר לאפוקי אם נפל בשר רותח לתוך חלב צונן דא"א לקלף החלב החלב מותר לגמרי כ"כ ר"ת להדי' שם:

דלא כמ"ש האחרונים דנראה לדברי הט"ז שהבין דאפי' הקליפ' מותרת לכן הקשה מהא דכ' הרא"ש אהא דקי"ל השוחט בסכין של גוי צריך לקלף מקום השחיטה וכתב הרא"ש דלכתחל' אסור לשחוט בסכין של גוי ע"ד לקלף דלמא ישכח ולא יקלף והקשה הט"ז דכ"מ שבדיעבד מותר בלי קליפה מותר לכתחלה לעשותו על סמך שיקלף וא"כ כיון דקי"ל כר"ת דאם נתבשל בלי קליפה מותר למה אסר הרא"ש לשחוט בסכין ש"ג על סמך שיקלף ולפמ"ש מ"א דמודה ר"ת דהקליפה אסורה לק"מ עוד הקשה הט"ז מהא דנתן הרא"ש טעם לקורט של חלתית דאסור הואיל והגוים חותכים אותן בסכין שלהן וכיון שחותכים אותו דק דק הקליפה קשה לקלף כ"א לכן אע"ג דאין הסכין אוסר רק כדי קליפה מ"מ אסרוהו והקשה ג"כ הט"ז הא דיעבד הקליפה מותרת ולפמ"ש מ"א לק"מ דחמץ בפסח ל"ב ברוב ר"ל אע"ג דבשאר אסורי' פסק הרב"י שם דאם ידעי' דודאי לא נגע ברובן כלן מותרים אע"ג דנגע במעוטן ולא נודע באיזה מהן מ"מ החתיכות שנגע בהן בטלים ברוב אבל בחמץ בפסח דאינו בטל ברוב גם ביבש אסורים כמ"ש בי"ד סי' ס"ט

והיא קושי' הט"ז שם סי' צ"א על רמ"א דפסק כר"ת דאם נתבשל בלי קליפה מותר ובסי' ס"ט סעיף ס"ז פסק רמ"א אם מלחו הבשר בכלי שאינו מנוקב נאסר הכלי ואם נשתמש בכלי ההוא דבר רותח לח בעי' ס' נגד קליפת הקערה הרי דמצריך ס' נגד קליפת הקערה והוא לכאורה כדעת ריב"א:

וסי' צ"ח הוא קושית הש"ך שם מהא דכ' בסי' צ"ח סעיף ד' בהגה ראשונה דכלי הנאסר ע"י מליחה כדי קליפה אם נשתמשו בה צריך ס' נגד הקליפה וע"ז כ' מ"א ליישב דבכ"מ דצריך קליפה מן הדין אם לא קלפוהו צריך ס' נגד הקליפה רק בדין תתאי גבר דהקליפה אם התחתון צונן הוא רק מצד חומרא לכן מקלינין דהא מתחל ה אמרי' בגמ' דא"צ קליפ' לא ידעתי אנה מצא כן דהכי אי' שם בפסחים תניא כוותי' דשמואל(דתתאי גבר)חם לתוך חם אסור וכן צונן שנתן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח ופריך הש"ס חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר לי' א"א דלא בלע פורתא קליפה מיהו ניבעי' אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח עכ"ל הגמ' א"כ אדרבה המקשן תמה למה אינו צריך קליפה והוצרך להגיה הברייתא כנ"ל ואולי יש לדחוק מדלא אמר' המתרץ אלא תני קולף ואמר לשון אלא אימא קולף משמע שאינו מגיה הברייתא אלא מפרש הברייתא ור"ל דברייתא דקתני מדיח ר"ל מצד הדין אך קליפה בעי מצד חומרא וברייתא דינא קתני ודוחק וגם קשה להעמיסו בלשון מ"א:

ובהכי מסולקים כל תלונות האחרונים ר"ל שני קושיות שהקשה ט"ז וש"ך שכ' מ"א לעיל מסי' ס"ט סעיף ט"ז וסי' צ"ח סעיף ד' כנ"ל עוד הקשה ש"כ מדברי התו' חולין אהא דתנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנ"ט אסור' וכ' התו' דלאו דוקא דסגי בס' נגד הגיד דהא ע"כ נמלח כבר הירך עם גידו א"כ כבר נאסר במליחה כדי קליפה וצריך עתה בשעת בישול ס' נגד הגיד ונגד הקליפה הרי דבמקום דצריך קליפה אם לא קלפוהו צריך ס' נגדו הרי דהתו' נקטו עיקר דעת ריב"א ועוד הוסיף ראיות ולדעת מ"א דבמקום דצריך קליפה מן הדין כ"ע מודים דצריך ס' נגד הקליפה:

וכ' בתשו' מהר"מ כו' ואם אין הציר עולה ע"ג ה"ל דין מליחה ואינו אסור כ"א מקום שנמצא עליו והשאר כמ"ש רמ"א בהג' וכ' בס' ח"מ דצריך בזה חקירת חכם דהסדר דמניחים על הכרוב הכבוש דף ומניחים על הדף אבן כבד שיכבש הכרוב א"כ כשמסירים האבן והדף הכרוב נתפח ועולה א"כ אע"ג שעכשיו נראה לעין שאין הציר ע"ג מ"מ אפשר כשהיה האבן והדף מונח עליו שהיה הכרוב נכבש היה הציר עולה ע"ג הכרוב להשליך אותה שורה אפשר שהיה רגלים לדבר שהיה החטה מתגלגל על פני כל

השורה דחמץ בפסח אינו אוסר אלא כ"ק כיון דל"ש בי' שמנונית ופעפוע והיינו מצד הדין אבל מצד המנהג מבואר כאן כנ"ל:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **הנוגעת כו'** כבר כתבתי בע"ה ביאורו לעיל סי' תמ"ז ס"ק ב' ע"ש. וא"כ אם התרנגולת שמנה אוסרת הכל לענ"ד אין הכונה דכל א' מהתרנגולת כולה אסורה דהש"כ בי"ד סי' ק"ה סעיף כ"ג הניח בצ"ע אם כלי בלע איסור שמן אי אוסר מאכל כדי קליפה או צריך ס' ע"ש אבל מ"א לעיל סי' תנ"א ס"ק לז כ' ע"ד אפי רברבי אם הוציא מצה חמוצה במר' ואח"כ הוציא מצות אחרות אם היה במצה חמוצה שמנונית המצה ראשונה שרדו אחרים כולה אסורה ואם ליכא חשש שמנונית אסורה כדי נטילה אבל האחרות שרדו אח"ז א"ל אלא קליפה שכבר נתקנח במצה א' משמע דאתרווייהו קאי אפי' היה במצה חמוצה שמנונית אפ"ה סגי לאחרות בקליפה ומאי דמספק' להש"כ פשיטא למ"א דאפי' איסור שמן בלוע בכלי אינו אוסר רק כדי קליפה וא"כ ה"ה הכא דלא נאסרו התרנגולת האחרות כ"א מצד השפוד דאמרינן דמפעפע החטה בכל הכלי א"כ לא נאסרו כל התרנגולת שאין החטה עליהן אלא כדי קליפה ואפשר דהמ"א סי' תנ"א שמתיר האחרות בקליפה לא קאי רק אדסמיך ליה כשלא היה שומן בחמוצה אבל כשהיה בה שומן גם האחרות אסורים כלן וה"ה הכא אך א"א לו' כן וע"כ חולק על ש"כ בזה וכדמוכח מדבריו שכ' לפני זה שם ועמ"ש בע"ה שם:

סימן תסח

סעיף א

(**ס"ק א**) **מחצות כו'** עסי' תנ"ח ר"ל אע"ג דתנן שהיו שוחטים הפסח בשש ומחצה מ"מ מחצות מיקרי זמן שחיטת הפסח ע"ש וכיון דהוא זמן שחיטת פסח כ' בירושלמי דהוי י"ט דכן כל השנה אפי' יחיד שמביא קרבן הוי י"ט שלו וה"ה בער"פ שכל ישראל כ"א היה שוחט פסחו אלא דכל קרבן כיון דזמן שחיטתו משחר לכן הוי כל היום י"ט משא"כ פסח דזמנו מחצות ואילך לכן אין י"ט עד חצות ולפ"ז כ' ח"י בשם מהרי"ל דאם חל ע"פ בשבת מצד הדין מותר לעשות מלאכה בערב שבת עד זמן מנח' דאסור מצד שבת (כמ"ש סי' רנ"א) דהא פסח דוחה שבת והיו שוחטין הפסח בשבת אלא מי שרוצה להחמיר יחמיר משום לא פלוג:

וכתב ח"י דמ"מ לפי טעמו של רש"י שכ' דאסור במלאכה שלא יטרד במלאכה וישכח ביעור חמץ ושחיטת פסח ותיקון מצה מבע"י א"כ גם כה"ג שחל ער"פ בשבת אסור במלאכה בערב שבת:

משא"כ בגילוי קי"ל בי"ד סי' קט"ז כיון שאין נחשים מצוים בינינו אין המשקין המגולים אסורים דאע"ג דתחלה אסרו מחשש סכנה שמא שתה נחש מהן והטיל בהן ארס ולא אמרי' דהוי דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו. עמ"ש סי' ט' ס"ק ז' כצ"ל שם כ' סברא אחרת לחלק:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **משמתי' כו'** וגם אינו רואה ס"ב. וכן משמע בגמ' דפריך אהא דתנן מקום שנהגו לעשות מלאכה בער"פ עד חצות עושים מקום שנהגו כו' דמשמע דאתו לאשמעי' דמחצות ואילך בכ"מ אסור (ע"ש במהרש"א) ופריך מאי אריא ער"פ אפי' ע"ש ועי"ט נמי דתניא העושה מלאכה בע"ש ובעי"ט מן המנחה ולמעלה אינו רואה סי' ברכה ומשני התם מן המנחה דוקא אסור והכא מחצות א"נ התם סי' ברכה הוא דלא חזי כו הכא שמותי נמי משמתינן ליה ופסק הטור כשני התירוצים דשניהם אמת לדינא ומדקאמר הש"ס הכא שמותי נמי כו' תיבת נמי מורה דאע"ג שאינו רואה סי' ברכה מ"מ משמתינן ליה ג"כ. וסי' ברכה היינו מאותה מלאכה ואפילו משתכר בה יפסיד נגדו ממקום אחר כ"כ הט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מלאכה גמורה**. וכ"מ דשרי בח"ה כו' כ"מ בגמרא ופוסקים. וז"ל הרמב"ם פ"א מהל' י"ט דין י"ח לפיכך יום י"ד בניסן אסור בעשיית מלאכה מד"ס כמו חה"מ והוא קל מחה"מ. ואינו אסור אלא מחצי היום כו' אבל כו' עכ"ל הרי שכתב שהוא קל מח"ה וכן מבואר בגמ' שהוא קל מדין שכתב בש"ע סעיף ז':

תרנגולת כו' ומתה מושיבים אחרת תחתיה כו' ובחה"מ כה"ג אסור וכמ"ש לקמן סי' תקל"ו סעיף ד' והן דברי הש"ס דף נ"ה ע"ב וביתר דברים שמצינו שחה"מ חמיר מער"פ. וכתב ח"י בשם שכ"ג דאם אין לו מה יאכל מותר לעשות אפי' אחר חצות דאין לך צורך המועד גדול מזה עכ"ל. אך מלאכה גמורה משמע מדברי ש"ע דאפי' לצורך המועד אסור: אך בלא"ה אם אין לו מה יאכל מותר כמו בחה"מ כמ"ש בסי' תקמ"ב וע"ש במ"א דאם יש לו לחם ומים אסור לעשות וע"ש עוד:

סעיף ד

(ס"ק ד) **מקום כו** ול"נ דמנהג כו' בניהם כו' ועיין פ"ד דפסחים ד"נ ע"ב בבני בישן דהוי נהגו דלא למזיל בערב שבת מצור לצידן. ואסר ר"י גם לבניהם משום אל תטוש תורת אמך מיהו כתב הפר"ח סי' תצ"ו סעיף ז' דבני בישן אתרא הוי וכ"כ בתשובת חוות יאיר. אבל אין הבן חייב לנהוג פרישות שנהג אביו. וכ"ה בי"ד סי' רי"ד דגם בלי המקום שנהגו חומר' צריכים לנהוג חומרת האבות ע"ש אך מכל מקום צ"ב בין לתי' הרא"ם גם לתי' מ"א עדיין קשה מה בין ער"פ ובין שאר ימות השנה אי הוי כה"ג משום גדר וסייג. וא"ל דע"ז רמז מ"א במ"ש ועיין בתו' דף נ"א דהתו' שם מצד הכרח ג' מקומות דסתרי אהדדי. א' אמרו שם דברים שמותרים ואחרים נהגו בהן איסור א"א רשאי להתיר בפניהם משמע דשלא בפניהם או בפני ת"ח מותר לנהוג היתר. ובמתני' תנן נותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם משמע דאפי' בפני ת"ח אסור. שלישית אמרי' פ"ק דחולין דרבי פטר בית שאן מן המעשר כי אמר שהוא ח"ל אע"ג שע"ה היו נוהגים לחייב במעשר כי סברי שהוא מא"י. הרי דאפי' בפני ע"ה התיר להם ותי' התו' דהיכי דצהגו איסור מצד טעות כמו האי דבית שאן רשאי להתיר. והיכי דיודעים שמותר ומחמירים מצד גדר אבל לא נעשה המנהג עפ"י ת"ח רק בני המדינה מצד עצמם נהגו חומרא ההיא אז אינו רשאי להתיר להם אבל בפני תלמיד חכם מותר לנהוג היתר ומ"מ נסתפקו התו' במנהג כה"ג אי רשאי להתיר לת"ח ולו' להם שמותרים הם. ובכה"ג מיירי הא דאמרינן דברים המותרים ואחרים נהגו איסור א"א רשאי להתיר בפניהם ומתני' דקתני נותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם דאפי' בפני ת"ח אסור לנהוג היתר מיירי במנהג חשוב הנעשה עפ"י ת"ח ומ"מ בצנע' מותר אם לא מלאכה דא"א בצנע' כמ"ש מ"א בס"ק ז' וכן הסכים ש"ך בי"ד סי פ"ד דלא כב"ח ע"ש וא"כ י"ל דלאו דוקא ער"פ ה"ה שאר ימות השנה במנהג כה"ג אלא דמתני' קמ"ל דער"פ הוא מנהג חשוב ונעשה עפ"י ת"ח ובאמת ה"ה בשאר ימות השנה אם נהגו עפ"י ת"ח הדין כן אלא דקמ"ל דער"פ הוא מנהג ת"ח.

סעיף ה

(ס"ק ה) אין כו' גמ' דף נ"ה כב"ה:

ועיין תו' דף ב ע"ב שכתבו טעם לדבר. כיון דזמן מלאכת פועל הוא מהנץ החמה כדכתיב תזרח השמש כו'. יצא אדם לפעלו כו' לכן אסרו המלאכה מזמן ההוא. ועיין בתי"ט שם בפ' מקום שנהגו טעם על היתר המלאכה בלילה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מפני כו'** דשרי כשדעתו לחזור וכמ"ש בס"ק י"ב. ודע דמ"א אזיל לשיטתיה דס"ל דלשון הש"ע שהוא ל' הרמב"ם הוא כדעת התו' דבאין דעתו לחזור א"צ לנהוג חומרי מקום שיצא וכ"כ בי"ד ס"ס ריי"ד וכ"ה לקמן ר"ס תקע"ד וא"כ ע"כ צ"ל דהכא מיירי בדעתו לחזור והא דכ' בש"ע סוף סעיף זה וכן מי שדעתו לחזור למקומו נוהג כו משמע דברישא מיירי באין דעתו לחזור וזה דחק להש"ך סי' ריי"ד לפרש כן דברי ש"ע דהכא דמיירי אפי' אין דעתו לחזור ולכן הקשה דברי ש"ע אהדדי ע"ש אבל מ"א ס"ל דגם ברישא מיירי בדעתו לחזור וצ"ל דהא דקתני בסיפא וכן מי שדעתו לחזור כו' ר"ל דברישא במנהג עשיית מלאכה ושם אין חילוק בין צנעא לפרהסיא. וע"ז כתב וכן מי שדעתו לחזור כו' נוהג כו' ר"ל בדעתו לחזור גם בשאר מנהגים שאין תלוי במלאכה וכמ"ש מ"א ס"ק י"ב הדין כן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **עושה כו'** ואם הוא עדיין כו' אפי' אין דעתו לחזור שרי. ר"ל שלא בא עדיין תוך תחום העיר שדעתו לקבוע שם משעה שעלה על דעתו לקבוע שם אבל אם כבר בא פעם א' לתוך העיר אפילו יצא אח"כ משם והוא חוץ לתחום מ"מ אסור כיון שכבר קבע שם. וכתב מ"א לקמן סי' תצ"ו ס"ק ז' דחוץ לתחום מיקרי מדבר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שיצא כו'** ודברי ש"ך שם צ"ע הם דברי ש"ך שהבאתי ס"ק ז':

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **והוא כו'** ומשמע בר"ן כו'. מדאמרינן שם רבב"ח כי אתי לבבל אכל דאיתר' והוא חלב שבני א"י נוהגים בו היתר ובני בבל נהגו בו איסור וכיון שדעתו לחזור לכן אכל. אע"ג דהוי מנהג חשוב שנעשה עפ"י ת"ח מ"מ בצנעה מותר. ועיילו לגבי ר' עוירא סבא ורבה בר"ה כי חזינא כסי' מיניהו וא"ל אביי שוינכו כי כותאי משמע דבפני ת"ח ניהו דבמנהג חשוב אין להתיר בפניהם. מ"מ אם עושה בצנעה ובא ת"ח אצלו ורואים אותו שנוהג היתר לית לן בה. אבל כשע"ה באים אצלו צריך לכסות הדבר לכן א"ל אביי שוינכו ככותאי ור"ל כדין ע"ה דאלו הייתם בעיניו כת"ח לא היה צריך לכסות כשנכנסתם:

כת' במהרי"ל כו' מבדיקת הקולית. ר"ל בבדיקות הריאה דיש מקומות שנוהגים חומרא בכמה דברים ובמגנצ"א נוהגים קולא באותן הדברים כי יש מחלוקת הפוסקים באותן הדברים ובני מגנצ"א פוסקים כהמקילים ובחורים הבאים לשם הם ממקומות שנוהגים

חומר' ואוכלים שם מבהמות שלהם. פאנצין של בני ריינס. ר"ל דנחלקו בזה ר"א ורבינו יואל דר"א אסרו ור"י התירו וכמ"ש בי"ד סי' ס"ד סעיף ט' ונוהגים איסור כר"א אך בני ריינס נוהגים כר"י להקל. ואף שמהרי"ל היה דר בריינס אעפ"כ נהג חומר'. משום שמתקבצים כו' ול"נ מיקרי צנעא ור"ל ול"ל מחלוקת אם יהיו שם מבני העיר שמחמירים ויראו שהם אוכלים ומקילים:

ומ"מ צ"ע למה כתב דא"א בקיאים ר"ל מה בקיאות שייך בזה:

ואפשר דקאמר שאין למחות כו' ר"ל בזה נתישב קושיא שניה ניהו דראוי להחמיר מספק מ"מ מי שנוהג קול' אין חיוב על הרואה למחות כיון דספקא הוא אבל מ"מ קושיא א' מה בקיחות שייך בזה אינו מיושב וסס"ק זה יישבו:

ר"א במקומו של ריב"ל ר"ל בנר שהדליקו בו באותו שבת ר"י אוסרו לטלטל ור"ש מתיר דל"ל למוקצה:

וריב"ל פוסק כר"ש דמתיר ולכן ר"א אע"ג דבאתרי' דר' יוחנן דס"ל כר"י לא הוי מטלטל מ"מ כשבא לאתריה דריב"ל הוי מטלטל ועוד דהאר"א ס"ל כו' דהש"ס פריך שם ממ"נ אי ס"ל כר"י א"כ למה באתריה דריב"ל הוי מטלטל. ואי ס"ל כר"ש א"כ באתריה דר"י למה לא היה מטלטל. ומשני דלעולם כר"ש ס"ל ולכן באתריה דריב"ל דגם הוא ס"ל כר"ש הוי מטלטל ובאתריה דר"י משום כבודו דר"י דס"ל כר"י לא הוי מטלטל. א"כ אין ראיה מר"א דהוי מטלטל באתריה דריב"ל כיון דמצד הדין היה הטלטול מותר לדעת ר' אבא:

דהמרדכי נמי קאמר אם נ"ל עפ"י הדין שהוא מותר. ומקומו שנוהגים חומרא לפי דעתו הוא שלא כדין מותר לנהוג קולא ולכן מייתי שפיר ראיה מר' אבא:

אך קושיא ראשונה. ר"ל דהא תנן נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם משמע אפי' נראה לו מצד הדין שהוא מותר מ"מ צריך לנהוג חומרא:

ואפשר שמפני זה כתב מהרי"ל שא"א בקיאים ור"ל בא ליישב מה שהקשה על מהרי"ל שכתב דא"א בקיאים כו' דמה בקיאות שייך בזה. והשתא י"ל דכוונתו דע"כ צריך יישוב דעת המרדכי הנ"ל במה שמתיר לבני מגנצ"א כו' והא נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וע"כ צריך לחלק דלפעמים א"צ לנהוג חומרי מקום שיצ' משם וכה"ג הוי נדון דבני מגנצ"א. אלא שנעלם מאתנו ואנחנו לא נדע החילוק ההוא. וע"ז רמז מהרי"ל במ"ש דכתב במרדכי דא"א בקיאים בחומרי כו' ואין הכוונה שכתב כן להדי במרדכי. אלא ר"ל דמוכח מדברי המרדכי דא"א בקיאים דכדי ליישב האי דבני מגנצ"א ע"כ צ"ל דאיכ'

גוונא דא"צ לנהוג חומרי מקום כו' ולאשר לא ידענו מה הוא אותו גוונ' לכן מיקרי אין אנו בקיאים. ולכן אין למחות מספק שמא בנדון ההוא אין נותנים חומרי כו':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **והספרים כו'** ומסייע קצת (עס"א) ר"ל דהא בסעיף א' כתב רמ"א דהמנהג לעשות ע"י גוי אחר חצות. לזה הוצרך מ"א (לטעמיה) לטעמו כיון שהישראל מסייע הוי כאלו ישראל עושה המלאכה. וח"י חולק מה בכך שישראל מסייעו דהא קי"ל מסייע אין בו ממש. ולא הוי מלאכה גמורה במה שישראל מסייעו ומה שאינו מלאכה גמורה הלא מותר לישראל לעשות לעצמו לצורך י"ט דהא מתקן הוא כליו לי"ט כמ"ש סעיף ב':

וכתב מהרי"ל ומהרי"ו דאסור ליטול צפרניו (אחר חצות עסי' תקל"ב) ובא"ז כתב דאם שכח ליטלן קודם חצות מותר ליטלן אחר חצות דהא גם בחה"מ הרבה פוסקים מתירים וניהו דבחה"מ אנו מחמירים כמ"ש סי' תקל"ב מ"מ בער"פ דקיל ושכח יש להקל עוד כתב בא"ר בשם לחם רב בשם מהר"ש דאסור ליתן בגדים לגוי כובסת אחר חצות וכ"כ בעטרת זקנים. ובספר א"ר כ' עליו ולכאורה נראה להתיר. דהא נוהגים להתיר מלאכה ע"י גוי אחר חצות ולמה יגרע נתינת בגדים לכובסת ממלאכה ודוחק לחלק עכת"ד:

סעיף יד

(ס"ק יד) שלא כו' עיין ב"י הביא מחלוקת בזה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שלא כו'** נפק זיקא כו' ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההיא ובספר א"ר סי' תצ"ג כתב שפסק בחולה שיש בו סכנה והרופאים אמרו שצריך להקיז בערב שבועות משום סכנת החולי והתיר להקיז ע"ש:

סימן תסט

סעיף א

(ס"ק א) שום כו' אפי' עוף. אפי' תרנגולת כ"ה במהרי"ל:

וחומרא הוא כו' היינו בתרנגולת וכדומה אבל תורים ובני יונה גם מ"א מודה שמן הדין אסור וכמ"ש בס"ק שאח"ז ודגים כתב הב"ח דאפי' למהרי"ל שרי ועיין בח"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שהקדישו מחיים**. דבריו סותרים כו' דבגמ' דף נ"ג אי' אר"י אמר רב אסור לו' בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כמקדיש בהמתו ואוכל קדשים בחוץ. ופרש"י הטעם

דיש לחוש למראית עין שיאמרו שהקדישו לדמי פסח שימכור בשר זה ויקח בדמיו בהמה לפסח דבשר גופיה א"א להקדיש לפסח. וא"ר פפא אבל חטה שרי משום דמנטרי לפסח קאמר ר"ל ליכ' מראית עין שידעו השומעים שכונתו שיצניעם לפסח לבל יחמיצו ישמרם והתו' פי' הטעם בבשר שיאמרו שכבר הקדישו מחיים לפסח ושחטו בחוץ. וא"כ לטעם התו' ליכא איסור' כ"א בשר גדי וטלה דמהן הפסח בא. אבל שאר בהמה דאין פסח בא מהן ל"ל למידי. אבל לטעם רש"י א"כ בכל הדברים אסור דשייך לו' שהקדישו לדמי חוץ מחיטי כנ"ל שיאמרו שפדה כו' שידנוהו לכף זכות אבל כשמקדיש בהמה (ר"ל מחיים) כו' הקדיש זכר לדמיו. ר"ל לדמי עולה:

קדוש כו' ר"ל צריך להקריבו עולה. כיון דזכר ראוי לעולה. וא"כ יאמרו כו' דהא אין לו פדיין. ומה"ט הוצרך הרב"י לו' אפי' לפירש"י שנראה שהקדישו מחיים דאז אין לו פדיון שהיתה ראוי להקרבה. משא"כ אם היה מקדיש הבשר עתה י"ל פדיון והוי כמו שאר דברים דמותר מה"ט:

וגבי חטים נמי כו' ר"ל הא דהוצרך ר"פ ליתן טעם דמנטר' לפסחא. ת"ל דאינן ראוי להקרבה י"ל פדיון לזה כתב דהא ראוי למנחות ואצטריך לטעם דמנטרא לפסח':

אעפ"י שהאמת אינו כן. ור"ל וא"כ קשיא בין על בשר בהמה למה יאסר ובחיטי לא הוצרך לטעם דמנטרי ת"ל דאמרי' שם בשבועות דוקא אם אמר על זכר לדמי עולה כיון דחזי לעולה קדוש קדושת הגוף וה"ה עולה. אבל אם אמר על זכר שיהיה קדוש לדמי נסכים ה"ה קדוש לדמי נסכים ולא אמרי' דקדוש קדושת הגוף ויהיה עולה. כיון דלנסכים שהזכיר לא חזי. ועולה לא הזכיר. וא"כ ה"ה הכא בבשר בהמה שאינו גדי וטלה וכן חיטין אפי' הקדישו מחיים לדמי פסח אינו קדוש קדושת הגוף אע"ג דחזי למזבח להקרבה מ"מ לפסח שהזכיר בדבריו לא חזי ואינו קדוש רק קדושת דמים וי"ל פדיון:

ולזה כתב מ"א מ"מ א"ל מפני כו'. לפ"ז תורים ובני יונה כיון דחזיין למזבח ניהו דל"ח לפסח מ"מ א"ל משום הרואים שיטעו שקדוש קדושת הגוף ואסור מדינ'. משא"כ תרנגולת כיון דל"ח למזבח ל"ל למידי דהא א"ל פדיון ולכן כ' בס"ק א' דאינו אלא אומרא: כתב הב"ח מדפריך שם אהא דא"ר אסור לומר בשר זה לפסח והתניא אר"י תודס איש רומי הנהיג בני רומי לאכול גדיים מקולסים בליל פסחים שלחי ליה אלמלא תודס אתה גזרנו עליך נידוי שנראה כמאכילן קדשים בחוץ. אלמא מקולס אין שאינו מקולס לא. ומשני מקולס אפי לא אמר שהוא לפסח. ושאינו מקולס בעינן דוק' אמר:

אפי' דיעבד אסור. דהכי משמע שם וכן קי"ל לקמן סי' תע"ו:

ועבי"ד סי' ה' ר"ל שהב"ח סתר שם דבר עצמו שכ' דאינו אלא לכתחלה וכן הקשה הפר"ח. לכן נ"ל דבגדי וטלה דאסור אפי' לפי' התו'. ובשאר בשר ניהו דאנו מחמירים כרש"י לאסור גם בשאר בשר מ"מ דיעבד יש להקל ולסמוך על התו':

סימן תע

סעיף א

כתב מ"א נ"ל דהבא כו' דה"ל בכור לנחלה. כמ"ש בח"מ סי' רע"ו סעיף ו' וז"ל הבא אחר הנפלים אע"פ שיצא ראש הנפל כשהוא חי כו'. וכן בן ט' שיצא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה וכתב הסמ"ע והש"ך הא שכתב אע"פ שיצא ראש הנפל כשהוא חי לאו דוק' יצא ראשו ה"ה יצא כולו חי מ"מ הבא אחריו בכור לנחלה דלא כתשו' שארית יוסף דס"ל יצא ראשו דוקא ע"ש. וכ' הב"ש באה"ע סי' קנ"ו ס"ק ג' דדעת הרמב"ם דבן ט' חי (אלא שכ' דא"א לידע שהוא בן ט' אא"כ פי' הבעל והלך למרחקים ואי חיישי' שבא ע"י שם ע"ש) אפי' שהה שלשים יום ומת תוך ל' וגם לא גמרו שערו וצפורניו ה"ה ולד גמור אפי' מדרבנן והבא אחריו אינו בכור אבל ספק בן ח' או בן ט'. או אפי' ודאי בן ח' אם שהה שלשים יום הוי ולד אפי' מדרבנן. דאמרינן האי בן ז' הוא ואשתהי במעי אמו חדש יותר ואפי' לא נגמרו שערו וצפורניו כיון ששהה שלשים יום אבל אם לא שהה שלשים יום אבל גמרו שערו וצפורניו מדאורייתא הוי ג"כ ולד אלא מדרבנן לא הוי ולד ע"ש גם דעת התו' עכ"פ הכא לענין תענית. הבא אחר בן שמונה שנגמרו שערו וצפורניו אפי' לא שהה א"צ להתענות:

כתב בכה"ג כו' עננו בש"ת ועיין לעיל סי' קי"ט במ"א ס"ק ז' דכה"ג יחתום בא"י העונה בעת צרה ושומע תפלה. ולא הוי חתימה בשתים ואם חתם בשומע תפלה לבד יצא:

דהוי כת"צ ור"ל דהא קי"ל לעיל סי' תכ"ט דאפי' להרב"י שם אין גוזרים בו תענית צבור בניסן אבל בח"י הסכים עם כה"ג לו' עננו בש"ת ובס' א"ר כתב דלק"מ מהאי דסי' תכ"ט דבשיורי כה"ג מיישב הא דבסי' תכ"ט אמר דאין גוזרים בו תענית צבור מחדש מה שלא הוי חייבים משא"כ תענית בכורים דמחויבים ועומדים. עוד כתב בשם מהרי"ל דגם בכור שהוא כהן או לוי צריך להתענות:

ע"ש סי' ר"ך ע' במ"א סי' ר"כ סק"ד:

לאכול ע"ס מילה כו' נהגו להחמיר ובח"י כתב בשם תשובת חוט השני דבעלי ברית היינו אבי הבן וסנדק ומוהל מותרים לאכול ויתענו תמורתו יום אחר או יתיר נדרו שמתחרט על שקבלו בתורת נדר ואז א"צ להתענות יום אחר:

ובשם א"ר כ' דאם אינו בכור אלא מתענה בשביל בנו אפילו אינו בעל ברית מותר והפר"ח מסיק דאפי' המקיל להתיר לאכול לבכור אפי' אינו בעל ברית על סעודת מילה בלי התרה לא הפסיד וכמ"ש הש"ך בי"ד סי' רל"ד דהמתענה מתענה אדעת' דמנהגא. והא המנהג לאכול ע"ש. אך כ' הח"י ובמדינות אלו שהמנהג לאכול סעודת מילה בלילה אין להקל פה וכמ"ש מ"א לקמן סי' תקנ"ט סס"ק י"א ובסי' תקס"ח ס"ק יו"ד ולפע"ד אפשר אין הנדון דומה דבע"פ לעולם עושין הסעודה ביום דקשה לעשותה בלילה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **האם כו'** דא"צ כו'. דתענית האב בשביל עצמו עולה גם לבן. ועסי' תק"נ דגם בג' צומות הקילו גבי מעוברות ומניקות:

שהתחיל כו'. דאע"ג דאינו חייב במחצית השקל כ"א שהוא בן עשרים. אבל אם התחיל אביו ושקל עבור בנו הקטן פעם אחת שוב אינו פוסק. וחייב לשקול מכאן ולהבא:

סימן תעא

סעיף א

(**ס"ק א**) **משעה עשירית**. היינו רביעית היום ר"ל משהתחיל רביעית האחרון של יום. דהשעות ר"ל שעות זמניות:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מעט כו'** וע"ש בפי' רשב"ם ורי"ף. דרשב"ם כ' דמה"ט קתני מטבל דכל אכילתם היה ע"י טיבול. והרי"ף כתב דמטבל כמו מטפל. ור"ל שמחליף הלחם שהיה ראוי לאכול ואינו רשאי אוכל חילופיו הבני מעיים (של הפסח שמתעסק בו) עכ"פ חזינן דרשאי לאכול בני מעים והיינו בשר וה"ה דגים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **או כו'** דירק חי כו' דאי' שם דעיר שאין בה ירק אין ת"ח רשאי לדור בתוכו דת"ח צריך ליזהר יותר ולחום על ממונו וירק דמיהן קלים שהן בזול והקשו תוס' אדרב' האמרינן בשבת דת"ח לא יאכל ירק דגריר. ותי' דבשבת איירי בירק חי ובערובין ר"ל דהיכי דירק בזול יש לת"ח לדור שם כיון שהוא בזול יכול לקנות ירק ויבשלם. ומבושל משביע בדבר קל. א"כ אין לאכול בע"פ (ואפשר דגם ער"ד עפ"ל דינו כירק) אך בח"י חולק דהתו' מיירי כשמלפת בו פת. אבל ירק לבד אפי' מבושל אינו משביע. ולדידיה צריך לומר הא דלא חלקו התו' דבשבת מיירי שאכלו בלא פת דהתו' ניחא להו טפי לאוקמי כדרך האכילה שהוא עם פת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מעט כו'** בין הכוסות היינו בין שני כוסות הראשונות שלפני הסעודה משמע אפי' אין רוצה לשתות כ"א כוס א' מותר. והא מעט מסעיד סעיד ואסור:

אבל מה ששותה קודם לכן כו' ר"ל הא דאסר בש"ע לשתות ביום מעט. וכ"כ המרדכי גופיה בר"פ כיצד מברכין כמ"ש הב"ח ואמאי הא אפי' מעט ששתה ביום כשיצטרף עם שני הכוסות הראשונות הוי טוב':

וצ"ל דב' כוסות כו' הוי טובא. דאל"כ האיך תקנו חכמים לכתחלה לשתות שני כוסות. וע"י זה לא יאכל מצה דאורייתא לתיאבון. ושמא לא ישתה בין שני הכוסות והוי יין מעט דסעיד. אע"כ דגם שני כוסות מיקרי טובא וגריר. ולפ"ז צ"ל הא דאייתי רבא ראיה לדבריו בדף ק"ז ע"ב. מדתנן בין שני כוסות הראשונות מותר לשתות. ואמאי הא אכיל למצה אכילה גסה. אלא ש"מ מיגריר גריר (ת"ל) ה"ל להביא ראיה מדתקנו רבנן לשתות שני כוסות לפני סעודה וכמ"ש מ"א וצ"ל דרבא עדיפא מיניה מביא ראיה דאפי' יין דרשות מותר לשתות וע"כ דגריר אבל לפי תי' מ"א שכתב כאן אח"ז בלא"ה א"ש:

וכמ"ש סי' רצ"א מה"ט אם נמשכה סעודת שחרית של שבת עד זמן מנחה טוב שיחלק הסעודה לשנים ויברך בהמ"ז ויטול ידיו ויברך המוציא ויאכל סעודה ג'. דעדיין האצטומכא פתוחה ויהיה אפשר לאכול לתיאבון. שאם לא יאכל מיד וימתין עד אחר המנחה אפי' יפסיק סעודתו עכשיו ולא יאכל עתה לשובע מ"מ בגמר אכילתו נסתמ' האצטומכ' ויאכל סעודה ג' אכילה גסה:

מאי מייתי ראיה כו' היא ראיה הנ"ל שהביא רבא למי שאכל הרבה. ר"ל אי לאו דגריר הוי כמו פת דאפי' באותה סעודה דהאצטומכא פתוחה. מ"מ אם אכל הרבה שבע אע"כ דגריר כששותה הרבה ומ"מ כתב הט"ז וכן הח"י דיותר מדאי לא ישתה דאז מעיד החוש ונסיון. דמתקלקל ע"י זה תאות המאכל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מצה כו'** וראיה ממנחות. ר"ל דהיו צריכים להיות מצה נילושה בשמן עם מים. חלות תודה כו'. יוצאים בהן. ר"ל אם עשאן למכור. דאם עשאן לעצמן אינו יוצא דבעינן מצה המשומרת לשם מצה לאפוקי הני דמשומרים לשם זבח. או משום דבעינן משומרת לשם מצה הנאכלת לשבעה ימים לאפוקי הני דאין נאכלים אלא ליום ולילה אבל עשאן למכור דדעתו היה מיד אם לא ימכרן יקחן לשם מצות של פסח והוי משומרת לשם מצה ולמצה הנאכלת לז:

ופריך ות"ל דהוי מצה עשירה ול"ל קרא דאינו יוצא אם עשאן לעצמו וגם אי עשאן למכור למה יוצא:

משבע עשרונים. פחות שליש עשרון כ"ה ברש"י דאל"כ מאי פריך כו' ניהו דלא אסיק לחלק בין שמן מרובה למועט מ"מ הא ודאי ידע דהיה גם במנחות מים דהא ברביעית שמן לבד אי אפשר לעשותן עיסה ולאפותן. ובס"ס קפ"ח איתא כו' כזית פת ומה"ט כתב שם דאם שכח בי"ט יעלה ויבא בבה"ז צריך לחזור ולברך ברכת המזון:

וא"כ מאי רבתא דליל א' ר"ל דאמרינן בסכה דף כ"ז דחכמים ס"ל דאין חיוב לאכול כ"א ליל א' של פסח וליל א' של סוכות ושאר הימים אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. הא בכל יום צריך לאכול פת ואע"ג די"ל דהני שני לילות דהיינו ליל א' של פסח ושל סוכות החיוב הוא מן התורה משא"כ בשאר הימים אינו אלא מדרבנן מ"מ משמע מדברי מ"א סי' רל"ד ס"ק כ"ג דחייב לאכול פת בשבת מן התורה וה"ה בי"ט ובר"ן פרק ב' דסכה מבואר כן להדיא שהקשה על קרא דבערב תאכלו מצות ל"ל ת"ל דבלאו הכי צריך לאכול פת בי"ט ע"ש:

לאכול מצה עשירה ותי' זה מספיק על ליל א' דפסח ועל ליל א' של סוכות כתב תי'. אחר ע"ש:

בליל אפי' יש בה מעט שמן אין יוצאים. והיינו לפמ"ש הר"ן דביום אפשר שיאכל מצה עשירה. וה"ה דאפשר דביום אוכל בצקות של גוים שיודע שאינו חמץ ואעפ"כ אינו יוצא בהן ליל א' דאינה משומרת לשם מצה כדאיתא דף מ' ע"א:

וכן משכחת לה בחלת תודה ורקיקי נזיר דהן מצה ורשאי לאכלן ואעפ"כ בליל א' אינו יוצא בהן. אלא דהר"ן חדא מינייהו נקט דהיינו מצה עשירה. וראיית מ"א איננו כ"א מדברי הר"ן שתי' דביום אוכל מצה עשירה. והיינו ע"כ שיש בה מעט שמן. מכלל דכה"ג אינו יוצא בלילה:

כמש"ל ועוד דמי פירות כו' כצ"ל:

וא"כ ל"ל ללחם עוני דמיניה ממעטים מצה עשירה. ת"ל דכל שאינו בא לידי חימוץ אין יוצאים בו וראיה זו אינו רק סניף די"ל כיון דהוא מין הבא לידי חימוץ סגי וכה"ג כ"כ המ"מ. ויותר מזה כתב מ"א לעיל סי' תנ"ד לענין סובין:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מצה כו'** דשמא כו' עס"ס תס"א שכתב מהר"ם דאינו אלא מצד חומרא. ומשמע דביום י"ג כו' כתב ח"י משמע דבלילה שקודם י"ד ס"ל דאסור. אבל בר"ן מבואר דגם

בלילה מותרת אלא דוקא בע"פ אלא שכתב בשם שכה"ג דרבים נוהגים שלא לאכול מצה מראש השנה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מותר כו'** מ"מ דבר שאינו אלא ביטול מ"ע כו' כמ"ש סי' תס"ט. שם כ' מ"א כן בשם הג"מ בשם מהר"ם וכתב ע"ז ולפמ"ש סי' שמ"ג דאפי' איסור דרבנן לא ספינין להו. צ"ל תי' אחר וכתב שם לחלק דדוקא דבר האסור מצד עצמו לא ספינין להו אבל דבר שמותר מצד עצמו אלא שהזמן גורם האיסור ספינין להו בידים ועוד כתב לחלק ע"ש. אבל קטן היודע כו ז"ל ת"ה סי' קכ"ה אם הגיע שיוכל להבין אין להאכילו מצה דדרשינן והגדת לבנך כו' ובעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואם ימלא הבן כבר כריסו מן המצה. האיך שייך לו' בעבור זה כיון דאין המצה חידוש לקטן עכ"ל ואין חילוק בין קטן לקטנה דהא כ' בסי' תע"ב סעיף י"ד דכל מצות הנוהגים באותה לילה גם נשים מצווים:

סעיף ח

(ס"ק ח) ונילושה כו' מותר לאכול ומברך במ"מ דהוי כצ"ל:

עמ"ש סי' קסח סעיף י' וסי' רס"א ס"ד כצ"ל. ר"ל בסי' רס"א דכה"ג אין יוצאים ולכן מותרת ביום ודע דבסי קסח ס"ק כח כ' דאי' בגמ' אי פירר לחם עד שנעשה כסולת וחזר וגבלן יחד ואפאן צריך לברך המוציא דע"י גיבול מיקרי פרורים שיש בהם כזית (דדוקא נדבקים מצד עצמן ע"י מרק או ע"י בישול ל"מ פרורים כזית כמ"ש שם משא"כ כשגבלן יחד) ואפילו מטוגנים בשמן תחלה כיון שתחלתו היה לחם לא נפיק מתורת פת עד שלא יהיה בכ"א כזית ומשמע מדבריו שם דלאו דוקא כשחזר ואפאן דה"ה אם לאחר הגיבול בשלן צ"ל המוציא אלא שבס' א"ר שם הניח בצ"ע אם בשלן לכן צריך ליזהר בפסח שעושים ממצה טחונה מגובלת עגולים קטנים שיש בכ"א כזית תוך רוטב:

או בלי רוטב ומטוגנים בשומן שיטול ידיו ויברך המוציא על מצה אחרת תחלה ועיין עוד שם:

סימן תעב

סעיף א

(**ס"ק א**) **עד כו'** צ"ל בלילה. והטעם הובא בט"ז דמצה דומיא דפסח דכתיב על מצות ומרורים יאכלהו ובפסח כתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **בכלים כו'** וי"ל כיון דאין משתמש כו'. וח"י כ' דאיתא במהרי"ל וז"ל אפי' כלים הממושכנים בידו מן הגוים מותר להשים על שלחן מיוחד לשמוח בראייתם עכ"ל הרי דגם בפסח לא השתמש בהן ועיין בט"ז בי"ד סי' ק"כ שכתב דאין בזה משום גניבה. דלא גרע מהפקעת הלואתו היכי דליכא חילול השם דשרי כיון דבהתירא אתי לידיה וגם גניבת דעת ליכא כה"ג ע"ש:

סעיף ג
(ס"ק ג) ישב כו' ובמרדכי משמע דגרסי' יסב בסמ"ך:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **ולא כו'** שמא יקדים כו' דלא כי"מ שכ' רשב"ם הואיל שצריך לשמש בימין דאם כן באיטר יד אדרבא ה"ל להטות על ימין. אלא הטעם שמא יקדים כו' ולכן קי"ל דאין חילוק בין איטר לאחר:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **א"צ כו'** אבל כו' וח"י כ' דחייב בהסיבה ועכ"פ ילבש הקיטל כשלא נהג ז' קודם הרגל. דאם נהג כבר הרגל מבטל גזרת שלשים ואינו אבל. אלא כשעדיין לא נשלם ז' ימי אבילות כשנכנסה רגל דאז הרגל מבטל גזרת שבעה וחל עליו גזרת שלשים:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **אפי' כו'** ובאמת כ' הב"ש וכ"כ לעיל סי' ל"ב ס"ק ח' ועמ"ש סי' ס"ג ס"ק ד':

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **שנראה כו'** וצריך לברך כו' כיון דמנהגנו לברך על כ"א מד' כוסות אם כן הברכה שמברך על כוס הנוסף גורם שנראה כמוסיף על הכוסות משא"כ כשאין צריך לברך על כוס הנוסף אינו נראה כמוסיף דהא אינו דומה לד' כוסות שמברכין עליהם. וכ"ה בטור סי' תעג ול"ל דבתחלת כו' יחזור וישתה בלא ברכה אפי' לדידן ויצא בדין הסיבה לכ"ע:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **שותין כו'** עסט"ו דמ"ש שם שתינוקות שהגיעו לחינוך צ"ל לכ"א כוסו לפניו ע"כ הוא לאו דוקא דלא יהיו קטנים שהגיעו לחינוך עדיפי מגדולים:

סעיף י
(**ס"ק י**) **וי"א כו'** וישתה רובו. והב"ח וט"ז כתבו ומה"ט כ' הטור וש"ע כולו או רובו דלכתחלה בעי' כולו:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שלא כו'** כמ"ש סי' תרי"ב דיש מחלוקת לענין צירוף השתיה די"א אם שהה יותר מכדי שתית רביעית אין מצטרף. וי"א דשיעורו כמו באכילה דהיינו כדי אכילת פרס לכן לכתחלה לא ישהה יותר מכדי שתיית רביעית לצאת לכ"ע אפי' בכוסות אחרונות דנראה כמוסיף על הכוסות דניהו דאם אכל בלי הסיבה כ' לעיל דבכוסות אחרונות לא יחזור וישתה משום דנראה כמוסיף היינו מטעם שכ' רמ"א שם דכה"ג סמכינן על ראבי"ה דס"ל בזה"ז א"צ הסיבה. אבל בשהה יותר מכדי א"פ דלכ"ע אינו מצטרף וליכא מאן דיש לסמוך עליו לכן לא חיישינן במה שנראה כמוסיף וע"פ מ"ש סעיף ז' בהגה. ולדידן בכוס ראשון דוקא שהיה דעתו תחלה לשתות בין הכוסות וכמ"ש מ"א ס"ק ז':

ישתה רוב רביעית ולהב"ח הנ"ל ישתה לכתחלה הרביעית בבת אחת:

סעיף יב

(ס"ק יב) מפני כו' דרשאי למזגו היטב כ"ז שראוי כו':

והנה מדברי רמ"א בסי' ר"ד סעיף ה' משמע קצת אם אין ששה חלקים מים מברכים עליו בפה"ג. אבל בספר א"ר הביא בשם ע"ת דביינות שלנו החלושים אם יש בו מים הרבה אפילו היין הוא הרוב מ"מ צ"ע אם יברך עליו בפה"ג:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אדום זכר כו'** וכ' הט"ז דעתה דיש לחוש לעלילות שקר ח"ו יש למנוע ליקח אדום:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אפי' כו'** ועוד כו' ר"ל דהא מה"ט יש סברא ליקח כל לילה שני כוסות כדי שיהיה לו גם בלילה עכ"פ כוס לקידוש וכוס לבהמ"ז:

של י"ט דרבנן כמ"ש לעיל סי' רע"א ס"ק א':

דא"צ כוס. כמ"ש סי' קפ"ב:

לכן פרסומי כו' אפשר בפת. דמשום הני תרי טעמי נר חנוכה קודם לקידוש כמ"ש סי' תרע"ח:

ונ"ל דנר ביתו עדיף כו' דהא מה"ט נר ביתו עדיף מנר חנוכה כדאיתא סי' רס"ג וסי' תרע"ח:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ימכור כו'** אם לא כו' דלכתחלה הגבאים צריכים ליתן לו יין לארבע כוסות:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כוסו כו'** עס"ט כו'. וכתב ח"י הגיע לחינוך היינו כבן ה' או ו':

ובספר א"ר כ' וז"ל וש"ל כתב שישתה רוב הכוס ובניו ובני ביתו הקטנים שותין ממנו מעט אבל א"צ כוס לכ"א וכ"כ הרד"א. ומשמע דקטנים אפילו רוב רביעית א"צ לשתות:

סימן תעג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שהחיינו כו'** וצ"ל דאפילו בירך כו' ולא בירך בי"ט שני כו' וכתב בח"י אבל לא בירך ליל י"ט א' ובירך בליל שני יצא ממ"נ אי י"ט א' חול ודאי לא היה צריך לברך שהחיינו כ"א ליל שני ואי ראשון י"ט הרי השלים במה שבירך בליל שני. דכיון דראשון י"ט. השני חול. ולא היה צריך לברך שהחיינו בליל שני משום ליל שני ועולה הברכה שבירך בליל שני להשלמת יום ראשון:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואח"כ כו'** כיון דאיכ' פלוגתא בסי' רצ"ט אי מבדיל תוך הסעודה אם צריך לברך בפה"ג על כוס הבדלה:

ואם לא היה דעתו לשתות יין תוך הסעודה דכה"ג כ"ע מודים דצריך לברך על כל יין ששותה תוך הסעודה כ"ש כוס הבדלה:

וא"ל שיאמר הבדלה והלל על כוס א'. דלומר בהמ"ז והבדלה על כוס א' מבואר להדיא בגמ' דף ק"ב דאסור משום דא"א ב' קדושות על כוס אחד דנראה שהמצות הם עליו כמשא והוסיף מ"א דה"ה הלל והגדלה א"ל מה"ט על כוס א':

ואם שכח כו' אומר הלל והבדלה על כוס א'. וה"ה אם נזכר תוך בהמ"ז שלא הבדיל מברך בהמ"ז והבדלה על כ"א דמאי שנא אלא הואיל ומיירי מ"א בענין אם לו' הלל והבדלה על כוס א' נקט נמי הכא הלל והבדלה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואין כו'** משמע דס"ל דאסור כו' מדכתב אבל כל השנה נראה כו' מדהצריך ליתן טעם אם נוטל קודם קידוש משמע דעדיף טפי אם נוטל אחר קידוש ובסי' רע"א יש מחלוקת הפוסקים בזה:

והטעם מפרש בגמ' כו' קיצר מאוד בזה טעמיה דב"ש דס"ל אסור לשמש בכלי שאחוריו טמא אף על גב שתוכו טהור. מטעם המבואר שם. לכן ס"ל דצריך ליטול קודם מזיגה. דאם ימזוג תחלה שמא יפלו ניצוצות בשעת מזיגה על אחורי כוס ויקבלו אותן משקין

טומאה מן הידים שהן טמאות קודם נטילה והן שניות ויהיו המשקין ראשונים. דכל הפוסל התרומה דהיינו שני מטמ' משקין להיות תחלה ויטמאו אח"כ המשקין את אחורי כלי אע"ג דכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה מ"מ דרבנן כלי מקבל טומאה ממשקין טמאים אף שאין המשקין רק ראשונים לכן יטול ידיו תחלה ויהיו טהורים וב"ה ס"ל מותר לשמש בכלי שאחוריו טמאים ולכן צריך למזוג תחלה. דאם יטול ידיו תחלה שמא בשעת מזיגה לא יהיו ידיו נגובים עד שיהיו מים עליהם טופח על מנת להטפיח. ושמא הכלי יהיה אחוריו טמאים ויקבלו המשקין שעל ידיו טומאה מאחורי כלי ויחזרו ויטמאו הידים. ועוד אפי' לדברי ב"ש מ"מ ס"ל לב"ה אפי' אם אסור לשמש בכלי שאחוריו טמאים עדיף למזוג תחלה שלא יהיה המזיג' הפסק בין נטילה להמוציא עכת"ד הגמ':

לכן נ"ל כו' ר"ל דאין כוונת מהרי"ל כמו שהבין הד"מ דז"ל מהרי"ל הובא בס' א"ר דאי נוטל קודם קידוש אז נראה דהלכה כב"ש דנוטל ידיו ואח"כ מקדש עכ"ל. א"כ אין כוונת מהרי"ל דב"ש ס"ל דצריך ליטול קודם קידוש. אלא דב"ש ע"כ ס"ל דאין לחוש במה שמפסיק בין נטילה להמוציא. דאל"כ היה מודה לב"ה דימזוג תחלה דחשש' ב"ש משום טומאת אחורי כלי אינו אלא חשש בעלמא וההפסק הוא ודאי א"ו דב"ש ס"ל אפי' מפסיק בין נטילה להמוציא ל"ל בה אבל אנן קי"ל כב"ה דאסור להפסיק בין נטילה להמוציא ואף על פי כן כל השנה מי שנוטל קודם קידוש ליכא משום הפסק דקידוש לא הוי הפסק כ"ה דוקא מזיגה הוי הפסק כמ"ש התוספות הביאו מ"א ר"ס קס"ו דהיו מוזגים בחמין. וצריך דקדוק שלא יחסיר או יותיר מים ע"ש אבל פסח דאיכא הפסק גדול בין נטילה להמוציא באמירת הגדה. ודאי הוי הפסק כמו מזיגה. ואע"ג דמיד אחר הקידוש צריך נטילה לטיבול. ויעלה נטילה שקודם קידוש לצורך הטיבול. מ"מ העולם לא יעלו על דעתם שנוטל לצורך טיבול כיון דכל השנה אין נוהגים ליטול לדבר שטבולו במשקה. ויטעו שנוטל לצורך המוציא וזה הוי הפסק כמו מזיגה ויסברו העולם דס"ל כב"ש דלא חיישינן להפסק כן הוא כוונת מהרי"ל לפ"ד מ"א ומה שסיים מ"א וכ"ע מודה בזה. היינו אפילו לב"ש דס"ל דמזיגה לא הוי הפסק מ"מ מודה דהגדה והלל הוי הפסק. ומ"ש מהרי"ל דאז נראה דהלכה כב"ש אע"ג דכה"ג גם לב"ש הוי הפסק י"ל דגם בזה יטעו העולה דהפסק דהגדה אינו כ"א כהפסקת המזיגה וכמו דמזיגה לא הוי הפסק לב"ש ה"ה ההגדה:

ורש"ל כו' קודם קידוש שלא לשנות מכל השנה:

והב"ח כ' דמ"מ יטול שנית לטיבול דס"ל דקידוש הוי הפסק בשלמ' בין נטילה להמוציא ל"מ קידוש הפסק כיון דהקידוש צריך לסעודה דאין קידוש אלא במקום סעודה כחדא חשיבי משא"כ הטיבול אין בו צורך לקידוש הוי הקידוש הפסק:
וא"כ מחזי כסתרי לכן אי נוטל קודם קידוש אינו ניכר שנוטל לצורך טיבול כ"א כמו שעושה כל השנה שנוטל קודם קידוש אע"ג דרואה אח"כ שנוטל שנית להמוציא. מ"מ אינו נראה כל כך להדיא ועיין בט"ז ס"ק ו' ובח"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וכרפס כו'** עבודת פרך ושמעתי מגברא רבה שנתודע לו על פי החקירה בספרי הרפואות שכרפס הוא מה שאנו קורין צעל"ליר שע"י הבשר הם משביחים אבל אי היו מבשלים אותו לבד בלי בשר היה משתנה לגריעותא עכ"פ לא היו משתנים לעלויא. וכה"ג מברך עליו חי בפ"הא כמ"ש סימן ר"ה:
א"ש ר"ל אפילו תימה שאפילו בלי בשר משתנים לעלוי ע"י בישול מ"מ כיון דעכ"פ גם חי נאכל מברך כשהוא חי בפ"הא:
שיש בו פלוגתא דהיינו תר"י והחולקים עליהם וגם תי' א' אינו ברור בעיני מ"א דע"כ אבי מהרי"ל ס"ל ומסתפק שמא מבושל עדיף אפילו נתבשל בלי בשר. שגם על מרור מברך בפ"הא. והוא מהדין שכ' בסי' תע"ה סעיף ב' דאם אין לו ירקות לטיבול א' יקח מרור לטיבול א' ויברך עליו בפ"הא ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מי מלח כו'** לאותה סעודה מותר ומ"מ אסור ליתן שני שלישי מלח ושליש א' מים ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **על הגחלים כו'** של רימון. דעצים אחרים פולטים מים בשעת צלייה והוי מבושל במים. ויש טורח לכן המנהג לצלותו ע"ג גחלים דבזה הוי ג"כ דומיא לפסח:
דאם צלו פסח ע"ג גחלים כשר כדאיתא בפסחים דף ע"ה ע"א וכן פסק הרמב"ם וע"ש בתוס' דדוקא לוחשות ולא עוממות. דיבשל חתיכת בשר ויחלקה כו' דס"ל דצריך לאכיל השני תבשילים בלילה ההיא. וכיון שאין אוכלים בלילה צלי לכן כתב שיהיה מבושל וגם הביצה כתב שיהיה מבושל:
אלא כיון דאנן קי"ל בסי' תע"ו דבצים צלוים מותר לאכול בלילה לכן לא העתיק מ"א רק שהבשר יהיה מבושל:

סעיף ט

(**סק"ט**) **חזרת כו'** ולבוש כ' כו' זערז"יך. ובס' א"ר כתב וכן בעט"ז דאינו ענין כלל לחזרת. וכ"כ בס' ח"י ואייתי ראיה מהא דאמרינן בברכות פרק הרואה דבר הדיא הוי מפשר חלמא וא"ל כפל עסקא כחסא ופירש"י שהיא כפל ועב וכ"כ בתשובת פנים מאירות ח"ב סי' ח"י ואייתי ראיה מדאמרי' דף ל"ט ע"ב דחזרת סד"א הואיל וסופו להקשות (ופירש רש"י קלח שלו נעשה עב) ישתנה דינו לענין כלאים משאר ירקות וזערז"יך אין סופו להקשות ובח"י כתב ששמע מלועז שהוא כמו הייי"פ שלאטי"ן. וסלא"ט ובתשובת ה"ה חכם צבי כתב שהוא מה שאנו קורין סאל"אט:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **תמכא כו'** (עיין תי"ט) ומהרי"ל היה מסופק כו' זה שייך לס"ק י' על עולשין והטעם שנסתפק עיין בס"ק ט"ו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ולא בשרש כו'** מיהו לפני זה כ' כו' ופרש"י קלחים שרשים כו' ור"ת בלא שרשים כו'. ודיוקו דר"ת מדתנן יוצאים בקלח. דדוקא קלח ולא שרש והא רש"י פי' קלחי שרשים. אלא ע"כ דר"ת לא מועט אלא שרשים הקטנים המתפצלים:
מדקאמר ויוצאים בקלח כו'. כתב בס' א"ר דאין זה דיוק:
דאי משום דקתני יוצאים משמע דיעבד או בדליכא עלין. הא במתני' קתני ואלו ירקות שאדם יוצא בהן כו' חזרת כו' הרי דהמשנה כתבה על כל מיני מרור לשון יוצאים וע"כ לכתחלה משמע ואי ראייתו מדהזכיר המשנה קלחים ולא הזכיר עלים מכלל דעלים עדיפא ופשוט להמשנה גם זה אינו ראיה דהא תנן יוצאים בהן בין לחים ובין יבשים. אבל לא כבושים ולא שלוקין ולא מבושלים ויוצאים בקלח שלהן. ואר"ח הא דתנן בין לחים ובין יבשים דוקא קלח. אבל עלה לח אין יבש לא. ופריך והא מדקתני סיפא בקלח שלהן מכלל דרישא דקתני בין נחים ובין יבשים בעלין מיירי ומשני סיפא פירוש לרישא הא דתנן בין לחים ובין יבשים דוקא קלח ע"כ א"כ מה"ט נקט דוקא קלח דהא קאי לפרש בין לחים ובין יבשים ולענ"ד דיוקו דמ"א מן המקשן דהוי ס"ד דרישא מיירי בעלים ובדידהו בין לחים ובין יבשים. והא דתנן יוצאים בקלח שלהן הוא דין בפני עצמו. הא דהוצרכו לפרש דיוצאים בקלחים ע"כ משום דס"ר דוקא בעלין דעדיפא יוצאים ולא בקלח. קמ"ל דגם בקלחים יוצאין וניהו דהתרצן שני ליה דסיפא לפרושי רישא. מ"מ במאי דס"ל למקשן דעלין עדיפא מקלחים לא מצינו שהתרצן חולק ומסתמא צשאר בזה סברת המקשן וכן הוא סוגיין דעלמא:

ומיהו צ"ל כזית כמ"ש סי' תפ"ו. ר"ל שיהיה כזית המבואר בסי' תפ"ו שצריך למעך החלל שבין העלין:
הקלח לכריכה. דלברכה שהיא העיקר נוטלים העלין דעדיפא:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **בין לחים כו'**. כבר כתב ח"י שהוא טעות הדפוס ושייך על עלין דבעי' לחים ולא יבשים ועז"כ דה"ה כמושים אין יוצאים. אבל קלחים כיון דיוצאים ביבשים כ"ש בכמושים וע"ש בגמ' דף ל"ט ע"ב דהוא פלוגתא דת"ק וראב"צ וקיי"ל כת"ק דאין יוצאים בכמושים. ופלוגתא דלעיל מיניה דפליגי ר"מ ורבנן ותרווייהו ס"ל דיוצאים בכמושים מיירי בקלחים ע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **לא כבושים כו'** דאזיל לשיטתיה דס"ל גם לענין איסור לא מיקרי כבוש במים אלא בחומץ. ועיין בב"י סי' תקכ"ז דכתב גם לענין עירוב תבשילין דיוצאים בכבוש כמ"ש שם סעיף ה' ונראה מדבריו דמה שיהיה נקרא כבוש בחומץ או במים תניא במחלוקת רש"י ופוסקים לענין איסור. וה"ה הכא. אבל הח"י מתיר. מרור כבוש כיון דגם לאחר כבישתו במים עדיין עומד טעם מרירותו בו. והכא כ"ע מודים דכבוש דקתני דאין יוצאים ר"ל בחומץ דהחמיצות מבטל טעם המרירות ואייתי ראיה מדתנן אין יוצאים בכבושים ובשלוקים ומבושלים וכתב התו' דע"כ שליק' הוי מבושל יותר מסתם בישול וא"כ קתני לא זו שלוק אלא אף זו מבושל אינו יוצא אבל א"א דשלוק הוי פחות מסתם בישול. א"כ ע"כ מתני' קתני זו ואצ"ל זו. וזה נראה להם דוחק. וא"א דכבוש ר"ל במיים אכתי קתני רישא זו ואצ"ל זו. ויותר קשה דרישא לא כבושים ולא שלוקים הוי זו ואצ"ל זו. וסיפא לא שלוקין ולא מבושלים הוי לא זו אף זו אלא ע"כ דכבוש ר"ל בחומץ דמבטל טעם המרירות טפי משליקה בבישול והוי כל המשנה לא זו אף זו. והא דלא קתני כבוש במים אע"כ דתמכא יוצאים כבוש במים והמשנה רצה למיתני מלתא פסיקתא מה שכל הה' מינים דחשבה המשנה אין יוצאים בהן. לכן לא קתני כבוש במים. וכן בתשו' פ"מ ח"ב סימן ק"י כ' בפשיטות דיוצאים בתמכא כבוש במים לכתחלה כיון דעומד במרירותו ואייתי קצת ראיה מדאמרינן דף ל"ט ע"ב אין יוצאים לא בכבושים ולא בשלוקין כללו של דבר דבר שיש בו טעם מרור יוצאים בו וכל שאין כו' משמע אפילו כבוש כשיש בו טעם מרור יוצאים:
וגזל פסול כמ"ש ס"ס תנ"ד מן הקרקע דסתם גוים גזלנים הן וקרקעותיהם יש לחוש שגזלו מישראל ואע"ג דבעלים נתייאשו מ"מ קי"ל קרקע אינה נגזלת. ולא קנאה הגוי כל

זמן שהוא מחובר אלא כשתלשן הגוי אז קונה בייאוש ושינוי רשות אח"כ ביד ישראל וליכא גזל ביד ישראל דגזלה נקנית בייאוש ושינוי רשות. כ"ה לקמן סי' תרמ"ט לענין ד' מינים שבלולב:

כל העומר כו' עיין סוף סי' תרל"ז:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **או שאר כו'** בגמ' מוכח כו' דפליגי תנאי שם באיזה מין מרור יוצאים וכן א"ר יוחנן שם מדברי כלם נלמד ירק מר יש לו שרף (פירש"י כשחותכים אותו במקום החתך יוצא ממנו שרף לבן) ופניו מכסיפים (פירש"י אינו ירוק מאד ככרתי) וכתב רש"י שהן הן סימני מרור וא"א דבכל ירק מר יוצאים א"כ במאי פליגי הני תנאי ואמאי איצטרך לכללא דר' יוחנן:

ומ"ש האגור כו' ר"ל דרמ"א יליף דבכל ירק מר סגי מדהתיר האגור לענה ואין זה ראיה דהאגור מפרש דמרור דהוא מין ה' דחשבה המשנה פירושה לענה אבל שאר ירק מר לא: לטוגא הוא לעז של חזרת:

דהא איכא מאן כו' דבדף ל"ט אי' רבינא אשכחיה לר"א בריה דרבא דמיהדר אמרירות וא"ל הא חזרת תנן כולי ואמר ר' אושעיא מצוה בחזרת ואמר רבא מה חזרת חסא דחס רחמנא עלן ואר"ש בר נחמני אר"י למה נמשלו מצרים למרור. מה מרור תחלתו רך וסופו קשה כו' א"ל הדרי בי. משמע דאי לאו הני טעמי דאיכא בחזרת דחס רחמנא עלן תחלתו רך כו'. אף דשנוי ראשון במשנה הוי ראוי להדר אמרירותא דהיינו מרור דתנן משום דמרור טפי. נשמע דס"ל דמרור דמתני' היינו ווירמ"ט:

ואגודה כתב כו' ושמא בשביל כו' ר"ל דהאגודה ס"ל דהמוקדם במשנה מוקדם למצוה ולכן תמכא קודם למרור והא דלא ל"ח עולשין שהוזכר במשנה קודם תמכא ע"ז כתב דלא אתברר דעולשין כו' ולא ידענא מהו עולשין:

שאין לטוגא הוא לעז של חזרת ס"ל דמרור דמתני' כולל כו' דודאי אין ליקח מין שאינו מוזכר במשנה כצ"ל. אך בגמ' לא משמע כן כצ"ל:

בלא שם לווי דהיינו בשעת מתן תורה לא ה"ל שם לוי ואיך אפשר לנו לידע דבר זה כי אם המקובל בידינו מחכמי משנה והש"ס:

וגם בכוונת רש"י כו'. ר"ל דרש"י לא נתכוין כ"א לפרש המלה אבל לא לפסוק דין:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **מעט כו'** ע"י שינוי מותר עיין שם במ"א ס"ק כ"ד דדוקא ברך אבל בעב לא מהני שנוי:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **פחות כו'** יהיה ספק. דס"ל להטור כיון דמצינו לר"י בעל התוס' דס"ל דאין ברכה בפה"א שמברך בטיבול ראשון פוטר את המרור. משום דמפסיק ביניהם בהגדה והלל. וכמו דהוי הפסק לענין נטילה דאע"ג דנטל ידיו לטבול א' צריך שוב ליטול לצורך אכילה וכמ"ש ר"ס תע"ה ה"ה דהוי הפסק לענין ברכת בפה"א. אלא דמה"ט אין מברכים על המרור בפה"א דברכת המוציא פוטרו דהוי כדברים הבאים מחמת סעודה וס"ל להטור דמה"ט י"ל ניהו דבהמ"ז פוטר למרור מברכה אחרונה. אבל הירק שאוכל בטיבול א' קודם סעודה אינה פוטרת משום הפסקת ההגדה והלל. וא"כ אי אכל כזית צריך לברך אחריו. אבל רשב"ם חולק וס"ל דמרור לא הוי מדברים הבאים מחמת סעודה ואין ברכת המוציא פוטרו אלא דברכה בפה"א של טיבול א' פוטרו דניהו דהגדה הוי הפסק לענין נטילה אבל לענין ברכה לא הוי הפסק וכדלקמן סי' תע"ד וא"כ אפי' אכל כזית בטיבול א' אין לברך כדי לפטור המרור וגם הירק שבטיבול א' נפטר מברכה אחרונה ע"י בהמ"ז כיון דל"מ הגדה הפסק לענין ברכה וא"כ אין רשאי לברך אחר טיבול א' אפי' אכל כזית דהוי ברכה שא"צ דהא נפטר בבהמ"ז וגם גורם ברכה לפני המרור בפה"א דאסור לגרום ברכה כמ"ש סי' רט"ו:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ומברך כו'** רק על האכילה וא"כ די אם מברך קודם אכילה הוי עובר לעשייתו ואולי י"ל דאין לברך קודם הטיבול דבעי סמוך לעשיי' וכמ"ש לעיל סי' כ"ה ס"ח גבי תפילין וסי' קס"ז ס"ג וסי' תרנ"א ס"ה:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ויתן כו'** חצי הגדולה במהרי"ל כ' טעם משום חיבוב מצוה ועיין בט"ז ס"ק ט' והב"ח כתב כיון שראוי לאכול אפיקומן שני זיתים כמ"ש מהרי"ל הביאו מ"א ר"ס תע"ז ומחלק הראשון אינו אוכל עתה כ"א זית א' א"כ מהראוי שחלק שמצניע לאפיקומן יהיה יותר גדול:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ויגביה כו'** וא"צ להסיר כו' דאע"ג כשאומר פסח שהיו אבותינו כו' לא יגביה הבשר וכמ"ש ס"ק כ"ז שלא יהיה נראה כאלו הקדיש בהמתו מחיים. אבל במה שמגביה הקערה עם הבשר אינו נראה שהקדיש כ"כ הטור.

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **יצוה כו'** אבל בזמן הגמרא כו' דהיו להם שלחנות קטנים לפני כ"א וא' ולא היה טרח' בעקירת שלחן. אבל עתה שי"ל שלחן גדול איכא טרחא מרובה בעקירתו לכן אינו חייב לעקור שלחן. וההסרה ג"כ אינו מועיל כמ"ש מ"א:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **וישאלו**. וי"ל שאין כו' דהא עבדי' היכרא כדי שישאל התינוק וישיב לו לספר ביציאת מצרים. והיינו שאלת מה נשתנה כו' שאנו אוכלים מצה ומרור כו' שעליהם שייך תשובת עבדים היינו ומספר יציאת מצרים משא"כ בשאלה זו שאין ענין לסיפור יציאת מצרים:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **מוזגי' כ.' צ"ל ונאמר כו'** דאי הוי קאי על גאולה העתידה היה ראוי לומר ונאמר בחולם ע"ג הנו"ן דהוא לשון עתיד וגם היה ראוי לומר שיר חדש דהוא לשון זכר. עפ"י המדרש דגאולות הראשונות היו דומין לנקבה שיולדת בצער ואחר הלידה שהיא בהרוחה עוד חוזרת לצער עיבור ולידה. כן גאולות הראשונות אחרי הגאול' היה שוב צער גלות אחר. לכן שירות שעברו היו בל' נקבה משא"כ גאולה העתידה ב"ב שאין אחריה גלות דומה לזכר שאינו מוליד לכן ראוי לומר שיר חדש לשון זכר:
וגם י"א דהלל כו' ר"ל דלא כשל"ה שכתב שאין לומר תיבת הללויה דשירה חדשה קאי על שירת הים דהיינו אז ישיר כו' והללויה מיותרת ולזה כתב מ"א די"ל הללויה ר"ל שאמרו על הים גם הלל דהא י"א כן שאמרוהו אז וס"ל כהאי תנא.

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **ט"ז כו'** כנגד חרבו כו' לכן בא הרמז בט"ז פעמים לרמז על השם דהיינו ט"ז הך והכה:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **יכסה כו'** כשחל כו' שאין חגיגה כו' דבשלמא כשחל בחול אז הכונה ונאכל שם מן הזבחים היינו חגיגה שהיו מביאים עם הפסח יהיה נאכל קודם הפסח כדי שיאכל הפסח על השובע לכן יש להקדים זבחים לפסחים אבל כשחל פסח כמ"ש דלא היו מביאים חגיגה דאם היו מביאים הי' צריך להקריבו בשבת ואינו דוחה שבת וא"כ ע"כ מה שאנו אומרים במ"ש ונאכל שם מן הזבחים אין הכונה על החגיגה כ"א על שאר קרבנות. ובליל פסח לא היה אוכל כ"א פסח ולא שאר קרבנות לכן יש להקדים פסחים לזבחים:

ועיין בטור שכתב די"א כשחל פסח במ"ש אין ליקח כ"א תבשיל א' זכר לפסח לבד כיון דלא הביאו אז חגיגה והרר"פ כתב שאין לדקדק בזה כיון שאינו כ"א לזכר בעלמא ואדרבא המדקדק בזה נראה שעושה אותו כעין קדשים ממש עכת"ד ואפשר דלענין הקדמת אמירת פסחים לזבחים כשחל במ"ש גם ההר"פ מודה:

סימן תעד

סעיף א

(**ס"א א**) **על כל כוי** אע"ג כולי ר"ל זהו דעת הרי"ף ונתן ב' טעמים אחד כיון דכל כוס מצוה בפני עצמו לכן צריך לברך על כל כוס וכוס ועוד דההגדה הוי הפסק והרא"ש דחה הראיה מההגדה מהאי דסי' קע"ט דאם עמד והתפלל באמצע לא הוי הפסק ה"ה אמירת ההגדה לכן כתב מ"א דמ"מ משום טעם א' שכ"א מצוה בפ"ע פסק הרב"י דצ"ל על כל כוס:

אע"ג דהרא"ש דחה גם טעם הראשון ע"ש:

סימן תעה

סעיף א

(**ס"ק א**) **יטול כוי** ומיהו היה צ"ל כו' עסי' קנח סעיף י' דצריך שיכוין דהנטילה שנוטל לצורך דבר שטבולו במשקה אם נמלך ורוצה לאכול פת יש אומרים דצריך לחזור וליטול

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ויאחזם כוי** כל שלשתן מלשון ש"ע משמע דדי כשאוחז העליונה והפרוסה דעל א' מברך המוציא ועל השני ע"א מצה וכיון די"א לברך על השלימה המוציא ועל הפרוסה ע"א מצה וי"א להיפך לכן יאחז שתיהן ויברך שתי הברכות זא"ז (ומה"ט כ' ט"ז דמ"ש בש"ע ואם אינו יכול כוי יאכל של המוצי' תחלה הוא לאו דוקא דהא לא ידעי' איזה של המוציא) אבל ב"ח ורש"ל ושל"ה כ' דצריך לאכול שלשתן משום לחם משנה דלמה יגרע ליל פסח משאר י"ט בזה אלא דבעי' פרוסה ג"כ משום דדרכו שנ עני בפרוסה

סעיף ג

(ס"ק ג) העליונה אפי' חל בשבת דמבואר בסי' רעד דיש לבצוע בלילה על התחתונה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כזית כוי** ז"ל ד"מ כו' דדי כשיבלע כזית כו' וא"צ לבלוע זית של מצה וזית של המוציא בבת אחת:

כורך שלשתן ר"ל הלל היה. כורך פסח מצה ומרור דאמרי' דאין בית הבליעה מחזיק יותר מביצ' תרנגולת והא ג' זיתים ה"ל ביצם ומחצה. משמע דס"ל דדי כשבולע זית א' כו' מדכתב ה"ה לדידן זית א' של מצה ושל מרור והל"ל ה"ה לדידן שני זית מצה ומרור (אם כי דיוק קלוש הוא) אע"ג דלדידן דכורכים מצה ומרור כמו שעשה הלל ה"ל עכ"פ לאכול גם השני זיתים של מצה ומרור בב"א דומי' דהלל צ"ל דס"ל כיון דלדידן אינו אלא משום חומרא וכמ"ש להבא בשם הב"ח די כשבולע זית א' בב"א. אבל מ"א באמת חולק בס"ק א' אבל הכא בשני זיתי מצה ומוציא אפשר מודה מ"א דסגי אם אוכל זית א' בבת אחת:

וכ"מ בחולין ספ"ז כו' לענ"ד צריך לדחוק בראי' זו ולשיטת התוס' שם אין ראיה כלל אך לשיטת רש"י יש קצת ראיה דהכי אי' שם חלק לאבר מן החי מבחוץ (פירש"י שחלקו קודם שנתנו לתוך פיו ואכל כל חלק לבדו זה אחר זה) לכ"ע פטור דכ' רש"י אע"ג דכל איסורים מצטרפים תוך כדי אכילת פרס תי' רש"י דסתם אכילה היא בבת אחת אלא דבכל אסורים גלי לן הל"מ דמצטרפים תוך כדי א"פ אבל אבר מ"ה כיון דחידוש הוא דגם עצמות וגידין מצטרפים לכזית ואין לך בו אלא חדושו וצריך לאכלו בבת א' אבל אם חלקו מבפנים פירש"י שאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין ר"י אמר חייב דהרי נהנה גרונו בכזית ור"ל אמר פטור אכילה במעיו בעי' וליכא עכת"ד. וס"ל למ"א דע"כ לא שמעי' ההלכה למ"מ להצטרף כ"א באיסור אבל במצות עשה נשאר משמעות הקרא דכתיב בערב תאכלו מצות ואכילה בבת א' משמע דהא אפי' באמ"ה כיון דחידוש הוא אמרי' דלא קאי עלה ההל"מ. וניהו דר"י ס"ל אם חלקו בפנים חייב דנהנה גרונו בכזית. מ"מ הכא מודה לר"י דבעי' אכילה במעיו. דהא מה"ט קי"ל לעיל סי' ריו"ד דמגמע ופולט א"צ ברכה ע"ש בב"י ומ"א לכן מודה ר"י דצריך לבלוע בבת אחת ואע"ג דבאמ"ה צריך לבלעו שלם ולא ע"י לעיסה. שאני הכא גבי מצה דהא לכתחלה בעי' טעם מצה בפיו ודוקא דיעבד יצא אם בלע מצה וכמ"ש סעיף ג' כך יש לדחוק לענ"ד:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **כזית מרור.** ואפי' אכל הברי' שלם דכה"ג י"א בסי' ריד דאפי' פחות מכזית דינו כזית לברך עליו ברכה אחרונה:

דהא א"י בשרשים וא"כ א"א לאכלו עם השרשים דאתי שרשים דרשות ומבטלים מרור דמצוה כמ"ש ס"ק י"ג וכיון דצריך לחסור ממנו השרשים תו לא מיקרי ברי' כמ"ש סי' ריו"ד:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בלא כו'** כ"מ בגמרא. ר"ל ניהו דאמרי' בגמרא מרור א"צ הסיבה משום דמורה על העבדות מ"מ אם מיסב אין בכך כלום דהא הלל כרך פסח מצה ומרור יחד. ופסח ומצה ע"כ צריכים הסיבה ואיך אכל עמהם המרור בהסיבה א"ו דדיעבד יצא וגבי הלל מיקרי דיעבד כיון דא"א בענין אחר:

סעיף ז

(ס"ק ז) וטבלה וכ"פ הב"ח דהא עושי' בזה כהלל והלל ע"כ טבלו בחרוסת ודעת האומרים דאין לטבלה. דחז"ל לא תקנו כ"א ב' טבולי' ולא שלשה. והמצריכים טיבול ס"ל דשני טבולי מרור כחד' חשבי' כיון דעושים מספק' לצאת דעת הלל שכרכן. ודעת החכמים דס"ל דאין לכרכן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לא יסיח כו'** ב"ח. וכ' הטעם דמשום דהכריכה גופה אינה אלא חומרא ואפי' להלל בזמן הזה דליכא פסח א"צ כריכה מצה ומרור כיון דא"א לקיים קרא כדכתיב על מצות ומרורים יאכלהו דהיינו שלשתן יחד פסח מצה ומרור ולכן אין מקפידים בברכה: עסי' תקצ"ב סעיף ג' ר"ל מ"א נתן טעם אחר כדמצינו גבי תקיעה אם סח בין התקיעות א"צ לחזור ולברך דהוי כאלו הפסיק באמצע סעודה. כיון דכל התקיעות חד מצוה הן. דוקא בסח בין תפילין לתפילין דב' מצות הן צ"ל ולברך. וה"ה הכא המצה ומרור שאכל כ"א לבד והכריכה חדא מצוה הן וח"י כתב בשם של"ה לכתחלה אין להסיח בכל הסעודה כדי שתעלה הברכה גם לאפיקומן וח"י כ' דקשה ליזהר. נ"ל דבזה צריך כו' דלא כדמשמע בת"ה שהביא לעיל סס"ק ד' ע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**') **אם כו'** לאפוקי נפשיה מפלוגתא ר"ל דבדף קט"ו פליגו רב הונא ור"ח אם אין לו ירקות לטיבול א' וצ"ל גם לטיבול א' מרור איך יעשה ותרוייהו ס"ל מצות צריכות כונה. לכן ס"ל לר"ה דיאכל תחלה מרור לא לשם מצוה כ"א נשם טיבול א' ויברך בפה"א לבד. ואח"ז אוכל לשם מצות מרור ומברך על אכילת מרור. ור"ח אמר ניהו דמצו' צריכות כונה ואינו יוצא בכזית א' אם אינו אוכלו לשם מצוה ומ"מ כיון דעכ"פ אכל מרור איך יברך אח"ז על כזית שני אכילת מרור וכבר מילא כרסו מן המרור. לכן יברך על כזית א' שני ברכות בפה"א וגם על אכילת מרור. ואע"ג דאינו יוצא ידי מצות מרור בזית ראשון מ"מ עולה ברכת ע"א מרור לזית שני שיאכל אח"כ לשם מרור. ולא הוי הפסק. ואוכל אח"כ

לשם מצות מרור כזית בלא ברכה כלל והכי קי"ל כר"ח. מ"מ לכתחלה היכי דאפשר למצוא שאר ירקות לטיבול א' עדיף לצאת גם ידי רב הונא:
אפי' הוא מין לפת ר"ל אע"פ שכתב לעיל סי' תע"ג ס"ק ד' לכתחלה ראוי ליקח ירק שהוזכר בגמרא ולא לפת:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בטיבול כו'** י"ל כמ"ש קצת פוסקים כו' הוא דעת ר"י שהבאתי לעיל סי' תעג ס"ק י"ח:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **בלי כוונה כו'** במידי דאכילה שאני כדאמר שמואל בעלמא אע"ג דדבר שאינו מתכוין פטור מ"מ המתעסק בחלבים ועריות (ר"ל בלא מתכוין) חייב דהא נהנה. וה"ה לענין קיום מ"ע:
ומה"ט אפי' ידע כו' דברים אלו קשין להולמן דמשמע כ"ש אם לא ידע והא בש"ע כתב להיפך דוקא בידע. והוא דעת הר"ן וה"ה ועיין בב"י. וי"ל ניהו דדעת הר"ן וה"ה דוקא בידע. אבל דעת ריו"ו הוא להיפך דאפי' למ"ד מצוה א"צ כונה דוקא בסתם אבל אם אינו רוצה לצאת אינו יוצא ועיין בב"י וא"כ כ"ש לדידן דקי"ל מצו' צריכות כונה דבידע לא יצא. אך קי"ל כהר"ן וה"ה מ"מ שייך שפיר ל' ואפי' ידע דלריו"ו אפי' למ"ד א"צ כונה כה"ג לא יצא וניהו דאנן קי"ל בלא ידע לא יצא למ"ד צריכות כונה מ"מ יש צד סברי דבידע פשיטא דלא יצא כסברי ריו"ו אלא משום דאכל ונהנה:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **מעשרון כו'** (זכר ללחמי תודה כמ"ש רמ"א ר"ל דבתודה היו ד' מינים וג' מינים היו מצה והיו נעשים מי' עשרון וכל מין היו י' חלות. נמצא הי' מגיע על י' חלות ג' עשרון ושליש א"כ מגיע לכל חלה שליש עשרון א"כ ג' חלות היו נעשי' מעשרון לכן יש לעשות ג' מצות מעשרון):
ב' עיסות פחות מכשיעור דאם יעשה כל עיסה כשיעור יהיה מרובה יותר ממה שצריך:
וצ"ע דהא כו' ר"ל דאין טעם שיחלוק מהרי"ל דאי משום שעושה כל עיסה ופוטרו מחלה. הא אח"ז מצרפן וחייבת בחלה ואי דשניהם יחד הוי יותר משיעור חלה. ומבואר לעיל סי' תנ"ו דאין לעשות כן:
היינו דוקא אם לש מיד יותר משיעור חלה דא"א להתעסק יפה בשעת לישה שלא תחמיץ. אבל הכא הא אין לש כ"א פחות משיעור אלא אח"ז מצרפן:

ועכשיו שהמנהג לעשות ד' ואחד מהן נקרא ספקא. אם נשברה א' א' כיצד יעשה עיין ט"ז וח"י:

סימן תעו

סעיף א

(**ס"ק א**) **לאכול כו'** עיין בגמרא פסחים דף מ"א דבצלי קדר איכא פלוגתא בין ר' לרבנן בקרבן פסח אי עבדו צלי קדר אי לוקה על אכילתו. אבל בעשה לכ"ע עובר דכתיב צלי אש ולא מחמת דבר אחר. ובצלאו ואא"כ בשלו או בשלו ואח"כ צלאו לכ"ע לוקה. והרמב"ם פסק דבין בצלאו ואח"כ בשלו או בשלו ואח"כ צלאו או צלי קדר לוקה ועיין בכ"מ א"כ ס"ד אי בשלו ואח"כ צלאו או צלי קדר יש להתיר לאכול בפסח דל"ל שמא יאמרו פסח הוא דהא כה"ג בפסח אסור ולכן כ' מ"א דלית' דאפי' איכא תרתי לטיבות' דהיינו בשלו ואח"כ צלאו ואותו צלי היה צלי קדר. דמ"מ אסור דמ"מ איכא מראית העין שלא ידעו הרואים. שהוא צלי קדר וכ"ש שלא ידעו שנתבשל תחלה אבל צלאו ואח"כ בשלו כיון דנראה עכשיו שהוא מבושל ליכא מראית העין לכן מותר. מיהו בחולה וזקן יש להתיר בזה לאו דוקא היכי דאיכא תרתי לטיבות' דהיינו בשלו ואח"כ צלאו ואותו צלי הוא צלי קדר אלא בחדא סגי או בשלו ואח"כ צלאו אפי' צלי שפוד. או צלי קדר אפי' לא בשלו תחלה אבל פר"ח חולק וס"ל דלא פלוג רבנן וכל מה שנכנס תחת שם צלי אסור. וא"כ גם צלאו ואח"כ בשלו אסור דגם הוא מיקרי צלי דדוקא גבי קרבן דאיכא קרא למעט דלא מיקרי צלי אבל בעלמא צלי מיקרי ואסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אכילה כו'** ב"ח סי' תע"ז ס"ק ה' באמת הם דברי התו' בפסחים דף ק"ז ע"ב ד"ה דלמא כו' אלא שהתו' כתבו דבריהם לענין פסח. והב"ח הוסיף דגם באפיקומן שהוא זכר לפסח הדין כן:

כ' ב"י כו' ופושעים יכשלו בם ואם קץ כו' לכאורה האי ואם קץ כו' הוא פירוש לדברי רוקח דלפום ריהטא דברי הרוקח הם נגד דברי הש"ס דנזיר דף כג ע"א:

דאמר רבה בב"ח אר"י מ"ד כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. משל לשני ב"א שצלו פסחיהם א' אכלו לשם מצוה וא' לשם אכילה גסה זה כו' וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם. א"ל ר"ל האי רשע קרית ליה ניהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהו קעביד. אלא משל לשני ב"א זה אשתו ואחותו עמו כו' וא"כ ניהו דהרוקח ס"ל דאפיקומן דין פסח יש לו מ"מ הא גם פסח אמרינן

דאם אכלו לשם אכילה גסה לא הוי פושע אלא דלא עביד מצוה מ"ה וצ"ל דס"ל כמ"ש התו' שם ובפסחים דף ק"ז שהקשו על קושית הש"ס הנ"ל האמרי' ביומא האוכל אכילה גסה ביה"כ פטור אלמא דלאו אכילה מיקרי. ובנזיר משמע דעכ"פ יצא ידי פסח ותי' דתרי גווני אכילה גסה איכא חדא שקץ באכילה ובהאי מיירי ביומא דכה"ג לאו אכילה הוא. ובנזיר מיירי שאינו תאב כלל. ומ"מ יש לו טעם ואינו קץ בה לכן יצא. אלא דלא עביד מצוה מ"ה וצ"ל דכוונת רוקח במ"ש אל יהי כו' דאמרי' בנזיר כו' ופושעים כו' הרי דלאכילה גסה קרו פושעים וניהו דדחי ר"ל ואמר דמ"מ פסח עביד. היינו דוקא כה"ג שאינו קץ אבל היכי דקץ דמוכח במס' יומא דל"מ אכילה עליו נאמר ופושעים כו' כס"ד דהש"ס שם. וצ"ל דס"ל דה"ה דהש"ס בנזיר המ"ל דגם אכילה גסה דהתם מיירי בקץ ושפיר ק"ל פושע וכמ"ש מהרש"א בפסחים ע"ש אולם י"ל דרוקח ס"ל כתי' השני דהתו' דפסחים דהא דאמרינן בנזיר דלא הוי פושע ופסח מיהו עביד משום דאכילת פסחים לא מעכבא. וא"כ במצה דאכילתה מעכבת ואין בעשייתה מצוה כי אם האכילה ודאי הוי פושע ועיין בח"י:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ועוף כו'** דלעולם יטעו כו'. דבצלי לפעמים אינו ניכר אם הוא בשר עוף או בשר בהמה:

משא"כ בסי' תס"ט דלאו צלי הוא אלא דאיכא מראית העין משום אמירתו שאומר בשר זה לפסח שפיר יש לחלק בין בהמה לעוף. כיון שניכר שהוא עוף יודעים שאין כוונתו לקרבן פסח:

אבל דגים מותר. וה"ה ביצים. וכ"כ ט"ז דלא כרש"ל ועיין מה שכתב לעיל סי' תע"ג במ"א ס"ק ח':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שהיו כו'** ומתאבלים כו' וטעם אחד שכתב רמ"א שליל תשעה באב נקבע בליל פסח ר"ל שבאותו יום שחל פסח חל גם ט"ב כמה שכתב לעיל סי' תכ"ח בסימן א"ת ב"ש כן כתב ח"י:

סימן תעז

סעיף א

(**ס"ק א**) **כזית כו'** ד"מ ב"ח וע' בט"ז שהביא מדברי מהרי"ל שכ' טעם אחר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בלא ברכה דאתכ' כו'** ר"ל דהא קי"ל ר"ס קע"ט דאפי' לא אמר רק הב לן ונברך אם ירצה לאכול צ"ל ולברך. מ"מ הא כתב שם סעיף ב' דאורח הסמוך על שלחן בעה"ב אפי' אמר האורח ה"ל ונברך לא הוי היסח הדעת ועז"כ דבליל פסח אתכ' דרחמנא כו' דאפי' אמר ה"ל ונברך ל"מ היסח הדעת אולם שם בסי' קע"ט לא כתב באורח דלא הוי היסח הדעת כ"א באומר ה"ל ונברך אבל נטל ידיו אינו מבואר שם. ומשמע דאפי' באורח הוי היסח הדעת והכא אפילו נטל ידיו א"צ לברך י"ל דהתם הטעם לפי מ"ש מ"א שם ס"ק ג' דאם בשעת אמירת ה"ל ונברך הסיח דעתו בבירור. אפי' בארח הוי היסת הדעת ולכן בנטל ידיו הוי היסח הדעת בבירור:

משא"כ אתכא דרחמנא בכל ענין לא הוי היסח הדעת. דאין תלוי בדעתו דהא צריך לקיים מצות ה' ובודאי השכחה גרמה לו ליטול ידיו ולא הסיח דעתו לגמרי:

וב"ח כ' בשם רש"ל דלא יאכלנו והוא דעת בה"ע וכתב הב"ח הטעם דאם נזכר לאחר שבירך בהמ"ז ועדיין לא בירך בפה"ג אין לעשות כמ"ש בש"ע דלא יברך על הכוס ויטול ידיו ויברך המוציא כו' דא"ל דמעיקרא הכי תיקין בסתם שיברך בפה"ג על כוס ג' לאחר בהמ"ז אע"פ שלא גמר האכילה. דמברך על מזונו סתמא קתני ואם יברך על הכוס ואחר אכילת האפיקומן שוב יברך בהמ"ז על הכוס מוסיף על הכוסות וכן אפי' בהב לן ונברך לא יאכל. אפיקומן דהא איכא למ"ד סי' קעט דאפי' בה"ל ונברך אסור שוב לאכול אפי' רוצה לברך המוציא עד שיברך תחלה בה"מז על מה שכבר אכלו ואם יעשה כי יצטרך שוב לכום בהמ"ז כנ"ל לכן טוב שלא יאכל אפיקומן ויסמוך על מצה שאכל תוך הסעודה אע"ג דלא קי"ל הכי בה"ל ונברך כמ"ש לעיל סי' קעט מ"מ מה לנו להכניס א"ע במחלוקת הפוסקים ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יטול ידיו**. דכיון כו' ר"ל דניהו דצריך לברך המוציא אבל נטילה ל"ל דהא עכשיו סיים ובירך בהמ"ז ובודאי ידיו נקיות ולכן כתב דכיון שבירך כו':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ויסמוך כו'** יצא בדיעבד דהא תנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

ולא קתני אם אכל אחר אפיקומן צ"ל פסח שני אלמא דוקא לכתחלה אין מפטירין וכ"ש לדידן דליכא רק זכר לפסח כ"ה באבודרהם:

סעיף ו

(ס"ק ו) שימור כו' ולא אכל מאותה מצה תוך הסעודה:

אע"ג כשבירך על אכילת מצה אכל כזית מן המשומר דהא ע"כ מיירי דיש לו יותר מזית אחד עכ"פ שני זתים ואוכל זית א' בשעת ברכת אכילת מצה וא' לאפיקומן דאלת"ה אלא דל"ל רק זית א' לאפיקומן וכשיברך ע"א מצה לא אכל מן המשומר הא באין לו רק כזית א" משומר צריך לשנות הסדר כמ"ש סי' תפ"ב עיין שם מחלוקת הפוסקים. אע"כ שיש לו שתי זתים ואכל א' בשעת ברכת ע"א מצה. אפ"ה אין לסמוך ע"ז. כיון שלא אכל מן המשומר תוך הסעודה וכ"כ הפר"ת ע"ש:

אחר ההלל הוא ס"ק חדש וקאי על מ"ש המחבר אפי' לא נזכר עד אחר ההלל ומשמע מלשון מ"א שלא בא לחלוק ע"ד ש"ע כי אם לפרש דבריו. ופי' דהש"ע מיירי שנזכר אחר הלל. אבל עדיין קודם נשמת או קודם החתימה לכן יברך המוציא ויאכל אפיקומן ויברך ברכת המזון על הכוס ויחזור ויאמר הלל על הכוס עם החתימה. והוי ד' כוסות כסדרן ומשמע מזה דאם כבר גמר הלל עם החתימה דא"א לחזור ולומר הלל עם החתימה. וא"כ אם יברך על אפיקומן בהמ"ז עם כוס. ויהיו הד' כוסות שלא כסדרן. שיהיה כוס הלל קודם בהמ"ז דהא ע"כ כוס בהמ"ז שבירך קודם הלל לא חשבינן כיון שהיה בטעות הוי כמאן דלית' כמ"ש הרא"ש בתשובה דאל"כ הוי ה' כוסות וא"כ ע"כ חשבינן לכוס ד' כוס של בהמ"ז שאחר אפיקומן והוי שלא כסדרן ומשמע דבזה ס"ל דלא יאכל אפיקומן אבל בתשובת הרא"ש כ' דאפילו כה"ג יאכל אפיקומן ולא איכפת לן במה שהכוסות שלא כסדרן ובאמת הח"י חולק על מ"א בזה:

ואם לא נזכר כו' ולא יחזור וישתה כוס ג' כ"ה הגרס' לפני ולפ"ז חולק על הש"ע וס"ל דעל בהמ"ז של אפיקומן לא יברך בכוס שלא יהיה מוסיף על הכוסות:

ולא אמרינן דאיגלאי למפרע שכוס בהמ"ז ששתה תחלה היה בטעות כנ"ל והוא ג"כ דלא כהרא"ש:

ובמ"א שנדפס בפראג מחדש ראיתי מוגה ויחזור וישתה כוס השלישי ואם כן היינו כדעת הרא"ש:

סימן תעח

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בשני מקומות אפי' בחדרא' כו'** כ"מ בגמרא דף פו ע"א תנן שני חבורות שהיו אוכלים בבית א' אלו הופכים את פניהם הילך ואוכלים ואלו הופכים כו' (פירש רש"י שרשאי להפך פניהם אע"ג דנראה כשני חבורות דהא אפי בשני חבורות בשני בתים שרי) והמיחם באמצע (פירש"י שיש בו מים חמין למזיגת היין מותר להיות באמצע

השני חבורות כדי שיהיה נוח לשמש ליטול ממנו לצורך השני חבורות) וכשהשמש עומד למזוג (לאחד מבני חבורה שאינו אוכל עמהן) קופץ את פיו ומחזיר פניו עד שמגיע לחבורתו (פירש"י שלא יחשדוהו שאוכל בשני חבורות) הא מתני' מיירי בחדר א' וכדמוכח ואעפ"כ השמש צריך לקפוץ פיו שלא יחשדוהו כו' אלמא דאפי' בחדר א' אסור בשני שולחנות

סעיף ד

(ס"ק ד):

נתנמנמו כו' סברא. ז"ל רשב"ם דף ק"כ ע"ב מלתא דצריכה סברא כגון ששואלים אותו היכן הנחת כלי זה:

וכי מדכרי ליה הנחתו במקום פלוני מדכר ואומר הן או לאו עכ"ל. ורש"י במס' תענית דף י"ב ע"ב כתב וז"ל אהדורי סברא אם צריך ממנו דבר שצריך הרהור אינו יודע לומר עכ"ל. ומ"ש נים ול"נ תיר כו' לכאורה כפול ע"ש בתוס':

סימן תעט

סעיף א

(ס"ק א) כמה פעמים כשהיה דעתו דאם ל"כ הוי היסח הדעת וצריך לברך והוי כמוסיף על הכוסות. וכן כתב בסי' תע"ב סעיף ז' היכי דמברך על הכוס הוי כמוסיף שם סעיף ט' דעכ"פ צריך לשתות בבת אחת רוב רביעית:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אחר כו'** משמע בטור דוקא להלל היינו כמ"ש לעיל סי' תכב ס"ק ז' בשם מדרש ש"ט. דאם לא יהיו שנים עמו למי יאמר הודו וע"ש בשאר ימות השנה עסי' קצ"ז כנ"ל דאם אוכלים שנים ובא שלישי. אם יכולים להזקיקו לאכול עמהם כדי שיברכו בזימון עדיף. אבל אם אין רק שנים לא אכפת לן אלא במקום שמברך. דאי יאכל אפיקומן בביתו כשילך לבית אחר אינו רשאי לברך שם בהמ"ז ולהרא"ש בסי' קפ"ד כה"ג אי בירך במקום אחר לא יצא וצריך לחזור במקומו ולברך שנית ברכת המזון:

דאם יאכל אפיקומן ב"פ כו' ר"ל דאין לומר שלעולם אפשר שיאכל אפיקומן בביתו. ואפ"ה יהיה מותר לברך בהמ"ז במקום אחר ע"י שיאכל שם שנית אפיקומן דכה"ג אי אוכל גם במקום אחר פת מותר לברך במקום אחר כמ"ש לעיל סי' קפ"ד לזה כתב מ"א דאסור לעשות כן:

דהא זימון הוי כו' ר"ל ניהו דאין אוכל אפיקומן כ"א במקום שדעתו לברך בהמ"ז דכה"ג אי יצא ממקומו והלך למקום אחר רשאי לברך במקום אחר בהמ"ז אם אוכל שם גם מעט פת מ"מ הכא קי"ל סי' קעח דעכ"פ לכתחלה אסור לעקור ממקומו עד שיברך בהמ"ז:
ומיהו למ"ש הרב"י כו' דלדידיה ל"מ מה שרוצה לאכול אפיקומן במקום שהולך לשם דס"ל דאסור לאכול עד שיברך תחלה בהמ"ז על מה שאכל במקום הראשון וא"כ ממילא קודם אכילת אפיקומן במקום השני צריך לחזור למקומו לברך בהמ"ז. וא"כ להרב"י אין תקנה להצטרף במקום אחר לזימון לבהמ"ז. ועמ"ש מ"א סי' קפד ס"ק ג' ואנו נוהגים כמ"ש רמ"א סי' קעח דאם אכל פת וכדומה הצריך בהמ"ז במקומו אם עקר מקומו והלך למקום אחר מותר לברך שם בהמ"ז אם אוכל במקום האחר פת וא"צ לברך המוציא ולא בהמ"ז תחלה על מה שאכל במקום ראשון אבל לכתחלה אסור לעקור כ"א לצורך מצוה עוברת:
והטור כו' ובניו שהגיעו לחינוך בהלל זה שגם הם היו באותו נס. אבל לא בהלל דסוכות ועצרת ע"ש בתו'. וא"כ בפסח די לצרף גם נשים דהרי עונים אחריו כו' וא"כ אין הקטן מוציא הגדול דהא גם הגדול אומרו. משא"כ הודו שאין השומע אומר מה שהקטן אומר א"כ הקטן מוציאו והו אינו בר חיוב וא"י להוציא הגדול. וגם איכא בהודו טעם אחר כמ"ש אח"ז:
וביאמר נא כתב אח"ז בשם אגודה כיצד יעשה ואע"ג דאמרינן בגמרא. שם בסכה דף לח וקאי על מי שקטן מקר' לו הלל והוא אומר אחריו מה שהקטן אומר אעפ"כ אמרה המשנה תבא לו כו':
בתחלת הפרק. היינו כמו הודו. שהוא תחלת מזמור. אבל אנא שאינו תחלת מזמור וגם עונה אחריו מה שהקטן אומר ל"ל בה:
יאמר נא כו' דזה גם כן אינו תחלת פרק אבל עכ"פ צ"ל מה שהקטן אומר ולא סגי שיאמר הודו כו' כמו שאם גדול אומר יאמר נא. כ"א שנים יאמרו שניהם כצ"ל:

סימן תפ

סעיף א

(**ס"ק א**) **עד כו'** וא"א רננו כי הוא תחילת מזמור שאחריו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מעולם כו'** כהטור כו' ואח"כ נשמת כו' הוא לאו דוקא. דמיד אחר הלל אומר יהללוך עד אתה אל:

ואינו חותם ואח"כ כ"ו כי ל"ח ואח"כ נשמת וישתבח וחותם כ"ה בטור:
בלילה כו' ולא יאמר בסיום ויהי כו' דאחר כל חרוז אומרים ויהי בחצי הלילה. אך תיבת ויהי בחצי הלילה שייך כל פעם לחרוז שאחריו ולכן בסיום הפיוט דאין חרוז אחריו לא יאמר ויהי בח"ה:
וכן בליל ב' בפיוט אומץ כו' לענין ואמרתם זבח פסח ועיין ח"י:

סימן תפא

סעיף א

במ"א ז"ל ד"מ כו' ואפשר דס"ל כו' ופר"ח חולק וכתב דע"כ אין הטעם שיבטל טעם המצה דהא כבר שתה ב' כוסות האחרונות ובלא"ה נתבטל טעם מצה. אע"כ הטעם שלא ישתכר וישן ומצוה להרבות בסיפור שבחי ה' ולפ"ז כל המשקים שאין משכרים מותר לשתות כ"ש הקאפ"ע עכת"ד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **רק כו'** בגמרא פ' הרואה דף ס' ע"ב ברכת המפיל ויותר אין ראוי לומר דהוי לשמירה ונראה שאינו מאמין ח"ו לדברי חכמינו ז"ל שהוא ליל שמורים:

סימן תפב

סעיף א

(**ס"ק א**) **על כו'** פי' מיד כו' כ"ה בהרי"ף. אבל בהרמב"ם שהמחבר העתיק לשונו נסתפק המ"מ אם גם דעתו כדעת הרי"ף או ס"ל דאוכל מרור תחלה:
וקצת נוטה יותר דעת המ"מ דלהרמב"ם אוכל המרור תחלה. וטעם הרי"ף י"ל כדי להסמיך המצה. וסעודה לקידוש:
בענין הכריכה אם אין לו רק כזית א' כמבואר מלשון המחבר כיצד יעשה הובא בב"י שני דיעות י"א שהכריכ' תהי' ממצה שאינה משומרת וי"א כיון דאין הכריכה אלא לזכר וכיון דאין לו מצה משומרת לא יכרוך כלל ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וב' השלמות כו'** על חדא ופלג'. דבליל פסח דבעי' לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה לכן לא בעינן לחם משנה שלם:

סימן תפג

סעיף א

כתב מ"א נ"ל דמי כו' דב"ה אינה ט"כ. א"כ קידוש חשוב יותר מבה"מז כ"ש שחשוב יותר משני כוסות אחרונות דבהמ"ז חשיב מהם. כמ"ש אח"ז וכוס בהמ"ז משאר ב' הכוסות דבהמ"ז תדיר. וכוס של הגדה קודם לכוס הלל שהגדה עיקרת בלילה זאת. וגם הוא קדום אמירתו לאמירת הלל לא יעבור על המצוה ויקחנו לכוס ג':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שאר כו'** וכ"מ בהרא"ש ומרדכי שדוקא מרור כו' ר"ל שהם חולקים על רשב"ם דס"ל דברכת בפה"א של ירקות פוטרת את המרור אלא ברכת המוציא פוטר את המרור וכמ"ש לעיל סי' תע"ג ס"ק ח"י ע"ש. כתבו הרא"ש ומרדכי הטעם שכיון שהמרור הוא חובה למצה הוי כדברים הבאים מחמת סעודה דברכת המוציא פוטרתן וכדלעיל סי' קע"ז. א"כ בשאר ירקות הבאים רק לצורך טיבול משום היכר' לא שייך ה"ט צריך לברך עליהם. אבל בתו' דף קט"ו ע"א ד"ה והדר אכיל כו' שכתבו דמה"ט נפטר המרור בברכת המוציא דהוי כדברים הבאים מחמת סעודה וז"ל שהרי ירקות גוררים הלב כו' עכ"ל. ר"ל ממשיכים תאות המאכל וא"כ י"ל דה"ה בירקות הבאים לטיבול גוררים הלב ולאו דוקא מרור:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אם הוא כו'** משום דבפת איכא דעות חלוקים ר"ל ניהו דבש"ע העתיק הדין כיצד יעשה אם מקדש על הפת. אבל בטור וב"י יש מחלוקת בדבר ויש כתבו סדר אחר ע"ש. ולכן טוב יותר לקדש על מי דבש לאפוקי נפשיה מפלוגת'. ולפי מ"ש בסי' קפב בשם רש"ל. אם שתיית רוב המון לאקרי"ץ או עפי"ל טראנק מותר כו' אע"ג דלעיל סי' קפ"ב כתב בפשיטות וז"ל ונ"ל דמשקין שרגילין לשתות בפסח כגון מי תפוחים ומי לקרי"ץ אינן חמר מדינה כיון שאין רגילים לשתות כל השנה עכ"ל צ"ל דמ"ש כאן אם שתיית רוב המון כו' ר"ל שכל השנה שתיית רוב המון מי תפוחים ולקרי"ץ משא"כ מי דבש חשובים וסגי אם בפסח רוב שתייתם ממנו:

סימן תפד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ומברך כו**' דזה ל"מ מצוה עוברת ר"ל ניהו דקי"ל כרמ"א בסי' קס"ח דפת הואיל וצריך ברכה שאחריו דהיינו בהמ"ז אפי' הלך למקום אחר אם אכל שם מותר לברך שם בהמ"ז במקום אכילה שניה מ"מ לכתחלה אסור לעקור ממקומו ליילך למקום אחר אלא לצורך מצוה עוברת כמ"ש שם:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומברכים כו**' אע"ג דחובה כו' ר"ל דמבואר לעיל ס"ס קס"ז דדוקא בברכת המצות יוכל להוציא חבירו. לפי שכל ישראל ערבים זה בעד זה והוי כאלו המברך חייב בדבר אבל ברכת הנהנין אינו יכול להוציא את חברו אא"כ גם המברך נהנה דבזה אין ערבות דלא יהנה ולא יצטרך לברך חוץ מברכת המוציא של מצה בליל א' של פסח וברכת יין קידוש רשאי להוציא דכיון דחברו צריך לאכול מצה וגם חייב בקידוש הוי ככל ברכת המצות דיכול להוציא חברו אע"פ שיצא כבר משום ערבות. וא"כ ס"ד דגם בהמ"ז של מצה הוי כברכת המצות. ויהיה רשאי להוציא משום ערבות. כיון דמחויב לאכול כזית מצה. וא"כ ממילא מחויב לברך אחריו בהמ"ז וא"כ מ"ש בהמ"ז של מצת מצוה מברכת המוציא לזה כ' דבהמ"ז גזרת הכתוב שאין יכול להוציא דכתיב ואכלת כו' ומה"ט דחי שם בטור סי' קסז דברי סמ"ק דר"ל דבכל בהמ"ז אפי' כל השנה יכול להוציא חברו משום ערבות. דדוקא ברכה ראשונה של ברכת הנהנין ליכא משום ערבות. דאין חיוב עליו שיהנה לא יתהנה ולא יברך. אבל כיון שכבר אכל ממילא חל עליו חיוב ברכת המזון. ולכן ס"ל לסמ"ק דגם בכל השנה יכול להוציא חברו בברכת המזון אפילו הוא לא אכל ודחו דבריו מהאי ירושלמי דברכת המזון שאני דכתיב ואכלת ושבעת וברכת כו' ע"ש:

סימן תפה

סעיף א

(**ס"ק א**) **מצה כו**' כיון שחל כו' דהיינו כולל רשות ומצוה קי"ל דחל בשב וא"ת. מכל מקום כופין אותו שישאל על שבועתו ויאכל מצה של מצוה כמ"ש שס בי"ד:

סעיף ב

(**ס"ק ב) לוקה כו'** דאין שבועה חל כו' אבל נשבע שלא לאכול מרור דבזה"ז דרבנן או נשבע שלא לשתות ד' כוסות דהוי דרבנן שבועה חל עליהן כמ"ש שם בי"ד מ"מ כופין אותו להתיר שבועותו וכן אם נדר דחל הנדר כופין אותו לשאול על נדרו. כ"ה שם בי"ד וכ"כ פה האחרונים:

סימן תפו

סעיף א

בכריתות דף י"ד ע"א. גרוגרות הוי שליש ביצה שכתב שם דשיעור ערובי חצרות לח"י בני אדם או יותר ח"י גריגרות והיא ששה ביצים ולהי"א ר"ל לי"א בסי' שס"ח דח"י גרוגרות הם שמונה ביצים. ואמרינן בפרק המצניע ריש דף צ"א. ובעלמא אמרינן כו' במסכת יומא דף פ' ע"א ועיין בתוס' במקומות הנ"ל:

ונ"ל דה"ק ג' זתים כו' ר"ל דבכריתות קאי אמאן דחשיב יש אוכל אכיל' א' וחייב עליה חמש חטאות ואשם א'. טמא שאכל חלב ככותבת (שהוא שני זיתים) והוא נותר מן המוקדשים ביוה"כ ופריך וניתני שש חטאות כגין שהוסיף באותה אכילה ואכל עמו כזית דם. ומשני בחדא אכילה מיירי. בשתי אכילות לא מיירי ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר משני ביצים ע"כ דברי הגמרא א"כ הכונה שאין מחזיק שלשה זיתים ואי אכל כזית דם עם כותבת חלב הוי ג' זתים ועיין שם ברש"י מיהו לרמב"ם ר"ל שהוא ס"ל דגרוגרות הוי שליש ביצה כנ"ל א"כ ג' גרוגרות הוי כביצה א"כ כ"ש זית דהוי קטן מגרוגרת דג' זתים קטנים מכביצה קשי' קושיות הש"ס דכריתות ובימי חורפי הקשה לי הרב המנוח מו"ה ישראל ה"פ ז"ל הש"ס דכריתות הנ"ל מדברי המרדכי שהביא מ"א לעיל סי' תעה ס"ק ד' כשהוא מרוסק מחזיק ג' זתים נשאר קושית הש"ס בכריתות והשבתי לו באריכות וע"ש בתו' ישנים:

סימן תפז

סעיף ב

(**ס"ק ב) אחרי כו'** אבל רוב הפוסקים כו' דדוקא הרמב"ם ולפי מה שהבין הכ"מ דברי הרמב"ם אזלינ' בתר הכונה אבל רוב הפוסקים וכן י"ל דברי הרמב"ם דלא אזלינן בתר כונתו כי אם כפי מה שהוציא בשפתיו:

דוקא שלא הזכיר של י"ט כו' דהא כבר כתב בסי' רס"ח ס"ד אפילו התפלל תפלת חול כו' וכ"ש כאן כו' דהא יו"ט נמי מיקרי שבת הבין בס' א"ר וכן בס' תוס' שבת דדעת מ"א לדינ' אם הזכיר של י"ט באמצע אפי' חתם בשל שבת יצא. ולכן בס' א"ר בסי' רסח כתב שדברי מ"א מ"ש כאן סותר למ"ש בסי' רס"ח ובס' תוס' שבת סי' רסח על מ"ש מ"א שס ס"ק ה' וז"ל על מ"ש שם בש"ע דאם התפלל תפלת י"ח בשבת והזכיר של שבת באמצע יצא וז"ל דין זה צ"ע דהא בסי' תפ"ז ס"א כ' דאם חתם בי"ט מקדש השבת לא יצא אף ע"פ שהזכיר של יום טוב באמצע כיון שחתם שלא כדין כו' וכ"ש היכי דלא קבע ברכה כלל לשבת. וצ"ל דגרע טפי כשחתם בשל יום אחר וצ"ע עכ"ל וכתב בס' ת"ש וז"ל ותירוצו דוחק דהא קי"ל בסי' ק"ח דהטועה ומזכיר מאורע שאר הימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסק וה"ה בזה נמי כו' אבל בסי' תפ"ז תי' המ"א דשם מיירי כשלא הזכיר של י"ט באמצע עכ"ל ת"ש מה שהקשה מסי' ק"ח לענ"ד אינו קושיא דמה ענין ההזכרה באמצע לחתימה ניהו דהפסקה לא הוי מ"מ בחתימה גרע דשינה ממטבע חכמים דהכל הולך אחר החיתום וכמ"ש פה. אך בגוף הדין לענ"ד כוונות מ"א בסי' רס"ח וכאן הם תאומים יחדיו וכונה אחת להם. וגם כאן ס"ל דאפי' הזכיר של י"ט באמצע כיון שחתם שלא כדין. דניהו דכאן כתב תחלה דוקא שלא הזכיר של י"ט באמצע. מ"מ במסקנתו פה מסיק כמ"ש בסי' רס"ח דהא הקשה אח"ז גם על הדין של רס"ח דהא הכל הולך אחר החיתום. ותי' כיון דבעו לצלויי י"ח בשבת אלא דלא אטרחוהו. וא"כ כשמתפלל של חול בשבת לא הוי שינוי בחתימה ממה שטבעו חכמים. דאדרבא גם החכמים דעתם להתפלל של חול. אלא שהקילו עליו שדי לו שיתפלל תפלה קצרה ז' ברכות של שבת. ואם כן אם הוא מחמיר על עצמו להתפלל ח"י ברכות אין בזה שינוי מטבע של חכמים א"כ זה ניחא אהאי דסי' רס"ח. אבל הכא שהתפלל וחתם בשל שבת אף שהזכיר יום טוב באמצע. מה בכך הא הכל הולך אחר החתימה. והוא שינה במטבע החתימה. ואפי' התפלל כל תפלת י"ט רק שהחתימה היתה של שבת והוי החתימה שלא כדין לא יצא שלא חתם כתיקון חכמים:

ואע"ג שכתב תחלה וכ"ש כאן דחתם מקדש השבת דהא י"ט נמי מיקרי שבת. משמע דהכא עדיף מאלו התפלל תפלת י"ח זה כתב קודם דאסיק האי סברא כיון דבדין דבעי לצלויי ח"י בשבת א"כ ודאי הכא שחתם בשל שבת עדיף אבל לבתר דמסיק האי כיון דבדין דבעי לצלויי י"ח בשבת כו' אדרבא האי דסי' רס"ח עדיף. לכן גם פה מסקנתו דאם חתם בשל שבת אפי' הזכיר י"ט באמצע לא יצא. אע"ג דאם התפלל י"ח והזכיר של שבת באמצע יצא. הכא גרע כיון שחתם בשל יום אחר גרע דשינה מטבע חכמים וכמ"ש

מ"א סי' רס"ח. משא"כ בהתפלל תפלת חול דלא מקרי שינוי מטבע כנ"ל. וכ"מ ס"ג כו' אפי' לא חתם של י"ט. ר"ל קצת משמע כן מדכתב שכח אתה בחרתנו ואמר יעלה ויבא. ולא כ' ואמר יעלה ויבא והשיאנו משמע דגם והשיאנו שכח. א"כ כיון דשכח והשיאנו רגלים לדבר שלא חתם בשל י"ט דמה"ת יהא רגיל על לשונו בברכה אחרת שאינה של י"ט דהא והשיאנו הוא ברכת י"ט. וכיון דלא אמר והשיאנו ע"כ אמר ברכה אחרת. ולמה יסיים הברכה אחרת מקדש ישראל והזמנים. א"ו דאפי' לא חתם של י"ט כיון דהזכיר באמצע יצא. ולפי מסקנתו כמ"ש לעיל ע"כ צ"ל דאין זה ראיה ובאמת אינו הכרח גמור:

וא"כ אם חתם כו' דהא הכא מיירי שלא הזכיר של י"ט וגם טעה בחתימה וסיים מקדש השבת. מ"מ כיון שחזר תכ"ד ואמר מקדש ישראל כו' יצא. כ"ש אם סיים כדינו מקדש ישראל והזמנים:

דהא משנה שלמה שנינו. ברכות דף י"א ע"א:

ותניא כללו כו' שם דף י"ב ע"א:

כיון דבדין הוא כו' כדאיתא שם דף כ"א ע"א:

ומשמע בפסחים דף קיז ע"ב איתא אמר רבא אשכחיתינהו לסבי דפומבדותא. דקאמרי בשבת בין בתפלה ובין בקידוש חותם מקדש השבת ובי"ט בין בתפלה ובין בקידוש חותם מקדש ישראל והזמנים. די"ט כיון דישראל קבעו לה ע"י קידוש החדש והשנים. לכן תולין הקדושה בישראל. וחותמים מקדש ישראל דמקדשי לזמנים. אבל שבת קביע' ששת ימי בראשית ולא תליא בישראל לכן אינו מזכיר ישראל בחתימה. וא"ל רבא ניהו דבקידוש הדין עמכם אבל בתפלה לא כדבריכם אלא דצלותא בין בשבת בין בי"ט מקדש ישראל וטעמי דידי כיון דתפלה היא ברבים לכן משום כבוד הצבור יש להזכיר ישראל אפי' בשבת בחתימה ומסקנת הש"ס שם כסבי דפומבדיתא. והכי קי"ל. וס"ל למ"א הא דאמר רבא בתפלה בין בשבת ובין בי"ט מקדש ישראל ר"ל דאינו אומר יותר וגם בי"ט א"צ לסיים והזמנים לכן ניהו דלכתחלה קי"ל כסבי דפומבדיתא מ"מ דיעבד אי עביד כרבא לא מהדרינן עובד'. ולכן סיים מ"א אבל בקידוש לא יצא דבקידוש מודה רבא. כנ"ל. אבל ח"י כ' ע"ד מ"א שאין דבריו מוכרחים דרבא קיצר בדבריו. ולא נקט כ"א במה שחולק על סבי דפומבדיתא דהם ס"ל דבשבת אין להזכיר ישראל בחתימה. ואמר רבא דבתפלה שוה שבת לי"ט שצריך להזכיר ישראל:

וממילא נדע שצריך לסיים כ"א כדינו בשבת צריך להוסיף תיבת השבת בחתימה ובי"ט צריך להוסיף תיבת והזמנים. וכן הסכים על ידו בס' א"ר. ואולי אפשר כוונת מ"א דא"א דלא פליג רבא כ"א דגם בשבת צריך להזכיר ישראל בחתימה. א"כ מה לו להאריך

דצלותא בין בשבת ובין בי"ט מקדש ישראל מה לו להזכיר של י"ט דהא בי"ט מודה ולא הל"ל כ"א דצלותא אפילו בשבת מקדש ישראל אלא ע"כ דגם בי"ט פליג דא"צ לסיים והזמנים ובשבת א"צ להזכיר שבת. אך אין זה הכרח דהא הזכיר גם קידוש ע"ש בגמרא. ובקידוש לא פליג כלל ועיין בח"י הביא בשם כה"ג דאם אמר בי"ט שחל בשבת מקדש ישראל והזמנים ולא הזכיר שבת בחתימה יצא. ופר"ח חולק וס"ל דצריך לחזור ולהתפלל דהוי שינוי מטבע. וה"ה אם חחם בשל שבת לחוד ואמר מקדש השבת ותו לא נמי הוי שינוי וכן אם חתם מקדש ישראל והשבת והזמנים נמי מיקרי שינוי וחוזר וכדאיתא במס' ביצה דף י"ז ע"א דאין להקדים מקדש ישראל לשבת. דישראל לא מקדשי לשבת אלא קביעא מששת ימי בראשית משא"כ י"ט דתליא קדושת יום טוב בקדושת ישראל דע"י שנתקדשו ישראל הם מקדשים חדשים ושנים ועי"ז מתקדשים הי"ט ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וא"א כו'** מפני המזיקים כו'. כדאיתא בשבת דף כ"ד ע"ב וז"ל רש"י שם משום סכנת מזיקים שלא היו בה"כ שלהם ביישוב. וכל שאר לילות החול היו עסוקים במלאכתן ובגמר מלאכתן מתפללים ערבית בביתם אבל בליל שבת באים לבה"כ וחשו שיש שאין ממהרים לבא ושוהין לאחר תפלה. לכן האריכו תפלת הצבור עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** כמו שכ' סי' רסט דהא מתחלה לא ניתקן אלא להוציא האורחים האוכלים בחדרים הסמוכים לבה"כ ועכשיו אין אורחים שאוכלים שם:

סימן תפח

סעיף א

אומרים מזמור כו'. כתב ח"י היינו תוך פסוקי דזמרה אבל בכניסת יום טוב אין אומרים אותו אע"ג דבכניסת שבת אומרים אותו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומפטיר כו'** הגאונים תקנוה ומסתמא קבלו כך מרבנן סבוראי עבב"י. עיין מ"ש סי' קלו שחולק על מהר"ם דאם שכחו לקרות אפי' היכי דליכא רק תקנת הגאונים צריך לחזור ולקרות בברכה. כ"ש אם שכחו לקרות ביום א' דחול המועד סוכות וביום השלישי. אבל אי לא דלגו רק פסוק א' אין צריך לחזור עיין שם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וע"ל סי' כו** ול"ד למ"ש הטור כו' רצה לו' דאנן ס"ל דששים יום אחר התקופה מתחילים ותן טל ומטר. ויום התקופה בכלל. וגם יום ס' בכלל דבערב של יום ס' מתחילין לומר ותן טל ומטר. והטור הביא בשם ראב"י דאותן ס' יום בעינן מעת לעת ואם נפלה התקופה ג' שעות ביום אין לו' ותן טל ומטר ביום ס' אלא אחר שעברו ג' שעות ביום. וכתב דאם הצבור התפללו קודם שעברו ג' שעות ולא הזכירו ותן טל ומטר אפי' יחיד שמתפלל אחר ג' שעות אינו מזכיר ותן טל ומטר דבתר צבור גרירי:

דהכא עיקר כו' רצה לומר בשלמא התם דהציבור התפללו בשעה שאין ראוי להזכיר א"כ גם היחיד שמתפלל אח"כ נגרר אחריהם משא"כ הכא דגם בש"ה שהתפללו הצבור מצד הזמן היה ראוי שלא יאמר משיב הרוח אלא שגרם שעדיין לא הכריזו ולכן יחיד המתפלל אחר ההכרזה אינו מזכיר:

סימן תפט

סעיף א

אפי' כו' השייכים לז':

ומערבית של יום אחרון נדחה. סוף סוכה דף נ"ה ע"א דחשיב שם המזמורים שהיו אומרים בששת ימי חוה"מ דסוכות. ואמר דביום הששי היו אומרים מזמור פ"ב מזמור לאסף כו' ימוטו כל מוסדי ארץ כו' וכשחל א' מימי הח"מ בשבת שהיו אומרים שיר המיוחד לשבת ימוטו נדחה. דהיינו שיר של יום ששי של חה"מ למשל אם חל ב' דחול המועד בשבת היה נדחה של יום ב' וביום ג' היו אומרים שיר של יום ב'. וביום ד' היו אומרים שיר של יום ג' עד שביום ששי היו אומרים של יום ה'. א"כ לעולם ימוטו שהוא של יום ששי שהוא אחרון נדחה והוא דלא כמנהג פוזנא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **והשבועות כו**' דקי"ל כו' דרבנן. והא דכ' רמ"א סעיף ד' ואם התחיל לאכול פוסק ואי הוא דרבנן א"צ לפסוק וכדלעיל סי' רל"ה סעיף ב' תי' בח"י כיון דיש פוסקים דהוי דאורייתא ניהו דלא קי"ל כוותייהו מ"מ כיון דאין בזה הפסד במה שמפסיק קצת לספור יש לצאת גם דעת הפוסקים דהוי דאורייתא:

ואם מנה שבועות לבד נמי יצא כמ"ש הטור בשם ראבי"ה דיש לספור כן לכתחלה. והיינו עד ז' ימים יספור ימים וכשיגיע יום ז' יאמר היום שבוע אחד. וביום ח' יאמר היום

שבוע א' ויום אחד. ואצ"ל היום ח' ימים שהן שבוע א' ויום א' וכן משם ואילך ע"ד זה ניהו דלא קי"ל כוותייהו מ"מ בדיעבד יש לסמוך עליו:

סעיף ה

(ס"ק ה) היום לא יאמר שהיום. ובח"י כ' דגם מי שאומר שהיום לא משתבש ע"ש: **לשון זכר ולכן יאמר שבוע אחד ולא אחת**. וכן שני שבועות ולא שתי שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה כולם בה' בסוף תיבה. אבל שמונה דבין לזכר ובין לנקבה יש ה' בסוף ואין חילוק כ"א בנקודה:

וכתב הב"ש באה"ע סי' קכ"ו ס"ק ט' בשם הלבוש לזכר הנו"ן בקמץ ולנקבה בסגול ובשם תי"ט במס' טהרות פ"ה כתב להיפך לנקבה בקמץ כמו רועה היא:

עיין באה"ע:

וכתב עוד שם דעד עשרה יאמר ימים ומאחד עשר ואילך יאמר יום:

וכ"כ ח"י פה בשם ש"ל שכן הוא צחות לה"ק ובדיעבד אין זה מעכב ע"ש באה"ע. ואם יאמר בעומר או לעומר יש מחלוקת ודעביד כמר עביד כו':

ביומא דף נ"ה כשהכ"ג היה מונה ההזאות ביוה"כ פליגי ר"מ ור"י. ר"מ ס"ל כך הי' מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים כו'. ור"י ס"ל שהיה מונה אחת אחת ואחת שתים ואחת כו' ואמרי' דלא פליגי מר כי אתרי' כו' ופירש"י דבאתריה דר"מ היה מונין המועט תחלה ובאתריה דר"י היו מונין המרובה תחלה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **עד כו**'. יצא די"א לכתחלה יש לספור ב"ה. וס"ל דהכי עדיף שיהיו תמימו' וניהו דלא קי"ל כוותייהו אבל דיעבד יש לסמוך עליהם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **המתפלל כו**' וכ"מ מלשון אבודרהם שממנו הדין שהוזכר בש"ע שכתב תחלה כתב במחזור ויטרי המתפלל עם הצבור מבע"י מונה עמה' בלא ברכה מימר אמר אם אזכור בלילה בביתי אחזור ואברך כדין נמצא שלא ברכתי לבטלה ואם אשכח הרי מניתי ימים ושבועות למצוה אבל כתב הרמב"ם אם מנה כו' וכן עיקר עכ"ל:

עבב"י משמע דס"ל כצ"ל וא"כ צ"ע כו' דהא האבודרהם גופיה הסכים עם הרמב"ם וס"ל דאין נכון לעשות כן:

אין אני מכוון לצאת והיינו סתמא דלא יצא וה"ה אפי' הוי ס"ל להרב"י דא"צ כונה המ"ל שמתכוין שלא לצאת דלכ"ע לא יצא אפי' א"צ כונה אלא שהמ"א האמת כתב דהרב"י

ס"ל דצריכות כונה גם הרב"י בסי' תקפ"ט הביא בשם הרא"ה דלמ"ד א"צ כונה אפי' אמר בפי' שאין רצונו לצאת מ"מ יוצא אבל לא קי"ל כוותיה ועבב"י סי' תע"ה:
בע"ש מבע"י כיון שכבר עשאו לילה לענין שבת ה"ה לענין ספירה והביא' ח"י בשם פסקי תו דמנחות דאפילו בחול אם התפלל ערבית יוכל לספור דכמו דהוי לילה לענין ק"ש ותפלה ה"ה לענין ספירה וכתב שע"ז סומכים הצבור שסופרים מבע"י כמ"ש המ"א בשם הרשב"א ואבודרהם ודלא כהט"ז שכ' דמיירי בין השמשות. אבל לא קי"ל בזה כהפסקי תוספות ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **דעתו כו'** דבעי' שיתכוון כו' ואף ע"ג דכתב מ"א שם בשם רדב"ז דבמצוה דרבנן א"צ כונה והא רוב הפוסקים ס"ל ספירה בזה"ז דרבנן כמ"ש לעיל. מ"מ ניהו דהמ"א הביא שם דברי הרדב"ז אבל כיון דבש"ע שם סתם דצריכה כונה משמע דלא ס"ל כהרדב"ז ואפי' מצוה דרבנן צריכה כונה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אינו כו'** ואע"ג דלא כיון כו' כ"ש לדעת הרדב"ז שכתב בס"ק ח' ודלא כמ"ש הט"ז ולפמ"ש הח"י הבאתי בס"ק ז' בשם פסקי התוספות דלאחר שהתפללו ערבית אפילו עדיין יום יוצא בספירה א"כ גם כה"ג אם התפללו ערבית אף שעדיין יום יש ליזהר שלא לו' לחברו כמה ימים יש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **וכשהגיע כו'** צ"ע כו' ובח"י כתב ליישב דמיירי במקום שמתפללים ערבית בזמנו. דחצי שעה לפניו בלא"ה אסור משום ק"ש ותפלה. קמ"ל רמ"א דאף אחר ק"ש ותפלה לא יאכל קודם ספירה כיון שהגיע זמנה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **וטעה כו'** וב"ח פסק בזה כו' ר"ל בדין השני אבל בדין א' שהי' סבר שהיום ד' וסיים ה' והוא ה' מודה דיצא כיון שאמר כדין לא איכפת לן בכוונתו:
והכי קי"ל סי' ר"ט:
ומ"ש סעיף ה' אם אינו יודע ופתח כו' שישמע מחבירו כו' יצא. כתב הט"ז דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא יתחיל לברך עד שידע כמה ימים יש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **בלא ברכה**. מצויין בטעות. ושייך לסעיף ח'. אם שכח כו' סופר בשאר הימים בלי ברכה ועלי' אמר הטעם משום דכתיב כו'. ומ"ש בסעיף ח' אם הוא מסופק כו' יספור

שאר ימים בברכה הם דברי ת"ה סי' נ"ז ונתן טעם דלמ"ד ספירה בזה"ז דאורייתא הוי ספק תורה וצריך לספור ואע"ג דהתו' ס"ל דספירה בזה"ז דרבנן הא התו' ס"ל דאפי' ודאי שכח יום א' סופר שאר הימים בברכה וליכא בזה משום תמימות דכל יום מצוה בפני עצמה וניהו דלא קי"ל כוותיהו בזה מ"מ בספק לכ"ע יש לספור וגם יברך דהא איסור ברכה לבטלה אינו אלא מדרבנן עכת"ד א"כ לפמ"ש מ"א בסי' רט"ו ס"ק ז' בשם הרמב"ם דברכה לבטלה הוי דאורייתא ה"ל למימר שלא יברך. אכן הפר"ח כתב בשם ת"ה הטעם באופן אחר. דהוי כעין ס"ס א' שמא ספר ואת"ל שלא ספר דילמא קי"ל כהתוספות דכל יום מצוה בפ"ע וצריך לספור ע"ש:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **אחר כו'** אבל כו' קודם קידוש דהא כבר קיבל שבת בבה"כ. ועוד כו' קודם ספירה כצ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **קודם כו'** דאפוקי כו' ומה"ט כתב הט"ז דאפי' חלו יום ז' ויום ח' בחול אפ"ה יש להקדים לספור ליל ח' קודם קידוש דהא קדושת יום ז' היא יותר מקדושת יום ח' דיום ח' אינו אלא מדרבנן. וח"י חולק דלשון ש"ע לא משמע כן:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אסור כו'** כתב רמ"א היתר דהוי ס"ס חדא שמא הוא משנה שעברה ואת"ל משנה זו דלמא נשרשה קודם לעומר:

ושיעור השרשה כתב שם הש"ך ס"ק ב' בשם ת"ה דסגי בג' ימים. ובנ"ה שם השיג עליו דבעינן שתי שבתות ע"ש. וה"ה במקום שמביאים תבואה ממקומות אחרים שתבואתן נשרשת קודם עומר עומר. ובשל"ה. בשער האותיות:

וע"ש בש"ך שכתב היתר כו' דמשקין היוצא ההן אין כמותן אבל כל האחרונים חלקו על היתר זו דמוכח דמשקין היוצאים כמותן:

הי' בטל ברוב כו' דנגד הפליטה ודאי יש רוב ובטל מן התורה אלא מדרבנן בעי' ס' וגם לא בטל כלל דהוי דשיל"מ. וכיון דהוי ספק חדש כיון דלא ידעינן ודאי שהיא מתבואה חדשה הוי ספק דרבנן ואזלינן לקולא:

ה"ל מין בשאינו מינו. וקיי"ל טעם כעיקר דאורייי'. וצריך ס' מן התורה:

אף בפליטת כלים. וכתב הט"ז בי"ד ה"ה מה שנילוש בשמרי שכר אסור וה"ל דבר המעמיד ע"ש:

ונ"ל דהעולם סומכים כו'. ודע דעכ"פ כל ימי הקיץ עד איזה שבועות אחר הקציר ל"ל משום חדש. דעל פי הרוב אין אוכלים ומוכרים מיד תבואה חדשה אחר הקציר וגם צריך זמן מה לדישה:

על מ"ש רבינו ברוך הובא בתשו' הרא"ש שהביא הרב"י בי"ד סי' רצ"ג:

כיון שא"א סמוכים לא"י כמ"ש התוספ' לענין תרומה וכמ"ש סס"ק זה:

שהלכה כת"ק ר"ל דבקידושין דל"ז פליגי ת"ק ס"ל דאין חדש נוהג בח"ל ור"א ס"ל דנוהג בח"ל:

סתם ואא"כ מחלוקת דהא קידושין שהוא סדר נשים הוא אחר ערלה שהוא בסדר זרעים:

ואף ע"ג דאין ס' למשנה ר"ל אפי' בשני סדרים וכמ"ש אח"ז:

מ"מ מהדרי' לכללן כו' הלכה כת"ק לא זכיתי להבין דודאי סתם משנה עדיף מת"ק והא א"א דאין סדר היינו דלא ידעינן מי ואיזה משנה נשנה באחרונה וא"כ אפי' היו דברי ת"ק סתם משנה אעפ"כ אין הכרע לפסוק כוותיה דילמא סתם דערלה היא אחרונה וסתם בתר' עיקר כ"ש דהאי דקידושין אינו סתם גמור כ"א דברי ת"ק ומאי הכרע יש לפסוק כת"ק דלמא סתם לערלה נשנה אחריו והלכה כסתם דערלה. ומ"ש הרא"ש דר"ע פליג כו' דהרא"ש ס"נ דפלוגתא דת"ק ור"א היא דכתיב גבי חדש ממושבותיכם וס"ל לר"א דכ"מ דכתיב מושבות ר"ל כל מקום שאתם יושבים אפי' בח"ל ות"ק סבר מושבותיכם פירושו דוקא לאחר ירושה וישיבה ואשמעינן דקודם לכן היו פטורים אבל אין פירושו שיהיה נוהג בכל מקום אפי' בח"ל וא"כ הדרינן לכלל' דכיון דחובת הקרקע היא אינו נוהג אלא בארץ ושם בקידושין הובא פלוגתא דר"ע ור' ישמעאל בזה דר"ע ס"ל מושבותיכם רצה לומר כ"מ שאתם יושבים ור' ישמעאל ס"ל לאחר ירושה וישיבה וקי"ל הלכה כר"ע מחברו א"כ קי"ל דמושבות היינו בכ"מ שאתם יושבים והיינו כר"א דחדש נוהג בח"ל:

הבאה מא"י לח"ל וכ"מ שאתם יושבים והיה חל איסור חדש על תבואות א"י אבל מה שנזרע בח"ל אין חדש נוהג בו כיון שהוא מצוה תלויה בקרקע. כמ"ש התוס' לענין תרומה במס' ע"ז דף נ"ט ע"א ובחולין דף ז' ע"א:

סימן תצ

סעיף א

יש לעשות כו' שביום ההוא נתלה המן כמ"ש רש"י פ"ק דמגילה דף ט"ו על מ"ש שם ויעבר מרדכי. רב אמר שהעביר י"ט א' של פסח ופירש"י יום טוב א' של פסח היה

בתענית שהרי בי"ג בניסן נכתבה האגרת ונתנה הדת בשושן וי"ד וט"ו התענו ובט"ז נתלה המן לערב עכ"ל. וע"ש במהרש"א בח"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **משך כו'** מ"ש בש"ע וזה הסדר לא ישתנה כו' שהוא שבת קורין ראה כו' כתב הלבוש הטעם דבין בשבת חה"מ פסח ובין בשבת חה"מ סוכות קורין ראה נפי שיש בפ' פסל מצות שבת ורגלים וחה"מ דכתיב בה את חג המצות תשמור ומקרא זה ילפינן איסור מלאכה בחש"מ במס' חגיגה אלא לפי שבשבת צריכים לקרות ז' גברי לכן מתחילים מראה אתה א"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **קורין כו'** שנשלם כו' דדוקא בשבת אומרים קדיש קודם המפטיר כמ"ש סי' רפ"ב סעיף ד' בהגה שכבר נשלם מנין הקרואים מלבד המפטיר וכמ"ש שם במ"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וא"א כו'** ואם חל יום ז' כו' מפני שאומרי' שיר השירים ופיוטים של שבת חול המועד:

מיוסדים על שיר השירים:

סעיף ט

(**סק"ט**) **שלא כו'** לכן דקדקתי וכתבתי והעם נהגו דמשמע שהעם נהגו כן מצד עצמם. וכן נ"ל שמנהג העם שהנהיגו מעצמם כדין עבדו:

ועוד י"ל כו' אבל בחומשים שלנו פשיטא שאין לברך:

ולפי טעם זה גם על איכה אין לברך אך אין טעם זה עיקר וכמ"ש מ"א לעיל סי' רפ"ד דדפוס הוי כתיבה מעליה ואע"פ שהוא על נייר מ"מ יש לברך ע"ש:

חוץ מקהלת גם במסכת סופרים פ' י"ד לא הזכיר לברך כ"א על ד' מגילות אסתר איכה שיר השירים רות ולא הוזכר קהלת אבל לא ידעתי ולא מצאתי טעם לחלק רק בעט"ז כ' בשם ספר לחם רב הואיל דאמרי' בשבת פ' ב"מ שתחלה בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת: וכן עיקר ובספר א"ר כתב לברך בלי שם ומלכות:

סימן תצב

סעיף א

(**ס"ק א**) **בה"ב כו'** אבל בעצרת כו' ובח"י כתב בשם ת"ד דאנשי מעשה מתענים גם אחר עצרת:

סעיף ב

(ס"ק ב) **ותשרי ואף למנהגנו כו'** ר"ל דבניסן א"ש דאין מתענים כל החדש כמ"ש סי' תכ"ט אבל בתשרי כ' הרב"י הטעם לפי שהוא מרובה במועדים. ולזה הקשה מ"א דהא ע"כ לא משגיחים בזה לפי שמרובה במועדים דהא נוהגים להתענות בו תענית יחיד ותירץ דמ"מ אין קובעים כו' דלזה מהני מה שמרובה במועדים דאין קובעים כו' ועיין בס"ק שאח"ז:

סעיף ג

(ס"ק ג) **מיד כו'**. דליתא (ד"מ סי' תכ"ט כצ"ל) וכ"כ בי"ד סי' ר"כ בש"ך ס"ק ל"א אבל באמת הד"מ וש"ך ניהו דתרווייהו חולקים על מהרי"ו. אבל גם הם חלוקים דדעת הש"ך דטעם מהרי"ו דפסק כראב"י דס"ל כן היינו משום דפסק כתנ' דס"ל דרביעה ראשונה של גשמים הוא בי"ז בחשון. אבל לדידן דקי"ל דזמן רביעה ראשונה היא בשבעה בחשון ולכן כתב דאין לברך בה"ב קודם ז' חשון אבל הד"מ חלק מטע' אחר דהראב"י אזיל לטעמיה דטעם תענית בה"ב משום גשמים ולכן יש להמתין עד זמן רביעה א' אבל לדידי דהטעם כמ"ש מ"א בס"ק א' דחוששים שמא מתוך משתה כו' א"כ מיד בשבת שאחר ר"ח יש לברך בה"ב:

ומי שענה אמן א"צ קבלה ר"ל דא"צ לקבל התענית במנחה שלפניו. ומ"מ כתב מ"א בסי' תקס"ג בשם הלבוש דאינו מחויב להתענות אף שענה אמן ואפי' גמר בלבו אז להתענות אא"כ הוציא בשפתיו. ואם יש מילה כו' לברכו במנחה:

ובספר א"ר משמע דאין מברכין כלל באותו שבת וכתב דל"מ אם חל ר"ח בשבת אלא אפי' בשבת שמברכין החדש אין לברך בה"ב:

ומה"ט אין מברכים בה"ב בתשרי דלא נשאר זמן לברך ולהתחיל להתענות בתשרי:

סעיף ד

(ס"ק ד) ת"צ עסי' כו' ע"ש אם אירע סעודת מצוה באותו יום:

סימן תצג

סעיף א

(ס"ק א) **ש"ד כו'** אבל כו' של רשות אסור. אבל אם אירס אז מותר לעשות רקודים מה שא"כ שדוכים דעלמא ניהו דהשדוכים מותר משום שמא יקדמנו אבל הרקודי' ומחולות אז הוי רשות ואסורים ומ"ש בש"ע מי שקפץ וכינס אין עונשים אותו. כתב בספר א"ר בשם כה"ג דוקא כינס דסבר מצוה עביד. אבל מי שמסתפר קונסים אותו:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **הכל כו'** וכשחל ר"ח בשבת ר"ל לדידן דנוהגים היתר בג' ימי הגבלה. א"כ ר"ח אסור וכמ"ש מ"א ס"ק ה' מ"מ אי חל ר"ח אייר בשבת דהוי שני קדושות כא' קדושת שבת וקדושת ר"ח מותר ועיין א"ר:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **ומרבים כו'** כתב בח"י וכן בא"ר דמ"ש רמ"א דאין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב היינו לפי מנהג אשכנז דדוקא בל"ג בשחר א"א תחנון אבל בערב אומרים תחנון אבל לפי מנהגינו שגם מבערב א"א תחנון א"כ ה"ה דמותר להסתפר מבערב רק לא ביום ל"ב אלא עד ליל ל"ג ע"ש אך לענ"ד לפי מ"ש מ"א בס"ק ה' דבל"ג התירו משום דאמרינן מקצת היום ככולו. ולפי מאי שפסק הרב"י בי"ד סי' שצ"ה כהפוסקים דהלילה לא מהני לו' מקצת היום ככלו אלא צריך להמתין עד אחר הנץ החמה דבעינן מקצת היום ממש. א"כ אפי' לדידן דא"א תחנון מבערב מ"מ אין להסתפר בלילה ועיין פר"ח:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **בעל כו'** ואבי הבן אפי' אינו מל בעצמו ועיין במ"א רס"י תקנ"א לענין המכניס והמוציא התינוק. ובא"ר שם. וכתב בח"י ובספר א"ר דמותרים להסתפר בערב קודם כניסה לבה"כ עכ"ל:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **מיהו כו'** נשארו ל"ג יום דהא מתחילין לספור יום שני של פסח שהוא ט"ז ניסן. וניסן מלא. א"כ יש עד סוף ניסן ט"ו יום. ויום שני של ר"ח אייר. דיום א' של ר"ח כבר חשבנו לניסן שהוא יום שלשים של ניסן א"כ יש ט"ז יום תנכה אותן ט"ז יום מן מ"ט ימי הספירה ישאר ל"ג יום וא"כ אסור עד עצרת ובערב עצרת צ"ל ג"כ מקצת היום ככולו:
לכן כו' בר"ח אייר. דהא חסרו ג' ימים ותמורתן יש לאסור שני ימים של ר"ח וראשון של ימי הגבלה אמרינן מקצת כו':
ויש עוד כו' ששה שבתות. דהא מ"ט יום הן שבע שבועות דל ז' ימי פסח נשאר ששה שבועות דיש בהן ששה שבתות:
אלא בר"ח עצמו ר"ל מפסח ועד ר' ח אייר אסור וכן דוקא ר"ח סיון אבל ג' ימי הגבלה אסורים:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **מקצת כו'** דהוי לא תתגודדו. ודרשינן לא תעשו אגודות אגודות דנראה כשתי תורות:

א"ל ע"כ לא שנית כו' פירש"י שם ה"ל להשיב קושי' זו. והא קתני הלילה בש"א כו' ואמרינן שם פ' מקום שנהגו דהאי תנא ס"ל דלב"ש וב"ה לאו מנהגא גרידא. אלא ס"ל דהוי איסור':

מלאכה הוא דל"ל. וצ"ל דלא חיישינו כי אם לרואה הבא ממקום אחר ורואה שא' אוסר וא' מתיר משא"כ משום האוסרים ומתירי' גופייהו ל"ח דאל"כ ניהו דהרואה שא' אינו עושה מלאכה יאמר משום דל"ל מלאכה. מ"מ אותו אדם עצמו. שאינו עושה מלאכה דידע דמשום איסורא פירש ורואה חברו שעושה מלאכה ואיכא משום לא תתגודדו אלא ע"כ דלגבייהו ל"ח:

דדבר שאינו אלא מנהג כו' הוא דין ערב פסח וכתי' א' אמינא לך איסורא כו'. ובדבר שהוא אסור כו' הוא דין ערב פסח לב"ש וב"ה. וא"כ גבי תספורת ניהו דהוי מנהגא דאיתביה איסור' מ"מ לא עדיף ממלאכה בער"פ דה"נ י"ל הרואה או' כו' ולמה כ' רמ"א דיש בזה משום לא תתגודדו ואע"ג דיש לחלק בתספורת א"ל אם יראה שא' מסתפר מפסח עד ר"ח אייר ניהו דבמה שיראה שאחרים אין מסתפרים אז יש לתלות שאין רצונו בתספורת עכ"פ יראה שהמסתפר ע"כ ס"ל דמל"ג בעומר ואילך אסור וכשיראה אח"כ שאותן ב"א שלא נסתפרו מפסח עד ר"ח אייר מסתפרים מל"ג ואילך אז איגלאי מלת' למפרע דיש בזה משום לא תתגודדו. וצ"ל דכ"ה לא חיישינן דוקא אם רואה שינוי בפעם א' ובזמן א' חיישינן:

וקשה מה בכך. ניהו שבאו שם ב"א ממקומות שנהגו איסור מלאכה. א"כ דינו כהולך ממקום שאין עושין למקום שעושין. דנותני' עליו חומרי מקום שיצא ואסור אבל מה להם לבני העיר שעושים בכך. וכי יאסרו הם מפני אורח הבא ובזה אין מחלוקת ע"ש אלא ע"כ דוקא ביחיד הבא ממקום שאין עושין למקום שעושים דאין בזה כ"א משום מחלוקת וכה"ג ליכא משום מחלוקת אבל בירושלים שמתקבצים אנשים רבים ממקומות שאין עושים אית ביה משום לא תתגודדו הרי אע"ג דא"ל מלאכה הוא דל"ל. אלא צ"ל דס"ל דלמסקנא אפי' כה"ג יש בו משום לא תתגודדו ועיין בפר"ת סי' תסט ס"ס ג' ובסי' תצ"ו בכללי מנהגים סעיף כ"ב נראה מדבריו שכוונת התוס' משום שמתקבצים רבים ממקומות שאין עושים יש בו איסור משום מחלוקת:

וכ' הרא"ש כו' כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא כו'. ולפ"ז לא היה צריך הש"ס כלל לתירוצו לחלק בין ב"ד א' לשני ב"ד כיון דבלא"ה לא קשה מידי ממגילה וגם אין תי' הש"ס עולה כלל להאי דמגלה. כבר יישבו הרא"ש דבאמת משום קושיא דמגלה לא חש להשיבו דלא חשיב לה קושיא כמ"ש הרא"ם. והא דהוצרך לחלק בין ב"ד א' לשני ב"ד

הוא משום קושיא אחרת שהקשה שם דב"ש וב"ה פליגי לענין צרת ערוה דב"ה ס"ל דכמו דערוה שנפלה לפני יבם. כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ומת ראובן בלא בנים. ונפלה לפני אביה שמעון דאסורה לשמעון ופטורה מן החליצה ה"ה אם היה לראובן עוד אשה אחרת והוי צרת בת שמעון כשמת ראובן גם הצרה אסורה לשמעון ופטורה מן החליצה ומן היבום. וב"ש מתירים לייבם צרת ערוה. ומסקינן דב"ש עשו כדבריהם. וכן ב"ה עשו כדבריהם. וע"ז פריך דהוי שני ב"ד בעיר א' ואיכא משום לא תתגודדו. וע"ז הוצרך לתרץ ולחלק בין ב"ד אחד לשני ב"ד:

שבני הכרכים לא היו קוראים כו'. כמ"ש הרא"ש שם בשם ירושלמי דבן עיר אינו מוציא בן כפר דכל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ואותו יום הלא בן עיר אינו מחויב: קוראים לעצמן בכרכים וכתב הרא"ש ומה שלא קורין בכפר שלהם לפי שלא היו מתקבצים יחד אלא בעיירות עכ"ל:

ובש"ג כו' צ"ע אם מחוייבים כו' ובח"י סי' תס"ח הביא דברי ש"ג. וכתב דפשיטא ליה דא"צ לנהוג חומרא ע"ש:

היכי שבני אומנות כו' דהוי כשני ב"ד דבעלי אומנות נקראים ב"ד בפני עצמן:

בשני עישורים כו' דהדין דבשנה א' שאחר השמטה ובשנה שנייה צריך להפריש מלבד מעשר ראשון גם מעשר שני ובשנה שלישית מפריש תמורת מעשר שני מעשר עני ובשנה ד' וה' מפריש שוב מעשר שני ולא מעשר עני ובששית מפריש מעשר עני ולא מעשר שני ופליגי ב"ש וב"ה אימתי הוי ר"ה לאילנות ב"ש ס"ל דא' בשבט הוי ר"ה. וב"ה ס"ל בט"ו בשבט ור"ע נהג בא' בשבט בשנה שלישית הפריש מעשר שני כב"ה. דלב"ה עדיין הוי שנה שניה וגם הפריש מעשר עני כב"ש דלב"ש כבר נכנס שנה שלישית. דסתרי אהדדי ואמרי' דעלי' צא' הכסיל בחשך הולך. אבל היכי דסתרי כו' דממ"נ שרי כדאיתא פ"ג דחולין דף מ"ג ע"ב דקי"ל נקובת הושט במשהו הוי טרפה ופליגי רב ושמואל אי ניקב תורבץ הושט רב סבירא ליה דבמשהו טרפה דס"ל דהוי במקום שחיטה ומותר לשחוט בתורבץ הושט ודינו כדין ושט גם לענין נקב ושמואל ס"ל דנקיבתו ברובה דוקא. דס"ל דלאו מקום שחיטה הוא ואמרי' שם האי תורא דאתחיל לשחוט בתורבץ הושט משהו וגמר לשחיטה ברובא בושט עצמו ואמר רבא רמינא עליה חומרא דרב וחומרא דשמואל וטריפנא ליה חומרא דרב דא' נקיבת תורבץ במשהו ואע"ג דרב ס"ל דהוי מקום שחיטה וכדין שחט במה שהתחיל בתורבץ לשחוט ולא הוי בכלל ניקב הושע לענין זה רמינן עליה חומרא דשמואל דלאו מקום. שחיטה וה"ל ניקב והא שמואל ס"ל

דנקיבתו ברובה בזה ס"ל כרב דנקיבתו במשהו וע"ז מסיק הש"ס שם דהוי תרי חומרי דסתרי לגמרי דליכא בזה ספק דבין לרב ובין לשמואל מותר ממ"נ:

סימן תצד

סעיף א

כתב מ"א קשה כו' הלא קי"ל כר"י כו' אמרי' בשבת דף פו ע"א ת"ר פולטת ש"ז ביום השלישי לשמושה טהורה. דברי ראב"ע ר' ישמעאל אומר ביום שלישי טמאה וביום רביעי טהורה רע"א בעי' חמשה עונות (עונה היינו יום או לילה) ואח"כ ה' עונות דוקא אם פלטה טהורה ואמרי' דפליגי בפלוגתא דרבנן ור' יוסי דרבנן ס"ל בששה בסיון ניתנה תורה ור"י סבר בשבעה בסיון ניתנה תורה ואמר רבא דכ"ע ס"ל בראש חדש באו למדבר סיני ודכ"ע בשבת ניתנה תורה כי פליגי בקביעא דירחי. ר"י סבר בחד בשבת הוי ר"ח ובחד בשבת לא א"ל מידי משום חולשא דאורחא בשני בשבת א"ל ואתם תהיו לי ממלכת כהנים בשלישי בשבת א"ל מצות הגבלה ובד' בשבת עבדי פרישה ורבנן סברי בשני בשבת הוי ר"ח סיון. ולא א"ל מידי משום חולשא דאורחא. ובשלישי בשבת א"ל ואתם תהיו לי מ"כ ובד' א"ל מצות הגבלה. ובה' בשבת עבדי פרישה ודכ"ע ס"ל שבליל שבת טבלו ולא ביום שלא יהיו הללו הולכים לטבול והללו הולכים לקבל תורה וראב"ע ס"ל כרבנן דבה' עביד פרישה וכיון דטבלו בליל שבת דהוי ביום ג' לפרישה ע"כ פולטת ביום ג' טהור' ור' ישמעאל ס"ל כר"י דבד' עביד פרישה וכיון דטבלי בליל שבת דהוי יום ד' לפרישה ע"כ דוקא פולטת ביום ד' טהורה ור"ע ס"ל ג"כ כר' יוסי אלא ס"ל כראב"ע דמשה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד. א"כ ביום ד' בהשכמה ירד ואמר להם מצות פרישה וס"ל דמה"ט הזהירם בשחרית לפרוש מנשותיהן כדי שיהיו ה' עונות עד ליל שבת דהוי זמן טבילתה ואמרי' שם ע"ב ארחב"א א"ר יוחנן זו דברי ר"י ור"ע אבל חכ"א שש עונות שלימות בעינן. ופרש"י דס"ל כר"י דבד' עבדי פרישה. וס"ל דבהשכמה ירד וא"ל מצות פרישה בשחרית יום ד' וס"ל דטבלו ביום השבת וא"כ ה"ל שש עונות וקי"ל בי"ד דבעי' שש עונות דמשום דפולטת ש"ז סותרת יום א' לכן צריכה להמתין מללבוש לבנים אפי' פסקה בטהרה עד יום ה' לשמושה ויום ה' עולה לה למנין ז' נקיים (וי"א דגם יום ה' אינו עולה לה ע"ש הטעם) דד' ימים הראשונים הם תוך שש עונות וחיישינן שמא תפלוט ש"ז ולא תרגיש ותסתור יום א' ע"ש א"כ ע"כ כר"י ס"ל דבד' עביד פרישה וניתנה התורה בשבעה בסיון וחכמים ס"ל ג' עונות והטעם דס"ל כרבנן דבה'

עביד פרישה וס"ל דבהשכמה ירד וטבלו בליל שבת. וליכא כ"א ג' עונות. בי"ד כר"י דבעי' שש עונות:

דהא יצאו ממצרים ביום ה' א"כ התחינו לספור ליל ו' א"כ שלמו מ"ט יום דהיינו שבע שבועות ביום ה' בשבת וכיון דבשבת ניתנה תורה ניתוסף על מ"ט יום ב' ימים יום ו' ויום שבת הרי נ"א יום ואנחנו אומרים ביום חמשים יום מתן תורתינו ואע"ג לפי מ"ש מ"א לפני זה דקי"ל כרבנן דבה' עביד פרישה א"כ יצאו ביום ו' דהכי איתא שם דף פז ע"ב ת"ש לרבנן. ניסן שבו יצאו ישראל כו' ואותו יום ה' בשבת וכיון דט"ו ניסן היה ה' בשבת אם כן ר"ח אייר שבת דהא ניסן מלא. ור"ח סיון בא' בשבת דאייר חסר וקשיא לרבנן דס"ל דר"ח סיון שני בשבת ומשני א"ל רבנן אייר דהאי שתא הוי מלא והוי ר"ח סיון בשני בשבת ופריך והתניא דאייר הוי חסר. דתניא ניסן שבו יצאו כו' ואותו יום ה' בשבת היה השלים ניסן והוי ר"ח אייר בשבת חסר אייר והוי ר"ח סיון באחד בשבת. ומשני הא מני ר"י היא ובדף פ"ח ע"א פריך לר"י הדתניא בס' עולם ניסן שבו יצאו ישראל כו' ואותו יום ערב שבת היה. ומדר"ח ניסן בע"ש ר"ח אייר בא' בשבת. ור"ח סיון בשני בשבת וקשיא לר"י ומשני הא מני רבנן היא ע"כ הסוגייא הרי דלרבנן דקי"ל כוותייהו בערב שבת יצאו. וצ"ל דקושית מ"א לפמ"ש התו' דף פז ע"ב ד"ה ואותו יום כו' וכ"כ הטור סי' ת"ל דמה"ט קורין שבת הגדול דאז כשיצאו חל יום עשרה בניסן בשבת ומצות פסח מצרים היה ליקח בעשור לחדש ולקחו ביום השבת וקשרו בכרעי מטותיהם תועבת מצרים וניצולו מיד מצרים או מלחמות הבכורים עם המצרים כמ"ש התו' ולפי שנעשה הנס בשבת ולכן קורין שבת הגדול ע"ש נס הגדול וכיון דחל עשרה בניסן בשבת ע"כ צ"ל דט"ו ניסן חל ביום ה'. ואע"ג דקי"ל כרבנן וע"כ צ"ל לפי מנהגנו ולפ"ד התוס' והטור דס"ל הא דמשני הש"ס על ברייתא דדף פ"ז ע"ב הא מני ר"י היא מדלא אמר אלא הא מני ר"י היא משמע דלא חזר מתי' ראשון ובברייתא ראשונה שהביא דקתני שט"ו ניסן חל יום ה' מצי אתיא גם כרבנן וס"ל דאייר הוי מלא אלא דברייתא שניה דקתני להדיא דאייר הוי חסר צ"ל דאתיא כר"י וצ"ל דברייתא ראשונה עם סדר עולם פליגי אליבא דרבנן אי אייר הוי מלא או חסר וקי"ל כרבנן וכברייתא ראשונה דבה' יצאו ואייר הוי מלא כן צ"ל להטור ומנהגנו. ועמ"ש ח"י לעיל סי' ת"ל ובזה א"ש קושיות מ"א למנהגנו:

בליל שבועות אין מקדשים כו' משמע דערבית רשאי להתפלל מבע"י וכן מוכח מ"ש אח"ז דצ"ל ק"ש אחר צ"ה כיון שאינו קורא על מטתו ובט"ז כתב דגם ערבית לא יתחיל עד הלילה. ומ"ש הט"ז לענין ההפסקה באמירת אקדמות עיין תשובת שער אפרים שמקיים המנהג ועיין ח"י וא"ר:

היו נעורים כל הלילה. עבח"י מנהג א"ז הגאון מוהר"ש ז"ל וע"ל סי' ד' סעיף יג כצ"ל:
בבקר אין לברך כו' דנטילה בלי ברכה בעינן דיש מחלוקת הפוסקים בזה וספק ברכות להקל:
כמ"ש סי' ח' ס"ק כ"ד דיש ג"כ מחלוקת. וכתב שם מ"א שיהיה דעתו לפוטרו בברכת טלית גדול:
בגמ' פ"ד דסוכה דף מ"ה ע"ב אר"י א"ש לולב שבעה ר"ל דצריך לברך עליו כל יום משבעה ימי סוכות סוכה יום א' א"צ לברך על הסוכה כ"א יום ראשון לבד ויהיב טעמא לולב מפסקי לילות מימים דהא לולב מצותו דוקא ביום א"כ כל יום הוי מצוה באפי נפשיה. אבל סכה דלא מפסקי לילות דהא גם בלילה חייב בסוכה והוי כיומא אריכתא ופוטר הברכה של יום א'. וניהו דלא קי"ל הכי אלא דגם בסכה צריך לברך כל פעם שיכנס בה וכדאי' שם דף מו ע"א או בשעת אכילה וכדקי"ל סי' תרל"ט היינו משום כיון שיצא ממנה הוי היסח הדעת אבל בתורה דמצותה כל היום והלילה כדכתיב והגית בו כו' ל"ל דאסח דעתיה מה"ט אפי' פסק מלמודו כשחוזר ללמוד א"צ לברך וכמ"ש לעיל סי' מ"ז סעיף י' וע"ש במ"א וט"ז:
וכיון דליכא בתורה משום היסח הדעת נשאר סברת הש"ס גבי סכה דה"כ לא מפסקי לילות מימים ונפטר מברכה שבירך אתמול:
אא"כ ישן. דהשינה הוי הפסק:
שינה ביום לא הוי כו' וכמ"ש סי' מז סעיף יא. וא"כ אפילו ישן בלילה למה צריך לברך כשניעור וע"כ צ"ל שאין דעתינו לפטור כ"א ליום ולילה. א"כ ה"ה נעור כל הלילה צ"ל כשיאיר היום:
וכן נראה עיקר אף ע"ג דלעיל סי' מ"ז ס"ק יב נראה דמספקא ליה צ"ל בתר דאיבעיא הדר פשיט ליה:
כ' המ"ב כו' קורין בטעם עליון כו' ונתן טעם מה שמצינו בכמה פסוקים מיו"ד דברות שני מיני טעמים הוא טעם אחד אי מפסיקים הפסוקים כמו בכל התורה כדי לעמוד על התחלת דבר וסופו וא"כ לא תרצח לא תנאף כו' עד לרעך הכל פסוק אחד דל"ל לא תרצח הוי סוף פסוק דלא מצינו בתורה פסוק משני תיבות וכמ"ש מ"א למטה בשם חזקוני. ולפי אותן חילוק פסוקים שייך להם הטעם התחתון כמבואר שם ע"ש אבל כשרצונינו לחלק הפסוקים לדברות שכל דיבור יהיה פסוק לבד ע"כ צ"ל דלא תרצח הוי סוף פסוק א' דהא הוי דיבור שלם וכן כל דיבור ודיבור חוץ מאנכי ולא יהיה לך אם מחלקים הדברות עושין אותם פסוק א' כיון שאותן שני דברות מפי הגבורה שמענו וכן

עושים אותם פסוק א' להורות דוקא אלו לבד שוין במעלתן ששמענום מפיו ית'. ולפ"ז צריך להטעימן בטעמים הנקרא טעם העליון. ולכך בשבועות שניתנה התורה קורין אותן לחלוק לדברות ולכן קורין בטעם עליון ואז הוי לא תרצח ס"פ וקורא הצד"י בקמץ. זה קאי על שבועות כשקורין בטעם עליון ומ"ש אח"ז וכשקורא בטעם עליון אז קורא לא תרצח הצד"י בפתח טעות הדפוס וצ"ל וכשקורא בטעם תחתון והטעם כ שם כשקורא בטעם עליון דהיינו כפי חלוקת הדברות אז לא תרצח סוף פסוק וסוף פסוק בקמץ וה"ה במקום אתנחתא כיון דהוי הפסק מאמר. ולכן גם התיו של תרצח דגושה אע"ג שהי אחר אלף של לא ואחר אותיות אוה"י צ"ל רפה מ"מ כיון דתרצח הוי ס"פ א"כ לא תחתיו טעם טפחא והוא א' מן הטעמי המבטלים לאהו"י לכן התי"ו דגושה וכן בשאר התוו"ין תנאף תגנוב אבל כשקורין טעם התחתון דאז לא תרצח אמצע ולית שם גם אתנחתא לכן דינו בפתח תחת הצד"י. והתי"ו רפויה כיון שהי' אחרי אותיות אהו"י ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מתחלת כו'** דמיד בב' כו' לקדשה כו' שא"ל פ' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים כנ"ל:

כתב בהגמ"נ כו' אבל נהגו כו' ופר"ח כ' שהספרדים א"א תחנון עד י"ג בו משום דה"ל תשלומין כל שבעה וכ"כ בס' א"ר בשם כה"ג:

סעיף ה

(ס"ק ה) לשטוח כו' עיין לבוש ט"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **חלב כו'** אם אינו אוכל גבינה קשה אבל אם אכל גבינה קשה המנהג להמתין שעה ויש מדקדקים שש שעות אבל עכ"פ צריך לברך אחר הגבינה קודם שיאכל בשר בהמ"ז דבלא"ה אפי' המתין כל היום ל"מ:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **כמו כו'** זכר לקרבן דהיינו פסח וחגיגה שעמו ה"ה בשבועות עושים זכר לקרבן שתי הלחם שהיו מביאים ולכן כשאוכל חלב ואח"כ בשר דצריך לכ"א לחם מיוחד וצ"ל שני לחמים והוי זכר בזה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וצריכים כו'** לאפותו עם חמאה אע"ג דאין לשין עיסה בחלב מ"מ כה"ג מותר וכמ"ש בי"ד סי' צ"ז דהוי דבר מועט וגם יש בו שינוי צורה ע"ש ועכ"פ לא יברך על לחם זה המוציא וכדלעיל סי' קס"ח:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **זכרון כו'** וכתב בשל"ה שלא יחלקו כו' וע' ח"י מה שחולק ונכון ליזהר:

סימן תצה

סעיף א
מ"א כל שאסור כו' ב"י. מדתנן בביצה דף לו ע"ב כל שחייבים עליו משום שבות כו' בשבת חייבים עליו בי"ט וכיון דאסרו שבותים בי"ט כמו בשבת ה"ה אמירה לגוי דאיכא שבות אסור בי"ט:
ערסי' תקמ"ג. ר"ל דאפי' בחה"מ אסור אמירה לגוי במה שאסור לישראל אלא רמ"א שם מקיל בחה"מ קצת יותר מבי"ט ע"ש:

סעיף ב
(ס"ק ב) ויש מחמירים (גם המחמירים מודים דמדאורייתא אין חילוק בא"נ בין אפשר מעי"ט או לא ודוקא במכשירין יש חילוק אלא דמחמירים בא"נ באפשר מדרבנן) ומה"ט יש לבשל כו' שהם טובים יותר כו' ובשל"ה סוף הל סוכה לא כתב כל' זה אלא ז"ל מאחר שאין בהן שום מפיג טעם א"כ אפשר מאתמול עכ"ל גם רמ"א הא כ' וי"מ כו כל שאינו מפיג טעם משמע אפי' אין טובים יותר כשנעשה מעי"ט מ"מ מחמירים וצ"ל דהמ"א האמת נקט דבפירות יבשים הם טובים יותר כשנתבשלו מעי"ט והוא לאו דוקא. אולם נסתפקתי בדבר שטוב יותר אם נעשה מעי"ט אס מותר בי"ט ע"י שינוי דהיש"ש ר"פ אין צדין הביא בשס סמ"ג שכ' דמן התורה אין חילוק באוכל נפש ואפי' אינו מפיג טעם מותר לעשותו בי"ט מדהתירו לדוך מלח במדוך של עץ דהיינו ע"י שינוי והא מלח אינו מפיג טעם וא"א דאסור מן התורה אפי' ע"י שינוי אסור עכת"ד הרי דמה שאסור מן התורה אסור אפי' ע"י שינוי (וכ"מ מדברי רמ"א שהתיר אוכל נפש שאינו מפיג טעם ע"י שינוי משמע אבל מכשירים אפי' ע"י שינוי אסור וה"ט משום דמכשירים אסור מן התורה והתוס' במגלה דף ז' ע"ב ד"ה כאן כו' הקשו מדמחלק ר"י במכשירים בין אפשר לעשותן מעי"ט או לא מכלל דבאוכל נפש אפי' אפשר לעשותן מערב י"ט מותר וקשי' מהא דתניא במס' שבת החולב והמגבן כו' בי"ט אם הזיד לוקה כו' וי"ל דודאי אוכל נפש המתקלקל אם עושהו מאתמול מותר לעשות בי"ט אבל אוכל נפש דעדיף טפי כשהוא עשוי מאתמול כגון האי דמגבן אסור לעשותן בי"ט:
אבל מכשירים כו' עכ"ל ונסתפק הפר"ח בכוונתם במ"ש דעדיף טפי כשנעשה כו' אם הוא לאו דוקא ואפי' אינו עדיף כשנעש' מאתמול רק שאינו מתקלקל אפ"ה אסור וכן

הוכיח מדברי הש"ס. וצ"ל דהתו' דנקטו דעדיף טפי כתבו האמת דמגבן עדיף טפי כשנעשה מאתמול. או דלמא התוס' דוקא נקטו דעדיף טפי דהתוס' קאי לדינא דאורייתא דהא באו ליישב הא דתניא במגבן בי"ט לוקה להכי בעי' דוקא דעדיף טפי כשנעש' מאתמול אבל אי לא טדיף רק שאינו מתקלקל אינו אסור כ"א מדרבנן ומהרש"א שם במגלה בתוס' הנ"ל פשיטא ליה דהתוס' לאו דוקא נקטו דעדיף טפי ע"ש א"כ לפי הצד שצדד פר"ח דהתו' דוקא נקטו דעדיף טפי דנהאי גוונא אסור מן. התורה א"כ לפמ"ש בשם סמ"ג כהאי גוונא ל"מ שינוי וי"ל דגם רמ"א כוותיה דהתוס' ס"ל והא דכ' רמ"א דמהני שינוי הוא מיירי בדבר שאינו מפיג טעם אבל לא מיירי בעדיף טפי דכה"ג דא"מ טעם ליכא רק איסור דרבנן אבל במידי דעדיף טפי כשנעשה מאתמול מודה רמ"א דאסור מן התורה וא"כ אפי' שינוי ל"מ אבל לצד השני שכ' פר"ח דהתוס' ל"ד נקטו דעדיף טפי וכן פשיטא ליה למהרש"א כנ"ל וכיון דהתוס' קאי ליישב הא דמגבן ביום טוב לוקה ע"כ ס"ל אפילו לא עדיף רק אינו מתקלקל אסור מן התורה וכן מבואר במהרש"א וא"כ להתוס' אפילו רק אינו מתקלקל ל"מ שינוי לדעת סמ"ג. א"כ לרמ"א שכ' דמהני שינוי באינו מפיג טעם ע"כ לא ס"ל כהתוס' ואפשר התוס' חולקים על סמ"ג וס"ל דאפי' באיסור תורה מהני שינוי עכ"פ אין ללמוד מדברי התוס' מידי וי"ל לדידן אפי' עדיף טפי כשנעשה מאתמול מ"מ מהני שינוי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ע"י כו**' וכמ"ש סי' תק"ד ר"ל דהא הסמ"ג מביא ראיה דמותר ע"י שינוי אפי' אינו מפיג טעם מהאי דסי' תק"ד דהתירו דיכת מלח ע"י שינוי אע"ג דמלח אינו מפיג טעם ושם במשנה קתני דכין לכתחלה וסתם הדברים משמע אפי' לכתחלה מותר להמתין כו':
אבל השקדים יבשים כו' ר"ל סחיטה גמור' איננו אלא בענבים וכדומה שסוחט הלחלוחית שבתוכן משא"כ השקדים אין בהם לחלוחית אלא נותנים השקדים במים ודכין השקדים עד שיהיו דק דק. ואז על ידי המים נעשה מרק ומשקה וכהאי גוונא לא מיקרי סחיטה:
ועסי' תק"ו ס"ח שכתב הרב"י אסור לעשות שאור ביום טוב אלא על ידי שינוי מפני שהיה אפשר לעשותו מבע"י והוא דברי מרדכי ע"ש בהרב"י והיינו כדעת המחמירים פה דאפילו באוכל נפש אם אפשר לעשותו מעי"ט צריך שינוי וא"כ תיקשי דהכ' לא הבי' הרב"י בש"ע כלל דעת היש מחמירים ובסי' תק"ו סתם כדעת היש מחמירי' באין חולק:
ונסתפקתי בדיכת שקדים אי מותר ע"י שינוי כיון דדומה לסחיטה:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **אוסרי' כו'** מפני שדרך כו' ועי"ז מחזי כעובד' דחול או משום דהמלאכה מרובה יתעסק בו כל היום וימנע משמחת י"ט כ"ה בטור:

שהם דאורייתא כי התוספות דף ג' סוף ד"ה גזרה הביאו ירושלמי וכן הביאו יתר פוסקים דממעט קצירה וטחינה ודומה לו מדכתיב אך אשר יאכל כו' דתיבת אך הוא מיעוט. ועוד הביא דרשה אחרת לאסור קצירה וטחינה וכדומה ע"ש. ונחלקו הפוסקים אם הוא דרשה גמורה ואסורי' מן התורה או אינו אלא אסמכת' וליכ' בהו רק איסור דרבנן:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין כו'** שהרי אדם עצמו מותר. והיינו כשיש עכ"פ צורך קצת וכמ"ש סי' תקי"ח ומסתמ' הוצאת משא הוא לצורך קצת:

ועסי' רמ"ו כו' דלא כרמ"א ר"ל דרמ"א כ' שם דאין אדם מצוה על שביתת בהמתו בי"ט וא"כ תיקשי למה הוצרך מ"א לדחות והטעם משום שהרי אדם עצמו כו' לזה רמז לעיין במ"ש מ"א שם דלא כרמ"א אלא דגם ביו"ט מוזהר על שביתת בהמתו לכן הוצרך פה לדחות שהרי האדם עצמו כו' ולענין מחמר אחר בהמה בי"ט האריך הפר"ח. ולהלכה מסיק דאפילו למ"ד דאינו מצוה על שביתת בהמתו בי"ט מ"מ איסור מחמר וודאי איכא גם בי"ט:

סעיף ז

(ס"ק ז) לדבריהם כו' דהא יש מתירים כו' הובאו בב"י:

אלא שרמ"א ס"ל כו' וה"ה כאלו כ' רמ"א אבל נולד אסור אפילו לדבריהם. והוא הכרעת רמ"א ודעת עצמו. אם נתפרקו בי"ט ואז הוי נולד מה שא"כ אם נתפרקו מעי"ט דאז גם מעי"ט היו מוכני' לכלבי' וליכ' נולד. מ"מ כ' מ"א לעיל סי' ש"ח ס"ק נ"ד דבעי' דוק' שיהיו כלבי' מצויי' דאל"כ אסורי' משו' מוקצ':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **סגי כו'** דגרוגרת וצמוקים דדחינהו בידים ואפי' ר"ש דל"ל מוקצה מודה דאסור אפי' בשבת כ"ש בי"ט:

סעיף י

(**ס"ק י**) **וא"ל שירשום כו'** ומדברי ב"י משמע דס"ל כר"א כו' דתנן דף ל"ד ועוד אר"א עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכ"א עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן ופירש"י דמיירי בגרוגרת וצמוקים דחזי ולא חזי דאיכא אנשי דאכלי להו ואיכ' אנשי דלא אכלי להו. והם צריכים הזמנה ומהני להו הזמנה דאי

לא חזי כלל לא מהני הזמנ' דהוי כאלו הזמין אבנים. ואי חזי אע"ג דאין הבעלים יודעים אין צריכים הזמנה כדאי' דף כ"ו ע"ב. עוד כתב רש"י דפלוגתי' דר"א ורבנן היא דר"א ס"ל יש ברירה. ורבנן סברי אין ברירה ולכן צריך שירשום ורי"ו פסק כר"א וממנו נובע הגהת רמ"א דא"צ שירשום. והרב"י בסי' תקי"ח הבי' דברי הרמב"ם דפוסק כחכמים ותמה עליו. דהא טעמייהו דרבנן דל"ל ברירה וכיון דקי"ל כרבנן יש ברירה ראוי לפסוק כר"א והניח בצ"ע ומזה שפט רמ"א דהכרעת הרב"י דלא כהרמב"ם אלא כרי"ו דפסק כר"א:

ולי צ"ע דהא התו' כו' ד"ה ואומר כו' וז"ל מקשה בירושלמי כו' דמחלפי שיטתיי' דב"ה כדלעיל (דף יו"ד) קאמר דאומר מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי' שירשום וי"ל דשאני הכא דאקצינהו בידים עכ"ל ודברי התו' צ"ב וכן העיר מהרמ"ש ופר"ח דהא דף יו"ד תנן בש"א לא יטול יוני שובך אא"כ נענע מבע"י ובה"א עומד ואומר זה וזה אני נוטל ע"כ לשון המשנה וא"כ איך כתבו התוס' דב"ה ס"ל דאם אומר מכאן אני נוטל סגי וגם לפ"ז דס"ל לב"ה דבעי למימר זה וזה אני נוטל לא קשה מידי מחכמים דהכא דזה וזה אני נוטל הוי כמו שירשום וצ"ל דהתוספות וירושלמי אולי לאוקימת' דרבא לעיל שהקשה לעיל הש"ס לב"ה ל"ל למימר זו"ז אני נוטל אם יאמר מכאן אני נוטל סגי אע"כ צ"ל דמה"ט ס"ל דמכאן אני נוטל אסור דל"ל ברירה. והא שמעי' לב"ה בעלמ' דאית ליה ברירה. ומשני רבא לעולם לב"ה א"ל ברירה. והכא דלא מהני באומר מכאן אני נוטל. לא משום ברירה אלא שמא למחר יטלטל יוני' שהיה סובר שהם ימצאו שמני' וימצאו שהן כחושים ויקח אחרים תמורתן א"כ למפרע טלטל הראשונים שהן מוקצים עכת"ד רבא מוכח מזה דאי לאו חשש שמא ימצא כחושים ויהיה מטלטל מוקצה הוי סגי באומר מכאן אני נוטל ולא הוי צ"ל זו"ז אני נוטל כיון דא"ל ברירה והתוספות לא היו מפרשים כפי' רש"י דמיירי בחזי ולא חזי (ובזה נתיישב קושית מהרש"א לרש"י אליבי' דהתוס') אלא פי' מוקצים שהניחם באוצר או העמידם לסחורה דכה"ג ל"ל דלמא מטלטל ושביק כמו דחיישי ב"ה גבי יונים וכמ"ש הרב"י בסי' תקי"ח בשם הכלבו. ובזה העתיקו התוספות שפיר דלעיל קאמר ב"ה דאומר מכאן אני נוטל כי ר"ל כמו בנדון דהכא דל"ל דלמא מטלטל ושביק כו' מודה ב"ה דסגי באומר מכאן א"נ כיון דא"ל ברירה וכאן אמר דבעי' שירשום וע"ז תי' התוספות שאני הכא דאקצינהו בידים ור"ל דקי"ל יש ברירה וגם ל"ל דלמא מטלטל ושביק מ"מ מוקצה כזה דאקצינהו בידים בעי הכנה גמורה. ולכן צריך שירשום. ודלא כפי' רש"י דפליגי בברירה:

ועוד דהרמב"ם כו' והוא קושיית הרב"י לרמב"ם כמ"ש לעיל:

וכ"כ התוספות סוף הפ' דף ל"ה ד"ה שבת כו':

ועוד נ"ל דבפירו' דחזי ול"ח כו' ר"ל דרמ"א מיירי באצר של פירות דלא שייך גבייהו דלמא מטלטל ושביק כו' כנ"ל תלי' הדין בשקל' וטרי' של רמ"א אבל רי"ו שממנו נובעי' דברי רמ"א הובאו דבריו בב"י סי' תקי"ח. והוא פסק בפי' אפי' בחזי ול"ח אין צריך שירשום. עז"כ דכה"ג לדידן דקי"ל כב"ה גבי יונים וכאוקימת' דרב' ודאי בעי שירשום דהא גם בחזי ול"ח א"ל דלמ' מטלטל ושביק כו':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ומותר להכין קאי אדלעיל כו'** ועסי' תק"ג. ר"ל דהא מבואר שם דאסור להכין מיום טוב לחבירו אע"כ קאי אדלעיל אאוצר של פירות דבעי עכ"פ הכנה. ועז"א דאם לא הכין מעי"ט מותר להכין מי"ט א' לשני:

והיינו באמירה ע"י תנאי. אם היום י"ט הרי מחר חול וא"צ הכנה ואם היום חול ומחר י"ט אני מכינם היום למחר. וכה"ג דלא עביד מעשה רק אמירה בעלמא לא מיקרי הכנה ומותר:

וס"ס תקכ"ח אפשר רמז לדעת הרמב"ם שהביא הטור שם דאע"ג דמדין הש"ס מותר להניח עירוב תבשילין בי"ט ע"י תנאי אבל לדידן דבקיאין ויודעים דיומא קמא עיקר והשני חול אלא משו' מנהג אבותינו אנו מחזיקין גם יום שני קדש אסור להתנות. א"כ לדידיה ה"ה הכא לענין מוקצה אין מתנה בזמן הזה. אך לא קי"ל כהרמב"ם בזה ולא הובא דעתו כלל בש"ע לקמן סי' תקכ"ח:

סימן תצו

סעיף א

(**ס"ק א**) **ומנדין**. כו' דכל דבר כו' הם דברי הר"ן פ' מקום שנהגו דאמרי' שם נתן בר אסי' אזיל חוץ לתחום בי"ט שני ושמתי' ר' יוסף והקשה הר"ן דמהכא משמע דמאן דעבר אדרבנן מנדי'. ואלו בפ' כירה אמרי' המבשל בחמי טבריא בשבת דליכא רק איסור דרבנן לוקה מכת מרדות ותי' דבמלתא דהוי עיקרו דרבנן כגון חילול יו"ט שני. דכי עקר לי' עקר לכולי מצוה כה"ג משמתין לי' דהוי עבירה חמורה. אבל מבשל בח"ט דעיקר איסורו דהיינו באש דהוי דאורייתא. א"כ אי עבר ובישל בח"ט. מ"מ עיקר המצוה דהיינו בישול באש במקומה עומדת ולא עקר לכל המצו' די במכות מרדות עכת"ד מזה מוכח דאפי' לא עבר בי"ט שני כ"א שבות מ"מ מנדין דהא תחומין קי"ל דהם דרבנן ואפ"ה שמתוהו:

ובש"כ שם שהקשה ע"ד הרב"י. מ"מ מבואר מדברי הרב"י שם דהמפקפק בא' מדברי סופרים חמיר מעובר ע"ד חכמים. וב"י ס"ס תקכ"ד כתב שמלקין ומנדין וכתב הפר"ח

דו' של ומנדין היא וא"ו המחלקת. ואו או קאמר או מנדין או מלקין והכל לפי ראות עיני הדיין כפי חומר העבירה וכפי האדם ואפי' הוזכר בגמ' מנדין הרשות ביד הדיין להלקות. וכן אפי' הוזכר בגמ' מלקין רשאי הדיין לנדות וחולק על ר"ן הנ"ל והסכים עמו לדינא הפר"ח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מלקין כו'** וברמב"ם לא משמע כן. שכתב בפ"ו מהלכות חמץ דין י"ב אסרו חכמים לאכול מצה בערב פסח כו' ומי שאכל כו' מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו עכ"ל הרי לא נתן קצבה למכות. וכתב הר"ן וז"ל אע"ג דהוא ס"ל דלא כרמב"ם אלא דמכות מרדות הוא להקל ממלקות של תורה וכפי האומ'. ומיהו מכת מרדות על עבירה נמשכת מכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים עכ"ל. ולזה הסכים פר"ח סי תע"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לכחול כו'** אפילו בשבת שרי לעשות שבות. ולכחול העין אינו אלא שבות א"כ אי כולל כל הגוף אפילו בשבת מותר על ידי ישראל כ"ש בי"ט א':

אולם דבריו צ"ב הא לעיל סי' שכ"ח הביא הרב"י ד' דעות בזה וכתב דברי הסברא השלישית עיקר ופירש מ"א שם דבאין בו סכנת אבר. ניהו דמותר על ידי ישראל שבות היכי דכולל כל הגוף מ"מ צריך לעשות על ידי שינוי. וא"כ דלמ' לעולם כאן מיירי בכולל כל הגוף ובי"ט שני שרי לישראל אפילו בלי שינוי וצ"ל דמ"א דייק ממ"ש הרב"י אע"פ שאסור בראשון אלא ע"י גוי משמע דליכ' שום היתר ע"י ישראל ולזה קשי' ליה דהא מצינו היתר אפילו ע"י ישראל עכ"פ על ידי שינוי ואיך סתם הרב"י וכתב אלא ע"י גוי אע"כ מיירי באינו כולל כל הגוף. ובזה קיל לכחול בי"ט שני. דכה"ג בראשון אפילו ע"י שינוי אסור. אבל בשני מותר אפילו בלי שינוי. וא"ל על הרב"י גופיה מנ"ל להקל כ"ה י"ל דהכריע כן מסבר' דנפשיה דהא הרמב"ם מיקל לכחול אפילו אין שם חולי כלל וכתב המ"מ הטעם דהוי הנאת הגוף וניהו דלא קי"ל כוותיה מ"מ סגי בחולה אפי' אינו כולל כל הגוף. ולכן השמיט הרב"י או שאר חולי ר"ל דבשאר חולי בעי' שיהיה כולל כל הגוף א"כ אתי' בק"ו מלכחול דמותר אפילו אינו כולל כ"ה:

רמ"א בא להורות דאפילו להאוסרים כו' ר"ל דברי רמ"א הם הם דברי הר"ן והר"ן לטעמיה דס"ל בשבת אפילו חולי הכולל כל הגוף מ"מ לא הותר לישראל שבות אפילו על ידי שינוי ולפ"ז אינו כ"כ דבר פשוט להתיר לישראל שבות בי"ט שני אע"ג דכ"ש הוא מדמותר לכחול מ"מ לאו מלת' דפשיט' הוא כ"כ כמו להרב"י:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **בני כו'** כל כו' לשון המאור. הרב"י הביאו בשם ס' א"ח וי"ל דהעתיקו מדברי בעל המאור כ"כ פר"ח:
שרי לעשות בצינע' כיון דדעתו לחזור אין איסורו אלא משום מחלוקת. ובצינע' ל"ל למחלוקת ולמה סתם פה משמע אפילו בצינעה אסור:
דא"א לעשות בצינע' אע"ג דאיכ' כמה מלאכות דאפשר לעשותן בצינעה כמו התפירה והטויה. מ"מ כיון דרוב המלאכות נעשית בפרהסי' לא חלקו חכמים כ"כ פר"ח:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **ביישוב**. דוקא ביישוב ישראל דהא כיון דדעתו לחזור דאין איסורו כ"א מפני המחלוקת עם בני העיר הנוהגים איסור וזה לא שייך ביישוב גוים:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **אבל כו'** כיון שאין דעתו כו' דאז לא משום מחלוקת לבד נאסר. אלא דה"ה כמותן וחל גם עליו האיסור. כיון דקבע דירה פה. לכן אפילו יישוב גוים אסור. ודוק' כשעדיין לא הגיע לשום יישוב עדיין לא חל עליו להיות כמותן דהא שם וודאי לא יקבע דירה דהא אינו מקום יישוב אבל כשהגיע ליישוב אע"פ שהם גוים. מ"מ אפשר שיקבע דירתו פה לכן חל עליו חומרת אותה מדינה:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **חוץ כו'** דח"ל מיקרי מדבר כצ"ל ור"ל דאמרי' במדבר מותר. לכן אם ד"ל מותר דהא כה"ג ד"ל משום מחלוקת ואם אין ד"ל. דאיסורו כשיגיע ליישוב דה"ה כמותן וחל עליו האיסור משא"כ כשעדיין חוץ לתחום יישוב לא הוקבע עדיין להיות כמותן. בני א"י כו' אין מנדין ומ"מ כתבו בשם מהרש"ל שבימיו אירע כן ולא זכה המחלל לחזור לא"י ומת בח"ל:
ומתפללים י"ח כמקומן וכתב פר"ח כיון שתפלת י"ח יותר ארוך מתפלת י"ט שהיא רק ז' ברכות. ויהיה ניכר אם יאריך בתפלתו לכן הקדים להתפלל י"ח קודם שהתחילו הציבור דבהקדמת התפלה אינו ניכר כ"כ מאלו מאריך בסוף התפלה ע"ש:

סימן תצז

סעיף א
(**ס"ק א**) **והדגים כו'** לפי שהן מכוסים כו' תנן ר"פ א"צ. אין צדין דגים מן הביברים בי"ט אבל צדין חי' ועוף מן הביברין רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל כל המחוסר

צידה אסור וכל שאינו מחוסר צידו מותר ואיפסק' הלכת' כרשב"ג. ורמי הש"ס דתני' ביברין של חיה ושל עוף אין צדין מהן בי"ט. ומשני חיה אחיה לא קשי' הא בביבר קטן הא בביבר גדול. עופות אעופות ל"ק הא בביבר מקורה הא בשאינה מקורה. והוכיח שם דציפור דרור אפילו בביבר מקורה לא הוי כניצוד ע"כ תמצית דברי הש"ס המצטרך פה. ונחלקו הרמב"ם והראב"ד דהרמב"ם ס"ל דרשב"ג פליג גם על רישא. וגם בדגים אם הם בביבר קטן מותר לצודן דהוי כניצודים וחיה ועוף ודגים שוין. אבל הראב"ד ס"ל דרשב"ג לא פליג אלא על חיה ועוף אבל בדגים מודה לת"ק דאפילו בביבר קטן אסור לצודן ופסק רמ"א בש"ע כהראב"ד:

אלא דהמ"מ הקשה על הראב"ד מדאמרי' דף כ"ה א"ר הסוכר אמת המים מעי"ט הדגים מותרים וכמ"ש סעיף ה'. והא להראב"ד אפילו בביבר קטן אסור בדגים. ותי' הרב"י דה"ט דמותר באמת המים כיון שהיא צרה אף ע"פ שארוכה הרבה מ"מ ה"ה כניצודי' משא"כ ביבר כיון שהיא רחב וגם הדגים מכוסי' מן העין ויכולים יותר. להשמט. לכן אסור אפילו בביבר. דהא ע"כ גם לרמב"ם צ"ל הכי דהא לא התיר כ"א בביבר קטן ובאמת המים מותר אפילו ארוכה הרבה. אע"כ משום שאמת המים צרה. ובזה יובנו דברי רמ"א ומ"א. וגם בשאר. מקומות בסי' זה:

אם אין מחוסרים צידה דהיינו ביבר קטן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דגים כו'** דוקא דגים כו' ודייק לה הרב"י מדלא כלל גם בהמות מוקצים כגון מדבריות כמ"ש סי' תצ"ח סעיף ג'. אלא ע"כ דל"ח אלא היכא דא"ל שיעשה איסור תורה. דהיינו בדבר המחוסר צידה פן יצודו אבל בהמה שאינה מחוסרת צידה ול"ל כ"א לאיסור מוקצה ל"ח:

אבל במ"מ משמע כו' דהמ"מ לא חש מה שלא הזכיר הרמב"ם גם בהמה:

דגזרי' שמא יבוא לאכלן כו' וא"כ אפילו בהמה מדבריי' אע"ג דאין מחוסר צידה. מ"מ אסורים משום חשש אכילת מוקצה משא"כ טמאות דל"ל שמא יאכלנה. דהר"ן כתב כו' נראה דהוא דעה ג' ואינו מחלק בין טמאים לטהורים אלא כיון שהם ברשותו דעתו עליהם ומותר. ואם לאו הכי אסור. ועכ"פ בטהורה מוקצה וודאי אסור דאין דעתו עליו ולא מטעם שמא יאכל מהן:

דלענין השקאה כו' דתנן אין משקין ושוחטין את המדבריות. אבל משקין ושוחטין את הבייתות ופריך הש"ס ל"ל משקין ושוחטין. ומשני קמ"ל אגב אורחא דלישקי אינש לבהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא. וכתב הר"ן על קושיית הש"ס ל"ל למימר

כו' וז"ל דלענין השקאה ודאי בין אלו ובין אלו מזונותן עליך (ר"ל בין מדבריות ובין בייתות) אלא משום שחיטה נקט. ולשחיטה ל"ל השקאה. ומשני הש"ס כו'. הרי דס"ל דגם מדבריות מותר להשקותן וליתן לפניהם מזונות:

דוקא לפניהם ממש כו' ועיין סי' שכ"ד ר"ל כדמצינו בסי' שכ"ד דמותר להעמיד בהמתו ע"ג מחובר שתאכל ול"ח שמא יתלוש אדם כיון שה א איסור חמור אבל אסור להעמיד בהמתו לילך ע"ג מוקצה. דהוא איסור קל חיישינן שמא יקח המוקצה בידו ויאכילה. אבל מותר לעמוד לפניה עד שתצטרך מעצמותה לילך אל המוקצה. אלמא כיון דא"ל היכר' ל"ג שמא יקח המוקצה בידים. ה"ה הכא כה"ג ל"ח להני חששות דהכא כיון דא"ל היכיר':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אפילו כו'** אבל לערב מותרים כו' ר"ל שא"צ להמתין בלילה כדי שיעשה. אע"ג דגוי שהביא דורן בי"ט גם במוצאי י"ט צריך להמתין כ"ש. כמבואר סי' שכ"ה וסי' תקט"ו. והטעם שלא יהנה ממלאכות י"ט. וכיון שהמתין כ"ש תו לא נהנה ממלאכת י"ט: דהא גם בלילה היה יכול לעשותו ולר"ת הטעם שמא יצוה לגוי לעשות לו בי"ט מלאכה וכיון שהמתין כ"ש תו ל"ל כיון דאין לו יתרון במה שעושה הגוי בי"ט היינו דוקא במלאכה הנעשה ע"י אדם. אבל מלאכה הנעשית ממילא א"צ להמתין כ"ש דלא שייכי טעמים הנ"ל וכ"כ סי' שכ"ב סעיף ג' פירות שנשרו מן האילן בשבת אע"ו. דבשבת אסורים מ"מ במוצאי שבת מותרים וא"צ להמתין כ"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דהוי ס"ס כו'** בגופו כו' ר"ל דשני הספקות הם אם יש איסור כלל:

דאם לא ניצד היום אין איסור כלל. וכן כשהיום חול אין איסור כלל. אבל בס"ס ע"י תערובת ר"ל ג' תערובת להרב"י (ולדעת הש"ך אפילו בשני תערובת) אסור דהכי קי"ל בי"ד דברים החשובים שאין בטלים אם נתערבו אפי' באלף. ואם אחר זה נפל אחד מן התערובת לתוך שנים אחרים של היתר. ומאותן ג' נפל אחד לשנים אחרים תערובת הג' מותר משום ס"ס. אבל כה"ג בדשיל"מ כתב רמ"א די"א דאסור. וסיים וטוב להחמיר אם לא לצורך או למקום הפסד מרובה. ולכן הקשה ט"ז א"כ למה סתם רמ"א פה בספק מוכן להתיר בי"ט שני. ותי' הש"כ שם תי' העיקרי לחלק בין ס"ס שעל ידי תערובת כמו התם בזה החמיר רמ"א כיון דאיכא וודאי איסור מה שאין כן כאן דשני הספקות אם יש כאן איסור כלל כה"ג אפילו בדשיל"מ מתירין. ודע שכתב הר"ן אע"ג דלדידן י"ט שני לאו מספיק' עבדי' דהא אנן בקיאין בקביע' דירחא וידעי' דיומא קמא עיקר ואפ"ה משום

מנהג אבותינו עושים אותו קדש אפ"ה דין ספק יש לו. דהא אבותינו שלא היו בקיאין היה ספק. גם אנו לא נחמיר יותר מאבותינו כיון דאינו אלא משום מנהג אבותינו:

אבל עיקר הדין צל"ע. ר"ל דס"ס בגופיה גם בדשיל"מ מותר מ"מ כה"ג י"ט שני לא נכנס בגדר ספק כלל דשוינהו רבנן כוודאי לכל דבר:

כ"א לענין מת ולכחול העין כדלעיל סי' תצ"ו:

דהרי גוי שהביא דורן כו' אע"ג שכ' מ א סי' תקט"ו ססקי"ב דאפילו למאן דמתיר ספק מוכן בי"ט שני מודה בהבי' דורן בי"ט שני דאסור. דוודאי כיון דנתכוין לדורן הבי' מן המשובח ממה שנלקט וניצוד היום ע"ש. וא"כ לק"מ מגוי שהבי' דורן. אולם המ"א סיים שם דלא כהרב"י ור"ל דהרב"י בספרו הארוך כתב שם וז"ל ד"ה אפילו ספק כו' ובסי' תצ"ז כתב שי"א הא דאסרי' ספק מוכן דוקא ביום ראשון אבל ביום שני לא משום דה"ל ס"ס וי"ח בדבר עד כאן לשונו. הרי דהרב"י ל"ל סברת מ"א וס"ל דגם גוי שהבי' דורן יש ספק אם ניצד או נתלש היום. א"כ הרב"י לשיטתיה מקשה מ"א שפיר והיה נראה דוחק למ"א דבש"ע חזר בו ועמ"ש שם:

דגוי מסל"ת כו' אע"ג דאין גוי מסל"ת נאמן באיסור תורה. מ"מ י"ט שני דהוי דרבנן נאמן:

וז"ל אעפ"י כו' דכתב שם בי"ט שחל אחר השבת דהביצה שנולדה בו ביום אסור מן התורה משום הכנה. מ"מ אם חל י"ט שני בא' בשבת. גוי נאמן במסל"ת שלא נולד בו ביום. אע"ג דאיכ' משום הכנה והוא איסור תורה מ"מ נאמן. די"ט שני גופיה דרבנן. וע"ז הקשה דע"כ י"ט שני כראשון הוא לכל הדברים וכאלו הוא מן התורה. וראיה דהא גוי שהבי' דורן אפילו בי"ט שני אסור לכל אפילו למי שלא הובא בשבילו. כיון שיש בו חשש איסור תורה. דהיינו ספק ניצד או נתלש היום ואע"ג שהביאו בי"ט שני דהוא דרבנן. ובאיסור דרבנן מקילין גבי אחר דהא בהבי' דורן דלית ביה משום חשש מחובר וצידה. אלא חשש שהוב' מחוץ לתחום. מותר למי שלא הובא בשבילו. כיון דתחומין דרבנן. וע"כ צ"ל דשוי' רבנן י"ט שני כראשון לכל דבר. וכאלו הוא מן התורה. א"כ למה גוי נאמן במסל"ת בי"ט שני. דאותה גזירה. ר"ל גוי שהבי' דורן כו':

לשני וכמ"ש סי' תצ"ו ס"ב כצ"ל:

עכ"ל הרי מבואר מדברי ת"ה דאיסור דלא שייך רק בי"ט ואין חילוק בין י"ט ראשון לשני. א"כ למה חשב ספק מוכן בי"ט שני לס"ס:

ובכ"ה כתב על לשון הרא"ש מלוני"ל דהוא מרא דהאי דינ'. שהוב' בר"ן משמו ספק מוכן בי"ט שני מותר משום ס"ס:

דבי"ט שני של ר"ה אסור דליכ' ס"ס דהא קדושה אחת הן וכיומ' אריכת' הן:

וה"ה בי"ט שני הסמוך לשבת דהיינו שחל יום ראשון של י"ט בשבת ולמחרתו ביום ראשון הוא י"ט שני אסור דליכ' ס"ס דספק שמא ניצד אתמול לית' דהא גם אם ניצד אתמול דהיה שבת אסור. דשבת וי"ט קדושה א' הן ונולדה בזה אסורה בזה וכמ"ש סי' תקי"ג כן נלע"ד. וא"כ אם יש לספק שמא נתלש או ניצד קודם השבת הוי ס"ס

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מותר דוקא ליקח כלם מותר**. ואם אינו רוצה ליקח כלם. צריך לקשור מעי"ט חוט או משיחה בדג שרוצה ליטול:

כמ"ש סעיף יו"ד גבי יונים. דצ"ל זה וזה אני נוטל. ולא סגי במה שיאמר מכאן אני נוטל. והטעם כמ"ש מ"א ס"ק י"ג והן דברי הש"ס זמנין שביק כחושי' כו' ומטלטל מידי דלא חזי אי נמי זמנין דכלהו כחושים ואתי לאמנועי משמחת יו"ט ומהנהו טעמי ס"ל לישׁ"ש דגם בדגים יש לחוש ולכן צריך ליקח כלם. ואפשר דדמי לאווזי' כו' דאינו אלא חומר' לו' מעי"ט זו"ז אני נוטל או ליקח כלם כמ"ש מ"א סק"ח. והטעם לחלק בין יונים לאווזים כ' ישׁ"ש פ' א"צ סי' ב'. דטעם א' דלמא שביק כחושי' כו' ומטלטל מידי דל"ח ליה. זה שייך דוקא גבי יונים דצריכים זימון משום מוקצין. וא"כ אם אחר הטלטול ישבוק אותם לפי שהן כחושים. א"כ הוברר למפרע דהכחושים לא הזמין. וא"כ היה מטלטל מוקצה. משא"כ אווזים ותרנגולים דא"צ זימון דאינם מוקצה אזיל האי חשׁ'. ואי מ"מ איכא למיחש דהוברר למפרע דטרח טרחא שלא לצורך י"ט במה שמטלטל הכחושים. רוב הפוסקים לא חשו לטרח' יתירה כהאי רק ראב"י ורשב"ט. ומדינא יש לסמוך על רוב הפוסקים. רק ירא שמים יברור מעי"ט כדי לצאת ידי ראב"י ורשב"ט. וטעם שני דלמא משתכחי כלם כחושים וימנע משמחת יו"ט לא שייך גבי אווזים. כיון שהולכים תוך הבית וממשמש בהן כל שעה אם שמנים או כחושים:

ניהו דאינו מדקדק על כ"א. מ"מ דרך כלל ידע אם הם שמנים או כחושים כלם. ואפ"ה סמך עליהם. וס"ל למ"א דאפשר גם בדגים ל"ל להני חששו כמו באווזים דטעם א' דלמא שביק כחושים כו' ל"ל. דהא גם בסוכר הזמין כלם דע"י שסכר כלם מוכנים ועדיף מזימן כל השובך בסעיף י"א דלא מהני וע"ש בט"ז. ולכן כתב מ"א לשון ואפשר דאפשר דמי להאי דסעיף י"א כנ"ל וטעם שני דלמא כלם כחושים וימנע משמחת יום טוב כתב מהרש"ל גופיה בסי' ב' הנ"ל דבדגים בלא"ה לא שייך האי חששא. דבלא"ה קודם פתיחת הדג לא נודע מי כחוש ומי שמן גם אין מדקדקין כ"כ בדגים אם הם שמנים או כחושים ועוד אם ימנע ולא יאכל דגים כלל מצד כחישתן ליכא בזה מניעת שמחת יום טוב. דבלא"ה אין שמחה אלא בבשר עכ"ל. ולפ"ז לדעת מ"א אפילו למאן שהוא ירא שמים

א"צ להחמיר בדגים ליקח כלם אפילו לצאת ידי ראב"י ורשב"ט. דהא באותן צדדים שדחה גבי דגים טעם שני. בשני צדדים מהן יש לדחות גם טעם א'. דל"ל דלמא שביק כחושים כו' וטרח שלא לצורך דהא קודם שנפתח הדג לא נודע לו אם הוא כחוש. שיש לחוש שמא יניחנו. וגם אינו מדקדק בדג כ"ה אם הוא כחוש מה"ט ל"ל שמא ישבוק הכחוש. וא"כ לא אתי לידי טלטול מוקצה. ולא לטרח' שלא לצורך:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **היא צרה כו'** יותר מו"ט כו' דומי' דאמת המים שהתיר' משום שהיא צרה. והיא אינה רחבה רק אמה שעל שם כך נקראת אמת המים על שם מדתה שעמוקה אמה ורחבה אמה שהוא שש טפחים:

ומהרי"ל כו' ר"ל הקיל אפי' רחבה יותר מו"ט והט"ז הקיל עוד יותר. דבארגז מרובע אפי' רחבה מותר דדוקא באמת המים שהיא ארוכה. צ"ל שתהיה צרה אבל ארגז שאינו ארוך אפי' רחב מותר אפי' צריך לצידה. כל שאינו צריך לתחבולה לצודו מותר ע"ש סק"א ומשמע דאפי' להראב"ד מקיל:

וזהו לדעת הרמב"ם. ר"ל קולת מהרי"ל היא לדעת הרמב"ם. אבל לפמ"ש רמ"א בסעיף א' כהראב"ד צ"ל שאינו רחב רק ו"ט:

ויש להחמיר. מ"מ אם המים צלולים כ' מ"א בס"ק א' דמודה הראב"ד:

ורש"ל תפס לו שטה אחרת דלא ניחא לי' בתי' הרב"י על קושיית המ"מ לראב"ד מדין סוכר אמת המים דהואיל והיא צרה מותר. דמ"מ לא עדיף ע"י שהיא צרה מביבר קטן דאסור לראב"ד בדגים. ולכן כתב ליישב דבדגים א"ח משום צידה דלא הוי דומי' דמשכן ר"ל דהא כל איסורי מלאכות שבת ממשכן גמרי' כדאי' בשבת דף מ"ט. ומידי דהוי במשכן דוקא אסור וצידת דגים לא הוצרכו במשכן אלא עוקר דבר מגדולו דחיותו ומאכלו עפר הארץ ועשבים:

אבל ארגז כו' אפי' צריך למצודה. ר"ל דהא אינו חייב משום צידה בדגי' אלא משום דעוקר דבר מגדולו. א"כ בארגז מיד כשלקחו מן המים ונתנו בארגז אז עקרו מגדולו. דהא בארגז לא יאכל מעפר הארץ ולא מעשבים. אם כן כשלקחו מן הארגז אפי' ע"י מצודה לא עביד מידי:

ואמת המים כו' עכשיו בא רש"ל ליישב קושיית המ"מ לראב"ד מאמת המים דבאמת המים מיד כשסכר מעי"ט עקרו מגדולו. אע"ג דעדיין אוכל מעפר הארץ ועשבים מ"מ כיון דעיקר גדילתו דרך הילוכו לאורכה. וכיון שסכרו מעי"ט אינו יכול להלך לארכה כבר נעקר מעי"ט:

ולא ידעתי ר"ל מאין יצא לו לחדש דין חדש דבדגים ליכא איסור צידה באין ראיה מוכרחת דהראיה מן הירושלמי ליתא דז"ל הירושלמי האי מאן דצייד כוור' וכל דבר שאתה מבדילו מחיותו חייב משום קוצר ומזה הוכיח מהרש"ל מדלא חייבו משום צידה. אע"כ בדגים ליכא משום צידה. לזה קאמר מ"א דהירושלמי מיירי שכבר הדג בספל של מים דכבר הוא ניצד לכן א"א לחייבו כ"א משום קוצר. וכ"ה בגמ' דאפי' נוטל דג מן ספל של מים חייב אלא דבגמ' נתן טעם משום נטילת נשמה וירושלמי נתן הטעם משום עוקר ד"מ וניחא לירושל' לו' טעם משום עוקר ד"מ דלטעם נטילת נשמה אינו חייב עד שהניחו חוץ למים עד שיבש כסלע בין סנפיריו אבל משום עוקר ד"מ חייב מיד כשמוציאו מן המים וש"ס דילן דאמר משום נטילת נשמה. דס"ל דאינו חייב משום לישה וקצירה אלא בגדולי קרקע. כ"כ הרשב"א בחדושיו בשם הרמב"ן:

ומ"ש לעיל ומש"ה חייב כו' ר"ל מהרש"ל כ' לעיל תוך דבריו ומש"ה חייב אפי' בי"ט ר"ל דמהרש"ל רצה להוכיח מזה הואיל וצידת דגים אפי' בי"ט אסור ע"כ הטעם משום עוקר ד"מ דקצירה גם בי"ט אסור כדלעיל סי' תצ"ה עז"כ מ"א מאי ראיה דאפ"ת דהאיסור משום צידה ג"כ ניחא דאסיר בי"ט דהא גם צידה אסורה בי"ט וכמ"ש סי' תצ"ה. ולפ"ז דדחה מ"א דברי מהרש"ל א"כ הדין בארגז ואמת המי' תלוי במחלוקת הרמב"ם וראב"ד וב"ח ומהרי"ל כנ"ל

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אווזין כו'** וה"ה שאר עופות אלא נקט אווזי' דאורחא דמלתא שהן בני תרבות ומזונותן עליו כ"כ מ"ב:

וא"כ אפי' חוץ לחצר שרי דאין סברא לחלק כיון דהותר בחצר אפי' צריך למצודה א"כ ה"ה חוץ לחצר שרי:

כיון דהרא"ש כ' בחצר שכתב וז"ל אווזים ותרנגולים ההולכים בחצר ומשמע ליה לבעל מ"ב שהוא תנאי דוקא כשהולכים בחצר אע"ג דלא ידעינן טעם לחלק בין תוך החצר או חוץ לחצר. לא מלאו לבו לחלוק על הרא"ש מסברא:

א"כ למה נקט הטור בבית. ר"ל הטור כ' אווזים ותרנגולים שבבית וא"א שזה תנאי והרא"ש ס"ל דוקא בחצר מותר והטור שכ' שבבית לפ"ד מ"ב יהי' כוונתו דוקא בבית מותר הל"ל דאפי' בחצר מותר כמ"ש הרא"ש. לכן נ"ל דמ"ש בחצר או בבית. ר"ל חצר שנקט הרא"ש או בבית דנקט הטור כלו' שנתגדלו כו'. דאין זה תנאי לדינא. אלא אורחא דמלתא נקט מה"ט באי' לכלובן הואיל ונתגדלו כו' וג"כ נ"מ לדינא דאותן שקנה מחדש אסור. דאין באין לכלובן לערב. ולפ"ז אין חילוק בין בית לחצר ולכן אע"פ שהרא"ש

כתב חצר. כ' הטור בית. כיון דלא נ"מ לדינא כ"א שע"י זה באים לכלובן. א"כ דא ודא אחת היא:

וכ"נ דעת ש"ע שכתב תרווייהו שבבית או בחצר וא"א דדינא אתי לאשמועינן דדוקא בבית או בחצר מותר אבל חוץ להם אסור. א"כ לא ה"ל למימר כ"א חצר ויהיה כ"ש בית אע"כ דרק אורחא דמילתא נקט שנתגדלו בבית או בחצר וע"י זה באים לכלובן לערב ואין שייך בזה רבותא בית או חצר:

דכל מה שאסור מדאורייתא כו' דאפי' באים לכלובן ומזונותיו עליו מ"מ בשבת אסור מדרבנן וכמ"ש סי' שט"ז לדעת רמ"א והסכים עמו מ"א אלא דבי"ט הותר משום שמחת י"ט אבל מה שאסור מן התורה בשבת. לא הותר בי"ט משום שמחת י"ט וכמ"ש לעיל סי' תצ"ה דצידה בי"ט אפי' לצורך אוכל נפש אסור:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לצודן כו'** אבל כשא"צ לאכלן אסור. דהא לא הותרה הצידה כ"א משום שמחת י"ט. וכמ"ש בס"ק שלפני זה. וכשא"צ לאכלן דליכא שמחת י"ט אסור:

כמ"ש רמ"א דלא כב"י שם. ורש"ל כ' כו' כבר נתבאר לעיל ס"ק ה':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שמחוסרים כו'** ולי צ"ע כו' ר"ל מה שהתיר מ"ב עופות במקורה. אפי' בביבר גדול חוץ מצפור דרור אפי' במקורה אסור. דבחיה דא"א לה לפרוח אין טעם לחלק בין מקורה או לא. ועוד דהתו' כתבו כו' דף כד דאי' שם הא דאמר רשב"ג זה הכלל כל המחוסר צידה אסור. היכי דמי מחוסר צידה אר"י א"ש כל שאומר הבא מצודה ונצודנו והקשה רש"י דהא לעיל מיניה אמר שיעור אחר מה שנראה אינו ניצד דהיינו כל דלא מטי לה בחד שחיא. ותי' רש"י דשני השיעורים הללו דהיינו דמטי לה בחד שחיא או א"צ למצודה שוין הן והתוס' כתבו שהוא דוחק. ולכן כ' לתרץ. וז"ל דלעיל מיירי בחיה והכא מיירי בעוף ואף ע"ג דלעיל אמר (ר"ל בעוף. דרמי אהדדי דתנן אבל צדין חיה ועוף מן הביברין והתם תנן ביברין של חיה ועוף אין צדין מהן בי"ט. ומשני עופות אעופות ל"ק הא בביבר מקורה הא באינו מקורה משמע דבמקורה מותר) מ"מ לא פי' שיעור הביבר בכמה לא הוי מחוסר צידה עכ"ל התוס' הרי כתבו להדיא דאפי' בביבר מקורה בעוף בעי שיעור לביבר. כל שאומר הבא מצודה אפ"ה אסור אולם בתשובת מ"ב שם הביא לשון הר"ן (גם הרב"י הביאו פה) משמע כמ"ש וז"ל הר"ן ה"ד מחוסר צידה כגון דאמרינן הבא מצודה כו'. וכ' בחדושיו ועופות דלאו בני תרבות. מוכח בגמ' דכל היכי שהן במקום מקורה ואין להם מקום לצאת ממנו חשיבי ניצודים בר מצפור דרור כו'

עכ"ל הר"ן משמע כדברי מ"ב. ולענין קושית התוס' י"ל דס"ל להר"ן כתי' רש"י הנ"ל וס"ל דהאי שיעורא דהבא מצודה קאי על חיה. אבל עוף סגי במקורה:
וכ"מ ברמב"ם פ"י מהל' שבת:
כלו' שא"צ מצודה וממילא נדע שכל מין כפי מה שהוא צריך וכ"ד הש"ע ר"ס שט"ז באמת ז"ל הש"ע שם הצד כו' ושאר צפרים וצבי לבית או לביבר שהן ניצודים בו חייב עכ"ל והבין מ"א דמ"ש שהם ניצודים בו קאי גם על בית. אף ע"ג דבית הוא מקורה. ואעפ"כ התנה שהם ניצודים בו. משמע דלאו במקורה לבד תליא מלתא אלא בעי' דוקא שהם ניצודים בו דהיינו שהוא בית קטן מ"מ יש מקום לבע"ד לחלוק ולו' דהאי שהם ניצודים בו לא קאי על בית כ"א על ביבר הסמוך לו. אבל בבית שהוא מקורה אפי' הוא גדול ה"ה כניצוד. ואולי ס"ל למ"א דביבר דומיא דבית דהיינו שהביבר מקורה. ואפ"ה התנה כשהם ניצודים בו:
וכ"מ ברמב"ם היא ראיה דלעיל שהביא מרמב"ם אלא שפה מחזיק הראיה קצת יותר:
אפי' מקורה כמ"ש לעיל דבאינו מקורה אפי' ביבר קטן לא הוי כניצד:
וכ"מ בגמ' אפשר משמע ליה הכי. מדמשני על רומיא דמתני' צדין חיה ועוף מן הביברין. והתם תנן אין צדין מן הביברין ומשני עופות אעופות ל"ק הא במקורה הא באינו מקורה חיה אחיה ל"ק הא בביבר גדול הא בביבר קטן וכיון דכלל חיה ועוף בחד בבא מכלל כמו דחיה מיירי בביבר קטן ה"ה עוף מיירי בביבר קטן אע"ג דע"כ מיירי במקורה משמע דאפי' במקורה בעי' שיהיה ביבר קטן אבל מהרש"א שם כתב דלדעת התוס' לפי מה דמשני חיה אחיה הא בביבר קטן כו' תו א"צ לאוקמי בעופות הא בביבר מקורה כו' אלא ג"כ י"ל הא בביבר קטן שאצ"ל הבא מצודה כו ואזדה לה ראיה שכתבתי. רק מ"א לשיטתיה הא כתב נעיל דבאינו מקורה אפי' בבית קטן אינו כניצד וע"כ גם למסקנא צ"ל בעופות דתנן צדין מיירי בביבר מקורה אלא דמתני. דקתני אין צדין אצ"ל דמיירי באינו מקורה אלא אפי' מקורה רק שהוא ביבר גדול ולפ"ז ע"כ ראיית מ"א הנ"ל א"ש דגם במקורה בעי ביבר קטן כנ"ל:

סעיף יא

(ס"ק י"א) אשור כו' גמרא. ר"ל הם שני תירוצי הש"ס:
וברא"ש משמע כטעם א'. שכתב טעם היתר צידת אווזין ותרנגולים כיון דבאים לכלובן ומזונתן עליך. ושביק נוח לתופסן. משמע דתליא בבאים לכלובן ומזונתן עליך. ובר"ן משמע כו' שהר"ן נתן טעם והתיר צידת אווזים ותרנגולים הואיל ונוח לתופסן משמע דבזה לבד תליא מלתא:

ויש לחוש לשני הטעמים לצאת ידי הרא"ש והר"ן שיהיו באים לכלובן ומזונתן עליך ונוח לתופסן:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שאין מפריחים כו'** לכן נ"ל דהרא"ש בתשובה (דס"ל דבעינן דוקא מפריחים ח"ל) אזיל לטעמיה ר"ל כמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה דהרא"ש ס"ל כטעם א' דתליא בבאים לכלובן ומזונתן עליך ומשום צידה לא בעי מזונתן עליך ודי במה שבאו לכלובן. אלא שיהיו מזומנים ולא יהיו מוקצים לכן בעינן מזונתן עליו. ולכן בעי' דוקא שיהיו מפריחים ח"ל דאף על גב דמפריחים ועי"ז אין מזונתן עליו מה בכך דהא אפ"ה כיון דבאי' לכלובן לערב ה"ה ניצודים אלא דבעי מזונותן עליך שיהיו מזומני' ולא יהיו מוקצים. כיון דאין מפריחים ח"ל עדיין הם מזומנים ולא מוקצים. כדאמרינן גבי בהמות מדבריות בסימן תצ"ח סעיף ג'. אבל במפריחים ח"ל אז הוי מוקצים אבל בפסקיו חזר בו וס"ל דאפ"ה הטעם משום צידה ר"ל אפילו באים לכלובן אם אין מזונותן עליו מיקרי מחוסר צידה. דאל"כ תהני להו זימון ולמה קי"ל דאין זימון מהני להם כיון דל"ב מזונותן עליו אלא שיהיו מזומני' ולא יאסרו משום מוקצה אע"כ מזונתן עליך בעי' דאל"כ הוי מחוסרי צידה. לכן אפילו מפריחים תוך התתום כיון שעל ידי זה אין מזונתן עליו אף על גב דמ"מ הם מזומני' כנ"ל מ"מ אסורים משום חיסור צידה כן הוא לכאורה כוונת מ"א. אבל דבריו צ"ב. דהא תורף דברי הש"ס הכי איתא אהא דאמר רשב"ג כל המחוסר צידה אסור. אמרינן ה"ד מחוסר צירה. א"ר יוסף אר"י א"ש כל שאומר הבא מצודה ונצודנו א"ל אביי הא אווזים ותרנגולים שאומרי' הבא מצודה כו' ותניא הצד אווזי' ותרנגולים פטור. אמר רבה בר ר"ה א"ש הללו באים לכלובן לערב כו' והרי יוני שובך ויוני עליה דבאי' לכלובן לערב ותניא הצד יוני שובך ויוני עליה חייב. אלא אמר רבה בר"ה א"ש הללו באים לכלובן ומזונתן עליך כו' רב מרי אמר הני עבירי לרבויי כו' עכת"ד הש"ס. וא"כ לאוקימתא דרבה בר"ה א"ש ה"ט דתניא יוני שובך ויוני עליה הצרן חייב מיירי בבאים לכלובן לערב. אלא הואיל ואין מזונתן עליך חייב דלדברי מ"א בתשובת הרא"ש דלא בעינן מזונותן עליך כ"א שיהיו מזומני' ולא יהיו מוקצה. א"כ אמאי חייב ביוני שובך ועליה כיון דבאי' לכלובן ואין מחוסרים צידה. ניהו דאין מזונתן עליו ואין מזומני' למה יתחייב משום איסור מקצה ואולי י"ל וכ"מ לשון רש"י שם וז"ל ומזונתן עליך. הלכך כבהמה הם וחשיבי מזומן עכ"ל הרי דגם רש"י כתב דע"י שמזונותיו עליו ה"ה כמזומן ומה לי שם באיסור מזומן הא לענין חיוב איירינן דתליא בצידה. ולא במזומן אע"כ צ"ל אף על גב דע"י שבאי' לכלובן הם ניצודי' מ"מ אם אין מזונותיה' עליו דאינם במזומן אין

דעתו עליהן וכאלו אינן ברשותו. ועי"ז מיקרי מחוסר צידה ועי"ז חייב משום צידה וכן דעת תשובת הרא"ש. לכן אם אין מפריחי' ח"ל ניהו דא"מ עליו מ"מ הוי כמזומן וכאלו הן ברשותו ואין מחוסרי צידה. מה שאין כן כשמפריחי' ח"ל הוי כאלו אינן ברשותו אבל הרא"ש בפסקיו ס"ל אפילו דעתו עליהן כל שאין מזונותיהן עליו. דהיינו שאין מפריחי' ח"ל מ"מ מחוסר צידה הן דאלת"ה אלא דאיסור צידה גרם הואיל ואין מזונתן עליו תהוי מהני להם הזמנה אפילו מפריחין ח"ל. ומ"מ דחוק הוא:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ומצא ג' כו'** ול"ל חד בתרי בטל דבע"ח חשיבי ולא בטילי ועוד דדשיל"מ היא כ"ה בר"ן:

ולפי זה אם נאכל אחת מהן כו' מותרים כו' היינו לרעת המחבר שם דמתיר דבר שיל"מ בס"ס דהיינו ג' תערובות ה"ה דמתיר גם בנפל אחת מהן. אבל לדעת רמ"א שם דאינו מתיר דשיל"מ ע"י ג' תערובות כ"א לצורך והפסד מרובה כ"ש דאינו מתיר כ"א לצורך או ה"מ בנפל דגרע מג' תערובות כ"כ ש"ך שם ס"ק נ"ז ולענין אם רשאי לאכלן כלם כאחד ואדם א' גם לדעת המחבר ע"ש. אבל בגמרא איתא עוד חששא כו' וז"ל הגמרא ממ"נ אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו:

פירש רש"י ממ"נ כלומר להכי אסורי' ממה נפשך להתירן עכ"ל וצ"ל דס"ל להר"ן ז"ל שלא העתיק כ"א דאיכא חד דמערב וה"ל להעתיק גם טעם השני דהוא לחומרא לענין נפל דלמסקנא כו' עשויים לרדות כו' די"ל דהר"ן מפרש האי ממ"נ אי אחריני כו' כמ"ש הב"ח דלא כפירש"י והוא דאחר זה מביא הש"ס ברייתא דפליגי רבי ורבנן לענין מעות מעשר שני הניח מנה של מעשר שני ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבי' דברי רבי דאמרינן אדם אחר ע"פ טעות הניח מנה חולין אצל מנה המעשר. וחכ"א הכל חולין דאמרי' מנה המעשר נטל ושכח והניח שם במקומן מאתי' חולין. וס"ד דהש"ס דשם דדין גוזלות שוה לרין מעשר פלוגתא דרבי ורבנן כדאי' שם ולכן אמר בזימן שנים ומצא שלשה ממה נפשך אסורי' בין לרבי ובין לרבנן. ולכן אמר אי אחריני נינהו דהיינו לרבנן דאמרי במעשר שלקח מנה המעשר והניח שם מעות חולין מאתי' ה"ה הכא דאמרי' המזומנים אזלי לעלמא והני אחריני נינהו. א"כ אחריני נינהו וכל הג' אין מזומני' דהא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו דהיינו לרבי דאמר חולין ומעשר מעורבי' ה"ה הכא דלא אמרינן הני אחריני ניהו אלא שנתוסף מעלמא גוזל אחת כדס"ל לרבי עכ"פ איכא חד דמערב בהו וכדסבירא ליה לרבי. ולפ"ז הא דאמרינן אי אחריני כו' לאסרן גם לרבנן. והיינו לפי הס"ד שם דשוה גוזלת למעשר. משא"כ למסקנא גם רבנן מודו בגוזלות ליכא

חשש לומר אחריני נינהו כי אם דאיכא חד דמערב בהו והעתיק הר"ן לפי המסקנא דאי' שם בסיפא דמתני' שלשה ומצא שנים מותרים מ"ט אמרי' הני אינהו נינהו וחד מינייהו אזיל לעלמא לימא רבי היא ולא דבנן:

דתניא הניח מנה ומצא מאתים כו' הניח מאתים ומצא מנה דמנה מונח ומנה מוטל. דברי רבי דאמרינן מן המאתים לקח מנה והניח מנה מעשר במקומו. וחכ"א הכל חולין. דאמרי' שנטל כל המאתים והניח מנה חולין ומשני אפ"ת רבנן הא אתמר עליה ר"י ור"א אמרי תרווייהו שאני גוזלית הואיל ועשוי' לדדות. ר"ל שהן בעצמן מדדים י"ל שא' היתה מדדה והשניה נותרו אבל מנה לא הלך מאליו אא"כ נטלו אדם. וכשנטל נטל שניהם כפרש"י ולפ"ז דבגוזלות מודים רבנן בסיפא בזמן ג' ומצא שנים. ה"ה ברישא בזימן שנים ומצא ג' דמודים לרבי דלא אמרינן הלכו כלם והני אחדיני נינהו. אלא כיון דמדדים מודים לרבי דאמרינן רק איכא חד דמערב בהו אף על גב דברישא במעשר בהניח מנה ומצא מאתים פליגי על רבי וס"ל הכל חולין. מ"מ בגוזלות מודים:

וא"כ ליכא טעם ברישא בב' ומצא שלשה דאסורים אלא משום דאיכא חד דמערב בהו. ולכן א"ש דהר"ן לא העתיק כ"א טעם זה בלבד. ולכן אם נפל א' מהם מותרים:

דאין דרך כו' אצל מעות חברו הוא לאו דוקא אלא ד"ל אצל מעות מעשר:

ועסי"ג בהגה דאפילו במקושרי' אמרי' דעשוים לדדות. ומ"ש סימן תל"ט אפשר נתכוין לישב מאי דאיכא למידק קצת על פי' הב"ח. דהא אי' על תי' גוזלות מדדים הא אתמר עליה ר"י ור"א חד אמר בשני כיסים מחלוקת אבל בכיס א' ד"ה חולין וחד אמר בכיס א' מחלוקת אבל בשני כיסים ד"ה מנה מונח ומנה מוטל וא"כ למ"ד בין יהיה מ"ד ר"י או ר"א. דבשני כיסים מודים רבנן דמנה מונח ומ"מ. ולמה איצטריך ר"י ור"א לשנויי שאני גוזלות הואיל ועשוי' לדדות הא גוזלות דומין לשני כיסים. אמר ר"א הכא בגוזלות מקושרים וכיסים מקושרים עסקי'. ר"ל הא דאמרי' בכיס א' מחלוקת לאו כיס אחד ממש אלא שני כיסים דומי' דכיס אחד. והיינו שהם מקושרים וס"ל לדבנן כה"ג (ס"ל) דהכל חולין. ורצו לאוקמי מתני' דהכא בגוזלות מקושרים. ולכן רבנן צ"ל שאני גוזלות דעשוי' לדדות ומנתקי מהדדי עכת"ד הגמרא. וא"כ דברי הש"ס על רישא בשנים ומצא ג' דאמר ממ"נ אי אחריני כו' לפי' הב"ח ר"ל לרבנן. הא כיון דלא אסיק דעתי' שאני גוזלות דעשוי' לדדות כ"ש דלא אסיק אדעתיה תי' ר"א דמיירי בגוזלות מקושרים וא"כ למ"ד בשני כיסים מודים רבנן א"כ בגוזלות דאין מקושרים מודו רבנן לרבי דלא אמרי' אחריני נינהו. א"כ איך אמד אי אחריני נינהו כו' היינו לרבנן. הא גוזלות שאין מקושרים דהוי דומיא דשני כיסים. מודו רבנן דלא אמרי' אחריני נינהו. היה צ"ל דהש"ס אזיל דוקא למ"ר

בשני כיסים מחלוקת. ולזה רמז לעיין מ"ש מ"א בסי' תל"ט ס"ק ז' דהא דאמרינן בכיס א' מחלוקת דהיינו שני כיסים דומי' דכיס אחד דהיינו שני כיסים מקושרים אבל בשני כיסים ממש שאין מקושרים מודו דבנן. היינו דוקא בסיפא הניח מאתים ומצא מנה אבל ברישא בהניח מנה ומצא מאתים פליגי רבנן אפילו בשני כיסים שאין מקושרים. ובזה א"ש מ"ש לפי הס"ד אי אחריני כו' לרבנן אפילו למ"ד בשני כיסים מודו רבנן. ועמ"ש בע"ה שם בסי' תל"ט והב"ח הקשה כיון דר"א מוקי סיפא במקושרים. א"כ ה"ה רישא בב' ומצא ג' ג"כ מיירי במקושרים וא"כ תיקשי ממ"נ אי מצא שנים ומקושרי' והג' אינו מקושר א"כ למה אסורים השנים הא ידעינן דאותה שאינה מקושרת היא הבאה מעלמא וב' המקושרים הן שהזמין ואי מצא כל הג' עקושרי' א"כ פשיטא דאסורי' דהא חזי' דכל הג' הם שלא הזמין. ואי מצאן כלם אין מקושרי' מאי אריא ב' ומצא ג' אפילו לא מצא רק שנים אין מקושרי' אסורים. דע"כ אחריני נינהו דהא הזמין מקושרים ותי' דבאמת אפילו מצא שנים אסורים כיון דאין מקושרים ונקט מצא ג'. דמיירי בכל גווני בין הזמין מקושרים ובין הזמין אין מקושרים ובהזמין ואין מקושרים אינו אסור כ"א במצא ג' ולכן נקט מצא ג'. אבל הט"ז והסכים עמו הפר"ח חולקים וס"ל בהזמין שנים מקושרי' ומצא שנים אין מקושרים מותרים. דמנתקי אהדדי ואינהו נינהו:

סעיף טו

(ס"ק טו) במחיצה כדרך קנים שבשובכים דאז אמרי' מעלמא אתי ולא אמרי' דנתהפכו דקי"ל כר"ח דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב לכן כאן אזלי' בתר רובא דעלמא:

סעיף טז

(ס"ק טז) ואם אין כו' פי' בתוך נו"ן אמה:
משום דאע"ג דאין מפריחים רק מדדין. מ"מ עד נו"ן אמה מדדים:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כיון כו**' דשל גוי א"צ הכן. דגוי אינו מקצה מדעתו כלום וכיון דהו' מוכן לבע"ה מוכן לכ"א ועמ"ש מ"א סי' שיו"ד וס"ס ש"ח:

סעיף יח

(ס"ק יח) להפשיטה ולא שרי סופן כו' ופר"ח כ' דה"ט דהא אפשר לבודקו אחר הפשט: וכ"מ בגמרא גבי מליחת חלבי' דף י"א אין שוטחים החלבים אפינו מבהמה שנשחטה בי"ט ע"ג יתידות שתשלוט בהן הרוח ולא יסריח ופריך מ"ש דהתירו ליתן העור לפני הדורס' כמ"ש סי' תצ"ט והטעם דהתירו סופן משום תחלתן ה"ה בשטיחת חלבים ה"כ להתיר סופן מ"ת ומשני דוקא בעור לפני הדורסים דאינו ניכר שכוונתו לתיקון העוד

משום דחזי למזג' עליה והוי צורך י"ט לכן היתר. משא"כ בשטיחת חלבים דמוכח' מלתא שעושה לצורך חלבים יאמר מה לי למישטחינהו מה לי לממלחינהו. וימליחנו והמולחן הוא איכא איסור תורה. וא"א דגם איסור תורה התירו סופן מ"ת אם כן מה בנך דאתי למלחינהו הא אפילו מליחה דאיכא איסור תורה התירו משום תחלתן דאי לא נתיר המליחה אפי' השטיחה אסור שמא ימלחנו ויסריח החלב ואתי למנוע לשחוט א"ו דאיסור תורה לא הותר משום תחלתן:

ועיין בשבת כו' בברזי דאי' שם ער"פ שחל בשבת דפסח דוחה שבת ס"ל לר' ישמעאל בנו של ר"י ב"ב מפשיטו עד התזה כדי להוציא האמורין להקטירם אבל לא יותר וחכ"א מפשיט את כלו שלא יהיה הבשר מונח בבזיון עם העור ופריך וכי משום בזיון קדשים נתיר איסור הפשטה דהי' אב מלאכה. ומשני דלא צריך לעור ונוטל העור בברזי חתיכות קטנות:

דאין דרך הפשטה בכך ואין בו אלא שבות והותר משום בזיון קדשים אבל התוספות הוכיח דאפילו שבות ליכא כה"ג וא"כ ה"ה הכא דמותר להפרישו בברזי ל"מ לשיטת התוס' דליכא כה"ג איסור כלל אלא אפילו לשיטת רש"י דאיכא שבות. מ"מ הא איסור דרבנן הותר סופן מ"ת אולם אינו מבואר כמה שיעור העור ששוקל בברזי ואפשר ללמדו מדין שבת דהא התוס' כתבו וז"ל ולר"י נראה דאפילו שבות ליכא דאינו מפשיט כשיעור חשיבת עור ביחד עכ"ל התוס'. וא"כ נילף משבת מהו הנקרא חשוב דאי' בשבת דף ע"ט ע"א עור דלא מלח ולא עפיץ כמה שיעורו שיהיה חשוב ויתחייב על הוצאתו תני ר"ש בר"י כדי לצור משקולת קטנה כו' וכתב הרמב"ם פ' י"ח מהל' שבת דין י"ד. המוציא עור שלא נתעבד כלל. אלא עדיין הוא רך שיעורו כדי לצור משקולת קטנה שמשקל' שקל עכ"ל הרי דנתן שיעור לכל המדינות רשיעורו משקל. אבל רש"י במסכתא גיטין דף כ"ב ע"א כ' וז"ל רבעא דרבעא פי' רש"י משקל קטן שלהן היה משמע דמשעדים לפי משקל קטן שבאותה מדינה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **אסור כו'** אפילו למכרו לגוי אסור. דגם המכירה לגוי לא הותרה אלא סופן מ"ת. אבל האידנא דשכיח טרפות דכמה חומרות אנו מחמירים בריאה דבזמן הש"ס לא היו מחמירים אלו החומרות כמבואר בי"ד ולכן האידנא שכיח טרפות אלא באווזים ותרנגולים דלגבייהו לא שייך טריפות הריאה:

וכתב הלבוש כו' בדרך זה כו' ר"ל כפי המבואר סימן ת"ק במוכר בשר כשר לישראל בלי פיסוק דמים וע"ד אלא אם כן נשחטה סמוך לי"ט משמע דפשיטא ליה ובסימן תצ"ט סק"ה הניח הדבר בצ"ע וע"ש ובסימן ת"ק ס"ג ס"ק י"ג:

סימן תצח

סעיף א

ס"ק א וחכם וה"ה חכם כו' דהא להרמב"ם הטעם דת"ח רואה לעצמו דלגבי חכם ל"ל שמא ישחיזנה דידע שאסור להשחיז ע"ש במ"מ. ואם כן מה לי אם החכם רואה לעצמו או מראה הסכין לחכם אחר כיון דת"ח יודע להזהר:

ומ"ש בש"ע ות"ח שראה כו' וכ"ה לשון הרמב"ם ומשמע דוקא דיעבד שכבר ראה וכתב ע"ז הפר"ח וז"ל ולא ידעתי למה הא בגמרא אמרינן ת"ח רואה לעצמו ומשאיל' לאחרים משמע דאפי' לכתחלה מצי לראותה לעצמו אדעתא להשאילה לאחרי' ואפשר דה"ק ת"ח רואה לצורך עצמו ואח"כ אם רוצה רשאי להשאילה לכתחלה לאחרי' אבל לראותה לכתחלה להשאילה לאחרים לא ואין נראה כן מדברי רש"י עכ"ל הפר"ח:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ועכשיו כו'** מדסתם רמ"א משמע אפי' הטבח ת"ח מ"מ אסור כו'. דהא מצינו דדנין בזה"ז דין ת"ח לכ"ד ר"ל דלא תימא ניהי דלענין ראיית סכין ראוי שגם בזמנינו יהיה לו דין ת"ח מ"מ כיון דבהרבה דברים אין לנו דין ת"ח דאין אתנו יודע עד מה בעו"ה א"כ עבדי רבנן לא פלוג ואפי' במה שאנו דנין בזה"ז להיות לו דין ת"ח לא נתנו לו דין ת"ח לזה כתב דזה ניחא דהא מצינו לכמה דברים גם בזה"ז י"ל דין ת"ח. ובח"מ סי ב' דגם ב"ר שבזה"ז אם רואים שהעם פרוצי' בעבירה ח"ו רשאי לענוש אפי' מיתה:

ובס"ס א' יש מחלוקת לענין מה דקיי"ל המבייש חכם נותן לו ליטרא דדהבא. אם יש לת"ח שבזה"ז דין ת"ח לענין זה:

וכל אדם כו'. דלא כלבוש שנסתפק בזה שכתב יש מתירין ויש אושרי' שמא ימצא הסכין פגום ותטרף הבהמה ששחט ויצטרך לשחוט אחרת וישחיז הסכין לצורך שחיטה ובשפר באר שבע כתב בהשמטת אח' ספרו באר מים חיים דלכלהו טעמי היה מותר בזה"ז רק לטעם הרמב"ם דקי"ל כוותיה שמא ישחיז הסכין ראוי לאסור גם בזה"ז. א"כ לא נקל עי"ז להכניס עצמנו לאכול ספק נבלות שלא לבדוק הסכין אחר השחיטה משום שמא ישחיזנה. דהא קי"ל דכל היכי דהסכין לפנינו לא סמכינן על החזקה וצריך לבדוק הסכין אחר שחיטה כדאיתא בי"ד עכת"ד בקוצר וכתב עוד הברות להקל וחולק עליו

בכפר א"ר ע"ש וכתב בס' א"ר בשם כה"ג דנכון שיהיה לטבח ב' או ג' סכינים בדוקים מעי"ט:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **ואע"פ כו'** כיון דאוכל כו. ר"ל אע"ג דבמכשירים אם אפשר לעשותן מעי"ט אסור לעשותו בי"ט כדלעיל סי' תצ"ה. לזה כתב הר"ן דזה הוי אוכל נפש ומותר אפילו היה אפשר לעכות מעי"ט:

ואפילו להאוסרים כו' דס"ל דיש להחמיר גם באוכל נפש אם היה אפשר לעשותו מעי"ט ולא היה נפגם כלל דאסור לעשותו בי"ט. כ"א ע"י שינוי:

באיסור הוצאה כו' ע' סימן תקי"ח. הם דברי יש"ש פ"ק דביצה סי' למ"ד וז"ל דאמרינן מתוך שהותרה הוצאה כו' כמו שהתירו ב"ה להוציא ס"ת ולולב אפי' באפשר להוציא' מעי"ט. ועיקר טעמא משום דהוצאה מלאכה גרועה היא כו' עכ"ל יש"ש:

סעיף ד

(ס"ק ד) אין כו' ולהמקילי' כו' ר"ל דמתירי' מוקצה בי"ט:

וביש"ש כתב דלכ"ע אסור דבסוף מס' ביצה יש ג' אוקימתות לרבי ולחד אוקימתא הוי מדבריות כמו גרוגרות וצימוקים דמודה ר"ש דאסור ופסק להחמיר כהאי אוקימתא:

סעיף ה

(**סק"ה**) **אסורות היינו בעיר שאין רובה גוים**. ואפי' ישראל וגוים הוי מחצה על מחצה אפ"ה אסור כדלקמן סי' תקט"ו סעי' ו' בהג"ה וע"ש במ"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ספק כו'** בגוים השרוי' כו' עיין באורו במ"ש בע"ה בס"ק שאח"ז:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ביום כו'** ודבריו אמת לדעת רשב"א כו' דאיתא במסכת שבת דף קנ"א גוי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב (פי' רש"י שבאו מתוך התחום) ושאיו בגמרא מאי ממקום קרוב ואמר שמואל (וכוותיה קי"ל) חיישינן שמא חוץ לחומה לנו ופירש"י דחיישינן ר"ל להקל ואייתי ראיה דמצינו לפעמים דחיישינן הוא להקל ושמואל ס"ל אפי' הובא מחוץ לעיר אנו תולין להקל שכבר אתמול בלילה היה תוך התחום ולנו חוץ לחומה ולכן מותרים מיד במו"ש וה"ק מתני' אלא א"כ באו ממקום קרוב אלא א"כ יש לתלו' שבאו ממקום קרוב לאפוקי היכי שידוע שבאו מח"ל שאסורי' ולפ"ז כל מידי דהוא ספק אם הובא מח"ל הולכים בספקו להקל. אבל הרי"ף פי' דברי שמואל חיישי' שמא חוץ לחומה לנו לחומרא ור"ל אפי' באו ביום השבת בבקר

לתוך העיר לא אמרינן דוודאי מתוך התחום באו דאי מח"ל לא היה אפשר שיבואו מיד בבקר לתוך העיר אפ"ה חיישינן שבאו מח"ל אלא שהלכו ליל שבת עד שהגיעו לחומה ולנו שם עד הבקר ולפ"ז מה דקתני במתני' אא"כ באו ממקום קרוב ר"ל שודאי ידעי' שבאו ממקום קרוב. אבל ספק אם בא מח"ל להרי"ף אסור. ופסק הרשב"א כשיטות רש"י דבספק ח"ל אזלינן לקולא ולכן כתב מ"א דדברי הש"ך דאפי' בי"ט א' מותר. אמת לדעת רשב"א דס"ל ספק הובא מח"ל מותר. אבל הש"ע שפסק בסימן תקט"ו כהרי"ף להחמיר. לכן א"ש מ"ש בש"ע ביום שני. דביום א' אסור כיון דספק' הוא. ומ"מ ביום שני מותר גם לדידן משום דהוי ספק ספיקא כמ"ש סי' תצ"ו סעיף ד'. וע"ש במ"א שחולק. ועמ"ש בע"ה לקמן סי' תקט"ו. ודע שכתב רשב"א דאף להרי"ף דמחמיר בספק בא מח"ל. מ"מ אם הגוי שרוי עמו בעיר ויש לו אותו דבר שהובא בעירו אזלינן להקל. ואמרינן שהביא ממה שי"ל תוך העיר ולא ממה שי"ל חוץ לתחום. והכי קי"ל לקמן סימן תקט"ו סעיף ז': ולזה נתכוון מ"א בסק"ו דלדידן דקי"ל כהרי"ף ע"כ הא דמתיר בסעיף וי"ו בספק. ע"כ מיירי בגוי השרוי עמו כו' דכה"ג גם להרי"ף מותר:

גם כו' סובר כן ר"ל שגם הא"ח כתב בי"ט שני'. היינו משום דגם הא"ח פסק כהרי"ף ולדידיה אסור ביום א' ואע"ג שא"ח כתב כן בשם הרשב"א והביא לשון הרשב"א וכמבואר בב"י והא לרשב"א אפי' ביום א' מותר. צ"ל שהא"ח העתיק דינו של הרשב"א אליביה דנפשיה ולדעת עצמו שפוסק כהרי"ף:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **עומדת כו'** ולפי' התוס' בעי' כו' דהתו' דף וי"ו ע"ב ד"ה מוכן כו' הקשו למה עגל שנולד מן הטרפה מותר דמוכן אגב אמו לכלבים ומוכן לכלבים הוו מוכן לאדם. ואפרוח שנולד בי"ט אסור. וכמ"ש לקמן סי' תקי"ג סעיף ח' משום מוקצה הא כשהיה אפרוח תוך הביצה עכ"פ היה מוכן לכלבים והוי מוכן לאדם ותי' דבעינן דוקא מוכן ועומר לכלבים ורוקא טרפה דא"א לו כלל שתהיה ראויה לאדם ה"ה מוכן ועומד לכלבים מה שאין כן ביצה שי"ב אפרוח ניהו דעכשיו אינה ראויה אלא לכלבים מכל מקום אינו מוכן ועומד לכלבים דאין דעתו להשליכו אלא להמתין עד שיצא האפרוח ותהיה ראויה לאדם ולעצמו עכת"ד. ובזמן הזה סתם טרפות א"ע לכלבים כ"א למכור לגוי. ודוקא בזמן הש"ס שהיו גוים מועטי' דרים בין הישראלי'. ואפילו היה מוכרו לגוים לא היה הגוי נותן בעדו כ"א דבר מועט וכמ"ש התוספות במסכת ע"ז דף כ' ע"א ד"ה ור"מ כו' היה מוכן ועומד לכלבים מה שאין כן בזמן הזה דגוים הרבה מצוים בינינו. ומוכר נבלות וטרפות לגוי בדמי שווין או מזלזל קצת במכירתן. לא מיקרי מוכן עומד לכלבים עמ"ש

סימן ש"ח סל"א דמביא מ"א שם הרבה פוסקים סבירא ליה כסברת התוספות דבעינן מוכן ועומד:

לפי מאי דקי"ל כר"ש כו' והיינו דעת המתירים מוקצה בי"ט בס"ס תצ"ה. חדא כו' ר"ל דלא תיקשי ניהו דס"ל דמוקצה מותר בי"ט מ"מ כתב רמ"א ס"ס תצ"ה דנולד בי"ט אסור והכא נולד הוא. לזה כתב חדא דהרא"ש לא ס"ל לחלק בין מוקצה לנולד דלא כרמ"א:

ועוד דבבע"ח א"א נולד כמ"ש התוס' כו' ז"ל התוס' דף ו' ע"ב עגל שנולד בי"ט מותר ותימה מ"מ הוי אסור משום נולד כמו ביצה וי"ל הא דאמר דשייך למיסר נולד היינו דוקא בדבר המאכל דומיא דפירות הנושרים ומשקין שזבו אבל בע"ח לא עכ"ל התוס'. ולכאורה דבריהם תמוהים וז"ל מהר"ם לובלין דאע"ג דמוכן אגב אמו ואין כאן איסור מוקצה מ"מ יאסור משום משקין שזבו או פירות הנושרי' שאפי' בתרנגולת העומדת לאכילה שאין בה איסור מוקצה אסור הביצה משום פירות הנושרי' ומשקין שזבו כו' עכ"ל מהר"ם. א"כ לפ"ז מ"ש התוס' נולד אין שייך בבע"ח לא כוונו לנולד האסור משום מוקצה אלא ר"ל ע"י שנולד דומה לפירות הנושרי' ולמשקין שזבו. וע"ז תי' דבע"ח אינו דומה לפירות הנושרי' ולמשקין שזבו אבל מנולד שאסור משום מוקצה מזה לא דברו התו' כלל אבל מהרש"ל צ"ל שהבין דברי התוס' כפשטן. ונולד דקאמרי ר"ל שיאסר משום נולד דאסור משום מוקצה חמיר וע"ז תי' דבבע"ח ליכא נולד דמוקצה. אבל לפ"ז צ"ב מאי קושיא דהא גם בביצה מתרנגולת העומדת לאכילה אמרי' ריש ביצה דהוי אוכלא דאפרת דאי בעי שחיט לתרנגולת ואכיל לכל מה דבגווה. ולית בביצתה לא משום מוקצה ולא משום נולד ומאי גריעותא איכא בעגל המוכן אגב אמו יותר לאסרו משום נולד:

דאין ראוי לאכול מיד כו' דהא בעי שחיטה ושאר תיקוני אוכל משא"כ ביצה דהוי נולד דחזי מיד אחר לידתו ויוכל לגמעה חיה:

ועוד דאף קודם כו' משא"כ אפרוח ר"ל דהא קי"ל אפרוח שנולד בי"ט אסור אפי' למ"ד דפסק בי"ט כר"ש דלית לי' מוקצה מ"מ באפרוח מודה כמ"ש התוס' שם ע"א הטעם דבאפרוח גם ר"ש מודה דהוי כגרוגרת וצמוקי' דדחי' בידים ולדברי מהרש"ל הנ"ל משום דקוד' לידת האפרוח לא היה ראוי לכלום הוי נולד גמור:

סעיף י

(**ס"ק י**) **דחיישי' כו'** מותר כו' דקי"ל כרב נחמן דאמר בחולין דף נ"א בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים (ר"ל ולד הנולד היום לא חיישי' אגב שיצא מבית הרחם שהוא מקום צר שמא נתרסקו איבריו ביציאתו) ושם בחולין מביא הש"ס סייעתא לר"נ מדתניא

ושוין(אפי' למ"ד בבכור שנפל בו מום אין רואי' אותו בי"ט אם הוא מום קבוע להתירו. מ"מ) אם נולד בי"ט ומומו מיד שלא חל עליו שם איסור מעול' ששוחטים אותו בי"ט ותיפוק לי' משום ריסוק איברים אע"כ כר"נ דבית הרח' אין בו משום ריסוק אברי' ודחי דמיירי שהפריס ע"ג קרקע ועי"ז יצא מכלל ר"א וכראיתא בי"ד ולעולם ליתא לדרב נחמן א"כ לפי פסק הלכה דקי"ל כר"נ לא בעינן שיפרוס ע"ג קרקע. מ"מ בי"ט בעינן שיפרוס ע"ג קרקט ועיין פר"ח מה שהקשה ע"ז מש"ס הנ"ל:

וז"ל ד"מ כו' אם רואי' כו' ר"ל בעגל שנולד ושחטוהו באותו יום וראינו שינוי באיברים ונתבאר בסי' תצ"ז הביאו מ"א בסי' זה ס"ק ט"ז. וא"כ מה"ט אין לשחוט עגל שנולד בי"ט שמא ימצא שינוי ויהיה טריפה:

ומטעם זה נסתפקו כו' משום שמא ימצא טרפה כיון דאיכא ריעותא שנרדס. וא"כ ה"ה הכא. ואע"ג דבעוף הנרס גופיה קי"ל דמותר לשחטו ב"ט כבר כתבו מ"א בס"ק ט"ז לחלק דעגל שנולד גרע כו' וכוונת ד"מ כיון דחזי' דעכ"פ בעוף הנדרס נסתפק הש"ס לאוסרו בי"ט מזה נשפט דבעגל שנולד יהיה ודאי אסור לשוחטו בי"ט כיון דגרע מעוף הנדרס. וי"ל שסמך כו' ולכן עגל כו' ר"ל דסמך הטור דנדע מסברא כיון דבנפולה בעי בדיקה עכ"פ בעגל שנולד היום דקיל מיניה ונחתי' דרגא דלא בעי בדיקה אבל אם ראה שינוי באיברים הפנימים דינו כנפולה ואסור. גם בעגל משמע דס"ל אפי' אין השינוי מטריף והיינו משום דלא מחלק בין עגל לנפולה כי אם דבנפולה בעי בדיק' ובעגל א"צ בדיקה אבל אם רואים שינוי עגל שוה לנפולה ובנפולה הא קי"ל דאפי' אין השינוי מטריף אוסר ועוד דא"א דבעי' דוקא שינוי המטריף א"כ מאי קשיא לד"מ דה"ל להטור לפרש דאם רואה שינוי דאסור ומאי ביאור צריך בזה דמילתא דפשיטא דאסור כיון דהוי שינוי המטריף (ואם ס"ל דצ"ל באבר שהטרפות תלוי בו אז אפי' שינוי שאינו מטריף אסור אבל באבר שאין הטרפות תלוי בו אין שינוי מטריף דזה דוחק לחלק וכן בנפולה אין חילוק ובכל ענין אוסר) ומ"מ צ"ע דהא כ"מ דאמר כו' והא רב נחמן אמר ג"כ לשון זה ב"ה אין בו משום ריסוק איברים ולמה נאמר דב"ה חמיר והיינו דבעלמא היכי דקתני אין בו משום ר"א אפי' רואים בו שינוי מותר:

ובבית הרח' קתני ג"כ האי לישנא נפרש דאם רואים בו שינוי אסור. וע"ק למה כתב רמ"א כו' דהא הר"מ גופי' הקשה כן על הטור דה"ל לבארו ותי' דסמיך על דין נפולה. וא"כ ניהו דהאי תי' מספיק ליישב דעת הטור די"ל דהי' דבר פשוט בעיני הטור לרוחב דעתו דמסברא נדע דבבית הרחם נחתי' דרגא מנפולה אבל כשרואים שינוי נדע דלא עדיף מנפולה. אבל הד"מ ע"כ לא היה הדבר פשוט דהא עשה מזה קושיא ותי' ברברי

הטור וא"כ ה"ל לרמ"א לפרש הדין בהדיא ביו"ר דאם רואים שינוי גם בבית הרחם אסור. ועמ"ש ס"ח לחלק בין הכא ובין עוף הנדרס:
וביו"ר סי' ט"ו שהט"ז שם חלק על רמ"א וגם בי"ט לא בעי הפריס עג"ק. והסכים עם רי"ו דברא"ש שכ' דבעי' הפריס עג"ק ט"ס:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **מותר בזה כו'** לשחטו לחולה. והר"ן סיים וחזי לברי' באומצא עכ"ל והוצרך הר"ן לזה. דע"כ מה שאין לו היתר כ"א לחולה עי"ז ל"מ הכין לעצמו דאל"כ ביצה ואפרוח נימא דהכין לעצמו. אם היה החולה צריך לו. אע"כ דבעי' שהכין לעצמו לבריא. ולזה סיים וחזי לבריא באומצא דהא אינו איסור מוקצה דהא מוכן אגב אמו אע"ג שהי' שבת אסור לשחוט מצד זה ל"מ מוקצה כמ"פ הר"ן ריש ביצה דהא בעצמו אינו מוקצה אלא דארי' דאיסורא רביע עלה. וא"כ ל"מ מוקצה. דהא אפשר שילך איסור שחיטה כגון אם ימצא חולה שיש בו סכנה רמותר לשחוט עבורו והנותר מותר לבריא. אע"ג דהמבשל לחולה אסור לבריא היינו משום גזירה שמא ירבה בשביל הבריא אבל שחיטה כיון דא"א לכזית בשר בלי שחיטה לא שייך חשש שמא ירבה. ולכן הותר לבריא באומצא בלי בישול. לכן מיקרי שבת הכין לעצמו אפי' לברי'. משא"כ ביצה ואפרוח דל"ל מוכן אגב אמו והם מוקצים. אף דחזי לחולה מה"ט ל"מ הכין לעצמו. כיון דעכ"פ לבריא אסור ולא הכין לעצמו דאסורי' לבריא משום מוקצה. ועוד דלידת כו' לגדל אפרוחים. וברא"ש הוסיף עוד דאין טוב לאכול כ"כ כשנמצא במעי אמו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כדי לאכול כו'** כמ"ש בי"ד כו' משום דכתיב לא תאכלו על הדם. ודרשו חז"ל שלא לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה:
ואפילו אינו אוכל ממנה שרי דקי"ל כרבה באופה מי"ט לחול אינו לוקה הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה גם בי"ט ה"ה הכא ואע"ג דמשום סברת הואיל. ניהו דאינו לוקה מ"מ איסורא דרבנן איכא לכתחלה אלא דהכא משום הפסד ממון דהיא מסוכנת התירו חכמים אפי' לכתחלה. כן הוא בגמרא פסחים דף מו ע"ב:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אין שהות דמשמע דת"ק מודה כו'** כדאיתא בגמרא דף כ"ה תנן בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי רמ"א אפי' כזית חי מבית טביחתה ותני ר"ח מבית טביחתה ממש דשם א"צ הפשט ונתוח משמע דמותר לאכל ממנה קורם הפשט ונתוח ול"ח שמא תמצא טרפה ואח"ז אמר רמי ב"ח הפשט ונתוח

דכתיב בעולה ה"ה לקצבים שלא יאכל ארם בשר קודם הפשט ונתוח ומסיק דע"כ רמי ב"ח דרך ארץ קמ"ל אבל מן הדין מותר קודם הפשט דמוקמינן לה בחזקת היתר. דאל"כ תיקשי מר"ע דאמר די שיאכל כזית מבית טביחתה כנ"ל. אע"כ דרמי ב"ח רק מדת ד"א אמרה. ואי לאו דפשט להש"ס דבזה גם ת"ק מודה אלא פלוגתייהו דלת"ק בעי' כזית צלי. ולר"ע די אם יוכל לאכל חי מאי קושיא לרמי ב"ח מר"ע אדרבא לסייע' מת"ק. אע"כ דפשיט להש"ס דלא בעינן הפשט ונתוח גם לת"ק וא"כ אע"ג דקי"ל כת"ק דבעי' כזית צלי מ"מ מותר אפילו קודם הפשט דבזה מודה ת"ק:

ועוד הא כתב דמ"א דאסור כו' וא"כ ע"כ גם ת"ק מודה בזה דמותר לאכול קודם הפשט ואע"ג דגם קודם הפשט אפשר לבודק' וכמ"ש ס"ס תצ"ז השוחט בהמה בי"ט טוב לו שלא יבדקנו עד אחר ההפשט משמע דאפשר לבודקו קודם הפשט צ"ל ע"י שמפשיט מקצת העור שאפשר לו עי"ז לבדוק ונותן עצה בסי' תצז שלא יבדוק עד אחר גמר ההפשט:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **וי"א כו'** כיון דאיסור כו' דוקא בבריאה הותר ההפשט סופן משום תחילתן דאי לא נתיר לו ההפשט וטלטל העור ימנע משמחת י"ט וימנע ולא ישחוט מחשש הפסד. אבל מסוכנת ל"ל הכי דהא אינו שוחטה משום שמחת י"ט כ"א להציל א"ע מן ההפסד: איך חלק עליהם הש"ג. דממנו נובעים דברי רמ"א הללו:

מביאים כו' אם שחט בשרה כמ"ש המחבר סעיף ז':

אסור למרוט הנוצות. ע"ס י"ג. ר"ל אף על גב דאחר שחיטה בבריאה ודאי מותר למרוט וקודם שחיטה מחלוקת הפוסקים ע"ש אבל מסוכנת כיון דלש"ג ההפשט אסור ה"ה מריטת הנוצות לאחד שחיטה כ"ש קודם שחיטה אסור במסוכנת לכ"ע דהא טעם המתירים בבריאה הואיל ומותר למרוט אחר השחיטה. אבל מסוכנת כיון דאסור למרוט אחר שחיטה ודאי קודם שחיטה אסור:

דליכא כו' עסס' תצ"ז אף על גב דכתב שם בס"ק ח"י דההפשטה הוא איסור תורה היינו בטרפה דל"ל הואיל. אבל בכשר' דא"ל הואיל ומקלעי ליה אורחים ליכא כ"א איסור דרבנן כנ"ל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **יביאנה כו'** אף על גב דמפיש בהילוך וקי"ל דעדיף לאפושי במשא מלאפושי בהלוכה וכמ"ש סי' תרי"ג וסי' ק"י ע"ש מ"ש מ"א:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ולא חיישינן כו'** וצ"ע דהא כו' דהתוס' בחולק דף י"א ע"א ד"ה אתי כו' הקשו על רבה בר שילא דילף דאזלינן בתר רובה מפרה דהיה צריך לשרפה כשהיא שלימה וניחוש דילמא טריפה היא והיא פסולה כדילף התם מקרא. אע"כ דאזלינן בתר רובא. והקשו התוס' וז"ל וא"ת כיון דפרה בת שתי שנים א"כ דלמא היינו משום דאוקמיה אחזקה שאינה טרפה:

למ"ד טרפה אינה חיה כו' וי"ל דכל חזקה שלא נתברר' שעה א' לא אזלינן בתרה. ר"ל שכל עת יש להסתפק מיום הולדה דלמא עתה נעשתה טרפה אלא כשעבר עליה יב"ח אז ירעי' למפרע שאז לא היתה טריפה אבל מ"מ אפשר שאחד יב"ח נעשה טרפה. אלא אם יעברו עליה עוד יב"ח איגלאי למפרע שאז לא היתה טרפה עכ"פ אין שעה ידועה שעכשיו איננה טרפה ל"מ חזקה). ויש ללמוד מתוך כך דאם עשו גבינות מכמה בהמות ונשחטה אחת ונמצאת טרפה שכולן אסורים דאין להעמיד בהמה על חזקתה ולומר השתא היא דנטרפה כו' עכ"ל התוס'. והרא"ש סיים וז"ל ועוד יש לומר למאי דמסקי' אזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקת כשרות אפילו תוך שנתן. משום דרוב בהמות כשרות הן ורובא עדיף מחזקה עכ"ל. והרי מבואר דאין החזקה כ"א מכח רוב בהמות כשרות. וחזקה זו יש גם לעגל ביום שנולד וכמ"ש הרא"ש ואפילו תוך שנתן כו':

וביש"ש כתב דקי"ל כו' ר"ל דהאי דעוף שנדרס היא איבעיא דלא איפשטא ופסקו הפוסקים לקולא כיון דליכא איסור תורה. אלא הר"ן פסקה לחומרא והיש"ש הסכים עם הר"ן ואייתי ראיה מהג"א דע"כ גם הוא ס"ל להחמיר:

ק"ו היכי דאתחזק ריעותא. היינו עוף הנדרס:

עמ"ש ס"ה ר"ל שהביא בשם הד"מ שהביא ראיה להחמיר בעגל כו' אף דמקילינן גבי עוף הנדרס וראייתו מהג"א דאוסר לשחוט במקום שהטריפות מצויים. ומאי ראיה הא אותה הג"א ע"כ ס"ל דגם בעוף הנדרס מחמירים אבל לדידן דפוסקים האיבעי' להקל בעוף הנדרס ליתא לדברי הג"א וגם אין להחמיר בעגל כו':

עמ"ש סימן תקכ"ז ס"ק כ"א שהביא בשם תשובת מהרש"ל אם לא הזכיר שחיטה בע"ת אסור לשחוט מי"ט לשבת ע"כ צ"ל דמיירי במקום שאין הטריפות מצויות. דאלת"ה בלא"ה אסור לשחוט. וגם המנהג שלא לשחוט בשום ענין וע"כ דמיירי לעת הוצרך:

וה"ה מסוכנת אפילו א"צ לה משום הפסד יש להתיר:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אין כו'** דמחזי כמתקן כו' וכתב הט"ז מ"מ הוראה אחרת מותרת דדוקא בבכור דהיה לו חזקת איסור הוי ליה מתקן אבל בשאר טריפות ל"מ סתם ספק טריפה דה"ל חזקת היתר קודם שנולד בה הספק אלא אפילו ספק טרפה מצד יתרת אבר דה"ל משעת לידה דלא היה לו מעולם חזקת היתר. מ"מ גם חזקת איסור לא ה"ל משא"כ בכור:

וכתב עוד מ"מ אם נתערב לח בלח קודם י"ט בפחות משש שים (**ולא אמרינן דנעשה נבילה**. צ"ל דמיירי במקום הפסד מרובה דלא אמרי' נעשה נבילה אפילו לח בלח. או באמת ניתוסף בי"ט היתר ס' נגד כל התערובות. ולענין נודע ולא נודע ע"ש בש"ע י"ד וש"ך) או יבש ביבש בפחות מרוב. ובי"ט ניתוסף עליו דהוי דומיא דבכור דהא ה"ל חזקת איסור אסור להורות ביום טוב עכת"ד:

ועיין במ"א סימן שכ"ג ס"ק י"ד שכתב בשם ת"ה סימן נ"ד מותר לשער ששים אפילו נתערב מע"ש ולא נודע לו עד שבת. עיין סימן תצ"ח סעיף ט' עכ"ל מ"א. ורמז מ"א למ"ש ת"ה שם דבעי להתיר לשער בשבת אם ההיתר ס' כמ"ש מ"א בשמו. וז"ל והאי דראיית בכור יש ליישב כמו שפירש"י פרק אין צדין ומחלק התם בין ראיית מומי בכור ובין ראיית בהמה שחוטה לבדוק מטריפה דשרי בי"ט ע"ש עכ"ל ת"ה ודברי רש"י הם דף כ"ז דס"ד דר"ש בן מנסיא הוכיח דר"מ ס"ל אין רואין מומין ביו"ט מדתנן השוחט את הבכור ואחר כך הראה מומו לחכם ר"י מתיר. רמ"א הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור. אלמא סבר ר"מ ראיית בכור לאו כראיית טרפה ראיית בכור מחיים ראיית טריפה לאחר שחיטה. ומינה ראיית טרפה אפילו בי"ט ראיית בכור מעי"ט. וכתב רש"י וז"ל אלמא סבר ר"מ ראיית בכור אינו קלה כראיית טרפה דאחשבוה רבנן. וכל עצמה של התרת בכור תלוי בה שאף שחיטתו אסורה קודם שיראנו. ואינו דומה לראיית טריפה שהתירו לבודקה אחר שחיטה. וממנה למד ר"ש בן מנסיא ואמד כיון דחשיב' כ"כ ה"ל כמתקן ודן את הדין ואסור לראותו בי"ט ואע"פ שהטרפה נבדקת בי"ט עכ"ל רש"י הרי נראה מזה אע"ג דראיית מומי בכור אסור מ"מ ראיית טרפות קיל ומותר לראותו בשבת וי"ט וצ"ל דאע"ג דאביי דחה ראיה זו ואמר דדיני דר"מ לא תלוי כלל בדין ראיית מומי בכור אלא טעמיה דר"מ משום קנס גזר מומין שאין עשויים להשתנות אחר שחיטה אטו מומין שעשויים להשתנות אחר שחיטה. ולולי הקנס היה ר"מ מודה דדיעבד אם נשחט שלא ע"פ מומחה מותר וא"כ אין ראיית בכור חשובה כ"כ. ואפשר ס"ל דואין מומין בי"ט ומ"מ ס"ל לת"ה דאביי ניהו דדחה דאין ראיה מזה דר"מ ס"ל אין רואין מומין בי"ט מ"מ נשארה הסברא דלדידן דקי"ל אין רואין מומין בי"ט מ"מ ראיית טרפה מותר בי"ט.

דעכ"פ ראיית בכור חשובה יותר מראיית טרפות דלכתחלה ודאי כ"ע מודים אפילו במומין שאין משתנים לאחר שחיטה אסור לכתחלה לשחוט כ"א ע"פ מומחה שראה המום קודם השחיטה משא"כ בטרפה. וא"כ עכ"פ ראיית בכור חשובה יותר מראיית טרפה. א"כ אע"ג דאין רואין מומין בי"ט מ"מ ראיית טרפה מותר בי"ט כצ"ל לדעת ת"ה. עכ"פ לדעת ת"ה ליתא לדינו של ט"ז הנ"ל כן א"ל לענ"ד:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אינו כו'** אפילו לר"ש היינו למ"ד דפסק בסימן תצ"ה כר"ש:
דמי יימר כו'. דהא אסור לראותו לכתחלה ביום טוב:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **נולד כו'** ועסי' ש"י ר"ל שם מבואר דקי"ל אין מוקצה לחצי שבת. ועיין ב"ח ובי"ד ר"ל רר"מ ור"י פליגי אי בכור נשחט ולא הראה מומו לחכם קודם שחיטה. ולאחר שחיטה ראה החכם דהוי מום קבוע ואין עשוי להשתנות לאחר שחיטה אפילו הכי אוסר ד"מ כנ"ל דגזר אטו מומין שעשויים להשתנות לאחר שחיטה. ור"י מתיר דס"ל דלא גזרינן. והביא הב"ח בשם התוס' והאגודה דק."ל בזה כר"י. וע"ז רמז מ"א לעיין בי"ד דשם מבואר דקי"ל כהפוסקים בזה כר"מ דסבירא ליה דזה מיקרי גזירה. וקנס שאמר אביי לאו דוקא וקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **ואינו כו'** ומשמע כו' ר"ל מרנקט הש"ס ופוסקים הדין באו"ב ולא נקטו בשני בהמות שאינן או"ב משמע דבאין או"ב דאין הערמה ניכרת א"צ לשחוט אחד מהן ועיקר ראייתו דהמ"מ הביא בשם ירושלמי דמבואר להדיא דאפילו באו"ב א"צ לשחוט שום א' והרמב"ם שכתב שצריך לשחוט א' כתב מכל מקום דטעמי' דתפס פשטות לשון הברייתא דמשמע דחולק על הירושלמי דקתני רצה זה שוחט רצה זה שוחט משמע דעכ"פ צריך לשחוט א' מהן. וא"כ מסברא י"ל למעט במחלוקת בין הירושלמי לתלמוד דידן. ותלמודא דידן הלא מיירי באו"ב בזה ס"ל שצריך לשחוט א' אבל באינן או"ב מודה ש"ס דילן דא"צ לשחוט שום אחד כיון דשניהם ראוים לשחיטה אין הערמה ניכרת:
וכמ"ש ס"ט בהגה שכתב ואם נפל בכור כו' דהא אינו ראוי לשחיטה ומדלא כתב דהא לא ישחטנו משמע דעיקר הקפידה במה שאינו ראוי לשחיטה:

סעיף כא

(**ס"ק כ"א**) **שתיהן כו'** ואם הגוי רוצה כו' אסור כו' הרב"י תמה על הרא"ש שכתב אע"פ דקי"ל אם י"ל עיסה בשותפות עם גוי אסור לאפות חלקו של גוי משום דאפשר לחלוק

עם הגוי בעודה עיסה אבל בהמה דא"א לכזית בשר בלי שחיטה מותר. וכ' הרא"ש אפי' י"ל בשותפות שני בהמות ל"ל דאפשר לחלקן מחיים ויטול ישראל בהמה אחת. לפי שא"א שיהיו שניהן שוות לגמרי בכל הדברים בגודל ושומן וכדומה ועל זה תמה הרב"י לפי טעם זה אם הי' שוות לגמרי היה אסור מ"מ לא מיקרי אפשר לחלוק מחיים ואינו דומה לעיסה. דשמא א"צ לכל הבהמה ודי לו בחציה ואם תהיה כולה שלימה יפסיד חצי בהמה משא"כ כששוחט בשותפות עם הגוי אינו מגיע לחלק ישראל כ"א חצי בהמה ותי' דהרא"ש נתן טעם אפי' שוחט שתי הבהמות בי"ט דלא שייך טעם הרב"י דהא גם בלי חלוקה מגיע לחלקו של ישראל בהמה שלימה דהיינו שני חצאי בהמה. לכן הוצרך הרא"ש לטעם שאין שוות. ולפ"ז מ"ש המ"א אם הגוי רוצה ליתן כו' היינו דוקא כמו שסיים ואסור לשחוט השניה אבל אם אינו רוצה לשחוט אלא א' אפילו הגוי רוצה ליתן לו הטובה א"צ לחלוק עם הגוי מחיים. וליטול הטובה לעצמו. מטעם שכ' הרב"י דניחא לישראל שישחט הבהמה בשותפות דשמא יפסיד חצי בהמה כנ"ל אלא דהט"ז חולק ודחה טעם הרב"י ע"ש דאייתי ראיה דלא כהרב"י וע"ש:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **לתלוש**. דהוי עוקר כו' ר"ל אע"ג דמשום גוזז אינו חייב דקיי"ל תולש לאו היינו גוזז וכמ"ש בס"ק שאח"ז מ"מ חייב משום דעוקר ד"מ:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **בידו כו'**. אלא להרמב"ם כו' דאיתא בבכורות דף כ"ד ע"ב תנן רבי יוסי בן משולם אומר השוחט את הבכור(דאסור בגיזה כדכתיב ולא תגוז בכור כו') עושה מקום בקופץ (כדי לפנות מקום בצואר לשחוט). ותולש את השער כו'. אמר רב הלכה כר"י ב"מ בעי מיניה מרב הונא בי"ט מאי (ר"ל בהמת חולין אי רוצה לשחטה בי"ט)טעמא דר"י ב"מ משום דסבר תולש לאו היינו גוזז. ובבכור ליכא איסור כ"א הגיזה(וכתבו התוס' דלפ"ז אפי' מתכוין לתלוש שרי). ולפ"ז בי "ט אסור דניהו דלאו היינו גוזז מ"מ אסור דהוי עוקר דבר מגידולו דאסור בי"ט או דלמא תולש היינו גוזז. והא דשרי בבכור משום דהוי דבר שאינו מתכוין ולפ"ז גם בי"ט מותר ופשט רב דגם בי"ט מותר וע"כ משום דס"ל תולש היינו גוזז ומותר משום דהוי דבר שא"מ ולכן גם בי"ט מותר ופדיך והא רב ס"ל דבר שא"מ אסור. ומסיק דרב ס"ל תולש לאו היינו גוזז ובי"ט שרי אע"ג דהוי עוקר דבר מגידולו מ"מ כיון דהוי כלאחר יד ופירש"י דאין דרך לתלוש צמר אלא לגזוז. ולכן מותר משום שמחת יו"ט ופסק הרמב"ם דבי"ט מותר אפי' מתכוון לתלוש וטעמיה דהא מעיקרא ס"ל לבעל איבעיא אי תולש לאו היינו גוזז שרי בבכור אפי' מתכוון כנ"ל

בשם התוס' וכיון דלמסקנא לרב לאו היינו גוזז ע"כ בבכור אפי' מתכוין שרי. ודומיא דהכי מ"ש כנגדו ביו"ט מותר. ע"כ ר"ל אפי' מתכוין משום דעוקר ר"מ לאחר יד אבל הרא"ש ס"ל דלמסקנא אינו מותר אלא באינו מתכוין דהתוס' הקשו לפי שיטת בעל האיבעיא אי אמרינן תולש לאו היינו גוזז מותר בבכור אפילו מתכוין לתלוש אבל אי אמרינן תולש היינו גוזז לא הותר בבכור כ"א באינו מתכוון. א"כ אדמיבעיא ליה בי"ט מאי ה"ל להסתפק בבכור גופיה אי לא הותר רק באינו מתכוין דתולש היינו גוזז. או תולש לאו היינו גוזז ומותר אפי' מתכוין. ועוד הוסיפו להקשות. לכן מסקו התוס' דודאי אפי' אמרי' תולש לאו היינו גוזז מ"מ איסור דרבנן איכא ולא הותר בבכור כי אם באינו מתכוון. וא"כ בבכור ליכא לאסתפוקי דבין דתולש היינו גוזז או לאו היינו גוזז לא הותר בבכו' כי אם באינו מתכוון אלא דנסתפק גבי י"ט מאי באינו מתכוון דאי אמרי' תולש לאו היינו גוזז א"כ י"ל ניהו דבכור מותר באינו מתכוין משום דליכא רק איסור דרבנן אבל בי"ט דאיכא עוקר ד"מ דהוי איסור תורה גם באינו מתכוין אפשר דאסור. או דילמא תולש היינו גוזז וא"כ גם בבכור איכא איסו' תורה ואפ"ה מותר באינו מתכוין א"כ גם בי"ט מותר. ואם כן למסכנת רב דתולש לאו היינו גוזז מ"מ לא הותר דק באינו מתכוין דבמתכוין איכא איסורא דרבנן:

ודומיא דהכי בי"ט לא הותר כי אם באינו מתכוין. ניהו דהוי עוקר ד"מ כלאחר יד מ"מ איכא איסורא דרבנן ולא הותר כי אם באינו מתכוין. א"כ בש"ע שכ' אינו רשאי לתלוש כו' אלא מפנהו כו' דהייכו אינו מכוין וכן פירש"י שם וז"ל שא"מ לתלוש אלא מפנהו ומושכו אילך ואילך ואם נתלש נתלש עכ"ל רש"י א"כ ע"כ פסק בש"ע כהרא"ש:

ולכן הוקשה למ"א ע"ד רמ"א שהעתיק בידו. דשם בסוגיא אר"ל ע"ד ר"י בן משולם לא שנו דמותר אלא ביד אבל בכלי אסור. ופריך והא תנן עושה מקום בקופיץ. ומשני תני עושה מקום לקופיץ. ותמה הרב"י על הפוסקים שהשמיטו דינא דר"ל:

והרמב"ם כתב הב"י דייק בלישנא שכתב וז"ל השוחט בהמה ביו"ט מותר לתלוש כו' בידו עכ"ל. ודייק לכתוב בידו למעט כלי ועל פי זה גם רמ"א הגיה תיבת בידו וע"ז הקשה מ"א דע"כ לא כתב הרב"י בחיבורו הארוך דדוקא ביד אבל בכלי אסור. וכן הרמב"ם העתיק לשון בידו. אלא לשיטת רמב"ם דמתיר אפילו במתכוין לכן לא הותר אלא ביד. אבל בש"ע פסק כהרא"ש כנ"ל דלא הותר אלא באינו מתכוין אפי' בכלי ראוי להתיר כיון דקי"ל דבר שאינו מתכוין מותר אפי' באיסור תורה כ"ש כאן דליכא רק איסור דרבנן דהא הוי כלאחר יד. וקושיא זו לא על דמ"א לבד קשיא כי אם על גם דברי ר"ל בגמ' דאמר דוקא ביד. ולדעת הרא"ש לא הותר כי אם באינו מתכוין ואם כן אפילו בכלי לשתרי.

(ואולי י"ל ניהו דהתוס' הוכיחו מדלא איבעיא ליה בבכור גופיה אי שרי אפי' במתכוין או לא כנ"ל ע"כ אפילו אי אמרי' תולש לאו היינו גוזז מ"מ איכא איסורא ררבנן ולא הותר אלא באינו מתכוין:

אבל ר"ל לנפשיה ס"ל אי תולש לאו היינו גוזז מותר אפילו במתכוין ולכן אתי שפיר מ"ש ר"ל לא שנו אלא ביד כו'. אולם מלבד שהוא דוחק גם ע"כ ליתא דהא הרא"ש גופיה דלא שרי לדידיה אלא באינו מתכוין. מ"מ העתיק דברי ר"ל ל"ש אלא ביד ע"ש). אלא כיון דדברי מ"א קבועים על ש"ע העמיד קושיותו על הש"ע. ובאמת גם על הגמרא קשיא וכאשר סיים מ"א סס"ק זה. מיהו בגמרא משמע דאסור בכל כלי. וא"כ קושיית מ"א גם על הגמרא. וראייתו דאסור בכל כלי מדפריך הש"ס ע"ד ר"ל והתנן עושה מקום בקופיץ וא"א דר"ל לא אסר אלא מסרק דפ"ר הוא ומאי פריך מקופיץ א"ו דהש"ס הוכיח מדאמר ר"ל ל"ש אלא ביד אבל בכלי אסור משמע דבכל כלי אסור אפילו לאו מסרק ועוד מדלא אשכח ר"ל התירה אלא ביד:

הקשה ל"ח כו' ולא שרי אלא לפנות כצ"ל:

וי"ל דדעת הש"ע כו' ר"ל דהרב"י הכריע מסברת עצמו לחלק בין בכור לי"ט. ובבכור פסק כהדמב"ם דמותר לכתחלה ובי"ט פסק כהרא"ש דאוסר לכתחלה. ודלא כהרא"ש שמשוה אותם ולכן כתב מ"א וז"ל דדעת הש"ע כו' אף על גב דהל"ח הקשה על הטור וגם על הש"ע אבל מ"א אין רצונו לתרץ כ"א דברי ש"ע דבטור אין תי' מ"א מספיק לומר דהטור יכריע שלא כרעת אביו הרא"ש. ולא הביא דעתו כלל:

ובי"ט אסור דהוי עוקר כו' אף על גב דהוי כלאחר יד וליכא כ"א איסורא דרבנן. והא גם בבכור ניהו דתולש לאו ה"ג מכל מקום איסורא דרבנן איכא כמ"ש התוס' דגזרינן אטו גוזז ע"ש מ"מ בי"ט חמיר דאיכא תרתי איסורא דרבנן. משום תולש ומשום עוקר ד"מ ואף על גב דגם בגמרא משמע דבכור וי"ט שוין כדעת הרא"ש. מ"מ הרב"י הכריע לחלק ביניהם:

ועבי"ד סימן כ"ד כו' שכתב שם וכן יש ליזהר בכבשים שי"ל צמר מסובך בצואריהם. לתלוש הצמר המסובך שלא יבא לידי חלדה עכ"ל ואם כן בי"ט דאסור לתלוש צריך ליזהר הרבה שיפנה הצמר היטב לבלי יבא לידי חלדה:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **לא ימרוט**. דשם פריך ותולש לאו היינו גוזז והתניא התולש את הכנף חייב ואר"ל משום גוזז. ומשני שאני כנף דהוי אורחיה בתלישה. ולכן לא הוי כלא"י וחייב. ולכן כתב בש"ע לא ימרוט כו' דבמתכוין להרב"י דפסק אפילו בבהמה אסור התלישה

כ"א שרי לפנות. ואם כן בעוף דא"א לפנות דאפילו יפנה הנוצות. מ"מ מיד אחר הפינה חוזרים הנוצות למקומן. ומריטה במתכוין אסור. אמנם הרמב"ן לצורך שחיטה רצה להתיר המריטה מתרי טעמי. חדא דהוא פוסק כהרמב"ם דבבהמה כיון דהוי עוקר ד"מ כלאחר יד מותר אפילו לכתחלה. כיון דליכא רק איסור דרבנן משום שמחת י"ט. ה"ה במריטת נוצות ניהו דהוי אורחיה בכך ולא שייך כלאחר יד. מ"מ ליכא כ"א אסורא דרבנן דהוי מלאכה שא"צ לגופה והוא פוסק כר"ש דבמלאכה שאצ"ל פטור דליכא רק איסור דרבנן. וכמו שהותר איסו' דרבנן דתולש כלאחר יד משום שמחת י"ט. ה"ה דמתירים איסו' דרבנן דמלאכה שאצ"ל משום שמחת י"ט (ועיין לעיל סימן רע"ח) טעם שני כ' דהא גוזז חייב אפילו גוזז מן העור לאחר שחיטה וכדאי' להדיא בתוספת' וה"ה מריטה בנוצות וא"כ ע"כ לא שקלי וטרי בגמר' אלא בצמר דאחר שחיטה לא הותר התלישה אם מותר קודם שחיטה לצורך שחיטה. אבל מריטת נוצות דע"כ אחר שחיטה יצטרך למורטן כדי שיהיה העוף מוכשר לאכילה. וא"כ מה לי אי מורטן קודם שחיטה או אחר שחיטה כיון דהותר המריטה משום אוכל נפש. והרא"ש חולק עליו ואוס' וכדפסק בש"ע ודחה שני טעמי הרמב"ן הנ"ל טעם אחר דכמו דהותר שבות כלאחר יד. ה"ה דהותר שבות דהמלאכה שאצ"ל ע"ז כ' הרא"ש דמדברי ר"י בעל התוס' משמע דאין לדמות שני השבותים הנ"ל:

ואע"ג דהותר שבות כלאחר יד מ"מ שבות דמלאכה שאצ"ל י"ל דלא הותרה. וטעם שני דבלא"ה הותרה ע"כ המריטה לאחר שחיטה וכנ"ל. על זה דחה הרא"ש דמנשירי א"נ לא שרי אלא לא"ש כו'. וכמו שהעתיק מ"א. ואם כן מ"ש מ"א דאף על גב דמלאכה שאצ"ל כו' מ"מ אסור עכ"ל הוא לדחות טעם א' של רמב"ן אבל סתם ולא נתן טעם כמ"ש הרא"ש דאין לדמות שבות דמלאכה שאצ"ל לשבות דכלאחר יד משום דהוצרך מ"א לדברי הרא"ש הלז דהרא"ש לא כתב דיחוי זה כ"א לדעת הרמב"ן דס"ל כהרמב"ם דבצמר אפילו לכתחלה מותר לתלוש הצמר משום דהוי עוקר ד"מ כלאחד יד הרי דהותר לכתחלה שבות דכלאחר יד הוצרך הרא"ש לחלק דמ"מ שבות דמלאכה שאצ"ל לא הותרה אבל לדידן דקי"ל כהרא"ש דגם בצמר שבות דכלאחר יד לא הותר ולא הותר כ"א לפנות כמ"ש סעיף י"ב אם כן א"צ לחילוק הרא"ש ולכן סתם מ"א וכתב אסור בלי טעם דמלתא דפשיטא דלא עדיף מצמר. ומ"ש מ"א ומכשיר' כו' הם דברי הרא"ש לדחות טעם שני של רמב"ן. דבלא"ה צריך למרוט אחר שחיטה:

מאתמול. וקשה מ"ש מסעיף ב' ואפשר כו' כצ"ל ור"ל דהא בסעיף ב' מתיר להוליך סכין אצל טבח. אף על גב דהיה אפשר לעשות מאתמול ועז"כ ואפשר גבי הוצאה היינו בסעיף ב' מקליני' כמש"ל. ר"ל בס"ק ג' בשם מהרש"ל:

וע"ק כו' שמותר לחפור כו' דאהא דתנן השוחט חיה ועוף בי"ט בש"א יחפור בדקר ויכסה. ובה"א לא ישחוט אלא אם כן ה"ל עפר מוכן מבע"י ומודים שאם שחט שיחפור כו' ופריך מדקתני השוחט כו' משמע דוקא דיעבד. והדר קתני בה"א לא ישחוט אא"כ כו' ושוין שאם שחט כו' משמע דב"ש מתירים אפילו לכתחלה ומתרץ רבה ה"ק השוחט שבא לימלך כיצד יעשה. לב"ש אומרים לו שחוט חפור וכסי כו'. ור' יוסף משני ה"ק השוחט שבא לימלך. בש"א א"ל חפור שחוט וכסי. ועסקי' דבין רבה ובין ר"י ס"ל דבכיסוי בעינן עפר למטה קודם שחיטה וכן עפר לאחר שחיטה אלא דרבה ס"ל דלא הותר לחפור קודם שחיטה לצורך עפר שלמטה אלא צ"ל לו עפר מוכן לצורך עפר דלמטה. דחיישינן דלמא אחר החפירה ימלך ולא ישחוט. ור"י ס"ל דלא חיישינן לזה. דא"כ לא נתיר לו אא"כ ה"ל עפר למטה מעי"ט אתי לאמנועי משמחת יום טוב:

הרי ר"י מתיר לחפור קודם שחיטה. ואף על גב דהיה אפשר מעי"ט. הרי מוכח דלא כהרא"ש. וגם רבה דאוסר קודם שחיטה החפירה לא אסר מטעם הרא"ש דהיה אפשר מערב י"ט אלא מטעם דלמא ממלך כנ"ל הרי מוכח דלא כהרא"ש. ואף על גב דדברי רבה ור"י אמורים אליבא דב"ש והא קי"ל כב"ה דאסור. מ"מ טעמייהו דב"ה לאו משום דאפשר לעשות מעי"ט. אלא דס"ל דלא הותר שבות זה משום שמחת י"ט וכמו שדחה מ"א אט"ז בס"ק זה דברי הרא"ש שר"ל דטעמייהו דב"ה דאוסרים משום שהיה אפשר מעי"ט:

והכי אמרינן גבי הוצאה כו' ר"ל דאיתא דף י"א בש"א אין נוטלים עלי לקצב עליו בשר דהוי כלי שמלאכתו לאיסור. וב"ה מתירים. אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברי גרמי כלי המיוחד] לקצב עליו בשר מודה ב"ש דמותר ופריך פשיטא כו' וא"ר קמ"ל דאפילו תברי גרמי חדתא. דסד"א שאסור דניחוש דלמא אחר הטלטול מימלך ולא תבר ונמצא שטלטל שלא לצורך קמ"ל ופריך הא מצינו דב"ש חייש לאמלוכי דהא תניא בש"א אין מוליכים טבח וסכין אצל בהמה כו' דחייש דילמא מימלך ולא שחיט וב"ש מתירין:

ומשני הכי השתא. בשלמא בהמה אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי בהמה כחושה ומייתינ' בהמה אחריתי כו' הכא מאי א"ל דלמא מימלך ולא תבר. כיון דשחטה לתבירא קיימא עכ"ל הגמ' וא"א לדברי הרא"ש מאי פריך לב"ש דלמא לעולם ב"ש לא חייש לאמלוכי והא דאוסר להוליך טבח וסכין אצל בהמה. היינו משום דהוא קודם שחיטה

והיה אפשר לעשותו מעי"ט משא"כ תבר גרמי דלאחר שחיטה. ואע"ג דכ' מ"א לעיל דבהוצאה מקילינ' אפילו קודם שחיטה היינו לדחות דלא תיקשי לרא"ש מדברי ב"ה דמתירים להוליך די"ל דב"ה מקילים בהוצאה אפילו קודם שחיטה. אבל על המקשן קשה מנ"ל להקשות לב"ש. דלמא ב"ש מחמיר לאסור מקודם שחיטה אפילו בהוצאה. ומ"ש הרא"ש ראיה לאסור קודם שחיטה מה שהיה אפשר מאתמול. קשה דאם כן מי שי"ל עפר למטה לשחוט לכתחלה א"א דטעמו של ב"ה דקודם שחיטה אין מתירים דהיה אפשר מאתמול. אם כן אם י"ל עפר ליתן למטה יהיה מותר לשחוט ולחפור אחר שחיטה. והא ודאי ליתא וגם מוכח מדברי רבה דס"ל לב"ש א"ל שחוט חפור וכסי ומודה ב"ש שצ"ל עפר מוכן מעי"ט ליתן למטה. ולא התיר כי אם החפירה שאחר שחיטה א"כ לפ"ד הרא"ש במאי פליגי עם ב"ה. דהא גם בית הלל מודים אם י"ל עפר למטה מותר לשחוט לכתחלה. אע"כ דליתא. עיין בגמרא דף ח' ובתוס' שם ובמ"א בס"ק שאח"ז דאע"ג דבחפירה ליכא כ"א שבות דחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור:

מכל מקום ס"ל לב"ה קודם שחיטה. דעדיין לא חל עליו מצות כיסוי רק איכא משום שמחת יום טוב מה"ט אין מתירים שבות אבל אם שחט דכבר חל עליו מצות כיסוי הותר לו שבות זה. והמ"מ פי"ג כתב הטעם כו' ר"ל נינהו דמ"א דחה טעם הרא"ש מכל מקום הדין אמת מ"ש בש"ע שלא למרוט הנוצות מטעם שכתב מ"מ דקודם שחיטה דעריין אינו אוכל גמור לא הותר המריטה כיון דאפשר לשחוט בלי מריטה אבל דבר שא"א לעשות בלתי דחיית איסור אפילו קודם שתיטה מותר. ולפ"ז לא קשיין קושיית מ"א שהקשה להרא"ש:

ועיין בתו' ביצה דף ג' ע"א מ"ש טעם לאסור קצירה וטחינה:

סעיף כה

ס"ק כה בעפר כו' פטור אבל אסור היינו לדעת הפוסקים דפסקו מלאכה שאצ"ל כר"ש דפטור וע"ל סי' רעח ובס"ס שלד במ"א ואפי' לדעת הפוסקים כר"י דמלאכה שאצ"ל חייב מ"מ הכא ליכא כי אם איסור דרבנן דסתם שוחט הוא בבית. והוי מקלקל אבל בשדה דליכא מקלקל באמת יש איסור תורה כדאי' בשבת דף עג ע"ב ובמ"מ ספ"א מהל' שבת א"כ בשדה להפוסקים כר"י אם שחט בשדה אסור לחפור משום מצות כיסוי:

ומשום שמחת י"ט שרי הלשון לאו דוקא ולשון התו' נקט וכן לשון הרא"ש שם שכ' דף ח' אליבא דב"ש דמתיר לשחוט לכתחלה בא"ל דקר נעוץ ותחוח ואע"ג דמ"מ עביד גומ' וניהו דחופר וא"צ אלא לעפרא מ"מ אסור מדרבנן ע"ז כתב דב"ש ס"ל משום שמחת י"ט מותר לכתחלה אלא לב"ה דאוסר לכתחלה ול"ח לשמחת יום טוב מ"מ מודה דאם שחט

שיחפור כו' והיינו מאי דבית שמאי מתירים לכתחלה משום שמחת י"ט מתירים ב"ה לאחר שחיטה משום מצות כיסוי. אע"ג דאחר שחיטה ליכא משום שמחת י"ט דהא אפי' לא יכסה הבשר מותר מ"מ משום מצות כיסוי דחל עליו אחר שחיטה מתירים ב"ה שבות וכ"כ מהרש"א שם בתוס' א"כ מ"ש מ"א משום שמחת י"ט הוא לאו דוקא אלא משום מצות כיסוי:

וכתב הישׁ"ש כו' שאינו עושה גומ'. ר"ל דבגמרא וש"ע מיירי בעפר תיחוח שסביביו קרקע קשה בזה הוי חופר גומ' דכשנוטל התיחוח נשאר גומ'. משא"כ כשכל סביביו תחוח. אפי' נוטל מקצת ליכא גומא דנופל העפר שסביביו לתוך מקום שנטל העפר:

וכ"כ התוס' דף ח'. אפי' אין לו ד"נ ר"ל כמו דמתירים בי"ל דקר נעוץ אע"ג דסביבו קרקע קשה ועביד גומ' מ"מ כיון דאצ"ל דליכא רק איסור גומ' דרבנן מתירים ה"ה בסביביו תחוח דליכא כלל איסור גומ' מתירים שבות דליכא דקר נעוץ. דמה לי האי שבות או האי שבות. אדרבא לפ"ד מ"א בסעיף טו ס"ק לא מבואר דאיסור דל"ל ד"נ קיל מאיסור גומ' דרבנן:

ואם שחט כו' כמ"ש בי"ד דא"צ לכסות כל הדם ודי אם מכסה מקצת הדם. ומ"ש מ"א ויתנו בעפר תיחוח. היינו משום דקי"ל דבעי' עפר למטה:

דקמשוה גומ' בבית. אורח' דמילתא נקט ששוחטים בבית (וגם לפמ"ש לעיל בשדה חמיר למ"ד מלאכה שאצ"ל חייב) וה"ה בשדה איכא איסור תורה כשמשוה גומ'. אלא דבבית חייב משום בונה. ובשדה משום חורש וכדאי' בשבת דף עג ע"ב אך העיקר נלע"ד דדוקא נקט בבית דמ"ש מ"א דקמשוה גומ' ל"ד שהוא ודאי אלא חיישי' דלמא אתי לאשוי גומות והיינו דוקא בבית אבל בשדה ל"ח להכי. וכמ"ש מ"א ס"ק לב בשם גמרא: והוי מלאכה דאורייתא ולא הותר משום מצות כיסוי כ"א שבות ואף ע"ג דמצות כיסוי איכא עשה לא אמרי' דאתי עשה ודחי ל"ת די"ט. משום די"ט הוי עשה ול"ת. וגם לא הוי בעידנא דמיעקר לאו כו' כדאיתא שם דף ח' ע"ב:

ול"ח דלמא ממלך כו' כדאי' בגמרא היינו גמרא שהבאתי בס"ק שלפני זה. דר"י מתיר החפירה קודם שחיטה לב"ש ול"ח לאמלוכי. כ"ש שלא נחוש דלמא מימלך ועביד טרח' שלא לצורך. ואפי' רבה דחייש לאמלוכי היינו דוקא באיסור חפירה. אבל בטרח' דקיל. י"ל דמודה רבה דל"ח לאמלוכי שלא להרבות במחלוקת בין רבה ור"י. ועוד דהא ב"ה מתירים להוליך סכין ובהמה זה אצל זה ול"ח לאמלוכי. ואע"ג דכ' מ"א דלעיל דבהוצאה מקילינן מ"מ ודאי איסור הוצאה חמיר מטרח' שלא לצורך:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **ואפי' כו'** הרי מוכן כו' דס"ל הטעם דבעי' דקר נעוץ משום הכנה ולכן יצא מזה קולא דאפי' כמה דקירות מותר כיון שהכין העפר ע"י שנעץ הדקר. מ"מ יצא מזה חומרא מצד אחר דהיינו אם הוא לא נעצו ומצא דקר נעוץ אסור דהא הוא לא הכינו כ"כ הב"ח:

צד רמז חפירה. אע"ג דהוי תיחוח וא"צ אלא לעפרה. מ"מ איכא משום מראית העין דדומה לחפירה כ"כ הב"ח:

דלא שרי כו' מ"מ נפיק מיני' קול' דאפי' מצא דקר נעוץ מותר. ע"ש בב"ח כיון דאין הטעם משום הכנה:

אלא דקירה א' דהיינו במקום שנעצה ולא יותר. דבכל דקירה יש רמז חפירה חדשה:

עס"ס זה דמשם הוכיח הרב"י דכמה דקירות שרי. דדוקא התם בנתערב בדם בהמה לא הותר כ"א דקירה א' אבל בלי תערובת הותר אפי' כמה דקירות:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **מותר לשחוט אע"ג דבש"ע כ' מותר לכסות**. לא תימא דמיירי דוקא דיעבד אם שחט מותר לכסות. כמ"ש סעיף יד דלית' דבאפר כירה מותר אפי' לשחוט וכ"ה בהדיא בגמ':

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **אסור לשחוט אפי' לר"ש**. ר"ל להפוסקים בסי' תצה כר"ש דמוקצה מותר בי"ט. מ"מ הכא אפי' ר"ש מודה דאסור:

בענין שלא היה כו' ר"ל אע"ג דדבר שיל"מ לא בטל. מ"מ כיון דהאיסור לא היה ניכר מהעולם אפי' בדשיל"מ בטל כמבואר לעיל סי' ש"ך ובי"ד ס"ס קב:

לח בלח ובעי ששים כצ"ל:

כיון דעיקר אסורו מדבריהם נ"ל דבטל ברוב כיון דאיכא הרבה פוסקים דס"ל קמח בקמח מיקרי יבש ביבש ועיין בב"ח לעיל סי' תנ"ג. ובש"ך י"ד סי' ק"ע וניהו דקי"ל דהוי לח בלח. מ"מ כה"ג דעיקר איסורו מדבריהם סמכי' על הפוסקים דמיקרי יבש ביבש ועיין בי"ד סי' צח בש"ך ס"ק ז':

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **שראוי כו'** ונ"ל דגחלים עוממות אסור כו'. ואם אח"ז שוב הובערו מותר וכמ"ש מ"א סי' תק"ז סק"ו דאפר שהוסק בי"ט ונצטנן וחזר ונתחמם מותר דאין מוקצה לחצי שבת וה"ה בגחלים וה"ה דמותר לנפוח בהן אם מונחים אצל גחלים לוחשות כדי להבעירן. ואע"ג דע"י הנפיחה זזין הגחלים עוממות המוקצים ממקומן. אין בכך כלום

כמ"ש רמ"א סי' ש"ח סעיף ג' דמותר לטלטל מוקצה ע"י נפיחה. וכ"ש כאן דאינו מתכוין כלל לטלטלן:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **ומיהו עדיף כו'** וכמ"ש הכלבו. ר"ל כמובן הפשטות בדברי כלבו. דז"ל הרב"י כ' כלבו בשם מ' משלם שאם שחט מותר לכסות באפר כירה שהוסק בי"ט ולא יכסה בדקר עכ"ל וכתב הרב"י ע"ז ונ"ל דה"ק ולא יחפור בדקר ויכסה. אבל אם ה"ל דקר נעוץ ודאי עדיף טפי. והכי אי' בירושלמי. אם שחט מוטב שיטול מאפר שהוסק בי"ט ואל יחפור בדקר ויכסה אלמא באין לו דקר נעוץ קאמר אבל אם י"ל דקר נעוץ עדיף. וכן נראה מדברי הרא"ש ורבינו עכ"ל הרב"י אבל מ"א ס"ל דפשטות לשון של הכלבו משמע שי"ל דקר נעוץ ואפ"ה כתב לא יכסה בדקר. מדכתב הכלבו ולא יכסה בדקר ולא כ' ולא יחפור בדקר ויכסה. משמע שי"ל ד"נ דליכא משום חפירה ואפ"ה עדיף אפר שהוסק מעי"ט. אלא שהרב"י הוציא כוונת הכלבו מפשטו ע"פ משמעות לשון הרא"ש והטור ומן הירושלמי. ומ"א ס"ל דמהרא"ש והטור אין ראיה וראיית הירושלמי דחה מ"א בסס"ק זה:

דעביד גומ'. ואע"ג דא"צ אלא לעפרה מ"מ איסור דרבנן איכא כמ"ש ס"ק כ"ה:

כמ"ש התוס' דף ח' ע"א ד"ה אר"י ל"ש כו' ודף ל"א ע"ב ד"ה אמר ר"ז כו':

ועס"ס תק"ט שכתב אע"ג דלכתחלה אסור לשחוט אם אין לו כ"א אפר שהוסק בי"ט ולא הותר איסור טלטול מוקצה משום שמחת י"ט ותי' דניהו דמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש דהיינו לסלק אפר המוקצה כדי לאפות באותו מקום פשטי"דא וכה"ג אבל להשתמש במוקצה כגון לכסות בו הוי כאכיל' מוקצה ואסור אפי' נמנע עי"ז משמחת י"ט וכ"כ מהרש"א. מ"מ עכ"פ איסור טלטול מוקצה קיל יותר מאיסור גומא דבאיסור טלטול מוקצה משכחת לה התיר' אם אינו משתמש במוקצה משא"כ באיסור גומא דלא משכחת התירא להתיר משום שמחת י"ט לב"ה:

ומתני' איירי כשי"ל דקר נעוץ כו' דהא דתנן ואפר כיר' מוכן הוא אמרי' והוא שהוסק מעי"ט אבל הוסק בי"ט אסור. ועז"א בירושלמי אם שחט מוטב שיטול אפר שהוסק בי"ט ואל יחפור בדקר אם כן קאי על מתני' ונתכוין לדקר האמור במשנה שבש"א יחפור בדקר כו' ומודים ב"ה שאם שחט שיחפור בדקר כו'. ומפרש הש"ס אף על גב דקתני יחפור בדקר. מכל מקום מיירי דוקא בי"ל דקר נעוץ וכן מה שכתב הירושלמי ואל יחפור בדקר. ר"ל אל יחפור בדקר נעוץ:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **עפר כו'**. ואף על גב דסבירא ליה לעיל כו' ר"ל דהרב"י הביא בספרו דמשמע מדברי רש"י (וכן הטור) דטעמא דבעינן דקר נעוץ כי היכא דלא ליהוי רמז חפירה וכדעת הב"ח בס"ק כ"ו:

ולפי מה שכתב לעיל ס"ק כ"ה וכ"ו:

ומיירי בעפר תחוח כ"כ כו'. כמה שכתב לעיל ס"ק כ"ה בשם יש"ש וכ"ד התוספות והר"ן דדוקא בסביביו תיחוח ליכא משום גומא אבל אי סביביו קשה איכא איסור גומא אלא כיון דא"צ אלא לעפרה ליכא כ"א איסור דרבנן. ולכן משום מצות כיסוי התירו אבל לשאר דברים אסור וא"כ איך כתב בש"ע ועושה בו כל צרכו. אלא עכ"פ מיירי שסביביו תחוח דליכא משום גומא:

וכתב שם הר"ן כצ"ל. ויש לדברי הר"ן שייכות לדברי מ"א שכתב לפני זה. דלכאורה י"ל דבהכניס עפר שרי דכיון דנעקר כבר ממקומו הראשון. אבל מדברי הר"ן אלו מוכח דאפילו בתלוש שייך גומא וכמ"ש מ"א אח"ז:

דלכ"ע בפירות כו'. לפי שהקשה הר"ן קושיא הנ"ל דכאן בביצה מוכח דאפילו בעפר תיחוח שייך גומא ובשבת משמע דבעפר תיחוח ליכא משום גומא דאיתא שם אע"ג דר"י לא גזר תולדה דחמה אטו תולדה דאור מ"מ מודה דאסור להטמין ביצה בחול או באבק דרכים שהוחמו בחמה ומפרש רבה הטעם שמא יטמין ברמץ ורב יוסף אמר. שמא יזיז עפר ממקומו. ופי' רש"י שמא לא יהיה עפר כל צורכו ויזיז עפר הדבק להטמינו והוי חופר גומא. ומפרש מאי בינייהו ואמרינן היכי דאיכא עפר תיחוח. לרבה דאמר שמא יטמין ברמץ אכתי אסור אבל לר"י דאמר שמא יזיז ובעפר תיחוח אפילו מזיז עפר ליכא משום גומא הרי דבתיחוח ליכא משוס גומא ותי' לחד תי' (וכ"כ התו') דבשבת מיירי שתיחוח כ"כ עד כשנותן ביצה על העפר נכנסת מאליה בתוכה והיינו שסביבו תיחוח ולכן ליכא משום גומא אבל בביצה מיירי שסביבו קשה לכן יש בו איסור גומא עכת"ד הרי מוכח מתי' זה דהיכי דסביבו תיחוח ליכא משום גומא אפילו מדרבנן. אולם הר"ן הביא פירושים אחרים ולא ק"מ מהאי דמס' ביצה א"כ אין הכרע וי"ל דאפילו סביביו תיחוח יש בו משום איסור גומא ועז"כ הר"ן דלכ"ע כו' ר"ל אפילו למי דס"ל תיחוח אפילו סביביו תיחוח יש בו משום איסור גומא א"כ ס"ד דבקמח ופירות דהוי סביביו תיחוח יש בו משום גומא עז"כ הר"ן דליתא דבקמח ופירות לכ"ע ליכא מ"ג (והטעם י"ל דהא איסור גומא איכא משום חורש ובדבר מאכל לא שייך איסור חורש) וכמ"ש סי' תק"ו ס"ג דהר"ן הביא ראיה דמותר דא"כ א"א לאפות ולבשל בי"ט כ"א שישפוך הקמח

בפעם א' מן השק אל המקום שרוצה לאפות ולבשל דאי נוטל מעט מעט אסור משום דעביד גומא וזה ודאי ליתא:
וכמ"ש סי' תק"ו ס"א כצ"ל ר"ל בהגהת רמ"א:
משמע שבחול כו'. ר"ל דאינו דבר מאכל:
אפילו תלוש כו' דהא קמח ופירות ה"ה כעפר התלוש ואפ"ה אי לאו דקמח ופירות דבר מאכל היה אסור משום גומא. מדנקט דוקא פירות וקמח:
דהר"ן כ' כו' הם דברי הר"ן שהבאתי לעיל ס"ק זה. דאסור להטמין כו'. דמדברי הר"ן בקמח ופירות לא מוכח כ"א ליטול הנר מתוך החול דאסור כמו פירות וקמח דלולי שהן אוכלים היה אסור ליקח קמח ופירות. והמ"א הלא אסר הן התחיבה הן הנטילה ולכן הוצרך להביא דברי הר"ן דאסור לתחוב הביצה בחול ובעפר כו' אא"כ כו':
אבל בשבת כו' ר"ל דאדרבה מוכח דבנטילה ליכא איסור אלא דוקא בנוטל עפר מגל עפר אף שנתלש ממקומו דהא עד עתה לא היה שם גומא כלל אבל בתחוב דבר מה תוך עפר ליכא איסור אם מוציאו דהא הגומא כבר נעשה אלא שנסתם ע"י הדבר שתחוב בו. אלא דבעמודים שעומדים בבית א"ל דלאחר שיוציא העמודים ישוה הגומא שנשארה ע"י הוצאת העמודים וזה אסור מן התורה כמ"ש ס"ק כ"ה. משא"כ לפת וצנונות שטמן בשדה דלא חש בשדה אי יש בוגומא לכן ל"ג דלמא אתי לאשוויי גומות וה"ה כשמוציא הנר מן החול דל"ל לאשוויי גומא שרי:
אבל אסור כו' ר"ל דניהו דהביא ראיה דלא כמ"ש מ"א תחלה דגם בנטילת הנר מן החול איכא איסור דליתא אבל מ"מ א"ש דאסור לתחוב תוך החול זה דין אמת:
והא דמשמע בתו' כו' דבשבת דף קכ"ג ע"א איתא פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים התבן והגחלים מוקצים. ס"ל לר"א בן תדאי אף ע"פ שהפגה והחררה כולם טמונים אפילו למעלה תוך דבר מוקצה מ"מ יכול להוציאו כגון שתוחב כוש דהוא עץ דק תוך התבן וגחלים ומוציאן אע"ג ע"י שמוציאן נופל התבן והגחלים ומטלטל מוקצה כיון דהוי טלטול מן הצד ס"ל דשרי. וחכמים אוסרים. ולכן כתב התוס' לדידיה בלפת אפילו אין מקצת מגולים שרי. והוא דבדף נ' ע"ב א"ר הונא סליקוסת' (והוא עשב נחמ' למראה וריח וממלאים כד עפר לח ותוחבים אותו בתוכו כדי שישאר לח וכשרוצה מוציא ומריח בו וחוזר ותוחבו בו) אם דצה ושלפה מע"ש והדר דצה מותר להוציאו בשבת. ול"ל שע"י ההוצאה בשבת מזיז העפר שסביב העשב ונמצא מטלטל מוקצה דכיון שדצה ושלפה מע"ש כבר הורחב הגומא ואינו מזיז העפר ע"י שמוציאו בשבת אבל אם לא דצה ושלפה מע"ש אסור דמטלטל מוקצה ע"י הוצאה בשבת וכן אמר שמואל שם לענין סכין

התחוב ע"ש. מתיב רב קטינא מדתנן הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם מקצת עלין מגולין אינו חושש משום כלאים ולא משום שביעית ומעשר וניטלין בשבת. ופירש"י הא דקתני מקצת עלין מגולין משום שבת דוקא נקט לה דאי לאו מקצת עלין מגולים א"א להוציאן אא"כ מטלטל בידים עפר המוקצה שע"ג אבל לכלאים ושביעית ומעשר אינו חושש אפילו אין מקצת עלין מגולים מ"מ קתני דאם מקצת עלין מגולין ניטלין בשבת אע"ג דע"י שנוטל הלפת וצנונות נופל העפר שע"ג מ"מ שרי. וקשיא לרב הונא ולשמואל והתוס' כ' בשם הערוך שכ' בשס ר"ה גאון דגרס אם היה מקצתן מגולים ר"ל מגוף הלפת צ"ל מגולה. ומשום כלאים ומעשר ושביעית בעינן שיהיה מקצתן מגולה. דאל"כ הוי כזרועים ויש לחוש לכלאים (משמע דלענין שבת ל"ח לזריעה וצריך טעם) והקשו התוס' להערוך מאי פריך לר"ה ולשמואל דלמא מתני' אתיא כר"א ב"ת דמתיר טלטול מן הצד ור"ה ושמואל סברי כרבנן בשלמא לפירש"י לק"מ דע"כ מתני' כרבנן אתיא דאי כר"א ב"ת מאי אירי דמקצת עלין מגולין אפילו מכוסים מ"מ מותר להוציאן ע"י כוש. א"ו דאתיא כרבנן. ובלפת טלטול כהאי אפילו רבנן מודו דשרי. ושפיר פריך לרב הונא ושמואל דלרש"י הא דנקט מקצת עלין מגולים רק משום שבת נקטה כנ"ל. אבל לגירסת הערוך דעיקר דקתני מקצתן מגולים משום מעשר וכלאים ושביעית נקט. הדרא ק"ל דלמא מתני' אתיא כר"א ב"ת והא דקתני מקצת מגולים משום אינך דקתני במתני' עכת"ד התו' וקשה איך כ' דלרש"י לא ק"מ דא"א דאתיא כר"א ב"ת דא"כ אפילו אין מקצת עלין מגולים מותר דהא אפשר להוציאן ע"י כוש דלמא מה"ט בעי מ"ע מגולים לא משום מוקצה אלא משום דע"י תחיבת כוש עביד גומא בשלמא בתבן וגחלים לא שייך גומא משא"כ בלפת דטמון בעפר איכא משום גומא אבל כשמקצת עלין מגולים לא עביד השתא גומא. והגומא הנשארת כשמוציא הלפת זה אינו מזיק כדאי' דף קכ"ג וכדלעיל דגומא זו ממילא הוי (ע"ל סי' שי"א ס"ק כ"א מ"ש בשם המ"מ ואולם מ"א דחה שם דבריו):

סעיף לג

(**ס"ק לג**) **בסתם כו'** וצ"ע למה כו' דבדף ח' תי' רבא הא דתניא כוי אין שוחטים בי"ט ואין מכסים דמו אפילו י"ל אפר כירה. דאפר כירה מוכן לודאי ואינו מוכן לספק. ואמרי' דאזדא רבא לטעמיה דס"ל הכניס עפר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה ורמי ב"ר ייבא תי' דה"ט דכוי דאין מכסים משום התרת חלבו וכמ"ש סעיף י"ח וקי"ל כרמי בר"י וא"כ אין הכרח וא"ל דאפשר מה שמוכן לודאי מוכן גם לספק כיון דאיכא טעם אחר בכוי אלא שהיש"ש כתב מה"ת נמציא פלוגתא בין רבא ובין רמי בר"י אלא י"ל

דרמי בר"י מודה לרבא דמוכן לודאי לא הוי מוכן לספק. אלא הוסיף חומרא דאפילו היה לו עפר מוכן לכל אפילו לספק מ"מ אין מכסים כוי משום התרת חלבו:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **מפני כו'** ומה"ט כו' ר"ל דהרא"ש כ' והקשה למה אין שוחטין כוי בי"ט משום הכיסוי הא אפשר לשוחטו ולקבל הדם בכלי ובלילה יכסנו. ותי' הא קי"ל דאסור לקבל דם בכלי דנראה כמקבל הדם לזרוק לע"א. ועדיין קשה הא קי"ל בי"ד סי' מ"א סעיף ג' דאם יש עפר בכלי מותר לקבל הדם לתוכו דתו ליכא חשדא דעושה לזרוק לע"ז דתו לא חזי לזריקה וא"כ אכתי מצי לשחוט הכוי וליתן מעט עפר לכלי ואחר זה יקבל הדם תוך אותו כלי ובלילה יכסנו. ותי' הדרישה דכה"ג שרואה שנותן עפר יאמרו כדי לכסות ואכתי א"ל להתרת חלבו ובש"ך סי' כ"ח סק"י כתב בשם הב"ח ע"פ מה שפירש הש"ך דבריו דמן הדין בזה"ז דאין דרך עע"ז בכך היה מותר לקבל הדם בכלי אלא מצד חומרא מחמירים גם בזה"ז. והב"ח ס"ל דעד כאן לא הותר לקבל הדם בכלי אם יש עפר בתוכו היינו דוקא עפר מרובה שהוא שיעור כיסוי אבל עפר מעט אכתי איכא חשדא דע"ז לכן בזמן הש"ס ממ"נ א"א לקבל הדם בכלי אי לא יתן בכלי רק עפר מעט שאינו ראוי לכיסוי דכה"ג ליכא משום התרת חלבו אבל איכא חשדא דע"ז ואי יתן עפר הרבה דליכא חשדא דע"ז א"כ איכא חששא דהתרת חלבו אבל בזה"ז דאין מקבלים תוך כלי אינו אלא חומרא מדינא אם כבר שחט כדי שלא לבטל מצות כיסוי היה ראוי להתיר לקבל הדם בכלי אלא אם אפשר לו יתן מעט עפר תוך הכלי דליכא בזה משום התרת חלבו. ואי חשדא דע"ז הא בלא"ה בזה"ז אינו אלא חומרא ודי בזה מה שנותן בו מעט עפר:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **אפי' כו'** ואם הכין כו' ר"ל ניהו דכה"ג ליכא משום התרת חלבו מ"מ עכ"פ הכנה בעי ולכן כ' מ"א דאם הכין לצואה מוכן גם לכוי והיא פלוגת' דאמוראי שם דר' זירא ס"ל הכין לצואה אסור לכסות בו דם כוי דצואה קרובה לודאי. ורבא ס"ל דגם צואה הוי ספק ולכן אם הכין לצואה מוכן גם לכוי ופסק מ"א כרבא:

משמע דבי"ט לא אמרינן כו' דטפי יתלו שעושה משום מצות כיסוי מלתלות בניקור חצר:

ודוחק כו' דא"כ אפי' בחול כו' הם שני דחיות חדא דדוחק לו' דהא דאין מכסים דם כוי מיירי דוקא ששחט בקרן זויות ועוד הקשה הא בק"ז דל"ל לנקר חצרו. גם בחול אסור לפי אותו ס"ד דהש"ס:

ואפשר דלהמסקנא כו' דפריך אהא דמשני בחול אמרינן לנקר חצרו שחט בחול באשפה מאי א"ל דהא באשפה ל"ל לניקור חצרו. ועוד בא לימלך בב"ד אם צריך לכסות ואם הב"ד יאמרו שצריך לכסות אכתי גם בחול א"ל משום התרת חלבו גבי דידיה כיון דהוא יודע שאין הכונה משום ניקור כ"א לקיים מצות כיסוי כאשר הורהו ב"ד ולכן מסיק אלא בחול אמרי' מספיקא אמרו רבנן זיל כסי ולא יתירו חלבו דאמרי ספיקא היא אבל בי"ט יאמרו קים לרבנן דודאי חיה ויתירו חלבו. דאי ספק יאמרו לא היו מתירים חכמים לטרוח בכיסוי מספק עכת"ד הגמ' וא"כ י"ל למסקנא דגם בי"ט א"ל לנקר חצרו צריך אלא דאעפ"כ אין שוחטים משום דאי בא לימלך ע"כ צ"ל שלא יכסה דאי יאמרו שיכסה איכא לגבי דידיה משום התרת חלבו ואם שחטו אין מכסים דמו ג"כ משום דידיה כיון דאיהו מתכוין לכסות ע"כ סובר דודאי בעי כיסוי. דאל"כ לא הוי מתיר לעצמו הטרחא מספק ואיכא לגבי דידיה משום התרת חלבו אבל אי הוא לא נתכוין כ"א לנקר גם בי"ט דיעבד מותר לכסות:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **ונתערב כו'** בענין שחייב בכיסוי עבי"ד מבואר שם דאם שחט ונתערב דם חיה בדם בהמה רואים דם הבהמה כאלו הוא מים ואם היה דם החיה נתערב במים בשיעור דם בהמה אם אעפ"כ ה"ל מראה דם חייב לכסות ואם לאו פטור ועוד מבואר שם אם שחט חיה ואח"כ שחט עליו דם בהמה פטור מלכסות דהא למעלה הוא דם בהמה שפטור מכיסוי ולהיפך אם שחט בהמה ושחט עליו חיה חייב לכסות דהא דם חיה למעלה אלא הכא מיירי שנתערבו זה בזה:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **יכסנו כו'** דהא לא טרח כו' ר"ל דהא בי"ל דקר נעוץ בעפר תיחוח אע"ג דאכתי איכא איסור גומא מ"מ מותר לכסות דם חיה וכדלעיל סעיף י"ד וכיון דמכסה בדקירה א' לא טרח בשביל הבהמה:

דהא הקשו התוס' היאך יש כח וכו' ר"ל דאהא דאמרינן אם נתערב כו' אינו יכול לכסות בדקיר' א' דלא יכסה כלל ועקרינ' מצות כיסוי ואיך יש כח כו' לעקור מצות עשה דאורייתא משום גזרת התרת חלבו:

אפי' בכמה דקירות בעפר מוכן כמ"ש סס"ח דאמרי' לנק' חצרו דמשום התרת חלבו ל"ל כאן דהא חיה באמת חלבה מותר ובבהמה ליכא למטעי להתיר חלבה רק בכוי דאיכא ספק שייך לטעות להתיר חלבו:

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **לא יכסנו אפי' בדקירה א' כו'**. ר"ל שמא. לא יכסה מדם חיה כלל אלא דם בהמה ונמצא טרח חנם שלא במקום מצוה דהא לא קיים כלל מצות כיסוי והט"ז חולק כיון דקי"ל לח בלח יש בילה א"כ בכל מקצת דם יש בו גם דם חיה וכיון דקי"ל דא"צ לכסות כל הדם וסגי אם כיסה מקצתו אם כן עכ"פ יכסה בדקירה א' מה שיכול לכסות דעכ"פ קיים מצות כסוי:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **לא כו'** מותר לאכול העוף וא"כ אין בו צורך י"ט כלל ומשום כיסוי הלא היה אפשר לעשות מעיו"ט לכן לא התירו חכמים הטרחא:
גמ' דף ח ע"ב:

סימן תצט

סעיף א

(**ס"ק א**) **אין מרגילין כו'** והב"ח כ' כו' ר"ל דבש"ע פסק כהרמב"ם דלא אסר כ"א במוציא כל הבשר דרך דגל א' דאיכא טירחא מרובה אבל בענין אחר בין מלמעלה למטה ובין מלמטה למעלה שרי אבל הב"ח פסק כרש"י דאוסר בכל ענין בין מלמעלה למטה ובין מלמטה למעלה אפי' לא הוציא כל הבשר מרגל א' ולאפוקי מדעת הרב"י שהבין דגם רש"י לא אסר כ"א מלמטה למעלה אבל מלמעלה למטה גם לרש"י מותר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **להגביה כו'** דהטעם דשרי כו' ר"ל אע"ג דקי"ל דאין שוטחים החלבים וכמ"ש סעיף ד' דשאני חלבים דמינכרא מילתא שלצורך החלבים עושה וכמ"ש מ"א סק"ח אבל שטיחת העור אינו ניכר שעושה לצורך העור דיש לומר שעושה לצורך עצמו והוא לצורך י"ט והיינו משום דחזי העור למזגא עלי' (היינו לישב עליה כמו שהיא שטוחה):
וכן משמע בגמר' כו' ופריך מ"ש מעור לפני הדורסים כו' היא מעין ראיה ראשונה אלא דראיה הראשונה מדברי המתרץ וכדקי"ל עכשיו מדברי המקשן אדפריך על איסור שטיחת החלבים מנתינת העור לפני הדורסים אע"ג דנתינת העור לפני הדורסים הוזכר תחלה במשנה דהא תנן בש"א אין נותנין עור לפני הדורסן ולא יגביהנו כו' וב"ה מתירין מ"מ כיון דהגבת העור ע"ג יתידות לפי' הב"ח דומה ממש לאיסור שטיחת חלבים ע"ג יתידות טפי ה"ל להקשות מן לא יגביהנו כו' והאי יגביהנו דאסר ב"ש ר"ל טלטול ועלה קאי דקתני ב"ה מתירים ר"ל הטלטול אבל הגבהה ע"ג יתידות גם לב"ה אסור. והכא

אמרינן דהתירו סופן משום תחילתן ר"ל משמע שזולת טעם זה היה אסור לטלטל וגם אם כשחטה מעי"ט דל"ל התירו סופן משום תחילתן. ואמאי הא בלא"ה מותר לטלטל העור: **דלמא הכא שרי להגביה כו'** ר"ל הא דאיצטריך לטעם התירו סופן משום תחילתן וגם מה שאוסר אם נשחטה מעי"ט היינו להגביה ע"ג יתידות דנראה כמעבד אבל טלטול אפי' מעי"ט מותר בלי טעם דסופן משום תחילתן:

וכ' הישו"ש דאפי' מחמה לצל כו' ואתי לאמנועי משמחת י"ט כו'. הנה יש"ש אזיל לשיטתיה דגם בס"ס תצ"ז כ' מ"א בשמו דאם הבהמה טרפה אסור לטלטל ול"ח דלמא מימנע ולא שחיט דלא שכיחי טריפות ולכן בזמן הזה דשכיחי טריפות מותר אבל לפי מ"ש מ"א שם הטעם דל"ל דלמא ימנע ולא שחיט מחשש שמא ימצא טריפה ויהי' אסור לטלטלה מחמה לצל ויסריח דהא אפשר שישחוט מיד במקום הצל ואפילו יאחר לטלטלה לא יפסיד כיון דמונח במקום הצל. וא"כ ה"ה הכא יהי' אסור לטלטלה מחמה לצל. ואולי י"ל בשלמא בטריפה י"ל אפי' הוי שכיחא טריפות מ"מ כיון דלא הוי טריפה לא ימנע מחשש שמא ימצא טריפה. ואם אף על פי כן חושש מספיקא מ"מ לא ימנע דהא אפשר לשחוט בצל. אבל סברא זו גרידא דאפשר שישחוט בצל לא סמכינן. וא"כ בעור דהוי וודאי לא סמכינן על מה שאפשר לשחטה בצל וחיישינן דלמא אתי לממנע ול"ש והתירו הטלטול:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לצלי שיתן כו'** עבי"ד סי' ע"ו ר"ל דהתוס' ס"ל דמדינא צלי א"צ מליחה כלל לכן הוצרכו לומר דאע"פ כן הדרך שמולחים הצלי כדי ליתן בו טעם אבל לדידן דקי"ל בי"ד כהפוסקים דגם צלי צריך מליחה קצת בלא"ה א"ש מ"ש כדרך שמולחים לצלי מדינא: אבל לקדרה אסור ומבואר שם דאפי' לצלי כעין קדרה ופי' רש"י קרוב למליחת בשר של צורך קדרה עכ"ל אפילו הכי אסור:

ה"ל כלי שא"מ ובספר א"ר כתב וז"ל וצ"ע דודאי הדם יוצא דרך העור כמ"ש בי"ד סי' ע"א עכ"ל ר"ל דמבואר שם דמותר למלוח הראש ע"ג העור שעליו וע"כ צ"ל דהמלח מוציא הדם מן הראש דרך נקבי העור אף על גב דשם הטעם דהוי כחתיכה עבה הראש עם העור. דהא העור דבוק לראש משא"כ הכא דאין העור דבוק לבשר. מכל מקום מוכח שם דבעור יש נקבים שע"י הדם יוצא. אבל מקום אפשר לחלק דודאי הנקבים הם דקים מאד ומצד עצמם אין הדם יוצא מתוך הנקבי' והוי כלי שא"מ אלא הא דמותר למלוח ע"ג העור של הראש. דע"י כח המלח יוצא הדם דרך הנקבים אע"ג שהם קטנים וצ"ל

דגרע מדף חלק ברהיטני דמולחי' עליו כמ"ש בי"ד סי' ס"ט סעיף ט"ז וה"ט דבעור יש מקומות שיש בהם גומות:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מעי"ט כו'** ואפשר אם שחטה כו' וצ"ע וע"ל ס"ס תצ"ז במ"א:
דאין לחלק בין מזיד לשוכח ועמ"ש מ"א סי' תקכ"ז סק"ז:
ואם נשחטה בי"ט א' צ"ע כו' ער"ס תק"ט מ"ש בס"ק ב' בשם מהרי"ל דמשמע דפשיטא ליה דכה"ג אמרי' י"ט א' לגבי שני חול אע"ג דבקיאין בקביעא דירחא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כדי כו'** אבל בלא"ה אסור כו' דל"ח למידי ומה"ט חלק הפר"ח על רמ"א וס"ל דאפי' להצניעין אסור דלא הותר בעור לפני הדורסין סופן מ"ת אלא בצירוף דחזי למזגא עליה אבל משום סופן מ"ת גרידא לא הותר ואייתי ראיה ולכן נוצות דל"ח למזגא אסור להצניעין ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין מולחים דמולח כו'** ר"ל הא קי"ל בשבת דף ע"ה ע"ב כמ"ד אין עיבוד באוכלין וכן מבואר לעיל סי' שכ"א והכא משמע דיש במליחת חלבים איסור תורה דהא אפילו לשוטחן אסור דלמא אתי למימלחינהו כמ"ש מ"א סק"ח. ואי לאו דמליחה אסורה מן התורה ה"ל גזרה לגזרה אע"כ דדבר שאינו אוכל גמור יש בו משום עיבוד מן התורה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אפילו לשוטחן דמוכחא מלתא כו'** ר"ל מ"ש מעור לפני הדורסים דהותר סופן מ"ת ובחלבים לא הותר השטיחה ומשני שאני עור דחזי למזגא עליה ולא מוכחא מלתא שעושה לצורך העור משא"כ חלבים דל"ת למזגא מוכחא כו':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שנשחטה כו'** דחזי להדלקה. דהיינו שיתן פתילה עליו וכמ"ש לקמן גבי שעוה: קשה הא כתבו התוס' דאיתא שם תמרי' שאכל בי"ט ר"י דא"ל מוקצה אסור להסיק בגרעינותיהם דהוי נולד ור"ש מתיר וע"ז הקשו התוס' הא רבא כר"י ס"ל ואפ"ה אמרי' דאמר רבא לשמעי' שיצלה לו האווז ולהשליך הבני מעיים לשונרא ואמרינן שם הטעם כיון דבני מעיים מסריחים דעתיה עליה מאתמול כשיסריחו להשליכן לשונרא וא"כ ה"ה בגרעינים י"ל כיון דהגרעינים אין ראוים למאכל אדם מאתמול דעתיה כשיאכל התמרים להסיק בגדעיני' ול"מ נולד וע"ז תירץ וי"ל דהתם בר אווזא כו':

ואין המעים צריכים לאווז'. ר"ל כיון דכבר נשחטה האווזא מעי"ט ואין האווזא שוב צריכא לבני מעיים אף על גב דהבני מעיים עדיין הם תוך האווזא מ"מ ה"ל כאלו מונחים המעים תוך דקילא ולא תוך האווז לכן מהני דעתו ליתנו לשונרא. משא"כ בגרעינים דצריכי' אתמול לתמרים דכל זמן שאינו אוכל התמרים א"א ליטול הגרעינים מתוכן שיתקלקלו התמרי' ולכן מאתמול הוי כתמרים עצמן. ולכן בי"ט כשאוכל התמרים הוי הגרעינים נולד ולא מהני מה שדעתו עליהם אתמול:

א"כ חלבים נמי כו' אע"ג דלדידן י"א בסי' תצ"ה דבי"ט ל"ל מוקצה מ"מ נולד אסור לכ"ע כמ"ש רמ"א והכא נולד הוא:

דפסק פ"ד דביצה גבי בני מעיים כצ"ל:

אלא להצניען כו' אף על גב דל"ח למזגא מ"מ הותר סופן מ"ת גדידא כמו גבי נוצות דשרי לרמ"א בסעיף ג' וא"כ לדעת פר"ח דחולק שם. ה"ה דאסור לטלטל להצניען. אלא דהפר"ח כאן הסכים עם הג"א ודעימיה להתיר טלטול החלבים מטעם דחזי להדלקה ואידך טעמא:

אם הוא לח אסור לטלטלה. דלא חזי למזגא כ"א ע"י הדחק:

כמ"ש סי' ש"ח כו' זו היא לדעת הרב"י שם אבל רמ"א שם חולק דאין חילוק בין לח ליבש אלא עור בהמה גסה אפילו לח שרי. ושל בהמה דקה אפילו יבש אסור אא"כ דחשב עליה מבע"י ע"ש במ"א:

שלא יסריח. והותר סופן מ"ת.

סעיף י

(**ס"ק י**) **אסור כו**' דסגי ליה במליחה מועטת דע"ג העור לא הותר כ"א מליחה מועטת כמו לצלי כדלעיל ובזה לא מהני לעור שיהי' כמעבד משא"כ בחלבים דאפילו מליחה מועטת מהני להו והוי כמעבד והוי כמו מליחה לקדירה גבי העור דאסור:

מחמת איסור ר"ל אפילו באויר נמנעים שמא יפול הבשר מידו על החלבים. ואפשר בזה"ז. ר"ל לדעא הר"ן יש סברא לאסור אפילו למלוח מעט על גב העוד דבזה"ז גם בעור מוכח מלתא דעביד לצורך העור כיון דאין דרך למלוח ע"ג העור:

וגם בחול אין דרך כו' ד"ל דיש גם סברא להיפך להקל בזה"ז יותר למלוח ע"ג עור ואינו נראה שעושה לצורך העור:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שמלאכתו כו**' אף הרי"ף כו' ר"ל דבר"פ כל הכלים אמר רבא כלי שמלאכתו לאיסור מ"מ מותר לטלטלו לצורך גופו או לצורך מקומו ואותבי' מדתנן בביצה אין

נוטלים העלי לקצב עליו בשר דברי ב"ש וב"ה מתירים ושוין שאם קיצב עליו בשר שאסור לטלטלה. ומשני הא דאסר בביצה לטלטל העלי מיירי מחמה לצל. אבל לצורך גופו ומקומו באמת מותר (וכתב התוס' לפ"ז למה הוצרך לאשמועינן דב"ה מתירים לטלטל לקצב עליו בשר והיינו משום שמחת י"ט ת"ל דבלא"ה מותר. כיון דהוי לצורך גופו. ותי' דנקט עלי לקצב ע"ב משום ב"ש דאע"ג דאית ביה משום צורך י"ט אפ"ה ב"ש אוסרים) ובדף קכ"ד ע"א איכא אוקימתא אחריתי דאף ע"ג דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטל לצורך גופו ומקומו. מ"מ עלי אסור דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס. דאדם קפיד עליו ומייחד ליה מקום ע"כ. ולפי אוקימתא בתרייתא מוכח דאפילו כלי שמוקצה מחמת חסרון כיס מותר לקצב עליו משום שמחת י"ט דהא עלי מוקצה מחמת חסרון כיס. ואפ"ה מתירים ב"ה לקצב עליו. משא"כ לקמייתא דמוקי לה במחמה לצל ע"כ ס"ל דעלי לא הוי מוקנה מחמת חסרון כיס. דאל"כ אפילו לצורך גופו אסור וא"כ לא מצינו דמתיר ב"ה לצורך יום טוב לטלטל כלי שמוקצה מחמת חסרון כיס:

והתוס' וישׁ"שׁ פוסקים כאוקימתא בתרייתא דעלי הוי מוקצה מחמת חסרון כיס. ולפ"ז מוכח דאפילו מחמת חסרון כיס מותר לטלטל משום שמחת י"ט ואע"ג דהריף פסק כאוקימתא קמייתא דאיירי מחמה לצל ולא הוה עלי מוקצה מחמת חסרון כיס וכן פסק פה בש"ע וא"כ אין ראיה להתיר מוקצה מחמת חסרון כיס לצורך י"ט מ"מ כיון דאפילו להרי"ף עכ"פ אין ראיה לאסור. עדיף טפי לומר דלדינא מודה הרי"ף להתוס' וישׁ"שׁ דאפי' מוקצה מחמת חסרון כיס מותר לטלטל משום שמחת י"ט כדי למעט במחלוקת ולהמציא פלוגתא בין הפוסקים:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ומקומו כו'** מותר לטלטל עלי כצ"ל ואפ"ה שרי לטלטל עלי כצ"ל:

סימן תק

סעיף א

(**ס"ק א**) **מחלק כו'**. דין זה המוזכר בש"ע נובע מדתנן דף כז ע"ב אין נמנים על הבהמה מתחלה בי"ט כו' ופי' הש"ס המשנה כמ"ש פה בש"ע אין קונים בפיסוק דמים כו' והביא פר"ת בשם הרשב"א שכ' שאסור לכתחלה ד' או ה' בני אדם להמנות על הבהמה בי"ט שיקח כ"א חלק רביעי או חמישי שזה כמעשה חול אלא צריכים להמנות מעי"ט אבל אם נמנו עליה מעי"ט מותר להוסיף עליהם עוד בני אדם אחרים בי"ט שלא נמנו עליה מעי"ט וכ' ע"ז הפר"ח דכן הוא בירושלמי שפי' כן המשנה דאין נמנים על הבהמה כו'

הנ"ל ומדלא פי' תלמודא דידן המשנה כן משמע דתלמודא דידן חולק על הירושלמי וס"ל דמותר להתמנות בני אדם על הבהמה בי"ט וקי"ל כתלמודא דידן ואעפ"כ סיים והמחמיר תע"ב ע"ש:

דוקא בלא גורל כו' אבל כו' וצריכים גורל אסור נראה כוונתו כיון דמקפידין וצריכין גורל אפי' בלא גורל אסור שלא יבואו לידי מדה כו' דאל"כ אלא דוקא ע"י גורל אסור מה לו לחלק בין מקפידין לאין מקפידין ה"ל לחלק בין מפילים גורל או לא ודוחק לומר דאורחא דמילתא נקט מ"מ טפי ה"ל לקצר ולומר דאסור להפיל גורל. אע"כ צ"ל דמקפידים אפי' בלא גורל אסור אלא דאין מחלק בין בני חבורה או שכנים כמו שחלקו התו' אבל שכנים אפי' מקפידים מותרים כו' והטעם כתב מ"א סי' שכ"ב וז"ל כיון שאין רגילים זה בזה תדיר לא גזרינן שיבואו לידי איסור עכ"ל. ודע שכ' בס' א"ר דאפי' גורל ע"י סכין דהיינו שמניחין סכין בין שני החלקים ושואלים לאחר שלא ראה היאך הונח הסכין שיאמר למי יהיה שייך החלק המונח לצד חידוד הסכין ומי יקח חלק האחר וכדברי האומר יקום גם זה מיקרי גורל ואסור:

סעיף ג

סק"ג עם הגוי פי' שהישראל כו' ולפ"ז הבהמה שייכת לגוי והגוי המוכר:

כמ"ש בהג"א ר"ל דכן משמע שם הפי' דלא כפי' הלבוש שמביא אח"ז:

ולבוש פירש איפכא שהבהמה של ישראל והישראל המוכר:

עס"ס תצ"ז. ר"ל אע"ג דבסי' תצ"ז הותר למכור לגוי בשר טרפה או אחורי' ע"ד שמוכר לישראל בלי הזכרת דמים ומשקל היינו דוקא טרפה דא"א למכור לישראל הותר סופן משום תחלתן משא"כ בשר כשר דאפשר לימכר לישראל:

ודיוקו של כו'. לחבירו משמע למעוטי גוי כו' כה"ג דייק רש"י במס' סוכה דף לט אהא דתנן הלוקח לולב מחבירו כו' וכתב רש"י וז"ל לי נראה דהלוקח לולב מע"ה גרסי' דהא בע"ה קמיירי כו' וע"ה לגבי חבר לא קרי ליה חבירו עכ"ל וא"כ כ"ש דגוי לגבי ישראל לא מיקרי חבירו והתוס' שם דחו דברי רש"י ואח' מראיותיהם מדתנן בשבת דף ק"ן לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים ומוקי לה בחברו גוי עכ"ל התו' וע"ש בספר כפות תמרים:

ודכוותי' דייק כו'. הג"א בפ"ק דע"ז דף ז' הביא ש"ס שם מה דתנן במס' דשבת אומר אדם לחברו בשבת הנראה שתעמוד עמי לערב. אע"ג שכוונתו שבערב היינו מוצאי שבת ישכירנו מ"מ מותר דדוקא דיבור כה"ג אסור אבל הרהור מותר ודייק שם הג"א מדקתני לחבירו דוקא לישראל מותר לו' כן אבל לא לגוי. אבל התוס' דחו פי' וס"ל כיון דאינו

אלא הרהור דמותר בשבת מה לי גוי ומה לי לישראל ע"כ צ"ל דהתוס' לא דייקו לשון לחברו וכמ"ש התו' בסוכה כנ"ל:
א"כ אפשר כו' א"כ להתו' אין לחלק גם כאן ואפי' לגוי שרי:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אסור לשקול כו'** אבל במשקל בכל ענין אסור. דבכל ענין נראה כשוקל דהא אפי' לשמרו מן העכברים אסור ליתן בכף מאזנים אם תלוי במקום שרגילים לשקול. וכ' הפר"ח בשם הרמב"ם דאפי' לטלטל המאזנים לכסות בו דבר או לצורך דבר אחר אסור. דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס:
אסור:
ליקח ביד כו' ר"ל דלא הותר לבע"ה שאינו אומן אלא ליקח הבשר ביד א' ואינו נוטל המשקל בידו אחרת דלאומן אפי' כה"ג אסור מ"מ למי שאינו אומן מותר אבל אי נוטל המשקל ביד השניה דדומה יותר למשקל גם למי שאינו אומן אסור:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וטבח כו'** אבל בביתו מותר ר"ל אפי' לטבח אומן. ניהו דאסרי לשקול אפי בביתו היינו משקל גמור משא"כ כה"ג דליכא משקל גמור:
דהא רשב"א מתיר כו' ניהו דלא קי"ל כוותיה כמ"ש הטור דהא אסרי' למדוד קמח אפי' לצורך ביתו כמבואר רסי' תקו ואפי' לרב דמתיר מדידת קמח בביתו היינו כדי שתטול חלה בעין יפה אבל לשקול אפי' בביתו אסור מ"מ כה"ג דאינו משקל גמור יש לסמוך על הרשב"א ועיין בס' א"ר שחולק:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אין נוקבים דצריך כו'** ז"ל רש"י דף כח בסכין דרך חול הוא כשמוכר בשר עושה בו בית יד (ר"ל נקב) ונתנו ללוקח להוליכו לתוך ביתו (ר"ל שנותן הלוקח אצבעו או ידו תוך הנקב ועי"ז נקל לו להוליכו)וביו"ט צריך לשנות לעשות היכר שאין מו"מ מותר בו עכ"ל ולכן האפיקומן דל"ש מקח וממכר מותר לנקוב בסכין:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לעשות כו'** אי' בגמ' כו' אפי' פיחת כו' דמוכחא מילתא. ר"ל אע"ג דבמדידת משקין אם פיחת או הוסיף מעט מותר היינו משום דלא מוכחא מילתא שכוונתו למדידה אלא כשופך לכלי כמ"ש מ"א בסק"ד אבל הכא מוכחא מלתא ובס' א"ר כ' דה"ה אם נוטל כלי ריקן שיש בו מבחוץ שנתות ונותן אותו הכלי ריקם לתוך מים ואחר זה נותן בדלי

הפנימי בשר. ולפי רוב הבשר שנותן באותו הכלי הכלי שוקע תוך המים וע"י השנתות שמחזיק לאותו כלי יודע כמה משקל הבשר לפי גודל השקיעה גם זה אסור:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מותר כו'** מערים ומלח כו' דבדף י"א ע"ב איתא אמר ר"י א"ש מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אע"פ שא"צ אלא לחתיכ' א רב אדא מלח גרמי גרמי ופירש"י בבת אחת דחד טרחא לכולהו. ועל מ"ש מערים פירש"י לאחר שמלח זו לאכלה היום אומר חברתה ערבה עלי לאכלה היום וחזר ומולחה עכ"ל. ויש מחלוקת הפוסקי' אם רב אדא בא לחלוק על ר"י א"ש או לא. אבל הרמב"ם שהעתיק דברי ר"י א"ש ולא העתיק דברי ר"א ב"א ע"כ ס"ל דחולקים ור"י א"ש לא התיר רק בב"א אבל ע"י הערמה ס"ל דאסור וכן פסק פה בש"ע:

דחד טרחא היא זהו שיטת רש"י והרא"ש דחה פירש"י דלמה יקרא זה חד טרחא. הא צריך להפך כל חתיכה וחתיכה למלחה. לכן כתב הרא"ש דטעמיה דר"י א"ש וז"ל משום דאין עיבוד באוכלים מיקל במליחת בשר עכ"ל. ומ"א שהעתיק פירש"י נראה לע"ד דס"ל דלטעמיה דהרא"ש דגם במולח בב"א איכא טירחא בכל חתיכה בפ"ע א"כ א"א לו' דר"י א"ש ור"א ב"א חולקים. ובאמת הרי"ף והרא"ש הביאו שניהם דברי ר"י א"ש ודברי ר"א ב"א ועיין בהרב"י. לכן העתיק מ"א להרמב"ם פירש"י ולענין קושית הרא"ש על פירש"י י"ל כמ"ש הפר"ח דכה"ג דהיינו. היפוך החתיכה דהוי טרח' מועטת לא חשיב טרח' וראיה דהא דאמרי' ממלא נחתום חביות של מים אף על פי שא"צ אלא לקיתון א' וכמ"ש לקמן סי' תק"ג ס"ב והיינו משום דחד טרחא הוא ע"ש אף על גב דצריך לטרוח ברביית פחמים והדלקתן אפ"ה חשבי' להטרח' מועטת חד טרחא וה"ה הכא ע"ש:

ואם כן צ"ע כו' דשם כתב התוס' בשם מהר"ש מאייבר"א אהא דר"א ב"א מערים כו' היינו דוקא קודם אכילה מותר להערים אבל לא לאחר אכילה. וא"כ רמ"א שכתב וי"א דלא שרי להערים כו' היינו הערמת ר"א ב"א היינו למלוח גרמי גרמי. וכמ"ש הר"ש מאייבר"א ואם כן מיקל יותר מהרב"י דהרב"י לא התיר אלא בבת אחת וכדר"י א"ש אבל על ידי הערמה לא התי' הרב"י כלל אפילו קודם אכילה ורמ"א מתיר להערים קודם אכילה. ולשון רמ"א משמע דבא להחמיר ואדרבא נהפוך הוא:

וצ"ל דס"ל אע"ג כו' ר"ל דגם רמ"א דלא פסק כר"א ב"א ולא מתיר כ"א בב"א וכדס"ל להמחבר. אלא דרמ"א קרי לבת אחת ג"כ הערמה וס"ל ניהו דהר"ש מאייבר"א לא כתב לחלק בין קודם אכילה לאחר אכילה אלא על דברי ר"א ב"א דמלח גרמי גרמי. ס"ל לרמ"א דה"ה בהיתירא דר"י א"ש למלוח בבת אחת. כיון דגם זו הערמה מיקרי ג"כ לא

הותר כ"א קודם אכילה. וא"כ א"ש דרמ"א בא להחמיר דמדברי הרב"י משמע דבב"א מותר אפילו אחר אכילה דהא סתם ולא חילק בין קודם אכילה לאחר אכילה:

וב"ח כתב דאם שחט כו' דהב"ח תפס לו שיטה אחרת וס"ל דר"י א"ש ור"א ב"א לא פליגי. דר"י א"ש מיירי בשחט מע"ט לכן לא הותר כ"א בב"א ולא ע"י הערמת גרמי גרמי. אבל ר"א ב"א מיירי בנשחט בי"ט לכן התיר אפילו גרמי גרמי סופן משום תחלתן. ואפי' לאחר אכילה. כיון דעכ"פ ראוי לאכילה דומה לעור לפני הדורסין דלא מוכח מלתא דשרי מה"ת סופן משום תחלתן ול"ד לחלבים דמוכח מילתא ואפילו בלי הערמה מדינא היה מותר. אלא כיון דכל חתיכה צריכה טירחה בפ"ע הצריכו הערמה. ואייתי ראיה מדברי רש"י ותו' דף י"ז ע"ב מי שלא הניח ערובי תבשילין או הניח ע"ת ואכלו קודם שאפה ובישל לשבת אסור לבשל ולאפות לצורך שבת אבל מבשל לי"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור וכדלקמן ס"ס תק"ז. וכ' רש"י ותוס' וז"ל רש"י ול"ד להערמה דר"א ב"א דמלח גרמי גרמי. דאין עיבוד באוכלים. ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא חס שלא יסריח הבשר ומימנע ולא שחיט עכ"ל רש"י וכ"כ התוס'. וא"כ ע"כ ר"א ב"א מיירי בנשחט בי"ט מדקאמר הטעם דילמא ממנע ול"ש. והר"ש מאייבר"א שכתב דלא הותר להערים אלא קודם אכילה. משום דהוי ס"ל דר"א מיירי אפילו נשחט מע"ט (ולענין קושיות רש"י ותוס' הנ"ל שבדף י"ז י"ל דהוי ס"ל כתי' שני דהתו' שם) אבל לפי' רש"י ותו' דר"א ב"א מיירי בי"ט אפילו אחר אכילה מותר אפילו גרמי גרמי. אולם לדינא ע"כ מ"א לא רצה לסמוך ע"ד הב"ח וכמ"ש סס"ק שאח"ז:

הבשר כמ"ש סי' תצ"ט סעיף ג' כצ"ל. ר"ל כמו שהותר למלוח בשר ע"ג עור שנשחטה בי"ט מעט כאן ומעט כאן סופן משום תחלתן. והיינו נמי הערמה כ"כ הב"ח וכ"מ ברש"י ותוס' דף י"ז ע"ב הבאתיו לעיל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אע"פ כו'** מפיג טעם. וכל היכי דמפיג טעם אפילו מלאכה גמורה מותרת בי"ט לצורך אוכל נפש וכדלעיל ר"ס תצ"ה:

עד יום שלישי. דהא יהיה צריך להמתין עד א"ח דהוא יום שלישי:

ודגים יש במינם שמשביחים כו' כמו מה שאנו קורין העכ"ט ואותן צריך למלחן כו' היינו אם כבר נתקרעו מע"ט צריך גם למלחן מעיו"ט אבל אם לא נתקרעו א"צ לקורען עיו"ט ולמולחן אלא יוכל להמתין בקריעתן ומליחתן עד יו"ט. כן משמע בת"ה וכ"כ הט"ז:

עוד הקיל הט"ז דגם באותן מינים שאסור למולחן בי"ט מ"מ מותר ליתן מלח תוך המחבת שמבשלים שם הדגים כיון דאיכא שם במחבת מים אין זה דרך עיבוד:

דמיירי כו'. ר"ל הא דהותר למלוח הבשר שצריך בי"ט דוקא שעדיין לא נמלחו מעי"ט להוציא דמו אבל אם כבר נמלח להוציא דמו והודח מעי"ט ולא נמלח שנית מעי"ט אסור למלחו שנית בי"ט אפילו בליל י"ט לצורך סעודת שחרית:

דהא כה"ג היה עדיף טפי ומעלי לדגים אם היו נמלחים מעי"ט אחר המליחה להוציא דמו וההדחה כנ"ל. ויש"ש פסק כמהרי"ל כו' ועסי' תצ"ה סעיף א' בהג"ה כצ"ל. והנה יש"ש נתן שני טעמים לדעת מהרי"ל חדא כיון דיש בשר קשה כמו בשר שור דע"י המלח מתרכך הבשר וכה"ג ודאי דלא הותר למלחו בי"ט דהא עדיף טפי אם מלחו מעי"ט א"כ לא חלקו ואפילו בשר רך לא הותר למלוח בי"ט משום לא פלוג (ולפ"ז כ"ש דמהרי"ל חולק ואוסר למלוח דגים בי"ט אפילו באותן דעדיפי כששוהין בלי מלח. מ"מ כיון דאיכא מיני דגים שמשביחים במלח כנ"ל אסרו כל המינים משום לא פלוג. אך ביש"ש גופיה סיים וז"ל אכן נראה בעיני דוקא מליחת בשר שצריך מלח הרבה שדומה קצת לעיבוד אבל מליחת דגים שהוא כלאחר יד אין להחמיר בהן מלמולחן ביום טוב היכי שמתקלקלים במליחתן כמ"ש בת"ה עכ"ל). טעם שני כתב יש"ש ועוד מאחר שאינו אלא הכשר דבר מאיסור של דם א"כ אינו קרוי אוכל נפש ממש ע"כ אם אפשר לעשותן מעי"ט אין ראוי להתירו בי"ט עכ"ל יש' ש. אולם לא ידעתי אפילו תימא דלא הוי רק מכשירי אוכל נפש אם א"א לעשותו מעי"ט מותר לעשותו בי"ט וכמ"ש ר"ס תצ"ה ועיין בתוס' דמגלה דף ז' ע"ב. וכיון דאם שוהה במלחו מתקלקל הבשר למה יאסר בי"ט דהוי ליה למלחו מעי"ט ואולי י"ל כיון דאינו מתקלקל לגמרי אם נמלח מעי"ט אע"פ שמתקלקל קצת דינו כמו מכשירים שאפשר לעשותן מעי"ט דלא הותרו בי"ט. ונ"ל הא דמותר כו'. ר"ל דעד עתה דיבר ממליחת בשר שצריך ביום טוב ועכשיו דיבר על הבשר שא"צ לו בי"ט רק מולחו בהערמה שלא יסריח:

היינו שמולחו כו' דממ"נ ל"ל דמיירי במליחה שנייה אחר שנמלח להוציא דמו והודח אי נמלח והודח מעי"ט מאי הערמה שייך כה"ג הא אפילו מה שצריך באמת לי"ט אסור למלחו בי"ט כמ"ש לעיל דעדיף טפי כשהיה מולחו מעי"ט ואי נמלח להוציא דמו והודח בי"ט אם היה בשחרית של י"ט ג"כ לא שייך הערמה דהא מה שצריך לאכול בי"ט א"צ מליחה דהרי מבשל אותו מיד וכמ"ש מ"א אח"ז א"ו דמיירי שמולח בהערמה להוציא דמו וע"כ מניחו כך במלחו עד אחר יו"ט דאי מדיחו אחר המליחה שוב אסור למלחו שנית כנ"ל. וא"כ היה עדיף טפי אלו היה מניח הבשר של צורך חול בלי מליחה כלל כנ"ל. אע"כ מיירי שמניח במלחו שהומלח להוציא דמו עד אחר י"ט. ע' בי"ד סי' ע' די"א כו'. משום דס"ל לחד דיעה אחר י"ב שעה למליחה ולחד דיעה אחר כ"ד שעה שוב אין

הבשר פולט ציר. לכן יש לאסור להניחו במלחו אחר שגמר פליטת צירו אפילו מונח בכלי מנוקב כיון דל"ל איידי דפליט ציר לא בלע א"כ שוב בולע הבשר מדמו שכבר פלט ע"ש:

או לאחר שמלחו כו'. ר"ל בהיתר משכחת לה כה"ג היינו שמלחו והדיחו להוציא דמו וע"כ מיירי שנמלח להוציא דמו ביו"ט דאי מעיו"ט אסור למלוח שנית אפילו מה שצריך לי"ט כמ"ש מ"א לעיל אלא שבליל י"ט מלחו להוציא דמו והדיחו ורוצה למלחו שנית לצורך שחרית דלצורך יום טוב ודאי מותר וכה"ג משכחת היתרא דהערמה:

ונ"ל דבמקום כו' שיש ודאי הפסד כו' ודוקא כשנשחט בי"ט הרי דאפילו נשחט בי"ט לא התיר אחר אכילה כ"א בדאיכא ודאי הפסד דדמי למסוכנת ולדעת הב"ח שהביא סס"ק יו"ד מותר אפילו ליכא ודאי הפסד וגם לדעת הב"ח אפילו הערמה דגרמי גרמי מותר אם נשחט בי"ט ומ"א לא הזכיר קולא זו אע"כ לדינא לא רצה מ"א לסמוך על הב"ח וכמ"ש מ"א בס"ק י' או י"ל דדברי מ"א פה אמורים לדעת רמ"א דהיכי דאיכא ודאי הפסד מודה רמ"א דמותר למלוח אפי' אחר אכילה והיינו בהערמה דבת אחת אבל אינו מבורר מדברי מ"א הללו אם תופס עיקר כרמ"א או כב"ח:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **נוהגין כו'** דהא רבה שרי (דף ט' ע"א) כו' דאי' התם שחט צפור מעי"ט אין מכסים דמו בי"ט דהא אפי' לא יכסה מותר לאכול הצפור אבל גלגל עיסה מעי"ט מותר להפריש ממנו חלה בי"ט כיון דא"א לאכול העיסה בלי הפרשת חלה ואע"ג דהפרשת חלה ג"כ דומה לברירה כמו בניקור דכמו בניקור בורר הגידים וחלב האסורים כ"כ בהפרשת חלה בורר החלה האסורה לזרים. וכמו שהתיר רבה להפריש חלה ולא חשש לאיסור ברירה וע"כ הטעם משום כיון דא"א לאכלו בענין אחר ליכא בזה משום ברירה. ה"ה דמה"ט יש להתיר הניקור ולא ניחוש לברירה כיון דא"א לאכלו בלי ניקור כן הבין ת"ה כוונת הגמ"י ולכן כתב ויש לתמוה כו':

כמ"ש סי' שי"ט ס"י דמים צלולים אע"פ שיש בו קסמין מותר לסננן מן הקסמין דהא אפשר לשתותן בלי סינון וכן יין מגתו מותר לסנן כיון דאפשר לשתותו בלי סינון אבל מים עכורים דאי אפשר לשתותן בלי סינון אסור לסננן הרי היפוך מסברת הגהת מיימוני דדבר הצריך ברירה ואי אפשר לאכלו או לשתותו בלי ברירה אדרבא שייך בו יותר ברירה:

ועוד דרוב הגאונים כו' ר"ל ראיית הגמ"י מדברי רבה דהתיר להפריש חלה מעיסה שגלגל מעי"ט הא רוב הגאונים לא פסקו כרבה בזה וקי"ל דאסור להפריש וכמ"ש לקמן סי' תק"ו:

ובהג"א מוכח כו' אין בזה קושיא להגהת מיי' וכי גברא אגברא קרמית אלא מייתי ראיה לסברתו נאסור הניקור דגם הג"א הכי ס"ל דשייך בזה ברירה לכן לא התי' אלא משום פסידא ודוקא בנשחט בי"ט:

לכן נראה כו' ע"י שינוי ר"ל כיון דדחה דעת הגמ"יי א"כ אין להתיר הניקור כ"א ע"י שינוי אבל ע"י שינוי עכ"פ מותר דאפ"ת דניקור הוי ברירה גמורה מ"מ לצורך אוכל נפש יש להתיר ע"י שינוי כמו דהותר דיכת תבלין בי"ט ע"י שינוי אף ע"ג דאית ביה איסור טחינה אולם תיבת תבלין מ"ש מ"א הוא ט"ס אלא צ"ל לענין מלח וכ"ה בת"ה דהא תבלין א"א לעשות מעי"ט דמפיגין טעמן אבל ניקור היה אפשר לעשות מעי"ט אע"כ ר"ל מלח הותר ע"י שינוי דג"כ אינו מפיג טעם ע"ש:

לא בא לתת טעם כו' אלא כלו' כצ"ל:

ברירה ל"ש כו' ר"ל דהגמ"יי לא בא כלל ליתן טעם למה אין זה משום בורר. משום דפשיטא ליה מסברא דאין בזה מ"ב. דהאי לחודיה קאי כו' וכמ"ש מ"א. ומ"ש הגמ"יי ואין בזה משום בורר אוכל מת"א כאן הוא סוף ענין ולא כתב טעם כלל למה. ואח"ז כתב משום דא"א לאכלו בע"א נמשך למטה. והוא ענין אחר ובא ליישב דבר אחר בזה. וכמ"ש מ"א להבא:

וכ"כ המרדכי ר"ל שכ' ג"כ סתם וברירה ל"ש כאן ולא ביאר טעמו. ע"כ דגם המרדכי ס"ל דהוא דבר פשוט וא"צ לבארו:

ואפילו למ"ש סי' תק"י ר"ל דגם כה"ג שייך ברירה:

ומ"ש הגמ"יי כו'. ה"ק עכ"פ כו' ר"ל ניהו דליכא בזה משום בורר מסברא כנ"ל מ"מ יאסר משום מתקן ואף ע"ג דהוא לצורך אוכל נפש מ"מ ס"ד דיאסר דהא היה אפשר לתקנו מעי"ט:

מותר להפריש כו' אע"ג דמתקן העיסה וגם היה אפשר להפריש מעי"ט. מ"מ מותר כיון דא"א לאכול העיסה בלי הפרשה והוי מניעת שמחת י"ט וה"ה הכא בניקור ועיין בתו' ביצה דף ט' שדחו טעם זה:

ומ"ש הג"א משום פסידא כולי ז"ל הג"א שלפנינו כו'. ר"ל מלשונו שלפנינו יתבאר דאין ראיה דהג"א חולק על הגמ"יי כמו שהבין הת"ה דהג"א לא מיירי אלא בא"צ בי"ט אלא למקצת' ורוצה לנקר הכל ע"י הערמה. לכן לא התיר אלא משום פסידא ונשחט בי"ט

אבל הגמ"י מירי שצריך לו ביו"ט בזה גם הג"א מודה דמותר אפי' בלי פסידא ונשחט מעי"ט אבל נשחט מעי"ט אסור היינו בא"צ אלא למקצת' כנ"ל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **וטוב כו'** משמע דאם א"א כו' חדא מדכתב לשון וטוב ועוד הא סיים רמ"א אם יוכל לשנות משמע דאם א"א לשנות מותר בלי שינוי והוא דלא כדעת הישׁ"ש דלפי מ"ש הישׁ"ש דבאחורי' א"א לשנות פן יבא עי"ז לידי מכשול א"כ לדעת רמ"א מותר לנקר בלי שינוי:

וה"ה אם נשחט סמוך לי"ט וכן לעיל ס"ס תצז לענין מכירת טרפה ואחורים לגוי פשיטא ליה דאם נשחט סמוך לי"ט ה"ה כאלו נשחט בי"ט. ובסי' תצט סק"ה הניח הדבר בצ"ע אם נשחט סמוך לי"ט אם יש לו דין כאלו נשחט בי"ט. וכבר הערתי ע"ז לעיל ס"ס תצז וא"ל דדוקא בסי' תצט דאית ביה משום עיבוד העור דחמיר מה"ט ג"כ החמיר מ"א והניח הדבר בספק משא"כ כאן וכן ס"ס תצז דקלישא אסורייהו הקיל מ"א וכתב בפשיטות די"ל דין נשחט בי"ט:

ולפ"ז מ"ש לעיל כו'. ר"ל הא דהצריכו רמ"א וישׁ"ש שינוי לפי שנמשכו אחר דברי ת"ה אבל למאי דמסיק מ"א כדברי הגמ"י ויישב קושיית ת"ה. א"כ א"צ שינוי כלל:

ואם הבשר כו' כמ"ש ת"ה. דע"י הערמה כתב מ"א בס"ק יב לדעת ת"ה דראייתו נכונה מדברי הג"א דנשחט מעי"ט אסור:

וכ"מ בר"ן גבי מליחה שכתב שהוא גרם לעצמו הפסידא וה"ה הכא דה"ל לנקרו כו' כצ"ל. והר"ן כתב דבריו ע"ד ר"א ב"א דמלח גרמי גרמי והקשה קושית רש"י ותו' שהבאתי לעיל ס"ק י' וז"ל ואף ע"ג דאמרי' לקמן גבי מי שלא הניח ערוב תבשילין ובישל בהערמה דקנסי' ליה טפי ממזיד התם היינו טעמא לפי שפשיעתו גרמה לו פסידתו שהי' לו להניח ע"ת אבל הכא שההפסד בא לו מחמת י"ט התירו לו להערים עכ"ל הר"ן ומיניה יליף מ"א לענין ניקור:

כמ"ש סי' שכ"א דמותר להשקות ירקות תלושים כדי שלא יכמשו. הואיל וראוי לאכלן חיים היום:

ששופך עליו מים ודיו. ר"ל המעשה שאדם עושה אינו אלא שפיכת מים בלבד אבל צריך לשהות במים לערך חצי שעה כמ"ש ביו"ד סי' ס"ט סעיף יג ע"ש בש"ך וט"ז אלא דשהי' נעשה ממילא ואין בו מעשה לאדם:

אבל בשבת נ"ל דאסור דהא א"א לבשלו ולאכלו היום אף על גב דחזי לאומצא מכל מקום כיון דאין דרך בני אדם לאכול בשר חי מוכח מילתא דלצורך חול עושה כן כתב

מ"א סי' שכ"א ס"ק ז'. וכתב שם עוד דאפילו ע"י גוי אסור להדיחו בשבת כיון דאפשר לאכלו צלי אפי' לא ידיחנו היום:

סימן תקא

סעיף א

(**ס"ק א'**) **שעומדת כו'** ואסור אפילו לר"ש. ונ"מ אפי' להמתירים מוקצה ביום טוב בסי' תצ"ה מ"מ הכא אסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וקרובה כו'**. דאפי' לפמ"ש סי' שכ"ד סעיף ז' כו' דעל פלוגתא דר"י ור"ש בבהמה שנתנבלה בשבת דד"י אוסר ור"ש מתיר איכא פלוגתא דאמוראי חד אמר דר"ש אינו מתיר אלא כשהית' מסוכנת מע"ש דיושב ומצפה אימתי תמות. והוי דומיא דמותר השמן שבנר דמתיר ר"ש דיושב ומצפה אימתי תכבה נרו. אבל כשהית' בריאה מערב שבת מודה ר"ש דאם נתנבלה בשבת דאסורה. וחד אמר דאפילו היתה בריאה מע"ש ס"ל לד"ש דשרי. וקי"ל לעיל סי' שכ"ד כמ"ד דאפי' הית' בריאה מע"ש מותר. והפלוגתא הנ"ל היא בשבת ובביצה דף כ"ז ע"ב. וא"כ למה כ' הטור אבל לר"ש מותר ברעועה הא לדידן אפי' בבריאה מותר לר"ש:

יושב ומצפה שמא ישחטנו חש"ו כמ"ש התו' בחולין דף י"ד ע"א אהא דתנן השוחט בשבת וביה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה. ואמרי' דנסבין חברי' למימר ר"י היא דא"ל מוקצה. מדקתני שבת דומיא דיה"כ מה יה"כ עכ"פ היום אסורה מפני התענית ה"ה בשבת אסורה ביומיה וע"כ הטעם משום מוקצה ור"י הוא. והקשו התוס' הא ר"ש נמי אינו מתיר כ"א ביושב ומצפה ושם ודאי לא היה יושב ומצפה שתשחט באיסור שבת. ותי' דיושב ומצפה שמא ישחטנו חש"ו ואחרים רואים אותם. ומ"א לא הביא סיום דברי התוס' ואחרים רואין אותו. היינו משום דהתוס' כתבו דלר"ש מותר ביומיה לאכילת אדם ולכן לא סגי במה שישחוט חש"ו דהא שחיטת חש"ו נבילה. ולכן סיימו ואחרים רואים אותם דאז שחיטתן כשרה. אבל מ"א לא בא כי אם ליתן טעם על בהמה בריאה שנתנבלה בשבת דמותרת לכלבים סגי ליה במה שמצפה שישחטנה חש"ו ואפי' אין אחרים רואים אותם ומ"מ תהי' ראויה לכלבים עכ"פ:

סתמא דתלמורא בביצה דף ל' ע"ב אהא דתניא אין נוטלים עצים מן הסוכה ביו"ט ור"ש מתיר. ופריך לר"ש והא סתר אהלא ומשני ר"נ ב"י דמיירי שנפלה בי"ט ור"ש לטעמיה דל"ל מוקצה ומקשה תו עד כאן לא שרי ר"ש אלא במותר שמן שבנר שכבה שיושב

ומצפה אימתי תכבה נרו אבל הכא מי מצפה שתפול סוכתו. ומשני ר"נ ב"י הב"ע בסוכה רעועה מעי"ט דג"כ יושב ומצפה אימתי תפול. וא"א דקורה דין בהמה יש לה ומאן דס"ל דר"ש מתיר אפי' בהמה בריאה ה"ה דמתיר אפילו בקורה בריאה וה"ה בסוכה בריאה. וא"כ קושית המקשה ע"כ לא שרי ר"ש אלא במות שמן כו'. ע"כ לא אזיל כ"א למ"ד דמורה ר"ש בבהמה בריאה שאסורה אבל למ"ד דר"ש מתיר אפי' בבהמה בריאה לא ק"מ ולא צריך לאוקמי בסוכה רעועה. וניהו דהמתרץ הב"ע בסוכה רעועה תי' כן כדי ליישב גם למ"ד דמודה ר"ש בבריאה. אבל המקשן הל"ל הניחא למ"ד דר"ש מתיר אפי' בבריאה אלא למ"ד כו' אע"כ דבסוכה וקורה בריאה אפי' למ"ד דר"ש מתיר אפילו בבהמה בריאה מ"מ בסוכה וקורה מודה דאסור גם לר"ש וכסברת מ"א. וראיתי בס' חדש נקרא חמד משה שכתב ע"ד מ"א הלז שכ' וז"ל ובמחילה מכ"ת לא יצא י"ח עיונו בזה שהרי בשבת דף קנ"ו ע"ב בתר מתני' דמחתכין את הנבלה אמרו ואף ר"י סבר הלכה כר"ש. ופריך ומי אמר ר"י הכי והא אר"י הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעים כו' ולא מן הקורה שנשברה בי"ט ומשני כו'. ולפ"ד מ"א מאי מקשה מקורה שנשברה כיון דבזה אפי' ר"ש מודה דאסור אבל האמת יורה דרכו. וכמדומה לי שבכתבו זאת שכח תלמודא דריש ביצה דאמרינן התם גבי י"ט סתם לן תנא כר"י דתנן אין מבקעים כו' ולא מן הקורה שנשברה בי"ט. והתוספות שם ד"ה אין מבקעים כו' הקשו וא"ת והא ר"ש אינו מתיר כ"א ביושב ומצפה. וי"ל דהכא נמי הואיל ונשתבדה בי"ט מסתמא היתה רעועה מאתמול והוי כיושב ומצפה אימתי תשבר כו' עכ"ל התוס'. ולפ"ז יפה הקשו שם לד' יוחנן ומעתה דברי מ"א שגגה הם עכ"ל. וע"ש יתר דבדיו בקל הרואה ידחם. ולענ"ד ע"כ הבין מדברי התוס' דס"ל אפי' היתה הקורה בריאה לעין הרואה שהי' חזקה אף בריאה מ"מ אח"כ כשנשברה בשבת איגלאי מילתא למפרע ששגו ברואה וכבר מע"ש היתה רעועה. ולענ"ד א"א לפרש כן כוונת התוספות דא"כ איך יאמרו התוס' שעי"ז יושב ומצפה וכי נביא הוא שידע שתשבר בשבת. וע"כ היום מע"ש היא רעועה והי' יושב ומצפה הא היא בריאה גמורה לעינינו. ודוחק לומד כיון דלפעמים אפי' נראה בריאה היום ולמחר תשבר וע"כ טעו בראייתם אתמול וסברו שהי' בריאה ובאמת היתה רעועה. ולכן בכל ענין אפי' בריאה ממש יושב ומצפה דשמא רעועה היא ואינו ניכר ולמחר תשבר דזה דוחק. וגם אין לשון התו' משמע כן. לכן לענ"ד נתכוונו לענין אחד ואדרבא מדבריהם נראה כמ"ש מ"א. דלכאורה מאי קשיא להתוספו' הא דב נחמן אמד להך מילתא דבי"ט סתם רבי כר"י. ודילמא ד"נ ס"ל כמ"ד דר"ש מתיר אפי' בבהמה בריאה ולכן שפיר דייק דמתני' דאין מבקעים כר"י אתיא דלד"ש בכל ענין מותר. ואי דהוי קשיא להו למה מתיר ר"ש

באמת בבריא' הא אינו יושב ומצפה אין קושיא זו תלוי בר"נ. והוי ליה להקשות למ"ד דגם בבריאה מתיר ר"ש. אלא ע"כ דס"ל כסברת מ"א דבקורה בריאה לכ"ע מודה ר"ש דאסור דאינו יושב ומצפה משא"כ בבהמה כמו שכ' התוס' בחולין כנ"ל. ואם כן שפיר קשיא להו מנ"ל לר"נ דמתני' ר"י היא דילמא מיירי בבריאה דהכי סתמא היא וגם דומיא דריש' אין מבקעים עצים מן הקורות הסדורים לבנין דהם ודאי בריאים וכה"ג הא מודה ד"ש בקורה בריאה. ועל זה תי' התוס' דד"נ ס"ל אע"ג דמתני' סתמא קתני מ"מ איירי ברעועה דכן הוא אורחא דמילתא אם נשתברה בי"ט ודאי היתה רעועה מעי"ט והיה נראה כן לעין כל ומסתמא דיבר המשנה בהווה. ולכן שפיר יושב ומצפה. ומ"ש התוספו' והוי כיושב ומצפה בכ"ף הדמיון ר"ל כיושב ומצפה גבי נר והדברים פשוטים לענ"ד. ולהאוסרים נולד כו'. ר"ל הא דאיצטדיך מ"א לראיה דבקורה בריאה גם לר"ש אסור אפי' לדידן דקי"ל בבהמה בריאה ג"כ מותר היינו להפוסקים דפסקו כר"ש אפי' בנולד. אבל לפי מ"ש דמ"א בסי' תצ"ה אע"ג דקי"ל בי"ט כד"ש לענין מוקצה אבל נולד יש לאסור א"כ א"צ לדברי מ"א הנ"ל דפשיטא בקורה בריאה שנשברה דאסור דהוי נולד ונ"ל דאפי' היתה רעועה מיקרי נולד. והטור שכתב דרעועה מותר לר"ש משום דר"ש גופיה ס"ל דאפי' נולד מותר משא"כ לדידן דלא קי"ל כר"ש לענין נולד:

ויש בו תואר כלי ונשבר בי"ט. ר"ל אע"ג שכבר נשבר מערב י"ט אלא כיון שנשאר עליו תואר כלי מה אפי' אינו עושה מעין מלאכתו הראשונה כגון שברי עריבה לכסות בהן פי חבית ושברי זכוכית לכסות בהן פי הפך ובי"ט נשבר לגמרי שאינו ראוי שוב לכלום אסורים בי"ט דהוי נולד. ולא גרע כלי רעועה מעי"ט שנשבר בי"ט דנקרא נולד משברי כלים שהיו ראוים לדבר מה מעי"ט ונשברו בי"ט לגמרי דהוי נולד. ואף ע"ג דהירושלמי אמר דבריו על מתני' דאין מבקעים עצים כו'. ולא מן הקורה שנשברה בי"ט. דאתיא כר"י דא"ל מוקצה. מ"מ דייק מ"א שפיר דאפי' לדידן דקי"ל כר"ש לענין מוקצה מ"מ כה"ג אסור משום נולד לדידן. דאי ס"ד דלא איקרי נולד כיון דהוי רעועה מאתמול כבר הוא כאלו נשבר לשברים שאין להם תואר כלי כלל מאתמול. לפ"ז לא יהי' גם מוקצה דהא היא כבר שבור לגמרי מאתמול ומותר אפי' לר"י:

ומיהו כו' הגירסא אם יש עליו ת"כ כו' ר"ל דהירושלמי לא דיבר כלל מדין שהביא מ"א וב"י אלא דין אחר אתי לאשמועינן והיינו אם היה שלם לגמרי מערב יו"ט וביו"ט נשבר ונשאר על השברים תואר כלי מותר ואין בזה לא משום נולד ולא משום מוקצה. דהא עדיין שם כלי עליו הרי נשאר לו שם שהיה לו מעי"ט כשהיה שלם. ולכן הוצרך מ"א לפרש שעושה מעין מלאכתו הראשונ' דאל"כ הוי נולד. וכוונת מ"א בזה דלפי גרסא זו

אין למ"א ראיה לדבריו מהירושלמי. אבל לא חזר מ"א מדבריו לדינא והדין דין אמת מסברא בלי ראיה:

כדאית' בגמרא בשבת דף קכ"ד ע"ב. וע"ל סי' ש"ח סעיף ז' במ"א ס"ק ט"ו:

ונ"ל דבכלי אפילו היה שלם מאתמול כו' שרי לר"ש. ד"ל הא דכתב מ"א אפילו היה רעועה מאתמול אסור בכלי היינו לדידן דס"ל נולד אסור. אבל לר"ש דמתיר אפילו נולד אם כן ל"מ רעועה דשרי אלא אפילו היה שלם אתמול מכל מקום אם נשבר בי"ט מותר. דכלי עשוי להשבר משא"כ קורה:

וכ"מ בגמרא דף ל"ב כו' דרמי ב' ברייתות אהדדי דתניא חדא מסיקים בכלים ואין מסיקים בשברי כלים. ותניא אידך מסיקים בשברי כלים. ומשני הא דתני מסיקים בש"כ אתיא כר"ש והא דתני אין מסיקים כר"י. ולא משני דב' הברייתות אתי כר"ש. אלא הא דתני מסיקים מיירי שהיו רעועים מאתמול. והא דתני אין מסיקים מיירי שהיו בריאים אתמול. אע"כ בכלי אין חילוק לר"ש ואפילו היה ברי' מותר וראיתי בספר חמד משה הנ"ל שכתב וז"ל ואין זה מוכרח. דסתמא דהש"ס משני הכי אליביה דכ"ע. ואפילו למ"ד דר"ש מתיר אפי' בהמה בריא' שמת' כו' עכ"ל:

נרא' שהבין כוונת מ"א דלר"ש אפילו הי' הכלי שלם מותר לכ"ע אפילו למ"ד דבבהמה בריאה מורה ר"ש דאסור. מ"מ כלי כיון דדרכו להשבר מודה האי מ"ד דאוסר בבהמה. מ"מ בכלי מותר. אולם באמת אין זה כוונת מ"א. דלפ"ז אמאי סיים מ"א דכלי עשוי להשבר. משא"כ קורה ה"ל למימר משא"כ בהמה דשם בבהמה הוא פלוגתייהו דהני אמוראי. אלא כוונת מ"א לדידן דקי"ל כמ"ד דס"ל דאפילו בריאה מותר לר"ש. וכתב מ"א מ"מ קורה גרע ול"מ כשהית' בריאה דאסורה אלא אפילו הית' רעועה אסורה דאינו יושב ומצפה כמו בבהמה. וע"ז כתב דמ"מ בכלי אפילו הי' שלם מותר לר"ש דל"ל נולד. ולכן א"ש מה שסיים משא"כ בקורה. דכלי דומה לבהמה כיון שדרכו להשבר יושב ומצפה. אם כן לדידן דס"ל דר"ש מתיר אפילו בבהמה בריאה ה"ה כלי שלם וע"ז שפיר מייתי ראיה דאי ס"ד דאפי' למ"ד דר"ש מתיר אפי' בהמה בריאה מ"מ בכלי שלם מודה דאסור דדומה לקורה ה"מ לאוקמי שתי הברייתות כר"ש. אלא חדא מיירי שהיה שלם אתמול ואידך מיירי שהיה רעועה וכשהיה הכלי שלם הלא לכ"ע מודה ד"ש דאסור. אע"כ דבכלי שלם למ"ד דר"ש מתיר בבהמה בריאה ה"ה בכלי שלם ואינו דומה לקורה. לכן הוצרך הש"ס לומר הא ר"י והא ר"ש כרי ליישב גם למ"ד דר"ש מתיר אפילו בבהמה בריאה כמה שכתב בספר חמד משה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **גדולות כו'**. כראמרינן פ"ו דשבת דף ע"ד ע"ב א"ד מנשה האי מאן דסלית סלתא חייב משום טוחן. ופירש"י וז"ל סלית סלתא. עצים דקים להבעיר אש:

והר"ן כתב כו' ומיהו כיון כו' ר"ל לפ"ז למה הצריכו לשינוי לבקע דוקא ע"י קופיץ מ"ש משאר אוכל נפש:

והקשה מהרי"א כו' ר"ל דמהרי"א הבין כוונת הר"ן דמדורה אם מתחמם נגדה הוי אוכל נפש ממש. דמה לי הנאת האכיל' או הנאת החימום. ואם כן הוי הביקוע לצורך המרור' כמו בישול למאכל. כיון דנהנה מן העצים עצמו. משא"כ ביקוע לצורך תבשיל דאינו נהנה מהעצים כ"א מהתבשיל שנתבשל ע"י העצים הוי הביקוע מכשירים כמו עשיית סכין או שפוד. אעפ"כ הותרה הבקיע' לצורך תבשיל מתוך שהותר הביקוע לצורך מדורה. ועי"ז הוקשה למהרי"א הא מדורה כו' אלא משום מתוך שכ"כ הר"ן דף כ"א ע"ב: וכן מבואר לקמן ר"ס תק"א. לא ידעתי מאי קשיא ליה כצ"ל:

דהא הר"ן כתב דהוי כאוכל נפש בכ"ף הדמיון. ר"ל שדומה לאוכל נפש שנהנה מהאוכל עצמו גם במדורה נהנה מהעצים עצמן. אבל כיון שאינו אוכל נפש ממש לא הותרה הבערה לצורך מדורה כ"א משום שהותר' הבערה לצורך אוכל נפש. הותרה ג"כ לצורך הבערה. וכיון דהבערה לצורך מדורה מותר משום מתוך ממילא גם הביקוע מותר. כיון דההבערה מותרת ודינו כמו אוכל כפש. אם כן גם הביקוע מותר לצורך הבערת מדורה כיון שנהנה מהעצים עצמן א"כ הביקוע הוי כמו בישול התבשיל. ולא הוצרך לביקוע לצורך מדורה טעם מתוך. כ"א בהבערתם. אח"ז אמרינן כיון שהותר הביקוע לצורך מדורה הותרה נמי לצורך אוכל נפש.

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אלא כו'** לאסור אף בחה"מ כו' ר"ל שני החומרות דמחמירים בי"ט מחמירים גם בחה"מ. דמה שאפשר בלי ביקוע אין מבקעים ומה שצריך ביקוע לא הותר אלא בסכין. ולכן העצים הקטנים שא"צ ביקוע אין לבקען כלל אפילו בסכין:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **עצים כו'** וי"ש מתיר כו' טעמו של הי"ש כתב משום דנרא' מהרא"ש טעם איסור בקיעת עצים קטנים דדמי לטוחן. כדאמרינן האי מאן דסלית סלתא כו' כנ"ל ס"ק ג' וכיון דאין טחינה ביד אלא בכלי לכן מותר לשברן ביד והט"ז והפר"ח הסכימו עם הש"ע דאפילו ביד. דהא הרא"ש כתב שני טעמים חדא משום טרחא ועוד משום טוחן. והיינו לבקע לחתיכות גדולות המצטרכים לעיקר בישול אסור משום טרחא ולבקען לעצים

קטנים המצטרכים לתחלת הבערה. מלבד איסור הטרחא איכא איסור מוסיף משום טוחן. וא"כ ניהו ביד ליכא משום טוחן מ"מ אסור משום טרתא. וראייתו מהתוספתא דחה פר"ח ז"ל דמיירי דא"א לבערן שהם גדולים מאד כ"א ע"י ביקוע לכן הותר. אבל באבן מ"מ אסור דהוי מוקצה. מיהו כתב ט"ז דעכ"פ בחה"מ יש להקל לבקע ביד ע"ש:

סעיף ו

(ס"ק ו) מכונסים דמחלית כו' רש"י כתב הטעם משום איסור מוקצה:
וא"כ להפוסקים דמתירים מוקצה בי"ט היה מותר ולכן הביא מ"א דעת הר"ן מ"ש בשם אחרים דלטעמייהו לכ"ע אסור:
ומפוזר כו' הוי כמעמר אין זה לשון הר"ן. אלא כן הוא תוכן דבריו. ואחרים אומרים דאיסור גיבוב משום מעמר. ומדינא לו מפוזר בשדה שרי כיון דהוי לצורך אוכל נפש והוי כביקוע עצים לצורך בישול אלא דאסור משום דמחזי כמגבב לצורך מחר. ואפילו מכינס שבשרה גזרו אטו מפוזר. וברה"י מפוזר אסור דמחזי דעביד לצורך מתר אבל במכונס ברה"י כ"ה לא גזרו וצ"ל משום דברה"י ליכא כלל איסור מעמר כיון דאינו מקום גדולו. וכמ"ש ס"ק שאח"ז ולפ"ז צריך להגיה בסוף דברי מ"א וכצ"ל הוי כמעמר לצורך מחר:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בשדה כו'** שאינו מגבב לצורך מאר כצ"ל. והיינו כמ"ש לעיל דהר"ן ס"ל דמדינא מותר דהוי לצורך א"נ. אלא דמחזי דמגבב לצורך מחר וסמוך למקום בישול ל"ל הכי:
וביש"ש אוסר כו' ר"ל דבש"ס לא הוזכר להתיר כ"א חצר דקתני ומגבב בחצר כו' אלא הר"ן לטעמיה. וכן ס"ל להרמב"ם שבש"ע הביא לשונו דהר"ן ס"ל דאפילו בשרה ליכא משום מעמר כיון דהוי לצורך א"נ ודומה לבקיעת עצים כנ"ל ואין אסורו כ"א דנראה שעושה לצורך מחר. ולכן היכי דקדרתו מוכחת עליו דלא עביד לצורך מחר מותר וא"כ מה לי חצר ומה לי שדה בכה"ג אפילו בשדה מותר. אבל יש"ש ס"ל הא דקתני ברייתא חצר הוא דוקא. דוקא בחצר מותר סמוך לקדרתו אבל בשדה לכ"ע אסור מצד הדין כיון דהו' במקום גדולו יש בו משום מעמר. אע"ג דהוי לצורך א"נ מ"מ אסור ואינו דומה לבקיעת עצים דליכא איסור תורה. משא"כ מעמר דאיכא איסור תורה. והוי כמו קצירה וטחינה דאפילו לצורך א"נ אסור. אבל בחצר דלא הוי מקום גדולו דלית ביה משום מעמר אלא משום דמחזי דעביד לצורך מחר ולכן הותר סמוך לקדרה דקדרת' מוכחת עליו:
לחלת'. היינו כוורת והוא בשבת דף ע' ד ע"ב ומבואר שם דוקא במקום גדולו. וכ"כ הר"ן גופיה ס"פ המביא בשם ריב"ם:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **ליקח כו'** אבל לגבב כו' בא ליישב מה הוסיף רמ"א במ"ש וכן בחצר כו' הא חצר כ"ש משדה דמתיר הרב"י ולזה כתב מ"א דרמ"א אתי לאשמועינן חומרא דאפילו בחצר לא הותר אלא לפניו:
ואין חילוק כו' דלא כהרב"י שכתב דוקא קטנים דבטלי' אגב חצר אבל גדולים לית בהו משום גיבוב ושרי לעשות אפילו צבורים דליתא ועיין בישו"ש:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **ה"ה מוקצה כו'** והר"ן כתב כו' ה"ל כשדה. ואיכא משום מעמר וכמ"ש לעיל ס"ק ו':
ושיריים. היינו ארבעה טפחים:

סעיף י
(ס"ק י) כמפוזרים דחיישינן כולי דרש"י לשטתו דסבירא ליה הטעם משום מוקצה כתב הטעם כיון שאפשר שהרוח יפזרם אסח דעתיה מינייהו וה"ל מוקצה. והר"ן דס"ל הטעם משום מעמר. והא בקרפף דהיינו רה"י לא גזרינן מכונסים אטו מפוזרים כנ"ל לכן צ"ל דגזרינן שיתחיל ללקטן כשיהיו מכונסים. ותוך הלקיטה יפזרן הרוח והואיל וכבר עוסק בלקיטה לא יניח מללקטן גם בשעת פיזור:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **אין מסיקים**. דה"ל נולד כו' גזר' כו' לקמן סי' תק"ז ס"ק ד' כ' מ"א ע"ז משמע דחד טעמא הוא ע"ש:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **שנשברו כו'** ההנאה באה אח"כ מאליה. ר"ל אסור לו לעשות מעשה בדבר מוקצה אפילו אינו מטלטלו כדי להנות כו' מן המוקצה. ולכן אסור לשרוף שברי כלי אפילו במקומו משא"כ כלי שלם מותר להסיקו דהא בשעה שעושה בו מעשה עדיין הוא שלם ואינו מוקצה. וכשנתקלקל אח"כ ונהנה ממנו אז אינו עושה מעשה. ובספר א"ר כתב דמ"א גופיה כתב לקמן סי' תק"ז ס"ק ג' דמוקצה מותר בהנאה. וכן לעיל סי' שכ"ה סק"ט כ"כ בשם התו' ומ"א פקפק על דבריהם מגמרא דפסחים ע"ש ועמ"ש בע"ה לקמן סי' תק"ז בזה:
נכרי כו' ועמ"ש סי' תקפ"ו כו' דדוקא אם היה הבקעת של ישראל אבל אם היה של גוי לא מיקרי נולד. דהוי גמרו בידי אדם דהגוי לא אסח דעתיה מיניה דהא אפשר לחקוק

בו קב. והיינו למ"ד בסי' שכ"ה ס"ק י' דאפילו נולד מותר היכי דגמרו בידי אדם ע"ש ובסי' תק"ה סק"ג:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **וא"כ ל"ל טעם דנולד**. ר"ל ל"ל להש"ס בשבת דף כ"ט לומר הטעם על תיקון גוי קב בבקעת משום נולד ומה' ט אין מסיקין בו ת"ל דהוי סתירה (ויהי' אסור אפילו הבקעת היה של גוי או אפילו לר"ש דל"ל נולד):

ול"נ דהקושיא כו' ה"ה סתירה. ר"ל דהא בשעת הבערה הותרה אב מלאכה דהבערה כיון דהוי צורך אוכל נפש ומה לי אי עושה באותה שעה מלאכה אחת או שתים דהיינו הבערה וסתירה:

וניהו דאסור כו' משום דמלאכה בפ"ע ר"ל דנעשה איסור הסתירה קודם ההעברה ואז עדיין אינו תיקון המאכל עצמו כמו הבערה שמתקן המאכל עצמו בשעת הבערה ודומה הסתירה למכשירים:

ואפשר דמותר כו' דהא סותר כו' ר"ל עד עכשיו כתב מ"א דבריו אפ"ת דביקוע כלי קודם הבערה אסור מ"מ בשעת הבערה מותר. אבל באמת אפשר להתיר הביקוע גם קודם הבערה. אע"ג דאכתי אינו מתקן אוכל עצמו כמו ביקוע עצים. אף על גב דבביקוע ליכא מלאכה גמורה ואין בו איסור משום דדמי לעובדין דחול כמ"ש מ"א בס"ק ג'. אבל סתירת כלי הוי מלאכה גמורה. עז"כ דגם בסתירה זו אין איסור מלאכה גמורה. אא"כ עושה לבנות:

על בל תשחית. ואפילו בחול אסור:

מיוחד לכך. ר"ל העץ היה מיוחד לחתות אש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **עם כו**' בשם הר"ן שכתב אף על גב דאמרינן בגמר' אין סומכין הקדרה בבקעת משום דלא ניתנו עצים אלא להסקה ואין עומדים לשום דבר אחר. וכתב הר"ן וז"ל דוקא עצים כיון שאין עליהם תורת כלי לכן הואיל ואין מיוחדים אלא להסקה. יש להם דין מוקצה. לגבי שאר דברים אבל מידי דאיכא עליה תורת כלי מותר להשתמש בו אפילו לדבר שאינו מיוחד לו דהא מסיקים בכלים אף על פי שאין מיוחדים להסקה עכ"ל:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **ולפידים כו**' דלא שייך כו'. ר"ל ל"מ בשני יום טוב של גליות דאפילו הוי הכנה היה מותר בשני ממ"נ כמו ביצה שנולדה בראשון של יום טוב מותר בשני ביום טוב של

גליות וכדלקמן סי' תק"ג סעיף ה' אלא אפילו בשני יום טוב של ר"ה או י"ט שאחר השבת אי הוי מיקרי הכנה היה אסור דקדושה אחת הן מכל מקום ס"ל דשרי דל"מ הכנה:

ונ"ל דאפילו למ"ש סי' תקכ"ז כו' ר"ל דמ"א הביא שם דברי התוס' ריש ביצה שכתבו גם כן כסברת המרדכי שהקשה לרבה דא"ל הכנה דאורייתא. אם כן האיך אופין מי"ט לשבת על ידי ערובי תבשילין וכי כח ביד חכמים להתיר איסור הכנה דאורייתא אלא דרבה לטעמיה דא"ל באופה מיום טוב לחול אינו לוקה משום הואיל ואי מקלעי ליה אורחים היום יאכלנו היום בי"ט אף על גב דלא אתי אורחים אינו לוקה וניהו דאיסור דרבנן איכא. מכל מקום הותר לאפות ולבשל מי"ט לשבת מן התורה משום הואיל וליכא רק איסור דרבנן:

ולכן הותר ע"י עירובי תבשילין אבל לר"ח דל"ל הואיל והאופה מי"ט לחול לוקה לדידיה תיקשי איך ע"י ע"ת יתירו חכמים איסור הכנה לאפות ולבשל מי"ט לשבת ע"י ע"ת. ותי' דאפייה ובישול כיון דהוי בעולם אלא שע"י אפיה ובישול מתקנו זה לאו הכנה ממש היא אלא דוקא כגון ביצה דלא היה בעולם זה הכנה גמורה. והן הן דברי מרדכי הנ"ל. אלא שמ"א לקמן סי' תקכ"ז תמה על דבריהם דבש"ס פסחים דף מ"ז ע"ב מוכח איפכא. דרבה שם הקשה כר"ח קושית התוס' לדידך איך אופים מי"ט לשבת ע"י ע"ת. ושני ליה לדידי ס"ל דמדאורייתא צורכי שבת נעשים בי"ט וליכא רק איסורא דרבנן ולכן מותר ע"י ע"ת. ומדהוצרך ר"ח לשנוי דמדאוריית' צרכי שבת נעשים בי"ט ולא שני ליה דאפייה ובישול ליכא הכנה גמורה. אע"כ דגם אפייה ובישול הוי הכנה גמורה דלא כהתו'. מ"מ י"ל דדין של המרדכי אמת בלפידים אע"ג דקי"ל כרבה דהכנה דאורייתא. דל"מ הבנה אלא בביצה. ר"ל לאסור אם הוכן אלא בביצה. (ואע"ג דנעשה ממילא) דשם הוי הכנה גמורה שלא היה בעולם. אבל אפיה ובישול דהיה בעולם ניהו דמ"מ נקרא הכנה היינו שלא לעשותו לכתחלה. מ"מ הכנה גרועה היא. ומותר ליהנות ממנו דיעבד:

והיש"ש פסק כו' דס"ל כהפוסקים דכה"ג הוי הכנה גמורה:

וכ' בת"ה כו'. אסור לטלטלה דהיינו שחל י"ט א' אחר השבת דס"ל כה"ג אפי' להדליקה בצד השנייה שלא הודלק אתמול אסור וכמ"ש מ"א בשמו סס"ק זה. ולכן הוי מלאכתו לאיסור:

דפתילה כלי הוא וכמ"ש התוס' בשבת דף מ"ז ע"א בד"ה הנח לנר כו'. וקי"ל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטל לנורך גופו או מקומו וכמ"ש לעיל סי' ש"ח:

מ"מ חשיב כדחייה בידים כו'. ר"ל ע"י שהדליקו בע"ש עי"ז דחי' מלהדליקו בי"ט שאחריו:

דע"י הדלקתו מע"ש מכין שבת לי"ט דאסור. וא"כ אפי' לצורך גופו ומקומו אסור. וא"כ אסור ליטול הפתילה הלז שהודלקה בשבת מפי הנר וליתן תמורתה פתילה חדשה:

ול"נ שאין זה קרוי דחיה כו'. ז"ל הישו"ש ואין זה דומה לדחי' בידים אלא לענין שבת שאסור לטלטל נר הדולק דע"י הדלקתו דחי' ולר"י אסור לטלטלה אפי' אחר שכבה וכדאיתא בשבת דף מ"ה ע"א (וע"ל סי' רע"ט) וא"כ באותו יום נאסר משום איסור מוקצה. אבל להיות קרוי דחי' בידים משבת לי"ט במקום שמותר להדליק סברא זו לא מצאנו עכ"ל ישו"ש. וא"כ מודה ישו"ש דאפילו בצר השני אסור להדליקה. אלא רמ"מ ס"ל דמותר לטלטלה לצורך גופו או מקומו ע"ש:

ומ"ש הרב"י להקשות על הפוסקים האוסרים בלפידים דחשבו להכנה כמו ביצה שנולדה כו' ר"ל דביצה שנולרה בי"ט שאחר השבת אסור משום הכנה ועי"ז אסרו חכמים אפי' ביצה שנולדה בי"ט דעלמא דגזרינן אטו ביצה שנולרה בי"ט שאחר השבת. וכמ"ש לקמן סי' תקי"ג. ה"ה הכא א"א דהפתילה אסורה בי"ט שאחר השבת משום הכנה. א"כ ה"ל לאסור אפי' בי"ט דעלמא פתילה שהודלקה וכבתה בו ביום שלא להדליקה שנית. ניהו דמצד הכנה ליכא די"ט לעצמו היינו בו ביום הכין וכה"ג שרי. מ"מ הו"ל לגזור אטו י"ט שאחר שבת. כמו בביצה:

כיון דהכנה גרועה היא. ר"ל שכבר היה בעולם. כסברת מרדכי דלעיל דאף ע"ג דבזה חולקים האוסרים על מרדכי וס"ל דמ"מ מיקרי הכנה מ"מ הכנה גרועה היא. משמע דס"ל דלאו הכנה דאורייתא ולכן די שנאסר בי"ט שאחר שבת אבל לגזוד גם בו ביום ובי"ט דעלמא אטו י"ט שאחר שבת כ"ה לא גזרינן דהוי גזרה לגזרה. אולם בת"ה מבואר דס"ל דהוי הכנה דאורייתא ומה"ט אוסר להדליקה אפילו בצד שני שלא הודלקה דגזרינן שמא ידליק בצד שהודלק. אבל אי הוי דרבנן לא הוי גזרינן וכמ"ש מ"א בשמו סס"ק זה. ול"נ דמעיקרא לא ק"מ ר"ל אפי' תימא דהוי הכנה דאורייתא מ"מ לק"מ:

דבין י"ט לשבת לא טעו אינשי. דרוקא בביצה גזרינן יו"ט אטו יו"ט דהיינו ביצה שנולדה ביו"ט דעלמא אטו נולדה ביו"ט שאחר השבת דהי' לידתן שוה דהיינו בי"ט. אבל לגזור הודלקו בי"ט אטו הודלקו בשבת כה"ג לא גזרינן אע"ג דאמרינן בביצה דף י"ח גזרינן י"ט אטו שבת. וכתבו התו' דלא הוי גזרה לגזרה דגם בשבת אינו אוסר שם אלא משום גזרה ותי' התו' י"ט ושבת אח' היא עכ"ל. היינו דטעו אינשי דמה שהותר בי"ט הותר גם בשבת חוץ ממלאכת אוכל נפש. אבל בזה לא טעו לדמות מעשה הנעשה ביו"ט למעשה הנעשה בשבת. כמו הכא. דאלת"ה עצים כו' הל"ל טעמא משום גזרה כו'. ע' במהרש"א בביצה דף ד' ע"א מ"ש בתו' ד"ה אלא בהכנה כו' שתי' ראיות מ"א מעצים באופן אחר.

דלולי שאסרו בנשרו בי"ט משום שמא יעלה ויתלוש אז אפי' נשרו בשבת שלפני י"ט היה מותר להסיקן בי"ט דלא הוו הכנה מה שנשרו בשבת שלפניו דוקא ביצה יש בו הכנה בי"ט שאחר השבת דמאתמול גמרי לה אבל בעצים בשלמא השתא דאם נשרו בי"ט. אסורים משום שמא יעלה כו' א"כ אם נתיר העצים שנשרו בשבת להסיקן בי"ט שאחריו הוי שבת מכין לי"ט דלולי שנשרו בשבת אלא היו נושרים בי"ט היו אסורים להסיקן בי"ט. אבל אי לא הוי גזרי' שמא יעלה ויתלוש. אם היו נושרים בי"ט היו מותר להסיקן. וא"כ אפי' היו נושרים בשבת שלפניו ג"כ מותר להסיקן בי"ט שאחריו דליכא הכנה דהא לא אהני כלל מה שנשרו בשבת. ואיך היה אפשר לגזור י"ט דעלמ' אטו י"ט שאחר שבת. דהא גם בי"ט שאחר שבת היו מותרים אי לאו גזרה דיעלם ויתלוש. אם כן אזדא לה ראיית מ"א. מ"מ הדין של מ"א דין אמת והסברא ישרה בלי ראיה. כיון שהוא דאורייתא ר"ל אם חל י"ט א' בא' בשבת דאז י"ט דאורייתא דבקיאים בקביע' דירח' וידעי' דיומא קמא עיקר ואפילו בשני י"ט של ר"ה מדאוריית' אינו י"ט רק יום ראשון. לכן גזרינן דלמא אתי למיעבד באידך גיסא. משא"כ יום שני של י"ט שחל בא' בשבת דאינו אלא דרבנן. מותר להדליקה בצד שני. ול"ג דלמא אתי למיעבד באידך גיס'. כיון דאידך גיס' בעצמו אינו אלא מדרבנן ואייתי ראיה ע"ש:

ולכן מותר לטלטלה. בזה מודה ת"ה להתיר הטלטול. כיון דרשאי להדליק' בצד השני הוי כלי שמלאכתו להיתר והט"ז ופר"ח כתבו להחמיר לעשות פתילות חדשות לכל יום. אך לענין טל טול מקיל הט"ז ע"ש:

אולם לדידן היה אפשר לומר כיון שכ' דמ"א סי' דס"ד סעיף ט' שבע"ש נהגו הנשים בשעת הדלקה להדליק הנרות ולכבותם ולהדליק שנית ע"ש. א"כ אפילו בי"ט שאחר השבת מותר להדליק הפתילות שכבו ביום השבת שכבר הוכנו מע"ש בשעת הדלקתן וכבייתן. אולם מבואר בירושלמי דגם מותר השמן שנשתיירה בשבת אסור להדליקו בי"ט שלאחריו. וצ"ל דגם השמן דולק יותר טוב אם כבד הודלק פעם אחת. וכ"כ בת"ה. א"כ אם נשתייר שמן אסור להדליקו בי"ט שאחר שבת. ואפי' אם חל י"ט שני אחר שבת דהוי דרבנן כמ"ש ת"ה אע"ג דבפתילה כתב ת"ה כה"ג בי"ט שני דרבנן מותר להרבות עליו פתילות חדשות לבטלן ברוב. כדקי"ל גבי עצים שנשרו מן הדקל בי"ט. היינו דוקא בפתילה דהוי דבר יבש. וסגי ברוב. אבל שמן שהוא לח אפילו מין במינו קי"ל דבעי' ששים:

סימן תקב

סעיף א

(ס"ק א) **אין מוציאים כו'** בגמרא דל"ג אמרו מ"ט משום דקמוליד בי"ט וכתב הר"ע מברטנורא וז"ל ודמי למלאכה שבורא האש הזה בי"ט עכ"ל וברמב"ם בחבורו כ' וז"ל שלא הותר בי"ט אלא להבעיר מאש המצוי אבל להמציא אש אסור שהרי אפשר להמציא אותו מבערב וכתב הראב"ד ויאמר מפני שהוא מוליד ואין הכנה והוא הטעם שמפרש בגמרא וכתב ע"ז ה"ה לפי הגרסא שהביא הט"ז איני רואה שחפץ להשיג שהרי אין זה כביצה כו' כמו שסיים מ"א אולם במ"א עצמו ראיתי הגרסא אני רואה שחפץ כו' וכן הביא לח"מ הגירסא שם והוא יותר נכון ור"ל דעת הראב"ד דהל"ל הטעם שנתן הש"ס. והיינו משום דקמוליד והוא מחוסר הכנה וה"ל כביצה שנולדה בי"ט ולטעם זה אפשר אפילו דיעבד אסור כמו ביצה והמ"מ השיב על השגתו דאין זה דומה לביצה דחכמים לא אסרו מוקצה ונולד כ"א לאכלו אבל האש הרי אינו אוכל האש עצמו כה"ג לא אסרו חכמים ולכן הוצרך הרמב"ם ליתן טעם שהיה אפשר להוציא מבערב וזה הפי' הש"ס משום דקא מוליד והו"ל לעשות מערב ולא הותר כ"א באש המצוי. והקשה לח"מ הא קי"ל אין מסיקים בשברי כלים שנשברו בי"ט משום מוקצה כדלעיל הרי דגם באש שייך מוקצה וע"ש ויש לחלק דהנאת המוקצה היינו אכילתו ולכן אסור להסיק בעצי מוקצה אע"ג דמותר לטלטל מוקצה לצורך א"כ דהיינו לטלטל אפר מוקצה כדי לאפות באותו מקום פשטיד"א כמ"ש לקמן ס"ס תק"ט דשם אינו נהנה מן המוקצה אבל אסור להשתמש במוקצה עצמו דהיינו אכילתו וכמ"ש מ"א שם וחילוק זה הוזכר גם במהרש"א דף ל"ג ע"א ע"ד הש"ס אין סומכים את הקורה בבקעת ע"ש משא"כ בהוצאת האש ואינו נהנה ממש לבשל באותו אש שהוציא אלא שמבערים מאותו אש עצים ובאותן עצים מבשל כה"ג לאו אכילה מיקרי וגם הלח"מ מחלק אך בסברא אחרת ע"ש והט"ז חולק ואוסר אפילו דיעבד:

סעיף ב

(ס"ק ב) מן העפר צפיעי בקר וסיים הר"ן לאחר שנרקבו:

סעיף ג

(ס"ק ג) **מן המים כו'** ונותן בו כו' לאו דוקא אלא ר"ל אלא מגיע בחוץ לזכוכית ומדליק את הנעורת וכ"ה שם ברש"י:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **אם כו'**. וגם מלאכה שאצ"ל אע"ג דמ"מ אסור לכתחלה מדרבנן אך סיים שם בישׁ"ש ועוד כיון שהוא לצורך יו"ט:
ועיין בתוס' דף כ"ב ע"א ר"ל דהתוס' אוסרים כשמכבה אולם הישׁ"ש הביא דברי התוס' הללו וחלק עליהם:
וסי' תק"ז סעיף ד' שכ' מ"א שם וז"ל ועיין כו' דמשמע אפילו לצורך אכילה דוקא בשעה שמתקן האוכל שרי לכבות ולא קודם לכן עכ"ל מ"א:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **לצורך י"ט שני כו'** מצויין בטעות וקאי על מ"ש רמ"א ודוקא לצורך י"ט ראשון וכוונת מ"א דלא תיקשי אם צורך להם היום למה מכבן כגון בשחרית כו':

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **שנראה כבונה דוקא כשמסדר כו'** ר"ל מדכתב לשון בונה לא תטעה שכוונתו לאסור אפילו אינו עושה רק מחיצה א' שמסדר העצים זה ע"ג זה ונעשה כחומה דז"א אלא כוונת ש"ע במסדר ד' שורות כו:
ומ"מ כשנותנים ב אבנים כו'. ר"ל ד' מחיצות הוא ל"ד דאפילו שתי מחיצות אסור אם עושה עליהם גג ע"י עצים דזה מיקרי אהל דהא אסור ליתן שתי אבנים וקדרה ע"ג כדאי' שם בגמ' וכ"ה פה בש"ע וכ"ה לעיל סי' שט"ו סעיף ו' דאוסר ליתן חבית א' ע"ג שתים משום אהל וכן סעיף ז' שם כתב מותר להניח ספר אחד מכאן וספר א' מכאן וא' על גביהן ולית ביה משום אהל משום דא"צ לאויר שתחתיהן מוכח דאם היה צריך לאויר שתחתיהם אע"ג דליכא כי אם שני מחיצות אסור:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **שורה כו'** א"צ לאויר כו' וא"כ קשה למ"ד שהביא רמ"א דבעינן שיהיה צריך לא"ש והוא דעת הטור תקשי לדידיה דהאי דביצים והוא ש"ס ערוכה בשלמא על מטה לק"מ דשם צריך לא"ש כמ"ש המ"מ פ' כ"ב מהלכות שבת דין כ"ח להניח סנדלי תחת המטה:
ולא זכר מ"ש התוס' כצ"ל ור"ל התוס' כתבו שם במקומו בביצה דף ל"ב ע"ב ד"ה מלמטה כו' וז"ל וכן פי' ר"ח גבי ביעת' כגון שיש ביצים מכאן ובצים מכאן ואחד על גביהן והאויר תחת אוירן עכ"ל מבואר דגם בבצים מיירי שצריך לאויר שתחתיהם להניח שם האור לצלותן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **המגיעות כו'** כמ"ש הטור סי' תרל"ב והוא דקיי"ל סכך פסול אם יש בו ד' טפחים פוסל בסוכה וכ' הטור וז"ל ואם יש סכך פסול ב' טפחים ועוד סכך פסול ב' טפחים ואויר פחות מג' מפסיק כ' א"א הרא"ש ז"ל יש להסתפק אי שני הפסולים מצטרפים לפסול הסוכה. מי אמרי' כיון דאויר מפסיק ביניהם לא מצטרפים או דלמא כיון דאין באויר ג' מצטרפים מיהו אם אין בפסולים ד ואויר פחות מג' מפסיק בהא ודאי אין האויר משלימו לארבע שנא' שיהיה חשיב סתום מחמת לבוד דלא אמרי' לבוד להחמיר עד כאן לשון הטור. וצ"ל דהבין הדרכי משה החילוק בין רישא לסיפא דבשלמא ברישא דהסכך פסול בעצמו יש בו שיעור ד' טפחים אלא שיש הפסק ביניהם כה"ג אמרי' לבוד אפילו להחמיר ורואים כאלו הפסולים סמוכים זה לזה וכאלו ד' טפחים סכך פסול במקום א' משא"כ בסיפא דהסכך פסול לבד אין בו ד' טפחים אפילו בצירוף. וצ"ל ע"י לבוד כאלו נמשך הסכך פסול א' עד סכך פסול האחר ונסתם האוי' ע"י סכך פסול ויהיה בו שיעור ד' טפחים סכך פסול כה"ג לא אמרינן לבוד להחמיר. ולכן השיג על הרב"י דאוסר להעמיד מחיצה גבוה ז' ומשהו להעמידו פחות מג' טפחים סמוך לקרקע דהוי מחיצה ע"י לבוד הא כה"ג לא אמרינן לבוד להחמיר ולו' כאילו נמשכה המחיצה עד הקרקע ויהיה גבוה עשרה רק אמרינן לבוד כאלו הז' ומשהו דבוקים בקרקע וליכא מחיצה עשרה:

וכ"כ בי"ד סי' שע"א סעיף ד' בהג"ה אם שני גגים סמוכים זה לזה ויש אויר ביניהם פחות מג' טפחים ויש טומאה תחת גג א' אינו מביא הטומאה תחת גג השני וסיים רמ"א הטעם דלא אמרי' לבוד להחמיר וצ"ל אע"ג דע"כ מודה רמ"א דאפילו להחמיר אמרי' לבוד כאלו שני הדברים סמוכים זה לזה רק לא אמרינן דגם האויר נסתם כנ"ל ואולי מיירי דאין בכל גג רוחב חצי טפח ובצירוף שני הגגים ליכא רוחב טפח. ואהל שאין הגג רוחב טפח לא מיקרי אהל ואם כן היינו צ"ל ע"י לבוד דגם האויר כסתום ומשלים לעשות גג רחב טפח. שאני הל' טומאה כו דפליגי התם ר"א ורבינא אף ע"ג דמן הצד סמוך לדופן ודאי אמרינן לבוד מ"מ פליגי באמצע סכך אי אמרי' לבוד. ואייתי ראיה דבאמצע לא אמרינן לבוד מדתנן ארובה שבבית (דהיינו חלון שהוא למעלה בתקרת הבית) בין שיש בה פותח טפח ובין שאין בה פותח טפח אם הטומאה והכלים תחת התקרה הכל טמא. ואם הכלים תחת הארובה אותן הכלים טהורים דאין הטומאה מאהיל עליהם ואם הטומאה תחת הארובה הכל טהור דאין אהל על הטומאה. וא"א אמרינן לבוד באמצע כיון דהארובה איננו יותר מטפח או פחות נימא לבוד ויהיה סתום ויהיה בכל ענין הכל טמא ואמרינן ואידך מאן דס"ל דאמרי' לבוד באמצע תיקשי ליה הא ומשני שאני הל'

טומאה דהלכתא גמירי דלא אמרינן לבוד עכת"ד הגמ' ואם כן אדרבא מוכח דאמרי. לבוד להחמיר דאלת"ה מאי ארי' הל' טומאה הא כה"ג דהוי להחמיר אפילו בעלמא לא אמרי' לבוד לדעת רמ"א אך לפי מ"ש לעיל לפרש דברי רמ"א דמודה דאמרינן לבוד להחמיר כאלו שני הדברים סמוכים זה לזה רק לא אמרי' כאלו גם האויר סתום אין מזה ראיה דלא כרמ"א וכ"כ התו' בעירובין כו' דתניא התם עור העסלא (הוא עור כיסוי של כסא העשוי לפנות עליו דמשני צדדים מכוס' בעור ובאמצע יש אויר לפנות עליו) וחלל שלו מצטרפים לטפח (והיינו אם יש תחתיו טומאה וכלים דאם אין בו גג טפח אין מביא הטומאה מצטרף העור עם החלל להיות נחשב גג טפח) ואמר רב דימי דשיעור העור צ"ל רוחב אצבעים מכאן (דהיינו שני זרתות דהיינו האצבע הקטנה שביד ששה בטפח) ואצבעים מכאן ושני אצבעות חלל באמצע ועי"ז הוי עומד כפרוץ או עומד מרובה על הפרוץ כשמצרף שני העומדים בשני צדדים יחד ועי"ז הוי כאלו עומד ואין כאן חלל כלל ע"ש בגמ' וכ' התוס' ד"ה עור כו' מצטרפים היינו כשהטומאה והכלי תחת העור בדאמרי' פ"ק דסוכה ארובה שבבית כו' (משנה הנ"ל) ואין לחשוב האויר ביניהם כסתום מטעם לבוד דהלכתא גמירי גבי טומאה דלא אמרי' לבוד ולהכי נמי אמרי' בסמוך אצבעים מכאן וכו'. וא"א לבוד סגי במשהו מכאן ומשהו מכאן עכ"ל התו' ואין מדברי התו' יותר ראי' ממ"ש במס' סוכה אלא דגם התו' כתבו כדברי הש"ס דגבי הלכתא ג"ל אלא בהא עדיפא האי ראיה מתוס' דלולי הלכתא ג"ל בטומאה או בעלמא אמרי' לבוד להחמיר אפילו לו' דהאויר הוא סתום ולא לבוד לו' ע"י לבוד הוי השני דברים כאלו הם סמוכים זה לזה ומה שהביא מ"א כל דברי התוס' אינו ענין לכאן כ"א אגב גררא רצה לפרש דברי התוס' הצריכים ביאור וכמ"ש מ"א אח"ז ומ"ש מ"א דאעפ"כ החלל כו' ש"מ דיש לבוד להחמיר אין הכונה דמזה שהחלל מצטרף מוכח דלבוד להחמיר אמרי' דהא התם הטעם משום דעומד כפרוץ כנ"ל אלא ראיית מ"א מדהוצרך התוס' לו' הל' גמירי כו' כנ"ל אך הביא כל דברי התוס' לבארן כנ"ל:

אך מ"ש שם ולר"נ כו' ומשהו מכאן עכ"ל ר"ל דמשמע מדבריהם דע"י לבוד אפילו ע"י משהו עומד נעשה אהל:

ובדף ק"ב כתבו כו' אהא דאמרי' שם א"ר משום ר"ח כילת חתנים מותר לנטות' ולפרק' בשבת (דהיינו שיוצא קנה א' באמצע דופן שבראש המטה וכנגדו בסוף המטה יוצא ג"כ באמצע דופן קנה א' וקנה א' ע"ג שני הקנים מראש המטה עד סוף המטה ופורסים ע"ג קנה האמצעי יריעה א' והיריעה יורדת עד לארץ ומרחבת משני צדדים בשפוע כי המטה שרחבה באמצע והיא מרחבת ומרחקת היריעה משני צדדים) כיון דאין בקנה

העליון רוחב טפח אין עליו שם אהל ולכן מותר לפרקה ולנטותה ואין בזה משום עשיית או סתירת אהל ואמר' עלה והוא שאין בשפועה טפח אבל יש בשפועה טפח הוי אהל ופירש"י שאין בשפועה טפח ר"ל מתחלת השיפוע אשר הוא בצד קנה העליון אינו מרחיב למטה כשכלה היריעה אינו מרחיב טפח מכל צד דהיינו שאין בין שני שפתי היריעה למטה שני טפחים והקשה רש"י היכי משכחת לה מטה שאין ברחבה שני טפחים הא כהאי גונא אינה ראוי לשכיבה ותי' רש"י דהמטה רחבה הרבה אלא שכמה קנים יוצאים בראש המטה מרוחקים קצת זה מזה וכן יוצאים הקנים בסוף המטה ועל כל שני קנים שא' בראש המטה ואחד בסופה מונח קנה ע"ג למעלה. ופרס יריעה על קנה הראשון והניח את היריעה לירד למטה קצת בשפוע ואחר כך העלה היריעה ופרסה ע"ג קנה השני שאצל הקנה הראשון ושוב הוריד היריעה קצת בשפוע וכן עשה בכל קנה עד סוף המטה. נמצא יש כאן כמה כילות קטנות ונמוכות. כי בין כל קנה לחבירו יש כילה כזה ומצדדי המטה פרס יריעה גדולה המסבבת את כל המטה עכת"ד רש"י. וכתבו התוס' וז"ל ותימא ונימא לבוד מכילה זו לכילה זו ונמצא שיש בשפועה טפח (ר"ל דהא ע"כ אין בין כילה לחברתה ג"ט דהא אמרי' דאין בכ"א בשפועה טפח) וי"ל דהא דחשיב אהל לעיל ע"י לבוד. היינו לענין שיוכל להוסיף למחר בשבת (ר"ל דאמרי' לעיל אי פרוס אהל טפח מע"ש יוכל להוסיף ולהרחיב האהל דה"ל תוספת אהל עראי דמותר. ואמרי' שם דאפילו אותו אהל טפח שנעשה מע"ש לא היה שלם יחד. אלא אפילו לא היה כ"א ע"י לבוד דהיינו מעט מצד א' ומעט כנגדו וביניהם ואויר ביניהם אמרי' לבוד ומותר להוסיף בשבת) אבל לא מסתבר שיחשב כה"ג עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת דאטו יהיה אסור לנטות בשבת שני חוטין תוך שלשה משום עשיית אהל עכ"ל התוס' ועיין לעיל סי' שט"ו סעיף ב':

וי"ל כו' מותר לפרוס כו'. ר"ל אי הוה אהל טפח ע"י לבוד מע"ש מותר להוסיף עליו בשבת כנ"ל. ומה שחלקו התוס' וכ' היינו לענין שיוכל להוסיף כ ' אבל לא מסתבר שיחשב כה"ג עשיית אהל לאסור כו' אבל לא כתבו טעם לחילוק זה אדרבא אם חשוב אהל לקולא כ"ש שיחשב אהל לחומרא לאסור:

אלא שמ"מ מותר כו' דאיהי לא עביד מידי. ר"ל שהאהל נעשה ממילא ע"י לבוד. אבל הוא לא עשה מעשה ואהל בידים שיהיה אסור לעשותו:

אבל מחיצה כו' ואסור להניח אח"כ עליה שלחן. דהא כבר הוכיח דאמרי' לבוד אפילו להחמיר ואם כן יש שם מחיצה על אותן ז"ט ומשהו. ואם הניח אח"כ השלחן עליו א"כ

עשה אהל בידים. ומה לי שהמחיצה נעשה ממילא ע"י לבוד הא אפילו המחיצה הנעשה מע"ש אסור להניח עליה שלחן בשבת דעושה אהל בידים בשבת:

וגם נ"ל דאסור להעמיד מחיצה כו' ר"ל ניהו דאהל הנעשה ע"י לבוד מותר לעשות בשבת. כיון דנעשה ממילא. אבל מחיצה הנעשה ע"י לבוד אסור לעשותו:

אם בא להתיר דבר. ר"ל דמחיצה שאינה נעשה להתיר. כי אם לצניעות מותר לעשותו בשבת וכדלעיל ר"ס שט"ו:

כדאיתא בסכה דף ט"ו ע"ב. דתנן התם דר"י מתיר בסכה מחיצה תלויה דהיינו שגבוה י' טפחים בעצמה. אלא שעומדת גבוה מן הארץ ג' טפחים שיש אויר ג' טפחים. ובעי למפשט דכמו דס"ל להקל בסכה דאיכא עשה. ה"ה שבת דאיסור מיתה מיקל במחיצה תלויה והביא עובדא פעם א' היתה בשבת הס"ת מונחת בבית א' ובה"כ היה רחוק ממנו והיה ר"ה מפסיק בין הבית ובין בה"כ ושכחו להביא הס"ת לבה"כ בע"ש. ואמר ר"י לפרוס סדינים על העמודים שהיו עומדים בר"ה ויהיה מחיצה מן הבית עד בה"כ משני צדדים. ואותן הסדינים היו נעשים ע"י מחיצה תלויה שהיו הסדינים גבוהים מן הארץ ג"ט. דס"ל לר"י דגם בשבת מהני מחיצה תלויה. ופריך הש"ס פרסו ס"ד ופי' התוס' דקושית הש"ס כיון דאית ליה לר"י מחיצה תלויה הוי מחיצה איך התירו לעשותו בשבת. ומשני אימא ומצאו סדינים פרוסים מע"ש עכת"ד הגמ'. הרי דלר"י מחיצה תלויה מותרת. אע"ג שיש אויר בין המחיצה לקרקע ג' טפחים ע"כ משום דאמרינן גוד אחית המחיצות עד לקרקע. אבל לולי גוד אחית ודאי לא הוי מחיצה הרי דעיקר המחיצה נעשה ממילא ע"י גוד אחית. ואפ"ה פריך הש"ס פרסו ס"ד. וה"ה לדידן אם נעשה מחיצה ע"י לבוד אף על גב דנעשה ממילא מ"מ אסור:

וכ"מ כו' גבי לחיים. דאי' שם מבוי שרצפו בלחיים. ר"ל שהעמיד בתחלת המבוי לחי א' והרחיק ממנו פחות מד' טפחים והעמיד לחי אחר. ושוב הרחיק פחות מד' טפחים והעמיד לחי אחר ועוד עשה כן כמה פעמים. א"ר יוחנן באו למחלוקת רשב"ג ורבנן. דרבנן בעלמא א"ל דוקא בפחות מג' טפחים אמרינן לבוד. ורשב"ג א"ל דגם פחות מד' טפחים אמרינן לבוד. ור"י ס"ל דאסור לטלטל נגד הלחי. דס"ל חוד הפנימי של הלחי הפונה לצד המבוי הוא סותמת והוי כאלו מחיצה משם עד צד שכנגדו במבוי. א"כ נגד הלחי שאין מחיצה שם אסור לטלטל. א"כ לרשב"ג דס"ל פחות מד"ט אמרינן לבוד א"כ כיון דכל לחי מרוחק מחברו פחות מד"ט אמרינן לבוד ונעשה הכל לחי א' ואם כן כיון דאסור לטלטל נגד הלחי אם כן אסור לטלטל בכל המבוי עד חוד הפנימי של לחי האחרון לצד מבוי אבל לרבנן דלא אמרינן לבוד א"כ רק לחי ראשון הוי לחי ולא האחרים. א"כ

מותר לטלטל בכל המבוי מחוד הפנימי של לחי ראשון (וע"ש שיש אוקימתות אחרות. עכ"פ מאוקימתא זו) מוכח דאמרינן לבוד להחמיר דהא לרשב"ג ע"י לבוד אסור לטלטל בכל המבוי עד חוד אחרון של לחי אחרון וה"ה לדידן:

ונ"ל דנדון דידן דשלחן כו' ר"ל ניהו דהוכיח מ"א דאמרינן לבוד להחמיר וא"כ אסור להעמיד מחיצה של ז"ט ומשהו וליתן ע"ג שלחן מ"מ יש צד להקל מטעם אחר ותלוי במחלוקת א"א לבוד בכלים:

פירש"י דאפי' כו' דאמר אביי זרק כוורת (שהוא עגול) לר"ה גבוה יו"ד ורחב ששה טפחים (כיון דאינו נקרא רה"י אלא גבוה י' ורחב ארבע ולהעמיד תוך העיגול של כוורת ריבוע של ד טפחים צריך שיהיה עגולו דהיינו רוחב העיגול שש וע"ש ברש"י החשבון) פטור דהוי רשות וכיון דכל מלאכות שבת ממשכן גמרינן ובמשכן לא מצינו שזרקו רשויות כ"א כלים אבל גבוה יוד ואין רחבו שש דאינו נקרא רשות אלא כלי חייב כפאה לכוורת על פיה והשולים למעלה וזרקה היתה גבוה שבע ומשהו חייב שבע ומחצה פטור ופירש"י דהאי דכפאה ע"פ ע"כ לא קאי על רחבה שש דא"כ אפי' שבע ומשהו פטור דכיון דהגיע פחות משלשה טפחים סמוך לקרקע אמרינן לבוד והוי גבוה יוד ורחב ד' וה"ל רה"י וא"כ יפטור דלא מצינו שזרקו רשויות אע"ג שנופל אח"כ לארץ ל"מ דאזלינן בתר התחלת ההנחה דהיינו כשהגיע סמוך לג' טפחים פחות משהו לארץ אמרינן. לבוד והוי מיד כמונח אע"כ קאי אאין רחבה שש דאפי' אמרי' לבוד והוי גבוה יוד מ"מ ל"מ רשות דהא אין רחבה ד' ולכן חייב אבל גבוה ז' ומחצה פטור דכיון שהגיע ג"ט פחות משהו סמוך לארץ דאמרי' לבוד הוי כמונח ע"ג קרקע א"כ אז הכוורת גבוה יוד טפחים ומחצה פחות משהו א"כ חצי טפח פחות משהו שמונח למעלה מיוד הוי מונח במקום פטור דלמעלה מיוד בר"ה הוי מקום פטור ובעי' שיהיה הדבר הנזרק מונח כולו בר"ה במקום החיוב ואע"ג שאח"כ נופל לארץ ל"ל בה דאזלינן בתר תחלת ההנחה כנ"ל וכתב עוד רש"י דוקא כפאה על פיה אבל אי לא כפאה ע"פ והשולי' מונחי' לצד הארץ לא אמרינן לבוד דל"א לבוד אלא במחיצות רב אשי אמר אפי' שבע ומחצה חייב דמחיצות לתוכן עשויו' (ופירש"י לתוכן להניח בהן דבש ולא לכופן כלפי מטה הלכך אין כאן תורת לבוד) הרי מבואר דאפי' אין בכוורת רחב ד' דאין עליו תורת רשות כ"א תורת כלי אפ"ה אמרינן לבוד חוץ מכוורת דקי"ל כר"א דמחיצות לתוכן עשויות:

והתוס' כתבו כו' דהתוס' ס"ל דלא אמרינן לבוד בכלים ולכן פי' דהאי דכפאה ע"פ קאי דוקא על רחבה ששה ובגבוה ז' ומשהו חייב אף ע"ג דכשמגיע פחות מג"ט סמוך לקרקע י"ל לבוד והוי רשות ז"א דאפי' א"א לבוד מ"מ לא הוי רשות דניהו אם השולי' גבוה ז'

טפחים ומשהו אבל החלל לבד אינן גבוה כ"כ והשולי' כיון שאין מחיצות לא אמרי' לבוד א"כ החלל לבד עם הג"ט פחות משהו אויר למטה אינו גבוה יוד אבל שבע ומחצה דהחלל בלי השולי' הוי עכ"פ ז' ומשהו וכיון שמגיע פחות מג"ט סמוך לקרקע אמרינן לבוד והוי גבוה יוד ורחב ד' והוי רשות ולכן פטור מבואר מדברי התו' דבכלים לא אמרינן לבוד וכן סיימו שם וז"ל אבל אין רחבה ארבע ה"ה כשאר כלים דעלמא ולא אמרינן לבוד עכ"ל אבל מ"מ ס"ל ניהו דבכלים לא אמרינן לבוד מ"מ עם הכלי ע"י לבוד נעשה רשות אמרינן לבוד ונעשה רשות והוא ההיפך מדעת הרמב"ן שהביא אח"ז:

והרמב"ן כו' הוא דעה שלישית דס"ל דאמרינן לבוד בכלים אבל לא אמרינן דע"י לבוד תעשה הכלי רשות ומוקי להאי דכפאה ע"פ בין על רחבה *שש* ובין אין רחבה *שש* ולכן גבוה ז' ומשהו ולא אמרינן אפי' ברחב *שש* שיפטור דהא כשמגיע לפחות מג"ט סמוך לקרקע י"ל לבוד דהא ס"ל דאמרי' לבוד בכלים וכיון דרחבה ד' הוי רשות אך הרמב"ן ס"ל דלא אמרינן לבוד לעשות לכלי רשות ונשאר כלי לכן חייב אבל גבוה שבעה ומחצה פטור אפי' אינו רחב *שש* והטעם כמו שכתב רש"י כיון שהוא גבוה ז' ומחצה כשמגיע סמוך לג' טפחים פחות משהו סמוך לקרקע אמרינן לבוד. דהא אמרינן לבוד בכלים והוי מקצת הכוורת למעלה מיוד דהוי מקום פטור כנ"ל וא"כ דין השלחן תליא במחלוקת הני אשלי רברבי ולדעת רש"י דאמרי' לבוד בכלים וגם אמרינן ע"י לבוד נעשה רשות ה"ה דנעשה אהל אפי' אין הדפנות של השלחן גבוהים רק ז' ומשהו ולמעלה הדף אינו רחב רק טפח אפ"ה אמרינן לבוד ונעשה אהל ואסור לעשותו בשבת אבל לדעת התוס' דס"ל דלא אמרי' לבוד בכלים א"כ אם אין הדף למעלה רחב ד' טפחים דאין עליו שם רשות כ"א שם אהל כה"ג מותר לעשתו בשבת להניח הדף על הרגלים דלא אמרינן לבוד בכלים אבל אם הדף רחב ד' טפחים וע"י לבוד יהיה נעשה רה"י כה"ג אמרי' גם להתוס' לבוד בכלים א"כ כה"ג גם לדעת התוס' אסור להניח הדף ע"ג רגלי השלחן אבל לדעת הרמב"ן דס"ל דלא אמרינן לבוד בכלים לעשותן רה"י ה"ה אפשר דל"א לבוד לעשות אהל א"כ גם כה"ג מותר:

וצ"ע דהא בשבת כו' ר"ל להרמב"ן תיקשי סוגיא דשבת דאיתא שם דף קא אם נעץ קנה ובראשו טרסקל (היינו סל) והוא רחב ט' טפחים ועומד בר"ה אפי' הטרסקל גבוה מן הארץ הרבה ס"ל לר"י בר"י הזורק לתוכו מר"ה חייב דהאי טרסקל משוינן ליה רה"י דאמרינן גוד אחית מן הטרסקל עד לארץ וחכמים פוטרים כיון דגבוה יותר מג' טפחים סמוך לארץ והוי מחיצה תלוי' משמע שאם אין גבוה מן הארץ כ"א ג' טפחים פחות

משהו מודו רבנן דחייב דע"י לבוד נעשה הטרסקל רה"י הרי מוכח דע"י לבוד נעשה רשות דלא כרמב"ן:
וכ"מ בעירובין גבי כלכלה לא ידעתי ראייתו משום דשם לא מיירי כלל שיש אויר בין הכלכלה לאילן אלא סמוך לאילן ממש:
וכן כ' הטור סי' פ"ז הובא במ"א לעיל ס"ס פ"ז אם הניח גרף ועביט תחת המטה ומחיצות המטה מגיעות עד פחות מג"ט סמוך לארץ מותר לקרות ק"ש סמוך למטה דאמרינן לבוד והוי כאלו המחיצות מגיעות לארץ. אולם מ"א גופיה כתב שם וז"ל ועמ"ש ס"ס תק"ב א"א לבוד בכלים אבל הכא כ"ע מודים דכסתום דמי עכ"ל. ר"ל ניהו דלא אמרינן לבוד כגון גבוה ז' ומשהו כשמגיע פחות מג"ט סמוך לארץ ויהיה אז כאלו גבוה יוד טפחים ויהיה כאלו אותו אויר פחות מג"ט כאלו יש שם מחיצות לארץ זה לא אמרינו אבל אמרי' לבוד גם בכלים ר"ל כאלו אלו ז"ט ומשהו עומדים על הארץ וה"ה גבי מטה דאמרי' כאלו המטה עצמה עומדת על הארץ אע"ג דאינו אהל מ"מ עכ"פ הצואה מכוסה ובלא"ה לא ידעתי מאי ענינו לרמב"ן דהא שם לא בעי' כלל שיעשה רשות:
ומ"ש הטור כו' הוא הראיה שהביא הד"מ לעיל תחלת ס"ק זה. עמ"ש שם פירושו והעולה מדברי מ"א סי' תרל"ב דהיינו טעמא בדין השני ששני הפסולים בצירוף אינן ד' טפחים אין אומרים ע"י לבוד כאלו סכך פסול יש ד' טפחים ניהו דאמרינן לבוד אפי' להחמיר ואמרי' אפי' דגם האויר שבין שני הפסולים הוא סתום אבל מאן לימא לן דהאי אויר שיהיה כסתום בסכך פסול דלמא הוא כסתום בסכך כשר כה"ג לא מחמירים ע"י לבוד שיהיה נחשב האויר כסתום בסכך פסול וא"כ ליכא סכך פסול ד' טפחים לכן הסכה כשרה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אגודה כו'** משמע דאם אין אגודים כו' ודוקא אם העצים גסים כו' דלשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ודייק הרב"י מדנקט אגודה משמע דאם אין אגודים אפי' אחז בו האור מותר להסירו והטור לא כתב לשון אגודה אלא כ' מדורה העשויה מעצים דקים מותר להסיר מהן כל זמן שלא אחז בהן האור ודייק מזה הרב"י דוקא בעצים דקים הוא דאסור באחז בהן האור אבל בעצים גסים אפי' אחז בהן האור מותר להסירו וכדי להשוות דעת הטור לדעת הרמב"ם לכן ס"ל דלא הותר להסיר באחז בהן האור אלא היכא דאיכא תרתי לטבות' שאינן אגודה וגם הם עצים גסים ולכן הטור דמיירי באין אגודים. ולכן כ' דוקא עצים דקים והרמב"ם דמיירי באגודה ולכן סתם ומשמע דאפי' בגסים אסור באחז בהם האור:

וז"ל הג"מ כו' ואינו מכוין לכך ופעמים שאינו מכבה ר"ל ע"י שלפעמים אינו מכבה לא הוי פסיק רישיה:

ועסי' תקי"ד שכ' מ"א שם בשם הרא"ש דכה"ג גרע מגרם כיבוי דשרי דגרם כיבוי לא מיקרי אלא כשאינו עושה מעשה בגוף האש אלא חוצה לו כגון טלית שאחז בו האור מצ"א מותר ליתן עליו מים בצד השני. אבל היכי שעושה מעשה בגוף הדבר הדולק לא מיקרי גרם כיבוי:

נכון להחמיר כדעת מרדכי ורוקח. אולם ליקח ממדורה זו וליתנו למדורה אחרת הסמוכה לה כתב הט"ז דשרי דדומה לנותנו באותו מדורה בצד האחר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **אין סומכים כו'** דהעצים הן מוקצים כו' בדף לג תניא אין סומכים את הקדרה בבקעת לפי שלא ניתנו עצים אלא להסקה ור"ש מתיר ואח"ז אמר חזרה היינו עץ חד בראשו וראוי לתחוב בשר לצלותו. הלכתא יבש דחזי להסקה מותר ורטיבתא דלא חזי להסקה אע"ג דחזי להיסק גדול מ"מ אסור. וס"ל להר"ן דהא דשרי ביבש הואיל וחזי להסקה הטעם כדאמרינן שם לעיל מיניה מה לי לצלות בו ומה לי לצלות בגחלתו אבל רטיבא לא חזי להיסק דל"ל מה לי לצלות בגחלתו אסור לצלות בו וא"כ לסמוך הקדרה בבקעת בכל ענין אסור אפי' יבש דהוי מוקצה:

דלא ניתנו עצים אלא להסקה. ואע"ג דמסיקים בכלים אע"ג דלא ניתנו כלים להסקה מ"מ כיון דאיכא תורת כלי עליהם מותר לכל דבר אבל עצים דאין עליהן תורת כלי ה"ל כצרורות וכאבנים דאסור לטלטל רק להסקה עכ"פ מותרים כיון דעומדים לכך וכן דעת הרמב"ם ואע"ג דמסקי' בשבת דהאי ברייתא אתי' כב"ש וכיון דבשבת אין העצים ראוים כלל דהא אסור להסיק ודאי אסורים בטלטול ס"ל לב"ש דגזרינן י"ט אטו שבת אבל ב"ה ס"ל דלא גזרינן י"ט אטו שבת ולכן מותר לב"ה לסמוך הקדרה בבקעת על זה תירץ דסוגיא דהכא בביצה חולקת דהא נתן טעם לפי שלא ניתנו עצים אלא להסקה וסוגיא דביצה הנאמרת במקומה עיקר וקי"ל הכי דאפי' לב"ה אסור לסמוך משום מוקצה וכנ"ל ופסק בש"ע כהרמב"ם ור"ן ולכן אוסר לסמוך בכל ענין אפי' יבש אבל הרא"ש וטור ס"ל להשוות סוגיא דהכא עם סוגיא דשבת ולכן ס"ל הא דאמרי' הלכתא יבשתא שרי רטיבתא אסור לא קאי על לצלות בו לבד. כ"א קאי על לסמוך הקדרה ג"כ וס"ל הא דאמרינן לא ניתנו עצים אלא להסקה א"כ בשבת הן מוקצים וגזרינן שבת אטו י"ט ועז"א והלכתא יבשתא כו' דניהו דברייתא דקתני סתמא אין סומכים כו' משמע אפי' יבשתא ע"כ כב"ש אתי דגזר בכל ענין י"ט אטו שבת אבל לדידן דקי"ל כב"ה דלא גזור היינו

דוקא ביבשתא דרואה ההפרש בין י"ט לשבת דבשבת לא חזי לכלום וביו"ט חזי להסקה כה"ג לא גזרינן י"ט אטו שבת אבל רטיבתא דגם ביו"ט אינו ראוי להסקה ואין הפרש בין י"ט לשבת כה"ג גם ב"ה מודו דגזרינן י"ט אטו שבת ודעת יש"ש הביא מ"א בסס"ק י"ג לפסוק כהרא"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **וכ"ש שמותר כו'** דוקא בעץ יבש ומ"ש רמ"א שמותר להסיק עם שאר עצים ע"כ מיירי בלח דיבש א"צ לתערובות ושרי להסיק בו בפ"ע וא"כ איך למד לח מיבש מכח כ"ש:

ואפשר דמ"מ כ"ש הוא דלח ע"י תערובות מסתבר יותר להתיר מלהתיר יבש לצלות בו ובלי תערובות. והיש"ש פסק כו' כבר בארתי דעת הטור והרא"ש בס"ק יא:

סעיף יד

(ס"ק יד) וכן המנהג כו' ונ"ל טעם ר"ל לחלק בין שאר י"ט לפסח:

שכתב הרא"ש דחסימי כו' דאמרינן דף לד ע"א אין מלבנין את הרעפים לצלות עליהן ביו"ט ואר"י הטעם משום ליבון רעפים ר"ל שע"י היסק ראשון מלבנן ומחזקם ומחסמן והרי הוא עושה גמר כלי ביו"ט וחייב משום מכה בפטיש ובריתא מיירי ברעפים חדשים. וכ' התוס' יש נזהרים מה"ט שלא לבשל בקדרה חדשה ביו"ט. אבל באמת מותר לבשל דדוקא כשהקדרה ריקנית אז מחסמה ע"י האש אבל כשמבשל בקדרה חדשה אינה נחסמת ע"י בישול זה וסמ"ק ויתר פוסקים מתירים מטעם אחר ומחלקים בין קדרות שלהם ובין קדרות שלנו אבל לא ביארו טעם החילוק ורי"ו נתן טעם דקדרות שלנו היוצר מתחלת עשייתן מצרפן הרבה בתנור עד שאין צריכים עוד חיסום וכוותיה פסק הרב"י. ורמ"א הביא י"א והוא דעת הרא"ש וכן המנהג והטעם כ' הרא"ש דחסומי כו' דחזיא להו דמדייתי (היינו אם נותנים תוך קדרה חדשה מים מזיע הקדרה בצד החיצון) כו' עד שיבשלו כו' ובזה נדחה סברת המתירים דמחלקים בין קדרות שלהם לקדרות שלנו דהא החוש מעיד דגם קדרות שלנו צריכים חיסום דהא מדייתי עד אחר בישול ראשון:

לכן מותר כו' ר"ל אפי' לי"א והוא דעת הרא"ש מ"מ לכלים המצופים שרי:

כמו שכ' סי' תנא סעיף כג משום חשש חימוץ:

אבל באמת אין חילוק דכלים שאין מצופים גם בשאר י"ט אסור לבשל פעם ראשון ביו"ט ומטעם זה שמעתי בימי חורפי שנזהרים מלשתות טוטי"ן בטוטי"ן של חרס חדשה ביו"ט דאז מחסם להו:

סימן תקג

סעיף א

כתב מ"א אסור כו' אפי' דבר שא"מ כו' ר"ל אע"ג דבש"ע לא הוזכר לאיסור כ"א דבר שהיא מלאכה אפיה ובישול וכדומה קמ"ל מ"א דאפי' דבר שאינו מלאכה רק טרחא בעלמא ג"כ אסור כמ"ש סי' תרס"ז דאסור להביא יין מי"ט לחבירו:

ומהרי"ל אוסר לחפש הס"ת ולגללו אל מקום שמחר יהיו קוראים אסור מי"ט א' לשני ועסי' תמ"ז דאפילו אמירה לצורך י"ט שני אסור דאיתא שם המערב ברגליו דהיינו בין השמשות של שבת עומד במקום שרוצה לקנות שביתה. ואומר פה תהיה שביתתי:

ואם מערב ברגליו בשני י"ט של גליות לרוח א'. אע"פ שעמד ב"ה הראשון במקום שביתה. מ"מ גם ב"ה של יום שני צריך לילך למקום השביתה אבל הוא צריך לו' פה תהיה שביתתי וקי"ל דאסור לו' בב"ה השני פה תהיה שביתתי:

אע"ג שא"צ לאמירה ההיא. מכל מקום נראה כמכין מי"ט ראשון לשני:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אבל כו'** אפילו כו' מפני שהתבשיל כו'. דע דבדף י"ז ע"א תניא ממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שא"צ אלא לחתיכה א' ממלא נחתום חביות של מים כו' אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו. רשב"א אימר ממלאה אשה תנור פת אעפ"י שא"צ אלא לככר א' מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא. אמר רבא הלכה כרשב"א ופי' רש"י הטעם לת"ק דמתיר למלא אשה קדרה כו' דבחד טרחא סגי. וכן בנחתום לגבי מילוי עכ"ל והבין הרב"י מדעת רש"י דבקדרה אינו חשוב תיקון אם ממלאה הקדרה. דדוקא גבי תנור שנאפת יפה חשיב תיקין. ולכן הצריך לטעם דחד טרחא. והרשב"א וכן הטור כ' הטעם גם במילוי הקדרה משום תיקון התבשיל. וכתב הרב"י דנ"מ בין שני הטעמים דלרש"י אם כבר העמיד הקדרה על האש אסור להוסיף דאיכא טרחא יתירה:

אבל לרשב"א גם כה"ג מותר. ופסק. הרב"י כהרשב"א וטור ולכן כתב מ"א אפילו לאחר שהניחה כו'. אלא שהאחרונים חלקו על הרב"י וס"ל דאין מחלוקת בין רש"י לרשב"א. דע"כ לא הוצרך ליתן טעם דחד טרחא אלא לת"ק דאינו מתיר משום דמה שצריך מתקן ע"י התוס'. דהא אסור לאפות יותר ממה שצריך. אבל לדידן דקי"ל כרשב"א דמתיר בפת משום תיקין. מודה רש"י דגם בקדירה י"ל משום תיקון ואפילו כבר הקדרה אצל האש מותר להוסיף ואף על גב דהוי טרחא יתירה משום התוספות וכתב בספר א"ר בשם מהרי"ל דוקא בבישול אבל לא בצלי ע"כ:

ר"ל צלי קדר דליכא רוטב:

וכתב הטור דמותר לו' בפירש כו' וז"ל ונראה שהוא מותר. כיון דטעם ההיתר מפני שהתוספות גורם טעם בתבשיל. אם כן אפילו פירשה בפי'. נמי מותר עכ"ל הטור:
וכ"מ בב"ח ועיין סי תקי"ב ס"א ר"ל זה ראיית הב"ח ובזה נתן טעם לדעת האיסרים לו' שעושה צורך יום טוב שני. דהב"ח הביא בשם מרדכי הארוך. שהקשה הא דאסרינן לזמן גוי ביום טוב. גזרה שמא ירבה בשבילו כמבואר סי' תקי"ב סעיף א':
ומה בכך אם ירבה בשבילו. הא קי"ל ממלאה אשה קדרה בשר כו'. וי"ל דהתם אלו היה כרסו מחזיק הכל ראוי לו. ע"כ מותר לאפות ולבשל בבת אחת יותר מצרכו. אבל לאפות ולבשל להדיא לצורך גוי אסור כו'. וכ' ע"ז הב"ח ולפ"ז יראה לי דאפילו צריך לחתיכה א' ומבשל הרבה לצורך הלילה ונותנו על השולחן לאכול קצת ממנו לא יאמר לבני ביתו שלא יאכלו מתבשיל זה כ"א מעט דהא עיקר ההיתר משום שאילו היה כרסו מחזיק הכל כו' אלא אם יותיר יותיר ע"כ ולא יאמר כלום. ואפשר שזה סברת הי"א כו'. עכ"ל הב"ח. אולם הפוסקים כ' תי' אחר לקושית המרדכי דחיישי' שמא ירבה בשבילו בקדירה אחרת ע"ש בר"ן פ"ב:
ועכ"פ צריך ליזהר כו'. ר"ל אף דמקילים בהא שאומרים בפי' שהוא לצורך מחר וסומכים על הטור מ"מ עכ"פ צריך כך:
וכ' ב"י כו'. רק מהתבשיל כו' דגם התבשיל והרוטב מתוקנים ע"י התוס':
והב"ח כתב דדוקא כו'. הוא ענין בפני עצמו ולא קאי אדלעיל:
דדוקא כשצריך כו'. ודייק כן מלשון הברייתא דקתני ממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שא"צ אלא לחתיכה אחת. משמע עכ"פ לחתיכה אחת צריכה באמת. וכן הביא ראיה מלשונות הפוסקים:
ודחק לישב דברי התוס' דף י"א ע"ב ד"ה מערים ומלח גרמי גרמי כו' ודברי רי"ו א"א לי שבן כו'. דהא כ' שאין אוכלים כ"א מענו מהכבד:
או דבר מועט. משמע שא"צ לתרנגולת כלל ואינו אוכל כי אם דרך הערמה:
שמותר להערים. והא דאסרי הערמה היינו כשאינו כו' כצ"ל:
עסי' תקכ"ז סעיף כ"א שם מבואר דין הערמה לענין מי שלא הניח ע"ת. ופירש"י הערמה שא"צ לו. אלא לו' שמא יזדמנו לו אורחים כו':
לטפל הגבינות כו'. משמע דבקדרה כו' דז"ל השואל לרשב"א לטפל הגבינות בבצק לצורך ליל י"ט שני. ובלבד שיתן מא' מהנה לתינוק עכ"ל. ומשמע מזה דא"צ לו כלל והנתינה לתינוק איננה כ"א כי היכי דלא ליתסר עליה. ואפ"ה לולי דאין א' משביח בתיקון כו' לא היה מתירו רשב"א וא"כ בקדרה דמתקן מותר:

ע"ש ובתשו' רשב"א סי' תרפ"א. אפשר כוונת מ"א בזה דתחילה הביא דברי רשב"א כפי מה שהביאו הרב"י ודייק מיניה דהערמה שרי היכי דמתקן. וע"ז רמז מ"א לעיין בתשובת רשב"א גופי' בסי' תרפ"א. ויראה מדבריו לכאורה להיפך דהערמה אסור. שא"ל לרשב"א שא' התיר לשחוט אחר מנחה לצורך מחר ולאכול הימנו היום דבר מועט. וגם הורה להתיר לטפל הגבינות. וכתב דטעה בדין א' דזו הערמה ואסור ודחה ראיית המורה מר"א דמלח גרמי גרמי בדף י"א. ומה שהתיר לטפל כו'. טעה אפילו לפי דעת המורה שהתיר בשחיטה כיון דא"א לכזית בשר בלי שחיטה. אבל בבצק לא הותר ע"י נתינה א' לתינוק אלא היכי דמתקן כו'. הרי דאוסר הערמה בשחיטה ומ"ש בבצק כיון שאינו מתקן זה לא כתב כ"א לפי טעות המורה. וכ"כ בס' א"ר דהמ"א לא עיין בגוף התשובה כי אם מה שהביא ב"י. והל' נראה שעיין שם שהרי כ' ועיין בסי' תרפ"א. ומה שאסר הערמה בשחיטה הטעם כיון שהשחיטה היתה לאחר מנחה ואחר הסעודה ודאי הערמה אסורה וכמ"ש גם בש"ע:

י"ל דדוקא כו' מפני שצריך כל ככר טרחא כו'. ולפ"ז הא דהוצרך רשב"א ליתן טעם בטופל הגבינות משום דלא מתקן ת"ל דכ"א צריך טרחא ע"כ צ"ל כר"י דמתיר כה"ג אפילו כ"א צריך טרחא. מ"מ אפילו לדעת מ"א דמתיר הערמה היכי דמתקן היינו דוקא כי היכי דליכא טרחא יתירה. וא"כ עכ"פ מודה מ"א דגם בקדרה דמתקן אם כבר הונח אצל האש או להוריקה מקדרה קטנה לגדולה ולהוסיף אסור ע"י הערמה. כיון דאיכא טרחא:

ומ"ש הג"מ דזה מיקרי הערמה. היינו אפילו באמת צריך לפת א' ב' וג' מ"מ מיקרי הערמה. דהא יכול ליקח אותו פת שצריך לו הכל מתנור א'. וכ"כ הט"ז לדעת האוסרים הערמה אפילו צריך לקצת אסור לבשל שתי קדירות ממין א' ולאכול מכל א' קצת דהא יוכל לאכול הכל מקדירה א' וא"צ לשתי קדירות:

עסי' תק"ז סעיף ו' בב"י הביאו מ"א סי' תק"ז ס"ק י"ג מ"ש בשם א"ח בשם הרא"ש ע"ש:

אח"כ ראיתי כו' דוקא כשאוכל כו' והיינו כדעת הב"ח:

שאין לאסור כו' אע"ג דהרדב"ז אוסר מ"מ יש להעולם אשלי רברבי לתלות בהן:

בזמנינו לא נהגו א"כ מה לנו להוסיף להם קולא נגד הרדב"ז. והנה הט"ז ס"ל כהאוסרים כשאומר בפי' שהוא לצורך י"ט שני לכן יש ליזהר לבשל מעי"ט מה שצריך לליל י"ט שני אע"ג דסתמא אם אינו אומר שעושה לצורך י"ט שני מותר מדינא מ"מ טוב יותר לבשל מעי"ט:

סעיף ג

(ס"ק ג) **מותר לאכלו אפילו יש לו תבשילין אחרים דזה ל"מ הערמה כו'**. בא ליישב האומרים פ"ב דביצה אם לא הניח ע"ת ועבר במזיד ובישל לצורך שבת דמותר ומקשה מברייתא דקתני ואם הערים אסור ומשני הערמה אחמרי רבנן טפי ממזיד דבהערמה יש לחוש שגם אחרים ילמדו ממנו וגם הוא לא ישים אל לבו לחזור בו א"כ תיקשי למה מתירין כאן בהערמה. לזה כתב מ"א בסוף דבריו דאין זה הערמה כו' וא"כ לא מחמרינן בי' יותר ממזיד. תו קשיא לי' דהא פרכינן שם על מאי דמתיר באם עבר במזיד ובישל מדתנן המעשר פירותיו בשבת במזיד לא יאכל ומשני דמיירי בא"ל פירי לכן לא התירו משא"כ בבישל בשבת דל"ל מידי אחריני לשבת והא לא הניח ע"ת הרי דבמזיד לא הותר אלא בל"ל פירי אחריני א"כ ס"ד ה"ה הכא ניהו דהערמה דהכא שאוכל מעט ממנו אין לו דין הערמה. עכ"פ לא עדיף ממזיד ובא"ל תבשילים אחרים אסור עז"כ דליתא דאפילו י"ל תבשילים אחרים דגם במזיד מותר אפילו י"ל פירי אחריני דבתר הכי פריך מדתנן המבשל בשבת במזיד לא יאכל ומשני איסורא דשבת שאני דאחמרי ביה רבנן יותר מי"ט דקיל לגבי שבת וס"ל כהמפרשים כיון דאתינן להאי תי' דמחלק בין שבת לי"ט חזר מתי' א' דמחלק בין א"ל פירי אחריני או לא אלא בי"ט שרי אפי' א"ל פירי אחריני ובשבת אסור אפילו לית לי' פירי אחריני עבב"י וכ"ה בתשובת הריב"ש:

ומיהו בי"ט של ר"ה כו'. ואין טעמו נראה וז"ל ש"ג פ"ב דביצה. ונראה בעיני שאם עבר ואפה מי"ט לחבירו בשני י"ט של גליות מותר באכילה שהרי הוא כאופה מי"ט לחול ובב' י"ט של ר"ה אסור לפי ששניהם קודש וחמיר הוא מאופה מי"ט לשבת לפי שאינו יכול לאפות ביום שני עצמו עכ"ל. ולענ"ד כוונתו כמ"ש רש"י ריש ביצה אהא דאמרי' ביצה שנולדה בי"ט שאחר שבת אסור משום הכנה דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה בשבת וא"כ שבת הכין לי"ט ואע"ג דהוי הכנה ממילא ובידי שמים מ"מ אסור. וכתב רש"י הא דביצה שנולדה ביום א' שהוא חול למה מותרת הא הוכנה בשבת ותי' דסעודת חול לא חשיבא ולא בעי הכנה א"כ ההכנה שנעשה בשבת לא מיקרי הכנה אבל סעודת שבת ויו"ט דצריכים הכנה דסעודתייהו חשיבא ולכן אם הוכן משבת לי"ט או איפכא אפילו הכנה דממילא אסורה. וכעין זה ס"ל לש"ג בהכנה דבידים דשני י"ט של גליות כיון דיומא קמא עיקר והשני חול רק משום מנהג אבותינו לכן אין סעודתו חשיבא ולא אסרו חכמים מה שהוכן מי"ט א' לשני משא"כ בב' י"ט של ר"ה דשניהם קודש אם כן סעודת י"ט שני חשיב' והוי הכנה שהוכן בי"ט א' הכנה גמורה והחמירו

רבנן. והוקשה לו א"כ מי"ט לשבת למה הותר דהא סעודת שבת חשיבא ועי"ז תי' לפי שאינו יוכל לבשל ביום השבת הקילו רבנן:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ממלא כו'** כיון דחד טירחא ר"ל אף ע"ג דאינו מתקן כמ"ש בס"ק שאח"ז מ"מ מותר דחד טירחא הוא. ומה"ט כ' הפר"ח דצריך למלאות בפעם אחת מהדלי ולא פעמים רבים ע"י כלי:

ומשמע דגם בזה כו' ר"ל אף ע"ג דאינו מתקן מ"מ כיון דחד טירחא הוא מותר להערים דהא הרב"י הבין מדעת רש"י דס"ל דבתוספת בשר לא מיקרי מתקן וליכא טעם הית' בתוס' כ"א משום דחד טרחא הוא ואפ"ה לא מצינו דלרש"י אסור להערים ועוד דהרב"י כתב הנ"מ בין טעם רש"י דחד טרחא ובין טעם רש"י שמתקן אם כבר הונחה הקדרה על האש אם מותר להוסיף דלרש"י אסור ולרשב"א מותר כמ"ש ס"ק ב' ועוד כ' נ"מ ולא כ' האי נ"מ דלרש"י דהטעם משום טרחא הערמה אסורה ולרשב"א דמתקן הערמה מותרת אע"כ דלטעם חד טרחא גם כן הערמה מותרת וה"ה במים הכא ואין זה הכרח כ"כ ויש לדחות בכמה אנפי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אסור כו'** שרי עסי' תק"ז סעיף ה' כצ"ל ר"ל מבואר שם באיזה אופן מותר להפג בצונן את התנור:

סימן תקד

סעיף א

(**ס"ק א**) **התבלין כו'** וה"ה כרכום כו' דע דבדף י"ד ע"א תנן בה"א תבלין נדוכי' כדרכן בלי שינוי ומלח בעי שינוי לדוכו במדוך של עץ ומסיק מ"ש מלח מתבלין ופליגי ר"ה ור"ח ח"א מפני שתבלין מפיגין טעמן אם נידוכים מעי"ט לכן הקילו והתירו לדוכן בי"ט בלי שינוי אבל מלח אינו מפיג וה"ל לדוכו מעי"ט לכן החמירו ובעי שינוי וח"א מפני שכל הקדרות צריכות מלח וידע אתמול שיצטרך מלח וה"ל לדוכו מעי"ט. אבל אין כל הקדרות צריכות תבלין ולא ידע אתמול שיבשל תבשיל שיצטרך תבלין ואמרי' מאי בינייהו ואמר א"ב היכי דידע אתמול מה קדרה בעי לבשולי וידע שיצטרך לאותו תבשיל תבלין דלטעם אין כל הקדרות צריכות תבלין כה"ג גם תבלין צריכות שינוי ולטעם דתבלין מפיג טעם אפי' כה"ג לא צריך שינוי אי נמי מוריק' דהיינו תבלין דאינו מפיג טעם ולא ידע אתמול שיצטרך למוריק' דלטעם כל הקדרות א"צ תבלין א"צ שינוי ולטעם

שתבלין מפיג טעם מוריק' צריך שינוי ואר"י א"ש דאפי' מלח א"צ שינוי דאשכח ברייתא דפליג על המשנה ואמרי' בתר הכי דרב אחא ברדל' אמר אם ידוך מלח ישנ' עכ"פ קצת דהיינו שיטה המדוכה על צדה ופסקו הרי"ף והרמב"ם כר"י א"ש וכר"א ברדל' והרמב"ם לא חילק בין ידע מאי קדרה בעי לבשולי ובין כרכום לתבלין אחרים וכן הרי"ף לא העתיק כ"א דברי ר"י א"ש ודברי ר"א ברדל' ולא הביא מחלוקת ר"ה ור"ח בטעם דמלח יותר חמיר מתבלין הא לדידן ג"כ נ"מ במוריק' או ידע מה קדרה בעי לבשולי כ"ח כדא"ל אי בעי עכ"פ שינוי קצת דהיינו הטיה ותי' הרב"י דס"ל עיקר כמ"ד הטעם דתבלין מפיגים טעמן ולכן תבלין בכ"ע א"צ שינוי אפי' ידע מה קדרה בעי לבשולי ואי דה"ל להעתיק טעם זה כדי שנדע דמוריק' דאינו מפיג טעם צריך הטי' לזה תי' הרב"י דס"ל דגם מוריק' מ"מ מפיג קצת ואף ע"ג דהש"ס אמר איכא ביניהו מוריק' היינו לתנא דמתני' דס"ל דמלח בעי שינוי גדול במדוך של עץ וכיון דהחמירו הרבה א"כ מוריק' אע"ג דמפיג טעם קצת מ"מ כיון דאינו מפיג הרבה כתבלין צריך שינוי. משא"כ לדידן דקי"ל כר"י א"ש דמלח סגי בשינוי קל בהטי' ה"ה מקילינן במוריק' וסגי בהפגת טעם קצת ומוריק' לא בעי שינוי:

אוסרים בכרכום ופלפלין דהם תפסו כשיטת הפוסקים דאפי' לשמואל ורא"ב דסגי במלח בשינוי מועט מ"מ תלי' במחלוקת ר"ה ור"ח אי ידע מאי קדרה ב"ל או מוריק' בעי שינוי וכ' התוס' דניהו דבדרבנן הולכים אחר המיקל מ"מ הכא כיון דלכל חד מהני טעמי נפיק חומרא וקול' וא"א לתפוס שני הקולות דסתרי אהדדי ע"כ צריך לתפוס שני החומרות הן ידע מאי קדרה בעי לבשולי או מוריק' צריך שינוי קצת. וגם ס"ל דגם פלפלין אינו מפיג טעם וכדאמר הש"ס א"ב מוריקה המ"ל א"ב פלפלין לכן כ' דאסור בכרכום ופלפלין וה"ה בשאר תבלין היכי דידע מאי קדרה ב"ל וכמ"ש מ"א סק"ד:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואין כו'** אפי' א' א' כו' ר"ל דהא קיימא לן בשבת אסור לדוך ואמרי' בשבת דף קמא ע"א לחד מ"ד דפלפלין בקת' דסכינא שרי לדוך א' א'. ורבא פליג ואמר כיון דמשנה ע"י קתא דסכינא אפי' טובא שרי והכי קי"ל סי' שכא מ"מ מצינו לחד מ"ד דבשבת אוסר לדוך פלפלין אפילו ע"י שינוי דקת' דסכינא ואפ"ה מתיר חדא חדא ס"ד ה"ה בי"ט לשחוק ברחים דאסור מ"מ חדא חדא שרי קמ"ל דליתא. ואפי' חדא חדא אסור:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לשנות כו'** ובשי"ש כ' כו' ובתשו' פ"מ חלק שני סי' מד כ' על טחינת הקאפע ברחים ודאי אסור מק"ו דשום ושחלים דמפיגין טעם יותר מאקפ"ע ואפ"ה אסור לשוחקן

בריחים אבל לדוכן במדוך שרי. ומ"מ צריך שינוי קצת דאינו מפיג טעם יותר מכרכום דבעיא שינוי קצת ע"י הטי' ע"ש. ולענ"ד בזה"ז הוי קאפ"ע כמו ידע מאי קדרה בעי לבשולי דדרך ב"א לשתותו כל יום ויום ואפי' מפיג טעם הרבה צריך שינוי קצת:

בש"ע סעיף ב' מותר להוליך תבלין כו' לאפוקי מדעת ב"ש דאוסר דחייש פן ימלך ולא ידוך והוי טרח' שלא לצורך אלא קי"ל כב"ה דל"ח לאמלוכי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין כו'** משמע כו' דתיתא שם ר' פפי אקלע לבי מר שמואל אייתי לי' דייס' ולא אכל ומסיק שם הטעם לחד תי' דבי מר שמואל איכא פריצותא דעבדי בגדולה ואמרי דעבדי בקטנה הרי דאפי' לא ידעינן ודאי שנעשה בגדולה אלא שיש רגלים לדבר כגון היכי דאיכא עבדי אפי' דיעבד אסור דהא ר"פ לא אכל מה"ט:

וכ' מ"א ואפשר כו' וער"ס שי"ח:

ראיתי בספר שטה מקובצת שכ' בשם הריטב"א וז"ל אייתי כו' ולא אכל פי' הריטב"א ז"ל דהו' רצה להחמיר על עצמו דאלו מדינ' שרי דהא קי"ל כר"מ כו' דאמר המבשל בשבת שיאכל בו ביום לאחרים. עכ"ל הרי דדימה האי דכתישה דהכא למבשל בשבת (אע"ג שמ"א לא היה לפניו ס' שטה מקובצת אמר כן מסברא דנפשי') וא"כ לדידן דקי"ל ר"ס שי"ח במבשל בשבת במזיד אסור אפי' לאחרים בו ביום לכן לדידן מדינא אסור מ"מ כ' אפשר דוקא אדם חשוב כר"פ. דמדינ' שרי. ולא דמי למבשל דהיא מלאכה דאורייתא משא"כ הכא דליכא אלא משום עובד' דחול. וגם השט"מ י"ל דס"ל כן דאפי' לר"י במבשל הכא ליכא אלא חומרא ומ"ש דהא קי"ל כר"מ האמת נקט לפי שטתו דפסק כר"מ ומקשה מכח כ"ש דאפי' במבשל מקילינן. כ"ש הכא (וע במ"א סי' רנג ס"ק י"א וס"ק י"ג):

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ובא"י כו'** וה"ה בכ"מ כו' בגמ' שם רמי תרי ברייתות אהדדי דבחדא קתני דבקטנה מותר ובאידך קתני דאפי' בקטנה אסור. ומשני רבא הא לן והא להו. פי' רש"י דהא לן בני בבל דל"ל עבדי דמזלזלי. והא להו בני א"י דא"ל עבדי דעושי' בגדול' ואומרים בקטנ' עשינו. הרב"י הביא שיטת הראב"ד דחילק גבי בני בבל דרגילים בדייס' ודייס' דרכו לעשות בגדולה ותבלין עושין בקטנה א"כ אי עביד דייס' בקטנה הוי שינוי. אבל בני א"י דלא רגילים בדייס' ואם לפעמי' עושים דייס' עושים בקטנה א"כ אין הקטנה שינוי. והרמב"ם הוא דעה ג' שנתן טעם בא"י שתבואת' טובה מאד. ואפילו עושים בקטנה הדייס' יפה כאלו נעשה בגדולה ולכן אסור. ומ"א השמיט טעם הרמב"ם ולא ידעתי למה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ומותר כו'** ודמי לעובדא דחול ועיין במ"א סק"ג. ולפ"ז התמכה. ר"ל לפ"ז דמדמה הריב"ש האי מורג חרוץ לרחיים של פלפלין. א"כ תמכ' שנעשה לימים מרובים אסור כדין שום ושחלי' אע"פ שמפיגים טעמן כמבואר בפוסקים וכן הפלפלין דאפי' ע"י שינוי אסור ברחיים. (וראיתי הוגה במ"א דפוס פראג הוגה בטעות לענ"ד) ובספר א"ר מיקל בתמכ' ע"ש טעמו:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **צריך כו'** מיהו י"מ אם ידע כו' היינו דעת יש"ש שהביא מ"א סק"ד דמחמיר אפילו בתבלין דמפיג טעם אם ידע כו' ואע"ג דבלא"ה רמ"א בסעיף א' מחמיר טפי שכ' שנוהגים לשנות אפילו בתבלין משמע אפילו לא ידע כו' צ"ל דכוונת מ"א דרמ"א לא כ' כ"א מצד חומרא. אבל לדעת יש"ש אם ידע כו' אסור מדינא וכן צ"ל לעיל בס"ק ו' שכ' וה"ה בכ"מ כו' דאע"ג דכ' הרב"י וכיון שא"א יודעים כו' יש לאסור הכל הוא מדברי הטור. ואם כן אפילו ל"ל לפריצות דעבדי אסור. מ"מ כ' מ"א דבריו דבמקום דליכא פריצות כו' אינו אסור אלא מצד חומרא. וכמ"ש הטור לשון ונכון להחמיר לדידן. אבל היכי דא"ל לפריצות כו' מדינא אסור. וכן לטעם הב"י שהביא מ"א שם. ואפשר עוד לו' דמ"ש בס"ק ו' הנ"מ לענין דיעבד. דלפי מ"ש הרב"י דאיסורו מצד חומרא דיעבד שרי אבל היכי דא"ל לפריצות אפילו דיעבד יש סברא להחמיר:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **וה"ה מצות כו'** ול"נ דמהרי"ל סבר כו' ולכן אסור ג"כ ליטול המצות כו'. ר"ל דנטילת קיסם אסור ליש מחמירים משום בורר ואע"ג דבורר מותר אפילו פסולת מתוך אוכל מ"מ לא הותר. כ"א מלישה ואילך וכמ"ש מ"א סי' תק"ו סק"ב לענין הרקדה וס"ל למהרי"ל דה"ה במצות אע"ג דבמצות כבר נילוש ונאפה. מ"מ כיון דעל ידי גרירה חזר להעשות כקמח דין קמח י"ל קודם לישה. וכמ"ש מ"א אחר זה ויש בו משום ברירה:
דמותר לברור כו' במין א' וע"ש בט"ז שמחמיר אפילו במין אחד:
הוי כקמח ודינו כשני מינים:

סעיף י

(**ס"ק י**) **מותר כו'** וי"א כו' הוא דעת הטור דבגמ' אי' דף כ"ט הנחתום מודד תבלין וס"ל לטור דנחתום דנקט הוא דוקא דלגבי' הוי קפידא גדולה. שעושה הרבה בבת א' וגם עושה למכור צ"ל התבשיל יותר טוב מאילו מבשל לעצמו. והוי פסידא מרובה אבל המ"מ כ' הא דנקטו נחתום דברו חכמים בהוה וה"ה כל אדם:

ולכן נ"ל כו' ר"ל כיון דגם בימי הש"ס י"א דוקא נחתום אם כן לדידן יש להחמיר עכ"פ במי שאינו נחתום. ואפשר לדידן יש להחמיר גם בנחתום. דהא בזה"ז גם הנחתום לוקח באומד:
אסור למדוד בי"ט כצ"ל:

סימן תקה

סעיף א

(**ס"ק א**) **עומדות כו'** ולמאן דשרי כו' לבאר דברי מ"א בסי' זה. אני צריך להציע דברי הפוסקי' בקצרה. אי' בשבת דף קמ"ט אר"י א"ש סוחט אדם אשכול ענבים לתוך הקדרה (היינו שיש בה אוכלים) אבל לא לתוך הקערה (דמסתמא אין בה אוכלים) א"ר חסדא מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה. וכ' הרי"ף איכ' מ"ד ניהו דמימרא דשמואל בשבת מיירי. אבל מימרא דר"א מיירי דוקא בי"ט. וכתב הר"ן הטעם בשלמ' אשכול אפי' בשבת היא גופה ראוי לאכילה משא"כ עז דבשבת אינו ראוי לאכילה ואי חולב אפי' לתוך הקדרה הוי כבורר אוכל מתוך פסולת. וי"א דגם מימר' דר"ח מיירי אפי' בשבת דומיא דמימרא דשמואל וגם בשבת מותר לחלוב לתוך הקדרה. דהעז לא מיקרי פסולת:
כיון דהעז ראוי לאכילה. אלא מצד איסור שבת. לא בטל שם אוכל מיני'. וכתב עוד הר"ן וא"ת מ"מ העז מוקצה מ' איסור ואף החלב היוצא ממנה ליתסר משום מוקצה י"ל שמואל לטעמיה דל"ל מוקצה ונולד(וה"ה רב חסדא דאמר מדברי רבינו כו' היינו לדעת שמואל דל"ל מוקצה) עוד כ' הרמב"ן ז"ל דאפשר דאפי' למאן דא"ל מוקצ' ונולד שרי. שאין מוקצ' מ' איסור הבא מעצמו כגון זה דלא דחי' בידים כגון נר (ר"ל שהדליקו באותו שבת) אסור אלא בעוד שהאיסור עליו אי נמי אפי' בשנסתלק האיסיר בשעבר עליו כגון שוחט בשבת שאסורה משום מוקצה האוכל שלא עבר על השבת אפי' בשוגג מכיון שנסתלק האיסור. נסתלק המוקצה:
ומש"ה שרינן האי חלב שנחלב תוך הקדרה שאע"פ שהעז היתה מוקצ'. מ"מ האי חלב שנחלב נסתלק ממנו תורת מוקצ' ולא נעשה איסור בדבר וכה"ג ל"ל משום מוקצה. והיינו טעמ' ברישׁ ביצה גבי ביצה שנולדה בשבת. דפריך שבת דעלמא תשתרי ולא אסרינן לה משום מוקצ' עכ"ל הר"ן פר' חבית. וברישׁ מס' ביצה כ' הר"ן וז"ל אהא דאמרי' התם אמתני' ביצה שנולדה בי"ט. בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. במאי עסקינן אלימ' בתרנגולת העומדת לאכילה מ"ט דב"ה. ואי בעומדת לגדל ביצים מ"ט דב"ש נולד

הוא. ומשני רבה דמיירי בעומרת לאכילה. וי"ט שחל אחר שבת אסור לב"ה מן התורה דמאתמול בשבת גמר' לה והוי שבת מכין לי"ט דאסור. וכן נולד' בשבת שאחר י"ט אסור משום הכנה לב"ה ופריך נולד' בשבת דעלמ' שאינו אחר י"ט תשתרי. וכ' הר"ן וז"ל דהכא(ר"ל מדאמר אי בעומדת לגדל ביצים נולד הוא) משמע כיון שהתרנגולת מוקצ' אף הביצה נגררת אחדיה ולקמן אקשיני' שבת דעלמ' תשתרי והא התם התרנגולת מוקצ' מ' איסור שחיטה כו' ובפ' חבית נמי משמע הכי דאמרי' התם חולב אדם עז לתוך הקדר' כו' והא עז בשבת מוקצ' מ' איסור שחיטה כו' י"ל דכי פרכי' הכא מ"ט דב"ש מוקצ' הוא. מדין נולד אתינן עלה כו' כיון דהתרנגולת עומדת לגדל ביצים יצאה מתורת אוכל לגמרי. וביצה שלה אע"פ שהוא אוכל גמור כו' ע"כ נולד הוא ומתסר אבל תרנגולת העומדת לאכילה משום איסור שבת לא יצא' מתורת אוכל. דאיסורא דרביע עליה כו' אבל ביצתה לא נאסרה מעולם שרי'. והיינו נמי האי דחולב עז כו'. דבעז העומדת לאכילה עסקינן ומש"ה ניהו דהעז מיתסרא מחמת איסור שבת חלבה לא נאסר מעולם כו' וזה דרך נכון וברור. ויש לרמב"ן כאן דרך אחר וכתבתיו בחידושי עכ"ל הר"ן ריש ביצה מבואר מזה דיש מחלוקת בין הפוסקים אי האי דחולב עז כו' הותר בשבת למאן דאית לי' מוקצ'. אבל בי"ט ודאי שרי אי הבהמה עומדת לאכילה אבל ר"ח הובא בריי"ף הוא דעה ג' שחולק על דברי שמואל הנ"ל. ואפי' אשכול דהו' גופיה אוכל מ"מ אסור לסוחטו אפי' לתוך הקדרה מדאמר ר' יוחנן בדף שאח"ז הסוחט כבשים ושלקות למימיהן חייב חטאת. ואמר סתמא משמע אפי' לתוך הקדרה ע"כ חולק על שמואל וקי"ל כר' יוחנן. ועתה אבא בע"ה לבאר דברי מ"א. דמ"ש ולמאן דש"מ כו' דא"ב שחיט כו' וכ"מ בר"ן. ר"ל ממ"ש הר"ן פרק חבית תחלה לתרץ דהאי עז בשבת הלא מוקצה היא. ותי' דשמואל לטעמיה דל"ל מוקצה. והא השתא לא אסיק הר"ן אכתי לחלק בין מוקצ' מ' שעומד לגרל או מוקצה משום איסור שבת דרביע עליה ואפ"ה כ' דלשמואל דל"ל מוקצה שרי בשבת. לפ"ז ה"ה בי"ט אפי' עומדת לגדל מותר למאן דשרי מוקצה. אולם ע' מ"ש מהרש"א ריש ביצה בתו' ד"ה אוכלא דאפרת כו' הוכיח להיפך ע"ש. ועמ"ש בחידושי בע"ה בזה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שאין כו'** כ' דלרבינו חננאל אפי' לסחוט אשכול לתוך קדרה של אוכלים אסור ר"ל דבסי' ש"כ הביא ב' דעות וכאן בי"ט סתם דלא כר"ח ומתיר בעומדת לאכילה. ולא הביא כלל דעת ר"ח:

דעתו להקל. ר"ל דעת הרב"י להקל בי"ט. דאע"ג דלר"ח אין חילוק ואוסר אפי' בי"ט. דהא ר"ח מוקי האי דחולב עז כו' דוקא בי"ט כמ"ש הריי"ף בשמו. ואפי' הכי כ' דלית הלכתא

כוותיה אלא כר' יוחנן כנ"ל. אלא ר"ל רעת הרב"י מסברא דנפשיה להכריע דבי"ט ודאי לא קי"ל כר"ח וסתם כדעת המתירים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יש להקל כו'** ולטעמיה אזיל. שסובר כהרמב"ן. ר"ל הרב"י ס"ל דלהרמב"ן ולטעמיה אפי' עומדת לחליבה שרי. וכן מוכח מדברי הרב"י ממ"ש והביא דברי הר"ן שכ' בפ"ק דביצה הבאתיו לעיל דמוקי האי דחולב עז כו' דוקא בעומדת לאכילה כ' ע"ז הרב"י וז"ל אע"פ שבפרק חבית כ' הר"ן בשם הרמב"ן שאין מוקצה מחמת אסור הבא מעצמו כו' (כמו שכתבתי לעיל לשונו) כבר כ' בפ"ק דביצה שאותו דרך שכ' שם דבעז העומדת לאכילה עסקינן הוא עיק' עכ"ל הרב"י. מוכח מזה דס"ל להרב"י דלטעם הרמב"ן אפי' עז העומדת לחליבה מותר ויש מחלוקת בזה בין הר"ן ורמב"ן. לכן כתב הרב"י פה ע"ד תשו' רשב"א דלטעמיהי אזיל. דהרשב"א פ' חבית ס"ל כהרמב"ן. משום דס"ל להרב"י מדסתם הרשב"א משמע דמיירי אפי' בעומדת לחליבה ואפי' הכי כתב רשב"א דאפי' ישראל מותר לחלוב לאכלן. ע"כ משום דס"ל כהרמב"ן כנ"ל. וצ"ע דמה ענין זה לרמב"ן. דע"כ רשב"א מיירי בעומדת לאכילה. והיינו משום דס"ל למ"א דאין שום פוסק בעולם דמתיד בעומדת לחליבה וכמו שיתבאר. וא"כ ע"כ צ"ל אע"ג דהרשב"א כתב סתם מ"מ סתמא כפירושו דמיירי דוקא בעומדת לאכילה:

אי נמי בבהמת נכרי כו' וכמ"ש הלבוש. ר"ל לדעת הלבוש דס"ל דגם נולד מותר בשל גוי. אבל לפי מ"ש מ"א לקמן דנולד גם בשל גוי איכא הא ליתא דהא האי חלב מעז שעומד לחליבה נולד הוא:

ורמב"ן לא התיר אלא בעומדת לאכילה. וכ"כ הר"ן דיש פ"ק דביצה כצ"ל. (דלא כמו שראיתי הוגה בדפוס שלא כדת) ור"ל דהרמב"ן לא התיר אלא בעומדת לאכילה. גם לפי טעם הרמב"ן וכאשר יתבאר וב"כ הר"ן להדיא בפ"ק דביצה לפי טעמו של הר"ן דמיירי דוק' בעומדת לאכיל' ולדינא אין חילוק בין טעם הר"ן לטעם הרמב"ן דלא כמ"ש הרב"י על דברי הר"ן כמ"ש לעיל וכוונת מ"א דע"כ הרמב"ן לא התיר אלא בעומדת לאכילה. דהא הרמב"ן לא חילק אלא באיסור הבא ממילא. אבל אי דחי' בידים מודה דאסור וכמבואר ברמב"ן ואם היתה העז עומדת לחליב' הרי דחה העז בידים והוי כאלו דחה גם החלב בירים. וכן מבואר להדיא רפ"ק דביצה דפריך אי בעומדת לגדל ביצים מ"ט דב"ש נולד הוא. וא"כ ס"ל להש"ס כיון דהתרנגולת עומדת לגדל ביצים הוי דחי' בידים בין לתרנגולת ובין לביצתה דאי לא ת"ה לא פריך מידי (וא"ל דס"ל מאי שעומדת האם לגדל ביצים מ"מ עי"ז ביצתה לא הוי דחי' בידים. אלא דמוקי לה בעומדת לג"ב והבצים לגדל

האפרוחים וכדעת הרז"ה פ"ק דביצה וכן דעת הכלבו משא"כ בעז לחלב' כיון דאין החלב עומד לעשות גבינות לא הוי החלב דחיה בידים. ז"א דלא הוזכר שיטת הרז"ה בדמב"ן והדז"ה יחיד בדבר. וכן נראה ממ"ש הר"ן ריש פ"ק דבינה דמקשה מהאי דשבת דעלמא תשתרי אהאי דתרנגולת העומדת לג"ב וכן נראה מדברי רמב"ן שהביא הר"ן פרק חבית. ע"כ ס"ל דתרנגולת העומדת לג"ב הוא כפשוט' שאין הביצים עומדים לגדל אפרוחים). א"כ ע"כ מודה רמב"ן דאם העז עומדת לתליב' דאסור אפי' תוך אוכלין. וכדעת הר"ן וכל הפוסקים. וא"כ ליכא מאן דשרי בעומדת לחליבה. וע"כ גם רשב"א מיירי דוקא בעומדת לאכילה. וא"כ מה שכתב הרב"י דהדשב"א לטעמיה אזיל דס"ל כהרמב"ן. אינו ענין זה לזה לדעת מ"א. דרמב"ן לא כתב כ"א להתיר לחלוב תוך אוכלים אפי' בשבת. וזה גם דעת יתר פוסקים כנ"ל:

וצ"ע כו' אף הג"א מודה כו' דהרב"י הביא הג"א בפ"ק דביצה וז"ל אם חולב גוי וישראל רואהו (שלא יאסר מחשש חלב טמא) והביאו לישראל דורון בי"ט ראשון בשני י"ט של גליות מותר לערב כו' וכ' ע"ז הרב"י ז"ל נראה מדבריו דבו ביום אסור. אבל הרשב"א כתב בתשובה כו' והיא תשוב' רשב"א שהוב' פה בש"ע בהגה ובמ"א. וס"ל להרב"י דהרשב"א והג"א חולקים דרשב"א מתיר אפי' בו ביום. וכתב ע"ז בד"מ ואפשר דבעומדת לאכילה אף הג"א מודה דשרי עכ"ל:

ולכאורה הכונה דע"כ אין הג"א חולק על הרשב"א. אלא בעומדת לחליבה אבל באמת אם עומדת לאכילה גם הג"א מודה דשרי וע"ז כתב מ"א דע"כ ז"א. ואין הכונה של מ"א דע"כ הג"א אוסר אפי' עומדת לאכילה. דהא כתב בהג"א והביאו דורון לישראל בי"ט א' א"כ ע"כ הבהמה היא של גוי. וא"כ אפי' עומדת לחליבה דינו כעומדת לאכילה. דהא של גוי א"צ הכן. אין זה קושי' דהא מ"א גיפי' חולק על הלבוש. וס"ל דניהו דאין מוקצה בשל גוי וא"צ הכן אבל נולד גם בשל גוי אסור. ואי עומדת לחליב' ה"ל נולד אלא הכי קשיא ליה דמשמע מלשון ד"מ דמודה הג"א לרשב"א בעומדת לאכילה משמע דלא פליג הג"א על הרשב"א אלא בעומדת לחליב'. משמע דס"ל דהרשב"א מתיר אפי' עומדת לחליבה וכדס"ל להרב"י וכנ"ל ובאמת ז"א דגם רשב"א גופיה אינו מתיר אלא בעומדת לאכילה. וכמ"ש מ"א לפני זה:

וצ"ל כו' ולכן כתב בש"ע נהגו בו איסור. דהא דברי הגהת רמ"א קאי ע"ד המחבר. והמחבר ע"כ מיירי בעומרת לאכילה וכמבואר בדבריו. וע"ז כ' ונכרי כו' איך נהגו בו איסור משמע אפי' עומדת לאכילה נהגו איסו' והו' מדברי הג"א הנ"ל וע"כ חזר בו רמ"א:

ומ"ש הלבוש כו' דהלבוש הביא דברי רשב"א הנ"ל דאם חלב גוי תוך קררה ריקנית מותר. ולא העתיק טעמו של הרשב"א דישראל גופי' מותר לחלוב לאוכלין. אלא נתן טעם וז"ל שאין שייך מוקצה ונולד בשל גוי (רצה לומר דהא לתוך קדרה ריקנית איסורו דמעיקרא אוכל והשתא משקה והוי נולד וכמו שכתב מ"א ס"ק ב' ובשל גוי ליכא משום מוקצה ונולד) כמו ביצה וחלב. כמ"ש סי' תקי"ג דאית' שם גוי שהביא ביצים בי"ט א' של גליות ומסל"ת שנולדו מאתמול מותר לסמוך עליו. דמסל"ת נאמן באיסור דרבנן:

ות"ל בלא"ה הא בשל גוי ליכא משום נולד. אאע"כ ניהו דמוקצה ליכא בשל גוי דדעתו על הכל והו' בידו משא"כ נולד דלא היה בעולם מאי מהני דעתו של גוי ואין חילוק בנולד בין גוי לישראל. וה"ה חלב דהוי נולד דאסור בשל גוי וכן מוכח לקמן סי' תקי"ז: אולם לא הבנתי דאיה זו דאטו ביצה לדידן אסור משום נולד דהא אפי' בתרנגולת העומדת לאכילה ביצת' אסור לדידן. דקי"ל כרבה דיש ביצה דבי"ט שאחר השבת אסור מן התורה משום הכנה. וי"ט דעלמא אסו' מדרבנן דגזרינן י"ט דעלמא אטו י"ט שאחר השבת. וא"כ אין ראיה מהאי דביצה דבסעי' תקי"ג ותקי"ז. וע"ל סי' שכ"ה סעיף. ד':

אבל ביש"ש כו' דהא אף בביצה כו' ר"ל דפשטות לשונו משמע דלא התיר מהרי"ל כ"א ביום שני אבל באותו יום אסור וכמ"ש ד"מ וא"כ למה הוצרך לטעם דאין לדמותו לביצה. משמע אע"ג דביצה אסורה הכא קיל מיניה ושרי הא גם ביצה שנולדה בראשון מותר בי"ט שני של גליות:

ולכן כת' דאף ב"ב שנחלב שרי כו'. ר"ל דברי מהרי"ל לצדדים אמורים אם נחלבה בשבת שלפניו לא הותרה בשבת משום משקין שזבו. וא"כ גם ביום א' שהוא י"ט א ג"כ אסורה משום הכנה דהוי כאלו שבת הכינה לי"ט ולא הותרה אלא ביום שני שהוא י"ט שני ולזה א"צ לחלק בין חלב לביצה דגם ביצה כה"ג מותר. אבל נחלבה בי"ט מותרת אפי בו ביום ובזה קול מביצה דאסורה עכ"פ בו ביום ובזה צריך לחלק דאין לדמותו לביצה כו'. וע"ז סיים יש"ש ועוד הוסי' טעם להתירו אפי' בו ביום דהרי בה"ג מתיר סחיטה כו' וא"כ ל"ל בי"ט משום משקין שזבו. וניהו דלא קי"ל כבה"ג מ"מ אם נעשה ממילא כו'. ובמהרי"ל משמע כו' דדוחק לומ' דלצדדים קתני:

סתרי אהדדי דהא לפי' פי' של יש"ש כוונת מהרי"ל להתי' החלב אפי' בו ביום. ואייתי מהרי"ל ראיה מדברי הג"א בשם א"ז להתיר דאין לדמותו לביצה משום נולד. וגם ליכא משום משקין שזבו והא אדרבא בהג"א בשם א"ז כאשר הגרסא לפנינו אדרבא אוסרו. וכמ"ש רמ"א בהגה פה משמו. אולם המעיין בישש"ש ריש ביצ' יראה שהרגיש בזה וכתב

וז"ל אכן בהג"א ריש ביצה כ' לאיסור בשם א"ז. ועיינתי בא"ז גדול שהאריך לאסור. ואולי ט"ס הוא ובספר אחר מצא להתי' עכ"ל יש"ש:

ול"נ דברי מהרי"ל כפשטן ר"ל דבק נחלב בשבת שלפניו ובין נחלב בי"ט ראשון לא הותרה אלא בי"ט שני. אבל בו ביום אסור:

ומה שהוכרח מהרי"ל להביא דברי הג"א מא"ז שכ' דאין לרמותו לביצה. הא גם ביצה מותרת בי"ט שני. על זה כתב מ"א משום דקי"ל דנכרי שצר כו':

ואמר הטעם דאי' בהג"א מא"ז כו' ובאמת אין הג"ה מא"ז מיירי כלל מענין שמדבר בו מהרי"ל (ואנחנו לא נדע על מאי קאי דברי הג"א מא"ז)ולא הביא דברי הג"א מא"ז כ"א ללמוד מדבריו שמותר לומר לגוי לחלוב משום צער בעל חיים וכמ"ש לעיל סי' ש"ה. וכיון דאין זה מבוא' להדי' בש"ס הוצרך להביא ראיה לזה מדברי הג"א מא"ז. וא"כ ל"ל שמא יאמר לגוי דהא באמת מותר לומר לגוי:

וא"כ אין היתר כו' דהא יסוד ההית' של יש"ש בנוי על דברי מהרי"ל. ולפי דעת מ"א גם מהרי"ל אוסר בו ביום:

לכן נ"ל כו' ולכן כו' וחולב לתוך אוכלים כו' והיינו כמ"ש המחב' שבא החלב לתקן האוכלים או שיש בו פרורים והחלב נבלע כו' וכ' הט"ז ריש סי' זה דאז אפי' החלב שלא נבלע בפרורים גם כן מותר וצריך פרורים מרובים ולא הות' משום פרוסה אחת לחלוב חלב הרבה. ועכ"פ בעי' שיבלע חלב מרובה תוך האוכל וקורא תגר על מנהג ההמון. ועכ"פ צריך לאכול האוכלים בו ביום:

ואם אינה כו' בפלוגתא שכ' סי' תצ"ה:

והיינו אי קי"ל מוקצה מותר בי"ט דלדידי' אפי' עומרת לחליבה מותר. כמ"ש מ"א בס"ק א' דא"כ שחיט לה ואכיל כל מה דבנווה:

ובבהמת נכרי אפי' כו' מות' לחליב לאוכלים כיון דבשל גוי ליכא מוקצה. וא"כ אפי' החלב ממנה מות' וכסברת מ"א ס"ק א' דא"ב שחיט לה כו':

אבל לחלוב תוך קדרה ריקני' אסור לכ"ע. ר"ל אפי' בבהמת גוי דניהו דמוקצה ליכא בשל גוי מ"מ נולר איכא דלא כלבוש כנ"ל. ולתוך קדרה ריקנית הוי נולד דמעיקרא אוכל והשתא משקה וכמ"ש ס"ק ב' ולזה לא מהני אי בעי שחיט כו' ולכן אפי' עומדת לאכילה אסור:

ואם נכרי כו' ריקנית אסור בו ביום. כמ"ש רמ"א בשם הג"א דלא כרשב"א:

ואם נחלב בשבת כו' אסור כמ"ש מ"א סימן ש"ה ס"ק י"ב בשם הרמב"ם וז"ל כיון דהבהמה אינו ראוי לאכילה (משום איסור שחיטה) הוי מוקצה עכ"ל שם. וגם י"ל משום

משקין שזבו. גם איכא לצרף בשבת סברת ר"ח שהביא מ"א בס"ק ב'. וא"כ בי"ט א' שאחריו אסור משום הכנה וכנ"ל:

מצטער כו' בי"ט כו' אבל בשבת אסור אא"כ גונח וכדלעיל סי' שכ"ח:

דהא בריש ביצה כו' דהא אפי' ביצה העומדת לאכילה אוסר רבי יצחק משום גזרה אטו משקין שזבו. ואף להחולקים על ר"י היינו משום דביצה לא דמו למשקין שזבו. אבל משקין שזבו גופייהו ליכא מאן דמתיר. כ"ש לסחוט לכתחלה דאסור גם ביום טוב:

סימן תקו

סעיף א

(**ס"ק א**) **אין כו'** וגם לאו לצורך כו'. האי גם לאו לצורך כו' הוא עיקר הטעם דהא מבואר בר"ס תצ"ה דלאוכל נפש אפי' היה אפשר מעי"ט מ"מ מותר וע"ש:

עססי' תק"ד ר"ל דבתבלין הותרה המדידה לפי שהוא לצורך א"נ שלא יקדיח תבשילו וכמ"ש שם:

סעיף ב

(ס"ק ב) אין מרקדין כו' לזמן מרובה. וא"כ אין איסורו כ"א מדרבנן:

ויש"ש כ' כו' מלישה ואילך עסי' תצ"ה דלטעם זה יש מחלוקת הפוסקים אי אסור מן התורה או רק מדרבנן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יש מחמירים כו'** אבל השונה כו' שהרי נרא' כו' ולכן התיר המחבר וגם היש מחמירים מודים דאם נפל בו צרור דמותר לרקדו שנית. דדוקא אם נוטלו בידו איכא דרך בירה אבל ע"י ששונה לאו דרך בירה היא. וגם משום הרקדה ליכא דהא הכל יוצא דהא אין שם סובין ואע"ג דנשאר הצרור בנפה כיון דליכא סובין אין זה הרקדה ומותר אפי' בלי שינוי אע"ג דאי אין בו צרור ומרקדו שנית צריך עכ"פ שינוי כי כן כ' הרב"י דצריך שינוי. צ"ל דבאין בו צרור אע"ג דאין בו סובין מ"מ כיון דנתכוין להרקדת הקמח נראה כהרקדה וצריך שינוי. משא"כ כשיש בו צרור ואין כוונתו כי אם ליקח הצרור אינו נרא' כהרקדה:

וא"כ בקמח שלנו כו' ר"ל לטעם זה דלכך הרקדה שניה שריא כיון דכבר נרקד ואין שם סובין א"כ לדידן דכבר נרקד ברחיים (ר"ל ע"י הכלי שקורין בייטל) אפי' פעם א' מותר. דגם בפעם א' נקרא פעם שני. ועכ"פ שינוי בעי וכמ"ש בש"ע אי ליכא בו צרור. אולם לפמ"ש הב"ח דבטעם שני לא הותר ההרקדה אלא בכברה הראשונה אבל בכברה אחרת

שמוציאה הקמח וקולטת הסולת אסור דהוי כתחלת הרקדה דמה לי תחלת ההרקד' שמוציא הסובין ומה לי הרקדה שניה שמוציאה את הקמח (וא"כ ה"ה אם נקבי נפה שני' הם קטנים מנקבי נפה ראשונה וע"י זה מוציא ומפריש גם הסובים הקטנים ג"כ אסור) וכתב הפר"ח דראוי להחמיר כדבריו. אם כן גם בקמח דידן אע"ג דכבר נרקד ברחיים פעם אחת מ"מ אסור לרקדו דהנפה מוציאה פסולת יותר ממה שהוציא הרחיים וכאשר יעיד החוש. ועיין מ"ש ט"ז פה ובסי' שי"ט כיצד יעשה אם נפל זבוב לתוך המשקין:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שרוצה כו'** בשעת לישה כו' ר"ל כה"ג לא שייכא שני טעמי איסור שכ' בס"ק ב'. לא טעם שנעשה לזמן מרובה. דהא אין דרך הרקדה שניה כי אם בשעת לישה ולא לזמן מרובה. וגם טעם דלא הותר מלאכות שקודם לישה. מ"מ כה"ג ליכא מלאכה דהא אין בה סובין וגם הוי בשעת לישה ה"ה הלישה עצמה דמותרת:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ע"ג כו'** צריך שינוי אחר וכתב בספר א"ר דאם מהפך דף השולחן ומרקד עליו זה מיקרי שינוי וכמ"ש רש"י ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ולהוליכן כו'** בשבת. דבי"ט יוכל לאפותה. דהא מיירי במקום שהחלה טהורה ונאכלת לכהן:

סעיף ז

(ס"ק ז) אוכל כו' עבי"ד דאסור לאכול עד שיפריש תחילה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ולמחר כו'** שמא יבקע הנוד. דתנן בדמאי והובא בעירובין דף ל"ז וביתר מקומות. הלוקח יין מבין הכותים קודם שגזרו על יינם. ולאשר חשודים על לפני עור לא תתן מכשול. ואין מפרישים תרומות ומעשרות ממה שמוכרים לאחרים. והוא ע"ש ואין לו כלים להפריש לתוכן תרומות ומעשרות. ס"ל לר"מ דא"ל ברירה לכן מותר לו' שני לוגין שאני עתיד להפריש (דרך משל אם סך הכל מאה לוגין) הן תרומה (כשיעור עין בינוני) וכן אומר על שאר המעשרות אשר צריך להפריש ועל סמך זה מותר לשתות מהיין בשבת והנשאר לבסוף הוברר למפרע שהוא התרומה ומעשר. ור' יודא פליג ואמר אפי' אי אמרי' ברירה מ"מ הא א"ל שמא יבקע הנוד וישפך היין שיהי' תרומה ומעשר ונמצא למפרע שתה טבל. ור"מ לא חייש להכי דהוי מילתא דלא שכיח אבל כאן אף

דבשעת אכילה לא עביד איסורא מ"מ לבסוף ודאי לא יוכל להפריש חלה דהא צריך לבער לכ"ע אסור דיאכל טבל למפרע:

דהא אסור ליתן על תנאי כמ"ש לעיל סי' תמ"ח סעיף ג':

שמא יאכלנו כו' והוי דומיא דשמא יבקע הנוד. והכא לכ"ע חיישינן דמלתא דשכיח שהגוי יאכלנו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מן המשויר חלה אבל אסור כו'** זה גם בחול אסור כמ"ש הרא"ש דגבי חלה כתיב ראשית לכן בעינן שיהיו שירי' ניכרים דהיינו לאחר שהפריש חלה ישארו שירי'. וכן מבואר בי"ד וכן דייק לשון רמ"א שכ' מפריש מן המשויר. משמע קצת מן המשויר ולא כולו. אולם הרב"י הקשה על הטור שהביא תחלה דעת ר"ח דבחלת ח"ל אפי' לש מעי"ט מותר להפריש חלה בי"ט כיון דאוכל והולך ואח"כ מפריש אין ההפרש' מיקרי תיקון. אבל הרי"ף ורש"י אוסרים. וכ' עוד ור"ח כ' בשם רש"י דאפי' מה שאוכל ומשייר החלה הוי בכלל אין מגביהים תרומות ומעשרות. וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא טוב שלא להפריש אלא אוכל ומשייר עכ"ל הטור. וכתב הרב"י ואע"ג דלר"ח בשם רש"י לאכול ולשייר נמי אסור לא חש רבינו לאותו סברא דחומרא גדולה הוא. ואפשר דתיקון זה שכתב רבינו מהני גם לפי מ"ש ר"ח בשם רש"י כו' דהאי אוכל ומשייר שכ' ר"ח היינו שאוכל כל הפת ומשייר כדי חלה לבד או מעט יותר דה"ל כמפריש ממש ואוכל ומשייר שכתב רבינו היינו שמשייר הרבה יותר מכדי חלה דתו לא הוי כמפריש חלה בי"ט שהרי במוצי"ט מפריש חלה מתוך פת מרובה. והכי דייק לשון רבינו כו' עכ"ל הרב"י. נראה. דתי' בתרא נרא' עיקר בעיני הרב"י. ולפ"ז מי שרוצה לצאת גם ידי הר"ח בשם רש"י צריך להניח הרבה יותר משיעור חלה. אבל הב"ק תולק על הרב"י ומפרש דברי הר"ח בשם רש"י דאוסר אלא לפי שיטת רש"י דס"ל בחול סגי אם מניח רק כדי חלה מצומצם. דס"ל דכה"ג לא בעי' שיהיו שירי' ניכרים. וע"ז כ' דבי"ט אסור כה"ג דזה הוי כהפרשה. אבל לדידן דס"ל כהרא"ש דגם בחול צריך להניח מעט יותר משיעור חלה כנ"ל כה"ג מודה הר"ח בשם רש"י דגם בי"ט מותר דלא נראה כמפריש וא"כ א"ש דברי הטור דאם מניח מעט יותר משיעור חלה יוצא אליבא דכ"ע וא"צ להניח הרבה יותר משיעור חלה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ומותר לאפות.** וב"ח פסק כמרדכי כו' דהמרדכי כתב דאין לאפותה בי"ט דאין יכול לאוכלה כו' ותמה עליו הרב"י וז"ל אמאי אינו יכול לאוכלה הרי בח"ל אוכל והולך

ואח"כ מפריש כו' עכ"ל ולכך פסק רמ"א דלא כמרדכי וכ' שמותר לאפותה. אך הב"ח הסכים עם המרדכי וכ' שכוונת המרדכי שאין יכול לאוכלה ר"ל עכשיו קודם האפיה א"כ גם האפייה אסורה. דהוי כמו עיסה חציה של גוי כו':

ממתני' פ"ג דפסחים דף מ"ו ע"א תנן כיצד מפרישים חלה (בפסח) בטומאה (ר"ל כשעיסה טמאה) רא"א לא יקרא לה שם חלה עד שתאפ' דאם יקרא לה שם חלה אין לו תקנה דהא לאפותה א"א כיון דטמא' היא לא חזיא למידי ואם יניחנה עיסה תחמיץ ויעבור על בל יראה לכן לא יקרא עליה שם חלה ויאפה כל העיסה ואחר האפיה יפריש חלה. והא התם ג"כ אפשר לחלק העיסה דהיינו להפריש החלה. אלא דאיסורא דחמץ רביע עלה ואפ"ה מותר לאפות כל העיסה יחד ע"כ דלא דמי לעיסה חציה של גוי וה"ה הכא ועמ"ש הט"ז אך נסתפקתי לא ידעתי גם לדעת הב"ח למה לא יהיה מותר להפריש בעודה עיסה קצת יות' משיעור חלה. ושאר העיס' יאפה. ואחר י"ט יפריש ממה ששייר בעודה עיסה או אחר אפיית המשויירת יפריש חלה ומה לי אם משייר מן האפוי ואוכל והולך או משייר מן העיסה:

ומ"כ כו' ומ"מ נ"ל להקל. ר"ל ניהו דלטעם המ"כ אין ראיה מהאי דפסחים דלא כמרדכי. מ"מ מסברא נראה למ"א להקל. דטעם קנס אין הפוסקים מודים לו וכמ"ש מ"א אח"ז. ועבי"ד סי' צ"ט סעיף ה' דאם ביטל איסור בידים אפי' דיעבד אסור משום קנס מ"מ אם ביטל בשוגג מות' ולא קנסוהו. ומ"ש מ"א דבשכח. עמ"ש מ"א סי' תקכ"ז ס"ק וי"ו:

משמע דאין חילוק. וא"כ ע"כ אין הטעם משום קנס:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **יוכל כו'** דל"ע כלום רק מחשבה. ר"ל שמחשב שחלה שמפריש מן העיסה שלש בי"ט תפטר גם העיסה שלש מעי"ט כה"ג מותר כיון דלא עביד מעשה לצורך העיסה שלש מעי"ט. דהא בלא"ה צריך לפת חמה. ולפ"ז ע"כ צ"ל דהעיסה שלש בי"ט יש בה שיעור חלה דאל"כ הלא א"א להפריש חלה דהא העיסה שלש בי"ט פטורה. וגם אם יצרפה להעיסה שלש מעי"ט וע"י צירוף סל תתחייב. ואח"כ יפריש חלה זה אסור דהא עביד מעשה רבה לצורך העיסה שלש מעי"ט. והוא פשוט לענ"ד דלא כמ"ש בס' ח"מ דפשוט ליה להיפך ע"ש:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ויצרפם כו'** פי' שיהיו סמוכים כו' ר"ל כה"ג א"צ צירוף סל ודי שיהיו סמוכים:

סעיף יג
(**ס"ק יג**) **והי' טמאה**. כגון בזה"ז. ר"ל מ"ש בש"ע והיא טמאה הוא לאו דוקא דמשמע שהוא תנאי וגם אפשר שהי' טהורה. וע"ז כ' דליתא דבזה"ז ודאי טמאה דלא משכחת טהורה דא"א שלא הי' באוהל המת וכדומה ואין לנו אפר פרה וממילא נטמאת העיסה:

סעיף יד
(**ס"ק יד**) **לא יאפה כו'** שאסור לאכלה כו' ועסי' תנ"ז. ר"ל אף ע"ג דחלת ח"ל מותר לאכלה אפי' היא טמאה רק שהכהן לא יהי' טמא בטומא' היוצאת מגופו כגון בעל קרי לכן מותר להאכילו לכהן קטן שעדיין לא ראה קרי או לכהן גדול שטבל לקריו. וכמ"ש בי"ד ריש הל' חלה מ"מ מבואר לעיל סי' תנ"ז דאין נוהגים כן בזה"ז להאכילו לכהן וע"ש במ"א הטעם:

סעיף טו
(**ס"ק טו**) **אסור וכו'** שירצה. אי נמי כצ"ל והם שני תרוצי התוס' וע"ש במהרמ"ש:

סעיף טז
(**ס"ק טז**) **אם יש כו'** משמע בתוס' כו' וז"ל התוס' ד"ה הציל כו' אור"י כשאפו בי"ט מצות מסולת נקיה שיש לו די לצורך י"ט אין אופים אחריהם פת של הדראה אלא מתחלה יעשה של הדראה ואח"כ יעשה הנקיה עכ"ל תוס' מבואר מלשונם. דמותר לאפות ההדראה תחלה אע"ג שיודע שיאפה אח"ז פת נקיה שיהי' לו די בהנקי' לבד:

סעיף יז
(**ס"ק יז**) **מותר כו'** אינו מתקן כלום ועוד דמפורשים כו' כצ"ל וכ"ה בב"י בשם מהרי"א והם שני טעמים. טעם א' דאינו דומה להפרשת חלה דשאני חלה דאסור לאכול העיס' בלי הפרשת חלה. א"כ ההפרש' הוי תיקון גמור ואע"ג דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש עכ"פ צריך הפרשת חלה דאל"כ אכל טבל למפרע משא"כ במתנות דאפי' אינו מפריש כלל ניהו דעבר על עשה וגם יש בידו גזל כהן אבל לא עשה איסור באכילתו דלא טבלן. טעם שני כיון דהמתנות ניכרות הזרוע ולחיים וקיבה הוי כאלו הן מפורשים ועומדים ולא עביד מידי בהפרשתן:

סימן תקז

סעיף א
כ' ד"מ כו ולכן כולם אסורים. ר"ל שהיה לנו לאסור כולם:

וכמ"ש הטור סי' תק"ד כצ"ל וכ"ה בש"ע שם סעיף ג' לכתוש הריפות במכתשת גדולה אסור ובקטנ' מותר ולפי שאין אנו בקיאים איזה מיקרי קטנה או גדולה הכל אסור:
דמותר להסיק כו' ואין בו משום חיסום. וע"כ מיירי שרוצ' לאפות שם דאל"כ לחנם ודאי אסור בי"ט וכן מבואר שם להדי' דמיירי דרוצה לאפות שם וכמ"ש סעיף ה'. ות"ל דאסור שמא תפחת. משמע דסתם תנורים שלנו נקראים קטנים:
בי"ד סי' צ"ז כצ"ל. לענין פת שאפאה עם הצלי בתנור א' דיש משום ריחא מלתא. דיש חילוק בין תנור גדול לתנור קטן ע"ש ע"כ צ"ל דגם אנו בקיאים מהו תנור קטן:
של מצה. וכתב פר"ח בקונטרס אחרון בי"ד סי' צ"ז דהיינו שלא יהיה כל ככר עב טפח כדין מצה. דאל"כ נתת דבריך לשיעורים. דאם יעשה הפת עבה הרב' יוכל לאפות הרב' אפי' בתנור קטן. והכל לפי עוביו של ככר. עוד כתב שם פר"ח דדבר פשוט שקרקעית התנור יחזיק בבת אחת י"ב עשרונים. ובפלתי סי' ק"ח כתב להיפך שנתנו השיעור בתנורי' שלהם שהיו מדביקים בדופני תנור וצ"ל שהדפנות מחזיקים י"ב עשרונים. ולפ"ז קרקע התנור אינו מצטרף. דהא הם לא היו אופין כלל בקרקע תנור. כ"א לדבק בצדדים. אבל בתנורים שלנו שמחוברים מהרבה חתיכות או לבנים וניתן טיט בין חרס א' או לבינה א' לחברו להדביקן יחד:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'**. משום דמקלי קלי כו' וסיים הב"ח ואם כן כשנהנה ממנו אז באמת אין האיסור ניכר עכ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומבטלן**. אע"ג דדשיל"מ כו' הכא כיון שאינו נהנה כו'. הוא קושית הש"ס ותירוצו:
וכמ"ש סי תרע"ז כתב הטור. (והוא י"א שס בש"ע) מותר שמן של נר חנוכה אפילו נתערב בשמן היתר אסור להוסיף עליו עד ששים והוא דעת מהר"ם מר"ב דס"ל אפי' באיסור דרבנן איו להוסיף עליו כדי לבטלו וכתב מהר"ם ואין זה דומה לעצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור בי"ט שמרבה עליהן כו'. דשאני התם שאינו נהנה מהן עד אחר ביעורן אבל הכא נהנה בשעה שהנר דולק עכ"ל. ואם כן מזה יליף מ"א דאפילו לדעת הרב"י בי"ד סי' צ"ט ס"ל דבכל איסור דרבנן מותר להוסיף וכנ"ל. מ"מ הכא הואיל והוא דשיל"מ הי' ראוי לאסור אלא דמותר להוסיף משום דמקלי קלי. וכיון דמבואר מדברי מהר"ם דאם נהנה לאורו לא מהני מה דמקלי קלי דאז עדיין האיסור בעין אם כן גם לדידן כיון דהכא הוי דשיל"מ אסור ליהנות לאורו אף על גב דמקלי קלי וכיון דאז עדיין

האיסור בעין וס"ל השתא למ"א דה"ה להתחמם כנגדו אסור דזה דומה לנהנה מאורו. דהחימום בא כשעדיין האיסור בעין:

וכ"מ ברא"ש כו' שכ' בשם בעה"ת לאסור בין פתילות ובין לפידים שנשארו בי"ט א' של ר"ה או בשבת שלפני י"ט להדליקן ביום שני של ר"ה או בי"ט שאחר השבת משום הכנה. וכמ"ש ס"ס תק"א וסיים אא"כ מרבה עצים מוכנים על הלפידים. ולא כתב ג"כ תקנה לפתילות להרבות עליהן. דהא כולל איסור הלפידים ופתילות בחד בבא. ה"ל ג"כ לכלול גם בהיתר הלפידים גם הפתילות אלא ע"כ דפתילות כיון שנעשו להאיר ל"ל תקנה ע"י שמרבה עליהן. כיון שנהנה מהן בשעת בעורן:

וכ"מ בב"ק דף ק"א דאיתא התם דאין איסור שביעית חל על עצים דכתיב בשביעית לאכלה. ולכן אינו נוהג שביעית כ"א בדבר הדומה לאכילה שהנאתו וביעורו שוה משא"כ עצים דבאה ההנא' אחר ביעורו. ופריך והא איכא עצים דמשחן. ופירש"י שהן עצי שמנים דעומדים להאיר דהנאתו וביעורו שוה ויהי' חל שביעית עליהן ומשני רוב עצים אפי' דמשחן עומדים להסקה. ובהסקה הוי הנאתו אחר ביעורו עכת"ד גמ'. מוכח מזה מה שנעשה להאיר הוי הנאתו בשעת ביעורו. ול"ל מיקלי קלי:

וצ"ע דהתוס' כו' דאיתא שם רע"א הא דכתיב אך ביום הראשון תשביתו שאור. ר"ל אעי"ט דאי בי"ט ר"ע ס"ל אין ביעור חמץ אלא שרפה והכתיב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להבער' שהיא אב מלאכ'. והקשו התו' הא חמץ מהנשרפים וקי"ל כל הנשרפים אפרן מותר. וא"כ יוכל לבער החמץ בי"ט וכשיעש' גחלים אז מותר ליהנות מהן. וא"כ ההבער' הוא צורך י"ט. דע"י גחלי החמץ יאפה או יצלה. ותי' לתי' בתרא. וז"ל אי נמי כיון דמתחלת הבערה אינו יכול ליהנות ממנו אע"ג שיהי' לו הנאה ממנו אח"כ אסור כמו נדרים ונדבות כו' עכ"ל התוס'. ומלשון זה משמע כמ"ש מ"א דדעת התוס' כיון שאינו יכול ליהנות בתחלת הבערה אסור. (ואין הטעם לאסור משום שעיקר כוונתו לקיים מצות ביעור ומה"ט גם נדרים ונדבות אסורים וכ"כ התו' בשבת דף כ"ד ע"ב ד"ה לפי שאין כו' דהטעם דאין עיקר ההבער' לצורך אוכל נפש דלא כמשמעות התו' דפסחים הנ"ל. ועיין בביצה דף כ"ז ע"ב תוס' ד"ה ועל החלה כו'):

אסור לשרוף כו' וא"כ הכא בעצים דאסורים אע"ג דמבטלן ברוב מ"מ הלא אסו' ליהנות בתחלת ביעורן להתחמם או ליהנות לאורן. א"כ אף ע"ג שלבסוף יהיה רשאי ליהנות מ"מ לפ"ד התוס' יהיה אסור להסיקן:

וא"ל דשרי להתחמם כו' לכאורה אין כוונתו בזה ליישב דברי התוס' דפסחים. ור"ל אע"ג שכתב התו' כל שאינו יכול ליהנות ממנו בתחלת הבערה אסו' לבערו. מ"מ הכא מותר.

דאע"ג דאסור ליהנות מאורו כמ"ש מהר"ם כנ"ל מכל מקום מותר להתחמם כנגדו. ואע"ג דטעם היתר החימום משום דהחום בא מאותו מעט שכבר כלה מ"מ מיקרי שהנאה בא לו מתחלת הבערה ומותר לבערו. א"כ הדרא קושית התוס' לדוכתיה דא"כ גם בחמץ מותר להתחמם נגדו מיד. מה"ט גופיה. וא"כ אכתי יכול לבער החמץ בי"ט כיון דיכול ליהנות ממנו מיד להתחמם לענין מוקצה דאסור גם כן בהנאה. אע"כ לא בא בזה ליישב דברי התוס' אלא דינא קאמר דלעיל פשיטא ליה מדאוסר מהר"ם ליהנות לאורו ה"ה דאסו' להתחמם כנגדו. וע"ז כתב עכשיו דאינו דומה דאע"ג דליהנות לאורו אסור מכל מקום להתחמם שרי אולם לשונו משמע דבא ליישב דברי התוס'. דודאי דברי התוס' אמת דכל שאינו יכול ליהנות ממנו בתחלת ביעורו אסור לבערו. ואעפ"כ כאן מותר להסיק בהן דאפשר ליהנות מהן מתחלתו דהיינו להתחמם אע"ג דטעם ההית' דהחום בא מן אותו מקצת שכבר נשרף מ"מ מיקרי נהנה מיד כמו המסיק בעצי היתר לבשל או לאפות דגם כן אינו ראוי לאפות ולבשלו מיד. ואפ"ה א"ש האי דחמץ דאסור לבערו בי"ט ול"ל הא יוכל ליהנות מיד להתחמם כנגדו. וי"ל דמ"א אזיל לשיטתיה שכ' בסי תק"א ס"ק ג' בשם הר"ן. וכ"כ בסי' תקי"א דמדורה להתחמם לא הותר אלא משום מתוך שהותרה לצורך כו' וא"כ ר"ע לטעמיה דל"ל מתוך כדאיתא שם באותו סוגיא דאמר רבא שמע מיניה מדר"ע תלת חד מינייהו דלא אמרינן מתוך ע"ש:

וא"ל לפ"ז תיקשי דברי התוס' שם ע"ב שהקשו ע"ד רבא שאמר ש"מ דר"ע ל"ל מתוך. והמובן הפשוט דא"א דס"ל דאמרינן מתוך מותר לבער החמץ משום מתוך. וכתב התוס' וז"ל ואע"ג דבעי' צורך היום קצת. הכא מה שמבער הוי צורך עכ"ל. ולפי מ"ש בלא"ה מוכח דל"ל מתוך דאל"כ אפילו תימא דמצות ביעור חמץ לא מיקרי צורך. מ"מ כיון דאפרו מותר. הא רשאי לשרפו ולהתחמם נגדו כנ"ל ז"א דהא התוס' כתבו תחלה תירץ אחר לקושייתם הנ"ל וז"ל כיון דחמץ מהנשרפים כו' ואור"י דסברא הוא דקרא דתשביתו מיירי בכל ענין אפי' אינו צריך לגחלתו. אי נמי כיון דמתחלת הבערה כו' כנ"ל עכ"ל. ושני התירוצים אין חולקים לדינא זה ע"ז. א"כ אינו מוכח דר"ע ל"ל מתוך מדלא הותר ההבערה לבער החמץ ולהתחמם נגדו. די"ל דראיית ר"ע כתי' א' דתוס' דקרא מיירי בכ"ע אפי' א"צ להתחמם. אע"כ ראיית רבא כפשוטו דביעור חמץ גופיה ה"ל להתיר משום מתוך ובזה א"ש דברי התוס' הא בעי צצורך היום קצת. ולפמ"ש סי' שכ"ה דמוקצ' א"א בהנאה כו' לק"מ. ר"ל דא"ש דברי התו' דפסחים דהכא כיון דמותר בהנאה מות' ליהנות מיד בתחלת בעורו להתחמם או ליהנות לאורו. משא"כ חמץ וכן נ"ח דאסורים בהנא'. ודע דלעיל סי' תק"א במ"א ס"ק י"ב הבאתי בשם ס' א"ר דשם כ' דמוקצה אסור בהנאה

וזה היפך ממ"ש פה. לק"מ. דודאי מ"א לנפשיה ס"ל דמוקצה אסור בהנאה. ואע"ג דבסי' שכ"ה כתב בשם התוס' דמותר בהנאה באמת גם שם הקשה מ"א על דבריהם ע"ש. וכאן לא כתב כ"א למאן דס"ל דמוקצה מותר בהנאה והיינו התוס' כמ"ש סי' שכ"ה. א"ש דברי התוס' דפסחים וגם י"ל דהתוס' דפסחים אזלי לשיטתייהו דס"ל מוקצה מותר בהנא'. אבל מ"א אליביה דנפשיה אינו מודה להתוס' בזה ס"ל מוקצה אסור בהנאה ועיין מ"ש לקמן ס"ס תק"ט:

וכ"מ סי' רע"ו שכתב גוי שהסיק בשבת בבית ישראל בעצי ישראל מדע' עצמו. אין הישראל צריך לצאת מן החדר ות"ל דהא אסו' ליהנות ממוקצ' והא העצים בשבת מוקצים הן. ואיך רשאי ליהנות מן החום א"ו דמוקצה מותר בהנאה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בתנור כו'** אע"ג דלא הוי הכנה ממש. ר"ל בטור כתב הטעם לאיסור דוקא בנפלו בי"ט דאין איסורו רק מדרבנן לכן מותר להוסיף עליו ולבטלו כדין כל איסו' דרבנן משא"כ אם נפלו בשבת שלפני י"ט דאסורים בי"ט משום הכנה דהא בשבת אסור להסיק בהן. ואם כן שבת לא הכין לעצמו ואם נתיר להסיק בהן בי"ט שאחר שבת ה"ל שבת הכין לי"ט. ואיסור הכנה דאורייתא ובאיסור דאורייתא אסור לבטל או להוסיף עליו ועז"כ מ"א אע"ג דלא הוי הכצה ממש. ואינו דומה לביצה שנולדה ביום טוב שאחר שבת דמאתמול גמרה לה זה מיקרי הכנה ממש. דהגמר הוי הכנ' גמורה משא"כ הכא:

ומכל מקום משמע בר"ן כו' כיוי דאלו היה לו חולה כו' סברא זו כתב הר"ן על ענל שנולד בשבת שלפני י"ט די"א דמותר לשוחטו בי"ט ולא אמרי' א"כ שבת הכין לי"ט. כיון שאם ה"ל חולה תוך ביתו היה רשאי לשוחטו ולאכול ממנו אפילו בריא באומצא נמצא שבת לעצמו הכין. הובא במ"א סי' תקי"ג ס"ק ט"ו ואם כן ה"ה די"ל כי לענין עצים שנשרו וא"כ אפילו את"ל דהוי הכנ' גמור' מ"מ ליכא הכנה דאורייתא ר"ל דשבת לעצמו הכין:

אלא דאסרי להו רבנן כו' וא"כ איך נאמר דבי"ט שאחריו איכא הכנה דאורייתא דהא מן התור' יום טוב לעצמו הכין וכ"כ מהרש"א שם בהאי דעצים שנשרו ליישב בזה דעת הרי"ף ע"ש:

מצריך לתרווייהו. ר"ל אע"ג דס"ל בעצים שנשרו דאסורים משום מוקצה אפילו לר"ש ואסור דבמוקצה דמחובר אפילו ר"ש מודה דהוי כמו דחיה בידים ע"ש מכל מקום הוצרך טעם שמא יעלה ויתלוש דהיינו בפירות הנושרים אם יש לו עורבים בתוך ביתו הוי מוכ לעורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם. ובתוספות פסחים כתבו עוד גוונא דלפעמים ליכא משום מוקצה. ולפעמים לא שייך שמא יעלה ויתלוש. היינו במקום שצריך מרא

וחציו' הואיל ואיכא טרחא ל"ח שמא יעלה כו' דבינתים אדכורי מדכר ולא יחלל שבת כ"כ התוס' ריש ביצה:

משמע דחד טעמא הוא. ר"ל ס"ל דלא הוי כשאר מוקצה ולר"ש שרי וליכא כ"א שמא יעלה ויתלוש אלא כי היכי דלא חיקשי לך איך נגזר בעצים שנשרו שמא יעלה ויתלוש. א"כ יהיו כל העצים אפי' מה שנשרו מעי"ט אסורים להסיק בהן ונגזר שמא יעלה ויתלוש. לכן כתב דהוי נולד ולכן גזרינן שמא יעלה ויתלוש. בשלמא מה שנתלש מעי"ט לא יטעה שנתלש בי"ט אבל כיון דעצים שנשרו הוי נולד ר"ל שנשרו היום יטעה האדם דגם בידים מותר לתלוש:

ועצים שנשרו בי"ט כו' ר"ל לפ"ז דעצים שנשרו בי"ט שלפני שבת דאין אסורין בשבת הבא אחריו כ"א מדרבנן. א"כ לכ"ע מותר להרבות עליהן בשבת ולהסיקן ע"י גוי. ועסקי רע"ו מבואר באיזה ענין מותר להסיק בשבת ע"י גוי:

ומ"ש סי' תמ"ה מ"ש מהרי"ל שהקשה מכאן:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מתקן מנא.** והרא"ש כתב דמחזי כו' ולטעם זה ר"ל א"א כמ"ש בש"ע דהוי מתקן מנא ובין נאמר כהרא"ש דמחזי כמתקן לאפוקי מדעת רש"י שכ' הטעם דלא ניתנו עצים אלא להסקה. ואם כן בעץ יבש מותר דא"ל מה לי לצלות בו ומל"ל בגחלתו וכדלעיל סי' תק"ב סעיף ג' משא"כ לטעם מתקן אפי' עץ יבש אסור:

סעיף ו

(ס"ק ו) והאפר כו' אבל כו' העפר:

ר"ל טיח הטיט:

נמי אסור. ר"ל כל זמן שהוא חם דראוי לצלות בו ביצה. עומד למלאכתו הראשונה ומותר לטלטלה. משא"כ כשנצנונן הוי נולד. וכמ"ש סי' ש"י דאין מוקצה לחצי שבת. דהיינו דבר שהיה בין השמשות ראוי. ואח"כ נאסר בשבת וכשהלך האיסור חוזר להיתרו הראשון. וה"ה הכא דב"ה וגם כשהי' חם הי' מותר לטלטל אח"כ כשנצנונן נאסר. וכששוב נתחמם חוזר להיתרו הראשון ועס"ס תק"ט לענין טלטול אפר:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **תנורים כו'** ויחרך מקצתו אסור. כ"כ ב"ח ליישב קושית הרב"י על הטור שכ' בתנורים שלנו שמכבים הגחלים בגריפתן אם אפשר לאפות זולת הגריפ' אלא שרוצה לגרוף כדי לייפות הפת אסור אבל א"א בלי גריפה מותר והקשה הרב"י דהא הרא"ש

שכ' דבתנורים שלנו א"א בלי גריפה. וא"כ למה כתב הטור אם אפשר כו' ועז"כ הב"ח דמשכחת לה כה"ג אם גרף מקצת התנור כו':

ובכיבוי ל"א כו' דהב"ח הקשה כיון דהותרה הכיבוי שא"א בלעדה דהוי צורך אוכל נפש. א"כ אפילו גרף מקצתו ורוצה לגרף מקצת האחר שלא יגע כו' והוי כדי ליפות ג"כ יהי' מותר משום מתוך. וע"ז תירץ דבכיבוי לא אמרינן מתוך והטעם כתב הב"ח וז"ל אינו דומה להבערה דא"א לתקן האוכל בלי הבערה כו'. אבל הכיבוי אינו מתקן האוכל נפש דפשיטא דאם לא הי' צריך לכיבוי ג"כ הי' מתקן האוכל על ידי האש. ולפיכך כו' לא אמרינן גביה מתוך עכ"ל:

וער"ס תקי"ד כו' הוא תירץ שני של ב"ח וז"ל ועוד יש לומר דהכיבוי לצורך הפת שיהי' נאה דומה למכשירי אוכל נפש. דגזרת הכתוב דאסור ולא שרינן ליה במתוך ואף על גב דהכיבוי דהכא א"א לעשותו מעי"ט (ר"ל והא בא"א מעי"ט גם מכשירים מותרים) מ"מ לא דמי לשאר מכשירים שהן מכשירי אוכל נפש ממש. משא"כ בכיבוי וכיוצא בזה כתב הרא"ש פ"ב ליישב למה לא הותר הכיבוי לצורך תשמיש המטה במתוך. ותירץ לחד תי' דכיבוי זה חשוב כמכשירי אוכל נפש ואע"ג דפשיטא דלא שייך לו' התם דאפשר מאתמול. אלא דנותנים עליו חומרי דין מכשירי' שאפשר לעשותן מאתמול ואסור. והכי נמי דכוותיה גבי כיבוי עכ"ל. ולזה רמז מ"א במ"ש ועיין ר"ס תקי"ד שם מבואר דין כיבוי לצורך תשמיש המטה:

ועסי' תק"ב כו' דמשמע כו' שכתב ומותר לכסות האש כו' אם אינו מכבה. ודוקא לצורך יום טוב כו' הרי דאפי' לצורך י"ט אסור אס הוא מכבה. וע"כ הטעם כמ"ש מ"א כיון דאין צריך לאש עכשיו בשעת כיבוי:

סעיף ט

(ס"ק ט) ע"ג גחלים כו' דס"ל כפירש"י דף כ"ג ע"א:

וכיוצא בזה איתא בי"ד כו' דקי"ל בשר ששהה ג' ימים בלי מליחה אסור כ"א לצלי. ואם נתערב אותה חתיכות ששהה שלשה ימים עם חתיכות אחרות בטלה. ולא אמרינן דהוי דשיל"מ דהא אפשר לאכלן צלי. וכתב הטעם דלאותו דבר שנאסר דהיינו לבשל אין לו היתר. ולכן לא הוי דשיל"מ ומ"מ טעמא בעי. הלא כתב רש"י טעם דשיל"מ דאינו בטל. משום עד שאת אוכלו באיסור אוכלו בהיתר וזה שייך ג"כ בחתיכ' ששהתה ג'י. הא יכול לאכלו בהיתר ע"י צלי. אלא ע"כ צ"ל כיון דרצונו בבישול לא מיקרי דשיל"מ. וחשיב כאלו אין לו היתר. ודוקא ביצה שנולדה בי"ט שתלוי רק בזמן ואחר יו"ט יהי' מותר בכ"ע מיקרי דבר שיש ל"מ. וה"ה הכא מיקרי לא אפשר:

סעיף י
(ס"ק י) מותר כו' ועמ"ש ס"א דבתנורים שלנו אסור:

סעיף יא
(**ס"ק יא**) **כדי כו'** אבל הכא בשעת תשמישו הוא מתקנו כו' לאו דוקא בשעת תשמישו אלא ר"ל סמוך לתשמישו. משא"כ בליבון רעפים הקיסום זמן רב קודם לתשמישו. דהא צריך לשהות זמן מרובה עד שילובנו ויוסקו כ"כ עד שיהיו ראויים לצלות ע"ג. משא"כ בתנור מיד שמפיגו בצונן וע"י זה נעשה מחוסם מיד אופה בו:
וצ"ע כו' בקדרות חדשות כו' ר"ל בין לטעם הר"ן ובין לטעם התו' ה"ל להתיר בקדרות דלהר"ן הא קדרות עדיף מתנור. דבשעה שמתחסמות ממש מתקן התבשיל ולהתו' הא בקדרה היא ע"י מים:
ונ"ל כו' כצ"ל לדעת הרא"ש ר"ל להתו' בלא"ה לא ק"מ דהא התו' כתבו שם במקומו דבקדרות חדשות מותר לבשל כיון דנעשה ע"י מים. והר"ן לא ביאר דעתו בדין קדרות א"נ י"ל דס"ל באמת קדרות מותרים. אלא הרא"ש כתב להדיא דקדרות אסורים ולדידיה צ"ל דס"ל כטעם התו' אלא דס"ל קדרות גריעי מתנור ואפילו ע"י מים ודאי מתחסמים:
והמרדכי כתב כו' ר"ל דהמרדכי כתב חילוק אחר ולטעמיה לק"מ מקדרות ואם כן י"ל דהרא"ש ס"ל כהמרדכי:
פי' שלא ידע כו'. ר"ל הא במכשירים שאפשר לעשותן מעי"ט לא הותרו בי"ט כיון דידע מעי"ט שיצטרך לאות' מלאכה בי"ט ה"ל לעשותן מעי"ט. ועיין במ"א סי' תק"ע סק"ב וא"כ בתנור ניהו דידע מאתמול שיצטרך לאפות בתוכה אבל לא ידע שיצטרך להפיגו וע"ז יתחסם. וא"כ לא ידע שיחסום בי"ט ול"ל דה"ל לעשותו מעי"ט משא"כ כאן כיון דע"י הבישול מתחסם וכיון דידע מעי"ט דיצטרך לבשל בי"ט ועי"ז יתחסם ה"ל לעשות החיסום מעי"ט ולכן אסור:
וליבון אבנים כו' ר"ל לטעם המרדכי קשה לדידן דפוסק הרב"י בסי' תק"ח כהרמב"ם דאפילו ברעפים ישנים אסור דלעולם יש בהן משום חיסום וכמ"ש בסי' תק"ח בשם מ"מ. א"כ ל"ל דה"ל לעשות מאתמול. דהא אפי' מבשל בה מעי"ט כמה פעמים מ"מ כשיבשל אח"כ בה בי"ט עדיין יש משום חיסום. א"כ ה"ל להתיר ביו"ט. ולזה כתב מ"א דבליבון אבנים ודאי מחסם כה"ג מודה מרדכי אפי' א"א לעשות מאתמול אסור:

סעיף יב
(**ס"ק יב**) **מותר כו'** פעם אחרת כו' הרב"י מיישב קושייתו על הטור שהבאתי לעיל בס"ק ח' שכ' הטור בתנורים אם אפשר לאפות בלי גריפה כו' הא ברא"ש מבואר דבתנורים

שלנו א"א בלי גריפה. ולזה תירץ דכוונת הטור דבפעם אחד מותר לשרות המכבדת במים ואף על גב שמכבה וכמ"ש בטור וש"ע. אבל פעם שני אסור לשרות המכבדת במים ולגרוף הגחלים כיון דאינו אלא ליפות ולכן כתב הטור אם אפשר לאפות כו' דהיינו שלא לשרות במים המכבדת פעם שני. והב"ח (מלבד התי' שהביא מ"א ס"ק ח' כתב עוד ליישב) דבפעם שנית אפילו אינו שורה המכבד' במים אלא במכבדת יבשה ג"כ אסור:

אעפ"י שהב"י כ' כו' כדרכו בחול. לפי שכ' המ"מ לגרף התנור מן האפר וגחלים כו' יראה לי שהוא מותר. ואע"פ שהוא מכבה א"א בלא כן כשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כו'. מזה דייק הרב"י מדכ' כשם שמותר להבעיר. אם כן נתן לכיבוי לצורך א"נ. דין הבערה וכשם שהבער' מותרת בכ"ע ה"ה הכיבוי:

ולכן יש להחמיר. היינו כדעת הב"ח אפילו אינו שורה המכבדת פעם ב' מכל מקום אסור:

שלא תשרף. ר"ל שלא תשרף המכבדת ע"י האש שדבוק ע"י שכיבד התנור עם הגחלים:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **בתנורים כו'** והרא"ש וטור. ובס' א"ר כ' דתיבות הרא"ש וטור ט"ס. דהמה האוסרים בתנורים שלנו. אלא צ"ל מדסתמו הרי"ף ורמב"ם:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מאמש כו'** דוקא בטיט שא"צ גיבול. היינו טיט לח אבל לא טיט יבש:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **לגבל כו'** נראה כמתקן לבנין. אלו דברי הר"ן שכתב ליישב דעת הרי"ף שמתיר באפר משום דלאו בר גיבול. והקשה דאדרבא כיון דלאו בר גיבול מיגרע גרע דאפי' בנתינת מים חייב. ועז"כ ת"ל דבלא"ה הי' ראוי לאסור דהא ממרח כשסותם התנור אע"כ דהותר משום אוכל נפש. א"כ גם הגיבול הי' ראוי להתיר לצורך אוכל נפש. אלא דאסור דנראה כמתקן לבנין. ולכן אפר מותר דאין דרך לגבלו לצורך בנין. וזה כוונת הרי"ף שכ' דלאו בר גיבול הוא. ר"ל דאין מגבלין אותו לצורך בנין. עס"ס רנ"ט. דכ' דאם התנור בוער האש בתוכו וסותמו איכא משום מכבה:

סימן תקח

סעיף א

(**ס"ק א**) **האבנים כו'** אבל אבנים מותר. ובספר א"ר אוסר גם באבנים:

סעיף ב

(ס"ק ב) **מפני כו'** ואפי' ישנים כו' דאמרינן דף ל"ד אהא דתנן אין מלבנים הרעפים מאי קעביד. ארבב"ח א"ר יוחנן הכא ברעפים חדשים עסקי' מפני שצריך לבודקן שלא יתפקעו באור. וחיישי' שמא יתפקעו וטרח שלא לצורך. ואמרי לה מפני שצריך לחסמן. והרמב"ם כתב כאשר העתיק הרב"י פה בש"ע לשונו. וכ' ע"ז המ"מ וז"ל ורבינו לא הזכיר חדשים לפיכך נרא' שהוא מפרש וא"ל אפי' ישנים אסור מפני שמחסמן בכל שעה שמלבנן. ולפי שאמרו מפני שצריך לבודקן. אמרו מפני שצריך לחסמן. אי נמי ה"ק מפני שצריך ללבנן כל כך עד שיתחסמו כו' עכ"ל המ"מ. והחילוק בין פי' א' לפי' שני. הוא דלפירוש ראשון לעולם מתחסמין אפי' ליבנן כמה פעמים מ"מ בבל ליבון מתחסם יותר. ולפי' שני יש גבול לחסימתו ויש שמתחסם בפעם א' ויש בב' פעמים ויש בג' פעמים וכל א' כפי מה שהוא. לכן אפי' ישנים שמא עדיין לא נתחסמו לגמרי ועכשיו יהי' גמר החיסום או סיוע לחיסום הבא אח"ז וכן ביאר הלח"מ דברי המ"מ ומ"מ צ"ל דמאי עדיפות יש לפי' השני על פי' א'. דלפי' א' מ"ש מפני שצריך לחסמן היא לאו דוקא ולא אמר כן אלא איידי דאמר שצריך לבודקן וכמ"ש המ"מ והכונה בשלמא א"א דבפעם א' מתחסם א"ש מ"ש מפני שצריך לחסמן. דעדיין אינו נגמר ול"מ כלי עד אחר ליבון ראשון שנתחסם ונגמר הכלי אבל א"א דבכל עת מתחסם יותר לא שייך לשון מפני שצריך דהא גם אחר הליבון אינו גמר חסימתו להיות אחר הליבון כלי גמור כמו קודם הליבון. ומפני שמחסמן מבע"ל ואיצטריך לו' איידי שאמר שצריך לבדקן אמר כן. אבל לפי' שני דיש גבול לחסימתו ולפעמים נתחסם בפעם א' או ב'. א"כ אחר גמר החיסום שם כלי עליו וא"ש מ"ש מפני שצריך לחסמן עד גמר החיסום ואנחנו לא נדע אם עכשיו גמר החיסום וכו' כנ"ל. אולם דברי לח"מ שם תמוהים לענ"ד שכתב שעפ"י דברי המ"מ נתיישב השגת הראב"ד פ"ט מהל' שבת דאי' שם בביצה תנן התם א' מביא את האור כו' וא' שופת הקדרה כו' כלן חייבים. ופריך שופת הקדר. מאי קעביד ואמר ר"ל הכא בקדרה חדשה עסקי' ומשום ליבון רעפים נגעו בה. והרמב"ם פ"ט מהל' שבת העתיק המשנה כצורתה ולא העתיק דמיירי דוקא בקדרה חדשה והשיגו הראב"ד ר"ל מוקי לה דוקא בקדרה חדשה וע"ז כ' הלח"מ דהרמב"ם לשיטתיה דס"ל דאפי' בישנה יש בה משום חיסום וז"ל כ' המ"מ ונרא' לדעת רבינו אין חילוק בין חדשים כו' ונראה דלדעת רבינו מה שתי' בגמרא הכא בקדרה חדשה עסקינן. ומשום ליבון רעפים נגעו בה היינו ללישנא דצריך לבדקן אבל ללישנא שצריך לחסמן. אפי' שלא יהיו חדשים. והשתא ניחא מה שהשיג הראב"ד על רבינו בפ"ט מהל' שבת כו' עכ"ל. ולא הבנתי

דע"כ ר"ל דאוקי לה בקדרה חדשה ומשום ליבון רעפים ע"כ ס"ל הטעם משום חיסום דאי משום שצריך לבדקן ליכא חיוב חטאת. דהא אינו אלא חשש בעלמא וגם אי פקע ליכא כ"א טרח' שלא לצורך כמ"ש רש"י אבל אין בו מלאכה להתחייב עליו. ומה"ט פסק הרא"ש כמ"ד שצריך לחסמן כיון דר"ל ע"כ הכי ס"ל דמשום שצריך לבדקן ליכא חיוב חטאת ע"ש. ועוד לדבריו דגם בקדרה ישנה איכא משום חיסום א"כ א"א לבשל בי"ט דאפי' בישנה איכא משום חיסום ובזה א"ל דס"ל כמ"ש מ"א בשם הר"ן בסי' תק"ז ס"ק י"א דהיכי דהחיסום עם התשמיש באים כא' שרי. אבל קושיא א' ודאי קשי'. וע"כ צריך לחלק בין רעפים לקדרה דאע"ג דברעפים אפי' ישנים יש בהן חיסום. אבל בקדר' דוקא בחדש' איכא חיסום ולא בישנה וכאשר הוכחתי לעיל וכן נראה דעת רמ"א שכאן מודה להמחבר דסבירא ליה דאפי' רעפים ישנים אסור ולעיל ס"ס תק"ב בקדרה כתב דוקא חדשה אסור. ולכן שתק המ"מ בהל' שבת ליישב השגת הראב"ד דלא כהל"מ שכח המ"מ סמך את עצמו על מה שכתב בהלכות יום טוב דז"א כנ"ל:

סעיף ג

(ס"ק ג) שמא תקרע. דאינו חייב כן צריך להיות:

סימן תקט

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ונשבר בי"ט כו'** אבל אם שכח כו'. ועיין בסי' תקכ"ז במ"א ס"ק וי"ו וצריך לחלק ביניהם:

חשיב חול כו' ואע"ג דאפי' נאמר דיום טוב ראשון הוי חול מה בכך. הא אין לאסור בי"ט שני כ"א היכי דהיה אפשר לעשות מעי"ט בחול. ואם כן י"ט א' ניהו דחשבי' ליה חול. מ"מ לא היה אפשר לתקנו בי"ט א' לצורך י"ט שני. צ"ל כיון דמדינא היה אפשר לתקן בי"ט א' אלא משום חומרא או ספק' או לדידן דבקיאים ויודעים דיומא קמא עיקר. לא נעשה ע"י חומרא זו קולא ביו"ט ב' וס' מהרי"ל אינו ת"י ועמ"ש סי' תצ"ט במ"א ס"ק ה' שהביא בשם מהרי"ל הא דקי"ל נותנים העור לפני הדורסים ודוקא בנשחט בי"ט דהתירו סופן מ"ת. אבל נשחט מערב יום טוב דהיה אפשר ליתן לפני הדורסים לא הותר ליתנו לפני הדורסים בי"ט. ונסתפק שם מהרי"ל אי שחט בי"ט א' אי מותר ליתן לפני הדורסים בי"ט שני. די"ט א' לגבי שני כחול הוא. וא"כ קשה דהתם מסתפק בזה. וכאן פשיט' ליה לאסור ועיין בס' א"ר שכ' קצת יישוב:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מותר כו'** וכדמשמע ס"ס תק"ב כצ"ל. ר"ל שהרב"י שם הביא בשם מ"מ שכ' וז"ל סכין ודאי מותר לחדד כדרכה (ר"ל בחה"מ) אפי' במלאכת אומן ולעשותו לכתחלה כשנשבר במועד אפשר שהוא אסור. לפי שהוא דבר הנשאל ויש להתיר עכ"ל מ"מ הרי דאפי' בחה"מ ס"ד דמ"מ תחלה לאסור כיון דאפשר בשאלה. וליהו דמסיק להתיר והכי קי"ל מ"מ ביו"ט לא מצינו מאן דמתיר בהדיא יש לאסור היכי דאפשר בשאלה:

סעיף ד

(ס"ק ד') ולא לשרפו אע"ג דמותר לשרוף כו'. דהתם יש בו משום תיקון מנא וכמבואר שם ובסי' זה ס"ק ט':

וצ"ל דמיירי שאפשר כו' דאל"כ הא קי"ל מכשירים שא"א לעשותן מעי"ט מותרים בי"ט. אלא שאין מורין כן כמ"ש ס"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ואין כו'** וה"ה כו' אא"כ מצי לאשתמוטי וכ"ה להדי' בגמ' שם:

קמכוין. וע"ג משחזת כן צ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אינה יכולה לתקן דה"ל מתקן מנא**. הרמב"ם נתן טעם כמ"ש בש"ע גזרה שמא יבא להשחיזה במשחזת. והר"ן והטור נתנו טעם משום דהוי מתקן מנא. ועיין בב"י וא"כ איך העתי' מ"א טעם הר"ן וטור על דברי ש"ע שכ' טעם הרמב"ם ואינו נראה בעיני להגי' בדברי מ"א ועוד משום דהוי מתקן מנא ואולי כונת מ"א לתת טעם לדברי הרמב"ם שאוסר שמא ישחיזנה במשחזת ואם ישחיזנה במשחזת מאי קעביד עז"כ מ"א דהוי מתקן מנא. ובזה חולקים הרמב"ם והר"ן. דהרמב"ם ס"ל אם משחיזה. על העץ אין בו משום תיקון מנא אלא דגזרינן שמא ישחיזנה במשחז' ואז יש בו משום תיקון מנא. והר"ן ס"ל דגם במשחיז' על העץ יש בו משום תיקון מנא. וכתב יש"ש אפי' לדידן דקי"ל כר"י דמכשירים שאי אפשר לעשות מעיו"ט מותר בי"ט מדכתיב לכם. ודאי התירה התורה אפילו מלאכה גמורה מ"מ כל שעושה כלי אסור. לפי שא"א להתיר במכשירים יותר מא"נ עצמו. וכיון שאסור לטחון ולרקד אלמא לא שרי' באוכל נפש מלאכות הנעשות לזמן מרובה. בין שתאמר שהיא מדאורייתא או מדבריהם (עמ"ש ר"ס תצ"ה) וכיון שכן א"א להתיר במכשירים יותר מזה וכל שעושה כלי הדבר ברור שהיא מלאכה הנעשה לימים הרבה כו' עכ"ל הישש"ש:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **וישימנו כו'** ועס"א בהגה דאם לא היה אפשר מערב יום טוב מה דינו.

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **וכן כו'** ז"ל ד"מ כו' כוונת מ"א לבאר מ"ש רמ"א וכן נהגו לשרוף כו' אינו מן הדין. דחיתוך אסור ושרפה מותר. דז"א דלדינ' אין חילוק בין לחתוך או לשרוף אלא דמדינא גם לחתוך מותר. אלא שנהגו להחמיר שלא לחתוך אלא לשרוף:
ונראה אף למרדכי. ר"ל האי דסעיף ב' דאוסר לשרוף השפוד הוא מדברי מרדכי ומיניה יליף רמ"א לענין שריפת החוט:
כדאי' בגמרא דף ל"ב אהא דתנן התם אין חותכין את הפתילה. ר' יודא אומר חותכה באור. ופריך הש"ס מ"ש חותך בסכין דאסור דה"ל מתקן מנא. באור נמי מתקן מנא. ומשני הא דקתני חותכה באור ר"ל בפי שני נרות. דהיינו שנותן שני ראשי פתילה בשני נרות ומדליקה באמצע. דאינו נראה כמתקן מנא אלא שצריך להדליק שתיהן וכדלקמן סי' תקי"ד סעיף ז'. הרי דלענין תיקון מנא אין חילוק בין נעשה ע"י סכין ובין ע"י שרפה:

סעיף י
(**ס"ק י**) **מותר כו'** סגי ליה בליבון קל כו'. לכן אינו ניכר שעושה להכשיר אלא כדי לאפות דג"כ צריך להרתיחו שיעור זה וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז:
ובש"ך דבש"ע שם כתב מחבת שמטגנים אף על פי שלענין חמץ בפסח סגי בהגעלה (דהיינו לדעה א' שמביא המחבר בא"ח סי' תנ"א סעיף י"א אבל דעת י"א שם וכ"כ רמ"א שכן המנהג ללבנו. אבל סגי בליבון קל שקש נשרף כו'). לענין שאר איסורים צריכים ליבון (והיינו ליבון גמור) וכתב הש"ך דמשמע מדברי הרב"י ולבוש שהחילוק ביניהם. דחמץ דהתירא בלע לכן סגי בליבון קל. ולפי זה גם במחבת של בשר אם בא להכשירו לבשל בה חלב או איפכא סגי ג"כ בליבון קל. כיון דהתירא בלע. אבל בתשו' מ"ע כת' חילוק אחר דדוקא מחבת של איסור והיינו מחבת של גוי שנבלע בה האיסור ע"י האור בלי אמצעי של היתר. דאף על גב דמטגן הדבר ע"י חלב או שומן או קרבי דגים והטיגון מסייע להבליע. הא כל אותן הטיגונים הם גם כן אסורים מצד עצמן. אם כן הדבר שמטגן והטיגונים שהם אסורים נבלעים ע"י האור לבד לכן צריך ליבון גמור דכבולעו כך פולטו וכמו שכתב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש משא"כ מחבת חמץ ניהו דטיגנו בה חמץ גמור דהיינו עיסת חמץ. מ"מ כיון שטגנו בשומן או בחלב או חמאה וכדומה ודברים הללו אין בהם איסור חמץ מצד עצמן ונקראים לענין חמץ דברים המותרים. אם כן טעם עיסת חמץ לא נבלעת במחבת ע"י האור לבד כ"א בצירוף הדברים שטיגנו בה. ולכן סגי

בהגעלה (או ליבון קל) וכמו כל דבר שבלע ע"י רותחים דסגי בהגעלה. כיון שלא בלע ע"י האור כ"א בצירוף המים המותרים וכתשמישו כך הכשרו. ולפ"ז גם במחבת בשר שבא להכשירו לצורך חלב או איפכא צריך ליבון גמור דהא לא הי' אמצעי של היתר ונבלע ע"י האור לבד וכן הסכים הפר"ח שם עם תשו' מ"ע ולפ"ז אסור ללבן בי"ט כלי שאפו בו פלא"דן כו' כיון דצריך ליבון גמור כמו בבלוע מנבלה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **והוא כו'** ואם לא היה אפשר כו' ועיין ס"א בהגה. דאין מורין כן:

בחולין דף ח' ע"ב אי' הטבח צריך שיהיה לו ג' סכינים א' ששוחט בה. וא שמחתך בו בשר. וא' שמחתך בו חלבים. ופריך ולתקן לי' חדא (לחלבים ולבשר) ויחתוך בו תחלה בשר והדר חלבים. ומשני גזר' שמא יחתוך תחלה חלבים ואחר כך בשר ופריך השתא נמי מחלפי ליה סכין בסכין. ומשני כיון דמצריכינן ליה תרתי אית ליה הכיר' ולא אתי לאחלופי עכת"ד הגמרא ואם כן ה"ה בכלי א' שישתמש בו בשר וחלב ע"י הכשר בנתיים נמי א"ל שמא ישתמש בלי הכשר:

כיון שלעולם אין משתמשים בו אלא ע"י ליבון. ר"ל כיון דבכל פעם שרוצה לאפות צריך להרתיחו לצורך האפיה כשיעור ליבון קל. אם כן אפי' ישכח להכשיר מכל מקום בלא"ה יוכשר ממילא ע"י שירתיחנו לאפות בו. ולפ"ז לדעת תשו' מ"ע הנ"ל דצריך ליבון גמור אפי' מחבת יש לאסור להכשיר מבשר לחלב או איפכא דהא צריך ליבון גמור יותר משיעור שמרתיחו לאפות ואם כן א"ל שמא ישכח להכשיר הכשר גמור:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ללבן כו'** ול"נ כו' שא"א לעשותו כו' ר"ל בדברי רא"פ שהביא בד"מ כ' וז"ל ונראה דכ"ש שפוד שצלו בו ביום כבד או בשר שאינו מלוח כו' כמו בהכשר שרפ"א (והוא כלי ברזל שאפו בו פלאד"ן המוזכר פה בש"ע) וכיון דמיירי שצלו בו בי"ט כבד כו' הלא לא היה אפשר להכשירו מעי"ט:

אפי' היה אפשר כו' ר"ל ניהו באותו נדון שכ' רא"פ בלא"ה מותר כמ"ש ד"מ. אבל מ"מ נ"מ לטעם רא"פ מותר אפילו צלו בו מעי"ט דהיה אפשר להכשירו מעי"ט מ"מ מותר ללבנו בי"ט:

כיון שמדינא אין צריך ליבון דאמרינן גם בשפוד כבולעו כך פולטו או נורא מישב שייב ולא בלע שפוד כלל:

ל"ח תיקון כמו כלי כו' וזה ג"כ כוונת רא"פ שאינו נרא' שום תיקון כיון דמדינא אין צריך הכשר ומ"ש רא"פ כמו בהכשר שרפ"א הא בהכשר שרפ"א הטעם כיון דגם בלי הכשר

צריך להרתיח השרפ"א כ"כ כדי לאפות אינו נראה שמכשירו אלא מרתיחו כדי לאפות ובשפוד הטעם כיון דההכשר אינו אלא לחומרא צ"ל דגם בשרפ"א ניהו דגם בלי הכשר צריך להרתיחו כל כך ואינו נראה שמכוין להכשיר. מכל מקום הוא גופיה ידע שמכוין להכשיר. מכל מקום מותר וצ"ל כיון דאינו מרתיחו יותר ממה שצריך לאפות. לא הוי תיקון גמור. ה"ה דיש להתי' בשפוד שג"כ אינו תיקון גמור כיון דלא הוי אלא חומרא כן יש לדחוק:

כמו כלי שנטמא בולד הטומאה. ר"ל אף על גב דקי"ל כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילים בי"ט ולחד מ"ד הטעם משום מתקן. מכל מקום כלי שנטמ' בולד הטומאה כיון דטומאתו אינו אלא מדרבנן דמן התורה אין כלי מקבל טומא' אלא מאב הטומאה. לכן מותר להטבילו בי"ט דאינו תיקון גמור. וכדאי' בביצה דף י"ח ע"א. ועיין מ"ש סי' שכ"ג. אפשר נתכוין למ"ש מ"א שם בשם מ"מ די"א לטבול כלי חדש בשבת אפילו למ"ד טבילת כלי חדש אינו אלא מדרבנן. ודומה לכלי שנטמא בולד הטומאה. מכל מקום כלי חדש אסור דגרע מנטמא בולד. דבולד הטומא יש עוד סברא דאינו תיקון גמור. דגם קודם טבילה ראוי להשתמש בו דברי' טמאים משא"כ כלי חדש קודם טבילה לא חזי לשום דבר ע"ש. א"כ ה"ה לאותן האוסרים שם יש לאסור גם בשפוד דהא גם בשפוד קודם ההכשר אינו ראוי לשום דבר וגרע מנטמ' בולד:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אין כו'** עב"י בשם הרא"ש דהרא"ש מרא דהאי דינא דאין נוקבים כ' הטעם דהוי מכשירים שאפשר לעשותן מעי"ט. וא"כ ממילא בא"א לעשותן מעי"ט דשרי וכדלעיל ס"א:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **להטביל כו'** וכ"ה בגמרא דאמרינן אם נטמא ביום טוב מטבילין אותו אפי' נטמא באב הטומאה. וכתב רש"י הטעם כיון דלא הי' אפשר לעשותו מעי"ט. ואם כן ה"ה הכא. אולם הש"ס שם מקשה ונגזר נטמ' בי"ט אטו נטמ' מעי"ט. ומשני טומא' בי"ט לא שכיח ולא גזרו ביה רבנן. ואם כן הכא תיקשי קושית הש"ס נגזר היכי דא"א מעי"ט אטו היכי דאפשר מעי"ט. וכן בס"ק י"ב דמדמה לנטמא בולד הטומאה. הא נטמ' בולד גופיה מקשה הש"ס נגזר אטו נטמ' באב הטומאה. ומשני נטמ' בולד לא משכחת אלא גבי כהנים עיין שם הטעם והכהנים זריזים. א"כ הכא נגזר היכי דההכשר הוא מצד חומרא אטו היכי דההכשר הוא מצד הדין וצ"ל דאין לדמות גזרות חכמים זל"ז דאם כן

לא תמצא שום מכשירים שיהי' מותרים ביום טוב דבכל פעם נגזר אי אפשר לעשותן מעי"ט אטו אפשר לעשותן מערב יום טוב:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ומותר כו'** שאנו מסיקים כו'. ר"ל מן המנהג הזה הביא מרדכי ראיה לדבריו דמותר לטלטל מוקצה כו':

ע"ג אפר שהוסק בי"ט. ר"ל אפי' נצטנן דהוי נולד וכדלעיל סי תצ"ח סעיף ט"ו:

לכסות באפר כו' דהא קי"ל בסי'. תצ"ח דאסור לשחוט אם אין לו אפר שהוסק מעי"ט:

ופירות שנתלשו בי"ט. ר"ל אפילו במקום דלא שייך גזירה שמא יעלה ויתלוש וכמו שכתבו התוס' דף ג' ע"א כמ"ש לעיל תק"ז ס"ק ד':

ואין אסורים אלא משום מוקצה:

דאטו פשטיד"א כו'. רצה לומר דהמרדכי התיר לצורך פשטיד"א. ורש"ל אוסר דגים לפי שאין בהם צורך כ"כ:

וע"ק כו' כדי לאכול הפירות. והוא דבביצה דף ל"א ע"ב תנן בית שהוא מלא פירו' ונפחת בי"ט נופל פירות ממקום הפחת. רמ"א פוחת לכתחלה ונוטל. ופריך לר"מ והא בפחיתתו סתר אהלא ומשני באוירא דלבנ' דהיינו לבנים שסדורים זה ע"ג זה ואין ביניהם טיט. דלא הוי סתיר' אהל. ופריך והא מוקצה הם. ומשני ר"ז בי"ט אמרו ולא בשבת. ופי' התוס' וז"ל דהתירו מוקצה משום אוכל נפש. אבל לא בשבת. מכאן ראיה לריצב"א שפי' לעיל דטלטול מוקצה התירו בי"ט משום אוכל נפש עכ"ל. הרי דהתירו טלטול מוקצה משום אכילת פירות. ומהרש"ל כתב להיפך:

דאסור להסיק בעצים כו' אפי' היכי דלא שייך גזר' שמא יעלה ויתלוש מכל מקום אסירי משום נולד ועיין במ"א סעיף קטן ד'. אע"כ צ"ל כמו שכתב מ"א דדוק' טלטול מוקצה הותר לצורך אוכל נפש. כגון לסלק מהכיר' אפר שהוסק בי"ט. כדי שיהי' לו מקום פנוי לצלות או לאפות באותו מקום. אבל אסור לאכול מוקצה אפי' היכי דאיכא משום שמחת י"ט. וכן אסור להשתמש במוקצה דזה הוי כאכילה כיון דנהנה מגוף המוקצה:

אבל לכתחלה כו' עיין במ"א סי' תק"ז סעיף קטן ג' ובמ"ש שם:

היינו לפי שהוא כלי. ר"ל ל"מ למ"ד. דעלי הוי כלי שמלאכתו לאיסור ולא מוקצה מ' חסרון כיס ודאי א"ש דהא קי"ל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטל לצורך גופו או מקומו כמו שכתב סי' ש"ח. אלא אפי' למ"ד דעלי הוי מוקצה מ' חסרון כיס. מכל מקום דעכ"פ שם כלי עליו הוי מוקצה קל והואר משום שמחת יום טוב לקצב עליו בשר. מה שאין כן מוקצה דאין תורת כלי עליו דהוי מוקצה חמיר לא הותר משום א"נ:

ומ"ש המרדכי שמותר לכסות כו' דהיינו שמשתמש במוקצה. והא כה"ג כתב מ"א דאסור. ששוב אינו מוקצה. דאין מוקצה לחצי שבת:
אלא שמביא ראיה כו' רצה לו' דלא תיקשי אי מיירי ששוב נתחמם ואינו מוקצה. אם כן איך מביא המרדכי ראי' מהמנהג דמותר לטלטל מוקצה לצורך א"נ. מתחלה כשהוא צונן. דאז הוי מוקצה אלא דאז אינו משתמש במוקצ' ואם כן דברי המרדכי לצדדים אמורים מ"ש תחלה שאנו מסיקים ע"ג אפר כו' מיירי באפר צונן. ומ"ש אחר זה ומטלטלין כו' לכסות כו' הא לאחר שנתחמם האפר:
רק לאפות הפשטיד"א. רוצה לומר מסלקי שיהי' לו מקום פנוי לאפות שם הפשטיד"א:

סימן תקי

סעיף א

(**ס"ק א**) **מוללים כו'**. וי"מ כו' כמ"ש סי' שי"ט כו' דע דבביצה דף י"ב ע"ב אמר רבא מוללים מלילות ומפרכים קטניות בי"ט. ובתר הכי הובא ברייתא המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד. ובדף י"ג ע"ב איתא אמר אביי כיצד מולל ופליגי אמוראי ולכ"ע בעי שינוי אלא דפליגי כיצד יהיה שינוי. ונחלקו הפוסקים על מאי קאי הא דאמר הש"ס כיצד מולל. התוס' והעומדים בשיטתם סוברים דקאי על י"ט וכן דעת הר"ן דאע"פ דאמרי' דבי"ט מותר למלול מ"מ שינוי בעי. וא"כ בשבת דקתני המולל מלילות מע"ש כו' משמע דבשבת אסור היינו אפילו ע"י שינוי. אבל הרי"ף והרא"ש ורמב"ם ס"ל דהאי כיצד מולל על שבת קאי דאע"ג דבשבת אסור למלול מ"מ ע"י שינוי שרי. ולדידהו ע"כ בי"ט אפילו שינוי א"צ ופסק הרב"י בש"ע סי' שט"ו כהרי"ף ורא"ש ורמב"ם דע"י שינוי אפילו בשבת שרי. ולכן כ' פה דבי"ט אפילו בלי שינוי מותר. אבל רמ"א כתב בסי' שט"ו ויש מחמירים ואוסרים בשבת אפילו ע"י שינוי ולדידהו ע"כ צ"ל הא דאמרי' כיצד מולל על י"ט קאי כנ"ל וא"כ בי"ט לא הותר כ"א ע"י שינוי וזה כוונת מ"א. ורמ"א שלא הגיה כאן די"מ כיצד מצריכים שינוי היינו משום דאינו מבואר במחבר להדיא דמותר אפילו בלי שינוי וסמך רמ"א עמ"ש בסי' שט"ו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אם כו'** קשה מאי קמ"ל כו' דלפי מובן הפשוט ולפי גרסתינו רמ"א בא להחמיר והתנה דבעינן דוקא שרוצה לאכלו בו ביום אבל לצורך מחר אסור וע"ז הקשה מ"א פשיטא:
לכן נ"ל דצ"ל אפילו כו' ואם כן אתי רמ"א להקל:

דלא כרשב"א. דהמ"מ בפ"ג מהל' י"ט כ' בשם הרשב"א הטעם שאסרו בי"ט בנפה וכברה מפני שיש בענין זה בשבת חיוב חטאת לא רצו להתירה בי"ט וכ' וז"ל ומתוך הטעם הזה יצא לו שכל מה שיש בשבת חיוב חטאת כגון בורר שלא לאכול לאלתר אלא להניח לבו ביום אפילו ביו"ט אסור. והוא נחלק עליו ואומר שאין חילוק בי"ט בין בורר לאלתר לבורר לבו ביום. ודינו כאופה ומבשל שמותר בכל ענין עכ"ל וכ"פ רמ"א פה דלא כרשב"א. ומה שאסרו בנפה וכברה פירש"י דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר. שאין דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה עכ"ל:

ועסי' תק"ו ס"ב דרמ"א הביא שם בשם הרשב"א דמותר ליטול בידו צרור מן הקמח אע"ג דהוי בורר. וצ"ל דרשב"א לשיטתיה דמיירי דצריך לקמח לאלתר אבל למאי דפסק רמ"א פה דלא כרשב"א א"כ גם בצרור לעיל מותר אפילו צריך לו בו ביום ולא לאלתר מ"מ מותר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **טורח כו'** שהפסולת הוא דק כו' ומה"ט כ' ט"ז דאם האוכל והפסולת שוין בכמות והאוכל דק ויש בו טירחא יותר צריך לברור דוקא הפסולת ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לוזים כו'** אסור לטלטלו דהא כל המועט בטל לגבי פסולת המרובה והוי כאילו הכל פסולת ולכן גם האוכל אסור לטלטל:

ועז"כ דלוזים שרי כיון דאורחייהו בהכי אין על הקליפה שם פסולת דליבטל האוכל לגבייהו ומותר לטלטלן. אבל באיזה ענין יברור מזה לא דיבר הטור. דהא אפילו בשני מיני אוכלים כו' וא"כ אפילו תימא שאין על הקליפות שם פסולת ואפילו תאמר שיש עליהן שם אוכל עכ"פ שני מינים הם וגרע משני מינים. ויש בהן ברירה:

וביש"ש כתב כו' ובזה ממילא יתיישב קושית מ"א דהכא עדיף משני מינים דהוי מין א' הלוזים עם הקליפות:

הקולף שומים כו' הוי בורר כשמברר השומים מתוך הקליפות מבואר דלא כיש"ש אלא דבאוכל וקליפות שייך ברירה:

ל"ל נחשב כו' לטורח. ר"ל אפ"ת שאין בהם משום ברירה מ"מ צריך למעט בטרחא ולברור דוקא אותו שטירחתו מעוטה:

שיציף הפסולת דהיינו אם הפסולת קל כמו קש:

העפר למעה כי מצד כובד העפר נשקע למטה והאוכל נשאר למעלה:

מדהשמיטו בש"ע. ר"ל בגמ' איתא דרשב"ג מתיר בכה"ג. וכת' הרב"י מדלא הזכירו הפוסקים היתר זה ע"כ ס"ל דת"ק פליג על רשב"ג וקי"ל כת"ק דאסור. ולכן לא הצריכו להזכיר הדין דכן הוא הסברא חיצונה לאסור וכן יש לדייק מדברי הרב"י בש"ע מדלא הזכיר ההיתר ע"כ ס"ל דאסור:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אין כו'** ובורר ממש כו' דגם הש"ס אמר לשון זה דמחזי כבורר ולכן דייקו התוס' דבורר ממש לא הוי:

מאתמול כו' עיין סעיף ד' במ"א ס"ק ט' שם מבואר ראיה לדין זה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בגחלת כו'** ואין זה צורך א"נ. ר"ל דאפשר לאכלו בלי מיתוק גחלת:

אע"ג שאפשר לצלותו בשפוד. ואז לא יהיה מכבה. ואם כן מה שצילהו על גחלת ומכבה אין זה צורך אוכל נפש:

שסופו מבעיר. ר"ל אף ע"ג שתחלה כשמניח הבשר ע"ג גחלים מכבה הגחלים מ"מ סופן מבעירים הגחלים מצד עצמן ואין ע"ז שם מכבה:

והבערה נמי ליכא שצולהו במדורה כו':

וכן העתיק הב"ח. אולם לא הבנתי דבריהם דמ"ש והבערה נמי לא הוי ע"כ אין כוונתם מה שסופו מבעיר אחר הכיבוי. ע"ז כתב הר"ן וכן במלחמות כיון שאין כאן כיבוי גם הבערה ליכא. דה"ל כאלו לא נכבה מעולם. וגם ע"ז לא מהני מ"ש שהמדורה נעשה לצורך בישול אלא ע"כ נתכוין בתחלת הבערה קודם שהניח הבשר עליהן ולזה כ' דמיירי שעשה המדורה לצורך בישול. ואני לא הבנתי למה לא יהיה מותר לעשות מדורה לצורך לצלות ע"ג גחלים דהא אוכל נפש ממש הוי ומה לי שעושה מדורה לצורך בישול או לצורך צלייה. וע"כ לא כתבו דלא הוי צורך א"נ. אלא משום שיכול לצלותו בשפוד והא גם אם היה צולהו בשפוד היה צריך לעשות מדורה אלא דס"ד דאסור לצלות ע"ג גחלים משום דמכבה והאי כיבוי אינו צורך א"נ דהא יכול לצלות בשפוד. וע"ז משני הש"ס דאינו מכבה כיון דסופו מבעיר. ואי דע"י שצילהו על גחלים צריך להוסיף הבערה יתירה מאלו היה צולהו בשפוד. דהיינו מה שסופו להבעיר אחר הכביה. לזה כ' הרמב"ן ור"ן כיון דכיבוי אין כאן גם הבערה אין כאן כנ"ל. אבל לאסור לעשות מדורה לכתחלה לצורך לצלות ע"ג גחלים לא ידעתי טעם ומ"ש בשם רמב"ן דמיירי במדורה שעשה לצורך בישול. לא על בשרא אגומרי כ' כן כי אם על עישון פירות המוזכר בסי' תקי"א סעיף ד'. ובא לדחות פי' בעל המאור שהיה גורס כגרסת רש"י דמשני הש"ס על קו' מ"ש מבשר'

אגומרי. ומשני התם לא אפשר ר"ל בבשרא אגומרי לא אפשר כי הוא המובחר שבצלי והוי כאלו א"א בענין אחר. והוי צורך א"נ. משא"כ במיתוק חרדל אפשר. ר"ל אפשר בלי מיתוק וא"כ ס"ל לבעל המאור דבשרא אגומרי הוי צורך א"נ וזה בא הרמב"ן לדחות דע"כ בשרא אגומרי גם כן לא מיקרי צורך א"נ ממש דאפשר לצלותו בשפוד אלא דהיתר ע"ב גחלים דאין כאן כיבוי וכגירסת הרי"ף. וא' מראיית הרמב"ן מדאמרינן בביצה דף כ"ב ע"ב לעשן פירות רב אמר אסור מפני שמכבה וסופו מבעיר ואיכא שני מלאכות וס"ל דלא מיקרי א"נ ושמואל אמר מותר דהוי א"נ. א"ר יודא ע"ג גחלת אסור. על גבי חרס מותר. דע"ג חרס ליכא כיבוי והבערת את הבשמים ליכא דהוי הבערה כלאחר יד וליכא כ"א איסורא דרבנן. רבא אמר אפילו ע"ג גחלת נמי מותר מידי דהוי אבשר' אגומרי דג"כ מכבה ומבעיר ומוליד ריח ואפ"ה שרי. ומוה הוכיח הרמב"ן דע"כ בשרא אגומרי לא הוי צורך אוכל נפש דאפשר לצלותו בשפוד כנ"ל. וז"ל בסוף דבריו ועוד כי דייקת לא ה"ל למימר אפילו ע"ג גחלת מותר. דהא מאן דאוסר ע"ג גחלת ושרי ע"ג חרס ודאי לא שרי למיעבד ליה מדורה בפני עצמו דהא סבר דלאו א"נ ולא צורך א"נ הוי. וכיון שכן. רבא דאוסיף למשרי משום אוכל נפש לא מבע"ל למימר אפילו ע"ג גחלת מותר. דמשמע דהתירו דרבא ע"ג גחלת מעין התירו דר' יהודה ע"ג חרס שלא לעשות לו מדורה בפני עצמו אלא הוי ליה לו' רבא אמר צורך אוכל נפש הוא כו' אלא ודאי ה"ק אף על פי שאין זה צורך אוכל נפש ממש. מותר להניח ע"ג אש הדולק לקדרה לפי שאין כאן כיבוי שסופו מבעיר וכיון שכיבוי אין כאן הבערה אין כאן כו' מידי דהוי אבשר' אגומרי דכלהו איתנהו ביה ושרי אף על גב דלאו א"נ הוא כו' עכ"ל. מזה הוכיח דלא כבעל המאור דע"כ בשר' אגומרי לאו צורך א"נ הוא דאל"כ מאי ראיה מייתי רבא להתיר עישון פירות ע"ג גחלים מבשר' אגומרי. שאני בשר' אגומרי דהוי צורך אוכל נפש משא"כ עישון פירות דלא הוי צורך א"נ ומה"ט אסור לעשות מדורה בפני עצמה לצורך עישון פירות כנ"ל א"ו דגם בבשר' אגומרי לא הוי צורך א"נ ממש. דאפשר לתלותו בשפוד וכנ"ל הרי דהרמב"ן לא אסר לעשות מדורה בפ"ע כ"א בעישון פירות אבל בבשר' אגומרי לא מצינו לרמב"ן מידי. ומסברא דודאי מותר לעשות מדורה לצורך בשר' אגומרי כנ"ל:

וכ' הב"ח כו'. דהא סתם מתני' כו' ולא חלקו המשנה דאם הי' טרוד מעי"ט דא"צ לשנות בדיכת מלח. אע"כ כיון דאינו מפיג טעם וכל הקדרות צריכות מלח היה לו לעשות מעי"ט ואפילו היה טרוד מעי"ט לא חלקו חכמים:

ואפשר דה"נ קאמר כו' ואף על גב דבמלח אפילו לא היה טרוד בעי"ט מותר לדוך בי"ט ע"י שינוי צ"ל דהכא בחרדל גרע ממלח אולם לא ידעתי על מה העתיק דברי הב"ח

דהא הב"ח לא התיר אלא לפי' רש"י דס"ל הטעם דה"ל לעשות מעיו"ט לכן בהיה טרוד מעי"ט מותר. וכתב הב"ח גופיה דלדעת בעל המאור שכ' הטעם לאסור משום דאפשר בלי מיתוק וכמ"ש לעיל אפילו היה טרוד אסור וסיים ולכן יש להחמיר. וכ' לדעת הרי"ף דהטעם משום דמכבה ולא הוי לצורך א"נ. ג"כ ראוי לאסור אפילו היה טרוד מעי"ט. ואפשר מ"א אזיל לשיטתיה לעיל סי' תק"ז ס"ק ט' שכתב דהרב"י ס"ל כפירש"י ע"ש. אולם בסי' תקי"א ס"ק י' העתיק על דברי ש"ע שטת הרי"ף ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מתכת כו'** וליכא כיבוי כו' ואע"ג דמ"מ איסור דרבנן איכא מ"מ סותר משום שמחת יו"ט. ולפ"ז כ' בס' חמד משה דיותר יש להתיר ע"י אבנים מלובנים דלית בהו איסור מכבה כלל והיינו לפ"ד מ"א בר"ס תק"ח. אבל לפי גרסתינו ר"ס תק"ח אין מלבנים האבנים. א"כ באבנים האיסור משום חיסום:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לסנן כו'** כמ"ש ס"ג דהתו' הקשו מ"ש דהכא מותר ליתן לתוך משמרת התלויה לסנן ולסנן החרדל אסור ותי' דכאן מיירי אם היה עושהו מאתמול כו' וא"כ ע"כ צ"ל בסעיף ג' אי הי' מסנן החרדל מעי"ט הי' טוב כאלו עשאו בי"ט ולכך אסור ולזה נתכוון מ"א בס"ק ה' במ"ש ודוקא כשהיה אפשר כו':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **גבינה כו'** ונ"ל דעיקר הטעם כו' היינו משום דא"נ עצמו מותר אפילו היה אפשר לעשות מאתמול (רק לדעת י"מ שהביא רמ"א סי' תצ"ה צריך קצת שינוי אם היה אפשר לעשות מעי"ט ולא היה מפיג טעם כלל). ולהכי פריך מאי שנא מלישה כו'. במס' שבת דף קל"ד ע"א פריך על מה שאסרו לעשות גבינות בי"ט מ"ש מלישה דשרי. ומשני פת חמה טובה יותר ולא היה אפשר לעשות מעי"ט אבל גבינה אדרבה ישנה טובה יותר וה"מ לעשות מעיו"ט. ובספר ח"מ הקשה ע"ד מ"א דא"כ גם לפי תי' מ"א דמה"ט לא פריך מבישול דלא נעשה לימים מרובים משא"כ גיבון נעשה לימים מרובים. מ"מ המ"ל מ"ש מאפיי' דגם כן נעשה לימים מרובים ואפ"ה שרי אע"כ צ"ל ליישב קושית מ"א כמ"ש רש"י וז"ל מ"ש מלישה שלשין פת ביו"ט והאי נמי ללישה דמיא עכ"ל רש"י דלענ"ד אין כוונת מ"א בקושייתו למה פריך מלישה ולא פריך מבישול. דמאי עדיפות להקשות מבישול ממאי דמקשה מלישה. ואי הוי פריך מבישול המ"ל להיפך למה פריך מבישול לפרוך מלישה. אלא כוונת מ"א למה פרט המקשן לישה משאר מלאכות א"נ. ונקט מ"א לדוגמא בישול וה"ה שאר מלאכות הנעשים בא"נ. ומאי אולמא דלישה משאר מלאכות

אוכל נפש וה"ל להקשות דרך כלל מ"ש מכל מלאכות שהותרו לצורך א"נ. אלא ודאי דעיקר הטעם באיסור הגיבון משום דנעשה לימים מרובים ודומיא דהכי לישה נעשה ג"כ לימים מרובים משא"כ בישול וה"ה דהמ"ל מ"ש מאפייה. אלא עכ"פ א"א להקשות דרך כלל מ"ש משאר מלאכות הנעשים באוכל נפש דיש הרבה מלאכות שאינן נעשים לימים מרובים ואינו דומה לגיבון. והוצרך לפרט מ"ש ממלאכה הנעשה לימים מרובים ונקט מ"ש מלישה. וה"ה דהמ"ל מ"ש מאפיי' אלא דדא ודא אחת היא. כיון דעכ"פ צריך לפרוט מלאכה אין עדיפות באפי' להקשות ממנה ממה דמקשה מ"ש מלישה. וכן מ"ש רש"י והאי נמי ללישה דמיא אין הכוונה שבגיבון עושין מעשה לישה אלא גם כן כוונתו כמ"ש מ"א דדומה ללישה שנעשה לימים רבים. ובלא"ה הביא הרב"י פוסקים דס"ל דאין בגיבון איסור תורה ע"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **דאין עושים כו'** ונ"ל דמותר לקלוט כו' דהריב"ש אוסר עשיית חמאה מתרי טעמי מצד איסור בורר וגם משום דהוא טורח גדול וא"כ בקליטת השומן הצף אזיל טעם דאיכא טורח דבזה אין טרחתו מרובה. ומצד איסור בורר כ' שלבסוף יניח קצת עם החלב דכה"ג ליכא משום בורר כיון דבשע' שלוקח שומן אין הפסולת דהיינו החלב ניכר וכמ"ש סי' שי"ט סעיף י"ד וע"ש במ"א:

אך לענ"ד הא דמצריך וכשמגיע סמוך לחלב כו' היינו בשבת שהזכיר לפני זה. אבל בי"ט הא רמ"א פסק בסעי' ב' דלא כרשב"א דבי"ט אין איסור בורר וע"ש במ"א:

מותר לעשות ע"י גוי דהוי שבות ע"י גוי דהיינו שבות דשבות במקום הפסד:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שרי כו'** וכתב התוס' דעדיף כו' דבר"פ המביא הקשו התוס' אהא דתנן ר"פ המביא. המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה וכמ"ש פה בש"ע. משמע דלמעט במשא עדיף אע"ג דמרבה בהילוך דצריך לילך איזה פעמים. ובשבת תנן איפכא מפנין ד' וה' קופות מפני האורחים כו' אלמא דבקופה שרי. ואדרבה מוכח שם דעדיף טפי בקופה דממעט בהילוך אע"ג דמרבה במשא. ותי' התוס' כיון דאין האיסור להוליך בקופה אלא משום דמחזי כעושה לצורך חול. ולכן התם בפ' מפנין דמיירי בשבת דאסור להוליך בחוץ משום איסור הוצאה. ומוליך בחצרו ממקום למקום דליכא חשש רואים לכן הותר בקופה. ואדרבה עדיף בקופה למעט בהילוך אבל הכא דמיירי ביו"ט דמותר להוציא ואיכא חשש רואים שיאמרו שעושה לצורך חול. לכן אסור בקופה וצריך לעשות בענין שיהי' ממעט במשא אע"ג דמרבה בהילוך. ומטעם זה כ' רמ"א דגם בי"ט אי מוליכו

ממקום למקום בחצר שרי בכ"ע. דבענין זה י"ט שוה לשבת. אלא מ"ש רמ"א שרי בכ"ע משמע דברצונו תליא מלתא אי בעי מפיש במשא אי בעי מפיש בהילוך. וכיון דמשוה אי מוליכו באותו חצר לשבת הל"ל דבעינן דוקא שיוליך בקופה למעט בהלוך כדקי"ל גבי שבת. וא"ל על רמ"א הא אינו דומה לשבת. ויש לחלק ביניהם דדוקא בשבת דלא משכחת שיוציא לחוץ לכן הותר בקופה משא"כ ביו"ט כיון דמשכחת לה שיוציא לחוץ. לכן אפי' אינו מוציא לחוץ מ"מ אסור אפי' בחצר משום לא פלוג. ז"א דהא גם בשבת שיוציא לחוץ כגון במבוי המעורבת דשכיחי רבים. וכמ"ש מ"א. ולכן באמת במבוי המעורבת גם בשבת אסור בקופה ואפ"ה אי אינו מוציא לחוץ שרי. ה"ה בי"ט תלי' מלתא אי מוציא לחוץ. אלא דהמשנה נקטה בכ"מ אורחא דמלתא דבשבת ע"פ הרוב אינו מוציא לחוץ ובי"ט ע"פ הרוב מוציא לחוץ והאי היתרא ביו"ט אם אינו מוציא לחוץ דייק הרב"י מלשון רש"י ר"פ המביא. ומצאתי בתי"ט שם במשנה שכ' דאין דעת התו' כן וז"ל לדעת התוס' בי"ט אף בבית אסור כיון שיכול להוציאן לחוץ עכ"ל תי"ט. ולדידיה צ"ל האי דמבוי מעורבת בשבת כנ"ל. ונ"ל דכ"ע מודים בזה. דהיכי דאינו מוציא לחוץ עדיף לרבות במשא ולמעט בהילוך. וכמו שהוכיחו התוס' מהאי דפרק מפנין כנ"ל:

דלא כהרב"י כו'. דמדכתב הטור סי' שכ"ג לענין שבת דלמעט במשא עדיף ע"כ דחולק על התוס' הנ"ל. וכ' הרב"י שם דכן משמע קצת מדברי הר"ן ר"פ המביא די"ט ושבת שוין בזה. ומ"א ס"ל דהטור מודה לדברי התוס' אלא דמיירי במבוי מעורבת דכה"ג שבת דומה לי"ט וגם התוס' מודים בזה ודלא כתי"ט הנ"ל:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **יפרוס כו'**. ומיירי ביין כו' משום דאיכא בסחיטה תרתי איסורי חדא משום דש וחדא משום מלבן. ובנידון דהכא דהמשקין הנסחטים הולכים לאיבוד ליכא משום דש וכמ"ש מ"א סי' ש"ך ס"ק כ"ג. ואע"ג שכתב מ"א בשם הר"ן דמ"מ מדרבנן אסור משום דש היינו בסוחט ודאי אבל לא גזרינן שמא יסחוט כיון דאין הסחיטה אלא איסור דרבנן. אלא דמ"מ אסור משום מלבן לכן כתב דמיירי ביין דליכא משום מלבן:

ואע"ג שמשמע בר"ן כו'. עי' בב"י ס"ס ש"כ הביא דברי הר"ן בארוכה. ועיין בט"ז ס"ס ש"כ דמחלק בין יין לבן ליין אדום. דבגד העשוי לפרוס עליו אפי' במים שרי. דלמה ניחוש שיסחוט כיון דאין מקפיד על הבגד משום משקין הבלועים דהא עשוי לכך ואע"ג דקי"ל דבנתינת מים על הבגד אפי' אינו סוחטן חייב דשרייתו זהו כיבוסו כבר כתב מ"א סי' שי"ט ס"ק י"א דלא אמרינן שרייתו זו היא כיבוסו אלא בבגד המלוכלך אבל לא בבגד

נקי. וכיון דפורסו על המשקין מסתמא הוא נקי. וא"כ לדעת המחמירים בסי' ש"ב סעיף ט' דאפילו בבגד נקי אמרינן שרייתו זהו כיבוסו גם בעשוי לכך יש לאסור במים:

אמרינן בגמ' נכסי' כו'. ר"פ המביא שאל ר"ח ב"ר לר"א הני נשי דמליין בי"ט מיא ולא משכין בשום דבר ולמה לא מחינן להו. והשיבו דא"א לשנות בשום דבר כמבואר שם. וע"ז שאל הא אפשר לשנויי נכסי' בנכתמ' פירש"י כיסוי של עץ העשוי לכדים ומשני זימנין דנפל ואתי לאתויי:

וצ"ע למה השמיטוהו הפוסקים. ר"ל דאסור לכסות הכד בכיסוי משום זימנין דנפל כו': **דעכשיו דא"צ כיסוי כו'** דהא משום נפל ואתי לאתויי ל"ח דההוצאה מותרת בי"ט אלא משום דלמא מפסק ואתי לקושרו להא ל"ח אלא אם היה חייב לכסות משום שינוי. אז א"ל שמא יקשרנו כשיפסוק שלא יפול הכיסוי מן הכד. והכיסוי צריך להיות על הכד. אבל לדידן דמצד הדין א"צ כיסוי אף אם ירצה לכסותו ל"ל שמא יפסק ויקשרנו דלמה יקשרנו הלא מותר למלאות אפי' בלי כיסוי:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **אורחים אפי' מאותו עיר**. אע"ג שכתב רמ"א בסי' של"ג דאורחים מאותו העיר לא הוי סעודת מצו' מ"מ הכא כיון שכבר זימנם הותר משום כבוד הבריות:

סימן תקיא

סעיף א

(**ס"ק א**) **לעשות כו'** דמתוך כו' עמ"ש מ"א סי' תק"א ס"ק ג':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **י"א כו'** משמע מלשון מהרי"ל כו' שהוא הי"א שכתב רמ"א:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דלפעמים כו'** כלומר כו' דלכאור' מלשון רמ"א משמע כיון דלפעמים אין הקור גדול לכן יש לאסור אפי' הקור גדול משום לא פלוג. לכן כתב מ"א דאין זה כוונת רמ"א ולא בא לאסור אלא כשאין הקור גדול:

ונ"ל דאם הקור כו' עסי' תרל"ט ס"ה כצ"ל. וע"ש במ"א ס"ק ט"ו דכה"ג מיקרי מצטער ופטור מן הסוכה:

סעיף ד

(ס"ק ד) לא כל גופו שאינו שוה לכל נפש והוי כמו מוגמר שבס"ד שאסור ולא מיבעיא שאסור להם חמים מים לצורך רחיצת כל גופו אלא אפי' כבר הוחמו בי"ט בהיתר אסור

לגדול לרחוץ בהן כל גופו אבל תינוק ניהו דאסור להחם אפי' ע"י גוי לרחצו. מ"מ אם כבר הוחם אפי' ע"י ישראל מותר לרחוץ בהם תינוק:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** אבל אסור להוסיף כו' כיון דאין המים הצריכים לבשל משביחים ע"י התוס". כמו שמותר למלאות תנור פת אע"פ שא"צ אלא לככר לפי שאותו ככר שצריך לו משביח ע"י מילוי התנור. וכן בתבשיל כה"ג אבל במים דאינו משביח בתוס'. וטעם ההיתר הוא משום דחד טרחא הוא. לכן צריך ליתן כל המים הן הצריכים לו הן הנוספים בפעם אחת לקדרה. וכמ"ש ס"ס תק"ג:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **וי"א כו'** די"ט ושבת שוין כו' ר"ל דבשבת קי"ל ודאי דאפי' הוחמו מע"ש אסור לרחוץ בהן דגזרי' הוחמו מע"ש אטו הוחמו בשבת וכדלעיל סי' שכ"ו. ונחלקו הפוסקים אי גם בי"ט גזרינן הוחמו מעי"ט אטו הוחמו בי"ט. או י"ט דקיל לא גזרו ביה רבנן כה"ג: **ולכן סידר הגה א' כו'** ר"ל מ"ש רמ"א שמותר לרחוץ תינוק סדרו תוך דברי דעה ראשונה שכתב המחבר שמתיר לגדול לרחוץ בחמין שהוחמו מעי"ט. אע"ג דבשבת אסור אפי' הוחמו מע"ש נכן הקיל גם בתינוק אפי' במים שהוחמו בי"ט אבל לדעה שניה דיו"ט ושבת שוין לענין מים שהוחמו מעי"ט ה"ה לענין תינוק י"ט ושבת שוין לאסור. דאל"כ הל"ל רמ"א האי קולא דתינוק אחר דעה שניה:

סעיף ח

(ס"ק ח) מותר כו' עמ"ש סי' שכ"ו במ"א ס"ק ח:

סעיף ט

(ס"ק ט) מוגמר דאינו שוה לכל נפש ודרשינן קרא דכתיב אשר יעשה לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם דוקא השוה וצריך לכל נפש שרי:

סעיף י

(**ס"ק י**) **למתקן משמע מלשונו כ' דהרי"ף כתב לעשן הפירות כדי להכשירן לאכילה.** וכן הרמב"ם כתב מותר לעשן תחת הפירות כדי שיוכשרו לאכילה. וכתב ע"ז הרב"י ע"פ הטעם שכתב הר"ן והוא מ"ש המ"א בס"ק זה דליכא משום כיבוי ואוליד ריח כמו בשרא אגומרי עכ"ל הרי"ף ורמב"ם שכתב להכשירן לאכילה. ע"כ לאו דוקא דלשון זה משמע דוקא שקודם העישון אין ראוים לאכילה הוא דשרי אבל אם היו קודם העישון ג"כ ראוי לאכילה והעישון אינו גורם אלא שמתעלים ומתמתקים יותר אסור ז"א לפי טעם הר"ן. דהא בבשרא אגומר' ג"כ היה אפשר לצלותו בשפוד. ואפ"ה מותר לצלותו אגומרי דניחא

ליה יותר בצלי ע"ג גחלים ומותר כיון דאין איסור כלל לא מכבה ולא מבעיר ולא מוליד ריח עכת"ד ב"י. ולכן שנה בש"ע וכתב למתקן לאכילה וכ"ה לשון הטור להורות דאפי' ראויה לאכילה גם קודם העישון שרי:

עיין סי' תק"ז סעיף ד' ר"ל זהו טעם הרמב"ן דס"ל דבשרא אגומרא לא מיקרי א"נ כיון דאפשר לצלותו בשפוד. ואפ"ה מותר דלא עביד מלאכה כלל. וה"ה עישון פירות לאו אוכל נפש הוא ואפי' הכי מותר דלא עביד מלאכה כמו בשרא אגומרי:

ולפ"ז תחלת ההבערה ע"כ לא היה לצורך עישון פירות כ"א לצורך בישול. וכמ"ש לעיל סי' תק"י סק"ז ע"ש. אמנם בסי' תק"ז במ"א ס"ק ט' כ' מ"א דהרב"י ס"ל כשיטת רש"י דבין עישון פירות ובין בישרא אגומרי מיקרי אוכל נפש ממש ע"ש ולפ"ז אפי' לעשות תחלת ההבערה לצורך עישון פירות ג"כ מותר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ואסור כו'** שהריח הוא שם ר"ל הריח שיוצא ע"י המלילה כבר הוא כנוס תוך העשבים וע"י המלילה מוציאו. ואין כאן דבר חדש:

עיין סי' תרנ"ח. דשם הביא בשם מהרש"ל שכתב דדוקא כשמניחו על הבגד היה כוונתו כדי שיריח הבגד הוא דאסור. אבל אי לא נתכוין לזה אע"ג דהוי פסיק רישיה מותר והסכים עמו הט"ז פה ע"ש אבל מ"א בסי' תרנ"ח חולק על מהרש"ל ואוסר אפי' אינו מתכוין ע"ש:

ופשוט דאסור ליתן כו' ובט"ז הוסיף עוד דאפי' נותן לתוך המים דבר המריח מערב י"ט אסורים לרחוץ עם אותן המים בי"ט דמוליד ריח בידיי ובתשו' ה"ה ת"צ סי' צ"ב חלק עליהם דאפי' נותן דבר המריח במים בי"ט מותר וכן שרי לרחוץ בהן. דל"ש מוליד ריח לא במים ולא בגוף אדם ע"ש ראייותיו:

סימן תקיב

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ע"י נכרי שרי**. אפילו דבר מאכל דרך ר"ה דאיכא תרתי לריעותא שנוציא דרך ר"ה צורך גוי. וגם דבר מאכל דא"ל שמא ירבה בשבילו קמ"ל דמותר. דמשום שמא ירבה ליכא כיון דאינו מזמינו. וגם משום הוצאה ליכא כיון שהוא ע"י גוי מותר כ"כ הרב"י. אלא שהרב"י סבירא ליה דהגמ"י שהוא מרא דהאי דינא. לא התיר אלא דרך ר"ה איסור הוצאה. אבל דבר מאכל אסור דגם ע"י שליחות א"ל שמא ירבה. אבל ד"מ חולק על הרב"י דהג"מיי מתיר אפילו דבר מאכל כנ"ל:

ויש"ש אוסר כו' בפ"ק דביצה סי' ל"ז. והביא ראיה מדברי התוספות פ"ק דכתובות דף ז' ע"א דישראל אסור להוציא לצורך גוי בי"ט. וכתב התוס' אע"ג דר"ה שלנו לא הוי אלא כרמלית דהא אין ר"ה שלנו רחב ט"ז אמה ואין איסורו אלא מדרבנן. מ"מ גם בי"ט גזרו. ואח"ז הביא יש"ש דברי הגמ"י הללו דמותר לשלוח לגוי ע"י גוי. וכתב עליו יש"ש ואיני יודע למה. לפי מאי דקי"ל כל מה שאסור לעשות לישראל אסור לו' לגוי לעשותו אפילו באיסורי דרבנן. כ"ש באסורי דאורייתא לפי מה שפרשתי עכ"ל (והיינו דמהרש"ל אזיל לשיטתיה שכתב בפ' אין צדין סי' ח' דאפי' אין ס' ריבוי בוקעים בו אפ"ה מיקרי ר"ה אם רחב ט"ז אמה ומפולש משער לשער וזה שכ' כ"ש באסורי דאורייתא ר"ל כשאינו רחב ט"ז אמה דמודה דאינו אלא כרמלית מ"מ אסור אמירה לגוי כ"ש כשרחב ט"ז אמה דאיכא ר"ה דאורייתא לדעת יש"ש פשיטא דאסור אמירה לגוי. ואעפ"כ כתב מ"א דנ"ל להקל בזמנינו דאין לנו ר"ה גמורה. והיינו כמ"ש לעיל סי' שמ"ה ס"ק ז' דקי"ל כהפוסקים דלא מיקרי ר"ה אלא א"כ ס' רבוא בוקעים בו בכל יום וזה אינו בזמנינו ודלא כמהרש"ל ע"ש. א"כ כיון דאינו מצוי כלל ר"ה בזמנינו יש להקל באמירה לגוי וע"ל סי' תק"ח סעיף ב':

אחר שתיקן כו' מותר להזמינו. ונ"ל דוקא כו' שהגוי בא אליו סמוך לסעודה. וצ"ל לפ"ז מאי הוסיף מ"א שהביא דברי תניא. דהא היתר זו הובא בדברי הרב"י שכתב וכן נכרי שבא מאיליו כו' וא"ל דאתי לאפוקי מדעת ט"ז שכתב בס"ק ד' דהרב"י לא התיר אלא בבא מאיליו אז מותר להאכילו בלי הזמנה ובלי הפצרה אבל אם מפציר בו ומזמינו אפילו בא מאליו אסור דמה לי שהזמינו דרך שליחות לביתו. או שמזמינו אחר שבא אליו ע"ש ומדברי תניא שכתב אחר כו' מותר להזמינו משמע דמתיר אפילו מזמינו ומפציר בו כיון שבא מאיליו:

סעיף ג

(ס"ק ג) באותה קדר' כולי אמרינן דף כ"א ע"א א"ר חסדא עיסה חציה של ישראל וחציה של גוי אסור לאפותה בי"ט משום דאפשר למיפלגי בלישה. ויאפה חלק ישראל לבד:

מתיב רב חנא ב"ח מדתנן עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה מותר לאפותה בי"ט (אע"ג דלכלבים גרידה אסור משום דקי"ל כרבי יוסי הגלילי דדרש לכם ולא לכלבים מ"מ כיון שרועים ג"כ אוכלים ממנה מותר) ואמאי הא אפשר למפלג בלישה חלק הרועים לבד ומשני דמתני' מיירי דא"ל נבלה דאפשר לפייס הכלבים בנבלה ויאכלו הרועים כל העיסה (ודינו של ר"ח הנ"ל הובא לעיל סי' תק"ז סעיף וי"ו) ונחלקו הפוסקים בדעת ר"ח הרא"ש והר"ן ס"ל דע"כ ר"ח לא אסר אלא בעיסה מרובה שלא יספיק תנור

א' וצריך לשני תנורים אבל בתנור א' מותר לאפות גם חלק הגוי דקי"ל כרשב"א דף י"ז וכן הוא לעיל סי' תק"ז ס"ו דממלא אשה תנור פת אף על פי שא"צ אלא לככר אחד מפני שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא. אבל התוספות חולקים וס"ל דר"ח אוסר אפילו בתנור א' דע"כ לא התיר רשב"א למלאות התנור אע"פ שא"צ אלא לככר א'. אלא כשכל העיסה של ישראל. אבל לא כשחצי העיסה של גוי. וע"ש הטעם לחלק בין גוי לישראל. ובס"ס זה הקשה הרב"י מאי מהני במאי דא"ל נבלה ומצי לפייסן בנבלה מ"מ כיון דהכלבים אוכלים מן העיסה א"כ אפה בשביל הכלבים. וכתב שמצא בירושלמי דמוקיל מתני' דעיסת כלבים הנ"ל בתנור אחד ואתי' כרשב"א דא"ל ממלאה אשה תנור פת כו'. ונראה מדבריו דמשוה הירושלמי עם גמרא דידן וגם הש"ס דידן מוקי למתני' בתנור א' ואפ"ה אסור. והיינו כדעת התוס' הנ"ל אלא בא"ל נבלה לפייסן דאיכא תרתי למעליותא אז שרי: אך הד"מ ס"ל עיקר כדעת הרא"ש ור"ן הנ"ל דתנור אחד מודה ר"ח דשרי וע"כ הא דהוצרך הש"ס לאוקמי בא"ל נבלה ע"כ רצה לאוקמי מתני' אפילו בשני תנורים. מ"מ כיון שאפשר לפייסן בנבלה אע"ג שהכלבים אוכלים מן העיסה מ"מ כיון דאפשר לפייסן הוי כל האפיה בשביל הרועים. וא"כ הירוש' דמוקי לה בתנור אחד ע"כ חולק על ש"ס דידן. דירוש' אצ"ל דמיירי דא"ל נבלה לפייסן. ובזה יובנו דברי מ"א:

נ"ל דלא קי"ל כוותיה. ר"ל באוקימתא דמתני' דלהש"ס דידן מתני' מיירי אפילו בשני תנורים. אבל הדין של ירושלמי אמת דבתנור אחד שרי ואפילו ל"ל מידי לפייסן:

דלפי הירושלמי כו' כמ"ש הרב"י בעצמו ע"ד א"ח. ר"ל דלא תימא מאי קושיא. דילמא הרב"י תופס עיקר שיטת התוס' דר"ח אוסר אפילו בתנור אחד ולכן שפיר י"ל דהש"ס דילן וירושלמי אינן חולקים דתרתי בעי' תנור א' וגם דא"ל מידי לפייסן וכנ"ל. עז"כ ד"מ דמוכח מדברי הב"י דגם הרב"י תופס עיקר שיטת הרא"ש ור"ן דכתב ע"ד א"ח שכתב כדברי התוס' ואין כן דעת הפוסקי' אלמא דס"ל להרב"י כהר"ן וראש. דהרב"י כתב בשם א"ח וז"ל לא ישלח לגוי דורון בי"ט לא פת ולא תבשיל אם הי' דעתו לשלוח בי"ט שא"א שלא ירבה בשבילו:

ומ"ש ממלא אשה קדירה אע"פ שא"ל אלא לחתיכה א' היינו דוקא לצורך ישראל עכ"ל. וע"ז כתב הרב"י וכבר נתבאר תחלת סי' זה שאין כן דעת הפוסקים עכ"ל הרב"י. והיינו כהרא"ש ור"ן דגם בגוי מותר למלאות תנור פת כו' וה"ה למלא קדרה כו':

והמרדכי כו' דבד"מ הביא דברי מרדכי שכ' וז"ל ושפחות שלנו הואיל ואפשר לפייסינהו במידי אחריני שריא אפי' מרבה בשביל'. ונ"ל דוקא באותו תנור ובאותה קדרה עכ"ל וכתב ד"מ ונראה דהא דקאמר דוקא באותה קדרה כו' הוא סברת מרדכי ופליג על

ראבי"ה דמתיר משום דאפשר לפייסינהו דלפי אותו טעם אפי' בקדרה אחרת נמי שרי. ואי באותה קדרה בכל גוונא שרי ע"כ לשון ד"מ. ולפי דעתו צ"ל דהמרדכי תופס עיקר כשיטת ירושלמי דמתני' מיירי בתנור אחד. והירושלמי לא ס"ל דמהני היכי דא"ל מידי לפייסן. מכל מקום טעמא בעי למה שביק ש"ס דידן ופסק כירושלמי:

וא"כ מ"ש כאו אבל לשאר נכרי כו' דא"ל שמא ירבה בשבילו אסור אפילו באותה קדרה. אע"ג דאם מרבה בשביל גוי באותה קדרה לדעת הרא"ש ור"ן מותר היינו משום גזרה שמא ירבה בשבילו בקדירה אחרת:

והמרשים כו' טעה בזה דאדרבא דעת התו' וא"ח דאפילו באותה קדרה ובתנור א' אסור לגוי. אע"כ רמ"א תופס עיקר דעת הרא"ש והר"ן הנ"ל:

אך מ"ש רמ"א כו' דדוקא בקדרה דאיכא חד טרחא (והיינו כשנותן הכל בפעם א' בתוך הקדרה וכדלעיל ס"ס תק"ג) וא"כ לא עבד מידי בשביל גוי ולכן מותר אפי ל"ל מידי לפייסן. ולכן א"ש דברי הרב"י ואין דבריו סותרים זה את זה. דמ"ש ע"ד א"ח ואין כן דעת הפוסקים. דהא"ח כתב ומ"ש ממלאה אשה קדרה כו' היינו דוקא לצורך ישראל. בזה ס"ל להראב"י דאין הפוסקים מודים דבקדרה אחד אפילו לגוי מותר להרבות ומה שהסכים עם הירושלמי ומשוה דעת הירושלמי לש"ס דילן וסבירא לן דגם הש"ס דילן ס"ל דמתניתין מיירי בתנור א' ואפ"ה בעי דוקא דא"ל מידי לפייסן. היינו דבתנור כיון דבכל פת צריך טרחא. לא הותר לגוי אפי' בתנור אחר:

וכ"מ בגמרא. ר"ל דאפי' בתנור א' אסור אא"כ א"ל מידי לפייסן:

דאמר ופליגי אדריב"ל כו' דאיתא שם הני בני באני (היינו בני כפרי') דרמי עלייהו קמחא דבני חילא (חיל המלך לאפות פתן בי"ט) א"ר הונא אי יהבי' חדא ריפתא לינוק' מהפת שאופה לבני חילא לא קפדי בני חילא שרי בשביל אותו רפתא שנותן לתינוק דכל חדא חזיא ליה ועז"א ופליגא דריב"ל דאמר אין מזמנים גוי בי"ט דגזרי' שמא ירבה בשביל הגוי. ולרב הונא מה בכך אם מרבה בשביל הגוי. הא גם הישראל אוכל ממנו וב"ח חזי' ליה. ועובדא דבני חילא הוה בתנור א'. דהא מאותו תנור שאופה לבני חילא נותן לתינוק פת אחד. ואפילו אופים להם שני תנורים מ"מ ודאי רשאים ליתן מכל תנור לתינוק פת א'. ומ"מ אמר ופליגא אדריב"ל וע"כ לריב"ל אפילו בתנור אחד אסור:

ואפילו לפי גירסת הרמב"ם כו. ר"ל דהרמב"ם פסק הא דר' הונא הנ"ל ופסק כריב"ל. והקשו עליו דהא הש"ס אמר ופליגא דריב"ל ואיך פסק לתרווייהו. ותירץ המ"מ דהרמב"ם לא היה גורס ופליגא אדריב"ל:

דס"ל דנדון דרב הונא אינו דומה לנדון דריב"ל. דבהאי דריב"ל ודאי אסור להרבות בשביל גוי דהא יכול לאפות ולבשל כל מה שהוא צורך ישראל לבדו. ולא ירבה בשביל הגוי דהא הכל של ישראל. והוי. כנדון דר"ח דאפשר למיפלגי בלישה. משא"כ בנדון דרב הונא דבני חילא מקפידים ואינו רשאי ליתן פת לתינוק אא"כ אופה להם כל התנור. וא"כ משום אותו פת של התינוק רשאי לאפות כל התנור מלא דנעשה הכל בשביל ישראל וכמ"ש מ"א בס"ת ד'. וזה שכתב מ"א אפי' לפי גרסת הרמב"ם מכל מקום מוכח דאפילו בתנור אחד אסור לגוי אע"ג דליתא לראיית מ"א דרב הונא מיירי ע"כ בתנור אחד ואפילו הכא אמרינן ופליגי דריב"ל. משמע דלא קי"ל כרב הונא ואפילו בתנור אחד אסור. והא הרמב"ם באמת פוסק כרב הונא. עוד תירץ מ"א ניהו דפוסק כרב הונא אין הטעם משום דהוא בתנור אחד אלא משום דאינו רשאי ליתן לתינוק פת א' אלא אם כן אופה לבני חילא כמ"ש המ"מ. אבל זולת טעם זה היה אסור אפילו בתנור אחד:

אבל בלא"ה כו'. לכאורה היה נראה דגם הרא"ש ס"ל לחלק בין תנור לקדרה. ובתנור מודה הרא"ש דאפי' בתנור אחד אסור. דהא לא מצינו להרא"ש שכתב דרב חסדא מיירי דוקא בשני תנורים. אלא ממ"ש להתיר בעבדים ושפחות כ' וז"ל דלא אסר ריב"ל אלא לזמן את הגוי שהוא חפץ ביקרו כו' וחייש שמא יבשל בקדרה לבדה:

שלא היה מבשל אם לא בשביל הגוי. דאי לא הרבה בשביל הגוי אלא בקדרה שהוא מבשל בה ליכא חשש איסור. והא ליכא למיחש בעבדים ושפחות שבבית ישראל עכ"ל הרא"ש. הרי לא מצינו דמתיר הרא"ש כי אם בקדרה א' וי"ל דבתנור אפילו בתנור אחד אסור כיון דכ"ח צריך טרחא אבל ז"א דע"כ להרא"ש אפילו בתנור אחד מותר. דהא א"ל לפי הוכחת מ"א דע"כ אפילו בתנור אחד אסור דעובדא דב"ח בתנור א' ואפי' הכי אמרינן ופליגא דריב"ל. ע"כ אפי' תנור א' אסור. וא"כ על הש"ס גופיה קשיא מנ"ל דפליג אדריב"ל דילמא בתנור אחד גם ריב"ל מודה דמותר אלא דגזרינן שמא ירבה בשבילו בתנור אחד. ע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דכולי האי לא גזרינן שירבה בתנור אחד. ולפ"ז דמודה מ"א דבקדרה א' שרי. ע"כ לא גזר ריב"ל אלא משום שמא ירבה בשבילו פת באותו תנור. אבל בתבשיל אין לחוש. דממ"נ דלקדרה אחת ל"ח. כמו דל"ח דירבה בשבילו בתנור א' ה"ה דל"ג דירבה בשבילו בקדר' אחרת דדוחק לחלק בזה בין תנור וקדרה. ואי ירבה בשבילו באותו קדרה הא באמת מותר. וא"כ הרא"ש שכ' דחיישי' שמא ירבה בקדרה אחרת ה"ה דיש לגזור שמא ירבה בתנור אחר. א"כ תיקשי מנ"ל להש"ס דפליג על ריב"ל דלמא גם לריב"ל מותר בעובדא דב"ח כרב הונא כיון דהוי בתנור א'. וריב"ל גזר שמא ירבה בתנור אחר אע"כ דהרא"ש ס"ל דגם בתנור אחר מותר כמו בקדרה אחד. ועובדא

דב"ח בשני תנורים וע"כ צ"ל דהרב"י דמחלק בין תנור לקדרה היא סברא דנפשיה ואולי התוס' ס"ל כן ומודים בקדרה:

אפי' לעבדו כו' אע"ג דאינו חושש לכבודם. ול"ל שמא ירבה. מ"מ אסור מדינא דכל פת צריך טרח':

ובקדרה אחת כו' כיון דאיכא חד טרח'. ולכן צריך ליתן הכל בפעם א' ולא יוסיף אחר שהעמיד הקדרה וכדלעיל סי' תק"ג:

ובקדרה אחרת ובתנור אחר. אסור אפי' י"ל במאי לפייסן. כקושיות הרב"י כיון שהכלבים או עבדים אוכלים ממנו הרי לא נעשה הכל בשביל ישראל ומאי מהני דהיה א"ל לפייסן כנ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מותר כו'** וטעם זה אפי' כו' אך שאין הישראל רשאי כו'. כיון שהישראל צריך ליתן להם לב"ח כפי קצבתם. אין הישראל רשאי ליקח מן הקצבה דבר מה אא"כ יאפה הכל כו' והוא סבר' דנפשיה דלא כיש"ש שכ' אח"ז:

וכ"כ התו' אין כוונת מ"א דגם התוס' כתבו אפי' ישראל נותן הקמח כו' דאין ראיה לזה. מדברי תוס' ואדרב' קצת משמע להיפך. דרש"י כ' דהא רב הונא פליג על ר"ח דאמר עיסה חציה של גוי כו' אסור כו' והתוס' כתבו וז"ל ואור"י דלא פליגי דשאני עיסה שחציה של גוי כו' דישראל מצי למפלגיה ולאפות חלקו. אבל הכא מיירי שהי' הקמח לבני חיל' אלא שטורח האפי' הי' מטילים על בני באגי. הילכך לא היו יכולים ליקח כלל מן הקמח קודם האפייה לאפותו לצורך התינוק. אבל אח"כ כשאפו בשביל החיל אז לא קפדי עכ"ל התוס' הרי דכתבו דמיירי שהי' הקמח של הבני חיל ומשמע דאם היה הקמח של ישראל שהיו צריכים ליתן להם היה אסור כסברת יש"ש שכ' אח"ז ודלא כמ"א שכ' שאין חילוק אם הקמח של בני חיל או של ישראל. אלא דאין זה סתירה לדברי מ"א די"ל דגם התוס' מודים דאפי' הישראל צריכים ליתן הקמח ואין הישראל רשאי ליקח מן הקמח פת א' קודם האפיה דג"כ מותר אלא דנקטו התוס אורח' דמלתא דאם הקמח של בני חיל' מקפידים שלא ליתן קודם האפי' לתינוק משא"כ אם הישראל צריך ליתן הקמח מסתמ' אין מקפידים אם לוקח מעט לתינוק קודם שיאפה לבני חיל אבל אם גם הישראל נותן הקמח מקפידים באמת מודים התוס' דג"כ מותר. עכ"פ ניהו דליכא סתירה לדברי מ"א מ"מ גם סייעת' ליכא וע"כ צ"ל מ"ש מ"א ומטעם זה אפי' ישראל נותן להם קמח כו' כ' כן מסברא דנפשיה בלי ראיה. ומ"ש וכן כתבו התוספות קאי על עיקר הדין מ"ש בשם הרמב"ם ומ"מ דשרי אע"ג דקי"ל כריב"ל וכר"ח מ"מ הדין דין אמת דאם

לא יאפו כל הפת כו' וא"כ ע"כ צ"ל דלא גרסי' ופליגא דריב"ל וכמ"ש המ"מ עז"כ מ"א דכן כתבו התוספות כנ"ל. וגם להתוספות צ"ל דלא גרסי' ופליג' וכמ"ש מהרש"א שם. ולאפוקי מדעת רש"י דכתב דרב הונא פליג על ר"ח. וגם גרס ופליג' דריב"ל דע"כ ל"ל סברת מ"מ ותו':

והיש"ש טרח כו' שכ' ליישב דעת הרמב"ם הנ"ל אע"ג דפסק כריב"ל אפ"ה פסק כרב הונא וכתב די"ל דגם הרמב"ם היה גורס ופליגי דריב"ל. דרב הונא מיירי בנדון דרמי עלייהו קמח' דב"ח היינו שישראל יתן הקמח לא הו"ל לישראל ללוש בעבור מעע פת שיתן לתינוק ומוסיף בשביל הגוי שהרי מן הדין יש לישראל ליטול מעט וליתן לתינק ולמפלגי בלישה אלא שאין מניחים להם הגוים אבל מ"ש הרמב"ם שהקמח היה של בני חיל ולא היה לישראל חלק בו כלל כ"א אחר אפייה בשכר טרחו מש"ה מותר לאפות בו עכ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מותר כו'** משמע בתו' כו' דאי' שם ע"ב דפליגי ר"י הגלילי ור"ע דר"ע דרש לכם ולא לגוים אבל לכלבים מותר. ור"י ההגלילי דרש לכם ולא לכלבים וא"ל אביי לרב יוסף לר"י הגלילי הני סופלי (היינו גרעיני תמרים) לחיות' היכי שדינן להו ומשני חזי להיסק ופריך בשבת מאי א"ל. ומשני מטלטל להו אגב רפתא. והקשו התו' ע"כ קישיות הש"ס לא היתה איך שרי לטרוח בשביל הבהמה דא"כ לא מתרץ מידי מיהו דחזי להיסק או מטלטלו אגב פת. עכ"פ טרח בשביל הבהמה. אע"כ קושית הש"ס דלר"י הגלילי הוי מאכל בהמה מוקצה. א"כ תיקשי מכמה משניות דקתני דמותר ליתן מזונות לפני בהמתו בשבת. ותי' דודאי מה שהוא מאכל בהמה גמור אינו מוקצה ומותר ליתנו לפני בהמה. אלא דהני סופלי כמות שהן אינו מאכל בהמה כ"א ע"י הדחק ואוכלי בהמה ע"י הדחק הוי מוקצה אלא אם חתכן לחתיכות הוי מאכל גמור לבהמה. וא"כ לר"ע דס"ל לכם אפי' לכלבים מותר לטלטלן אפי' קודם התיקון דהא בידו לתקנן. אבל לר"י הגלילי דדרש לכם ולא לכלבים דאסור לתקנן דיש בהאי תיקון מלאכה דרבנן ובלי תיקון לא הוי כ"א מאכל ע"י הדחק והוי מוקצה עכת"ד התוס'. ומדעת הפוסקים נראה דשרי דלא מצינו להדיא לאחד מהפוסקים שכתבו האי דינא. ולענין קושית תוס' הנ"ל עיין ברש"י וברמב"ן במלחמות:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אפי' כו'** ט"ס כו' דמאי רבותא להתיר ביש לו במאי לפייסן. אדרבה כה"ג כ"ש שיש להתיר:

דבקדירה אחת שרי. כדעת הר"ן ורא"ש:
וכמ"ש עיקר. דאלו להגהת ד"ק דאוסר אפי' בקדרה אחת כי אם שיש לו במה לפייסן היינו כדעת התוס' והרא"ש והא בריש סי' זה פוסק כהרא"ש ור"ן. גם למסקנת מ"א בס"ק ג' עכ"פ בקדרה אחת שרי אפי' אין לו במה לפייסן אע"ג דבתנור א' בעינן שי"ל במה לפייסן ע"ש:

סימן תקיג

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** אפי' בתרנגולת הע"ל. דליכא מוקצה בביצתה דאי בעי שחט התרנגולת ואכל כל מה שבתוכה מ"מ הביצה אסורה משום הכנה:
והא דאסורה בטלטול כו'. יש"ש לשיטתיה אזיל הובא במ"א ר"ס תקט"ו דכל דבר שאינו מוקצה מצד עצמו אע"ג שאסור באכילה ואין דעתו להשליכה לכלבים מ"מ מותר בטלטול א"כ בעומדת לאכילה ניהו דאסור באכילה משום הכנ' מ"מ בטלטול יהיה מותר עז"כ משום לא פלוג. ר"ל בעומדת לגדל ביצים דהביצה מוקצה אסורה בטלטול וכיון דגם בעומדת לאכילה אסרו באכילה משום הכנה לא רצו חכמים לחלק ביניהם לענין טלטול ואסרו הטלטול. אבל מ"א לקמן סי' תקט"ו חולק על מהרש"ל וס"ל דכל דבר האסור באכילה הוי מוקצה ואסור בטלטול. וא"כ א"ש בלא"ה כאן דאסור הטלטול אפי' בעומדת לאכילה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דהיינו כו'** דאיסור הנגיעה היא מירושלמי דאהא דתניא דף ד' ביצה כו' אבל כופה עליה כלי שלא תשבר. מסיק בירושלמי בלבד שלא יגע בה. הביאו הרב"י בסי' ש"י וכתב המ"מ פכ"ה מהל' שבת וז"ל לא ידעתי הטעם כו'. ואפשר שינענע הביצה ע"י הכלי (ר"ל ע"י שהביצה עגולה מתנדנדת ע"י הנגיעה) עכ"ל. ובת"ה כתב שטעם זה דחוק. ואפשר דס"ל לת"ה דאין לאסור הנגיעה מה"ט דהא הוי דבר שאינו מתכוין וגם לא הוי פסיק רישיה. ואפי' הוי פ"ר י"ל דת"ה אזיל לשיטתיה דבדבר דרבנן פסיק רישיה מותר(וכמ"ש בסי' שי"ד במ"א ס"ק ה') וכ' ת"ה וז"ל אלא נראה לחלק דהתם כיון דהנחת הכלי על הביצה הוא לצורך הביצה דהוי דבר המוקצה ולכן אסור ליגע בו. אבל כשההנחה והתשמיש לצורך דבר שאינו מוקצ' כי נגע ע"י ההנחה במוקצה שרי. עכ"ל הרב"י לעיל סי' שי"ד:

וכ"מ סי' רע"ז ס"ג דשם כתב רמ"א ומ"מ מותר ליגע בטבלא כו' וה"ה דמותר ליגע במנורה כו' בלבד שלא ינענע כו' וסתם ולא התנה דוקא כשהנגיע' היא לצורך דבר המותר אלמא אפי' לצורך מוקצ' מ"מ מותר דלא כת"ה. וכן בסי' ש"ח ס"ג בהג"ה כ' כל מוקצה כו' אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי וסתם ג"כ ולא כתב דוקא כשנוגע לצורך דבר היתר אלא ע"כ ס"ל כשאינו מנדנד בכ"ע מותר אפי' לצורך דבר המוקצה דלא כת"ה:

אך קשה כו' אע"פ שמתנדנד בנגיעתו. וליישב הירוש' שכ' ובלבד שלא יגע דמשמע שהנגיעה אסורה. ע"כ צ"ל כמ"ש ת"ה לחלק בין אם הנגיעה היא לצורך דבר היתר או לא וא"כ דברי רמ"א סותרים זא"ז. ובד"מ כ' בשם א"ז כו' ר"ל ע"פ דברי ד"מ יתיישב דברי רמ"א:

משמע דמיירי כו' ר"ל הא"ז מיירי שדבר היתר מונח על הנר ולכן מותר ליטול דבר מותר מן המנורה אע"ג שעי"ז מנענע המנורה מ"מ כיון שאינו נוגע במנורה גופה רק ע"י דבר היתר המונח עליו הוי רק טלטול מן הצד ולכן מותר. ובזה א"ש דברי רמ"א בסי' רס"ה דודאי גם בסי' רס"ה ס"ל דלא כת"ה ואין חילוק בין נוגע לצורך דבר המותר או לצורך מוקצה. וכשמנענע בכל ענין אסור. והא דכתב ואסור ליגע בנר דולק כו' פן יתנדנד כו' מלתא דפסיקא נקט דכשהנר דולק אסור אפי' נוגע בו ע"י דבר היתר המונח עליו דלא הוי רק טלטול מן הצד אבל כשאינו דולק אין האיסור מלתא דפסיקא דלפעמים מותר דהיינו כשאינו נוגע כ"א ע"י דבר היתר דהיינו טלטול מן הצד ואע"ג דבירוש' כתב על וכופה עליה כלי ובלבד שלא יגע בה הכלי וכמ"ש הרב"י בסי' שיו"ד לשון הירושלמי וכמ"ש פה סעיף ד' הטעם ניהו דס"ל להרמ"א דגם נענוע מקרי טלטול מוקצה מ"מ הא קי"ל בסי' שי"א דטלטול מן הצד מותר והיינו דדוקא כשהטלטול לצורך דבר המותר ולכן כ' מ"א שדבר היתר מונח אבל בירושל' דקאי על כופה כלי דהוי לצורך ביצה המוקצה בכה"ג אפי' טלטול מן הצד אסור:

דהא כ' סתם המחבר כ"ד שאסור לטלטלו כו' אבל מותר לכפות עליו כלי ובלבד שלא יגע בו עכ"ל הרב"י וסתם ולא כתב דמיירי בדבר עגול שמתנדנד אע"כ אפי' אינו מתנדנד אסור כיון דשם הנגיעה היא לצורך דבר המוקצ' כמ"ש מ"א שם והיינו כדעת ת"ה וא"כ רמ"א דלא ס"ל כת"ה ה"ל לחלק שם דוקא במתנדנד אסור:

סעיף ד

(**ס"ק ד) ספק כו'** ומדהחליף הרב"י כו' ר"ל הטור שכתב תחילה וספיקה אסורה ואח"כ כ' ואם נתערבה כו' משמע דהאי ואם נתערבה גם אספקה קאי וס"ל בדשיל"מ אפי' ס"ס

אסו' אבל הרב"י החליף וכתב תחל' ואם נתערבה כו' ואח"כ כ' וספקה כו' משמע דהאי ואם נתערבה כו' קאי דוקא על ודאי נולדה בי"ט אבל ספק שנתערב מותר:
ואפשר דשם מיירי בחד בשבת כצ"ל ור"ל דהביצה ספק אי נולדה בחד בשבת או נולדה מערב שבת דאז אי ודאי נולדה בחד בשבת אסורה מן התור' משום הכנה לכן החמירו בספק דאפי' נתערבה אסורה אבל הכא שהספק אם נולדה בי"ט דאי אפי' ודאי נולדה בי"ט דעלמא אין אסורה כ"א מדרבנן דגזרי' אטו י"ט שאחר שבת לכן הקילו בספקה ע"י תערובות:
וכמ"ש סי' תצ"ז ס"ד. ר"ל הרב"י בחיבורו הארוך הביא דברי הר"ן שכתב שיש חולקים על הרא"ש מלוני"ל שהתיר ספק מוכן בי"ט שני מטעם ס"ס:
ק"ו כשספק א' בגופו כו' דגרע טפי כו' ר"ל דהמחבר כתב בי"ד סי' קיו"ד ס"ט ביצת ספק טרפה שנתערבה באחרות כולן אסורות כו'. כיון שהספק הראשון היה בגופו אין להתירו משום ס"ס. וכ' ע"ז רמ"א וי"א הטעם דאסור הואיל והספק הוא איסור תורה ולא נוכל לומר עוד ספק שאין כאן איסור רק שנתערב באחרים לא מיקרי ס"ס. וכ' הש"ך דנ"מ בין שני הטעמים אם היה ספק הראשון מדרבנן דלרמ"א מותר ולהרב"י אסור ולבסוף צידד הש"ך די"ל דגם המחבר מודה היכי דספק א' מדרבנן מותר ע"י ס"ס דהיינו כשנתערב אע"ג דס' ראשון הוא בגופו והשני ע"י תערובות ע"ש. וא"כ הכא דמיירי בי"ט דעלמא דאיסורו דביצה מדרבנן א"כ אפי' ספק א' בגופו וא' ע"י תערובות הוי ס"ס ומותר. מ"מ ס' כזה שא' בגופו וא' ע"י תערובות גרע משאר ס"ס דהא כה"ג בדאורייתא לא הוי ס"ס ובדשיל"מ יש פוסקים דאפי' ס"ס ששניהם בגופו אסור. עכ"פ יש להחמיר בדשיל"מ בס' א' בגופו וא' ע"י תערובות דלא הוי ס"ס וג' תערובות בדשיל"מ עיין לעיל סי' תצ"ו מ"ש מ"א בשם ש"ך:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הכל כו'** אפי' נתערבה ונטרפה כו' אין הכוונה דש"ע מיירי אפי' נטרפה. דז"א כמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז דהש"ע מיירי בשלמה אלא דהמ"א כתב דהדין דין אמת אפי' נטרפה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **חוץ כו'** שהביצה עדיין שלמה ואפ"ה דוקא כו' ר"ל ל"מ אם נטרפה ונימוחה כיון דגוף האיסור שם אע"ב שאינו ניכר כה"ג צידד הש"ך דאפשר דרמ"א מודה דלא בטל אלא אפי' הביצה שלימה ונטלו הביצה משם ולא נשאר כ"א טעם בעלמא מ"מ ס"ל להמחבר דלא בטל אבל דעת רמ"א כו' והש"ך שם הסכים עם הרב"י ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דלחזות' כו'** אע"פ שבא לתקן כו' דסוף מס' ביצה תנן האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה (הובא לעיל בש"ע סי' שצ"ז סעיף י"ב) העיסה כרגלי שתיהן. ואינם יכולים להוליך העיסה אלא למקום ששתי הנשים יכולות לילך דכל הדברים כרגלי הבעלים ופריך הש"ס וליבטל המים ומלח לגבי עיסה ותהיה העיסה כרגלי בעלת הקמח. ומשני ר' אשי משום דהוי דשיל"מ ולא בטיל. והקשו התוס' הא מין בשאינו מינו גם דשיל"מ בטל כמ"ש בי"ד סי' ק"ב. ותירצו בתחומין החמירו עוד תי' כיון דמים ומלח באים לתקן העיסה מיקרי מין במינו (וכ' ט"ז ופר"ח בי"ד דוקא לענין דשיל"מ מיקרי מין במינו היכא שבא לתקן ולא במקום אחר) ולכן כ' מ"א מדכתב המחבר דלחזותא וטעמא משמע דבעי' תרתי. אבל אם רק עביד לטעמא ואינו ניכר במראה בטל (ניהו הא לא קשיא הא קי"ל כל מירי דעביד לטעמא לא בטיל כבר כ' ש"כ בסי' צ"ח ס"ק כ"ח היכי דאין הטעם נרגש בטל וכ"כ הפר"ח)מ"מ צ"ל דהמחבר לא ס"ל כתי' שני דהתוס' הנ"ל אלא אפי' בא לתקן מיקרי אינו מינו ולכן אפי' דשיל"מ בטל ולכן בעי' תרתי חזותא וטעמא:

דברי מהרא"י דהיכי דבא לתקן מיקרי מב"מ:

וע"ש בש"ך דס"ל ומפרש כן דברי ש"ע שם דבחדא סגי או דעביד לחזותא או עביד לטעמא לא בטל ופר"ח חולק לענין חזותא כיון דהוא איבעיא דלא איפשטא בבבא קמא לכן. בדאורייתא דהיינו ביצה שנולדה בי"ט שאחר השבת אזלי' לחומרא דחזותא מלתא ובי"ט דעלמא דהוי דרבנן אמרינן חזותא לאו מלתא וע' בס' מנחת יעקב כלל ע"ד סק"ה:

אם אינה קלופה כו' אפי' ס' א"צ כו' וכ"פ הת"ח משמע מדברי מ"א דאפי' במקום שאין הפסד מותר ולא בעי' ס'. והרב"י הביא פה בשם הכל בו דביצה שאינה קלופה שנולדה בי"ט שנתבשלה עם התבשיל מותר התבשין דמי' דביעי בעלמא כו'. וכ' ע"ז הרב"י דלהאומרים דטעם בטל אפי' בדשיל"מ לא הוצרך הכל בו לטעם דמי' דביעי בעלמא וכ' ת"ח כלל ע"ד דין ג' דנ"מ לטעם הכלבו אפי' ס' א"צ וכתב עוד אפי' למאן דחולק על הכלבו וס"ל אפי' באינה קלופה אוסרת. מכל מקום בי"ט דעלמא דאינו רק מדרבנן מודה דאינה קלופה אינה אוסרת ואפי' את"ל דחולק אפי' באיסור דרבנן מ"מ אנחנו יש לנו לסמוך עכ"פ. דבאיסור דרבנן דהיינו י"ט דעלמא בשאינה קלופה אינה אוסרת עכת"ד. ומשמע דאפי' במקום שאין הפסד יש להתיר כה"ג. אכן בי"ד סי' פ"ז סעיף ו' כתב רמ"א וז"ל וי"א דכל ביצים כו' ואוסרים אפי' אינן קלופים וכן יש לנהוג במקום שאין הפסד מרובה כו'. וע"ש בת"ח בספר מנחת יעקב. ומדברי מגן אברהם משמע דפסק כדעת ת"ח:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **וכן בשבת וי"ט וא"ת כו'** דע"כ אין הטעם משום דשבת וי"ט קדושה אחד הן והוי כיומא אריכת' דהא קי"ל בסי' תט"ז וכ"ה בגמ' ביצה דב' קדושות הן אלא על כרחך הטעם משום הכנה:

ועל זה הקשה והא נגמרה ביום וי"ו:

י"ל כיון דמתסרא בשבת מדרבנן כצ"ל דגזרינן אטו נולדה בשבת שאחר י"ט:

דלפי מ"ש התו'. ביצה דף ד' שהקשו גם כן קושיות הר"ן הנ"ל. ותי' גם כן כמו שתי' הר"ן ובתי קמא כתבו ליישב קושי' הר"ן דהלידה חשובה הכנה. ור"ל דע"י הלידה הוכנה לגדל אפרוח. וגם טובה יותר לאכילה כמ"ש בס"ק י"ד:

דהראשון לעצמו הכין ר"ל מדאורייתא. דהא לא אסור בראשון כ"א משום גזרה כנ"ל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ולמחר כו'** קודם ע"ה דאל"כ איכא למיחש שמא נולדה היום אחר ע"ה שכבר יום הוא:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בתוך כו'** ולא ספנ' מארעא דאז ודאי אינה יולדת בלילה. אבל ליכא זכר תוך ס' בתים כו' דע"כ ספנא מארעא אפשר דיולדת בלילה. אע"ג דמ"מ רובן יולדות ביום ומה"ט שרינן היכי דלא בדק מעי"ט. מ"מ אי בדק מעי"ט אי הוי אזלינן בתר רובא לומר שילדה ביום. ע"כ צריך לו' שיצאה רובה וחזרה זה לא שכיח כלל טפי יש לתלות במיעוט שילדה בלילה. מלומר שיצאה רובה וחזרה דהוי כמו מעוטא דמעוטא כ"כ הר"ן ותוס':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ומסל"ת כו'**. דמתכוין להשביח מקחו. דאם יאמר שנולדה היום לא יקחם הישראל לכן לא הוי מסל"ת:

ואם הביצים ש"י כו'. דאז ל"ל להשביח מקחו נתכוון:

דהפרישה וב"ח אוסרים כיון דיודע שהאיסור וההיתר לישראל תלוי בזה לא הוי מסל"ת:

והש"ך וט"ז מתירים דאפי' יודע שההיתר והאיסור תלוי' בזה מ"מ משכחת לה מסל"ת כגון שהסיח הדברים לפ"ת בלי שאלה והביאו ראיה ממאי דקי"ל דמומר נאמן במסל"ת בעדות אשה להעיד שמת בעלה. דהמומר הא ידע שהיתר נשואים לאשה לאחר תלויה במיתת בעלה. אע"כ דגם כה"ג משכחת לה מסל"ת:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מותר כו'** וה"ה בכ"מ דרבנן. ומסקנת הש"ך בסי' צ"ח וקל"ז דדוקא דומיא דהכא דלא אתחזק איסורא אבל היכי דאיתחזק איסורא אפי' בדרבנן אין גוי נאמן במסל"ת. אבל מסקנת פר"ח בסי' ס"ט דאפי' בדרבנן ולא איתחזק איסורא מ"מ אין גוי נאמן במסל"ת אלא בעדות אשה בלבד. ודוקא פסולי עדות כגון אשה וקטן נאמנים במסל"ת באיסור דרבנן ולא איתחזיק אסור' ע"ש:

סעיף יג

(ס"ק יג) שמא כו' בת"ה הגרס' שמא כו' כצ"ל:

ביום א' בהשכמה ר"ל קודם ע"ה כמ"ש בס"ק ט'. דאל"כ א"ל שמא נולדה היום אחר ע"ה. אבל אם בא קודם ע"ה ליכא לספוקי שמא נולדה היום כ"א או שנולדה בליל י"ט או בשבת. בזה נאמן שנולד מע"ש דהא אפי' נולדה בשבת ליכא כ"א איסור דרבנן. וא"כ נאמן במסל"ת. וגם אין לחוש שמא נולדה בליל יו"ט והיינו דלמא ספנ' מארעא דיולדת בלילה חדא דאפי' ספנא מארעא רובן יולדת ביום ואע"ג דבדשיל"מ לא מהני רוב כמ"ש בס"ק זה. מ"מ הא אין זה כ"א מדרבנן וכמ"ש למטה והא בדרבנן נאמן במסל"ת. ועוד הכא עדיף דאיכ' תרי רובא. רוב הנ"ל. ועוד דרוב הביצים שמביאים למכור הם מאותן דאיכא זכר בהדה דאינה יולדת בלילה. וכ"כ הישו"ש:

שאינו עושה מעשה. ר"ל ראיית מהרי"ו ממאי דקי"ל בי"ד סי' קי"ח היכי דשל גוי הוא טוב כשל ישראל ל"ח שהגוי החליף בשלו כיון דאין הגוי נהנ' בחליפין. אא"כ נחוש שעשה להכשיל לישראל. זה לא חיישי'. י"ל דהיינו דוקא לעשות מעשה ל"ח שעשה להכשיל כיון שאין נהנה. אבל לומר דבר שקר אפשר שהוא אומר אפי' אינו נהנ' רק להכשיל לישראל:

מ"מ נ"ל להתיר מטעם אחר דרוב כו' וניהו דלא שרי מטעם רוב'. משום דהוי דשיל"מ וכמו דקי"ל דדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל אע"ג דאיכ' רוב' דהתירא ה"ה דלא אזלי בתר רוב' בדשיל"מ. ואע"ג שיש לחלק ודוקא בתערובות דאתחזיק אסורא לא מהני רובא אבל הכא לא איתחזיק אסורא. מ"מ מסבר' לא אזלי' בתר רוב' וכ"כ הר"ן. וצ"ל הא דמתירי' בלא בדק מעי"ט ונמצ קודם ע"ה ביצים אפי' ליכא זכר בהדה. משום דאפי' ספנא מארע' רובן יולדת ביום והא בדשיל"מ לא אזלינן בתר רובא ע"כ צ"ל דהאי רוב' דספנ' מארע גם כן אינה יולדת אלא ביום עדיף ומעוט' דמעוט' שיולדת בלילה אפי' ספנא מארע' כה"ג אפי' בדשיל"מ אזלינן בתר רוב'. ואעפ"כ אם בדק מעי"ט אסור בספנ' מארע' ולא תלינן ביצא' רובה וחזרה דזה לא שכיח כלל ועדיף לתלות שנולדה בלילה אע"ג דהוי

מעוט' דמעוט'. כמו דבר המתכבד כו' בגמרא דב"מ פ"ב דף כ"ה ע"ב תנן אם היה משכיר ביתו לאחרים המוצא דבר תוך הבית ה"ה של המוצא. והקשה הש"ס נימא דאזלינן בתר בתר' ויהי' של הדר בתוכו עכשיו מי לא תנן המוצא מעות בירושלים ברגל הכל מעשר דרוב עולי רגלים מביאים מעות מעשר שיש להן כדי לאכלן בירושלים. ובשאר ימות השנה חולין. ואמרי' מ"ט ברגל הוי מעשד נימא מלפני הרגל נפלו שם דהוי חולין. א"ר שמעי' הואיל ושוקי ירושלים עשוים להתכבד בכל יום משום טיט. א"כ מה שנפל קודם הרגל מצאו מכבדי שוק. א"כ הכא נמי נימא קמאי אזלי דכל מי שדר בבית כשיוצא משם לדיר' אחרת מחפש כל זוויות הבית ומצא מה שהוא שלו ושנאבד. ואם כן אם מצא עכשיו מעות וודאי של הדר בו מכשיו ע"ש מה שתי' הש"ס. הרי אפי' לענין ממון להוציא מיד המוצא אמרינן כיון דמתכבד אזלינן בתר בתרא. ע"כ מן התורה ולא מצד חומרא וכן מוכח בפסחים דף זי"ן לענין חמץ ומצה ע"ש. וכיון שהוא דאוריית' אין הגוי נאמן במסל"ת בי"ט שאחר שבת:

אך נ"ל כו' ומביאים הרבה בבת אחת. וודאי הרוב לא נולדו היום ול"ל שכבר אכלו מה שנולד לפני י"ט. שפיר י"ל דאזלינן בתר רוב'. אלא שהרב"י הביא בשם הר"ן שכתב היכי אזלילן בתר רוב' דוקא אם הגוי מביא לבית ישראל אבל לילך לבית הגוי לקנות לא מהני רובא. דשם הוי מקום קביעותו וכל קבוע כמחצה על מחצ':

אך מצאתי בס' שטה מקובצת שכ' בשם הריטב"א שכת' בשם רבו ז"ל נכרי ששלח ביצים לישראל וא"י אם נולדו מאתמול או היום מותרין דאזלינן בתר רובא. ורובן הם מן הימים שעברו וכל דפריש מרוב' פריש (משמע אפי' אין הגוי מסל"ת) ולא עוד אלא אפי' הלך שם ישראל ולקחן מביתו לא אמרינן כדאמרינן בכתובות דף ט"ו דהיכי דאזלי לגבייהו הוי מחצה ע"מ משום קבוע. דהתם אתחזיק וודאי חד פסולה אבל הכא לא אתחזיק בבית הגוי ביצה שנולדה היום כו' וכן היה הרב מורה הלכה למעשה אבל הרשב"א אינו סובר כן עכ"ל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ואפי' כו'** אם לא נגמר הביצה היום. ר"ל הלידי' היום הוא גמר ההכנה של אתמול. דנמצא במעי אמה עדיין איננה טובה כ"כ כאלו נולדה וכמ"ש אח"ז:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **אסור כו'** ועבב"י שהרבה להקשות דאי' דף וי"ו ע"א אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור מוקצ' היא. ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה ע"י הלידה מתיר גם הלידה איסור מוקצה וקי"ל כרב וכ' התו' שם דבמוקצה

כהאי אפי' ר"ש מודה והקשה הרב"י לפי מ"ש הטור דהלידה מקרי הכנה א"כ ל"ל לרב הטעם בנולד בי"ט דאסור משום מוקצה ת"ל משום איסור הכנ'. דהא רב א"ל דף ד' כרבה דא"ל הכנה. ועוד דשמואל ור"י דפליגי ניהו דס"ל דלית בזה משום מוקצה כנ"ל מ"מ יאסר משום הכנה דהיינו נגזר י"ט דעלמא אטו י"ט שאחר שבת (ועל קושיא שניה כתב בי"ש דלק"מ דר"י מצינו להדיא דף ד' דל"ל הכנה ואפשר גם שמואל ל"ל הכנה) והאריך הרב"י בזה אבל זה עיקר קושייתו:

מותר מדאורייתא בו ביום אלא מדרבנן אסור משום מוקצה כמ"ש רב. אבל הכנה ליכא. דדוקא גבי ביצה דמאתמול גמרה לה השבת הכין לי"ט משא"כ באפרוח דל"ל מאתמול גמרה לה א"כ ליכא למגזר י"ט דעלמא אטו נולד בי"ט שאחר שבת. דהא גם בנולד בי"ט שאחר שבת גופיה אין איסורו כ"א מדרבנן:

ולא שייך למגזר כו' דשבת בי"ט כו' ור"ל דלפ"ז ע"כ קושית הרב"י דה"ל לרב לומר דגזרינן נולד בי"ט דעלמא אטו נולד בשבת שאחר י"ט. והיינו לפי מאי דס"ל השתא דנולד בשבת שאסור בי"ט שאחריו משום הכנה האי הכנה הוי דאוריית'. ועז"כ מ"א דכה"ג לא מחלף ול"ג:

והר"ן כתב כו' ר"ל לפ"ד הר"ן האי הכנה כשנולד בשבת לאסור בי"ט שאחריו ג"כ הוא מדרבנן וא"כ בלא"ה ל"ק קושית הרב"י וכמ"ש לבסוף. דז"ל הר"ן אהא דאמר רבא דף ד' הלכתא כרב בהני תלת כו' הלכך לדידן דא"ל הכנה דרבה. ביצה שנולדה בזה אסורה בזה (ר"ל בי"ט ושבת הסמוכים זה לזה) כו' וה"ה לאפרוח שנולד בי"ט שאסור לרב משום מוקצה כדאיתא לקמן אף בשבת שלאחריו אסור. דכל שאינו מכין לעצמו א"מ לשבת ואף לעגל שנולד בשבת). (דאי נולד בי"ט אין לאסור בשבת שאחריו משום הכנה. דבעגל י"ט לעצמו הכין. ואס נולד בי"ט מודה רב דמותר כדאיתא בגמרא שם והכי קי"ל לעיל סי' תצ"ח דעגל מוכן אגב אמו) אפשר להחמיר לאסרו בי"ט שאחריו כיון דבשבת עצמו אסור משום מוקצה מחמת איסור אינו מכין לי"ט. אלא שיש חולקים בזה. כיון דאלו א"ל חולה בתוך ביתו חזי אפי' לבריא באומצא (ואי צריך שיהי' חולה מע"ש לדידן דקי"ל כר"ש בשבת תליא במחלוקת שכתב הרב"י ר"ס שי"ח ודעת הר"ן דאפי' לר"ש בעי' שיהי' חולה מבע"י דאל"כ אסור לבריא משוס מוקצה) אפי' בי"ט שרי אבל עגל שנולד בי"ט הדבר ברור שמותר בשבת. דהואיל ושרי בי"ט נמצא י"ט לעצמו הכין וממילא הותר לשבת עכ"ל הר"ן משמע דעת הי"ח להתיר אפי' אין לו חולה. כיון דמשכחת לה אלו ה"ל חולה דאז גם לדידיה מותר שפיר מיקרי שבת הכין לעצמו. ועד כאן לא נחלקו הי"ח אלא בעגל שנולד בשבת דלית ביה איסור מוקצה מצד עצמו דמוכן אגב אמו כנ"ל אלא

מוקצה מ' איסור שחיטה ולזה מהני סברתם כיון דאלו ה"ל חולי כו' משא"כ באפרוח שנולד בי"ט אסור בשבת שאחריו אפי' להי"ח הנ"ל. וכן מוכח לשון הר"ן שכתב וי"ח בזה ר"ל בעגל אבל באפרוח מודים דאפי' ה"ל חולה דמותר לחולה מ"מ לבריא אסור משום מוקצה מ' עצמו ואפילו היה דעתו עליו מאתמול לא מהני לדבר שלא היה בעולם. וא"כ גם באפרוח הנולד בשבת אע"ג דלכ"ע אסור בי"ט שלאחריו אפי' להי"ח כנ"ל. מ"מ היינו מדרבנן דהא אפילו ה"ל חולה מ"מ היה אסור לבריא משום מוקצה מ' עצמו לרב ולא הכין לעצמו. לכן גם בי"ט שאחריו אסור. אבל לולי איסור מוקצה מ' עצמו דס"ל לרב הוי מיקרי שבת הכין לעצמו אי ה"ל חולה כמו בעגל. וכיון דמוקצה דרבנן. א"כ אין זה הכנה לי"ט כ"א מדרבנן דמדאורייתא שבת לעצמו הכין ולכן סיים מ"א א"כ לק"מ דהיא גופה גזרה כו' ר"ל דאין אסורו כ"א מדרבנן. אלא דאכתי צ"ב למה הוצרך לומר דהוי גזרה לגזרה. הא בלא"ה לק"מ דה"ל לרב לו' הטעם משום הכנה. הא אי לאו דרב אמר דאית ביה משום מוקצה לא הוי הכנה כלל די"ל דשבת לעצמו הכין אלו ה"ל חולה כנ"ל. דז"א דאכתי לולי דהוי גזרה לגזרה הוי שפיר מקשה הרב"י. דניהו דשמואל ור"י חולקים על רב. משום הואיל ומתיר עצמו בשחיטה לא נחלקו אלא בנולד בי"ט. דאז א"ל הואיל ומ"ע בשחיטה אבל בנולד בשבת דל"ל הואיל ומתיר עצמו בשחיטה דהא היום אסור לשוחטו. ומאי דמתיר עצמו בשחיטה למחר ביום א' לא נימא דמתיר איסור מוקצה בשבת גם ל"ל הואיל ומ"ע בשחיטה לחולה. דהא אפי' קודם שחיטה מותר לחולה אם א"א בענין אחר אם כן באפרוח שנולד בשבת מודו שמואל ור"י דאסור משום מוקצה מצד עצמו. א"כ קשיא להרב"י למה הוצרך רב לאסור אפרוח שנולד בי"ט משום מוקצה גרוע דהא לשמואל ור"י ליכא בזה מוקצה הואיל ומתיר א"ע בשחיטה. לימא הטעם משום הכנה דגזרינן אטו נולדה בשבת שלפני י"ט דליל שבת לעצמו הכין אפי' לשמואל ור"י משום מוקצה מ' עצמו דבשבת גם שמואל ור"י מודים כנ"ל. לכן הוצרך מ"א לומר דהוי גזרה לגזרה:

דאפרוח ל"ח הכנה כמ"ש הרא"ש גבי עגל כו' כלשון הזה כתב גם הישי"ש וע"כ הלשון לאו דוקא. דבעגל כתב הרא"ש הטעם דהלידה ל"ח הכנה וז"ל דוקא לידת ביצה חשיב הכנה משום דע"י הלידה הוכנה לגדל אפרוחים דאלו נמצאת במעי אמה אינה מגדלת אפרוחים וגם טובה יותר לאכילה. אבל ולד טוב הוא לאכילה. וראוי לכל דבר אם נמצא) במעי אמו כמו אחר הלידה עכ"ל הרא"ש. והא סברא זו לא שייכה באפרוח. אלא דגבי אפרוח כתב ישי"ש גופיה הטעם וז"ל בוודאי יציאת האפרוח לא מיקרי הכנה מעליותא מאחר דהיה בעולם. ולא דמי לעצים שנשרו מן הדקל דבא מן המחובר ועכשיו

נתלשו והוי הכנה ממש עכ"ל יש"ש. וא"כ ע"כ צ"ל מ"ש כמ"ש הרא"ש גבי עגל אבל לא מטעמיה ור"ל כמ"ש הרא"ש גבי עגל דאין כל הלידות חשיב הכנה:

סימן תקיד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואין מכבים דלאו כל מכשירים כו'**. ר"ל אף על גב דקי"ל בסי' תקי"ט כרבי יודא דמתיר מכשירים שא"א לעשותן מעי"ט אלא דאין מורין כן. והכא משמע דמדינא אסור אף על גב דלא היה אפשר לעשותו מעי"ט לזה כתב הרב"י בשם רמב"ן שכתב ניהו דמן התורה מכשירים שא"א לעשות מעי"ט מותר לעשותן בי"ט מ"מ חכמים החמירו ולא התירו מכשירים שאי אפשר לעשותן מערב י"ט אלא במקום שהיה נראה בעיניהם להקל. ורמ"א שכתב דיש מתירים אם א"א להציל כו' משמע דלהי"מ הוא היתר גמור ומורין כן ה"ט דס"ל דזה הוי אוכל נפש עצמו ומותר אפילו לרבנן. דר"י דס"ל דכל מכשירים אסורים. וכמו שכתב הרב"י בשם הר"ן ויתר פוסקים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מותר כו'** ישליכנה לחוץ. (רא"ש) לא מצאתי ברא"ש ולא ידעתי מאין מוצאו של דין זה. ואולי טעות סופר הוא וצ"ל ירושלמי. דהרב"י הביא דברי מרדכי שכתב אהא דתניא בשביל שלא יתעשן הבית מותר מפרש ירושלמי היינו בשאין שם אויר אבל יש שם אויר משליכה עכ"ל.

סעיף ה

ס"ק ה' להטות כו' ואע"ג דגרם כיבוי כו' ר"ל דנדון זה שניטל א' מחתיכות חלב הרחוקים מיקרי גרם כיבוי שגורם עי"ז שנוטל אחד מהחתיכות שיכבה יותר מהרה:

של"ד סעיף כ"ב דעושי' מחיצה שלא תעבור הדליקה. אפילו המחיצה היא כלים חדשים המלאי' מים וכשיגיע האש עד הכלים יתבקעו הכלים שאין יכולי' לקבל את האור ויצאו המים ויכבה האש מ"מ מותר דזה הוי גורם כיבוי וכתב רמ"א שם דהיינו דוקא כה"ג מפני הדלקה דהוי הפסד אבל בליכא הפסד גם גרם כיבוי אסור:

שרי אפילו להרא"ש כו'. דבמס' ביצה דף כ"ב ע"א תניא המסתפק מן שמן שבנר בשעה שהוא דולק חייב משום מכבה. והקשו התוספות הא המסתפק מן השמן אינו אלא גרם כיבוי שגורם שיכבה הנר יותר מהרה והא קי"ל דגרם כיבוי מותר. ותי' תוס' דמסתפק הוי מכבה ממש דמיד שנוטל מן השמן מכהה אור הנר ואינו מאיר כל כך כמו כשהיה בה שמן הרבה והרא"ש הקשה ע"ז אם כן הא דתנן בשבת דף ל' לא יקוב אדם שפופרת

של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שיטפטף כו' ואמרינן הטעם דגזרינן שמא יסתפק משמן שבפופרת כיון דאין השמן בנר עצמו לא אסיק אדעתיה דעביד איסורא. ובשפופרת אפילו מסתפק מן השמן אינו מכהה אור הנר דהא אפילו יקח מן שמן שבשפופרת מ"מ יטפטף מן הביצה לתוך הנר כמו שהיה. ואין בנר עצמה שמן מועט יותר ממה שהיה בו קודם שמסתפק ואפ"ה גזרינן שמא יסתפק וע"כ הטעם משום שגורם שיכבה מהר. ולא דמי לגרם כיבוי דהיינו עשיי' מחיצה בכלי חרס בפני הדלקה כנ"ל דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע שם הדלקה אבל הכא השמן והפתילה שניהם גורמים הדלקה. והממעט מאחד מהן וממהר את הכיבוי חייב עכ"ל הרא"ש. ונ"מ בין התוס' והרא"ש דלהתוס' מותר לחתוך מנר של שעוה (ע"י האור באמצע הנר) אפילו בשעה שהוא דולק דכה"ג אינו מכהה אורו. ולהרא"ש אסור דעכ"פ גורם כיבוי מהרה ועושה הדבר בנר עצמו ולא חוצה וכמבואר המחלוקת בסעיף ג' (וע"ש במ"א פי' דברי הרא"ש) וע"ז כתב היש"ש דמותר ליטול אחד מחתיכות חלב הרחוקים. ל"מ לדעת התו' דשרי דהא כה"ג אינו מכהה אורו. ולא גרע מחותך מנר של שעוה דמותר לדעת התו' כנ"ל. אלא אפילו לדעת הרא"ש דאוסר בנר של שעוה מ"מ ליטול חתיכת חלב מודה דמותר. דדוקא בנר של שעוה שנוטל מגוף דבר הדולק דהא כל הנר חיבור א' משא"כ בחתיכת חלב דאינו נוטל מגוף דבר הדולק דהא אין להחתיכות חיבור זה לזה גם להרא"ש שרי. וכ' הט"ז בס"ק ד' הא דאסור להטות כדי להרחיק השמן מ"מ מותר להרחיק קצת השמן כדי שיהיה יוכל לאחוז הפתילה ולהוציאה קצת כדי שידלק אח"ז יותר יפה. ובספר א"ר ובספר ח"מ חולקים דעכ"פ בשעה שמרחיקה עביד איסורא ומה מהני מה שאחר כך יחזור השמן אל הפתילה וידלק יותר יפה. עוד הקיל הט"ז בס"ק ו' וז"ל אם רוצה להטות נר של שעוה או של חלב למטה קצת כדי שיתוך השעוה או החלב ושוב יחזירנו למעלה וכן יעשה פעמים הרבה כדי שבמהרה ישרף כל הנר מותר אפילו להרא"ש דע"י הטיה זו מבעיר טפי ורמי למרבה בפתילות שמתיר רמ"א בהגה. וגם בזה חלקו עליו בס' א"ר וס' ח"מ דדוקא במרבה בפתילות אע"ג שגורם שכבה מהרה מ"מ עכ"פ כל השמן נשרף משא"כ נדון של הט"ז שאותו שעוה או חלב ניתך ונוטף על הארץ קודם שהולך לאיבוד ואינו נשרף ויש לאסור ע"ש:

סעיף ו

(ס"ק ו) להוסיף כו' אסור כמ"ש סי' שי"ד סעיף י"א:

וכדאיתא במשנה דף קמ"ו ע"א חבית שהיתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח. אר"י מעשה בא לפני ריב"ז ואמר חוששני לו מחטאת ופירש"י שמא מירח ולאו אדעתיה וס"ל למ"א דר"י לא פליג על ת"ק וכ"כ התי"ט אלא הביא מעשה שעשה ומעשה רב:

משמע דשרי לטלטלו. דאל"כ אפילו ליכא חשש מירוח בלא"ה אסורה לטלטלה ליתן על גבי חבית משום מוקצה והטעם כמ"ש מ"א לעיל סימן תצ"ט סק"ט דיכול להניח עליה פתילה וחזיא להדלקה ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **קודם כו'** דהרא"ש כ' כו' אהא דתניא במס' ביצה דף כ"ב המסתפק משמן שבנר בשעה שדולק חייב משום מכבה ע"ז דברי הרא"ש אמורים וכמ"ש לעיל בס"ק ה' דבריו ודברי התוס' ע"ש:

ולכן אסור כו'. זה דברי הרב"י שהבין שמחלק הרא"ש בין מסתפק מן השמן ובין גרם כיבוי דעושין מחיצה בפני הדלקה. דבעושה מחיצה אינו עושה דבר בגוף דבר הדולק ולכן שרי משא"כ במסתפק מן השמן עושה דבר בגוף דבר הדולק לכן אסור לכן הרב"י שפוסק כהרא"ש כתב דאם חס על הנר כו' צריך ליתן קודם שידליקנו אבל אם כבר דולק אסור כיון דעושה מעשה בגוף דבר הדולק:

וצ"ע מ"ש מטלית כו' לדעת הבנת הרב"י דברי הרא"ש הא בטלית גם כן עושה מעשה בגוף דבר הדולק:

דהא הרא"ש ס"ל כו' דאל"כ לא הוי קשה כלום מגרם כיבוי. ולפי הבנה הפשוטה בכוונת מ"א ע"כ הרא"ש חולק על המרדכי שהביא רמ"א בסי' של"ד וס"ל להרא"ש אפילו במקום דליכא הפסד גרם כיבוי שרי דאל"כ מאי קשיא ליה מעיקרא אהא דמסתפק חייב משום מכבה הא גרם כיבוי מותר. הא גרם כיבוי לא הותר אלא במקום פסידא ובמסתפק ליכא פסידא אם לא יסתפק. וכן הבין בס' חמד משה וכ' ע"ז וז"ל ולענ"ד אין כאן מקצת קושיא דמ"מ הקשה הרא"ש שפיר דאי אסרי רבנן בשאין פסידא היינו מדרבנן הוא דאסור ואין בו חיוב חטאת דאי היה בזה חיוב חטאת לא היו מתירים במקום פסידא וכיון שכן מ"ט קאמר והמסתפק ממנו חייב חטאת כו' לכן נראה דברי הרב"י עיקר כו' עכ"ל. ולענ"ד לא נתכוין מ"א על קושיא א' של הרא"ש אלא על קושיא ב' דדחה טעם התו' שכתב דמה"ט במסתפק חייב משום דמכבה האש שמיד שנוטל מן השמן מכהה אורה. וע"ז הקשה הרא"ש דלפ"ז תיקשי מתני' לא יקוב אדם שפופרת כו' וכמ"ש לעיל ס"ק ה'. ומאי קושיא דילמא לעולם במסתפק חייב כמ"ש התוס' דמכהה אורה ובשפופרת

דאינו מכהה אורה מ"מ אסור משום גרם כיבוי ואע"ג דגרם כיבוי מותר היינו במקום פסידא דוקא. והא בהאי דשפופרת לא קתני חייב אלא לשון אסור ושפיר י"ל מדרבנן ומשום גרם כיבוי. וא"ל לפ"ז למה אסרו בשפופרת משום שמא יסתפק הא הוי כעין גזרה לגזרה. חדא שמא יסתפק ואפילו אם יסתפק ליכא כ"א איסור דרבנן דהא גרם כיבוי במקום פסידא מותר כנ"ל. ז"א דהא בלא"ה הביא מ"א סס"ק ז' בשם הע"ש שהקשה לדידן דקי"ל כר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור ולא הוי רק איסור דרבנן לכן במכבה אינו חייב אלא כשמכבה לעשות פחמין או כדי להבהבה וא"כ למה גזרינן שמא יסתפק הא אפילו מסתפק ליכא כ"א איסורא דרבנן והוי גזרה לגזרה. ותי' מ"א דכמה פעמים גזרו גזרה לגזרה וכולה חדא גזרה. א"כ ה"ה הכא וא"ל דהכא גרע דהוי ג' גזירות חדא שמא יסתפק וגם אי יסתפק לא הוי רק גרם דאין אסור כ"א מדרבנן. וגם אי מכבה ממש ליכא כ"א איסור דרבנן דהוי מלאכה שאצ"ל. ז"א דע"כ לא הקשה הע"ש קושייתו כ"א לדידן דקיי"ל כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור וקי"ל כמתני' דשפופרת אבל על המשנה לק"מ די"ל דאתיא כר' יודא דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב. ואע"ג דר"י פליג בסיפא ומתיר דלא גזרינן שמא יסתפק א"כ ע"כ רישא לאו ר"י. גם זה ליתא דע"כ לא פליג ת"ק עם ר"י אלא אם גזרינן שמא יסתפק אבל גם ת"ק מודה דמלאכה שאצ"ל חיב כר"י ואם כן לפ"ז גם אי נאמר דגרם כבוי דשפופרת ליכא כ"א איסור דרבנן מ"מ גזרינן שמא יסתפק דליכא כ"א שני גזירות וכה"ג גזרינן הכא. אבל כשנותן דבר חוצה לה אפילו מדביקו לנר ממש אפילו כשדולק מ"מ מותר כיון שאינו נוטל דבר מנר הדולק. וכ"מ שם מלשונו שכתב והממעט מא' מהן כו' כמ"ש לעיל לשונו. משמע דהאיסור הוא הואיל וממעט דהיינו שנוטל ממנו ובזה תלוי האיסור. ומ"ש תחלת דבריו היינו כשאינו נוגע כו' הוא לאו דוקא דאפילו היה נוגע כיון שאינו נוטל דבר מותר אלא דהאמת נקט דשם בהאי דעושין מחיצה בפני הדליקה אינו נוגע כו':

ומלשון הטור שכתב נר של שעוה שרוצה להדליקה בי"ט כו' יוכל ליתן סביביו דבר המונע כו' ומדלא כתב קודם שידליקנה משמע דאפילו אחר שהדליקה מותר ליתן סביביו דבר המונע דאין ההיתר והאיסור תליא בזה כ"א במה שאינו נוטל דבר מן דבר הדולק. ומ"ש הטור שרוצה להדליקה דמיניה דייק הרב"י דדוקא קודם הדלקה שרי לא חס מ"א להאי דיוקא די"ל כמ"ש הב"ח דהטור אורחא דמילתא נקט דסתמא עושה כן קודם הדלקה אבל אין ההיתר תליא בזה. דאי ההיתר תליא בזה הו"ל לפרש להדיא ולכתוב קודם שידליקנה. ועיין בב"ח וביש"ש:

שלא היה מוקצה בין השמשות. דהא מיירי השתא שהדליקו בי"ט. וקיי"ל בסי' ש"י אין מוקצה לחצי שבת ע"ש:

ועוד שהיה יכול כו'. ר"ל אפילו הודלק מעי"ט מ"מ אינו מוקצה לשיטת מ"א דחולק על הרב"י וס"ל דאפילו דולק יוכל ליתן סביביו דבר המונע מלדלוק:

שהודלק בי"ט. פי' שהודלק לכבוד יו"ט ועי"ז הוקצה למצותו. אבל עכ"פ מיירי שהודלק מעי"ט דאלת"ה לא היה ב"ה מוקצה. ואם כן אין מוקצה לחצי שבת וכמו שסיים מ"א הטעם לאסור משום דקיי"ל מיגו דאתקצאי לב"ה כו'. אסור ליהנות ממנו ולאכלו. אבל הטלטול ודאי מותר. חדא דאפילו בשעה שדולק לא הוקצה מטלטול דהא בי"ט מותר לטלטל נר הדולק וגם אפילו בשבת מותר לטלטל שמן המטפטף לר"ש דלא שייך בטלטול הוקצה למצותו שאין ביטול מצוה במה שמטלטלו ע"ש:

אחר שכבה כדאמר הש"ס שם אין מוקצ' לר"ש אלא בשמן שבנר בשעה שהוא דולק:

בד"ה שבנר כו' אי מהני תנאי וגם מ"ש לחלק בין נר שבת לנר חנוכה מ"ש הע"ש כו' כבר נתבאר לעיל:

כולי חדא גזרה כו' והתוספ' ס"פ כירה כתבו בד"ה מפני כו' ואע"ג דבאות' כיבוי ליכא חיוב חטאת לר"ש דמלאכ' שאצ"ל היא כו' ואע"ג דהוי גזרה לגזירה כו' עכ"ל:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **דהיינו כו'**. שלא ידלק צד השני אסור משום מתקן מנא. וכמ"ש סעיף ח' והוא שיהי' צריך לשתיהן:

ובט"ז הקש' דאיך אפשר שיחתוך ע"י האור ולא ידליק חלק השני אם לא יכבנ'. ובס' ח"מ כתב דמשכחת לה שמהבהב מעט מעט עד שינתק חלק א' מחבירו ולא ידלקו ע"ש:

אבל הכא שאינו מכוין אלא לקצר כו' וכ' ע"ז בס' ח"מ הא מ"מ הוי פסיק רישיה. ולענ"ד לק"מ לפמ"ש מ"א לעיל בסי' ש"ח ס"ק ל"ו בשם המ"מ על עניין עשיית כלי וז"ל ירא' כל שאינו מתכוין אין ראוי לומר פסיק רישיה הוא ולחייב מפני כשהוא מתכוין עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אינו עושה מלאכ' כלל שהרי אינו דוצה לעשות ממנו כלי. דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצוץ בו שיניו פטור. שכל שהוא מפני תיקון כלי מי שאינו מתקנו פטור. אפילו לר"י דמחייב בדבר שאינו מתכוין עכ"ל ומשמע שם דאפילו איסור דרבנן ליכא וה"ה הכא. והא דאסור ע"י כלי משום תיקון מנא כמ"ש מ"א ס"ק ט' צ"ל כיון דדרכו ע"י כלי החמירו ועיין במ"א ס"ק כ':

ולדעת זה כו'. לא קאי על מ"ש לפני זה שרמ"א חולק על יש"ש אלא ענין בפני עצמו וקאי על דברי ש"ע. ור"ל לדעת זה היינו לדעת היש מתירים שכ' רמ"א שלא תטעה שכוונת

רמ"א להוסיף ע"ד המחבר שמתיר ליתן סביביו דבר המונע מלישרוף הוסיף רמ"א דגם מותר לחתכה באור. אבל מודה רמ"א דבעי' ליתן סביביו דוקא קודם הדלק' לזה כ' מ"א דליתא. דדעת הי"מ שכ' דמ"א הוא דעת התוס' דס"ל דאיסור מסתפק הוא משום דמכהה אורה. ולדידהו אפילו כשהוא דולק מותר לחתכ' באור כ"ש ליתן סביביו דבר המונעו לישרוף אכילו כשהוא דולק:

ועמש"ל דאף לסברא קמייתא דהיינו הרא"ש דהמחבר פסק כוותיה. ניהו דלהרא"ש כשהוא דולק אסור לחתוך ממנו ע"י האור מ"מ ליתן סביביו דבר המונעו מלישרף מותר אפילו כשהוא דולק כיון דאינו נוטל מדבר הדולק מותר. דלא כהבנת הרב"י דברי הרא"ש כנ"ל ס"ק ז':

סעיף י

(**ס"ק י**) **ומותר כו'**. נ"ל דדייק כו' ר"ל מהרי"ל דהוא מרא דהאי דינא דייק כן:

וצ"ע דהא במדור' כו'. ר"ל אדרבה איפכא מוכח דהכא דמיירי בנר אפילו ליכא רוח אסור. דהא במדיר' מדינא אפילו איכא רוח מצויה שרי. דרוח מצוי' אינו מכבה מדור' ואפ"ה אסור כשיש רוח מצויה דגזרינן אטו אינו מצוי' אף על גב דלא שכיח דהא אינו מצוי' כ"ש בנר דהיכי דאיכא רוח מצוי' דאסור מדינא דגם רוח מצויה מכבה נר. שיש לאסור אפילו עכשיו אין רוח מצויה דמגזר אטו רוח מצוי' דהא שכיח ועיין בשבת ד' ק"כ: ומ"ש סימן רע"ז סעיף ב' ואפילו אין שם כו' דהיא ראיית מהרי"ל כנ"ל:

ולכן כשאין שם כו' רהוי כעין גזרה לגזר':

והמנהג כו' ונהפוך הוא. דהולכ' לביתו אסור אפילו ליכא רוח מצוי' כנ"ל. ולתוחבו בחול שרי לדעת רמ"א שכתב על ויש מתירים לחתוך כו' וכן נוהגים כו'. והוא דעת התו' ולרירהו גם לתוחבו בחול מותר אפילו כשדולק כמ"ש מ"א. ובאמת לרעת מ"א בס"ק ז' אפילו להרא"ש שרי כיון שאינו לוקח דבר ממה שדולק וכ"ז דוקא ברלא עביד גומא דהיינו שאין החול קשה אלא תיחוח או שכבר נעשה הגומא מעי"ט וכמ"ש מ"א לעיל סי' תצ"ח ס"ק ל"ב.

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **מותר כו'**. אפשר דבכלי אסור כמ"ש ס"י. ר"ל אפילו כאן דהוא קודם הדלק' יש להקל יותר מבסעי' י' דמיירי אחר הדלק' מ"מ י"ל דבכלי אסור גם כאן אף על גב דלדעת המחבר כמ"ש מ"א בס"ק כ' אין חילוק בסעיף י' בין ביד ובין בכלי ולהסיר הפחם אפילו בכלי שרי אלא להסיר מן הפתילה גופה אסור בסע"י אפילו ביד. אלא דכאן הוא קודם

להדלק' מותר אפילו לחתוך מן הפתיל'. מ"מ אפשר דבכלי גם קודם הרלק' אסור לחתוך מגוף הפתיל':

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **של בטלה כו'** אלא כשמדליק להראות עושרו כו' והט"ז כתב דכה"ג לא מיקרי נר בטלה:

דהרמב"ם מתיר כו' דשורש דין נר בטל' הוא מירושלמי דשאלו לר' יוחנן על דין נר בטל' והשיב לא תאסר ולא תשרי. וכתב המ"מ דחזינן בירושלמי דרפוי רפיא ביד ר"י. אע"ג כשמדליק נר בטל' מ"מ יש לו בו צורך קצת דהיינו לדעת מ"א להראות עושרו. וכן לשיטת ט"ז. וא"כ יהי' מותר משום מתוך שהותר' הבער' לצורך כו' ע"כ נסתפק ר"י אי אמרינן מתוך כו'. וכיון דבש"ס דילן בביצ' דף י"ב פשיטא ליה לר"י דאמרינן בהבער' מתוך. א"כ לש"ס דילן נר של בטל' מותר ופסק הרמב"ם כש"ס דילן ואע"ג דפסק בש"ע דלא כהרמב"ם מ"מ אין למחות ביד הנוהגים כהרמב"ם:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **של בה"כ כו'**. אבל זה שאינו אלא לכבוד אסור וסיים שם ואע"ג דאיכא מצוה. מ"מ לא מיקרי צורך היום. דומיא דנדרים ונדבות דאית בהו מצוה ואפ"ה קיי"ל דאין קריבי' בי"ט ועיין במ"א לעיל ס"ס תמ"ו:

ומ"מ מותר לקבוע פולוויי"ר כו'. וה"ה לענ"ד ליתן הנר תוך כלי הנקרא צוועגנ"ל כשמגיע שם יכבה שרי דלא כס' א"ר וליתנו לתוך המים ע' בט"ז ועיין ס"ס רס"ה:

סעיף יד

(ס"ק יד) יש מצו' משמע אפילו אין שם אדם אפ"ה איכא כבוד השם בהדלק' נר. וכמ"ש באורים כבדו את ה':

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ולתקן כו'** עסי' תק"ג. ר"ל הן מ"ש בש"ע לתקן הפתילות כו' או מ"ש מ"א להעמיד נרות. אפילו מי"ט ראשון לשני אסור:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **שמא כו'** כיון למ"ש הרא"ש. ר"ל מדלא אמר שמא יטלנו. אלא שמא יבא להשתמש משמע דבנטיל' ס"ל דאין איסור כמ"ש הרא"ש:

בערובין דף ל"ב. תנן התם נתן ערובו באילן למעלה מי' טפחים אינו עירוב. משום דבעי' שבשעת קניית העירוב דהיינו בין השמשות יוכל להביא עירובו למקום שביתתו. ולמעל' מיו"ד אסור להביאו למקום שביתתו וכמו שיתבאר אבל למטה מיו"ד טפחים הוי עירוב

והוינן שם האי אילן היכי קאי. ומסקי' דהאילן עומד בר"ה והאילן רחב ארבע טפחים והוא נתכוין לקנות שבית' למטה בר"ה. ולכן כשנתנו למעל' מיו"ד טפחים הרי העירוב ברה"י וכיון שנתכוין לשבות בר"ה א"א להביא העירוב מרה"י לר"ה. ולכן אינו עירוב. אבל למטה מי' טפחים אפילו רחב ארבע מ"מ לא הוי רק כרמלית ויוכל להביאו למקום שביתתו דהיינו ר"ה (וכ' רש"י ותו' דה"מ להקשות מ"מ מדרבנן אסור להוציא מכרמלית לר"ה ולתי' הש"ס גם זה מיושב) ופריך אם כן אפילו נתנו באילן למטה מיו"ד לא יהיה ערובו עירוב. דהא אם מביאו מן האילן הא משמש באילן. ומשני הא מני רבי דס"ל לא גזרו על שבות בין השמשות. וזמן קניית העירוב היא ב"ה עכת"ד הגמרא משמע דאם נוטל מן האילן הוי משמש באילן ולכן לרבנן דרבי אפילו למטה מיו"ד אינו עירוב. משום דאסור לטלו מן האילן להביאו למטה למקום שביתתו:

וא"ל דפריך דנגזר כו' ור"ל אפילו הנטילה יש לאסור אף על גב דבנטיל' ליכא משום משמש באילן מ"מ גזרי' שמא יעלה. וא"כ צריך לומר מ"ש הרא"ש דאף אם יטלנו לא נקרא משתמש באילן. אין הכונה שאין איסור בנטיל'. דהא מ"מ אסור שמא יעלה. אע"כ כוונת הרא"ש דאין בנטיל' איסור מצד עצמה משום שימוש. אלא דלפ"ז הקשה מ"א בסי' של"ו דא"כ למאי נ"מ כ' הרא"ש דאם יטלנו לא נקרא משתמש באילן. מאי נ"מ לדינא הא בין כך ובין כך הנטילה אסור. מה לי אם הטעם משום שימוש. או משום גזרה שמא יעלה:

דהא ע"כ מיירי שמונח כו' ר"ל דהא קושית הש"ס קאי אסיפא בהניח העירוב למטה מיו"ד:

ועוד דה"ל לשנויי דגזרה לגזרה הוא כו' ואע"ג דאסרי' להניח נר ע"ג דקל משום שמא יעלה ויתלוש דהוי גזרה לגזרה וכן אפילו א"א דלא כהרא"ש דאפילו בנטילה הוי משמש באילן ג"כ הוי גזרה לגזרה שמא יטלנו והוי משמש באילן והשימוש אסור משום שמא יתלוש אע"כ דקים להו לרבנן דבנדון זה גזרי' גזרה לגזרה. וכמ"ש מ"א גופי' סס"ק זיי"ן. מ"מ י"ל דהמ"ל דגזרה לגזרה כה"ג דהוי גזרה רחוקה שמונח למטה מיו"ד ולגזור שמא יעלה כה"ג הוי גזרה רחוקה לכן כה"ג ל"ג גזרה לגזרה. או אם נדייק לש ן מ"א שכ' דה"ל לשנויי כו' וקושיות מ"א על התרצן למה הוצרך לאוקמי כרבי. אפילו כרבנן מצי אתי' ומודו רבנן דשבות כה"ג הגרוע מודים דלא גזרו ב"ה:

ועמ"ש סי' תרכ"ח דשם הקשה דהרא"ש גופיה סותר את דבריו דבמס' סוכה מוכח מדברי הרא"ש דגם בנטילה מן האילן יש איסור משום דמשמש באילן. דאהא דתנן התם עשה

סוכה בדאש האינן דהיינו סיכך ע"ג אילנות והאילנות דפנות לה כשרה בחה"מ אבל אינו עולין לה בי"ט משום דקמשתמש באילן:

וכ' הרא"ש מאי שימוש באילן איכא כה"ג. ותי' דחיישי' שמא יניח חפציו על הסכך ע"כ. הרי דבמניח חפציו על הסכך והסכך מונח על האילן היה משמש באילן. כל שכן כשנוטל מן האילן דהוי משמש באילן.

סעיף יז

(**ס"ק י"ז**) **אין כו'** משמע דאם לא כו' והיינו מדדייק הרמב"ם וכ' שמחוברים יחד בתחלת עשייתן. משמע שבמתכוין דבקם היוצר דוקא כה"ג אסור:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **אין גודלים כו'** עסי' ש"ג דאסור לגדלן משום דהוי אריגה או טוי' א"כ ה"ה הסתיר' אסור מה"ט

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **שאין בו כו'** כמ"ש רס"ה והיינו הראי' שהבאתי בשם הרא"ש מדתנן לא יקוב שפופרת כו' דשם ליכא משום מכהה אורה:

וא"כ קשה לדעת המתירים כו' וכ' ע"ז בס' חמד משה וז"ל לא ידעתי על מי הקשה כן דרמ"א שכ' בסעיף ג' הביא רק דברי התוס' וזה דעתם באמת ומ"א עצמו הוסיף דזה מותר אף לדעת הרא"ש ע"ש ס"ק ח' (אגב שטפה כ' כן דמ"א לא כ' שם כ"א ליתן סביביו דבר המונע לשרוף אפילו בשעה שהוא דולק מותר אפילו להרא"ש דלא כהרב"י שם. אבל לחתוך מן הנר בשעה שדולק וודאי מודה מ"א דלהרא"ש אסור וע"כ צ"ל כן ע"ש). ולפענ"ד כוונת מ"א להקשות על רמ"א שהתיר בסעיף ג' לחתוך כו' משום דאינו מכהה אורה. תיקשי ליה האי דשפופרת דאסור בסי' רס"ה אע"ג דאינו מכהה אורה כמו שהקשה הרא"ש בשלמא על התוספות לק"מ די"ל כמ"ש דבשפופרת הטעם משום גרם כיבוי דניהו דגרם כיבוי מותר מ"מ לא הותר כ"א במקום פסידא משא"כ ברייתא דקתני המסתפק ממנו חייב. ע"כ אין הטעם משום גרם כיבוי דניהו דליכא פסיד' מ"מ אין בו רק איסור דרבנן ולמה קתני חייב כנ"ל. אבל בשפופרת שפיר יש לומר דאסור מדרבנן:

וא"ל א"כ איך אסרו משום שמא יסתפק הא הוי גזרה לגזרה. ז"א דבלא"ה צריך לו' דגזרינן גזרה לגזרה כה"ג כמ"ש מ"א סס"ק ח' דהא קי"ל כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור ואפי' מכבה ממש ליכא רק איסור דרבנן וגזרי' שמא יסתפק והוי מכבה והוי גזרה לגזרה ואפ"ה גזרי'. וא"ל אי גרם כיבוי אין אסורו רק מדרבנן הוי האי דשפופרת ג' גזרות וכה"ג וודאי ל"ג. ז"א כמ"ש שם. די"ל דמתני' אתי' כר"י דמלאכה שאצ"ל חייב וא"כ ליכא רק

שני גזירות שמא יסתפק ואם יסתפק הוי חד איסור דרבנן דהיינו גרם כיבוי ומה שסיימו התו' שמותר לחתוך מנר של שעוה. י"ל דהתוספות דפסקו כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור וס"ל הא דאסור גרם כיבוי שלא במקום פסידא היינו דוקא לר"י דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב א"כ במכבה ממש חייב לכן החמירו גם בגרם כיבוי שלא במקום פסידא משא"כ לד"ש דס"ל מלאכ' שאצ"ל פטור וא"כ מכבה ממש ליכא כ"א איסור דרבנן יש להקל בגרם כיבוי אפי' במקום דליכא פסידא. ולפ"ז כ"ש שמותר לדעת התוספות האי דשופפרת כיון שאינו מכהה אורו. ולדעת התוספות דפסקו כר"ש גרם כיבוי מותר אפי' שלא במקום פסידא כ"ש שאין לגזור בשפופרת שמא יסתפ' והוי גרם כיבוי אבל רמ"א דפוסק ר"ס דס"ה האי דשפופרת לאסור וגזרינן שמא יסתפק והוי גרם כיבוי כ"ש שיש לאסור לחתוך מנר של שעוה כשהוא דולק דהוי ודאי גרם כיבוי אח"ז עיינתי במרדכי פ' כל כתבי שמשם נובע הא דכ' מ"א סי' של"ד דגרם כיבוי לא הותר אלא במקום פסידא. וז"ל המרדכי אבל רבינו יואל פי' דאפי' בי"ט לא שרינן גרם כיבוי לכתחלה אלא במקום פסידא דוקא. וה"ק בביצה אין מבקעי' (ט"ס הוא וצ"ל אין מכבי') הבקעת כדי לחוס עליה כו' עכ"ל והא דאין מכבין הוא בביצה דף כ"ב ע"א. ולכאורה דבריו תמוהים הא התם הוי כיבוי ממש ומה ענין זה לגרם כיבוי (ועיינתי שם במקומו וכ' רש"י וז"ל כדי לחוס עליה שאין כיבוי זה צורך י"ט ואני שמעתי דהוי כסות' ע"מ לבנות במקומו עכ"ל וגם דברים אלו צ"ב וראיתי בש"מ על ביצה שכ' וז"ל אין מכבים כו' פי' דעתו להצניע לצורך סעודה אחרת של י"ט אסור. כיון דהשתא א"צ לכיבוי חיישינן דלמא לא יהנה בה עכ"ל. וע"כ דצ"ל דפי' דמיירי כה"ג דאל"כ מאי קא משמע לן ברייתא פשיטא דכיבוי שלא לצורך י"ט אסור (וכן דש"י מה"ט דהוי מלתא דפשיטא ג"כ ס"ל דקמ"ל אפי' יש לו צורך לסעודה אחרת מ"מ אסור משום גזרה שמא לא יהנה כנ"ל והוי קשה ליה דהא אפי' לא יהנה אפי' לר"י דחייב במלאכה שאצ"ל אלא במכבה ע"מ להבעיר ולר' יוסי אליבי דר"י אפי' ע"מ להבעיר אינו חייב כ"א להבעיר במקומו וזה קרי הש"ס במס' שבת דף ל"א ע"ב סותר ע"מ לבנות במקומו ע"ש ונקט רש"י לאוקמי ברייתא אפי' כר' יוסי אליבא דרבי יודא) עכ"פ י"ל דגם לרבינו יואל הוי קשה על ברייתי' דאין מכבי' כו' פשיטא. ולכן היה מפרש דמיירי בגרם כיבוי דהיינו שנוטל הבקעת מן המדורה שדולקת ואפ"ה אסור אם כונתו לחוס עליה וא"כ אפי' נאמר דראיית רבינו יואל היא כמ"ש או באופן אחר. מ"מ מבואר שם בביצה דסיפא דהאי ברייתא ע"כ כר"י אתי' דמתיר מכשירים וא"כ ס"ל להתוספות דגם ריש' דברייתא דאוסר גרם כיבוי שלא במקום פסידא אתי' כר"י דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב אבל לר"ש י"ל דאפי' שלא במקום פסידא שרי כנ"ל. אח"ז עיינתי

ברמב"ם פ"ה מהל' שבת דין י"ב ולפי דבריו בלא"ה לק"מ להתו' מהאי דשפופרת שכתב וז"ל לא יתן אדם כלי מנוקב מלא שמן עפ"י הנר בשביל שיהיה מנטף כו' גזרה שמא יקח מן השמן שבכלי כו' ואסור ליהנות בשבת מן השמן שהודלק בו כו' מפני שהוא מוקצה מ' איסור עכ"ל הרי דלא אסור להסתפק משום מכבה אלא משום מוקצה (ועיין בלח"מ שכ' הטעם למה לא נתן טעם מפני שמכבה) וא"כ לק"מ משפופרת:

אבל על רמ"א שפיר מקשה מ"א דהא בר"ס רס"ה כ' הרב"י אין נותנין כלי מנוקב כו' גזרה שמא יסתפק ממנו ויתחייב משום מכבה עכ"ל לדידיה קשיא קושית הרא"ש וע' ביש"ש מ"ש על קושית הרא"ש:

ובתוספות משמע דיש לחלק בין שבת לי"ט. ז"ל התוספות בביצה והמסתפק ממנו חייב משום מכב' אינו ר"ל מפני שממהר כיבוי דלא הוי אלא גרם כיבוי וגרם כיבוי בי"ט שרי כו' ובשבת נמי אינו חייב אלא ה"ט דבאותה שעה שמסתפק כו' ומכהה אורה עכ"ל משמע דגרם כיבוי בי"ט שרי לכתחל' ובשבח ניהו דלכתחלה אסור מ"מ אין בו חיוב ובזה ס"ל למ"א לישב דברי רמ"א ניהו דבסי' רס"ה החמיר לענין גרם כיבוי בשפופרת משום דשם מיירי בשבת והחמיר כדע' הרא"ש. וכאן בסעיף ג' דמיירי בי"ט הקיל כדעת התוס':

סעיף כ

(**ס"ק כ**') **מותר כו'** מדשינה כו' ז"ל הרמב"ם ואינו חותך ראש] הפתילה בכלי אבל נופץ ראשו בידו עכ"ל והבין הרא"ש והטור בכוונת הרמב"ם דאוסר לנפץ בכלי. דלא אסקו אדעתייהו לחלק בין רישא לסיפא. אלא דבריש' דמיירי בכלי לכן אסור. אבל סיפא דמיירי ביד לכן מותר. ולכן חלקו על הרמב"ם וכתבו דניפוץ מותר אפי' בכלי והב"י כ' בחבורו דגם דעת הרמב"ם ע"כ דניפוץ מותר אפי' בכלי מדלא כתב הרמב"ם בסיפ' אבל חותך ראשו בידו כמ"ש בריש' ואינו חותך כו' (כיון דאין חילוק בין רישא לסיפא אלא דריש' הוא בכלי וסיפא בידו אבל המעשה שוה בסיפא כמו ברישא) א"ו דה"ק אינו חותך ראש הפתילה כלומר גוף הפתילה ואפי' בידו. מפני שהוא דבר שדרכו לעשות בכלי והוי כמתקן מנא. אבל נפוץ. ראשו בידו כלו' מעביר פחם שבראשה אפי' במחט מפני שדרכו להעבירו בידו והלכך לית ביה משום תיקון מנא עכ"ל הרב"י וכן דעתו פה בש"ע לכן אע"ג שהעתיק בש"ע לשון הרמב"ם כדרכו. שינה בזה והעתיק ברישא סתם מותר להסיר הפחם בראש הנר ולא כ' תיבת בידו כדי שלא נטעה כהבנת הרא"ש והטור דבכלי אסור. ומ"ש בסיפא אבל אינו חותך ראש הפתילה בכלי. אע"ג דלפי מ"ש בב"י מן הפתילה אפי' ביד אסור מפני שדרכו לעשות בכלי אפשר דזה לא ברירה ליה להרב ב"י

דאפשר דמגוף הפתילה אינו אסור אלא בכלי ולא ביד דלא כמ"ש בחבורו ב"י ולכן העתי' לשון הרמב"ם. או משום דדוקא ברישא שרצה להוציא מדעת הרא"ש והטור שהבינו לדעת הרמב"ם דהסרת פחם אסור בכלי לכן הוצרך לשנות לשון הרמב"ם ולא העתיק תיבת בידו. אבל מן הפתילה לא מצינו שהבינו הרא"ש וטור ברעת הרמב"ם דמתיר ביד. לכן לא שינה לשון הרמב"ם גם י"ל בשלמ' להרא"ש וטור דלא עלה על דעתם לחלק בין רישא לסיפא בין פחם לפתילה. דלא הוזכר ברמב"ם פחם ע"כ ברישא תיבת בידו דוקא ובסיפא בכלי דוק'. דאל"כ אין חילוק בין רישא לסיפ'. אבל בש"ע שלא העתיק ברישא תיבת בידו וגם כ' ברישא פחם ובסיפ' פתילה. מסבר' נדע דבפתילה אין חילוק בין בכלי או בידו:

אבל הישו"ש פ' המביא סי' י"ט:

שלא למחוט כל עיקר אפי' בידו בין שתי אצבעותיו:

למחוט בכלי וסיים שהוא ספק אב מלאכה והיינו שכ' שם דאפשר דכוונת הרמב"ם כמו שהבינו הרא"ש וטור דבכלי אסור מדאורי' דהוי מתקן מנא ואפשר דהדין עם הרמב"ם בזה כי אין הכרע מהש"ס להרא"ש להתיר בכלי ע"ש וט"ז כ' דלמחוט בשני אצבעות מדינא אסור כיון דא"א שלא יקח גם מגוף הפתילה עמה וזה אסור. ואין היתר כ"א שמניח אצבעו על הפחם והוא נופל ממילא. וא"כ בנר של שעוה ושל חלב דלא שייך כה"ג ליכא התירא כ"א להטות ראש הפתילה למטה כדי שיבער היטב וכה"ג ליכא למגזר ולהחמיר כמ"ש ישו"ש ע"ש:

ואף שהרא"ש כ' שמותר כו' אהא דמותר להסיר הפחם וז"ל ואע"פ שמפילו לארץ והוא כבה מותר. כמו שמותר להדליק הנר להשתמש לאורו כך מותר לכבות מה שמונע הדלקת הנר עכ"ל הרא"ש:

אפשר דבידים אסור. וא"כ מה שקיים ישו"ש מנהג העולם משום חומרא שמא ימחוט בכלי היינו לפי מ"ש ישו"ש דהאיסור משום תיקון מנא. וביד ליכא מתקן מנא. אבל מ"א כ' דאפשר אסור למחוט בשני אצבעות משום מכבה בידים:

לא אמרינן בי' מתוך וכמ"ש סי' תק"ז ס"ק ח':

סימן תקטו

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** משום מוקצה אף על גב דאפי' במוצאי יום טוב אסור בכדי שיעשה אי משום שלא יהנה ממלאכת י"ט לדעת רש"י או לר"ת שלא יאמר לגוי להביאן לו. כ"ש

שבי"ט עצמו אסור בלי טעם מוקצה. ודאי לדעת יש"ש בס"ק שאח"ז איכא נ"מ במאי שאסור משום מוקצה דעי"ז אפילו בטלטול אסור. אבל לדעת הרי"ף והרא"ש דס"ל דכל שאסור באכילה גם בטלטול אסור תיקשי ל"ל טעם מוקצה. וכן לדעת רוב הפוסקים אליביה דר"ת דס"ל דלמי שלא הובא בשבילו מותר דל"ל שמא יאמר לגוי כו' דאין אדם חוטא בשביל אחר. א"ש דאיצטריך לטעם מוקצה. אבל דברים אלו שאסור משום מוקצה הם דברי רש"י שם אהא דר"פ לדידיה תיקשי ל"ל לטעם מוקצה. וצ"ל דנ"מ אם תלשן או צדן גוי לצורך עצמו דמותרים לישראל כמ"ש סעיף ב'. מכל מקום ביום א' אסורים משום מוקצה כמבואר שם וכ"כ הר"ן שם בפרק א"צ:

דמוקצה כזה אפילו ר"ש מודה וא"כ לדעת המתירים מוקצה בי"ט בסי' תצ"ה דפסקו בי"ט כר"ש מ"מ מוקצה כזה אסור אפי' לר"ש והטעם כתב רש"י שם דף כ"ד ע"ב וז"ל ואפי' לרש"י יש מוקצה בגרוגרות וצמוקים (דדחינהו בירים וכמבואר לעיל סי' שיו"ד סעיף ב') ומחובר כגרוגרות וצמוקים דמי מדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה ולא תחלק במחובר בין שלו ובין של גוי עכ"ל וביאר דבריו הרב"י בסי' שיו"ד וז"ל כיון שע"י לקיטתם ניתרים ואסור ליהנות מהן במחובר. ומאחר שלא לקטן ה"ל כאלו דחינהו בידים ופירש שאין רוצ' ליהנות מהן. הלכך אפילו לקטן גוי אסורים כו' ומש"ה גזרו בכל מחובר אפילו היכי שלא הי' בידו ללקטן דלא פלוג רבנן כו' ונראה דמה"ט איכא מוקצה בדבר המחוסר צידה אפילו לר"ש עכ"ל הרב"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לטלטלן כו'**. לכן מליל שני ואילך מותר כו' ר"ל דלהתיר טלטול א"צ להמתין בליל שני בכדי שיעשה. וכ"ש שאין לאסרו בטלטול ביום שני אפי' לר"ת דאסור באכילה גם ביום שני. ומ"מ הטלטול מותר. דכיון דאיסור מוקצה דדחינהו בידים אזיל ליה מיד בתחלת ליל שני. ומצד איסור אכילה ליכא מוקצה:

דמ"ש מדרשב"ג. ר"ל דתנן דף כ"ד ספק מוכן אסור ורשב"ג מתיר ומעשה בגוי אחד שהביא דורון לרשב"ג ואמר מותרים הן. אלא שאין רצוני לקבל ממנו (פירש"י שאני שונאו) ושם ע"ב אמר רב מ"ש רשב"ג מותרין ר"ל לקבל דהיינו הטלטול מותר אבל באכילה אסורים ולוי אמר דאפי' באכילה מתיר רשב"ג וא"כ תיקשי להרי"ף והרא"ש לרב דאמר אסורים באכילה האיך מותרים טלטול הא כיון דאסורים באכילה ממילא הוי מוקצה. (ועיין מ"ש הט"ז על זה בס"ס ת"ה) כ"כ יש"ש פרק אין צדין סי' ט':

בהגה סי' ה' גם הוא בפרק אין צדין וז"ל היינו משום דמן הדין שרי אפילו באכילה אלא שהחמירו בספק ולא החמירו כ"כ לאסור אף בטלטול וכן פירש"י עכ"ל ההג"ה:

מפירות שיצאו ח"ל. שכתב הטור בסי' ת"ה וז"ל פירות שהוציאן חוץ למקומן (ר"ל חוץ לתחומן במקום שביתה ב"ה) כו' וכל זמן שלא הוחזרו והן חוץ למקומן אם הוציאן בשוגג מותרים במזיד אסור לטלטלן חוץ לד' אמות ואסור לאכלן אפי' אחר שלא הוציאן עכ"ל הטור ומדכתב אסור לטלטלן חוץ לד"א משמע דתוך ד' אמות שרי בטלטול. ואמאי כיון דאסורים באכילה ממילא הן מוקצים ואסורים בטלטול:

שאני כו' אם חזרו למקומן. דהיינו בשוגג. או במזיד ול"ל פירי אחרינא. וכמ"ש מ"א שם סי' ת"ה ס"ק י"ד:

וכמ"ש סס"ד בהג"ה שכ' ואסורין לטלטל ביו"ט שני כו'. דמדברי הרב"י פה שכ' ואפילו לטלטלן אסור ולערב מותרים כו' י"ל כיון שכ' איסור הטלטול קודם שכ' שבערב אסורים בכדי שיעשו אדרבא משמע דהטלטול אינו אסור כ"א ביומו. משום דדחינהו. אבל מדברי רמ"א בס"ס ד' מבואר להדיא:

וכ"מ בב"י סי' תקפ"ו שכתב גוי שהביא שופר מחוץ לתחום אפי' מי שהובא בשבילו מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה ויוצא בו. והכי קי"ל בסי' תקפ"ו. ונתן בהג"א טעם בדבד משום דקי"ל דבר שהובא מחוץ לתחום מותר למי שלא הובא בשבילו וכמ"ש פה סעיף ה'. וכיון דשרי בהנאה לאדם אחד מותר בטלטול לכל אדם. אפי' מי שהובא בשבילו ואם כן אפי' מי שהובא בשבילו מותר לתקוע בו לצאת דאין זה הנאה. דמצות לאו ליהנות ניתנו. משמע דאם היה הדין דדבר הבא מחוץ לתחום אסור לכל העולם אפי' למי שלא הובא בשבילו. היה גם בטלטול אסור דהוי מוקצה כדעת הרי"ף ורא"ש:

גם מ"ש יש"ש והוסיף כו' מ' איסור היום כו' ר"ל ג' תיבות אלו מחמת איסור היום אין כתובים בריי"ף ורא"ש אלא שהיש"ש הוסיפן מדעת עצמו:

דהא נבלה כו' היינו שנתנבלה מערב שבת או מערב יום טוב:

לאו דעתיה למשדיה כו' כיון דחזי ליה למוצאי יום טוב לעצמו. אינו משליכו לכלבים:

דומיא דטבל. רצה לומר דקי"ל דטבל מוקצה וכדאיתא בשבת ריש פרק מפנין ואף על גב דמותר להאכיל לבהמה טבל. מכל מקום הוא מוקצה דאין דעתו להאכילו לבהמה. כיון דחזי לעצמו אחר שיעשר. אלא דצריך ביאור באיזה טבל מיירי אי בדבר שנגמרה מלאכתו הא שבת היא אחת מן ששה דברים הקובעים למעשר. וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מהל' מעשר דין ג' ד'. וכ"ה בש"ס ס"פ המבי' בביצ' וא"כ אסור להאכיל לבהמתו. ואי ר"ל דבר שלא נגמרה מלאכתו דאין שבת קובעת ומותר להאכיל לבהמתו. א"כ ניהו דמה שהוא ראוי לבהמה לא מהני ומ"מ מוקצה הוא דאין דעתו ליתן לבהמה מ"מ למה

הוא מוקצה הא כה"ג אפי' אדם אוכל אכילת ארעי. וצ"ל כיון דאין האדם רשאי לאכול אכילת קבע הוי מוקצה:
דאינו עומד לאכילת עראי:
וכמ"ש סי' שי"ח ע"ש במ"א ס"ק נ"ו דהא דבשר חי מותר לטלטל משום דחזי לאומצ' היינו דוקא בשר רך. אבל בשר קשה דא"א לאכלו חי אע"ג דחזי לבהמה מכל מקום הוי מוקצה כיון דחזי ליה למוצאי שבת אין דעתו ליתנו לבהמה:
וכ"כ התוס' בביצה כו' דרב א"ל שם אפרוח שנולד בי"ט אסור דמוקצה היא והכי קי"ל ס"ס תקי"ג ואי' שם אע"ג דעגל שנולד ביו"ט מותר. משום דמוכן אגב אמו. ואפי' עגל הנולד מן הטרפה ביום טוב ג"כ מותר וכמ"ש סי' תצ"ח סעיף ה' דמוכן אגב אמו לכלבי' ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם וכתבו התוס' א"כ גם אפרוח שנולד ביו"ט היה ראוי להתיר דגם בעודו בקליפה ניהו דאסור לאדם. מ"מ מוכן לכלבים. ותי' דבעי' מוכן ועומד ואפרוח אינו מוכן ועומד לכלבים כיון דחזי לעצמו כשיצא מקליפתו אין דעתו ליתנו לכלבים.

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בכ"ש שלא יהנה כו'** דאי' בדף כ"ד ע"ב אר"פ הלכתא גוי שהביא דורון לישראל בי"ט אסור ולערב אסורים בכ"ש. וכ' רש"י הטעם שלא יהנה ממלאכת י"ט ור"ת דחה טעם זה וכתב הטעם גזרה שלא יאמר ישראל לגוי להביא לו מן המחובר ולכ"א מהטעמים יש חומרא וקול'. לדעת רש"י אם המתין מוצאי י"ט ראשון כ"ש מכאן ואילך בי"ט שני של גליות מותר דממ"נ חד מינייהו חול ולא נהנה ממ"נ ממלאכת י"ט ולר"ת גם בי"ט שני אסור דאל"כ עדיין יש לחוש שיאמר לגוי להביא לו בי"ט ראשון כדי שיאכל בשני ולר"ת יש קולא דלאדם אחר שלא הובא בשבילו מותר אפי' מוצאי י"ט ראשון ולא בעי כדי שיעשה דל"ל שיאמר לגוי שיביא מן המחובר כדי שיאכל חברו דאין אדם חוטא ולא לו. כן הוא לר"ת. אבל לרש"י אפי' למי שלא הובא בשבילו אסור עד אחר מוצאי י"ט ראשון כדי שיעשה כ"ה דעת רוב הפוסקים לר"ת אבל סמ"ק כ' דאפי' לר"ת אסור גם לאחרים שלא הובא בשבילם וכתב הב"ח הטעם אפשר כיון שאיסור זה קל בעיני הבריות החמירו חכמים שאם הובא בשביל ישראל א' לאסרו לכל אפי' למי שלא הובא בשבילו ומעתה יתבארו דברי ש"ע דהרב"י פסק כדעת רש"י אבל רמ"א הביא דעת ר"ת וכרעת הסמ"ק המחמיר יותר כנ"ל:
מותרים לערב מיד כו' ר"ל ניהו דבאותו יום אסור משום מוקצה כמ"ש ס"ק א'. מ"מ לערב מותר מיד וא"צ להמתין כ"ש. ואם הוא כו' מותר אפי' בי"ט דבכה"ג ליכא משום מוקצה:

ק"ו כשבא מח"ל כיון דתחומין דרבנן:

ואפי' להמחמירים התם בסי' רנ"ב במלבוש ומנעלים:

וה"ה במלאכה גמורה שרי במוצאי י"ט א' בכ"ש ר"ל אפי' להמחמירים כר"ת דגם בי"ט שני אסור מ"מ כה"ג מודה דמותר עכ"פ בי"ט שני דבקצץ ל"ל שמא יאמר לגוי להביא לודדוקא בהביא דורון שנעשה המלאכ' בשביל ישראל יש לחוש דאם נתיר לו יטעה דגם רשאי לומר לגוי להביא לו משא"כ בקצץ דגוי אדעתיה דנפשי' עביד לקבל שכירתו ולא אדעת' דישראל לא יטעה לו' לגוי להביא לו אלא טעם המחמירים לאסור כמ"ש מ"א בשם הב"ח בסי' רנ"ב ס"ק י"ב שלא יהנה ממלאכת שבת וא"כ אפי' לר"ת די אם ימתין מוצאי י"ע ראשון כרי שיעשה:

שכ' בשם המרדכי כו' אהא דתנן דף כ"ט ע"ב וכן לקמן סי' תקי"ז הולד אדם אצל חנוני הרגיל אצלו וא"ל תן לי ביצים כו' גדי או טלה כו' וכ' בה"ג דוקא חנוני ישראל אבל חנוני גוי בדבר שיש בו חשש מחובר או צידה או מוקצה אסור שמא ירבה בשבילו ואפי' בעיר שרובה גוים. וכתב המרדכי דמשמע מדבריו דבדבר שאין בו חששות הנ"ל אע"ג דא"ל שמא ירבה להביא מח"ל ל"ל בה וכ' דיש להביא ראיה מעובד' דלפת' בערובי' דף מ' דאי' שם האי לפת' דאתי למחוזא בי"ט חזי' רבא דכמישי אמר האי ודאי מאתמול נעקר וליכא חשש מחובר. ומאי א"ל דלמא מחוץ לתחום הובא הא קי"ל בהוב' מח"ל הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר כ"ש הכא דאדעתיה דגוי הוב' דבמחוז' רוב הלוקחים גוים ושרי' רבא לזבוני מנייהו והא חנוני גוי הוי אע"ג דגם בחנוני גוי מותר בכה"ג עוד הביא ראיה מהא דאי' בעירובין דף מ"ז ע"ב הני דכרי (היינו אילי') דאייתו בי"ט למברכת' (הוא שם עיר) ובאו מחוץ לתחומן וקי"ל גם חפצי גוי קונין שביתה מ"מ הא קי"ל ביצא ח"ל יש לו עכ"פ ד' אמות ומברכת' היתה מוקפת חומה ונחשבת כולה כד"א והתיר רבא לבני מברכתא ליקח מהם ואמאי הא חנוני גוים היו. אע"כ דל"ח אפי' בחנוני שירבה בשביל ישראל. וע"ז כתב המרדכי דיש לדחות הני שני ראיות די"ל דמיירי דחנוני ישראל אמר כו' ורבא התיר ליקח מן החנוני הישראל. וא"כ קשה היאך התיר רבא ואמר אדעתי' כו' ר"ל דקשה תרתי חדא איך אמר אדעתי' דגוי והא אדעתי' דחנוני ישראל הביאם. ועוד איך התירן רבא עכ"פ לחנוני דהא אדעת' דידי' הובאו:

א"ו ה"ק נכרי כו' מ"ש כ"ש הכא דאדעת' דנכרי' אתו אין הכונה אדעת גוים הלוקחים שהיו שם רוב גוים אלא ר"ל אדעתיה דנכרים המביאים ור"ל דלדעת עצמם הביאו לקבל שכרן כיון שקצץ ואין כוונת מ"א להוכיח מזה כ"א באיסור תחומין אבל היכי דאיכא חשש מחובר וצידה באמת אין הוכחה מזה:

שהדליק נר כו' אפי' קצץ כמ"ש ד"ס רע"ו. להשתמש בו בשבת ואפי' קצץ ע"מ עושה אדעתי' דישראל משא"כ מלבוש או מנעלים דאין דעת הגוי. שילבישנו ישראל היום בשבת וי"ט דוקא אז הגוי עושה אדעתיה דנפשי' להשלים פעולתו ולקבל שכרו:

וא"כ אפשר דמיני מאכל כו' ר"ל די"ל ג"כ מסתמא דעת הגוי שיאכלנו ישראל ביום השבת או י"ט. וא"כ אין ראיה להתיר מסי' רנ"ב והני עובדי דמס' עירובין ודברי מרדכי הנ"ל צ"ל דבאמת לא התיר רבא כ"א לכל הלוקחים ישראלים אבל לחנוני גופי' אסור:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מותר כו'** דמ"נ כו' אי יום א' היה חול אפי' כ"ש לא היה צריך להמתין דהא לא נהנה ממלאכת י"ט דהא נעשה בחול. ואי יום שני חול הרי המתין בחול כ"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וי"מ כו'** יאמר כו' הוא דעת ר"ת דלא חייש לסברת שלא יהנה ממלאכת י"ט:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **להקל כו** פי' כשאותו אחר כו' דברי רמ"א שהקיל לכבוד אורחים הם דברי מהרא"י בת"ה. והבין הרב"י דמתיר אפילו' למי שהובא בשבילו אם הכניס אורחים. ע"ז הקשה הרב"י דניהו דסמך להקל לכבור אורחים על רוב הפוסקים שחולקים על פמ"ק וס"ל דלר"ת מותר לאחרים שלא הובא בשבילם מ"מ אורחים הסמוכים על שלחנו דין בני ביתו יש להם. וכמו שאסורי' למי שהובא בשבילם. ה"ה דאסור לבני ביתו ולאורחים הסמוכים על שלחנו וכמ"ש סעיף ה' ותי' הרב"י וז"ל דוקא בני ביתו הסמוכים תדיר על שלחנו דגם בשבילם הובא אבל אם זימן אורחים דרך מקרה כיון דאין תדירי' לאכול על שלחנו כאחרים דמיין דמסתמא לא הובא בשבילם ואפשר לחלק בענין אחר ולומר דאורחים נמי חשובים בבני ביתו וכל מה שאסור לבעל הבית אסור גם להם. מיהו ה"מ כשזמנם קודם שהביאו לו דורון דא"ל אדעתא דידהו אתי. אבל אם זמנם אחר שהביאו לו דורון ל"ל אדעתא דידהו אתי. כשהתיר מהרא"י היינו כשזמנם אחר שהביאו לו דורון כו' וראשון נראה עיקר עד כאן לשונו הרב"י אבל מהרש"ל וב"ח ומ"א לא ניחא להו לפרש דברי מהרי"א כמ"ש הרב"י וכדי ליישב קושית הרב"י פי' כשאותו אחר הזמין אחרי' ר"ל מי שלא הובא בשבילו ניהו דמחמרינן כסמ"ק ואסור לדידי' מ"מ אם מי שלא הובא בשבילו הזמין אורחים מקילינן לכבוד אורחים וסמכי' אפוסקים שחלקו על סמ"ק וס"ל דלר"ת מותר לאחרים שלא הובא בשבילם:

ומ"מ אפשר כו' ר"ל ניהו דכוונת מהרא"י משמע למ"א כמ"ש מהרש"ל וב"ח דלא כהרב"י מ"מ י"ל דדין של הרב"י אמת מסבר' דאם הזמין אורחים אחר שהובא לו הדורון

מותר וכתירוץ שני של הרב"י (אף דהרב"י כ' דראשון נראה עיקר היינו ליישב דברי מהרא"י נראה להדב"י יותר תי' א' דלתי' ב' צ"ל דמהרא"י מיידי דוקא בהזמין אחר שהובא לו דורון. והא מהרא"י סתם דבריו אבל מ"א שהסכים למהרש"ל וב"ח בכוונות מהרא"י אלא מסברא מסכים לדברי הרב"י מסתבר למ"א יותר כתי' השני) במהרי"ל נסתפק כו' היינו אם י"ל כתי' א' של הרב"י הנ"ל כיון דאין סמוכים על שלחנו תדיר אין חשובים כב"ב:

וז"ל הרדב"ז כו' זימן אורחים במקרה כו' ומדסתם דבריו משמע אפי' זימנם אחר שהובא לו הדורון מ"מ אסור:

ול"נ כו' דסמכי' אסברי קמיית'. ולפ"ז אפי' הובא הדורון קודם שזימנם מ"מ מותר לאורחים משום כבוד אורחים. דהא לדעה קמיית' אפי' לדידיה שרי אחר שהמתין כ"ש. וניהו לדידי' וכן לבני ביתו ממש מחמירים כר"ת לאסור גם ביום שני. מ"מ אורחי' דלאו בני ביתו ממש הם וגם גדול כבוד הבריות סמכי' אדע' קמיית' להתיר מיו"ט א' בכ"ש. ועסי' של"ג ד"ל הא דכ' מ"א דוקא שהזמין אורחים שאין מבני העיר הזאת ה"ט דכ' רמ"א סי' של"ג דכל שבות שהותר לצורך מצוה הותר ג"כ לכבוד אורחים וכ' שם רמ"א דוקא אורחים שאינן מעיר הזאת ע"ש. וה"ה הכא:

עסי' קס"ח דמקילינן כה"ג לענין פת של גוי אם בעל הבית נזהר והאורח אינו נזהר ע"ש ואפשר דאף הרדב"ז כו' ר"ל דרדב"ז מיירי בי"ט א' דלכ"ע אסור לבע"ה שהובא בשבילו וא"ל א"כ למה היקל רדב"ז כשהזמינם במקרה לאכול בביתם הא ביום א' אסור לאחרים לדש"י ודאי וגם לר"ת לדעת סמ"ק ע"ז כתב מ"א דרדב"ז מיירי שלא היה בו חשש מחובר וצידה כ"א שהובא מח"ל וכה"ג לכ"ע מותר לאחרים שלא הובא בשבילם וכמ"ש סעיף ה' אבל לבני ביתו אסורי' כמו לדידיה לכן חילק באורחים בין דרך מקרה ובין סמוכים ע"ש ובין בביתם לבבית בע"ה:

הט"ז הקיל יותר דאפי' לא הזמין אורחים אלא שיש לבע"ה צורך גדול בדבר מתירים במוצאי י"ט א' לאחר כ"ש וסומכים על דעת רש"י. ומ"מ לדעת מ"א התיר לאורחים דסמכי' אדעה קמייתא וא"כ אפי' הובא הדורון לאחר שהזמינם מותר ולעיל כ' וז"ל מ"מ אפשר שגם דעת הרב"י אמת כו' ולא הקיל כי אם בזימנם אחר שהובא הדורון. אין זו סתירה דלעיל כתב דלדעת מהרא"י דלא רצה לסמוך ע"ד רש"י לחודי' וכאן כתב מ"א סברא דנפשיה להקל יותר ממה שהקיל מהרא"י:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בי"ט כו'** אף ע"ג דב' קדושות הן. ואם כן הרב"י דפסק כרש"י להקל בי"ט שני מטעם ממ"נ. אם כן גם בי"ט הסמוך לשבת היה ראוי להתיר אף על גב דלא שייך ממ"נ. מכל מקום כיון דשתי קדושות הן די אם ימתין במוצאי י"ט לשבת או איפכא כ"ש. ואף על גב דמכל מקום בשבת אחר י"ט או איפכא אף על גב שהמתין כ"ש מכל מקום הוי נהנה ממלאכת יום טוב דהא בשבת שאחר יום טוב או איפכא לא היה אפשר לעשותו בעצמו. אם כן גם בשני יום טוב של גליות דמותר לרש"י בליל יום שני אחר כ"ש. מטעם ממ"נ גם כן קשיא כה"ג דמאי מהני שהמתין כ"ש הא ביום טוב שני א"א לעשותו בעצמו. ואפ"ה מותר לרש"י וה"ה ביום טוב ושבת הסמוכים אין אומרים שתי קדושות הן היה ראוי להתיד וכן מבואר בש"ס בביצה דף ד' ע"א לענין ביצה שנולדה בי"ט הסמוך לשבת ע"ש:

משום הכנה כיון דביומו אסור אם מתירים ביום שני הרי הוכן מי"ט לשבת או איפכא. כיון דלא הכין לעצמו ביום שהובא והכנה זו מדרבנן. מטעם שכתב מ"א סי' תקי"ג ס"ק ט"ו דמדאורייתא אפי' בראשון שרי וא"כ לעצמו הכין ע"ש:

סי' תק"ז סעיף ב' ס"ק ד':

אבל דגים כו' כמ"ש ס"ס תקי"ג. דכתב מהרש"ל דאפרוח שנולד בשבת שאסור בי"ט שאחריו מטעם הכנה. דלא הוי הכנה גמורה כמו ביצה. משום דהיה בעולם וה"ה דגים וע"ש במ"ש אבל פירות הנתלשים הוי כמו עצים שנשרו שכתב מהרש"ל דמיקרי הכנה דאורייתא וכמ"ש מ"א בשמו סי' תק"ז. ומ"ש מ"א פירות הנתלשים אין נאכלים חיין. דאם נתלשו בי"ט מודה מהרש"ל דלא הוי רק הכנה דרבנן. דהא מן התורה י"ט לעצמו הכין דהא מן התורה מותרין ביו"ט משא"כ בשבת דמן התורה אסורין בשבת דהא א"א לבשלם וא"כ מן התורה לא הכין שבת לעצמו ומה"ט בעי' נמי שאין נאכלין חיין דאי נאכלין חיין עדיין שבת הכין לעצמו מן התורה דהא אפשר לאכלן מן התורה חיין:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כדי כו'** כדי רכיבה. וכתב מ"א סי' שכ"ה ס"ק י"ז וז"ל. נ"ל דא"צ להמתין אלא כדי שיוכל לרכוב ביום. דבלילה ודאי לא רכב עכ"ל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שהובא בשבילו**. פי' בתחלה כו' כתב כן דלא תקשי על ש"ע דפתח אפילו תלשן או צדן לעצמו. וסיים שמותרים אפי' למי שהובא בשבילו. הא נעשה לצורך עצמו ולא לצורך שום ישראל ולכן פי' מתחלה כו':

כתב הב"ח כו' ופשטא דתלמודא כו' אף על גב דלא ידעי' כו' וסיים מ"א לעיל סי' שכ"ה ס"ק י"ג דאל"כ ל"ל גוי שהביא דורון לישראל הל"ל שלקטן בשביל ישראל עכ"ל מ"א: **מסתמא לקטן בשבילו.** וגם אמרינן מסתמא לקטן היום וכמ"ש מ"א בס"ק זה. דדורון מסתמא מביא מן המשובח ופירות שנתלשו טובים יותר מאלו נלקטו מאתמול:

והתו' בערובין כו' רצו ליישב לר"ת דאסר בדורון גם בי"ט שני דלא כרש"י א"כ צריך ליישב לדידיה ראיית רש"י מהא דאמרי' בערובין האי בר טביא דאתי לבי ריש גלותא דאתצד בי"ט ראשון של גליות ואשתחיט בי"ט שני. ומסקנת הש"ס שם דמותר בי"ט שני. היינו לכאורה כדעת רש"י. וע"ז תירץ דר"ת ס"ל דמיירי דאתצד מאיליו כו' ולא היה בו משום צידה. ולכן לא אסור כ"א ביום טוב ראשון משום מוקצה דמחוב' כמ"ש ר"ס זה אבל ביום טוב שני דאזיל איסור מוקצה מותר:

ואפשר דגם הב"ח לא הקיל כו' רצה לו' דודאי גם לשיטת ר"ת דאוסר גם ביום טוב שני. אסור בדורון אפילו לא ידעי' שניצד היום ובשביל ישראל. מצד הוכחות מ"א הנ"ל. אלא אע"ג דהב"ח החמיד כדעת ד"ת וכמ"ש מ"א בשמו סס"ק ה' מכל מקום אם הוא ספק מקילים בזה דאין צריך להמתין במוצאי יום טוב שני כ"ש:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אסורים כו'**. והקשה סמ"ק לדעת המתיר דהיינו סמ"ג משמע דאפילו הוא ספק. וכמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה. דהוי כעין ס"ס חדא שמא אין מין זה במחובר ואת"ל מין זה במחובר שמא לא נתלשו היום או לא נתלשו בשביל ישראל. אבל ס"ס גמור לא הוי דשם ספק חד הוא. דגם ספק ראשון שמא אינו מין זה במחובר הוי ההיתר שלא נתלש היום כ"ה שם ביש"ש:

ולא כתב שיש ספק כו' דאם זה המין ודאי במחובר ליכא מאן דמתיר:

לכן נראה לי כו' והיה בדעתו כו' ר"ל ודאי דורון שהביא גוי לבית ישראל ודאי נתלש היום בשביל ישראל כדי להביא מן המשובח. אבל אם ישראל הלך לבית גוי ונתן לו שפיר יש ספק שמא אלו פירות שנתן לישראל. היה בדעת הגוי להביא לישראל. ואם כן ודאי נתלשו היום כו' אך יש לספק שמא עדיין לא תלש בשביל ישראל. אלא בשביל עצמו. או תלשן אתמול:

ולצורך הדורון שהבטיח לישראל היה דעתו לתלוש פירות אחרים. וכיון שבא ישראל לביתו ותבע ליתן לו מה שהבטיחו נתן לו מן הפירות שתלש לעצמו. כה"ג מקילינ':

ומכ"ש לר"ת דאפילו בי"ט שני אסור דגזרינן שמא יאמר שהגוי יביא בי"ט א' כדי שיאכלנו ביום שני. אם כן בלא"ה ביום טוב שני אפילו בספק לא הוי ס"ס אלא חד ספק

אם תלשן היום לצורך ישראל. אבל ספק שני שמא היום חול ל"ל לר"ת. דעכ"פ אפי' היום חול אסור לומר לגוי שיתלוש ביום א' כדי לאכול ביום שני:
דלא כמ"ש הרב"י כאן ר"ל בחבורו הארוך על הטור דגם לר"ת ספק מותר ביום טוב שני משום ס"ס ע"ש:
ובס' חמד משה הקשה על מ"א מהא דתנן ספק מוכן אסור וארשב"ג ומעשה בגוי שהביא דורון לרשב"ג ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו שאני שונאו. והביא המשנה המעשה. דמעשה רב שהתיר ספק מוכן. ותיקשי למ"א אמאי אמר מותרים הן. דהא לאו ספק מוכן אלא ודאי דהא הביא דורון. ולא על מ"א לבד תלונתו. אלא גם על הר"ן שכ' בפרק שואל שהקשה על דעת המתיר בספק אם הובא מח"ל בשביל ישראל קושי' הסמ"ק שהביא מ"א. ותי' וז"ל דכל שיש אותו מין במחובר דרכן של בני אדם ללקוט אותן ביומן כו' וכיון שרובן עושים כן אין תולין להקל עכ"ל הר"ן. הרי שלא כתב שהכל עושים כן. אלא שרובן עושים כן וכן מ"א דייק בלישניה וכתב דכודאי משוינן ליה הרי כתב בכ"ף הדמיון ולא כתב דהוי וודאי ממש. דבאמת ספק קרוב לוודאי הוא דהא איכא מעוט' דאין עושין כן כמ"ש הר"ן. לכן לדידן דקי"ל כת"ק דרשב"ג דספק מוכן אסור אלא לענין כדי שיעשה מקלינן בספק. היינו דוקא בספק גמור. אבל בהביא דורון דהוי ספק קרוב לודאי מחמיר ר"פ לאסור אפי' כדי שיעשה אבל רשב"ג דמתיר בספק מוכן מתיר אפי' בספק הקרוב לודאי דהיינו דורון:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **נאמן כו'** דאפי' למ"ד דלא הוי דאורייתא ר"ל ל"מ לדעת יש"ש שהביא מ"א בסעיף קטן ח' ודאי דאינו נאמן דלדידיה כה"ג הוי איסור דאורייתא. אלא אפי' להחולקים על יש"ש כמ"ש בס"ק ח' וס"ל דכה"ג ליכא איסור תורה אפ"ה אינו נאמן:

סעיף יד

(ס"ק יד) וי"א אפי' נשרו כו' דעת המתירים אפי' תלשן בשביל ישראל:
אפי' לדעת ר"ת דכה"ג ל"ל שיאמר לגוי להביא ג' ימים קודם כמ"ש מג"א סקט"ז כ"ש לדעת רש"י שפסק הראב"י דליכ' משום לא יהנה כה"ג אלא משום איסור הכנה. וכמ"ש מ"א בס"ק ח'. מ"מ לא אמרי' הכנה משני ימים ועט"ז ס"ק ו' אבל הי"א ס"ל דגם משני ימים חשיב' הכנה. א"כ לאו דוקא בהביא דורון שכ' המחבר מתמירים הי"א אלא אפי' נשרו מאליהן לדעת הי"א אסור משום הכנה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **דינא הכי**. היינו כשהביא דורון. ר"ל לשון דינא הכי שכ' רמ"א הוא לאו דוקא. דבשני י"ט של ר"ה דבי' מיירי המחבר. אפי' נשרו מאליהן או לקטן גוי לעצמו. לדעת י"א שהביא מחבר אסורים משום הכנה וכמ"ש מ"א בס"ק י"ד. אבל בשני י"ט של גליות אפי' לרמ"א דמחמיר כר"ת אם חל י"ט ה' ו' ניהו דאסורים בשבת אם צדן בשביל ישראל והביא דורון. כיון דגם בי"ט שני אסור לר"ת וא"כ לא הכין י"ט לעצמו. גם בשבת אסור משום הכנה. משא"כ בנשרו מאליהן או תלשן גוי לעצמו דכה"ג ל"ל שמא יאמר לגוי כו' כמ"ש בש"ע סעיף ג'. ואין אסורו אפי' בי"ט ראשון אלא משום מוקצה. א"כ בי"ט שני מותר ואפי' כ"ש א"צ להמתין. כיון דממ"נ חד יום חול. כ"ש שמותר בשבת שלאחריו. ולכן מ"ש רמ"א ולדידן בשני י"ט ש"ג נמי דינא הכי לאו דוקא אלא קאי על מ"ש המחבר להדיא דמיירי בהביא דורון ולא כתב בפי' דין נשרו מאליהן וע"ז כ' דהיינו הביא דורון ולדידן גם בב' י"ט ש"ג דינא הכי לאסור בשבת הבא אחריו לדעת י"א:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ואף לטלטל כו**' גבי אושפזיכנא כו' דאי' בביצה דף ד' ע"א שבת וי"ט הסמוכים זה לזה. רב אמר ביצה הנולדה בזה אסורה בזה משום הכנה. ור' יוחנן אמר מותרת בזה דל"ל הכנה ואמרינן שם אושפזיכנא דר"א ב"א ה"ל ביצים שנולדו בי"ט הסמוך לשבת. ושאל אי מותר לצלותן בי"ט לצורך שבת (ע"י עירוב תבשילין) והשיבו דקי"ל כרבי יוחנן דמותרים בשבת. היינו לגמעה חי' אבל לצלותן בי"ט לצורך שבת אסור. דהא בי"ט אסורים אפי' בטלטול משום מוקצה. והיאך יטלטלן לצלותן. וא"א רע"י גוי שרי אכתי אפשר לצלותן ביום טוב על ידי גוי לצורך שבת אלא ע"כ אפי' על ידי גוי אסור:

מיהו הכא י"ל כו' ר"ל דוקא לדידן ניהו דמחמירינן כר"ת לאסור אפי' בי"ט שני מ"מ כיון דלרש"י אפי' ע"י ישראל מותר לצלותו בי"ט לצורך י"ט ניהו דמחמירים כר"ת לאסור לאכלן בי"ט וה"ה לטלטלו לצלותן לצורך שבת מ"מ בזה נסמך ע"ד רש"י לטלטלן ולצלותן ע"י גוי לצורך שבת משא"כ בעובדא דאושפזיכנ'. דליכא צר להקל ע"י ישראל ושיהיה מותר היום לישראל לכן החמירו גם ע"י גוי.

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מח"ל אפי' כו**'. ר"ל הא דמותר למי שלא הובא בשבילו בבא מח"ל כתב רש"י הטעם משום דתחומין דרבנן הקילו ועל זה כתב מ"א דאפי' בא חוץ לי"ב מיל מותר למי שלא הובא בשבילו:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בתוך כו'** כיון דמפורש בגמרא כו' רצה לומר אע"ג דבס"ק י"ז כ' מ"א צד להקל ע"י גוי היינו משום דיש לצרף דעת רש"י דמקיל בי"ט שני אפי' לישראל משא"כ הכא דמפורש בגמרא לאסור ואין כאן צד לסמוך להתיר ודמי לעובדא דאושפזיכנ' שהובא בס"ק י"ז ולכן אפי' שלא הובא בשבילו דמותר לדידיה מ"מ אם א"א לבשלן כ"א שהוציאן חוץ לד"א מ"מ אסור אפי' ע"י גוי:

יש להקל. דהוי שבות דשבות במקום צורך י"ט:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **ואחרים כו'** עסי' תק"ג שכ' רמ"א סעיף א' שמותר לשחוט אע"פ שא"צ אלא לכזית אבל מ"מ גם אחר השחיטה אסור למי שהובא בשבילו דהא אפי' דבר שאין צריך שחיטה אסור למי שהובא בשבילו:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **בכ"ש כו'** ומדלא כ' כאן רמ"א כו' דהעמיד מ"א דבריו בסעיף זה בהובא מח"ל ולא הקדים דבריו לעיל במקום שהוזכר שימתין כ"ש משום דהני י"א דס"ל דבעי' להמתין כ"ש ביום כ המרדכי הטעם דאין דרך ב"א להביא מרחוק ובלילה. ומה"ט כ' מ"א לעיל בסי' שכ"ה דדוקא בבא מח"ל החמירו הני י"א להמתין כ"ש ביום אבל בבא מתוך התחום אלא שיש בו חשש צידה במחובר היכי דצריך להמתין כ"ש מודים הני י"א דאם ממתין בלילה כ"ש סגי ע"ש לכן לא הקשה מ"א על כדי שיעשה המוזכר גבי צידה ומחובר גם תירוץ מ"א לא שייך שם:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **לצורך כו'** כדאמרי' בהאי לפת'. והוא בעירובין דף מ"ם האי לפת' דאתי למחוזא בי"ט חזי' רבא דכמישי אמר הני ודאי מאתמול נעקרה וליכא חשש מחובר ומאי א"ל דלמא מח"ל אתי הא קי"ל הבא בשביל ישראל זה. מותר לישראל אחר. כ"ש הני דאדעת' דגוי אתי (ועי"ל במ"א ס"ק ג') כיון דחזי שמרבים להביא אסר להו ופירש"י הני ודאי אדעתא דישראל אתי עכ"ל הרי אע"ג דרבא לא ידע שמרבים בשביל ישראל אלא כיון דאיכא רגלים לדבר שלא הביאו יותר תחלה רק אחר שהישראלים היו קונים היו מרבים להביא נראה שהביאו בשביל ישראל:

וזה דוקא כשרואים כו' דהא תחלה לא אסר רבא לקנות עד שראו שמרבים להביא וכן אי' סי' תקי"ז גבי חנוני:

מיהו בנכרי המוכר דגים כו' אפשר דוקא דברים אחרים דאין כ"א מישראל קונה דבר ההוא מסתמא לא הביא לצורך ישראל כ"א אדעתיה דגוי' אם הם הרוב. אבל דגים דרך ב"י הקדושים לקנות כ"א דגים לצורך י"ט א"כ אפי' גוים הרוב מ"מ ישראל רוב הקונים ואם נתיר לישראלים ליקח פעם אחרת יביא בשביל ישראלים והישראלים יקנו ממנו:

וגוי הדר בכפר כו' יש להסתפק כו' ר"ל כיון דאין דירתו בעיר שישראלים דרין בו אלא בכפר א"כ מאן יימר שלכתחלה צדן להביא לעיר שישראל דרין בה ואדעת' דישראל אדרבא ניזל בתר רובא דעלמא שהן גוים ותחלת צידתו הי' להביאו למקום אחר שאין ישראל דרי' בה ואח"כ נמלך והביאן לעיר הזאת שישראל דרין בה:

וא"כ אין להם דין מחוסר צידה וא"כ ניהו דבי"ט א' אסורים משום מוקצה מ"מ בליל י"ט שני מותרים מיד. ואם הובא מח"ל עכ"פ די אם ממתין בליל מוצאי י"ט א' כדי שיעשה: עמ"ש סעיף ב' ר"ל דהב"ח ר"ל דאפילו הביא דורון או למכור מכל מקום איכא ס' לקטן או צדן היום או אם נעשה בשביל ישראל עד שיוודע בודאי שלקטן או צדן היום ובשביל ישראל. וניהו דמ"א חולק עליו בס"ק י"א וי"ב דבדורון או למכור הוי כאלו נודע ודאי שלקטן או צדן היום ובשביל ישראל ומכל מקום בנדון דהכא יש לצרף דעת הב"ח להקל:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **מחצה כו'**. ונ"מ אי בעינן כדי שיעשה דלסמ"ג דמשוה ליה ודאי צריך להמתין כדי שיעשה. ולרש"י דהוי ספק תלי' אם צריך להמתין כדי שיעשה במחלוקת שהובא בסי' שכ"ה וכמ"ש מ"א כאן ס"ק י"ב ע"ש:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **ואם כו'** וביש"ש פסק כדעת המתירים. היינו בסי' שכ"ה שהובא שם בזה פלוגתא דתנן בשבת דף קנ"א גוי שהביא חלילין לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב. ושאל הש"ס מאי ממקום קרוב ואמר שמואל חיישינן שמא חוץ לחומה לנו וקי"ל כשמואל דתניא כוותיה. ופירש"י דחיישי' ר"ל לקולא ואשכחן כה"ג ל' חיישינן לקולא. ר"ל דמספקא אנו תולין להקל שלנו חוץ לחומה תוך התחום. וא"כ לדעת רש"י בכל מקום שיש ספק אם בא מח"ל אנו תולין להקל וא"צ להמתין כ"ש. אבל הרי"ף פי' כפשוטו חיישינן לחומרא וכוונת שמואל במ"ש שמא חוץ לחומה לנו. אפי' ראינו שבאו בשבת בהשכמה לא תימא שוודאי אתמול לעת ערב היו תוך התחום. אלא חיישינן שמא היו רחוק מן העיר והלכו כל הלילה ולנו סוף הלילה חוץ לחומה ולכן באו בהשכמה וצ"ל כ"ש. א"כ להרי"ף כל ספק ח"ל צריך להמתין כ"ש. ופסק יש"ש כדעת רש"י:

דבי"ט שני יש להקל דהוי ס"ס. וא"ל ניהו דהרב"י בסי תצ"ז כ' כן. מ"מ הא מ"א בסי' תצ"ז ס"ד ד' הביא בשם יש"ש. דספק מוכן בי"ט שני לא הוי ס"ס והסכים מ"א עמו. מ"מ כאן מסכים מ"א להתיר בי"ט שני:

לדעת הרב"י שפיר הוי ס"ס. ולדעת יש"ש דלא הוי ס"ס. מ"מ לדידיה אפי' ביו"ט א' מותר בלילה וא"צ להמתין כ"ש. וכיון דלכל מר מותרים מקילינן. וכה"ג כתב מ"א לעיל סי' קפ"ד והביא דמיון לזה מדברי ת"ח כלל למ"ד דין י"ג:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **מותר בשני**. וביש"ש כתב דזהו לדעת רש"י כו' ולשיטתיה אזיל כולי עיינתי ביש"ש ומשמע להיפך וז"ל בפ' אין צדין סי' ח' ודבר שאינו מחובר שהובא לישראל בי"ט א' של ר"ה כתב הרא"ש וז"ל כתב הרז"ה ז"ל שנשאל לפני חכמי לוני"ל ז"ל והשיבו שמותר בי"ט שני. מפני שאין כו' אלא כעין קנסא שמא יאמר לו להביאן ודיין שקנסו אותו בי"ט א'. וכן י"ט א' וב'. ומזה יש ללמוד דכ"ש דלא בעי' כ"ש גבי תחומין עכ"ל הרא"ש וכתב ע"ז יש"ש ולפי סברתו מאחר דלא קי"ל כוותיה בתחומין אלא מצריכי להמתין כ"ש בתחומין. כ"ש שיש לאסור בשני י"ט של ר"ה. אבל אני אומר שאין זה כ"ש דב' ימים של ר"ה יש להקל דאפשר דלא עדיפא משני י"ט של גליות לאותו שהובא בשבילו שאסור לר"ת ובתחומין מודה. ה"נ הכא אבל בכ"ש שהוא איסור היום וא"כ מאחר שאסרי' לאותו שהובא בשבילו אותו יום. בכ"ש נמי הוא בכלל. ותדע שסברא זו נכונה שהרי הר"ן כו' עכ"ל יש"ש. ולפענ"ד מ"ש וביש"ש כתב היא ט"ס וצ"ל ספר אחר אשר לא ידעתיו. ובלבוש כתב להיפוך וז"ל כיון שהפוסקים כ' טעם ההיתר דהא אין אסורו אלא שמא יאמר לגוי כו' כמ"ש מ"א ס"ק ה' ואין חשש זה כדאי לחשבו לאיסור ממש. ואינו אלא כעין קנס ודי שקנסוהו ביום א'. א"כ י"ל דוקא לטעם זהו שהו' דעת ר"ת יש להקל. אבל לדעת רש"י וכוותיה פסק הרב"י ר"ס זה טעם שלא יהנה ממלאכת י"ט אפשר דאסור בי"ט שני של ר"ה או שבת וי"ט הסמוכים והניחו בצ"ע. ועיין מ"ש בס"ק כ"ו:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **מותר כו**' שהרי אין הגוי מביא משלו כו' ר"ל דהגזרה בכל מקום היא דאם נתיר לו ענין מה יתירו דבר הדומ' לזה וזה לא' שייך כאן ודוקא אם הגוי מביא דורון מפירות שלו. אז יש לחוש פן יאמר לגוי שיביא לו מפירותיו בי"ט. אבל נדון דהכא דהגוי הביא של ישראל אחר. ל"ל שמא יאמר לגוי להביא לו פירות ישראל אחר. הא הישראל אחר

לא ישמע לו למיעבד איסורא. ואי שיאמר לגוי שיביא לו מפירות הגוי עצמו. הלא זה אינו דומה לנדון שנתיר לו עכשיו שהביא פירות ישראל וכה"ג לא גזרי' כנ"ל:

ונ"ל דבזה לכ"ע מותר כו'. מ"א נתכוין בזה לאפוקי מדעת מהרש"ל שהביא ט"ז שכתב לפי טעם זה דההיתר מפני שאין הגוי מביא משלו כו' אין להתיר כ"א לדעת ר"ת דס"ל טעם האיסור שמא יאמר לגוי כו' משא"כ לטעם רש"י הטעם האיסור שלא יהנה ממלאכת י"ט אפי' כה"ג אסור דניהו דהדורון משל ישראל. מ"מ אם נתיר למי שהובא בשבילו נהנה ממלאכת י"ט עכת"ד מהרש"ל ומ"א חולק דלכ"ע אפילו לדעת רש"י שרי כה"ג דהרי הרב"י ר"ס פסק כרש"י ומ"מ הביא האי דינא שישראל ששיגר דורן כו' אלא דמהרש"ל לשיטתו יפה כ' ומ"א ס"ל כשיטת מהרש"א. דרש"י כתב אהא דאמר ר"פ דף כ"ה ע"א דבר הבא מח"ל הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. וכתב רש"י הטעם מה שהיקלו בבא מח"ל יותר מהיכי דאיכא חשש צידה או מחובר הואיל ותחומין דרבנן. וכתב עוד וטעם אחר נ"ל מח"ל אסורים גזרה שמא ישלח בשבילו והבא בשביל זה מותר לאח' דליכא למיגזר שאינו מכיר עכ"ל רש"י ומהרש"ל וכן בספרו יש"ש מחק האי טעם אחר מדברי רש"י דהא רש"י ס"ל הטעם משום שלא יהנה כו'. אבל מהרש"א מקיים הגרסא וז"ל דודאי ביש במינו במחובר הוי טעמא משום שלא יהנה ממלאכת י"ט ומש"ה לא חלק בינו לחבירו. אבל גבי מח"ל דלא נעשה בגוף הדבר איסור מלאכה לא גזרו. אלא משום שמא ישלח בשבילו. ולכן מותר לאחר. דליכא למגזר ביה שאינו מכירו עכ"ל מהרש"א ודברי מהרש"א צ"ב קצת. דודאי הא ל"ק למה הוצרך רש"י ליתן טעם היכא דאיכא חשש צידה או מחובר שלא יהנה כו'. ת"ל ג"כ מטעם שלא ישלח בשבילו כמו בח"ל. משום דלטעם זה היה מותר לאחר ובצידה ומחובר רצה רש"י לאוסרו אפי' למי שלא הובא בשבילו לכן הוצרך לטעם שלא יהנה. אבל הא קשיא איך כתב רש"י דבמוצאי י"ט ראשון לאחר שהמתין כ"ש מותר ממ"נ. משמע דאפי' למי שהובא בשבינלו מותר. ואמאי לדידיה עכ"פ יאסר גם בי"ט שני. דניהו דבי"ט שני מצד ממ"נ אזיל טעם שלא יהנה מ"מ יאסור משום שמא ישלח בשבילו וכמ"ש ר"ת לטעם זה באמת. ונ"ל דס"ל לרש"י כדעת המתירים בסעיף ד' ועדיפ' מינייהו שהם התירו בר"ה שחל ה' ו' לאכול הדורון בשבת. דשני ימים קודם לא גזרינן שיאמר לגוי להביא. ורש"י סבירא ליה דאפילו יום א' קודם לא גזרינן שיאמר לגוי כו' ולכן גם מטעם שלא יאמר כו' מותר בשני (ועמ"ש בזה בע"ה בחדושי לביצה) ובזה א"ש דברי מ"א דהאי דינא שישראל ששיגר דורון הוא לכ"ע אפי' לדעת הרב"י ס"א דפסק כרש"י דהטעם שלא יהנה. דמ"מ בבא מח"ל גם לרש"י ליכא טעם אחר כ"א גזרה שלא יאמר לגוי כו' דשלא יהנה לא שייך גבי

מח"ל כיון שאינה נהנה ממלאכה עצמה. והן הן דברי מהרש"א הנ"ל. שכ' וז"ל אבל גבי מח"ל דלא נעשה בגוף הדבר איסור מלאכה כנ"ל וא"כ ממילא ישראל הנהנה ממנו אינו נהנה ממלאכ' עצמה וכמ"ש מ"א. וכיון שאין הגוי מביא משלו גם טעם שלא יאמר כו' לא שייך כנ"ל ולכן מותר לכ"ע:

שהגוי החליף כו' ר"ל החליף ונתן תמורתן פירות שלו שתלשן היום ואע"ג דלא תלשן בשביל ישראל. מ"מ בי"ט א' אסורים משום מוקצה כמ"ש סעיף א' ולכן צריך חותם. אבל די בחותם אחד כמ"ש בי"ד סי' קי"ח כיון דאין אסור כי אם מדרבנן. וע"ש בש"ך דעת הר"ן ורש"י:

ובס' ת"ד כו' דמדברי כ"ה לא שמענו לאסור אלא כששלח גוי להביא לו ויודע שהגוי יצטרך להביא בי"ט דהוא עביד אסורא ולכך אסורים לו אבל כששולח לחברו והמשלח ידע שיצטרך להביא בי"ט לא שמענו מרברי כ"ה שאסורים למי שנשתלחו לו. דהא הוא לא עביד אסורא. אבל מדברי ס' ת"ד מבואר דגם כהאי גונא אסור למי שנשתלחו לו. ומ"א הסכים לזה דדומה למבטל איסור דקי"ל דאסור גם למי שנתבטל בשבילו. דקנסוהו שלא יתקיים מחשבת המבטל. וה"ה הכא. דאסורים אפי' למי שנשתלח בשבילו.

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **ודוקא כו'** ומפני זה כ' כו' ר"ל כי היכי דלא יסתרו הני תרי תשובות רשב"א זה א"ז דהא דין ישראל ששיגר דורון הפירות הן של ישראל דצריך הכן:

ועוד קשה כו' מחמת שהיה ח"ל לא מהני דעתו עליו כמ"ש סימן תצ"ח ס"ג. שכ' בהמות שיוצאות ורועות ולנות ח"ל אם באו בי"ט תוך העיר אין שוחטים אותם ביום טוב מפני שהן מוקצים ואין דעת אנשי העיר עליהן עכ"ל וס"ל למ"א מדלא כ' ולא היה דעת אנשי העיר עליהן מערב י"ט משמע שר"ל במ"ש ואין דעת אנשי העיר עליהן ר"ל כל השנה לכן סתם דבכ"ע אין שוחטים אותן אפי' היה דעתן עליהן מעי"ט דכה"ג לא מהני דעתו עליהן. וטעם כתב מ"א אח"ז:

והאי מימרא בי"ט מיירי כו' מדאמרינן אם הוחזרו למקומן שיצאו משם אפי' במזיד לא הפסידו מקומן וכאילו לא יצאו. ומותר להוליכן אלפים אמה לכל רוח ואי בשבת איירי הא אסור לטלטל הפירות אפי' ד' אמות בר"ה או כרמלית והיכי משכחת לה שיהיה להן אלפים אמה אע"כ מיירי בי"ט דהוצאה מותרת. אבל תחומין גם בי"ט נוהג:

דמוקצה אסור כדלעיל סי' תצ"ה. ר"ל אע"ג דבשבת קי"ל כר"ש דל"ל מוקצה מ"מ בי"ט קי"ל כר"י דא"ל מוקצה. וי"ל דש"ה כו' כוונתו ליישב קושי' הסמוכה מסי' ת"ה שהיה הקושי' היותר חזקה אבל שני קושיות הראשונות אין מיושבים בתי' זה:

ומ"מ צ"ע כו' ר"ל מלבד שני קושיות הראשונות הנ"ל עוד צ"ע וכדאמרינן בעירובין דף מ"ה ע"ב למ"ד חפצי הפקר קונים שביתה במקומן אם ירדו גשמים מעי"ט חוץ לעיר יש להן אלפים אמה לכל רוח ממקום שירדו. הרי דשרי לטלטלן דלא הוי מוקצה. ומוקמי' שם דע"כ מיירי שאין סמוכים לעיר ואין דעת אנשי העיר עליהן. דאי הוי סמוכים לעיר ודעת אנשי העיר עליהן ה"ה כרגלי אנשי העיר ולא קנו שביתה במקומן:

גבי שור של פטם. וכמ"ש לעיל סי' שצ"ז סעיף ו' דאמר שמואל המפטם בהמות למוכרן אחר שיתפטמו הקונה ממנו בי"ט ה"ה כרגלי הלוקח ולא כרגלי הפטם. וכתב הר"ן הטעם וז"ל כיון שרגיל למכור לכל מרשותיה מפיק ליה וברשות אחר לא מוקי ליה הילכך כשור של הפקר עבדינן ליה שהוא כרגלי הזוכה בו ראשון. אבל לא משום ברירה (ר"ל לאפוקי מפרש"י שפי' הטעם וז"ל כיון דאורחיה לזבוני מאתמול אוקמי' ברשות כל מאן דאתי לזבוני עכ"ל רש"י) דהא שמואל ל"ל ברירי' (ור"ל לפי' ר"י דאוקמי אתמול ברשות מי שמחר יקנה צ"ל מטעם ברירה מי שקנה בי"ט דהובר למפרע דאוקמי ברשותיה דהאי קונה) והג"מיי כ' פ"ב מהל' י"ט כתב שהובא כצ"ל:

וטעמו דוקא כו' ר"ל מכל הני ראיות מוכח דלא כהבנת רמ"א בדברי רשב"א דאם נשתלח לא' דבר מחוץ לתחום הוי מוקצה אם אין דעתו עליו דא"כ אפילו דעתו עליו לא מהני וכמ"ש לעיל מסי' תצ"ח. ועז"כ מ"א דדוקא בבהמות שהן ח"ל כו' ר"ל האי דסי' תצ"ח:

כיון שלא הביאן. והי' כעין סברת רש"י במוקצה דמחובר הובא במ"א ס"ק א'. ואע"פ כן צ"ל דהכא עדיף ממוקצה דמחובר דהא במוקצה דמחובר כ' רש"י דלא חלקו בין של ישראל ובין של גוי וכאן אמרינן דשל גוי א"צ הכן וגם שם אפי' ר"ש מודה:

אבל הכא לא אקצוהו כו' ומי שנשתלחו לו לא ידע וגם לא היה אפשר לו להביאן קודם י"ט ולכן לא הוי מוקצה. אך לפ"ז צ"ל ראיית רמ"א ממ"ש הרב"י בשם רשב"א דהא דמותר דבר שהובא מח"ל כו' אבל פירות ישראל אסורים לכל דמוקצה הם כו'. צ"ל דלא מיירי שגוי הביא לו פירות שישראל אחר שלתן לו. אלא ר"ל שגוי הביא לישראל פירות שהן של ישראל זה שהובא לו. דזה דומה לבהמות שבאו מח"ל שבסי' תצ"ח דהיה אפשר לו להביאן מעי"ט אמרינן דאקצי' דעתיה מהן. והא דהוצרך לומד דאם הפירות של גוי מותרים דשל גוי א"צ הכן ת"ל דלא אקציה ישראל דעתו מהן דהא לא היה אפשר להביאן מעי"ט זה אינו דאי של גוי היה צריך הכן. א"כ כיון דהגוי לא הביאן מעי"ט אקצי' גוי דעתיה מהן. ואם כן כיון שהם מוקצים לגבי בעלים שהוא הגוי הן מוקצים לכל אדם. ועס"ס ש"ח:

ולפי מ"ש סי' תצ"ח דלר"ש שרי. היינו האי דבהמות שרועות ולנות חוץ לתחום דהוי מוקצה היינו דוקא לר"י אבל לר"ש שרי לאפוקי מדעת מהרש"ל שהביא מ"א שם דפוסק כהאי תי' הש"ס סוף ביצה. דבהמות הנ"ל דומה לגרוגרות וצמוקים דאפילו לר"ש אסורים. אבל לפי מ"ש בש"ע דהאי דבהמות הנ"ל לר"ש דקיי"ל כאידך תי' הש"ס. א"כ למאן דל"ל מוקצה בי"ט. א"צ לכל שקל' וטרי' של מ"א ובלא"ה האי דישראל ששלח דורון כו' מותר אפי' לא היה דעת מי שנשתלח לו עליו:

עסי' תצ"ה דשם יש פוסקים כר"י בי"ט דאית ליה מוקצה. וא"כ לדעה זו צריכים לשקל' וטרי' דהמ"א הנ"ל:

סימן תקטז

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואע"ג דחזי' לבהמה כו'** וראי חטין ניהו דחזיין לבהמה. מ"מ כיון דאין דרך ליתן חטים לבהמה אסור לשלחן:

דהא בלא"ה חטין ראויים לעשות מהם קליות ואפ"ה אסור לשלחן כיון דאין רגילות לעשות מהן קליות וכמ"ש מ"א בסי' תקי"ז ס"ק ב'. אבל בשעורים א"ש דברי מ"א דשעורים הן מאכל בהמה. ואין כוונת מ"א להקשות על דברי ש"ע כ"א דינא אתי לאשמועינן וה"ק ואע"ג דחזיין לבהמה דהיינו שעורים גם בהכי מיירי ש"ע דאסור לשלחן. כמ"ש ס"ס תקי"ב דקי"ל כר"י הגלילי דדרש לכם ולא לכלבים ואסור לעשות מלאכה בשביל בהמה. שהוא רשות א' לשבת דליכא איסור הוצאה מותר לשלחן. והיינו דוקא בשעורים. אבל חטים כיון דאין עומדים לבהמה בלי איסור הוצאה אסור לשלחן כנ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בשורה כו'** ונ"ל דאפי' בחצר אסור. ולכאורה הטעם דכ"ד שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור והקשה בס' תוס' שבת בסי' ש"ה סעיף י"א כ' ופוקק זוג שבצוואר של בהמה ומטייל עמה בחצר. אבל לא בר"ה דמחזי כמוליכה למוכרה בשוק והא דהותר בחצר אע"ג דכ"ד כו' אפי' בחדרי חדרים אסור כבר תי' מ"א בסי' ש"א ס"ק נ"ו ע"ש. וא"כ קשה מ"ש הכא דאוסר אפי' בחצר דהא הכא ובסי' ש"ה טעם אחד לשניהם. ולענ"ד י"ל דרש"י כ' אהא דלא יעשנה כשורה וז"ל שלא ישלח הדורון ע"י אנשים הרבה דאוושא מילתא ונראה כמוליכם למכור בשוק עכ"ל ולכן ס"ל למ"א כיון דבשורה אוושא מלתא ראוי לאסור אפי' בחצר ודומה קצת למ"ש מ"א בסי' ש"ה הא

דבעינן דוקא פקוק. אבל אם לא פקק אפי' בחצר אסור. כ' רש"י הטעם מפני שמוליד קול והקשה מ"א הא בעי' דוקא קול של שיר תי' וז"ל כשיתקשקש וישמיע קול מחזי כמאן דאזיל לחנג' (היינו למוכרה) הרי דאפי' בחצר אם משמיע קול דנשמע בחוץ יש לחוש שיחשדוהו שמוליכה למכור ה"ה הכא דאוושא מילתא י"ל כן דאסור אפילו בחצר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **זאח"ז**. וביש"ש פסק כו' וטעמו כתב אף על פי שהרמב"ם וסמ"ג כתבו ג' ב"א בזה אח"ז בשורה א' היא לאו דוקא ואפילו בערבוביא אסור. מדסתם הש"ס ואמר אין שורה פחות מג' ב"א ולא חתנה ההולכים בזה אח"ז אלמא דאפילו בערבוביא אסור מיהו בג' מינים דהוא איבעיא דלא אפשטא ופסקו הפוסקים לקולא כיון דהוא מידי דרבנן. אבל כשהולכים בשורה זה אחר זה מסתבר להחמיר אפילו בשלשה מינים ע"ש:

סימן תקיז

סעיף א

(**ס"ק א**) **מח"ל דוקא בעיר כו'** ר"ל הא דכ' המחבר בעיר שרובה גוים. לא על קמח שנטחן לבד קאי אלא גם אריש' אם הובא מח"ל קאי. וכ' הט"ז הא דכתב בעיר שרובה גוים. אין הכונה שרוב הדרים שמה הם גוים אפילו הרבה מהם אופין בביתם ואין קונים פת מן הנחתום. ועי"ז רוב הקונים פת הנחתום הם ישראלים דכה"ג אסור. אלא ר"ל בעיר שרובה גוים הקונים פת מנחתום:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **קמח כו'** וי"ל דאין רגילים כו' ר"ל אע"ג דאין מוקצי' כיון דראויים לכוס או לעשות קליות מ"מ כיון דאין רגילים כו' אסור לשלחן. דאין בזה שמחה. כיון דאינו ראוי ליהנות מהן כדרכן:

ונ"ל דאפילי שיפון ושעורים כו' אע"ג דלענין ברכה כו' בשעורי' מבואר להדיא בסי' ר"ח דאינו מברך עליהן חיין כ"א שהכל. אבל שיפון לא הוזכר שם וצ"ל דמ"א מסבר' ס"ל דשיפון דינו לענין ברכה כשעורים דהוא מין שעורים:

כמ"ש סי' ר"ח דהכוסס חטין חיים מברך לפניו בפה"א. וכוסס שעורין מברך לפניו שהכל דאין ראויים לאכלן חיין כ"א ע"י הדחק:

דחזי לכוס כ"ש הני והקשו אחרונים ל"ל ה"ט ת"ל דשעורים הם מאכל בהמה ומאכל בהמה מותר לטלטל ולא הוי מוקצה. וי"ל דהא מבואר לעיל סי' ש"ח סעיף ל"א במ"א ס"ק נ"ו בשר חי קשה דל"ח לאומצא הוי מוקצה אע"ג דיכול להשליכו לכלבים. מ"מ

כיון דבמוצאי שבת יהי' חזי לעצמו ע"י בישול. אין דעתו להשליכו לכלבים והוי מוקצה וכ"מ כה"ג גבי אפרוח וכן בר"ס תקט"י. ואם כן הכא בשעורין ושיפון אם טחנן ועשה מהן פת איגלאי מילתא דלא היה דעתו ליתן לבהמה. ואי לאו דראויין חיין לאדם הוי מוקצה אע"ג דחזיין לבהמה כנ"ל:

דהא גמרו בידי אדם. ר"ל דהא הם של גוי והגוי אפשר לו לטחנן ולאפותן בי"ט וכה"ג לא הוי מוקצה. ועיין במ"א סי' שכ"ה ס"ק י' וי"א בזה:

די"א דקמח מוקצה. ומה"ט כ' הרב"י שם בש"ע דאין ליקח פת מגוי בשבת כ"א בשעת הדחק. א"כ למה סתם הרב"י פה להתיר ולא הביא דעת החולקים:

לא ס"ל ה"ט ר"ל משום מוקצה:

אלא חשש בסי' שכ"ה שלא בשעת הדחק לדעת המחמירים מטעם אחר ומשום שמא יאמר לגוי כו'. ע"ש במ"א ס"ק ט'. ואע"ג דבסי' שכ"ה בחבורו על הטור משמע דס"ל הטעם משום מוקצה כו'. מ"מ י"ל בש"ע חזר בו. ובחנוני ל"ג. ר"ל דוקא בסי' שכ"ה דמיירי שקונה מגוי שאפה לעצמו א"ל שמא יאמר לו (ואי משום פת גוי דאסור ע"ש בט"ז שכתב דמיירי שעשאו למכור) משו"ה גזרינן שיאמר לו שיאפה לו לישראל. משא"כ הכא דמיירי בחנוני דאין דרכו לאפות בעצמו אלא קונה מנחתום ל"ל שמא יאמר לו. ולהא לא חיישי' שיאמר לגוי אחר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שרוב כו'** ונ"ל דאם ישראל קנה כו' בלא חותם ואפי' חתמו ולמחר מצא שהחותם מקולקל ונראה שנעשה בכונה ע"י אדם אפ"ה מותר כמ"ש שם בי"ד כיון דאינו נהנה בחליפין דהא יפה כמו הראשון ולהכשיל ל"ח. דוקא בנדון דהמהרי"ל דהיה קמח של גוי ועדיין לא קנה ישראל יש לחוש לחליפין דרך מקרה ולא נתכוין להכשיל. מה שאין כן כשכבר קנה ישראל. לא יחליף אם אין לו הנאה. ובספר חמד משה השיג על מ"א. וכתב דהואיל והוא חנוני אפי' שהוא יפה כראשון אכתי א"ל לחליפין ולא נתכוין להכשיל אלא שבאו ב"א לקנות קמח ולא הספיק קמחו שה"ל ומכר של ישראל. ואח"ז טחן היום ונתן אותם לישראל תמורת קמחו של ישראל הראשון עיין שם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ליקח כו'** לקרות הגוי לביתו. ר"ל כשהישראל אסור לו לטלטל המעות בי"ט לכך קורא להגוי לביתו ויראה לו המעות ויקח הגוי בעצמו המעות המגיע לו:

ונ"ל במקום ששומת כו' מותר ללקחו בלי נתינת דמים. וה"ה דמותר להזכיר הך דמים כמו תן לי בפשוט או בשני פשוטים דאין זה סכום מעות דרך מקח וממכר. אלא שמודיעו

למוכר כמה הוא צריך. מה שא"כ כשאין שומת הפת ידוע א"א לו' שנתכוין להודיעו כמה הוא צריך. דהא אפי' יאמר בפשוט או שני פשוטים עדיין לא ידע כמה יתנו לו ואם יספיק לו. וכמבואר כל זה לעיל סי' שכ"ג וע"ש יתר פרטי דינים בזה:

סימן תקיח

סעיף א

כתב מ"א. כתב ב"י סי' תצ"ה כו' להיות דברי מ"א פה לאנשים כערכי הם קושי ההבנה. לכן אני צריך להאריך ולפרש שיחתי כפי חולשת הבנתי. מ"ש מ"א בשם הרב"י סי' תצ"ה אין זה לשון הרב"י ומ"א הוסיף ביאור בדבריו. ז"ל הרמב"ם פ"א מהלכות יו"ט דין ד' כל מלאכה שחייבים עליה בשבת אם עשה אותה בי"ט שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מהוצאה והבערה שמתוך שהותרה כו' ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה אפיה ולישה וכיוצא בהן. וכל שאין בהן צורך אכילה כגין כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהו אסור עכ"ל. וז"ל המ"מ המכוון מדעת רבינו שכל מלאכה כו' ואותה מלאכה היא שלא לצורך אכילה אם עשה אותה בי"ט לוקה חוץ מהוצאה והבערה כו' אפי' עשאן שלא לצורך אכילה ופי' מלאכה שלא לצורך אכילה נתבאר בדברי רבינו וכולל כל מלאכה שאינה נעשית באכילה ושתיה וא"כ היה מן הדין שיהיו הוצאה והבערה נאסרים כמו כתיבה ואריגה. אלא מתוך שהותרו כו' ונראה טעם לשני אלו הוצאה לפי שאף היא באוכל ומשקה. ואע"פ שהוא בדברים אחרים אמרינן מתוך כו' והבערה אע"פ שאינה באוכלים ומשקים כתיב לא תבערו אש בכ"מ ביום השבת בשבת הוא דאסיר' הא בי"ט שרי. וכן דרשו לפי שביום השבת מיותר דהא בשבת מיירי קרא לעיל מיניה כו' אבל שאר מלאכות שאינן לצורך אכילה כגון הכתיבה והריסה ואריגה ובנין אפי' עשאן לאכילה לוקה. ושאר מלאכות שהן באכילה כגון שחיטה ואפיה אפי' עשאן שלא לאכלן אינו לוקה כו'. ושאם בישל לגוי או לחול' אינו לוקה כו' עכ"ל המ"מ. וכן הובא בהרב"י לעיל ר"ס תצ"ה עכ"ל המ"מ. ולמדתי מדבריהם ומדברי מ"א ופר"ח ר"ס תצ"ה. שיש ג' חלוקים. א' מלאכה שעיקר' לצורך אכילה וגם מתקן האוכל כגון אפיה ובישול. אמרי' מתוך ואפי' אינו לצורך אכילה מותר. שנית מלאכה שאין עיקר' לצורך אכיל' אפי' עשאן לאכילה חייב. דהיינו בנין דמשכחת לה באכילה. כגון המגבן דאמרי' בשבת דף צ"ה דהוא תולד' דבונ'. מ"מ כיון דעיקר מלאכת בנין אינו לצורך אכילה אפי' מגבן דהוא לצורך אכילה סבירא ליה לרמב"ם דחייב וכחכמים שם בשבת ע"ש. ג' בעי' שיהיה אותה מלאכה תיקון לאכילה ושתיה לכן הי' מן הדין לאסו' ההוצא' דהא אינו מתקן

האוכל ע"י ההוצא' אפ"ה מותרת ואמרי' ביה מתוך כיון שעכ"פ נעש' באוכל עצמו דהא מוציא המאכל עצמו. יש לו דין כאלו מתקן האוכל. והבערה שאינו נעשה באוכל עצמו. דניהו דהבישול הוא באכילה ומתקנו. אבל הבערה אינו אלא בעצים דהן מכשירי אוכל ניהו דמותר לכ"ע. דהא הוי מכשירים שא"א לעשותן מע"י ואפי' לרבנן דר' יודא מותרים כמ"ש לעיל ר"ס תצ"ה:

אעפ"כ מותר ואמרי' ביה מתוך מייתור' דביום השבת. ואע"ג דמייתור' דביום השבת הותרה הבערה בי"ט לגמרי אפי' אין בה צורך קצת. ומדברי מ"מ שכתב דהבערה מותר משום מתוך. והא גבי מתוך קי"ל דבעינן צורך קצת. לק"מ דהמ"מ אזיל לשיטתיה דס"ל דהרמב"ם ס"ל כשיטת רש"י דהא דבעי' גבי מתוך קצת אינו אלא מדרבנן ומן התורה מותר אפי' ליכא צורך כלל. וא"כ הבערה ושחיטה ואפיה וכדומה שוין דמן התורה מותרים אפי' ליכא צורך כלל. אבל מדרבנן בעינן צורך קצת:

ועמ"ש סי' תק"א בשם הר"ן כו' כמו א"נ עצמו דס"ל להר"ן דמדורה להתחמם הוי א"נ משום דהוי הנאת כל הגוף. אם כן מצינו הבערה שנעשה בא"נ דהא מדורה להתחמם הן עצים כמו האוכל. ולפ"ז ס"ד דע"כ חולק על הר"ן דלהר"ן א"צ יתורא דביום השבת להתיר הבערה ביום טוב דהא הבערה הוי כשאר מלאכות הנעשים באוכל עצמו. אלא שמ"א בסי' תק"א סעיף קטן ג' פי' דברי הר"ן דגם הר"ן ס"ל דגם מדורה להתחמם אינו אוכל נפש. ולא הותר' אלא משום מתוך ע"ש וא"כ י"ל דאין מחלוקת בין הר"ן להמ"מ:

ותימא דבפסחים כו' והכי אי' שם רע"א הא דכת' אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם ע"כ ר"ל מערב יום טוב ראשון ר"ל מעיקר'. דאי ס"ד ביום טוב הא כתיב לא תעשה כל מלאכה ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה. אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת כו' וש"מ הבערה לחלק יצאה (דבהא פליגי ר"י ור"נ). דקרא לא תבערו מיותר דהא היא בכלל לא תעשה כל מלאכה וסבירא ליה לר"נ דלחלק יצאה שלא תאמר שאינו חייב כ"א בעשה כל הל"ט מלאכות (ובפסחים פי' רש"י בע"א) לכן יצאה הבערה מכלל. ולא על עצמו יצא כ"א על הכלל וכמו שחייב על הבערה גרידי' ה"ה כל ל"ט מלאכות אם עשה א' מהן חייב אבל עכ"פ הוא אב כמו כל ל"ח מלאכות ור"י ס"ל ללאו יצאה דכל ל"ח מלאכות הם אבות וחייב בלי התראה כרת וע"י התראה סקילה. אבל ההבערה אינו אלא באיסור לאו. ור"ע ע"כ כר' נתן ס"ל דאי כר"י דללאו יצאה למה קרא להבערה אב מלאכה. אבל התוס' כתבו בשם ריב"א. דאי ללאו יצאה הרי הוציא הכתוב מכלל ל"ת כל מלאכה ההבערה. א"כ בי"ט דלא כתיב כ"א לא תעשה כל מלאכה אין הבערה בכלל ומותרת בי"ט. וש"מ לא אמרי מתוך שהותרה כו' עכת"ד הגמ'. וע"ז כתב מ"א ש"מ אע"ג

דלאו דלא תבערו לא נאמר בי"ט כו' ודבריו תמוהים דע"כ לא כ' מ"מ דבריו דמתיבת ביום השבת ממעטים הבערה בי"ט אלא לב"ה דא"ל מתוך. אבל ב"ש דל"ל מתוך גם גבי הבערה וכדאי' בגמרא. ע"כ לא דרש ביום השבת למעט י"ט ומוקים לה לדרש' אחריני. וא"כ מאי קשיא למ"א מר"ע. דהא גם ר"ע כב"ש ס"ל. דל"ל מתוך וגם הוא לא דרש ביום השבת למעט י"ט ואם כן שפיר הוי הבערה בכלל ל"ת כל מלאכה. ואולי י"ל דנראה למ"א דוחק לו'. דמסברא חיצונ' ה"א בכלל ל"ת כל מלאכה בי"ט גם הבערה בכלל. ולב"ה אתי קרא דביום השבת להוציא הבערה מכלל ל"ת כל מלאכה דכתיב בי"ט. וב"ש דלא דרש ביום השבת נשאר הבערה בכלל ל"ת כל מלאכה בי"ט. אין זה דרך המקרא לכתוב קרא יתירא גבי שבת לפרש קרא דכתיב גבי י"ט ואיך נאמר שכ' בפ' שבת ביום השבת לפרש קרא דלא תעשה כל מלאכה דכתיב גבי יום טוב דאין הבערה בכלל אלא ע"כ סבירא ליה למ"מ דמסברא חיצונה אין הבערה בכלל ל"ת כ"מ בי"ט. דהא בשבת הוציאה התורה הבערה מכלל ל"ת כ"מ דכ' בשבת יהיה מאיזה טעם שיהיה א"כ גבי י"ט דכ' לא תעשה כ"מ ולא פרט הבערה מסברא יהיה הבערה מותרת בי"ט אלא כיון דאסר' התורה הבערה בשבת ולא מצינו בפי' שהתירה התורה בי"ט יותר מבשבת כ"א מלאכת אוכל נפש. א"כ גם הבערה אסורה בי"ט מקרא דכ' גבי שבת לא תבערו. ולכן א"ש לב"ה דדרש ביום השבת למעוטי י"ט. דהאי קרא דלא תבערו לא קאי על י"ט. וא"כ לב"ש ניהו דלא דרש ביום השבת למעט י"ט והבערה אסורה בי"ט. אין אסורו משום דכתיב גבי י"ט ל"ת כל מלאכה דהא אין הבער' בכלל אלא מדכתיב בשבת לא תבערו ס"ל לב"ש דה"ה י"ט כנ"ל כיון דלא דרש ביום השבת למעט י"ט א"כ תיקשי דברי ר"ע שאמר והא כתיב ל"ת כל מלאכה. ניהו דס"ל כב"ש מ"מ לא נאסר הבערה בי"ט מקר' דל"ת כל מלאכה אלא מקרא דלא תבערו דכתב בשבת והל"ל והכתיב לא תבערו:

וא"ל דזה דוקא כו' ר"ל דלמא ב"ה וב"ש ור"ע בהא פליגי דלב"ה אין הבערה בכלל לא תעשה כ"מ וא"ש דביום השבת ממעט י"ט כנ"ל. אבל ב"ש ור"ע סבירא להו דהבערה בכלל ל"ת כל מלאכה וליכא למעט מביום השבת כנ"ל. ואי תקשי באיזה סברא פליגי. י"ל דפלוגתייהו אי הבערה לחלק או ללאו יצאה דב"ש ור"ע ס"ל לחלק יצאה. וא"כ הוי בכלל ל"ת כ"מ. אבל ב"ה ס"ל ללאו יצאה ולא הוי בכלל ל"ת כמ"ש לעיל בשם התוס' דכל יתר ל"ח מלאכות דאסורים מקרא דל"ת כל מלאכה הן אבות וחייב עליהם כרת וסקילה. והבערה אין אסורו כ"א לאו. וא"כ ר"ע לשיטתיה דס"ל לחלק יצאה א"ש דאמר והכתיב לא תעשה כ"מ דלדידיה הבערה בכלל ל"ת כ"מ וה"מ לדחות א"כ קשיין דברי הרמב"ם דהא המ"מ כ' דבריו לבאר דברי הרמב"ם וא"כ לדברי מ"מ הרמב"ם ס"ל ללאו

יצאה לכן אמרי' מתוך גבי הבערה וזה לית' דהא הרמב"ם בהל' שבת חשיב הבערה תוך יתר האבות וע"כ צ"ל דלחלק יצאה אלא המ"א רצה לדחות מיניה. וביה מדברי הש"ס שעוסק בה כעת:

דהא בהא תליא כו' ר"ל כיון דסבירא ליה לחלק יצאה ה"ה בכלל ל"ת כ"מ וליכא למעט מביום השבת כנ"ל ע"כ לא אמרי' מתוך בהבערה. וכן להיפך אי סבירא ליה דלא אמרי' מתוך ע"כ צ"ל לחלק יצאה דאל"כ נתמעט מביום השבת:

ואי' בגמ' (ביצה דף י"ב) דבבישול נמי אמרינן מתוך. וה"ה באפיה ושחיטה וכדומה דברים הנעשים באוכל עצמו לתקנו כנ"ל:

ומכל מקום המבשל מי"ט לחול לוקה. ר"ל כיון דאין בו צורך היום כלל. והיא שיטת התוס' דס"ל דמן התורה בעינן צורך היום. אבל לדעת רש"י דס"ל דמן התורה אפי' אין בו צורך היום כלל אפ"ה לדידן דא"ל (מתוך) מותר. אם כן באופה לחול ניהו דאסורא דרבנן עביד דמדרבנן בעי' צורך היום קצת אבל מלקות ליכא והא דאמרי' בפסחים דף מ"ז ע"ב האופה מי"ט לחול לוקה היינו משום דל"ל מתוך ס"ל דב"ש וב"ה לא פליגי במתוך אלא בדבר אחר וכמ"ש הפר"ח ר"ס תצ"ה ע"ש. אבל לדעת הרמב"ם דא"ל כשיטת רש"י וכמ"ש לעיל לדעת מ"מ. וא"כ האופה מי"ט לחול אינו לוקה וכמ"ש המ"מ גופיה ריש הלכות י"ט. והרמב"ם גופיה פסק דהאופה מי"ט לחול לוקה. כבר נתעורר בזה הפר"ח ריש סי' תצ"ה:

עמ"ש ר"ס תקכ"ז על מ"ש דלוקה באופה מי"ט לחול משום דלית ביה צורך היום כלל. מכל מקום יפטור ממלקות משום הואיל דהא קי"ל כרבה שם בפסחים דאינו לוקה באופה מי"ט לחול משום הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה. ור"ס תקכ"ז כתב מ"א דמשכחת לה בגוונא דל"ל הואיל כגון שאפה או בישל בי"ט סמוך לחשכה דא"א שיגמר המלאכה היום ויקלעו אורחים כשעדיין י"ט:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שלא כו'** אא"כ הוא לצורך אכילה. כגון שיש לו בתיבתו אוכלים הצריכים לסעודת י"ט או עניני קשוטים הנצרכים לקשטן בי"ט וחושש שלא יגנובו ועי"ז ימנע משמחת י"ט:

משום תחלתן. דאי לא נתיר לו החזרה לא יוליכם תחילה לבה"כ מחשש גניבה. והוא צריך להם בבה"כ להתפלל מתוכן:

אבל כו' אסור כו' אפי' חושש שיגנבו משם. דהא לא התירו החזרה אלא משום תחלתן שלא יביאם ביום טוב לשם כנ"ל. וכיון דכבר מונחים בבה"כ ולא הביאן בי"ט לבה"כ ל"ל סופן משום תחלתן:

וראיתי כו' שאין רגילים עוד לאכול. והט"ז חולק וכתב דסכינים כל היום נקראים צורך אוכל נפש דאי מזדמן לו פירי מה יצטרך לסכין לאכלן:

שרי כדעת התוס' בכתובות דף נ"ז ע"א ד"ה מתוך כו' שכתב שם שהרשב"א רצה למצוא ההיתר על מה שנוהגים להוציא לצורך גוי בי"ט משום דס"ל כדעת הרי"ף דלא תקנו ערובי חצרות בי"ט כיון דדבר שיש בו צורך קצת מותר להוציא אפי' לר"ה ומה צריך לע"ח ולדבר שאין בו צורך קצת כלל דהן מועטים. משום לתא דידהו לא רצו לתקן ע"ח א"כ כיון דלדידן דל"ל ר"ה וכדלעיל סי' שמ"ה סעיף ז' ודינו ככרמלי'. א"כ כמו שהותר לטלטל בחצר שאינ' מעורבת בי"ט ה"ה דמותר לטלטל בכרמלית. וא"ש המנהג ושוב חזר בו וכתב וז"ל דמחצר שאינה מעורבת אין ללמוד ממנה לכרמלית דחמיר טפי עכ"ל התוס'. א"כ ניהו דלא קי"ל בזה כהרי"ף וס"ל דבי"ט צריך ע"ח וכמ"ש ס"ק ה'. מ"מ שמעינן מדברי התוס' דחוץ לעירוב קיל מכרמלית. ולכן אע"ג דהותר הסכינים בעיר חוץ לעירוב אבל חוץ לעיר דהוי כרמלית דחמיר לא שרינן. וט"ז חולק וכתב דמבואות שלנו דין כרמלית יש להן. א"כ מאי חומרא בחוץ לעיר יותר מבמבוי חוץ לעירוב ועיין לעיל סי' שס"ג סעיף כ"ו בהגהת רמ"א מבואר דמבואות שלנו דין חצרות יש להן. אולם בר"ס שס"ה במ"א ס"ק ד' נסתפק מ"א אי גם לקולא אמרינן דמבואות שלנו יש להן דין חצרות ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וכיוצא כו'** ולוקה עליהן. כיון דלית בהו צורך היום כלל וכדעת התו' דלא כרש"י וכמ"ש מ"א ר"ס זה דמן התורה בעי' צורך היום קצת לדעת התוס':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואם כו'** משמע דבלא עירוב אסור כו' לאפוקי מדעת הרי"ף דס"ל דבי"ט לא תקנו ע"ח. וכמ"ש בס"ק ד' בשם הרשב"א שהביאו התוספות בכתובות לא קי"ל כוותיה אלא בעי עירוב. ומה"ט כ' ט"ז בשם מהרש"ל בסי' זה. ובמ"א לעיל ס"ס שס"ז דיש להוסיף בנוסח ע"ח שאומרים לכל שבתות השנה. ולו' ג"כ ולכל י"ט ואין בזה משום שינוי מנהג מאחר שאינו עושה מעשה חדש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** פי' כשצריך כו' ועמ"ש ס"ס תק"ט. ר"ל להשתמש במוקצה אסור דהוי כמו אכילת מוקצה דאסור. ולא הותר כי אם לטלטל מוקצה כשצריך למקומו אבל ודאי כשצריך לו שוב לצלות בו כתב ט"ז דפשוט הוא דמותר:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **של שובך כו'** של בית אסור. דבביצה דף ט' אמרי' הא דהתיר ב"ה שם לטלטל סולם דוקא סולם של שובך דל"ל להטיח גגו הוא' צריך. אבל סולם של עליה דא"ל להטיח גגו הוא צריך דאסור בר"ה משום מראית עין. לכן אפי' בבית אסור לטלטלו. דכל מה שאסרו מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור והקשו התוס' הא בעירובין אמרינן דאפילו סולם שאינם של שובך מותר לטלטל בשבת. ותירץ ר"ת דבעירובין מיירי בסולם של בית דהיא קטנה משל עליה ול"ח שיאמרו להטיח גגו ה"צ. והר"א מבור"גיל תירץ דבעירובין דמיירי בשבת דא"צ להוציאן לר"ה. לכן בביתו מותר אפי' של עליה דבבית ל"ל להטיח גגו צריך אבל בי"ט כיון דשרי להוציאו לר"ה ושם א"ל להטיח גגו לכן אפי' תוך הבית אסור דכל מה שאסור בר"ה מפני מראית העין גם בח"ח אסור. וא"כ להר"א מבור"גיל בי"ט אפי' סולם של בית אסור. דהא ר"ת לא חילק בין של בית ובין של עליה אלא מהכרח קושייתם ממסכת עירובין וכיון דלהר"א מבור"גיל בלא"ה לק"מ ממסכתא עירובין מה"ת נחלק בין של בית ובין של עליה. וכיון דהטור בסי' ש"ח פסק כהר"א מבורג"ל ומתיר בשבת אפי' של עליה. א"כ ממילא בי"ט אפי' סולם של בית אסור. והמקיל בבית לא הפסיד. כ"כ הישו"ש וביאר הטעם ניהו דלהר"א מבור"גיל אין הכרח מסוגי' דעירובין לחלק בין בית לעליה מ"מ אפשר מסברא בלי הכרח יש להקל בשל בית להר"א מבורג"ל:

וכ"מ בפסקי התו' לכן הסומך ע"ז לא הפסיד. ולפ"ז מ"ש מ"א והמקל בבית אפשר ר"ל סולם של בית ואפילו מוציאה לר"ה שרי. אולם לא הבנתי דכ"ז לדעת הטור בסי. ש"ח דפוסק כהר"א מבורג"ל. אבל המחבר שפסק וסתם בסי' ש"ח לאסור בשל עליה אפי' בשבת. והוא לשון הרמב"ם ע"כ פסק כר"ת דלא כהר"א מבורג"ל:

א"כ למה העתיק מ"א דברי מהרש"ל על דברי המחבר דשל בית אסור. דהיינו לדעת הר"א מבור"גל (וכן הקשה בישו"ש על הרמב"ם דה"ל לפרש דשל בית מותר ואין זו קושיא כ"כ דאין דרכו של הרמב"ם להביא דין חדש היוצא משקל' וטרי' ואינו מפורש להדיא) ומשמעות ל' הרב"י בש"ע אין בו הכרע. דברישא לא כת' להתיר כ"א של שובד משמע דאפילו של בית אסור. ובסיפא הזכיר לאסור של עליה משמע דשל בית מותר וע"כ דיוק

א' לאו דוקא. ואפשר דאין כוונת מ"א להעמיס דברי מהרש"ל בדברי המחבר אלא כתב סברא דנפשיה להחמיר בשבת כחומרת ר"ת. דשל עליה אפי' בביתו אסור ולהחמיר בי"ט כהר"א מבור"גל לאסור סולם של בית אפי' בבית:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מסוכנ' ולמאן דשרי כו'** במס' ביצה דף כ"ז ע"ב תנן מעשה ששאלו לר"ש על בהמה שמתה בי"ט ועל החלה שנטמאת ושאל בבה"מ והשיבוהו לא יזיזו ממקומן ודייק הש"ס בהמה דומיא דחלה. מה חלה דקדושה. אף בהמה דקדושה ולכן אסור לטלטלה דאפי' לכלבים לא חזי דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים. אבל בהמה דחולין שרי דחזיא לכלבים ואע"ג דנתנבלה בי"ט ע"כ כר"ש אתיא דלית ליה מוקצה. ופריך הניחא למר בריה דר"י משמיה דרבא דאמר חולק היה ר"ש על ר' יודא ומתיר אפי' בבריאה שמתה א"ש מתני' כר"ש. אלא למר ב"א משמיה דרבא דאמר מודה ר"ש בבריאה מעי"ט שמתה בי"ט שאסורה. א"כ מתני' דלא כמאן. ומשני במסוכנת ודברי הכל. כך הוא גרסת הרי"ף. ופי' ג' חלוקים יש. מסוכנת מעי"ט שמתה בי"ט אפי' ר' יודא מודה דשרי ובריאה שמתה ר"ש מודה שאסורה. ובחולי שאין בו סכנה מעי"ט בזה פליגי ר"י ור"ש ולכן מוקי מתני' במסוכנת ואתיא כדברי הכל דאפי' ר"י מודה דמותרת:

ולכן הרב"י דפסק ר"ס תל"ה בי"ט כר' יודא לכן אסר כאן אפי' בחולה אם לא במסוכנת דאפי' ר"י מודה דשריא. ומ"ש מ"א דלרמ"א שהביא ר"ס תצ"ה די"א דפוסקיס גם ביו"ט כר"ש. א"כ אפילו בריאה שרי. היינו משום שכ' הרב"י בחבורו' הארוך בסי' שכ"ד כיון דמילי דרבנן נינהו אזלינן לקולא וקי"ל כמ"ך דאפי' בבריאה שמתה פליג ר"ש ומתיר:

סעיף ט

(ס"ק ט) מחתכה דוקא כשהיה קשה דאז א"א לבהמה לאוכלה בלי חיתוך וא"כ ע"י החיתוך משוה לה אוכל שרי אבל כשהיא רכה דבלי חיתוך גם היא ראויה למאכל בהמה אם כן החיתוך נקרא ממרח באוכל' כדי שיהיה הדבר יותר נאות למאכל בהמה זה אסור.

סעיף י

(**ס"ק י'**) **תבנא כו'** דלא אקציה אלא ממאכל בהמה. ר"ל כשהניחו באוצר ואוקציה מסתמא לא אקציה אלא מדבר שהיה עומד לו אותו פעם. וכיון דאז היה ראוי למאכל בהמה ולא להסקה. לא אקציה כ"א ממאכל בהמה. ומהסקה לא עלתה ע"ד לאקציה כיון דלא היה עומד לכך. וכיון שאחר שהניחו באוצר נעשה תבנא סריא ואינו ראוי למאכל בהמה ועומד להסקה מותר להסקה דהא מזה בשעה שהניחו באוצר לא אקציה ולא עשה מעשה להקצותה מהסקה:

אבל עצים כו' וה"ה אם הניח לאוצר תבנ' סריא דין עצים יש לו. דהא כשהניחו לאוצר לא היה עומד כ"א להסק' וא"כ אקציה מהסקה. ותבנ' סריא כתבו התו' במס' ב"ב דף י"ט ע"ב דוקא כשהיא מוסרח מאד דאפי' ע"י פריכה אינה ראויה לבהמה כדמוכח במס' שבת דף קנ"ה ע"ב:

כדאיתא בב"ב. דאמרי' שני בתי' זה אצל זה וכותל אחד לשניהם. ובאותו כותל חלון של טפח על טפח. אם יש מת בא' מן הבתי' מביא הטומאה לבית האחר שבצדו ע"י החלון כי משם יצאה הטומאה לבית האחר. ואם סתם החלון בדבר שמבטלו שם ואין דעתו ליטלו משם הוי סתימה וחוצץ מפני הטומאה שלא תצא משם לבית אחר אבל דבר שעתיד ליטלו אינו סותם ואינו חוצץ. ופריך מדתנן אם סתמו בתבן הוי חציצה. והא תבן סופו ליטלו כי היא מאכל בהמה ומשני דמיירי בתבנא סרי' דאינו ראוי לבהמה. ופריך והא חזי לטינא ועדיין אינו מבטלו ומשני דאית ביה קוצי. ופריך והא חזי להסקה. ומשני בתבן לח דלא חזי להסקה. ופריך והא חזי להיסק גדול. דהיינו כשמדליק עצים או תבן יבש עי"ז גם אם יניח שם תבן לח ידלק גם הוא וא"כ עדיין עתיד ליטלו:

ומשני היסק גדול לא שכיח. וא"כ מיקרי אין עתיד ליטלו וס"ל למ"א כיון דע"י דלא שכיח לא מיקרי עתיד ליטלו דאינו עומד להיסק גדול. א"כ הוי מוקצה דאין דעתו עליו להיסק גדול:

ול"ד לעצים לחים דמתיר בסי' תק"ב ס"ג בהגה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **הסמוכים כו'** ודוקא כו' דהטור כ' וז"ל לאחר שתקנ' בדופנותיה ובסככה סמך לה עוד חבילות ולא חברם שמה או שזרק עוד יותר על הסכך מותר ליטלה. וכתב עליו הרב"י על מ"ש לאחר שתקנה בדופנותיה ובסככה למה הצריך שכבר תיקנה גם בסככה כיון דהחילוק בין סכך לדפנות דבדופן לאחר שגמר הדופן באריגה והוסיף לסמוך לה ניכר שאין התוספת מן הדופן דהא אינו נארג עם הדופן ולכן אין בנטילת התוספת משום סתירת אהל אבל בסכך שאינו נארג א"כ כל מה שמוסיף הכל הוא מן הסכך כי מה לי מה שמונח למעלה או למטה הכל שוה ולכן אם נוטל אפילו מן התוס' ה"ל סתירה. אלא אם הניח על הסכך חבילות דאז ניכר שאינו מן הסכך ואז מותר ליטול החבילות ואין בו משום סתירה. ולפ"ז אם סמך לדופן די שכבר נגמר הדופן ונארג. שבאז ניכר מה שהוסיף אינו מן הדופן. ולמה הצריך הטור שכבר נגמר גם הסכך. עוד הקשה מ"ש הטור סמך לה עוד חבילות אפילו סמוך לדפנות קנים ג"כ מותר ליטלן ולא הצריך הש"ס חבילות אלא בהוסיף על הסכך ומטעם הנ"ל אבל לא בדופן ועז"כ יש"ש דבהגהת הרא"ש כתב בשם

א"ז דאם נתכוין לעבותה או לחזקה אסור. וכתב יש"ש דיש לחוש לדברי הג"א אם סמך לדפנות לעבותה ועדיין לא גמר הסכך אע"ג שכבר גמר הדופן. ואפי' סמך לה חבילות אפ"ה כיון שהיה דעתו לעבותה או לחזקה אפ"ה אסור וזה היה כונת הטור במ"ש לאחר שתקנה בדופנותיה ובסכך' סמך לה חבילות כו' נקט בסככה משום מלתא פסיקתא. דאז אפי' נתכוין לעבותה או לחזקה מ"מ מותר. משא"כ אם עדיין לא גמר הסכך. אע"ג שגמר הדפנות מ"מ אם נתכוין לעבותה היה אסור ומה שנקט חבילות משום דיוקא לרבותא דאם לא גמר סככה אסור אם נתכוין לעבותה. היינו אפי' זרק לה חבילות. אבל מודה הטור דאם לא נתכוין לעבות' אפי' לא גמר עדיין הסכך. ואפי' סמך לה קנים ולא חבילות מ"מ מותר. וכן אם גמר גם הסכך וסמך לה אפי' לעבותה מכל מקום מותר ואפילו סמך לה קנים ולא חבילות עכת"ד של יש"ש:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **חבילות**. אבל עצים כו' בטלות לגבי סכך כו' כיון דאין הפרש ואין היכר בין גוף הסכך ובין התוספות. כיון דגם גוף הסכך אינו נארג ואין ניכר ההפרש כ"א בהיות התוספות חבילות משא"כ בדפנות אפי' סמך לה קנים יש היכר דגוף הדופן נארג והתוספות איני נארג עמו:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **דעתו כו**' עסי' תרל"ח שאפי' סכה דמצוה עצים הסמוכים לה מותרים ולא כתב אם דעתו עליו כמ"ש כאן. ע"כ מ"ש פה דעתו עליו. ר"ל דעתו עליו היום בי"ט:

סוכה רעועה כו' איתא שם דף ל' ע"ב תנא ר"ח בר יוסף קמיה דרבי יוחנן אין נוטלים עצים מן הסכה אלא מן הסמוך לה. ור"ש מתיר ושוין בסוכת החג (היינו סכה דמצוה) שאסורה. ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ופריך אהא דר"ש מתיר אפי' מן הסכה עצמה. והא סתר אהלא ואר"נ ב"י דמיירי שנפלה בי"ט דאין בו סתירת אהל אלא משום מוקצה. ור"ש לטעמיה דמתיר מותר שמן שבנר ול"ל מוקצה. ופריך מי דמי מותר שמן מצפה אימת תכבה נרו דהא ודאי סופה לכבות. אבל הכא מי מצפה שתפול הסכה. ומוקי לה ר"נ ב"י דמיירי שהיתה רעועה מערב י"ט דג"כ דעתו עליה ומאי דקתני ואם התנה כו' מסקינן שם דמיירי בסכה דעלמא דלאו מצוה ואירישא קאי אבל סכה דמצוה לא מהני תנאי כי אם באופן המבואר בסי' תרל"ח עכת"ד הש"ס ובזה נחלקו דעת יש"ש דהא דקתני ואם התנה כו' הוא ד"ה ואפי' ר"י מודה ואפי' סוכה בריאה מהני תנאי. אבל דעת הרב"י דהא דקתני ואם התנה כו' הם דברי ר"ש דאם התנה אפי' בריאה שנפלה מותרת. אבל לר"י אפי' רעועה שהתנה עליה ונפלה לא מהני תנאי:

וכן נ"ל כדעת הרב"י:
ל"מ תנאי אפי' ברעועה. דמה יוסיף היתר ע"י התנאי. הא אפי' בלי תנאי ברעוע' דעתיה עליה וה"ל כאלו התנה ואפ"ה לא מהני לר"י דכל מידי דאתקצאי כו':
ולכן סתם כו' שפסק בסי' תצ"ה כר"י בי"ט. ולכן בשום גווני אפי' ברעועה ל"מ תנאי:
בנר שכבה. דדמי לסכה רעוע' דיושב ומצפה:
אבל המאור כ' כו' הוא דעת שלישית:
ואינה מוקצה מ' איסור. דאי נמי סתר כצ"ל:
אין בה משום סתירת אהל מדאורייתא. וס"ל לבעל המאור דכל שאין בו רק איסור דרבנן לא מיקרי מוקצה מ' איסור:
מחמת איסור כה"ג. ר"ל היכי דיושב ומצפה:
אבל דעת הר"ן ורמב"ן כן הגיה בס' תוס' שבת בקונ' אחרון. דהתוס' ס"ל דל"מ תנאי במוקצ' מ' איסור:
וא"ל דס"ל כיון דאין בסתירתו איסו' דאוריית' כצ"ל:
לא חשיב כו' ר"ל ודאי ר"י ס"ל דאפי' אין בסתירתו רק איסור דרבנן מ"מ הוי מוקצה דהא פליגי בסכה רעועה. אלא דהטור לא פסק כר"י א"א היכי דאיכא בסתירתו איסור דאורייתא דהוי מוקצה מ' איסור תירה:
דהא מעות שעל הכר. לעיל בסי' ש"ט סעיף ד'. הרי דאפי' במוקצה מחמת איסור דרבנן ס"ל דהוי מוקצה. ע' מ"ש סעיף ט' כצ"ל:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **בית כו'** מדכתב סתם כו' בביצה דף ל"א ע"ב תנן בית שהוא מלא פירות ונפחת הדופן ביו"ט. נוטל פירות ממקום הפחת. רמ"א פוחת לכתחלה ונוטל ופריך לר"מ למה מתיר להיות פוחת והא סתר אהלא ומשני דמיירי שמחיצה הית' על ידי לבנים שהיו סדורים זה על גב זה בלי חיבור טיט ביניהם. דכה"ג ס"ל דלא הוי סתירת אהל. ונחלקו הפוסקים לדעת קצת גם תנא קמא דמתיר אם נפחת ממילא ליטול הפירות. לא התיר אלא במחיצה גרוע כי האי גוונא ע"י לבנים כנ"ל דאי הוי מחיצה גמורה דאיכא סתירה גמורה אם פוחת. אם כן אפי' נפחת ממילא מ"מ הפירות מוקצים. דהא אי לאו דנפחת לא היה אפשר ליטול הפירו' וי"א ס"ל דלת"ק אפי' מחיצה גמורה שנפחתה מותר ליטול הפירות ואין בהם משום מוקצה וכמ"ש מ"א אח"ז:

ול"נ דאף הרז"ה מודה בזה. ר"ל אפי' מוקצ' מ' איסור דרבנן הוי מוקצה. כמ"ש לעיל בס"ק שלפני זה. דהא סכה רעועה אין בסתירת' כ"א איסור דרבנן ואפי' הכי לר"י אסור. ופסק הרז"ה כר"י:

אלא ס"ל כו' דהרז"ה גם הוא ס"ל סברת הר"ן הנ"ל כיון דאין הפירות מוקצים מחמת עצמן כו'. אלא דלא רצה לסמוך על סברא זו גרידה אלא בצירוף דאינו אלא מוקצה מחמת איסור דרבנן:

ולפי מ"ש בש"ע ר"ל כדעת הר"ן דאפילו היכי דהוי מחיצ' גמור' ומוקצים הפירות מחמת איסור תורה מ"מ אם נפחת מותרים הפירות כיון דאין הפירות מוקצה מחמת עצמן:

ומ"מ אם עשה הנכרי לצורך ישראל כו'. ואפי' היו הפירות של גוי. מ"מ מוקצה דמחובר אפילו של גוי אסור וכן אסור אפי' לר"ש וכמ"ש ר"ס תקט"ו בשם רש"י:

ובימי הפסח כו'. אורחא דמילתא נקט דאז דרכן לפותחן:

אם יודע בודאי כו'. ואם הביאו דורון או למכור. כתב מ"א סי' תקט"ו ס"ק י"א וי"ב הוי כודאי שפתחן היום כדי להביא מן המשובח. וכן מסתמא פתחן בשביל ישראל שהובא לו הדורון. ובהבי' למכור הביא בשביל הרוב. ואם רוב הלוקחים גוים מותר ואם רוב הלוקחים ישראלים או מחצה על מחצה אסור ע"ש:

סימן תקיט

סעיף א

(**ס"ק א**) **תריסי כו'** של שידה כו' כיון דקי"ל אין בנין וסתירה בכלים. אלא בי"ל ציר מן הצד אסור החזרה משום גזרה שמא יתקע ואפי' יש להם ציר באמצע דל"ל שמא יתקע. מ"מ היה ראוי לגזור אטו י"ל ציר מן הצד (אע"ג דהוי גזרה לגזרה) מ"מ התירו סופן מ"ת כיון דאין בו רק איסור דרבנן. וכדאיתא ביצה דף י"ב ע"ב:

כמ"ש סי' שי"ג. ובסי' ש"ח ס"ט:

אסור לסלקן ולהחזירן. ר"ל או להחזירן דבין הסילוק גרידה או החזירה גרידה אסורים כיון דהוי איסור תורה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כדי כו'** אסור להחזירן. אפי' פתחן לצורך יו"ט למכור לרבים מ"מ אסור להחזירן כיון דעומדים בבית ל"ל משום תחלתן דאפי' לא נתיר החזרה מ"מ לא ימנע לפותחן כיון דבבית אין חשש גניבה. אבל לפותחן ודאי שרי אפי' רק לצורך עצמו ולא לצורך רבים ועיין ט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ציר כו**' כל צירים כו' וכה"ג א"ל שמא יתקע. וכתב מ"א לעיל בסי' שי"ג ס"ק ט' וז"ל ולכאורה נראה דצירים שלנו העשוים בברזל לא שייך למגזר שמא יתקע דהחור רחב וא"א לתקוע יותר. אבל במרדכי כו' וז"ל אסור להחזיר דלת תיבה גזרה שמא יתקע. פי' שמא ישים הצירים (פי' דיחברם במסמורת) עכ"ל מ"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**') **והוא כו**' משמע דלא איירי ברפוי. דאי ברפוי תמיד פשיטא דל"ל שמא יתקע: כיון דאין בנין כו' ואפי' יתקע ליכא איסור תורה:

לכן הקילו בי"ט. מ"מ בתריסין אם י"ל ציר מן הצד גם ביום טוב גזרו שמא יתקע כדלעיל משום דבתריסין יותר דומה לבנין:

וכ"מ דעת הרמב"ם שבפרק כ"ו מהלכות שבת העתיק דין מנורה המבואר בסי' רע"ט לאיסור. ובהלכות י"ט העתיק דין דהכא. וע"כ צריך לחלק בין שבת ליום טוב:

וכ"כ התוספות בביצה דף כ"ב ע"א ד"ה וב"ה סברי כו' לתי' קמא ע"ש:

ומה"ט כתב מהרי"ל כו' מותר לפותחו בי"ט. כיון דאין סתירה בכלים. ואפ"ה דוקא ביום טוב הותר אבל לא בשבת אפי' לומר לגוי בפי' שיפתחנו אסור בשבת וכמ"ש בסי' ש"ז ס"ק ך' במ"א וע"ש כיצד יעשה. והטעם כתב שם בספר ת"ש וז"ל אסור משום סתירה. ואף שאין בנין בכלים מ"מ יש להחמיר בו עד כאן לשונו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **כדינם כו**' והב"ח כתב כו'. דבסי' שי"ד הובא בש"ע שני דעות אי מותר להסיר הצירים. וא"כ לפי מ"ש פה בש"ע כדינם בשבת כו' משמע דגם בי"ט איכא שני דעות. ושני דעות הנ"ל נובעים מדברי מרדכי. ועל זה כתב הב"ח דבי"ט ליכא פלוגתא ושרי לכ"ע. דדעת הב"ח דהאוסרים במרדכי הוא משום שמא יתקע ובי"ט לא גזרינן:

ומדמה לה לכלים כו' כגון מנורה כו' המבואר בסעיף ב' דל"ג שמא יתקע בי"ט (ולפ"ז צריך טעם למה אסרו הנטילה). א"ל דגזר אטו חזרה. אף ע"ג דחזרה גופה אינו אסורה אלא משום שמא יתקע וה"ל גזרה לגזרה צ"ל לענין בנין וסתירה גזרינן לפעמים אפי' הוי כעין גזרה לגזרה. דהא תריסין אפי' יש להם ציר באמצע היה ראוי לאסור משום גזרה אטו ציר מן הצד. לולי דהתירו סופן מ"ת אף ע"ג דאפי' י"ל ציר מן הצד אסורו משום גזרה שמא יתקע. ועיין בגמ' ביצה דף י"א ע"ב:

ולא עיין יפה כו' דס"ל הסרת הצירים במסמורים הוי סתירה גמורה. וכן אם משים הצירים ע"י מסמורים הוי בנין גמור. אלא דהחולקים ומתירים אפי' בשבת ס"ל דאין זה

רק סתירה גרועה כיון דאינו שובר שום דבר וגם בלא צירים הוי כלי. ואם כן לא סתר כלי ע"ש במ"א סי' שי"ד סעיף קטן י'. וכיון דהוי סתירה גמורה אין חילוק בין שבת ליום טוב ומאן דאוסר בשבת אוסר גם בי"ט וע"י גוי מתיר הרב"י בסי' שי"ד. אבל יש"ש לא התירו אלא במקום הפסד. או נחפז הרבה לצורך מצוה. אבל בסכין או מחט מותר לפתוח. ומהתימא דהב"ח גופי' בסי' שי"ד הביא דדעת האוסרים במרדכי הוא משום דהוי בנין וסתירה גמורה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **קמטי' כו'** ונ"ל דה"ה דאסור כו' ואפי' בחה"מ אסרו לקמן סי' תקמ"ה סעיף קטן ה':

סימן תקכא

סעיף א

(**ס"ק א**) **משילין**. בגמ' משמע כו' והוא מדתנן ר"פ משילין. משילין פירות דרך ארובה בי"ט ואיבעי' להש"ס התם במסכת שבת תנן מפנין ד' או ה' קופות של תבן ושל תבואה בשבת מפני האורחים או מפני ביטול בה"מ. אי נימא דגם הכא לא הותר כ"א ד' או ה' קופות. או דלמא התם דליכא הפסד ממון. אבל הכא דאיכא הפסד ממון אפי' טובא נמי כו' ולא איפשטא ומדקאמר אבל הכא דאיכא הפסד ממון משמע דפשט ליה דמתני' לא הותר כ"א היכי דאיכא הפסד ממון:

ואפי' לגמור כו' וכ"ד הרי"ף ורמב"ם כו' דלא כהרב"י דהתם מבעי' ליה עוד. התם תנן גבי מפנין כו' ובלבד שלא יגמר האוצר (ופירש"י ליטול הכל לגלות את הרצפה) דלמא אתי לאשווי בומות הכא מאי. דדלמא שבת דחמיר אבל י"ט דקיל אפי' לגמר שרי. א"ד מה התם דאיכא ביטול בה"מ אמרת אסור. כ"ש הכא וגם האי איבעי' ולא אפשט'. והקשה הרב"י על הרי"ף ורמב"ם שהעתיקו המשנה סתם משמע דאפי' טוב' שרי. וס"ל כיון דמילי דרבנן נינהו נקטינן האיבעי' לקולא א"כ ה"ל ג"כ להתיר אפי' לגמר דהא הוא ג"כ איבעי' דלא אפשט'. וע"ש מ"ש לחלק בין טובא ובין לגמר. ומ"א ס"ל דבאמת גם לגמר פסקו לקולא והיינו ג"כ מדכתבו המשנה סתמא משמע דבכל ענין שרי אפי' לגמר:וכ"מ דעת ש"ע דלא הזכיר איסור לגמר וא"א דלהרי"ף ורמב"ם אסור לגמר לא ה"ל לסתו' בש"ע ולהביא דעתם בפי' אע"כ חזר בו וס"ל דגם דעת הרי"ף ורמב"ם להתיר אפי' לגמר ולכן סתמו וכן הוא סתם בש"ע משמע דאפי' לגמר שרי:

סימן תקכב

סעיף א

(**ס"ק א**) **על כו'** עב"י ר"ל שכתב שמדברי הטור משמע שלא הותר לו אלא בא"א לו ללילך שם אלא ביגיעה רבה שהוא זקן או חולה. והדרך רחוק. וכתב שהר"ן חולק ומתיר אפי' יוכל ללילך בלי יגיעה אלא שלא יטנף כו' וכיון שסתם בש"ע משמע דס"ל דעת הר"ן עיקר. ודע שכתב ט"ז בס"ק א' בשם מהרש"ל וז"ל ומ"מ נראה דאין אסור בי"ט אלא בר"ה או בכרמלית הדומה לר"ה כדפי' בפ"ק דאין עירוב והוצאה לי"ט:

(**ועמ"ש הט"ז ע"ד מהרש"ל בסי' תקי"ח ס"ק ב'**) **לאפוקי בשבת אפי' חוץ לעירוב אסור כו'** עכ"ל נראה מדבריו דבמקום שיש עירוב דליכא משום איסור הוצאה מותר אפי' בשבת אבל מ"א כ' לעיל סי' ש"א סס"ק כ"ז וז"ל מה שנהגו החשובים ללילך במקל שבידם אסורים לצאת בשבת כו' אבל במקום שיש עירוב מותר לצאת דאינו נושאו אלא לכבוד. אבל איש בעלמא דאינו נושאו לכבוד אפי' במקום שיש עירוב אסור. דאיכא זלות' דשבתא. כמ"ש סי' תקכ"ב עכ"ל ר"ל דהכא בי"ט דאין עירוב והוצאה לי"ט ואפ"ה אסור וע"כ משום זלות' די"ט. וא"כ ה"ה בשבת אפי' במקום שיש עירוב הרי כ' דלא כמהרש"ל ומ"מ באדם חשוב מודה מ"א דליכא משום זלות'. וגם ט"ז כתב שם בס"ק י"ב הא דאסור לצאת במקל מ"מ במקום דאיכא למיחש שיפול כגון במקום משופע וירדו גשמים או על הגליד שקורין אייז מותר ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** אפי' אזמניה כו' דאי לא אזמניה אסור משום מוקצה אפי' לר"ש דנא ניתנו עצים אלא להסקה וכמ"ש מ"א סי' תק"ב ס"ק י"א:

סימן תקכד

סעיף א

כ' מ"א וז"ל עסי' כו' מ"ש הע"ש כאן הם דברי התוס' כו' וז"ל הע"ש ולא כונסי'. נראה דה"ה דאין מככיסים לחופה דהא כניסה לחופה דאסור' בשבת נלמד מדין יבום:

וכמ"ש הר"ן כו' אך קשה דבהדיא משמע פ' נערה שנתפתתה דמותר להכניס לחופה בשבת ויו"ט דאמרי' התם דמעשה ידי נערה לאביה מדזכתה רחמנא לאב למימסרה לחופה. אע"ג דמבטל' ממלאכת'. ודחי התם דלמא מיירי במכניס' לחופה בשבת וי"ט אלמא דמותר להכניס בשבת וי"ט ונראה דצ"ל דהתם מיירי במכניס' בתוס' שבת וי"ט. דמלאכה אסורה אבל חופה מותרת דאפי' ב"ה מותר לעשות חופה כיון שאינו אלא

מדרבנן גזרה שמא יכתוב. וכל דבר שהוא מדרבנן ל"ג עליו ב"ה וכמ"ש סוף סי' שמ"ב כן נראה ליישב בדוחק. וע"ש בתו' לפי תי' השני בד"ה בשבתות וי"ט דנראה דמיירי בשבת עצמו ומשמע מדבריהם דמותר לעשות חופה בשבת ע"ש וצ"ע עכ"ל הע"ש. וע"ז כ' מ"א דקושייתו הראשונה והתי' שכתב שהוא דוחק. הם דברי התו' שם (אלא שתמו' דהא דברי התוס' היו בין עיניו דהא הביא דבריהם) וז"ל התוספות ד"ה דמסר כו' אע"ג דאמר במ"ק ושמחת בחגך ולא באשתך דאין נושאים נשי' בחה"מ משום דאין מערבים שמחה בשמחה ודרש' גמורה היא כדאמר בחגיגה דהוי דאורייתא. א"ל דהכא מיירי שעה אחד לפני י"ט שהוא כי"ט לענין מלאכה. דתוספת דאורייתא כו' או נשואים בלא סעודה כו' לא חשיבא שמחה כ"כ שיהיה אסור לישא בי"ט מטעם זה עכ"ל התוס':

ופשוט דמיירי כו' בזה בא לדחות דברי ע"ש שכתב דנראה מדברי התי' השני של תוספת דמותר לעשות חופה בשבת ומיום טוב וצ"ע. ר"ל דהא מוכח ממתני' דגם כניסה לחופה אסור דומי' דייבום. ועז"כ מ"א דהתוספות מיירי לדין תורה. דהא קאי על מאי דדחי הש"ס הראיה דמעשה ידי הבת לאביה מדזכת' לו להכניסה לחופה. וא"כ רצה הש"ס להביא ראיה מקר'. וע"ז דחי הש"ס דלמא מסר לה בשבתות וי"ט. אע"ג דאסור מדרבנן משום שמא יכתוב. מכל מקום אין ראיה ממאי דזכתה לו התורה לממסרה לחופה דהא מן התורה מותר להכניס לחופה בשבת ויום טוב. ועוד הביא מ"א ראיה דדברי התוספות הם לדין תורה דאל"כ למה לא הקשו בפשיטות היכי מסר לה בשבת. והיא משנה מפורש' במס' ביצה דף ל"ו ע"ב כל שחייבים עליו משום שבות כו' בשבת חייבים עליו ביו"ט כו' ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשים ולא חולצים ולא מייבמין כו' אלא הקשו ממ"ק וכתבו דדרש' גמורה היא א"ו דקאי לדין תורה דהא שקלי וטרי' דהש"ס ג"כ היא לדין תורה. לכן לא היה אפשר להם להקשות ממשנה דביצה דף ל"ו דשם מיירי משום שבות. לכן הוצרכו לו' דהאי דמ"ק היא דרשה גמורה דהיינו שהוא דאורייתא ולא הוי אסמכת' ודרבנן. ולכן א"ש תי' התוספות דמיירי בחופה בלי סעודה. דניהו דמדרבנן מודו דאסור משום שמא יכתב (או דהוי קונ' קנין כמ"ש בירושלמי) מ"מ מן התורה מותר ולא נתמעט מקר' דושמחת בחגך. דנשואים בלי סעודה ליכא שמחה כ"ה:

בש"ע סעיף ב' ש"מ דתקיף כו' וכתב ט"ז ומיירי דנכתב הגט מע"ש הותרה הנתינה בשבת שלא תטרף דעתו. ושלא יהיה גט מוקדם או מאוחר. ע"ל סי' של"ט במ"א ס"ק ט':

סימן תקכה

סעיף א

(**ס"ק א**) **הלואות כו'** מיני מאכל ומשתה כו' דהם צורך י"ט. אבל מה שאין בו צורך אכילה ושתיה ביום טוב אסור אפי' בלשון הלואה וכמ"ש מ"א סי' ש"ז ס"ק ט"ו ע"ש:

סימן תקכו

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואפי' כו'** רחוק ממהלך יום א' כו' ז"ל הריב"ש שממנו מקור האי דינא. הובא בב"י וביש"ש. ומה שאמרת שמת בי"ט ראשון שחל בערב שבת. וא"א בעממין שאין במקומן בית הקברות. ולהמתין עד יום ראשון לא ירצו הגוים להוליכו. לפי שהוא יום אידם. ולהמתין עד יום השני הרי המת מסריח כו' אין לזה תקנה אלא שיקברנו כו' וכמ"ש מ"א. א"כ מ"ש מ"א רחוק לעיר אחרת רחוק ממהלך יום. הוא תוס' דברי מ"א. דהוקשה לו מה זה שכתב הריב"ש וא"א בעממין שאין במקומן בה"ק. מה בכך מ"מ יוליכוהו גוים לשם לעיר שיש בה בה"ק ויקברוהו שם. לזה הוסיף שעיר האחרת רחוק ממהלך יום. ואם כן לא יגיעו הגוים שמה עד יום השבת ואם כן אין תכלית בהולכת היום. דהא בשבת אפי' על ידי גוי אסור וכמ"ש בסעיף ג' ומ"ש והנכרים לא יוליכוהו למחר הוא לאו דוקא אלא ר"ל ביום ראשון שהוא יום אידם. ומ"ש גם א"א לקברו למחר ע"י ישראלים. אף די"ט שני לגבי מת כחול שויוהו רבנן. מ"מ הלא למחר הוא שבת. דאפי' ע"י גוי אסור כ"ש ע"י ישראל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יתעסקו כו'** ולפני עור כו' דהא ישראלים הם אלא שהרשיעו ופרקו עול תורה ומצות והם כישראל מומר ואעפ"י שחטא ישראל הוא:

סעיף ד

(ס"ק ד) ולהוציאו כיון דא"ב צורך מצוה אמרינן מתוך:

ויש"ש כ' כו' דאי' בביצה דף ו' ע"א אמר רבא מת בי"ט א' יתעסקו בו עממין. מת בי"ט שני יתעסקו בו ישראל אפי' בשני י"ט של ר"ה אמר מר זוטרא לא אמרן אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינין ליה. ר"א אמר אפי' לא אשתהי לא משהינן ליה מ"ט י"ט שני לגבי מת כחול שויוה רבנן. ונחלקו הראשונים בפי' דשמעתא. די"א דמר זונורא קאי אכולי מלתא בין על י"ט א' להתעסק בו גוים ובין על י"ט שני דיתעסקו בו ישראל דדוק' באשתהי ור"א לא חלק כ"א על י"ט שני אבל י"ט א' מודה דאי לא אשתהי משהינין ליה

ולא הותר לקברו אפי' ע"י גוים ויש חולקים דמר זוטרא גופיה מודה בי"ט א' אפי' לא אשתהי קוברים אותו ע"י גוים ולא קאי כ"א על י"ט שני דיתעסקו בו ישראל בזה בעינן דוקא אשתהי ור"א חולק דגם בי"ט שני אפי' לא אשתהי יתעסקו בו ישראל וקי"ל כהיש חולקים וכר"א וא"כ בין בי"ט א' דיתעסקו בו גוים ובין בי"ט ב' דיתעסקו בו ישראל מותר אפי' לא אשתהי. וכ"כ הר"ן שכן מנהגן של ישראל. וע"ז כתב יש"ש דוקא במקום שנוהגים כן אבל במקום שאין מנהג יש להחמיר כדעה א' דמר זוטרא קאי בין על י"ט א' ובין על י"ט ב' ור"א לא חלק כ"א על י"ט שני. אבל בי"ט א' מודה דבעינן דוקא אשתהי ולכן יש לנהוג בי"ט א' לא הותר ע"י גוים כ"א באשתהי דהיינו שחל יום א' של י"ט אחר שבת ביום א' ומת בשבת. או יצטרך לשהותו היינו שחל י"ט א' ערב שבת ומת בע"ש אז הותר ע"י גוים אבל בלא"ה לא הותר ע"י גוי וצריכים להשהותו:

וילד קטן כו'. והב"ח כ' כו' הל' משמע דהב"ח ויש"ש פליגי אבל האמת אינו כן וז"ל יש"ש והא דשרינן בי"ט א' ע"י עממין ובי"ט שני ע"י ישראל אין חילוק בין מת גדול למת קטן אפי' ילד קטן בן שלשים שיצא מכלל נפל. ודוקא לפי המנהג שנהגו לקבור בי"ט א' ע"י עממין אפי לא אשתהי אבל לפמ"ש שאין נכון לקבור מת בי"ט א' אפי' ע"י עממין אלא באשתהי א"כ ילד קטן אפי' באשתהי אסור שאין דרכו להסריח. גם יכולים להשימו במרתף כו' עכ"ל. הרי מה שמחמיר מהרש"ל בילד היינו דוקא במקום שאין מנהג ולפי מה שמחמיר יש"ש והב"ח. לא דיבר כלל ממקום שאין מנהג ולא הזכירו כלל ולפי מנהגנו גם מהרש"ל מודה דקטן בן ל' וגדול שוין:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לידי סחיטה כו'** דלא כע"ש שהקשה ל"ל טעם שמא יסחוט ת"ל בלא"ה אסור אפי' לא יבא לידי סחיטה דהא קודם שרוחץ המת צריך לשרות תחלה הסדין במים נקיים והא קי"ל בסי' ש"ב סעיף ט' וי' דשריית בגד במים זהו כביסו ואסור משום מלבן:

ואפי' למ"ד דדרך לכלוך שרי. אך לרחיצת המת שריית הסדין במים נקיים לא הוי דרך לכלוך וע"ז תי' מ"א דמה"ט נקט האיסור שלא יבא לידי סחיטה ולא סגי ליה משום כיבוס דשרייתו הוא כביסתו לאסור אפי' למ"ד בסי' ש"ב סעיף ט' דבסדין נקי אין בו משום כיבוס והסדין שרוחצים בו המת מסתמא נקי אעפ"כ אסור משום סחיטה. וצ"ל אע"ג דקי"ל דכל היכי דליכא כיבוס והמשקין הנסחטים הולכים לאיבוד ל"ג שמא יסחוט דלמה יסחוט הלא ע"י הסחיטה אינו מכבס ומשום צורך המשקין ל"ל דהא המים הולכים לאיבוד מ"מ הא כ' מ"א סי' ש"כ ס"ק כ"ג בשם הר"ן דאפי' כה"ג אם סוחט יש בו איסור דרבנן. וא"כ צ"ל מ"ש פה שלא יבא לידי סחיטה אין הכוונה דגזרינן שמא יסחוט

דהוי גזרה לגזרה אלא ר"ל דצריך ליזהר שלא יבא לידי ודאי או קרוב לודאי סחיטה וכענין דהוי פ"ר. אע"ג דלא ניחא ליה מ"מ הא לא קי"ל כהערוך בסי' ש"ך דמתיר כה"ג וכמבואר שם וכ"כ מ"א סי' תקכ"ג ס"ק ב':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אפי' כו'** משום כ"ה כו' ר"ל אע"ג דאינו ע"י גוי כ"א שבות דשבות דהא הכוך חפור מע"ש. וכה"ג ודאי ראוי להתיר משום כבוד. ולזה כתב דאדרבה זהו כבודו שלא לחלל שבת ע"י:

ועסי' שי"א ובמ"א שם ס"ק י"ג:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **בי"ט כו'** שדרים שם יהודים רבים כו' דתנן במס' מ"ק דף ט' ע"ב וארון עם המת בחצר. ר"ל בחה"מ אסור לעשות ארון למת כ"א באותה חצר שהמת שם אבל לא בחצר אחרת ששם לא ידעו שיש מת ויחשדוהו שעושה לצורך דבר אחר ומה"ט כ' הטור בשם ר"י דמה שעושים לצורך המת בי"ט ב' יש לעשות בצנעה. די"ט שני ודאי לא קיל יותר מחה"מ. אולם אי' בירושלמי דבאדם מפורסם שמת אפי' בחצר אחר הואיל שנתפרס' מיתתו יודעים שלצרכו עושים. ומה"ט בזמן הזה שבכל עיר ועיר אין דרים כ"א יהודים מעטים א"כ אפי' כל אדם י"ל דין מפורסים כי מיתתו נודעת לכל. והכי קי"ל לקמן סי' תקמ"ז סעיף י'. וע"ז כ' כ"ה דבמדינת תוגרמה שיהודים רבים דרים בעיר א' חזר הדין לדין דש"ס וכמ"ש ר"י וכנ"ל. ואע"ג שנתפרסם כו' ר"ל שלא היה אדם מפורסם ואעפ"כ דרך מקרה נתפרסם מיתתו מ"מ לא מהני משום לא פלוג:

לקציצת ארזים כו'. משום דאוושא מלתא טובא וכמ"ש לקמן סי' תקמ"ז לענין חה"מ:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כחול כו'** אבל כו' (ת"י ת"ד) והתוס' כתבו כו' לכאורה כוונתו דהתוס' חולקים ומקילים דאפי' י"ט שני של ימים ראשונים קיל מחה"מ אבל ז"א. והנה ס' ת"י ות"ד לא ראיתי ודברי התוס' הם פ"ק דמ"ק דף ח' ע"ב תנן אין חופרים כוכין וקברים בחה"מ ופירש"י לצורך מתים שימותו (ועיין מ"ש לקמן בס"ק י"א) וכתבו התוס' דהדין עמו דאלו לצורך מת שכבר מת אמרי' י"ט שני לגבי מת כחול שוינהו רבנן אפי' למיגז ליה אסא וגלימא כ"ש חה"מ. ואע"פ שי"ל דהא די"ט שני כחול היינו דוקא י"ט שני של עצרת או י"ט שני של פסח וסוכות י"ט שני מן ימים אחרונים דהיינו אחרון של פסח וסוכות דלא הוי אלא דרבנן ולכן הקילו בו. אבל חה"מ דהוי דאורייתא יש להחמיר. ז"א דהא אמר סתם י"ט שני כחול משמע כל י"ט שני אפי' מימים ראשונים של פסח וסוכות.

ועוד דאפי' י"ט שני של ימים אחרונים ג"כ חמיר לענין מלאכה מחה"מ לכן פירש"י עיקר עכת"ד התוס' ולפ"ז מ"ש מ"א בשם ת"י ות"ד די"ט ב' של ימים הראשונים הוי. כחה"מ ע"כ ס"ל כס"ד דהתו'. דבי"ט שני מן ימים ראשונים אפי' כבר מת אין חופרים לו קבר. וס"ל דלא כפירש"י אלא כהראב"ד שהביא הרא"ש שם שחולק על רש"י וס"ל דאפי' בחה"מ אין חופרים קבר אפי' למי שכבר מת והתו' במסקנתם כ' דאין לחלק וגם בי"ט שני של ימים ראשונים כחול שוויוהו. ומותר לחפור קבר למי שמת כבר. לפי שהם הסכימו לפירש"י דהא דתנן אין חופרים כו' בחה"מ. ר"ל לצורך מתים שימותו וכנ"ל והכי קי"ל לקמן סי' תקע"ז:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כמו כו'** אלא גזרה כו' הוא לאו דוקא וכמ"ש לעיל ס"ק ה'. אלא ר"ל דאינו ודאי שיסחוט אלא קרוב הדבר כנ"ל.

סעיף י

(**ס"ק י'**) **לכסותו בעפר**. כתב הט"ז וז"ל פי' לעשות מעפר כמו הר עכ"ל. ובט"ז בי"ד סי' שצ"ט כו' משמע מדברי מ"א שהבין דדעת ט"ז דס"ל אפי' בי"ט שני אוסר הט"ז. אבל ז"א דלהדיא כתב שם דאסור בי"ט ראשון משמע דבי"ט שני שרי. וכ"כ כאן בס"ק ב':

אפשר דס"ל כו'. ר"ל המתירים שבלבוש ס"ל:

אסור לפנות כו' וכ"ה לעיל סי' שי"ב סעיף ט':

זולת בני החבורה דכל מה דאפשר כו'. ר"ל דמסתמא בני החבורה עושים עיקר צרכי המת ומחללים עליו י"ט. וא"כ מה לנו להרבות שגם אנשים אחרים שאינן מבני חברה גם הם יחללו י"ט בשלמא בני החברה כלם שוין ומותרים לחלל. ואפי' יש די בארבע או ה' מבני החברה. כ"א נאמר שלא יחללו כ"א ד' או ה' מאן מפיס ביניהם. וכ"א מהם יאמר חברו יחלל י"ט ולא אני. ויתרשלו בדבר לכן הותר לכלם:

גבי מילה כו אע"ג שאפשר שיעשה מוהל א' החיתוך וגם הפריעה ולמה נתיר שימולו שנים ויחלל גם שני שבת (וכן מצינו גבי קרבנות שהכהנים רבים עסקו בעבודת תמידין ומוספים בשבת)כ"ש כאן ר"ל מה מיל' דקי"ל שבת דחויה אצל מילה ולא הותרה אפ"ה מותר בשנים. כ"ש כאן גבי מת די"ט הותרה דהא אמרינן כחול שווייהו רבנן כ"ש דמותר אפי' ע"י אנשים שאינן מבני חברה. ואע"ג דגבי מילה סיים רמ"א שטוב להחמיר ולא ימולו ב' מ"מ כאן דכחול שוויוה מודה רמ"א דאין להחמיר ועמ"ש ש"ך שם. ופוק חזי מאי עמא דבר שמוהלים שנים בשבת:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **חבל כו'** ואע"ג דמשמע ברש"י כו' ומ"מ נ"ל דט"ס הוא כו' ז"ל הרא"ש פ' קמא דמ"ק דף ח' על מתני' דאין חופרים כוכין וקברים במועד (הבאתיו לעיל בס"ק ח') פי' רש"י שעדיין לא מת אלא כדי לקבור בהן אחר המועד ואסור דטרח' יתירא הוא. והא דאמרינן בעלמא דאפי' בי"ט שני יתעסקו בו ישראל ה"מ טלטול או שאר דבר שאין בו טורח כגון לכבסו או לגזוז שערו. אבל חפירה לא. ודברי רש"י תמוהים שהרי פי' תחלה אין חופרים כו' לצורך מתים שימותו ומה שייך להביא ע"ז מת בי"ט שני יתעסקו בו כו'. דהיינו לקוברו בו ביום. ועוד מ"ש אבל חפירה לא משמע שאין לחפור קבר בי"ט שני והא ליתא. דהא י"ט שני כחול כו' ונ"ל ליישב דבריו שהיה קשה לו מאי שנא מי"ט שני שאם מת בי"ט שני סמוך לערב שאין שהות לקברו בו ביום ואפ"ה יתעסקו בו ישראל היום לצורך קבורת חול וכן בחה"מ היה ראוי שיהי' מותר לחפור קברים לצורך קבורת חול ותי' דכה"ג לא התירו אלא טלטול ודברים שאין בהם טורח. אבל חפיר' לא כיון דאין שהות לקברם היום כו' וכן אסור למיגד לי' גלימא כו' וכן בחה"מ כו'. ומדבריו למדנו שאם מת בי"ט ב' ואין רוצים לקברו בו ביום שאין עושין שום דבר איסור מלאכה בו ביום ויראה דאפי' ע"י גוי אסור כו' עכ"ל הרא"ש. וכ' ת"ה סי' פ"ב מדלא נקט הרא"ש להתיר כה"ג כשאין רוצים לקברו בו ביום. אלא היתר טילטול משמע דאפי' הוצאה לכרמלית ג"כ אסור. ועז"כ ת"ה ואע"ג דמשמע ברש"י כו'. וחילק בין דבר שהוא מלאכה דהיינו הוצאה. ובין גזיזת שער דלא הוי מלאכה ומהרש"ל חולק דגזיזת שער הוי יותר מלאכה מהוצא' לכרמלית אלא החילוק בין גזיזת שער ובין שאר מלאכות דכל דבר שיש בו טרחא אסור כיון דהוא מלאכה כבדה משא"כ גזיזת שער אע"ג הוי מלאכה דאורייתא. כיון דאין טורח הרבה ואינו מלאכה כבדה מותר וכל שכן הוצאה לכרמלית שרי לדעת הרא"ש אח"ז כ' מהרש"ל ומ"מ נ"ל שט"ס כו' וחולק על הרא"ש וכ' דאיך א"ל כהרא"ש דקושיות רש"י ממ"ש יו"ט שני כו' כחול כו' דס"ל אפי' מת סמוך לערב דא"א לקברו היום מ"מ מותר להתעסק עמו לצורך קבורת מחר דמנ"ל לרש"י דלמא כה"ג לא יתעסקו בו ישראל כלל דהא ע"כ גם לפי תירוצו של רש"י ע"כ הא סיים אפי למיגד ליה גלימא ולמיגז ליה אסא לא מיירי כ"א ברוצים לקברו היום ויש שהות לזה. א"כ ה"ה ריש' דאמר כחול שוויוהו רבנן מיירי ג"כ דוק' כשיקברוהו ביום זה אבל אי לא יקברוהו היום לא יתעסקו בו ישראל כלל לצורך מחר. אע"כ ט"ס הוא ברישא. וכן צ"ל ברישא אין חופרים כו' היינו לקבור בהן אחר המועד. אי נמי מיירי במתים שכבר מתו. והא דאמרינן בעלמא דאפי' בי"ט שני יתעסקו כו'. ולפ"ז קושיות רש"י איננ' כ"א לפי' השני דהא אין חופרים

כו' מיירי לצורך מת שכבר מת. אבל לפי' הראשון דמיירי לצורך מתים שימותו והכי קי"ל לק"מ. וא"כ אין ראיה בין לפי' א' ובין לפי' ב' להתיר שום דבר כשאין רצונו לקברו היום בין גזיזת שער או הוצאה ולענין טלטול ע"ל סי' שי' א ע"ש שהאריך:

עס"ח וע"ש במ"א ס"ק י"ז:

ול"נ דמ"ש כו'. רצה ליישב קושיות מהרש"ל על ת"ה שכתב דגזיזת שער לא הוי מלאכה כנ"ל:

היינו משום שא"צ לשער כו' הבין בס' א"ר ובספר ח"מ. דכוונת מ"א כיון דא"צ לשער הוי מלאכה שא"צ לגופה:

והטור בסי' רע"ח פוסק כר"ש דמלאכה שא"צ פטור ולפ"ז הקשו על מה שסיים מ"א והרמב"ם מיירי בצריך לשער ר"ל דהרמב"ם פסק כר"י דמלאכה שאצ"ל חייב וכמ"ש מ"א ס"ס של"ד אבל לבבי לא כן ידמה. דאם כן למה לא הזכיר גבי גזיזה דהוי מלאכה שאצ"ל כ"א גבי הוצאה כתב דהוה מלאכה שאצ"ל. גם לבסוף סיים מ"מ שם הוצאה עליה אבל הכא לא הוי מלאכה כלל. גם היה צ"ל לפ"ז דת"ה חולק על הריב"ש שהביא מ"א סי' ש"ג ס"ק כ"ב דבגזיזת שער אפי' א"צ לשער חייב לכ"ע דכן היה במשכן ע"ש. ואלא לענ"ד כוונת מ"א דגבי גזיזת שער ליכא מלאכה כלל אפי' לר"י דס"ל מלאכה שאצ"ל חייב והטעם כמ"ש לבסוף דהא אם מל תינוק בן ח' בשבת לא עביד כלום כו'. ואע"ג דבחותך עור ובשר של אדם חי חייב משום תולש. וכמ"ש ט"ז ס"ס של"ו וז"ל ועוד יש ליזהר שלא לתלוש מן עור שלו כו' דהוי כמחובר לקרקע כו' עכ"ל. ואפ"ה בבן ח' הואיל וחשיב כמת החותך בשרו הוי כמחתך בשר בעלמא וליכא איסורא ומה לי שמל ורותך העור או חותך שער אע"כ במת אין בו משום גזיזה ותלישה ומ"ש הירושלמי והרמב"ם דאף בחוחך מן המת חייב משום גוזז. היינו בצריך לשער ואז הוא מחשיבו למלאכה ודומי' דהכא הביא מ"א בסי' שי"ח ס"ק ל"ו בשם המ"מ וז"ל נראה שכל שאינו מתכוין אין ראוי לו' פסיק רישיה הוא ולחייב מפני כשהוא מתכוין עושה מלאכ'. וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצות בו שניו פטור שכל שהוא מפני תיקון כלי מי שאינו מתקנו פטור. ואפי' לר"י דמחייב בדבר שאינו מתכוין כו' עכ"ל מ"מ וע"ש:

ואע"ג דהוצאה נמי הוי מלאכה שאצ"ל. ר"ל לדידן דקי"ל מלאכה שאצ"ל פטור וליכא כ"א משום שבות אפ"ה לא התירו משום דעכ"פ שם מלאכה עליה:

ומ"מ כו' וכ"מ כו'. ובש"ע דלא הזכיר כי אם היתר טלטול ולא שום דבר אחר:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מותר כו'** כמו בחליצה. ביבמות דף ק"ו ע"ב והכי קי"ל באה"ע סי' קס"ט סעיף נ' אם יבמה נפלה לפני יבם שאינו הגון לה. והוא אינו רוצה לחלוץ אלא א"כ תתן לו מאתים מטעין לו וא"ל שתתן לו אחר החליצה מאתים ובאמת אחר החליצה א"צ ליתן לו כלום. וכן עושים כאן דלצורך מצוה מותר. וכתב הרב"י שם הטעם דרש"י כ' הטעם דשכר שבת אסור משום דהוי כעין מקח וממכר. והא מקח וממכר גופה אין אסורה כ"א מדרבנן והוי שכר שבת כעין גזרה לגזרה. וע"כ הא דאסור שכר שבת אינו אלא חומרא בעלמא. לכן במקום מצוה מותר אלא שהט"ז כתב לקמן סי' תקפ"ה הלא המתירים לדבר מצוה צריכים ליישב דעת האוסרים מדתני' השוכראת הפועל לשמור פרה אדומה או זרעים לצורך העומר אין נותנים לו שכר שבת אף על גב דהוי לצורך מצוה. ולכן מסיק דלא הותר אפי' לדעת המתירים לצורך מצוה דוקא מצוה שהוא חובת היום כגון תקיעת שופר בר"ה וצ"ל דה"ה הכא דהמת מוטל לפניו ועליו לקברו היום שלא לעבור על לא תלין הוי מצוה שהיא חובת היום:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **וחוזרים כו'** חוץ לד"א כו' היינו כמסקנת המ"מ שהביא הרב"י. אע"ג דתחלה עלה על דעת רמב"ן דהכא דומה למ"ש בסי' ת"ז דכל היוצאים ברשות חכמים כגון חכמה הבאה לילד יש להן אלפים אמר לכל רוח ממקום שהן עתה בה. אך אם אותן אלפים שיש לה הם מבולעים תוך תחום העיר שהיתה בין השמשות. כגון שאין מן המקום שהיא עתה בה עד עיר שהיתה בין השמשות ד' אלפים אמה. נמצא כשכלין אלפים אמה שי"ל עכשיו מקומה שהיא עתה עומדת תוך ב' אלפים אמה מעירה שהיתה ב"ה. אז מותרת לחזור לעירה שהית' ב"ה וה"ה כאלו לא יצאה ויש לה מעירה ב' אלפי' אמה לכל רוח אבל אם כשכלו הב' אלפים שיש לה עכשיו. ועדיין היא חוץ לתחום עירה שהיתה ב"ה. דהיינו שיש בין המקום שהיא עכשיו ובין עירה ד' אלפים או יותר. אין לה אלא ב' אלפים ממקום שהיא עכשיו וה"ה הכא. או דלמא די"ט דדבריהם הוא וכדי שלא תהא מכשילין לע"ל אפי' היא מעירה יותר מד"א אמה מ"מ מותר לחזור והניח הדבר בצ"ע אבל מ"מ סיים ונראה להקל ומדסתם הרב"י וכ' וחוזרים למקומן משמע אפי' רחוק וכמסקנת מ"מ. ועיר העשוי' כקשת בענין שמודדים כו'. ר"ל דהבתים בנוים בעיגול כעין קשת אבל במקום היתר ליכא בתים אלא פרוץ מבואר לעיל סי' שצ"ח דלאותן בעלי בתים העומדים בקשת לפעמים מודדים להם אלפים אמה מפתח בתיהם ולפעמים מקילים ומודדים

להם מן היתר ע"ש. לכן כ' מ"א בענין שמודדים מן הקשת ר"ל כה"ג שהדין שמודדין מן הקשת ולא מן היתר:

דהא יכולים לילך דרך הקשת ר"ל דרך הבתים מבית לבית עד סוף הקשת והבית אשר בסוף הקשת ודאי מודדים האלפים אמה מביתו משא"כ אם ילך מיד מביתו באמצע העיר עד סוף הקשת ימדדו לו האלפים אמה מביתו. ואפשר אם ילך דרך הבתים לא יצטרך כלל לילך ח"ל ואת"ל שהקברות רחוק ואפי' ילך דרך הבתים יצטרך לילך ח"ל מ"מ ימעט בהליכתו ח"ל אם ילך דרך הבתים יותר מאם ילך מביתו באמצע העיר עד סוף הקשת:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **כלי כו'** דמלאכתן להיתר כו' בו ביום. אי נמי מותר כו' כצ"ל. והם שני טעמים וז"ל הרמב"ן שהביא הרב"י ועוד כתב (ר"ל הרמב"ן) בתשובה שכלי הקבורה שהוליכו עמהן חוץ לתחום שמותרים ג"כ להחזיר אותן למקומן מאחר שמלאכתן להיתר שמא יצטרך להם למת אחר בו ביום וכן נמי שמא יגנובו ואפי' הי' בית סמוך לחומה המשתמר להם מותר להחזי' בבית שירצו דגבי דבר שמלאכתו להיתר כל מחמה לצל שרי לא אמרינן אם אפשר להצילן מן החמה בטלטול מועט לא יטלטלה יותר כו' עכ"ל הרי לטעם שלא יגנובו אם היה בית המשתמר סמוך לחומה הי' אסור לטלטלן יותר מאותו בית משא"כ לטעם דהוי מלאכתו להיתר אפי' יש בית כו' מ"מ מותר להחזירן למקומן מ"מ לענ"ד אם יש בית המשתמר תוך התחום אסור להוציאן ח"ל כדי להחזירן למקומן וע"ל סי' ת"ז:

משמע דבסכין כו' ועמ"ש סי' של"א ר"ל דשם הביא דעת מהרש"ל דמתיר לטלטל סכין של מילה אחר המילה כיון דקי"ל אין מוקצה לחצי שבת כמ"ש סי' ש"י וכיון דב"ה לא היה מוקצה דהא היה מוכן למול בו א"כ אפי' אחר המילה אין בו משום מוקצה דא"כ לפ"ד מהרש"ל למה הוצרך הרמב"ן ליתן טעם דמלאכתן להיתר שמא יצטרך כו' ת"ל משום דאין מוקצה לחצי שבת והיו מוכנים לקבור בהם אותו מת א"כ נשארו בהיתרן כמו סכין של מילה (ויש להנדס בזה דילמא איצטריך לטעם דהוי מלאכתו להיתר כו' אם מת ביו"ט דהיה ב"ה מוקצה ואינו דומה לסכין ש"מ שידע ב"ה שיצטרך הסכין למילה ולא היה ב"ה מוקצה) א"ו דאין זה ענין למוקצה לח"ש דמוקצה לח"ש היינו בדבר שלא היה דעתו עליו משום שלא היה ראוי. אם כן אם היה ב"ה ראוי והיה דעתו עליו כגון גרוגרות וצמוקים יבשים ב"ה. ובשבת ירדו עליהם גשמים ונעשו אין ראוים והיו מוקצה אם אח"כ בשבת שוב נתייבשו יחזרו להתירן משא"כ סכין ש"מ (וה"ה כלי קבורה) שהוא

מוקצה מ' חסרון כיס ניהו דב"ה היה מוכן למול מ"מ כשמל חוזר להיות מוקצה מ' חסרון כיס מידי דהוי כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטל לצורך גופו ומקומו כדלעיל ר"ס ש"ח אם טלטלו לצורך גופו או מקומו. שוב נשאר באסורו והוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלה מחמה לצל מטעם הנ"ל ע"ש סי' של"א האריך עוד:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **אסורים כו'** וה"ה דאסור לילך בספינה אף על גב דהותר להוליך המת בספינה כמ"ש סעיף ד' אבל למלוי' אסור לילך בספינה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **מתירים כו'**. מפני האומות ר"ל היהודים העושים מלאכת השרים וביו"ט מתנצלים שאסור לנו לעשות מלאכה ואם יראו שרוכבים והוא חילל יום טוב בעיני האומות יכריחום לעשות גם מלאכת השרים כ"ה שם:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **כדי כו'** אסור כו' בחצר אחרת משום מראית העין דהרואה לא ידע שהוא לצורך מת אם הדבר מפורס' שרי דליכא מראית העין וכאן הרי נתפרסם דהא הוגד לישראלים מפי מגידים אחרים:

וגם אין לחוש כו' זה טעם נוסף דהכא ל"ל למראית העין דהא בי"ט אין מצוים ישראלים עוברי דרכים ומשום מראית עין דגוי לא חיישינן:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **ומותר כו'** בפרט כה"ג שהוא כבודו כו' דהא מצינו דגם האבות היו מקפידים שיהיו נקברים בקברי אבותיהם כ"ה שם:

אסור להוציאו מקבר לקבר משום כבוד המתים הנקברים במקום שמת. עבי"ד סי' שס"ג סעיף ב'. ר"ל דמהרש"ל כתב שהרי אם לא צוה אסור להוציאו ע"ז כתב דשם מבואר דאם רוצים להוציאו למקום קבר אבותיו שרי אפילו לא צוה ע"ש:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בחזקת כו'** דהתם חי הוא ומוקמינן בחזקת חי כיון דגמרו שערו וצפורניו משא"כ כשמת דאיתרע חזקתיה הואיל ומת תוך ל' והוי ספק נפל:

דמהלינן מכח ממ"נ. ר"ל אי בר קיימת הוא שפיר מהיל ואי לאו בר קיימא ה"ה כמת והוי כמחתך בשר בעלמא ולא עביד חבורה. וניהו דנא קי"ל כדברי התוס' הנ"ל דשם אי' בגמ' אהא דמוכח מדברי רשב"ג דכל זמן שלא שהה ל' יום ה"ה ספק נפל ופריך א"כ היכי מהלינן תינוק שחל יום ח' בשבת הא הוי ספק נפל ומשני דמהליני' ממ"נ כנ"ל.

דא"כ אפי' לא גמרו שערו וצפורניו היה מותר למוהלו וכן דעת הטור באמת אבל מדברי הרי"ף ורא"ש ורמב"ם דבלא גמר כו' אין מוהלין אותו וכ' הרב"י בסי' של"א וכ"כ בי"ד דס"ל דעד כאן לא הוצרך הש"ס לומר דמהלינין ממ"נ אלא לפי ס"ד דהש"ס בשבת(ולכן הוצרך ג"כ לדחוק ולאוקמי בריית' אחת כר"א דלא כהלכתא) אבל לפי מסקנת הש"ס ביבמות לא סמכינן על האי ממ"נ דאפ"ת דהוי מחתך בבשר מ"מ איסור דרבנן איכא ולא התירו איסור דרבנן אם לא נגמרו כו' שקרוב לודאי דלאו בר קיימא אלא מה"ט מהלינין בנגמרו שערו וצפורניו כדמסקינן שם ביבמות כיון דנגמרו שערו וצפרניו ה"ה בחזקת חי. ולכן אין לדמות הקבורה למילה דבמילה עיקר הטעם משום ממ"נ אלא כיון דאיכא איסורא דרבנן ואי לא נגמרו שער וצפורניו דקרוב לודאי שאינו בן קיימא לא סמכינן להתי' איסור דרבנן. משא"כ בנגמרו ש"ו דהוא קרוב שהיה בן קיימא סומכים על ממ"נ להתיר איסור דרבנן משא"כ הכא דליכא ממ"נ ואיכא איסור תורה לא סמכינן על מה שנגמרו ש"ו ועל הרוב דרוב נשים יולדת בן קיימא:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **אסור כו'** בנפל שהוא שפיר. ר"ל מלא מים. או דם ולא נפל השלם באיבריו: **הכותים כו'** דתלן בית הטמאות (ר"ל חדרים שמשתמשים הנשים בימי טומאתן ונדתן) של כותים טמאים. דחשודים הם שקוברים שם נפליהם ומטמאים באהל:

ר' יוד' אומר טהורים שלא היו קוברים שם נפל אלא משליכים אותם וחיה גוררתן ואמרי' שם לר' יודא מ"ט דכותים שאין קוברים הנפל. ומשני דדרשו דכתיב לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך ופירש"י דהאי קרא מוקמינן בספרי במוכר קברי אבותיו הרי דקרא זה מיירי בקבורה וכתיב בסיפ' דקרא בנחלתך. ודרשו כל שי"ל נחלה י"ל גבול היינו קבר ונפל דאינו בר ירושה אינו בכלל גבול. דהיינו דאין מצוים לקברו:

ול"ע דלכאורה כו' שגם על נפל כו'. אפשר קצת ראייתו ממ"ש התוס' שם לת"ק דא"ל שקוברים שם נפל וז"ל ד"ה קוברים כו' וא"ת איך משתמשים שם כו' והלא נזהרים הם מטומאת מת כו' וי"ל דלפי שעה קוברים שם נפלים ואחר זמן מסלקן לקוברן בבית הקברות עכ"ל וכיון דדעתם לקוברן אח"ז ל"ל עתה לקוברן תוך ביתם ניהו דעכשיו אין להם פנאי או סבה אחרת שא"א לקברן מיד בב"הק מ"מ ה"ל להניחם בלי קבורה עד ימצאו שעת הכושר לקברן בב"הק אלא ע"כ דאפי' כותים ס"ל לדעת ת"ק דאפי' נפל עוברים על בל תלין אם אינו קוברו מיד:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **קודם כו'** משמע דעתו כו'. ר"ל דאי' בירושלמי שני טעמים דהאונן פטור מן התפלה טעם א' מפני שאין לו מי שישא משאו. ר"ל שאין לו מי שיתעסק בצורכי קבורת המת וצריך הוא להיות פנוי להתעסק ולפ"ז אם י"ל מי שמוטל עליו לקוברו מבלעדו מותר הוא להתפלל ועוד טעם אחר מפני כבודו של מת דהיה נראה שמסיח דעתו מן צורכי המת. ולפ"ז אפי' י"ל מי שמתעסק בצורכי מת אפ"ה פטור מן התפלה וא"כ כיון דמתיר המ"ב להתפלל כיון שקוברים על ידי גוים משמע דס"ל כטעם א' מפני שאין לו מי שישא משאו וכיון דקוברים ע"י גוים הא א"ל מי שיתעסק בקבורה:

דהא אי' סי' ע"א דקי"ל כטעם שני מפני כבודו של מת ואפשר דס"ל כיון שאין רוצים כו' והיינו ע"י צירוף דקוברים ע"י גוים אבל על סברא זו לבדה שאין רוצים לקברו עד אחר אכילה לא היינו סומכים ואינו דומה ללילה דא"א לקוברו בלילה. אבל הכא בדעתו תליא מילתא:

במדינתינו א"א להקדים. משום שמתפללים בהשכמה:

ויש ליזהר בזה עסי' ע"ב דאסור להוציא המת סמוך לק"ש. ואם התחילו אין מפסיקין. לכן יש ליזהר:

ויאכלו ואח"כ יקברוהו כראוי כמ"ש סי' תמ"ג. ר"ל דשם כתב כן בשם מהרי"ל אם יש מת בערב פסח ואם יקברוהו קודם אכילה. יעבור זמן אכילת חמץ. ולכן התיר מהרי"ל להוציא המת לבה"ק ויחזרו לביתם ויאכלו. ואחר האכיל' יקברוהו. וניהו דמ"א חולק שם על מהרי"ל היינו בע"פ דליכא מצוה באכילה גם אם יעבור זמן אכילת חמץ מ"מ יוכל לאכול דברים אחרים המותרים משא"כ כאן בי"ט דאיכא מצוה באכילה מודה מ"א דסמכינן על מהרי"ל:

סימן תקכז

סעיף א

כ' מ"א כ' הר"ן כו' צריך אני להציע דברי הש"ס בקצרה תנן רפ"ב דביצה י"ט שחל בע"ש לא יבשל בתחלה בי"ט לצורך שבת אא"כ הניח מעי"ט ערובי תבשילין ואמרי' מ"ט צריך להניח ע"ת. אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת כו' ר"ל אם לא יניח ע"ת שמא ישכח ששבת אחר י"ט ויאכל הכל בי"ט ולא יהיה לו מה לאכול בשבת וע"י הנחת ע"ת יזכור ויברור גם לשבת מנה יפה ולא יאכל הכל בי"ט ורא"א כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשב' ק"ו דאסור מי"ט לחול ר"ל דירא' דאסו' לבשל מי"ט לשב' כ"א ע"י ע"ת

משום דע"י שמניח ע"ת לשבת נראה דהתחיל להכין מעי"ט לשבת ואז מותר לגמור כל צורכי שבת בי"ט. אבל אי לא התחיל ע"י ע"ת מעי"ט היה אסור לבשל בשבת. ק"ו דאסור מי"ט לחול אפי' רק לגמור דהיינו שהתחיל מעי"ט אפ"ה אסור לחול. ובפסחים דף מ"ו ע"ב אתמר האופה מי"ט לחול. רבה אמר אינו לוקה. דאמרי' הואיל ואי מקלעי לי' אורחים חזי ליה אף ע"ג דלעצמו א"צ מה שאפה מ"מ הרי ראוי ליתנו לפני אורחים הבאים ור"ח אמר לוקה דל"ל הואיל כו' א"ל רבה לר"ח לדידך דל"ל הואיל איך אופין מי"ט לשבת א"ל משום ע"ת א"ל ומשום ע"ת שרינן אסור' דאורייתא. בתמי'. א"ל ר"ח מדאורייתא צורכי שבת נעשים בי"ט. ורבנן הוא דגזרי בי' שמא יאמרו אופין מי"ט לחול וכיון דאצרכוהו רבנן ערובי תבשילין א"ל הכיר' ע"כ דברי הש"ס ופסקו רוב הפוסקים כרבה דא"ל הואיל. כ' הר"ן כו' דמדאורייתא אסור כו' היינו משום דדוקא ר"ח דל"ל הואיל הוצרך לו' דמדאורייתא צורכי שבת נעשים בי"ט אבל לדידן דקי"ל כרבה דא"ל הואיל בלא"ה א"ש דמבשלים מי"ט לשבת ע"י ע"ת נשאר סברא חיצונה דצורכי שבת מדאורייתא אין נעשים בי"ט לולי טעמ' דהואיל וכן מוכח דרבה ס"ל דאין צורכי שבת נעשים בי"ט מן התורה דהא הקשה לר"ח ומשום ערובי תבשילין שרינן אסורא דאורייתא כנ"ל. ועוד הא קי"ל כרבה ריש ביצה דא"ל הכנה וביצה שנולדה בשבת אחר י"ט אסורה מן התור הואיל ומאתמול נגמרה. הרי דאפי' הכנ' דבידי שמים אסור מן התורה מי"ט לשבת ק"ו הכנ' דבידי' דהיינו אפיה ובישול דאסור מן התורה מי"ט לשבת ועמ"ש מ"א סס"ק זה בשם התוס ריש ביצה. מ"מ איסור' איכא. היינו כי היכי דלא תיקשי א"כ לרבה ל"ל עירוב תבשילין. לכן כתב דרבה לא אמר אלא ע"י הואיל ואינו לוקה אבל מ"מ אסור' איכא לכן בעי' ע"ת. וכתב התוס' בפסחים ד"ה רבה כו' שהקשו לרבה הא דאמרינן במס' שבת הר ד' חלות דבש בי"ט רא"א סופג מ'. וחכמים אומרים אין כאן אלא שבות. אמאי לוקה לר"א וגם רבנן הוי מודו ליה דסופג מ"ס אלא דס"ל דדבש בכוורת לא מיקרי מחובר וליכא אלא שבות. ואמאי לוקה נימא הואיל:

ועוד דאמרי' אין י"ט מכין לשבת מן התור' היכי משכח' לה נימא הואיל ותי' דמשכחת לה ברודה סמוך לשקיעת החמה(וכן האי דערובין)דאפי' יבאו אורחים אין שהות ביום לאכלו עכת"ד. והביא מ"א דבריהם והם הצעה למ"ש מ"א סס"ק דאין לבשל ע"י ע"ת בי"ט סמוך לחשכה:

ומ"ש הרב"י דמבואר כו' הרב"י כ' כן ליישב דעת הרמב"ם שכ' וז"ל י"ט שחל ע"ש אין אופי' ומבשלים ביום טוב לשבת. ואיסור זה מדברי סופרים שלא יבשל מי"ט לחול שק"ו הוא לשבת אינו מבשל כ"ש לחול. לפיכך אם עשה עירוב תבשילים כו' והבי' הרב"י

בשם הג"מ שהרמב"ם פוסק כר"ח דס"ל מן התורה צורכי שבת נעשי' בי"ט אלא רבנן אסרוהו שלא יאמרו אופין מי"ט לחול דאי כרבה ס"ל הא לרבה מן התורה אין אופים מי"ט לשבת כנ"ל. ולמה כ' שהוא מד"ס ואי כונתו דמותר מן התורה משום הואיל אלא דמ"מ איסור דרבנן איכא כמ"ש לעיל בשם הר"ן. ע"כ לא אסרו רבנן משום גזרה שלא יאמרו אופין מי"ט לחול משמע דלחול יותר יש לאסור לאפות מלאפות מי"ט לשבת. ולכן גזרי' ואסרי' אפיה לצורך שבת אטו אפיה לצורך חול. ובאמת שניהם שוין. דבלי סברת הואיל שניהם אסורים מן התורה וע"י הואיל שניהם בין לחול ובין לשבת מותרים מן התורה:

וע"כ מטעם אחר אסרוהו חכמים. וע"ז כתב הרב"י דגם הרמב"ם ס"ל כרבה והא דכתב דמן התורה צורכי שבת נעשי' בי"ט:

אע"ג דרבה משמע דלכתחלה לא הוי ס"ל האי סברא מדא"ל לר"ח ומשום ע"ת שרונן איסור דאורייתא כנ"ל מ"מ לבתר דשמעה מר"ח הודה לו רבה. ולא מצינו בש"ס מחלוקת בזה:

כבר השיגוהו יש"ש דע"כ רבה ס"ל דמן התורה אין צורכי שבת נעשי' בי"ט וכנ"ל. ונ"ל שגם דעת הרמב"ם כן וא"כ ליכא פלוגת' כו' ר"ל דגם דעת הרמב"ם לפסוק כרבה וא"כ ליכא פלוגתא בין הפוסקי' אי קי"ל כרבה או כר"ח. וכ"ע ס"ל דלרבה לולי טעם הואיל אין צורכי שבת נעשים בי"ט מן התורה:

וס"ל כמ"ש בעל המאור. וכמ"ש רמב"ן על דבריו כצ"ל. ור"ל לפמ"ש מ"א דגם הרמב"ם ס"ל כרבה וס"ל דאין צורכי שבת נעשים בי"ט מדאורייתא. א"כ מה זה שכ' הרמב"ם י"ט שחל ע"ש אין אופין כו' ואיסור זה מדברי סופרים כו' עז"כ מ"א דס"ל כבעל המאור ורמב"ן:

דבעל המאור אע"ג דמטעם הואיל מ"מ לכתחלה אסור מ"מ מי"ט לשבת דהוי כשעת הדחק אפי' לכתחלה מותר:

אלא הצריכו עירוב תבשילין מטעמ' דרבה כדי שיברור מנה כו'. ומשמע מדבריו דלטעמיה דר"א כדי שיאמרו כו' ק"ו לחול. ל"ל הכי דא"כ טעמא דעירוב תבשילין משום דלולי עירוב תבשילין יש לגזור שמא יאפה מי"ט לחול. הא הוי גזרה לגזר' דהא מי"ט לשבת דהוי כשעת הדחק יש להתיר אפי' לכתחלה אלא דגזרי' שיאפה מי"ט לחול והא גם אם יאפה מי"ט לחול ליכא כ"א איסור דרבנן דהא א"ל הואיל ומשמע דע"כ ר"א כר"ח ס"ל ול"ל הואיל אבל רמב"ן כ' דאפי' לר"א י"ל דס"ל כרבה ומי"ט לשבת אפי' לכתחלה מותר מן הדין דהוי כשעת הדחק אלא דגזרי' שלא יאפה לחול. ואע"ג דהוי גזרה לגזירה

מ"מ מצינו כמה פעמים היכי דהגזירה קרובה גזרינן גזרה לגזרה והאריך ע"ש. א"כ י"ל דגם הרמב"ם ס"ל דמטעם הואיל יש להתיר לכתחלה מי"ט לשבת דהוי כשעת הדחק ואעפ"כ הצריכו חכמים עירוב תבשילין כדי שלא יאפה מי"ט לחול ואע"ג דהוי גזרה לגזרה צ"ל דס"ל בזה כהרמב"ם דכה"ג גזרו גזרה לגזרה ובזה א"ש מ"ש ואיסור זה מדברי סופרים שלא יבשל מי"ט לחול:

ואע"כ אסור כו' ר"ל דלפמ"ש מ"א דלכ"ע לא קי"ל כר"ח אלא דלצורכי שבת אין נעשים בי"ט מן התורה:ועל ערובי תבשילין גרידי' אין להתיר לבשל מי"ט לשבת וכדא"ל רבה לר"ח ומשום עירוב תבשילין שרינן איסור דאורייתא אלא דמתירים ע"י ע"ת דגם לרבה ליכא איסור תורה דהא אמרי' הואיל. וא"כ סמוך לחשכה דל"ל הואיל וכמ"ש לעיל בשם תוספות דפסחים אין להתיר משום ע"ת גרידי' דאורייתא ולא שרי אלא ע"י הואיל כצ"ל:

ואע"ג שהתו' כ' ריש ביצה כו' וז"ל אך תימ' הואיל והכנה דאוריית' האיך אופים מי"ט לשבת וכ"ת ע"י ע"ת וכי אתי תקנת' דרבנן לעקור הכנה דאוריית. ונראה ליישב דרבה גופיה אזיל לטעמיה דא"ל הואיל כו':

ואפי' לדידן ניח דכל דבר אפיה ובישול ל"ש בי' הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם כו' עכ"ל. הרי שכ' דאפיה ובישול כיון דהוי בעולם ל"מ הכנה ומותר אפי' בלי הואיל. דהא כ' ואפי' לדידן כו' ע"כ כוונתם דהתו פוסקים כר"ח דלא אמרי' הואיל ולא קי"ל בהא כר"ח דמן התורה צורכי שבת נעשים בי"ט דהא דקי"ל בזה כרבה דא"ל הכנה מי"ט לשבת אסור מן התורה. וא"כ נתיר איסור תורה דהיינו הכנה ע"י ע"ת ולזה כ' דאפיה ובישול ל"מ הכנה ואין בו איסור תורה ומותר ע"י ע"ת:

א"כ אפי' סמוך לחשכה דל"ל הואיל ראוי להתיר משום ע"ת גרידי' כיון דאפיה ובישול ליכא איסור תורה מי"ט לשבת דלא הוי הכנה גמורה:

לא כתבו כן אלא למאן דל"ל הואיל כו' ר"ל דהתוס' לא חדשו סברא זו דבאפיה ובישול ל"מ הכנה אלא מהכרח קושייתם לשיטתם דס"ל דלא קי"ל כרבה דא"ל הואיל. וכיון דקי"ל כרבה דא"ל הכנה וצורכי שבת אין נעשים בי"ט מן התורה משום הכנה לזה הוצרכו לחדש באפיה ובישול ל"מ הכנה. אבל לדעת הפוסקי' וכדקי"ל כרבה דא"ל הואיל בלא"ה לק"מ ושפיר אופים ומבשלים מי"ט לשבת ע"י ע"ת. וכיון דאין הכרח מה"ת לחדש דין חדש דבאפיה ובישול ל"מ הכנה אדרבה נשארה סברא חיצונה דהוי הכנה וא"כ שוב אין להתיר אפיה ובישול מיו"ט לשבת ע"י ע"ת גרידא כ"א בצירוף דא"ל הואיל. ובלא"ה דברי התוספות תמוהים ר"ל דהא קושית התו' היא קושית הש"ס רבה

לר"ח במס' פסחים. אע"כ עיקר כונתם למ"ש לבסוף ואפי' לדידן דל"ל הואיל וא"ל הכנה דרבה כו' ר"ל דל"ל צורכי שבת מן התורה נעשים בי"ט:

וכמ"ש מהר"ם לובלין שם א"כ תיקשי מאי מקשה רבה לר"ח לדידך כו' וכי משום ע"ת שרינן איסור דאוריית' והא אפי' לרבה דס"ל צורכי שבת אין נעשי' בי"ט מן התורה משום הכנה מ"מ באפי' ובישול דלא הוי הכנה גמור' ליכא איסור תורה:

אבל אנן קי"ל כו' חוזר אדלעיל שכ' שהתוס' לא כתבו כן אלא למאן דל"ל הואיל וע"ז כ' אבל אנן קי"ל כרבה דא"ל הואיל אפי' בישול ואפיה הוי הכנה ואין לסמוך על ע"ת גרידא אלא בצירוף הואיל א"כ סמוך לחשכה דל"ל הואיל אין לסמוך על ע"ת גרידה ואסור לבשל:

מקדימים כו' כדי שלא יבשלו לצורך שבת סמוך לחשכה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דייסא נ"ל דאפי' כו'** כ"מ בגמ' כו' דאי' דף ט"ז אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא ופריך מ"ש פת דלא משום דבעינן מידי דמלפתי. ופת לא מלפתי. והא דייסא נמי לא מלפתי דאר"ז הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא (ור"ל שמלפתים פת עם דייסא) ואר"נ בריה דר"ז משמיה דאביי מערבים בדייסא אלא מידי דלא שכיח בעינן ופת שכיח ודייסא לא שכיחא א"ד אבל פת לא מ"ט אילימא מידי דלא שכיח בעינן והא דייסא לא שכיח ואר"נ בריה דר"ז משמיה דאביי אין מערבים בדייסא אלא מידי דמלפת בעי' ופת ודייסא לא מלפתי ופסקו הפוסקים כלשנא בתרא דבעי' מידי דמלפת ומ"מ מוכח מלשנא קמא דמידי דמלפת היינו מה שכל העולם מלפת בו אבל אם פרטיי' מלפתים בו ל"מ ובטלו דעתן דאל"כ מאי פריך ללשנא קמא והא דייסא דלא מלפתי ואפ"ה אמר אביי דמערבים בדייסא והא אביי בבבל היה דשם מלפתי' ולדידהו אמר דמערבים בדייסא דהא הם מלפתים בדייסא ולהכי קרי ליה ר"ז טפשא דאכלי נהמא בנהמא אע"כ דגם בני בבל בטל' דעתן ואפילו לדידהו ל"מ מידי דמלפת ובזה לא מצינו דלשנא בתרא חולק:

רש"י כ' כו' שהוא מוכחא מלתא כו'. ר"ל שרש"י כ' אהא דאמרי' פת לא מלפתא וז"ל הלכך לא מוכחא מלתא היא שהרי בכל יום יש לחם עכ"ל. וכ' מהרש"א וז"ל אין פי' שהרי הוא בכל יום ושכיח. דהא קאמר בדייסא נמי דלא מלפתים ולא שכיח. אלא ר"ל שהרי הוא עשוי בכל יום בחול ואינו עשוי לשבת כמו דבר המלפת שעשוי לשבת:

ומוכח מלתא והשתא דייסא נמי דלא מלפתי עשוי בכל יום בחול ואינו עשוי לשבת. מיהו לא שכיחא היא עכ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כבוש**. פירש"י כו' ואזיל לטעמיה ר"ל דרש"י ס"ל דל"מ כבוש אלא בחומץ. הובא בטי"ד בב"י ר"ס ק"ה ע"ש:

בדבר לח אפי' במים דלא כרש"י עבב"י כו' אבל במליח כו' ר"ל דהרב"י כתב ליישב דברי הטור שלא העתיק דמערבים בכבוש. משום דס"ל דכבוש הוי אפי' במים. וכיון דקי"ל דגים קטנים מלוחים אין מערבים אא"כ נתבשלו ה"ה דאין מערבים בכבוש דהא מלוח היינו כבוש. ונדחה ברייתא דמערבים בכבוש מהלכה עכת"ד הרב"י:

וע"ז חולק מ"א דניהו דבמליח אין מערבים כמ"ש בש"ע אפי' דגים קטנים שהדיחן במים חמין כו' והן קולייס האוספני' כמ"ש הרב"י והם מלוחים לכן הדחתן במים חמין זהו בשולן. אבל אם לא הדיחן אין מערבים בהם. מ"מ בכבוש מערבים. דמליח גרע מכבוש. דהא אמרי' בחולין דף צ"ז מליח ה"ה כרותח דצלי וכבוש כמבושל. וא"ל ניהו דמליח לא הוי כמבושל מ"מ ה"ה כצלי. וכמו דמערבים בצלי ראוי להתיר לערב במלוח כמו דמערבים בכבוש לפי שהוא כמבושל. לזה י"ל דהא במשנה קתני דבעינן תבשיל וכן בברייתא אסמיך לה ר"א אקרא דכתיב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. מכאן אר"א אין אופים אלא על האפוי ואין מבשלים אלא על המבושל. ולא הוזכר לא במשנה ובברייתא וקר' צלי כ"א בישול. ואעפ"כ יוצאים בצלי. דצלי בכלל בישול. דגם צלי מיקרי מבושל דכתיב ויבשלו את הפסח וכמ"ש התו' בחולין דף צ"ו ע"ב. אבל מליח ניהו דהוי כרותח דצלי מ"מ לא מצינו דנקרא מבושל. ואינו בכלל תבשיל המוזכר בקר' ומשנה ובברייתא אולם בתשובת ה"ה חכם צבי סי' ק"ל הסכים עס הרב"י דמליח וכבוש דיניהם שוה ובדיעבד אם הניח ע"ת במליח או בכבוש יוצא. אבל לכתחלה אין לערב לא במליח ולא בכבוש. אא"כ הוא שעת הדחק מותר לכתחלה לערב בכבוש או מליח רק שלא יברך רק יאמר נוסח של ע"ת בדין יהא שרי כו':

כדי שיתנו כו'. דזהו שיעור כבישה בחומץ וציר:

עבי"ד סי' ק"ה דזהו דעת הרב"י שם. אבל הש"ך חולק וס"ל דוקא בציר סגי בשיעור זה. אבל בחומץ בעי' שיעור כבישה מעת לעת. ומ"א כ' לעיל סי' תמ"ז ס"ק כ"ח שיש חילוק בין חומץ יין חזק דסגי בשיעור כדי שיתנו מים כו' אבל בחומץ יין שאינו חזק או חומץ שכר בעי' מעת לעת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **פירות כו'** ומיהו במ"מ כו' שכ' פ"ו מהל' י"ט דין ג' ל"ש אלא תבשיל אבל פת לא. וכ"ש פירות דלא עכ"ל משמע הא דכ' אבל פירות כ"ש דלא דהטעם משום דלא מלפתי

דומי' דאיסור פת. ואי ס"ד דמיירי בפירות היין. ת"ל בלא"ה אין מערבים בהן דהא בעי' תבשיל אע"כ מיירי במבושלים ואפי' הכי אין מערבין בהן. דבמקומו של המ"מ לא היה דרכן ללפת בהן:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **עדשים כו'** דוקא אם אין לו כו' ודייק לה הישׁ"ש מדאמרינן בגמ' סומך עליהן משום ע"ת וכ"ה לשון ש"ע ולא אמר מערבין בהן (ועיין בט"ז מ"ש) והטעם דאסור לכתחלה משום ביזוי מצוה:

וצ"ל דוקא במקום שמלפתים בעדשים דאל"כ אפי' להניח תבשיל של עדשים אסור כ"ש בשיורי עדשים:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ששכח כו'** וצ"ע דבסי' ק"ה ס"ח. שכתב שם הא דקי"ל שגג או נאנס ולא התפלל יש לה תשלומין בתפלה הסמוכה לה. אבל הזיד ולא התפלל אין לה תשלומין. וכתב שם מי שלא התפלל כו' מפני שהיה סבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמר אותו עסק שמתעסק בו ובין כך וב"כ עבר הזמן (והיינו על ידי שכחה) מיקרי שוגג ויש לו תשלומין. ודין זה הובא בב"י בשם נ"י שכתב בשם רמ"ה פרק כיצד הרגל. שלמדוהו מהא דאמר רבא שם היה אבן מונח בחיקו ונפלה והזיקה פטור מד' דברים. וכתב הרמ"ה הטעם דמה שהניחו תחלה בחיקו לא מיקרי תחלתו בפשיעה דהא אפשר לשמור האבן. ומה שנפלה אחר כך על ידי שכחה והזיקה זה מיקרי אונס. ומזה למד גם ענין תפלה הנ"ל. הרי דבין לענין איסור ובין לענין ממון שכחה אונס מיקרי ולא פשיעה. ועמ"ש מ"א שם:

סעיף ז

(**ס"ק ז'**) **ואבד ולא אמרינן כו'** בא ליישב דלא תיקשי פשיטא. הא אפי' לא הניח כלל דהיה מקום קצת לומר דיש לקנסו. אפ"ה אם לא היה מזיד רשאי לסמוך על גדול העיר כ"ש מי שעשה כתיקון חכמים ונאבד דיש לו לסמוך על ג"ה. לזה תי' דהוי ס"ד להיפך דמי שהניח ואבד גרע דהרי גילה דעתו כו' וכ"ה בב"י:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שאינו כו'** אבל בר בי רב. ר"ל אפי' לא ידע שמחוייב כ"א לערב כו' מ"מ נקרא פושע דשגגת תלמוד עולה זדון. דה"ל ללמוד כ"ה שם:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **התנה עליו והניח ע"ת**. וכתב שם הטעם דהא ר"א נתן טעם לערובי תבשילין כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת אא"כ התחיל מעי"ט לבשל לשבת והיינו מה

שהניח ערובי תבשילין הוא ההתחלה לבישול שבת כ"ש שאין אופין מי"ט לחול אפי' התחיל מעי"ט. וכיון שהוא חוץ לתחום המערב איך יוכל לסמוך על המערב. ואיך נאמר דהתבשיל שהניח המערב הוא התחלה לבישול של שבת. הא א"א לבא שמה ולאכול ערובי תבשילין בשבת. לכן בעי' שהניח עירובי תחומין ע"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **סומכים כו'** א"צ להודיעו עס"ז ר"ל שלא תטעה מ"ש רמ"א סומכין עליו כוונתו שכ"א יוכל לסמוך עליו לכתחל' כיון דדרכו בכך. עז"כ מ"א דליתא. דודאי הסומך עליו לכתחלה מיקרי פושע וכמ"ש סעיף זה. ומה לו אם הגדול דרכו בכך או לו. אלא רמ"א קאי ע"ד המחבר שכתב או נאנס דסומך על הגדול וא"צ דעת מי שהניחו בשבילו. רק קודם שיבשל אותו שנאנס צריך הגדול להודיעו ומשמע כ"ז שלא הודיעו אסור למי שנאנס שיבשל לשבת. ואין לסמוך על הגדול שודאי הניח והתנה על כל בני העיר דהא מצוה על גדול שיערב בשביל כל בני העיר. ע"ז כתב רמ"א ואם דרך הגדול כו' סומכים עליו בסתמא ר"ל מי שנאנס אין צריך להודיעו ומותר לסמוך על הגדול שמסתמא הניח כיון דדרכו בכך:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **המערב כו'** אעפ"י שמעלה לה מזונות הן אם נותן לה מעות והיא לוקחת לעצמה לחם ובשר וכל צורכי אכילה ממעות שנותן לה הבעל. ובין שהבעל נותן לה קמח ובשר וצורכי אכילה יהיא מבשלת לעצמה ואוכל' בפני עצמה. כיון שאינה אוכלת מתבשילי בעלה צריכה לערב לעצמה ואינה יוצאת בעירוב בעלה. וג"כ מטעם המבואר בס"ק ח' כיון דנתן ר"א טעם לע"ת שיהיה נראה שלא הותר לבשל ביו"ט לצורך שבת. כ"א ע"י הואיל שהתחיל לבשל לצורך שבת מעי"ט. ואיך שייך לומר לגבי אשה שאוכלת לעצמה ואינה אוכלת מתבשילי בעלה. שהע"ת שהונח הוי לגבי האשה שהתחיל' לבשל לצורך שבת מעי"ט דהיינו העירוב תבשילין הא הוא אינה רשאי לאכול מן העירוב תבשילין. אבל ודאי שאר בני בית האוכלים על שלחן בעל הבית אע"ג שלפעמים מבשלין תבשיל א' משלהם ולא משל בע"ה מ"מ יכולים לסמוך על ע"ת דהא עכ"פ יכולים לאכול מן הע"ת דהא אוכלים משל בע"הב וא"כ לגביהו שפיר הוי ע"ת כהתחלה לבשל לצורך שבת מעי"ט:

ול"ד לע"ח. שכתוב בסי' ש"ע סעיף ו' דאשה המקבל' פרס מבעלה אינה אוסרת וא"צ ע"ח לעצמה. וכ"ה בסי' שס"ו סעי' י' וע"ש במ"א ס"ק י"ח. בעד האלמנות. אורחא דמילתא נקט שהאלמנות אין להם דירה בפני עצמו ודרין אצל אחרים. מ"מ אין יכולים לסמוך

על ע"ת של בע"הב לפי שאין אוכלים משל בעה"ב וכנ"ל לכן באינ' יודעת מזכה להם בעה"ב הע"ת ומניח ע"ת גם בשבילן. אבל היודעות צריכות לערב לעצמן. ואין יכולים לסמוך על מה שזיכה להם כמ"ש בסעיף ז':

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **א"י לבשל כו'**. ודאי חול מדאורייתא דהא ידעינן דיומא קמא עיקר ונוהגים קדושה גם ביום שני משום מנהג אבותינו. ועוד דשבות קרובה כו' ושבות דהכא (רחוקה) היא. כמ"ש מ"א ר"ס זה כיון דקיי"ל מדאורייתא צורכי שבת אין נעשי' בי"ט. וא"כ משום ע"ת אין להתיר איסור דאורייתא. אלא דקי"ל כרבה דא"ל הואיל. ואעפ"כ איסור דרבנן איכא וכמ"ש שם מ"א והאי איסור דרבנן התירו חז"ל ע"י ע"ת היינו דוקא שבות קרוב' התירו דהיינו לבשל בי"ט שהוא קרוב לשבת דהיינו ביום ו'. אבל שבות רחוקה דהיינו לבשל ביום ה' דהשבת רחוק לא התירו שבות היכי דאפשר לבשל בקרוב דהיינו ביום ו'. ואע"ג דבר"ן ומ"מ שהזכירו טעם זה לא כתבו לשון שבות קרוב' כו' אלא שבת קרובה כו'. (וע' בספר ח"מ) מ"מ היינו הך. ור"ל לשבת קרובה התירו שבות ולא לשבת רחוקה: **וכדאיתא ס"פ ט"ו דשבת זה הוסיף מ"א מדעתו ואינו כתוב בר"ן**. וכוונת מ"א דאמרי' שם. דכמו שבכל ע"ש היו תוקעים להודיע שנכנס יום השבת ואסורים במלאכה. ה"ה דהיו תוקעים בי"ט שחל בע"ש אע"ג דבי"ט ג"כ אסורים במלאכה. מ"מ היו תוקעין להודיע שיום השבת אסורים אפי' במלאכה שמותר בי"ט. כגון מלאכת אוכל נפש. אבל אם חל יה"כ בע"ש לא היו תוקעים בכניסת שבת דהא אין בין יוה"כ לשבת כו'. ופריך מ"מ ליתקע כי היכי דלידע דשבת חמור מיוה"כ. דיוה"כ מותר בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה פירש"י לנתק מן ירק תלוש העלין מן הקלחים כדי להשוותן שיהיו מוכנים לחתכן ולפרמן בלילה(וע' לקמן סי' תרי"א במ"א ס"ק ב) א"ר יוסף אין דוחין שבות להתיר. פרש"י תקיעת שופר שבות היא. וקאמרת דלדחי' להודיע היתר בקניבת ירק (ור"ל דבשבת אסור קניבת ירק מלתא דפשיטא. דהאי טעמא דמותר ביה"כ כמ"ש להבא לא שייך בשבת) אין דוחין שבות להודיע היתר. ורב ששת ברי' דר"א אמר שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו (ופרש"י לעולם דוחין שבות להתיר אי הוי מבעי לן האי היתר האידנא אבל השתא דלא מיבעיא לן קניבת ירק ביו"הכ שחל בע"ש. שהרי בשבת לא יבשלם. ולא הותר כ"א שיהיו מוכנים במוצאי יה"כ) ולא תהיה תקיעה זו כ"א להודיענו היתר בשנה אחרת כשיחול יה"כ באמצע שבוע לא התירו. דחיוב שבות התירו לצורך דבר קרוב. ולא לצורך דבר רחוק ופריך ושבות קרובה התירו. והתנן יו"ט שחל בע"ש כו' י"ט שחל במוצאי שבת אין תוקעים. ואמאי ליחקע כ"ה דלידעי דשרי בשחיטה

לאלתר (וה"ה כל מלאכת אוכל נפש) אלא מחוורת' כדר' יוסף עכת"ד הגמ'. וא"כ ניהו דאדחי תי' דר"ש ברי' דר"א דס"ל דאפי' להתיר התירו שבות קרובה. אלא אמר' להתיר לא התירו שום שבות אפי' קרובה. אבל סברתו אמת דשבות לאסור דהתירו היינו דוקא שבות קרובה. כי בזה לא נדחה סברת ר"ש בדר"א. וע' בפסחים דף מ"ז ע"א ובספר ח"מ בשעת ערובו וזה לטעם שני כצ"ל ר"ל לטעם שני דשבות רחוקה לא התירו. י"ל דוקא באפשר לתקן ע"י שבות קרובה דהיינו לבשל בי"ט שני. וא"כ כה"ג דא"א לבשל ביום שני הותר גם שבות רחוקה:

דנדון דהכא אינו ממש דומיא דהאי דמס' שבת דשם אפי' א"א ע"י שבות קרובה מ"מ לא הותר שבות רחוקה. דאפשר לחלק בין הכא להתם:

אבל נטעם ראשון אסור כצ"ל. ר"ל לטעם א' משום די"ט שני מן התורה חול:

לכתחלה כו' הוא ס"ק חדש. וקאי על מ"ש בסעיף י"ד דלכתחלה לא יסמוך עליו לי"ט אחר. והיינו אם מניחו ערב פסח כדי לסמוך עליו גם בשבועות הבא אחריו זה אסור לכתחלה עז"כ מ"א דה"ה אם מניח רק ליום טוב אחד אלא שמקדים להניחו איזה יום או יומים קודם י"ט אסור לכתחלה. וטעם אחד לשני הדינים מ"ש רמ"א ומ"ש מ"א דאנו מחמירים כשני הטעמים שנתנו להנחת ע"ת וכמ"ש ר"ס זה. דרבא אמר כדי שיברור מנה יפה לשבת ורא"א כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת כו' א"כ לרבא אם מניח ע"ת בערב פסח כדי לסמוך בעצרת הבא אחריו מ"מ יש לחוש בעצרת ישכח ולא יזכור מן ע"ת שהניח ע"פ ולא יברור מנה יפה לשבת וכמ"ש הרא"ש וכן אם מקדים להניחו קודם עי"ט איכא למיחש שבעי"ט ישכח שהניח ע"ת ולא יברור מנה יפה לשבת:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **נאכל כו'**. אבל אם נאכל הפת אין בכך כלום כמ"ש ס"ב דבדיעבד סגי בתבשיל לחוד:

אין צריך לערב עיין סעיף כ"ב יש"ש. ר"ל דלא תימא דהוי כלכתחלה. כיון דאפשר להניח ע"ת ביום ראשון על תנאי כמ"ש סעיף כ"ב. לזה כ' דא"צ וסיים יש"ש הטעם וז"ל מאחר שדעת הרמב"ם שלא להתנות האידנא כלל הובא בטור בסי' תקכ"ח (וטעמו כיון דבקיאים בקביעא דירח'. וידעינן דיומא קמא יו"ט ושני חול אלא משום מנהג אבותינו קבעו חז"ל לעשות גם בשני יום טוב והיינו מתורת ודאי ולא מתורת ספק וא"כ איך יתנה אם היום קדש כו' וכן למחר. הא ידע שיום שני חול ועיין במ"מ שס פ"ו מהל' י"ט שהאריך בטעם זה) וניהו דלא קי"ל כוותיה כו' מ"מ לכתחלה בלא צורך למה כעשה כנגדו עכ"ל יש"ש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **יכול כו'** ומ"מ יניח אותו לל"מ משום הואיל ואיתעביד ביה חדא מצוה ועשה בו גם מצות אחרות:

סעיף יז

(ס"ק יז) להניחו לשבת אבל אסור להניחו לחול דדוקא להניחו לשבת שרי דהא בשלו בהיתר כשהי' ע"ת קיים:

והיה מותר לבשל לצורך שבת. אע"ג דנתכוין בשעת בישול לצורך י"ט. אין כוונה זו אוסרו דהא אפי' במערים ומבשל ואומר לצורך י"ט ואח"כ מניחו לשבת הי' מותר מצד הדין אלא דגזרו שכ"א יערי' ויתבטל תקנת חכמים שתקנו לערב ע"ת ובנדון דהכא דליכא הערמה מותר להניחו לשבת ולבשל עכשיו לצורך י"ט. אבל להניחו לחול ודאי אסור דהא לצורך חול ל"מ ע"ת. וכן אם עשאו לצורך י"ט ורוצה עכשיו להניח לחול הוי ודאי הערמ' ואסור:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מותר כו'**. **וכדעת הרא"ש וכ"מ בגמ' כו'** דאמרי' דכ"ב ע"ב אר"ה מי שלא הניח ע"ת אופין לו פת א' ומבשלים לו קדרה א' ומדליקין לו את הנר וכ' הרא"ש וז"ל ומדליקין לו את הנר דקאמר היינו נר א' כמו פת א' וקיתון א' אע"פ שלא פי' כן לכן נהגו כשמניחים ע"ת לו' ולאדלוקי כו' אע"פ שפירשתי לעיל שלא תיקנו ע"ת אלא לעיקר סעודה היינו שא"צ לעשות העירוב אלא מפת ותבשיל שהוא עיקר סעוד'. אבל צריך להזכיר כל דבר שאסור לעשות בלא עירוב עכ"ל הרא"ש ואם כן ניהו דהרי"ף ורמב"ם חולקים בזה על הרא"ש. וס"ל דאפי' להזכיר א"צ כ"א דברים שהן עיקר סעודה דהיינו לאפויי ולבשולי מ"מ מודים להרא"ש אם לא עירב כלל אפי' להדליק נר אסור כ"א נר א' וכדדייק הרא"ש דמסתמא הדלקת נר דומי' דפת א' וקיתון א':

ועוד דלכתחלה כו' ר"ל אפי' תימ' כהב"ח דלהרי"ף והרמב"ם דמותר להדליק. מ"מ גם הב"ח מודה דלא קי"ל כוותייהו אלא שכתב לסמוך עליהם במקום מצוה. דהיינו נר שבת. לכן כתב מ"א דהא נר אחד מותר לכ"ע ויותר מנר אחד אין חיוב בשבת. ואף ע"ג דכל מה שמוסיף נרות הוי שמחה יתירה ושלום בבית יותר כמ"ש בסי' רס"ג סעיף ח' מ"מ אין זה כדאי לעבור ע"ד הפוסקים האוסרים:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **שיתן כו'** במשיכה ולא בק"ס כמ"ש סי' ס"ו ס"ק ט"ו. והטעם דמשיכה אינו נראה כ"כ כמקח וממכר כמו ק"ס וניהו דאפי' ע"י משיכה אסור מ"מ לצורך מצוה התירו משא"כ ק"ס וכמ"ש המרדכי:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **המלאכות כי' וכ' הב"ח וכ"כ הט"ז ובתשובת הרא"ש כו'** הוא בט"ז ס"ק י"א שכ' דאין לשחוט מי"ט א' לשבת כ"א בי"ט שני משמע עכ"פ דבי"ט שני מותר לשחוט לצורך שבת ואע"ג שבנוסח של הרא"ש ג"כ לא הוזכר לשחוט ואפ"ה התיר לשחוט:
ומ"מ נ"ל שטוב כו' ובס' ח"מ כ' שלא די במה שהשוחט מזכירו. אלא טוב שכל בעה"ב יזכרנו. דאל"כ אם יצטרך בעה"ב לשחוט. כיון דהוא לא הזכיר שחיטה הוי לדידיה השחיטה כאלו לא עירב. וא"כ גם אחרים אסורים לשחוט לו. דהא כל מה שאסור לו גם אחרים אין עושים לו כ"א כדי חייו. ואע"ג שכ' מ"א לעיל סי' תצ"ח ס"ק ט"ז דהאידנא אין נוהגים לשחוט בי"ט כלל. מ"מ נ"מ כשצריך לו או במסוכנת דכ' מ"א שם דיש להקל.

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **אסור כו'** כיון שא' י לבשל לעצמו כו' ר"ל כמו שאסור לבשל לאחרים בשבת כיון שא"י לבשל לעצמו. ה"ה לצורך אותו יום שהוא י"ט ג"כ אסור לבשל לאחרים כיון שאסור לבשל לעצמו לצורך היום כיון דהוא מתענה ואין לו צורך בו. כן אסור לבשל לאחרים אפי' לבו ביום:
ואין להתיר כו' כגון לאפות כו'. ר"ל הא דתנן בפסחים דף מ"ו כיצד מפרישים חלה בטומאה בי"ט של פסח דהיינו שהעיסה טמאה. וא"כ החלה ממנה אסורה באכילה אפי' לכהן ס"ל לר"א דלא יקרא עליה שם חלה עד שתאפה דאי יקרא עליה שם חלה לא יהיה שרי לאפותה דהא אסורה לכל והוי האפיה שלא לצורך ואם יניחנ' עיסה תחמיץ ויעבור על ב"י ור' יהושע ס"ל דקורא לה שם ולא יאפנה. ואפילו תחמיץ אין בכך כלום דהא לאו חמץ דידיה הוא אלא של כהן ומסיק הש"ס מ"ט דר"א הא שפיר קאמר ר"י. ומשני דר"א ס"ל דעובר בב"י על החלה כיון דאי בעי מתשל עלה והדרא לטבלה. והקשו רש"י ותוס' אם כן ה"ל לקרות עליה שם ולאפותה. אע"ג דחלה טמאה אסור'. מ"מ רשאי לאפותה משום דא"ב מתשל עלה. ויפריש חלה אחרת אם כן חלה הראשונה חזי' ליה. ותי' כיון דאפשר לתקן בלי הואיל והיינו שלא יקרא עליה שם למה נסמוך על הואיל. וגם באופה מי"ט לחול ק"ל כרבה דאינו לוקה משום הואיל ואי מקלעי ליה אורחים כו':

מי שמתענה בר"ה כו' ל"ד ר"ה ה"ה שאר י"ט. אלא נקט ר"ה אורחא דמלתא דהרבה ב"א שדרכם להתענות בר"ה וכמ"ש סי' תקצ"ז:

דבזה מודה כו' ר"ל דבפסחים דף ס"ח ע"ב פליגי ר"א ור"י בקרא דפעם אחד כתיב עצרת תהיה לכם. ופעם אחד עצרת לה'. וסבר ר"א או כלו לה' דהיינו שילמוד כל היום או עבודת ד' אחרת. או כלו לכם. ור"י ס"ל דבעינן חציו לה' וחציו לכם וקי"ל כר"י. וא"כ בנדון זה שמתענה דא"י לקיים חציו לכם מודה ר"י דבעינן כלו לה'. וא"כ אינו רשאי לבשל לאחרים דהא באותה שעה מבטל מעבודת ה':

ולפי מ"ש כו' לא שרי לכתחלה כו' ר"ל א"כ לפ"ז א"צ לחלוקו של מהרי"ו בין היאיל דהכא ובין הואיל דחלה ודאופה מי"ט לחול כיון דאין לסמוך לכתחלה על הואיל כיון דמ"מ אסור' דרבנן איכא:

ומשמע מזה דאפי' משרתת (או אשה שיש לה בעל) דלא שייך גבה טעם השני כיון שצריכה לעסוק כל היום בעבודת ה'. אינה רשאי לבטל מעבודת ה' ולבשל לאחרים דהא המשרתת והאשה רשות אחרים עליה לעשות להם מלאכתן ולא ברצונה תלי' מלתא. מ"מ אסור' לבשל לבעה"ב שלה או אשה לבעלה משום טעם ראשון שכתב מהרי"ו:

שלא כמ"ש הלבוש סי' תקצ"ז להתיר למשרת' המתענה מטעם הנ"ל ועמ"ש שם:

ובי"ט שחל ע"ש כו' אפי' לצורך עצמו אפי' הניח ע"ת. דהא על הע"ת גרידא לא היינו סומכים להתיר איסור דאורייתא לבשל מי"ט לשבת. אלא כיון דמטעם אי מקלעי ליה אורחים ליכא רק איסור דרבנן סמכינן על ע"ת וכמ"ש ר"ס זה. ולגבי המתענה ל"ל הואיל ואי מקלעי כו' דהא אפי' מקלעי ליה אורחים אסור לבשל בשבילם כמ"ש מהרי"ו. וא"כ לגבי דידיה מן התורה אסור לבשל מי"ט לשבת ועל ע"ת גרידי' לא סמכינן להתיר איסור תורה:

ומ"מ אחרים כו' מדסתם משמע אפי' אין מקנה קמחו לאחרים מ"מ שרי אף ע"ג דבעלמא ק"ל דגם קמחו נאסר ואין אחרים רשאי לאפות או לבשל לו מקמחו אלא צריך להקנות להם היינו דוקא אם לא הניח ע"ת קנסוהו דגם קמחו נאסר. משא"כ זה המתענה ניהו דהוא נאסר אבל קמחו לא נאסר דהא הניח ע"ת אלא שדבר אחר גרם לו שהוא נאסר דהיינו התענית מ"מ קמחו נשאר בהתירו:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **וי"א כו'** דאפי' בי"ט. ועכ"פ כתב הט"ז דאפילו כשהוא י"ט ע"ש. צ"ל שיהיו הקדרות חלוקי' במיני' או בטעמים.

סעיף כה
(**ס"ק כה**) **בעירוב זה ומברך בתחלה**. ש"ג ועיינתי בש"ג ולא מצאתיו. אך בס' כה"ג כתב וז"ל ויכול לערב בתנאי ואע"ג דמערב מספק מברך עליו על מצות עירוב דאין זה ספק כשאר ספקות דאין מברכין עליו הגהת הרי"ף במסכת ביצה פ"ב עכ"ל:

סעיף כז
(**ס"ק כז**) **או בשוגג כו'** דבשוגג שרי בכל ענין דלא כא"ז. ר"ל דהא"ז כתב הכל לפי ראות עיני החכם. משמע שצריך חקירת חכם אם אין ערמה אבל רמ"א ס"ל דא"צ חקירה ומן הסתם מאמינים לו שהיה שוגג אם לא שיש רגלים לדבר שמשקר והערים:

סעיף כח
(**ס"ק כח**) **והותיר א היינו קדר' א'**. ר"ל שלא תטעה שהותיר חצי קדרה ג"כ אסור או מה שכתב והותיר א' ר"ל חתיכה א' מן התבשיל ושאר תבשיל שבאותה קדרה אכל היום דבאמת כה"ג שרי כיון שאכל מקצת מן אותה קדרה כמ"ש סעיף כ"א. אע"כ מיירי שהותיר קדרה שלמה ולא אכל ממנה כלל היום:

סימן תקכט

סעיף א
כ' מ"א ברמב"ם כו' בעובדא דר"א הוא רפ"ב דביצה:

וגם רב לא כו' ביצה דף ד':

ול"כ דהאידנא כו' ר"ל דוקא בימי הש"ס שהיו דורשים דינים תוך הדרשה וכמ"ש במס' כריתות דף י"ג ע"ב אהא דרב לא אוקי אמור' מיומא טבא לחבריה משום שכרות ושכור אסור להורות ופריך וניקו אמורא ולא לורי ומשני כל היכי דיתיב רב אי אפשר בלא הוראה. אבל עכשיו דאין דורשין דינים מוטב לדרוש אחר כו':

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **מיהו כו'** לשיטתיה אזיל כו' ר"ל לשיטתיה אין ברירה כ"א להתיר לאכול אחר זמן אסורו דהיינו אחר זמן מנחה ולכן לא הותר לו כי אם מעט פת דהיינו מעט יותר מביצה דהו' שיעור סעודה ג' כמ"ש ר"ס רצ"א:

אבל אנן כו' עד מנחה קטנה כמ"ש סי' רמ"ט ואע"ג דבערב סוכות כ' בסי' רל"ט סעיף ג' בהגה דלא יאכל מחצות היום ואילך ע"ש הטעם מ"מ הכא ודאי לא איירי בערב סוכות דהא הש"ע מיירי בעי"ט א':

וא"א שיחול שבת בערב סוכות דא"כ יום א' דסוכות ביום א'. והא קי"ל לא אד"ו ראש. וגם בערב פסח (ועיין בחק יעקב סי' תע"א) ע"כ לא מיירי דאז א"א לקיים סעודה ג' בפת כמ"ש סי' תמ"ד אע"כ מיירי בערב שבועות דוקא. ועז"כ רמ"א ואסור לאכול כו' כמו בערב שבת. ולכן הקשה מ"א דבערב שבת מבואר סי' רמ"ט דמותר עד זמן מנחה קטנה. וא"כ יוכל לאכול סעודה ג' בזמן היתר. דהיינו אחר זמן מנחה גדולה וקודם זמן מנחה קטנה ואז יוכל לאכול יותר ממעט פת:

עסי' רצ"א. ושם כ' מ"א ס"ק ח' דאם חל י"ט במ"ש מ"מ אם יודע שיהיה יוכל לאכול קודם שעה עשירית לא יחלק סעודת שחרית לשנים כדי לצאת בזה ידי סעודה ג' כמ"ש שם. וכ"מ סי' קפ"ח. שכתב אם שכח יעלה ויבא בבהמ"ז אם הוא ראש חודש א"צ לחזור ולברך ברהמ"ז דהא אי בעי לא אכל פת אבל אם שכח יעלה ויבא בבהמ"ז ביו"ט צריך לחזור ולברך דבי"ט חייב לאכול פת. וסתם ולא חילק בין סעודת לילה לסעודת יום אלמא דבין ביום ובין בלילה צריך פת:

יאכל ביום ב"פ כמ"ש סי' רצ"א וכ' שם מ"א דכה"ג יקדש ביום קידוש של לילה. דהא לא קידש בלילה וגם אם קידש בלילה הא לא יצא דהא אין קידוש אלא במקום סעודה וכ"כ פה בס' א"ר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **על היין כו'** ע"ש בתוס' הטעם והטעם פסח לפי שהוא יום גאולה וחירות. ועצרת משום דאפי' לר"א בפסחים דף ס"ח ע"ב דפליג על ר"י וס"ל דברצון אדם תלי' אם ירצה יהיה כל היום לה' דהיינו ללמוד או להתפלל כל היום או כלו לכם. דהיינו לאכול כל היום. מסקי' שם דבעצרת כ"ע מודים דבעינן נמי לכם. דהיינו שצריך לאכול ולשמוח בר"ה לפי שהוא תחלת השנה עושים כן לסי' טוב. ושמיני עצרת לפי שהוא חשוב והוא רגל בפ"ע. אבל י"ט א' של סוכות לא משום דהעם טרודים במצות סוכה וד' מינים ואין להם פנאי להכין הרבה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ולא נהגו כו'** וכ"מ בסוכה כו' דתנן דף כ"ז ע"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה א' ביום וא' בלילה. דברי ר' אלעזר. וחכמים אומרים אין לדבר קצבה. חוץ מליל י"ט א' דחייב דגמרינן בג"ש ממצה. דלילה א' חובה לאכול מצה. וההבנה הפשוטה במ"א דאי ס"ד דבעי למיכל בי"ט סעודה ג'. א"כ אמאי אמר ר"א י"ד סעודות הא ט"ו נינהו עם סעודה ג' של י"ט א'. ולפ"ז מקשים העולם. ואלא מאי דא"צ לאכול סעודה ג' בי"ט. מ"מ תיקשי דהל"ל ט"ו סעודות. דהא תוך ז' ימי סוכה ע"כ איכא יום שבת.

ובשבת ע"כ צ"ל ג' סעודות. ובאמת קושיות העולם קושיא בלי דברי מ"א דאם נאמר דגם בי"ט צ"ל ג' סעודות כ"ש דקשה טפי דה"ל ברוב שנים ט"ז סעודות. אכן לענ"ד בין קושיות מ"א ובין קושית העולם לק"מ דאיתא התם מ"ט דר"א דכתיב תשבו כעין תדורו מה דירה א' ביום וא' בלילה אף סוכה א' כו' וחכ"א מה דירה אי בעי אכיל וא"ב לא אכיל אף סוכה אי בעי כו' חוץ ליל י"ט א' דגמרינן מחג המצות כנ"ל. והקשו התוס' ור"ן על חכמים דאמרי בסוכה אי בעי אכיל וא"ב לא אכיל והאמר' בברכות אם שכח יעלה ויבא בבהמ"ז בי"ט צריך לחזור ולברך בהמ"ז דחייב לאכול פת. ותי' הר"ן מאי דאמרי רבנן א"ב אכיל וא"ב לא אכיל היינו משום מצות סוכה. אבל משום י"ט ודאי צריך לאכול פת. ונ"מ אם ירדו גשמים דבליל י"ט צריך לאכול עכ"פ כזית פת בסוכה אבל בשאר ימים אם ירדו גשמים די אם אוכל פת חוץ לסוכה. ויוצא משום אכילת י"ט עכת"ד וגם להר"ן צ"ל וליישב לשון חכמים שאמרו מה דירה אי כו' וא"ב לא אכיל. הא תוך ז' ימים עכ"פ איכא יום השבת דצריך לאכול פת ג' פעמים ע"כ גם כן צ"ל כדברי הר"ן שכוונת חכמים במה שאמרו מה דירה כו' א"ב. לא אכל מצד טבע האדם ומנהגו. ומה שחייב לאכול בשבת היינו משום מצות יום השבת כן בסכה א"ב לא אכל מצד מצות סוכה. ולפ"ז ל"מ דראיית מ"א ליתא דאפ"ת שחייב לאכול בי"ט סעודה ג'. מ"מ א"ש מה שאמר ר"א י"ד סעודות ולא יותר דהא חייב לאכול בסכה אמר ר"א בזה די י"ד סעודות מה דירה כו' וסעודה ג' היא מצד מצות י"ט ולא משום סכה ואינו חייב לאכלו בסכה אם ירדו גשמים. וגם קושית העולם לק"מ דגם מסעודה ג' בשבת לק"מ והכי אמר ר"א מה דירה א' כו' בכל ז' הימים מצד טבעי ומנהגי בני אדם כמו שצ"ל לרבנן כנ"ל אלא אין כוונות מ"א כהבנה הפשוט'. אלא ראייתו מדברי הש"ס אח"ז דתנן בסיפא דמתני' ועוד אמר ר"א מי שלא אכל י"ט ראשון (כ"ה גרס' הנכו' כמ"ש מהרש"א) ישלים ליל י"ט אחרון ופריך והאר"א י"ד סעודות חייב לאכול בסכה ופירש"י דבי"ט אינו יושב בסכה ואם ישב בסכה עובר על בל תוסיף. וא"כ מאי השלמה דסכה איכא ומשני (אמר בירא) אר"א חזר בו ר"א. ופי' רש"י חזר בו ר"א ומודה לחכמים דאין לדבר קצבה. חוץ מליל י"ט א'. אלא דבהא פליג על רבנן וס"ל דיש לו תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן י"ט א' אפי' בי"ט אחרון עכ"ל וא"כ הוכחת מ"א דאי ס"ד דחייב לאכול ג' סעודת בי"ט ע"כ צ"ל כנ"ל דסעודה ג' איננה כ"א מצות י"ט ולא משום מצות סוכה ואם ירדו גשמים אוכלו חוץ לסכה כמ"ש הר"ן כנ"ל א"כ תיקשי למה הוצרך לו' חזר בו ר"א. הל"ל דמ"ש מי שלא אכל בי"ט ראשון ר"ל סעודה ג' דא"צ סכה ישלים בליל י"ט אחרון וא"ש אלא ע"כ דאינו. חייב לאכול בי"ט

סעודה ג' כלל. וא"ל דאכתי תיקשי מאי פריך הש"ס דלמא מיירי שחל י"ט א' בשבת ולא אכל סעודה ג'. ז"א חדא דדוחק להעמיד המשנה דוקא שחל י"ט א' בשבת:
וגם אם חל י"ט א' בשבת ליכא למימר דסעודת שבת יש לו השלמה בשבת אחרת ודוקא סעודת י"ט דומי' דהשלמת דקרבנות כמו שכתב רש"י:
וכ"כ תי"ט פ"ה דמעש' שני דתנן התם ערב י"ט ראשון של פסח של שנה רביעית מן השמיטה ועי"ט ראשון של פסח של שביעי' היה צריך לבער מן הבית כל תרומות ומעשרות שה"ל וליתנן לבעליהן תרומה לכהן מעשר ראשון ללוים מעשר ב' לאכלו בירושלים. מעשר עני לעניים. ובמנחה בי"ט אחרון של פסח היה מתודה. דהיינו פרשת בערתי הקדש מן הבית והקשה בירושלמי למה לא התודה בשעת הביעור דהיינו ערב פסח ומשני משום שהיה משייר לעצמו ממעשר שני מה שהיה ראוי לאכילת ימי החג ולא היה אפשר לו' בערתי הקדש:
ופריך ויתודה בי"ט אחרון שחרית. ומשני עד כאן מצוה לאכול סעודת י"ט ולא ביער הכל וא"א דבי"ט חייב לאכול סעודה ג' גם במנחה לא ה"ל להתודות עד סמוך לחשכה. דהא עדיין צריך לאכול סעודה ג':
טוב שיאכל פירות. דלי"א סוף סי' רצ"א יוצא בפירות ידי סעודה שלישית:

סימן תקל

סעיף א

(**ס"ק א**) **לפי צורך כו'**. משמע דס"ל כו' דיש מחלוקת בין הפוסקים בענין איסור מלאכ' חה"מ. יש מהם סוברים דכל המלאכות שנאסרו אין אסורן כ"א מדרבנן. וכל הדרשות שהובאו בש"ס בחגיגה דף ח"י כולם אסמכתו' הן. דאי ס"ד דאורייתא וכי יקילו חכמים כל כך להתיר כמה ענינים בחה"מ כגון דבר האבוד וצורכי רבים וצורך המועד ויתר הדברים שיתבארו התירו בסימנים הבאים אף שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולפעמים אפי' בקום ועשה כשמצאו טעם נכון לדבר כמ"ש התוס' ביבמות דף פ"ט ע"ב בד"ה כיון דלא כו' מ"מ אין מן הראוי להקל כל כך הרב' כמו שהקילו בחה"מ. א"ו דכל האסורים בחה"מ. אינו אלא מדרבנן. ויש פוסקין דכולם דאורייתא. והא דהקילו בכמה דברים הוא עפ"י הרשות שניתן לחכמים מן התורה במלאכות חה"מ. וכדרשינן בחגיגה דף ח"י כתיב ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה'. מה שביעי עצור ממלאכה כדכתי' בהאי קרא לא תעשה מלאכה. אף ששת ימים עצורים. אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששת ימים עצורים בכל מלאכה. ת"ל וביום השביעי

עצרת. השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששת ימים עצורים בכל מלאכה הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לו' לך כו' איזה מלאכה אסורה ואיזה מותרת עכ"ל הגמ'. ודייק מ"א מל' רמ"א דסבירא ליה הכי דעיקר אסורו מן התורה אלא שנמסר הדבר לחכמים וע"ז א"ש לשון רמ"א שכתב לפי כו' שהיה נראה לחכמים להתיר. דמן הסבר' היינו אוסרים כל המלאכות. דלא הוי ידעינן איזה מהן מותרת ואיזה אסורה אבל אי הוי ס"ל לרמ"א כהפוסקים דכל מלאכות חה"מ הם רק מדרבנן. א"כ לולי תקנות חכמים היה כל המלאכות מותרות ה"ל לרמ"א לו' איפכא מה שהיה נראה לחכמים לאסור אסרו:

והב"ח הכריע כהרמב"ן והוא דע' ג'. שיש מהן מן התורה ויש מהן מדרבנן מן התורה כל שהוא צורך המועד שרי בכל ענין מדהתירה התורה בי"ט אוכל נפש. א"כ מסברא בחה"מ דקיל נחתינין דרגא וראוי להתיר אפי' אינו לצורך אוכל נפש רק לצורך המועד וגם אפי' אינו צורך המועד אלא שהוא דבר האבוד יש להתירו מדהוצרך הכתוב לאסור בי"ט דבר האבוד מדכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו. ופירש"י שדבר האבוד מיקרי מלאכת עבודה. מכלל דבחה"מ שרי דאי לא מצינו בשום מקום חילוק בין סתם מלאכה שאינו דבר האבוד ובין דבר האבוד ל"ל קרא בי"ט תיבת מלאכת עבודה לאסור אפי' דבר האבוד דמה"ת נחלק ביניהם ונתיר דבר האבוד א"ו דבחה"מ מותר דבר האבוד קמ"ל קרא די"ט חמיר ואסור אפי' דבר האבוד. אבל מה שאינו דבר האבוד וגם אין בו צורך המועד אסורים מן התורה בחה"מ:

וחכמים הוסיפו לאסור כמה דברים אף שהם צורך המועד או יש בהן דבר האבוד כאשר יתבאר בסימנים הבאים וע"ש בב"ח שהאריך:

ובסי' תקכ"ח משמע כו' הוא ממ"ש שם סעיף א' ומזפת החביות בין קטנים ובין גדולים. והוא מחלוקת אמוראי דשמואל מתיר חבית קטנה דליכא טרחא יתירא אבל לא גדולה דאיכא טרחא יתירה ורב דימי מנהרדעי מתיר חבית גדולה דאיכא הפסד הרבה דדרך ליתן בו יין הרבה. אבל קטנה לא. ופסק הרמב"ם וכ"נ מהרא"ש כדברי שניהם להקל הואיל ואיסור מלאכ' בחה"מ דרבנן. וכן פסק בש"ע שם:

דאמרי' המחלל כו' הוא במס' פסחים דף קי"ח ע"א (וכ"ה במס' מכות דף כ"ג) אמר רב ששת משום ראב"ע כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"ז שנאמר אלהי מסכה לא תעש' לך. וכתיב בתריה את חג המצות תשמור. ופי' רשב"ם כל העושה מלאכה בחה"מ. דכתיב את חג המצות תשמור ונפקא לן מיניה במס' חגיגה איסור מלאכה בחה"מ עכ"ל. וכעין זה פירש"י במס' מכות. אלא צ"ב דמל' מ"א משמע דבא להביא ראיה דעכ"פ אפילו נאמר כהפוסקים דמלאכת חה"מ הוא דרבנן אעפ"כ עונשו גדול שדומה לעע"ז.

א"כ אין ראיה מרש"י דרש"י לשיטתיה אזיל דס"ל במועד קטן ר"פ מי שהפך דמלאכות חה"מ הוא דאורייתא. וכ"כ התוס' ע"ש רש"י במס' חגיגה דף י"ח ע"א בד"ה חולו ש"מ דרש"י במס' מ"ק ס"ל דמלאכות חה"מ אסורים מדאורייתא וגם רשב"ם אפשר ס"ל דהוי דאורייתא. ואם נאמר דכוונתו דלמ"ד דהם דרבנן וכל הדרשות שהובאו במס' חגיגה הם רק אסמכתא כמו לדידיה צ"ל דהאי הקישא שהקיש ראב"ע בפסחים ובמכות לעע"ז ג"כ הוא אסמכתא א"כ אפי' למ"ד דרבנן עונשו גדול. דא"כ תיקשי מנ"ל למ"א דלמא מ"ד דרבנן לא מוקי האי הקישא למלאכות חה"מ וכנראה מדברי הרמב"ם פ"ו מהל' י"ט דין ט"ז שכתב וז"ל כשם שמצוה לענג ולכבד השבת כך כל ימים טובים כו' וכבר בארנו הכיבוד והעינוג בהל' שבת וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בעי"ט מן המנחה ולמעלה כע"ש. שדבר זה בכלל הכיבוד. וכל המבזה את המועדות כאלו נטפל לע"ז. והוא מדברי הש"ס הנ"ל כמ"ש הכ"מ:

הרי דלא פירשו לענין העושה מלאכה בחה"מ. והיינו דאזיל לשיטתיה דס"ל איסור מלאכת חה"מ הם דרבנן. וא"כ דברי מ"א צ"ב אח"ז ראיתי בס' חמד משה שהקשה על מ"א מדברי התוס' חגיגה דף י"ח שכתב בד"ה חולו ש מ כו' בסה"ד וז"ל ולא כפי' רשב"ם שפי' בערבי פסחים גבי כל המבזה את המועד כגון שעושה מלאכה בחה"מ והא ליתא דמדרבנן הוא כדפרישית עכ"ל הרי שכתבו התו' להדיא אי מלאכות חה"מ דרבנן לא קאי המבזה את המועדות לענין מלאכות חה"מ עכת"ד ויפה הקשה ובדוחק צ"ל דאיתא לכוונות מ"א דאפי' למ"ד דרבנן עונשו גדול דהא חזי' למ"ד דאורייתא חמיר כ"כ שדומה לעע"ז א"כ אפי' למ"ד דרבנן ניהו דלא חמיר כ"כ. מ"מ חמיר הוא דודאי לא יחלקו הפוסקים מהיפך להיפך דלמ"ד דאורייתא חמיר כעע"ז ולמ"ד דרבנן יהיה איסור קל. ועיין בסנהדרין דף צ"ט ע"א ובפ"ג דאבות ובסי' קפ"א סעיף ז' משמע דדי באכילת פירות דאמרינן אם שכח בבהמ"ז בשבת רצה. או בי"ט יעלה ויבא וכבר התחיל ברכת הטוב והמטיב. צריך לחזור לראש בהמ"ז:

דשבת וי"ט לא סגי דלא אכיל פת אבל בר"ח אם שכח יעלה ויבא בבהמ"ז אינו חוזר לראש בהמ"ז דאין סעודת ר"ח חשובה כ"כ דא"צ לאכול פת וסגי אם אכל פירות רק שלא יתענה. וכתב שם דחה"מ דינו כר"ח. א"כ ע"כ צ"ל דגם בחה"מ אינו חייב לאכול פת:

ומ"מ לכתחלה נ"ל מצוה לאכול פת. אפשר נתכוין להא דכתב הרב"י בחבורו הארוך בשם תשב"ץ שכתב וז"ל דבחה"מ אין מחזירים אותו כ"א בסעודת שחרית ובשל לילה. אבל אם אכל בחצי היום סעודה אחרת אינו חוזר עכ"ל. הרי דלדעת תשב"ץ צ"ל פת בחה"מ פעם א' בלילה ופעם אחד ביום:

וניהו דלא קי"ל כוותיה בסי' קפ"ה לענין בהמ"ז לחזור ולברך בהמ"ז מ"מ לכתחלה יש להחמיר כדבריו ולאכול פת:

סימן תקלא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אנוס כו'** דלא מוכחא מלתא כו' והוא גם טעם דאפי' גילח קודם המועד דאסור לגלח במועד דלא כר"ת דמתיר והיינו ג"כ משום דלא מוכחא מלתא כ"כ:

ואפילו לא היה להם אומן מעי"ט. ונודע זה לכל בני העיר כגון שנאבד לאומן אבדה בעי"ט והיה טרוד עי"ז ואין להם אומן אחר. מ"מ לא מוכחא מלתא כ"כ ויש לחוש לאחרים הבאים ממקום אחר ועיין בב"י.

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שהתירו כו'** והב"ח פסק כו' דבירושלמי מקשה על המשנה דקתני ומנודה שהתירו לו ברגל. ממ"נ אי התירו לו קודם הרגל ה"ל לגלח קודם הרגל ולמה הותר לו הגילוח ברגל. ואי לא התירו לו קודם הרגל ג"כ אין להתיר לו הגילוח ברגל דה"ל לפייס לב"ד שיתירו לו קודם הרגל והיה אפשר לו לגלח קודם הרגל ומשני דמיירי שהתירו לו קודם הרגל אלא שיום שלשים מן זמן ויום שנידוהו הוא בי"ט. ופי' דבריו ניהו דקי"ל בין שנידוהו בשביל ממון או בשביל אפקורות' רשאים להתיר מיד. היינו באם פייס לב"ד אבל כשלא פייס לב"ד אלא פייס לב"ד ניהו דרשאים להתיר מיד מ"מ אין ההתרה חלה עד שישלים ל' יום מיום שנידוהו. וכה"ג מיירי מתני' כשפייס לב"ד וחל יום ל' ברגל. וכן פסק הרא"ש וטור. אבל הרמב"ם לא העתיק ירושלמי הנ"ל וכתב הרב"י משום דבגמרא דידן לא הוזכר מזה אלא סתמו הדברים משמע אפילו היה יכול להתירו קודם הרגל. ולא בא לב"ד להתיר עד הרגל אפ"ה מיקרי אונס ומותר לגלח ברגל:

ואין נידוי שלנו פחות כו' ורצה לומר אף דבירושלמי מוקי לה כשיום שלשים הוא ברגל הוא דוקא לדידהו דסתם נידוי שלהם היה שלשים יום. אבל לדידן דסתם נידוי הוא שבעה כמ"ש בי"ד סי' של"ד צ"ל דיום שביעי נשלם ברגל:

עבי"ד סי' של"ד כצ"ל. דשם מבוארים דינים הללו. אלא דהט"ז שם הקשה על הב"ח לפ"ז למה הותר לו לגלח ברגל כשחל יום שלשים ברגל. הא היה אפשר לו לפייס את בעל דינו. והיה מוכר מיד מנידויו קודם הרגל ע"ש ולדעת החולקים שהביא הרב"י ורמ"א בי"ד סי' של"ד סעיף י"ג דלעולם אין מתירים קודם שלשים יום אפי' פייס לבע"ד א"ש.

ולהאומרים דאם פייס לבע"ד מתירים מיד. צ"ל שהיה אנוס כגון שהלך בע"ד למדינות הים וכה"ג שלא היה אפשר לו לפייס בע"ד וע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מי שנדר**. נ"ל דבזה נראים דברי הרי"ף כו' ר"ל דהירושלמי מוקי לה ג"כ דוק' כשלא היה אפשר לו להתיר קודם הרגל והיינו שלא מצא בני אדם שיתירו לו קודם הרגל. אבל אם היה אפשר להתיר קודם הרגל לא מיקרי אונס ואסור לגלח ברגל:
והרי"ף ורמב"ם פסקו כתלמודא דידן שלא הזכיר מזה משמע דבכל ענין מתירים לו. וכתב מ"א אף שבס"ק ד' הביא דברי הב"ח להחמיר במנודה כדעת הרא"ש וטור. מ"מ בנדר נוטה דעתו לדעת הרי"ף ורמב"ם.

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ממדינות כו'** משמע כו' במקום יישוב ר"ל אפי' לא היה בביתו:
ומיהו דוקא כשבא ממדה"י בו' זה קאי על כל ההיתר הנזכר בש"ע להתיר לגלח לבא ממדה"י. ול"ד ממדה"י אלא ממקום רחוק מאד דמפרסמא מלתא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לטיול**. אבל יצא להרויח. ר"ל ל"מ ביצא למזונות שאין לו מזונות ויצא לחזור אחר מזונותיו. דודאי שרי אלא אפי' יצא להרויח. דהיינו שי"ל נכסים הרבה ויוצא כדי להרויח יותר. אפ"ה שרי כן פירש"י:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **קטן כו'** ודוקא לקטן כו' ר"ל דגילוח מלאכה הוא וראוי לאסרו בחה"מ. אלא לפי שהוא צורך המועד ראוי להתירו לולי הטעם שלא יכנס לי"ט כשהוא מנוול. וא"כ בקטן דל"ש ה"ט דהא אינו מצוה לגלח קודם הרגל לכן מותר לגלחו דהוי צורך מועד לגביה:
אבל גוי ניהו דל"ש גביה שלא יכנס לי"ט כשהוא מנוול. מ"מ לגביה לא הוי צורך מועד ואסור משום מלאכה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אבל כו'** עסי' תקמ"ח ס"ה. ר"ל דהדין אם נהג מקצת שבעה קודם הרגל. אז הרגל מבטל ממנו דין שבעה אבל צריך לנהוג דין ל' אחר הרגל. אבל אם שלמו שבעה קודם הרגל והתחיל לנהוג קצת דין שלשים קודם הרגל אז הרגל מבטל ממנו דין שלשים וא"צ לנהוג שוב דין שלשים. ואם חל יום השביעי של שבעה בערב רגל ביום חול. מיקרי שנהג קצת דין שלשים קודם הרגל. והרגל מבטל ממנו דין שלשים. דאמרינן בשביעי מקצת היום ככולו. יום השביעי עולה לכאן ולכאן ר"ל נחשב ליום שביעי של ז' ימי אבלות.

ושוב נחשב מותר היום להתחלת יום שלשים. וא"כ הרגל מבטל דין שלשים. ומותר לכבוד הרגל להסתפר בערב הרגל שהוא יום שביעי. והשתא רחל יום שביעי בערב הרגל שחל בשבת שלא היה אפשר לו להסתפר ערב הרגל. וכן קודם לכן היה אסור. לכן מותר בגילוח בחה"מ:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ודרכו כו'** (טעם המנהג עיין בט"ז) שהרי אין כו' ר"ל ניהו דאינו אלא מנהג מ"מ כיון דהמנהג שלא לצרפו לכ"ד שבקדושה קודם הגילוח א"כ מונעים ממנו כמה מצות ולמה לא נתיר לו לגלח:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כל אדם כו'** וצ"ל דס"ל דגילוח שפה אסור כו' דבש"ס איכא פלוגתא. חד ס"ל דלא הותר לגלח השפה כ"א כשמעכב האכילה. אבל בלא"ה יש לו דין גילוח הראש וחד ס"ל דבגילוח שפה אינו בכלל הגילוח הראש ולא נאסר כלל ואפי' אינו מעכב האכילה. והכי קי"ל וכיון דגילוח שפה מותר לכ"ע משום דלא נאסר רק גילוח הראש. א"כ ה"ה במקום המכה יהיה מותר מצד הדין:

סימן תקלב

סעיף א

(**ס"ק א**) **יש כו'** דהא ר"ת מתיר בזה. ר"ל אם גילח בעי"ט מתיר שוב לגלח גם בי"ט דשוב ל"ל כדי שלא יכנס לי"ט כשהוא מנוול דהא באמת גילח א"ע קודם י"ט ולא נכנס כשהוא מנוול. אלא דאנן לא קי"ל כוותיה כמבואר לעיל סי' תקל"א משום דלא מוכחא מלתא. מ"מ בנטילת צפרנים דבלא"ה לדעת המחבר שרי. אפי' לא נטלן מעי"ט. יש עכ"פ להתיר כשנטלן מעי"ט דיש לצרף להתיר דעת ר"ת (ועיין בתשו' נ"ש):

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כל רפואה כו'** משמע דבי"ט אסור. ר"ל אפי' ביו"ט שני. ולעיל בסי' תצ"ו מבואר דכל שבות דרבנן מותר בי"ט שני לצורך רפואה אפי' אינו חולי הכולל את כל הגוף ושתית משקה לרפואה ג"כ אין בו אלא משום שבות:

סימן תקלג

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **או שכר כו'** ודעת הרמב"ם כו' והקשו המפרשים עליו. ודבר זה אם מותר להערים הוא מחלוקת ת"ק ור"י בר"י במועד קטן (דף יב ע"ב). דלת"ק אסור ור"י בר"י מתיר וא"כ למה פסק כר"י בר"י נגד ת"ק:

בפ' תולין. בשבת דף קל"ט ע"ב. אהא דתנן התם דחכ"א אין תולין את המשמדת בי"ט לסנן בה שמרי יין והיין צלול שבו זב משום דמחזי כעובדא דחול אבל אם תלוי כבר נותנין בתוכו שמרים לסנן היין. ואמר רבה בר"ה מערים אדם על המשמרת בי"ט לתלותה ע"מ ליתן בה דימונים דזה שרי. ואח"כ תולה בה שמרים. ואמר רב אשי והוא דתלה בה רמונים. אבל בלא"ה הערמה הוא ואסור ופריך הש"ס על ר"א מ"ש מהא דתניא מטילין שכר במועד לצורך המועד כו' אע"פ שיש להן ישן מעדים ושותה מן החדש. הרי דמותר להערים. ומשני התם לא מוכחא מלתא. הכא מוכחא מלתא. והאי ברייתא מוקי הש"ס במס' מועד קטן כר"י בר"י הנ"ל. וא"כ אדמותיב מר"י בר"י לסעיי' מת"ק. א"ו צ"ל דקי"ל כוותיה דר"י בר"י. לכן פסק הרמב"ם כוותיה:

ומ"ש הרמב"ם שאין הערמה זו ניכרת. היינו כתי' הש"ס הנ"ל התם לא מוכחא מלתא: וכ"מ סי' של"ה. עמ"ש שם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מותר כו'** נ"ל דלא כוון יפה. ר"ל דהרב"י הבין דהמ"מ חולק על רי"ו וס"ל להתיר לעקור כל השרה ומ"א כ' דגם המ"מ מודה לרי"ו. אלא דמתיר כל הגבעול. אף דסגי לאשה לצורך חפיפה בראש הגבעול. וס"ד דלא רשאי לעקור כ"א ראש הגבעול דאז ניכר שעושה לצורך חפיפה קמ"ל דשרי לעקוד כל הגבעול כיון דאין דרך לעקור ראש הגבעול לבד:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אסור כו'** ועבורי רווחא. ר"ל מניעת ריוח כיון דאינו מפסיד מן הקרן לא מיקרי דבר האבוד להתיר מה"ט מלאכה. אבל לקנות מותר אם אינו נמצא אחד המועד כמ"ש הרב"י סוף הסעיף דגבי מקח וממכר דאין בו איסור תורה כ"א שבות אפי' מניעת רווח מיקרי דבר האבוד ושרי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שהרי כו'** ומה שמותר למלוח כו' ר"ל מ"ש מטחינה:

דהא במליחה ל"ל שיהיה החתיכה האחרת יותר משובחת. דהא כולם לפניו ויברוד המשובח וימלחנו:
דאין עיבוד באוכלין ור"ל וליכא רק איסור דרבנן ולכך הקילו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **חיות כו'** מנ"ל הא דהא דברי המרדכי כו' כדאי' בגמרא שהביא. ר"ל דהמרדכי הביא ראיה לדבריו ממאי דאיתא ספ"ק דמועד קטן דף י"א ע"א דגוים עשו דרך לנהר שיצאו מימיו וישארו שם הדגים במקום הנהר ואמרינן דרבא שרי מיצר מיזל אתויי וממלח. וכיון דרבא התיר לילך ולצוד ממקום הנהר שהוא מקום פרהסיא. מזה הוכיח המרדכי דדגים שרי לצודן אפי' בפרהסיא. ואף דמזה לא מוכח כ"א דמותר למי שאינו אומן דהא רבא לא דיבר מאומן אלא שהתיר לכא"וא שיצוד לעצמו. אבל באומן שעושה הרבה אפשר דאסור אלא דהמרדכי לא ס"ל לחלק בין אומן לאינו אומן ומאי דאסור אסור אפי' למי שאינו אומן. ומאי דשרי שרי אפי' לאומן. וכיון דהמרדכי לא התיר מסברא דנפשיה כ"א ע"פ ראיה מרבא כנ"ל. ולולי דה"ל ראיה לא היה המרדכי מתיר. ואם כן להרמב"ם דמחלק בין אומן לאינו אומן וס"ל דלא אסור בפרהסיא אלא לאומן. א"כ אין ראיה מרבא להתיר בדגים בפרהסיא דשאני בעובדא דרבא דלא הותר לאומן כ"א לעצמו. וכה"ג בכל דבר מותר אפי' בפרהסיא וכיון דלשיטת הרמב"ם אין ראיה להתיר בדגים בפרהסיא יותר משאר דברים אין להתירו מסברא בלי ראיה דהא גם המרדכי אי לא ה"ל ראייה לא היה מתיר. וא"כ כיון דהמחבר פוסק כהרמב"ם איך העתיק רמ"א דברי המרדכי להתיר בדגים בפרהסיא אפי' באומן. וכ"מ בגמרא ספ"ק דמ"ק. היינו עובדא דרבא הנ"ל:
וממ"ש סי' תקל"ז. ר"ל דהתיר לעשות נקב גדול בגדר שדהו כרי שיכנסו מים מן הנהר עם דגים. ויפתח בגרר כנגדו נקב צר שיצאו המים מן השדה וישארו שם הדגים. היינו משום שהם מעט דגים ולא מוכח' מילתא דלצורך חול כמו בברכה דהכא

סימן תקלד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ומטפחות כו'** דאל"כ היינו חלוק. דמשמע דבמטפחת מקלינן יותר מבחלוק. ואי לא שרינן במטפחת כ"א במקום שאין לו רק א' הא כה"ג גם בחלוק מותר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חלוק א' כו'** אפי' בו אזורו שרי ואפי' לדידן. ר"ל דבמ"ק דף י"ד מתיר ר"י למי שאין לו רק חלוק א' לכבסו במועד ופריך הא לא מוכחא מלתא ואיכא משום מראית עין. ומשני מר בר ר"א אזורו מוכיח עליו וכ"ה בחולין. ופירש"י בחולין שהאזור תמיד קבוע בחלוקו. וכשהוא פושט החלוק ולובש חלוק אחר נוטל האזור מזה וקובעו בזה. וזה שאין לו חלוק אחר מכבסו עם אזורו והרואה כשהוא מכבסו ואזורו עמו יודע שאין לו חלוק אחר. ע"כ. ולפי זה בחלוקים שלנו שאין האזור קבוע בהן אסור. אלא דקיי"ל כפי' רש"י בפ"ק דאהא דאזורו מוכיח עליו. דמי שאין לו אלא חלוק א' כשפושטו לכבסו הוא מתעטף בבגדו וחוגר האזור על הבגד. וע"י זה נודע לכל כשמכבסו שאין לו רק חלוק א'. דהא רואים שחגור אזור על בגדו ולפ"ז גם לדידן מותר. אלא שכ' הרב"י דלפי' זה הי' אסור שיכבס החלוק אדם אחד אפי' אשתו דאי מכבסו אחר ואין רואים שהוא חגור באזור ע"ג. בגדו איכא מראית עין כיון דלא מוכחא מלתא. גם אם א' משאיל לו חלוק עד אחד הכביסה דאז אינו חוגר אזורו ע"ג בגדו ג"כ הוה ראוי לאסור אלא כיון דשניהם לא שכיחי דמסתמא מי שאין לו אלא חלוק א' אין לו מי שישמשנו וצריך לכבסו בעצמו. וכן לא שכיח שא' ישאיל לו חלוק דוקא עד אחר הכביסה ולא יותר לכן הותר בכל ענין אפי' אם אחר משאיל לו חלוק ער אחר הכביסה או אחר מכבסו ולא הוא עצמו כיון דלא שכיח ל"ג ביה רבנן. גם כתב הרב"י תחלה דאפשר דבהנהו תרי גווני שאחר מכבסו או שא' משאיל לו חלוק דאין רואים בו אזור ע"ג בגדו באמת אסור. אולם מדסתם בש"ע משמע אפי' לדידן ואפי' אין נראה חלוק בו בבגדו דהיינו בא' משני אופנים הנ"ל אפ"ה שרי משום דלא שכיח' כנ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ובפרהסיא כו'** דהרי ל' התוספת' גבי גילוח וכיבוס. ר"ל דבשניהם אסרה התוספת' בפרהסיא:

מנ"ל למרדכי (דהוא מרא דהאי התירה על גבי נהר) לחלק בכך. ר"ל דהא דאסרה התוספתא בפרהסיא מיירי כשאינו מכבס ע"ג נהר. אבל כשמכבס ע"ג נהר שרי בפרהסיא:

דהא בגמרא שהביא ראיה כו' ממסכת מועד קטן דף י"ח אמר רבי יוחנן כלי פשתן מותר לכבסן בחה"מ. ואביי ורבא חולקים ואוסרים אפי' כלי פשתן ואמר בר הדיא לסיועיה לר"י לדידי חזי לי ימא של טבריא דמפקי ליה כלים מלאים כלי פשתן לכבסן בחה"מ. ומזה הבי' המרדכי ראיה דע"ג נהר שרי אפי' שהוא בפרהסיא. דהא העיד שכבסו על

ים של טבריא. שמותרים לכ"א ואם כן אין בזה מראית עין דהא רואין שהם כלי פשתן ומותר לכ"א. אבל באותן שהתירו' חכמים לכבס. והיינו אפי' של צמר יש לאסור ע"ג נהר דלא מוכח מלתא ולא ידעו כ"ע שבא ממד"הי או יצא מן השבי' וכדומה שהתירו לו חכמים:

וה"ה מטפחות. דבכלי פשתן ליכא נ"מ לדידן דהא לדידן גם כלי פשתן אסורים כמו צמר כמ"ש בסעיף ב'. אלא דאכתי איכא נ"מ במטפחות דג"כ שרי לכ"א ויש לו דין כלי פשתן מותר אפי' ע"ג נהר. וא"כ אפי' שלא על גבי נהר בפרהסיא שרי כיון דליכא משום מראית העין. אלא לפי מ"ש מ"א לעיל בס"ק ב' לאסור לדידן גם מטפחות א"כ ליכא נ"מ מהתיר' דמדדכי לדידן כלל לפי' מ"א:

ששנוי במשונח. והא דמותר כו' כצ"ל ומן תיבת והא דמותר הוא סעיף קטן בפ"ע. וקאי על מ"ש רמ"א והא דמותר לכבס בפרהסיא כו':

משמע דקאי אבגדי קטנים. דהא מיניה סליק:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דברים כו**' ולכן א"צ התרה. דשמא אבותיהם וחכמיהם פסקו כאביי ורבא. ולא היה אסורו משום נדר לבר שיהיה סגי ליה בהתרה. וכן לענין אחרים הבאים לשם אפי' בצנעה אסורים מה"ט:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אין כו**' וא"כ אפי' מבית לבית כו'. דלטעמו של רש"י כה"ג מותר דליכא טורח כ"ה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **נותן כו**' ולפי זה כ"ש שאסור לו לעשות המלאכה בפרהסיא היינו אפי' אין. לו מה יאכל דהותר לו המלאכה:

סימן תקלה

סעיף א

(**ס"ק א**') **מחצר כו**' ואפשר דמבואות שלנו כו' מדסתמו הפוסקים בסי' זה. ר"ל אע"פ דלעיל סי' שס"ג סעיף כ"ו כ' רמ"א בהגה די"א דכל המבואות שלנו יש להן דין חצרות ולכן צריכים צ"ה ע"ש. אבל בסי' זה סתמו. אדרבא מדסתם הרב"י וכתב ואם אין הבתים כו' אלא למבוי י"א שמבית לבית הסמוך לו מותר. משמע אבל לא לבית אחר ולא כתב היתר בזמן הזה משמע דאין לחלק בזה. ועיין במ"א סי' שס"ה ס"ק ד':

סימן תקלו

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בתוך כו'** שראוי למכור הביצים בזול. רעירין אינו מוזרות לגמרי. ונפש היפה מי שאינו איסטניס אוכלו. לכן צריך למוכרו בזול כי לא ימצא קונים הרבה. משא"כ אחד ג' ימים לישיבתה דאז פסדי לגמרי דנעשית מוזרות לגמרי וא"א לאכלן כלל:

וכ"ש דאסור להושיב אחרת. דבש"ע אינו מבואר איסור הושבה אחרת אלא תוך ג' ימים לישיבתה ראינו רק הפסד מועט וקמ"ל דאפי' אחר ג"י לישיבתה דפסדי לגמרי אפ"ה אסור הושבה אחרת. דהוא כ"ש מאותה תרנגולת עצמה דאם הוא אחר ג"י לבריחתה דקשה להחזירה. לכן אסורה החזרה אפי' אחר ג"י לישיבתה מצד טרחה יתירה כ"ש להושיב אחרת דאיכא טרח' יותר. וקשה הלא מפני ד"ה מותר לעשות מלאכה גמורה כו' ונ"ל שאין כל כולי עכ"ל. וזה תי' לאיסור הושב' אחרת אח"ז הביא דברי ש"ג שהוא תי' לאיסור החזרה אחר ג"י לבריחתה. אמנם המ"א סיים עכ"ל ולא ידעתי מי הוא המקשה ומי הוא המתרץ. אמת בהרב"י מבואר סברא זו ליישב דעת הרמב"ם דאפי' אחר ג"י לבריחתה לא יועיל החזרה כסברת ש"ג אבל הקושי' ותי' של מ"א לא מצאתיו מי הוא. והנה מה שהקשה דמלאכה גמורה מותר בדבר האבד כן מבואר בר"ס תקל"ז דהותר השקאת בית השלחין עפ"י תנאים המבוארים מפני שהוא דבר האבוד. אע"ג דההשקאה הוא מלאכה דאורייתא כמבואר בסי' שנ"ו במ"א ס"ק ה' וז"ל שם והמשקה מים לזרעים חייב משום חורש ומשום זורע. פ"ק דמועד קטן עכ"ל. ואף שמבואר בסי' תקל"ז סעיף ב' דאי איכא טרחי יתירה אסורה ההשקאה אף דהוא דבר האבוד דהיינו משום דאיכא תרתי מלאכה גמורה וגם טרחא יתיר'. וכוונת קושית מ"א כיון דבדבר האבוד הותרה מלאכה גמורה היכא דליכא טרח'. כל שכן דיש להתיר טרח' יתידה היכי דליכא מלאכה גמורה. אבל אי קשיא לי הא ק"ל הא מבואר בסי' תקל"ז סעיף י"ב אין מתליעי' כו' וכ' מ"א בס"ק יו"ד וז"ל אין מתלועים שנוטל כו' אע"פ שנפסד האילן אסור דטרחה יתירה הוא עכ"ל. והם דבדי התוס' במס' ע"ז דף נ' ע"ב ד"ה ואין מתליעי' כו' וז"ל דמיירי כגון שאינו אבד בהמתנה עד לאחר המועד דאל"כ שרי כו' דהא דבד האבד מותר במועד א"נ אפי' הוא אבד ממש א"ל דאסור במועד משום טרחא יתירה כדאמרינן פ"ק דמ"ק דאסו' להשקות זרעים במי קילון משום טרחא יתירה אע"פ שמותר להשקות במי גשמים משום דבר האבוד עכ"ל התוס'. וא"כ העתיק מ"א בסי' תקל"ז ס"ק יו"ד תי' בתר' דתו' להחמיר. הרי דמתליעי' אף שאינו מלאכה גמורה מ"מ אסור משום טרח' יתירה. אפשר דהמקשה שהביא מ"מ כאן בתרנגולת ס"ל עיקר תי' קמא דתוס' דע"ז הנ"ל דאי הוי דבר

האבד הי' שרי התלעה אף דאיכא טדחא יתירה. אבל מ"א שהעתיק תי' בתרא לא ידעתי למה הביא הקושי' והתי' כאן בתרנגולת:

סימן תקלז

סעיף א

וספק דבר האבוד מותר. דש"ך. צ"ל דס"ל מלאכת חה"מ דרבנן. והוי ספק דרבנן וגם הרב"י פסח דהוי דרבנן וכמו שהוכיח מ"א ר"ס תק"ל:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **יכול**. ועסי' תקמ"ב. ר"ל כמו שבסימן תקמ"ב כ' דמ"א היתר זה דיכולים ליטול שכר. וגם הראיה משם כמו שאם אין לפועל מה יאכל הותר לבעה"ב ליתן לפועל לעשות מלאכה. הרי משום היתרה דפועל הותרה לבע"ה. ה"ה להיפך דאם הוא דבר האבד משום התירא דבעה"ב הותר לפועל לעשות ולקבל שכר כ"מ בהרב"י:

מ"ש ט"ז ס"ס זה דאדם חשוב יש להחמי' בדבר אבד בשם ב"י בס' בדק הבית משמע דחזר בו הרב"י והתיר אפילו לאדם חשוב וכ"כ בס' א"ר:

סימן תקלח

סעיף א

כתב נ"י גבי זרעים שלא שתו כו' הוא דין המוזכר בש"ע ר"ס תקל"ז דוקא אם התחיל להשקותה קודם המועד אז מותר להשקותה במועד דהוי דבר האבד אם לא ישקנה במועד. אבל אם לא התחיל להשקותה קודם המועד דהשקאה במועד אינו אלא להרוחה אסורה. עז"כ הנ"י בשם הראב"ד לחלק. וצ"ע ע' בב"י ר"ס תקל"ז כצ"ל. ר"ל שצ"ע הדין שלא מצינו קול' זאת בשום פוסק זולתו:

סימן תקלט

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אא"כ כו'** דהא שולה פשתנו כו' כדאיתא בסימן תקל"ח סעיף א'. ועיין ט"ז. ס"ק א' שמקיל בז"הז. לפי שנראה לעין בעו"ה קילקול החובות יום יום והוא כמו דבר האבוד:

סעיף ג

(**ס"ק ג'**) **בצנעה**. וה"ה דמותר לקנות בצנעה. נלע"ד שצריך להוציא גם כן מהריוח אשר מאמד בדעתו שיש לו קנין סחורה ההיא לשמחת י"ט. ודע דכ"מ שצריך להוציא מן הריוח לשמחת י"ט א"צ להוציא כל הריוח ודי במקצתו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מותר כו'** ולא עיין במרדכי כו' במשפט הגוים כו' ר"ל דבחה"מ מיירי בדין ישראל שהבע"ד ישראל וגם הדיינים ישראלים. ובניסן ותשרי דטרודים בטרדת המועד לא אטרחוהו לא לבע"ד ולא לב"ד משא"כ המרדכי מיירי שהבע"ד גוי. וגם בעל המשפט הוא גוי ובס' א"ר כ' וז"ל ולא דק דסמ"ע לא הקשה אהכא כלל. רק על ס"ס תקמ"ה דמיירי לקבול בב"הכ עכ"ל. ובעניתי לא ידעתי למה כ' עליו ולא דק ניהו דבס"ס תקמ"ה כ' הרב"י מותר לקבול בשביל חובותיו כו' ולא הגיה עליו רמ"א. ניהו דהמחבר לא כ' תיבת במשפט. כ"ח לקבול ויש לפרש דר"ל בב"הכ מ"מ לא רצה רמ"א להשיג כיון די"ל ר"ל במשפט ואייר במשפט עכו"ם דהא גם דינו של הרב"י לקמן ס"ס תקמ"ה נובע מדברי המרדכי הנ"ל שהגהת רמ"א פה נובע ממנה. ודא ודא אחת היא. וממ"ש הרב"י שם לעיל מיניה דנין בין ד"מ ובין ד"נ כו' יש לומר דמיירי ברצון שני בע"ד וברצון ב"ד. וקמ"ל אף דבשבת וי"ט אין דנים משום גזרה שמא יכתוב בחה"מ שרי וגם בד"נ משכחת רצון שניהם. כגון שהנתבע רוצח וכה"ג מדמה בנפשו שיצא זכאי בדינו. וחפץ בזה שימהרו להוציא זכותו לאור. גם בלא"ה יש לומר דיני נפשות שאני. ומ"ש משמתין ומכין למי שלא מקבל הדין הטעם כיון שכבר דנו בהיתר או קודם י"ט או בחה"מ:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** בדבר שאינו של טרחא כו'. ר"ל דאינו טרחא גמור' כמו בסימן תקל"ז. אבל מ"מ גם מו"מ איכא טרחא. דהא לא אסרו מו"מ כ"א משום טרחא כמ"ש מ"א ריש הסי':

שרי לפי שכל עסקי כו' הם כעין שני טעמים. טעם אחד במ"ש דאינו טרחא גמורה. ועוד שכל עסקי סחורה שקונה בשעת הזול כו' ור"ל כיון דחיי אדם ופרנסתו תלוי בזה. לכן אפי' הרותה בדבר שאינו מצוי כגון שיירא מיקרי דבר האבד. כעין זה כ' המ"א בשם הרא"ש ס"ק ט'. ועיין בהרב"י הביא לשון הנ"י שמשמע כן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ותגר כו'** ודוחק לומר דשם מירי במוכר פירות גינתו ר"ל דאדרבא משמע מדנקט בסעיף י' מוכרי. וכן בסעיף י"א מוכרי כו' משמע דר"נ דוקא שאומנתו בכך וכמו שדייק מ"א בס"ק י"א:

וי"ל דהכא דוקא בביתו כו' ולפ"ז מה דנקט רמ"א ותגר שקונה מזה כו' ר"ל ה"ה כל חנוני מוחר כה"ג בביתו:

וכ"כ רש"נ כו' לולי שיראתי הייתי אומר שהוא טעות הדפוס. והאי וכ"כ רש"ל קאי על מ"ש הרב"י אבל מקומות שיש להם יום השוק יום א' בשבוע אינו מוחר כו' עז"כ מ"א וכ"כ רש"ל לאסור שכן היא בתשובת רש"ל סימן ע"ט. אך מ"ש שהתיר כשהחנות סגורה כו' נא כ"כ על כל יום שוק שהוא פ"א בשבוע אלא יום השוק שקורין בפולין קראס"ני טאר"ג (והוא נקרא במדינה זו גו"טר וואכ"ן טאר"ק) שהוא ג"כ בא לזמנים רחוקים בזה התיר רש"ל שהחנות תהיה סגורה וכשיבא הלוקח כו'. וגם זה לא התיר אלא כדי להוציא ממנו לשמחת י"ט ע"ש הובא גם בט"ז ס"ק ג'. ואפשר אם אינו טעות מביא מ"א ראיה להתיר בחנוני בביתו ולצורך המועד מותר אפי' בחנות דגם ברש"ל מצינו שיש חילוק בין מכירה בצנעה. דהיינו צנעה דידיה של רש"ל בקראס"ני טאר"ג שהחנות תהיה סגורה כו' ומיניה דעכ"פ ראוי להתיר כשהיא הרבה דרך צנעה דהיינו בביתו. אך הוא דוחק גדול:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מציאה**. ול"ד למו"מ כו'. ר"ל בשייר' בסעיף וי"ו דהותר הואיל ואינו דבר המצוי. והא מציאה גם כן אינו מצויה. ועיין במ"א ס"ק ו' ובמ"ש שם:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **של כו** אבל של פסח כו' וכתב ע"ז אבל לענין למכור בפרהסיא גם בערב י"ט אחרון של פסח יעשו כן כ"כ ב"י עכ"ל הט"ז. אולם הרב"י כ' האי התירא דבפרהסיא בעי"ט אחרון של פסח. רק דרך אפשר ע"ס.

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **נהגו כו'** או להשתכר שמוצא בזול ר"ל אף שגם אין כוונתו להשתכר הואיל שמוצא עכשיו בזול. דאז מותר מטעם. דהוי כשייר בסעיף ה' אלא שצריך לו לביתו ולתשמישו. אעפ"כ מותר:

וכ"כ רמב"ן כו' לאו דוקא. דהרמב"ן החמיר יותר דבשיירא לא הותר לקנות ולהשתכר אלא דוקא לצורך תשמישו ותרתי בעינן שיהא צריך לתשמישו וגם הוא שייר'. עכ"פ בזה שוה לדעת התו' והרא"ש דכלי תשמישו לא הותר כ"א לצורך המוער:

שאפי' יין לצורך שתייתו כו'. ודע דמ"ש הרב"י שם בסעיף ט' אבל יותר מכדי צורך שתייתו לא יקנה. ר"ל שאינו צורך שתייתו בשנה זו אלא יש לו לשתות בכל שנה זו. אלא קונה לצורך שתהיה בשנה הבאה אחריה ולזה כ' הרב"י דאסור. אבל אם קונה יותר משתייתו כדי להרויח דאחר המועד לא ימצא כ"כ בזול עז"כ רמ"א דמותר דהיינו דין שיירא המוזכר בסעיף ה':

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **להלות דלא דמי כל כך לפרקמטיא כו'** זה קאי על סיפא בהיתר הלואה לאותן שאין רגילים אבל ברישא להלוות לרגילים בלא"ה מותר דהוי דבר האבר שילכו ללות מאיש אחר וכמ"ש הרב"י וכ"ה בראש. וכ' בס' א"ר בשם מהרי"ל דאם הרווחים משבוע זו הם הרבה. ורע בעיניו להוציא הכל לשמחת י"ט. יוציא עכ"פ מה שאפשר. וגם כ' בשם מהרי"ל לשנות במנין המעות אם היה דרכו למנות ב' ב' ' ימנה א' א' וכדומה:

והנה הרבה מהאחרונים קראו תגר על קלות שנוהגים בעו"ה בענין מו"מ בחה"מ. ולא מצאתי להם תקנה אלא שבס' א"ר כ' וז"ל ואפשר דחשבו לדבר אבוד. דאם לא ישבו כ"כ זמן כל ימות החג בחנות יתמעט המו"מ מישראל (ונוסיף לזה יש לומר לענ"ד אם היה אפשר שיסגרו כל ישראל שבאותו העיר חנייתיהן בחה"מ. וגם אין סוחר גוי דר באותו מקום אז ראוי להחמיר. אבל כיון שאי אפשר למחות שכלם יסגרו חניותיהן. כ"ש כשיש סוחר גוי. אם כן אם הירא וחרד על דבר ה' יסגור חנותו לבדו. ירגילו קוניו לילך לסוחר אחר והוי דומיא קצת להלואה לאותן שרגילים אצלו שהותר מה"ט) וסיים ועכ"פ אין ללמוד מלאכה מזה. כי אינו דומה לפרקמטיא שיש צדדי קולות הרבה בפוסקים עכ"ל. אם כן עדיין לא מצאנו תקנה לחתיכת פשתן ובגד בחנות בחה"מ וכדומה. אף שבדבר תלוש אין איסור חתיכה כמ"ש מ"א בסימן שי"ד ס"ק י"ד. מ"מ במקום דהוי מתקן אסור ע"ש ועסי' תק"ט:

סימן תקמ

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ובונהו כדרכו**. דאל"כ ממנע כו' זה קאי על מ"ש רמ"א ואפילו אינו נוטה רק לחצר כו' דשם ליכא למיחש לגנבי לכן אי לאו דאל"כ ממנע כו' הוי אסור לבנותו משא"כ המחבר דמיירי שנוטה לר"ה דאיכא משום גנבי בלא"ה מותר לבנותו שהוא דבר האבר:

סימן תקמב

סעיף א

(**ס"ק א**) **שאין כו**' מותר לכתוב תפילין. אהא דאמר ר' יוסי וקי"ל כוותיה כותב תפילין ומוכר כדי פרנסתו. כ' הרא"ש וז"ל כדי פרנסתו בריוח. דמי שאין לו מה יאכל מותר לעשות כל מלאכה. (ור"ל מאי עדיפותא דתפילין) והנ"י כ' וז"ל לצורך פרנסתו. לאו כדי חייו קאמר אלא אעפ"י שיש לו לחם ומים מותר כדי שיעשה הוצאות י"ט יותר בהרוחה בבשר ויין אבל אם היה עשיר לא עכ"ל. ומדכתב לאו כדי חייו קאמר. ע"כ כוונתו כמ"ש הרא"ש דא"כ כל מלאכה מותרת. ומאי רבותא דתפילין. א"כ לפי מ"ש דמיירי דיש לו לחם ומים. משמע דשאר מלאכות אסורים כה"ג אם י"ל לחם ומים ובתפילין שהוא עסק מצוה התירו יותר כדי שיוציא בהרוחה. וא"כ לפ"ז בחה"מ פסח לא משכחת להתיר לעשות מלאכה משום דאין לו מה יאכל דהא עכ"פ יש לכ"א מישראל מצות לכל ימי החג:

בשם המ"מ. ר"ל דהחמיר גם בתפילין כמו בשאר מלאכה:

והא דכ' בסימן תקנ"ט בב"י דלהרמב"ם מיירי כו' ר"ל הא דכ' הרמב"ם פ"ז מהל' י"ט דין ך"ז וז"ל כל שאסור לעשותו. במועד אם אין לו מה יאכל ה"ז עושה כדי פרנסתו. וכן עושה סחורה כדי פרנסתו. וכ' הרב"י בסימן תקל"ט וז"ל נראה מדבריו שאינו מותר אלא בשאין לו מה יאכל. ואפשר שגם הוא ז"ל מתיר בי"ל בצמצום ורוצה למכור להרויח. כדי שיהיה לו מעות בריוח דגם זה בכלל כדי פרנסתו הוא עכ"ל. אבל לענין מלאכה כתב בהדיא בסימן תקמ"ה דאין לו כלל מה יאכל. ר"ל דהא הביא בשם המ"מ דאפי' לכתוב תפילין לאחרים אינו מותר אא"כ אין לו מה יאכל כ"ש שאר מלאכות דרשות. אך זה דוחק קצת דדין סחורה ומלאכה כתב הרמב"ם התירם בחד בבא ובשניהם כ' כדי פרנסתו. ויהיו חלוקים בפירושן דבסחורה ר"ל להרוחא ובמלאכה ר"ל דוקא אם אין לו מה יאכל. אלא שמ"מ יש ליישב דמה"ט כתב הרמב"ם גבי מלאכה אם אין לו מה יאכל

עושה כדי פרנסתו. אבל בסחורה השמיט אין לו מה יאכל. ולא כתב כ"א עושה סחורה כדי פרנסתו. ור"ל דבסחורה אפי' י"ל מה יאכל שרי להרוחה:

ועיין בט"ז שהתיר אפי' השכר הרבה יותר מכדי פרנסתו. כיון שהותר לכתחלה להתחיל לעשותו דאין לו כדי פרנסתו מותר בכל השכר דומה למ"ש כ"מ שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה. ה"ל מאתים חסר דינר אפי' נותנים לו אלף כאח' רשאי ליטול. אבל שוב אסור לעשות מלאכה אחרת. עוד כ' דאם אין לו מה יאכל אף שי"ל כלי בית למכור אין מחייבין אותו למכור. וכן הדין בצדקה:

סימן תקמג

סעיף א

ס"ק א' כל דבר כו' ובב"י סימן תקל"ב. ר"ל דמשם יש קצת ראיה שהביא בשם הג"א דאשה שאירע טבילתה בחה"מ אסור ליטול צפורניה בכלי. אלא תאמר לגוי ליטול צפורניה. וסיים אף על גב דאמירה לגוי שבות במקום מצוה לא גזרו עכ"ל. וניהו דאנן קי"ל שמותרת בעצמה ליטלן. וגם להרב"י מותר ליטול צפורנים אפי' שלא במקום מצוה. מכל מקום מדברי הג"א דאוסר ליטול אפי' במקום מצוה ואעפ"כ התיר ע"י גוי. יש ללמוד לדידן מלאכה אחרת במקום מצוה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אסור כו'** משמע דמות' ליכנס בו. דהנ"י כ' דעובדא דמ"ז מיירי בי"ט. ר"ל דאמרי' במס' מ"ק דף י"ב איתא אמר שמואל מקבלי קבולת (ר"ל ששכר גוי לבנות ביתו בקבלנות) בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר. והטעם דבקבלנות מצד הדין מותר דגוי אדעתיה דנפשיה קעביד. ואעפ"כ בתוך התחום אסור משום מראית עין דהרואים יחשדוהו שהגוי שכיר יום ונמצא ישראל שוכרו לבנות בשבת. אבל חוץ לתחום (ואין הבית קרוב לאחרת תוך התחום) מותר. כיון דאין הישראלים הולכים בשבת וח"ל ליכא מראית עין. אמר רב משרשי' וחוץ לתחום דשרי לא אמרן אלא בשבתו' וי"ט דלא שכיחי אינשי דאזלי להתם. אבל בחה"מ דשכיחי אינשי דאזלי להתם אסור. ואמרינן אח"ז מר זוטרא בנו ליה אפדנ' מקבלי קבולת חוץ לתחום. איקלעו רב ספרי ורב הונא ב"ח להתם ולא עלו בגויה. א"ד מר זוטרא נמי לא על בגויה. ופריך הש"ס והאמר שמואל מקבלי קבולת חוץ לתחום מותר. ואמאי לא עיילו להתם. ומשני אדם חשוב שאני. ואב"א סיוע הוי מסייעי מבי' מר זוטרא בלתי ידיעתו להגוים בתבן לבנין ונעשה באיסור. וכ' הטור וז"ל ואפי' נבנה הבית באיסור ע"י גוים נכון להחמיר שלא יכנסו בו. וכ' הרב"י דס"ל

מדאמרינן דהני אמוראי לא עלו בגויה ולא אמרינן דאסור לכנוס בתוכו. מסמע דאיסורא ליכא אלא שהם החמירו על עצמם. ולכן כ' גם הטור דנכון להחמיר ולא כ' דאסור. וכ' עוד הרב"י ומדכתב רבינו סתם נכון להחמיר ולא חילק בין אדם חשוב לאינו חשוב. נראה שסובר דכלשנא בתרא נקטי'. דסיועי הוי מסייעי ע"ש. והבין הב"ח דקשי' להרב"י דה"ל לטור לחלק דדוקא באדם חשוב אסור ויש להחמיר. אבל אדם שאינו חשוב א"צ להחמיר. אי איתא דס"ל כלשנא קמא. א"ו דכתי' בתרא ס"ל. וע"ז תמה הב"ח דהא הטור מיירי בבנו באיסור. ובזה אפי' לתי' א' דאדם חשוב שאני. מ"מ בבנו באיסור נכון אפי' לאינו חשוב להתמיר. ותי' א' לא אמר אדם חשוב שאני. אלא למאי דס"ל דמיירי בבנה בהיתר דהא הי' חוץ לתחום ולא אסיק דסייעו בתבן. וא"כ אפי' ס"ל לטור כתירץ א' אפ"ה א"ש דלא חילק בין אדם חשוב או לא. ולכן כ' הב"ח דהרב"י היה מפרש דשמואל דאמר מחוץ לתחום מותר מיירי אפי' בחה"מ. דגם בחה"מ אע"ג דשרי לילך ח"ל מ"מ לא שכיחי דאזלי אינשי בחה"מ כמו בימות החול. וכ"כ הרא"ש. וראיה דקבע הש"ס דינא דשמואל בדינא דחה"מ ולא קבעה בשבת. ורב משרשי' פליג על שמואל וס"ל דבחה"מ אפי' חוץ לתחום אסור ועובדא דמר זוטרי דבנו ליה חוץ לתחום הי' בחה"מ. ופריך הש"ס והאמר שמואל חוץ לתחום מותר אפי' בחה"מ. וניהו דמר זוטרא והני רבנן ס"ל כרב משרשי' דבח"ה אפי' חוץ לתחום אסור. מ"מ לא הי' להם להחמיר אפי' דיעבד שלא לכנוס לתוכו דהא לשמואל מותר אפי' לכתחלה. וע"ז משני אדם חשוב שאני. או סיועי ה"מ דאסור לכ"ע ולכך אפי' דיעבד לא נכנס לתוכו. ולפ"ז שפיר הוכיח הרב"י דע"כ הטור לא ס"ל כתי' א' דלתי' א' אדם שאינו חשוב אינו צריך להחמיר בבנו חוץ לתחום כיון דשמואל מתיר לכתחלה. ואיך כ' הטור סתם בבנו באיסור נכון להחמיר וה"ל לחלק דבחוץ לתחום אי לא סייעי' יש חילוק בין אדם חשוב או לא. וביותר נראה שמ"ש הטור אם בנו באיסור ר"ל חוץ לתחום כנראה מלשון הטור ע"ש. אע"כ כתי' בתרא ס"ל עכת"ד הב"ח ע"ש. אלא שלא הבנת. לפ"ז מאי הועיל הרב"י במ"ש דהטור ס"ל תי' בתרא עיקר. אדרבה קשה טפי. דהא המקשן הוי ס"ל דבחוץ לתחום יש להתיר דיעבד כיון דשמואל מתיר לכתחלה א"כ עכ"פ לרב משרשי' שרי דיעבד אפי' לאדם חשוב. וכיון דתי' בתרא הוא דסיועי הוי מסייעי כו' משמע דאי לא הוי מסייע מודה להמקשן דדיעבד שרי אפי' לאדם חשוב. ואיך כ' הטור בבנו באיסור נכון להחמיר כו' ואיירי בחוץ לתחום כנ"ל. ועיין בט"ז וכן ס"ל למ"א דהוי מפרש הרב"י דהטור ס"ל דעובדא דמר זוטרי בחה"מ הוי וראיית הרב"י מדלא כ הטור הדין בהל' שבת כלל וסמך א"ע על מ"ש בחה"מ. ניהו דיש ללמוד דין שבת מחוה"מ מכח ק"ו כמ"ש הרב"י בססי' רמ"ד ע"ש. מ"מ אי

המעשה בש"ס היה בשבת ה"ל להעתיקו בהל' שבת. א"ו דעובדא דמ"ז היה בחה"מ ולכן העתיקו בחה"מ כמו שהיה המעשה בש"ס. ומיניה נילף לענין שבת בנבנה תוך התחום או באיסור אחר ועוד א"א דעובדא דמ"ז הי' בשבת מנ"ל להטור למילף מיניה להחמיר גם בחה"מ. דלמא דוקא בשבת החמירו דאסורו חמור בסקילה. משא"כ חה"מ דלכמה פוסקים הוי רק דרבנן. א"ו דס"ל דעובדא דמ"ז הי' בחה"מ ואעפ"כ החמירו. ולכן כ' מ"א מדהשמיט הרב"י דברי הטור שאם נבנה באיסור שנכון להחמיר. משמע דס"ל דא"צ להחמיר. דס"ל כמ"ש הנ"י דעובדא דמ"ז ביו"ט הוי (וכן כ' הרב"י לעיל ס"ס רמ"ד בשם הראב"ד ע"ש) ואם כן ליכא למילף מיניה להחמיר גם בחול המועד.

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חוץ כו'** ואריס פשיטא דמותר כו'. ר"ל שמקבל השדה למחצה לשליש ולרביע דמצד הדין שרי דגוי אדעתיה דנפשיה קעביד וגם מראית עין ליכא דסתם שדה קיימא לאריסות ויודעים העולם שהי' ביד גוי באריסו':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שיעשנו כו'** פי' שיאמר להם כו' ר"ל דהרב"י כתב דילפינן האי התירא ממ"ש סימן רמ"ח דמותר להפליג בספינה לדבר מצוה אפי' בע"ש ופוסק עם הגוי לשבות בשבת. ואפי' לא ישבות הגוי בשבת אין בכך כלום. וה"ה הכא אם התנה עמו אפי' עושה אח"כ במועד ל"ל בה. עכ"פ לא עדיף הכא מהתם לדבר מצוה דבעינן שיתנה עמו בהדיא שלא יעשה במועד:

סעיף ו

(ס"ק ו) שרי כו' ערסי' רמ"ח כצ"ל:

סימן תקמד

סעיף א

(**ס"ק א**) **לגוף כו'** דא"א שלא יצטרך אחד מהן למרחץ. ר"ל יצטרך במועד. וזה מיקרי צורכי רבי' אף שא"צ רק א' כמ"ש מ"א סי' תקמ"ה ס"ק י"ז:
אפילו מעשה אומן שרי. דס"ל דהוי צורכי רבי' והם צורך המועד וכה"ג אפילו מעשה אומן מותר כדאי' סעיף ב':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בנין כו'** אפילו צריך לה עתה שאין להם מקום להתפלל בו:
שימנעום גוים כצ"ל ור"ל ע"י ערכאותיהם המעכבים אותנו מעבודת ה':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **להמשיך כו'** אבל כו' דרך חריץ. ר"ל לתקן ולפתוח חריץ אסור:

כ' הרב"י כו' ליטול עליה שכר. ולפי פירושו מיישב קושית הט"ז ס"ק א' שהקשה על הרב"י שהביא דברי התו' שכתבו אהא דתנן בריש מ"ק דבחה"מ יוצאים שלוחי ב"ד על הכלאים דמי שי"ל כלאים בשדהו עוקרים אותו. ופריך הש"ס למה בחה"מ הא מא' באדר כבר משמיעים על השקלים. ומשני לפי שאותם שלוחים משתלמים מתרומת הלשכה לכן קבעו הזמן בח"ה דאז ימצאו פועלים בזול. שאין ב"א צריכים לפועלים כ"כ בחה"מ. והקשה התו' בשלמא למ"ד היכא דאין לפועל לאכול שרי ניחא מחפשי' אחר פועלים שאין להם לאכול אבל למ"ד בגמ' אפילו אין לפועל לאכול אפ"ה אסור האיך יכולים לשכור פועלים. ותי' ושמא י"ל דהני מצות התירו. וכתב הרב"י ואף על גב דקי"ל שכר פעולה מותר באין לו מה יאכל. מ"מ יש ללמוד דהיכי דהוי לצורך מצוה אעפ"י שיש לפועל מה יאכל מותר עכ"ל. דהא למ"ד שכר פעולה באין לו מה יאכל אסור. א"כ אין לו מה יאכל שוה ליש לו לאכול ואפ"ה הותר לצורך מצוה וה"ה נדידן אם י"ל מה יאכל והבין הט"ז דקושית התוס' למ"ד אין לו מה יאכל אסור א"כ האיך הותר לעשות מלאכה בעקירת כלאים בשלמא למ"ד אין לו מה יאכל מותר א"ש דהותר לו לעשות מלאכה כדי שיהיה לו לאכול משא"כ למ"ד אין לו מה יאכל אסור וע"ז תי' התוס' דמצוה שאני דכיון דהוה לצורך מצוה הותר לעשות מלאכה ומזה למד הרב"י לדידן אפילו יש לו מה יאכל מ"מ מותר לעשות מלאכה לצורך מצוה והקשה ט"ז לפי כוונה זו דהא כתב רמ"א בסעיף א' דבנין בה"כ וה"ה שאר מצוה אסורים וכ"כ ר"ס תקמ"ה דאסור להגיה אפילו אות א' בספר אף דהוא מצוה לכן חלק הט"ז על הרב"י ועל התוס' דאפילו לצורך מצוה אסור וליישב קושית התוס' כתב דעקירת כלאים מיקרי צורכי רבים וגם המשנה מנאה בין שאר צורכי רבים ולכן מותר כ"ז לפי הבנת ט"ז דקושית התוס' וכן מה שלמד מדבריהם הרב"י הוא לענין היתר עשיית מלאכה אבל מ"א לא הבין כן א"ו דגם התוס' אסקי דהיתר המלאכה היא משום צורכי רבים אלא דהתוס' הקשו על מה שנתנו עליה שכר דהא מה"ט יוצאים בחה"מ דאז הפועלים בזול ניהו דצורכי רבים מותרים מ"מ ס"ל להתוס' דאין הפועל רשאי לעשות בשכר אא"כ אין לו מה יאכל דבלא"ה מותר אפילו אינו צורכי רבים א"כ למ"ד אפילו אין לו מה יאכל אסור קשיא האיך הותר השכר וע"ז תירץ התוס' מצוה שאני ולכן הותר השכר וכן הרב"י למד מזה דכל שהותר עשיית המלאכה כגון צורכי רבים אם יש בו מצוה מותר לקבל עליה שכר ולפי' זה אין מקום לקושי' ט"ז מ"מ מוכח מזה אף דצורכי רבים מותרים מ"מ היכי דליכא מצוה אסור לקבל עליה שכר:

סימן תקמה

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **י"א דהוי מעשה אומן**. ר"ל דמיירי באגרת שצריכים לצורכי רבים ואפ"ה מיקרי מעשה אומן וכיון דאינו לצורך המועד אף דהוי צורכי רבים לא הותר מעשה אומן רק מעשה הדיוט כמבואר בסי' תקמ"ד סעיף ב':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בכתב כו**' עס"ה. ר"ל דמבואר אם אינו צורכי רבים לא הותר אפילו בכתב משיט"א כ"א ע"י שינוי אבל צורכי רבים א"צ שינוי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הוי כו**' נ"ל דאם כו' ר"ל מאי דבר האבוד הוא הא אפשר להמתין בהגהתו עד אחר המועד בשלמא ס"ת כ"ז שלא הוגה א"א לקרות בה מה שא"כ שאר ספרים הא אפשר לקרות בהם אף שהטעות עדיין אינו מוגה ולכן פי' הט"ז שהטעות הוא שעפ"י עיונו הרגיש שיש פה טעות וא"כ שפיר הוי דבר האבוד דאפשר אם ימתין עד אחר המועד ישכח ממנו ולא ירגיש בטעות ההוא ע"ש ומ"א פי' כגון שא"א ללמוד מתוכו אם לא הוגה:

ומה"ט מותר לכתוב ספרים ר"ל מה שהתיר רמ"א וה"ה שאר ספרים ללמוד מיירי ג"כ דוקא כה"ג שהיה דבר האבוד דאם לא יכתבס לא יהיה אפשר לו ללמוד:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **על ירכו נ"ל דבא לאשמעי' כו**' ר"ל כיון דקי"ל בש"ס דעל ירכו דהיינו ע"י שינוי לאו דוקא אלא דה"ה באבן או בפלך מותר וכמ"ש גם מ"א ס' ק ז' א"כ למה העתיק הרב"י על ירכו דמשמע דבעי שינוי והוא נגד מסקנת הש"ס ולזה תי' מ"א דבא למעט ע"י גלגל דניהו דשינוי לא בעי ומותר ע"י אבן או פלך מ"מ ע"י גלגל אסור דאוושא מלתא וצ"ל דמה"ט לא נקט אבן או פלך דאז לא הוי ידעי' דכוונתו למעט גלגל אלא הא דנקט פלך וה"ה לגלגל וחדא מינייהו נקט:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **או שיהיו לו**. הרב"י ס"ל כמ"ש המ"מ כו' דהא הרב"י כתב הא דפליגי המ"מ עם רש"י והרא"ש דרש"י ורא"ש מתירים אפילו להרוחה משום דס"ל מניחים תפילין בחה"מ ואם כן מיקרי מצוה (אע"ג דא"צ להניחן במועד) ולכך הקילו בהם והתירו אפי' להרוחה אבל המ"מ ס"ל דאין מניחים תפילין בחה"מ וא"כ כתיבת תפילין בחה"מ שזה

לשאר מלאכה ולא מיקרי מלאכת מצוה לכן לא התיר כ"א באין לו מה יאכל כמו בשאר מלאכה וא"כ כיון דהרב"י לעיל בסי' ל"א פסק דאסור להניח תפילין בחה"מ א"כ ע"כ ס"ל כהמ"מ דלא הותר כ"א באין לו מה יאכל אבל רמ"א דמתיר אפי' להרוחה דאזיל לשיטתיה דפסק לעיל סי' ל"א כמ"ד מניחין תפילין בחה"מ לכן פסק כרש"י והרא"ש דאפי' להרוחה שרי:

סעיף י

(**ס"ק י**) **עשייתן כו'** נ"ל כיון דצורך מצוה היא וגם אינו מעשה אומן לא גזרו כ"כ ושרי אפי' א"צ להניחן במועד דלא כט"ז ודברי ט"ז תמוהים:

ונ"ל דאם א"צ כו' אסור כו' ר"ל אם י"ל מה יאכל רק כוונתו שיהיה לו הוצאותיו בהרוחה:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **כתובה כו'** ומיירי שנשא ערב הרגל. דהא אין נושאים נשים בחול המועד כדאיתא בסי' תקמ"ו:

ועיין בא"ע סי' ס"ו סעיף א' ב'. ר"ל איך משכחת שנש' ערב הרגל ולא כתב כתובה הא אסור להתיחד עם אשתו בלי כתובה וצ"ל (או) שנכתב' הכתובה ערב הרגל אלא שברגל מצאו טעות בכתובה וצריכה כתובה אחרת אלא דאפשר כה"ג ל"ל שמא יבא ערעור בהסכמת תנאיהם דניהו דהכתובה פסולה לגבות מ"מ א"א לבא לערעור דהא מבואר בה כל עניני תנאיהם אלא צ"ל שהיה שעת הדחק שאז רשאי לסמוך להתיחד על עידי קנין או על התפסת מטלטלין לכתובה בשעת הדחק כמבואר שם:

אבל תו' כתובה שרי. ר"ל מה שמוסיף הבעל מרצונו דגם בזה יש לחוש לערעור או לחזרה אבל תו' שליש על הנדן בזה אין לחוש לחזרה או לערעור דהא ודאי יש בידם כתבי התנאים שמבואר בהם כמה נתן אבי האשה לנדן ממילא צריך להוסיף שליש כמבואר בא"ע ול"ל למידי ואסור:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **שאינה אבודה כו'** מותר בלא שינוי. אף דהרב"י בכל סעיף זה מתיר אפילו בלא שינוי ואפי' בפרקמטיא שאינה אבודה צ"ל דאין כוונת מ"א להעמיס זה בדברי הרב"י שבוודאי הרב"י לא נתכוין לזה אלא לקט בפרקמטיא שאינה אבודה אפ"ה מותר אפי' בלי שינוי כ"ש אבודה ונקט שאינה אבודה לרבותא ולא לדיוקא הא אבודה א"צ שינוי אלא מ"א בא לפרש דברי רמ"א שכתב ונהגו להחמיר לשנות אפי' בכתיבה שלנו וס"ל למ"א דרמ"א קאי בין אפרקמטיא שאינה אבודה ובין בשאלות שלום וכן מ"ש רמ"א וי"א בשאלת שלום כוונתו ה"ה דאוסרים בפרקמטיא שא"א ורמ"א נקט תחלת דברי

המחבר שכ' ואגרת של שאלת שלום כו ואפי' ע"ד פרקמטי' כו' וע"ז כתב רמ"א ונהגו להחמיר כו' גם בשניהם הן אגרות של שאלת שלום ה"ה ע"ד פרקמטיא שא"א נהגו להחמיר לצאת ידי המחמירים דלא כמו שהבין ט"ז ס"ק יו"ד דרמ"א אינו מחמיר רק בשאלת שלום ולא בפרקמטיא ובאמת תמה עליו הט"ז דלא מצינו בפוסקים מי שמחלק בין שאלת שלום לפרקמטיא ולכן סבירא ליה למגן אברהם דבאמת רמ"א קאי על שניהם גם על פרקמטיא ולזה נתכוין מגן אברהם הא דהחמיר רמ"א לשנות דוקא בפרקמטיא שאינה אבודה אבל באבודה מודה רמ"א דא"צ שינוי ואין כוונת מ"א כלל לפרש דברי הרב"י כי א"צ פי':

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ונהגו כו**' והשינוי הוא שכותבים באלכסון. ר"ל כל האגרת ולא די בשורה ראשונה:

וב"ח כתב דמשיט"א ל"מ כתב כלל כו' ועמ"ש סי' ש"מ ס"ה שס הביא דכתב גלחת גרע ולהרבה פוסקים כתב גלחת הוי כתב גמור יותר ממשיט"א וכ"כ הב"ש באה"ע סי' קכ"ו לכן יש יותר להחמיר בכתב גלחת בחה"מ:

סעיף כד

(ס"ק כד) שטר כו' כמ"ש סי' תקל"ט סי"ב:

אין לוקחין בתים כו' אלא לצורך המועד כו' ע"ש ובמ"א שם:

דיכול לקנות או לקבל ר"ל לקבל באריסות:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **מותר כו** וה"ה אם למד בעצמו כו' ובזה איכא טעם נוסף להתיר מלבד חשש השכחה וכמ"ש ט"ז ס"ק י"ג:

נ"ל דכל מה שמותר כו' מותר לעשות קולמוס ודיו. וראיתי באחרונים שהביאו בשם כה"ג שנסתפק בשרטוט אם מותר ולאשר אין כה"ג ת"י נעלם ממני טעמו אם חולק על מ"א גם בקולמוס ודיו או משום דס"ל שרטוט גרע מקולמוס ודיו:

סימן תקמו

סעיף א

(ס"ק א) אין נושאין כו' כ"ז בגמרא במסכת מ"ק דף ח' ע"ב:

ופשוט שם דנשואים כו' תיבת שם הוא ט"ס כי הראיה ממ"ש במסכת מ"ק דף ח"י ע"ב אמר שמואל מותר לארס אשה בחה"מ שמא יקדמנו אחר ואייתי הש"ס סייעתא לדבריו

ת"ש דתנא דבי שמואל מארסים אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין כו' ש"מ עכ"לה מדקתני מארסין והא אירוסין לא הותר אלא בלא סעודת ארוסין כדקתני סיפא ועלה אמר אבל אין כונסים משמע כניסה אפילו בלי סעודה אסור דעם סעודה גם ארוסין אסורים וכ"ה במהרש"ל בכתובות דף מ"ז:

כתבו התוס' דמותר לישא בלי סעודה אהא דאמרינן שם אר"ה אמר רב מנין שמעשה ידי הבת לאביה שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ופריך ואימא ה"מ קטנה דמצי מזבין לה אז מעשה ידיה לאביה אבל נערה דלא מצי מזבין לה מעשה ידיה דידה הוי. ומשני מסתברא דאביה הוי דאי ס"ד דידה הוי הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסר' לחופה היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה ופירש"י דאותו יום אינה עושה מלאכה א"ו מעשה ידיה של אב ודחי דלמא לעולם דידה והא דיכול למסרה לחופה מיירי דמסר לה בשבתות וי"ט דבלא"ה אסורה במלאכה וכתבו התוספ' וז"ל דמסר לה בשבתות וי"ט אע"ג דאמר במ"ק ושמחת בחגך ולא באשתך דאין נושאים נשים בחה"מ משום דאין מערבים שמחה בשמחה. ודרשה גמורה היא כדאמרינן בחגיגה דף ח' דהוי דאורייתא איכא למימר דהכא אירי שעה א' לפני י"ט שהוא כי"ט לענין מלאכה דתוס' דאורייתא ובטלה באותה שעה מן המלאכה כו' או נשואים בלא סעודה אע"ג דאמרינן בהחולץ דף מ"ג דנשואים בלי סעודה איכא שמחה לא חשיב שמחה כל כך שיהיה אסור לישא בי"ט מטעם זה עכ"ל התוס' והעתקתי כל דברי התוס' כדי לבאר גם דברי מ"א שכתב אח"ז. הרי דכתבו התו' לתי' בתרא דנשואים בלי סעודה מותר בי"ט:

דמקשה דברי רב אהדדי ר"ל הא דדחי הש"ס דלמא דמסר לה בשבתות וי"ט היינו להחזיק קושיא הראשונה דס"ל לרב דמעשה ידי הבת כשהיא נערה לאביה דקרא דכי ימכור איש כו' מיירי בקטנה ומהא דזכי לה רחמנא למימסר' לחופה אין ראיה דלמא מיירי דמסר לה בשבתות וי"ט וע"ז הקשו התוס' הא אליביה דרב מדאורייתא אין נושאין נשים במועד דרב יליף במסכת מ"ק הא דתנן אין נושאין נשים במועד מקרא דושמחת בחגך והוא דרשה גמורה וא"כ מדאורייתא אסור לישא בי"ט ואיך דחה אליביה דרב דמסר לה בי"ט ומה שמסיימו התו' משום דאין מערבים שמחה בשמחה והוא טעמיה דשמואל עמ"ש בע"ה במסכת כתובות אבל אנן קי"ל כשמואל כו' וצ"ל דס"ל למ"א הא דתני דבי שמואל מארסים אבל לא כונסים וא"ע סעודת אירוסין דמינה הקושי' על התו' כנ"ל האי תני דבי שמואל ושמואל אזיל לשיטתיה דס"ל הטעם מסברא דאין מערבים כו' וא"כ כל השמחות אסורים אפי' שמחה קטנה דהיינו נשואים בלי סעודה וצ"ל לפי

דברי מ"א שכ' דלרב דיליף מקרא דושמח' בחגך אין לאסור רק נשואים עם סעודה דהכי משמע קרא שמחת הסעודה שאת' עושה לצורך הרגל יהיה בחגך ולא באשתך א"כ מאי קשיא להתוס' על תירוץ זה וכתב וז"ל אע"ג דאמרינן בהחולץ דנשואים בלי סעודה איכא שמחה כנ"ל הא לפ"ד מ"א ניהו דנשואים בלי סעודה איכא שמחה מה בכך מכל מקום גזירת הכתוב הוא דלא אסרה תורה כ"א נשואים עם סעודה וצ"ל דקשיא להתוס' ניהו דיש לפרש קרא כמ"ש מ"א שמחת הסעודה שאתה עושה לצורך הרגל כו' ולפ"ז אינו אסור רק נשואים עם סעודה. מכל מקום מנ"ל הא דהא ע"כ לאו גזירת הכתוב הוא דהאמרינן שם דף ח' רבה בר"ה אמר טעם דאין נושאין כו משום שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו וא"ל אביי לר"י הא דרבה בר"ה דרב היא דאמר שנאמר ושמחת בחגך כו' הרי דלרב הטעם שמניח שמחת כו' ואם כן א"א דנשואים בלי סעודה הוי שמחה גמורה גם לרב תאסר מהאי קרא דושמח' בחגך וע"כ פי' הכתוב הוא ושמחת בחגך ולא באשתך שלא יהיה שמחת אשתו בחג שום שמחה אפי' נשואים בלי סעודה בשלמא אי נשואים בלי סעודה ליכא שמחה א"ש אבל כיון דמוכח ביבמות פ' החולץ דגם נשואים בלי סעודה איכא שמחה אם כן שמחת נשואים בלי סעודה שוה לשמח' נשואים עם סעודה לס"ד דהתוס' וע"ז תירצו התוס' דנשואים בלי סעודה ליכא שמחה כ"ה כו' ואם כן מוקמיה קרא דושמחת בחגך במסתבר טפי דהיינו נשואין עם סעודה דאיכא שמחה יתירה דוקא אסור ומפרשים לקרא כמ"ש מ"א שמחת הסעודה שאתה עושה לצורך הרגל כו':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בשעת כו'** שלא יעשה הארוסין בסעודה. ר"ל תכופים זה לזה ומ"ש הט"ז ס"ק ב' לאסור סעודה א' אחר כתיבת התנאים בחה"מ וסיים וז"ל ע"כ נלע"ד דסעודה זו אסור בחה"מ וכ"ש ברגל שהוא סועד עם הכלה בפעם ראשונה אחר כתיבת התנאים שלנו עכ"ל צ"ל הא דאוסר הט"ז הסעודה א' ברגל מיירי שכתבו התנאים בערב הרגל וס"ל דליל א' של י"ט נמשך אחר היום כמ"ש מ"א ס"ק ד' לענין סעודת נשואין ע"ש ולכך אוסר דה"ל סעודה בשעת ארוסין ואפשר ס"ל לט"ז להחמיר גם ביום א' של י"ט דגם הוא נמשך אחר ערב הרגל אבל יותר מזה ר"ל אם כותב תנאים יום או יומים קודם הרגל לא ידעתי למה יאסר הט"ז סעודה א' אחר כתיבת תנאים המוקדמים ברגל וכי חמיר תנאים שלנו מארוסין ממש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ולעשות כו'** שהוא דרשה גמורה ואייתי ראיה מדאמרינן פ"ק דחגיגה דאף דיוצאים ידי מצות קרבן שמחה שחייב כ"א מישראל ברגל אפי' אם מביא נדרים ונדבות שנדר ונדב קודם י"ט במעשר בהמה כו' מכל מקום אינו יוצא ידי שמחה במנחות וקרבן עוף דכתיב ושמחת בחגך שהשמחה יהיה בחגך במין שהוא יוצא ידי קרבן חגיגה שחייב כ"א בי"ט במנחות ועופות אין יוצאים ידי חגיגה רב אשי אמר א"צ סמיכות ושמחת בחגך אלא מתיבת ושמחת גופיה ילפינן דאין שמחה אלא בבשר בהמה ופריך אם כן לרב אשי ל"ל קרא ושמחת בחגך ומשני מבעי' ליה דאין נושאין נשים במועד דדרשינן ושמחת בחגך ולא באשתך הרי דלאו אסמכתא היא אלא דרשה גמורה. דהא משני האי מבעי' ליה דאין נושאין נשים כו' וראיה זו כתבו התוס' גם בכתובות דף מ"ז:

ועוד בסכה דף כ"ה משמע בהדיא כו' דאמרינן התם חתן ושושביניו פטורין מן הסכה דאין שמחה אלא בחופה וא"א לעשות חופה בסכה והוא מבואר לקמן סי' תר"מ סעיף ו' ע"ש ואיך תמצא ע"כ מיירי בנשא ערב הרגל וימי החופה נמשכין תוך הרגל וכן כתב רש"י שם ואף את"ל דמיירי שנשא איזה ימים קודם הרגל ולא בערב הרגל מ"מ דא ודא א' הוא כיון דמותר אם נשא ב' ימים קודם הרגל אף דשבעת ימי משתה נמשכים תוך הרגל ה"ה בנושא ערב הרגל. ועוד דקתני להדיא התם חתן וכל שושבינין פטורים מן הסכה כל שבעה משמע דכל ז' ימי החופה הם תוך הרגל וע"כ מיירי בנשא ערב הרגל בתשובה אחרת סעודת נשואים ברגל אם כן קושית מ"א הראשונה היא על הרב"י שכתב כיון דמילי דרבנן נקטי' לקולא דהא מוכח דדאורייתא היא וראוי להחמיר אם היה ספק בדבר. ואח"ז הקשה דמוכח להדיא בש"ס דסכה דמותר ואין בו ספק וקשיא גם לתשובת הרשב"א. דאיתא בגמ' דעיקר השמחה אינו אלא ח"י והוא מ"ש מ"א תחלת סעיף קטן זה שאין עיקר השמחה אלא תחלת הנשואים והם דברי ש"ס. ואפשר ר"ל לישב גם האי דתשובת הרשב"א דאוסר סעודת נשואים ברגל דר"ל ליל ראשונה דוקא אך לשון תשובת רשב"א שמביא הרב"י דחוק לפ"ז וכתבו התוס' בכתובות דף מ"ז אפי' שעה א' כו' הם דברי התוס' שהבאתי לעיל בס"ק א' במ"ש לתרץ הא דמסר לה בשבתות וי"ט:

וזהו דוקא לד"ת. ר"ל התוס' בא לישב דברי הש"ס דמוקי קרא דזכה לאב לממסר' לחופה דמסר לה בשבתות וי"ט שפיר רצה לו' דקרא מיירי שעה א' לפני י"ט דמותר אז מדין תורה לישא דאז אין חשש משום ושמחת בחגך ולא באשתך אבל מ"מ מדרבנן אסור דהוי כקונה קנין דאסור גם בתוס' י"ט:

ונ"ל דזהו מטעם שכתבתי דאסור לעשות נשואים בליל א' והיינו בי"ט לכן נוהגים איסור סמוך לחשכה בעי"ט משא"כ בשבת דאין איסור משום עירוב שמחה בשמחה וגם לא קיבל עדיין שבת דליכא איסור משום קונה קנין לכן נהגו לישא ערב שבת סמוך לחשכה ועיין מ"ש רמ"א סי' של"ט סעיף ד':

סימן תקמט

סעיף א

(**ס"ק א**) **מפני כו'** כדי לעורר כו' וכמו שהקשה של"ה במס' תענית דהא הצער על העבר הוא פועל הבל וגם יש לקבל דין שמים ויסורים מאהבה ע"ש. לכן כ' דהטעם כדי לעורר כו' וסיים הרמב"ם פ"ה מהל' תענית וז"ל ויהי' זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשנו עתה שגרם להם ולנו אותן הצרות שבזכרון דברים אלו נשיב להטיב שנא' והתודו את עונם ואת עון אבותם עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** אלא שמפני הצרות כו' ולפ"ז גם בעל נפש א"צ להחמיר להתענות גם בט':

סימן תקנ

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואסור כו'** דמדינא כו'. דבמס' ר"ה דף י"ח רמו הש"ס קראי אהדדי דקרא ליה בחד פסוק' הצומות מלשון ששון ובלשון צום (ועיין בהרב"י פי' הקושיא) ומשני בזמן שיש שלום דהיינו שבהמ"ק קיים הם לששון. ובזמן שאין שלום שאין בהמ"ק קיים ויש גזרה ח"ו אז הוא צום וחייבים להתענות. ובזמן שאין שלום דהיינו שאין בהמ"ק קיים וגם אין גזירה. אז רצו מתענים. רצו אין מתענים חוץ מט"ב שהוכפלו בו צרות. דהיינו שחרב בהמ"ק הראשון וגם השני באותו יום המר אפי' אין גזירה אם אין בהמ"ק קיים חייבים להתענות. מ"מ כתבו הראשונים ז"ל דקבלו עליהם כל ישראל לנהוג להתענות גם בג' צומות. וסיים ה"ה וז"ל והרי הן חובה על כל ישראל עד שיבנה בהמ"ק עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שנהגו כו'** דבסי' תקע"ה דבתעני' שגוזרים ב"ד משום הגשמים דבאותן תעניתים שמעוברו' ומניקו' פטורים אסורים להחמיר מפני תקנת הולד:

דוקא יחידים ר"ל דבתענית גשמים לא הוי אותן מעוברו' ומניקו' רק יחידים ואפי' כל בני אותו העיר רצו להחמיר אין רשאי' אפשר:
אבל הכא מעיקרא כו' כולם. ר"ל כל. ישראל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מותרים כו'** לפי שאין כו'. בר"ן כ' דודאי תקנת הנביאים הית' כשצריכים להתענות גם הג' צומות דהיינו בזמן שיש גזירה ח"ו צריכים לנהוג כל חומרות של ט"ב דמ"ש וכל הד' תעניתים כלליהו הנביא בחד קרא. אלא כיון דעכשיו ת"ל ליכא גזרה ולא נהגו להתענות כ"א מפני קבלתן על עצמן. לא הנהיגו על עצמן לכתחילה חומרות הללו בג' צומות עכת"ד. אלא דהמ"א רצה לישב דהוא גופה קשיא למה קבלו עליהן לכתחילה התענית לחצאים ולא קבלו גם כל החומרות כמו בט"ב. לזה כ' דצ"ל דכוונות הר"ן לפי שידעו שאין הצבור י"ל בה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **חלו כו'** צ"ע כו' אלא יו"ד בטבת. בשלמא בס"ק ד' אע"ג שכ' כל ד' צומות י"ל דלא נתכוין כ"א לשלשה וכל לאו דוקא. אבל כאן הוא להיפך. דג' צומות א"א לחול בע"ש. ואעפ"כ כ' אם חלו לשון רבים לכן הניח מ"א בצ"ע:
שאנשי מעמד כו' שהיו קורין בתורה כל יום ובמנחה היו קורין בע"פ לא בס"ת אבל בע"ש לא היו קורין במנחה כלל מפני כבוד השבת שיהי' להם פנאי להכין לשבת:

סימן תקנא

סעיף א

(**ס"ק א**) **ממעטים כו'** כמ"ש התוס' פ"ק דמגלה דף ה' ע"ב. שכתב דע"כ ממעטים ר"ל שאין ששין כלל אבל א"ל ממעטים אבל ששים קצת דאם כן ה"ל לפרש השיעור מה קורא מעט עכ"ל אע"ג דהתו' כתבו כן אתענית גשמים והתוס' שם סוברים דאותן התעניות חמירי מט"ב אפ"ה יליף מיניה מ"א דגם משנכנס אב הדין כן. דהא גם משנכנס אב קתני ממעטים ואיכא ג"כ ראית התו' דא"א דמעט מותר ה"ל לפרש השיעור וכ"כ הרב"י ואע"ג דלפ"ז במו"מ דקתני ג"כ ממעטים במו"מ ה"ל לאסור כל משא ומתן וכדהוי ס"ל לאנשי בו"דן באמת כמ"ש הרב"י יעי"ש. ז"א דוקא לענין שמחה ע"כ צ"ל דאין שמחים כלל דאל"כ לא נדע שעורו. וה"ל לברייתא לפרש. משא"כ במו"מ הן לדעת האומריה דאין איסור כ"א מו"מ של שמחה הרי נתנה ברייתא שיעור דתיבת שמחה דקתני בש"ע קאי גם על מו"מ ובברייתא דלא הוזכר של שמחה מ"מ הרי גם בבנין לא הוזכר דדוקא

של שמחה וצ"ל דהברייתא סמכה את עצמה דמעצמנו נבין ונדע דלא אסור כי אם של שמחה. וה"ה דמהאי טעמא לא הוזכיר במו"מ של שמחה דגם כן נדע מעצמנו של שמחה וכן לאידך פוסקים דס"ל דכל מו"מ אפי' אינו של שמחה צריך למעט ולא הותר כי אם כדי פרנסתינו ג"כ לא הוצרך ברייתא ליתן שיעור דממילא נדע גבול להאי מיעוט. והיינו יותר מצורך פרנסתו. מה שא"כ בשמחה ליכא גבול מצד הסברא לחלק עד כמה מותר. ואי איכא שיעור ה"ל לברייתא לפרש אע"כ דאין שמחים כלל ועיין סעיף ב':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לשתמיט כו'** וכ"מ בגמ'. תענית דף כ"ט ע"ב אר"פ הלכך בר ישראל דאית לי' דינ' בהדי גוי לישתמיט מיניה באב דריץ מזליה ומדנקט באב סתם משמע כל החדש אפי' אחר התענית:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וב"ב כו'** ואף שהנשים כו' ובס' א"ר לא מסתבר ליה לחלק בין איש לאשה בזה. וכ' דלשון הרב"י משמע ג"כ להיתר שכ' מוהל (לשון יחיד) והסנדקים (בלשון רבים) משמע דכולל גם המוציא ומכניס בכלל ההיתר. וסיים כמדומה שכן עמא דבר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **הכתונת כו'** מותר כו' וכ' ט"ז ס"ק ד' בשם רש"ל דבשבת מותר גם מטפחת הידים והשלחן אבל אסור להציע סדינים ע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בגדי כו'** שפינהאל"ץ. הוא מה שאנו קורין פא"ר שפי"ל:
קט"א. הוא לבוש עליון. אבל שאר בגדים לבש של חול:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **של שמחה**. קאי גם אמו"מ כו' הרב"י כ"כ מדחזינן דאין העולם נזהרים למעט במו"מ ע"כ ס"ל כי"מ שהביאו התו' דמפרשים דגם מו"מ אינו אסור אלא של שמחה אבל ט"ז ס"ק א' דחה זה. דהא חזי' דגם במו"מ של שמחה דהיינו צורכי חופה אין נמנעים ועוד דהא התו' כתבו אהאי פי' דלא נהירא ליה וז"ל דלא אסור אלא סעודה עצמה עכ"ל ור"ל א"א דאין מו"מ אסור כ"א של שמחה. אם כן למה אסרי' צורכי חופה דגם זה ל"מ שמחה כ"א סעודת נשואין לכן כ' ט"ז דמן הדין באמת כל ריבוי מו"מ אסור כ"א כדי פרנסתו. אבל לדידן שיש עלינו מס המלך והשרים נכנס הכל בכלל כדי פרנסתו ומה"ט אף דמדינ' דגמ' אסור להלות לגוי ברבית כ"א כדי חייו דחיישינן שמא ילמד ממעשיו ואפ"ה כתבו התוס' בזמן הזה הכל מותר מטעם הנ"ל:

צריך התרה. כ"כ הרב"י ע"ש:
עבי"ד סי' רי"ד:
ר"ל דמבואר דחומר' שנהגו מצד טעות א"צ התרה. אבל דבר שיודעים שמותר והחמירו מצד סייג צריך התרה. ובב"י משמע דהם נוהגין כן מצד טעות דמפרשים דכמו שכתבו התוספות דממעטים בשמחה דר"ל שאין שמחים כלל ה"ה דממעטינן במו"מ ר"ל דאין נושאים ונותנים כלל וכתב שאין פירוש זה אמת א"כ מנהגם בטעות ולא הוי צריך התרה ואעפ"כ כתב הרב"י דצריכים התרה. צ"ל אף שכתב הרב"י ללמד עליהן זכות דמפרשים דמדינא כל מו"מ אסור דומי' דשמחה מ"מ אפשר לומר דגם הם ידעו האמת שאין הפי' כן אלא שהחמירו על עצמם לאסור על עצמם כל מו"מ לכך מספק צריך התרה אם לא שנאמר דהרב"י ס"ל כי"א שהביא שם בי"ד דמנהג טעות צריך התרה. וא"כ לפי' מה דהביא שם ביו"ד דעה ראשונה שהיה כל פעם עיקר להרב"י כידוע דרכו. שמנהג טעות א"צ התרה. ורמ"א כ' שם שכן המנהג לא הי' צריך כאן התרה והוא דוחק:
בכל מו"מ. כ"א כדי פרנסתו כנ"ל:
ובסי' תקנ"ד ס"ס כ"ב כצ"ל שכתב הרב"י במקום שנהגו שלא לעשות כו' שאפי' משנכנס אב ממעטים מלישא וליתן עכ"ל ע"כ צ"ל כל מו"מ דהא לאו במידי דשמחה מיירי:
כתב הב"י בשם הר"ן והוא חולק על ש"ע שהוא דעת הרמב"ם ועיין בב"י:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ולצורך כו'** שאין לו אשה ובנים. וא"כ לא קיים עדיין פו"ר:
ומה שאין נוהגין כו' ר"ל איך נתיר לצורך נשואין דהוי מצוה דהא נשואין גופיה אסורה. ואיך נקל יותר בצורכי נשואין מנשואין עצמה לזה כ' דודאי נשואין כה"ג בא"ל אשה ובנים ג"כ מותר. ומה שלא נהגו לישא אפילו כה"ג אין הטעם משום איסור אלא דלא מסמני מלתא:
וא"כ כמו דנשואין כה"ג מותר ה"ה דצורכי נשואין כה"ג מותר אם נושא מיד אחר התענית:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לספר כו'** שמעתי שי"א ליטול צפורנים כו' עיין בט"ז ס"ק י"ג:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **בט"ב כו'** אבל במ"ב סי' ה' משמע כו' המ"ב מתיר גם רחיצה לצורך ליבון ע"י שינוי קצת. דהרב"י כתב דבא"ז התיר לטבול בליל ט"ב וכן בז' ימי אבלות. ואפילו לרחוץ כדי ללבן כ' בא"ז דשרי רק דמשנה הרחיצה קצת אבל חלוק לבן ודאי תלבוש.

וסדין לבן תציע שלא תבא לידי ספק עכ"ל. ורמ"א בי"ד סי' שפ"א לדידן דקי"ל דטבילה אסורה כ"ש רחיצה לצורך ליבון. וע"ז חלק מ"ב. כיון דהרחיצה אינה לתענוג אלא לצורך מצוה למה תאסר ניהו דאסרינן הטבילה דלא כא"ז היינו דהא"ז לטעמיה דס"ל טבילה בזמנה מצוה. אבל אנן דקי"ל דלאו מצוה לאיזה צורך תטבול. דהא לבעלה אסור' דהא ט"ב וכן אבל אסור בתשמיש המטה וכן ביה"כ. אבל רחיצה לליבון כיון שאינו לתענוג מה"ת תכנס לספק ולכן מותר עכת"ד. והט' ז בי"ד סי' שפ"א הביא דבריו וסיים וז"ל ומ"מ למעשה נ"ל דאין לה לרחוץ ללבישת הליבון אלא תרחץ פניה של מטה ותלבש חלוק נקי לא לבן ממש כו' כן נ"ל ברור ונכון:

והמחמיר בזה לדחות לבישת הליבון לגמרי הוא מן המתמיהים עכ"ל לענין אבלות וה"ה כאן לענין ט"ב:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **וכן לכבוד כו'** מותר לכבס. דהא כ' אשה הלובשת לבנים מותרת לכבס וללבוש כו' וע"ז כ' וכן לכבוד שבת משמע דחד דינא א"ל עם אשה הלובשת לבנים:

משמע דבכיבוס נמי נהגו כו' מדכ' ד"מ נהגו איסור אפי' ברחיצה. ומלשון אפי' משמע דכ"ש כיבוס:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מר"ח ואינך אפי' א"ל כו'** אפשר משום דס"ל דע"כ עיקר האיסור משום הנתינה לגוי. דהא קודם ר"ח מותר ליתן אפי' כובסת אחר ר"ח:

סעיף טז

(ס"ק טז) לאחר כו' וא"צ התרה רש"ל בתשובה סי' נ"ד:

דדוקא גבי כו' דזה ראיית מהרש"ל דב"ש ס"ל בבקר יעמוד בשעת ק"ש ובערב יטה דכתיב בשכבך ובקומך בעי' דרך שכיבה ודרך קימה. וב"ה ס"ל דקורא כ"א כדרכו דכתיב בלכתך בדרך שאינו לא דרך קימה ולא דרך שכיבה. ובשכבך ובקומך ר"ל בזמן שכיבה ובזמן קימה ואר"ט פ"א אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כב"ש וסכנתי בעצמי מפני הלסטים וא"ל כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה. הרי כיון דאפסק' הילכת' בש"ס כב"ה נגד ב"ש העושה כדברי ב"ש עושה שלא כדין. וכאן פליגי ר"מ ורשב"ג דר"מ דס"ל דאחר התענית מותר מיד ורשב"ג סבירא ליה דאסור לאחר התענית כל השבת ופסק רבא לקולא כר"מ א"כ העושה כרשב"ג עושה שלא כדין ולכן א"צ התר'. אבל הב"ח כתב דאין הנדון דהכא דומה להתם. דבשלמא בק"ש לב"ה ליכא שום סרך מצוה בהטי' כיון דלא דרש בשכבך ובקומך כדדרש ב"ש א"כ כשמטה א"ע בשעת ק"ש ע"כ

נראה משום דס"ל כב"ש. וזה שלא כדין נגד הש"ס דפסק כב"ה. משא"כ הכא לענין ט"ב. דגם לר"מ אי מחמיר ואוסר ע"ע גם אחר התענית עביד שפיר דכדאי הוא בית אלהינו:

דהא מחמירים יותר חומרות ויש מתענים בעשירי. א"כ המחמירים אחר התענית אינו נראה דס"ל דהלכתא כרשב"ג נגד פסק רבא. אלא אע"ג דגם הוא ס"ל כרב' דקי"ל כר"מ מדינא מ"מ הוא רוצה להוסיף חומרא על עצמו. ובזה לא עביד שלא כדין:

ועוד נ"ל כיון דרשב"ג ס"ל כו' נהגו כרשב"ג כצ"ל. ואין כוונות מ"א בזה לישב קושית מהרש"ל אדרבא זו היא קושית מהרש"ל איך רשאי לפסוק כרשב"ג נגד פסק רבא. אלא גם מ"א מחזיק בתירוץ הב"ח. אלא שנראה מדברי הב"ח שאינו אלא חומרא בעלמא וא"כ אי ט"ו באב הוא קודם השבת רשאים לאכול בשר ביום ט"ו. כיון שהוא מימים שאין אומרים בו תחנון כדלעיל סי' קל"א. לזה כ' מ"א דמסתמא טעם המחמירים אף דמודים דמצד הדין שרי אחר התענית כדפסק רבא כר"מ. מ"מ מוסיפים חומרא כרבן שב"ג וכמ"ש הב"ח. וכיון דמחמירים כרשב"ג. ולרשב"ג דאסור מדינא ודאי דאפי' בט"ו באב אסור א"כ הם שמחמירים כרשב"ג גם להם אסור בט"ו. והיינו מן הסתם:

אבל אם נהגו לספר כו' ואין מחמירים רק לענין בשר ויין והיינו דלא כרשב"ג אין בכך כלום ואין לנו לחייבם כו':

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מיום ה' כו'** דלא כהתוס'. והביא הרב"י ראיה חדא מדתניא חל בה' לפניו אסור לאחריו מותר (כמ"ש מ"א אח"ז) ולהתוס' לאשמעינן רבות' דאפי' בו ביום מותר מן המנחה ולמעלה. ועוד אהא דתניא אם חל בע"ש אם לא כיבס בה' מותר לכבס בו' מן המנחה ולמעלה. ולייט עליה אביי מאן דעביד הכי. כ"ש כשחל ביום ה' דאסור בה' מן המנחה ולמעלה:

דכוונתם. ר"ל של התוספות דגם התוס' מודים דבה' אסור אפי' מן המנחה ולמעלה:

אע"כ כשחל בה' אסור. לכבס בד' כצ"ל:

וכ"מ במשנה פ"ב דתענית. דתנן אנשי משמר ואנשי מעמד היו אסורים לספר ולכבס כל ימי השבת. וביום ה' מותרים לכבוד שבת. ואין כוונת המ"א לדחות בזה דברי הב"ח דאם חל בט"ב בה' לאסור בד'. דשאני התם דאפשר לכבס ביום ה'. אלא בא להביא ראיה לסברתו דדוקא ביום ה' ניכר שעושה לצורך שבת. והיינו מדלא התירו לאנשי משמר ומעמד לכבוד שבת כ"א ביום ה' ע"כ ביום ה' יותר ניכר שעושה לכבוד שבת מביום ד' א"כ מסברא י"ל דביום ד' אין מתירים לכבוד שבת:

דהא בטלי קצרי (**היינו כובסים**) **דבי רב**. דבתענית דף כ"ט הוכיח ר"ש דע"כ אפי' לכבס ולהניח אסור בשבת שחל בו ט"ב מדבטלי באותו שבת קצרי דבי רב וה"ל לכבס עכ"פ להניח אלא ע"כ דגם להניח אסור. וא"כ אכתי תיקשי דהא ודאי נזדמן בישיבתו הגדולה של רב שהיו אנשים שיצאו למרחקים וה"ל לכבס לדידהו אע"כ דגם זה אסור. ועט"ז סס"ק י"ד. ועיין בס' א"ר:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **אסור כו'** דליכא שמחה כו' וצ"ל דגם היסח דעת מאבילות לא שייך בזה וכמ"ש מ"א ס"ק י"ב דבמלאכתו עוסק. אלא דלפ"ז לא ידעתי גם בשל ישראל אם אין הכתונת של המכבס אלא מכבס לאחרים בשכר מאי היסח הדעת שייך בזה. ודוחק לומר משום מראית עין שיסברו שהוא שלו. ואולי אפשר האיסור משום בעל הכתונת שנתנו לכבס נראה כמסיח דעת:

עמ"ש סי' ש"ה כו' ר"ל אע"ג דקי"ל כ"מ שאסרו חז"ל משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור. מ"מ היינו דוקא היכי דא"ל שיאמרו שעבר על איסור תורה. מה ש"כ כאן דל"ל כ"א שעשה איסור דרבנן מותר בצנע' כ"מ שם אלא דמ"א בסי' ש"א ס"ק נ"ו הקשה על כלל זה ע"ש מ"ש:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **כלים כו'** נ"ל שדרך לכבוש כו' לפי שלא מצינו בגמ' איסור לבישת בגדים חדשים הוצרך מ"א ליתן טעם שהן בכלל איסור מגוהצים שאוסר הש"ס וכמ"ש סעיף ג':

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **מר"ח כו'** דהא אין מברכים כו' ועל בגדים חדשים צ"ל שהחיינו כמ"ש סי' רכ"ג:

ולפי מ"ש כו' בא ליישב דעת הש"ע שלא החמיר אלא מר"ח ואילך. (ועל המחבר דאינו אוסר רק באותו שבת ל"ק דהא המחבר כ' לשון איסור) ולענין שלא לברך שהחיינו כ' בסעיף י"ז רק טוב ליזהר כו' וא"כ י"ל דבאמת טוב ליזהר מללבוש בגד חדש מי"ז בתמוז. אבל על רמ"א קשה יותר שגם מר"ח ואילך לא כתב ל' אסור להדיא אלא ואנו מחמירים. וכן בסעיף י"ז משמע מל' רמ"א דס"ל דיש איסור לברך שהחיינו בין המצרים שכ' וכן בפרי כו' מותר לברך כו' משמע דזולת זה יש איסור:

עמ"ש סי' רכ"ג וע"ש הטעם אבל ט"ז חולק שם וס"ל דגם כה"ג מברך בשעת קנין:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **ויש כו**' דעת הרב"י כו' ניהו דאנו מחמירים גם בלבישה מר"ח ואילך. אבל הרב"י כ' בסעיף זה לענין תיקון ויש להחמיר בזה מר"ח. אבל בסעיף שלפני זה דמיירי בלבישה אוסר דוקא בשבת שחל בו ט"ב ולא כ' שיש להחמיר מר"ח:

אפי' עושה לאחרים כו' דהא אין הטעם משום שמחה:

אפי' עושה למכור כו' כדמוכח מדין טווית חוטין שכתב אח"ז:

אבל לטוות חוטין מותר כו' ז"ל ת"ה הנשי' הטוות חוטין כדי לתפור בהן בגדים ומחייתם ממלאכה זו (הרי דעושים למכור ואפ"ה הוצרך לבקש טעם להתיר) נראה דשרי לטוות בשבת זו. דהך נמי לא דמי לתיקון השתי שהוא בתחיל' אריג' הבגדי' ואיכא שמחה בדבר משא"כ בחוטי התפירה עכ"ל ומלשון זה משמע דלא התיר כ"א טווית חוטי' לתפיר' אבל חוטין הנצרכים לשתי גם הטויה אסורה. וכ"מ לשון הט"ז אבל מלשון מ"א שהתיר סתם טוויית חוטין משמע דכל טוויית חוטין אפי' לצורך שתי מותר. ולא אסור כ"א לסדר ולערוך החוטין על כלי האריגה וכמ"ש ר"מ רבקש. ואע"ג דמלשון ת"ה משמע דלא התיר רק חוטי תפירה י"ל דבזמן הש"ע היה חילוק בין חוטי שתי לחוטי ערב בצמר. דחוטי שתי היו דקין. וחוטי ערב היו עבים וגסים כמבואר בנגעיס פ' י"א משנה ה' לכך היה טוויית חוטי שתי אסורים לפי שהיו נקראים שתי ולכך לא התיר כ"א חוטי תפירה. וה"ה דחוטי ערב מותרים דשוין הן. אלא דלא היה אפשר לבעל ת"ה לסתום להתיר טוויית החוטין דהא חוטי שתי אסורים מה שא"כ בזמן הזה דחוטי שתי וערב שוין הם בעוביין. ומה"ט אין נקראים בשם שתי כ"א בשם חוטין סתם א"כ כל טוויית חוטין מותרים כנלע"ד:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **לאומנים כו**' והטעם. כו' ר"ל ניהו שלא הוזכר אסורו בפי' בגמרא מ"מ הן בכלל איסור גיהוץ כמ"ש ס"ק כ'. ולכן צריך טעם לחלק ביניהם:

ולא נקרא שמו עליו. ר"ל על המלבוש (כ"ש לפי מ"ש מ"א סי' רכ"ג דקי"ל אומן קונה בשבח כלי ע"ש סק"ו) אף שנקרא שמו על הבגד או פשתן שמתקנים ממנו המלבוש:

לצורך נשואין. עמ"ש ס"ב. דדוקא באין לו אשה ובנים:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **שלא כו**' לדידן. ועמ"ש סי' רס"ג שם סי"ב. דגם לענין קבלת שבת היחיד נגרר בתר הצבור. ומ"מ כ' מ"א שם דאם יש בעיר שני בתי כנסיות. היחיד נגרר דוקא אחר אותו בית הכנסת שהולך שם להתפלל ע"ש. וה"ה הכא:

ורצ"א סעיף ב' ע"ש ס"ק ד':
ובטור סי' קי"ז שכ' בשם אבי העזרי דאותן ס' יום שחושבים אחר התקופ' להתחיל לומר ותן טל ומטר בעי' מעת לעת (אבל לא קי"ל הכי) אם שלמו מעת לעת של הס' יום ג' שעות על היום והצבור הקדימו להתפלל קודם ששלמו הג' שעות ולכן לא שאלו ותן טל ומטר. אף אם יחיד מתפלל באותו יום אחר ג' שעות מ"מ לא ישאל ותן ט"ו כי נגרר אחר הצבור:
ובי"ד ס"ס שע"ה לענין אבילות יש דעות חלוקים אי יחיד נגרר אחר הצבור וע"ש מ"ש האחרונים לחלק בסברות:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **ומותר כו'** דא"א בקיאים. ואף אי נגע גוי בחומץ שלנו לא אסרו. מ"מ כתב ר"ת דאין אנו בקיאים דיש קורין אותו חומץ ויש מברכים עליו בורא פרי הגפן ומקדשין עליו. לכן כל שאינו חזק כל כך עד שאם משליכים אותו לארץ מבעבע אין לו דין חומץ ואוסרו הגוי במגעו:
עסי' ר"ד ס"ד דגם שם כתב הרב"י כל שב"א נמנעים לשתותו מפני חמיצותו אין מברכים עליו אלא שהכל ואף שמ"א החמיר שם וכתב דמספק יפטרנו ע"י שתיית יין ע"ש. היינו משום ספק ברכה משא"כ כאן דאינו רק מנהג:
ובי"ד סי' רט"ז סעיף י"א סתם דהנודר מן היין דמותר בחומץ. ולא ביאר מה נקרא חומץ. סתמא כפירושו כל שב"א נמנעים לשתותו מחמת חמיצותו סגי:
כתב הב"ח כו' צריך התרה. דנדר חל על שבתות וי"ט כדלקמן סי' תק"ע:
בשבת וכמ"ש ר"ס תקס"ח כנלע"ד כצ"ל:
ע"ש בר"ן כו' דתנן ר' יודא אומר קונם יין שאני טועם עד שיהי' הפסח (אע"ג דלשון עד שיהי' משמעו עד שיעבור הפסח. מ"מ לענין יין אמרי') לא נתכוין זה אלא עד ליל פסח שדרך ב"א לשתות יין (דהיינו ארבע כוסות) עוד הוסיף באומר קונם בשר שאני טועם עד שיהי' הצום אינו אסור אלא עד שדרך ב"א לאכול בשר דהיינו ערב צום כפור דאז היה דרכן להרבות באכילת בשר כדאי' בחולין דף פ"ג. וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דלית הילכתא כוותיה דדוקא בסיפא דסתם מתני' היו מסרבים בו לישא את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם. ה"ה מותרת ליהנות ממנו. דשם הוי אומדנא רבה שלא נתכוין אלא להנא' אישות שע"ז היו מסרבים בו. אבל אומדנא דרבי יודא היא אומדנא זוטרי לא אזלינן בתריה. והרא"ה והרא"ש חולקים וכתבו דלא קי"ל כר"י מ"מ נשמע דלהרמב"ן דכ' דלא קיי"ל כר"י ה"ה הכא דהוי אומדנא דדומה לאומדנא דקונם בשר

שא"ט עד הצום לא אזלינן בתר אומדנא. וכן בש"ע בהל' נדרים לא הביא דברי ר"י משמע דס"ל כרמב"ן דלא ק"ל כר"י:

אלא בל' קבלה כו' ערסי' תי"ח כצ"ל. וכ"ה לקמן סי' תקע"ב אם קיבל עליו להתענות סך ימים ואירע בהן שבתות ויום טוב אי קבלו בלשון נדר צריך התרה דחל גם על שבתות וי"ט אבל בלשון קבלת תענית א"צ התרה אע"ג דאין ראיה גמורה משם דקיבל עליו להתענות דיש בו איסור בשבת להתענות לכן אין הקבלה חל משא"כ אכילת בשר דאינה חובה וכמ"ש מ"א סי' תקנ"ב ס"ק י"ג. מ"מ כיון דאיכא הכא אומדנא דלא קיבל עליו אלא אדעת' דמנהגא וכמ"ש תחלה. ואף דבהוציאו בלשון נדר לא סמך מ"א אאומדנא עפ"י דברי הר"ן בשם הרמב"ן. מכל מקום כשהוציאו בלשון קבלה דעכ"פ קיל מיני' סמך אפוסקים דפסקו בנדרים כר' יודא דסמכי' אאומדנא. וכתב בס' א"ר אף שמ"א גופי' כ' לקמן ס"ס תקע"ב יחיד שקבל עליו שלא לאכול בשר חל גם על שבת וי"ט. דאין חייב לאכול בשר בשבת וי"ט שאני התם דליכא אומדנא. דהא הוא לבד קיבל עליו ואין אחרים נמנעים באותן ימים. מלאכול בשר. משא"כ הכא דמנהג אחרים שלא לאכול בשר ובשבת אוכלים אם כן כשקיבל עליו שפיר י"ל אדעתא דמנהג של אחרים קיבל עליו. ודע דהא דאם קבלו בלשון נדר צריך התרה דוקא כשאמר לשון הרי עלי. אבל אמר הריני נודר שלא לאכול בשר אין זה לשון נדר וכמ"ש מ"א לקמן סי' תק"ע ס"ק ב' דא"צ התרה ע"ש:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **אם מותר לנחור כו'**. דהיינו שצריך לעורותיהן. דוודאי משום איסור בל תשחית ליכא כיון דנהנה בעורותיהן דלא כב"ח. אלא בענין הבשר אי מותר למוכרו לגוי דעת המ"ב דאסור דה"ל עושה סחורה בנבלות וטרפות אלא צריך להשליך הבשר לכלבים. וט"ז שם השיגו דה"ל כנזדמן לו טרפה באקראי דרשאי למכרו. כיון דאין דעתו בנחירתו כדי למכור הבשר כ"א משום העור ע"ש. אם כן לעולם שרי אפילו חל ט"ב קודם יום ה':

ועסי' תקנ"ט ס"י. ר"ל דהיתר זה דוקא לאותן ב"א שאוכלים בשר במוצאי ט"ב. אבל להנוהגים שלא לאכול בשר אז. וודאי דאינו רשאי לשחוט בט"ב דלא גרע מן ר"ח עד התענית כ"כ שם מ"א וט"ז:

וכ"מ ממ"ש סעיף ד'. ס"ק ח"י שכתב בשם הב"ח דאם חל ט"ב ביום ה' מותר לכבס ביום ד' אחר חצות לכבוד שבת. כיון דלא אפשר ביום ה'. אלא שמ"א חולק עליו שם דהא אפשר ביום וי"ו משא"כ הכא דגם ביום וי"ו א"א מודה מ"א דמותר ביום ד':

ועססי' תצ"ז דהיכא דשכיח טרפות אם נטרפה לו בהמה בי"ט רשאי לטלטלה שלא תסריח דהתירו סופן משום תחלתן. דאם לא נתיר לו הטלטול לא ישחוט שיתירא פן תטרף וימנע משמחת י"ט. וה"ה הכא דאיכא למיחש להכי:

וסי' תקנ"ד סק"ג דהתירו בט"ב דבר האבוד. כ"ש בערב ט"ב כה"ג דהוי דבר האבוד אם תטרף ולא ימצא קונים:

שלא היו מקריבים כו' דטעם מניעת בשר משום מיעוט בשמחה. וגם משום דבי"ז בתמוז בטל התמיד. ושני הטעמים לא שייכים בבשר עוף ואף דמחמירים לאסור גם בשר עוף מכל מקום קיל הוא מבשר בהמה:

סעיף כט

(**ס"ק כט**) **מותרים כו'** בש"ך בי"ד סי' רי"ז סעיף ט' ס"ק י"א:

רגילים להזכיר לשון אכילה כו'. ומבואר שם דוקא באומר קונם בשר עלי מותר בתבשיל. אבל אי אמר קונם בשר שאני אוכל אסור בתבשיל של בשר וכיון דהדין בנדרים לדידן לאסור אפילו בתבשיל א"כ ה"ה הכא דדומה לנדר אף שלא הוציא כלל בפיו מ"מ אסור בתבשיל:

סעיף ל

(**ס"ק ל**) **ובשר מלוח אע"ג דלענין בן סורר ומורה כו'** בסנהדרין דף ע' ע"א תנן דאינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין. ואמרינן דאם אכל בשר מליח אינה נעשה בן סורר ומורה. התם ה"ט דבן סורר ומורה נידון ע"ש סופו. דאתי לאמשוכי אחר בשר ויין ויהי' זולל וסובא ויכלה ממון אביו וילסטם הבריות ובבשר מליח אין טעמו טוב כ"כ ולא אתי לאמשוכי אבתריה. משא"כ הכא הטעם משום שמחה. גם מליח אסור. וגם אי ליכא ביה משום שמחה מ"מ כתב הטור דאסור משום כדי להרבות באבלות ע"ש ובט"ז ר"ס תקנ"ב:

סעיף לא

(**ס"ק לא**) **לתינוק כו'** ועיין סימן שמ"ג דאפילו איסור דרבנן אסור להאכילו בידים. וסימן תקנ"ט סעיף ז' כתב גם כן ליתן לתינוקות וסימן תע"א התירו להאכיל לקטן מצה בער"פ ודוקא קטן שאינו מבין סיפור ההגדה:

דהא בסי' רס"ט כו' משום מצוה כו' דהצריכו ליתן טעם על מה שהתירו ליתן לתינוקת לטעום מכוס של קידוש שמקדשין בבה"כ אף דגדול אינו יוצא בו:

וכדי שלא תהיה ברכה לבטלה כו' נותנים לתינוקות. ע"כ צ"ל דאפילו במקום מצוה לא הותר ליתן לתינוק דבר איסור. ומבואר שם במ"א דצריך ליתן לתינוק שהגיע לחינוך

(אבל מ"מ אינו יודע להתאבל) לפי מ"ש שם לחלק בין אכילת איסור ובין אכילת היתר בזמן האיסור גם כאן אין ראיה דלא גזרו על התינוקות:
בשר בערב ט"ב שחל כצ"ל:
משמע דס"ל דלגדולים אסור וכ"כ הטור סי' תקנ"ב בשם רב שר שלום כשחל ט"ב בשבת אין לאכול בסעודה המפסקת בשר ויין אך לא קי"ל כוותיה ומהרא"ק י"ל דס"ל כוותיה ואעפ"כ התיר לקטנים ע"כ צ"ל דל"ג על קטנים:

סעיף לב

(**ס"ק לב**) **לשתות כו'** עסי' קפ"ב דיש פוסקים דאפי' ג' שאכלו א"צ כוס לבהמ"ז עכ"פ כה"ג יש לסמוך עלייהו. אולם בסעודת מצוה דהותר בשר ויין גם כוס בהמ"ז רשאי לשתות דלא גרע מיין שבתוך הסעודה דהותר:

סעיף לד

(**ס"ק לד**) **וסעודת ארוסין כו'** כמש"ל בשם הר"ן בסעיף ב' במ"א ס"ק ה' דבא"ל אשה ובנים רשאי לבנות בית חתנות לישא אחר התענית וס"ל דכה"ג ה"ה דסעודת אירוסין מותר:
מיהו אין ראיה כ"כ מהר"ן דאין לדמות סעודה לבנין כמ"ש סי' תקמ"ו דאף דאין עושים סעודת אירוסין בחה"מ משום דאין מערבים שמחה בשמחה מ"מ מחד מהני גווני שרי דאין בהם שמחה וליכא משום עירוב שמחה בשמחה:
ועמ"ש סי' תמ"ד כו' דנקט שם סעודת מצוה לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו. משמע קצת דוקא בבית חמיו אבל זולתו לא מקרי סעודת מצוה:
גם שלא בשעת אירוסין משמע קצת מדברי מ"א שם דלא הוי סעודת מצוה דהוכיח מן הירושלמי דדוקא אי אירס בערב פסח שרי לעשות הסעודה בער"פ אבל אי אירס קודם ע ר"פ אסור לעשות הסעודה בער"פ:
וצ"ל דכה"ג לא הוי סעודת מצוה. ואע"ג די"ל דה"ט כיון דכבר אירס תו הוי סעודה שאין זמנה קבוע בע"פ או בערב שבת ולכך אסור כמבואר סי' רמ"ט אולם הטעם שסעודה שאין זמנה קבוע דאסור לעשות בער"ש וער"פ. משום דאפשר להמתין עד אחר שבת ופסח א"כ ה"ה די"ל ג"כ הכא דיוכל להמתין עד יעבור הצום:

סעיף לה

(**ס"ק לה**) **שלא כו'** משום ריעות. וגם בזמן אחר היה הולך לסעודה זו. עבי"ד סי' שע"ד שכתב דקרובי המת מראים קצת אבילות עד אחר שבת הראשון. ופי' אף דקתני סתם קרובים מ"מ ר"ל דוקא פסולי עדות:

וכתב בת"ה דע"כ צ"ל כן. דאל"כ אין לדבר סוף אף רביעים ועשיריים וכל ישראל קרובים זה לזה ע"ש:

וכ"מ בת"ה די"ל משתה מאבל לא ידעתי שם משמעות. ואולי אפשר כוונתו אף דמדברי הש"ע י"ד אין ללמוד הכא מהתם דאטו כלהו בחדא מחת' מחתינהו. דכ"מ שהוזכר קרובים ר"ל דוקא פסולי עדות. אבל מדברי ת"ה שנתן טעם לדבר דאל"כ אין לדבר סוף כנ"ל והאי טעמא שייך גם הכא א"כ שפיר יש ללמוד משתה מאבל. או י"ל הואיל שבת"ה לא הזכיר כ"א איסור רחיצה ושינוי בגדי חול. והב"ח ותשו' מ"ב אסרו ג"כ לאכול קרובים פסולי עדות בסעודה. הרי דהם ג"ר נתנו שיעור פסולי עדות ה"ה די"ל להיפך דדוקא קרובים באבלותם רשאים לשמוח בשמחת קרוביהם והראשון נ"ל יותר עיקר:

ובסיום מסכתא כתב בס' א"ר דוקא אם בזמן אחר היה ג"כ עושה סעודה לסיום. וגם לא ימהר בלימודו כדי להשלימו בזמן ההוא:

ונ"ל דאין לנהוג קולות שניהם. דרמ"א מקיל בחד צד מר"ח עד שבוע שחל בו ט"ב מותרים לילך אפי' אותם שאין קרובים אם הולכים משום ריעות וגם בזמן אחר היו הולכים. ולבוש מחמיר בזה דגם אז אין רשאים לילך כ"א הקרובים. ובשבוע שחל בו ט"ב רמ"א מחמיר דאין לילך כ"א מנין מצומצם משמע עם הקרובים:

והלבוש מקיל בזה וס"ל דגם בשבוע שחל בו ט"ב רשאים לילך מנין מלבד הקרובים. אבל הט"ז ס"ק י"ב מפרש דברי רמ"א שרמ"א גופי' מיקל שני הקולות. ומפרש הא דכתב רמ"א ובשבוע שחל ט"ב בתוכה אין כו' רק מנין מצומצם. שר"ל מלבד הקרובים ע"ש:

וט"ב כו' כ"ע מודים עמ"ש ס' ד. ר"ל אף דשם י"ח וס"ל די"ל שבוע שחל בו ט"ב. מ"מ הכא דהוא חומרא בעלמא כ"ע מודו:

סעיף לו

(**ס"ק לו**) **מנין כו** קצ"ו סעיף ג' כצ"ל. ומבואר שם דאוכלי בשר ואוכלי חלב אין מצטרפים יחד לזימון כיון שכ"א אין רשאי לאכול עם חברו וע"ש במ"א שהאריך:

סעיף לז

(**ס"ק לז**) **בעט"ב כו'** כיון שאוכלים בשר דהד"מ בסי' תקנ"ב לימד זכות על מה שנוהגים לאכול סעודה קבועה בעט"ב קודם מנחה. והא רמב"ן וטור כתבו דעליהם נאמר בטן רשעים תחסר דהיינו דוקא כשאוכלים בסעודה ההיא בשר ושותים יין. משא"כ במאכלי חלב. והא רמב"ן וטור מיירי באותן מקומות שאין נוהגים איסור באכילת בשר מן ר"ח ואילך וא"כ מצד הבשר ויין אין בו איסור כ"א הזמן גרמא שהוא בעט"ב בזמן סעודה מפסקת. ואם כן ה"ה לדידן דנוהגים איסור בבשר ויין מר"ח ואילך כשאוכל בעט"ב

בהיתר בשר ויין כגון בסעודת מצוה אם היא אחר חצות דאז זמן סעודה מפסקת הוי בכלל איסור' דבטן רשעים:

סעיף לח

(**ס"ק לח**) **לספר כו'** אי משום אבלות אי משום עגמת נפש כו' צ"ע דבי"ד סי' שפ"ד. (וכן בסי' שצ"ו) פסק דאין אבלות לקטן. משמע דלא קשיא ליה כ"א על טעם א' שכתב משום אבלות אבל על טעם עגמת נפש לק"מ דגם בקטן שייך משום עגמת נפש וכדאיתא בי"ד סי' ש"מ סעיף ך"ז קטן שמת לו מת מקרעים לו. ומבואר שם הטעם משום עגמת נפש. ולפי מ"ש שם הדרישה וט"ז ע"ד הרי"ץ גאות שהביא הטור קטן שהגיע לחינוך קורעים לו כדרך שמחנכים אותו בשאר מצות. ופי' הרב"י אפי' מת לו מת דלא שייך ביה עגמת נפש ומזה למדו הדרישה והט"ז דקטן שהגיע לחינוך צריך לנהוג כל דיני אבלות. א"כ על טעם א' משום אבלות שכת' הת"ה לק"מ אלא שהש"ך בנ"ה חולק וכת' דוקא בקריעה אמרינן כן דהא הרא"ש הביא מחלקותו עם רבו מהר"ם בקטן שנעשה בן י"ג שנה תוך שבע' אי צריך לנהוג אבלות הובא שם סי' שצ"ו אלמא בעודו קטן אפילו הגיע לחינוך אין צריך לנהוג אבילות ואפשר ט"ז ודרישה ס"ל דהרי"ץ גאות חולק עליהם:

סעיף לט

(**ס"ק לט**) **מיהו כו'** עסי' תקל"ד דמבואר שם כן לענין כיבוס בגדים קטנים בחה"מ. דדוקא אי רוחץ ע"ג נהר דשם מתכבס יותר יפה מאלו כבסו בביתו התירו לו לכבס בפרהסיא. אבל שלא ע"ג נהר דצנעה ופרהסיא שוים לענין ייפוי הכיבוס לא הותר לו אלא בצנעה:

סעיף מ

(**ס"ק מ**) **שלא כו'** ר"ח שחל כו'. וב"ח כתב כו' ודי אי מחמיר בשבת חזון דחל לפעמים בעט"ב וראוי להחמיר מחצות ואילך כמו בעט"ב דעלמא. ומשום לא פלוג נהגו לאסור בכל ע"ש של חזון עכ"ל מהרש"ל הובא בט"ז:

סעיף מד

(**ס"ק מד**) **שלא ימצא כו'** ולדעת כו' ומה"ט מיקל ט"ז אפי' בפרי שימצא אח"כ דחיישינן שמא ימות. אולם המ"ב כתב לקמן סי' תקס"ח סעיף קטן י"ג דלזמן מועט לא חיישינן למיתה ע"ש:

סימן תקנב

סעיף א

(**ס"ק א**) **ממעט כו'** אין לשתות שכר. כ"ש יין שרף או מע"ד כ"כ ט"ז ע' שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ודגים כו'** כמ"ש י"ד סי' ריז"ז דאם אסר על עצמו בשר סתם. והוא במקום שקורין לדגים בשר אסור גם בדגים. וע' מ"ש סי' תקצ"ז. דמהרש"ל לא אכל דגים בר"ה. שהיו חביבים עליו מאד ומאימת יום הדין מנע תאותו מדבר שהיה חשוב אצלו. משמע קצת דיש בני אדם שחשובים להם דגים יותר מבשר דהא לא מנע את עצמו מבשר:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שדרכו בכך י"ל שרוב הפעמים כו'** אבל דגים אסור כו' כמ"ש בטור וכל כיוצא בזה. רבים מקשים הא כתב מ"א סעיף קטן ב' דדגים אסורים אפי' בלי טיגון. ולענ"ד דהא צ"ב במ"ש כמ"ש בטור. הלא לא הוזכר לפשטן של דברים בדברי הטור יותר מבש"ע ובש"ע כתב לשון הטור. אלא כוונת מ"א ליישב קושית הרב"י על הטור ולחלוק עליו לענין הדין. דהטור כ' והביא תחלה מחלוקת אי שני מינים בקדרה אחד שרי או לא ועל זה כתב וז"ל ונראה דאפי' לדברי המחמירים דבר שדרכו בכך כל השנה כגון אפונים שנותנים בהם בצלים וביצים שרי עכ"ל. והביא הרב"י בשם הרמב"ן שכ' וז"ל ויש שמחמירים לאסור שני מינים בקדרה אחד ואפי' בדג וביצה שעליו וחותך קפלוט תחת הדג מפני שהן קרוים שני תבשילין לענין עירוב (ר"ל דאמרינן במסכת ביצה דף ט"ו ע"ב ר"פ) ועושה תבשיל מעי"ט וסומך עליו לשבת (והיינו ערוב תבשילין לבשל מי"ט לשבת) בית שמאי אומרים שני תבשילין בעי' לערובי תבשילין. ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין עכל"ה. ובזה לא נחלק ב"ה על ב"ש דדג וביצה שעליו הוי שני תבשילין (וע' דף י"ז ע"ב) וס"ל לרמב"ן דאינו כן דקל הוא לענין עירוב ואינו לענין ט"ב עכ"ל וכ"כ הר"ן סוף תענית. וכ' הרב"י וז"ל ומתוך דברים אלו יתבאר לך שמ"ש רבינו ונראה דאפי' לדברי המחמירים דבר שדרכו בכך כל השנה כו' שרי. אינו כן שהרי דג וביצה שעליו דרכו בכך כל השנה ואפ"ה איכא מאן דאסר. ומ"מ לענין מעשה כדאי הוא הרמב"ן לסמוך עליו שדחה סברת המחמירים עכ"ל הרב"י הרי דהרב"י הקשה על הטור שהתיר לכ"ע דבר שדרכו בכך הא יש מחמירים ולדינא התיר הרב"י דג וביצה שעליו. אבל דעת מ"א דדברי הטור מדוקדקים הם לכ"ע ומה"ט נקט אפונים עם ביצים שרוב פעמים נותנים בהם בצלים וביצים לכן שרי לכ"ע. ושביק הטור דגים עם ביצים דזה באמת לאו דברי הכל הוא וכמ"ש הרמב"ן ור"ן די"א. וה"ט כיון שרוב פעמים מבשלים דגים בלא ביצים. ולכן באמת אפשר להחמיר. ובזה נתיישב קושית הרב"י הנ"ל על הטור ולענין דינא ג"כ מ"א חולק על הרב"י דסמך את עצמו על הרמב"ן להתיר דגים וביצה ומ"א ס"ל כיון דהטור נקט אפונים ובצלים. ושביק דג עם

ביצים משמע דלא ס"ל כהרמב"ן אלא דגם זה תלוי במחלוקת אי שני מינים בקדרה אחד שרי. דדגים עם ביצים כיון דאין דרכן בכך כל השנה ה"ל שני מינים ואם כן לפי מאי דמחמירינן בשני מינים בקדרה אחת. ה"ה דדג וביצה כיון דאין דרכן בכך אסור אלא דבדג וביצה ליכא נ"מ לדידן דמחמירין כמ"ש בהג"א אלא דנ"מ כמו שסיים מ"א וכל כיוצא בזה. וכן לענין לביבות כו' דכל דבר שאין דרכן בכך ברוב פעמים אף שלפעמים עושים כך מיקרי שני מינים ואסור:

וכתב ש"ל אסור לעשות לביבות כו' זה ראיה לדברי מ"א. דהלביבות הם נעשים מעיסה ומילוי הגבינות הם בשני דברים כי העיסה הוא מאכל בפני עצמו. ורוב פעמים אוכלים העיסה בלי מילוי גבינות. והגבינה הוא ג"כ מאכל בפני עצמו. ואף שנאכל כשהוא סי מ"מ כשנתבשל מיקרי תבשיל כמ"ש בש"ע. וה"ל כשני מינים בקדרה אחד כיון דרוב פעמים אין דרכן בכך ואסור ולפ"ז לאו דוקא מילוי גבינות דאסור ה"ה אם נתמלאו הלביבות בדבר אחר כגון מה שקורין פווידל"א ג"כ אסור. כיון דגם בזה אין דרכו בכך דהא רוב פעמים מבשלים העיסה ע"י תבשילין אחרים וכמות שהוא בלי מילוי כלל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ע"ג קרקע דאונן כו'** ולדידן כו' וס"ק ח' וא"צ כו' דאין כו' שתהא סעודה שפלה כו'. הגדילו התערובות בשני ס"ק הללו. כצ"ל כאשר הוא בת"ה:

ע"ג קרקע וא"צ לחלוץ כו' דאין אבילות נוהג עד הלילה ומה שיושבי' ע"ג קרקע כדי שתהא הסעודה שפלה ולדידן לא מנכר השפלות אלא ע"ג קרקט. סיים בת"ה אבל חליצת מנעל לא שייך מידי לסעודה לא חשובי או לגרועי. ועוד נראה דהאי סעודה דמיא לסעודת אנינות דמקמי' אבלות היא והכי משמע לשון הספר (במסכת תענית דף ל' ע"ב) בר' יודא בר אלעאי דקאמר והיה יושב בין תנור וכירים ודומה לו כאילו מתו מוטל לפניו. והיינו אנינות. וגבי אנינות תנינ' אינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין. והיינו ממש כמו סעודה המפסקת לדידן. ובלא"ה לא רגילים בהסבה. אבל חליצת מנעל אין צריך באונן. כדמוכח בהדיא בתוספות פ"ק דכתובות כו' עד כאן לשונו. ולכן מותר לישב אחר הסעודה כו' זה מותר לכל שני טעמים דלעיל. דגם נטעם אנינות דוקא בשעת סעודה צריך ישיבת קרקע וכ"ה באונן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שלא כו'** לא יזמינו כו' ועיין בטור וב"י. רצה לומר שהטור כתב על דין זה וז"ל ואני תמה דהא אפילו אבל חייב בזימון. ועל זה כ' מ"א ונראה לי הטעם דלא חשיב כו'. עסי' קצ"ג סס"ג. מביא ראיה אף שיושבים יחד מכל מקום לפעמים אמרינן דדעתן לא

היה לקבוע יחד ולא מיקרי קביעות ואין מזמנים דשם כתב רמ"א דהמנהג שלא לזמן בבית גוי. משום דלא יוכלו לקבוע עצמם בבית גוי משום יראת גוי והוי כאלו אכלו בלא קבע עכ"ל. וה"ה הכא כיון דאין נכון מצד הדין לקבוע יחד. א"כ אפי' קבעו לא מקרי קביעות:

סעיף י

(**ס"ק י**) **סעודת כו'** שאוכלים בשר כו' הוא לפי מנהג המדינות שנוהגים עפ"י הדין ואין מחמירין למנוע אכילת בשר ויין מר"ח ואילך ואין נמנעים כ"א בסעודה מפסקת:
ואף שבמדינתינו א"א בשר כו' לאפוקי מדעת ד"מ שכ' ללמד זכות על הנוהגים כן כיון שאין אוכלים בשר ל"מ בטן רשעים דמ"מ איכא איסור שני תבשילין:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שלא כו'** ולשמחה עבב"י ס"ו תקנ"ד אייתי ראיה שראוי לעשות זכר לגאולה ב"ב להחזיק לבבות חלושות שכתב הרב"י בשם הכלבו. שזקנים הראשונים הנהיגו שהנשים רוחצות ראשן מן המנחה ולמעלה בט"ב לפי שהנשים חלושות להאמין בנחמות מפני שאין יודעות ספר וצריכים חיזוק ועשו סמך עמ"ש באגדה כי המשיח נולד ביום ט"ב אבל הרב"י קרא תגר על מנהג ההוא וצריך לכוף לקיים דברי חז"ל לנהוג כל דין אבלות עד הלילה ע"ש. מ"מ שמעינן דיש לעשות זכר לגואל ב"ב בהיכא דליכא איסורא. לכן עושים זכר בערב ט"ב ע"י רבוי סעודה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ממדרש איכה כ' חד פת פחם** (**פי' מ"כ קטן וגרוע**) **ויהיב כו'** אבל בירושלמי הגרס' כו' וא"כ יש שני שנוים בין גרס' המדרש לגרסת הירושלמי דבמדרש הגיר' אכל כל מאכלים משמע מאכלים רבים ולכן סיים עוד שינוי אחר ואמר זו היא סעודת ט"ב דמה שאכל לפני זה לא היה נקרא סעודת ט"ב דהא אכל שני תבשילין. אבל לגרסת ירושלמי כתב תחלה אכל כל צורכו משמע כל שבעו אבל לא אכל רק תבשיל א'. א"כ גם זה מיקרי סעודת ט"ב ולכן סיים ואמר זו היא סעודת ט"ב. אף שבראשון ג"כ היה סעודת ט"ב מ"מ ע"י אכילת פת באפר יותר ניכר סעודת ט"ב ועיקרו:
ומ"ש ומשתכרין היינו ששותין כל צורכן דהתרגום מפרש ע"פ יין ושכר אל תשת חמר ומרוי. ורוה הוא ל' שביעה. כמ"ש למען ספות הרוה את הצמאה. אם כן לשון שכור ושביעה חדא מלתא הוא אלא שכן הדרך כשאדם שותה כל צורכו מיין חזק נחלש ראשו ונקרא שיכור:

ואע"ג שלאחר מנחה כו' ר"ל כיון שגם מה שאוכל קודם מנחה אינו רשאי לאכול יותר מתבשיל א' דגם הוא בכלל סעודה המפסקת א"כ הביצים שאוכל אחר מנחה שגם הם מכלל סעוד' המפסקת יצטרפו והוי שני תבשילין:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אוכל כו'** דאונן כו' דבחול אסור בבשר אבל בשבת אוכל אם ירצה והוי ליה למימר דחייב לאכול:

בשם הירושלמי. דהוי שני טעמים א' מפני כבודו של מת שיאמרו שאינו חש לכבודו של מת השני מפני שאין לו מי שישא משאו ר"ל שאין לו מי שיטריח בצורכי המת. ולכן אפי' רצה להחמיר ע"ע לקיים מצוה מן המובחר אסור להחמיר ומה"ט ג"כ אינו אוכל בשר ויין יע"ש. עכ"פ איכא טעם לחלק בשלמ' בט"ב שטעם איסור בשר מפני אבילות וא"כ אי ימנע בשבת מבשר יראה שמתאבל בשבת וזה בזיון לשבת. משא"כ באונן דאיסור בשר בחול הוא מפני כבוד המת או כדי שיתעסק בצורכי המת ולא יקבע א"ע לאכילה. ובשבת שא"א לקברו לא שייכי ה"ט לכך מותר בבשר. ולכן אפי' ימנע א"ע מבשר ויאמרו שגם בשבת חושש לכבוד המת מה בכך אין בזה בזיון לשבת:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **לוה כו'** דאסור ללות כה"ג משום דקי"ל דדוקא קיבל עליו תענית סתם רשאי ללות ולפרוע. אבל אם אמר יום זה אסור ללות. וב' וה' כל השנה מיקרי יום זה. כיון דאמר ב' וה' א"א לפרוע יום אחר יום ג' או ד'. וכיון דקיבל עליו ב' וה' של כל השנה. באיזה יום ב' וה' ישלים. ואי ב' וה' של שנה אחרת. כיון דאמר השנה קבע שנה זו דוקא. ומה"ט כ' הגאונים דאצ"ל להשלים. אבל ט"ז כ' דבאמת כוונות הגאונים דצריך לפרוע יום אחר ואעפ"כ צריך להתענות היום עד אחר תפלת המנחה. דס"ל דאפי' בלוה תעניתו ופורע דוקא כשמצטער הותר לו וכאן דעכשיו אינו מצטער צריך עכ"פ להתענות היום מקצת היום וכמ"ש מ"א לקמן סי' תקס"ח ס"ק ה' בשם ת"ה. ואף דמשמע דבמקצת היום סגי ע"ש היינו לדבר מצוה או מצטער משא"כ הכא:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **סעודה כו'** ע"ס תקס"ב ס"ב. שכ' מ"א שם ס"ק ה' דוקא אחר שהתפלל מנחה וכבר הוא תחלת השקיעה. והואיל והזמן מצומצם מוטב לשאל על נדרו:

סימן תקנג

סעיף א

(**ס"ק א**) **שלא כו'** וכ"ה סי' תר"ח בערב יוה"כ דאי אמר הריני מקבל עלי התענית אעפ"י שלא אמר שמקבל עליו שלא יאכל עוד היום אעפ"כ נאסר מיד:

ועסי' תקס"ב סי"א. ר"ל דל"ת מה מהני קבלתו שלא לאכול היום עוד. דהא אותו זמן משעת קבלה עד שתחשך ליכא לחשבו משום. תוספת לט"ב. דהא ט"ב א"צ להוסיף רק ב"ה שלו אסור ואי משום שקיבל עליו היום להתענות עד שתחשך והוי כתענית שעות. הא כיון שכבר אכל באותו יום אין לו דין תענית שעות. ולזה רמז לעיין סי' תקס"ב סי"א ניהו דכה"ג ל"מ תענית שעות לענין להתפלל ענינו. אבל מ"מ צריך לקיים נדרו שלא לאכול עד הלילה. וכ"ה בהרב"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אינו כו'** ולכן טוב להתנות. והיינו בפה או בלב. והטעם שצריך להתנות ולא סגי בזה במה שאינו מקבל עליו התענית. הוא משום שכ' מ"א לקמן סי' תר"ח ס"ק ד' בשם מהרי"ל ומהרש"ל וב"ח וז"ל כבר נהגו העם לקבל בהפסקתם התענית והוי כאלו קבלו בפה כו' וסיים ואין להקל:

צריך להתנות להיפך שאינו מקבלו ע"י ההפסקה:

סעיף ה

(ס"ק ה) לחלוץ כו' עסי' תרי"ד כצ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לאחר כו'** שלא יגע כו ועסי' ד'. דצריך נטילה או נקיון באין לו מים אם נגע במנעל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **חל כו'** דברים שבצנע' נוהג. ואם לא ילמוד הוי דברים שבצנעה דבעו"ה כמה בטלני איכא גם אם ילמוד דברים המותרים בט"ב מ"מ ל"מ בפרהסיא. דהא גם בשאר ימות השנה רשאי ללמוד אותן הדברים:

ומ"מ לענין תשמיש מחמירים ר"ל אף דקודם חצות מקילים לענין לימוד. אבל לענין תשמיש אף דהוי בליל שבת לא הקילו עמ"ש סי' תקנ"ד ס"ד כצ"ל ע"ש במ"א ס"ק זיין:

סימן תקנד

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ותינוקות כו'** אעפ"י שאינו מבין כו' וא"כ אצל התינוק דברים טובים ורעים א' הן עכ"פ שמח במה שיודע לקרות ולומר פי' המלות אף כי אינו יודע תוכן הענין. ול"כ כו' עם אחרים כמ"ש בי"ד. וא"כ עם תינוק בין מבין ובין אין מבין אסור ואפי' דברים הרעיים מצד איסור המלמד. אמנם לפי מ"ש בי"ד שם דאם רבים צריכים לו מותר. וכ' הש"ך דמלמד תינוקות הוי כרבים צ"ל. וגם הט"ז שלא הקיל כ"א אחר ג' ימים ע"ש מ מ הא הבין מ"א סי' תקנ"ט ס"ק ח' דט"ב מיקרי אחר ג' ימים. ואולי כיון דהכא בט"ב האבלות חל גם על הקטן שהגיע לחינוך חמיר והט"ז כ' כאן דכל לימות עם התינוק אינו משום התינוק דאין התינוק שמח בלמודו ואין האיסור כ"א משום המלמד. וא"כ אפי' תינוק אינו מבין אסור. והיינו דוקא מה שאינו דברים רעים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ובדברים כו'** עמ"ש סי' תקצ"א ס"ה דאין לו' תוך פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות פסוקי פורענות. ודוקא פורענות של ישראל. אבל דגוי ל"ל בה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ע"י הרהור כו'** דהוראה הוי כהרהור כמ"ש סי" פ"ה. שכ' רמ"א שס סוף סי' וז"ל ובמקום שמותר להרהר בד"ת מותר לפסוק דין כו' עכ"ל הרי דהשוה אותם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לחזור כו'** הפרשה קודם שיקרא. וכ' בס' א"ר וז"ל לכאורה קשיא פשיטא הא פ' כי תוליד בנים מעין המאורע הוא עכ"ל. ולענ"ד איצטרך לאשמעי'. דהא כ' מ"א ס"ק ה' דאסור ללמוד איזה קושי' ותי' אפי' בדברים רעים. והטעם דאע"ג דבתחלה צער היא לו. מ"מ כיון דלבסוף כשעמד על הקושי' או התירוץ שמח בדבר לכן אסור (וכדס"ל לר"י) א"כ ס"ד גם בחזן דצריך לידע בע"פ קודם הקריאה הטעמים ונקודות. א"כ אע"ג דפ' כי תוליד מעין המאורע. מ"מ כיון שאחר שלמד החזן הטעמים ונקודות על פה שמח בדבר יהיה לו דין לימוד קושי' ותי בדברים הרעים שאסור. קמ"ל דשרי דאין שמחת החזן גדולה כ"כ במה שיודע הטעמים בע"פ:

ועסס"י תקנ"ג. ר"ל דמזה משמע קצת כמ"ש מ"א שם דאם חל ט"ב בשבת אסור כל היום בד"ת דלא כהאומרים די"ל דין עט"ב כיון שנדחה אינו אסור כ"א אחר חצות דהא זמן

קריאת שמו"ת בשבת לכתחלה הוא קודם אכילה שהוא קודם חצות וא"כ מאי קמ"ל דשרי לחזור הפרשה. ודוחק לו' דמיירי דיעבד שלא חזר שמו"ת קודם חצות:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **חיה כו'** כתב רש"ל בתשו' כו' וחולק על הש"ע:

מיהו בב"י סי' תקנ"ט משמע דיש להתענות. וז"ל ולענין הלכה נקטינן כו' לברך ברכת המילה בלא כוס כו' וביו"ז בתמוז ובג' בתשרי וביו"ד בטבת שהיולדת יכולה לשתות. מברכים על כוס ותשתה הימנו היולדת כו' עכ"ל. הרי דוקא בג' תעניתים מברכים על הכוס הואיל ואפשר שתשתה היולדת אבל בט"ב אין מברכים על הכוס ע"כ צ"ל דס"ל דבט"ב אסורה היולדת לשתות:

וע"ש בש"ע כו'. ר"ל מאותו מקום גופיה שהוכיח בד"מ מחיבור הארוך של הרב"י שתתענה מוכח מדברי הרב"י בש"ע שלא תתענה. שכ' בסי' תקנ"ט ס"ז' אם היולדת אנל המילה ושמעה הברכה תשתה היא אף שהמילה ביום ח' וה"ה אחר ז'. דהא או תן ז' ימים לא בעינן מעת לעת אלא שלפ"ז ניהו די"ל דבש"ע חזר בו ממ"ש בחבורו הארוך דמצינו כן במקומות אחרים אבל גם דבריו בש"ע סותרים זה א"ז דבי"ד סי' רס"ה סעיף ד' כ' הרב"י וז"ל בג' צומות שהיולדת אינה מתענה י"ל על הכוס כו' אבל ביה"כ וט"ב שאין היולדת יכולה לשתות אין מברכים על הכוס עכ"ל הרי כ' דבט"ב תתענה:

לכן תי' הב"ח דמ"ש בי"ד וכן כאן בחבורו הארוך כתב לפי המנהג וכמ"ש רמ"א דנוהגים להתענות כו' עיין ב"ח סי' תקנ"ט. וכ"כ הט"ז בי"ד שם אבל לדינא ס"ל להרב"י דא"צ להתענות וכמ"ש פה:

יש להקל. עססי' תקנ"ט דמקילים לענין ט"ב שנדחה בבעלי ברית שמותרים לאכול:

שבאותו יום כו' כמ"ש הטור סי' תקנ"ח והוא גמרא סוף תענית:

סעיף י

(**ס"ק י**) **טבילה כו'** דבעי' סמוך כו' דרש' י ושאלתות חולקים דלרש"י בעינן לכתחלה שתהי החפיפה ביום שלפני הטבילה בליל טבילה חיישי מתוך שמהומה וממהרת לביתה לא תחוף יפה ולהשאלתות עדיף שתחוף בלילה קודם טבילתה שתהי' החפיפה סמוך לטבילה מה דאפשר ולכן המנהג כתב הרב"י בי"ד סי' קצ"ט שתתחיל לחוף מבע"י ועוסקת בחפיפה עד שתחשך. ואם חל טבילתה במוצאי שבת. שא"א לחוף מבע"י כתב רמ"א שם דתחוף בע"ש ובמ"ש תחזור ותחוף כו'. וא"כ ה"ה הכא בט"ב ועסי' תקנ"א ס' ט"ז בהגה שכ' וז"ל ואפי' אם טובלת ליל יו"ד באב מותר לרחוץ בעט"ב אם א"א

לה לרחוץ ליל יו"ד מזה משמע דאם אפשר לה ורחוץ ליל י' לא הותר לה לרחוץ עט"ב וסמכי' על דעת השאלתות:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **פני רבו**. נ"ל כו' דבחול כו' דאמרינן בר"ה דף ט"ז ע"ב אר"י חייב אדם לקבל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת. מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. מוכח דוקא או רגל או חודש או שבת אבל בחול לא:

וכ"מ בחגיגה דף ה' ע"ב דר' יעקב בר חטייא הוי רגיל לקבל פני רבו כל יומא. כי הזקין א"ל רבו שלא יצטער בהליכתו כל יום כי קשה עליו מחמת זקנה והשיבו מי זוטר השכר דכתיב ויחי עוד לנצח לא יראה השחת וכתיב בתריה כי יראו חכמים ימותו. וה"ק קרא מ"ט ויחי עוד וגו' משום כי ירא' וגו' ומה הרואה חכמים במיתתן כך בחייהם עאכ"ו עכ"ל הגמרא. ובס' א"ר הקשה א"כ אמאי שאל בעלה של שונמית מדוע את הולכת אליו היום לא חדש כו' מה בכך הא כל יומא נמי איכא מצוה ע"ש. ואינו קושי'. דע"כ לא היה דרכה בכך ללכת אליו כל יום יהי' מאיזה טעם שיהי'. ולאשר ראה בעלה ששינתה מדרכה רצה לידע סיבת השינוי וכאשר באמת לא מצד מצות הקבלת פני רבו הלכה יום ההוא כ"א לסיבת בנה והוא לא ידע. אלא שבסי' ש"א ס"ק ז' משמע דס"ל כתי' ראשון דבחול אפילו מצוה ליכא. וז"ל להקביל כו' שחייב כו' ברגל. אבל בשבת וחדש ליכא חיובא אבל מצוה איכא כו' ועמ"ש סי' תקנ"ד סי"ב עכ"ל. הרי דס"ל דבחדש ושבת ליכא רק מצוה מכלל דבחול אפי' מצוה ליכא. וצ"ל דהו' מפרש דברי ר"י שאמר חייב אדם לקבל פ"ר ברגל וסיים מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. א"ו דס"ל לר"י מסברא דברגל יש יותר התחייבות מחדש ושבת. והכי דייק מדא"ל לא חדש ושבת מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל ר"ל איכא עכ"פ מצוה וא"כ ממילא ברגל מעלינן דרג' ואיכא חיובא עכ"פ צ"ל דבסי' ש"א ס"ל כתי' ראשון שכ' פה:

אך צ"ל לתי' א' עובדא דר"י חטייא הנ"ל וצ"ל דא"ב מצוה רבה וזוטא. דבחול איכא מצוה זוט'. וחדש ושבת מצוה רבה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **נעילת כו'** שמקצתן כו' אפי' רק השולים כ"כ ט"ז ס"ק ז':

יחף לגמרי וסיים ומיהו אין לנעור באותם שנהגו להקל בנעל של בגד:

סעיף יז

(ס"ק יז) עבי"ד סי' שפ"ב שכ' שהאבל כשחוזר מבית הקברות צריך לילך יחף. אם לא שהוא בין הגוים וא"כ ה"ה הכא:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **עם כו'** ונ"ל דביום יש להקל. אע"ג דבסי' תרי"ג ביה"כ החמיר מ"א ואוסר אפי' ביום. מ"מ הקיל בט"ב דהוא דרבנן וגם קצת סברא יש. דהט"ז כ' שם דביוה"כ אינו אסור כ"א בלילה דיש יותר לחוש להרגל דבר מביום ובט"ב אפילו בלילה מותר. דדוקא ביוה"כ שהנשים מקושטות לכבוד היום יש לחוש לגירוי יצה"ר משא"כ בט"ב אדרב' הולכים בבגדים מנוולים ל"ל כ"ה לגירוי יצה"ר. ולכן ס"ל למ"א דביוה"כ מצד הקישוט יש לחוש אפי' ביום אבל בט"ב דליכא משום קישוט ניהו דביום לא חיישינן מ"מ בלילה דא"ל יותר להרגל דבר. גם בלילה בין ביוה"כ ובין בט"ב אי הולכים מקושטים ולא בבגדים מנוולים גם בט"ב חיישינן ומחמריני':

עבי"ד סי' שפ"ט. ר"ל דבאבל לא הוזכר כלל איסור נגיעה ניהו דמחמריני' בט"ב. די להחמיר בלילה ולא ביום:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **וי"א כו'** ופסק של"ה כו' (עס"ח) דכ' של"ה בשער האותיות אות קו"ף. ניהו דכתב בסעיף ח' דבזה"ז ליכא טבילה בזמנה וליכא מצוה. מ"מ הא כ' הרב"י בי"ד היכי דבעלה בעיר גם בזה"ז איכא מצוה. דהא יהושע נענש ולא הניח בן הואיל וביטל ישראל לילה א' מפו"ר. כדאיתא ריש מגילה (וס"ל לשל"ה דקפדי' יותר אעונה של ליל טבילה משאר מצות עונה. דבליל טבילה יש יותר לחוש לביטול פו"ר דאין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה ולכן אי לא נזדמן ליל טבילתה בשבת לא סמך להתיר עונה כ"כ בס' א"ר) א"כ כיון דחשב הרב"י להטבילה מצוה כשבעלה בעיר. ע"כ צ"ל דהתשמיש אז מצוה חשובה וניהו כשחל ט"ב בחול לא התירו חז"ל התשמיש אפי' בליל טבילה דכדאי הוא בית אלהינו לבטל עליו טבילה אחת (כדאמר ר"ח סגן הכהנים פ"ק דתענית) אבל כשחל בשבת כיון דבלא"ה רוב פוסקים מתירים התשמיש במצוה רבה סמך על המתירים. אכן בס' א"ר כ' בשם זקנו ה"ה מהרר"ש ז"ל שאסור ע"ש:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **אין כו'** וצ"ע כו' גם הש"ך שם כ' שאין טעם זה דל"מ שאלת שלום נכון:

סעיף כב

(ס"ק כב) לחברו פי' ת"ח חסר וכצ"ל בטור כ' אין שאלת שלום לחברים בט"ב והדיוטים שא"י כו' ופירש הב"ח (מדקתני חברים ולא חבר) דר"ל ת"ח הנקראים חברים. (ולפ"ז משמע דהדיוטות מותרים כמו במלאכ' בסעיף כ"ב) ולא ידענא מ"ק כו' דניהו דחברים שכ' הטור ר"ל ת"ח מ"מ לא בא למעט דהדיוטות מותרים. אלא דבא לכתו' דאם שאל

בשלומו שצריך להשיב בשפה רפה. ובת"ח לא משכחת לה דהא שניהם יודעים שיש איסור בשאלת שלום. לכן כ' אין שאלת שלום לחברים והם יודעי' שניהם אבל הדיוטות שאין יודעים אם קרה מקרה ששאל הדיוט בשלום ת"ח ישיב לו בשפה רפה:

סעיף כג

(ס"ק כג) שלא כו'. כמ"ש בסמוך ס"ק כ"ה וע"ש מ"ש:

ב"ה שלו (ר"ל של ט"ב) אסור באכילה ובמלאכה. הרי דאפילו ב"ה אסור במלאכה כ"ש בלילה:

מהכא משמע כו' אהא דתניא כשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וע"ז כ' רש"י וז"ל כשאמרו אסור במלאכה בתענית צבור (וכדלקמן סי' תקע"ה סעי' ג') כו' מהכא משמע כו' משום דס"ל לרש"י דט"ב דינו כשאר ת"צ וא"כ דברי רש"י סותרים זא"ז:

ול"ד לת"צ כדס"ל לרש"י במסכת תענית הנ"ל לדמותן. כדאיתא בגמרא תענית דף י"ב ע"ב דמפרש אהא דאסרו בתענית רחיצה סיכה תשמיש מלאכה בשלמא כולהו אית בהו תענוג אבל מלאכה צער הוא. אר"ח אר"י ב"א א"ק קדשו צום קראו עצרה אספו זקנים. מה עצרת אסור במלאכה אף צום אסור במלאכה אי מה עצרת אף בלילה אף תענית אפי' בלילה. א"ר זירא כו' א"ק אספו זקנים. מה אסיפת זקנים ביום אף צום נמי ביום. ופרש"י דאסיפת זקנים ביום דבלילה כ"א בביתו ואין נאספים עכ"ל:

או משום עינוי. הוא טעמו של רש"י שמביא בס"ק כ"ה:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **אם אפשר כו'** אבל ט"ב משום עינוי הוא כמ"ש רש"י. והיינו מדאמרינן דף ל' ע"ב מקום שנהגו לעשות מלאכה כו' רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו כת"ח כדי שיתענה. וכת' בת"ה שפירש"י (אבל בפירש"י שלפנינו לית' ולא פירש"י עליו כלום) וז"ל כדי שיתענה כלומר עינוי הוא להם שהיו בטלים ממלאכה:

אך בקצת פוסקים משמע כו' וכן הוכיח בת"ה שם ומקשה על פרש"י דביטול מלאכה הוא עינוי. הא אדרבא בדף י"ב ע"ב קרי הש"ס לעשיית מלאכה צער הובא לעיל ס"ק כ"ג ע"ש. וצריך להבין איך הבין הת"ה דברי רשב"ג שאמר כדי שיתענה בלי פירש"י. דאי עשיית מלאכה צער הוא מהו כדי שיתענה. ע"כ צ"ל דהיה מפרש כמ"ש בשם הר"ט בס"ק כ"ג שלא יסיחו דעתן מהעינוי שע"י עשיית מלאכה יסיח דעתו מהאבלות ומהעינוי ולא יתענה. משא"כ ע"י ביטול מלאכה יהיו מעונה ע"י העינויים שנאסרו עליו כי לא יסיח דעתו מהן. וצ"ל דס"ל לת"ה דלה"ט שלא יסיח דעתו היה ראוי להתיר מלאכה

שאינו של טורח ומעשה הדיוט דמלאכה כזו אינו היסח דעת. גם מה שסיים דה"נ הטעם משום איסור מלאכה ר"ל לא מצד שהיא עינוי. אבל מ"מ אין הטעם שהמלאכה מצד עצמה אסורה כמו יום הכפורים (אף שהשוה אותו בתשו' ליום הכפורים מ"מ אין שוין בטעמיהן) כ"א בט"ב הטעם שלא יסיח דעתו דאל"כ תקשי הא דאמר רשב"ג כדי שיתענה כנ"ל וא"כ צ"ב מ"ש מ"א בס"ק כ"ג ובת"ה פלפל למצוא טעם דהא גם ת"ה ס"ל האי טעמא:

ולהכי אם א"א ע"י נכרי מותר כו' ר"ל דנראה בעיני ת"ה עיקר דעת הפוסקים דאיסור מלאכה בט"ב לאו משום עינוי וכמו שהוכיח מגמ' דף י"ב כנ"ל וא"כ כמו דהותר בחה"מ לישראל בעצמו ה"ה דיש להתיר בט"ב. אלא היכי דאפשר ע"י גוי עדיף טפי כדי לחוש לדעת רש"י דס"ל הטעם משום מנהג כנ"ל. אך מדברי ת"ה הנ"ל ומכל פלפולו נראה דלא חשבו לחליבה לדבר האבוד דהא דבר האבוד גם בט"ב מותר ע"י ישראל כמ"ש סעי' כ"ג ועדיין קשה על רמ"א שכ' לעיל סוף סי' תקל"ג ומותר לחלוב כו' משום דהוי דבר האבוד והוא מדברי הרב"י בחבורו שם וצ"ע כעת עד לעתו' הפנאי בע"ה בל"נ:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **כל כו'** דילג הא דמקום שנהגו כו' כיון דכ' סתם כל העושה כו' ולא הזכיר מנהג המקומות ודאי דעתו דבכ"מ אינו רואה סי' ברכה:

מגמ' משמע כו' היינו מדרשב"ג הנ"ל דאמר שכ"א יעשה עצמו ת"ח כדי שיתענה דע"כ הפי' שלא יסיח דעתו כנ"ל. ואם כן אין איסור כ"א במסיח דעתו. גם איכא קצת משמעות מדאמר ר"ע שם כל העושה מלאכה בט"ב אינו רואה סימן ברכה לעולם. וחכ"א כל העושה מלאכה ואינו מתאבל על ירושלים. אינו רואה בשמחתה. מסתמא ר"ע גם הוא מיירי כה"ג שאינו מתאבל ע"י המלאכה. אלא דחכמים הוסיפו עונש על ר"ע שלא אמר אלא שא"ר סימן ברכה והם אמרו שאין רואה בשמחתה. ומה שהם הזכירו יותר ל' ואינו מתאבל. כיון שרצו לומר העונש שא"ר בשמחתה. וכל מדותיו יתברך מדה כנגד מדה. לכן הזכירו הם יותר ואינו מתאבל. שעי"ז נדע שהעונש מדה כ"מ אבל כ"ז אינו מוכרח. ופי' א"ר סימן ברכה מאותה מלאכה הביא בס' א"ר בשם ס' תניא וז"ל כלו' מאותן מעות שמרויח באותה מלאכה. וז"ל התוס' בתענית שם. כל העושה כו' סי' ברכה כלומר באותה מלאכה שרגיל לעשות בתשעה באב א"ר סי' ברכה לעולם עכ"ל משמע מלשונם דאפי' עושה אחר כך מלאכה זו בשאר ימות השנה א"ר סי' ברכה גם ממלאכה שעשה בשאר ימות השנה:

סימן תקנו

סעיף א

מ"א ד"ה הטעם כו' כמ"ש ס"ס רצ"ג. שכתב שם אם יודע שבליל מ"ש לא יהיה לו יין ובגוונא שכתב מ"א שם. רשאי להבדיל בשבת מבע"י מפלג המנחה ולמעלה. ואם כן ה"ה הכא ניהו דבמ"ש אינו יכול להבדיל דאסור לשתות כוס הבדלה ה"ל להבדיל ביום מפלג המנחה ולמעלה דהא אין לך אונס גדול מזה:

וא"כ משמע כו' שהוא כיום המחרת. ר"ל דהטור בסי' תקנ"ג הביא בשם רמב"ן דמשעה שהתחיל לאכול סעודה המפסקת אסור ברחיצה. אבל באכילה ונעילת סנדל ושאר דברים אינו אסור עד שתחשך דלא מהני קבלתו כיון דעדיין יום הוא. וט"ב אין לו תוספת אבל ברחיצה מ"מ אסור. כיון דנהנה מהרחיצה לאחר זמן ואז עיקר הנאתו ונראה כרוחץ לצורך ט"ב. אלא שהרא"ש חולק עליו וקיי"ל כהרא"ש. מ"מ כאן מוכח (דדברים הללו שכתב מ"א כיון דאבדיל קבלי לט"ב עליה הם דברי הטור בשם רמב"ן) דמפלג המנחה ולמעלה מודה הרמב"ן כו' ואפי' באכילה אסור דהוי כיום המחרת ואף דאין לט"ב תוספות. דהא כתב רמב"ן קבליה עליה ואסור לשתות. וכ"כ ב"י סי' כו' וז"ל כתב רמב"ן בס' תה"א כו' אבל י"ל שהקבלה אוסרת עליו בזמן הזה שהוא משקיעת החמה. והוא מפלג המנחה ולמעלה הואיל ויכול לעשותו תוספת בימים של תורה (דהיינו יה"כ) יכול נמי לעשותו בימים של דבריהם הואיל ורצה להוסיף אותו עליו ולעשותו כיום עצמו עכ"ל. משא"כ במילה כו' ר"ל אע"ג דאפשר שיזדמן כמה שנים זה אחר זה שיהיה בכל ט"ב מילה וכיון שיתננו לתינוקות א"ל דלמא אתי למיסרך. מ"מ כיון דאינו דבר קבוע דהא אפשר שבכמה שנים לא יזדמן שיהי' מילה בט"ב לא חששו רבנן:

עבי"ד סי' שמ"א וסי' שצ"ו בט"ז דרמי דברי ש"ע שם אהדדי דהרא"ש בפ' מי שמתו הביא מחלוקת דר"י היה אונן במ"ש ולא היה רשאי להבדיל. ולמחרתו אחר הקבורה ג"כ לא הבדיל ונתן טעם כמו דהוי חגר ביום א' של י"ט דפטור מחגיגה ואי נתפשט מחגירתו ביום שני מ"מ פטור כיון דלא הוי חזי בראשון גם ביום שני דהוי תשלומין דראשון פטור. והכא נמי כיון דיום א' הוא תשלומין להבדלה שה"ל לעשות במ"ש. וכיון דהיה אז אונן והיה פטור אין לו תשלומין:

ומהר"ם חלק עליו דחייב להבדיל אחר הקבורה. ופסק הרב"י בסי' שמ"א כמהר"ם דאם היה אונן במ"ש חייב להבדיל אחר הקבור' ובסי' שצ"ו פסק הרב"י בקטן שהגדיל תוך שבעה דחולקים מהר"ם ורא"ש אי חייב להתאבל. דהרא"ש פוטר ומטעם הנ"ל דהוי כחגר ונתפשט. ומהר"ם חייבו דאזיל לטעמיה דחייבו גם בהבדלה ולא יליף מהאי דחגר.

ופסק הרב"י בסי' שצ"ו דקטן שנתגדל תוך שבעה דפטור מאבלות כהרא"ש והוא סותר מ"ש בסי' שמ"א לענין הבדלה דטעם א' לשניהם. וקושיא זו קשיא גם כאן. שסותר א"ע במה שפסק שיבדיל במוצאי ט"ב. עם מה שפסק בי"ד סי' שצ"ו בקטן שהגדיל דפטור. ובישוב שכתב הט"ז שם גם כאן נתיישב. דהרב"י פסק מה"ט בקטן שנתגדל דפטור. דחכמים הטילו עיקר החיוב בשעת עיקר המרירות דהיינו בשעה שנסתם הגולל. ומשם ואילך מתאבל והולך עד סוף שבעה. וקטן זה שהי' פטור בתחלת המרירות. שאז התחיל החיוב שוב לא חל עליו חיוב לא מצד שהוא תשלומין. משא"כ הבדלה מתחלה תקנו חז"ל שיתחיל במוצאי' שבת עד סוף יום ג' ולא שיהי' מיום א' ואילך תשלומין למ"ש וגם אין מ"ש העיקר הזמן לכן אף שהיה אונן במ"ש חייב להבדיל אחר הקבורה עכת"ד וה"ה די"ל כן כאן בט"ב:

אמנם ניהו דדברי הרב"י מיושבים עפ"ז אבל מכל מקום דברי הרא"ש צ"ב. שפסק באונן במ"ש כדע' הר"י דלא יבדיל אחר הקבורה. וכאן כתב הטור בשם הרא"ש שהסכים להבדיל במוצאי ט"ב. אח"ז עיינתי ברא"ש סוף תענית וכת' וז"ל ולא דמי כ"ה דהתם גופיה הוי דחוי דאונן פטור מכל המצות ודמי לחגר. אבל הכא גופיה מחייב והזמן גורם שאינו יכול להבדיל וכשיעבור הזמן יבדיל עכ"ל וא"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ובליל כו'** ומי כו' יתן לתינוק לטעום דכה"ג ל"ל דלמא אתי למיסרך דהא בליל עשירי אין מתענים:

סימן תקנז

סעיף א

ד"ה אם שכח כו' יאמר אותו אצל ועל כלם:

דבירושלמי שאלו היכן אומרה. א"ר ירמי' כל דבר שהוא להבא (היינו תפלה ובקשה שהוא על העתיד) אומרו בעבודה(בברכת רצה) וכל שהוא לעבר (היינו שבח למקום י"ת על מה שכבר היטב עמנו) אומרו בהודאה (בברכת מודים קודם ועל כלם) וכתב הרב"י בשם הרי"ף והרא"ש דאעפ"כ נוהגים לומר נחם בבונה ירושלים וסמכו אהא דקיימא לן בסי' קי"ט אם בא להוסיף בסוף כל ברכה מהאמצעית מעין אותה ברכה מוסיף ונחם הוא מעין ברכת בונה ירושלים. ומה"ט כתב אבודרהם אם שכחו לו' בבונה ירושלים אומרו במקום המיוחד לו מן הדין דהיינו בהודאה. אלא שהט"ז הקשה כיון דנחם הוא תפלה להבא הל"ל שיאמרו בעבודה. לכן הגיה שצ"ל באבודרהם. שיאמרו בעבודה. אך

בס' א"ר כו' שמצא מפרש אהא דאמר בירושלמי וכל שהוא לעבר. שמתפלל על לשעבר. כגון נחם על החורבן. ועל הנסים עכ"ל וצ"ל דעכ"פ יש לו שייכות לועל כולם ע"ד מ"ש מברכים על הרעה כשם שמברכים על הטובה והט"ז כתב אם שכח יוכל לאומר' בשומע תפלה דבשומע תפלה יכול לכלול מה שירצה כדלעיל סי' קי"ט ויחתום בשומע תפלה:

סימן תקנח

סעיף א

(**ס"ק א**) **שלא כו'** כל הקרואים. ר"ל אפי' אינו קרוב וגם אינו הולך משום ריעות. אע"ג דער"ח עד ט"ב אין רשאי לילך על סעודת מצוה כ"א ההולך מצד קורב' או ריעו' לכל מר כדא"ל כדלעיל סי' תקנ"א סעיף יו"ד:

לילה זו קילא. וע' באה"ע בב"ח ס"ס ס"ב (וכ"ה בב"ש שם) שכתב דוקא שכבר אירס כו'. ולפ"ז אפי' במקום ששולחים סבלונות לא הוי ס"מ כיון דתלה מ"א שם סעודת מצוה בברכות שהשמחה במעונו. ודלא כמ"ש סי' תמ"ד. אבל בס' א"ר כתב לדינא דבמקום ששולחים הוי ס"מ. וכ"כ בתשו' ח"י סי' ע'. וכתב עוד בס' א"ר בשם זקנו מהר"ש ז"ל דאפי' במקום דאין שולחים סבלונות מ"מ התיר לחתן וכלה ואביהם ואמם לאכול בשר ולא לשאר אנשים. וגם בענין כלי שיר ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מותר כו'** כמ"ש סי' תקנ"ט ס"ט דהתירו בט"ב שנדחה לבעלי ברית לאכול אחר מנחה. כמ"ש סי' תמ"ד דער"פ שחל בשבת מבערים את הכל לפני שבת ומשיירים לשבת כו' ובע"ש צריך לברר החמץ קודם חצות כמו אלו היה ער"פ ממש דגזרינן אטו ערב פסח בשאר שנים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בלילה**. דכמה כו' דבשלמא ליל עשירי איכא טעם למניעת בשר כמ"ש בש"ע. אבל כשנדחה והוי מוצאי ט"ב ליל י"א לא שייך אותו טעם ואף על פי כן אין לאכול בשר בלילה ועז"כ מ"א משום דכמה מיני כו':

סימן תקנט

סעיף א

ד"ה ויפסיק כו' ומברכים כו' ועמ"ש ס"ס ת"צ ועמ"ש מ"א בסי' רפ"ד דאפי' בדפוס וכתו' על הנייר אפ"ה מברכים דשאר ספרים חוץ מס"ת שרי ע"ג נייר. ודפוס כתיבה מעלייתא היא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לארץ כו'** בסי' שפ"ז ר"ל דבאבל לא התירו כ"א לזקן או לחולה. מ"מ בט"ב כיון דישיבה על הארץ אינו רק חומרא יש להקל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **נר א' כו'** משמע שהקהל כו' אבל בט"ז כת' מה יועיל אמירת החזן לבד. ובוודאי כל הקהל צריכים לומר:

ומ"ש נר א' מיירי בבה"כ קטנה שעכ"פ ע"צ הדוחק כל הקהל יוכלו לו' לאותו נר אבל בבה"כ גדולה דלא סגי בנר א' ידליקו בכל שכונה נר א'. והטעם עש"ה במחשכים הושיבני:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **א"א כו'** משכימים קצת וכתב בס' א"ר וז"ל אם יש חשש שיצאו הרבה קודם חצות מבה"כ טוב שלא ישכימו כ"כ עכ"ל:

קודם שקורא בתורה ובהרב"י די"א קודם קריאת איכה והואיל ואין מזכירים בו שם ומלכות כמ"ש מ"א. לכן כ' של"ה דיש לאומרו קודם איכה וגם כ"א מהעולים לתורה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אבל כו'** אסור ואם הוא אחר ג"י כצ"ל וכ"ה בקצת דפוסי' הקשה מהרא"י דהא בלילה כו' א"כ בלילה לא הוי צריך הרא"ש ליתן טעם דהוי כאבל אחר שלשה ימים וברא"ש משמע דגם בלילה צריך לטעם זה. אם הולך לבדו או א" או שנים עמו כ"ה שם:

סעיף י

(**ס"ק י**) **לא לבנים כו'** דבעלי בריח נמי מותרים דהא דימה והשוה אותן עם שבת חזון:

וכמ"ש סי' תקנ"א ס"ק ד' לענין שבת חזון:

ובגדי שבת שהן עדיין חדשים כו' ר"ל הא דהתיר רמ"א ללבוש בגדי שבת דוקא כשאין הגיהוץ ניכר בהן אבל כשהגיהוץ ניכר אסורים כמו בשבת חזון בסי' תקנ"א ס"ק ך':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ונדחה כו'** אבל אם חל מילה בט"ב משלימים ב"י. והביא הרב"י ראיה דהא המתיר הזה היא רבינו יעבץ הביא ראיה להתיר מדאמרי' בעירובין דף מ"א אר"א ב"ר צדוק אני הייתי מבני סנאב ב"ב כו' ולא השלמנוהו. הביאו מ"א אח"ז וז"ל הרב"י וא"א דה"ה אם חל ט"ב בא' מימי השבוע ה"ל לסתום ולומר והתענינו בט"ב ולא השלמנוהו מפני שי"ט שלנו הי' כו' ל"ל למימר דט"ב שחל להיות בשבת ונדחה הוי אי לאו למימר דוקא כה"ג לא בעי לאשלומי אבל אם חל באחד מימי השבוע צריך להשלים עכ"ל. וכ"מ ממ"ש סי' תקנ"ח בשם מהרי"ל בס"ק ב' דיליף להקל למתענים בי' ימים רצופים בט"ב שנדחה מדמקילינ' לבעלי ברית בסעיף זה בט"ב שנדחה. וא"א דס"ל דגם אי לא נדחה מקילים לבעלי ברית א"כ מאי ראיה מייתי. דהא ספ"ג דערובין אמר עולא הלכה כר' יוסי דאם חל ט"ב בע"ש מתענה ומשלים. ופריך מהא דאין גוזרים תענית על הצבור בר"ח וחנוכה ופורים ואם התחילו אין מפסיקים (פירש"י שהתחילו להתענות ך' או ל' יום ונכנס בהן חנוכה או ר"ח אין מפסיקים) דברי ר"ג. אר"מ אע"פ שאמר ר"ג אין מפסיקים מודה שאין משלימים (התענית בר"ח וחנוכה) וכן בט"ב שחל בע"ש אין משלימים. ותניא לאחר פטירתו של ר"ג נכנס ר"י להפר את דבריו. עמד ר"י בן נורי ואמר כל ימיו של ר"ג קבענו הלכה כמותו ועכשיו אתה מבקש לבטל את דבריו אין שומעים לך. ולא היה אדם שערער. הרי דאין הלכה כר"י דבע"ש אינו משלים. ומשני בדורו של ר"ג עביד כר"ג בדורו של ר"י עבד כר"י. ופריך והא גם בדורו של ר"ג לא עשו כמותו. דהא ר"א בר"צ בימי ר"ג ואפ"ה מצינו שאמר אלי הייתי מבני סנאב כו' ודייק טעמא די"ט כו' והוי ס"ד די"ט דדבריהם יש לו לענין השלמה דין א' עם שבת. ומשני שאני י"ט דדבריהם הואיל ומתענים בו שעות משלימים בו ערבית. ר"ל דוקא שבת דאפי' שעה א' אסור להתענות בו. לכך גם כשחל ט"ב בע"ש אין משלימים כדי שלא יתענה זמן מה בשבת. אבל י"ט דדבריהם דמתענים בו שעות דהא אמר התענינו בו ולא השלמנוהו. לכך כשחל בעי"ט משלימים ואע"ג דמתענה קצת בי"ט מה בכך הא מתענים בו שעות ולכן הקשה השואל לדעת הרב"י. ניהו דהמקשן לא אסיק תי' הש"ס והוי ס"ד אע"ג דמתענים בו שעות מ"מ אין ראוי להשלים. דאותה שעה שבסוף התענית הוא לו יותר צער מתענית שעות בתחלת היום. ואין למידי' מתענית שעות להשלמה דעי"ט א"ו דגם בע"ש (אין) משלימים. וא"א לדברי הרב"י דאם הי' חל ת"ב בי"ט דדבריהם היו צריכים להשלים אפי' בי"ט דדבריהם. ודאי קשיא איך רצה המקשן לילף מי"ט דדבריהם לשבת דוודאי

י"ט דדבריהם ראוי להשלים כשחל עי"ט ולא הי' נדחה דהא גם אי חל בי"ט היו צריכים להשלים ולא עדיף עי"ט מי"ט:

אבל התרצן כו' א"כ לא דחי' כו' ר"ל כיון דע"כ המקשן לא ס"ל כהרב"י אלא הוי ס"ד דאפי' חל ט"ב בי"ט ולא היה נדחה ג"כ לא היו משלימים. א"כ מנ"ל דהתרצן חולק בזה. לזה כ' דמסברא אמרי' כן כיון דאמרי' הואיל כו' משלימים בו ערבית. כיון שאז הט"ב לא היה נדחה לכך משלימים ה"ה כשחל בי"ט ולא היה נדחה היו ג"כ משלימים. א"כ אמאי לא השלימו כו' דהא ר"ג שני דינים אמר דט"ב שחל בע"ש אין משלימים וגם ת"צ שחל בר"ח חנוכה ופורים אין משלימים. וס"ל למ"א אי קי"ל כר"ג בחדא ה"ה באידך. וא"כ לפי דהוכיח המקשן דלא קי"ל כר"ג בהא דאם ט"ב בע"ש משלימים ה"ה דקי"ל כחכמים גם בדין אחר דת"צ שחל בר"ח וחו"פ משלימים. אם כן אמאי לא השלימו שחל בשבת ונדחה וחל ביו"ט שלהן. דהא לא עדיף י"ט דידהו מר"ח חו"פ. (ואע"ג דאמרינן שם אר"י לא שמיע לי הא דהלכה כר"י דמתענה ומשלים. וא"ל אביי והאמרת לן אהא דאמר ר"מ דמודה ר"ג דאין משלימים וכן בט"ב שחל בע"ש. אר"י אמר רב זו דברי ר"מ משום ר"ג אבל חכ"א מתענה ומשלים מאי לאו אתרווייהו בין אר"ח חו"פ. ובין על ט"ב שחל בע"ש פליגי רבנן. וכיון דאמרת בלשון חכמים משמע דקי"ל כוותייהו. ומשני לא על חנוכה ופורים דוקא. אבל כשחל ט"ב בע"ש מודו דאין משלימים א"ש. הרי דאין שני הדינים תלוים זב"ז וא"כ מאי קשיא למ"א ניהו דהמקשן ס"ל דבחל ט"ב בע"ש לא קי"ל כוותי' דר"ג. אבל בחו"פ דאין משלימים קי"ל כוותי'. וא"ש דלא הוי קשיא ליה ל"ל השלימו. י"ל דמ"א ס"ל דע"כ האי מקשן הוי ס"ד הכי או דקי"ל כוותי' דר"ג בתרווייהו או כחכמים בתרווייהו דאל"כ מאי פריך המקשן הראשון אהא דפסק עולא כר"י דט"ב בע"ש משלים דהא ר"י עמד לבטל דברי ר"ג ואמר ר"י בן נורי דאין שומעים לו. ומאי קושיא. דלמא ר"י ור"י בן נורי פלפלו בהא דאמר ר"ג דבחנוכה ופורים אין משלימים אבל בט"ב שחל בע"ש מודה ר"י בן נורי דלא קי"ל כר"ג וא"ש הא דפסק עולא כר"י. אע"כ דהי' סובר כיון דפסקינן כר"ג לחו"פ ה"ה בט"ב שחל בע"ש. וכיון דהמקשן מר"א בר"צ הוא המקשן הראשון שפיר הקשה מ"א. כן י"ל קצת:

אלא ס"ל כר"ג כו' ובזה מיושב קושיות השואל דודאי המקשן פריך שפיר דא"א דאתי' כר"ג. באמת אפי' הוי חל ט"ב בי"ט שלהם לא היו משלימים דהא לר"ג אם חל ת"צ בר"ח חו"פ אין משלימים. ודלא כהרב"י. וא"כ שפיר קשיא לי' א"כ גם בעי"ט דהיינו כל שנה לא הו"ל להשלים. ודברי הרב"י דס"ל אם חל ט"ב בי"ט דדבריהם דצריכים להשלים הוא לדידן דלא קי"ל כר"ג אלא כחכמים דאם חל ת"צ בר"ח חו"פ משלימים

ה"ה י"ט דדבריהם כגון בעלי ברית צריכים להשלים. וא"ל א"כ מנ"ל דאם נדח' דא"צ להשלים לדידן. ז"א דמוכח כן מדברי המקשן דהוי ס"ד דע"כ ר"א בר"צ כחכמים ס"ל ואפ"ה כשהיה נדחה לא היו משלימים וע"כ הוי ס"ל כשנדחה מודו רבנן ובהא לא מצינו דהתרצן חולק. גם יש לרבינו יעבץ ראיות אחרות כמבואר בהרב"י ופוסקים. אבל מ"מ ניהו דמ"א יישב דינו של הרב"י ולא קשה קושית השואל. אבל הרב"י ע"כ לא נתכוין לזה וא"כ להרב"י נשאר קושית השואל. דהא הרב"י הוכיח מלשון ר"א בר"צ גופי' מדלא סתם ואמר והתענונו בט"ב ולא השלמנוהו כו' כנ"ל אע"כ דאם לא הי' נדחה היו משלימים והא לפי האמת ר"א בר"צ כר"י ס"ל. והא כ' מ"א דלר"ג מודה הרב"י דאפי' לא היה נדחה לא היו משלימים כמו בר"ח חו"פ ולתשובת מהר"ם לקושית השואל י"ל קצת אבל למ"א קשה וצל"ע כעת:

ומ"מ אין לעשות סעודה ר"ל ניהו דהותר לבעלי ברית. אבל סעודה אסור לעשות שיאכלו גם אחרים שאינן בעלי ברית:

והיכי שמלו אחר חצות. זהו לאו דוקא וה"ה מלו קודם חצות. אלא נקט כפי הסדר ובמקומו היו נוהגים כיש ממתינים למולו עד אחר חצות שהובא בש"ע. אלא עיקרו אתי לאשמעי' כדעת הרב"י דוקא כשנדחה מקילינין אבל כשלא נדחה לא. ולאו דוקא בט"ב לא מקילינין כשאינו נדחה ה"ה בשאר ג' צומות לא מקילינין כשאינן נדחי':

שלא נהגו לצום ביום החופה ע"כ במקומות הנוהגים לצום ביום החופה משלימים וכמ"ש הב"ש באה"ע ס"ס ס"ב דלא כרמ"א בהגה לקמן סי' תקס"ב:

ועכשיו נתפשט המנהג כו' א"כ גם ביום התענית ג"כ אין להקל. אף שכ' לעיל דרק הבעלי ברית רשאים לאכול אבל אין לעשות סעודה כ"א בלילה. מ"מ כוונות מ"א דלגבי בעלי ברית די"ט שלהם הוא אין התענית מונעם מהאכילה שהיו אוכלים על סעודת המילה ובשלמא אי היו עושים הסעודה ביום רשאים בעלי ברית עכ"פ לאכול. אבל עכשיו שעושים הסעודה בלילה א"כ אפי' לא היה תענית לא היו בעלי ברית אוכלים על סעודה עד הלילה ה"ה ביום אין להקל:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **מנחה כו'** אבל בהג"א פ"ק דמועד קטן כו' ובס' א"ר כ' דבפ"ק לא מצא ובפ"ג דמועד קטן מצא להיפך וז"ל והתפלל מנחה גדולה אחר יו"ד שעות כו' וע"כ צ"ל אחר וי"ו שעות דהאמר מנחה גדולה ולאחר ט' ומחצה כבר הוא זמן מנחה קטנה:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שלא כו'** אבל לצורך סעודת מצוה כו' ר ר"ל דאי לאותם שאין אוכלים בשר בלילה למה נתיר להם לשחוט בט"ב על יום שאחריו. ואי לצורך סעודת מצוה א"כ אפי' קודם חצות שרי ולמה כתב דוקא אחר חצות. אע"כ דקאי לאותם שאוכלים בשר בלילה: **עסי' תקנ"א מ"ש לענין שחיטה**. והיינו לכבוד שבת. וגם לדעת אבודרהם אין איסור שחיטה בט"ב כלל ע"ש:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **על כו'** כמ"ש ס"ס תקע"ט. לומר הרי אנו חשובים כמתים:

סימן תקס

סעיף א

(**ס"ק א**) **מסויד ומכויר**. הם מיני ציור. ר"ל הא דאמר מסויד אין פירושו דסד בסיד. דא"כ תיקשי דהא במסויד ומכויר קתני דאין לו תקנה ואפי' שיור אמה ע"א לא מהני. ובסיפא קתני דמהני שיור אמה ע"א לכך כ' דגם מסויד ר"ל מין ציור לכך אין לו תקנה אבל כשהוא סד בסיד וליכא ציור מהני אמה ע"א. (ולפי' זה צ"ל אפי' טח למטה בטיט כיון שסד ע"ג ויש עליו ציורים אסור) ואפשר כו' ר"ל דלעולם מסויד הפי' כפשוטו דסד בסיד בלי ציור ואפ"ה ליכא תקנת' דמיירי שאין בו טיט כלל. ובסיפא דקתני טח בטיט למטה לכך מהני שיור. ושני הפרושים כתב הרב"י לרעת הרמב"ם שהוא כלשון הש"ע. אבל בש"ע ע"כ עיקר כפי' השני. דלפי' אח' היכי דאיכא ציור אין לו תקנה וע"כ אפי' איכא למטה טיט כנ"ל א"כ היכן כ' לעיל סי' תקנ"א סעיף ב' דמר"ח ממעטים בבנין של ציור וכיור הא אסור לבנותן כלל. ודאי ברמב"ם א"ש דל' דלעיל סי' תקנ"א הוא לשון רמב"ם מ"מ הרמב"ם לא כ' כן לענין חרש אב כ"א בתענית שגוזרים על הגשמים (ומיניה יליף הרב"י לר"ח אב) א"כ י"ל דמיירי בזמן הבית דהיה מותר לצייר ולכייר. אבל להרב"י ע"כ צ"ל העיקר כפירוש הב' וא"כ אי טיט למטה שרי ע"י שיור אמה ע"א וא"ש האי רסי' תקנ"א:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מחסר כו'** אפי' כסא כו' דבש"ע משמע דבדבר מועט סגי ובגמ' אמרי' אפי' כסא דהרסנא משמע דצריך לשייר מין שלם לכן כ' מ"א דגם דעת ש"ע כן. ומעט שכ' בש"ע. ר"ל אפי' מין שאיכותו מעט כמו כסא דהרסנא כדאמרי' בש"ס. ומ"ש בש"ע שמניח מקום פנוי היינו שירגישו בהחסרון. כ"כ הט"ז ע"ש:

סעיף יא

(ס"ק יא) חתן כו' ע' בט"ז מ"ש לענין הינומא:

ומ"ש סברא להקל אף שהוא של הקדש משום דהוי דבר מצוה כ' בס' א"ר בלא"ה א"ש דלב ב"ד מתנה וכדלעיל סי' קנ"ד:

אמנם מנהג העולם לייחד מהונו ומכספו הינומא צ"ל דסמכינן על גרס' האחרת ברמב"ם דוקא כלו כסף וזהב אסור א"כ עכ"פ צ"ל שלא יהי' כלו כסף או זהב:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אסור כו'** כי שחוק כו' ואפי' בזמן שבהמ"ק הי' אסור. עד לע"ל כי יסיר ה' לב האבן ויעבור רוח הטמאה מן הארץ ולא יהי' יצה"ר אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה בהיותינו יושבים ועטרותינו בראשנו ונהנים מזיו השכינה בבי"א:

סימן תקסב

סעיף א

כ' מ"א וז"ל כ' הג"מ כו' חומרא דט"ב כו' וה"ה שאר תענית ציבור בארץ ישראל ר"נ ב"ה שלו הוה שרי. ר"ל ב"ה של כניסת התענית. שרי ספקא דידיה. ר"ל כיון דדוקא בט"ב חמיר לאסור ב"ה של כניסת התענית אבל שאר תעניתים אע"ג שאסורים באכילה בנינה שלפני יום התענית מ"מ ב"ה דהוי ספק לילה מותר. א"כ ה"ה ביציאת יום התענית ה"ל להתיר ב"ה אע"ג דהוי ספק יום כגון עט"ב. ר"ל מצר הדין לולי חומרא דט"ב כנ"ל:

והוא בגמ' דפסחים דף נ"ד ע"ב:

ועסי' שפ"ז ס"ט. ובמ"א שם ס"ק י"ב י"ג שהוזכר סברא זו לחלק בין עיולי יומא לאפוקי יומא ואי' שם (בפסחים נ"ד) רבת"צ שפוסקים בע"י ר"ל שהלילה שלפני התענית נמי אסור לאכול:

עסי' תקע"ה. ר"ל דאפי' לילה שלפני התענית מותר באכילה כ"ש ב"ה שלו:

ואם כן יחיד כו' קאי על דברי הג"מ שכ' דמשמע בגמ' דבשאר תענית (אף דאסורים בלילה מ"מ) שרי ספיקא דידי'. דהיינו להתיר ב"ה של כניסת התענית:

אבל אם קיבל עליו ת"צ כו' כיון דבת"צ ב"ה שלו אסור. אלא שאין ת"צ בבבל מטעם המבואר בסי' תקע"ה ס"ק י'. וכיון שהיחיד קיבל עליו תענית כחומר ת"צ גם ב"ה אסור:

ועסי' רס"א מבואר שיעור ב"ה:

מ"מ טוב כו' ר"ל שלא לאכול עד ב"ה אלא יפסיק קודם בין השמשות ועיין במ"א סי' רס"א ס"ק ט'. עמ"ש סי' רצט המתענה כיצד יעשה ההבדלה במ"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אע"פ כו'** היינו אם פי' כו' אבל כו' צריך להשלים לא משום אמירת ענינו אלא כדי לקיים קבלתו. דסתם תענית הכוונה להשלים:

עס"ב וססי' רמ"ט. ר"ל דמשני מקומות הללו משמע כן. דבסעיף ב' כ' דוקא ביו"ד י"ת א"צ להשלים מטעם המבואר שם. וכן אפי' חתן דא"צ להשלים אף דאינו מתנה. מ"מ ודאי כונתו אדעתיה דמנהגא. והמנהג לעשות החופה ביום וצריך החתן לטעום מכוס של ברכה. א"כ הוי כאילו התנה שלא להשלים. אבל אותם שאין מתענים כל י' ימי תשובה דצריכים קבלה מבואר בסעיף ב' דצריכים להשלים. וכן בס"ס רמ"ט מבואר להדיא דקבלת תענית סתם צריך להשלים עד צ"ה. אם לא כשפירש להדיא בשעת קבלה שלא להשלים. וכ"ה בסי' זה סעיף ג':

ואם כו' סי' תקס"ח סעיף א':

ואם כו' אין מתפלל עננו. ולכן כתב רמ"א בס"ב דהחתן יתפלל עננו קודם שיכנס לחופה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ש"ץ כו'** דהעיקר קי"ל כו' כמ"ש סעיף י"א דהא דאמרי' בש"ס מתענים לשעות. היינו דוקא שלא אכל כל היום. ובהני גווני המבוארים סעיף י' וי"א. אבל אי אכל קודם הלילה לא מיקרי תענית לענין אמירת עננו. רק לענין תענית יחיד סמכי' אדעת הרמב"ם. דס"ל דתענית שעה מיקרי אפי' לא השלים התענית ואכל אחר חצות היום וכיון דבלא"ה יחיד אינו קובע לעננו ברכה בפני עצמה אלא כוללה בשומע תפלה א"כ אפי' להחולקים על הרמב"ם אין בכך כלום דהא בשומע תפלה יכול להוסיף כל מה שירצה כדלעיל סי' קיט. ומ"ש רט"ז בס"ק א' לדלג ב' תיבות צום תעניתנו. וואי אי מדלגים שפיר עביד. אבל מ"ש הט"ז לפקפק על פסק רמ"א מתרי טעמי חדא כיון דהעיקר כהחולקים על הרמב"ם א"כ כשיאמר צום תעניתנו הוי דובר שקרים כיון דלהחולקים על הרמב"ם אין שם תענית עליו מאי מהני שיכול להוסיף בש"ת מ"מ ה"ה מוציא שקר מפיו ועוד דלהחולקים הוי הפסק באמצע ברכה ואיתי ראיה מדברי הטור שכ' בסי' תקס"ג מצד ספקא דדינא אין לקבל תענית בשומע תפלה משום הפסקה הובאו דבריו בט"ז בסי' זה ס"ק ז' ע"ש לענ"ד יש להנדיס בדבריו. מ"ש אם אומר צום תעניחנו הוי דובר שקרים י"ל ניהו דלא מקרי תענית להחולקים על הרמב"ם היינו לומר עננו. ולקובעה ברכה בפ"ע דכל שאינו משלים התענית לא תיקנו חכמים לקובעה ברכה בפ"ע. אבל מ"מ נקרא תענית. דהא שם תענית שורשו עינוי. והוא עכ"פ עינה וציער את עצמו. וראיה לזה מהא

דאי' בתענית דף י"ב ע"א אהא ראר"ח כל תענית שלא שקעה עליו חמה (דהיינו צ"ה) לא שמי' תענית:

דפריך והתנן אנשי משמר מתענין ולא משלימין ופירש"י וז"ל אנשי משמר נהנים ולוים העובדי' כו' ולא משלימים לפי שהם עסוקי' בעבודה כו' אלמא אע"ג דאינו משלים מתענה קרי לי' עכ"ל. ומשני התם לצעורי נפשי' בעלמא הוא. ופירש"י וז"ל לצעורי נפשייהו עם הצבור אבל אינו תענית לא להתפלל תפלת עננו. ולא לקובע' עליו חובה וכל שעה שהוא רוצה לאכול אוכל עכ"ל:

וצ"ל דעכ"פ מה שהקשה לא תי' דהא חזינן דאפי' אינו משלים קראו המשנה תענית. וצ"ל דבזה היו מחונקים המקשן והתרצן. דהמקשן הוי ס"ד הא דאר"ח כ"ת שלא שקעה עליו חמה לא שמי' תענית פירושו דלא מקרי תענית. ולזה הקשה ממתני' דקראה תענית אפי' אינו משלים אבל התרצן משני לי' דודאי נקרא עליו שם תענית. והא דאר"ח לא שמי' תענית היינו לענין תפלת עננו ולקובעם עליו חובה ובאנשי משמר באמת רק לצעורי בעלמא ולא היו מתפללים תפלת עננו ולא נקבע עליהם לחוב לפ"ז מוכח דאפילו אינו משלים אפ"ה מקרי תענית דהא מתני' גבי אנשי משמר קראו תענית (ולהרמב"ם באמת הקשו הפוסקים מגמ' הלז) וא"כ אפי' יאמר צום תעניתנו לא הוי דובר שקרים דאפשר דכמו דמיקרי תענית ה"ה דמקרי צום:

ומ"ש דהוי הפסקה ואייתי ראי' מדברי הטור י"ל הט"ז גופי' כ' בס"ק ז' ליישב דברי הטור הא בשומע תפלה יכול להוסיף כ"מ שירצה וכן הקשה הרב"י ותי' הט"ז דשאני קבלת תענית שאומר אהא בתענית אינו מענין תפלה ולכך הוי הפסק דאינו רשאי להוסיף כ"א עניני תפלה ע"ש. אם כן אמירת עננו דהיא תפלה אפי' להחולקים על הרמב"ם מ"מ הפסק לא הוי:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שאין כו'** מיהו העולם נוהגי' להשלים. ר"ל המתענין רק יום א' של סליחות:

ואפשר דאסור להתיר להם עבי"ד סי' רי"ד ור"ל אסור להתיר להם. לומר להם מותרים אתם אלא צריכים התרה ע"י ג' בני אדם ע"י פתח חרטה דה"ל דברים המותרי' ואחרי' היודעי' שהן מותרי' נוהגי' בהן איסור פסק רמ"א שם בי"ד. וכן נראה שם דעת הרב"י דכה"ג צריך התרה כדין נדר ומהני התרה כנדר:

ואפשר שנתפשט המנהג מכח טעות ר"ל וא"כ אין צריכים התרה ע"י ג' ב"א כנדר אלא רשאים לומר להם מותרים אתם כיון שהיה המנהג בטעות וכן מבואר שם בי"ד ע"ש דמיירי במי שאינו נוהג כו' ר"ל לא כטעות העולם שסוברים שקאי על כל מי שאינו

מתענה כל היו"ד ימי'. אפי' אם אותן מקצת הימים שמתענה הוא מתענה כל שנה ושנה. אפ"ה צריך קבלה והשלמה. אבל אין האמת כן אלא מיירי במי שאינו נוהג כו':
וכ"ש מי שמתעה בשעת כצ"ל:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **עד כו** וכמ"ש הרב"י סי' רמט בשם המרדכי אף דאנן לא קי"ל הכי כ"א בע"ש אבל לא בחול כמ"ש מ"א סי' רמ"ט ס"ק ח' מ"מ ביו"ד י"ת סגי עד אחר תפלת ערבית מטעמים המבוארים:
וכ"מ סעיף ג'. ר"ל שכתב ג"כ לשון עד שישלימו הצבור תפלתן משמע דבתפלה וזמן תפלת ערבית תליא מלתא:
וס"ס תקנ"ט סעיף ט' ר"ל במ"ש מ"א שם בשם הג"א בס"ק י"ג שחולק שם על מ"ש שם בש"ע בט"ב שנדחה דסגי לבעלי ברית להתענות עד אחר שהתפללו מנחה גדולה והג"א ס"ל דבעי' י"א שעות דוקא ולפמ"ש מ"א כאן צ"ל דלאו דוקא אלא שאז כבר התפלל מנחה קטנה והמתין מעט עד שהגיע זמן תפלת ערבית דהיינו קרוב לי"א שעה ורביע. אולם בס' א"ר לעיל כ דט"ס הוא בהג"א. וצ"ל שהמתין ו' שעה והתפלל מנחה גדולה. ע"ש בהג"א פרק אלו מגלחין:
וכ"כ הב"ח (ס"ס זה) גבי חתן דצריך עכ"פ להתענות עד קרוב לי"א שעה ורביע ומשמע שם דסגי אפי' עדיין לא התפלל ערבית:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **צריך כו**' הקשה הב"ח דהא ראב"צ כו' ר"ל דהטור הביא בשם ראב"י שהמתענ' ביוד י"ת די אי מתענה עד שיצא מבה"כ. דצערא בעלמא קיבל עליה וכה"ג א"צ השלמ':
ואייתי ראיה מרפריך הש"ס דף י"ב לר"ח דס"ל כל תענית שלא ש"ע חמה לא שמיה תענית מדתנן אנשי משמר היו מתענין ולא משלימין ומשני התם לצעורי נפשיה בעלמא הוא (וע' לעיל ס"ק ג' הבאתי דברי הש"ס הנ"ל ופירש"י) הרי מוכח דאי לא קיבל רק לצעורי' א"צ השלמ':
והת"ה חולק דוקא ביוד י"ת דכוונתם בתעניתם לשם תשו' שרצונם לשוב עד ה' בהא אמרינן דלצעורי נפשיה קיבל והוי דומיא דאנשי משמר שהיו גם כן מתענים על העתיד שתקובל קרבנם. אבל המתענים מי"ז בתמוז עד ט' באב דמתענים על העבר הוי דומיא דתענית י"ז בתמוז וט"ב לא אמרי דלצעורי קמכוין כ"א לשם תענית ובעי השלמה. וע"ז הקשה הב"ח דהא בתר הכי פריך הש"ס לר"ח מהא דאמר ראב"צ אני הייתי מבני סנאב בן בנימן שהיה עשירי באב י"ט שלהם שהיו מביאים קרבן עצים בזמן שבהמ"ק קיים

בי' באב ופעם א' היה חל ט"ב בשבת ונדחה עד יום א' דהיינו י' באב וכיון שהי' יום טוב של בני משפחתו היו מתענים בו ולא השלימוהו ומשני התם נמי לצעורי בעלמא הרי דראב"צ התענ' ט"ב שנדחה שהי' לשעבר ואפ"ה לא השלים משום דלצעורי בעלמא הוי ול"נ דלק"מ כו' אבל יחיד כו' ר"ל דבת"ה שם מבואר דה"ט דהמתענה מי"ז בתמוז עד ט"ב צריך להשלים וז"ל דהתם ל"ל צערא בעלמא קבילו עליהו דאדרבא דמו לד' תעניות י"ז תמוז וט"ב וג' תשרי וי' טבת שמתענים בהן על החורבן והני ג' שבועות נמי רמוזים בדניאל להתענות בהן על החורבן כו' עכ"ל. נראה כוונתו מסתמא דעת המתענ' בג' שבועות כיון שהם על החורבן להתענות דומיא דתעניות שקבעו חז"ל על חורבן דהיינו להשלים משא"כ בר"א ב"צ כיון שהיה י"ט שלו לא הי' מחויב להתענות כלל ומה שהתענה מקצת היום לא מפני החורבן אלא להשתתף בצער הצבור שמתענים א"כ תענית הרב"צ לא היה על העבר דהיינו החורבן כ"א כעת להשתתף בצרת הצבור וכעין זה תי' בט"ז:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **התנ' כו'** ע"ס יוד באם אח"ז השלים התענית ועס"ס תרכ"ר דשם הביא ב' דעות למי שנהג להתענות ב' ימים יה"כ אי מהני תנאי שיהיה רשאי לחזור בו מ"מ כאן כ"ע מודים דמהני תנאי דלא שייך טעמא דהתם ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **תענית כו'** מחמת נדר. דבת"צ או תענית חלום ל"מ תנאי:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לא כו'** ומ"מ אם התחיל כו' אדעתא שלא להשלים כו' לרבותא נקט אפי כה"ג דאיכא תרתי לריעותא חדא שלא קבלו מאתמול וגם היום דעתו שלא להשלימו דהא מדינ' צריך לקבלו מאתמול וגם צריך השלמה כמ"ש סעיף א':

סעיף י

(**ס"ק י**) **לנהוג כו'** כמ"ש ס"א. ר"ל כמו בסעיף א' לענין השלמה כיון דאיכא דעת הרמב"ם דאפי' לא השלים היום מיקרי תענית. אף דרוב הפוסקים חולקים מ"מ בתענית יחיד סמכינן עליה כיון דאין יחיד קובע ברכה לעננו אלא כוללו בשומע תפלה. ה"ה הכא לענין קבלה מאתמול כיון דאיכא דעת ר"י שהביא מרדכי דס"ל הא דאמרינן בש"ס דצריך לקבלו מאתמול היינו דוקא לכתחלה אבל דיעבר אפי' לא קבלו מאתמול מיקרי תענית לענין תענית יחיד סמכינן עליה כנ"ל:

דאפי' לא קבלו מעולם כו' דעכ"פ תענית שעות הוא כ"כ בד"מ דלרמב"ם אפי' אכל עד חצי היום ואח"כ נמלך להתענות מיקרי תענית שעות. לכך עכ"פ בתענית יחיד סמכינן עליה כנ"ל. כ"ש כאן דעכ"פ קבלו אלא שלא היתה הקבלה מבע"י:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **הוי כו'** ע' בי"ד ס"ס רנ"ח שהביא רמ"א מחלוקת אם הרהר בלב לתת צדקה אי מחויב ליתן. והסכים כמ"ד דחייב והוא דעת ר"ת דלענין צדקה הרהור כדיבור. וגם סבירא ליה דתענית דין צדקה יש לו בזה אבל אם היה רק בדעתו כו' דלפעמים אדם מתחרט על דעתו לכן בעינן קבלה גמורה. ועיין בט"ז:

וכ"מ בי"ד סי' רי"ד שכ' מי שהוא רגיל להתענות תעניות שלפני ר"ה כו' ורצה לחזור בו כו' צריך שלשה שיתירו לו. אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפי' פ"א כו' עד כאן לשונו. הרי מה שהיה דעתו לנהוג כן לעולם גרידא לא מהני. אלא בצירוף שנהג כן פ"א. וצ"ל אפילו היכי דהוי קבלה גמורה דמהני. מכל מקום לא מהני שיתחייב כן לעולם. דלגבי שנים הבאות לא מיקרי קבלה גמורה אא"כ נהג כן פ"א: וכן כתב סימן תקנ"ג סעיף א' בהגה כצ"ל רצה לומר מה שכתב אם הפסיק לאכול בערב ט' באב וקיבל בלב שלא לאכול יותר אינה קבלה אלא צריך להוציא בשפתיו עד כאן לשונו. והא הכא מסיק דקבלה בלב הוי קבלה. אע"כ דלעיל בסי' תקנ"ג מיירי דלא היתה קבלה גמורה. ומה שסיים רמ"א שם אא"כ הוציא בשפתיו. ל"ד אלא ה"ה היכי דהוי קבלה גמורה בלב. אלא מלתא פסיקתי' נקט. אכן בדברי מ"א לעיל סי' תקנ"ג ס"ק ב' לא משמע כן שכ' וז"ל והב"ח כ' דהוי קבלה לכן טוב להתנות כו' עכ"ל. וא"א דלעיל מיירי דלא היתה קבלה גמורה הא גם הב"ח מודה דלא הוי קבלה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בשעת כו'** כ"ז שהוא יום. דהיינו קודם שיתחיל התענית (ואף שכ' כן בשם הב"ח. אין הכונה כ"א שהב"ח חלק על הש"ע. אבל להב"ח אפי' קיבל משחשיכ' מהני ע"ש) וע"ז כתב מ"א ועס"ס י"א ר"ל במ"א ס"ק ט"ו:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **וטוב כו'** ומ"מ כו' כשיגיע לש"ת יהרהר כו' דטעם רמ"א כיון דהוא מחלוקת רב ושמואל דלרב מקבלו בשעת מנחה אבל לא תוך התפלה. ולשמואל צריך לקבלו בתפילת המנחה. וגם איכא מחלוקת הפוסקים אי קי"ל בהא כרב או כשמואל ומה"ט כתב הטור דאין לקבלו בתפלה שמא הלכה כרב והוי הפסק בתפלה. ואף שהקשה הרב"י דהא בשומע תפלה יכול להוסיף כבר תי' הט"ז לעיל בס"ק ז'. וכ"כ הב"ח דדוקא

עניני תפלה רשאי להוסיף. אבל קבלת תענית אינו ענין תפלה כ"א סיפור דברים. ולכן כתב רמ"א וכ"כ הרב"י דטוב יותר לקבלו אחר התפלה באלהי נצור כו' וכיון דבטור משמע דלשמואל ראוי לקבלו בשומע תפל'. לכן ראוי עכ"פ להרהר בש"ת שמקבלו. דאז עכ"פ יוצא לדעת ר"ת דס"ל דקבל' בלב מהני. ולצאת ידי הפוסקים אחרים לכן מוציאו בשפתיו באלהי נצור:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **ואז מתפלל כו'**. הלשון אינו מדוקדק ר"ל שכ' ואז כו' דמשמע דוקא כה"ג כשמתענה גם בליל' הדין כן. אבל כשמותר לאכול בלילה. דהיינו הרישא אינו אומר עננו ביום שני ואדרבא איפכא מסתברא וכמ"ש ועמ"ש הט"ז:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שלא כו'** אלא צ"ל כמ"ש המרדכי כו' וכ"מ בר"ן כו' וז"ל הר"ן שהביא הרב"י בסי' תקס"ה ע"ד הרי"ף שכ' דבין בערבית שלפני יום התענית ובין שחרית ומנח' של יום התענית אומר היחיד עננו (וע' לקמן סי' תקס"ה סעיף ג' כיצד נוהגים) וכ' הר"ן וז"ל ושמא תאמר האיך יתפלל בערבית תפלת תענית וה"ה אינו מעונה עדיין ועתיד לאכול ולשתות כל הלילה. א"ל דהיינו מפני הקבלה שקיבל התענית על עצמו מבערב. שיום תור' לכ"ד מערב עד ערב וכן בכל תענית שגוזרים ב"ד בגזרה חמורה כט"ב ותעניות אחרות כו' אלא שבתענית יחיד הקילו עליו שדיו שיהיה נמנע מאכילה בשעה שב"א אוכלים דהיינו י"ב שעות של יום. מ"מ התענית מתחיל מתחלת הלילה. שאל"כ לא היה נאסר לאכול ולשתות כל הלילה. אע"פ שגמר וסילק וישן כו' עד שיעלה ע"ה כו' א"ו התענית מתחיל מתחלת הלילה. ומש"ה אמרי' שצריך לקבל אפי' תענית יחיד מבע"י כו' והא אדרבא כל שהקבלה סמוכה יותר לתענית מעליא טפי כו' א"ו משמע שהתענית מבערב הוא מתחיל כו' עכ"ל. ולענין מ"ש הר"ן שאל"כ לא היה נאסר לאכול ולשתות כל הלילה. הוא מבואר לקמן סי' תקס"ד ע"ש. ובזה יובן מ"ש מ"א דביום שלם צריך לקבל קודם חשכה דהיינו קודם שמתחיל התענית. דמיד מתחלת הלילה מתחיל התענית. אע"פ שאוכל ושותה כל הלילה כמ"ש הר"ן. ומ"מ מתפלל עננו כו'. מירי דהוי אמי שלא אכל מצד טרדה עד חצות היום ונמלך להתענות שאר היום דלדעה א' בסעיף י' מתפלל עננו. כיון שקבלו קודם שעה תענית שעות. ה"ה הכא כשקיבלו בלילה קודם שהתחיל התענית גמור דהיינו היום:

ולהי"א בסעיף י' אינו מתפלל כלל עננו. ר"ל אפילו קבלו בלילה קודם שהתחיל להתענות לשם חובה:

סעיף טז

ס"ק טז הוי כו' בריו"ו השוה תענית וצדקה. בריו"ו שהביא הרב ב"י בסי' זה אינו נזכר כן אלא בטור י"ד ס"ס רנ"ח שם הביא הרב ב"י דברי ריו"ו שמשוה תענית וצדקה לענין זה ובח"מ סי' ר"ז סעי' י"ט בהגה:

ודוחק לחלק. ר"ל אף שריו"ו השוה דין זה בתענית וצדקה שמא הרב"י חילק מהכרעת דעתו היפה בין צדקה לתענית בזה:

דהא בסימן תקס"ג כתב ג"כ בשם הרא"ש דתעני' דמי לצדקה לענין דסגי בהרהור לענין קבלת תענית. והיינו אם הרהר בשעת תפלת מנחה. כמו דמהני הרהור לענין צדקה:

ואפשר דמש"ה כתב יש מ"ש כו' עכ"פ ל' יש מי שאומר שכתב בש"ע לא קאי כי אם אריש דבריו דלדבר הרשות הוי אסמכתא בזה חולקים אבל בסיפא לדבר מצוה. או אם יצלח וינצל מצרה דלא הוי אסמכתא בזה אין חולק. ולא ע"ז כתב לשון יש מ"ש. וכ"כ בס' א"ר. דלא כט"ז שתמה ע"ש:

סימן תקסג

סעיף א

(**ס"ק א**) **דלא כו'** משמע בראש"ש דאצ"ל כלל. ר"ל אפי' הוציאו בפיו רק שלא היה בשעת תפלת המנחה:

דהא כ' בסי' תי"ח כו' דמבואר שם יחיד שקיבל עליו להתענות בר"ח אם קבלו בל' קבלת תענית א"צ התרה ואם קבלו בלשון נדר צריך התרת חכם וכ"ה לקמן סי' תק"ע. ע"כ צ"ל דקבלת תענית אינו כמו נדר. אולם לפמ"ש הט"ז בי"ד סימן רט"ו ס"ק ג' טעם לחלק דבלשון קבלת תענית אינו לשון נדר אלא לשון שבועה. וקי"ל אע"ג דנדר חל ע"ד מצוה אבל שבועה אינה חלה ע"ד מצוה אפי' מצוה דרבנן. והטעם מבואר בי"ד סי' רל"ט ולכן אם קבלו בלשון קבלת תענית א"צ התרה הדרא קושית הב"ח לדוכתיה דעכ"פ יהיה צריך להתענות מטעם שבועה. אמנם על טעם דהט"ז יש לפקפק דהא בכולל דבר הרשות עם דבר מצוה חלה שבועה כמבואר שם ביו"ד סי' רל"ט. והא לעיל סי' תי"ח ולקמן סי' תק"ע. מבואר דאפי' בכולל אינו חל לשון קבלת תענית על ר"ח וכדומה. אע"כ הטעם משום דלשון קבלת תענית אינו לא נדר ולא שבועה:

והמרדכי כ' דכ"ע מודים כו' ר"ל אע"ג דבגמ' פליגי רב ושמואל אימתי יקבל התענית. רב ס"ל כשיגיע זמן תפלת מנחה שלא בתוך התפלה. ושמואל ס"ל תוך תפלת המנחה. וס"ל להרא"ש והעומדים בשיטתו דרב מתיר לקבלו אפי' קודם מנחה כיון שהגיע זמן

מנחה. כ"ש תוך תפלת מנחה. ושמואל ס"ל דוקא תוך תפלת מנחה אבל קודם לא מהני. אבל המרדכי ס' ל איפכא דלרב דוקא קודם תפלה. אבל משהתחיל להתפלל שוב לא מהני קבלה. ושמואל ס"ל אפי' תוך התפלה יכול לקבלו כ"ש קודם התפלה. א"כ קודם התפלה כ"ע מודים בין רב ובין שמואל דמהני. וס"ל דכ"ש קודם שהגיע זמן תפלת מנחה דמהני לכ"ע דלא כהפוסקים הנ"ל:

משמע שבאותו פעם מקבל כו' אף דאינו זמן תפלת מנחה שקודם התענית. אבל הוציא בשפתיו נ"ל להחמיר כמש"ל ר"ל דאפשר לפרש גם לשון הרא"ש דמודה אי הוציא בשפתיו חייב מטעם נדר אף שלא בשעת חפלה. אבל בהרהור לבד אפשר גם ר"ת מודה אי לא היה בשעת התפלה דלא מהני. ואף דלדעת המרדכי אי הוציא בשפתיו אפי' קודם התפלה מהני ולר"ת הרהור לענין תענית יש לו דין הוציא בשפתיו. מ"מ כיון דלהרבה פוסקים הקבלה שקודם תפלה לא מהני והרבה פוסקים חולקים על ר"ת דהרהור לא מהני אפי' בשעת תפלה סמכי' להקל בהרהור שלא בשעת תפלה:

סימן תקסד

סעיף א

(**ס"ק א'**) **אוכל כו'** כמ"ש סי' רפ"ח סעיף ד'. בהג"ה די"א מי שישן שינת צהרים וחלם לו חלום רע יתענה מחצי היום עד חצי הלילה ועולה לו לתענית יום שלם אף שאכל עד צהרים הרי דלא תלי' בהיום כ"א משעה שחלם לו וה"ה איפכא לחומרא. אם חלם לו בלילה אסור מיד אף בלילה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אבל כו'** אפי' תוך סעודתו (ב"י) היינו לפי הבנת הרב"י בהרי"ף דס"ל דהכל תלוי בשינה וס"ל להרב"י דכן פירש ה"ה דברי הרי"ף וכ"פ הרמב"ם. ולכן פסק הרב"י כוותייהו. אבל הב"ח וט"ז כתבו לפרש דברי הרי"ף כמו שהבין הרא"ש את דבריו. דתרתי בעי' גמר לאכול וגם ישן אבל ישן תוך סעודתו או גמר סעודתו ולא ישן מותר לאכול. וכיון דמידי דרבנן הוא נקטו לקולא כוותיה ומ"מ סיים הב"ח והמחמיר כסברת הראב"ד קדוש יאמר לו עכ"ל ודעת הראב"ד להחמיר דבין ישן אף שלא גמר לאכול. ובין גמר לאכול אף שלא ישן שוב אסור לאכול:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וי"א כו'** לפי מה שהוא אדם כו' וע' סי' תקפ"א סעיף ב' בהג"ה. ומשם קצת ראיה לדבריו דמי שדרכו לשתות אחר השינה אין צריך תנאי. דהא כ' שם דהמנהג לאכול

בער"ה קודם אור היום. וא"צ להתנות והיינו משום דדרך העולם בכך א"צ תנאי. ה"ה אי דרכו בכך א"צ תנאי דה"ל כאלו התנה:

סימן תקסה

סעיף א

(**ס"ק א**) **בצום כו'** הב"ח כו' דהיאך יאמר תעניתינו כו'. אך מודה הב"ח די"ל עננו בל' רבים. וכ"כ הט"ז. ורצה הט"ז גם להכריע כן מתשובת הרשב"א עיין שם:

אבל הרשב"א כו' תחלת לשון תשו' רשב"א הובא בט"ז ע"ש:

דא"א שלא יהיה כו' וכ"כ בד"מ ע"ש:

אולם ביחיד בסוף תפלת עננו. נסתפק בספר אליה רבה בכוונת רמ"א במ"ש ולא יחתום כו' אלא כשמגיע לבכל עת כו' יסיים כו' אי ר"ל שיאמר גם ד' תיבות אלו בכל עת צרה וצוקה ואחר זה יאמר כי אתה שומע כו' או לא יאמר ד' תיבות אלו כ"א כי אתה ה' פודה ומציל כי אתה שומע כו' וכתב כיון דהגהת רמ"א נובע מדברי התוספת בתענית דף י"ג ע"ב והתוס' כ' וז"ל יאמר כי אתה ה' עונה בעת צרה ומושיע. ואחר זה כי אתה שומע תפלה עכ"ל. משמע דלא יאמר אלא עד פודה ומציל עכ"ל א"ר. גם כתב בספר א"ר שלא יאמר כ"א עד פודה ומציל כדי שיהיה ס"ג תיבות כמו שמצא בכלבו ועיין שם שהאריך. ולענ"ד ודאי דברי רמ"א בנוים על דברי התוס' הנ"ל שהביא דבריהם הרב"י. ואם כן כיון שמתחילים לו' אף ביחיד כי אתה ה' העונה כו' אף שיסיים כי אתה שומע. כו' למה ישמיט ד' תיבות בכל עת צרה וצוקה אשר היא בנוסח תפלת עננו לדידן בש"ץ הוקבעו ברכה בפני עצמו. ועיקר הקפיד' ביחיד שלא יחתום ברוך אתה ה' העונ' כו' כ"א בא"י שומע. כו'. והתוס' שלא כתבו כ"א כי אתה ה' עונה בעת צרה ומושיע. ע"כ כן היה נוסחתם גם בש"ץ הקובע ברכה בפני עצמו כי אתה ה' עונה בעת צרה ומושיע בא"י העונה כו'. ומ"ש להשלים מנין ס"ג תיבות בזה אין קפיד'. וכמ"ש הרב"י בס"ס קי"ג על דברי הטור שם וז"ל כתב הר"ר אבודרהם יש אנשים שמנו התיבות שיש בכל ברכה וברכ' מי"ח והביאו הפוסקים כו' כמנין תיבת הברכ' כו' ואח"כ כ' נ"ל שאין יסוד ולא שורש כי לא תמצא מקום בעולם שאומרים י"ח בענין א' תיבה בתיבה אלא יש מוסיפים תיבות ויש גורעין וא"כ המנין הזה אינו מועיל כו' ולמה נטריח על הסופרים לכותבו עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לאחר כו'** דהוי הפסק ר"ל כיון דאין מחזירים אותו:

ולזה רמז. ר"ל הרמ"א בהגה דבסי' רצ"ד מבואר כן:
דלא כמ"ש כו' וכן השיג עליו הט"ז בסי' קי"ט:

סעיף ג
(ס"ק ג) התענית הזה כו' ועסי' תקס"ו במ"א ס"ק ז':
ובב"ח. ר"ל שם משמע דלא כמ"ש מ"א. אך יש ט"ס בב"ח ע"ש:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **דרך כו'** ועסי' נ"ט. דלמ"ד דקדושה דיוצר אין יחיד אומרה. כ' שם דיחיד אומרה בניגון וטעמים:
בין שם לה'. וז"ל אבודרהם צריך להפסיק בין שם לה' כי בפסוק הוא בטרחא. (ר"ל תחת תיבת בשם כתיב טפחא והוא הפסק מאמר) ורוב המון טועים בזה עכ"ל. אולם אונקלוס תרגם וקרא בשמא דה' והביאו גם רש"י. ולפ"ז פירושו שמשה קרא בשם ה' וא"כ יש להסמיך תיבת בשם לה'. אבל לדעת אבודרהם פי' הפסוק ויקרא בשם. ומי היה הקורא ה'. וע"ש בראי"ם:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **לומר כו'** וכ"ה בהג"א סוף תענית ע"ש. ושם קשה להעמיס פי' הב"ח ע"ש:
באמצע כו' משום הפסק:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **להשתבח כו'** וכ"מ בגמ' תענית דף י"ב ע"ב דר"י בריה דר"א איקלע לבי ר"א כו' א"ל לטעום מר מידי. א"ל בתענית יתיבנא. א"ל לוזיף מר ולפרע כו' א"ל תענית חלום הוא כו':
וכן מצינו בריב"ל. כתובות ס"פ המדיר. ששאלו רשב"י הנראה קשת בימיך. שכ"ז שצדיק גמור בדור אין הקשת נראה שא"צ לאות ברית כי הצדיק מגין. והשיב הן ומסיק הש"ס דבאמת לא היה נראה אלא כדי שלא להחזיק טבותא לנפשיה אמר כן:

סימן תקסו

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **לדונו כו'** וכ' הב"ח כו' דודאי תענית בה"ב שאחר הפסח וסוכות אף שהראשונים הקשו ותמהו על המנהג באמירת עננו וקרית ויחל דראוי לקרותו תענית יחיד. דהא השיב רבי לאנשי נינוה אף שהיתה עיר גדולה והיו צריכים למטר בימות החמה. אעפ"כ א"ל רבי דדינם כיחידים ואין רשאים לשאול ותן טל ומטר. וה"ה לענין תעניתים הנ"ל. ע"ז

השיב הרא"ש דל"מ תענית בה"ב באשכנז עושים כדין בעננו וקריאת ויחל. לפי שהכל מתענין ועשאן קבע (ואף דבזה"ז אזיל ליה האי טעמא. דהא בדורותינו אין הכל מתענים. אדרבא רובם אין מתענין. ומ"מ אכתי שייך טעם אחר שכ' הרא"ש ע"ז והוא) דאפי' שאר תענית שגוזרים על כל צרה שלא תבא. אף שאין מתענין רק הקהל ההוא מ"מ ש"ד לומר ענינו ולקרות ויחל דדוקא שאלת ותן טל ומטר דהוא שינוי מטבע הברכה אסור. אבל להוסיף ברכה כיון דאין משנין מנובע הברכ' שקבעו חכמים אפי' יו"ד שמתענים יש להם דין צבור בזה. אולם דוקא כשמתענים על כל צרה של"ת אבל כשמתענים לשם תשוב' בזה מחלוקת הפוסקים. די"א אפי' לדעת הרא"ש דין יחידים יש להם כי כ"א מתענה על עונותיו ואין להם חיבור בזה לקרותו תענית צבור. וי"א שגם זה מיקרי תענית צבור:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יו"ד כו'** נ"ל דאם יש בהם א' כו' וכתב הטור דאפי' למ"ד אפי' בשביל וי"ו. ולי"א אפילו בשביל אחד שלא שמע קדיש וקדושה אומרים ופורסים על שמע וכמבואר בסי' ס"ח. התם הטעם דאין אומרים דבר שבקדושה פחות מעשרה. וניהו דליכא עשרה שלא שמעו ברכו או קדושה עכ"פ איכא עשרה דצייתו ואומרים עכשיו ברכו וקדושה אף שיש מהם שכבר שמעו. אבל לענין קביעת ברכה בעי עשרה. וכתב בתשובת עבודת הגרשוני סי' נ"ז שכ"ש שלא יקראו ויחל. אבל לומר הסליחות תוך י"ח בזה מקיל. אבל כ' שידלג ב' תיבות אלו בסליחה המתחלת תענית צבור (וי"ל תפלת צבור וכן בסליחה המתחלת אלהים בישראל כו' יש לדלג פוקדך קדשו צומות לקבוע. וכן בסליחה המתחלת תענית צבור כו' יש לדלג הקדשנו צום עוללים כו':
וכן בכ"מ שמוזכר צום):

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בברכת כו'** ונ"ל דאם שכח כו' עסי' רצ"ד סעיף ד'. דכ"מ שאין מחזירין כיון שגמר הברכה אף שלא פתח בברכה שלאחריה אינו רשאי לאומרה משום הפסק. וכ"ה לעיל במ"א סי' תקס"ה ס"ק ב':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לא כו'** עיין בטור. ר"ל דהוא חולק וס"ל דאפי' לכתחלה יכול להתפלל מי שאינו מתענה ולו' עננו ולקבוע ברכה בפני עצמו רק שיאמר ביום התענית הזה. וניהו דהרב"י הסכים עם החולקים היינו לכתחלה וגם דיעבד אם עבר לפני התיבה די בזה שלא יקבע עננו ברכה בפ"ע אלא יאמרנה בש"ת ויסיים בא"י שומע תפלה לבד וכיון שאמר ביום התענית הזה שפיר דמי. דאינו משקר כסברת הטור וגם לא קבע ברכה בפ"ע. וגם הצבור

יצאו י"ח. דהא מבואר בס"ק קי"ט דאם שכח הש"ץ לומר עננו במקומו יאמרנו בשומע תפלה. וכתב שם מ"א דגם אם סיים בא"י ש"ת לבד גם כן יוצא ע"ש. ולכן אם הש"ץ אינו מתענה יעשה כן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שאין כו'** ומכל מקום נ"ל דליכא אסורא אם עולה והט"ז כ' דאיכא משום ברכה לבטלה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **חוץ כו'** דלמא אתי לאחלופי כו' ר"ל דבמנחה של כל השנה אין בה נשיאת כפים משום דאז שכיח שכרות ושכור אסור לישא כפיו. ובמנחה של תענית דל"ל לשכרות. מצד הדין היה ראוי לישא כפיו. אלא דגזרינן אטו מנחה של כל ימות השנה. והיינו דוקא בתענית שיש בו תפילת נעילה שמתפללים מנחה באותה שעה שדרך להתפלל מנחה כל ימות השנה. והיינו דמקדימים להתפלל כדי שיהיה זמן אחר כך לאכול. כי היו דרכן לאכול אחר מנחה כל ימות השנה וכיון גם בתענית מתפללים באותו זמן ליכא היכרא ואתי לאחלופי. אבל בתענית שאין בו נעילה שמאחרין להתפלל מנחה סמוך לשקיעה (דדוקא ביום שיש בו נעילה מקדימים מנחה כדי להתפלל אחריו נעילה) ודומה לתפלת נעילה ולא אתי לאחלופי במנחה של כל השנה. לכן נושאים בו כפים. וע"ל סי' קכ"ט:

סימן תקסז

סעיף א

(**ס"ק א'**) **יכול כו'** ואפשר דאפי' כוונתו להנאת עצמו. ולא לטעום התבשיל. כיון דאינו בולע:

כמ"ש בי"ד ר"ס רל"ח. דאם אמר שבועה שלא אוכל. ניהו דאוסר בכ"ש דחצי שיעור אסור מן התורה ומסתמא כיון שאמר שלא אוכל נתכוין לשיעור אכילה האמור בתורה באסורים דשיעורייהו בכזית לחיובא. ואסורם בכ"ש. אבל אם נשבע שלא אטעום חייב אפי' בכ"ש הרי דפחות מכזית אינו בכלל אכילה ולכן אינו חייב עליה כ"א באומר שלא אטעום. ואע"ג דשם אפי' בלעו אינו חייב. מ"מ לענין תענית בעי' דוקא שיפלוט:

וכ"מ ברוקח. עמ"ש ר"ס ריו"ד. שם האריך יותר והביא לשון הרוקח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בכל ת"צ**. דבשלמא כו' ר"ל דעת הרב"י דוקא יוה"כ וט"ב וה"ה י"ז תמוז ויוד טבת. דדוקא תענית שצריך קבלה אמרי' דאכילה קיבל עליה ולא איסור הנאה משא"כ ד' תעניתים הנ"ל דא"צ קבלה דמקובלים ועומדים אפי' הנאה אסורה. אבל בשאר תעניתים שגוזרים הצבור על כל צרה של"ת כיון דצריכים קבלה מותר טעימה דאמרינן הנאה לא קיבל עליה. ודעת רמ"א דבכל ת"צ טעימה אסורה אף דצריך קבלה מ"מ לאו בדעתיה תליא מלתא דהא עכ"פ צריך לקבלו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא כשר כו'** דוקא ביה"כ וט"ב. וה"ה יוד טבת וי"ז תמוז כצ"ל:
וצ"ל דמיירי ביותר מרביעית ומ"ש בסיפא ואפי' כו' יותר מרביעית משום תענית יחיד נקט לשון אפי' אבל באמת אפי' בת"צ שרי רביעית לדעת הרב"י. ומ"מ הוא דחוק דהא בד' צומות אפי' פחות מרביעית אסור. ואיך סתם דבת"צ לא כשר כו' ויהיה הדברים חלוקים דבד' צומות אפילו פחות מרביעית אסור. ובשאר ת"צ דוקא יותר מרביעית. ואפשר כיון דדרך רחיצה ביותר מרביעית לכך סתם:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ואפי' כו'** ונ"ל כו' בחומץ עסי' תרי"ב ס"ט בהג"ה. דבעי' שלא יהיה מזוג. ואפשר בעי' שיהיה חזק כ"כ שכשמשליכים אותו לארץ מבעבע כמ"ש מ"א שם:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ומותר כו'** ומשמע דאף שאר אוכלים מותר כו' דהא המרדכי יליף התירה מדקאמרינן מותר לטעום דאכילה קיבל עליה ולא הנאה והאי לעיסה רק הנאה מקרי ולא אכילה. א"כ ה"ה בשאר אוכלים דומיא דטעימת תבשיל. ועיין תשובת חות יאיר סי' ק"ס דלא ברירא ליה לענין ברכה אם אכילה שוה לשתיה. ואפשר דבפולט מודה ע"ש:
הא דאמרינן כס פלפלין פטור. דמיניה מייתי ראיה להתיר לעיסה ואף דלא אמר אלא פטור. מ"מ ר"ל מותר. והא דקתני פטור כיון דבאכילה איכא חיוב נקט בלעיסה לשון פטור. עייו בב"י. וכ"כ בס"ח ועסי' צ' סעיף י"ג וע"ש במ"א בשם ס"ח שלא ילעוס עט"ב ועיה"כ שורש שקורין לאקרי"ץ שישאר המתיקות בפיו. וכשיבלע רוקו יבלע המתיקות משמע דסתם רוק שרי לבלוע. ועכ"פ יזהר בלאקריץ בעיה"כ ועט"ב:

סימן תקסח

סעיף א

(**ס"ק א**) **ושכח ואכל**. אפי' הזיד. ושכח דנקט אורחא דמלתא דלאו ברשיעי עסקינן ואכל הרבה כו' הב"ח הוצרך לכתוב כן ע"ד הטור שכתב ואכל כזית. ע"ז כתב דלאו דוקא ה"ה הרבה. אבל בש"ע דכתב סתם ואכל (רק בסיפא בסתם דאיבד תעניתו נקט לרבותא כזית) לא היה מ"א צריך לכותבו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כזית כו'** עסי' תרי"ב. וע"ש דבשתיה דשעורו כמלא לוגמיו לענין צירוף יש שני דעות אי בעי' ג"כ בכדי אכילת פרס או שעורו כשעור שתית רביעית:

דהא הר"ן כו' בככותבת ופחות מזה לא איבד בתעניתו. כיון דביה"כ שיעור אכילה להתחייב בכותבת. וניהו דלא קי"ל כוותיה בהא. וסגי בכזית. מ"מ בזה ילפי' לענין שתיה מיה"כ דבעי מלא לוגמיו (וגם ילפינן זמן הצירוף מיה"כ):

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ויש כו'** ולכן כשאכל איבד כו' כמו שהדין לדידן ביום סתם:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לדבר כו'**. ומ"מ צריך להתענות מקצת היום כו' מבואר בב"י הטעם דע"י זה א"צ להתיר נדרו. ומותר לאכול בסעודת מצוה ויפרע ביום אחר. דבזה שעכ"פ התענה מקצת היום יצא קצת ידי נדרו שקיבל עליו אתמול:

ועיין סי' רכ"ה בסעודת בר מצוה. באיזה ענין נקרא סעודת מצוה. ע"ש במ"א ס"ק ד':

וסי' תקנ"ח כו'. כתב מ"א שם דסעודה שעושים בלילה שלפני החתונה במקום שאין שולחים סבלונות לא מקרי סעודת מצוה:

איתא סוף ברכות כל הנהנה כו' נראה דעת מ"א דמה"ט נקרא סעודת מצוה. אבל בתשו' חות יאיר סי' עי"ן נראה דס"ל דלא הוי סעודת מצוה. וע"ש כי האריך בפרטי סעודת מצוה. מה נקרא ס"מ או לא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא כו'** ואעפ"י שקבלו כו'. ז"ל הרא"ש הביאו הב"י. וע"כ צ"ל כן דהאיך תמצא שקיבל עליו יום סתם. והלא צ"ל הריני בתענית למחר עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ב**' **וה**' **כו**' עבי"ד סי' ר"ך סעיף וי"ו וסעיף ז'. דמבואר דהשנה משמעו שנה זו. אבל שנה בלא ה"א לא משמע שנה זו דוקא. וע"ש לענין חדש העיבור מה דינו:
רק יום קבוע כגון יום שמת כו' ר"ל שהיום מצד עצמו גרם לו להתענות:
ואם נדר כו' וכתב ר"מ מינץ סי' כו' כצ"ל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **כי לא כו**' וכ"מ סי' תקע"ב ס"ב. שכתב אם גזרו תענית צבור והתחילו להתענות ופגע בה ר"ח חנוכה ופורים וחה"מ מתענין ומשלימין. והא באלו הימים הסעודות הם סעודת מצוה אפ"ה צריכים להשלים. הואיל וגזרו ת"צ:
ועמ"ש סי' תקנ"ט ס"ק י"א בת"צ שנדחה:
וצ"ע כשמתענין ך' סיון כו' מיהו קודם הסעודה כו' וכ"מ ממש"ל בשם ת"ה. ר"ל ס"ק ה' שכ' ומ"מ צריך להתענות מקצת היום כו' אף דשם הטעם כמש"ל דעי"ז מקרי קצת שמקיים נדרו שקבלו מאתמול וא"צ התרה. מ"מ בעי שיהיה עליו שם תענית קצת. ועי"ז שאינו אוכל עד שילך על הסעודה ניכר טפי שעד עכשיו התענה ועתה יאכל לשם מצוה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ואם כו**' כמ"ש סי' תקס"ג. דדי בזה וא"צ לקבלו שוב בתפלת מנחה:
באמצע שנה כנ"ל. וחולק מ"א גם על רמ"א דמשמע מיניה כהלבוש ועסי' תקס"ב ס"ק ד'.

סעיף יב

(ס"ק יב) יכול כו' וע' סי' של"ד שיעור הפדיון:
ומ"מ נ"ל דהעשיר יתן לפי עשרו כו'. בס' ת"ש בסי' של"ד כתב ע"ז לא מפיו אנו חיין כי הם דברי רמ"א בי"ד ס"ס קפ"ה ולענ"ד היה אפשר לחלק. דדוקא התם בסי' קפ"ה ששגג בעון כרת וחיוב חטאת. ולכן לכפרת העון חייב לצום סך הימים המבואר שם סי' קפ"ה. מסתבר דאם בא לפדות התענית דצריך ליתן כפי ערך ממולו. דהא צריך ליתן טעם מה שייכות יש לנתינת צדקה תמורת קרבן. אף שאמר דניאל וחטאך בצדקה פרוק. וכן לחד מ"ד גבי בני עלי דרש בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בג"ח מ"מ מי שמחויב חטאת לא מצינו שיכול ליתן צדקה תמורתו וע"כ צ"ל דגם התענית שבא תמורת הקרבן. היינו שמקריב חלבו ודמו הנמעט על ידי התענית ועיין בט"ז סי' תקס"ב ס"ק ח'. א"כ ראוי ליתן סך מעות כשפודה שיעור שמצטער בנתינת הצדקה. וע"י הצער מתמעט ג"כ חלבו ודמו כאלו התענה. אף דאינו דומה מיעוט החלב ודם שע"י התענית למיעונו החלב שע"י הצדקה. ובלי ספק שיותר מתמעט על ידי צום מע"י צדקה. מ"מ כיון דעכ"פ יש

לו קצת דמיון לתענית מיעוט חלב ודם אף שאינו דומה מכל וכל. בצירוף מצות צדקה שגם הוא כפרת עון כנ"ל וחטאך בצדקה פרוק סגי ליה. וא"כ ממילא העשיר צ"ל יותר מי"ב פשיטים עבור יום א' דבסך מועט כזה ודאי לא יתמעט חלבו מצער. אבל הכא שקיבל עליו תענית וס"ל להראב"ד דסגי במקום צער או אונס דיכול לפדותו וכ' ז"ל דקבלת תענית אינו אלא לצדקה כאלו מתנדב מחלבו ודמו לגבוה. ותמורתו יתן לעניים ואומדן דעת הוא דאדעתיה דהכי קיבל עכ"ל הראב"ד:

א"כ כיון דבאומדן דעת תליא. י"ל דאומדין דעתו דאפילו הוא עשיר דעתו היה ליתן תמורתו כפי הנהוג ברוב ב"א דהיינו י"ב פשיטים אף דאינו מצטער בכך. ואינו דומה לתענית שנתמעט חלבו ומצטער. דלהראב"ד א"צ להיות שוה (והרא"ש באמת מה"ט השיג עליו ע"ש) לכך הוצרך מ"א לאשמעי' דגם בזה עכ"פ צ"ל העשיר לפי עשרו. ואעפ"כ השיגו הרא"ש דאעפ"כ התענית גדול ממנו וכדאיתא בש"ס שהביא הרא"ש ע"ש. אולם צל"ב קצת על רמ"א דלעיל ס"ס של"ד כ' דבעי תרתי תענית מ"ם יום. ותמורת חטאת יתן ח"י פשיטים לצדקה. ובי"ד סי' קפ"ה לא כתב כ"א שיתענה מ' יום או יפדה ולא הזכיר שיתן תמורת חטאת דבר מה. ונראה לי דבתשו' מהר"ם שהביא מרדכי בשבועות. לא הוזכר שיתענה בשגגת נדה כ"א לערך כ' יום בסירוגין. וגם לא הזכיר שיתן תמורת חטאת ח"י פשיטים. אך בד"מ בי"ד סי' קפ"ה כ' דע"כ צ"ל דבפסקי מהרא' י סי' ס' ה"ל גירסא אחרת בתשו' מהר"ם דשם כ' שצ"ל מ"ם יום בסירוגין. עכ"פ נראה שיש ב' נוסחאות בתשו מהר"ם. לכן לענין שבת דחמיר טובא החמיר רמ"א כמו שכ' בפסקי מהרא"י שהיה שאלה לענין שבת והחמיר ב' חומרות דבעינן מ' יום וגם צ"ל עבור חטאת ח"י פשיטים כמש"ש בפסקי מהרא"י אבל לענין נדה אף שהוא עון כרת מ"מ לא חמיר כ"ה כשבת. לכך הקיל ולא החמיר כ"א בזה שכתב דבעי' מ' יום ולא כתב שיפדה החטאת בח"י פשיטים גם אפשר לדחוק בלשון מהרא"י שגם לפי נוסחתו במהר"ם. מהר"ם גופיה לא הצריך בנדה כ"א תענית גרידא ולא ליתן תמורת החטאת דבר מה ע"ש:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **יכול כו'** והא דאמרינן בריש נדרים כו' דף ג' ע"ב דיליף בהיקש נזירות מנדרים שיעבור בבל תאחר גם בנזירות. ומסיק הש"ס היכי דמי בל תאחר דנזירות. אי דאמר הרי עלי להיות נזיר. מיד חל עליו כל דין נזירות. ואם אינו נוהג נזירות עובר על בל יחל. ומאי שאייטיה דבל תאחר הכא. ופי' הר"ן בשלמא בנדרים משכחת לה דאמר הרי עלי עולה דמחוסר מעשה הפרשת קרבן. וכ"ז שלא הפרישו עובר בבל תאחר. אבל נזירות דלאו

מחוסר מעשה חל ממילא מיד. ואי מיירי דאמר הרי עלי להיות נזיר לכשארצה דלא חל עליו נזירות מיד. דהא אמר לכשארצה. א"כ גם על בל תאחר לא עבר. דהא התנה דוקא לכשארצה. ומסיק רבא דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר. וכיון דאיכא למיחש שמא ימות. כדתנן כהן שאמר לאשתו בת ישראל ה"ז גיטך שעה א' קודם מותו אסורה לאכול בתרומה מיד. שכל שעה חיישינן שמא ימות. ועתה היא שעה שקודם מותו. וה"ה בקבלת נזירות איכא למיחש כל שעה שמא ימות ולא יקיים נזירותו. ולכן אעפ"י שלא חל מיד ממילא כיון דתלאו בזמן קודם שיפטר מן העולם אבל עכ"פ ראוי לקבלו מיד שמשמעות דבריו שקיבל עליו לקבל נזירות קודם שיפטר מ"ה וחיישינן שמא ימות וכה"ג ילפינן מנדרים דעבה על בל תאחר אם אינו מקבלו מיד וכ"ה לפי' הר"ן. ואם כן לכאורה משמע דוקא כה"ג שאמר לא אפטר מ"ה כו' דמשמע שקיבל עליו למנות נזירות לענין שודאי ישלימנו קודם מותו. בהא דוקא חיישינן למיתה. אבל לא בענין אחר. ועל זה כתב מ"א דלעולם בכל ענין חיישינן למיתה כמו שהוכיח מ"א לעיל. והא דהוצרך בנדרים לאוקמי דוקא כהאי גוונא. משום דלא משכחת בענין אחר כנ"ל:

ומיהו לזמן מועט ל"ח כו' כמו שכתב הרא"ש בנדרים. ר"ל דהרא"ש כ' שם וז"ל ואפי' מאן דפליג בפ' כל הגט ואמר ל"ח שמא ימות. הכא לזמן מרובה דימי נזירות חיישינן עכ"ל ורצה לו' שמשמעות לשון קבלתו היתה שישלים נזירתו קודם מותו וכיון דסתם נזירות שלשים יום צריך לקבל עליו מיד שמא ימות תוך שלשים יום ולא ישלים נזירותו. אם כן עכ"פ צריך הוא לעשות מה שאפשר לו והיינו עכ"פ לקבלו מיד. ואף דאפשר דמ"מ לא ישלים נזירתו בחייו ומ"מ איהו דידיה עביד אבל מ"מ אף על פי שראוי לעשות כן מ"מ לשיטת הרא"ש לא עבר בלאו דבל תאחר עד שיעברו עליו ג' רגלים כמו בקרבן דלא כהר"ן עיין שם. מ"מ ממוצא דברי הרא"ש מוכח דעכ"פ שלשים יום מיקרי זמן מרובה. והאי מאן דפליג בפרק כ"ה שכ' הרא"ש הא דמוקמינן שם בגטין מתני' דה"ז גיטך שעה אחת קודם מותו הנ"ל כתנאי. דתנן הלוקח יין מבין הכותים החשודים על לפני עור ומוכרים טבל ודאי ופי' רש"י ואין לו כלים להפריש לתוכן תרומות ומעשרות אומר שני לוגין ממאה לוג שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר כו' ומותר לשתות מיד דבקריאת שם לבד יצא מיד טבל. ולא חיישינן שמא יבקע הנוד שבתוכו היין וישפך היין ולא יהיה אפשר להפריש תרומה ומעשר. ונמצא שתה טבלים למפרע דברי ר"מ. וה"ה דלר"מ ל"ח למיתה ור"י ור"ש אוסרים לשתות דחיישינן לבקיע' הנוד וה"ה דלדידהו חיישינן למיתה. ואתיא מתני' דה"ז גיטך כו' כר"י ור"ש עכת"ד הגמ'. ועז"כ הרא"ש דאפי' ר"מ מודה דלזמן מרובה חיישינן למיתה. ומזה כ' מ"א אבל לזמן מועט

ל"ח למיתה. ואף על גב דהרמב"ם רפ"ט מהל' תרומות פסק כמתני' דה"ז גיטך שעה א' קודם מותו דאסורה לאכול בתרומה מיד אלמא דס"ל דקי"ל דחיישינן למיתה אפי' לזמן מועט. והרא"ש לא כ' לחלק בין זמן מרובה למועט אלא לר"מ דל"ח למיתה. אולם כבר עמד ה"ה בעל ש"ת חכם צבי סי' קלו. בדברי הרמב"ם הנ"ל ורמי פסקיו אהדדי דבהלכות יה"כ פסק כרבנן דר"י בריש יומא דלא היו מתקינין אשה אחרת לכ"הג ביה"כ ול"ח שמא תמות אשתו ביה"כ וכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו אלמא דל"ח למיתה בזמן מועט. והאריך וסוף דבריו וז"ל וכיון שלא ירדנו לסוף דעת הרמב"ם ז"ל היה לנו לו' דלמיתה דחד נמי ל"ח לזמן מועט כו' עכ"ל. וכן י"ל דהוי ס"ל למ"א:

סעיף יד

(**ס"ק י"ד**) **שב' ימים כו'** ושעה א' לאו דוקא כו'. ר"ל דהפסקה מבע"י שכ' שיהיה שעה א' הוא ל"ד דמקצת השעה ככולה. דבתחלה מה חילוק יש בין שעה או חצי שעה כ"א שיהיה זמן נוסף על התענית. בשלמא אחר שהתענה כ"ד שעות. י"ל דצער זמן שעה אחת דוקא עולה לצער תענית כל היום שבתחלתו. אף דאין צער השעות שוות. דוודאי צער של שעה כ"ה אינה כ"כ גדול כצער של שעה כ"ו מכ"ש בצער השעות הבאות אחריהן. מ"מ לא פלוג מה שא"כ השעה שקודם התענית דאין לו אז צער. א"ו דלאו דוקא הוא אלא דעדיין יש לפקפק בזה דילמא גם בתחלה בעינן שעה ממש. וע"י כן כשעבר כ"ג שעות מיום התענית כבר נצטער כ"ד שעות. וא"כ שעה כ"ד מיום התענית האחרונה עולה ליום שלם. וצ"ל דמסברא כ' מ"א כן ולא ידעתי למה. אלא מטעם הנ"ל. דהא אין צער השעות שוות כנ"ל:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **הכא כו'** דס"ס יצטער כו' (ד"מ) הד"מ כ' כן על מ"ש לעיל סעיף ב' בשם הראב"ד. אם מצטער בתעניתו יכול לפדותו בממון. הכא מודה דאינו יכול לפדות במה שיתענה בב' או ג' ימים רצופים דהכא כ"ס יצטער כו' והמ"א כ' טעם זה ג"כ דאינו דומה למאי דקי"ל לוה אדם תעניתו ופורע. דיש ג"כ לחלק בהכי. דהא אינו רשאי ללות כ"א כשמצטער היום או כדומה כמבואר סעיף ב' ואם כן ע"י שילוה תעניתו ינצל מן הצער. דהא יום זה דהיינו היום גורם לו הצער שהוא נחלש היום. או צער שרוצה למלא רצון אדם גדול או ס"מ. אבל ביום אחר לא יהיה צער זה. משא"כ הכא דעכ"פ יצטער כ"כ דהא ע"כ התענית של רצופים שוה לתענית שאין רצופים ומי ידע בתחלה שאחר כך יצטער לכן רצה להקדים להתענות רצופים:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **שמי שקבלם כו'** משמע אפילו ל"א דרך נדר כו' משמעותו מדנקט רמ"א לשון שקבלם ולא אמר שנדר משמע דאפי' בקבלה צריך מ"ם יום ממש דומיא דמ' יום שהתענה משה (ובד"מ אינו מוכח יותר מבש"ע ותחלה במה שחלק עם מהרש"ל אדרבא הי' מעשה שנדר. אלא דהד"מ נקט אח"ז ג"כ לשון קבלה ע"ש):

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **ת"ח כו'** עס"ס תקצ"ז. דמבואר מה"ט הואיל וי"א דמצוה להתענות בר"ה. לכן כשהתענה ת"ח בר"ה אין צריך למיתב תענית לתעניתו וע"ס תקע"ג דחתן שנשא בר"ח ניסן צריך להתענות מה"ט ע"ש:

סעיף כ

(ס"ק כ) באדר כו' דמי למי שנדר כו' עבט"ז ס"ג:

ובא למלך כו' ר"ל דאז עדיין לא נדר דהא הוא פעם א':

לחדש מעובר ופירש"י כו' דת"ר מר"ח ניסן עד ח' בו אסור בהספד דהם מי"ט הכתובים במגילת תענית ופריך ל"ל למימר מר"ח לימא מב' בניסן. ור"ח בלא"ה אסור. ומשני דמה"ט נקט מר"ח לאסור גם יום שלפניו דהיינו כ"ט אדר. דר"ח לפניו מותר. אבל ימים הכתובים במגלת תענית אסורים לפניהם ולאחריהם ופריך כ"ט אדר בלא"ה אסור בהספד דהוא יום שאחר כ"ח אדר. וכ"ח אדר הוא מימים הכתובים במ"ת. אמר אביי לא נצרכא אלא לחדש מעובר. ופירש"י בפי' ראשון וז"ל בשנה מעובר שיש בה שני אדר. והאחד חסר. דהשתא כי הוי אדר שני מלא הוי יום שלשים לפני ר"ח ניסן עכ"ל וא"כ מוכח מלשון אביי דאמר לחדש מעובר ומפירש"י דע"כ צ"ל דאדר שני מלא ולכך נקט חדש מעובר. ת"ל דהא י"ט הכתובים במ"ת שנוהגים באדר דינם שינהגו באדר ראשון כשהשנה מעובר'. וא"כ יום כ"ח אדר דהוא מי"ט הכתובים במ"ת נוהג באדר ראשון. וכן יום כ"ט שאחריו אבל כ"ט אדר שני היה מותר אי לאו דר"ח ניסן הוא מי"ט הכתובים במ"ת והוי כ"ט אדר שני יום שלפני ר"ח. א"ו דימים הכתובים במ"ת שנוהגים באדר דינם שיהיה נוהג באדר ב' ושפיר איצטריך לו' לחודש מעובר דהיינו שאדר שני מלא וכפירש"י:

וא"כ ה"ה דיא"צ יש לנהוג באדר שני. דהוא העיקר וכדחזינן בי"ט הכתובים במ"ת:

דאלת"ה לא פריך כו' דאהא דתנן במגילה אע"פ שאמרו מקדימים (כשחל יום פורים בשבת מקדימין לקרותה וכדתנן ריש מגילה. מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד ובט"ו ע"ש היכי משכחת לה) מ"מ אם הקדימו מותרים באותו יום שקוראים המגלה בהספד

ותענית. ופריך היכי משכחת לה אילימא כשחל י"ד בג' בשבת שהכפרים מקדימים ליום ב' שהוא י"ג אדר הא אסור בהספד ותענית. דהא י"ג אדר מי"ט הכתובים במ"ת ונקרא יום ניקנור. ואלא כשחל ביום ד' שהכפרים מקדימים ליום ב' שהוא י"ב אדר הא ג"כ מי"ט הכתובים במ"ת ונקרא יום טוריינוס. ואסור בהספד ותענית כו' והא קריאת מגלה ודאי דאינה נוהגת אלא באדר שני וכדתנן במגלה דף וי"ו ע"ב. וא"א די"ט הכתובים במ"ת נוהגים באדר א'. מאי פריך ת"ל דיום ניקנור וטוריינוס דלמא מתני' מיירי שהשנה מעובר' דיום ניקנור וטוריינוס נוהגים באדר א' וכשמקדימים באדר שני לקרות המגלה בי"ב או בי"ג מותרים בהספד ותענית. אף ע"פ שקוראים בו המגלה. א"ו די"ט הכתובים במ"ת נוהגים באדר שני:

פ"ק דמגלה דף ו' ע"ב:

ובת"ה מביא ראיה לנהוג כו' וז"ל בשמעתא דאין בין. פליגי רשב"ג ור"א ורשב"ג סבר כל מצות הנוהג' באדר אין נוהגים אלא בשני. ור"א סבר אין נוהגים אלא בראשון. ופסק תלמודא הלכתא כרשב"ג. ופריך עליה התם בשלמא ר"א מסתבר טעמיה דאין מעבירין על המצות. אלא רשב"ג מ"ט. ומשני כדי לסמוך גאולה לגאולה פי' גאולת שושן כו' אבל כל היכי דלא שייכי הני טעמי דלסמוך גאולה לגאולה. לעולם אזלינן בתר טעמא דאין מעבירין על המצות. ונידון דידן לא שייך מידי לסמוך גאולה לגאולה. לכך אזלינן בתר טעמא דאין מעבירין על המצות ויעשה בראשון עכ"ל:

ובתשוב' מהרי"ל כו' דבמגלה ס"ד כו' דאין מעבירין כו' הנה תשובת מהרי"ל אינו ת"י. וצ"ב דאדרבה זהו טעמו של ת"ה דיתענה בראשון משום דא"מ על המצות. כמו שהעתקתי לשונו לעיל ונ"ל דמהרי"ל ס"ל דבתענית יא"צ לא שייך אין מעבירין ע"ה. דלא כת"ה דס"ל דעיקר התענית אינו משום כבוד ואמו דחייב בכבודם גם לאחר מותם. אלא משום דריע מזלו של בן באותו יום ולכך מתענין להגין עליו. ואם כן אינו ענין לאין מעבירין ע"ה. ועיין בי"ד ס"ס ת"ב בש"ך ס"ק יו"ד:

הוי עבדינן פורים בתרוייהו והיינו לשיטת ת"ה דס"ל דהכא גם כן שייך אין מעבירין ע"ה. ולהכי כ' ובגמרא משמע כו' בתרוייהו. ואם כן יש להתענות בשניהם. דהכי איתא התם א"ר יוחנן שניהם מקרא א' דרשו כתיב בכל שנה ושנה. ר"א סבר מה כל שנה אדר הסמוך לשבט אף כאן כו'. ורשב"ג סבר מה כל שנה אדר הסמוך לניסן כו'. ופריך בשלמא ר"א מסתבר טעמיה כו' כנ"ל. ומשני רב טבי מסמך גאולה לגאולה עדיף ור"א אמר טעמיה דרשב"ג דכתיב לקיים כו' הפורים הזאת השנית (פירש"י בחדש השני) ואיצטרך למכתב בכל שנה. ואיצטריך השנית דאי מבכל שנה ה"א כקושיין (ר"ל דלמא דרשינן

כר"א אדר הסמוך לשבט משום דאין מעבירין ע"ה) ואי אשמעינן השנית. ה"א בתחלה בראשון ובשני קמ"ל בכל שנה ור"א האי השנית מאי עביד ליה. ומשני מבע"ל לכדרב שמואל ב"י כו' עכל"ה. אם כן הרי דאי לא הוי כתיב בכל שנה. ה"א בראשון ובשני. אלא דמזה אין ראיה דה"א בתרוייהו משום דכתיב השנית אבל בעלמא דלא כתיב קרא לא אלא צ"ל דראיית מ"א היא מר"א דהא חזינן דקרא דבכל שנה הוא מיותר לדרשה. דהא מצריך צריכא לרשב"ג ואמר דאיצטריך השנית ואיצטריך בכל שנה ואמר אי אשמעינן השנית ה"א בתחלה כו'. ואם כן תיקשי לר"א דאיצטריך לדידיה השנית לדרשה אחרינא אכתי ל"ל לדידיה בכל שנה ת"ל דנדע מסברא בראשון משום דאין מעבירין ע"ה. והא בלא"ה ידעינן מקרא דשמרתם א"ה כמ"ש רש"י שם. א"ו דהוי ס"ד ניהו דאין מעבירין ע"ה מכל מקום צריך לקרות גם בשני. לכך איצטריך בכל שנה. ואם כן בעלמא דל"ל קרא נשאר סברא החיצונה בתרוייהו בראשון משום דאין מעבירין ע"ה וגם בשני. וכ"ז לדעת ת"ה דגם הכא שייך טעם דא"מ ע"ה אבל לדעת מהרי"ל הנ"ל אין ראיה דיש לו' הכא דל"ש אין מעבירים ע"ה יתענה רק בשני:

אך אל יסיג כו'. ר"ל כשיש שם יתום או יא"צ וודאי לא יתן לו קדיש. כיון דהוא ספק בכל יום:

ומי שמת כו' ולכן יתענה בר"ח. לשון יתענה לאו דוקא דהא כשחל יא"צ בר"ח אין מתענים כמ"ש בש"ע:

אלא ר"ל לקבוע בו יא"צ לענין אמירת קדיש. ונ"ל דאם שנה ראשונה. ר"ל סוף שנה ממיתת האב. דעדיין לא הוקבע עליו בנדר:

בגמ' דנדרים. דף ס' ע"ב אהא דתנן קונם יין שאני טועם חדש זה. אסור בכל החדש ור"ת להבא ופי' הר"ן אם נדר בא' מימי חדש אסור בכל החדש. ור"ח להבא שאין ר"ח שאחר ימי החדש מכלל האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותר. ופריך הש"ס פשיטא ומשני לא נצרכא אלא לחדש חסר (ופי' הר"ן שחדש שבא אחר חדש נדרו הוי חסר ואם כן חדש שנדר בו הוי מלא ועושים בחדש שבא שני ימים ר"ח ויום ראשון הוי למלאות חדש שעבר עכ"ל) מהו דתימא ר"ח לעבר הוי ולתסר קמ"ל הא קרי אינשי ריש ירחי (ופי' הר"ן וז"ל מ"ד ר"ח לשעבר שהרי יום א' של ר"ח למלאות חדש שעבר עושים וסד"א לתסר ביה קמ"ל הא קרי לי אינשי ר"ח ומש"ה כו' מותר בו. דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם עכ"ל) הרי דלולי דבנדרים הולכים אחר לשון ב"א מצד הדין יום א' דר"ח שייך לחדש העבר והוא סוף חדש העבר. וע' בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' פ"ג שחלק וכ' ע"ז וז"ל בעיני הפלא ופלא דאם נלך אחר סוף חדש כו' ואם כן מי שמת כ"ט חשון והיה

החדש מלא ור"ח כסלו שני ימים ולשנה הבאה חשון חסר. ואם כן נמי נימא כיון שמת יום א' קודם סוף החדש שהוא יום שלשים אם כן עכשיו בשנה זו יהיה לו יא"צ יום א' קודם סוף ימי חדש דהיינו קודם כ"ט שהיא יום כ"ח ודבר זה לא שמענו וכמו זר יחשב כו' עכ"ל:

ולענ"ד לא דמי להדדי דודאי אם אפשר לקיבעו באותו יום בחדש עצמו עדיף מלילך בתר סוף החדש. ואם כן בנדון דתשובת פ"מ הנ"ל דאפשר לקובעו בכ"ט לחדש וודאי עדיף מלקובעו בכ"ח שהוא גם כן יום אחד קודם סוף חדש כמו בשנה שמת. ולכן יהיה היא"צ כל פעם כ"ט לחדש. משא"כ בנדון של מ"א דא"א לקובעו ביום החדש. דהא מת ביום שלשים לחדש ושנה זו אין החדש כ"א כ"ט יום. ולכן צריך לילך אחר סוף חדש כמ"ש מ"א. גם כ' בתשוב' הנ"ל דהא דיום א' דר"ח נחשב לחדש העבר מבואר בשביעית פרק י' משנה ב' השוחט את הפרה כו' ע"ש. ואם מת ביום ראשון דר"ח אדר שני יתענה לשנה הבאה ביום א' דר"ח אדר ולא בכ"ט בו. דלעולם אדר עומד תחת אדר שני כצ"ל. וכ"מ מוגה בקונטרס אחרון של בעל תוספת שבת ור"ל ששנה שמת היתה מעוברת ושנה אחריה היא פשוטה:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **עולין כו'** הריני נזיר כשי"ל בן כו' והוא דתנן במס' נזיר דף י"ג ע"ב האומר הריני נזיר ונזיר כשי"ל בן א"כ קיבל עליו ב' נזירות. א' מיד והשני כשיהיה לו בן. וכיון שחל תחלה הנזירות שקיבל על עצמו קודם הנזירות של בנו דהיינו כשיולד לו בן. לכן אם התחיל למנות נזירות עצמו ולאחר יום או יומים נולד לו בן. משלים ימי נזירות עצמו תחלה ומגלח ומביא קרבן כדין הנזיר. ואח"ז מתחיל למנות נזירות בנו. ואחר ההשלמה דהיינו אחר שלשים יום מגלח שוב ומביא קרבן נזיר על נזירת בנו. ואם אמר להיפך הריני נזיר כשיהיה לי בן. והריני נזיר. נמצא חל נזירות בנו תחלה. דהא הזכירו תחלה. אלא כיון שעדיין לא נולד לו בן והתחיל למנות נזירות עצמו. ואח"כ נולד לו בן. מניח נזירות שלו ומתחיל למנות נזירות בנו שהוא חל תחלה. וכשישלים נזירות בנו משלים הימים שחסרו לו לנזירת עצמו. ואח"כ מגלח על שתי הנזירות כא' ומביא קרבן נזיר עכת"ד המשנה. עכ"פ בין כך ובין כך אין נזירות אחד עולה לחבירו. וצריך למנות שלשים יום לנזירות עצמו וגם שלשים יום לנזירות בנו:

אמשנת הריני נזיר כו' דתנן הריני נזיר כשי"ל בן. והריני נזיר מאה יום נולד לו בן עד שבעים יום. ר"ל שלא ספר עדיין נזירות עצמו כ"א שבעים יום ועדיין נשאר מנזירת עצמו להשלים שלשים יום. לכן הדין לא הפסיד כלום. אף דצריך עתה שנולד הבן להניח

נזירות עצמו ולמנות נזירות בנו. כיון שקיבל נזירות בנו תחלה כדלעיל במשנה ראשונה. מ"מ כיון שנזירות בנו מובלע תוך נזירות עצמו דהא צריך עדיין שלשים יום להשלים נזירות עצמו ונזירות בנו הוא סתם נזירות שזמנו שלשים יום כ"ש אם נשאר להשלים לנזירות עצמו יותר משלשים יום. לכן שלשים יום שמנה לנזירות בנו עולין גם לנזירת עצמו. משא"כ במשנה א' דגם נזירות עצמו אינו אלא שלשים יום. א"כ א"א שנזירות בנו יהיה כלו מובלע תוך נזירות עצמו לכן אינו עולה גם לנזירות עצמו. וצריך להשלים לנזירותו. אם לא שנולד מיד ביום שהתחיל למנות נזירות עצמו דאז עולה. כיון שמובלע נזירות בנו בנזירות עצמו ומיניה יליף דה"ה הכא תלי' אי היו"ד י"ת מובלעים כלם תוך המ' יום (אמנם מבואר שם אם אמר להיפוך וקיבל תחלה מאה יום של נזירות עצמו. ואח"כ נזירות דבנו שלשים יום אפילו מובלעים כלם אין עולים ע"ש בתו' ואם כן ה"ה הכא אם קיבל תחלה המ' יום ואח"ז קיבל יו"ד י"ת אין עונים וצ"ע בזה בדברי ש"ג) וצ"ע דהא בגמ' אמרינן כו' דף י"ג ע"ב וע' בי"ד סי' רל"ט ס"ד דעת הטור. שכתב אמר שבועה שלא אוכל בשר עשרים יום. וחזר ואמר שבוע' שלא אוכל בשר כ"ב יום. ה"ז אסור בבשר מ"ב יום דשניהם חלין. והקשה הרב ב"י דתסגי בכ"ב יום ועשרים יום הראשונים יהיו עולין לב' השבועות:

אבל בנזירות אם אמר הריני נזיר שלשים יום כו' למ"ד יום הראשונים עולין כן הוכיח שם הד"מ מהתוס' ומרדכי ע"ש:

והט"ז וש"ך כתבו שם אזלינן בתר כוונות הנודר. ר"ל אם אמר כ' יום ואח"ז כ"ב יום ס"ל להט"ז כיון דסתם נדרים להחמיר ויש לפרש שר"ל כ"ב יום מלבד כ' יום הראשונים לכן צריך לאסור מ"ב יום. אבל אם אומר שדעתו היה כ"ב יום שיעלה הכ' יום של שבוע' ולא היה מוסיף כ"א ב' ימים נאמן. ובש"ך אין זה מבואר אדרבה משמע קצת דס"ל כה"ג בכ"ע אסור מ"ב יום:

אלא בלא הוסיף בשבועה שניה אלא שאמר תחלה כ' יום וכן אח"ז יאמר כ' יום ע"ש:

סימן תקפא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מר"ח כו'** מיום א' כו' כמו שעלה משה בהר כדאי' בטור. שכ' מה"ט מתחילין לתקוע בר"ח ע"ש מאי דאיתא בפר"א. בר"ח אלול עלה משה להר לקבל לוחות אחרונות (והיינו מ' יום האחרונים. דהיינו השלישים) והעבירו שופר במחנה משה עלה להר. שלא יטעו עוד אחר ע"ז (ר"ל כמו שטעו במ' יום הראשונים שטעו בחשבון כמ"ש רש"י

פרשת תשא ע"פ וירא העם כי בשש משה לרדת וגו' (לבוש) והקב"ה נתעלה באותו שופר שנא' עלה אלהים בתרועה וגו' לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעים בר"ח אלול בכל שנה כו' עכ"ל הטור. וע"כ עלה ביום א' דר"ח אלול שהוא יום למ"ד של אב. דהא שהה שם מ' יום (חסר לילה ראשונה של יום למ"ד של אב). דהא כל עליותיו היו בהשכמה וא"כ עלה יום ל' בשחרית (תו' בב"ק דף פ"ב)וביוד בתשרי ירד עם הלוחו'. דמה"ט קבע ה' יו"ד תשרי ליה"כ לדורות. וכיון דאלול חסר ואינו רק כ"ט יום. א"א דלא עלה אלא ביום שני של ר"ח אלול. הרי כ"ט מאלול ויוד מתשרי והם ל"ט יום. והא בארבעים ירד. ע"כ עלה יום א' דר"ח אלול דהוא יום ל' מאב:

לתקוע למ"ד יום ב' ימים של ר"ח. לכן מתחילין ביום שני של ר"ח. ואלול חסר היינו כ"ט יום. חסר מזה יום א' דהיינו ער"ה שאין תוקעים כמ"ש סעיף ג' נשאר מאלול כ"ח יום. ושני ימים ר"ה הוי שלשים יום. וסמכו על קרא תקעו בחדש שופר. והיינו שלשים יום שהוא חדש מלא:

שעברוהו לאלול. והיה אלול ל' יום וכיון ששלמו מ' יום י' תשרי ע"כ עלה ביום ב' דראש חודש אלול:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שבוע כו'** ד' ימים לפני ר"ה לכן כשחל ר"ה ביום ב' או ביום ג' ליכא באותה שבוע ד' ימים לפני ר"ה ולא נקט רמ"א אם חל ר"ה יום ד' דג"כ ליכא ד' ימים. דהא א"א דלא אד"ו רא"ש כמ"ש סי' תכ"ח:

דהמתענה בר"ה כמ"ש לקמן סי' תקצ"ז:

שנהג כבר להתענות. ר"ל קודם שהתחיל לנהוג להתענות בר"ה ע"פ חלום כבר נהג להתענות עשרת י"ת. והתענה כל פעם ד' ימים לפני ר"ה. לא תימא כבר חל עליו הנדר להתענות לפני ר"ה ד' ימים:

עמ"ש סי' תקס"ח סעיף ב' דאם חל ברית מילה בימי סליחות שלפני ר"ה. או בין ר"ה ליה"כ ניהו דמצוה לאכול באותו סעודה כמ"ש שם. מ"מ אם ידע קודם ר"ה שיצטרך לאכול באותה סעודה. צריך לשלם תמורת אותו יום. יום אחר להתענות בו. ודוקא אם אפשר להשלימו בימי הסליחות אבל אם א"א כגון שחל ר"ה ביום ה' שאז משכימים לסליחות ביום א' וליכא קודם ר"ה ימי סליחות כ"א ד' ימים אינו צריך להשלימו בשבוע שלפני ימי הסליחות. דמעיקרא לא קבלו עליהם להתענות כ"א בימי הסליחות דוקא. וסעיף י"א דכתב מ"א אם נהג להתענות יוד י"ת. ואח"כ מת אביו או אמו. וחל היא"צ באותן הימים אם חל בין ר"ה ליה"כ או לפני ר"ה ביום א' דסליחות או בער"ה כיון שימים

הללו קבועים לתענית יוד ימי תשובה עולין לו ג"כ ליא"צ. מידי דהוי אצום גדליה דהוי תענית חובה ועולה ה"ה יא"צ אף על גב דהוי חוב עולה אבל כשחל יא"צ בשאר ימי הסליחות. כיון שאין קבועים לתענית יוד ימי תשובה דהא מתחלפים מיום ליום כפי אשר חל ר"ה לכן אם אפשר לשלם. תמורת יא"צ יום אחר מימי הסליחות ישלים. אבל אם א"א כגון דליכא רק ד' ימי סליחות קודם ר"ה. דהיינו כשחל ר"ה. ביום ה' אינו צריך להשלימו בשבוע שלפני ימי הסליחית מטעם הנ"ל:

צריך כו' עסי' י"ר במ"א סק"ב דכל העובר לפני התיבה צריך להתעטף. וכתב שם דאם לבשו קודם אור היום כיון שהוא מחלוקת רא"ש ורמב"ם אי לובש בלילה כסות המיוחד ליום אי חייב בציצית. לכן מספק לא יברך אז בשעת לבישה. וט"ז כתב פה שלא להכניס במחלוקת הרמב"ם והרא"ש טוב שישאל טלית מחברו וכה"ג שאין לובשו רק מפני צניעות לכ"ע אינו מברך על טלית שאולה. אבל לפ"מש מ"א סי' י"ד ס"ק ו' דלהרא"ש ג"כ כה"ג צריך לברך על טלית שאולה. א"כ עדיין לא יצאנו ידי מחלוקת. וסי' מ"ו דצ"ל ברכת התורה קודם שיתחיל הסליחות ולדלגן אח"כ בשעת תפלה. דהאמרי' כמה פסוקים בסליחות. ואע"ג שאומרים אותן דרך בקשה מ"מ לפי מנהגנו צריך לברך ע"ש: וסי' תקס"ה דאין ליחיד לו' י"ג מדות אבל סליחות רשאי לו'. רק שלא יאמרם סוף תפילת י"ח וע"ש בדין עננו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואבל כו'** אסור להתפלל בימים נוראים. וכתב בספר א"ר ס"ס תקפ"ב ודוקא בר"ה ויה"כ אסור. אבל בימי הסליחות אפילו זכור ברית ער"ה רשאי להתפלל. וכן בימים שא"א תחנון מותר להתפלל אפילו שחרית אם אחר יאמר הלל. אבל מוסף לא יתפלל. וחנוכה לא יתפלל לילה ראשונה משום שאומרים שהחיינו על נרות חנוכה. ולזה צריך שמחה יתירה ע"ש עוד (ואפשר אם אחר ידליק מותר להתפלל הוא):

אכן בדליכא אחר שרי. כ"ה בתשובת מהרי"ל סי' קכ"ח. אבל בד"מ כ' אי ליכא דעדיף מיניה מותר הובא גם בט"ז:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יכול כו'** וה"ה בעי"כ שמרבים בסליחות. ובספר א"ר חולק על כ"ה. ע"פ מה שהקשה לו על רמ"א שנתן טעם לער"ה משום שמרבים בסליחות. הא ת"ה שהוא מרא דהאי דינא לא כתב טעם זה וז"ל ת"ה אין לאבל לילך לבה"כ ביום א' דסליחות. ומה שהוריתי בזכור ברית הוא צורך שעה הרבה יותר מבתחלת הסליחות. שהוא יום תענית לכל עכ"ל. הרי כתב הטעם משום שמתענים. ובע"כ צ"ל דהוי קשה לרמ"א. אי הטעם

משום התענית לבד. א כ בכל תענית צבור יהיה אבל רשאי לילך לבה"כ אע"כ תרתי בעינן תענית וגם מרבים בסליחות. משא"כ בת"צ דאין מרבים בסליחות. וא"כ בערב יה"כ אפילו במקום שמרבים בסליחות מ"מ כיון דאין מתענים אינו רשאי לילך לבה"כ עכת"ד ספר א"ר. ולענ"ד י"ל דדעת כ"ה ומ"א דלא כספר א"ר. דאיך א"ל כמ"ש בספר א"ר דתרתי בעינן א"כ למה נקט ת"ה טעם התענית ושביק אידך טעמא דמרבים בסליחות. ורמ"א להיפך נקט טעם מרבה בסליחות ושביק טעם התענית. וליישב דברי רמ"א שכ' טעם אחר ממ"ש בת"ה. היו מתרצים. דודאי הויקשיא לרמ"א כמ"ש בס' א"ר אי הטעם משום התענית. א"כ בכל ת"צ יהיה מותר. ועוד למה קרא הליכה לבה"כ צורך משום דמתענים. היאך תלוי זה בזה גם אם לא ילך לבה"כ יכול להתענות כמו כשהולך. לכן ס"ל לרמ"א דעיקר טעמו של ת"ה משום שמרבים בסליחות וזהו צורך שעה. דבביתו אינו רשאי יחיד לו'. י"ג מדות שהן עיקר הסליחות. והא דכ' ת"ה משום שהוא יום תעלית לכל. כוונתו להוכיח דזה שמרבים בסליחות מיקרי צורך בעיני העולם. דהוי קשה לת"ה קושית מ"א בס"ק ט' למה מתענים בער"ה הכל ולא ביוד י"ת ע"ש מ"ש. ולכן ס"ל לת"ה דטעם המנהג כיון שבער"ה מרבים בסליחות. לכן כדי שתקובל תפלתם נהגו הכל להתענות. אם כן מוכח מן התענית שרבוי הסליחות מלתא רבתא היא בעיני העולם. לכן מה"ט משום ריבוי הסליחות מיקרי צורך להתיר לו לילך לבה"כ. דוגמא לזה בתשו' שלפני זה התיר לנדה לילך בימים נוראים לבה"כ הביאו רמ"א לעיל סי' פ"ח. לפי שהכל מתאספים לבה"כ יהיה להם עצבון גדול אם לא ילכו. אבל עיקר הטעם משום שמרבים בסליחות א"כ א"ש מה שלא כתב רמ"א כ"א טעם ריבוי סליחות ולפ"ז גם בעיוה"כ במקום שמרבים בסליחות אף ע"ג שאין מתענים דהא כבר מוכח דריבוי סליחות מלתא היא וצורך מקרי אלא דבערב יה"כ אין רשאי להתענות:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ידקדקו כו'** אין ליתן כו' כמ"ש ס"ס קנ"ג. שהקהל נא יתנו המצוה לאחר שכבר זכה הוא בה ואפילו הראשון נסתלק ע"י אונס ונתנו הקהל המצוה לאחר כשעבר האונס המצוה חוזרת לראשון ובט"ז כתב פה דאם הוא מונע א"ע לעשות מצוה שרגיל בה עונשים אותו מן השמים. אבל במקום שיש לחוש למחלוקת טוב לסלק א"ע:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **כל היום כו'** אפילו ערבית כו' כתב בספר א"ר וז"ל משמע מדבריו קצת דערבית שלאחריו מתפלל וליתא. וטעמו משום שבד"מ כתב בשם כל בו דערבית שלפניו מתפלל. ואמר שבד"מ כ' כן אבל לא כתב טעם שהמתחיל במצוה כו' אבל מ"א שהביא

דברי מ"צ שכתב טעם שהמתחיל כו' ר"ל ערבית שלאחריו וע"ש בספר א"ר. ויש קצת ראיה לזה ממ"ש סי' קע"ד במ"א ס"ק י"ז שכתב אותו שברך על היין שלאחר המזון אם הביאו המוגמר קודם בהמ"ז זכה המברך על היין לברך גם על המוגמר משום המתחיל במצוה כו' ואפילו איכא דעדיף מיניה. א"כ ה"ה הכא אף ע"ג דלענין תפלה אבל ויא"צ ומוהל דינם כעדיף מיניה. מ"מ טעם שהמתחיל במצוה כו' דוחה עדיפות דידהו:

ועסי' כ"ג סעיף כ' דתפלה תלי' ברצון הקהל:

סעיף ט

(ס"ק ט) ער"ה אפילו תינוקות. וכתב א"ר אפשר תינוקות גדולים קאמר וצל"ע עכ"ל:

כתב הרב"י כו' במדרש שהביא הטור. וקצתו הביא ט"ז ר"ס זה. כדאיתא פ"ק דתענית דאם לא ירדו גשמים בזמנן. אין גוזרין מיד תענית על הצבור. אלא ת"ח מתחילים להתענות בה"ב ואם עדין לא ירדו גשמים אז גוזרין תענית על הצבור. וס"ל לת"ק דכל אדם רשאי להתענות עם הת"ח כשמתענים הת"ח בה"ב. ורשב"ג פליג ואומר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול דמחזי כיהורא וצ"ע דהוא בעצמו ל"ק כן אלא כרשב"ג דלא כל הרוצה כו':

וכמ"ש ר"ס תקע"ט. דביום התענית המבואר שם אחד מהעם נותן אפר מקלה ברא"ש הנשיא ואב"ד. ואח"ז כא"וא נותן אפר בראש עצמו ואע"ג דקי"ל בקלקלה מתחילין מן הקטן. ולמה מתחילים פה מן החשוב. דנתינת אפר מקרי חשיבות דאמרי' הנשיא ואב"ד אתם חשובי' וכדאים להתפלל על הצבור:

וה"ה בתענית גשמים י"ל כן. עמ"ש סי' תקע"ז ס"ק ב' דאין גוזרים על הצבור תענית רצופים שלא להכביד על הצבור.

סעיף י

(**ס"ק י**) **א"צ להשלים אפילו בער"ה**. וכתב רמ"א ר"ס תקס"ב דאע"פ שאין משלימים המנהג לו' היחיד עננו בש"ת וכ' שם מ"א היינו אם פי' בשעת קבלת תענית שלא להשלים. אפילו התענה רק עד מנחה גדולה מתפלל עננו. ודוקא שלא אכל קודם שהתפלל. וט"ז שם כתב דטוב לדלג שני תיבות צום תעניתנו. ומ"מ כ' מ"א שם ס"ק ה' דמנהג להתענות יו"ד י"ת עד אחר י"א שעה פחות רביע. אבל עכשיו רבים נוהגים שלא להתענות כ"א עד זמן מנחה גדולה ומתפללים תחלה מנחה גדולה:

ואפילו מי כו' עמ"ש מ"א סי' תקס"ב ס"ק ד':

שאינו ת"צ ועסי' קכ"ט. ר"ל לדעת מהרי"ו שהביא מ"א שם בלא"ה א"א או"א כיון שאין משלימים אלא אפי' לדעת רמ"א שם דס"ל בת"צ אפי' אין משלימים אומרים או"א מ"מ הכא לאו ת"צ הוא:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **יכולים כו'** פי' כו'. ר"ל אע"ג שכלל השייכים לברית ומי שירצה יחד מ"מ אין דיניהם שוה:

חוץ מבעל ברית. עסי' תקנ"ט סעיף ח' דאבי הבן וסנדק ומוהל כלם נקראים בעל ברית:

קודם שעה עשירית. משום כבוד סעודת ליל ר"ה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **משום כו'** שאסור להתענות בעי"ט דס"ל דעי"ט גופיה הוי י"ט. משא"כ בערב שבת דמותר להתענות כמ"ש סי' רמ"ט:

כ' בש"ל כו' ביום קבורה דס"ל לש"ל כהפוסקים בי"ד דאבל אינו רשאי להתענות ביום ראשון כמ"ש הרב"י משם הג"א בסי' שע"ח בסי"ד:

ומ"מ יש ללמוד כו' דהא בתענית חוב גם ש"ל מודה דצריך להתענות ביום קבורה. ואפ"ה כ' דאין להתענות אבל תעניתים שלפני ר"ה ע"כ אינן תענית חובה. ולכן יש להקל במקצת חולי וא"צ התרה דאדעתא דהכי לא נהגו. והוא לא קיבל על עצמו כ"א אדעתא דמנהגא:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **באשמורת כו'** ר"ל כיון דרוב פעמים כו' דייק כן מלשון מהרי"ל שכתב מפני שרגילים כו':

סעיף טו

(ס"ק טו) משום קרי כו' אך אם הוא ליל טבילה חייב כו':

ובכ"ה כו' שלא היתה יכולה כו'. כ"ה מחמיר יותר משל"ה. דבשל"ה משמע דמתיר ומחייב בכל ליל טבילה. אפילו היתה יכולה לטבול קודם. וכ"ה כ' דוקא שלא היתה יכולה לטבול קודם:

סעיף טז

(**ס"ק ט"ז**) **על כו'** קברי הצדיקים ויתכוין להתפלל לה' שיענהו בזכות הצדיקים גם כי המקום ההוא קדוש:

וכ"ה בגמ'. סוטה דף ל"ד דכלב הלך לחברון להשתטח על קברי אבות להנצל מעצת מרגלים:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **ונותנים צדקה קודם כו'** כדאמרינן ר"א הוי יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פניך:

סימן תקפב

סעיף א

(**ס"ק א**) **מסופק כו'** בסי' קי"ד. מבואר שם דבתפלת מוסף של י"ט אחרון של חג מתחילין לו' משיב הרוח. ואם נסתפק אם אמרו תוך שלשים יום סמוך לחג בחזקת שלא אמרו וצריך לחזור ולהתפלל. ולאחר שלשים יום כבר נתרגל לאומרו. וחזקה שאמר שעל הרגל לשונו הולך. וכתב שם סוף הסי' דאם אמר בי"ט אחרון צ' פעמים אתה גבור עד מוריד הגשם. הוי מכאן ואילך בחזקת שאמר. דהא בשלשים יום יש צ' תפלות. א"כ אם אמרו צ' פעמים נתרגל בפעם א' כאלו אמרו שלשים יום:

בשם הרד"א. שחולק על דין הנ"ל. והטעם דהא א"א שיתחיל מתחלת תפלת י"ח ויאמר צ' פעמים עד אחר משיב הרוח משום ברכה לבטלה. ואם יתחיל רק קודם משיב הרוח ויאמר צ' פעמים. א"כ כשאח"ז יתחיל להתפלל מתחלת י"ח ילך אחר הרגלו ולא יאמר משיב הרוח. וניהו דלא קי"ל בהא כהרד"א. כיון דליכא שינוי באמירתו צ' פעמים (בין שמתפלל מתחלת י"ח או מתחלת אתה גבור אין בו שינוי סמוך למשיב הרוח. אבל הכא כ"ע מודים דל"מ כיון דיש שינוי מיד סמוך להמלך הקדוש שמזכיר בתפלה בא"י.

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **א"צ כו'** כמ"ש סי' תפ"ז. דאם טעה בתפלת י"ט וסיים מקדש השבת ונזכר תכ"ד וסיים מקדש ישראל והזמנים יצא. ודוקא שהיה יודע שהוא י"ט כשאמר מקדש השבת אלא שנתקל בדבורו. וכן בסי' ר"ט אם היה כוס שכר בידו ואמר בפה"ג ותכ"ד סיים שהכל נ"ב יצא. כתב ג"כ הרב"י דוקא שידע כשאמר בפה"ג שהוא שכר. אבל לא ידע לא יצא דהכל הולך אחר הכונה אם הכונה לא היתה כדין לא מהני מה שסיים תכ"ד כדין. א"כ ה"ה הכא. ומיהו אנו קי"ל כו' כמ"ש מ"א שם. מ"מ על הרב"י קשה כיון דהוא ס"ל דאזלינן בתר הכונה ה"ל לכתוב כאן והוא שידע כו':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לזקוף כו'** קודם שאומר ברוך דטעם הזקיפה דקי"ל דאסור לשחות בסוף כל ברכה. (אבל באמצע ברכה מותר) כדלעיל סי' קי"ג. והטעם שלא להוסיף על תקנות חכמים שתיקנו לשחות באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף וחכמים תקנו לשחות

כשיאמר ברוך. וכמ"ש סי' קי"ג כורע בברוך וזוקף בשם. לכן בברכה אחרת חוץ מאבות והודאה צריך לזקוף קודם שיאמר ברוך ששם תקנות חכמים לשחות באבות והודאה וט"ז כתב בסי' קי"ג. דבכל הברכות די כשיזקף קודם שיאמר ברוך. אבל בזכרנו וכדומה שצריך לשחות מצד תקנות חכמים באותה ברכה צריך לזקוף איזה תיבות קודם ברוך כדי שיהיה ניכר אח"כ כששוחה אח"כ בסוף ברכה שהוא מצד תקנות חכמים וכ"כ ט"ז פה. ומ"א לעיל כתב בשם אגודה. דבמקום שצריך לשחות מן התקנה שצריך לזקוף קודם כנ"ל ואח"כ כשיאמר ברוך יכרע. וכשיזכיר השם יזקוף ואח"כ שוב ישחה:

ודע דמ"ש בש"ע דבשבת צ"ל בברכה מעין ז' המלך הקדוש. כתב הפר"ח אם טעה ואמר האל הקדוש אם אפשר להחזירו תכ"ד לו' המלך הקדוש הרי טוב ואם לאו א"צ לחזור ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** אסור. בת"ה סי' קמ"ד. ועס"ס ק"ז. אפשר כונתו דאע"ג דאפשר דבכ"מ שא"צ לחזור. מ"מ אם רצה להתפלל בתורת נדבה אע"ג שאינו מחדש בה דבר מותר. וכמ"ש ר"ס ק"ז. לענין ספק אם התפלל:

ובס"ס ק"ח ע"ש. מ"מ הכא בזכרנו אפשר דאינו רשאי. דהא ת"ה כתב אפילו להפוסקים דבמקום שאמרו אין מחזירים מ"מ קודם שעקר רגליו אם ירצה לחזור רשאי. מ"מ בזכרנו ומי כמוך מודים דאינו רשאי. כיון דלא הוזכר כלל בש"ס לו' זכרנו ומי כמוך. א"כ ה"ה גם לענין תפלת נדבה י"ל דגרע:

עד וכתוב לחיים כו' אבל י"א כו' כדאיתא במדרש על דוד המע"ה:

שכן דרך השואלים על הפתחים שתחלה שואלים מעט ואח"כ מוסיפים לשאול. לכן שואלים תחלה זכירה ואח"כ כתיבה. ואח"כ מוסיפים טובים לחיים בשב"א כו' לא חיים כדאי' פ"ק דנדרים דפתח תחת למ"ד משמעו לא ובר"ה ויוה"כ שהם ימי דין צריך לברר לשון תפלתו יותר:

ע"פ דקדוק דהל"ל להחיים. בה' אחר הלמ"ד ויהיה הכונה לחיים הידועים דהיינו טובים וכיון שחסר ה' הידיעה מעמידים הפתח שהיה ראוי לנקוד בה' תחת הלמ"ד וכמ"ש רש"י פרשת בשלח ע"פ לנחותם הדרך ע"ש. אבל בר"ה ויוה"כ משמע דגם בהשכיבנו יאמר לחיים בשבא תחת הלמ"ד:

ועמ"ש סי' ח' סק"ז לענין ברכות להתעטף בציצית:

שהשלטן בקמץ כו' דבחירק משמע דאדם השליט ביד ה'. אבל בקמץ הכונה שהשלטנות והממשלה בידו יתברך כ"כ אחרונים:

וא"ל באהבה כו' אלא זכרון תרועה מקרא כו' כצ"ל. דתרועה מורה על הדין ואין אהבה בדין. ט"ז בשם לבוש:

וא"ל מלכנו כו' כי נוסח זה נתיסד ע"ש הפסוק לעולם ה' דברך נצב בשמים. ועבב"י ויש בזה שני פי'. א' לפי מאי דקי"ל בתשרי נברא העולם ואדם ביום שנברא חטא והיינו בר"ה. וא"ל הקב"ה אתה סי' לבניך כשם שאתה נכנסת לפני בדין ויצאת ביום זה ברחמים. כן יכנסו בניך לפני בדין ביום זה ויצאו ברחמים. ולפי זה אנו מחלים פני אל ודברך אמת. לכן האמת דברך לרחמנו. פי' ב' לפי שה' הבטיחנו פעמים רבות ע"י נביאיו לקבץ נדחנו. וכמ"ד בניסן נגאלו ובתשרי עתידין להגאל. לכן אנו מבקשים יאמנו דברך לפי שדברך אמת וקבצנו מהרה. ולפי שבקרא לא הוזכר לשון מלכות. יש לתפוס גם בתפלה לשנא דקרא שלא להזכיר מלכנו:

וכופלים לעילא כו' כתב לבוש הטעם. מפני שבימים הללו כל ברואיו עוברין לפניו כבני מרון. כלם מייחלים לחסדו. חביבים לרוממו ולשבחו על חסדיו ומתעלה ומתרומם מפי ברואיו כפל ומכופל יותר מכל השנה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ואינו כו'** קאי נמי אר"ח כו' אבל אינו מזכיר ר"ח בפי' כתב לבוש הטעם להעלים מפני השטן:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יום תרועה**. אפילו בקידוש בלילה. דעכ"פ היום הוא יום תרועה (ב"י) וכתב פר"ח אי חל בשבת ואמר יום תרועה או חל בחול ואמר זכרון תרועה יצא וע"ש הטעם:

בשבת אומרים או"א רצה כו' אבל ביוה"כ א"א או"א רצה כו' כצ"ל וכ"ה בלבוש. וכתב הטעם כיון שהוא יום עינוי ואינו מנוחה גמורה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **תכתב כו'** שלא לאמרו כו' ובסי' תקפ"ד כתב דג"ר הקב"ה יושב ודן. ולכן א"ש מ"ש כאן שאין לאומרו אחר שלשה שעות. כיון שכבר נגמר הדין והכתיבה לצדיק:

ממקומו הוא יפן כו' היינו בנעריצך דמוסף דסתם תפלת מוסף אחר ג' שעות ראשונות. בשניות ר"ל ג' שעות שניות ביום:

היינו לשנוי' קמא כו' דבע"ז דף ד' איתא א"ר יוסף לא לצלי אינש מוסף בג' שעות הראשונות דר"ה אלא בצבור דאין תפלתם נדחית. אבל לא ביחיד. דלמא מפקיד דיניה ומעייני' בעובדיה וידחה תפלתו. וס"ד משום דבג' ראשונות יושב ודן ופריך והאמרי' ג' ראשונות יושב ועוסק בתורה ובג' שניות יושב ודן ומשני איפוך בג' ראשונות דן ובשניות

עוסק בתורה ואב"א לעולם לא תיפוך ובג' ראשונות עושק בתורה אפ"ה לא יתפלל אז מוסף ביחיד. משום דתורה כתיב בה אמת דהיינו כפי שורת הדין. לכן אין הקב"ה נכנס לפנים משורת הדין. ע"כ דברי הגמ'. והתוספות דף ג' ע"ב כתב די"א דמה"ט אומרים במוסף ממקומו הוא יפן כו' משום דקי"ל בשניות יושב ודן. וע"ז כתבו ואין נראה דלמאי דמסקינן דבג' ראשונות יושב ודן. וזה לא יתכן. וע"כ מטבע תפלה כך הוא עכ"ל. אבל אנן קי"ל כשנויא בתרא דלתי' בתרא א"צ לומר איפוך והכי עדיף:

סימן תקפג

סעיף א

כתב מ"א נ"ל דה"ה כו' ועיין בברכות דף נ"ו ע"ב הרואה חתול בחלום באתרא דקרי ליה שונרא (בויו"ו אחר השי"ן) פתרונו שנעשה לו שירה נאה. ובאתרא דקרי שינרא (ביו"ד אחר השי"ן) נעשה לו שינוי רע. הרי דתלה לפי ענין לשון המקום והמדינ':

יאכל דגים כו' עמ"ש ר"ס תקצ"ז:

דרש"ל לפי מנהגו וטבעו לא אכל בר"ה דגים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואומרים כו'** כמ"ש סי' קס"ז דאין להפסיק בין ברכת המוציא לאכילת המוציא: **דל"ח הפסק**. כיון דהוי לצורך אכילת התפוח. וכמ"ש סי' קס"ז דדיבור שהוא לצורך סעודה לא הויה פסק:

וכן בסכה מברכים לישב בסכה. כמ"ש בסי' קס"ז בהגה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אגוזים כו'** וכ"מ ברבה שיר השירים ע"פ אל גנת אגוז ירדתי. דימה ישראל לאגוז. מה אגוז יש בו ד' מגורות וסידה (היינו עץ) ביניהם באמצע. כן היו ישראל במדבר ד' דגלים ומשכן באמצע והרי הקטנים אין גדילים בתמונה זו. אע"כ דהקטנים אין נקראים אגוזים:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הנהר כו'** עסי' תצ"ז ס"ב. בא למעט מנהג גרוע שכתב מהרי"ל הובא בא"ר שמשליכים לנהר פת לחם לדגים. דמבואר בסי' תצ"ז דאסור ליתן לפניהם מזונות. כיון דאין מזונותיהם עליך:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **שלא כו'** שכבר נתעורר כו' ויושב בטל כו' דמה שנהגו שלא לישן הוא עפ"י הירושלמי שכ' מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה. ר"ל אם האדם עוסק בד"ת או תפלה. מעורר למלאך שלו למעלה להתפלל עליו. משא"כ כשישן א"כ גם בהיותו ער ובטל אינו מעורר המלאך:

סימן תקפד

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **א"מ כו'** ובשל"ה כתב כו' עפ"י שהקשה דברי הזוהר אהדדי דבמקום א' כתב דאין להזכיר חטא בר"ה. ובמקום אחר כתב דיש להתודות בר"ה ולכן כתב לחלק דבשעת תפלה אסור. ושלא בשעת תפלה שרי. ובשם מ' שלמה רופא תי' דלומר חטאתי סתם ולא לפרט החטא אסור. אבל כשמפרט החטא דרך ווידוי אדרבא טוב הוא. ובשם האר"י כתב דדוקא בלחש ובשעת התקיעות בין סדר לסדר (דבשעת התקיעות ממש הא צריך לשמוע התקיעות אבל בין סדר לסדר דבלא"ה שוהין ומפסיקים) דבלא"ה השטן מעורבב ע"י התקיעות אז יש שהות להתודות לכן נקט של"ה כל החומרות יחד דוקא לפרט החטא ובלחש ובין סדר לסדר דאז שרי לכל התירוצים הנ"ל:

ובפי' המחזור כו' אבותינו חטאו כו' ולכן אין להכות באגרוף על הלב וחזה בר"ה כשאומר א"מ חטאנו לפניך כדרך שעושים בשעת וידוי:

א"ל השבעות כו' וז"ל הלבוש חוששני לחירוף וגידוף כאלו רוצים להכריח להש"י שיקבל תפלתם בע"כ ע"י ההשבעות. שסגולת השבעות אמיתות כן הוא. שהש"י יתן רשות לאותם המלאכים שיעשו דברי המשביע בלי שום זכות כו' חלילה לנו מדעות חיצונות הללו כו' יתר על רוב הסכנה העומדת למי שמשנה נקודה אחת כו' שאין אנו בקיאים בהם מפי רב מקובל שע"י שינוי נקודה א' כו' יתהפך לו הברכה לקללה ח"ו:

אלא בלשון תחנה. וסיים הלבוש בלי הזכרת שום שמות מן המלאכים כו' ובלבד שיאמרה קודם ברוך שאמר. שלא להפסיק בין הברכות עכ"ל לבוש:

סעיף ג

(ס"ק ג) שבת כו' ולדבריו בע"ש במנחה. דמתפללים י"ח:

שהוא שאלת צרכיו. ור"ל דהוי כמו תחנה. דגם בע"ש במנחה אין אומרים תחנון. ודוקא ח"י ברכות אומרים דטופס ברכות כן הוא. ואפילו בשבת גופיה היה ראוי להתפלל י"ח אלא משום טורח צבור וכדאיתא בירושלמי הביאו מ"א ר"ס רס"ח. ועסי' תר"ב בהג"ה

שכ' דאם חל מילה בין ר"ה ליוה"כ אף ע"ג שא"א תחנון מ"מ אבינו מלכנו יאמרו. הרי דאין לא"מ דין תחנון:

וס"ס תר"ד דאם חל יוה"כ בשבת. י"ל א"מ בע"ש בשחרית. משמע דבמנחה אפילו כה"ג לא יאמרו. וזה סייעתא למ"צ:

סלח ומחל. כי מחילה גדולה מסליחה ויש להתחיל לבקש דבר קטן ואח"כ להוסיף לשאול שאלה גדולה וכנ"ל סי' תקע"ב ס"ק ד':

קרע רוע במרכא טפחא כי הם שייכים להדדי ועי"ז מפסיק בין רוע לגזרה וכמ"ש הטעם בט"ז סי' תרך"ב ס"ק וי"ו ע"ש:

עמ"ש סי' תר"ז סק"ג שכתב בשם של"ה ומנהגים לומר כפרה לחטאים סליחה לעונות מחילה לפשעים. כיון שפשע שהוא מרד חמור מעון שהוא מזיד אבל אינו מרד להכעיס. לכן י"ל מחילה שהוא גדולה מסליחה לפשעים שהם חמורים. וע"ש שכתבתי ששל"ה כתב בשם רמ"א להיפך דא"כ לפ"ד מ"א לקמן א"ש מ"ש שי"ל סלח ומחל. כדי להתחיל בשאלה קטנה כנ"ל. אבל לפי מ"ש בשם של"ה. בשם רמ"א אדרבא סליחה גדולה ממחילה א"כ י"ל להיפך מחל וסלח:

גם הוכיח מ"א בסי' תרס"ז ס"ב מנוסח ע"ח ש"ל בגלוי ובסתר. וזדון ושגגה. דאם מבקשים על שני דברים יחד רשאי להתחיל לשאול על החמור:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **עד חצות לכל הפחות**. וכ"כ בישו"ש כו' יכול להאריך כו'. מלשון מהרי"ל שממנו נובעים דברי רמ"א משמע דלא ס"ל כישו"ש. דכפי הלשון שהביא מ"א בשם מהרי"ל משמע שראוי להאריך. אבל מלשון הישו"ש משמע שרשאי להאריך. אבל אינו מבואר שראוי לעשות כן. א"כ אע"ג שכתב מ"א וכ"כ ישו"ש הוא לאו דוקא:

עסי' תקכ"ט. ומבואר שם כיצד משערים ומחשבים חצות היום:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לקרות כו'** גם המתפלל וכתב בספר א"ר דדוקא אי תוקע ומתפלל בחנם אבל בשכר אין נוהגים לקרותו:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מלין כו'** עיין הטעם בט"ז ע"ש הטעם שהיו מנהגן למול בבית התינוק וכל הקהל היו הולכים שם לבית התינוק ולכן אי הוי מלין קודם התקיעות איכא טרחא דצבורא לילך לבית התינוק ולחזור לבה"כ לתקיעות ולתפלה. ואנו אין נוהגים כן. דהא מלין בבה"כ וליכא טרחא דצבורא:

ונ"ל הטעם כו' ועיין בלבוש. ר"ל דמה"ט בי"ט א"א יום ליבשה. משום דיום ליבשה הוי הפסח בין גאולה לתפלה. משא"כ בשבת אומרים י"ל דאין חוששים לסמיכות גל"ת. דהא דצריך לסמוך גל"ת מסמיך אהא דאמר דהמע"ה יהיו לרצון כו' צורי וגואלי סוף מזמור י"ט ותחלת מזמור ך' הוא יענך ה' ביום צרה. א"כ הסמיך יענך ה' כו' שהיא תפלה לתיבת גואלי שהוא סוף מזמור י"ט לכן יש להסמיך גל"ת. וכיון דבאותה תפלה כתיב ביום צרה לכן א"צ לדקדק לסמוך גל"ת אלא בחול שהוא יום צרה משא"כ בשבת דלא יום צרה הוא. ואע"ג דבי"ט ג"כ אינו יום צרה אפ"ה צריך לסמוך גל"ת. תירץ הלבוש שם כיון דעיקר ברכה זו ניתקנה על גאולת מצרים שעברה. ובמצרים גם בי"ט היה להם יום צרה. משא"כ שבת דגם במצרים לא ה"ל יום צרה. דהא הניח להם פרעה לשבות כל יום שבת עפ"י בקשת מרע"ה. וכמ"ש על נוסח תפלת ישמח משה במתנת חלקו כמ"ש הטור סי' רפ"א ע"ש בבאר הגולה ובספר א"ר שכתבו עוד טעמים לחלק בין שבת לי"ט:

סימן תקפה

סעיף א

(**ס"ק א**) **מעומד כו'** ועמ"ש ר"ס קמ"א. דבאדם בריא אפי' להשען קצת אסור. ולבעל בשר דהעמידה קשה עליו הותר לו לסמוך קצת אבל עכ"פ לא כ"כ שאם ינטל הדבר שסומך עליו היה כופל:

ילפי' מעומר דכתיב גביה לכם. וגם בשופר כתיב לכם ובעומר כתיב בקמה ודרשי' אל תיקרי בקמה. אלא בקומה דהיינו בעמידה:

וגם השומע כו' אם לא שמע. על סדר הברכות מעומד. לא הבנתי הדברים. דע"כ מ"ש גם השומע צריך לעמוד. ר"ל בתקיעות דמיושב. והלא הן קודמים לתקיעות שעל סדר הברכות וא"כ איך כתב אם לא שמע על סדר כו'. ואי ר"ל דיעבד אם אח"ז לא שמע גם על סדר הברכות מעומד צריך לחזור ולתקוע. הא כתב מ"א דדיעבד יצא אפילו מיושב. וס' רדב"ז גם כ"ה אין בידי. וע' בס' א"ר וע' ר"ס תקצ"ב במ"א:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **קול כו'** ואם בירך לתקוע כו' דסמכי' על ר"ת דמצריך לומר לתקוע דוקא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואין כו'**. וטוב יותר שיברך השומע וטעמו כ' בת"ה דהא המצוה הוא השמיעה ומה"ט מברכין לשמוע קול שופר וכיון דהתוקע השתא לאו בר חיובא דהא כבר יצא. ומצות השמיעה על השומע למה לא יברך השומע שמחויב בדבר וה"ה כמו שקשר

תפלין לחברו בזרועו ובראשו. דמסתמא מברך אותו שקושרים לו ולא הקושר. אלא שאין נוהגים כן עכת"ד ת"ה. ומשהחיינו לא כתב כלום. ר"ל דהת"ה לא גילה דעתו מי הראוי לברך שהחיינו וגם איך המנהג. והרמב"ם ז"ל כתב פי"א מהל' ברכות. א' העושה מצוה לעצמו או לאחרים מברך קודם עשייתם אקב"ו לעשות. אבל א"ל שהחיינו אלא על מצוה שעשה לעצמו:

אך הרב"י שכ' ע"ד הרמב"ם הנ"ל וז"ל מ"כ נראה מכאן שמי שיצא כבר ידי תקיעה ואחר כך תוקע להוציא אחרים שלא יברך שהחיינו. וכתב הרב"י נראה שזה כדעת ת"ה דבסמוך. ואין נוהגים כך עכ"ל. נראה שהבין הרב"י דדין שהחיינו לרמב"ם שוה לברכת השופר לת"ה. דכמו דברכת שופר לת"ה מן הדין יברך שומע ואעפ"כ אין המנהג כן. ה"ה שהחיינו לרמב"ם דמן הדין שומע מברך. מ"מ אין המנהג כן דומיא דברכת שופר:

ועפ"ז כתב רמ"א ההגה. ר"ל עפ"י דברי הרב"י כתב רמ"א לנהוג שהתוקע יברך שתי הברכות. ונ"ל שמנהג זה הוא לאנשים שאין יודעים כצ"ל אבל נשים מבואר לקמן סי' תקפ"ט סעיף וי"ו דאם יצא ותוקע לנשים לא יברך להם:

יברך לעצמו ויוצא אליבא דכ"ע. וודאי ברכות שהחיינו א"ש אי מברך לעצמו יוצא לכ"ע. דהא ברמב"ם מבואר להדיא דכ"ה הדין. והת"ה לא גילה דעתו בשהחיינו כנ"ל. אבל בברכת שופר אי מברך לעצמו. ניהו דלת"ה א"ש דהא כתב שכן הוא מצד הדין. אבל להרמבים הדין שהתוקע יברך. ולזה כתב מ"א וכ"כ בכ"ה. ור"ל דלפ"ד כ"ה א"ש דגם לרמב"ם יש לשומע לברך גם ברכת שופר. שכתב דהרמב"ם מיירי דוקא במל ב"ח כו' דהא טעמא בעי למה לרמב"ם ברכת המצוה יברך העושה. ושהחיינו יברך מי שנעשה בשבילו. אע"כ מיירי דוקא במל ב"ח או עושה סכה לחברו וכדומה דהמצוה שנעשית עתה היא העשיה. א"כ העושה דהיינו המל או העושה הסכה ראוי לברך. אבל אבי הבן או בעל הסכה איך יברך והוא אינו עושה כלום במצוה אבל שהחיינו לא יברך העושה. דעכ"פ הוא אינו מקיים עיקר המצוה דהא לאו בר חיובא הוא בזה ולא שייך לומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה שזכה לקיים המצוה ויותר ראוי שאבי הבן או בעל הסכה יברך שהחיינו. ואפילו שהעושה והמל אם ירצו לברך שהחיינו בתורת שליחות שנעשה שלוחו של אבי הבן ובעל הסכה. ג"כ אינו רשאי דניהו דאבי הבן ובעל הסכה. מברכים שהחיינו. מ"מ לא נקראו בעלים גמורים כיון שאין עושים כלום במצוה לכן לא אלים כחייהו לעשותו שליח. אבל בתקיעת שופר דהמצוה בשמיעה. א"כ אם אחר תוקע ושמע השומע. א"כ השומע מקיים המצוה מודה הרמב"ם דהשומע מברך שתי הברכות הן ברכת השופר הן שהחיינו וגם יכול לעשות שליח להעושה שהעושה

יברך השתי ברכות כיון שהם בעלים גמורים ואלים כחייהו לעשות שליח. עכת"ד כ"ה כפי שראיתי שהיה ספר כ"ה עפ"י מקרה ת"י לפי שעה. וא"כ א"ש דברי מ"א דעדיף טפי שיברך השומע השתי ברכות ויוצא אליבא דכ"ע דלת"ה מעיקר הדין יש לשומע לברך ברכת שופר ובשהחיינו לא דיבר כלום ומסתמא מודה להרמב"ם דמעיקר הדין יש לשומע לברך שהחיינו ולהרמב"ם מן הדין מודה בשופר דהשומע יכול לברך השתי ברכות כמ"ש כ"ה כנ"ל. ואע"פ שאם התוקע מברך שתיהם ג"כ יוצא כמ"ש כ' ה. מ"מ הלא מצוה בו יותר מבשלוחו:

אם ספק כו' ביום א' כו' דביום א' דהתקיעה דאורייתא והוי ספק תורה לחומרא וצריך לתקוע. משא"כ הברכות כיון דאין הברכות מעכבית ספק ברכות להקל אבל ביום שני דגם התקיעה דרבנן דהא בקיאים ויודעים דיומא קמא עיקר לכן ספקו להקל וא"צ לתקוע:

עבי"ד סי' כ"ח ולעיל סי' ס"ז. ר"ל דבי"ד סי' כ"ח מבואר כמ"ש דביום א' ניהו דחייב לתקוע מספק אבל לא יברך שכתב שם שכוי כיון שהוא ספק חיה צריך לכסות מספק דהוי ספק תורה. ומ"מ אין לברך על הכיסוי. אבל לעיל סי' ס"ז משמע לכאורה להיפך שכתב ספק אם קרא ק"ש דהוי ספק תורה צריך לקרות ק"ש מספק. וגם הברכה יברך מספק. אף על גב דהברכות הן דרבנן. כבר כתב מ"א לעיל סי' ס"ז בשם הרשב"א דשאני ברכות ק"ש דמעיקרא הכי תיקנו. כל זמן שיקרא ק"ש אפילו מספק יברך גם הברכות. אבל הפר"ח חולק. וחילק דדוקא אם הספק אם גברא בר חיובא. כמו גבי כוי דאפשר דהיא בהמה וגברא לאו בר חיובא לכסות דמו. אין לברך מספק משא"כ גבי ק"ש דוודאי גברא בר חיובא אלא שהספק שמא כבר נפטר שכבר קרא. כה"ג צריך גם לברך מספק. ולפ"ז כתב דגם בשופר יברך ביום ראשון מספק ע' שם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בצד כו'** ע' סי' כ"ז איזה איטר מניח תפילין בימין:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יהפוך כו'** הפה למעלה. ר"ל שאינו ממעט כ"א שלא יהיה פה השופר לצדדים אבל אין צריך להגביה צד הרחב של השופר קצת יותר למעלה מן הפה דהיינו להעמיד השופר באלכסון למעלה:

הפה מעט למעלה. היינו באלכסון ומעוקם:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **ישלים כו'** ול"ד לתורה. ר"ל דאם נשתתק הראשון ועומד אחר תחתיו לקרות צריך לחזור לראש וצריך להתחיל במקום שהתחיל הראשון:
תורת ה' תמימה. וכ' מ"א לעיל בשם הירושלמי דזהו לאחר התקנה שכל אחד מן הקרואים יברך לפניו ולאחריו. אם כן אם יתחיל במקום שנשתתק הראשון. אם כן הפסוקים שקרא הראשון נתברכו לפניהם ולא לאחריהם וע"ש בט"ז:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **בברכה כו'** שיצאו כל הקהל. דהא כל הקהל צריכים לברך שתי הברכות אלא שהתוקע מוציאם. אם כן תוקע השני הבא להשלים תקיעות הראשון. ה"ל כאלו הוא בירך תחלה. דהא יצא בשמיעת הברכה שבירך הראשון. אבל לעיל בברכת התורה אין חיוב כלל על הקהל לברך ברכת התורה. דהא בלא"ה כל יחיד אומר ברכות התורה. אלא שהעומד לקרות בתורה צריך לברך שנית ברכת התורה כמ"ש הטעם שם אם כן הקורא הראשון לא הוציא שום אדם בברכתו ולכן אם נשתתק וקורא אחר. צריך לחזור ולברך:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **כדי כו'** אבל הפסק כו'. כמ"ש מ"א ס"ק יו"ד כיון שצריך לברך על ס' ברכות הוי צורך תפלה:

סעיף ט
(**ס"ק ט**) **ואם כו'** עסי' תקצ"ב ותקצ"ג. דלפעמים עדיף לתקוע קודם או אחר התפלה. וגם אין התפלה והתקיעה מעכבים זא"ז. עמש"ל בסי' קכ"ח:

סעיף י
(**ס"ק י**) **רשאי כו'** בטור בשם בה"ע. שכ' מן הדין אם מובטח רשאי לתקוע אלא שהראשונים חבבו המצות. וכ"א רצה לזכות במצוה. היה אחד מתפלל ואחד תוקע. הרי לולי דהיו מחבבים המצות. היה המתפלל תוקע. אע"ג דאיכא אחר. דהא השתא ע"י שחבבו המצות כתב שאחר תוקע. אם כן מיירי דאיכא אחר:
בסי' קכ"ח סעיף כ' דאם הש"ץ כהן דלא ישא כפיו אפי' הוא מובטח אי איכא כהן אחר:
עמ"ש שם. דלדבריהם הטור סותר א"ע דלעיל כ' דאי איכא אחר אינו רשאי אפילו מובטח. וכאן מוכח מדברי בה"ע שהביא דאפילו איכא אחר אי מובטח רשאי לתקוע כנ"ל. אלא ע"כ דצריך לחלק דדוקא בנשיאת כפים דצריך לעקור רגליו לא התירו אי איכא אחר. אבל תוקע שעומד במקומו וא"צ לעקור רגליו. אפילו איכא אחר מותר לתקוע אי מובטח ע"ש:

ועוד נראה לי ר"ל מלבד תי' זה שכתב בסי' קכ"ח. עוד נ"ל תי' אחר:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **להקרות כו'** תקיעה א' כו' כאן של"ה אזיל לטעמיה כמ"ש מ"א אח"ז בשמו שעכ"פ המקרא יכוין הסודות בעת שמקרא. לכן גם תקיעה ראשונה יקרא כדי לכוין אז. אבל גם בסי' קכ"ח סעיף י"ג כתב רמ"א דכשמקרא לכהנים גם תיבה ראשונה דהיינו יברכך יקרא להם. ע"כ צ"ל טעם אחר משום לא פלוג:
או גם בתיבה ראשונה יש לחוש לטעות. אם כן גם הכא יש לומר ה"ט:

סעיף יב

(ס"ק יב) סי' ברכה אבל אסורה ליכא כ' הרב"י דמשום שכירות ליכא דהא שכרו מערב שבת ומשום שכר שבת ליכא למיסר דהא שכר שבת גופיה אינו אסור אלא משום דדומה למקח וממכר. ומו"מ גופיה אין איסורו כי אם מדרבנן. ואם כן שכר שבת הוי כעין גזרה לגזרה. ודי שאסור שכר שבת בדבר הרשות אבל בדבר מצוה אין לאסור. מיהו בסי' שע"ו סעיף ה' הביא הרב"י שני דעות בזה ודעה א' ס"ל דגם איסורא יש אפי' בדבר מצוה. וידוע דרכו של הרב"י בש"ע דדעתו לתפוס דעה שכתב ראשונה לעיקר. אם כן צ"ל מ"ש פה אינו רואה סימן ברכה לא בא למעט דאיסורא ליכא ודאי אלא מילתא פסיקא דנקט דאינו רואה סימן ברכה היא לכ"ע משא"כ לענין איסורא תליא בפלוגתא כדלעיל סימן ש"ו:

סימן תקפו

סעיף א

(ס"ק א) איל לזכר עקדת יצחק שהיה תמורתו איל. וכתב הט"ז שיותר יש להדר אחר כפוף מלהדר אחר איל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **פרה כו'** שנקראו קרן. ר"ל שלא נקרא שופר בשום מקום. משא"כ שאר שופרות ניהו דאיקרי קרן מ"מ גם שופר מיקרי גמ':

סעיף ג

(ס"ק ג) מבהמה כ' כדאיתא בנדה דף נ"א ע"ב תנן כל שי"ל קרנים יש לו טלפים. ויש שי"ל טלפים ואין לו קרנים. וניהו דשני סימני טהרה יש. טלפים ומעלה גרה מכל מקום האמרי' בחולין אם יש לו טלפים די וא"צ לידע אם מעלה גרה ובלבד שמכיר חזיר. דאין בהמה טמאה שי"ל טלפים ואינו מעלה גרה כ"א חזיר וכיון שמכיר שאינו חזיר די בסימן

טלפים וכיון שכל שי"ל קרנים יש לו טלפים. הרי יצא מספק טמאה. דהא טמאה אין לה טלפים כ"א חזיר. וחזיר הא אין לו קרנים. אם כן לא משכחת קרן מבהמה טמאה:
ולא ע' בחולין. וודאי דעיין בחולין. דהא סיים ר"מ רבקש ומשמע שם דכ"ע היא וכמ"ש תוספות בשם ר"ת בחולין דף נ"ט עכ"ל. הרי דמקור קושייתו מתוס' דחולין אלא מ"א רצה לומר דלא ע' בחולין בר"ן. ומה שסתר מ"א דבריו ולא הזכיר הר"ן היינו משום דהאי דינא דשופר בהמה טמאה פסול הוא דברי הר"ן. א"כ קושיית הר"מ רבקש על הר"ן. לכן כתב דלא עיין בדבריו בחולין. והוא דהכי איתא שם. ת"ר אלו הן סימני חיה להתיר חלבה ולהצריכה כיסוי. כל שי"ל קרנים וטלפים. ר' דוסא אומר יש לו קרנים ודאי גם טלפים יש לו. אבל אם יש לו טלפים צריך לחקור אם ישלו קרנים. ומסקינן שם דהני קרנים צ"ל משונים מקרני בהמה. אבל מטלפים לא הוזכר בש"ס אם צריכים להיות משונים. וכתבו התוס' בשם ריב"ם דהטלפים א"צ להיות משונים. ות"ק תרתי בעי קרנים שהוא סימן שהוא חיה. וטלפים להוציא מכלל חיה טמאה. ור' דוסא ס"ל דבקרנים משונים גרידא סגי דודאי היא חיה טהורה. וכ' התוס' דלפ"ז מתני' דנדה הנ"ל ע"כ רק כר' דוסא אתיא ולא כת"ק. דהא לת"ק אפי' י"ל קרנים משונים צריך לידע שי"ל טלפים ולא אמרינן דודאי יש לו טלפים ובמתני' דנדה קתני כל שי"ל קרנים י"ל טלפים עוד כתבו בשם ר"ת לפי מסקנ' דבריהם. דגם טלפים שהזכירה הברייתא הם ג"כ טלפים משונים מטלפי בהמה. ולת"ק בחדא סגי להכיר שהיא חיה טהורה. או בקרנים משונים או טלפים משונים ומ"ש ת"ק כל שיש לו קרנים וטלפים וי"ו של וטלפים דקאמר ת"ק היא ו' המחלקת וכאלו אמר קרנים או טלפים. ור' דוסא מחמיר ואמר כל שיש לו קרנים משונים ודאי י"ל טלפים משונים אבל אם י"ל טלפים משונים אין זה מוציא מידי ספק בהמה וצריך שתדע אם י"ל קרנים להחזיקו בחי'. ולפ"ז בין ת"ק ובין ר' דוסא לא דברו מסימנים המוציאים מחזקת טמאה וי"ל דכ"ע ס"ל דבקרנים לחוד יצא מחזקת טמאה. וכן סיימו התוס' וז"ל והשתא מתני' דנדה הנ"ל אתי' ככ"ע דרבנן מודו כל שי"ל קרנים יש לו טלפים היינו פרוסות סדוקות עכ"ל וכ' מהרש"א וז"ל ודע דלפי"ז קרנים וטלפים דהתם (ר"ל במס' נדה) בכל קרנים וטלפים מיירי (אפי' אין משונים) ולענין טמאה וטהורה וה"ק כל שי"ל קרנים אפי' של בהמה יש לו טלפים סדוקו' וטהורה עכ"ל. והדין עמו דל ל דגם במתני' דנדה מיירי בקרנים וטלפים משונים. דא"כ איך כ' התוס' דמתני' דנדה אתיא ככ"ע הא לא מצי אתיא כת"ק. דהא ת"ק ס"ל דבטלפים משונים סגי. ובלא"ה תיקשי אי מתני' בקרנים וטלפים משונים. איך תני סיפא ויש שי"ל טלפים ואין לו קרנים ואפשר דטמאה היא. הא אין לבהמה טמאה טלפים כ"א לחזיר. והא חזיר אין טלפיו משונים. ואם כן

כיון שי"ל טלפים משונים יצא מספק חזיר וע"כ טהור הוא. אע"כ מתניתין דנדה מיירי בטלפים שאין משונים ודומיא דהני הקרנים אין משונים ושפי' אתיא ככ"ע. ולפ"ז לפי' ריב"ם לא קשיא קושית הר"ם רבקש דלריב"ם מתני' דנדה ע"כ כר' דוסא אתיא. אבל לת"ק בעינן תרתי קרנים משונים להוציא מספק בהמה. וטלפים שאין משונים להוציא מספק טמאה. א"כ מצינו לת"ק לטמאה קרנים אם אין לו טלפים. וא"כ י"ל דהר"ן פסק כת"ק ולא ק"מ. ולכן סיים הר"מ רבקש ומשמע שם דכ"ע היא וכמ"ש התו' בשם ר"ת כו' משמע דהר"מ רבקש תפס עיקר כר"ת ומקשה שפי' (דלא כמ"ש הפלתי סימן ע"ט שכתב כוונה בהר"מ רבקש מה שאין נראה כן מלשונו ע"ש) וע"ז כתב מ"א ולא עיין בחולין. ר"ל בר"ן בחולין כנ"ל שהר"ן בחולין הביא רק פי' ריב"ם ולא הביא כלל פי' ר"ת. וא"כ הר"ן לשיטתיה א"ש ולק"מ:

ומ"ש מ"א וכ"ה בראש וטי"ד ר"ל דגם רמ"א שהביא דברי הר"ן בשופר של בהמה טמאה א"ש דגם אנו קי"ל כפי' ריב"ם דהא כתבו שם דקרנים אין מוציאים רק מספק חזיר. משמע דאפשר אף ע"פ שיש לו קרנים ניהו שודאי אינו חזיר מ"מ אפשר שהיא שאר בהמה טמאה. ומ"ש מ"א ולא עיין כו' דקאי אחיה. ר"ל מתני' דנדה קאי אחיה. ובא ליישב קושית הפר"ח בסי' פ' עכ"פ על הש"ע. שהקשה כיון דלפי' ריב"ס סתם לן רבי במשנה דנדה כר' דוסא. ולמה פסקו הפוסקים כת"ק ע"ש. ולכן כ' מ"א דס"ל דמתני' דנדה דקתני כל שי"ל קרנים כו' קאי אחיה ומיירי בקרנים משונים. זה ודאי יש לו טלפים דבהכי מיירי ר' דוסא והיא חיה טהורה אבל אי יש לו קרנים שאין משונים זה לא הוזכר לא בדברי ר' דוסא ולא במשנה שי"ל ודאי טלפים. אלא אפשר דאין לו טלפים והיא טמאה ובהכי א"ש דאנן קי"ל כסתם מתניתין דנדה וכר' דוסא. וא"ש מ"ש בי"ד סי' ע"ט דקרנים אין מוציאים רק מספק חזיר אבל אפשר שהיא טמאה. ומ"ש בי"ד סימן פ' חיה טהורה חלבה מותר כו' וחכמים נתנו סימנים מפי השמועה בקרנותיהם אם הן מפוצלות ודאי חיה טהורה. וכתב ש"ך וז"ל כשהיא מעלה גרה ומפריס פרסה ודאי טהורה. אבל פשיטא דאין סימן מפוצלות מורה שהיא טהורה עכ"ל ולדברי מ"א זה ליתא ודברי ש"ע סימן פ' הם כפשטן אם יש לו קרנים מפוצלות בזה לבד סגי שודאי חיה טהורה וכרבי דוסא וכסתם מתני' דנדה ובלא"ה דברי ש"ך שם ל"ד במ"ש תרתי בעי' מעלה גרה ומפריס פרסה. דבפרסה לחוד סגי אפי' לשיטת הש"ך דהא ליכא טמאה שמפריס פרסה כ"א חזיר. וכיון שיש לו קרנים יצא מס' חזיר ואתי הכל על נכון:

ומ"ש הע"ש דלא קי"ל כו' כונתו להקשות על רמ"א שפסק כהאי דר"ן. דז"ל הר"ן אפשר דוקא בטהורים (כשרים השופרות) אבל טמאים לא. דאמרינן פרק במה מדליקין דף כ"ח

תני ר' יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא בהמה טהורה ושופר נמי מלאכת שמים היא דאמרי' בראש השנה דף כ"ו ע"א חד טעמא דקרן פרה פסול לשופר. דאין קטיגור נעשה סניגור שלא להזכיר חטא עגל דפרה עם עגל. דהא מה"ט אין כה"ג משמש בפנים בבגדי זהב שלא להזכיר חטא עגל של זהב. ופריך והא כה"ג משמש בבגדי זהב בחוץ והא שופר נמי בחוץ ומשני שופר נמי כיון דלזכרון קאתי להעלות זכרון של ישראל לאביהם שבשמים כלפנים דמי (הרי דמדמה הש"ס תקיעת שופר לעבודה שבפנים לכן בעי' שיהיה מטהורה דהא מלאכת שמים היא) ומיהו לאו ראיה גמורה היא כו' עכ"ל. וניהו דהר"ן נסתפק פסק רמ"א לחומרא לפסול מבהמה טמאה. ועל זה הקשה הע"ש דהא טעמא דהר"ן לפסול משום דתני ר"י לא הוכשרו כו' והא לא קי"ל בהא כר"י מדאיצטריך קרא בתפילין שיהיו נכתבים על עור בהמה טהורה דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך ודרשי' מן המותר בפיך. ואם אי' דקי"ל דלא הוכשרו למלאכת כו' קרא למה לי:

לא עיין בשבת דף כ"א דשאל הש"ס אהא דלא הוכשרו ואמר לתפילין. ופריך תפילי' בהדיא כתיבא למען תהיה תורת וגו' (ופי' התוס' דהאי דרשה היתה פשוטה ולא איצטריך לאשמועין ומסיק לרצועות תפילין שיהיו מעור טהורה. ופירש"י דהני ל"ל מקרא דלמען תהיה תורת וגו' דהא לאו תורה כתיב בהו. ואיצטריך ר"י לאשמועינן כיון דמלאכת שמים בעי' שיהיו מטהורים. הרי מבואר להדיא דגם ר"י דא"ל לא הוכשרו כו' מ"מ א"ל דרשה דלמען תהיה תורת וגו'. ומה"ט הוכיח דע"כ ר"י לא מיירי בעור כתיבת תפילין דלא איצטריך כנ"ל:

והטעם דאתקש כו' כוונתו ליישב קושיות הע"ש ולהיכן אזלא קושייתו. כיון דכבר ידעינן דלא הוכשרו כו' קרא דלמען תהיה וגו' ל"ל. לזה כתב מ"א והטעם דאיתקש כו' דר"י גופיה מנא ידע דלא הוכשרו כו' דלא משמע דהיא הלכה למשה. וגם כדי ליישב קושית הע"ש צ"ל דלאו הל"מ היא אלא מדכתב קרא דלמען תהיה וגו' וגבי כתיבת תפילין דבעי' טהורה. ילפינן מזה כל התורה. דהא בלא"ה מקשי' כל התורה לתפילין. לענין מצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות וכדאית' בקדושין. ובספר חמד משה נתפלא בדברי מ"א הנ"ל וכתב שדבריו צע"ג דהא הקישא דכל התורה לתפילין הוא מדכתיב והיה לאות על ידך דהיינו תפילין וסיים למען תהיה תורת וגו' דהיינו כל התורה וכיון דכתיב בחד קרא מקשי' תורה לתפילין. אולם ע"כ לא צריך למילף כל התורה מתפילין אלא לענין מצות עשה שהזמ"ג. אבל לענין דבעינן עור טהורה בתורה כתיבה. דהא דרשי' מבפיך מן המותר בפיך והא תיבת בפיך גבי תורת ה' כתיבה עכת"ד. ולענ"ד אין כוונת מ"א דילפינן כל התורה דבעינן טהור' מתפלין. אלא כוונתו ניהו דס"ד דהש"ס דלמען תהיה

תורת וגו' לא קאי אלא אכתיב' פרשיו' תפילין וכדומה דכתיב בהו תורה וכדפירש"י מ"מ להמסקנא כוונת הכתוב למען תהיה תורת וגו' כל מה שהוא תורת ה' יהיה איזה מצוה שתהיה אפילו אין במצו' ההיא כתיבה כלל. מ"מ בעי' בפיך מן המותר בפיך. ולכן אפילו רצועות תפילין דאין בהם כתיבה מ"מ בעינן מן המותר בפיך. וראיה לזה דהא מקשינן בקדושין לענין מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורו' מתפילין. מדכתיב תפלין ותורה בחד קרא דהיינו והיו לאות על ידיך דהיינו תפלין וסיים למען תהיה תורת וגו' היינו כל התורה. וכי נשים אין פטורים ממצו' עשה שהזמן גרמא כי אם ממצות עשה שיש בה כתיבה. זה ודאי ליתא. אלא פטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא וע"כ דכל המצות נכללות בתיבת למען תהיה תורת וגו' אפילו מצות שאין בהם כתיבה וכלם הוקשו לתפילין לפטור נשים אם הם מצות עשה שהזמן גרמא. וכיון דלמען תהיה תורת וגו' כולל אפילו מצות שאין בהם כתיבה לכן אפילו רצועות תפילין בעי' עור בהמה טהורה. וזה כוונת התרצן בשבת לא נצרכה אלא לרצועו'. דניהו דדרשה למען תהיה תורת וגו' היתה פשוטה כמ"ש התוס' כנ"ל. מכל מקום הוי ס"ד דכוונ' הכתוב דוקא במצוה שיש בה כתיב' דהיינו פרשת התפלין וכדומה ואכתי לא הוי ידעי' דרצועות בעינן טהור' קמ"ל ר"י דלא הוכשרו כו' וגלי לן דפי' הכתוב הוא למען תהיה תורת וגו' כל מה שהוא תורת ה' אפי' אין בה כתיבה ואפי' רצועות. צ"ל מן המותר בפיך. ובזה נתיישבה קושיות הע"ש דא"א דקי"ל לא הוכשרו כו' ל"ל קרא דלמען תהיה תורת וגו' כנ"ל. דאי לא הוי כתיב למען תהיה תורת וגו' לא הוה ידעי' דלא הוכשרו. אלא מדכתיב למען תהיה תורת וגו' וגילה לנו ר' יוסף דפי' הכתוב הוא יהיה מצוה מה שתהיה אפילו אין בה כתיבה מכל מקום בעינן מן המותר בפיך ואפילו רצועות. וזה כוונת מ"א במ"ש והטעם דאיתקש כל התורה לתפלין כדאיתא בקדושין ור"ל דהטעם דרצועו' אפילו שאין בהם כתיבה גם כן הוי בכלל למען תהי' תורת וגו' וראיה לזה דהא איתקש כל התור' לתפלין לענין מצות עשה שהזמן גרמא אפילו מצות שאין בהם כתיבה. ואם כן ע"כ צ"ל דלמען תהיה תורת וגו' כולל כל המצוה. עוד יש לו' דכוונ' מ"א כמובן הפשוט דהוקשה כל התורה לתפלין ומזה ידעינן דלא הוכשרו וכו' דהא עיקר קרא אתי למצו' תפילין אלא דלמען תהיה תורת וגו' הוא נתינת טעם למצות תפילין וכמ"ש רמב"ן דע"י תפילין תזכור יציאת מצרים וכמ"ש בקרא בסיפא. וממילא תדע כי ה' הוא אדונך הפודך מבית עבדים וצריך אתה לשמוע בקולו. אם כן מסתמא תיבת בפיך דדרשינן מן המותר בפיך לא קאי על תורת ה' שהוא רק נתינת טעם יותר יש ללמוד דקאי ארישא על גוף המצוה דהיינו

תפילין. וקאי על כל מצות תפילין אפילו על הרצועות דהכל הוא בכלל והיה לאות על ידך. וזה קמ"ל ר"י ומיניה ילפינן לכל התורה דלא הוכשרו כו' אבל פי' א' מ"ש נ"ל עיקר: **גם נ"ל דראם טהור כו'** נתכוון לחלוק על ע"ש שכ' מדכתבו התוס' בראש השנה דף כ"ו ד"ה חוץ כו' אהא דתנן התם כל השופרו' כשרים חוץ משל פרה. וכתבו התוס' וז"ל הא דלא קתני נמי חוץ משל ראם כו' ושמא אין חלולים ואין ראוים לשופר עד כאן לשונו. וכתב על זה הע"ש וז"ל ואם הראם מין טמא מוכח מדבריהם דשאר טמאים כשרים לשופר עכ"ל. (ובאמת לפ"ד ה"ל להקשו' על הר"ן שכתב שי"ל שופר מבהמה טמאה פסול. וכתב אח"ז כמ"ש התוס' דמה"ט לא קתני מתני' חוץ משל ראם משום דאינו ראוי לשופר שאינו חלול ע"ש. וע"כ צ"ל דראם טהור. מדלא אמר דבלאו הכי פסול כיון שהוא טמא כדדייק הע"ש מן התוס'. או י"ל כיון דהר"ן גופיה לא בריר ליה דשופר של טמאה פסול. לכן נקט תירוץ המספיק וודאי משום שאינו חלול. אם כן יש לו' ג"כ להתו') ולכן כתב מ"א דוודאי טהור הוא וליכא לדייק מהתו' מידי:

דמתרגמי' ותאו רימא. ע"כ טעות סופר הוא. דעל תאו מתרגם המתרגם תורבלא. וצ"ל ודישן ורימא. כי כן תרגם המתרגם על אקו ודישן ויעל' ורימא. וכ"כ בס' חמד משה. וכן התו' בזבחים דף קי"ג ע"ב ד"ה אורזילא כו' הוכיחו מתרגום הנ"ל דראם חיה טהורה וחלבו מותר ע"ש:

ולחד פי' הוא סי' טהרה. היינו לפיר"ת הנ"ל דהא כתבו התו' דלר"ת מתני' דנדה כל שיש לו קרנים יש לו טלפים אתיא כך"ע. וע"כ מתני' דנדה מיירי אפי' בקרני בהמ' שאין משונים וכמו שכ' מהרש"א וכמו שהוכחתי לעיל. אם כן אפ"ת דראם אין לו קרנים משונים רק קרני בהמ' עכ"פ מוכח דטהור הוא כיון שי"ל קרנים ע"כ גם טלפים י"ל ויצא מכלל טמאה אלא שיש להסתפק בחזיר. וקרנים מוציאים מספק חזיר כנ"ל. ואף על גב דקי"ל כפי' ריב"ם ולדידיה מתני' דנדה רק כר"ד אתיא. ולפמ"ש מ"א לעיל מתני' דנדה על חיה קאי ומיירי בקרנים משונים כנ"ל. אם כן אי ראם אין לו קרנים משונים אין ראיה ממתני דנדה דטהור הוא. מכל מקום כיון דלר"ת מוכח דטהור הוא ולריב"ם אין ראיה דטמא מסתמא גם ריב"ם מודה דטהור. ובפרט שיש ראיה מהתרגום דטהור הוא:

סעיף ד

(ס"ק ד) ותקע כו' ועס"ס תנ"ד לענין מצה גזולה:

ומכל מקום אין מברכים עליו ועס"ס תרצ"א לענין מגילה דיוצאים במגלה גזולה ג"כ מה"ט דאין גזל בקול ומ"מ כ' שם דאין מברכים עליו. כמו בספרים שכתב רמ"א בסי' י"ד דאפילו מעט לא יקרא בהן שמא יקר' בהן הרבה ויתקרעו:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **נתכוין לזכות כו** ודווקא ע"ז של גוי אם זכה בה ישראל אין לה ביטול. אבל משמשי או נוי ע"ז של גוי אפילו זכה בה ישראל פסק הרב"י בי"ד סי' קמ"ו סעיף ב' דיש לו ביטול. אלא שהב"ח שם חולק כמ"ש הש"ך בשמו ס"ק א':

והב"ח כ' כו' אבל י"ל בעלים כו' וה"ל ע"ז של גוי. ומשמע דכה"ג ס"ל להב"ח דיוצא בה משום שי"ל ביטול. אולם זה ליתא דהא כתב ש"ך בי"ד ר"ס קמ"ו בשם הב"ח דאפילו לא זכה בה ישראל כגון שגזלה מ"מ אין לה ביטול מדרבנן דגזרינן אטו ע"ז של ישראל ע"ש אע"כ צ"ל ניהו דאין לה ביטול כה"ג מ"מ יוצא בה דלא מיקרי מכתת שעוריה כיון דמן התורה יש לו ביטול. ומצאתי און לי לסברא זו בתשובת שער אפרים סי' ל"ח שכ' לפרש דברי התו' בסכה דף ל"ה ע"א ד"ה לפי כו' שהקשו על מאי דאמר הש"ס דמה"ט אין יוצאים באתרוג של ערלה לפי שאין בה היתר אכילה או דין ממון. ת"ל דמכתת שעוריה. דהא מצותו בשרפה וכ' וז"ל ואפשר דאפילו מדאורייתא הוי ערלה בשרפה דילפינן לה מכלאי כרם כו' עכ"ל התוס' וכ' בתשו' ש"א הנ"ל וז"ל וזהו שדייקו התו' ואפשר דאפילו מדאורייתא הוי בשרפה. דאי הוי מדרבנן לא שייך מכתת שעוריה עכ"ל:

ול"נ דהא קי"ל כו' כדאי' בע"ז כו' לישנא דהא קי"ל צ"ב. דהכי איתא שם. ע"ז שנשתברה מאליה ר"י ס"ל לא הוי ביטול. ור"ל ס"ל הוי ביטול. ופריך הש"ס לר"ל מדתנן ישראל אין יכול לבטל ע"ז של גוי. ואמאי תהוי כע"ז שנשתברה מאליה. ומשני אביי דמתני' מיירי שפחתה לע"ז בפניה ולא שברה. דע"י גוי כה"ג הוי ביטול אבל לא ע"י ישראל. ורבא מוקי לה אפילו שברה ישראל מכל מקום לא מהני משום דגזרי' דלמא מגבה לה כו' הרי דלא איצטרך רבא לגזרה זו כ"א לר"ל אבל לר"י דקי"ל כוותיה דע"ז שנשתברה מאליה אסורה דלא הוי ביטול. א"צ לגזרה זו ומן הדין אין ישראל יכול לבטל ע"ז של גוי ואם כן למה כ' מ"א דהא קי"ל כו' אולם כוונתו דוודאי מדר"ל נשמע לר"י כיון דלר"ל ע"כ צ"ל דאפי' ע"ז שי"ל בעלים אי זכה בה ישראל אין לה ביטול וודאי גם ר"י לא פליג עליה בהא אלא דלא תימא הא אביי תי' לר"ל תי' אחר שפחתה ומדלא תי' כרבא משום גזרה תאמר דאביי ס"ל כמ"ש הב"ח דאפי' מגבה לה ישראל יש לו ביטול כיון שי"ל בעלים. ואם כן אפי' לר"ל אליביה דאביי איתא לדינא דהב"ח. עז"כ מ"א דהא קי"ל כו' ר"ל דאפ"ת דאביי חולק על רבא בהא. מ"מ הא קי"ל כרבא לגבי דאביי (אף על גב דלא פליגי אליביה דנפשייהו) וא"כ לדידן דקי"ל כרבא ע"כ אפי' י"ל בעלים אם זכה בה ישראל אין לה ביטול. ואף ע"ג שכתבתי לעיל דמודה הב"ח דמדרבנן אין לה ביטול כמ"ש בי"ד מ"מ

כיון דאין לו ביטול להב"ח אלא משום גזרה אטו ע"ז של ישראל כנ"ל אם כן תו אין לגזור דלמא מגב' לה כו' דהוי גזרה לגזרה. אע"כ אי זכה בה ישראל אין לו ביטול מן התורה:
וכ"מ בתו' סכה. דאהא דתנן התם אתרוג של אשרה לא יטול ואם נטל לא יצא ופריך והא אמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל יצא. ומשני מתני' באשרה של ישראל דאין לה ביטול וכתותי מכתת שעוריה והקשו התוס' ניהו דרבא מיירי בע"ז של גוי שי"ל ביטול. מכל מקום מדאגבהה קני' והוי ע"ז של ישראל כדאיתא במס' ע"ז דלמא מגבהה לה והדר מבטל לה כנ"ל ותי' דמיירי שהגביה ע"מ שלא לקנותה. וא"א לדברי הב"ח הל"ל דרבא מיירי בי"ל בעלים דמסתמא דמילתא כך היא. וכ"מ ביבמות דף ק"ד שהקשו התוס' כה"ג אהא דאמרינן שם מנעל של ע"ז של גוי לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה והקשו התוס' גם כן כיון דאגבהה קניא והוי ע"ז של ישראל. ולהב"ח המ"ל די"ל בעלים:
והטעם כיון דישראל חייב כו' באמת פשטות לשון רש"י בע"ז שם משמע כהב"ח שכ' וז"ל בד"ה אלא כו' גזרה דלמא מגבה לה וקני לה בהגבהה דכל דבר הפקר כגון מציאה נקנית בהגבהה עכ"ל. ומדהוצרך לטעם דכ"ד הפקר כו'. משמע כהב"ח דמיירי בהפקר דוקא. ומ"א צ"ל דס"ל. מדלא אמר רבא בפי' הב"ע בע"ז של הפקר אע"כ מיירי אפילו בי"ל בעלים. מכל מקום מדאגבהה הוי ע"ז של ישראל הואיל וחייב באחריות. אך למה נאמר ע"י ההגבהה חייב באחריות עז"כ רש"י דקני ליה בהגבהה להתחייב באונסים דהא כ"ד הפקר ניקנית בהגבהה קנין גמור לכן עכ"פ ביש לו בעלים ניהו דלא קני קנין גמור על ידי הגבהה מ"מ קונה אותו לענין אחריות להתחייב באונסים:
וכ"מ גבי חמץ בסי' ת"מ דגוי שהפקיד חמצו אצל ישראל אם ישראל חייב באחריות ה"ל כחמץ ישראל וצריך לבערו:
כ' ב"י בי"ד בטור לפי קצת נוסחאות בטור:
והראיה שמביא מנשתתפו כו' וז"ל הרב"י יש ראיה מדתנן פ"ו דדמאי גר וגוי שירשו את אביהם גוי יכול לו' לגוי טול אתה ע"ז או יי"נ ואני מעות כו' ומסיק במס' ע"ז דף ס"ד דדוקא בירושת הגר הקילו שלא יחזור לקלקולו על ידי שיפסיד חצי ירושתו. אבל בישראל אסור. (משום דרוצה בקיומו של ע"ז ויי"נ דאם יופסדו יפסיד הוא כנגדו חצי המעות) ותניא נמי הכי בד א שירשו אבל נשתתפו אסור. וכ' הרב"י מדקתני אסור סתמא משמע דל"ל תקנתא אפי' ע"י ביטול. והא הכא שלא זכה בה עדיין דומיא דירושה כו' עד שלא בא לרשות הגר. וקתני דאסור ולא מהני ביטול כיון שנקרא שמו עליה כו' עכ"ל הרב"י. ועז"כ מ"א ניהו דשם במס' ע"ז יש לו' כמ"ש הרב"י דנשתתפו מיירי בלא זסה בה ואפ"ה אין לה ביטול כיון שנקרא שמו עליו ואסור משום שרוצה בקיומו. רק בירושה

הקילו שלא יחזור לקלקולו. אבל בקדושין דף י"ז מוכח דהאי דנשתתפו מיירי בזכה בה דהכי אי' התם אמר רבא גר יורש אביו גוי אינו אלא מדרבנן שלא יחזור לקלקולו. דתנן גר וגוי שירשו את אביהם גוי י"ל לו טול אתה ע"ז כו'. ואי ס"ד ירושת הגר דאורייתא אפ" לא באו לרשות הגר אמאי מותר לו' טול אתה ע"ז כו' הא חלופי ע"ז שקיל (פרש"י דהא כי מת אביו זכה בחצאין והשתא מחליף להו) אע"כ דאינו יורש אלא מדרבנן. וכ' התו' ישנים דהשתא לא הוי חליפי ע"ז דחכמים לא תקנו לו ירושה כ"א בהיתר כו' תניא נמי הכי בד"א כשירשו אבל נשתתפו אסור עכ"ל הגמ'. ואם כן ע"כ צ"ל נשתתפו מיירי בזכה בה. דהשתא שפיר מייתי תניא נ"ה. דכיון שנשתתפו אסור משום שזכה בה א"כ ה"ה אי ירושת הגר דאורייתא הוי כאלו זכה בה ואסור משום חליפי ע"ז ואי משום שמא יחזור לקלקולו. מה"ט ס"ל לגמרא לסברא פשוטה דאין להתיר איסור תורה. ולא הביא ראיה כ"א דאסור להחליף כה"ג. א"ו דירושת הגר דרבנן ולכן דוקא נשתתפו דזכה בה דהוי מדאורייתא שלו ולכן החליפין אסורים משא"כ ירושה דלא הוי רק דרבנן הקילו. אבל א"א דנשתתפו מיירי בלא זכה כמ"ש הרב"י ואסורו משום שנקרא שמו עליו א"כ תיקשי מאי ראיה מייתי מנשתתפו דירוש' הגר דרבנן. דאל"כ מה הפרש בין ירושה לנשתתפו. ולטעמך אפ"ת ירושת הגר דרבנן מ"מ עכ"פ נקרא שמו עליו ועדיין תיקשי למה בירושה הקילו ובנשתתפו אסור. וע"כ צ"ל בירושה הקילו שלא יחזור לקלקולו דלא שייך בנשתתפו אם כן מנ"ל דירושתו דרבנן דלמא לעולם דאורייתא ומשום שלא יחזור לקלקולו הקילו. ואי ס"ל לסברא פשוטה דמה"ט אין להקל באיסור תורה א"כ א"צ לראיה מנשתתפו אע"כ נשתתפו מיירי בזכה בה ואייתי ראיה דהיכי דזכה בה מן התורה אסור לו' טול אתה ע"ז כו' וכנ"ל. אך עיינתי לתוס' במס' ע"ז ד"ה תניא נ"ה כו' כ' וז"ל ומש"ה פ"ק דקידושין אחר שהוכיח ירושת הגר דרבנן מהא דגר וגוי הוצרך להביא תניא נ"ה שלא תדחה ראייתו אצל טעם ברירה עכ"ל ר"ל דהיה א"ל אפי' ירושת הגר דאורייתא מ"מ לא מיקרי חליפי ע"ז דהוברר הדבר למפרע שהיתר שנוטל זה היה חלקו מעיקרא ולא האיסור אלא דלפ"ז גם נשתתפו היה ראוי להתיר מטעם ברירה ולפ"ז אין לדחות ראיית הרב"י מקדושין. דאפ"ת בנשתתפו מיירי בלא זכה מ"מ שפי' אייתי ראיה דודאי מסברא פשיטא ליה דאי הוי דאורייתא לא היו מתירים החליפים משום שלא יחזור הגר לקלקולו אלא דלא תימא דמצד הדין שרי מטעם ברירה ולכן אייתי ראיה מנשתתפו דאסור ואי איירי בלא זכה ואין אסורו כ"א מדרבנן משום שנקרא שמו עליו. כ"ש דראייתו טובה דהא בנשתתפו דאין בו רק איסור דרבנן אין מתירים משום ברירה כ"ש אי ירוש' הגר דאורייתא דאין להתיר משום ברירה. אך לפי מ"ש התוס בקדושין

ד"ה חליפי ע"ז שקיל זה ליתא שכ' וז"ל וא"ל טעמא משום ברירה כו' דאם כן אפי' באו לרשותו נמי יהא מותר מה"ט. עכ"ל הרי דחולקים על דברי התוס' דמס' ע"ז ולזה א"ל ראיה מברייתא דאין הטעם משום ברירה ואם כן ע"כ צ"ל דברי הש"ס וראייתו כנ"ל וא"ש דברי מ"א:

מ"מ כשזכה כו' ר"ל ניהו דבלא זכה לא ק"ל כהני י"א מ"מ גם לדידן עכ"פ בזכה י"ל דאין לו ביטול:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בנתבטל כו'** אם כן נדחה כו' הם דברי המרדכי שהוא היש מחמירים שכ' רמ"א שכ' כיון דבמס' ע"ז דף מ"ז ע"א הוא איבעיא דלא אפשטא אי יש דיחוי אצל מצוה אם נאמר דחוזר ונראה ולכך מספקא אזלי' לחומרא:

כיון שאין בידו כו' הם דברי התוס' במס' ע"ז ובמס' סוכה שהקשו דה"ל למפשט מדתנן הדס שהיו ענביו מרובים מעליו פסול ואם מיעטן כשר ואין ממעטי' אותו בי"ט ואפ"ה אמרינן שם דאפי' מיעטן בי"ט כשר אלמא אין דחוי אצל מצות ותי' התוס' וז"ל במס' סכה דף ל"ב ע"א סד"ה באשרה דמשה כו' וי"ל דשאני הדס דבידו לתקן ניהו דאסור למעט בי"ט. מ"מ בידו למעט. אבל בע"ז אין בידו לבטל. דאין ישראל מבטל ע"ז של גוי עכ"ל התו':

אפי' נראה ונדחה כו' ועבב"י. ר"ל דבסכה דף ל"ג אמרינן היכי דאשחרו הענבים מעי"ט דאז פוסלים דכל זמן שהם ירוקים אין פוסלים לכן כשאשחרו מעי"ט דהוי דיחוי מעיקרא קודם שנכנס י"ט דאז מתחיל הדיחוי. ודאי חוזר ונראה. אבל היכי דאשחרו בי"ט דהוי נראה ונדחה. דהא כשנכנס י"ט היה כשר ובי"ט כשהושחרו נדחו. בזה איבעיא להש"ס אי מיעטן אי חוזרים ונראה. ואפ"ה פסק הרמב"ם דכה"ג ג"כ חוזר ונראה וכן פסק הרא"ש ע"ש סי' תרמ"ו מ"ש הרב"י ביישוב הדברים אע"ג דהוי איבעיא דלא אפשטא וע"ש גם בט"ז:

פטור מלכסות אא"כ חזר כו' כצ"ל. והל"ל דיכסה מספק כ"ה דנדע שלא יברך על הכיסוי כמ"ש שם גבי כוי דהוי ספק בסעיף ד' דהא בגמ' כו' מדמי להו להדדי. ר"ל דבכיסוי לא הוי דיחוי דהא בידו לגלותו והיכי דבידו לא הוי דיחוי כמ"ש לעיל לזה כ' דע"כ זה לא הוי בידו. דהא בגמ' מדמי להדדי. ר"ל דשם במס' ע"ז דבעי ר"ל אשרה של גוי שבטלה אי לולבו כשר למצות אי יש דיחוי אצל מצות. ובעי למפשט מדתנן כסהו רוח לדם חיה ועוף א"צ לכסות אא"כ חזר ונתגלה. ואר"פ ש"מ אין דיחוי אצל מצות. ודחי דר"פ גופיה מספקא ליה אי פשיטא ליה דאין דיחוי אפי' לקולא. או דלמא מספקא ליה ומספק צריך

לכסות לחומרא. אבל לענין לולב דהוי קולא אפשר יש דיחוי ולא אפשטא. וכיון דבעי למפשט לולב של אשרה מהאי דכיסוי ע"כ צ"ל דגם בכיסוי לא הוי בידו דאי מיקרי בידו איך בעי למפשט לולב של אשרה דאין בידו:

וכ"כ התוס' כו' דזה מיקרי אין בידו וז"ל התוס' הא דמדמה הכא האי דכיסוי הדם דבידו לגלות. מ"מ ה"ל לחשבו דיחוי הואיל ונפטר מלכסות לא נתחייב להוציאו מן הדיחוי כדי לחזור ולכסות עכ"ל ר"ל דוקא במיעט הדס אי הוי רשאי למעטן בי"ט ודאי מיקרי בידו כי קרוב הדבר שימעטן כדי שיהיה לו הדס לצאת ידי מצוה שמחויב בה ואף ע"ג דאסור למעטן ביו"ט ארי' הוא דרביע עליה ומ"מ מיקרי בידו וכן בלולב של אשרה אי ישראל היה יכול לבטל היה מיקרי בידו שודאי יבטלו כדי לקיים עי"ז מצות לולב משא"כ בכיסוי כיון דכסהו רוח אינו חייב לגלותו ולכסותו קרוב הדבר שלא יגלהו לכן לא מיקרי בידו:

ונ"ל דדעת הטור והרב"י כו' אין בזה כוונתו ליישב קושייתו כ"א הוא ענין בפ"ע ולא קאי אדלעיל מיניה ובא ליישב דעת הטור והרב"י מאי דקשה לדידהו כמ"ש אח"ז. דהם ס"ל דבע"ז של גוי אפי' עדיין לא בטלו כיון דאפשר לבטל לא אמרי' כתותי מכתת שיעורי' והוא כפי הס"ד דהתו' בסכה דף ל"ב הנ"ל. אבל למסקנת דבריהם הוכיחו כדעת יש מחמירים שכתב רמ"א מהכרח קושיא ואם כן להטור ודעימי' צריך ליישב קושיות התוס' והוא דהתוס' בסכה לכתחלה בעו למימר אהא דמשני הקושיא לרבא דאמר לולב של אשרה לא יטול ואם נטל יצא. ובמתניתין קתני דלא יצא. ומשני דמתני' מיירי בע"ז של ישראל דל"ל ביטול וכתותי מ"ש. משמע אבל רבא מיירי בע"ז של גוי שי"ל ביטול דלא מכתת שעוריה ויצא אפי' קודם ביטול (וכגון שלא נתכוין ישראל לזכות בו. ומיירי בי"ט שני דלא בעי' לכם) ודחו התוס' שיטה זו דאם כן האי דאיבעיא לר"ל במס' ע"ז לולב של אשרה אי כשר למצוה א"א יש דיחוי א"מ ומאי קא מבעיא ליה הא לא נדחה מעולם דאפי' קודם ביטול אם נטל יצא. לכן פיר"ת דאפי' ע"ז של גוי קודם ביטול לא יצא ורבא מיירי אחר ביטול ואפ"ה לכתחלה לא יטול דמאיס. ומכל מקום הקשו דאם כן תפשוט מרבא דאין דיחוי א"מ מדאמר רבא דלאחר ביטול יצא. ובמס' ע"ז משמע דלא אפשטא איבעי' דר"ל אי יש דיחוי אפילו משום חומר'. ולכן אסקו התוס' דרבא מיירי שנתבטל קודם יום טוב דלא חל עליו שם דיחוי מעולם והאיבעיא דר"ל בע"ז מיירי בביטל ביו"ט דהוי דחוי מעיקרא כשנכנס י"ט והיינו כדעת היש מחמירים דדוקא שנתבטל מעי"ט. וא"כ הטור ועומדים בשטתו דס"ל אפילו קודם ביטול יצא צריך ליישב לדידהו קושית התוספות ממסכת ע"ז דמאי מבעיא לר"ל הא לא נדחה מעולם:

כמ"ש התוספ' בע"ז ד"ה מי מאיס כו' והיינו כפי' מהרש"א שם ודלא כמהר"ם לובלין ע"ש ובזה מתורצים כו' דלעול' רבא דאמר יצא מיירי קודם ביטול ואיבעיא דר"ל לאחר ביטול אי שרי לכתחלה אי יש דיחוי ולענין לכתחלה הא היה נדחה קודם ביטול. או אין דחוי ואפי' לכתחלה מותר. וגם יתר קושיות תו' שם נתיישבו:

ואם כן הוי דינא הכי ר"ל לדעת הטור והרב"י משא"כ לדעת יש מחמירים שהביא רמ"א: יצא אפי' לא ביטל והיינו מימרא דרבא:

ולכתחל' לא יטול כו' היינו איבעיא דר"ל דלא נפשטא ואזלי' לחומרא:

דמאיס כו' כ"ה בתו' דע"ז הנ"ל דהטעם דלכתחל' לא משום דמאיס והיינו קודם ביטול וממילא לאחר ביטול דמספקא לר"ל לענין לכתחל' משום יש דיחוי א"מ דקודם ביטול היה אסור לכתחל' משום מיאוס:

סי' קנ"ד דנרות של ע"ז אף על גב שבטלן. דשריין להדיוט כמ"ש בי"ד סי' קל"ט סעיף ט' מ"מ אין להדליקן לצורך מצוה דמאיס כלפי גבוה:

צמר' כו' ר"ל המשתחוה לבהמה צמר' פסול לציצית:

היינו לכתחלה דהאמרי' שם בע"ז בעי ר"פ המשתחוה לבהמ' צמרה מהו לתכלת. ושקיל וטרי הש"ס תכלת דמאי אי תכלת דציצית היינו איבעיא דר"ל וס"ל למ"א דכוונת הש"ס היא אע"ג דספקו דר"פ כיון דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט. אי שרי' לצורך מצו' אי נאמר דמאיס ואסור או לא והיינו איבעיא דר"ל באשרה שבטלה דשריא להדיוט. מ"מ נסתפק לגבוה אי יש דחוי א"מ ואסור לכתחלה משום דמאיס כנ"ל. וכיון שדימה צמר בע"ח שנעבדו עם איבעיא דר"ל. ע"כ כמו דר"ל לא איבעיא כ"א לכתחלה כנ"ל ה"ה תכלת לצאת דג"כ הוי בכלל האי ספק ג"כ אינו כ"א לכתחלה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **המודר כו'** כמ"ש בי"ד כו' ב"ח. ר"ל כאן משמע דוקא אדם אחר מותר לתקוע לו דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל הוא עצמו לא יתקע דיש בני אדם שנהנים מתקיעו' עצמן והוי הנאה מלבד המצוה. וביי"ד כתב שגם הוא עצמו מותר לתקוע והש"ך שם הקש' דדברי ש"ע דהכא ודהתם סותרים זא"ז ובאמת כ' הב"ח דהוא מחלוקת הפוסקים. וכתב בשעת הדחק סמכי' על הפוסקים המתירים שגם הוא עצמו מותר לתקוע תקיעה של מצוה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **בכ"ש דכ"ז שתוקע הסדק מוסיף כו'** בשלמא בנקוב דיש מקום לרוח היוצא מפיו לצאת אין בו כח לסדוק השופר. אבל בסדק דאין מקום לרוח לצאת מסדיקו יותר. אבל

ברחבו בעי' דוקא רובו כמ"ש סעיף שאח"ז כתב הט"ז הטעם דאין טבע שופר להסדק ברחבו. ול"ל שיסדק יותר. ומה שנסדק עתה מעט. ע"כ סבה מקרית גרמה לו שנפל לארץ וכדומה משא"כ לארכו והא דחיישינן לארכו שיסדק יותר אע"ג דא"ל מה לנו בכך. כתב הב"ח בשם הרא"ם דחיישינן שיסדק בשעת תקיעה יותר והוא לא ידע ויטעה שכבר יצא:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ונשתייר כו'** כמ"ש הב"ח בהדיא גבי נקב. ומה"ט כתב ט"ז באמת דהש"ע מיירי דוקא בנשתנה קולו ע"י ההידוק דינו כמו צפהו זהב מבחוץ בסעיף ט"ז ועיין פר"ח שכתב ג"כ דלא ידע טעמא דהאי דינא:

כאלו סתמו קצת ר"ל דוודאי סתימה גמור' ל"ל דהוי דא"כ הוי סתימה שלא במינו דפסול כמ"ש סעיף ז' גבי נקב אלא לענין זה הוי סתימה דבעי' שישתייר שיעור תקיע':

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **ד' גודלי' כו'** במקום הרחב. ר"ל באמצע אגודל ולא בראש אגודל דשם מתקצר:

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **נקב כו'** ואפי' לכתחלה כו' דמין במינו כו' וכ"מ בסכה כו' דס"ד כיון דהזכרות אין עליו שם שופר דהא אם הוציאו ונקבו פסול א"כ אם לא הוציאו ונקבו ס"ד דהוי חציצ' בין השופר. וניהו דדיעבד לא הוי חציצ' מ"מ לכתחלה לא. קמ"ל דאפילו לכתחלה אמרי' מב"מ אינו חוצץ. וכן אמר רבא בסכה דף ל"ז ע"ב דמותר לתחוב הלולב תוך האגודה של הדס וערב' שנקשרו. ול"ח שע"י התחיב' יהיו נושרים עלי לולב ויהיה חציצה. דמב"מ אינו חוצץ. והכי קי"ל סי' תרנ"א הרי דאפילו לכתחל' אמרי' מב"מ אינו חוצץ:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **כל אורך כו'** מסתמא אין קולו משתנה. הואיל והוא דבר מיעט. וכתב הרמב"ן דה"ט דאין לצייר ציורי' במיני צבעונים בשופר דשמא נשתנ' קולו מחמת הציורים אע"פ שאין כלו מצופה במיני הציורים לפעמים הקול משתנה בהן עכ"ל:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **שבות כו'** וחכמים השוו דבריהם כו' ר"ל הא התקיע' מ"ע מן התור' ואיך לא ידחה שבות דרבנן לזה אמר וחכמים כו' ויש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב ואל תעשה:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **תוקעים כו'** דהא שרי לטלטלו. כמ"ש סי' תקפ"ו דאי הובא מחוץ לתחום ניהו דאסור באכיל' והנאה למי שהובא בשבילו מ"מ לאחרים מותר. ומה"ט אפילו מי שהובא

בשבילו מותר לטלטלו. דהא חזי לאחריני למי שלא הובא בשבילם. וכיון דהטלטול מותר. גם התקיעה מותרת:

דלא אסרו כו' אלא באכילה כו' לאו ליהנות ניתנו ומה"ט כתב הפר"ח דלמי שהובא בשבילו אסור לתקוע בו הוא עצמו. דזהו מיקרי הנא' ודומה למ"ש סעיף ה' במודר הנאה משופר:

ועכ"פ אסור לטלטלו חוץ לד"א או תוך העיר המוקפת מחיצה דחשיבה כלה כד"א:

דגם חפצי גוי קונין. שביתה. אם כן השופר קנה שביתה בבית גוי וקי"ל ביצא ח"ל אין לו אלא ד' אמות וכמ"ש ס"ס ת"ה:

אם ישראל אחר כו' אסור לטלטלו. דהוי מוקצה. בשלמא של גוי א"צ הכנה כמ"ש לעיל. אלא שרמ"א כתב שם אם היה דעתו עליו מעי"ט ויודע שישלחו לו בי"ט לית ביה משום מוקצ'. ומ"א שם פקפק בדין זה דאפי' לא היה דעתו עליו יהיה מותר ע"ש:

ותי' דמיירי חוץ לי"ב מיל. וא"כ צ"ל אפי' בא מחוץ לי"ב מיל שרי למי. שלא הובא בשבילו ולכך מותר בטלטול וכ"כ מ"א סי' תקט"ו ס"ק ח"י ועמ"ש מ"א ר"ס רע"ו:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **עשה כו'** דהא נולד גמור הוא. ונולד גם בשל גוי אסור. וכמ"ש מ"א סי' תק"ה ס"ק ג' דלא כלבוש:

והוא גמ' בשבת. גוי שחקק קב בבקעת בי"ט אין מסיקים בו בי"ט דה"ל נולד הביאו מ"א לעיל סי' תק"א ס"ק י"ב:

וכ"מ בטור שם דנתן טעם להתיר לצאת בלולב שהובא מחוץ לתחום משום דמותר בטלטול. משמע דאי הוי אסור בטלטול הוה ג"כ אסור ליטלו לצאת בו:

והר"א שבמרדכי דהוא מרא דהאי דינא שמתיר לתקוע בשופר שעשה גוי בי"ט:

ועסי' שכ"ה כו' הביא מ"א שם מחלוקת הפוסקים די"א דוקא במוקצה מהני גמרו בידי אדם ולא בנולד:

דהתם אותן הפסולים כו' לכן הואיל ויש מחלוקת הפוסקים שם די"א כיון דבקיאים ויודעים דיומא קמא עיקר. לכן מותר הפסולים בי"ט שני אע"ג שפסולים ביום א' כיון שכשרים בחה"מ וי"א דאעפ"כ י"ט שני כל דין י"ט א' י"ל ולכן הפסולים ביום א פסולים גם ביום שני. ולכן מספק פסק סי' תרמ"ט סעיף ה' דיטלן בלא ברכה. ויוצא ידי הדיעה דס"ל כיון דידעי' דיומא קמא עיקר י"ט שני דין חה"מ י"ל וברכות אין מעכבות. אבל הכא גבי שופר ממ"נ אי יומא קמא עיקר והיום חול א"צ לתקוע כלל. וע"כ צריך לתקוע משום דמנהג אבותינו בידינו לעשות שני ימים מספקא וא"כ צ"ל שיהיה כשר גם ביום א':

סימן תקפז

סעיף א

(ס"ק א) **הבור והיינו שהוא בנין תחת כו'** במשנה פ"ג דר"ה דקתני בור ודות פירש"י ורמב"ם והר"ע מקום מוקף מחיצות על הארץ וכן משנה ב' פ"ד דמס' ב"ב פי' הר"ע ג"כ שהוא על הארץ. ורשב"ם פי' שם בור חופרים בקרקע קשה שמחזיק מים בלא בנין. ודות חופרים בור בעפר תיחוח ובונין לו כותל אבנים עכ"ל וזהו כמ"ש מ"א. והתי"ט שם בב"ב כתב שמדברי הרמב"ם בחבורו פ' ך"ה מהלכות מכירה משמע דס"ל כפי' רשב"ם ע"ש ומ"א הוכיח מדכ' בש"ע בתוך הבור או מער' והוא ל' הרמב"ם ולא העתיקו גם דות אע"כ צ"ל דס"ל גם הכא דות פי' בנין תחת הקרקע היינו מערה. וכן צ"ל דס"ל להרא"ש שחולק על הש"ע לפי פרושו בגמ' דהעומדים חוץ לבור וודאי לא יצאו דוודאי רק קול הברה שמעו. אבל בעומדים תוך הבור אז יש חילוק אם קול הברה או קול שופר שמעו: א"כ תיקשי לדידי' סיפא דמתני' וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנס' ושמע קול שופר כו' אם כיון לבו יצא. וא"א דדות היינו בנין ע"ג קרקע. א"כ מ"ש בה"כ מדות. דהא בדות ס"ל להרא"ש דהעומדים בחוץ לא יצאו. אע"כ צ"ל דגם הרא"ש מפרש דות תחת הארץ:

סעיף ב

(ס"ק ב) חביות אפילו העומד בתוכו כו' דחבית הברתו גדולה דאפילו העומד בפנים שומע קול הבר' כ"ה בר"ן:

סעיף ג

(ס"ק ג) **יצא**. מצויין בטעות וקאי על סעיף ב' אם התחיל כו' ועלה כו' יצא:
צריך שיוציא השופר תחלה. ואע"ג דהשופר בחוץ והשומע תוך הבור. מ"מ שומע קול שופר וכמ"ש ס"ק שאח"ז וע"ש:

סעיף ד

(ס"ק ד) **בתחלת כו'** אפי' לא יצאו כו' וכ"כ הב"ח. דלא כהרב"י והט"ז הסכים עם הרב"י:

סעיף ה

(ס"ק ה) **וי"א כו'** והראשון עיקר. לא ידעתי מאי חידש הא כן דרכו של הרב"י בכ"מ דדעה קמא שכתב סתם עיקר בעיניו:

סימן תקפח

סעיף א

(**ס"ק א**) **הנץ החמה שיצא כו'** דודאי מע"ה יום הוא. ולכן דיעבד יוצא אם תקע מע"ה אלא דלכתחלה יש להמתין עד הנץ החמה דאין הכל בקיאים בע"ה כמ"ש הטור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יצא כו'** סי' תכ"ב עמ"ש שם בשם ד"מ דבדאורייתא חוזר לראש אם הפסיק מחמת אונס אבל לא בדרבנן וא"כ אפשר בי"ט שני של ר"ה לדעת ד"מ א"צ לחזור. או אפשר י"ט שני דין י"ט א' י"ל אע"ג דידעי' דיומא קמא עיקר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וי"א דדוקא כו'** ודוקא בתוקע אמרי' כו' דאם תקע שתי תרועות זא"ז הוי הפסק:
דהא ר"ת ורשב"א כו' קול אחר כו' דאהא דאמרינן סוף ר"ה ר' אבהו אתקין בקסרי שיתקעו תקיעה שברים תרועה תקיעה. דמספק' ליה תרועה מאי היא אי גנוחי גנח דהיינו שברים או ילולי יליל דהיינו תרועה ועביד תרוייהו. מתקיף לה רב עוירא דלמא גנוחי גנח ומפסיק תרועה בין שברים לתקיעה אחרונה. והקשה הר"ן מה בכך הא"ר יוחנן שמע ט' תקיעות ביום יצא אף ע"ג דאיכא הפסק בינתי' ותי' ר"ת וכן ס"ל לרשב"א לחד תי' ניהו (דלכתחלה) [דיעבד] יצא מ"מ לכתחלה אין להפסי'. והרמב"ן תי' ניהו דשהי' לא הוי הפסק. מ"מ אם תוקע ביניהם תקיעה לשם מצוה הוי הפסק וקי"ל כהרמב"ן לקמן סי' תק"ץ א"כ לר"ת ורשב"ם אע"ג ששמע קול אחר לשם מצוה מ"מ יצא דהא קאי על קושית רב עוירא שהקשה דתרועה שתקע מספיקא הוי הפסק. ואפ"ה מסיק דדוקא לכתחלה אבל דיעבד יצא כמו שמע ט' תקיעות כנ"ל הרי דאפי' קול אחר דהיינו תרועה שאינו ענין א"א גנוחי אפ"ה דיעבד לא הוי הפסק:
וניהו דאנן קי"ל כרמב"ן דהוי הפסק היינו דוקא בתוקע או אפי' שומע אם שמע קול אחר אבל שומע קול הראוי שני פעמים כגון שתי תרועות זא"ז לא מחמירים לומר דהוי הפסק:
אבל בר"ן משמע כו' דאל"כ לא מקשה כלום היינו קושיא הנ"ל לרב עוירא מהאי דשמע ט' תקיעות. ומאי קושיא אם יש סברא לחלק בין שומע לתוקע הא התם בשמע ט' תקיעות מיירי בשומע י"ל דלא הוי הפסק אבל רב עוירא מקשה לר' אבהו איך יצא תוקע גופי' דלתוקע דעביד מעשה הוי הפס'. אע"כ דהר"ן לא ס"ל לחלק בין שומע לתוקע. ועיין ט"ז שחולק על לבוש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין כו'** אע"פ שהתקיעה שבות. ר"ל כמו תקיעה דרשות דגזרינן שמא יתקן כלי שיר:

שמא יעבירנו והעמידו דבריהם דהיינו גזירה דשמא יעבירנו במקום עשה דתקיעה לא שייך אלא בשבת דבי"ט אין איסור הוצאה:

אבל לפי מ"ש הר"ן וכו' דלא בקיאי בקביע' דירחא. זהו לשון הרי"ף והרז"ה הקשה עליו דהא הטעם משום יעבירנו ולא משום דא"א בקיאים. ותי' הר"ן ע"פ מ"ד בסכה ר"פ לולב וערבה. לולב פעמים ששה פעמים שבעה דהא מצות נטילת לולב היא שבעה ימים וא"א לז' ימים בלי שבת. ולכן כשחל יום א' של סוכות בשבת אז הוי שבעה דיום א' דוחה שבת:

ובמקדש המצוה כל שבעה אבל חוץ למקדש מצותה יום אחד מן התורה לכן יום א' דחשוב דאפי' בגבולים הוי דאורייתא לכן כשחל בשבת דוחה גזרת שמא יעבירנו. וניטל אפי' בגבולים אבל כשחל א' משאר ימי החג בשבת כיון דשאר ימים לא הוי מן התורה כ"א במקדש לא חשיב כ"ה ואינו דוחה שבת אפי' במקדש והאידנא דלא בקיאים בקביע' דירחא אפי' חל יום א' בשבת אפ"ה אין נוטלין לולב עכת"ד הגמ' והקשה הר"ן א"כ שופר דאפי' בגבולים מן התורה ולמה כשחל ר"ה בשבת תנן דוקא במקדש היו תוקעי' ולא בגבולין ותי' שאני שופר בר"ה שהוא ביום א' לביאת העדים להעיד על ראיית הלבנה וזמן התקיעה היה בשחר. ובשחר ע"פ הרוב לא היו העדים באים ומה"ט תקנו דאפי' באו עדים בשחר מ"מ על קרבן תמיד שחר היו אומרים שיר של חול:

א"כ אם היו תוקעים בגבולים אם חל בשבת אם באו עדים בשחר גזרינן דלמא לשנה הבאה לא יבאו עדים בשחר עד למחר ויהיה היום חול ומ"מ יתקעו בשחר ויאמר אשתקד תקענו בשחר גם בשנה זו נתקע בשחר והם לא ידעו שאני אשתקד דבאו עדים בשחר אבל שנה זו שעדיין לא באו עדים בשחר ושמא לא יבאו היום עדים כלל משא"כ במקדש דהוי במקום זריזים לא גזרו:

וכתב שזה כוונת הרי"ף במ"ש הטעם דלא בקיאים בקביעא דירחא ר"ל בר"ה דבאותו יום אין אנו בטוחים שיבאו היום עדים זה קרי הרי"ף א"א בקיאים כו' דממ"נ אם י"ט הוא. דהיינו שיבאו היום עדים:

ואם חול ר"ל שלא יבואו היום עדים כלל משא"כ בשבת ר"ל כשחל בשבת שפיר גזרי' לאסור התקיעה שמא לא יבאו עדים ולא יהיה היום ר"ה ועביד אסור' דעבר על שבות שמא יתקן כ"ש דהא עכ"פ היום ודאי שבת:

ובתו' כו' שהקשו ג"כ קושית הר"ן הנ"ל תי' דשאני לולב דאינו אלא טלטול בעלמא כו' אבל בתקיעת שופר איכא מעשה חכמה ואחמור בה טפי עכ"ל התו'. ופי' מ"א דבריהם במ"ש איכא מעשה חכמה וא"ל שמא יתקן כלי שיר. ור"ל דמשום שבות אחד לא היו מעמידים דבריהם. לכן לולב ליכא כ"א שבות א' שמא יעבירנו לכן יום א' שחל בשבת דוחה שבת אבל שופר דאיכא שני שבותים שמא יתקן כלי שיר ושמא יעבירנו לכן העמידו דבריהם כשחל בשבת דאינו דוחה שבת אע"ג שהוא מן התורה בגבולין ולפ"ז בלא"ה לא קשיא קושית מהר"פ דהל"ל משום שמא יתקן כלי שיר. דבאמת כן כוונות הש"ס במ"ש שמא יעבירנו ר"ל גם גזרת שמא יעבירנו איכא נוסף על שמא יתקן כ"ש דהשתא איכא תרתי שבותים אבל משום חד שבות לא היו מעמידים דבריהם:

וריש פ"ד דר"ה בד"ה אבל לא במדינה כו' ועיין שם בתוספות ד"ה רדיית הפת ובמהרש"א ובחולין דף פ"ד ע"ב בתו' ד"ה תקיעת שופר כו':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **לצורך כו'** כמ"ש סי' תרס"ה. ואם חל ר"ה יום ה' ו' ע"ש אם מותר לטלטל בשבת שאחריו:

עסי' כ"א. דטליתים שבלו אין להשתמש בהן תשמיש מגונה. וה"ה שופר וכך כ' ט"ז שם דהוא הדין סכך סכה:

סימן תקפט

סעיף א

(**ס"ק א**) **אבל שומע**. ואפילו לכתחלה אחר יכול לברך כו' כצ"ל וכן הוא בב"ח וקמ"ל דסד"א כיון דאינו מדבר ואינו יכול לברך לכתחלה לא קמ"ל:

סומא חייב כו'. דלא קיימא לן כר"י בב"ק דף פ"ח דס"ל סומא פטור מכל המצות חוץ מרי"ו הובא בב"י סי' תע"ג דמשמע דפסק כר"י דסומא אין חיובו רק מדרבנן ולכן אינו יכול להוציא מי שמחוייב מן התורה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **את מינו כו'** וריי"ף פי' כו' לא מצאתיו בשום מקום. וגם הדבר בעצמו תמוה שיהיה זמן מה זכר וזמן מה נקבה. והלא יש לו זכרות ונקבות. גם ראיתי בש"ע באר הטיב שכתב דא"כ ל"ל קרא למעט דאין מילת אנדרוגינוס דוחה שבת ממ"נ אי נולד בזמן שהוא נקבה פשיטא ואם אז הוא זכר מי ידעי' שיהי' אחר זמן נקבה עכ"ל:

ולזה א"ל דודאי כל עת שוה אצלו שניכר בו זכרות ונקבות. אלא לפעמים הזכרות ניכר יותר ונראה שעיקרו זכר ואח"ז זמן מה הנקבות ניכר יותר ונראה שעיקרו נקבה אלא שלא מצאתיו. ואדרבה כפי מעט ידיעתי משמע בכל הפוסקים דכל האנדרוגינוס שוין:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **יכולות לתקוע ולא כו'** דהב"ח דייק מדנקט הטור דוקא נשים וקטנים שכתב ואע"פ שנשים וקטנים פטורים יכולים לתקוע ולברך ואין מוחין בידם כו' ולכן כתב הב"ח וז"ל ונראה דוקא נשים כיון שיש להם דעת יכולים להכניס עצמן בחיוב דקי"ל גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה דאלמא מי שאינו מצווה ועושה נמי שכר יש לו. וכן קטן אפי' הגיע לחינוך מאחר שבא לידי חיוב כשיגדל אין מוחין בידם עכ"ל: ועסי' רס"ו סעיף ה' דקי"ל מי שהחשיך בדרך ויש בידו מעות ואין עמו גוי התירו לו חכמים ליתנו לחש"ו. ואם יש עמו חרש וקטן יתננו למי שירצה משמע דלענין איסור חרש וקטן שוין. ועיין סי' שמ"ג דין קטן אוכל נבלות:

עסי' תקצ"ז דאפי' לכתחלה מותר לו' לקטן שהגיע לחינוך שיתקע כדי לחנכו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כבר כו'** דמפקיד דינא ודלמא מעייני בדיניה דהאי גברא ולא ימצא זכאי וידחו תקיעתו למעלה. וכמ"ש סי' תקצ"א לענין תפלה:

אין לחוש כמ"ש סי' תקצ"א כיון דגם הצבור תוקעים אז. וכיון שאין הקב"ה מואס בתקיעת הצבור א"כ גם תקיעתו עולה עם תקיעת הצבור ואינה נדחית:

עססי' וי"ו דמבואר דכה"ג שאינו מתכוין לצאת לית ביה איסור משום דגורם ברכה. שא"צ כמ"ש סי' רט"ו:

כמו שכתב סי' ה' לענין ציצית דההליכה לבה"כ הוי הפסק כמ"ש סי' תקצ"ב דאפי' שח בין תקיעות דמיושב לתקיעות שעל סדר הברכות אפי' בדברים שאין בהם צורך תפלה ותקיעה אפ"ה לא הוי הפסק:

ול"ד לציצית שב' מצות הן כו' וכתב בספר ח"מ וז"ל צ"ע מ"ש מהא דכתב מ"א סי' תרל"ט ס"ק י"ג לענין סכה דההליכה לבה"כ הוי הפסק. והלא גם בסכה מצוה א' היא עכ"ל. ולא ידעתי מאי ק"ל דמאי הפרש יש בין ציצית לסכה דהא גם בציצית מ"ש שתי מצות הן הכוונה דאין ללבישה שניה שייכ' ללבישה ראשונה. וא"כ אחר לבישה א' נגמרה המצוה משא"כ כאן בתקיעות דכל התקיעות ואפי' דמעומד יש להן שייכות לתקיעות מיושב כי לפי תקנת חכמים צריך לתקוע בין דמיושב ובין דמעומד וא"כ לא נגמרה

המצוה עד ששמע כל התקיעות וא"כ סכה דומה ממש לציצית דכשהלך לחוץ לסוכה כבר נגמרה מצות ישיבת סכה הראשונה:
דע דמ"ש בש"ע סעיף ז' המודר כו' מותר כו' משום דמצות לאו ליהנות ניתנו מכל מקום אם א"ל כו' אסור דזהו מיקרי הנאה שעושה שליחותו ואם אמר קונם תקיעתו כו' אסור משום דנדרים חלין ע"ד מצוה:

סימן תקצ

סעיף א

(**ס"ק א**) **תרועה כו'** ולא די כו'. ולהאי ספק' לא חיישינן למיעבד גם תחלה תרועה ואח"כ שברים. דהא ספק' נפק מדמתרגם על תרועה יבבא. והוא לשון יליל. אך אין אנו יודעים באיזה ענין כמ"ש בש"ע. וגם זה בכלל ספק דלמא תרתי בעינן. לכן בעינן לתקוע גם שברים תרועה. דלפעמים כי אתרע לאינש צער לכתחלה גונח גניחות ארוכות דומיא דשברים. ואח"ז גניחות קצרות דומיא דתרועה לכך בעינן תרתי. אבל איפכא לא עביד אינש לגנוח תחלה גניחות קצרות ואח"כ ארוכות לכן לא בעינן למיעבד גם תרש"ת. דהיינו תחל' תרועה ואחר כך שברים. כ"ה בגמרא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יותר כו'** וא"כ גם התקיעה צ"ל כשניהם יחד כו' הנני מוכרח להציע סוגית הש"ס בקצרה עם ג' שיטות המצטרכים בש"ע מלבד יתר שיטות שאין מצטרכים פה אשמיטם. תנן דף ל"ג ע"ב שיעור תקיעה כשלש תרועות. שיעור תרועה כג' יבבות. ובברייתא תניא שיעור תקיע' כתרועה. שיעור תרועה כשלש שברים. ורמי תחלה על רישא דמתני' דקתני שיעור תקיעה כג' תרועות. ובברייתא קתני כתרועה אחת. ומשני אביי תנא דמתני' חשיב לתקיעות דכלהו בבי (פירש"י וה"ק שיעור ג' התקיעות (ר"ל שלפני התרועות או שלאחר התרועות) כשלש התרועות א"כ שיעור תקיע' א' כשיעור תרועה א') ותנא דברייתא חשיב תקיעה דחד בבא:
והדר פריך אסיפ' דמתני' דקתני שיעור תרוע' כג' יבבות שהן קולות קצרים והיא התרועה ובברייתא קתני כג' שברים שהם יותר ארוכות. ואמר אביי בהא ודאי פליגי תנא דמתני' סבר יבבא דמתרגם אונקלוס על תרועה היינו ילולי יליל קולות קצרים. ותנא דברייתא סבר דיבבא פרושו גנוחי גנח קולות ארוכות. ופרש"י על מתני' שיעור תרוע' כג' יבבות היינו שלש קולות בעלמא כל שהו:

וכיון דהית' קבלה בידם דשיעור תקיעה כתרועה היינו כשיעור שלש כחות כ"ש. ולפ"ז כתב רש"י דניהו דשברים הם ארוכות יותר מתרועות דהיינו יבבות. מ"מ אין להאריך בשבר א' כמו ג' כחות כ"ש דא"כ יצא מכלל שבר והוה תקיע' דזהו שיעור תקיעה אבל ריב"א וריב"ם כ' התוס' והרא"ש דס"ל דשיעור יבבא א' הוא כשלש כחות כ"ש:

א"כ ג' יבבות הם כשיעור תשעה כחות כ"ש. וא"כ שיעור שבר א' הוא כשיעור ג' כחות כ"ש:

דהא שיעור ג' שברים צריך שיאריך בהן כשיעור תרועה עכ"פ שהן ג' יבבות וכל יבבא הוא ג' כחות א"כ ג' יבבות הם ט' טרומיטן וכן צ"ל ג' שברים:

אם כן כל שבר צ"ל כשיעור ג' כחות וא"כ לרש"י צריך להאריך בתקיע' של תשר"ת כשיעור שברים ותרועה. דהא עבדינן לה מספק' שמא תרועה דקרא שניהם יחד ושיעור תקיע' קבל' בידם כשיעור תרועה וא"כ צריך להאריך בתקיעה כשיעור שניהם אך עכ"פ א"צ להאריך יותר בתקיע' מתשע' כחות. דהא לרש"י תרועה ג' כחות ושבר א' ע"כ אינו ארוך כשיעור ג' כחות כנ"ל וא"כ אפ"ת דאורך שבר א' הוי כשני כחות. א"כ ג' שברים הוויין שש כחות. וג' יבבות דתרועה הויין ג' כחות. והוי יחד תשע' כחות וא"צ להאריך בתקיע' דתשר"ת כ"א כשיעור תשעה כחות. אבל לריב"א וריב"ם דשיעור תרועה ט' כחות. וכן שלש שברים הוויין תשעה כחות צריך להאריך בתקיעה דתשר"ת כשיעור ח"י כחות והראב"ד הוא דעת שלישית. וס"ל כרש"י דשיעור ג' יבבות הם ג' כחות כ"ש אלא דס"ל לבתר דמסיק אביי בסיפא דבהא ודאי פליגי. דתנא דמתני' סבר דתרועה ילולי ובריתא סברי גנוחי. חזר בו מתי' ראשון וס"ל דגם תנא דמתניתין חשיב תקיעה דחד בבא והא דקתני שיעור תקיעה כשלש תרועות ובריתא קתני כחד תרועה כל חד לשיטתו אזיל דהראב"ד ס"ל דלא היה הקבלה דשיעור תקיעה כתרועה. אלא שיעור תקיעה כט' כחות. וא"כ תנא דמתני' דס"ל שיעור תרועה כג' יבבות דהיינו ג' כחות. וכיון דתקיעה צ"ל כט' כחות לכן קתני כג' תרועות דהויין ט' כחות אבל תנא דבריתא דס"ל תרועה ג' שברים שהן כל שבר ג' כחות דלא כרש"י וג' שברים הויין ט' כחות ולכן אמר שיעור תקיעה כתרועה א' דהיינו ט' כחות. אם כן לענין שיעור תקיעה לא פליג מתני' עם הברייתא ולתרוויהו שיעור תקיע' כתשעה כחות. ולפ"ז גם בתשר"ת א"צ להאריך בתקיעה יותר מט' כחות. ונגד זה גם בתר"ת צריך להאריך בתקיע' כשיעור תשעה כחות. ודעה א' שהובא בש"ע הוא דעת רש"י. ודעת י"א הוא ריב"א וריב"ם ודעת הראב"ד לא הובא בש"ע:

ואם כן אף שהאריך קצת בשברים ל"ל בה כל זמן שלא האריך כשיעור ח"י כחות לא נעשה תקיעה דהא בתשר"ת שיעור תקיעה ח"י כחות. זהו דעת הג"א שהביא רמ"א. אבל דעת הרב"י שהוא דעת התוס' והרא"ש דאפי' בתשר"ת אין להאריך יותר משיעור תקיעה דתר"ת. אע"ג דלגבי סי' דידיה לא הוי כתקיעה מ"מ יצא מכלל שבר כ"כ הרב"י הב"ח כתב הטעם דהג"א ורמ"א ס"ל כהרמב"ם וסמ"ג דהא דעבדינן תשר"ת ותש"ת ותר"ת מספיק' דכן אתקין ר' אבהו כדאמרינן שם. ואמרינן דטעמיה דר"א משום דמספק' ליה. ר"ל ספק ממש ולכן בסי' תשר"ת אינו יוצא כלל אי עביד תר"ת ואין שם תקיעה עליו אם לא האריך כח"י כחות. ולכן מותר להאריך בשברים עד ח"י כחות כמ"ש מ"א. אבל דעת התו' והרא"ש כרב האי גאון. דמספקא ליה דאמר הש"ס הוא לאו דוקא. אלא דבאמת בין ילולי ובין גנוחי ובין עביד תרווייהו גנוחי וילולי יצא ידי תרועה דכלהו מיקרי תרועה. אלא שבימי ר"א היה בישראל מנהגים חלוקים יש שהיו עושים תרוע' ילולי ויש גנוחי ויש תרתי גנוחי וילולי. והיה נראה בעיני ההדיוטו' כשני תורו' (וע' ברמב"ן במלחמו') לכן היה ר"א מאסף כל המנהגים יחד ועי"ז יהיה תירה אח' לכל ישראל ולא יהיה ביניהם שינוי:

ולפ"ז גם בסימן תשר"ת יצא בתקיע' תר"ת וסגי לתקיע' כשיעור ג' כחות ולכן גם בסי' תשר"ת אין להאריך בשבר כשיעור ג' כחות דהא יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה דהא גם כשתוקעים תשר"ת ס"ל דגם אם תקע תר"ת והוי תקיעה קצרה יצא:

וכתב הב"ח ומ"מ לדעת הראב"ד כו' אפי' לדעת הג"א כנ"ל מ"מ אין להאריך בשבר כט' טרומיט"ן:

שברים כו' עד תשע כחות ולא עד בכלל להראב"ד:

יצא בדיעבד בתרועה דתר"ת דסמכינן על רש"י. ואדרב הטור והרב"י. וכן פסק פה בש"ע המנהג שלא להוסיף על ג' שברים מהרי"ל וראיתי בפרישׁ' הביא דברי מהרי"ל וז"ל והיה מהרי"ל סג"ל מתמה אמאי לא רגילים נמי לעשות שברים יותר מג' שברים כאשר עושים בתרועה ודוק. וכתב הפרישה ולענ"ד ליתן קצת טעם למנהג אשכנז דס"ל כהפוסקים דמצריכים לעשות שברים ותרועה בנשימה אחת (כמ"ש סעיף ד' ואע"ג שכ' רמ"א שאין נוהגים כן מ"מ כתב הט"ז שיש לעשותן תכופים וסמוכים זה לזה) מש"ה מקצרים בשברים שלא לעשות יותר מהשיעור משום חשש שלא יוכלו לעשות התרועה שאחריה באות נשימה משא"כ בתרועה שהיא באה באחרונה שיכול להאריך בה כמו שירצה וכיון שיש טעם לקלר בשברים דסדר תשר"ת תקנו לקצר בכל השברים וק"ל עכ"ל הפרישה וע' ב"ח שכ' טעם אחר:

צריך ג' שברים כו' ב"ח מנהגים כו' גם נ"ל מ ש במנהגים כו' פי' אחר ר"ל שהב"ח כ' שאין לצרף קול הארוך ע"פ המנהגים דהב"ח היה הגרס' לפניו במנהגים ויעשה ג' שברים לבד ההפסקה ולפ"ז היה הב"ח מפרש דאתי לאשמועינן שיעשה שלש שברים מלבד קול הארוך שהוא נקרא הפסקה שבה מפסי' הקול לבסוף וע"ז כ' מ"א תחלה ולא נהגו כן וע"כ צ"ל דלא קי"ל כמנהגים בזה והוסיף מ"א אח"ז גם נ"ל מ"ש כו'. דבאמת לא פלגינן על המנהגים שגם מנהגים גופייהו לא דברו מזה מקול הארוך ואפשר דמנהגים גופייהו ס"ל דמצטרפים קול ארוך לג' שברים וא"צ כ"א שני שברים מלבד קול הארוך ופירש דברי המנהגים כמו שהבין הב"ח תחלה והגיה במנהגים שצ"ל ויעשה ג' שברים מלבד בהפסק' וז"ל הב"ח והורה לנו שני דברים. א' שלכתחלה יעשה ג' שברים לבד ולא יותר כמ"ש מהרי"ל השני שיפסיק בין ג' שברים לתרועה שאחריה ואפי' לדעת הרא"ש דבעינן שברים תרועה מנשימה אחת מ"מ צריך להפסיק ביניהם וכן פסק מהרא"י כו' דאם ל"כ לא מיקרי נשימה אחת אלא יפסי' מעט רק שלא יעשה נשימה בינתיים עכ"ל הב"ח. ולפי זה לא דברו מנהגים כלל מן קול הארוך מה דינו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **י"ב כו'** וצ"ל ח"י כו' דהא תשר"ת עבדינן שמא תרועה דקרא שניהם יחד. וא"כ גם התקיעה בעינן כשניהם יחד והם ח"י טרומ"יטן דהא לי"א דהיינו ריב"א וריב"ם ג' יבבות הם תשעה טרומ"יטן וג' שברים ג"כ ט' טרומ"יטן כנ"ל:

סעיף ה

ס"ק ה וי"א כו' ואם תקע כו' כ"ע מודים דעלתה כו' דהא מצוה אחת הן. ר"ל דוקא אם תקע בין תשר"ת לתש"ת והאריך כשתים י"א דאפילו לאחת לא עלתה. כיון שהוא נתכוין לחלק התקיעה חציה לסוף תשר"ת וחציה לתחל' תש"ת וכיון דאחד מן השני סדרים אינו אמת או תשר"ת או תש"ת. דהא מספק' עבדינן להו לתרווייהו. א"כ חצי התקיעה לפי כונתו יעלה לסדר שאינו אמת או ההתחלה או הסוף ואותו חלק שיצטרף לסדר שאינו אמת הוי כתוקע להתעסק לא לשם מצוה. א"כ חלק השני מן התקיעה שיצטרף לסדר שהוא אמת אין לו סוף או א"ל התחלה. כיון דהתחלה או הסוף הוא כמתעס' לכך אפילו לאחת לא עלתה לו לי"א אלו. משא"כ בין תשר"ת אחד לשני ניהו דלא נתקיימה מחשבתו לחלק התקיעה לשנים. דא"כ אחד אין לו ראש וא' אין לו סוף. מ"מ לתקיעה א' עלתה. דעכ"פ בין ההתחלה ובין הסוף אפי' לפי כוונתו הוי של מצוה ולא כמתעסק דהא בין תשר"ת א' או שני שניהם אמת:

ובר"ן משמע כו' לשם מצוה. וחולק בזה על מ"ש לבוש בתחלה:

דלמ"ד תקיעה כמתעסק הוי הפסק וצריך לחזור כו'. משמע דלמ"ד דמתעס' לא הוי הפסק אלא בתוקע לשם מצוה כמ"ש מ"א ס"ק י' גם כאן לא הוי הפס'. עז"כ ע"א דהכא לכ"ע הוי הפסק. דתקיעה דהכא לא מיקרי מתעס' אלא תוקע לשם מצוה דהוי הפסק לדידן אפילו לדעת מ"א בס"ק י'. וראייתו מהר"ן שהקשה על מ"ד דמשך כשתים אפילו לאחת לא עלתה. למה דאפילו למ"ד מצות צריכות כוונה הכא כוונתו מצוה היא. ועדיף טפי מן התוקע לשיר כו' עכ"ל הרי דקראו כוונת מצוה. גם יש קצת ראיה ממ"ש הר"ן ליישב הירושלמי למ"ד דעכ"פ בשביל תקיעה א' עולה. ע"ש אלא דראיה ההוא יש לדחות:

לא הפסיד כלום. ומ"ש כו' כצ"ל. ר"ל עכשיו בא לחלוק על דין שני שכ' לבוש דאם תקע תקיעה א' בין תשר"ת א' לשני שיעלה לשנים דכ"ע מודים דבשביל א' עכ"פ עלתה לו. עז"כ מ"א דלא עיין בר"ן כו' דמוכח דליתא:

דקאי אמתני' ר"ל דהפלוגתא אם האריך כו' אי תעלה עכ"פ לא' או לא מחלוקתם בפי' המשנה דקתני משך תקיעה אחרונה כשתים אין לו אלא אחת. די"א לפי' המשנ' דעכ"פ אותה תקיעה עלתה לו לאחת וי"א דאפילו לאחת לא עלתה ומה שאמרה המשנה אין לו אלא אחת. ר"ל התקיעה הראשונה שלפני התרוע' הרי דאותן י"א ס"ל לפרש כן המשנה דס"ל דאפי' לא' לא עלתה:

והרי בזמן המשנ' עדיין לא נסתפקו בפי' תרועה כמו שנסתפק ר"א כנ"ל והוי פשיטא למשנה דתרועה היינו ילולי דהא קתני שיעור תרועה כג' יבבות. ולא היו תוקעים כ"א תר"ת ג' פעמים ועכ"פ מאי דקתני מתני' ומשך בשניה כשתים היינו בין תר"ת לתר"ת. ואפ"ה אמרה המשנה אין בידו אלא אחת. וס"ל להני י"א דר"ל התקיעה שלפני תרועה אבל האחרונ' שמשך כשתים אפילו לא' לא עלתה. וא"כ ה"ה בין תשר"ת לתשר"ת דמ"ש דלא כלבוש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **והתנה כו'** אך לכתחלה לא רצו לתקן כך. ר"ל דה"מ לתקן שתשר"ת האחרון יתקע תשר"ת ואח"כ לסי' תש"ת לא יתקע פעם אחת כ"א שברים תרועה ותקיעה אחרונה של תשר"ת יעלה ממ"נ או לתשר"ת או לתש"ת ויכוין לכך. וכן תר"ת הראשון לא יתקע סי' א' כ"א תרועה תקיעה. אלא דלכתחלה תקנו על צד היותר טוב דמה בכך אם יתקע שני תקיעות יותר או לא. ולא רצו לסמוך על תנאי אפי' ל"ל לתקלה:

ועוד א"נ בשביל שלא יטעו כו' דגם בתש"ת השני והשלישי ג"כ לא יתקעו כ"א ש"ת ויטעו שבסי' תש"ת אין צריך כלל לתקיעה ראשונה. וכ"ז הם דברי הרב"י:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שבר כו'** יראה מדבריו שאצ"ל בנשימה א'. ר"ל ג' שברים. דהא אם יעשה עכשיו עוד שבר א' הרי הפסיק בין שני השברים לשלישי במה שהריע קצת ביניהם. ולפי מש"ל בסעיף ד':

ואף בתקיעות דמיושב כו'. ר"ל דהרב"י שהעתיק כן שיתקע שבר אחר אע"ג דפסק בסעיף ד' שצ"ל ג' שברים בנשימה א' ע"כ צ"ל דס"ל דיעבד סמכי' אהאי דיעה שפסק שיתקע שבר אחר וע"כ ס"ל דא"צ לעשות ג' שברים בנשימ' א'. וכמ"ש מ"א ועז"כ מ"א אף בתקיעו' דמיושב כו' אפ"ה דיעבד סמכינן על מ"ד דאינו צריך לעשותן בנשימה א':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **שגמר כו'** ג' כחות מרדכי עס"ג. ר"ל שהוא דעת רש"י דשיעור תרועה ג' כחות. וכן המנהג כדלעיל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **כמתעס' כו'** דלא נחלק הרמב"ן. ר"ל שהוא אותו דעה שהביא הטור דהוי הפסק וחולק על ר"ת ורשב"א דס"ל דאפילו תקיעה לשם מצוה לא הוי הפסק:

אלא בתוקע לשם מצוה. ר"ל דלא מצינו להדיא ברמב"ן שחולק על ר"ת ורשב"א וס"ל דהוי הפס' אלא בתוקע לשם מצוה. אבל במתעס' לא מצינו דס"ל להרמב"ן דהוי הפס'. ולכן ס"ל למ"א מסברא דבמתעס' מודה רמב"ן דלא הוי הפסק דלמה יפסל דלא יהיה אלא שעשה מלאכה כו'. וע"ש בר"ן שלא הזכיר בדברי רמב"ן כ"א תקיעה של מצוה. וא"כ מנ"ל להטור דהרמב"ן ס"ל אפי' כמתעס' הוי הפסק:

וכ"מ בחולין. דקי"ל בשחיט' חולין לא בעי כוונת שחיטה. אבל אי בעי' כונת חתיכה פליגי ר"נ ורבנן. דהיינו הפיל סכין ושחטה דלא נתכוין אפי' לחתיכה כ"א להפילה. ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלים ואמר רבא שחט פרה אדומה ושחט בהמה אחר' עמה לכ"ע פרה פסולה ובהמה. כשרה בהמ' כשרה דהאיכא כוונ'. ופרה פסולה מתרי טעמי. חדא משום היסח הדעת דפוסל בפרה. והכא הסיח דעתו ממנה דהא היתה כוונתו לשחיט' בהמה אחרת. ועוד דכתיב בפר' אדומה ושחט אותה ולא אותה ואחרת. (וע"ש בתוספות) דל"ל קרא ת"ל פסולה משום היסח הדעת) אבל אם נשחטה בהמ' אחרת עמה ולא היה לו אפילו כוונת חתיכה. לר"נ בהמה כשר' ופרה פסולה דלדידיה כיון דבהמה כשרה שמה שחיטה ופרה פסולה אע"ג דליכא היסח הדעת דהא לא נתכוין כלל אפילו לחתיכה ומ"מ פרה פסולה משום קרא דאותה ולא אותה ואחר'. אבל לרבנן בהמה פסול'. כיון דליכא כוונת. חתיכה:

ומה"ט פרה כשרה. דליכא למיפסל משום אותה ולא אות' ואחרת דהא באמ' לא נשחטה אחר' עמה דכיון דלא היה לו כוונה כלל לשחיט' אחרת וגם האחר' פסולה אין עליו שם שחיטה כלל וה"ה הכא בתוקע להתעסק כיון דלא ה"ל כוונת מצוה והתקיע' פסולה. אין עליו שם תקיעה. אלא כאלו שמע קול אחר. ואע"פ שהסיח כו' דהא בשמע ט' תקיעות כו' מסתמא הסיח דעתו בינתיים ואפ"ה יצא:

דלכ"ע יצא. דהיינו ר"ת ורשב"א דס"ל אפילו תקע לשם מצוה לא הוי הפסק וניהו דהמחמירים כרמב"ן דהוי הפסק היינו דוקא בתוקע לשם מצוה. אבל במתעס' דגם לרמב"ן לא מצינו דס"ל דהוי הפסק ומסברא נראה דליכא הפסק. לכן יש להקל במתעס':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **והפסיק כו'** אפי' התחיל להריע רק שלא גמר התרוע' כמ"ש סעיף ו'. ודווקא בתשר"ת אבל בתש"ת דשם אין ענין לתרועה הוי הפסק:

שי"ל לתקוע. ר"ל דהוי קול ראוי דהא עכשיו הזמן להריע אחר השברים אלא שטעה והתחיל להריע קודם שבר ג' עכ"פ זמנו אחר השברים לכן לא הוי הפסק:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **תקיעה כו'** משמע דליכא קפידא במה שמפסיק כו' ר"ל שמפסיק בברכות דתפלה בין הסדרים:

סימן תקצא

סעיף א

אעפ"י ששי"ן כו' אפי' הבקי. דקיי"ל כר"ג דס"ל דש"ץ מוציא אפילו בקי. וניהו דבתפלה דכל השנה לא קי"ל כוותיה דר"ג. מ"מ בתפלה דר"ה ויוה"כ (ודע דיוה"כ שהוזכר פה הוא יוה"כ של יובל דהיו גם כן מתפללים מלכיות זכרונות שופרות) כיון דאוושי ברכות וקשה גם על הבקי לכן מוציא אפי' את הבקי. אין כל אדם יכול לשמוע שלא יחסר לו מלה אחת שלא שמע ולא נתכוין לה. אבל כשמתפלל בעצמו אפי' אמר מקצתה בלי כוונה מ"מ יצא הרא"ש וטור:

שהיה אנוס כו' ר"ל דלבקי אינו מוציא דאע"ג דאוושי ברכו' מ"מ אי לאו דהיה אנוס הא אפשר לסדר לו הברכות. שיהיה שגורים בפיו קודם שמתפלל ולפי' הר"ן אינו מוציא אלא משני ברכות כו' וז"ל הר"ן. לפרש דברי הירושלמי דשאל ר' זעירא לר' חנינא שהתפלל מוסף דר"ה דל"ל הא קי"ל כר"ג. ניהו דשחרית דליכא רק שבע ברכו' גם בר"ה צריך להתפלל ואין הש"ץ מוציא מידי דהוי שאר י"ט דגם כן איכא שבע ברכות אבל

מוסף דאיכא תשע ברכות קי"ל כר"ג דש"ץ מוציא. ואהדר ליה דהלכה כר"ג באינון תקיעת'. ופי' הר"ן וז"ל פי' לברכות של מלכיות זכרונות שופרות קרי תקיעת' לפי שתוקעים בהן:

ובהני קי"ל כר"ג אבל ז' ברכו' של מוסף עצמו צריך כל יחיד להתפלל כו' דברכות שבמלכיות זכרונות ושופרו' בלבד הוא שש"ץ מוציא. ולפיכך יש שהיו נוהגים להתפלל ואח"כ היו שומעים תפלת המוספים מש"ץ מתחלה ועד סוף והיו יוצאים בה י"ח מלכיות זכרונות שופרות שש"ץ מוציאן ומיהו דוקא כששמעו את כל התפלה מתחלה ועד סוף. אבל אם לא שמעו אלא אותן ג' ברכו' לבד לא יצאו ידי חובתן עכ"ל. א"כ מ"ש מ"א אינו מוציא אלא משני ברכות לאו דוקא דהא מג' ברכות מוציא. דהיינו מלכיות זכרונות שופרות:

אך הדין עם מ"א. דהא קי"ל ניהו דבכל י"ט שמתפלל שבע. דהיינו ג' ראשונות וג' אחרונו'. וברכה שביעית היא קדושת היום היא באמצע בין ג' ראשונו' לאחרונות אבל בר"ה אומר ג' ראשונו' ואח"כ ג' ברכות מלכיות זכרונות שופרות. וכולל קדושת היום תוך ברכת מלכיו'. ואח"כ ג' אחרונו' ולכן הוי תשעה ברכות וכיון דיחיד צריך להתפלל להר"ן בפ"ע שבע ברכו' א"כ לא נשאר במה שהש"ץ מוציאו כ"א שני ברכו' דהיינו זכרונו' ושופרות. דהא מלכיות כבר התפלל היחיד דהא קדוש' היום שאמר היחיד הוא תוך מלכיו' וע"כ גם מלכיות התפלל. אולם לענ"ד אין לשון הר"ן משמע כן אלא יחיד המתפלל שבע אומר באמצע קדוש' היום בפני עצמו ואינו אומר מלכיו' ומשלשתן רהיינו מלכיות זכרונות שופרות ש"ץ מוציאו והדבר שקול אצלי כעת:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואומרים כו'** דלא כהב"ח שנדחק כו' וכתב דדוקא למנהג ספרד שאין מזכירים פסוקי קרבנות כלל. גם אין אומרים מלבד עולת החודש כו' לכן צ"ל את מוספי לשון רבים כדי לכלול גם מוסף של ראש חורש שהיה ג"כ קרב בר"ה. אבל למנהג שכתב רמ"א שמזכירים פסוקי קרבנות של ר"ה. ושל ר"ח נכלל במה שמסיימים הפסוק מלבד עולת החדש כו' דכל קרבנות מוספי ר"ח היה עולות מלבד שעיר שהיה חטאת שאין נכלל במה שאומרים מלבד עולות כו' לכן צ"ל ושני שעירים כו' אחד של ראש השנה ואחד של ראש חודש א"כ אין לומר מוספי כיון שכלל בתיבת מוספי גם של ר"ח והתחיל לפרש קרבנות של ראש השנה צריך לגמור ולהזכיר בפי' קרבנות של ר"ח כמו בפסוקי מלכיות זכרונות ושופרו'. דא"צ להזכיר הפסוקים ואעפ"כ אם התחיל ואמר פסוק אחר צריך לומר כולם וכמ"ש מ"א סעיף קטן ו':

אסור לשוח כו' ד"ל דאסור להפסיק בתפלה. כיון דאין קפידא כ"כ בטעותו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וגם ביום ב'**. נ"ל הטעם כו' צריך לטעם דלכאורה הוי עדיף שלא לומר בשני את מוספי כמ"ש הרב"י בשם הכלבו. כדי שלא יאמרו כמו בשאר חדשים אם שני ימים ר"ח דשני עיקר ומונין המועדות מיום שני דר"ח. ה"ה בראש השנה יום שני עיקר וימנו המועדים מיום שני של ר"ה. ובאמת בראש השנה יומא קמא עיקר. דהא לא מצינו אלול מעובר ואם כן למה לנו לעשות נגד דברי הכל בו שדבריו דברי טעם לכן כתב מ"א שיש סברא טובה להזכיר גם ביום שני את מוספי לכן לא חיישינן לטעם הכל בו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **יצא כו'** כמ"ש הרי"ף גבי תפלת ערבית. ר"ל אע"ג דקי"ל תפל' ערבית רשות. מ"מ כיון דעכשיו הכל מתפללים אותה שויא עלייהו חובה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **לזרע יעקב כו'** ולא כל יצחק. ובא למעט שאין עשו נקרא זרעו. והנודר מזרע יצחק כו' אין דין זה מפורש אלא מ"א כ' כן מסברא דנפשיה דכן ראוי לפסוק:

וי"ל כו' ולעשו לא נתן. ש"מ אין עשו בכלל זרע יצחק. והשתא הנודר מזרע יצחק מותר בבני עשו והא דהוצרך הריב"ש לראי' דקרא דכי ביצחק ולא כל יצחק. דמהא דאמר ה' ליצחק לזרעך אתן כו' גרידא אין ראיה דעשו אינו נקרא זרעו. די"ל מה שנקט עשו קני וקניזי. זה מיקרי ירושה (ועיין בב"ב דף נ"ו ע"א) ואע"ג דגם בני לוט לקחו ולגבייהו ודאי לא הוי בחורת ירושה וכמ"ש מ"א אח"ז. אין זה מספיק כ"א ליישב אם אנו אומרים דעשו לא ירש דלא תיקשי הא נטלי קני וקניזי. לזה אנו משיבים בני לוט יוכיחו דלגבייהו ודאי לא היה בתורת ירושה מאברהם ויצחק. מ"מ ודאי די"ל מה שלקח עשו קני וקניזי היה בתורת ירושה. וא"כ אזדא הוכחת מ"א. ולכן הוצרך ריב"ש לראיה ביצחק ולא כל יצחק. ובצירוף שני הראיות יחד א"ש. דהא דאמר ה' לאברהם כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך. הרי הבטיחו דלא יתן הארץ כ"א לזרעו. והרי עשו עכ"פ לא נקרא זרע אברהם דהא כתיב ביצחק ולא כל יצחק. א"כ ע"כ צ"ל מה שנטל עשו קני וקניזי אינו בתורת ירושה. דהאמר ליצחק כי לך ולזרעך אחן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך. הרי שהבטיח ליצחק ליתן לזרעו כל הארץ שהבטיח לאברהם ליחן לזרעו. ומה שהבטיח לאברהם ע"כ לא ירש עשו דהא אינו זרע אברהם כנ"ל. וא"א דקני וקניזי שלקח עשו הוא מתורת ירושה מיצחק. הרי שתי ההבטחות דהיינו מה שהבטיח לאברהם והבטח' ליצחק סותרת זו את זו. אע"כ דקני

וקניזי לאו בתורת ירושה הם ואע"ג דאמר ליצחק לזרעך אתן כו' ע"כ עשו אינו זרע יצחק. ובתוך דברי מוסר ה' אשר שם ה' בפי ענות לנהל על מבועי הוראה. אמרתי ליישב קושי' מ"א על הריב"ש דמקר' דביצחק לא שמענו דעשו לא מיקרי זרע יצחק במה שיש לדייק בלשון נוסח התפלה שסדרו לנו ותראה לפכיך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו ע"ג המזבח וכבש רחמיו כו' הרי שאנו מזכירים זכות מעשה אברהם שעקד בנו לעשות רצונו ית'. טפי ה"ל להזכיר זכות יצחק שמרצונו הניח א"ע לעקוד שכבר היה בן ל"ז שנים שלכאורה זכות יצחק יותר גדול מזכות אברהם אע"כ צ"ל דזכית מעשה אברהם יותר גדול. וכדאיתא במדרש רבה דנסיון העשירי דהיינו העקדה היה יותר גדול מט' נסיונות שקדם לו. ופי' בספר נזר הקדש הטעם אע"ג דא' מהנסיונות היה שהשליך אברהם נפשו מנגד לאהבת ה'. וקיבל על עצמו והפילו לכבשן האש. לולי רחמיו ית' היה נשרף מ"מ נסיון העקדה יותר גדול. דצער השרפה אינו אלא לפי שעה עד צאת הנפש. משא"כ לשחוט בנו יחידו האהוב לו וניתן לו אחר מאה שנה. הוא צער מתמיד כל ימי חיי אברהם אשר יראה העדרת בנו הנחמד ואהוב לו עד מאד ע"ש. וא"כ מה"ט היה בעקד' עצמו ג"כ זכות אברהם יותר גדול מזכות יצחק. דגבי יצחק אינו אלא צער שעה ובאברהם היה צער מתמיד לכן אנו מזכירים זכות אברהם שעקד שהוא זכות היותר גדול. ולפ"ז מה שאנו מסיימים אותה ברכה ועקדת יצחק היום לזרעו תזכור קאי אדלעיל. ור"ל עקדת יצחק שעקדו אברהם כנ"ל רהו' זכות היותר גדול א"כ אנו מזכירים מעשה אברהם. ועליו קאי היום לזרעו תזכור. ר"ל לזרעו של אברהם ולפ"ז א"ש דברי הריב"ש דאייתי ראיה. מביצחק ולא כל יצחק דאין עשו זרע אברהם ואף אי נאמר דנקרא זרע יצחק. הא כונתינו לזרע אברהם. דהא באברהם אנו קיימים ובזכותו כנ"ל:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **משנה כו**' דאין זה משנה ממש וכו' וכמ"ש מ"א לעיל סי' ס"ד ס"ק ג' וסי' קי"ד ש"ק ט' דלא מיקרי שינוי מטבע כ"א אם פתח או חתם בברכה במקום שלא תיקנו חכמים או להיפך. אבל שינוי לשון באמצע ברכ' לא מיקרי משנה ממטבע:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **לא יתפלל כו**' לא נדחית תפלתו. ועמ"ש סי' צ' ס"ח דאע"פ שאינה נדחית מ"מ אינה מקובלת אלא כשהיא עם הציבור בבה"כ והם דברי התוס' בע"ז דף ד' ע"ב. דהא אפי' הם מתפללים שחרית כו' ל"מ בשעה שהצבור מתפללים. דאל"כ למה לא הותר להתפלל מוסף בתלת שעי קמייתא דהא הצבור מתפללים אז שחרית א"ו דל"מ בשעה שהצבור מתפללים כבר יעבור זמן ק"ש כמ"ש לעיל סי' נ"ח ויתפלל מיד כדי להסמיך

גאולה לתפלה. דהא רש"י כתב בתלת שעי קמיית' ר"ל הא דאמר ר' יוסף בע"ז דף ד' ע"ב לא לצלי אינש מוסף בר"ה בתלת שעי קמייתא. ע"ז פירש"י בשעת חרון. והתו' כתבו כו' וז"ל בתלת שעי קמייתא פי' בשלישית כדאמרי' בסמוך בשעה שהחמה זורחת ומלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהן ומשתחוים לחמה מיד כועס ודרכן של מלכים לעמוד בג' שעות עכ"ל (מזה מוכח דאין ישנים כ"א עד סוף שני שעות ושע' ג' עומדים ועמ"ש לעיל סי' נ"ח):

מאי איצטריך כו' דאהא דאמר ר"י לא לצלי אינש תפלת מוסף בר"ה בג' שעות ראשונות דלמא כיון דמיפקד דינא דלמא מעיינים בדיני' ודחפי לי' פריך והאמרי' ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה ג' שעות שניות יושב ודן כו' ומשני איפוך ראשונו' יושב ודן בשניו' יושב ועוסק בתורה ואב"א לא תיפוך תור' דכתיב בה אמת אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין. אבל כשיושב ודן עושה לפנים מש"ה. וקשיא למ"א ניהו דעל תי' א' דאמר איפוך לא קשיא דה"ל למימר לא תיפוך אלא אע"ג דבראשונות עוסק בתורה. מ"מ כיון שהוא שעת חרון לכן לא יתפלל. דפשטות ל' ר' יוסף משמע משום דבג' ראשונות הקב"ה יושב ודן דאמד כיון דמפקד דינא כו' לכן ניחא ליה טפי לתרץ איפוך דבראשונות יושב ודן. מ"מ על תי' בתרא קשה דהא תי' תורה דכתיב ביה אמת. כו' הרי אע"ג דלפ"ז בראשונות אין הקב"ה דן מ"מ לא יתפלל משום דאז אין הקב"ה עושה לפנים מש"ה. וע"כ לא דייק ל' ר' יוסף כיון דמפקיד דינא אלא ר"ל שבאותו יום מפקיד דינ' לפ"ז קשה למ"א דהל"ל משום דהוי שעת חרון:

על רש"י דס"ל דוקא שעה ג' ואם תאמר האמרי' ס"ס צ"ח כו' ס"ל לפ"ד מ"א דאין הטעם משום דהוי שעת חרון אלא כיון שמתפלל ומבקש צרכיו משמע כל מי שמתפלל מעיניי' בעובדי' אפי' כשאינו אומר בלבו שראוי שתקובל תפלתו. ופירש"י כו' ולפ"ז הא דפריך כו' ומשני כיון דאיכא צבורא דמצלי לא מדחי אבל התו' רפ"ד דברכות כתבו דכל השנה שרי ר"ל דשחרית דכל השנה מותר אבל לא הבנתי ראייתו. דז"ל התו' שם אהא דרצו להוכיח הא דקתני שם תפל' המוספים כל היום. היינו אפי' מיד בשחרית. וה"נ אמרי' בע"ז לא לצלי אינש תפלות מוספין בתלת שעי קמייתא בריש שתא ביחיד כו' אבל בשאר ימות השנה יכול להתפלל עכ"ל. והיינו מדאמר ר"י בריש שתא. משמע דוקא בר"ה אבל כל השנה מותר. אולם מיירי התוס' במוסף זה מותר כל השנה. אבל מתפלת שחרי' לא דברו התו' כלל. ואיך כתב מ"א בשם התוס' דשחרית כל השנה מותר. ועל צד הדוחק י"ל קצת. דהמ"א הוכיח דע"כ התוס' ס"ל דאפילו שחרית מותר כל השנה. משום דהוי קשיא למ"א ניהו דהתוס' ה"מ להביא ראיה מדהוצרך ר"י ליתן טעם דלמא מעייני בדיני'

ולא אמר דעדיין אין זמן תפל' מוסף. א"ו דזמן מוסף משחרית. מ"מ התוס' חד מהראיות נקט מדאמר דוקא בריש שתא משמע דבשאר ימות השנה מותר ע"כ זמנה משחרית מ"מ על ראיות התוס' יש לפקפק דלמא בזמן ר' יוסף ניהו דשחרית של ר"ה היו הצבור מתפללים בתלת שעי קמייתא. דלמא כל השנה היו הצבור משכימים להתפלל שחרי' בשעה ראשונה. א"כ גם תפלת שחרי' אין להתפלל כל השנה בתל' שעי קמייתא רק בשעה ראשונה ולפמ"ש התו' פה העיקר איסור דברי ר"י הוא בשעה ג' שהוא זמן חרון. ולכן נקט ר"י ראש השנה דאעפ"י שהצבור מתפללים שחרית בג' ראשונו' ניהו דהותר לו להתפלל שחרי' ביחיד אבל מוסף לא יתפלל ביחיד דזה לא מיקרי בשעה שהצבור מתפללים כנ"ל. אבל כל ימות השנה אפי' שחרית אין לו להתפלל בג' ראשונו' דלאו זמן תפלת צבור היא. א"ו דהתו' ס"ל דכל השנה כיון דלאו זמן דין מותר להתפלל שחרי' אפילו בג' ראשונות ומדנקט שלא יתפלל מוסף בד"ה בג' ראשונות ולא נקט סתם דאין להתפלל מוסף בג' ראשונות משמע דכל ימות השנה מותר דגם בג' ראשונות הוא זמן תפלת מוסף וודאי על רש"י לא קשיא למ"א הא דהוצרך רש"י לומר דמוספי כל השנה מותר לפי שהן דברי שבח. ומנ"ל לרש"י דלמ' נקט ר"י ראש השנה דאז רק מוסף אסור אבל כל השנה גם שחרית אסור כנ"ל. דרש"י כתב האמת בלי הכרח דהכי מסתבר ליה כיון שהוא רק דברי שבח מותר. אבל התו' דרצו להוכיח דתפל' מוסף אף בשחרית זמנו קשה מנ"ל כנ"ל. כן יש לדחות קצת. אינו דן אלא לפקידה או לבחינה כדאי' בר"ה דף ט"ז ע"א. וא"כ פריך שפיר א"ה דצפרא נמי. ר"ל דפשטות הלשון משמע דוקא על שחרי' דר"ה מקשה דבי' איירינן אלא שהמ"א הוצרך לומר לפירש"י דגם על של שחרית של כל השנה מקשה כמש"ל אבל השתא למסקנ' מ"א דרש"י לא כ' דבריו כ"א לתי' בתרא כו' א"כ לדעת המקשן דלא מסיק תי' הש"ס וודאי גם לדע רש"י שחרית של כל השנה מותר. וא"כ קושית הש"ס א"ה דצפרא נמי נשאר כמובן הפשוט דוקא שחרית של ראש השנה:

סימן תקצב

סעיף א

כ' מ"א התוקע והשומע צ"ל לבוש. וכ' שם הלבוש דוקא תקיעות שעל סדר הברכות שהם עיקר המצוה אז צריכים אפי' השומעים לעמוד. אבל תקיעי' דמיושב ניהו דהתוקע צריך לעמוד מפני כבוד הצבור. אבל אין השומעים צרוכים לעמוד. ועמ"ש מ"א ר"ס תקפ"ה בשם הרדב"ז וכ"ה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **והתפלו' כו'** אבל בין תקיעו' לתקיעו' כו' דהוי כמו אחר אכילת המוציא דרשאי לדבר בתוך האכילה אף דברכת המוציא קאי על כל מה שיאכל באותה סעוד':
ומה"ט הקשה הר"ן דהיה לנו להתיר בין התקיעו' לדבר אפי' במה שאינו מענין התקיעו' ע"ש עכ"פ במה שהוא מענין התקיעו' מותר לכתחלה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בענין כו'** לא יפסיק כלל בין ברכ' להמוציא אפילו בדברים שהם צורך המוציא: להביא שופר דא"א לתקוע בלי שופר לכן מותר לומר להביאו משא"כ לעיל סי' קס"ז ניהו דהוי צורך המוציא כגון להביא מלח מ"מ אפשר לברך המוציא בלי מלח. המוציא נמי צורכי סעוד'. א"כ יש לצורכי סעורה שייכות עם המוציא והוי כענין אחד:
דאפילו השומע כו'. ניהו דשומע כעונ' והוי כאלו שומע עצמו מברך. אמנם למה יהיה עדיף מן המברך דאלו בירך הוא עצמו ושח צ"ל ולברך. והשתא דשמע ושח לא יהיה צריך לברך כ"כ מ"א לעיל סי' קצ"ז ס"ק ט':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שראוי כו'** ס"ס קע"ד לענין מוגמר. דמתחיל במצוה א"ל גמור וה"ה הכא:
וזהו מ"ש ויכול אחר כו' משמע אפי' לכתחלה:

סימן תקצג

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מעכבות כו'** וכ"מ בגמרא דף ל"ד ע"ב ת"ר תקיעות (של תענית) אין מעכבות זא"ז ברכות (של תענית) אין מעכבות זא"ז. תקיעות וברכות של ר"ה ויה"כ מעכבות ופי' הר"נ (דלא כרש"י) תקיעות וברכות דעלמא כגון תענית אין מעכבים זא"ז שאלו יודע אחד מן הברכות או יודע א' מן התקיעות ואינו בקי בשאר תוקע או מברך אותו שיודע ובקי בהן:
תקיעות וברכות של ר"ה ויה"כ מעכבו' זא"ז שאלו יודע א' מהברכות או יודע לתקע א' מן התקיעות ואינו ברי בשאר אינו מברך ואינו תוקע אפי' אותן שבקי בהן עכ"ל והכי קי"ל כהר"נ הרי דבתענית אין הברכות מעכבות זא"ז וה"ה בשאר ימות השנה אע"ג דאפשר דמאי דקאמר דבתענית אין מעכבות ר"ל אותן ששה ברכות שמוסיפים בתענית על ח"י ברכות שמתפללים כל השנה וכמ"ש סימן תקע"ה סעיף ד' דומיא דברכו' ר"ה ויה"כ

דודאי לא נתכוין כ"א למלכיו' זכרונו' שופרו' ולא לשאר ז' ברכות וע"ל ר"ס תקצ"א מ"מ משמע למ"א דאין לחלק בין ברכות הנוספות בתעני' לשאר ברכות:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **עושה כו'** אלא דלא ידעינן איזה כו' כ"ש לרב האי דס"ל דבכל חדא נפיק וליכא ספיקא כמש"ל סי' תק"צ:

שאם יודע תשר"ת יודע כו' אבל איפכא ל"ק ליה דאם יודע תש"ת ותר"ת ידע גם תשר"ת דזה כבר יישב הט"ז די"ל דאזיל למ"ד דצ"ל ש"ת של תשר"ת בנשימה א' וזה אינו יכול ע"ש גם י"ל כיון דצריך להאריך בתקיעה דתשר"ת יותר מתקיעה דתש"ת ותר"ת (כ"ה לכל הפוסקים בסימן תק"צ חוץ מהראב"ד) והוא אינו יכול להאריך התקיעה כ"כ שנשימתו קצרה:

ולוקחים השופר ממנו. דאל"כ תיקשה ימתין קצת וינוח ואח"כ יתקע השאר גם המ"ל דאיירי שלא הובא השופר לו עד סמוך ללילה ואי זמן לתקוע כ"א סדר א' דעדיף לתקוע תשר"ת:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואם כו'** כלומר כו' ר"ל שלא תטעה דכוונת רמ"א להקל שני דברים דסדרן א"מ היינו אם הקדים תרועה לשברים ובתפל' הקדים זכרונו' למלכיות ועוד קולא אחרת אם התפלל קודם שתקע יצא קמ"ל דזה ליתא דמ"ש רמ"א ואם התפלל כו' הוא פירוש למ"ש וכן סדרן אינו מעכב:

סימן תקצה

סעיף א

(ס"ק א) ספק משום דתקיעות דאורייתא ואפי' להפוסקים דס"ל ספק תורה מן התורה לקולא ומאי דקי"ל ספק תורה לחומרא הוא מדרבנן מ"מ עדיף ספק תקיעות מודאי ברכות אע"ג דשניהם דרבנן מ"מ התקיעות עיקר דאורייתא וה"ה בא' כו נמי בכלל ספק דהא מן התורה בא' מן הסדרים סגי אלא דמספקא לן באיזה מהן יוצא לכן מספקא עושים כלם כמש"ל סי' תק"צ כ"ש לרב האי דס"ל דבודאי יוצאים בכל א' מהסדרים כדלעיל אלא בהא מסופקים אם ברי לו שבמקום א' מתפללים ובמקום אחר יודעים לתקוע אבל אין יודעים יותר מסדר אחד ואותו סדר שיודעים ספק לו אם יתקעו ולדעת רב האי דבכ"א מהסדרים ודאי יוצא אין ספק שצריך ללכת למקום התוקעים דהוא ספק שמא לא יתקעו מ"מ הוי ספק תורה כנ"ל אלא לדעת שאר המפרשים דמה שאנו תוקעים תשר"ת תש"ת

תר"ת הוא משום ספק ממש כה"ג אפשר דעדיף ילך למקום שמתפללים דעכ"פ הוי ודאי דרבנן משא"כ מקום התוקעים הוי ס"ס חדא שמא לא יתקעו כלל ואת"ל שיתקעו סדר א' דלמא באותו סדר שיתקעו אין יוצאים וס"ס אפי' בדאורייתא לקולא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דכל היום כו'** אע"ג דמוסיף נמי כו' דמלשון רמ"א דהכי עדיף לילך תחלה למקום שמתפללים דתקיעה זמנה כל היום ולכן הוקשה למ"א דהא גם תפלה זמנה כ"ה:

ורוצה לילך כו' ר"ל מעי"ט דבי"ט א"א דהא הוא חוץ לתחום:

מ"מ תפלה כו' רל"ל הא דרצו להתיר תחומין אינו משום מצות תקיעה שהיא דאורייתא דהא אפשר לילך למקום התוקעים אלא שעי"ז יפסיד התפלה אם כן מה שיעבור תחומין יהיה משום מצות תפלה וכיון דתפלה ג"כ דרבנן אין לדחות מפני תחומין דרבנן אבל אם כבר הלך מעי"ט למקום שמתפללים רשאי לשלוח חוץ לתחום עבור שופר דהוי השתא התרת תחומין משום שופר דהוא דאורייתא שפיר דמי:

ה"ל שבות דשבות דהא אמירה לגוי אפי' באיסור תורה אילו אלא שבות. ושרי במקום מצוה אפי' מצוה דרבנן וחוץ לי"ב מיל עסי' תקפ"ו ס"ק כ"ד:

סימן תקצו

סעיף א

(**ס"ק א**) **ל' קולות מאה קולות**. דהיינו שלשים דישיבה וי"ב על סדר ברכות ושלשים אחר התפלה עולין ע"ב ויש להוסיף לתקוע עוד כ"ח קולות והוי יחד מאה ע"ש הטעם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אין כו'** ממ"ש הטור סי' תקפ"ט גבי נשים בשם בעל העיטור דאנשים אם כבר יצאו לא יתקעו לנשים כיון דאין הנשים מצוים על התקיעה אין לעבור עבורם שבות דתקיעה (היינו שמא יתקן כלי שיר) שלא במקום מצוה ולא קי"ל הכי כמ"ש סי' תקפ"ט אלא כהרא"ש וראבי"ה דמתירין כמו דהותר לנשים הסמיכה בקרבנם אע"ג דקרבן נשים אין צריך סמיכה ואם כן הוי כעין עבודה בקדשים שלא לצורך עכ"פ מוכח דתקיעה הוי שבות:

וסימן תק"צ בעובד' דמגנציא (הובא בש"ע שם סעיף ז) שתקע שני שברים וטעה והתחיל להריע וגערו בו והתחיל שוב לתקוע תשר"ת ואמר הראב"ן שלא הוי צריך לכך והיה די כשיתקע עוד שבר אחר וא"כ עבר התוקע על שבות במה שתקע שלא לצורך הרי מוכח דשלא לצורך הוי שבות:

וססי' תקי"ח דשלא לצורך גם בי"ט אסור. ואם עושה בשביל שלא יגנב ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מותר כו'** אע"פ שא"א לאדם חטא כו' ואע"ג שכ' מ"א לעיל סימן רנ"ד ס"ק כ"א וסימן ש"ו ס"ק כ"ח דדוקא אם חברו פשע ולקמן סימן תרנ"ה כתב דאפי' לאו לאפרושי מאיסורא אלא כדי לזכות חבירו במצוה מותר אם חבירו לא פשע י"ל היינו דוקא גדול דבר חיובא הוא אבל בקטן דלאו בר חיובא הוא אפי' לא פשע:

דהוא עצמו כו' דעיקר החינוך חיוב על האב ולא על הקטן:

סימן תקצז

סעיף א

כתב הב"ח כו' עמ"ש סי' תקפ"ג ר"ל שכתב שם בשם רד"א דאדרבה יש לאכול. דגים לסי' טוב ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **המתענה כו'** וקידש בביתו קידוש' רבה (היינו קידוש שחרי' וע"ל סי' רפ"ט למה נקרא קידושא רבה) כו' לפי שהוא דאורייתא. ר"ל דודאי הי' יכול להוצי' בני ביתו כשלא היו יודעים כמש"ל סי' רע"ג סעיף ד ע"ש אבל מ"מ מהיכי תיתי יצא לעצמו. לזה כתב לפי שהוא דאורייתא. וא"כ במה שקידש יצא ידי קידוש מן התורה אע"ג דקי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה והא לא אכל. מ"מ ס"ל הא דאין קידוש אלא ב"ס אינו אלא מדרבנן (וראיה דכ' מ"א סי' רע"א דמן התורה יצא במה שהזכירו בתפלה ע"ש) מה שא"כ אי היה הקידוש דרבנן לא הועיל לעצמו לצאת ידי קידוש דהא מדרבנן אין קידוש אלא במקום סעודה:

דאנן קי"ל שהוא דרבנן. שבסי' רפ"ט כתב דאפי' בשבת שקידוש לילה דאורייתא מכל מקום קידוש יום דרבנן. ובסי' רע"א כתב דבי"ט אפילו קידוש של לילה דרבנן. וגם בשבת אי כבר התפלל יצא מן התורה במה שהזכירו בתפלה ע"ש:

ומ"מ נ"ל כו' דבחלום לא התירו כו' מכל מקום נלענ"ד. לפי מש"ל סי' רפ"ח בשם י"א דאם ישן שינת צהרים וחלם לו חלום רע דיתענה עד חצי הלילה. וה"ה הכא. ואם אירע לו כן ביום א' דר"ה לנוהגים לישן. לא ידענא מאי אידון ביה בשנים הבאים איך יתנהג:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דמצוה כו'** וצ"ל דס"ל כו' דאל"כ מי גרע משאר ר"ח דאסור להתענות בו. והא דלא קשיא ליה עמ"ש בס"ק ו' דאפילו חל בשבת. והא בשבת אסור להתענו' צ"ל כמ"ש

הב"ח ליישב דעת הגאונים שאסרו להתענו' ביום א' דר"ה. והתירו להתענו' שבת שובה. הואיל והם ימי סליחה ורצון והרא"ש תמה שהקיל בשבת יותר מבר"ה. ותי' הב"ח דס"ל דוקא ר"ה דהוא בכלל חג דכתיב גבייהו שמח' אסור להתענו' מן התורה אבל שבת דלא כתיב גביה שמחה אע"ג דכתיב וקראת לשבת עונג. מ"מ מן התורה מותר להתענו' כה"ג דזהו עונג שלו. משא"כ שמחה לא מיקרי ע"ש באורך לכן הוקש' למ"א דוקא על ר"ח דלמ"ד ר"ח דאורייתא הוי מועד וחג וצריך שמחה. ועיין בר"ה דף י"ט היא קושית הרב"י על רי"ו בסי' תי"ח. דאמרי שם אע"ג דכל ימים טובים הכתובים במגילת תענית גם לפניהם ולאחריהם אסור בתענית משום חיזוק שלא יתענה בי"ט גופיה מ"מ בר"ח אע"ג שכתב במ"ת מותר להתענו' לאחריו. דר"ח דאורייתא וא"צ חיזוק וא"כ אפי' בטלה מגילת תענית מ"מ ר"ח אסור:

ובב"ח כו' שתי' דלאו דוקא מה שאמר הש"ס דאורייתא אלא ר"ל אסמכתא מפורשת מן התורה הוי כעין דאורייתא וא"צ חיזוק. ועיין במ"א ס"ס תק"ע שגם הוא הסכים שר"ח דרבנן:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ביוה"כ כו'** ונ"ל כו' קבלת תענית דל"ל נדר ממש. דא"כ לא היה צריך הרב"י לומר משום די"א שמצוה להתענות אלא ת"ל דקי"ל נדר חל על דבר מצוה וחל גם על שבת וי"ט וצריך התרה:

וכ"ש שנשבע ר"ל בנשבע כ"ש שצריך לסברת הרב"י כיון שי"א שמצוה להתענות. דשבועה אינה חלה ע"ד מצו' אם לא בכולל דברים המותרים עם דברים אסורים:

סימן תר

סעיף א

(**ס"ק א**) **בגד כו'** מלבוש מוכן. אבל כשצריך לאומן לתקנו אז השמחה כשגמרו כצ"ל וכיון דברכת שהחיינו תלי' בשמחת הלב. לכן כה"ג אין לברך בשעת הקנין וקבעו זמנו בשעת לבישה:

ועסי' כ"ב כצ"ל. וכ' שם דאם קנה בגד ונתנו לאומן ועשה לו ממנו מלבוש של ד' כנפות שחייב בציצית יש לברך בשעה שמתקן בו הציצית ולא ימתין עד שעת הלבישה. ולכן מסופקני אם בר"ה כה"ג יש להמתין בברכת שהחיינו עד שעת לבישה בליל ב' דר"ה:

וראיתי בספר א"ר שכ' וז"ל וה"ה נשים בשעת ברכת הדלקה (**תלבש בגד חדש**. או) תניח פרי שיניח הבעל אח"כ בקידוש עכ"ל. וזה כמה שנים קיימתי כן מסברא. ועכשיו

הדרני בי דהא קי"ל דצריך לברך שהחיינו בשע' אכילה והא א"א לאשה לאכול הפרי אז בשעת הדלקה שמדלק' בלילה קודם קידוש. ומה"ט כ' מ"א בס"ק ג' בשעת תקיעה וטוב ללבוש בגד חדש ולא הזכיר מפרי חדש. דגם אז א"א לאכול ואע"ג שכ' רמ"א סי' רכ"ה סעיף ג' דמי שבירך בשע' ראיה לא הפסיד. מ"מ הא כ' מ"א שם בשם סמ"ק דדוקא אי נהנה בראייתו וע"ש בהרב"י מבואר יותר (ולענ"ד אם לא נהנה אפי' דיעבד לא יצא דברכת שהחיינו באה על שמחת הלב כמ"ש שם) וגם את"ל שנהנה בראיית הפרי מ"מ צ"ל שלא ראתה הפרי ההיא עד שעת הדלק' דאם ראתה כבר באנו למחלוקת האגור והר"מ וסמ"ק שהביא רמ"א סי' רכ"ה ס"ג. ומ"א ס"ק ט' אם יברך על ראיה שניה (וכן לדידן אם לא בירך באכילה א' אי יברך באכילה שניה). ואם כן מאי הועלנו לצאת ידי מחלוקת הפוסקים אם יברך זמן בליל שני של ר"ה ובאנו לידי מחלוק' אחרות וגם באיש אי נוהג לקדש קודם הנטילה. דעתי העניה נוטה לאכול הפרי מיד אחר הקידוש וברכ' שהחיינו קודם נטילה. דהא באנו לצאת ידי האומרי' דאין לברך זמן בליל שני. א"כ שהחיינו לא בא אלא בשביל הפרי ואיך יפסוק בין שהחיינו בנטילה וברכה וברכת המוציא. אבל המקדשים לאחר נטילה צריך להמתין באכילת הפרי עד אחר אכילת המוציא. דא"א לאכול קודם. וזה צ"ל דלא מיקרי הפסק:

אם י"ל תירוש כו' וע"ס רכ"ה ס"ה דאם בירך שהחיינו על ענבים יש מחלוקת הפוסקים אי יברך שוב שהחיינו על התירוש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **יאמר כו'** דאף דקדושה אחת כו' ויש טועים כו' ר"ל דוקא בשאר י"ט ליכא ספיקא ואליבא דכ"ע צ"ל זמן בליל שני וא"צ לפרי חדש. דהא אע"ג דאנן בקיאים בקביעא דירחא ויומא קמא עיקר. מ"מ מנהג אבותינו בידינו והם היו עושים שני ימים מספק והיו צריכים לברך זמן בליל שני. דשמא יום א' היה חול ולא יצא בזמן שבירך בליל א' וצ"ל בליל שני. משא"כ בר"ה דאף למנהג אבותינו לא היו עושים שני ימים מספק. אלא דגם בב"ד היו עושים לפעמים ב' ימים והוי ב' ימים כיומא אריכתא. ויצא בזמן שבירך בליל א'. לכן ס"ל לכמה פוסקים דאין לברך זמן בליל שני של ר"ה. והיינו מדתנן בראשונה היו מקבלים עדות החודש(כל יום שלשים של אלול)כל היום ואם באו עדים אפי' לעת ערב היה אותו יום ל' קדש ולמחר חול. ואם לא באו עדים עד למחרת היה מחר קודש ולמפרע אתמול היה חול (אלא דלא אירע כן דמימות עזרא לא מצינו אלול מעובר) פעם א' נשתהו עדים לבא. ועי"ז אירע קלקול ללוים בשיר של תמיד בין הערבים דבחול היו אומרים שירה אחרת ובי"ט שירה אחרת. לכן התקין ריב"ז שאם יבאו עדים

אחר מנחה שוב לא יקבלו עדותן ויהיה אלול מעובר ויהיה מחר קדש. וימנו המועדים מיום המחרת. ואעפ"כ יגמרו יום ראשון בקדו' שלא יזלזלו בשנים הבאות ביום שלשים. ולאחר החורבן דל"ל לקלקול לוים בשיר בעו"ה התקין ריב"ז שיהיו מקבלים העדים אפי' אחר מנחה. ומ"מ מודה ריב"ז שאם באו מן המנחה ולמעלה ניהו שהיו מקבלים עדותן והיה היום קודש והיה מונין המועדים מיום ל'. מ"מ היו נוהגים גם מחר קדש. והיו ב' ימים קדושים לכן אפי' אחר החורבן ביצה שנולדה ביום א' דר"ה גם ביום ב' אסור אע"ג דבב' י"ט של גליות מותר בשני ממ"נ דהא חד יומא חול. וכן דבר שנתלש ממחובר ביום א' דר"ה אסור גם ביום ב'. כיון דלפעמים היו שני הימים קדושים ולא משום ספק הויין שני הימים כחד יומא אריכתא ולכן ס"ל דא"ל זמן בליל שני. אבל רש"י ס"ל די"ל זמן בליל שני דניהו דהוה כיומא אריכתא לענין ביצה ומחובר מ"מ לענין זמן מנהג אבותינו בידינו כמו שהיו נוהגים קודם החורבן. דהא מה"ט מודה ריב"ז דאף לאחר החורבן יש לנהוג קדושה גם ביום שני אף שקיבלו העדים אחר מנחה ביום א'. משום דכן היו נוהגים קודם החורבן וכיון דקודם החורבן אם לא באו עדים עד אחר המנח' שהיו נוהנים אותו יום קודש ולמחר קודש. מ"מ היה יום שני עיקר והיו מונין המועדות מיום שני דהא לא קבלו העדים ביום א'. וא"כ ודאי היו צריכים לברך זמן בליל שני. ה"ה לדידן יש לברך זמן בליל שני עכת"ד הב"ח:

סימן תרג

סעיף א

כתב מ"א ואם כו' די בהשלכת קיסם. כמ"ש בי"ד סימן קי"ב סעיף ט' וכתב שם רמ"א דאפי' נפח ע"י מפוח או בפיו מהני. וכתב הפר"ח שם דאפי' הגחלים לוחשות והעצים דולקים מהני הניפוח דע"י הניפוח גורם תוס' חום וממהר אפיית הפת. ודע דביו"ד י"ת נוהגים איסור אפי' בפת פלטר גוי. ויזהרו כו' אא"כ מכר להם הקמח. וכ"כ בתשוב' מ"ב סי' א'. והטעם כיון דחיוב חלה בא בשעת גלגול העיסה ואז היתה עיסה של גוי והיתה פטורה מן החלה. ואפי' אח"ז מכרה לישראל מ"מ פטורה כיון דבשעת התחלת חיובה היתה פטורה. ואייתי ראיה ממשנה פ"ג דחלה והוא בי"ד סי' ש"ל סעיף ד' גוי שהיתה לו עיסה ונתגייר גלגלה קודם שנתגייר פטור כו'. וע' מ"ש ע"ז הש"ך ר"ס שלמ"ד בשם הדרישה המפורש בי"ד ס"ס קי"ב דהיינו אם נמצא פת ישראל עד ארבע מילין יש להמתין על פת ישראל:

דלא קבילו כו' יוחר משאר ימות השנה. ר"ל מי שאינו נזהר כל השנה וסמך על דעת המקילים ביו"ד לא קיבל עליו להזהר ביו"ד י"ת יותר ממי שנזהר כל השנה בפת גוי. וכתב הפר"ח שם וז"ל דוקא כשהתחיל לילך ומשם עד מקום חנייתו יש ד' מיל. אבל אם חנה עכשיו במקום א' אע"פ שממקום זה עד החניה ראשונה שיש פת ישראל יש ד' מיל. מכל מקום הרי עכשיו אינו הולך לשם וא"צ להמתין:

ושל"ה כו' עיין סימן ר"פ. אחד ששכר כו' נכון שיקבל תשובה מדאמר הקב"ה לדוד על ידך נהרג נוב עיר הכהנים. הרי דכה"ג שחשבו לו לדוד עון יע"ש.

סימן תרד

סעיף א

כתב מ"א ויש למעט כו' ברכות דף ח'. והוא דאי' שם רב ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו לפרשת' דכולי שתא (ר"ל שנים מקרא וא' תרגום) במעלי יומא דכפורי תנא לי' חיי' בר רב מדיפת כתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש כו' כל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי עכ"ל הגמ' ובלי ספק גם אי היה משלים שנים מקרא וא' תרגום של כל השנה מ"מ היה אפשר שיאכל מעט ויקיים כל האוכל בתשיעי כו' אלא שלא היה הזמן מספיק להרבות בסעודה. וגם בלי ספק דעתי' דרב ביבי תחלה שהיה רוצה להשלים בערב יוה"כ ולא כל פרשה מידי שבת בשבתו כדינו. ע"כ שזה היה מבטלו מסדר למודו כל שבוע. ולכן הוה ניחא לי' טפי לבטל יום א' דהיינו עיה"כ ולא כל שבוע. ואפ"ה תני לי' חיי' כל האוכל בתשיעי כו' הרי אע"פ שיצטרך לבטל כל שבוע מלמודו כדי להרבות בסעודת עיוה"כ אפ"ה צוה לו שלא ישלים הפרשה בעיוה"כ. כ"ש שיש לבטל מלמודו בעיוה"כ עצמו מה"ט. ולענ"ד ה"מ להביא ראיה מהא דחשיב הש"ס בסכ' דף כ"ח תוך מדותיו של ריב"ז. שמעולם לא אמר הגיע עת לעמוד מבה"מ חוץ מער"פ (מפני עשיית הפסח ולא ישנו התינוקות. ומערב יום הכפורים) פרש"י מפני שצריך לאכול מבעוד יום:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **עי"כ כו'** עמ"ש סימן תקפ"ד שכ' מ"א דאפי' חל יום ב' דר"ה בע"ש א"א א"מ במנחה:

וכ"מ בסי' תר"ו ס"ה שסתם רמ"א וכ' בעיו"כ במנחה א"א א"מ ולא חילק דאם חל יוה"כ בשבת דאומרים במנחה אע"כ דאפי' כה"ג אין אומרים במנחה:

סימן תרה

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ב' תרנגולים**. כלומר תרנגול ותרנגולת. והיינו תרנגולת בשביל האשה ותרנגול שמא יהיה העובר זכר:

אפילו בשני גופי'. ר"ל לא מבעי' מעוברת דדי לאם ולולדה בא' דהוי כגוף אחד דעובר ירך אמו. אלא אפילו בשני גופים נפרדים די בכפרה א':

וכ"ה בספי"ב דמנחות דתנן שנים מתנדבים בשותפות עולה ושלמים ועוף אפילו פרדה אחת עכ"ל ואע"ג דהיינו דוקא לקרבן נדבה. אבל חובה אין שנים מביאים בשותפות. וכן הקשה בס' א"ר. וצ"ל דהמ"א מדמה הא דהכא לקרבן נדבה. דהיכי מצינו שנתחייבנו בכפרות הללו והא אינו אלא מנהג בעלמא ורבים קוראים תגר על המנהג ואע"ג דע"כ דעת הנוהגים לשחוט הכפרות שיהיה להם כפרה בזה. מ"מ הוי כעולת נדבה שג"כ מכפרת על עשה אפי' מקבע' כדאי' בזבחים דף וי"ו ואפ"ה באה בשותפות ובוודאי כפרת התרנגולים לא הוי יותר מקרבן עולה:

והאר"י לקח ג' ר"ל למעוברת שני תרנגולות. שמא הולד נקבה וצריך א' לאם וא' לולד. דס"ל דאין שנים יוצאים בכפרה א' אפילו האם עם עובר' ותרנגול א' שמא הולד יהיה זכר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בתרנגולים כו**' מ"מ כו' כדאי' פ"ק דע"ז אלא אם יזדמן כו' ב"ח. וז"ל הב"ח וודאי יש לחוש קצת לדרכי האמורי כשמחזיר ושואל אחר תרנגול לבן למי ואולי אף מהרי"ל (שמדבריו הועתק דברי רמ"א) לא נטל לבן אלא כשלא הוצרך לשאול אחריו כגון שמכרו לו תרנגול לבן או שקנה תרנגול לבן בין התרנגולים וכדאי' פ"ק דע"ז (ר"ל דתנן דף י"ג ע"ב דאין מוכרים לגוי תרנגול לבן מפני שדרכן להקריבן לע"ז. וכיון שהגוי מצווה על ע"ז עובר ישראל על לפני עור אם מכר לו דבר הראוי לתקרובת ע"ז. ר' יודא אומר מותר למכור לו לבן בין התרנגולים. ופירש"י כיון דשקיל גוי מיני אחריני דלאו לבנים לאו לע"ז בעי להו) אבל לדקדק ולשאול אחריו ולקנותו בדמים יקרים נראה מדברי האמורי עכ"ל. מסוף דבריו נראה דוקא לקנותו בדמים יקרים אסור אבל מתחלת דבריו משמע דאפי' לשאול אחריו אסור. וצ"ל מ"ש ולקנותו בדמים יקרים נקט המנהג הגרוע שהיה בימיו שהיו מחזירים אחריו וקונים אותו בדמים יקרים כמ"ש שם ע"ש. והא דבין תרנגולים מותר מבואר שם דף י"ד דוקא בשואל הגוי סתם תרנגול למי. אבל כששואל על לבן אפי' זה וזה ר"ל ששואל על לבן ושחור אפילו בין תרנגולים אסור:

ונ"ל שלא יקח כו' נראה כמקדיש כו' עיין בטור ר"ל דבזה מתיישב מ"ש הטור ששאלו לר"ה גאון למה אין לוקחין בהמה וחיה והשיב יש בזה שני טעמים אחד שהתרנגול מצוי בבית יותר מכל בהמה חיה ועוף בקצת מקומות העשירים לוקחים אילים בעלי קרנים זכר לאילו של יצחק ועוד שמענו לפי שהתרנגול נקרא גבר תמורת גבר בגבר מהני ומעלי עכ"ל ולפ"ד מ"א בלא"ה א"ש דחיה וודאי אינו מצוי ובהמה אין ליקח שלא יהיה נראה כמקדיש כו':

ואי' בשבת כו' סביב ראשו בערב ראש השנה. כצ"ל וז"ל רש"י שם בשם תשו' הגאונים שאיזה ימים קודם ר"ה לוקחים עציץ לכ"א מאנשי הבית גדול וקטן וזורעים בתוכו פולין או קטניות. ובער"ה שכבר צמח לוקח כ"א עציצו ומחזירו סביב ראשו שבע פעמים ואומר זה תחת זה זה חליפתי זה תמורתי ומשליכו לנהר עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **או כו'** וזה טוב כו' וכ' השל"ה שלא יקח דמי הפדיון ממעות מעשר:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בני מעים וכבד וכליות בכלל.** כ"ה בטור. דלהאי מנהגא מביא הטור ומרדכי ראיה מדאמרי' בחולין דף קיו"ד רמי ב"ת כו' איקלע לנהרדעא בערב יוה"כ ונמשך אחריו הט"ז ולענ"ד ט"ס דהא עובד' דרמי ב"ת היה איסורו מצד כחל. ואמרי' שם דשדו כ"ע לכחלייהו אלא צ"ל רב נחמן מנהרדע' איקלע לגבי רב כהנא לפום נהרא בעיוה"כ (והוא בחולין דף צ"ה ע"ב) אתי עורבי ושדי כבדי וכוליית' א"ל שקול ואכול (ר"ל ואין לחוש ולאסור משום בשר שנתעלם מן העין דאמר רב שם דאסור דחיישי' שמא עורבים החליפוהו) משום דבערב יוה"כ דהיתר' שכיח טפי (ופירש"י דבערב יוה"כ רוב השוחטים הם ישראלים וכ"ה במרדכי סוף יומא) מוכח דכבד וכליות בכלל. דהא האי עובדא הוי בכבד וכליות:

ומשמע בגמ' דאחר יכול לטלו. ר"ל אע"ג שכתב רמ"א במקום שהעופות יכולים לטלו. מ"מ גם אדם יכול לטלו דהא בעובדא דבגמ' רב נחמן לקחם והטעם דהא כתב הב"ח בשם תשב"ץ דמה"ט זורקים על הגגות. כדי לרחם על העופות ובמדרש סי' זה יהיה מסור בידך כל הימים שאתה מרחם על חברך יש לך מרחמים ולאו דוקא חברך. אלא אפילו שאר בריות ומעשה דרבי בהשוכר את הפועלים יוכיח עכ"ל. הרי דכ"ש אם בן אדם לוקחו דיותר חייב לרחם עליו:

ועבב"ח מ"ש כו' ר"ל דהב"ח רצה ליישב מה שדחה המרדכי ראיה הנ"ל להשליך לגגות. דמ"ל דהעורבים לקחוהו מן הגגות שהשליכו שם. דלמא לא השליכו על הגגות אלא

דהעורבי' נטלוהו מן הבית. ולזה תי' הב"ח א"א דנטלו מהבית מאי מהני דהיתר' שכיחא טפי. ניהו דרובא דהתיר' מ"מ איכא מיעוטא דאסורא. ובבית לא מהני רוב. דה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אע"כ שהשליכו על הגגות. דפירש ממקום הקביעות ואמרי' כל דפריש מרובה פריש:

כיון שהוא לא ראה כו' דדוקא כשראינו שנטלו. דנולד מיד הספק במקום הקביעות בשעת נטילתו אז עדין דין קבוע י"ל אבל כשלא ראינו שנטלו דלא נולד הספק עד אחר הנטילה דין פי' י"ל דמה לי' פי' ממילא או ע"י עופות בכל ענין אמרי' דמרובא פריש:

סימן תרו

סעיף א

כתב מ"א בשעת מחילה צ"ל החטא שת"ל ב"ח. הב"ח כ"כ בשם דרשת מהר"ש. ואף שהב"ח נתן טעם וז"ל דלמאי דכתבינן בסי' תר"ח דצ"ל החטא בווידויו לפני המקום. ה"ה בווידויו לפני חברו. דבהא אין לחלק בין עברות שבינו למקום לבינו ובין חברו עכ"ל. והרב"י פסק בסי' תר"ז דבחטא שבינו למקום א"צ לפרט. ס"ל למ"א דמ"מ בחטא שבינו לבין חברו מודה הרב"י דצ"ל דכן דעת הרי"ף והרא"ש דלדעת הרב"י ס"ל בחטא שבינו למקום א"צ לפרט. מ"מ בחטא שבינו לחברו ס"ל דצריך לפרט. וכן דעת הראב"ד פ"ב מהל' תשו'. ולדעת הכ"מ גם הרמב"ם מוד' דאע"ג דבחטא שבינו למקום סבירא ליה דאינו צריך לפרט. מ"מ בחטא שבינו לחבירו מודה דצריך לפרט ונ"ל דא"ח מתבייש בזה לא יפרוט אותו ואפשר ליישב בזה דברי הירושלמי שהביא הב"ח דאמר הדין דחטא על חברו צ"ל ליה סרחית עלך ואי קבלי' הא טבית. ואי לא מייתי בני נשי ומפייסי קדמיהון כו' וכתב הב"ח דלאו דוקא במ"ש סרחית עלך אלא צריך לפרט אותה הפשיעה עכ"ל הב"ח. ולדברי מ"א י"ל דהירושלמי מיירי בחטא שחברו מתבייש בו. וסיים הב"ח וז"ל ודע דבס' עין יעקב דייק מלשון הירושלמי הנזכר שהחוטא ילך לכתחלה בעצמו לבקש מחילה. ואי לא קבלו אז יביא עמו אנשים וחוזר ומבקש ממנו בפניהם. דלא כמו שנוהגים מקצת ב"א לשלוח תחלה אמצעי שירצה לעלוב לקבל פיוס העולב עכ"ל. אבל הפר"ח כתב עליו וז"ל ואין נ"ל כיון דס"ס הולך לפייסו. אם העלוב מתפייס מה בכך אם עבר זר בתוכם. וגם בספר י"מ כתב שאין דבריו מוכרחים וכן עיקר עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אינו כו'** ואם רצה לפייסו יותר רשאי כו' ב"ח. ודייק כן מלשון הטור שכתב ואין צריך לפייסו עוד דמשמע דאם ירצה לפייסו עוד הרשות בידו וניהו דלגרסת רש"י

דגרס אהא דאמרי' שם דרב ביקש מחילה מר"ח י"ג ערב יוה"כ ולא אתפייס. ופריך על רב והיכי עביד הכי והאר"י בר"ח כל המבקש מטו מחברו אל יבקש יותר מג' פעמים ומשני לפי גרסת רש"י רב שאני:

ופירש"י דרב החמיר על עצמו. ולפ"ז א"ש דברי הטור אבל לשאר הפוסקים דגרסי רבו שאני דר"ח הוי רבו דרב. ולכן חילק הטור וש"ע בין רבו לחברו. א"כ אין ראיה דאם ירצה לפייס יותר מג"פ דרשאי מ"מ ס"ל מסברא דהגמ' לא מיירי אלא מצד הדין אבל אם ירצה לעשות לפנים מש"ה ולבקש יותר מג' פעמים רשאי עכת"ד הב"ח והפר"ח חולק על הטור וס"ל דאינו רשאי יותר מג' פעמים ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **הוא כו'** אפילו אינו רבו מובהק. וקצת ראיה לגרסת הרמב"ם הנ"ל דגרס רבו שאני. אע"ג דר"ח לא היה רבו מובהק של רב. ומה"ט כתב פר"ח שמיאן רש"י בגרסת רבו שאני. וגרס רב שאני. אלמא דלהגורסים רבו שאני ס"ל אפילו רבו שאינו מובהק. ודוחק לומר דפליגי בהא רש"י ושאר פוסקים אי ר"ח היה רבו מובהק של רב או לא. ולפ"ז דברי הפר"ח דרש"י לא ניחא ליה בגרסת רבו שאני משום דר"ח לא היה רבו של רב. משמע דס"ל לרש"י דבעי' רבו מובהק:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אם לא כו'** וה"ה אם מכוין לטובתו כו' ב"ח דבגמ' שם פריך על ר"ח דלא אתפייס לרב. והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו ומשני ר"ח חלמא חזי דרב יעשה ראש. ולכן לא אפייס כי היכי דליזל רב ולגמר אורייתא בבבל. ופירש"י וז"ל ור"ח ראש הישיבה היה כו' וכשראה חלום זה על רב דאג למות לפי שאין מלכות נוגעת בחברת' אמר אדחיי' מהכא ויברח לבבל מפני ושם יהיה ראש ולא נדחיין למות בשבילו עכ"ל רש"י. הרי דלפירש"י ר"ח עשה לטובת עצמו. ומנ"ל לרמ"א דהיכי דעושה לטובת המבקש דרשאי כן הקשה הב"ח. ותי' הב"ח. דרמ"א היה מפרש דלא כפרש"י דגם כוונות ר"ח היה לטובת רב. דאם ישאר שם ויעשה ראש הישיבה יוטל עליו צורכי הצבור ויתבטל מלמודו. לכן טוב לרב שיברח לבבל ויתמיד בלמודו ע"ש. אך אין זה דרך רמ"א לפרש מדעת עצמו דלא כפירש"י. וכאשר סיים הב"ח בעצמו ע"ש. והט"ז כתב דגם רמ"א מפרש כפירש"י אלא כתב מסברת עצמו דאם עושה לטובת המבקש דרשאי כי היכי דרשאי אם עושה לטובת עצמו. כיון דאינו עושה משום אכזריות. וגם זה לענ"ד דחוק דא"כ היכי שביק רמ"א דין המוזכר להדיא בגמ' לפירש"י ולא הביאו ודין חדש שהוציא מסברא מעתיק ומביא. לכן נלע"ד דס"ל לרמ"א דגם לפירש"י בין עושה

לטובת עצמו ובין לטובת המבקש רשאי. והוא דס"ל דדוקא היכי דודאי הוא לטובתו הוא דרשאי אבל לא משום ספק דאין ספק טובה מוציא מידי ודאי:

מימרא דרבא כל המעביר על מדותיו כו' ולפ"ז הוי קשיא ליה לפירש"י דעשה לטובת עצמו בשביל חלומו שלא יהיה ר"ח נדחה. האמרי' בברכות פ' הרואה לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה. מנ"ל מיוסף כו' הרי דאפשר שיתאחר קיום החלום ך"ב שנה. ומשמע דה"ה יותר. אלא דך"ב שני' מצינו להדיא גבי יוסף ושם הוי סגי בזה כדי שישתלם יעקב עונשו על שביטל כיבוד או"א ך"ב שנה. א"כ עכ"פ ע"י שום סבה אפשר להתאחר קיום חלום טוב א"כ אע"ג דראה ר"ח בחלומו שרב יהיה לראש. מ"מ אפשר שר"ח לא יודחה מפניו ור"ח יהיה ראש מספר שנים שקצבו לו. רב יאריך ימים יותר ואחר מות ר"ח יהיה רב לראש. אלא דלפ"ז הוא טובת רב במה שלא נתפייס ר"ח. דאי רב היה נשאר פה. היה מתאחר גדולתו של רב עד אחר מות ר"ח. וכשיודחה לבבל יעשה מיד ראש א"כ שפיר עביד דלא נתפייס ואין בזה ספק. דעכ"פ ממ"נ הוא טובת א'. או טובת ר"ח או טובת רב. דאי יעשה רב מיד ראש ויודחה ר"ח ה"ה טובת ר"ח. ואם לא יודחה ר"ח ה"ה טובת רב שלא יתאחר גדולתו של רב כנ"ל ולפ"ז מוכח שפי' דבין לטובת עצמו או לטובת המבקש רשאי שלא למחול. ורש"י חדא נקט. וגם ברש"י משמע קצת מסוף דבריו שכיון לזה שסיים ויברח לבבל ושם יהיה ראש ולא נדחיין. דלכאורה מ"ש ושם יהיה לראש הוא מיותר ולהנ"ל א"ש דהשתא ע"י הבריחה לא יגיע רעה לא לר"ח ולא לרב דלרב לא יתאחר נשיאותו. דשם יהיה לראש. ולר"ח דלא נדחיין:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **א"צ כו'** ומ"מ מדת ענוה למחול יש"ש וז"ל בסי' ס"ג ומ"מ נראה דמדת ענוה וחסידות שיכול לכוף יצרו ולמחלו במחילה גמורה אף שהדבר קשה עכ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **אם מת כו'** די"ל עליך כונתי. וסיים שם וז"ל די"ל דלאו אדעתאי ועוד דלמא נתכוין לאמו שזנתה. ואם יתבע עלבון אמו. יאמר שנתכוין לאביו וזיל הכי קמדחי ליה כו' עכ"ל אך הראשון עיקר וכן נראה מדברי מ"א דלטעם שני אפי' קראו ממזר ב"מ י"ל כן. אא"כ קראו ממזר ב"מ ודוקא בממזר ב"מ צריך לסבול עונש גם בשביל האב אבל הקורא לחבירו רשע בן רשע או גנב בן גנב א"צ לסבול עונש בשביל האב. דהא אם היה אמת שהבן רשע או גנב מותר לקרותו רשע בן רשע. או גנב בן גנב. וכדיליף הש"ס בסנהדרין פ' ד"מ. כן פסק בחו"מ סי' ת"כ וע"ש עוד יתר דינים בזה:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **על קברו כו'** ישלח שלוחו כו' וכ' סמ"ע סימן ת"כ וז"ל ושלוחו יקח שנים מהעיר שנקבר שם וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המחרף עכ"ל אבל הישׁ"ש כתב שם וז"ל ואם רחוק יותר מג' פרסאות די לו בזה ששולח שליח על אותו קבר ושם יקבץ השליח מנין ויאמר כו' עכ"ל משמע דבעי עשרה. וכתב עוד הישׁ"ש דאסור לבן למחול על כבוד אבותיו ואין כח לבן למחול כבוד אבותיו:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **משום קרי כו'** ודוקא שלא היה סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה אע"ג דצריך לפרוש סמוך לוסתה ואסור לשמש וכמ"ש בי"ד סימן קפ"ד. מ"מ משכחת לה בהני גווני שכ' הש"ך בי"ד סימן קפ"ז ס"ק ט"ז. משום תשובה ופי' משום תשובה כ' בד"מ בשם מהרי"ל כגר המתגייר ור"ל דבעי טבילה. ולטעם זה אין הטעם להצטער ואפי' טובל במים חמין יש בו טעם משום תשובה:

ואפי' מי שטבל בער"ה כו'. ר"ל לטעם משום תשובה. ולפ"ז יש לטבול ג"פ היינו לטעם תשובה. אולם לפי מ"ש לעיל בשם ד"מ בשם מהרי"ל משום דהוי כגר לא ידעתי למה צריך ג"פ דהא בגר סגי בפעם א'. וע"כ ס"ל שיצטער ואין מהרי"ל ת"י לעיין בו:

ויש לטבול קודם מנחה. ז"ל הב"ח כיון שצריך להתודות בתפלת המנחה כמ"ש סימן תר"ז שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ולא יוכל להתודות ביום הכפורים עצמו א"כ וידוי זה היא במקום הוידוי שי"ל להתודות ביוה"כ. לכן בעינן שהתפל' עם הוידוי תהיה בטהרה ובנקיו' כמו ביה"כ עצמו עכ"ל הב"ח ע' מ"ש ס"ס תר"ז ס"ק ט' בשם האר"י ז"ל שטבל לאחר שנלקה מלקות וע' בשל"ה שכתב שיש לטבול י"ד פעמים וכ' שיש טובלים ל"ט פעמים דשמא ראה מים חלוקים כו' וכתב בס' א"ר אע"ג שכתב מ"א לעיל סימן פ"ח דזהו דוקא לענין תרומה אבל עזרא לא גזר כה"ג לענין תפלה מ"מ עיה"כ חמיר טפי עכת"ד. וכ' של"ה דיש ליטול ציפורניו קודם כמו בטבילת אשה לבעלה ע"ש ולטעם ד"מ בשם מהרי"ל דהוי כטבילת גר כנ"ל ובגר ג"כ כתב רמ"א בי"ד סי' רס"ח סעיף ב' דיש ליטול צפורניו. וכתב שם עוד דיש לגלח שערותיו. וכתב שם הש"ך דמשמע אפי' ליכא חציצ' בשערו מ"מ יגלח וע"ש:

סעיף ט

(ס"ק ט) נמי מהני אם הוא מצטער בטבילה מהרי"ו. מל' זה משמע דוקא מצטער. דלא כמשמעות דברי רמ"א דסתם דמשמע דאפי' אינו מצטער שרי:

ואם נכנס חציו כו' יצא. הוא איבעי' דר"פ בגיטין דף ט"ז ע"א ולא אפשט' וכתב הרב"י סי' פ"ח כיון דמידי דרבנן הוא אזלינן לקולא:

וכ' הרר"י כו' בלא הפסקה כו' כנ"ל לפרש דבריו דלא כב"י שם וז"ל הרר"י רחיצת ט' קבין צריך להטילן עליו בכלי שיוכל להריקן ממנו בלי שום הפסקה כו'. וכתב עליו הרב"י בסי' פ"ח וז"ל ומפשט דבריו נראה לכאורה דבעינן שכל הט' קבין מכלי א'. ואינו כן דהא תנן בפ"ג דמקואות כו' משלשה מצטרפים מד' אין מצטרפים. בד"א בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון כו' עכ"ל הרב"י וע"כ הבין הרב"י דמ"ש הרר"י צריך להטילן עליו בכלי. ר"ל בכלי א' ומ"ש אח"ז שיוכל להריקם כו' הוא נתינת טעם דמה"ט בעי' כלי א' שאז יוכל להריקן בלי הפסקה משא"כ בשני כלים ולכן הקשה עליו. אבל מ"א מפרש דגם הרר"י מתיר אפי' מג' כלים והרר"י לא דיבר כלל ממנין הכלים כ"א מתמונתו ותיב' בכלי שכתב הרר"י נמשך למטה למה שכ' אח"ז בכלי שיוכל להריק' כו' לאפוקי כלי כבד או בולע:

מ' סאה כו' ב"י שם (סי' פ"ח) ובסי' קנ"ט בשם הראב"ד כצ"ל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **ולטבול כו'** עי"ט נמי שרי. כיון דרגל מבטל גזרת שבעה. ויה"כ דינו כרגל לענין זה ולכן מותר לרחוץ בערב הרגל סמוך לחשכה כמ"ש בי"ד סי' שצ"ט סעיף ה':

וא"כ מאי רבותי' דערב יה"כ כיון דבעיה"כ א"א לצמצם. דהא ביה"כ רחיצה אסורה. ויהיה צריך לצמצם שיהיה סוף יום עיה"כ קודם הכנסת הלילה:

ואע"פ שנהגו שלא לרחוץ כל ל' כו' ר"ל לדידן איצטריך לאשמועינן היתר' דבערב יה"כ. דדוקא לדעת המחבר דס"ל דרחיצה אינה אסורה אלא תוך שבעה ולכן אם חל א' משבעה ימי אבילות בשאר ערב יו"ט מותר לרחוץ סמוך לחשכה כיון דהרגל מבטל גזרת שבעה ולכן סמוך לחשכה הותר לו כאלו כבר נכנס הרגל ונתבטל גזירת שבעה אבל למנהגינו דאוסרים רחיצה כל שלשים. כשחל א' מז ימי אבילות בערב הרגל מאי מהני שהרגל יבטל גזירת שבעה. מ"מ יהיה אסור ברחיצה כל שלשים. וא"כ לפי המנהג כשחל א' מז' ימי אבילות בערב הרגל אסור ברחיצה אפי' סמוך לחשכה ומ"ש רמ"א בי"ד דנוהגים להתיר סמוך לחשכה בשאר ערב הרגל כ' מ"א לעיל ס"ס תקמ"ח היינו לנוהגים היתר רחיצה תוך ל' אבל להנוהגים איסור באמת גם בערב הרגל סמוך לחשכה אסור לרמ"א (אלא שמ"מ המ"א ס"ס תקמ"ח הסכים לדינא עם האחרונים להקל גם בשאר ערב הרגל סמוך לחשכה):

טבילת מצוה ר"ל בעיה"כ. ולפ"ז אין ראיה להתיר בעיה"כ בעוד היום גדול כמ"ש הב"ח. כיון דקושיות הב"ח בלא"ה נתיישבה:

דהא י"א עד הלילה. ר"ל בשאר עי"ט כמ"ש סי' תקמ"ח כיון דאפשר לרחוץ בלילה בי"ט. ולמה נקל בעיה"כ יותר מה שאין בו צורך:

כ"ש לדידן. ר"ל י"א בסי' תקמ"ח. עד הלילה אפי' לנוהגים היתר רחיצה תוך שלשים כ"ש לדידן דנוהגים איסור רחיצה תוך שלשים:

ולא עדיף מפורי' די"א בסי' תרצ"ו ומסברא בעיה"כ כ"ע מודים:

יש פלוגתא בגמרא. במס' מ"ק דף י"ט ע"א במשנה ס"ל לחכמים ר"ה ויה"כ דינם כשבת דעולה ואינו מפסיק. אלא דלא קי"ל בזה כחכמים. ועסי' קל"א סעיף ד' דהוצרך רמ"א לאשמועינן דאין נופלים ע"פ בעיה"כ ומשמע משם דהוי כשאר ערב י"ט ולא שהוא עצמו י"ט. וכ"ה לעיל סי' תר"ד אפי' מנחה שלפניו כ' בספר א"ר סי' תר"ד שנופלין על פניהם וע' סי' קל"א ס"א דא"א למנצח:

ודע שכתב ש"ך ר"ס שפ"א דמה שנהגו איסור רחיצה כל שלשים היינו דוקא בחמין. אבל בצונן לכ"ע אינו אסור רק תוך שבעה. ולפ"ז מה שהחמיר רמ"א בטבילה בערב הרגל ובעיה"כ לדידן מצד חומרת מנהג איסור רחיצה כל שלשים. צ"ל במקום שטובלים בחמין וכ"כ בס' א"ר:

סימן תרז

סעיף א

(**ס"ק א**) **קודם כו'** שמא יארע כו' זו היא גירסת הרי"ף:

וכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות תשובה וז"ל ומצות ווידוי יה"כ כו' קודם שיאכל שמא יחנק בסעודתו קודם שהתוודה עכ"ל. וכ' הלח"מ שמפרש כן דברי הש"ס שמא יארע כו' ועיין ב"ח. אבל גירסתינו ביומא ד' פ"ז ע"ב שמא תטרוף דעתו בסעודה. ופירש"י מחמת שכרות וכ"כ הר"ן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואם כו'** משמע דאיירי אפילו בקול רם. דהא כ' אח"ז ואם מתוודה בלחש כו' משמע דעד השתא מיירי בקול רם. ואפ"ה הרשות בידו לפרט:

ונ"ל דדוקא כו' ר"ל דלא כנראה מדברי הרב"י דאפילו באינו מפורסם רשאי לפרט בקול רם. דהא סתם בש"ע ולא חילק בין מפורסם או לא. והיינו לפי שיטתו בספרו ב"י וצריך אני להציע הדברים בקוצר. דאיתא ביומא דף פ"ו ע"ב וצריך לפרט את החטא. שנאמ'

אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב דברי ר"י בן בבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. אלא מה שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב כדרבי ינאי כו' כסף וזהב שהרבית להם כו' גרם להם שיעשו אלהי זהב. כ"ה גרסתינו. אבל הרי"ף והרא"ש גרסו ר"ע אומר אינו צריך אלא מה אני מקיים ויעשו להם אלהי זהב כדר"י כו' וכ' הטור דהלכה דאין צריך לפרט כר"ע דהלכה כר"ע מחברו והרמב"ם פסק כריב"ב. וכ' הרב"י שטעמו דרב ע"כ כריב"ב ס"ל דאי' שם. אר"י רב רמי כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח. ל"ק הא בחטא מפורסם הא בחטא שאינו מפורסם. כיון שאינו מפורסם אשרי וגו' כסוי חטאה. רב נחמן אמר כאן בעבירות שבין אדם לחברו מכסה וגו' לא יצליח דע"י שיגלה רבים יחלו פני מי שחטא לו שימחול לו. וכאן בעבירות שבין אדם למקום ע"ז נאמר אשרי נשוי וגו' ורב ע"כ לא ס"ל כר"ע דהא חטא עגל מפורסם הוי ואפ"ה הוצרך ר"ע לשנויי קרא דויעשו להם אלהי זהב כדרבי ינאי כו' ע"כ צ"ל דס"ל דאפי' מפורסם אין לפרט אע"כ דרב כריב"ב ס"ל לכן פסק הרמב"ם כוותיה ומסקנת הרב"י וז"ל ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרא"ש הסכימו לפסוק כר"ע הכי נקטינן ומ"מ נראה שאם רצה לפרט החטא הרשות בידו. דר"ע לא אסר לפרט ולא בא אלא לומר שהוא יותר מאושר מי שאינו מפרט חטאיו. ואפשר דלא אמר ר"ע אלא דמפרט אותו בקול רם אבל בלחש שפיר דמי למפרט כדי שיתבייש יותר ואכתי כסוי חטאה כיון דאינו נשמע לבני אדם עכ"ל הרב"י ועפ"ז פסק פה בש"ע דא"צ לפרט כר"ע ומ"מ אם רצה לפרט בקול רם הרשות בידו ובלחש עדיף טפי שיפרוט כמסקנתו בספרו ב"י אלא שבזה צ"ל שחזר בו ממ"ש בספרו דבקול רם מאושר יותר כשאינו מפרט. אלא דמ"מ אם ירצה יפרט בקול רם אלא דאינו מאושר כ"כ ובש"ע סתם ואם רצה לפרט והיינו בקול רם כמ"ש מ"א הרשות בידו ולא סיים דאם אינו מפרט מאושר יותר משמע דס"ל דבאמת אם אינו מפרט איננו יותר מאושר ממי שהוא מפרט. וכן כתב הט"ז. ואפשר דבש"ע סמך על גירסת הרי"ף והרא"ש שהעתיקו לשון רע"א אינו צריך לפרט כנ"ל ומשמע דבין מפרט או אינו מפרט שוה ואין באחד מאושר יותר מההיפוך. וכ"כ בס' ח"מ וע"ז חלק מ"א אלא בחטא שאינו מפורסם לכ"ע אסור לאומרו בקול רם וכאשר יתבאר:

דוודאי אמוראי ל"פ אתנאי לכאורה יש להגיה דאמוראי ל"פ בפלוגתא דתנאי דלהרב"י רב ע"כ כריב"ב ס"ל ולא כר"ע. ורב נחמן דס"ל אפילו מפורסם אין לפרט אלא דוקא חטא שבין אדם לחבירו יפרוט. ע"כ כר"ע ס"ל דלריב"ב הא חטא עגל היה בין אדם למקום. ואפ"ה פרטו משה לדעת ריב"ש אע"כ כר"ע ס"ל. ומפרש לא פרט החטא בעגל כ"א לתת התנצלות לישראל כדרבי ינאי וכמ"ש הרב"י. וזה דוחק דרב ור"נ יהיו כתנאי:

אלא דריב"ב ס"ל דלפני המקום כו' ור"ע ס"ל אף לפני המקום כו' ובזה אין חילוק ר"ל דלא כהרב"י דסבירא ליה דפלוגתא דריב"ב עם ר"ע ופלוגתא דרב ור"נ בחדא גווני אלא דרב ור"נ אמרו למילתייהו לכ"ע. דרב ור"נ מיירי במתודה בקול רם. דשומעים הבריות. בזה ס"ל לחלק במפורסם מכסה פשעיו ל"י כדי שיתבייש ויתכפר לו. אבל באין מפורסם לא יפרט כי הוא גנאי. וכמ"ש חציף עלי מאן דמפרש חטאיה ור"נ מחלק בין עבירות שבין אדם לחברו או בינו למקום אבל ריב"ב ור"ע פליגי במתודה בלחש לפני המקום ואין אדם שומע דבזה אין חילוק בין מפורסם לאינו מפורסם דהכל גלוי וידוע לפניו ית'. וגם אין שייך בזה כדי שיתבייש דמה לי אם מפרט או לא בשניהם הבושה שוה לפניו ית' כיון דהכל גלוי לפניו וסבירא ליה לריב"ב דיש לפרט דכן מצינו למשה רבינו ור"ע ס"ל דממשה אין ראיה כדר' ינאי וא"כ אין ראיה דלפני המקום יפרט לכן א"צ לפרט כיון דלא שייך שיתבייש כנ"ל וכיון דפלוגתא דריב"ב ור"ע בלחש א"כ בלחש רשאי לפרט לא מבעיא למאן דפסק כריב"ב דחייב לפרט. אלא אפי' מאן דפסק כר"ע מ"מ רשאי לפרט אלא דר"ע ס"ל דאינו צריך וכמ"ש הרב ב"י לפי שיטתו. אבל בקול רם מזה לא דברו התנאים ויש לפסק כרב דבאינו מפורסם אסור לפרט וכן פסק הראב"ד פ"ב מהל' תשובה ולדעת הכ"מ גם דעת הרמב"ם כן אלא דהרי"ף והרא"ש פסקו כרב נחמן. (אלא דלשון מ"א מ"ש ור"ע ס"ל אף לפני המקום כו' תיבת אף אינו מדוקדק וק"ל):

ובב"ח דלא כב"י. ע"ש דגם הב"ח כתב כעין מ"ש המ"א. ולדינא ס"ל כמ"א:

וקשה מ"ש רש"י בחולין כו' דתנן התם השוחט בחוץ. ואמר ששוחט לשם דבר הבא בנדר ונדבה כגון לשם עולה. שחיטתו פסולה משום מראית העין דהרואה סובר דעכשיו הוא מקדישה. ונמצא שוחט קדשים בחוץ ויטעו שמותר לשחוט קדשים בחוץ. וגם כשרואים שאוכלין משחיטה זו יטעו דאם שחטו קדשים בחוץ מותר באכילה. ולכן שחיטתו פסולה אבל שחט לשם דבר שאילו בא בנדר ונדבה. כגון לשם חטאת כשרה. דל"ל דמקדישה עתה בתורת נדבה הא אין בא בנדבה ויודעים השומעים שאין בדבריו כלום. ואמר ר' יוחנן שאם היה מחויב חטאת ושחט ואמר לשם חטאת שחיטתו פסולה. דהרואים יאמרו ששחטו לשם חטאתו שמחויב בה. והקשה רש"י. דא"כ אפי' אינו מחויב חטאת תפסל מחשש הרואים שיאמרו שחייב חטאת. ותי' רש"י דזה אין לחוש דא"א דחטא וחייב חטאת קלא א"ל כו':

וחטא היינו שוגג. משמע דאפי' שוגג טוב לכסות שלא לפרסם דגם בשוגג איכא חוצפה וגנאי אי מפרסם אע"ג שאירע לו שוגג. דגם בלי דעת נפש לא טוב:

וי"ל דש"ה כו' חזינ' דאינו מתבייש ובזה מיושב קושייתו מהאי דסוטה. וגם מקר' דכסוי חטאה י"ל בזה. דהא חזינן דעבר על קרא דכסוי חטאה דהאמר לשם חטאתי א"כ לפי טעותו מפורס' ליה כדי שיתכפר:

שם בסוטה א"ל קצת מנ"ל להש"ס דהטעם שלא לבייש דלמא הטעם כדכתיב אשרי וגו' כסוי חטאה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בלחש כו'** דש"ץ כו' צריך להשמיע כו' והיינו כשמתודה כללי דרך א"ב כאשר הוא מסודר בתפלה. אבל לא חטא פרטי. אלא דוקא הוידוי שהכל אומרים בשוה כן הוא שם:

דצ"ל על הקל תחלה. וכמ"ש הטור בסימן תקפ"ב כדמצינו בדוד. תחלה אמר שגיאות מי יבין ואח"כ ביקש על הזדונות דכתיב גם מזדים חשוך עבדך. ואח"כ אל ימשלו בי אז איתם. פי' עבירות החזקו' ומביא משל לזה א"ר אבא כותים הללו יודעים לבקש על הפתחים תחלה אומרים תן לי מעט מים ונותנים לו תנו לי בצל א' נותנים לו. אומר בצל בלא פתא נסיב לבא. כך הצדיקים יודעים לרצות בוראם שנאמר שפתי צדיק ידעו רצון עכ"ל הטור. לא יהיה כסדר א"ב דהוידוי מסודר דרך א"ב והטעם מבואר בספרי מוסר ובגלוי ובסתר הוא באות ג'. וזדון ושגגה הוא באות זיין:

כדאית' בתמורה פ"ה האומר ה"ז תמורת עולה ושלמים ר"מ או' תפוס לשון ראשון. (וה"ה תמורת עולה לבד) רבי יוסי או' אם מתחלה נתכוין לו' שתיהן. הואיל וא"א לאדם להוציא שני דברים כא' דבריו קיימין. וה"ה תמורת עולה ושלמים. וקי"ל כר"י אלמא אזלינן בתר כונתו ולא חיישינן למה שאמר תחלה כיון דלא היה אפשר לו לדבר בלשון אחר כי א"א להוציא שני דברים כאחד. ה"ה הכא כיון דתחלה נתכוין לשניהם וא"א לו' בלשון אחר כי צ"ל כסדר א"ב לית לן בה:

סדר הוידוי כו' ז"ל פסקי מהרא"י סי' קי"ח עולה חטאת עולה ויורד אשם ודאי ותלוי. אלו רובן באים לכפר על השוגג וכן הוא מסודר בפ' ויקרא. ושוב אומר העונשין על המזיד. וזה סדרן מכת מרדות. מלקות ארבעי' מיתה בי"ש. כרת ועירי. ד' מיתות ב"ד. החומר חומר אחרון דניחא טפי לפרט חטא הקל מהחטאים החמורים. דאמרינן חציף עלי אינש דמפרט חטאי' עכ"ל. וע"ל בטור סי תקפ"ב הביא בשם המדרש הטעם לבקש תחלה על הקל:

יאמר כפרה כו' מנהגים ושל"ה בשם רמ"א. אמת במנהגי' אי' כן. אבל בשל"ה כתב כפרה לחטאים. כי לשון כפרה הוא קנוח ולא נשאר שום רושם חטא כ"ה בחטאים שהם שוגגים:

מחילה לעונות שהן חמורים שהן מזידים לכן יאמר ל' מחילה. דמ"מ נשאר רושם החטא וסליחה לפושעים שהם חמורים שהם מרדים. לכן יאמר לשון סליחה. לפי שאינו מחיל' גמורה כ"א אריכות אפים ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מעומד.** וישחה כמו במודים. של"ה. וכ' שם הטעם כיון דאמרינן כל שאינו כורע במודים שדרתו נעשה נחש אלמא דהכריע' ע"י דומה לנחש. ולכן בא העונש מדה כנגד מדה ונעשה שדרתו נחש. ולכן בשעת וידוי על חטאיו הבאים מכח נחש יכרע כנחש ויתקן דומיא שקלקל ע"ש:

כמ"ש ר"ס תקפ"ה. ר"ל שלא יסמוך כ"כ עד שאם ינטל הדבר שסומך עליו יפול וע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אבל כו'** עד אחר אשמנו. ר"ל עד אחר סיום הוידוי. המתחלת אשמנו ועד סופה של כל הוידוי:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בתפלת כו'** יאמר אלהי נצור כו' וכתב בספר א"ר מיהו קודם הוידוי דהיינו קודם אלהינו ואלהי אבותינו כו' יאמר תחלה פסוק יהיו לרצון אמרי פי וגו' ועיין לעיל סי' קכ"ב במ"א ס"ק א' כדעת רמב"ן. דתניא יומא דף פ"ז ע"ב. ת"ר מצות וידוי ערב יה"כ עם חשכה (פירש"י והר"ן לאחר אכילה משקיבל עליו יה"כ. וכתב הר"ן אחר כך בשם הרמב"ן הטעם שצריך להתודות קודם שיכנס ליה"כ בתשובה ותהיה עם חשיכה סמוך ליום עצמו כדי שלא יהיה שעות לחטוא בין הוידוי והיום עכ"ל) וחכ"א צריך שיתודה קודם שיאכל וישתה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה (וכמ"ש ריש הסי') ואע"פ שהתודה קודם שאכל ושתה צריך שיתודה אחר שיאכל וישתה ואף על פי שהתודה ערבית מתודה שחרית כו' ופירש"י מ"ש אע"פ שהתודה קודם שאכל ושתה צריך שיתודה אחר שיאכל והיינו בתפלת ערבית. והרמב"ן הרבה להקשות ע"ז. לכן פירש דודאי חכמים מודים לר"מ דעיקר הוידוי עם חשיכה מטעם הנ"ל. אלא מחשש שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ולא יוכל להתודות אחר סעודה. החמירו עליו להתודות קודם סעודה. מ"מ עיקר זמן וידוי שהיא עם חשכה לא תיעקר שמא יארע דבר חטא בסעודה. ולכן צריך שוב להתודות אחר סעודה עם חשכה. אבל וידוי של ערבית לא

הוצרך הברייתא להזכיר. דפשיט' דצריך להתודות ביה"כ עצמו אלא דבא לאשמועי' אף על פי שהתודה ביה"כ ערבית מ"מ צריך שוב להתודות שחרית. ואע"פ שהתודה כו עכת"ד הר"ן. אלא שהרב"י ר"ס זה כתב דאין המנהג כדברי רמב"ן. וכתב על זה של"ה דמכל מקום טוב וישר לנהוג כדברי הרמב"ן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **שמתוך כך כו'** כלומר דבאמת אין מלקות מועיל כו' (ב"י) אמת שכ"כ הרב"י בשם כלבו. אבל סיים ע"ד וז"ל ותמהני למה לא כ' שהמלקות מכפרת עון. ואע"פ שאין לנו דיינים סמוכים כו' מ"מ כפרה מקצת הוי עכ"ל אלא שרמ"א בד"מ כתב שמלקות שלנו איננה מכפרת כלל. ומה"ט לוקין אפי' ברצועה כל דהו ע"ש. ועיין בתשוב רל"ח כו' דלדעת הרמב"ם אף על פי דסמיכה צ"ל ע"י איש הסמוך איש מפי איש עד מרע"ה. אשר עתה בעו"ה איננו מ"מ אם יסכימו כל חכמי א"י ויסמכו איש א' מהני גם בזה"ז לכל דבר לענין לדון דיני קנסות ומלקות. ובימי מהרל"ח רצו לעשות מעשה כדברי הרמב"ם הנ"ל ונפל בזה מחלוקת גדולה בין חכמי ישראל אז. הובא בקצור בסמ"ע ח"מ סי' א':

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **של עגל וא"צ בו רצועות ש"ח כו'** דמן הדין בעינן של עגל ובו רצועות של חמור. ע"ש הכתוב ידע שור (דהיינו עגל) קנהו וחמור אבוס בעליו:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **פניו כו'** נ"ל דה"ה איפכא דמ"א ס"ל הטעם כמ"ש בט"ז בשם הלבוש דלא בא למעט אלא שלא יהיה אחוריו למזרח או למערב מפני כבוד השכינה. ולכן ה"ה פניו לדרום ואחוריו לצפון שרי. וכמ"ש סי' ג' דמה"ט לא יתן מטתו אלא בין צפון לדרום ע"ש. אבל ט"ז דחה טעם זה ומסיק הטעם דרוב החטאים באים מחמת חימוד ממון. וכתיב מצפון זהב יאתה. לכן מכניע עצמו לאותו צד להודיע שזה גרם לו החטא. אולם אם הטעם מפני כבוד השכינה יש חלוקי דעות בסי' ג' הובא במ"א שם ע"ש:

ועיין בגמרא דיומא דף פ"ו ע"א ענין ד' חלוקי כפרה שהיה ר"י דורש (וגם הרב' ענייני תשובת שם):

ובתוספות שבועות דף י"ג ע"א ד"ה בעומד במרדו כו' ובד"ה דעבר סמוך כו'

סימן תרח

סעיף א

כ' מ"א תו' עינוי דאורייתא זהו לכ"ע. ותוס' איסור מלאכ' לרוב הפוסקים גם הוא דאורי' מלבד הרמב"ם דס"ל דבמלאכה אין תוס' מן התורה. וע' בטור וב"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מפור' כו'** אע"פ שהוא ספק כגון ב"ה מוחי' וכ' שם ביש"ש הטעם וז"ל מאחר דספק' דאורייתא לחומרא הוי כודאי עכ"ל. ולפ"ז נלע"ד דהיינו דוקא לדעת הפוסקים דספק תורה מן התורה לחומרא. אבל לדעת הפוסקים דמן התורה אזלינן לקולא אלא מדרבנן אזלינן לחומרא והוא מחלוקת ישנה וע' בפר"ח י"ד סימן ק"י האריך בזה. וכיון דאינו אלא מדרבנן א"צ למחות. וע' בתשו' מעיל צדקה סי' י"ט דבדבר שאחזו להם מנהג גרוע בפרהסיא מיקרי גלוי לנו שלא יקבלו וא"צ למחות אא"כ הוא מפורש בתורה. וספקו כמ"ש ביש"ש הנ"ל ודייק כן מלשון רש"י בביצה ר"פ המביא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואם כו'** אבל החוטא במזיד כו'. וכ"כ בשטה מקובצת על ביצה ר"פ המביא בשם הריטב"א וז"ל דדוקא במידי דקים לן דעבדי בשוגג כו' אבל במילתא דקים לן דידעי אסור' ועבדי' במזיד ליתא להאי טעמא:

ואי לא מחינן בהו מתפסי' עלייהו. דהא ישראל ערבים זה לזה עכ"ל:

סמ"ק סימן קי"ב פסק כמ"ד עד נזיפה. ר"ל דלא כרמ"א שכתב בסוף ההגה עד שיכנו או יקללנו והא דבערובין דף ט"ז ע"ב פליגי עד היכן מצות תוכחה. רב אמר עד הכאה. ושמואל אמר עד קללה. ור' יוחנן אמר עד נזיפה. ופסק סמ"ק כר' יוחנן. ורמ"א שכתב עד הכאה או קללה. הקשה פר"ח כיון דפסק דסגי בקללה כשמואל כ"ש דסגי בהכאה ולמה הוצרך לכתוב עד שיכנו ותי' דפשיטא ליה לרמ"א שלא לפסוק כר"י מטעם שכתב פר"ח ע"ש אלא בהא מספקא ליה לרמ"א אי קי"ל כרב או כשמואל. לכן העתיק רמ"א דברי רב ושמואל הכאה כרב וקללה כשמואל ע"ש. ולענ"ד א"ל דהפר"ח כתב דהמחוור לפסוק כשמואל דהיא מלתא וסברא מציע' בין רב לר' יוחנן. וכן י"ל לענ"ד דפסק רמ"א ולכן סגי בקללה. והא שכ' תחלה עד שיכנו. היינו משום דפריך הש"ס למ"ד עד נזיפה. הא מצינו ביהונתן שהוכיח לשאול על עסקי דוד עד הכאה דכתיב ויטל שאול את החנית להכותו. ומשני אגב חביבותי' דהוי ליהונתן עם דוד מסר נפשיה עד הכאה וכן צ"ל למ"ד עד קללה הא דמסר יונתן נפשיה עד הכאה הוא משום חביבותי' דדוד וכן כ' התוס' שם לחד תירוצא. ולכן כ' רמ"א עד שיכנו. דהיינו מי שירצה להחמיר על עצמו רשאי

עד הכאה דלא גרע חביבותי' דהקב"ה שמוכיח לכבודו מחביבותי' דהדיוט שכן מצינו ביונתן כנ"ל. אבל יותר לא מצינו מי שיחמיר. וסיים רמ"א או יקללנו. ר"ל דעד קללה עכ"פ חייב מצד הדין. אולם הרמב"ם פ"ו מה"ל דעות פסק כרב עד הכאה ועיין בשל"ה ריש הספר הביא מחלוקת הפוסקים בזה והכרעתו:

אבל אם היה איש אחר כו' אין להוכיחו כו' וכה"ג כ' רמ"א בח"מ ר"ס י"ב וע"ש באחרונים. וכ"כ בי"ד ס"ס של"ד בשם מהרי"ו וז"ל אע"פ שחייב למחות בעוברי עבירה וכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס באותו עון מ"מ אין אדם חייב להוציא ממונו עי"ז. ולכן נהגו להקל מלמחות בעוברי עבירה שיש לחוש שיהיו עומדים על גופינו ומאודינו עכ"ל וע"ש בט"ז מ"ש בשם הדרישה לענין הנידוי בזמן הזה. אבל במקו' שאין חשש סכנה אדרבא יש להחמיר יותר בדורותינו בעו"ה. וכמ"ש בשטה מ' על ביצה ר"פ המביא. וז"ל העיד הריטב"א ז"ל בשם רב גדול מאשכנזים שהעיד בשם רבותיו הצרפתים ומכללם ר"י ומהר"מ מרוטן בור"ג שלא נאמרו דברי' הללו [לחלק בין איסור תורה לדרבנן] אלא לדורותם. אבל בדור הזה שמקילים בכמה דברים. ראוי לעשות סייג לתורה ואפילו בדרבנן מחינין וקנסי' להו עד דלא לעברו לא בשוגג ולא במזיד. ושכן הוא במדרש ירושלמי והדבר נראה נכון עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שלא קיבל כו'** קודם פ"ה כו' ומיהו אם קיבל עליו בפי' כו'. בסימן תקנ"ג הביא הטור דעת הרי"ף בשם גאון. דקבלה בלב לא מהני. וכן דעת רוב הפוסקים. חוץ מהראב"ד דס"ל דמהני. אבל קבל עליו בפי' כתב הרי"ף אפי' בשאר תענית צבור מהני הקבלה מבע"י. והרמב"ן חלק עליו דבשאר תענית צבור אפילו קבלו בפי' מבע"י לא הוי קבלה. דדוקא ביוה"כ שצריך להוסיף כמ"ש ר"ס זה. לכן מהני קבלתו דהוי בכלל תוספת. משא"כ שאר ת"צ ואפילו תשעה באב ניהו דבין השמשות אסור אבל אין לו תוספות (כמ"ש סימן תקנ"ג ס"ק ג) לא מהני הקבלה קודם ב"ה. ולפ"ז גם בערב יוה"כ לא מהני הקבלה אלא מפלג המנחה ואילך. דהא כתב רמ"א סי' רס"א סעיף ב' דאין יכול לעשות תוס' שבת (וה"ה תוס' יוה"כ) כ"א מפלג המנחה ואילך (מיהו לפי מ"ש מ"א סי' רס"ב ס"ק יו"ד די"א דחשבי' מתחלת השקיעה והוי כמו שני שעות קודם הלילה א"כ ה"ה הכא מהני הקבלה תוך שני שעות קודם לילה) וכתב הרב"י דנקטי' כהרי"ף ורוב פוסקים דקבלה בלב לא מהני. דלא כהראב"ד וכמ"ש פה גם בש"ע. ולמ"א נראה להחמיר כהראב"ד. דמהני קבלה בלב. אבל קודם פלג המנחה כיון דלרמב"ן אפ"י קבלה בפי' לא מהני. ניהו דלא קי"ל כוותי'. מ"מ בקבלה בלב כיון דבלא"ה הראב"ד יחיד יש לסמוך

על הרמב"ן. אבל אם קיבל עליו בפי' דמהני להרי"ף אפילו בשאר תענית צבור דל"ל תוספות. ה"ה דמהני בערב יוה"כ קודם פלג המנחה אף ע"ג דעדין לא הגיע זמן תוספות נקטי' כהרי"ף דלא כהרמב"ן. ואע"ג דכתב מ"א לעיל סי' תקנ"ג ס"ק ב' בשם הב"ח דאפי' בט"ב דאין לו תוספות מ"מ מהני קבלה בלב ולכן סיים מ"א שם דטוב להתנות בשעת סעוד' מפסקת ע"ש לפ"ז תהני הקבלה גם קודם פלג המנח' אע"ג דעדין לא הגיע זמן התוספת. צ"ל דלעיל סי' תקנ"ג לא כתב כן אלא מצד חומרא לכתחלה טוב להתנות כו'. וכן סיים גס מ"א פה בשם רש"ל ומהרי"ל וב"ח:

עסי' תקס"ב סעיף י"א. כונתו לדחות דברי הרב"י בסי' תקנ"ג שחיזק סברת רמב"ן דבת"צ שאין לו תוס' וממילא ה"ה בעיוה"כ קודם פלג המנחה לא מהני קבלה אפי' בפי' וז"ל הרב"י אבל כל תענית שאין לו תוס' כשמקבל עליו להתענו' בסוף יום זה. כיון שאכל ושתה בתחלת היום לא מיקרי תענית (בשלמא בעיוה"כ שיש לו תוס' הוי מזמן הקבלה בכלל תוספות) ואפילו תענית שעות לא הוי כדעת הרא"ש שכתב רבינו בסי' תקס"ב עכ"ל הרב"י. ולזה כתב מ"א. עסי' תקס"ב סעיף י"א דקי"ל אע"ג דכה"ג אם אכל תחלת היום וקיבל עליו להתענו' סוף היום ניהו דלא מיקרי תענית להתפלל עננו. מ"מ צריך לקיים נדרו. דנדר מיקרי. וא"כ ה"ה הכא הוי קבלה ונדר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דברי' כו'** וז"א אסור כו' אבל דברים המרבים כו' וכן כתב בט"ז:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **חלב חמה.** רמב"ם פ"א מהל' עבודת יוה"כ. ובגמ' יומא דף י"ח חשיב דברים המרבים זרע אתרוג ביצים בשר שמן יין ישן ויש אומרי' אף יין לבן. והשום. וחלב. וגבינה. והרמב"ם בפי' המשנה ביומא כתב מאכלים המרבים הזרע ומוסיפים בקשיות האבר כדגים וחלב והביצי' המתובלין בתבלין כו' אבל בחבורו פרק א' מה"ל עבודת יוה"כ העתיק ביצים סתמא ולא התנה שיהיו מתובלין בתבלין:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **נוהגים כו'** עד לילי הצום. וכתב הר"ן לאו דוקא שהרי אוכל הוא בערב אלא עד סעודה של לילי צום קאמר [וע"ש ברש"י] וכ"מ ממעשה חייט הובא בטור סי' תר"ד גם הט"ז הביאו שם שקנה דג ביוקר בערב יוה"כ לכבוד היום. משמע שהיו אוכלים דגים ולא בשר. וביותר לדעת הרמב"ם הנ"ל הלא דגים מרבים זרע. אע"כ דבשחרית ל"ל בה. וטעמא נ"ל. ר"ל למה לא יאכלו גם בשחר שאר מאכלים ולא חלב ודגים וכדומה

דודאי דברי' אחרים שאין מרבים זרע עדיף אלא בחרו בדגי' וכדומה שהם דברי' קלים להתעכל. ומ"מ בסעודה המפסקת מונעי' אותן דברים ואוכלים בשר עוף שגם הוא קל:

סימן תרט

סעיף א

(**ס"ק א**) **שאין להטמין**. שמכין מיו"כ לחול. אע"ג דמטמין בערב יוה"כ והוי מכין מחול לחול. מ"מ מה ששוהה ביום הכפורים עצמו לצורך חול. הוי מכין לחול. אע"ג דהוי הכנה דממילא. ומה"ט מותר ליתן מוגמר וגפרית תחת הכלים מערב שבת והכלים מתגמרי' כל השבת כמ"ש סי' רנ"ב סעיף ה' אע"ג שהוא לצורך חול. וכן בסי' רנ"ד סעיף ה' בהגה אחרונה מתיר ליתן פת בתנור בע"ש ולהניח' בתנור כל השבת שתאפה לצורך מוצאי שבת. כתב מ"א סי' רנ"ד ס"ק ב' דבאמת חומרת ההטמנה חידוש הוא. ועיין בב"ח פה מ"ש ליתן טעם והלבוש כתב דעיקר הטעם דנראה כרעבתנות' שמכין לו לעצמו שימצא אכילתו מוכנת במוצאי התענית. וא"כ לק"מ מאפי' ומוגמר וכ"כ בס' א"ר:

סימן תרי

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מאחר כו'** משמע די"מ על השלחן ולא בחדר. דהא כתב ומדליקי' נרות על שלחנם ואף יש מדליקים בחדרים משמע דיש מוסיפים להדליק גם בחדרים ויש שאין מדליקין בחדרים אבל על שלחנם הכל מדליקין:

והיינו דלא כמ"ש רמ"א בש"ע וקשיא כמ"ש מ"א סס"ק זה דא"כ כשיראנה בבית יתאוה לה כו':

וכ"מ שם סוף יומא שכתב ר"ל מרדכי כ' סוף יומא:

וא"ל דהיינו כו' קאי על מ"ש שם דאין לברך על הדלקת נר ביוה"כ (דלא כמ"ש פה בש"ע סעיף ב') דדוקא בשבת שהדלקת נר בשבת חובה יש לברך. אבל ביוה"כ דהדלקת נר תליא במנהגא. א"כ אפילו במקום שנוהגים להדליק אין לברך עליו דאין לברך על דבר שאינו אלא משום מנהג וע"ז כ' וא"ל דוקא בחדר כו' תליא במנהג אבל בבית חובה להדליק וא"כ שפיר יש לברך על נר שמדליק בבית. ודחה זה דע"כ גם בבית תליא במנהג. דהא תנן מדליקין בבתי כנסיו' כו':

וקשה דא"כ כו' ר"ל על מ"ש מרדכי ריש יומא דיש מדליקים על השלחן ולא בחדר יש להקשות לפי האמת דא"כ כשיראנה יתאוה כו' ועל מ"ש מרדכי סוף יומא קשה למה

הוצרך לדחות דע"כ גם בבית תליא במנהג מדתנן מדליקים בבתי כנסיות כו' ת"ל איך א"ל דבבית חייב להדליק בכ"מ ובחדר תליא במנהג. א"כ במקום שנהגו שלא להדליק בחדר ובבית חובה להדליק א"כ כשיראנה יתאוה כו':

כ"ז ליישב המנהג. ר"ל שמ"א ראה בימיו שנוהגים דלא כרמ"א אלא מדליקים בבית ולא בחדר. לכן למד מ"א עליהם זכות דסומכים על דברי מרדכי הנ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **איש כו'** נגמרת ביה"כ ר"ל מרע"ה ירד ביה"כ עם לוחות שניות כ"כ בס' א"ר:

ואשה לאו ב"ת. אע"ג דמברכת ברכת התורה כמ"ש ס"ס מ"ז. והיינו משום דעכ"פ חייבת ללמוד דינים שלהם. כמ"ש בי"ד. ובזה יישב מ"א בסי' קפ"ז מה שנשים אומרים בבהמ"ז תורה ע"ש צ"ל דמ"מ עיקר תורה ניתן דוקא לאנשים:

כנגד אבריו של אדם. ר"ל שאיש יש לו רמ"ח אברים ונוסף עליהם רוח ונשמה ה"ל ר"נ כמנין נר. כ"כ בס' א"ר. ואשה י"ל אברים יתירים כדאי' במסכת בכורות פ"ז דף מ"ה ע"א מחלוקת תנאים דלחד יש לה רנ"ב אברים. ולחד י"ל רנ"א וע' ברמב"ם פ"ב מה"ל טומאת מת ובכ"מ שם:

או כנגד מ"ע. שהן רמ"ח ושני לאוין הניתקין לעשה והוי ר"ן כ"כ בס' א"ר אע"ג דהוי טובא לאו הנית' לעשה. י"ל דר"ל דמשכחת בהו מלקות אע"ג דהוה ניתק לעשה. והיינו קיימו ולא קיימו. ובטלו ולא בטלו. ע' מס' מכות דף י"ז והם דומי' יותר לעשה וליכא אלא תרי ע"ש:

ואכה לא נתחייב'. ר"ל במ"ע שהז"ג וא"כ חסר ממנין ר"ן:

אלא הנשוי. ועל מ"ש בש"ע גם נר נשמה לאביו ואמו. כ בס' א"ר דמלשון זה משמע דסגי בנר א' לאביו ואמו. אך מפקפק קצת ע"ז ממ ש בס' אמרכל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואם כבו כו'** עמ"ש סי' רע"ו סעיף ג'. דמותר לומר לגוי ליטול נר דלוק ולילך עמו כיון דליכא רק איסור טלטול מוקצה וגם הגוי צריך לו דהא הולך עמו. אבל אסור לומר לו להדליק נר אפילו הולך הגוי עמו. וא"כ לענין טלטול שעוה הנוטף. במקום שיש מנהג שגם אותו גוי יש לו חלק בשעוה הנוטף היה אפשר להתיר לומר לגוי לקבל שעוה הנוטף כיון שהגוי עושה גם לטובת עצמו. כדלעיל אם הולך גוי עמו. אך כתב שם מ"א בשם רדב"ז דאין להתיר אלא לבני תורה דלמא אתי למסרך. ובס' א"ר כ' וז"ל בלבושים ישנים כתב ועיין סי' רע"ו סעיף ב' וסי' ש"ז סעיף ה'. ופי' מי"ט דר"ל דלדעה א' שם יש ללמוד טעם על שנהגו להקל לומר לגוי לתקן הנרות ע"כ דס"ל דמותר אמירה

לגוי אפילו במלאכה גמורה במקום מצוה וסיים בס' א"ר ואני כתבתי שם דכל האחרוני' הסכימו לאסור עכ"ל. גם מ"א שם כ' דאין מוחי' ביד המתירים דמוטב שיהיו שוגגים גם כתב שם מ"א דוקא מצוה שגופו נהנה ממנו כגון נר לאכול ע"ש ומ"ש עליו בס' א"ר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דוגמת כו'** דעיר גברי' כתיב. ר"ל דאי' בילקוט משלי ך"א ע"פ עיר גברי' עלה חכם וז"ל ר' יהושע בשם רבי אחא גברים כתיב (ר"ל דגברים כתיב חסר וי"ו בין ב' לרי"ש) שכלם זכרים ואין בהם נקבות. עלה חכם זה משה. שנא' ומשה עלה אל אלקים וגו' עכ"ד:

כמ"ש מט"מ גבי טבילה. ר"ל דס"ל טעם הטבילה בערב יוה"כ ע"פ המדרש שביוה"כ גם השטן מעיד על ישראל לטובה ואומר יש לך עם שהם נקיים כמלאכי השרת ולכן טובלים שיהיו נקיים מטומאת קרי וטעם זה כ' גם הלבוש. ומה"ט כתב מט"מ דאין לנשים לטבול דא"א להיות כמלאכים אך מ"א כ' לעיל סי' תר"ו דהמנהג דאפילו נשים ובתולות טובלות ג"כ שהטעם טבילה גם משום תשובה:

אי' בילקוט כו' פתילות עבות כו' דדבורה נקראת אשת לפידות שהיתה עושה פתילות עבות להרבות אורן ובעלה היה מוליך הפתילות לבית המקדש ובזכות זה זכתה לנבואה ע"ש:

סימן תריא

סעיף א

כתב מ"א ומ"מ כולהו דאורייתא. קאי על מ"ש בש"ע ואין חיוב כרת כ"א על מלאכה ואכילה ושתיה. ע"ז כ' מ"א דעל שאר עינוים ניהו דאין בהם כרת מ"מ אסורים מן התורה וכן דעת הרמב"ם ורש"י ור"ן לאפוקי מדעת הרא"ש וטור דס"ל דאינך עינויים הם מדרבנן וקראי דמייתי הש"ס לאסור שאר עינוים הם אסמכתא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לקנב כו'** המעופשים. כתב ה"ה פ"א מה"ל שביתת עשור דין ג' והקשו דהיינו כו' כצ"ל:

אין בזה בשבת אלא משום שבות כיון שהירק אינו מחובר לקרקע:

ומ"ש רש"י ויקצץ כו' גם זה מדברי ה"ה שם:

אלא מ"ש תיבת רש"י הוא ט"ס. אלא הרמב"ם כתב כן וז"ל ומהו הקינוב שיסיר העלין המעופשים ויקצץ השאר ויתקן אותו לאכילה:

אבל רש"י כתב וז"ל לנתק העלין מן הקלחים כדי להשהותן שיהיו מוכנים לחתכן ולפרמן עכ"ל. והם הי"מ שהביא מ"א אח"ז. וכתב ה"ה שם דהרמב"ם ורש"י שוין בפירוש הקינוב. ר"ל דשניהם מפרשים דקינוב ר"ל ניתוק עלין. דלהרמב"ם הכונה של הניתוק להסיר המעופשים ולרש"י כוונות הניתוק להשוותן ולהכינם אבל לשון ויקצץ השאר הוא לשון הרמב"ם כנ"ל:

עסי' שי"ט. וגם ע"ש במ"א סעיף קטן ה'. מצפה לאכילה כן פירש"י כצ"ל:

וז"ל מותר כו' דשבות הוא כו' והכא משום עגמת נפש שמתקן ואינו אוכל הרי קרוב לעינוי שרי. ודוקא מן המנחה ולמעלה שהוא שואף ומצפה לעת אכילה ואיכא עגמת נפש טפי עכ"ל משמע דקודם מנחה לא הותר דאז ליכא עגמת נפש כ"כ. וכן פירש"י להדיא ד"ה כיון דחזי:

והר"ן כתב שהתירו כדי כו' כצ"ל. עמ"ש ס"ס תר"ב. וא"ל דמיירי בירק חי כו'. ר"ל דבס"ס תרי"ב כתב רמ"א דמותר ליגע באוכלים ולא גזרינן דלמא אתי למיכל ובזה א"ש הא דהוצרך הר"ן לומר הטעם קודם מנחה אסור דנראה כמתקן לצורך היום. ת"ל דלמא אתי למיכל מיניה אלא דס"ל כמ"ש רמ"א ס"ס תרי"ב דלא גזרינן והי"מ שכתבו הטעם משום דלמא אתי למיכל עמ"ש מ"א ס"ס תרי"ב ליישבו דאין חולק על רמ"א שבס"ס תרי"ב וע"ז כתב מ"א וא"ל דמיירי הכא בירק חי דאינו ראוי לאכילה ולכן הוצרך הר"ן לטעם דמיחזי כמתקן לצורך היום. אבל לעולם בראוי לאכילה גזרינן דלא כרמ"א ס"ס תרי"ב:

ועמ"ש סימן ש"ח ר"ל דכתב שם דוקא בשר חי דרכיך דחזי חי מותר לטלטל. אבל דבר דלא חזי חי אף על גב דחזי לכלבים מ"מ כיון דבמוצאי שבת ראוי לאדם ע"י בישול אין דעתו לכלבים לכן אסור לטלטלו:

סעיף ג

(ס"ק ג) משחקים באגוזים ודוקא ע"ג שלחן דל"ל משום אשוי גומות. אבל עג"ק אסור מחשש דלמא אתי לאשווי גומות כמ"ש סי' של"ח:

דלא כב"ח שאוסר כמו דאסרו קניבת ירק דלמא אתי למיכל ה"ה דיש לגזור בשחיקת אגוזים וכתב דא"ל דלא ס"ל דהטעם בקניבת ירק משום דלמא אתי למיכל והותר בשחיקת אגוזים ג"כ מטעם עגמת נפש. וכן משמע במהרי"ל מ"מ קשה הא גם קניבת ירק קי"ל דאסור אפי' מן המנחה ולמעלה. ה"ה דיש לאסור בשחיקת אגוזים. וכתב עוד וז"ל ודוחק גו' דשאני קניבת ירק דאית ביה משום שבות אבל שחיקת אגוזים לית ביה משום שבות אי לא הוי ע"ג קרקע ולא אולודי קלא והלכך אפי קודם מנחה אין בו איסור.

ז"א דמסתמא אית ביה משום שבות כדאי' ס"פ בתרא דעירובין עכ"ל ועז"כ מ"א דליתא דאדרבא בסוף ערובין משמע דע"ג שלחן ליכא אסורא. דאמר רבה דליכא איסור השמעת קול (דאסור משום שמא יתקן כלי שיר) אלא קול של שיר. אבל שאר אולידו קלא שרי. (והכי קי"ל לעיל ר"ס של"ח) ופריך והאר"י אמר רב נשים המשחקות באגוזים אסורים. מ"ט לאו משום דמוליד קלא ואסור אע"ג שאינו של שיר. ומשני לא אלא דאסור דלמא אתי לאשווי גומות (וע"ש בגרסת התו') הרי דליכא בשחיקת אגוזים משום אולודי קלא כיון דאינו של שיר. וא"כ ע"ג שלחן דליכא חשש אשווי גומות ליכא אסורא כלל וכן מבואר לעיל סי' של"ח. ובזה א"ש המנהג בשחיק' אגוזים אולם כ' ד"מ בשם מהרי"ל דוקא לקטנים הותר ולא לגדולים וכ"כ בס' א"ר ומבואר לעיל סי' של"ח דוקא. דרך צחוק מותר אבל להרויח אסור ע"ש:

סימן תריב

סעיף א

(**סק"א**) **אבל כו'** מדאורייתא דקי"ל כר יוחנן ביומא דף ע"ד דחצי שיעור אסור מן התורה והא דכתב הרב"י בש"ע השיעור לענין חיוב עיין בט"ז שכ' דנ"מ לדידן:
ומ"ש בש"ע דמלח שעל הבשר כו' מצטרף. ועיין במ"א ר"ס ריו"ד:

סעיף ב

(**סק"ב**) **שאכל עיוה"כ אבל אם אכל ביוה"כ כו'** ובב"י כ' בשם כלבו דמשכחה לה באוכל ביוה"כ. כגון שאכל תחלה אוכלים שאינן ראוין עד ששבע דפטור על אכילתן. ואח"ז אכל אוכלים הראוי'. פטור גם על אכילת אוכלים הראוי' כיון שאכלן אכיל' גסה:

סעיף ג

(**סק"ג**) **על כו'** ומיהו כו' עד שקץ כו' אין כוונת מ"א לפרש דברי רמ"א דודאי לרמ"א אפי' קץ באכילתו מ"מ במאכלים מבושמים חייב. דהא רמ"א קאי על דברי המחבר שכ' עד שקץ במזונו פטור. ועז"כ רמ"א דאם אכל מאכלים מבושמים חייב משמע אפי' כבר אכל עד שקץ במזונו מ"מ חייב. אלא הביא דברי הב"ח שחולק על רמ"א וס"ל לחלק בין אינו מתאוה לאכול או קץ במזונו. כדי להשוות דעת רש"י ודעימי' עם דעת ר"ת ורמב"ם. דרש"י והעומדים בשטתו ס"ל אם אינו מתאוה לאכילה אעפ"י שאינו קץ במזונו אם אכל אח"כ פטור. ור"ת והרמב"ם ס"ל דבעי' קץ במזונו דוקא ועז"כ דרש"י מיירי באוכל מאכלים שאין מבושמים. בזה סגי לפוטרו אם כבר אכל עד שאינו מתאוה. ור"ת ורמב"ם מיירי שאוכל מאכלים מבושמים לכן אינו פוטר עד שיהי' קץ במזונו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ופשוט דמותר להריח**. דלא כמ"ש של"ה במס' תענית ומס' יומא דאסור להריח בט"ב ויוה"כ. ואייתי ראיה ממ"ש סי' תקצ"ו דט"ב שחל ביום א דאין מברכים במוצאי שבת על הבשמים. ומ"א שם סי' תקנ"ו דחה ראייתו ע"ש:

וטוב לעשות כן כו' וע"ל סי' מ"ו סס"ק ח' שכ' וז"ל אך א"א לברך כל פעם אם לא בהיסח הדעת עסי' רי"ז עכ"ל. וכ"כ של"ה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וחומץ חי פטור**. נ"ל דוקא כשמבעבע כו' כמ"ש בי"ד סי' קכ"ג. דמבואר שם דגוי שנגע בחומץ שלנו אינו נאסר וכ' ר"ת דבעי' דוקא כשמבעבע כו' דאי לאו הכי נאסר במגע גוי מספקא דאין אנו בקיאים מהו חומץ. דיש שקורין אותו חומץ. ויש בני אדם שמקדשים על אותו יין. אבל אם הוא מבעבע כו אז וודאי חומץ הוא. ולפ"ז ע"כ כוונות מ"א הא דכ' פה שפטור וודאי היינו דוקא כשמבעבע כו' אבל אי אינו מבעבע הוי ספק' אבל זה דוחק כיון דעכ"פ פטור יהיה מצד ספק. וא"ל כיון דאין נ"מ לדידן בחיוב או פטור כיון דעכ"פ יש בו איסור. אלא לענין חולה וכמ"ש ט"ז ס"ק א'. ולפ"ז גם הכא נ"מ בחולה שצריך לשתות חומץ. אז טוב אם אפשר להשקותו חומץ שמבעבע דוודאי ליכא בי' חיוב. מלהשקותו חומץ שאינו מבעב'. דמ"מ ספק חיוב יש בו. אבל היותר נלע"ד דס"ל למ"א דבחומץ שאינו מבעבע חייב וודאי ולא מספק'. ומסברת עצמו בלי ראיה כיון דביוה"כ חייב על הנאת גרונו. וא"כ אם אינו חזק כ"כ עד שמבעבע וודאי א"ל הנאה וראוי שיתחייב. וכ"כ לעיל סי' ר"ד ס"ק י"ג וז"ל דכשאינו מבעבע וודאי א"ל הנאה ובעי ברוכי עכ"ל. לא הוצרך לראיה מי ד סי' קכ"ג אלא כשהוא מבעבע אז ליכא ספק' דוודאי חומץ מיקרי ומזיק לשותהו ובוודאי פטור בשותהו ביוה"כ:

ובגמ' משמע כו' ונדחקו בזה כו' והוא דביומא דף פ"א פליגי רבי ורבנן בשותה חומץ ביוה"כ דרבנן פטרו ורבי מחייב לפי שמשיב את הנפש:

דריש ר' גידל אין הלכה כרבי. לשנה נפקו כ"ע ושתו חומץ מזוג במים. ואיקפד ר"ג ואמר אימור דאמרי אנא דיעבד (ר"ל אם שתה פטור)לכתחלה מי אמרי אימר דאמרי פורת' טובא מי אמרי. אימר דאמרי חי. מזוג מי אמרי. כ"ה גרסתינו. ולפ"ז משמע דעל מה שאמר אימר דאמרי דיעבד כו' ע"ז אמר שוב אימר דאמרי פורת' כו' ר"ל אפי' דיעבד דאמרינן פטור דוקא פורת' אבל טובא אפי' דיעבד חייב. ולכן תמה הרב"י על הטור שלא ביאר דטוב' חייב. וביותר תמה על הרמב"ם שכ' להיפך דחי אפי' שתה הרבה פטור ע"ש:

והעיקר כמ"ש הב"ח כו' דגרסתם היה היפך גרסתינו וכך היה גרסת' אימר דאמרי חי. מזוג מי אמרי. אימר דאמרי פורתא טובא מי אמרי. אימר דאמרי דיעבד לכתחלה מי אמרי וכ"ה הגרס' בראש. ולפ"ז ה"פ. אימר כו' מזוג מי אמרי. והוסיף אימר דאמרי פורתא. ור"ל ניהו דבמזוג לא אמרתי מ"מ גם במזוג יש צד להקל והיינו דוקא פורת'. וכ' הב"ח דפורת' היינו פחות ממלא לוגמיו. אבל טובא לא. והוסיף עוד אימר דאמרי דיעבד כו' ר"ל כל הקולות שאמרתי. הן חי טוב'. הן מזוג פורתא. דוקא דיעבד אם שתה פטור לכתחלה מי אמרי דאפי' חי מעט אסור לכתחילה עכת"ד הב"ח:

וכן משמע בראש פ"ו דברכות סי' כ"ג. דתנן התם על החומץ מברך שהכל והקש' הרא"ש הא הש"ס מדמה דין ברכה ליוה"כ. וכל מה שפטור ביוה"כ אם אכלו אין מברכים. והא בחומץ קי"ל ביוה"כ כרבנן דרבי דאם שתה חומץ פטור. ואמאי תנן דמברכים עליו. (והא דלא תי' דמיירי מתני' דמברכים עליו בחומץ שאינו חזק. עמ"ש מ"א סי' ר"ד ס"ק י"ג) ותי' לחד תירוצ' דמתני' דברכות מיירי בחושש בשניו שרפואתו חומץ. ונתן חומץ הרבה לתוך מרק ושותהו לרפואה וחומץ עיקר. (וכתב ל"ח דמה"ט הוצרך לומר דחומץ עיקר דאי הוי מרק עיקר היה מברך על המרק ברכתו הראוי לו ופוטר החומץ) מ"מ אגב המרק א"ל הנאה מהחומץ ובעי ברוכי עכ"ל. משמע דבלא מרק אפי' הרבה כו' דהא כתב הרא"ש ונתן חומץ הרבה. ואפ"ה הצריך שיתנו תוך מרק כדי שיהי' ראוי לברך וה"ה לענין יוה"כ דדינם שוה כנ"ל. אלא דזה יש לדחות דמ"ש הרא"ש ונתן חומץ הרבה אין הכונה שהחומץ כמותו הרבה אלא ר"ל שהוא יותר מן המרק. כי כן דרך שתייתו לרפואה. אלא ראיית מ"א דא"א דהרבה חומץ בעין מברכים למה הוצרך לאוקמי שנתנו לתוך מרק ומיירי בחושש בשניו. טפי ה"ל לתרץ בפשיטות דמיירי ששתה חומץ חי הרבה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מותר כו'** ול"ד לחמץ כו' דאסור ליגע בו שמא יאכלנו. ומשמע שם ר"ל בב"ח סי' תרי"א:

דלהר"ן ומ"מ. הביאם מ"א לעיל סי תרי"א ס"ק ב' דס"ל דמה"ט התירו קניבת ירק מן המנחה ולמעלה. כדי שלא יצטרך לתקן הכל בלילה ותהי נפשו עגומה עליו ודוקא מן המנחה ולמעלה התירו כיון שהוא קרוב לזמן אכילה דומה למי שיש לו פת בסלו. ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה. אבל קודם המנחה לא הותרה דגזרינן שמא יאכל:

ולפ"ז מוכח דלדידהו (משא"כ לפירש"י בהאי דקניבת ירק הביאו ג"כ מ"א לעיל סי' תרי"א אין ראיה משם) אסור ליגע באוכלים ביוה"כ שמא יאכל ממנו. וכתב הב"ח דלפ"ז

הא דתני ביומא דף ע"ז ע"ב תני דבי מנשה רשב"ג אומר מדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק ואמר אביי משום שבתא. (פי' ר"ת שבימיהם היה מצוי מזיק ששמו שבתא שהיה חונק התינוק אם נתנו לו פת והנותן לא רחץ ידיו תחלה אף שנטל ידיו שחרית. וכתב ר"ת דאין אותו מזיק מצוי בינינו וכן כתב הטור סי' תרי"ג) אלמא דמותר לאשה ליגע באוכלים צ"ל דהתם מיירי בתינוק שאינו יכול ליטול הפת בעצמו. ולכן הותר לאשה ליתן לו:

ודוחק. ר"ל דדוחק לאוקמי הא דתני דבי מנשה דוקא בתינוק כהאי וא"כ משמע מהאי דתני דב"מ דלא גזרי' שמא יאכל:

כ"ג א"מ אונן. ר"ל ניהו דכהן הדיוט אסור להקריב כשהוא אונן. אבל כה"ג מותר מן התורה נהקריב אפי' הוא אונן. אלא כיון דאפי' כה"ג מ"מ אסור לאכול קדשים כשהוא אונן ס"ל לר"י דמדרבנן אפי ההקרבה אסור לכה"ג אונן גזרה שמא יאכל. ופריך מ"ש מיו"הכ. ר"ל דר' יודא א"ל דמתקני' לכה"ג מעיוה"כ אשה אחרת שמא תמות אשתו ובעי' וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו (וכ"ה דלא להוי ליה שני נשים דביתו כתיב משמע בית אחד דוקא לכן מגרש מערב יוה"כ האשה שיש לו כבר ומתנה עמה אם תמות אותה האשה שי"ל כבר ביוה"כ יחול הגט מעכשיו מערב יוה"כ ולאשה האחרת שמקדש עכשיו מקדש על תנאי ע"ש בגמ' באריכות ענין התנאי). ותיקשי מאי מהני תיקון אשה אחרת. הא מ"מ כשתמות אשתו הראשונה ביוה"כ יהי' אונן משום מיתת אשתו:

א"כ ש"מ דל"ג הואיל וכ"ע לא אכלי. וע"ק אמאי ל"פ בפשיטות מ"ש דבכל יוה"כ כו' ר"ל א"א דלכל אדם אסור ליגע באוכלים מחשש שמא יאכל א"כ תיקשי למה הותר לכה"ג ביו"כ להקריב נגזור שמא יאכל. וע"כ צ"ל משום דלא אפשר דע"כ צריך להקריב דרחמנא אמר א"כ גם שהוא אונן וניתוסף לו איסור אכילה משום אנינות מה בכך למה נגזר כיון דא"א בכל כה"ג לחוש לשמא יאכל. ואי משום דהוא טרוד ע"י אנינותו יש לחוש טפי שישכח ויאכל. ס"ל דאכתי לא אסיק סברת טרדה עד אח"ז כשהשיב לו מי לא מטרד כאשר יתבאר להבא:

אע"כ בוודאי ביוה"כ ל"ג. ר"ל אפילו בכל אדם וזה גם המקשן אסיק אדעתיה דלא חיישי' בשום אדם שע"י שכחה יאכל:

אלא ה"פ דחיישי' כו' ר"ל א"כ אמאי אסר ר"י לכה"ג להקריב אונן שמא יאכל הא ל"ח לשכחה. לכן כתב מ"א דל"ח שע"י שכחה יאכל אלא חיישי' ע"י טעות יאכל מתוך שיראה שמקריב אונן כו'. ולהכי פריך מיוה"כ שמקריב אונן וע"כ צ"ל לדעת מ"א דאין הקושיא שיאכל ביוה"כ. דהא ל"ח לשכחה. אלא כיון שרואה שמקריב אונן ידע שמותר

להקריב אונן והא ר"י אוסר לו להקריב אונן ואין קושית המקשן כלל שנגזר שמא יאכל דבאמת ביוה"כ ל"ח לאכילה אלא הא סתם ר"י דלא יקריב אונן והא ביוה"כ ע"כ מקריב אונן. וע"ז משני ביוה"כ כיון דכ"ע לא אכלי הוא נמי לא יאכל ר"ל ר"י לא אסר להקריב אונן כ"א היכי דשייכה גזירה שמא יאכל והיינו בחול אבל ביוה"כ דל"ל שמא יאכל מותר להקריב. ואי ע"י שיקריב ביוה"כ כשהוא אונן וידע דאונן כה"ג מותר להקריב יטעה ויאכל גם בחול כשיהי' אונן:

הא בחול א"ל היכרא דאסור להקריב. ובזה אפשר לישב קצת דברי רש"י שכת' שם אהא דפריך וכה"ג מי חיילא עליו אנינות והא מגרשה ר' ל אם מתה ביוה"כ הלא מגרשה למפרע ע"פ התנאי המבואר שם באריכות כנ"ל וא"כ מאי פריך מעיקרא לר"י הא ביוה"כ מקריב אונן כשתמות אשתו כנ"ל הא לא הוי אונן כלל אפי' תמות ומשני נהי דאנינות לא חיילא אטרדי מי לא מטרד. ופירש"י ובקדשים בעי שמחה וגדולה דכתיב לך נתתיה למשחה כדרך שהמלכים אוכלים עכ"ל. והמובן הפשוט וא"כ אי יאכל ניהו דלא חל עליו אנינות מ"מ איכא איסורא בהאי אכילה הואיל וטרוד ואינו שרוי בשמחה ועפ"ז תמהו על רש"י בתוס ישנים בתשו' ה"ה ח"צ דמה לו לרש"י לבקש איסור אכילה משום דבעי' בשמחה ואיסור אכילת יוה"כ להיכן אזיל ע"ש ולפ"ד מ"א א"ש דודאי אין קושי' מקשן הראשון דנגזר ע"י הקרבתו יאכל ביה"כ כנ"ל אלא דהוי קשה ליה איך סתם ר"י דכה"ג אונן לא יקריב הא ביוה"כ לדידיה ע"כ מקריב אונן כנ"ל וע"ז פריך הא לא חיילא עליו אנינות ומשני דעכ"פ אטרודי מטרד וע"ז בא רש"י לפרש מה בכך מ"מ אונן לא הוי ולכן כתב דבקדשים אפי' באכילתן בעי' שמחה וגדולה כ"ש בהקרבתן וא"כ כמו שאסר ר"י לכה"ג כשהוא אונן להקריב ה"ה דה"ל לאסור לכה"ג להקריב כשהוא טרוד ואינו שרוי בשמחה:

והר"ן ומ"מ דגזרי בהאי דקניבת ירק כצ"ל:

מתעסק ומתקינו לאכילה. ר"ל אבל כה"ג ביוה"כ ניהו דמתעסק בהקרבתן אבל מ"מ אינו מתקנו לאכילה ולכן ל"ל כ"ה לאכילה כ"ש בנגיעה בעלמא דל"ל שמא יאכל:

ועיין במשנה ספי"א דמנחות כוונתו למ"ש מ"א סס"ק זה:

דדבר שראוי לאכילה בעין כו' וא"כ לא קשה מכה"ג ביוה"כ דאינו ראוי לאכילה דהא הוא בשר חי דאינו ראוי כ"א לנפש היפה:

ולכן החלות כו' דתנן פי"א דמנחות משנה ז' חל יה"כ בשבת החלות (ר"ל לחם הפנים שבכל' שבת היו מסלקים מן השלחן ונותנים עליו לחם הפנים חדשים ולחם הפנים שהיו מסלקים היה מתחלק בין הכהנים וזמן אכילתו הי' ביום וליל מוצאי שבת שאחריו

ולא יותר ולכן) היו מתחלקות בערב דהיינו מוצאי שבת ומוצאי יוה"כ יאכלוהו אז וכתב הטעם בירושלמי דמה"ט לא היה מתחלק בשבת שחרית ככל שבתות השנה. כיון דראוי לאכלו בעין גזרי' שמא יאכל:
לענין בליעת רוק שבפיו ביוה"כ עמ"ש מ"א ס"ס תקס"ז סק"ח:

סימן תריג

סעיף א

(**ס"ק א**) **מותר כו**' כ"מ ברמב"ם. שכתב רפ"ג מהל' שביתות עשור וז"ל מי שהי' מלוכלך כו' רוחץ מקום הטנופת עכ"ל:
עס"ב. ר"ל דשם נמי משמע כן:
דלא התיר רחיצת שחרית כ"א עד סוף קשרי אצבעות. וה"ט כיון דרחיצת שחרית הוא להעביר רוח רעה השור' על הידים הוי כרוחץ להעביר לכלוך וטינוף דשרי. ומה"ט כיון דסגי להעביר רוח רעה ברחיצה עד סוף קשרי אצבעות. לכן לא ירחץ יותר. ואם כן הוא הדין דברוחץ להעביר לכלוך אסור. לרחוץ כ"א מקום המלוכלך:
ולהעביר זוהמא פשיטא להט"ז ס"ק א' דאסור. ולמ"א ר"ס תרי"ד פשיטא לי' דשרי עיין שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אם כו**' כ' הב"ח כו' כדי להוציא נפשיה מפלוגתא. דדעת הגמיי' בשם כמה גדולים הובא בב"י דאפי' הטיל מים ולא שפשף ואפילו אינו רוצה להתפלל מ"מ יש לו לרחוץ משום הכון לקראת אלהיך ישראל דהא צ"ל ברכות אשר יצר. ודעת הרא"ש דאפי' עשה צרכיו ורצה להתפלל אם לא קינח כיון דליכא רק משום הכון כו' לא ירחץ. וכן דעת הטור לפי פירוש הב"ח דלא כב"י. והרב"י בש"ע הכריע עפ"י מה שכתיב בספדו הארון. דאם אינו רוצה להתפלל לא ירחץ אא"כ קינח או שפשף. אבל אם רוצה להתפלל אפילו לא קינח ירחץ. ואפשר דה"ה בהטיל מי רגלים ולא שפשף אם רוצה להתפלל ירחץ. וכן הבין מ"א לכן כ' הב"ח להוציא נפשיה מפלוגתא אפי' רוצה להתפלל יקנח לגדולים וישפשף בקטנים ואז לכ"ע מותר הרחיצה. אך מ"א מסברא דנפשיה הכריע דבאינו רוצה להתפלל לברכת אשר יצר ועשה כמ"ש הב"ח דיקנח וישפשף אבל כשרוצה להתפלל אפי' לא קינח ולא שפשף ירחץ. והיינו כהכרעת הרב"י. אלא שהוסיף מ"א דיקנח וישפשף אם אינו רוצה להתפלל. כדי שיהיה צריך נטילה לכ"ע. דלפי הכרעת

הרב"י אם לא קינח ושפשף א"צ נטילה. ואינו צריך לקנח ולשפשף להביא א"ע לידי חיוב נטילה. ולמ"א צריך להביא עצמו לידי חיוב נטילה לכ"ע:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **העולה כו'** וה"ה לוים כו' ע"ל סי' קכ"ח ס"ו ובמ"א ס"ק ח' שם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **קצת רפואה.** אבל משום רפואה גמורה מותר כו' וכ"מ בב"י בשם סמ"ק. וז"ל הרב"י כתב סמ"ק. אומר הר"ם שמותר לאדם לרחוץ עיניו במים ביום הכפורים מפני שהוא רפואה לעינים כדאי' פ' ח' שרצים [ר"ל שבת דף ק"ח ע"ב אמר שמואל טובה טפת צונן על העינים בשחרית מכל קלורין] ורפואה מותר ביוה"כ עכ"ל. אלא דלא הבנתי דסמ"ק לא כתב דרפואה מותר ביוה"כ אלא משום דאין בו משום איסור רחיצה כיון דאינו לשם תענוג כ"א כוונתו לרפואה. אולם לענ"ד דוקא לאדם בריא דא"צ לרפואה גמורה. אבל היכי דצריך לרפואה גמורה שחש בעיניו הלא גם ביום טוב ושבת אסור. משום גזירת שחיקת סממני'. ולא הותר בסי' שך"ח סעיף י"ט וסעיף כ' כ"א במקום שאינו נראה שעושה לרפואה כ"א לרחיצה וביוה"כ דרחיצה אסורה יש לאסור. לכן ע"כ צריך לו' דמיירי בענין שחלה ממנו כל גופו דהותר לו שבות דרפואה וכמו שכ' סי' שכ"ח סעיף י"ז. וס"ד דביוה"כ מכל מקו' לתסר משום רחיצה דהוי דאורייתא קמ"ל דכה"ג דלרפואה ליכא משום איסור רחיצה:

עסס"ט. ר"ל דרמ"א מתיר רחיצה לחולה אפי' אין בו סכנה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **שגדול ממנו משמע דבשוין אסור.** והא דכ' סעיף ז' דהרב אסור לילך אצל תלמיד הא אפי' בשוין אסור. י"ל דבסעיף ז' נקט רבותא דאפילו רב אצל תלמיד דס"ד דמותר כדי שילמד הרב עם תלמידו קמ"ל דאסור משום דהתלמיד יכול לילך אצל הרב ומה"ט כתב ט"ז סעיף קטן וי"ו דאם א"א לתלמיד לילך אל הרב מותר לרב לילך אל תלמידו ע' שם:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **עד מתנים ל"ד אלא מעט כו'** עיין בגמרא יומא דף ע"ז כתיב ויעבירני עד מתנים מכאן שמותר לעבור עד מתני' כו' הרי דעד מתנים שרי וכן הקשה ט"ז:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בספינה כו'** דוקא על ידי הערמה כו' דאי' בשבת פ' תולין דף קל ט ע"ב דספינה של גוי העומדת במים ואינו שטה. מותר לת"ח ליכנס לתוכה לישן אע"פ שיודע שהגוי

יעבירנו לצד האחר. ומשמר שם בצד האחר פירות שיש לת"ח שם. לפי שאו' הת"ח שכוונתו לישן ולא לעבור. ואמרו שם הטעם כיון דאפילו עובר בספינה לצד אחר ומתכוין לכך ליכא כ"א אסור' דרבנן. ולכן הותר לת"ח על ידי הערמה ולא גזרי' שמא יעשה בלי הערמה לפי שת"ח הוא ע"ש:

ע"ש בב"י ר"ל שכתב דמה"ט השמיט הרמב"ם דין זה דס"ל דליכא בזמן הזה ת"ח ולא הותר אפי' על ידי הערמה. וכן בש"ע השמיטו שם מה"ט:

סעיף ח

(**סק"ח**) **יש מי שכתב והטור כו'** ותימא על הטור כו' ר"ל דלדעת הטור דשיטה קיל מרחיצה. ולכן יליף כיון דלדבר מצוה מותר לעבור במים כ"ש דשרי ע"ש ספינה. אם כן לשמור פירות דג"כ התירו לעבור במים כמ"ש ס"ח. א"כ כ"ש דמותר לעבור בספינה ובגמרא מוכח דאסור לעבור בספינה לשמור פירות. והיינו גמ' דשבת דף קל"ט הנ"ל דלא הותר לעבור בספינה לשמור פירות כ"א לת"ח ודוקא ע"י הערמה כנ"ל ס"ק ז':

ופיר"י משום שט ר"ל לאפוקי מהפוסקים אחרים שנותנים טעמים אחרים כמבואר סי' רמ"ח. (ואע"ג דקצת נראה שם סי' רמ"ח דבה"ג חולק על ר"י וס"ל הטעם משום תחומין. ויש מי שאוסר דהכא הוא בה"ג. מ"מ נראה למ"א דאין כוונת הטור רק להקשות על בה"ג לפי שטתו. אלא גם לדינא חולק הטור על בה"ג וקשיין דברי הטור אהדדי וכן נראה מלשון מ"א. גם נראה מדברי מ"א סי' רמ"ח ס"ק י' דס"ל דגם בה"ג ס"ל הטעם משום שט כמ"ש ר"י ועיין בשו"ת שב יעקב) הרי מוכח דאפילו לדבר מצוה צריך דוקא להתנות שישבות בשבת. ואיך התיר הטור לדבר מצוה לעבור לכתחלה בשבת. וכ"מ בגמרא יומא דף ע"ז ע"ב ר"י ורב שמואל בר"י הוי קיימי אגודא דנהר פפי אמברא דחצדא. והוי קאי רמי בר פפא מהך גיסא רמי להו קלא. מהו למיעבר למיתי לגבייכון למשאל שמעתא. א"ל ר"י רב ושמואל דאמרו תרוייהו עובר ובלבד שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו עכ"ל הגמ' ואפ"ה לא רצו ללכת בספינה דאל"כ ה"ל לר"י לו' להם שיעברו בספינה חדא דהוא יותר איסור קל מלעבור במים לדעת הטור ועוד דגם להם ודאי נוח להם יותר לעבו' בספינה מלעבו' במים. דא"ל דר"י בא להודיע להם חידוש דאפילו לעבור במים מות. ז"א דהא הם לא מיבעיא להו אי שרי לעבור במים משום עצם הדין כ"א שרצו לשאול שמעתא. ולא ידעו באיזה דרך יגיעו אצלם ויהיו יחד כדי לשאול שמעתא. ושאלו אי רשאים לעבור במים. ועוד למה לא שאל אם רשאי לעבור בספינ' לשאול שמעתא דהוא איסור קל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **מותר לעבור משום ה"מ**. דאף ע"ג דאין כוונתו לתענוג מ"מ אי ליכא צורך כגון במקום לכלוך או דבר מצוה או הפסד לא התירו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **דלמעט כו'** ולענין מעשה נ"ל להחמיר כו' ולא ידעתי מאי חומרא כו' ועיין סי' תצ"ח כו'. ר"ל ודאי לדינא מודה מ"א להב"ח דאם אפשר להקיף עדיף מלעבור במים אע"ג דמרבה בהילוך. אלא דקשיא ליה למ"א לשון הב"ח שכתב נ"ל להחמיר. וקרי לזה חומרא שיקיף ולא יעבור בשלמא אי לרמ"א הוי הדין הברירה אם ירצה יקיף ואם ירצה יעבור שייך לשון חומרא דדוקא יקיף ולא יעבור. אבל כיון דלרמ"א הדין להיפך דדוקא יעבור ולא יקיף לא יפול על דין הב"ח לשון חומרא ומ"מ מייתי מ"א ראיה לדברי הב"ח דדינו אמת דעדיף להקיף מסי' תצ"ט וסי' תק"י:

וגזרה דלמא כו' ואתי לידי סחיטה כדאי' בגמ' ר"ל בשבת פ' אלו קשרים דף קי"ג ע"ב אר"א אמר ר"ה היה מהלך בשבת ופגע באמת המים אם יכול להניח רגלו ראשונה קודם שתיעקר שניה (פירש"י שאין רחבה יותר מפסיעה א') מותר ואם לאו אסור מתקיף לה רבא היכי ליעבד ליקף מפיש בהליכה. ליעבר במים זמנין דמתווסן מאניה (ישרו במים) במיא ואתו לידי סחיטה אלא בהא כיון דלא אפשר שפיר דמי לדלג. והוא מבואר לעיל סי' ש"א סעיף ג'. א"כ ה"ה הכא כשעובר במים י"ל דלמא מתווסן כו' וכן הקשה הרא"ש. ותי' דהכא כיון דלא הותר לו אלא שלא יוציא ידו משפת חלוקו א"ל הכירא ולא גזרינן ע"ש בב"י. עכ"פ עדיף טפי להקיף דליכא חשש סחיטה כלל:

סעיף יא

ס"ק יא לא תנגב כו' ליכא אסורא כ"כ כמו בסחיטה לכן לא חששו כ"א לאיסור חמור דהיינו סחיט' ולכן הקילו בש"ס בט"ב דליכא איסור סחיטה אע"ג דאיכא איסור רחיצה. וכמ"ש רמ"א לעיל סימן תקנ"ד סעיף י"ד:

והרי"ף כתב כו' צריך אני להציע דברי הש"ס והרי"ף איתא ביומא דף ע"ח ע"א זעיר' ב"ח א"ל לר"י ברי' דריב"ל בר אריא תא וא"ל מלתא מעלייתא דעביד אבוך מטפחת ה"ל בערב יוה"כ ושורה אותה במים ועוש' אותה כמין כלים נגובים למחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו. ערב ט"ב שורה אות' במים (ולא מצריך לעשותה כמין כלים נגובים) למחר מעבירה ע"ג עיניו כו' א"ל ר' יעקב לר"י ב"ת איפכא אמרת לן (פירש"י דבט"ב אמרת שעשאן ככלים נגובים. וביה"כ לא אמרת דעשאן ככלים נגובים) ואותבינך סחיטה. ר"ל דביוה"כ כיון דאיכא איסור סחיט' ואם לא עשאן ככלים נגובים ויש בו מים במפה

ע"י קינוח פניו ידיו ורגליו יבא לידי סחיטה. ולפ"ז אי עשאן ככלים נגובים אע"ג דעדיין לחים קצת מ"מ תו ל"ל לסחיט' ושפיר דמי. אבל ל"א כ' רש"י ששמע דה"ג ערב יוה"כ מביאים לו מטפחת ומקנח בה ידיו ולמחר מעבירה ע"ג עיניו. (ולפי זה לא הותר כלל לקנח במפה שרויה במים אלא במפה המלוכלכת קצת מחמ' קינוח ידיו) ובט"ב היה שורה אותה ערב ט"ב ועושה אותה כמין כלים נגובים ולמחר כו'. וע"ז א"ל איפכא א"ל דביוה"כ היה שורה ערב יוה"כ מפה ועושה אותה כמין כלים נגובים כו' ואותבינך סחיט' כו'. וא"כ ללשון זה אפילו לשרות במים ולעשות כמין כלים נגובים אשור משום סחיטה. אבל לקנח ידיו במפה יבש' ערב יוה"כ ולהעבירה ע"ג עיניו ביוה"כ גם ללשון זה מוחר. וז"ל הרי"ף זעירא ב"ח א"ל לר"י בריה דריב"ל כו' ערב ט"ב מביאים לו מטפחת ושורה במים ומקנח בה ידיו ורגליו ולמחר מעבירה ע"ג עיניו. ערב י"כ שורה אותה במים ועושה אות' כמין כלים נגובים. למחר מעבירו ע"ג עיניו כו' ואסיקנ' דבערב ט"ב שורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובים. וערב יוה"כ מקנח בה פניו ידיו ורגליו ולמחר מעבירו ע"ג עיניו. אבל אין שורה במים מעיקרא דחייש לסחיטה בשע' שהוא מעבירה ע"ג פניו וכן הלכת' עכ"ל הרי"ף. והעתיק מ"א מסקנת הרי"ף. אך לשון זה של הרי"ף קשה להולמו. ומצאתיו בלחה משנה פ"ג מהלכות שביתות עשור דין ה' וז"ל ואע"ג דכ' (בדברי הרי"ף) בדפוס ווינעציא ואסיקנ' דבערב ט"ב שורה במים כו' וודאי דאינו דברי הרי"ף ז"ל אלא ט"ס הוא או הגה"ה מאיזה תלמיד שאותן הדברים על הגרסא שכתב רש"י ששמע ודברי הרי"ף הם כגרס' דא"ל לרש"י והם דברים חלוקים הרבה וא"כ וודאי דהך ואסיקנ' שכתב שם סותר הגרס' שכתב הרי"ף ז"ל קודם ובוודאי דלאו דברי הרי"ף הם ובדפוס קונסטנטינא ליתא ובודאי דדעת הרי"ף דבערב ט"ב שורה במים ולא יעשנה ככלים נגובים וביוה"כ יעשנה ככלים נגובים עכ"ל לחם משנה מ"מ דברי מ"א הם אמת לפי הגרס' ששמע רש"י. אך מכ"ז אין ראיה להקל נגד הגמיי' וסמ"ק דניהו דמדינא שרי מ"מ דבריהם אמורים מצד חומרא דיש להחמיר לדידן אע"ג דמדין הש"ס מותר. וכנראה מדבריהם שהביא הרב"י. אלא דמסברא י"ל ניהו דהחמירו אם שורה מפה מעיו"הכ ועושה כמין כלים נגובים. מ"מ אם אינה שורה רק מקנח בה ידיו מערב יוה"כ דל"ל כ"ה לסחיטה מודו דשרי אפילו לדידן. אולי כוונת מ"א דגם לדידיה הוי קשיא האי ואסיקנא כו' שכתב הרי"ף דהא לפי גרסתו אפילו לשרות המפה מערב יוה"כ ולעשותה כעין כלים נגובים שרי. לכך הוי מפרש דהאי ואסיקנ' כו' אין הכונה דכן אסיקנ' בש"ס דוודאי מדינא דהש"ס מותר מערב יוה"כ לשרות' ולעשותה ככלים נגובים. אלא ואסיקנ' רבנן בתראי דהוי אחר סתימת הש"ס ומצד החומרא החמירו וכדעת הגמיי' וסמ"ק:

ומ"מ התירו לקנח ידיו במפה בערב יוה"כ ולמחר מעבירה ע"ג עיניו. ובזה א"ש דברי מ"א שכתב על דברי רמ"א שהם מועתקי' מהגמיי' וסמ"ק:
והרי"ף כ' כו' דגם רמ"א והגמיי' וסמ"ק מודים דמותר לקנח במפה ידיו ערב יוה"כ ולהעביר' ע"ג עיניו ביוה"כ. דהרי גם הרי"ף מן המחמירים יותר מאשר החמיר הש"ס כדברי הגמי"י וסמ"ק ואפ"ה התיר כה"ג:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **כלה כו'** וצע"ג ברש"י בכתובות כתב כו' דתנן ביומא יוה"כ אסור כו' וברחיצה כו' והמלך והכלה ירחצו פניהם. ואמרינן עלה דף ע"ח ע"ב כלה מ"ט כדי שלא תתגנה על בעלה א"ל רב לר"ח עד כמה א"ל כדתנן אין מונעים תכשיטים מן הכלה כל שלשים יום. ופירש"י וז"ל אין מונעים כו' הרי שהיה טבחו טבוח כו' ומת אביו של חתן או אמה של כלה. מכניסים את המת לחדר והחתן והכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ואח"כ קוברים את המת. ואין מונעים תכשיטים מן הכלה מחמת האבל כל שלשים יום. אלמא כל שלשים יום בעי נוי עכ"ל מבואר מזה דהא דקתני ואין מונעים תכשיטים כו' לאו אדלעיל קאי. אלא כמו שפירש הרא"ש בכתובות דף ד' וז"ל מלתא באפיה נפשיה היא וה"פ אין מונעים תכשיטין מן הכלה שאירע לה אבל בתוך שלשים ימי חופתה והיא מתקשטת ככלה אפי' תוך שבעה ימי אבילות. שלא תתגנה על בעלה. דכל שלשים יום של חופתה זמן שמחת חתן וכלה הוא וצריכ' שלא תנוול' עצמה. ולא חיילא עלה אבלות כלל לגבי הנך מילי עכ"ל ולפ"ז שפיר הוכיח ר"ח דעד שלשים מקרי כלה ומותרת ברחיצה ביוה"כ כמו באבל שלא תתגנה. אבל לאחר שלשים ה"ה כשאר כל הנשים דהא גם באבל אי אירע לה שמת לה מת אחר שעברו שלשים יום מחופתה צריכה לנהוג אבלות. ולא חיישינן שלא תתנול'. אבל רש"י בכתובות דף ד' כ' וז"ל ואין מונעים כו' כל שלשים יום ואע"פ שהן ימי אבלות לשאר בני אדם וכ"ש משלשים ואילך עכ"ל. וע"ש בראש ומשמע דס"ל דקאי אדלעיל במי שהיה טבחו טבוח כו' דאפי' לאחר קבורה שמתחיל האבלות. מ"מ אין מונעים מהכלה חכשיטים כל שלשים יום שלא תתגנה. וכ"ש לאחר שלשים דאין מונעים דאז האבילות קיל. ולפ"ז מאי דקתני ואין מונעים כו' כל שלשים. ר"ל שלשים יום מן הקבורה ולכן הוקשה למ"א דא"כ מאי ראיה מייתי מהתם דעד שלשים יום מיקרי כלה. דאדרבה שם מותרת אפי' לאחר שלשים כנ"ל. וראיתי בש"ע עם באר היטב שכ' ע"ד מ"א ועיין במרדכי דמועד קטן שהקשה כן לרש"י ותירץ ע"ש עכ"ל. וז"ל המרדכי במ"ק סי' תקכ"ד גרסינן פ"ק דכתובו' מי שהיה טבחו כו' ופירש"י כ"ש לאחר שלשים. ותכשיטים משמע אפי' העברת שער כדתנן פרק קמא

דמועד קטן ועושה אשה תכשיטיה במועד כו' גודלת פוקסת נוטלת שערה וצפורני' וא"ת האמרי' ביומא כו' ומפרש התם כלה עד אימת כדתנן אין מונעים כו' אלמא דעד שלשים יום שריא ותו לא מיקרי כלה. וה"ה כשאר כל הנשים. וי"ל דה"מ לגבי יוה"כ. אבל לגבי אבילות כיון דשריא תוך שלשים שהם עיקר ימי אבלות כ"ש לאחר שלשים יום כך י"ל לפירש"י עכ"ל המרדכי. ועדיין צ"ב ניהו דלא קשיא לד"ח מהא דכתובות דשם מוכח דכ"ש לאחר שלשים דכבר יישבו המרדכי. אבל מ"מ מנ"ל לר"ח דדוקא עד שלשים מיקרי כלה ולא יותר. ואפשר דזה ס"ל לר"ח למלתא דפשיטא דאחר שלשים ה"ה ככל הנשים ולא הקילו גבה ביוה"כ. ולא הוצרך. לראייה כ"א דעכ"פ עד שלשים מיקרי כלה וחיישינן שלא תתנוול וכן משמע מלשון רש"י ביומא שכתב בסה"ד וז"ל אלמא כל שלשים יום בעי נוי עכ"ל הרי דראייתו להתיר עכ"פ כל שלשים. ולזה שפיר אייתי ראיה מאבלות. אע"ג דאבלות קיל דהא מותרת אפי' לאחר שלשים. היינו משום דאז שוב קיל האבלות. אבל תוך שלשים שהם עיקר האבלות ואעפ"כ הקילו בה ע"כ דצריכה נוי יותר לכן אע"ג דאבילות דרבנן מ"מ יליף מיניה יוה"כ דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **אסור כו'** דהלובשת לבנים מותרת דדוקא טבילה אסורה כיון דאין בה מצוה. דהא אסור' לבעלה משום יוה"כ. ואי משום דטבילה בזמנה מצוה. חדא דלא קי"ל הכי. ועוד אפי' למ"ד דטביל' בזמנה מצוה היינו בזמן דאיכא טהרות אבל בזמן הזה דליכא טהרות מודו. וגם בלא"ה לדידן אין טובלים בזמנה ממש. דהא סופרת ז' נקיים משום ספק זבה. כמ"ש כ"ז בב"י סי' תקנ"ד וכ"ז בטבילה. משא"כ לצורך ליבון דהוי מצוה שרי: כמ"ש סי' תקנ"א סעיף קטן י"ג שהסכים מ"א שם עם תשו' מ"ב סי' ה' שחולק על רמ"א ומתיר בט"ב לרחוץ בין ירכותי' ובאותו מקום אפילו בחמין לצורך ליבון. וכן הסכים ש"ך י"ר סי' שפ"א עם מ"ב להתיר לצורך ליבון תוך ז' ימי אבלה דלא כרמ"א שם. וה"ה ביוה"כ וכ"כ להדיא בתשובת מ"ב שם להתיר ביוה"כ רק שצ"ל חמין שהוחמו מערב יוה"כ ולא תרחץ בבגד כ"א בידים שלא תבא לידי סחיטה:

ולענין המנהג עיין בש"ך י"ד סי' קצ"ט סעיף י"ב טעם שאין נוהגים ללבוש לבנים בשבת טעמו של מ"ב וטעם הש"ך ונ"מ לענין יוה"כ:

סימן תריד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ואפילו אינו צ"ע מ"ש מרחיצה דשרי להעביד הזוהמא**. צ"ל דס"ל למ"א כמו דהותר בסי' תרי"ג סעיף א' רחיצה להעביר טיט וצוא'. ה"ה להעביר זוהמא שרי. כיון דשניהם אינן לתענוג. אבל הט"ז ר"ס תרי"ג כתב דרחיצ' להעביר הזוהמא אסור:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אסור כו'** והולכים לב"הכ יחף. וכתב בד"מ בשם מהרי"ל הטעם וז"ל וישלף מנעליו בביתו ולא בבה"כ משום דזלזול הוא לבה"כ להניח שם מנעלים עכ"ל. ועיין במ"א סעיף קטן ז':

וכתב הב"ח ראיתי מרבותי שהלכו יחף לגמרי. והיינו דחששו להחמיר כדעת הפוסקים דגם מנעל של בגד הוי מנעל לענין יוה"כ. דמ"מ מגין. ושל שעם או קש החמירו כדעת הרז"ה דס"ל דגם של שעם וקש הוי מנעל גם יש לחוש לדעת רש"י אף על גב דרש"י מתיר של בגד ושל שעם מכל מקום של עץ מורה דאסור וכתב בהגהת הרי"ף דשל שעם דוקא כשהוא לח מותר אבל יבש אסור דהוי כמו של עץ דאסור לרש"י וע"ש בב"ח. דמשוי הוא. כן דעת הרא"ה הביאו נ"י ביבמות פ' מ"ח. וכן דעת הרמב"ן הביאו הר"ן ביומא. דהלובשים אנפלאות של בגד ביוה"כ. ע"כ ס"ל דלאו מנעל הוא. ובגמרא מוכח דכל דלאו מנעל הוא הוי משוי ואסור לצאת בו לר"ה או לחצר שאינה מעורבת. דהא קי"ל יש עירוב והוצאה ליוה"כ. אבל הר"ן חולק. וכתב דדוקא בשבת דנעילת מנעל מותר ולכן אין דרך לנעול אנפיליא ושל שעם וכדומה. לכן הוי משוי. אבל ביוה"כ דאסור לנעול מנעל ודרכן של ב"א לצאת באותן המינים לא הוי משוי אלא כמנעל ה"ל האי יומא עכ"ל הר"ן. מ"מ מרברי כלם למרנו דבשבת דעלמא אסור לצאת לחצר שאינה מעורבת במנעל של בגד או שעם וכל מירי דלאו מנעל. ולא מצאתי דין זה מבואר בפוסקים בהל' שבת. אך מצאתי בס' א"ר שכ' בסימן ש"א סעיף קטן ל"ה ז"ל כ' ריו"ו סנדל של שעם מותר לכ"ע כיון שהרועים יוצאים בו עכ"ל. ובה"ה פ"ג מהל' שביתות עשור דין ז' מצאתי שכתב וז"ל ומותר לצאת בסנדל של שעם כו' ויש מי שאוסר לצאת בהן לר"ה בין בשבת ובין ביוה"כ. משום איסור הוצאה. כיון דלאו מנעל נינהו ואין זה עיקר אלא מותר לצאת בהן עכ"ל ומדסתם וכתב מותר לצאת בהן. משמע קצת דאתרווייהו קאי בין בשבת ובין ביוה"כ אבל לא כתב טעם הדבר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומותר כו'** דלפעמים כו' מלשון הש"ע וכן מתשובת ת"ה סימן קמ"ט משמע דלכל אדם מותר. וגם הת"ה מביא דברי מרדכי הנ"ל. וצ"ל דגם כוונת המרדכי כן הוא להתירו לכ"ע. משום דיש ש"ל כאב. ויש שהצנה קשה לו לפי טבעו לכן הותר לכ"א דמסתמא העומד ע"ג כרים צריך לכך ואין כונתו לתענוג:

ובשעה כו' על שום דבר. ר"ל אפילו כרים של בגד:

וער"ס צ' דאסור להתפלל על מקום גבוה ג' טפחים דנראה כמתגאה אבל ע"ג כרים אפילו אין גבוהים ג' טפחים נראה כמתגאה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ומכל מקום כו'** אפי' בקשים והיינו אפילו של עור. אבל של בגד גם רמ"א אינו מחמיר וכ"כ בס' א"ר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אסטניס כו'** מותר להדיחן. כמ"ש ר"ס תרי"ג דאם היה מלוכלך בטיט וצואה מותר לרחוץ. אף על גב דנעילת סנדל ורחיצה דיניהן שוה. מ"מ החמירו יותר בנעילת סנדל מברחיצה. ואסרו סנדל אף על גב שיתנפו רגליו ויצטרך לרחצן. כ"ה בנט"י ביבמות פרק מ"ח:

ולבוש פירש כו' אדלעיל קאי שפי' אסטניס מצונן. ולבוש פי' היינו שאם לא כו'. כמ"ש סי' תר"מ סעיף ז' במ"א ס"ק ט' אהא דאמרינן דאם ירדו גשמים עד שתסרח המקפה מותר לצאת. ור"י היו נושרים קסמי' על המאכל ויצא. אף על גב דלא נסרח מקפה ואמר לדידי כיון דאניני' דעתי כמי שנסרח המקפה דמי. ומשמע מלשון רש"י שם דוקא ר"י שהיה ידוע שהוא מאניני הדעת:

ובח"מ סימן קנ"ה סעיף נ"ט וסעיף מ"א דכ' שם כ"ד שידוע שאין דעת המערער יכול לסובלו אין להמחזיק באותו דבר חזקה. ומשמע שם וכן בגמ' שם מעובד' דר"י דאין כ"א י"ל אסטניס אני ובסתם אדם הוי חזקה. אם לא בידוע שהוא אסטניס:

אם ידוע שקיבלו. עסי' תר"ח סעיף ב':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **למקומו כו'** בשבת דאיכ' מנעל במס' יומא דף ע"ח ע"א וניהו דביוה"כ הותר דאסור במנעל ול"ל למידי. אבל בשבת דמנעלים ברגליו איכ' למיחש שמא בעברו דרך המים ישמוט המנעל מרגליו ואתי לאתויי ד' אמות. וסתם ההולך לקבל פני רבו הוא בא בדרך וא"א דבדרך מותר ביוה"כ לנעול מנעל. א"כ למה שאל בשבת יותר מביוה"כ. דהא

גם ביוה"כ י"ל מנעלים ברגליו ואפ"ה הותר. ועסי' תקנ"ד דבט"ב מותר במנעל כשהולך בדרך. ואפשר דאפי' בין הגוים. דבט"ב מותר. כיון שי"א שהוא דאוריית'. כן הסכים מ"א ר"ס תרי"א דכל ה' ענוי' דאודיית'. אלא כיון דדעת ר"י הביאו הרא"ש והרב"י בסימן תרי"א דכל הענויים חוץ מאכיל' ושתי' הם דרבנן ואף על גב דדרשי להו מקראי אסמכת' נינהו. לכן כתב מ"א כיון שי"א כו' לאפוקי מדעת ר"י:

והתם. ר"ל גם בט"ב יש אוסרים:

לכן יש להחמיר משמע דהולך בדרך פשוט למ"א טפי לאיסור מהולך בין הגוים. דבהולך בדרך אייתי ראיה מהש"ס דאסור. ובהולך בין הגוים משמע דמשום חומרא החמיר. ובסימן תקנ"ד לענין ט"ב נראה להיפך. דהיתר' דהולך בדרך הוא ברור מן הירושלמי ואין חולק והולך בין הגוים יש שם מחלוקת הפוסקים ויש אוסרים שם. ואולי מ"ש מ"א ואפי' בין הגוים ר"ל בהולך בדרך בין הגוים דאיכ' תרתי לטובותא. או י"ל דביום הכפורים טפי יש להחמיר בהולך בדרך מהולך בין הגוים. דהא כתב מ"א סימן תקנ"ד סעיף קטן י"ז הא דמותר בהולך בדרך. דוקא בדרך רחוק. אבל כשהולך בשדה סמוך לעיר אסור לנעול וה"ה לבה"ק אא"כ יש רפש וטיט או בין הגוים עכ"ל. וכיון דביוה"כ אסור לילך חוץ לתחום כ"א על ידי עירוב אם כן אפשר מיקרי דרך קרוב ולכן יש להקל טפי בהולך בין הגוים:

סימן תרטו

סעיף א

(**ס"ק א**) **באשתו כו'** גם ביום. וט"ז מקיל ביום. דין נדה. כמ"ש בי"ד סימן קצ"ה סעיף ה' לא ישב במטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה. ואסורים לישב יחד על ספסל א' המתנדנד ואינו מחובר לכוחל. ואיסור שינה אפי' בשני מטות אם המטות נוגעות זו בזו ואסור' להציע' לו הסדינים בפניו ואיסור ההסתכלות במקומות המכוסים שבה. ויתר ההרחקות המבוארים שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ידאג כו'** אין חפץ בשמושו. וז"ל מהרי"ל בתשובה סימן ר"ד אשר שאלת מאן דחזי ביומא רבא או בלילא. פשיט' דאין חילוק בין יום ללילה. דרעב. (ר"ל דאמרינן שם סוף יומא אהאי דרוא' קרי ואם עלתה לו שנה מובטח שהוא בן עוה"ב. תדע שכל העולם כולו רעב והוא שבע וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז. ורעב ר"ל מתשמיש) ועיקר רעבון תשמיש הוא בלילה. וסיים וז"ל ואסר שאלת יש לו לדאג ויפשפש במעשיו ויחזור

מעבירות שבידו ויסגף עצמו במה שאפשר לו. כן שמעתי על בעלי הוראה דאתרמי להו. וזמנין אתי נמי מרוב טרחא. או מרוב אכילה ובשבעה דרכים בודקין את הזב. והוא במס' זבים פ"ב משנה ב') וכלן מרגילים לכך. דאפילו כה"ג קודם ז' ימים מונעים ממנו כ"ד הרגילים להרבות זרע. (וע"כ ט"ס יש פה דאדרב' כל ז' ימים לא היו מונעים ממנו מאכל כ"א ערב יוה"כ עם תשכה כדאי' ביומא דף י"ח ע"א. וגם היו מונעים אותו ערב יוה"כ ממאכלים המרבים זרע. וכן פסק הרמב"ם פ"א מהלכות עבודת יוה"כ. ואפשר דמהרי"ל היה מפרש דדברים המרבים זרע היו מונעים ממנו כל ז' ימים. ובערב יוה"כ הוסיפו דאפילו דברים אחרים שאין מרבים הזרע היו ממעטים ולא היו מניחים לו לאכול הרבה כדי שלא יבא לידי שינה) ומ"מ לא יתייאש מן הפורענות ומן הרחמים וישוב אל ה' בכל נפשו כי חנון ורחום הוא כו' עכ"ל. משמע קצת מדבריו דאם יש לתלות בא' מן ז' דברים שבודקין הזב תולין בו ואין זה סימן שמן השמים השביעוהו לא לרעה ולא לטובה כי הוא היה גרמא בניזקין:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מובטח כו'** ובעל הלבוש כתב כו' וז"ל הלבוש ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן עוה"ב ויראה זרע יאריך ימים שוודאי י"ל הרבה זכיות שהגינו עליו. ויש פנים ג"כ לאידך גיס' כשעלתה לו שנה אדרב' ידאג יותר ויפשפש במעשיו ויתקנם. שמא קיבל זכיותיו שחסו על חייו ונשאר ערום ממצות שכבר קיבל שכרו עכ"ל. דמ"ש ויש פנים גם כן לאידך גיס' כו' הוא נגד דברי הגמ'. דהאמרי' עלה כי אתי ר' דימי אמר מפיש חיי סגי ומסגי בנים ובני בנים. וכתבו התוס' רמז לדבר יראה זרע יאריך ימים עכ"ל. ואם יש לחוש שנשאר ערום מן המצות איך יבטח דמפיש חיי כו' וגם על פי' אח' דזכיותיו הגינו עליו. דמשמע דמן השמים השביעוהו והראוהו שאין ה' חפץ בשמושו והיה חייב מיתה לולי שהגינו עליו זכיותיו לא משמע כן מפירש"י שכתב ז"ל על מ"ש תדע שהוא בן עוה"ב שכל העולם רעב והוא שבע. כתב רש"י שלא מדעתו השביעוהו ואף על פי כן עלתה לו שנה יש לדעת שצדיק גמור הוא עכ"ל. לשון זה משמע דהראוהו דא"צ עינוי דבלא"ה צדיק הוא. ולא שתחלה נקנסה עליו מיתה. אבל הפר"ח הסכים עם פי' א' של הלבוש. דאיך מן השמים משביעים לצדיק במידי דטומאה וקרי. אע"כ דתחלה הראו לו שאין ה' חפץ בשמושו אלא שיש לו הרבה זכיות והם הגינו עליו עיין שם:

סימן תרטז

סעיף א

(**ס"ק א**) **לומר כו'** שהוא נהנה כו' ב"י. עמ"ש הטור בשם רבינו יהור' שמותר לומר לגוי לרחוץ התינוק אפי' בחמין שהוחמו בו ביום. דסתם תינוק חולה אצל חמין. ודבר שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה עכ"ל. ועז"כ הרב"י משמע דישראל עצמו אסור לרחצן. אף על גב דלהאכילו מותר לישראל בעצמו. שאני רחיצה דאם רחצן ישראל הרי גם הגדול שרוחצן נהנה. ואם כן ה"ה לסוכן ישראל בידים אסור. והא מותרים לכתחלה כו' דאי' ביומא דף ע"ח ע"ב ת"ר תינוקו' מותרים בכלן חוץ מנעילת סנדל. ופריך מ"ש נעילת סנדל דאמרי אינשי עבדי לי'. ר"ל גדולים עשו לו. וגדולים מוזהרים על הקטנים שלא יעשו להם דבר האסור הנך נמי אמאי מותרים אמרי גדולים עבדו להו. ומשני הנך אמרי מאתמול עבדו להו ר"ל שרחצן וסכן אתמול ועדין הם נקיים. אבל סנדל א"א לומר דמאתמול נעלוהו ועדין הם ברגלי הקטן. דע"כ בליל' חלץ מנעליו דאין לישן אם מנעליו ברגליו דטועם טעם מיתה:

ופריך והא מותרים לכתחלה קתני. ופרש"י שאם בא לימלך א"ל האכילהו ורחוץ אותו והא שפיר יוע דהיום עשאו לו עכ"ל ומסיק אלא הנך דלאו רביתייהו גזרי בהו רבנן הנך דריבתייהו לא גזרי בהו דבנן עכ"ל הגמ' וע"כ הש"ס לא מיירי על ידי גוי חדא דלשון מותרים לכתחלה לא משמע כן ועוד דא"א דמיירי על ידי גוי מאי ס"ד דמה"ט נעילת סנדל אסור דע"כ היום נעשו לו. ויתנו שהגדולים עשו לו. הא אפשר לתלות שנעשה ע"י גוי. אע"כ דהש"ס לא מיירי מגוי. אלא דס"ד דלא הותר כ"א כשהקטן עושה בעצמו אין הגדולים מעכבים על ידו אלא דחששו חכמים שהעולם יטעו ויסברו שהגדולים עשו להם. דהקטן בעצמו אין בו דעה לעשות בעצמו ולזה דחה דהא מותרים לכתחלה משמע דאפי' הגדול יכול לעשותו:

וב"ח כתב דמותר כו' ר"ל שאין כוונות הרר"י לאסור הרחיצה ע"י ישראל אלא נקט גוי כדי להתיר להחם חמין היום ע"י גוי:

וכ"מ במרדכי פ"ב דביצה סימן תר"פ וז"ל ולא יחום אדם חמין ביום טוב כו' ורבינו יודא כתב דמותר לרחוץ תינוק קטן כדאי' בפ"ב דיומא דתינוקות מותרים ברחיצה וסינה ביוה"כ. דכל מידי דאית ביה רבית' דתינוק. לא גזרי בי' רבנן. וצ"ל דלא גזרו על תינוק לרחוץ אבל אסור לגדול לעשות הבערה לצורך שום רחיצה:

דהא אינו שוה לכל נפש כו' עכ"ל. משמע דהרר"י התיר להחם ישראל חמין ביום טוב לצורך תינוק וה"ה דשרי ביוה"כ להחם על ידי גוי עכ"פ. ובזה חולק המרדכי. אבל

הרחיצה עצמה שמותרת ע"י ישראל בזה לא פליגי ולכ"ע שרי רק זה כתב הב"ח דאם הגוי מחים חמין היום אז יהי' הרחיצה ע"י גוי דוקא ע' שם:

דהא משנה שלמה פי"ט דשבת:

הא אפי' בלא מילה שרי ר"ל כתב"ח וכן להרב"י דס"ל דרחינה שהותרה לקטן ביום הכפורים היינו בחמין. א"כ אמאי פי"ט דשבת אמרינן דוקא קודם המילה שרי הא בכל קטן שרי:

שהוא משום עינוי לא כצ"ל:

ולכן מותר גדול לרחצן כפשטות לשון הש"ס והא מותרים לכתחלה ואין חשש במה שהגדול נהנה כיון שאינו מכוין לשם תענוג. וכמו שהותר רחיצות טיט וצואה ר"ס תרי"ג:

אבל רחיצ' בחמין כו' אף בתינוק אסור כו' והקשה בס' א"ר איך א"ל דבגמרא דמיירי ע"י ישראל מיירי ברחיצה בצונן. הא מסקי' שם אהא דכ"מ דהוי רביתיה דתינוק ל"ג. ורחיצה הוי גם כן רביתיה. אייתי ראיה דאמר אביי אמר ליה אם רביתי' דתינוק מיא חמימי (לרחיצה) ומשחא (לסיכה) הרי דאפי' בחמין מותר. ולענ"ד לק"מ חדא דעכ"פ מביא ראיה שפיר על סיכה דהוי רביתי'. וגם רחיצה ניהו דבחמין הוי רביתי' דתינוק טפי מכל מקום עיקר הרביתי' הוא הרחיצה. אם כן כשהיא בצונן איכא רביתי' קצת ואייתי שפיר ראיה גם לרחיצת צונן:

כמ"ש סימן שך"ח סעיף י"ז דסתם תינוק הוי כחולה שאין בו סכנה. ולכן הותר אצלו סבות דאמירה לגוי. ולזה נתכוין הטור. מה שכתב בשם הרר"י כנ"ל דמה"ט נקט גוי דמיירי בחמין כמו שסיים וזה ע"י ישראל אסור אפילו בשבת אבל לומר לגוי שיחם ל"ח אסור. ומ"ש הטור בשם הרר"י אפילו בחמין שהוחמו היום. ר"ל שהוחמו לצורך גוי:

בערובין:

דף ס"ח עובדא דתינוק שנשפכו לו חמימי' שהוחמו מערב שבת. ולא הותר להחם ע"י גוי כ"א להחם לאם היולדת והנותר יקחו לצורך התינוק וע"ש תו' ובתו' גיטין דף ח' ע"ב:

ודברי ר"י כו' הם דברי מרדכי שהבאתי לעיל דמתיר להחם בי"ט לצורך תינוק אפי ישראל. דהא מוכח בערובין דבשבת אסור ע"י גוי כמו שאסור לגדול. וה"ה בי"ט כיון דלצורך גדול אסור החימום ע"י ישראל. ה"ה לצורך קטן. וה"ה דקשיא על המרדכי דהתיר עכ"פ הרחיצה לקטן כיון דאסור לגרול למה הותר לקטן:

מוכח שכן דעת הרמ"א. שהבי' שם דברי מרדכי הנ"ל דמותר לרחוץ התינוק בחמין אע"ג דבשבת אסור כ"א לצורך מילה:

ובזה"ז כו' דהא גם בחול לפעמים אין רוחצים התינוק כמה ימים וא"כ לדידן הרחיצ' לאו רביתי' דתינוק. וכ"כ מ"א לעיל סימן תקי"א ס"ק ה'. ועמ"ש מ"א סימן של"א ס"ק ט':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מחנכי' כו'** ע"ש תוס'. והוא בתו' ישנים וכ"ה בת"ה סימן צ"ד. שהקשו אהא דתנן ביומא דף פ"ב מחנכי' הקטנים לשעות. והקשו שם והא קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווי' להפרישו. והשתא חנוכי מחנכי אפרושי מבעי' ותי' ר"י דחינוך קטנים ליתא אלא באב אבל באדם אחר לא. ולכן אין מצווין להפרישו והקשו מהאי דפ"ק דסכה דהלני המלכה ישבה עם ז' בני בסכה אלמא אי ליכא אב שייך נמי חינוך. ומתרצי' שמא ה"ל אב דמחנכם לכך. ואפי' לא ה"ל אב היתה האם מחנכתן למצוה בעלמא עכ"ל התוס'. וכ"ה בת"ה הנ"ל. וכ"כ התוס' בנזיר דף ך"ח ע"ב וברף כ"ט ע"א מסקי' הגמרא להדיא לר"ל דאין האם חייבת לחנך את בנה. ואע"ג דר"י שם פליג עם ר"ל ולר"י אין צורך לומר דאשה אינה חייבת לחנך בנה מ"מ עדיף למעט במחלוקת ולומר דגם ר"י מורה בזה לר"ל. וע"ל במ"א סימן שמ"ג:

ומ"מ נ"ל דלא תתן כו' ר"ל האם אע"ג דאינה חייבת בחינוך:

ול"ד לסכה שרשאי' כו' דאלת"ה מאי הקשו התוספות מהלני מלכה שישבה ע"ב בסכה כנ"ל הא אסיר לה ליתן להם לאכול חוץ לסכה:

ואינה מחוייבת להכניסו כו' דהאם אינה חייבת בחינוך:

ועוד דהתם הוי מ"ע. ר"ל לאכול בסכה הוא מ"ע:

ואיסור לאו חמור מעשה כדאי' פ"ק דיבמות בשמעתא דעליה וכדמוכח נמי פ"ב דיבמות עכ"ל ת"ה סימן צ"ד. ולכן כיון דאכילה בסכה לא הוי רק עשה לכן אפי' ליתן להם מותר. אלא שמ"א ר"ס רס"ט דחה זה לפי מאי דקי"ל דאפי' איסור דרבנן אין מאכילים בידים כ"ש עשה דאורייתא'. לכן צ"ל דמ"ש פה ועוד דהתם הוי מ"ע נשאר עיקר תירוצו הראשון דשאני סכה דבאכילה אין איסור כו' ובאמת להאכיל לקטן בידים חוץ לסכה אפי' לאשה אסור וכ"כ להדיא לקמן סי' ר"מ. אלא מה שחילק לעיל דביו"כ האכילה בעצמה איסור כתב עכשיו סברא אחרת אפי' יהי' יוה"כ דומה ממש לסכה בזה. יש להקל יותר בסכה דהוי מ"ע מביוה"כ. אולם הת"ה בסוף התשובה הקשה על התוס' הנ"ל והוכיח ממס' עירובין רגם האם חייבת בחינוך בנה וסיים שאין להקל ע"ש:

מה שאין כו' בשנת י"ב. ר"ל כשהוא בן י"א שלימים כמ"ש רמ"א דאין להקל כ"א בנער כחוש:

משום דהכל לומדים כו' וסמכינן על. דעת רש"י בכתובות דף נו"ן ע"א כפי פרושו של הב"ח דברי רש"י ע"ש אבל כשהוא בן י"ב שנים שלימים ונכנס לשנת י"ג מודה רש"י וגם הב"ח דצריך להשלים מדרבנן אם לא בנער כחוש דסמכינן על דעת י"א שהביא רמ"א. ובס' א"ר כתב בשם הב"ח על מ"ש רמ"א ויש לסמוך עלייהו בנער שהוא כחוש. וז"ל ומנהגנו בכל התינוקות כן כיון שלומדים כלם. וגם בזה"ז מסתמא חשיבי חולים (ב"ח) באמת הב"ח לא הקיל כ"א כשהו' בן י"ח כנ"ל. ואפשר דבס' א"ד כתב כן מסברא דנפשיה ע"פ סברת הב"ח. ועוד דסחמא חשיבי חולים. ר"ל בזמן הזה דירדה חולשה לעולם. וסיים הב"ח וכיון דלא בקיאים אימת ספק נפשות להקל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שמא כו'** בן י"ג ביוה"כ עמ"ש סימן נ"ג כצ"ל ור"ל דזה מיקרי בן י"ג שנה ויום א'. דהיינו י"ג שנים שלימים וכיון שמתחיל יום שנולד בו יום א' קרינן ביה עכ"ל שם ס"ק י"ג:

אבל שאר תענית משמע דא"צ. דדוקא ביוה"כ חיישינן שמא נשרו דהוי ספק דאוריית' דאזלינן לחימרא. משא"כ שאר ת"צ דאינן רק מדרבנן וספק דרבנן לקול':

סימן תריז

סעיף א

(**ס"ק א**) **אע"פ כו'** משמע דאם אמרה צ"א אע"פ שאין כו'. דברי רמ"א הם דברי רי"ו: וכתב הרב"י דהם דברים פשוטים דלא גרע מעוברת משאר ב"א שפניו משתנות אע"פ שאינו אומר שצריך מ"מ נותנים לו כמ"ש סעיף ג'. א"כ הא דהעתיקו רמ"א ע"כ צ"ל דלדיוקא אתי דבאין פניה משתנות צ"ל צריכה אני. וא"כ מוכח דבאין פניה משתנות מ"מ מהני במה שאמרה צריכה אני:

וכ"מ ברי"ו שכתב תחלה סתם כו' אין ס' רי"ו ת"י והרב"י לא הביא כ"א סוף דברי רי"ו וכפי משמעות לשון מ"א לשון רי"ו כך הוא עוברה שהריחה נותנים לה (ומכאן ואילך הובא בהרב"י) וכ' הרמב"ן שאפי' לא אמרה צריכה אני על שראו אותה מתאוה כו' ופניה מוריקות מאכילין אותה עכ"ל והבין הב"ח דמ"ש בשם הרמב"ן הוא פי' לתחלת דבריו שמ"ש תחלה עוברה שהריחה נותנים לה. היינו שפניה מוריקו' אע"פ שלא אמרה צ"א. אבל אם אין פניה משתנו' לא מהני אמירתה צ"א. ולכן כתב הב"ח שרי"ו חולק על הטור דבטור משמע דעוברה אפ ' אין פניה משתנו' נותנים לה והיינו שהטור כתב בלשון הרב"י ומדסתם ולא הזכיר שפניה משתנו' משמע אפי' אין פניה משתנות נותנים לה

ע"ש. ומ"א כתב דאין כאן מחלוק' דגם רי"ו מתיר אפי' אין פניה משתנו'. ובזה מיירי רי"ו ברישא שכתב עוברה שהריחה (נ"ל) וסתם משמע אפי' אין פניה משתנו' והיינו באמרה צריכה אני. ואע"ג דגם בזה סתם רי"ו ולא הזכיר דמיירי שאמרה צ"א. היינו משום דלא הוצרך להזכירו דממילא ידעי' רמיירי בהכי דאל"כ מנא ידעי' שהריחה ומתאוה:

אח"כ כתב כשפני' וכו' ר"ל אח"כ כתב רי"ו בשם רמב"ן דין חדש דאם פניה משתנות אפי' לא אמרה צ"א נותנים לה אינו פי' לרישא כמו שהבין ב"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לא כו'** פחות מכשיעור. ועמ"ש מ"א בסי' תרי"ח ס"ק ח' בשם מהרי"ל כיצד נוהגים:

עסי' שלמ"ד. ר"ל משם נלמדו שיעורי זמנים הללו הנזכרים פה:

סימן תריח

סעיף א

(**ס"ק א**) **אפי' כו'** הרא"ש בשם רש"י כצ"ל. והוא ברש"י דף פ"ד ע"ב אהא דתניא אין עושים דברים הללו לחולה עפ"י נשים או גוים. אבל מצטרפים לדעת אחרת פירש"י וז"ל אבל מצטרפים כו' כגון שנים אומרים צריך. ושלשה אומרים א"צ. ואשה או גוי אומר צריך מצטרפים למהוי פלגא ופלגא וספק נפשות להקל עכ"ל. ועכ"פ אותה אשה או גוי צ"ל רופא. ואשה לענין יולדת עיין במ"א ס"ק ח'. ומ"מ איכא חילוק בין ישראל לגוי. לפי מ"ש לעיל סי' שך"ח סעיף יו"ד די"א דא"צ מומחה דכל בני אדם חשובים מומחים קצת וספק נפשות להקל. (ומ"מ כתב מ"א שם דעכ"פ צ"ל שמכיר באותו חולי. ועכ"פ אינו נאמן להכחיש המומחה אפי' להקל) וכתב עליו רמ"א וי"א דוקא ישראלים אבל סתם גוים שאין רופאים לא מחזיקים אותם כבקיאים עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שאומר כו'** שאנו חוששים שמא יסתכן כו' וי"ל דגם דעת הש"ע כן הוא. ומ"ש ויסתכן. אינו מדברי הרופ' אלא ע"י שהרופא אומר שאפשר שיכבד עליו החולי אנו חוששים שאפשר שיסתכן וכעין זה כתב הב"ח ע"ד הטור שכ' כלשון הש"ע ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **צ"א אפי' הרופאים אומרים שהמאכל יזיקוהו כו'** עמ"ש בשמו בסי' ש"ל. בסי' ש"ל לא מצאתי דבר אולם בסי' שך"ח כ' מ"א בס"ק וי"ו בשם הרדב"ז חולה אומר צריך אני לתרופה פלונית. ורופא אומר אין צריך שומעים לחולה ואם הרופא אומר שאותו

תרופה יזיקוהו שומעים לרופא עכ"ל. וצריך לחלק בין דבר מאכל לתרופה. דבדבר מאכל שומעים לחולה דלב יודע מרת נפשו. אבל בתרופה אם הרופא אומר שיזיקוהו שומעים לרופא כיון שיש סברא דלענין תרופה הרופא יותר יודע גם מן החולה. והוא אומר שיזיקוהו לכן לרופא שומעים:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כן נ"ל כו'** הולכים אחר הבקי. היינו אפי' להחמיר. דהיינו א' אומר צריך וא' אומר א"צ. ואותו שאומר א"צ הוא בקי יותר הולכים אחריו ואין מאכילין אותו. כיון שהם שוין במנין. ה"ה שנים כנגד שנים הולכים אפי' להחמיר אחר הבקי. אבל בקיאות בעלמא לא מהני כיון שהאחרים ג"כ רופאים אע"ג שהאומרים א"צ הם בקיאים יותר אין הולכים אחריהם להחמיר אלא בעי' דוקא שיהיה מופלג בחכמה. אבל מדברי הב"ח משמע קצת דבשווין במנין א"צ שיהיה מופלג וסגי אם הוא יותר בקי מהאחר הולכים אחריו להחמיר ע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אם כו'** ואם א' מופלג כו' כאן ודאי בעי' מופלג ממש ואז הולכים אחריו להקל אע"ג שאינו אלא יחיד האומר צריך ושני' אומרים א"צ. אבל להחמיר אין הולכים אחר הפלגת חכמים דאם מופלג אומר א"צ ושנים שאין מופלגים אומרים צריך הולכים אחר רוב מנין ומאכילים אותו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כשני כו'** שלא יהיה פחות מביצה. משום דבר"ס תרי"ב כתב דשיעור חיוב ביו"הכ הוא ככותבת והוא מעט פחות מכביצה ע"ש. לכן צ"ל הרבה פחות מביצה ולא סגי במעט פחות מביצה דזהו שיעור החיוב:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ביצים כו'** עסי' תרי"ב שהביא שם ב' דעות י"א שיעור אכילת פרס הוא ד' ביצים וי"א ג' ביצים:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כל כו'** וא"ל יוה"כ הוא כו' וכתב הט"ז וז"ל ונ"ל דצ"ל לו אם אתה יודע שי"ל סכנה אם לא תאכול אכול כשיעור. ואם לאו אכול תחלה פחות מכשיעור. דאם לא י"ל כ"א יוה"כ היום יטעה החולה שמן הדין אסור לו לאכול ויביא עצמו לידי סכנה עכ"ל.

סעיף ט

(**סק"ט**) **א**' **כו**' תרומה חמורה מטבל אע"ג דשניהם במיתה. מ"מ טבל יש היתר לאיסור ע"י שיפריש תרומה. אבל תרומה אין היתר לאיסורו לזר:

וטבל מנבלה דטבל במיתה. ונבילה בלאו:

ונבילה משביעית. פירש"י ביומא דף פ"ג ע"א שביעית ר"ל פירות שביעית. שנשתיירו לאחר זמן הביעור. דאסורו בעשה עכ"ל. אולם הרמב"ם פי"ד מהל' מ"א כתב וז"ל שביעית פי' ספיחי שביעית שאיסורן מדברי סופרים כמו שיתבאר בהל' שמטה (רפ"ד מהל' שמטה) משמע דשביעית לאחר זמן ביעורו אינו קל מטבל וצ"ב למה. וראיתי בס' תו' יוה"כ שם שהתעורר בזה ע"ש וכתב דע"כ הרמב"ם ס"ל דעשה חמיר מל"ת ולכן נבלה דאיכ' ל"ת ושביעית אחר זמן ביעור דהוא בעשה מאכילים לו נבלה וע"ש שהאריך בזה:

בעציץ שאינו נקוב. ר"ל אע"ג דאין חיוב להפריש תרומה כ"א מדרבנן והפרש' תרומה בשבת אית ביה ג"כ איסור דרבנן. וכראי' בביצה דף ל"ו ולעיל ר"ס רס"א:

וא"כ מה לי אם מאכילים לו טבל דרבנן או מפרישים תרומה ומעשר דאיכ' ג"כ איסור דרבנן מ"מ צריך להפריש דגזרי' אטו עציץ נקוב דחיוב תרומה דידיה מן התורה וצריכים להפריש אע"ג דאיכ' שבות כדי שלא יאכל טבל דאוריית':

ואם הוא ירק שהוא דרבנן כצ"ל. ר"ל כיון דבירק לא עשכחת כלל שיהי' טבל מן התורה:

וא"כ בין אם יאכל טבל דרבנן ובין אם יפריש עכ"פ עביד חד איסור דרבנן לכן מאכילים אותו טבל דשב ואל תעשה עדיף כן ס"ל למ"א:

ואע"ג דבהפרשת תרומה ליכא כ"א חד איסור. ובאכילת טבל איכא איסור בכל כזית. עיין לעיל סימן שך"ח ס"ק ט' מ"ש מ"א בשם ד"מ לענין סתם יינם. וצ"ע על הרמב"ם כו' ולא חילק בין מעשר ירק לדגן כצ"ל ר"ל שכתב אם א"א לתקן כו' משמע דאם אפשר לתקן צריך לתקן. ומדסתם משמע אפי' בירק הדין כן:

וק"ל הלכה כרבי מחבירו. ר"ל דבזה פליגי רבי ור"א בר"ש שם ביומא דרבי ס"ל בירק א"צ לעשר. ור"א בר"ש ס"ל דצריך לעשר:

ואפשר דמיירי שם בחול כצ"ל ר"ל דהרמב"ם מיירי בחול ובחול לכ"ע אפי' ירק צריך לעשר תחלה. אלא דמ"מ צ"ב למה השמיט הרמב"ם הדין בשבת כיצד יעשה ולחלק בין דגן לירק. וראיתי בס' תוס' יוה"כ שכתי' לישב דעת הרמב"ם ע"ש:

סעיף י

(**ס"ק י**) **חולה כו**' דלא תיקנו כן ביוה"כ כיון דאינו אלא תקנות חכמים ואינה חובה כ"כ וכמ"ש מ"א סי' רנ"ד ס"ק ך"ג (דלא כט"ז ס"ס תרע"ז דמשמע דס"ל דהוי מן התורה)

דאינה חובה כ"כ וא"כ ביוה"כ י"ל דלא תקנו. ויש טעם לדבר דהא טעם לחם משנה זכר למן כדאיתא בשבת דף קי"ז ע"ב דכתיב לקטו לחם משנה. וביוה"כ ניהו דלא ירד בו מן כמ"ש התוס' ריש ביצה. מ"מ מסבר' מערב יוה"כ לא ירד פי שנים כמו בערב שבת. כיון דלא הוצרכו מן ביוה"כ דהא צריכים להתענות ואפשר משום תינוקות וחולי' נפל גם בערב יוה"כ לחם משנה. מ"מ חכמים לא תקנו לחם משנה ליוה"כ כיון דהאכילה ביוה"כ אינו אלא דרך מקרה:

מיהו אין להקל כו' ועסקי' ק"ח:

ר"ל דלא תימא דהאי חומרא קולא היא למ"ד דא"צ להזכיר והוי ההזכרה ההפסקה. לכן כתב לעיין ס"ס ק"ח דאם אירע שהזכיר מאורע שאר הימים תוך תפלת י"ח לא הוי הפסק וה"ה הכא:

ועיין שם בט"ז. וגם כאן הט"ז ס"ל דאין להזכיר:

סימן תריט

סעיף א

(ס"ק א) שאומר ש"ץ ועכשיו אומר הגדול לבד (ב"ח) ז"ל הב"ח כי אמירה זו אינה כ"א הודעה לבד שלא יתמהו העולם (ר"ל שיראו שאנו מצרפים העבריינים לתפלה) ומודיעים אותם כי גם בישיבה של מעלה הסכימו ע"ז כו' והישיבה של מטה בכל מקום שהיא קבועה התירו גם כן להתפלל ביוה"כ עם העבריינים. ע"ד המקום וע"ד הקהל. שלא יחשבו שכבר נפטרו מעבריינותם כיון שהתירו להתפלל עמהם. וזה אינו כי לא התירום כ"א ע"ד המקום שיחזרו בתשובה כו' עכ"ל. ולפ"ז כתב הב"ח שאין לומר אנו מתירים. דהא אין אנו מתירים כ"א מודיעים שבישיבה ש"מ וישיבה ש"מ מתירים עיין שם. אולם מנהגנו כעת עפ"י מנהגים וש"ע להעמיד שנים אצל הש"ץ וגם לומר אנו מתירים וכאשר יתבאר להבא אך כתב הט"ז להפך הגרס' שבמחזורים ולומר תחלה בישיבה כו' ואחר כך ע"ד המקום וכמו שכתב הנוסח בש"ע עיין שם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כל נדרי כו**' דנדרנא כ"ה הגרסא הנכונה כצ"ל. ור"ל שיהי' תיבה א' ואין יו"ד לא אחר דל"ת הראשונה ולא אחר דלי"ת השניה. אבל רי"י כתב לומר די נדירנא שתי תיבות. וממילא יש יוד אחר דלי"ת ראשונה. וגם אחר דלי"ת השני'. ומחלקותם מבואר בטור ובהרב"י דמנהג קדמונים היה לומר מיום הכפורים שעבר עד יוה"כ זה. והיתה הכונה להתיר הנדרים ושבועות שכבר נדרו ונשבעו פן עבר א' עליהם. ור"ת הקשה ע"ז

לכן הגיה שיש לומר מיוה"כ זה עד יום הכפורים הבא עלינו. והכונה להתנות על נדרים שידור מכאן ולהבא שלא יחולו ומהני תנאי זה אם אינו זוכר התנאי בשעה שנדר אחר כך. אבל אם זוכר התנאי ואף על פי כן נודר הרי עוקר התנאי ודין זה ממס' נדרים דף כ"ג עיין שם ולכן שינה גם כן במה שהראשונים אמרו דנדרנא תיבה אחת והיתה נקודת' כמו שכתב הרב"י דלי"ת א' בחירק הנו"ן חטופה. ודלי"ת שניה בקמץ דמשמע לשעבר שכבר נדר. ולר"ת דקאי על נדר העתיד הגיה לומר די נדירנא שתי תיבות דמשמע להבא. ולפ"ז כתב הרב"י וז"ל די תיבה א'. ונדירנא תיבה שניה והנו"ן נקראת ולא חטופה. והדלי"ת בחירק עכ"ל. וגם הראשונים אמרו דאישתבענא. באלף באמצע תיב' משמע לשעבר ור"ת הגיה לומר ודמישתבענא מ"ם במקום א' והיא נקוד' בחירק משמע להבא עכ"ל הרב"י. ואם כן לפי מנהגנו כר"ת לומר מיום הכפורים זה עד יום הכפורים הבא כתב רי"ו כהגהת וכנוסח ר"ת. אבל מ"א כתב בשם ד"מ ותי"ט רפ"ג דנדרים שכתב בשם התו' שם דאף לדעת ר"ת דקאי על להבא מכל מקום יש לומר דנדרנא תיבה אחד דנדרנא שתי לשונות משמע בין עבר ובין עתיד. וכמו שכתב מ"א אחר זה בשם הג"מ. ולענין דאשתבענא לא כתב מ"א כלום וגם בתו' דנדרים לא הזכירו מזה. אולם בט"ז משמע דגם דאשתבענא אם קורא בחירק תחת העי"ן הוא לשון עתיד. והב"ח כת' וז"ל ואשתבענא בסג"ל תחת האל"ף משמע נמי להבא עכ"ל:

וכ"כ בהגמ' דנדרנא כו' קאי אדלעיל סייעתא לדעת התי"ט בשם התו' כנ"ל:

דלא כלבוש כו' הוא ענין אחר ולא קאי אדלעיל. שהלבוש כתב דנוסחתינו שמתחילים בלשון יחיד ומסיימים בלשון רבים אינו נכון. ולכן הגיה גם לבסוף בלשון יחיד. וב"ח וט"ז קיימו נוסחתינו והשיגו על הלבוש:

וב"ח כו' דאחריטנ'. רצה לומר לפי מנהגנו כר"ת דמתנין על העתיד. אם כן אין החרטה מועלת עכשיו. אלא כשיתחרט לאחר שנדר ולכן צ"ל דאחריטנא. בדלי"ת בתחלת התיבה דמשמעה כן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אומר כו'** כמו שכתב סי' רצ"ח סי"ד. היו יושבים בבה"מ במוצאי שבת והביאו לפניהם אור. א' מברך לכלם בורא מאורי אש. והן שותקים ומתכונים לצאת בברכתו. ואף על גב דעי"ז מתבטלים מדברי תורה. מכל מקום עדיף מלברך כ"א לעצמו משום ברוב עם הדרת מלך. וה"ה הכא:

לכן יברך לעצמו. וסיים בס' א"ר וימהר לסיים קודם הש"ץ ויענה אמן על ברכות הש"ץ וכדלעיל סי' נ"ט סעיף ד':

סעיף ד

(ס"ק ד) בלא כוס כו' עסי' תקנ"ט במ"א סעיף קטן ט':

עסי' י"ח. רצה לומר דטלית המיוחד ליום אם לבשו בלילה אי יברך עליו הוא מחלוקת הרמב"ם והרא"ש. לכן לצאת ידי כלם כתב רמ"א שם דבליל יום הכפורים יתעטף בטלית ביום ויברך עליו. והטעם שמתעטפים בטלית בליל יום הכפורים ע' שם במ"א:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **עד כו**' הקהל כו' דאין תנאי כו' ומה שאומרים אותו ג' פעמים. בשלמא למנהג הראשונים דהוא על העבר הוא כדין התרת נדרים שאמר לו החכם ג' פעמים מותר לך. אבל לדידן שתופסים מנהג ר"ת להתנות על העתיד. ול"ל כמו שכתב שמא לא שמע א' פעם א' או פעם ב' ולכן הש"ץ מגביה קולו יותר בכל פעם. דהא כל א' מתנה בפני עצמו. ואינו סומך על הש"ץ צריך לומר כמו שכ' הראשונים דלשון חכמים כך הוא כדמצינו כמה פעמים גבי קצירות עומר מגל זו ג' פעמים וכו' או לפרסומי מלתא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בניגונים כו**' וכ' בד"מ בשם מהרי"ל דמה"ט המנהג שהש"ץ בכל פעם שאומר כל נדרי מגביה קולו יותר שבדרך זה נשמע באימה ויראה. וכן בשחרית כשיתחיל המלך יתחיל בלחש מטעם זה עכ"ל:

יאמרו מקרא קדש. דמ"ש מר"ה ושאר יום טוב דהא גבי יום הכפורים נמי כתיב מקרא קדש לבוש:

וא"א באהבה. כיון שהוא יום דין ואין מקבלין הדין באהבה. ואף על גב דכשחל בשבת אומרים באהבה וברצון שבת קדשך. קאי על כל שאר שבתות השנה. לבוש:

א' א כו' רצה במנוחתינו. כיון שהוא יום תענית אין כ"כ רצון במנוחתינו לבוש:

ויסיים כ"א סלחן. ולא לו' ודברך אמת וקיים לעד כי היכי דלהוי מעין החתימה סמיך לחתימה לבוש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בקול כו**' והא דכתב בסי' ס"א כו' דהכא משמע דמשה אמרה אלא שאמרה בצנע' דרך גניבה. ובסי' ס"א כתב הטור דמה"ט אמרי' בשכמ"לו בלחש. דהיכי נעביד לא נימרי' אמרה יעקב. נימרי' לא אמרה משה. משמע דמשה לא אמרה כלל לכן פירש מ"א דגם בסי' ס"א כוונת הטור כמו כאן:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **צריך כו'** וע' בב"ח ומה שכתב סי' תקס"ו. ר"ל דמה"ט מעמידים שנים אצל הש"ץ משום דאי' בפר"א דכן מצינו במרע"ה במלחמת עמלק כשהתפלל על ישראל ואהרן וחור תמכו בידיו. ולכן בעי' דוקא דומיא דמלחמת עמלק שהיו שרוים ישראל בצער ובתענית. ולכן דוקא בתענית צבור מעמידים כ"כ ב"ח. ומ"א סי' תקס"ו הקשה למה אין אנו נוהגים כן כ"א ביום הכפורים משום התרת נדרים (וצ"ל לפי זה אפי' לדידן דקי"ל כר"ת דאינו אלא תנאי. מכל מקום בעי ג' דדומה קצת להתרת נדרים וכמו שכתב מ"א כאן סעיף קטן ה') ותי' ואפשר משום דקי"ל אין תענית צבור בבבל. ולטעם זו ראוי שיעמדו ביום הכפורים אצל הש"ץ כל משך התפלות. וכן כ' הב"ח אלא דגם זה אין המנהג כן דאין עומדים אלא נגד ברכו. וצריך לו' דסמכינן על תי' שני שכתב מ"א שם. וז"ל ועוד יש לו' דעכשיו שכלם אומרים הסליחות עם הש"ץ אין צריך להעמיד אצלו עכ"ל. ובד"מ כאן כ' כיון דקי"ל כר"ת. דמתנין על להבא ואינו הפרת נדרים למה עומדים שנים אצל הש"ץ. ואי משום מאי דאי' בפר"א הנ"ל אם כן ראוי שיעמדו שם כל היום. ותי' דלא קי"ל כהאי פר"א. ומה שכתב לעמוד שם עד ברכו. משום דלפי מנהג הראשונים שהיו מתירים על העבר היו צריכים לשנים לעמוד אצל הש"ץ עד ברכו. ולדידן ניהו דקי"ל דאומרים ומתנים על להבא. ואין צריך בשעת אמירת כל נדרי שיעמדו השנים שם. מ"מ כיון דבתחלה כשמתירים להתפלל עם העבריינים צריכים שנים אצל הש"ץ. עומדים שם עד ברכו שלא לשנות מנהג הראשונים במאי דאפשר עכת"ד. ולפי זה מוכח דלא כמו שכ' הב"ח שהביא מ"א ריש הסי' דדי באמירת הגדול ההתרה לעבריינים:

סעיף י

(**ס"ק י**) **שעומדים כו'** ער"ס תקע"ה. שכתב שם כיון דבשעת התקיעות צריכים לעמוד. לכן לא יסמוך עצמו לדבר כ"כ בחוזק עד שאם ינטל אותו דבר יפול. ואפשר דהכא מותר לסמוך עצמו אפילו בחוזק. דמסתמא אדעתא דהכי קיבל. דבקבלתו תליא מלתא כאן: וכמו שכתב ס"ס תריו"ד דא"א לנשים להדמות למלאכים דעיר גברים כתיב ועיין שם:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ללון כו'** וכתב בשל"ה קודם כו' ולא יכסה רגליו:

סימן תרכ

סעיף א

וכתב כו'. אבל הרר"י כ' דוקא כשצריך כו' והיינו כמו שכת' לעיל סי' רפ"ו. שרוצה לאכול. וכיון שהגיע זמן מנחה אסור לאכול עד שיתפלל. וחל עליו חיוב שתי התפלות מוסף ומנחה אז מנחה קודמת. אבל אם אין רוצה לאכול עתה אף שהגיע זמן מנחה לא מקרי חל עליו חיוב מנחה. ומתפלל מוסף. ואם כן ביום הכפורים דאסור לאכול לא משכחת שיצטרך להתפלל מנחה תחלה:

וכתב הטור דעכ"פ צריכים להתודות יוד פעמים. נגד י' פעמים שהזכיר כה"ג את השם. דג' פעמים היה מתודה. פ"א על פרו בעדו ובעד ביתו. פ"ב על פרו בעד הכהנים. פעם ג' על השעיר בעד כל ישראל. ובכל וידוי היה מזכיר השם ג' פעמים. אנא השם חטאתי כו' אנא בשם כפר. וסיים ככתוב בתורתיך כי ביום הזה כו' לפני ה' תטהרו. הרי תשעה פעמים. ופעם עשירי בשעת הגרלה על ב' השעירים היה אומר לה' חטאת כשהיה מניח הגורל על שעיר שהוא לה'. הרי י' פעמים. וכנגדן צריכים יו"ד פעמים להתודות. וחשיב היוד וידוים וז"ל ויש מקומות שנהגו (לאפוקי ממ"ש שם לפני זה בשם בעל העיטור) שאינו מתודה לכל תפלה אלא פעם ח' והצבור פעם א'. הרי שמנה פעמים (דהיינו בד' תפלות שביום) וב' פעמים בערב אחד במנחה וא' בערבית עכ"ל. ואע"ג דבערבית גופה מתודים שני פעמים א' יחיד בתפלתו ופעם ב' עם הש"ץ. אפשר מנהג אותן המקומות היה שלא להתודות ערבית כ"א כל יחיד בתפלתו. וכן משמע קצת לפני זה בשם בעל העיטור ז"ל:

ובלילה אינו מתודה כו'. אבל יותר נראה דלא חשיב אלא הווידוים שהן תוך התפלה. ובלילה הווידוים שמתודים עם הש"ץ אינו תוך התפלה. דהא אין הש"ץ מחזיר התפלה בערבית. והוידוי ערבית היא תוך הסליחות לא חשיב לה:

עוד כתב הטור בשם רב כטרונאי. מנין הסליחות. בשחרית שבעה. במוסף חמשה. ובמנחה ג' ואם יש פנאי אומר חמשה עכ"ל. והוא מספר מועט ממה שכתבו פוסקים אחרים הביאן הטור ע' שם:

סימן תרכא

סעיף א

בזוהר כו' א"א מלך מוחל כו' וז"ל הלבוש. כי מה ענין מחילה וסליחה אצל ברכות הפטרה בנביאים אלא אומר ודברך כו' עכ"ל:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ונותנים כו'** לכן די כשנותנים לתינוק כו' אבל לשאר תינוקות אסור דלמא אתי למסרך:

ואע"ג דאם חל מילה בט"ב כתב בסי' תקנ"ט סעיף ז' דנותנים לתינוקות. כיון דאינו קבוע בכל שנה שיהי' מילה בט"ב לכן ל"ח דלמא אתי למסרך. מ"מ יוהכ"פ דהוא דאורייתא החמיר רמ"א יותר מבט"ב כן כתב מ"א לעיל סי' תקנ"ט:

ובלבוש כתב כיון שכתב במנהגים שנותנים לתינוקות. רצה לו' לשאר תינוקות. ולא לתינוק הנימול לבד כמו שכתב רמ"א. ומשוה יוהכ"פ לט"ב:

ומ"מ צ"ל מלבד כו' זה קאי ע"ד רמ"א שכתב שצ"ל לתינוק הנימול:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **סדר כו'** מה שכ' הע' ש כו' ליישב קושית הרז"ה על הפייטנים שהזכירו בפיוטיהם גם ביום הכפורים ארבע פייסות. והא ביוה"כ לא היה פייס דהא כל עבודת היום צ"ל דוקא בכה"ג. והע"ש יישב דבריהם. וכן התי"ט. והתי"ט ביאר יותר בשם הרמב"ן דגם ביוה"כ הי' ד' פייסות. פיים אחד לתרומת הדשן שלא היתה בכה"ג ב' לדישון מזבח הפנימי והמנורה ג' לקטרת של מזבח הזהב דהיינו מי שיזכה במחתה אבל קטרת שלפני ולפנים תנן נטל מחתה בימינו וכף בשמאלו פייס ד' מי שיושיט האברים לכה"ג והבה"ג זורקן למערכה עכת"ד וע' שם:

ואומרים אנא השם כו' ר"ל מתחיל אנא השם חטאתי (או חטאו בווידוי ג) עויתי כו' אנא בשם כפר כו'. משום שכה"ג. ר"ל מה"ט אין אומרים השם בכנוי דהיינו א"ד כמו שנוהגים כל השנה לפי שכה"ג אמר השם ככתבו לכן אנו מרמזים שגם כה"ג לא היה אומר בכינוי ומה שאומר תחלה השם ואח"כ בשם. ע' הטעם בט"ז ובתי"ט פ"ו משנה ב':

לפני ה' תטהרו כו' וכן לה' חטאת ר"ל אע"ג דכה"ג הי' אומר ג"כ אותן ב' שמות בשם המפורש:

מקרא הוא דקרינן ר"ל דוקא כשאנו אומרים דברי כה"ג צריכים לשנות ולומר השם להורות דכהן גדול לא היה מזכיר השם בכינוי דהיינו א"ד אבל לפני ה' תטהרו וכן לה' חטאת אף דגם כה"ג היה אומרן והיה מזכיר שם המפורש מ"מ כיון דלשנא דקרא נינהו אנו קורין כדרכנו לקרות השם בכינוי כשקורים השם בפסוקים:

כמה בקשות בשבילנו. וכ' הט"ז בסי' קיג דאין ללעוג על ב"א שמכין על לבם כשאומרים הווידוי של כה"ג אע"ג דאינו אלא סיפור דברים של כה' ג מ"מ אנו מדמים עצמנו

כאלו אנחנו אותן בית ישראל ומתחרטים על עונותינו מידי דהוי אכריעות שכורעים כשאומרים והכהנים והעם כו' היו כורעים כו' ע' שם:

סימן תרכג

סעיף א

(**ס"ק א**) **לשקיעת כו'** היינו סוף שקיעה כו' כוונתו דהטור כ וז"ל וזמנה סמוך לשקיעת החמה כשהחמה בראש האילנות ופי' הב"ח דסמוך לשקיעה היינו חצי שעה קודם השקיעה כדאמרי' גבי סמוך למנחה דר"ל חצי שעה קודם מנחה מ"מ מוכח מדברי הטור דסמוך לשקיעה וכשהחמה בראש האילנות חד זמן הוא וזמניהם שוה ולכן הקשה הב"ח על לשון הש"ע שכ' זמן תפלת נעילה כשהחמה כו' כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה הא זמן שניהם א' כנ"ל וע בט"ז מה שרצה לדחוק בזה ולכן תי' מ"א דהטור מיירי בתחלת שקיעה ובש"ע מיירי סוף השקיעה דהוא זמן ארוך אחר זמן שהחמה בראש האילנות שהוא חצי שעה קודם תחילת השקיעה ומתחלת השקיעה עד סוף השקיעה הוא שיעור ד' או ה' מיל לכל מר כדא"ל כדאי' בפסחים דף צד:

כמ"ש התוס' במס' ע"ז דף לד ע"א ד"ה מתענים כו' דשקיעת החמה יש לו' דהוא סוף שקיעה והיינו צ"ה ע' שם:

עב"י סי' תקס"ב שמפרש כן דברי הש"ס כל תענית שלא שקעה עליו חמה כו' דרצה לו' סוף שקיעה והוא צ"ה והביא ג"כ דברי תו' הנ"ל:

וכתב הב"ח שנוהגים עכשיו כו' דבירושלמי פליגי רב ור"י דהא מה"ט קראו לתפלה זו נעילה ע"ש זמנה. דרב ס"ל דזמנה בזמן נעילת דלתי שמים (וכ' רמב"ם ריש הל' תפלה דר"ל שננעלו שערי שמים בעד החמה ונסתרה) והיינו בלילה. ור' יוחנן ס"ל דזמנה בזמן נעילת דלתי היכל שהוא ביום. ומסיק הב"ח דפלוגתייהו בזמן סוף התפלה דהיא העיקר ולר"י צ"ל סיום התפלה ביום דהיינו כשהחמה בראש האילנות ואז הוא התחלת התפלה לרב וסוף זמנה לרב הוא בלילה מ"מ מודה רב דלכתחלה אם אפשר יש להתחיל התפלה ביום אלא שהסיום יהיה בלילה:

ונראה להב"ח עיקר כהפוסקים כרבי יוחנן דגם הסיום צ"ל ביום ועז"כ הב"ח ועכשיו שנוהגים כו' דסוברים כהרי"ף ורא"ש ר"ל דפסקו כרב. ולכאורה מה שמביא מ"א דברי הב"ח הוא למותר דהא הרב"י בש"ע פסק להדיא כהרי"ף ורא ש לפי' מ"א דשקיעת החמה שכתב בש"ע ר"ל סוף השקיעה. וע"כ צ"ל דלא הביאו אלא משום סוף דברי הב"ח שיאמר חרוז היום יפנה קודם הערב שמש. אולם גם לענין זמן תפלה הוצרך להביא דברי

הב"ח דבש"ע כתב שישלים סמוך לשקיעת החמה וניהו דמ"א פי' דר"ל סוף השקיעה דהיינו צ"ה מ"מ הא כ' סמוך לשקיעה היינו חצי שעה קודם צ"ה וכמ"ש מ"א ג"כ בס"ק ד'. דעדיין הוא יום או ב"ה. והב"ח הקיל ע"פ המנהג אפי' יהיה סיום התפלה בלילה ממש:

אך צריך להתחיל כו' דהא בזה גם רב מודה אם אפשר כנ"ל וכתב שיזהרו שלא למהר ולבלבל עי"ז תפלת המנחה והחכם עיניו בראשו ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בזה כו'** ומ"ש הב"י די"ח כו' ז"ל הרב"י וכתב בהגמ"ר נראה שאם לא הזכיר של שבת בתפלת נעילה מחזירים אותו. ונראה מדבריו שם שיש חולקים עכ"ל הרב"י וז"ל הגמ"ר פ' במה מדליקין ונראה נמי דאם לא הזכיר של חנוכה במוספים ושל שבת בתפלת נעילה מחזירים אותו דהא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות וה"ה נמי בר"ח שחל בשבת אם לא הזכיר ר"ח בבהמ"ז מחזירים אותו:

יום הוא שנתחייב באכילה (ר"ל אע"ג כשחל ר"ח בחול אם לא הזכיר ר"ח בבהמ"ז אין מחזירים אותו משום דאינו חייב לאכול פת בר"ח משא"כ בשבת אם שכח להזכיר רצה מחזירים אותו דבשבת חייב לאכול פת כדלעיל סי' קפח מ"מ ר"ח שחל בשבת גם בשביל שלא הזכיר ר"ח מחזירים אותו דהא היום חייב באכילה) ור"א היה אומר דאין מחזירים אותו כדאמר הכא דאלמלא שבת אין נביא בר"ח (ר"ל דאמרי' בשבת דף כד א"ר גידל אמר רב ר"ח שחל בשבת המפטיר בנביא בשבת א"צ להזכיר של ר"ח שאלמל' שבת אין הפטרה בנביא בר"ח) ולהכי אין מזכירים של ר"ח ה"נ אי לאו שבת אין אכילה היום וניהו דטעון הזכרה מיהו אין מחזירים עכ"ל הגמ"ר. והבין הרב"י דהר"א שכתב דאין מחזירים לא קאי על ר"ח שחל בשבת לחוד אלא קאי על כל מה שכתב הגמ"ר דמחזירים ס"ל לר"א דאין מחזירים ופליג גם על ההזכרה של שבת בנעילה ואף ע"ג דסיים הר"א ה"נ אי לאו שבת אין אכילה היום דמזה משמע דמיירי בהזכרת ר"ח שחל בשבת בבהמ"ו מ"מ ס"ל להרב"י דפליג גם על ההזכרה בנעילה והא דנקט לשון השייך בבהמ"ז של ר"ח משום דראייתו ממפטיר בר"ח נקט ג"כ ר"ח וה"ה די"ל כן לענין נעילה דאי לאו יוה"כ אין נעילה בשבת אבל מ"מ חולק וס"ל דר"א לא פליג כ"א אהזכרה של ר"ח שחל בשבת בהמ"ז אבל בהזכרה בנעילה מודה דמחזירים אם לא הזכיר שבת דהא ראיית ר"א מר' גידל א"ר כו' המפטיר כו' ושם איבעי' מהו להזכיר של חנוכה במוסף כיון דליכא מוסף בחנוכה אין מזכירים או דלמא כשחל בשבת או בר"ח יום הוא שנתחייב בארבע תפלות ובעי למפשט מהא דרב גידל אמר רב כו' המפטיר כו' וה"ה דאין מזכירים חנוכה

במוסף. ודחי מי דמי התם ליכא נביא בר"ח כלל דהכא בחנוכה איכא הזכרה בתפלה בערבית ושחרית ומנחה. לכן גם במוסף מזכירו. והכי קי"ל. וא"כ ה"ה בנעילה אין לר"א ראיה מרב גידל א"ר כו' דג"כ י"ל כיון דאיכא הזכרה של שבת בשאר תפלות מודה ע"כ הר"א דגם בנעילה מחזירים דשפיר י"ל יום הוא שנתחייב בד' תפלות:

ועמ"ש לעיל סי' קפח ס"ק י"ב. ומ"ש הגמ"ר דאם לא הזכיר של חנוכה במוספים דמחזירין לא קי"ל הכי ועיין טעמו של הגמ"ר לקמן סי' תרפ"ב בט"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **נושאים כו'** ואפי' איחר כו' מהרי"ל ד"מ וז"ל ד"מ הטעם דאברים ופדרים קרבן תמיד היו נשרפים בלילה עכ"ל. ור"ל אף ע"ג דהקרבת הקרבן היה צ"ל ביום מ"מ כיון דעיקר מעשה הקרבן היה ביום מותר לגמור שריפת אברים ופדרים בלילה. ה"ה הכא. כיון דעיקר התפלה היה ביום מותר לגמור לישא כפיו בלילה. וב"ש כו' בסוטה פ' אלו נאמרים דף מ"ד ע"א כצ"ל:

דבזה אין קפידא כ"כ כמ"ש רמ"א לעיל ס"ס קכ"ט:

דהא בתפלה שראוי לישא בה כפיו אומרים אלקנו כו' ותפלת מנחה ביוה"כ אע"ג דאין נושאים בו כפים מ"מ כיון שאם עלה כהן לא ירד מ"ה מקרי ראוי לנשיאת כפים ה"ה די"ל כן לדידן בתפלת נעילה דאע"ג דהמנהג שלא לישא כפיו מ"מ ודאי אם עלה לא ירד. ע"ש בב"י בשם הר"ן שכתב אומר א"מ ביוה"כ שחל בשבת:

אע"ג דבר"ה שחל בשבת אין אומרים א"מ שאני יוה"כ שהוא גמר דין ואם לא עכשיו אימתי עכת"ד:

וניהו דלא קי"ל כהר"ן מכל מקום בנעילה דהוא גמר דין ממש י"ל כסברת הר"ן דאם לא עכשיו אימתי:

סעיף ד

(ס"ק ד) ותוקעים כו' עבר יום (טור) בסי' תרכ"ד:

אע"ג כו' משמע שעדיין לא יצאו כוכבים דהא קתני סמוך והוא חצי שעה קודם שקיעה כצ"ל בשם הב"ח:

מ"מ הוי ב"ה. ולפ"ז צ"ל דמ"א ס"ל דסמוך אין השיעור חצי שעה:

דהא ב"ה אין שיעורו כ"א לערך רביע שעה כמ"ש לעיל סי' רס"א ור"ל כיון דהוי ב"ה ול"ג על שבות ב"ה במקום מצוה ואע"ג דבסי' שמ"ב מסתפק מ"א אי לא גזרו במוצאי שבת על שבות ב"ה דשאני אפוקי יומא כו' וצ"ל דהכא הקילו דכמה טעמים יש על תקיעה

זו. ועס"ס רצ"ט. וגם שם רמז מ"א לעיין כאן. ור"ל אע"ג דבמוצאי שבת קודם שהבדיל בתפלה אסור אפי' טלטול נר מ"מ הקילו כאן:

סימן תרכד

סעיף א

כתב מ"א יש מקומות כו' ועוד דהא בקידוש כו' ואפ"ה ל"ג בתינוקות והטעם דל"ג כ' מ"א בסי' רס"ט בשם רשב"א חדא כל מידי דהתירא אלא שהוא בזמן איסור והוא רביתי' דתינוק יהבי' לי' ולא גזרי'. ועוד דהא עיקר הבדלה בבה"כ לכתחלה ניתקן בשביל אורחים שיצאו בזה והיו האורחים שותים הכוס אלא דעכשיו דליכא אורחים מ"מ נשארה התקנה וכדי שלא יהיה בזיון נותנים לתינוקות לשתות ואי איכא אורחים לא יהבי' לתינוק אלא לאורחים וא"כ לא הוי דבר קבוע לתינוקות ובכל מידי דלא קביע לא גזרי דלמא אתי למסרך וכה"ג מבואר לעיל סי' תקנ"ט במיל' שחל בט"ב שנותנין לשתות הכוס לתינוקות משום דלא הוי דבר קבוע ע"ש ואע"ג דבמילה ביוה"כ אין נותנים לתינוקות כמ"ש סי' תרכ"א ובמ"א סי' תקנ"ט ע"ש היינו ביוה"כ גופי' יש להחמיר יותר מתשעה באב. אבל במוצאי יום הכפורים אין להחמיר יותר מט"ב:

ונ"ל דמותר כו' קודם שיבדיל ולעיל סי' תצ"א הניח מ"א בצ"ע אי מותר לאכול חמץ במוצאי פסח קודם שהבדיל וצריך לחלק דדוקא רחיצה ושאר עינוי' דכוותי' אבל אכילה ושתיה אפי' מוצאי שבת אסור קודם הבדלה ואם אין לו כוס ע' סי' רצ"ו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ואין כו'** דבעינן אור ששבת כ"ה בפסחים דף נ"ד ע"א דדוקא במוצאי שבת מברכים אפי' על אור היוצא עתה מן העצים ואבנים דטעם במ"ש משום שאז הי' תחלת בריאת אור דידן וכדאיתא שם בפסחים. במ"ש זימן הקב"ה לאדה"ר שני רעפים והקישן זב"ז ויצא מהן אור כו' ולכן מברכים גם על האור היוצא עתה מהעצים ואבנים דהוא דומה לתחלת ברייתו משא"כ במוצאי יום הכפורים דל"ש טעם זה אלא הטעם משום שפסקה ממנו הנאת האור ביום הכפורים ועכשיו הותר לו. וזה ל"ש באור היוצא עתה אלא בעששית שהיתה דולקת מערב יוה"כ או הודלק מעיוה"כ בהיתר לחי' או לחולה שיש בו סכנה אפי' ע"י ישראל והיכי דליכא סכנה דוקא ע"י גוי (דהיכי דהודלק באיסור אפי' במוצאי שבת אין לברך עליו כיון דנעשה באיסור כמ"ש סי' רצ"ח) דבזה שייך ששבת משא"כ כשיוציא עתה במוצאי יוה"כ מן העצים לא שייך בו ששבת:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **מעמוד כו**'. פי' כו' ע"כ דעה זו ס"ל הטעם דאין מברכים במוצאי יוה"כ דהוא דומה לתחלת ברייתו ואין זה שייך במוצאי יוה"כ דהא לא איברי היום כ"א במוצאי שבת. לכן כשהדליקו מן האור שהוציא מעצים ואבנים נר אחר. אותו נר אחר אינו תחלת ברייתו ולכן מברכים עליו:

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **שבמ"ש כו**' הרי בהדיא כו' אין לברך עליו לכ"ע. ר"ל לשני הדעות שהביאו תר"י אי מברכים על נר שהודלק מגחלים ששבתו. תרווייהו מודו דבנר שהודלק מאור היוצא עתה אין לברך אבל וודאי איכא מאן דס"ל אפי' על נר שהודלק מאור היוצא עתה והוא הי"א שהביא כלבו והן הי"א שמביא הרב"י בסעיף ד' אלא שמ"א תמה כיון דרוב פוסקים חולקים וגם הרב"י סתם פה דלא כי"א בכלבו למה הביא דעתן סעיף ד':

סעיף ה
(ס"ק ה') נר כו' ששבת מערב יוה"כ כצ"ל:

סעיף ו
(**ס"ק ו**) **שאין כו**' עסס' רצ"ח סעיף י"ב בנר של מתים וחתנים:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **של כו**' מוטב להבדיל על נר אחר כו' ר"ל שהודלק מנר בה"כ. מלברך על נר בה"כ לבד. ודייק לה מדכתב ולא יבדיל על נר עצמו של בה"כ. ולא כתב סתם ולא יבדיל על א' מהן:
ומשמע דאפי' חל כו' מדסתם רמ"א:
ביום כו' משכימים לבה"כ. והטעם כתב בא"ר בשם של"ה שלא יקטרג השטן:
דכב"ד א' **בע"א דמי**. דבשני ב"ד בעיר א' ליכא משום לא תתגודדו כמ"ש סי' תצ"ג. ג"כ תפילין ועסי' ל"א. וליכא משום בל תוסיף כיון דעביד מספקא:
דלא יאמרו אותן באמצע תפלה כו' עסי' תקס"ו סעיף ד':
אסור להכין כו' ע' סי' תקכ"ז סעיף כ'. ר"ל אע"ג שכתב שם אם שכח להניח ע"ת מקנה קמחו לאחרים והן מבשלים לו. הכא אסור דאפילו מה שאחרים מרבים בשבילם ממה שהוא שייך לאחרים אסור להם. דדוקא בי"ט סמוך לשבת דא"צ ערובי תבשילין כ"א מדרבנן כמ"ש מ"א ר"ס תקכ"ז לכן הקילו משא"כ יוה"כ דאסור להמחמירים ועושים ב' ימים לעשות מיוה"כ לשבת מן התורה אסור החמירו ועיין בב"י:

וא"כ מה שבישל נכרי ר"ל אפי' הוא בענין דלית ביה משום איסור בישולי גוים וע' בי"ד סי' קי"ג:

סימן תרכה

סעיף א

כתב מ"א ויכוין כו' זכר לי"מ ודייק כן מלשון הטור:

והטעם אע"ג שבכל המצות אפי' למ"ד מצות צריכות כונה. די שיתכוין לצאת ידי המצוה שנצטונו מפי ה' ע"י משה. אבל מצות סכה דכתיב גבי' למען ידעו דורותיכם כו' בהוציאי אותם מא"מ. נראה מלשון הכתוב שהקפידה תורה שבשעת קיום המצות נדע ונתכוין לטעם מצוה שהיא זכר לי"מ:

וכתב שם שכן גם הדין בציצית ותפילין עיין שם:

סימן תרכו

סעיף א

(**ס"ק א**) **תחת כו'** בית פסול דסכה אמר רחמנא כו' והא דלא סגי ליה גם לבית בטעם משום מחובר. משום שכתב מ"א בסי' תרכ"ט ס"ק י"א בשם ת"ה דתלוש ולבסוף חברו מיקרי תלוש לענין סכה. ולכן הוצרך רש"י לטעם אחר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **כשרה כו'** התו' והרא"ש כו' סי' תרל"א כו' והוא דתנן דף ט"ו המקרה סכתו בשפודין או בארוכות המטה (שהן דברים הפסולים לסכך בכן) אם יש ריוח ביניהם כמותן והניח שם במקום הריוח סכך כשר כשרה:

ובאמת התו' לשיטתם כו' והוא דבדף כ"ב ע"ב רמי מתני' אהדדי דתנן בפ"ק שצלתה מרובה מחמתה כשרה. משמע אבל אי חמתה וצלתה שוין פסולה. ובפ"ב תנן שחמתה מרובה מצלתה פסולה. משמע הא שוין כשרה. ומשני כאן מלמעלה כאן מלמטה. ופירש"י אם מלמעלה הסכך והאויר שוין פסולה. אבל למטה אם הצל וחמה שוין כשרה לר"ת מהכרח קושייתו פי' אם עומד למעלה ורואה שהסכך והאויר שוין כשרה. אבל אם עומד למטה ומביט למעלה ונראה לו שלמעלה הסכך והאויר שוין פסולה. לפי שהאויר שהוא דבר שאין בו ממש אין חוש הראיה תופס בו כ"כ כשמביט מלמטה למעלה. ונראה לו האויר יותר קטן ממה שהוא. משא"כ הסכך שיש בו ממש אינו מתקטן כ"כ ע"י ההבטה ממטה למעלה ולכן כשמביט ממטה למעלה אע"ג שנראה לו שהאויר וסכך

שוין יוכל להיות שהאויר יותר מן הסכך ולכן פסול ומזה יצא המחלוקת דלר"ת אם עומד למעלה ורואה שהאויר והסכך שוין כשרה. ולרש"י כה"ג פסולה. והרא"ש הסכים לפירש"י ע"ש. וע"ז כתב מ"א ובאמת התו' לשטתם אזלי. ר"ל דס"ל דהיכי דהאויר וסכך שוין כשר ולכן הוכיחו שפיר מהאי דהמקרה סכתו בשפודין אי יש ריוח ביניהם כמותן כשרה. ולא אמרי דמצטרף סכך פסול. משום דהסכך גרידא הוא שיעור הכשר סכה דהא יש ריוח ביניהן כמותן. וא"כ אפי' שקלת לשפודין יהיה הכשר סכה בנותר. דהא מכסה בסכך כשר חצי הסכה אבל הרא"ש דס"ל כפירש"י דאם האויר וסכך שוין פסולה. וא"כ אי שקלת לשפודין יהי' האויר והסכך שווין דפסולה לפירש"י דהא עי"ז לפירש"י מיקרי חמתה מרובה מצלתה. ואפ"ה מכשירים ע"י שפודין אע"ג דמצטרף סכך פסול. א"כ ה"ה דבאילן הדין כן:

והא קי"ל להיפך. דהא הרא"ש גמר לה ואפשר כצ"ל:

ואפשר כשמונח למעלה גרע טפי. ר"ל מכשמונחים הכשר והפסול זה אצל זה. ר"ל כשמונח למעלה י"ל קצת סברת י"א שהובא בש"ע דסכך פסול העליון מבטל לתחתון והרא"ש יליף בהדרגה כיון דמצינו גבי שפודין דסכך כשר ופסול מונחים זה אצל זה דכשר אפי' אין בסכך כשר גרידא כשיעור א"כ בסכך פסול למעלה דגרע נחתינין דרגא וראוי עכ"פ להכשיר כשיש בסכך כשר לבד שיעור הכשר סוכה:

מכל מקום צ"ע ליישב לשון הרא"ש כו' סגי בכשר. והא לדעת הרא"ש לא. סגי בכשר לבד דהא ס"ל כפירש"י וכאן יהי' האויר וסכך שוין כנ"ל אולם צ"ב במ"ש מ"א ובאמת התוס' לשטתם אזלי. דמשמע דדברי התוס' ניחא ליה כיון דס"ל דשיעור הכשר סכה כשהאויר וסכך שוין. מכל מקום אכתי קשיא קושית התוס' שם דף ח' ע"ב ד"ה הא קמצטרף כו' שהקשו אהא דתנן התם העושה סוכתו תחת האילן כאלו עשאה תוך הבית ופסולה. ואמר רבא לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מצלתו כשרה ופריך הש"ס וכי חמתו מרובה מצלת' מאי הוי אה מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר. ומשני ר"פ כשחבטן ועירבן. וע"ז כתב התו' דע"כ כשהסכה צלתה מרובה מחמתה מלבד האילן ולא אמרי' דמצטרף כו' אפי' לא חבטן. ואייתי ראיה משפודין אם יש ריוח כו' כנ"ל. ולפ"ז קשיא להתו' ומאי פריך והא קמצטרף כו' דלמא מיירי שהסכה צלתה מרובה בלא האילן. עכת"ד. והנה לפי שטתם דהיכי דהאוי' וסככן שוין זו היא הכשר סכה. א"כ מוכח מהאי דשפודין היכי דיש בסכך כשר שיעור הכשר סכה. אפי' גם יש בסכך פסול לבד ג"כ הכשר סכה מכל מקום כשר. ולא אמרינן מצטרף כו' דהא שם גבי שפודין הסכך פסול שיעור הכשר סכה. דהא חצי הסכה מסוככת בשפודין דהא קתני

אם יש ריוח ביניהם כמותן. וא"כ אי שקלת לכשר יהיו השפודין והאויר שוין. ואפ"ה תנן דכשרה. משום דגם בסכך כשר לבד יש שיעור הכשר סכה. א"כ מאי קשיא להתו' דהא שפיר פריך והא קמצטרף כו' דע"כ מיירי דאין בכשר שיעור הכשר סכה. דאי איכא. הכשר סכה. אפי' האילן צלתה מרובה. מ"מ יהי' כשר כדמוכח מהאי דשפודין כנ"ל. וכה"ג הקשה מהרש"א דף יו"ד תוספות ד"ה פורס ומה שתי' מהרש"א שם דהתו' ס"ל אם הסכך כשר קדים אז אפילו הסכך פסול יש בו הכשר סכה. מכל מקום כיון דגם בכשר לבד יש הכשר סכה כשר. אבל מתני' דהעושה סכתו תחת האילן דמשמע דהאילן קדים כה"ג ס"ל להתוס' אם האילן לבד יש בו הכשר סכה. אפי' גם בסכך כשר לבד יש בו הכשר סכה אפ"ה פסולה. ולכן שפיר קשיא להו מאי פריך והא קמצטרף כו' דלמא מיירי שיש בכשר לבד שיעור הכשר סכה עיין שם. תי' זה מספיק ליישב קושייתו שם. אבל מהאי דשפודין מוכח דאם יש בכשר הכשר סכה אפי' יש גם בפסול הכשר סכה ואפי' קדים הפסול אפ"ה כשרה דהא תנן המקרה סכתו בשפודין כו' אם יש ריוח כו' ולשון זה משמע דתחלה התחיל לסכך בשפודין והניח אויר ביניהם ריוח. ואחר זה מילא האויר בסכך כשר כן פירש"י שם. וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה מאי קשיא להתו' על קושית המקשן והא קמצטרף כו' כנ"ל. ודוחק לומר דמ"א ס"ל כתי' אחר של מהרש"א דאם האילן צלתה מ"מ פסול משום סכה שתחת סכה דהלא כבר דחה מהרש"א שם תי' זה. ויותר י"ל לענ"ד דלהתו' ניחא למ"א בסברת אפשר דכשמונח למעלה גרע שכ' להרא"ש. והתוס' ס"ל גם כן דנחתינן דרגא אם הדין כשהן מונחים זה אצל זה אם יש בכשר שיעור הכשר סכה דכשר אפי' גס בפסול יש שיעור הכשר סכה. אם כן כשהסכך פסול ע"ג הכשר די שנכשיר כשיש בכשר כשיעור ואין הפסול כשיעור הכשר דוקא. אבל אם גם בפסול יש שיעור הכשר סכה לא מהני מה שיש בכשר כשיעור ואם כן שפיר קשיא להו. אלא דלהרא"ש לא ניחא ליה למ"א בסברא זו דאכתי קשיא לשון הרא"ש וכמו שסיים מ"א. אבל להתוס' א"ש הלשון. דהא לשיטתייהו אי האויר וסכך שוין הוא הכשר סכה. ולכן א"ש מה שכתב התוס' כיון דאי שקלת ליה סגי בכשר ע' שם:

דמוקי לה במעדיף. דשם על מתני' דשפודין מסיק הש"ס לימא תהוי תיובתא לר"ה בריה דר"י דאתמר פרוץ כעומד. ר"פ אמר מותר ור"ה בר"י אמר אסור. וסכך פסול דין אויר ופרוץ יש לך לענין זה. ומשני אמר ליה ר"ה ברי' דר"י בנכנס ויוצא. ופירש"י שסכך כשר נכנס ויוצא בריוח וע"כ שהאויר יותר מן השפודין. אם כן הסכך כשר הרוב. ופריך והא אפשר לצמצם. כ"ה גרסת רש"י ופי' דס"ד דהא דמשני בנכנס ויוצא פי' על כרחו נכנס ויוצא דאי אפשר לצמצם שיהיו האויר ושפודים שוין. ולזה פריך והא אפשר לצמצם.

ומשני במעדיף. ר"ל לא משום דא"א לצמצם. אלא דמיירי שמעדיף ומניח סכך כשר יותר מן השפודים והתו' הקשו על פירש"י וא' מן הקושיות דא"כ צ"ל דכל השקלא וטריא דוקא לר"ה ברי' דר"י. והא אנן קי"ל כר"פ דפרוץ כעומד מותר. א"כ דוחק שיהי השקלא וטריא שלא אליבא דהלכתא. ולכך גרסו והא א"א לצמצם והקושיא היא בין לר"פ ובין לר"ה ברי' דר"י. כיון דא"א לצמצם ולמלא כל הריוח בסכך כשר. ונשאר מענו אויר. והאי אויר מצטרף עם השפודים. וא"כ לר"ה ברי' דר"י דמוקי בנכנס ויוצא שיהי הכשר הרוב השתא יהיו שוין. ולר"פ דלא מוקי לה בנכנס ויוצא דס"ל פרוץ כעומד מותר. השתא יהי' הפרוץ מרובה ע"י צירוף האויר. וע"ז משני לכ"ע במעדיף. וא"כ מכסה כל האויר וגם יש קצת מן הכשר על הפסול עכת"ד:

והרא"ש הסכים לפי' התו'. וא"כ לפי המסקנא דהסכך כשר יותר מן המחצה דהא מונח קצת על סכך הפסול. ולכן א"ש דאי שקלית ליה לפסול אכתי צלתה מרובה מחמתה ע"י הכשר אלא דאכתי קשה על המקשן דלא אסיק דמיירי במעדיף. אדקשיא ליה והא א"א לצמצם ונשאר קצת אויר כנ"ל טפי ה"ל להקשות אפי' אפשר לצמצם וימלא כל האויר ע"י סכך כשר. מ"מ הוי מחצה על מחצה וא"כ אי שקלית לפסול לא יהי' בכשר לבד שיעור הכשר סכה לדעת הרא"ש דס"ל כרש"י כנ"ל. וא"כ ה"ל להקשות והא קמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר. ע"ז כתב מ"א שיעיין המעיין במ"מ פ"ה מהל' סכה. שתמה על הרמב"ם לפי גרסתו שהיה גור' כגרסת רש"י והא אפשר לצמצם והקושיא אינה כ"א לר"ה ברי' דר"י. וא"כ לר"פ דקי"ל כוותי' לא איצטרך לאוקימתא דמעדיף. לכן תמה על הרמב"ם שהעתיק אוקימתא דמעדיף. ותי' דגס לר"פ צ"ל דמיירי במעדיף. דאל"כ כיון דאי שקלת לפסול יהי' האויר וסכך שוין ובכה"ג פסול:

והיינו דס"ל בזה כשיטת רש"י דאם הם שוין למעלה הוא למטה חמתה מרובה מצלתה. ותי' דהש"ס המ"ל ולטעמך דאפי' א"א כר"פ ג"כ צ"ל במעדיף ע"ש. וא"כ ה"ה די"ל כן להרא"ש דהמ"ל ולטעמך:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומבטלן כו'** והר"ן כ' כו' כונתו דגם הר"ן ס"ל כדעת י"א בש"ע וכמבואר שם וכוונות מ"א דלא תימא דגם לדעת י"א שכתב רמ"א מיהו אם השפילם כו' וערבם כו' והסכה כשרה. דגם קשיא הא אין מבטלים כו' ולא תימא דגם לי"א צ"ל כאחד מן התירוצים שכ' הב"ח. ע"ז כ' מ"א דהר"ן כ' כו' ומזה יש לשטתו תי' אחר והיינו דהר"ן מפרש מדקתני העושה סכתו תחת האילן כו' מדקראו בשם סכה משמע שיש בכשר לבד כשיעור והיינו כדעת י"א. וע"ז קאי רבא ואמר כשהאילן חמתו מרובה כשרה וע"ז

קשיא ל"ל שהסכה הרוב סכך כשר. הא קי"ל כר"פ דאפי' פלגא ופלגא כשר וע"ז תי' תיפוק ליה דבלא"ה קשה מאי מהני חבטן וערבן. הא קי"ל היכי דיכול להסיר האיסור לא בטל. ואפי' מיירי כשאין האיסור ניכר ע"י התערובת. מ"מ הא יוכל לברר הפסול מתוך הכשר ומה"ט קי"ל בי"ד סי' צ"ח סעיף ד' דאם נפל חלב לתבשיל אע"ג שנתבטל צריך ליתן שם מים צוננים כדי שיקרש ויקפיא החלב ויסירנו כ"ש לפי מ"ש מ"א בסעיף קטן ד' דלהר"ן לא בעינן שלא יהי' ניכר דקשה טפי. וע"ז תי' הר"ן מ"מ הכא אגמרי' כו' שהן מעורבין בעי רובא כנ"ל ר"ל דאין דעתינו לבטל האיסור. אלא כיון דסכך כשר לבד יש בו שיעור הכשר אפי' בפלגא ופלגא. אלא ע"י שנתערב נתמעט חשיבות הכשר. אע"ג דגם חשיבות האיסור נתמעט מה בכך עכ"פ תו ליכא בכשר שיעור הכשר וע"י שהוא רוב אף שנתמעט חשיבותו ע"י התערובת. מ"מ האי רוב נחשב עכ"פ כאלו הוא פלגא ופלגא ובשר. ואין רצונינו לבטל האיסור. כי לא צריכים הפסול להכשר סוכה. כ"א למעט חשיבותו ע"י התערובות שלא יהי' בכחו לפסול הכשר. ולכך אע"ג שאפשר להסיר הפסול א"צ להסירו דהא א"צ כלל להפסול. וכן לא קשיא לפי זה הא אין מבטלים כו' דהא אין דעתינו לבטלו כנ"ל. וממילא תבין דכ"ז ניחא להר"ן דס"ל כהי"א ומיירי שיש בכשר לבד שיעור הכשר סכה וכמ"ש מ"א בס"ק ד' אין זה מבטל איסור. דהא אין מצטרפים את הפסול. אבל לדעה קמייתא דאפי' אין בכשר לבד כשיעור אלא ע"י צירוף הפסול אפ"ה כשר ע"י התערובות. ומיקרי מבטל איסור וצ"ל כתירוצו דהמרדכי הנ"ל. ולקושית הר"ן הא יוכל להסיר האיסור באמת צ"ב לדעה קמייתא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **מיהו אם כו'** ומ"ש רמ"א שאין ניכרים כי' וכן מ"ש רמ"א וכן אם הניח סכך הכשר ענ הפסול כו' ג"כ לא כ' כן כ"א לדעת י"א. כי מקור הדבר מן המרדכי והוא כ' כן לדעת י"א ע"ש והיינו כשהכשר הוא כשיעור ואפ"ה פסול לדעת י"א אם הפסול מונח על הכשר. דאותו כשר מה שתחת הפסול כמאן דליתא כיון דאין בו צורך דבלא"ה מיצל במקום זה הפסול וא"כ אם הניח הכשר למעלה אדרבא איפכא שא"צ בפסול שתחתיו משא"כ לדעה א' דמיירי שאין בכשר כשיעור לבד הפסול. א"כ מאי מהני מה שהכשר מונח על הפסול כיון דעכ"פ הפסול ניכר:

מיהו כשאין מעורבים כו' לא בעינן רוב. ר"ל דלא בעינן רוב מצד צירוף סכך פסול מ"מ קי"ל כרש"י והרא"ש שהסכים לפי' רש"י דהיכי דלמעלה שוין פסולה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ומניחו לשם צל**. משום דאמרי' סי' תרל"ה אע"ג דלא בעינן סכה לשם מצוה. מ"מ לשם צל בעי' וע"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כשרה כו'** כמ"ש סי' תרל"א דבית המקורה בנסרים כו' די בזה שיסיר המסמורים לשם סכה. וה"ה הכא במה שהסיר הרעפים מיקרי מעשה לשם סכה. גם בעצים הדקים כיון שהרעפים היו מחוברים ע"י מסמורים בעצי' הדקים והוציא אותם המסמורים:

והב"ח כ' כו' דהב"ח ס"ל דע"י הסרת הרעפים לא הוכשרו העצים הדקים כיון שקבועים ע"י מסמורים ואינו דומה לסי' תרל"א וס"ל להחמיר כדעת י"א שכ' בסעיף א' דאפי' האילן חמתה מ"מ והסכך צלתה מ"מ. מ"מ אם ענפי אילן מכונות נגד הסכך פסול לכן אין להתיר כ"א שימלא כל הסכה בסכך כשר. דאז אפי' חושבים סכך שכנגד הענפים כמאן דליתא מ"מ נשאר סכך כשר צלתה מרובה מחמתה וכמ"ש הטור. או שיכסה על גבי עצים הדקים שאז אפי' העצי' הדקים מכוונים נגד הסכך כשר מ"מ כשר. דאין הצל בא מסכך הפסול כ"א מן הכשר שלמעלה. וכמ"ש המרדכי בשם הר"פ הובא בב"י ובב"ח מבואר יותר (ולענ"ד דין זה צ"ע בגמ') ואעפ"כ כ' הב"ח בתנאי שלא יהי' ביניהם כו' דאז יושב תחת כו':

דלא אמרינן לבוד כיון שסכך כשר ביניהם. ר"ל דלא אמרי' לבוד אלא כשיש הפסק אויר אבל כשמפסיק דבר אחר לא אמרינן לבוד:

דסתם שפוד ל"ב ג' וכמ"ש שם בהגה. ר"ל דאי' שם סככה בשפודי' אם יש ריוח ביניהם כמותן והניח שם סכך כשר אפ"ה פסולה עד שיעדיף סכך כשר מעט על הפסול. וכ' רמ"א דוקא בסכה גדולה דאין סכך פסול פוסל באמצע פחות מד' טפחים אבל בסכה קטנה דפוסל באמצע סכך פסול בג' טפחים. צ"ל דכל שפוד אינו רחב ג' טפחים וכיון דאין ריוח בין שפוד לשפוד כ"א כמותן א"כ הריוח ג"כ הוא פחות מג' טפחים ולמה יוכשר נימא לבוד:

וכ"ה בגמ' דף יד ב' נסרים אין מצטרפים. ראיה זו לא הבנתי. דהתם ר' יודא קאמר לה דס"ל בנסרים שאין בהם ד' לכ"ע כשר. וביש בהם ד' טפחים אליביה דרב ס"ל דגם בכה"ג ר"י מכשיר אם ב' נסרים כה"ג מונחים זה אצל זה שכ"א לבדו כשר לכל מאן דאמר כדאי' ליה גם ב' נסרים כשרים ואין מצטרפים וכ' התוס' דל"ד דאין מצטרפים דאפי' כל הסכה רשאי לסכך בהן ומאי ראיה מזה דלא כהב"ח דקאי על הלא"טיש דהן סכך פסול לדעת הב"ח. דהא ב' סדינים שכ"א סכך פסול ס"ל לר"י באמת שם דמצטרפים גם הא

שם ליכא סכך כשר בין הנסרים וכה"ג הא מודה מ"א דאמרי' לבוד. וע' ססי תרל"ב א"א לבוד להחמיר ועמ"ש מ"א ע"ד רמ"א סי' תק"ב:

ע' דף ט' ע"ב ברש"י שהכשיר ג"כ הלאט"ש אע"פ שאין ביניהם ג' טפחים:

וא"ל דהכא נמי העצים קבועים כו'. אין כוונתו בזה ליישב דעת הב"ח דמטעם זה אפילו רחוקים זה מזה יותר מג' טפחים דל"ל לבוד מ"מ יש בו פסול דנחשבים כדף א' ע"י קביעת המסמורים והא הב"ח מטעם לבוד אתי עלה ולדעתו דוקא באין ביניהם ג"ט. וגם לב"ח בעי' מסמורים שעי"ז לא הוכשרו העצי' הדקי' ע"י נטילת הרעפים כמ"ש לעיל. והא דהוזכר בתשובת רשב"א שלא הי' ביניהם ג' הוא דברי השואל שלא ידע טעם האוסר אי מטעם לבוד או מטעם המסמורים. והציע כל הענין לפני הרשב"א. אבל לפי תשו' הרשב"א דהחמיר מטעם קביעת המסמורי' אפי' יש ביניהם יותר מג' טפחים יש להחמיר. אלא מ"א לדעת עצמו שקיל וטרי אם ראוי להחמיר בלאטי"ש מטעם הרשב"א ואפי' רחוקים זה מזה יותר מג' טפחים:

כשנוטל א מבנתיים כו' אין מצטרפים קאי על הבית המקורה בנסרים הכשרו שיסיר כל המסמורים לשם סכה או שיטול מבין כל שני נסרים נסר א' ויתן שס סכך כשר הרי דבנוטל נסר א' מבין שני נסרים אף דהשני נסרים נשארים קבועים ע"י מסמורי' כשרה ולא אמרי' שנחשבים כדף א' ע"י המסמורים ואף דשם מיירי שיש בין נסר לחברו יותר מג' טפחים. דהא מיירי בנסרים רחבים ד' טפחים. מה בכך הא כתבתי דלטעם הרשב"א אפי' רחוקים זה מזה יותר מג' טפחים יש להחמיר. אלא דעל ראיה זו יש לפקפק דשאני התם דע"י נטילת נסר מבין שנים נקרא קצת עשיית מעשה גם בשני נסרים הנשארי' וגם הנשארים הוכשרו עי"ז דהא טעם האיסור משום גזרת תקרה שישב תחת ביתו של כל השנה כמבואר לקמן וכיון דהוצרך ליטול אחד ביניהם יוודע לו דאסור לישב תחת התקרה וכמבואר בש"ס:

וא"כ אינו דומה להכא. ובפרט אי היה מקודם בנוי בלא גג דמודה מ"א דיש להן דין סכך פסול כמ"ש ריש ס"ק זה והדין כמו בסעיף א' ואי הסכך הרבה שאפילו ינטל כל מה שכנגד הלאט"ש ישאר כשיעור כשר לדעת מ"א מ"מ יש להחמיר לטעם הרשב"א שכל הלאט"ש נחשבים כדף א' ונפסל כל הסכך כשר. לזה הוסיף מ"א להביא ראיה וכתב וז"ל ואפי' להרמב"ם ע"ש ר"ל דהרמב"ם חולק וס"ל דבמפקפק דהיינו שנוטל כל המסמורים איננה כשרה אא"כ אין בכל נסר ד' טפחים רוחב. והא דצריך להסיר המסמורים משום גזרת תקרה הא אין רחבן ד"ט. כ' הרב"י שם דס"ל כהר"ן כיון שהונח לכתחלה לשם תקרה. שייכ' גזרת תקרה אפי' בפחות מד' טפחים לכן צריך להסיר

המסמורים. ואעפ"כ ברחבי' ד"ט ל"מ הסרת המסמירי'. דניהו דמהני לגבי עצמו שידע שהוצרך להסיר המסמורי' ועי"ז בטל גזרת תקרה. מ"מ אסור מפני הרואים שלא ידעו שהסיר' המסמורים ויחשבו שהונח כך מתחלה לשם סכך ויסברו שמותר לסכך בהן. אעפ"כ שנוטל א' מבינתים מודה הרמב"ם דאפי' הן רחבים ד"ט כשר. והא הרמב"ם חשש להרואים והם לא ידעו שנטל א' מבינתי' ויסברו שסיכך מתחלה כן ויסברו שמותר לסכך כן. והא להרשב"א כה"ג אסור דמצטרפים ע"י המסמורים ונעשים כדף א' והא לדעת הרואים לא עביד בהו מעשה. אע"כ כה"ג אין מצטרפים:

ואי לאו תולמ"הע כו' זה ראיה אחרת. דמשמע אם מניחו תחלה לשם סכה וקבעו במסמירי' דליכא משום תולמ"הע כשר אם אין רחבים ד"ט:

סעיף ז

(**ס**"ק ז) **וכן מותר כו'** שיש להחמיר. כדעת המ חמירי' שהביא מהרי"ל. אלא שמהרי"ל דחה דברי המחמיר מדין שכ' רמ"א בהגה בסעיף ב ועז"כ הב"ח ולא דמי לעושה סכה כו' לישב קישיות מהרי"ל:

ובאמת כו' ס"ל בשלמא כו' ר"ל דהמחמיר ס"ל דטעם היתר הדין שהביא רמ"א בסעיף ב' אינו כמ"ש רמ"א הואיל ואין הפסול בסכך. אלא כמ"ש מ"א פה דהסרת הגג הוי מעשה רבה והגג עצמו נכשר משא"כ כאן:

דהוי כפורס עלי' סדין כדאי' בגמ'. והוא בדף יו"ד ע"ב מנימן עבדיה דר"א נשרה כתונת שלו במים ושטחו על הסכך. וצוה ר"א ליטל' משם כשתתייבש שלא יאמרו מסככי' בסדין שהוא מקבל טומאה. ובאמת אסור לסכך בדבר המקבל טומאה. ומה מהני ההסרה משם כיון דכבר נפסל לדעת הרואה. ויותר מוכח לדעת הר"ן דשלא בשעת אכילה מותר להניחה שם אם יסירנה משם קודם האכילה אלא מפני הרואי' שיאמרו שגם בשעת אכילה מונח שם אבל זולת חשש הרואים הי' מתירו להניחם שם קודם אכילה ולהסירה בשעת אכילה ולא אמרי' דנפסלה כבר במה שהי' מונח שם קודם אכילה:

סעיף ט

(ס"ק ט) שלא ישב כו' דלא נתכוון להניחו לשם צל כצ"ל:

סימן תרכז

סעיף א

(**ס"ק א**) **אם כו'** ועיין סי' שט"ו ותראה שיש ט"ס בדבריו. ר"ל דהאגודה הביא ראיה מסי' שט"ו ושם כ' להיפך בסעיף י"א וז"ל שם והוא שלא תהי' משולשלת מעל המטה טפח. אולם הטעם מבואר שם כיון שהכילה פרוסה לצל הוי המטה עשוי' כעין גג באמצע המחיצה של הכילה. מה שמשולשל למטה הוי מחיצה. מכל מקום אין ענינו שייך לכאן. בשלמא לעיל סי' שט"ו דמיירי לענין איסור עשיית אהל בשבת א"ש דכה"ג אסור דהוי אהל. אבל הכא דמיירי לענין הישן שם דמיקרי אינו ישן בסכה דאהל מפסיק. א"כ מה בכך דתחת המטה נקרא אהל. הא הוא ישן ע"ג המטה ושם ליכא אהל מפסיק. ואי בישן תחת המטה בלא"ה אסור כדאי' ריש הסי':

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **והוא שלא כו'** נ"ל דהנך י"ט כו' וכ"מ בתוס' סוף דף כ"א אהא דתנן התם הסומך סוכתו בכרעי המטה. ר"ל שסיכך ע"ג מטה וקרקע המטה היא קרקע סכה וגם דופני המטה הם דופני הסכה כשרה ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה. והטעם לחד מ"ד בש"ס שם מפני שאין לה קבע. ופי' התוס' ע"פ הירושלמי שאין מקרקע המטה עד הסכך גובה י' טפחים. והקשו התוס' א"כ למה מכשיר ר"י אם יכולה לעמוד בפלי עצמה דהיינו שסיכך ע"ג יתידות העומדים בארץ. הא מ"מ אין מקרקע המטה עד הסכך גבוה י' טפחים. ותי' דמ"מ כיון דאי שקיל למטה עדיין נשאר הסכך מונח ע"ג יתידות לכן חשבינן היו"ד טפחים מן הארץ לא מקרקע המטה ע"ש. אולם לא הבנתי דבריו. דהא מבואר בש"ס בהדיא להיפך בדף י' ע"ב וז"ל הברייתא שם נקליטין שנים כו' (והוא נדון דידן דמיירי כאן) פירס ע"ג נקליטין כשרה ובלבד שלא יהו נקליטין גבוהים מן המטה עשרה. הרי דמן המטה משחינין ומודדים היו"ד טפחים וכן מבואר שם ברש"י. ודברי התו' שהביא אדרבא הביא חובה לנפשי'. דמשמע מדבריהם להיפך. דהא הכא דנקליטי' קבועי' במטה ופירס ע"ג נקליטין דומה לסיכך ע"ג מטה ולא ע"ג יתודות דבעי ר"י שיהי' מקרקע המטה יו"ד טפחים. וכעת ראיתי שנתעורר בזה בס' נתיב חיים ועפ"ז דחה דברי מ"א ולענ"ד י"ל דמ"א דייק בלשון הש"ע ששינ' מלשון הגמ. דבגמ' אי' בלבד שלא יהיו נקליטין גבוהים מן המטה יו"ד. ובש"ע כתב והוא שלא יהיו גבוהים י'. ומשמע דקאי על הנקליטין עצמן שלא יהיו גבוהים י' והוקשה למ"א דלשון הגמ' א"ש שלא יהיו הנקליטין גבוהים מן המטה יו"ד. משמע אם (אין) גבוהים מן המטה יו"ד אע"ג

שהנקליטין עצמן גבוהים יו"ד כגון שהנקליטין קבועים באמצען וקצת מן הנקליטין הוא תחת המטה. מ"מ שרי כיון דעכ"פ אין יוצאים למעלה מן המטה יו"ד טפחים אין עליו תורת אהל אבל הש"ע שכ' ובלבד שלא יהיו גבוהים עשרה דהיינו הנקלוטין אע"ג שאין גבוהים מן המטה יו"ד דהיינו. שקבועים באמצען כנ"ל אפ"ה שם אהל עליו. וע"ז הוקשה למ"א ולמה יהי ע"ז שם אהל. לכן הוכרח מ"א לומר שכ"א נקט כפי ההוה ובזמן הש"ס היו הנקליטין קבועים במטה ויש לו דין סמך סכתו ע"ג כרעי המטה וא"י לעמוד בפני עצמה אז לא משחינין מארעא אלא מקרקעית המטה ולכך הצריכה הברייתא שיהיו הנקליטין גבוהים מן קרקע המטה עשרה. אבל בזמן הרב"י היו דרכן שלא היו הנקליטין קבועים במטה אלא בקרקע אצל המטה ואז יש להן דין סכה שיכולה לעמוד בפ"ע והוי כמו סיכך על גבי יתידות שאז מקרקע הארץ מודדים היו"ד טפחים ולכך תלה הש"ע השיעור בנקליטין עצמן אם הם גבוהים עשרה. אע"ג שאין מקרקע המטה עשרה וא"ש דברי מ"א:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שום כו'** אפילו אינו כו'. והטעם ע' בט"ז ס"ק ה':

סימן תרכח

סעיף א

(**ס"ק א**) **והתחתונים כו'** בלשון יחיד. מדלא כתיב בסוכות מלא וי"ו בין כ"ף לתי"ו. ודע דמ"ש בש"ע שהתחתון' יכול' לקבל כו' ר"ל שחזק' לקבל כו' ואדם יושב עליה ואוכל סעודתו כ"ה בב"י:

סעיף ב

(ס"ק ב) של עליונ' כצ"ל וקאי על ריש הסעיף דפוסל אם יכולה לקבל כו' מ"מ אם העליונ' חמת' מ"מ אין על העליונה שם סכך ולא הוי שני סככי' וכ"ה בגמרא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **למעל' מכ'**. גם הוא מצויין בטעות בדפוס וקאי על הרישא דמכשיר אפי' למעלה מכ' כיון שהתחתונ' לבד' בלי צירוף העליונ' הוא צלתה מ"מ. עז"כ מ"א ולא אמרינן מה שכנגד סכך הפסול כו' והיינו אפילו לדעת י"א הראשון בסי' תרפ"ו דהא מיירי כאן שסכך העליון היא צלתה מ"מ אפ"ה כשרה דסכך העליון מצד עצמו כשר אלא שהמקום גורם לפוסלו:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **דים כו'**. וכ"מ בגמ' דזה מחלוקת ר"ע ור"ג. ור"ע מכשיר וקי"ל כוותיה ואייתי שם ברייתא מעשה בר"ע ור"ג שהיו באים בספינה והי' ר"ע עושה סכתו למעלה בראש הספינה. למחר בא הרוח ועוקרתו א"ל ר"ג לר"ע היכן סוכתך הרי הרוח עקרה ואיננה דבר המתקיים. הרי דספינה עומדת על הים וגם בזה פליג ר"ע:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **האילן כו'** דגזרינן כו' כמ"ש סי' תרכ"ט סעיף ז'. ר"ן. היינו דהר"ן לטעמיה אזיל דס"ל דקי"ל אם העמיד בדבר המקבל טומאה פסולה דגזרינן שמא יסכך בו. ואם כן ה"ה כשהמעמיד הוא דבר מחובר יש לגזור כה"ג. א"ו מיירי שסמך הסכך ע"ג קונדיסין. אלא דלפ"ז תקשי למה אין עולין לה בי"ט דהא קתני סיפא מקצתה על כו' אם הוא כו' תשאר עומדת ולא תפול עולין לה בי"ט כו'. אולם המעיין שם בר"ן יראה דמיירי אי כשהסכה על הארץ והקנים של הסכך נסמכים על האילן כמ"ש מ"א בס"ק שאחר זה. או מיירי שסמך הקונדיסין ונעצן באילן. וסמך הסכך על אותן קונדיסין. ומה"ט אין עולין לה בי"ט דהני קונדיסין מיקרי צדדי אילן דאסור כדלעיל סי' של"ו (ובשבת דף קנ"ד ע"ב דאמרי' מאי לאו דחק באילן ע' סם בפירש"י) ומ"מ אינה פסולה הואיל והמעמיד הוא מחובר ע"ז כתב הר"ן שם וז"ל כולי האי לא גזרינן כיון דמפסקי קונדיסין בין אילן לסכך עכ"ל הר"ן:

(**ס"ק ו**) **ואין עולין כו'**. ומ"מ פ"ד כתב וז"ל שהיו רגילים כו' ור"ל דלדעת המ"מ אין הטעם משום גזרה כמ"ש הרא"ש:

אלא בלא"ה היו דרכן להניח ולתלות כו' וקרוב לוודאי שיעשה כן נמצא משתמש במחובר:

ואפשר בזה"ז כו' כיון שאינו אלא משום חששא והיינו לדעת מ"מ דלא גזרי ביה רבנן מידי. אלא חשש קרוב לוודאי דהיינו בימיהם שהיה דרכן בכך:

כמ"ש בי"ד סי' קט"ז לענין איסור משקין מגולים שהיה אסור בזמן הש"ס מחשש שמא שתה מהן נחש והטיל ארס בתוכו. וטעם זה ולשון זה שכתב מ"א שאינו אלא משום חששא הוא לשון התוס' במסכתא ביצה דף ו' עמוד א' ד"ה והאידנא כו' וכ"כ התוס' במס' ע"ז דף ל"ה ע"א ד"ה חדא כו' אולם הפר"ח בי"ד סי' קט"ז סעיף קטן ב' הרבה להקשות ע"ז. ומסקנ' דבריו דוקא בדבר דידעינן שגם בזמן האיסור לא אסרו חז"ל בכל המקומות כגון האי דמשקין מגולים דידוע שגם בזמן האיסור היו מקומות שלא היו נחשים מצויים ושם ודאי לא אסרו חז"ל א"כ ה"ה לדידן דאין נחשים מצויים ביניינו מותרים משא"כ דבר שאפשר שבזמן האיסור נאסר בכל המקומות. גם עכשיו דלא שייך הטעם מ"מ באסורו

הראשון עומד כיון שבזמן האיסור היה כולל לכל המקומות. ולפי זה צריך לעיין בשריות' דמ' א:

ולא גזרינן כו' ר"ל ניהו דלטעם המ"מ שהי' דרכן בכך. ולא משום גזרה יש להתיר בזה"ז. אבל לדעת הרא"ש דהטעם משום גזרה. א"כ ניהו דבזה"ז אין רגילים בכך מ"מ יש לגזור דעכ"פ לא הוי מלתא דלא שכיח גם בזה"ז. וע"ז כתב מ"א דאף אם יניח כו' ר"ל הא לדעת המ"מ כבר כתב סברא להתיר בזה"ז. ולדעת הרא"ש בלא"ה יש מקום להתיר בזה"ז דהא הרא"ש ס"ל בס"ס של"ו גבי הניח חפץ על האילן ובס"ס רע"ז הא דקי"ל אין מניחים נר ע"ג הדקל בי"ט גזר' שמא יטלנו משם ונמצא דנשתמש במחובר. דאין ההנח' והנטיל' קרוים משתמש במחובר אלא דחיישינן שמא יעלה באילן כדי לנטלן וזה הוי משתמש במחובר וא"כ כאן הוי כעין גזרה לגזרה. דנגזר שמא יניח דבר על הסכך ואח"ז נגזר שמא יעלה שם להניחו או ליטלו בשלמא בזמן הש"ס שהיו דרכן להניחו שם ליכא רק חדא גזרה שמא יעלה כו' אבל בזה"ז דאין דרכך בכך הוי גזרה לגזרה ועיין לעיל ס"ס של"ו שהקשה מ"א מהכא:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ואין עולין לה.** אפילו הסכה על הארץ. ר"ל ל"מ אם קרקע הסכה סמוכה ועומדת על גבי אילן (וכן פירש"י במסכת סכה) וודאי אין עולין לה ביום טוב דבעלייתו משתמש במחובר. אלא אפי' הסכ' כו' וכן פירש"י במס' שבת. והרא"ש פי' כן פה אפ"ה אין עולין לה ביום טוב מטעם גזרה שמא יניח כו':

סימן תרכט

סעיף א

(**ס"ק א**) **שפודים כו'** אפי' מדרבנן. ר"ל דלפעמים דפשוטי כלי עץ מקבלים טומאה מדרבנן וגם כן אין מסככים בו כמ"ש מ"א בס"ק י"א אבל שפודין של עץ אפי' מדרבנן אין מקבלים טומאה וע"ש:

משנ' שא"צ דהא בלא"ה אין מסככים בו דאינו צומח מן הארץ וכמבואר סעיף א':

ובב"י כתב דמיירי בשל עץ. דאי בשל ברזל הוי משנה שא"צ. וע"ז כתב וצ"ע ר"ל דלהרב"י קשה הא שפודים של עץ אין מקבלים טומאה אפי' מדרבנן. וא"ל דמיירי בשפודין של עץ ובראשי השפודים יש קצת ברזל כמו הרומח. וכה"ג גם העץ מקבל טומאה ע"י הברזל שבראשו אלא כיון דעיקר הסכך הוא מן היד שהיא של עץ. וא"צ

לברזל לצורך הסכך. א"כ מצד דבעי' דבר הצומח מ"ה היה מותר לסכך באותן השפודים כיון שצלתה מ"מ ע"י העץ שבשפוד. אפ"ה פסול הואיל ומקבל טומאה ע"י הברזל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בית קיבול כו'** עס"ב. ר"ל דקתני אפי' נשברו פסולים משום דכיון דפעם א' היו ראוים לקבל טומא' נשאר שם פסול עליהם ה"ה הכא:

וה"ה מרזב. עיין בי"ד סי' ר"א סעיף ל"ו דאם חקק במרזב גומא לקבל צרורות מקבל טומא'. ולענין שיעור גודל הגומא יש חילוק בין עץ לחרס ע"ש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **פסולה שנשתנית כו'** ולפ"ז אפי' כו' וה"ה לטעם הר"ן שכתב אח"ז. ולא בא אלא לאפוקי מדעת התוס' שנתנו טעם שקרוב הוא לטוותו ויקבל טומאת נגעים. לכן גם עכשיו פסלוהו הביאו הט"ז. וא"כ צמר גפן וקגבוס דאין טווי שלהם מטמא בנגעים הי' מותר. משא"כ לטעם הרמב"ם והר"ן:

המ"מ הקש' על הראב"ד שכתב ג"כ טעם הר"ן מ"ש מחצי' זכרים דג"כ ראוים ליתנן בנקבות ויקבלו טומא'. ואפ"ה כל זמן שלא נתנן כשרים:

וא"כ דקדקתא. פירש"י במסכת חולין דף נ"א ע"ב שהוא נעורות שברי גבעולין הננערים מן הפשתן כשמנפצים אותה. והדקה מן הדקה נקרא דקדקתא. ולהרמב"ם אפשר דשרי. דזה לא נשתנ' ועדיין צורת העץ עליהן. משא"כ לטעם הר"ן אסור דגם הוא ראוי למלא ממנו כר וכסת. וצ"ל שחברן ע"י מים ולשן עד שנעשו גוש אחד שיהיו ראוי לסיכוך:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לסיכוך**. אפי' עביד ליה שפה. אפשר משום שכתב הרא"ש דלא תליא כלל בדעת האומן ולא בדעת הקונ' כ"א תלי' במנהג העיר וכמ"ש רמ"א. והיינו דבטל' דעתו אצל כ"א. אולם ברא"ש כ' הטעם משום מראית העין ואין תשו' רדב"ז ת"י:

סעיף ח

(ס"ק ח) סולם כו' שנקובה. ואין הנקב מעבר לעבר:

שמיה בית קיבול. כמו בסעיף ג' החצים שיש להם בית קיבול אע"ג שעשוים לקבל לתוכן הזכרים וכדאי' שם בגמרא. אפ"ה מיקרי בית קיבול:

מעבר לעבר. וליכא בית קיבול. של עגלות דנעשים לקבל':

וע' סי' י"ח כצ"ל דקתני נסרים שאין רחבן ד"ט אפי' משופים ודומים לכלים אפ"ה מסככים בהן ול"ג אטו כלים וה"ה הכא דל"ג אטו סולמות שהן כלים:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ע"ג כו'** על כותל אבנים. ואבנים אסורים לסכך בהן דאינן צומח מ"ה כדלעיל סעיף א' בהג"ה. וגם הוי בית דירה:

ובהכי מתיישבת. ר"ל לטעם הר"ן דאיסור מעמיד אינו אלא משום גזיר' מתיישב האי דסי' תרל"א משא"כ לדעת הב"ח כמ"ש אח"ז:

נתנן על השפודים. ר"ל דאי' התם דאם סיכך בשפודין שפסולים לסכך והניח ריוח ביניהם דהיינו בין שפוד לשפוד כמלא שפוד והניח באותו אויר סכך כשר. אפ"ה פסול' אלא א"כ שיעדיף סכך כשר על השפודים. או אם השפודין מונחים שתי יניח הסכך. כשר ערב או להיפך א"כ כשהשפודין מונחים שתי ומניח הסכך ערב. או איפכא הרי דשפודין מעמידי' הסכך לבל יפול. וכיון דאיסור מעמיד משום גזר' א"ש דהתם ליכא למיגזר כיון דלא התירו כו':

וכמ"ש שם סעיף ט' בית המקור בנסרי' די אם מסיר המסמורי' לשם סכה ואפילו הנסרים רחבי' ארבע לדעה קמייתא שם כשרה וליכא כה"ג משום גזרת תקרה. כיון דהי' צריך להסיר המסמורו' יוודע לו שאין לישב תחת תקרה. וה"ה הכא וכן לדעת י"א שם והוא הרמב"ם צ"ל כן ע"ש:

שמדינא אסור. דהכל הולך אחר המעמיד והוי כאלו כל הסכך דבר המקבל טומא':

קשיא הך דשפודין ניהו דשם ליכא למיגזר הא לב"ח מדינא אסור:

דהא בס"ס תר"ל כו'. דמשם נובע דין מעמיד. דקתני במתני' דף כא ע"ב הסומך סכתו בכרעי המט' דהיינו שהמט' היא קרקע הסכה וכן דופנותי' כשרה ריא אם אינה יכול' לעמוד בפ"ע פסול' ופליגי אמוראי בטעמ' דר"י. חד אמר מפני שאין לה קבע ופי' התוס' שאין מקרקע המט' לסכך עשרה טפחים וח"א מפני שמעמידים בדבר המקבל טומא'. דהיינו המטה. ולטעם זה אפי יש מקרקע המטה עד הסכך עשרה טפחים פסול'. ונחלקו הפוסקים אי קי"ל כהאי תירוצ' מפני שמעמידים כו' והרב"י בס"ס תר"ל כתב טעם פסול סומך סכתו ע"ג כרעי המטה מפני שאינ' גבו' י' טפחים. ובגבו' יו"ד כתב שם דכשר. משמע דלא ס"ל כמ"ד מפני שמעמיד' בדבר המקבל טומא':

וגם בסעיף ח' כו' א"כ מוכח כו' דהא המסמורים ובלאות שמקבלים טומא' מעמידים הקנים שהסכך נסמך עליהם:

שהיא עצמ' סכך פסול ועסי' תרל"ב. ר"ל אם הי' הטעם משום מעמיד אפי' הי' רחב כ"ש הי' פסול אבל לפ"ז דהטעם שהוא עצמו סכך פסול צריך שיעור. ומבואר שיעורו של סכך פסול בסי' תרל"ב ע"ש:

וידוע שתשוב' לרמב"ן שהוא מרא דהאי דינא דיש להסתפק כו' שכ' הרב"י כו':

שרי. וכמ"ש ס"ס תר"ל. ר"ל בהא דמכשיר אם יש מן המט' עד הסכך י' טפחים כנ"ל:
וכמ"ש כאן. ר"ל. כיון דהוא מחלוקת הפוסקים לענין דבר המעמיד החמיר הרב"י לכתחל' ומיקל בדיעבד:
ומ"ש סעיף ח' שמותר כו' משמע דאפי' לכתחל' שרי. היינו כמ"ש הרב"י בס"ס תר"ל בשם כו' כצ"ל והם דברי הר"ן שהביא מ"א סימן תרכ"ח ס"ק ה' ע"ש הבאתי דבריו. והר"ן כתב שנית כאן במשנ' דהסומך סכתו בכרעי המט' כיון דיש הפסק בין המחובר ובין הסכך קונדיסין שרי וע"ש וה"ה הכא בסעיף ח' דהקנים מפסיקים בין המסמורים ובלאות ובין הסכך:

סעיף י

(**ס"ק י**) **להחזיקו כו'** דעכ"פ סכך כו' ר"ל אפי' לתי' א' בס"ק שלפני זה דמותר להעמיד בדבר פסול:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שמקבלים כו'** הקשה הב"ח כו' ע"ג כותל מחובר. ר"ל של עץ דבכותל אבנים באמת כתב הב"ח לשיטתו דמדינ' מעמיד בדבר פסול פסולה וכמ"ש מ"א בשמו ס"ק ט' צריך להעמיד קנים תחת הסכך לא מצד מדת חסידות כמ"ש הר"ן הביאו מ"א ס"ק ט' אלא דמקש' הב"ח על כותל של עץ דהמנהג שלא להעמיד קנים כיון דאין בהם פסול דהא צומח מן האדמ'. מ"מ יש בו פסול אחר דהוי מחובר:
ודע כו' דדמי לבית קיבול ומקבל טומאה מדרבנן:
וא"כ אין להניח מרא ומגרפה אף דאין להם בית קיבול מ"מ הא ראוים להניח עליהם דבר מה (ומיוחדים לכך עס"ק כ"א) ומה"ט אפי' נשבר' כדלעיל סעיף ב' כיון דאתי מדבר המקבל טומא' וה"ה הכא אע"ג כשנשברו אין ראוים להניח עליהם דבר מה ומ"מ פעם אחת היו ראוים להניח עליהם והיו אז מקבלים טומא'. ולא ידעתי מה השיג עליו בספר נתיב חיים:

סעיף יב

(ס"ק יב) תורת כו' ועיין בעוקצי' פ"א משנה ג':
יש להחמיר דאין אנו יודעים דילמא אותו דבר יש לו יד ארוך מצד הדין. לכן בכלן בעי' לבטל אפי' היד:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **ליבש כו'** ולנפול. אבל שאר יבשות שנשאר בהם ממש מותר לסכך בהן. דאל"כ הרי כל הירקות מתיבשות בחמה עכ"ל הב"ח. וכ"מ בגמ' דאמר אהאי דינא דכי פרכי יבשי ונפלי כ"ה בב"ח. והביא עוד יותר ראיות לזה:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **לכתחלה כו'** כשר'. כ"כ הרמב"ם כו' וז"ל הרא"ש אבל יוצא י"ח כו' וכ"כ הרמב"ם זהו סיום לשון הרא"ש הרי דהרא"ש השוה דעתו לדעת הרמב"ם ולכאור' פליגי דלהרמב"ם אם סיכך בהן מותר לכתחל' לישב בה. ורא"ש משמע דוקא אם כבר ישב בה יצא י"ח (ונ"מ בליל ראשון) אבל לא ישב בה לכתחל'. וע"כ צ"ל או דלשון הרמב"ם לאו דוקא או לשון הרא"ש לאו דוקא:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **שנושרי' ודוקא כו'** כשרה דהא יוכל לאכול בה שלא בשעת הרוח. ואינ' נפסלת במה שלא הית' ראוי' לאכול בה בשעת הרוח דכן מצינו גם בס"ס זה לדעת הר"ן. דבשעת אכיל' אסור להניח ע"ג סכך בגד שרוי במים. וקודם האכיל' שרי ע"ש ולא אמרי' כיון שהית' פסול' כשהי' הבגד מונח עלי' תשאר פסול'. ה"ה הכא. או י"ל מ"ש מ"א וכמ"ש ס"ס זה ב"ח. ר"ל שהב"ח כתב דין זה בס"ס זה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **העשוי' כו'** לצל. ר"ל אע"ג דלא בעי' לשם סכה. מ"מ בעי' לשם צל כמ"ש סי' תרל"ה:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **נענוע וגם התרה**. ואע"ג דבתקר' הוא לקמן סי' תרל"א סעיף ט"ו כתב בית המקור' בנסרים די שיסיר המסמורים לשם עשיית סכה. דתו ליכא משום גזרת תקר'. כיון דמחזיר עלי' לבטל' ידע דאסור לישב תחת תקר' וא"כ ה"ה הכא כיון דהוצרך לנענע תו ליכא למגזר מה"ט וכמ"ש באמת הר"ן כבר חילק הב"ח ביניהם וז"ל דלמא התם שאני דבפקפק היינו הסרת המסמורים הוא ביטול תקר' ליכא למיגזר. מה שא"כ בחביל' דבנענוע ליכא ביטול היובש דכך מתיבשת במקום האחר כמו במקום הראשון אכתי הגזר' במקומ' עומדת. הלכך אין היתר כ"א בנענוע עם התר' תחל'. והנענוע להזיזו ממקומו עכ"ל הב"ח והתר' לחוד לא מהני דלא עשה בגוף הסכך מעשה כ"כ הב"ח. ובס' נתיב חיים חלק על הב"ח מהאי דתקר' כצ"ל ואשתמיט ליה דהב"ח גופי' מחלק ביניהם כנ"ל:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **משופים כו'** כיון שלא ייחדן כו' ובתשובת פנים מאירות חלק ב' סי' קכ"א כתב דבסתם נסרים אין בהם טומאת מדרס. כיון דאין עוביין טפח והיושב עליהן כיושב ע"ג קרקע. ואייתי ראי' ממס' כלים פרק כ"ב משנה ג' ע"ש:

ונ"ל דלא מייחדי כלל לתשמיש עמ"ש סעיף ז' ס"ק י"א דאם רחב קצת מקבל טומא' מדרבנן:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **ונהגו כו'** ובשעת הדחק כו'. וכ"מ בגמ' דף י"ד ע"ב תניא סיככה בנסרים כו' ר"מ פוסל ור"י מכשיר אמר ר"י מעשה בשעת הסכנ' שהבאנו נסרים כו' וסככנו ע"ג מרפסת וישבנו תחתיהן. א"ל משם ראי' אין שעת הסכנ' ראיה הרי דבשעת הסכנ' מודה ר"מ דלא חיישינן לגזרת תקרה. וה"ה בשעת הדחק דשוה בזה לשעת הסכנ'. וכתב שם הרשב"א בחדושיו וז"ל ושמעי' מיניה שכל שפסולו מדבריהם משום גזרה מסככים בשעת הסכנ' דלא אפשר בכשרות ומברכי על ישיבת'. דאלו לא היו מברכים בה בשעת הסכנ' מאי ראי' מייתי ר"י הא ודאי מכיון דלא מברכים בה כלל פסולה מדרבנן. א"ו כדאמרן:

ובפרק לולב וערבה מוכח בהדיא שכן הדין בכל פסולי ד' מינים שבלולב שהן מדבריהם נדחי' בזמן מצות לולב של תורה בשעת הסכנ' דלא אפשר אלא בהכי עד כאן לשון הרשב"א. ועיין בסי' תרמ"ה במ"א ס"ק ו':

מכל מקום יש לחוש כו' שלא יהיו הגשמים יורדים כו' ומה"ט כתב הט"ז בס"ק כ"א דאין לסכך בקש ותבן. אבל במקום דליכא סכך אחר מתיר לסכך בקש ותבן. רק שיזהר שיהא קלוש שיוכלו גשמים לירד לתוכה ע"ש:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **לא כו'** אפי' שלא בשעת אכיל' מפני הרואים שיאמרו שמניחו שם גם בשעת אכילה. אא"כ הוא שרוי במים שאז ידוע שלא יניחו בשעת אכיל' שיהיו המים נוטפים על גבי מאכלו:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **שרוי כו'** אסור ר"ן וב"י דאמרינן בגמ' עבדי' דר"א נשר' כתנתו במים ושטחו על גבי סכה. וא"ל ר"א שיסירנו משם. שהרואים יאמרו מסככים בדבר המקבל טומא'. ופריך הש"ס והא חזי דשרוי במים. ומשני דצוה להסירה כשתתיבש. וכתב הר"ן יש למידים מכאן דלצורך הבגד הוי כלנאות' דשרי דהא לא אסר ר"א כ"א מפני הרואים

ולכן כשהית' לחה דליכא חשש רואים מותר וי"א דלצורך הבגד אסור והתם הניחו שלא בשעת אכיל' ובשעת אכיל' נטלו מהסכ'. אלא דר"א חשש לרואים שיאמרו שמניחו שם גם בשעת אכיל' והא דפריך והא חזו דשרוי במים ור"ל עי"ז ידעו שלא יניחו בשעת אכיל' שלא יטיף על המאכל וסיים ויש להחמיר. ר"ל דלצורך הבגד אסור כ"א שלא בשעת אכיל' כמו בסכך פסול:

ונ"ל מוטב לפרוש כו' דהא עכ"פ לדעת י"א שהביא הרב"י כשר' דמה לי אם פורס שלא יפלו עלין תוך מאכלו. או להגן מפני החמה או להגין מפני הגשמים מיהו לא יברך דהא לדעה קמייתא שכתב הרב"י והיא עיקרת בכ"מ כידוע כה"ג פסול:

סימן תרל

סעיף א

מ"א פסקא המתחלת אמרי' בסכ' כו' וכתב התוס' ס"ל דאמרינן ב' כהלכתן. ר"ל דאותו פס ד' מוקי תמור' דופן א' מהני שני דפנות דבעי' כהלכתן והיינו דליכא רק דופן א' שלם דלא כהר"ן שמביא אח"ז:

וכתב מהרש"א דהיינו לר"י בר"י כו' רצה ליישב הברייתא שהביא התו' שם דתניא בסכה דף ז' דופן סכה כדופן שבת. ובלבד שלא יהי' בין קנה לחברו ג' טפחים:

ור"ל דמותר לעשות כל מחיצות הסכה ע"י קנים ושלא יהי' בין קנה לחברו ג' טפחים. דמחיצ' של שתי לחוד מהני ועז"כ מהרש"א והיינו לר"י בר"י. דשם בערובין דף ט"ז ע"ב פליגי ר' יודא ור"י בר"י. ביחיד או שיירא דהיינו ג' בני אדם ששבתו בבקעה והקיפו מחיצות לטלטל ע"י ועשו המחיצות ע"י קנים שאין בין אחד לחברו ג' טפחים דהיינו שתי. או ע"י חבלים לרחבו ואין בין חבל לחברו ג' טפחים דהיינו ערב. ס"ל לר' יודא בין לאדם א' ובין לשנים לא הותר לטלטל ע"י מחיצות גרועות הללו כ"א סאתים ר"ל שלא יהי' ההיקף מחזיק יותר מבית סאתים. אבל אם היו ג' בני אדם שאז נקראים שיירא הותר להם להקיף ע"י מחיצות גרועות הנ"ל כל צורכן:

ור"י בר"י ס"ל דאפי' לשיירא לא הותר כל צורכן כ"א סאתים לכ"א דהיינו בצירוף שש סאה:

ופסק שם רב נחמן כר' יודא. וס"ל להתוס' דסכה יש לה דין שיירא דמה שהותר בשיירא כדי צורכן אפי' יותר מסאתים לכ"א. כ"כ יש להתיר בסכ' משום מצות סכה. אם כן לר' יודא דס"ל וקי"ל כוותי' דמתירים לשייר' מחיצות גרועות דהיינו של שתי או של ערב כל צורכן ה"ה בסכ' אפי' ליחיד וכוותי' אתי' ברייתא דלעיל דף ז' דמתיר בסכה מחיצ'

של קנה והא דהצריך ר"א פס ד' ולא סגי בקנים. כקושיות התוס' דרצה ליתן תיקון גם לר"י בר"י אע"ג דלא קי"ל כוותיה. ולר"י בר"י כיון דאפי' בשיירא לא הותר כל צורכן ע"י מחיצות גרועות. ה"ה דלא הותר בסכ':

אבל מחיצ' של ערב כו' ר"ל ובא ליישב מ"ש התו' שם לפני זה ד"ה מ"ד כו' אהא דאמר ר"ח מחצלת ד' ומשהו מותרת בסכ' משום דופן. והיכי עביד תלה לה באמצע פחות מג' טפחים למט' סמוך לקרקע ופחות מג' למעל' סמוך לסכך והיינו דין המוזכר בסעיף ט' והקשו התו' הא סגי בשני חבלים כ"א רחב חצי טפח ומשהו ומוקי חד סמוך לסכך פחות מג' טפחים והשני סמוך לראשון פחות מג"ט. וגם סמוך לקרקע פחות מג"ט והוי מחיצ' גבוה עשר' כדאיתא בערובין ותי' התוספות וז"ל הא אמרינן התם בערובין דלא התירו אלא בשיירא עכ"ל התו' והיינו גמ' דערובין דף ט"ז הנ"ל. ולזה קשיא למהרש"א דאדרב' הא אמרינן מה דהותר בשיירא הותר גם בסכה כדאמרינן גבי קנה קנה פחות מג"ט כנ"ל. והא ל"ל דאזיל לר"י בר"י דהא כתבו התוספות דלא הותר אלא בשיירא. והא לר"י בר"י אפי' בשיירא לא הותר. וע"כ התו' אזלי לר' יודא. וע"ז כתב מהרש"א דדוקא מחיצות של שתי מהני בסכ' והיינו קנה קנה פחות מג"ט. אבל של ערב דהיינו ע"י חבלים אפי' לר"י דהותר כה"ג בשיירא מ"מ גרע משתי ולא הותר בסכה. ואייתי קצת ראי' מערובין דשתי עדיף מערב. וכן הזכירו התוס' הנ"ל ד"ה מ"ד כו' הנ"ל דס"ד לחלק בתרי לבוד בין שתי לערב:

והר"ן כתב ולא מוקי מימר' הנ"ל דרב אמי בפס ד' כמ"ש התוס' הנ"ל דהאי פת הוא משתי דפנות כהלכתן כנ"ל אלא מיירי שיש לו בלא"ה שתי מחיצות אלא שעשוי' כמבוי דבעינן עוד פס ד' וכמ"ש סעיף ג':

שיעור ראוי. ר"ל שיעור מקום חשוב דהיא ד' טפחים וצריכ' נמי צ"ה אהא דאמרינן דף ז' בסכה העשוי' כמין ג"ם דבעי' בשלישית טפח שוחק. כמ"ש סעיף ב' אמרינן דצריכא נמי צ"ה:

וצ"ה של ג' כצ"ל וכן הוגה בר"ן. דהא ע"י לבוד וטפח שוחק יש כאן ד' טפחים ולא בעי' עוד לרוחב הדופן שצ"ל ז' טפחים כי אם שלשה טפחים:

וא"כ צ"ל הא דתני' דמהני קנה כו' ר"ל הא הר"ן ס"ל אפי' לדידן דקי"ל כר' יודא דמותר בשיירא מחיצה של שתי אפ"ה לא הותר בסכה. וע"כ צ"ל דמחיצות סכה חמיר' משיירא. ותיקשי ברייתי' דף ז' דהתיר' בסכה קשה קנה קנה פחות מג':

וא"כ אין אנו צריכים לדחוק כו' ר"ל כמ"ש לעיל בשם מהרש"א דר"א דמצריך פס ד' אזיל אליבא דר"י בר"י דלא מהני לדידיה מחיצ' של שתי בשיירא ואנן קי"ל כר"י כנ"ל:

כיון דלא הוי מחיצה אלא בשיירא כו' ר"ל מ"ש התוס' בתירוצם וי"ל משום דאמרינן כו' כל מחיצ' שאינה של שתי כו' אם כן מחיצ' גרוע' היא ולכך לא הותר' בסכה היכי דליכא כ"א ג' דפנות:

ומ"ש התוס' שאין חילוק. ר"ל שהתוס' כ' תחלה בא"ד על קושיא אחרת שהקשו מהאי ברייתא דקנה קנה פחות מג' וז"ל ואין שייך לחלק כלל בין סכה של ג' דפנות לסכה של ארבעה עכ"ל:

היינו קודם דידעינן סברא. ר"ל קודם דאסקו אדעתייהו לחלק בין מחיצ' שלימה. ובין הנעש' ע"י לבוד ולכך הוי ס"ד כיון דמהני בד' דפנות ה"ה בג' דפנות. אבל בסוף דאייתי האי דערובין דלא הותר ע"י שתי או ערב לחוד רק בשיירא. הרי דמחיצ' ע"י לבוד גרועה ממחיצ' שלמה. שפיר יש לחלק בין ד' דפנות דמהני אפי' מחיצ' גרועה הנעש' ע"י לבוד:

אבל לא מהני היכי דליכא רק ג' דפנות. וכפי המובן פשוט מדברי מ"א משמע שבא ליישב דלפי פרושו א"צ לדוחק גדול שכ' לעיל לפי' מהרש"א לחלק בין שתי לערב. אלא דאין חילוק רק בין הנעשה ג' דפנות או ד' דפנות אולם זה ליתא דע"כ גם למ"א צ"ל אותו דוחק להתו' ד"ה מהו דתימ' כו' שהקשו על מימר' דר"ח דאמר מחצלת של ד' טפחים כו' הלא בשני חבלים שכ"א רחב חצי טפח ומשהו סגי. ותי' האמרינן בערובין דלא התירו אלא בשיירא עכ"ל כנ"ל ותיקשי קושית מהרש"א הא הברייתא התיר' בסכ' קנה קנה דלא הותר ג"כ אלא בשיירא. וע"כ צריך לחלק בין שתי לערב כנ"ל. ובדיבור זה א"א לחלק ולפרש כמ"ש מ"א בין ד' דפנות לג' דפנות חדא בשלמא בתוס' ד"ה בפחות מג' כו' שהקשו על מימרא דר"א בפס ד' דסגי בשני קנים כו' שפיר יש להעמיס בכונתם כמ"ש מ"א דהא הוזכר חילוק זה בדבריהם שכ' ואין שייך לחלק כלל בין סכה של ג' דפנות כו' אלא דתחלה קודם דידעו סבר' לא נרא' להם כלל לחלק כמ"ש מ"א אבל בתוס' ד"ה מהו דתימא כו' דאין בדבריהם זכרון כלל לחלק בין ג' או ד' דפנות איך יסתמו התוס' דבריהם א"ו צ"ל כמ"ש מהרש"א לחלק בין שתי לערב. וחילוק זה הוזכר בתו' ד"ה מ"ד על ענין אחר ע"ש. ועוד אפי' נסבל זה הדוחק. איך בתו' ד"ה מ"ד כו' פשיטא להו לחלק בין ג' לד' דפנות ושוב אח"ז בד"ה בפחות מג' כו' כתבו תחלה שאין לחלק בין ג' או ד' דפנות עד דאייתי האי דכ"מ שאינה של שתי כו'. לכן נלע"ד דלא בא מ"א בפרושו ליישב שלא נצטרך לחלק בין שתי לערב אליביה דתו'. דודאי צ"ל כן לדברי התו' ד"ה מ"ד כו' כנ"ל: וקצת ראי' לזה מלשון מ"א שסיים וא"כ אין אנו צריכים לדחוק בדברי התו' שהם שלא אליב' דהלכת' ולא הזכיר שאין צ"ל האי דוחק גדול שבזה התחיל דבריו. אע"כ כוונות מ"א במה שכתב תחל' וזה דוחק גדול שבערב לא מהני כו' עיקר כוונתו שהדין נרא'

בעיניו דוחק לפסוק כן. וע"ז אייתי דברי הר"ן דבאמת אינו מחלק בין שתי לערב. אלא בין ג' או ד' דפנות. וא"כ י"ל לדינא גם התוספ' מודים דאין חילוק בין שתי לערב ומחלקים ג"כ כמו שכתב הר"ן. והונח לנו בזה שא"צ לדוחק של מהרש"א שדברי ר"א הם שלא אליבי' דהלכתא. וכמ"ש מ"א. וא"כ למסקנת התוס' ד"ה בפחות מג' כו' דס"ל כמ"ש הר"ן כדי שלא נצטרך לו' דר"א הוא דלא כהלכתא. גם התוס' חזרו ממ"ש בד"ה מהו דתימא כו' וגם הם ס"ל דאין חילוק בין שתי לערב קושייתם דד"ה מ"ד ג"כ מיושבת בהאי חילוק דג' או ד' דפנות:

בש"ע בהג' א' וא"צ להעמידו כו' לאפוקי מדעת המחמירים בטור להעמידן דרך גדילתן. דהא קי"ל לקמן סי' תרנ"א סעיף ב' דבעינן בלולב וכן בכל המצות שיטול אותן דרך גדילתן. דכתיב בקרשי המשכן עצי שטים עומדים ומינייהו ילפי' לכל המצות. וא"כ דעת המחמירים דה"ה בדפנות בשלמא בסכך כתב הב"ח אע"ג דהסכך הוא מושכב מ"מ מיקרי דרך גדילתן. דהא גם באילן הענפים היוצאים ונטוי באילן המיסך על הארץ. וה"ה דגם בדפנות רשאי לעשות כן אפי' למחמירים. ולא הוי שלא כדרך גדילתן אלא במהפך העליון לתחתון:

אי נמי שאני סכך דכל סכך הוא שלא כדרך גדילתן וא"א בענין אחר והטור כתב על דבריהם שא"צ כיון דהדפנות כשרים מכל דבר אפי' מה שאינו גדולי קרקע ובמה שאינו גדולי קרקע לא שייך דרך גדילתן. וא"כ לא גרע מה שהוא גדולי קרקע אפי' אינו מעמידו דרך גדילתו:

סעיף ג

(ס"ק ג) וכשר' דז"מ ב' דפנות דעריבן ר"ל הא מבואר בסעיף ה' שלא יהיו פתחי' בקרנות שהמחיצות צ"ל מחוברים ולכן כתב דז"מ עריבן ומחוברים כיון דהוא ע"י לבוד כו'. אבל בסכה גדולה כו' יותר מג' פסול:

דודאי פחות מג' ל"ל דמיירי. דא"כ לדעה קמייתא למה צריך צ"ה דנימא לבוד וכמו שא"צ מה"ט צ"ה בצד השני. א"ו דמיירי אפי' ברחב ג"ט דל"ל לבוד:

ולכן מצריך דעה א' צ"ה אבל ביותר מג' טפחים אפי' ע"י צורת הפתח פסול:

כן הוא לפי הגרסא שלפנינו. וזה דוחק דמיירי דוקא בשיעור מצומצם דהיינו ג' טפחים מצומצמים דבפחות מג"ט לא בעיא צ"ה. וביותר מג"ט לא מהני צ"ה. והעיקר לא ידעתי סברי לחלק למה בג' טפחים מצומצמים מהני צ"ע וביותר לא מהני צ"ה. דהא כיון דאיכא ג"ט דל"ל לבוד הוא שוה לרחב ד' או ה' או יותר. לכן נלע"ד דט"ס הוא וצ"ל ויותר מיו"ד

פסול. ור"ל עד יו"ד ויו"ד בכלל שם פתח עליו ולכן כשרה. אבל ביותר. דאין שם פתח עליו פסולה. וכי מפני צ"ה ביותר מיו"ד תליא בפלוגתא שכתב ש"ע סעיף ה' ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בד"א כו'** דברי הרב"י צ"ע. דז"ל הר"ן. דדין זה שכתוב בש"ע למד הרב"י מדברי הר"ן:

סיכך ע"ג מבוי שי"ל לחי הוא דין המוזכר בסעיף ז':

וסיכך כלפי חוץ. ר"ל אותה חצי מבוי שלצד הלחי א"כ הסכך מרוחק מדופן האמצעי חצי מבוי:

ומוכח בגמ כו' מדאמרינן התם דף ז' שדין זה בסיכך ע"ג מבוי שי"ל לחי בשבת כשרה:

אע"ג דבסכ' דעלמא בעי' טפח שוחק. וכאן סגי בלתי. והטעם מיגו דמהני לענין שבת כמ"ש סעיף ז'. וה"ל למימר דאלו סכה דעלמא בעי פס ד' דהא מיירי לפי מ"ש הר"ן שסיכך לצד הלחי וליכא שני דפנות דעריבן:

או שהעושה סכה כה"ג כיון כו'. וכונתו כמ"ש התוס'. אין זה ענין לדינו של הרב"י אלא אגב אורחא מפורש כל דברי הר"ן דהוי קשיא לי' להר"ן קושית התו' דממ"נ באיזה מבוי מיירי. אי י"ל ג' מחיצות ולחי. למה צריך לענין סכה להתיר משום מיגו דמהני לענין שבת. ת"ל הא י"ל ג' מחיצות שלמות. ואי מיירי דאין לה רק שני מחיצות. א"כ אפי' לענין שבת לא מהני הלחי להתיר הטלטול מדרבנן (וע"ש במהרש"א) ולכן תי' דמיירי באינו מפולש דהיינו שי"ל ג' מחיצות. אלא שסיכך לצד הלחי. והרב"י הבין כו' דאף זה כו ר"ל גם בעושה סכתו כמבוי באמצע החצר רחוק מדופן החצר די לו בטפח וכמ"ש בש"ע וכוונות הר"ן דסיכך ע"ג מבוי שי"ל לחי וסיכך לצד הלחי סגי בטפח שוחק. דיש לו דין העושה סכה כמבוי באמצע החצר וע"ז הקש' מ"א דא"כ תלה תני' בדלא תניא דהא דין סיכך ע"ג מבוי כו' דסגי בטפח תניא דמוכרח בגמ' כנ"ל. והעושה סכה כמבוי באמצע החצר דדי לו בטפח לא תניא אלא הר"ן מסברא אמרי' לדעת הרב"י ואיך מביא ראי' לסיכך ע"ג. מבוי מסלה באמצע החצר:

אבל כונתו כו' דאדרבא כוונת הר"ן להיפך דסיכך ע"ג מבוי עדיף מסכ' כמבוי באמצע החצר. ובסכה כמבוי באמצע החצר. מודה הר"ן דבעי פס ד' כיון דאין הדפנות שמן הצדדים נמשכים עד דופן האמצעי:

ומ"ש הר"ן כיון שאינה מפולשת כו' כמו העושה כו' באמצע החצר ר"ל שסיכך ע"ג מבוי אינה מפולשת לגמרי ואינו כמו העושה הסכ' כו' באמצע החצר:

דאטו בגמ' כו' זה ראי' אחרת דא"א לדברי הרב"י א"כ ע"כ הא דבעי' פס ד' לא משכחת לה אלא בעוש' סכתו כמבוי ע"פ השדה:

דליכא דופן אמצעי נגדה. אבל בעיר בכ"מ שעושה אותה הרי יש דופן כנגדה אף כי היא רחוקה מה בכך. וזה דוחק לאוקמי דוקא כה"ג:

דהתם ליכא שני דפנות דעריבן. אבל הכא סגי בטפח שוחק כצ"ל:

וע' בתו' ורש"י דף י"ח דאמרי' התם סיכך ע"ג אכסדר' שאין לה פצימין (ופרושו מבואר בסעיף ח') אבייי אמר כשר' דאמרי' פי תקר' יורד וסותם. ורבא אמר פסול' דלא אמרי' פ"ת יורד וסותם:

וא"ל רבא לאביי אלה מעתה נפחת' דופן האמצעי הכי נמי. ופירש"י שעש' סכתו באמצע החצר וסיכך בנסרים עבים ונפחת דופן האמצעי יהי' כשר דנימא פי תקר' של הנסרים יורד וסותם. וא"ל אביי בהאי מודינא לך דהוי כמבוי מפולש. ופירש"י דכה"ג דרבים בוקעים והולכים בין ב' הדפנות שנשארו ועושים אותן קפנדריא מבטלים הפי תקרה. משא"כ בסיכך ע"ג אכסדרא דלא ניחא תשמישתי' כ"ה להיות רבים בוקעים ולעשותו קפנדריא אמרינן פ"ת יורד וסותם וכ' התו' דסברא זו משונ' הוא. וא"כ לרש"י כמו דאמרי' בעושה סכתו באמצע החצר דבקיעת קפנדריא של רבים מבטלים הפי תקרה. ה"ה די"ל דבקיעת רבים שעושים קפנדריא מבטלים דופן האמצעי של החצר שכננד הסכה מבלי להצטרף לסכ'. ואף שהתו' חולקים וס"ל דאין לחלק בין סיכך ע"ג אכסדר' לעושה סכה באמצע החצר ונפחת הדופן. מ"מ שלא לצרף דופן האמצעי של החצר דגרע מפי תקר' י"ל דמודים התוס' דרבים מבטלים ולא תצטרף:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **הפרוץ כו'** שיעור מקום היינו רוחב ד' טפחים כמ"ש סעיף ג' במבוי:

ד' דפנות שאז אפי' קנה קנה מותר ובלבד שלא יהי' בין א' לחברו ג' טפחים דכן הוא מסקנת מ"א כהר"ן לחלק בין ג' דפנות לד' דפנות וכמ"ש מ"א ריש הסי':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **בקרנות.** פי' בכל כו' ודע שכ' הר"ן דאם פתח בקרנות ועי"ז אין מעורבים אפי' י"ל צ"ה לא מהני והכריח הדבר ע"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **נעץ כו'** דכשאין כו' ניכרות. כיון שהגג בולט במשך ע"ג מחיצות הבית. אף שהעמיד הקונדסין נגד סוף הדופן ולא על הגג במקום שכבר כלה המחיצ' שתחתי' אפ"ה לא אמרי' גוד אסיק כו' דכן מבואר סי' שמ"ה לענין שבת. ומיניה ילפי' לסכה בק"ו:

דהא אפי' בעמוד כו' והיינו מטעם גוד אסיק:
כמ"ש סי' תרל"ג בסכה שהיא גבוה למעל' מך'. ובנה בה אצטבא למעט גובה' אם האצטבא רחוק מן הדפנות ד"א דל"ל דופן עקומה. אפי' האיצטבא גבוה יו"ד אפ"ה פסול'. אפי' ע"ג האיצטבא ולא אמרינן ניהו דא"א לצרף לו מחיצות הסכ' שהן רחוקים יותר מד"א. מ"מ נימא באצטבא גופא גוד אסיק מחיצת' ולא יצטרך כלל לדפנות הסכ' כמו בעמוד לענין שבת. הרי חזי' דיש מקום אע"ג דבשבת אמרי' גוד אסיק מ"מ כה"ג בסכה לא אמרי' גוד אסיק. כ"ש באין מחיצות ניכרות דבשבת לא אמרי' גוד אסיק כ"ש דבסוכ' בכה"ג לא אמרינן גוד אסיק:
דאמרינן חוקקים ר"ל אם יש עמוד עב מרובע ויש בו כדי לחקוק ויהי' כפסי ביראות דיומד כמין ג"ם. ולא קי"ל הכי אלא לא אמרי' חוקקים:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **סיכך כו'** סתם כלשון הרמב"ם. ר"ל שלא ביאר הכונ' או כפירש"י. והרא"ש. או כפי' התוס' והר"ן. משום מצות סכה דאמרינן מיגו להיפך מדהוי דופן לענין סכה ה"ה לענין שבת. כ"כ הר"ן:
למה לא התירו כו ר"ל להתו' דס"ל הכי כמ"ש לעיל:
לעולי רגלים וכיון שהיו הולכים לדבר מצו' התירו להם חז"ל ה"ה לצורך מצות סכה משא"כ מבוי מפולש דלא הותר הטלטול בשום ענין:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **מבפנים כו'** דאמרינן פי תקרה כו' ר"ל בצירוף הפצימים אמרי' פי תקרה:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אחרים כו'** והב"ח כו' דדי ברוחב טפח ואע"ג דלענין שבת בעי' שיהי' רוחב ד' כמ"ש לעיל סי שס"א. שאני התם דבעי' למימר פי תקרה כו' ולעשות ע"י מחיצ' שלמה. משא"כ כאן דלא בעי' פי תקרה כ"א למחיצ' ג' דסגי בטפח. ה"ה דסגי שתהי' התקר' רחב טפח:
ולפי מ"ש בח"ש כו ר"ל לפי מ"ש רמ"א שיש להחמיר כדעת האחרים החולקים על הרמב"ם ומכלל החולקים הם התוס'. והח"ש מפרש דההתו' ס"ל דאביי ורבא דפליגי בסיכך ע"ג אכסדר' שאין לה פצימים דאביי ס"ל דאמרי' פ"ת ורבא ס"ל דלא אמרי' פ"ת דהני קורות לאו להכי עבידי. ופי' התו' דמיירי שיש לסכ' שני דפנות דעריבן. אלא דבמחיצ' ג' פליגי אביי ורבא אי אמרינן פ"ת להשלים הטפח שוחק דבעי' בדופן ג' וקי"ל כרבא דלא אמרי' פ"ת כה"ג. ומפרש מהרש"ל דהתוס' ס"ל דאביי ורבא פליגי בסיכך

ע"ג אכסדרא עצמה. והאכסדרא עצמה יש לה שני מחיצות דעריבן. ומיירי שהאכסדרא איננה מקורה למעל'. אלא בסוף המחיצ' מונח למעל' קורה. וס"ל לרבא דלא אמרי' פ"ת דלא נעשה לצורך הסכ':

ומהרש"א חולק דכה"ג מודה רבא דאמרי פ"ת. אלא מיירי כדפירש"י התם שהחצר מסובב באכסדראות ואין לאכסדראות מחיצות כ"א בתי החצר הם מחיצותי' ולצד החצר אין לאכסדראות מחיצות וסיכך תוך החצר מאכסדרא לאכסדרא שכנגד' והאכסדרא יש לה קירוי למעל' רחב יותר מד"א. וא"כ אין לצרף מחיצות הבתים לסכה ע"י דופן עקומ'. כיון דרחב יותר מד"א. רק שהסכ' עצמה יש לה שני דפנות דעריבן אלא שבדופן ג בעי' למימר פ"ת לעשותו טפח שוחק. ובזה ס"ל לרבא דל"א פ"ת דהתקר' לגואי עבידא. והיינו לצורך תחת האכסדרא ולא לצורך החוץ דהיינו אויר החצר מקום שסיכך. בולטים טפח מהני:

וכתב הב"ח דהיינו דוקא כו' דאמרי' התם דהיכי שיש לו פצימים רחב טפח מודה רבא דמהני. א"ד נרא מבפנים ושוה מבחוץ מהני. וא"ד נרא' מבחוץ ושוה מבפנים. דהני תרתי גווני מהני לענין שבת ועולין לשם לחי ה"ה דעולין לענין סכה במקום טפח שוחק. והקש' הרא"ש בנרא' בחוץ ושוה מבפנים ?לומ' מהני גבי סכה ניהו דמהני לענין שבת ועול' במקום לחי. משום דלא בעי' רק הכירא אבל בסכ' דהיושב בסכ' צריך לו בדופן ג' טפח א"כ מאי מהני במה שנרא' בחוץ. כיון דאינו נרא' ליושב בפנים. ותי' דמיירי דא"ל צ"ה. ומדאורייתא סגי בהכי דצ"ה עול' במקום דופן. ולא בעי הטפח כ"א מדרבנן. ולכן סגי גם אם אינו נרא' מבפנים רק בחוץ. משמע דלא הצריך הרא"ש צ"ה כ"א היכי דנרא' בחוץ ולא בפנים אבל היכא דנרא' בפנים אפי' לא נרא' בחוץ א"צ צ"ה. דהא לא איצטרך הרא"ש לחדש דמיירי דא"ל צ"ה. כ"א ליישב קושייתו דהא אילו נרא' לישב בפנים. והטעם צ"ל לדעת הב"ח בנרא' בפנים דלא בעי' צ"ה. אע"ג דבעלמא בכ"מ בעי' טפח שוחק וגם צ"ה וכמ"ש סעיף ב'. הכא עדיף ולא בעי' צ"ה דכה"ג סמכי' על פ"ת אע"ג דלגוואי עבידא. וכמ"ש הרא"ש שם בתי' השני ועז"כ מ"א ואינו מוכרח אדרבא משמע להיפך ניהו קודם דמסיק הרא"ש דמיירי דא"ל צ"ה לא הוי קשיא לי' כ"א באינו נרא' בפנים. אבל בנרא' בפנים הוי ניחא ליה. אבל בתר דאסיק דהאי נרא' מבחוץ ע"כ מיירי בא"ל צ"ה. א"כ כיון דאמרי' א"ד נרא' מבחוץ כו' וא"ד נרא' מבפנים כו' מסתמא בחד גווני מיירי דא"ל צ"ה. וגם בנרא' מבפנים בעי' צ"ה ולא סמכינן על פ"ת. ומ"מ לפי הנראה מדברי מ"א לדעת מהרש"א וב"ח דאם סיכך על גבי אכסדר' עצמה דמודה רבא היכי דא"ל ב מחיצות דעריבן דאמרינן פ"ת בשלישית. לא בעי' לא פצימין ולא צ"ה.

והוא דלא כמ"ש הט"ז ס"ק ט'. ולא הבנתי דברי הט"ז כיון דהט"ז גופיה מודה למהרש"א וב"ח דכה"ג אמרי' פ"ת:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **העושה כו'** ולא סמכינן ע"ג אילן. זהו לשון רש"י וכתב מ"א דטעמו של רש"י משום דאלו סמכ' על האילן אין עולין לה בי"ט:

דלא כהב"ח. ר"ל דהב"ח כתב דטעמו של רש"י דאי סמכה על האילן ה"ל כשסמכ' בכרעי המט' דפסול'. ואייתי ראי' ממ"ש התו' אהא דאמרי' דף כ"ג עשה בהמה דופן לסכה ר"י מכשיר. וכ התו' דמיירי דלא סמך הסכ' על הבהמ' דאל"כ ה"ל כסמך הסכ' ע"ג כרעי המט' דפוסל ר"י וע"ז כתב מ"א אבל סמך הסכ' ע"ג בהמ' פסול' מפני שא"ל קבע כמ"ש סעיף י"ג ועיין בתו:

ר"ל דראיית הב"ח מדברי התו ליתא. דהא דאמר ר"י אם סמך הסכ' בכרעי מטה פסול נאמר בגמ' דף כ"א ע"ב שני טעמים. ח"א מפני שאין לה קבע וח"א מפני שמעמיד בדבר המקבל טומא:

ובפי' מ"ד מפני שא"ל קבע נחלקו רש"י ותו' דרש"י מפרש דר"י לטעמיה דסכה דירת קבע בעינן וע"ג מטה אין לה קבע דהא מטלטל' ע"י המט והתו' פירש שאין מקרקע המט עד הסכך גוב' יו"ד טפחים. א"כ ע כ דברי התו' שבדף כ"ג שכתב האי דעשה בהמ' דופן דע"כ מיירי שלא סמך עלי' דאל"כ ה"ל כסמכה בכרעי המט'. דוקא לפירש"י באין לה קבע אמורי'. דהאי טעמא גם בסמך ע"ג בהמ' שייכא דהא מטלטלת ע"י בהמ'. אבל לפי' התו דאין לה קבע ר"ל דאינו גבוה י' אין ענין בהמ' לכרעי מטה (וא"כ מ"ש מ"א ע"ג בהמ' פסול' כו' כמ"ש סעיף ג' ע"כ ר"ל שבסעיף ג' מבואר דין דאין לה קבע. אבל אנן קי"ל כפי' התו' באין לה קבע וא"כ אפי' סמך הסכ' ע"ג בהמ' כשר' לדידן). דהא הבהמ' ע"כ מיירי בגבו' יו"ד וכדאי' בגמ' לקמן סעיף י"א וא"כ כיון דכוונת התו' לפסול בסמך ע"ג בהמ' משום דמטלטלת ועי"ז דומה לכרעי מטה. איך למד מזה הב"ח לפסול בסמך ע"ג אילן דאינו מטלטל דהא הוא מחובר ולכן כ' מ"א דהטעם משום דאין עולין לה בי"ט כמ"ש סי' תרכ"ח. ואף על גב דהי' אפשר למ"א לפרש טעם פסול סמך ע"ג אילן דהוי כסמך בכרעי מטה. דפסול חד מ"ד מפני שמעמידה בדבר המקבל טומא' כנ"ל ולהאי מ"ד ה"ה דאסור להעמידה במחובר או בכל דבר שפסול לסכך וכמ"ש סי' תרכ"ח במ"א ס"ק ה' ואם כן כשסמך ע"ג אילן ה"ה מעמיד ע"י מחובר. אולם הב"ח ודאי לא נתכוין לזה דהא אייתי ראי' מסכך ע"ג בהמ' דשם אין האיסור משום מעמיד. דהא הטעם שאין מעמידין בדבר שאין מסככים בו משום גזר' שמא יבא גם לסכך בו ובבעלי חיים לא

שייכא הך גזר'. דהא א"א לסכך בבע"ח (אלא די"ל דהב"ח אזיל לשיטתי דס"ל הא דאסור להעמיד בדבר המקבל טומא' או בכל דבר שאין מסככים בו. הוא מדינא לא משום גזר' אלא משום דהכל הולך אחר המעמיד וה"ל כאילו סיכך באותו דבר המעמיד. וכמ"ש מ"א בשמו בסי' תרכ"ט ס"ק ט' וא"כ לדידי' י"ל בין בסמך ע"ג אילן ובין בסמך ע"ג בהמ' תרוייהו פסילי מחד טעמא דדומי' לסמך ע"ג כרעי מטה. דהיינו למ"ד טעם כרעי המט' מפני שמעמיד בדבר המקבל טומא' דגם בהמ' אינה צומחת מן הארץ. וכדלעיל ר"ס תרכ"ט וא"כ מדינא אסור להיות המעמיד בהמ'. אבל מ"א אזיל לשיטתו דחולק שם על הב"ח. וס"ל הא דאסור להעמיד בדבר המקבל טומא או בשאר דברים שאין מסככים בהם אינו אלא משום גזר' שמא יבא לסכך בו כנ"ל א"כ אין לדמות אם המעמיד אילן או המעמיד בהמ' כנ"ל וגם צ"ל דדברי התו' בדף כ"ג הנ"ל אזלי דוקא לפירש"י בהאידאין לו קבע כנ"ל) ומ"א לנפשי' לא ניחא ליה לפרש טעמו דרש"י שכתב ולא סמכ' ע"ג אילן. דא"כ הוי מעמיד בדבר שאין מסככים. חדא דא"כ דברי רש"י אזלי' דוקא לחד מ"ד דאמר מפני שמעמיד בדבר המקבל טומא'. ולא למ"ד מפני שאין לה קבע. ונם להרב' פוסקים לא קי"ל כהאי מ"ד שאמר מפני שמעמיד בדבר המקבל טומאה. וכמבואר לעיל סי' תרכ"ט. וגם אי הוי טעמא משום דמעמיד בדבר שאין מסככים א"כ אם נעץ קונדיסין באילן וסיכך עליהם כשר' דה"ל אילן מעמיד דמעמיד וכמ"ש מ"א לעיל סי' תרכ"ח ס"ק ה' ובסי תרכ"ט ס"ק ט"ו בשם הר"ן. לכן עדיפא ליה לפרש הטעם משום דאז אין עולין לה בי"ט. דהוא אליבא דכ"ע ואסור בכל גווני וכמבואר במשנ' שלפניו דף כ"ב ע"ב:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **חזקי' משמע קצת בתוס' דאם רוב כו'** כשרה דשם בסכה דף כ"ד ע"ב אר"א ב"י כל מחיצ' שא"י לעמוד ברוח מצויי' אינה מחיצ'. ופריך מדתנן העוש' סכתו בין האילנות והאילנות דפנות כשרה. ומשני מתני' מיירי באילנות קשים. פי' רש"י זקנים ועבים שאין הרוח מנידם. ופריך והא איכא נופו. ומשני דעביד ליה בהוצא ודפני שלא ינידם הרוח והקשו התו' מהא דפריך בעירובין למ"ד מחיצ' העומדת מאליה לא הוי מחיצ' ממתני' דהעוש' סכתו בין האילנות הנ"ל. ומשני דמיירי שנטעה מתחל' לכך. והשתא ת"ל כיון דע"כ מיירי בעביד בהוצא ודפנא. הרי לא נעשה מאליה לכך. ותי' וז"ל וי"ל דבין הכא ובין התם דייק משום דמשמע לי' דאיירי בכל ענין בין היכי דהוי רוב הדופן מעץ האילן הקשה כו' ובין הוי רוב הדופן מן הנוף ופריך התם מן הקשה. והכא פריך מן הנוף כו' עכ"ל משמע דלא הוצרך לאוקמי בהוצא ודפנא אלא משום האי גוונא היכי דהרוב מן הנוף. אלא דיש לדחות קצת דמ"ש התוס' דהא פריך מן הנוף. ר"ל בין שהרוב מן הנוף

ומיעוט מן האילן. ובין שהמיעוט מן הנוף והרוב מן הקשה בכל גווני קשה דעכ"פ אפי' מיעוט מן הנוף מכל מקום כיון דגם המיעוט מצטרך להצטרף למחיצ' והוא המיעוט א"י לעמוד ברוח. ועל הני תרי גווני משני משום דעביד בהוצא ודפני. והא דהוצרכו התוס' לו' דדייק משום דמשמע ליה דאיירי בכל ענין. לא משום קושיא דהכא בסכה צ"ל כן. דהכא אי מיירי באיזה ענין שתרצה בכל מקום מקשה שפיר אלא דהתוספות הוצרכו לו' כן משום קושיית הש"ס בערובין דס"ל להתוספות אם רוב מן הנוף ועביד בהוצא ודפני לא מיקרי מחיצ' העומדת מאליה. לכן כתב דמשמע ליה דמיירי בכ"ע אפי' רוב מן האילן. אלא שאין לשון התו' משמע כן. ולכן כתב מ"א קצת משמע דאין זה הכרח גמור:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **הרוח כו'** אפי' כו' עיין מה שכתב סי' שט"ו שם מבואר כן:

(**ס"ק יז**) **קנים כו'** לפ"ז לפי מ"ש בסעיף א' אם עשה רק ג' דפנות כו' ר"ל שהסכים שם לדעת הר"ן דלא כמהרש"א דמחלק בין שתי לערב אלא החילוק בין ג' דפנות לד' דפנות. ובג' דפנות לא מהני בסכה קנה קנה פחות מג"ט. א"כ אין תיקון הקנים מועיל ליריעות:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **שיקשר כו'** כסתם כו' דגיטין דף כ"ח דלא חיישי למיתה. והש"ס שם בסכה הביאו:

סימן תרלא

סעיף א

(**ס"ק א**) **הכוכבים של לילה**. וד"ל דלא סגי במה שניצוצי השמש נראים בתוכו ביום. אלא דלכתחלה בעינן דאפי' בלילה יראו כוכבי לילה בתוכה:

סעיף ג

(ס"ק ג) לא נעשה כו' שלמה וה"ה מחיצה כצ"ל:

עסי' תר"ל סעיף ח' ובמ"א שם ס"ק י"ב דקי"ל כרבא דלא אמרינן פ"ת יורד וסותם היכי דהתקרה לא נעשה לצורך הסכה. כי אם לצורך האכסדרא שהיא לפנים. מ"מ מחיצה שלמה וה"ה ע"י לבוד דמיקרי לענין זה מחיצה שלמה אמרינן דחשיב מחיצה אפי' לא נעשה בשביל הסכה דעדיפא מפי תקרה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אע"פ כו'** אלא כתיקון חכמים אף דסגי בטפח. מ"מ י"ל דרצה לעשות מן המובחר ולא לסמוך על צ"ה ולבוד. אלא לעשות מצוה מן המובחר ז' טפחים שלמי':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ונתן כו'** ה"ל הכשר מרובה רש"י. באמת לשון רש"י כן הוא. אך כתב כן לפי שטתו דלא הוצרך הש"ס לאוקימתא זו כ"א למ"ד פרוץ כעומד אסור וא"כ אם הניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר אכתי ה"ל פרוץ כעומד ולכך הוצרך לומר דוקא אם נתן הפסול שתי. נותן הכשר ערב. דאז ע"כ הכשר הרוב דאל"כ יפול סכך הכשר לארץ. וא"כ הוי עומד מרובה על הפרוץ וכשר. אבל לדידן דקי"ל כר"ת דס"ל דאפי' פרוץ כעומד מותר אפ"ה הוצרך לאוקמי רהפסול מונח שתי והכשר מונח ערב מטעם שכתב בש"ע שא"א לצמצם שימלא כל האויר כו' וא"כ אפי' ע"י נתינת שתי וערב לא הוי כ"א מחצה על מחצה אפ"ה כשר לדידן דקי"ל פרוץ כעומד מותר אלא מ"א האמת נקט דע"כ הכשר הרוב דאל"כ יפול כנ"ל:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מעזיבה כו'** וצ"ע למעשה. ודאי דפקפוק גרידא לא מהני כמ"ש הר"ן על משנה זו דהמעזיבה של עפר הוא סכך פסול מצד עצמו כמ"ש סי' תרכ"ט סעיף א' בהגה. אבל ע"י הסרת מעזיבה ופקפוק הנסרי' יש להכשיר דעביד מעשה רבה ועדיף מאלו לא הי' מעזיבה ומכשיר ע"י פקפוק גרידא דהוי מעשה זוטא:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **רחבי' כו'** דל"ת כו' ר"ל דהא מבואר סי' תרכ"ט סעיף יח דאין מסככים בנסרים הרחבי' ארבע מחשש שמא יבא לישב תחת תקרת הבית:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **כתב מ"א ויש כו'** זו היא דעת הרמב"ם כו' ולעמוד על כוונת מ"א צריך להציע דברי הש"ס ומפרשים בקצרה כפי האפשרי תנן דף י"ד מסככי' בנסרי' דברי ר' יהודה ור"מ אוסר אמר רב מחלוקת בנסרים שיש בהן ד' טפחי' דר"מ אית ליה גזרת תקרה פי' רש"י הואיל ורוב תקרות עשויים מנסרי' רחבי' ד"ט גזר ר"מ אי מכשיר בזה אתי למימר מה לי לסכך באלו מה לי לישב תחת קורת הבית אבל אם אין בהם ד"ט ד"ה כשרה: ושמואל אמר כשאין בהם ד' טפחי' אבל אם יש בהן יותר מג' טפחים מחלוקת דר"מ אוסר כיון שיצא מתורת לבוד גזרינן אטו תקרה ור"י מכשיר אבל יש בהן ד' טפחים מודה ר"י דפסול דהוי שיעור מקום ובפחות מג' טפחים מודה ר"מ דלא גזרינן דקנים בעלמא נינהו ופסקו רוב הפוסקים כר"י אליביה דשמואל דעד ד' טפחים כשר ובד' טפחים פסול ובדף ט"ו תנן תקרה שאין עליה מעזיבה ר"י אומר בש"א מפקפק (דהיינו שיפקפק כל נסר ונסר להסיר מן המסמורי' ונוטל א' מבינתיים ובה"א מפקפק או נוטל

א' מבינתיים רמ"א נוטל א' מבינתים ואינו מפקפק ופריך הש"ס בשלמא ב"ה טעמייהו משום תעשה ולא מן העשוי לכן בחד סגי או מפקפק או נוטל א' מבינתים אלא ב"ש מ"ט אי משום תעשה ולמ"ה בחד סגי אי משום גזרת תקרה בנוטל א' מבינתים סגי ומשני לעול' טעמייהו משום גזרת תקרה. וה"ק אע"פ שמפקפק אי נוטל א' מבינתים אין אי לא לא. ור"מ ס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה וכ"ע ס"ל דבעי' דוקא שיטול א' מבינתיים ולא מהני פקפוק ופריך א"כ פליגי ר"מ ור"י אליביה דב"ה אי גזרינן גזרת תקדה והא איפלגי בזה חדא זימנא במתני' דף י"ד אי מסככי' בנסרי' כנ"ל ומשני ההיא מתני' דתקרה כו' הם דברי ר"י לר"מ דא"ל בהאי דנסרים גזרת תקרה הם דברי ב"ש. אבל ב"ה ל"ל גזרת תקרה. והשיבו ר"מ לא נחלקו ב"ש וב"ה בזה וכ"ע אית להו גזרת תקרה ופריך הניחא לרב דאמר דר"מ ור"י פליגי במתני' דמסככי' בנסרי' שיש בהן ד"ט ואפ"ה לר"י ל"ל גזרת תקרה א"ש דאליביה דר"י פליגי ב"ש וב"ה ביש בהן ד"ט (ופירש"י סתם תקרה הנסרים בני ד"ט נינהו) דלב"ה דל"ל גזרת תקרה לכן די אפי' במפקפק להוציא מאיסור תעשה ולמ"ה אלא לשמואל דס"ל ביש בהן ד"ט מודה ר"י דיש בהן גזרת תקרה. תקשי מתני' דתקרה שאין עליה מעזיבה למה סגי לב"ה בפקפוק ומשני בבטולי תקרה פליגו ב"ש וב"ה. ופירש"י לשמואל לעולם מיירי פלוגתא דב"ש וב"ה ביש בהן ד"ט. ולכ"ע אם בא לסכך בנסרים רחבים ד"ט אסור משום גזרת תקרה. אלא בזה שכבר היתה תקרה והוא צריך לפקפק הרי יודע שאסור לישב תחת תקרת בית ובכה"ג ס"ל לב"ה דלא שייך גזרת תקרה ולכן סגי בפקפוק זו היא שיטת רש"י והיא דעה א' שהובא בש"ע דאפי' רחבים ד"ט די בפקפוק אי נוטל א' מבינתים ולזה הסכימו הרא"ש והטור:

והיש מי שכתב שהובא בש"ע הוא דעת הרמב"ם אבל כבר תמהו עליו הראשונים ותי' הב"ח דהוי קשה לרמב"ם קושית רש"י שם במשנה איך סגי בנוטל א' מבינתים. כיון דכל נסר רחב ד"ט והוא סכך פסול והא קי"ל סכך פסול פוסל באמצע אם יש רחב ד"ט. ולכן מוקי לה הרמב"ם דע"כ מיירי בנסרים שאין בהם ד"ט ומאי דאמר הש"ס בבטולי תקרה קמיפלגי פי' דהאי תקרה אית ביה שני פסולי' אחד משום תעשה ולמ"ה דהא נעשה לשם תקרת בית. גם איכא משום גזרת תקרה וס"ל לב"ש דאינה יוצאה מתורת פסול אא"כ עשה מעשה רבה דהיינו נוטל אחד מבינתיים ולכן עי"ז גם הנסרים הנשארים כשרים דהא ליכא בכ"א רוחב ד"ט וב"ה ס"ל דבחד סגי היינו אפי' מפקפק דיו וכ"כ הרמב"ן במלחמות לרעת הרי"ף וסיים הב"ח וז"ל וש"מ דבנוטל א' מבינתים לא מכשר לה אלא כשאין בהן ד"ט כו' עכ"ל משמע מזה דאי מפקפק אפי' אינו נוטל א' מבינתים לדידן דקי"ל כב"ה מורה הרמב"ם דאפי' רחבי' ד"ט כשרים ודעת מ"א הוא להיפך וז"ל הרמב"ם

פ"ה מהלכות סכה דין ח' תקרה שאין עליה מעזיבה כו' לפיכך אם פקפק הנסרים כו' הרי זה כשרה ובלבד שלא יהיה בכל נסר ונסר ד' טפחים וכן אם נטל א' מבינתים והניח במקומה סכך כשר לשם סכה ה"ז כשרה עכ"ל הרי דלאחר שכתב תיקון הפקפוק התנה שלא יהי' הנסר רחב ד"ט דלא כב"ח גם בנוטל אחד מבינתים משמע דאפי' רוחב ד"ט כשרה מדכתב הרמב"ם התנאי שלא יהי' הנסר רחב ד"ט אחר שכתב תיקון הפקפוק ולא כתב לבסוף אחר שכתב גם תיקון נוטל א"מ והוי קאי התנאי על שני התקונים אע"פ דבנוטל א' מבינתים מודה הרמב"ם דאפי' רחב ד"ט כשרה וזו היא ג"כ דלא כב"ח. ולכן דעת מ"א דהרמב"ם לא התנה שלא יהיו רחבי' ד"ט אלא בתיקון פקפוק. אבל בתיקון דנוטל א"מ. אפי' רחבי' ד"ט כשרים וטעמו וראייתו של רמב"ם ממסקנ' הש"ס בבטולי תקרה קמפלגי היינו שהי' תקרה ישינה דאיכא תרתי פסולי. א' תעשה ולמ"ה. ב' גזרת תקרה וס"ל לב"ש דוקא בנוטל א"מ מהני. ולא בפקפוק. וטעמייהו דב"ש ל"ל משום דס"ל דלבטל פסול דתעשה ולמ"ה בעינן דוקא מעשה רבה דהיינו נוטל א"מ זה ליתא וכמ"ש מ"א סס"ק זה. דהא לעיל פריך בפשיטו' לב"ש אי משום תעשה ולמ"ה בחד סגי משמע בין בנוטל א"מ ובין בפקפק סגי הרי פשוט להש"ס אפי' לב"ש לבטל תעשה ולמ"ה אפי' פקפק מהני ואי משום גזרת תקרה דמשמע מדברי המקשן דבעי' דוקא נוטל א"מ דהא מקשה ואי משום גזרת תקרה בנוטל א"מ סגי. מכל מקום קשה לרמב"ם כיון דמפקפק הרי ידע דאסור לישב תחת תקרה. דהא הוצרך לפקפק וליכא גביה גזירת תקרה וכמ"ש רש"י אע"כ טעמייהו דב"ש משום הרואים שלא ידעו שהוצרך לפקפק ולגבייהו איכא גזרת תקרה ומיירי בנסרים שאין בהם ד"ט וב"ש לשיטתיה וב"ה לשיטתיה דלב"ה באין רחבים ד"ט לר"י מותר לסכך בהן לכתחלה אם כן ל"ל משום הרואים דהרואים יתלו שעשה בהיתר דהיינו שהניחן לכתחלה לשם סכך דמותר כשאין רחבים ד' טפחים. לכן די בתיקון הפקפוק אבל ב"ש לשיטתייהו דס"ל אפי' באין רחבים ד"ט איכא גזרת תקרה ואין מסככים בהן דהלא הקשה ר"י לר"מ דא"ל גזרת תקר' אפי' ברחבים ג"ט האי סברא דב"ש היא ולכן לב"ש לא סגי בפקפק משום הרואים דלא ידעו שהוצרך לפקפק וגם אם יתלו שהניחן לכתחלה לשם סכך מה בכך הא ב"ש ס"ל דגם בזה איכא גזרת תקרה (ואע"ג דהוי כעין גזרה לגזרה מ"מ מי הגיד דהרואה יתלה בודאי שהניחן לשם סכך ולכן גזרו כה"ג) וא"כ ברחבים ד"ט גם לב"ה אסור משום גזרת תקרה. ולא מהני פקפק משום הרואים דל"ל דהרואים יתלו שהניחן לשם סכך מה בכך הא אין מסככים ביש בהן ד"ט לשמואל וא"כ בנוטל א"מ מודה הרמב"ם דאפי' רחבים ד"ט כשרים דהא כה"ג ליכא משום הרואים דהא יראו שהיה צריך ליתן סכך כשר בינתים כ"ה כוונת מ"א ועתה בע"ה

אפרש דבריו על הסדר. מ"ש מ"א ומשמע בהריא כו' כבר הבאתי לעיל לשון הרמב"ם דמוכח כדברי מ"א:

ומ"ש מ"א וכ"מ בגמרא כו' משמע כו' אלא משום תעשה ולא מ"ה במפקפק נמי סגי ולכאורה דבריו תמוהים פשיטא ומי חולק ע"ז וכ"ע ס"ל דבמפקפק גרידא אזיל פסול דתעשה ולמ"ה ולהנ"ל א"ש דהביא ראיה דע"כ טעמייהו דב"ש משום הרואים דלגבי דידיה למה לא מהני הפקפוק להוציא מגזרת תקרה דהא יודע בפסול תקרה דהא הוצרך לפקפק וכמ"ש רש"י וכ"ת דב"ש בעי דוקא נוטל א"מ להוציא מפסול תעשה ולמ"ה וס"ל דבעינן מעשה רבה ולזה כתב דמוכח מדברי המקשן דפשיטא ליה דלהוציא מפסול תעשה ולמ"ה אפי' לב"ש פקפק מהני וכנ"ל א"ו הטעם משום גזרת תקרה ומשום הרואי' וב"ש לטעמיהו דס"ל אפילו באין דחבי' ד"ט איכא גזרת תקרה..... לכן אפי' יתלה הרואה שהניחו לשם סכך מ"מ פסול כנ"ל וא"ש. וראיתי בס' חמד משה שהקשה על מ"ש מ"א אבל כשנוטל כו' דהרואה יראה כו' ולא יבא לישב תחת תקרת הבית כו' דהא אכתי א"ל דהרואה לא ידע שנטל א' מבינתים ויסבור שתחלה סיכך כך הניח נסר רחב ד"ט וסכך כשר בצדו שיעור ד"ט כו' ויסבור שמותר לסכך בענין זה ובאמת אסור כה"ג כדאיתא דף ח"י ע"א דהא שיעור סכך פסול הוא ד' טפחי'. ולענ"ד רמ"א דייק בלישניה וכ' ויבא לישב תחת תקרת בית וה"ל לקצר ולומר דאיכא גזרת תקרה האם הוצרך לפרש מהו גזרת תקרה אע"כ כה"ג גזרינן שישב תחת תקרת בית. אבל לא גזרינן שגם הוא יסכך כזה לכתחלה דזה הוי גזרה לגזרה דאפי' יסכך כן כשר מן התורה דמן התורה מותר לסכך אפי' ברחבים ד"ט אלא משום גזרת תקרה אבל תחת תקרת הבית אסור מן התורה ושפיר גזרינן אבל לגזור שמא יסכך כן הוי גזרה לגזרה ואין זה דומה למפקפק דלא הוי גזרה לגזרה כמ"ש לעיל ודע דמ"ש הב"ח דהוקשה להרמב"ם דאם רחבים ד' טפחים מאי מהני כשנוטל א"מ הא סכך פסול באמצע פוסל בד"ט ולהחולקים צ"ל כמ"ש הב"ח להרא"ש וטור דע"י שנוטל א"מ. גם הנסרים הנשארים הוכשרו ע' שם:

סעיף י

(**ס"ק י) בגובה כו'** ביושר ולא באלכסון דהא דבעינן גובה יו"ד דלא להוי דירה סרוחה לכך לא מהני גבוה י' באלכסון דאם כן קו הישר אינו גבוה יו"ד דהא אלכסון גדול מקו הישר ואם כן אכתי הוי דירה סרוחה:

סימן תרלב

סעיף א

(**ס"ק א**) **הכותל כו'** מגיעות לסכך. דאם יש אויר מפסיק בין הכותל לסכך איך א"ל דופן עקומ' דהיינו שיחשב הסכך לדופן ויצטרך להדופן. הא אי אפשר לצרפו דהא אויר מפסיק:

ודע כו' ונידון כסכה. וז"ל רש"י שם אהאי ענינא דף י"ד סוף ע"ב דהאי טפח דאבראי מיחשב נמי כסכה דאלו סכך כשר הוי מותר לישן שם ויוצא ידי סכה דאמרינן לקמן פסל היוצא מן הסכ' כה"ג נידון כסכ' עכ"ל רש"י. והוא וזה שנזכר בסי' תרל"א סעיף ו'. ור"ל כמו לענין הכשר אף על גב שדופן האמצעי לא נעשה בשביל מחיצות החיצונות אפ"ה כשר דע"כ (חד) סככה הוא הפנימי והחיצון. ה"ה לענין פסול חשבינן כאלו גם טפח הד' הוא בפנים:

ואם כן לדידיה. ר"ל למהרש"א דמשמע דס"ל אפילו יש שם דופן. מ"מ חשבי' כאלו האי טפח דאבראי הוא מבפנים וה"ל נסר ד"ט מבפנים. ואיכא סכך פסול ד"ט דפוסל בסכה. אלא דהוי מכשירים משום דופן עקומה. כמו בכ"מ היכי דאיכא סכך פסול פחות מד"א. ועל זה הקש' מהרש"א מאי מהני דופן עקומה מכל מקום הסכ' פסול'. דהא חסרי לה הני ג' טפחים של הנסר משיעור סכה. דהא מיירי בסכה קטנה. וא"כ לפי דעת מהרש"א אפי' בגדול' ניהו דאפי' אמרינן דופן עקומ'. מ"מ נשאר שיעור סכה וכשרה מ"מ תחת אותן ג' אסור לישב ולישן כדין דופן עקומה:

ואין ריוח ביניהם. עמ"ש סי' תרכ"ז כו' וכתב שם דלא חשבינן כחדא אף שקבוע במסמורים אם לא שחברן יחד קודם שהניחן על הגג דוקא התם משום שיש ריוח ביניהם. ואף שאין הריוח ג' טפחים משא"כ הכא דאין ריוח ביניהם כלל:

ה"ל כלו סכך כשר. דהא השתא כו' ר"ל דשם פליגי אמוראי בנסרים שרחבן ד' טפחים דפסולים לסכך. אם הפכן על צדיהן והצדדים אין רחבים ד' טפחים אי רשאים לסכך בהן. אי נאמר כיון דאין מן הנסר דסכה רחב ד' טפחים שרי או דלמא נסר שרחב ד' טפחים יש עליו שם סכך פסול. ואפילו אין ממנו בסכה ד' טפחים מכל מקום אסור. מידי דהוי אשפודין של מתכת דאפילו אין רחבים ד' טפחים פסולים. ובעי הש"ס לאותבי' דמאן דאמר דמותר לסכך אם הפכן על צדיהן. מדתניא נתן עליה נסר רחב ד' טפחים אף על פי שלא הכניס לתוכה אלא שלשה טפחים פסולה. והיכי דמי לאו כה"ג שהפכן על צדיהן והצדדים אין רחבים כ"א ג"ט. אלמא כה"ג פסול. ומשני לעולם הפכן על צדיהן כשר. והב"ע דאנח נסר רחב ד' אפומא דמטללתא והכני' ג"ט לתוך הסכ'. וטפח א' יוצא חוץ

לסכה. וע"י דופן עקומה. ואותן ג"ט שם דופן עליהם ולא מצטרפים עם הטפח שיוצא לחוץ לדעת מ"א. א"כ גם אותן ג"ט דין סכך כשר יש להן כיון דאין מן הנסר בסכה כ"א ג"ט. אע"ג דשם דופן עליהם מ"מ סכך כשר הוא. דלא אמרינן דופן עקומה כ"א שלא יצטרף עמו הטפח שיוצא לחוץ וא"כ מצטרף לשיעור הכשר סכה כיון דאין בסכה כ"א ג"ט דהא מותר לסכך כל הסכ' בנסרים רחביס ד"ט אם אינו מכני' מהן לתוך הסכ' כ"א ג"ט מכל נסר דהיינו הפכן על צדיהן ונתיישב בזה קושית מהרש"א דהוצרך לו' דאין שם דופן דאי הוי דופן היתי' כשרה אע"ג דמיירי בסכה קטנה כנ"ל:

ואע"ג דקי"ל כו' ר"ל מה בכך ניהו דקושית מהרש"א מיושבת לפי הס"ד כמ"ד הפכן ע"צ כשר א"כ אי הוי שם דופן גם השלש' טפחים יש עליהן שם סכך כשר. אבל לדינא אין נ"מ כיון דקי"ל הפכן ע"צ פסול. וא"כ ניהו אם יש שם דופן אמרי' ע"י דופן עקומה אין טפח היוצא לחוץ מצטרף עם הג"ט שבפנים מ"מ יש על ג"ט שבפנים דין סכך פסול כמו בהפן ע"צ. וא"כ ה"ה בשינדלי"ן כה"ג. מ"מ ה"ל סכך פסול פחות מד"ט. גם למ"ד הפכן ע"צ פסול. אינו פוסל אלא בסיכך כל הסכ' בצדי נסרים זה אצל זה. אבל משום נסר א' שהופך על צדו לא נפסלת הסכ'. דאפי' נאמר שי"ל דין שפודים של ברזל. הא גם השפודים ובכל סכך פסול פחות מד' טפחים בסכה גדולה ישנים תחתיו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **הסכך כו'** אעפ"י שאינו נמשך כו'. ר"ל אינו מרוחק ברוחב:

כיון דהגובה כו' לא אמרי' חביט ולבוד להחמיר ר"ל תחל' היינו צ"ל חביט רמי כדלעיל סי' תרל"א סעיף ה'. ועי"ז הוי כאלו הגג מונח למט'. ואח"ז היינו צ"ל לבוד הגג עם הקורה ולחומרא לא אמרי' תרתי ניהו דלבוד להחמיר ס"ל למ"א בסי' תק"ב וכן בס"ס זה דאמרי' דלא כרמ"א אבל חבוט ולבוד להדדי להחמיר מודה דלא אמרי'. ועיין מ"ש הר"ן על פלוגתא שבדף י"א ע"א דפליגי ר"א ורבינא וכ"ע ס"ל אם הי' בסכה אויר ג"ט ומיעטו בסכך פסול דכשר'. דהא אין בסכך פסול שיעור לפסול. וכן אין באויר שיעור לפסלו דהא לא נשאר אויר ג' טפחים ואמרי' לבוד. וכ"ז אם כה"ג הוי מן הצד. אבל אי הוי כה"ג באמצע סכך פליגי א"א לבוד באמצע או לא. והקש' הר"ן למה נקט הפלוגתא בכה"ג שנעש' האויר פחות מג"ט ע"י שמיעט בשפודים ה"ל למנקט כפשוטה. שיש אויר מתחלתו באמצע סכך פחות מג"ט א"א לבוד. ותי' דחדושא אתי לאשמעינן למ"ד אין לבוד באמצע אפי' הי' אויר ג"ט מן הצד ומיעטו ע"י סכך פסול דמודה דאמרי' לבוד היינו דוקא שהניח הסכך הפסול לצד סכך הכשר. ונשאר האויר לצד הדופן כה"ג אמרי' לבוד מן הצד. אבל אם הניח הסכך פסול לצד הדופן לא אמרי' לבוד דה"ל לבוד באמצע. ואע"ג

די"ל דאותו סכך פסול המונח לצד הדופן הוי דופן עקומה וא"כ האויר הוא מן הצד וי"ל לבוד. מ"מ תרתי לא אמרי' דופן עקומה וגם לבוד עכת"ד. ובוודאי בזה לא פליגי אמוראי דגם למ"ד דאמרי' לבוד באמצע והכי קי"ל. מ"מ מסתמא מודה דלא אמרי' לבוד ודופן עקומה להדדי. ואע"ג שנרא' מדברי מ"א דהוי אמרי' חביט ולבוד להדדי אי לאו דהוי לחומרא. צריך לחלק בין דופן עקומה ולבוד. לבין חביט ולבוד מ"מ חידוש הוא בעיני שלא הביא הרב"י דברי הר"ן הנ"ל לדינא. דהא לא מצינו בפוסקים חולק על הר"ן. וגם י"ל ראיה מן הש"ס כנ"ל. ואף גם אם הרב"י מצא מי שחולק על הר"ן בזה. מ"מ ה"ל עכ"פ מחלוקת בזה. ואולי י"ל כוונות הר"ן דוקא למ"ד אין לבוד באמצע. דא"א לומר לבוד אלא אם נאמר תחלה דופן עקומה ועי"ז הוי לבוד מן הצד כנ"ל כה"ג לא אמרי' כיון דתרווייהו צריכים זה לזה. אבל לדידן דאמרי' לבוד באמצע אמרי' בסכה א' דופן עקומה וגם לבוד אי אותה סכה צריכה לדופן עקומה וגם ללבוד כיון דאין צריכים זה לזה. לכן לא הביא הרב"י דברי הר"ן לדידן. אולם זה ליתא אפי' נאמר סברא זו מ"מ יש נ"מ גם לדידן דלפעמים צ"ל דופן עקומה וגם לבוד וצריכים זה לזה לפי מ"ש מ"א ר"ס זה בשם הר"ן דלא אמרי' דופן עקומה אלא כשהדפנות מגיעות לסכך. א"כ ה"ה כשהדפנות גבוהים עד הסכך. אלא שהסכך מרוחק במשך רוחב הסכה ויש שם אויר דא"א לו' דופן עקומה לדעת הר"ן. אך אם אותו אויר אינו רחב ג"ט י"ל תחלה לבוד והוי כאלו הדפנות מגיעות עד הסכך ואח"ז נאמר דופן עקומה. והם צריכים זה לזה דא"א לומר דופן עקומה אם לא נאמר תחלה לבוד. ומה לי אם צ"ל תחלה לבוד ואח"כ דופן עקומה או להיפך שצ"ל תחלה דופן עקומה ואח"כ לבוד. וכן משכחת כה"ג אם הדפנות מרוחקים מן הסכך פחות מג"ט ויש שם אויר. ג"כ צ"ל תחלה לבוד ואח"כ דופן עקומה א"כ גם לדידן נ"מ בדברי הר"ן דכה"ג לא אמרי' וה"ל להרב"י להביא דברי הר"ן:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אלא כו'** וכמש"ל בש"ע. שכתב וז"ל בד"א בסכה גדולה שיש בה יותר על הסכך פסול ז' טפחים כו'. וכ"מ מלשון רש"י דף י"ז ע"ב:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ואף כו'** לרחבה כו' כשר. ר"ל החלק של צד דופן האמצעי דאמרי' דופן עקומה. ומבואר בטור דוקא אי ב' המחיצות שבצדדים ארוכות. אבל אי צד א' אין לה כ"א טפח שוחק וצ"ה או מחיצה ז' אז חלק החיצון פסול. דא"א דופן עקומה אז אין לחיצון כ"א ב' דפנות כמין גא"ם. ואם מחובר מ"ה מצטרף כו' ומבואר דאפי' אין בפנימי לבד שיעור הכשר סכה. אלא בצירוף החיצון אפ"ה כיון שמחובר מן הצדדים מצטרף:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **אם כו'** וסתום בסכך פסול. אלא בסתום בסכך כשר:
עמ"ש סי' תק"ב. ר"ל לפי פי' מ"א פה אזדא ראיית רמ"א שם דהוכיח מכאן דלא אמרי' לבוד להחמיר. ומ"א שם חולק עליו:

סימן תרלג

סעיף א
מ"א אמה כו' עסי' שס"ג סך"ו וע"ש במ"א ס"ק ך"ב שכתב בשם ה"ה וז"ל שיעור מרווחים יותר על מצומצמים תצי אצבע לאמה:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **יורדים כו'** מ"מ הוצין ל"ת כ"כ ובעי' שירדו לחלל ך'. מלשון זה משמע דס"ל למ"א דמ"ש הרא"ש עד שירדו לחלל ך'. ר"ל למטה מך'. אע"ג דחלל סכה תנן וכמ"ש בסעיף א' בש"ע. מ"מ הוצין גריעי. אמנם אינו כן לא בהרא"ש ולא בר"ן. דז"ל הרא"ש במס' סכה הית' כו' והוצין כו' ואע"פ שמקצת סכך הוי למעל' הא אמרי' פ"ק דערובין חלל סכה תנן. וה"פ הוצין יורדים לתוך ך' כלומר שמגיעות עד חלל ך' כשרה. ואם לאו (ר"ל שאין צלתן של הוצין מרובה מחמתן) פסול' דכמאן דליתנהו דמי. נמצא שאין הסכך מגיע עד חלל ך' עכ"ל. הרי להדיא דלא בעי' שירדו הוצין תוך ך' כ"א עד חלל כמו בעלמא. וכן בר"ן משמע כן. ומה"ט שינה הרב"י בש"ע לשון הש"ס דבגמ' אמרי' והוצין יורדים בתוך ך' ובש"ע כתב סתם יורדים למט' והיינו עד השיעור המבואר בסעיף א' דהיינו עד חלל ך'. ולכן נלע"ד דט"ס יש כאן וכצ"ל לא חשיבי כ"כ ובעי' שיהיו צלתן מרוב' מחמתן והם דברי הר"ן שהקש' כיון דההוצין יורדים למטה למה בעי' שיהיו ההוצין לבד בלי צירוף סכך שלמעל' צלתן מ"מ. האמרי' בערובין חלל סוכה תנן. ולכן אפי' הסכך מונח למעל' מך' ומגיע עד חלל ך' כשרה. אף שמעט סכך התחתון המגיע לחלל ך' לבד חמתה מרובה מצלתה אפ"ה כשר'. דמצטרפים עמהן סכך שלמעל' מך' ה"ה בהוצין נימא הכי. ועי"ז תי' דהוצין לא חשיבי כ"כ ובעי' שהן עצמן צלתן מ"מ. דאי לאו הכי כמאן דליתנהו דמי. והוי הסכך למעל' מך' עכת"ד וברא"ש מבואר כן בקוצר כנ"ל:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **לא הוי מיעוט**. דלאו מין כו' מצוין על כרים וכסתות והוא טעות דשם הטעם דבטלה דעתו אצל כ"א דאין אדם מבטל כרים וכסתות. אלא שרש"י כתב טעם זה על נוי

סכה דמבטלן. ולכן הוצרך לומר משום דלאו מין סכך הוא. ולכן צ"ל דברי מ"א על ריש הסעיף שכתב ותלה בה דברים נאים כו':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מהאצטבא כו'** כיון שבאמת כו' כתב כן ליישב קושית הר"י מטראני שהקשה א"כ יש במקום סכך כשר שיעור המשך סכה ומאז והלאה מסוכך בסכך פסול. האם יוכשר תחת סכך הפסול משום פסל היוצא מ"ה. אע"כ צ"ל דפסל היוצא מ"ה אינו אלא כשיש לו דפנות וסכך כשר. אלא שיש בהן ריעותא בזה יוכשר ע"י פסל היוצא מ"ה כמבואר לעיל סי' תרל"א סעיף וי"ו וז'. ועל זה תירץ הרא"ש דגם כאן למעלה מד' הוא מצד עצמו סכך כשר אלא המקום גורם לו פסול. והוא סברת ר"ת הובא לעיל במ"א סי' תרך"ח ס"ק ג':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **על האצטבא כו'** ול"ד למ"ש ס"ס תרל"ב. ר"ל מה שכתוב מגן אברהם שם בס"ק ד' בשם הטור:

אבל הכא כו' ר"ל דוקא ס"ס תרל"ב דהן שני מקומות ושני ב"א שפיר י"ל זה היושב בחלק הפנימי מחשבו לסכך והיושב בחלק החיצון מחשבו לדופן. אבל הכא באדם א' היושב חוץ לאצטב'. צ"ל דנחשב דופן וסכך זה לא אמרינן דהוי תרתי דסתרי. דהא היושב חוץ כאצטב' רוצה להכשיר מקומו משום דהוי פסל היוצא מ"ה. וע"כ צ"ל דמחשב ע"ג אצטב' סכה כשרה. ואף ע"ג שהדפנות רחוקים מהאצטב':

צ"ל דאמרי' דופן עקומה וא"כ מחשבו לדופן. וא"כ איך יחשבו הוא עצמו לסכך לישב חוץ לאצטב'. וא"כ באותו צד של אצטב' שהוא לצד פתח הסכ' רשאי לישב משום פסל היוצא מ"ה. ואפילו בסעיף שאח"ז שבנה אצטב' באמצע ואמרינן דופן עקומ' מכל צד מ"מ לצד הפתח שם ראוי לישב דשם ל"ל דופן עקומ'. וגם א"צ לדופן עקומ' דהא י"ל ג' דפנות. אלא דלכאור' א"ל גם מצ"א מצדדי הסכה חוץ לאצטב' אם האצטב' ארוכה יותר מז' טפחים מותר לישב מן הצד חוץ לאצטב'. לאחר שכלו ז' טפחים של אצטב'. דמשם ואילך אין צ"ל דופן עקומ' ומחשב סכך והוי פסל היוצא מ"ה. אלא דנרא' דפסל היוצא מ"ה לא יוכשר אלא מה שהוא נגד סכך הסכ' עצמ' וק"ל. דהא דבס"ס תרל"א גבי עשאה כמין צריף. כמ"ש הרא"ש ואייתי ראיה מפ"ז דאהלות:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **הנויין כו'** אהל. וכתב שם הטעם דהוי כשאר כלי תשמיש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **ג' טפחים כו'** אבל הטור כ' דוקא תוך החקק כו' אלא שהרב"י כתב עליו איני יודע למה. מ"ש מהית' גבוה מכ' ובנה בה אצטב' דמכשיר רש"י אפי' מן האצטב' והלאה עכ"ל. ולכן סתם בש"ע דמשמע אפילו חוץ לחקק כשר דלא כהטור והב"ח יישב דעת הטור והסכים עמו לדינא. וחילק בין האי דהכא לדין חוץ לאצטבא. דפסל היוצא מ"ה אינו נכשר אלא בי"ל מחיצות גמורות וסכך כשר. אלא שיש בו ריעותא מה וכנדון המבואר סי' תרל"א סעיף ו' ז'. וא"כ בשלמא חוץ לאצטבא די"ל מחיצות גמורות וסכך כשר אע"ג דהוא לממל' מכ' מ"מ דין סכך כשר י"ל וכמו שכתב מ"א לעיל סעיף קטן ה' בשם הרא"ש לכן נידון משום פסל היוצא מ"ה. אבל הכא חוץ לחקק כיון דאינו גבוה יו"ד אין עליו שום מחיצ' כלל אין לודין פסל היוצא מ"ה:

וא"כ צ"ע כולה דמותר לישן תחת הדפנות. וג"כ מטעם פסל היוצא מ"ה. אע"ג דאין המחיצות גבוהים יו"ד:

וה"ה אם ניטל כו' הוא ענין בפני עצמו. ואשמועינן דין חדש דבש"ע אינו מבואר כ"א היכי דחקק בקרקע והשלימו ליו"ד ואשמועינן מ"א דה"ה אם לא חקק בקרקע אלא שהי' סכך עב ונטל מן הסכך כשר למט' ונתרב' חלל הסכה ונעש' גבוה יו"ד ג"כ כשר לדידן דקי"ל דכה"ג כשר בסי' תרל"ה בחוטט בגדיש וע"ש במ"א בסעיף קטן ב':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ג"ט כו'** דל"א דופן כלל. אף לדעת מ"א בסעיף קטן שלפני זה דמיקרי דופן. מ"מ לענין דופן עקומ' לא נאמר הל"מ לומר דופן עקומ' כ"א בדופן גמור גבוה י"ד:

סימן תרלד

סעיף א

(**ס"ק א**) **ז' על ז' כו'** עכ"ל רש"י דף ב' ע"ב. אע"פ שהיא ארוכה הרב' ואם יחתכנה לרצועות תמצא בה מ"ט רצועות שיהי' כ"א טפח על טפח. שהוא שיעור ז' על ז' שיש בו ג"כ מ"ט רצועות שהן טפח על טפח. וכ"מ סעיף ב' שכתב שצריך להיות בו כדי לרבע כו' משמ' שצריך שיהי' רבוע של ז' על ז' בתוך העיגול. ולא מהני במה שאפשר לחתוך רצועות מן העיגול שיעלו מ"ט וכ"א טפח על טפח:

והב"ח נדחק עצמו בטור שכתב ג"כ כלשון זה גבי סכה עגולה ויש בה כדי לרבע ז' על ז' עכ"ל:

וכ"כ התוס' דף ג' כו' זה ראיית הב"ח דאי' ריש סכה לכמה אמוראי הא דפליגי ר"י ורבנן בסכ' שהיא גבוה למעל' מכ' אמה. דרבנן פסלי ור"י מכשיר. פליגי בכל גווני בין שתהי' רחבה הרב' או כשיעור מצומצם. אלא דרב הונא אמר רב דל"פ אלא בסכ' שהיא ד' אמות על ד"א. אבל בגדול' יותר מזה מודו רבנן דכשרה ורב חנן בר רבא אמר רב דלא פליגי רק באינ' מחזקת אלא ראשו ורובו ושלחנו. אבל בגרול' יותר מזה מודו רבנן דכשרה. ופריך הש"ס מדתני' א"ל ר"י לרבנן מעש' בהילני המלכ' שהית' יושבת בסכה גבוה יותר מכ' וגם שבעה בניה ישבו עמה. ולא אמרו לה רבנן דבר וניהו דאשה פטור' מ"ה ל"ל לרבנן למונעה משום ז' בניה בשלמא לאמוראי דפליגי בכל גווני בין בסכה גדולה ובין בקטנה שפיר אלא למ"ד דוקא בסכה קטנה פליגי וכי דרכה של מלכה לישב בשכה קטנה. ואי גדולה הוי הא מודו רבנן דכשרה ומאי ראי' מייתי ר"י לדבדיו ומשני שסכה גדול' הי' לה לצורך בני ביתה אלא שהסכ' גדולה הית' פתוחה לקיטונית. דהיינו סכות קטנות והיו גבוהים יותר מכ' והלני משום צניעות ישבה בקיטונית. ובהא פליגי דרבנן סברו דבניה בגדול' היו יושבים. והיא שישבה בקיטונית והית' גבוה יותר מכ'. מה בכך הא אשה פטור' מן הסכ' ור"י סבר בניה אצלה היו יושבים בקיטונית והיו הבנים חייביש בסכה ואפ"ה לא אמרו לה דבר ע"כ צריך לומר דלמעל' מכ' כשרה. והקשה רש"י דאכתי תיקשי לר' חנן ב"ר דס"ל דל"פ אלא באינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושלחנו. אם כן איך א"ל דבניה גבי דידה היו יושבים. וכי אפשר לישב ת' בני אדם בסכה שאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושלחנו של אדם א'. וע"ז תי' התוס' דהית' ארוכ' הרב' ואינה רחבה שבעה טפחים ובניה באותו אורך היו יושבים עכת"ד. הרי אפילו אינה רחבה שבע' מכל מקום כיון דהית' ארוכה הרב' כשרה. דאפשר לעשות ממנה מ"ט רצועות וכ"א טפח מ"ש:

דפשוט דט"ס. וכמו שכתב הט"ז דממ"נ אי כוונות התוספות שהית' ארוכה הרב' ר"ל יותר מז' טפחים עד שיעלה אם תחתכנה לרצועות יהי' בהן מ"ט רצועות וכ"א טפח ע"ט. אכתי תיקשי האיך אפשר לח' בני אדם לישב בסכה כזו. כיון דעכ"פ איננה מחזקת בצירוף כ"א כדי ראשו ורובו ושלחנו של אדם א' ואי כוונחם שהית' ארוכה מאד ואם תחתכנה יעלה יותר ממ"ט רצועות של טפח ע"ט. ולכן הי' אפשר שבניה' אצלה היו יושבים. מ"מ מי דחקם שלא הית' רחבה ז"ט אפי' הית' רחב' ז"ט מ"מ אפשר שהית' ארוכה הרב' כיון דבלא"ה צ"ל דהית' מחזקת יותר מז' על ז' אע"כ צ"ל הגרסא ולא הית' רחבה אלא שבע' טפחים וא"כ שפיר י"ל דהית' ארוכה הרב' עד שהית' מחזקת הרב' יותר משיעור ז' על ז"ט:

דהא קאי אדברי רש"י ורבנן ור' יוד' כצ"ל. ר"ל דהם מיירי ברחבה ז"ט ולא שינוי התוס' וכתבו דלא היתי רחבה ז'. כיון דבלא"ה ע"כ צ"ל שהיתי מחזקת יותר משיעור ז' על ז' כנ"ל:

ואדרבא מוכח משם כו' מדכתבו שלא היתי רחבה אלא ז'. והוא ללא צורך דליישב קושייתם הי' מספיק אם היו מתרצי' שהיתי ארוכה הרב'. אלא כתבו כן להוציא מסברת הב"ח. ך"ח טפחים וב"ח כיון דמרובע בעי' ז' על ז' א"כ האלכסון שעולה ב' חומשין יותר כפי הכלל כל אמתא בריבוע אמתא וב"ח באלכסונ' אם כן האלכסון עולה ט' טפחים וד' חומשין. ואם יעשה כזה בעיגול. צריך העיגול להחזיק כל האלכסון של הריבוע. כי בעיגול הכל הוא אלכסון דהיינו ט' טפחים וד"ח. ולפי הכלל כל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג"ט. א"כ חוט המקיף את העיגול הוא ג' פעמים ט' טפחים וד"ח. וזה עולה ד"ט טפחים וב"ח:

ומ"ש הב"ח מ"ש ממזוזה כצ"ל. והיינו לרמב"ם (וט"ס יש בב"ח ונתחלף הרמב"ם בראב"ש) דהיינו אם נאמר דבעי' כאן דוקא רבוע של ז' על ז' ולא מהני אם אינה רחבה ז' וארוכ' הרב'. הא במזוזה:

פליג הרא"ש עם הרמב"ם דהרא"ש ס"ל הא דקי"ל בית שאין בו ד' אמות על ד"א פטור ממזוזה. אם הוא ארוך יותר מד"א ואינו רחב ד"א פטור ממזוזה אע"ג דאם תחתכנו לרצועות תמצא כפי שיעור ד' אמות על ד' אמות. והרמב"ם ס"ל כה"ג חייב במזוזה. אם כן לרמב"ם תיקשי מ"ש דבסכה בעי' השיעור המרובע. והוי סגי בוי"ו על וי"ו:

ול"ד אלא ר"ל פחות מז' על ז':

וכ"מ בגמרא דף ג' בקיטונית. הוא גמרא הנ"ל. ולפי מה שפירש מ"א דברי התו' הנ"ל דהעתיקו דוקא שלא היתי רחבה אלא ז' טפחים דאם היתי קצרה מז' טפחים היתי פסולה. אף ע"ג דארוכה הרב' לאפוקי מדעת הב"ח כנ"ל. ותיקשי ניהו דליתא לדברי הב"ח מ"מ אין צריך שתהי' הקיטונית רחבים ז'. ואפ"ה כשרים מטעם פסל היוצא מן הסוכ'. דהא הקיטונית היו פתוחים לסכה הגדול'. וכמשמעות לשון הש"ס לא נצרכה אלא לקיטונית שבה א"ו צ"ל כדברי מ"א דכה"ג אינו מתכשר משום פסל היוצא מ"ה כיון שהמקום צר לשבת. עוד י"ל ראיית מ"א מדאייתי ר"י ראי' מהילני דס"ל דבניה אצלה היו יושבים בסכה גבוה למעל' מכ'. ומאי ראי' דלמא הוכשרו הקיטונית משום פסל היוצא מ"ה דלמעל' מכ' נכשר ע"י פסל היוצא מ"ה כמ"ש מ"א סי' תרל"ג סעיף קטן ה'. אלא צ"ל דוקא לדידן דטעם למעל' מכ' משום דירת עראי אבל לר' חנן דפליגי רבנן ור"י דוקא באין מחזקת רק ראשו ורובו ושלחנו. דהטעם כמ"ש התוספות דהוי כלול של תרנגולים

ע"ש א"כ למעל' מכ' סכך פסול מיקרי ואינו ניתר ע"י פסל היוצא מ"ה. (וכן צ"ל למ"ד דוקא בד"א על ד"א פליגי וטעם הפסול משום דליכא צל סכך מיקרי למעל' מכ' סכך פסול) ומזה למד מ"א לדידן בקרן שאין בו ז' על ז' דאינו נכשר ע"י פסל היוצא מ"ה וראי' זו עיקר:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מי שהי' כו'** דהא די בשלחן טפח ואם כן כיון שמספיק שיעור טפח לשלחן לצורך אדם. וכיון דמקצת השלחן תוך הסכ' עכ"פ שיעור טפח הוא בסכ'. ולמה ימשך אחר שלחנו חוץ לסכה. כיון דדי לו באותו מקצת שלחן שהוא בסוכה. רבים מכשירים בסכה גדולה. דוקא בסכה קטנה פסולה משום דאינה דירה. או משום שמא ימשך אחר שלחנו. כיון דא"א למשוך השלחן אצלו לסוכה אבל סוכה גדולה דהוא דירה רעועה וגם אפשר למשוך השלחן אצלו לתוך הסכה למה ניחוש שהוא ימשך אחר השלחן חוץ לסכה:

סימן תרלה

סעיף א

(**ס"ק א**) **לצל כו'**. ודירה נמי פסולה כמ"ש הר"ן כו' דלא כב"ח כו' דהב"ח דייק מדכ' רש"י על הא דאמר הש"ס והיא שעשויה לצל דבא למעט אם נעשה לצניעות. הא אפילו לא נעשה לצניעות צריכים לידע שלא נעשה לדיר'. צ"ל דס"ל לרש"י דכל שסיכך כדרך כל המסככים לצל אפי' סככה לדיר' כשרה. שהרי שם סכך עלה להיות צל על האדם כו' ודוקא סככה בנסרים דאין עליה שם סכה כל עיקר אלא שם בית. משום הכי פסול משום דיר' כו' ותדע גבי סכה של יוצרים דפסול'. פירש"י משום דאינו ניכר שרר בה משום מצות סכה כיון שדר בה כל השנה ות"ל דמן התור' פסול' כיון דסככה לדור בה א"ו כיון דשם סכה עליה אפילו עשאה לדור בה כשר' ואינה פסול' אלא מדרבנן לפי שאינו ניכר כו' אבל הר"ן נחלק על זה שכתב על הא דבעינן שעשויה לצל. כלומר שלא תהי' עשויה לדיר'. וגם גבי סכה של יוצרים כתב הטעם משום שעשוי' לדיר' ולא לצל. זה רוב לשון הב"ח ותורף דבריו וע"ז כתב מ"א דאין כאן מחלוקת. ומה שכתב רש"י הטעם בסכת יוצרים משום דאינו ניכר כו' משום דס"ל דאינה עשויה לדיר' אלא לצל:

אך ראי' א' של הב"ח מדכתב רש"י על הא דבעינן שעשויה לצל ולא לצניעות. ולא כתב נמי שלא תהי' נעשית לדיר'. על זה לא חש מ"א להשיב והיינו דרש"י ס"ל הא דסכת

גנב"ך רקב"ש שהובא פה בש"ע אמרינן והוא שעשויה לצל ס"ל לרש"י דכל הני ודאי אין עשוים לדיר' וע"כ צ"ל דלא בא למעט כי אם שלא תהי' נעשה לצניעות. וכ"כ ט"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וחטט בה אח"כ בין מלמעל' ובין מלמט'**. לאפוקי מדעת רש"י שנרא' מדבריו לפי גרסת הר"ן ברש"י דוקא אם חוטט למט' כשרה דנשאר הסכך ואינו עושה עכשיו כ"א הדפנות ובדפנות לא איכפת לן משום תעשה ולא מ"ה אלא דבעינן חלל טפח כי היכי דתהוי על הסכך שם סכך אבל בחטט למעל' דנוטל הסכך שנעשה תחל' ומה שנשאר למעל' יש בו משום תעש' ולמ"ה דהא העליון לא הונח לשם סכך והר"ן כתב דאחרים חולקים על זה וס"ל דגם למעל' רשאי למעט. וליכא בזה משום תעשה ולמ"ה. דכל עובי הסכך מיד שם סכך על הכל דהכל הונח לשם סכך אלא עתה בא למעט עוביו ולהקלישו. וא"כ ליכא בזה משום תעשה ולמ"ה ופסק הרב ב"י כהאחרים דגם למעל' רשאי למעט:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אינה כשרה'**. ולא הוי כפסל כו' כמבואר לעיל סימן תרל"א סעיף ז':

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **ואין כו'** כשר ב"ח וראייתו מלשון רש"י הובא בט"ז ע"ש ולבוש י"ל דס"ל כדסיים הט"ז עיין שם:

סימן תרלו

סעיף א

(**ס"ק א'**) **ובלבד כו'** בגמ' דידן לא הוזכר. אלא הם דברי ירושלמי. וכן גבי סוכה גנב"ך ורקב"ש כו' ר"ל דלא עדיפא מסכה ישנה דודאי לירושלמי בעינן חידוש וגם שם לא הוזכר בגמ' שצריך לחדש. א"ו דאינו רק מצו' מן המובחר. ועיין בט"ז דלא כב"י. שכ' שהר"ן יחיד:

סימן תרלז

סעיף א

(ס"ק א) וכן כ ' דהא קי"ל כחכמים. ר"ל דהיא מחלוקת ר"א ורבנן כדאית' בסכה דף כ"ז הובא בט"ז:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **גזול כו'** דאינה נגזלת. ר"ל אינה נקנית בשום קנין לגזלן. וכ"ע דקיימ' ברשותא דמרא קמא קיימ' ואפילו לאחר ייאוש:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וכן כולי דהא בר"ה כו'** עיין בח"מ סי' קס"ב סעיף ב' שכתב וז"ל וכן מבואות המפולשות לדרך עיר אחרת ובקשו בני אותן מבואות לסותמן בני אותה העיר מעכבים עליה אפילו יש להן דרך אחרת כו' וע"כ צ"ל הא דאמר בני אותו העיר לאו דוקא ואפילו מחילת כל אנשי העי לא מהני משום דכל בני העולם יכולים למחות וכ"מ שם סעיף א' ע"ש. ועיין בח"מ סי' תי"ז סעיף א' בהג' שכתב וז"ל וי"א אע"ג דהכי דינ' מ"מ כבר נהגו לעשות ביבין ומרתפות תחת חלל ר"ה כו' וכולן מוחלין על כך מאחר שכן נהגו:

ועוד שר"ה הם של מושלי העיר ולכל מה שנותנים רשות אזלינן בתריה ולפי ענין המנהג עכ"ל וע"ש בסמ"ע. וטעם השני שכתב רמ"א שם לענ"ד שייך גם לסכה:

ואת"ל דכל ישראל מוחלים משום דניח' לאינש למיעבד מצו' בממוניה בדבר שאין לו חסרון כיס גמור כדהכא. ועוד י"ל כמ"ש סמ"ע סימן תי"ז סעיף קטן ג'. וז"ל וכולן מוחלים על כך שהיום או מחר יצטרך גם הוא או בניו לעשות כן עכ"ל:

דוקא מישראל. אהא דאמר רב הונא שם לסוחרי לולב וכל הדברים הצריכים לו. כי קניתו הדסים מן הגוים במחובר יקצצן הגוי דסתם גוים גוזלי קרקעות הן. ושמא אות' קרקע גזול' היא וקרקע אינה נגזלת. ואין קונים ההדסים כ"א בשעת קציצ' דנעשו תלושים ונגזלים. לכן יקצץ הגוי ויהי' ייאוש ביד גוי ואחר כך שינוי רשות בידכם. ופירש"י סתם גוים גוזלי קרקעות הן גוזלי קרקע מישראל ושמא אות' קרקע מישראל הוי עכ"ל מלשון זה לכאור' משמע דאי גזלי מגוי מותר. וא"כ הי' מתיישב המנהג שעושים סכה בר"ה דהא ישראלים מוחלים ובגוים לא איכפת לן אפילו לא מחלי:

ואע"ג דקי"ל כו' בזה אתי לדחויי תי' זה. ובאמת לשון מ"א קצת מגומגם פה. והכוונ' דאין מרש"י ראי' להמנהג. דהא קי"ל גזל גוי אסור אלא דכוונת רש"י דבגוי ליכא משום מצו' הבא' בעביר'. וה"ט י"ל דרש"י לטעמי' דס"ל פ"ד דסנהדרין דגזל גוי אינו אסור אלא מדרבנן [וכמ"ש ש"ך בח"מ סי' שנ"ט ס"ק ב'] משום חילול השם. (ועיין באה"ע סי' כ"ח בב"ש ס"ק ה) קליש אסוריה ולא מיקרי מצו' הב"ע. ולפ"ז דבגוי ליכא משום מצו' הב"ע הוצרך לומר דגזלי מישראל כדי ליישב דברי רב הונא לכל שני הפירושים שכ' רש"י שם אהא דאמר ר"ה דליהוי יאוש ביד גוי ושינוי רשות בידכם וז"ל רש"י וקסבר יאוש גריד' לא קני אבל יאוש ושינוי רשות קני. ואי נמי קני מצו' הבא' בעביר' הוי עכ"ל ורצ' רש"י

ליישב אפי' נאמר דרב הונא ס"ל ייאוש גרידא קני ואין האיסור כ"א משום מצו' הב"ע. וכיון דבגוי ליכא משום מהב"ע כנ"ל הוצרך לומר דגזלי מישראל וזה יספיק ליישב דברי רש"י אבל לא נתיישב מנהג העולם בזה דלדידן מלבד דדעת הרמב"ם גזל גוי אסור מן התור' וא"כ לדידיה גם בגוי יש משום מצו' הב"ע אלא אפ"ת דסמכו על דעת רש"י הנ"ל וליכא משום מהב"ע. מ"מ איכ' איסור גזל. וגם קי"ל ייאוש גרידא לא קני. וגם בלא"ה אע"ג דקרקע אינה נגזלת מ"מ לכתחל' אסור כמ"ש רמ"א בהג'. כיון דלא קניא. היינו משום דקרקע אינה נגזלת. ולכן לא הוי מצו' הב"ע כיון דלא נגמר העביר':

כמ"ש ר"ס תרמ"ט דאם קנה לולב גזול או שאר ג' מינים בלי סיוע המצו' לא מיקרי מצו' הב"ע. ומ"מ לא יברך עליו דאין זה מברך אלא מנאץ. ודין ההוא נובע מדברי התוס' ריש פ"ג דסכה ובמקומות אחרים שהביא פה מ"א שכתב כאן היכי דקני דבר בלי סיוע המצו' ל"מ מצו' הב"ע. א"כ תיקשי הא דאמרי' במס' ב"ק גזל סאה חטין וטחנ' ואפא' אע"ג דשינוי קונה וקנאו בשינוי מעש' קודם הפרשת חלה אפ"ה אי מברך על הפרש' חלתה אין זה מברך אלא מנאץ. ואמאי הא כה"ג לא הוי מצו' הב"ע. ותי' לחד תירוצ' וז"ל שאני ברכ' דאיכ' נמי הזכר' לשם שמים עכ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יוצא כו'** בעובד' דר"ג דף ל"א ע"א שישבו ר"ג ורבנן בסכה כהאי:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דמי כו'** וכן עיקר. ר"ל לאפוקי הנרא' מדעת רש"י כמ"ש הרב"י דס"ל כיון דתקון דבנן דסגי בחזרת דמי עצים. דמים חייב לו ולא עצים. וא"כ אפילו אינו משלם לו הוי כאלו אינו רוצ' לפרוע חובו. או דמי הדבר שקנ' ממנו אבל בה"ע והטור חולקים. וכתב מ"א הטעם. דמדאוריית' אפי' נותן לו דמים לא יצא וצריך להחזיר לו גוף העצים. אלא דחכמים תקנו משום תקנת השבים שלא יצטרך לסתור בנינו וע"ז יונעל דלת בפני בעל תשוב' ולכן אמרו דסגי אם נותן לו הדמים. וא"כ כיון שאומר שאינו רוצ' ליתן הדמים אינו מן השבים וליכא תקנתא דרבנן ונשאר דין תור' מזה משמע אבל אם אומר שרוצ' ליתן הדמים. רק שאינו רוצ' ליתן הדמים תיכף ומיד אפי' מדחהו מיום ליום מודו דיצא דעכ"פ כה"ג ה"ה מן השבים ואיכ' גביה תקנתא דרבנן.

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא יצא כו'** וגבי סכה הוי כמו לולב בי"ט א'. ר"ל דשם בסי' תרמ"ט כ' די"א דגנוב וגזיול אינו פסול בד' מינים אלא לגנב וגזלן עצמו. אבל לאחרים כשר בשאר ימים חוץ מי"ט ראשון דבגנוב וגזול איכא תרי פסולי חדא דלא מיקרי לכם. ועוד דהוי מצו'

הב"ע. ולגבי אחרים לא מיקרי מצו' הב"ע. וליכא כ"א דלא הוי לכם ולכן בשאר ימים דלא בעינן לכם כשר. אבל בי"ט ראשון דבעינן לכם גם לאחרים פסול. ועז"כ מ"א דכאן אין חילוק בין י"ט א' לשאר ימם. ובכלם פסול אפי' לאחרים. דבשלמא בד' מינים כתב ולקחתם לכם ביום הראשון. ולכן בשאר ימים לא בעינן לכם. אבל בסכה כתב חג הסכות תעשה לך שבעת ימים ומתיבת לך ממעטינן גזול' כדאיתא דף ט' א"כ הרי כתיב גביה שבעת ימים אלמא בעי' לך כל ז' ימים ונתמעט סכה גזול' כל שבע'. אם כן גם לאחרים פסול' כל ז':

סעיף ז

(ס"ק ז) לא יצא כו' דאין עלי' תורת שאול'. ר"ל כמ"ש בס"ק ב':

עכ"ל התו' סכה דף ל"א ע"א ד"ה אבל כו' ור"ל בשלמא אם הית' הקרקע של ראובן וגם העצים וגזל' שמעון אז יצא שמעון. כיון דקרקע אינה נגזלת וקיימא ברשות בעלים ולא נקנית לגזלן בשום קנין. א"כ גם העצים לא קני הגזלן. ומטעם שיתבאר בס"ק זה. וה"ל שאולה ביד הגזלן ולכן יצא. אבל בנידון דהכא דאין הקרקע של ראובן ול"ל קרקע בחזקת בעלים עומדת. דהא הקרקע של שמעון. והעצים סהן מטלטלים נגזלים. לכן לא יצא שמעון משום גזל עצים וגם תקנת השבים ליכא כמ"ש רמ"א דהא לא טרח בה:

ובהג"א כתב שלא מדעתו. ר"ל שכתב בהג"א ראובן בנה סכה בקרקע של שמעון שלא מדעתו של שמעון ושמעון תקף כו':

וקשה דהא כו' דעת מ"א ליתן טעם להג"א למה הצריך שיהי' שלא מדעתו. לכן הקדים להקשות על גוף הדין של המחבר שכ' סכה גזול' כשר. כיצד כגון ראובן שתקף את חבירו והוציאו מסכתי כו'. והוא גמרא ערוכ' שם ואמאי ניהו דקרקע אינה נגזלת וה"ל שאולה. מ"מ העצים שהן מטלטלים נגזלים וה"ל סכה גזול' מצד העצים:

ועיין בש"ך כו' די"ל כיון כו' רצה ליישב בזה עיקר קושית הש"ך בס"ק ח' וז"ל תדע (דבית מיקרי מחובר והוי כקרקע) דהא משמע בכל דוכתי דבית נקנה בכסף שטר וחזק' כמו קרקע כו' עכ"ל ועז"כ מ"א כיון דהקרקע שהבית בנוי עליו נקנ' בכסף בשטר וחזק' גם הבית דהוי כמטלטלין נקנה עמה:

וה"ה לאינך כו' ר"ל לשאר קושיית הש"ך יש לדחותן. אבל לא האיר עינינו במה יש לדחותן. אולם עיקר דברי מ"א צ"ב במ"ש דהבית דהוי מטלטלין נקנה בתורת אגב הא מבואר בח"מ ר"ס ר"ב שכתב רמ"א שנרא' לו עיקר דעת האומרים דאפילו מטלטלין צבורים ע"ג קרקע. מ"מ אין המטלטלים נקנים בתורת אגב אא"כ יאמר קני מטלטלין אגב קרקע. ולי"א שם סגי כשיאמר קני מטלטלין עם הקרקע עכ"פ אמור' בעי. והא לא

מצינו בשום מקום בקניית בית קנה מטלטלין אגב או עם הקרקע באמת לאותו מ"ד דס"ל דבית מיקרי תלוש לק"מ. דלדידי' שפיר י"ל כמ"ש מ"א דהיינו דבית דנקנ' בתורת אגב: **וס"ל כמ"ד דהיכי דמטלטלין צבורים ענ"ק לא בעינן אמיר' כלל אבל לדידן קשיא.** כיון שכתב רמ"א דנרא' לו עיקר דאפילו בצבורים בעי אמיר' ובזה לא הכריע בסימן צ"ה אי בית מיקרי מחובר וכרא' שם דספוקי מספקא ליה. קשיא. וביותר קשה על הטור דבסימן ר"ב הביא דעת הרא"ש ונרא' דגם הטור הסכים עמו דאפילו צבורי' בעי אמיר' ובסימן צ"ה הביא דעת בעל העיטור בלי חולק דבית מיקרי תלוש. ואפשר דמ"א ס"ל כסמ"ע בסימן ר"ב דהא דבעינן אמיר' אפילו בצבורי' היינו דוקא בחצר שאינה משתמרת אבל במשתמרת לא בעי אמיר' דקני למטלטלין מתורת חצר. וא"כ א"ש דכותלי הבית ודאי משתמר ונקנים בתורת חצר. דהיינו אגב הקרקע שהבית עומר עליו ולפ"ז הש"ך לשיטתי' יפה הקשה דהא הש"ך שם חולק על הסמ"ע וס"ל אפי' בחצר המשתמרת בעי אמיר' דלא קני מטעם חצר. כיון דעתה בא לקנות החצר ולא הי' שלו תחלה אין המטלטלין נקנים מתורת חצר דקנין חצר וקנין מטלטלין הבאים כא' לא אמרינן ואין חצר קונה אלא כשהוא כבר חצרו:

א"כ הדרא קושית הש"ך הנ"ל לדוכתי' דל"ל לשיטתיה תירוץ מ"א כנ"ל (אולם זה ימים רבים לא הבנתי דברי הש"ך בסימן ר"ב הנ"ל דמאי דפשיט' ליה דהיכי דעכשיו קונה החצר אין המטלטלין נקנים מתורת חצר לענ"ד מבעיא ליה דהא בגיטין דף ע"ז ע"ב בהאי ש"מ דתקיף ליה עלמא. אמר רבא גיטה וחצר' באים כא'. והכי קי"ל באה"ע ססי' קל"ו וע"ש בב"ש הרי מבואר היפך דברי הש"ך ולא ידעתי לחלק בין קנין מטלטלין לקנין גט). אך מכאן הוא קשה. ר"ל דקושית הש"ך יש ליישב. אבל מכאן מדין התוקף א"ח והוציאו מסוכתו דיצא והוא גמרא ערוכ' דף ל"א קשה למ"ד דבית תלוש מיקרי וכנ"ל: **וי"ל כו'** רהא לא משך כו' ר"ל בשלמא אי קרקע נגזלת דקני קרקע אע"ג דלא מכך העצים ניקנו בתורת חצר. אבל כיון דקרקע אינה נגזלת ולא קני קרקע גם העצים לא קנה דל"ל מתורת חצר ובזה א"ש דינו של המחבר:

ומעתה י"ל כו' וקרקע אינה נגזלת כו' לאו דוקא וכמ"ש לעיל. כיון דאינה רק שאולה ביר ראובן ל"ל בחזקת בעלי' קיימא. אלא ר"ל ניהו דאינה ברשות ראובן דלא הוי רק שאולה בידו. מ"מ גם ברשות שמעון אינה. כיון שהשאילו לראובן. וס"ל השתא קרקע שאול' ביד אחרים אין הקרקע קונה מטלטלין בתורת חצר למשאיל ואע"פ שעכשיו תקף שמעון הקרקע מראובן השואל מ"מ לענין זה שיהי' עדיין בחזקת ראובן השואל בחזקת שאולה. אמרינן שפיר קרקע אינה נגזלת. וא"כ לא קנה העצים וה"ל שאולה ויצא בה:

ואפשר לסתור כו' נלע"ד שצ"ל עומד לסתור. ור"ל ניהו דיישב דעת הג"א למ"ד הוי תלוש אבל למ"ד דהוי מחובר לא תי' עדיין כלום לכן הוסיף דאפי' ס"ל להג"א דבית מיקרי מחובר מ"מ א"ש דאפילו למ"ד בית הוי מחובר. מ"מ בסכה מורה דהוי כתלוש כיון דהסכ' עומדת לסתור אחר החג ואכתי י"ל כנ"ל:

ומיהו בח"מ סימן שי"ג דכשהקרקע שאול' כו' א"כ אזיל ליה תי' המ"א על הג"א דאפילו בנה מדעתו מ"מ קנה העצים אע"ג דהקרקע שאולה ביר ראובן וא"כ הוי גזולה מצד העצים ולא יצא. וכוונת מ"א בזה לישב דעת רמ"א שדילג תיבה שלא מדעתו וס"ל אפי' מדעתו לא יצא דמ"מ קני שמעון העצים כמ"ש בח"מ סשי"ג וא"כ אכתי הוי גזול' מצד העצים. וליישב דעת הג"א דס"ל דבעי' דוקא שלא מדעתו. צ"ל דס"ל כדעת רש"י שהביא סמ"ע שם בסי' שי"ג דס"ל קרקע מושאלת אין הקרקע קונה למשאיל. וא"ש. ובהא פליגי הג"א עם הרמ"א דהג"א ס"ל כרש"י דחצר מושאל אינו קונה למשאיל. ורמ"א ס"ל כמ"ש בח"מ סי' שי"ג דחצר מושאל קונה למשאיל לכן דילג רמ"א תיבת שלא מדעתו כנ"ל ובהכי א"ש גרס' הישנ' בתו' שגם התוס' לא כ' שלא מדעתו וס"ל דאפי' מדעתו לא יצא דהתו' אזלי לשיטתייהו דהש"ך שם סי' שי"ג כ' דגם התו' דעתם דחצר מושאל קונ' למשאיל דלא אמרי' שכירות ליומא ממכר אלא לענין אונאה ולא לשאר דברים ע"ש:

ועבי"ד כו' אי אסר המשכיר על השוכר הבית שהשכיר לו בקונם אי חל הקונם:

סימן תרלח

סעיף א

רש"י פי' כו' דליכא משום סתיר' אהל כמ"ש ס"ס תקי"ח בשם בעל המאור. והיינו בסוכ' רעוע' בין רשמשות. וז"ל שם כיון שהיא רעוע' דאי נמי סתר לה קודם נפיל' אין בה משום סתירת אהל כיון שהיא רעוע' אלא דלכתחל' אסור דמחזי כסותר אהל עכ"ל ולכן ס"ל דמהני תנאי דאיני בודל דל"ל הא ע"כ בודל ב"ה משום סתירת אהל. מ"מ כה"ג דליכא בסתירה כ"א שבות דרבנן. והא קי"ל דל"ג על שבות ב"ה אך יש חולקים ע"ז כמבואר שם. אלא כוונת מ"א דלדעת בעל המאור היה מהני תנאי דאינו בודל לטעמו של רש"י:

ודעת ר"י כו' שהתו' הקשו דבמס' סכה משמע דעצי סכה אסורים מדאורי' ובמסכת שבת ובדוכתי אחריתי משמע דאין אסורים כי אם מדרבנן. ותי' ר"ת דמה שצריך להכשר סכה אסור מדאורי' אבל היותר מזה אינו אסור כ"א מדרבנן ור"י חילק דבעודה קיימת אסור' מדאורייתא וכשנפלה אינה אסורה אלא מדרבנן. והשתא כתב מ"א דלטעם הר"ן דמש"ה אינו מועיל תנאי הואיל ואסור מן התורה. א"כ לדעת ר"י אם נפלה דאין אסור'

כי אם מדרבנן מהני תנאי אבל בעודה קיימת אפי' יותר מהכשר סכה לר"י ע"כ אסור מן התורה. מדלא הונח לר"י בתי' ר"ת א"ו ס"ל דאין לחלק ואפי' יותר מהכשר סכה אסור מן התורה. א"כ לר"י בעודה קיימת לא מהני תנאי אפי' ליותר מהכשר סכה לטעם הר"ן (ולר"ת הוי להיפך):

וכתב היש"ש כו' ליכא סתירת אהל ואזיל לטעמי' של רש"י וא"כ לרש י מהני תנאי כה"ג אלא דאכתי איכא למיחש לטעם הר"ן. לזה כת' מהני בה תנאי כו' ביתר מהכשר סכה. ר"ל דמותר מן התורה לדעת ר"ת. אלא דאכתי א"ל לדעת ר"י דבעודה קיימת הכל אסור מן התורה אפי' יותר מהכשר סכה לזה כ' כשתפול. דבז' לר"י הוי דרבנן ולחוש גם לר"ת לכן הקדים ביותר מהכשר סכה דלר"ת אפי' נפלה אסור מן התור':

ע"ש שהוא כתב תי' אחר לקושית התו' הנ"ל דבמקום אחד מצינו דאסורים מן התור' ובמקומות אחרים מצינו דאין אסורים רק מדרבנן ולפי תי' של יש"ש ישתנו הדינים. וכיון שלא הביא מ"א תי' היש"ש מסתמא לא ס"ל כוותי':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וכל זה כו'** לא חידש ב"ד ולא נעשה לשם סכה ואפילו הכי כשרה דרי"ו אזיל לשיטתי' כמ"ש מ"א בשמו ר"ס תרל"ו דחידוש לא בעינן מצד הדין רק למצו' מן המובחר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **דהזמנ' כו'**. דתשמישי מצוה כו' ועצי סכה מיקרי תשמישי מצוה כמ"ש מ"א בסי' מ':

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **וכן אוכלים כו'** ולי נראה דיתנה עליהן י"ל דמ"א כתב כן לפי שטתו בסעיף קטן ח' דגם בזה"ז רשאי להתנות. או אפשר ר"ל דכה"ג גם רמ"א מודה דרשאי להתנות כיון דאין אוכלים רק ילדים וגם אפי' ידוע אינו ברור כ"כ:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **דמוקצים כו'** דלא כב"י שהקשה על בה"ג לפי גרסת המרדכי בלשון בה"ג דאוסר בין בשבת ובי"ט והא בה"ג פוסק כר"ש דל"ל מוקצה בין בשבת ובין בי"ט ולכן כ' דמוקצה מ' מצוה גם לר"ש אסור:

עיין סי' תצ"ה. הובא מחלוקת הפוסקים אי קי"ל מוקצה אסור בי"ט. וא"כ למאן דאוסר לדידן בלא"ה א"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בשע' כו'** דלא כמהרי"ל שצ"ל ב"ה כו' אדרבא ב"ה תו לא מהני תנאי דלמא כבר הוא לילה וכבר חלה עליו הקדושה. אלא צריך להתנות כשעדיין וודאי יום כ"ה בד"מ:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אין נוהגים כו'** להתנות. אבל לדידן דצריך להתנות מבע"י כו' כצ"ל ור"ל דוקא לשיטת מהרי"ל צריך להתנות דוקא ב"ה שייך בקיאות דכמה בני אדם אין בקיאים בשיעור ב"ה:

ולשון התנאי מפורש כו' ר"ל וא"כ בלשון התנאי וודאי א"צ בקיאות:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **כ"ש בנוי' כו'** מודה הרא"ש. הוא הי"א שכתב רמ"א דאין איסור אפי' בדפנות וס"ל לרמ"א דלדידיה כ"ש נוי הדפנות. ומ"א כתב להיפך דאדרבא נוי הדפנות לכ"ע אסורים דלא הוי נוי הדפנות כי אם נוי סכך. דהסכך הוא עיקר הסכ' ועל שמו נקראים הנוים ולכן כ"ע מודים דנוי דפנות אסורים:

דמשני כו' אהא דתנן פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה. ואר"ח אבל תלאה לנאות' תחת הסכך כשרה. ואמרינן לי'מ' מסייע ליה סככה כהלכת' ועטר' בקרמי' ובסדינים המצויירים כו' אסורים עד מוצאי יום טוב אחרון. ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו והוי ס"ד הא דקתני ועטר' בקרמים כו' ר"ל שפרסן תחת הסכך אלמא לנאות' כשר' כדר"ח ודחי הש"ס דלמא לנאות' פסול'. ובריי'תא מיירי שעטרה מן הצד בקרמים כו' שתלאן בדפנות ולכן כשיר' וא"כ לרמ"א אליבי' דהרא"ש תיקשי אי מיירי שעטר' מן הצד למה אסורים אא"כ התנה. הלא נוי דפנות אין אסורי' כלל:

אין לתלות עיין בי"ד סי' ש"א ס"א. ר"ל אע"ג דבס"א מבואר שם דאהל של כלאים שרי לעשות אבל בסעיף י"א שם כתב דוילון של כלאים אסור לתלות מפני שלפעמים אדם מחמם ידיו בוילון ואיכא איסיור לבישה בשעת חימום דהוי כמו לבישה. ולכן בעינן כאן שיהיו גבוהים מתשמיש אדם דתו ל"ל שיחמם בה ידיו:

דאותן החוקקים כו' לא יפה כו' דקי"ל אין כותבים פרשה או פסוק מן התורה אלא לתינוק. כדי שילמוד התינוק מתוכו משום עת לעשות לה' כו' דאין יד כל אדם משגת לקנות ספר שלם לתינוק. ואם כן הכא מה עת לעשות שייך בזה במה שחוקק על הדלעת:

סעיף י

(**ס"ק י**) **דלא הוקצה כו'** דהא אפשר כו' ר"ל אע"ג דאמרינן לקמן סי' תרצ"ג דהדס של מצוה אסור להריח בו דמריח' אקצייה (אבל אתרוג של מצוה מותר להריח בו דלא

אקצייי' כי אם מאכילה) וזה באמת טעם היש אוסרים בהדס שכתב רמ"א שהם מדמים דינ' דהכא להדס שבלולב. אבל הר"ן חילק ביניהם בשלמא הדס שבלולב דלא אפשר במין אחר. וכיון דצריך דוקא להדס והדס עומד לריח א"כ מריח' אקצייה. מה שאין כן כשנטלו לצורך סכך כיון דאפשר לסכך בעצים. מעשה עץ בעלמא משמש ההדס ולא אקצייה מריחו:

סימן תרלט

סעיף א

מי שאינו כו' ואם עבר בדיעבד כו' יש לסמוך כו' ר"ל כיון דדיעבד הוא ובמקום מצוה ודחק יש לסמוך על הפוסקים המתירים ולא מיקרי עבד אסורא. ולכן רשאי לברך על הסוכה. דלהאוסרים אין לברך על הסכה דאין זה מברך אלא מנאץ:

רשב"ם ורבינו ישעיה כצ"ל לענ"ד ודבריהם הובאו בהרב"י בס"ס של"ט שכתב בשם רשב"ם שמותר ליכנס בספינה אפילו בשבת. ואפילו הולכת אח"ז חוץ לתחום. והא דתניא אין מפליגים בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת. האי ב"ש הוא ולא קי"ל כהאי ברייתא'. עוד הביא הרב"י שם בשם האגור שכתב ע"ש רבינו ישעיה שהתיר ועשה מעשה בוויניצי"א והלך בספינה קטנה בשבת. ואמר טעם ההיתר. שגוים המנהיגים הספינ' לעצמם מתכוונים עכ"ל וכל הפוסקים חולקים עליהן ע"ש בספרו הארוך וכיון דכבר עביד בנדון הנ"ל ס"ל דיש לסמוך עליהם להקל:

ומ"מ צ"ע כו' כמ"ש סי' תר"מ כו' היכי דאיכא טורח גדול ליכנס לסוכת חברו לא הטריחוהו. ואין לך טורח גדול ממה שצריך לעבור בספינה ואם כן קשה תרתי. חדא איך כתב במקום מצוה כו' יש לסמוך כו' מאי מצו' איכא הא כה"ג פטור ועוד הא הנ"מ הוא לענין ברכה כנ"ל. הא הפטור מן הסכה ויושב בה נקרא הדיוט כמ"ש ס"ס תרל"ט בהגה. וא"כ איך רשאי לברך כאן בנדון זה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מניח' כו** שלא תדלק כו' וכתב ב"ח לטעם זה אפי' אינה מצומצמת ז"ט על ז"ט אסור לאפוקי מטעם דהנר כיון דקביע שם ממעט משיעור הכשר סכה. ועיין בט"ז סעיף קטן ג':

המנהג כו' עס"ס תרע"ג. ר"ל דשם כתב דאסור להדליק נר חנוכה בנר חרס ישן דמאיס אבל אם הוא גליזר"ט או של זכוכית דין כלי מתכות יש לו דאינו מאיס ושרי. וה"ה הכא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **תשמיש כו'** משמע דבכוסות כצ"ל ור"ל מדנקט דוקא קדרות וקערות משמע דכוסות שרי דתשבו כעין תדורו. וכוסות הדרך לשוטפן בבית דירה. דאין בהן משום מיאוס דכלי שתיה אין בהם דברים מאוסים:

משמע כו' והעולם כו' ואינו נכון. ר"ל מה שאין נזהרים בקער' אפילו לאחר אכילה אינו נכון דלפי פסק הש"ע גם קערות אחר אכילה אסורים אבל מה שנזהרים בקדרות אפי' קודם אכילה יש ללמוד עליהם זכות דמחמירים כדעת י"מ שהביא הרב"י בשם המרדכי. דטעם איסור קדר' בסכה דהני אין רגילים להיות בבית דירה ולאו משום מאיסותא אלא משום תשבו כעין תדורו. וא"כ אפי' קודם אכילה אסור. אבל לאחר אכילה אע"ג דהביא הבר"י בשם ראב"י דקערות שריין אפ"ה אין בידינו להקל נגד הרב"י בש"ע דפסק דלאו כוותי'. מ"מ בין קודם אכילה ובין אחר אכילה בין קדרה ובין קערה אין לנו אלא פסק הרב"י בש"ע ולאורו נלך:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ויין כו'** כמ"ש סעיף קע"ד ר"ל הטור הביא שם דברי הש"ס דיין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון מברכה. אמרי' שם לא שנו אלא בשבתות וי"ט שאדם קובע על היין אבל בחול דאין אדם קובע על היין אינו פוטר. הרי דאין קבועות ליין:

ולפי מאי דקי"ל שם בש"ע סי' קע"ד לא חילק בין שבת וי"ט לחול בכל ענין פוטר וכדעת הראב"ד דעכשיו גם בחול קובעים על היין:

ובסי' רי"ג כתב בש"ע דאין אחד יכול להוציא את חברו בברכת הפירות. כ"א בפת ויין אם הסיבו דאז מיקרי קבע. ולדידן הישיב' נחשבה כמו הסיבה בימי חכמי הש"ס וחשיב קבע. הרי דלדידן קובעים על היין:

וז"ל הב"ח אבל למעשה כו' לאפוקי נפשיה מפלוגתא שהב"ח הביא תחלה דברי הג"א דנסתפק אם חשיב שתיית יין קביעות:

וכן בקבע דגבינה ובשר דגם בזה הביא הטור מחלוקת הפוסקים אי חייב בסכה:

וה"ה בקביעות דשאר משקין (ולענ"ד במדינתינו ה"ה קאפ"ע) וכ"כ מ"א לעיל סי' רי"ג ס"ק וי"ו:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ואפי' קבע כו'** ממ"ש הרא"ש על דברי מהר"ם מרו"ב שהיה נזהר מלאכול פירות חוץ לסכה. כי היה סובר להחמיר כהאי לישנא ביומא דף ע"ט דפירי בעי סכה. ועז"כ הרא"ש ומיהו נראה דמוכח התם ביומא כו':

והכי קי"ל ר"ל כמ"ד דפירי לא בעי סכה. דאל"כ הוי שוה לפת. ר"ל דאם קבע שכתב הרא"ש ר"ל שאכל שיעור קביעות דהיינו יותר מכביצה אפי' לא קבע עליו. וא"כ הוי פרי למ"ד פירי בעי סכה שוה לפת. וא"כ מאי הוצרך הרא"ש להביא ראיה לזה ממס' יומא דאפילו למ"ד פירי בעי סכה בעי' קבע. דהיינו שיאכל יותר מכביצ'. פשיט' וכי למ"ד פירי בעי סכה יהיה פירי עדיפי וחמירי מפת:

מדאמרי' ביומא כו' אציע בקוצר דברי הש"ס שם המצטרך לס"ק זה. דמסיק שם דשיעור אכילה להתחייב עליה ביום הכפורים הוא כותבת שלם עם הגרעין. ואמרו שם דהוא יותר מביצה ופריך מדתני אוכלים אכילת עראי חוץ לסכה. ומעשה שהביאו לר"י בן זכאי לטעום את התבשיל ולר"ג שתי כותבות. ואמרו העלום לסכה לא מפני שהלכ' כן. אלא שרצו להחמיר על עצמם. וס"ד דמה"ט אין בו אלא משום חומרא. דהיה פחות מכשיעור. והא שיעור אכילת קבע לחייב בסוכה הוא מעט יותר מביצה. וא"כ ר"ג שאכל שני כותבות בלי גרעין. ואמר מה שאכלן בסכה הוא מצד חומרא ע"כ הוא פחות מיותר מביצה:

וא"כ איך אפשר דכותבת אחד עם הגרעין יהיה יותר מביצה. ומשני רבא הא דאמר שני כותבות מצד הדין פטורים מן הסכה. אין הטעם משום דחסר מן השיעור. אלא משום דהוי פירי ופירי לא בעי סכה. ופריך מדתניא אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל ר"א ב"ש הביאו לפנינו תאנים וענבים ואכלנום אכילת עראי חוץ לסכה. ודייק הש"ס אכילת עראי אין אכילת קבע לא אלמא פרי בעי סכה ומשני ע"ש. ואחר זה מסיק לימא מסייע ליה דפירי לא בעי סכה. דתנן ר"א אומר י"ד סעודות חייב לאכול בסכה ומי שלא אכל בי"ט ראשון ישלים בי"ט אחרון דהיינו בשמיני. ותני בברייתא אם השלים במיני תרגימ' יצא משום דבעינן שישלים בדבר שצריך לאכול בסכה ס"ל דמיני תרגימ' בעי סכה. ואי ס"ד דפירי בעי סכה הל"ל רבות' דמשלים אפי' בפירי. ודחי לה ע' שם. ומעתה אבא לבאר דברי מ"א מ"ש מ"א ולמד כן מדאמרי' אכילת עראי אין כו' ר"ל מדקתני ואכלנום אכילת עראי משמע שאכלום דרך עראי ולא דרך קבע. דאי ס"ד דהפי' שאכלו שיעור אכילת עראי דהיינו פחות כביצה ה"ל למימר אכלנו מהם אכילת עראי. ועל זה דייק הש"ס אכילת עראי אין אכילת קבע לא. ע"כ הכוונה דוקא דרך עראי אין אבל דרך קבע לא. הרי דאפי' א"א פירי בעי סכה. אינו חייב בסכה אלא אם כן יאכלם דרך קבע. דהא השתא לפי האי דיוקא בעי למידק דפירי בעי סכה:

ודלמא ר"ג אכלן דרך עראי ר"ל ניהו דהמקשן לא אסיק אדעתי' דפירי לא בעי סכה אלא הוי ס"ד דגם פירי בעי סכה. ע"כ דוקא אי קבע עלייהו וכדמוכח מדברי המקשן שאח"ז

מדברי רבי וכנ"ל. א"כ דלמא ר"ג אכלן דרך עראי דלכ"ע לא בעי סכה וא"ש מ"ש לא מפני שהלכה כן כו':

דומי' דטעימת תבשיל. בא ליישב איך א"ל הטעם שאינו מן הדין הואיל ואכלן דרך עראי. הא לא הוזכר מזה כלום במשנה. והא המשנה רצה להביא ראיה דאם רצה להחמיר אפילו באכילת עראי רשאי. ואייתי עובד' דריב"ז ור"ג. א"כ העיקר חסר דהיינו דר"ג אכלן דרך עראי בשלמא א"א כס"ד דמקשן דב' כותבות בלי גרעין הם פחות מיותר מכביצה ובציר לה שעור' שפיר הוזכר דהא קתני שתי כותבות. וכן לתי' רבא דפירי לא בעי סכה. ג"כ מבואר כן במשנה. אבל א"א הטע' משום דאכלן דרך עראי. ה"ל למשנה לפרש כן דהא הוא עיקר הראי' והטעם לזה כתב מ"א דומי' דטעימת תבשיל לריב"ז דהיא דרך עראי. א"כ א"צ המשנ' לפרש דאכלן דרך עראי. כיון דהני תרי עובדי דריב"ז ור"ג בהדדי מתניין בסתמא דומין זה לזה ובשניהם הי' אוכלים דרך עראי:

ואפי' אכל הרב' וקבע עלייהו וכ"מ בגמרא. אין כוונת מ"א מדקתני ואכלנום אכילת עראי כו' אלמא למ"ד פירי בעי סכה צריך לקבוע עליהן וממילא למ"ד פירי לא בעי סכה אפי' אכלן דרך קבע לא בעי סוכה. ז"א דהא מ"א חולק על הרא"ש וס"ל למ"ד פירי בעי סכה היינו אפי' אכלן דרך עראי. וא"כ ע"כ מ"א לא דייק לישנ' דואכלנום אלא ר"ל מדמסייע ליה מדתני' אם השלים במיני תרגימ' יצא ולא קתני אם השלים בפירי ע"כ פירי לא בעי סכה כנ"ל. ותיקשי ולטעמיך אפ"ת פירי לא בעי סכה. אי ס"ד דבאכלן דרך קבע מודה דחייב בסכה אכתי תיקשי ליתני ישלים בפירי ויאכלם דרך קבע. וגם סתמ' דמלתא כן דהא הוא השלמת סעודה אע"כ למ"ד פירי לא בעי סכה אפי' אכל הרבה ודרך קבע מ"מ לא בעי סכה. היינו כשאכל כביצה (לאו דוקא אלא ר"ל יותר מכביצ' מעט) ואפי' אכלו דרך עראי דלא גרע מפירי למ"ד פרי לא בעי סכה וכמ"ש מ"א דלא כהרא"ש. ודע דמיני תרגימ' היינו תבשיל מחמשת מיני דגן. וכמ"ש רמ"א:

סעיף ז

(ס"ק ז) משום צנה כו' כמ"ש סעיף ז' בהגה. ר"ל דנקרא הדיוט:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **איש כו'** בעידן עבוד' כו' דתניא הכל חייבים בסכה כהנים לוים וישראלים. ופריך פשיט'. ומשני כהנים איצטריך ליה סד"א תשבו כעין תדורו מה דיר' איש ואשתו כו' ובעידן עבודה א"א להזקק לאשתו קמ"ל ניהו דפטירי בשעת עבוד' שלא בשעת עבודה מחייב (ועיין תשו' שער אפרים)הרי עכ"פ בשעת עבוד' פטירי משום דא"א להיות בשעת עבוד' איש ואשתו:

דבסכה דך"ח פריך ל"ל הלכת' למפטר נשים מסכה ת"ל דהוי מ"ע שהזמן גרמ'. ומשני אביי סד"א תשבו כעין תדורו כו' הרי דאמר הל"מ דבזה לא בעי' תשבו כעין תדורו: **וי"ל דמ"מ כו'** ה"ל מצטער הוא טעם אחר דלא כמ"ש רמ"א ניהו דלא בעי' בהא כעין תדורו איש ואשתו מ"מ הבעל פטור דהוי מצטער ואם נאמר דמ"א רצה להעמים טעם זה בדברי רמ"א צריך לדחוק הרבה בלשון רמ"א וע"ק דבגמ' אמרי' (דף ך"ז ע"ב) מדכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות שכל ישראל יוצאים בסכה א' וע"כ אינו רוצה לו' בהפסק מחיצות דא"כ אינו עושה סכה אחת וא"כ ממ"נ או דקשי' על האי דבסי' תר"מ דהא אינה ראוי' לשינה. דהא אינה ראוי לאיש ואשתו דהא כל ישראל ישנים שם. ואסור לשמש עם אשתו כה"ג וע כ צ"ל דיוצאים ידי אכילה לבד. א"כ מוכח דאפילו אינה ראיי לשינה. מ"מ יצא ידי אכילה (וכן הקשה בתשוב' ה"ה חכם צבי) או דצ"ל דאפי' אינו ראוי לשינ' לאיש ואשתו. אם רק ראוי לשינה לאיש גרידי' מיקרי ראוי לשינה א"כ קשי' אדהכ'.

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **יצא כו'** כזית אסור. דהא הלילה א חובה מג"ש ט"ו ט"ו מחג המצות ע"כ ילפינן מיניה מה התם במצה סגי בכזית ה"ה הכא בליל א':

סעיף י

(**ס"ק י**) **פירות קליות כו'** אבל בשבת וי"ט צ"ל כזית פת כו' וכ"כ מ"א לעיל סי' קפ"ח ס"ק ט'. ולעיל סי' רצ"א לענין סעודה ג' כתב בטור וש"ע שיאכל כביצה וכתב מ"א לאו דוקא אלא קצת יותר מכביצה. דביצ' עדין היא אכילת עראי. ודברי מ"א מלבד שסותרים זא"ז אלא דלפי מ"ש לעיל סי' רצ"א דבשבת בעי' יותר מכביצה. א"כ תיקשי קושית התו והר"ן איך אמר בסוכה דוקא לילה א' חובה ותו לא. הא גם בי"ט צ"ל פת. ותי' לחד תי' דמשום מצות סכה בעי' דוקא יותר מכביצה. ולפ"ד מ"א גם משום שבת וי"ט בעי' יותר מכביצה. ניהו די"ל דמ"א סבירא ליה כאינך תי' שכתב כגון אם ירדו גשמים וכמו שכתב ס"ק י"ד מכל מקום מבואר דהתוספות והר"ן ס"ל דבשבת ויום טוב סגי בכביצה גם מלבד זה דברי מ"א צ"ב וכמ"ש:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **לא ואכל כו'** אי לאו משום ד' כוסות רצונן לו' דד' כוסות בעי' שישתו בלילה. וכו' של קידוש הוא א' מד כוסות:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מחצות כו'** צ"ע כו' עיין לעיל בהלכות פסח בספר חק יעקב מה שכתב על זה:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **קורה כו'** גבי שומרי גנות כו' דקי"ל דפטורים מסכה. ואמר אביי הטעם דא"צ לעשות סכה בגנה. דתשבו כעין תדורו. ועם מטתו ומגעיו א"א כיון דאיכא טרחא מרובה להוציאן לגנה. אף על גב דרבא אמר טעמא אחריני משום פרצה קורא לגנב וכמ"ש סי תר"מ סעיף יו"ד. כבר כתבו התוס' דרבא מודה לטעמיה דאביי ע"ש והר"ן כתב דרבא ס"ל דכה"ג הוי כעין תדורו. דהא כל השנה ישן שם בלי מטה מוצעת. הביאו מ"א ס"ס תר"מ מ"מ גם להר"ן רבא מודה אי הוי צריך להוציא מטתו ומצעות לשם היה פטור כיון דאיכא טרחא מרובה:

דא"צ לילך כו' מה"ט שכתב רמ"א שם אם יש טורח גדול בדבר. דהיינו שצריך להביא שם כלי תשמישו:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **מתפלל כו'** הולך לבה"כ דהא גם בדירתו של כל השנה מניח דירתו והולך לבה"כ להתפלל:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ירדו כו'** אוכל כל סעודתו בבית כמ"ש סעיף וי"ו ר"ל אם י"ל מאכל שמן דרשאי לאכלו תוך ביתו. ואם הביאו לו אח"ז מאכל שאינו שמן דאפשר לאכלו בסכה מ"מ גומר כל סעודתו בבית. וע"ז הביא ראיה מסעיף וי"ו בירדו גשמים והלך לאכול בביתו. ובאמצע סעודה פסקו הגשמים. דא"צ לחזור לסכה כל אותה סעודה:

ובליל שני כו' דבקיאים כו' סמכי' אפוסקים כו' דדין זה נובע מקושי' תוס' והר"ן הנ"ל אהא דאמרינן לרבנן דר"א ילפי' ט"ו ט"ו מחג המצות מה התם ליל א' חובה מכאן ואילך אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. כן הדין נמי בסוכות. והקשו התו' והר"ן איך אמר מכאן ואילך א"ב לא אכיל. הא מוכח בברכות דחייב לאכול פת בשבת וי"ט וכמ"ש לעיל סי' קפ"ח. ותי' דמשום מצות סכה אינו חייב כ"א ליל א'. אבל משום י"ט גם בשאר ימים חייב. ונ"מ אם ירדו גשמים דבשאר ימים אוכל תוך הבית ויוצא בזה אבל ליל א' צריך לאכול בסכה אפי' ירדו גשמים. עוד תירץ דבליל א' אפי' כזית בעי סכה ותפסינן חומרת שני התי' דבליל א' אפי' כזית בעי סכה כתי' הראשון. וגם כחומרת תי' השני דבליל א' אפי' ירדו גשמים צריך לאכול בסכה אולם בי"ט שני כיון דיומא קמא עיקר סמכינן על האי תי' דבליל א' אפילו כזית בעי סכה אבל בירדו גשמים לפי תי' זה לא שמעינן דחייב לאכול ליל א' בסכה וע' בט"ז מה שהקשה:

דהא אמר זמן מאתמול. ר"ל בשלמא ביום א' צריך לקדש בסכה משום זמן. דהא על עשיית הסכה היה צריך לברך זמן אלא דסמכינן אזמן דקידוש. דבלא"ה צ"ל זמן בקידוש משום הרגל. ויפטר באמירת זמן דקידוש גם אזמן שהיה צ"ל בשעת עשיית הסכה ולכן צריך לקדש בסכה כדי שיחזיר הזמן גם על עשיית הסכה משא"כ בליל שני ניהו דצריך לחזור זמן משום ספקא דיומא. דלמא היה אתמול חול ולא יצא בזמן שאמר אתמול. היינו דוקא זמן דרגל לא יצא אי אתמול הוי חול. אבל זמן דעשיית סכה יצא בזמן שאמר אתמול אפי' היה חול. דהא מצד הדין היה לו לברך זמן על עשייתה מיד בשעת עשייתה. דהוא ודאי חול והיה יוצא בזה כנ"ל וא"כ די לו אם מקדש בבית ויאמר שם זמן:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **אין מטריחין כו'** לסכה ע"ס ס"ג שכתב שם שמותר לקרות ק"ש כשהוא שוכב על צדו וכתב רמ"א שם הטעם בשם תר"י מאחר שכבר שכב ואיכא טרחא לעמוד. ומ"א הביא שם לשון תר"י שטורח הוא לחזור וללבוש בגדיו. ודייק מ"א מלשון זה. וז"ל מ"א משמע דאם שוכב בחלוקו צריך לעמוד כו' הרי דאם עדין לא פשט בגדיו הקימה גרידא לא מיקרי טרחא לגבי ק"ש. ואפשר דה"ה הכא לענין סכה:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **בשעת כו'** גם מ"ש שם (ר"ל בשל"ה) כו' עד בקר שני כו' כ"ש לפי מ"ש בש"ע ס"ס ח' דאפי' לדידן א"צ לברך. לשון מ"א שכתב לפי מ"ש בש"ע אינו מדוקדק אדרב' בש"ע שם כ' דצריך לברך אלא דמ"א כתב שם בשם ב"ח דא"צ לברך. והטעם כיון דקי"ל טלית המיוחד ליום אפי' לבשו בלילה חייב. א"כ אין הלילה הפסק. דהא גם בלילה חייב. והיינו לדעת הרא"ש דס"ל הכי בסי' י"ז. אבל לדעת הרמב"ם בסי' י"ז דכל מה שלובש בלילה פטור אפי' מיוחד ליום. מודה הב"ח דהלילה הוי הפסק וצריך לברך. וצ"ל דס"ל למ"א דאפי' לדעת הרא"ש הכא עדיף והוי כ"ש מהתם:

הרמב"ם ומ"מ. ודוקא כו' לענ"ד צ"ל ומ"מ כתב ודוקא:

וכ"מ בתוס' די"א הובאו דבריהם בט"ז ס"ק י"ט ע"ש:

ומיד הולך כו' סי' ח' סעיף י"ב דצרך לברך. שכתב שם אם יש לאדם כמה בגדים שמחויבים בציצית ולבשן מברך ברכה א' לכלם. וכתב רמ"א שם אבל אם פשט הראשון קודם שלבש השני. צריך לחזור ולברך על השני. וא"כ ה"ה הכא אעפ"י שבירך על סוכתו. מ"מ כשיצא ממנה ה"ל כאלו פשט הראשוי וכשנכנס לסוכת חבירו. צריך שוב לברך:

אבל הכא ההליכה כו' ר"ל ל"מ אם לא היה דעתו לכנס לסוכת חבירו בשעה שבירך. וודאי צריך לברך אלא אפי' היה דעתו בשעת ברכה שיכנס לסוכת חברו. מ"מ צריך לברך

דההליכה הוי הפסק. מה שאין מברכים כו' משא"כ בסכה. ר"ל אע"ג דג"כ אין חייב לאכול בסכה כ"א ליל א' כמו בפסח. מ"מ כל חג הסוכות צ"ל ביתו עראי וסוכתו קבע:

סימן תרמ

סעיף ג

(ס"ק ג) **חייב אך י"א שהב"ד כו'** דתליא בשני תי' התו' שהביא הת"ה שהתו' הקשו דבסי' תרי"ו מבואר והוא משנה ערוכה דמחנכים הקטנים לשעות להתענות ביוה"כ ובעלמא אמרי' קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצוים להפרישו. ותי' לחד תי' דאין חיוב החינוך כ"א על האב ולא על האם ולא על הב"ד. ולכן אם אין האב כאן רשאי להאכילו חוץ לסכה עוד הביא תי' שני דיש חילוק בין מ"ע למצות לא תעשה ואפ"ת דל"ת חמיר מעשה. מ"מ אין שייך חינוך כ"א במצות עשה. ולכן באוכל נבלות דהוי ל"ת אין ב"ד צריכים להפרישו משא"כ חינוך עינוי ביוה"כ דהוא חינוך לקום ועשה. א"כ גם על הב"ד חל חיוב החינוך ולאשר תי' האחרון נראה לת"ה עיקר וכמו שדייק שם. ולכן כ' אעפ"י שאין האב כאן אין להקל כו':

עסי' תרי"ו ר"ל דמשם נובע דין זה כנ"ל:

ומ"מ משמע דאחר כו' ר"ל ניהו דזה במחלוקת שנויה בשני תי' התו' הנ"ל. היינו דוקא אם רואה שהקטן אוכל חוץ לסכה אי צריכים למחות בידו. או אפי' ליתן לקטן מאכל חוץ לסכה. והקטן ממילא יאכלנו חוץ לסכה. כה"ג למ"ד דאין מצות חינוך על הב"ד אפי' הקטן אוכלו חוץ לסכה לא איכפת לן. דהא עכ"פ. הוא נתן לו דבר היתר. דהא אפשר יאכלנו תוך הסכה. ומה שהקטן אכלו חוץ לסכה קטן אדעתיה דנפשיה עביד כ"כ מ"א לעיל סי' תרי"ו ע"ש. אבל אסור להאכילו בידים ממש חוץ לסכה. דהיינו. שיתן תוך פי הקטן. או אפי' יצוה לו לאכול חוץ לסכה זה לכ"ע אסור דה"ל כאלו מאכילו נבלה בידים דאסור:

סעיף ד

(ס"ק ד) שמקיז דם דהא שמחה ר"ל דלא הוי חולה ומצטער. ומה"ט כתב ט"ז דוקא אם מקיז דם לשמור בריאותו ואינו מרגיש שום חולי אבל אי מרגיש בחולי ומה"ט מקיז פטור ע"ש:

ולפי טעם זה כו' ר"ל לטעם אחרון:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **מפני כו'** פטור אף מאכילה כתב כן לאפוקי מדעת הר"פ שהביא א"ח הובא בהרב"י דס"ל דאינו פטור רק משינה אבל אכילה כיון דאינו אלא לפי שעה חייב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **או בשינה.** פי' במקום דליכא צנה. ר"ל דהא דברי רמ"א הם דברי מרדכי והא לעיל סי' תרל"ט סעיף ד' הביא בשם מרדכי דאין נזהרים לישן בסכה. א"כ למה תפסל הסכה כשאיננה ראוי לשינה. לזה כתב דהא טעמיה דמרדכי לעיל סי' תרל"ט דבמקומות הקרים מצטער בצנה אם ישן שם. וא"כ עכ"פ מיקרי ראוי לשינה דהיינו אם י"ל כרים וכסתות כמ"ש מ"א שם ס"ק זיי"ן. ולפי מ"ש רמ"א שם טעם אחר להקל בשינה ע"ש במ"א ס"ק ח:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **אינו כו'** יכול להכניסם כו' וסיים שם בתשובה וז"ל דוקא גבי דידיה בעי תשבו כעין תדורו ולא לגבי ממוניה:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **לא כו'** סכך כו' משום אהל. אבל על הסכך אפי' בחול אסור דדעת רוקח כדעת ר"ת המתיר ס"ס תרך"ט דאם פירס סדין תחת הסכך מפני הנשר שלא יפול לתוך המאכל. אלא ע"ג סכך אסור מפני מראית העין כמבואר שם. וס"ל להרוקח דוקא על הסכך שייך מראית העין דהעובר לפני הסכה יסבור שלא סככו בשום דבר אחר כ"א בסדין שהוא פסול משא"כ תחת סכך ליכא מראית עין. דהעובר בחוץ לא ידע כלל מפריסת הסדין והנכנס בה הלא יראה שמה שפירס אינו אלא תחת סכך כשר ואינו פרוס כ"ח להציל מפני הרוח. דהא כבר ראה בחוץ קודם שנכנס שהסכך כשר. ואין זה דומה למאי דקי"ל כל מה שאסרו חכמים מפני ע"ה אפי' בח"ח אסור. דשם יש לחוש שמא אעפ"כ יראנו אדם. או משום לא פלוג. משא"כ הכא דמבפנים ליכא מראית העין כלל כנ"ל. וא"כ תחת הסכך אין איסור כ"א משום אהל. לכן בחה"מ שרי:

דיש לסמוך כו ר"ל ניהו שהרוקח כתב כן בפשיטות משום דהרוקח פסק כהמתירים בס"ס תרך"ט כנ"ל אבל לדידן שהובא לעיל ס"ס תרך"ט שני דעות בזה אי פסול כה"ג משום סכך פסול. א"כ ס"ד דאסור על הסכך קמ"ל מ"א דכה"ג משום אונס הרוח יש לסמוך על המתירים:

כיון דליכא חלל. דע"כ לא אסר הרוקח משום אוהל כ"א תחת הסכך דאז אורחא דמלתא שאינו עולה עד למעלה לפרוס תחת הסכך ממש אלא פירסו למעלה מקומת איש ומן

הסתם יש חלל בין הסכך והסדין (ואע"ג דא"צ לאויר והחלל שביניהם. מ"מ הא העלה הט"ז לעיל סי' שט"ו דהיכי דאיכא ד' מחיצות אפי' א"צ לאויר מ"מ אסור ע"ש) משא"כ כשפירסו על הסכך אורחא דמלתא שפרסו על הסכך ממש דכה"ג קל יותר לעשות ולפורסו. וליכא אויר כלל:

וכ"ה בגמרא בהדיא ד' ך"ז ע"ב ר"ל דמ"א ס"ל דפורס ע"ג הסכך הוי תוס' אהל. וכ"מ שם בגמרא דכה"ג מיקרי תוס' אהל. ולר"א דס"ל תוס' אהל אסור ה"ה דהכא אסור ולרבנן דס"ל תוס' אהל מותר ה"ה דהכא שרי. אולם בסדין מבואר שם דאפי' לר"א יש סברא להתיר ע"ש:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **דצריך כו'** ולראשו ורובו בעי' עכ"פ י"ט פחות חומש דקומת איש היא ג' אמות שהן ח"י טפחים ולפי מאי דס"ד דמ"א הוא עם הראש יצא מהן טפח לצורך הראש נשאר לגוף י"ז טפחים א"כ לראשו ורובו בעי' ט' ומחצה. ועוד מעט יותר ולכן נקט י' טפחיס שהוא מספר שלם. שהוא י"ט פחות חומש ע"פ הכלל כל אמתה בריבוע אמתה ותרי חומשא באלכסונ'. א"כ יש באלכסון נוסף על ז' טפחים י"ד חומשין והם ג' טפחים פחות חומש. ובצירוף ז' הטפחים הם ט' טפחים וד' חומשין:

ורגליו חוץ לסכה. אע"ג דתחלת האלכסון בקרן זויות וכן הסוף הוא קצר מאד (וכל כמה שאין במשך האלכסון חצי טפח אין ברחבו טפח) וא"א שיניח שם ראשו אפי' קצתו. וכן בסוף קצת גופו. מ"מ קצת יוכל לכפוף את עצמו ואין זה מצטער דכן דרך בני אדם לישן תוך מטתו במקום מירווח קצת כפוף. אבל עיינתי בת"ה גופיה לא כתב כלשון שהביא מ"א בשמו אלא כסוף דברי מ"א. ר"ל דוקא ר' יוסף כו' מדהוצרך רש"י להביא ראיה לדברי ר"י שאמר דאינו' דעתאי. אע"כ שלא הביא ראיה כי אם שהיה ידוע לכל:

משמע מזה כו' ר"ל מדאמרינן דף כ"ו רב שרי לרב אחא לישן בכילה בסוכה משום בקי דהיינו זבובים) ולא א"ל סתם דמותר לישן חוץ לסכה משום בקי וכדאמר לעיל רבא שרי לר"א לישן חוץ לסוכה משום סרחון הקרקע. א"ו כה"ג דאפשר להנצל מן הצער כשישן תחת הכילה. עדיף טפי מלישן חוץ לסכה:

דאיכא מ"ד כו' דהיינו בדף י"א ע"א ס"ל לרבה בריה דר"ה כרבי יהודה דס"ל ר"פ הישן תחת המטה בסכה יצא:

ודע דלפי מ"ש מ"א לולי דמסתפינא לו' דבר חדש הייתי אומר אע"ג שכתב מ"א בסי' תרכ"ז ס"ק ב' בשם אגודה שכתב בשם התוס' שלא יכסה בנסרים קבועים במסמורים אפילו הן פחות מד' טפחים. מפני שהן דירת קבע עכ"ל וכ"ה בתוס סכה דף ב' ע"א ד"ה

כי עביד כו' וכתבו הטעם ניהו דבדפנות לא איכפת לן אי עביד להו קבע מ"מ הסכך בעינן דוקא שיהיה עראי ע"ש:

אולם בהג"מי פ"ה מהל' סכה כ' וז"ל מעשה שסיכך ה"ר שמעון גיסו של ר"ת בנסרים שאין בהם ד' טפחים ועשה סכה יפה מאוד כעין כיפה ותקועה במסמורים ופסלה ר"ת משום דמצלת מן הגשמים. אבל השכיבן זה אצל זה כשרה דאינה מצלת מפני הגשמים עכ"ל. הרי דהר"ש הכשירה וגם ר"ת שפסלה לא מפני המסמורים אלא מפני שמגין מפני הגשמים ובזה מבואר המחלוקת כשהסכך עשויה עד שמגין מן הגשמים ר"ס תרל"א. ולכמה דעות היא כשרה. ולפ"ז כשהגשמים יורדים וסוגרים דלתות הגג שקורין שלא"ק מ"מ עדיף טפי לישן או לאכול תוך הסכה אע"ג דהדלתות סגורים מלישן או לאכול חוץ לסוכה. דתחת הדלתות לכמה פוסקים יוצאים מן הדין. והוא נידון דכילה שכתב מ"א פה. ואע"ג שכתב מ"א ס"ס תרכ"ז וז"ל שלא ישב דסד"א כיון שהגביהן וחזר והניחן ה"ל כמפקפק נסרים והן עצמן לתכשרי קמ"ל דזה לא מיקרי מעשה דלא נתכוין להניחם לשם צל עכ"ל מ"א. והא היכי דלא הניחן לשם צל לכ"ע פסול. ועסי' תרל"ה. מ"מ י"ל דבעת שיסגור הדלתות יתכוין בסגירה לשם צל. וגם בלבוש ס"ס תרכ"ו כתב דאותן הדלתות מתחלתן נעשו לשם צל. אלא פסולין משום שאין הגשמים יכולים לירד לתוך הסכה ע"ש:

ואם כן אף על גב דיש שני טעמים לפוסלו כה"ג. חדא כמ"ש האגודה בשם התוס' דהסכך בעינן שיהיה עראי. וטעם שני כמ"ש ר"ת והלבוש דאין הגשמים יכולים לירד לתוכו מ"מ לכל טעם יש דעה א' דמכשיר כה"ג כנ"ל אם כן עדיף טפי תחת הדלתות מלישב חוץ לסכה לגמרי כנלע"ד:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אבל כי' דחפץ כו'** ר"ל הא כתב רמ"א דאין המצטער פטור אלא אם ינצל מן הצער בצאתו. ואם כן באבל דלא ינצל מן הצער אפי' יצא מן הסכה פשיטא דחייב:

ומיירי שמצער בישיבתו כו' דאל"כ אם לא ינצל מן הצער בצאתו חייב:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **חתן כו'** דקי"ל כרבא דאמר ה"ט משום שהחתן בוש לשחק כו לאפוקי מטעמיה דאביי דאמר משום ייחוד. דבסכה לא שכיחי אינשי ויש לחוש פן יצטרך החתן לצאת ויתייחד אדם עם הכלה. ולפ"ז אפי' לדידן דאיכא ד' מחיצות פטור אבל קיימא לן כרבא במקום אביי:

מחייבים בכל ענין דפוסקים כר' זירא דאמרינן התם שעשה מעשה בעצמו ונשא תוך הסכה. וס"ל דרבי זירא ס"ל דמצד הדין חייב. ופוסקים אחרים ס"ל דר' זירא עשה כן מצד חומרא:

ומיירי שנשא ערב הרגל דאין נושאים נשים ברגל. אבל בערב רגל שרי כדלעיל סי' תקמ"ז:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **חייבים כו'** פי' אע"ג שצר כו' ר"ל דטעם שהחתן בוש לשחק כו' ע"כ לא שייך במילה. לכן כתב טעם אחר דאיכא צער היכי דאיכא רוב עם וצר להם המקום:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **שלוחי כו'** אפי' הולכים ביום כו' דאי הולכים גם בלילה ת"ל אפילו אין עוסקים במצוה פטורים כמ"ש סעיף ה':

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **וחייבים כו'** משמע דצריך כו' ומדלא כתבו שהגיע ולן במקום שיש סכה. אלמא כל שהוא מקום ישוב אפי' אין שם סכה צריך לעשות לו סכה:

וכ"מ בא"ח כו' עכ"ל בב"י. ויש בזה תוס' דברים על מה שהעתיק רמ"א דבריו בהגה. במה שהתחיל וכיון דהולכים ביום חייבים בלילה כו' דתלה זה בזה:

אע"פ שי"ל כו' הוא פי' על מ"ש א"ח אף על פי שיש מקום לבע"ד כו'. ואם הוא בשדה כו' דף מ"ז דבעי להוכיח דבשמיני יתבי' בסכה ואין מברכים על הסכה. דרב הונא ב"ב וכל גדולי הדור עבדי הכי בשמיני. ופריך דלמא מה"ט לא ברכו דס"ל כמ"ד דדי שיברך ביום ראשון. ומשני דגמירי דמאפר קאתי. פירש"י מקום מרעה בהמתן ולא ישבו כלל בסכה:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **שומרי כו'** ולכן לא פריך כו' כדפריך על שומרי גנות ופרדסים א"ו דהולכים תדיר וא"א להם:

רב הונא כו' והיה צמא כו' הביא הענין לאשמועינן דאם ירצה לעשות כן אין בו משום יוהר' ולא נקרא הדיוט:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **והעושים כו'** צ"ל בסכה. ר"ל צריך לעשות סכה בחצר ואפי' גם הגוי דר בחצר. מ"מ ליכא חשש ניסוך ושרי לישב תוך הסכה ע"ש בי"ד:

סימן תרמא

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לילה כו**' וגם ליל שניה. ר"ל דאל"כ למה יברך זמן דהא כבר בירך בביתו ויצא ידי זמן ברגל. ואי משום זמן דעשיית סכה דלא יצא בזמן שאמר בביתו יש לו להמתק עד ליל ב' ויאמר. זמן בקידוש ויצא גם ידי זמן דעשייתה. דהא. בלא"ה היה ראוי לברך מיד בשעת עשייתה. ומ"מ סמכו על זמן דקידוש. אם כן ה"ה הכא דיש להמתין עד ליל שניה א"ו מירי שגם ליל שניה לא אכל בסכה:

סימן תרמב

סעיף א

מ"א סק"א להיות בשבת כו' וע' בסכה דף נ"ה דחשיב שם השיר שהיו הלוים אומרים בבית המקדש כל יום בסכות:

ואם חל א' מהימים בשבת והיו אומרים שיר השייך ליום השבת ונדחה השיר שאומרים בסוכות יאמרו א' בשבת השיר שהיה ראוי לומר בשבת. וכן השיר שהיה ראוי לומר ביום א' יאמרו ביום השני עד יום אחרון של סוכות יאמרו השיר שהיה ראוי לומר בז'. ושיר של יום אחרון נדחה:

סימן תרמג

סעיף א

מ"א ואם הית' כו' כמ"ש סי' תרס"א ב"ח. ר"ל דהב"ח כתב כן לדידן לפי מאי שפסק הרב"י לקמן סי' תרס"א דדוקא בליל א' דהזמן קאי גם על עשיית הסכ'. ולכן מברך תחלה ברכת הסכ' ואחר כך ברכת הזמן. כדי שיחזור ברכת הזמן על שתיהן דהיינו על עשיית הסכ' ועל הרגל משא"כ בליל ב' דאינו צריך לברכת הזמן כ"א משום הרגל. דמשום עשיית הסכ' נפיק בזמן דאתמול אפי' תימא שהראשון הי' חול וכמ"ש לעיל סי' תרמ"א לכן יש להסמיך ברכת הזמן לקידוש דעלה קאי ואח"כ ברכת הסכ'. ולכן אם הית' הסכ' עשויה דאין צריך זמן משום עשיית הסכ' כ"א משום רגל. א"כ ליל א' יש לה דין ליל שני ויש להסמיך מיד ברכת הזמן אחר קידוש ואח"כ ברכת הסכ'. אבל הב"ח גופיה פסק לקמן בסי' תרס"א דגם בליל ב' יאמר תחל' ברכת סכה ואח"כ זמן ע"ש ואולי יש לחלק דבעשייה מוד' הב"ח וק"ל אך אין לשון הב"ח משמע כן:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **אחר כו'** כדי שיתחיל כו' כדי שיהי' הוכח' שהוא מברך בעבור הסעוד' עד כאן לשון הרב"י:

סימן תרמד

סעיף א
כתב מ"א במנהגים כו' וכ"מ סי' תרנ"א ס"ה שכתב וז"ל יברך ענ"ל ושהחיינו קודם שיטול האתרוג כו' עכ"ל הרי דכתב לברך גם שהחיינו אפילו קודם נטילה כ"ש קודם הנענועים:

ה"ל כמו שבירך בשעת עשייה כו' דהא ת"ר בסכה דף מ"ז העושה לולב לעצמו אומר שהחיינו כו'. וכתב הרא"ש והאידנא לא נהגו לברך שהחיינו אלא בשעת נטילה כדאמרינן בשהחיינו דסכה דרב כהנא מסדר לברכת שהחיינו אכסא דקידוש. הוא הדין דבלולב מברכים ליה בשעת נטיל' עכ"ל. ומבואר הטעם בהרב"י בסי' תרמ"א בשם המרדכי דהאידנא שאדם א' עושה סכה לכמה ב"א אין נרא' שא' העושה הסכות יברך הרב' פעמים והיושבים בסכה לא יברכו וסמכינן אדרב כהנא. וה"ט שייך גם בלולב. מ"מ אי עביד כדינא דגמרא ובירך בשעת עשייה ודאי דיצא. וא"כ במאי שבירך יצא אפ"ת דיום א' חול הוי דהא כשמברך בשעת עשיה מברך בחול. אע"ג דא"א דיום א' חול לא הוי לא שעת עשיה ולא שעת קידוש. אין בכך כלום וע' בטור:

משא"כ בשופר. דמבואר בסי' ת"ר דאמרי' זמן בשופר גם ביום שני. וגם לדעת החולק שם וס"ל דאין אומרים היינו משום דשני ימים של ר"ה קדושה א' הן וכיומא אריכת' דמי. ולולי זה הי' לכ"ע אומר זמן בשני. ולא יצא בזמן שאמר ביום ראשון. משום שמא יום א' חול. ובשופר אין מברכים בשעת עשי' לדינא דגמרא והטעם מבואר במ"א סי' תרמ"א ע"ש. וכן בסכה אומרים זמן בשני. אע"ג שכבר אמר זמן ביום א' משום ספק' שמא יום א' חול הוי. וכיון דבסכה צ"ל זמן משום עשיית הסכה משום הרגל. וא"כ אי הוי ידעינן שיום א' הי' ודאי יום טוב אז יצא באמירת זמן שאמר בראשון בין משום סכה ובין משום רגל ופוטר שניהם כאחת. אמנם משום ספק שמא יום א' חול הי'. ניהו דמ"מ יצא באמירת זמן של יום א' משום סכה דלא גרע מאם בירך בשעת עשיה. אבל משום זמן הבא מחמת הרגל לא יצא שמא יום א' חול הי' ולא חל הרגל עדין ואיך יפטור זמן הבא מחמת הרגל ולכך צ"ל בזמן גם שני:

א"א אל נא. ונתן הלבוש כלל בזה שא"א אל נא כי אם במקום שיסד הפייטן לומר חי וקים:

ודע דמ"ש בש"ע גומרים הלל. אע"ג דבפסח קורין בדילוג חוץ משני ימים הראשונים מבואר בגמרא הטעם דשאני סוכות הואיל והימים מחולקים בקרבנותיהם זה מזה משא"כ בפסח. וע' לעיל סי' ת"צ בט"ז ס"ק ג' שכתב טעם אחר וכ"ה במנהגים. והם דברי מדרש. וע' בתשו' חו"י סי' רכ"ה מ"ש בש"ע מברך לגמור לא קי"ל הכי כמ"ש רמ"א לעיל סי' תכ"ח סעיף א' אלא מברכים לקרות. שמא ידלג תיבה אחת ע"ש. מיהו אם בירך לגמור אפילו בימים שקורין ההלל בדילוג. א"צ לחזור כמ"ש רמ"א לעיל סי' תכ"ב סעיף ב' דלגמור יש ג"כ לפרש כמו לקרות כדאמרינן בברכות ותיקים היו גומרין אותה (ר"ל ק"ש של שחרית) עם הנץ החמה. ומ"ש בש"ע ואם פסק ושהה כו' אצ"ל אלא למקום שפסק. ע' במ"א לעיל סי' תכ"ב ס"ק ט' דבשהה כ"ל את כולה מחמת אונס יש להחמיר להוציא נפשיה מפלוגת' ולחזור ולקרותה בלא ברכה:

סימן תרמה

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **נפרצו כו'** דדמי לבהמ' שנשתברו ר"צ טריפה. ר"ל דחזינן לענין פסולי אתרוג מדמה הש"ס דף ל"ו ע"א לטריפות הריא' ס"ל למ"א דבלולב ג"כ מדמינן לטרפות בהמה. אולם בספר א"ר חולק חדא מנ"ל לדמות בזה לטרפות שנשברה שדרה. ועוד דגם בנשברה השדרה טרפה אם לא שהחוט קיים. וזה לא שייך בלולב. לכן פסק דבכל ענין פסול:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ברוב עלין ורוב כל כו'**. מצוין בטעות וראוי לציינו בסעיף ג' על מ"ש רמ"א ברוב עלין כי מלבד שאין שייכות לדברי מ"א בסעיף ב'. גם בב"י מבואר שכתב כן כל המבואר בסעיף ג' ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **העלה העליון**. שדרכה כו' וכתב הב"ח ה"ה אם יוצאים מן השדר' למעל' שני עלין. וכ"א משני העלין הללו הם דבוקים בגבותם כדרך כל עלי הלולב אבל שני העלין הללו אין דבוקים זה עם זה. רק סמוכים זה לזה יש לכ"א מן העלין הללו דין עלה האמצעית ואם נחלק רק אחד מהם אפ"ה פסולה ע"ש והט"ז בס"ק ד' כתב על מ"ש רמ"א מיהו לכתחל' נוהגים ליטול לולב שלא נחלק עלה העליון כלל כו'. והיינו לצאת י"ח

הר"ן שכתב די"מ דכל שנחלק המתאים אפילו במיעוט פסול עכ"ל הר"ן. וע"ז כתב הט"ז דע"כ האי מיעוטא שכתב הר"ן אין ר"ל אפילו כ"ש דא"כ דאמרינן בחולין דף י"ז ע"ב א"ר הונא ב"ר קטינא אמר רשב"ל ג' פגומות הן פגימת עצם בפסח. פגימת אזן בבכור. פגימת מום בקדשים. ור"ח אמר אף פגימת סכין של שחיטה. ואידך בחולין לא קמיירי. וכלם כדי פגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בו הצפורן. מיתיבי כמה פגימת המזבח. רשב"י אומר טפח ראב"י אומר כזית ומשני לא קשיא בסיד' פליגא תנאי. ובאבנא לכ"ע שיעור כדי שתחגור בו צפורן. ומדלא חשיב גם נחלקה התיומת דשיעורו בכ"ש ע"כ דבעינן בלולב טפי מכ"ש. וכיון דאפיקתי' משיעור כ"ש יהיבנ' ליה שעור' בכזית או טפח. כדמצינו בסיד של מזבח שנפגם. ומשמע מדבריו דס"ל דגבי לולב בעינן לדידן שיעור טפח כיון דמדמהו לגמרי לפגימת סיד של מזבח וכמו דפליגי תנאי בסיד מזבח ה"ה דפליגי בלולב. וא"כ כיון דהרמב"ם ספ"ב מהל' בחירה פסק כרשב"י דבסיד מזבח שנפגם בעינן טפח. וע"ש בכ"מ הטעם למה פסק כרשב"י. וא"כ ה"ה לנחלקו תיומת בעינן דוקא טפח. והא דחשיב במ' נדה דכ"ו ה' שיעורם טפח ופריך והאיכא טפי ומסקנת הש"ס דלא חשיב כ"א הני דכתיבי והוי דאורייתא ולא מפורש שעורייהו בקרא ואכתי ה"ל למחשב נחלק תיומת דהוי דאורייתא דבעינן לקיחה תמה כמ"ש מ"א. והשיעור אינו מפורש. וצ"ל כיון דתליא בפלוגתא דלראב"י שיעורו דתיומת כזית ובפלוגתא לא מיירי דהכי משני התם על קושיא אחרת:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **או שדרתו**. מיהו הרב"י כתב דאינו מצוי כו' ור"ל דלפ"ז הגהת רמ"א ללא צורך. כיון דיבשה השדרה ודאי יבשו העלין. וביבשו העלין כתב הרב"י דפסול אפילו לא יבשה השדרה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מברכים כו**' דהמרדכי כתב כן אהדס. ר"ל דהגהת רמ"א נובעת מדברי מרדכי. ובמרדכי לא מצינו שכ' כן כ"א בהדס. אבל בלולב לא דיבר המרדכי ורמ"א העתיקו על לולב ומנ"ל לרמ"א:

וכ"מ בגמרא ב"ח. ר"ל דבהדס קטום יש לברך בשעת הדחק אע"ג דתנן בהדס נקטם ראשו פסול מ"מ מדמסקי' הלכה כר"ט דאפילו שלשתן קטומים כשרים. מה"ת נימא דמתני' דלא כהלכתא. ע"כ פסול דקתני במתניתין ר"ל לכתחלה היכי דאפשר בשלם שאינו קטום. ואייתי ראיה דמצינו לפעמים דקתני פסול וע"כ ר"ל דוקא לכתחל'. והיינו דוקא בהדס אע"ג דקתני פסול נצטרך לומר דל"ד ור' ל דוקא לכתחלה מצד הכרח הנ"ל

אבל לולב שנקטם ראשו דקתני במתני' פסול מה"ת נוציא לשון פסול מפשטיה דמשמע אפילו דיעבד ונאמר דאין הכוונה כ"א לכתחילה באין הכרח אלא פסול לגמרי אפילו ליכא אחר. מיהו הט"ז בסי' זה וברי"ס תרמ"ו גם היא הבין דדברי מרדכי קאי גם על לולב. ומפרש דבריו ואע"ג דבס' יראים לא כתב כן כ"א אהדס מ"מ המרדכי משוה לולב להדס. כיון דבתרווייהו תנן במתני' פסול. ובהדס ע"כ צ"ל דפסול ר"ל דוקא לכתחל' ה"ה בלולב:

ובשיעור הקטימה הביא ט"ז בס"ק ז' דברי הר"ן דשעורו בכ"ש ולענ"ד דהאי כ"ש דוקא ואע"ג דהט"ז כתב בס"ק ד' על נחלקו התיומת שכתב הר"ן דאפילו במיעוט פסול והוכיח ט"ז דע"כ כ"ש כשר. אלא ר"ל טפח או כזית. אינו דומה לדהכא ניהו דבלשון אפילו במיעוט יש לפרש כזית או טפח. אבל לשון כ"ש א"א לפרש אלא כ"ש ממש. ואי תיקשי לפ"ז קושית ט"ז בס"ק ד' דא"כ לחשוב קטימה בכ"ש במס' חולין דף י"ז באמת צריך יישוב. ובלא"ה יש להנדס בט"ז ס"ק ד' דאכתי קשה דהוי ליה לחשוב בחולין פסולי אתרוג בחוטמו דודאי פוסל בכ"ש:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **עליו כו'** והרא"ש כ' אוהב כו' (לאפוקי מהר"ן שפוסל כה"ג) אולם הט"ז ס"ק י' כתב דוקא כשרק ראש העלין ונשאר חלק גדול מהעלין בלי כפיפה אבל אם גוף העלין כפופים פסול. ומ"ש בש"ע ודוקא בשדרתו כפופה הוא לאו דוקא עיין שם. ואם כלם כו' פסול לבוש. וט"ז בס"ק יו"ד חולק. מדמכשרינן בעלה האמצעית שבה תלוי הכשר של התיומת כ"ש בשאר עלין. וכתב עוד טעם לדבר ע"ש:

סימן תרמו

סעיף א

מ"א פסולים כו' דע דמ"ש בש"ע הדס שנקטם כו' בסעיף יו"ד הביא מחלוקת בזה וכמ"ש ט"ז. אלא שגם בסעיף יו"ד דעה א' מכשרת בנקטם. וידוע דרכו של הרב"י שדעה א' היא העיקרת בעיניו וכמו שסתם פה דכשר. ומאי שכפל הרב"י הדין פה ובסעי' יו"ד היינו דהכא העתיק לשון הרמב"ם ובסעיף יו"ד רצה להביא מחלוקת ביבש ראשו. וזה תלוי בדין נקטם ראשו לכן הביא שם שוב דין נקטם והביא מחלוקת הפוסקים וכן דרכו לפעמים בש"ע:

וכן מ"ש בש"ע נשרו רוב עליו ונשתיירו ג' כו' הוא דין המוזכר בסעיף ח' ומיירי באסא מצראי שיש בכל קן שבע עלין. אלא שגם בזה העתיק פה לשון הרמב"ם שהעתיק שני הדינים סמוכים זה לזה וכלשון ש"ע:

ודע דדין נקטם הוא מדתנן נקטם ראשו פסול. אלא שהרמב"ם והעומדים בשטתו דחו המשנה מהלכה מדתנן אח"ז ר' טרפון מכשיר אפי' שלשתן קטומים. ופסק שם הש"ס כר"ט דאפי' שלשה בדי ההדס קטומים מ"מ כשר אלא שהרז"ה והראב"ד חולקים ומפרשים דנקטם ראשו דמתני' ושלשתן קטומים דר"ט תרי עניני נינהו הביאו הר"ן (ובמלחמות משמע שמפ' בע"א ממ"ש הר"ן) הובא בט"ז ס"ק א'. וז"ל שדרך ענפי הדס שיוצאים מצדיהן בדים וכן מפסיקים בקני הדס דלא הוי תלתא בחד קנא. וצריך לקטום אותם. ועז"א ר' טרפון אפי' שלשתן קטומים בצדיהן כדי לתקן ההדם כשר. ולא הוי הפסק בין תלתא עלין כו' עכ"ל ור"ל אבל נקטם ראש ההדס מודה ר"ט דפסול וניהו דהרב"י פסק כהפוסקי' שמכשירים נקטם ראשו. מדקי"ל הלכה כר"ט. וע"כ לא ניחא ליה לפרש מ"ש ר"ט שלשתן קטומים כפירוש הרז"ה והראב"ד הנ"ל. מ"מ מ"ש הר"ן על שמם לדבר פשוט שהבדים היוצאים מצדיהן והם מפסיקים כו' וצריך לקטום אותם בזה לא מצאנו מי שחולק שעכ"פ צריך לקטום אותן הבדים והיינו כשהן מפסיקים בקני הדס ומפסיקים בין עלה לחבירו. ואפי' אותן בדים היוצאים הן עצמן יש בהן ג' עלין בחד קנא מ"מ מפסיקים בין העלים שבגוף ועיקרי הבדין. ולצאת בהבדים היוצאים מן הצד א"א שאין בהם שיעור אורך הדם. אבל אם אותן בדים יוצאים בין קן לקן לענ"ד כ"ע מודים דא"צ לקוטמן. וכן משמע לשון הר"ן שכתב שיוצאים מצדיהן כו' והן מפסיקים כו' דלא הוו תלתא בחד קינא עכ"ל אולם אם אין באותן הבדים היוצאים מן הצדדים תלת' בחד קנא נסתפקתי אם צריך לקוטמן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **א' כו'** ז"ל הרמב"ם כו' או שלקטן אחר לאכילה כצ"ל. והוא דאי' דף ל"ב ת"ר אין ממעטים אותן בי"ט משום ר"א בר"ש אמרו ממעטים אותן בי"ט ופריך הש"ס לר"א בר"ש והא מתקן מנא. אר"א כגון שלקטן לאכילה וס"ל כר"ש דבר שאינו מתכוין מותר ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה. ומשני הב"ע דא"ל הושענ' אחריתי. ופירש"י דכה"ג ליכא תיקון כלי (פי' התוס' אביא להבא) והרמב"ם כ' כלשון הש"ע והקשה עליו הרב"י וז"ל ויש לתמוה למה לא כתב שצריך שתהיה לו הושענ' אחריתי. ועוד למה הצריך שילקטם א' א כיון דלאכילה לקטן אפי' כמה ביחד נמי עכ"ל. וכדי ליישב זה הגיה מהר"ם פדווה שתמורת א' א' צ"ל או שלקטן אחר ונתכוין בזה לתי הש"ס כי אותו

אחר מסתמ' יש לו הדס ולולב שלו. דבימים הראשונים היה לכ"א לולב וד' מינים לעצמו והיינו תירוץ הש"ס דא"ל הושענ' אחריתי ונקט הרמב"ם אורחא דמילתא דלאדם א' כיון דא"ל הושענא אחריתי ל"ל שנים. אלא נקט אדם אחר ובאמת לפי גירס' זו אפי' הרב' ביחד נמי שרי:

ואף להפוסקים כו' הם דברי התו' שם דלא ניחא להו בפירש"י דס"ל דאפי' א"ל הושענא אחריתי מ"מ הוי פ"ר. ולכן כתב הטעם כיון דא"ל הושענא אחריתי הוי פ"ר דלא ניחא וכמ"ש הערוך דפ"ר דלא ניחא ליה שרי וסיימו אפי' להחולקים על הערוך וס"ל דפ"ר דלא נ"ל אסור מ"מ לצורך מצוה שרי:

דאפי' להחולקים על הערוך מודים דליכא כ"א איסור דרבנן דהוי מלאכה שא"צ לגופה ולכן מותר לצורך מצוה עכת"ד התו'. ולפ"ז להרמב"ם דפוסק במלאכה שא"צ לגופה חייב וכמ"ש מ"א ס"ס של"ד. צ"ל או דס"ל כהערוך או דס"ל כפירש"י הנ"ל כיון דאית ליה הושענא אחריתי לא הוי תיקון כלי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואילך כשר משום כו'**. מצויין בדפוס בטעות וראוי לציינו בדברי מחבר שכתב אם עבר ומיעטן או לקטן לאכילה כשר. ע"ז כתב מ"א הטעם משום דבידו לתקן. והם דברי הרב"י שהקשה דהא מסקי' שם בגמ' כיון דירוקים כשרים ושחורים פסולים לכן אם אשחור מעי"ט דהוי דחוי מעיקר' דהא מיד כשנכנס י"ט הם דחוים לכן אם מיעטן אח"כ כשרים דדיחוי מעיקר' ודאי חוזר ונראה ובהא קא מיבעי להש"ס אי כשנכנס י"ט היו ירוקים והיו ראויים וביו"ט הושחרו ונדחו ואח"כ לקטן אי הוכשרו דנראו ונדחו אם חוזר ונראה או לא. ולא אפשטא וא"כ ה"ל לילך לחומרא. וא"כ קשה על הרמב"ם שסתם ואם עבר ולקטן כשר משמע אפי' הושחרו ביו"ט דה"ל נראה ונדחה וכה"ג מספק' ה"ל לפסוק דאינו חוזר ונראה. ותי' הרב"י דע"כ לא נפשט' האיבעיא אלא קודם דאסיק תי' דר"א דבא"ל הושענא אחריתי שרי ללקטן. לכן באשחור הוי דיחוי גמור אבל לבתר דאסיק ר"א דהיכי דאית ליה הושענא אחריתי שרי ללקטן לכתחלה א"כ לא היה עליו מעולם שם דיחוי דבידו לתקן. וכה"ג אמרינן בזבחים דף ל"ד ע"ב. ואפי' ל"ל הושענא אחריתי מ"מ כיון דאילו היה לו הושענא אחריתי היה אפשר לתקן לא חל עליו שם דיחוי דלא כט"ז וגדולה מזה כתבו התוס' בסכה דף ל"ב ע"א סוף ד"ה באשרה דמשה שהקשה אהא דבעי ר"ל בע"ז אשר' שבטלה אי לולבו כשר למצוה דהיינו אם דיחוי מעיקר' הוי דיחוי (דמיירי שנתבטל בי"ט) ולא אפשיטא. וה"ל למפשט מדתנן אין ממעטי' אותו בי"ט ואם עבר ומיעטן כשר. אע"ג דהוי עכ"פ דיחוי מעיקרא. אלמא דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי.

ותי' וז"ל וי"ל שאני התם דבידו לתקן ניהו דאסור למעט מ"מ בידו למעט. (ודמדומי דוגמ' מ"ש במס' שבת דף מ"ג ע"א טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן) אבל גבי ע"ז אין בידו לתקן ולבטל. דאין ישראל מבטל ע"ז של גוי עכ"ל התו' ניהו דהתוס'. כ' כן על דיחוי מעיקר' דהיכי דבידו לתקן אפי' באיסור קליש דיחוי דידים. מ"מ לדידן לר"א דאיכא מציאות דיהיה מתוקן ממילא אם ילקט לאכילה. ויהיה לו הושענא אחרת אפי' נראה ונדחה חוזר ונראה דלא הוי דיחוי גמור (אולם בזבחים שם לא משמע כן קצת ע"ש):

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בכל ענין כו'** דחזזית כו' וכפי' הרא"ש את הירושלמי כמ"ש הרב"י בסי' תרמ"ח דחזזית דפסול דהוי כמנומר וליכא הדר. והירושלמי ס"ל דגם הדר לא פסול כ"א ביום א'. ומ"א ס"ל דפסול דענביו מרובים מעליו ג"כ הטעם דהוי כמנומר. וכמו שמוכיח המ"א בס"ק זה. וג"כ הטעם דלא הוי הדר. ולכן הא"ח לשיטתיה מכשיר ענביו מ"מ בשאר הימים:

דהא אי' בגמרא דף ל"ג אהא דתנן היו ענביו מרובים מעליו פסול. אר"ח משמיה דרב ל"ש אלא במקום א' אבל בשנים או ג' מקומות כשר. א"ל רבא ב' או ג' מקומות הוי מנומר ופסול. אלא ה"ק ל"ש אלא ענביו שחורות כו' הרי מבואר להדיא דבשנים או ג' מקומות פסולו משום דהוי מנומר וליכא הדר וס"ל למ"א דגם במקום א' הטעם דלא הוי הדר וכדמסיק מ"א אח"ז וא"כ לדידן דלא קי"ל כהירושלמי אלא גם בשאר הימים בעינן הדר וא"כ ליתא לדברי הא"ח. ואע"ג דבחזזית במקום א' כשר מ"מ אם נתפשט ברובו אפי' במקום א' פסול כמ"ש סי' תרמ"ח. והכא כיון דענביו מרובים מעליו דומה לזה:

ודע דמ"ש הרב"י בסעיף ג' וז"ל אבל אם היו ב' העלין שוה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהן כו' נקרא הדס שוטה. ובסעיף ח' כ' יבשו רוב עליו כו' ולא נשאר כ"א א' לח כשר. והוא שיהיה העלה המורכב על שניהם עכ"ל. והא כה"ג לדעת הרב"י הדס שוטה מיקרי. ועיין בס' כפות תמרים. ומ"ש רמ"א שם בהגה ללמד זכות על היוצאים בהדסים הבאים מאיטלי"א והם תרי ע"ג תרי. עיין בת' ה"ה ח"צ. וכ' של"ה במס' סכה וז"ל יזהר בהדס להתיר אגודתו (דהיינו שישרה אותו תחלה. קצת זמן מה במים כי לולי השרי' ע"י היתר האגודה ישירו העלין וגם לא יניחו זמן רב במים. כי אז ישירו העלין ג"כ) לראות אם מונחים כתיקונם כי הגוי' לפעמים נותנים עוקצו של זה לצד עיקרו של זה ולפעמים גם כופפים ראשן לתווך כו' ואז לא מונחים דרך גדילתן כו' עכ"ל. וכ"ה במנהגי מהרי"ל לשון זה ממש. ודע דעל מ"ש הרב"י בסעיף ד' יצאו הרבה כו' אפי' נשרו רובם ונשארו

ג' עכ"ל. כ' הט"ז דבהדסים שאין בהן רק ג' עלין בקן אחד דעת הר"ן דאם לא נשר רק עלה אחת אע"ג דנשאר הרוב דהיינו שני עלין אפ"ה פסול וצריך עכ"פ הרוב משיעור אורך ההדס המבואר בסי' תר"ן שיהיו כל הקנים שלמים ולא יהיה נשור מהן אפי' עלה א'. והרב"י ס"ל דגם דעת הרא"ש כן הוא אבל הב"ח וט"ז שניהם לד"א נתכוונו. דדעת הרא"ש דאם לא נשר כ"א עלה א' כשר כיון שנשתייר הרוב. וכן הסכימו לדינא כיון שגם דעת הרא"ה וריי"ו והטור כן. והר"ן דמחמיר יחיד בד"ז. ואע"ג דבהיה ז' עלין בקן א' בעי' שישתייר ג' עלין. היינו משום דנשרו רובן. משא"כ בהיה תחלה רק ג' עלין. אע"ג שנשר עלה א' והוא המיעוט סגי אם נשתיירו שני עלין. אפי' נשרו מכל קן וקן שבכל אורך ההדס עלה א'. ונשאר בכל קן שני עלין כשר. אבל בהדסים המובאים מאיטלי"א שאין מתחלתן בכל קן כ"א שנים אם לא נשר רק עלה א' פסול. ובט"ז יש כאן ט"ס:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ירוקים כו'** ול"ד ללולב. ר"ל דבלולב משמע דהלבנת פניו קודם לפריכת צפורן כדאיתא סי' תרמ"ה סעיף ה':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **כשילבינו פניהם אחר שיתפרכו כו'** אף דע"פ הרוב כשילבין פניו ודאי נפרך בצפורן כמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה. מ"מ אם יזדמן שיהיה להיפך שילבינו תחלה כשר עד שיפרוך בצפורן:

סעיף ז

(ס"ק ז) כשר משום שענפיו כו' ר"ל דמה"ט קיל מלולב דקי"ל נקטם ראשו פסול:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **במקום כו'** וב"ח כ' דביבש כו' אין לברך כו' וז"ל דנקטם עדיף טפי כיון דענפי' חופי' את עצו אין קטימתו ניכרת ואינו נראה כ"כ. אבל יבש ראשו דניטל הדרו פסול דכי היכי שראשו של הדם כשהוא לח מציל על הכל. כך כשהוא יבש פוסל את הכל כו' עכ"ל הב"ח:

סימן תרמז

סעיף א

דע דמ"ש בש"ע סעיף א' ואפי' הית' גדל במדבר כו' הוא דעת הרא"ש ורבותיו. אבל התוס' חולקים והוא מדתני' דף ל"ג ע"ב ערבי נחל. אין לי אלא ערבי נחל של בעל ושל הרים מנין ת"ל ערבי מ"מ:

וס"ל להתו' דהא מרבי' של בעל והרים הוא מריבוי דערבי ור"ע ורבנן פליגי ולר"ע בחד ערבה סגי. ולרבנן בעי תרי מדכתיב ערבי לשון רבים:

וכיון דקיי"ל כרבנן דבעי' שני ערבות דקרא דערבי שוב אין לדרוש מתיבת ערבי לרבות של בעל ושל הרים דא"א ללמוד מחד ריבוי שני דרשות ולכן ס"ל דשל בעל והרים פסול. אבל הרא"ש כתב כברייתא דס"ל של בעל והרים לא אצטריך קרא דמשמעות קרא מערבי נחל משמע אפי' ליכא ריבוי דה"ה של בעל והרים ומ"ש ערבי נחל ר"ל אותו מין שהרוב גדלים על הנחל למעוטי צפצפה דאותו מין אינו גדל על המים. אבל מין שרובו גדל על המים כשר אפי' גדל במדבר ובהרים ואייתי ערבי לרבות דבעי' שתים. וכתב הט"ז דאכתי קשה על רבותיו של הרא"ש למה לא הקפידו ליקח דוקא מהגדל על הנחל לצאת אליבא דכ"ע דהיינו אפי' לדעת התו' דס"ל דברייתי' מרבה של בעל מייתורא דערבי כנ"ל. ותי' שהוא כעין מ"ש בברכות מברכותיו ש"א ניכר אם ת"ח הוא. לכן בסי' קס"ח מבואר דמברכים המוציא לחם מ"ה ולא מוציא אע"ג דאם אמר מוציא כו' יוצא לכ"ע משא"כ בהמוציא איכא פלוגתא דרבנן ור"נ וה"ט כדי ללמד חידוש דגם אם אמר המוציא יוצא: **וכן בסי' תל"ב דמברכים על ביעור חמץ**. אע"ג דאם אמר לבער לכ"ע יוצא ובעל ביעור איכא פלוגתא אפ"ה מברכים על ביעור מה"ט:

וה"ה בגדל על ההרים ג"כ לא הקפידו ללמוד חידוש דאפי' בשל הרים ובעל יוצאים: מ"מ לא הקפידו ליקח דוקא מגדל בהרים ובעל ואם בא לידם מהגדל על הנחל ג"כ היו לוקחים דדי בזה שאין מקפידים בין יהי' של נחל או של בעל:

מ"א ס"ק ב' שנקטם. כו' והמ"מ פי' קאי על מ"ש בש"ע נשרו רוב עליו. והוא דעת הרא"ש דמפרש הא דתנן נפרצו עליו פסולה נשרו מקצת עלים כשרה. ופי' הרא"ש דנפרצו ונשרו ענין א'. והיינו שנפרצו ונתלשו העלין מן הקלה אלא דרישא דמיירי שנפרצו רוב העלין קרי לה נפרצו. ובסיפא דמכשיר דמיירי שנפרצו מעוטן קרי לה נשרו והמ"מ כ' י"מ מאי דקתני נפרצו עלי' פסול' ר"ל שנדלדלו עליה מהקנה והיינו כפי' הרא"ש. וי"מ שנסדקו כו' וסיים המ"מ ושני הפי' אמת לדינא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כשרה**. משמע דלכתחל' כו' ובס' א"ר מכשיר לכתחלה. מ"מ כיון דערבות מצוי' יש להחמיר לכתחלה:

סימן תרמח

סעיף א

כתב מ"א אפילו כמוש כו' ובהג"א כו' אם חתך כו' הביאו רמ"א לקמן סי' תרמ"ט סעיף ה':

והא דק"ל כמוש כו' שאינו יבש כלו אלא מקצתו. ר"ל דפי' כמוש הוא שאינו יבש כולו אלא מקצתו. ואנו קורין כמוש מה שהליחות מן כל האתרוג לא נתייבש לגמרי אלא נשאר בו קצת ליחות והיינו מה שקורין וועל"ק. וה"ה אם לא נתייבש לגמרי כ"א במקום א' ושם הוא יבש לגמרי אלא דבשאר האתרוג הוא לח לגמרי גם זה מיקרי כמוש. דהיינו שכלה מעט ליחות ונשאר בו עדין ליחות:

וא"ל כשנכמשה כול' כו' רצה ליישב למהרי"ל ורוקח שלא יהיו דבריהם נגד הש"ס גם שלא לעשות פלוגתא בין הפוסקים. דהא בגמרא מדמ' בדף ל"ז ע"א. ובריאה נמי דינא הכי דקי"ל בי"ד סי' ל"ו סעיף י"ג ריאה שיבש' אפי' מקצתה טרפה. דהיינו כשנפרכת בצפורן. אבל צמקה בידי אדם. יש חילוק אם צמקה כלה טרפה אבל צמק' מקצתה כשרה והטעם דצמק' אינה יבשה לגמרי ואינה נפרכת בצפורן וכמוש ג"כ אינו נפרך בצפורן ודומה לצמק'. ואע"ג דבריאה אם צמק' בידי שמים בכל ענין כשר שם בי"ד. צ"ל דאתרוג כמוש מדמ' לצמק' בידי אדם:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מפולש כו'** מיקרי מפולש לכ"ע. ר"ל דבסעיף ג' מבואר מחלוקת הפוסקים דעה א' ס"ל מפולש היינו מעבר אל עבר. וי"מ דעד חדרי הזרע סגי לקרות מפולש סד"א דלכ"ע בעי' עד חדרי הזרע. אלא דלדע' א' בעי' עד שיגיע עד חדרי הזרע ומשם יעבור כל האתרוג עד שיצא חוץ לאתרוג בצד שכנגדו. ולדעה שניה כשמגיע עד חדרי הזרע סגי אבל אם ניקבה הקליפה העבה שלא כנגד חדרי הזרע אפי' מעבר לעבר לא מיקרי מפולש לכ"ע. לזה כ' מ"א דליתא. ונהפוך הוא דאדרבא כה"ג לכ"ע אפילו לדעה קמייתא נקרא מפולש. כיון דהוא עכ"פ מעבר לעבר אע"ג שאין שם חדרי זרע:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **כאיסר כגון כו'** ר"ל משכתת לה נקב גדול כאיסר ואעפ"כ אין בו חסרון:

כגון כו'. שדקדק מלשון הרמב"ם שכ' אם יש בו כאיסר או יותר. דתיבת יותר הוא מיותר ופשיטא. אלא ע"כ ר"ל דלפעמים סגי אי הוא כאיסור. דהיינו אם הוא עגול. ולפעמים בעי' יתר מאיסר דהיינו אם הוא ארוך או מרובע דבעי' יהי' תוכו כאיסר ואין האורך או הריבוע מצטרפים לשיעור איסר. וכה"ג הוי יתר מאיסר עם האורך או הרבוע. לאשמעי'

דאף כו' כשר ר"ל איזה הלכות אח"ז כ' הרמב"ם כשחסר כשר בשאר הימים ולכן נקט תחלה כאיסר או יתר דעליה קאי מ"ש דבשאר הימים חסר כשר. היינו אפי' יתר מאיסר. ודע דמ"ש רמ"א בשם ת"ה להכשיר הנקבים הנעשים באילן. וסיים מיהו אם רואה כו' פסול פי' הט"ז חילוק בין נעשה באילן בעודו מחובר או מה שנעשה בתלוש. אלא בזה מחלק ת"ה אם למעלה בחוץ העור קיים אלא שהעור נכנס לפנים ונראה כעין גומא כה"ג כשר וזה א"א בתלוש שיהי' העור שלם ויהי' בפנים כעין גומא. כ"א על דרך זרות. לכן נקט ת"ה שנעשה במחובר. דמשכחת לה כה"ג שנתחב קוץ או ענף לתוכו אבל לא נקבו העור וכה"ג כשר. ומ"מ כתב ט"ז אם הוא ספק אם העור ובשר קיים יש לסמוך על דעה שניה דאפי' יש בו. חסרון בעי' דאיכא כאיסר דהא בשעת הדחק מיקל רמ"א לסמוך אדעה שניה אפי' יש בוודאי חסרון. א"כ בספק יש להקל אפי' שלא בשעת הדחק:

סעיף ד

(ס"ק ד) שנימוח וי"ל איך אפשר כו' עמ"ש בע"ה בזה בגמ':

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **נסדק כו'** משמע כו' אע"ג שבראשונה יש מחלוקת בזה ולדעת קצת פוסקים בעי' נסדק משני צדדים כאשר יתבאר בס"ק שאח"ז. אבל מדסתם בש"ע משמע דס"ל דאפי' נסדק מצד אחד פסול:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בנסדק רובו כו'** ולא דק דדוקא כו' דדין זה נובע מהר"ן. וז"ל הר"ן כפי גרסת הרב"י וב"ח יש שפירש בו לארכו ברובו משני צדדין ומיהו דוקא למטה אבל בחוטמו אפי' כ"ש פסול כו' ויש מחמירין לפסול כ"ש סדוק מצד א' עד חללו. או אפי' אינו מגיע לחללו כל שנסדק רוב הקליפה החיצונה העבה עכ"ל הר"ן וכ' הב"ח דליש מחמירים שבר"ן דסגי בנסדק מצד א'. מ"מ אינו פסול אלא בנסדק כלו. ואעפ"כ קרי להו הר"ן מחמירים דמ"מ מחמירין יותר מדעה א' דבעי' רוב שני צדדים. דרוב שני צדדים הוא שיעור יותר גדול מנסדק צד אחד כולו. אבל נסדק רוב צד א' ליכא למ"ד דפסול. דהא בגמרא מדמ' הש"ס נסדק דאתרוג לנפסק הגרגרת ובגרגרת שנסדק' אם לא נסדק' כלו ונשאר מעט למעלה ומענו למטה כשרה. וה"ה באתרוג עכת"ד הב"ח. ולי צ"ע דהא בגמרא מדמ' כו' ר"ל איך אפשר לו' דלמ"ד בשני צדדים סגי ברוב שני צדדים הא כה"ג בגרגרת שנפסק' משני צדדים ונשאר מעט למעלה ומעט למטה ג"כ כשר ואין חילוק בגרגרת בין צ"א לשני צדדים. וגרסתינו בר"ן לארכו כרחבו משני כו' ר"ל מה שהי' בגרסת

הב"ח לארכו ברובו וגירסתנו תמורת תיבת ברובו כתוב ברחבו ותיבת ברובו לא הוזכר כלל בר"ן:

ואע"ג דבגרגרת כו' והא לא קשיא אמאי ס"ל לדעה א' דבעי' שני צדדים ובגרגרת סגי בצד א'. דשאני גרגרת שיש בו חלל. א"כ אם נסדק עד החלל הוי מפולש. אבל אתרוג דאין בו חלל ממש לכן לא מיקרי מפולש אלא נסדק משני צדדים דהוי מעבר לעבר. ולכן יש להקל. וכן הסכים הט"ז ובעי' נסדק כלו. אבל בזה יש שני דיעות בר"ן וכאשר הובא בש"ע. אי בעי' משני צדדים או סגי בצד א':

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **ירוק**. אבל אם נשתנה מראיתו ר"ל שנשתנה ממראה אתרוג אע"פ שהוא מראה כשר אף על פי כן דינו כחזזית. לאפוקי דעת י"א בראב"ש דאינו פסול אא"כ נשתנה למראה פסול:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אא"כ כו'** ונ"ל דעכ"פ בעי' שינטל עד האתרוג. משמע דלדעת הר"ן גם כה"ג כשר אם לא שניטל מה שהוא כבוכנ' באסיתא תוך האתרוג ונרא' שם גומא:

ועיין סי' תרמ"ט במ"א ס"ק י"ז:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **על רובו**. מדסתם כו' כמ"ש הרא"ש דסתס רובו ר"ל רוב של כל האתרוג:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **שכלם מצ"א**. משמע דאם נתפשט כו' ניהו דפשטות לשון הפוסקים משמע דבין במקום א' ובין בב וג' מקומות. בעי' רוב שטח האתרוג ולא סגי ברוב היקף ולזה חידש מ"א מסברא ומדויק לשון הש"ע שהוא לשון הראב"ד שכתב שכלם מצ"א דמשמע דסגי ברוב היקף ונלע"ד דוקא בב' או ג' מקומות דחמיר. בזה כתב מ"א דסגי ברוב היקף אבל לא במקום א' דקיל מיניה דהא לחד דיעה דבב' וג' מקומות אפי' מיעוטו מצ"א פסול. ובמקום א' עכ"פ לכ"ע בעינן רוב. לכן החמיר מ"א ג"כ דבשני מקומות אפי' למ"ד דבעי' רוב מ"מ סגי ברוב היקף. אבל במקום א' דקיל מודה מ"א דבעינן רוב השטח של האתרוג. וכאשר ציין מ"א דבריו על גוונא דב' וג' מקומות דאל"כ תיקשי דברי מ"א מ"ש לתרץ בסעיף קטן ט"ו שכתב וז"ל וי"ל דהתם מיירי שאינו כו' רק של הקיפו כו' עכ"ל. ואי ס"ד דגם במקום א' סגי ברוב היקף א"כ גם בסעיף ט' ובסעיף י"א מיירי ברוב היקף א"כ לא תי' מ"א כלום. אע"כ במקום א' מודה מ"א דבעינן רוב שטח וא"ש וכ"מ לשון הרא"ש והא דכתב הרא"ש על דברי הראב"ד שהוא דעה א' שבסעיף ט' דבעינן

שיתפשט הנימור ברובו וז"ל הרא"ש גבול ושיעור טוב הוא דלא מסתבר למימר שאם הי' באתרוג ב' וג' טיפין של נימור כל דהיא זה בצד זה שיפסל בכך. אבל אין הלשון מורה על פירושו דמשמע דב' וג' מקומות דומיא דמקום א' מה מקום א' במעוטו (ר"ל על מאי דקתני במתני' עלתה חזזית על רובו פסול. אבל על מיעוטו כשר. ועז"א הש"ס הא דעל מיעוטו כשר דוקא במקום א' אבל בשנים וג' מקומות פסול) אף בשני מקומות במיעוטו אם לא שנאמר דבהכי דמי ליה שהחברורות בב' וג' מקומות הן מיעוט האתרוג כמו במקום א' אבל פיזור הנימור הוא ברוב האתרוג עכ"ל. הרא"ש. וא"א לדברי הנ"ל מאי קשיא להרא"ש הא שפיר הוי ב' וג' מקומות עם מקום א' דומין. דהא במקום א' במעוטו כשר אפי' הוא רוב היקף ודומיא דהכא במיעוטו והוא רוב היקף בב' וג' מקומות פסול. וז"א קושיא דבמקום א אפילו היא רוב היקף נקרא מיעוט וכשר מ"מ האי מיעוט דגבי מקום א' וודאי הוא כולל בין אם הוא רוב היקף ובין אינו רוב היקף ומיעוט ממש. ועלה קאי דבב' וג' מקומות פסול משמע אפי' ליכא רוב היקף רק מיעוט ממש. לכן הוצרך הרא"ש לתירוצו:

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **יש מכשירים כו'** ע' סי' תרל"א סעיף ח' ובתו' סכה כו' דשם קי"ל בידי אדם אפשר לצמצם. ולפי מאי דקי"ל בסי' תרל"א ס"ח אין ראייה וי"ל אפי' בידי אדם א"א לצמצם:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ויש פוסלים כו'** וי"ל דהתם מיירי כו' ולכן אף שהוא מחצה ההיקף קיל ממחצה השטח ואע"ג דבב' וג' מקומות רוב ההיקף י"ל דין רוב השטח. מ"מ הקילו במע"מ בהיקף יותר. ממחצה ע"מ בשטח. ולכן סתם סעיף ט'. דלכ"ע כשר במחצה ע"מ בהיקף וכשהוא מע"מ בשטח לא הוצרך לבאר בסעיף יו"ד דתליא בפלוגתא דסעיף י"א דסמך על מ"ש בסעיף י"א במקום א' יש פוסלים כ"ש בב' וג' מקומות דחמיר. והא דסתם בסעיף יו"ד דמיירי ברוב היקף וכה"ג לכ"ע במחצה ע"מ כשר כמ"ש מ"א:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **פוסל חזזית**. כמין שני אבעבועות כו' ראיתי בס' כפות תמרים שהביא תשו' המבי"ט הלז. ורא"ייתו מלשון רש"י שפי' מאי דקתני מתני' עלתה חזזית. וז"ל כמין אבעבועות דקות עכ"ל רש"י ומדכתב רש"י כמין אבעבועות לשון רבים. עכ"פ בעי' מיעוט רבים שנים. אבל א' ל"מ פסול אבעבוע ואפי' בחוטמו כשר אולם בספר כ"ת הנ"ל חולק עליו דלשון הש"ס משמע דבחוטמו אפי' אבעבוע א' כ"ש פוסל. והא דנקט רש"י

לשון רבים. הוא משום דנקט אורחא דמלתא ומשום דרש"י קאי לפרש המשנה ובמשנה מיירי שלא על חוטמו ואז בעי' רובא. וזה אינו מצוי שיהי' חזזית א' מתפשט ברובו לכן נקט רש"י אורחא דמלתא אבעבועות רבות אמנם הם סמוכים מאד זה לזה עד שאעפ"כ הן במקום א. וכתב עוד שם שגם בס' כה"ג כתב ע"ד המבי"ט דאין נ"ל דקדוקו. גם הראי' שהביא המבי"ט מלשון התרגום דחה ע"ש:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **וכל שינוי כו'** ולדידי' אם נסדק בחוטמו כו' ר"ל להר"ן דס"ל נסדק בחוטמו אפילו כ"ש פסול. אע"ג דטעמו של נסדק דפסול משום חסר כמ"ש בד"מ בסי' זה. או משום לקיחה תמה כדמשמע מדברי מ"א לעיל סי' תרמ"ה ס"ק וי"ו בלולב. מ"מ הא דפוסל בחוטמו בכ"ש טעמי' בעי הא לא מצינו סברא להחמיר בחוטמו יותר מבמקום אחר. אלא בפסול שהוא משום הדר. וכמ"ש רש"י אהא דחזזית פוסל על חוטמו בכ"ש וז"ל רש"י שם שנראה שם לעינים יותר משאר מקומות שבו שבאותו עובי אדם נותן עיניו עכ"ל רש"י. וא"כ ע"כ צ"ל הא דפוסל נסדק בחוטמו בכ"ש אע"ג דבנסדק אין הטעם משום הדר. אלא משום חסר או דבעינן לקיחה תמה. ובפסולים אלו מה חילוק יש בין חוטמו למקום אחר. ע"כ צ"ל ניהו דבנסדק במקום אחר מ"מ הוי הדר. אבל בנסדק בחוטמו. אזיל הדר דיליה ולא הוי הדר לכן פוסל בכ"ש. דשם תליא עיקר ההדר ושם נראה יותר הסידוק:

וה"ה לכל פסולי אתרוג כ"כ הר"ן. ע"כ גם בזה צ"ל הטעם הנ"ל אע"ג דאותן פסולי אתרוג אין פסולים משום הדר דאע"ג דיש להם חסרון מה הפוסלן. מ"מ הדר הוא. אבל כשאותו פסול בחוטמו תו לא הוי הדר ופסול כל ז':

וצ"ע על הרב"י כו' כיון שכתב בס"ה דנסדק פוסל (ר"ל כ"ש) כו' וכ"ש יבש כו' ודברי מ"א צ"ב דבסעיף ה' כתב בשם יש מ"ש לפסול נסדק כ"ש בחוטמו. וקמ"ל פה ביבש דאפי' למאן דמכשיר בנסדק בחוטמו בכ"ש. מ"מ יבש בחוטמו כ"ש מודה דפסול וכן תי' באמת בס' א"ר ואע"ג דגם ביבש כתב לשון יש מי שאומר. מ"מ הכונה כך דיבש חמיר מנסדק. ולע"ד י"ל דכוונת מ"א דבגמרא אינו מפורש להדיא דין חוטם כ"א בחזזית דפוסל בחוטמו כ"ש. וחידש הרא"ש כיון דפסול חזזית משום הדר ה"ה כל הפסולין משום הדר פוסלין בחוטמו בכ"ש אבל מה שפסולו משום דבר אחר לא משום הדר גם בחוטמו בעי' השיעור לפוסלו כמו במקום אחר:

והר"ן הוסיף דאפילו נסדק פוסל בחוטמו בכ"ש. ניהו בנסדק במקום אחר עדין הדר הוא מ"מ כשנסדק בחוטמו לאו הדר הוא ופוסל בכ"ש. וה"ה לכל הפסולים יהיה טעם הפסול

מה שיהיה. מ"מ אם אותו הפסול הוא בחוטמו אזיל ליה ההידור ופוסל בכ"ש. א"כ כיון דכ"ע מודים מה שפסולו משום הדר פוסל בחוטמו בכ"ש. וחזזית האמור בגמרא דפוסל בחוטמו בכ"ש הוא לאו דוקא. אלא בזה חולקים הרא"ש והר"ן בנסדק וכדומה דאין פסולן משום הדר. אי אותו הפסול הוא על חוטמו אם עדין הוא הדר או לאו. דלהר"ן ליכא הדר ולהרא"ש עדין הוי הדר. ולכן קשיא ליה למ"א כיון שכ' בסעיף ה' בשם יש מ"ש שנסדק פוסל בחוטמו בכ"ש והיינו מטעם הר"ן ליכא הדר. עכ"פ מוכח דכל שאינו הדר פוסל בחוטמו בכ"ש וחזזית דפוסל בחוטמו בכ"ש הוא לאו דוקא. וממילא נשמע דכל מה שפסולו במקום אחר משום הדר וודאי לכ"ע פוסל על חוטמו בכ"ש וא"כ מ"ש כאן ביבש די"א דפוסל על חוטמו בכ"ש. הוא מלתא דפשיטא ופסול לכ"ע. דיבש וודאי פסולי משום הדר וכ"ע מודים דפוסל בחוטמו בכ"ש. ונדע זה ממ"ש סעיף ה' דהכא לכ"ע פסול. כיון דכבר נשמע מסעיף ה' דחזזית דנקט הש"ס הוא לאו דוקא:

אפי' הרא"ש ר"ל דחולק על הר"ן בנסדק:

מיקרי כמוש. וכמ"ש לעיל ר"ס זה. וא"כ איצטריך לאשמועינן דס"ד דוקא מה שעליו שם פסול במקום אחר חוץ מחוטם אלא שצריך שיעור חוטם חמיר ולא בעי שיעור. אבל ביבש מקצת דהיינו כמוש. דבמקום אחר אין עליו שם פסול יבש כלל ונקרא כמוש. ס"ד דגם על החוטם כשר:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **ותפח כו'** משמע דאכילת תולעים לבד לא פסל. עס"ב ר"ל דע"כ צ"ל דרש"י ס"ל כי"א שבסעיף ב' דבנקב שאינו מפולש בעי' חסרון כאיסר. דאל"כ באכילת תולעים לבד מלבד הריח פסול משום דניקב ע"י אכילת העכברים:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **כבוש בחומץ כו'** דבחומץ אפי' לא שהה אלא כדי שירתיח הוי כמבושל. ע' סי' תע"ג ס"ק י"ד וסי' תקך"ז ס"ק ג' ובספר א"ר כתב וז"ל וצ"ע דהא מסקו הש"ך ופר"ח בי"ד ר"ס ק"ה דאף בחומץ בעי' מעת לעת ושכן ס"ל להטור כו' עכ"ל ולענ"ד אשתמיט מיני' דברי מ"א בסי' תמ"ז ס"ק ך"ח שכתב וז"ל ולכן אם עמד בכלי חמץ כו' כדי שיתנו מים ע"ה וירתיח אסור מדינא כמ"ש בי"ד סי' ק"ה ואף שהש"ך כתב שם דגם בחומץ בעי' מעל"ע. אין להקל נגד הש"ע דהא במשנה כו' ואע"ג דבסי' ק"ד כתב דגם בחומץ בעי' מעל"ע צ"ל דמיירי בחומץ שאינו חזק כ"כ וכ"מ מפירש"י ותו' שם דמיירי בחומץ שכר וה"ה בחומץ יין שאינו חזק כ"כ כו' עכ"ל מ"א. וא"כ א"ש ואזיל מ"א לשיטתיה דהסכים לדעת הש"ע בי"ד סי' ק"ה דלא כש"ך ופר"ח ואע"ג דסתם מ"א פה ולא כתב

דמיירי בחומץ יין החזק דוקא. ז"א קושיא. דהא גם בש"ע י"ד סי' ק"ה כתב סתם חומץ. ואפ"ה פירשו מ"א דמיירי בחומץ יין החזק. כי כן הוא סתם חומץ שהזכירו הפוסקים ברוב המקומות:

ודע דמטעם איסור כבוש חלק הט"ז בס"ק י"ז על הב"ח שכתב על מ"ש רמ"א בר"ס זה ואתרוג שהוא משנה שעברה וודאי יבש הוא ופסול. ולא מהני בדיקות העברת מחט עם חוט מ"מ ראה הב"ח שטומני' האתרוג בדבש דבהכי מתקיים בו הלחלוחית ואז מהני העברת מחט עם חוט. והט"ז פוסלו מטעם כבוש. וליישב דעת הב"ח צ"ל דמיירי שטומנין בדבש קרוש. ובקרוש לא אמרינן כבוש כמבושל. כמ"ש בי"ד ס"ק ק"ד בעכבר בשומן קרוש:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **הירוק כו'** דהטעם שלא נגמר פריו. ר"ל טעם פסול ירוק ממש. הוא משום דלא נגמר פריו. ולכן כשהורק קצת ככרכום זה סי' שנגמר פריו דאל"כ לא היה מוריק כלל אפילו ככרכום. אבל אי הוה ס"ל דירוק פסול משום דלאו הדר הוא. לא הוי מהני מה שמוריק קצת דעדיין אינו הדר עד שיוריק כלו ככרכום:

אבל הב"ח כו' וראייתו מדאמרינן דף ל"א אהא דבעי למימר דר' יודא אפי' באתרוג לא בעי הדר. ופריך והתנן אתרוג הירוק ר"מ מכשיר ור"י פוסל מ"ט פסול לר"י מאי לאו משום דלא הדר הוא. ש"מ דמודה ר"י באתרוג דבעי הדר. ומשני ה"ט דר"י פוסל בירוק משום דלאו גמר פירא הוא. אבל לעולם ר"י לא בעי הדר אפילו באתרוג. עכ"פ שמעינן דהמקשן הוי ס"ד דטעמא דר"י בירוק משום דלאו הדר. והתרצן לא מצינו דחולק ע"ז. אלא דלר"י לפי מאי דקיימא לא בעי הדר הוצרך לו' דלא הוי גמ פירי. ואם כן לדידן דבעי' הדר ירוק פסול מלבד דלא הוי גמר פירי אלא משום דלאו הדר הוא. ולפ"ז בעי' שיהיה כלו ירוק ולא מהני מה שמוריק קצת:

ואפשר שלא ע' במהרי"ל ר"ל הב"ח שערער על המנהג. אילו עיין במהרי"ל אפשר לא היה מערער כיון שיש למנהג אילן גדול לתלות בו. והוא מהרי"ל:

הדר הוא למסקנא דגמרא כצ"ל. ור"ל דמסתבר להו דירוק ככרתי מיקרי הדר. אלא שהמקשן לא ידע פסול אחר. לכן ההכרח דחקו דטעמי' דר"י דפוסל ירוק משום דלאו הדר הוא אבל לדעת המתרץ דאיכא טעמא אחריני לפסול ירוק משום דל"ג פירי הוא. הדרינן לסברא חיצונה דירוק מיקרי הדר:

דאפילו ירוק ככרתי כשר. ר"ל אפילו קודם שהתחיל להוריק קצת. אי הוי ידעינן שאחר סוכות ירוק לגמרי שזה סי' שנגמר פריו. דאל"כ לא היה מוריק בתלוש. והדר מיקרי

אפי' הוא ירוק ככרתי. אלא שא"א לסמוך ע"ז לצאת בו ולברך עליו כשהוא ירוק ככרתי. דמי יעיד לנו שסופו להוריק:

אתרוג המורכב מלוימו"ני ואתרוג וה"ה מראנ"ץ ואתרוג. או שום פרי. בין שהבריך ענף מאילן אתרוג תוך אילן לימו"ני או להיפך שהרכיב ענף מאילן לימו"ני תוך אילן אתרוג כ"ה בתשו' מהר"ם אלשיך:

והקליפה תיכונה. לפי שהיא ממוצעת בין קליפה עליונה שהיא דקה מאד כגלי"ד המוזכר לעיל סעיף וי"ו. ובין התוך שהן חדרי הזרע עם קליפתן. לכן נקראת תיכונה. ולבוש כתב אותן שקורין גרטק"י הוא אתרוג המורכב הנ"ל משום שנעבדה ב"ע:

והיינו דאיכא למ"ד בן נח מצווה על הרכבת אילן:

ועיין בתוס' ריש דף ל"ג. כונתו דלא תימ' על מאי שנתן מ"א טעם לפסול מורכב שאינו נקרא אתרוג. מה בכך וכי אתרוג כתיב בקרא. הלא לא כתיב כ"א פרי עץ הדר וגם המורכב הוא פרי ע"ה אף על גב דבלשון הש"ס קראוהו אתרוג. לא באו למעט המורכב דבעי' ששמו אתרוג. דמנ"ל זה להש"ס ולא בא למעט כ"א שאר מינים דהיינו פריש ורמון וכדומה וע"ז רמז מ"א לעיין במ"ש התוס' ריש דף ל"ג. על מ"ש שם אביי ש"מ אסא מצראי דקיימא שבע עלין בחד קנא כשר ופריך הש"ס פשיטא ומשני ס"ד הואיל וא"ל שם לווי פסול קמ"ל. ופריך ואימא הכי נמי. ומשני עץ עבות אמר רחמנא מ"מ. וכתב התו' ד"ה ואימא ה"נ וז"ל תימא מאי ס"ד למפסליה משום שם לווי. מידי הדס כתיב בקרא הא אפילו הרדף הוי מכשירינן. אי לאו דכתיב דרכיה דרכי נועם עכ"ל:

ואע"ג שהתוס' הניחו הדבר בתימה. ע"כ דברי הש"ס צריכים יישוב. וי"ל כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו בפי' המשנה לזרעים שוודאי מעולם לא נסתפקו מהו פרי עץ הדר. בפרט שמצוה זו נוהגת כל שנה ושנה. והיה הלמ"מ מסורה בידם שהוא האתרוג. אלא שנחלקו התנאים באיזה תיבה מהפסוק מרומז ההלמ"מ שפירושו אתרוג. ודרש כל חד כדא"ל עכת"ד. וה"ה שי"ל כן בהדס. אע"ג דשקיל וטרי הש"ס בדף ל"ב ע"ב בפי' ענף עץ עבות דלמא מיני אחריני דלאו הדס. עד שהעלו מלשון הכתוב שר"ל הדס. וודאי היתה הל"מ מסור' בידם. שענף עץ עבות ר"ל הדס אלא שבאו לסמכו לקרא כמ"ש הרמב"ם באתרוג כנ"ל. וא"כ כיון שהיתה הל"מ מסור' בידם שנקרא הדס. שפיר ס"ד למיפסל אסא מצראי לפי שי"ל שם לווי. אע"ג דבקרא לא הוזכרה הדס מ"מ היה הלמ"מ כנ"ל. וכן י"ל מה"ט לפסול אתרוג המורכב. משום שלא נקרא אתרוג אע"ג דלא הוזכר בקרא שם אתרוג מ"מ שם זה נמסר בהלמ"מ כו' ויותר מקומות שרמז עליהן מ"א עיין בט"ז בסי' שאח"ז ס"ק ג':

ודע דמ"ש בש"ע סעיף י"ב וז"ל מחוטמו ואילך. דהיינו ממקום שמתחיל לשפע עד הפטמ' פסול כו' ד"ז במחלוקת שנוי'. דרש"י כתב חוטמו היינו ר"ל בעובי גבהו שמשפע משם ויורד לצד ראשו כו' שנראה שם לעינים יותר מבשאר מקומות שבו שבאותו עובי אדם נותן עיניו וע"ז כ' הרא"ש משמע מפירש"י שאין כל השיפוע עד הפטמא נקרא חוטם אלא עובי גבהו שממנו משפע ויורד. אבל מדהזכיר הרי"ף ור"ח החוטם אצל הפטמ' משמע שהשפוע נקרא חוטם. וכן עמא דבר שמעובי גבהו עד הפטמ' פוסלים חזזית כ"ש עכ"ל הרא"ש. וכתב ע"ז הרב"י וז"ל ואיכא למידק דמשמע מדברי הרא"ש דעמ' דבר כדברי הרי"ף ור"ח. ולכן מעובי גבהו עד הפטמא פסלו חזזית כ"ש. ותימה דהא אין ללמוד מדבריהם דמיקרי חוטמו אלא השיפוע ולא עובי גבהו. וי"ל דטעמא דעמא דבר לחוש גם לדברי רש"י ולכך פסלו גם בעובי גבהו. א"נ הא דקאמר דעמ' דבר לפסול מעובי גבהו עד הפטמ'. היינו מעובי גבהו ולמעלה ולא עובי גבהו בכלל והיינו כפר"ח והרי"ף עכ"ל הרב"י. מדכ' הרב"י בש"ע פה ממקום שמתחיל לשפע. משמע דפסק הרי"ף ור"ח ממש דאין הגובה עצמו בכלל חוטמו. גם תפס תי' בתרא לעיקר דגם כן הוא עמא דבר. מ"מ נלע"ד כל ב"נ יחמיר לעצמו גם כדעת רש"י וכתי' קמא של הרב"י לפסול גם בעובי עצמו בכ"ש. וכחומרת שניהם רש"י ורי"ף ור"ח. עכ"פ בהדר וודאי פוסל בכ"ש לדעת הרי"ף דקי"ל כוותיה. וכן משמע לשון ש"ע שכתב עד הפטמ' ופטמה מבואר בהגהת רמ"א סעיף ז' שהיא מה שקורין שושנתא. הרי דהדד בכלל חוטמו. וכן מבואר ברמב"ם פ"ח דין ז' וז"ל עלתה חזזית כו' ואם על דדו אפי' כ"ש פסול. ולכן צריך להשגיח ע"ז בדדו. (ועיין בס' כ"ת מ"ש בזה להרי"ף):

סימן תרמט

סעיף א

כתב מ"א. כתב הסמ"ג אסור לזלזל כו' כלומר שצריך ליתן להם יותר מכדי דמיהן. ע"ס ל"ט סעיף ז' ר"ל דשם מבואר בש"ע אין לוקחים תפילין כו' יותר מכדי דמיהן כדי שלא להרגילן לגנבן ולגזלן. ודייק מ"א שם בס"ק יו"ד וז"ל אבל חייבים לקנותן מהם מעט יותר משוין שלא יזלזלו בהן עכ"ל. וכ"ה בי"ד סי' רפ"א לענין קניית ס"ת מן הגוי ע"ש. וכתב הרב"י שס בי"ד וז"ל ומשמע התם בגמרא (גיטין דף מ"ה) דאין לו' לגוי לתנם לו בזול יותר מדאי פן יכעוס וישליכם למקום האיבוד וכדעובד' דהאי גוי' טייעת' דאייתי לאבייי חיית' דתפילין כו' ע"ש. מבואר מזה לענין תפילין מזוזה וס"ת שני דינים. א' שלא לו' לגוי לתנם בזול יותר מדאי אע"ג שדעת הישראל אם לא יתנם בזול יוסיף לו בדמי

המקח מ"מ יש לחוש דלמא מיד כשישמע הגוי דיבור ראשון של ישראל שמבקש כ"כ בזול יכעוס על דבורו וישליכם לאיבוד. ודין זה לא שייכ' גבי אתרוג חדא דדוקא תפילין מזוזה וס"ת. דאין ראוים לגוי כי אם לישראל (וגם ספר תורה על פי הרוב אין צריך לגוי בו) יש לחוש בשמעו שושראל מבקש כ"כ בזול. יכעס ויאמר הואיל וישראלים איו רצונם ליתן עבורם כ"א דבר מועט טוב לי שאתנקם מישראלים ואשליכם לאיבוד לפניו מליקח דבר מועט. הואיל ולא חזי לנפשיה דהיינו לגוי. משא"כ אתרוג דחזי לנפשיה של גוי להריח בו או לאוכלו ולרקחו. למה ישליכם לאיבוד בכעסו ויפסיד לעצמו. ועוד גם אי ישליך האתרוג לאיבוד מה לנו בכך וכי קדושה יש בו. דוקא תפילין מזוזות וס"ת שהם דברי קדושה אין לו לגרום שיזלזל בהן הגוי להשליך לאיבוד משא"כ אתרוג ואפי' אם כבר ברכו עליו (עס"ס ך"א. וסי' מ"ב וס"ס קנ"ד) כ"ש כשעדיין לא ברכו עליו ולא נשתמש בו למצוה. אבל דין השני שמחויב ליתן מעט יותר משויין. שלא יזלזלו זה שייך גם באתרוג. דע"כ אין הכוונה במ"ש שלא יזלזלו בהן. שמצד כעסו ישליכנו לאיבוד. דהא אין זה מטבע אדם אם לא ירצה הקונה ליתן בעד סחורתו יותר משוויו לכעוס ע"ז ולהשליכו לאיבוד. אע"כ הכונה שיראה לגוי שהמצות בזויות ומזולזלים בעיני ישראל. כי הלא מנהגו של עולם. דבר המצטרך הרבה לתשמישו אם יצטרך לקנותו ולא ישיגנו כ"א שיתן דבר מועט יותר משוויו לא ימנע מלקנותו ויתן דבר מועט יותר משוויו באשר צריך לו. ואם יראה הגוי שבדבר מצוה לא יתנהג כן ויקפיד מליתן יותר משויו מעט יראה שצורכי גופו חביבים יותר לישראל מצורכי מצוה. והוי זלזול וגנאי למצוה. וא"כ טעם זה שייך גם באתרוג:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לא יברך כו'**. ואפשר דהתם בשינוי השם וייאוש עדיף. ולפי ההבנה הפשוטה מבינים המעיינים דמ"א מחלק בין שינוי השם לשינוי מעשה וכן הבין בס' ח"י סי' תנ"ד סק"ו וכן הבין בס' א"ר והקשה בס' א"ר דאכתי תקשי מאי פריך הש"ס תחלה ולקני בשינוי מעשה האגודה. ובספר ח"י הוסיף להקשות דמבואר בכל הפוסקים דשינוי השם ושינוי מעשה שוין לענין קנין. אך לבבי לא כן ידמה. אלא דמ"א מודה דאין חילוק בין שינוי השם לשינוי מעשה אלא כוונת מ"א לחלק. דבש"ע דמיירי קודם ייאוש וכמ"ש בס"ק שאח"ז וליכא כ"א קנין השינוי ולכן לא יברך. אבל בגמ' דמיירי דאיכא תרתי ייאוש ושינוי השם עדיף וה"ה ייאוש ושינוי מעשה (וכה"ג כתב מהרש"א בפרש"י אביאנו בע"ה בס"ק ג') והוא פשוט לענ"ד. והא דהקשה מ"א קושייתו על קושיית הש"ס וליקני בשינוי השם ולא העמיד קושייתו על קושית הש"ס המוקדמת ולקני בשנוי מעשה י"ל

דנגרר אחר דברי תוספות הנ"ל ומבואר יותר באריכות במס' ב"ק דף ס"ז ע"ב בד"ה אמר עולא כך שהוכיחו ג"כ דוקא היכי דלא קני כ"א ע"י המצוה מיקרי מצו' הבב"ע. אבל היכא דקני בלא סיוע המצוה תו לא הוי מצוה הב"ע ולפ"ז הקשו מהא דאמרי' הרי שגזל סאה חטין וטחנה ולשה ואפא' והפריש חלה. אין זה מברך אלא מנאץ. דה"ל מצוה הב"ע. אע"ג דקנאו קודם הפרשת חלה. ותי' לחד תי' לענין ברכה דמזכיר שם שמים ראוי להחמיר ושם הביאו התוס' תחלה ראיה דהיכי דקנאו בלי סיוע המצוה לא הוה מצו' הב"ע. מדפריך הש"ס בהני אוונכרי וליקני בשינוי השם וע"כ כה"ג לא הוי מצוה הב"ע. וכיון דהתוספות העמידו קושייתם על קושיית הש"ס ולקני בשינוי השם גם מ"א העמידו דבריו על קושי' זו ועל התוספות גופייהו לא קשיא למה לא הביאו ראיה מקושית הש"ס וליקני בשינוי מעשה היינו דהתחלת דבריהם כתבו כן בגזל והקדיש לקרבן. אע"ג דקני ע"י ייאוש ושינוי השם דמעיקרא נקרא חולין והשתא הקדש. מ"מ אי ייאוש לא קני והקנין נגמר על ידי המצוה דאיכא שינוי השם הוי מצוה הב"ע ע"ש. א"כ התו' תחלת דבריהם בהקדש מיירי בשינוי השם ע"ז רצו להביא ראיה מאוונכרי ג"כ משינוי השם. אע"ג דאין חילוק בין שינוי השם לשינוי מעשה. מ"מ ניחא להם להביא ראיה מענין שדברו ממש. ולכן המ"א נגרר אחר דבריהם הואיל שמדבריהם נובע הדין לענין ברכה. ועיין במהרש"א במס' ב"ק שהקשה ג"כ קושית מ"א. וע"ש מ"ש ועיין במהר"ם בסכ' שהקשה ג"כ קושי' זו וע"ש מ"ש:

סעיף ג

(ס"ק ג) **חוץ כו'** וכ"כ במלחמות כו' הא דהוצרך להביא ראיה לדבריו והלא לכאורה הוא מפורש כן בש"ס דאמר ר"ה לאוונכרי לא תגזזו אתם. לפי שסתם גוים גזלי ארעי ניהו. וקרקע אינה נגזלת ולא מהני ייאוש בקרקע וכל המחובר לקרקע כקרקע דמי. ואין המחובר נקנה עד שעת קציצה דהוי תלוש. ולכן יקצץ הגוי ויהיה הגוי הגזלן והוי יאוש ביד גוי ושינוי רשות ביד ישראל. ומסתעא ר"ה רצה לעשות תיקון שגם ביום א' יהיו יוצאים. וא"כ ע"כ צ"ל דכה"ג מיקרי לכם אולם המ"א הוצרך להביא ראיה לדחות דעת הלבוש שכתב על דין זה וז"ל וי"א דלא נפסל גנוב וגזול אלא לגנב וגזלן כו' אבל לגבי אחרים כו' כשר דהוי ייאוש ושינוי רשות. מיהו גם אחרים לא יברכו עליהן ביום א' שהוא דאורייתא שאין זה שלכם. ודוקא הכא הואיל והוא עצמו גזול. אלא שקנאו ע"י ייאוש ושינוי רשות. משא"כ לעיל (דין שכתב רמ"א שיקצוץ הגוי דה"ל ייאוש ושינוי רשות) שאין המין עצמו גזול אלא שהקרקע שגדל בו היתה גזל ביד גוי והאתרוג לא היה בעולם כשגזל הקרקע לפיכך סגי כשקוצצו גוי כו' עכ"ל. ולפ"ז אין ראיה מדברי רב הונא

לכן הוצרך להביא ראיה מדברי מלחמות שכ' כן על לולב גזול דלא כלבוש ואפי' הדבר בעצמו גזול ע"ש:

וכ"מ בתו'. ר"ל מדבריהם ג"כ משמע דלא כסברת הלבוש. דהא הביאו ראיה דהיכי דקני קודם המצוה בלי סיוע המצוה לא הוי מצוה הב"ע מקושית הש"ס לרב הונא ולקני בשינוי השם כנ"ל. ומאי ראיה מרב הונא. שאני התם דקיל מהכא. דהא לא גזל ההדס עצמו אלא הקרקע שגדל בו ההדס משא"כ בקרבן דגזל הבהמה עצמה. דחמיר טפי. אע"כ דאין לחלק בזה דלא כלבוש:

וכ"מ ברש"י כו' ואפ"ה לאחרים לא הוי מצוה הב"ע. ר"ל דהא רש"י חולק על התוס' וס"ל דאפי' קנה קודם המצוה אפ"ה הוי מצוה הב"ע:

דהא כתב הטעם לרב הונא. דאי יקצוץ ישראל דליכא שינוי רשות כ"א ייאוש גרידא ס"ל לר"ה דייאוש גריד' לא קני. ואפי' את"ל דיאוש גרידא קני מ"מ הוי מהב"ע הא דפריך הש"ס ולקני בשינוי מעשה או שינוי רשות. ואע"ג דלרש"י אפי' אחר קנין מ"מ הוי מצוה הב"ע. תי' מהרש"א כיון דאיכא תרי קניני. חדא דייאוש גרידא. וגם שינוי גרידא קני כה"ג לא הוי מצוה הב"ע. אבל לרב הונא דאחר שיקצצו הגוי וכה"ג יוצאים בו דיאוש ביד גוי ושינוי רשות ביד ישראל מאי מהני כיון דליכא רק קנין א' דהיינו ייאוש גרידא. אבל שינוי רשות גרידא ודאי לא קני ואכתי איכא מצוה הב"ע. אע"כ צ"ל דגבי אחרים ליכא משום מהב"ע. ואע"ג דהשתא קיימינן דר"ה ס"ל ייאוש גרידא קני. וא"כ אכתי לא שמעי' דלגבי אחרים לא הוי מהב"ע אלא אחר קנין. משא"כ לדידן דייאוש גרידא לא קני וא"כ כשבא ליד אחרים עדיין לא קני גזלן וכה"ג דלמא גם גבי אחרים הוי מהב"ע. מ"מ ס"ל דלדידן אם בא לידי אחרים קודם שקנה הגזלן ולרב הונא אחר קנין א' שוין. דהא לרב הונא בחד קנין הוי מהב"ע. ואפ"ה אם בא ליד אחרים לא הוי מהב"ע ר"ה לדידן אפי' אם בא ליד אחרים קודם שקנה לא הוי מהב"ע:

אבל במלחמות כו' וכ"מ בגמרא גבי אוונכרי דאמר כו' ר"ל לפירש"י הנ"ל דר"ה ס"ל ייאוש גרידא קני. אלא משום מהב"ע אתי עלה. א"כ בין יקצוץ הגוי ובין יקצוץ ישראל. מיקרי לכם דהא הוי ייאוש וייאוש גרידא הא קני. אלא החילוק בין קציצת גוי לקציצת ישראל לענין מהב"ע. דכיון שקוצץ גוי ואח"כ בא ליד ישראל נוסף על הייאוש שינוי רשות וא"כ מה שאמר דהוי ייאוש ביד גוי הוא שפת יתר. ולא ה"ל למימר דביד ישראל הוי שינוי רשות ולכן לא הוה מהב"ע. אע"כ צ"ל כל זמן שלא נקנה אפי' בא לידי אחרים הוי מהב"ע. ולכן לענין שלא יהיה מהב"ע הוצרך לומר דהוי ייאוש ביד גוי דעי"ז קני ולכן לאח"כ ע"י שינוי רשות לא הוי מהב"ע. ודלא כמ"ש מ"א תחלה. ואף ע"ג דכתבתי

לעיל. דרש"י ע"כ ס"ל דאפי' לר"ה דס"ל גם אחר קנין ייאוש מ"מ הוי מהב"ע מ"מ ביד אחרים לא הוי הב"ע. צ"ל דרש"י ס"ל היכי דליכא קנין אפי' ביד אחרים הוי מהב"ע דזה גרע מלאחר קנין לרב הונא דלא כדהוי ס"ל למ"א תחלה דשוין הן:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שלא יקצוץ כו'** וה"ל טבל ותלי' בפלוגתא שכ' מ"א בס"ק כ' וגרע מאלו לא היה כ"א חשש גזל דחשש גזל כ' מ"א ס"ק ה' דבדיעבד יצא. אבל בחשש טבל דאפי' בדיעבד לא יצא לחד מ"ד ואפשר לדעת המחבר סעיף ה' טבל אפי' בשאר ימים פסול. משא"כ גזל כשר בשאר ימים לחד מ"ד:

בגיטין דף ל"ח. דכתיב וישב ממנו שבי וע"ש ברשב"א שהאריך ובש"ך סי' שס"ג:

סעיף ז

(ס"ק ז) או ח"ל כו' אפ"ה אסור דגזל גוי נמי אסור:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **או נכרי כו'** גבי נשים כו' דגבי תפילין כתיב וקשרתם. וגם כתיב ביה וכתבתם ודרשו חז"ל כל שישנו בקשירה דהיינו שמחויב במצות קשירת תפלין. ישנו בכתיבה. ר"ל רשאי לכתוב תפלין (וה"ה כל תיקוני תפלין וע' במ"א סי' ל"ט ס"ק ה') וס"ל דה"ה בכל המצות מי שאינו מחויב בדבר אינו רשאי לתקנו:

ולפי זה גם נשים אין אוגדות את הלולב. וכ"ה להדיא דעת ר"ת בגיטין דף מ"ה ע"ב בתו' ד"ה כל שישנו כו' ועיין בסכה דף י"א דפליגי תנאי בהדס שענפיו מרובים מעליו דפסול כדלעיל סי' תרמ"ה ואם מיעטן כשר ואין ממעטין בי"ט. ואם ממיעטן ביום טוב פליגי אי כשר. מסיק לחד אוקימתא דפלוגתייהו אי לולב צריך אגד דמאן דפסל ס"ל צריך אגד. וכיון דלקטינהו אחר שאגדו (פירש"י וז"ל וע"כ מערב י"ט לקטו) פסול משום תעשה ולא מן העשוי. ומאן דמכשיר ס"ל א"צ אגד. א"כ אפי' אגדו לא חשיב מעשה ולא פסול משום תעשה ולמ"ה. הרי למאן דס"ל א"צ אגד לא מיקרי האגד מעשה כלל. חשיב כמצוה עצמה אע"ג דלא הוי מעשה לענין תעשה ולמ"ה. ועיין בגיטין דף מ"ה ע"ב משמע קצת דס"ל לר"ת אם אגדו אשה אפי' דיעבד פסול. שכ' וז"ל מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית הרי דכלל לולב וציצית בחד בבא. ובציצית לדעת ר"ת אפי' דיעבד פסול. וא"כ ה"ה לולב. וכ"מ בהג"מי ואולי י"ל דס"ל כמ"ש הטור סי' תרנ"א וז"ל ורש"י פי' אע"ג דאין צריך אגד מ"מ לכתחלה חובה לאגדו. משום זה אלי ואנוהו עכ"ל. וניהו דהרב"י שם חולק וס"ל דאין בו חיוב מ"מ ר"ת י"ל דס"ל כן אם כן אע"ג דאין החיוב כ"א לכתחלה. מ"מ פסול בנשים אם אפשר להתירו ולאגדו שנית:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **וכן שאול**. עסי' י"ד ס"ב כ"ש כשהשאילו לצאת. ר"ל דבסי' י"ד מבואר בשם הרא"ש אע"ג דטלית שאולה פטור מן הציצית היינו כששאלו והוא בלי ציצית אינו חייב לעשות בו ציצית אבל כששאלו והוא מצויית רשאי לברך עליו וה"ט כיון ששאל טלית ודאי ללבשו לצורך מצוה שאלו ולברך עליו. ואם כן כיון שהשאילו למלאות רצון השואל אף שאמר בלשון שאלה ודאי כוונתו דאם אינו יוצא בשאול. נתנו עכ"פ במתנה ע"מ להחזיר ולכן רשאי לברך עליו. וא"כ ה"ה בלולב. דודאי לא שאלו כ"א לצאת בו. אמדינין דעתיה אי לא מהני שאלה נותנו במתנה עמ"ל דיוצא בו כמ"ש לקמן סי' תרנ"ח. וכ' ש אם שאלו בפי' לצאת בו ואם כן ע"כ צ"ל הא דקתני דאינו יוצא בשאול היינו שאמר בפי' שאינו נותנו במתנה עמ"ל כ"א בתורת שאלה. אולם עמ"ש מ' א לקמן סי' תרנ"ח במה שנסתפק מ"א:

סעיף י

(**ס"ק י**) **והמודר כו'** ואע"ג דא"ב מתשל עליה כו' אע"ג דיוצאי' בדמאי משום הואיל ואי בעי מפקר נכסיה והוה עני וחזי ליה. ע"כ צריך לחלק ביניהם:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ושל אשרה**. אפי' נטעו ולבסוף עבדו. כ"מ בתוס' דף ל"ב ובע"ז דף מ"ז. והוא דבסכה דף ל"ב תנן לולב של אשרה פסול. ופריך והאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר. ומשני מתני' מיירי באשרה דמשה ולכן פסול דכתותי מכתת שעוריה. ופירש"י והתוס' דר"ל ע"ז של ישראל היא נקראת אשרה דמשה (וע"ש הטעם) וע"ז של ישראל אין לה ביטול ואין לו תקנה ועומד לשרפה. וכשרוף דמי ולית ביה שעורא. ורבא מיירי בע"ז של גוי דיש לה ביטול. ואינו עומד לשרפה לכן דיעבד יצא מ"מ לכתחלה לא יטלנו. עוד כתבו התוס' בסה"ד די"ל דגם רבא מיירי בע"ז של ישראל ומיירי באילן שנטעו ואח"כ עבדו וקי"ל כרבנן דפליגי על ר' יוסי בר יודא במס' ע"ז דס"ל אפי' כה"ג אסור להדיוט אבל רבנן ס"ל כה"ג דנטעו ולבסוף עבדו. שרי להדיוט. א"כ ה"פ מתני' באשרה דמשה מה שאסרה התורה להדיוט דהיינו נטעו לשם ע"ז ובזה אפי' דיעבד לא יצא אבל רבא מיירי בנטעו ולבסוף. עבדו דשרי להדיוט ולכן דיעבד יצא מ"מ לכתחלה לא יטול דמאיס. וסיימו התו' ואיבעיא דכל הצלמים דף מ"ז דמבעיא ליה לר"ל המשתחוה לדקל לולבו מאי למצוה ולישנא קמא דהתם מבעיא ליה בנטעו ולבסוף עבדו ואליבא דרבנן דשרי להדיוט מ"מ אי מאיס לגבוה לישנא חאחריני מבעיא ליה אפי' נטעו מתחלה לשם ע"ז אלא שהוא ע"ז של גוי דא"ל ביטול. ובטלה הגוי ומבעיא ליה אי יש דיחוי

אצל מצוה דהא קודם שבטלה היה נדחה ממצוה אי אחר ביטול חוזר ונראה או לא ולא נפשטה האי בעיא שם. וכתב התו' וז"ל ללשנא קמא דר"ל מספקא ליה בנטעו ולבסוף עבדו אי מאיס לגבוה. ה"מ למפשט מדרבא דאמר אם נטל יצא. אלא רבא ס"ל כלשנא בתרא דמבעיא ליה אם יש דיחוי אבל בהא פשיטא ליה דיצא עכ"ל תוס'. ולתי' בתרא דהתו' דרבא מיירי בנטעו ולבסוף עבדו. ודאי נראה דלא כמ"א אלא בנטעו ולבסוף עבדו בדיעבד יצא. דכן ס"ל לרבא. אע"ג דלחד לשנא מספקא ליה לר"ל בהא ולא אפשטא וה"ל למיזל לחומרא מ"מ לא שבקינין פשיטותא דרבא ולמינקט ספקא דר"ל. וכ"כ הר"ן להדיא ע"ש. אמנם מ"א נקט לחומרא כתי' קמא דתו' דרבא מיירי בע"ז של גוי. ולא דיבר כלו' מנטעו ולבסוף עבדו. א"כ אין ענין דרבא לאיבעיא דר"ל כלל וכיון דמספקא לר"ל בנטעו ולבסוף עבדו ולא אפשטא אזלינן לחומרא. ומ"ש מ"א ובתו' דע"ז ר"ל אע"ג דבתו' דמס' ע"ז משמע דאיבעיא דר"ל לא היה כ"א לענין לכתחלה אבל בדיעבד גם לר"ל פשיטא ליה דיצא (וע"ש במהרש"א ומהר"ם בתו' ד"ה מי מאיס) נקט כדברי התו' דמס' סכה דנראה מדבריהם דס"ל דאיבעיא דר"ל היתה לענין דיעבד:

וכן נראה מדברי התו' דסכה בתי' בתרא שכתב דהמ"ל מדרבא שאמר אם נטל יצא. משמע מדנקטו סיפא דרבא דס"ל לענין דיעבד מבעיא ליה וכן נראה סוף דברי תוס' שם. וכן מתי' א' דתו' נראה כן ע"ש. אולם מ"א לעיל סימן תקפ"ו ס"ק ו' כתב דהטור והרב"י ס"ל כתו' דע"ז איבעיא דר"ל היתה לענין לכתחלה. וצ"ל דמ"א כאן כתב דעת עצמו דלא כהטור וב"י ולחומרא:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **יצא מיום כו'** אף ע"ג שאסור באכילה ובהנאה. ר"ל ניהו דמצוה לאו ליהנות ניתנו. ואין בזה במה שמקיים בו המצוה משום איסור הנאה דלאו הנאה מיקרי וגם ל"ל כתותי מכתת שעורי' דהא אינו עומד לשרפה דהא י"ל תקנה ע"י שיבטלו גוי אלא מ"מ כיון דאין בו היתר אכילה ולא דין ממון לא מיקרי לכם כמ"ש לקמן בסעיף קטן ך' ע"ז כתב מ"א מ"מ כיון שאם נתבטל כו' כדאיתא בגמ' גבי דמאי ר"ל דהא מה"ט אתרוג של דמאי כשר כדאיתא במשנה אפי' למ"ד דבעינן דוקא היתר אכילה מ"מ הואיל ואי בעי מפקיר נכסיה וחזו ליה דהא תנן מאכילים את העניים דמאי. וא"כ ה"ה הכא כיון דאפשר לבוא לידי היתר אכילה ע"י ביטול גוי מיקרי יש לו היתר אכילה אע"ג דלכאורה יש לחלק לדהכא ובין דמאי. דבדמאי בידו להפקיר נכסיו אבל הכא אין בידו לבטל. ומ"מ י"ל דגם הכא מיקרי שהדבר בידו דהא אפשר לישראל לכוף לגוי קטן היודע בטיב ע"ז שיבטלו בע"כ דהוי ביטול וכמ"ש בי"ד סי' קמ"ו ס"ה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **מפני כו'** וכ"כ הכלבו שב' הסברות חולקים. ר"ל דהיש מי שאומר שבסעיף א' [והיא בעל א"ח] דלאחרים כשר בשאר הימים ודעת הרמב"ם שבסעיף זה חולקים: **ואפשר דהרב"י ס"ל**. ר"ל הכרעת הרב"י מדעת עצמו הוא כן:

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **וניטל כו'** ואע"פ שחסרון אינו פוסל כו' היינו י"א שבסי' תרמ"ח סעיף א'. והגמ"ר דהכא כוותיה ס"ל:

שעל ניטל העוקץ מקשה פשיטא. ר"ל דהמ"מ כתב דטעם דניטל עוקצו פסול משום חסר. והוכיח מזה כמ"ד דחסר פסול אפי' פחות מאיסר. וע"ז הקשה א"כ פשיטא ומאי קמ"ל דניטל עוקצו פסול. מי גרע משאר חסרון [ותי' דס"ד. אפי' ניטל העוקץ ונשאר גומא מ"מ לא פסול משום חסר. כיון דאין החסרון בגוף האתרוג] ולמה לא הקשה המ"מ כן על ניטל פטמתו שכתב הרמב"ם לפני זה דפסול ושם ה"ל להקשות פשיטא. אע"כ ניטל פטמתו מלבד חסר פסול מטעם דלא הוי הדר וקמ"ל ניטל פטמתו פסול אפי' בשאר ימים דחסר כשר משום דלאו הדר הוא:

וכ"מ סי' תרמ"ח סעיף ו' בפוסקים כצ"ל. ר"ל שמ"א שם ס"ק ט' כתב שדעת הרב"י ולבוש בניטל מקצת הדד אע"פ שלא ניטל עד האתרוג מ"מ פסול. ומ"א כתב כיון דאין פסולו אלא משום דהוי חסר. ע"כ אין לפוסלו כ"א בניטל עד האתרוג ע"ש א"כ הרב"י ולבוש דפוסלים אפי' לא ניטל עד האתרוג ע"כ ס"ל דהטעם משום הדר:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **עד שיסיר כו'** נ"ל דס"ל לרמ"א כו'. משום דהוי קשיא למ"א איך העתיק רמ"א מ"ש הכלבו דאם חתך מה שנקבו העכברים כשר ואח"ז העתיק דברי הג"א דאם חתך היבש והמנומר פסול. כיון שחל עליו שם פסול אינו חוזר להכשרו. ולכאורה פליג על הכלבו בדין עכברים. ואיך העתיק רמ"א דברי שניהם. וע"ז כתב מ"א דזה הכרעת רמ"א דס"ל לדינא כדעת הפוסקים דמכשירים בניקבו עכברים רק דמחמיר לכתחלה. לכן לא חל עליו שם פסול גמור מעולם. משא"כ יבש ומנומר דהוי פסול גמור אינו חוזר להכשרו ע"י שמסירו:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **כו'** לכן צריך להתנות כו' דאל"כ מיגו דאתקצאי כולו ליום אחד אתקצאי לכולי יומי:

אבל הפריש אתרוג ליום ב' מותר כו' ר"ל דא"צ שום תנאי. דלעולם בשום פעם לא איתקצי כל האתרוג. דהא לא צריך ליה ליום ראשון. רק ליום שני. ובשני חסר כשר:
וכמ"ש הרא"ש והטור שכתבו שמותר לאכול ממנו רק שישייר כשיעור אתרוג ולא כתבו דמיירי ע"י תנאי:
וכתב הרב"י דע"כ מיירי ע"י תנאי ומ"א כתב ומיירי שהפרישו רק ליום שני דלא בעי תנאי:
וכ"מ מתוס' דבתחלה כצ"ל:
ר"ל הא דבעי תנאי נובע מדברי התו' סכה דף מ"ו ע"ב ד"ה אתרוג כו' וז"ל על פלוגתא דר"י ור"ל. דר"י ס"ל אתרוג בשביעי לכולא יומא אתקצאי דאע"ג דכבר יצא בו. ור"ל ס"ל דלאחר שיצא בו מותר דרק למצותו איתקצאי. וע"ז כתבו התוס' ותימא דר"ח כו' מטביל ברישא והדר נפיק ביה כמאן והוא דלא כר"י ודלא כר"ל. וי"ל כיון דלא אכליה כולה ומשייר ביה כשיעור וחצי נפיק בי' שרי אפילו לר"י. ואע"ג דממ"נ נאסר כולו ביום א'. דחסר כ"ש פסול. דלמא ר"ח מפריש כולה ליום א' ומקצתה לשאר הימים כו'. הרי לולי דהוי קשיא ליה הא ממ"נ נאסר ליום א' כולו. לא הוי קשיא להו מידי. ולא היו צריכים לו' דר"ח היה מתנה שאינו בודל כל ב"ה אלא מכח קושית ממ"נ נאסר כולו ליום א' הוצרכו לפרש דר"ח מפריש כוליה כו' דהיינו תנאי דאל"כ היו להם להתוס' לפרש מיד כשכתבו וי"ל כיון דלא אכלוה כולה כו' ה"ל לו' דר"ח התנה שאינו בודל כל ב"ה. אע"כ דאינו צריך כה"ג תנאי. וא"כ ממילא נשמע כשלא הפרישה תחלה כ"א ליום שני א"צ תנאי:
דלא כמ"ש הרב"י כנ"ל דהרא"ש מיירי שהתנה אלא מיירי שהפרישה רק ליום שני כנ"ל:
בשם רשב"א כו' משמע דס"ל כו' ולכן כתב ול"ד לעצי סכה. ר"ל דאי לא הותר באתרוג רק היותר מכשיעור וכמ"ש התוס' והרא"ש כנ"ל א"כ מאי קשיא ליה מסכה דהא גם בסכה דכתיב גבי חג הסוכות לה' אינו אסור כ"א מה שצריך לשיעור סכה וביותר משיעור הכשר סכה מהני תנאי:
(והיינו לדעת ר"ת הובא במ"א לעיל ר"ס תרל"ח אבל לדעת ר"י משמע שם דכל שהסכה קיימת אפי' היותר מהכשר סכה אסור ואולי מצא מ"א דהרשב"א כר"ת ס"ל) ועיין בשבת דף כ"ב ובתוס' שם תי' כו' ר"ל שם בסכה דף מ"ו ע"ב ד"ה אתרוג כו':
לאכול ביום ב' ולצאת בו ביום ג'. בתוס' שם כתב בזה"ל מטביל בה היום ונפיק ביה למחר. ויש לפרש כוונתם. דמטביל בליל ב' ונפיק ביה ביום ב'. אלא כיון דלא נ"מ מידי. כתב מ"א כפשוטו שאכל מיניה ביום ב' ונפיק ביה ביום ג':

סעיף כ

(**ס"ק כ**) **אסור כו'** ומ"ש התוס' כו' ר"ל דבדף ל"ה תנן אתרוג של ערלה פסול. ופליגי אמוראי רחב"א ור"א. חד אמר כתיב לכם ובעי' שיהיה בו היתר אכילה והא ליכא. וחד אמר לכם פירושו שיהיה בו דין ממון והא ליכא בערלה דאסור בהנאה והקשו התוס' דברי המתחיל לפי כו' למאן דאמר לכם פי' שיהיה בו היתר אכילה הא גבי תרומה טמאה כתיב לך ודרשי' להתיר בו ההיסק. ותירץ דשם מודה אפי' מאן דאמר הכא דבעי' היתר אכילה מ"מ גבי תרומה טמאה דא"א לדרשו להיתר אכילה דהא אסורה באכילה ע"כ דרשינן לה להיתר הנאה והקשו אח"כ א"כ גבי לולב של אשירה ושל ע"ה דפסלי' משום דכתותי מכתת שעוריה. ת"ל דאין בו דין ממון דלגבי לולב דאינו ראוי לאכילה כ"ע מודים דדרשינן. לכם דבעי' דין ממון. ותי' וז"ל י"ל דנקט טעם דמכתת שעוריה כדי לפסול בי"ט שני עכ"ל התוס'. משמע דלטעם דין ממון או היתר אכילה אינו פסול כי אם בי"ט ראשון. והטעם כיון דדרשי' דין ממון או היתר אכילה מתיבת לכם. והאי לכם בי"ט א' דוקא כתיב. דהא מה"ט שאול דממיעוט מלכם כשר בי"ט שני. ולכן קשיא למ"א לדעת הש"ע דס"ל כל שאסור באכילה פסול כל שבעה. א"כ הדר' קושית התוס' לדוכתיה. דה"ל להש"ס ליתן טעם בלולב של אשרה ושל ע"ה משום דאין בהם דין ממון ולזה כ' מ"א דהמחבר יישב קושית התוס' באופן אחר שכתבו התוס. דהא מסיק שם בש"ס דלכ"ע היתר אכילה בעי' דלכם ודאי פי' היתר אכילה אלא דפליגי אי בעינן גם דין ממון. ולכן ס"ל להמחבר דוקא באתרוג דראוי לאכיל' (ולכן דייק המחבר וכתב שאותו אתרוג כו') משא"כ בלולב דאינו ראוי לאכילה וליכא לדרוש לכם לענין היתר אכילה גם לענין דין ממון לא דרשי' גבי לולב. וצ"ל הא גבי תרומה טמאה דליכא למדרש להיתר אכילה כ"ע מודים דדרשי' לענין דין ממון וכמ"ש בתוס' לעיל. צ"ל דוקא גבי תרומה טמאה דתיבת לך מיותר ע"כ צ"ל אע"ג דליכא למדרשיה לענין היתר אכילה. מ"מ דרשי' ליה לענין דין ממון משא"כ בלולב דתיבת לכם דכתב קרא לא על לולב לבדו נכתב. אלא קאי על כל ד' מינים הכתובים בקרא. א"כ מסתבר טפי דלא קאי כלל על לולב כיון דל"ש ביה אכילה. ולא קאי אלא על אתרוג דשייך ביה אכילה כנ"ל מ"מ עדיין דברי מ"א צ"ב. ניהו דהש"ע מיישב קושית התו' דאיצטרך הש"ס לו' גבי לולב הטעם משום דמכתת שעוריה מ"מ קשה הא גבי אתרוג של אשרה נתן הש"ס ג"כ הטעם משום דמכתת שיעוריה ובאתרוג המ"ל משום דאין בו היתר אכילה. והתוס' שהקשו מלולב ולא הקשו מאתרוג כבר יישב מהר"ם ותי' דודאי גם מאתרוג קשי'. אלא התוס' העמידו קושייתם על לולב. כוונתם ל"מ באתרוג ודאי קשה אלא אפי' בלולב דאינו ראוי לאכילה ג"כ קשה

דגבי לולב כ"ע מודים דבעי' דין ממון כמו גבי תרומה טמאה ע"ש אבל לדעת ש"ע צריך לישב האי דאתרוג של אשרה ושל ע"ה דה"ל ליתן טעם משום דאין בו היתר אכילה וצ"ל דס"ל כיון דגבי לולב הוצרך ליתן טעם משום דמכתת שיעוריה. ולולב הוזכר במשנה קודם לאתרוג לכן נתן הש"ס הטעם דמכתת שעוריה דהוי טעם כולל בין ללולב ובין לאתרוג. ומש"ה א"ש דברי התוס' ולא צריכנא לתי' מהר"ם הנ"ל אלא דמה"ט העמידו קושייתם על לולב שהוזכר תחלה במשנה. אבל אי הוי צריך הש"ס ליתן טעם ללולב משום כתותי שעורא גם על אתרוג לא הוי ק"מ אפי' היה אפשר ליתן טעם באתרוג משום היתר אכילה או דין ממון דהש"ס רצה ליתן טעם כולל בין לולב ובין אתרוג. לכן הקשו התוס' דגם בלולב ה"מ למימר הטעם משום דין ממון:

ומה שפסול כל ז'. ר"ל היא גופא קשיא למה ס"ל לש"ע דמה שאין לו היתר אכילה פסול כל ז' הא הא דבעי היתר אכילה מתיבת לכם נפקא. והא לכם ביום ראשון כתיב דהא מה"ט יוצאים בשאול ביום שני. כמ"ש התוס' ר"פ דמה"ט פסלי' הדר כל זיי"ן:

אתרוג של ערלה כו' להאכילו לחבירו שאינו מכיר בה. והא דאמרינן בקדושין דף ל"ח ע"ב ערלה בא"י אסור מן התורה ובח"ל הלכה ופליגי מאי הלכה. שמואל אמר הלכות מדינה. ר"ל מצד המנהג ור' יוחנן אמר הלכה למ"מ. ולכ"ע אפי' לר"י דהוא הל"מ מ"מ בח"ל ספקא מותר דכך היתה הל"מ דספק בח"ל מותר. וקי"ל כר' יוחנן ואמרינן דף ל"ט ע"א דאמר לוי לשמואל ספיק לי (ר"ל שילקט ערלה בח"ל שלא בפניו ויהיה ספק אצל לוי כן פירש"י) ואנא איכול כיון דספק ערלה בח"ל לכ"ע מותר וכן אמרו שם דרב אויא ורבה ב"ר חנן מספקי ספוקי אהדדי ולא מצינו חולק ע"ז. וכ"מ דעת הפוסקים שהשמיטוהו. ר"ל השמיטו דין אתרוג ערלה שפסול הוא משנה שלימה:

וה"ט משום דאנו בגולה בעו"ה בח"ל והוי ספק ושרי להאכילו לאחר אם אינו מכיר בה וזה מיקרי היתר אכילה:

אבל לפמ"ש הרב"י בי"ד כו' שם בספרו הארוך על הטור ליישב הא דהשמיטו הפוסקים האי דינא דערלת ח"ל מותר להאכיל לחברו אם אינו מכיר משום דס"ל דהני אמוראי דהתירו כה"ג משום דס"ל כשמואל דבח"ל איסורו מהל' מדינה ולכן הקילו משא"כ לדידן דקי"ל כר"י דבח"ל אסור מהל"מ כה"ג אסור:

ואתרוג שנאסר כו' דהא התו' ורש"י וכו' מכשירים אפי' בשל ערלה בשאר הימים כדמוכח מדבריהם שהבאתי לעיל דמה"ט נתן הש"ס הטעם בלולב של אשרה וע"ה משום כתותי ולא נתן טעם שאין בה דין ממון משום דרצה ליתן טעם לפוסלו גם ביום שני מוכח מזה דמטעם דין ממון והיתר אכילה כשר בשאר ימים. ודין ממון והיתר אכילה

דינייהו שוין וניהו דלדעת הש"ע גם ביום שני פסול מה שאין בו דין ממון והיתר אכילה כנ"ל. מ"מ באתרוג הבלוע מאיסור יש להקל הואיל ואין איסורו מחמת עצמו. ועכ"פ בשאר הימים יש להקל ולצרף דעת התו' הנ"ל:

וטבל עיין בר"ן מחלוקת בזה דיש רוצים להכשיר אף ע"ג שיש לכהן חלק בו וא"כ לישראל הנוטלו נקרא חסר. דהא חסר ליה חלק הכהן מ"מ לא מיקרי חסר דהא אפשר שיפריש תרומה על אתרוג זה ממקום אחר וישאר כל האתרוג שלו לעצמו. ודמיא לאחים שעדיין לא חלקו ירושתם והם בשותפות זע"ז ויש להם אתרוג. אם א' רשאי לאכלו כלו יוצא בה ויש פוסלים דאינו דומה לאתרוג שבתפיסת הבית ע"ש:

סעיף כב

(**ס"ק כב**) **וחזזית אינו הדר**. ור"ל דהדר בעינן כל שבעה. ועיין בט"ז ס"ק ט' שכתב להקל בשאר ימים פסול חזזית וכל דבר שפסולו משום שאינו הדר:

סעיף כו

(**ס"ק כו**) **לולב כו'** והא דלא כתב המרדכי כו'. משום דשכיח כו' ר"ל דהמרדכי כתב מנהגינו לברך על לולב והדס יבש. וא"כ מדבר המרדכי בענין המנהג. ובלולב והדס המנהג כן. מה שאין כן אתרוג דשכיחי חדשים כל שנה לא המ"ל דהמנהג כן לברך על יבש כיון דאינו מצוי כ"ה בתשוב' שם:

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **דחסר כו'** ותו הא דחסר כשר כו' דהוי שיורי מצו' כדאשכחן גבי ציצית ר"ס י"ב: **רק שישאר כביצה**. שהוא שיעור אתרוג כדלעיל סי' תרמ"ח:

סימן תרנא

סעיף א

כתב מ"א מבואר בסי' תקצ"ה. שם קאי לענין שופר מי שאינו בקי בתקיעות ולא בתפלת מוסף ולפניו שתי עיירות בא' תוקעין ואין בקיאים בתפלה. ובא' מתפללים ואין בקיאים בתקיעה ילך לעיר שתוקעים לפי שהתקיעה דאורייתא ותפלה דרבנן. ומיניה לענין לולב דיום א' הוי ג"כ דאורייתא. דדינו בזה כמו בשופר ויתר חלוקי דינים בזה ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב'**) **סביב כו'** ומיהו אפי' אגדו ללולב שלא במינו א"ח כו' דס"ד הא דכ' ויכול לאגדן במין אחר לא אתי לאשמועינן כ"א שאין בזה משום בל תוסיף. משום דקי"ל לולב א"צ אגר כ"א משום נוי לקיים מקרא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות. וכיון שאינו

מעיקר המצות אין לו חיבור לשאר ג' המינים של המצוה. ולכן אין בו משום בל תוסיף אבל מ"מ ס"ד דאית ביה משום חציצה וא"כ צריך להיות האגד למעלה מתפיסת היד. ובמקום שתופס הלולב בידו לא יהיה האגד. ואז ליכא חציצה. לכן קמ"ל מ"א דאפי' האגד תוך היד. כיון דהאגר בא לנאותו כנ"ל אין בו משום חציצה וכ"ה בגמ' דאמר רבה להני דקושרים ואוגדים הלולב שיניחו בית היד פנוי ויהיה האגד למעלה מתפיסת היד כ"ה דלא להוי חציצה ואמר רבה דאין בזה משום חציצה כיון דהאגד בא לנאותו. וקי"ל כרבה:

וה"ה אם אגדו להדס בלולב כו' קמ"ל אע"ג דכבר כתב מ"א אפי' אגדו ללולב במין אחר א"ח דהוי לנאותו. היינו דוקא כשאגד ללולב דהיינו שאגד כל ג' המינים יחד מיקרי לנאותה. אבל כשאגד להדס זה לא מיקרי לנאותה. וראיה לזה ממ"ש רמ"א ע"כ יזהר ליקח החוט כו' לכן קמ"ל מ"א דאם אגד להדס בלולב לא הוי חציצה דכל ג' המינים כחד דמי. ואע"ג דכ' בש"ע אם נשרו מהעלין תוך האגודה כו' אין לחוש. מ"מ איצטרך מ"א לאשמועינן דבריו דס"ד דוקא אם נשרו עלי לולב אין חוצצים בין לולב להדס וערבה כיון דהוא עלי לולב. ולמה יחוץ דמה לי אם הם דבוקים ללולב או נשרו מן הלולב. אבל אי אגד להדס בלולב והערבה סמוכה להדס (ולא עשה כמ"ש מ"א בס"ק ד' דאינו רק זהירות בעלמא) ס"ד דהלולב חוצץ בין ההדס להערבה קמ"ל דזה ל"מ חציצה דכל ג' מינים כחד מין חשיבי:

כ"מ בתו' שכ' בדף ל"ז ע"א בד"ה כ"ה דלא ליהוי חציצה כו' אהא דאמר רבה הנ"ל להאוגדים הלולב שיניחו מקום תפיסת היד פנוי בלי אגד כ"ה דלא יהיה האגד חוצץ בינו לבין היד ע"ז כ' התו' דרבה ס"ל מין במינו חוצץ כו' וכ' מהרש"א וז"ל מהך מלתא אין ראיה כו' דא"נ דמיירי שאגדו שלא במינו כו' אלא שהתו' סמכו דבריה' אדלקמן גבי לא לדוץ כו' דא"ל לרבה להדיא דמין במינו חוצץ כו' עכ"ל. וזה נראה למ"א דוחק. דא"כ הוי להתוס' לסמוך דבריהם על מימרא דלא לדוץ ולא אמימרא דהכא. לכן מפרש מ"א דברי התוס' דגם ממימרא דהכא דייקו התוס' שפיר דרבה ס"ל מב"מ חוצץ. מדסתם רבה דבריו להני שקושרים הלולב שיניחו פנוי מקום תפיסת היד ה"ל לפרש להם אם אוגדים הלולב שלא במינו דוקא אז צריכים להניח פנוי. אבל במינו אין בכך כלום דליכא חציצה אע"כ סבירא ליה לרבה דאפי' במינו חוצץ. ואכתי קשיא למ"א מנ"ל להתוס' דלמא לעולם רבה ס"ל מב"מ אינו חוצץ ואפ"ה הזהירם סתם שיניחו מקום תפיסת בית יד פנוי אפי' יאגדם במינו דהיינו דרך משל שיאגד ג' המינים בלולב אפ"ה הוי חציצה. ניהו דבאותו צד ששם הלולב אין האגודה חוצץ בין היד ללולב משום דהוי מב"מ. אבל

כיון דהאגד סובב כל שלשה המינים. א"כ בצד השני ששם הערבה וההדס שם הלולב שאגד בו הוי מין בשאינו מינו עם הערבה וההדס ויהיה חציצה בין ההדס והערבה להיד. אע"כ ס"ל להתוס' דכל ג' מינים הללו כחד מין חשיבי לענין חציצה וא"ש:

סעיף ג

[ס"ק ג] **וכן נוהגים אפילו בחול ד"מ**. וז"ל ד"מ וכן נוהגים אף בחול דלא כמשמעות דברי הטור לקמן דמשמע דוקא בי"ט דאסור לעשות קשר גמור יש לקשור כה"ג עכ"ל. ודעת הטור צ"ל דס' ל כמו לר' יודא דס"ל לולב צריך אגד בעינן שני קשרים זה ע"ג זה דלהוי קשר גמור כדאי' בש"ס ה"ה לדידן אע"ג דקי"ל לולב א"צ אגד. מ"מ כיון דלמצוה בעי אגד משום זה אלי ואנוהו בחול כיון דאפשר יש לעשות כמו לר' יודא דהיינו קשר גמור משום זה אלי ואנוהו. אבל המנהג אינו כן. כיון דלדידן אין הקשר כ"א למצוה משום נוי סגי בקשר כל דהוא הוי נוי:

סעיף ד

(ס"ק ד) גבוה יותר והטעם ע"כ הקבלה ע' בלבוש:

ר"ל שהלבוש נתן טעם ע"פ הנגלה. וא' מהטעמים כיון דההדס מוזכר בקרא קודם לערבה יש לאגדו גבוה מהערבה. דיש ליתן חשיבות להדס כיון שהקדימו קרא לערבה. ויהיה החשיבות ע"י ההגבהה בקשירה:

סעיף ה

(ס"ק ה) **ג"ק נגד ג"א**. והט"ז כתב דאם נקשור ג"ק ללולב לא יהיה אפשר לו לכסכס בשעת הנענוע לכן הרוצה לצאת ידי המרדכי שכ' לעשות ג"ק. יחשוב האגד שאגד לג' מינים יחד לקשר אחד. ויעשה בלולב עצמו שני קשרים ויהיה בצירוף ג"ק (ולענ"ד אפשר לדעתו אם יעשה בג' מינים שני קשרים זה למעלה מזה. די ללולב עצמו קשר א) אבל בספר א"ר חולק. אלא דבעי' בלולב עצמו ג"ק. ודי אם טפח העליון של הלולב אין בו קשר אז ג"כ יוכל לכסכס. והביא ראיה ממהרי"ל ע"ש:

סעיף ח

(ס"ק ח) **יש ליטול כו'** דומיא דתפלין. ר"ל דבתפלין כתיב וקשרתם לאות ע"י והיו לטוטפת בין עיניך ודרשינן מדכתיב וקשרתם לאות ע"י תחלה לכך צריך להניח תחלה של יד:

ומדכתיב והיו לטוטפת ב"ע דרשינן כל זמן שהן בין עיניך יהיו שתים. לכן כשחולצן צריך לחלוץ של ראש תחלה כמ"ש לעיל סימן כ"ה וסימן כ"ח. ולכן גם כאן כיון שהוזכר קרא אתרוג תחלה יש ליטול האתרוג תחלה כמו בתפלין של יד. ואח"ז אמרי' מסברא

כמו בתפלין שמניח של יד תחלה. וכשחולצן חולץ של יד לבסוף. ה"ה בלולב. כיון שנוטל האתרוג תחלה כשמסירן יסיר של אתרוג לבסוף אע"ג דבלולב ליכא קרא לזה כמו בתפלין. ולכך לא יתננו לחברו בידו. לפי שהוא צריך להניח מידו תחלה הלולב וחבירו צריך ליטול תחלה האתרוג. לכן יניח הראשון הלולב ויניחנו ע"ג כלי או ע"ג קרקע. ואח"כ יניח שם גם האתרוג ואח"כ יקח חבירו מאותו מקום האחרוג ואח"כ הלולב. וכתב של"ה ליזהר בזה במקום שמוכרים העמידה אצל החזן בשעת ההלל:
וע' במ"א ס"ק י"ב מ"ש בזה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ואם היפך יצא משמע אפילו מי שאינו איטר כו'**. לא מלשון הש"ע משמע כן אדרבא בש"ע משמע קצת להיפך דקאי דוקא על איטר כיון דלדעת הרב"י באיטר אזלינן בתר ימין דעלמא. לכן אף ע"ג דהמנהג דאזלינן בתר ימין דידיה מ"מ אם היפך יצא דסמכינן על דעת הרב"י. משא"כ מי שאינו איטר והיפך אפי' דיעבד לא יצא דאין מי לסמוך עניו. וכן פי' הט"ז דעת רמ"א אלא כוונת מ"א דבכל בו הובא בד"מ שממנו דין היפוך. שם מבואר דאפי' מי שאינו אטר אם היפך יצא:
אמרי' כשהפכו. אהא דתנן התם רבי יוסי אומר י"ט ראשון של חג שחל בשבת. ושכח והוציא לולב לר"ה פטור מפני שטעה בדבר מצוה. שרצה לקיים מצות לולב. וס"ל טעה בדבר מצוה פטור. ופריך הש"ס והא מדאגבהה נפיק וקיים מצות נטילת לולב וא"כ תו לא מיקרי טעה בדבר מצוה. ואמאי פטור. ומשני אביי דמיירי כשהפכו דעדיין לא יצא ידי מצוה. ופירש"י שהפכו שהפך העליון למטה ומקום האגד למעלה וכיון שנטלן שלא כדרך גדילתן לא יצא. אבל מ"א הביא בשם מ"ב בשם ר"ח שפי' הפכו שנטל הלולב בשמאל כו' וא"כ לשיטת מ"ב בשם ר"ח אם היפך ונטל אתרוג בימין ולולב בשמאל לא יצא. ולפירש"י אע"ג שפי' כשהפכו בענין אחר י"ל מ"מ לדינא מודה לדעת מ"ב בשם ר"ח. לכן עכ"פ אע"פ שבכלבו מבואר דיצא כנ"ל מ"מ לצאת גם לדעת מ"ב בשם ר"ח יטלנו שנית לולב בימין כו' בלי ברכה:

סעיף י

(**ס"ק י**) **לולב כו'** אין לו בוהן כו' גבי מצורע ביום שמיני לטהרתו הזקיקו התורה להביא אשם ולוג שמן. וכתיב ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית. ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית. וכן צריך ליתן מלוג השמן על ג' מקומות הללו. ואמרינן שם בסנהדרין דמצורע שאין לו בהן נותן על מקומו כו'. ובב"י בשם הרוקח הגרס' גידם שאין לו אלא יד נוטל כו' כצ' ל ולכן ס"ל להרב"י דתיבת אלא הוא ט"ס. כי

אין לך הבנה ועפ"ז כ' בש"ע אדם שאין לו יד כו' והיינו לפי הגהת הרב"י דמיירי הרוקח שאין לו יד כלל. אבל ברוקח ד"ה הגירס' גידם שאין לו אלא יד אחד כו' וא"ש תיבת אלא דר"ל שאין לו יד שמאל. אלא יד ימין לבד. יטול לולב בימין כדינו ואתרוג בזרוע שמאל. וכ"כ ב"י בשם א"ח כו' ר"ל דהשתא דמיירי שי"ל יד א' למה הותר לו ליטול בזרוע. למה לא יקח הלולב וגם אתרוג באותה יד שיש לו ולכן הביא דברי הא"ח דס"ל דכה"ג לא יצא:

מדלא כתיב וכפות כמ"ש לעיל ס"ק ו' דמוחלפת השטה. ר"ל רשם בנזיר הובא המשנה הנ"ל דאין לו בהן בהיפך. דת"ק ס"ל נותנו על מקומו. ור"א ס"ל אין לו טהרה. אבל במשנה פרק י"ד דנגעים הגרס' כמו שהובא בסנהדרין וע"ש בתי"ט. וגם ס"ל כר"ח כו' ר"ל דהשתא תיקשי למה כתב ויותר טוב ממה שיקח הלולב ואח"כ האתרוג ולמה הוא יותר טוב אדרבה לכאורה עדיף טפי אם היה נוטל תחלה הלולב ואח"כ האתרוג שניהם באותה יד שיש לו. דהא השתא דנוטלו בזרוע. ניהו דס"ל לרוקח דהגירס' שהובאה בנזיר עיקר. דת"ק ס"ל דנותן על מקומו וקי"ל כותי' מ"מ הדין תליא בחילוף הגרסאות. ולפי הגירס' בסנהדרין דת"ק ס"ל אין לו טהרה א"כ ה"ה הכא אם נטלן בזרוע לא יצא. וא"כ הלא עדיף טפי ליטלן בזה אחר זה באותה יד שיש לו. דיוצא אליביה דכ"ע. ועז"כ דס"ל כר"ת כו' וא"כ בזה אחד זה ודאי לא יצא. אבל כשנוטל בזרוע דיוצא לפי הגירסא שבנזיר דנראה לרוקח כנ"ל:

אבל לרמב"ם כו' דפסק דאין לו בהן אין לו טהרה דיוצא בזה דלא קי"ל כר"ת:

ואפשר דהכ' כו' ר"ל ניהו לפי דברי הרוקח שדימה דין דהכא למי שאין לו בהן תליא אי קי"ל התם דיש לו טהרה או לא. אבל אפשר לומר דהכא אינו דומה למי שאין לו בהן ואפי' הרמב"ם מודה דשרי ליטלו בזרוע דדוקא במצורע דכתיב ונתן על בהן. ולכן פליגי אי בעינן קרא כדכתיב דוקא דהיינו על בהן וכמבואר שם בסנהדרין. אבל הכא דכתיב ולקחתם ולא כתיב ולקחתם ביד. לכן אין היד מעכב. ואם אין לו יד יטול בזרוע:

גבי חליצה. דאמרינן גדמת חולצת בשיניה ומסיק הטעם דמי כתיב וחלצה בידה וחלצה כתיב סתם. ולכן אפי' אין לה יד חולצת בשן:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **קודם כו'** עסי' כ"ה דבתפלין מברך אחר הנחתן קודם ההידוק משום דצריך לברך עובר לעשייתן דהיינו קודם ההידוק אבל לא קודם הנחתן דה"ל עובר דעובר. דצריך עכ"פ להתחיל קצת במצוה קודם הברכה וה"ה הכא. עמ"ש סי' קס"ו סעיף ח' דאם שכח ואכל בלי ברכת המוציא יברך המוציא על מה שיאכל מכאן ולהבא:

סעיף יב

(**סקי"ב**) **עד כו'** כמ"ש סי' ס"ד אע"ג דקי"ל דמצוה דאורייתא צריכה כונה. מ"מ יש פוסקים דאפי' במצוה דאורייתא א"צ כונה ע"ש. ואע"ג דאכתי אפשר שיתכוין בפי' שלא לצאת. דכה"ג לכ"ע לא יצא וכ"כ הט"ז. ומ"ש הט"ז כיון שאין בו מעשה חיישינן שמא ישכח ע"ש מ"מ המ"א ע"כ לא ס"ל הכי. דאם כן המ"ל בקיצוד דגם אין לסמוך שלא יתכוין לצאת דיש לחוש שמא ישכח ויתכוין לצאת. אף שיש לחלק. דדוקא זה חיישינן שישכח לכוין שלא לצאת ויקחנו סתם. אבל לחוש שישכח ויתכוין לצאת זה לא חיישינן אבל יותר נכון כמ"ש הב"ח דגם בזה יש דיעות חלוקות הובא בהרב"י בס"ס קפ"ט דכתבו הרשב"א והרא"ה דאפי' עומד וצוח שאינו רוצה לצאת. מ"מ יצא ע"ש. ודע דמיום א' ואילד דהוי לולב דרבנן. ודאי לא מהני תקנת ש"ג דבררבנן כ' מ"א בסי' ס' בשם רדב"ז קי"ל מצות א"צ כונה ע"ש. ומיהו נ"ל שיקח כו' ונמצא יוצא ידי שניהם ר"ל כיון דתקנת ש"ג כבר דחה דלא יצא לכ"ע דהא איכא למ"ד מצות א"צ כונה:

ואין שיור כ"א התקנה שכתב בש"ע או שיטול הלולב לבדו ויברך קודם נטילת האתרוג. או יטול גם האתרוג אלא שיהפוך האתרוג והם דברי הרא"ש וע"ז הקשה הב"ח דהא הרא"ש כתב הטעם דבזה הוי עובר לעשייתן דקי"ל ד' מינים מעכבים זא"ז. א"כ אי מברך קודם נטילת האתרוג לא יצא. וכן אם מהפך האתרוג הוי שלא כדרך גדילתו לא יצא ידי אתרוג וא"כ גם ידי לולב לא יצא דהא ד' מינים מעכבים זה א"ז. ע"ז הקשה הב"ח דהא הרא"ש ס"ל הא דמעכבים זא"ז דוקא כשחסר לו א' מד' מינים. אבל כשכל ד' מינים לפניו אע"ג שנטלן זה אח"ז יצא והכי קי"ל בסעיף י"ב א"כ מאי מהני שנוטל לולב לבד תחלה או בהפיכת האתרוג מ"מ יצא ידי לולב ולא הוי הברכה על הלולב עובד לעשייתו ע"ש. לכן כ' מ"א תקנה אחרת והיינו שיקח הלולב והאתרוג ביד א' דכה"ג כתב הרב"י בשם הא"ח דלא יצא וכמ"ש מ"א ס"ק יו"ד (אלא שהט"ז בס"ק י"ד חלק עליו ע"ש) אלא שאם יטול שניהם ביד ימין ויברך ואח"כ יקח האתרוג בשמאל. נמצא נטל הלולב תחלה והא צריך ליטול האתרוג תחלה וכמ"ש מ"א בס"ק ח' ולכן כתב מ"א שיטול הלולב ואתרוג בשמאל ויברך. ואח"כ יטול הלולב בימין נמצא נטל האתרוג תחלה. וגם הוי עובר לעשייתן לכ"ע. וגם אם יעשה בדרך זה אם יקחנו מחברו א"צ שחברו יניחנו תחלה ע"ג כלי או קרקע כמ"ש בס"ק ח' בשם של"ה. אלא חברו נותן לו תחלה הלולב כדינו אלא שמקבלו בשמאל. אח"כ יטול גם האתרוג בשמאלו:

וע' בשל"ה. הוא מ"ש מ"א בשמו בס"ק ח':

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **הלולב כו'**. ב"י בפי' התוס. ר"ל ד' ל"ז שהוזכר שם בש"ס דין עשה בית יד ונתן בו הלולב דכ' המחבר שם דברי רבא הם דיצא דלקיח' ע"י ד"א שמה לקיחה. כ' התוס' סוף ד"ה דבעינ' כו' וז"ל ולולב שהוציא בכלי סוף פרקין (ר"ל אהא דפריך הש"ס על ר' יוסי שהובא לעיל ס"ק ט' והא מדאגבהה נפיק ביה ומשני רבא כגון שהוציאו בכלי ופריך הש"ס והאמר רבה לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה. ומשני ה"מ דרך כבוד אבל דרך בזיון לא). לא בשאחזו בדופני הכלי אלא מניח ידו תחת שוליו. או שאחזו בבית יד של כלי עכ"ל התו'. ופי' הב"י דברי התוס' וז"ל הרב"י לא באוחז בדופני כלי מיירי. דא"כ הוי ממעטי' ליה בגמרא משום חציצה (וא"כ מאי פריך והאמ' רבא לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה. הא מ"מ לא יצא משום חציצה) אלא במניח ידו תחת שולי הכלי. או אוחז בבית יד של כלי דליכא משום חציצה. אלא משום דלא הוי לקיחה תמה. ואפי' לרבא משום דדרך בזיון הוא. והלכך כל בכלי בין אוחז בדופני הכלי בין מניח ידו תחת שוליו לא יצא. אוחז בדופני הכלי אף משום חציצה. ומניח ידו תחת שוליו משום לקיחה תמה עכ"ל הרב"י:

וצ"ל מ"ש כו' בקנה חלול ואחזו. ר"ל אחזו ללולב שהלולב מגיע עד סוף הקנה. דאי אינו אוחז ללולב רק הקנה. כגון שהקנה בסופו ריקם ואין בו הלולב הא כה"ג מוזכר ריש הסעיף דאין בו משום חציצה. וכמו שביאר מ"א בש"ק י"ד. וע' בב"ח שפי' בע"א. והגיה בדברי התוס' וכצ"ל. לא בשאחז בדופני הכלי או בשאחזו בבית יד של כלי אלא מניח ידו תחת שוליו. ור"ל דבהני תרתי גווני באוחז בדופני הכלי או בבית יד ודאי דיצא דזה לא הוי חציצה. וגם אינו דרך בזיון. אלא מיירי במניח ידיו תחת שוליו דיש בו משום בזיון. וכ' דגם לפי גירסתינו בתוס' יש לפרש כן ברוחק עכת"ד. וכמעט בדרך זה דרך הט"ז ע"ש. ול"נ כפי' הב"י מדנקט שאחזו בדופני הכלי ולא נקט שאחז בדופני הכלי כצ"ל. ור"ל לפי פי' הב"ח דמפרש אם אחז בדופני הכלי שיצא. ע"כ לא מיירי כה"ג שכתב מ"א שתחב הלולב בקנה ומגיע הלולב עד סוף הקנה ואחזו נמצא דהלולב ג"כ בידו. דא"כ הוי ודאי חציצה. א"ו דס"ל לפרש שאוחז בדופני הכלי לבד ואין הלולב בידו כ"א חוץ לידו דכה"ג לא הוי חציצה. א"כ קשיא לשון התוס' דהל"ל שאחז בדופני הכלי (ולא הל"ל שאחזו) כיון דקאי האחיזה על הכלי לבד. משא"כ לפי' הרב"י דמיירי שאחז גם הלולב בידו. א"ש לשון שאחזו. דקאי על הלולב.

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **י"א כו'** כ' בלשון י"א כו' וא"כ ל' י"א לא קאי על שני הדינים רק על דין האחרון לבד.

סעיף יז

(**ס"ק יז**) **להסיר כו'** קודם נטילה כו' ע"ל סי' כ"ה במ"א ס"ק ל' וס"ק ל"א:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **ואין כל כו'** דהא בגמ' בעי למימר כו' הובא לעיל בס"ק ב' דרבה אמר לאנשים שאוגדים הלולב שיניחו הבית יד פנוי ויהיה האגד למעלה מתפיסת יד הנוטל את הלולב כ"ה דלא להוי חציצ'. ורבא חולק כיון דהוי לנאותו לא הוי חציצה וקי"ל כרבא מיהו אי לא הוי לנאותו מודה רבא דהוי חציצה אע"ג דהאגד אינו מכסה כל היד:

ול"נ דס"ל להאגודה כו' ר"ל כסברת הר"ן. שהביא מ"א בס"ק ט"ז אך במקצתו ס"ל כהר"ן. דהיכי דמקצת היד מכוסה ואותו מקצת שהוא על גב יד בטל ליה לגבי יד. וכדס"ל להר"ן בה"ג אפי' כל היד מכוסה שפיר דמי. ס"ל להאגודה דוקא כשרק מקצת היד מכוסה. משא"כ הש"ס דמיירי מאגד של הלולב כה"ג אפי' מקצת חוצץ בין הלולב ליד:

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **בסעה כו'** וכ"מ ממ"ש סימן תרנ"ז שקטן היודע לנענע כדינו אביו קונה לו לולב לחנכו. משמע דסגי ביודע לנענע אף שאינו יודע לקרות הלל. משמע דבשעת ברכה מנענע כדינו. דהא מיירי בקטן שא"י לקרות הלל אפ"ה התנה שהקטן יודע לנענע כדינו. (וקצת יש לדחות משמעות זה. דוקא בקטן כיון שאינו יכול לקרות הלל לא ינענע בשעת הלל לכן צריך לנענע בשעת ברכה. ולא ינענע בשעה שאומר השם. דבאמירת השם צריך כוונה יתירה. וע"י הנענוע יטריך ואינו יכול לכוין כ"כ כ"ה בלבוש.

סעיף כ

ס"ק כ וההולכה כו' ובד"מ משמע כו' וחולק על הרב"י וס"ל דאינן חולקים:

ובתשובת רש"ל סי' פג כתב והמחמיר כו' דס"ל דלדעת הפוסקים סגי בג' הולכות וג' הבאות. ולדעת הרמב"ם סגי בהולכה א' והבאה א'. אלא דס"ל באותו הולכה גדולה צריך לעשות שם ג' הולכות והבאות קטנות והן הן הנענועים. וכן אחר ההבאה אצלו. צריך לעשות במקומו ג' הולכות והבאות קטנות לכן כ' רש"ל שדי אם יעשה הולכה א' גדולה ויעשה שם ג' הולכות והבאות קטנות:

וכן אחר ההבאה אצלו יעשה שם במקומו ג' הולכות והבאות קטנות. ואח"ז יעשה שני הולכות גדולות והבאות גדולות ובאלו שני הולכות והבאות גדולות א"צ להולכות

והבאות קטנות. ויצא לכ"ע ממ"נ דלהרמב"ם דמצריך הולכו' והבאות קטנות הא לדידיה סגי בהולכה א' והבאה א' גדולה הראשונה ולשאר פוסקים דצריך ג' הולכות והבאות גדולות. הא לדידהו אינו צריך הולכות והבאות קטנות כלל:

ודעת הב"ח שדי ולכאור' הוא כדעת רמ"א:

סעיף כא

(ס"ק כא) דרך ימין ע' בלבוש:

ובספר ימין ה' רוממה כצ"ל דכ' להיפך מזרח צפון מערב דרום. וזה מיקרי דרך ימין הובא גם בט"ז ועסי' קכ"ח במ"א ס"ק כ"ה:

וע"ק דגם במקיף דרך ימין ה"ל לשאלו כו' ר"ל את"ל דבמקיף דרך שמאל. אע"ג שאפשר משום שהוא איטר מקיף דרך שמאל. מ"מ מספקא שואלים אותו שמא מטעם שאירע בו דבר. אם כן דמספקא שואלים א"כ גם במקיף דרך ימין ה"ל לשואלו מספק. דשמא הוא איטר וראוי להקיף דרך שמאל. והשתא אירע בו דבר וצריך להקיף דרך ימין דזה הוי שינוי אצלו. ודע דמ"ש רמ"א דיש מדקדקים שלא להפוך הלולב כשמנענעים למטה. כדי שיהיו דרך גדילתן. כתב בד"מ א"כ כשמנענעים לכל ד' רוחות. ע"כ צריכים להטות הלולב לאותו רוח נמי לדידהו לא הוי דרך גדילתן ותי' כשמנענע לרוח א' אינו מהפכו בענין שיהיה ראש הלולב למטה כ"א שנוטה לצדדים כה"ג הוי דרך גדילתן דלפעמים גם באילן הענפים נוטי' כך. משא"כ כשמנענע למטה. אם יהפכו לגמרי שיהיה ראש הלולב למטה. כעין זה ודאי לא הוי דרך גדילתן עכת"ד. ולפ"ז כשמהפך האתרוג קודם הברכה כדי שיברך עובר לעשייתן. כמ"ש סעיף ה' אם לא היפך שיהיה עוקץ של אתרוג למעלה אלא לצדדים לא מיקרי היפך לדעת ד"מ הנ"ל. אבל בס' א"ר כ' שגם זה מיקרי היפך וקצת משמע כדבריו מדברי מ"א ס"ק ז'. ועמ"ש לעיל:

סעיף כג

(**ס"ק כג**) **בין ביום כו'** ורש"ל כו' קודם הלל. אבל לא יברך על הלולב ובט"ז ס"ק ט"ו יש ט"ס בהעתקתו לדברי מהרש"ל אלו:

סעיף כה

(**ס"ק כה**) **ואם סח כו'** מזה הלשון כו' מדכתבו בשם ר"ש. משום דחדא מצוה וה"ל כמי שבירך המוציא שקאי הברכה על כל מה שאוכל באותה סעודה ואפ"ה רשאי לשוח תוך הסעודה כיון שסמוך לברכת המוציא טעם בלי הפסק והתחיל כבר. ה"ה בחדא מצוה כיון שהתחיל במצוה אף אם הפסיק אח"ז בשיחה לא הוי הפסק ושאני גבי שח בין תפלה של יד לתפלין של ראש דהוי הפסק דשני מצות הן:

מברך על כאו"א דדוקא אם נטלן כלם בבת א' סגי להו בברכה א':
כתב בא"ח כו' וצ"ע דבסי' תרע"ב כתב בשם א"ח כו' הובא דבריו במ"א ר"ס תרפ"ו דס"ל צ"ל על כ"א בפ"ע. ר"ל אם אינו נוטלן בבת אחת כמו שכתב לפני זה משא"כ בנ"ח:
אבל לדידן א"צ לברך. והיינו בנדון הנ"ל שלא היה בו כלל ערבה. אבל אם היה בו ערבה. אבל אח"כ ראה שהערבה פסולה כגון נשרו רוב עליו וכדומה אפשר לענ"ד שצריך לברך. לפמ"ש סי' ר"ו סעיף ז' אם נטל פרי ובירך עלי' ולא היה דעתו לאכול יותר ונפל הפירי מידו ונמאס אם רוצה לאכול אחרים צריך לברך. והכא נמי כשבירך היה דעתו רק על ערבה שבלולב. וכיון שהיא פסולה ולוקח ערבה אחרת שלא היה דעתו עלי' בשעת ברכה כ"א על ערבה שבלולב ראוי לברך שנית. ואע"ג שאינו דומה ממש להאי דסי' ר"ו הנ"ל בנפל הפרי מידו. דשם היתה הפרי ראוי בשעת ברכה אלא שאח"ז נמאסת ע"י הנפילה משא"כ הכא דאפי' בשעת ברכה היתה פסולה מ"מ יש לדמותו למ"ש בסי' ר"ט סעיף ב' בהגה ובמ"א שס ס"ק ח' דאם בירך על הכוס בפה"ג והיה סבר שהוא יין ונמצא מים אם לא היה דעתו לשתות יותר צריך לברך וצל"ע כעת.

סעיף כז

(**ס"ק כז**) **משום כו'** אבל לדידן דצריכים כוונה כמ"ש סי' ס"ד כו' דלעבור על בל תוסיף ולצאת דין א' להם ואם לצאת בעי כונה ה"ה דלעבור בעי כונה וה"ה אם לא בעי כונה לצאת ולעבור שוין וכדאי' ר"פ יו"ד דערובין:
דהאי לחודא כו' דבסנהדרין דף פ"ח ע"ב אמרי' דאינו נעשה זקן ממרא עד שיורה בדבר שעיקרו מן התורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפלין כו' ופריך והאיכא לולב דיש בו כל תנאים הללו. ומשני אי ס"ל לולב א"צ אגד האי לחודא קאי והאי לחודא קאי אם כו' ופי' התו' כיון דהאי לחודיה קאי אם הוסיף מין אחר ניהו דעבר על בל תוסיף אבל אם הוסיף גורע ליכא דלא גרע המצוה בכך ויצא ידי המצוה. אע"ג שעבר על ב"ת. משא"כ בתפלין אם עשה ה' בתים לא יצא ידי מצוה. אבל המ"מ והר"ן פי כיון דהאי לחודיה קאי אפי' על בל תוסיף לא עבר. ואפשר שזה דעת הטור והרב"י. ר"ל מדלא כתבו ועובר על בל תוסיף אלא כתבו משום בל תוסיף וכ"ה הלשון בטור משמע דלדידן לא עבר על ב"ת. רק יש בו משום מראית עין:
ומ"ש הטור אם נוטלו לשם מצוה כו' ר"ל דהשתא ל"ל כנ"ל דלדידן בעי כונה כיון דקי"ל מצות צריכות כונה דהא השתא לא איירי כ"א באיסור מראית עין ובזה לא יועיל במה שאינו מתכוין דאכתי איכא מראית העין דמי יודע מה שבלבו אם למצוה או לא. לכן כ' מ"א דכונות הטור ליישב קושית התו'. ור"ל מ"ש אם נטלו לשם מצוה. אין כוונת הטור

שמתכוין למצוה. אלא ר"ל שיש לדון אותו שנוטלו לשם מצוה בהא איכא מראית העין. לאפוקי אם אגדו שלא במינו ליכא משום מראית העין. דהא נראה דעשאו לשם נוי. ולא לשם מצוה. דהאגד אינו אלא משום נוי:

דאינו נוטלו דרך גדילתו. ר"ל דוקא אם לולב צריך אגד הוי בל תוסיף אם אגדו במין אחר אע"ג דהוי שלא כדרך גדילתו כיון דצריך אגד וכל אגד הוי שלא כדרך גדילתו. א"כ מצות אגד צ"ל שלא יהא דרך גדילתו לכן אם אגדו במין אחר אע"ג דהוי שלא כדרך גדילתו עובר משום ב"ת דהוסיף כעין שהוא המצוה:

סעיף כח

(**ס"ק כח**) **מלולב כו**' וצ"ע כו' ב"ה(ד"מ כצ"ל) ועי' סי' של"א שם הסכים מ"א לדינא עם הירוש' וכ' דוקא בדברים המוקצים מחמת שהקצם מדעתו אמרי' אם היה דעתו עליהן ב"ה כגון גרוגרות וצמוקים דכל זמן שהן לחים הם ראוי' וכשמתחילים להתייבש מסריחים ואינן ראוים וכשנתייבשו לגמרי שוב ראוים כה"ג אי היו ב"ה לחין והיה דעתו עליהן וכשהתחילו להתייבש ולא היו ראוים אם אחר כך נתייבשו לגמרי שריין ואין בהם משום מוקצה כיון דב"ה היו ראוים אף ע"ג שאח"ז בתחלת יבשותן לא היו ראוים מכל מקום מותרים דאין מוקצה לחצי שבת כיון דב"ה היה דעתו עליהן וגם עתה הן ראוים משא"כ דבר המוקצה מצד חסרון כיס. כגון אזמל של מילה אם צריך לו למול בו תינוק בשבת ניהו דכ"ז שלא מל לאו מוקצה דצריך לו למול אבל כשכבר מל שוב חוזר לאסורו דהוי מוקצה מ' חסרון כיס כי גם ביה"ש היה מוקצה מח"כ אלא שהיה דעתו למול בו כי לכך נעשה מתחלה ודומה לפירות שהתחילו להתיבש ועיי"ז נסרחו ועדיין לא נתיבשו לגמרי אע"ג דב"ה היו ראוים והיה דעתו עליהן מ"מ עכשיו שאין ראוי' הוי מוקצה וה"ה במוקצה מ' חסרון כיס כיון שמל חוזר למוקצ' מ' ח"כ ודומה לזה נדון דהכא:

סימן תרנב

סעיף א

ס"ק א יטלנו אח"כ. עב"י סי' תרס"ה בשם הר"ן שכ' על מאי דקי"ל אתרוג בשמיני עצרת מותר דכבר עבר מצותה והקשה הר"ן דמ"מ יאסר משום מיגו דאתקצאי לב"ה שהיה ספק שמא עדין יום שביעי הוא ואתקצעי לכל היום. (ועמ"ש מ"א לקמן סי' תרס"ג בשם הרא"ש ע"ז) ותי' הר"ן וז"ל משום דלב"ה גופי' לא אתקצאי שהרי ב"ה אינו ראוי למצות אתרוג. שאפי' לא נטל כל היום אינו נוטלו ב"ה כיון דלולב בזמן הזה דרבנן בר מיום

אחד. וב"ה ספק הוא וספק דרבנן לקולא עכ"ל. הרי דלא כתב שאינו נוטלו ב"ה אלא משום דהוי ספק דרבנן. וא"כ ב"ה דיום א' דהוי ספק תורה מודה דצריך ליטלו:

ומ"מ נ"ל דיטלנו ב"ה בלי ברכה. לכאורה משמע דזה קאי על ב"ה דשאר ימים. דניהו דאין חייב ליטלו דהוי ס' דרבנן. מ"מ מהיות טוב כו' ראוי לו ליטלו. כיון דאין לו הפסד בזה שלא יברך כיון דפטור מנטילה מן הדין. אבל ב"ה של יום א' דחייב ליטלו דהוי ס' תורה מברך ג"כ עליו. (וכ"מ שהבין בספר א"ר). והטעם כמ"ש הפר"ח סי' ר"ט דקי"ל אם נסתפ' אם בירך בהמ"ז. צריך לברך בספק. כיון דבהמ"ז דאורייתא וס' תורה לחומרא וכמ"ש ס"ס ר"ט. וכ' פר"ח דאפי' ברכת הטוב והמטיב צריך לברך. אע"ג דברכת הטוב ומטיב דרבנן מ"מ כיון דצריך לברך מספק ג' ברכות ראשונות של בהמ"ז. צריך לברך גם הטוב ומטיב כסדר בהמ"ז ואייתי ראיה מסי' ס"ז שכ' ספק קרא ק"ש או לא קרא. חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה. אע"ג דהברכות הן דרבנן. וא"כ ה"ה בב"ה של יום א' כיון דהוי ספק תורה וצריך ליטלו. גם יברך עליו כמו בק"ש. אולם אפשר מ"ש מ"א דיטלנו בלי ברכה קאי אפי' על ב"ה דיום א'. וכן כתב לעיל סי' תקפ"ה ס"ק ג' וז"ל אם ספק לו אם שמע תקיעה או נטל לולב. ביום ראשון תוקע ואינו מברך וביום שני א"צ לתקוע עכ"ל הרי דאפי' ביום א' דהוי ספק תורה אינו מברך. וע"כ צ"ל דס"ל דוקא בק"ש אם נסתפק צ"ל גם הברכות דכך היתה התקנה כ"ז שצריך לקרות ק"ש יברך לפניו ולאחריו. אבל לא בשאר ספק' דאורייתא וראיה דהא בשמיני דסוכות מיתב יתבי' ברוכי לא מברכים וכמ"ש מ"א ר"ס ס"ז בשם רשב"א:

אבל מדברי תר"י לא משמע כן אלא על כל ספק תורה מברכים ועיין בכ"מ פ"ב מהל' ק"ש הביא דברי רשב"א ותר"י הללו. וצ"ע:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **משתנץ החמה.** ואם נטלה כו' וכ"ה בטור. ומה"ט כתב המחבר אם צריך להשכים כו' נוטלו משעלה ע"ה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בשעת התפלה דכיון דלקיחתו מצוה כו'** ר"ל אע"ג דקי"ל לעיל סי' צ"ו דאסור לאחוז בידו בשעת תפלה לא תפלין ולא כתבי קדש ולא סכין כו' משום דמטרד בהם וע"ז כתב כיון דלקיחתו מצוה כו' והם דברי הש"ס בסכה דף מ"א ע"ב וסיים רש"י ומתוך שחביבה מצוה עליו אין משאה ושימורה כבר עליו ולא טריד עכ"ל רש"י. וע"ש בחידושי רשב"א מ"ש ע"ד רש"י הנ"ל:

ושל"ה כ' כו' ועכ"פ יזהר במקומות שמשכימים לבה"כ שלא יברך בסכה קודם הנץ החמה. ושיעור זמן שיש בין ע"ה עד הנץ החמה מבואר במ"א לעיל ר"ס פ"ט:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אסור לאכול כו'** אך מדברי התוס' שכתב כו' שהקשו אהא דר"ח מטביל באתרוג (ר"ל חתך מן האתרוג ואכלו) ונפק בי' (בהנותר דס"ל דחסר כשר בשאר הימים) והא אסור לאכול קודם הנטילה ותי' דאכל ממנו היום אחר הנטילה. ויצא בהנותר למחר. ויש לדחות דלשון מטביל משמע בסעודה ובס' א"ר הקשה האמרי' בפסחים דף ק"ז ע"ב השמש מטביל בבני מעים וכן אמרו שם מטביל במיני תרגימה. וכתב רשב"ם מיני תרגימי פירות ובשר בלא לחם. (משום דקאי התם על ערב פסח דאסור לאכול פת מן המנחה ולמעלה) והא דנקט מטביל שכל מאכלם ע"י טיבול. כ"כ רש"י שם. ולענ"ד י"ל קצת. דמבואר לעיל ס"ס רל"ב בטור וש"ע דאכילת עראי מיקרי כביצה פת. ויותר מכביצה מיקרי אכילת קבע. אבל פירי אין להם שיעור והכל מיקרי עראי אבל הכ"מ פ"ו מהל' תפלה. כת' וז"ל ונ"ל דאכילת פירות ככיצה הוי טעימה אבל יותר מכביצה או כזית מפת (לאו כצ"ל) אכילת עראי מקרי ואסור עכ"ל. וניהו דלא קי"ל הכי (וע' בס' א"ר שם) מ"מ התוס' י"ל דס"ל כן דאכילת פירות יותר מכביצה מיקרי קבע ואסור. וא"כ אין ראיית התוס' מלשון מטביל שאכל סעודה עם פת וכמ"ש בס' א"ר כנ"ל. אלא לשון מטביל משמע שיעור קביעות דהיינו יותר מכביצה ולדעת התוס' דס"ל כמ"ש כ"מ כנ"ל גם פירי אסורים קודם נטילה. ומי שבא כו' כמ"ש סי' קפ"ב. דלמ"ד בהמ"ז טעונה כוס אם אין לו כוס ומצפה שיהיה לו כוס דעת הטור דצריך לעבור זמן אכילה עד שיגיע לו כוס ואייתי ראי' מסי' רצ"ו גבי הבדלה דהדין כן. ואע"ג שמ"א בסי' קפ"ב חולק על הטור. היינו דוקא כוס בהמ"ז ומטעם שכ' מ"א שם. דאינו דומה להבדלה דבכוס בהמ"ז כשישב לאכול עדיין לא חל עליו חיוב דכוס בהמ"ז עד אחר אכילה. משא"כ בהבדלה דעכשיו חל עליו חיוב הבדלה. משא"כ הכא דחיוב הנטילה חל עליו מיד ודומה להבדלה. וא"כ מודה מ"א:

מחצי היום ער"ס רפ"ח. דעד חצי היום מן הסתם אין עליו שם תענית. אבל אחר חצות דאכילה אז הוי כזורק אבן לחמת. יש עליו שם תענית ואסור:

סימן תרנג

סעיף א

נ"ל דהדס כו' דהוקצה לכל ז' כו' אבל אתרוג כו' ר"ל בשלמא הדס דטעם של איסור הריח משום דאינו עומד כ"א לריח וכיון דאקציה למצוה אקציה מריח. וכדאי' בש"ס וא"כ הוקצה לכל ז' ימים. וא"כ אפי' בשבת דאין נוטלים לולב מ"מ אסור להריח בו. אבל אתרוג דעומד לאכילה וכשהקצוהו למצוה לא אקציה כ"א מאכילה ולא מריח וכדאי' בש"ס. ולכן מן הדין מותר להריח בו אלא משום ספק ברכה אין להריח בו. די"א דאין מברכים עליו משום דאינו עומד לריח כ"א למצוה. וכיון דבשב' דאין נוטלים לולב אינו עומד למצוה ולכ"ע מברכים על ריחו. וכ"מ מל' סמ"ק עב"י ר"ל שהביא הרב"י לשון סמ"ק. שהסמ"ק ס"ל כמ"ד שמברכים עליו. וכ' וז"ל טוב למנוע שלא להריח בו בשעת נטילה. דרוב פעמים אינו זוכר מברכה זו. ואסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה. ואותן המריחים כשמברכים על נטילה מנהג שטות הוא עכ"ל סמ"ק. ודייק מ"א מ"ש סמ"ק טוב למנוע כו' בשעת נטילה. משמע שלא בשעת נטילה מותר להריח בו. ואם מחשש שישכח לברך זה שייך כל היום. לכן ס"ל מ"ש סמ"ק דרוב פעמים אינו זוכר מברכה זו. היינו דוקא בשעת נטילה. דשלא בשעת נטילה דלכ"ע מברכים עליו זה ידוע לכל העולם לדעת סמ"ק ובודאי יברך דאסור ליהנות כו' משא"כ בשעת נטילה דיש דעות חלוקת וי"א דאין מברכים ניהו דלדעת סמ"ק צריך לברך גם בשעת נטילה מ"מ אין הדבר פשוט לכל שמברכים ואפי' היודעים שצריך לברך. מ"מ כיון דהברכה אז אינה מוסכמת לכ"ע יפול בו יותר השכחה. וחיישינן שמא ישכח לברך. מזה מוכח דשלא בשעת נטילה לכ"ע מברכים. אבל לענ"ד אין זה דיוק גמור די"ל דמה"ט כתבו וטוב למנוע כו' בשעת נטילה. לאפוקי ממנהג העולם שמריחים בשעת נטילה וכמ"ש אח"ז. ועיין במ"א סימן רט"ז ס"ק כ"א כתב וז"ל מ"כ בשם רש"ל דוקא בשעת נטילתו לשם מצוה אבל קודם לכן ואח"כ מברך עכ"ל שם:

סימן תרנה

סעיף א

כתב רש"ל בתשובה סי' ח' כו' שצ"ל בהדיא שיביאו בי"ט כו' עיין לעיל סי' רמ"ז במ"א סעיף קטן ב'. ואע"ג דס"ל למהרש"ל דיש עכשיו ר"ה. וא"כ אמירה לגוי להביאו דרך ר"ה ליכא כ"א שבות א'. ולעיל בסי' ש"ז סעיף ה' לא הותר אמירה לגוי שיעשה הגוי שבות דהוי שבות דשבות. חוץ מבעל העיטור הובא בסי' רע"ו סעיף ב' שמתיר אפי' חד שבות

במקום מצוה. ועמ"ש עליו רמ"א שם ומ"א בסעיף קטן ח' וט'. מ"מ ס"ל דשרי לצורך מצוה כזו ר"ל דשאני. משאר מצוה הואיל והיא מצוה עוברת. או מטעם שכ' הט"ז דהוי עשה דרבים.(אולם מדברי מ"א ר"ס תמ"ו נראה דזה ל"מ עשה דרבים כיון דאין א' מוציא הרבים) או טעם זולתו. דאפי' למ"ד דל"ל ר"ה דבעי' שיהיו ס' ריבוי בוקעים בו דומיא דדגלי מדבר:

אסור לצורך י"ט שני דכן הוי מעשה בתשובה הנ"ל ולאלומי לאסורא דבי"ט שני לכ"ע אסור. אבל רש"ל אליביה דנפשיה אפי' בי"ט ראשון אוסר:

וצ"ע אם מותר לשלוח כו' ר"ל אפי' במקום שמותר לשלוח היינו ישראל הצריך לו מותר לשלוח לגוי להביא לו מגוי אחר או מישראל ולא יודיע הגוי השליח לישראל שהוא לצורך ישראל כה"ג מותר כדי שיקיים המצוה. אבל ישראל אחר אפשר דאינו רשאי לשלוח לישראל אחר כיון דהמשלח שעושה איסור השליחות אין לו צורך בזה לקיים המצוה כ"א שישראל הנשתלח לו יקיים מצוה ואז אמרי' א"א לאדם חטא כו'. עס"ס ש"ו סעיף קטן כ"ח. ואפשר כיון כו' חוזר על דברי רש"ל דאוסר לצורך י"ט שני כיון דליכ' רק מצוה דרבנן על זה כ' מ"א דלדידן דל"ל ר"ה אפי' לצורך מצוה דרבנן מותר. עמ"ש סי' ש"ז סעיף ו' משמע דאפי במקום מצוה דרבנן הותר':

ונ"ל כו' עיין סי' תקט"ו שכתב שם גוי שהביא דורן לישראל מדבר שיש במינו במחובר ונתלש בי"ט. אסור לישראל בו ביום ולמוצאי י"ט אסור בכדי שיעשה. וכ' רש"י הטעם שלא יהנה ממלאכת י"ט. וא"כ אם הובא בי"ט ראשון מותר במוצאי י"ט ראשון לאחר שהמתין כדי שיעשה. כיון דממ"נ חד יומא חול. ולא נהנה ממלאכת י"ט. אבל לר"ת צריך להמתין עד אחר כדי שיעשה במוצאי י"ט שני דס"ל הטעם דצריך להמתין כ"ש דגזרינן שמא יאמר לגוי להביאן לו בי"ט ויהיה מצוי לו מיד למוצאי י"ט ע"ש. ולכן הכא לא מבעיא לדעת רש"י דמותר בי"ט שני כנ"ל. אלא אפי' לר"ת דגם בי"ט שני אסור הכא מודה דליכא למגזר. ואם הובא מח"ל לענין טלטול חוץ לד"א עיין לעיל סי' תקט"ו סעיף ה':

סימן תרנו

סעיף א

(**ס"ק א**) **אם קנה**. היינו כשאינו סובר לייקר כו' ר"ל דמיירי בענין שאין לחוש שעל ידי ההוספה משום הידור ייקר הגוי אתרוגים האחרים. אבל אם יש לחוש שעי"ז ייקר הגוי השער של אתרוגים האחרים לא יוסיף. שע"י ההוספה שמייקר הגוי השער ימנעו בני

אדם לקנות אתרוגים מצד יוקר השער. ודוגמא לזה מצינו ספ"ח דכריתות שאמר ר"ג המעון הזה כו' ועמ"ש מ"א ר"ס רמ"ב בשם תשובת צ"צ לענין יוקר שער הדגים:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אתרוג כו'**. ול"נ דהא בגמ' בב"ק דף ט' ע"ב אר"ה בהידור מצוה עד שליש. ולא פרט אתרוג. אלא כלל כל המצות:

וגם רש"י פי' על ב' ס"ת. דאם מוצא אדם לקנות שני ס"ת א' הדור מחבירו יוסיף שליש ויקח ההדר. ורבינו תם נחלק עליו והוא דעה א' שבש"ע שאם קנה אתרוג והוא שיעור מצומצם ואחר כך מצא גדול צריך להיות שליש. ואם כן רש"י דנקט הדמיון בשני ספרי תורות על כרחך לאו דוקא אתרוג אלא בכל המצות הדין כן. וניהו דרבינו תם חלק בפי' הידור מצוה. וכן מהרש"ל הסכים לפירוש ר"ת. מכל מקום בזה לא מצינו שחולק רבינו תם ומסתמא בזה סבירא ליה כרש"י דכל המצות הן בכלל הידור מצוה עד שליש. ואע"ג דנקט הדמיון באתרוג הוא לאו דוקא:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **יקח כולי לכ"ע**. דלדעה א' דס"ל אפי' כבר קנה אתרוג מ"מ צריך להוסיף. מ"מ הא לדידיה א"צ להוסיף כ"א כשהראשון הוא דוקא שיעור מצומצם. אבל אם הוא שיעור מרווח אין צריך להוסיף אפי' השני הדר יותר. ולדעה שניה דס"ל אפי' הראשון הוא שיעור מרווח אם השני הדור יותר צריך להוסיף. מ"מ היינו דוקא לכתחלה אם עדיין לא קנה ויש לפניו שנים א' הדור מחברו צריך להוסיף ולקנות ההדר אבל אם כבר קנה א' לא:

וגם בישׁ"ש הקשה כו' ר"ל על הרא"ש דס"ל אפי' קנה אתרוג שהוא שיעור מרווח ואח"כ נזדמן לו יותר יפה צריך להוסיף שליש על זה הקשה אי אתרמי כו' דהא שקיל וטרי הש"ס הא דאמרי' בהידור מצוה עד שליש. מאי שליש אילימ' שליש ביתו. היינו שליש כל הונו כל מה שישלו. אלא מעתה אי אתרמי ליה תלתא מצוה ליתב לכולי ביתיה והוא יחזור על הפתחים וזה לא מסתבר ומסיק אלא בהידור מצוה עד שליש במצוה. ולכן הקשה מהרש"ל א"א כדעת הרא"ש הדר' קושי' לדוכתיה אי אתרמי ליה מאה כו' ולפי מה שנראה מדברי ש"ע וכמ"ש של"ה לא קשיא קושית מהרש"ל:

ול"נ דא"צ כו' ר"ל דאין הכרח לדעת ש"ע ושל"ה די"ל כמ"ש הרא"ש דאפי' כבר קנה ונזדמן לו יפה ממנו צריך להוסיף ומה שהקשה מהרש"ל יש ליישב:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **א"צ כו'** דלא כמ"ש נ"י דאמרי'. שם עד שליש משלו. מכאן ואילך משל הקב"ה. ופי' נ"י שליש משלו היינו ממון הבא לו ע"י יגיעה מכאן ואילך משל הקב"ה. ר"ל יותר משליש א"צ להוסיף כ"א מה שהקב"ה חננו בלי יגיעה. כגון מציאה מתנה ירושה וכ עוד בשם הרמ"ה דלפי' זה לאו דוקא ממון הבא בלי יגיעה אלא אפי' בא לו ע"י יגיעה אלא שיש לו יותר ממה שהוא צריך לפרנסתו ג"כ צריך להוסיף יותר על שליש. ולא אמרו דוקא שליש אלא למי שחייו ופרנסתו דחוקה ומצומצמת. וע"ז חלק רמ"א בד"מ וכ' אפי' מי שאין כו'. ואמרינן בגמ' כו' ר"ל דאין הפירוש בגמ' עד שליש משלו כפי' הנ"י. אלא כפירש"י ותו' שם ובמ"א טעות סופר. ודעת רש"י עד שליש משלו. שאין הקב"ה פורע לו בעוה"ז ושכרו בעוה"ב מכאן ואילך משל הקב"ה. יפרע לו בעוה"ז. והתו' כתבו וז"ל משל הקב"ה אוכל פירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **מצוה כו'** כמו שכתב בי"ד סי' רמ"ט לענין צדקה ולענין מעשר כספים:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **יתן כו'** דגבי שבועה כו' שכ' שם מי שגזר עליו השר שיעבור על שבועתו ואם לאו יקנסוהו ממון רב. פסק שם דרשאי לעבור על שבועתו דזה מיקרי אונס. ותיקשי דהא כאן כתב שלא לעבור על ל"ת צריך ליתן כל הונו ואיך הותר לעבור על שבועה דהיא ל"ת חמיר משום הפסד ממון רב. וע"ז תי' דהתם ה"ט דאמרינן אדעתא דהכי לא נדר להפסיד ממון רב. א"כ אין אנו מתירים לו לעבור על השבועה אלא הכוונה דזה מיקרי אונס ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא נדר ואינו עובר על השבועה וכן תי' שם הש"ך וט"ז. משמע קצת כו' בעובדא דקיסר שלח קרבן ע"י בר קמצא להקריבו בבית המקדש. ועשה בר קמצא מום בקרבן ההוא ואינו מום דלגבי ישראל הוי מום ופסול לקרבן וגבי גוי אינו נחשב מום לדעתם כדי שימצא מקום להעליל על ישראל שמרדו בו ואין רצונם להקריב קרבנו ורצו חכמים להקריבו אע"ג דהוי בעל מום ופסול להקרבה מ"מ משום שלום מלכות היו רוצים להקריבו אלא שר"ז בן אבקולס מיחה להקריבו שלא יאמרו בעלי מומים קרבים על גבי מזבח שלא ידעו שהטעם היה מפני שלום מלכות. משמע לולי האי גזרה היו עוברים על ל"ת להקריב בעל מום על גבי מזבח משום שלום מלכות:

סימן תרנח

סעיף א

(**ס"ק א**) **דראוי להריח**. ע' סי' תרנ"ג דראוי כו' בא ליישב דהא מבואר שם דאין להריח באתרוג משום ספק ברכה. וע"ז כתב מ"א דבשבת מסיק מ"א לעיל דמותר להריח בו ולברך עליו אליבא דכ"ע. א"כ יכול לברך כו' ר"ל אפי' תימא דלא כמ"א שם אלא דגם בשבת פליגי הפוסקים אי מברכים עליו. מ"מ אפשר לו ע"י תקנה אחרת שיברך על מין ריח אחר ויכוין להוציא גם האתרוג בברכתו לכן לא הוי מוקצה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **דמוליד כו** להניח הכוס (שהוא מבושם ומריח) כדי לגמר היינו שמכוין שיגמרו ויתבשמו הבגדים ע"י כך. נקט שיראי. ר"ל דבגמ' במס' ביצה דף כ"ג אמרו סחופי כסא אשיראי אסור משום מוליד ריח'. אינו ממלאכה אלא הכיבוי וההבערה כ"ה שם ביש"ש. פי' ר"ל דכיבוי והבערה מאי שאטייהו הכא. לזה כתב דמהרש"ל בא ליישב מאי דקשיא עליו:

דהא דאמרי' דף כג כו' דבריו קצרים מאד. וצריך אני להאריך ולבאר כפי הבנתי לע"ד ובמה נחלקו מהרש"ל עם מ"א. דאמר ר' יהודא לעשן פירות דהיינו להניח בשמים ע"ג גחלת בוערות ולמעלה מן הגחלת יהיו תלוים פירות ויקלטו טעם וריח הבשמים בי"ט אסור. דתחלתו בהנחת הבשמים ע"ג גחלת מכבה ואח"ז מבעיר. ואע"ג דהוי לצורך אוכל נפש מ"מ כיון דאינו שוה לכל כפש כ"א למפונקי' לכן אסור אבל ע"ג חרס רותח שהוסק מותר להניח עליו בשמים ולעשן הפירות וז"ל דכיבוי ליכא והבערה נמי ע"י שינוי הוא כלאחר יד וליכא איסור דאורייתא. רבה אמר אפי' ע"ג חרס נמי אסור משום דקמוליד ריח'. וכ' רש"י וז"ל שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן כו' עכ"ל רבה ור"י דאמרי תרווייהו סחופי כסא אשיראי בי"ט אסור משום דמוליד ריחא כו' רבא אמר אפי ע"ג גחלים נמי מותר מידי דהוי אבשר' אגומרי. דאיכא נמי מכבה ומבעיר ומוליד ריח בגחלים ואפ"ה שרי [ע"ל סי' תקי"א במ"א מ"ש] ע"כ סוגית הש"ס ורצה מהרש"ל לישב מה שקשה על דבריו על מ"ש אם אינו מתכוין להוליד ריח כמו באתרוג אע"ג דהוי פ"ר מ"מ מותר דהא רבה אוסר אפי' ע"ג חרס משום דמוליד ריח בחרס אע"ג דודאי אינו מתכוין להוליד ריח בחרס אפ"ה אסור וניהו דלא קימ"ל כוותיה היינו משום דקי"ל כרבא דאפי' ע"ג גחלת שרי משום דהוי לצורך אוכל נפש ומ"ד אבשר' אגומרי. אבל במקום דליכא צורך אוכל נפש גם רבא מודה לרבה דאסור. וע"ז כ' מהרש"ל ליישב דשם עכ"פ הוי הבער' כו' ור"ל דהוי קשיא ליה למה אסר רבה ע"ג חרס משום מוליד ריח. אע"ג

דמוליד ריח ליכא כי אם איסור דרבנן וכמ"ש רש"י וכנ"ל. וע"כ צ"ל דס"ל כיון דאינו אלא למפינקים אפי' איסור דרבנן לא הותר א"כ מה לו להזכיר איסור חדש דהיינו מוליד ריח. ת"ל דאיכא איסור הבערה. וניהו דהוין ע"י שינוי וליכא איסור תורה. מ"מ איסור דרבנן איכא וכמ"ש רש"י. אע"כ צ"ל דס"ל לרבה חד איסור דרבנן מתירים לצורך אוכל נפש אע"ג דאינו אלא למפונקים. אבל תרי איסורי דרבנן לא מתירי' ולפי זה כיון דאיכא גם מוליד ריח. דאיכא איסור הבער' ע"י שינוי וגם איסור מוליד ריח לכן אסור. ולפ"ז ס"ל למהרש"ל מסברא כיון דאיסור מוליד ריח הוא איסור קל בלא מתכוין להוליד ריח אע"ג דהוי פ"ר מותר אפי' היכא דליכא צורך אוכל נפש. אלא ע"ג חרס הואיל דבלא"ה יש איסור גמור דהיינו הבערה ע"י שינוי ניהו דלהאי איסור דרבנן גרידא הוי מתירים לצורך א"נ שאינו אלא למפונקים אבל בהצטרף לזה עוד איסור מוליד ריח אע"ג דהוא איסור קל וגם אינו מתכוין מ"מ אסור אבל היכי דליכא הבערה אלא איסור מוליד ריח ולא מתכוין לכך אפי' אינו לצורך אוכל נפש כלל מותר כן הוא דעת מהרש"ל וע"ז כתב מ"א. ומ"מ נ"ל כו דהא התם ליכא איסור משום הבערה כו' ר"ל דמ"א ס"ל דא"א לו' כדעת מהרש"ל דרבה אוסר משום דאיכא תרתי הבערה ע"י שינוי וגם מוליד ריח. דא"כ ה"ל לרבה להזכיר איסור הבערה דהוא העיקר לדעת מהרש"ל כנ"ל ולמה לא הזכיר רק איסור מולי' ריח אע"כ דרבה ס"ל ניהו דהבערה אפי ע"י שינוי מ"מ אסור מדרבנן. מ"מ היינו מתירים כיון דהוא לצורך אוכל נפש:

משא"כ מוליד ריח דאין בו צורך א"נ דהא אינו מוליד ריח בפירות כ"א בחרם ולכן אסור משום מוליד ריח לחוד. א"כ באתרוג נמי דאיכא משום מוליד ריח ואינו לצורך אוכל נפש אע"ג דאינו מתכוין מ"מ כיון דהוי פ"ר אסור ודע אע"ג דמ"א מסיק בסי' שי"ד דלא כת"ה אלא אפי' באיסור דרבנן פ"ר אסור מ"מ הוצרך להביא ראיה דאסור להוליד ריח באינו מתכוין והוא פ"ר דאסור. משום דמשמע מדברי מהרש"ל דאיסור מוליד ריח הוא איסור קל. וגרע משאר אסורי דרבנן:

ואם היה מאתמול על הבגד מותר כו' עיין סי שכ"ב ר"ל דאמרי' התם דמותר למלול עצי בשמים להוסיף ריח כיון דכבר איכא ריח. אבל באתרוג על הבגד דליכא בבגד ריח כלל והוי מוליד ריח ע"י האתרוג מחדש זה אסור וכ"ה בגמ'. א"כ ה"ה באתרוג אם היה מאתמול על הבגד שכבר קלט ריח מאתמול מותר כו' דהוי נמי רק תוס' ריח דשרי ואע"ג שכ' מ"א בסי' תקי"א בגד שמריח כבר מ"מ אסור ליתן עליו בשמים דמוסיף ריח חדש עיין שם מ"ש מ"א לחלק בין בשמים דשם ובין אתרוג דהכא ועיין מ"ש שם:

דע מ"ש הט"ז סק"ג דלולב מותר לטלטל לצורך גופו ומקומו דומי' דשופר. השיג עליו בספר ח"מ דדוקא שופר דאיכא תורת כלי עליו שמלאכתו לאיסור לכן מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו כדאיתא סי' ש"ח אבל לולב דאין עליו תורת כלי אפי' לצורך גופו או מקומו אסור כמ"ש רמ"א בסי' ש"ח סעיף ז' בהגה ע"ש. ולענ"ד יפה דיבר. אע"ג דלכאורה משמע דלולב במה שמיוחד למצות מיקרי כלי. וא"כ בשבת הוי כלי שמלאכתו לאיסור. דהא קאי הש"ס בסכה דף ל"ג ע"ב אם ממעט ענבי הדס בי"ט והא מתקן מנא. וכן בדף מ"ב ע"א כ' רש"י הטעם דאסור להוסיף מים על הלולב בי"ט משום דטרח לתקוני מנא מ"מ נ"ל דע"כ ל' תיקון מנא לאו דוקא דמה שמיוחד למצות אין בזה תורת כלי וכ"מ בר"פ לולב וערבה במ ש התוס' על קושית הש"ס והא טלטול בעלמא הוא דאין עליו תורת כלי:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **אין אדם כו'** צ"ע דבא"הע כו' וי"ל דהתם מיירי באינו יודע ר"ל שאינו יודע שאין אשה מתקדשת בשאול. וכוונת מ"א בתירוצו הוא דבשלמא בקדושין דלא כתיב לכם. ולכן לא בעינן שיהיה הדבר של הבעל. אלא בעי' שהאשה תקבל דבר מהבעל ולא יהיה הדבר ההוא גזל ביד האשה וא"כ כיון שלא ידע שאין מתקדשת בשאול אמרי מה"ט אמר לשון שאלה מחסרון ידיע' שהי' סבר שהי' די גם בשאול ואלו ידע שאינה מתקדשת בשאול היה נותן לו במתנה ולכן אע"פ שאומר לשון שאלה. וא"א לו' שלא דק בלשניה וכוונתו היה למתנה מ"מ מקודשת ניהו דעדיין אינו של בעל דהא לשאלה נתנו להבעל ולא במתנה. והבעל נתנו לאשה במתנה. עכ"פ לא הוי גזל ביד האשה. דהא כשעתה יוודע למשאיל דאין אשה מתקדשת בשאול יתננו במתנה ולכן אינו גזל ביד האשה אע"ג דלא קנה הבעל והאשה למפרע. כ"א משעת מתנה ואילך מ"מ סגי בכך ולא הוי גזל בידיה. אבל באתרוג דבעי' לכם ניהו דלבסוף כשיוודע למשאיל דאינו יוצא בשאול יתננו במתנה מ"מ בשעת נטילה לא הוי לכם ולא יצא:

ובאמת היודע כו' ר"ל לפי זה דלשון שאלה שאמר הוא דוקא אלא דאמרי' שהוא מחסרון ידיעה כנ"ל ואלו ידע היה אומר לשון מתנה. א"כ היודע שאינה מתקדשת בשאול ואעפ"כ אמר לשון שאלה אינה מקודשת דהוי גזל בידה:

וכ"מ בהדיא ברא"ש פ"ק דקדושין. ר"ל שכ' הטעם דלאו כ"ע דיני גמירי שאינה מתקדשת בשאול. משמע באם ידע הדין מודה דאינה מקודשת ועיין בבית שמואל שם:

וה"ה באתרוג. ר"ל כיון דאפי' בידע מתקדשת ע"כ ל"ל הטעם הנ"ל אלא צ"ל דלשון שאלה שאמר לאו דוקא ולא דק בלשניה. ועכ"פ נתכוין למתנה. על מנת להחזיר.

כיון דרצונו למלאות בקשת המבקש לקדש אשה ודאי כוונת המשאיל באופן המועיל לקדושין וא"כ ה"ה באתרוג מהני כה"ג דהוי לכם:
וכ"מ לעיל סי' י"ד גבי השואל טלית מצוייצת דמברך עליו אע"ג דגם גבי ציצית בעינן שלכם. באתרוג מהני טפי מתנה עמ"ל. משום דהי' מצו' דא"א לפטור ממנה. ודאי בלב שלם נתנו במתנה עמ"ל עכ"פ משא"כ ציצית דאם אין לו בגד בת ד' כנפות פטור אפשר לא נתכוין למתנה ודעתו באמת שלא יברך עליו. עיין שם שהאריך. ועז"כ מ"א וצ"ע דמשמע בש"ס דבכ"מ מהני מתנה עמ"ל חוץ מקדושין דלא. משום דדמי לחלופין דאין האשה נקנית בחלופין כדאי' בקדושין:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וצריך כו'** אפילו אמר בפי' כו' וס"ד דסתם ודאי נתכוין להחזירו במתנה. אף על גב שלא אמר בפי' שמחזירו במתנה דודאי נתכוין בחזרתו לקיים תנאו שהתנ' בפי' קמ"ל דאעפ"כ צ"ל בפי' בל' מתנה:

סעיף ז

(**סק"ז**) **ומיהו כו'** לי כו' דר"ל כיון דסוף סוף חזר אליו מיקרי שנתקיים התנאי על מנת שתחזירהו לי:

סעיף י

(**ס"ק י**) **אין כו'** כמה שכתב סעיף ח'. פה סוף ס"ק ז ומ"ש אח"ז דאדעתא דהכי קנוהו. הוא ס"ק חדש. וקאי על הגהת רמ"א בסעיף זה:
דיש ברירה ר"ל כל פעם שנוטלו אמרי' הוברר הדבר דלאותו שעה הוא שלו לבד וכן כשנטלו חברו אמרי' הוברר הדבר דלאותו שעה הוא של חברו לבד:
וכה"ג אמרי' בי"ד בשותפין שנדרו הנאה זה מזה לענין הכניסה לחצר שי"ל בשותפות:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ואשה כו'** ול"ד למנין. ר"ל בימים נוראים כשיש עשרה בני אדם במקום א' וא' מהם רוצה לצאת. צריך להשכיר אדם אחר במקומו שיהיה להם מנין ותמצי' החילוק בשלמא במנין או בלחי וקורה כמו שהם צריכים לאותו יחיד גם היחיד צריך להם ויש להם חיבור גמור לענין זה וחיובם בזה שוה. ולכך נגבה לפי הנפשות ולא לפי הממון דדוקא מה שמשתלם לפי הנאה אז משתלם לפי הממון כמו בחזן שמשתלם ג"כ לפי עריבות ונעימות קולו דאז חציו לפי הנפשות דהא עכ"פ צריכים א' להתפלל ובזה הכל שוין וחציו מה שנשתלם החזן מצד עריבות הקול דהוא דבר הנאה נגבה לפי הממון. דבעל הון רב צריך ליתן יותר בשביל ההנאה. לכן בכל דברים הנ"ל מנין לחי קורה דאין

לו הנאה דמשתלם לפי הנפשות. לכן אפי' יוצא דאינו נהנה כלל מהדבר מ"מ צריך לשלם חלקו דהא בלא"ה אינו משתלם לפי ההנאה דהא ליכא הנאה אבל אתרוג אין חבורה חיבור גמור דאפי' בהיותו בעיר אינו צריך להם דהא אם ירצה יכול לקנות לולב ומיניו לעצמו לבדו ואינו משתלם אלא לפי ההנאה ולפי הממון ואם יצא דלא נהנה כלל אם נאמר דיצטרך לשלם ע"כ צ"ל דמשתלם לפי הנפשות והא זה אינו ובא"ר הביא ספק בשם כה"ג אם י"ל לולב מיוחד לעצמו אם צריך ליתן לקהל לסיועת אתרוג של קהל. אדם כו' מוטב כו' ובזמן הזה דרוב פעמים אחר עבור איזה ימים מהחג ע"י רוב משמוש בני אדם אתרוג של הקהל מתקלקל. אפשר אינו צריך לשלוח לחבירו אתרוג שלו:

סימן תרס

סעיף א

(**ס"ק א**) **לצד כו'** וכל הצבור צ"ל כו'. ר"ל האנשים העומדים לצד מזרח שפניהם לצד מזרח צריכים להפך כו'. והיה נ"ל כשהחזן כו' ר"ל החזן עומד ופניו למזרח אם כן יפנה דרך ימין יהיה סבובו לצד דרום. והיה ראוי שיהפוך עצמו תחלה לצד הבימה ששם הספר תורה ויהיה צפון צד ימינו כמו כל הקהל ושמא משום כבוד השכינה ר"ל שאין ראוי להפך ואחוריו לצד ארון הקדש.

סימן תרסא

סעיף א

כתב מ"א ומי שלא אכל כו' דמ"ש בש"ע דביום א' יאמר ברכת סכה ואח"כ זמן ובליל שני יאמר זמן ואח"כ ברכת סכה הוא דעת הרא"ש. וכתב הטעם דמן הדין היה ראוי לברך זמן בשעת עשיית הסכה על עשיית הסכה אלא כיון דבי"ט בלא"ה צ"ל זמן משום הרגל כמו בכל י"ט לכן אין מברכי' זמן בשעת עשייה וסמכינן על זמן שיאמר בי"ט בשעת קידוש ויהיה אותו ברכת זמן עולה לשתים לעשיית סוכה ורגל כ"ה בגמרא לכן בליל א' אומר אחר קידוש ברכת סוכה ואח"כ זמן שיהיה עולה ברכת הזמן לרגל וגם לסכה. משא"כ בליל שני ניהו דמספקא דיומא צ"ל זמן משום הרגל דשמא אתמול חול היה ולא יצא בברכת זמן שאמר אתמול אבל משום סכה א"צ לברך זמן דהא אפי' היה אתמול חול יצא בזמן שאמר אתמול. דהא היה ראוי לברך זמן על סכה בשעת עשייתה דודאי חול היה כנ"ל. וכיון דאין הזמן ביום שני קאי רק על הרגל גרידא לכן י"ל תחלה זמן ואח"כ ברכת סכה כי היכי דלסמוך זמן לקידוש הבא בשביל הרגל ולא להפסיק ביניהם כיון

דא"צ להפסקה. ולכן כתב מ"א מי שלא אכל בליל א' בסכה. א"כ אע"ג דבירך אתמול זמן כיון דלא אכל בסכה לא נפטר בזמן דאתמול זמן דסכה. א"כ בליל שני כשיאכל בסכה יפטר באותו ברכת זמן שיאמר שניהם זמן דרגל וזמן דסכה א"כ דין ליל א' יש לו ויברך תחלה סכה ואח"כ זמן כדי שיעלה ברכת זמן לשניהם לרגל ולסכה. והב"ח כתב כו' וכ"מ בגמרא דבסכה דף נ"ו ע"א אמר רב סכה ואח"כ זמן. ורבב"ח אמר זמן ואח"כ סכה. ומסקינן שם טעמא דרב דמה"ט ראוי להקדים ברכת סכה שהיא חיובא דיומא ועדיף מברכת זמן. וקי"ל כרב ולפי טעם האמור בש"ס דחיובא דיומא עדיף אין לחלק בין יום א' ליום שני ובכללם ראוי להקדים סכה לזמן. (ובאמת דברי הרא"ש צ"ב שכתב טעם אחר ממ"ש הש"ס ואין פה מקומו) ושל"ה כתב מי שעושה שני ימים יוה"כ כו'. כ"ה בשל"ה אבל לא כתב טעם הדבר. דהרא"ש כתב בשם הר"ש מאייבר"א דגם בליל שני יברך סכה ואח"כ זמן דהזמן קאי על שניהם. דכמו דזמן הרגל צ"ל גם בליל שני משום ספקא דיומא. ושמא אתמול חול הוי ולא יצא בזמן דרגל אתמול ה"ה דיש לברך אסכה גם בליל ב' משום ספקא דיומא שמא אתמול חול היה ולא יצא בזמן שאמר אתמול. ואע"ג דראוי לברך בשעת עשיה דודאי חול הוא. שאני שעת עשיה דעכ"פ שעת עשיה היא משא"כ בליל א' אי חול היה אינו זמן עשייתה ואין זמן קיום המצוה גרע ולא יצא וכיון דצריך לברך זמן על שניהם על הרגל ועל הסכה יש להקדים סכה קודם לזמן כמו ביום א'. והרא"ש חולק וכתב וז"ל דעדיף טפי כשבירך זמן כשישב בה לשם מצוה מאילו בירך אחר עשייה ויצא בזמן שאמר בליל א' אפי' היה חול הרא"ש כו' עיקר מחלוקת זה לענין לולב וה"ה לענין סכה וס"ל לשל"ה דוקא לדידן דבקיאים בקביעא דירחא וידעינן דיומא קמא עיקר רק משום מנהג אבותינו עושים שני ימים וכיון דידעינן דיומא קמא עיקר שפיר י"ל סברת הרא"ש דעדיף מאלו בירך בשעת עשיה אבל אותן המתעני' שני ימים יוה"כ ע"כ ס"ל דאע"ג דבקיאים בק"ד אנו עושים את עצמינו כאילו אין אנו בקיאים. דהא מה"ט אין אנו מתענים ביה"כ רק יום א' אע"ג דכל י"ט עושין שני ימים היינו משום דבקיאים בקביעא דירחא. ואין עושין שני ימים בכל י"ט רק משום מנהג אבותינו לא רצו להחמיר ביה"כ משום מנהג בעלמא לגזור גזרה קשה על הצבור להתענות שני ימים והעמידו הדבר על הדין דסגי ביום א' כיון דבקיאים אבל העושים שני ימים יום הכפורים והחמירו גם לענין להתענות שני ימים ע"כ ס"ל דמן הדין לעשות שני ימים כאלו אין אנו בקיאים. ולזה מסתבר ליה לשל"ה סברת הר"ש מאייבר"א דזמן שאמר בליל א' ל"מ אפי' לסכה אם הוא חול דגרע מאלו בירך בשעת עשיה אבל לענ"ד מודה של"ה דגם העושים ב' ימים יוה"כ לא יאמר זמן ביום שני וכדאי' סי' תרס"ב ומהטעם המבואר שם

אע"ג דלדידהו יש לפקפק בטעם ההוא מ"מ לא יברכו מה"ט ברכה שא"צ משא"כ בסכה דאינו מוסיף ברכה דהא מברך זמן בלא"ה משום הרגל וליכא רק משום הקדמה והפסקה לזה לא חיישי' כ"ה:

סימן תרסב

סעיף א

(**ס"ק א**) **אינו מברך זמן**. עמ"ש ס"ס ת"ר. ר"ל להקשות על דברי רמ"א דבסי' ת"ר כתב במ"א די"א אפי' חל יום א' של ר"ה בחול דבירך זמן על שופר ביום א מ"מ מברך זמן על שופר גם ביום שני וכ' שכן המנהג וכאן לא הגיה רמ"א משמע דבלולב לכ"ע אין מברך זמן ביום שני אם חל יום א' בחול. ומ"ש לולב משופר. ובס' א"ר כתב דאשתמיט ממ"א דברי הלבוש שכ' טעם לחלק כמ"ש מ"א לבסוף:

ועיין במנהגים כו' ר"ל שכ' ליישב לחלק בין לולב לשופר וכ' וז"ל בהל' סכה ואין מברכים שהחיינו על הלולב ביום שני. וא"ת מ"ש שמברכים שהחיינו על השופר שני ימים וי"ל זמן ליל ר"ה דרבנן לכן אינו פוטר את השופר מלברך זמן. אבל זמן ליל חג הסוכות דאורייתא לכן פוטר את הלולב לברך זמן. וא"ת א"כ ביום א' לא יברך זמן אלולב וי"ל דליל א' צריך זמן משום סכה לבד מי"ט לכן אינו פוטר עכ"ל (לא הבינותי ואפשר ר"ל דאין ברכת זמן א' יפטור ג' דברים זמן דרגל דסוכה ודלולב והוא דוחק) ודבר תימא הוא. ר"ל דלא מצינו שום ברכה דאורייתא כ"א בה"מז לכ"ע ולחד דעה גם ברכה מעין ג' דאורייתא כמבואר בטור ס"ס ר"ט דאיבעיא להו בגמ' בערובין דף מ' ע"ב משא"כ בשופר. ר"ל דשופר אין מברכים בשעת עשייה כמ"ש מ"א סי' תרמ"א ע"ש הטעם א"כ אין יוצאים בברכת זמן לשופר כ"א בשעת התקיעה דהיינו בשעת קיום המצוה ולכן מספק שמא יום א' חול היה ולא יצא בזמן דאתמול צריך לברך בשני והוי זמן דשופר כמו זמן דרגל:

סימן תרסג

סעיף א

כתב מ"א בתפלת כו' אומר יום ב' כו' ומנחתם וכתב הלבוש הטעם דאם לא יאמר ומנחתם כ"א אחר אמירת יום שלישי. אז משמעות הלשון דהאי ומנחתם לא קאי כ"א על יום ג' ולא על יום שני. והא צריכים לו' וביום השני משום ספקא דיומא דילמא יום א' די"ט חול היה ונמצא יום ראשון דחה"מ יום שני של סכות וכיון דאמירת ומנחתם

משמע דלא קאי על וביום השני וכיון דהאמירה היא במקום קרבן. א"כ הוי אמירת וביום השני כמו המקריב קרבן בלא מנחה ונסכים. וגם את"ל ומנחתם אפי אמרי' אחר וביום השלישי מ"מ קאי ומנחתם גם על יום שני. מ"מ משמע דשיעור המנחה ונסכים שאומרים הוא לשני ימים ליום שני וגם ליום ג' נמצא אין מגיע לכל יום כ"א חצי שיעור הנסכים שהיה ראוי מן הדין:

ס' הושענות כו' ובח"ה אערוך שועי אום אני חומה אל למושעות אדון המושיע כצ"ל: והם ד' הושענות לד ימי חוה"מ ונאמרים כסדר הזה שהוזכרו פה אם לא שחל אחד מימי חה"מ בשבת שנדחה הושענא הראוי לאותו יום ואומרים תמורתו אום נצורה אבל אין ההושענות שוין יש מהן שנדחים לגמרי ויש מהן אומרים אותו למחרתו כאשר יתבאר: וטעם סדורן לא מצאתי אלא בלבוש ראיתי טעם על שני הושענות אערוך שועי ראוי לו ביום ראשון דח"ה כיון שכתוב בו גליתי בצום פשעי א"כ ראוי להסמיכו ליום הכפורים אלא שבי"ט אין ראוי לאומרו דהוי כמו תחנה לכן אומרים אותו ביום א' דחה"מ. ואדון המושיע שמיוחד ליום ד' דחה"מ דהיינו יום ששי של חג. היינו משום דעיקרו מתוקן על המטר ומטר בחג סי' קללה לכן אין אומרים אותו עד יום ששי שהוא סוף החג ויום קודם הושענא רבה גם בקריאת פ' הקרבנות דרשו חז"ל מפ' הקרבנות של יום ששי רמז לניסוך המים. ועל האחרים לא מצאתי טעם לסדורן. כי אפי' מנהגים אין ת"י ולאשר לא אד"ו סוכות וא"א לחול יום א' כ"א באחד מד' ימים דהיינו ז"ב ג"ה לכן כתב מ"א אם יחול באחד מהן סדר הושענות. והתחיל מ"א אם חל יום ראשון בשבת אז נדחה למען אמתך מיום ראשון ואומרים אותו בי"ט שני. והיה ראוי לו' ביום א' דחה"מ אבן שתיה מה שהיה ראוי לו' ביום שני של י"ט אלא שרצו לו' ביום א' דחה"מ אערוך שועי דכתיב ביה גליתי בצום פשעי כדי להסמיכו ליה"כ מה דאפשר לכן אומרים אבן שתיה ביום שני דחה"מ ואום אני חומה שהיה ראוי לו' יום שני דח"ה נדחה לגמרי ושאר ימי ח"ה אומרים כל יום כפי תחלת התקנה אח"ז כ' מ"א ואם חל יום ששי בשבת. ר"ל שחל יום א' דסוכות ביום שני אז אומרים כל יום כפי תקנה א'. אלא ביום ששי שהוא שבת אומרים אום נצורה ואדון המושיע שהיה ראוי לו ביום ששי נדחה לגמרי דהא למחר הושענא רבה. ואם חל יום א' דסוכות ביום ג' או ביום ה' חסר במ"א סדר הושענות. וראיתי בלבוש וספר א' שכתב אם חל יום א' ביום ג'. אז אומרים בשני י"ט למען אמיתך ואבן שתיה כראוי להם. וביום ראשון דח"ה אערוך שועי. ביום שני דח"ה אום אני חומה. וביום ג' דח"ה הוא שבת אום נצורה ואל למושעות נדחה לגמרי. ולמחר יום א' שהוא יום ששי של חג אדון המושיע שהוא תפלה על המטר ויום קודם הושענא רבה שראוי לו'

סוף החג כנ"ל. וכשחל יום א' דסוכות ביום ה' אז בשני י"ט אומרים למען אמיתך ואבן שתיה כתיקון. ביום א' דחול המועד ראוי לו' אערוך שועי ולפי שהוא שבת אומרים אום נצורה. ולמחרתו שהוא שני דח"ה אומרים אערוך שועי:
ואום אני חומה שהיה ראוי לו' ביום שני דח"ה נדחה לגמרי וביום ג' דח"ה אל למושעות וביום ד' דחול המועד אדון המושיע:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **ומפטיר כו'** וחותם כו' עסקי' ת"צ. ר"ל דבחול המועד של פסח שחל בשבת אין חותמין והזמני כתב מ"א שם הטעם. כיון דבסוכות הימים מחולקים במספר הקרבנות חמיר טפי מפסח שהיו כל הימים שוין בקרבן מוסף. ומה שאין מוציאים בחול המועד סוכות שני ס"ת כמו בחה"מ פסח כתב בא"ר בשם רד"א הטעם דבפסח יש בתורה הרבה פרשיות המדברי' מענין פסח. לכן קורין בכל יום בס"ת א' בפ' המדברי' מענין פסח. ובשני בפ' מוספי'. אבל בסוכות לא מצאו פ' מענין סכות (חוץ ממה שקורין בי"ט) אלא בפרשת קרבנות ולכן אין מוציאים רק ספר תורה א' וקורין בו ד' גברי:

סימן תרסד

סעיף א
(**ס"ק א**) **ונוטלים כו'** שלא לאוגדה בלולב. ר"ל שאין כורכים סביב בדי ערבה עלי לולב לקשור בהן בדי ערבה משום חציצה. דוקא לולב עם הדס וערבה כורכים עם עלי לולב דמין במינו אינו חוצץ. וכל א' מג' המינים כחד מין חשיבי ולא הוי חציצה. כדלעיל סי' תרנ"א ובמ"א שם ס"ק ב' אבל לולב עם בדי הושענא הוי מין בשאינו מינו וחוצץ דאין שייכות לולב עם מצות הושענא:
דכל לנאותו כו' היינו לסברתייהו. אבל בלא"ה כתב מ"א בס"ק ז' דלא חיישינן לחציצה ע"ש:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **וכל כו'** חוץ מנשרו כו'. דהא אפי' עלה אחד בבד אחד כשרה כמ"ש סעיף ד':

סעיף ז
(ס"ק ז) על הקרקע דוקא ר"ל ולא על כלי:

סעיף ח
(**ס"ק ח**) **שלא כו'** והאר"י הזהיר כו' ובשל"ה כתב וז"ל ואני נוהג כמו שראיתי נוהג את מורי כו' שבעוד הלולב בידו לא לקח כלל הערבה. עד שהגיע לתענה אמונים שופכים כו'

הניח הלולב ואתרוג מידו וחלק כבוד לערבה ולקחה בידו משום שבהושענא זו הוזכר תמיד מים. וערבה גדלה על המים. ותפסי' עד חביט חביט עכ"ל. והט"ז בסעיף קטן ה' כתב וז"ל כשאומר הושענא המוזכר בה. שיחים בדרך מטעתם עומסים בשועתם. יש לתפוס ד' מינים והוא בהושענא המתחלת אז כעיני עבדים כו'. א"כ אין לסלק לולב ומיניו עד הושענא המתחלת אומץ ישעך כו' ואז יתפוס הערבה:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **התנה כו'** והוא עצמו ר"ל הרא"ם שחיבר ס' וראים סי' תרמ"ט במ"א ס"ק י"ט:

סימן תרסה

סעיף א

(**ס"ק א**) **אסור כו'** דהא ב"ה גופיה כו' משום ספק יום שעבר ר"ל דהא טעם מאי דאמרי' מיגו דאתקצאי לב"ה איתקצאי לכולי יומא הוא משום דאתקצאי לב"ה דהוא תחלת היום אתקצי לכל היום משא"כ הכא דלא אתקצי לב"ה אלא משום ספק יום שעבר ר"ל שמא עדיין הוא שביעי אבל אם היינו יודעים שב"ה כבר לילה היא והוא ש"ע. לא היה אסור ב"ה. א"כ בתחלת יום ש"ע לא אתקצי. ואיסורו ב"ה לא היה אלא משום שמא עדין שביעי הוא. והא דסכה גם בשמיני אסורה משום מיגו דאתקצאי לב"ה. אע"ג דב"ה גופיה לא אסור אלא משום שמא עדיין שביעי הוא הרי דאמרינן מיגו כו' משום ספק יום שעבר. תי' התוס' והרא"ש הובא במ"א סי' תרס"ז שאני סכה דאלו אתרמי ליה סעודה ב"ה של שמיני צריך לאכול בסכה אע"ג דגם חיוב אכילה בסכה ב"ה הוא משום ספק יום שעבר. עכ"פ צריך לאכול בסכה יהיה מאיזה טעם שיהיה לכן אתקצאי לכולי יומא משא"כ אתרוג אי לא נטלו עד ב"ה א"צ ליטלו כמ"ש ר"ס תרנ"ב ולא הוי מוקצה אלא מספק יום שעבר לא הוי מוקצה לכולי יומא:

ומה שנאסר בח"ל אף ביום ח'. אע"ג דאין נוטלים לולב בח' ולא הוי מוקצה למצותו וע"כ הטעם משום דאתקצאי לב"ה והא ב"ה הוי מוקצה משום ספק יום שעבר תי' התוס' בסכה דף י' עמוד ב' דגזרינן אתרוג אטו סכה דמוקצה מן הדין דהא בח"ל צריכים לישב בסכה וכעין זה כתב הר"ן וז"ל דאתי למימר ודאי ח' הוא וליכא ספק כלל ולא ישמע לנו לישב בסכה עכ"ל והרא"ש כתב תי' אחר הובא בב"י:

ודע שכתב ט"ז בסעיף קטן א' וז"ל נראה פשוט שאפי' ביום א' קודם שנטלו למיפק בו יש בו איסור מוקצה ול"ד למ"ש ב"י בס"ס זה בשם הג"א עבדי' להושענא ולא אגדיה למיפק ביה שרי בהנאה דהזמנה לאו מלתא דשם כ"ז שלא עביד האגודה לא אקצי דעתיה כו'

עכ"ל מאי דפשיטא ליה נראה דעת הרב"י להיפך ניהו דבהג"א כתב הלשון כמו שהעתיק הט"ז אבל הרב"י ע"כ ס"ל דמ"ש כ"ז שלא עביד האגודה לאו דוקא דהא כתב בש"ע לעיל סימן תרנ"ג סעיף ב' וז"ל עביד להושענא ולא אגבהה למיפק ביה שריא בהנאה עכ"ל. הרי דאפי' אגדו אלא שעדיין לא יצא בו מיקרי הזמנה בעלמא ושריא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **באחד בשבת כו'** ולא אסרינן ליה מטעם הכנה וזה באמת טעם הי"א דומיא דאמרינן במס' ביצה דף ד' ע"א שבת וי"ט הסמוכים זה לזה ביצה שנולדה בשבת אסורה בי"ט שאחריו. כיון דבשבת אסור א"כ שבת לא לעצמו הכין אם יהיה מותר בי"ט שאחריו כמצא מה שנולד בשבת הוי הכנה לי"ט וה"ה הכא כיון דבשבת אסור אם מותר בי"ט הרי שבת הכין לי"ט דהא בשבת אסור:

כיון שכבר היה בעולם כו' ר"ל דוקא ביצה שלא היה בעולם ונעשה בו מעשה שנולד בשבת זהו מיקרי הכנה משא"כ הכא שלא נעשה בו מעשה לא בידי אדם ולא בידי שמים אלא הדבר בא ממילא ע"י הזמן לא מיקרי הכנה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **למחר כו'** לפי מש"ל א"צ אלא למ"ד אוכל' לאלתר ר"ל אבל לדידן דקי ל דוקא למחר מותר אבל באותו יום אע"פ שכבר יצא מ"מ אסור א"צ לתירוץ הר"ן דה"ל כאלו התנה דבסכה דף מ"ו ע"ב פליגי בהפריש ז' אתרוגים לז' ימים רב ס"ל כל א' יוצא בו ואוכל' לאלתר אחר שיצא בו. ורב אסי ס"ל דוקא למחר מותר אבל לא ביומו וקי"ל כר"א וכמ"ש פה בש"ע:

והר"ן בריש ביצה אחר שכתב דמוקצה לב"ה משום ספק יום שעבר לא אמרינן הקשה מהא דתניא עטרה לסכה בסדינין כו' אסורים עד מוצאי י"ט אחרון של חג והא ביום אחרון דהיינו ביום ח' אינו אסור אלא משום דאתקצאי לב"ה. וב"ה אסורו משום ספק יום שעבר. ותי' מוקצה למצותו חמיר ואמרינן מיגו דאתקצי אפי' משום ספק יום שעבר. וע"ז הקשו אדרבא הוקצה למצותו מצינו דקיל משאר מוקצה דהא אמרינן הפריש ז' אתרוגים לז' ימים כ"א יוצא בה ואוכלה לאלתר אף ע"ג דאתקצאי ב"ה משום יום הבא אפ"ה מותר. ותי' דהוי כאלו התנה בפי' כו'. וניהו דהר"ן הקשה קושייתו אליביה דרב ה"ה דהמ"ל גם לר"א דס"ל אוכלה למחר. ואע"ג דב"ה הי' מוקצה. מחמת ספק יום שעבר ולדעת הר"ן בהוקצה למצותו אמרינן מוקצה אפי' מחמת ספק יום שעבר:

וגם לר"א צ"ל כתי' הר"ן דהוי כאלו התנה שאינו מקצה אלא ליומו. אלא דהר"ן הקשה מרב דס"ל דאוכלה לאלתר דהקושיא יותר חזקה דלרב במוקצה למצותו אפי' מוקצה

משום יום הבא לא אמרינן ומברייתא דסככה כו' ועטרה כו' דאסור עד מוצאי י"ט האחרון מוכח דאפי' מוקצה מ' יום שעבר אמרינן גבי מוקצה למצותו. וע"ז כתב מ"א דזה דוקא לדעת הר"ן דס"ל במוקצה מ' מצוה אמרינן מוקצה אפי' מ' יום שעבר קשה גם לר"א וצ"ל ג"כ דה"ל כאלו התנה כו' אבל לפמ"ש מ"א בס"ק א' דאפי' מוקצה מ' מצוה לא אמרינן מוקצה מ' יום שעבר והאי דסככה כו' ועטרה כו' מבואר לעיל הטעם דאסור עד מוצאי י"ט אחרון. וכמ"ש מ"א ר"ס תרס"ז א"כ לר"א דקי"ל כוותיה דאסור אתרוג ביומו עד למחר לא ק"מ וא"צ לתי' הר"ן אלא לרב דס"ל אוכלה לאלתר אע"ג דאתקצאי ב"ה משום יום הבא לדידיה צ"ל כתי' הר"ן וכיון דקי"ל כר"א א"צ לתי' הר"ן:

סימן תרסו

סעיף א

(**ס"ק א**) **מקום כו'** ועיין בתוס' דף מ"ח ע"א ד"ה פוחת כו' וז"ל פוחת בה ד ד' טפחים ופסולה כך פי' בקונ' ותימ' כו' והלא אויר פוסל בשלשה והניחו הדבר בתימ' ורמז מ"א ליישב למה העמידו התוספות על פי' הקונ' ה"ל להעמיד קושייתם על הש"ס שנתן שיעור ד' טפחים והלא אויר פוסל בשלשה. ולדברי מ"א א"ש דעל הש"ס לא קשיא להתוס' דהיה א"ל הטעם כמו שכתב מ"א דלהיכרא בעינן ד' טפחים אבל תמיהת התוס' על לשון רש"י שכתב פוחת כו' ופסולה משמע דהטעם משום שהוא שיעור לפוסלה והלא שיעור לפסול סגי בג' טפחים:

סימן תרסז

סעיף א

(**בס"ק א**) **גם בח**'. דאלו מתרמי סעודת' כו' בא ליישב אע"ג דקי"ל אמרינן מיגו דאתקצי ב"ר משום ספק יום שעבר וכמ"ש לעיל ר"ס תרס"ה ע"ז כתב דהכא גרע דגם ב"ה צריך לעשות בה מעשה דהיינו אם אתרמי ליה סעודה ב"ה צריך לאכול בה חמיר טפי כ"כ התוס' והרא"ש:

וצ"ע בסי' תרל"ח. ר"ל דגם על הנוי חל האיסור:

ולענין נוי דפנות ע"ש ברמ"א ובמ"א ס"ק ט':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **נוהגים כו'** וצ"ע דבסי' תרס"ה כו' סתם כו' לשון סתם שכתב מ"א הוא לאו דוקא. אלא בסי' תרס"ה כתב הרב"י תחלה דעת המתירים. ואח"ז כתב ויש אוסרים ונודע דרכו

של הרב"י בש"ע שדעתו בכ"מ דעה א' עיקר (אם לא שכתב גם דעה קמייתא בלשון י"א אז שני הדעות שקולים בעיניו) וא"כ דעת הרב"י שעיקר כהמתירין וכאן היפך הסדר וכ' תחלה נוהגין שלא להסתפק ואח"ז כ' ויש מתירין משמע שעיקר בעיניו לאסור:

ואפשר כו' שהרי גם התוס' תמהו על המנהג כו' ר"ל דעת הנוהגים לאסור שכ' פה בש"ע הם דברי התוס' ביצה דף ל' ע"ב וכתבו טעם המנהג משום הכנה. והתוספות גופייהו במס' סכה דף י' ע"ב תמהו על מנהג הנ"ל. וז"ל והיכי דמיקלעי שבת במוצאי י"ט של חג נוהגים איסור להסתפק מנוי סכה עד מוצאי שבת. ולכאורה שרי דמאיזה טעם נאסר כו' ואי משום הכנה מאי הכנ' יש כאן עכ"ל התוס' הרי דאע"ג דהתו' במס' סכה תמהו על המנהג ואעפ"כ במס' ביצה הביאו המנהג וכ' הטעם משום הכנ' אע"ג דנראה להם דאין בזה משום הכנה אעפ"כ אין לסתור המנהג וקושייתם באמת צריך יישוב כן דעת התו' וכן דעת ש"ע:

סימן תרסח

סעיף א

(**ס"ק א**) **שמיני חג.** רש"ל כו' והטעם שלא להפסיק בין תיבת שמיני לתיבת עצרת כיון דבקרא הם סמוכים וכתב שמיני עצרת. וט"ז כתב טעם דעצרת גופי' לא נקרא חג אלא מפני שהוא נטפל לז' ימי חג שלפניו ע"ש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אוכלים כו'** ואין ישנים כו' ומה"ט ממהרין כו ר"ל דלעיל סי' תרנ"ט מבואר דבסוכות צריך לעשות כל עניניו בסכה כמו שעושה כל השנה בדירתו משא"כ בשמיני עצרת אחר האכילה ילך לביתו ויעשה שם כל עניניו. וכן ב"א המחמירים ואין אוכלים אפי' פירות או שתיית מים חוץ לסכה אבל בשמיני עצרת יש לאכלן בביתם כיון דאין מברכים לישב בסכה על דברים אלו דומה לשינה דאין בהם הכירא מ"מ אפשר לחלק כיון דפירות ומים אין צריכים סכה כלל כ"א מצד חומרא אם אכלן בשמיני עצרת בסכה אינו נראה כמוסיף:

דהא מה"ט אסרי' כו' וכמו שכתב מגן אברהם ר"ס תרס"ז:

ומה שכתב בהגהת מנהגים כו' אינה ראיה ר"ל שבהגהת מנהגים הביא ראיה ממדרש תנחומא שכתב וז"ל למה התירו חכמים להפטר מן הסכה בי"ט אחרון של חג לפי כו' ויום אחרון מתפללים על הגשמים לכן נפטרים מן הסכה כדי שיתפלל על הגשמים בלב שלם עכ"ל. והבין בהגמ"נ שנפטרים באמצע סעודה. ועז"כ מ"א דאין ראיה די"ל

נפטרים אחר הסעודה ואין עושה שאר דברים כמו טיול ולימוד וכדומה בסכה. אף על גב דבסוכות עושים דברים אלו בסכה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואין מברכים**. ולכן אין לאכול בלילה עד שחשכה דאם היה אוכל בסכה אף שהתפלל ערבית כיון דעדיין יום הוא היה ראוי לברך על הסכה וכיון דכבר התפלל ערבית ועשאו בתפלה שמיני עצרת אין לברך על ישיבתה. דהא בשמיני יושבים בסכה אבל אין מברכים על ישיבתה. ומ"מ נ"ל דאם אכל בדיעבד ואין הכונה שכבר אכל דא"כ על מאי יברך ואם על מה שעדיין רוצה לאכול זה לא מיקרי דיעבד. אלא ר"ל שנטל ידיו ובירך המוציא שלא תהיה ברכתו לבטלה וצריך לאכול בציעת המוציא אין לברך על ישיבת סכה. ואם רשאי לאכול יותר אינו מבואר:

כמ"ש ס"ס למ"ד גבי תפילין. ראיה היא על גוף הדין שאין לברך בנדון הנ"ל. שכתב בסי' למ"ד דאין מניחים תפילין בלילה. לכן י"א אם התפלל ערבית מבע"י אין להניח שוב תפילין אף דעדיין יום הוא. אבל ט"ז חולק וס"ל אפי' לכתחלה ישב מבע"י בסכה ולא יברך על הסכה. וע' בס' א"ר:

סימן תרסט

סעיף א

(**ס"ק א**) **כתב מ"א אע"ג דאין כו'** ע' סי' של"ט דלדידן בלא"ה מקילים בזה"ז בריקוד משום דאיסורו שמא יתקן כלי שיר. ואין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר ליכא למגזר:

וע' סי' תקי"א ס"ד. והטעם משום דאינו שוה לכל נפש כ"א למפונקי' לכן לא הותר בי"ט דאסור להבעיר פולווי"ר. וכתב מ"א לעיל סי' תקי"ד ס"ק י"ג דמותר לקבוע פולווי"ר בנר קודם הדלקת הנר אע"פ שגורס לבסוף שהנר נכבה עי"ז:

סימן תרע

סעיף א

(ס"ק א) הנשים כו' דוקא כו' עמ"ש בס"ק ב':

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בעוד כו'** שהנרות של בה"כ כו' בב"י כתב טעם האיסור וז"ל שיהיה להם היכר שאסור להשתמש לאורן עכ"ל. ולפ"ז הוי סגי באיסור כ"ז שהנרות שבבית דולקים וכ"כ בס' א"ר. וצ"ל שהוסיפו חומרא על חומרא:

משום דברים המותרים כו' ואפילו בדבר שאין בענינו שום צד איסור לו' דגזר הא אטו הא. כן כתב הרב"י לדעת הטור:
ועמ"ש סי' קלמ"ד כצ"ל. ובש"ג בהגה' מרדכי פ' במה מדליקין:
שיש לבטל כו' ודי כו' כי הבטל' הרחיקו חז"ל משום שעמום וזימה. ודי ביום א' וביום ח' כדין תורת פסח וסוכות דלא אסר במלאכה במקום דבקיאים בקביע' דירחא כ"א יום א' ויום ח' כ"ה שם בש"ג. וכ"מ במהרי"ל:
אולם בש"ג מבואר דאין איסור כ"א לנשים וכ"כ פר"ח אבל במהרי"ל משמ' דגם אנשים נוהגים איסור וכ"מ בב"ח:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **וי"א כו'** שנגמרה מלאכת המשכן בזה"ז. וכתב א"ר בשם מי"ט דהא הקמת המשכן היה בניסן ותי' בספר א"ר עפ"י מדרש דבאמת נגמר המשכן ד"ה כסלו. אלא שהמתין הקב"ה בהקמתו עד ניסן שנולד בו יצחק ע"ש:
ולענין תענית יום שלפני חנוכה ער"ס תרפ"ו:

סימן תרעא

סעיף א

(**ס"ק א**) **מוסיף כו'** ואם כו' ולחברו אין לו כלל כו' ר"ל חברו שדר בבית אחר. לכן טוב שלא ידליק בכל לילה רק נר א'. וכן גם חברו דעכ"פ יצא בין הוא ובין חברו מצד עיקר הדין. וזה עדיף משידליק הוא לבד ויוסיף כל הלילה ויהיה מן המהדרין וחברו לא יצא כלל אבל אם חברו דר עמו בחדרו. טוב יותר שהוא יוסיף כל לילה וחברו לא ידליק דהא עכ"פ גם חברו יוצא דהא איכא נר איש וביתו. ואדרבא לדעת המחבר שהוא כדעת התו' כן הוא עיקר הדין דוקא:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בשביל ב' פירש"י כו'** למהדרין כו' דרש"י אזיל לשיטתי'. דל"ל לב' ב"א שאין מדליקים כ"א נר איש וביתו כפי עיקר הדין. אלא שדרין בשני בתים:
דהא אמרי' דף ך"א ע"ב מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ ופי' התוספות וכ"פ הרב"י ס"ה דהיינו אם הבית פתוח לרה"ר אבל אם הבית פתוח לחצר מניחו על פתח החצר ולפ"ז שפיר משכחת לה בב' ב"א שאין מדליקים כ"א רק נר א' כפי עיקר הדין ודרי' בב' בתים ושני הבתים פתוחים לחצר א' דשניהם צריכים להניח הנר על פתח החצר וא"כ נר שי"ל שני פיות עולה לשניהם ומניתים אותו על פתח החצר אבל רש"י ס"ל דאפי'

הבית פתוח לחצר מ"מ צריך להניחו על פתח הבית ולא על פתח החצר א"כ ל"ל לשני ב"א הדרים בשני בתים סמוכים זה לזה. ויהיה הנר של ב' פיות עולה לשניהם ויניחנו במחיצה האמצעית המפסקת בין שני הבתים. דהא קי"ל דמצוה להניחו משמאל הפתח כמ"ש סעיף ז'. ובכה"ג הא יהיה לא' מימין הפתח ונראה לרש"י דוחק לאוקמי בבית שאין לו מזוזה וניח' ליה טפי לו' דאיירי במהדרין שעושה נר לכ"א מבני בית:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **בשורה כו'** ולא א' נכנס כו' דהוי ג"כ כמדורה כ"ה שם:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שאין כו'** משמע דבנרות כרוכים כו' דכה"ג ליכא משום דמתחממות ונופלות:
ובמהרי"ו כו' ומדביקים כו' פי' שקלועים. לאו דוקא קלועים ה"ה נדבקים יחד ממש דינו שוה לקלועים. ולא בא למעט כ"א שלא נפרש ומדביקים כו' כמ"ש לעיל בשם א"ז שמדביקים אותן סמוכים זה לזה. אבל דבוקים יחד ממש והיו לאחדים דינו כקלועים:
ואסרתי משמע דגם כרוכים אסורים דלא כדמשמע מא"ז לעיל דמותר ואע"ג דבשבת וי"ט מצוה בכרוכים. ע"כ צריך לחלק לענין כרוכים בין שבת וחנוכה:
וא"כ אפשר דשני כו' מדנקט מהרי"ו ד' וה' וגם לפ"ז יהיה חנוכה שוה לשבת וי"ט דמצוה בכרוכים דבשבת אינו וכורך רק שתי נרות:
אבל כו' דאסור דהוי כאבוקה. וכ"מ סי' רצ"ח לענין הבדלה דמצוה מ"ה באב קה כ' דב' נרות כרוכים הוי אבוקה. ובסי' תל"ג דאין בודקים חמץ לאור אבוקה אוסר בב' נרות כרוכים ע"כ דהוי אבוקה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **וצריך כו'** פי' הר"ן כו' ומזה יצא המנהג כו' כמ"ש רמ"א כו' לכאורה אדרבא בתשובת רמ"א משמע להיפך דהשואל רצה לדייק מדברי הר"ן דאם אינו מדליק על השלחן א"צ לנר אחר אלא שרמ"א דחה דהר"ן דמשמע מדבריו דדוקא כשמדליק על השלחן צריך לנר אחר. היינו לפי המנהג בימי הש"ס שהיו מדליקי' בחוץ על פתחו אז א"צ לנר אחר. אבל לדידן דמדליקים בפנים אפי' מדליק סמוך לפתח מ"מ איכא למיחש שמא ישתמש לאור נר חנוכה ולכן א"ש מנהגנו שמניחי' שמש אפי' מדליק אצל הפתח אפי' לדעת הר"ן עכת"ד. מ"מ מבואר מזה דאין מדברי הר"ן ראיה להמנהג. אלא אדרבא צריך ליישב לפי המנהג דברי הר"ן שלא יסתרו דבריו המנהג. ואיך כתב מ"א דמדברי הר"ן יצא המנהג ואולי א"ל דוקא לפי מה שהי' גרסת השואל בר"ן שהעתיק דברי הר"ן וז"ל אהא דאמר רבא על מאי דאמרי' ובשעת הסכנה מניחו על שלחנו. וצריך נר אחר

להשתמש לאורה כתב הר"ן ניהו דרבא מודה דאסור להשתמש לאורה וכיון שכן פשיטא דצריך הכא נר אחר. ה"ק דאע"ג כו' דמניחו על שלחנו ע"כ משתמש לאורה משום הכי צריך נר אחרת לעשות הכיר' עכ"ל. ומלשון שכתב הר"ן משום הכי כו' משמע קצת כדעת השואל דוקא במניחו על שלחנו דע"כ משתמש לאורה. גם רמ"א הוצרך להשיב לחלק בין מדליק בפני' או בחוץ. אבל לפי הגרסא שהביא מ"א מדברי הר"ן וכ"ה הגרס' בר"ן שלפנינו ע"כ משתמש לאורה אפ"ה כו' מדכתב ל' אפ"ה משמע דכ"ש אם אינו מדליקו על שלחנו דאפשר שלא ישתמש לאורה פשיטא שצריך נר אחר שלא יבא להשתמש לאורה. ולפ"ז צ"ב מה שסיים מ"א כמ"ש רמ"א בתשובה. דעכ"פ בתשובה לא משמע כן:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **למטה מיו"ד נ"ל דאם דר כו'** דהא טעמ' דבעי' למעלה מג' כתב בטור דלמטה הוי כארעא סמיכת' ואינו ניכר שהודלק במתכוין וליכא פרסומי ניס'. וכן בעי' למטה מיו"ד דאין דרך נר שמדליק לצורכו להניחו למטה מיו"ד דעיקר תשמיש הוא למעלה ואיכא פרסום דנמצוה הודלק. ולפ"ז כתב בהר"י בשם מרדכי דלדידן דמדליקין בפנים מותר להניחו למעלה מיו"ד כיון דבלא"ה ליכא הכירא כ"א לבני בית והם יודעים שהודלק למצוה. אלא דפוסקים כתבו דמ"מ גם לדידן אין לשנות ממה שנהגו כשהיו מדליקים בחוץ. וא"כ כשדר בעליה ומניחה בחלון אף שגבוה יותר מיו"ד מ"מ עדיף טפי להניחה שם דעכ"פ איכא קצת היכר לבני ר"ה. ממה שיניחנה במקום אחר למטה מיו"ד ולא היכר כלל לבני ר"ה. וגם בזמן הש"ס אי היה דר בעליה א"א לו להדליק מצד הדין כ"א בחלון ולא במקום אחר ודאי אפי' גבוה חלון יותר מי' שפיר דמי ומ"מ ודאי אי יש לו ב' חלונות א' למעלה מיו"ד וא' למטה מיו"ד ודאי יניחנה בחלון של מטה מיו"ד. וכתב פר"ח וז"ל דבר ברור הוא שאם החלון הוא למעל מך' אמה שמניחו על פתח ביתו עכ"ל וכ' אמה ודאי מודדין מקרקע רה"ר ולא מקרקע הבית דהא טעמא דלמעלה מך' לא יצא דלא שלטה ביה עינ'. ובעי' שישלוט בו עין בני ר"ה. ומיהו לדידן דעיקר הכיר' לבני הבית סגי אי הוה למטה מך' מקרקע הבית מ"מ אפשר גם לדידן בגבוה חלון יותר מך' מקרקע ר"ה עדיף טפי להניחו סמוך ובטפח הסמוך למזוזה כיון דלמעלה מכ' ליכא היכרא לבני ר"ה ולבני הבית עדיף היכרא דידהו סמוך לפתח ומה שנוהגים עתה להניחו למעלה מיו"ד אפי' אינו בחלון כתב בס' א"ר דסמכי' על המרדכי הנ"ל דלדידן דמדליקים מבפנים אין קפידא וע"ש מ"ש בשם ס' צ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דהדלק' כו'** הוא דנקט לה כדאי' לקמן סי' תרע"ה ס"א דאם הדליק' בפנים והוציא' לחוץ דלא יצא מה"ט אבל לדינא. לא ידעתי נ"מ בין טעם שנתן הש"ע דהדלק' ע"מ ובעי' הדלקה במקומה. ובין לטעם מהרש"ל דיאמרו לצורכו כו' ואי הדליקה למטה מך'. ונטלה משם והניח' במקום אחר תוך ך' לב' הטעמים יוצא דהא הוי הדלק' במקום' דשני המקומות כשרים ונקראים מקום' וגם ל"ל כה"ג לצורכו כו' וכמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ג ס"ק ך"ג ע"ש. וע"ל סי' תרע"ה במ"א ס"ק ג':

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מחציו כו'** בחצי השנית כו' ומשמע דכל אותה החצי כשרה להנחה וכ"ה במרדכי שהביא הרב"י ועיין בט"ז. ובתשובת ח"י סי' רכ"ז:

ומ"מ המנהג כו' לא קאי אדלעיל אלא הוא ס"ק חדש וקאי על וי"ש רמ"א בהג' ומ"מ המנהג להדליק בטפח כו':

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **ממזרח כו'** די"ל ע"מ לסמוך דבמנחות דף צ"ח ע"ב פליגי רבי ור"א בר"ש במנורת של מקדש רבי סבר ממזרח למערב היו הנרות מונחים. ור"א בר"ש ס"ל מצפון לדרום וכ' רש"י בפי' החומש וכן פסק הראב"ד כרבי ממזרח למערב וכתב ת"ה דכן מסתבר דהלכה כרבי מחברו ורמב"ם וסמ"ג פסקו כר"א בר"ש וטעמם עיין בכ"מ וכיון שכתב סמ"ק שיש להניח הנרות בצד דרום כמו שכ' רמ"א (ומ"ש בש"ע בכותל דרום או בדרום המנורה הגיה בבאר הגולה בכותל דרום כנרות המנורה) דהיינו דומיא דמנורה דבבהמ"ק. ה"ה שיש לסדרן כנרות מנורה לרבי כדא"ל ולר"א בר"ש כדא"ל:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **יוכל כו'** אבל בביתו כו' דבשלמא בבה"כ דבין הש"ץ ובין השמש אין מדליקין כ"א עבור הקהל והם שלוחם. א"כ ש"ץ ושמש שוין דשניהם שלוחי קהל אבל בביתו דהמצות על הבע"ה המברך גם הוא ידליק כלם:

קרצו כו' קאי על תמיד של שחר ביום הכפורים שכל עבודת היום הי' צ"ל ע"י כה"ג והיה כה"ג צריך לשחוט התמיד וגם לקבל הדם מיד לכן לא היה אפשר לכה"ג שיגמר השחיטה ולכן תנן קרצו ר"ל שחטו כה"ג את התמיד רוב שני סימנים דהוא עיקר השחיטה ומירק אחר ר"ל גמר כהן אחר את השחיטה דמדרבנן צריך לשחוט שני סימנים וכדאי' בש"ס דחולין פ"ב דף כ"ט על משנה זו. אלמא אע"ג דכל עבודת היום בכה"ג מ"מ מותר לאחר לגמור השחיטה כיון דעיקר העבודה היה על ידי כה"ג וה"ה הכא כיון

דעיקר המצוה היא נר א'. והשאר אינו אלא משום מצות מהדרין רשאי אחר להדליקן אלא שבס' א"ר כתב דשאני התם דא"א בענין אחר דהכה"ג היה צריך לקבל הדם מיד:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **מפני כו** אם יש לבה"כ כו' שכתב שם שאסור לעבור חוץ לבה"כ סמוך לבה"כ בשעה שהצבור מתפללי' שנראה ככופר. אם לא דאיכא עוד פתח שני מותר שהרואים יאמרו שנכנס לבה"כ בפתח האחרת:

דוק ברש"י. וז"ל דכיון שאינו נכנס נראה כפורק עול ומבזה בה"כ. ואי איכא פתח' אחריני אין כאן ביזוי דמאן דחזי סבר בפתח' אחרינא ליעול עכ"ל. הרי מבואר שהטעם שמבזה בה"כ ואי איכא פתחא אחריני ליכא בזיון. בב"מ פ"ב דף ל"ב ע"ב:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **והם כו**' אבל מלשון רש"י דדוקא כו' דאהא דאמר ר"ה דף כ"ג חצר שי"ל ב' פתחים צריכה שתי נרות ואמר רבא ל"ש אלא מב' רוחות אבל מרוח א' א"צ ואמרינן מ"ט אילימ' משום חשד' דעלמא אפי' ברוח א' נמי אי חשד' דבני מתא אפי' מב' רוחות נמי לא ומסיק לעולם חשד' דבני מתא זמנין דחלפי קמי האי פתח' ולא באידך ואמרי כ"ה דלא אדליק בהאי פתח' לא אדליק גם באידך וכתב רש"י וז"ל חצר שי"ל כו' צריכא שתי נרות כו' משום חשד' שהרואה יהיה סבר שהבית חלוק והרי הוא של ב' בני אדם ויאמרו הא לא קיים מצות נ"ח עכ"ל ואם אי' לדברי ד"מ דאפי' הן של אדם א' איכא חשדא שיאמרו שהן של שני ב"א אם כן ה"ל לרש"י לו' שהרואה יהיה סבור שהבית חלוק. ויהיה סובר שהוא של שני ב"א. ומדכ' רש"י והרי הוא של שני ב"א משמע דוקא כשהאמת כן הוא דהיינו שהחצר של שני ב"א אלא שאין הבית וחצר חלוק. וא"צ כ"א נר א' והרואה יטעה שהבית חלוק וכיון שהוא של ב' ב"א צריך שני נרות לכל פתח נר אחד אבל כ"ה ל"ח שיטעו שהן של שני ב"א. אך דברי ד"מ גופיה צ"ב דלמה כשהן של אדם א' צ"ל בשתיהן משום חשד' שהן של שני ב"א. הא מסקי' לחשד' בעלמא לא חיישינן אלא לחשד' דבני מתא והן יודעים שהן של אדם א'. וצ"ל דבזה דוקא שיטעו שהבית חלוק ל"ל בבני מתא דודאי בני מתא יודעים איכות הבנין שאין חלוק אבל אם דרים בו א' או ב' גם בני מתא לפעמים אין יודעים וסתמא כיון שהבית חלוק יסברו שדרים בו ב' ב"א שע"פ הרוב די לכ"א בבית א' ודוק וכן משמע עוד מלשון רש"י שכתב אילימא חשדא דעלמא אפי' מרוח א' נמי. פי' רש"י סבורים הן שהבית חלוק מתוכו ואי חשדא דבני מתא פירש"י שיודעים שאין חלוק הרי דכפל ושילש החשד שהוא חלוק ולא הזכיר חשד שהוא של שני ב"א אע"כ ס"ל דבאמת צ"ל שני ב"א.

סעיף יד

(**ס"ק יד**) **בפנים כו'** אצל פתח הבית מבפנים ר"ל כמו בזמן הש"ס שהיו מדליקין אצל פתח הבית (כדלעיל סעיף ה) אלא שבזמן הש"ס היה מניחו בחוץ לצד ר"ה ובזמן הטור בפנים תוך הבית דעכ"פ גם בימי הטור איכא חשד דבני ר"ה דהא בני ר"ה היו רואים הנרות אבל בזה"ז דמדליקין בפנים בבית החורף ממש דליכא חשד' דבני ביתו יודעים האמת:

סימן תרעב

סעיף א

(**ס"ק א**) **סוף כו'** כמ"ש סי' תקס"ב לענין השלמת תענית דסוף שקיעה היינו צ"ה:
במ"ס כו' ואין מברכים כו'. אבל אם טרוד דמותר להדליק מבע"י מפלג המנחה ואילך היינו בברכה. וכמ"ש סי' תרע"ט בערב שבת וכ"כ פרי חדש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **הלכך כו'** משמע דאם הדליק כו' א"צ ליתן כו' וכ"כ פר"ח אולם סיים וז"ל וזהו לדין התלמוד שההיכר הוא לעוברים ושבים אבל האידנא (לפי מ"ש מ"א בס"ק שאח"ז דגם עכשיו בזה"ז צ"ל בה כשיעור זה) לעולם בעי' שיעור הידוע עכ"ל:
ובאגודה כו' לא ידעתי מאי נתחדש לו מדברי אגוד'. ומ"ש האגוד' מיל ע"ש הרמב"ם לא הבנתי הא כתב הרמב"ם להדי' דהזמן הוא כמו חצי שעה או יותר עכ"ל:

סעיף ג

(ס"ק ג) כזה השיעור ואף עכשיו ר"ל שמדליקין בפנים ואין היכר לעוברים ושבים כ"א לבני ביתו:
דהא לאחר כו' מותר כו' היינו מצד עיקר הדין וכמ"ש ס"ק ד'. ואתרוג עסי' תרנ"ו:
בש"ג למד כו' חצי לוג דהיינו ג' ביצים ולכן כ' דלחצי שעה השיעור שמן שמינית ביצה כיון דג' ביצים שיעורו לי"ב שעה ע"ש:
לפי עובי כו' אולם משמע בש"ג ממ"ש אח"ז ע"ד הטור סי' תרע"א שהשיג על בה"ע שכתב דאם הקיף קער' פתילות והם רחוקים זה מזה שיעור אצבע אפי' לא כפה עלי' כלי יוצא. ולא מסתבר להטור. וכ' הש"ג ונ"ל דשפיר הוי גבול אצבע לפי הגבול משמן שצריך ליתן בנ"ח דהיינו שמינית ביצה כמו שזכרנו ולפי שיעור זה צריך שיהיו הפתילות שוות שלא תמהר הפתילה שיעור הדלקת השמן כו' עכ"ל ש"ג ולפ"ז צ"ל דס"ל דגם במנור' היו כל יום הפתילות שוות ודעתו ללמוד שיעור הפתילות בנ"ח ג"כ שיהיו דומים בעוביין

כמו פתילות שבמנורה אך בתי"ט במנחות פ"ט משנה ג' כ' לחד פי' דגם במנורה לא היו הפתילות שוות בכל הלילות דבלילות הקצרים היו עושים הפתילות עבות יותר כדי שתכלה השמן בלילה ע"ש:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **יכול כו'** ורש"ל כ' דאין להשתמש כו' משום הרואה שלא ידע לחלק בין תוך זמן שעורו בין אחר זמנו. ומה"ט יכול לכבותה. דבזה ל"ל למראית עין:

אין להקל משום דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור. אסור להתיר. אך הב"ח כתב עוד טעם דמדינא אסור לכבותן. כיון דאיכא בגמ' תרי לישלא. אהא דתני' מצותה משתשקע חמה עד שתכלה רגל מן השוק. חד לשנא קאי על תחלת הדלקה דאי לא אדליק בשקיעת החמה יש לו להדליק עד שתכלה רמ"ה ולא יותר לישנא אחריני לשיעורא שצריך ליתן בה שמן שידלק משקיעה עד שתכלה רמ"ה וס"ל לב"ח דללשון א' דלא הוזכר שיעור הכל שוה וכל מה שניתן בה שמן על הכל חל האיסור וניהו דמחמירי כלשנ' בתר' שצריך ליתן שמן כשיעור משקיעה עד שתכלה רמ"ה. היינו מספקא. אולם מספק יש להחמיר דלמא קי"ל כלישנ' קמא ואם כן הכל אסור אפי' מה שהוא יותר משעורו ומ"א לא העתי' טעם זה חדא דאזיל לטעמיה דדעת הב"ח כדעת הרב"י שהביא מ"א ס"ק ו' דהוי ספק כמאן קי"ל אבל מ"א כתב שם דמשמע דבש"ע חזר בו ופשיטא לי' דקי"ל כלשנא בתרא דקאי לשעורא. עוד י"ל דמאי דפשט להב"ח דללשנא קמא דלא הוזכר שיעור הכל אסור. מ"א ס"ל להיפך וכמ"ש הט"ז דללשנא קמא ודאי המותר מותר ע"ש מיהו בזה ודאי מודה הב"ח ומ"א דע"י תנאי שמתנה בשעה שנותן בה שמן שאינו מקצה כ"א מה שצריך למצותה מותר לכבותה אחר זמנה וכמ"ש מ"א לקמן סי' תרע"ז ס"ק י'. מיהו אפי' ע"י תנאי מ"מ אפילו אחר זמנו אסור להשתמש לאורה כמ"ש מהרש"ל משום מראית העין דהרואה לא ידע שהתנה. רק ע"י תנאי מותר לכבותה וכ"כ א"ר סי' תרע"ז:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **א"צ כו'** דאפי' ללמוד אסור משהגיע זמנה ולא ידעתי למה לא יאסר חצי שעה קודם זמנה וע"ל סי' תפ"ט סעיף ד' לענין ספירה במ"א שם:

ואפשר מהרש"ל מיירי בבני אדם שמתפללים ערבית בזמנה וא"כ חצי שעה קודם בלא"ה אסור משום ק"ש וכ"כ בס' ח"י לעיל סי' תפ"ט ע"ש:

ונ"ל דמי שלא התפלל כו' מדליק קודם כו' וכ"כ בכ"ה. ובס' א"ר כ' דבשירי כה"ג הוא עצמו חזר בו שיתפלל תחלה. וכ"כ בתשו' שב יעקב סי' כ"ב דק"ש דאורייתא קודם וגם

הוא תדיר אע"ג דנ"ח הוא פרסומי ניס' לענין קדימה תדיר קודם ע"ש שהאריך ואע"ג שכתב מ"א דהדלק' א"צ זמן ול"ל שמא שכח מעריב משא"כ איפכא יש לחוש שישכח להדליק שב יעקב לא חש לה ע"ש:

סימן תרעג

סעיף א

(**ס"ק א**) **כשרות לנ"ח**. אבל לא להשמש כצ"ל. ור"ל כיון דמותר להשתמש אצל השמש א"כ בשבת צריך לשמש נר ושמן יפה. דאל"כ א"ל שמא יטה. אבל לנ"ח גופיה כל השמנים ופתילות כשרים אפי' איכא שמש דמ"מ אפי' איכא שמש אסור להשתמש אצל נ"ח וכמ"ש מ"א ס"ק ד' בשם המלחמות. ולפי מ"ש מ"א לעיל סי' רס"ד ס"ק ד' דהיכי דאיכא נר א' כשר אפי' אצל נר פסול מותר להשתמש כשעומדים זה אצל זה. ומשמע דאפי' לכתחלה מותר להדליק נר פסול אם עומד בצדו נר כשר וכ"כ בס' תוס' שבת שם. א"כ לדידן דמדליקין שמש. כיון דהשמש צ"ל שמן ופתילה כשרה. אם כן נ"ח מותר להיות מן השמנים ופתילות פסולים אפילו היה מותר להשתמש לאורן:

יש ליקח משעוה כו' ושעוה הבאה מבית תפלות של גוים עיין לעיל סי' קנ"ד סעיף י"א דאסור ובספר עטרת זקנים כתב בשם מהר"ל מפראג לאסור בשל שעוה דהוי אבוקה ואין נוהגים כן:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ב' לבדוק כו'** וידיו סמוכות וכתב הרא"ש דעי"ז הוי תשמיש של גנאי ועיין בט"ז: דאפילו לאכול דא"צ שיהיו ידיו סמוכות לנר. וכ"מ סי' תרע"ח:

דאל"כ יקנה נ"ח כו' ר"ל דאמרי' שם נר שבת ונר חנוכה נר שבת קודם משום שלום בית. ור"ל שאין לו כ"א נר א' יקחנו לנר שבת ולא ידליק נ"ח. והוא מימרא דרבא דף כ"ג. וא"א דמותר לאכול אצל נ"ח ה"ל להדליקה לשם נ"ח ויאכל אצלו דאיכא תרתי שיקיים מצות נ"ח וגם איכא שלום בית. ואע"ג דבזמן הש"ס היו מדליקין מבחוץ על פתח הבית או החצר. א"כ ליכא שלום בית אם ידליקנה לשם נ"ח. ולדידן דמדליקין מבפני כ' מג"א באמת בסי' תרע"ח דאפשר ש"ש לעשות כן. וצ"ל דראייתו מדברי הש"ס. אע"ג דבימיהם היו מדליקין מבחוץ. מ"מ כדי שלא לבטל ממצות נ"ח ה"ל להדליקו מבפני' דעכ"פ אפי מדליקה מבפני' גם בזמן הש"ס דהיה יוצא היכי דלא אפשר. דהא בשעת הסכנה אמרי' בש"ס דמניחה על שלחנו וכמ"ש לעיל סי' תרע"א סעיף ה'. ואע"ג דבשעת הסכנה היכי דמניחה ע"ש אמרי' דצריך נר אחר להשתמש לאורה וכמ"ש גם לעיל סי'

תרע"א. היינו משום היכרא שיהיה ניכר שהודלק לשם מצוה וכמ"ש הר"ן שם מ"מ אי לא הניח נר אחר אצלו משמע דמ"מ יצא ידי מצות נ"ח. אלא היכי דאפשר בעי' נר אחר לכתחלה משום הכיר'. והיכי דל"ל כ"א נר א' כדי שלא יתבטל ממצות נ"ח היה ראוי להדליקה על שלחנו אע"כ דאסור לאכול אצלו. והא דכ' מ"א לקמן סי' תרע"ז דבזה"ז דמדליקין מבפנים אעפ"י שאסור לאכול אצלו מ"מ ידליקנה לשם נ"ח ויאכל אצלו. כיון דלא אפשר. דהא בשעת הסכנ' מניחה ע"ש. אעפ"י שע"כ משתמש בו. היינו דוקא לדידן דבלא"ה מדליקין מבפני' יש להדליקו לשם נ"ח ולהניחו על שלחנו כמו בשעת הסכנה. אע"ג דבשעת הסכנה צריך נר אחר. היינו היכי דאפשר משום היכר'. אבל היכי דלא אפשר ס"ל למ"א להתיר אפי ניכא נר אחר. כיון דאינו רק משום הכיר' כנ"ל. אבל בזמן הש"ס דהיו מדליקין מבחוץ. ניהו דאי היה מותר לאכול אצל נ"ח ס"ל למ"א דה"ל להתיר להדליקו מבפני' על שלחנו. ואפי' ליכא אחר כנ"ל. מ"מ כיון דאסור לאכול אצל נ"ח. כ"ה לא רצו להקל להתיר להדליקו מבפנים כיון דעיקר מצוה מבחוץ. וגם לאכול אצלו. אע"ג דבשעת הסכנה היה מותר היינו היכי דא"ל נר אחר להכיר' אבל היכי דל"ל נר אחר להקל להדליק מבפנים ולאכול אצלו. ולא יהיה לו נר אחר. כ"ה לא הקילו:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ואפי' כו'** וכ"פ רש"ל וט"ז כ' דאפי' המתירים לא התירו הלימוד אלא דרך עראי ולא דרך קבע:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שאם כו'** אבל מ"מ אסור להשתמש אצלן. ר"ל דוקא אצל השמש מותר להשתמש. אבל אצל נ"ח אסור להשתמש אע"ג דאיכא שמש. דניהו דלא חיישי' במה שנהנה מאורן כיון דא"נ להם דהא איכא שמש וכמ"ש ס"ס זה. מ"מ אם ישתמש אצלן יאמר הרואה לצורכו הדליקן. אע"ג דא"צ בלא"ה שמש. מ"מ יאמר דגם נ"ח לא הדליק לשם נ"ח כ"א לצורכו דלפעמים אדם מדליק כמה נרות. וז"ל המלחמות דכי אמר ר"א אסור להרצות מעות כו' כ"ש תשמיש אחר כו' משום דהרואה אומר לצורכו הוא דאדלקה ואע"פ שי"ל נר אחר פעמים אדם מדליק כמה נרות בביתו עכ"ל. ואע"פ שהרמב"ן לא מיירי שי"ל נר אחר אצל ב"ח כ"א על שלחנו. מ"מ ס"ל למ"א דה"ה בשמש אע"פ שעומד אצל נ"ח מ"מ שייך חשש הרמב"ן אם ישתמש אצל נ"ח יאמר הרואה לצורכו הדליק כמה נרות:

ובמאור משמע כו' וז"ל ואפי' למ"ד מותר להשתמש לאורה כל תשמיש שבעולם (ר"ל אפי' תשמיש של רשות) בהא דרבא מודה שצריך בר אחר (ר"ל דבשעת הסכנה מניחו על

שלחנו ואמר רבא צריך נר אחר להשתמש לאורו) שלא יהא הרואה אומר לצורכו אדלקה עכ"ל וס"ל למ"א דלא עדיף שמש לדידן דמתיר התשמיש. מלמ"ד דמותר להשתמש אצל נ"ח גופיה דאפ"ה צריך נר אחר ה"ה לדידן היכי דאיכא שמש. אע"ג דיש לחלק: דוקא למ"ד מותר להשתמש צריך נר על שלחנו משום הכיר' כיון דליכא נר אחר זולת נר חנוכה. אבל לדידן דאיכא שמש. וגם דברי המאור אמורים בשעת הסכנה דהנ"ח מונח על השלחן:

דודאי א"ל לצורכו אדלקה. משא"כ לדידן דהנ"ח אינו מונח על השלחן אלא אצל הפתח או חלון. מ"מ ס"ל למ"א מסבר' כיון דליכא נר על השלחן א"ל לצורכו אדלקה. ואע"ג דאיכא שמש מ"מ פעמים אדם מדליק כמה נרות לצורכו כמ"ש מלחמות כנ"ל:

מניח כו' ואפי' רבים כו' וכ' בס' א"ר וז"ל משמע שאין ליקח השמש מנרות ולילך ממקום למקום כמו שקצת נוהגים אלא יניחנו תמיד שם עכ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **יותר כו'** וה"ה כו' גבוה כו' ב"ח. הטעם מבואר בב"ח כיון דמצות נ"ח להניח למטה מיו"ד טפחים כדלעי' סי' תרע"א סעיף ו'. א"כ אם יניח השמש למעלה מיו"ד דשם עיקר תשמיש האדם א"כ כשישתמש ישתמש לאורו עכת"ד. א"כ כשמדליק בחלון כמ"ש סי' תרע"א ומעמיד הנ"ח למעלה מיו"ד כתב בס' א"ר שיש להעמיד השמש למטה מן הנרות. ואף בש"ג כ' כן בשם חכמי צרפית וה"ה אם מעמידו בענין כשיבא להשתמש יפגע בו תחלה ש"ד:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **אסור כו'** פי' כו' וכבה כו'. כתב הט"ז ס"ק ז'. הלא כיון שכבר בטל חשיבותן דהא אין חשיבותן כ"א מצד שהם דבר שבמנין בנרות של מצוה כמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז. וכיון שכבו אזדא לה מצותן וחשיבותן. לכן כ' דע"כ מיירי. בתוך ימי חנוכה דהן ראוים למצוה ביום המחרת עכת"ד ולפ"ז צ"ל דמיירי שנשא' גדול כ"כ שראוי להדלקה לנ"ח דהיינו שעדין ידלק חצי שעה דאל"כ הלא שוב אין ראוי' לנ"ח לפי מה שהוא עכשיו ובטל חשיבותן. גם אם כבו לאחר שדלקו כשיעור מצותן ניהו דיש להחמיר לאסרן אם לא התנה כמ"ש מ"א סי' תרע"ב ס"ק ד'. מ"מ בתערובות יש להקל דהא בלא"ה רש"ל וט"ז חולקים על דין התערובות:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **של מנין כו'** ורש"ל פסק כו' עיין בט"ז ס"ק ו' שהביאו וכ' טעמו:

סעיף י

(**ס"ק י**) **כ"כ כו'** וי"ג ב' ב' ר"ל שהיה כתוב שני כפי"ן והגיהו שצ"ל שני בית"ין ור"ל שידליק שנים שנים:

כיון דנתערב נר א'. ומ"א כתב דא"צ להגיה דשני כפי"ן ר"ל כל כך וכלל' כייל דאם נתערב נר א' סגי להדליק שנים שנים ואם נתערב שנים צריך להדליק שלשה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **מותר כו'** והב"ח חולק כו' מבואר שם טעמו דס"ל דאפי' איכא שמש מ"מ אסור להשתמש לאור של נ"ח אלא כיון דאיכא שמש כשישתמש יהיה התשמיש לאור השמש. והיינו כשמעמיד השמש גבוהה מן הנ"ח או הוא יותר ארוך. משא"כ כשנתערבו אף שידלק איזה נרות בפעם א' שודאי ידלק גם נר היתר. מ"מ כיון שמשתמש גם לאור האסור. וס"ל להב"ח דכה"ג אסור:

ול"נ דהדין עם רמ"א. כיון דאיכא אור דהתירו אע"ג דאיכא תוספ' אור דאסורא מ"מ שרי להשתמש. ואע"ג דמ"א גופיה כתב בס"ק ד' בשם מלחמות אע"ג דאיכא שמש לא ישתמש אלא לאור השמש ולא לאור נ"ח היינו משום נ"ח דולק למצותן לכן צריכים היכרא שהודלק לשם מצוה ואם ישתמש אצלן יאמרו לצורכו אדלקיה דלפעמים מדליק כמה נרות משא"כ הכא בתערובות כשידליקן לא ידליקן לשם מצוה כ"א לצורכו:

ואין צריך נר התירא כ"א להשתמש לאור האסור לא שרינן דהוקצה למצות'. ואסור ליהנות ממנו וכיון דאיכא חד נר היתר תו לא מיקרי נהנה מנר האסור:

וכ"מ סי' רע"ו סעיף ד'. ר"ל בריש הסימן שם כתב גוי שהדליק נר בשביל ישראל אסור לישראל ליהנות ממנו ובסעיף ד' כתב דאם יש נר בבית ישראל ובא גוי והדליק עוד נר אחר מותר להשתמש לאור הנר שהדליק גוי כל זמן שהראשון דולק. הרי אע"ג דאיכא תוס' אורה ע"י נר גוי מ"מ מותר להשתמש נגדו כיון דאיכא דהתירא ה"ה הכא:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **אם כו'** וראוי להחמיר כו' ז"ל מהרש"ל בתשו' סי' פ"ה הא דכבתה אין זקוק לה היינו לחיוב אבל הרוצה לזכות במצוה שלמה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין. ואם כבתה בערב שבת צריך לחזור ולהדליק:

אם בא לתקן הנרות וכבה נראה דצריך לחזור ולהדליק אפי' אם כבו בשוגג עכ"ל ומ"מ ודאי בכל ענין לא יברך וכן כתב הב"ח ועיין בט"ז:

סימן תרעה

סעיף א

(**ס"ק א**) **למצות חנוכה**. לרבותא נקט. ר"ל דאמרי' דף ק"ג אמר ריב"ל עששית שהית' דולקת כל היום כלו למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם נר חנוכה ומוכיח הש"ס מזה דע"כ הדלקה עושה מצוה דאי ס"ד הנחה עושה מצוה מכבה ומגביה ומניחה ומדליקה מבע"ל וכ' רש"י עששית דולקת שהדליקה למצות חנוכה מערב שבת עכ"ל והתוס' הקשו ע"ז וז"ל וא"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק בהגבהה סגי כיון דהנחה ע"מ דאטו מי גרע דלוקה ועומדת מהדליקה חש"ו (דאמרי' שם א"א הנחה ע"מ אם הדליקה חש"ו והניחה גדול בן דעת מהני) וי"ל דמיירי שהדליקה תחלה לצורך שבת ולכן גרע מהדליקה חש"ו דהתם שהדליקה בעתה ניכר שהוא מדליקה לשם חנוכה עכ"ל התו'. הרי דלהתוס' עדיף כשהודלק מתחלה לשם נ"ח דהא א"א הנחה ע"מ אם הודלק תחלה לשם נ"ח א"צ לכבותה דלא גרע מהדליקה חש"ו אבל הודלקה תחלה שלא לשם נ"ח אפי' א"א הנחה ע"מ צריך לכבותה דכה"ג גרע מהדליקה חש"ו ובזה א"ש דברי מ"א שכתב דמ"ש בש"ע שהדליקה מע"ש למצות חנוכה. הוא רבותא לא מבעיא אם הודלקה שלא לשם נ"ח אפי' הוי אמרי' הנחה ע"מ היה צריך לכבותה אלא אפי' הודלקה תחלה לשם נר חנוכה דאי הוי קי"ל הנחה ע"מ לא היה צריך לכבותה. מ"מ כיון דקי"ל הדלקה עושה מצוה צריך לכבותה ואפילו לרש"י דלפי המובן הפשוט דס"ל אפילו הודלק תחלה לשם נ"ח ואפי' הנחה ע"מ צריך לכבותה מ"מ ניהו דלדינא פליג רש"י עם התוס' בזה מ"מ מודה גם רש"י דעכ"פ הוי יותר רבותא אם הודלקה תחלה לשם נ"ח דאפ"ה צריך לכבותה ועיין בפר"ח מ"ש לרש"י:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **שידליקנה כו'** ועבב"י די"א שבנרות בה"כ מותר כו' וכתב שם הטעם כיון דאינו אלא משום מנהג בעלמא:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שהרואה כו'** אמרי' הטעם כו'. דפריך למ"ד הנחה ע"מ מדאמר רבא הדליקה בפני' והוציאה לחוץ לא עשה כלום אא"ב הדלקה ע"מ שפיר דהדלקה במקומה (במקום מצותה) בעי' אא"א הנחה ע"מ למה לא עשה כלום ומשני הרואה אומר לצורכו הוא דאדלקה הרי דלדידו דקי"ל הדלקה ע"מ א"צ לטעם הרואה אומר כו'. ותי' דבא לו' כצ"ל:

דאפי' לדידן כו' וא"כ הוי הדלקה במקומה כשהדליקה תחלה בפנים מ"מ כשהוציאה לחוץ לא יצא מטעם שהרואה אומר כו'. ובאמת הב"ח לא הניח לו בתי' זה דא"כ עכ"פ ה"ל לכתוב גם הטעם דהדלקה במקומה בעי' ונ"מ לענין נר שבת דהרואה אומר לצורכו אדלקה ליתא בנר שבת דבאמת הודלקה לצורכו משום שלום בית אבל לטעם הדלקה במקומה גם בנר שבת בעי' שידליקנה במקומה ולכן מסיק דהפוסקים שלא העתיקו רק טעם משום הרואה כו' ס"ל דלמאי דמסיק הטעם משום הרואה א"כ אפי' א"א הדלקה ע"מ מ"מ אין הטעם דהדלקה במקומה בעי' אלא משום הרואה דהא בלא"ה צ"ל האי טעמ' א"א הדלקה ע"מ בדין שאחר זה באוחזה בידו דלא יצא משום הרואה ע"ש:

ומ"א לא הונח לו בתירוץ זה דהא כתב רמ"א לעיל בסי' רס"ג דגם בנר שבת בעי' הדלקה במקומה ולכן תפס עיקר תי' א' של הב"ח ולענין קושי' הב"ח דה"ל עכ"פ לכתוב גם טעם הדלקה במקומה בעי' אפשר ס"ל למ"א כיון דהכא לענין נר חנוכה ליכא נ"מ לא חש הרב"י ליתן טעם הדלקה במקומה בעינן. או דלהרב"י מודה מ"א לתי' הב"ח דס"ל דלא בעי הדלקה במקומה למסקנא דלא העתיק מ"א תי' א' דהב"ח כ"א לדידן לפי מ"ש רמ"א סי' רס"ג דגם בנר שבת בעינן הדלקה במקומה וצ"ל דרמ"א שלא הגיה כאן גם טעם הדלקה ב"ב דסמך על מ"ש סי' רס"ג:

סעיף ד

(ס"ק ד) אשה מדלקת פי' בעד כל ב"ב שאף הן היו באותו נס ועיקר הגזרה היתה על בתולה הניסת תבעל להגמון וגם התשועה נעשה ע"י אשה ובתשובת שער אפרים סי' מ"ב הקשה לדידן דנוהגים שכ"א מבני בית מדליק משום מהדרין מן מהדרין כמ"ש רמ"א סימן תרע"א א"כ למה אין אשה מדלקת. ובספ' א"ר סי' תרע"א תי' דאשתו כגופו דמי וכ"מ בתשובת מהרש"ל סי' פ"ה:

סימן תרעו

סעיף א

של חנוכה כו' הטעם בשל"ה. דבשלמא נר של שבת שהוא לצורכו משום שלום בית. אלא שמצות שבת עליו נקרא של שבת. אבל נ"ח דאסור ליהנות לאורה. ולא הודלק כ"א לשם מצות נ"ח לכן י"ל שלחנוכה תיבה אחת שמורה שלא הודלק אלא לשם חנוכה ולא לדבר זולתו עכת"ד:

אם שכח כו' יעיין מ"ש ס"ס תרנ"א ס"ק כ"ה בשם הרד"א שכתב בשם הרמב"ם וז"ל אם בשעה שהדליק נר ראשון היתה כוונתו להדליק עוד אחרים א"צ לברך ואם בירך

והדליק ואח"כ נזדמנו לו נרות מברך בכל פעם עכ"ל משמע דאם הדליק תחלה רק נר א' כי לא ה"ל יותר ולא היה יודע שיביאו לו יותר. ולא נתכוין בברכתו כ"א על נר א'. לכן כשמביאים לו אח"כ יותר נרות צריך שוב לברך כיון דלא נתכוין לפוטרו בברכה ראשונה אלא שחידוש הוא בעיני כיון דעיקר המצוה נר איש וביתו וא"כ כבר קיים המצו' כשהדליק נר ראשון למה יברך שוב על נרות אחרות דליכא בהו כ"א משום מצות מהדרין:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אינו כו'** אינו פוטרת גופו. והא הוא עדיין לא בירך שהחיינו ביום א' דהא לא הדליק וגם לא ראה:

ול"נ פשוט דלכל הפוסקים כצ"ל:

א"צ לברך על הראיה אלמא דאשתו פוטרת גם גופו וכמ"ש בס"ק שלפני זה:

וכ"מ בר"ז כו' בדף כ"ג ע"א דאמר ר"ז מריש כי הוינא ביה רב הוי משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא. בתר דנסיבו אתתא אמינא השתא לא צריכנא דמדליקו עלי גו ביתאי:

סעיף ג

(**סק"ג**) **אומר הנרות כו'** ויהיו ל"ו תיבות כו' רמז למנין הנרות ר"ל שמדליקים כל ח' ימי חנוכה שהן ל"ו נרות. וזה נוסח שכתב מהרש"ל. הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים וכל שמנת ימי חנוכה הנרות הללו קדש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד כדי להודות לשמך על נפלאותך ועל נסיך ועל ישועתך. וסיים מהרש"ל לא תשנה לא תוסיף ולא תגרע. והטעם מפורש סי' ל"ו תיבות לבד הנרות הללו כאלו אמר הנרות הללו ל"ו הן עכ"ל. וכתב בס' א"ר בשם מט"מ שהקשה דאיכא תיבה אחת יתירה. וכ' בס' א"ר דתיבת קדש הם הוא טעות וצ"ל קדש. ותיבת הם מיותר דהא מיד אומר אחר תיבת הם. ואין לנו רשות להשתמש בהן. וכתב שכן הוא הנוסח באבודרהם ולא כ' שם כ"א קודש ולא הם וכתב שכן נהגו הרמב"ם והרא"ם והרא"ש עכת"ד. וצ"ל דגם תיבות הנרות הללו קדש כו' שתי תיבות הנרות הללו ג"כ אינן מן המנין ואז החשבון מכוון:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **בנר כו'** ואין חילוק בין אם מדליק בימין כו'. ר"ל דנר היותר ימיני ר"ל שהוא נגד ימין המדליק וא"כ ל"מ אם מדליק בימין הפתח. דהיינו שאין מזוזה בפתחו כמ"ש לעיל סי תרע"א סעיף ז' דיש להדליק בנר שהוא נגד ימינו שהוא סמוך לפתח והא צריך להדליק בטפח הסמוך לפתח. אלא אפי' י"ל מזוזה דמדליק בשמאל הפתח דאדרבא נר

שהוא נגד שמאל המדליק הוא סמוך לפתח. מ"מ מדליק בנר הימיני משום דכל יום יש לברך על נר הנוסף שהוא מורה על הנס שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס וקי"ל דכל פינות שאתה פונה יהיה לימין ולכן כשמתחיל יום א' בנר הימיני וביום השני מוסיף סמוך לו נר א' ומתחיל בנר הנוסף ופונה לימין היפך ממה שאנו בני ברית כותבים זה מיקרי פונה לימין משא"כ אם היה מתחיל ביום א' בנר שמאל. דממ"נ לא יעשה כדין או שלא יפנה לימין או שלא יתחיל להדליק כל יום בנר הנוסף:

יניחן באורך שיהיו כלן כו' כצ"ל ותיבת כשפוד הוא ט"ס ואינו שם בתשובת מהרש"ל ר"ל אם הפתח הוא בכותל מזרחי והכותל נמשכת לרחבה מצד דרום לצפון יניח המנורה לאורך החדר בטפח הסמוך לפתח ותהיה המנורה נמשכת ממזרח למערב אם כן כל הנרות יהיו בטפח הסמוך לפתח:

ויתחיל בשמאל כו' ר"ל שיעמוד המדליק בצד צפון החדר ופניו לצד דרום ויתחיל בשמאל שהוא הנר הסמוך לפתח ויפנה לימין. אבל לא יעשה איפכא שיעמוד בצד דרום ופניו לצד צפון ויתחיל בנר הסמוך לפתח שהוא נגד ימינו דא"כ לא יפנה לימין אלא לשמאל. וצ"ל דלא ס"ל כמהרי"ק דצריך לברך כל יום על נר הנוסף:

בתוך חלל הפתח כמו המזוזה. וכן פי' של"ה. מ"ש מהרש"ל יניחן לאורך כו' ור"ל יקבעם במזוזה עצמה בחלל שבין שתי. המזוזות:

ועסי' ח' מ"ש בשם הג"מ פ"ג דר"ה כצ"ל:

ובר"ן כו' לא משמע הכי. שהר"ן חולק שם מצוה שאפשר לעשות ע"י שליח מברך על מצות ובמצות שא"א לעשות על ידי שליח מברך בלמ"ד. והקשה מדתניא בתוספתא המפריש תרומות ומעשרות מברך להפריש תרומה ומעשר והא תרומה דאפשר לתרום ע"י שליח ואפ"ה מברך בלמ"ד להפריש. ותי' כיון דאין רשאי לתרום בלי דעת בעלים. וכיון דצריך דעת בעלים ה"ל כאלו הוא עצמו עשאה ולכך מברך בלמ"ד עכת"ד וה"ה די"ל כן בנ"ח אע"ג דאפשר להדליק ע"י אחר מ"מ צריך המדליק דעת בעלים דבלאו הכי לא יצאו הבעלים א"כ אפי' מדליק ע"י שליח יש לברך בלמ"ד. והנה מ"א הביא ראיה דלא כהב"ח ממ"ש הר"ן גבי תרומה ומיניה יליף לנ"ח. והא דלא הביא ראיה ממ"ש הר"ן גבי נ"ח גופיה שהקשה תחלה מנ"ח דהא אפשר ע"י שליח ואפ"ה מברכים בלמ"ד. ותי' כיון דצריך להשתתף בפריטי ה"ל כאלו א"א לעשות ע"י אחר. מ"מ כיון דאח"ז מכח קושיא דתרומה הוצרך לסברא אחרת כנ"ל והיא מספקת ליישב גם גבי נ"ח א"כ תו אין צריך לסברא ראשונה שכ' הר"ן גבי נ"ח ותפסי' סברא דשייכא הן בתרומה הן בנ"ח:

סעיף ה
(**ס"ק ה**) **להפנות כו'** וכ"ה ביומא. עט"ז ובפר"ח סי' זה. ובבאר שבע פרק ב' דסוטה גם בפר"ח סי' קכ"ח האריכו בזה וקצרתי ליראת האריכות:

סימן תרעז

סעיף א
כתב בתשובת רש"ל כו' אבל אם סמך כו'. וכ"מ בב"י בשם מהרי"א. וז"ל בן גדול בבית אביו ואינו סמוך על שלחן אביו ה"ה כאכסנאי וצריך להשתתף כו' עכ"ל משמע אבל סמך ע"ש אביו א"צ להשתתף ומה לי בן גדול או אחר. כתב רש"ל כו' עס"ס תרע"ב בס"ק וי"ו עד אימתי יש לו זמן לברך ודבריו אין מוכרחים. ולענ"ד כוונתו לדעת רש"ל גופיה דס"ל דאם אשתו הדליקה עליו והוא אינו רוצה לצאת בהדלקת' לאו כל כמיניה ואינו יכול לברך עכ"ל הובא בט"ז ס"ק א'. אבל לפמ"ש רמ"א ס"ג דאם רוצה להחמיר ע"ע שלא לצאת בהדלקת אשתו ולהדליק בעצמו ולברך רשאי וא"כ ה"ה בלא ידע שאשתו מדלקת עליו רשאי להדליק ולברך. דהא כיון דלא ידע תחלה שאשתו מדלקת עליו היה דעתו להדליק בעצמו. ואפשר מ"מ אפי' לדעת רמ"א י"ל דאין דברי מהרש"ל מוכרחים דסתמא דמלתא אי הוי ידע דאשתו מדלקת עליו היה דעתו לצאת בהדלקתה ולא חל עליו חיוב כלל ודוקא אם תחלת הלילה מיד דעתו שלא לצאת בהדלקת אשתו כתב רמ"א דרשאי להחמיר:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **פתח כו'** אפי' הוא פתוח כו'. ר"ל אע"ג דלעיל סי' תרע"ה סעיף ח' בחצר שי"ל שני פתחי שצריך להדליק בשניהם משום חשדא ואם שני הפתחים לרוח א' א"צ להדליק כ"א בפתח א' שאני התם דיודעים שהן של אדם א' וכיון שרואים שהדליק בא' תו ליכא חשדא אלא כשהן משני רוחות איכא חשדא דהרואה ברוח א שלא הדליק יאמר כמו שלא הדליק ברוח זה כן לא הדליק ברוח אחר מה שאין כן כשהם ברוח א' אבל הכא מאי בכך שפתחו פתוח לרוח שפתח בע"ה פתוח. מ"מ איכא חשדא שהאורח לא הדליק:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **לעצמו**. והאידנא כי' עס"ק ט':

סעיף ד
(**ס"ק ד**) **להדליק כו'** כמ"ש סי' תרע"א היינו בחצר שי"ל שני פתחים שצ"ל בשניהם משום חשד. מ"מ אינו מברך כי אם על א':

ויש לחלק דהתם באמת מה שמדליק ברוח שני אין בו חיוב כ"א משום חשד. משא"כ הכא ניהו דאי משתתף עם בע"ה אין עליו חיוב מן הדין כ"א משום חשד. אבל השתא דמדליק בפני עצמו ודאי דאינו משתתף וא"כ חייב מצד הדין ולכן יברך. ועיין סעיף ג' ר"ל דבטור כתב דאפי' מדליקים עליו תוך ביתו מ"מ אם י"ל פתח פתוח לעצמו צריך להדליק מפני החשד וכה"ג שפיר י"ל דלא יברך דהא כה"ג פטור מצד הדין ואין מדליק כ"א מפני החשד. ולכן רמז מ"א לעיין בסעיף ג' שכתב רמ"א דאם הדליקו עליו תוך ביתו ואינו רוצה לצאת בהדלקת ביתו ורוצ' להדליק במקום שהוא ולברך רשאי. אם כן גם כהאי גוונא רשאי לברך אם י"ל פתח פתוח לעצמו אע"פ שהדליקו עליו בביתו דיכוין שלא לצאת בהדלקת ביתו ועיין שם ס"ג:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **וי"א כו'** אף הרא"ש מודה בזה. ר"ל המחבר הרב"י שפסק כהרא"ש כיון שישן במקום אחר צריך להדליק במקום שינה מפני החשד היינו בזמן הרא"ש שהיו מדליקים על פתחי בתים שבחצר איכא חשד משום הע ברי' ושבים שאינן מבני החצר. אבל האידנא דמדליקים בפנים ממש ובני בית יודעים שאוכל במקום אחר ומדליק במקום אכילתו א"צ:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **במקום כו'** אשתו מדלקת עליו. עסי' תרע"ו ס"ג במ"א ס"ק א' אי יברך על הראיה: **ומ"מ מצוה כו'** ועסי' ר"ן סעיף א' כצ"ל ע"ש במ"א ס"ק ב' דבכל דבר מצוה מצוה בו יותר מבשלוחו:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **קטן כו'** אפשר דמיירי כו' משום דקשיא למ"א הא הרב"י בסי' תרע"א פסק דאפי' רבים בני בית אפילו למהדרין די בנר א' אלא שבכל לילה מוסיפים. וא"כ למה יתחייב קטן יותר מגדול אע"כ מיירי שיש לקטן בית לבד:

ואפשר דאפילו לדידן כו' קטנים פטורים דניהו דמחויב לחנכו היינו בדבר שיש בו חיוב על הגדול מצד הדין אבל בזה דגם בגדול ליכא כ"א משום הידור מצוה. אינו מחויב לחנך בו הקטן. ואף על גב שכתב רמ"א ס"ס תרע"ה וז"ל ולדידן דכל אחד מבני בית מדליק בפני עצמו קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק ג"כ עכ"ל. משמע שגם בדבר שאין בו כ"א משום הידור מצוה צריך לחנכו. צ"ל דס"ל למ"א דרמ"א כתב כן לדעת יש מי שאומר שכתב הרב"י שם דקטן שהגיע לחינוך מוציא אפילו גדול כיון שגם גדול אין עליו כ"א חיוב דרבנן אם כן קטן וגדול שוה אם כן ה"ה לפ"ז דיש על הקטן חיוב המהדרין כמו

על הגדול אבל להפוסקים החולקים וס"ל דאק קטן יוכל להוציא את הגדול. וכן פסק הרב"י סי' תרפ"ט וע"ש במ"א ס"ד ד' (ועיין פר"ח) אם כן גרע מגדול (דקטן איכא תרתי דרבנן ובגדול ליכא כ"א חד דרבנן) לדידהו נסתפק מגן אברהם דלפי זה אין חיוב מהדרין על הקטן כמו על גדול וס"ל למ"א דדעה זו דאינו יכול להוציא גדול עיקר. וכן נראה מדברי ב"י סי' תרע"ה שהביא דעת האומרים שקטן מוציא גדול בשם יש מי שאומר. וכ"מ בש"ג פרק במה מדליקין בהל' חנוכה סעיף ו' לשון ריא"ז מצות נ"ח איש וביתו ומהדרין נר לכל א"וא בין אנשים ובין נשים אבל על הקטנים שאין מחויבים נראה בעיני שאינו מדליק עכ"ל וע"כ בהגיעו לחינוך מיירי דאל"כ פשיטא:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אם רוצה כו'** ומשום ברכה לבטלה ליכא כו' ופר"ח חולק דאינו רשאי לברך. ועמ"ש מ"א ר"ס זה בשם מהרש"ל:

סעיף י

(**ס"ק י**) **הצריך כו'** וכ"מ בהגמ"י סוף הלכות חנוכה המתחלת בשאלתות עכ"ל הב"ח. ובר"ן שכ' לחלק למה עצי סכה ונוי מותרים אחר החג ומותר שמן שבנ"ח אסור אחר חנוכה דעצי סכה עשויים להשאר אחר החג לא מקצי להו אלא לימי החג אבל שמן ופתילה שדרכן להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצוה ואינו מצפה אימתי תכבה נרו עכת"ד והתוס' דף מ"ד כתב ג"כ לחלק בין סכה ומותר שמן שבנר של שבת לאחר השבת דמותרים ומותר נ"ח אסור ותי' דנ"ח עיקרו לא להנאתו בא אלא לפרסומי ניסא ומשום חביבות הנס אינו מצפה שיכבה אלא מקצהו לגמרי אבל נר שבת להנאתו בא יושב ומצפה שיכבה ולכן מותר עכ"ל התוס:

וסברא זו מצד חביבות המצוה ודרכו להתבער לגמרי שכתבו התוס והר"ן שייכים גם בשמן שיותר מן השיעור ובכולו אינו מצפה ומקצה ומ"ה כתב מ"א דאינו מוכרח די"ל דגם הר"ן והתוס' לא דיברו כ"א במה שהוא כדי שעורו דאז עיקר חביבות המצוה ופרסום הנס:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **ושורפו כו'** דחיישינן לתקלה דאפי' הוא בכלי מאום ראוי להדלק':

והא גם ההדלקה אסורה ועבי"ד סי נ"ז דהיכי דצריך להשהות י"ב חדש והוא זמן ארוך חיישי' לתקלה בנתיים:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **שאין להוסיף כו'** ול"ד בסי' תק"ז בעצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור בי"ט שהן מוקצה ואסורים מרבה עליהם עצים מוכנים ומדליקן. ועבי"ד סי' צ"ט ס"ו דיש מתירין באיסור דרבנן ניהו דאין מערבים אותו לכתחלה. מ"מ אם נתערב ממילא ואין בתערובות' ששים כדי לבטלו כתב הרב"י שם דיש מתירין להוסיף עד ששים. ועיין בש"ך שם שהקשה על הרב"י דבי"ד סתם דכה"ג מותר להוסיף וכאן בנ"ח כ' דיש מי שאומר שאין להוסיף:

ואפשר כו' והוי דומיא דחמץ עבי"ד סי' ק"ב די"א דחמץ מיקרי דשיל"מ דאפשר לשהותו עד אחר הפסח ויהיה מותר דקי"ל כר"ש דחמץ לאחר הפסח מותר. וכתב הר"ן פ' כל שעה אע"ג דדשיל"מ אינו בטל הוא דוקא כשעיקר האיסור יש לו מתירים וחמץ בעינא לאחר הפסח גם לר"ש אסור ולא יהי' לחמץ היתר לאחר הפסח אלא משום שנתערב דחמץ ע"י תערובת מודה ר"ש דמותר לאחר הפסח וכה"ג לא מיקרי דשיל"מ כתב הר"ן דהפוסקים דס"ל דהוי דשיל"מ. אמרו דגם חמץ בעינא יש לו מתירים אחר הפסח לר"ש מן התורה. וניהו דחכמים אסרו חמץ בעין אחר הפסח משום קנס. היינו להחמיר אבל לא באו להקל שע"י גזרתם וקנסם יקרא דבר שאין לו מתירים ויתבטל ע"ש וה"ה די"ל כן בשמן של נ"ח דמן התור' יש לו מתירים דהא אפשר להשהותו לשנה הבאה. אלא שחכמים אסרוהו שלא יבא לידי תקלה. מ"מ לא באו להקל ומ"מ מיקרי דשיל"מ. אלא דאעפ"כ פסק הרב"י דבטל בששים. דס"ל להרב"י עיקר כהפוסקים דחמץ לא מיקרי דשיל"מ וכמ"ש מ"א לעיל סי' תמ"ז ס"ק מ' אלא לענין להוסיף עליו אם אין בתערובות ששים החמיר הרב"י כיון דבלא"ה יש אוסרים להוסיף על כל איסור דרבנן. וניהו דסתם הרב"י בי"ד דלא כוותייהו וס"ל דמוסיפים באיסור דרבנן. מ"מ הכא בנ"ח דאיכא שני צדדים להחמיר דלקצת פוסקים הוי דשיל"מ ואינו בטל ולקצת פוסקים בכל איסור דרבנן אין להוסיף. לכן החמיר שאין להוסיף לכתחלה ואם נתערב בטל ומה שהקשה בס' ח"מ דכה"ג ל"מ דשיל"מ דהיינו שאפשר לשהותו עד לשנה הבאה דהא לנ"ח לא נאסר מעולם והוי דומיא דבשר ששהה ג' ימים בלי מליחה דאין לו היתר כ"א לצלי ואם נתערב קי"ל בי"ד סי' ק"ב דבטל ול"מ דבר שיל"מ דהא מותר לצלי משום דלצלי לא נאסר מעולם י"ל ג"כ כנ"ל ניהו דאנן קי"ל הואיל ולא נאסר לאותו דבר מעולם ל"מ דשיל"מ. מ"מ הלא דעת הרבה פוסקים דכה"ג מיקרי דשיל"מ ובשר שנשתהה ג"י בלי מליחה אינו בטל וניהו דלא קיימא לן כוותייהו מ"מ לענין להוסיף עד ששים כיון דבלאו הכי יש מחמירים להוסיף החמיר הרב"י כנ"ל גם אינו דומה לבשר ששהה ג"י בלי מליחה דהתם ודאי י"ל

דלא נאסר כ"א לבישול ולא לצלי אבל הכא עכ"פ להדלקה נאסר ושם הדלקה שנאסר י"ל היתר אולם בגוף הדין שכתב המחבר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו היה נראה לכאורה דוקא לבטלו אסור דהיינו שהשמן של נ"ח יהיה ג"כ מותר כדין כל איסור שנתערב ונתבטל אבל מ"מ אפי' ליכא ששים מ"מ מותר להדליק השמן התערובות וידליק עד שישאר כדי שמן של נ"ח דהא בשמן שנשתייר מנ"ח אין בו משום ביזוי מצוה כ"א איסורו משום דהוקצ' למצותו ואסור בהנאה (ועיין לעיל סי' תרע"ג במ"א ס"ק י"א) והא מבואר לעיל סי' רע"ו סעיף ד' וז"ל וכן אם נתן גוי שמן בנר הדולק מותר להשתמש עד כדי שיכלה השמן שהיה בו כבר ואח"כ אסור עכ"ל הרי דכל זמן שא"צ להנאת שמן האסור דבלא"ה הי' דולק שמן היתר מותר ליהנות מאורו ה"ה הכא כל זמן שהיה דולק שמן היתר מותר להשתמש לאורה ולא אסר להוסיף כ"א כדי לבטל שמן האסור שגם הוא יחזור להיתר ע"י ביטול. ואולי יש לחלק דודאי בדבר לח יש בילה. ובכל מעט שמן שדולק יש בו קצת משמן האיסור אלא דבסי' רע"ו דכבר היה דולק בהיתר ובא הגוי ומוסיף עליו שמן מדעתו לאו כל כמיניה דגוי לאסור על הישראל אף דגם שמן של הגוי דולק עתה מעט כיון דעכ"פ בלי שמן של גוי הי' דולק ואין הישראל נהנה ממעשה הגוי משא"כ הכא דעדיין אין השמן דולק וכשבא להדליקו יבער גם משמן האיסור עם שמן ההיתר דהא יש בילה. וזה אפשר אסור אלא דלפ"ז אדרבא יהיה מותר להדליק עד שיכלה כל השמן דמ"ש בסי' תרע"ג בהגה. דאם נתערב נר חנוכה בנר אחר מותר להדליק שניהם יחד ולהשתמש לאורן דהא יש נר א' של היתר ומצד תוספות אור של נר האסור לא חיישינן ע"ש במ"א ס"ק י"א. וצריך לחלק דבסי' תרע"ג דע"י נר האסור אינו דולק זמן יותר ארוך מאלו הי' נר ההיתר לבד אלא שנתוסף אורה זה לא מיקרי נהנה מן האיסור כמ"ש מ"א שם אבל כאן דע"י שמן האיסור ידליק זמן ארוך יותר זה ודאי הנאה ואסור ואם כן עכ"פ אפי' ליכא ששים יהיה מותר להדליקו שידלק עד שתכלה שמן ההיתר כנ"ל ועדין צל"ע:

סימן תרעט

סעיף א

(**ס"ק א**) **בע"ש כו**'. ונ"ל דבאשה המדלקת כיון שהמנהג כו'. אבל באיש ליכא מנהגא כמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ג ס"ק ח"י לכן בדיעבד מודה להלבוש. דלא כמ"ש הט"ז פה דגם באיש אם הדליק נר שבת אסור להדליק נ"ח. עמ"ש ס"ס תרע"ו בשם הב"ח דאפי' אדם שכבר הדליק נ"ח יכול להדליק ולברך לאשה. ועיין שם אם צריכה לעמוד אצלו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **בעוד כו'**. נ"ל דוקא אחר פלג המנחה. ונלע"ד דמ"מ צריך ליתן שמן כדי שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. דמה שדול' קודם צ"ה ניהו דהוי הכשר מצוה ורשאי לברך. הואיל וא"א בענין אחר. מכל מקום ידי מצוה לא יצא במה שדולק קודם צ"ה דלא כמו שראיתי בס' ח"מ שכתב במסקנת דבריו וז"ל עכ"פ יש לנהוג לאחר ההדלקה כל מה דאפשר וליתן שמן ג"כ שתדלק עד אחר סוף השקיעה עכ"פ דהיינו צאת הכוכבים ואז יוצא ידי כלם עכ"ל. ולבבי לא כן ידמה אלא לא יצא לכ"ע כ"א לדעת הקובץ שהובא בד"מ סי' תרע"ב שכ' שבזמן הזה אפי' בחול א"צ ליתן שמן כשיעור חצי שעה ע"ש. אבל לדידן דגם בזה"ז מצריכים שיעור ה"ה בע"ש דלא עדיף ממי שהוא טרוד בחול מותר להדליק מפלג המנחה ואילך. ומ"מ צ"ל בה שמן כשיעור שתדלק חצי שעה אחר צ"ה כמ"ש לעיל סי' תרע"ב:

סימן תרפא

סעיף א

(**ס"ק א**) **קודם הבדלה**. שמאחרים כו' והט"ז כתב בשם מהר"ל מפראג שנהג להבדיל תחלה וכתב הט"ז טעמו דמעלת הבדלה שהיא תדירה וקי"ל דתדיר קודם דוחה מעלת אחורי יומא מאחרינין. וגם מעלת פרסומי ניסא לא מהני לענין הקדמה:
ועוד דהברכה על נ"ח והדלקתה סותר סברת אחורי יומא מאחרינין דהא נראה שדוחה בברכות והדלקת נ"ח קדושת שבת. והאריך מאד וכ"כ בא"ר בשם תי"ט וכן הסכים פר"ה לדעת ט"ז ע"ש ובבה"כ אין לשנות שום מנהג ובביתו דעביד כמר עביד. ודעביד כמר עביד:

סימן תרפב

סעיף א

כתב מ"א הרשע' בחטף. ר"ל לאפוקי שלא לו' הרשעה בחירק תחת הרי"ש והוא שם דבר אלא קמץ תחת ה' ראשונה וכן תחת השי"ן והעי"ן והרי"ש תהיה נקודה בשו"א ע"ש הפסוק (יחזקאל ג׳:י״ח) מדרכו הרשעה והוא שם תואר להאומה. ופר"ח כתב לו' הרשעה בחיר"ק תחת הרי"ש:
בעל הנסים י"ל בימים ההם בזמן הזה. ולא ובזמן הזה כ"כ ט"ז ופר"ח:

חשמונאי הוא יוחנן כה"ג וי"ל הא' בחיר"ק פר"ח. כשעמדה עליהם יש לדלג תיבת עליהם. אא"כ אומר ועל עמך ב"י בוי"ו פר"ח:

בלא ממי"ן. ופר"ח כ' מחקי רצונך עדיף. י"א להודות כו' ול"נ שי"ל ימי חנוכה. מ"ש י"א הוא ר"ת ימים אלו ואין מזכירים חנוכה. וע"ז כ' מ"א דיש להזכיר ולו' ימי חנוכה:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **א"א כשם כו'** דלא ישאל והב"י כ' בשם התו' עוד טעם אחר:

סימן תרפד

סעיף א

(**ס"ק א**) **בשל כו'** עסי' תכ"ה ס"ג די"א דאין מדלגים מנביא לנביא אלא כששניהם הם בנביא א' וע"ש במ"א:

וי"א דשבת ב' מפטירים ש"א. ר"ל כל הפטורת ש"א ואין מפטירים בשל חנוכה הואיל וכבר הפטירו בשל חנוכה בשבת ראשון לבוש:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ובשני קורא כו'** ובתו' סוכה דף נ"ד ע"ב ד"ה ואמאי תדיר כו' דתנן שם בשעת הקרבת התמיד היו אומרים שירה. ובשעת אמירת השיר היו תוקעים תשע תקיעות. ואם הקריבו מוסף היו ג"כ אומרים שיר של מוסף והיו מוסיפים תשע תקיעות לשיר של מוסף. ותני רב אחא תוקעים על כל מוסף ומוסף ר"ל אם חל י"ט בשבת שהיו בו מוספי שבת ומוספי י"ט היו אומרים שיר של שבת על מוספי שבת והיו תוקעים ושיר של י"ט על מוספי י"ט והיו תוקעים. ואמר מיתיבי דתנן ר"ח שחל בשבת. שיר של ר"ח דוחה שיר של שבת. ואם איתא לימא שיר של שבת ושל ר"ח. ומשני רב ספרא מאי דוח'. דוח' לקדם. (ר"ל דאומרים שיר של שבת ושל ר"ח. והא דקתני דוחה ר"ל דוחה קדימתו. ושיר של ר"ח קודם לשבת) ופריך ואמאי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. א"ר יוחנן לידע שהוקבע ר"ח בזמנו (פירש"י האי חשיבת' עבדי' לי להכיר' שיכירו דפשיט' לב"ד שקדשוהו כהלכתו ולא יגמגם לב אדם עליו דרוב ב"א לא ראו חידוש הלבנה) ופריך והא בלא ה א"ל הכיר'. דתני' חלבי תמיד של שחר ניתני' כו' ושל ר"ח ניתני' תחת כרכוב המזבח ולמטה ואר"י כדי לידע שהוקבע ר"ח בזמנו (פירש"י לכך סודרי' אותן למעלה משאר' אברים להראות שהן חשובים ולהודיע שהוקבע ר"ח בזמנו) ומשני תרי הכיר' עבדי' דמאן דלא חזו בהאי חזו בהאי. וכתב התו' על קושית הש"ס ואמאי תדיר ושא"ת תדיר קודם. וז"ל בלא רב ספר' יכול להקשות כן עכ"ל. וע"ז קשיא למ"א

דהאמרי דלדחות לא אמרי' תדיר קודם. וא"כ בלא רב ספר' שהיה מפרש מאי דתנן שיר של ר"ח דוחה לשל שבת ר"ל דוחה לגמרי דאין אומרים של שבת לא הוי קשה תדיר קודם כיון דס"ד דאין אומרים רק שיר של א' מהן. והשני ע"כ נדחה לגמרי כה"ג לא אמרי' תדיר קודם. משא"כ לבתר דמשני ר"ס מאי דוחה לקדם. שפיר קשיא ליה והא תדיר קודם דלענין הקדמה אזלי' בתר תדיר. אע"כ צ"ל דהתו' ס"ל דגם לענין לדחות תדיר קודם ושפי' ה"מ להקשות בלא ר"ס. וראיתי בתשו' שב יעקב סי' כ"ב שכ' ע"ז וז"ל ואני תיובת' לא קחזינ' כו' דאם אין לשאינו תדיר שום מעלה אחרת נגדו. ודאי דכ"ע מודים דתדיר קודם כו' מה"ת לו' דשבקי' התדיר. רק כאן גבי חנוכה י"ל למעלה דפרסומי ניס' בזה שפיר י"ל כו' וא"כ כיון דהמקשן עדין לא ידע שום מעלה לר"ח ולשבת עד דהתרצן משני לידע שהוקבע כו' פי' התו' שפיר בלא ר"ס היה יכול להקשות דאמאי ידחה ר"ח לשבת. כיון דלשבת יש מעלה דתדיר ולר"ח אין שום מעלה יותר משבת ודאי תדיר קודם אף לדחות כו' אבל גבי חנוכה יש גם לחנוכה מעלה מלתא דפרסומי ניסא וזה פשוט עכ"ל. ובעניותי תיובתא חזינא. דמנ"ל להתו' דהמקשן לא ידע שיש מעלה לר"ח דלמא גס המקשן אסיק דיש למיעב' הכיר' לפרסם שנקבע ר"ח בזמנו. אלא דס"ל דהא בלא"ה א"ל הכיר' אחריני וכדפריך בתר הכי. וכן משמע מדפריך בתר הכי והא בלא"ה אית ליה הכיר' דתני' כו' ואר"י כדי לידע שהוקבע כו' הרי דאסיק הא דר"י דיש לעשות היכר לפרסם שנקבע בזמנו. אלא דהוי ס"ד דבחד היכר סגי:

(**וכ"מ מלשון התוס' שכ' בלא ר"ס המ"ל כן**. ר"ל דהמ"ל הא תדיר קודם וא"א דהמקשן לא ידע שיש מעלה לר"ח בלי סברה דשבת תדיר הוי מ"ל למה נדחה שבת יותר מר"ח מאי אולמ' דהאי מהאי) וכיון דגם קושיית מקשן הראשון לא היה כ"א שלא היו צריכי לתרתי הכיר'. אע"ג דגבי חנוכה עבדינן ג"כ תרי הכיר' לפרסומי ניס'. אחד בהדלקת נרות. והשני בקריאת התורה. מ"מ הוי ס"ד דוקא בחנוכה דע"י תרי הכיר' לא דחינן תדיר. ודאי דעדיפא תרי הכיר'. משא"כ בר"ח דע"י תרי הכיר' צריכים לדחות דינה דתדיר קודם זה לא אסיק עד דמשני ליה דאפי' כה"ג עבדינן תרי הכיר'. ולפ"ז בלי רב ספר' דהוי ס"ד דשבת נדחה לגמרי. י"ל דאסיק גם המקשן כיון דאין צריך לדחות עדיף לדחות של שבת אף על גב דכוא תדיר מפני ר"ת שהוא לפרסם שנקבע כו' דלענין דחייה סברת פרסום עדיף מסברת תדיר. ואף על גב דבלא"ה א"צ פירסום והיכר אחר. מכל מקום לענין דחי' אפשר גם מקשן אסיק דעבדי' תרי הכירא משא"כ לבתר דשני ר"ס לקדם. ולענין קדימה דלא עדיף כ"ה סברת פרסומי הוי ס"ד דלא עבדי' עכ"פ תרי הכירא. אע"כ התוס' ס"ל דאין חילוק בין לדחות או לקדם. ושניהם שוין ובשניהם תדיר עדיפא וק"ל.

ואגב ראיתי בתשובה הנ"ל שהניח דברי התוס' והרא"ש בצ"ע לפי מ"ש דוקא לדחות פרסומי עדיף אבל להקדים תדיר עדיף. אם כן אמאי ר"ח קודם לשבת ניהו דבר"ח איכא לפרסם שנקבע כו'. מכל מקום שבת שהיא תדיר ה"ל להקדים ע"ש. ולענ"ד לק"מ. דהא בחנוכה ה"ט דלהקדים תדיר קודם. כיון דעכ"פ איכא פרסום נם אלא שהוא מאוחר לזה ל"ח. אבל שם בר"ח אין פרסום כ"א במה שקדם לשבת. ואי היו מקדימין לשל שבת לא הי' נודע כלל שנקבע ר"ח בזמנו. ניהו דהיו יודעים שהיום ר"ח אבל עדיין היו מגמגמים כמ"ש רש"י. ועל ידי שנתנו לו מעלת הקדימה יתפרסם דפשיטא לב"ד שקדשוהו כהלכתו כמ"ש רש"י והוא פשוט לענ"ד:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **לקרות כו'** דאין מדלגין כמ"ש סי' קמ"ד. משום פגמו של ס"ת ראשון:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **צריך כו'** עיין בט"ז שהאריך להשיג. ומסקנתו כיון שהתחיל עם הכהן בשל חנוכה יגמור הכהן בשל חנוכה. ושאר הקוראים יקראו בשל ר"ח. וע"ל ס"ס ק"מ במ"א מ"ש על מעשה שהביא אבודרהם ומ"ש עליו בס' א"ר. ומ"ש בע"ה שם ליישב דברי מ"א:

סימן תרפה

סעיף א

כתב מ"א וז"ל בשל"ה האריך כו' באש"רי פ"ז דברכות כו' והוא בסי' כ' וז"ל ת"ר מעשה בר"א שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה. ושחרר עבדו להשלימו לעשרה ופריך והיכי עביד הכי. והא"ר יודא כל המשחרר עבדו עובר בעשה כו' מצוה דרבים שאני כו' דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל. דהיינו עשה שמקדשים את השם בעשרה. ואפי' הוי מלתא דרבנן. כגון לשמוע קדושה וברכו כו' אפ"ה דחי עשה דיחיד. דלא מסתבר למימר דמיירי בעשה דאורייתא כגון לקרות פ' זכור שהי' מן התורה. דמשמע דבכל עניין מיירי עכ"ל:

ובתו קצרות. היינו תוס' דידן. בברכות פ"ב פי' כו'. כתבו על מ"ד התם לרבנן דרשי' שמע ישראל שתהיה ק"ש נקראת בכל לשון. ופי' שמע בכל לשון שאתה שומע. ודייק הש"ס מכלל דרבנן ס"ל דכל התורה בלשון הקדש דוקא נאמר' דאם ל"כ ל"ל שמע לק"ש שתהיה נאמרת בכל ל'. וכי ס"ד דחמיר ק"ש מכל התורה. וכ' התו' שם בשם רש"י דהא דכל התורה בלה"ק נאמר' לענין מאי תהי' נאמר' בלה"ק. היינו לקרות בתורה בבה"כ. וכ' התוס' וז"ל ולא נראה דהא עזר' תיקן קריאת התורה. ומדאורייתא לא בעי קריאה.

וי"ל דמיירי בפרשיות המחויבים לקרות דאורייתא. כמו פ' זכור ופ' פרה (כן הי' הגרס' לפני ת"ה אלא שבתו' שלפנינו נמחק ופ' פרה הוא ע"פ הגהת מהרש"ל) ול"נ שהגירס' הנכונה כמ"ש בחדושי רשב"א כו' אא"כ יאמר רש"י כו'. ר"ל שלפי הגרס' שלפנינו בתוס' ריש פ"ב שכתבו על קושייתם לפירש"י דהא עזר' תיקן קריאת התורה ע"ז כתבו בלשון תי' וי"ל דמיירי בפרשת המחוייבים לקרות דאורייתא כמו פ' זכור ופרשת פרה. משמע שגם התוס' ס"ל כן למסקנא דפ' זכור ופ' פרה הם דאורייתא וחדשו בתירוצ' דמיירי הכא באותן פרשיות. משא"כ לפי הלשון שבחדושי רשב"א שכתב אא"כ יאמר רש"י כו' משמע שהתוספ' גופייהו לא ס"ל כן אלא דגם פ' זכור ופרה לאו דאורייתא אלא להליץ בעד רש"י י"ל דרש"י ס"ל כן. ואפשר דגם רש"י גופיה לא ס"ל כן דהוי דאורייתא ויש לרש"י תי' אחר לקושית תוס'. עכ"פ לפ"ז יש להעול' אילן גדול לתלות בו. דהיינו התו': **ובמגלה דף י"ח משמע כו'** דאמרי' התם קרא המגלה על פה לא יצא. מנלן. אמר רבא אתי' זכירה זכיר'. כתב במגלה והימים האלה נזכרים. וכתיב במעשה עמלק פרשת בשלח כתוב זאת זכרון בספר. מה להלן בספר. אף כאן במגלה בספר. ופריך דלמא די בעיון בעלמא. ומשני דכתיב בפרשת תצא במעשה עמלק זכור אל תשכח. אי הוי כתיב זכור. יכול אפי' בלב סגי. כשהוא אומר לא תשכח. הרי שכחת הלב אמור. ומה אני מקיים זכור בפה. ע"כ דברי הגמ'. ובודאי פשטיה דקרא דזכור אל תשכח לא קאי על מגלה. דהא מגלה אינו אלא דברי קבלה. ואיך יהיה פשטות קרא הכתוב בתורה יהי הכונה על דברי קבלה. אלא קאי על זכרון מעשה עמלק הכתוב בתורה. ועוד דמיני' יליף רבא כמו שזכרון מעשה עמלק הכתוב בתורה צריך ספר. וגם לא סגי בעיון אלא בפה. כן הדין במגלה הרי דפרשת זכור מן התור'. וגם משמע דיוצא עם פ' ויבא עמלק. דהא מיניה יליף למגלה דבעי ספר. והיינו כמו דזכרון מעשה עמלק הכתוב בתורה צריך ספר ה"ה מגלה. משמע דמעש' עמלק הכתוב בפ' בשלח בעי ספר אם קורין אותו לצאת ידי מצות זכירת עמלק:

סימן תרפו

סעיף א

(**ס"ק א**) **בחנוכה כו'** וב"ח כתב דבחנוכה כו' דתנן בתענית דף ט"ז ע"ב ימים הכתובים במגלת תענית דנא למספד בהון לפניו אסור ולאחריו מותר. ומה שכתב בו דלא להתענא' דקי"ל אפי' לפניו מותר. ור' יוסי ס"ל דהיכי דכתיב דלא למספד אפי' לאחריו אסור ודלא להתענא' עכ"פ לפניו אסור. ובדף י"ח פסק ר' יוחנן כר"י. ומסקי' שם דלא פסק כוותי'

אלא במה שחולק על הת"ק ביום שלפניו. אבל לא לענין יום שלאחריו. ובמסכת ר"ה דף י"ט מסקי' הלכתא בטלה מגלת תענית חוץ מחנוכה ופורים ובזה נחלקו הפוסקים יש ס"ל דדוקא בחנוכה ופורים גופייהו לא בטלה. אבל לענין איסור לפניו ולאחריו בטלה. דלא עדיף לפני חנוכה ופורים משאר ימים טובים הכתובים במגלת תענית דבטלו. וכן דעת הרב"י בש"ע. אבל יש פוסקים ס"ל דבחנוכה ופורים לא בטלה כלל אפי' לענין איסור לפניו. ומה שמתעני' קודם פורים משום דמעיקר' הכי קבילו עלייהו. ויש לו סמך במגלת אסתר דכתיב דברי הצומות וזעקתם. ועוד תירוצים אחרים אבל לפני חנוכה נשאר באיסורו וכן דעת הב"ח:

ואין לשנות מנהגא. דהוי נדר:

ועכ"פ אסור כו' ת"צ. אפשר משום דס"ל כהראב"ד שכתב הרא"ש בשמו ספ"ב דתענית וז"ל הא דאמר בטל' מג"ת. ה"מ לתענית יחיד. אבל תענית צבור לא גזרינן ביה כו' עכ"ל. וכן י"ל דס"ל לכ"ה שכתב מ"א בשמו דאף לאחריו אין לגזור ת"צ. משום דאפשר ס"ל דלא פסק רבי יוחנן דלא כר"י לענין יום שלאחריו רק להתיר ליחיד. אבל לגזור ת"צ מודה כמו דס"ל להראב"ד לענין כל מג"ת לאחר שבטלה:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **להתענות עמ"ש ס"ס רמ"ט**. דניהו דאין קובעים תענית לכתחלה לצבור בער"ש אבל ליחיד שריא ומה"ט כתב רמ"א דאם חל פורים ביום א' כו' ולמחר ביום ו' מתעני'. כיון דהוי דרך מקרה י"ל דין תענית יחיד דשרי ועיין בט"ז ס"ק ב':

מהרי"ל כו' אם לא כו' וה"ה כשחל פורים ביום ה' ו'. דביום ו' לא היה מגיד הלכה דהיה שושן פורים וגם ער"ש ולכן היה מגיד בתענית אסתר כ"מ שם. ועמ"ש מ"א סי' רנ"א ס"ק ו"ו:

ובהג"מ כו' שאפי' בפורים כו' דאי' במגלה דף ז' ר"א הוי יתיב קמיה דרב כהנא בפורים. נגה ולא אתו רבנן למתיבתא ואמר רב כהנא מ"ט לא אתו רבנן. א"ל דלמא טרידי בסעודת פורים. א"ל לא הוי אפשר להו למיכל באורתא (דהיינו ליל י"ד) א"ל לא סבר מר הא דאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא כו' משמע דבשאר השנים היה דרכן לבא לפני רבם אפי' בפורים. מדשאל מ"ט לא אתו כו' ובספר א"ר תמה דהא מבואר במהרי"ל הטעם משום דטרידי ומ"ש אין אסתר מגדת הוא רק רמז. ולכן כתב דאם יש לו מי שיטריח עבורו חייב ללמוד לפני רבו וא"כ אין ראיה מהתם דבשאר שנים באו מי שלא היה טרוד ע"ש. וי"ל דדעת הגמ"נ דס"ל מאי דאמר דלמא טרידי בס"פ. אין הכונה באכילת ס"פ. דע"ז לא שייך לשון טרידי. גם היכי עביד רב אשי דיתיב לפני

ר"כ וגם ר"כ גופיה הא גם רב אסי היה צריך לאכול סעודת פורים. אם כי יש ליישב על רב כהנא דטע' דיוצא בסעודת לילה כמ"ש אח"ז אבל מ"מ על ר"א קשה דהא ידע מימרא דרבא דלא יצא. א"ו דאכילת הסעודה אינה מונעת הקביעות לפני רבם ודי לו שעה ושתים מן היום לצורך אכילת הסעוד'. אלא ר"ל דטרידי בהכנת צורכי הסעודה ור"א ה"ל מי שיטריח עבורו. והנה ר"א דאמר דילמא טרידי כו' אמר כן מספק לדונם לכף זכות. ותיקשי לר"א ממ"נ. אי הוי ס"ד דבאו רבנן אתמול בתענית אסתר לפני רב כהנא ע"כ היה להם מי לטרוח עבורם ואין זה התנצלות דלמא טרידי כו' ואי לא באו גם אתמול אדתמה ר"כ בפורים למה לא באו היום טפי ה"ל לתמוה אתמול בתענית אסתר למה לא באו. ואי משום דס"ל כדהוי ס"ד דאם עשה הסעודה בלילה יצא. ולכך אתמול לא תמה דידע דהוי טרידי משא"כ ביום לפי דעתו כבר עברה הטרדה א"כ מה זה שאמר רב אשי דלמא טרידי כו' אין התנצלות זה מספיק כ"א ה"ל להשיב הא דאמר רבא סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא. או עכ"פ ה"ל להבין שיש דברים בגו במה ששאל מ"ט לא אתו רבנן. א"ו דאפי' טרודים ואין להם מי לטרוח עבורם מ"מ באו לפני רבם בתענית אסתר. ודי להם זמן להכין בפורים עצמו. וא"ש מ"ש דילמא טרידי כו' (ודוחק לו' שחל אז פורים ביום א'. גם אפשר דמחוייב לאכול קצת במוצאי שבת אף ששבע מסעודה ג' של שבת כמ"ש מ"א בשם ב"ח בסי' תרצ"ה סעיף קטן א מכל מקום אפי' לפי ס"ד דר"כ דיוצאים גם בסעודת הלילה. מ"מ כה"ג ודאי עדיף לעשותו ביום רק י"ל שחל ביום ה' ו' כנ"ל) ופי' דברי הגה"מנ דאפי' בפורים היו רגילים כו' כשלא היו טרודים ומזה מוכח דבתענית אסתר אפי' טרודים מ"מ באו לפני רבם כנ"ל:

סעיף ה

(ס"ק ה) ג' ימים כו' פי' בה"ב א"פ. והטעם ע' בעט"ז:

מי שנעשה לו נס כו' עמ"ש סי' תקס"ח. ר"ל דרמ"א כתב שם לענין יארצייט יש להתענות באדר ראשון ומ"א חלק שם עליו דיש להתענות באדר שני דהוא עיקר אדר וה"ה הכא ומ"א אייתי שם ראיה חדא מדאיתא בתענית דף י"ח מר"ח ניסן עד ח' ניסן הוא י"ט מימים הכתובים במג"ת. ופריך ל"ל מר"ח. ה"ל למימר משני בניסן דהא ר"ח בלא"ה אסור. ומשני לאסור יום שלפני ר"ח ואתיא כר' יוסי דס"ל דגם יום שלפניו אסור אבל ר"ח יום שלפניו מותר דהוא דאורייתא ולכך א"צ חיזוק ופריך יום שלפני ר"ח שהוא כ"ט אדר בלאו הכי אסור לר"י. דהוא יום שלאחר כ"ח אדר. וכ"ח אדר הוא מי"ט הכתובים במג"ת. ולר"י גם יום שלאחריו אסור כנ"ל. ומשני לא נצרכה אלא לחדש מעובר. ופירש"י לחד פי' כגון שעברו השנה ואדר ראשון לעולם חסר. אבל אדר שני לפעמים שלשים יום.

וא"כ איצטריך לומר מר"ח ניסן כדי לאסור יום שלשים של אדר דהוי יום שלפני ר"ח דהוא יום טוב הנ"ל וא"א דהעיקר הוא אדר ראשון א"כ כל הי"ט הכתובי' במג"ת היו עושים באדר ראשון למה הוצרך רש"י לו' שהיה אדר שני מלא שלשים יום. ת"ל אפי' לא היה רק כ"ט יום מ"מ הוצרך לו' מר"ח ניסן כדי לאסור יום שלפניו דהיינו כ"ט אדר שני. דהא יום טוב של כ"ח אדר היו עושים באדר ראשון. א"ו דאדר שני הוא עיקר ועשו י"ט הכתובים במג"ת באדר שני. וא"כ ה"ה לענין יאר צייט. ראיה ב' דפריך התם לר"י דפסק כר"י לאסור יום שלפניו. והאר"י הלכה כסתם משנה ותנן אע"פ שאמרו מקדימים בני הכפרים לקרות המגלה ליא י"ב י"ג. מ"מ מותרי' ביום קריאתן בהספד ותענית. ופריך אימת אילימא כו' אלא דקרי ליה בי"ג יום ניקנור הוא והוי י"ט. אלא דקרי בי"ב יום טוריינוס הוא. אלא דקרו בי"א. הא הוי יום שלפני יום טוריינוס א"ו דלפניו מותר כו וא"א דאדר ראשון הוא עיקר ועושים י"ט הכתובים במג"ת באדר ראשון. אבל קריאת המגלה צ"ל באדר שני וכדרשינן מקרא במס' מגילה דף ו' ע"ב. ואם כן מאי פריך לר' יוחנן דלמא מתני' דאף על פי שאמרו מקדימים כו' מיירי בשנה מעוברת ולכך מותרים בהספד ותענית דכל הי"ט של מג"ת כבר עברו ונעשו באדר ראשון א"ו דאדר שני עיקר היו עושים י"ט של מג"ת באדר שני. וה"ה לענין יאר צייט וכן כאן לענין מי שנעשה לו נס שצ"ל פורים שלו באדר שני אם לא שנעשה לו הנס באדר ראשון:

ודע מ"ש רמ"א מעוברת או מניקות או לחולה כו' שאם מצטערים כו'. תנאי שאם מצטערים קאי גם על מעוברות ומניקות דבלאו הכי גם הם צריכים להתענות דהא מה"ט כתב מ"א בשם ספר א"ח ס"ס תרצ"ב דמקילים לקרות המגלה קצת מבע"י להקל על מעוברת אלמא דאיכא גוני דצריכים להתענות דאל"כ לא היו מקילים עבורם בקריאת המגלה דה"ל שלא להתענות וכ"מ בב"ח ע"ש:

סימן תרפז

סעיף א

כתב מגן אברהם. כתב בהגהת מיימוני גר שנתגייר כו' ומשמע שאחר שלא קראה כו'. דמבואר לעיל סי' נ"ח. אם נאנס ולא קרא קריאת שמע של לילה קורא אחר שעלה עמוד השחר קודם נץ החמה ויוצא בה דחשבינן ללילה. אמנם אם הוא אנוס וצריך לצאת לדרך למקום גדודי חיות ולסטים וא"א לקרות קריאת שמע בדרך הותר לקרות שמע של שחרית אחר שעלה עמוד השחר אפי' קודם נץ החמה אבל תרתי דסתרי אסור לעשות לקרות קודם נץ החמה אחר שעלה עמוד השחר קריאת שמע של לילה ששכח. וגם

של יום הואיל ורוצה לצאת למקום גדודי חיות ולסטים עיין שם. וה"ה כאן לענין גר שנתגייר משעלה עמוד השחר קודם הנץ החמה אם נאמר שיקרא אז מגלה של לילה. ע"כ נחשבהו ללילה. ובי"ד סי' רס"ח סעיף ג' יש מחלוקת הפוסקים אם נתגייר בלילה אי מהני. וא"כ למ"ד אי נתגייר בלילה לא הוי גר א"כ הוי תרתי דסתרי אי תחשבהו לגר ולחייבו בקריאת מגלה ע"כ תאמר משעלה עמוד השחר יום הוא וא"כ איך יצא ידי קריאת מגילה של לילה. וגם לא נתחייב בה כלל ואי תאמר אעפ"כ ראוי לקרות מגלה של לילה ויוצא להפוסקים דסבירא להו גר שנתגייר בלילה הוי גר ונחשבוהו לקודם נץ החמה ללילה. ע"ז כתב דמ"מ פטור הואיל ועיקר מצותה ביום. ר"ל ס"ל עיקר כהפוסקים דגר שנתגייר בלילה לא הוי גר וכיון דעיקר מגילה ביום לא חיישינן כ"ה למגלה של לילה לצאת ידי כל הדעות אפי' למ"ד דגר שנתגייר בלילה הוי גר. ומשמע דאחר שלא קרא בלילה יש לו תשלומין קודם נץ החמה אף שעלה עמוד השחר:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **שאין לך כו'**. ובגמ' משמע דל"מ דרבי' כו' וא"כ לא ה"ל להרב"י לסתום אלא לפרש דת"ת דרבים אין מבטלים. וראייתו מגמ' דבמסכת מגלה דף ג' תניא משפחה ומשפחה דכתיב במגלת אסתר אתי לאשמועינן אמשפחת כהנים ולוים מבטלים עבודתן ובאים לשמוע מקרא מגלה. ומכאן סמכו של בית רבי שמבטלים ת"ת ובאים לשמוע מקרא מגלה. מק"ו מעבודה שהיא חמורה מבטלים לשמוע מגלה כ"ש ת"ת דקיל. ופריך אדרבא ת"ת חמיר מעבודה. דכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו כו' שא"ל המלאך ב' עונות יש ביד ישראל שאמש בטלו תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלו ת"ת. ושאלו יהושע על איזה עון באו להוכיחם והושיבו המלאך עתה באתי בשביל התורה שבטלתם עתה. ואר"ש ב"ר מכאן שגדול ת"ת מהקרבת תמידין מדהוכיחן על ת"ת יותר מעל ביטול התמיד ומשני ת"ת דרבים כמו גבי יהושע חמיר מעבודה ות"ת דרבי של יחיד הוי וקיל מעבודה ע"כ. הרי דת"ת דרבי' חמיר מעבודה ול"ל בק"ו מעבודה לבטלו לשמוע מקרא מגילה. וב"ח כתב ת"ת דרבים כו'. ר"ל דומיא דיהושע שהיו כל ישראל מקובצים עמו. ובזה א"ש דסתם הרב ב"י דמבטלים ת"ת ולא חילק. דהא לפ"ז הכל נק' ת"ת דיחיד ומבטלי' מ"מ. רק ת"ת של כל ישראל. וזה לא מצינו עכשיו בעו"ה שיהיו כל ישראל מקובצים יחד ללמוד. וכ"מ בתוס' דף ג' ע"ב ד"ה מת מצוה כו' (היינו דיבור השני המתחיל מ"מ) דאמר רבא שם מת ביצוה ועבודה. מת מצוה עדיף מולאחותו. דגבי נזיר כתיב על כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא. דהני ד' פרטים לאביו כו' מיותרים כיון דכבר כלל באיסר על כל נפשות כו' ודרש לכולהו פרטי ולאחותו

דריש דאתי לדיוקא אפי' היה כהן ונזיר והולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו אפ"ה דוקא לאחותו הוא דלא יטמא אבל מטמא הוא למת מצוה. הרי דמת מצוה דוחה הפסח דע"י שיטמא במת א"א לעשות פסח. הרי דמת מצוה עדיף מעבודה. והקשו התוס' ל"ל מקרא דלאחותו ת"ל דהא אפי' ת"ת דרבים מבטלים משום מת מצוה כ"ש עבודה דקיל מת"ת דרבים ותירץ התוס' דדוקא למאן דקרי ותני ומתני מבטלים ת"ת דרבים להלוותו דאמרי' פרק ב' דכתובות דלית ליה שעורא והכל מחוייבים ללותו. אבל למאן דלא קרי ותני לא צריך כ"ה. והכא מיירי במת מצוה דלא קרי ותני כו' עכ"ל. הרי דכתבו דוקא למאן דקרי ותני ומתני דאז מבטלים ת"ת דכל ישראל דהא לית ליה שיעור' זה נקרא ת"ת דרבים. וכן מוכח מסיום דבריהם אבל למאן דלא קרי כו'. דודאי מסברא או דבעינן דוקא ת"ת דכל ישראל דומיא דיהושע. ואי לא ילפינן מיהושע ודאי סגי אפילו עשרה קרואים רבים כמו בכל מקום (ועיין בגיטין דף מ"ו ובי"ד סי' רכ"ח סעיף כ"א) ולומר דכל ישראל לא בעי' אבל מ"מ בעשרה לא סגי זה ודאי חוץ מהסברא וא"א דל"ב דומיא דיהושע הרי דבעשרה ג"כ מיקרי ת"ת דרבים וחמיר מעבודה. ואם כן מאי הועילו התוס' בתירוצם דהכא מיירי במאן דלא קרי כו' הא קי"ל ביו"ד סי' שס"א דאפי' למאן דלא קרי כו' מ"מ בעינן על כל פנים עשרה:

ע"ש. והדרא קושית התוס' לדוכתיה. אלא ודאי דבעינן דוקא כל ישראל דומיא דיהושע אז דוקא מקרי ת"ת דרבים. ומ"ש דכאן מיירי במאן דלא קרי כו' ה"ה דאפי' הוי מיירי במאן דקרי ותני רק דלא מתני'. הוי א"ש דשוב לא נקרא ת"ת דרבים דהא א"ל שעורא כמה אנשים צריכים להלוותו כדאי' בכתובות. אלא האמת נקטו דמולאחותו מרבי' בכל ענין כל מת מצוה אפי' מאן דלא קרי כו' דקרא ריבה סתמא. וגם אין לחלק לענין עבודה:

ומ"מ נ"ל כו' ר"ל דבלא"ה י"ל קושית הכ"ה הנ"ל דס"ל להרב"י לפרש דת"ת דרבים א"מ:

דהא עכ"פ צריכים כו' ר"ל למאי איצטריך למילף בק"ו מעבודה לבטל ת"ת למגלה. הא מצות ת"ת היא נוהגת כל עת דכתיב והגית בו יום ולילה. א"כ אי ס"ד דאין מבטלים ת"ת למ"מ. א"כ ת"ח לא יצטרך לקרות המגלה כלל. וזהו חוץ מן הסברא דלא חל תקנות אנשי כה"ג במגלה על ת"ח (ומלבד הסברא מביא מ"א ראיה לזה בסוף דבריו כאשר יתבאר). אע"כ דאיצטריך ק"ו מעבודה אפי' ירצה הת"ח עכשיו כשקוראים הצבור המגלה ללמוד סדר למודו. ובגמר. למודו יקרא המגלה ביחיד. לזה יליף מק"ו מעבודה דצריך להפסיק העבודה משום מ"מ. וה"ה שצריך להפסיק מלמודו לקרות המגלה בצבור:

אבל רבים לא שייך הא. ר"ל דבזה א"ש קושית כ"ה הנ"ל דה"ל להרב"י לפרש דת"ת דרבים אין מבטלים. דהא לגבי רבים לא שייך הא לומר שיצטרכו להפסי' למודם כדי

לקרות בצבור דהא אפשר להם לגמור למודם ואעפ"כ יקראו אח"כ בצבור. דהא הם עצמם הם צבור. (ומשום ברוב עם ה"מ א"צ להפסיק ועיין במ"א סי' תר"צ ס"ק כ"ה):

דאפי' כל יחיד כו' עכשיו מביא ראיה לדבריו הראשונים דע"כ ילפות' מעבודה לא איצטריך דצריך לבטל ת"ת כדי לקיים מצות קריאת מגלה אפי' שלא בצבור דא"כ. למאי דמסיק דאיירי דוקא בת"ת דיחיד אבל ת"ת דרבים אין מבטלים. והשתא יהיה פי' דרבים הלומדים א"צ כלל לקרות המגלה. א"כ היכי משכחת לה דיחיד הלומד צריך לבטל. כיון דרבים א"צ לבטל למודם. א"כ אי נאמר דיחיד צריד לבטל למודו. הרי אתה מבטל כל הלומדים שבכל העולם מלמודם. וה"ה ת"ת דרבים דאמרת דא"צ לבטל. ומה לי אם הם מקובצים יחד ולומדים או כ"א לומד לבדו עכ"פ ה"ה ביטול ת"ת דכל ישראל. א"ו דזה אין ספק דגם ת"ת צריך. עכ"פ לקיים מצוה קריאת מגילה אלא בלומד יחידי צריך לבטל כדי לקרות בציבור כנ"ל:

וכ"מ בתו' כו' ר"ל דאפי' אין לומדים יחד. מ"מ מיקרי ביטול תורה דרבים. והיינו תו' ד"ה מצוה הנ"ל. דאייתו ראיה דמת מצוה עדיף מת"ת דהא למאן דקרי כו' ל"ל שעורא. ומאן לימא לן דמיירי אפי' רבים מקובצים ולומדים יחד דצריכים לבטל (וביותר לדעת הב"ח וכן נראה דס"ל להתוס' דרבים מיקרי דוקא של כל ישראל. ואינו מצוי שילמדו מקובצים כל ישראל) א"ו אם כל יחיד הלומד לבדו צריך לבטל נקרא ביטול ת"ת דרבים וכמ"ש מ"א. וע"כ צ"ל דהילפותא מעבודה אינו רק לבטל מת"ת לקרות המגלה בצבור. וברבים לא שייך זה ונתיישב קושיית בעל כה"ג הנ"ל:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **כדי צורכו**. משמע דס"ל כו' וכ"מ בהגה ס"ס תצ"ו דס"ל דקבורה קודם ר"ל אונן ביום פורים שרוצה לקבור מתו. קבורת מתו קודם לקריאת מגלה וקראו מת מצוה דקודם למגלה. אע"ג שי"ל קוברים מ"מ מה שהקרובים של מת יטפלו בקבורתו הוא בכלל כדי צורכו. וכ"ז שאין לו כדי צורכו מיקרי מת מצוה:

מת מצוה ומגלה מאי ופשט הש"ס דמת מצוה עדיף דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת. ופשוט הא דאמרי' כו' הם דברי מ"א. ור"ל דזה מלתא דפשיטא. אבל קבורת קרובים לא. וה"ה אם אין לו כל צורכו דשוין הם כנ"ל וכ"כ התוס' בשבועות דהא דרשי' מלואחותו דאם הי' כהן כו' והולך לשחוט פסחו כו' דלאחותו לא יטמא אבל מטמא למת מצוה. הרי דאסור לטמא לאחותו דהוא קבורת קרובים ע"כ דזה לא מיקרי מת מצוה:

ומיהו זה יש לדחות. אפשר ר"ל דודאי קרובים מיקרי מת מצוה לדחות עבודה גרידה ושאני התם דאיכא ד' דברים כהן ונזיר ופסח ומילה כ"ה לא דחי כ"א היכי שאין לו קוברים כלל:

אבל האמת כו' דבמ"מ דוקא כו' ר"ל שאין לו קוברים כלל:

אלא דרישא כו'. ר"ל דרבא אמר ברישא פשיטא מת מצוה ות"ת מת מצוה עדיף. מ"מ ועבודה כו'. דהני תרי מת מצוה שהזכיר רבא אין שוין. דמ"מ דרישא שאמר דעדיף מת"ת ר"ל שאין לו קוברים כדי צורכו עדיף מת"ת. אבל מת מצוה דסיפא דעדיף מעבודה. ר"ל מת מצוה ממש דוקא שאין לו קוברים כלל. וכ"כ התוספות שם ד"ה מת מצוה (הראשון) דהא דאמר מת מצוה עדיף מת"ת לאו דוקא מת מצוה אלא ה"ה כל המתים אלא איידי דנקט מת מצוה ועבודה דשם מת מצוה דוקא. נקט נמי גבי ת' ת מ"מ:

וטעמו מדאמרי' כו' שם במגלה פריך על הא דאמר ת"ת דיחיד קיל ונדחה מפני מגל'. והתנן כו' וארבב"ח אר"י אין מועד בפני ת"ח כ"ש חנוכה ופורים. וס"ל להש"ס דאין מועד כו' ורשאי להספיד לת"ח בפורים ודוחה מקרא מגלה. הרי דתורה דיחיד עדיף ממגלה ומשני כבוד ת"ח להספידו עדיף ממגלה. אבל ת"ת דיחיד קיל ונדחה מפני מגלה:

וכ"מ בברכות כו' ל"מ כבוד כו'. דאמר התם הא דדרשי' מולאחותו דגבי נזיר אבל מטמא הוא למת מצוה ה"ט דמטמא למת מצוה דגדול כבוד הבריות כו'. הרי דאפ"ה לאחותו לא יטמא. אף דהיא קבורת קרובים דהא אחותו היא ע"כ צ"ל דזה לא הוי בכלל גדול כבוד כו'. והא דמת מצוה עדיף ממגלה הא מסקי' הפשיטותא במגלה הטעם משום דגדול כבוד כו' כנ"ל. וא"כ קבורת קרובים דאינו בכלל כבוד הבריות לא דחי למגלה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **בדאיכא כו'**. וה"ה מילה ומגלה. באיכא שהות מגלה קודם ובליכא שהות מילה קודם. עס"ס תרנ"ג. ר"ל דטעם זה דיכול למול בתשיעי מספיק למ"ש בליכא שהות מגלה קודם. אבל באיכא שהות דמילה קודם לא נתן טעם לז"א עס"ס תרצ"ג שם כתב מ"א הטעם וע"ש מ"ש:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **בדאפשר כו'** דהא מ"מ דחי כו' זה טעם לאם א"א לקוברו אח"כ שמגלה נדחית מפניה. ועבודה דחי מגלה לגמרי ר"ל היכי דא"א לעשות שתיהן כמ"ש בש"ע בליכא שהות אין לך מצוה דאורייתא שנדחית מפני מגלה (וע"ש בתו') וא"כ כ"ש היכי שקבורת מ"מ תדחה לגמרי מפני לסטים שתדחה המגלה לגמרי מפניו:

ומ"מ צ"ע כו' ר"ל דינו של רמ"א בליכא שהות ואפשר לקוברו אח"כ מגלה קודמת:

מת מצוה עדיף. ר"ל ממגלה. כמ"ש סי' ג'. היה לבוש טלית שאינה מצויצת כהלכתה בשבת בכרמלית א"צ לפושטה מפני כבוד הבריות. אע"ג דה"ל לציצית פסולים שבה משא ומטלטל אותן בכרמלית ומכרמלית. לרה"י:

לכן נ"ל דהרא"ם כו'. ר"ל דדינו של רמ"א נובע מדברי הרא"ם שהביא ב"י שכתב שהר"ן כתב דמיירי דוקא בדאיכא שהות לעשות שתיהן. אבל ליכא שהות אין מצוה דאורייתא נדחה מפני מגלה וכמ"ש רמ"א בתחלת ההגה. וע"ז כתב הרא"ם דגם הרמב"ם ס"ל כן. מדכתב ריש הל' מגלה כלשון המחבר בסעיף ב' מבטלים ת"ת כו' חוץ. ממת מצוה כו' קוברו תחלה ואח"כ קורא. משמע אי איכא שהות אין. אי לא לא. דאל"כ ואח"כ קורא ל"ל עכ"ל הרא"ם והבין רמ"א מ"ש הרא"ם ואי לא לא. ר"ל ואי ליכא שהות לא אין הדין כן אלא מגלה קודם. וכמו דסיפא לענין מת מצוה מיירי דוקא באיכא שהות אז יש קדימה למת מצוה למגלה ה"ה קדימה דברישא דמגילה קודם לשאר מצות דוקא באיכא שהות אבל ליכא שהות ליכא קדימה למגלה דאין מצוה נדחית לגמרי מפני מגלה כמ"ש הר"ן. אבל דעת מ"א דהוכחת הרא"ם מדכתב קוברו תחלה ואח"כ קורא ע"כ אתי לאשמועי' דמיירי באיכא שהות אבל אי לא לא. ר"ל לא מיירי ואעפ"כ אפי' ליכא שהות מת מצוה קודם מק"ו:

ואין דיוקו של הרא"ם כ"א מדסיפא במת מצוה איירי דוקא באיכא שהות ה"ה רישא דמגילה קודם לשאר מצות מיירי דוקא באיכא שהות. אבל ליכא שהות לא מיירי. וא"כ ממילא הסברא חיצונה דאין מצוה דאורייתא נדחה מפני מגלה כמ"ש הר"ן. וא"כ ממילא אתי בק"ו בליכא שהות דמת מצוה דוחה למגלה אף שאפשר לקוברו אח"ז. דהא מת מצוה עדיף מעבודה ושאר מצות:

סימן תרפח

סעיף א

(**ס"ק א**) **מימות כו'** לחלק כבוד לא"י הם דברי הרב"י וז"ל כיון דמצוה זו הוקבעה בזמן חורבנה של ארץ ישראל ראו חכמים שבאותו דור לעשות זכר לא"י בנס זה וכדאמר פ"ב דר"ה דאית לן למיעבד זכר למקדש. ולפיכך תקנו שמוקפים חומה מימות יהושע בן נון יקראו בט"ו ושאר עיירות בי"ד. ואלו לא הוי מחלקים ביניהם לא היה לא"י זכר בנס זה עכ"ל:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **מסתמא כו'** וסתם עיירות מוקפות כו' ר"ל שכתב דחפצי הגוי קונין שביתה במקומן. ואם הוציאן גוי חוץ לתחום שביתתן והביאן לעיר המוקפות לדירה. אעפ"י שאין להם כ"א ד' אמות כדין היוצא חוץ לתחום. מ"מ כל העיר הואיל ומוקפות לדירה נחשבת כד"א ועז"א וסתם עיירות מוקפות כו':

ונ"ל דמשום זה כו' דמ"ש הר"ן דסתמא הוקפה ולב"י הוא מהכרח קושייתו. דאיך נדע בח"ל איזה עיר הוקפה ולב"י לקרות בה כדין כרך או עיר. בשלמא בא"י שישיבת גוים בימי יהושע לא מיקרי ישיבה וכיון שבאו אח"כ ישראל וישבו בה וכבר הוקפה קודם שישבו בה ישראל ה"ל הוקפה ולב"י. אבל בח"ל דתלי' בישיבת גוים איך ידענו שהוקפה ולב"י. וע"ז תי' דאזלי' בתר רובא. ורוב עיירות הן הוקפה ולב"י. אבל הר"מ לשיטתי' דס"ל לעיל בסי' ת"א להיפך דסתם עיירות הם מוקפות לדירה היינו ישבה ולבסוף הוקפה והדרא קושית הר"ן לדוכתיה ולכך הוכיח הא דבעי' במגלה הוקף ולב"י לאו דוקא ה"ה בישבה תחלה אלא שהיה דעתם תחלה בשעת ישיבה להקיפה מיקרי הוקף ולב"י דבתר מחשבתם אזלי'. וא"ש קו' הר"ן דרוב עיירות דעתם בשעת ישיבה להקיפה ומקרי הוקף ולב"י:

ודעת רמ"א צ"ע. ר"ל שכתב מסתמא הוקפא ולב"י. דהם דברי הר"ן. מלבד דלעיל בסי' ת"א. פסק כדברי הר"ם דסתם עיירות הם מוקפי' לדירה והוא ההיפך ממ"ש כאן. אלא דגם פה סתר א"ע מדכתב המחבר או שישב תחלה ע"ד להקיפה כו' והם דברי הר"ם הנ"ל הוא מהכרח קושי' הר"ן דבח"ל איך נדע אם הוקפה ולב"י וכנ"ל. וע"כ צ"ל דס"ל דסתם עיירות לא הוי הוקפה ולב"י כמ"ש הר"ן אלא אדרבא סתם הוי מוקפות לדירה. ולזה צ"ל דסגי במחשבה שדעתם להקיפה וכן הוא סתם עיירות כנ"ל. וא"כ רמ"א שכ' מסתמא הוקפה ולב"י והם דברי הר"ן ליישב קושיא הנ"ל. א"כ מנ"ל דינו שלהר"ם דאם דעתם להקיפה סגי. דהא השתא קושית הר"ן מיושבת בלא"ה. וא"כ ניהו דדינו של הר"ם אמה דסתם עיירות י"ל דין מוקף אמנם מטעם דסתם ישבו ע"ד להקיפה לדעת הר"ם אבל לשונו שאמר סתמא הוקפה ולב"י והם דברי הר"ן צ"ע:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **ומלבד כו'** מדהיפך כו' ר"ל דבטור כ' וכן הכפרים הסמוכים אפי' אין נראים כו' או שנראה עמהן אפי' אין סמוכים כו' ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל עכ"ל. ומשמע דגם בנראה עמו בעי' שיהיה שלא יהיה רחוק ממיל. דהא האי ובלבד שלא יהיה רחוקים כו' ודאי אדסמיך לי' קאי. ובגמ' משמע דסמוך ואינו נראה בעי' שלא היה רחוק

מיל ואי נאמר דהאי ובלבד שלא כו' שכ' הטור קאי אתרווייהו בין על נראה ובין על סמוך. א"כ לאיזה ענין הוזכר נראה דאינו מעלה ומוריד. דהא בין נראה ובין אינו נראה בעי' מיל ועמ"ש הרב"י ליישב. ולכן היפך פה בש"ע והקדים דין נראה ואח"ז דין סמוך אעפ"י שא"נ ובלבד כו'. אם כן קאי האי ובלבד כו' אסמוך אף על פי שא"נ דסמוך לו אבל נראה אע"פ שהוא רחוק הרבה כפשטא דתלמודא:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **שהוא ספק כו'** אם הים כו' דטבריא מוקפת חומה מימות יב"נ אלא מצדה הים חומתה ונסתפקו בגמ' אי מעלת החומה נדונה עי"ז ככרך הואיל והחומה מגין מן האויבים א"כ גם הים מיקרי חומה דהא גם הים מגין או משום דהחומה מכסה בני העיר מעין האויב ויכולים להטמין א"ע במחבואה משא"כ ים דמגלי וא"א להחבא וא"כ אין לים דין חומה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **ולא יברך כו** שתקנו חכמים כו'. ר"ל וא"כ מברכים על התקנה שתקנו חז"ל ואמרי' וצונו:

משום דכתיב לא תסור כו' או מטעמי אחרינ' דאמרי בשבת דף ך"ג ע"א ע"ש לענין י"ט שני:

כמ"ש בי"ד. לענין כוי שהוא ספק חי' ובעי כיסוי מפני שהוא ספק דאורייתא ואעפ"כ אין מברכים על הכיסוי ע"ש:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **זמן כו'** ועיקר כו' דע דלשון זה שכ' הרב"י בש"ע פה הוא לשון הרמב"ם:

ולאשר בדברי הש"ס נחלקו רש"י ורא"ש בפירושו. אמנם ה"ה מפרש לשון הרמב"ם כפירש"י וכיון שהרב"י העתיק לשונו ודאי גם הוא פסק כרש"י. וגם בספרו הארוך הבי' בשם הר"ן שגם הרי"ף מפרש כרש"י וזה דרכו של הרב"י במקום שהרי"ף ורמב"ם שוין לפסוק כוותם אף שהרא"ש חולק כמ"ש בהקדמתו ולכן אציע פה דעת רש"י בן כרך שהלך לעיר. ודעתו לחזור כו' ר"ל בשעה שהחזיק בדרך (כן פי' הרי"ף. וכמ"ש הרא"ש בשמו) לחזור ביום י"ד קודם שיאיר היום. א"כ אף שבליל י"ד יהיה בעיר מ"מ כיון דעיקר קריאת המגלה הוא ביום לא חל חובת קריאת העיר עליו ונשאר לידון כבן כרך. אף שנתעכב אח"ז בעיר גם ביום י"ד מ"מ אזלי' בתר מחשבתו ראשונה בשעה שהחזיק בדרך וה"ה כבן כרך. ובזה גם הרא"ש מודה. אבל אם לא היה דעתו לחזור קודם שיאור היום וגם באמת נתעכב בעיר בתחלת היום דתרתי בעי' מחשבה ראשונה וגם שקיים

מחשבתו ונשאר שם כ"כ הלחם משנה אז נידון כבן עיר וקורא עמהם. ובן עיר שהלך לכרך והיה דעתו לחזור ביום ט"ו קודם שיאיר היום. אז ביום י"ד קורא כדין בן עיר אף שהוא בכרך. אבל אם היה דעתו להתעכב בכרך בתחלת יום ט"ו ואז לא יקרא ביום י"ד אלא ימתין עד ט"ו לקרות כבן כרך (והעיקר תליא במקום שהלך שמה) אמנם כ' הר"ן הביאו הרב"י בבן כרך שהלך לעיר ודעתו להתעכב בתחלת יום י"ד וגם נתעכב שם דקורא כבן עיר. אם אח"ז חזר למקומו לכרך בט"ו קורא גם בט"ו:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אין קורין כו'** ושואלים כו' קמ"ל אף דאין קורין משום שמא יעביר המגלה ד"א בר"ה אבל בדרשה לא גזרי' כ"ה בגמ' דף ד':

סעיף י

(**ס"ק י**) **ואין עושים כו'** ועיין בגמ' כו' גבי עושים כו' וזו היא ראיית הרלב"ח דאי' התם י"ד שחל בע"ש. רב אמר קורין פ' זכור בשבת שלפני ח' אדר דכ' הימים האלה נזכרים ונעשים. לכן בעי' זכירה דהיינו פ' זכור שהוא זכירת מעשה עמלק תקדם לעשיה דהיינו פורים כמו שהקדים הכתוב זכיר' לעשי':

ושמואל אמר קורין פ' זכור למחר בשבת שהוא ט"ו אדר דכיון דאיכא מוקפים דעבדי בט"ו זכירה ועשיה בהדדי קאתי ושפיר דמי. וע"כ מה דאמר שמואל כיון דאיכא מוקפי' דעבדי בט"ו אינו ר"ל קריאת המגלה. דהא ט"ו שחל בשבת קורין המגלה בע"ש וכמ"ש פה בש"ע. אע"כ צ"ל דר"ל הסעודה עושים עכ"פ בשבת וזה מיקרי עשי'. ועז"א עשי' וזכיר' בהדדי אתי. עכ"פ מוכח דהסעודה צ"ל בשבת. ומ"ש מ"א לעיל דאין ראיית מהרלב"ח מכרחת אפשר ר"ל. דאע"ג דהסעודה היא ביום א' מ"מ כיון דאינה אלא לתשלומין ליום השבת מיקרי בהדדי קאתי אף דלפי האמת קדמה הזכיר' וכמ"ש הפר"ח ע"ש. או ר"ל הואיל וקורין בשבת פ' ויבא עמלק ואומרים על הנסים מיקרי עשי' בשבת. דהא גם על סעודת שבת כשמברך בהמ"ז מזכיר על הנסים אם שלא יצא ידי סעודת פורים משום היכר' שיהיה ניכר שעושה לשם פורים מ"מ סועד בפורים ועול' קצת לפורים דהא מזכיר על הנסים בבהמ"ז:

ועכ"פ מתנות לאביונים כו' כדאי' בגמרא דעל הא דאין קורין המגלה בשבת אמר רבה הטעם גזר' שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד"א בר"ה. והיינו טעמא דשופר. וה"ט דלולב דלא דחי שבת. ור' יוסף אמר משום שעיניה' של עניים נשואות למקר' מגלה. שיודעים שבעת קריאת המגלה נותנים מתנות לאביונים ואם כן כשיקראו בשבת ולא אפשר לשלוח מתנות בשבת ששולחים עפ"י הרוב מעות יצטערו העניים אף שיודעים

שהיום גורם. מ"מ או יתייאשו מן המתנות. או מ"מ הו"ל תוחלת ממשכ' מחלת לב. ותני' כוותי' דר' יוסף משמע דהכי קי"ל אף דכללא רבה ור"י הלכתא כרבה מ"מ מדתני' כוותי' דר"י ראוי לריסוק כמותו. וגם אפשר דרבה מודה בזה לר"י ואמר טעם שמא יעבירנו שהוא טעם כולל גם לשופר ולולב וכדסיים רבה וה"ט כו':

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **קורא בלא ברכה**. וכן הסכים הפר"ת ודלא כט"ז ס"ק ט' אבל מ"ש הט"ז שם דמ"ש רמ"א בסעיף ז' מיהו אם נזדמן לו כו' וחוזר וקורא אותה בי"ד כו' שר"ל שבי"ד מברך על הקריאה. בזה גם הפר"ח מסכים הואיל וקורא עכשיו בזמנו ראוי לברך ע"ש: **ודע שכ' הפר"ח בסי' זה דאין לטלטל המגלה בשבת**. ואייתי ראיה מדאי' בגיטין דף סמ"ך ע"א דספר שכתובים בו הפטרת אין קורין בו. משום דצריכים לכתוב כל הנביאים שלימים. (אלא דעכשיו הותר' משום עת לעשות ועיין במ"א ר"ס רפ"ד) ומה"ט אמרי' התם דאין מטלטלים אותן בשבת. וס"ל לפר"ח ה"ה מגלה כיון דאין קורין בו. אין מטלטלים אותה. ומזה נשתרבב המנהג לדידן כשחל פורים ביום א' להביא המגלה לבה"כ מע"ש. דס"ל דבשבת אסור לטלטלה כמ"ש הפר"ח. ואני בעניי לא זכיתי להבין דברי הפר"ח. דמה ענין מגלה לס' הפטרת. בשלמא הפטרה דאין קורין בו בשבת כלל. ואיננה ראוי לשום דבר דהא א"א ללמוד ממנו וגם אין תורת כלי עליו לכך אין מטלטלים אותה. אבל מגל' ניהו דאין קורין בו בשבת לצאת בקריאה זו מ"מ הלא שואלים ודורשים בה ולמה תגרע מגלה משאר ספרי הנביאים. ואף לדעת הפר"ח י"ל דוקא לדידהו כשחל יום ט"ו בשבת. דזמן קריאה הוא ואעפ"כ אין קורין בו. משא"כ לדידן כשחל י"ד ביום א' ושבת הוא י"ג אדר ואינו זמן קריאה כלל ודאי יש למגלה דין כל הכתובים ונביאים. וא"כ בכל השבתות השנה יהיה אסור לטלטל מגלה וזה ודאי לא יעלה על הדעת ומה בין שבת י"ג אדר לשאר שבתות. אמנם יש זהירות להביאו לבה"כ מע"ש דאם יביאנו בשבת לעת ערב הו"ל כאלו מכין לחול וכמ"ש מ"א בסי' תרס"ז בשם מהרי"ל דאין לחפש הס"ת משבת לי"ט ע"ש. אלא דלפ"ז אין להביא בשבת לעת ערב סידור התפלה להתפלל בה בליל מ"ש. ואם נאמ' דראוי לקרות בו מעט מבע"י ה"ה די"ל כן במגלה דיש ללמוד הימנה קצת ביום ורפיא בידי':

סימן תרפט

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **ועבדים**. משמע בטור אפילו אינן כו' כצ"ל. דהטור כתב עבדים סתמא אבל בש"ע כתב הרב"י עבדים משוחררים וכתב הרב"י דזה תליא בפי' מימרא דריב"ל דאמר נשים חייבות במקרא מגלה שאף הם היו באותו נס. דלהמפרשים הם היו באותו נס שנעשה הנס ע"י אשה. א"כ עבדים שאין משוחררי' פטורים כיון שהוא מ"ע שהזמן גרמ' וחיוב אשה אינה רק הואיל ונעש' הנס ע"י אשה משא"כ עבדים. אבל להמפרשים שאף הם היו באותו הנס. שר"ל שאף הנשים היו בכלל גזרת המן להשמיד להרוג א"כ גם עבדים שאין משוחררים. כיון שהיו נימולים ונוהגים בדת ישראל כאשה. ודאי גם עליהם היה עוב' ח"ו כוס הגזרה. א"כ גם הם חייבים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **חרש וב"ח פסק כו**' וכ"מ בגמ'. דתנן הכל כשרים לקרות את המגלה חוץ מחש"ו. וס"ד דמתני' ר' יוסי דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו יצאו (והם רברי ר' יודא) רבי יוסי אומר לא יצא וסבירא ליה דמגלה וק"ש דינם שוה. ודין לא השמיע לאזני. כדין חרש. והוי ס"ד דמאי דתנן. חוץ מחש"ו דאפילו דיעבר השומע מחש"ו לא יצא. דחרש דומי' דשוטה וקטן דהשומע אפילו דיעבר לא יצא ומסיק דלעולם רבי יהודה הוא דאמר בק"ש דיצא אלא דלכתחלה מודה דבעי' שישמיע לאזניו והכא דקתני חוץ מחרש ר"ל לכתתל' לא ואע"ג דשוטה וקטן אפילו דיעבד לא הא כדאי' והא כדאי'. וכיון דקי"ל גבי ק"ש. כר' יודא דאם לא השמיע לאזניו יצא. א"כ ה"ה במגלה השומע מחרש יצא. אלא דהרב"י בש"ע העתיק דברי הרמב"ם דאע"ג דפסק גבי ק"ש אם לא השמיע לאזניו יצא מ"מ פסק במגל' השומע מחרש לא יצא וכ' הרב"י שטעמו כיון דסתם רבי בברכות לענין ק"ש דיצא בלא השמיע לאזניו. ובמגל' סתם חוץ מחש"ו וסתמ' חרש דומי' דשוטה וקטן אפילו דיעבד לא יצא. ע"כ צריך לחלק בין ק"ש למגל' דהיא משום פרסומי ניסא חמיר טפי. וצ"ל דדברי הש"ס דמגלה. דמדמ' ק"ש למגלה לא סלק' להלכ' ולא נאמר רק לשקל' וטרי'. אך כשטות משמעות דברי הש"ס משמע דמגלה וק"ש שוין וכמו דבק"ש אם לא השמיע לאזניו יצא ה"ה השומע מחרש המגלה דיצא כדברי הב"ח:

סעיף ד

(**סק"ד**) **קטן**. אף על גב דגדול כו' והטעם באמת משום דגדול לא הוי אלא חד דרבנן. שהמצוה היא דרבנן. אבל במצוה דאורייתא' חייב וקטן הוא תרי דרבנן. שהמצו' היא

דרבנן וגם במצוה דאורייתא קטן אינו חייב רק מדרבנן. ולא אתי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן:

ול"ד למ"ש ס"ס קפ"ז דקטן וגדול שכ"א לא אכל כ"א כזית יכול הקטן להוציא הגדול כיון שהגדול ג"כ אינו מחויב בבהמ"ז מן התורה עד דאכיל שיעור שביעה. ואע"ג דהקטן הוא תרי דרבנן:

לידי חיוב דרבנן. ר"ל שיהיה גם הוא חד דרבנן:

וצ"ע דהרב"י פסק כו' לשון פסק ל"ד אדרב' נראה דפסק כדעת הר"ן האוסר שהביא שם ב' דעות בזה והביא דעת הר"ן בראשונה וידוע דרכו של הרב"י בש"ע שדעה א' שהבי' בשלחנו הטהור היא עיקרת בעיניו אלא דעיקר קושית מ"א דבס"ס תדע"ה הבי' ב' דעות וכאן לא הבי' רק דעת ב"ה שמכשיר. וגם בר"ן כו' עיין בהרב"י שהביאו עמ"ש בסמוך בס"ק שאח"ז לחלק באשה בין חנוכה למגל' וה"ה בקטן י"ל כן. אלא שהר"ן דימה אותה לענין קטן כנ"ל:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **שאינה חייבת כו'** דס"ל כמ"ד כו' דרש"י ס"ל נשים מוציאות אנשים. מדאמר ריב"ל נשים חייבות במקר' מגלה שאף כו' וכיון שמחויבות בדבר כאנשים יכולין להוציי לאנשים ועוד מדאמרי' ריש ערכין הכל חייבים במקר' מגלה ואמרי' דהכל אתי לאתוי נשים. ובה"ג חולק דאין מוציאות לנשים. והבי' מרדכי בשם ראב"י שהסכים לבה"ג. דתניא בתוספתא נשים פטורות ממקרא מגלה ואם כן ע"כ צ"ל הא דאריב"ל נשים חייבות במקר' מגלה. דגרסי' נשים חייבות במשמע מגל' שחייבים לשמוע ולא לקרות ולכן אין מוציאות לאנשים שחייבים בקריאה. והא דאמרי' בערכין הכל לאתויי נשים היינו להוציי נשים כמותן. וכיון דפסק דאין חייבות בקריאה רק בשמיע' ולכך אין מוציאות אנשים לכן פסק ראב"י אח"ז שם. דנשים מברכים לשמוע מגלה ולא על מקרא מגלה דהא אין חייבים בקריא'.

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **מינו כו'** זה גרע טפי עב"י. שכ' להוציי אחרים בעי' שיהיה מבורר זכר ודאי או נקבה ודאית או ברי' בפ"ע. משא"כ זה אינו מבורר מהו וכן צ"ל גבי חצי עבד כו' דבעי' שיהיה מבורר עבד גמור או משוחרר גמור:

סעיף ט

(ס"ק ט) **עצמו כו'** היינו למ"ד כו' וצ"ל דהאי י"א שכ' רמ"א לא קאי אלא על חצי עבד וחצי ב"ח דלא אתי צד עבדות שבו ומוציא צד חירות שבו. אבל טומטום לכ"ע מוציא את עצמו וכ"מ בהרב"י בחבורו ע"ש:

סעיף י

(ס"ק י) קורא כו' מוציא חברו. ר"ל הבקי:

תפלה דבעי' יו"ד עיין לעיל סי' נ"ט במ"א ס"ק ה':

סימן תרצ

סעיף א

(ס"ק א) **בין יושב כו'** ועססי' קמ"ו. דהשומע ג"כ צ"ל בשעת ברכה ושם כ"כ לענין ברכת התורה ולא הוי הטעם כ"א משום דהוי דבר שבקדוש' כמ"ש מ"א שם. אבל כאן דהשומע ג"כ צריך לברך אלא שהמברך מוציא בברכתו כל הקהל וכמ"ש מ"א לעיל סי' רפ"ד ולקמן סי' תרצ"ב ס"ק ב' והוי השומע כעונ' וכאלו הוא מברך ולכן צריך השומע לעמוד כמו המברך מצד הדין.

סעיף ב

(ס"ק ב) **ואסור כו'** כמ"ש סי' קל"ט סעיף ג' וכ"מ במרדכי כצ"ל דהטעם מבואר שם דזהו כבוד כשקורא להוציא הציבור ואין ראוי לאדם לחלוק כבוד לעצמו אם לא ירשוהו אחרים. משא"כ החזן שתחלה נמנה לכך:

סעיף ג

(ס"ק ג) **לקרותה כו'** דחביב' כו' ר"ל אע"ג דאמרינן תרי קלי לא משתמעי מ"מ הכא שאני:

סעיף ד

(סק"ד) **אם השמיט כו'**. אם השמיט תיבות שאין מפסידים הקריא' אפילו לא קראן על פה יצא כצ"ל:

סעיף ה

(ס"ק ה) **אפילו מעוטה עיין בכ"ה כו'** דבדף י"ח ע"ב איתא ת"ר השמיט הסופר אותיות או תיבות או פסוקים וקראן הקורא בע"פ יצא. ופריך מדתני' היה בה אותיות מטושטשות אם רשומן ניכר כשרה. ואם לאו פסולה. ומשני לא קשיא הא בכולה (וה"ה רובה דהוי ככולה) פסול'. והא במקצת' כשרה. והקש' הרשב"א מהא דאמר ר' חלבו ארשב"ג א"ר אפי' למ"ד דא"צ לקרות כל המגלה מתחלת' ודי אם מתחיל מאיש יהודי כו' מ"מ צריכה

להיות כתובה כולה לפניו. משמע דאם חסרה עד איש יהודי פסולה. ואמאי הא בחסר' מקצתה אמרת כשרה. (וצ"ל אם אין הרשב"א חולק על הא"ח שהבי' רמ"א דאם חסר ענין שלם פסול אפילו מקצתה. וע"כ אין חולקים דהא בש"ע הביא דין הרשב"א וגם דינו של הא"ח ע"כ צ"ל כיון דקיימי' למ"ד דא"צ לקרות כ"א מאיש יהודי ואילך א"כ מה שחסר עד איש יהודי אין דינו כחסר ענין שלם וק"ל) וכתב הרשב"א דא"ל דר' חלבו מיירי בלכתחל' וכ"מ לשון צריכה כו' וברייתי' מיירי לענין דיעבד דקתני יצא ז"א דע"כ ידע הש"ס דר' חלבו מיירי גם לענין דיעבד. מדפריך על הא דתנן (והיא בסעיף י"ג לקמן) היה דורשה או כותבה אם כוון לבו יצא. האי כותב' ה"ד אילימ' דכתב פסוק' פסוק' וקרי כל פעם פסוק שכ' והא"ר חלבו צריכה שתהי' כתוב' כלה. וא"א דר"ח לא מיירי כי אם לכתחל' מאי פריך על המשנ' דהיה כותבה דמיירי דיעבד דקתני יצא א"ו דידע הש"ס דר' חלבו מיירי גם לענין דיעבד והדר' ק"ל. ומזה הוכיח הרשב"א דבתחלתה (וממיל' ה"ה בסופה) אפילו חסר מקצת' פסול'. ובכ"ה כתב די"ל דאין חילוק דמקצת' אפילו בתחלתה כשרה ויוצאים בה בדיעבד ור' חלבו מיירי לכתחל':

והא דפריך על מתני' דהיה כותבה כנ"ל והא מתני' מיירי דיעבד ובדיעבד מודה ר' חלבו דיצא היינו דוק' בחסר מקצת' אבל בחסר כלה או רובא אפילו דיעבד לא יצא והא בכותב המגלה כשקור' פסוק א' עדיין חסרה כל המגלה. וכן כשכותב יותר. ולענ"ד אינו כלום כו' מנ"ל להקשות כו' ר"ל דודאי אין כוונת המקשה מהכרח ברייתי' דהיה בה אותיות מטושטשו' הנ"ל דע"כ בחסר רובה או כלה פסול' לא פריך. דא"כ ה"ל להביא הברייתי'. ומר' חלבו אין ראיה די"ל דאפילו חסרה רובה כשרה דיעבד. וע"כ צ"ל מדלא הביא הברייתי' וגם מר' חלבו אין ראיה דפריך מסבר' דבחסר רובה מסתבר' דאפילו דיעבד לא יצא. וע"ז כתב מ"א וא"כ לא הוי לאתויי דברי ר' חלבו כצ"ל. כיון דמר' חלבו אין קושי' כ"א מסבר':

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **לא יקר' כו'** משמע דהוא עצמו כו' ונ"מ אם קורא רק לאדם א' רשאי השומע לקרות עם הקור' מתוך מגלה פסולה. דהוא יכול לשמוע לקור'. ואחד ליכא בהדיה:

סעיף ח

(ס"ק ח) ע"פ כו' כמ"ש בסמוך סעיף ט'.

סעיף י

(**ס"ק י**) **א"י בלעז**. דס"ל דהא דאי' בגמ' אבל קורין כו' (ר"ן דלא כע"ש) דבריו צ"ב דהע"ש הקשה לרמב"ן דס"ל דא"י אם יודע אשורית מהא דרמי מתני' אהדדי בדף י"ח דקתני

רפ"ב קראה תרגום בכל לשון לא יצא. והדר תני אבל קורין אותו ללועזות בלע"ז וא"א כדברי הרמב"ן ע"כ הא דקורין אותו ללועזות מיירי באינו מכיר לה"ק ואם כן דילמ' רישא דקתני לא יצא מיירי כשמכי' לה"ק:

ולכן כתב הע"ש רנראי לו עיקר כהפוסקים דיצא אפילו מכיר לה"ק. וא"כ לא ידעתי מאי חידש מ"א בהביאו דברי הר"ן וכ' ע"ז דלא כע"ש. ואיך יתיישב בזה קושית הע"ש. ואולי א"ל דכוונתו. דמסיק הש"ס שם לבסוף סיפא דקתני אבל קורין כו' לא דמי' אלא להא דתני' גפטית לגפטים עברית לעברים עלמית לעלמים יונית ליונים יצא וסבר הע"ש דכונות המתרץ דסיפ' אבל קורין כו' מיירי כשמבין לעז ההוא וריש' דקתני קראה בכל לשון לא יצא מיירי שאינו מבין אותו הלשון ולכן הקשה שפיר. אמנם מ"א רוח אחרת עמו בפי' המתרץ. כשנדייק דיוק קלוש מ"ש מ"א דס"ל דהא דאי' בגמ' אבל כו' הא דאי' במשנה מבע"ל. דהא הוא לשון המשנ'. אמנם הר"ן הבי' שהרמב"ן חולק על רש"י דס"ל אם מבין לעז אפילו מבין לה"ק יצא. למה כיון דאפשר לו לקרות בלה"ק. וכתב שכן משמע לישנ' דלועזות שאינו מכיר לה"ק כדאמרי' בעלמ' הני לעוזאי דאתי לקמיה דרבא אוקי תורגמן בינייהו כו' משמע דלועז פירושו שאינו מכיר לה"ק וכן הא דתני' גפטית לגפטיים ללועזות גפטיים קאמר שאינם מכירים לה"ק עכת"ד ואם כן לדעת הרמב"ן י"ל דכמ"ש דלועז משמעו שאינו מכיר בלה"ק ה"ה די"ל גפטיים ועלמים ודכוותיה ג"כ משמע שאינו מכיר לה"ק כי אם עלמית או גפטית וכדומ' וא"כ י"ל דהמתרץ באמת תי' כקושית הע"ש הא לא דמי' אלא להא דתני' גפטית לגפטיים כו' היינו דסיפ' מיירי לועזות בלע"ז שהוא לועזי ואינו מבין לה"ק כמו הבריית'. וריש' באמת מיירי אף שמבין לעז כיון דמבין לה"ק לא יצא אמנם המ"א שדרכו לקצר כלל הני האמורים בבריית' גפטית עברית עלמית יונית בתיבת לועזות א"כ כוונת מ"א במ"ש דהא דאי' בגמ' אבל קורין ללועזו' כו' ר"ל מה שהביא גמ' בריית' דגפטית כו' מיירי שאינו יודע לה"ק:

וא"כ באמת המתרץ תי' כקושי' הע"ש. ואם נרצה להגי' בדברי מ"א מ"ש היינו מי שאינו יודע לה"ק שצ"ל היינו מי שיודע לה"ק ותיבת שאינו ט"ס. א"ש טפי וכוונת מ"א לא לתרץ קושית הע"ש דוראי על הרמב"ן יפה הקשה אך במה שפסק לדינ' דלא כרמב"ן מכח הקושי' הנ"ל ע"ז חלק המ"א דלדידן א"ל קושית הע"ש הנ"ל. דהר"ן שם כתב על דברי הרמב"ן במ"ש על רש"י כיון דמבין לה"ק איך נתיר לו שאר לשונות אדרבנן דרשב"ג לק"מ. דס"ל כל הספרים נכתבים בכל לשון אלא מגלה משום דכתי' בה ככתבם וכזמנם בעינן דוקא לה"ק. אם כן מוקמינן המיעוט במסתבר טפי ולא אתי למעט שאר הלשונו' כ"א כשאינו מבין אותו לשון אבל כשמבין הלשון אף שיודע לה"ק נשאר סבר' חיצונה

דיוצא אבל רשב"ג דא"ל אפילו שאר ספרים לא הותרו לכתוב אלא יונית ולדידי לא איצטדיך לדרשה דככתבם וכזמנם. אמנם רשב"ג מסתמ' לא פליג על ברייתי' דגפטית לגפטיים דאם מבין אותו לשון יוצא. ע"כ צ"ל לרשב"ג מסבר' בזה קיל מגלה משאר ספרים כיון דעיקרו משום פרסומי ניסא. וכיון דמבין אותו הלשון ראוי שיצא בו דאיכ' בי' פרסומי ניס' וא"כ לדידיה הדין עם הרמב"ן דאין מבין לה"ק אינו יוצא בלעז כיון דלא הותר לו כ"א משום פרסומי ניס'. כיון דמבין לשון הקודש ואיכ' גם בלשון הקדש פרסומי ניס' לגביה שאר הלשונו' נשארו באיסורן. וכתב עוד הר"ן דלשון המשנ' משמע דאפילו מכיר לה"ק אפ"ה יוצא בלע"ז שמבין מדקתני אבל קורין אותו ללועזו' בלעז. ולא קתני הלועז קוד' אותו בלעז דומי' דריש' דקתני קרא' תרגום. משמע דמיירי דאחר שאינו לועז קוראה ללועז. וא"א דאם מכיר לה"ק אינו יוצא בלעז. א"כ הקור' שאינו לועז ומבין לה"ק אינו יוצ' לעצמו בלעז וכה"ג אינו יכול להוצי' לאחר אפילו מי שאינו מבין לה"ק כדאי' בירושלמי עכת"ד א"כ לדידן דקי"ל כרשב"ג י"ל כרמב"ן וגם הר"ן מודה לו ולדידן לא קשי' קושית הע"ש דה"ל להש"ס לתרץ דסיפ' מיירי שאינו מבין לה"ק וריש' שמבין לה"ק דהש"ס הוכיח דמתני' ס"ל דאפילו מבין לה"ק יוצא מדקתני וקורין אותו ללועזו' ולא קתני והלועז קור' בלעז כמ"ש הר"ן אע"כ הקור' אינו לועז ומבין לה"ק אפי' הכי מוצי' חברו ע"כ צ"ל דהמבין לה"ק ג"כ יוצא בלעז שמבין כמ"ש הר"ן והיינו דמתני' אתי' כרבנן. אבל לדידן דקי"ל כרשב"ג י"ל דאינו יוצא בלעז כשמבין לה"ק דכן מסתבר כמ"ש הר"ן וכנ"ל ולפ"ז דברי מ"א אינם כ"א לחלוק על דינו של הע"ש דלדידן אינו קו' ולדידן יש לפסוק כהרמב"ן וכנ"ל. וה"פ דברי מ"א דס"ל דהא דאי' בגמ' (היינו במשנה) אבל קורין כו' היינו מי שיודע לה"ק והיינו מדקתני קורין ללועזות ולא קתני הלועז קורא כמ"ש הר"ן ע"כ צ"ל דמתני' ס"ל דיוצ' אפילו יודע לה"ק ולכן פריך שפיר והיינו דמתני' אתי' כרבנן אבל לדידן דקי"ל כרשב"ג י"ל כהרמב"ן דהכי מסתבר כנ"ל:

סעיף יא

(ס"ק יא) שמבינים יצאו בדיעבד דלכתחלה אין לקרות בשני לשונו' כמ"ש מ"א ס"ק שאחר זה:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **צריך כו'** כתב הרשב"א כו' אם צריך השומע לכוין כו' ששמעתי שחכם א' כו' ר"ל דזה ידע השואל דצריך לשמוע כל תיבה. וזה אפשר אפילו בע"פ אבל נסתפק אם צריך לכוון בכל תיבה וספק זה נולד לו לאשר שמע שהחכם תפס מגלה בידו. וע"כ הטעם דס"ל דצריך לכוין בכל תיבה זה קשה כששומע בעל פה ונקל יותר לכוין כששומע

מתוך הכתב. וע"ז תמה השואל דע"כ א"צ לכוין בכל תיבה דאטו מי לא יצא כו' ועוד דנשים וע"ה כו' שאין יודעים לקרות אשורית מתוך הכתב איך הם יוצאים דבע"פ א"א לכוין בכל תיבה. ולגבייהו דלא ידעי לקרות אשורית א"א מתוך הכתב. והרשב"א הוסיף לו ראיה מהיה עובר כו' אם עמד כו' ע"כ לא תפס מגלה בידו לשמוע דא"כ מאי ספק וודאי נתכוין לצאת אע"כ אפילו שומע בע"פ יצא ואף דלא נתכוין בכל תיבה. וכ"כ הטור סימן נ"ט דמה"ט יאמר כ"א הברכות בעצמו. ולא יסמוך על הש"ץ להוציאו אע"ג דקי"ל שומע כעונה מ"מ יש לחוש פן לא ישמע תיבה אחת הרי דתיבה א' מעכבת גם בשומע:

סעיף טז

(**ס"ק טז**) **טעות אחר**. כגון מיושב ר"ל מתיבת יושב קרא ישב ומתיבת נופל קרא נפל.

סעיף יט

(**ס"ק יט**) **וכורכה כו**' דהברכה לא קאי על המגלה כ"א נתקנה בפ"ע לתת הודיה לה' על הנס. ומה"ט כתב הר"ן פ' הקורא את המגלה דברכה שאחרי המגלה פותחת בברוך אף דקי"ל ברכה הסמוכה לחברתה אינה פותחת בברוך והיא סמוכה לברכה שלפני המגלה דאין המגלה חשיב הפסק אלא משום דברכה שלאחרי' אין לה שייכות למגלה אלא נתקנה בפ"ע להודות לה' על הנס והפורקן וסמכוהו לאמרה אחרי המגלה אבל גבי הפטרה הברכה שאחרי' שייכה להפטרה ועליה נתקנ'. והא דברכות הפטורה שלאחריה מתחלת בברוך אף שהיא סמוכה לברכה שלפניה היינו לפי שהפטר' נתקנ' בשעת הגזרה שגזרו שלא לקרות בתורה ושלא לשכח מישראל קריאת התור' תיקנו חכמים שבאותו הדור לקרות בנביאים מעין הפרשה שבתור' וכמבואר לעיל סי' רפ"ד בטור הובא גם בט"ז שם לכן תיקנו בדכותי' דומי' דברכות התור' שכ"א מברך לפניה ולאחריה. ובתורה גופה הטעם שברכ' שלאחרי' מתחלת בברוך משום דתחלת התקנ' שהראשון שעלה בירך לפניה ולא לאחרי' והאחרים שעלו אחריו לא ברכו כלל כ"א האחרון בירך לאחריה ולא לפניה. אם כן בדין היה שהאחרון המברך לאחריה יהי' פותח בברוך. כיון דברכ' שלפניה בירך אדם אחר. אף שלאח"ז תיקנו שכ"א מהעולים יברך לאחריו לא זזה נוסח ברכה שלאחרי ממקומ' עכת"ד. כמ"ש סעיף ג' דאם חסר קצת וקראו ע"פ יצא:

סעיף כא

(**ס"ק כא**) **שנהגו כו**' ועיין ברב' גבי נ"נ. ר"ל ברבה במגלת אסתר ע"פ אשר הגלה מירושלים ר"ב ור"י ור"ח בשם ר' יוסי כד הוי מטו ר"י ורבנן להאי פסוקי אשר הגלה נ"נ. הוי אמרין שחיק עצמות ולמה לא הוי אמרין כן בירמי'. אלא שכל נ"נ שבירמי חי הוי. ברם הכא מת הוי עכ"ל והטעם כתב במתנות כהונ' שכ"ז שהיה חי לא קללו אף שעתה

הוא מת ע"ש אל תקלל מלך. ועיין בס' ידי משה פ' אמור פ' ל"ב ומיני' יליף מ"א ה"ה לענין המן כ"ז שמזכירים אותו כשהי' חי אין לומר ושם רשעים ירקב אע"פ דהמן אדם ולא מלך מ"מ י"ל כמ"ש בבא ב"ב ריש מסכ' ב"ב להורדס ולא יהיה אלא עשיר וכתיב ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר:

סעיף כב

(ס"ק כב) ואין לבטל כו' בבני בישן בפסחים דף נ' ע"ב:

בי"ד סי' קט"ז דמה"ש אין אנו נזהרים בגילוי משום דאין נחשים מצוי' ביניינו וכיון דלא הוי רק משום חששא ולא גזרה לית ביה משום דבר שבמנין צריך מנין אחר כו' ועיין לעיל סימן ט' במ"א ס"ק ז':

גבי פרוזבול. שהיה מתקנות הלל שע"י שראה שנמנעו העם להלוות זה לזה ע"י ששמטה משמטת ההלואה ועברו על פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמט' כו' עמד ותיקן פרוזבול ועי"ז לא תשמטנו שביעית ואיבעיא להו התם אי הלל לדוריה דוקא תיקון. ואם כן יכולים ב"ד שלאחריו לבטלו. או לדורות עולם תיקן ואם כן אין ב"ד יכול לבטל אא"כ גדול הימנו כו' ואף על גב דפרוזבול הוי דבר שבממון:

סעיף כד

(**ס"ק כד**) **ויש להסתפק כו**' ונשים פלוגת' כו' כצ"ל. ור"ל רמ"א שכתב ויש להסתפק בנשים והקשה מ"א דלא מצינו מי שנסתפק בנשים הג"א שמסתפק הוא בקטנים ולא הזכיר נשים והטור שהזכיר נשים תליא בפלוגתא אבל לא ספק:

סימן תרצא

סעיף א

(**ס"ק א**) **כתורה עצמה כו**' עסי' ל"ב כו' הרב"י כתב כדברי הלבוש בשם א"ח וכתב עליו בד"מ וז"ל ואין נוהגים כן כו' וכ"מ בגמ' דקאמר דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה. ונחלקו המפרשים בפי' אמיתה של תורה. אם ר"ל ס"ת או מזוזה. ולמדו משם שצריכה שרטוט בכל השיטות כו' ולכן יש לתמוה על הרב"י שהביא דברי הא"ח סתם בלי מחלוקת והוא דבר שכל העולם חולק עליו עכ"ל. פי' לר"ת דס"ל דס"ת א"צ שרטוט. אלא מדאמרי' בגיטין דף ו' ג' תיבות אסור לכתוב בלי שרטוט. צ"ל בס"ת שאין צריכה שרטוט בכל השיטות ודי אם ישרטט שורה העליולה. וכן תפלין שאמרו א"צ שרטוט מ"מ שורה עליונה צריכה שרטוט. והא דאמרי' מגילה צריכה שרטוט כאמיתה של תורה לאו ס"ת קאמר א"צ שרטוט אלא ר"ל כמזוזה דצריכה שרטוט בכל

השורות ושאר הפוסקים נחלקו עליו וס"ל דגם בס"ת צריך לשרטט כל השיטות. וא"כ מה דאמרי' כאמיתה של תורה ר"ל ס"ת. עכ"פ לכלם מגלה צריכה שרטוט בכל השיטות (ועיין בראש הל' ס"ת ורפ"ב דמגלה ובתוס' גטין דף ו' ובפ' הקומץ). ומ"א ציין לעיין בסי' ל"ב דשם מבואר. דאף דתפילין א"צ שרטוט מ"מ צריך לשרטט שורה עליונה. א"כ מגלה דאמרי' צריכה שרטוט ע"כ כל השיטות. וגם לפ"ז דברי הלבוש סותרים זא"ז:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לענין כו'** שיהיו שיטותי' שווין. ר"ל שעכ"פ לא יצאו ג' תיבות חוץ לשטה:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ולהוציא כו'** שאחר מקרא כו' וס"ל דבכה"ג לא בעינן מתוך הכתב ואפ"ה צריך שיוציא הסופר התיבה מפיו כדאי בסי' ל"ב. ועמ"ש מ"א בסי' ל"ב שם ליישב קושייתו זאת:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **בצבור כו'** וכל יו"ד כו' לאפוקי מדעת הפוסקים שהביא הטור שדוקא בבה"כ נקרא צבור לענין זה דשם עיקר פרסום נס:

סימן תרצב

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **וי"א כו'** דעיקר כו' ביום. וע"ל ר"ס תרפ"ז. והטעם דילפי' דצריכה לקרותה ביום ובלילה מדכתיב במזמור אלי אלי למה עזבתני כו' שאמרה אסתר אקרא יומם ולא תענ' ולילה ולא דומיה לי לפי שהצרה היתה ביום ובלילה. לכן בעינן פרסום הנס בין ביום ובין בלילה וכיון דהוזכר בקרא יומם תחלה לכן היום עיקר:

אם נשתתק כו' סי' רפ"ד. ונ"ל הטעם כמ"ש הרב"י לדעת הרמב"ם בסי' ק"מ וכתבתיו שם בסי' ק"מ ע"ש:

אבל א"צ לברך כו' בשביל כו' ר"ל דל"ד להפטרה די"א דצריך לברך דשאני הפטרה דלא בירך להוציא הקהל כ"א להוציא א"ע בברכתו שיברך על ההפטרה שיקרא ולכן כשנשתתק ועומד אחר לו' ההפטרה ואותו אחר כיון דלא יצא בברכו' הראשון לכן י"א דצריך לברך משא"כ במגלה ושופר שהשומע הברכה גם הוא צריך לברך על שמיע' המגלה וקול שופר אלא שהמברך על המגלה ושופר מוציא בברכתו כל הקהל ושומע קי"ל ה"ה כעונה א"כ כשנשתתק הקורא ועומד אחר לקרות א"צ לברך דהא יצא בברכת הראשון וה"ל כאלו כבר בירך הוא:

וכ"מ במרדכי שכתב בשם רבינו יואל דהקורא בתורה בצבור וסח באמצע קריאתו צריך לחזור ולברך דכיון דסח הוי היסח הדעת וכיון שהסיח דעתו צ"ל ולברך. ואייתי ראיה מדאי' בירושלמי הקורא בתורה ונשתתק ועומד אחר צריך לברך וע"כ אין הטעם משום דהוא לא בירך עדין דהא יצא בברכות הראשון כדאי' גבי מגלה בתוס' שר"מ בירך על המגלה ואחר קרא. אע"כ בנשתתק הטעם דה"ל היסח הדעת. א"כ ה"ה כששח באמצע קריאה. ורבינו אפרים חלק עליו דהיסח הדעת אינו מזיק ומה"ט כששח א"צ לברך והא דבנשתתק הקורא בתורה ועומד אחר תחתיו צריך לברך. היינו משום שעדין לא בירך כי לא יצא בברכת הראשון. ולא דמי למגלה שר"מ בירך ואחר קרא. דשאני מגלה דבירך בשביל כל הקהל עכת"ד. א"כ ה"ה בנשתת' במגלה אין העומד תחתיו צריך לברך:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **לא כו'** שכ"א פיוטים. ר"ל ואשר הניא אינו כ"א פיוט:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **אין לשוח**. והקורא כו' ר"ל בשלמא השומע אסור לסוח. דבשעה שסח אינו שומע קריאת הקורא. אבל הקורא כו' כמו בק"ש בסי' ס"ו דיש חילוק בין אמצע הפרק ובין פרק לפרק. אלא שסיים שם בש"ג וז"ל וצ"ע מה נקרא בין פרק לפרק גבי מגלה מאחר שצריך לקרות כלה ביח' כאגרת עכ"ל אמנם בל"ח פ' היה קורא סעיף ך' כ' כיון שיש בה פרשיות אעפ"י שהן פ' סתומות מ"מ פרקים נקראו עכת"ד וע"ש:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **אעפ"י כו'** ועמ"ש סי' תקפ"ה ס"ב. ר"ל דשם מסיק מ"א דאם השומע יכול לברך בעצמו עדיף טפי להוציא נפשי' מפלוגתא. ועמ"ש שם בע"ה:

סעיף ו

(**ס"ק ו**) **מפלג כו'** כמ"ש סי' רצ"ד דאם י"ל אונס יכול להתפלל של מוצאי שבת בשבת מפלג המנחה ואילך. ולכן אעפ"י שכ' מ"א בס"ק ז' שקודם קריאת המגלה צריך להתפלל ערבית. אעפ"כ גם בשבת אם י"ל אונס יכול להתפלל מבע"י ערבית מפלג המנחה ואילך ולקרות המגלה. אך י"ל דאין קורין המגלה בשבת משום שמא יעבירנו. וכיון דמבואר לעיל סי' רצ"ג שאף שהתפלל מבע"י וגם הבדיל אעפ"כ אסור במלאכ' עד הלילה. א"כ אכתי איכא גזרה שמא יעבירנו:

סעיף ז
(**ס"ק ז**) **מפלג כו'** וכ' שם ב"י בשם א"ח שנהגו לקרות קצת מבע"י כו' והפר"ח קרא תגר על דין זה וכן מ"ש בש"ע להקל לקרות מבע"י. והעלה בפר"ח בב' מקומות דזמנה דוקא בצאת הכוכבים והקורא קודם לכן לא יצא:

סימן תרצג

סעיף א
כתב מ"א כ' במנהגים כו' וכ"כ מהרש"ל בשם רוקח כו' באגודה כ' בשם רוקח כו' וא"כ ה"ל שני עדים המכחישים זה את זה בדברי רוקח:

סעיף ב
(**ס"ק ב**) **אין קורין כו'** אכתי עבדי אחשורוש. ר"ל דבימי מרדכי כשנעשה להם הנס לא היה אפשר להם לו' עבדי ד' דהא אכתי הוה עבדי אחשורוש. ואם כן גם אנחנו אין אומרים הלל:

שחרית משכימים לבה"כ. וה"ט כיון שמוטל על כל אחד להתעסק באותו יום במצות רבות משלוח מנות ומתנות לאביונים ואכילת סעודת פורים וגם מאחרים אותו יום בב"הכ בקריאת מגילה. ואמירת פיוטים לכן משכימים לבה"כ כדי שישאר שהות ביום:

ואין לחלוץ התפילין כו' דכתיב במגילה ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. ודרשינן אורה זו תורה. שמחה וששון זו מילה דכתיב. שש אנכי וגו'. ויקר אלו תפילין כו' לכן יש להיות תפלין בראשו בשעת קריאה:

סעיף ג
(**ס"ק ג**) **מלין כו'** דכתיב ששון כו' ר"ל כיון דסמך הכתוב במגל' תורה ומילה דהיתה אורה דרשינן זו תורה וששון דרשי' זו מילה יש לנו גם כן להסמיכם במעש' ולכן מיד אחר קריאת התורה קודם קריאת המגלה יש לימול. אך לפי טעם זה אם הם בכפר שאין להם ס"ת אפשר למול אחר המגלה. אבל במהרי"ל איתא עוד טעם כיון דכתיב ליהודים היתה אורה וגו' ולכן מלין תחלה שיהיה גם התינוק בכלל יהודים ע"ש ואם כן אין חילוק בין יש להם ס"ת או לא:

סימן תרצד

סעיף א
(ס"ק א) שתי מתנות משלו כו' דבמעות מעשר ה"ל פורע חובו במעות מעשר:

דלא י"ל קודם פורים. ומנהג העולם ליתן קודם פורים. אף דמתנות לאביונים מצותו דוקא ביום פורים. צ"ל דעכ"פ נותן שתי מתנות לאביונים גם ביום פורים וגם יש הרבה עניים החוזרים על הפתחי' בפורים:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **מבן כ' זהו לדעת הר"ע כו'** במסכת שקלים פרק א' משנה ג' וכתב התי"ט שטעם הר"ע דתרי קראי כתיבי בפרשת כי תשא. בחד כתיב זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל. וכתוב השני כתיב כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'. ודרשו חז"ל שהיו ב' מיני מחצית השקל א' שנעשו מהן האדנים למשכן וא' שלקחו מהן קרבנות צבור כל השנה. וזו שהיה לקרבנות נוהג גם לדורות. וס"ל להר"ע דקרא ב' דכתיב מבן עשרים שנה קאי על מחצית השקל לקרבנות. ולכן בעינן דוקא בן כ'. אבל הרמב"ם ס"ל דקרא קמא דכתיב סתם כל העובד על הפקודים וגו' קאי לקרבנות וא"כ כיון שהוא בן י"ג שנה שהוא נקרא גדול חייב במחצית השקל לקרבנות. וא"כ כיון דמחצית השקל שאנו נותנים בפורים הוא זכר לאותן מחצית השקל שנתנו לצורך הקרבנות. וקבעו בפורים דתנן בא' באדר משמיעין על השקלים שיביא כ"א מחצית השקל שלו. ולכן תליא מנהגינו במחלוקת הר"ע והרמב"ם הנ"ל. ואיתא במשנה כל קטן כו' במשנה הנ"ל וכ הרמב"ם דוקא אביו חייב אבל אם מת האב הקטן פטור דאין האב יכול לחייב את בנו הקטן. וכתב התיו"ט לפרש דברי הר"ע שכתב שגם הקטן אחר מות אביו חייב מיירי שהניח האב נכסים לקטן וא"כ חל החיוב על נכס האב ע"ש:

במקום כו' אבל לא נפקי כו' אפי' החזן עני. מכל מקום כיון דהוא בכלל שכירות החזן ה"ל פורע חובו במתנות לאביונים:

סעיף ד

(**ס"ק ד'**) **אין כו'** ועיין בי"ד ובח"מ כו' שהביא ב' דעות אי צדקה י"ל דין הקדש וחייב לקיים מחשבתו אפי' לא הוציא בשפתיו. והכריע שם דיש להחמיר:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ודוקא כו'** וכ"מ מלשון רמ"א כאן דתיבות אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה שנדפס בש"ע באותיות מרובעות כאלו הוא לשון המחבר הרב"י. הוא טעות. וצ"ל באותיות קטנות כי הם דברי רמ"א. וכ"ה בדפוסים הישנים. ואם כן משמע כיון דרמ"א היתר' אתי לאשמיעינן דהמחבר סתם אין משנים כו' וע"ז הגיה דלפעמים שרי לשנות והיינו העני. ולא אשמעינן רבותא אפי' בני העיר רשאים לשנות. אע"כ דבני עיר אין רשאים לשנות. והא דכתב ברישא ודוקא הגבאים ולא כתב ודוקא בני העיר. לא

דקדק ברישא כיון דאין כוונתו בהגהתו זאת כ"א לאשמעינן היתרא כנ"ל דינה כשאר צדקה. ואם רשאים לשנותה לדבר הרשות. ואם יש חילוק בזה בין גבאי לבני העיר עיין ש"ך סי' רנ"ו ס"ק ח':

סימן תרצה

סעיף א

(**ס"ק א**) **ובסעודה כו'** וב"ת כו' גם בלילה כו' ר"ל ליל י"ד כמ"ש מ"א סעיף קטן ב' והיינו דומיא דמגלה וכליל שבת ויומו. ואייתי הב"ח ראיה דגם בליל י"ד יש קצת מצוה מדאמרי' במגילה דף ז' ר"א הוי יתיב קמיה דר"כ בפורים נגה ולא אתו רבנן אמר מ"ט לא אתי רבנן א"ל אפשר טרידי בסעודת פורים א"ל ולא הוי אפשר למיכלי באורת'. א"ל לא סבר להא דרב' סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא כו' ובשלמא אי גם בליל י"ד יש קצת מצוה בסעודה אלא דעיקר הסעודה צריך להיות ביום. א"ש דטעה ר"כ והוי סבירא ליה דרשאי לעשות להיפך להיות עיקר הסעודה בלילה וביום רק קצת ולא צריך טרדה. עד דא"נ הא דרב' סעודת פורים כו'. אלא א"א דבליל י"ד ליכא מצוה כלל ומסתמא היה כן המנהג שלא להרבות בסעודת ליל י"ד. א"כ איך עלה על דעת ר"כ לטעות כ"כ שיוצאים בסעודת פורים בלילה וע"ש:

אפי' כשחל במ"ש. ר"ל דסעד מבע"י סעודה ג' אפ"ה החכם עיניו בראשו ביום למעט קצת באכילתו ביום ליתן מקום לסעודת ליל פורים ויסדר שלחנו במ"ש ליל י"ד:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **לילה**. אפי' בליל י"ד. נקט לשון אפי' לפי מנהג העולם שמרבים בסעודה ליל ט"ו כמ"ש רמ"א בהג"ה. אבל באמת ליל י"ד יש יותר מצוה. מליל ט"ו. ובליל ט"ו עיקר הטעם דאזלינן בתר התחלת סעודה שהוא ביום כמ"ש ת"ה סי' ק"י:

סעיף ד

(**ס"ק ד**) **ת"ח**. נ"ל כונתו כו'. ועמ"ש סי' תר"ד. שהקשה שם מ"א דהא דאמרינן בפסחים דף ס"ח מר בריה דרבינא הוי יתיב בתעניתא כולי שתא בר מעצרת ועי"כ ופורים. ונחלקו בפירושו. די"מ דכולי שתא הוי מתענה אם חלם לו חלום רע היה מתענה ת"ח. חוץ מאלו ג' ימים שאפי' ת"ח לא התענה. א"כ מוכח דאפי' ת"ח אין להתענות באלו ג' ימים. אבל י"מ כפשוטו שהתענה כל השנה יום ביומו חוץ מאלו ג' ימים. א"כ לא מיירי כלל מת"ח ואין ראיה שלא להתענות ת"ח באלו ג' ימים. והנה לעיל סי' תר"ד כ' דאין להתענות ת"ת בעיה"כ ע"כ ס"ל כפי' א' וכאן כ' דיש להתענות ת"ח בפורים ע' כ ס"ל כפי' הב'.

והוי תרתי דסתרי ועמ"ש שם מ"א. לכן כתב כאן דכוונת רמ"א להתענות עד אחר מנחה דכה"ג התיר הרשב"א לעיל לכל הפירושי' ע"ש וגם בסי' תקנ"ב. וע' ר"ס תק"ע כצ"ל ר"ל דשם מבואר מחלוקת הפוסקים בזה אי חלה שבועה ולכן מסיק שם דיתיר את שבועתו ולא יתענה:

סעיף ה

(**ס"ק ה**) **ורוב כו'** כדאשכחן ספ"ה דחולין כו' ר"ל דאשכחן גם בעלמא שמבטלים סעודת מצוה בשביל מצוה אחרת כ"ה שם בת"ה. והיינו מדאמרי'. ספ"ה דחולין בארבעה פרקים בשנה אם מכר באותו יום פרה אם שוב רצה למכור בתה או אמה צריך להודיע ללוקח ממכירה ראשונה. כי באותן ד' פרקים היה דרכם להרבות בסעודה ומסתמא ב' הלוקחים ישחטו הבהמות היום וכדי שלא יבואו לידי איסור שחיטת אותו ואת בנו צריך להודיע ללוקח שני ממכירה ראשונה. וחשיב בתוך ארבע פרקים הנ"ל עי"ט ראשון של פסח. ועי"ט אחרון של סוכות כי שמיני עצרת רגל בפ"ע. והקשו התוס' למה לא חשוב עי"ט ראשון של סוכות וע"ז תי' שלא היו מרבי' בסעודת כו'. וא"כ חזינן מפני טרדת מצוה היו ממעטים להרבות בסעודת י"ט ראשון של סוכות וה"ה פורים כיון שעכ"פ סועדים מבעוד יום אלא שאין מרבים כ"כ בסעודת היום והיינו מפני טרדת משלוח מנות:

סעיף ז

(**ס"ק ז**) **דאם כו'** אבל באגודה כו' ומכין זא"ז פטורים כו' אם כן ס"ל דאין חילוק בין היזק גוף לממון דבאינו מתכוין בכ"ע פטור. ומתכוין בכ"ע חייב:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **אומר כו'** כמה שכתב הב"י. סי' קפ"ח בשם התוס' דאע"ג דקי"ל בשבת אם שכח רצה בברהמ"ז מחזירין אותו דלא סגי דלא אכיל פת בשבת. מ"מ אם אכל סעודה ד' בשבת ושכח רצה בברכת המזון ודאי אין מחזירין אותו. דהא אי בעי לא אכל סעודה ד' והיה די לו בג' סעודות. וכן הדין בפורים בסעודה ב':

סעיף י

(**ס"ק י**) **ונוהגים כו'** ונ"ל דבזה כו' אין מחזירין אותו כיון דיש בזה שני פלוגתות הפוסקים אי מחזירים. א' פלוגתא שהביא מ"א ס"ק ט'. ב' אי אזלינן בתר התחלת סעודה:

סעיף יא

(**ס"ק יא**) **שתי וכו'** וה"ה משקה של"ה והאחרונים מביאים ראיה ממגלה דף ח' ר"י הנשיא שלח לר"א אטמא דעגל' תלתא וגרבא דחמר' שלח ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח

מנות כו'. ובזה ניחא קושית מהרש"א בח"א שם מאי קמ"ל. והשתא קמ"ל דגם במשקה יוצא:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **ב' מנות כו'** דמצוה לחלק. וז"ל הב"ח כי מי שי"ל מאה זהובים ליתן לעניים שגדול שכרו שיחלקם למאה עניים מאשר יתן הכל לעני א' או ב' כי זה שנתן למאה עניים החיה מאה נפשות כו' עכ"ל:

ונ"ל דמי שאוכל כו' וכ"מ קצת ברש"י כו' והוא דף ז' אמרינן אביי ב"א ור"ח ב"א הוי מחלפי סעודתייהו להדדי. ופרש"י זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשנה שניה מהפכים ואוכל עם חבירו. והקשה הרב"י דאם כן איך יצאו בזה ידי משלוח מנות. ולכן הסכים לפירוש הר"ן וכאשר העתיק בש"ע זה שולח כו' וזה שולח כו'. וע"ז כתב מ"א דלפי דבריו א"ש פרש"י דאותו שהזמינו יצא דמה לי אם הזמינו והאכילו על שלחנו. או שולח מנות לביתו והשני אינו חייב כלל במשלוח מנות כיון שלא הכין לעצמו כלום ומצד עניים ודוחקם הפכו לשנה הבאה. ועיין ב"ח כ' תירוץ אחר לקושית הרב"י:

סעיף טו

(**ס"ק טו**) **ס' קידושין כו'** דמאי דאמרי' בקדושין חוששין לסבלונות יש מחלוקת בין רש"י לר"ח. אי הפי' שחוששין שע"י הסבלונות מקדשה וא"כ בעינן שישלח הסבלונות ע"י עדים דהמקדש בעד א' אין חוששי' לקדושין. או הפי' דחוששי' מדשלח סבלונות ודאי קדשה קודם לכן וגם ל"ל שקדשה במעות. אף דאין מקדשים במטבע כמ"ש הב"ש באה"ע סי' ל"א ס"ק ה' בשם מרדכי המ"א עדיף מיניה קאמר דבמקדש בעד א' אם שניהם מכחישים לכ"ע אין חוששים לקדושין כדאיתא באבן העזר סי' מ"ב סעיף ב':

סימן תרצו

סעיף א

(ס"ק א) בכ"מ ער"ס תס"ח דע"י גוי מותר בער"פ כ"ש בפורים דקיל. דהא העושה מלאכה בער"פ משמתין אותו. והעושה בפורים אין משמתין אותו:

סעיף ב

(**ס"ק ב**) **אינו כו'** עיין ברמב"ם דמשמע כו' שכתב וז"ל ומותר בעשיית מלאכה ואעפ"כ אין ראוי לעשות בו מלאכה. אמרו חכמים כל העושה כו' א"ר סי' כו' משמע דקאי אדסמוך ליה ונתן טעם על מ"ש שאין רואה וגם לא הזכיר כלל שם ממנהג:

אבל בב"י משמע כו' שכתב דראיית הרמב"ם הוא מעובדא דרב דחזי להאי גברא דזרע פשתן בפורים. ולטיי' ולא צמח הפשתן הרי נראה דאינו רואה ס"ב. א"כ אין ראיה כ"א למקום שנהגו איסור דפריך הש"ס התם למאי דמסיק שם דאיסור מלאכה לא קבלו ומותר מצד הדין. א"כ אמאי קלל רב להאי גברא. ומשני משום דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור. א"כ ע"כ במקום דזרע האי גברא הי' מקו' שנהגו בו איסור ומקום שלא נהגו איסור אין ראיה שאינו רואה ס"ב:

סעיף ג

(**ס"ק ג**) **סי' כו'** אינו מצמיח. וא"כ מפסיד אפי' הזרע דהא כתב הרב"י דראיית הרמב"ם מה"ג דזרע פשתן כנ"ל דלא צמח. ומשמע שם שגרסא אחרת היה לו. דלגרסתינו הא מוכח דהפסיד הזרע:

סעיף ח

(**ס"ק ח**) **דברים כו'** מיהו משמע בטור כו' שכתב ולאחר שיתפלל בבית האבל בליל פורים ילך לבהכ"נ לשמוע מ"מ עכ"ל. ומדכתב בליל פורים משמע דוקא בלילה שקודם התפלה עדיין לא חל פורים כ"ה אבל ביום מותר לילך לבהכ"נ להתפלל:

סעיף ט

(**ס"ק ט**) **עולה כו'** אפי' מת כו' לא ידעתי מאי אפי'. וקצת איפכא מסתברא ועיין לעיל סי' תקמ"ח. ואפשר נדפס בטעות וצריך לציין על מ"ש רמ"א וי"א שאין אבילות כו' עז"ק אפי' מת בפורים דהוי לי"א דאורייתא אפי' אינו נוהג בפורים דקי"ל דיום קבורה דרבנן כדלעיל סי' תקמ"ח סעיף ג'. ועיין בי"ד בש"ך ס"ס ת"א:

סעיף יב

(**ס"ק יב**) **בי"ד סי' שפ"ה**. נ"ל כו' שכ' שם רמ"א לשלוח מנות לאבל בשבת. תליא במנהגא אי נהגו לשאול בשלום האבל בשבת שרי לשלוח מנות:

סעיף יג

(**ס"ק יג**) **עשה דיחיד**. וי"א אפי' עשה דרבים. ר"ל אפי' הוי אבילות עשה דרבים. מ"מ לא דחה עשה דפורים דהא איסור אכילת בשר לאונן אינו אלא מדרבנן. ופורים הוא דברי קבלה דהוי כדאורייתא ולא אתי דרבנן ודחי דאורייתא. ומה"ט איתא לעיל סי' תקמ"ח דלמ"ד אבילות יום ראשון דאורייתא אם מת לו מת ונקבר בי"ט שני צריך לנהוג אבילות די"ט שני דרבנן ואתי דאוריי' ודחי דרבנן. ולשון י"א שכ' מ"א שלא בדקדוק:

סעיף יח

(**ס"ק יח**) **מותר כו'** בגמ' איכא ג' טעמים. א' משום דאין מערבים שמחה בשמחה. ב' דכ' ושמחת בחגך ולא באשתך. ג' משום ביטול פריה ורביה. גזירה שמא ישהה הנשואין עד הרגל כדי להרויח הוצאות סעודת הנשואין. דברגל בלא"ה יוציא להוצאות סעודת הרגל. ורשב"א התיר פה לב' טעמים האחרונים. וטעם א' משום מערבים כו' יבאר מ"א אח"ז ואפשר שהוכחתו כו' אע"כ כיון דאינו אלא יום אחד לא איכפת ליה כו' והא דלמ"ד משום ביטול פו"ר אין נושאים בעצרת גופיה אע"פ שאינו רק יום א. צ"ל משום לא פלוג. משום דכבר אסרו בכל הרגלים משא"כ ערב הרגל שלא נאסר בשום י"ט: